نسخه ۱

دانستنی‌های نماز

حجت الاسلام و المسلمین محسن قرائتی

دانستنیهای تبلیغ

مشخصات کتاب

شماره کتابشناسی ملی : ایران 74-16119

عنوان و نام پدیدآور : محسن قرائتی /آیین تبلیغ

منشا مقاله : ، بصائر، سال 2، ش 13، (آبان 1374): ص 15 19.

توصیفگر : تبلیغات اسلامی

توصیفگر : مبلغین مذهبی

توصیفگر : قرائتی ، محسن

ا

آب

1. جایگاه آب در قرآن

1. اهمیت

بیش از 60 مرتبه نام آب در قرآن آمده که ما چند آیه از آن نقل می کنیم.

1-أَنْزَلْنا مِنَ السَّماءِ ماءً طَهُوراً [فرقان ، 48] .

2-و جَعَلْنا مِنَ الْماءِ کلَّ شَیءٍ حَی أَ فَلا یومِنُونَ [انبیاء ، 30] .

3- قرآن حیات و سرسبزی زمین را وابسته به آب دانسته و در این باره آیات بسیاری است :

وَ اللّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَحْیا بِهِ الأَْرْضَ بَعْدَ مَوْتِها [نحل ، 65] .

4- آب را وجود مبارک نامیده :

وَ نَزَّلْنا مِنَ السَّماءِ ماءً مُبارَکاً [ق ، 9] .

5- قطع آب را وسیله تهدید قرار داده.

إِنْ أَصْبَحَ ماوکمْ غَوْراً فَمَنْ یأْتِیکمْ بِماءٍ مَعِینٍ [ملک ، 30] .

6- نزول باران و نعمت آب را وسیله شناخت خدا قرار داده :

أَ فَرَأَیتُمُ الْماءَ الَّذِی تَشْرَبُونَ أَ أَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ [واقعه ، 68-69] .

آری ، آب دریا و اقیانوس شور و تلخ است و تنها آب آشامیدنی باید از طریق باران تأمین شود.

7-وَ اللّهُ خَلَقَ کلَّ دَابَّهٍ مِنْ ماءٍ [نور ، 45] .

8-هُوَ الَّذِی خَلَقَ مِنَ الْماءِ بَشَراً [فرقان ، 54] .

10وَ ينَزِّلُ عَلَيكمْ مِنَ السَّماءِ ماءً لِيطَهِّرَكمْ بِهِ وَ يذْهِبَ عَنْكمْ رِجْزَ الشَّيطانِ وَ لِيرْبِطَ عَلى قُلُوبِكمْ وَ يثَبِّتَ بِهِ الأَقْدامَ [انفال ، 11] .

11-وَ كانَ عَرْشُهُ عَلَى الْماءِ

[هود ، 7] .

12-وَ مِنْ آياتِهِ أَنْ يرْسِلَ الرِّياحَ مُبَشِّراتٍ وَ لِيذِيقَكمْ مِنْ رَحْمَتِهِ [روم ، 46] .

آب رسانى : أَ جَعَلْتُمْ سِقايةَ الْحاجِّ [توبه ، 19] .

بهداشت آب (خباثت با ايمان ، خباثت با هنيئا) : اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيهِ يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراً [هود ، 52] .

فاسد كردن آب : ظَهَرَ الْفَسادُ فِى الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ [روم ، 41] .

حقوق مردم در رابطه با آب ، تقسيمات راهها : يصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّهِ [توبه ، 34] .

2. آب ، وسيله اى براى خداشناسى

1-إِنْ أَصْبَحَ ماوكمْ غَوْراً فَمَنْ يأْتِيكمْ بِماءٍ مَعِينٍ [ملک ، 30] .

2-أَ فَرَأَيتُمُ الْماءَ الَّذِى تَشْرَبُونَ أَ أَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ [واقعه ، 68-69] .

3-وَ لَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَحْيا بِهِ الأَْرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِها لَيقُولُنَّ اللّهُ [عنكبوت ، 63] .

لَوْ نَشاءُ جَعَلْناهُ أُجاجاً فَلَوْ لا تَشْكرُونَ [واقعه ، 70] .

آب و توحيد

أَ أَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ [واقعه ، 69] .

3. آب ومعجزات

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَشْرَبَ الْمَاءَ بِاللَّيلِ فَحَرِّک الْمَاءَ [كافى ، ج6 ، ص384] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِياک وَ شُرْبَ الْمَاءِ الْبَارِدِ و.... فِی الْحَمَّامِ فَإِنَّهُ يفْسِدُ الْمَعِدَهَ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص112] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : قَالَ كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا شَرِبَ الْمَاءَ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی سَقَانَا عَذْباً زُلَالًا وَ لَمْ يسْقِنَا مِلْحاً أُجَاجاً وَ لَمْ يواخِذْنَا بِذُنُوبِنَا [

کافی ، ج6 ، ص384] .

قَالَ الصَّادِق (ع) : اشْرَبِ الْمَاءَ قَلِيلًا وَ أَمْسِک حَتَّى يعْتَدِلَ طَبْعُک [کافی ، ج6 ، ص348] .

الَّذِی هُوَ يطْعِمُنِی وَ يسْقِينِ [شعراء ، 79] .

بهداشت آب : الضَّفادِعَ وَ الدَّمَ [اعراف ، 133] .

فَفَتَحْنا أَبْوابَ السَّماءِ بِماءٍ مُنْهَمِرٍ [قمر ، 11] .

آب نیل فرعون را غرق می کند : فَأَخَذْناهُ وَ جُنُودَهُ فَنَبَذْناهُمْ فِی الْيمِّ وَ هُوَ مُلِيمٌ [ذاریات ، 40] .

آب نیل کودک شیرخوار را حفظ می کند : فَأَلْقِيهِ فِی الْيمِّ [قصص ، 7] .

عذاب با آب در قیامت : وَ إِنْ يسْتَغِيثُوا يغاثُوا بِماءٍ کالْمُهْلِ يشْوِی الْوُجُوهَ [کهف ، 29] .

2. در روایات

1. اهمیت

قال الصادق (ع) : إن رأس معاش الإنسان و حياته الخبز و الماء [بحارالأنوار ، ج3 ، ص86] .

عن محمد بن سنان عن أبی عبد الله (ع) قال : " سألته عن أول ما خلق الله عز و جل قال إن أول ما خلق الله عز و جل ما خلق منه كل شیء قلت جعلت فداک و ما هو قال الماء" [بحارالأنوار ، ج5 ، ص240] .

قال رَسُولِ اللَّهِ (ص) : أَنَّهُ قَالَ سَيدُ الْأَشْرِبَهِ فِی الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ الْمَاءُ [بحارالأنوار ، ج59 ، ص293] .

خذوا حاجتكم من الماء [بحارالأنوار ، ج18 ، ص37] .

قال رَسُولِ اللَّهِ (ص) : صُبَّ الْمَاءَ مِنْ بَابِ دَارِک إِلَى أَقْصَى دَارِک [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص551] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْمَاءُ سَيدُ الشَّرَابِ فِی الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ [کافی ، ج6 ، ص380]

.

تغییر مسیر آب : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا ضَرَرَ وَ لَا ضِرَارَ [کافی ، ج5 ، ص292] .

2. تشبیه به آب در روایات

قَال الرِّضَا (ع) : الْإِمَامُ الْمَاءُ الْعَذْبُ عَلَى الظَّمَإِ [کافی ، ج1 ، ص198] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : مَثَلُ الدُّنْیا کمَثَلِ مَاءِ الْبَحْرِ کلَّمَا شَرِبَ مِنْهُ الْعَطْشَانُ ازْدَادَ عَطَشاً حَتَّی یقْتُلَهُ [کافی ، ج2 ، ص136] .

قال رَسُولِ اللَّهِ (ص) : فضل أهل بیتی و ذریتی علی غیرهم کفضل الماء علی کل شیء و به حیاه کل شیء [أمالی صدوق ، ص191] .

قال رَسُولِ اللَّهِ (ص) : مَثَلُ الْمُومِنِ الْمُخْلِصِ کمَثَلِ الْمَاءِ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص353] .

قَالَ بِشْرٌ سِیحُوا فَإِنَّ الْمَاءَ إِذَا سَاحَ طَابَ [أمالی طوسی ، ص389] .

3. در طب و بهداشت

- 30% امراض ما از راه آب است و 70% تخت های بیمارستانها در اشغال بیمارانی است که از راه آب مریض شده اند :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : لَا تُکثِرْ مِنْ شُرْبِ الْمَاءِ فَإِنَّهُ مَادَّهٌ لِکلِّ دَاءٍ [کافی ، ج6 ، ص382] .

در شهرها 70% و در روستاها 15% آب موجود سالم و بقیه ناسالم است. در رژیم منحوس پهلوی حدود 10 هزار روستا آب لوله کشی داشت و در جمهوری اسلامی حدود دو برابر رژیم گذشته در روستاها لوله کشی آب انجام شده واگر کار خیر می خواهید انجام دهید به جای ساختمان بیمارستان ، دهات را لوله کشی کنید.

در ایران از هر هزار نفر زیر یکسال ، 104 نفر می میرند.

در سوئد از هر هزار نفر زیر یکسال ، 7 نفر می میرند.

در

آمریکا از هر هزار نفر زیر یکسال ، 12 نفر می میرند.

در کوبا از هر هزار نفر زیر یکسال ، 5/17 نفر می میرند.

و از نظر بهداشتی اگر کلا 10 رده باشد ما در رده 7 هستیم.

در ایران تقریبا هر سال بیش از حدود دویست هزار کودک زیر یکسال از دنیا می روند و حدود 60 هزار کودک بین یکسال تا 5 سال که در مجموع حدود 280 هزار نفر مرگ و میر در کودکان زیر 5 سال داریم. و کلا در هر ده دقیقه سه نفر کودک می میرند که یک سوم این تعداد به خاطر اسهال و بقیه به خاطر نبود بهداشت است.

عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : "سَأَلْتُهُ کمْ أَدْنَی مَا یکونُ بَینَ بِئْرِ الْمَاءِ وَ الْبَالُوعَهِ فَقَالَ إِنْ کانَ سَهْلًا فَسَبْعَهُ أَذْرُعٍ وَ إِنْ کانَ جَبَلًا فَخَمْسَهُ أَذْرُعٍ" [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص410] .

مصرف آب جوشیده : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِین (ع) : ائْتُونِی بِمَاءٍ حَارٍّ قَدْ أُغْلِی غَلَیاناً شَدِیداً [کافی ، ج7 ، ص422] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : الِاسْتِنْجَاءُ بِالْمَاءِ الْبَارِدِ یقْطَعُ الْبَوَاسِیرَ [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص354] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَال : لَا تُفْسِدْ عَلَی الْقَوْمِ مَاءَهُمْ [کافی ، ج3 ، ص65] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : صُبَّ الْمَاءَ الْبَارِدَ عَلَی قَدَمَیک إِذَا خَرَجْتَ فَإِنَّهُ یسُلُّ الدَّاءَ مِنْ جَسَدِک [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص112] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) إِنَّهُ نُهِی أَنْ یبُولَ الرَّجُلُ فِی الْمَاءِ الْجَارِی [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص34] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع)

: كرِهَ أَنْ يبُولَ فِی الْمَاءِ الرَّاكدِ [تهذيب الأحكام ، ج1 ، ص31] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا تَغَيرَ الْمَاءُ وَ تَغَيرَ الطَّعْمُ فَلَا تَتَوَضَّأْ وَ لَا تَشْرَبْ [كافی ، ج3 ، ص4] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنْ كانَ يوذِيهِ الْمَاءُ فَلْيمْسَحْ عَلَى الْخِرْقَهِ [كافی ، ج3 ، ص33] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِياک وَ شُرْبَ الْمَاءِ الْبَارِدِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص112] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُكثِرْ مِنْ شُرْبِ الْمَاءِ فَإِنَّهُ مَادَّهٌ لِكلِّ دَاءٍ [كافی ، ج6 ، ص382] .

ذُكرَ للصَّادِقِ (ع) الْحُمَّی قَالَ : " إِنَّا أَهْلُ بَيتٍ لَا نَتَدَاوَی إِلَّا بِإِفَاضَهِ الْمَاءِ الْبَارِدِ يصَبُّ عَلَينَا وَ أَكلِ التُّفَّاحِ" [كافی ، ج6 ، ص356] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فليصب عليه الماء البارد ليسكن به الحراره [بحارالأنوار ، ج73 ، ص79] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : صُبَّ عَلَى رَأْسِک وَ جَسَدِک الْمَاءَ الْحَارَّ [بحارالأنوار ، ج59 ، ص319] .

قال الرضا (ع) : خَمْسَ مَرَّاتٍ يصَبُّ الْمَاءُ الْحَارُّ عَلَيهِ عند دُخُولِ الْحَمَّام [بحارالأنوار ، ج59 ، ص322]

4. در آداب واخلاق

1. شب زنده داری و وضو

قال الصادق (ع) : إِنَّ اللَّهَ فَضَّلَ الْأَرَضِينَ وَ الْمِياهَ بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ [بحارالأنوار ، ج98 ، ص109] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَشْرِبُوا أَعْيُنَكمُ الْمَاءَ عِنْدَ الْوُضُوءِ لَعَلَّهَا لَا تَرَی نَاراً حَامِيةً [بحارالأنوار ، ج77 ، ص336] .

2. ابتدای عمر و انتهای عمر

از هنگام تولد ، کام بچه را با آب فرات بردارید.

قال الباقر (ع) : حَنِّکوا أَوْلَادَکمْ بِمَاءِ الْفُرَاتِ [کافی ، ج6 ، ص24] .

تا هنگام مرگ

و غسل ، غسل با آب و کافور.

قَالَ النَّبِی (ص) لِعَلِی (ع) : یا عَلِی ادْفِنِّی فِی هَذَا الْمَکانِ وَ ارْفَعْ قَبْرِی مِنَ الْأَرْضِ أَرْبَعَ أَصَابِعَ وَ رُشَّ عَلَیهِ مِنَ الْمَاءِ [کافی ، ج1 ، ص450] .

3. استحمام

استحمام با آب سرد : ارْکضْ بِرِجْلِک هذا مُغْتَسَلٌ بارِدٌ وَ شَرابٌ [ص ، 42] .

4. سحری وپذیرائی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْفَضْلَ فِی السَّحُورِ وَ لَوْ بِشَرْبَهٍ مِنْ مَاءٍ [کافی ، ج4 ، ص94] .

5. تماشا

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِین (ع) : ثَلَاثَهٌ یجْلُونَ الْبَصَرَ النَّظَرُ إِلَی الْخُضْرَهِ وَ النَّظَرُ إِلَی الْمَاءِ الْجَارِی وَ النَّظَرُ إِلَی الْوَجْهِ الْحَسَنِ [بحارالأنوار ، ج59 ، ص144] .

6. سکونت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِین (ع) : فَإِذَا قَدِمْتَ فَانْزِلْ بِمَائِهِمْ مِنْ غَیرِ أَنْ تُخَالِطَ أَبْیاتَهُمْ [کافی ، ج3 ، ص536] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ رَدَّ عَنْ قَوْمٍ مِنَ الْمُسْلِمِینَ عَادِیهَ مَاءٍ أَوْ نَارٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّهُ [کافی ، ج5 ، ص55] .

7. وقف

عنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ : " أَوْصَی أَبُو الْحَسَنِ (ع) بِهَذِهِ الصَّدَقَهِ هَذَا مَا تَصَدَّقَ بِهِ مُوسَی بْنُ جَعْفَرٍ (ع) تَصَدَّقَ بِأَرْضِهِ فِی مَکانِ کذَا وَ کذَا کلِّهَا وَ حَدُّ الْأَرْضِ کذَا وَ کذَا تَصَدَّقَ بِهَا کلِّهَا وَ بِنَخْلِهَا وَ أَرْضِهَا وَ قَنَاتِهَا وَ مَائِهَا وَ أَرْحَائِهَا وَ حُقُوقِهَا وَ شِرْبِهَا مِنَ الْمَاءِ" [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص249] .

8. نوشیدن وسیراب شدن

اجر سقایی : قالَتْ إِنَّ أَبِی یدْعُوک لِیجْزِیک أَجْرَ ما سَقَیتَ لَنا [قصص ، 25] .

آب دادن به گیاهان : وَ فِی الْأَرْضِ قِطَعٌ مُتَجاوِراتٌ وَ جَنّاتٌ مِنْ أَعْنابٍ وَ زَرْعٌ وَ نَخِیلٌ

صِنْوانٌ وَ غَيرُ صِنْوانٍ يسْقى بِماءٍ واحِدٍ [رعد ، 4] .

آب دادن به حيوانات : فَسَقى لَهُما [قصص ، 24] .

استسقاء در قيامت : أَفِيضُوا عَلَينا مِنَ الْماءِ أَوْ مِمّا رَزَقَكمُ اللّهُ [اعراف ، 50] .

هديه آب زمزم

تبرک با آب

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ سَقَى الْمَاءَ فِى مَوْضِعٍ يوجَدُ فِيهِ الْمَاءُ كانَ كمَنْ أَعْتَقَ رَقَبَةً [كافى ، ج4 ، ص57] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ سَقَى الْمَاءَ فِى مَوْضِعٍ لَا يوجَدُ فِيهِ الْمَاءُ كانَ كمَنْ أَحْيا نَفْساً وَ مَنْ أَحْيا نَفْساً فَكأَنَّمَا أَحْيا النَّاسَ جَمِيعاً [كافى ، ج4 ، ص57] .

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : صِلْ رَحِمَک وَ لَوْ بِشَرْبَةٍ مِنْ مَاءٍ [كافى ، ج2 ، ص151] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يعْرِضُ عَلَيهَا الْمَاءَ إِذَا مَرَّ بِهِ [كافى ، ج6 ، ص537] .

عَنْ عَلِى بْنِ أَبِى طَالِبٍ (ع) قَالَ : " تَفَقَّدْتُ النَّبِى (ص) غَيرَ مَرَّةٍ وَ هُوَ إِذَا شَرِبَ تَنَفَّسَ ثَلَاثاً مَعَ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهَا تَسْمِيهٌ إِذَا شَرِبَ وَ تَحْمِيدٌ إِذَا انْقَطَعَ فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِک فَقَالَ يا عَلِى شَكرُ اللَّهِ تَعَالَى بِالْحَمْدِ وَ تَسْمِيهٌ مِنَ الدَّاءِ" [جعفريات ، ص161] .

عن الحسين بن على (ع) قال : كان أمير المؤمنين (ع) يأمرنا إذا تخللنا أن لا نشرب الماء حتى نمضمض ثلاثا [بحارالأنوار ، ج63 ، ص438] .

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : لَا يشْرَبْ أَحَدُكمُ الْمَاءَ حَتَّى يشْتَهِيهُ فَإِذَا اشْتَهَاهُ فَلْيقِلَّ مِنْهُ [بحارالأنوار ، ج63 ، ص455] .

عَنِ الرِّضَا (ع) قَالَ : لَا بَأْسَ بِكثْرَةِ شُرْبِ الْمَاءِ عَلَى الطَّعَامِ [كافى ، ج6 ،

ص382] .

قال الرِّضَا (ع) : مَنْ أَرَادَ أَنْ لَا تُوذِيهُ مَعِدَتُهُ فَلَا يشْرَبْ عَلَى طَعَامِهِ مَاءً حَتَّى يفْرُغَ وَ مَنْ فَعَلَ ذَلِک رَطِبَ بَدَنُهُ وَ ضَعُفَتْ مَعِدَتُهُ وَ لَمْ تَأْخُذِ الْعُرُوقُ قُوَّةَ الطَّعَامِ فَإِنَّهُ يصِيرُ فِی الْمَعِدَهِ فِجّاً إِذَا صُبَّ الْمَاءُ عَلَى الطَّعَامِ أَوَّلًا فَأَوَّلًا [بحارالأنوار ، ج59 ، ص322] .

قَالَ النَّبِی (ص) : إِذَا شَرِبْتُمُ الْمَاءَ فَاشْرَبُوهُ مَصّاً وَ لَا تَشْرَبُوهُ عَبّاً [بحارالأنوار ، ج63 ، ص476] .

قَالَ النَّبِی (ص) : لَا يشْرَبَنَّ أَحَدُكمُ الْمَاءَ مِنْ عِنْدِ عُرْوَهِ الْإِنَاءِ فَإِنَّهُ مُجْتَمَعُ الْوَسَخِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص3] .

[خصال صدوق ، ج 2 ، ص634] علم أمير المؤمنين (ع) أصحابه فی مجلس

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَصَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيه : إياكم و شرب الماء من قيام على أرجلكم فإنه يورث الداء الذی لا دواء له

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : الْإِفْطَارُ عَلَى الْمَاءِ يغْسِلُ الذُّنُوبَ مِنَ الْقَلْبِ [كافی ، ج4 ، ص152] .

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَشْرَبَ الْمَاءَ بِاللَّيلِ فَحَرِّک الْمَاءَ [كافی ، ج6 ، ص384] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِياک وَ شُرْبَ الْمَاءِ الْبَارِدِ و.... فِی الْحَمَّامِ فَإِنَّهُ يفْسِدُ الْمَعِدَهَ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص112] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا شَرِبَ الْمَاءَ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی سَقَانَا عَذْباً زُلَالًا وَ لَمْ يسْقِنَا مِلْحاً أَجَاجاً وَ لَمْ يواخِذْنَا بِذُنُوبِنَا [كافی ، ج6 ، ص384] .

قَالَ الصَّادِق (ع) : اشْرَبِ الْمَاءَ قَلِيلًا وَ أَمْسِک حَتَّى يعْتَدِلَ طَبْعُک [كافی ، ج6 ، ص348] .

قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ (ص) : مَصُّوا الْمَاءَ مَصّاً وَ لَا تَعُبُّوهُ عَبّاً فَإِنَّهُ يوجَدُ مِنْهُ الْكبَادُ [كافى ، ج6 ، ص381] .

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : شُرْبُ الْمَاءِ مِنْ قِيامٍ بِالنَّهَارِ أَقْوَى وَ أَصَحُّ لِلْبَدَنِ [كافى ، ج6 ، ص382] .

عن أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : شُرْبُ الْمَاءِ مِنْ قِيامٍ بِالنَّهَارِ يمْرِئُ الطَّعَامَ وَ شُرْبُ الْمَاءِ مِنْ قِيامٍ بِاللَّيلِ يورِثُ الْمَاءَ الْأَصْفَرَ [كافى ، ج6 ، ص383] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شُرْبُ الْمَاءِ مِنْ قِيامٍ بِالنَّهَارِ أَدَرُّ لِلْعَرَقِ وَ أَقْوَى لِلْبَدَنِ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص353] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ عَبْدٍ شَرِبَ الْمَاءَ فَذَكرَ الْحُسَينَ (ع) وَ أَهْلَ بَيتِهِ وَ لَعَنَ قَاتِلَهُ إِلَّا كتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ مِائَةَ أَلْفِ حَسَنَةٍ وَ حَطَّ عَنْهُ مِائَةَ أَلْفِ سَيئَةٍ وَ رَفَعَ لَهُ مِائَةَ أَلْفِ دَرَجَهٍ وَ كأَنَّمَا أَعْتَقَ مِائَةَ أَلْفِ نَسَمَهٍ وَ حَشَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ الْقِيامَهِ ثَلِجَ الْفُوادِ [كافى ، ج6 ، ص391] .

عَنِ الرِّضَا (ع) قَالَ : لَا بَأْسَ بِكثْرَهِ شُرْبِ الْمَاءِ عَلَى الطَّعَامِ [كافى ، ج6 ، ص382] .

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : أَسْبِغِ الْوُضُوءَ إِنْ وَجَدْتَ مَاءً وَ إِلَّا فَإِنَّهُ يكفِيک الْيسِيرُ [تهذيب الأحكام ، ج1 ، ص138] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اشْرَبُوا مَاءَ السَّمَاءِ فَإِنَّهُ يطَهِّرُ الْبَدَنَ وَ يدْفَعُ الْأَسْقَامَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ ينَزِّلُ عَلَيكمْ مِنَ السَّمَاءِ ماءً لِيطَهِّرَكمْ" (انفال /11) [لكافى ، ج6 ، ص387)]

9. عدم مزاحمت در بهره گيرى

لاتفسد على الناس مائهم

مسموم كردن آب دشمن

بستن آب بر مردم .

ليهلک الحرث

5. در فقه

1. طهارت

1.

پاکی و نجسی

از مطهرات آب است به 4 شرط.

1- مطلق باشد

.2- پاک باشد

3- با شستن در آن مضاف نشود (بو یا رنگ یا مزه آن به واسطه نجاست تغییر نکند.) .

4- بعد از آب کشیدن عین نجس در آن نباشد.

ظرف نجس را با آب قلیل سه بار باید شست و با آب کر یک بار کافی است.

اقسام آب :

1- مطلق یا مضاف

2- کر است یا قلیل

3- جاری است یا راکد. (راکد یا چاه است یا حوض) .

تا بو رنگ و مزه آب کر تغییر نکند پاک است

تغییر بو و رنگ به غیر نجاست ، آب را نجس نمی کند. اگرچیز نجس را زیر شیر متصل به کر بشویند آبی که از آن می ریزد پاک است مگر ترشحات یا بو و رنگ تغییر کند. اگر آب قلیل ازبالا بریزد پاک ، ولی اگر غیر آن باشد آب قلیل نجس می شود

آب جاری و چاه مثل کر است ، گرچه از کر کمتر باشد. آبی که کنار نهر راکد ولی متصل به جاری است مثل آب جاری است.

اگر یک بار باران به چیز نجس ببارد پاک می شود و برای لباس و فرش فشار لازم نیست. زمین نجس که باران بر آن ببارد پاک می شود.

آب چاه گرچه کمتر از کر باشد تا وقتی رنگ و بو و مزه بواسطه نجاست تغییر نکرده پاک است.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : الْمَاءُ كلُّهُ طَاهِرٌ حَتَّى يعْلَمَ أَنَّهُ قَذِرٌ [کافی ، ج3 ، ص1] .

عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : سَأَلْتُهُ کمْ أَدْنَی مَا یکونُ بَینَ بِئْرِ الْمَاءِ وَ الْبَالُوعَهِ فَقَالَ إِنْ کانَ سَهْلًا فَسَبْعَهُ أَذْرُعٍ

وَ إِنْ كانَ جَبَلًا فَخَمْسَهُ أَذْرُعٍ" [تهذيب الأحكام ، ج1 ، ص410] .

2. وضو وغسل

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَشْرِبُوا أَعْيُنَكمُ الْمَاءَ عِنْدَ الْوُضُوءِ لَعَلَّهَا لَا تَرَى نَاراً حَامِيةً [بحارالأنوار ، ج77 ، ص336] .

تا هنگام مرگ و غسل ، غسل با آب و کافور.

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : قَالَ أَسْبِغِ الْوُضُوءَ إِنْ وَجَدْتَ مَاءً وَ إِلَّا فَإِنَّهُ یکفِیک الْیسِیرُ [تهذيب الأحكام ، ج1 ، ص138] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا تَغَیرَ الْمَاءُ وَ تَغَیرَ الطَّعْمُ فَلَا تَتَوَضَّأْ وَ لَا تَشْرَبْ [كافى ، ج3 ، ص4] .

2. معاملات

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنْ أَنْ یشَابَ اللَّبَنُ بِالْمَاءِ لِلْبَیعِ [كافى ، ج5 ، ص160] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ بَاعَ الْمَاءَ وَ الطِّینَ ذَهَبَ مَالُهُ هَبَاءً [كافى ، ج5 ، ص92] .

6. در اقتصاد

کشتی رانی : تَرَى الْفُلْک فِیهِ مَواخِرَ [فاطر ، 12] .

غواصی : وَ الشَّیاطِینَ کلَّ بَنّاءٍ وَ غَوّاصٍ [ص ، 37] .

توسعه اقتصادی : وَ أَنْزَلْنا مِنَ الْمُعْصِراتِ ماءً ثَجّاجاً لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَ نَباتاً [نبأ ، 14-15] .

2. منزلت آب

1. آب ، پاداش اهل ایمان

وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَى الطَّرِیقَهِ لأَسْقَیناهُمْ ماءً غَدَقاً [جن ، 16] .

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَيهِمْ بَرَكاتٍ مِنَ السَّماءِ [اعراف ، 96] .

يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراً [نوح ، 11] .

2. آب ، لشكر خدا

قال الباقر (ع) : فَقَالَ الْمَاءُ أَنَا جُنْدُ اللَّهِ الْأَكبَرُ [كافى ، ج8 ، ص95] .

فَفَتَحْنا أَبْوابَ السَّماءِ بِماءٍ

مُنْهَمِرٍ [قمر ، 11] .

آب نیل فرعون را غرق می کند : فَأَخَذْناهُ وَ جُنُودَهُ فَنَبَذْناهُمْ فِی الْیمِّ وَ هُوَ مُلِیمٌ [ذاریات ، 40] .

آب نیل کودک شیرخوار را حفظ می کند : فَأَلْقِیهِ فِی الْیمِّ [قصص ، 7] .

عذاب با آب در قیامت : وَ إِنْ یسْتَغِیثُوا یغاثُوا بِماءٍ کالْمُهْلِ یشْوِی الْوُجُوهَ [کهف ، 29] .

3. آب سرچشمه هستی

هُوَ الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ فِی سِتَّهِ أَیامٍ وَ کانَ عَرْشُهُ عَلَی الْماءِ [هود ، 7] .

قال الباقر (ع) : کانَ کلُّ شَیءٍ مَاءً وَ کانَ عَرْشُهُ عَلَی الْمَاءِ فَأَمَرَ اللَّهُ عَزَّ ذِکرُهُ الْمَاءَ فَاضْطَرَمَ نَاراً [کافی ، ج8 ، ص95] .

قال الباقر (ع) : خَلَقَ الشَّیءَ الَّذِی جَمِیعُ الْأَشْیاءِ مِنْهُ وَ هُوَ الْمَاءُ الَّذِی خَلَقَ الْأَشْیاءَ مِنْهُ [کافی ، ج8 ، ص94] .

قال امیر المومنین (ع) : أَنْشَأَ سُبْحَانَهُ فَتْقَ الْأَجْوَاءِ وَ شَقَّ الْأَرْجَاءِ وَ سَکائِک الْهَوَاءِ فَأَجْرَی فِیهَا مَاءً مُتَلَاطِماً تَیارُهُ مُتَرَاکماً زَخَّارُهُ حَمَلَهُ عَلَی مَتْنِ الرِّیحِ الْعَاصِفَهِ وَ الزَّعْزَعِ الْقَاصِفَهِ فَأَمَرَهَا بِرَدِّهِ وَ سَلَّطَهَا عَلَی شَدِّهِ وَ قَرَنَهَا إِلَی حَدِّهِ الْهَوَاءُ مِنْ تَحْتِهَا فَتِیقٌ وَ الْمَاءُ مِنْ فَوْقِهَا دَفِیقٌ ثُمَّ أَنْشَأَ سُبْحَانَهُ رِیحاً اعْتَقَمَ مَهَبَّهَا وَ أَدَامَ مُرَبَّهَا وَ أَعْصَفَ مَجْرَاهَا وَ أَبْعَدَ مَنْشَأَهَا فَأَمَرَهَا بِتَصْفِیقِ الْمَاءِ الزَّخَّارِ وَ إِثَارَهِ مَوْجِ الْبِحَارِ فَمَخَضَتْهُ مَخْضَ السِّقَاءِ وَ عَصَفَتْ بِهِ عَصْفَهَا بِالْفَضَاءِ تَرُدُّ أَوَّلَهُ إِلَی آخِرِهِ وَ سَاجِیهُ إِلَی مَائِرِهِ حَتَّی عَبَّ عُبَابُهُ وَ رَمَی بِالزَّبَدِ رُکامُهُ فَرَفَعَهُ فِی هَوَاءٍ مُنْفَتِقٍ وَ جَوٍّ مُنْفَهِقٍ فَسَوَّی مِنْهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ جَعَلَ سُفْلَاهُنَّ مَوْجاً مَکفُوفاً وَ عُلْیاهُنَّ سَقْفاً مَحْفُوظاً وَ سَمْکاً مَرْفُوعاً بِغَیرِ عَمَدٍ یدْعَمُهَا

وَ لَا دِسَارٍ ينْظِمُهَا ثُمَّ زَينَهَا بِزِينَهِ الْكوَاكبِ وَ ضِياءِ الثَّوَاقِبِ وَ أَجْرَى فِيهَا سِرَاجاً مُسْتَطِيراً وَ قَمَراً مُنِيراً فِى فَلَک دَائِرٍ وَ سَقْفٍ سَائِرٍ وَ رَقِيمٍ مَائِرٍ. [نهج البلاغه ، ص41 ، خطبه 1] .

خداوند فضا را شكافت و آب را خلق كرد و با ايجاد باد و امواج ، كف و آتش و دود به وجود آورد و ازآنها آسمانها و زمين را آفريد (خطبه سنگين است به نحوى كه مترجمين در ترجمه فارسى آن به زحمت افتاده اند) .

قال الباقر (ع) : خَلَقَ الرِّيحَ مِنَ الْمَاءِ [كافى ، ج8 ، ص94] .

قال الباقر (ع) : خَلَقَ اللَّهُ النَّارَ مِنَ الْمَاءِ [كافى ، ج8 ، ص94] .

كانَ عَرْشُهُ عَلَى الْماءِ [هود ، 7] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : كانَ كلُّ شَىءٍ مَاءً وَ كانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ [كافى ، ج8 ، ص153] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الشَّمْسَ مِنْ نُورِ النَّارِ وَ صَفْوِ الْمَاءِ [كافى ، ج8 ، ص241] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ اللَّهِ تَعَالَى ذِكرُهُ خَلَقَ الْقَمَرَ مِنْ ضَوْءِ نُورِ النَّارِ وَ صَفْوِ الْمَاءِ [كافى ، ج8 ، ص241] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى جَعَلَ مِنَ الْمَاءِ كلَّ شَىءٍ حَى [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص43] .

هُوَ الَّذِى خَلَقَ مِنَ الْماءِ بَشَراً [فرقان ، 54] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خلقت السماوات من بخار الماء [بحارالأنوار ، ج54 ، ص73] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خلقت الأرض قال من زبد الماء [بحارالأنوار ، ج54 ، ص73] .

قال

رسول الله (ص) : فبسط الأرض على الماء [بحارالأنوار ، ج54 ، ص87] .

آفرینش همه موجودات از آب است : جَعَلْنا مِنَ الْماءِ کلَّ شَیءٍ حَی أَ فَلا یومِنُونَ [انبیاء ، 30] .

زنده شدن زمین : أَنْزَلَ اللّهُ مِنَ السَّماءِ مِنْ ماءٍ فَأَحْیا بِهِ الأَْرْضَ بَعْدَ مَوْتِها [بقره ، 164] .

خلقت انسان : هُوَ الَّذِی خَلَقَ مِنَ الْماءِ بَشَراً [فرقان ، 54] .

خلقت میوه ها : فَأَنْشَأْنا لَکمْ بِهِ جَنّاتٍ مِنْ نَخِیلٍ وَ أَعْنابٍ لَکمْ فِیها فَواکهُ کثِیرَهٌ وَ مِنْها تَأْکلُونَ [مومنون ، 19] .

خلقت گیاهان : أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَخْرَجْنا بِهِ نَباتَ کلِّ شَیءٍ [انعام ، 99] .

اندازه گیری آب : وَ أَنْزَلْنا مِنَ السَّماءِ ماءً بِقَدَرٍ [مومنون ، 18] .

وَ الَّذِی نَزَّلَ مِنَ السَّماءِ ماءً بِقَدَرٍ [زخرف ، 11] .

آب ، وسیله قدرت : یرْسِلِ السَّماءَ عَلَیکمْ مِدْراراً وَ یزِدْکمْ قُوَّهً إِلی قُوَّتِکمْ [هود ، 52] .

4. نعمت باران

أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَسالَتْ أَوْدِیهٌ بِقَدَرِها فَاحْتَمَلَ السَّیلُ زَبَداً رابِیاً وَ مِمّا یوقِدُونَ عَلَیهِ فِی النّارِ ابْتِغاءَ حِلْیهٍ أَوْ مَتاعٍ زَبَدٌ مِثْلُهُ کذلِک یضْرِبُ اللّهُ الْحَقَّ وَ الْباطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَیذْهَبُ جُفاءً وَ أَمّا ما ینْفَعُ النّاسَ فَیمْکثُ فِی الْأَرْضِ کذلِک یضْرِبُ اللّهُ الْأَمْثالَ [رعد ، 17] .

لطائف و نکات

الف : در آیه دو نوع مثال است : طبیعی ، آب و کف ، حق مثل آب مایه حیات مفید ، ولی باطل همچون کف صناعی ذوب فلزات : 1- زرگران : وحلیه

2- آهنگران : متاع؛ یعنی طلب رفاه یا نیاز بدون برخورد و درگیری

با باطل نیست.

ب : تا جنبه ارتباط با آسمان و خداوند دارد ، حق و سالم است : أَنَّ الَّذِینَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِم [محمد ، 3] .

زمین ، درگیرها و حرکتها ، و مسیرها عامل پیدا شدن کف است : الَّذِینَ کفَرُوا اتَّبَعُوا الْباطِل [محمد ، 3] .

در تعبیر باطل عبارتمن ربّهمنیست.

ج : فیض مطلق است ، گرفتاری در ظروف کوچک است. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یا کمَیلَ بْنَ زِیادٍ إِنَّ هَذِهِ الْقُلُوبَ أَوْعِیهٌ فَخَیرُهَا أَوْعَاهَا [نهج البلاغه ، حکمت 147] .

د : ظرف روح هرگز پر نمی شود. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کلُّ وِعَاءٍ یضِیقُ بِمَا جُعِلَ فِیهِ إِلَّا وِعَاءَ الْعِلْمِ فَإِنَّهُ یتَّسِعُ بِهِ [نهج البلاغه ، حکمت 205] .

مردم سه دسته هستند : بی ظرفیت نفوذناپذیر : ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُکمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک فَهِی کالْحِجارَهِ [بقره ، 74] .

سَواءٌ عَلَیهِمْ أَ أَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لا یومِنُونَ [یس ، 10] .

کم ظرفیت : می گیرند ، ولی نمی گویند.

پرظرفیت : قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : کونُوا أَوْعِیهَ الْعِلْمِ وَ مَصَابِیحَ الْهُدَی [کافی ، ج1 ، ص300] .

تَعِیها أُذُنٌ واعِیهٌ [حاقه ، 12] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا خَیرَ فِی الْعَیشِ إِلَّا لِرَجُلَینِ عَالِمٍ مُطَاعٍ أَوْ مُسْتَمِعٍ وَاعٍ [کافی ، ج1 ، ص33] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کانَ عَلَی مَا یسْمَعُ أَحْرَصَ مِنْهُ عَلَی أَنْ یتَکلَّمَ [نهج البلاغه ، حکمت 289] .

و : آب ها همدیگر را جذب و درهم فرو می روند. حق با حق ستیز ندارد و تضادها مربوط به باطل است.

ز :

باطل ، رفتنی است.فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيذْهَبُ جُفاءً [رعد ، 17] .

اما با تلاش و سرکوب مانَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْباطِلِ فَيدْمَغُهُ فَإِذا هُوَ زاهِقٌ وَ لَكمُ الْوَيلُ مِمّا تَصِفُونَ [انبياء ، 18] .

ح : سیل ازکوه بلند است نه از تپه ها.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ينْحَدِرُ عَنِّى السَّيلُ [نهج البلاغه ، خطبه 3] .

ط : آب که به دریا رسید کف ها تمام می شود بنده هم همین که به خدا رسید و اخلاص ، باطل ها ، از بین می روند.

ی : باطل مستکبر و بالانشین ، پر سر و صدا و تو خالی است و حق ، سنگین و متواضع و کم سروصدا است.

ک : حق ، متکی به خود و باطل متکی به حق است و از آبروی حق استفاده می کند همانگونه که هر چیز قلابی از آبروی چیز واقعی.

ل : کف در بازار آشفته پیدا می شود ، باطل هم این چنین است. همین طور که آب از بالا به پائین می ریزد و فراز و نشیب دارد ، کف پیدا می شود. باطل هم در انقلابها و دگرگونی ها و...

م : آب زلال مقطّر کف ندارد. کف در اثر آبی است که با چیزی مخلوط شود. باطل هم در مواردی پیدا می شود که خرافات و هوسها و رسوم لابلای حق باشد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّ الْبَاطِلَ خَلَصَ مِنْ مِزَاجِ الْحَقِّ لَمْ يخْفَ عَلَى الْمُرْتَادِينَ وَ لَوْ أَنَّ الْحَقَّ خَلَصَ مِنْ لَبْسِ الْبَاطِلِ انْقَطَعَتْ عَنْهُ أَلْسُنُ الْمُعَانِدِينَ وَ لَكنْ يوخَذُ مِنْ هَذَا ضِغْثٌ وَ مِنْ هَذَا ضِغْثٌ فَيمْزَجَانِ فَهُنَالِک يسْتَوْلِى الشَّيطَانُ عَلَى أَوْلِيائِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 50] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع)

: وَ قَدْ أَرْعَدُوا وَ أَبْرَقُوا وَ مَعَ هَذَيِنِ الْأَمْرَيِنِ الْفَشَلُ وَ لَسْنَا نُرْعِدُ حَتَّى نُوقِعَ وَ لَا نُسِيلُ حَتَّى نُمْطِرَ [نهج البلاغه ، خطبه 9] .

تانباریم ، سیلاب و خروشان به راه نمی اندازیم (برنامه ما عمل است نه تبلیغات)

بعضی از مفسران مثل قرطبی گویند : باران ، آیات قرآن است. اودیه ، قلوب است که هر کدام به اندازه وسعت وجود بهره می گیرند وسوسه ها همان کف ها است که این کف ها از آب نیست ، از آلودگی محل ریزش آب است.

ن : در فیض خدا بخل نیست ، ابرها بدون قید و شرط باران می بارند و این زمین است که به خاطر سفتی یا نرمی ، بزرگی و کوچکی بهره می گیرد قلوب و ارواح هم در برابر فیض خدا همین گونه است.

ق : کف مخصوص آب نیست ، هر فلزی هم در کوه ها که قرار گرفت کفی و باطلی دارد. کفی به شکل مناسب خود و از خود او و مناسب با همان فلز. همان گونه که هر عملی با تزئین خاصّی از شیطان است.

ر : کف هم در آب و سیل سرد است و هم در کوره های داغ. هم در آب نرم است و هم در فلز. هم شکر و هم صبر.

ش : شناخت (باطل ها و کف ها و حق ها در حالات غیر طبیعی است (سیل ، کوره داغ) .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) فِی وَصِيتِهِ لِابْنِهِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيهِ رَضِی اللَّهُ عَنْهُ : " فِی تَقَلُّبِ الْأَحْوَالِ عِلْمُ جَوَاهِرِ الرِّجَالِ" [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص388] .

ت : حق تانخروشد و تکانی نخورد باطل جفاء به بیرون نمی پرد. باطل باید به جائی

رسد که قدرت استقامت ندارد وازمتن جامعه به خارج پرتاب می شود.

ض : آن فرد و گروهی باقی خواهد ماند که در زمین مفید باشد.وَ أَمّا ما يَنْفَعُ النّاسَ فَيمْكثُ فِی الْأَرْضِ [رعد ، 17] .

ظ : نزول باران و آب فلزات هم طبیعی است ، هم همیشگی. مبارزه حق و باطل هم...

ابْتِغاءَ حِلْيهٍ أَوْ مَتاعٍ [رعد ، 17] .

در آب کردن فلزها دو هدف است : ساختن زینت آلات ، ساختن متاع ازقبیل ظروف و... و درمثل می گوید : شما چه زینت (وسائل رفاه و خوشی) چه متاع (وسائل نیاز و اولیه) را اگر بخواهی باید کوره هایی باشد و باطل هائی راسر راه خود خواهی دید.ابتغاء حلیه او متاعیعنی طلب رفاه یا نیاز بدون برخورد و درگیری با باطل نیست. تازه این در زندگی مادی است ، در معنویات که وساوس شیطان هم هست.

3. اهمیت آب

1. دنیوی

بخش بزرگی از ساختمان بدن انسان از آب است. بیشتر نیازمندی های زندگی ماا‌ز برق و آن از آب است. حیات انسان با کشاورزی و آن از آب است. تلطیف هوا به واسطه بخار و آب است. بهترین جاده های صاف دنیابرای عبور کشتی های غول پیکر همان راههای آبی است. جاده هایی که بدون خرج در اختیار انسان استاللّهُ الَّذِی سَخَّرَ لَكمُ الْبَحْرَ [جاثیه ، 12] .

آب برای انسان و دامداری ماهیان را به عهده دارد وهم پرورش دهنده اشیاء زینتی است. سلامتی و بهداشت انسان وابسته به نظافت و طهارت و آب است. زیبائی چهره طبیعت و نشاط آن با آب است. یک نوع آب ، صدها نوع میوه با مزه های گوناگون را

به ما می دهد.

رابطه انسان با آب و طبیعت :

حق به هدر دادن را نداریم. کسی نزد رودخانه ای بود و ظرف آبی برداشت و پس از نوشیدن باقی رابه زمین ریخت. حضرت علی (ع) که این صحنه را دید فرمود : همین عمل (گرچه در کنار رودخانه است) اسراف است.

حضرت علی (ع) اجازه نداد کسی هسته خرما را دور اندازد.

اسلام اجازه نمی دهد کسی در آب بول کند و یا فاسد نماید. خداوند از انسان خواسته که زمین را آباد کند و ناگفته پیداست که آن به وسیله آب استهُوَ أَنْشَأَكمْ مِنَ الأَرْضِ وَ اسْتَعْمَرَكمْ فِيها [هود ، 61] .

او شما را از زمین پدید آورده و به آبادانی آن گمارده است.

رسول اکرم (ص) می فرمایند : هر که آب و خاک داشته باشد ، ولی فقیر و نیازمند غذاهای خود باشدمورد غضب خدا قرار می گیرد منع و جلوگیری آب از بزرگترین جنایات است ، کاری است که معاویه در صفین و یزید در کربلا انجام دادند.

2. اخروی

قال الصادق (ع) : فإن الله قد جعل الماء مفتاح قربته و مناجاته [بحارالأنوار ، ج77 ، ص339] .

نظافت آب : هذا عَذْبٌ فُراتٌ سائِغٌ شَرابُهُ [فاطر ، 12] .

استغفار عامل نزول : اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيهِ يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراً [هود ، 52] .

ذخیره آب در زمین : أَنْزَلْنا مِنَ السَّماءِ ماءً بِقَدَرٍ فَأَسْكنّاهُ فِى الأَرْضِ [مومنون ، 18] .

بزرگترین نیاز دوزخیان : أَفِيضُوا عَلَينا مِنَ الْماءِ [اعراف ، 50] .

عذاب با آب در قیامت : وَ إِنْ یسْتَغِیثُوا یغاثُوا بِماءٍ کالْمُهْلِ یشْوِی الْوُجُوهَ [

کهف ، 29] .

4. فوائد آب

1- آفرینش موجودات از آب است : وَ اللّهُ خَلَقَ کلَّ دَابَّهٍ مِنْ ماءٍ [نور ، 45] .

2- حیات موجودات از آب است : جَعَلْنا مِنَ الْماءِ کلَّ شَیءٍ حَی أَ فَلا یومِنُونَ [انبیاء ، 30] .

3- حیات زمین از باران است : وَ اللّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَحْیا بِهِ الأَْرْضَ بَعْدَ مَوْتِها [نحل ، 65] .

4- رویش گیاهان از باران است : أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَخْرَجْنا بِهِ نَباتَ کلِّ شَیءٍ [انعام ، 99] .

5- سبزی زمین از باران است : أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَتُصْبِحُ الأَْرْضُ مُخْضَرَّةً [حج ، 63] .

6- منبع غذایی ماا‌ز باران است : فَلْینْظُرِ الإِْنْسانُ إِلی طَعامِهِ أَنّا صَبَبْنَا الْماءَ صَبًّا [عبس ، 24-25] .

7-جریان رودخانه ها از باران است : أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَسَلَکهُ ینابِیعَ فِی الأَْرْضِ [زمر ، 21] .

8- جوشش چشمه ها : وَ فَجَّرْنَا الأَْرْضَ عُیوناً فَالْتَقَی الْماءُ عَلی أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ [قمر ، 12] .

9- میوه های رنگارنگ : أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَخْرَجْنا بِهِ ثَمَراتٍ مُخْتَلِفاً أَلْوانُها [فاطر ، 27] .

10- وسیله پاکی و بهداشت : أَنْزَلْنا مِنَ السَّماءِ ماءً طَهُوراً [فرقان ، 48] .

وَ ینَزِّلُ عَلَیکمْ مِنَ السَّماءِ ماءً لِیطَهِّرَکمْ بِه [انفال ، 11] .

11- یک نوشیدنی گوارا : لأَسْقَیناهُمْ ماءً غَدَقاً [جن ، 16] .

وَ أَسْقَيناكمْ ماءً فُراتاَ [مرسلات ، 27] .

حالا چند سوال : اگر آب نبود ، اگر خورشید به دریا نمی تابید ، اگر آب دریاها بخار نمی شد

، اگر باد ابرها را متراکم و جابجا نمی کرد ، اگر ابرها همیشه در آسمان می ماندند ، اگر جاذبه زمین برف و باران را به سوی زمین نمی کشید ، اگرباران به صورت قطره قطره نمی بارید ، اگر زمین باران را نمی مکید ، اگر زمین باران را ذخیره نمی کرد ، اگر زمین پست و بلند نبود و....ما چه می کردیم؟

5. انواع آب

قال الصادق (ع) : إِنَّ اللَّهَ فَضَّلَ الْأَرَضِينَ وَ الْمِياهَ بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ [بحارالأنوار ، ج98 ، ص109] .

1- وَ ما يسْتَوِى الْبَحْرانِ هذا عَذْبٌ فُراتٌ سائِغٌ شَرابُهُ وَ هذا مِلْحٌ أُجاجٌ وَ مِنْ كلٍّ تَأْكلُونَ لَحْماً طَرِياً وَ تَسْتَخْرِجُونَ حِلْيةً تَلْبَسُونَها وَ تَرَى الْفُلْک فِيهِ مَواخِرَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [فاطر ، 12] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَيرُ مَاءٍ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ مَاءُ زَمْزَم [كافى ، ج3 ، ص246] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَاءُ زَمْزَمَ دَوَاءٌ مِمَّا شُرِبَ لَهُ [كافى ، ج6 ، ص387] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَاءُ زَمْزَمَ شِفَاءٌ لِمَا شُرِبَ لَهُ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص208] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَاءُ زَمْزَمَ شِفَاءٌ مِنْ كلِّ دَاءٍ [كافى ، ج6 ، ص386] .

6. حفظ آب

ظَهَرَ الْفَسادُ فِى الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ بِما كسَبَتْ أَيدِى النّاسِ [روم ، 41] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُفْسِدْ عَلَى الْقَوْمِ مَاءَهُمْ [كافى ، ج3 ، ص65] .

3- اسراف در آب (مساله وسواس)

4- دعا برای آب و باران

5- ثواب آب رسانی

6- آداب آب خوردن

7- نقش آب در سالم سازی محیط زیست

بخار ، حرکت ابرها ، باران ،

نباتاتی که می رویاند.

8- تماس شبانه روزی ، با آب

9- بهداشت آب آشامیدنی : مقدار سرمای آب (آب یخ) ، مقدار گرمی (آب داغ)

عَنْ أَبِی سَعِیدٍ عَقِیصَا التَّیمِی قَالَ : " مَرَرْتُ بِالْحَسَنِ وَ الْحُسَینِ (ص) وَ هُمَا فِی الْفُرَاتِ مُسْتَنْقِعَانِ فِی إِزَارَینِ فَقُلْتُ لَهُمَا یا ابْنَی رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیکمَا أَفْسَدْتُمَا الْإِزَارَینِ فَقَالَا لِی یا أَبَا سَعِیدٍ فَسَادُنَا لِلْإِزَارَینِ أَحَبُّ إِلَینَا مِنْ فَسَادِ الدِّینِ إِنَّ لِلْمَاءِ أَهْلًا وَ سُکاناً کسُکانِ الْأَرْضِ" [کافی ، ج6 ، ص389] .

1. آبرورداران

مقدمه

عزت عرض ستر کتمان مثبت عار حیاء خجالت عیب

کسانی که در دنیا و آخرت آبرو دارند : قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ ! فَاجْعَلْ نَفْسِی مُطْمَئِنَّةً بِقَدَرِک رَاضِیةً بِقَضَائِک مُولَعَةً بِذِکرِک وَ دُعَائِک مُحِبَّةً لِصَفْوَهِ أَوْلِیائِک مَحْبُوبَةً فِی أَرْضِک وَ سَمَائِک [مصباح المتهجد ، ص738] .

وَجِیهاً فِی الدُّنْیا وَ الآخِرَهِ [آل عمران/45] .

اهمیت به عرض و آبروی مؤمن :

حاتم بن عنوان بلخی معروف به اصم (کر) از علمای عامه است ، او کر نبود ، بلکه خود را روزی به کری زد و این لقب برای او ماند. گویند : علت این که او را کر می گفتند این بود که روزی زنی نزد او آمد و از وی مسئله ای را پرسید و در همان حال بادی از زن خارج شد و سخت خجل شد. حاتم برای این که خجلت زن را برطرف کند گفت : بلندتر حرف بزن که گوشم سنگین است زن خوشحال شد که او صدا را نشنیده به همین جهت او را اصم خواندند.

منبع

: [مفاخر ، ج1 ، ص149] .

2. آبرو داری

1. پاداش آبرو داری

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ سَتَرَ عَلَى مُومِنٍ عَوْرَةً يخَافُهَا سَتَرَ اللَّهُ عَلَيهِ سَبْعِينَ عَوْرَةً مِنْ عَوْرَاتِ الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ [كافى ، ج2 ، ص200] .

قال : ختم لرجل مذنب بخير لانه ستر عوره اخيه التى كشفت و هو لايشعر بها و لم يخبره بها مخافه ان يخجل [سفينه البحار ، باب عوره] .

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : من كف عن أعراض المسلمين أقاله الله عز و جل عثرته يوم القيامه [صحيفه الرضا ، ص85] .

قال النبى (ص) : من ستر على مسلم ستر الله عليه فى الدنيا و الاخره [نهج الفصاحه ، حديث2756] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَذَلُّ النَّاسِ مَنْ أَهَانَ النَّاسَ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص394] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَ لَا أُنَبِّئُكمْ بِشِرَارِكمْقَالُوا : بَلَى يا رَسُولَ اللَّهِ ! قَالَ : الْمَشَّاءُونَ بِالنَّمِيمَهِ الْمُفَرِّقُونَ بَينَ الْأَحِبَّهِ الْبَاغُونَ لِلْبُرَآءِ الْمَعَايبَ [كافى ، ج2 ، ص369] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من رد عن عرض أخيه بالغيبه كان حقا على الله عز و جل أن يرد عن عرضه يوم القيامه [مجموعه ورام ، ج1 ، ص119] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ رَدَّ عَنْ عِرْضِ أَخِيهِ كانَ لَهُ حِجَاباً مِنَ النَّارِ [أمالى مفيد ، ص337] .

2. رسول خدا و آبرو داری

عن أبى برده قال : صلى بنا رسول الله (ص) ثم انصرف مسرعا حتى وضع يده على باب المسجد ثم نادى بأعلى صوته : "يا معشر الناس ! من آمن بلسانه و لم يخلص إلى قلبه لا تتبعوا عورات المؤمنين فإنه من تتبع عورات المؤمنين تتبع الله عورته و من تتبع الله عورته

فضحه و لو فی جوف بیته [ثواب الأعمال ، ص241] .

رسول اکرم در بیان این حدیث دست به ابتکاراتی تبلیغی زد از جمله :

1 انصرف مسرعا

2 به جای منبرباب المسجد

3 وضع یده علی بابتا مردم خارج نشوند.

4 با تمام فریادأعلی صوته

5 با شیوه تحریک و هشدار که اگر عمل بکنید مؤمن واقعی نیستید.یا معشر الناس ! من آمن بلسانه

6 تهدید به انتقام الهیفضحه

7 حیله ها و کتمان های شما بی اثر استفی جوف بیته

منبع : [بحار ، ج72 ، ص214] .

3. اسباب حفظ آبرو

راه های عملی برای حفظ آبروی مردم :

1 وام ، تفویض صندلی در ماشین. به قول مرحوم راشد اگر ایشان وارد خانه شما شود پذیرایی می کنی و اکنون در ماشین وارد بر شما شده.

2 ضمانت.

3 نحوه تعویض مسئولین (ماجرای تغییر آیه الله العظمی سید ابوالحسن اصفهانی که فرمود : می دانم فلان نماینده من خوب نیست منتظر فرصتی هستم که برداشتن او به قیمت سقوط کلی او حساب نشود) .

4 نحوه گزینش افراد.

5 با کِنیه و نام نیک صدا زدن ، تشویق و تشکر ، نادیده گرفتن نقاط ضعففَأَسَرَّها یوسُفُ فِی نَفْسِهِ وَ لَمْ یبْدِها لَهُمْ [یوسف/77] .

6 اعتمادوَ لا تَقُولَوا لِمَنْ أَلْقى إِلَيكمُ السَّلامَ [نساء/94] .

حفظ آبروی مردم :

احترام مرده مسلمان و حرام بودن نبش قبر.

احترام فرزند مسلمان. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا تحقرن أحدا من المسلمين فإن صغيرهم عند الله كبير [مجموعه ورام ، ج1 ، ص31] .

اهميت وام دادن به مسلمان.

سفارشات اسلام درباره خود كفائی و ترک

سئوال از مردم و قناعت و استغنا از مردم.

خدمات حضرت علی (ع) در لباس استتار.

سعی و تلاش در حوائج مؤمن.

فَنَظِرَهٌ إِلی مَیسَرَهٍ [بقره/280] .

وَ یمْنَعُونَ الْماعُونَ [ماعون/7] .

إِنَّمَا الصَّدَقاتُ لِلْفُقَراءِ وَ الْمَساکینِ وَ الْعامِلِینَ عَلَیها وَ الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُمْ وَ فِی الرِّقابِ وَ الْغارِمِینَ [توبه/60] .

منزل و مرکب مفلس در ملک صاحبش هست.

با کسی که مخارج سفر تو را می دهد سفر نکن.

بستن راه ها :

اسلام برای حفظ آبرو راه ها را بسته ، از جمله :

1 سوء ظن ممنوع ، فعل مسلمان را حمل بر صحت کنید.

2 تجسس ممنوع. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من تتبع خفیات العیوب حرمه الله مودات القلوب [غررالحکم ، ص421] .

3 مزاح کنترل شود. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَمْزَحْ فَیذْهَبَ بَهَاوک [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص352] .

4 به هر خبری اعتنا نکنید.

5 برای حقوق شاهد بگیرید.

6 اگر سه شاهد گواهی دادند ، هر سه شلاق می خورند ، مگر آن که چهار شاهد باشند. قَالَ الْکاظِمُ (ع) : کذِّبْ سَمْعَک وَ بَصَرَک عَنْ أَخِیک [کافی ، ج8 ، ص147] .

7 اگر پنجاه نفر گفتند : فلانی فلان کار کرده ، ولی خودش گفت انجام نداده ام...از او قبول کن.

8 يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُيوتاً غَيرَ بُيوتِكمْ [نور/27] .

9 يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَسْئَلُوا عَنْ أَشْياءَ إِنْ تُبْدَ لَكمْ تَسُوكمْ [مائده/101] .

10 يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيسْتَأْذِنْكمُ الَّذِينَ مَلَكتْ أَيمانُكمْ وَ الَّذِينَ لَمْ يبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكمْ

ثَلاثَ مَرّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلاهِ الْفَجْرِ وَ حِينَ تَضَعُونَ ثِيابَكمْ مِنَ الظَّهيرَهِ وَ مِنْ بَعْدِ صَلاهِ الْعِشاءِ ثَلاثُ عَوْراتٍ لَكمْ لَيسَ عَلَيكمْ وَ لا عَلَيهِمْ جُناحٌ بَعْدَهُنَّ طَوّافُونَ عَلَيكمْ بَعْضُكمْ عَلى بَعْضٍ كذلِک يبَينُ اللّهُ لَكمُ الآْياتِ وَ اللّهُ عَلِيمٌ حَكيمٌ [نور/58] .

11 در جلسات كذائى منشين.وَ قَدْ نَزَّلَ عَلَيكمْ فِى الْكتابِ أَنْ إِذا سَمِعْتُمْ آياتِ اللّهِ يكفَرُ بِها وَ يسْتَهْزَأُ بِها فَلا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّى يخُوضُوا فِى حَدِيثٍ غَيرِهِ [نساء/140] .

12 دوستى هاى غير صادقانه ممنوع. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَقْرَبُ مَا يكونُ الْعَبْدُ إِلَى الْكفْرِ أَنْ يوَاخِى الرَّجُلَ عَلَى الدِّينِ فَيحْصِى عَلَيهِ عَثَرَاتِهِ وَ زَلَّاتِهِ لِيعَنِّفَهُ بِهَا يوْماً مَا [كافى ، ج2 ، ص354] .

مال فداى آبرو :

قَالَ الْحُسَينُ (ع) : خَيرَ الْمَالِ مَا وَقَى الْعِرْضَ [كشف الغمه ، ج2 ، ص31] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَصَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيهِ : إِنَّ أَفْضَلَ الْفِعَالِ صِيانَهُ الْعِرْضِ بِالْمَالِ [كافى ، ج4 ، ص49] .

قال النبى (ص) : قوا باموالكم عن اعراضكم [نهج الفصاحه ، جمله2104] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كل معروف صدقه و ما وقى به المرء عرضه كتب له به صدقه [الدعوات راوندى ، ص107] .

روى أبو جعفر محمد بن حبيب أيضا أن الحسن (ع) أعطى شاعرا فقال له رجل من جلسائه : سبحان الله أ تعطى شاعرا يعصى الرحمن و يقول البهتان؟ فقال : "يا عبد الله ! إن خير ما بذلت من مالک ما وقيت به عرضک و إن من ابتغاء الخير اتقاء الشر [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج16 ، ص10] .

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَ مَغْفِرَهٌ خَيرٌ مِنْ صَدَقَهٍ يتْبَعُها

أَذیً وَ اللّهُ غَنِی حَلِیمٌ [بقره/263] .

انسان مسئول حفظ آبروی خود است :

1 اهمیت قناعت و ترک سئوال و استغناء از مردمیحْسَبُهُمُ الْجاهِلُ أَغْنِیاءَ [بقره/273] .

2 سفارش به کتمان تلخی های خود برای مردم.

3 زندگی معمولی و فرار از ژولیدگی

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْمُومِنُ بِشْرُهُ فِی وَجْهِهِ وَ حُزْنُهُ فِی قَلْبِهِ [نهج البلاغه ، حکمت 333] .

5 حتی المقدور جنس نسیه نخرید و اگر مال مردم را به مردم برگرداندید گواه بگیرید.

6 بی سوادی یکی از راه های اهانت به خود است.

نمونه های عملی : اهانت به خود که باید از آن جلوگیری کنیم :

لباس بد پوشیدن ، لباس شهرت ، بدون دعوت جائی رفتن ، غذا خوردن در راه و خیابان ، بوی بد داشتن ، ژولیدگی مو ، عادات بد ، رانندگی بد ،

ژست های کاذب و توقعات نابجا ، اعتیاد ، بی سوادی ، جسارت های نابه جا ، بی ادبی ، بد رفتاری کارمندان و کسبه و طبیب و پرستار و...با مردم.

وسیله حفظ آبرو :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْجُودُ حَارِسُ الْأَعْرَاضِ [نهج البلاغه ، حکمت 211] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ ضَنَّ بِعِرْضِهِ فَلْیدَعِ الْمِرَاءَ [نهج البلاغه ، حکمت 362] .

(ضن : نسبت به آبروی خود بخل ورزد و نخواهد هدر رود)

4. آبرو داری برای مکتب وجامعه

حفظ آبروی مکتب و نظام و جامعه :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كونُوا لَنَا زَيناً وَ لَا تَكونُوا عَلَينَا شَيناً [أمالی صدوق ، ص400] .

رَحِمَ اللَّهُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ

قَالَ الْحُسَينُ (ع) : يا شيعه آل أبی سفيان ! إن لم

یکن لکم دین و کنتم لا تخافون المعاد فکونوا أحرارا فی دنیاکم [اللهوف ، ص119] .

فَاسْتَوی عَلی سُوقِهِ [فتح/29] .

وَ لِلّهِ الْعِزَّهُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُومِنِینَ [منافقون/8] .

لِئَلاّ یکونَ لِلنّاسِ عَلَیکمْ حُجَّهٌ [بقره/150] .

إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَهٌ [حجرات/10] .

ایجاد مسئله اخوت.

وَ الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُمْ [توبه/60] .

بَعْضُکمْ مِنْ بَعْضٍ [آل عمران/195] .

وَ لَکمْ فِی الْقِصاصِ حَیاهٌ [بقره/179] .

تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ وَ عَدُوَّکمْ [انفال/60] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اللَّهَ اللَّهَ فِی الْقُرْآنِ لَا یسْبِقُکمْ بِالْعَمَلِ بِهِ غَیرُکمْ [نهج البلاغه ، نامه 47] .

تغییر نام شهرها.

سیاست و فرهنگ وقف.

امام عزیز با حکم اعدام سلمان رشدی ، محو طاغوت ، روحیه به مستضعفان و...به اسلام و شیعه آبرو داد.

حفظ آبروی رسول الله :

هر گاه شخصی به مقدسات دینی ما اهانت کند خون او مباح است.

سلمان رشدی کتابی اهانت آمیز درباره حضرت محمد (ص) نوشت ، فتوای تاریخی امام خمینی مبنی بر اینکه هر مسلمانی در هر کجای دنیا او را

گرفت بکشد و اگر کسانی در این عمل کشته شوند شهید محسوب می شوند.این فتوا در سال 1367 لرزه بر اندام سلمان رشدی در لندن انداخت که هر روزی در گوشه ای با گروهی پلیس انگلستان حفاظت می شود.

5. اسباب زوال آبرو

1. در قرآن و روایات

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من تتبع عورات المؤمنین تتبع الله عورته و من تتبع الله عورته فضحه و لو فی جوف بیته [المحاسن ، ج1 ، ص104] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَذَاعَ فَاحِشَةً كانَ كمُبْتَدِئِهَا وَ مَنْ عَيرَ مُومِناً بِشَیءٍ لَمْ يمُتْ حَتَّى يرْكبَهُ [

کافی ، ج2 ، ص356] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا تفرحن بسقطه غیرک فإنک لا تدری ما یحدث بک الزمان [غررالحکم ، ص301] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا تبتهجن بخطاء غیرک فإنک لن تملک الإصابه أبدا [غررالحکم ، ص301] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : لَا تُظْهِرِ الشَّمَاتَهَ بِأَخِیک فَیرْحَمَهُ اللَّهُ وَ یبْتَلِیک [أمالی صدوق ، ص227] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ آذَی مُومِناً فَقَدْ آذَی اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِی عَرْشِهِ وَ اللَّهُ ینْتَقِمُ مِمَّنْ ظَلَمَهُ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص356] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من عاب عیب [کنزالفوائد ، ج1 ، ص279] .

آیات مسخ ، یک نوع آبروریزی از طرف خداوند است : کونُوا قِرَدَهً خاسِئِینَ [بقره/65] .

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ رَوَی عَلَی مُومِنٍ رِوَایهً یرِیدُ بِهَا شَینَهُ وَ هَدْمَ مُرُوءَتِهِ لِیسْقُطَ مِنْ أَعْینِ النَّاسِ أَخْرَجَهُ اللَّهُ مِنْ وَلَایتِهِ إِلَی وَلَایهِ الشَّیطَانِ فَلَا یقْبَلُهُ الشَّیطَانُ [کافی ، ج2 ، ص358] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَقْرَبُ مَا یکونُ الْعَبْدُ إِلَی الْکفْرِ أَنْ یوَاخِی الرَّجُلَ عَلَی الدِّینِ فَیحْصِی عَلَیهِ عَثَرَاتِهِ وَ زَلَّاتِهِ لِیعَنِّفَهُ بِهَا یوْماً مَا [کافی ، ج2 ، ص354] .

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ عَیرَ مُومِناً بِذَنْبٍ لَمْ یمُتْ حَتَّی یرْکبَهُ [کافی ، ج2 ، ص356] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَذَاعَ فَاحِشَهً کانَ کمُبْتَدِئِهَا [کافی ، ج2 ، ص356] .

5 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَثَّبَ مُومِناً أَثَّبَهُ اللَّهُ فِی الدُّنْیا وَ الآخِرَهِ [کافی ، ج2 ، ص356

] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ نَظَرَ إِلَى مُومِنٍ نَظْرَةً لِيخِيفَهُ بِهَا أَخَافَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ [كافى ، ج2 ، ص368] .

7 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَعَانَ عَلَى مُومِنٍ بِشَطْرِ كلِمَهٍ لَقِى اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ الْقِيامَهِ مَكتُوبٌ بَينَ عَينَيهِ آيسٌ مِنْ رَحْمَتِى [كافى ، ج2 ، ص368] .

8 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا اتَّهَمَ الْمُومِنُ أَخَاهُ انْمَاثَ الْإِيمَانُ مِنْ قَلْبِهِ كمَا ينْمَاثُ الْمِلْحُ فِى الْمَاءِ [كافى ، ج2 ، ص361] .

9 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنِ اتَّهَمَ أَخَاهُ فِى دِينِهِ فَلَا حُرْمَهَ بَينَهُمَا وَ مَنْ عَامَلَ أَخَاهُ بِمِثْلِ مَا عَامَلَ بِهِ النَّاسَ فَهُوَ بَرِىءٌ مِمَّا ينْتَحِلُ [كافى ، ج2 ، ص361] .

10 قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : أَ لَا أُنَبِّئُكمْ بِشِرَارِكمْ؟ قَالُوا : بَلَى يا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ : الْمَشَّاءُونَ : بِالنَّمِيمَهِ الْمُفَرِّقُونَ بَينَ الْأَحِبَّهِ الْبَاغُونَ لِلْبُرَآءِ الْمَعَايبَ [كافى ، ج2 ، ص369] .

فِى حَدِيثٍ آخَرَ المبتغون للبراء المعايب [بحارالأنوار ، ج73 ، ص80] .

11 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ كانَ يومِنُ بِاللَّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ فَلَا يقْعُدَنَّ فِى مَجْلِسٍ يعَابُ فِيهِ إِمَامٌ أَوْ ينْتَقَصُ فِيهِ مُومِنٌ [كافى ، ج2 ، ص378] .

12 وَ الَّذِينَ يرْمُونَ الْمُحْصَناتِ ثُمَّ لَمْ يأْتُوا بِأَرْبَعَهِ شُهَداءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمانِينَ جَلْدَهً وَ لا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهادَهً أَبَداً وَ أُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [نور/4] .

13 يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا يسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسى أَنْ يكونُوا خَيراً مِنْهُمْ [حجرات/11] .

14 مَنْ يشْفَعْ شَفاعَهً سَيئَهً يكنْ لَهُ

كفْلٌ مِنْها [نساء/85] .

15 إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكمْ وَ تَقُولُونَ بِأَفْواهِكمْ ما لَيسَ لَكمْ بِهِ عِلْمٌ وَ تَحْسَبُونَهُ هَيناً وَ هُوَ عِنْدَ اللّهِ عَظِيمٌ وَ لَوْ لا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ ما يكونُ لَنا أَنْ نَتَكلَّمَ بِهذا سُبْحانَک هذا بُهْتانٌ عَظِيمٌ [نور/15-16] .

16 إِنَّ الَّذِينَ يحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفاحِشَهُ فِى الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ فِى الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ [نور/19] .

17 "قال رسول الله (ص) : ا ربى الربا شتم الاعراض [نهج الفصاحه] .

18 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كل المسلم على المسلم حرام دمه و ماله و عرضه و الغيبه تناول العرض [مجموعه ورام ، ج1 ، ص115] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا يسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسى أَنْ يكونُوا خَيراً مِنْهُمْ وَ لا نِساءٌ مِنْ نِساءٍ عَسى أَنْ يكنَّ خَيراً مِنْهُنَّ وَ لا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكمْ وَ لا تَنابَزُوا بِالأَلْقابِ [حجرات/11] .

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : مَا أَعْظَمَ حَقَّک يا كعْبَهُ ! وَ اللَّهِ إِنَّ حَقَّ الْمُومِنِ لَأَعْظَمُ مِنْ حَقِّک [فقه الرضا ، ص335] .

وَ الَّذِينَ يرْمُونَ الْمُحْصَناتِ ثُمَّ لَمْ يأْتُوا بِأَرْبَعَهِ شُهَداءَ

فَاجْلِدُوهُمْ ثَمانِينَ جَلْدَهً وَ لا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهادَهً أَبَداً وَ أُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [نور/4] .

(سه كيفر دارند)

وَ مَنْ يكسِبْ خَطِيئَهً أَوْ إِثْماً ثُمَّ يرْمِ بِهِ بَرِيئاً فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتاناً وَ إِثْماً مُبِيناً [نساء/112] .

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَ مَغْفِرَهٌ خَيرٌ مِنْ صَدَقَهٍ يتْبَعُها أَذىً وَ اللّهُ غَنِى حَلِيمٌ [بقره/263] .

عوامل آبرو ريزى از طرف خود و ديگران :

1 عدم وفا به قول : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مطل الواجد يحل عرضه و

عقوبته [كشف الريبه ، ص33] .

2 بی دعوت رفتن : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من دخل موضعا من مواضع التهمه فاتهم لا يلومن إلا نفسه [أمالی صدوق ، ص497] .

3 بخل : قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ صُنْ وَجْهِی بِالْیسَارِ ، وَ لَا تَبْتَذِلْ جَاهِی بِالْإِقْتَارِ [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

4 توقع نابه جا و فرار از کار.

5 سئوال از مردم و طمع به آنان.

6 جدال و پر حرفی : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ ضَنَّ بِعِرْضِهِ فَلْیدَعِ الْمِرَاءَ [نهج البلاغه ، حکمت 362] .

7 دروغ.

8 مراعات افکار عمومی را نکردن : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَجْعَلْ عِرْضَک غَرَضاً لِنِبَالِ الْقَوْلِ [نهج البلاغه ، نامه 69] . (یعنی آبروی خود را هدف تیرهای سخنان دیگران قرار نده)

از طرف دیگران :

1 عدم ایمان.

2 انتقام.

3 حسادت.

4 سوءظن.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْجُودُ حَارِسُ الْأَعْرَاضِ [نهج البلاغه ، حکمت 211] .

مال دوستی : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أبخل الناس بعرضه [بقرضه] أسخاهم بعرضه [غررالحکم ، ص294] .

3. سیمای آبرو

. 1

کسانی که در دنیا و آخرت بی آبرو هستند : لَهُمْ خِزْی فِی الدُّنْیا وَ لَهُمْ فِی الْآخِرَهِ عَذابٌ عَظِیمٌ [مائده/33] .

کسانی که در دنیا متهمند ، ولی در آخرت آبرو دارند : الَّذِینَ یوذُونَ الْمُومِنِینَ وَ الْمُومِناتِ بِغَیرِ مَا اکتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتاناً وَ إِثْماً مُبِیناً [احزاب/58] .

وَ الَّذِینَ یرْمُونَ الْمُحْصَناتِ [

نور/4] .

کسانی که در دنیا آبرو دارند ولی در آخرت آبرو ندارند : إِنَّما نُمْلِی لَهُمْ لِیزْدادُوا إِثْماً [آل عمران/178] .

یوْمَ تُبْلَی السَّرائِرُ [طارق/9] .

یا لَیتَ لَنا مِثْلَ ما أُوتِی قارُونُ [قصص/79] .

2. سیمای آبروریزان درقیامت

قال النبی (ص) : ان العار لیلزم العبد یوم القیامه حتی یقول : یا رب! (دوزخ برای من از این شرمندگی آسان تر است) [کنز الاعمال ، حدیث7666] .

ناکسُوا رُوسِهِمْ [سجده/12] .

وُجُوهٌ یوْمَئِذٍ عَلَیها غَبَرَهٌ [عبس/40] .

وُجُوهٌ یوْمَئِذٍ باسِرَهٌ [قیامت/24] .

تَسْوَدُّ وُجُوهٌ [آل عمران/106] .

إِذِ الأَغْلالُ فِی أَعْناقِهِمْ [غافر/71] .

عَذابٌ مُهِینٌ [بقره/90] .

سَنَسِمُهُ عَلَی الْخُرْطُومِ [قلم/16] .

یوْمَ تُبْلَی السَّرائِرُ [طارق/9] .

ما لِهذَا الْکتابِ [کهف/49] .

الْیوْمَ نَخْتِمُ عَلی أَفْواهِهِمْ [یس/65] .

اخْسَوا فِیها وَ لا تُکلِّمُونِ [مومنون/108] .

فَبَصَرُک الْیوْمَ حَدِیدٌ [ق/22] .

عُمْیاَ وَ بُکماَ وَ صُمًّا [اسراء/97] .

3. انگیزه های آبرو ریزی

1 فرهنگی : جهل و دهن بینی.

2 اجتماعی : جو سازی ها و شایعه سازی های داخلی یا از طریق رادیوهای خارجی.

3 سیاسی : رقیب شکنی.

4 اقتصادی.

5 روانی : کبر و حسادت و خود بینی.

4. توجیه برای آبروریزی

تحلیل سیاسی و افشاگری.

2 حفظ نظام.

3 مردم می گویند : روزنامه ها و بولتن ها نوشته ، خودم دیدم ، شنیدم.
قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ قَالَ : فِی مُومِنٍ مَا رَأَتْ عَینَاهُ وَ سَمِعَتْ أُذُنَاهُ مَا یشِینُهُ وَ یهْدِمُ مُرُوءَتَهُ فَهُوَ مِنَ الَّذِینَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّإِنَّ الَّذِینَ یحِبُّونَ أَنْ تَشِیعَ الْفاحِشَهُ فِی الَّذِینَ

آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ [(نور/19)] [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص211] .

5. مقایسه گناه آبروریزی با سایر گناهان

1 در تمام گناهان ، خود گناه مسئله است؛ ولی نسبت به گناه آبروریزی ، میل و علاقه به این گناه نیز گناه است.

إِنَّ الَّذِینَ یحِبُّونَ أَنْ تَشِیعَ الْفاحِشَهُ فِی الَّذِینَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ [نور/19] .

2 در اثبات هر گناهی نیاز به چهار شاهد نیستف مگر در ریختن آبرو؛ از طریق رمی ، زنا و...

3 در هیچ گناهی شبیه به خوردن گوشت مرده برادر مسلمان نشده است مگر در غیبت.

6. کیفر آبرو ریزی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ لْیکنْ أَبْعَدَ رَعِیتِکِ مِنْک وَ أَشْنَأَهُمْ عِنْدَک أَطْلَبُهُمْ لِمَعَایبِ النَّاسِ فَإِنَّ فِی النَّاسِ عُیوباً الْوَالِی أَحَقُّ مَنْ سَتَرَهَا فَلَا تَکشِفَنَّ عَمَّا غَابَ عَنْک [نهج البلاغه ، نامه 53] .

(تعزیرات برای توهین به مسلمانان)

منبع (ع) : [نهج البلاغه ، نامه53] .

7. موارد جواز آبروریزی

گاهی به خاطر اهم و مهم انسان اجازه دارد به شخصی توهین کند ، آبرویش را بریزد که می توان موارد جواز غیبت را برشمرد.مثلا گاهی حفظ نظام اقتضاء میکند که شخصی مورد عتاب قرار گیرد ، نظیر نامه پرعتاب حضرت امیر (ع) به نماینده خود که چرا سر سفره کذایی شرکت کردی؟ و نظیر بعضی از عتاب های حضرت امام (ره) به بعضی از مسئولین.

کسانی که آبروهای آنان ارزش ندارد :

قال النبی (ص) : ثلاثه لاتحرم علیک اعراضهم ، الجاهر بالفسق والامام الجائر و المبتدع [نهج الفصاحه ، حدیث 1223] .

1. آتش

1 أُغْرِقُوا فَأُدْخِلُوا ناراً [نوح/25] .

3 - آتش افروزی

4 آتش پرستی

5 مهار آتش

6 آتش در دنیا (قهر خدا)

فَأَصْبَحَتْ كالصَّرِيمِ [قلم/20] .

لَعَلِّی آتيكمْ مِنْها بِقَبَسٍ أَوْ أَجِدُ عَلَى النّارِ هُدىً [طه/10] .

وَقُودُهَا النّاسُ [بقره/24] .

7 آتش با توحید :

أَ فَرَأَيتُمُ النّارَ الَّتی تُورُونَ أَ أَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَها أَمْ نَحْنُ الْمُنْشِؤنَ [واقعه/72 -71] .

8 آتش در آخرت

9 امام لباس را می جوشاندند.

10 عمل فاسد و گناه ما آتشی است که...

آخرین سخنان پیامبر (ص)

1. ثواب الاعمال صفحات 282و284و285و286و287و288و290

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ مَنْ كظَمَ غَيظَهُ وَ عَفَا عَنْ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ شَهِيدٍ [ثواب الأعمال ، ص284] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَنْ رَدَّ عَنْ أَخِيهِ غِيبَةً سَمِعَهَا فِی مَجْلِسٍ رَدَّ اللّهُ عَنْهُ أَلْفَ بَابٍ مِنَ الشَّرِّ فِی الدُّنْیا وَ الآخِرَهِ فَإِنْ لَمْ یرُدَّ عَنْهُ وَ أَعْجَبَهُ کانَ عَلَیهِ کوِزْرِ مَنِ اغْتَابَ [ثواب الأعمال ، ص284] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ عَمِلَ فِی تَزْوِیجِ بَینَ مُومِنَینِ حَتَّی یجْمَعَ بَینَهُمَا زَوَّجَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَلْفَ أَلْفَ امْرَأَهٍ مِنَ الْحُورِ الْعِین [ثواب الأعمال ، ص288] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَقْرَضَ مَلْهُوفاً فَأَحْسَنَ طَلِبَتَهُ اسْتَأْنَفَ الْعَمَل [ثواب الأعمال ، ص288] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَبَرَ عَلَی سُوءِ خُلُقِ امْرَأَتِهِ وَ احْتَسَبَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ (بِکلِّ مَرَّهٍ) یصْبِرُ عَلَیهَا مِنَ الثَّوَابِ مِثْلَ مَا أَعْطَی أَیوبَ عَلَی بَلَائِهِ [ثواب الأعمال ، ص287] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَصَدَّقَ بِصَدَقَهٍ (عَنْ رَجُلٍ إِلَی مِسْکینٍ) کانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ [ثواب الأعمال ، ص290] .

قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَشَى فِی عَوْنِ أَخِیهِ وَ مَنْفَعَتِهِ فَلَهُ ثَوَابُ الْمُجَاهِدِینَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ [ثواب الأعمال ، ص288] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَالَ : لِخَادِمِهِ وَ مَمْلُوکِهِ أَوْ مَنْ کانَ مِنَ النَّاسِ لَا لَبَّیک وَ لَا سَعْدَیک قَالَ اللَّهُ تَعَالَی : لَهُ یوْمَ الْقِیامَهِ لَا لَبَّیک وَ لَا سَعْدَیک [ثواب الأعمال ، ص285] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَطْعَمَ طَعَاماً رِیاءً وَ سُمْعَهً أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِثْلَهُ مِنْ صَدِیدِ جَهَنَّمَ وَ جَعَلَ ذَلِک الطَّعَامَ نَاراً فِی بَطْنِهِ حَتَّی یقْضِی بَینَ النَّاسِ [ثواب الأعمال ، ص286] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اصْطَنَعَ إِلَی أَخِیهِ مَعْرُوفاً فَمَنَّ بِهِ عَلَیهِ حَبِطَ عَمَلُهُ وَ خَابَ سَعْیه [ثواب الأعمال ، ص288] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَمَّ قَوْماً فَلَمْ یقْتَصِدْ بِهِمْ فِی حُضُورِهِ وَ قِرَاءَتِهِ وَ رُکوعِهِ وَ سُجُودِهِ وَ قُعُودِهِ وَ قِیامِهِ رُدَّتْ عَلَیهِ صَلَاتُهُ وَ لَمْ تُجَاوِزْ تَرَاقِیهُ وَ کانَتْ مَنْزِلَتُهُ عِنْدَ اللَّهِ مَنْزِلَهَ أَمِیرٍ جَائِرٍ مُتَعَدٍّ لَمْ یصْلُحْ لِرَعِیتِهِ وَ لَمْ یقُمْ فِیهِمْ بِأَمْرِ اللَّه [ثواب الأعمال ، ص287] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَهَانَ فَقِیراً مُسْلِماً مِنْ أَجْلِ فَقْرِهِ وَ اسْتَخَفَّ بِهِ فَقَدِ اسْتَخَفَّ بِاللَّه [ثواب الأعمال ، ص282] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اطَّلَعَ فِی بَیتِ جَارِهِ فَنَظَرَ إِلَی عَوْرَهِ رَجُلٍ أَوْ شَعْرِ امْرَأَهٍ أَوْ شَیءٍ مِنْ جَسَدِهَا کانَ حَقّاً عَلَی اللَّهِ أَنْ یدْخِلَهُ النَّارَ مَعَ الْمُنَافِقِینَ الَّذِینَ کانُوا یتَّبِعُونَ عَوْرَاتِ النَّاسِ فِی الدُّنْیا وَ لَا یخْرُجُ مِنَ الدُّنْیا حَتَّی یفْضَحَهُ اللَّهُ وَ یبْدِی عَوْرَتَهُ لِلنَّاسِ فِی الْآخِرَهِ [ثواب الأعمال ، ص282] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ فَاکهَ

امْرَأَةً لَا يمْلِكهَا حُبِسَ بِكلِّ كلِمَهٍ كلَّمَهَا فِی الدُّنْيا أَلْفَ عَامٍ فِی النَّارِ [ثواب الأعمال ، ص282] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَشَی فِی نَمِيمَهٍ بَينَ اثْنَينِ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيهِ فِی قَبْرِهِ نَاراً تُحْرِقُهُ إِلَی يوْمِ الْقِيامَهِ وَ إِذَا خَرَجَ مِنْ قَبْرِهِ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيهِ تِنِّيناً أَسْوَدَ ينْهَشُ لَحْمَهُ حَتَّی يدْخُلَ النَّارَ [ثواب الأعمال ، ص284] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَكلَ الرِّبَا مَلَأَ اللَّهُ بَطْنَهُ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ بِقَدْرِ مَا أَكل [ثواب الأعمال ، ص285] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ يرِيدُ بِهِ السُّمْعَهَ وَ الرِّياءَ بَينَ النَّاسِ لَقِی اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ وَجْهُهُ مُظْلِمٌ لَيسَ عَلَيهِ لَحْمٌ وَ زَحَّ الْقُرْآنُ فِی قَفَاهُ حَتَّی يدْخِلَهُ النَّارَ [ثواب الأعمال ، ص286] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَشَی فِی صُلْحٍ بَينَ اثْنَينِ صَلَّی عَلَيهِ مَلَائِكهُ اللَّهِ حَتَّی يرْجِعَ وَ أُعْطِی ثَوَابَ لَيلَهِ الْقَدْرَ [ثواب الأعمال ، ص288] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَشَی فِی إِصْلَاحِ بَينِ امْرَأَهٍ وَ زَوْجِهَا أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ أَلْفِ شَهِيدٍ قُتِلُوا فِی سَبِيلِ اللَّهِ حَقّاً وَ كانَ لَهُ بِكلِّ خُطْوَهٍ يخْطُوهَا وَ كلِمَهٍ فِی ذَلِک عِبَادَهُ سَنَهٍ قِيامُ لَيلُهَا وَ صِيامُ نَهَارُهَا [ثواب الأعمال ، ص288] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَامَ عَلَی مَرِيضٍ يوْماً وَ لَيلَهً بَعَثَهُ اللَّهُ مَعَ إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلِ ع فَجَازَ عَلَی الصِّرَاطِ كالْبَرْقِ الْخَاطِفِ اللَّامِعِ [ثواب الأعمال ، ص288] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ فَرَّجَ عَنْ أَخِيهِ كرْبَهً مِنْ كرَبِ الدُّنْيا نَظَرَ اللَّهُ إِلَيهِ بِرَحْمَتِهِ فَنَالَ بِهَا الْجَنَّهَ وَ فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كرَبَهُ فِی الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ [ثواب الأعمال ،

ص288] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اکتَسَبَ مَالاً حَرَاماً لَمْ یقْبَلِ اللَّهُ مِنْهُ صَدَقَةً وَ لَا عِتْقاً وَ لَا حَجّاً وَ لَا اعْتِمَاراً وَ کتَبَ اللَّهُ لَهُ بِعَدَدِ أَجْزَاءِ ذَلِک أَوْزَاراً وَ مَا بَقِی مِنْهُ بَعْدَ مَوْتِهِ کانَ زَادَهُ إِلَی النَّارِ [ثواب الأعمال ، ص282] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ کانَ مُوذِیاً لِجَارِهِ مِنْ غَیرِ حَقٍّ حَرَمَهُ اللَّهُ رِیحَ الْجَنَّهِ وَ مَأْوَاهُ النَّار [ثواب الأعمال ، ص282] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ضَیعَ أَهْلَهُ وَ قَطَعَ رَحِمَهُ حَرَمَهُ اللَّهُ حَسَنَ الْجَزَاءِ یوْمَ یجْزِی الْمُحْسِنِینَ وَ ضَیعَهُ وَ مَنْ یضَیعْهُ اللَّهُ فِی الآْخِرَهِ [ثواب الأعمال ، ص288] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اشْتَرَی سَرِقَةً وَ هُوَ یعْلَمُ أَنَّهَا سَرِقَهٌ فَهُوَ کمَنْ سَرَقَهَا فِی عَارِهَا وَ إِثْمِهَا [ثواب الأعمال ، ص286] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ غَشَّ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ نَزَعَ اللَّهُ بَرَکهَ رِزْقِهِ وَ أَفْسَدَ عَلَیهِ مَعِیشَتَهُ وَ وَکلَهُ إِلَی نَفْسِه [ثواب الأعمال ، ص286] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَلَأَ عَینَیهِ مِن امْرَأَهٍ حَرَاماً حَشَاهُمَا اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ یوْمَ الْقِیامَهِ بِمَسَامِیرَ مِنْ النَارٍ [ثواب الأعمال ، ص286] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ عَمِلَ فِی فُرْقَهٍ بَینَ امْرَأَهٍ وَ زَوْجِهَا کانَ عَلَیهِ غَضَبُ اللَّهِ وَ لَعْنَتُهُ فِی الدُّنْیا وَ الآْخِرَهِ [ثواب الأعمال ، ص288] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَشَی فِی عَیبِ أَخِیهِ وَ کشْفِ عَوْرَتِهِ کانَتْ أَوَّلُ خُطْوَهٍ خَطَاهَا وَضَعَهَا فِی جَهَنَّمَ وَ کشَفَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ عَلَی رُءُوسِ الْخَلَائِق [ثواب الأعمال ، ص288] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ فَلَمْ یعْمَلْ بِهِ وَ آثَرَ عَلَیهِ حُبَّ

الدُّنْيا وَ زِينَتَهَا اسْتَوْجَبَ سَخَطَ اللَّهِ وَ كانَ فِی الدَّرَجَهِ مَعَ الْيهُودِ وَالنَّصَارَی الَّذِينَ ينْبِذُونَ كتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ [ثواب الأعمال ، ص282] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَافَحَ امْرَأَهً حَرَاماً جَاءَ يوْمَ الْقِيامَهِ مَغْلُولًا ثُمَّ يومَرُ بِهِ إِلَی النَّارِ [ثواب الأعمال ، ص282] .

2. من لا يحضر الفقيه ج4 صفحات 13و11و15

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ لَطَمَ خَدَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ أَوْ وَجْهَهُ بَدَّدَ اللَّهُ عِظَامَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ حُشِرَ مَغْلُولًا حَتَّی يدْخُلَ جَهَنَّمَ إِلَّا أَنْ يتُوبَ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَنَعَ الْمَاعُونَ جَارَهُ مَنَعَهُ اللَّهُ خَيرَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ وَكلَهُ إِلَی نَفْسِهِ وَ مَنْ وَكلَهُ إِلَی نَفْسِهِ فَمَا أَسْوَأَ حَالَه [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص13] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ظَلَمَ أَجِيراً أَجْرَهُ أَحْبَطَ اللَّهُ عَمَلَهُ وَ حَرَّمَ عَلَيهِ رِيحَ الْجَنَّهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص11] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَكرَمَ فَقِيراً مُسْلِماً لَقِی اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ هُوَ عَنْهُ رَاض [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص13] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَعَی لِمَرِيضٍ فِی حَاجَهٍ قَضَاهَا أَوْ لَمْ يقْضِهَا خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كيوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ظَلَمَ امْرَأَهً مَهْرَهَا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ زَانٍ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص13] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَاتَ وَ فِی قَلْبِهِ غِشٌّ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ بَاتَ فِی سَخَطِ اللَّه [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كفَی ضَرِيراً حَاجَهً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيا وَ

مَشَى لَهُ فِيهَا حَتَّى يقْضِى اللَّهُ لَهُ حَاجَتَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ بَرَاءَةً مِنَ النِّفَاقِ وَ بَرَاءَةً مِنَ النَّار [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَمَّ قَوْماً بِإِذْنِهِمْ وَ هُمْ بِهِ رَاضُونَ فَاقْتَصَدَ بِهِمْ فِى حُضُورِهِ وَ أَحْسَنَ صَلَاتَهُ بِقِيامِهِ وَ قِرَاءَتِهِ وَ رُكوعِهِ وَ سُجُودِهِ وَ قُعُودِهِ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ الْقَوْمِ وَ لَا ينْقَصُ مِنْ أُجُورِهِمْ شَىءٌ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَمِعَ فَاحِشَةً فَأَفْشَاهَا فَهُوَ كالَّذِى أَتَاهَا [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

3. وسائل الشيعه ج12 ص285

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَشَى إِلَى ذِى قَرَابَهٍ وَ ذِى رَحِمٍ يسْأَلُ بِهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ مِائَهِ شَهِيدٍ [وسائل الشيعه ، ج12 ، ص285] .

4. امالى طوسى ص537

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كانَ ذَا وَجْهَينِ وَ ذَا لِسَانَينِ كانَ ذَا وَجْهَينِ وَ ذَا لِسَانَينِ يوْمَ الْقِيامَهِ (مِنْ نَارٍ) [أمالى طوسى ، ص537] .

5. اعلام الدين صفحات 414و417

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ وَصَفَ امْرَأَهً لِرَجُلٍ وَ ذَكرَهَا جَمَالَهُ] ذَكرَ جَمَالَهَا [فَافْتَتَنَ بِهَا الرَّجُلُ فَأَصَابَ فَاحِشَهً لَمْ يخْرُجْ مِنَ الدُّنْيا حَتَّى يغْضَبَ اللَّهُ عَلَيهِ [أعلام الدين ، ص417] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كانَ لَهُ امْرَأَهٌ تُوذِيهِ لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ صَلَاتَهَا [أعلام الدين ، ص414] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَيمَا امْرَأَهٍ اخْتَلَعَتْ مِنْ زَوْجِهَا لَمْ تَزَلْ فِى لَعْنَهِ اللَّهِ وَ مَلَائِكتِهِ وَ رُسُلِهِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِينَ حَتَّى إِذَا نَزَلَ بِهَا مَلَک الْمَوْت [أعلام الدين ، ص417] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اشْتَدَّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَى امْرَأَهٍ ذَاتِ بَعْلٍ مَلَأَتْ عَينَهَا

مِنْ غَيرِ زَوْجِهَا أَوْ غَيرِ ذِی مَحْرَمٍ مِنْهَا فَإِنَّهَا إِنْ فَعَلَتْ ذَلِک أَحْبَطَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ کلَّ عَمَلٍ عَمِلَتْهُ فَإِنْ أَوْطَأَتْ فِرَاشَهُ غَيرَهُ کانَ حَقّاً عَلَی اللَّهِ أَنْ يحْرِقَهَا بِالنَّارِ بَعْدَ أَنْ يعَذِّبَهَا فِی قَبْرِهَا [أعلام الدين ، ص417] .

6. اختصاص مفيد ص248

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيسَ مِنَّا مَنْ خَانَ مُسْلِماً فِی أَهْلِهِ وَ مَالِهِ [إختصاص مفيد ، ص248] .

آخرين گفتارها

1. آنها که عاقبت به خير شدند

1. ابوريحان

ابوريحان در حال جان دادن بود يکی از بزرگان به ديدنش آمد ابوريحان يک مسأله رياضی را از او پرسيد او گفت : اکنون چه جای اين سؤال است ابوريحان گفت : اين مسأله را بدانم و بميرم بهتر است يا جاهل درگذرم. مسأله را گفت و از خانه خارج شد و صدای شيون از خانه بلند شد. [آخرين گفتارها ، محمد راجی ، ص412]

2. ابن يمين

ابن يمين از شعرای معروف خراسان در لحظات جان دادن بعد از تلاوت قرآن اين شعر را گفت و جان داد :

[آخرين گفتارها ، محمد راجی ، ص306]

3. ابوايوب انصاری

ابوايوب انصاری در جنگ با روم شرکت کرد نزديک قسطنطنيه بيمار شد و تب کرد. تنها وصيت او به رزمندگان اين بود که بدن مرا در صندوقچه ای بگذاريد و پای ديوار قسطنطنيه دفن کنيد ، زيرا از پيامبر (ص) شنيدم : يدفن عند سور القسطنطنيه رجل صالح من اصحابيامیدوارم که من باشم. همين وصيت رمز پيروزی و فتح روم شد [آخرين گفتارها ، محمد راجی ، ص318]

4. از عرفا

1. محمد بن احمد اسکاف

محمد بن احمد اسکاف یکی از عرفای قرن سوم ، سی سال

هر روز روزه بود و بالاخره با زبان روزه از دنیا رفت. در آن لحظه پرسیدند دنیا را چگونه یافتی؟ گفت : پر از درد و رنج به زحمت مال و ثروت به دست آورند و با حسرت بگذارند.

2. ابوبکر کنانی

از ابوبکر کتّانی (از مشاهیر عرفاست) در لحظات جان دادن پرسیدند چگونه به این مقام رسیدی؟ گفت : چهل سال دیده بان دل بودم هر چه غیر خدا بود از دل به در کردم تا چنان شد که هیچ نداشت غیر از خدا. این بگفت و جان داد. [آخرین گفتارها ، محمد راجی ، ص352]

5. حضرت آمنه مادر نبی اکرم (ص)

گویند : آمنه مادرنبی اکرم (ص) در دم مرگ در حالی که به صورت فرزندش رسول خدا نگاه می کرد این اشعار را می سرود

خداوند به تو ای فرزند عزیز! خیر وبرکت مرحمت کند ، ای فرزند! کسی که خدا به فضل و کرمش او رااز چنگال مرگ خلاصی بخشید در آن روزی که بین او (عبد الله) و شتران قرعه کشیدند و به صد شتر گران قیمت فدا داده شد پس فرمود : "کل حی میت و کل جدید بال و کل کثیر نفیی و انا میت وذکری باقی و قد ترکت خیرا وولدت طهرا"یعنی هر زنده ای می میرد ، هر نو وتازه ای کهنه می شود و هر زیاده ای روبه کاستی رفته وفانی می شود . من می میرم ولی نام من جاودان می ماند چون از خود خیری و فرزند پاکیزه ای یادگار گذاشته ام [(آخرین گفتارها ص168تا170)] 6. ابوالحسن غالب اندلسی

ابوالحسن غالب

اندلسی زمان فوتش رسید. به اطرافیانش گفت : دور من بگردید و هفتاد هزار مرتبه تهلیل بگوئید و ثوابش را هدیه به من کنید. چون پیامبر (ص) فرمود : این فدیه یک مؤمن است و برای نجات بسیار نافع است. همین کار را کردند. [آخرین گفتارها ، محمد راجی ، ص 378]

7. ابن هیثم

ابن هیثم (ملقّب به بطلمیوس ثانی) ریاضی دان و طبیب و حکیم حدود 200 کتاب تألیف کرده به اسهال خونی دچار شد. معالجات بی اثر در حال مرگ می گفت : ضاعت الهندسه و بطلب المعالجه و علوم الطّب ...خود را به طرف قبله کشید و گفت : "خدایا برگشت همه به سوی توست. به تو توکل می کنم و به سوی تو می آیم." [آخرین گفتارها ، محمد راجی ، ص302]

8. آسیه زن فرعون

آسیه ، زن فرعون در حالی که دست و پایش میخکوب شده بود و در چند قدمی شهادت بود ، گفت : رَبِّ ابْنِ لی عِنْدَک بَیتاً فِی الْجَنَّه [تحریم/11] .

[آخرین گفتارها ، محمد راجی ، ص165]

9. ابان بن سعید

ابان بن سعید از کاتبان وحی است و از کسانی است که از بیعت با ابی بکر تخلف کرد و از خاندان پیغمبر (ص) تبعیت کرد. در جبهه شام به شهادت رسید. قبل از شهادت همین که خواست روح از بدنش مفارقت کند گفت : أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ ص هذا ما وَعَدَ الرَّحْمنُ وَ صَدَقَ الْمُرْسَلُوناین جمله را گفت و جان داد. [آخرین گفتارها ، محمد راجی ، ص174]

10. ابن عباس

حدود 30

نفر از شیوخ به عیادت ابن عباس رفتند و در وقت احتضار و از اختلاف امت درباره حضرت علی (ع) پرسیدند. او گفت : از رسول خدا (ص) شنیدم : عَلِی مَعَ الْحَقِّ وَ الْحَقُّ مَعَهُ وَ هُوَ الْإِمَامُ وَ الْخَلِیفَهُ مِنْ بَعْدِی فَمَنْ تَمَسَّک بِهِ فَازَ وَ نَجَا [آخرین گفتارها ، محمد راجی ، ص242]

عَنْ عَبْدِ الْحَمِیدِ الْأَعْرَجِ عَنْ عَطَاءٍ قَالَ : "دَخَلْنَا عَلَی عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ وَ هُوَ عَلِیلٌ بِالطَّائِفِ فِی الْعِلَّهِ الَّتِی تُوُفِّی فِیهَا وَ نَحْنُ زُهَاءُ ثَلَاثِینَ رَجُلًا مِنْ شُیوخِ الطَّائِفِ وَ قَدْ ضَعُفَ فَسَلَّمْنَا عَلَیهِ وَ جَلَسْنَا فَقَالَ :لِی یا عَطَاءُ! مَنِ الْقَوْمُ قُلْتُ : یا سَیدِی هُمْ شُیوخُ هَذَا الْبَلَدِ مِنْهُمْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَمَهَ بْنِ حَصْرَمٍ الطَّائِفِی وَ عُمَارَهُ بْنُ أَبِی الْأَجْلَحِ وَ ثَابِتُ بْنُ مَالِک فَمَا زِلْتُ أَعُدُّ لَهُ وَاحِداً بَعْدَ وَاحِدٍ ثُمَّ تَقَدَّمُوا إِلَیهِ فَقَالُوا : یا ابْنَ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ! إِنَّک رَأَیتَ رَسُولَ اللَّهِ وَ سَمِعْتَ مِنْهُ مَا سَمِعْتَ فَأَخْبِرْنَا عَنِ اخْتِلَافِ هَذِهِ الْأُمَّهِ فَقَوْمٌ قَدَّمُوا عَلِیاً عَلَی غَیرِهِ وَ قَوْمٌ جَعَلُوهُ بَعْدَ الثَّلَاثَهِ قَالَ : فَتَنَفَّسَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) یقُولُ : عَلِی مَعَ الْحَقِّ وَ الْحَقُّ مَعَهُ وَ هُوَ الْإِمَامُ وَ الْخَلِیفَهُ مِنْ بَعْدِی فَمَنْ تَمَسَّک بِهِ فَازَ وَ نَجَا وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ ضَلَّ وَ غَوَی یلِی تَکفِینِی وَ غُسْلِی وَ یقْضِی دَینِی وَ أَبُو سِبْطَی الْحَسَنِ وَ الْحُسَینِ وَ مِنْ صُلْبِ الْحُسَینِ تَخْرُجُ الْأَئِمَّهُ التِّسْعَهُ وَ مِنْهَا مَهْدِی هَذِهِ الْأُمَّهِ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَمَهَ : یا ابْنَ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ! فَهَلَّا کنْتَ تُعَرِّفُنَا قَبْلَ هَذَا؟ فَقَالَ : قَدْ وَ اللَّهِ أَدَّیتُ

مَا سَمِعْتُ وَ نَصَحْتُ لَكمْ وَ لكنْ لا تُحِبُّونَ النّاصِحِينَ ثُمَّ قَالَ : اتَّقُوا اللَّهَ عِبَادَ اللَّهِ تَقِيهَ مَنِ اعْتَبَرَ تَمْهِيداً وَ اتَّقَى فِی وَجَلٍ وَ كمَّشَ فِی مَهَلٍ وَ رَغِبَ فِی طَلَبٍ وَ رَهِبَ فِی هَرَبٍ فَاعْمَلُوا لآخِرَتِكمْ قَبْلَ حُلُولِ آجَالِكمْ وَ تَمَسَّكوا بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقَی مِنْ عِتْرَهِ نَبِيكمْ فَإِنِّی سَمِعْتُهُ يقُولُ : مَنْ تَمَسَّک بِعِتْرَتِی مِنْ بَعْدِی كانَ مِنَ الْفَائِزِينَ ثُمَّ بَكی بُكاءً شَدِيداً فَقَالَ لَهُ : الْقَوْمُ أَ تَبْكی؟ وَ مَكانُک مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) مَكانُک فَقَالَ لِی : يا عَطَاءُ إِنَّمَا أَبْكی لِخَصْلَتَينِ هَوْلِ الْمُطَّلَعِ وَ فِرَاقِ الْأَحِبَّهِ ثُمَّ تَفَرَّقَ الْقَوْمُ عَنْهُ فَقَالَ لِی يا عَطَاءُ! خُذْ بِيدِی وَ احْمِلْنِی إِلَی صَحْنِ الدَّارِ فَأَخَذْنَا بِيدِهِ أَنَا وَ سَعِيدٌ وَ حَمَلْنَاهُ إِلَی صَحْنِ الدَّارِ ثُمَّ رَفَعَ يدَيهِ إِلَی السَّمَاءِ وَ قَالَ : اللَّهُمَّ! إِنِّی أَتَقَرَّبُ إِلَيک بِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ اللَّهُمَّ إِنِّی أَتَقَرَّبُ إِلَيک بِوَلَايهِ الشَّيخِ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ فَمَا زَالَ يكرِّرُهَا حَتَّی وَقَعَ إِلَی الْأَرْضِ فَصَبَرْنَا عَلَيهِ سَاعَهً ثُمَّ أَقَمْنَاهُ فَإِذَا هُوَ مَيتٌ رَحْمَهُ اللَّهِ عَلَيهِ" [كفايه الأثر ، ص20] .

2. آنها که عاقبت به خیر نشدند

1. ابوجهل

ابوجهل خیلی لجوج و عنود بود. وقتی عبدالله بن مسعود از طرف رسول خدا (ص) سوره الرّحمن را برای مشرکین می خواند ابوجهل چنان سیلی به صورتش زد که گوش ابن مسعود پاره شد. در جنگ بدر ابوجهل به چنگ مسلمین افتاد. پیامبر (ص) فرمود : از او برایم خبر بیاورید. ابن مسعود رفت و در آخرین لحظات با او صحبت کرد ، ولی او باز لجاجت کرد. پیامبر (ص) وقتی لجاجت او را شنید فرمود : فرعون امت من کفرش از فرعون موسی شدیدتر بود [آخرین گفتارها

، محمد راجی ، ص362]

2. ابراهیم دیزج (مأمور تخریب حرم امام حسین علیه السلام)

ابراهیم دیزج مردی است یهودی که از طرف متوکل مأمور تخریب حرم حضرت امام حسین (ع) شد.

در لحظه جان دادن که حال بدی داشت گفت : "بدانکه متوکل مرا مأمور کرد که آثار قبر حسین (ع) را از بین ببرم. به غلامان خود دستور دادم قبر را خراب کنند. خسته شدم به خواب رفتم. غوغای عجیبی به پا شد. غلامان مرا بیدار کردند و گفتند : جماعتی میان ما و قبر حایل شده و شروع به تیراندازی کردند. من هم دستور دادم غلامانم تیراندازی کنند. اما هر تیری که می زدند به خودشان برمی گشت. به وحشتی عظیم افتادم و دچار تب و لرز شدم. [آخرین گفتارها ، محمد راجی ، ص190]

3. ابن ابی العوجا (جاعل حدیث)

ابن ابی العوجا در لحظات جان دادن گفت : به خدا قسم چهار هزار حدیث جعل کردم و حلال را حرام و حرام را حلال جلوه دادم. کاری کردم که روزه واجب را افطار کنید و روزه حرام را بگیرید. [آخرین گفتارها ، محمد راجی ، ص204]

آرامش و اضطراب

1. آرامش درلغت

مجمع البحرین : اطمأن الرجل اطمئنانا و طمأنینه بضم الطاء : سکن و لم یقلق [مجمع البحرین ، ج6 ، ص277] .

مفردات : الطمانینه و الاطمینان : السکون بعد الانزعاج.

المجدک سکن سکونا : فر وانقطع عد الحرکه.

: السکینه : الوقار : الوقار و الطمانینه و المهابه.

مفردات : و قیل : السکینه و السکن واحد و هو زوال الرعب [اخلاق مدیریت ، 150] .

سکنیه : به معنی یک

نوع حالت آرامش و اطمینان است که :

هر نوع شک و دودلی و ترس و وحشت را از انسان دور نموده و انسان را در برابر حوادث ثابت قدم و دارای روحی آرام و عزمی راسخ و...می گرداند.

رابطه نزدیک سکینه با ایمان .

موهبتی الهی برای مومنان.

موجی از امید در دلها به وجود می آورد.

در روایات : این نسیم بهشتی همراه با پیامبران بوده است.

آرامش - گمشده بشر.

اضطراب و نگرانی ، از بزرگترین بلاهای زندگی .

آرامش و دلهره نقش بسیارمهمی در سلامت و بیماری فردو جامعه و سعادت و بدبختی انسان ها دارد. [نمونه ، ج10 ، ص210] .

2. دراصطلاح

از واژه ها و مفاهیم قدرت روحی.

از ابعاد و شاخه های شرح صدر.

سکینه (آرامش قلب و اطمینان باطنی است و نوعی قدرت روحی است که انسان را از تزلزل و ترس و اضطراب و بی تابی در مقابل مصائب و حوادث حفظ می نماید) .

سکینه شش بار در قرآن ذکر شده ، غالبا در موارد جنگ ، برخورد با دشمن ، لحظات حساس و بسیار دشوار [اخلاق مدیریت ، 149] .

3. قرآن وسنت

1.یا أَیتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّهُ ارْجِعِی إِلی رَبِّک راضِیهً مَرْضِیهً فَادْخُلِی فِی عِبادِی وَ ادْخُلِی جَنَّتِی [فجر/30-27] .

(اطمینان وقت مرگ مهم است) .

2. نگرانی بلای عمومی ومهم است که برای حل آن کتابها نوشته شده است ، روانکاوان و روان شناسان تحقیقاتی کرده اند.

3. اولیای خدا عاشق اطمینان : قالَ بَلی وَ لکنْ لِیطْمَئِنَّ قَلْبِی [بقره/260] .

4. بسیار کم است : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا أُوتِی النَّاسُ أَقَلَّ مِنَ الْیقِینِ [کافی ، ج2 ، ص52] .

أَنْزَلَ اللّهُ سَکینَتَهُ عَلی رَسُولِهِ وَ عَلَی الْمُومِنِینَ [توبه/26] .

5. اطمینان ما در کمالات دیگر است. راضیه ، مرضیه به دنبالیا أَیتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّهُ [فجر/27] .

6.لَقَدْ رَضِی اللّهُ عَنِ الْمُومِنِینَ إِذْ یبایعُونَک تَحْتَ الشَّجَرَهِ فَعَلِمَ ما فِی قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّکینَهَ عَلَیهِمْ وَ أَثابَهُمْ فَتْحاً قَرِیباً [فتح/18] .

7.وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّهً یهْدُونَ بِأَمْرِنا لَمّا صَبَرُوا وَ کانُوا بِ آیاتِنا یوقِنُونَ [سجده/24] .

8.تطمئن القلوبباوجلت القلوبقابل جمع است مثل کودک هم به والدین تطمئن و هم وجلت.

9. ملاک قلب مطمئن است گرچه به خاطر عواملی مثل تقیه دست به کار خلاف بزند. .

إِلاّ مَنْ أُکرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِیمانِ

[نحل/106] .

10. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ما من مؤمن إلا و قد جعل الله له من إيمانه أنسا يسكن إليه حتى لو كان على قله جبل لم يستوحش إلى من خالفه [بحار الأنوار ، ج64 ، ص148] .

11. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَجَعَلْتُ لَهُ مِنْ إِيمَانِهِ أُنْساً لَا يسْتَوْحِشُ إِلَى أَحَدٍ [كافى ، ج2 ، ص246] .

آرامش و اضطراب

12. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) أَيهَا النَّاسُ لَا تَسْتَوْحِشُوا فِى طَرِيقِ الْهُدَى لِقِلَّهِ أَهْلِهِ [نهج البلاغه ، حكمت 201] .

13. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن المؤمن أشد من زبر الحديد إن زبر الحديد إذا دخل النار تغير و إن المون لو قتل ثم نشر ثم قتل لم يتغير قلبه [بحار الأنوار ، ج64 ، ص303] .

14. رسول اكرم (ص) به حارثه بن مالک فرمودند :

كيفَ أَنْتَ يا حَارِثَهَ بْنَ مَالِک فَقَالَ يا رَسُولَ اللَّهِ! مُومِنٌ حَقّاً فَقَالَ : لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لِكلِّ شَىءٍ حَقِيقَهٌ فَمَا حَقِيقَهُ قَوْلِک [كافى ، ج2 ، ص54] .

گفت : كه به درجه يقين رسيده ام ، گويا قيامت رامى بينم كه حساب می شوند ، گويا اهل بهشت را می بينم...پيامبر اكرم (ص) كلامش را تصديق. حارثه از حضرت تقاضای دعا برای شهادتش كرد. حضرت دعا كرد ، در يكی از جبهه ها دهمين نفر كه شهيد شد او بود.

2. اهميت آرامش درقرآن

وَ ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً قَرْيهً كانَتْ آمِنَهً مُطْمَئِنَّهً يأْتِيها رِزْقُها رَغَداً مِنْ كلِّ مَكانٍ فَكفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللّهِ فَأَذاقَهَا اللّهُ لِباسَ الْجُوعِ وَ الْخَوْفِ بِما كانُوا يصْنَعُونَ [نحل/112] .

2. آرامش و اطمينان از نعمت های الهی است.

3. آرامش و

اطمینان تولید و سر و سامان دادن به وضع اقتصادی.

امنیت اطمینان باعث حرکت چرخهای اقتصادی است.

3. کفران نعمت امنیت و آرامش ، موجب بلا و عذاب الهی.

4. نعمت اطمینان و آرامش و سایر نعمت های مادی وقتی به تکامل می رسند که با نعمت معنوی ایمان وتوحید هم آهنگ گردند.وَ لَقَدْ جاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ [نحل/113] .

3. آرامش در سنت

1. دعا برای آرامش

ابو حمزه ثمالی از امام باقر (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْزِلْ عَلَی مِنْک سَکینَةً [تهذیب الأحکام ، ج3 ، ص77] .

امام صادق (ع) ضمن دعائی از خدا می خواهد : ثِقَةً بِک وَ طُمَأْنِینَةً إِلَیک [تهذیب الأحکام ، ج3 ، ص127] .

امام سجاد در کنار قبر حضرت علی (ع) : اللَّهُمَّ! فَاجْعَلْ نَفْسِی مُطْمَئِنَّةً بِقَدَرِک رَاضِیةً بِقَضَائِک [وسائل الشیعه ، ج14 ، ص395] .

2. آرامش مقدم برتعلیم وتربیت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یا مفضل فرغ قلبک و اجمع إلیک ذهنک و عقلک و طمأنینتک فسألقی إلیک من علم ملکوت السماوات و الأرض [بحار الأنوار ، ج3 ، ص150] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : السکینه عنوان العقل [غرر الحکم ، ص250] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : علیک بالسکینه فإنها أفضل زینه [غرر الحکم ، ص250] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا تکن فیما تورد کحاطب لیل و غثاء سیل [غرر الحکم ، ص478] .

3. اطمینان و آرامش برادران دینی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : (در مورد حسن ظن) قَالَ أُبَی بْنُ كعْبٍ إِذَا رَأَيتُمْ أَحَدَ إِخْوَانِكمْ فِی خَصْلَهٍ تَسْتَنْكرُونَهَا مِنْهُ فَتَأَوَّلُوهَا سَبْعِينَ تَأْوِيلًا فَإِنِ اطْمَأَنَّتْ

قُلُوبُكمْ عَلَى أَحَدِهَا وَ إِلَّا فَلُومُوا أَنْفُسَكمْ حَيثُ لَمْ تَعْذِرُوهُ فِی خَصْلَهٍ یسْتُرُهَا عَلَیهِ سَبْعُونَ تَأْوِیلًا فَأَنْتُمْ أَوْلَى بِالْإِنْكارِ عَلَى أَنْفُسِكمْ مِنْهُ [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص145] .

4. آرامش پس از سختی ها

هُوَ الَّذِی أَنْزَلَ السَّكینَهَ فِی قُلُوبِ الْمُومِنِینَ [فتح/4] .

- وارد نشدن به مکه.

بیرون آمدن از احرام قبل از انجام مناسک.

پذیرش مواد صلح نامه.

حذف کلمه رسول الله (ص)

حذف کلمهبِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ

موجب تزلزل در قلوب افراد ضعیف الایمان گردید.

حتی هنگامی که سوره فتح نازل شد با تعجب گروهی پرسیدند : چه فتحی؟.

اینجاست که باید لطف الهی شامل حال مسلمانان شود و سکینه و آرامش را به دلها باز گرداند.

(که پایان شب سیه سپید است) .

5. آرامش واقعی درقیامت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّمَا هِی نَفْسِی أَرُوضُهَا بِالتَّقْوَى لِتَأْتِی آمِنَهً یوْمَ الْخَوْفِ الْأَكبَرِ [نهج البلاغه ، نامه 45] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ سِیقَ الَّذِینَ كفَرُوا إِلى جَهَنَّمَ زُمَراً (زمر-73) قَدْ أُمِنَ الْعَذَابُ وَ انْقَطَعَ الْعِتَابُ وَ زُحْزِحُوا عَنِ النَّارِ وَ اطْمَأَنَّتْ بِهِمُ الدَّارُ [نهج البلاغه ، خطبه 190] .

بهشت ، نهایت آرامش :

علی (ع) : ضمن دعا برای پیامبر (ص) ... : اللَّهُمَّ اجْمَعْ بَینَنَا وَ بَینَهُ فِی بَرْدِ الْعَیشِ وَ قَرَارِ النِّعْمَهِ وَ مُنَی الشَّهَوَاتِ وَ أَهْوَاءِ اللَّذَّاتِ وَ رَخَاءِ الدَّعَهِ وَ مُنْتَهَی الطُّمَأْنِینَهِ وَ تُحَفِ الْکرَامَهِ [نهج البلاغه ، خطبه 72] .

6. آرامش در دنیا

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ الطُّمَأْنِینَهُ إِلَی کلِّ أَحَدٍ قَبْلَ الِاخْتِبَارِ لَهُ عَجْزٌ [نهج البلاغه ، حکمت 384] .

7. آرامش های کاذب

1.دلبستگی به دنیا :

إِنَّ الَّذِینَ لا

يرْجُونَ لِقاءَنا وَ رَضُوا بِالْحَياهِ الدُّنْيا وَ اطْمَأَنُّوا بِها [يونس/7] .

فَإِنْ أَصابَهُ خَيرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ [حج/11] .

ما أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هذِهِ أَبَداً [كهف/35] .

2.لذت های زود گذر :

الَّذِينَ كفَرُوا يتَمَتَّعُونَ وَ يأْكلُونَ كما تَأْكلُ الأَنْعامُ [محمد/12] .

وَ إِذا ذُكرُوا لا يذْكرُونَ [صافات/13] .

أَ نُطْعِمُ مَنْ لَوْ يشاءُ اللّهُ أَطْعَمَهُ [يس/47] .

وَ لا يحُضُّ عَلى طَعامِ الْمِسْكينِ [حاقه/34] .لو شاء الله لهدينا.

وَ كنّا نَخُوضُ مَعَ الْخائِضِينَ [مدثر/45] .

كانُوا لا يتَناهَوْنَ عَنْ مُنكرٍ فَعَلُوهُ [مائده/79] .

3.مواد مخدر و لهو و لعب.

8. آرامش افراد ضعیف الایمان

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يعْبُدُ اللّهَ عَلى حَرْفٍ فَإِنْ أَصابَهُ خَيرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَ إِنْ أَصابَتْهُ فِتْنَهٌ انْقَلَبَ عَلى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيا وَ الْآخِرَهَ ذلِک هُوَ الْخُسْرانُ الْمُبِينُ [حج/11] .

9. آرامش در عبادت

آرامش در میدان جنگ : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَعَاشِرَ الْمُسْلِمِينَ اسْتَشْعِرُوا الْخَشْيهَ وَ تَجَلْبَبُوا السَّكينَهَ وَ عَضُّوا عَلَى النَّوَاجِذِ [نهج البلاغه ، خطبه 66] .

آرامش جهت دریافت زکات : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : انْطَلِقْ عَلَى تَقْوَى اللَّهِ وَحْدَهُ لَا شَرِيک لَهُ وَ لَا تُرَوِّعَنَّ مُسْلِماً وَ لَا تَجْتَازَنَّ عَلَيهِ كارِهاً وَ لَا تَأْخُذَنَّ مِنْهُ أَكثَرَ مِنْ حَقِّ اللَّهِ فِى مَالِهِ فَإِذَا قَدِمْتَ عَلَى الْحَى فَانْزِلْ بِمَائِهِمْ مِنْ غَيرِ

أنْ تُخَالِطَ أبْياتَهُمْ ثُمَّ امْضِ إِلَيهِمْ بِالسَّكينَهِ وَ الْوَقَارِ [نهج البلاغه ، نامه 25] .

2. اضطراب

1. عوامل اضطراب

جهل و نادانی.

عدم تجربه و سابقه کار.

ضعف اخلاقی و روحی [اخلاق مدیریت ، ص234] .

علاج .

آگاهی .

پرورش تن : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع)

: أَلَا وَ إِنَّ الشَّجَرَةَ الْبَرِّيةَ [نهج البلاغه ، نامه 45] .

کسب مهارتها.

خویشتن را در معرض دشواری ها قرار دادن برای رسیدن به آسانی : فَإِذا فَرَغْتَ فَانْصَبْ [انشراح/7] .

وَ لَنَبْلُوَنَّكمْ بِشَىءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ وَ نَقْصٍ مِنَ الأَْمْوالِ وَ الأَْنْفُسِ وَ الثَّمَراتِ وَ بَشِّرِ الصّابِرِينَ [بقره/155] .

آرامش و اضطراب

1. احتمال فقدان نعمت ها.

2. خطرات تهدید کننده.

اولیای خدا از هرگونه وابستگی و اسارت جهان ماده آزادند.

نه با از دست دادن امکانات مادی جزع و فزع می کنند و نه ترس از آینده افکارشان را مشغول می دارد. [نمونه ، ج8 ، ص333] .

2. اثرات اضطراب

موجب اختلالات (روانی جسمی) می گردد.

به دستگاههای قلب ، گوارش ، اعصاب ، ستون فقرات و...آسیب می رساند..

باعث بیماری هایی می گردد.

تغییرات محسوس در وضع خون به وجود می آورد.

یکی از تحقیقات نشان می دهد از 75 بیمار زخم معده ای 63 نفر دچار اضطراب بسیار شدید بوده اند. [درس هایی از اخلاق مدیریت ، آقای واثقی ، ص223] .

3. دلهره از مرگ

ممکن است ترس و دلهره یک راننده را در جاده به چند گونه تحلیل کنیم :

1. راننده می ترسد ، چون در آستانه سقوط است : اگر مرگ را به نیستی تفسیرکردیم آرامش نخواهیم داشت اما اگر مرگ را پل صعود و شیرین بدانیم ، دلهره نخواهیم داشت.

2. راننده می ترسد که وسیله اش را بگیرند واز او جدا شود. دل بستگی به دنیا نتیجه اش دلهره از قطع رابطه با وسایل مادی است.

قَالَ الْحَسَنُ (ع) : تکرهون النقله من العمران إلی الخراب [معانی الأخبار ، ص389] .

آماده نیستیم :

شخصی خدمت پیامبر (ص) گفت : چرا مرگ را دوست ندارم؟ فرمود :

أَ لَکَ مَالٌ؟ قَالَ : نَعَمْ قَالَ : فَقَدَّمْتَهُ قَالَ : لَا. قَال : فَمِنْ ثَمَّ لَا تُحِبُّ الْمَوْتَ لِأَنَّ قَلْبَ الرَّجُلِ عِنْدَ مَتَاعِهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص13] .

3. راننده می ترسد چون جاده را نمی شناسد ، ولی اگر راه را بشناسد نمی ترسد. ترس از مرگ هم به خاطر جهل است.

امام هادی (ع) : تخاف من الموت لأنک لا تعرفه [معانی الأخبار ، ص290] .

4. راننده می ترسد از کمی بنزین ونامناسب بودن لاستیک و...

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : آهِ مِنْ قِلَّهِ الزَّادِ وَ طُولِ الطَّرِيقِ وَ بُعْدِ السَّفَرِ وَ عَظِيمِ الْمَوْرِدِ [نهج البلاغه ، خطبه 77] .

5. راننده می ترسد بخاطر تخلفات و پرونده قطور و دادگاه و جریمه و...

وَ لا يتَمَنَّوْنَهُ أَبَداً بِما قَدَّمَتْ أَيدِيهِمْ [جمعه/7] .

6. راننده می ترسد از مبهم بودن مقصد و مبهم بودن جایگاهش در مقصد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لما رأيته قد اختار لي دين ملائكته و رسله و أنبيائه علمت أن الذى أكرمنى بهذا ليس ينسانى فأحببت لقاءه [خصال صدوق ، ج1 ، ص33] .

امام حسین (ع) و اصحابش هرچه به مرگ نزدیک می شدند چهره های آنها شاداب تر می شد.

تشرق ألوانهم و تهدئ جوارحهم و تسكن نفوسهم فقال بعضهم لبعض انظروا لا يبالى بالموت فقال لهم الحسين (ع) : صبرا بنى الكرام فما الموت إلا قنطره تعبر بكم عن البو و الضراء إلى الجنان الواسعه و النعيم الدائمه [معانى الأخبار ، ص288] .

درمان دلهره از مرگ :

1.تَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيرَ الزّادِ التَّقْوى

[بقره/197] .

(تلاش حال.)

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ غَضَّ طَرْفَهُ أَرَاحَ قَلْبَهُ [غرر الحكم ، ص260] .

2.لو تعلمون قدر رحمه الله لا تكلتم عليها...

امید آینده.

3. توبه.... از اعمال سوء.

آرزو

1. آرزو در کلام امیرالمؤمنین

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَشْرَفُ الْغِنَى تَرْک الْمُنَى [نهج البلاغه ، حکمت34] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الآمَالُ لَا تَنْتَهِى [غرر الحكم ، ص311] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الآمال لا غايه له [غرر]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اعْلَمْ يقِيناً أَنَّک لَنْ تَبْلُغَ أَمَلَک وَ لَنْ تَعْدُوَ أَجَلَک وَ أَنَّک فِى سَبِيلِ مَنْ كانَ قَبْلَک [نهج البلاغه ، نامه31] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ قَدْ رَأَيتَ مَنْ كانَ قَبْلَک مِمَّنْ جَمَعَ الْمَالَ وَ حَذِرَ الْإِقْلَالَ وَ أَمِنَ الْعَوَاقِبَ طُولَ أَمَلٍ وَ اسْتِبْعَادَ أَجَلٍ [نهج البلاغه ، خطبه132] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بَادَرُوا الْعَمَلَ وَ كذَّبُوا الْأَمَلَ فَلَاحَظُوا الْأَجَلَ [نهج البلاغه ، خطبه114] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّمَا هَلَک مَنْ كانَ قَبْلَكمْ بِطُولِ آمَالِهِمْ وَ تَغَيبِ آجَالِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه147] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَيهَا النَّاسُ الزَّهَادَهُ قِصَرُ الْأَمَلِ وَ الشُّكرُ عِنْدَ النِّعَمِ وَ التَّوَرُّعُ عِنْدَ الْمَحَارِمِ [نهج البلاغه ، خطبه81] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا غار [لا عار] أخدع من الأمل [غرر الحكم ، ص313] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اعلموا عباد الله أن الأمل يذهب العقل و يكذب الوعد و يحث على الغفله و يورث الحسره فاكذبوا الأمل فإنه غرور و إن صاحبه مأزور [تحف العقول ، ص152] .

2. انواع آرزو

1. مثبت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الأمل رحمه لأمتى و لو لا الأمل ما رضعت والده ولدها و لا غرس غارس شجرا [أعلام الدين ، ص295] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الأمل رفيق

مونس [غرر الحكم ، ص311] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللهم رب العالمین و أحکم الحاکمین و أرحم الراحمین أسألک من الآمال أوفقها [بحار الأنوار ، ج91 ، ص155] .

2. منفی

مَنْ کانَ یرِیدُ الْعاجِلَهَ عَجَّلْنا لَهُ فِیها ما نَشاءُ لِمَنْ نُرِیدُ ثُمَّ جَعَلْنا لَهُ جَهَنَّمَ یصْلاها مَذْمُوماً مَدْحُوراً [اسراء/18] .

وَ لا تَمُدَّنَّ عَینَیک إِلی ما مَتَّعْنا بِهِ [طه/131] .

فَلا تُعْجِبْک أَمْوالُهُمْ وَ لا أَوْلادُهُمْ إِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیعَذِّبَهُمْ بِها فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا [توبه/55] .

یعْلَمُونَ ظاهِراً مِنَ الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ هُمْ عَنِ الْآخِرَهِ هُمْ غافِلُونَ [روم/7] .

یحِبُّونَ أَنْ یحْمَدُوا بِما لَمْ یفْعَلُوا [آل عمران/188] .

اقْتَرَبَ لِلنّاسِ حِسابُهُمْ وَ هُمْ فِی غَفْلَهٍ مُعْرِضُونَ [انبیاء/1] .

3. بی فایده

یا لَیتَ بَینِی وَ بَینَک بُعْدَ الْمَشْرِقَینِ [زخرف/38] .

یا لَیتَنا أَطَعْنَا اللّهَ وَ أَطَعْنَا الرَّسُولاَ [احزاب/66] .

یا لَیتَنِی اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِیلاً [فرقان/27] .

یا لَیتَنِی لَمْ أُوتَ کتابِیهْ وَ لَمْ أَدْرِ ما حِسابِیهْ [حاقه/26-25] .

3. آرزوی کافران برای مؤمنین

وَدَّ کثِیرٌ مِنْ أَهْلِ الْکتابِ لَوْ یرُدُّونَکمْ مِنْ بَعْدِ إِیمانِکمْ کفّاراً حَسَداً مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ ما تَبَینَ لَهُمُ الْحَقُّ [بقره/109] .

وَدَّتْ طائِفَهٌ مِنْ أَهْلِ الْکتابِ لَوْ یضِلُّونَکمْ [آل عمران/69] .

وَدُّوا لَوْ تَكفُرُونَ كما كفَرُوا فَتَكونُونَ سَواءً [نساء/89] .

ما يوَدُّ الَّذِينَ كفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكتابِ وَ لاَ الْمُشْرِكينَ أَنْ ينَزَّلَ عَلَيكمْ مِنْ خَيرٍ مِنْ رَبِّكمْ [بقره/105] .

4. آثار آرزو

1. اخروی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : طُولُ الْأَمَلِ ينْسِى الآخِرَةَ [كافى ، ج1 ، ص44] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أكثر الناس أملا أقلهم للموت ذكرا [غرر الحكم ، ص312] .

2. دنيوی

1. عملی

حرص و طمع :

عملی :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَطَالَ أَمَلَهُ سَاءَ عَمَلُهُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص15] .

حرص از آثار عملی طول الامل است.

فکری :

غَرَّتْهُمُ الْحَياةُ الدُّنْيا [انعام/70] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اعْلَمُوا أَنَّ الْأَمَلَ يسْهِى الْعَقْلَ وَ ينْسِى الذِّكرَ فَأَكذِبُوا الْأَمَلَ فَإِنَّهُ غُرُورٌ وَ صَاحِبُهُ مَغْرُورٌ [نهج البلاغه ، ص116] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أطول الناس أملا أسووم عملا [غرر الحكم ، ص312] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثمره الأمل فساد العمل [غرر الحكم ، ص313] .

2. روحی

یکنِزُونَ الذَّهَبَ وَ الْفِضَّهَ [توبه/34] .

الَّذِینَ یبْخَلُونَ وَ یأْمُرُونَ النّاسَ بِالْبُخْلِ [نساء/37] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنَ الشَّقَاءِ جُمُودُ الْعَینِ وَ قَسَاوَهُ الْقَلْبِ وَ بُعْدُ الْأَمَلِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص243] .

غَرَّتْهُمُ الْحَیاهُ الدُّنْیا [انعام/70] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اعْلَمُوا أَنَّ الْأَمَلَ یسْهِی الْعَقْلَ وَ ینْسِی الذِّکرَ

فَأَكذِبُوا الْأَمَلَ فَإِنَّهُ غُرُورٌ وَ صَاحِبُهُ مَغْرُورٌ [نهج البلاغه ، ص116] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الأمانى تعمى عيون البصائر [التصابر] [غرر الحكم ، ص65] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الأمل سلطان الشياطين على قلوب الغافلين [غرر الحكم ، ص312] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الأمل حجاب الأجل [غرر الحكم ، ص313] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من الحمق الاتكال على الأمل [غرر الحكم ، ص312] .

3. اعتقادى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قلل الآمال تخلص لک الأعمال [غرر الحكم ، ص155] .

4. اجتماعى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ذل الرجال فى خيبه الآمال [غرر الحكم ، ص314] .

تملق ديگران :

5. درمان آرزو

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَوْ رَأَى الْعَبْدُ أَجَلَهُ وَ سُرْعَتَهُ إِلَيهِ لَأَبْغَضَ الْعَمَلَ مِنْ طَلَبِ الدُّنْيا [كافى ، ج3 ، ص259] .

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : لو ظهرت الآجال افتضحت الآمال [أعلام الدين ، ص305] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أكذب شىء الأمل [غرر الحكم ، ص312] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أصدق شىء الأجل [غرر الحكم ، ص161] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : استجلب حلاوه الزهاده بقصر الأمل [تحف العقول ، ص284] .

باید ما ریشه بیماری های خودمان را در آرزوهای خودمان پیدا کنیم. من اگر می ترسم؛ آرزوی من است که مرا ترسو نموده است؛ یعنی انسان با یک نوع آرزو ترسوترین مردم می شود و با یک آرزوی دیگر دلیرترین مردم خواهد شد؛ یعنی این دو تا انسان که یکی دلیر است و یکی ترسو ، ریشه اش دو نوع تعلق

و آرزوست. من اگر آرزویم این باشد که در دنیا بمانم هر چیز که هستی و حیاتم را تحدید کند برایم وحشت آور است و برای من دلهره ایجاد می کند. چون قرارم بر این است که بمانم. موضع من موضع مایه حیات دنیاست. هر صدائی مرا تهدید می کند و قلب مرا می لرزاند ، ولی اگر آرزوی من بیرون پریدن از دنیا باشد آن چیزی که جان مرا تهدید می کند ، به من بشارت می دهد. حال اگر کسی ترسو است ما بخواهیم دلیرش کنیم. بیاییم و به او بگوییم که برو با چیزهایی که از او می ترسی مبارزه کن. تجربه کن و بفهم که خبری نیست و بعد دلیر می شوی ، این نحوه علمی و روان شناسی مبارزه ، با ترس است ، ولی آیا این کار مسئله را حل می کند؟ این عمل تنها کاری که می کند مقداری از ترس افراطی فرد را کم می کند ، اما ریشه ترس را نمی خشکاند. ریشه ترس در تعلق انسان است و آن می ماند.

آزادی

1. معنا وفلسفه آزادی در قرآن

1 حضرت محمد (ص) آزادی را چگونه تفسیر می کند؟ و دیگران چگونه؟

همه مکاتب به رهایی جزئی مال ، شهوت و... آزادی می گویند ، ولی اسلام رهایی از همه چیز و فوق همه چیز قرار گرفتن را آزادی می نامد.

2 آزادی ، هرج و مرج نیست ، قدرت و اراده است.

زُيِّنَ لِلنّاسِ حُبُّ الشَّهَواتِ مِنَ النِّساءِ وَ الْبَنِينَ وَ الْقَناطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ وَ الْخَيلِ الْمُسَوَّمَةِ وَ الْأَنْعامِ وَ الْحَرْثِ ذلِک مَتاعُ الْحَياةِ الدُّنْيا وَ اللّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَ آبِ [آل عمران/14] .

قُلْ أَ أُنَبِّئُكمْ بِخَيرٍ مِنْ ذلِكمْ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنّاتٌ تَجْرِى مِنْ

تَجْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها وَ أَزْواجٌ مُطَهَّرَهٌ وَ رِضْوانٌ مِنَ اللّهِ وَ اللّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبادِ [آل عمران/15] .

آری ، آزاد کسی است که در بندها اسیر و در جامعه هضم نشود و اهل تقوا و کنترل باشد.

تمام کوشش انسان امروز در راه رسیدن به حقیقتی به نام تمدن است ، برای به وجود آمدن تمدن حداقل 4 شرط لازم است : آزادی ، فرهنگ ، قانون و اخلاق.

1. آزادی از زبان فلاسفه غربی

منتسکیو : آزادی آن است که انسان حق داشته باشد هر کاری که قانون اجازه می دهد بکند و آنچه قانون منع کرده به انجام آن مأمور نگردد. [روح القوانین ، ص 216]

بالزاک : آزادی مطلق موجب خودکشی ملت ها است. [چرم ساغری ، ص 88]

2. آزادی در اسلام

1. اهمیت آزادی

1. هدف انبیا

آزادی یکی از هدف های انبیا است :

و یضع عنهم اصرهم و الاغلال التی کانت علیهم [اعراف]

-اذْهَبْ إِلی فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغی [طه/24] .

أَ رَأَیتَ الَّذِی ینْهی عَبْداً إِذا صَلّی [علق/9و10] .

(آیه 9 و 10 علق در مورد ابی جهل که مانع نماز خواندن علنی پیامبر (ص) بود) .

فَأْتِياهُ فَقُولا إِنّا رَسُولا رَبِّک فَأْرْسِلْ مَعَنا بَنِی إِسْرائِیلَ وَ لا تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْناک بِآیهٍ مِنْ رَبِّک وَ السَّلامُ عَلی مَنِ اتَّبَعَ الْهُدی [طه/47] .

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللّهِ وَ قَتَلَ داوُدُ جالُوتَ وَ آتاهُ اللّهُ الْمُلْک وَ الْحِکمَهَ وَ عَلَّمَهُ مِمّا یشاءُ وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَ لکنَّ اللّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَی الْعالَمِینَ [بقره/251] .

2. اهمیت آزادی در روایات

آزادی

، اسیر طبیعت نباشد ، اسیر محیط نباشد ، اسیر تاریخ نباشد و اسیر خود هم نباشد.

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : خَمْسُ خِصَالٍ مَنْ لَمْ (یکنْ فِیهِ شَیءٌ مِنْهَا لَمْ یکنْ) فِیهِ کثِیرُ مُسْتَمْتَعٍ أَوَّلُهَا الْوَفَاءُ وَ الثَّانِیةُ التَّدْبِیرُ وَ الثَّالِثَةُ الْحَیاءُ وَ الرَّابِعَةُ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ الْخَامِسَةُ وَ هِی تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالَ الْحُرِّیةُ [وسائل الشیعه ، ج20 ، ص51] .

وَ قَالَ (ع) : الدُّنْیا دَارُ مَمَرٍّ لَا دَارُ مَقَرٍّ وَ النَّاسُ فِیهَا رَجُلَانِ رَجُلٌ بَاعَ فِیهَا نَفْسَهُ فَأَوْبَقَهَا وَ رَجُلٌ ابْتَاعَ نَفْسَهُ فَأَعْتَقَهَا [نهج البلاغه ، ص493] .

3. آزادگی در بیان اهل بیت

حضرت علی (ع) : وَ لَا تَکنْ عَبْدَ غَیرِک وَ قَدْ جَعَلَک اللَّهُ حُرّاً [نهج البلاغه ، ص401] .

وقتی به امام حسین (ع) گفتند با یزید بیعت کن فرمود : و الله لا أعطیکم بیدی إعطاء الذلیل و لا أفر فرار العبید ثم نادی یا عباد الله إنی عذت بربی و ربکم من کل متکبر لا یؤمن بیوم الحساب [المناقب ، ج4 ، ص68] .

ألا و إن الدعی ابن الدعی قد رکز بین اثنتین بین السله و الذله و هیهات منا الذله یأبی الله ذلک لنا و رسوله و المؤمنون و حجور طابت و طهرت و أنوف حمیه و نفوس أبیه من أن نور طاعه اللئام علی مصارع الکرام [اللهوف ، ص97] .

قال الراوی : فقام الحسین (ع) خطیبا فی أصحابه فحمد الله و أثنی علیه و ذکر جده فصلی علیه ثم قال : إنه قد نزل بنا من الأمر ما قد ترون و إن الدنیا قد تغیرت و تنکرت و أدبر معروفها

و استمرت حذاء و لم تبق منها إلا صبابه كصبابه الإناء و خسيس عيش كالمرعى الوبيل أ لا ترون أن الحق لا يعمل به و أن الباطل لا يتناهى عنه ليرغب المؤمن فى لقاء ربه محقا فإنى لا أرى الموت إلا سعاده و الحياه مع الظالمين إلا برما [اللهوف ، ص79] .

4. فلسفه دستورات اسلامى

تمام دستورات حدود سرقت و زنا و فحاشى و لواط و... به خاطر حفظ آزادى و امنيت است.

روح توحيد در رگ و پوست فروع و اصول و روش برنامه ما نهفته و حاكم است و توحيد؛ يعنى نفى بردگى و پرواز در فضاى آزادى.

قولوا لا اله الا تفلحوافلاح؛ يعنى دانه در دل زمين موانع را پس بزند و رشد كند تا آزاد شده و در فضاى باز به حيات خود ادامه دهد.

روى أن قريشا كانوا يلعنون اليهود و النصارى بتكذيبهم الأنبياء و لو أتاهم نبى لنصروه فلما بعث الله النبى كذبوه فنزلت هذه الآيه و كانوا يشيرون إليه بالأصابع بما حكى الله عنهم وَ إِذا رَآكَ الَّذِينَ كفَرُوا إِنْ يتَّخِذُونَک إِلَّا هُزُواً يقول بعضهم لبعض : أَ هذَا الَّذِى يذْكرُ آلِهَتَكمْ و ذلک قوله إنها جماد لا تنفع و لا تضر وَ هُمْ بِذِكرِ الرَّحْمنِ هُمْ كافِرُونَ؟ و مشش أبى بن خلف بعظم رميم ففته فى يده ثم نفخه فقال أ تزعم أن ربک يحيى هذا بعد ما ترى فنزل وَ ضَرَبَ لَنا مَثَلًا السوره. و ذكروا أنه كان إذا قدم على النبى (ع) وفد ليعلموا علمه انطلقوا بأبى لهب إليهم و قالوا له أخبر عن ابن أخيک فكان يطعن فى النبى (ع) و قال الباطل و قال :

إنا لم نزل نعالجه من الجنون فيرجع القوم و لا يلقونه. طارق المحاربی رأيت النبی (ص) فی سويقه ذی المجاز عليه حله حمراء و هو يقول : يا أيها الناس قولوا لا إله إلا الله تفلحوا و أبو لهب يتبعه و يرميه بالحجاره و قد أدمی كعبيه و عرقوبيه و هو يقول : يا أيها الناس! لا تطيعوه فإنه كذاب. [المناقب ، ج1 ، ص55 و] .

5. آزادی درکلام شهید مطهری

بسم الله الرحمن الرحيم

مقاله اول : آزادی معنوی 1 و 2

کلمه مَولی در مورد علی (ع) استعمال می شود ، مثل مولای متّقیان از حدیثمَنْ كنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِی مَوْلَاهُ [الكافی ، ج1 ، ص286] . گرفته شده است.

برای مولا معانی بسیاری ذکر شده است ، اما یکی از معانی مولا ، مُعتِق و آزاد کننده است که مولوی نیز می گوید :

هر موجود زنده برای تکامل محتاج به 3 چیز است :

1 تربیت 2 امنیت 3 آزادی

آزادی به معنای نبودن مانع

آزادی به طور کلی به دوگونه است :

1 اجتماعی

2 معنوی

آزادی اجتماعی : آزادی از قید اسارت دیگران و آزادی معنوی : آزادی از قیدِ اسارتِ خود.

قرآن در مورد آزادی اجتماعی می فرماید :

قُلْ يا أَهْلَ الْكِتابِ تَعالَوْا إِلى كَلِمَةٍ سَواءٍ بَيْنَنا وَ بَيْنَكُمْ أَلاَّ نَعْبُدَ إِلاَّ اللَّهَ وَ لا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئاً وَ لا يَتَّخِذَ بَعْضُنا بَعْضاً أَرْباباً مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ [آل عمران/64] .

وَ تِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّها عَلَيَّ أَنْ عَبَّدْتَ بَنِي إِسْرائِيلَ [شعراء/22] .

انسان در طول

تاریخ و تمدن امروز شعارِ آزادی اجتماعی می دهند ، اما در مورد آزادی معنوی چیزی نمی گویند و حال آنکه ریشه آزدی اجتماعی ، آزادی معنوی است و بدون آن میسّر نیست ، زیرا آنچه که موجب سلب آزادی اجتماعی می شود ، حسّ منفعت طلبی است که نه علم توانسته است جلوی آن را بگیرد و نه تغییر قوانین.

حضرت (ع) می فرماید : آنکه می تواند آزادی اجتماعی به جامعه بدهد ، تقوا است : فَإِنَّ تَقْوَى اللَّهِ مِفْتَاحُ سَدَادٍ وَ ذَخِيرَةُ مَعَادٍ وَ عِتْقٌ مِنْ كلِّ مَلَكهٍ وَ نَجَاهٌ مِنْ كلِّ هَلَكهٍ بِهَا ينْجَحُ الطَّالِبُ وَ ينْجُو الْهَارِبُ وَ تُنَالُ الرَّغَائِبُ [نهج البلاغه ، ص351] .

داستان شهر انبار که حضرت به مردمی که برای او تعظیم کردند فرمود : "این کار ، شما را پست و خوار می کند و خدای ناکرده در من ایجاد غرور می کند" ، شاهد است بر آزاد مردی حضرت علی (ع) است.

جملاتی از خطبه مفصّل علی (ع) خطبه 207 :

فَلَا تُكلِّمُونِی بِمَا تُكلَّمُ بِهِ الْجَبَابِرَةُ وَ لَا تَتَحَفَّظُوا مِنِّی بِمَا يتَحَفَّظُ بِهِ عِنْدَ أَهْلِ الْبَادِرَهِ وَ لَا تُخَالِطُونِی بِالْمُصَانَعَهِ وَ لَا تَظُنُّوا بِی اسْتِثْقَالًا فِی حَقٍّ قِيلَ لِی وَ لَا الْتِمَاسَ إِعْظَامٍ لِنَفْسِی فَإِنَّهُ مَنِ اسْتَثْقَلَ الْحَقَّ أَنْ يقَالَ لَهُ أَوِ الْعَدْلَ أَنْ يعْرَضَ عَلَيهِ كانَ الْعَمَلُ بِهِمَا أَثْقَلَ عَلَيهِ فَلَا تَكفُّوا عَنْ مَقَالَهٍ بِحَقٍّ أَوْ مَشُورَهٍ بِعَدْلٍ فَإِنِّی لَسْتُ فِی نَفْسِی بِفَوْقِ أَنْ أُخْطِئَ وَ لَا آمَنُ ذَلِک مِنْ فِعْلِی إِلَّا أَنْ يكفِی اللَّهُ مِنْ نَفْسِی مَا هُوَ أَمْلَک بِهِ مِنِّی فَإِنَّمَا أَنَا وَ أَنْتُمْ عَبِيدٌ مَمْلُوكونَ لِرَبٍّ لَا رَبَّ غَيرُهُ يمْلِک مِنَّا مَا لَا نَمْلِک مِنْ أَنْفُسِنَا

وَ أَخْرَجَنَا مِمَّا كُنَّا فِيهِ إِلَى مَا صَلَحْنَا عَلَيهِ فَأَبْدَلَنَا بَعْدَ الضَّلَالَهِ بِالْهُدَى وَ أَعْطَانَا الْبَصِيرَهَ بَعْدَ الْعَمَى [نهج البلاغه ، ص334] .

حضرت على (ع) نمونه اى است كامل از مردى كه از نظر معنوى آزاد است و در مقام حكومت بدين گونه به ديگران آزادى مى دهد.

آيه اى ديگر از قرآن در مورد آزادى اجتماعى :

وَ يضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلالَ الَّتِى كانَتْ عَلَيهِمْ" در كريمه : الَّذِينَ يتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِى الْأُمِّى الَّذِى يجِدُونَهُ مَكتُوباً عِنْدَهُمْ فِى التَّوْراهِ وَ الْإِنْجِيلِ يأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَ ينْهاهُمْ عَنِ الْمُنْكرِ وَ يحِلُّ لَهُمُ الطَّيباتِ وَ يحَرِّمُ عَلَيهِمُ الْخَبائِثَ وَ يضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلالَ الَّتِى كانَتْ عَلَيهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَ عَزَّرُوهُ وَ نَصَرُوهُ وَ اتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِى أُنْزِلَ مَعَهُ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [اعراف/157] .

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكاها [شمس/9] .

وَ قَدْ خابَ مَنْ دَسّاها [شمس/10] .

آزادى هميشه دو طرف مى خواهد كه چيزى از قيد چيز ديگر آزاد شود. پس در آزادى معنوى انسان از چه مى خواهد آزاد باشد؟

جواب آن است كه انسان مركب است از يک جنبه خاكى و يک روحِ افلاكى.

فرشتگان : تنها عقل دارند.

حيوانات : تنها غريزه و شهوت دارند.

انسان : مركب از عقل و شهوت است.

پس آزادى معنوى؛ يعنى آزاد شدن روحِ الهى از جسمِ مادى و به عبارتى ديگر آزاد شدن انسانيت انسان از حيوانيت او

در مقابل ، آزادى معنوى ، بردگى روحى است كه على (ع) و ائمه ديگر نمونه هايى از آن را براى ما متذكر شده اند.

احتج إلى من شئت تكن أسيره و استغن عمن شئت تكن نظيره

و أفضل على من شئت تكن أميره [كشف اليقين ، ص183] .

وَ قَالَ (ع) : الطَّمَعُ رِقٌّ مُوبَّدٌ [نهج البلاغه ، ص501] .

قال أمير المؤمنين (ع) : الناس فى الدنيا رجلان رجل ابتاع نفسه فأعتقها و رجل باع نفسه فأوثقها [معدن الجواهر ، ص26] .

نكته آن است كه همان وقت هم كه انسان خيال می كند بنده و برده دنيا است ، بنده مال و ثروت است ، واقعا بنده مال و ثروت نيست ، بلكه بنده خصايص روحی خودش است ، بنده حيوانيت خويش است.

أَ رَأَيتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلهَهُ هَواهُ أَ فَأَنْتَ تَكونُ عَلَيهِ وَكيلاً [فرقان/43] .

شعری از مولوی

نمونه تاريخی از آزادگی روحی

مرحوم سيد حسين كوه كمری وقتی می بيند مرحوم شيخ انصاری بهتر از او درس می گويد ، خود و شاگردانش به پای درس او می روند ، در حالی كه مجتهدی عالی مقام بوده و شيخ انصاری طلبه ای ناشناخته.

2. انواع آزادی

1. عقيدتی

1. نمونه آيات

1 لا إِكراهَ فِی الدِّينِ قَدْ تَبَينَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَی فَمَنْ يكفُرْ بِالطّاغُوتِ وَ يومِنْ بِاللّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقی لاَ انْفِصامَ لَها وَ اللّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ [بقره/256] .

2 وَ إِنْ كانَ كبُرَ عَلَيكَ إِعْراضُهُمْ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِی نَفَقاً فِی الْأَرْضِ أَوْ سُلَّماً فِی السَّماءِ فَتَأْتِيهُمْ بِآيهٍ وَ لَوْ شاءَ اللّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَی الْهُدی فَلا تَكونَنَّ مِنَ الْجاهِلِينَ [انعام/35] .

3 وَ لَوْ شاءَ رَبُّكَ لَ آمَنَ مَنْ فِی الْأَرْضِ كلُّهُمْ جَمِيعاً أَ فَأَنْتَ تُكرِهُ النّاسَ حَتّی يكونُوا مُومِنِينَ [يونس/99] .

4 فَذَكِّرْ إِنَّما أَنْتَ مُذَكِّرٌ لَسْتَ عَلَيهِمْ بِمُصَيطِرٍ [غاشيه/22] .

5 وَ قُلِ

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شاءَ فَلْيومِنْ وَ مَنْ شاءَ فَلْيكفُرْ إِنّا أَعْتَدْنا لِلظّالِمِينَ ناراً أَحاطَ بِهِمْ سُرادِقُها وَ إِنْ يسْتَغِيثُوا يغاثُوا بِماءٍ كالْمُهْلِ يشْوِى الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرابُ وَ ساءَتْ مُرْتَفَقاً [كهف/29] . 6 قَدْ جاءَكمْ بَصائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِى فَعَلَيها وَ ما أَنَا عَلَيكمْ بِحَفِيظٍ [انعام/104] .

7 وَ إِنْ كذَّبُوكَ فَقُلْ لِى عَمَلِى وَ لَكمْ عَمَلُكمْ أَنْتُمْ بَرِيئُونَ مِمّا أَعْمَلُ وَ أَنَا بَرِىءٌ مِمّا تَعْمَلُونَ [يونس/41] .

8 فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِى لِلّهِ وَ مَنِ اتَّبَعَنِ وَ قُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكتابَ وَ الْأُمِّيِّينَ أَ أَسْلَمْتُمْ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا وَ إِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّما عَلَيكَ الْبَلاغُ وَ اللّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبادِ [ال عمران/20] .

9 فَإِنْ أَعْرَضُوا فَما أَرْسَلْناكَ عَلَيهِمْ حَفِيظاً إِنْ عَلَيكَ إِلاَّ الْبَلاغُ وَ إِنّا إِذا أَذَقْنَا الْإِنْسانَ مِنّا رَحْمَةً فَرِحَ بِها وَ إِنْ تُصِبْهُمْ سَيئَةٌ بِما قَدَّمَتْ أَيدِيهِمْ فَإِنَّ الْإِنْسانَ كفُورٌ [شورى/48] .

10 وَ لا تُجادِلُوا أَهْلَ الْكتابِ إِلاّ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ إِلاَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَ قُولُوا آمَنّا بِالَّذِى أُنْزِلَ إِلَينا وَ أُنْزِلَ إِلَيكمْ وَ إِلهُنا وَ إِلهُكمْ واحِدٌ وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ [عنكبوت/46] .

11 ادْعُ إِلى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ وَ جادِلْهُمْ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ [نحل/125] .

12 إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ الَّذِينَ هادُوا وَ النَّصارى وَ الصّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الْ آخِرِ وَ عَمِلَ صالِحاً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَ لا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [بقره/62] .

13

قُلْ أَ تُحَاجُّونَنا فِی اللّهِ وَ هُوَ رَبُّنا وَ رَبُّکمْ وَ لَنا أَعْمالُنا وَ لَکمْ أَعْمالُکمْ وَ نَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ [بقره/139] .

14 لا ینْهاکمُ اللّهُ عَنِ الَّذِینَ لَمْ یقاتِلُوکمْ فِی الدِّینِ وَ لَمْ یخْرِجُوکمْ مِنْ دِیارِکمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَ تُقْسِطُوا إِلَیهِمْ إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُقْسِطِینَ [ممتحنه/8] .

15 وَ إِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِکینَ اسْتَجارَک فَأَجِرْهُ حَتّی یسْمَعَ کلامَ اللّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذلِک بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لا یعْلَمُونَ [توبه/6] .

16 أَمَّنْ یبْدَوا الْخَلْقَ ثُمَّ یعِیدُهُ وَ مَنْ یرْزُقُکمْ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ أَ إِلهٌ مَعَ اللّهِ قُلْ هاتُوا بُرْهانَکمْ إِنْ کنْتُمْ صادِقِینَ [نمل/64] .

17 الَّذِینَ یسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَیتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولئِک الَّذِینَ هَداهُمُ اللّهُ وَ أُولئِک هُمْ أُولُوا الْأَلْبابِ [زمر/18] .

18 به جای تقاضای دو ماه ، پیامبر (ص) به صفوان (طاغوتی فراری) 4 ماه مهلت داد.

19 ابراهیم (ع) بتها را می شکند تا مردم آزاد شوند.

فَرَجَعُوا إِلی أَنْفُسِهِمْ فَقالُوا إِنَّکمْ أَنْتُمُ الظّالِمُونَ [انبیاء/64] .

فجعلهم جذاذا فرجعوا الی أنفسهم

20 پیامبر (ص) بتها را شکست که اگر آزادی خواهان امروز بودند فریاد می زدند که چرا به عقیده مردم احترام نگذاشتی؟

21 نخست وزیر انگلستان در هندوستان در بتکده ای به خاک افتاد و گفت : می خواهم احترام به عقیده آنان بگذارم !!!

2. در توحید

إِنَّ الَّذِینَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ عِبادٌ أَمْثالُکمْ فَادْعُوهُمْ فَلْیسْتَجِیبُوا لَکمْ إِنْ کنْتُمْ صادِقِینَ [اعراف/194] .

یا صاحِبَی السِّجْنِ أَ أَرْبابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَیرٌ أَمِ اللّهُ الْواحِدُ الْقَهّارُ [یوسف/39] .

ان الله بعث محمّدا ليخرج عباده من عباده العباد (اوثان) الى عباده الله

3. درنبوت

الَّذِينَ يتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِى الْأُمِّى الَّذِى يجِدُونَهُ

مَکتُوباً عِنْدَهُمْ فِی التَّوْراهِ وَ الْإِنْجِیلِ یأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهاهُمْ عَنِ الْمُنْکرِ وَ یحِلُّ لَهُمُ الطَّیباتِ وَ یحَرِّمُ عَلَیهِمُ الْخَبائِثَ وَ یضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلالَ الَّتِی کانَتْ عَلَیهِمْ فَالَّذِینَ آمَنُوا بِهِ وَ عَزَّرُوهُ وَ نَصَرُوهُ وَ اتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِی أُنْزِلَ مَعَهُ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [اعراف/157] .

پیامبران خودشان از مردم بودند ، برادر بودند ، ناصح بودند.

خدا به پیامبرش می فرماید : وظیفه تو فقط ابلاغ و انذار است. نمی توانی کسی را مجبور کنی. جنگ انبیا هم برای آزادی انسانها بوده است.

وَ ما لَکمْ لا تُقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفِینَ مِنَ الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدانِ الَّذِینَ یقُولُونَ رَبَّنا أَخْرِجْنا مِنْ هذِهِ الْقَرْیهِ الظّالِمِ أَهْلُها وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک وَلِیا وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک نَصِیراً [نساء/75] .

4. درمعاد

إِنّا أَعْتَدْنا لِلْکافِرِینَ سَلاسِلَ وَ أَغْلالاً وَ سَعِیراً [انسان /4] .

إِنَّ الْأَبْرارَ یشْرَبُونَ مِنْ کأْسٍ کانَ مِزاجُها کافُوراً [انسان/5] .

کیفر و پاداش قیامت بر اساس آزادی انسان در دنیا است.

5. تفتیش عقاید

1 مسیحیت در برنامه تفتیش عقاید ، دانشمندانی را به خاطر اینکه می گفتند ستارگان از جای خود فرو نمی ریزند و رگ های بدن ماده سیال است یا غیر از دنیا عوامل دیگر است یا به خاطر قوس و قزح ، یا زمین حرکت می کند ، کشتند و بعضی را 27 بار زندان و شکنجه کردند و به قول ویل دورانت در جلد 18 ، ص 360 به مدت 8 سال ، 8600 نفر را سوزانده و 291450 نفر را محکوم به مجازات های...کردند.

2 اصل 23 قانون اساسی : تفتیش عقائد ممنوع است و هیچ کس را

نمی توان به صرف داشتند عقیده مورد تعرض قرار داد.

سؤال : پس چرا در استخدام پرسش نامه پر می کنند؟ !

پاسخ :

1 سپردن امانت مردم (کودکان) باید به امین باشد : فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسانُ إِلى طَعامِهِ [عبس/24] .

إِنَّ اللّهَ يأْمُرُكمْ أَنْ تُودُّوا الْأَماناتِ إِلى أَهْلِها وَ إِذا حَكمْتُمْ بَينَ النّاسِ أَنْ تَحْكمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللّهَ نِعِمّا يعِظُكمْ بِهِ إِنَّ اللّهَ كانَ سَمِيعاً بَصِيراً [نساء/58] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : بَادِرُوا أَوْلَادَكمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ يسْبِقَكمْ إِلَيهِمُ الْمُرْجِئَةُ [الكافی ، ج6 ، ص47] .

2 و نیز سپردن بیت المال امانت است که قرآن می گوید : وَ لا تُؤتُوا السُّفَهاءَ أَمْوالَكمُ الَّتِي جَعَلَ اللّهُ لَكمْ قِياماً وَ ارْزُقُوهُمْ فِيها وَ اكسُوهُمْ وَ قُولُوا لَهُمْ قَوْلاً مَعْرُوفاً [نساء/5] .

3 در کجای دنیا ارتش و فرهنگ و دادگستری را به مخالفان آن رژیم می دهند؟

6. تحمل عقیده مخالف

1 در دعای ماه رجب می خوانیم : یا من أرجوه لکل خیر و آمن سخطه (عند) کل شر یا من یعطی الکثیر بالقلیل یا من یعطی من سأله یا من یعطی من لم یسأله و من لم یعرفه تحننا منه و رحمه [إقبال الأعمال ، ص644] .

2 سعه صدر :

وَ قَالَ (ع) : آلَهُ الرِّياسَهِ سَعَهُ الصَّدْرِ [نهج البلاغه ، ص501] .

قالَ رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی [طه/25] .

أَ لَمْ نَشْرَحْ لَک صَدْرَک [انشراح/1] .

3 حضرت علی (ع) می فرماید : "اگر در دست تو طلا است و همه گفتند : نقره است... و بالعکس"

4 و اعلم بأنک لا تکون لنا ولیا حتی

لو اجتمع علیک أهل مصرک و قالوا إنک رجل سوء لم یحزنک ذلک و لو قالوا : إنک رجل صالح لم یسرک ذلک و لکن اعرض نفسک علی کتاب الله فإن کنت سالکا سبیله زاهدا فی تزهیده راغبا فی ترغیبه خائفا من تخویفه فاثبت و أبشر فإنه لا یضرک ما قیل فیک و إن کنت مباینا للقرآن فما ذا الذی یغرک من نفسک [تحف العقول ، ص284]ّ.

5 آشنائی با فرهنگ کودک : و روی عن النبی (ص) : من کان له صبی فلیتصاب له [عوالی اللئالی ، ج3 ، ص311] .

6 آشنایی با فرهنگ مردم : عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : " مَا کلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) الْعِبَادَ بِکنْهِ عَقْلِهِ قَطُّ وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : " إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِیاءِ أُمِرْنَا أَنْ نُکلِّمَ النَّاسَ عَلَی قَدْرِ عُقُولِهِمْ" [الکافی ، ج1 ، ص23] .

7 یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذا ضَرَبْتُمْ فِی سَبِیلِ اللّهِ فَتَبَینُوا وَ لا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقی إِلَیکمُ السَّلامَ لَسْتَ مُومِناً تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَیاهِ الدُّنْیا فَعِنْدَ اللّهِ مَغانِمُ کثِیرَهٌ کذلِک کنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللّهُ عَلَیکمْ فَتَبَینُوا إِنَّ اللّهَ کانَ بِما تَعْمَلُونَ خَبِیراً [نساء/94] .

8 ادْعُ إِلی سَبِیلِ رَبِّک بِالْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ وَ جادِلْهُمْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّک هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِیلِهِ وَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِینَ [نحل/125] .

9 به علامه طباطبایی گفتند : شخصی در ردّ المیزان کتابی می نویسد. گفت : بسیار خوب !!

10 قالَ الْمَلَأُ الَّذِینَ کفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنّا لَنَراک فِی سَفاهَهٍ وَ إِنّا لَنَظُنُّک مِنَ الْکاذِبِینَ [اعراف/66]

.

11 قالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنّا لَنَراک فِی ضَلالٍ مُبِینٍ [اعراف/60] .

12 قُلْ مَنْ یرْزُقُکمْ مِنَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ قُلِ اللّهُ وَ إِنّا أَوْ إِیاکمْ لَعَلی هُدیً أَوْ فِی ضَلالٍ مُبِینٍ [سبا/24] .

13 قال (ع) : دع المراء و إن کنت محقا [شرح نهج البلاغه ، ج10 ، ص139] .

14 وَ لا تَسْتَوِی الْحَسَنَهُ وَ لاَ السَّیئَهُ ادْفَعْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِی بَینَک وَ بَینَهُ عَداوَهٌ کأَنَّهُ وَلِی حَمِیمٌ [فصلت/34] .

15 عَنْ عَلِی ع فِی حَدِیثِ الْأَرْبَعِمِائَهِ قَالَ : " إِذَا لَقِیتُمْ إِخْوَانَکمْ فَتَصَافَحُوا وَ أَظْهِرُوا لَهُمُ الْبَشَاشَهَ وَ الْبِشْرَ تَتَفَرَّقُوا وَ مَا عَلَیکمْ مِنَ الْأَوْزَارِ قَدْ ذَهَبَ صَافِحْ عَدُوَّک وَ إِنْ کرِهَ فَإِنَّهُ مِمَّا أَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ عِبَادَهُ یقُولُ ادْفَعْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ السَّیئَهَ الآیَتَینِ" [وسائل الشیعه ، ج12 ، ص225] .

2. فردی

1. در تحصیل

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : قَالَ الْحِکمَهُ ضَالَّهُ الْمُومِنِ فَحَیثُمَا وَجَدَ أَحَدُکمْ ضَالَّتَهُ فَلْیأْخُذْهَا [الکافی ، ج8 ، ص167] .

2. درحیات

1 وَ مَنْ یقْتُلْ مُومِناً مُتَعَمِّداً فَجَزاوهُ جَهَنَّمُ خالِداً فِیها وَ غَضِبَ اللّهُ عَلَیهِ وَ لَعَنَهُ وَ أَعَدَّ لَهُ عَذاباً عَظِیماً [نساء/93] .

تا جائی که اگر گروهی توطئه کرده و یکی را کشتند ، می توان همه را کشت و دیه مازاد را پرداخت.

وَ لَکمْ فِی الْقِصاصِ حَیاهٌ یا أُولِی الْأَلْبابِ لَعَلَّکمْ تَتَّقُونَ [بقره/179] .

2 خَطَبَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَحَمِدَ اللَّهَ وَ أَثْنَی عَلَیهِ ثُمَّ قَالَ أَیهَا النَّاسُ إِنَّ آدَمَ لَمْ یلِدْ عَبْداً وَ لَا أَمَهً وَ إِنَّ النَّاسَ کلَّهُمْ أَحْرَارٌ وَ لَکنَّ اللَّهَ

خَوَّلَ بَعْضَكمْ بَعْضاً فَمَنْ كانَ لَهُ بَلَاءٌ فَصَبَرَ فِی الْخَیرِ فَلَا یمُنَّ بِهِ عَلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَلَا وَ قَدْ حَضَرَ شَیءٌ وَ نَحْنُ مُسَوُّونَ فِیهِ بَینَ الْأَسْوَدِ وَ الْأَحْمَرِ فَقَالَ مَرْوَانُ لِطَلْحَةَ وَ الزُّبَیرِ : مَا أَرَادَ بِهَذَا غَیرَکمَا؟ قَالَ : فَأَعْطَی کلَّ وَاحِدٍ ثَلَاثَةَ دَنَانِیرَ وَ أَعْطَی رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ ثَلَاثَةَ دَنَانِیرَ وَ جَاءَ بَعْدُ غُلَامٌ أَسْوَدُ فَأَعْطَاهُ ثَلَاثَةَ دَنَانِیرَ فَقَالَ الْأَنْصَارِی : یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ! هَذَا غُلَامٌ أَعْتَقْتُهُ بِالْأَمْسِ تَجْعَلُنِی وَ إِیاهُ سَوَاءً فَقَالَ إِنِّی نَظَرْتُ فِی کتَابِ اللَّهِ فَلَمْ أَجِدْ لِوُلْدِ إِسْمَاعِیلَ عَلَی وُلْدِ إِسْحَاقَ فَضْلًا [الکافی ، ج8 ، ص69] .

3. دررأی

1 وَ الَّذِینَ اسْتَجابُوا لِرَبِّهِمْ وَ أَقامُوا الصَّلاةَ وَ أَمْرُهُمْ شُورى بَینَهُمْ وَ مِمّا رَزَقْناهُمْ ینْفِقُونَ [شورى/38] .

2 وَ شاوِرْهُمْ فِی الْأَمْرِ فَإِذا عَزَمْتَ فَتَوَکلْ عَلَی اللّهِ إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُتَوَکلِینَ [آل عمران/159] .

3 انتقاد از کسی که به رأی دیگران توجه ندارد :

یا قَوْمِ لَکمُ الْمُلْک الْیوْمَ ظاهِرِینَ فِی الْأَرْضِ فَمَنْ ینْصُرُنا مِنْ بَأْسِ اللّهِ إِنْ جاءَنا قالَ فِرْعَوْنُ ما أُرِیکمْ إِلاّ ما أَرى وَ ما أَهْدِیکمْ إِلاّ سَبِیلَ الرَّشادِ [غافر/29] .

قالَ فِرْعَوْنُ آمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَکمْ إِنَّ هذا لَمَکرٌ مَکرْتُمُوهُ فِی الْمَدِینَهِ لِتُخْرِجُوا مِنْها أَهْلَها فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ [اعراف/123] .

4. دربیان

1 لزوم آزادی :

إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَهِ الدُّنْیا وَ هُمْ بِالْعُدْوَهِ الْقُصْوى وَ الرَّکبُ أَسْفَلَ مِنْکمْ وَ لَوْ تَواعَدْتُمْ لَاخْتَلَفْتُمْ فِی الْمِیعادِ وَ لکنْ لِیقْضِی اللّهُ أَمْراً کانَ مَفْعُولاً لِیهْلِک مَنْ هَلَک عَنْ بَینَهٍ وَ یحْیی مَنْ حَی عَنْ بَینَهٍ وَ إِنَّ اللّهَ لَسَمِیعٌ عَلِیمٌ [انفال/42] .

وَ إِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكينَ اسْتَجارَک فَأَجِرْهُ حَتّى يسْمَعَ كلامَ اللّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذلِک بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لا يعْلَمُونَ [توبه/6] .

وَ قالُوا لَنْ يدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلاّ مَنْ كانَ هُوداً أَوْ نَصارى تِلْک أَمانِيهُمْ قُلْ هاتُوا بُرْهانَكمْ إِنْ كنْتُمْ صادِقِينَ [بقره/111] .

أَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً قُلْ هاتُوا بُرْهانَكمْ هذا ذِكرُ مَنْ مَعِى وَ ذِكرُ مَنْ قَبْلِى بَلْ أَكثَرُهُمْ لا يعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ [انبياء/24] .

أَمَّنْ يبْدَوا الْخَلْقَ ثُمَّ يعِيدُهُ وَ مَنْ يرْزُقُكمْ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ أَ إِلهٌ مَعَ اللّهِ قُلْ هاتُوا بُرْهانَكمْ إِنْ كنْتُمْ صادِقِينَ [نمل/6 4] .

وَ نَزَعْنا مِنْ كلِّ أُمَّةٍ شَهِيداً فَقُلْنا هاتُوا بُرْهانَكمْ فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلّهِ وَ ضَلَّ عَنْهُمْ ما كانُوا يفْتَرُونَ [قصص/75] .

وَ مِنْ حَيثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَک شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ وَ حَيثُ ما كنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكمْ شَطْرَهُ لِئَلاّ يكونَ لِلنّاسِ عَلَيكمْ حُجَّةٌ إِلاَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلا تَخْشَوْهُمْ وَ اخْشَوْنِى وَ لِأُتِمَّ نِعْمَتِى عَلَيكمْ وَ لَعَلَّكمْ تَهْتَدُونَ [بقره/150] .

2 بر اساس زور نیست ، بلکه بر اساس منطق است.

وَ الَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطّاغُوتَ أَنْ يعْبُدُوها وَ أَنابُوا إِلَى اللّهِ لَهُمُ الْبُشْرى فَبَشِّرْ عِبادِ الَّذِينَ يسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولئِک الَّذِينَ هَداهُمُ اللّهُ وَ أُولئِک هُمْ أُولُوا الْأَلْبابِ [زمر/17و18] .

قُلْ فَلِلّهِ الْحُجَّةُ الْبالِغَةُ فَلَوْ شاءَ لَهَداكمْ أَجْمَعِينَ [انعام/149] .

3 دینی که معجزه آن کتاب است؛ یعنی منطق نه چماق.

4 در بحث آزاد باید عظمت و خصوصیات دو طرف مورد نظر قرار نگیرد.

نظیر شرائط دادگاه اسلامی که امام علی (ع) با یهودی در یک سطح با یک دید

و زمان و...

5 در بحث آزاد باید طرف لجوج نباشد.وَ مِنْهُمْ مَنْ یسْتَمِعُ إِلَیک وَ جَعَلْنا عَلی قُلُوبِهِمْ أَکنَّةً أَنْ یفْقَهُوهُ وَ فِی آذانِهِمْ وَقْراً وَ إِنْ یرَوْا کلَّ آیةٍ لا یومِنُوا بِها حَتّی إِذا جاوک یجادِلُونَک یقُولُ الَّذِینَ کفَرُوا إِنْ هذا إِلاّ أَساطِیرُ الْأَوَّلِینَ [انعام/25] .

6 هدف باید اطمینان قلب و روشنگری باشد و به نتیجه مثبت برسد و گرنه سرگرمی لغو است.

7 آشنائی با موضوع بحث

بَلْ کذَّبُوا بِما لَمْ یحِیطُوا بِعِلْمِهِ وَ لَمّا یأْتِهِمْ تَأْوِیلُهُ کذلِک کذَّبَ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ کیفَ کانَ عاقِبَةُ الظّالِمِینَ [یونس/39] .

ها أَنْتُمْ هولاءِ حاجَجْتُمْ فِیما لَکمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِیما لَیسَ لَکمْ بِهِ عِلْمٌ وَ اللّهُ یعْلَمُ وَ أَنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ [آل عمران/66] .

8 ادب و اخلاق انسانی مراعات شود :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا یسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسی أَنْ یکونُوا خَیراً مِنْهُمْ وَ لا نِساءٌ مِنْ نِساءٍ عَسی أَنْ یکنَّ خَیراً مِنْهُنَّ وَ لا تَلْمِزُوا أَنْفُسَکمْ وَ لا تَنابَزُوا بِالْأَلْقابِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِیمانِ وَ مَنْ لَمْ یتُبْ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [حجرات/11] .

ادْعُ إِلی سَبِیلِ رَبِّک بِالْحِکمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَ جادِلْهُمْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّک هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِیلِهِ وَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِینَ [نحل/125] .

وَ لا تُجادِلُوا أَهْلَ الْکتابِ إِلاّ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ إِلاَّ الَّذِینَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَ قُولُوا آمَنّا بِالَّذِی أُنْزِلَ إِلَینا وَ أُنْزِلَ إِلَیکمْ وَ إِلهُنا وَ إِلهُکمْ واحِدٌ وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ [عنکبوت/46] .

9 کمال بی طرفی را نشان دهیم :

قُلْ مَنْ یرْزُقُکمْ

مِنَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ قُلِ اللّهُ وَ إِنّا أَوْ إِياكمْ لَعَلى هُدىً أَوْ فِى ضَلالٍ مُبِينٍ [سبا/24] .

10 راه طلبی از طرف :

قُلْ فَأْتُوا بِكتابٍ مِنْ عِنْدِ اللّهِ هُوَ أَهْدى مِنْهُما أَتَّبِعْهُ إِنْ كنْتُمْ صادِقِينَ [قصص/49] .

11 در بحث آزاد گاهی طرف مقابل جمله را به عنوان آیه یا حدیث می خواند :

وَ إِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقاً يلْوُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكتابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكتابِ وَ ما هُوَ مِنَ الْكتابِ وَ يقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ وَ ما هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ وَ يقُولُونَ عَلَى اللّهِ الْكذِبَ وَ هُمْ يعْلَمُونَ [آل عمران/78] .

وَ إِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقاً يلْوُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكتابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكتابِ وَ ما هُوَ مِنَ الْكتابِ وَ يقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ وَ ما هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ وَ يقُولُونَ عَلَى اللّهِ الْكذِبَ وَ هُمْ يعْلَمُونَ [آل عمران/78] .

البته آیه درباره علمای مغرض یهود است که عالما و عامدا جملاتی را اختراع می کنند. لکن اگر اشتباهی شد و سوء قصدی نبود ، ما سخت گیری نباید بکنیم.

گاهی افراد دلسوز صاحب فکر بیانی و دردی دارند و حسن نیت دارند ، لکن جمله ای را غلط می خوانند. مقدسین ما او را چنان هو می کنند که...دیگر به بحث ادامه نمی دهد.

12 در گفتگو همیشه نباید جنبه دفاعی به خود بگیریم. گاهی باید ما سؤال طرح کنیم ، آنها جواب دهند :

قُلْ مَنْ يرْزُقُكمْ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ أَمَّنْ يمْلِك السَّمْعَ وَ الْأَبْصارَ وَ مَنْ يخْرِجُ الْحَى مِنَ الْمَيتِ وَ يخْرِجُ الْمَيتَ مِنَ الْحَى وَ مَنْ يدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيقُولُونَ اللّهُ فَقُلْ أَ فَلا تَتَّقُونَ [يونس/31

] .

قُلْ مَنْ يرْزُقُكمْ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ أَمَّنْ يمْلِک السَّمْعَ وَ الْأَبْصارَ وَ مَنْ يخْرِجُ الْحَی مِنَ الْمَيتِ وَ يخْرِجُ الْمَيتَ مِنَ الْحَی وَ مَنْ يدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيقُولُونَ اللّهُ فَقُلْ أَ فَلا تَتَّقُونَ [يونس/31] .

وَ لَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ لَيقُولُنَّ اللّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلّهِ بَلْ أَكثَرُهُمْ لا يعْلَمُونَ [لقمان/25] .

وَ لَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ وَ سَخَّرَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ لَيقُولُنَّ اللّهُ فَأَنّی يوفَكونَ [عنكبوت/61] .

13 در بحث آزاد هدف مطرح شدن خود ما نباشد.

1 اطلاع وافی از موضوع داشته باشیم :

قُلْ هذِهِ سَبِيلِی أَدْعُوا إِلَی اللّهِ عَلی بَصِيرَةٍ أَنَا وَ مَنِ اتَّبَعَنِی وَ سُبْحانَ اللّهِ وَ ما أَنَا مِنَ الْمُشْرِكينَ [يوسف/108] .

بَلْ كذَّبُوا بِما لَمْ يحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَ لَمّا يأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كذلِک كذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ كيفَ كانَ عاقِبَةُ الظّالِمِينَ [يونس/39] .

2 ملاک بحث ما گفتار طرفین است نه گوینده که آیا منطقی است یا نه : سمعت أحمد بن حنبل يقول : ما جاء لأحد من أصحاب رسول الله (ص) من الفضائل ما جاء لعلی (ع) و من ذلک ما ذكره الغزالی فی كتاب المنقذ من الضلال ما هذا لفظه و العاقل يقتدی بسيد العقلاء علی (ع) حيث قال : " لا يعرف الحق بالرجال اعرف الحق تعرف أهله" [الطرائف ، ج1 ، ص136] .

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) فِی حَدِيثٍ أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ اخْتِلَافِ الشِّيعَهِ فَقَالَ : " إِنَّ دِينَ اللَّهِ لَا يعْرَفُ بِالرِّجَالِ بَلْ بِآيهِ الْحَقِّ فَاعْرِفِ الْحَقَّ تَعْرِفْ أَهْلَهُ إِنَّ الْحَقَّ أَحْسَنُ الْحَدِيثِ وَ الصَّادِعَ بِهِ

مُجَاهِدٌ وَ بِالْحَقِّ أُخْبِرُکَ فَأَرِعْنِی سَمْعَکَ وَ ذَکَرَ کَلَاماً طَوِیلًا حَاصِلُهُ الْأَمْرُ بِالرُّجُوعِ إِلَیهِمْ (ع) فِی الْأَحْکَامِ وَ تَفْسِیرِ الْقُرْآنِ وَ غَیرِ ذَلِک" [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص135] .

عَلِی بْنُ إِبْرَاهِیمَ رَفَعَهُ إِلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : " طَلَبَهُ الْعِلْمِ ثَلَاثَهٌ فَاعْرِفْهُمْ بِأَعْیانِهِمْ وَ صِفَاتِهِمْ صِنْفٌ یطْلُبُهُ لِلْجَهْلِ وَ الْمِرَاءِ وَ صِنْفٌ یطْلُبُهُ لِلِاسْتِطَالَهِ وَ الْخَتْلِ وَ صِنْفٌ یطْلُبُهُ لِلْفِقْهِ وَ الْعَقْلِ فَصَاحِبُ الْجَهْلِ وَ الْمِرَاءِ مُوذٍ مُمَارٍ مُتَعَرِّضٌ لِلْمَقَالِ فِی أَنْدِیهِ الرِّجَالِ بِتَذَاکَرِ الْعِلْمِ وَ صِفَهِ الْحِلْمِ قَدْ تَسَرْبَلَ بِالْخُشُوعِ وَ تَخَلَّی مِنَ الْوَرَعِ فَدَقَّ اللَّهُ مِنْ هَذَا خَیشُومَهُ وَ قَطَعَ مِنْهُ حَیزُومَهُ وَ صَاحِبُ الِاسْتِطَالَهِ وَ الْخَتْلِ ذُو خِبٍّ وَ مَلَقٍ یسْتَطِیلُ عَلَی مِثْلِهِ مِنْ أَشْبَاهِهِ وَ یتَوَاضَعُ لِلْأَغْنِیاءِ مِنْ دُونِهِ فَهُوَ لِحَلْوَائِهِمْ هَاضِمٌ وَ لِدِینِهِ حَاطِمٌ فَأَعْمَی اللَّهُ عَلَی هَذَا خُبْرَهُ وَ قَطَعَ مِنْ آثَارِ الْعُلَمَاءِ أَثَرَهُ وَ صَاحِبُ الْفِقْهِ وَ الْعَقْلِ ذُو کَآبَهٍ وَ حَزَنٍ وَ سَهَرٍ قَدْ تَجَنَّک فِی بُرْنُسِهِ وَ قَامَ اللَّیلَ فِی حِنْدِسِهِ یعْمَلُ وَ یخْشَی وَجِلًا دَاعِیاً مُشْفِقاً مُقْبِلًا عَلَی شَأْنِهِ عَارِفاً بِأَهْلِ زَمَانِهِ مُسْتَوْحِشاً مِنْ أَوْثَقِ إِخْوَانِهِ فَشَدَّ اللَّهُ مِنْ هَذَا أَرْکَانَهُ وَ أَعْطَاهُ یوْمَ الْقِیامَهِ أَمَانَهُ" [الکافی ، ج1 ، ص49] .

3 هدف روشن شدن حق است ، نه محکوم شدن طرف : (روایات لجاجت)

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : مَنْ یضْمَنُ لِی أَرْبَعَهً بِأَرْبَعَهِ أَبْیاتٍ فِی الْجَنَّهِ أَنْفِقْ وَ لَا تَخَفْ فَقْراً وَ أَفْشِ السَّلَامَ فِی الْعَالَمِ وَ اتْرُک الْمِرَاءَ وَ إِنْ کنْتَ مُحِقّاً وَ أَنْصِفِ النَّاسَ مِنْ نَفْسِک [الکافی ، ج2 ، ص144] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِیاکمْ وَ الْمِرَاءَ وَ

الْخُصُومَهَ فَإِنَّهُمَا يمْرِضَانِ الْقُلُوبَ عَلَى الْإِخْوَانِ وَ ينْبُتُ عَلَيهِمَا النِّفَاقُ [الكافى ، ج2 ، ص300] .

وَ قَالَ (ع) مَنْ ضَنَّ بِعِرْضِهِ فَلْيدَعِ الْمِرَاءَ [نهج البلاغه ، ص538] .

قَالَ لِى أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ (ع) : يا هِشَامُ ! إِنَّ لُقْمَانَ قَالَ لِابْنِهِ تَوَاضَعْ لِلْحَقِّ تَكنْ أَعْقَلَ النَّاسِ وَ إِنَّ الْكيسَ لَدَى الْحَقِّ يسِيرٌ [الكافى ، ج1 ، ص15] .

قال الكاظم (ع) : تواضع للحق تكن اعقل النّاس فانّ الكيس لدى الحق اسير

4 در بحث آزاد ، جوسازى ممنوع :

در محيط مكه پر كردند كه محمّد (ص) ديوانه است.

قرآن مى گويد : شما فكر كنيد ، قُلْ إِنَّما أَعِظُكمْ بِواحِدَهٍ أَنْ تَقُومُوا لِلّهِ مَثْنى وَ فُرادى ثُمَّ تَتَفَكرُوا ما بِصاحِبِكمْ مِنْ جِنَّهٍ إِنْ هُوَ إِلاَّ نَذِيرٌ لَكمْ بَينَ يدَى عَذابٍ شَدِيدٍ [سبا/46] .

1 امِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَهً قُلْ هاتُوا بُرْهانَكمْ هذا ذِكرُ مَنْ مَعِى وَ ذِكرُ مَنْ قَبْلِى بَلْ أَكثَرُهُمْ لا يعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ [انبياء/24] .

2 قُلْ فَأْتُوا بِكتابٍ مِنْ عِنْدِ اللّهِ هُوَ أَهْدى مِنْهُما أَتَّبِعْهُ إِنْ كنْتُمْ صادِقِينَ [قصص/49] .

3 احتجاجات امامان و مناظرات پيشوايان ما جمع آورى شده است.

4 جلسات بحث امام رضا (ع) و امام صادق (ع) مشهور است.

1 ادْعُ إِلى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ وَ جادِلْهُمْ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ [نحل/125] .

توجه : حكمت و استدلال و منطق مطلق است ، اما موعظه حسن و غير حسن دارد و مجادله هم نيكو و غيرنيكو دارد.

2 قُلْ مَنْ

يرْزُقُكمْ مِنَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ قُلِ اللّهُ وَ إِنّا أَوْ إِياكمْ لَعَلى هُدىً أَوْ فِى ضَلالٍ مُبِينٍ [سبا/24] .

3 وَ لا تَسْتَوِى الْحَسَنَهُ وَ لاَ السَّيئَهُ ادْفَعْ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِى بَينَک وَ بَينَهُ عَداوَهٌ كَأَنَّهُ وَلِى حَمِيمٌ [فصلت/35] .

4 فَلَمّا جَنَّ عَلَيهِ اللَّيلُ رَأى كوْكباً قالَ هذا رَبِّى فَلَمّا أَفَلَ قالَ لا أُحِبُّ الآفِلِينَ [انعام/76] .

1 بحث آزاد با افراد لجوج ممنوع :

إِنَّ الَّذِينَ كفَرُوا سَواءٌ عَلَيهِمْ أَ أَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لا يومِنُونَ [بقره/6] .

قالُوا سَواءٌ عَلَينا أَ وَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكنْ مِنَ الْواعِظِينَ [بقره/136] .

قالُوا سَواءٌ عَلَينا أَ وَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكنْ مِنَ الْواعِظِينَ [بقره/136] .

سَأَصْرِفُ عَنْ آياتِى الَّذِينَ يتَكبَّرُونَ فِى الْأَرْضِ بِغَيرِ الْحَقِّ وَ إِنْ يرَوْا كلَّ آيهٍ لا يومِنُوا بِها وَ إِنْ يرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لا يتَّخِذُوهُ سَبِيلاً وَ إِنْ يرَوْا سَبِيلَ الغَى يتَّخِذُوهُ سَبِيلاً ذلِک بِأَنَّهُمْ كذَّبُوا بِ آياتِنا وَ كانُوا عَنْها غافِلِينَ [اعراف/146] .

فَإِنَّک لا تُسْمِعُ الْمَوْتى وَ لا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعاءَ إِذا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ [روم/52] .

5. درفكر

1 دهها آيه در قرآن ما سفارش به فكر و نظر و تدبّر و تحقيق و تعقل می كند.

2 دهها آيه قرآن از انسان های بی فكر مذمت می كند.إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللّهِ الصُّمُّ الْبُكمُ الَّذِينَ لا يعْقِلُونَ [انفال/22] .

3 آيات قرآن و احاديث و سيره پيامبر (ص) در جنگ و حكومت داری و آئين نامه كارگزاران على (ع) ما را سفارش به مشورت و نهی از خودمحوری و تک روی می كند.

4 اسلام ، تقليد در اصول دين را ممنوع می داند.

تمام آیات تفکر و تدبّر شاهد آزادی فکر است.

2 یک ساعت فکر از ساعت ها عبادت بهتر است.

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَمَّا یرْوِی النَّاسُ : " أَنَّ تَفَکرَ سَاعَهٍ خَیرٌ مِنْ قِیامِ لَیلَهٍ قُلْتُ : کیفَ یتَفَکرُ؟ قَالَ : یمُرُّ بِالْخَرِبَهِ أَوْ بِالدَّارِ فَیقُولُ أَینَ سَاکنُوک أَینَ بَانُوک مَا بَالُک لَا تَتَکلَّمِینَ" [الکافی ، ج2 ، ص54] .

3 وَ إِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِکینَ اسْتَجارَک فَأَجِرْهُ حَتّی یسْمَعَ کلامَ اللّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذلِک بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لا یعْلَمُونَ [توبه/6] .

4 وَ الَّذِینَ اجْتَنَبُوا الطّاغُوتَ أَنْ یعْبُدُوها وَ أَنابُوا إِلَی اللّهِ لَهُمُ الْبُشْری فَبَشِّرْ عِبادِ الَّذِینَ یسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَیتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولئِک الَّذِینَ هَداهُمُ اللّهُ وَ أُولئِک هُمْ أُولُوا الْأَلْبابِ [زمر/17و18] .

5 نگاه به طول رکوع و سجودش نکنید ، بلکه نگاه به فکرش کنید. [اصول کافی ، ج 1 ، باب عقل و جهل ، ص 24]

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : لَا تَنْظُرُوا إِلَی طُولِ رُکوعِ الرَّجُلِ وَ سُجُودِهِ فَإِنَّ ذَلِک شَیءٌ اعْتَادَهُ فَلَوْ تَرَکهُ اسْتَوْحَشَ لِذَلِک وَ لَکنِ انْظُرُوا إِلَی صِدْقِ حَدِیثِهِ وَ أَدَاءِ أَمَانَتِهِ [الکافی ، ج2 ، ص105] .

6 امام صادق (ع) در برابر کسی که از همسایه نماز خوان خود تمجید می کرد که باید به راست گویی و اداء امانت او توجه کرد نه طولانی شدن رکوع و کثرت سجده او.

7 انتقاد از کسی که به رأی دیگران توجه ندارد.

یا قَوْمِ لَکمُ الْمُلْک الْیوْمَ ظاهِرِینَ فِی الْأَرْضِ فَمَنْ ینْصُرُنا مِنْ بَأْسِ اللّهِ إِنْ جاءَنا قَالَ فِرْعَوْنُ ما أُرِیکمْ إِلاّ ما أَری وَ ما أَهْدِیکمْ

إِلاّ سَبِيلَ الرَّشادِ [غافر/29] .

قالَ فِرْعَوْنُ آمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكمْ إِنَّ هذا لَمَكرٌ مَكرْتُمُوهُ فِى الْمَدِينَهِ لِتُخْرِجُوا مِنْها أَهْلَها فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ [اعراف/123] .

الف : تقليد : وَ إِذا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا ما أَنْزَلَ اللّهُ قالُوا بَلْ نَتَّبِعُ ما أَلْفَينا عَلَيهِ آباءَنا أَ وَ لَوْ كانَ آباوهُمْ لا يعْقِلُونَ شَيئاً وَ لا يهْتَدُونَ [بقره/170] .

ب : تعصّب : وَ قالَتِ الْيهُودُ لَيسَتِ النَّصارى عَلى شَىءٍ وَ قالَتِ النَّصارى لَيسَتِ الْيهُودُ عَلى شَىءٍ وَ هُمْ يتْلُونَ الْكتابَ كذلِک قالَ الَّذِينَ لا يعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللّهُ يحْكمُ بَينَهُمْ يوْمَ الْقِيامَهِ فِيما كانُوا فِيهِ يخْتَلِفُونَ [بقره/113] .

ج : غرور : غرور ، خود عِلل بسیاری دارد. به طور مثال :

مالی : يحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ [همزه/3] .

علمی : مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْراهَ ثُمَّ لَمْ يحْمِلُوها كمَثَلِ الْحِمارِ يحْمِلُ أَسْفاراً بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كذَّبُوا بِ آياتِ اللّهِ وَ اللّهُ لا يهْدِى الْقَوْمَ الظّالِمِينَ [جمعه/5] .

فرزند : إِنَّ شانِئَک هُوَ الْأَبْتَرُ [كوثر/3] .

قوای جسمی و بدنی : الَّتِى لَمْ يخْلَقْ مِثْلُها فِى الْبِلادِ [فجر/8] .

كثرت جمعيت : وَ إِنْ تُطِعْ أَكثَرَ مَنْ فِى الْأَرْضِ يضِلُّوک عَنْ سَبِيلِ اللّهِ إِنْ يتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَ إِنْ هُمْ إِلاّ يخْرُصُونَ [انعام/116] .

1-شتابزدگی در کارها : وَ يدْعُ الْإِنْسانُ بِالشَّرِّ دُعاءَهُ بِالْخَيرِ وَ كانَ الْإِنْسانُ عَجُولاً [اسراء/11] .

2-پیروی کردن ظن و گمان : أَلا إِنَّ لِلّهِ مَنْ فِى السَّماواتِ وَ مَنْ فِى الْأَرْضِ وَ ما يتَّبِعُ الَّذِينَ يدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ شُرَكاءَ إِنْ يتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَ

إِنْ هُمْ إِلاّ يخْرُصُونَ [يونس/66] .

3-تقليد : وَ إِذا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا ما أَنْزَلَ اللّهُ قالُوا بَلْ نَتَّبِعُ ما أَلْفَينا عَلَيهِ آباءَنا أَ وَ لَوْ كانَ آباؤهُمْ لا يعْقِلُونَ شَيئاً وَ لا يهْتَدُونَ [بقره/170] .

4-شخصيت زدگى : وَ قالُوا رَبَّنا إِنّا أَطَعْنا سادَتَنا وَ كبَراءَنا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلاَ [احزاب/67] .

5-غرور علمى : شرآفات العقل الكبر [غررالحكم ، ص65] .

6-تعصب و لجاجت : وَ مِنْهُمْ مَنْ يسْتَمِعُ إِلَيک وَ جَعَلْنا عَلى قُلُوبِهِمْ أَكنَّةً أَنْ يفْقَهُوهُ وَ فِى آذانِهِمْ وَقْراً وَ إِنْ يرَوْا كلَّ آيهٍ لا يومِنُوا بِها حَتّى إِذا جاوک يجادِلُونَک يقُولُ الَّذِينَ كفَرُوا إِنْ هذا إِلاّ أَساطِيرُ الْأَوَّلِينَ [انعام/25] .

اللجاج يفسد الرأى [غررالحكم ، ص65] .

7-هوا و هوس :

كتَبَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) إِلَى بَعْضِ أَصْحَابِهِ يعِظُهُ : " أُوصِيک وَ نَفْسِى بِتَقْوَى مَنْ لَا تَحِلُّ مَعْصِيتُهُ وَ لَا يرْجَى غَيرُهُ وَ لَا الْغِنَى إِلَّا بِهِ فَإِنَّ مَنِ اتَّقَى اللَّهَ جَلَّ وَ عَزَّ وَ قَوِى وَ شَبِعَ وَ رَوِى وَ رُفِعَ عَقْلُهُ عَنْ أَهْلِ الدُّنْيا فَبَدَنُهُ مَعَ أَهْلِ الدُّنْيا وَ قَلْبُهُ وَ عَقْلُهُ مُعَايِنُ الْآخِرَهِ فَأَطْفَأَ بِضَوْءِ قَلْبِهِ مَا أَبْصَرَتْ عَينَاهُ مِنْ حُبِّ الدُّنْيا فَقَذَّرَ حَرَامَهَا وَ جَانَبَ شُبُهَاتِهَا وَ أَضَرَّ وَ اللَّهِ بِالْحَلَالِ الصَّافِى إِلَّا مَا لَا بُدَّ لَهُ مِنْ كسْرَهٍ مِنْهُ يشُدُّ بِهَا صُلْبَهُ وَ ثَوْبٍ يوَارِى بِهِ عَوْرَتَهُ مِنْ أَغْلَظِ مَا يجِدُ وَ أَخْشَنِهِ وَ لَمْ يكنْ لَهُ فِيمَا لَا بُدَّ لَهُ مِنْهُ ثِقَهٌ وَ لَا رَجَاءٌ فَوَقَعَتْ ثِقَتُهُ وَ رَجَاوهُ عَلَى خَالِقِ الْأَشْياءِ فَجَدَّ وَ اجْتَهَدَ وَ أَتْعَبَ بَدَنَهُ حَتَّى بَدَتِ الْأَضْلَاعُ وَ غَارَتِ الْعَينَانِ فَأَبْدَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ ذَلِک

قُوَّةً فِی بَدَنِهِ وَ شِدَّةً فِی عَقْلِهِ وَ مَا ذُخِرَ لَهُ فِی الآخِرَهِ أَکثَرُ فَارْفُضِ الدُّنْیا فَإِنَّ حُبَّ الدُّنْیا یعْمِی وَ یصِمُّ وَ یبْکمُ وَ یذِلُّ الرِّقَابَ فَتَدَارَک مَا بَقِی مِنْ عُمُرِک وَ لَا تَقُلْ غَداً أَوْ بَعْدَ غَدٍ فَإِنَّمَا هَلَک مَنْ کانَ قَبْلَک بِإِقَامَتِهِمْ عَلَی الْأَمَانِی وَ التَّسْوِیفِ حَتَّی أَتَاهُمْ أَمْرُ اللَّهِ بَغْتَةً وَ هُمْ غَافِلُونَ فَنُقِلُوا عَلَی أَعْوَادِهِمْ إِلَی قُبُورِهِمُ الْمُظْلِمَهِ الضَّیقَهِ وَ قَدْ أَسْلَمَهُمُ الْأَوْلَادُ وَ الْأَهْلُونَ فَانْقَطِعْ إِلَی اللَّهِ بِقَلْبٍ مُنِیبٍ مِنْ رَفْضِ الدُّنْیا وَ عَزْمٍ لَیسَ فِیهِ انْکسَارٌ وَ لَا انْخِزَالٌ أَعَانَنَا اللَّهُ وَ إِیاک عَلَی طَاعَتِهِ وَ وَفَّقَنَا اللَّهُ وَ إِیاک لِمَرْضَاتِهِ" [الکافی ، ج2 ، ص136] .

آفه العقل الهوی [غررالحکم ، ص64] .

قال (ع) فی من ذمه : قد خرقت الشهوات عقله و أماتت قلبه و ولهت علیها نفسه [غررالحکم ، ص305] .

سُبْحَانَک خَالِقاً وَ مَعْبُوداً بِحُسْنِ بَلَائِک عِنْدَ خَلْقِک خَلَقْتَ دَاراً وَ جَعَلْتَ فِیهَا مَأْدُبَةً مَشْرَباً وَ مَطْعَماً وَ أَزْوَاجاً وَ خَدَماً وَ قُصُوراً وَ أَنْهَاراً وَ زُرُوعاً وَ ثِمَاراً ثُمَّ أَرْسَلْتَ دَاعِیاً یدْعُو إِلَیهَا فَلَا الدَّاعِی أَجَابُوا وَ لَا فِیمَا رَغَّبْتَ رَغِبُوا وَ لَا إِلَی مَا شَوَّقْتَ إِلَیهِ اشْتَاقُوا أَقْبَلُوا عَلَی جِیفَهٍ قَدِ افْتَضَحُوا بِأَکلِهَا وَ اصْطَلَحُوا عَلَی حُبِّهَا وَ مَنْ عَشِقَ شَیئاً أَعْشَی بَصَرَهُ وَ أَمْرَضَ قَلْبَهُ فَهُوَ ینْظُرُ بِعَینٍ غَیرِ صَحِیحَهٍ وَ یسْمَعُ بِأُذُنٍ غَیرِ سَمِیعَهٍ قَدْ خَرَقَتِ الشَّهَوَاتُ عَقْلَهُ وَ أَمَاتَتِ الدُّنْیا قَلْبَهُ وَ وَلِهَتْ عَلَیهَا نَفْسُهُ فَهُوَ عَبْدٌ لَهَا وَ لِمَنْ فِی یدَیهِ شَیءٌ مِنْهَا حَیثُمَا زَالَتْ زَالَ إِلَیهَا وَ حَیثُمَا أَقْبَلَتْ أَقْبَلَ عَلَیهَا لَا ینْزَجِرُ مِنَ اللَّهِ بِزَاجِرٍ وَ لَا یتَّعِظُ مِنْهُ بِوَاعِظٍ وَ هُوَ

يرَى الْمَأْخُوذِينَ عَلَى الْغِرَّةِ حَيثُ لَا إِقَالَهَ وَ لَا رَجْعَهَ كيفَ نَزَلَ بِهِمْ مَا كانُوا يجْهَلُونَ وَ جَاءَهُمْ مِنْ فِرَاقِ الدُّنْيا مَا كانُوا يأْمَنُونَ وَ قَدِمُوا مِنَ الْآخِرَهِ عَلَى مَا كانُوا يوعَدُونَ فَغَيرُ مَوْصُوفٍ مَا نَزَلَ بِهِمْ اجْتَمَعَتْ عَلَيهِمْ سَكرَهُ الْمَوْتِ وَ حَسْرَهُ الْفَوْتِ فَفَتَرَتْ لَهَا أَطْرَافُهُمْ وَ تَغَيرَتْ لَهَا أَلْوَانُهُمْ ثُمَّ ازْدَادَ الْمَوْتُ فِيهِمْ وُلُوجاً فَحِيلَ بَينَ أَحَدِهِمْ وَ بَينَ مَنْطِقِهِ وَ إِنَّهُ لَبَينَ أَهْلِهِ ينْظُرُ بِبَصَرِهِ وَ يسْمَعُ بِأُذُنِهِ عَلَى صِحَّهٍ مِنْ عَقْلِهِ وَ بَقَاءٍ مِنْ لُبِّهِ يفَكرُ فِيمَ أَفْنَى عُمُرَهُ وَ فِيمَ أَذْهَبَ دَهْرَهُ وَ يتَذَكرُ أَمْوَالًا جَمَعَهَا أَغْمَضَ فِى مَطَالِبِهَا وَ أَخَذَهَا مِنْ مُصَرَّحَاتِهَا وَ مُشْتَبِهَاتِهَا قَدْ لَزِمَتْهُ تَبِعَاتُ جَمْعِهَا وَ أَشْرَفَ عَلَى فِرَاقِهَا تَبْقَى لِمَنْ وَرَاءَهُ ينْعَمُونَ فِيهَا وَ يتَمَتَّعُونَ بِهَا فَيكونُ الْمَهْنَأُ لِغَيرِهِ وَ الْعِبْ ءُ عَلَى ظَهْرِهِ وَ الْمَرْءُ قَدْ غَلِقَتْ رُهُونُهُ بِهَا فَهُوَيعَضُّ يدَهُ نَدَامَهً عَلَى مَا أَصْحَرَ لَهُ عِنْدَ الْمَوْتِ مِنْ أَمْرِهِ وَ يزْهَدُ فِيمَا كانَ يرْغَبُ فِيهِ أَيامَ عُمُرِهِ وَ يتَمَنَّى أَنَّ الَّذِى كانَ يغْبِطُهُ بِهَا وَ يحْسُدُهُ عَلَيهَا قَدْ حَازَهَا دُونَهُ فَلَمْ يزَلِ الْمَوْتُ يبَالِغُ فِى جَسَدِهِ حَتَّى خَالَطَ لِسَانُهُ سَمْعَهُ فَصَارَ بَينَ أَهْلِهِ لَا ينْطِقُ بِلِسَانِهِ وَ لَا يسْمَعُ بِسَمْعِهِ يرَدِّدُ طَرْفَهُ بِالنَّظَرِ فِى وُجُوهِهِمْ يرَى حَرَكاتِ أَلْسِنَتِهِمْ وَ لَا يسْمَعُ رَجْعَ كلَامِهِمْ ثُمَّ ازْدَادَ الْمَوْتُ الْتِياطاً بِهِ فَقُبِضَ بَصَرُهُ كمَا قُبِضَ سَمْعُهُ وَ خَرَجَتِ الرُّوحُ مِنْ جَسَدِهِ فَصَارَ جِيفَهً بَينَ أَهْلِهِ قَدْ أَوْحَشُوا مِنْ جَانِبِهِ وَ تَبَاعَدُوا مِنْ قُرْبِهِ لَا يسْعِدُ بَاكياً وَ لَا يجِيبُ دَاعِياً ثُمَّ حَمَلُوهُ إِلَى مَخَطٍّ فِى الْأَرْضِ فَأَسْلَمُوهُ فِيهِ إِلَى عَمَلِهِ وَ انْقَطَعُوا عَنْ زَوْرَتِهِ [نهج البلاغه ، ص159] .

8-جو خفقان :

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطاعُوهُ إِنَّهُمْ كانُوا

قَوْماً فاسِقِينَ [زخرف/54] .

9-بیکاری :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : تَرْک التِّجَارَهِ یَنْقُصُ الْعَقْلَ [الکافی ، ج5 ، ص148] .

10 فقر و مشکلات مادی :

وَ قَالَ (ع) لِابْنِهِ مُحَمَّدِ ابْنِ الْحَنَفِیهِ : یا بُنَی ! إِنِّی أَخَافُ عَلَیک الْفَقْرَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنْهُ فَإِنَّ الْفَقْرَ مَنْقَصَهٌ لِلدِّینِ مَدْهَشَهٌ لِلْعَقْلِ دَاعِیهٌ لِلْمَقْتِ [نهج البلاغه ، ص531] .

صاحب الحاجه أعمی لایری الا حاجته [خطبه 109]

1 تحقیق :

لا علم کالتحقیق [غرر]

لا سنه أفضل من التحقیق [غررالحکم ، ص61] .

در کشورهای پیشرفته بودجه حجیمی صرف تحقیق می شود.

2 استفاده از آراء در نظریات

وَ الَّذِینَ اجْتَنَبُوا الطّاغُوتَ أَنْ یعْبُدُوها وَ أَنابُوا إِلَی اللّهِ لَهُمُ الْبُشْری فَبَشِّرْ عِبادِالَّذِینَ یسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَیتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولئِک الَّذِینَ هَداهُمُ اللّهُ وَ أُولئِک هُمْ أُولُوا الْأَلْبابِ [زمر/17و18] .

حق علی العاقل أن یضیف إلی رأیه رأی العقلاء و یضم إلی علمه علوم الحکماء [غررالحکم ، ص55] .

اضربوا بعض الرأی ببعض یتولد منه الصواب [غررالحکم ، ص442] .

وَ قَال أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ تَرَک الِاسْتِمَاعَ مِنْ ذَوِی الْعُقُولِ مَاتَ عَقْلُهُ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص207] .

6. آزادی درعلم وتحقیق

از تمام آیات

وَ قالَ الَّذِینَ کفَرُوا

وَ قالَ الَّذِینَ أَشْرَکوا

هاتُوا بُرْهانَکمْ

فهمیده می شود ، نقل آراء مخالفین مانعی ندارد.

تقلید در عقاید ممنوع

تمام مناظرات و احتجاجات در زمان ائمه اطهار (علیهم السلام) به خصوص امام باقر (ع) ، امام صادق (ع) و امام رضا (ع)

فَاَجره حتی یسمع کلام الله

آزادی ، نه توطئه (کتاب سلمان رشدی)

آزادی ، نه منکر (تهمت به منطق و

مکتب و رهبر و امت)

آزادی ، نه سم پاشی و ایجاد تردیداتعلمون ان صالحا مرسل

آزادی ، نه نامردی (برای نابینا از خوشگلی خود گفتن ، نامردی است.)

آزادی قلم ، نه مزدوری ابرقدرتها

آزادی قلم ، نه اشاعه فحشاء

آزادی ، نه تحمیل عقیده و شایعه سازی و دروغ نویسی

3.آزادی اجتماعی

1. آزادی در کار

2. آزادی دراقلیتها

3. آزادی جامعه مسلمان از بردگی

1 يقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنا إِلَى الْمَدِينَهِ لَيخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ وَ لِلّهِ الْعِزَّهُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُومِنِينَ وَ لَكنَّ الْمُنافِقِينَ لا يعْلَمُونَ [منافقون/8] .

2 إِياک نَعْبُدُ وَ إِياک نَسْتَعِينُ [فاتحه/5] .

3 وَ لَنْ يجْعَلَ اللّهُ لِلْكافِرِينَ عَلَى الْمُومِنِينَ سَبِيلاً [نساء/141] .

4 عن امير المومنين (ع) : لا تكونن عبد غيرک و قد جعلک الله سبحانه حرا فما خير خير لا ينال إلا بشر و يسر لا ينال إلا بعسر [غررالحكم ، ص335] ،

اصل بردگی را اسلام موقّتا پذیرفته است ، زیرا :

1 هم نیروی دشمن پخش می شود.

2 و هم یک دوره اسلام عملی آموزش داده می شود.

3 هم به تدریج آزاد می شوند.

آیات و روایات زیادی درباره آزاد کردن اسیر وارد شده است :

(قسم) لا يؤاخِذُكمُ اللّهُ بِاللَّغْوِ فِی أَيمانِكمْ وَ لكنْ يؤاخِذُكمْ بِما عَقَّدْتُمُ الْأَيمانَ فَكفّارَتُهُ إِطْعامُ عَشَرَهِ مَساكينَ مِنْ أَوْسَطِ ما تُطْعِمُونَ أَهْلِيكمْ أَوْ كسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَهٍ فَمَنْ لَمْ يجِدْ فَصِيامُ ثَلاثَهِ أَيامٍ ذلِک كفّارَهُ أَيمانِكمْ إِذا حَلَفْتُمْ وَ احْفَظُوا أَيماتَكمْ كذلِک يبَينُ اللّهُ لَكمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [مائده/89] .

(قتل) وَ ما كانَ لِمُومِنٍ أَنْ يقْتُلَ مُومِناً إِلاّ خَطَأً وَ مَنْ قَتَلَ مُومِناً خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَهٍ مُومِنَهٍ

وَ دِيةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلى أَهْلِهِ إِلاّ أَنْ يصَّدَّقُوا فَإِنْ كانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكمْ وَ هُوَ مُومِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَهٍ مُومِنَهٍ وَ إِنْ كانَ مِنْ قَوْمٍ بَينَكمْ وَ بَينَهُمْ مِيثاقٌ فَدِيةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلى أَهْلِهِ وَ تَحْرِيرُ رَقَبَهٍ مُومِنَهٍ فَمَنْ لَمْ يجِدْ فَصِيامُ شَهْرَينِ مُتَتابِعَينِ تَوْبَةً مِنَ اللّهِ وَ كانَ اللّهُ عَلِيماً حَكيماً [نساء/92] .

وَ لْيسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لا يجِدُونَ نِكاحاً حَتّى يغْنِيهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ الَّذِينَ يبْتَغُونَ الْكِتابَ مِمّا مَلَكتْ أَيمانُكمْ فَكاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيراً وَ آتُوهُمْ مِنْ مالِ اللّهِ الَّذِي آتاكمْ وَ لا تُكرِهُوا فَتَياتِكمْ عَلَى الْبِغاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّناً لِتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَياهِ الدُّنْيا وَ مَنْ يكرِهْهُنَّ فَإِنَّ اللّهَ مِنْ بَعْدِ إِكراهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ [نور/33] .

الَّذِينَ يظاهِرُونَ مِنْكمْ مِنْ نِسائِهِمْ ما هُنَّ أُمَّهاتِهِمْ إِنْ أُمَّهاتُهُمْ إِلاَّ اللاّئِي وَلَدْنَهُمْ وَ إِنَّهُمْ لَيقُولُونَ مُنْكراً مِنَ الْقَوْلِ وَ زُوراً وَ إِنَّ اللّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ [مجادله/2] .

4 سهمی از زکات را برای آزاد کردن بردگان مقرّر کرده است :

إِنَّمَا الصَّدَقاتُ لِلْفُقَراءِ وَ الْمَساكينِ وَ الْعامِلِينَ عَلَيها وَ الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُمْ وَ فِي الرِّقابِ وَ الْغارِمِينَ وَ فِي سَبِيلِ اللّهِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَهً مِنَ اللّهِ وَ اللّهُ عَلِيمٌ حَكيمٌ [توبه/60] .

5 و سفارش به اینکه در لباس و غذا و کار ، شریک و معاون او هر که به او لطمه یا کتکی زند کفّاره آن آزادی او است و نامش را یا فتی و یا فتاه می گویند.

من لطم مملوکه او ضربه فکفارته ان یعتقه؟

2. ولایت پذیری و دین

3. اقتصاد اسلامی

4. اعمال قدرت

1 به جریمه دزدی ، دزد برده می شد.

2 به خاطر قصاص ، جانی برده

می شد.

3 به خاطر عدم پذیرش مذهب برده می شد.

4 در قمار باخته و برده می شد.

در کتاب شریف لمعه تنها راه پیداش 1 و 2 (جنگ و تولّد از والدین برده) را پذیرفته و باقی راه ها را رد کرده است و در عوض 12 راه برای آزادی ارائه داده است.

3 راهِ آزادی ، داوطلبانه و 9 راهِ آزادی ، به طور اتوماتیک آزاد می شود ، بدون دخالت مولی

اما 3 راه آزادی :

1 تدبیر

2 کتابت

3 تبرّع

و امّا 9 راه اتوماتیکی :

1 جذام

2 کوری

3 زمین گیر شدن

4 حرّیه احد والدین حین انعقاد نطفه

5 خریدن محارم برده

6 نقص عضو

7 کفّاره

8 سرایت حریت

9 و یا قسمتی بر قسمت دیگر

چرا یکباره بردگی آزاد نشد؟

1 ضربه اقتصادی پیش نیاید ، زیرا سرمایه گروهی برده بود و صلاح نبود این دسته یک دفعه نابود شوند.

2 انسانی که عمری طفیلی بود ، نمی تواند یک باره آزاد شود.

3 آزادی یک مرتبه احتمال شورش دفعی با تجدید قدرت.

4 ایجاد اضطراب برای انسانها خود یک عامل مفیدی در جلوگیری از امور است.

1 جهاد ابتدایی برای رفع موانع دعوت است.

به قول امام (ره) : تنها ملاک جهاد ابتدایی وجود ظلم است.

در اسلام نه تنها ظلم زشت است ، بی تفاوتی در مقابل مظلوم هم گناه است.

اللَّهُمَّ إِنِّی أَعْتَذِرُ إِلَیک مِنْ مَظْلُومٍ ظُلِمَ بِحَضْرَتِی فَلَمْ أَنْصُرْهُ [الصحیفه السجادیه (ع) ، ص166] .

البته تصمیم جهاد ابتدایی به دست پیامبر (ص) یا امام معصوم (ع) است و به راحتی برای هر کس در هر زمان فراهم نیست. نهضت های انبیا ، مثل

نهضت حضرت موسی (ع) به سوی فرعون از همین قبیل جهاد ابتدایی است.

لذا در آیات نهضت موسی می خوانیم : وَ نُرِیدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَی الَّذِینَ اسْتُضْعِفُوا فِی الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوارِثِینَ [قصص/5] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : أَنَّ النَّبِی (ص) قَالَ : مَنْ أَصْبَحَ لَا یهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِینَ فَلَیسَ مِنْهُمْ وَ مَنْ سَمِعَ رَجُلًا ینَادِی یا لَلْمُسْلِمِینَ فَلَمْ یجِبْهُ فَلَیسَ بِمُسْلِمٍ [الکافی ، ج2 ، ص164] .

امام خمینی (ره) : ما باید از مستضعفین جهان پشتیبانی کنیم.

پیمان حلف الفضول در جهت دفاع از مظلوم بود.

3 تذکر

1 دخالت در امور خصوصی نکوهیده است نه مسائل عمومی و جهانی ، مثل دفاع از مظلوم و ایجاد صلح.

2 اصل هم زیستی به معنای بی تفاوتی نیست.

4.آزادی خانوادگی

5. آزادی اقتصادی

1. آزادی درمالکیت

1 وَ لا تَتَمَنَّوْا ما فَضَّلَ اللّهُ بِهِ بَعْضَکمْ عَلی بَعْضٍ لِلرِّجالِ نَصِیبٌ مِمَّا اکتَسَبُوا وَ لِلنِّساءِ نَصِیبٌ مِمَّا اکتَسَبْنَ وَ سْئَلُوا اللّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللّهَ کانَ بِکلِّ شَیءٍ عَلِیماً [نساء/32] .

2 یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَأْکلُوا أَمْوالَکمْ بَینَکمْ بِالْباطِلِ إِلاّ أَنْ تَکونَ تِجارَةً عَنْ تَراضٍ مِنْکمْ وَ لا تَقْتُلُوا أَنْفُسَکمْ إِنَّ اللّهَ کانَ بِکمْ رَحِیماً [نساء/29] .

3 البته این آزادی غیر از آزادی سرمایه داری است. نظام سرمایه داری چنان آزادی فردی را می پذیرد که طبقه کارگر را زیر سلطه گرفته و مجالی برای رشد افراد ضعیف و کم سرمایه نیست ، اما اسلام فرد و

جامعه را به هم مربوط و آزادی هر کدام را مشروط و وابسته به هم می داند.

به مثال زیر توجه کنید :

(ظرف های غیر هم اندازه)

اگر این ظرف ها هر یک جدا جدا باشند ، یکی پر می شود ، در حالی که دیگری ممکن است خالی بماند. اما اگر در همین تصویر این ظرف ها را با لوله ای به هم وصل کنیم ، قهرا کم و زیاد شدن آب در هر یک ، در دیگران اثر می گذارد.

معنای آزادی مالکیت در اسلام این است که افراد در ظرفیت ها و استعدادهای گوناگون کار کنند و مالک هم بشوند ، اما وصل به هم باشند که رشد افرادی به طور خودکار در رفاه عموم باشد ، نه همچون نظام سرمایه داری که هر فردی آزاد است به هر نحوی مالک باشد و جدای از مردم... 4 قال رسول الله (ص) :

المسلمون کاسنان المشط

قال رسول الله (ص) : کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیته [جامع الأخبار ، ص119] .

قال رسول الله (ص) : المؤمن للمؤمن بمنزله البنیان یشد بعضه بعضا [بحارالأنوار ، ج58 ، ص150] .

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا آمَنَ بِی مَنْ بَاتَ شَبْعَانَ وَ جَارُهُ جَائِعٌ وَ مَا مِنْ أَهْلِ قَرْیهٍ یبِیتُ وَ فِیهِمْ جَائِعٌ ینْظُرُ اللَّهُ إِلَیهِمْ یوْمَ الْقِیامَهِ [الکافی ، ج2 ، ص666] .

و قال امیرالمومنین (ع) : إن الخیلاء من التجبر و التجبر من النخوه و النخوه من التکبر و إن الشیطان عدو حاضر یعدکم الباطل إن المسلم أخ المسلم فلا تخاذلوا و لا تنابزوا فإن شرائع الدین واحده و سبله قاصده فمن أخذ بها لحق و من فارقها محق و من ترکها مرق لیس المسلم بالکذوب إذا نطق و لا بالمخلف

إذا وعد و لا بالخائن إذا اومن [تحف العقول ، ص203] .

المسلم أخ المسلم هو عينه و مراته و دليله و لايخونه و لايظلمه و لايكذبه و لايغتابه

مثل الاخوين مثل اليدين يغسل احدهما الاخرى

و عن أبی جعفر (ع) قال : و إن المؤمنين فی إيثارهم و تراحمهم و تعاطفهم كمثل الجسد إذا اشتكى تداعى سائره بالسهر ثم قال : لا و الله لا يكون المؤمن مؤمنا حتى يكون كذلک [أعلام الدين ، ص440] .

5 مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّهِ وَ الَّذِينَ مَعَهُ أَشِدّاءُ عَلَى الْكفّارِ رُحَماءُ بَينَهُمْ تَراهُمْ رُكعاً سُجَّداً يبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللّهِ وَ رِضْواناً سِيماهُمْ فِی وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذلِک مَثَلُهُمْ فِی التَّوْراهِ وَ مَثَلُهُمْ فِی الْإِنْجِيلِ كزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوى عَلى سُوقِهِ يعْجِبُ الزُّرّاعَ لِيغِيظَ بِهِمُ الْكفّارَ وَعَدَ اللّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَ أَجْراً عَظِيماً [فتح/29] .

6 وَ الَّذِينَ تَبَوَّوا الدّارَ وَ الْإِيمانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يحِبُّونَ مَنْ هاجَرَ إِلَيهِمْ وَ لا يجِدُونَ فِی صُدُورِهِمْ حاجَةً مِمّا أُوتُوا وَ يوثِرُونَ عَلى أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ كانَ بِهِمْ خَصاصَةٌ وَ مَنْ يوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [حشر/9] .

7 عَنِ الْحُسَينِ بْنِ أَبِی الْعَلَاءِ قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الرَّجُلِ يقَاتِلُ دُونَ مَالِهِ فَقَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ بِمَنْزِلَهِ الشَّهِيدِ قُلْتُ أَ يقَاتِلُ أَفْضَلُ أَوْ لَمْ يقَاتِلْ؟ قَالَ : أَمَّا أَنَا لَوْ كنْتُ لَمْ أُقَاتِلْ وَ تَرَكتُهُ " [الكافی ، ج5 ، ص52] .

8 البتّه محدوديت ها در مواردی لازم است مثل :

محدوديت در نوع درآمد

محدوديت در نوع

مصرف

محدودیت در نگاهداری مال و ثروت...

2. آزادی درنرخ گذاری

1 طعام ، کم آمد. مردم به رسول الله (ص) گفتند : نزد فلانی هست. دستور فرمائید بفروشد. پیامبر اکرم (ص) او را احضار کرد و فرمود : "اخرجه (الطعام) عَنْ مُعَتِّبٍ". قَالَ : قَالَ لِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : " وَ قَدْ تَزَیدَ السِّعْرُ بِالْمَدِینَهِ کمْ عِنْدَنَا مِنْ طَعَامٍ قَالَ : قُلْتُ : عِنْدَنَا مَا یکفِیک أَشْهُراً کثِیرَهً قَالَ : أَخْرِجْهُ وَ بِعْهُ قَالَ : قُلْتُ لَهُ : وَ لَیسَ بِالْمَدِینَهِ طَعَامٌ. قَالَ : بِعْهُ فَلَمَّا بِعْتُهُ قَالَ : اشْتَرِ مَعَ النَّاسِ یوْماً بِیوْمٍ وَ قَالَ : یا مُعَتِّبُ اجْعَلْ قُوتَ عِیالِی نِصْفاً شَعِیراً وَ نِصْفاً حِنْطَهً فَإِنَّ اللَّهَ یعْلَمُ أَنِّی وَاجِدٌ أَنْ أُطْعِمَهُمُ الْحِنْطَهَ عَلَی وَجْهِهَا وَ لَکنِّی أُحِبُّ أَنْ یرَانِی اللَّهُ قَدْ أَحْسَنْتُ تَقْدِیرَ الْمَعِیشَهِ" [الکافی ، ج5 ، ص166] .

2 وَ مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ص بِالْمُحْتَکرِینَ فَأَمَرَ بِحُکرَتِهِمْ أَنْ تُخْرَجَ إِلَی بُطُونِ الْأَسْوَاقِ وَ حَیثُ ینْظُرُ النَّاسُ إِلَیهَا فَقِیلَ لِرَسُولِ اللَّهِ (ص) لَوْ قَوَّمْتَ عَلَیهِمْ فَغَضِبَ (ع) حَتَّی عُرِفَ الْغَضَبُ فِی وَجْهِهِ وَ قَالَ أَنَا أُقَوِّمُ عَلَیهِمْ إِنَّمَا السِّعْرُ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ یرْفَعُهُ إِذَا شَاءَ وَ یخْفِضُهُ إِذَا شَاءَ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص265] .

3 فی الحدیث : "به پیامبر اکرم (ص) پیشنهاد قیمت گذاری شد. حضرت فرمود : من بدعت نمی گذارم.فدعوا عباد الله یأکل بعضهم من بعض" [وسایل ، ج 12 ، باب 30]

مُحَمَّدُ بْنُ عَلِی بْنِ الْحُسَینِ قَالَ قِیلَ لِلنَّبِی (ص) : " لَوْ سَعَّرْتَ لَنَا سِعْراً فَإِنَّ الْأَسْعَارَ تَزِیدُ وَ تَنْقُصُ فَقَالَ (ص) مَا کنْتُ لِأَلْقَی اللَّهَ بِبِدْعَهٍ

لَمْ يحَدِّثْ إِلَى فِيهَا شَيئاً فَدَعُوا عِبَادَ اللَّهِ يأْكلْ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ وَ إِذَا اسْتُنْصِحْتُمْ فَانْصَحُوا" [وسائل الشيعه ، ج17 ، ص431] .

4 روایات متعددی داریم که قیمت اجناس دست خدا است ، فرشته ای بر آن گمارده شده و تعیین نرخ سبب مظلمه است که شیعه و سنّی نقل کرده اند. (تمام روایات مشروط به عدم ضرار و اضرار است.)

اما زیاد و کم شدن نرخ به دلایل طبیعی مثل فراوانی یا نایابی ، تقاضا ، حمل و نقل ، حفظ ، ارزش و شرایط طبیعی جوّی به دست خدا است و نرخ گذاری صحیح نیست؛ لکن گاهی نرخ ها سبب استبداد مالک ، احتکار ، انحصار مالک ، فشار بر مردم ، ضرورت اجتماعی و عرضی امت و پیش آمدن ضرر و ضرار است که در اینجا دولت باید دخالت کند. در عهدنامه مالک می خوانیم :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا مَا أَمَرَ بِهِ عَبْدُ اللَّهِ عَلِى أَمِيرُ الْمُومِنِينَ مَالِک بْنَ الْحَارِثِ الْأَشْتَرَ فِى عَهْدِهِ إِلَيهِ حِينَ وَلَّاهُ مِصْرَ جِبَايةَ خَرَاجِهَا وَ جِهَادَ عَدُوِّهَا وَ اسْتِصْلَاحَ أَهْلِهَا وَ عِمَارَةَ بِلَادِهَا أَمَرَهُ بِتَقْوَى اللَّهِ وَ إِيثَارِ طَاعَتِهِ وَ اتِّبَاعِ مَا أَمَرَ بِهِ فِى كتَابِهِ ... وَ لْيكنِ الْبَيعُ بَيعاً سَمْحاً بِمَوَازِينِ عَدْلٍ وَ أَسْعَارٍ لَا تُجْحِفُ بِالْفَرِيقَينِ مِنَ الْبَائِعِ وَ الْمُبْتَاعِ فَمَنْ قَارَفَ حُكرَةً بَعْدَ نَهْيک إِياهُ فَنَكلْ بِهِ وَ عَاقِبْهُ فِى غَيرِ إِسْرَافٍ [نهج البلاغه ، ص436] .

سؤال : آیا جایز است که مردم هم پیمان شده و نرخ را در فلان مقدار نگه دارند؟

در حدیثی می خوانیم : عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) : أَنَّهُ قَالَ فِى تُجَّارٍ قَدِمُوا أَرْضاً وَ اشْتَرَكوا عَلَى أَنْ

لَا يبِيعُوا بَيعَهُمْ إِلَّا بِمَا أَحَبُّوا قَالَ لَا بَأْسَ بِذَلِک [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص266] .

لکن این حدیث نیز در شرائط عادی است که سبب اجحاف و ضرر و تزلزل در نظام نباشد. نظیر ماجراییبارک الله فی صفقه عینک

و نظیر مواردی که تنزّل قیمت سبب متضرّر شدن اهل آن می شود ، مانعی ندارد که فروشندگان هم پیمان شوند که ضرر نکنند ، مثل فروشندگان نفت.

امّا گاهی مردم نیاز شدید دارند و اینها از بازار سیاه و نیاز مردم سوء استفاده می کنند و هم پیمان می شود که نرخ را بالا ببرند. در حدیث داریم مصادف از جانب امام صادق (ع) اجناسی را خرید و برای فروش به مصر برد و بعد از باخبر شدن از شهر ، پشت دروازه هم پیمان شدند که جنس را دو برابر بفروشند و سود کلانی بردند (هزار دینار برد و دو هزار دینار آورد.) امام (ع) سبب این همه سود را پرسید. ماجرا را گفت.

... امام (ع) فرمود : سبحان الله تحلفون علی قوم مسلمین علی الا تبیعوا الّا بربح الدینار دینار یا مصادف ! مجالده السیوف أهون من طلب الحلال

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ الْفَزَارِی قَالَ : " دَعَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) مَوْلًی لَهُ يقَالُ لَهُ مُصَادِفٌ فَأَعْطَاهُ أَلْفَ دِينَارٍ وَ قَالَ لَهُ : تَجَهَّزْ حَتَّی تَخْرُجَ إِلَی مِصْرَ فَإِنَّ عِيالِی قَدْ كثُرُوا. قَالَ : فَتَجَهَّزَ بِمَتَاعٍ وَ خَرَجَ مَعَ التُّجَّارِ إِلَی مِصْرَ فَلَمَّا دَنَوْا مِنْ مِصْرَ اسْتَقْبَلَتْهُمْ قَافِلَةٌ خَارِجَةٌ مِنْ مِصْرَ فَسَأَلُوهُمْ عَنِ الْمَتَاعِ الَّذِی مَعَهُمْ مَا حَالُهُ فِی الْمَدِينَهِ وَ كاِنَ مَتَاعَ الْعَامَّهِ فَأَخْبَرُوهُمْ أَنَّهُ لَيسَ بِمِصْرَ مِنْهُ شَیءٌ فَتَحَالَفُوا وَ تَعَاقَدُوا عَلَی أَنْ لَا ينْقُصُوا مَتَاعَهُمْ مِنْ رِبْحِ الدِّينَارِ

دِينَاراً فَلَمَّا قَبَضُوا أَمْوَالَهُمْ وَ انْصَرَفُوا إِلَى الْمَدِينَهِ فَدَخَلَ مُصَادِفٌ عَلَى أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ مَعَهُ کیسَانِ فِی کلِّ وَاحِدٍ أَلْفُ دِینَارٍ فَقَالَ : جُعِلْتُ فِدَاک هَذَا رَأْسُ الْمَالِ وَ هَذَا الآخَرُ رِبْحٌ فَقَالَ : إِنَّ هَذَا الرِّبْحَ کثِیرٌ وَ لَکنْ مَا صَنَعْتَهُ فِی الْمَتَاعِ فَحَدَّثَهُ کیفَ صَنَعُواَ وَ کیفَ تَحَالَفُوا فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ لا تَحْلِفُونَ عَلَى قَوْمٍ مُسْلِمِینَ أَلَّا تَبِیعُوهُمْ إِلَّا رِبْحَ الدِّینَارِ دِینَاراً ثُمَّ أَخَذَ أَحَدَ الْکیسَینِ فَقَالَ هَذَا رَأْسُ مَالِی وَ لَا حَاجَهَ لَنَا فِی هَذَا الرِّبْحِ ثُمَّ قَالَ : یا مُصَادِفُ مُجَادَلَهُ السُّیوفِ أَهْوَنُ مِنْ طَلَبِ الْحَلَالِ" [الکافی ، ج5 ، ص161] .

6. آزادی سیاسی

1. دوران خلفا

با اینکه شقاوت و عمل ابن ملجم را می دانست و حتّی بعضی از دوستان تقاضای زندانی کردن او را کردند. حضرت فرمود : "تا حال که کاری نکرده است ، او آزاد است".

1 قال عمر : من رأی فیَّ اعواجاجا فلیقوّمه فیجیبه احدٌ لو رأینا فیک اعوجاجا لقوّمناه بسیوفنا.

2 اعتراض مردم به پیامبر (ص) که : چرا برای مرگ فرزندت ابراهیم گریه می کنی؟ مگر نگفتی که ما گریه نکنیم؟ حضرت فرمود : "مرادم گریه نیست. مرادم از نهی ، اعتراض و گلایه از خدا بود که نهی کردم."

3 در زمان عمر پارچه هایی (برد یمانی) به عنوان غنایم نزدش آوردند و او تقسیم کرد. بعد دیدند لباس خود عمر بلندتر است. مردم از پای منبر اعتراض کردند که مگر سهم خودت رابیشتر برداشته ای؟ گفت : نه ، بلکه سهم پسرم را خریدم و لباس بلندتری تهیه کردم.

4 در جنگ احد عبدالله بن ابیّ با 300 نفر از مبارزه سر

باز زدند ، پیامبر (ص) متعرّض آنان نشد.

5 در دوران زمامداری حضرت علی (ع) گروهی از جمله سعد بن ابی وقاص ، حسان بن ثابت ، محمد بن مسلم و أسامه بن زید از همکاری و بیعت سر باز زدند. حضرت (ع) آنان را رها گذارد.

2. مقایسه آزادی اسلام با دموکراسی غربی

راستش را بگویم ، کلمه دموکراسی هم به قول قرآن : إِنْ هِی إِلاّ أَسْماءٌ سَمَّیتُمُوها أَنْتُمْ وَ آباوکمْ ما أَنْزَلَ اللّهُ بِها مِنْ سُلْطانٍ إِنْ یتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَ ما تَهْوَی الْأَنْفُسُ وَ لَقَدْ جاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدی [نجم/23] .

و گرنه در واقع استبداد فردی یا گروهی در قالب دموکراسی است.

در دموکراسی غرب مردم تنها به هنگام انتخاب نماینده آزادند و بعد که نماینده انتخاب شد ، هیچ حق نظارت و انتقادی ندارند.

به هنگام انتخاب نماینده ، ابرقدرتها چند نفر را کاندیدا نموده و مردم مجبورند در همین کانال رأی بدهند ، حال اگر کسی هیچ کدام را قبول نداشت چه کند؟

مسائل عاطفی ، محلّی و... به هنگام انتخاب ، کار را از دست عقل می گیرد.

کدام اکثریت؟ اکثریتی که هم در قرآن و هم تجربه نشان داده؟! با یک سخنرانی گرم و با یک اشک رحیم می شوند.

چرا حق 49 درصد برای همیشه نادیده گرفته شود ، به خاطر رأی 51 درصد؟

بودجه ای به هنگام نماینده شدن از افراد و گروهی خرج می شود و وعده هایی که می دهند.

شماخود بفرمایید در دموکراسی ها اقلیت ها نیستند که در چهره اکثریت جلوه می کنند؟

در صدر اسلام چند نفر بیشتر با ابی بکر نبودند ، بعد با ارعاب و تهدید و...از مردم بیعت گرفتند.

قلب همه مردم کوفه با امام حسین

(ع) بود ، ولی یک فرمانداری مثل ابن زیاد آمد و با زور و نقشه و وعده ، مسیر عموم را عوض کرد.

در این سیستم هر کسی در هر شرایطی دارای یک رأی است ، یک دانشمند با یک بیسواد ، یک پاک دامن خوشنام با یک دزد آلوده ، همه یک برگه رأی دارند. آیا این صحیح است؟

انتخاب شدگان به جای رهبری باید رهرو و دنباله رو خواسته و سلیقه کسانی باشند و گروه هایی باشند که به آنها رأی داده اند. نظیر وکیل هایی که جانی برای دفاع در دادگستری می گیرد ، وکیل تمام هدفش مونتاژ کردن قوانینی بر نجات متهم و موکل خود ، خواه حق ، خواه باطل. نماینده مردم هم معمولاً در تلاش کرسی نشاندن منطق و خواسته کسانی است که او را به نمایندگی انتخاب کرده اند.

ان قلتَ : پس دموکراسی و آرای اکثریت و به قول قرآن ، شورا را نادیده بگیریم؟ !

پاسخ : اوّلاً شورا تنها در مواردی است که تصریح در مورد مطلبی و راهی خدائی نداشته باشیم

ثانیا : در جهان بینی اسلامی حکومت ، امانت الهی و ابزار آزمایش است.قالَ الَّذِی عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْکتابِ أَنَا آتِیک بِهِ قَبْلَ أَنْ یرْتَدَّ إِلَیک طَرْفُک فَلَمّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قالَ هذا مِنْ فَضْلِ رَبِّی لِیبْلُوَنِی أَ أَشْکرُ أَمْ أَکفُرُ وَ مَنْ شَکرَ فَإِنَّما یشْکرُ لِنَفْسِهِ وَ مَنْ کفَرَ فَإِنَّ رَبِّی غَنِی کرِیمٌ [نمل/40] .

و انتخاب شده مؤمن به خدا نباید مراعات گروه خاصی را بکند و تنها به نفع یک دسته حکم کند و باید عادل باشد وگرنه مقام ولایت او را عزل می کند ، اگر نگوئیم او به خاطر فسق

، خود به خود منعزل می شود.

کوتاه سخن در دموکراسی جوامع بشری ، نماینده تلاش می کند چگونه در دستگاه رسوخ کند و منافع گروهش را حفظ کند. اما در دموکراسی اسلامی نماینده تلاش می کند که چگونه بهتر و بیشتر از حق حمایت کند.

بنابراین در دموکراسی و شورای اسلامی :

1 نماینده از طبقه و نژاد و گروه خاصی نیست.

2 بر اساس سابقه و علم و تقوا و تخصّص واقعی انتخاب می شود.

3 هدفش منافع گروه نیست ، بلکه حق و عدالت است.

4 نزد او همه مردم عیال خدا و قدرت او ودیعه خدا و خودش مسئول خداست و شعارشإِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَینَ أَخَوَیکمْ وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّکمْ تُرْحَمُونَ [حجرات/10] .

است. به جای خواست مردم ، صلاح مردم و به جای رضای این و آن ، رضای خدا را در نظر دارد.

5 - اگر مردم همه در جوّ اسلامی بدانند نماینده حق طلب است نه جاه طلب ، در انتخاب خود هوس ها و تمایلات و خرده حساب ها را کنار گذاشته و لایق ترین فرد را انتخاب می کنند.

هدف نماینده شورا در اسلام به پیروی از انبیاء :

1 حق است ،ٍگر چه مردم نپسندند : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا مَنْ یرْتَدَّ مِنْکمْ عَنْ دِینِهِ فَسَوْفَ یأْتِی اللَّهُ بِقَوْمٍ یحِبُّهُمْ وَ یحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَی الْمُومِنِینَ أَعِزَّةٍ عَلَی الْکافِرِینَ یجاهِدُونَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَ لا یخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ ذلِک فَضْلُ اللَّهِ یوتِیهِ مَنْ یشاءُ وَ اللَّهُ واسِعٌ عَلِیمٌ [مائده/54] .

2 -اصلاح است تا آخرین نفس : قالَ یا قَوْمِ أَ رَأَیتُمْ إِنْ کنْتُ عَلی بَینَهٍ مِنْ رَبِّی وَ رَزَقَنِی مِنْهُ رِزْقاً حَسَناً وَ ما

أُرِيدُ أَنْ أُخالِفَكمْ إِلى ما أَنْهاكمْ عَنْهُ إِنْ أُرِيدُ إِلاَّ الْإِصْلاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَ ما تَوْفِيقِى إِلاّ بِاللّهِ عَلَيهِ تَوَكلْتُ وَ إِلَيهِ أَنِيبُ [هود/88] .

3 عدالت است : لَقَدْ أَرْسَلْنا رُسُلَنا بِالْبَيناتِ وَ أَنْزَلْنا مَعَهُمُ الْكتابَ وَ الْمِيزانَ لِيقُومَ النّاسُ بِالْقِسْطِ وَ أَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَ مَنافِعُ لِلنّاسِ وَ لِيعْلَمَ اللّهُ مَنْ ينْصُرُهُ وَ رُسُلَهُ بِالْغَيبِ إِنَّ اللّهَ قَوِى عَزِيزٌ [حديد/25] .

4 وديعه الهى است : قالَ الَّذِى عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكتابِ أَنَا آتِيک بِهِ قَبْلَ أَنْ يرْتَدَّ إِلَيک طَرْفُک فَلَمّا رَ(ؤ)ٰاهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قالَ هذا مِنْ فَضْلِ رَبِّى لِيبْلُوَنِى أَ أَشْكرُ أَمْ أَكفُرُ وَ مَنْ شَكرَ فَإِنَّما يشْكرُ لِنَفْسِهِ وَ مَنْ كفَرَ فَإِنَّ رَبِّى غَنِى كرِيمٌ [نمل/40] .

5 همه مردم يكسانند : إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَينَ أَخَوَيكمْ وَ اتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّكمْ تُرْحَمُونَ [حجرات/10] .

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْخَلْقُ عِيالُ اللَّهِ فَأَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ مَنْ نَفَعَ عِيالَ اللَّهِ وَ أَدْخَلَ عَلَى أَهْلِ بَيتٍ سُرُوراً [الكافى ، ج2 ، ص164] .

آيت الله تهرانى :

دنيا دروغ مى گويد ، اكثريتى در كار نيست.

مجلس با 32 رسمى مى شود و نصف به اضافه يک 32 ، كه مى شود 31 ، به اضافه يک تمام نمايندگان ، قانون تصويب مى شود. حال فرض كنيد كانديداها سه برابر مورد نياز باشند ، بنابراين : كسى كه قانون وضع مى كند ، هميشه اقليت است.

مثلاً شهرى كه نود هزار نفر دارد :

31 آن به اضافه يک به مجلس مى رود. (سى هزار و يک نفر)

مجلس با 32 رسمى مى شود؛

یعنی (بیست هزار نفر به اضافه یک)

با توجه به اینکه در دنیا عده ای رأی نمی دهند.

و عده ای به سن رأی دادن نرسیده اند.

و فردا گروهی از این افراد به حق رأی دادن می رسند.

بگذریم که رأی ها را احزابی که اقلیت هستند ، رهبری می کنند.

در مجلس هم گاهی لیدر یک جناح ، نمایندگان را توجیه می کند که به فلان مسأله رأی دهید.

بگذریم که گاهی نماینده مجلس با چند هزار نفر به مجلس می رود.

ولی نماینده شهر بزرگی با صدها هزار نفر یا میلیون ها نفر به مجلس می رود و هر دو یک رأی دارند.

بگذریم که کودکانی که حق رأی ندارند به چه دلیل دیگران برای او قانون وضع کنند

ولی خدا را قبول داریم و او قیوم ما است و همه محکوم حکم الهی هستند.

اما در نظام ولایت

اولاً : اکثریت به جمهوری اسلامی رأی دادند (که اجمالاً رأی به اسلام و قوانین اسلامی دادند)

که از طرف خداوند می توان امر و نهی کرد.

ثانیا : کسی که مدعی مسلمانی است ، لوازم اسلام را باید بپذیرد.

بنابراین ما دو دموکراسی داریم ،

(مراجعه به نمودار در فیش ها)

بنابراین 31 درصد جامعه رأی مثبت می دهند که وارد مجلس می شوند و مجلس با 32 نفر رسمی می شود و با نصف این 32 به اضافه یک نفر قانون تصویب می شود.

نگاهی به کمّیت (رقم)

نگاهی به کیفیت (ضریب اطمینان)

در دنیا شرائطی برای رأی دهندگان قرار داده اند مثلاً 50 % حق رأی دارند.

مثلاً در جمعیت 120000 نفری ، 60 هزار نفر حق رأی دارند.

فرض کنید همه این 60 هزار نفر رأی می دهند.

فرض کنید هر منطقه سه کاندیدا دارد.

اکثریت نسبی می گوید : در سه کاندیدا اگر یکی 21 رأی

آورد ، برنده است. (یکی 19 ، یکی 20 ، یکی 21 ، سومی برنده است.)

سؤال :

1 چه مقدار رأی دهندگان به وکیل ها اطمینان دارند که به خواست مردم عمل کنند (چون مردم از قوانینی که در دست تصویب است ، اطلاع دارند)

زیرا قانون اساسی بسیار کلی و اجمالی است. ریز قوانین است که مردم راضی یا ناراضی هستند.

2 بر فرض خواست مردم تصویب شد. کنگره آمریکا که تصویب کرد ، رئیس جمهور آمریکا همه را وتو و لغو می کند. این سیمای دموکراسی بزرگ غرب است.

اما اسلام :

اولاً : تعداد رأی دهندگان بیشتر است ، زیرا تابع قدرت تمییز است.

همین که خوب و بد را می فهمد ، حق رأی دارد. (دختر 9 ساله ، پسر 15 ساله غالبا قدرت تمییز دارد.) تعداد اهل تمیز بسیار بیشتر است. (به جای 8 نفر بر 120 نفر ، 80 بر 120 می شود.)

ثانیا : اسلام به افرادی که قدرت تمییز دارند حق انتخاب می دهد ، آن هم انتخاب مکتب (مجموعه قوانین) نه فرد.

اجرای مکتب در جامعه نیاز به اصل تخصص علمی ، مدیریت اجرایی و امانت دارد. آری ، وزیر بهداشت باید پزشک و مدیر و امین باشد و این سه شرط ضروری است.

3. برخورد با مخالفان

مخالف در عقیده

مخالف در عمل

مخالف در روش عمل

که هر کدام از آنها یا :

(موذی ، آگاهانه و مغرضانه)

و یا :

(بی آزار و بی غرض)

3. موارد آزادی در اسلام

1. صلح نامه با کفار

در سال 6 هجری جمعیتی از مسلمین به قصد مکه حرکت کردند. کفار مانع شدند و بعد از گفتگوها نماینده کفار نزد پیامبر

(ص) که پیشنهاد صلح کرده و صلح نامه در 7 ماده تنظیم شد :

1 ده سال جنگ متوقف شد.

2 امسال مسلمین به مدینه برگردند و سال بعد به مکه بیایند ، آن هم سه روز و بدون اسلحه.

3 قرارداد با هر قبیله برای طرفین آزاد است.

4 مسلمانان مقیم مکه در مراسم آزاد باشند.

5 اموال هر دو طرف محترم باشد.

6 مسلمانان که از مدینه به مکه می روند جان و مالشان در مکه محترم باشد.

7 هر که از کفار مکه به مدینه هجرت و به پیامبر (ص) بپیوندد ، پیامبر اکرم (ص) او را به مکه رد کند ، ولی اگر مسلمانی از مدینه به کفار مکه ملحق شود ، برگردانده نشود.

ماده هفتم : خیلی از یاران را ناراحت کرد که چرا توازن در کار نیست ، ولی جواب پیامبر (ص) این بود : "مسلمانی که به کفار ملحق شود به درد ما نمی خورد و بگذار برود و کافری که مسلمان و به ما ملحق شود ما او را برمی گردانیم ، زیرا می دانیم خداوند هر چه زودتر برای ما فرجی می رساند." (اشاره به فتح مکه)

کسانی که می گویند اسلام با زور شمشیر پیش رفت ، نمونه آزادگی را در بند هفتم ملاحظه کنند. [فروغ ابدیت ، ج 2 ، ص 592]

ثمامه شخصی است که بزرگ یمامه است و او اول کافری بود که به دست مسلمانان دستگیر شد؛ پیامبر (ص) او را آزاد کرد و از مسلمانانِ عالی شد. به مردم مکه گفت : یک دانه گندم دیگر نباید از یمامه به مکه بیاید مگر آنکه

شما هم مسلمان شوید. چون گندم مکه از منطقه یمامه می آمد مردم به سختی افتاده به پیامبر (ص) نوشتند : تو ما را به صله رحم امر می کردی و اکنون بزرگ منطقه گندم خیز یمامه به خاطر تعصب مذهبی راه ورود گندم به مکه را بسته است. خلاصه پیامبر (ص) امر فرمودند که جلو غذا و گندم کافران و مشرکانی که این همه پیامبر (ص) را در مکه آزار دادند گرفته نشود.

نکته : کیست که به دشمن و قاتل و کارشکن مکتب این چنین جوانمردی کند؟ [پیامبر (ص) و یاران ، ج 2 ، ص 108 به نقل از اسد الغابه ، ج 1 ، ص 247]

وَ فِی الْخِصَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یحْیی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِی عَنْ سِجَادَهَ عَنْ دُرُسْتَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : " خَمْسُ خِصَالٍ مَنْ لَمْ (یکنْ فِیهِ شَیءٌ مِنْهَا لَمْ یکنْ) فِیهِ کثِیرُ مُسْتَمْتَعٍ أَوَّلُهَا الْوَفَاءُ وَ الثَّانِیهُ التَّدْبِیرُ وَ الثَّالِثَهُ الْحَیاءُ وَ الرَّابِعَهُ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ الْخَامِسَهُ وَ هِی تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالَ الْحُرِّیهُ وَ قَالَ (ع) : خَمْسُ خِصَالٍ مَنْ فَقَدَ وَاحِدَهً مِنْهُنَّ لَمْ یزَلْ نَاقِصَ الْعَیشِ زَائِلَ الْعَقْلِ مَشْغُولَ الْقَلْبِ فَأَوَّلُهَا صِحَّهُ الْبَدَنِ وَ الثَّانِیهُ الْأَمْنُ وَ الثَّالِثَهُ السَّعَهُ فِی الرِّزْقِ وَ الرَّابِعَهُ الْأَنِیسُ الْمُوَافِقُ قُلْتُ وَ مَا الْأَنِیسُ الْمُوَافِقُ قَالَ الزَّوْجَهُ الصَّالِحَهُ وَ الْوَلَدُ الصَّالِحُ وَ الْجَلِیسُ الصَّالِحُ وَ الْخَامِسَهُ وَ هِی تَجْمَعُ هَذِهِ الْخِصَالَ الدَّعَهُ" [وسائل الشیعه ، ج20 ، ص51] .

عِدَّهٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَلِی بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْکانَ عَنْ أَبِی

بَصِيرٍ قَالَ : " سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) يقُولُ : إِنَّ الْحُرَّ حُرٌّ عَلَى جَمِيعِ أَحْوَالِهِ إِنْ نَابَتْهُ نَائِبَةٌ صَبَرَ لَهَا وَ إِنْ تَدَاكتْ عَلَيهِ الْمَصَائِبُ لَمْ تَكسِرْهُ وَ إِنْ أُسِرَ وَ قُهِرَ وَ اسْتُبْدِلَ بِالْيسْرِ عُسْراً كمَا كانَ يوسُفُ الصِّدِّيقُ الْأَمِينُ (ع) لَمْ يضْرُرْ حُرِّيتَهُ أَنِ اسْتُعْبِدَ وَ قُهِرَ وَ أُسِرَ وَ لَمْ تَضْرُرْهُ ظُلْمَةُ الْجُبِّ وَ وَحْشَتُهُ وَ مَا نَالَهُ أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيهِ فَجَعَلَ الْجَبَّارَ الْعَاتِى لَهُ عَبْداً بَعْدَ إِذْ كانَ لَهُ مَالِكاً فَأَرْسَلَهُ وَ رَحِمَ بِهِ أُمَّةً وَ كذَلِک الصَّبْرُ يعَقِّبُ خَيراً فَاصْبِرُوا وَ وَطِّنُوا أَنْفُسَكمْ عَلَى الصَّبْرِ تُوجَرُوا" [الكافى ، ج2 ، ص89] .

الحر حر و إن مسه الضر العبد عبد و إن ساعده القدر [غررالحكم ، ص335] .

1 دورى از فريب و كلک :

الحريه منزهه من الغل و المكر [غررالحكم ، ص291] .

2 خوشرويى :

حضرت على (ع) :

حسن البِشر شيمه كل حر [غررالحكم ، ص434] .

3 كسب حلال :

حضرت على (ع) :

من توفيق الحر اكتسابه [اكتساب] المال من حله [غررالحكم ، ص354] .

4 عبادت شاكرانه

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : إِنَّ الْعُبَّادَ ثَلَاثَةٌ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَوْفاً فَتِلْک عِبَادَةُ الْعَبِيدِ وَ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَى طَلَبَ الثَّوَابِ فَتِلْک عِبَادَةُ الْأُجَرَاءِ وَ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ حُبّاً لَهُ فَتِلْک عِبَادَةُ الْأَحْرَارِ وَ هِى أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ [الكافى ، ج2 ، ص84] .

5 سوار بر شهوات بودن نه اسير شهوات بودن :

و من ترک الشهوات کان حرا و

من ترک الحسد کانت له المحبه عند الناس أی بنی عز المون غناه عن الناس و القناعه مال لا ینفد [تحف العقول ، ص88] .

العبد حر ما قنع الحر عبد ما طمع [غررالحکم ، ص391] .

7 قطع وابستگی به دنیا :

من زهد فی الدنیا أعتق نفسه و أرضی ربه [غررالحکم ، ص277] .

کسی که خود را به دنیا می فروشد ، اسیر دنیاست. اما کسی که دنیا را می بخشد ، امیر دنیاست.

8 پرهیز از ایجاد وحشت :

إیاک و ما یسخط ربک و یوحش الناس منک فمن أسخط ربه تعرض للمنیه و من أوحش الناس تبرأ من الحریه [غررالحکم ، ص204] .

آزادی بر دو قسم است :

1 آزادی اجتماعی؛ بعنی آزادی از قید اسارت دیگران.

2 آزادی معنوی؛ یعنی آزادی از اسارت نفس خویش

2. آزادگی در اسلام

1. آزادگان تاریخ جاهلیت

مردم مکه هم سوگند شدند که مکه را از هجوم دشمنان خارجی حفظ کنند و هر قبیله ای نیز هم پیمان بود که افراد خود را یاری کند ، اما غریب بی فامیل تأمین نداشت. روزی مردی از بنی اسد برای تجارت وارد مکه شد. مردی از بنی سهم کالای او را خرید ، ولی بهای او را نپرداخت. فریاد مرد غریب به جایی نرسید ، از کوه ابوقبیس بالا رفت و اشعاری را برای تحریک قریش خواند و آنان را به یاری خود طلبید. قریش پیمانی بستند که هیچ غریبی در مکه مورد تعرّض قرار نگیرد. سوگندیادکنان را دسته جوانمردان نامیدند.

حضرت محمد (ص) در این ماجرا و پیمان شرکت داشتند. [محمّد خاتم پیامبران ، ج 1 ، ص

4 سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ (ع) يقُولُ : " إِنَّ يزِيدَ بْنَ مُعَاوِيةَ دَخَلَ الْمَدِينَةَ وَ هُوَ يرِيدُ الْحَجَّ فَبَعَثَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ قُرَيشٍ فَأَتَاهُ فَقَالَ لَهُ يزِيدُ : أَ تُقِرُّ لِی أَنَّک عَبْدٌ لِی إِنْ شِئْتُ بِعْتُک وَ إِنْ شِئْتُ اسْتَرْقَقْتُک فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ : وَ اللَّهِ يا يزِيدُ مَا أَنْتَ بِأَكرَمَ مِنِّی فِی قُرَيشٍ حَسَباً وَ لَا كانَ أَبُوک أَفْضَلَ مِنْ أَبِی فِی الْجَاهِلِيهِ وَ الْإِسْلَامِ وَ مَا أَنْتَ بِأَفْضَلَ مِنِّی فِی الدِّينِ وَ لَا بِخَيرٍ مِنِّی فَكيفَ أُقِرُّ لَک بِمَا سَأَلْتَ فَقَالَ لَهُ يزِيدُ : إِنْ لَمْ تُقِرَّ لِی وَ اللَّهِ قَتَلْتُک فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ : لَيسَ قَتْلُک إِيای بِأَعْظَمَ مِنْ قَتْلِک الْحُسَينَ بْنَ عَلِی (ع) ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَأَمَرَ بِهِ فَقُتِلَ حَدِيثُ عَلِی بْنِ الْحُسَينِ (ع) مَعَ يزِيدَ لَعَنَهُ اللَّهُ ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى عَلِی بْنِ الْحُسَينِ (ع) فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَقَالَتِهِ لِلْقُرَشِی : فَقَالَ لَهُ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : أَ رَأَيتَ إِنْ لَمْ أُقِرَّ لَک أَ لَيسَ تَقْتُلُنِی كمَا قَتَلْتَ الرَّجُلَ بِالْأَمْسِ فَقَالَ لَهُ يزِيدُ لَعَنَهُ اللَّهُ بَلَى فَقَالَ لَهُ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : قَدْ أَقْرَرْتُ لَک بِمَا سَأَلْتَ أَنَا عَبْدٌ مُكرَهٌ فَإِنْ شِئْتَ فَأَمْسِک وَ إِنْ شِئْتَ فَبِعْ فَقَالَ لَهُ يزِيدُ لَعَنَهُ اللَّهُ أَوْلَى لَک حَقَنْتَ دَمَک وَ لَمْ ينْقُصْک ذَلِک مِنْ شَرَفِک" [الكافی ، ج8 ، ص234] .

2. آزادگان تاريخ اسلام

1 پيروان پيامبر (ص) از شكنجه مشركين به حبشه هجرت كردند. طبق معمول به خدمت نجاشی رسيدند كه مستلزم سجده بود. جعفر طيار كه از مهاجرين بود ، سجده نكرد. به او گفتند : ما لكم لاتسجدون للملک؟ قلنا لانسجد الا

لله.

[سیره حلبی ، ج 1 ، ص 378 از گفتار فلسفی در آیه الکرسی]

2 وحید کلبی مأمور شد نامه حضرت رسول (ص) را به ملک روم رساند ، وقتی وارد پایتخت شد ، به او گفتند : اذا رأیت الملک فاسجد له ثم لاترفع رأسک حتّی یأذن لک. قال وحید : لاافعل هذا ابدا و لاأسجد لغیر الله. [سیره حلبی ، ج 3 ، ص 272 از گفتار فلسفی در آیه الکرسی]

امام باقر (ع) : "یزید در سفرش به شهر مکه از مدینه عبور کرد. به مردی گذشت. به او گفت : آیا اقرار می کنی که بنده من هستی؟ او گفت : و الله تو از من بالاتر نیستی. پدر تو هم از پدر من أفضل نبود. یزید گفت : اگر اقرار نکنی ، تو را می کشم. او گفت : کشتن من از کشتن امام حسین (ع) که مهمتر نیست. یزید دستور قتل او را صادر کرد." [روضه کافی]

عبد الله بن عفیف

از بهترین شیعیان بود که چشم چپ خود را در جنگ جمل و چشم راست خویش را در جنگ صفین از دست داده بود و پیوسته در مسجد اعظم کوفه عبادت می نمود.

در هنگام سخنرانی ابن زیاد و تعریف او از یزید و تکذیب امام حسین (ع) ؛ عبدالله بن عفیف امام حسین (ع) را با شجاعت یاد کرد و ابن زیاد را به رسوایی کشید. ابن زیاد دستور داد او را دستگیر کنند. قبیله او به دفاع برآمدند. بعد از مدتی درگیری و جنگ نمایانی ، با راهنمایی دخترش. بالاخره ، اسیر شد.

ابن

زیاد گفت : الحمد لله که خدا تو را خوار نمود. جواب داد : ای دشمن خدا! خدا چگونه مرا خوارکرد در حالی که اگر چشمم را بینا می کرد تو را می کشتم. بعد از تهدید ابن زیاد به قتل او فرمود : الحمد لله ربّ العالمین ، من قبل از تولد تو ، از خدا توفیق شهادت خواسته بودم و بعد از کوری چشمانم از شهادت مأیوس شده بودم. حال شکر خدا که شهادت را به من روزی داد بعد از یأس از آن.

بعد ابن زیاد امر به شهادت او کرد. [بحار ، ج 45 ، باب 39 ، ص 120]

3. آزادگان کربلا

آزادگی منشی انسانی است گرچه کسی دین نداشته باشد.

وقتی حضرت حسین (ع) در گودال قتلگاه افتاده بود و خون از پیکر مطهرش جاری بود ، به خیمه ها حمله کردند. حضرت فرمود :

فصاح الحسین (ع) ویلکم یا شیعه آل أبی سفیان! إن لم یکن لکم دین و کنتم لا تخافون المعاد فکونوا أحرارا فی دنیاکم هذه و ارجعوا إلی أحسابکم إن کنتم عربا کما تزعمون قال : فناداه شمر لعنه الله ما تقول یا ابن فاطمه؟ فقال : إنی أقول أقاتلکم و تقاتلوننی و النساء لیس علیهن جناح فامنعوا عتاتکم و جهالکم و طغاتکم من التعرض لحرمی ما دمت حیا [اللهوف ، ص119] .

من با شما جنگ دارم ، چرا سراغ اطفال و زنان می روید؟

4. نشانه آزادگان از منظر روایات

1 عن امیر المومنینالطلاقه شیمه الحر [غررالحکم ، ص434] .

2 إن الحیاء و العفه من خلائق الإیمان و إنهما لسجیه الأحرار و شیمه الأبرار [

غررالحکم ص257] .

3 حضرت علی (ع) : جمال الحر تجنب العار [غررالحکم ، ص325] .

4 حضرت علی (ع) : من قضی ما أسلف من الإحسان فهو کامل الحریه [غررالحکم ، ص383] .

5 حضرت علی (ع) : الحریه منزهه من الغل و المکر [غررالحکم ، ص291] .

6 حضرت علی (ع) : لن یتعبد الحر حتی یزال عنه الضر [غررالحکم ، ص385] .

7 عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) أَنَّهُ قَالَ : مِنْ تَوْفِیقِ الْمَرْءِ اکتِسَابُهُ الْمَالَ مِنْ حِلِّهِ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص66] .

8 عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) أَنَّهُ قَالَ : ابْذُلْ مَالَک فِی الْحُقُوقِ فَإِنَّ السَّخَاءَ بِالْحُرِّ أَخْلَقُ [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص260] .

9 حضرت علی (ع) می فرمایند :

و من ترک الشهوات کان حرا [تحف العقول ، ص88] .

10 عن أبی عبد الله جعفر بن محمد (ع) قال : إن صاحب الدین فکر فعلته السکینه و استکان فتواضع و قنع فاستغنی و رضی بما أعطی و انفرد فکفی الإخوان و رفض الشهوات فصار حرا و خلع الدنیا فتحامی الشرور و اطرح الحسد فظهرت المحبه و لم یخف الناس فلم یخفهم و لم یذنب إلیهم فسلم منهم و سخت نفسه عن کل شیء ففاز و استکمل الفضل و أبصر العافیه فأمن الندامه [الأمالی للمفید ، ص52] .

11 حضرت علی (ع) : الحر حر و إن مسه الضر العبد عبد و إن ساعده القدر [غررالحکم ، ص335] .

12 وَ قَالَ علی (ع) : الْحُرُّ عَبْدٌ مَا طَمِعَ وَ الْعَبْدُ حُرٌّ

إِذَا قَنِعَ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص70] .

13 وَ قَالَ علی (ع) : مَنْ زَهِدَ فِی الدُّنْیا أَعْتَقَ نَفْسَهُ وَ أَرْضَی رَبَّهُ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص47] .

14 حضرت علی (ع) : من قام بشرائط العبودیه أهل للعتق [غررالحکم ، ص199] .

من قصر عن أحکام الحریه أعید إلی الرق [إلی الرفق] [غررالحکم ، ص335] .

5. عبادت آزادگان

1 گروهی به خاطر ترس از دوزخ و گروهی به طمع بهشت عبادت خدا می کنند. عبادت دسته اول عبادت بردگان است و عبادت دسته دوم عبادت تجار است ، اما گروهی عبادت خدا را به خاطر خدا انجام می دهند.فتلک عباده الأحرار [نهج البللاغه]

عَلِی بْنُ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ جَمِیلٍ عَنْ هَارُونَ بْنِ خَارِجَهَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : " إِنَّ الْعُبَّادَ ثَلَاثَهٌ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَوْفاً فَتِلْک عِبَادَهُ الْعَبِیدِ وَ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی طَلَبَ الثَّوَابِ فَتِلْک عِبَادَهُ الْأُجَرَاءِ وَ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ حُبّاً لَهُ فَتِلْک عِبَادَهُ الْأَحْرَارِ وَ هِی أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ" [الکافی ، ج2 ، ص84] .

6. خدمت به آزادگان

1 وَ قَالَ علی (ع) : خَیرُ الْبِرِّ مَا وَصَلَ إِلَی الْأَحْرَارِ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص350] .

2 حضرت علی (ع) : أَنْفَعُ الْکنُوزِ مَعْرُوفٌ تُودِعُهُ الْأَحْرَارَ وَ عِلْمٌ یتَدَارَسُهُ الْأَخْیارُ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص349] .

4. عوامل آزادی

1 مهاجرت : وَ مَنْ یهاجِرْ فِی سَبِیلِ اللّهِ یجِدْ فِی الْأَرْضِ مُراغَماً کثِیراً وَ سَعَهً وَ مَنْ یخْرُجْ مِنْ بَیتِهِ مُهاجِراً إِلَی اللّهِ

وَ رَسُولِهِ ثُمَّ يدْرِكهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللّهِ وَ كانَ اللّهُ غَفُوراً رَحِيماً [نساء/100] .

2 وَ مَنْ يخْرُجْ مِنْ بَيتِهِ مُهاجِراً إِلَى اللّهِ وَ رَسُولِهِ ثُمَّ يدْرِكهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللّهِ وَ كانَ اللّهُ غَفُوراً رَحِيماً [نساء/100] .

3 إِنَّ الَّذِينَ تَوَفّاهُمُ الْمَلائِكهُ ظالِمِى أَنْفُسِهِمْ قالُوا فِيمَ كنْتُمْ قالُوا كنّا مُسْتَضْعَفِينَ فِى الْأَرْضِ قالُوا أَ لَمْ تَكنْ أَرْضُ اللّهِ واسِعَةً فَتُهاجِرُوا فِيها فَأُولئِک مَأْواهُمْ جَهَنَّمُ وَ ساءَتْ مَصِيراً [نساء/97] .

جهاد برای آزادی

1 وَ ما لَكمْ لا تُقاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدانِ الَّذِينَ يقُولُونَ رَبَّنا أَخْرِجْنا مِنْ هذِهِ الْقَرْيهِ الظّالِمِ أَهْلُها وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک وَلِيا وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک نَصِيراً [نساء/75] .

زندان و شکنجه برای آزادی

1 قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) يقُولُ : إِنَّ الْحُرَّ حُرٌّ عَلَى جَمِيعِ أَحْوَالِهِ إِنْ نَابَتْهُ نَائِبَهٌ صَبَرَ لَهَا وَ إِنْ تَدَاكتْ عَلَيهِ الْمَصَائِبُ لَمْ تَكسِرْهُ وَ إِنْ أُسِرَ وَ قُهِرَ وَ اسْتُبْدِلَ بِالْيسْرِ عُسْراً كمَا كانَ يوسُفُ الصِّدِّيقُ الْأَمِينُ (ص) لَمْ يضْرُرْ حُرِّيتَهُ أَنِ اسْتُعْبِدَ وَ قُهِرَ وَ أُسِرَ وَ لَمْ تَضْرُرْهُ ظُلْمَهُ الْجُبِّ وَ وَحْشَتُهُ وَ مَا نَالَهُ أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيهِ فَجَعَلَ الْجَبَّارَ الْعَاتِى لَهُ عَبْداً بَعْدَ إِذْ كانَ لَهُ مَالِكاً فَأَرْسَلَهُ وَ رَحِمَ بِهِ أُمَّهً وَ كذَلِک الصَّبْرُ يعَقِّبُ خَيراً فَاصْبِرُوا وَ وَطِّنُوا أَنْفُسَكمْ عَلَى الصَّبْرِ تُوجَرُوا [الكافى ، ج2 ، ص89] .

5. سلب آزادی

1. جزای سلب آزادی در قرآن

1 إِنَّما جَزاءُ الَّذِينَ يحارِبُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ يسْعَوْنَ فِى الْأَرْضِ فَساداً أَنْ يقَتَّلُوا أَوْ يصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيدِيهِمْ

وَ أَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلافٍ أَوْ ينْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذلِک لَهُمْ خِزْی فِی الدُّنْيا وَ لَهُمْ فِی الْ آخِرَهِ عَذابٌ عَظِيمٌ [مائده/33] .

2. ريشه های سلب آزادی

تمام ريشه هايی که آزادی مردم را سلب می کرد از قبيل منصب و مقام ، ثروت ، داشتن اولاد پسر ، حسب و نسب و... که در زير سايه اين عناوين گروهی از گروه ديگر سلب آزادی می نمودند.

اسلام با جملهيا أَيهَا النّاسُ إِنّا خَلَقْناکمْ مِنْ ذَکرٍ وَ أُنْثی وَ جَعَلْناکمْ شُعُوباً وَ قَبائِلَ لِتَعارَفُوا إِنَّ أَکرَمَکمْ عِنْدَ اللّهِ أَتْقاکمْ إِنَّ اللّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ [حجرات/13] .

ريشه های خرافات را سوزاند. تنها ملاک فضيلت و تقوا است و شخص متّقی از ديگران سلب آزادی نمی کند.

3. جبر وآزادی

1 نشانه آزادی انسان ، انتقاد ، پشيمانی و ادب می باشد.

انسان ، آزاد از جبر الهی ، جبر تاريخ ، جبر طبقاتی ، جبر اجتماعی ، جبر طبيعی و وراثتی است.

2 زن فرعون در طبقه مرفّه به نفع مستضعف فرياد می زند.

3 در جبر اجتماعی قرآن می گويد : لکلٍ ضعفٌ

قالَ ادْخُلُوا فِی أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِکمْ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ فِی النّارِ کلَّما دَخَلَتْ أُمَّهٌ لَعَنَتْ أُخْتَها حَتّی إِذَا ادّارَکوا فِيها جَمِيعاً قالَتْ أُخْراهُمْ لِأُولاهُمْ رَبَّنا هولاءِ أَضَلُّونا فَ آتِهِمْ عَذاباً ضِعْفاً مِنَ النّارِ قالَ لِکلٍّ ضِعْفٌ وَ لکنْ لا تَعْلَمُونَ [اعراف/38] .

شما نگوييد که ما مجبور طاغوت ها بوديم ، اينجا عذاب دو برابر است ، زيرا شما هم اراده داشتيد.

4 إِنَّ الَّذِينَ تَوَفّاهُمُ الْمَلائِکهُ ظالِمِی أَنْفُسِهِمْ قالُوا فِيمَ کنْتُمْ قالُوا کنّا مُسْتَضْعَفِينَ فِی الْأَرْضِ قالُوا أَ لَمْ تَکنْ أَرْضُ اللّهِ واسِعَهً فَتُهاجِرُوا فِيها

فَأولئِک مَأواهُمْ جَهَنَّمُ وَ سَاءَتْ

مَصِیراً [نساء/97] .

5 و در جبر تاریخی دروغ های مارکس در پیش بینی ها شاهد روشن است که چه بسا کشورها از نظام فئودالیسم وارد مرحله سوسیالیسم شد ، قبل از رسیدن به کاپیتالیسم.

4. سوء استفاده از آزادی

حضرت علی (ع) به حسن بصری فرمود : "تو سامری این امت هستی ، چون بخش هایی از سخنان مرا با افکار خودت قاطی می کنی و به خورد مردم می دهی."

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : خَطَبَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) النَّاسَ فَقَالَ : أَیهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَدْءُ وُقُوعِ الْفِتَنِ أَهْوَاءٌ تُتَّبَعُ وَ أَحْکامٌ تُبْتَدَعُ یخَالَفُ فِیهَا کتَابُ اللَّهِ یتَوَلَّی فِیهَا رِجَالٌ رِجَالاً فَلَوْ أَنَّ الْبَاطِلَ خَلَصَ لَمْ یخْفَ عَلَی ذِی حِجًی وَ لَوْ أَنَّ الْحَقَّ خَلَصَ لَمْ یکُنِ اخْتِلَافٌ وَ لَکنْ یوخَذُ مِنْ هَذَا ضِغْثٌ وَ مِنْ هَذَا ضِغْثٌ فَیمْزَجَانِ فَیجِیئَانِ مَعاً فَهُنَالِک اسْتَحْوَذَ الشَّیطَانُ عَلَی أَوْلِیائِهِ وَ نَجَا الَّذِینَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ الْحُسْنَی [الکافی ، ج1 ، ص54] .

1. آزمایش الهی

1. ماهیت بلا و آزمایش

خداوند مصیبت ها را برای این جهت استخدام کرده است که به وسیله آن انسان را از دنیا قطع و به خود وصل کند ، دست انسان را از توی دست دنیا دربیاورد تا بتواند در دست خود قرار بدهد.

شما تا دستت در دست دوستت قرار دارد آیا می توانید با دوست دیگرتان دست بدهید؟ هرگز شما مگر نمی گویید با یک دست نمی شود دو هندوانه برداشت ، پس با یک دست هم نمی شود با دو کس دست داد. پس انسان تا دست خود را از دست دنیا بیرون نکشد نمی تواند با آخرت دست بدهد ، از بیعت ظالم باید خارج بشود تا بتواند با امام بیعت کند

، از وادی کفر می باید خارج شود تا بتواند به وادی ایمان وارد شود. همانطورکه تا آخرین ثانیه های شب پایان نیابد وارد اولین ثانیه های روز نخواهد شد.

پس مصیبت ها این هنر را به همراه دارند که دست انسان را برای همیشه از دست دنیا خارج کنند ، شما فرض کن دستت را به دوستت داده ای ، او هم دستت را فشار می دهد ، آیا برای بار دیگر به او دست می دهی؟ هرگز. چون می گوئی من با او یک بار دست دادم ، دستم را فشار داد.خدا برای اینکه بخواهد انسان را نسبت به دنیا و دنیائی ها بی میل و رغبت کند او را تحت فشار قرار می دهد و انواع مصیبت ها را بر او فرود می آورد.

انسانی که بی هوش شده است به جهت به هوش آمدن گاه او را سیلی می زنند تا به هوش بیاید.

مصیبت ها سیلی خداوندند که بر صورت بی هوشان و سرمستان وادی دنیا نواخته می شود آنکه مرده است هیچ گاه به او سیلی نخواهند زد.

پس آنکه به مصیبتی گرفتار نیست باور کند که مرده است ، البته در صورتی که آثار به هوش بودن را در خویش نمی بیند.

یکی از تاثیرات مصیبت آن است که انسان حالتی پیدا می کند که دنیا را در شان و حیثیت خویش نمی بیند یا کم می بیند.

شما اگر از بچه هایتان چیزی که داده اید پس بگیرید ، قطعا یک حالت زدگی در آنان ایجاد می شود ، دیگر وقتی چیزی را به آنهامی دهید از شما قبول نمی کنند ، چون احساس می کنند که هیچ اعتمادی به این چیزهائی که شما می دهید ، نیست.

خداوند متعال وقتی بخواهد مومنی

را متوجه کند که به این دنیا هیچ اعتمادی نیست با یک بده و بستانی با او برخورد می کند.

انسان در ابتداء وقتی چیزی را به چنگ آورد آرام و قرار ندارد. اما کمی که خدا با او بده و بستان کرد متین و با وقار می شود ، هم در گرفتن و هم در پس دادن ، نه وقتی که به او می دهند فرحی از خود نشان می دهد و نه آن وقتی که از او می گیرند جزعی می زند.

وقتی انسان نسبت به خدا تخلف می کند. آثار آن خلاف در زندگیش ظاهر می شود. به جای آنکه خودش را محکوم کند که من متخلف بودم. از خدا گله می کند ، که چرا با من اینچنین کردی یعنی گله انسان از خدا به تخلف انسان برمی گردد.

اعتراضی که انسان نسبت به خدا دارد بر می گردد ، به انحرافی که نسبت به او داشته است. یعنی عیب و نقص خودش را به اونسبت می دهد و بعد شاکی می شود ، یعنی انسان شکایت از خدا ، در کار خدا می کند. یک سوء رفتار نسبت به خدا دارد و یک حسن ظن و تعلق نسبت به خودش دارد. این دو وقتی در هم ضرب شد نتیجه اش اعتراض نسبت به خدا می شود.

انسان اگر در حال رقابت مومن بود مومن است. پیش از رقابت 99 درصد مردم مومنند اما بعد از رقابت 99 درصد آنان مومن نخواهند بود. شیطان تا رقیبی همچون آدم در کنار خویش نمی دید موجودی پاک و سالم به نظر می رسید. اما تا پای آدم به میان آمد همان شد که شد.

قابیل تا مسئله رقابت با هابیل برایش مطرح نبود

.از صلحا بود اما در رقابت از اشقیاء شد.

2. اسباب آزمایش

از نظر قرآن کریم انسان به اسباب و عوامل مختلفی مورد آزمایش قرار می گیرد که به نمونه ای از آنها اشاره می شود :

1. ترس

2. گرسنگی

3. زیانهای مالی

4. مرگ : وَ لَنَبْلُوَنَّکمْ بِشَیءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ وَ نَقْصٍ مِنَ الأَْمْوالِ وَ الأَْنْفُسِ وَ الثَّمَراتِ وَ بَشِّرِ الصّابِرِینَ [بقره/155] .

5. مال و جان : لَتُبْلَوُنَّ فِی أَمْوالِکمْ وَ أَنْفُسِکمْ [آل عمران/186] .

6. اموال و فرزندان : وَ اعْلَمُوا أَنَّما أَمْوالُکمْ وَ أَوْلادُکمْ فِتْنَهٌ [انفال/128] .

7. مواهب مادی : وَ لا تَمُدَّنَّ عَینَیک إِلی ما مَتَّعْنا بِهِ أَزْواجاً مِنْهُمْ زَهْرَهَ الْحَیاهِ الدُّنْیا لِنَفْتِنَهُمْ فِیهِ وَ رِزْقُ رَبِّک خَیرٌ وَ أَبْقی [طه/131] .

8. نیکی ها و بدی ها : وَ بَلَوْناهُمْ بِالْحَسَناتِ وَ السَّیئاتِ لَعَلَّهُمْ یرْجِعُونَ [اعراف/168] .

وَ نَبْلُوکمْ بِالشَّرِّ وَ الْخَیرِ فِتْنَهً [انبیاء/35] .

9. القائات شیطان : لِیجْعَلَ ما یلْقِی الشَّیطانُ فِتْنَهً لِلَّذِینَ فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْقاسِیهِ قُلُوبُهُمْ [حج/53] .

3. انواع آزمایش

امتحان عقیدتی

1.فَإِنّا قَدْ فَتَنّا قَوْمَک مِنْ بَعْدِک وَ أَضَلَّهُمُ السّامِرِی [طه/85] .

2.وَ لَقَدْ قالَ لَهُمْ هارُونُ مِنْ قَبْلُ يا قَوْمِ إِنَّما فُتِنْتُمْ بِهِ [طه/90] .

2 امتحان مالى

1.لَتُبْلَوُنَّ فِى أَمْوالِكمْ وَ أَنْفُسِكمْ [آل عمران/186] .

2.فَأَمَّا الإِْنْسانُ إِذا مَا ابْتَلاهُ رَبُّهُ فَأَكرَمَهُ وَ نَعَّمَهُ فَيقُولُ رَبِّى أَكرَمَنِ وَ أَمّا إِذا مَا ابْتَلاهُ فَقَدَرَ عَلَيهِ رِزْقَهُ فَيقُولُ رَبِّى أَهانَنِ [فجر/16-15] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : ما بلى الله العباد بشىء أشد عليهم من إخراج الدراهم [بحارالأنوار ، ج70 ، ص139] .

4.إِنّا بَلَوْناهُمْ كما بَلَوْنا أَصْحابَ الْجَنَّهِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيصْرِمُنَّها مُصْبِحِينَ [قلم/17] .

5.وَ

لَنَبْلُوَنَّكمْ بِشَیءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ وَ نَقْصٍ مِنَ الأَْمْوالِ وَ الأَْنْفُسِ وَ الثَّمَراتِ [بقره/155] .

6.وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَى الطَّرِيقَهِ لأَسْقَيناهُمْ ماءً غَدَقاً لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ [جن/16-17] .

ثُمَّ إِذا خَوَّلْناهُ نِعْمَهً مِنّا قالَ إِنَّما أُوتِيتُهُ عَلى عِلْمٍ بَلْ هِى فِتْنَهٌ [زمر/49] .

8. قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : الفقیر هدیه الله إلی الغنی فإن قضی حاجته فقد قبل هدیه الله و إن لم یقض حاجته فقد رد هدیه الله جل و عز علیه [التمحیص ، ص47] .

3 امتحان سیاسی

1.أَ حَسِبَ النّاسُ أَنْ یتْرَکوا أَنْ یقُولُوا آمَنّا وَ هُمْ لا یفْتَنُونَ [عنکبوت/2] .

روایات زیادی از جمله خود نهج البلاغه این آیه را در مورد امتحان مردم بعد از پیامبر (صلی الله علیه و آله) دانسته اند.

2.وَ إِذْ نَجَّیناکمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ یسُومُونَکمْ سُوءَ الْعَذابِ یذَبِّحُونَ أَبْناءَکمْ وَ یسْتَحْیونَ نِساءَکمْ وَ فِی ذلِکمْ بَلاءٌ مِنْ رَبِّکمْ عَظِیمٌ [بقره/49] .

3.هذا مِنْ فَضْلِ رَبِّی لِیبْلُوَنِی أَ أَشْکرُ أَمْ أَکفُرُ [نمل/40] .

4 امتحان در جنگ

وَ لَوْ یشاءُ اللّهُ لاَنْتَصَرَ مِنْهُمْ وَ لکنْ لِیبْلُوَا بَعْضَکمْ بِبَعْضٍ [محمد/4] .

1. جنگ بدر :

مسلمانان در 13 سالی که مکه بودند و اولین سالهائی که مدینه بودند شعار زیاد می دادند و در خواست مکرر رسیدن فرمان جنگ را داشتند تا اینکه اولین فرمان جنگ آمد ، به دنبال این فرمان عواقب جنگ هم گوشزد شد تا مشخص شود چه کسانی صابرند و چه کسانی اهل شعار و اما عواقب جنگ؛

وَ لَنَبْلُوَنَّکمْ بِشَیءٍ مِنَ الْخَوْفِ [بقره/155] : ترس از دشمن

وَ الْجُوعِ [بقره/155] : محاصره اقتصادی

وَ

نَقْصٍ مِنَ الأَْمْوالِ [بقره/155] : کم شدن در آمدها و کمک به جبهه ها

وَ الأَْنْفُسِ [بقره/155] : رفتن به جبهه

وَ الثَّمَراتِ [بقره/155] : کم شدن محصولات و تقدیم کردن جوانان [المیزان ، ج1 ، ص357 و مجمع البیان ، ج1 ، ص237]

2. جنگ خندق : امدادهای غیبی و ترس از کثرت دشمن

إِذْ جاوکمْ مِنْ فَوْقِکمْ وَ مِنْ أَسْفَلَ مِنْکمْ وَ إِذْ زاغَتِ الأَْبْصارُ وَ بَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَناجِرَ وَ تَظُنُّونَ بِاللّهِ الظُّنُونَا هُنالِک ابْتُلِی الْمُومِنُونَ وَ زُلْزِلُوا زِلْزالاً شَدِیداً [احزاب/11-10] .

3. جنگ احد :

إِنْ یمْسَسْکمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ وَ تِلْک الأَْیامُ نُداوِلُها بَینَ النّاسِ وَ لِیعْلَمَ اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا وَ یتَّخِذَ مِنْکمْ شُهَداءَ وَ اللّهُ لا یحِبُّ الظّالِمِینَ [آل عمران/140] .

وَ لِیمَحِّصَ اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا وَ یمْحَقَ الْکافِرِینَ [آل عمران/141] .

وَ لِیبْتَلِی اللّهُ ما فِی صُدُورِکمْ وَ لِیمَحِّصَ ما فِی قُلُوبِکمْ وَ اللّهُ عَلِیمٌ بِذاتِ الصُّدُورِ [آل عمران/154] .

4. طالوت و جالوت :

فَلَمّا فَصَلَ طالُوتُ بِالْجُنُودِ قالَ إِنَّ اللّهَ مُبْتَلِیکمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَیسَ مِنِّی وَ مَنْ لَمْ یطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّی إِلاّ مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِیدِهِ فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلاّ قَلِیلاً مِنْهُمْ فَلَمّا جاوَزَهُ هُوَ وَ الَّذِینَ آمَنُوا مَعَهُ قالُوا لا طاقَةَ لَنَا الْیوْمَ بِجالُوتَ وَ جُنُودِهِ قالَ الَّذِینَ یظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلاقُوا اللّهِ کمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِیلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً کثِیرَةً بِإِذْنِ اللّهِ وَ اللّهُ مَعَ الصّابِرِینَ [بقره/249] .

5. غزوه حدیبیه :

رزمندگان از مدینه خارج شدند ، در حالی که یک مشت خرما و مقداری آرد جو بیشتر نداشتند و حق صید

نداشتند در همین حال پرندگان و آهوها تا نزدیک چادرهایشان می آمدند.

5 امتحان خانوادگی

همسر و فرزند امتحان هستند :

إِنَّما أَمْوالُكمْ وَ أَوْلادُكمْ فِتْنَةٌ [تغابن/15] .

4. اهداف آزمایش

الف : شکوفا شدن استعدادهای نهفته درانسان :

وَ لِيبْتَلِى اللّهُ ما فِى صُدُورِكمْ وَ لِيمَحِّصَ ما فِى قُلُوبِكمْ [آل عمران/154] .

ب : جداسازی افراد نیک از بد :

ما كانَ اللّهُ لِيذَرَ الْمُومِنِينَ عَلى ما أَنْتُمْ عَلَيهِ حَتّى يمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيبِ [آل عمران/179] .

ج : جداسازی صفوف مجاهدان و صابران از غیر آنها :

وَ لَنَبْلُوَنَّكمْ حَتّى نَعْلَمَ الْمُجاهِدِينَ مِنْكمْ وَ الصّابِرِينَ [محمد/31] .

د : برای انجام کار بهتر :

الَّذِى خَلَقَ الْمَوْتَ وَ الْحَياةَ لِيبْلُوَكمْ أَيكمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [ملک/2] .

إِنّا جَعَلْنا ما عَلَى الأَْرْضِ زِينَةً لَها لِنَبْلُوَهُمْ أَيهُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [كهف/7] .

5. آثار سازنده آزمایش وبلا

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إن الله لیغذی عبده المؤمن بالبلاء کما تغذی الوالده ولدها باللبن [أعلام الدین ، ص277] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : وَ لَكنَّ اللَّهَ يخْتَبِرُ عِبَادَهُ بِأَنْوَاعِ الشَّدَائِدِ وَ يتَعَبَّدُهُمْ بِأَنْوَاعِ الْمَجَاهِدِ وَ يبْتَلِيهِمْ بِضُرُوبِ الْمَكارِهِ إِخْرَاجاً لِلتَّكبُّرِ مِنْ قُلُوبِهِمْ وَ إِسْكاناً لِلتَّذَلُّلِ فِى نُفُوسِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : إِنَّ الْبَلَاءَ لِلظَّالِمِ أَدَبٌ وَ لِلْمُومِنِ امْتِحَانٌ وَ لِلْأَنْبِيَاءِ دَرَجَةٌ وَ لِلْأَوْلِيَاءِ كَرَامَةٌ [جامع الأخبار ، ص113] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : مَا أَثْنَى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى عَبْدٍ مِنْ عِبَادِهِ مِنْ لَدُنْ آدَمَ إِلَى مُحَمَّدٍ إِلَّا بَعْدَ ابْتِلَائِهِ وَ وَفَاءِ حَقِّ الْعُبُودِيهِ فِيهِ فَكرَامَاتُ اللَّهِ فِى الْحَقِيقَهِ نِهَايَاتٌ بِدَايَاتُهَا الْبَلَاءُ [مصباح الشريعه ، ص183] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : الحمد لله الذى جعل تمحيص ذنوب شيعتنا فى الدنيا بمحنهم لتسلم] لهم [طاعاتهم و يستحقوا عليها ثوابها. [تفسير الإمام العسكرى ،

ص22] .

قَالَ الْكاظِمُ (علیه السلام) : مَثَلُ الْمُومِنِ مَثَلُ كفَّتَی الْمِیزَانِ كلَّمَا زِیدَ فِی إِیمَانِهِ زِیدَ فِی بَلَائِهِ لِیلْقَی اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَا خَطِیئَةَ لَهُ [أمالی طوسی ، ص631] .

علامه طباطبائی : مومنین در اثر امتحان پاکیزه می شوند و کفار و منافقین خبیث تر می شوند و صفات حسنه ای هم که دارند تبدیل به خبث می شود و این است معنای تمحیص و تمحیق (پاکیزه کردن و نابودی تدریجی)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : لَا یمْرَضُ مُومِنٌ وَ لَا مُومِنَةٌ إِلَّا حَطَّ اللَّهُ بِهِ مِنْ خَطَایاهُ [التمحیص ، ص43] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إذا رأیت الله سبحانه یتابع علیک البلاء فقد أیقظک [غررالحکم ، ص101] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إذا رأیت الله سبحانه یتابع علیک النعم مع المعاصی فهو استدراج لک [غررالحکم ، ص343] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ عَبْداً غَتَّهُ بِالْبَلَاءِ غَتّاً وَ إِنَّا وَ إِیاکمْ یا سَدِیرُ لَنُصْبِحُ بِهِ وَ نُمْسِی [کافی ، ج2 ، ص253] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : إِنِّی لَأَکرَهُ لِلرَّجُلِ أَنْ یعَافَی فِی الدُّنْیا فَلَا یصِیبَهُ شَیءٌ مِنَ الْمَصَائِبِ [کافی ، ج2 ، ص256] .

ماجرای پیامبر (صلی الله علیه و آله) که به دعوت شخصی برای طعام به منزلش رفته بودند دیدند مرغی بر روی دیوار تخمی گذاشت. افتاد پائین و روی میخی قرار گرفت. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) تعجب کرد ، صاحب خانه گفت : چرا تعجب می کنید؟ هرگز بلائی به من نرسیده. پیامبر (صلی الله علیه و آله) بلند شدند و از خانه

بیرون رفتند و فرمودند : مَنْ لَمْ یرْزَأْ فَمَا لِلَّهِ فِیهِ مِنْ حَاجَهٍ [کافی ، ج2 ، ص256] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : إن الله عز و جل لیتعاهد عبده المون بالبلاء کما یتعاهد الرجل أهله بالهدیه [المؤمن ، ص21] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : المصائب منح من الله و الفقر عند الله مثل الشهاده و لا یعطیه من عباده إلا من أحب [التمحیص ، ص46] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَنْ تَکونُوا مُومِنِینَ حَتَّی تَعُدُّوا الْبَلَاءَ نِعْمَهً وَ الرَّخَاءَ مُصِیبَهً وَ ذَلِک أَنَّ الصَّبْرَ عَلَی الْبَلَاءِ أَفْضَلُ مِنَ الْغَفْلَهِ عِنْدَ الرَّخَاءِ [صفات الشیعه ، ص34] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : البلاء زین للمؤمن و کرامه لمن عقل لأن فی مباشرته الصبر علیه و الثبات عنده تصحیح نسبه الإیمان [مصباح الشریعه ، ص183] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : الْمُومِنُ لَا یمْضِی عَلَیهِ أَرْبَعُونَ لَیلَهً إِلَّا عَرَضَ لَهُ أَمْرٌ یحْزُنُهُ یذَکرُ بِهِ [کافی ، ج2 ، ص254] .

وَ لَقَدْ أَخَذْنا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِینَ وَ نَقْصٍ مِنَ الثَّمَراتِ لَعَلَّهُمْ یذَّکرُونَ [اعراف/130] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إذا رأیت ربک یوالی علیک البلاء فاشکره [غررالحکم ، ص99] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : یا ابْنَ آدَمَ إِذَا رَأَیتَ رَبَّک سُبْحَانَهُ یتَابِعُ عَلَیک نِعَمَهُ وَ أَنْتَ تَعْصِیهِ فَاحْذَرْهُ [نهج البلاغه ، حکمت 25] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إِنَّ الْبَلَاءَ لِلظَّالِمِ أَدَبٌ [جامع الأخبار ، ص113] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إن الله لیعتذر إلی عبده المحوج المؤمن کما یعتذر أخ إلی أخیه فیقول و عزتی ما أفقرتک

لهوان کان لک علی ارفع هذا الغطاء فانظر ما عوضتک من الدنیا قال فیکشف فینظر إلی ما عوضه الله تعالی من الدنیا فیقول ما ضرنی یا رب ما منعتنی مع ما قد عوضتنی [مشکاه الأنوار ، ص275] .

لَعَلَّهُمْ یتَضَرَّعُونَ [انعام/42] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ الْمُومِنَ لَیدْعُو اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِی حَاجَتِهِ فَیقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَخِّرُوا إِجَابَتَهُ شَوْقاً إِلَی صَوْتِهِ وَ دُعَائِهِ [کافی ، ج2 ، ص490] .

6. رمز موفقیت در آزمایش

1. داشتن جهان بینی

1.طلبی از خدا نداشتیم ، استقلالی نداریم ، دنیا محل عبور و آخرت دار قرار است.إِنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَیهِ راجِعُونَ [بقره/156] .

2. توجه به حضور خدا

1.قالَ لا تَخافا إِنَّنِی مَعَکما أَسْمَعُ وَ أَری [طه/46] .

2.وَ اصْنَعِ الْفُلْک بِأَعْینِنا [هود/37] .

3. جریان شکنجه شدن محمد بن عمیر و از دست دادن توان پس از خوردن 25 شلاق و تقویت پیدا کردن از سخن دوستش که گفت : اذکر موقفک بین یدی الله تعالی.

قال محمد بن یونس بن عبد الرحمن یقول یا محمد بن أبی عمیر اذکر موقفک بین یدی الله تعالی [رجال الکشی ، ص591] .

3. استمداد از خدا

1.اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ [بقره/153] .

2. عَنْ یوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَام : أَنَّ النَّبِی ص کانَ إِذَا نَزَلَ بِأَهْلِهِ شِدَّهٌ أَمَرَهُمْ بِالصَّلَاهِ ثُمَّ قَرَأَ وَ أْمُرْ أَهْلَک بِالصَّلاهِ وَ اصْطَبِرْ عَلَیها [(طه-132)] [مسکن الفؤاد ، ص50] .

4. توجه به پاداش

1.وَ لَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ ما كانُوا يعْمَلُونَ [نحل/96] .

2.فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ وَ لا يسْتَخِفَّنَّک الَّذِينَ لا يوقِنُونَ

[روم/60] .

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : فَالْمُتَّقُونَ صَبَرُوا أَياماً قَصِيرَةً أَعْقَبَتْهُمْ رَاحَةً طَوِيلَةً [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

4. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ عَظِيمَ الْأَجْرِ لَمَعَ عَظِيمِ الْبَلَاءِ وَ مَا أَحَبَّ اللَّهُ قَوْماً إِلَّا ابْتَلَاهُمْ [کافی ، ج2 ، ص252] .

5. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَوْ يعْلَمُ الْمُومِنُ مَا لَهُ مِنَ الْأَجْرِ فِی الْمَصَائِبِ لَتَمَنَّی أَنَّهُ قُرِّضَ بِالْمَقَارِيضِ [کافی ، ج2 ، ص255] .

6. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَبْدِی الْمُومِنَ لَا أَصْرِفُهُ فِی شَیءٍ إِلَّا جَعَلْتُهُ خَيراً لَهُ فَلْيرْضَ بِقَضَائِی وَ لْيصْبِرْ عَلَی بَلَائِی وَ لْيشْكرْ نَعْمَائِی أَكْتُبْهُ يا مُحَمَّدُ مِنَ الصِّدِّيقِينَ عِنْدِی [کافی ، ج2 ، ص61] .

5. آشنائی با قبول شدگان

1.وَ لَنَصْبِرَنَّ عَلی ما آذَيتُمُونا [ابراهيم/12] .

2.فَاصْبِرْ كما صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ [احقاف/35] .

3.وَ لَقَدْ كذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِک فَصَبَرُوا عَلی ما كذِّبُوا [انعام/34] .

4.كما كتِبَ عَلَی الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكمْ [بقره/183] .

5.فَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ [طه/72] .

6. عموميت امتحان

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَ لَمّا يأْتِكمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْساءُ وَ الضَّرّاءُ وَ زُلْزِلُوا حَتّی يقُولَ الرَّسُولُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتی نَصْرُ اللَّهِ أَلا إِنَّ نَصْرَ اللّهِ قَرِيبٌ [بقره/214] .

آزمايش همه انسانها سنت الهی است :

أَ حَسِبَ النّاسُ أَنْ يتْرَكوا أَنْ يقُولُوا آمَنّا وَ هُمْ لا يفْتَنُونَ [عنكبوت/2] .

ما كانَ اللّهُ لِيذَرَ الْمُومِنِينَ عَلى ما أنْتُمْ عَلَيهِ حَتّى يمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطّيبِ [آل عمران/179] .

امتحان یکی از نوامیس لا یتغیر و

ثابت الهی است و از آیات قرآن استفاده می شود که تمام افراد بشر مومن و کافر و منافق ، محسن و مسی ء ، پیامبر ومردم و... مورد امتحان قرار می گیرند. [المیزان ، ج4 ، ص31]

فقط مسئله ای که هست این است که شدت و ضعف امتحان ، بسته به ایمان و کفر است ، هر که بامش بیش برفش بیشتر.

هر که در این باب مقرب تر است جام بلا بیشترش می دهند

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ بَلَاءً الْأَنْبِیاءُ ثُمَّ الَّذِینَ یلُونَهُمْ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ [کافی ، ج2 ، ص252] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّمَا الْمُومِنُ بِمَنْزِلَهِ کفَّهِ الْمِیزَانِ کلَّمَا زِیدَ فِی إِیمَانِهِ زِیدَ فِی بَلَائِهِ [کافی ، ج2 ، ص253] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : یبْتَلَی الْمَرْءُ عَلَی قَدْرِ حُبِّهِ [جامع الأخبار ، ص114] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إِنَّ الْبَلَاءَ أَسْرَعُ إِلَی شِیعَتِنَا مِنَ السَّیلِ إِلَی قَرَارِ الْوَادِی [التمحیص ، ص30] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّمَا یبْتَلِی اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی الْمُومِنِینَ مِنْ عِبَادِهِ عَلَی قَدْرِ مَنَازِلِهِمْ عِنْدَهُ [أمالی مفید ، ص39] .

7. عکس العمل مردم درمقابل بلا

1. جز (علیه السلام) :

إِذا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعاً [معارج/20] .

وَ أَمّا إِذا مَا ابْتَلاهُ فَقَدَرَ عَلَیهِ رِزْقَهُ فَیقُولُ رَبِّی أَهانَنِ [فجر/16] .

امام صادق (علیه السلام) : به پدر فرزند از دست داده فرمود : فَمُصَابُک بِتَرْکک الِاسْتِعْدَادَ لَهُ أَعْظَمُ مِنْ مُصَابِک بِوَلَدِک [أمالی صدوق ، ص358] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لأن العبد إذا تکامل الإیمان ابتلیته فی قوته فإن جزع ردت علیه قوته و إن صبر باهیت

به ملائکتی [التمحیص ، ص45] .

2. صبر :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إن صبر باهیت به ملائکتی [التمحیص ، ص45] .

وَ بَشِّرِ الصّابِرِینَ الَّذِینَ إِذا أَصابَتْهُمْ مُصِیبَهٌ قالُوا إِنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَیهِ راجِعُونَ [بقره/155-156] .

إِنَّما یوَفَّی الصّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَیرِ حِسابٍ [زمر/10] .

3. شکر و رضا :

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : اللهم لک الحمد حمد الشاکرین علی مصابهم [کامل الزیارات ، ص177] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لَیسَ هَذَا مِنْ مَوَاطِنِ الصَّبْرِ وَ لَکنْ مِنْ مَوَاطِنِ الْبُشْرَی وَ الشُّکرِ [نهج البلاغه ، خطبه 156] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إذا أحب الله عبد ابتلاه فإن صبر اجتباه فإن رضی اصطفاه [مسکن الفؤاد ، ص84] .

4. به آغوش مصیبت رفتن :

وَ لا عَلَی الَّذِینَ إِذا ما أَتَوْکَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لا أَجِدُ ما أَحْمِلُکمْ عَلَیهِ تَوَلَّوْا وَ أَعْیُنُهُمْ تَفِیضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَناً أَلاّ یجِدُوا ما ینْفِقُونَ [توبه/92] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : نزلت منهم أنفسهم فی البلاء کالذی نزلت فی الرخاء [تحف العقول ، ص159] .

8. اشاره به مواردی از آزمایش

1.ابراهیم (علیه السلام) :

وَ إِذِ ابْتَلی إِبْراهِیمَ رَبُّهُ بِکلِماتٍ فَأَتَمَّهُنَّ [بقره/124] .

فَبَشَّرْناهُ بِغُلامٍ حَلِيمٍ فَلَمّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قالَ يا بُنَى إِنِّى أرى فِى الْمَنامِ أَنِّى أَذْبَحُکَ فَانْظُرْ ماذا تَرى قالَ يا أَبَتِ افْعَلْ ما تُومَرُ سَتَجِدُنِى إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّابِرِينَ فَلَمّا أَسْلَما وَ تَلَّهُ لِلْجَبِينِ [صافات/101-103] .

إِنَّ هذا لَهُوَ الْبَلاءُ الْمُبِينُ [صافات/106] .

2.سليمان (عليه السلام) :

قالَ الَّذِى عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكتابِ أَنَا آتِيک بِهِ

قَبْلَ أَنْ یرْتَدَّ إِلَیک طَرْفُک فَلَمّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قالَ هذا مِنْ فَضْلِ رَبِّی لِیبْلُوَنِی أَ أَشْکرُ أَمْ أَکفُرُ [نمل/40] .

3.موسی (علیه السلام) :

وَ فَتَنّاک فُتُوناً [طه/40] . (امتحانات مکرر و دشوار)

فَلَبِثْتَ سِنِینَ فِی أَهْلِ مَدْینَ ثُمَّ جِئْتَ عَلی قَدَرٍ یا مُوسی [طه/40] .

افراد یا گروههای مورد آزمایش :

4.حضرت داود (علیه السلام) :

وَ ظَنَّ داوُدُ أَنَّما فَتَنّاهُ [ص/24] .

5.بنی اسرائیل :

قَدْ فَتَنّا قَوْمَک مِنْ بَعْدِک وَ أَضَلَّهُمُ السّامِرِی [طه/85] .

6.قوم حضرت صالح (علیه السلام) :

إِنّا مُرْسِلُوا النّاقَهِ فِتْنَهً لَهُمْ [قمر/27] .

7.مسلمانان در جنگ احد :

وَ لِیبْتَلِی اللّهُ ما فِی صُدُورِکمْ وَ لِیمَحِّصَ ما فِی قُلُوبِکمْ [آل عمران/154] .

8.مسلمانان درجنگ احزاب :

هُنالِک ابْتُلِی الْمُومِنُونَ وَ زُلْزِلُوا زِلْزالاً شَدِیداً [احزاب/11] .

1. آسیب های جامعه

1. گناه علنی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْمَعْصِیهَ إِذَا عَمِلَ بِهَا الْعَبْدُ سِرّاً لَمْ تَضُرَّ إِلَّا عَامِلَهَا وَ إِذَا عَمِلَ بِهَا عَلَانِیهً وَ لَمْ یغَیرْ عَلَیهِ أَضَرَّتْ بِالْعَامَّهِ [قرب الإسناد ،

ص26] .

(نقش روزنامه ها و افشاگری های نابجا)

2. شایعه

إِنْ جاءَكمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَنُوا أَنْ تُصيبُوا قَوْماً بِجَهالَهٍ فَتُصْبِحُوا عَلى ما فَعَلْتُمْ نادِمينَ [حجرات/6] .

پیامبر (ص) ولید بن عقبه را فرستاد تا زکات هایی را که حارث جمع کرده تحویل بگیرد و بیاورد. رفت و برگشت و به دروغ گفت حارث زکات ها را نمی دهد و حتی می خواست مرا بکشد که من فرار کردم. سپس مردم آماده مقابله شدند که حارث خدمت پیامبر (ص) رسید و گفت : من اصلاً ولید را ندیده ام. دروغ می گوید. آیه نازل شد.

قال فی المیزان نزول

الایه فی حق الولید مستفیض من الطریقین.

3. افسردگی وبی نشاطی

وَ لا تَهِنُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كنْتُمْ مُومِنينَ [آل عمران/139] .

برای دلداری مسلمین شکست خورده احد نازل شدوَ لا تَهِنُواز وهن به معنای سستی (خواه در جسم یا روح و اراده)

وَ أَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كنْتُمْ مُومِنينَاشاره به این است که شکست شما در واقع برای نافرمانی از امر پیامبر (ص) بود. از هم اکنون باز اگر از این تجربه تلخ استفاده کنید و ایمان آورید باز پیروزی نهایی از آن شماست.

4. زخم زبان ها

وَ لَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذينَ أُوتُوا الْكتابَ مِنْ قَبْلِكمْ وَ مِنَ الَّذينَ أَشْرَكوا أَذىً كثيراً وَ إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا فَإِنَّ ذلِک مِنْ عَزْمِ الْأُمُور [آل عمران/186] .

شأن نزول آیه :

از یک سو اموال مهاجران به مصادره مشرکان در مکه درآمد و از سوی دیگر در مدینه گرفتار یهود شدند و از همه سخت تر شاعران مشرک کینه توز و بدزبان نسبت به دختران و زنان مسلمان اشعار عشقی و هجوکننده می سرودند تا از نظر روانی مسلمانان را در فشار قرار دهند. نام آن شاعر کعب بن اشرف بود که پیامبر (ص)

5. نفاق

1 -سوگندها : اتَّخَذُوا أَيمانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبيلِ اللّهِ [مجادله/16] .

2 -اشک ها : وَ جاو أَباهُمْ عِشاءً يبْكونَ [يوسف/16] .

3 -نفاق ها و گفتارها : وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يعْجِبُک قَوْلُهُ فِی الْحَياهِ الدُّنْيا وَ يشْهِدُ اللّهَ عَلی ما فی قَلْبِهِ وَ هُوَ أَلَدُّ الْخِصامِ [بقره/204] .

6. حاکمیت سلاطین

1 -إِنَّ الْمُلُوک إِذا دَخَلُوا قَرْيةً أَفْسَدُوها وَ جَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِها أَذِلّةً وَ كذلِک يفْعَلُون [نمل/034] .

.7

کم رنگ شدن عدالت اجتماعی

1 - قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَنْ تُقَدَّسَ أُمَّهٌ لَا یوخَذُ لِلضَّعِیفِ فِیهَا حَقُّهُ مِنَ الْقَوِی غَیرَ مُتَتَعْتِع (نه به زحمت) [نهج البلاغه ، نامه 053] .

2 - قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ثَلَاثٌ إِنْ حَفِظْتَهُنَّ وَ عَمِلْتَ بِهِنَّ کفَتْک مَا سِوَاهُنَّ وَ إِنْ تَرَکتَهُنَّ لَمْ ینْفَعْک شَیءٌ سِوَاهُنَّ قَالَ وَ مَا هُنَّ یا أَبَا الْحَسَنِ قَالَ إِقَامَهُ الْحُدُودِ عَلَی الْقَرِیبِ وَ الْبَعِیدِ وَ الْحُکمُ بِکتَابِ اللَّهِ فِی الرِّضَا وَ السَّخَطِ وَ الْقَسْمُ بِالْعَدْلِ بَینَ الْأَحْمَرِ وَ الْأَسْوَدِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ لَعَمْرِی لَقَدْ أَوْجَزْتَ وَ أَبْلَغْتَ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص0227] .

8. استعمار

1 فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطاعُوهُ [زخرف/54] .

9. سکوت علماء

1 - قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّمَا هَلَک مَنْ کانَ قَبْلَکمْ حَیثُ مَا عَمِلُوا مِنَ الْمَعَاصِی وَ لَمْ ینْهَهُمُ الرَّبَّانِیونَ وَ الْأَحْبَارُ [کافی ، ج5 ، ص57] .

10. فساد علماء

1 - قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : آفه العامه العالم الفاجر [غررالحکم ، ص47] .

2 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِی إِذَا صَلَحَا صَلَحَ الناس وَ إِذَا فَسَدَا فَسَدَ الناس ا لْأُمَرَاءُ و العُلماءُ [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص70] .

11. سوءاستفاده

1 -وَ اتَّبَعُوا أَمْرَ کلِّ جَبّارٍ عَنیدٍ [هود/59] .

12. نفوذ بیگانه

1 -إِذا أَرَدْنا أَنْ نُهْلِک قَرْیهً أَمَرْنا مُتْرَفیها [اسراء/16] .

13. ارتجاع

أ فَإِنْ ماتَ أوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلى أعْقابِكم [آل عمران/144] .

در احد سنگی لب و دندان پیامبر (ص) را خونی کرد و مصعب بن عمیر که به یاری پیامبر (ص) شتافت حضرت را حفظ ولی خود شهید شد و

چون شباهتی به پیامبر (ص) داشت گفتند که پیامبر (ص) کشته شد.

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا إِنْ تُطیعُوا الَّذینَ کفَرُوا یرُدُّوکمْ عَلی أَعْقابِکمْ فَتَنْقَلِبُوا خاسِرین [آل عمران/149] .

پس از شکست مسلمین در احد یهود و نصاری و مشرکین در لباس نصیحت و دلسوزی مسلمانان را از ادامه کار بازمی داشتند. آیه برای خنثی کردن این طرح است.

14. اسراف

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کتَبَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) إِلَی عُمَّالِه أَدِقُّوا أَقْلَامَکمْ وَ قَارِبُوا بَینَ سُطُورِکمْ وَ احْذِفُوا عَنِّی فُضُولَکمْ وَ اقْصِدُوا قَصْدَ الْمَعَانِی وَ إِیاکمْ وَ الْإِکثَارَ فَإِنَّ أَمْوَالَ الْمُسْلِمِینَ لَا تَحْتَمِلُ الْإِضْرَارَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص310] .

15. بخل

1 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا مَحَقَ الْإِسْلَامَ مَحْقَ الشُّحِّ شَیءٌ [کافی ، ج4 ، ص45] .

16. ظلم

1 - قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فی الجور هلاک الرعیه [غررالحکم ، ص346] .

17. رحم نابجا

1 -رحمه من لایرحم تمنع الرحمه و استبقاء من لایبقی یهلک الامه [شرح آقا جمال بر غرر]

محاکمه کودتاچیان ، تصفیه های بجا

18. گرانفروشی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلَامَهُ غَضَبِ اللَّهِ تَبَارَک وَ تَعَالَی عَلَی خَلْقِهِ جَوْرُ سُلْطَانِهِمْ وَ غَلَاءُ أَسْعَارِهِمْ [کافی ، ج5 ، ص162] .

19. مجریان فاسد

1 - قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : تولی الأراذل و الأحداث الدول دلیل انحلالها و إدبارها [غررالحکم ، ص345] .

2 - قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : دَخَلْتُ بِلَادَکمْ بِأَشْمَالِی (لباس کهنه) هَذِهِ وَ رِحْلَتِی (اثاثیه) وَ رَاحِلَتِی (شتر) هَا هِی فَإِنْ أَنَا خَرَجْتُ مِنْ بِلَادِکمْ بِغَیرِ مَا دَخَلْتُ فَإِنَّنِی مِنَ الْخَائِنِینَ [المناقب ، ج2 ، ص98] .

3 - کتَبَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ

(ع) : لِمُحَمَّدِ بْنِ أَبِی بَکرٍ أَحِبَّ لِعَامَّهِ رَعِیتِک مَا تُحِبُّ لِنَفْسِک وَ أَهْلَ بَیتِک وَ اکرَهْ لَهُمْ مَا تَکرَهُ لِنَفْسِک وَ أَهْلَ بَیتِک فَإِنَّ ذَلِک أَوْجَبُ لِلْحُجَّهِ وَ أَصْلَحُ لِلرَّعِیهِ [أمالی مفید ، ص268] .

20. اختلاف و نزاع

وَ لَقَدْ صَدَقَکمُ اللّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَتّی إِذا فَشِلْتُمْ وَ تَنازَعْتُمْ فِی الْأَمْرِ وَ عَصَیتُمْ مِنْ بَعْدِ ما أَراکمْ ما تُحِبُّونَ مِنْک [آل عمران/152] .

مسلمانان باتلفات و خسارات از احد به مدینه برگشته و می گفتند مگر خدا وعده پیروزی نداده بود؟ آیه آمد که چرا خدا به وعده وفا کرد.إِذْ تَحُسُّونَهُمْاز ماده حسّ به معنای از بین بردن حواس است و کنایه از این است که اوّلِ کار ، دشمن را می کشتید.

درحَتَّی إِذا فَشِلْتُمْ ، إِذادر اینجا به معنای زمان است نه شرطیه

فَشِلْتُمْ (ضعف توأم با ترس) ... به شما نشان داده شد. (آن پیروزی که دوست داشتید.)

21. سختی ها

1 -اِنْ یمْسَسْکمْ قَرْحٌ (در احد) فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ (در بدر) مِثْلُهُ [آل عمران/140] .

همان گونه که آنها پس از شکست ننشستند ، شما هم...

2 -وَ لا تَهِنُوا فِی ابْتِغاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَکونُوا تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ یأْلَمُونَ کما تَأْلَمُونَ وَ تَرْجُونَ مِنَ اللّهِ ما لا یرْجُون [نساء/104] .

ماجرای شعاراُعْلُ هُبَلْدر ذیل تفسیر همین آیه است. [نمونه ، ج4 ، ص107] .

و آیه در ماجرای شکست مسلمانان در احد نازل شد که اگرشما در احد شکست خوردید و دشمنان شما هم در بدر قبلاً شکست خوردند.

وَ زُلْزِلُوا حَتّی یقُولَ الرَّسُولُ وَ الَّذینَ آمَنُوا مَعَهُ مَتی نَصْرُ اللّهِ أَلا إِنَّ نَصْرَ اللّهِ قَرِیبٌ [بقره/214] .

1. آفات

1.احادیث

آفات

1 يوشک الامم ان تداعى عليكم تداعى الالكه على قصعتها قال قائل منهم : من قله نحن يومئذٍ؟ قال : بل أنتم كثير و لكنّكم غثاءٌ كغثاء السّيل لينزعن الله من عدوكم المهابه منكم ، ليقذفنّ فى قلوبكم الوهن قال قائل : يا رسول الله ! و الوهن؟ قال : حبّ الدّنيا و كراهيه الموت [سنن ابى داود ، خ 4297]

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إذا عظمت أمتى الدنيا نزع الله منها هيبه الإسلام [مجموعه ورام ، ج1 ، ص75] .

3 اذا عظّمت امّتى الدّنيا نزعت منها هيبه الاسلام و اذا تركت الامر بالمعروف و النّهى عن المنكر حرمت بركه الوحى و اذا تسابّت امّتى سقطت من عين الله [جامع الصّغير ، ج1 ، ص331 و تفسير جوامع الجامع ، ج1 ، ص470]

4 قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : حُبُّ الدُّنْيا رَأْسُ كلِّ خَطِيئَه [كافى ، ج2 ، ص316] .

5 اذا رأيت امّتى تهاب الظالم ان تقول له انک ظالم فقد تودّع منهم [جامع الصغير ، ج1 ، ص97]

6 صفتى احمد المتوكل... و امته الحمادون... و رهبان بالليل و ليوث بالنّهار [جامع الصغير ، ج2 ، ص64]

7 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن لكل أمه فتنه و إن فتنه أمتى المال [روضه الواعظين ، ج2 ، ص429] .

8 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الدِّينَارَ وَ الدِّرْهَمَ أَهْلَكا مَنْ كانَ قَبْلَكمْ وَ هُمَا مُهْلِكاكمْ [كافى ، ج2 ، ص316] .

9 لكل شى ء آفه و آفه هذا الدّين ولاه السوء

[جامع الصّغير ، ج2 ، ص413]

10 لست اخاف علي امّتى غوغا تقتلهم و لا عدوا يحتاجهم و لكنى اخاف على امّتى ائمه مضلّين ان اطاعوهم فتنوهم و ان عصوهم قتلوهم [نهج الفصاحه ، ص472]

11 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا كانَ أُمَرَاؤكمْ خِيارَكمْ وَ أَغْنِياؤكمْ سُمَحَاءَكمْ وَ أَمْرُكمْ شُورَى بَينَكمْ فَظَهْرُ الْأَرْضِ خَيرٌ لَكمْ مِنْ بَطْنِهَا وَ إِذَا كانَ أُمَرَاؤكمْ شِرَارَكمْ وَ أَغْنِياؤكمْ بُخَلَاءَكمْ وَ أُمُورُكمْ إِلَى نِسَائِكمْ فَبَطْنُ الْأَرْضِ خَيرٌ لَكمْ مِنْ ظَهْرِهَا [تحف العقول ، ص36] .

12 ان اخوف ما اخاف على امّتى الائمه المضلون [كنز ، 28986 و جامع الصغير ، ج1 ، ص334]

13 آفه الدّين ثلاثه : فقيه الفاجر ، امام جائر و مجتهد جاهل [جامع الصّغير ، ج1 ، ص6 شرح شهاب الأخبار ، ص371]

14 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنِّى أَخَافُ عَلَى أُمَّتِى مِنْ بَعْدِى ثَلَاثَةً زَلَّةَ عَالِمٍ وَ حُكمَ جَائِرٍ وَ هَوَى مُتَّبَعٌ [مستدرک الوسائل ، ج17 ، ص358] .

15 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِى إِذَا صَلَحَا صَلَحَتْ أُمَّتِى وَ إِذَا فَسَدَا فَسَدَتْ الْأُمَرَاءُ وَ الْقُرَّاءُ [أمالى صدوق ، ص366] .

16 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِى إِذَا صَلَحَا صَلَحَتْ أُمَّتِى وَ إِذَا فَسَدَا فَسَدَتْ أُمَّتِى قِيلَ : يا رَسُولَ اللَّهِ ! وَ مَنْ هُمَا قَالَ : الْفُقَهَاءُ وَ الْأُمَرَاءُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص36] .

17 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أخوف ما أخاف على أمتى زلات العلماء و ميل الحكماء و سوء التأويل [مجموعه ورام

، ج2 ، ص227] .

18 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّمَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِی ثَلَاثاً شُحّاً مُطَاعاً وَ هَوًی مُتَّبَعاً وَ إِمَاماً ضَالًّا [بحارالأنوار ، ج74 ، ص163] .

19 اخاف علی امّتی من بعدی ثلاثه : زله عالم و جدال منافق بالقرآن و التّکذیب بالقدر [جامع الصّغیر ، ج1 ، ص46 کنز ، خ28966]

20 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَشَدُّ مَا یتَخَوَّفُ عَلَی أُمَّتِی ثَلَاثَهٌ زَلَّهُ عَالِمٍ أَوْ جِدَالُ مُنَافِقٍ بِالْقُرْآنِ أَوْ دُنْیا تَقْطَعُ رِقَابَکمْ فَاتَّهِمُوهَا عَلَی أَنْفُسِکمْ [خصال صدوق ، ج1 ، ص163] .

21 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَیکمْ بَعْدِی کلُّ مُنَافِقٍ عَلِیمِ اللِّسَانِ [منیه المرید ، ص137] .

22 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَکثَرَ مَا أَخَافُ عَلَی أُمَّتِی مِنْ بَعْدِی رَجُلٌ ینَاوِلُ الْقُرْآنَ یضَعُهُ عَلَی غَیرِ مَوَاضِعِهِ [منیه المرید ، ص369] .

23 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَیکمُ الشِّرْک الْأَصْغَرُ قَالُوا وَ مَا الشِّرْک الْأَصْغَرُ قَالَ : هُوَ الرِّیاءُ [منیه المرید ، ص317] .

24 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَخَافُ عَلَی أُمَّتِی الشِّرْک فَقُلْتُ أَ یشْرِکونَ مِنْ بَعْدِک؟ فَقَالَ : أَمَا إِنَّهُمْ لَا یعْبُدُونَ شَمْساً وَ لَا قَمَراً وَ لَا وَثَناً وَ لَا حَجَراً وَ لَکنَّهُمْ یرَاءُونَ بِأَعْمَالِهِمْ وَ الرِّیاءُ هُوَ الشِّرْک [مجموعه ورام ، ج2 ، ص233] .

25 قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ (ع) : أَلَا إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَیکمْ خَصْلَتَانِ اتِّبَاعُ الْهَوَی وَ طُولُ الْأَمَلِ أَمَّا اتِّبَاعُ الْهَوَی فَیصُدُّ عَنِ الْحَقِّ وَ طُولُ الْأَمَلِ ینْسِی الْآخِرَهَ [عوالیالآللی ، ج4 ، ص76

] .

26 اخاف على امّتى ثلاثا : ضلاله الاهواء و اتباع الشّهوات فى البطون و الفروج و الغفله بعد المعرفه [كنز ، 28967 جامع الصّغير ، ج1 ، ص47]

27 لاتبكوا على الذين اذا وليه اهله و لكن ابكوا عليه اذا وليه غير اهله [جامع الصّغير ، ج1 ، ص728]

28 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثٌ أَخَافُهُنَّ عَلَى أُمَّتِى مِنْ بَعْدِى الضَّلَالَهُ بَعْدَ الْمَعْرِفَهِ وَ مَضَلَّاتُ الْفِتَنِ وَ شَهْوَهُ الْبَطْنِ وَ الْفَرْجِ [كافى ، ج2 ، ص79] .

29 اخوف ما اخاف على امتى ثلاث : ضلاله الأهواء و اتباع الشهوات فى البطن و الفرج و العجب [تفسير الدر المنثور ، ج3 ، ص63]

30 الْقُطْبُ الرَّاوَنْدِى فِى لُبِّ اللُّبَابِ ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ : " دَخَلْتُ عَلَى النَّبِى (ص) وَ هُوَ نَائِمٌ عَلَى حَصِيرٍ قَدْ أَثَّرَ فِى جَنْبِهِ قَالَ أَ مَعَک أَحَدٌ غَيرُک؟ قُلْتُ : لَا قَالَ : اعْلَمْ أَنَّهُ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلِى وَ طَالَ شَوْقِى إِلَى لِقَاءِ رَبِّى وَ إِلَى لِقَاءِ إِخْوَانِى الْأَنْبِياءِ قَبْلِى ثُمَّ قَالَ : لَيسَ شَىءٌ أَحَبَّ إِلَى مِنَ الْمَوْتِ وَ لَيسَ لِلْمُؤمِنِ رَاحَهٌ دُونَ لِقَاءِ اللَّهِ ثُمَّ بَكى قُلْتُ : لِمَ تَبْكى قَالَ : وَ كيفَ لَا أَبْكى وَ أَنَا أَعْلَمُ مَا ينْزِلُ بِأُمَّتِى مِنْ بَعْدِى قُلْتُ : وَ مَا ينْزِلُ مِنْ بَعْدِک يا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ : الْأَهْوَاءُ الْمُخْتَلِفَهُ وَ قَطِيعَهُ الرَّحِمِ وَ حُبُّ الْمَالِ وَ الشَّرَفِ وَ إِظْهَارُ الْبِدْعَهِ " [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص64] .

31 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنى أكثر ما أخاف عليكم ما يخرج الله لكم

من برکات الأرض فقیل و ما برکات الأرض قال زهره الدنیا [مجموعه ورام ، ج1 ، ص133] .

32 اخوف ما اخاف علی امّتی زهره الدّنیا و کثرتها [تفسیر نور الثقلین ، ج4 ، ص579]

33 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أخوف ما أخاف علی أمتی أن یکثر لهم المال فیتحاسدون و یقتتلون [مجموعه ورام ، ج1 ، ص127] .

34 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ صَلَاحَ أَوَّلِ هَذِهِ الْأُمَّهِ بِالزُّهْدِ وَ الْیقِینِ وَ هَلَاک آخِرِهَا بِالشُّحِّ وَ الْأَمَلِ [أمالی صدوق ، ص227] .

35 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَی أُمَّتِی مِنْ بَعْدِی هَذِهِ الْمَکاسِبُ الْحَرَامُ وَ الشَّهْوَهُ الْخَفِیهِ وَ الرِّبَا [کافی ، ج5 ، ص124] .

36 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَزَالُ أُمَّتِی بِخَیرٍ مَا لَمْ یتَخَاوَنُوا وَ أَدَّوُا الْأَمَانَهَ وَ آتَوُا الزَّکاهَ وَ إِذَا لَمْ یفْعَلُوا ذَلِک ابْتُلُوا بِالْقَحْطِ وَ السِّنِینَ [ثواب الأعمال ، ص251] .

37 اخشی ما خشیت علی امّتی کبر البطن مداومه النّوم و الکسل و ضعف الیقین [جامع الصّغیر ، ج1 ، ص49 و نهج الفصاحه ، ص19]

38 الْقُطْبُ الرَّاوَنْدِی فِی لُبِّ اللُّبَابِ ، عَنِ النَّبِی (ص) أَنَّهُ قَالَ : " إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَی أُمَّتِی عَمَلُ قَوْمِ لُوطٍ فَلْتَرْتَقِبْ أُمَّتِی الْعَذَابَ إِذَا تَکافَی الرِّجَالُ بِالرِّجَالِ وَ النِّسَاءُ بِالنِّسَاءِ" [مستدرک الوسائل ، ج14 ، ص347] .

39 اذا تبایعتم بالعینه و اخذتم اذناب البقر و رضیتم بالزّرع و ترکتم الجهاد سلّط الله علیکم ذلاً لاینزعه حتی ترجعوا الی دینک [جامع الصّغیر ، ج1 ،

ص81]

40 ان فناء امّتی بعضها ببعض

41 ایتها الامه انّی لااخاف فیما لاتعلمون و لکن انظروا کیف تعملون فیما تعلمون [جامع الصّغیر ، ج1 ، ص467]

42 قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : لَنْ تُقَدَّسَ أُمَّهٌ لَا يوخَذُ لِلضَّعِيفِ فِيهَا حَقُّهُ مِنَ الْقَوِى غَيرَ تَعْتِعٍ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

43 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنِّى أَخَافُ عَلَيكمُ اسْتِخْفَافاً بِالدِّينِ وَ بَيعَ الْحُكمِ وَ قَطِيعَهَ الرَّحِمِ وَ أَنْ تَتَّخِذُوا الْقُرْآنَ مَزَامِيرَ وَ تُقَدِّمُونَ أَحَدَكمْ وَ لَيسَ بِأَفْضَلِكَمْ فِى الدِّين [صحیفه الرضا (ع) ، ص77] .

44 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّمَا مَثَلُ أَهْلِ بَيتِى فِى هَذِهِ الْأُمَّهِ مَثَلُ سَفِينَهِ نُوحٍ فِى لُجَّهِ الْبَحْرِ مَنْ رَكبَهَا نَجَا وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا غَرِقَ [رجال الکشی ، ص26] .

45 انکم ستبتلون فی اهل بیتی من بعدی [جامع الصّغیر ، ج1 ، ص388]

46 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنِّى قَدْ تَرَكتُ فِيكمُ الثَّقَلَينِ مَا إِنْ تَمَسَّكتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِى وَ أَحَدُهُمَا أَكبَرُ مِنَ الآخَرِ كتَابُ اللَّهِ حَبْلٌ مَمْدُودٌ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ وَ عِتْرَتِى أَهْلُ بَيتِى أَلَا وَ إِنَّهُمَا لَنْ يفْتَرِقَا حَتَّى يرِدَا عَلَى الْحَوْضَ [کمال الدین ، ج1 ، ص238] .

47 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنِّى قَدْ خَلَّفْتُ فِيكمْ شَيئَينِ لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِى أَبَداً مَا أَخَذْتُمْ بِهِمَا وَ عَمِلْتُمْ بِمَا فِيهِمَا كتَابَ اللَّهِ وَ سُنَّتِى فَإِنَّهُمَا لَنْ يفْتَرِقَا حَتَّى يرِدَا عَلَى الْحَوْضَ [کمال الدین ، ج1 ، ص235] .

48 ان رحی الاسلام ستدور فحیث ما دار القرآن ، فدوروا به یوشک السلطان و القرآن ان یقتتلا

و يتفرقا انه سيكون عليكم ملوک يحكون لكم بحكم و لم بغيره فان اطعتموهم اضلوكم و ان عصيتموهم قتلوكم قالوا : يا رسول الله ! فكيف بنا ان ادركنا ذلک؟ قال : تكونوا كاصحاب عيسى (ع) [تفسير الدّر المنثور]

49016870 لاتختلفوا فان من كان قبلكم اختلفوا فهلكوا [كنز ، خ894]

50 ما اختلفت امّه بعد نبيها الّا طهر اهل باطلها على اهل حقّها [كنز ، خ929]

51 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيسَ فِی أُمَّتِی رَهْبَانِيهٌ وَ لَا سِياحَهٌ وَ لَا زَمٌّ يعْنِی سُكوتٌ [معانى الأخبار ، ص173] .

52 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا عَمِلَتْ أُمَّتِی خَمْسَ عَشْرَهَ خَصْلَهً حَلَّ بِهَا الْبَلَاءُ قِيلَ : يا رَسُولَ اللَّهِ! وَ مَا هِی؟ قَالَ : إِذَا كانَتِ الْمَغَانِمُ دُوَلًا وَ الْأَمَانَهُ مَغْنَماً وَ الزَّكاهُ مَغْرَماً وَ أَطَاعَ الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ وَ عَقَّ أُمَّهُ وَ بَرَّ صَدِيقَهُ وَ جَفَا أَبَاهُ وَ كانَ زَعِيمُ الْقَوْمِ أَرْذَلَهُمْ وَ الْقَوْمُ أَكرَمَهُ مَخَافَهَ شَرِّهِ وَ ارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ فِی الْمَسَاجِدِ وَ لَبِسُوا الْحَرِيرَ وَ اتَّخَذُوا الْقَينَاتِ وَ ضَرَبُوا بِالْمَعَازِفِ وَ لَعَنَ آخِرُ هَذِهِ الْأُمَّهِ أَوَّلَهَا فَلْيرْتَقَبْ عِنْدَ ذَلِک ثَلَاثَهٌ الرِّيحُ الْحَمْرَاءُ أَوِ الْخَسْفُ أَوِ الْمَسْخُ [خصال صدوق ، ج2 ، ص500] .

53 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا الْتَبَسَتْ عَلَيكمُ الْفِتَنُ كقِطَعِ اللَّيلِ الْمُظْلِمِ فَعَلَيكمْ بِالْقُرْآنِ فَإِنَّهُ شَافِعٌ مُشَفَّعٌ وَ مَاحِلٌ مُصَدَّقٌ وَ مَنْ جَعَلَهُ أَمَامَهُ قَادَهُ إِلَى الْجَنَّهِ وَ مَنْ جَعَلَهُ خَلْفَهُ سَاقَهُ إِلَى النَّار [كافى ، ج2 ، ص598] .

54 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِی! إِنَّ الْقَوْمَ سَيفْتَنُونَ بِأَمْوَالِهِمْ وَ يمُنُّونَ بِدِينِهِمْ عَلَى

رَبِّهِمْ وَ يتَمَنَّوْنَ رَحْمَتَهُ وَ يأْمَنُونَ سَطْوَتَهُ وَ يسْتَحِلُّونَ حَرَامَهُ بِالشُّبُهَاتِ الْكَاذِبَهِ وَ الْأَهْوَاءِ السَّاهِيهِ فَيسْتَحِلُّونَ الْخَمْرَ بِالنَّبِيذِ وَ السُّحْتَ بِالْهَدِيهِ وَ الرِّبَا بِالْبَيعِ [نهج البلاغه ، خطبه 156] .

55 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْفُقَهَاءُ أُمَنَاءُ الرُّسُلِ مَا لَمْ يدْخُلُوا فِی الدُّنْيا قِيلَ : يا رَسُولَ اللَّهِ ! وَ مَا دُخُولُهُمْ فِی الدُّنْيا قَالَ اتِّبَاعُ السُّلْطَانِ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِک فَاحْذَرُوهُمْ عَلَی دِينِكمْ [كافی ، ج1 ، ص46] .

56 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : وَجَدْنَا فِی كتَابِ رَسُولِ اللَّهِ ص إِذَا ظَهَرَ الزِّنَا مِنْ بَعْدِی كثُرَ مَوْتُ الْفَجْأَهِ وَ إِذَا طُفِّفَ الْمِكيالُ وَ الْمِيزَانُ أَخَذَهُمُ اللَّهُ بِالسِّنِينَ وَ النَّقْصِ وَ إِذَا مَنَعُوا الزَّكَاهَ مَنَعَتِ الْأَرْضُ بَرَكتَهَا مِنَ الزَّرْعِ وَ الثِّمَارِ وَ الْمَعَادِنِ كلِّهَا وَ إِذَا جَارُوا فِی الْأَحْكامِ تَعَاوَنُوا عَلَی الظُّلْمِ وَ الْعُدْوَانِ وَ إِذَا نَقَضُوا الْعَهْدَ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيهِمْ عَدُوَّهُمْ وَ إِذَا قَطَّعُوا الْأَرْحَامَ جُعِلَتِ الْأَمْوَالُ فِی أَيدِی الْأَشْرَارِ وَ إِذَا لَمْ يأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ ينْهَوْا عَنِ الْمُنْكرِ وَ لَمْ يتَّبِعُوا الْأَخْيارَ مِنْ أَهْلِ بَيتِی سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيهِمْ شِرَارَهُمْ فَيدْعُوا خِيارُهُمْ فَلَا يسْتَجَابُ لَهُمْ [كافی ، ج2 ، ص374] .

57 قَالَ الْكاظِمُ (ع) : مَنْ مَاتَ بِغَيرِ إِمَامٍ مَاتَ مِيتَهً جَاهِلِيهً [إختصاص مفيد ، ص268] .

1. آمار

1. اهمیت آمار

1. آمار اشیا درعلم الهی

وَ كلُّ صَغيرٍ وَ كبيرٍ مُسْتَطَرٌ [قمر/53] .

وَ لا أَصْغَرَ مِنْ ذلِک وَ لا أَكبَرَ إِلاّ فی كتابٍ مُبينٍ [يونس/61] .

وَ لا أَصْغَرُ مِنْ ذلِک وَ لا أَكبَرُ إِلاّ فی كتابٍ مُبينٍ [سبأ/3] .

أَنَّ اللّهَ قَدْ أَحاطَ بِكلِّ شَیءٍ عِلْماً [طلاق/12] .

وَ ما

تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَهٍ إِلاّ يعْلَمُها وَ لا حَبَّهٍ فى ظُلُماتِ الْأَرْضِ وَ لا رَطْبٍ وَ لا يابِسٍ إِلاّ فى كتابٍ مُبينٍ [انعام/59] .

لا يغادِرُ صَغيرَهً وَ لا كبيرَهً إِلاّ أَحْصاها [كهف/49] .

هستى بر اساس آمار است : إِنّا كلَّ شَىءٍ خَلَقْناهُ بِقَدَرٍ [قمر/49] .

آمار ثبت و ضبط است : وَ كلَّ شَىءٍ أَحْصَيناهُ فى إِمامٍ مُبينٍ [يس/12] .

آفريدگار همه چيز را با دقّت مى داند : وَ أَحْصى كلَّ شَىءٍ عَدَداً [جن/28] .

2. امر به آمارگيرى درقرآن

گردش خورشيد و ماه براى اطّلاع بر حساب و ارقام است : هُوَ الَّذى جَعَلَ الشَّمْسَ ضِياءً وَ الْقَمَرَ نُوراً وَ قَدَّرَهُ مَنازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنينَ وَ الْحِساب [يونس/5] .

وَ جَعَلْنَا اللَّيلَ وَ النَّهارَ آيتَينِ فَمَحَوْنا آيهَ اللَّيلِ وَ جَعَلْنا آيهَ النَّهارِ مُبْصِرَهً لِتَبْتَغُوا فَضْلاً مِنْ رَبِّكمْ وَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنينَ وَ الْحِسابَ [اسراء/12] .

انسان لازم است بر آمار و ارقام اطّلاع داشته باشد. در قرآن دو مرتبه فرمود : لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنينَ وَ الْحِسابَ

3.عدد در قرآن

1) قل هوالله احد [توحيد/1] .

2) ثانِى اثْنَينِ [توبه/40] .

3) سَيقُولُونَ ثَلاثَهٌ [كهف/22] .

4) أَرْبَعُ شَهاداتٍ [نور/6] .

5) يقُولُونَ خَمْسَهٌ [كهف/22] .

6) خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ فى سِتَّهِ أَيامٍ [اعراف/54] .

7) سَبْعَ سَماواتٍ [بقره/29].

8) ثَمانِيهَ أَزْواجٍ [انعام/143].

9) وَ لَقَدْ آتَينا مُوسى تِسْعَ آياتٍ بَيناتٍ [اسراء/101].

10) تِلْک عَشَرَهٌ كامِلَهٌ [بقره/196].

11) أَحَدَ عَشَرَ كوْكباً [يوسف/4].

12) اثْنَى عَشَرَ نَقيباً [مائده/12

] .

19) عَلَيها تِسْعَةَ عَشَر [مدثر/30] .

20) إِنْ يكنْ مِنْكمْ عِشْرُونَ صابِرُون [انفال/65] .

30) وَ واعَدْنا مُوسى ثَلاثينَ لَيلَةً [اعراف/142] .

40) فَتَمَّ ميقاتُ رَبِّهِ أَرْبَعينَ لَيلَةً [اعراف/142] .

50) أَلْفَ سَنَهٍ إِلاّ خَمْسينَ عاماً [عنكبوت/14] .

60) فَإِطْعامُ سِتِّينَ مِسْكيناً [مجادله/4] .

70) إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعينَ مَرَّةً [توبه/80] .

80) فَاجْلِدُوهُمْ ثَمانينَ جَلْدَةً [نور/4] .

99) لَهُ تِسْعٌ وَ تِسْعُونَ نَعْجَةً [ص/23] .

100) الزّانِيهُ وَ الزّانى فَاجْلِدُوا كلَّ واحِدٍ مِنْهُما مِائَةَ جَلْدَهٍ [نور/2] .

200) عِشْرُونَ صابِرُونَ يغْلِبُوا مِائَتَينِ [انفال/65] .

300) وَ لَبِثُوا فى كهْفِهِمْ ثَلاثَ مِائَهٍ سِنينَ [كهف/25] .

1000) لَيلَهُ الْقَدْرِ خَيرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ [قدر/3] .

2000) إِنْ يكنْ مِنْكمْ أَلْفٌ يغْلِبُوا أَلْفَينِ بِإِذْنِ اللّهِ [انفال/66] .

3000) أَنْ يمِدَّكمْ رَبُّكمْ بِثَلاثَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِكهِ مُنْزَلينَ [آل عمران/124] .

5000) يمْدِدْكمْ رَبُّكمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِكهِ مُسَوِّمين [آل عمران/125] .

50000) فى يوْمٍ كانَ مِقْدارُهُ خَمْسينَ أَلْفَ سَنَهٍ [معارج/4] .

100000) وَ أَرْسَلْناهُ إِلى مِائَهِ أَلْفٍ [صافات/147] .

2. موارد آمار

1. در محیط زیست

1. در کشاورزی

آمار درختان :

در حدیث داریم اگر درختی را قطع کردید ، باید به جای آن درختی بکارید تا از آمار آن کم نشود.

برنامه ریزی کشاورزی بر اساس اطّلاعات

قالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنینَ دَأَباً فَما حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فی سُنْبُلِهِ إِلاّ قَلیلاً مِمّا تَأْکُلُونَ ثُمَّ یأتی مِنْ بَعْدِ ذلِک سَبْعٌ شِدادٌ یأکُلْنَ ما قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلاّ قَلیلاً مِمّا تُحْصِنُونَ [یوسف/47-48] .

وَ الَّذی قَدَّرَ فَهَدی وَ الَّذی أَخْرَجَ الْمَرْعی [اعلی/3-4] .

وَ الَّذی نَزَّلَ مِنَ السَّماءِ ماءً بِقَدَرٍ فَأَنْشَرْنا بِهِ بَلْدَةً مَیتاً کذلِک تُخْرَجُونَ [زخرف/11] .

2.در دامداری

آمار حیوانات :

وَ تَفَقَّدَ الطَّیرَ [نمل/20] .

2. در مسائل نظامی

آمار از تعداد دشمن :

حضرت پرسید : آمار دشمن چقدر است؟ او آمار را نگفت. بعد از مدّتی حضرت (ص) فرمود : برای غذا چند شتر نحر می کنید و از نحر شتر پی به آمار دشمن برد.

3. در عبادات

تعداد رکعات

تعداد مواضعی که در سجده باید روی زمین گذاشته شود.

تعداد کلمات اذان ، اقامه و نماز

تعداد اذکار و اوراد

تعداد اعداد تسبیحات اربعه

به چهل نفر مؤمن در نماز شب

تعدادالْعَفْو

تعداد استغفار

تعداد جماعت مأمومین که به ده نفر رسید.

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : لضربه على يوم الخندق أفضل من عباده الثقلين [إقبال الأعمال ، ص467] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَضَرْبَهُ عَلِی لِعَمْرِو بْنِ عَبْدِ وُدٍّ أَفْضَلُ مِنْ عَمَلِ أُمَّتِی إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ [سعد السعود ، ص139] .

و اذکروا الله ذکرا کثیرا

5. آمار مؤمنین و مشرکین

فَما آمَنَ لِمُوسی إِلاّ ذُرِّیهٌ مِنْ قَوْمِهِ [یونس/83] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَیهَا النَّاسُ لَا تَسْتَوْحِشُوا فِی طَرِیقِ الْهُدَی لِقِلَّهِ أَهْلِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 201] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَا أَکثَرَ الضَّجِیجَ وَ أَقَلَّ الْحَجِیجَ [المناقب ، ج4 ، ص184] .

إِنَّ إِبْراهیمَ کانَ أُمَّهً قانِتاً لِلّهِ حَنیفاً [نحل/120] .

لئن یهدی الله بک رجلاً

3. هدف آمار

1) آمار برای برنامه ریزی نه تفاخر :

أَلْهاکمُ التَّکاثُرُ حَتّی زُرْتُمُ الْمَقابِرَ [تکاثر/2-1] .

2) نه سرگرمی

:

سَیقُولُونَ ثَلاثَهٌ [کهف/22] .

3) نه عجب و غرور :

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ... وَ اسْتِقْلَالِ الْخَیرِ وَ إِنْ کثُرَ مِنْ قَوْلِی وَ فِعْلِی ، وَ اسْتِکثَارِ الشَّرِّ وَ إِنْ قَلَّ مِنْ قَوْلِی وَ فِعْلِی [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

4) آمار برای تربیت :

امام سجّاد (ع) برای هر برده ای پرونده ای تشکیل می داد و در آن نقاط ضعف را ثبت می کرد تا به آنان تذکر دهد و شب عید فطر همه را آزاد کرده و می گفت : خدایا تو هم عیب های مرا ثبت کرده ای.

5) آمار برای ارزیابی خود :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حَاسِبُوا أَنْفُسَکمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا عَلَیهَا [کافی ، ج8 ، ص143] .

6) آمار برای حضور جامعه در صحنه های حقّ :

پیامبر اسلام (ص) بعد از نماز از غائبین سؤال می کرد. اگر مریض بودند به عیادت می رفت. و اگر مسافر بودند ، در حقّ آنان دعا می کرد.

4. آداب آمار

1. دقت در آمار

وَ لَبِثُوا فی کهْفِهِمْ ثَلاثَ مِائَهٍ سِنینَ وَ ازْدَادُوا تِسْعاً [کهف/25] .

فَلَبِثَ فیهِمْ أَلْفَ سَنَهٍ إِلاّ خَمْسینَ عاماً [عنکبوت/14] .

وَ واعَدْنا مُوسی ثَلاثینَ لَیلَهً وَ أَتْمَمْناها بِعَشْرٍ [اعراف/142] .

تِلْک عَشَرَهٌ کامِلَهٌ [بقره/196] .

گاهی آمارهای تقریبی اشکالی ندارد :

وَ أَرْسَلْناهُ إِلی مِائَهِ أَلْفٍ أَوْ یزیدُونَ [صافات/147] .

آماری که به جهت کثرت است : وَ مِنَ الَّذینَ أَشْرَکوا یوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ یعَمَّرُ أَلْفَ سَنَهٍ [بقره/96] .

إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعینَ مَرَّهً فَلَنْ یغْفِرَ اللّهُ لَهُمْ

[توبه/80] .

2. کتمان امار

هر آماری گفتنی نیست :

آماری که نقل آن ایجاد : ترس می کند ، ممنوع است : یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا لا تَسْئَلُوا عَنْ أَشْیاءَ إِنْ تُبْدَ لَکمْ تَسُوکمْ [مائده/101] .

وَ الَّذی نَزَّلَ مِنَ السَّماءِ ماءً بِقَدَرٍ فَأَنْشَرْنا بِهِ بَلْدَةً مَیتاً کذلِک تُخْرَجُونَ [زخرف/11] .

5. آمار غیبی

وَ أَنْزَلَ جُنُوداً لَمْ تَرَوْها [توبه/26] .

فَأَرْسَلْنا عَلَیهِمْ ریحاً وَ جُنُوداً لَمْ تَرَوْها [احزاب/9] .

تصّرف غیبی در آمار :

یقَلِّلُکمْ فی أَعْینِهِمْ [انفال/44] .

لَوْ أَراکهُمْ کثیراً لَفَشِلْتُمْ [انفال/43] .

إِذْ تَسْتَغیثُونَ رَبَّکمْ فَاسْتَجابَ لَکمْ أَنِّی مُمِدُّکمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُرْدِفین [انفال/9] .

6.آفات آمار

رقابت تا آن جا رسید که صد شتر نحر شد. حضرت فرمود همه غذاها را به بیابان بریزند تا خوراک حیوانات شود زیرا نحر شتران برای چشم و هم چشمی بوده است.

آمار غلط

وَ قَلَّبُوا لَک الْأُمُورَ [توبه/48] .

زَینَ لَهُمُ الشَّیطانُ أَعْمالَهُمْ [انفال/48] .

گزارش های خلاف

وَ قَلَّبُوا لَک الْأُمُورَ [توبه/48] .

وَ إِنْ یقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ [منافقون/4] .

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یعْجِبُک قَوْلُهُ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا [بقره/204] .

زَینَ لَهُمُ الشَّیطانُ أَعْمالَهُمْ [انفال/48] .

أَنَا أَکثَرُ مِنْک مالاً وَ أَعَزُّ نَفَراً [کهف/34] .

إِنَّ هولاءِ لَشِرْذِمَهٌ قَلیلُونَ [شعراء/54] .

وَ قَلیلٌ مِنْ عِبادِی الشَّکور [سبأ/13] .

إِنَّ کثیراً مِنَ النّاسِ لَفاسِقُونَ [مائده/49] .

آمار ، وسیله غفلت از خدا نشود

أَنَا أَکثَرُ مِنْک مالاً وَ أَعَزُّ نَفَراً [کهف/34] .

الَّذی جَمَعَ مالاً وَ عَدَّدَهُ یحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ [همزه/3-2] .

تنها به آمار تکیه نکنید

1) أَوْهَنَ الْبُیوتِ [عنکبوت/41] .

اشرف المخلوق را حفظ می کند.

2) یک کلاغ معلّم چند میلیارد می شود.فَبَعَثَ اللّهُ غُراباً یبْحَثُ فِی الْأَرْضِ لِیرِیهُ کیفَ یواری سَوْأَهَ أَخیه [مائده/31] .

3) کمْ مِنْ فِئَهٍ قَلیلَهٍ غَلَبَتْ فِئَهً کثیرَهً بِإِذْنِ اللّهِ [بقره/249] .

4)

وَ بَنینَ شُهُوداً [مدثر/13] .

5) إِنَّ شانِئَک هُوَ الْأَبْتَرُ [کوثر/3] .

1آیه الکرسی

1.آیه اول

1.فضیلت و وجه نامگذاری

به مناسبت کلمه کرسی به این اسم نامگذاری شده

لا إِلهَ إِلاَّ هُوَ [بقره/255] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصاً دَخَلَ الْجَنَّهَ وَ إِخْلَاصُهُ بِهَا أَنْ یحْجُزَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَمَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ [ثواب الأعمال ، ص5] .

وَ مَنْ یشْرِک بِاللّهِ فَکأَنَّما خَرَّ مِنَ السَّماءِ [حج/31] .

لا إِلهَ إِلاَّ اللَّهاز گوش نوزاد تا گوش میت

لا إِلهَ إِلاَّ اللَّهشعاری که هر روز و شب باید فضا را از آن پر کرد. (اذان)

1 الْحَی [بقره/255] .

شماره 70 دعای جوشن کبیر :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا حَیاً قَبْلَ کلِّ حَی وَ یا حَیاً بَعْدَ کلِّ حَی یا حَی الَّذِی لَیسَ کمِثْلِهِ حَی یا حَی الَّذِی لَا یشَارِکهُ حَی یا حَی الَّذِی لَا یحْتَاجُ إِلَی حَی یا حَی الَّذِی یمِیتُ کلَّ حَی یا حَی الَّذِی یرْزُقُ کلَّ حَی یا حَیاً لَمْ یرِثِ الْحَیاهَ مِنْ حَی یا حَی الَّذِی یحْیی الْمَوْتَی یا حَی یا قَیومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَهٌ وَ لَا نَوْمٌ [البلدالأمین ، ص408] .

2 الْقَیومُ [بقره/255] .

کسی که وابسته نیست ولی دیگران به او وابسته هستند. (مفردات)

کلمه قیوم از قیام سه مرتبه در قرآن به کار رفته. هر دفعه کنار حیّ. قیام بالذّات و همه جانبه است.

خلقت ، رزق رسانی ، حیات و ممات و هدایت به دست اوست.

4 لا تَأْخُذُهُ سِنَهٌ وَ لا نَوْمٌ [بقره/255] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ حَی

إِلَّا وَ هُوَ ينَامُ خَلَا [مَا خَلَا] اللَّهَ وَحْدَهُ عَزَّ وَ جَل [كمال الدين ، ج2 ، ص666] .

غالب نمی شود بر او نه چُرت و نه خواب :

حریف فلان قدرت نیست نه تیپ نه لشکر

فلان دونده را نمی شود گرفت نه با پا نه با موتور

5 لَهُ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْض [بقره/255] .

او مالک حقیقی همه چیز به طور دائمی است. نه اعتباری ، نه محدود ، نه موقّت

إِنَّ اللّهَ يفْعَلُ ما يريدُ [حج/14] .

إِنَّ اللّهَ يحْكمُ ما يريدُ [مائده/1] .

دیگران :

إِنَّ الَّذينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ لَنْ يخْلُقُوا ذُباباً [حج/73] .

هَلْ يسْمَعُونَكمْ إِذْ تَدْعُونَ [شعراء/72] .

إِنَّ الَّذينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبادٌ أَمْثالُكمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيسْتَجيبُوا لَكمْ إِنْ كُنْتُمْ صادِقينَ [اعراف/194] .

مَثَلُ الَّذينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِياءَ كمَثَلِ الْعَنْكبُوتِ [عنكبوت/41] .

اگرلَهُ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْض

پس بخل و حرص چرا؟

2.الله لا اله الّا هو

اللّهُ

جامع تمام صفات

لا إِلهَ

فرقإِله باللّهُ

لا إِلهَ إِلاّ هُوَ [بقره/255] .

لا إِلهَ إِلاَّ اللّه [صافات/35] .

لا إِلهَ إِلاّ أَنَا [طه/14] .

لا إِلهَ إِلاّ أَنْت [انبياء/87] .

لا إِلهَ إِلاَّ هُوَ [بقره/255] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصاً دَخَلَ الْجَنَّةَ وَ إِخْلَاصُهُ بِهَا أَنْ يحْجُزَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَمَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ [ثواب الأعمال ، ص5.]

وَ مَنْ يشْرِک بِاللّهِ فَكأَنَّما خَرَّ مِنَ السَّماءِ [حج/31] .

شعار توحيد ، شعار آزادگی از هرگونه بندگی است.

اولين شعار اسلام :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : قُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تُفْلِحُوا [المناقب ، ج1 ، ص55] .

لا إِلهَ إِلاَّ اللَّهبرگ اول شناسنامه مسلمان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حَدَّثَنِی جَبْرَئِیلُ (ع) قَالَ : سَمِعْتُ رَبَّ الْعِزَّهِ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَی یقُولُ : کلِمَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِی فَمَنْ قَالَهَا دَخَلَ حِصْنِی وَمَنْ دَخَلَ حِصْنِی أَمِنَ مِنْ عَذَابِی [کشف الغمه ، ج2 ، ص308] .

6.من ذاالذی یشفع عنده

مَنْ ذَا الَّذی یشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاّ بِإِذْنِهِ [بقره/255] .

با شعارهولاءِ شُفَعاونا عِنْدَ اللّهِ [یونس/18] .

کسی شفیع نمی شود.

شفاعت تکوینی و تشریعی نشانه ضعفِ او نیست.

قیوم بودن او خدشه بردار نیست تا بتوان در گوشه ای دور از چشم او کاری کرد.

7.یعلم مابین ایدیهم وماخلفهم

یعْلَمُ ما بَینَ أَیدیهِمْ وَ ما خَلْفَهُمْ [بقره/255] .

أَ لا یعْلَمُ مَنْ خَلَقَ [ملک/14] .

یعْلَمُ ما یلِجُ فِی الْأَرْضِ وَ ما یخْرُجُ مِنْها [سبأ/2] .

یعْلَمُ السِّرَّ وَ أَخْفی [طه/7] .

یعْلَمُ خائِنَهَ الْأَعْین [غافر/19] .

إِنَّ اللّهَ عَلیمٌ بِما یصْنَعُون [فاطر/8] .

وَ عِنْدَهُ مَفاتِحُ الْغَیبِ [انعام/59] .

وَ لا یحیطُونَ بِشَیءٍ مِنْ عِلْمِهِ [بقره/255] .

8 إِلاّ بِما شاءَ وَسِعَ كرْسِيهُ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ [بقره/255] .

امام صادق (ع) : "کرسی کنایه از علم و قدرت است."

أَبِی عَنْ سَعْدٍ عَنِ الْأَصْفَهَانِی عَنِ الْمِنْقَرِی عَنْ حَفْصٍ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ : "وَسِعَ كرْسِيهُ السَّماواتِ وَالْأَرْض" (بقره/255) قَالَ عِلْمُهُ" [توحید صدوق ، ص327] .

امام صادق (ع) : "کرسی نام جهانی بس وسیع است تا آنجا که آسمان ها و زمین نسبت

به آن چون حلقه انگشتری است." قال الصادق (ع) : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : "يا بَاذَرّ! مَا السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ فِی الْكرْسِی إِلَّا كحَلْقَهٍ مُلْقَاهٍ فِی أَرْضٍ فَلَاهٍ وَ فَضْلُ الْعَرْشِ عَلَی الْكرْسِی كفَضْلِ الْفَلَاهِ تِلْک الْحَلْقَهِ" [خصال صدوق ، ج2 ، ص523] .

علومی است که به جز خدا کسی نمی داند.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ : "وَسِعَ كرْسِيهُ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ فَقَالَ السَّمَاوَاتُ وَ الْأَرْضُ وَ مَا بَينَهُمَا فِيالْكرْسِی وَ الْعَرْشُ هُوَ الْعِلْمُ الَّذِی لَا يقْدِرُ أَحَدٌ قَدْرَهُ" [توحيد صدوق ، ص327] .

9 وَ لا يودُهُ حِفْظُهُما [بقره/255] .

إِنَّ رَبَّک هُوَ الْقَوِی الْعَزِيزُ [هود/66] .

محافظ اصلی را او بدانیم و خود را به او بسپاریم.

کسی که نگهبان هستی است مرا هم حفظ خواهد کرد.

هیچگاه از اداره جهان خسته نمی شود

10 وَ هُوَ الْعَلِی الْعَظيمُ [بقره/255] .

برتر و بالاتر است از شبیه و شریک و کمبود و عجز و نقص ، برتر از خیال و وصف

بر جهان تسلّط کامل دارد ، به بن بست نمی رسد.

به این چنین خدائی می شود توکل کرد : وَ تَوَكلْ عَلَی الْحَی الَّذی لا يمُوت [فرقان/58] .

به او عشق ورزید : يحِبُّونَهُ [مائده/54] .

به او امید بست : يرْجُونَ رَحْمَتَ اللّهِ [بقره/218] .

مقایسه کنید این خدا را با خدای تورات و انجیل و مکاتب مادّی

2.آیه دوم

1 لا إِکراهَ فِی الدِّین [بقره/256] .

هر کس برهان دارد نیاز به اجبار ندارد.

زور در اعمال فیزیکی است نه در عقاید

اسلام دین آزادی است و جنگ ها به

خاطر :

مبارزه با طاغوت

مبارزه با خرافات

مبارزه با تحجّر

و دفاع از عقاید است

برداشتن موانع آزادی :

2 قَدْ تَبَینَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَی [بقره/256] .

راه حق روشن است

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ إِنَّ قُلُوبَ الْمُخْبِتِینَ إِلَیک وَالِهَهٌ وَ سُبُلَ الرَّاغِبِینَ إِلَیک شَارِعَهٌ وَ أَعْلَامَ الْقَاصِدِینَ إِلَیک وَاضِحَهٌ [البلدالأمین ، ص295] .

فَلِلّهِ الْحُجَّهُ الْبالِغَهُ [انعام/149] .

3.فمن یکفر بالطاغوت ویومن بالله

فَمَنْ یکفُرْ بِالطّاغُوتِ وَ یومِنْ بِاللّهِ [بقره/256] .

دیو چو بیرون رود فرشته درآید

لا إِلهَ : إِلاَّ اللَّه

أَشِدّاءُ عَلَی الْکفّارِ : رُحَماءُ بَینَهُمْ [فتح/29] .

یکفُرْ بِالطّاغُوتِ : وَ یومِنْ بِاللّه [بقره/256] .

نشانه اسلام ناب محمدی طاغوت را کفر دانستن و مبارزه با مستکبرین است.

4 فقد استَمْسَک بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقی [بقره/256] .

تکیه به طاغوت گَسستنی است.

اتّصال به اولیاء خدا بهترین نمونه تمسّک است.

محکم بودن کافی نیست ، محکم گرفتن هم لازم است.استَمْسَک

عروه های دیگروُثْقینیستند. قابل اتّکاء نیستند.

کمَثَلِ الْعَنْکبُوت [عنکبوت/41] .

إِنَّ کیدَ الشَّیطانِ کانَ ضَعیفاً [نساء/76] .

5 لاَ انْفِصامَ لَها [بقره/256] .

راه خدا راه حق و فطرت است و همیشه جاوید خواهد بود و هیچ وقت فروپاشی ندارد.

طاغوت ها ، فرعون ها ، نمرودها و... قابل اعتماد نیستند. همه رفتند ، از آنان خبری نیست.

تصمیم بر گسستن راه خدا دارند امّا گسسته نمی شود.یریدُونَ لِیطْفِوا نُورَ اللّهِ بِأَفْواهِهِمْ وَ اللّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَ لَوْ کرِهَ الْکافِرُون [صف/8] .

و اللّهُ سَمیعٌ عَلیم [بقره/256] .

3.آیه سوم

1 اللّهُ وَلِی الَّذینَ آمَنُوا یخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَی النُّورِ [بقره/257] .

مؤمن یک ولایت را می پذیرد "ولی" و کافر "اولیاء" : أَ

أَرْبابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيرٌ أَمِ اللّهُ الْواحِدُ الْقَهّار [يوسف/39] .

راه حق نور است و یکی و راه باطل تاریک و متعدد "ظلمات"

در نور حرکت ، رشد ، آرامش ، امید و علم هست.

حیف نیست این ولی را رها کنیم ، او ولی ما هست ما عبد او نباشیم.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِع : إِلَهِی ! أَدْعُوک فَتُجِیبُنِی وَ إِنْ کنْتُ بَطِیئاً حِینَ تَدْعُونِی [صحیفه سجادیه ، دعای51] .

کسی که ولایت خدا را پذیرفت :

رنگ خدایی می گیرد.

راهش روشن است.

آینده اش معلوم

دیدشإِحْدَی الْحُسْنَیین [توبه/52] .

انفاقشفی سَبیلِ اللّهِ

رهبرش معصوم

طرف معامله اش خدا

دلگرم است

بیمه است

ثابت است

مقاوم است : إِنَّ اللّهَ مَعَ الصّابِرین [بقره/153] .

مفتخر است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللَّهُ مَوْلَانَا وَ لَا مَوْلَی لَکم [خصال صدوق ، ج2 ، ص397] .

نمی ترسد : لا یخافُونلا یخْشَوْن

مخلص است : إِنْ أَجرِی إِلاّ عَلَی اللّهِ [هود/29] .

متوکل است : إِنْ یکونُوا فُقَراءَ یغْنِهِمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [نور/32] .

مأیوس نیست.

عقده ای نیست.

2 وَ الَّذینَ کفَرُوا أَوْلِیاوهُمُ الطّاغُوتُ یخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَی الظُّلُماتِ أُولئِک أَصْحابُ النّارِ هُمْ فیها خالِدُونَ [بقره/257] .

زیر پرچم طاغوت رفتن ورود به تاریکی هاست. تاریکی جهل ، فقر ، ذلّت ، شهوت ، ...

پایان طاغوت پرستی خلود در آتش است.

1. ابو بصیر

1. توبه ابو بصیر

ابی بصیر می گوید : "به زنی قرآن می آموختم. روزی با او مزاحی کردم. بعد وقتی خدمت امام باقر (ع) رسیدم ، حضرت مرا عتاب کرد و فرمود : "کسی که در خلوت گناه کند ، خداوند به او توجهی نمی کند." من توبه کردم و از خجالت صورت خود را پوشاندم." [بحار ، ج46 ، ص247]

رُوِی

عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ : "کُنْتُ أُقْرِئُ امْرَأَةً الْقُرْآنَ بِالْکوفَهِ فَمَازَحْتُهَا بِشَیءٍ فَلَمَّا دَخَلْتُ عَلَی أَبِی جَعْفَرٍ (ع) عَاتَبَنِی وَ قَالَ : مَنِ ارْتَکبَ الذَّنْبَ فِی لْخَلَاءِ لَمْ یعْبَأِ اللَّهُ بِهِ أَی شَیءٍ قُلْتَ لِلْمَرْأَهِ فَغَطَّیتُ وَجْهِی حَیاءً وَ تُبْتُ فَقَالَ : أَبُو جَعْفَرٍ (ع) لَا تَعُدْ" [الخرائج والجرائح ، ج2 ، ص594] .

2. شفای ابو بصیر

ابی بصیر می گوید : "روزی به امام باقر (ع) عرض کردم : "شما ذریه رسول خدا (ص) هستید؟" فرمود : "آری". گفتم : "رسول خدا (ص) وارث همه انبیاء بود؟" فرمود : "آری". گفتم : "و شما قادرید مرده را زنده کنید و کور مادرزاد را شفا دهید و ابرص را شفا دهید و از آنچه مردم می خورند و ذخیره می کنند خبر دهید؟" فرمود : باذن اللّه. سپس فرمود : "نزدیک من بیا" وقتی نزدیک شدم دستی به چشمانم کشید. پس بینا شدم و دوباره دستی کشید و به حالت اوّل برگشتم. سپس فرمود : "اگر می خواهی بینا باش و حسابت با خدا ، یا نابینا باش و ثواب تو بهشت." گفتم : "بهشت را بیشتر دوست می دارم."" [بحار ، ج46 ، ص249]

رُوِی عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ : "قُلْتُ یوْماً لِلْبَاقِرِ أَنْتُمْ ذُرِّیهُ رَسُولِ اللَّهِ قَالَ : نَعَمْ قُلْتُ وَ رَسُولُ اللَّهِ وَارِثُ الْأَنْبِیاءِ کلِّهِمْ قَالَ : نَعَمْ وَرِثَ جَمِیعَ عُلُومِهِمْ قُلْتُ وَ أَنْتُمْ وَرِثْتُمْ جَمِیعَ عِلْمِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) قَالَ : نَعَمْ قُلْتُ وَ أَنْتُمْ تَقْدِرُونَ أَنْ تُحْیوا اَلْمَوْتَی وَ تُبْرِءُوا الْأَکمَهَ وَ الْأَبْرَصَ وَ تُخْبِرُوا النَّاسَ بِمَا یأْکلُونَ وَ مَا یدَّخِرُونَ فِی بُیوتِهِمْ قَالَ : نَعَمْ بِإِذْنِ اللَّهِ ثُمَّ قَالَ : ادْنُ مِنِّی یا أَبَا بَصِیرٍ!

فَدَنَوْتُ مِنْهُ فَمَسَحَ یدَهُ عَلَی وَجْهِی فَأَبْصَرْتُ السَّهْلَ وَ الْجَبَلَ وَ السَّمَاءَ وَ الْأَرْضَ ثُمَّ مَسَحَ یدَهُ عَلَی وَجْهِی فَعُدْتُ کمَا کنْتُ لَا أُبْصِرُ شَیئاً قَالَ : ثُمَّ قَالَ لِی الْبَاقِرُ (ع) : إِنْ أَحْبَبْتَ أَنْ تَکونَ هَکذَا کمَا أَبْصَرْتَ وَ حِسَابُک عَلَی اللَّهِ وَ إِنْ أَحْبَبْتَ أَنْ تَکونَ کمَا کنْتَ وَ ثَوَابُک الْجَنَّهُ فَقُلْتُ : کمَا کنْتُ وَ الْجَنَّهُ أَحَبُّ إِلَی" [کشف الغمه ، ج2 ، ص142] .

1. اجل

1.سیمای اجل

1. درآیات

وَ ما کانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلاّ بِإِذْنِ اللّهِ کتاباً مُوجَّلا [آل عمران/145] .

یقُولُونَ لَوْ کانَ لَنا مِنَ الْأَمْرِ شَیءٌ ما قُتِلْنا هاهُنا قُلْ لَوْ کنْتُمْ فی بُیوتِکمْ لَبَرَزَ الَّذینَ کتِبَ عَلَیهِمُ الْقَتْلُ إِلی مَضاجِعِهِمْ [آل عمران/154] .

وَ ما یعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ وَ لا ینْقَصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلاّ فی کتابٍ إِنَّ ذلِک عَلَی اللّهِ یسیر [فاطر/11] .

2. درروایات

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ مَعَ کلِّ إِنْسَانٍ مَلَکینِ یحْفَظَانِهِ فَإِذَا جَاءَ الْقَدَرُ خَلَّیا بَینَهُ وَ بَینَهُ وَ إِنَّ الْأَجَلَ جُنَّهٌ حَصِینَهٌ [نهج البلاغه ، حکمت 201] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ عَلَی مِنَ اللَّهِ جُنَّهً حَصِینَهً فَإِذَا جَاءَ یوْمِی انْفَرَجَتْ عَنِّی وَ أَسْلَمَتْنِی فَحِینَئِذٍ لَا یطِیشُ السَّهْمُ وَ لَا یبْرَأُ الْکلْمُ [نهج البلاغه ، خطبه 62] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کفَی بِالْأَجَلِ حِرْزاً إِنَّهُ لَیسَ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ إِلَّا وَ مَعَهُ حَفَظَهٌ مِنَ اللَّهِ یحْفَظُونَهُ أَنْ لَا یتَرَدَّی فِی بِئْرٍ وَ لَا یقَعَ عَلَیهِ حَائِطٌ وَ لَا یصِیبَهُ سَبُعٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُ خَلُّوْا بَینَهُ وَ بَینَ أَجَلِهِ [تحف العقول ، ص224] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کفَی بِالْأَجَلِ حَارِساً [نهج البلاغه ، حکمت 306

] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الأجلُ حِصْنٌ حَصِينٌ [غررالحكم ، ص161] .

عن أبى إسحاق عن سعيد بن وهب قال : " كنا مع سعيد بن قيس بصفين ليلا و الصفان ينظر كل واحد منهما إلى صاحبه حتى جاء أمير المؤمنين (ع) فنزلنا على فنائه فقال له سعيد بن قيس : أ فى هذه الساعه يا أمير المؤمنين أ ما خفت شيئا؟ قال : و أى شىء أخاف إنه ليس من أحد إلا و معه ملكان موكلان به أن يقع فى بئر أو تضر به دابه أو يتردى من جبل حتى يأتيه القدر فإذا أتى القدر خلوا بينه و بينه " [توحيد صدوق ، ص379] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خَلَقَ الآْجَالَ فَأَطَالَهَا وَ قَصَّرَهَا وَ قَدَّمَهَا وَ أَخَّرَهَا وَ وَصَلَ بِالْمَوْتِ أَسْبَابَهَا [نهج البلاغه ، خطبه 91] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْأَجَلُ مَسَاقُ النَّفْسِ وَ الْهَرَبُ مِنْهُ مُوَافَاتُه [نهج البلاغه ، خطبه 149] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أصدق شىء الأجل [غررالحكم ، ص161] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا شىء أصدق من الأجل [غررالحكم ، ص165] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أقرب شىء الأجل [غررالحكم ، ص164] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نعم الدواء الأجل [غررالحكم ، ص165] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَفَسُ الْمَرْءِ خُطَاهُ إِلَى أَجَلِهِ [نهج البلاغه ، حكمت 74] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من راقب أجله اغتنم مهله [غررالحكم ، ص162] .

2. انواع اجل

1. اجل اشياء در قرآن :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ لِكلِّ شَىءٍ مُدَّةً وَ أَجَلًا [

نهج البلاغه ، خطبه 190] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لِكلِّ قَدْرٍ أَجَلًا [نهج البلاغه ، خطبه 183] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جعل الله لكل شىء قدرا و لكل قدر أجلا [غررالحكم ، ص102] .

2. اجل امت ها

وَ لِكلِّ أُمَّهٍ أَجَلٌ فَإِذا جاءَ أَجَلُهُمْ لا يسْتَأْخِرُونَ ساعَهً وَ لا يسْتَقْدِمُونَ [اعراف/34] .

وَ ما أَهْلَكنا مِنْ قَرْيهٍ إِلاّ وَ لَها كتابٌ مَعْلُومٌ ما تَسْبِقُ مِنْ أُمَّهٍ أَجَلَها وَ ما يسْتَأْخِرُونَ [حجر/5-4] .

(نویسنده میزان الحکمه) اقول : انظر : النحل ، 16 / مریم ، 19 / طه ، 20 / العنکبوت ، 29 / حمعسق 42 / المؤمنون ، 43 که در مورد اجل در قرآن است.

3. اجل افراد در قرآن و روایات

ثُمَّ قَضى أَجَلًا وَ أَجَلٌ مُسَمًّى عِنْدَهُ [انعام/2] .

عَنْ مَسْعَدَهَ بْنِ صَدَقَهَ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِى قَوْلِهِ "ثُمَّ قَضى أَجَلًا وَ أَجَلٌ مُسَمًّى عِنْدَهُ " (انعام/2) قَالَ الْأَجَلُ الَّذِى غَيرُ مُسَمًّى مَوْقُوفٌ يقَدِّمُ مِنْهُ مَا شَاءَ وَ يوخِّرُ مِنْهُ مَا شَاءَ وَ أَمَّا الْأَجَلُ الْمُسَمًّى فَهُوَ الَّذِى ينْزَلُ مِمَّا يرِيدُ أَنْ يكونَ مِنْ لَيلَهِ الْقَدْرِ إِلَى مِثْلِهَا مِنْ قَابِلٍ فَذَلِک قَوْلُ اللَّهِ "فَإِذا جاءَ أَجَلُهُمْ لا يسْتَأْخِرُونَ ساعَهً وَ لا يسْتَقْدِمُونَ" (یونس/49) " [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص354] .عن مولانا الصادق (ع) فی تفسیر (نویسنده میزان الحکمه) اقول : و فی معناه روایات آخر و لکن ینافیها نصّ خبر ابن مسکان (بحار ، ج5 ، ص139) الدّال علی کون الأجل الأول محتوما و الثّانی موقوفا و جمع المجلسی بین الطائفتین بوجه (بحار ، ج5 ، ص140) و ردّ

صاحب تفسير الميزان خبر ابن مسكان و فسّر الآيه مطابقا للرّوايه الّتى نقلناه فى المتن.

3. دفع اجل از نگاه روايات

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يعِيشُ النَّاسُ بِإِحْسَانِهِمْ أَكثَرَ مِمَّا يعِيشُونَ بِأَعْمَارِهِمْ وَ يمُوتُونَ بِذُنُوبِهِمْ أَكثَرَ مِمَّا يمُوتُونَ بِ آجَالِهِمْ [الدعوات ، ص291] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بالصدقه تفسح الآجال [غررالحكم ، ص395] .

1.احترام به افراد

1. امر دين به احترام انسانها

1.مؤمن فقير

2.ارزش فقر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِى ! إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ الْفَقْرَ أَمَانَةً عِنْدَ خَلْقِهِ فَمَنْ سَتَرَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ مِثْلَ أَجْرِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ وَ مَنْ أَفْشَاهُ إِلَى مَنْ يقْدِرُ عَلَى قَضَاءِ حَاجَتِهِ فَلَمْ يفْعَلْ فَقَدْ قَتَلَهُ أَمَا إِنَّهُ مَا قَتَلَهُ بِسَيفٍ وَ لَا رُمْحٍ وَ لَكِنَّهُ قَتَلَهُ بِمَا نَكى مِنْ قَلْبِهِ [كافى ، ج2 ، ص260] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَحْسَنَ تواضُعَ الْأَغْنِياءِ لِلْفُقَرَاءِ طَلَباً لِمَا عِنْدَ اللَّهِ [نهج البلاغه ، حكمت 406] .

قال الجزائرى : "كان سليمان إذا أصبح تصفح وجوه الأغنياء و الأشراف حتى يجىء إلى المساكين و يقعد معهم و يقول : مسكين من المساكين" [قصص الأنبياء جزائرى ، ص364] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ فَرَضَ فِى أَمْوَالِ الْأَغْنِياءِ أَقْوَاتَ الْفُقَرَاءِ فَمَا جَاعَ فَقِيرٌ إِلَّا بِمَا مُتِّعَ بِهِ غَنِى وَ اللَّهُ تَعَالَى سَائِلُهُمْ عَنْ ذَلِک [نهج البلاغه ، حكمت 328] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مِنْ أَكثَرِ النَّاسِ خُصُوماً يوْمَ الْقِيامَهِ وَ بُوسَى لِمَنْ خَصْمُهُ عِنْدَ اللَّهِ الْفُقَرَاءُ وَ الْمَسَاكِينُ وَ السَّائِلُونَ وَ الْمَدْفُوعُونَ وَ الْغَارِمُونَ وَ ابْنُ السَّبِيلِ وَ مَنِ اسْتَهَانَ بِالْأَمَانَهِ وَ رَتَعَ فِى الْخِيانَهِ وَ لَمْ ينَزِّهْ نَفْسَهُ وَ دِينَهُ

عَنْهَا فَقَدْ أَحَلّ بِنَفْسِهِ الذُّلّ وَ الْخِزْی فِی الدُّنْیا وَ هُوَ فِی الآخِرَهِ أَذَلّ وَ أَخْزَی وَ إِنَّ أَعْظَمَ الْخِیانَهِ خِیانَهُ الْأُمَّهِ وَ أَفْظَعَ الْغِشِّ غِشُّ الْأَئِمَّه [

نهج البلاغه ، نامه26] .

فقر چند نوع است : طبیعی ، تن پروری ، استعماری

1. ارزش به دیگران

وَ شاوِرْهُمْ فِی الْأَمْرِ [آل عمران/159] .

فَانْظُرْ ما ذا تَرى [صافات/102] .

وَ اصْبِرْ نَفْسَک مَعَ الَّذینَ یدْعُونَ رَبَّهُمْ [کهف/28] .

پیامبر (ص) وارد مدینه شد. متقاضی زیاد بود. بنا شد افسار شتر رها شود. شتر درب خانه ابوایوب انصاری نشست.وَ لَمْ یکنْ فِی الْمَدِینَهِ أَفْقَرُ مِنْهُ [المناقب ، ج1 ، ص133] .

2. موارد منهیات

1. لقب بد ندادن

وَ لا تَنابَزُوا بِالْأَلْقابِ [حجرات/11] .

2. مسخره نکردن

لا یسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ [حجرات/11] .

3. دشنام ندادن

لا تَسُبُّوا الَّذینَ یدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ [انعام/108] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنِّی أَکرَهُ لَکمْ أَنْ تَکونُوا سَبَّابِین [نهج البلاغه ، خطبه 206] .

4. بی توجهی نکردن

عَبَسَ وَ تَوَلّى [عبس/1] .

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطاعُوهُ [زخرف/54] .

5. تهمت نزدن

إِنَّ الَّذينَ يرْمُونَ الْمُحْصَناتِ الْغافِلاتِ الْمُومِناتِ لُعِنُوا فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ وَ لَهُمْ عَذابٌ عَظیم [نور/23] .

6. سرزنش نکردن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ عَیرَ مُومِناً بِشَیءٍ لَمْ یمُتْ حَتَّی یرْکبَهُ [کافی ، ج2 ، ص356] .

7. غیبت نکردن

لا یغْتَبْ بَعْضُکمْ بَعْضاً [حجرات/12] .

غیبتش نباشد مثل آن است که چاقو بزنیم ، بعد بگوئیم چاقو نزدیم.

8. تحقیر نکردن

1 قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ : یا بُنَی ! لَا تُحَقِّرَنَّ أَحَداً بِخُلْقَانِ ثِیابِهِ فَإِنَّ رَبَّک وَ رَبَّهُ وَاحِد" [مشکاه الأنوار ، ص128] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یزْرِینَّ أَحَدُکمْ بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ فَإِنَّهُ لَا یدْرِی أَیهُمْ وَلِی اللَّهِ [کنزالفوائد ، ج1 ، ص55]

.

3. آثار ونتایج بی احترامی

1. وعده عذاب

وَیلٌ لِکلِّ هُمَزَهٍ لُمَزَهٍ [همزه/1] .

2. جنگ با خداوند

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی : مَنْ أَهَانَ لِی وَلِیاً فَقَدْ أَرْصَدَ لِمُحَارَبَتِی [کافی ، ج2 ، ص351] .

3. نزدیک شدن به کفر

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَقْرَبُ مَا یکونُ الْعَبْدُ إِلَی الْکفْرِ أَنْ یوَاخِی الرَّجُلُ الرَّجُلَ عَلَی الدِّینِ فَیحْصِی عَلَیهِ زَلَّاتِهِ لِیعَیرَهُ بِهَا یوْماً مَا [کافی ، ج2 ، ص355] .

4. گرفتار شدن

کلاّ بَلْ لا تُکرِمُونَ الْیتیمَ [فجر/17] .

5. بی آبروئی

وَ اصْبِرْ نَفْسَک مَعَ الَّذینَ یدْعُونَ رَبَّهُمْ [کهف/28] .

6. غضب گرائی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اللَّهْوُ مَعَ الْأَغْنِیاءِ أَحَبُّ إِلَیهِ مِنَ الذِّکرِ مَعَ الْفُقَرَاءِ [نهج البلاغه ، حکمت 150] .

4. موارد بی احترامی

1. به نفس خود

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فَوَّضَ إِلَی الْمُومِنِ أُمُورَهُ کلَّهَا وَ لَمْ یفَوِّضْ إِلَیهِ أَنْ یذِلَّ نَفْسَهُ [کافی ، ج5 ، ص64] .

2. به دیگران

1. سؤظن به فقرا و حسن ظن به صاحبان ثروت

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اعْصِمْنِی مِنْ أَنْ أَظُنَّ بِذِی عَدَمٍ خَسَاسَةً ، أَوْ أَظُنَّ بِصَاحِبِ ثَرْوَةٍ فَضْلًا ، فَإِنَّ الشَّرِیفَ مَنْ شَرَّفَتْهُ طَاعَتُک ، وَ الْعَزِیزَ مَنْ أَعَزَّتْهُ عِبَادَتُک [صحیفه سجادیه ، دعای 35] .

2. تحقیر فرد مسلمان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا تحقرن أحدا من المسلمین فإن صغیرهم عند الله کبیر [مجموعه ورام ، ج1 ، ص31] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حسب ابن آدم من الشر أن یحقر أخاه المسلم [مجموعه ورام ، ج2 ، ص121]

.

وَ ما أَنَا بِطارِدِ الَّذينَ آمَنُوا [هود/29] .

1. احتکار

1. معنای احتکار

1. جمع اشیایی که مورد نیاز مردم است و حبس و منع آن که مستلزم ظلم ولجاجت و استبداد و بد رفتاری با مردم است.

2. جمع مال و طعام برای گران فروشی احتکار است ، ولی انبارکردن برای نیاز و بذر و هبه و عائله مانعی ندارد ، اما در روایاتی است که هرگاه کمیابی در منطقه بود شما هم با مردم مساوی هستید که روایات جالبی در ج12 وسائل ، باب 32 از ابواب تجارت وجود دارد که حتما برای مردم خوانده شود. [رساله احتکار آقای منتظری] .

2. مراحل احتکار

1. تمام نیازها : عموما.

2. خوردنی ها : خصوصا.

3. در زمان نایابی : بالاخص.

الف : تربیت وتوجه به خطرات : فردی ، اجتماعی ، اخروی احتکار.

ب : انذار واخطار : از باب نهی از منکر.

ج : برخورد شدید از طرف حکومت با محتکر.

آیت الله منتظری از 12 نفر فقها مسئله اجبار را نقل و آنرا را سیره رسول خدا و امیر المومنین تاکید فرموده است.

3. سیمای محتکر

1. قبل از آنکه به سودی برسد سودی را از دست می دهد ، انسان دوستی خود را از دست می دهد ، پول زیادتری به دست می آورد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الاحتکار رذیله [غرر الحکم ، ص395] .

2. گرچه به ظاهر درآمدی به دست می آورد ، ولی خداوند از منافع دیگری جبران و او را محروم می کند :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْمُحْتَكِرُ مَحْرُومٌ (مِنْ) نِعْمَتِهِ [غرر الحکم ، ص361] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ لَأَنْ يلْقَى اللَّهَ الْعَبْدُ سَارِقاً أَحَبُّ إِلَى مِنْ أَنْ يلْقَاهُ قَدِ احْتَكَرَ طَعَاماً أَرْبَعِينَ يوْماً [من لا يحضره الفقيه ، ج3 ، ص158] .

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ احْتَكَرَ فَوْقَ أَرْبَعِينَ يوْماً فَإِنَّ الْجَنَّةَ تُوجَدُ رِيحُهَا مِنْ مَسِيرَهِ خَمْسِمِائَهِ عَامٍ وَ إِنَّهُ لَحَرَامٌ عَلَيهِ [بحار الأنوار ، ج100 ، ص89] .

5. عقیده : محتکر از نظر فکری فاقد روح توکل است.

از نظر روحی فاقد عاطفه است.

از نظر اجتماعی فاقد تعهد است.

یعنی با احتکار جنس احتکار شده را تنها نمی فروشد ، بلکه

عقیده را می فروشد : قال النبی (ص) : المحتکر فی سوقنا کالملحد فی کتاب الله [مستدرک حاکم ، ج2 ، ص12]

.

قال النبی (ص) : قد برء منه ذمه الله [مستدرک حاکم ، ج2 ، ص12] .

تعهد را همراه جنس می فروشد برای سود بیشتر :

فَما رَبِحَتْ تِجارَتُهُمْ [بقره/16] .

6. برکت از او گرفته می شود. و فی الحدیثلا خیر فیه.

7. خدمات گذشته هم نابود شود.

قال النبی (ص) : من تمنی علی امتی الغلاء لیله واحده احبط الله عمله اربعین سنه [کنز ، ج4 ، حدیث 9721] .

8. در قیامت رسوا می شود :

قال النبی (ص) : یقوم المحتکر مکتوب بین عینیه یاکافر [کنز ، ج16 ، حدیث43958] .

9. با انفاق وصدقه جبران نمی شود :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَیمَا رَجُلٍ اشْتَرَی طَعَاماً فَکبَسَهُ أَرْبَعِینَ صَبَاحاً یرِیدُ بِهِ غَلَاءَ الْمُسْلِمِینَ ثُمَّ بَاعَهُ فَتَصَدَّقَ بِثَمَنِهِ لَمْ یکنْ کفَّارَةً لِمَا صَنَعَ [أمالی طوسی ، ج37 ، ص676] .

4. آثار احتکار

1. قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ احْتَکرَ عَلَی الْمُسْلِمِینَ طَعَاماً ضَرَبَهُ اللَّهُ بِالْجُذَامِ وَ الْإِفْلَاسِ [بحار الأنوار ، ج59 ، ص292] .

5. احکام احتکار

1. گاهی سبب ، در مضیقه قرار گرفتن است که قطعاحرام است به خصوص در غذا و به خصوص بعد از مدت طولانی. [رساله احتکار ، آیه الله منتظری] .

2. گاهی سبب ، گران شدن بدون نایابی و مضیقه است.

3. گاهی احتکار به خاطر یک نوع مدیریت است که اگر همه محصولات در یک زمان وارد بازار شود در فصل دیگر نایاب و در فصل فعلی سبب کساد و کاهش قیمت است که تجار اجناس را انبار کرده و تدریجا در مناطق با یک نوع مدیریت عادلانه توزیع می نمایند که این تجارت صحیح است؛ البته اگر عادلانه و مدبرانه باشد.

4. گاهی احتکار به خاطر حفظ قوت سالیاته خود و بستگان است؛ گرچه این عمل کمی سبب کمبود در بازار و گرانی می شود ، ولی جائز است.

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ النَّفْسَ إِذَا أَحْرَزَتْ قُوتَهَا اسْتَقَرَّتْ [کافی ، ج5 ، ص89] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ الْإِنْسَانَ إِذَا أَدْخَلَ طَعَامَ سَنَتِهِ خَفَّ ظَهْرُهُ وَ اسْتَرَاحَ [کافی ، ج5 ، ص89] .

1. نامه حضرت علی (ع) به رفاعه بن شداد :

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّهُ كتَبَ إِلَى رِفَاعَةَ انْهَ عَنِ الْحُكرَةِ فَمَنْ رَكبَ النَّهْی فَأَوْجِعْهُ ثُمَّ عَاقِبْهُ بِإِظْهَارِ مَا احْتَكرَ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص36] .

2. قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : مر رسول الله (ص) بالمحتكرين فأمر بحكرتهم أن يخرج إلى بطون الأسواق و حيث تنظر الأبصار إليها [

توحید صدوق ، ص388] .

3.ان علی ابن ابیطالب اخرت طعاما احتکر بماه الف. [رساله فی الاحتکارآیت الله منتظری ، کتاب محلی ، ج9 ، ص65] .

4.مر علی بشط الفرات فاذا کدس طعام لرجل من التجار جلسه لیغلی به فامر به فاحرق [کنز العمال ، ج4 ، ص.182] .

5.احرق لی علی بن ابیطالب (ع) بیادر (محل جمع) قد احتکرتها لو ترکها لرتحب مثل عطاء الکوفه. [محلی ، ج9 ، ص105] .

6. راههای جلوگیری از احتکار

1.منع تلقی رکبانیعنی نهی از استقبال کاروانهایی که اجناس قاچاق وارد می کنند.

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَلَقَّوُا السِّلَعَ حَتَّی یهْبِطَ السُّوقَ [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص133] .

2. گاهی دلال های شهری اجناس غربا را یک جا خریداری و بازار را در انحصار می گیرند و یا به افراد غریبه وعده سود بیشتر می دهند و خود را واسطه قرار داده و اجازه فکر و آشنایی با بازار و نرخ را از فروشنده می گیرند. [ازمحقق داماد] .

رسول خدا (ص) : لا یتوکل حاضر لبادعوا الناس یرزق الله بعضهم من بعض [شرح لمعه ، ج1 ، ص331 و سنن ابن ماجه ، ج2 ، ص734] .

قال النبی (ص) : لا تلقوا الرکبان و لا یبیع حاضر للباد و سئل (ص) عن بیع الحاضر للباد ، قال (ص) لا یکون له سمسارا [ابن ماجه ، ج2 ، ص735] .

3. جلوگیری از تحالف و تبانی وایجاد بازار سیاه.

4. اجبار بر فروش :

مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ یحْیی عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ وَهْبٍ عَنِ الْحُسَینِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ضَمْرَهَ عَنْ

أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ أَنَّهُ قَالَ : " رَفَعَ الْحَدِیثَ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) أَنَّهُ مَرَّ بِالْمُحْتَکِرِینَ فَأَمَرَ بِحُکْرَتِهِمْ أَنْ تُخْرَجَ إِلَی بُطُونِ الْأَسْوَاقِ وَ حَیثُ تَنْظُرُ الْأَبْصَارُ إِلَیهَا" [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص161] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَفِدَ الطَّعَامُ عَلَی عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَأَتَاهُ الْمُسْلِمُونَ فَقَالُوا : یا رَسُولَ اللَّه!ِ قَدْ نَفِدَ الطَّعَامُ وَ لَمْ یبْقَ مِنْهُ شَیءٌ إِلَّا عِنْدَ فُلَانٍ فَمُرْهُ یبِیعُهُ النَّاسَ قَالَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَ أَثْنَی عَلَیهِ ثُمَّ قَالَ : یا فُلَانُ إِنَّ الْمُسْلِمِینَ ذَکَرُوا أَنَّ الطَّعَامَ قَدْ نَفِدَ إِلَّا شَیئاً عِنْدَکَ فَأَخْرِجْهُ وَ بِعْهُ کیفَ شِئْتَ وَ لَا تَحْبِسْهُ [کافی ، ج5 ، ص164] .

5. تقلیل کمی و کیفی در مصرف مانع حرص بر احتکار است. [از جزوه احتکار محقق داماد] .

"همین که امام صادق (ع) متوجه کم یابی و گرانی گندم شد از مسئول خانه پرسید :

کمْ عِنْدَنَا مِنْ طَعَامٍ قَالَ : قُلْتُ عِنْدَنَا مَا یکفِیک أَشْهُراً کثِیرَةً. قَالَ أَخْرِجْهُ وَ بِعْهُ قَالَ : قُلْتُ لَهُ وَ لَیسَ بِالْمَدِینَهِ طَعَامٌ قَالَ : بِعْهُ فَلَمَّا بِعْتُهُ قَالَ : اشْتَرِ مَعَ النَّاسِ یوْماً بِیوْمٍ وَ قَالَ : یا مُعَتِّبُ اجْعَلْ قُوتَ عِیالِی نِصْفاً شَعِیراً وَ نِصْفاً حِنْطَةً فَإِنَّ اللَّهَ یعْلَمُ أَنِّی وَاجِدٌ أَنْ أُطْعِمَهُمُ الْحِنْطَةَ عَلَی وَجْهِهَا وَ لَکنِّی أُحِبُّ أَنْ یرَانِی اللَّهُ قَدْ أَحْسَنْتُ تَقْدِیرَ الْمَعِیشَهِ" [کافی ، ج5 ، ص166] .

6. قیمت گزاری دولتی در شرایطی که اجبار فروش مسئله را حل نکند و هم چنان مردم دچار ضرر ومضیقه و در حرج قرار گرفتند.

7. مجازات محتکرین : درعهد نامه می خوانیمعاقبه من غیر اسراف؛

البته حد خاصی ندارد والتعذیر بما یری الحاکمکه می شود نوعی از مجازات ، اعتصاب بر ترک خرید از او باشد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَلَقَّ (تلقی رکبان نکن) وَ لَا تَشْتَرِ مَا یتَلَقَّی وَ لَا تَأْکلْ مِنْهُ [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص158] .

البته این راههای عملی بود که مقدم بر آن راههای فکری و روحی است که عبارت است از :

الف : توکل بر خدا وفرار از گناه احتکار.

ب : همه مردم را عیال الله دانستن.

7. پرسش وپاسخ

1. در بعضی عبارت یکره ان یحتکر آمده نه تحریم؟.

پاسخ : اولا : وَ کرَّهَ إِلَیکمُ الْکفْرَ وَ الْفُسُوقَ وَ الْعِصْیانَ [حجرات/7] .

و درباره زنا و قتل اولاد می خوانیم :

کلُّ ذلِک کانَ سَیئُهُ عِنْدَ رَبِّک مَکرُوهاً [اسراء/38] .

ثانیا : در روایات ، محتکر در کنار مدمن خمر (کسی که دائماً شرب خمر می کند) آمده.

ثالثا : اضرار به امت اسلامی و بهم زدن وضع اقتصادی آنان و ایجاد نگرانی و وحشت و شاد کردن دشمن با کراهت سازگار نیست.

2. درروایاتی احتکار را مخصوص درگندم ، جو ، خرما ، کشمش ، روغن و امثال آن دانسته اند و بسیاری هم طبق همین روایات حرام بودن احتکار را در این 5 یا 6 یا 7 چیز دانسته اند و رهبر کبیر انقلاب هم احکام احتکار را مخصوص غلات و کشمش دانسته طبق روایات.

پاسخ : آیت الله منتظری می فرماید :

اولا : رمز حرام بودن احتکار تعبد روحی نیست ، بلکه ملاک احتیاج مردم و مضیقه و ضرر بر مردم است که در روایات بسیاری کلمهحاجه الناسآمده.

بر فرض از طریق احتکار منعی

نباشد قانون حرج و لا ضرربه حاکم اجازه می دهد در مواردی که افراد نیازهای مردم را در انبارها نگهداری می کنند دستوراتی صادر فرماید.

ثانیا : در روایات و فتاوا کشمش جزء نام برده های تحریم است با اینکه گاهی نیاز مردم به بعضی چیزها به مراتب از کشمش بیشتر است. اگر کشمش نیاز و طعام بعضی مردم است ، برنج و ذرت طعام بیشتر مردم است و نیاز مردم مناطق دیگری به دارو ، مواد خام لباسها و یا خود لباسها کمتر از خرما و کشمش نیست.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّ فِی کثِيرٍ مِنْهُمْ ضِيقاً فَاحِشاً وَ شُحّاً قَبِيحاً وَ احْتِکاراً لِلْمَنَافِعِ وَ تَحَکماً فِی الْبِياعَاتِ وَ ذَلِک بَابُ مَضَرَّهٍ لِلْعَامَّهِ وَ عَيبٌ عَلَی الْوُلَاهِ [نهج البلاغه ، نامه 43] .

ثالثا : نیازها در زمانها و مکانها فرق دارد و احکام اسلامی بر اساس مصالح و مفاسد است و روایاتی که نام چیزهای خاصی را برده یک آهنگ نیست ، مثلا در روایات رسول الله (ص) از کشمش نام برده شده ، ولی در روایات امیر المومنین (ع) نامی برده نشده و احتکار نمک از زمان شیخ طوسی به بعد نام برده شده ، ولی قبل از او نه.

رابعا : نهی از اشیاء مخصوص حاکم است که قابل تغییر است و صاحب جواهر ، سید ابوالحسن اصفهانی و مرحوم حائری احتکار را در هر چیزی که مورد نیاز مردم است گرفته اند.

1. احتیاط

1. الحزم

أمير المُومِنين (عليه السلام) يقول الصدق أمانه و الكذب خيانه و الأدب رئاسه و الحزم كياسه [الخصال ، ج2 ، ص505]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : الحزم صناعه [غررالحكم

، ص474]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : ثمره الحزم السلامه [غررالحكم ، ص474]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : من لم يقدمه الحزم أخره العجز [غررالحكم ، ص475]

قال الامام الهادى (عليه السلام) : اذكر حسرات التفريط بأخذ تقديم الحزم [بحارالأنوار ، ج75 ، ص370]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : من أخذ بالحزم استظهر [غررالحكم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : من أضاع الحزم تهور [غررالحكم ، ص474]

قال الصادق (عليه السلام) : الحزم مشكاه الظن [بحار ، ج78 ، ص269]

سئل أمير الُمومِنينَ (عليه السلام) : ما الحزم قال أن تنتظر فرصتک و تعاجل ما أمكنک [بحارالأنوار ، ج68 ، ص339]

عن جعفر بن محمد عن أبيه (عليه السلام) : قال قيل لرسول الله ص ما الحزم قال مشاوره ذوى الرأى و اتباعهم [بحارالأنوار ، ج72 ، ص100]

قال أبو محمد العسكرى (عليه السلام) : إن للسخاء مقدارا فإن زاد عليه فهو سرف و للحزم مقدارا فإن زاد عليه فهو جبن [بحارالأنوار ، ج75 ، ص377]

قال على عليه السلام فيخطبه الديباجإن من الحزم أن تتقوا الله و إن من العصمه ألا تغتروا بالله [تحف العقول ، ص149]

قال حسن بن على (عليه السلام) : الاحتراس من الناس بسوء الظن هو الحزم [بحارالانوار ، ج78 ، ص377]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : الحزم حفظ ما كلفت و ترک ما كفيت [غررالحكم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : الحزم حفظ التجربه [غررالحكم ،

ص444]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحزم النظر فی العواقب و مشاوره ذوی العقول [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : إنما الحزم طاعه الله و معصیه النفس [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : أصل الحزم الوقوف عند الشبهه [تحف العقول ، ص214]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الظَّفَرُ بِالْحَزْمِ و الْحَزْمُ بِإِجَالَهِ الرَّأْی و الرَّأی بِتَحْصِينِ الْأَسْرَارِ [نهج البلاغه ، ص477]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الطمأنینه قبل الخبره خلاف [غررالحکم ، ص61]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : آفه الحزم فوت الأمر [غررالحکم ، ص474]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : بإصابه الرأی یقوی الحزم [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : من یجرب یزدد حزما [غررالحکم ، ص444]

قال الرضا (علیه السلام) : و من استحزم و لم یحذر فقد استهزأ بنفسه [بحارالأنوار ، ج75 ، ص356.]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : طاعه دواعی الشرور تفسد عواقب الأمور [غررالحکم ، ص105]

2. النظر فی العواقب

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ إِنَّ رَجُلًا أَتَی النَّبِیَّ (ص) فَقَالَ لَهُ یا رَسُولَ اللَّهِ أَوصِنِی فَقَالَ لَهُ فَهَلْ أَنْتَ مُسْتَوصٍ إِنْ أَنَا أَوصَیتُک حَتَّی قَالَ لَهُ ذَلِک ثَلَاثاً و فِی کلِّهَا یقُولُ الرَّجُلُ نَعَمْ یا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ص

فَإِنِّی أُوصِیک إِذَا أَنْتَ هَمَمْتَ بِأَمْرٍ فَتَدَبَّرْ عَاقِبَتَهُ فَإِنْ یک رُشْداً فَامْضِهِ و إِنْ یکَ غَیاً فَانْتَهِ عَنْهُ [وسائل الشیعه ، ج15 ، ص281]

نَقْلًا عَنِ الدُّرَّهِ الْبَاهِرَهِ قَالَ أَوصَی آدَمُ ابْنَهُ شَیثَ بِخَمْسَهِ

أَشْياءَ و قَالَ لَهُ اعْمَلْ بِهَا و أَوصِ بِهَا بَنِیک مِنْ بَعْدِک إِلَی أَنْ قَالَ الثَّالِثَهُ إِذَا عَزَمْتُمْ عَلَی أَمْرٍ فَانْظُرُوا إِلَی عَواقِبِهِ فَإِنِّی لَو نَظَرْتُ فِی عَاقِبَهَ أَمْرِی لَمْ یصِبْنِی مَا أَصَابَنِی الْخَبَرَ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص307]

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : أَنَّهُ قَالَ لِولَدِهِ الْحُسَینِ (علیه السلام) و مَنْ تَورَّطَ فِی الْأُمُورِ بِغَیرِ نَظَرٍ فِی الْعَواقِبِ فَقَدْ تَعَرَّضَ لِلنَّوائِبِ النَّدْبِیرُ قَبْلَ الْعَمَلِ یومِنُک النَّدَمَ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص306]

قال امام جواد (علیه السلام) : من هجر المداراه قارنه المکروه و من لم یعرف الموارد أعیته المصادر [بحارالأنوار ، ج75 ، ص364.]

قال الصادق (علیه السلام) : النّظر فی العواقب تلقیح للقلوب [بحار ، ج ، 78 ص197]

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : التَّدْبِیرُ قَبْلَ الْعَمَلِ یومِنُک النَّدَمَ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص306]

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : أَنَّهُ قَالَ مَنْ نَظَرَ فِی الْعَواقِبِ سَلِمَ (مِنَ النَّوائِبِ) [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص307]

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : من فکر فی العواقب أمن المعاطب [غررالحکم ، ص476]

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إِذَا لَوحْتَ الْفِکرَ فِی أَفْعَالِک حَسُنَتْ عَواقِبُک فِی کلِّ أَمْرٍ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص308]

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : رَو قَبْلَ الْفِعْلِ کی لَا تُعَابَ بِمَا تَفْعَلُ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص308]

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : أعقل الناس أنظرهم فی العواقب [غررالحکم ، ص52]

قال أمیر المونین (علیه السلام) : رو تحزم فإذا استوضحت فاجزم [بحارالأنوار ، ج68 ، ص341]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : من الحزم العزم [تحف العقول ، ص79]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الظَّفَرُ بِالْحَزْمِ و الْحَزْمُ بِإِجَالَهِ الرَّأْی [نهج البلاغه ، ص477]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : من الحزم صحه العزم [غررالحکم ، ص476]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : من الحزم قوه العزم [غررالحکم ، ص476]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : من قل حزمه ضعف عزمه [غررالحکم ، ص474]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : من أظهر عزمه بطل حزمه [غررالحکم ، ص476]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لا خير فی عزم بلا حزم [غررالحکم ، ص474]

3. الحازم

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحازم من لم يشغله غرور دنياه عن العمل لأخراه لآخرته [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحازم من تخير لخلته فإن المرء يوزن بخليله [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحازم لا يستبد برأيه [بحارالأنوار ، ج75 ، ص11]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحازم من حنكته التجارب و هذبته النوائب [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : إن الحازم من شغل نفسه بجهاد نفسه فأصلحها و حبسها عن أهويتها و لذاتها فملكها [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : إنما الحازم من کان بنفسه کل شغله و لدینه کل همه و لآخرته کل جده [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : للحازم فی کل فعل فضل [غررالحکم ، ص474]

عَنْ

أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : للحازم من عقله عن کل دنیه [من کل دنیه] زاجر [غررالحکم ، ص53]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لا یصبر علی الحق إلا الحاذم الأریب [غررالحکم ، ص70]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لا یدهش عند البلاء الحازم [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحازم من کف أذاه [غررالحکم ، ص465]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحازم من اطرح المومن و الکلف [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحازم من داری زمانه [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحازم من ترک الدنیا للآخره [غررالحکم ، ص147]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحازم من تجنب التبذیر و عاف السرف [غررالحکم ، ص359]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحازم من لا یشغله النعمه عن العمل للعاقبه [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحازم من شکر النعمه مقبله و صبر عنها و سلاها مولیه مدبره [مدبره مولیه] [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحازم من یور العقوبه فی سلطان الغضب و یعجل مکافاه الإحسان اغتناما لفرصه الإمکان [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحازم من جاد بما فی یده و لم یور عمل یومه إلی غده [غررالحکم ، ص475]

4. احزم الناس

عن الصادق عن آبائه (عليه السلام) قال قال رسول الله ص أولى الناس بالعفو أقدرهم على العقوبه و أحزم الناس أكظمهم للغيظ

[بحارالأنوار ، ج68 ، ص420]

عن أبی الدرداء قال خطبنا رسول الله ص یوم جمعه فقال ... إن أکیسکم أکثرکم ذکرا للموت و إن أحزمکم أحسنکم استعدادا له [بحارالأنوار ، ج74 ، ص178]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : أحزمکم أزهدکم [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : أحزم الناس من استهان بأمر دنیاه [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : أحزم الناس من توهم العجز لفرط استظهاره [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : أحزم الناس من کان الصبر و النظر فی العواقب شعاره و دثاره [غررالحکم ، ص476]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : أحزم الناس رأیا من أنجز وعده و لم یور عمل یومه لغده [غررالحکم ، ص475]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : کمال الحزم استصلاح الأضداد و مداجاه الأعداء [غررالحکم ، ص445]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : غایه الحزم الاستظهار [غررالحکم ، ص474]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : أفضل الحزم الاستظهار [غررالحکم ، ص52]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : من أفضل الحزم الصبر علی النوائب [غررالحکم ، ص283]

5. احتط لدینک

عَنِ الرِّضَا (علیه السلام) : أَنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) قَالَ لِکمَيلِ بْنِ زِيادٍ أَخُوک دِينُک فَاحْتَطْ لِدِينِک بِمَا شِئْتَ [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص167]

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَک أنْ تَنْظَرَ الْحَزْمَ و تَأخُذَ بِالْحَائِطَهِ لِدِینِک [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص173]

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (علیه السلام) یقُولُ فِیهِ سَلِ الْعُلَمَاءَ

مَا جَهِلْتَ و إِیاک أَنْ تَسْأَلَهُمْ تَعَنُّتاً و تَجْرِبَةً و إِیاک أَنْ تَعْمَلَ بِرَأْیک شَیئاً و خُذْ بِالِاحْتِیاطِ فِی جَمِیعِ أُمُورِک مَا تَجِدُ إِلَیهِ سَبِیلًا [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص172]

1. احسان

1. اهمیت وضرورت احسان

عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (ع) قَالَ : "امْتَحِنُوا شِیعَتَنَا....إِلَى أَمْوَالِهِمْ کیفَ مُوَاسَاتُهُمْ لِإِخْوَانِهِمْ فِیهَا" [خصال صدوق ، ج1 ، ص103] .

عن الباقر (ع) : هل یعطف الغنی علی الفقیر [بحارالأنوار ، ج71 ، ص313] .

عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الْأَوَّلِ (ع) قَالَ : "مَنْ لَمْ یسْتَطِعْ أَنْ یصِلَنَا فَلْیصِلْ فُقَرَاءَ شِیعَتِنَا" [کافی ، ج 4 ، ص59] .

قال رسول الله (ص) : أحب الأعمال إلی الله عز و جل سرور یدخله مؤمن علی مؤمن یطرد عنه جوعه أو یکشف عنه کربه [بحارالأنوار ، ج71 ، ص312] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ضَمِنَ لِأَخِیهِ حَاجَةً لَمْ ینْظُرِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِی حَاجَتِهِ حَتَّی یقْضِیهَا [أمالی طوسی ، ص648] .

عن ابی عبداللهعلیه السلامقال : انفق و ایقن بالخلف ، واعلم انه من لم ینفق فی طاعه الله ابقی بان ینفق فی معصیته الله واعلم ام من لم یمش فی حاجه ولی الله ابقی بان یمشی فی حاجه عدو الله. [(مشکاه الانوار ، باب 3 ، فصل25 ، حدیث2] .

عن ابی جعفرعلیه السلامقال : انّ من صلاح الدین و صلاح اهل الدین (ان من صلاح الاسلام و صلاح اهل الاسلام) ان تصیر الاموال الی من یؤدّی فیها الحقوق ویصطنع فیها المعروف وانّ من فساد الدّین وفساد اهل الدین ان تصیر الاموال الی من لایؤدی فیها الحق ولایصطنع فیها المعروف. [مشکاه الانوار ،

باب3 ، فصل 25 ، حدیث 4] .

2.انگیزه های احسان

همه از او است.

ما امانت داریم.

باید حساب پس دهیم.

1 زمینه های اعتقادی مثبت

قال علی (ع) : وَ یحَاسَبُ فِی الْآخِرَهِ حِسَابَ الْأَغْنِیاءِ [نهج البلاغه ، حکمت 126] .

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) أَنَّهُ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ فَرَضَ فِی أَمْوَالِ الْأَغْنِیاءِ أَقْوَاتَ الْفُقَرَاءِ فَمَا جَاعَ فَقِیرٌ إِلَّا بِمَا مُتِّعَ بِهِ غَنِی وَ اللَّهُ تَعَالَی جَدُّهُ سَائِلُهُمْ عَنْ ذَلِک [نهج البلاغه ، حکمت 328] . عن أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : أَیمَا مُومِنٍ مَنَعَ مُومِناً شَیئاً مِمَّا یحْتَاجُ إِلَیهِ وَ هُوَ یقْدِرُ عَلَیهِ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ مِنْ عِنْدِ غَیرِهِ أَقَامَهُ اللَّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ مُسْوَدّاً وَجْهُهُ مُزْرَقَّهً عَینَاهُ مَغْلُولَهً یدَاهُ إِلَی عُنُقِهِ [کافی ، ج 2 ، ص367] .

هذا مِنْ فَضْلِ رَبِّی لِیبْلُوَنِی أَ أَشْکرُ أَمْ أَکفُرُ [نمل ، 40] .

وَ هُوَ خَیرُ الرّازِقِینَ [مومنون ، 72] .

فرمان الهی است :

وَ أَمَّا السّائِلَ فَلا تَنْهَرْ [ضحی ، 10] .

2 زمینه های اعتقادی منفی

أ یحْسَبُونَ أَنَّما نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مالٍ وَ بَنِینَ نُسارِعُ لَهُمْ فِی الْخَیراتِ بَلْ لا یشْعُرُونَ [مومنون ، 56-55] .

الَّذِی جَمَعَ مالاً وَ عَدَّدَهُ یحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ [همزه ، 3-2] .

أ رَضِيتُمْ بِالْحَياهِ الدُّنْيا [توبه ، 38] .

3 زمینه های روانی

تشویق های دنیوی :

وَ ما أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَیءٍ فَهُوَ یخْلِفُهُ [سبأ ، 39] .

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكمْ [اسراء ، 7] .

قال أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : يا نَوْفُ ارْحَمْ تُرْحَمْ [أمالى صدوق ، ص209]

.

أَحْسِنْ كما أَحْسَنَ اللّهُ إِلَیک [قصص ، 77] .

فَسَنُیسِّرُهُ لِلْیسْری [لیل ، 7] .

هَلْ جَزاءُ الإِْحْسانِ إِلاَّ الإِْحْسانُ [الرحمن ، 60] .

قالُوا خَیراً لِلَّذِینَ أَحْسَنُوا فِی هذِهِ الدُّنْیا حَسَنَهٌ [نحل ، 30] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُ فِی عَوْنِ الْمُؤمِنِ مَا کانَ الْمُومِنُ فِی عَوْنِ أَخِیهِ [کافی ، ج 2 ، ص200] .

قال الکاظم (ع) : إن خواتیم أعمالکم قضاء حوائج إخوانکم و الإحسان إلیهم ما قدرتم [بحارالأنوار ، ج72 ، ص379] .

وَ أَحْسِنُوا إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُحْسِنِینَ [بقره ، 195] .

تهدیدات و تشویقات اخروی :

وَ هُمْ مِنْ فَزَعٍ یوْمَئِذٍ آمِنُونَ [نمل ، 89] .

مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها [انعام ، 160] .

قَال أَبو الْحَسَنِ (ع) : مَنْ أَدْخَلَ عَلَی مُومِنٍ سُرُوراً فَرَّحَ اللَّهُ قَلْبَهُ یوْمَ الْقِیامَهِ [کافی ، ج2 ، ص197] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ لِلَّهِ عِبَاداً مِنْ خَلْقِهِ یفْزَعُ الْعِبَادُ إِلَیهِمْ فِی حَوَائِجِهِمْ أُولَئِک هُمُ الْامِنُونَ یوْمَ الْقِیامَهِ [بحارالأنوار ، ج71 ، ص318] .

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : مَنْ مَشَی فِی حَاجَهِ لِأَخِیهِ الْمُسْلِمِ حَتَّی یتِمَّهَا أَثْبَتَ اللَّهُ قَدَمَیهِ یوْمَ تَزِلُّ الْأَقْدَامُ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص408] .

لأُکفِّرَنَّ عَنْکمْ سَیئاتِکمْ وَ لأُدْخِلَنَّکمْ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأَْنْهارُ [مائده ، 12] .

فَلاَ اقْتَحَمَ الْعَقَبَهَ وَ ما أَدْراک مَا الْعَقَبَهُ فَک رَقَبَهٍ أَوْ إِطْعامٌ فِی یوْمٍ ذِی مَسْغَبَهٍ یتِیماً ذا مَقْرَبَهٍ یتِیماً ذا مَقْرَبَهٍ [بلد ، 15-11] .

عَنِ النَّبِی (ص) : قَالَ مَنْ قَضَی حَاجَهً لِأَخِیهِ کنْتُ وَاقِفاً عِنْدَ مِیزَانِهِ فَإِنْ رَجَحَ وَ إِلَّا

شَفَعْتُ لَهُ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص405] .

ما سَلَککمْ فِی سَقَرَ...وَ لَمْ نَک نُطْعِمُ الْمِسْکینَ [مدثر ، 44 و42] .

الَّذِینَ یکنِزُونَ الذَّهَبَ وَ الْفِضَّهَ وَ لا ینْفِقُونَها فِی سَبِیلِ اللّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذابٍ أَلِیمٍ [توبه ، 34] .

4 زمینه های اجتماعی :

1 تبلیغات :

رادیو و تلویزیون ، مساجد ، مدارس و والدین کمک را از طریق فرزندان انجام دهند.

2 الگوها :

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فِی حَدِیثٍ : أَنَّ عَلِی بْنَ الْحُسَینِ (ع) کانَ یعُولُ مِائَهَ أَهْلِ بَیتٍ مِنْ فُقَرَاءِ الْمَدِینَهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص517] .

وَ یوثِرُونَ عَلی أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ کانَ بِهِمْ خَصاصَهٌ [حشر ، 9] .

وَ یطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلی حُبِّهِ مِسْکیناً وَ یتِیماً وَ أَسِیراً [انسان ، 8] .

3 بسیج مردمی :

لِینْفِقْ ذُو سَعَهٍ مِنْ سَعَتِهِ وَ مَنْ قُدِرَ عَلَیهِ رِزْقُهُ [طلاق ، 7] .

عَلَی الْمُوسِعِ قَدَرُهُ وَ عَلَی الْمُقْتِرِ قَدَرُهُ [بقره ، 236] .

4 تهدید :

لا تُطِعْ ...مَنّاعٍ لِلْخَیرِ مُعْتَدٍ أَثِیمٍ [قلم ، 12و10] .

3.آداب احسان

1. شیوه های احسان

چگونه؟ (با سرعت ، مخفیانه)

فَاسْتَبِقُوا الْخَيراتِ [مائده ، 48] .

يسارِعُونَ فِى الْخَيراتِ [انبياء ، 90] .

قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِنَّهُ لَيعْرِضُ لِى صَاحِبُ الْحَاجَهِ فَأُبَادِرُ إِلَى قَضَائِهَا مَخَافَهَ أَنْ يسْتَغْنِى عَنْهَا صَاحِبُهَا [أمالى طوسى ، ص644] .

ينْفِقُونَ فِى السَّرّاءِ وَ الضَّرّاءِ [آل عمران ، 134] .

لا خَيرَ فِى كثِيرٍ مِنْ نَجْواهُمْ إِلاّ مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَهٍ أَوْ مَعْرُوفٍ [نساء ، 114] .

چه چيز؟ (مال)

وَ

آتَی الْمالَ عَلی حُبِّهِ [بقره ، 177] .

به کی؟ (فقرا)

لِلْفُقَراءِ الَّذِینَ أُحْصِرُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ [بقره ، 273] .

یحْسَبُهُمُ الْجاهِلُ أَغْنِیاءَ [بقره ، 273] .

چقدر : (به اندازه نیاز طرف مقابل)

قال سَیدُ الْعَابِدِینَ عَلِی بْنِ الْحُسَینِ (ع) : حَقُّ السَّائِلِ إِعْطَاوهُ عَلَی قَدْرِ حَاجَتِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص625] .

بعد از احسان :

وَ إِنْ کانَ ذُو عُسْرَهٍ فَنَظِرَهٌ إِلی مَیسَرَهٍ [بقره ، 280] .

در هر حال :

گر چه با زبان :

مَنْ یشْفَعْ شَفاعَهً حَسَنَهً [نساء ، 85] .

گر چه در نماز :

یوتُونَ الزَّکاهَ وَ هُمْ راکعُونَ [مائده ، 55] .

گر چه حاجتش برآورده نشود :

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی مُوسَی (ع) أَنَّ مِنْ عِبَادِی مَنْ یتَقَرَّبُ إِلَی بِالْحَسَنَهِ فَأُحَکمُهُ فِی الْجَنَّهِ فَقَالَ مُوسَی یا رَبِّ وَ مَا تِلْک الْحَسَنَهُ قَالَ یمْشِی مَعَ أَخِیهِ الْمُومِنِ فِی قَضَاءِ حَاجَتِهِ قُضِیتْ أَوْ لَمْ تُقْضَ [کافی ، ج2 ، ص195] .

حتی در حال لنگی :

فَسَقى لَهُما ثُمَّ تَوَلّى إِلَى الظَلِّ فَقالَ رَبِّ إِنِّى لِما أَنْزَلْتَ إِلَى مِنْ خَيرٍ فَقِيرٌ [قصص، 24].

حتی در حال اعتکاف :

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِنَّ رَجُلًا أَتَى الْحَسَنَ بْنَ عَلِى (ع) فَقَالَ : بِأَبِى أَنْتَ وَ أُمِّى أَعِنِّى عَلَى قَضَاءِ حَاجَةٍ فَانْتَعَلَ وَ قَامَ مَعَهُ فَمَرَّ عَلَى الْحُسَينِ (ص) وَ هُوَ قَائِمٌ يصَلِّى فَقَالَ لَهُ أَينَ كنْتَ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ تَسْتَعِينُهُ عَلَى حَاجَتِک قَال : قَدْ فَعَلْتُ بِأَبِى أَنْتَ وَ أُمِّى فَذُكرَ أَنَّهُ مُعْتَكفٌ فَقَالَ لَهُ

أَمَا إِنَّهُ لَوْ أَعَانَک کانَ خَیراً لَهُ مِنِ اعْتِکافِهِ شَهْراً [کافی ، ج2 ، ص198] ؟؟.

حتی در طواف :

امام صادق (ع) به یکی از اصحاب در حال طواف فرمود :

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : أَمَا إِنَّک أَنْ تُعِینَ أَخَاک الْمُسْلِمَ أَحَبُّ إِلَی مِنْ طَوَافِ أُسْبُوعٍ بِالْبَیتِ مُبْتَدِئاً [کافی ، ج2 ، ص198] .

2.شرایط احسان

بی منت.

با خوش خلقی.

با سرعت.

با مال مردم تجارت نکند.

به جا بدهد.

پیش شرط نداشته باشد.

نیازهای ضروری (نه توسعه) :

تحصیل.

ازدواج.

درمان.

سرپناه.

تعمیر.

پیش کرایه.

عن موسی بن جعفرعلیه السلامانه قال : انّ المعروف لایستتمّ الا بتعجیله وسره وتصغیره فاذا انت عجّلته فقد هنّالته واذا انت صغّرته فقد عظمته واذا انت سترته فقد اتمته. [مشکاه الانوار ، باب 2 ، فصل 1 ، حدیث3] .

3. موانع احسان

الشَّیطانُ یعِدُکمُ الْفَقْرَ وَ یأْمُرُکمْ بِالْفَحْشاءِ [بقره ، 268] .

4. آثار احسان

وَ لَوْ بَسَطَ اللّهُ الرِّزْقَ لِعِبادِهِ لَبَغَوْا فِی الأَْرْضِ [شوری ، 27] .

5. مصادیق احسان

1. انفاق

قُلْ إِنَّ رَبِّی یبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ یشاءُ مِنْ عِبادِهِ وَ یقْدِرُ لَهُ وَ ما أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَیءٍ فَهُوَ یخْلِفُهُ وَ هُوَ خَیرُ الرّازِقِینَ [سبأ ، 39] .

1 در آیه 36 همین سوره ، نیز مسئله گشایش و تنگی مطرح شد ، لکن مخاطب آن جا کفار و مخاطب این آیه مؤمنین است. (کلمه له و کلمه عباده در این آیه است) .

2 در آیه ، خداوند برای تشویق به انفاق چند نکته را مطرح فرموده است ، از جمله :

الف : گشایش رزق به دست او است ، نگران نباشید.

ب : از هر چه بدهید ، قبول است

:

مِنْ شَیء

ج : هر مقدار بدهید ، قبول است :

َ ما أَنْفَقْتُم

د : خودم ، جبران می کنم :

فَهُوَ یخْلِفُه

ه : بهترین نوع جبران می کنم :

خَیرُ الرّازِقِینَ

3 تاجری که می بیند ، سرمایه اش در بعضی تجارتها تلف است ، حاضر است ارزان یا نسیه بفروشد. اگر مشتری خوب پیدا شد و نفروخت ، کم عقل است. عمر ما در بعضی موارد تلف است ، خداوند آن را به بهای گران می خرد ، معامله نکردن با خدا کم عقلی است.

بگو بدون شک پروردگارم برای هر کس از بندگانش که بخواهد روزی را گشایش می دهد و یا برای او تنگ می گرداند و هر چه را در راه او انفاق کردید ، پس او عوضش را می دهد و او بهترین روزی دهندگان است.

سئوال : شخصی به امام صادق علیه السلام گفت : من هر چه انفاق می کنم ، عوضش نمی رسد پس آیه فهو یخلفه چیست؟

پاسخ : اگر مال حلال باشد و در مصرف حلال انفاق شود ، حتما جبران می شود. (؟) به علاوه ممکن است جبران در آخرت یا از طریق دفع بلا یا در نسل بعد در همین دنیا و یا از طریق غیر مالی جبران شود.

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِیسَی عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : " قُلْتُ آیتَانِ فِی کتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أُطْلُبُهُمَا فَلَا أَجِدُهُمَا.... قَالَ : وَ مَا الْآیهُ الْأُخْرَی؟ قُلْتُ : قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ ما أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَیءٍ فَهُوَ یخْلِفُهُ وَ هُوَ خَیرُ الرّازِقِینَ وَ إِنِّی أُنْفِقُ وَ لَا أَرَی خَلَفاً قَالَ : أَ فَتَرَی اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَخْلَفَ وَعْدَهُ قُلْتُ :

لَا. قَالَ : فَمِمَّ ذَلِک؟ قُلْتُ : لَا أَدْرِی. قَالَ : لَوْ أَنَّ أَحَدَکمُ اکتَسَبَ الْمَالَ مِنْ حِلِّهِ وَ أَنْفَقَهُ فِی حِلِّهِ لَمْ ینْفِقْ دِرْهَماً إِلَّا أُخْلِفَ عَلَیهِ" [کافی ، ج 2 ، ص486] .

1 انفاق تنها با مال نیست ، بلکه هر نعمتی که خدا به انسان داده می توان انفاق کرد.انفقهم من شی ء

2 خدا بهترین رازق است ، چون :

همه چیز به دست اوست و می تواند ببخشد.

بخل ندارد.

به همه می بخشد.

بی منت و توقع است.

دائمی می بخشد.

نیازها را می داند.

خیرهایی می بخشد که دیگران توان بخشیدن آن را ندارند.

3 یقین به پرداخت عوض ، عامل سخاوت است.

فَهُوَ یخْلِفُه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَیقَنَ بِالْخَلَفِ سَخَتْ نَفْسُهُ بِالنَّفَقَهِ [کافی ، ج 4 ، ص43] .

از رسول خدا نقل شده که هر شب منادی ندا می دهد : اللهم عجل للمنفق ماله خلفا و للممسک تلفا [بحارالأنوار ، ج90 ، ص380] .

4 کثرت مال و فرزند ، نشانه رزق نیست. (در آیه قبل کفار به کثرت می بالیدند ، در این آیه می فرماید توسعه رزق به دست او است ، نه به دست کثرت) .

در آیاتی دیگر می خوانیم گاهی خداوند افرادی را با سرمایه عذاب می دهد :

فَلا تُعْجِبْکَ أَمْوالُهُمْ وَ لا أَوْلادُهُمْ إِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیعَذِّبَهُمْ بِها فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ تَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَ هُمْ کافِرُونَ [توبه ، 55] .

2. قرض الحسنه

قرض الحسنه ، درمان بخل و ربا است.

قرض الحسنه ، شکوفا کردن روحیه سخاوت است.

قرض الحسنه ، یک مسئله تربیتی است ، تشویق دیگران به تعاون است.

قرض الحسنه ، طهارت

قلب است؛ یک کار اخلاقی است.

صندوق در کنار مسجد است و سود ندارد ، ولی بانک بر اساس سود است.

قرض الحسنه ، بیدار کردن وجدان ها است.

قرض الحسنه ، حرکت به نیروهای فعال بی سرمایه است.

قرض الحسنه ، خوش بین کردن مردم به اسلام و تبلیغ عملی است.

صندوق که مسئول تربیت و طهارت است ، باید خودش طهارت داشته باشد.

پیش شرط نداشته باشد ، بی منت و خوش خلق باشد ، سرعت داشته باشد ، کارمزد نگیرد ، تجارت نکند.

برای مصرف و نیازهای ضروری و شرعی (تحصیل ، ازدواج ، درمان ، پیش کرایه ، سرپناه و تعمیرات ، نه توسعه.)

1 زیاد کردن صندوق های فامیلی.

2 تأمین هزینه خادمین قرض الحسنه از طریق تبرع یا موقوفات.

3 صندوق ها اگر شغل شود ، آثار تربیتی از بین می رود.

4 هر حلالی مطلوب و انصاف نیست.

5 مسئولین صندوق ها با تربیت و طهارت روح باشند.

3. اسماع اصم (فهماندن به ناشنوا)

عن ابی عبد اللهعلیه السلامقال : اسماع الاصم من غیر تضجّر صدقه هنیئه. [مشکاه الانوار ، باب4 ، فصل 12 ، حدیث12] .

4. اصلاح بین الناس

عن ابی عبد اللهعلیه السلام : صدقه یجها الله ، الاصلاح بین الناس اذا تفاسدوا والتقریب بینهم اذا تباعدوا. [مشکاه الانوار ، باب3 ، فصل21 ، حدیث1] .

1. اختلاف فتوا

1. منشأ اختلاف فتوا

مدرک ما در استنباط احکام قرآن ، حدیث ، عقل و اجماع است. فقهاء در فهم قرآن و حدیث اختلاف پیدا می کنند. در میان قرآن که 6342 آیه است ، حدود 500 آیه آیات الأحکام است. ولی این 500 آیه کلیات احکام است و الّا 500 آیه برای

کل احکام کافی نیست تا جوابگوی تمام قوانین باشد و باید از ائمه اطهار برای فهم و تکمیل این کلیات تمامِ استفاده را کرد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنِّی تَارِک فِیکمُ الثَّقَلَینِ مَا إِنْ تَمَسَّکتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا کتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِی أَهْلَ بَیتِی وَ إِنَّهُمَا لَنْ یفْتَرِقَا حَتَّی یرِدَا عَلَی الْحَوْضَ [إرشاد مفید ، ج1 ، ص231] .

1 قرآن به زبان عربی مثل سایر لسانها الفاظ مشترکی دارد.وَ الْمُطَلَّقاتُ یتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلاثَةَ قُرُوءٍ [بقره/228] .

(زن های مطلقه باید سه قرء به انتظار بمانند.) قرء 2 معنی دارد. 1 پاکی 2 عادت ماهیانه.

بعضی گویند معنی دوم را که زن باید دو مرتبه عادت و پاک شود و مرتبه سوم به مجرد اینکه عادت شد می تواند شوهر کند. بعضی گویند تا از عادت دفعه سوم بیرون نیامد نمی شود و هر کدام شواهدی و مؤیداتی می آورند ، ولی بالاخره اختلاف فتوا دارند نه از جهت هوی و هوس ، بلکه از جهت فهم کلام الله.

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا إِذا قُمْتُمْ إِلَی الصَّلاهِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَکمْ وَ أَیدِیکمْ إِلَی الْمَرافِقِ وَ امْسَحُوا بِرُوسِکمْ وَ أَرْجُلَکمْ إِلَی الْکعْبَین [مائده/6] .

عدّه ای از اهل سنت این آیه را در مقام اصل وضو و کیفیت آن می دانند و از ظاهر آیه استفاده می کنند که از سر انگشت شروع و تا آرنج خاتمه پیدا می کند. ولی تمام علمای شیعه و عدّه ای از اهل سنّت گویند : این آیه در مقام اصل وضو است نه کیفیت آن و کلمهإِلَیبه معنی (با) است یا غایت است برای مفعولأَیدِیکمنهفَاغْسِلُوانظیر اینکه به نقاش می گوئیم رنگ بزن اطاق را تا یک متری

که منظور اصل رنگ آمیزی است نه کیفیت آن که از پائین شروع به رنگ آمیزی کند. این آیه نیز می گوید در وضو از انگشت تا آرنج شسته شود. اما کیفیت آن موکول به عرف است که طبعا از بالا به پائین شسته می شود کما اینکه از اهل البیت (علیهم السلام) رسیده است.

2. چند مثال

وَ لا تَنْكِحُوا ما نَكَحَ آباوكمْ مِنَ النِّساءِ [نساء/22] .

بعضی مراد از نکاح را مطلق اعمال غریزه گرفته اند ، حلال باشد یا حرام. قهرا پسر هیچ وقت نمی تواند آنها را بگیرد. ولی بعضی مراد از نکاح را عقد زناشوئی به طریق صحیح گرفته اند. قهرا نتیجه اش این است که اگر پدران شما با عقد ازدواج صحیح نکاح کردند بر پسران حرام و اگر از روی زنا بود ، حلال است.

در حدیث آمده راجع به عرق جنب از حرام که قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنْ كانَ مِنْ حَلَالٍ فَصَلِّ فِيهِ وَ إِنْ كانَ مِنْ حَرَامٍ فَلَا تُصَلِّ فِيهِ. [وسائل الشیعه ، ج3 ، ص447] .

بعضی گفته اند : علّت عدم جواز صلات ، نجاست عرق است. بعضی گفته اند : حدیث فقط عدم جواز صلات است و از نجاست ساکت است.

و جهاتی دیگر نیزممکن است منشأ اختلاف فتوا باشد که به قرار ذیل است :

اول : ممکن است روایتی به فقیهی برسد و به دیگری نرسد.

دوم : ممکن است روایتی به فقیهی از طریق صحیح برسد که اعتماد بکند و به دیگری از طریق فاسد که اعتماد نکند.

سوم : گاهی به هر دو رسیده و مورد اعتماد هست از نظر راوی ، ولی نزد یکی معارض دارد و نزد دیگری معارضی ندارد.

در اجماع

و عقل نیز ممکن است همین حرف را بگوئیم ، زیرا حجیت اجماع نزد بعضی از فقها از راه لطف است. نزد بعضی دیگر از فقها از راه دخول معصوم (ع) ، و نزد بعضی دیگر از راه محالیت عادی [نقل از کتاب سیمای اسلام]

1. اختلافات اجتماعی

1. قرآن وخانواده

وَ کانَ یأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلاهِ [مریم/55.]

وَ أْمُرْ أَهْلَک بِالصَّلاهِ [طه/132.]

قُلْ لِأَزْواجِک وَ بَناتِک [احزاب/59.]

إِنّا کنّا قَبْلُ فِی أَهْلِنا مُشْفِقِینَ [طور/26.]

وَ أَنْذِرْ عَشِیرَتَک الأَْقْرَبِینَ [شعراء/214.]

إِذْ قالَ لِبَنِیهِ [بقره/133.]

یا بُنَی أَقِمِ الصَّلاهَ [لقمان/17.]

قالَ یا بُنَی لا تَقْصُصْ رُویاک [یوسف/5.]

یا بُنَی إِنِّی أَری فِی الْمَنامِ [صافات/102.]

یا بَنِی لا تَدْخُلُوا مِنْ بابٍ واحِدٍ [یوسف/67.]

فَما آمَنَ لِمُوسی إِلاّ ذُرِّیهٌ [یونس/83.]

2. حقوق خانواده

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیته [جامع الأخبار ، ص119] .

الامیر مسئول عن الرعیه الرجل مسئول عن اهله و المرئه راعیه علی ولدها

فَقالَ لِأَهْلِهِ امْكثُوا إِنِّی آنَسْتُ ناراً لَعَلَی آتِیکمْ مِنْها بِقَبَسٍ أَوْ أَجِدُ عَلَی النّارِ هُدیً [طه/10.]

موسی در فکر آوردن نیازهای خانوداده بود ، اما خدا او را به نبوت رساند.

فَراغَ إِلی أَهْلِهِ فَجاءَ بِعِجْلٍ سَمِینٍ [ذاریات/26.]

تلاش همسر ابراهیم برای تهیه غذا برای مهمان.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) لَمَّا نَزَلَتْ یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَکمْ وَ أَهْلِیکمْ ناراً قَالَ النَّاسُ یا رَسُولَ اللَّهِ کیفَ نَقِی أَنْفُسَنَا وَ أَهْلِینَا قَالَ اعْمَلُوا الْخَیرَ وَ ذَکرُوا بِهِ أَهْلِیکمْ وَ أَدِّبُوهُمْ عَلَی طَاعَهِ اللَّهِ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص82.]

احترام به حقوق و مالکیت همسر : وَ آتُوا النِّساءَ صَدُقاتِهِنَّ نِحْلَهً [نساء/4.]

لِلنِّساءِ نَصِیبٌ مِمَّا اکتَسَبْنَ [نساء/32.]

دوری از سخت گیری : یخافُونَ سُوءَ الْحِسابِ [رعد/21.]

عفو و اغماض : وَ إِذا ما غَضِبُوا هُمْ یغْفِرُونَ [شوری/37.]

تحمل

زخم زبان : وَ إِذا خاطَبَهُمُ الْجاهِلُونَ قالُوا سَلاماً [فرقان/63]

خرج به مقدار توان : لِيُنْفِقْ ذُو سَعَهٍ مِنْ سَعَتِهِ [طلاق/7.]

معاشرت معروف : عاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ [نساء/19.]

احترام متقابل : وَ إِذا حُيِيتُمْ بِتَحِيهٍ فَحَيوا بِأَحْسَنَ مِنْها أَوْ رُدُّوها [نساء/86.]

حضور در اجتماع : فَقُلْ تَعالَوْا نَدْعُ أَبْناءَنا وَ أَبْناءَكمْ وَ نِساءَنا وَ نِساءَكمْ [آل عمران/61]

زنها وسیله انحراف و بهانه دست دشمن نشوند : يذَبِّحُ أَبْناءَهُمْ وَ يسْتَحْيى نِساءَهُمْ [قصص/4.]

قالُوا اقْتُلُوا أَبْناءَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ وَ اسْتَحْيوا نِساءَهُمْ [غافر/25.]

3. اسباب اختلاف

1. اختلاف افکنی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنْ عَمِلَ فِی فُرْقَهٍ بَینَ امْرَأَهٍ وَ زَوْجِهَا کانَ عَلَیهِ غَضَبُ اللَّهِ وَ لَعْنَتُهُ فِی الدُّنْیا وَ الآخِرَهِ وَ کانَ حَقّاً عَلَی اللَّهِ أَنْ یرْضَخَهُ بِأَلْفِ صَخْرَهٍ مِنْ نَارٍ وَ مَنْ مَشَی فِی فَسَادِ مَا بَینَهُمَا وَ لَمْ یفَرِّقْ کانَ فِی سَخَطِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَعْنَتِهِ فِی الدُّنْیا وَ الآخِرَهِ وَ حَرَّمَ (اللَّهُ عَلَیهِ) النَّظَرَ إِلَی وَجْهِهِ [ثواب الأعمال ، ص288.]

2. به تکلف افتادن

برای خوشحال کردن اقوام و رفقای خود شوهرش را به زحمت نیدازد. رفقا و اقوام یک ساعت بیشتر با او نیستند ولی با شوهر آزرده زندگی دائمی مشکل خواهد بود.

3. به رخ کشیدن

1 زن نباید در خانه جمال و مال خود را به رخ شوهرش بکشد و اگر این کار را کرد جز دوری و کینه شوهر بهره ای نمی برد.

2 به مدرک ، فامیل ، شکل ، مال ، هنر و... خود افتخار می کند و پز می دهد.

4. بازگو کردن های بیجا

لا یحِبُّ اللّهُ

الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلاّ مَنْ ظُلِمَ [نساء/148.]

لا يغْتَبْ بَعْضُكمْ بَعْضاً [حجرات/12.]

مَنْ يشْفَعْ شَفاعَةً حَسَنَةً يكنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْها وَ مَنْ يشْفَعْ شَفاعَةً سَيئَةً يكنْ لَهُ كفْلٌ مِنْها وَ كانَ اللّهُ عَلى كلِّ شَىءٍ مُقِيتاً [نساء/85]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَمَرَ بِسُوءٍ أَوْ دَلَّ عَلَيهِ أَوْ أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِيک [خصال صدوق ، ج1 ، ص138.]

فَيتَعَلَّمُونَ مِنْهُما ما يفَرِّقُونَ بِهِ بَينَ الْمَرْءِ وَ زَوْجِهِ [بقره/102.]

5. بد زبانى وتمسخر

قُلْ لِعِبادِى يقُولُوا الَّتِى هِى أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيطانَ ينْزَغُ بَينَهُمْ [اسراء/53.]

لا يسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسى أَنْ يكونُوا خَيراً مِنْهُمْ [حجرات/11.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كانَ لَهُ امْرَأَةٌ تُوذِيهِ لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ صَلَاتَهَا وَ لَا حَسَنَةً مِنْ عَمَلِهَا حَتَّى تُعِينَهُ وَ تُرْضِيهُ وَ إِنْ صَامَتِ الدَّهْرَ وَ قَامَتْ وَ أَعْتَقَتِ الرِّقَابَ وَ أَنْفَقَتِ الْأَمْوَالَ فِى سَبِيلِ اللَّهِ وَ كانَتْ أَوَّلَ مَنْ تَرِدُ النَّارَ ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ عَلَى الرَّجُلِ مِثْلُ ذَلِک الْوِزْرِ وَ الْعَذَابِ إِذَا كانَ لَهَا مُوذِياً ظَالِماً [أعلام الدين ، ص414.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَلْعُونَةٌ مَلْعُونَةٌ امْرَأَةٌ تُوذِى زَوْجَهَا أَوْ تَغُمُّهُ وَ سَعِيدَةٌ سَعِيدَةٌ امْرَأَةٌ تُكرِمُ زَوْجَهَا وَ لَا تُوذِيهِ [كنز الفوائد ، ج1 ، ص149.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ بَرِينَانِ مِمَّنْ أَضَرَّ بِامْرَأَتِهِ حَتَّى تَخْتَلِعَ مِنْهُ [ثواب الأعمال ، ص287.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِنِّى أَتَعَجَّبُ مِمَّنْ يضْرِبُ امْرَأَتَهُ وَ هُوَ بِالضَّرْبِ أَوْلَى مِنْهَا [جامع الأخبار ، ص158.]

پيامبر (ص) مى فرمايد : حور العين به

زنی که شوهرش را آزار می دهد می گوید : خدا ترا بکشد. شما لیاقت این مرد را ندارید. به زودی از شما جدا شده و به سراغ ما می آید. [آیین همسرداری ، ص33.]

6. سوء ظن

إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ [حجرات/12.]

1 چطور شد که نگذاشت نامه را بخوانم.

2 چطور شد که حمام رفت.

3 چطور شد که دیر آمد.

4 چطور شد که ستایش فلانی را کرد.

5 چطور شد که فلان زن از او ستایش کرد.

6 چطور شد که به فلانی احترام کرد.

7 چطور شد که نسبت به فامیل من سرسنگین است.

8 چطور شد که به من خلاف گفت.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِياک وَ التَّغَايرَ فِی غَيرِ مَوْضِعِ غَيرَهٍ فَإِنَّ ذَلِک يدْعُو الصَّحِيحَهَ إِلَی السَّقَمِ وَ الْبَرِيئَهَ إِلَی الرِّيبِ [نهج البلاغه ، نامه31.]

7. مراء وجدال

پیغمبر : (ص) ضامن شده اند خانه ای را در بهشت : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنَا زَعِيمٌ بِبَيتٍ فِی أَعْلَی الْجَنَّهِ وَ بَيتٍ فِی وَسَطِ الْجَنَّهِ وَ بَيتٍ فِی رِياضِ الْجَنَّهِ لِمَنْ تَرَک الْمِرَاءَ وَ إِنْ كانَ مُحِقّاً [توحید صدوق ، ص461.]

8. بد حجابی وجلوه های نابجا

دلسردی مرد عامل فتنه است که منشأ این دلسردی چشم چرانی مرد از یک سو و آرایش آزاد زنان در خیابان ها از سوی دیگر و مقایسه کردن که

مرد میان همسر خود با تمام زنانی که دیده است می تواند باشد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ اكفُفْ عَلَيهِنَّ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ بِحِجَابِک إِياهُنَّ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحِجَابِ أَبْقَى عَلَيهِنَّ وَ لَيسَ خُرُوجُهُنَّ بِأَشَدَّ مِنْ إِدْخَالِک مَنْ لَا يوثَقُ بِهِ عَلَيهِنَّ [نهج

البلاغه ، نامه31.]

مرد نباید هر مردی رابه هر عنوان به خانه آورد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا يأْمَنُ الَّذِينَ ينْظُرُونَ فِی أَدْبَارِ النِّسَاءِ أَنْ يبْتَلَوْا بِذَلِک فِی نِسَائِهِمْ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص19.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَيمَا امْرَأَةٍ تَطَيبَتْ لِغَيرِ زَوْجِهَا لَمْ تُقْبَلْ مِنْهَا صَلَاهٌ حَتَّى تَغْتَسِلَ مِنْ طِيبِهَا كغُسْلِهَا مِنْ جَنَابَتِهَا [کافی ، ج5 ، ص507.]

فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيطْمَعَ الَّذِی فِی قَلْبِهِ مَرَضٌ [احزاب/32.]

وَ لا يضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيعْلَمَ ما يخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ [نور/31.]

9. توقعات بی جا

پیامبر (ص) : هر زنی که ناسازگاری کند و شوهرش را بر چیزهایی که فوق توانایی اوست وادار کند ، اعمالش مورد قبول نیست و در قیامت مورد غضب خداست. [آیین همسرداری ، ص47.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كانَتْ لَهُ امْرَأَهٌ وَ لَمْ تُوَافِقْهُ وَ لَمْ تَصْبِرْ عَلَى مَا رَزَقَهُ اللَّهُ وَ شَقَتْ عَلَيهِ وَ حَمَلَتْهُ مَا لَمْ يقْدِرْ عَلَيهِ لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ لَهَا حَسَنَهً تَتَّقِی بِهَا النَّارَ وَ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيهَا مَا دَامَتْ كذَلِک [ثواب الأعمال ، ص287.]

10. بیکاری – سرگرمی سالم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نِعْمَ اللَّهْوُ الْمِغْزَلُ لِلْمَرْأَهِ الصَّالِحَهِ [علل الشرائع ، ج2 ، ص582.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تُنْزِلُوا النِّسَاءَ الْغُرَفَ وَ لَا تُعَلِمُوهُنَّ الْكتَابَهَ وَ عَلِّمُوهُنَّ الْغَزْلَ وَ سُورَهَ النُّورِ [الجعفریات ، ص97.]

ام اسلمه از رسول خدا (ص) درباره خدمت زن در خانه پرسید؛ فرمودند : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ هَذَا الدِّينَ مَتِينٌ فَأَوْغِلُوا فِيهِ بِرِفْقٍ وَ لَا تُكرِّهُوا عِبَادَهَ اللَّهِ إِلَى عِبَادِ اللَّهِ

فَتَكونُوا كالرَّاكبِ الْمُنْبَتِّ الَّذِی لَا سَفَراً قَطَعَ وَ لَا ظَهْراً أَبْقَی [کافی ، ج2 ، ص86.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَیمَا امْرَأَةٍ رَفَعَتْ مِنْ بَیتِ زَوْجِهَا شَیئاً مِنْ مَوْضِعٍ إِلَی مَوْضِعٍ تُرِیدُ بِهِ صَلَاحاً نَظَرَ اللَّهُ إِلَیهَا وَ مَنْ نَظَرَ اللَّهُ إِلَیهِ لَمْ یعَذِّبْهُ [أمالی صدوق ، ص411.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ فَاطِمَهَ (ع) ضَمِنَتْ لِعَلِی (ع) عَمَلَ الْبَیتِ وَ الْعَجِینَ وَ الْخُبْزَ وَ قَمَّ الْبَیتِ وَ ضَمِنَ لَهَا عَلِی (ع) مَا کانَ خَلْفَ الْبَابِ نَقْلَ الْحَطَبِ وَ أَنْ یجِیءَ بِالطَّعَامِ [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص171.]

فاطمه (س) از رسول الله ص تقاضای خادمه کرد ، فرمود : می ترسم از پاداش کار در خانه باز بمانی

یا فاطمه! إنی لا أرید أن ینفک عنک أجرک إلی الجاریه [المناقب ، ج3 ، ص341.]

11. زخم زبان ، توهین ، تهمت

وَیلٌ لِکلِّ هُمَزَهٍ لُمَزَهٍ [همزه/1.]

وَ لا تَسُبُّوا الَّذِینَ یدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ فَیسُبُّوا اللّهَ عَدْواً بِغَیرِ عِلْمٍ [انعام/108.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من قذف امرأته بالزناء خرج من حسناته کما تخرج الحیه من جلدها و کتب له بکل شعره علی بدنه ألف خطیئه [جامع الأخبار ، ص157.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی یقُولُ مَنْ أَهَانَ لِی وَلِیاً فَقَدْ أَرْصَدَ لِمُحَارَبَتِی وَ أَنَا أَسْرَعُ شَیءٍ إِلَی نُصْرَهِ أَوْلِیائِی [کافی ، ج2 ، ص351.]

12. شغل

زن ها معمولا شوهری دوست دارند که؛

1 در وطن باشد.

2 هر شب بیاید.

3 اول شب بیاید.

4 ایام فراغت داشته باشد.

5 شب نشینی و گردش و تفریح بروند.

6

شغل تمیز ، آبرومند و پردرآمد داسته باشد.

این خواسته مطابق اصل فرد و اصل رفاه است ، اما اصل جامعه اصل خدمت و اصل رشد می گوید : افراد باید همت کنند. مرزبان و کشیک باشند ، از سود و تمیزی بگذرند.

13. آرایش ها

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اغسلوا ثیابکم و خذوا من شعورکم و استاکوا و تزینوا و تنظفّوا فانّ بنی اسرائیل لم یکونوا یفعلون ذالک فزنت نسائهم [نهج الفصاحه ، جمله378.]

عَنِ الْحَسَنِ بْنِ جَهْمٍ قَالَ : رَأَیتُ أَبَا الْحَسَنِ (ع) اخْتَضَبَ فَقُلْتُ : جُعِلْتُ فِدَاک اخْتَضَبْتَ؟ فَقَالَ : نَعَمْ إِنَّ التَّهْیئَةَ مِمَّا یزِیدُ فِی عِفَّهِ النِّسَاءِ وَ لَقَدْ تَرَک النِّسَاءُ الْعِفَّهَ بِتَرْک أَزْوَاجِهِنَّ التَّهْیئَةَ [کافی ، ج5 ، ص567.]

زنی به نزد پیامبر (ص) رفته و گفت که شما فرموده اید که زن در منزل برای مردش آرایش کند ، لیکن شوهر من نابیناست. حضرت فرمود : شما عطر بزنید تا شوهرتان بوی عطر را استشمام کند.

14. عدم اطاعت وپیروی

1 نپذیرفتن عذر و عدم گذشت : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَقْبَلُ مِنْهُ عُذْراً وَ لَا تَغْفِرُ لَهُ ذَنْباً [کافی ، ج5 ، ص325.]

الْحَصَانُ مَعَهُ إِذَا حَضَرَ لَا تَسْمَعُ قَوْلَهُ وَ لَا تُطِیعُ أَمْرَهُ وَ إِذَا خَلَا بِهَا بَعْلُهَا تَمَنَّعَتْ مِنْهُ کمَا تَمَنَّعُ الصَّعْبَهُ عَنْ رُکوبِهَا لَا تَقْبَلُ مِنْهُ عُذْراً وَ لَا تَغْفِرُ لَهُ ذَنْباً

2 در فامیل خوار ، در خانه شوهر مستکبر : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَ لَا أُخْبِرُکمْ بِشِرَارِ نِسَائِکمْ الذَّلِیلَهُ فِی أَهْلِهَا الْعَزِیزَهُ مَعَ بَعْلِهَا الْعَقِیمُ الْحَقُودُ الَّتِی لَا تَوَرَّعُ مِنْ قَبِیحٍ الْمُتَبَرِّجَهُ إِذَا غَابَ عَنْهَا بَعْلُهَا [

کافی ، ج5 ، ص325.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ خَيرَ نِسَائِكمُ الْوَلُودُ الْوَدُودُ الْعَفِيفَهُ الْعَزِيزَهُ فِی أَهْلِهَا الذَّلِيلَهُ مَعَ بَعْلِهَا الْمُتَبَرِّجَهُ مَعَ زَوْجِهَا الْحَصَانُ عَلَی غَيرِهِ الَّتِی تَسْمَعُ قَوْلَهُ وَ تُطِيعُ أَمْرَهُ وَ إِذَا خَلَا بِهَا بَذَلَتْ لَهُ مَا يرِيدُ مِنْهَا وَ لَمْ تَبَذَّلْ كتَبَذُّلِ الرَّجُلِ [کافی ، ج5 ، ص324.]

3 ترک آرایش برای یکدیگر : امام صادق (ع) می فرماید : زن نباید آرایش را ترک کند ، گرچه به یک گردن بند باشد [آیین همسرداری ، ص153.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا ينْبَغِی لِلْمَرْأَهِ أَنْ تُعَطِّلَ نَفْسَهَا وَ لَوْ تُعَلِّقُ فِی عُنُقِهَا قِلَادَهً [کافی ، ج5 ، ص509.]

4 نپذیرفتن مدیریت : الرِّجالُ قَوّامُونَ عَلَی النِّساءِ [نساء/34.]

15. چشم داشت به دیگران

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اشْتَدَّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَی امْرَأَهٍ ذَاتِ بَعْلٍ مَلَأَتْ عَينَهَا مِنْ غَيرِ زَوْجِهَا [أعلام الدين ، ص417.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَطْلَقَ نَاظِرَهُ أَتْعَبَ خَاطِرَهُ مَنْ تَتَابَعَتْ لَحَظَاتُهُ دَامَتْ حَسَرَاتُهُ [جامع الأخبار ، ص93.]

16. فرزند دختر

مردان ناجوری هستند که به خاطر این که همسرشان دختر می آورد ، زندگیش را تلخ قرار می دهند.

17. بدگوئی

وَ آتَيتُمْ إِحْداهُنَّ قِنْطاراً فَلا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيئاً أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتاناً وَ إِثْماً مُبِيناً [نساء/20.]

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا يحِلُّ لَكمْ أَنْ تَرِثُوا النِّساءَ كرْهاً وَ لا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ ما آتَيتُمُوهُنَّ [نساء/19.]

در جاهلیت به سراغ دختران ثروتمند می رفتند به امید این که یا بمیرند و مردان وارث شوند یا آنان را در معضلات قرار دهند و زنان حاضر شوند قسمتی

از مهریه را پس دهند.

18. عیب جوئی

به رسول خدا (ص) گفته شد ، فلانی زن خوبی است. روزها روزه و شب ها عبادت می کند. لکن بد اخلاق و بد زبان است. فرمود : او هیچ خوبی ندارد و از اهل دوزخ است [آیین همسرداری ، ص41.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَيمَا امْرَأَةٍ آذَتْ زَوْجَهَا بِلِسَانِهَا لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ مِنْهَا صَرْفاً وَ لَا عَدْلًا وَ لَا حَسَنَةً مِنْ عَمَلِهَا حَتَّى تُرْضِيهُ [أمالی صدوق ، ص429.]

19. حسادت

20. کتمان درگیری ها

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا يسئل الرجل فيما ضرب امرئه [سنن ابی داود ، ج2 ، ص246.]

21. غروروخود خواهی

پوشاندن گلایه ها راه حل نیست.

حق انتقاد و حق دفاع ، نشانه رشد و آزادی و سلامت محیط است.

غرور و خودخواهی مانع حل اختلافات است.

4. راه حل اختلاف

1. پیش گیری

1 آشنا بودن زن و شوهر به مسائل خانوادگی و آشنا نبودن آنها به روحیات یکدیگر و عدم دقت در گزینش همسر مناسب و همرنگ (کفو) بخشی از عوامل اختلافات است. ای کاش برای پسران و دخترانی که در صدد ازدواج هستند کلاس هایی به عنوان آموزش ازدواج و آیین همسرداری تشکیل می شد.

2 بازگو کردن اسرار زندگی با یکدیگر.وَ إِذْ أَسَرَّ النَّبِی إِلی بَعْضِ أَزْواجِهِ حَدِیثاً فَلَمّا نَبَّأَتْ بِهِ وَ أَظْهَرَهُ اللّهُ عَلَیهِ عَرَّفَ بَعْضَهُ وَ أَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمّا نَبَّأَها بِهِ قالَتْ مَنْ أَنْبَأَکَ هذا قالَ نَبَّأَنِی الْعَلِیمُ الْخَبِیرُ [تحریم/3.]

2. دادگاه خانواده

وَ إِنْ خِفْتُمْ شِقاقَ بَینِهِما فَابْعَثُوا حَکماً مِنْ أَهْلِهِ وَ حَکماً مِنْ أَهْلِها إِنْ یرِیدا إِصْلاحاً یوَفِّقِ اللّهُ بَینَهُما [نساء/35.]

مزایای دادگاه خانواده در اسلام :

1 فوری

2 مجانی

3 مکتوم

4 بدون مرخصی ، اضافه کار ، ساعت معین و بازپرس

5 کشف عوامل به طور دقیق

6 قبل از وقوع شقاق اقدام کنید «خِفْتُمْ»

7 زن و شوهر یکی هستند «شِقاقَ»

8 هر دو در انتخاب داور مساوی هستند.

3. مسئولیت والدین

1 دعا : رَبِّ اجْعَلْنِی مُقِیمَ الصَّلاهِ وَ مِنْ ذُرِّیتِی [ابراهیم/40.]

2 غذای حلال : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کسْبُ الْحَرَامِ یبِینُ فِی الذُّرِّیهِ [کافی ، ج5 ، ص124.]

3 غذای کامل : وَ الْوالِداتُ یرْضِعْنَ أَوْلادَهُنَّ حَوْلَینِ کامِلَینِ [بقره/233.]

4 آموزش : عَلِّمُوا أَوْلَادَکمُ

5 موعظه : قالَ لُقْمانُ لِابْنِهِ وَ هُوَ یعِظُهُ [لقمان/13.]

6 عدالت :

7 تزویج : إِنِّی أُرِیدُ أَنْ أُنْکحَک [قصص/27.]

8 پایداری در تربیت : وَ أْمُرْ أَهْلَک بِالصَّلاهِ وَ اصْطَبِرْ عَلَیها [طه/132.]

9 غافل نشدن از حق : لا تُلْهِکمْ أَمْوالُکمْ وَ لا أَوْلادُکمْ عَنْ ذِکرِ اللّهِ [منافقون/9.]

وظیفه پدر و مادر بنده پروری است نه بچه پروری : تَفاخُرٌ بَینَکمْ وَ تَکاثُرٌ فِی الأَمْوالِ وَ الأَوْلادِ [حدید/20.]

نَحْنُ أَکثَرُ أَمْوالاً وَ أَوْلاداً [سبأ/35.]

لَنْ تُغْنِی عَنْهُمْ أَمْوالُهُمْ وَ لا أَوْلادُهُمْ [آل عمران/10.]

4. برخوردهای منطقی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خَیرُ نِسَائِکمُ الَّتِی إِنْ غَضِبَتْ أَوْ أُغْضِبَتْ قَالَتْ لِزَوْجِهَا یدِی فِی یدِک لَا أَکتَحِلُ بِغُمْضٍ حَتَّی تَرْضَی عَنِّی [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص389.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خَیرُ نِسَائِکمُ الطَّیبَهُ الرِّیحِ الطَّیبَهُ الطَّبِیخِ الَّتِی إِذَا أَنْفَقَتْ أَنْفَقَتْ بِمَعْرُوفٍ وَ إِذَا أَمْسَکتْ أَمْسَکتْ بِمَعْرُوفٍ

فَتِلْک عَامِلٌ مِنْ عُمَّالِ اللَّهِ وَ عَامِلُ اللَّهِ لَا یخِیبُ وَ لَا ینْدَمُ [کافی ، ج5 ، ص325.]

فَإِنْ کرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسی أَنْ تَکرَهُوا شَیئاً وَ یجْعَلَ اللّهُ فِیهِ خَیراً کثِیراً [نساء/19.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خَیرُ نِسَائِکمْ الَّتِی إِنْ أُعْطِیتْ شَکرَتْ وَ إِنْ مُنِعَتْ رَضِیتْ [مستدرک الوسائل ، ج14 ، ص161.]

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : أَشْکرُکمْ لِلَّهِ أَشْکرُکمْ لِلنَّاسِ [کافی ، ج2 ، ص99.]

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : وَ أَنْ أَشْکرَ الْحَسَنَهَ [صحیفه سجادیه ، دعای20.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَوْلُ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَهِ إِنِّی أُحِبُّک لَا یذْهَبُ مِنْ قَلْبِهَا أَبَداً [کافی ، ج5 ، ص569.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَکتُوبٌ فِی التَّوْرَاهِ اشْکرْ مَنْ أَنْعَمَ عَلَیک وَ أَنْعِمْ عَلَی مَنْ شَکرَک [کافی ، ج2 ، ص94.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَعَنَ اللَّهُ قَاطِعِی سُبُلِ الْمَعْرُوفِقِیلَ وَ مَا قَاطِعُوا سُبُلِ الْمَعْرُوفِ؟ قَالَ : الرَّجُلُ یصْنَعُ إِلَیهِ الْمَعْرُوفُ فَیکفُرُهُ فَیمْتَنِعُ صَاحِبُهُ مِنْ أَنْ یصْنَعَ ذَلِک إِلَی غَیرِهِ [کافی ، ج4 ، ص33.]

هر کس به مسلمانی آفرین بگوید خداوند متعال تا قیامت برایش آفرین می نویسد. [آیین همسرداری ، صفحه363.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ قَالَ لِأَخِیهِ الْمُومِنِ مَرْحَباً کتَبَ اللَّهُ تَعَالَی لَهُ مَرْحَباً إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ [کافی ، ج2 ، ص206.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلَیکمْ بِالْعَفْوِ فَإِنَّ الْعَفْوَ لَا یزِیدُ الْعَبْدَ إِلَّا عِزّاً فَتَعَافَوْا یعِزَّکمُ اللَّهُ [کافی ، ج2 ، ص108.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : علیک بالرفق و العفو فی غیر ترک للحق [تحف العقول ، ص25.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : النَّدَامَهُ عَلَى الْعَفْوِ أَفْضَلُ وَ أَيسَرُ مِنَ النَّدَامَهِ عَلَى الْعُقُوبَهِ [کافی ، ج 2 ، ص108.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ کظَمَ غَيظاً وَ لَوْ شَاءَ أَنْ يمْضِيهُ أَمْضَاهُ أَمْلَأَ اللَّهُ قَلْبَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ رِضَاهُ [کافی ، ج2 ، ص110.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَبَرَ عَلَى سُوءِ خُلُقِ امْرَأَتِهِ وَ احْتَسَبَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ (بِکلِّ مَرَّهٍ) يصْبِرُ عَلَيهَا مِنَ الثَّوَابِ مِثْلَ مَا أَعْطَى أَيوبَ عَلَى بَلَائِهِ [ثواب الأعمال ، ص287.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من صبرت على سوء خلق زوجها أعطاها الله مثل ثواب آسيه بنت مزاحم [مکارم الأخلاق ، ص213.]

إِذا حُييتُمْ بِتَحِيهٍ فَحَيوا بِأَحْسَنَ مِنْها [نساء/86]

هَلْ جَزاءُ الْإِحْسانِ إِلاَّ الْإِحْسانُ [الرحمن/60.]

اصل اختلاف سليقه و تضارب افکار رمز شکوفایی استعدادها و روشن شدن نقاط ضعف و قوت است.

وَ لا تَجْعَلُوا اللّهَ عُرْضَهً لِأَيمانِکمْ أَنْ تَبَرُّوا وَ تَتَّقُوا وَ تُصْلِحُوا بَينَ النّاسِ [بقره/224.]

خدا را در بعضی سوگندهای خود قرار ندهید. برای اصلاح نیکوکاری سوگند بی تفاوت بودن یاد نکنید.

میان داماد و دختر عبد الله بن رواحه یکی از یاران پیامبر اکرم (ص) اختلاف شد. او سوگند یاد کرد که برای اصلاح دخالت نکند. آیه نازل شد که این سوگندها بی اثر است. [نمونه ، ج2 ، ص99.]

امام صادق (ع) بودجه ای در اختیار مفضل برای حل اختلافات مردم قرار داد.

5. نمونه هایی از الگوهای خانواده

لَقَدْ کانَ لَکمْ فِی رَسُولِ اللّهِ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ [احزاب/21.]

در هوای گرم حضرت علی (ع) وارد منزل شد و دید زنی لب در خانه ایستاده و می گوید

: إِنَّ زَوْجِی ظَلَمَنِی وَ أَخَافَنِی وَ تَعَدَّی عَلَی وَ حَلَفَ لِیضْرِبَنِیفرمود : صبر کن تا هوا خنک شود ، برویم به سراغ او. خانم گفت : یشْتَدُّ غَضَبُهُ وَ حَرَدُهُ عَلَی فَطَأْطَأَ رَأْسَهُ ثُمَّ رَفَعَهُ وَ هُوَ یقُولُ لَا وَ اللَّهِ أَوْ یوخَذَ لِلْمَظْلُومِ حَقُّهُ غَیرَ مُتَعْتَعٍ [اختصاص مفید ، ص157.]

در همان روز داغ به در خانه شوهر رفتند. مرد از خانه بیرون آمد و آقا را نشناخت ، ولی گفت : مَا أَنْتَ وَ ذَاک وَ اللَّهِ لَأُحْرِقَنَّهَا لِکلَامِک [اختصاص مفید ، ص157.]

حضرت فرمود : آمُرُک بِالْمَعْرُوفِ وَ أَنْهَاک عَنِ الْمُنْکرِ تَسْتَقْبِلُنِی بِالْمُنْکرِ وَ تُنْکرُ الْمَعْرُوفَ [اختصاص مفید ، ص157.]

مردم کم کم آمدند به حضرت با جمله یا امیرالمؤمنین خطاب کردند. شوهر همین که آقا را شناخت ، روی پای آقا افتاد و عذرخواهی کرد. حضرت شمشیرش را غلاف کرد و به زن فرمود : یا أَمَةَ اللَّهِ ادْخُلِی مَنْزِلَک وَ لَا تُلْجِئِی زَوْجَک إِلَی مِثْلِ هَذَا وَ شِبْهِهِ [اختصاص مفید ، ص157.]

همین که یوسف در جلسه مهمانی دید که برادرانش شرمنده هستند ، فرمود : این شما بودید که مرا به عزیزی رساندید.

شخصی به امام حسن مجتبی (ع) ناسزا گفت ، ولی امام به او لباس و مرکب و مال داد و او عوض شد.

فقیر همین که دید در مسجد کسی به او پول نداد. آب دهان به ریش کاشف الغطاء پرتاب کرد ، ولی آقا پا شد و فرمود : هر کس ریش مرا دوست دارد به فقیر کمک کند.

حضرت یعقوب (ع) فرمود : ای یوسف! حالا بگو برادرها با

تو چه کردند؟ عرض کرد؛ پدر جان این را نپرسید ، بلکه بپرس لطف خدا با تو چه کرد؟وَ قَدْ أَحْسَنَ بِی إِذْ أَخْرَجَنِی مِنَ السِّجْنِ [یوسف/100.]

إِنَّ مِنْ أَزْواجِکمْ وَ أَوْلادِکمْ عَدُوًّا لَکمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَ إِنْ تَعْفُوا وَ تَصْفَحُوا وَ تَغْفِرُوا فَإِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِیمٌ [تغابن/14]

وَ إِنِ امْرَأَةٌ خافَتْ مِنْ بَعْلِها نُشُوزاً أَوْ إِعْراضاً فَلا جُناحَ عَلَیهِما أَنْ یصْلِحا بَینَهُما صُلْحاً وَ الصُّلْحُ خَیرٌ [نساء/128.]

1. اخلاص

1. معنای اخلاص

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : تمام الإخلاص تجنب المعاصی [بحارالأنوار ، ج74 ، ص215] .

الْمُخْلِصُ الَّذِی لَا یسْأَلُ النَّاسَ شَیئاً حَتَّی یجِدَ وَ إِذَا وَجَدَ رَضِی وَ إِذَا بَقِی عِنْدَهُ شَیءٌ أَعْطَاهُ

2. ارزش واهمیت اخلاص

1.مأموریت به اخلاص در دین :

فَادْعُوهُ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ [غافر/65] .

وَ ما أُمِرُوا إِلاّ لِیعْبُدُوا اللّهَ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ حُنَفاءَ [بینه/5] .

قُلْ إِنِّی أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللّهَ مُخْلِصاً لَهُ الدِّینَ [زمر/11] .

قُلْ إِنِّی أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللّهَ مُخْلِصاً لَهُ الدِّینَ [زمر/11] .

2. تنها دین خالص پذیرفته می شود :

أَلا لِلّهِ الدِّینُ الْخالِصُ [زمر/3] .

3. ظهور در جلوه اخلاص در تمام زندگی

یاد قیامت عامل اخلاص :

إِنّا أَخْلَصْناهُمْ بِخالِصَهٍ ذِكرَى الدّارِ [ص/46] .

4. خوی بهترین مردم

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الإخلاص شيمه أفاضل الناس [غررالحكم ، ص197] .

5. عبادت مقربين

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الإخلاص عباده المقربين [المتقين] [غررالحكم ، ص197] .

6. بالاترين درجه ايمان

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الإخلاص أعلى الإيمان [غررالحكم ، ص83] .

7. نهايت درجه ديندارى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الإخلاص غايه الدين [غررالحكم ، ص83] .

8. معيار عبادت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الإخلاص ملاک العباده [غررالحكم ، ص197] .

9. عمل با اخلاص ، ناچيز نيست

يا مُوسَى ! مَا أُرِيدَ بِهِ وَجْهِى فَكثِيرٌ قَلِيلُهُ وَ مَا أُرِيدَ بِهِ غَيرِى فَقَلِيلٌ كثِيرُهُ [الكافى ، ج8 ، ص45] .

عن النبى (ص) : أخلص قلبک يكفک القليل من العمل [بحارالأنوار ، ج70 ، ص175] .

10. اخلاص در معامله

امام سجاد (ع) (فى المناجاه) ...

: أخلص نياتنا فى معاملتک [بحارالأنوار ، ج91 ، ص147] .

11. بالاترين نعمت

قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : مَا أَنْعَمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى عَبْدٍ أَجَلَّ مِنْ أَنْ لَا يكونَ فِى قَلْبِهِ مَعَ اللَّهِ غَيرُهُ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص101] .

قال (ص) : مخبرا عن جبرئيل عن الله عز و جل أنه قال : الإخلاص سر من أسرارى استودعته قلب من أحببت من عبادى [بحارالأنوار ، ج67 ، ص249] .

16 قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِى (ع) : لَوْ جَعَلْتُ الدُّنْيا كلَّهَا لُقْمَةً وَاحِدَةً وَ أَطْعَمْتُهَا مَنْ يعْبُدُ اللَّهَ خَالِصاً لَرَأيتُ أَنِّى مُقَصِّرٌ فِى حَقِّهِ [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص252] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : طوبى ! لمن أخلص لله علمه و عمله و حبه و بغضه و أخذه و تركه و كلامه و صمته [غررالحكم ، ص197] .

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : سَمِعْتُهُ يقُولُ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) طُوبَى ! لِعَبْدٍ نُوَمَهِ عَرَفَهُ اللَّهُ وَ لَمْ يعْرِفْهُ النَّاسُ أُولَئِک مَصَابِيحُ الْهُدَى وَ ينَابِيعُ الْعِلْمِ تَنْجَلِى عَنْهُمْ كلُّ فِتْنَهٍ مُظْلِمَهٍ [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص248] .

12. اخلاص عامل حفاظت

العلماء كلهم هالكون الا العاملون و العاملون كلهم هالكون الا المخلصون... [تنبيه الخواطر ، 358] .

13. عدم نفوذ شيطان

...قالَ فَبِعِزَّتِک لَأُغْوِينَّهُمْ أَجْمَعِينَ إِلاّ عِبادَک مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ [ص/82 و83]

14. موجب آزادى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فِى حَدِيثٍ وَ بِالْإِخْلَاصِ يكونُ الْخَلَاصُ [وسائل الشيعه ، ج1 ، ص59] .

15. آنچه در مذمت رياست آمده در اهميت اخلاص است.

16. خلوص نیت موجب پاداش است

علی (ع) : " جدای از عمل ،

خود موجب پاداش است." [بحار ، ج70 ، ص199] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : إِنَّ الْعَبْدَ الْمُومِنَ الْفَقِیرَ لَیقُولُ : یا رَبِّ ! ارْزُقْنِی حَتَّی أَفْعَلَ کذَا وَ کذَا مِنَ الْبِرِّ وَ وُجُوهِ الْخَیرِ فَإِذَا عَلِمَ اللَّهُ ذَلِک مِنْهُ بِصِدْقِ نِیهٍ کتَبَ اللَّهُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلَ مَا یکتُبُ لَهُ لَوْ عَمِلَهُ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ کرِیمٌ [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص49] .

17. جامع همه فضیلت ها است :

قال (ع) : الْإِخْلَاصُ یجْمَعُ فَوَاضِلَ الْأَعْمَالِ وَ هُوَ مَعْنَی مِفْتَاحُهُ الْقَبُولُ وَ تَوْقِیعُهُ الرِّضَا [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص99] .

18. چیزی که مؤمن به آن خیانت نمی کند :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) خَطَبَ النَّاسَ فِی مَسْجِدِ الْخَیفِ فَقَالَ ... ثَلَاثٌ لَا یغِلُّ عَلَیهِنَّ قَلْبُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِخْلَاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ [الکافی ، ج1 ، ص403] .

19. تنها عمل خالص مورد قبول پروردگار است :

قال (ص) : ان الله لا یقبل الا من اخلص له ثم تلا هذه الآیه الا لله الدین الخالص [زمر ، 2] .

20. اخلاص ، فلسفه خلقت

خلقت ، برای امتحان اخلاص است.

الَّذِی خَلَقَ الْمَوْتَ وَ الْحَیاهَ لِیبْلُوَکمْ أَیکمْ أَحْسَنُ عَمَلاً وَ هُوَ الْعَزِیزُ الْغَفُورُ [ملک/2] .

21. تکیه گاه مورد اعتماد :

وَ مَنْ یسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَی اللّهِ وَ هُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَک بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقی [لقمان/22] .

22. در خواست ازخدا جهت رسیدن به اخلاص

23. اهمیت نیت نماز

فِقْهُ الرِّضَا ، (ع) : لَا صَلَاةَ إِلَّا بِإِسْبَاغِ الْوُضُوءِ وَ إِحْضَارِ النِّيهِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص106] .

24. نیت بافضیلت تر از عمل است

عَنْ

أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی حَدِیثٍ : وَ النِّیَّهُ أَفْضَلُ مِنَ الْعَمَلِ [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص51] .

25. وسعت عطایابه قدر نیات

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) : ... فَإِنَّ الْعَطِیهَ عَلَی قَدْرِ النِّیهِ [نهج البلاغه ، ص397] .

26. به اندازه خلوص نیت ، ارزشمندی نزد خداوند

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) فِی حَدِیثٍ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ بِکرَمِهِ وَ فَضْلِهِ یدْخِلُ الْعَبْدَ بِصِدْقِ النِّیهِ وَ السَّرِیرَهِ الصَّالِحَهِ الْجَنَّهَ [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص56] .

27. نیت همان عمل است

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی حَدِیثٍ : وَ النِّیَّهُ أَفْضَلُ مِنَ الْعَمَلِ أَلَا وَ إِنَّ النِّیَّهَ هِی الْعَمَلُ [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص51] .

الحسنات صدق النیه و العمل و القول الطیب و العمل الصالح و السیئات سوء النیه و سوء العمل [بحارالأنوار ، ج75 ، ص421] .

28. نشانه عقل وقلب سالم :

قال الصادق (ع) : إن کنت عاقلا فقدم العزیمه الصحیحه و النیه الصادقه [مصباح الشریعه ، ص11] .

لا تثبت النیه الصادقه إلا بالعقل [بحارالأنوار ، ج75 ، ص311] .

قال الصادق (ع) : صاحب النیه الصادقه صاحب القلب السلیم [مصباح الشریعه ، ص53] .

صاحب النیه هو الذی یتصبر علی الطاعه [بحارالأنوار ، ج68 ، ص395] .

3. آثار اخلاص نیت

1. موجب پذیرش نماز وعبادات

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ليست الصلاه قيامک و قعودک إنما الصلاه إخلاصک و أن تريد بها الله وحده [شرح نهج البلاغه ، ج1 ، ص325] .

امام صادق (ع) : يا ابن مسعود! إذا عملت عملا فاعمل لله خالصا لأنه لا يقبل من عباده الأعمال إلا ما كان خالصا [بحارالأنوار ، ج74 ،

ص105] .

2. با اخلاص سریع تر می توان به آرزوها برسیم

با اخلاص سریع تر می توانیم به آرزوهایمان برسیم. [بحار ، ج72 ، ص299] .

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : مَا بَینَ الْحَقِّ وَ الْبَاطِلِ إِلَّا قِلَّهُ الْعَقْلِ قِیلَ وَ کیفَ ذَلِک یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ! قَالَ : إِنَّ الْعَبْدَ لَیعْمَلُ الْعَمَلَ الَّذِی هُوَ لِلَّهِ رِضًا فَیرِیدُ بِهِ غَیرَ اللَّهِ فَلَوْ أَنَّهُ أَخْلَصَ لِلَّهِ لَجَاءَهُ الَّذِی یرِیدُ فِی أَسْرَعَ مِنْ ذَلِک [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص61] .

3. موجب مصونیت وبیمه در مقابل انحراف ولغزش :

وَ لَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَ هَمَّ بِها لَوْ لا أَنْ رَأی بُرْهانَ رَبِّهِ کذلِک لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَ الْفَحْشاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبادِنَا الْمُخْلَصِینَ [یوسف/24] .

4. گفته اند که علم بذر است و عمل ذرع و اخلاص آب آن.

[کیمیای سعادت ، ص756] .

5. کمترین مقامش بهشت است :

و ادنی مقام المخلص...فی الاخره النجاه من النار و الفوز بالجنه [محجه ، ج8 ، ص133] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصاً دَخَلَ الْجَنَّهَ [وسائل الشیعه ، ج15 ، ص256] .

6. زمینه ساز بالاترین موفقیت ها

شرط صحت و شرط قبول عبادت است.

7. نهایت ارزشمندی عمل

ضربه علی (ع) یوم الخندق افضل من عباده الثقلین

علمای شیعه می گویند : این فضیلت به خاطر اخلاص ایشان بوده. [قلب سلیم ، 396] .

8. کار ، حجمش زیاد جلوه می کند :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : مَنْ أَرَادَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ بِالْقَلِیلِ مِنْ عَمَلِهِ أَظْهَرَ اللَّهُ لَهُ أَکثَرَ مِمَّا أَرَادَ وَ مَنْ أَرَادَ النَّاسَ بِالْکثِیرِ

مِنْ عَمَلِهِ فِی تَعَبٍ مِنْ بَدَنِهِ وَ سَهَرٍ مِنْ لَیلِهِ أَبَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا أَنْ یقَلِّلَهُ فِی عَینِ مَنْ سَمِعَهُ [الکافی ، ج2 ، ص296] .

9. اثر اخلاص در زندگی برزخی :

وَ لا تَحْسَبَنَّ الَّذِینَ قُتِلُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ أَمْواتاً بَلْ أَحْیاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ یرْزَقُونَ [آل عمران/169] .

10. موجب امیدواری :

إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ الَّذِینَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ أُولئِک یرْجُونَ رَحْمَتَ اللّهِ [بقره/218] .

11. موجب رشد :

مَثَلُ الَّذِینَ ینْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّهِ کمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنابِلَ فِی کلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ [بقره/261] .

12. موجب جاودانگی نعمتهای بهشتی

و روی أن بالنیات خلد أهل الجنه فی الجنه [بحارالأنوار ، ج67 ، ص212] .

13. موجب بالارفتن وتعالی کلام

بالا رفتن کلام به خاطر اخلاص است :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِلَیهِ یصْعَدُ الْکلِمُ الطَّیبُ وَ الْعَمَلُ الصّالِحُ یرْفَعُهُ (فاطر/10) یعْنِی إِذَا کانَ عَمَلُهُ خَالِصاً ارْتَفَعَ قَوْلُهُ وَ کلَامُهُ الْخَبَرَ. [مستدرک الوسائل ، ج5 ، ص358] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ" حَنِیفاً مُسْلِماً" (آل عمران/67) قَالَ : خَالِصاً مُخْلِصاً [الکافی ، ج2 ، ص15] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ" فَأَقِمْ وَجْهَک لِلدِّینِ حَنِیفاً" (روم/30) قَالَ : أَمَرَهُ أَنْ یقِیمَ وَجْهَهُ لِلْقِبْلَةِ لَیسَ فِیهِ شَیءٌ مِنْ عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ خَالِصاً مُخْلِصاً [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص295] .

14. رهایی از بدبختی وهلاکت

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : من أخلص النيه تنزه عن الدنيه [غررالحكم ، ص198] .

15. امنیت دینی

من

خلص ایمانه ، امن دینه [بحار ، ج95 ، ص452] .

(ایمن از انحراف)

16. موجب رفعت عمل

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : بالإخلاص ترفع الأعمال [ژjjŮEęÙŠژ، ص155] .

17. موجب پاکی اعمال

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : لو خلصت النيات لزكت الأعمال [غررالحكم ، ص93] .

18. نورانیت دیدگان

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : عند تحقق الإخلاص تستنير البصائر [غررالحكم ، ص198] .

(دید وسیع پیدا کردن)

19. جاری شدن حکمت از دل به زبان

قال رسول الله (ص) : ما أخلص عبد لله عز و جل أربعين صباحا إلا جرت ينابيع الحكمه من قلبه على لسانه [عيون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص69] .

20. رسیدن به آرزوها

رسیدن به آرزوها :

الف : عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : من أخلص بلغ الآمال [غررالحكم ، ص198] .

ب : على (ع) : كلما اخلص عملا ، بلغت من الاخره املا [غرر] .

21. به نتیجه رسیدن امور

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : فى إخلاص النيات نجاح الأمور [غررالحكم ، ص93] .

22. نائل شدن به مقاصد

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : أخلص تنل [غررالحكم ، ص198] .

23. رسيدن به مقامات عالى :

امام سجاد (ع) : فى الدعاء"...اللهم صل على محمد و آل محمد و اجعلنا ممن جاسوا خلال ديار الظالمين و استوحشوا من مونسه الجاهلين و سموا إلى العلو بنور الإخلاص" [بحارالأنوار ، ج91 ، ص126] .

24. موجب اجابت دعا

دعاء شايسته اجابت مى شود : عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : المخلص حرى بالإجابه [غررالحكم ، ص193]

25. جلب يارى خداوند

صادق (ع) : انما نصر الله هذه الامه

ب...اخلاصهم... [محجه ، ج8 ، ص125] .

26. بی نیازی از دیگران

امام (ع) : اعمل لوجه واحد یکفیک الوجوه کلها [کنز] .

27. خداوند عهده دار امور دنیوی و اخروی بنده می شود :

عَنْ سَیِدِ الْعَابِدِینَ عَلِی بْنِ الْحُسَینِ بْنِ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) قَالَ : " حَقُّ اللَّهِ الْأَکبَرُ عَلَیک أَنْ تَعْبُدَهُ وَ لَا تُشْرِک بِهِ شَیئاً فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِک بِإِخْلَاصٍ جَعَلَ لَک عَلَی نَفْسِهِ أَنْ یکفِیک أَمْرَ الدُّنْیَا وَ الْآخِرَهِ" [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص618] .

28. تمام موجودات حتی درندگان از او حساب می برند :

قال أبو عبد الله (ع) : ... إذا کان مخلصا لله أخاف الله منه کل شیء حتی هوام الأرض و سباعها و طیر السماء و حیتان البحر [بحارالأنوار ، ج66 ، ص285] .

29. رمز نزول امداد الهی

فِقْهُ الرِّضَا (ع) : لَا صَلَاهَ إِلَّا بِإِسْبَاغِ الْوُضُوءِ وَ إِحْضَارِ النِّیهِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص106] .

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) فِی حَدِیثٍ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ بِکرَمِهِ وَ فَضْلِهِ یدْخِلُ الْعَبْدَ بِصِدْقِ النِّیهِ وَ السَّرِیرَهِ الصَّالِحَهِ الْجَنَّهَ [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص56] .

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) : ... فَإِنَّ الْعَطِیهَ عَلَی قَدْرِ النِّیهِ [نهج البلاغه ، ص397] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی حَدِیثٍ : وَ النِّیهُ أَفْضَلُ مِنَ الْعَمَلِ [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص51] .

30. بصیرت وشناخت زمانه

بعد از قتل طلحه ، حضرت امیر (ع) جملاتی فرمود از جمله؛وَ بَصَّرَنِیکمْ صِدْقُ النِّیهِ أَقَمْتُ لَکمْ عَلَی سَنَنِ الْحَقِّ فِی جَوَادِّ الْمَضَلَّهِ حَیثُ تَلْتَقُونَ وَ لَا

دَلِيلَ [نهج البلاغه ، ص51] .

31. وسیله سنگین شدن میزان

ما یثقل فی

الميزان إلا النيه الصادقه [بحارالأنوار ، ج92 ، ص464] .

32. نيت رمز قدرت

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : مَا ضَعُفَ بَدَنٌ عَمَّا قَوِيتْ عَلَيهِ النِّيهُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص400] .

33. زهد وبى اعتنايى به دنيا

عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : مَا أَخْلَصَ الْعَبْدُ الْإِيمَانَ بِاللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَرْبَعِينَ يوْماً أَوْ قَالَ مَا أَجْمَلَ عَبْدٌ ذِكرَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَرْبَعِينَ يوْماً إِلَّا زَهَّدَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِى الدُّنْيا وَ بَصَّرَهُ دَاءَهَا وَ دَوَاءَهَا فَأَثْبَتَ الْحِكمَةَ فِى قَلْبِهِ وَ أَنْطَقَ بِهَا لِسَانَهُ [الكافى ، ج2 ، ص16] .

34. زمينه ساز برترين موفقيتها است

عن سيده النساء صلوات الله عليها : " قالت من أصعد إلى الله خالص عبادته أهبط الله عز و جل إليه أفضل مصلحته" [بحارالأنوار ، ج67 ، ص249] .

35. اجرش عظيم وپاداش او با خدا است

بَلى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّهِ وَ هُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَ لا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [بقره/112] .

نُوتِيهِ أَجْراً عَظِيماً [نساء/114] .

أُولئِک لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ فَواکهُ وَ هُمْ مُکرَمُونَ [صافات/41 و42] .

اجر عظيم : وَ مَنْ يقاتِلْ فِى سَبِيلِ اللّهِ فَيقْتَلْ أَوْ يغْلِبْ فَسَوْفَ نُوتِيهِ أَجْراً عَظِيماً [نساء/74] .

36. رهبر و امام مى شود :

وَ إِنْ جاهَداک عَلى أَنْ تُشْرِک بِى ما لَيسَ لَک بِهِ عِلْمٌ فَلا تُطِعْهُما وَ صاحِبْهُما فِى الدُّنْيا مَعْرُوفاً وَ اتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنابَ إِلَى

[لقمان/15] .

37. کارش گم نمی شود :

ما عِنْدَکمْ ینْفَدُ وَ ما عِنْدَ اللّهِ باقٍ [نحل/96] .

وَ الَّذِینَ قُتِلُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ فَلَنْ یضِلَّ

أَعْمالَهُمْ [محمد/4] .

38. نورگیری و امداد الهی :

وَ الَّذِینَ جاهَدُوا فِینا لَنَهْدِیَنَّهُمْ سُبُلَنا [عنکبوت/69] .

39. راه یابی :

وَ مَنْ یهاجِرْ فِی سَبِیلِ اللّهِ یجِدْ فِی الْأَرْضِ مُراغَماً (راه های زیاد) کثِیراً وَ سَعَةً [نساء/100] .

40. جبران

وَ ما تُنْفِقُوا مِنْ شَیءٍ فِی سَبِیلِ اللّهِ یوَفَّ إِلَیکمْ [انفال/60] .

41. نجات از وسوسه های شیطان

علامت اخلاص نجات از وسوسه های شیطانی است :

لَأُغْوِیَنَّهُمْ أَجْمَعِینَ إِلاّ عِبادَک مِنْهُمُ الْمُخْلَصِینَ [حجر/39 و40] .

4. نقش اخلاص

1. در قوام دین

لا یقوم الدین إلا بالنیه الصادقه و لا تثبت النیه الصادقه إلا بالعقل [بحارالأنوار ، ج75 ، ص311] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ : " حَنِیفاً مُسْلِماً" (آل عمران/67) قَالَ خَالِصاً مُخْلِصاً" [الکافی ، ج2 ، ص15] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : " سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ" فَأَقِمْ وَجْهَک لِلدِّینِ حَنِیفاً" (روم/30) قَالَ : "أَمَرَهُ أَنْ یقِیمَ وَجْهَهُ لِلْقِبْلَهِ لَیسَ فِیهِ شَیءٌ مِنْ عِبَادَهِ الْأَوْثَانِ خَالِصاً مُخْلِصاً" [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص295] .

2. در عمل

عن الرضا عن آبائه (ع) قال : قال رسول الله (ص) : لا حسب إلا بالتواضع و لا كرم إلا بالتقوى و لا عمل إلا بالنيه [بحارالأنوار ، ج66 ، ص404] .

3. در بالارفتن كلام

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : " إِلَيهِ يصْعَدُ الْكلِمُ الطَّيبُ وَ الْعَمَلُ الصّالِحُ يرْفَعُهُ" (فاطر/10) يعْنِى إِذَا كانَ عَمَلُهُ خَالِصاً ارْتَفَعَ قَوْلُهُ وَ كلَامُهُ الْخَبَرَ [مستدرک الوسائل ، ج5 ، ص358] .

4. درجاودانگی اهل بهشت

5. سوءنیت

1. ضايع كننده اعمال

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ضاع من كان له مقصد غير الله [غررالحكم ، ص95] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ لَا بُدَّ لِلْعَبْدِ مِنْ خَالِصِ النِّيهِ فِى كلِّ حَرَكهٍ وَ سُكونٍ لِأَنَّهُ إِذَا لَمْ يكنْ هَذَا الْمَعْنَى يكونُ غَافِلًا وَ الْغَافِلُونَ قَدْ وَصَفَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص99] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العمل كله هباء إلا ما أخلص فيه [غررالحكم ، ص155] .

2. موجب لعنت پروردگار وملائكه

عمل بدون اخلاص موجب لعنت پروردگار و ملائكه است

:

عَنْ رَسُولَ اللَّهِ (ص) : ... فَيقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَنْتُمْ حَفَظَهُ عَمَلِ عَبْدِی وَ أَنَا رَقِيبٌ عَلَى مَا فِی نَفْسِهِ إِنَّهُ لَمْ يرِدْنِی بِهَذَا الْعَمَلِ عَلَيهِ لَعْنَتِی فَتَقُولُ الْمَلَائِكهُ عَلَيهِ لَعْنَتُک وَ لَعْنَتُنَا [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص111] .

3. مانع استجابت دعا

الذُّنُوبُ الَّتِی تَرُدُّ الدُّعَاءَ سُوءُ النِّيهِ [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص281] .

فإن أخلصت فيه النيه استجاب الله لک [بحارالأنوار ، ج92 ، ص397]

وَ إِذَا دَعَا اللَّهَ بِغَيرِ نِيهٍ وَ إِخْلَاصٍ لَمْ يسْتَجَبْ لَهُ [مستدرک الوسائل ، ج5 ، ص189] .

6. ریشه های اخلاص

1. یاس از بنده

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : أول الإخلاص اليأس مما فی أيدی الناس [غررالحكم ، ص198] .

2. میل ورغبت به پروردگار :

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : من رغب فيما عند الله أخلص عمله [غررالحكم ، ص155] .

3. عبادت :

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : الإخلاص ثمره العباده [غررالحكم ، ص197] .

4. علم وآگاهی :

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : ثمره العلم إخلاص العمل [غررالحكم ، ص64] .

أخلص العمل فإن الناقد بصير [بحارالأنوار ، ج13 ، ص431] .

النیه تبدو من القلب على قدر صفاء المعرفه [بحارالأنوار ، ج67 ، ص210] .

5. یقین

سرچشمه اخلاص ، یقین است و باید از خداوند خواست :

اللهم ! إنی أسألک إخبات المخبتین و إخلاص الموقنین [بحارالأنوار ، ج89 ، ص206] .

یقین : عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) : غایه الیقین الإخلاص [غررالحکم ، ص198] .

6. ایمان

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) : الإخلاص ثمره الیقین [غررالحکم ، ص197] .

الَّذِینَ آمَنُوا یقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ

اللّهِ [نساء/76] .

وَ الَّذِينَ كفَرُوا يقاتِلُونَ فِى سَبِيلِ الطّاغُوتِ [نساء/76] .

7. عوامل دستیابی به اخلاص

1. راههای اعتقادی ، فکری ، عملی :

راه های فکری :

1 توجه به عظمت پروردگار. (اینکه هیچ اراده ای بر اراده او مقدم نیست)

2 توجه به نِعَم پروردگار : دنیوی ، اخروی.

3 توجه به ارزش ها :

ارزش وجودی انسان (که پاداشی چون بهشت دارد) .

بی ارزشی دنیا :

مَتاعُ الدُّنْيا قَلِيلٌ [نساء/77] .

وَ مَا الْحَياهُ الدُّنْيا إِلاّ مَتاعُ الْغُرُورِ [آل عمران/185] .

وَ مَا الْحَياهُ الدُّنْيا إِلاّ لَعِبٌ وَ لَهْوٌ [انعام/32] .

4 توجه به سرگذشت مخلصین و ریاکاران.

5 اندیشیدن در مضرات ریا.

اندیشیدن در فضایل اخلاص : فَمَنْ كانَ يرْجُوا لِقاءَ رَبِّهِ فَلْيعْمَلْ عَمَلاً صالِحاً [كهف/110] .

راه های عملی :

1 جهاد مداوم با نفس.

2 کسر خطوط نفسانی و قطع طمع از دنیا.

3 دعاء و مناجات با پروردگار در مواقع مختلف.

4 اطاعت مستمر و پی گیر از فرامین الهی.

5 پنهانی عبادت کردن و کتمان کردن حسنات و عبادات.

6 کناره گیری از اشرار.

2. راههای عملی

فاستعینوا بالصبر و الصلاه و الصدق فی النیه [الإرشاد ، ج1 ، ص265] .

8. نشانه وعدالت اخلاص

1. انتظار وتوقع ستایش ندارد :

عَنْهُ (ص) : إِنَّ لِكلِّ حَقٍّ حَقِيقَةً وَ مَا بَلَغَ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِخْلَاصِ حَتَّى لَا يحِبَّ أَنْ يحْمَدَ عَلَى شَیءٍ مِنْ عَمَلٍ لِلَّهِ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص100] .

إِنَّما نُطْعِمُكمْ لِوَجْهِ اللّهِ لا نُرِيدُ مِنْكمْ جَزاءً وَ لا شُكوراً [انسان/9] .

2. به هیچ کس جز پروردگار امید ندارد :

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : العباده الخالصه أن لا يرجو الرجل إلا ربه و لا يخاف إلا ذنبه [غررالحکم ، ص199]

.

3. زاهد است :

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : الزهد سجيه المخلصين [غررالحكم ، ص275] .

4. ظاهر وباطنش یکی است :

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ لَمْ يخْتَلِفْ سَرُّهُ وَ عَلَانِيتُهُ وَ فِعْلُهُ وَ مَقَالَتُهُ فَقَدْ أَدَّى الْأَمَانَهَ وَ أَخْلَصَ الْعِبَادَهَ [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص72] .

5. پشیمان نمی شود.

6. خستگی در او راه ندارد.

7.زرق وبرق ومالومنال اورااز وظیفه باز نمی دارد :

يجاهِدُونَ فِی سَبِيلِ اللّهِ [مائده/54] .

8. تعصب وپافشاری در خطا واشتباه ندارد.

9. از غیر خداوند سئوال نمی کند :

قال (ع) : الْمُخْلِصُ الَّذِی لَا يسْأَلُ النَّاسَ شَيئاً [وسائل الشيعه ، ج15 ، ص194] .

10. از محرمات اجتناب می کند :

قال رسول الله (ص) : تمام الاخلاص ، الاجتناب المحارم [كنز] .

على (ع) : تمام الاخلاص ، تجنب المعاصى [بحار ، ج77 ، ص213] .

11. تمام وجودش تسلیم پروردگار است :

قال رسول الله (ص) : علامه المخلص فأربعه يسلم قلبه و يسلم جوارحه و... [بحارالأنوار ، ج1 ، ص121] .

12. مردم از خیر او بهره مندو از شر او در امانند :

دنباله حدیث فوق : ...و بذل خیره و کف شره [بحارالأنوار ، ج1 ، ص121] .

13. مدح وذم مردم نزد او مساوی است :

قال الصادق (ع) : لا یصیر العبد عبدا خالصا لله عز و جل حتی یصیر المدح و الذم عنده سواء [بحارالأنوار ، ج70 ، ص294] .

14. توجه اش به تکلیف ووظیفه است نه عنوان.

15. نه منت است نه آزار :

ثُمَّ لا یتْبِعُونَ ما أَنْفَقُوا مَنًّا

وَ لا أَذىً [بقره/262] .

16. هيچ كارش لغو نيست :

بِأَنَّهُمْ لا يصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَ لا نَصَبٌ وَ لا مَخْمَصَهٌ فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ لا يطَونَ مَوْطِئاً يغِيظُ الْكفّارَ وَ لا ينالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَيلاً إِلاّ كتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صالِحٌ [توبه/120] .

17. محبوب خدا است :

وَ الَّذِينَ قُتِلُوا فِى سَبِيلِ اللّهِ فَلَنْ يضِلَّ أَعْمالَهُمْ [محمد/4] .

18. در انجام وظيفه سست نمى شود

مرگ و شهادت يكى است : وَ لَئِنْ قُتِلْتُمْ فِى سَبِيلِ اللّهِ أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَهٌ مِنَ اللّهِ وَ رَحْمَهٌ خَيرٌ مِمّا يجْمَعُونَ [آل عمران/157] .

19. جرأت و خط شكنى :

يجاهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ لا يخافُونَ لَوْمَهَ لائِمٍ [مائده/54] .

20. ايمان واقعى :

وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ الَّذِينَ آوَوْا وَ نَصَرُوا أُولئِک هُمُ الْمُومِنُونَ حَقًّا [انفال/74] .

21. علامت اخلاص ، انتظار فرج

علامت اخلاص انتظار فرج است :

أبا جعفر محمد بن على الرضا (ع) فقلت له : " و لم سمى المنتظر؟ قال : لأن له غيبه تكثر أيامها و يطول أمدها فينتظر خروجه المخلصون" [بحارالأنوار ، ج51 ، ص30] .

عن الرضا (ع) عن آبائه عن أمير المونين أنه قال : "... و الذى بعث محمدا بالنبوه و اصطفاه على جميع البريه و لكن بعد غيبه و حيره لا تثبت فيها على

دينه إلا المخلصون المباشرون لروح اليقين" [بحارالأنوار ، ج51 ، ص110] .

نحن اوليائه المخلصون [بحار ، ج9 ، ص322] .

ركن الأولياء و عماد الأصفياء أمير المونين و يعسوب الدين و قدوه الصالحين و إمام المخلصين

و المعصوم [بحارالأنوار ، ج97 ، ص307] .

بک غیر الله المخلصین من المنافقین [بحار ، ج42 ، ص27] .

22. یادقیامت

علامت اخلاص یاد قیامت است :

إِنّا أَخْلَصْناهُمْ بِخالِصَهٍ ذِکرَی الدّارِ [ص/46] .

23. ادعا نداشتن

علامت اخلاص :

راوی به امام جواد (ع) گفت : " چون ده فقیر عیالمند را کمک کرده ام شادم. امام (ع) : به شرط آنکه تا کنون یا از این به بعد حبط نکنی. راوی : مگر ممکن است حبط شود در حالی که من از شیعیان خالص شما هستم؟ امام (ع) فرمود : با همین کلمه حبط شد. پرسید چرا؟ امام (ع) فرمود : لا تبطلوا صدقاتکم بالمنّ و الاذی.

و نفرمود ، منت و اذیت بر تصدق داده شدگان ، بلکه هر نوع منت واذیت رمز ابطال است. و شما که گفتید : من شیعه خالص هستم؛ من که امام جواد هستم و فرشتگان محافظ که دور تو هستند اذیت شدند و همین اذیت سبب حبط و باطل شدن ثواب تو شد.

شیعه خالص ، ابوذر و سلمان و مقداد و عمارند. تو که خودت را مانند آنهامی دانی من اذیت شدم. گفتم : چه بگویم؟ فرمود (ع) : بگو من از دوستان شما هستم. راوی می گوید : من از گفته خود شرمنده هستم و عذر می خواهم و توبه کردم. امام (ع) فرمود : با این توبه ثواب به تو برگشت و حبط از تو برطرف شد". [بحار ، ج65 ، ص159] .

قال (ع) : " دخل رجل علی محمد بن علی بن موسی الرضا (ع) و هو مسرور ، فقال : ما لی

أراک مسرورا؟ قال : یا ابن رسول الله ! سمعت أباک یقول أحق یوم بأن یسر العبد فیه یوم یرزقه الله صدقات و مبرات و سد خلات من إخوان له مؤمنین ، و إنه قصدنی الیوم عشره من إخوانی [المؤمنین] الفقراء لهم عیالات ، قصدونی من بلد کذا و کذا ، فأعطیت کل واحد منهم فلهذا سروری. فقال محمد بن علی (ع) : لعمری إنک حقیق بأن تسر إن لم تکن أحبطته أو لم تحبطه فیما بعد. فقال الرجل : و کیف أحبطته و أنا من شیعتکم الخلص؟ قال هاه قد أبطلت برک بإخوانک و صدقاتک. قال : و کیف ذاک یا ابن رسول الله؟ قال : له محمد بن علی (ع) اقرأ قول الله عز و جل" یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِکمْ بِالْمَنِّ وَ الْأذی" (بقره/264) . قال الرجل : یا ابن رسول الله ! ما مننت علی القوم الذین تصدقت علیهم و لا آذیتهم قال له محمد بن علی (ع) : إن الله عز و جل إنما قال : لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِکمْ بِالْمَنِّ وَ الْأذی [(بقره/264)] و لم یقل لا تبطلوا بالمن علی من تتصدقون علیه ، [و بالأذی لمن تتصدقون علیه] و هو کل أذی ، أ فتری أذاک للقوم الذین تصدقت علیهم أعظم ، قال : لما ذا؟ قال : لقولک "و کیف أحبطته و أنا من شیعتکم الخلص" ویحک ، أ تدری من شیعتنا الخلص] قال : لا. قال شیعتنا الخلص [حزقیل المؤمن ، أم أذاک لحفظتک و ملائکه الله المقربین حوالیک ، أم أذاک لنا فقال : الرجل بل هذا

یا ابن رسول الله! فقال : فقد آذیتنی و آذیتهم و أبطلت صدقتک مؤمن آل فرعون و صاحب یس الذی قال الله تعالی] فیه [" وَ جاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِینَهِ رَجُلٌ یسْعی" (یس/20) و سلمان و أبو ذر و المقداد و عمار ، أ سویت نفسک بهواء أما آذیت بهذا الملائکه ، و آذیتنا. فقال الرجل : أستغفر الله و أتوب إلیه ، فکیف أقو؟ قال : قل أنا من مواليکم و محبیکم ، و معادی أعدائکم ، و موالی أولیائکم. فقال کذلک أقول ، و کذلک أنا یا ابن رسول الله ، و قد تبتمن القول الذی أنکرته ، و أنکرته الملائکه ، فما أنکرتم ذلک إلا لإنکار الله عز و جل. فقال : محمد بن علی بن موسی الرضا ع الآن قد عادت إلیک مثوبات صدقاتک و زال عنها الإحباط" [تفسیرالإمام العسکری ، ص413] .

25. خود رادر برابرتکالیف الهی معتقد دانستن و اقدام به تطهیر ریاءو نفاق داشتن

مَنْ أَخْلَصَ بَاطِنَهُ لِلَّهِ وَ خَشَعَ لَهُ بِقَلْبِهِ وَ رَأَی نَفْسَهُ مُقَصِّراً بَعْدَ بَذْلِ کلِّ مَجْهُودٍ وَجَدَ الشُّکرَ عَلَیهِ حَاصِلًا فَیکونُ مِمَّنْ یرْجَی لَهُ الْخَلَاصُ مِنَ الرِّیاءِ وَ النِّفَاقِ إِذَا اسْتَقَامَ عَلَی ذَلِک فِی کلِّ حَالٍ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص107] .

26. هم چون شیر ، بوی خون و گوشت ندارد :

وَ إِنَّ لَکمْ فِی الْأَنْعامِ لَعِبْرَهً نُسْقِیکمْ مِمّا فِی بُطُونِهِ مِنْ بَینِ فَرْثٍ وَ دَمٍ لَبَناً خالِصاً سائِغاً لِلشّارِبِینَ [نحل/66] .

شیر از لابلای گوشت و خون عبور می کند. نه رنگ خون دارد نه بوی گوشت.

9. موانع اخلاص

1. پیروی از هواهای نفسانی :

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) :

کیف یستطیع الإخلاص من یغلبه الهوی [غررالحکم ، ص306] .

2. آمال وآرزوها :

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) : قلل الآمال تخلص لک الأعمال [غررالحکم ، ص155] .

3. حب نفس وعلاقه مندی به دنیا

حب نفس و علاقه مندی به دنیا

4. جهل ونادانی

منبع : [میزان الحکمه ، ج3] .

5. اکثریت

وَ إِنْ تُطِعْ أَکثَرَ مَنْ فِی الْأَرْضِ یضِلُّوک عَنْ سَبِیلِ اللّهِ [انعام/116] .

6. سرمایه گزاریهای مخالفان :

إِنَّ الَّذِینَ کفَرُوا ینْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ لِیصُدُّوا عَنْ سَبِیلِ اللّهِ [انفال/36] .

7. یاوه سرایی ها :

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یشْتَرِی لَهْوَ الْحَدِیثِ لِیضِلَّ عَنْ سَبِیلِ اللّهِ بِغَیرِ عِلْمٍ وَ یتَّخِذَها هُزُواً [لقمان/6] .

8. هوای نفس :

فَاحْکمْ بَینَ النّاسِ بِالْحَقِّ وَ لا تَتَّبِعِ الْهَوی فَیضِلَّک عَنْ سَبِیلِ اللّهِ [ص/26] .

9. خطوط :

وَ أَنَّ هذا صِراطِی مُسْتَقِیماً فَاتَّبِعُوهُ وَ لا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِکمْ عَنْ سَبِیلِهِ [انعام/153] .

10. هم نشینی با شکاکان وشبهه افکنان

قال النبی (ص) : لا تجلسوا عند کل داع مدع یدعوکم من الیقین إلی الشک و من الإخلاص إلی الریاء و من التواضع إلی الکبر و من النصیحه إلی العداوه و من الزهد إلی الرغبه و تقربوا إلی عالم یدعوکم من الکبر إلی التواضع و من الریاء إلی الإخلاص و من الشک إلی الیقین و من الرغبه إلی الزهد و من العداوه إلی النصیحه [بحارالأنوار ، ج2 ، ص52] .

10.مراتب اخلاص

1. دلایل مرتبه داری اخلاص

1 عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) : علی قدر قوه الدین یکون خلوص النیه [غررالحکم ، ص93] .

اخلاص ، صفحه 10

2 بالإخلاص تتفاضل

مراتب المؤمنین [مجموعه ورام ، ج2 ، ص119] .

منبع : میزان الحکمه ، ج3 ، ص57 به بعد.

2. مراتب اخلاص در عمل :

مرتبه اول : عمل به جهت ترس از جهنم و مقام و دادگاه الهی.

مرتبه دوم : عمل به جهت ثواب و پاداش الهی.

مرتبه سوم : عمل به جهت تشکر از نعمت های الهی.

مرتبه چهارم : عمل به جهت حیا (از عظمت پروردگار و حاضر بودن او)

مرتبه پنجم : عمل به جهت محبت به پروردگار و عشق ورزیدن به او.

مرتبه ششم : عمل به جهت سزاوار بودن پرستش برای او.

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَال : إِنَّ الْعُبَّادَ ثَلَاثَهٌ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَوْفاً فَتِلْک عِبَادَهُ الْعَبِیدِ وَ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی طَلَبَ الثَّوَابِ فَتِلْک عِبَادَهُ الْأُجَرَاءِ وَ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ حُبّاً لَهُ فَتِلْک عِبَادَهُ الْأَحْرَارِ وَ هِی أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ [الکافی ، ج2 ، ص84] .

مراتب اخلاص :

1 کمترین مرتبه : (به امید بهشت یا ترس از جهنم)

2 بالاترین مرتبه : محض وجه الله سبحانه دون توقع غرض فی الدارین...و هذا لا یتصور الا من محب الله...و هو اخلاص الصدّیقین [محجه ، ج8 ، ص133] .

11. ابعاد اخلاص

1. عمل

و أخلص العمل [بحارالأنوار ، ج13 ، ص431] .

2. فکر

اخلص الفكر [بحار ، ج70 ، ص111] .

3. توبه

و إن أخلص التوبه [بحارالأنوار ، ج75 ، ص306] .

4. بعضی دادن ها و گرفتن ها در گفتار ورفتار

فطوبی ! لمن أخلص لله عمله و علمه و حبه و بغضه و أخذه و ترکه و کلامه و

صمته و فعله و قوله [بحارالأنوار ، ج74 ، ص241] .

5. عبادت ودعا

عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) : أَنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) کانَ یقُولُ : طُوبَی لِمَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ الْعِبَادَهَ وَ الدُّعَاءَ [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص59] .

6. نصیحت

أخلص لک النصیحه حبا لک [إقبال الأعمال ، ص229] .

7. در خواست از خدا

أخلص فی المسأله لربک فإن بیده العطاء و الحرمان [بحارالأنوار ، ج74 ، ص200] .

8. ولایت ائمه معصومین علیهم السلام

وَ أَخْلِصْ فِی الْوَلَاءِ لِأَئِمَّتِک الطَّاهِرِینَ ع [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص242] .

9. قلب

قد ورد فی طریق العامه عن النبی ص أخلص قلبک یکفک القلیل من العمل [بحارالأنوار ، ج70 ، ص175] .

12. فرق مخلِصین و مخلَصین

1. معنای لغوی

فرق مخلِص و مخلَص :

مخلِص؛ یعنی کسی که در راه رسیدن به اخلاص کوشش می کند و این در قرآن زیاد استعمال شد.

فَإِذا رَکبُوا فِی الْفُلْک دَعَوُا اللّهَ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ [عنکبوت/65] .

وَ ما أُمِرُوا إِلاّ لِیعْبُدُوا اللّهَ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ حُنَفاءَ [بینه/5] .

مخلَص : کسَی است که به درجه والای اخلاص رسیده است ، هم چون انبیا و اولیا و این کمتر در قرآن استعمال شده است.

1 إِلاّ عِبادَک مِنْهُمُ الْمُخْلَصِینَ [ص/83] .

2 درباره حضرت یوسف (ع) می فرماید :

وَ لَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَ هَمَّ بِها لَوْ لا أَنْ رَأی بُرْهانَ رَبِّهِ کذلِک لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَ الْفَحْشاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبادِنَا الْمُخْلَصِینَ [یوسف/24] .

3 درباره موسی (ع) : وَ اذْکرْ فِی الْکتابِ مُوسی إِنَّهُ کانَ مُخْلَصاً [مریم/51] .

اول خلوص و بندگی ، بعد رسالت :

مثل؛أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِیک لَهُ وَ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ [الکافی ، ج1 ، ص79] .

وَ کانَ رَسُولاً نَبِیا [مریم/51] .

4 بندگان شایسته خداوند : سُبْحانَ اللّهِ عَمّا یصِفُونَ إِلاّ عِبادَ اللّهِ الْمُخْلَصِینَ [صافات/159 و160] .

2. نمونه هایی از مخلَصین :

1. بندگان ویژه خدا

إِلاّ عِبادَک مِنْهُمُ الْمُخْلَصِینَ [ص/83] .

وَ کانَ رَسُولاً نَبِیا [مریم/51] .

2. حضرت یوسف

درباره حضرت یوسف (ع) می فرماید :

وَ لَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَ هَمَّ بِها لَوْ لا أَنْ رَأی بُرْهانَ رَبِّهِ کذلِک لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَ الْفَحْشاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبادِنَا الْمُخْلَصِینَ [یوسف/24] .

3. حضرت موسی

درباره موسی (ع) : وَ اذْکرْ فِی الْکتابِ مُوسی إِنَّهُ کانَ مُخْلَصاً [مریم/51] .

4. بندگان شایسته

بندگان شایسته خداوند : سُبْحانَ اللّهِ عَمّا یصِفُونَ إِلاّ عِبادَ اللّهِ الْمُخْلَصِینَ [صافات/159 و160] .

3. کمالات وفضایل مخلَصین

1 مصونیت از گزند شیطان :

وَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ إِلاّ عِبادَک مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ [حجر/40] .

2 بیش از عمل پاداش دریافت کردن :

وَ ما تُجْزَوْنَ إِلاّ ما كنْتُمْ تَعْمَلُونَ إِلاّ عِبادَ اللّهِ الْمُخْلَصِينَ [صافات/39 و40] .

3 عدم احضار برای محاسبه در قیامت :

فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ إِلاّ عِبادَ اللّهِ الْمُخْلَصِينَ [صافات/127 و128] .

4 نجات یافتن از عذاب الهی در دنیا :

فَانْظُرْ كيفَ كانَ عاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ إِلاّ عِبادَ اللّهِ الْمُخْلَصِينَ [صافات/73 و74] .

مهم ترین امتیاز آن است که احدی حق توصیف خداوند را ندارد مگر مخلصین :

سُبْحانَ اللّهِ عَمّا يصِفُونَ إِلاّ عِبادَ اللّهِ الْمُخْلَصِينَ [صافات/159 و160] .

13. حفظ عمل مخلصانه

کاری سخت تر از عمل مخلصانه است :

اخلاص در عمل :

1 در هنگام عمل (مشکل است) .

2 بعد از عمل (مشکل تر است) .

و لذا بزرگان گفته اند : انسان برای رسیدن به اخلاص و نگه داشتن آن باید تا پایان راه مثل طبیب و یک پرستار مهربان از حال خود مواظبت کنند... .

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) : أَنَّهُ قَالَ الْإِبْقَاءُ عَلَى الْعَمَلِ أَشَدُّ مِنَ الْعَمَلِ [الکافی ، ج2 ، ص296] .

14. اخلاص خیالی

اخلاص خیالی :

گاه می شود که انسان عملی را انجام می دهد به خیال اخلاص ولی خالی از خلوص است.

1 قُلْ هَلْ نُنَبِّئُکمْ بِالْأَخْسَرِینَ أَعْمالاً الَّذِینَ ضَلَّ سَعْیهُمْ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ هُمْ یحْسَبُونَ أَنَّهُمْ یحْسِنُونَ صُنْعاً [کهف/103 و104] .

2 وَ بَدا لَهُمْ مِنَ اللّهِ ما لَمْ یکونُوا یحْتَسِبُونَ [زمر/47] .

15. شعار اخلاص و سوره اخلاص

شعار اخلاص : لا اله الا الله

قلْ هُوَ اللّهُ أَحَدٌ [اخلاص/1] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : کانَ أَبِی (ع) یقُولُ : قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص127] .

16. اخلاص علی (ع)

اخلاص علیعلیه السلام :

در جنگ خندق همین که حضرت علی (ع) دشمن را به زمین زد ، او آب دهان پرتاب کرد. علی (ع) او را رها کرد و بعد برگشت.

17. خاطرات

1 خاطره موسی (ع) وقتی که بر حضرت شیعب (ع) وارد شد و شعیب (ع) او را به غذا دعوت کرد و موسی (ع) فرمود... : انا اهل بیت لا نبیع شیئا من علم الاخره بملاء الارض ذهبا... [میزان الحکمه ، ج3 و بحار ، ج13 ، ص21] .

2 خاطره عابدی که اول برای خدا رفت تا درختی را که بت شده بود قطع کند و شیطان را بر زمین زد ، ولی بعد به خاطر نفس خود رفت و شیطان او را به زمین زد. [محجه ، ج8 ، ص126] .

3 خاطره مردی که 30 سال در صف اول جماعت می ایستاده تا یک روز که در صف دیگری ایستاد و احساس خجالت کرد و فهمید این مدت برای استراحت دل در صف اول می ایستاده. [محجه ، ج8 ، ص131] .

4 خاطره اخلاص امیر المؤمنین (ع) و فرزندان... و اطعام ایشان به مسکین و فقیر و یتیم :

یوفُونَ بِالنَّذْرِ وَ یخافُونَ یوْماً کانَ شَرُّهُ مُسْتَطِیراً وَ یطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلی حُبِّهِ مِسْکیناً وَ یتِیماً وَ أَسِیراً

إِنَّما نُطْعِمُکمْ لِوَجْهِ اللّهِ لا نُرِیدُ مِنْکمْ جَزاءً وَ لا شُکوراً إِنّا نَخافُ مِنْ رَبِّنا یوْماً عَبُوساً قَمْطَرِیراً [انسان/7-10] .

5 داستان اخلاص راجع به سه نفری که در غاری محبوس شدند و با تکرار اعمال خالصانه شان خداوند آن ها را از غار نجات داد. [بحار

، ج70 ، ص244] .

6 خاطره امیر المؤمنین (ع) در مبارزه با عمرو بن عبدود آنگاه که عمرو به آقا اهانت کردند... . [قلب سلیم ، 396] .

7 خاطره آخوند ملا عبدالله که در زیارت شیخ بهایی به ایشان پیشنهاد شد که امام جماعت بشوند و ایشان قبول نکردند. بعدا فرمودند : من دیدم این تقاضا مرا خوش می آید و در من اثر می گذارد. [قلب سلیم ، 417] .

8 خاطره سئوال کردن یکی از شاگردان از مقدس اردبیلی و جواب ایشان در بیرون شهر. مقدس اردبیلی با این که پاسخ سئوال شاگردش را می دانست در انظار جواب نداد. [قلب سلیم ، 417] .

فِی حَدِیثٍ مَرْفُوعٍ إِلَی النَّبِی (ص) قَالَ : جَاءَ جَبْرَئِیلُ فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ اللَّهَ أَرْسَلَنِی إِلَیکَ ... قُلْتُ یا جَبْرَئِیلُ فَمَا تَفْسِیرُ الْإِخْلَاصِ قَالَ [وسائل الشیعه ، ج15 ، ص194] .

1.اخلاق پزشکی

1. تاریخ پزشکی

1. دوران

1. قبل از میلاد

1 2000 سال قبل از میلاد مسیح بقراط سرشناس ترین پدر چهره پزشکی هنوز که هنوز است قسم نامه او در مجمع پزشکی خوانده می شود.

این قسم نامه بر ستونی سنگی نقش بسته و تا سال 1902 میلادی جزء آثار باستانی شهر شوش بود اما متأسفانه از آن سال فرانسوی ها آن را به موزه لوور بردند.

2. قبل از اسلام

در ایران قبل از اسلام پیشرفت های بسیار خوبی در پزشکی وجود داشت و طبابت با دیانت توأم بود ، مراعات بهداشت از آداب مذهبی بود ، نسبت

به اعمال خلاف پزشکی مثل سقط جنین ، تجاوز به دختران باکره ، بارداری غیر مشروع ، هم جنس

بازی و... حساسیت خاصی وجود داشت.

پزشکان از بین طبقه روحانیون انتخاب می شدند و الهیات و طب را با هم می خواندند.

3. دردوران اسلام

در بین اعراب از علم پزشکی اثری نبود ، اما با آمدن اسلام و دستورات فراوان بهداشتی این علم با سرعت پیش رفت.

رسول خدا (ص) فرمود : العلم علمان علم الأبدان و علم الأديان [معدن الجواهر ، ص25] .

در تاریخ اسلام تقریبا همه پزشکان از علم الهیات اطلاع وافی داشته اند ، مثل رازی و بو علی سینا و...

از حضرت صادق (ع) و حضرت رضا (ع) کتاب های طبی به جای مانده است.

از آغاز اسلام ، ایران تا دو قرنی قبل یکه تاز علوم ، بخصوص علوم پزشکی بوده است. جالب این است که در تمام کتاب هایی که دانشمندان

ایرانی درباره طب و طبابت نوشته اند ، بخشی را درباره اخلاق پزشکی اختصاص داده اند.

2. مشاهیر پزشکی مسلمان

1. عرب

طبیب مهم زمان پیامبر (ص) حارث بن کلده ، درس خوانده دانشگاه جندی شاپور بوده است. پس از آغاز اسلام ، اعراب به دانشگاه جندی شاپور رو آوردند و پزشکی آموختند.

2. فارس

علی بن ربن طبری (قرن دوم) مؤلف فردوس الحکمه در 7 جلد.

زکریانی رازی (قرن سوم) بزرگترین طبیب ایرانی.

علی بن عباس اهوازی (قرن چهارم) مؤلف کامل الصناعه الطبیه.

ابو علی سینا (قرن پنجم) از 99 کتابش 16 کتاب درباره طب است.

خواجه نصیر طوسی (قرن ششم) .

3. اعتقادات

پزشکان مسلمان عقیده داشته اند که هر پزشکی لازم است در کنار تحصیلش ، این علوم را بیاموزد : فقه ، اخلاق و حکمت

4. دستورات پزشکی بهداشتی

خوشبختانه انجام فرائض مذهبی و احکام اسلام مبتنی بر دستورات بهداشتی و سلامت جامعه است.

1 شستشوی مکرر صورت و

دست ها.

2 شستشوی تمامی بدن به مناسبت های مختلف. (غسل)

3 تلقی نظافت جزء ایمان است.

4 پرهیز از ناپاکی ها و بیماری های مسری.

5 رعایت مطهرات.

6 گرفتن ناخن و شانه زدن موها.

7 عرق زدائی و کوتاه کردن موهای بدن.

8 استفاده از مسواک و حوله شخصی.

9 مراعات تعادل در خوردن ، آشامیدن و پوشیدن

10 نظافت لباس و خانه و محیط و...

2. اهمیت

1. نسبت به علوم دیگر

1 اهمیت هر علمی بستگی به موضوع آن علم دارد و موضوع علم پزشکی انسان است. انسانی که تمام هستی برای او خلق شده است.

2 طبیب یکی از اسماء الهی است.

2. پاداش وثواب اخروی

پزشک می تواند با قصد قربت همه کارش را رنگ عبادت ببخشد و همیشه و همیشه در جوار بهشت باشد. [نهج الفصاحه ، 1992] .

الرسول (ص) : عاید المریض یمشی فی طریق الجنه حتی یرجع

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ سَعَى لِمَرِيضٍ فِى حَاجَهٍ قَضَاهَا أَوْ لَمْ يقْضِهَا خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كيوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ [من لايحضره الفقيه، ج4 ، ص15] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِص : مَنْ قَامَ عَلَى مَرِيضٍ يوْماً وَ لَيلَةً بَعَثَهُ اللّهُ مَعَ إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلِ ع فَجَازَ عَلَى الصِّرَاطِ كالْبَرْقِ الْخَاطِفِ اللَّامِعِ [ثواب الأعمال ، ص288] .

3. ارزش دنیوی

پزشک باید بداند همیشه دعای مریض ها پشت سر اوست.عودوا المرضی و مروهم فلیدعوا بکم فان دعوه المریض مستجابه [نهج الفصاحه ، 1992] .

بیمار و برزگر هر دو تشنه آب حیاتند ، وجود طبیب برای بیمار به منزله ابر رحمت بزای برزگر است.

در زمان پیامبر (ص) طبیبی یهودی در گذشت. آن حضرت را خبر دادند ، حضرت

اظهار تأسف کرد ، عرض نمودند یا رسول الله (ص) او یهودی بوده است. حضرت فرمود : مگر نمی گوئید طبیب بوده. مقاله آقای حسن زاده آملی.

3. ویژگیهای لازم برای پزشک

1. اخلاقی

1. تقوی

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : من تطبب فليتق الله و لينصح و ليجتهد [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص144] .

2. آراستگی به محاسن اخلاقی

بیمار در شرائطی است که الگو پذیری شدید دارد. اخلاق پزشک ، کلام پزشک ، حالات و لباس پزشک در او تأثیر دارد.

اگر پزشک اخلاق زشتی هم داشته باشد ، برای همیشه روی بیمار اثر می گذارد.

3. پایبندی به احکام دینی

بیماران علاقمند به آداب و دستورات دینی هستند ، امّا نیاز به کمک دارند ، اما متاسفانه با بی مهری پزشک و پرستاران روبرو می شوند. مثلا : برای تیمم خاک می خواهد ، برای جبیره کمک می خواهد ، جهت قبله را می پرسد و... متأسفانه در محیطهای پزشکی مسئله رعایت عفاف و حجاب جدی گرفته نمی شود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : من ازداد علما و لم يزدد هدى لم يزدد من الله إلا بعدا [مجموعه ورام ، ج1 ، ص220] .

4. تواضع

متأسفانه زمینه تکبر ونخوت در حرفه پزشکی خیلی زیاد است. چه خوب است دانشجویان عزیز از آغاز ورود خود را تزکیه کنند. پس از فارغ التحصیلی آثار کبر و خود برتر بینی هویداست ، چون مردم را نیازمند و محتاج به خود می بیند.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ : اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ لَا تَرْفَعْنِی فِی النَّاسِ دَرَجَةً إِلَّا حَطَطْتَنِی عِنْدَ نَفْسِی مِثْلَهَا ، وَ لَا تُحْدِثْ لِی عِزّاً ظَاهِراً إِلَّا أَحْدَثْتَ لِی ذِلَّةً بَاطِنَةً عِنْدَ نَفْسِی بِقَدَرِهَا [صحیفه سجادیه ، دعای 20]

.

5. سعه صدر

گاهی بیمار می خواهد تمام بیماری هایش را توضیح دهد یا سئوالاتی دارد که گاها برای پزشکان امروزی خنده آور است. مثل سردی و گرمی مزاج ها و غذاها در این موارد پزشک باید حوصله کند.

6. فرق نگذاشتن بین فقیر وغنی

تواضع در برابر ثروتمندان بخاطر ثروت آنان ضایع کننده ایمان است. امام رضا (ع) فرمود : هر کس در سلام کردن به مسلمان فقیری به گونه ای غیر از سلام کردن به افراد مرفه سلام کند ، روز قیامت خداوند بر او خشمگین می شود.

قَالَ الرِّضَاعِ : مَنْ لَقِی فَقِیراً مُسْلِماً فَسَلَّمَ عَلَیهِ خِلَافَ سَلَامِهِ عَلَی الْغَنِی لَقِی اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ هُوَ عَلَیهِ غَضْبَانُ [أمالی صدوق ، ص442] .

2. تعهد کاری

1. تلاش

اگر تلاش نکند ضامن است : قال الامیر (ع) : و لیجتهد تلاش در کار تلاش در تحقیق.

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَع : العلم أکثر من أن یحاط به فخذوا من کل علم أحسنه [غررالحکم ، ص46] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَع : من تطبب فلیتق الله و لینصح و لیجتهد [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص144] .

2.دل سوزی

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَع : من تطبب فلیتق الله و لینصح و لیجتهد [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص144] .

قَالَ الصَّادِقُع : عَلَیک بِالنَّصْحِ لِلّهِ فِی خَلْقِهِ فَلَنْ تَلْقَاهُ بِعَمَلٍ أفْضَلَ مِنْهُ [کافی ، ج2 ، ص164] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَع : طَبِیبٌ دَوَّارٌ بِطِبِّهِ [نهج البلاغه ، خطبه 108] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَع : لَا خَیرَ فِی عِلْمٍ لَا ینْفَعُ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

قَالَ الْبَاقِرُع : الْعُلَمَاءُ فِی أَنْفُسِهِمْ خَانَهٌ إِنْ کتَمُوا النَّصِیحَهَ [کافی ،

ج8 ، ص52] .

3. نظم

هر جا مسئولیت ها بیشتر و خدمات حساس تر باشد به نظم بیشتر نیاز است.

4. مهارت وحذاقت

5. جلب اعتماد مردم

قَالَ الصَّادِقُع : کل ذی صناعه مضطر إلی ثلاث خلال یجتلب بها المکسب و هو أن یکون حاذقا بعمله مؤیا للأمانه فیه مستمیلا (جلب اعتماد) لمن استعمله [تحف العقول ، ص322] .

امیر المؤمنین فرمود : وقتی دیدید ، پزشک معالجه بیمار را بی جهت طول می دهد ، او را متهم کنید :

فَإِذَا رَأَیتُمُ الطَّبِیبَ یجُرُّ الدَّاءَ إِلَی نَفْسِهِ فَاتَّهِمُوهُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص113] .

6. رفق

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَع : کنْ کالطَّبِیبِ الرَّفِیقِ الَّذِی یدَعُ الدَّوَاءَ بِحَیثُ ینْفَعُ [مصباح الشریعه ، ص20] .

قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً [بقره/83] .

فَقُولا لَهُ قَوْلاً لَیناً [طه/44] .

وَ لَوْ کنْتَ فَظًّا غَلِیظَ الْقَلْبِ لاَنْفَضُّوا مِنْ حَوْلِک [آل عمران/159] .

قَالَ الصَّادِقُع : أَکمَلُ النَّاسِ عَقْلاً أَحْسَنُهُمْ خُلُقاً [کافی ، ج1 ، ص23] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَع : علیک بالبشاشه فإنها حباله الموده [غررالحکم ، ص434] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : من شرفت نفسه كثرت عواطفه [غررالحكم ، ص231] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : من كثرت عوارفه كثرت معارفه [غررالحكم ، ص318] .

رسول خدا (ص) به عیادت بیماران می رفت و می فرمود : چیزی نیست ، به زودی شفا خواهی یافت. [سفینه ، ج2] .

7. رسیدگی خوب

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : أَحْسِنِ الْقِيامَ عَلَيهِمْ [تهذيب الأحكام ، ج10 ، ص127] .

قَالَ الرِّضَاع : عونک للضعيف من أفضل الصدقه [تحف العقول ، ص446] .

8. امیددادن به مریض

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إِذَا دَخَلْتُمْ عَلَى الْمَرِيضِ

فَنَفِّسُوا لَهُ فِی الْأَجَلِ فَإِنَّ ذَلِک لَا یرُدُّ شَیئاً وَ هُوَ یطَیبُ النَّفْسَ [کنزالفوائد ، ج1 ، ص379] .

وقتی ازبیماری عیادت می کنید به او امید واری دهید هر چند از مقدرات چیزی را باز نمی دارد. لیکن او را خوشدل می کند.

9. رازداری

بیمار اسراری را که حاضر نیست به هیچ کس بگوید به پزشک می گوید افشای این اسرار خیانت در امانت است. حتی توصیه شده است که وضعیت مریض را طوری در پرونده بنویسید ، که پرستاران هم متوجه نشوند. (با رمز)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : لِلْمُنَافِقِ ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ إِذَا حَدَّثَ کذَبَ وَ إِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَ إِذَا ائْتُمِنَ خَانَ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص358] .

3. تأهل

بدلائل متعدد پزشک حتما باید ازدواج کند :

بدلیل طولانی بودن دوران تحصیل.

بدلیل نبود فرصت زیاد برای تربیت فرزند.

بدلیل از دست دادن حوصله برای همسر داری.

بدلیل سر و کار داشتن با ناموس مردم و احتمال لغزش.

4. ارتباط با سایر پزشکان

1 پزشک باید به سایر پزشکان احترام بگذارد.

2 بسیار پیش می آید که مریضی از دکتری به دکتر دیگر مراجعه می کند و از دکتر قبلی بدگویی می کند. پزشک اگر هم فکر می کند تشخیص پزشک قبلی نادرست است. نباید در حضور بیمار عیب جویی کند و باید بیمار را قانع کند.

3 معمولا پزشکان مسن به نظر نسخه پزشکان جوان پوزخند می زنند و پزشکان جوان پیرمردهای پزشک را متهم به بی اطلاعی از تازه ههای علمی می کند ، اما اسلام می گوید هم پزشکان مسن جوان ها را احترام و تشویق کنند و فخر نفروشند و هم جوان ها بزرگترها را ارج بنهند.

5. دشواریها

1 همیشه با انسان های دردمند ، رنجور ، ناله کن ، مواجه است.

2 درمعرض خطر انواع بیماری هاست.

3 جان انسان ها بدست اوست ، با اندک غفلتی خانواده ای از هم می پاشد.

4 مهمترین مسئولیت های جنگ یعنی مداوای مجروحان بدست اوست.

6. محذورات

1 دختر جوانی برای درمان تومور پستان به من مراجعه نمود. روز عمل مشخص شد همان روز یکی از بهترین دوستانم به من تلفن زدند که دختری که مریض توست نامزد پسر من است و به زودی جلسه عقد تشکیل می شود. نظر شما درباره غده چیست؟آیا مسئله ای پیش نخواهد

آمد؟ من مانده ام بین راز داری و برادری ، خیانت به مریض یا خیانت به دوست.

2 دزدی در حین سرقت مجروح شد. چون پزشک را امین خود می دانسته به او مراجعه کرده و ماجرا را برای پزشک گفته. آیا وظیفه پزشک راز داری است یا اطلاع دادن به پلیس؟ آیا لازم است بیمارستان خط رابطی باشد بین بیماران و اداره پلیس؟ اگر اینگونه شود با بی اعتمادی بیماران چه کنیم؟

3 بیمار در آستانه مرگ است. آیا وظیفه پزشک اطلاع دادن به اوست تا خودش را برای وصیت و ادای حقوق آماده کند؟ یا وظیفه اش رعایت احساسات و عواطف است؟...

... در یکی از بیمارستان ها استاد به هنگام تدریس به دانشجویان می گوید : در اطاق مجاور یک بیمار سرطانی است. آیا کسی هست از شما که این

مطلب را به او خبر دهد؟ یکی از دانشجویان می گوید من حاضرم. استاد پس از مکثی عصبانی شده دستور می دهد به آن دانشجو که به دفتر دانشکده مراجعه کرده ، تسویه حساب کند و اخراج است. دانشجو به

راه می افتاد. استاد وی را می خواهد ، به او می گوید وقتی حکم اخراج خودت را شنیدی چه حالتی داشتی؟ گفت : تقریبا مردم و زانوهایم سست شد. استاد گفت : پس قبول کن اگر شما هم به بیمار سرطانی ناگهانی بگوئی سرطان داری ، همان حال تو را خواهد داشت.

4 یکی از محذورات پزشکان زنان خبر دادن نوزاد ناقص الخلقه به پدر و بخصوص مادر نوزاد است.

7. آفات وخطرات

1 مردی برای عمل جراحی به پزشکی مراجعه و تاریخ عمل مشخص می شود. مریض از دکتر می خواهد تاریخ عمل را یک روز قبل واقع بنویسد ، او هم می نویسد ، مریض به شهرش می آید و شخصی را به قتل می رساند سپس به بیمارستان می رود و عمل جراحی انجام می شود. پس از دستگیری می گوید : من در این تاریخ در بیمارستان و تحت عمل جراحی بوده ام. بعدا قضیه کشف شد ، و مریض و پزشک دستگیر می شوند.

1 بی تفاوتی : در سال های اول دانشجوئی وقتی با مریض روبرو می شود ، تمام وجود او را تأثر و اندوه فرامی گیرد. چند سال بعد با روبرو شدن با مریض می گوید : عجب بیمار جالبی است ، چه تابلو بالینی قشنگی عین کتاب است ، و از یک انسان پر احساس به یک ماشین تبدیل می شود.

2 تجارت : پزشک کم کم به یک بازرگان بی ملاحظه تبدیل می شود و بیمار به کالایی تبدیل می شود که باید بیشترین سود را از آن برد.

3 عدم تمرگز فکر هنگام معاینه.

4 نداشتن لبخند و صمیمیت.

5 تکیه بر فورمول ها و داروها و اطلاعات و غفلت از اراده خداوند.

6 غفلت

از بیماری های روحی خود.

1. اخلاق

1. اخلاق اسلامی از نظر قرآن

1. بدی را با نیکی پاسخ دادن

وَ یدْرَونَ بِالْحَسَنَهِ السَّیئَهَ [رعد/22] .

ادْفَعْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ السَّیئَهَ [مومنون/96] .

2. اعراض از لغو و بیهودگی

قَدْ أَفْلَحَ الْمُومِنُونَ الَّذِینَ هُمْ فِی صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ وَ الَّذِینَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ [مومنون/3-1] .

3. تواضع و برخورد سالم با جاهلان

وَ عِبادُ الرَّحْمنِ الَّذِینَ یمْشُونَ عَلَی الأَْرْضِ هَوْناً وَ إِذا خاطَبَهُمُ الْجاهِلُونَ قالُوا سَلاماً [فرقان/63] .

4. برخورد کریمانه با اهل لغو

وَ إِذا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا کراماً [فرقان/72] .

5. کظم غیض وعفو وبخشش

أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِینَ الَّذِینَ ینْفِقُونَ فِی السَّرّاءِ وَ الضَّرّاءِ وَ الْکاظِمِینَ الْغَیظَ وَ الْعافِینَ عَنِ النّاسِ وَ اللّهُ یحِبُّ الْمُحْسِنِینَ [آل عمران/134-133] .

6. اعتدال در انفاق

وَ الَّذِینَ إِذا أَنْفَقُوا لَمْ یسْرِفُوا وَ لَمْ یقْتُرُوا وَ کانَ بَینَ ذلِک قَواماً [فرقان/67] .

7. پاسخ بهتر به اظهار محبت دیگران

ً

وَ إِذا حُيِيتُمْ بِتَحِيهٍ فَحَيوا بِأَحْسَنَ مِنْها [نساء/86] .

8. عدل و احسان

إِنَّ اللّهَ يأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الإِْحْسانِ [نحل/90] .

9. رعايت عدالت در سخن گفتن

وَ إِذا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا [انعام/152] .

10. به نحو نيكو تر سخن گفتن

قُلْ لِعِبادِى يقُولُوا الَّتِى هِى أَحْسَنُ [اسراء/53] .

11. رعايت امانت

وَ الَّذِينَ هُمْ لِأَماناتِهِمْ وَ عَهْدِهِمْ راعُونَ [مومنون/8] .

12. تسليم در برابر قضا و قدر الهى

وَ بَشِّرِ الصّابِرِينَ الَّذِينَ إِذا أَصابَتْهُمْ مُصِيبَهٌ قالُوا إِنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَيهِ راجِعُونَ [بقره/155-156] .

13. صداقت

وَ الَّذِى جاءَ بِالصِّدْقِ وَ صَدَّقَ بِهِ أُولئِک هُمُ الْمُتَّقُونَ [زمر/33] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ كونُوا مَعَ الصّادِقِينَ [توبه/119] .

14. اخلاص

وَ ما تُنْفِقُوا مِنْ خَيرٍ

فَلِأَنْفُسِكمْ وَ ما تُنْفِقُونَ إِلاَّ ابْتِغاءَ وَجْهِ اللّهِ [بقره/272] .

15. حسن خلق

إِنَّک لَعَلی خُلُقٍ عَظِيمٍ [قلم/4] .

16. ترجيح ديگران برخود

وَ يوثِرُونَ عَلی أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ كانَ بِهِمْ خَصاصَهٌ [حشر/9] .

17. نرمی در گفتار

فَقُولا لَهُ قَوْلاً لَيناً [طه/44] .

فَبِما رَحْمَهٍ مِنَ اللّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَ لَوْ كنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لاَنْفَضُّوا مِنْ حَوْلِک [آل عمران/159] .

18. پای بندی به عهد

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ [مائده/1] .

19. پرهيز از گفتار بدون عمل

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ ما لا تَفْعَلُونَ كبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللّهِ أَنْ تَقُولُوا ما لا تَفْعَلُونَ [صف/3-2] .

أَ تَأْمُرُونَ النّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكم [بقره/44] .

20. سادگی در برخورد

وَ ما أَنَا مِنَ الْمُتَكلِّفِينَ [ص/86] .

21. از خود ستايش نكردن

فَلا تُزَكوا أَنْفُسَكمْ [نجم/32] .

2. اخلاق غير اسلامی از نظر قرآن

1. استهزا و مسخره نمودن

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا يسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسى أَنْ يكونُوا خَيراً مِنْهُمْ وَ لا نِساءٌ مِنْ نِساءٍ عَسى أَنْ يكنَّ خَيراً مِنْهُنَّ [حجرات/11] .

2. عيبجوئى

وَ لا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكمْ [حجرات/11] .

3. بد گمانى ، تجسس ، غيبت

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كثِيراً مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَ لا تَجَسَّسُوا وَ لا يغْتَبْ بَعْضُكمْ بَعْضاً أَ يحِبُّ أَحَدُكمْ أَنْ يأْكلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيتاً فَكرِهْتُمُوهُ [حجرات/12] .

4. بهتان

وَ الَّذِينَ يوذُونَ الْمُومِنِينَ وَ الْمُومِناتِ بِغَيرِ مَا اكتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتاناً وَ إِثْماً مُبِيناً [احزاب/58] .

5. رباء

وَ الَّذِينَ ينْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ رِئاءَ النّاسِ وَ لا يومِنُونَ بِاللّهِ وَ لا بِالْيوْمِ الْآخِرِ وَ مَنْ يكنِ الشَّيطانُ لَهُ قَرِيناً فَساءَ قَرِيناً [

نساء/38] .

وَ لا تَكونُوا كالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيارِهِمْ بَطَراً وَ رِئاءَ النّاسِ [انفال/47] .

6. تكبر وفخرفروشى

وَ لا تَمْشِ فِى الأَْرْضِ مَرَحاً إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ كلَّ مُخْتالٍ فَخُورٍ [لقمان/18] .

7. حسد

أَمْ يحْسُدُونَ النّاسَ عَلى ما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [نساء/54] .

8. دروغ

إِنَّما يفْتَرِى الْكذِبَ الَّذِينَ لا يومِنُونَ بِآياتِ اللّهِ [نحل/105] .

وَ اللّهُ يشْهَدُ إِنَّ الْمُنافِقِينَ لَكاذِبُونَ [منافقون/1] .

9. خيانت

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَخُونُوا اللّهَ وَ الرَّسُولَ وَ تَخُونُوا أَماناتِكمْ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [انفال/27] .

10. بخل

وَ لا يحْسَبَنَّ الَّذِينَ يبْخَلُونَ بِما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيراً لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ [آل عمران/180] .

11. منت گذارى و اذيت نمودن در صدقه

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِكمْ بِالْمَنِّ وَ الأَْذى [بقره/264] .

3. كتاب شناسى اخلاقى

1. كتاب هاى عربى

1. آداب العرب و الفرس. ابن مسكويه. (رک : الحكمه الخالده) .

2. آداب النفس. سید محمد عیناثی عاملی. با مقدمه و تصحیح و حواشی سید کاظم موسوی میامی. دو جلد. جلد اول (تهران ، المکتبه المرتضویه ، 1380 ، ق) ، 334ص ، وزیری. این کتاب از مؤلفات معتبر در مواعظ و اخلاق است که بر یک مقدمه و 26 فصل و خاتمه مرتب گردیده است و جلد اول تا آخر فصل چهاردهم در نفس و آداب عزلت و صحبت و عفت و تقوا ، ترغیب به خوبی ها و کیفیت معاشرت اخوان صفاء ، ماهیت ایمان و خصال مؤمنین و آداب دعوت الی الله تعالی و گفتار در نفس است. (رک : فهرست پیشین ، ص447 ، 448)

3. اتحاف الساده

المتقین بشرح اسرار احیاء علوم الدین. سید مرتضی زبیدی (صاحب کتاب تاج العروس) ده جلد. (مصر ، چاپخانه میمنیه ، 1311 ق) . این کتاب شرح مزجی مفصلی است بر احیاء علوم الدین غزالی ، شامل توضیحات لغوی و ذکر اسناد حدیث و نکات معنوی.

4. احیاء علوم الدین. ابوحامد محمد غزالی. (مصر ، مطبعه الحلبی ، 1347 ق) . 4 جلد.

5. الاخلاق. منصوب به عارف معروف محیی الدین ابن العربی. (مصر ، بی نا ، 1332ق) . این رساله که در صفحه آخر به نام تهذیب الاخلاق ضبط شده ، مختصری است در اصول این فن ، به ضمیمه گفتارهایی در پند ، این رساله با سبک ابن عربی مباینت دارد و در آثار وی چنین رساله ای ضبط نشده است. معجم المطبوعات العربیه (در ذیل ستون 176) بودن این رساله را از ابن عربی تکذیب کرده و این رساله را همان تهذیب الاخلاق ابن عدی تکریتی (متوفی 364 ق ، شاگرد فارابی) دانسته است. (فهرست پیشین ، ص492) .

6.اخلاق العلماء ، ابوبکر محمد بن حسین بن عبد الله آجری. تحقیق فاروق حماده. (دمشق ، مکتبه العرفان ، 1392ق) .

7. الاخلاق عند الغزالی. زکی مبارک. (مصر ، چاپخانه رحمانیه ، بی تا) . این کتاب که دانش نامه دکترای مؤلف است ، شرح احوال و بیان آراء و نقد افکار غزالی در علم اخلاق است. (فهرست پیشین ، ص497) .

8. الاخلاق و السِیر. (رساله مداواه النفوس و تهذیب الاخلاق و الزهد فی الرذائل) . ابن حزم اندلسی. همراه با ترجمه به فرانسه از السیده ندی تومیش ، به تصحیح احمد عمر المحصانی. (بیروت ، اللجنه الدولیه

لترجمه الروائع ، 1961 م) . متن عربی 93 ص. در دیباچه آمده : آنچه در این رساله آمده ، نتیجه تجربیات عمری است.

9. الاخلاق و الواجبات. شیخ عبد القادر مغربی ، از فضلا و ادبا و نویسندگان بارز عرب و از یاران سید جمال الدین اسد آبادی. (قاهره ، چاپخانه سلقیه ، 1347 ق) . این کتاب در بیان اخلاق و وظایف دینی ، فردی. خانوادگی و اجتماعی (طبق برنامه هفتگی) است. (فهرست پیشین ، ص500) .

10. ادب الاسلام. صالح حمدی حماد. (مصر ، چاپخانه مدرسه والده عباس اول (کذا) ، 1325 ق) .

مختصری است روان ، شامل عقاید و آداب عبادت و علم و عمل و معاشرت و حکومت و تهذیب نفس. (فهرست پیشین ، ص500) .

11. ادب الدنیا و الدین. ابوالحسن علی بن محمد بن حبیب ماوردی شافعی. (قم ، المنشورات الارومیه ، 1404 ق) . 350 ص. این کتاب مجموعه ای است ، مشتمل بر جمله ای از محاسن آداب و اخلاق و مواعظ و مرتب بر پنج باب است : فضل عقل و مذمت هوا و هوس. ادب دین. ادب دنیا. ادب نفس. جنبه ادبی این کتاب غالب بر جنب علمی آن است. فهرست پیشین ، ص 500) این کتاب دارای شرح نیز هست (رک : منهاج الیقین) .

12. الادب الصغیر و الادب الکبیر. ابن مقفع. (بیروت ، داربیروت للطباعه و النشر ، بیتا)

13. الاذکیاء. ابی الفلج عبد الرحمن بن علی بن الجوزی (بی جا مکتبه الغزالی ، بی تا) ، 247 ص) مؤلف در مقدمه با اشاره به اینکه عقل مهم ترین موهبت الهی است و بهترین وسیله برای خداشناسی و

کسب فضائل ، داستانهایی در احوال تیزهوشان و خردمندان آورده است.

14. الاربعون حدیثا فی حقوق الاخوان. محمد بن عبد الله حسینی ، معروف به "ابن زهره حلبی. تحقیق نبیل رضا علوان (چاپ اول : بی جا ، بی نا ، 1405 ق) . 107ص.

15. الاربعین فی اصول الدین. ابوحامد محمد غزالی. (مصر ، چاپخانه الکردستان العلمیه ، 1328 ق) .

این کتاب مرتب بر چهار قسم در عقاید و اسرار عبادات و اخلاق مذمومه و محموده و نمونه جامعی است از روش مخصوص غزالی از ربط فقه به اخلاق و حسن تثمیل و تشبیه و تفصیل مطالب را به مؤلفات دیگرش احاله داده است. (فهرست پیشین ، ص386 و 502) .

16. ارشاد القلوب الی الصواب المنجی من عمل به من الیم العقاب. ابومحمد حسن بن محم دیلمی. (چاپ چهارم : لبنان ، بیروت ، بی نا ، 1398 ق) . دوجلد در یک مجلد ، جلد اول.

17. الارشاد لمن طلب الرشاد. محمد حسن نائینی. (بیروت ، دارالصادق ، بیتا) .

18. اسرار الصلاه. حاج میرزا جواد ملکی تبریزی. (تهران ، کتابفروشی فرهومند ، 1391 ق) ، 318.ص.

19. اطباق الذهب. شرف الدین عبدالمؤمنین هبه الله مغربی اصفهانی. (بیروت ، المکتبه الانسیه ، 1309 ق) .

20. اطواق الذهب فی المواعظ والخطب. جار الله ابوالقاسم محمود بن عمر زمخشری. شرح لغات از یوسف افندی. (چاپ سوم : بیروت ، بی نا ، 1314 ق) ، 112ص.

21. ایقاظ العلماء و تنبّه الامراء. احمد کوزه کنانی. (قم ، دفتر تبلیغات اسلامی ، 1364) ، 132 ص ،

22. ایها الولد. ابوحامد محمد غزالی چاپ شده در "مجموعه الرسائل" (32 رساله) ، گردآورنده :

ابوالقاسم عبد الرحمن ابن اساعیل بن ابراهیم معروف به ابی شامه شافعی. (مصر ، بی نا ، 1328 ق) ، 636 ص. رساله ایها الولد 28 صفحه و به تقاضای یکی از شاگردان غزالی نوشته شده است. این رساله اخیرا تحت عنوان ای فرزند به فارسی ترجمه شده است.

23. بحار الانوار الجامعه لدرر اخبار الائمه الاطهارعلیهم السلام. محمد باقر مجلسی ، (چاپ سوم : بیروت ، مؤسسه الوفاء ، 1403 ق) ، جلد 69 تا 78 درباره مکارم و معایب الخلاق و...است.

24. تاج العروس. ابن عطاء شاذلی. (مصر ، چاپخانه عثمانیه ، 1305 ق) . مؤلف "توبه" را عنوان قرار داده و به وعظ و اندرز پرداخته است.

25. تذکره السامع و المتکلم فی ادب العالم و المتعلم. ابن جامعه ، تحقیق سید محمد هاشم ندوی. (حیدر آباد دکن ، دائره المعارف العثمانیه ، 1354 ق) . این کتاب درباره آداب تعلیم و تعلم ، فضل علم و علماء ، وظائف عالم و متعلم در تدریس و تدرس و تربیت و معاشرت استاد با شاگرد و غیره بحث می کند (رک : فهرست پیشین ، ص514)

26. التربیه الاجتماعیه. علی فکری. (چاپ دوم : مصر ، بی نا ، بی تا) . این کتاب در بیان آداب و وظایف و اخلاق فردی و اجتماعی است. (فهرست پیشین ، ص516) .

27. التشریف بتعیین وقت التکلیف. این رساله شامل 23 فصل در اهمیت رسیدن انسان به مرحله بلوغ است. رک : برنامه سعادت (بخش فارس ، پانوشت) .

28. تفصیل النشأتین و تحصیل السعادتین. راغب اصفهانی. "قاهره ، مطبعه نورالامل ، 1380 ق". 61ص.

29. تلبیس ابلیس. ابن جوزی. (بیروت ،

درارالکتب العلمیه ، 1368 ق) .

30. تنبیه الراقدین. محمد طاهرین محمد حسین. (چاپ سنگی تهران ، چاپخانه میرزا علی اصغر ، 1318 ق) .

31. تنبیه الخواطر و نزهه النواظر. (معروف به مجموعه ورّان) . ورام بن ابی فراس. (تهران دارالکتب الاسلامیه ، بی تا) . دو جلد دریک مجلد است و اخیرا به فارسی ترجمه شده است.

32. التنویر فی اسقاط التدبیر. ابن عطاء الله اسکندری شاذلی. (مصر ، چاپخانه میمنیه ، 1321 ق) .

33. تهذیب الاخلاق و تطهیر الاعراق. ابن مسکویه (مصر ، چاپخانه خیریه ، 1323 ق) . این کتاب از متون استدلالی قدیمی این فن است و چنین می نماید که تحریرکتاب الاخلاق الی نیکوماگوس ارسطو است ، که به خامه روان در هفت مقاله مرتب داشته است. خواجه نصیر الدین طوسی این کتاب را مبنای تألیف کتاب "اخلاق ناصری" قرار داده است.

34. جامع السعادات. ملامحمد مهدی نراقی ، به تصحیح و تعلیق سید محمد کلانتر و مقدمه محمد رضا مظفر. این کتاب از مؤلفات استدلالی مهذب فن اخلاق و تهذیب نفس و جامع مبانی شریعت و گفتار اهل حکمت و عرفان است و مرتب است بر سه باب (در مقدمات.اقسام اخلاق ، راه حفظ اعتدال و تحصیل اخلاق ستوده) و هر بابی شامل فصولی است (فهرست پیشین ، ص520) این کتاب جامع ترین کتاب اخلاقی است که از قلم متأخرین برآمده. (ریحانه الادب ، ج6 ، ص165) . جامع السعادات به فارسی نیز ترجمه شده است (رک : علم اخلاق اسلامی) .

35. حدیقه العارفین. شیخ محمد حسن شیخ الکبیر. (چاپ سنگی ، تهران ، چاپخانه سید مرتضی ، 1323ق) .

36. الحقایق فی محاسن الاخلاق.

ملا محسن فیض کاشانی. (تهران ، چاپخانه اسلامیه ، 1378 ق) ، 554 ص ، وزیری.

این کتاب تقریبا ملخص المحجه البیضاء است و همراه با قره العیون و مصباح الانظار ، به تحقیق سید ابراهیم میانجی ، به چاپ رسیده است.جالب توجه است که مرحوم مؤلف این کتاب را در متجاوز از 83 سالگی ، در مدت چند ماه نوشته است (فهرست پیشین ، ص7-4) .

37. الحقوق. سید صدرالدین. (بغداد ، چاپخانه دارالسلام ، 1329 ق) . رساله مختصری است درباره بخشی از وظایف و مسؤولیتهای شخصی نسبت به دیگران. (فهرست پیشین ، ص523) .

38. الحکمه الخالده. ابن مسکویه. با تحقیقات و مقدمه و فهارس از عبد الرحمن بدوی. (مصر ، بی نا ، 1952 م) . این کتاب ازجوامع مؤلفات قدیمه در آداب و امثال و حکم و پند و اندرز ملل مختلفه جمع آوری شده و در چهار بخش و خاتمه ترتیب یافته است. مطالب کتاب به اختصار : بخش اول ، کتاب جاویدان خرد با دیگر از حکم و آداب پارسیان باستانی که مؤلف بدان ضمیمه نموده است از مواعظ آذرباد و سخنان بزرگمهر ، گفتار قباد ، گفتار انوشیروان ، گفتار بهمن ، آراء و عقاید جمله دیگر از دانایان ایران.. بخش دوم حکم و اقوال حکمای هندو. بخش سوم گفتار حکمای عرب. بخش چهارم حکمای روم. خاتمه در جمله ای از رفتار دانایان متقدّم و ارباب فضل از وصایای عامری و غیره است. این کتاب همان کتاب "آداب عرب و الفرس" است. (فهرست پیشین ، ص2369 ، 370 و 523) .

40. الخلق الکامل ، محمد احمد جادالمولی. (مصر ، چاپخانه حجازی

، 1351ق) . چهار جلد. این کتاب از مؤلفات مفصل و استدلالی این فن و جامع آرای متقدمین وافکار متأخرین است. هر یک از مباحث علمی این فن را تشریح و تحقیق و در چهار جلد مرتب داشته است.

41. الدروس الاخلاقیه. شیخ جعفر نقدی. (نجف ، چاپخانه الراعی ، 1357 ق) .

42. الذریعه الی مکارم الشریعه. راغب اصفهانی (نجف ، مشورات المطبعه الحیدریه ، 1378 ق) ، 268ص.

43. ذکری للجمهور. سید محمد مهدی کاظمی قزوینی. (نجف ، چاپخانه علوی ، 1346 ق) .

44. رسائل اخوان الصفا. گروهی از مؤلفین. (قم ، مرکز الاعلام الاسلامی ، 1405 ق) ، 4 مجلد. درباره چگونگی تصنیف این رسائل بنگرید به شرح محمد بن حسین بیرجندی بر تحریر مجسطی ، کشف الظنون و فرهنگ معین (بخش اعلام ذیل کلمه "اخوان الصفا") . در پایان یکی از رساله ها آمده است : عسی ان یتأمل المتأل فی هذه الرسائل و یتنبّه من نوم الغفله و یتقظ من مواعظ الحیوانات و خطبهم و یتأمل کلامهم و اشاراتهم لعله یفوز بالموعظه الحسنه.

45. رسائل الجنید. ابوالقاسم جنید بن محمد بن جنید خزازقواریری بغدادی. (لندن ، چاپخانه لوزکاک کمپانی ، 1962 م) .

46. رساله در اخلاق. عربی. امام شیرازی ، (؟) مقدمه عبدالعلیم صالح مصری (مصر ، چاپخانه ، موسوعات ، 1319 ق) . این رساله مرتب است بر سه بخش (هر بخشی دارای دو فصل) در اصول و مقدمات این فن و آداب ملوک و درباریان و نصائح و حکم که برای وزر صاحب دیوان الممالک محمد نامی تألیف شده. (فهرست پیشین ، ص532) .

47. رساله در سلوک. عربی. میرزا ابوالقاسم ذهبی شیرازی معروف

به میرزا بابا. (چاپ سنگی تهران ، بی نا ، بی تا) .

48. رسل الملوک. ابوعلی حسن بن محمد معروف به ابن الفراء. (قاهره ، چاپخانه انجمن تألیف و ترجمه و نشر ، 1366ق) .

49. الروض الفائق. عبدالله بن سعد بن عبدالکافی مصری مکی. (مصر ، چاپخانه میمنیه ، 1311ق) .

50. الریاض الخزعلیه فی سیاسه الانسانیه. شیخ خزعل خان (یا : شیخ محمد بن عیسی نجفی که به گفته "الذریعه" برای شیخ خزعل خان نوشت و به نام وی نشر یافت) . (مصر ، چاپخانه هندیه و عمومیه ، 1321 ق) .

51. ریاض السالکین. میرسید علی خان کبیر. دو جلد در یک مجلد (بیجا ، بینا ، بیتا) ، چاپ سنگی ، بدون صفحه شمار. این کار در شمار بهترین

شرحهای "صحیفه سجادیه" است. صحیفه پر است از مطالب نغز اخلاقی. شارح ، مفاهیم ارزشمند آن را قابل فهم گردانیده است. محققان مسائل اخلاقی با مراجعه به این کتاب گران سنگ در می یابند که در منابع اخلاقی - تربیتی ، دارای مقامی بس رفیع است.

52. زواهر الجواهر. امیر بهاء الدین محمد مختاری نائینی. با مقدمه و حواشی میر سید احمد روضاتی. (اصفهان ، چاپخانه حبل المتین ، 1338) .

53. سراج الملوک. ابوبکر محمد طرطوشی. (مصر ، چاپخانه ازهریه ، 1319 ق) .

54. السعاده و الاسعاد فی السیره الانسانیه. ابوالحسن عامری نیشابوری ، به تصحیح مجتبی مینوی. (تهران ، انتشارات دانشگاه تهران ، 490 ص) . "این کتاب مشتمل است بر اصول اخلاق و تدابیر عملی که در حیات دنیا ، از برای سعید شدن و سعید کردن ضروری شناخته شده است. این اصول و تدابیر را

مؤلف کتاب از ترجمه های عربی مؤلفات ارسطو و سایر فلاسفه یونان استخراج کرده و با نکات و تعلمیات و اندرزها و حکایاتی که در کتب ایران و هند و عرب یافته است و مناسب و مؤید گفته های یونانیان تشخیص داده است ، در هم آمیخته و کتابی در سیرت اخلاق انسانی و قوانین و سیاست و اصول تربیت و تدبیر منزل از آن ترتیب داده است. (مقدمه مصحح) .

55. سلوک المالک. مؤلف نامعلوم. (مصر ، چاپ سنگی ، چاپخانه جمعیه المعارف ، 1286 ق) .

56. شرح منازل السائرین. کمال الدین عبدالرزاق کاشانی. به تصحیح ابراهیم لاریجانی ، چاپ سنگی. (تهران ، بی نا ، 1315 ق) . 300 ص.

57. الطلب الروحانی. ابن الجوزی. (قاهره ، مکتبه القدسی ، بی تا) 54ص.

58. الطریق الی الله. شیخ حسین بحرانی ، با مقدمه شیخ مهدی سماوی. (تهران ، مکتبه نینوی الحدیثه ، 1378 ق) . 132ص. در مقدمه کتاب از قول سید صدر چنین آمده : ما رأیت کلاما احسن من کلامه فی باب اخلاق... (ص23) .

59. طهاره القلوب. ضیاء الدین ابومحمد عبدالعزیز احمد بن سعید بن عبد الله دمیری مصری معروف به دیرینی. در حاشیه "نزهه المجالس" (مصر ، چاپخانه عثمانیه ، 1310ق) .

60. عده الداعی و نجاح الساعی. ابن فهد حلی. (قم ، کتابفروشی وجدانی ، بی تا) ، 317ص.

61. عده الصابرین و ذخیره الشاکرین. ابن قیم جوزیه ، با حواشی زکریا علی یوسف. (مصر ، چاپخانه امام ، بی تا) .

62. علم الاخلاق. ابو علی سینا. (چاپ شده در "مجموعه الرسائل") ، 17ص. (رک : ذیل عنوان"ایها الولد") .

63. عوارف المعارف. شیخ شهاب الدین ابوحفص

عمر بن محمد بن عبدالله سهرودی شافعی. در حاشیه "احیاء العلوم" (مصر ، چاپخانه میمنیه ، 1312 ق) چاپ شده است.

64. الفرج بعد الشده. قاضی تنوخی (مصر ، مکتبه الخانجی ، 1375 ق) ، 518 ص.

65. فلاح السائل. سید بن طاووس. (قم ، دفتر تبلیغات اسلامی. بی تا) . 291 [3 ص ، رقعی] .

66. الفضائل و الاضداد. سید محمد شیرازی. (نجف. چاپخانه ، الغری. 1377 ق) . این کتاب خلاصه معراج السعاده مرحوم نراقی است. (فهرست پیشین ، ص551) .

67. الفلسفه الاخلاقیه. ابن مسکویه ابوعلی احمد بن محمد. تصحیح عبدالعزیز عزت. (مصر ، بی نا ، 1946) ، 455 ص.

68. فلسفه الاخلاق فی الاسلام. محمد جواد مغنیه. (چاپ دوم : بیروت ، دارالعلم للملایین ، 1979) ، 232ص ، وزیری.

69. کتاب الصدق. ابوسعید خزاز. (بمبئی ، چاپ سنگی ، بی نا ، بی تا) .

70. کتاب من اخلاق العلماء. الشیخ محمد سلمان. (قاهره ، بی نا ، 1353ق) .

71. کشف الریبه عن احکام الغیبه. شهید ثانی. (تهران ، منشورات المکتبه المرتضویه ، بی تا) ، 100 ص.

72. کشف المحجّه لثمره الهجه. رضی الدین علی بن طاووس حلی. (قم ، منشورات مکتبه الداوری ، بی تا) . 196 ص. این کتاب وصیت نامه ای است که مؤلف برای فرزندش نگاشته است.

73. کلمات طریفه. فیض کاشانی. (چاپ سنگی ، تهران ، بی نا ، 1316ق) .

74. کیف تکسب الاصدقاء ، سید محمد حیدری. (بغداد ، مطبعه المعارف ، 1945م) .

75. کیمیاء السعاده ، ابوحامد محمد غزالی ، 35ص. این رساله در "مجموعه الرسائل" که پیشتر از آن یاد کردیم (رک : ایها الولد) چاپ

شده و در معرفت نفس است و غیر از کیمیای سعادت فارسی است.

76. لمحات فی وسائل التربیه الاسلامیه و غیاتها. محمد امین مصری. (چاپ چهارم : بیروت ، دارالفکر ، 1398) . ب + 254ص ، وزری.

77. محاسبه النفس. رضی الدین علی بن طاووسی. (تهران. منشورات المکتبه المرتضویه ، بیتا) ، ص 88.

78. محاسن الاداب. شیخ محمد بن حسین بن سعید الجبعی العالمی. (صیدا ، بی نا ، 1349 ق) .

79. المحاسن. احمد بن محمد بن خالد برقی. (نجف ، منشورات المطبعه الحیدریه ، 1384 ق) ، 525ص.

80. المحاسن و الاضداد. جاحظ. (لبنان ، دار مکتبه العرفان ، بی تا) ، 303ص.

81. المحاسن و المساوی. ابراهیم بن محمد بیهقی. (بیروت ، دار صادر ، 1390ق) .

82. المحجه البیضاء فی تهذیب الاحیاء. ملا محسن فیض کاشانی. (قم ، انتشارات اسلامی ، بی تا) ، هشت جلد در چهار مجلد ، وزیری ، زرکوب. این کتاب تحریر وتهذیب (احیاء العلوم) غزالی است. و بعضی حکایات و داستانهای نامعقول و نیز حذف و تبدیل و اختصار و تفصیل و توضیح برخی از فصولی که ملائم با طبع شریعت نیست ، یاد کرده است. (فهرست پیشین ، ص465) . مرحوم فیض خود ، این کتاب را تلخیص و به نام "الحقائق فی اسرار الدین و محاسن الاخلاق" موسوم نموده است (همان ، ص367) .

83. مداومه النفوس فی تهذیب الاخلاق. ابن حزم اندلسی. (دمشق ، المطبعه النبیل ، 1324 ق) ، 77ص ، رقعی.

84. مرآت الرشاد فی الوصیه الی الاحبه و الذریه و الاولاد. شیخ عبدالله مامقانی. تحقیق محیی الدین مامقانی. (چاپ سوم : قم ، المطبعه العلمیه ، 1397

ق) ، 232 ص.

85. مرآت الکمال فی الاداب و السنن. شیخ عبدالله مامقانی. (چاپ سنگی ، نجف ، بی نا ، 1342 ق) ، 295ص.

86. المراقبات ، حاج میرزا جواد آقا ملکی تبریزی ، (قم ، انتشارات امام مهدی ، 1363) ، 308 ص ، وزیری.

87. مسکن الفؤاد عند فقد الاحبه و الاولاد. شهید ثانی ، تحقیق مؤسسه آل البیتعلیه السلاملاحیاء التراث ، (چاپ1 اول : قم ، موسسه مذکور ، 407ق) .

88. مشکاه الانوار فی غرر الاخبار. طبرسی (نجف ، المکتبه الحیدریه ، 1385ق) ، 335ص. در مقدمه اش آمده : کتاب حافل بالاداب و الاخلاق.

89. مصباح الانظار. مؤلف نامعلوم. این رساله یک رشته گفتگویی است در عنوان "قال الواقد قال العالم" در معارف و اخلاق. ریحانه الادب (ج3 ، ص245) این رساله را از فیض کاشانی ضبط کرده است. رساله به ضمیمه "الحقائق فی محاسن الاخلاق" (رک : الحقائق...) چاپ شده است. (فهرست پیشین ، ص565) . 90. معدن الجواهر و ریاضه الخواطر ، کراجکی ، تحقیق سید احمد حسینی. (ج3 ، قم ، مطبعه استوار ، 1394 ق) 84ص.

91. مکارم الاخلاق. ابونصر رضی الدین حسن بن فضل طبرسی. تحقیق محمد حسین اعلمی (چاپ ششم : بیروت ، اعلمی ، 1392ق) .

93. مکاشفه القلوب. مؤلف نامعلوم. (مصر ، چاپخانه میمنیه ، 1327ق) .

94. مناهل الاشواق. سید محمد صفی الدین حسین عاملی (صیدا ، چاپخانه ، العرفان ، 1351) . این کتاب مجموعه ای است در اخلاق و پند و آداب و احکام شریعت. (فهرست پیشین ، ص573) .

95. من وحی الاخلاق. سید مصطفی موسوی اعتماد. (نجف ، منابع الثقافه الاسلامیه ، 1380ق) ،

59ص ، رقعی.

96. منهاج العابدین. ابوحامد محمد غزالی ، تصحیح احمد المکتبی. (مصر ، چاپخانه میمنیه ، 1305ق) .

97. منهاج الیقین. اویس وفا (معروف به خان زاده) . (استانبول ، چاپخانه محمودبک 1328ق) .

98. منیه المرید فی ادب المفید و المستفید. شهید ثانی ، تحقیق رضا مختاری. (قم ، دفتر تبلیغات اسلامی. 1409ق) ، 496ص ، وزری. میرزای شیرازی بزرگ درباره این کتاب چنین مرقوم فرموده است : چقدر شایسته است که اهل علم مواظبت نمایند به مطالعه این کتاب شریف ، و متأدب شوند به آداب مزبوره در آن. (مقدمه تحقیق ، ص55) . درباره این کتاب بنگرید به مجله آینه پژوهش ، شماره ، 2 ، (مرداد ، شهریور69) .

99. المواعظ العددیه. تهذیب و اضافات لکتاب الاثنی عشریه. آیت الله مشکینی ، با شرح و تعلیق علی احمد میانجی. (چاپ سو : قم ، انتشارات صحفی ، بی تا) ، 338ص.

101. میزان العمل. ابوحامد محمد غزالی ، (چاپ دوم : مصر ، مطبعه العربیه ، 1342ق) .

102. نزهه المجالس. عبدالرحمن بن عبدالسلام بن عبدالرحمن بن عثمان صفوری شافعی. (مصر ، چاپخانه المعاهد ، 1353 ق) ، دو جلد.

103. نزهه الناظرین. تقی الدین عبدالملک معروف به شیخ عبید. (مصر ، چاپخانه میمنیه ، 1308ق) .

104. نور الحدیقه فی علم الاخلاق. عز الدین حسین بن عبد الصمد عاملی (پدر شیخ بهائی) ، تحقیق محمد جواد حسینی جلالی. (قم ، مطبعه سید الشهداء 1403ق) ، 320ص.

105. نورالهدایه. شیخ نجیب الدین رضا. (تهران ، چاپخانه علمی. 1325) . کتاب در آداب سلوک است و بر یک مقدمه و هفت اصل و یک خاتمه مرتب است. (فهرست پیشین

، ص480 و 581) .

106. وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه. شیخ محمد بن حسن حر عاملی ، تصحیح عبدالرحیم ربانی شیرازی ، (چاپ دوم : بیروت ، دار احیاء التراث العربی ، بی تا) ، 603ص ، وزری ، جلد 11 ، کتاب الجهاد (ابواب جاد النفس و ماینا‌سبه) .

107. الوصایا لابن العربی. ابن العربی. (بیروت ، اعلمی ، بی تا) .

108. هدیه الملوک. سید حسن طیب همدانی. (چاپ سنگی ، نجف ، چاپخانه علمیه ، 1358ق) . این رساله ، نگارش ساده ای است در سلوک. (فهرست پیشین ، ص583) .

109. هل ترید السعاده ، اقرأ وصایا لقمان. محمد حسن نائینی. (بیروت ، دارالصادق ، بی تا) . این کتاب مجموعه ای است از وصایای لقمان به فرزندش.

2. متون اخلاقی متفکران خارجی

ا. آیین دوست یابی ، دیل کارنگی. ترجمه سیروس عظیمی. (چتپ ششم : تهران ، کانون معرفت ، بی تا) . 24ص.

2. آیین زندگی. (چگونه تشویش ونگرانی را از خود دور کنیم و بهتر زندگی نماییم) . دیل کارنگی ترجمه و نگارش حسام الدین امامی. ([چاپ چهارم ، تهران ، کانون معرفت ، بی تا]) .

3. اتکاء به نفس. امرسن. ترجمه حیدر قراچه داغی. (تهران ، کتابفروشی رازی ، 1319) ، ح1 ، 58ص.

4. اخلاق. سموئیل اسمایلز. ترجمه محمد سعیدی. (تهران ، بنگاه مطبوعاتی صفی علیشاه ، 1346.) .

5. اخلاق. باروخ اسپیوزا. ترجمه محسن جهانگیری. (تهران ، مرکز نشر دانشگاهی. 1364 ، 335ص.

6. اخلاق.پیراژنه. ترجمه بدرالدین کتابی. (اصفهان ، چاپخانه امامی ، 1331) ، 133ص.

7. اخلاق نظری و علم آداب. امکانات وشرایط. ژرژگورویچ. ترجمه حسن حبیبی. (تهران ، قلم

، 1358) ، 247ص.

8. اخلاق و انسان. الگانا تانونا کاروتووا. ترجمه پرویز شهریاری. (چاپ دوم : تهران ، انتشارات فردوس ، 1361) ، 278ص ، رقعی.

اخلاق ، صفحه 6

9. اخلاق و سیاست در جامعه. برتراندراسل. ترجمه محمود حیدریان. (تهران ، وحید ، 1349) ، 323ص.

10. اخلاق و شخصیت. جان دیوئی. ترجمه مشفق همدانی. (تهران ، بنگاه مطبوعاتی صفی علیشاه ، 1334) ، 292ص ،

11. اربع رسائل. گردآورنده لویس شیخویسوعی. (بیروت ، چاپخانه آباء یسوعی ، 1923م) . مجموعه ای است مشتمل بر چهار رساله. رساله اول در سیاست از دامسطیوس ، رساله دوم در تدبیر منزل از روفس طبیب یونانی. رساله سوم الاحادیث المطربه تالیف ابولفرج ملطی معروف به ابن العبری. رساله چهارم در حقیقت نفی هم و غم و اثبات زهد منسوب به افلاطون. (رک : فهرست آستان قدرس. ج6 ، ص502-501) .

12. اسرار نیکبختی. ا.س.مارون. ترجمه ابوالقاسم پاینده. (بی جا بی نا ، بی تا) ، 143ص.

13. اعتماد به نفس. سموئیل اسمایلز.ترجمه علی دشتی. (چاپ یازدهم ، تهران .جاویدان ، 1355) ، 246ص.

14. انسان برای خویشتن. (پژوهشی در روانشناسی اخلاق) . اریک فروم. ترجمه اکبر تبریزی. (تهران ، کتابخانه بهجت ، 1360) ، 272ص.

15. پندنامه مارکوس. (قیصر روم) . ترجمه عبد الرحیم بن ابوطالب تبریزی. (اسلامبول ، مطبعه اختر ، بی تا) .

16. چگونه می توان خوشبخت بود. گلد اسمیت. ترجمه نصرت الملوک کشمیرزاده. (چاپ چهارم : تهران چاپ اقبال ، 1358) ، 164ص.

17. خود را بشناس. ژانفینو. ترجمه شجاع الدین شفا. (تهران ، کتابفروشی علمی ، 1318) ، 123ص.

18. خوش بین باشید. ویکتور پوشه ، ترجمه محسن جهانسوز. (چاپ دهم : تهران ،

جاویدان ، بی تا) ، 56ص.

19. در آغوش خوشبختی. لرد آویبوری. ترجمه ابوالقاسم پاینده. با مقدمه محمد حجازی. (چاپ دهم : تهران ، جاویدان ، بی تا) .

20. تدو سرچشمه اخلاق و دین. هانری برگسون. ترجمه حسن حبیبی. (تهران ، شرکت انتشار ، 1358) ، 356ص.

21. راه خوشبختی. (حکمت عملی. حفظ الصحه - اخلاق) . ویکتور پوشه. ترجمه و نگارش دکتر نصرت الله کاسی ، (تهارن ، کتابخانه و مطبعه دانش. 1315) . ح1 ، 138ص.

22. روش زندگی. لرد اویبوری. ترجمه و نگارش عبدالوهاب فرید (تنکابنی) . (تهران ، دانش. 1315) ، 237ص.

23. شجاعت. افلاطون. ترجمه دکتر رضا کاویانی. (تهران ، چاپخانه رنگین ، 1333) .

24. علم الاخلاق الی نیقوماخوس. ارسطاطالیس. حکیم نامی یونانی. مترجم از یونانی به فرانسه بارتلمی سانتهلیر و از فرانسه به عربی احمد لطفی السید. (قاهره ، دارالکتب المصریه ، 1343ق) .

25. فلسفه اخلاق. لوماریه. ترجمه مهرانگیز منوچهریان. (تهران ، بی نا ، 1327) . (بهرست پیشین ، ص551) .

26. فلسفه اخلاق : حکمت عملی.ژکس. ترجمه ابوالقاسم پورحسین. (چاپ دوم : تهران ، امیر کبیر ، 1362) ، 136ص ، رقعی.

27. مشارب عمده اخلاقی. فرانسوا. گرگوار. ترجمه ابوالقاسم پورحسینی. (تهران ، دانشگاه تهران ، 1360 ،) . 102ص.

28. وظیفه. سموئیل اسمایلز. ترجمه مهرداد مهرین. (تهران ، انتشارات معرفت ، بی تا) ، 330ص ، رقعی.

29. هزار اندرز ، کنفوسیوس پیشوای اخلاقی چین. ترجمه غ. وحید مازندرانی. (تهران ، تیراژه ، 1363) 187ص ، مصور.

3. مقالات

"آموزشهای اخلاقی در حوزه". حوزه ، ش23 و 24 (آذر و دی-بهمن و اسفند66) .

"اخلاق تحلیلی" سید محسن خرازی. نور علم.ش1 (مهر 62) . 84-80 :

شی 2 (دی 62) .

ص 61 - 69.

"اخلاق مبلغ" حوزه. ش 39 (مرداد و شهریور 69) . ص99 تا 132.

"استعمار و ارزشهای اخلاقی". حوزه. ش 17 (آبان 65) . ص94 - 113.

"اصول نوشتار اخلاقی". حوزه. ش17 (آبان 65) . ص94 - 113.

"ایمان پشتوانه اخلاق". حوزه. ش15 (تیر 65) . ص83 - 111.

"حسد". نور علم. ش 1 (مهر 62) . ص49-30.

"خود آگاهی عرفانی انگیزه سلوک اخلاقی" حوزه.ش14 (اردیبهشت 65) . ص86 - 104.

"ضرورت و ویژگی های استاد و راهنما در اخلاق". حوزه. ش28. (مهر و آبان67) .ص135-115.

"مقدمه ای بر اخلاق اسلامی". حوزه ، ش4 ، (اردیبهشت 63) . ص8070- : حوزه ، ش 5 (تیر 63) . ص 74-57 : حوزه. ش6 (شهریور 63) . ص89- 74.

"نگاهی به منابع اخلاق". حوزه. ش 20 (خرداد و تیر 66) . ص100-87 : حوزه. ش 21 (مرداد و شهریور 66) . ص-69 87.

"نگرشی بر مسلک های اخلاقی". حوزه. ش 10 (تیر 64) . 92-82.

"نگرشی به مکتب اخلاقی امام خمینی" (قدس سره الشریف) ". حوزه. ش38-37 (فروردین و اردیبهشت و خرداد و تیر 69) . ص290-261.

"ویژگیهای درس اخلاق و آداب شاگردی آن" حوزه. ش29 ، (آذرو دی 67) ، ص106-89.

"هدف در اخلاق اسلامی". حوزه ، ش 9 (فروردین 64) ص-80 94.

1. اخوت پیامبر (ص) و علی (ع))

1. شواهد و دلایل

1. اخوت مسلمین در نخیله و اخوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و امام علی (علیه السلام)

پیامبر (صلی الله علیه و آله) در نخیله بود و 740 مرد با حضرت بودند. جبرئیل نازل شد و گفت : "خداوند بین فرشتگان عقد اخوت بسته." بعد از شنیدن این خبر پیامبر (صلی الله علیه و آله) هم بین اصحابش عقد

اخوّت بست و این حادثه مقارن نزول آیهإِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَةٌ [(حجرات/10)] بود.

تَارِیخُ الْبَلَاذُرِی وَ السَّلَامِی وَ غَیرِهِمَا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَ غَیرِهِ : "لَمَّا نَزَلَ قَوْلُهُ تَعَالَی "إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَةٌ" (حجرات/10) آخَی رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) بَینَ الْأَشْکالِ وَ الْأَمْثَالِ فَآخَی بَینَ أَبِی بَکرٍ وَ عُمَرَ وَ بَینَ عُثْمَانَ وَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَ بَینَ سَعْدِ بْنِ أَبِی وَقَّاصٍ وَ سَعِیدِ بْنِ زَیدٍ وَ بَینَ طَلْحَةَ وَ الزُّبَیرِ وَ بَینَ أَبِی عُبَیدَةَ وَ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ وَ بَینَ مُصْعَبِ بْنِ عُمَیرٍ وَ أَبِی أَیوبَ الْأَنْصَارِی وَ بَینَ أَبِی ذَرٍّ وَ ابْنِ مَسْعُودٍ وَ بَینَ سَلْمَانَ وَ حُذَیفَةَ وَ بَینَ حَمْزَةَ وَ زَیدِ بْنِ حَارِثَةَ وَ بَینَ أَبِی الدَّرْدَاءِ وَ بِلَالٍ وَ بَینَ جَعْفَرٍ الطَّیارِ وَ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ وَ بَینَ الْمِقْدَادِ وَ عَمَّارٍ وَ بَینَ عَائِشَةَ وَ حَفْصَةَ وَ بَینَ زَینَبَ بِنْتِ جَحْشٍ وَ مَیمُونَةَ وَ بَینَ أُمِّ سَلَمَةَ وَ صَفِیةَ حَتَّی آخَی بَینَ أَصْحَابِهِ بِأَجْمَعِهِمْ عَلَی قَدْرِ مَنَازِلِهِمْ ثُمَّ قَالَ أَنْتَ أَخِی وَ أَنَا أَخُوک یا عَلِی" [بحارالأنوار ، ج38 ، ص335] .

2. اخوت مهاجرین وانصارین از هجرت به مدینه و اخوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و امام علی (علیه السلام)

بعد از ماجرای برادری این آیه نازل شد : إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَ الَّذِینَ آوَوْا وَ نَصَرُوا أُولئِک بَعْضُهُمْ أَوْلِیاءُ بَعْضٍ وَ الَّذِینَ آمَنُوا وَ لَمْ یهاجِرُوا ما لَکمْ مِنْ وَلایتِهِمْ مِنْ شَیءٍ حَتّی یهاجِرُوا [(انفال/72]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) لَمَّا

هَاجَرَ إِلَى الْمَدِينَهِ آخَى بَينَ أَصْحَابِهِ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ وَ جَعَلَ الْمَوَارِيثَ عَلَى الْإِخْوَهِ فِى الدِّينِ لَا فِي مِيرَاثِ الْأَرْحَامِ وَ ذَلِک قَوْلُهُ تَعَالَى "إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ اللَّهِ وَ الَّذِينَ آوَوْا وَ نَصَرُوا أُولئِک بَعْضُهُمْ أَوْلِياءُ بَعْضٍ وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ لَمْ يهاجِرُوا ما لَكمْ مِنْ وَلايتِهِمْ مِنْ شَىءٍ حَتّى يهاجِرُوا" (انفال/72 [مستدرک الوسائل ، ج17 ، ص151] .

وقتی آيهإِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَهٌ [(حجرات/10)] نازل شد پیامبر (صلی الله علیه و آله) بین مسلمین عقد اخوت خواند و در پایان خودش تنها ماند. پرسیدند : "شما با کی؟" حضرت با علی (علیه السلام) عقد برادری خواند و فرمود : أَنْتَ أَخِى وَ أَنَا أَخُوک

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ قَالَ : "لَمَّا نَزَلَتْ "إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَهٌ" (حجرات/10) آخَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) بَينَ الْمُسْلِمِينَ فَآخَى بَينَ أَبِى بَكرٍ وَ عُمَرَ وَ بَينَ عُثْمَانَ وَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَ بَينَ فُلَانٍ وَ فُلَانٍ حَتَّى آخَى بَينَ أَصْحَابِهِ أَجْمَعِهِمْ عَلَى قَدْرِ مَنَازِلِهِمْ ثُمَّ قَالَ لِعَلِى بْنِ أَبِى طَالِبٍ (علیه السلام) أَنْتَ أَخِى وَ أَنَا أَخُوک" [أمالى طوسى ، ص586] .

2. اخوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و امام علی (علیه السلام)

1. تصریح رسول الله (صلی الله علیه و آله)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَكتُوبٌ عَلَى بَابِ الْجَنَّهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلِى بْنُ أَبِى طَالِبٍ أَخُو رَسُولِ اللَّهِ قَبْلَ أَنْ يخْلُقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ بِأَلْفَى عَامٍ [كشف اليقين ، ص10] .

پیامبر (صلی الله علیه و آله) در آستانه مرگ فرمود : ادْعُوا لِى أَخِى عَلِياً

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ

: "أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) قَالَ فِی مَرَضِهِ ادْعُوا لِی أَخِی عَلِیاً فَدُعِی لَهُ عَلِی فَسَتَرَهُ بِثَوْبِهِ وَ أَکبَّ عَلَیهِ فَلَمَّا خَرَجَ مِنْ عِنْدِهِ قِیلَ لَهُ مَا قَالَ لَک قَالَ عَلَّمَنِی أَلْفَ بَابٍ یفْتَحُ مِنْ کلِّ بَابٍ أَلْفُ بَابٍ" [بحارالأنوار ، ج38 ، ص331] .

پیامبر (صلی الله علیه و آله) به علی (علیه السلام) فرمود : أَنْتَ أَخِی وَ أَنَا أَخُوک فَإِنْ ذَاکرَک أَحَدٌ فَقُلْ أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَ أَخُو رَسُولِ اللَّهِ لَا یدَّعِیهَا بَعْدَک إِلَّا کذَّابٌ

عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَدِّهِ : "أَنَّ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) آخَی بَینَ النَّاسِ وَ تَرَک عَلِیاً حَتَّی بَقِی آخِرَهُمْ لَا یرَی لَهُ أَخاً فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ آخَیتَ بَینَ النَّاسِ وَ تَرَکتَنِی قَالَ وَ لِمَنْ تَرَانِی تَرَکتُک إِنَّمَا تَرَکتُک لِنَفْسِی أَنْتَ أَخِی وَ أَنَا أَخُوک فَإِنْ ذَاکرَک أَحَدٌ فَقُلْ أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَ أَخُو رَسُولِ اللَّهِ لَا یدَّعِیهَا بَعْدَک إِلَّا کذَّابٌ" [کشف الغمه ، ج1 ، ص326] .

پیامبر (صلی الله علیه و آله) به حضرت علی (علیه السلام) فرمود : أَنْتَ أَخِی وَ رَفِیقِی ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الآیهَ " إِخْواناً عَلی سُرُرٍ مُتَقابِلِین" (حجر/47)

ابْنُ الْمَغَازِلِی عَنْ زَیدِ بْنِ أَرْقَمَ قَال : "دَخَلْتُ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) فَقَالَ إِنِّی مُوَاخٍ بَینَکمْ کمَا آخَی اللَّهُ بَینَ الْمَلَائِکهِ ثُمَّ قَالَ لِعَلِی (ع) أَنْتَ أَخِی وَ رَفِیقِی ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الآیهَ"إِخْواناً عَلی سُرُرٍ مُتَقابِلِین" (حجر/47) الْأَخِلَّاءُ فِی اللَّهِ ینْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَی بَعْضٍ" [کشف الغمه ، ج1 ، ص328] .

نه تنها در داستان مؤاخاه ، بلکه بارها در موارد مختلف مثل ماجرای

انذار یا مباهله یا... پیامبر (صلی الله علیه و آله) حضرت علی (علیه السلام) را به عنوان برادر خطاب کرد.

مِنْ مَنَاقِبِ الْفَقِيهِ أَبِی الْحَسَنِ بْنِ الْمَغَازِلِی عَنْ أَنَسٍ قَال : " لَمَّا كانَ يوْمُ الْمُبَاهَلَهِ آخَی النَّبِی (صلی الله علیه و آله) بَينَ الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ وَ عَلِی وَاقِفٌ يرَاهُ وَ يعْرِفُ مَكانَهُ وَ لَمْ يوَاخِ بَينَهُ وَ بَينَ أَحَدٍ فَانْصَرَفَ عَلِی بَاكِی الْعَينِ فَافْتَقَدَهُ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) فَقَالَ مَا فَعَلَ أَبُو الْحَسَنِ قَالُوا انْصَرَفَ بَاكِی الْعَينِ يا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ يا بِلَالُ اذْهَبْ فَأْتِنِی بِهِ فَمَضَی بِلَالٌ إِلَی عَلِی (علیه السلام) وَ قَدْ دَخَلَ مَنْزِلَهُ بَاكِی الْعَينِ فَقَالَتْ فَاطِمَهُ (س) مَا يبْكِيک لَا أَبْكَی اللَّهُ عَينَيک قَالَ يا فَاطِمَهُ آخَی النَّبِی (صلی الله علیه و آله) بَينَ الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ وَ أَنَا وَاقِفٌ يرَانِی وَ يعْرِفُ مَكانِی وَ لَمْ يوَاخِ بَينِی وَ بَينَ أَحَدٍ قَالَتْ (علیه السلام) لَا يحْزُنُک اللَّهُ لَعَلَّهُ إِنَّمَا ذَخَرَک لِنَفْسِهِ فَقَالَ بِلَالٌ يا عَلِی أَجِبِ النَّبِی فَأَتَی عَلِی النَّبِی فَقَالَ النَّبِی مَا يبْكِيک يا أَبَا الْحَسَنِ فَقَالَ وَاخَيتَ بَينَ الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ يا رَسُولَ اللَّهِ وَ أَنَا وَاقِفٌ تَرَانِی وَ تَعْرِفُ مَكانِی وَ لَمْ تُوَاخِ بَينِی وَ بَينَ أَحَدٍ قَالَ إِنَّمَا ذَخَرْتُک لِنَفْسِی أَ لَا يسُرُّک أَنْ تَكونَ أَخَا نَبِيک قَالَ بَلَی يا رَسُولَ اللَّهِ أَنَّی لِی بِذَلِک فَأَخَذَ بِيدِهِ فَأَرْقَاهُ الْمِنْبَرَ فَقَالَ اللَّهُمَّ هَذَا مِنِّی وَ أَنَا مِنْهُ أَلَا إِنَّهُ مِنِّی بِمَنْزِلَهِ هَارُونَ مِنْ مُوسَی أَلَا مَنْ كنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِی مَوْلَاهُ قَالَ فَانْصَرَفَ عَلِی قَرِيرَ الْعَينِ فَاتَّبَعَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ بَخْ بَخْ يا أَبَا الْحَسَنِ أَصْبَحْتَ مَوْلَای وَ مَوْلَی كلِّ مُسْلِمٍ " [بحارالأنوار ،

ج38 ، ص344] .

22. تصریح فاطمه زهرا (س)

وقتی در ماجرای برادری ، حضرت علی (علیه السلام) تنها ماند؛ شروع کرد به گریه کردن و نزد فاطمه (س) آمد و فرمود : "من تنهایم". پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود : أَنْتَ أَخِی فِی الدُّنْیا وَ الآخِرَهِ [المناقب ، ج2 ، ص185] .

3. تصریح حضرت علی (علیه السلام)

حضرت علی (علیه السلام) در معرّفی خود بارها به مردم فرمود که من برادر و وزیر رسول خدا هستم.

قَال ابْنُ عَبَّاسٍ : "نَظَرَ عَلِی فِی وُجُوهِ النَّاسِ فَقَالَ إِنِّی لَأَخُو رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) وَ وَزِیرُهُ وَ لَقَدْ عَلِمْتُمْ أَنِّی أَوَّلُکمْ إِیمَاناً بِاللَّهِ تَعَالَی وَ بِرَسُولِهِ ثُمَّ دَخَلْتُمْ بَعْدِی فِی الْإِسْلَامِ وَ أَنَا ابْنُ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) وَ أَخُوهُ وَ شَرِیکهُ فِی نَسَبِهِ وَ أَبُو وَلَدَیهِ وَ زَوْجُ ابْنَتِهِ سَیدَهِ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّهِ وَ لَقَدْ عَرَفْتُمْ أَنَّا مَا خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) مَخْرَجاً إِلَّا رَجَعْنَا وَ أَنَا أَحَبُّکمْ إِلَیهِ وَ أَوْثَقُکمْ فِی نَفْسِهِ وَ أَشَدُّ نِکایهً فِی الْعَدُوِّ وَ آثَرُ وَ لَقَدْ رَأَیتُمْ بَعْثَهُ إِیای مَرَّاتٍ وَ وَقْفَتَهُ یوْمَ غَدِیرِ خُمٍّ وَ قِیامِی مَعَهُ وَ رَفْعَهُ بِیدِی وَ لَقَدْ آخَی بَینَ الْمُسْلِمِینَ فَمَا اخْتَارَ لِنَفْسِهِ أَحَداً غَیرِی وَ لَقَدْ قَالَ لِی أَنْتَ أَخِی وَ أَنَا أَخُوک فِی الدُّنْیا وَ الآخِرَهِ" [کشف الغمه ، ج1 ، ص80] .

4. ندای الهی روز قیامت

در قیامت ندا داده می شود : یا مُحَمَّدُ! نِعْمَ الْأَبُ أَبُوک إِبْرَاهِیمُ وَ نِعْمَ الْأَخُ أَخُوک عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِذَا

كانَ يوْمُ الْقِيامَهِ نُودِيتْ مِنْ بُطْنَانِ الْعَرْشِ يا مُحَمَّدُ! نِعْمَ الْأَبُ أَبُوک إِبْرَاهِيمُ وَ نِعْمَ الْأَخُ أَخُوک عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ [صحیفه الرضا ، ص58] .

2. ارزش اخوت

پیامبر (صلی الله علیه و آله) در جنگ احد عبدالله بن عمرو و عمرو بن جموح را در یک قبر دفن کرد ، چون بین آنها عقد اخوّت خواند شده بود. ایشان فرمودند :

ادفنوا هذین المتحابین فی الدنیا فی قبر واحد [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج14 ، ص264] .

1. ادب

1. حقیقت ادب

1. معنای ایجابی ادب

کردار و گفتار شایسته و بایسته و متناسب با شئون انسان را ادب می گویند. [معارف ومعاریف ، ج2 ، ص39 الادب التهذیب و المنجد الادب حسن الاخلاق. (مجمع البحرین)]

الادب احسن السجیه ، افض اشرف الادب ، الادب کمال الرجل ، الادب احد احسبین ، الادب حلل جدد [(میزان الحکمه ج1ص66)]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) أفضل الأدب أن یقف الإنسان عند [علی] حده و لا یتعدی قدره [غررالحکم ، ص247] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) أحسن الآداب ما کفک عن المحارم [غررالحکم ، ص247] .

2. معنای سلبی ادب

ادب قبول مخلوط از حق و باطل نیست.

خَلَطُوا عَمَلاً صالِحاً وَ آخَرَ سَیئاً [توبه/102] .

نوح (ع) به کفار گفت : لکنِّی أَراکمْ قَوْماً تَجْهَلُونَ [هود/29] .

هود (ع) به کفار گفت : إِنْ أَنْتُمْ إِلاّ مُفْتَرُونَ [هود/50] .

قَدْ وَقَعَ عَلَيكمْ مِنْ رَبِّكمْ رِجْسٌ وَ غَضَبٌ [اعراف/71] .

ابراهيم (ع) به کفار گفت : أُفٍّ لَكمْ وَ لِما تَعْبُدُونَ [انبياء/67] .

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيدْهِنُونَ [قلم/9] .

لَكمْ دِينُكمْ وَ لِى دِينِ [كافرون/6] .

به نام ادب ، خوف از ملامت ها دارد و از گفتن حق و عدل می ترسد.

وَ لا

يخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ [مائده/54] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أفضل الجهاد كلمه حق عند سلطان جائر [مجموعه ورام ، ج2 ، ص200] .

فَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ إِنَّما تَقْضِى هذِهِ الْحَياةَ الدُّنْيا [طه/72] .

2. اهميت ادب

1. عقل محتاج ادب است

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) كل شىء يحتاج إلى العقل و العقل يحتاج إلى الأدب [غررالحكم ، ص248] .

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) نعم قرين العقل الأدب [غررالحكم ، ص248] .

عاقل و عالم زمانى محبوب مى شوند كه ادب داشته باشند.

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) إن بذوى العقول من الحاجه إلى الأدب كما يظمأ الزرع إلى المطر [غررالحكم ، ص52] .

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) من زاد أدبه على عقله كان الراعى بين غنم كثيره [غررالحكم ، ص248] .

ادب محبوبيت مى آورد و اين ادب رسول الله (ص) بود كه مردم را جمع كرد.

اگر ادب نباشد علم هم فايده اى ندارد. ارزش عالم به ادب او است و الا كمر على را مى شكند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) ما قصم ظهرى إلا رجلان عالم متهتک و جاهل متنسک [غررالحكم ، ص48] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) يا مؤمن! إن هذا العلم و الأدب ثمن نفسک فاجتهد فى تعلمهما فما يزيد من علمک و أدبک يزيد فى ثمنک [مشكاه الأنوار ، ص135] .

ادب سپر گناهان است : شخص با ادب غیبت و تهمت و فحش ندارد.

3. ادب بر نسب تقدم دارد

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) قلیل الأدب خیر من کثیر النسب [غررالحکم ، ص248] .

ادب معایب خانوادگی را می پوشاند : قَالَ أَمِيرُ

الْمُومِنِينَ (علیه السلام) حسن الأدب یستر قبح النسب [غررالحکم ، ص248] .

اشرف حسب حسن الادب

الادب احد الحسبین

اکرم حسب حسن الادب

حسن الادب ینوب عن الحسب

لاحسب انفع من الادب

لاحسب ابلغ من الادب

فسد حسب من لیس له ادب

4.ادب بهتربن ارث است

ادب میراث گران قیمتی است.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) إِنَّ خَیرَ مَا وَرَّثَ الآبَاءُ لِأَبْنَائِهِمُ الْأَدَبُ لَا الْمَالُ [کافی ، ج8 ، ص150] .

5. انسان به ادب بیشتر احتیاج دارد تا به مال

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) طالب الأدب أحزم من طالب الذهب [غررالحکم ، ص247] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) إن الناس إلی صالح الأدب أحوج منهم إلی الفضه و الذهب [غررالحکم ، ص247] .

6. شعر در اهمیت ادب

[دیوان الإمام علی (ع) ، ص 66]

مولوی

3. زمینه های ادب

1.مثبت

1- قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) أدبنی أبی (ع) بثلاث فإنه قال لی یا بنی من یصحب صاحب السوء لا یسلم و من لا یقید ألفاظه یندم و من یدخل مداخل السوء یتهم [تحف العقول ، ص376] .

2- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) کفَاک أَدَباً لِنَفْسِک اجْتِنَابُ مَا تَکرَهُهُ مِنْ غَیرِک [نهج البلاغه ، حکمت 412] .

3- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) أحسن الآداب ما کفک عن المحارم [غررالحکم ، ص247] .

2. منفی

1-عَلِی بْنُ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَلِی بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا قَالَ : "نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنِ الْأَدَبِ عِنْدَ الْغَضَبِ" [کافی ، ج7 ، ص260] .

2- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) لا تکثرن العتاب فإنه یورث الضغینه یدعوا إلی البغضاء [غررالحکم ، ص479] .

3.قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) إن العاقل یتعظ بالأدب و البهائم

لا تتعظ إلا بالضرب [غررالحکم ، ص54] .

4. شیوه های ادب

1. آغاز از خود

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) أفضل الأدب ما بدأت به نفسک [غررالحکم ، ص247] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) کفَاک أَدَباً لِنَفْسِک اجْتِنَابُ مَا تَکرَهُهُ مِنْ غَیرِک [نهج البلاغه ، حکمت 412] .

با سکوت : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) إذا فاتک الأدب فالزم الصمت [کنزالفوائد ، ج2 ، ص14] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) ضبط النفس عند الرغب و الرهب من أفضل الأدب [غررالحکم ، ص238] .

2. ادب بی ادب ، به وسیله ادب

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) ازْجُرِ الْمُسِیءَ بِثَوَابِ الْمُحْسِنِ [نهج البلاغه ، حکمت 177] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) أصلح المسیء بحسن فعالک و دل علی الخیر بجمیل مقالک [غررالحکم ، ص255] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) عَاتِبْ أَخَاک بِالْإِحْسَانِ إِلَیهِ وَ ارْدُدْ شَرَّهُ بِالْإِنْعَامِ عَلَیهِ [نهج البلاغه ، حکمت 158] .

3. سایر موارد

عبرت از بی ادبان : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) إذا رأیت فی غیرک خلقا ذمیما فتجنب من نفسک أمثاله [غررالحکم ، ص324] .

مشاوره و سوال و راهنمایی خواستن : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) لا یستعان علی الدهر إلا بالعقل و لا علی الأدب إلا بالبحث [بحارالأنوار ، ج75 ، ص7] .

توجه به فطرت پاک : از حضرت عیسی (ع) پرسیدند چه کسی شما را ادب کرد فرمود : رأیت قبح الجهل فجانبته [مجموعه ورام ، ج1 ، ص96] .

فهم و شعور : قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) اللهم صل علی محمد و آل محمد و اجعلنا

من الذين تمسكوا بعروه العلم و أدبوا أنفسهم بالفهم [بحارالأنوار ، ج91 ، ص126] .

معاشرت با بزرگان : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) جالس العلماء يزدد علمک و يحسن أدبک و تزک نفسک [غررالحکم ، ص430] .

تحصيل علم : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) إذا زاد علم الرجل زاد أدبه [غررالحکم ، ص63] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) استصلاح الأخيار بإکرامهم و الأشرار بتأديبهم [کشف الغمه ، ج2 ، ص349] .

5. موارد ادب

1. نسبت به خدا

وَ ما أُبَرِّئُ نَفْسِی إِنَّ النَّفْسَ لَأَمّارَهٌ بِالسُّوءِ إِلاّ ما رَحِمَ رَبِّی إِنَّ رَبِّی غَفُورٌ رَحِيمٌ [يوسف/53] .

2. ادب نسبت به خود

1. ادب در نماز

خشوع ، ادب نماز است.

2. ادب در دعا

وَقَالَ رَبُّکمُ ادْعُونِی أَسْتَجِبْ لَکمْ إِنَّ الَّذِينَ يسْتَکبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِی سَيدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ [فر60]

يا موسی ، تسلنی کل ما تحتاج اليه ، حتی الف شاتک و ملح عجينک [(بحار ، ج93 ، ص303)]

3. ادب در کلام

ادب در کلام : سلام کردن ، بلند نکردن صدا

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (على السلام) لا أدب لسيى النطق [غررالحكم ، ص248] .

2- امام صادق (ع) دوستی داشت ، به غلامش فحش مادر داد. حضرت سرش را بلند کرد و به صورت خودش سیلی زد و فرمود : " فکر می کردم تو آدم با تقوایی هستی ، حالا که اینطور شد تا آخر عمر با تو دوستی ام را قطع می کنم" [وسائل ، ج11 ، ص325] .

4. ادب در لباس

پوشیدن لباس اهل کفر و لباس شهرت و لباس مختص جنس مقابل و لباس مهیج شهوت حرام

است (روابط خانواده -معصومی)

5. ادب در طعام

ادب در بریدن نان با چاقو و اینکه نان که آمد منتظر غذای دیگر نباشیم.

6. ادب در حمام

و لو تنها هستیم عورت را بپوشانیم. (حلیه المتقین)

7. ادب در قبرستان

خندیدن در قبرستان کراهت دارد ، چون قبرستان محل موعظه است.

3. نسبت به دیگران

1. نسبت به پیامبر

لا تَرْفَعُوا أَصْواتَکمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِی وَ لا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ کجَهْرِ بَعْضِکمْ لِبَعْضٍ [حجرات/2] .

إِنَّ الَّذِینَ ینادُونَک مِنْ وَراءِ الْحُجُراتِ أَکثَرُهُمْ لا یعْقِلُونَ [حجرات/4] .

-وَ مِنْهُمْ مَنْ یلْمِزُک فِی الصَّدَقاتِ [توبه/58] .

-یقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ [توبه/61] .

2. نسبت به مردم

قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً [بقره/83] .

وَ إِذا خاطَبَهُمُ الْجاهِلُونَ قالُوا سَلاماً [فرقان/63] .

3. ادب نسبت فقرا

وَ ما أَنَا بِطارِدِ الَّذِینَ آمَنُوا [هود/29] .

وَ اصْبِرْ نَفْسَک مَعَ الّذِینَ یدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَداهِ وَ الْعَشِی یرِیدُونَ وَجْهَهُ وَ لا تَعْدُ عَینَاک عَنْهُمْ تُرِیدُ زِینَهَ الْحَیاهِ [کهف/28] .

وَ اخْفِضْ جَناحَک لِمَنِ اتَّبَعَک مِنَ الْمُومِنِینَ [شعراء/215] .

4. ادب نسبت به پدر ومادر

یکی از مسئولین مهم خدمت امام رسید در حالی که پیرمردی پشت سرش بود. امام پرسید : ایشان کیستند؟ گفت : پدرم. امام گفت : پس چرا شما جلو ایشان راه می رفتی.

5. ادب نسبت به استاد

یکی از مهم ترین عوامل برکت درس احترام به استاد است.

6. ادب نسبت به افراد مجلس

إذا قیل لکم تفسحوا فی المجالس فافسحوا یفسح الله لکم ... [(مجادله11)]

7. نسب به اهل کتاب وکفار

-إِنّا أَوْ إِیاکمْ لَعَلی هُدیً أَوْ فِی ضَلالٍ مُبِینٍ [سبأ/24] .

-یا صاحِبَی السِّجْنِ [یوسف/39] .

-وَ یقُولُ الَّذِینَ

كفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلاً قُلْ كفى بِاللّهِ شَهِيداً بَينِى وَ بَينَكمْ وَ مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكتابِ [رعد/43] .

-إِنْ نَحْنُ إِلاّ بَشَرٌ مِثْلُكمْ وَ لكنَّ اللّهَ يمُنُّ عَلى مَنْ يشاءُ مِنْ عِبادِهِ [ابراهيم/11] .

- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) إِنِّى أَكرَهُ لَكمْ أَنْ تَكونُوا سَبَّابِينَ [نهج البلاغه ، خطبه 206] .

-وَ لا تَسُبُّوا الَّذِينَ يدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ فَيسُبُّوا اللّهَ عَدْواً [انعام/108] .

6. نمونه های دیگر

1. مؤدبان نمونه

1. انبیا

-لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَى يدَک لِتَقْتُلَنِى ما أَنَا بِباسِطٍ يدِى إِلَيک لِأَقْتُلَک إِنِّى أَخافُ اللّهَ رَبَّ الْعالَمِينَ [مائده/28] .

قالَ أَ فَرَأَيتُمْ ما كنْتُمْ تَعْبُدُونَ أَنْتُمْ وَ آباوكمُ الأَقْدَمُونَ فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِى إِلاّ رَبَّ الْعالَمِينَ الَّذِى خَلَقَنِى فَهُوَ يهْدِينِ وَ الَّذِى هُوَ يطْعِمُنِى وَ يسْقِينِ وَ إِذا مَرِضْتُ فَهُوَ يشْفِينِ وَ الَّذِى يمِيتُنِى ثُمَّ يحْيِينِ وَ الَّذِى أَطْمَعُ أَنْ يغْفِرَ لِى خَطِيئَتِى يوْمَ الدِّينِ [شعراء/82-75] .

حضرت ابراهيم (ع) در مقام احتجاج با قوم خود تمام نعمت ها را به خداوند نسبت می دهد مانند ، نعمت خلقت ، هدايت ، اطعام و...؛ اما مرض را به خود نسبت داده و فرموده وقتی مريض می شوم خداوند شفايم می دهد ، برای اينكه در اين مقام كه مقام ثنا وستايش است مناسب نبود مرض را به او نسبت دهد ، بلكه شفای مرض را به خداوند اسناد می دهد.وَ إِذا مَرِضْتُ فَهُوَ يشْفِينِ [شعراء/80] .

قالَ يا بُنَى إِنِّى أَرى فِى الْمَنامِ أَنِّى أَذْبَحُک فَانْظُرْ ما ذا تَرى قالَ يا أَبَتِ افْعَلْ ما تُومَرُ سَتَجِدُنِى إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّابِرِينَ [صافات/102] .

وقتی حضرت ابراهيم (ع) جريان خواب خود را برای فرزندش نقل كرد كه رأی

خود را بگویدفَانْظُرْ ما ذا تَریکه این خود ادبی بود از آن جناب نسبت به فرزندش (چون با او مشورت کرد) اسماعیل گفت : آنچه را که مأمور شده ای انجام بدهیا أَبَتِ افْعَلْ ما تُومَرُاو نیزرعایت ادب نسبت به پدر نمود و نگفت : رأی من چنین است.

ادب دیگری که اسماعیل به کار برد این بود که نگفت من قطعا صبر می کنم ، بلکه گفت اگر خدا بخواهد من صبر خواهم کرد و صبر خود را به مشیت الهی مقید ساخت.

قالَ رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی وَ یسِّرْ لِی أَمْرِی وَ احْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسانِی یفْقَهُوا قَوْلِی وَ اجْعَلْ لِی وَزِیراً مِنْ أَهْلِی هارُونَ أَخِی اشْدُدْ بِهِ أَزْرِی وَأَشْرِکهُ فِی أَمْرِی کی نُسَبِّحَک کثِیراً وَ نَذْکرَک کثِیراً [طه/34-25] .

حضرت موسی (ع) در نخستین روز بعثت خود از خداوند درخواست هایی نمود ، مانند شرح صدر ، آسان شدن کار و... ادبی که آن حضرت در این کلمات به کار برده این است که غرض و نتیجه ای که از این سئوالات در نظر داشته بیان کرده تا کسی خیال نکند منظورش از آنچه که درخواست کرده ، نفع خودش بوده و لذا گفت : غرض از این درخواست ها این است که من و همه بندگانت تو را بسیار تسبیح گفته و فراوان به یاد تو باشیم.

قالُوا تَاللّهِ تَفْتَوا تَذْکرُ یوسُفَ حَتّی تَکونَ حَرَضاً أَوْ تَکونَ مِنَ الْهالِکینَ قالَ إِنَّما أَشْکوا بَثِّی وَ حُزْنِی إِلَی اللّهِ وَ أَعْلَمُ مِنَ اللّهِ ما لا تَعْلَمُونَ [یوسف/86-85] .

وقتی فرزندان حضرت یعقوب به پدر گفتند : چرا اینقدر از یوسف یاد می کنی که یا خود را

مریض می کنی یا هلاک می سازی؟ در پاسخ گفت : "من شکایتم را به شما که نیاوردم ، من تنها غم و اندوهم را به خدا می گویم و شکایت نزد او می برم و از خداوند "الطافی" سراغ دارم که شما نمی دانید و این از ادب انبیا است نسبت به پروردگار خود که در جمیع احوال متوجه پروردگارشان بودند و جمیع حرکات و سکنات خود را در راه او انجام می دادند.

وَ قَدْ أَحْسَنَ بِی إِذْ أَخْرَجَنِی مِنَ السِّجْنِ وَ جاءَ بِکمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّیطانُ بَینِی وَ بَینَ إِخْوَتِی إِنَّ رَبِّی لَطِیفٌ لِما یشاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِیمُ الْحَکیمُ رَبِّ قَدْ آتَیتَنِی مِنَ الْمُلْکِ وَ عَلَّمْتَنِی مِنْ تَأْوِیلِ الْأَحادِیثِ [یوسف/101-100] .

از لطیف ترین ادب هایی که حضرت یوسف به کار برده این است که از جفاهایی که برادران بر وی روا داشتند خواه در روزی که او را به قعر چاه انداختند یا به درهمی ناچیز او را فروختند یا به دزدی متهمش کردند؛ اسمی نبرد ، بلکه از همه آنها تعبیر کرد به اینکه شیطان بین من و برادرانم فساد ایجاد کرد و آنها را به بدی یاد نکرد ، بلکه نعمت های الهی را ، مانند نجات یافتن از زندان و سلطنت و علم به تأویل احادیث بیان نمود.

-یا صاحِبَی السِّجْنِ [یوسف/39] .

-قالُوا إِنْ یسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ فَأَسَرَّها یوسُفُ فِی نَفْسِهِ وَ لَمْ یبْدِها لَهُمْ [یوسف/77] .

قالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ آثَرَکَ اللَّهُ عَلَینا وَ إِنْ کنّا لَخاطِئِینَ قالَ لا تَثْرِیبَ عَلَیکمُ الْیوْمَ یغْفِرُ اللَّهُ لَکمْ وَ هُوَ أَرْحَمُ الرّاحِمِینَ [یوسف/92-91] .

وَ

قَدْ أَحْسَنَ بِی إِذْ أَخْرَجَنِی مِنَ السِّجْنِ وَ جاءَ بِکمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّیطانُ بَینِی وَ بَینَ إِخْوَتِی [یوسف/100] .

وَ لَقَدْ آتَینا داوُدَ وَ سُلَیمانَ عِلْماً وَ قالاَ الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِی فَضَّلَنا عَلی کثِیرٍ مِنْ عِبادِهِ الْمُومِنِینَ [نمل/15] .

وجه ادبی که آن دو بزرگوار در این حمد و شکر خود به کار برده اند این است که فضیلت علم خود را به خداوند نسبت داده اند و مانند مردم بی ایمان علم خود را به خود نسبت نداده اند ، چنانکه قارون چنین کرد و در پاسخ قومش که نصیحتش کردند و گفتند به اموال خوذ افتخار نکند ، گفت : إِنَّما أُوتِیتُهُ عَلی عِلْمٍ عِنْدِی [قصص/78] .

در قرآن کریم برای پیامبراکرم تأدیب های الهیه و تعلیمات عالیه است در انواع و اقسام ثنا بر پروردگار تا با رعایت آن ، پروردگار خود را ثنا گوید و آن آداب را در درخواستهای خود به کار بندد ، نظیر تأدیبی که درآیات شریفه زیر مطرح است :

الف) قُلِ اللّهُمَّ مالِک الْمُلْک تُوتِی الْمُلْک مَنْ تَشاءُ وَ تَنْزِعُ الْمُلْک مِمَّنْ تَشاءُ وَ تُعِزُّ مَنْ تَشاءُ وَ تُذِلُّ مَنْ تَشاءُ بِیدِک الْخَیرُ إِنَّک عَلی کلِّ شَیءٍ قَدِیرٌ [آل عمران/26] .

ب) قُلِ اللّهُمَّ فاطِرَ السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ عالِمَ الْغَیبِ وَ الشَّهادَهِ أَنْتَ تَحْکمُ بَینَ عِبادِک فِی ما کانُوا فِیهِ یخْتَلِفُونَ [زمر/46] .

ج) قُلِ الْحَمْدُ لِلّهِ وَ سَلامٌ عَلی عِبادِهِ الَّذِینَ اصْطَفی [نمل/59] .

د) قُلْ إِنَّ صَلاتِی وَ نُسُکی وَ مَحْیای وَ مَماتِی لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ [انعام/162] .

ه) وَ قُلْ رَبِّ زِدْنِی عِلْماً [طه/114]

.

تذکر : کلمه ادب در قرآن کریم به کار نرفته است ، امّا در ذیل آیه شریفهخُذِ الْعَفْوَ وَ أْمُرْ بِالْعُرْفِ وَ أَعْرِضْ عَنِ الْجاهِلِينَ [اعراف/199] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) إِنَّ اللَّهَ أَدَّبَ مُحَمَّداً ص فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهُ فَقَالَ "خُذِ الْعَفْوَ وَ أْمُرْ بِالْعُرْفِ وَ أَعْرِضْ عَنِ الْجاهِلِينَ " (اعراف-199) [تهذیب الأحکام ، ج9 ، ص397] .

وَ ما أَنَا بِطارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا [هود/29] .

وَ إِنَّک لَعَلی خُلُقٍ عَظِيمٍ [قلم/4] .

لَقَدْ جاءَکمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِکمْ عَزِيزٌ عَلَيهِ ما عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيکمْ بِالْمُومِنِينَ رَوفٌ رَحِيمٌ [توبه/128] .

رسول الله نزد مردم تکیه نمی کرد.

2. ائمه طاهرین

تا رسول الله زنده بود حضرت علی (ع) خطبه نخواند.

چون امام حسن صد درهم به فقیر داد امام حسین 99 درهم داد.

ادب امام حسن و امام حسین (علیهم السلام) در آموزش وضو به دیگران

3. ادب غیر معصومین

ابالفضل تا آخر عمر امام حسین (ع) را با کلمات یا سیدی و مولای صدا می زد.

ادب حر به مادر امام حسین (ع) رمز نجاتش بود ، وقتی حضرت فرمودند : ثکلکتک امک. گفت : اگر غیرفاطمه مادرت بود ، جوابت را می دادم .....

2. نمونه های بی ادبی

1. نسبت به خدا

1. بی ادبی شیطان

أَنَا خَيرٌ مِنْهُ [اعراف/12] .

رَبِّ بِما أَغْوَيتَنِی [حجر/39] .

2. بی ادبی یهود

إِنَّ اللّهَ فَقِيرٌ وَ نَحْنُ أَغْنِياءُ [آل عمران/181] .

ادْعُ لَنا رَبَّک [بقره/68] .

لَنْ نَصْبِرَ عَلی طَعامٍ واحِدٍ [بقره/61] .

3. بی ادبی ضعف الایمان

فَيقُولُ رَبِّی أَهانَنِ [فجر/16] .

4. بی ادبی مشیرکین

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ [فرقان/60] .

2. نسبت به انبیا

و کتب آسمانی

1. قابیل نسبت به برادر خود

فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ [(مائده 30)]

2. فرعون نسبت به حضرت موسی (ع)

إِنَّ رَسُولَكمُ الَّذِی أُرْسِلَ إِلَيكمْ لَمَجْنُونٌ قالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ وَ ما بَينَهُما [شعراء/28-27] .

3. بت پرستان نسبت به حضرت ابراهیم (ع)

قالَ أَ راغِبٌ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِی يا إِبْراهِيمُ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لأَرْجُمَنَّک وَ اهْجُرْنِی مَلِيا قالَ سَلامٌ عَلَيک سَأَسْتَغْفِرُ لَک رَبِّی إِنَّهُ كانَ بِی حَفِيا [مريم/47-46] .

4. قوم عاد نسبت به حضرت هود (ع)

إِنّا لَنَراک فِی سَفاهَةٍ [اعراف/66] .

إِنْ نَقُولُ إِلاَّ اعْتَراک بَعْضُ آلِهَتِنا بِسُوءٍ قالَ إِنِّی أُشْهِدُ اللّهَ وَ اشْهَدُوا أَنِّی بَرِیءٌ مِمّا تُشْرِكونَ [هود/54]

5. قوم نوح نسبت به حضرت نوح (ع)

إِنّا لَنَراک فِی ضَلالٍ مُبِينٍ [اعراف/60] .

6. کفار نسبت به پیامبر اکرم (ص)

وَ قالَ الظّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلاّ رَجُلاً مَسْحُوراً انْظُرْ كيفَ ضَرَبُوا لَک الأَْمْثالَ [فرقان/9-8] .

فَما أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّک بِكاهِنٍ [طور/29] .

7. منافقین نسبت به پیامبر اکرم (ص)

وَ إِذا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالإِْثْمِ [بقره/206] .

8. کفار نسبت به قرآن

وَإِذَا تُتْلَى عَلَيهِمْ آياتُنَا قَالُواْ قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاء لَقُلْنَا مِثْلَ ہَ ذَا إِنْ ہَ ذَا إِلاَّ أَسَاطِيرُ الأوَّلِينَ [(فصلت31)]

وقال الذين كفروا لاتسمعوا لهذا القرآن و الغوا فيه لعلّكم تغلبون [(فصلت26)]

3.نسبت به مردم

1. يهود نسبت به حضرت مريم

يا أُخْتَ هارُونَ ما كانَ أَبُوک امْرَأَ سَوْءٍ وَ ما كانَتْ أُمُّک بَغِيا [مريم/28] .

2. فرعون نسبت به زنان

وَإِذْ نَجَّينَاكم مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ

يسُومُونَكمْ سُوَءَ الْعَذَابِ يذَبِّحُونَ أَبْنَاءكمْ وَيسْتَحْيونَ نِسَاءكمْ وَفِى ذَلِكم بَلاء مِّن رَّبِّكمْ عَظِيمٌ [(بقره 49)]

1. اذان

1. آيات اذان

1.فصلت/33

وَ مَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً مِمَّنْ دَعا إِلَى اللّهِ وَ عَمِلَ صالِحاً وَ قالَ إِنَّنِى مِنَ الْمُسْلِمِينَ [فصلت/33] .

2. حج/32

مَنْ يعَظِّمْ شَعائِرَ اللّهِ فَإِنَّها مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ

3. جمعه /9

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذا نُودِى لِلصَّلاهِ مِنْ يوْمِ الْجُمُعَهِ فَاسْعَوْا إِلى ذِكرِ اللّهِ وَ ذَرُوا الْبَيعَ ذلِكمْ خَيرٌ لَكمْ إِنْ كنْتُمْ تَعْلَمُونَ

4. مائده /58

وَ إِذا نادَيتُمْ إِلَى الصَّلاهِ اتَّخَذُوها هُزُواً وَ لَعِباً ذلِک بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لا يعْقِلُونَ

2. اهميت اذان

1. فضيلتى وصف نشدنى

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثَهٌ لَوْ تَعْلَمُ أُمَّتِى مَا [لَهَا] فِيهَا لَضَرَبَتْ عَلَيهَا بِالسِّهَامِ الْأَذَانُ وَ الْغُدُوُّ إِلَى الْجُمُعَهِ وَ الصَّفُّ الْأَوَّلُ [الجعفريات ، ص34] .

2. بازشدن درهاى آسمان

قال رسول الله (ص) : اذا نادى المنادى فتحت ابواب السّماء [كنز العمّال ، ج7 ، ص686] .

3. استحباب در هر حال

حتی از شخص مریض هم استحباب اذان برداشته نمی شود.

برای هر کس در هر حال استحباب دارد؛

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : تُوذِّنُ وَ أَنْتَ عَلَى غَيرِ وُضُوءٍ فِی ثَوْبٍ وَاحِدٍ قَائِماً أَوْ قَاعِداً وَ أَينَمَا تَوَجَّهْتَ وَ لَكنْ إِذَا أَقَمْتَ فَعَلَى وُضُوءٍ مُتَهَيئاً لِلصَّلَاهِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص282] .

در تحریر علّامه حلّی می خوانیم : اگر درگیری میان دو مؤذن شد ، به کمالات و وقت شناسی آنها مراجعه و در صورت تساوی قرعه می اندازند.

وَ فِی التَّحْرِيرِ وَ لَوْ تَشَاحَّ الْمُوذِّنُونَ قُدِّمَ مَنِ اجْتَمَعَتْ فِيهِ الصِّفَاتُ الْمُرَجِّحَهُ وَ مَعَ الِاتِّفَاقِ يقْرَعُ. [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص80] .

4. قطع نماز واجب به خاطر اذان مستحب

مستحب است که نماز را قطع کنید و اذان بگویید و دوباره مشغول شوید. [مسأله 1164] .

(حرام مستحب می شود.)

.5

رسیدن صدای مؤذن به عرش

خداوند صدای مؤذن را به آسمان ها می برد و فرشتگان شاد شده و می گویند : صدای امت محمّد (ص) است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ طُولُ حَائِطِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) قَامَةً فَكانَ يقُولُ (ص) لِبِلَالٍ إِذَا دَخَلَ الْوَقْتُ يا بِلَالُ! اعْلُ فَوْقَ الْجِدَارِ وَ ارْفَعْ صَوْتَک بِالْأَذَانِ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ وَكلَ بِالْأَذَانِ رِيحاً تَرْفَعُهُ إِلَى السَّمَاءِ وَ إِنَّ الْمَلَائِكةَ إِذَا سَمِعُوا الْأَذَانَ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ قَالُوا هَذِهِ أَصْوَاتُ أُمَّهِ مُحَمَّدٍ (ص) بِتَوْحِيدِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ يسْتَغْفِرُونَ لِأُمَّهِ مُحَمَّدٍ (ص) حَتَّى يفْرُغُوا مِنْ تِلْک الصَّلَاهِ [كافى ، ج3 ، ص307] .

6. لفظ جلاله الله در شروع و ختم اذان

از خصوصیات اذان آن است که شروع و پایانش با لفظ جلاله است.

7. سیمای دین است.

قَالَ الْحُسَينُ (ع) : الْأَذَانُ وَجْهُ دِينِكمْ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص142] .

8. حجتی بر امت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْأَذَانُ حُجَّهٌ عَلَى أُمَّتِى [جامع الأخبار ، ص67] .

9. نور است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِى ! الْأَذَانُ نُورٌ [جامع الأخبار ، ص67] .

10. هدیه ای الهی به رسول مکرم اسلام (ص)

قَالَ الصَّدُوقُ (ره) : جَاءَ نَفَرٌ مِنَ الْيهُودِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَسَأَلُوهُ عَنْ مَسَائِلَ إِلَى أَنْ قَالَ أَعْلَمُهُمْ : أَخْبِرْنِى عَنْ سَبْعِ خِصَالٍ أَعْطَاک اللَّهُ مِنْ بَينِ النَّبِيينَ وَ أَعْطَى أُمَّتَک مِنْ بَينِ الْأُمَمِ. قَالَ النَّبِى (ص) : أَعْطَانِى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَاتِحَهَ الْكتَابِ وَ الْأَذَانَ وَ الْجَمَاعَهَ فِى الْمَسْجِدِ وَ يوْمَ الْجُمُعَهِ وَ الْإِجْهَارَ فِى ثَلَاثِ صَلَوَاتٍ وَ الرُّخَصَ لِأُمَّتِى عِنْدَ الْأَمْرَاضِ وَ السَّفَرِ وَ الصَّلَاهَ عَلَى الْجَنَائِزِ وَ الشَّفَاعَهَ لِأَصْحَابِ الْكبَائِرِ مِنْ أُمَّتِى قَالَ الْيهُودِى :

صَدَقْتَ يا مُحَمَّدُ فَمَا جَزَاءُ مَنْ قَرَأَ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ : مَنْ قَرَأَ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ أَعْطَاهُ اللَّهُ بِعَدَدِ كلِّ آيهٍ أُنْزِلَتْ مِنَ السَّمَاءِ فَيجْزِى بِهَا ثَوَابَهَا وَ أَمَّا الْأَذَانُ فَإِنَّهُ يحْشَرُ الْمُوذِّنُونَ مِنْ أُمَّتِى مَعَ النَّبِيينَ وَ الصِّدِّيقِينَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ [أمالى صدوق ، ص193] .

3. فلسفه

1. تذكر به فراموش كار وتنبيه غافل

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّمَا أُمِرَ النَّاسُ بِالْأَذَانِ لِعِلَلٍ كثِيرَهٍ مِنْهَا أَنْ يكونَ تَذْكيراً لِلنَّاسِى وَ تَنْبِيهاً لِلْغَافِلِ وَ تَعْرِيفاً لِمَنْ جَهِلَ الْوَقْتَ وَ اشْتَغَلَ عَنْهُ وَ يكونَ الْمُوذِّنُ بِذَلِک دَاعِياً لِعِبَادَهِ الْخَالِقِ وَ مُرَغِّباً فِيهَا وَ مُقِرّاً لَهُ بِالتَّوْحِيدِ مُجَاهِراً بِالْإِيمَانِ مُعْلِناً بِالْإِسْلَامِ مُودِّناً لِمَنْ ينْسَاهَا [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص299] .

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ تَفْسِيرِ الْأَذَانِ فَقَالَ : يا عَلِى ! الْأَذَانُ حُجَّهٌ عَلَى أُمَّتِى وَ تَفْسِيرُهُ إِذَا قَالَ الْمُوذِّنُ : اللَّهُ أَكبَرُ اللَّهُ أَكبَرُ فَإِنَّهُ يقُولُ : اللَّهُمَّ أَنْتَ الشَّاهِدُ عَلَى مَا أَقُولُ يا أُمَّهَ أَحْمَدَ قَدْ حَضَرَتِ الصَّلَاهُ فَتَهَيئُوا وَ دَعُوا عَنْكمْ شُغُلَ الدُّنْيا وَ إِذَا قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَإِنَّهُ يقُولُ : يا أُمَّهَ أَحْمَدَ أَشْهدُ اللَّهَ وَ أَشْهِدُ مَلَائِكتَهُ إِنْ أَخْبَرْتُكمْ بِوَقْتِ الصَّلَاهِ فَتَفَرَّغُوا لَهَا وَ إِذَا قَالَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ فَإِنَّهُ يقُولُ : يعْلَمُ اللَّهُ وَ يعْلَمُ مَلَائِكتُهُ أَنِّى قَدْ أَخْبَرْتُكمْ بِوَقْتِ الصَّلَاهِ فَتَفَرَّغُوا لَهَا فَإِنَّهُ خَيرٌ لَكمْ فَإِذَا قَالَ : حَى عَلَى الصَّلَاهِ فَإِنَّهُ يقُولُ : يا أُمَّهَ أَحْمَدَ دِينٌ قَدْ أَظْهَرَ اللَّهُ لَكمْ وَ رَسُولُهُ (ص) فَلَا تُضَيعُوهُ وَ لَكنْ تَعَاهَدُوا يغْفِرِ اللَّهُ لَكمْ تَفَرَّغُوا لِصَلَاتِكمْ فَإِنَّهُ عِمَادُ دِينِكمْ وَ إِذَا قَالَ : حَى عَلَى الْفَلَاحِ فَإِنَّهُ

يقُولُ يا أُمَّهَ أَحْمَدَ قَدْ فَتَحَ اللَّهُ عَلَيكمْ أَبْوَابَ الرَّحْمَهِ فَقُومُوا وَ خُذُوا نَصِيبَكمْ مِنَ الرَّحْمَهِ تَرْبَحُوا لِلدُّنْيا وَ الآخِرَهِ وَ إِذَا قَالَ حَيٍ عَلَى خَيرِ الْعَمَلِ فَإِنَّهُ يقُولُ تَرَحَّمُوا عَلَى أَنْفُسِكمْ فَإِنَّهُ لَا أَعْلَمُ لَكمْ عَمَلًا أَفْضَلَ مِنْ هَذِهِ فَتَفَرَّغُوا لِصَلَاتِكمْ قَبْلَ النَّدَامَهِ وَ إِذَا قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَإِنَّهُ يقُولُ يا أُمَّهَ مُحَمَّدٍ اعْلَمُوا أَنِّى جَعَلْتُ أَمَانَهَ سَبْعِ سَمَاوَاتٍ وَ سَبْعِ أَرَضِينَ فِى أَعْنَاقِكمْ فَإِنْ شِئْتُمْ فَأَقْبِلُوا وَ إِنْ شِئْتُمْ فَأَدْبِرُوا فَمَنْ أَجَابَنِى فَقَدْ رَبِحَ وَ مَنْ لَمْ يجِبْنِى فَلَا يضُرُّنِى ثُمَّ قَالَ : يا عَلِى ! الْأَذَانُ نُورٌ فَمَنْ أَجَابَ نَجَا وَ مَنْ عَجَزَ خَسَفَ وَ كنْتُ لَهُ خَصْماً بَينَ يدَى اللَّهِ وَ مَنْ كنْتُ لَهُ خَصْماً فَمَا أَسْوَأَ حَالَهُ [جامع الأخبار ، ص67] .

2. وقت شناسی

ناسی متذکر می شود ، غافل متنبّه می شود و جاهل به وقت ، وقت شناس می شود.

3. دعوت وتشویق به عبادت

4. تظاهر به ایمان

5. تبلیغ اسلام

6. فلسفه تربیت فرازها

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّمَا أُمِرَ النَّاسُ بِالْأَذَانِ لِعِلَلٍ كثِيرَهٍ مِنْهَا أَنْ يكونَ تَذْكيراً لِلنَّاسِى وَ تَنْبِيهاً لِلْغَافِلِ وَ تَعْرِيفاً لِمَنْ جَهِلَ الْوَقْتَ وَ اشْتَغَلَ عَنْهُ وَ يكونَ الْمُوذِّنُ بِذَلِک دَاعِياً لِعِبَادَهِ الْخَالِقِ وَ مُرَغِّباً فِيهَا وَ مُقِرّاً لَهُ بِالتَّوْحِيدِ مُجَاهِراً بِالْإِيمَانِ مُعْلِناً بِالْإِسْلَامِ مُودِّناً لِمَنْ ينْسَاهَا وَ إِنَّمَا يقَالُ لَهُ مُودِّنٌ لِأَنَّهُ يودِّنُ بِالْأَذَانِ بِالصَّلَاهِ وَ إِنَّمَا بُدِئَ فِيهِ بِالتَّكبِيرِ وَ خُتِمَ بِالتَّهْلِيلِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَرَادَ أَنْ يكونَ الِابْتِدَاءُ بِذِكرِهِ وَ اسْمِهِ وَ اسْمُ اللَّهِ فِى التَّكبِيرِ فِى أَوَّلِ الْحَرْفِ وَ فِى التَّهْلِيلِ فِى آخِرِهِ وَ إِنَّمَا جُعِلَ مَثْنَى مَثْنَى لِيكونَ تَكرَاراً فِى آذَانِ الْمُسْتَمِعِينَ مُوكداً عَلَيهِمْ إِنْ سَهَا أَحَدٌ عَنِ الْأَوَّلِ لَمْ يسْهُ عَنِ

الثَّانِی وَ لِأَنَّ الصَّلَاةَ رَکعَتَانِ رَکعَتَانِ فَلِذَلِک جُعِلَ الْأَذَانُ مَثْنَی مَثْنَی وَ جُعِلَ التَّکبِیرُ فِی أَوَّلِ الْأَذَانِ أَرْبَعاً لِأَنَّ أَوَّلَ الْأَذَانِ إِنَّمَا یبْدَأُ غَفْلَةً وَ لَیسَ قَبْلَهُ کلَامٌ ینَبِّهُ الْمُسْتَمِعَ لَهُ فَجُعِلَ الْأُولَیانِ تَنْبِیهاً لِلْمُسْتَمِعِینَ لِمَا بَعْدَهُ فِی الْأَذَانِ وَ جُعِلَ بَعْدَ التَّکبِیرِ الشَّهَادَتَانِ لِأَنَّ أَوَّلَ الْإِیمَانِ هُوَ التَّوْحِیدُ وَ الْإِقْرَارُ لِلَّهِ تَبَارَک وَ تَعَالَی بِالْوَحْدَانِیهِ وَ الثَّانِی الْإِقْرَارُ لِلرَّسُولِ (ص) بِالرِّسَالَهِ وَ أَنَّ إِطَاعَتَهُمَا وَ مَعْرِفَتَهُمَا مَقْرُونَتَانِ وَ لِأَنَّ أَصْلَ الْإِیمَانِ إِنَّمَا هُوَ الشَّهَادَتَانِ فَجُعِلَ شَهَادَتَینِ شَهَادَتَینِ کمَا جُعِلَ فِی سَائِرِ الْحُقُوقِ شَاهِدَانِ فَإِذَا أَقَرَّ الْعَبْدُ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِالْوَحْدَانِیهِ وَ أَقَرَّ لِلرَّسُولِ ص بِالرِّسَالَهِ فَقَدْ أَقَرَّ بِجُمْلَهِ الْإِیمَانِ لِأَنَّ أَصْلَ الْإِیمَانِ إِنَّمَا هُوَ بِاللَّهِ وَ بِرَسُولِهِ وَ إِنَّمَا جُعِلَ بَعْدَ الشَّهَادَتَینِ الدُّعَاءُ إِلَی الصَّلَاهِ لِأَنَّ الْأَذَانَ إِنَّمَا وُضِعَ لِمَوْضِعِ الصَّلَاهِ وَ إِنَّمَا هُوَ نِدَاءٌ إِلَی الصَّلَاهِ فِی وَسَطِ الْأَذَانِ وَ دُعَاءٌ إِلَی الْفَلَاحِ وَ إِلَی خَیرِ الْعَمَلِ وَ جُعِلَ خَتْمُ الْکلَامِ بِاسْمِهِ کمَا فُتِحَ بِاسْمِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص299] .

فلسفه تکرار جملات :

الله اکبر 4 بار ، چون بار اوّل است.

شهادتین دو بار ، چون شاهد باید دو نفر باشد.

انّما جعل الأذانُ الأوّل ، لییسر اهل الصلاه لصلاتهم [کنز العمّال ، ج7 ، 21025] .

4. حقیقت اذان در شب معراج

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَمَّا أُسْرِی بِی إِلَی السَّمَاءِ وَ انْتَهَیتُ إِلَی سِدْرَهِ الْمُنْتَهَی سَمِعْتُ الْأَذَانَ فَإِذَا مَلَک یوذِّنُ لَمْ یرَ فِی السَّمَاءِ قَبْلَ تِلْک اللَّیلَهِ فَقَالَ : اللَّهُ أَکبَرُ اللَّهُ أَکبَرُ فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ : صَدَقَ عَبْدِی أَنَا أَکبَرُ فَقَالَ : أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَقَالَ اللَّهُ :

صَدَقَ عَبْدِی أَنَا اللَّهُ الَّذِی لَا إِلَهَ غَیرِی فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ فَقَالَ اَللّٰهُ : صَدَقَ عَبْدِی إِنَّ مُحَمَّداً عَبْدِی وَ رَسُولِی أَنَا بَعَثْتُهُ وَ انْتَجَبْتُهُ فَقَالَ حَی عَلَی الصَّلَاهِ حَی عَلَی الصَّلَاهِ فَقَالَ اللَّهُ : صَدَقَ عَبْدِی وَ دَعَا إِلَی فَرِیضَتِی فَمَنْ مَشَی إِلَیهَا رَاغِباً فِیهَا مُحْتَسِباً كانَتْ لَهُ كفَّارَهٌ لِمَا مَضَی مِنْ ذُنُوبِهِ فَقَالَ : حَی عَلَی الْفَلَاحِ حَی عَلَی الْفَلَاحِ فَقَالَ اللَّهُ : هِی الصَّلَاحُ وَ النَّجَاحُ وَ الْفَلَاحُ ثُمَّ أَمَمْتُ الْمَلَائِكَهَ فِی السَّمَاءِ كمَا أَمَمْتُ الْأَنْبِیاءَ فِی بَیتِ الْمَقْدِسِ قَالَ : ثُمَّ غَشِیتْنِی صَبَابَهٌ فَخَرَرْتُ سَاجِداً فَنَادَانِی رَبِّی أَنِّی قَدْ فَرَضْتُ عَلَی كلِّ نَبِی كانَ قَبْلَک خَمْسِینَ صَلَاهً وَ فَرَضْتُهَا عَلَیک وَ عَلَی أُمَّتِک فَقُمْ بِهَا أَنْتَ فِی أُمَّتِک فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَانْحَدَرْتُ حَتَّی مَرَرْتُ عَلَی إِبْرَاهِیمَ فَلَمْ یسْأَلْنِی عَنْ شَیءٍ حَتَّی انْتَهَیتُ إِلَی مُوسَی فَقَالَ مَا صَنَعْتَ یا مُحَمَّدُ (ص) ؟ فَقُلْتُ : قَالَ رَبِّی : فَرَضْتُ عَلَی كلِّ نَبِی كانَ قَبْلَک خَمْسِینَ صَلَاهً وَ فَرَضْتُهَا عَلَیک وَ عَلَی أُمَّتِک. فَقَالَ مُوسَی : یا مُحَمَّدُ إِنَّ أُمَّتَک آخِرُ الْأُمَمِ وَ أَضْعَفُهَا وَ إِنَّ رَبَّک لَا یرُدُّهُ شَیءٌ وَ إِنَّ أُمَّتَک لَا یسْتَطِیعُ أَنْ تَقُومَ بِهَا فَارْجِعْ إِلَی رَبِّک فَاسْأَلْهُ التَّخْفِیفَ لِأُمَّتِک فَرَجَعْتُ إِلَی رَبِّی حَتَّی انْتَهَیتُ إِلَی سِدْرَهِ الْمُنْتَهَی فَخَرَرْتُ سَاجِداً ثُمَّ قُلْتُ : فَرَضْتَ عَلَی وَ عَلَی أُمَّتِی خَمْسِینَ صَلَاهً وَ لَا أُطِیقُ ذَلِک وَ لَا أُمَّتِی فَخَفِّفْ عَنِّی فَوَضَعَ عَنِّی عَشْراً فَرَجَعْتُ إِلَی مُوسَی وَ أَخْبَرْتُهُ فَقَالَ ارْجِعْ لَا تُطِیقُ فَرَجَعْتُ إِلَی رَبِّی فَوَضَعَ عَنِّی عَشْراً فَرَجَعْتُ إِلَی مُوسَی فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ : ارْجِعْ وَ فِی كلِّ رَجْعَهٍ أَرْجِعُ إِلَیهِ

أَخِرُّ سَاجِداً حَتَّى رَجَعَ إِلَى عَشْرِ صَلَوَاتٍ فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى وَ أَخْبَرْتُهُ فَقَالَ : لَا تُطِيقُ فَرَجَعْتُ إِلَى رَبِّی فَوَضَعَ عَنِّی خَمْساً فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى وَ أَخْبَرْتُهُ فَقَالَ : لَا تُطِيقُ فَقُلْتُ : قَدِ اسْتَحْيَيتُ مِنْ رَبِّی وَ لَكِنْ أَصْبِرُ عَلَيهَا فَنَادَانِی مُنَادٍ كمَا صَبَرْتَ عَلَيهَا فَهَذِهِ الْخَمْسُ بِخَمْسِينَ كلُّ صَلَاةٍ بِعَشْرٍ وَ مَنْ هَمَّ مِنْ أُمَّتِک بِحَسَنَةٍ يعْمَلُهَا فَعَمِلَهَا كتِبَتْ لَهُ عَشْراً وَ إِنْ لَمْ يعْمَلْ كتِبَتْ لَهُ وَاحِدَةً وَ مَنْ هَمَّ مِنْ أُمَّتِک بِسَيئَةٍ فَعَمِلَهَا كتِبَتْ عَلَيهِ وَاحِدَةً وَ إِنْ لَمْ يعْمَلْهَا لَمْ أَكتُبْ عَلَيهِ شَيئاً فَقَالَ الصَّادِقُ (ع) : جَزَى اللَّهُ مُوسَى عَنْ هَذِهِ الْأُمَّهِ خَيراً [بحارالأنوار ، ج79 ، ص256] .

5. تفسير اذان

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ تَفْسِيرِ الْأَذَانِ فَقَالَ : يا عَلِی ! الْأَذَانُ حُجَّهٌ عَلَى أُمَّتِی وَ تَفْسِيرُهُ إِذَا قَالَ الْمُوذِّنُ : اللَّهُ أَكبَرُ اللَّهُ أَكبَرُ فَإِنَّهُ يقُولُ اللَّهُمَّ أَنْتَ الشَّاهِدُ عَلَى مَا أَقُولُ يا أُمَّهَ أَحْمَدَ قَدْ حَضَرَتِ الصَّلَاهُ فَتَهَيئُوا وَ دَعُوا عَنْكمْ شُغُلَ الدُّنْيا وَ إِذَا قَالَ : أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَإِنَّهُ يقُولُ : يا أُمَّهَ أَحْمَدَ أُشْهِدُ اللَّهَ وَ أُشْهِدُ مَلَائِكتَهُ إِنْ أَخْبَرْتُكمْ بِوَقْتِ الصَّلَاهِ فَتَفَرَّغُوا لَهَا وَ إِذَا قَالَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ فَإِنَّهُ يقُولُ يعْلَمُ اللَّهُ وَ يعْلَمُ مَلَائِكتُهُ أَنِّی قَدْ أَخْبَرْتُكمْ بِوَقْتِ الصَّلَاهِ فَتَفَرَّغُوا لَهَا فَإِنَّهُ خَيرٌ لَكمْ فَإِذَا قَالَ : حَی عَلَى الصَّلَاهِ فَإِنَّهُ يقُولُ : يا أُمَّهَ أَحْمَدَ دِينٌ قَدْ أَظْهَرَ اللَّهُ لَكمْ وَ رَسُولُهُ (ص) فَلَا تُضَيعُوهُ وَ لَكِنْ تَعَاهَدُوا يغْفِرِ اللَّهُ لَكمْ تَفَرَّغُوا لِصَلَاتِكمْ فَإِنَّهُ عِمَادُ دِينِكمْ وَ إِذَا قَالَ : حَی عَلَى الْفَلَاحِ فَإِنَّهُ يقُولُ : يا أُمَّهَ أَحْمَدَ قَدْ فَتَحَ

اللَّهُ عَلَيكمْ أَبْوَابَ الرَّحْمَهِ فَقُومُوا وَ خُذُوا نَصِيبَكمْ مِنَ الرَّحْمَهِ تَرْبَحُوا لِلدُّنْيا وَ الآخِرَهِ وَ إِذَا قَالَ : حَيِ عَلَى خَيرِ الْعَمَلِ فَإِنَّهُ يقُولُ : تَرَحَّمُوا عَلَى أَنْفُسِكمْ فَإِنَّهُ لَا أَعْلَمُ لَكمْ عَمَلًا أَفْضَلَ مِنْ هَذِهِ فَتَفَرَّغُوا لِصَلَاتِكمْ قَبْلَ النَّدَامَهِ وَ إِذَا قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَإِنَّهُ يقُولُ : يا أُمَّهَ مُحَمَّدٍ اعْلَمُوا أَنِّى جَعَلْتُ أَمَانَهَ سَبْعِ سَمَاوَاتٍ وَ سَبْعِ أَرَضِينَ فِى أَعْنَاقِكمْ فَإِنْ شِئْتُمْ فَأَقْبِلُوا وَ إِنْ شِئْتُمْ فَأَدْبِرُوا فَمَنْ أَجَابَنِى فَقَدْ رَبِحَ وَ مَنْ لَمْ يجِبْنِى فَلَا يضُرُّنِى ثُمَّ قَالَ : يا عَلِى الْأَذَانُ نُورٌ فَمَنْ أَجَابَ نَجَا وَ مَنْ عَجَزَ خَسَفَ وَ كنْتُ لَهُ خَصْماً بَينَ يدَى اللَّهِ وَ مَنْ كنْتُ لَهُ خَصْماً فَمَا أَسْوَأَ حَالَهُ [جامع الأخبار ، ص67] .

6. آداب و شرایط اذان

1. اسلام

لایجوز الصّلوه باذان الکافر [حدائق ، ج3 ، ص195] .

2. عقل

لایجوز العمل باذان المجنون

3. عدالت

یستحبّ فی الأذان ان یکون عادلاً لقوله (ص) : "لیؤذّن لکم خیارکم" [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص180] .

4. طهارت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حَقٌّ وَ سُنَّهٌ أَنْ لَا يوذِّنَ أَحَدٌ إِلَّا وَ هُوَ طَاهِرٌ [بحارالأنوار ، ج81 ، ص137] .

5. بصیرت

بَصَر الا اَن یرشده بصیر [دعائم ، ج1 ، ص147] .

6. زمان شناسی

عارفا بالوقت [مفتاح الکرامه ، ج1 ، ص373] .

7. صوت جميل

تعبير جميل الصّوت در روايات

8. ايستادن

لأنه يبلغ بصوته الّا راكبا او مريضا [وافى قديم ، ج2 ، ص86] .

9. بلندى مكان

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ طُولُ حَائِطِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) قَامَةً فَكانَ يقُولُ (ص) لِبِلَالٍ إِذَا دَخَلَ الْوَقْتُ يا بِلَالُ! اعْلُ فَوْقَ الْجِدَارِ وَ ارْفَعْ صَوْتَک بِالْأَذَانِ

فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ وَكلَ بِالْأَذَانِ رِيحاً تَرْفَعُهُ إِلَى السَّمَاءِ وَ إِنَّ الْمَلَائِكَهَ إِذَا سَمِعُوا الْأَذَانَ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ قَالُوا هَذِهِ أَصْوَاتُ أُمَّهِ مُحَمَّدٍ (ص) بِتَوْحِيدِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ يسْتَغْفِرُونَ لِأُمَّهِ مُحَمَّدٍ (ص) حَتَّى يفْرُغُوا مِنْ تِلْک الصَّلَاهِ [المحاسن ، ج1 ، ص48] .

10. روبه قبله

11. رفع صوت

ارفع صوتک

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ طُولُ حَائِطِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ص قَامَهً فَكانَ بِقُولُ (ص) لِبِلَالٍ : إِذَا دَخَلَ الْوَقْتُ يا بِلَالُ ! اعْلُ فَوْقَ الْجِدَارِ وَ ارْفَعْ صَوْتَک بِالْأَذَانِ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ وَكلَ بِالْأَذَانِ رِيحاً تَرْفَعُهُ إِلَى السَّمَاءِ وَ إِنَّ الْمَلَائِكَهَ إِذَا سَمِعُوا الْأَذَانَ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ قَالُوا : هَذِهِ أَصْوَاتُ أُمَّهِ مُحَمَّدٍ (ص) بِتَوْحِيدِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ يسْتَغْفِرُونَ لِأُمَّهِ مُحَمَّدٍ (ص) حَتَّى يفْرُغُوا مِنْ تِلْک الصَّلَاهِ [المحاسن ، ج1 ، ص48] .

(صدای اذان مولی به تمام خانه های کوفه می رسید) [مستدرک ، ج4 ، ص38] .

میان اذان و اقامه بنشیند.

12. ترتیل

ترتیل یعنی : جملات به هم متّصل نشود (فاصله بیاندازد)

13. فصاحت

افصح مردم اذان بگوید : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِيوذِّنْ لَكمْ أَفْصَحُكمْ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص147] .

14. اخلاص

1. برای خدا باشد

لا يريد به الا وجه الله و الدّار الآخره : قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : "ثَلَاثَةٌ عَلَى كثْبَانِ الْمِسْک يوْمَ الْقِيامَهِ رَجُلٌ قَرَأَ كتَابَ اللَّهِ وَ أَمَّ لِلَّهِ قَوْماً وَ هُمْ بِهِ رَاضُونَ وَ رَجُلٌ دَعَا إِلَى هَذِهِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ فِى اللَّيلِ وَ النَّهَارِ لَا يرِيدُ بِهِ إِلَّا وَجْهَ اللَّهِ تَعَالَى وَ الدَّارَ الْآخِرَهَ وَ مَمْلُوک لَمْ يشْغَلْهُ رِقُّ الدُّنْيا عَنْ طَاعَهِ رَبِّهِ (بَعْدَ فَرَاغِهِ) " [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص20] .

.2

عدم طمع به مال

لم يطمع فى اذانه اجرا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثَةٌ لَا يبَالُونَ بِالْحِسَابِ وَ لَا يخَافُونَ الصَّيحَةَ وَ الْفَزَعَ الْأَكبَرَ رَجُلٌ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَ حَفِظَهُ وَعَمِلَ بِهِ فَإِنَّهُ يأتِي اللَّهَ تَعَالَى سَيداً شَرِيفاً وَ مُوذِّنٌ أَذَّنَ سَبْعَ سِنِينَ لَمْ يطْمَعْ فِى أَذَانِهِ أَجْراً وَ عَبْدٌ أَطَاعَ اللَّهَ وَ أَطَاعَ سَيدَه [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص21] .

3. نيت صادق

عن نيه صادقه : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَذَّنَ لِوَجْهِ اللَّهِ عَنْ نِيهٍ صَادِقَهٍ سَنَةً أَوْقَفُوهُ يوْمَ الْقِيامَهِ عَلَى بَابِ الْجَنَّهِ وَ قَالُوا لَهُ اشْفَعْ لِمَنْ شِئْتَ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص21] .

4. فى سبيل الله

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْمُوذِّنَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا دَامَ فِى أَذَانِهِ كشَهِيدٍ يتَقَلَّبُ فِى دَمِهِ وَ يشْهَدُ لَهُ بِذَلِک كلُّ رَطْبٍ أَوْ يابِسٍ بَلَغَهُ صَوْتُهُ وَ إِذَا مَاتَ مَا تَعَرَّضَتْهُ هَوَامُّ الْأَرْضِ فِى قَبْرِهِ وَ قَالَ (ص) : الْمُوذِّنُونَ أَطْوَلُ النَّاسِ أَعْنَاقاً يوْمَ الْقِيامَهِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص21] .

5. نشأت گرفته از ايمان

ايمانا و احتسابا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَذَّنَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ صَلَاةً وَاحِدَةً إِيمَاناً وَ احْتِسَاباً وَ تَقَرُّباً إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا سَلَفَ مِنْ ذُنُوبِهِ وَ مَنَّ عَلَيهِ بِالْعِصْمَهِ فِيمَا بَقِى مِنْ عُمُرِهِ وَ جَمَعَ بَينَهُ وَ بَينَ الشُّهَدَاءِ فِى الْجَنَّهِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص292] .

7. اجر ومقام مؤذن

1. مانند مجاهد فى سبيل الله است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمُوذِّنُ الْمُحْتَسِبُ كالشَّاهِرِ سَيفَهُ فِى سَبِيلِ اللَّهِ الْقَاتِلِ بَينَ الصَّفَّينِ [المحاسن ، ج1 ، ص48] .

2. افضل مردم است.

قال رسول الله (ص)

: اجعلوا مؤذّنكم ، أفضلكم فى أنفسكم [كنز العمّال ، ج7 ، ص697] .

3. امين مؤمنين است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِلْمُوذِّنُونَ أُمَنَاءُ الْمُومِنِينَ عَلَى صَلَوَاتِهِمْ وَ صَوْمِهِمْ وَ لُحُومِهِمْ وَ دِمَائِهِمْ لَا يسْأَلُونَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ شَيئاً إِلَّا أَعْطَاهُمْ وَ لَا يشْفَعُونَ فِى شَىءٍ إِلَّا شُفِّعُوا [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص292] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِى الْمُوذِّنِينَ إِنَّهُمُ الْأُمَنَاءُ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص291] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْمُوذِّنُ مُوتَمَنٌ [تهذيب الأحكام ، ج2 ، ص282] .

4. بهترين عباد است.

قال رسول الله (ص) : خيار عباد الله الّذين يراعون الشمس و القمر و النّجوم و الاظله لذكر الله

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِيوذِّنْ لَكمْ خِيارُكمْ [عوالى الآللى ، ج1 ، ص180] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَوْ وَقَعَتْ قَطْرَهٌ فِى بِئْرٍ فَبُنِيتْ مَكانَهَا مَنَارَهٌ لَمْ أُوذِّنْ عَلَيهَا [سعدالسعود ، ص128] .

5. مانند شهيد است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْمُوذِّنَ فِى سَبِيلِ اللَّهِ مَا دَامَ فِى أَذَانِهِ كشَهِيدٍ يتَقَلَّبُ فِى دَمِهِ وَ يشْهَدُ لَهُ بِذَلِک كلُّ رَطْبٍ أَوْ يابِسٍ بَلَغَهُ صَوْتُهُ وَ إِذَا مَاتَ مَا تَعَرَّضَتْهُ هَوَامُّ الْأَرْضِ فِى قَبْرِهِ وَ قَالَ (ص) الْمُوذِّنُونَ أَطْوَلُ النَّاسِ أَعْنَاقاً يوْمَ الْقِيامَهِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص21] .

6. مشمول دعای پيامبر قرار می گيرد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللَّهُمَّ ! اغْفِرْ لِلْمُوذِّنِينَ ثَلَاثاً فَقُلْتُ لَهُ : يا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّا نَضْرِبُ بِالسَّيفِ عَلَى الْأَذَانِ وَ مَا دَعَوْتَ لَنَا كمَا تَدْعُو لِلْمُوذِّنِينَ فَقَالَ يا جَابِرُ! اَعْلَمْ أَنَّهُ سَيأتِى زَمَانٌ عَلَى النَّاسِ يكلُونَ الْأَذَانَ إِلَى الضُّعَفَاءِ وَ أَنَّ لُحُوماً مُحَرَّمَهٌ عَلَى

النَّارِ وَ هِی لُحُومُ الْمُوذِّنِینَ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص22] .

7. در قبرو قیامت

1. با انبیاء محشور می شود.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یحْشَرُ الْمُوذِّنُونَ مِنْ أُمَّتِی مَعَ النَّبِیینَ وَ الصِّدِّیقِینَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِینَ [خصال صدوق ، ج2 ، ص355] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : بَعَثَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی الْمُوذِّنِینَ بِمَلَائِکهٍ مِنْ نُورٍ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص292] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یحْشَرُ الْمُوذِّنُونَ مِنْ أُمَّتِی مَعَ النَّبِیینَ وَ الصِّدِّیقِینَ وَ الشُّهَدَاءِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص22] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یحْشَرُ الْمُوذِّنُونَ مِنْ أُمَّتِی مَعَ النَّبِیینَ وَ الصِّدِّیقِینَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِینَ (ع) [أمالی صدوق ، ص195] .

2. همراه ملائکه از نور

3. ایمنی از عذاب قبر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْمُوذِّنِینَ أَطْوَلُ النَّاسِ أَعْنَاقاً یوْمَ الْقِیامَهِ وَ لَا یعَذَّبُ فِی الْقَبْرِ مَنْ أَذَّنَ سَبْعَ سِنِینَ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص20] .

4. سر افرازی در قیامت

قال رسول الله (ص) : أطول النّاس أعناقا [مستدرک ، ج4 ، ص22] .

5. محشور شدن در حال اذان

در حال اذان گفتن محشور می شود [کنز العمّال ، ج7 ، ص679] .

6. تاجی از کرامت و مرکبی از نور همراه دارد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا کانَ یوْمُ الْقِیامَهِ ینَادِی الْمُنَادِی أَینَ أَضْیافُ اللَّهِ فَیوتَی بِالصَّائِمِینَ وَ ینَادِی أَینَ رُعَاهُ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ فَیوتَی بِالْمُوذِّنِینَ

فَيحْمَلَونَ عَلَى نُجُبٍ مِنْ نُورٍ وَ عَلَى رُءُوسِهِمْ تَاجُ الْكرَامَهِ وَ يذْهَبُ بِهِمْ إِلَى الْجَنَّهِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص22] .

7. مورد بدرقه فرشتگان قرار می گیرد.

بدرقه فرشتگان [وسایل

، ج4 ، ص615] .

8. همراهی با بلال

قال رسول الله (ص) : يقدّمهم بلال رافعون أصواتهم بالأذان [كنز العمّال ، ج7 ، حديث20940] .

9. دور از ترس واضطراب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثَةٌ لَا يبَالُونَ بِالْحِسَابِ وَ لَا يخَافُونَ الصَّيحَةَ وَ الْفَزَعَ الْأَكبَرَ رَجُلٌ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَ حَفِظَهُ وَ عَمِلَ بِهِ فَإِنَّهُ يأْتِي اللَّهَ تَعَالَى سَيداً شَرِيفاً وَ مُوذِّنٌ أَذَّنَ سَبْعَ سِنِينَ لَمْ يطْمَعْ فِي أَذَانِهِ أَجْراً وَ عَبْدٌ أَطَاعَ اللَّهَ وَ أَطَاعَ سَيدَهُ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص21] .

المؤذّن لايخاف الصيحه [محاسن برقی ، ص48] .

10. شفيع در قيامت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَذَّنَ لِوَجْهِ اللَّهِ عَنْ نِيهِ صَادِقَهِ سَنَةً أَوْقَفُوهُ يوْمَ الْقِيامَهِ عَلَى بَابِ الْجَنَّهِ وَ قَالُوا لَهُ اشْفَعْ لِمَنْ شِئْتَ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص21] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَذَّنَ لِوَجْهِ اللَّهِ عَنْ نِيهِ صَادِقَهِ سَنَةً أَوْقَفُوهُ يوْمَ الْقِيامَهِ عَلَى بَابِ الْجَنَّهِ وَ قَالُوا لَهُ اشْفَعْ لِمَنْ شِئْتَ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص21] .

8. وظايف شنونده اذان

1. تكرار اذان

هر گاه زن يا مرد صداى اذان را شنيد ، آن جملات را تكرار كند. [بحار الأنوار ، ج81 ، ص179] .

همين كه شب معراج جبرئيل اذان گفت ، فرشتگانِ آسمان آن را تكرار می كردند.

2. سخن نگفتن موقع اذان.

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : من قاله : حين يسمع النداء حلت له شفاعتی [بحارالأنوار ، ج81 ، ص180] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا سَمِعَ الْمُوذِّنَ يوذِّنُ قَالَ مِثْلَ مَا يقُولُهُ فِی كلِّ شَیءٍ [كافی ، ج3 ، ص307] .

شنونده همين كه صدای اذان

را شنید ، کلام خود را قطع کند. (تقطیع کلامه) :

3. قطع تلاوت قرآن

قال فی المبسوط : من کان خارج الصلاه و سمع المؤذن یؤذن فینبغی أن یقطع کلامه إن کان متکلما و إن کان یقرأ القرآن فالأفضل له أن یقطع القرآنُ [بحارالأنوار ، ج81 ، ص176] .

حتّی اگر قرآن می خواند ، تلاوت را قطع کند. [بحار الأنوار ، ج81 ، ص177] .

4. تشویق مؤذن

شنونده مؤذّن را تشویق کند و بگوید : ...

من قال للمؤذّن : مرحبا بالقائلین عدلاً مرحبا بالصّلوه و أهلاً کتب الله له الفی الف حسنه و محی عنه الف الف سیئه و رفع الفی الف درجه [کنز العمّال ، ج7 ، ص705] .

5. سکوت و قیام به نماز

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا قَالَ الْمُوذِّنُ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاهُ فَقَدْ وَجَبَ عَلَی النَّاسِ الصَّمْتُ وَ الْقِیامُ إِلَّا أَنْ لَا یکونَ لَهُمْ إِمَامٌ فَیقَدِّمُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص147] .

6. عدم خروج از مسجد

اذا أذّن المؤذّن فلایخرج أحدٌ حتّی یصلّی [کنز العمّال ، ج7 ، ص698] .

درحدیث دیگر آمده : اذا خرج و لم یخرج بحاجه و لایرید الرّجعه فهو منافق [کنز العمّال] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِجَابَهُ الْمُوذِّنِ یزِیدُ فِی الرِّزْقِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص504] .

7. صلوات بر پیامبر

بعد از شنيدن اذان ، بر پيامبر اكرم (ص) صلوات بفرستد. [كنز العمّال ، ج7 ، ص701] .

9. ثواب وآثار اجابت مؤذن

1. مورد شفاعت رسول الله

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا سَمِعْتُمْ الْمُوذِّنَ فَقُولُوا كمَا يقُولُ ثُمَّ صَلُّوا عَلَى فَمَنْ صَلَّى عَلَى صَلَاةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ

بِهَا عَشْراً ثُمَّ سَلُوا [لِی] الْوَسِیلَهَ فَإِنَّهَا مَنْزِلَهٌ فِی الْجَنَّهِ لَا تَنْبَغِی أَنْ تَکونَ [إِلَّا] لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ وَ أَنَا أَرْجُو أَنْ أَکونَ أَنَا هُوَ فَمَنْ سَأَلَ لِی الْوَسِیلَهَ حَلَّتْ لَهُ الشَّفَاعَهُ.

وَ عَنْهُ (ص) قَالَ : لَمَّا سُمِعَ بِلَالٌ یوذِّنُ وَ سَکتَ بَعْدَ فَرَاغِهِ مَنْ قَالَ مِثْلَ هَذَا بِیقِینٍ دَخَلَ الْجَنَّهَ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص61] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَجَابَ الْمُوذِّنَ کتِبَتْ لَهُ شَفَاعَتِی وَ کنْتُ لَهُ شَفِیعاً بَینَ یدَی اللَّهِ وَ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ الذُّنُوبَ سِرَّهَا وَ عَلَانِیتَهَا وَ کتَبَ لَهُ بِکلِّ رَکعَهٍ یصَلِّی مَعَ الْإِمَامِ فَضْلَ سِتِّمِائَهِ رَکعَهٍ وَ لَهُ بِکلِّ رَکعَهٍ مَدِینَهٌ فِی [الْجَنَّهِ] [جامع الأخبار ، ص68] .

2. افزایش رزق

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا قَالَ الْمُوذِّنُ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاهُ فَقَدْ وَجَبَ عَلَی النَّاسِ الصَّمْتُ وَ الْقِیامُ إِلَّا أَنْ لَا یکونَ لَهُمْ إِمَامٌ فَیقَدِّمُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص147] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ سَمِعَ الْأَذَانَ فَقَالَ : کمَا یقُولُ الْمُوذِّنُ زِیدَ فِی رِزْقِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص292] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِجَابَهُ الْمُوذِّنِ تَزِیدُ فِی الرِّزْقِ [مشکاه الأنوار ، ص128] .

عَنْ سُلَیمَانَ بْنِ مُقْبِلٍ الْمَدِینِی قَالَ : "قُلْتُ : لِأَبِی الْحَسَنِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ (ع) لِأَی عِلَّهٍ یسْتَحَبُّ لِلْإِنْسَانِ إِذَا سَمِعَ الْأَذَانَ أَنْ یقُولَ کمَایقُولُ الْمُوذِّنُ وَ إِنْ کانَ عَلَی الْبَوْلِ وَ الْغَائِطِ؟ فَقَالَ : لِأَنَّ ذَلِک یزِیدُ فِی الرِّزْقِ" [علل الشرائع ، ج1 ، ص284] .

حَمَاعَهٌ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنِ الْحُسَینِ بْنِ سَعِیدٍ عَنْ سُلَیمَانَ الْجَعْفَرِی قَالَ :

" سَمِعْتُهُ يقُولُ أَذِّنْ فِی بَیتِک فَإِنَّهُ یطْرُدُ الشَّیطَانَ وَ یسْتَحَبُّ مِنْ أَجْلِ الصِّبْیانِ" [کافی ، ج3 ، ص308] .

3. رفع فقر

قَالَ الْقُطْبُ الرَّاوَنْدِی فِی دَعَوَاتِهِ : "شَکا رَجُلٌ إِلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) الْفَقْرَ فَقَالَ : أَذِّنْ کلَّمَا سَمِعْتَ الْأَذَانَ کمَا یوذِّنُ الْمُوذِّنُ" [الدعوات راوندی ، ص116] .

4. دخول در بهشت بدون حساب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا سَمِعْتُمْ الْمُوذِّنَ فَقُولُوا : کمَا یقُولُ ثُمَّ صَلُّوا عَلَی فَمَنْ صَلَّی عَلَی صَلَاةً صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ بِهَا عَشْراً ثُمَّ سَلُوا [لِی] الْوَسِیلَةَ فَإِنَّهَا مَنْزِلَةٌ فِی الْجَنَّهِ لَا تَنْبَغِی أَنْ تَکونَ [إِلَّا] لِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ وَ أَنَا أَرْجُو أَنْ أَکونَ أَنَا هُوَ فَمَنْ سَأَلَ لِی الْوَسِیلَةَ حَلَّتْ لَهُ الشَّفَاعَةُ وَ عَنْهُ (ص) قَال : لَمَّا سُمِعَ بِلَالٌ یوذِّنُ وَ سَکتَ بَعْدَ فَرَاغِهِ مَنْ قَالَ مِثْلَ هَذَا بِیقِینٍ دَخَلَ الْجَنَّهَ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص61] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَجَابَ دَاعِی اللَّهِ اسْتَغْفَرَتْ لَهُ الْمَلَائِکهُ وَ یدْخُلُ الْجَنَّهَ بِغَیرِ حِسَابٍ [جامع الأخبار ، ص68] .

5. موجب سعادت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَمِعَ الْأَذَانَ فَأَجَابَ کانَ عِنْدَ اللَّهِ مِنَ السُّعَدَاءِ [جامع الأخبار ، ص68] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طُوبَی ! لِمَنْ أَجَابَ دَاعِی اللَّهِ وَ مَشَی إِلَی الْمَسْجِدِ [جامع الأخبار ، ص68] .

6. کفاره گناهان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِجَابَهُ الْمُوذِّنِ کفَّارَهُ الذُّنُوب [جامع الأخبار ، ص67] .

7. موجب نجات

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : يا عَلِی ! الْأذَانُ نُورٌ فَمَنْ أجَابَ نَجَا [جامع الأخبار ، ص67] .

8. سرمایه اخروی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَجَابَنِی فَقَدْ رَبِحَ [بحارالأنوار ،

ج81 ، ص153] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَإِنَّهُ يقُولُ : يا أُمَّهَ ! مُحَمَّدٍ اعْلَمُوا أَنِّی جَعَلْتُ أَمَانَهَ سَبْعِ سَمَاوَاتٍ وَ سَبْعِ أَرَضِينَ فِی أَعْنَاقِكمْ فَإِنْ شِئْتُمْ فَأَقْبِلُوا وَ إِنْ شِئْتُمْ فَأَدْبِرُوا فَمَنْ أَجَابَنِی فَقَدْ رَبِحَ وَ مَنْ لَمْ يجِبْنِی فَلَا يضُرُّنِی [جامع الأخبار ، ص67] .

9. هم نشینی با شهدا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَجَابَ الْمُوذِّنِينَ فَهُمْ وَ التَّائِبُونَ وَ الشُّهَدَاءُ فِی صَعِيدٍ وَاحِدٍ لَا يخَافُونَ إِذَا خَافَ النَّاسُ [جامع الأخبار ، ص68] .

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) قَالَ : "إذا نُودِی لِلصَّلاهِ الآْيه" (جمعه/9) إِنَّ مَنْ يسْتَمِعُ الْأَذَانَ وَ يجِيبُ فَلَا يسْمَعُ زَفِيرَ جَهَنَّمَ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص60] .

10. مورد استغفار ملائکه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَجَابَ دَاعِی اللَّهِ اسْتَغْفَرَتْ لَهُ الْمَلَائِكهُ وَ يدْخُلُ الْجَنَّهَ بِغَيرِ حِسَابٍ [جامع الأخبار ، ص68] .

11. مورد مغفرت خدا است

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَجَابَ الْمُوذِّنَ كتِبَتْ لَهُ شَفَاعَتِی وَ كنْتُ لَهُ شَفِيعاً بَينَ يدَی اللَّهِ وَ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ الذُّنُوبَ سِرَّهَا وَ عَلَانِيتَهَا وَ كتَبَ لَهُ بِكلِّ رَكعَهٍ يصَلِّی مَعَ الْإِمَامِ فَضْلَ سِتِّمِائَهِ رَكعَهٍ وَ لَهُ بِكلِّ رَكعَهٍ مَدِينَهٌ فِی [الْجَنَّهِ] [جامع الأخبار ، ص68] .

12. هم جوار رسول خدا در بهشت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَجَابَ الْمُوذِّنَ وَ أَجَابَ الْعُلَمَاءَ كانَ يوْمَ الْقِيامَهِ تَحْتَ لِوَائِی وَ يكونُ فِی الْجَنَّهِ فِی جِوَارِی وَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ سِتِّينَ شَهِيداً [جامع الأخبار ، ص68] .

13. مورد اشتیاق بهشت

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَنْ لَمْ يجِبْ دَاعِى اللّهِ فَلَيسَ لَهُ فِى الْإِسْلَامِ نَصِيبٌ وَ مَنْ أَجَابَ

اشْتَاقَتْ إِلَيهِ الْجَنَّه [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص55] .

10. آثار بی تفاوتی به اذان

1. مورد غضب رسول الله است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْأَذَانُ نُورٌ فَمَنْ أَجَابَ نَجَا وَ مَنْ عَجَزَ خَسَفَ وَ كُنْتُ لَهُ خَصْماً بَينَ يدَى اللَّهِ وَ مَنْ كُنْتُ لَهُ خَصْماً فَمَا أَسْوَأَ حَالَهُ [جامع الأخبار ، ص67] .

2. بی نصیبی از اسلام

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ لَمْ يجِبْ دَاعِى اللَّهِ فَلَيسَ لَهُ فِى الْإِسْلَامِ نَصِيبٌ [جامع الأخبار ، ص68] .

3. موجب جفا و نفاق و کفر است.

قال رسول الله (ص) : الجفا کلّ الجفاو الکفر و النّفاق من سمع منادی الیه ینادی بالصّلوه و یدعوا الی الفلاح فلایجیبه [کنز العمّال ، ج7 ، ح20999] .

4. عدم قبول نماز

قال رسول الله (ص) : من سمع النّداء فلم یأته فلا صلوه له الّا من عذر [کنز العمّال ، ج7 ، ح20993]

و فی حدیث : لم تقبل فیه الصّلوه الّتی صَلّی [کنز العمّال ، ج7 ، ح20994] .

11. آثار اذان در دنیا

1. مورد رفع سوء خلق

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا سَاءَ خُلُقُ أَحَدِكمْ مِنْ إِنْسَانٍ أَوْ دَابَّهٍ فَأَذِّنُوا فِى أُذُنِهِ الْأَذَانَ كلِّهُ [المحاسن ، ج2 ، ص466] .

برای شفا و دفع عقیم دفع و سوء خلق و جنّ زدگی :

شفا [وافی قدیم ، ج2 ، ص87] .

عَلِی بْنُ مَهْزِیارَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَاشِدٍ قَالَ : "حَدَّثَنِی هِشَامُ بْنُ إِبْرَاهِیمَ أَنَّهُ شَکا إِلَی أَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) سُقْمَهُ وَ أَنَّهُ لَا یولَدُ لَهُ وَلَدٌ فَأَمَرَهُ أَنْ یرْفَعَ صَوْتَهُ بِالْأَذَانِ فِی مَنْزِلِهِ قَال : فَفَعَلْتُ فَأَذْهَبَ اللَّهُ عَنِّی سُقْمِی وَ کثُرَ وَلَدِی" [کافی ، ج3 ، ص308] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِذَا سَاءَ خُلُقُ

أَحَدِكمْ مِنْ إِنْسَانٍ أَوْ دَابَّهٍ فَأَذِّنُوا فِی أُذُنِهِ الْأَذَانَ کلَّهُ [المحاسن ، ج2 ، ص466] .

جنّ زدگی [علل الشّرایع ، ص104] .

2. دوری شیطان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا أَذَّنَ الْمُوذِّنُ أَدْبَرَ الشَّیطَانُ وَ لَهُ ضُرَاطٌ [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص409] .

3. حفظ نوزاد

گفتن اذان در گوش نوزاد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ وُلِدَ لَهُ مَوْلُودٌ فَلْیوذِّنْ فِی أُذُنِهِ الْیمْنَی بِأَذَانِ الصَّلَاهِ وَ لْیقِمْ فِی الْیسْرَی فَإِنَّهَا عِصْمَهٌ مِنَ الشَّیطَانِ الرَّجِیمِ [کافی ، ج6 ، ص24] .

گفتن اذان در گوش نوزادعصمه من الشیطان الرجیم :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ وُلِدَ لَهُ مَوْلُودٌ فَلْیوذِّنْ فِی أُذُنِهِ الْیمْنَی بِأَذَانِ الصَّلَاهِ وَ لْیقِمْ فِی الْیسْرَی فَإِنَّهَا عِصْمَهٌ مِنَ الشَّیطَانِ الرَّجِیمِ [کافی ، ج6 ، ص24] .

4. رفع وحشت

الفلوات الموحشه : قال الشهید (قدس سره) فی الذکری : یستحب الأذان و الإقامه فی غیر الصلاه فی مواضع منها فی الفلوات الموحشه. [بحارالأنوار ، ج81 ، ص162] .

5. رفع اوهام

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلَیکمْ بِالدُّلْجَهِ فَإِنَّ الْأَرْضَ تُطْوَی بِاللَّیلِ فَإِذَا تَغَوَّلَتْ لَکمُ الْغِیلَانُ فَنَادُوا بِالْأَذَانِ [المحاسن ، ج1 ، ص48] .

6. رفع مرض و خطر

الشَّيخُ يحْيى بْنُ سَعِيدٍ فِى جَامِعِ الشَّرَائِع رُوِى" أنَّ رَفْعَ الصَّوْتِ بِالْأذَانِ فِى الْمَنْزِلِ ينْفِى الْأمْرَاضَ وَ ينْمِى الْوَلَدَ" [بحارالأنوار ، ج81 ، ص171] .

اذا أذّن مؤذّن فى قريه اَمَنَها الله من عذاب ذلک اليوم [كنز العمّال ، ج7 ، ص681] .

اذان ، صفحه 8

7. وسيله فرزنددار شدن

امام رضا (ع) به كسى كه از بى فرزندى و مريضى ناله داشت فرمود : ...

عَلِى بْنُ

مَهْزِيارَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَاشِدٍ قَالَ : "حَدَّثَنِی هِشَامُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَنَّهُ شَكا إِلَى أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) سُقْمَهُ وَ أَنَّهُ لَا يولَدُ لَهُ وَلَدٌ فَأَمَرَهُ أَنْ يرْفَعَ صَوْتَهُ بِالْأَذَانِ فِی مَنْزِلِهِ قَالَ : فَفَعَلْتُ فَأَذْهَبَ اللَّهُ عَنِّی سُقْمِی وَ كثُرَ وَلَدِی" [كافی ، ج3 ، ص308] .

8. آرام بخش بودن اذان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرِحْنَا يا بِلَالُ [مفتاح الفلاح ، ص182] .

12. پاداش مؤذن

1. محبوبیت در دل مؤمنین

2. هیبت در دل منافق

3. اجابت دعا

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ سَجَدَ بَينَ الْأَذَانِ وَ الْإِقَامَهِ فَقَالَ فِی سُجُودِهِ سَجَدْتُ لَک خَاضِعاً خَاشِعاً ذَلِيلًا يقُولُ اللَّهُ : مَلَائِكتِی! وَ عِزَّتِی وَجَلَالِی لَأَجْعَلَنَّ مَحَبَّتَهُ فِی قُلُوبِ عِبَادِی الْمُومِنِينَ وَ هَيبَتَهُ فِی قُلُوبِ الْمُنَافِقِينَ [فلاح السائل ، ص152] .

4. غفران ذنوب

لا يردّ الدّعاء بين الأذان و الاقامه. [سنن ابی داوود ، ج1 ، ص144] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَذَّنَ فِی سَبِيلِ اللَّهِ صَلَاةً وَاحِدَةً إِيمَاناً وَ احْتِسَاباً وَ تَقَرُّباً إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا سَلَفَ مِنْ ذُنُوبِهِ وَ مَنَّ عَلَيهِ بِالْعِصْمَهِ فِيمَا بَقِی مِنْ عُمُرِهِ وَ جَمَعَ بَينَهُ وَ بَينَ الشُّهَدَاءِ فِی الْجَنَّهِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص292] .

5. با شهدا در بهشت است.

6. مورد درود ملائکه است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صَلَّى عَلَيهِ تِسْعُونَ أَلْفَ مَلَک وَ اسْتَغْفَرُوا لَهُ وَ كانَ يوْمَ الْقِيامَهِ فِی ظِلِّ الْعَرْشِ حَتَّى يفْرُغَ اللَّهُ مِنْ حِسَابِ الْخَلَائِقِ وَ يكتُبُ

ثَوَابَ قَوْلِهِ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّهِ أَرْبَعُونَ أَلْفَ مَلَک [أمالى صدوق ، ص433] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أَبَاذَرٍّ! إِذَا كانَ الْعَبْدُ فِى

أَرْضٍ قِی بِعْنِی قَفْرَاءَ فَتَوَضَّأَ أَوْ تَیمَّمَ ثُمَّ أَذَّنَ وَ أَقَامَ وَ صَلَّی أَمَرَ اللَّهُ الْمَلَائِکهَ فَصَفُّوا خَلْفَهُ صَفّاً لَا یرَی طَرَفَاهُ یرْکعُونَ لِرُکوعِهِ وَ یسْجُدُونَ بِسُجُودِهِ وَ یومِّنُونَ عَلَی دُعَائِهِ [أمالی طوسی ، ص535] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا أَذَّنْتَ وَ أَقَمْتَ صَلَّی خَلْفَک صَفَّانِ مِنَ الْمَلَائِکهِ وَ إِذَا أَقَمْتَ صَلَّی خَلْفَک صَفٌّ مِنَ الْمَلَائِکهِ [کافی ، ج3 ، ص303] .

7. پاداش بر حسب روز وسال

1. یک بار = مغفرت گذشته

(و در آینده راه را گم نمی کند)

2. یک سال = مغفرت تمام گذشته

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَذَّنَ سَنَةً وَاحِدَةً بَعَثَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ قَدْ غُفِرَتْ ذُنُوبُهُ کلُّهَا بَالِغَةً مَا بَلَغَتْ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص292] .

3. 9سال = امنیت در قیامت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثَةٌ لَا یکتَرِثُونَ لِلْحِسَابِ وَ لَا تُفْزِعُهُمُ الصَّیحَةُ وَ لَا یحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَکبَرُ حَامِلُ الْقُرْآنِ الْمُودِّی إِلَی اللَّهِ بِمَا فِیهِ یقْدَمُ عَلَی اللَّهِ سَیداً شَرِیفاً وَ مُوذِّنٌ أَذَّنَ تِسْعَ سِنِینَ لَا یأْخُذُ عَلَی أَذَانِهِ طَمَعاً [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص51] .

4. 10سال = با ابراهیم (ع) محشور می شود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَذَّنَ عَشْرَ سِنِینَ أَسْکنَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مَعَ إِبْرَاهِیمَ الْخَلِیلِ (ع) فِی قُبَّتِهِ أَوْ فِی دَرَجَتِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص292] .

5. 12سال = برای هربار اذان 60حسنه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَذَّنَ اثْنَتَی عَشْرَةَ سَنَةً وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّهُ وَ کتِبَ لَهُ بِتَأْذِینِهِ فِی کلِّ مَرَّهٍ سِتُّونَ حَسَنَةً وَ بِکلِّ إِقَامَهٍ ثَلَاثُونَ حَسَنَةً [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص20] .

6. 20سال =

نور در قیامت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَذَّنَ عِشْرِينَ عَاماً بَعَثَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ لَهُ مِنَ النُّورِ مِثْلُ زِنَهِ السَّمَاءِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص292] .

7. 40سال = پاداش 40صدیق که عمل مقبول دارد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَذَّنَ أَرْبَعِينَ عَاماً مُحْتَسِباً بَعَثَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ لَهُ عَمَلُ أَرْبَعِينَ صِدِّيقاً عَمَلًا مَبْرُوراً مُتَقَبَّلاً [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص292] .

در روایاتی پاداش بر اساس : دید چشم ، نفوذ صوت. [سنن نسائی ج2 ، ص13] .

به تعداد شنونده حسنه دارد. به مقدار حسنات نماز گزارانی که به خاطر اذان او به مسجد می آیند.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ أَذَّنَ عَشَرَ سِنِينَ مُحْتَسِباً يغْفِرُ اللَّهُ لَهُ مَدَّ بَصَرِهِ وَ صَوْتِهِ فِی السَّمَاءِ وَ يصَدِّقُهُ كلُّ رَطْبٍ وَ يابِسٍ سَمِعَهُ وَ لَهُ مِنْ كلِّ مَنْ يصَلِّی مَعَهُ فِی مَسْجِدِهِ سَهْمٌ وَ لَهُ مِنْ كلِّ مَنْ يصَلِّی بِصَوْتِهِ حَسَنَهٌ [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص284] .

13. حقیقت و حکمت در اذان

1. زمینه ساز توجه بیشتر به خدا

گفتن اذان و اقامه نیز از کارهای پیش از نماز و زمینه ساز توجّه بیشتر به خداوند در نماز است.

2. در بردارنده اساسی ترین پایه های اعتقادی

اذان ، شعاری است سکوت شکن ، موزون ، کوتاه ، پرمحتوا و سازنده که دربردارنده اساسی ترین پایه های اعتقادی و جهت گیری عملی مسلمان است.

3. اعلام موجودیت اسلام

اذان ، معرفی عقاید و اعمال مسلمانان و فریاد علیه معبودهای خیالی است.

4. اعلام مواضع فکری مسلمین

اذان ، نشانه باز بودن فضای تبلیغات و اعلام مواضع فکری مسلمین به صورت روشن و صریح است.

5. صدایی در آسمانها

اذان

، تنها صدایی است که به آسمانیان می رسد. [کنز العمّال ، ج7 ، ص689] .

6. عامل بیداری از غفلت

این شعار توحیدی ، اوّلین جملاتی است که در گوش نوزاد خوانده می شود و نخستین درس های خدایی را به او منتقل می سازد و برای بزرگان نیز ، همواره عامل هوشیاری و بیداری از غفلت است.

7. عامل فرار شیطان

اذان ، صدایی است که شیطان ها را به فرار و دلهره وامی دارد. [کنز العمّال ، ج7 ، ص692] .

14. اذان بلال

1. اولین اذان گوی اسلام

بلال ، اوّلین کسی است که در اسلام اذان گفت. [سفینه البحار ، ج1 ، کلمه بلل] .

2. علل انتخاب بلال

1. شخصیت دادن به برده ها

شخصیت و عظمت دادن به برده ها ، چرا که بلال برده ای بود که سخنگوی اسلام و منادی امت شد.

2. شخصیت دادن به سیاه پوست

شخصیت دادن به سیاه پوست و این که رنگ چهره ملاک نیست.

3. تحقیر متکبران

تحقیر متکبرانی که روزی بر بلال آقایی می کردند و فخر می فروختند و حتّی او را مسخره می کردند. [بحار الأنوار ، ج21 ، ص133] .

4. ایمان و تقوا ولیاقت

کمبودهای ظاهری را جبران می کند. بلال با آن که به جای "شین" ، "سین" تلفّظ می کرد و این نقص زبانی را داشت ، ولی اسلام ، به کمال معنوی و زیبایی باطنی او بیشتر بها داد.

3. ایمان در آغاز بعثت

او در آغاز بعثت پیامبر (ص) به وی ایمان آورد و در راه ایمانش ، متحمّل شدیدترین شکنجه ها بر ریگزارهای تفتیده حجاز شد و همچنان ندایاَحَد ، اَحَدرا بر زبان داشت.

4. اذان در بالای کعبه

روز فتح مکه نیز ، هنگام ظهر ، به

فرمان پیامبر (ص) بالای کعبه رفت و اذان گفت و بت ها را فرو ریخت. [بحار الأنوار ، ج21 ، ص118] .

5. شرکت در جنگ های بدر ، احد ، خندق

بلال در جنگ های بدر ، اُحد و خندق شرکت داشت.

6. اذان برای حضرت زهرا (س)

بعد از رسول خدا (ص) برای دیگران اذان نگفت. یک بار برای حضرت زهرا (س) که دل تنگ زمان پدر شده بود ، اذان گفت ، آن گاه هم در نیمه اذان مردم و حضرت زهرا (س) گریه سر دادند. [سفینه البحار] .

این برخورد بلال ، در این مسیر بود که اذان را هم در راه حقّ و در روزگار پیشوای شایسته سر دهد.

روزی عمر به بلال گفت : ابوبکر که تو را خرید و از بردگی آزاد کرد ، چرا برای نمازگزاران او اذان نمی گویی؟

گفت : اگر برای رضای خدا آزادم کرد که طلبی ندارد ، ولی اگر هدف دیگری داشته من حاضرم باز برده او باشم ، ولی هرگز برای کسی که پیامبر (ص) ، خلافت او را نگفته است ، اذان نگویم. [سفینه البحار ، ج1 ، کلمه بلل] .

بلال حاضر نبود حتّی اذانش که یک شعار دینی است ، در مسیر تقویت نظامی باشد که قبولش ندارد.

7. خزانه دار بیت المال

بلال ، آن غلام حبشی در سایه ایمان ، به مقامی می رسد که سخن گوی نهضت رسول (ص) می شود و خزانه دار بیت المال. [لغت نامه دهخدا ، بلال] .

راستی؛ اگر هنگام اذان ، دانشجویانِ سراسر اروپا و آمریکا و... اذان بگویند ، مردم دنیا را به فکر وانمی دارند؟

در اینجا یادی از

مرحوم شهید نوّاب صفوی کنیم که به یارانش گفته بود هنگام ظهر و مغرب ، هر جا بودید ، با فریاد بلند ، اذان بگویید. همین اذان ها بود که وحشتی در دل نظام طاغوت افکنده بود. این ، گوشه ای از معنای آن حدیث است که می فرماید : با صدای اذان ، شیطان عصبانی می شود و می گریزد. [کنز العمّال ، ج7 ، ص692] .

بی جهت نیست که گلادستون (سیاستمدار انگلیسی) در پارلمان گفته بود : تا نام محمّد (ص) بر فراز مأذنه ها بلند است و تا کعبه برپا و قرآن راهنمای مسلمانان است ، امکان ندارد پایه های سیاست ما در سرزمین های اسلامی استوار و برقرار گردد. [تفسیر نمونه ، ج4 ، ص438 (ذیل آیه 58 سوره مائده)] .

به خاطر محتوای غنیّ و ابعاد سازنده اذان است که دستور اکید داده شده در مطلع نماز ، این شعار توحیدی خوانده شود.

15. اقامه

1. شرط وضو در اقامه

عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیرٍ عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلَبِی قَالَ : "لَا بَأْسَ أَنْ یوذِّنَ الرَّجُلُ مِنْ غَیرِ وُضُوءٍ وَ لَا یقِیمُ إِلَّا وَ هُوَ عَلَی وُضُوءٍ" [کافی ، ج3 ، ص304] .

2. شرط قبله در اقامه

الصَّدُوقُ فِی الْمُقْنِعِ : "وَ لَا بَأْسَ أَنْ تُوذِّنَ وَ أَنْتَ عَلَی غَیرِ وُضُوءٍ وَ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَهِ وَ مُسْتَدْبِرَهَا وَ ذَاهِباً وَ جَائِیاً وَ قَائِماً وَ قَاعِداً وَ تَتَکلَّمَ فِیأَذَانِک إِنْ شِئْتَ وَ لَکنْ إِذَا أَقَمْتَ فَعَلَی وُضُوءٍ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَهِ وَ إِنْ کنْتَ إِمَاماً فَلَا تُوذِّنْ إِلَّا مِنْ قِیامٍ" [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص33] .

3. شرط قیام در اقامه

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) یوذِّنُ

الرَّجُلُ وَ هُوَ قَاعِدٌ؟ قَالَ : نَعَمْ وَ لَا يقِيمُ إِلَّا وَ هُوَ قَائِمٌ" [تهذيب الأحكام ، ج2 ، ص56] .

اسرع بها من غير تأنٍّ [مستدرک ، ج4 ، ص45] .

4. شرط سکوت در اقامه

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا قَالَ الْمُوذِّنُ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاهُ فَقَدْ وَجَبَ (مستحبّ مؤکدٍ) عَلَى النَّاسِ الصَّمْتُ وَ الْقِيامُ إِلَّا أَنْ لَا يكونَ لَهُمْ إِمَامٌ فَيقَدِّمُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص145] .

5. معنی قد قامت الصلاه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَعْنَى قَدْ قَامَتِ الصَّلَاهُ فِي الْإِقَامَهِ أَي حَانَ وَقْتُ الزِّيارَهِ وَ الْمُنَاجَاهِ وَ قَضَاءِ الْحَوَائِجِ وَ دَرْكِ الْمُنَى وَ الْوُصُولِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ إِلَى كرَامَتِهِ وَ غُفْرَانِهِ وَ عَفْوِهِ وَ رِضْوَانِهِ [معانى الأخبار ، ص40] .

6. پاداش اقامه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يكتَبُ لِلْمُوذِّنِ عِنْدَ أَذَانِهِ أَرْبَعُونَ وَ مِائَهُ حَسَنَهٍ وَ عِنْدَ الْإِقَامَهِ عِشْرُونَ وَ مِائَهُ حَسَنَهٍ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص20] .

7. شرط معیت اقامه با اذان

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ صَلَّى بِأَذَانٍ وَ إِقَامَهٍ صَلَّى خَلْفَهُ صَفَّانِ مِنَ الْمَلَائِكهِ وَ مَنْ صَلَّى بِإِقَامَهٍ بِغَيرِ أَذَانٍ صَلَّى خَلْفَهُ صَفٌّ وَاحِدٌ مِنَ الْمَلَائِكهِ قُلْتُ لَهُ وَ كمْ مِقْدَارُ كلِّ صَفٍّ فَقَالَ : أَقَلُّهُ مَا بَينَ الْمَشْرِقِ إِلَى الْمَغْرِبِ وَ أَكثَرُهُ مَا بَينَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ [ثواب الأعمال ، ص33] .

1. اراده

سؤال : چگونه اراده خود را تقویت کنیم؟

پاسخ : 1 از کم شروع کنیم مثلاً تصمیم بگیریم یک روز عملی را انجام ندهیم یا فلان عمل را انجام دهیم ، بعد تصمیم بگیریم 2 روز و به تدریج این عمل را توسعه دهیم.

2. رفاقت با

انسانهای با اراده

با افرادی که اراده قوی دارند ، رفیق شویم

3. تذکر

آثار و برکات و خیرات کار مورد ارادهٔ را به خود یادآوری کنیم.تَتَجافی جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضاجِعِ یدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفاً وَ طَمَعاً وَ مِمّا رَزَقْناهُمْ ینْفِقُونَ [سجده/16] .

فَلا تَعْلَمُ نَفْسٌ ما أُخْفِی لَهُمْ مِنْ قُرَّهِ أَعْینٍ جَزاءً بِما کانُوا یعْمَلُون [سجده/17] .

فکر پاداش های زیاد ، اراده عمل را در انسان زیاد می کند.

4. یاد خدا

به یاد این بیفتیم که در محضر خداوند متعال قرار داریم.

5. یاد معاد

به یاد معاد و این که این حرکت مکشوف خواهد شد.

وَ إِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ [تکویر/10] .

یا وَیلَتَنا ما لِهذَا الْکتابِ لا یغادِرُ صَغیرَهً وَ لا کبیرَهً إِلاّ أَحْصاها [کهف/49] .

یوْمَ تُبْلَی السَّرائِرُ [طارق/9] .

6. توجه به اینکه اعمال ما بر حضرت حجت عرضه می شو.د

توجه به این که این عمل را حضرت مهدی (ع) در همین هفته می بیند.

7. توجه به محرومیت از برکات

توجه به این که اگر اراده نداشته باشیم ، از برکاتی محروم خواهیم شد.

8. توجه به آنی بودن لذات و باقی بودن حسرتها

توجه به این که لذت لغزش ها آنی و حسرتش باقی است.

9. روزه - ورزش - تلاوت قرآن

سرگرمی های سالم هر کدام می تواند در تقویت اراده مؤثّر باشد.

1. اربعین

1. اربعین حسینی

قال أمیر المؤمنین (ع) : لِجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِی : یا جَابِرُ! قِوَامُ الدِّینِ وَ الدُّنْیا بِأَرْبَعَهٍ عَالِمٍ مُسْتَعْمِلٍ عِلْمَهُ وَ جَاهِلٍ لَا یسْتَنْکفُ أَنْ یتَعَلَّمَ وَ جَوَادٍ لَا یبْخَلُ بِمَعْرُوفِهِ وَ فَقِیرٍ لَا یبِیعُ آخِرَتَهُ بِدُنْیاهُ فَإِذَا ضَیعَ الْعَالِمُ عِلْمَهُ اسْتَنْکفَ الْجَاهِلُ أَنْ یتَعَلَّمَ وَ إِذَا بَخِلَ الْغَنِی بِمَعْرُوفِهِ بَاعَ الْفَقِیرُ آخِرَتَهُ بِدُنْیاهُ یا جَابِرُ مَنْ کثُرَتْ

نِعَمُ اللَّهِ عَلَيهِ كثُرَتْ حَوَائِجُ النَّاسِ إِلَيهِ فَمَنْ قَامَ لِلَّهِ فِيهَا بِمَا يجِبُ فِيهَا عَرَّضَهَا لِلدَّوَامِ وَ الْبَقَاءِ وَ مَنْ لَمْ يقُمْ فِيهَا بِمَا يجِبُ عَرَّضَهَا لِلزَّوَالِ وَ الْفَنَاءِ [نهج البلاغه ، حکمت 372] .

2. زیارت اربعین

قال رسول الله (ص) : إِنَّ صَبْرَ الْمُسْلِمِ فِی بَعْضِ مَوَاطِنِ الْجِهَادِ یوْماً وَاحِداً خَیرٌ لَهُ مِنْ عِبَادَهِ أَرْبَعِینَ سَنَهً [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص21] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إذا قام قائمنا أذهب الله عز و جل عن شیعتنا العاهه و جعل قلوبهم کزبر الحدید و جعل قوه الرجل منهم قوه أربعین رجلا و یکونون حکام الأرض و سنامها [خصال صدوق ، ج2 ، ص541] .

قَالَ أَبو مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ الْعَسْکرِی (ع) : عَلَامَاتُ الْمُومِنِ خَمْسٌ صَلَاهُ الْخَمْسِینَ وَ زِیارَهُ الْأَرْبَعِینَ وَ التَّخَتُّمُ فِی الْیمِینِ وَ تَعْفِیرُ الْجَبِینِ وَ الْجَهْرُ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص52] .

1. درس های زیارت اربعین

یک جمله از زیارت اربعین نقل از مفاتیح : قال الصادق (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّی أَشْهَدُ أَنَّهُ وَلِیک وَ ابْنُ وَلِیک وَ صَفِیک وَ ابْنُ صَفِیک الْفَائِزُ بِکرَامَتِک أَکرَمْتَهُ بِالشَّهَادَهِ وَ حَبَوْتَهُ بِالسَّعَادَهِ وَ اجْتَبَیتَهُ بِطِیبِ الْوِلَادَهِ وَ جَعَلْتَهُ سَیداً مِنَ السَّادَهِ وَ قَائِداً مِنَ الْقَادَهِ وَ ذَائِداً مِنَ الذَّادَهِ وَ أَعْطَیتَهُ مَوَارِیثَ الْأَنْبِیاءِ وَ جَعَلْتَهُ حُجَّهً عَلَی خَلْقِک مِنَ الْأَوْصِیاءِ فَأَعْذَرَ فِی الدُّعَاءِ وَ مَنَحَ النُّصْحَ وَ بَذَلَ مُهْجَتَهُ فِیک لِیسْتَنْقِذَ عِبَادَک مِنَ الْجَهَالَهِ وَ حَیرَهِ الضَّلَالَهِ وَ قَدْ تَوَازَرَ عَلَیهِ مَنْ غَرَّتْهُ الدُّنْیا وَ بَاعَ حَظَّهُ بِالْأَرْذَلِ الْأَدْنَی وَ شَرَی آخِرَتَهُ بِالثَّمَنِ الْأَوْکسِ وَ تَغَطْرَسَ وَ تَرَدَّی فِی هَوَاهُ وَ أَسْخَطَ نَبِیک وَ أَطَاعَ

مِنْ عِبَادِک أَهْلَ الشِّقَاقِ وَ النِّفَاقِ وَ حَمَلَةَ الْأَوْزَارِ الْمُسْتَوْجِبِينَ النَّارَ فَجَاهَدَهُمْ فِيک صَابِراً مُحْتَسِباً حَتَّى سُفِک فِی طَاعَتِک دَمُهُ

السَّلَامُ عَلَى وَلِی اللَّهِ وَ حَبِيبِهِ

السَّلَامُ عَلَى خَلِيلِ اللَّهِ وَ نَجِيبِهِ

السَّلَامُ عَلَى صَفِی اللَّهِ وَ ابْنِ صَفِيهِ

السَّلَامُ عَلَى أَسِيرِ الْكُرُبَاتِ وَ قَتِيلِ الْعَبَرَاتِ

وَ مَنَحَ النُّصْحَ وَ بَذَلَ مُهْجَتَهُ فِيک لِيسْتَنْقِذَ عِبَادَک مِنَ الْجَهَالَةِ وَ حَيرَةِ الضَّلَالَةِ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص113] .

2. علت شهادت امام (ع)

قال الصادق (ع) : وَ قَدْ تَوَازَرَ عَلَيهِ فِی غَيرِ طَاعَتِک مِنْ خَلْقِک مَنْ غَرَّتْهُ الدُّنْيا وَ بَاعَ آخِرَتَهُ بِالثَّمَنِ الْأَوْكسِ وَ أَسْخَطَک وَ أَسْخَطَ رَسُولَک وَ أَطَاعَ مِنْ عِبَادِک أَهْلَ الشِّقَاقِ وَ النِّفَاقِ وَ حَمَلَةَ الْأَوْزَارِ وَ الْمُسْتَوْجِبِينَ النَّارَ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص59] .

3. وظيفه ها

قال الصادق (ع) : لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ظَلَمَک وَ لَعَنَ اللَّهُ أُمَّةً سَمِعَتْ بِذَلِک فَرَضِيتْ بِهِ

وَ أَشْهَدُ أَنِّی بِكمْ مُومِنٌ وَ بِإِيابِكمْ مُوقِنٌ بِشَرَائِعِ دِينِی وَ خَوَاتِيمِ عَمَلِی وَ قَلْبِی لِقَلْبِكمْ سِلْمٌ وَ أَمْرِی لِأَمْرِكمْ مُتَّبِعٌ وَ نُصْرَتِی لَكمْ مُعَدَّهٌ حَتَّى يأْذَنَ اللَّهُ لَكمْ فَمَعَكمْ مَعَكمْ لَا مَعَ عَدُوِّكمْ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيكمْ وَ عَلَى أَرْوَاحِكمْ وَ أَجْسَادِكمْ وَ شَاهِدِكمْ وَ غَائِبِكمْ وَ ظَاهِرِكمْ وَ بَاطِنِكمْ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص113] .

3. اربعين حديث

قال الصادق (ع) : مَنْ حَفِظَ مِنْ شِيعَتِنَا أَرْبَعِينَ حَدِيثاً بَعَثَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ الْقِيامَهِ فَقِيهاً عَالِماً وَ لَمْ يعَذِّبْهُ [أمالى صدوق ، ص306] .

قال رسول الله (ص): مَنْ حَفِظَ مِنْ أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثاً مِمَّا يحْتَاجُونَ إِلَيهِ مِنْ أَمْرِ دِينِهِمْ بَعَثَهُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ فَقِيهاً عَالِماً [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص94] .

قال الصادق (ع)

: مَنْ حَفِظَ عَنَّا أَرْبَعِينَ حَدِيثاً مِنْ أَحَادِيثِنَا فِی الْحَلَالِ وَ الْحَرَامِ بَعَثَهُ اللَّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ فَقِیهاً عَالِماً وَ لَمْ یعَذِّبْهُ [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص95] .

2. در کتاب ذریعه می خوانیم که حدیثمَنْ حَفِظَ مِنْ أُمَّتِی أَرْبَعِینَ حَدِیثاًرا شیعه و سنی مستفیضه می دانند لذا حاج آغا بزرگ تهرانی نام 77 کتاب را به عنوان اربعون حدیث در ج1 الذریعه و نام 5 کتاب را به نام چهل حدیث در ج5 الذریعه آورده است که موضوعات این چهل حدیث گاهی یک مسئله است؛ نظیر چهل حدیث در مسح پا ، چهل حدیث در متعه ، چهل حدیث در فضایل ، چهل حدیث در اخبار ، و گاه هر حدیثی در یک مسئله است.

4. اربعین در مسائل اجتماعی

1. قال الباقر (ع) : حَدُّ الْجِوَارِ أَرْبَعُونَ دَاراً مِنْ کلِّ جَانِبٍ مِنْ بَینِ یدَیهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ وَ عَنْ یمِینِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ [کافی ، ج2 ، ص669] .

2. غیبت مومن تا 40 روز مانع قبولی اعمال می شود.

قال رسول الله (ص) : مَنِ اغْتَابَ مُسْلِماً أَوْ مُسْلِمَهً لَمْ یقْبَلِ اللَّهُ تَعَالَی صَلَاتَهُ وَ لَا صِیامَهُ أَرْبَعِینَ یوْماً وَ لَیلَهً إِلَّا أَنْ یغْفِرَ لَهُ صَاحِبُهُ [جامع الأخبار ، ص146] .

3.عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ : دَخَلْتُ عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَقَالَ لِی : " مَنْ صَحِبَکَ" فَقُلْتُ لَهُ : رَجُلٌ مِنْ إِخْوَانِی. قَالَ : " فَمَا فَعَلَ". قُلْتُ : مُنْذُ دَخَلْتُ لَمْ أَعْرِفْ مَکانَهُ. فَقَالَ لِی : "أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ مَنْ صَحِبَ مُومِناً أَرْبَعِینَ خُطْوَهً سَأَلَهُ اَللَّهُ عَنْهُ یوْمَ الْقِیامَهِ" [أمالی طوسی ، ج14 ، ص413] .

4.

حضرت امیر (ع) : " اگر چهل یار داشتم حقم را گرفته و جهاد می کردم". [نورالثقلین ، ج2 ، ص73]

5.امام زمان (ع) در قیافه مردی چهل ساله ظهور می کند.

6. خواندن چهل مرتبه سوره حمد بر مریض. [سفینه ، (حمی)]

7. امام سجاد (ع) : چهل مرتبه به حج رفت ، بدون این که به ناقه اش شلاق بزند.قال الصادق (ع) : حَجَّ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) عَلَی نَاقَهٍ لَهُ أَرْبَعِینَ حَجَّهً فَمَا قَرَعَهَا بِسَوْط [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص293] .

8. رسول خدا (ص) بر سر جنازه فاطمه بنت اسد چهل مرتبه تکبیر گفت.عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : أَنَّ النَّبِی (ص) صَلَّی عَلَی فَاطِمَهَ بِنْتِ أَسَدٍ أُمِّ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) صَلَاهً لَمْ یصَلِّ عَلَی أَحَدٍ قَبْلَهَا مِثْلَ تِلْک الصَّلَاهِ ثُمَّ کَبَّرَ عَلَیهَا أَرْبَعِینَ تَکبِیرَهً. [وسائل الشیعه ، ج3 ، ص82] .

9. کسی که سوگند دروغ یاد کند تا چهل روز منتظر قهر الهی باشد. قال الصادق (ع) : الیمین الغموس ینتظر بها أربعین یوما [ثواب الأعمال ، ص226] .

11. ابن عساکر کتابی نوشت به نام اربعین از چهل شهر از چهل شیخ

11. اگر چهل نفر بر مرده ای شهادت به خوبی دادند خداوند گواهی چهل نفر را می پذیرد و به علم خود با او رفتار نمی کند. قال الصادق (ع) : إِذَا حَضَرَ الْمَیتَ أَرْبَعُونَ رَجُلًا فَقَالُوا اللَّهُمَّ إِنَّا لَا نَعْلَمُ مِنْهُ إِلَّا خَیراً قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ قَدْ قَبِلْتُ شَهَادَتَکمْ وَ غَفَرْتُ لَهُ مَا عَلِمْتُ مِمَّا لَا تَعْلَمُونَ [کافی ، ج3 ، ص254] .

12. حریم مسجد چهل ذراع است. قال رسول الله

(ص) : أَنَّ حَرِيمَ الْمَسْجِدِ أَرْبَعُونَ ذِرَاعاً مِنْ كلِّ نَاحِيهٍ [من لا يحضره الفقيه ، ج3 ، ص102] .

13. حريم چاه چهل ذراع است.قَضَى رَسُولُ ا للَّهِ (ص) أَنَّ الْبِئْرَ حَرِيمُهَا أَرْبَعُونَ ذِرَاعاً لَا يحْفَرُ إِلَى جَنْبِهَا بِئْرٌ أُخْرَى لِمَعْطَنٍ أَوْ غَنَمٍ [من لا يحضره الفقيه ، ج3 ، ص238] .

5. اربعين در مسائل اخروى

1. قال الصادق (ع) : إِنَّ فُقَرَاءَ الْمُسْلِمِينَ يتَقَلَّبُونَ فِى رِياضِ الْجَنَّهِ قَبْلَ أَغْنِيائِهِمْ بِأَرْبَعِينَ خَرِيفاً [كافى ، ج2 ، ص260] .

2. قال رسول الله (ص) : يا عَلِى مَنْ حَفِظَ مِنْ أُمَّتِى أَرْبَعِينَ حَدِيثاً يطْلُبُ بِذَلِک وَجْهَ اللَّهِ وَ الدَّارَ الآخِرَهَ حَشَرَهُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ مَعَ النَّبِيينَ وَ الصِّدِّيقِينَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ وَ حَسُنَ أُولَئِک رَفِيقاً [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص95] .

3. قال رسول الله (ص) : مَنْ حَفِظَ مِنْ أُمَّتِى أَرْبَعِينَ حَدِيثاً ينْتَفِعُونَ بِهَا بَعَثَهُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ فَقِيهاً عَالِماً [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص93] .

6. اربعين در مسائل عبادى

1. نماز كسى كه شراب بخورد تا چهل روز قبول نيست.قال الصادق (ع) : مَنْ شَرِبَ مُسْكراً لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ صَلَاتُهُ أَرْبَعِينَ يوْماً [كافى ، ج6 ، ص400] .

2. قال رسول الله (ص) : يا عَلِى شَارِبُ الْخَمْرِ لَا يقْبَلُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ صَلَاتَهُ أَرْبَعِينَ يوْماً فَإِنْ مَاتَ فِى الْأَرْبَعِينَ مَاتَ كافِراً [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص352] .

3. قال الصادق (ع) : مَنْ قَدَّمَ أَرْبَعِينَ مِنَ الْمُومِنِينَ ثُمَّ دَعَا اسْتُجِيبَ لَهُ [كافى ، ج2 ، ص509] .

4."وَ إِذْ واعَدْنا مُوسى أَرْبَعِينَ لَيلَهً [بقره/51] .

5. دعاى

چهل نفر یا چهار نفر هر کدام ده مرتبه یا یک نفر چهل مرتبه. قال الصادق (ع) : مَنْ قَدَّمَ أَرْبَعِينَ مِنَ الْمُومِنِينَ ثُمَّ دَعَا اسْتُجِيبَ لَهُ [کافی ، ج2 ، ص509] .

6. قال رسول الله (ص) : من أخلص لله أربعين يوما فجر الله ينابيع الحكمه من قلبه على لسانه [بحار الأنوار ، ج67 ، ص249] .

7. قال الباقر (ع) : مَا أَخْلَصَ الْعَبْدُ الْإِيمَانَ بِاللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَرْبَعِينَ يوْماً أَوْ قَالَ مَا أَجْمَلَ عَبْدٌ ذِكرَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَرْبَعِينَ يوْماً إِلَّا زَهَّدَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِی الدُّنْيا وَ بَصَّرَهُ دَاءَهَا وَ دَوَاءَهَا فَأَثْبَتَ الْحِكمَهَ فِی قَلْبِهِ وَ أَنْطَقَ بِهَا لِسَانَهُ [کافی ، ج2 ، ص16] .

8. قال الصادق (ع) : إِذَا مَاتَ الْمُومِنُ فَحَضَرَ جَنَازَتَهُ أَرْبَعُونَ رَجُلًا مِنَ الْمُومِنِينَ وَ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنَّا لَا نَعْلَمُ مِنْهُ إِلَّا خَيراً وَ أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنَّا قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی قَدْ أَجَزْتُ شَهَادَاتِكمْ وَ غَفَرْتُ لَهُ مَا عَلِمْتُ مِمَّا لَا تَعْلَمُونَ [من لا يحضره الفقيه ، ج1 ، ص165] .

9. قال الصادق (ع) : مَنْ أَخَذَ بِجَوَانِبِ السَّرِيرِ الْأَرْبَعَهِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ أَرْبَعِينَ كبِيرَهً [کافی ، ج3 ، ص174] .

10. دعای چهل شب مستجاب است. [کافی ، ج2 ، ص489]

11. کسی که قبل از خود به چهل نفر دعا کند مستجاب است. [کافی ، ج2 ، ص489]

12. اخلاص چهل روز سرچشمه زهد است و بصیرت در دردها و درمان ها و حکمت درونی است. قال الباقر (ع) : مَا أَجْمَلَ عَبْدٌ ذِكرَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ

أَرْبَعِينَ يوْماً إِلَّا زَهَّدَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِی الدُّنْیا وَ بَصَّرَهُ دَاءَهَا وَ دَوَاءَهَا فَأَثْبَتَ الْحِکمَهَ فِی قَلْبِهِ وَ أَنْطَقَ بِهَا لِسَانَهُ [کافی ، ج2 ، ص16] .

13. کسی که در عقب نماز واجب چهل بارسُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَکبَرُبگوید هرچه بخواهد به او داده می شود. قال الصادق (ع) : مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَکبَرُ أَرْبَعِینَ مَرَّهً فِی دُبُرِ کلِّ صَلَاهٍ فَرِیضَهٍ قَبْلَ أَنْ یثْنِی رِجْلَیهِ ثُمَّ سَأَلَ اللَّهَ أُعْطِی مَا سَأَلَ [وسائل الشیعه ، ج6 ، ص455] .

7. اربعین در مسائل تربیتی

جاء فی قوله تعالی أَ وَ لَمْ نُعَمِّرْکمْ ما یتَذَکرُ فِیهِ مَنْ تَذَکرَ [(فاطر/37)] أنها معاتبه لابن الأربعین. [درباره چهل ساله ها است.إرشاد القلوب ، ج1 ، ص40] .

عقل انسان از چهل سالگی تا شصت سالگی روبه رشد و بعد از آن رو به نقص است. قال الصادق (ع) : یزید عقل الرجل بعد الأربعین إلی خمسین و ستین ثم ینقص عقله بعد ذلک [اختصاص مفید ، ص244] .

همین که سن انسان به چهل رسید خداوند به فرشتگان می فرماید : به اندازه لازم به او عمر دادم بر او سخت بگیرید و کارهایش را با دقت ثبت کنید. قال الصادق (ع) : إِنَّ الْعَبْدَ لَفِی فُسْحَهٍ مِنْ أَمْرِهِ مَا بَینَهُ وَ بَینَ أَرْبَعِینَ سَنَهً فَإِذَا بَلَغَ أَرْبَعِینَ سَنَهً أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی مَلَکیهِ قَدْ عَمَّرْتُ عَبْدِی هَذَا عُمُراً فَغَلِّظَا وَ شَدِّدَا وَ تَحَفَّظَا وَ اکتُبَا عَلَیهِ قَلِیلَ عَمَلِهِ وَ کثِیرَهُ وَ صَغِیرَهُ وَ

كبِيرَهُ [كافى ، ج8 ، ص108] .

سن چهل ، رسيدن به مرز كمال است.بَلَغَ أَشُدَّهُ وَ بَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً [احقاف/15] .

اگرتا چهل روز گوشت نخورديد قرض بگيريد وگوشت بخوريد. قال رسول الله (ص) : مَنْ لُتِّيَ عَلَيهِ أَرْبَعُونَ يوْماً وَ لَمْ يأْكلِ اللَّحْمَ فَلْيسْتَقْرِضْ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لْيأْكلْهُ [كافى ، ج6 ، ص309] .

نشانه مومن آن است كه هر چهل روزى يک حادثه حزن آور كه سبب هوشيارى او باشد بر او عرضه مى شود. قال الصادق (ع) : الْمُومِنُ لَا يمْضِى عَلَيهِ أَرْبَعُونَ لَيلَةً إِلَّا عَرَضَ لَهُ أَمْرٌ يحْزُنُهُ يذَكرُ بِهِ [كافى ، ج2 ، ص254] .

هر انسانى چهل سپر دارد كه با هر گناه كبيره اى يكى از آنها محو مى شود. قال أمير المؤمنين (ع) : مَا مِنْ عَبْدٍ إِلَّا وَ عَلَيهِ أَرْبَعُونَ جُنَّةً حَتَّى يعْمَلَ أَرْبَعِينَ كبِيرَةً فَإِذَا عَمِلَ أَرْبَعِينَ كبِيرَةً انْكشَفَتْ عَنْهُ الْجُنَنُ فَيوحِى اللَّهُ إِلَيهِمْ أَنِ اسْتُرُوا عَبْدِى بِأَجْنِحَتِكمْ فَتَسْتُرُهُ الْمَلَائِكهُ بِأَجْنِحَتِهَا قَالَ فَمَا يدَعُ شَيئاً مِنَ الْقَبِيحِ إِلَّا قَارَفَهُ حَتَّى يمْتَدِحَ إِلَى النَّاسِ بِفِعْلِهِ الْقَبِيحِ فَيقُولُ الْمَلَائِكةُ يا رَبِّ هَذَا عَبْدُک مَا يدَعُ شَيئاً إِلَّا رَكَبَهُ وَ إِنَّا لَنَسْتَحْيى مِمَّا يصْنَعُ فَيوحِى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيهِمْ أَنِ ارْفَعُوا أَجْنِحَتَكمْ عَنْهُ فَإِذَا فُعِلَ ذَلِک أَخَذَ فِى بُغْضِنَا أَهْلَ الْبَيتِ فَعِنْدَ ذَلِک ينْهَتِک سِتْرُهُ فِى السَّمَاءِ وَ سِتْرُهُ فِى الْأَرْضِ فَيقُولُ الْمَلَائِكهُ يا رَبِّ هَذَا عَبْدُک قَدْ بَقِى مَهْتُوک السِّتْرِ فَيوحِى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيهِمْ لَوْ كانَتْ لِلَّهِ فِيهِ حَاجَهٌ مَا أَمَرَكمْ أَنْ تَرْفَعُوا أَجْنِحَتَكمْ عَنْهُ [كافى ، ج2 ، ص279] .

براى انعقاد نطفه حضرت زهرا (س)

، رسول خدا (ص) تا چهل روز کنارگیری می کند.

قال الصادق (ع) : مَنْ قَدَّمَ أَرْبَعِينَ رَجُلًا مِنْ إِخْوَانِهِ قَبْلَ أَنْ يدْعُوَ لِنَفْسِهِ اسْتُجِيبَ لَهُ فِيهِمْ وَ فِی نَفْسِهِ [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص117] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إِذَا بَلَغَ الرَّجُلُ أَرْبَعِينَ سَنَةً نَادَی مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ دَنَا الرَّحِيلُ فَأَعِدَّ زَاداً وَ لَقَدْ كَانَ فِيمَا مَضَی إِذَا أَتَتْ عَلَی الرَّجُلِ أَرْبَعُونَ سَنَةً حَاسَبَ نَفْسَهُ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص156] .

غذای حلال سبب نورانیت دل تا 40 روز است.

قال رسول الله (ص) : من أكل لقمه حرام لم تقبل له صلاه أربعين ليله و لم تستجب له دعوه أربعين صباحا [بحار الأنوار ، ج63 ، ص314] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : ذَمُّک نَفْسَک أَفْضَلُ مِنْ عِبَادَهِ أَرْبَعِينَ سَنَةً [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص253] .

من بلغ اربعين سنه و لم يتعص فقد عصيامام فرمود : مراد عصای احتیاط است.

تا چهل سال تخفیف است ، ولی بعد خداوند به فرشتگان می فرماید : قال الصادق (ع) : إِنَّ الْعَبْدَ لَفِی فُسْحَهٍ مِنْ أَمْرِهِ مَا بَينَهُ وَ بَينَ أَرْبَعِينَ سَنَةً فَإِذَا بَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی مَلَكيهِ قَدْ عَمَّرْتُ عَبْدِی هَذَا عُمُراً فَغَلِّظَا وَ شَدِّدَا وَ تَحَفَّظَا وَ اكتُبَا عَلَيهِ قَلِيلَ عَمَلِهِ وَ كثِيرَهُ وَ صَغِيرَهُ وَ كبِيرَهُ [كافی ، ج8 ، ص108] .

8. اربعین در مسائل سیاسی

قال رسول الله (ص) : يوْمٌ وَاحِدٌ مِنْ سُلْطَانٍ عَادِلٍ خَيرٌ مِنْ مَطَرٍ أَرْبَعِينَ يوْماً [مستدرک الوسائل ، ج18 ، ص9] .

9. اربعین در مسائل نظامی

قال رسول الله (ص) : إِنَّ صَبْرَ الْمُسْلِمِ فِی

بَعْضِ مَوَاطِنِ الْجِهَادِ يوْماً وَاحِداً خَيرٌ لَهُ مِنْ عِبَادَهِ أَرْبَعِينَ سَنَةً [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص21] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إذا قام قائمنا أذهب الله عز و جل عن شیعتنا العاهه و جعل قلوبهم کزبر الحدید و جعل قوه الرجل منهم قوه أربعین رجلا و یکونون حکام الأرض و سنامها [خصال صدوق ، ج2 ، ص541] .

چهل هزار فرشته مجاهد فی سبیل الله را بدرقه می کنند. [لئالی الاخبار ، ج1 ، ص266]

10. اربعین در مسائل اقتصادی

قال الصادق (ع) : الْحُکرَهُ فِی الْخِصْبِ أَرْبَعُونَ یوْماً وَ فِی الشِّدَّهِ وَ الْبَلَاءِ ثَلَاثَهُ أیام فَمَا زَادَ عَلَی الْأَرْبَعِینَ یوْماً فِی الْخِصْبِ فَصَاحِبُهُ مَلْعُونٌ وَ مَا زَادَ عَلَی ثَلَاثَهِ أَیامٍ فِی الْعُسْرَهِ فَصَاحِبُهُ مَلْعُونٌ [کافی ، ج5 ، ص165] .

قال رسول الله (ص) : لَأَنْ یلْقَی اللَّهَ الْعَبْدُ سَارِقاً أَحَبُّ إِلَی مِنْ أَنْ یلْقَاهُ قَدِ احْتَکرَ طَعَاماً أَرْبَعِینَ یوْماً [من لا یحضره الفقیه ، ج3 ، ص158] .

11. اربعین در مسائل بهداشتی

قال الصادق (ع) : مَنْ لَمْ یأْکلِ اللَّحْمَ أَرْبَعِینَ یوْماً سَاءَ خُلُقُهُ وَ مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ فَأَذِّنُوا فِی أُذُنِهِ [من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص299] .

قال رسول الله (ص) : مَنْ أَتَی عَلَیهِ أَرْبَعُونَ یوْماً وَ لَمْ یأْکلِ اللَّحْمَ فَلْیسْتَقْرِضْ عَلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لْیأْکلْهُ [کافی ، ج6 ، ص309. 4] .

قال رسول الله (ص) : مَنْ کانَ یومِنُ بِاللَّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ فَلَا یتْرُک حَلْقَ عَانَتِهِ فَوْقَ الْأَرْبَعِینَ فَإِنْ لَمْ یجِدْ فَلْیسْتَقْرِضْ (عَلَی اللَّهِ) بَعْدَ الْأَرْبَعِینَ وَ لَا یوخِّرْ [وسائل الشیعه ، ج2 ،

ص140] .

6.قال رسول الله (ص) : كُلُوا الرُّمَّانَ فَلَيسَ مِنْهُ حَبَّهٌ تَقَعُ فِی الْمَعِدَهِ إِلَّا أَنَارَتِ الْقَلْبَ وَ أَخْرَجَتِ الشَّيطَانَ أَرْبَعِينَ يوْماً [وسائل الشيعه ، ج25 ، ص23] .

12. اربعين در مسائل خانوادگی

1. کسی که تا چهل روز به خواسته های طبیعی همسرش پاسخ ندهد و او به گناه افتد در گناهش شریک است.

2. همین که آیهوَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَک الأَقْرَبِينَ [شعراء/214] . نازل شد ، پیامبر اکرم (ص) چهل نفر از فامیل را دعوت نمود.

13. اربعين در مسائل شرعی

نصاب گوسفند چهل است. قال الصادق (ع) : لَيسَ فِی مَا دُونَ الْأَرْبَعِينَ مِنَ الْغَنَمِ شَیءٌ فَإِذَا كانَتْ أَرْبَعِينَ فَفِيهَا شَاهٌ إِلَی عِشْرِينَ وَ مِائَهٍ فَإِذَا زَادَتْ وَاحِدَهٌ فَفِيهَا شَاتَانِ إِلَی الْمِائَتَينِ فَإِذَا زَادَتْ وَاحِدَهٌ فَفِيهَا ثَلَاثٌ مِنَ الْغَنَمِ إِلَی ثَلَاثِمِائَهٍ فَإِذَا كثُرَتِ الْغَنَمُ فَفِی كلِّ مِائَهٍ شَاهٌ [وسائل الشيعه ، ج9 ، ص117] .

کسی که در عقب نماز واجب چهل بارسُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكبَرُبگوید ، هرچه بخواهد به او داده می شود. قال الصادق (ع) : مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكبَرُ أَرْبَعِينَ مَرَّهً فِی دُبُرِ كلِّ صَلَاهٍ فَرِيضَهٍ قَبْلَ أَنْ يثْنِی رِجْلَيهِ ثُمَّ سَأَلَ اللَّهَ أَعْطِی مَا سَأَلَ [وسائل الشيعه ، ج6 ، ص455] .

14. شعر اربعين ژوليده

نوحه :

دودمه :

ورود به مدينه

اربعين :

واحد از جزوه :

1. ارتباط زمینیان و آسمانیان

1. ارتباط اهل آسمان با زمین

1. در رهبری اهل زمین

رهبر مردم برای دریافت پیام به معراج می رود : سُبْحانَ الَّذی أَسْری بِعَبدِهِ لَیلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ إِلَی الْمَسْجِدِ الْأَقْصَی [اسراء/1] .

اگر رهبر الهی نباشد ،

زمین اهلش را می بلعد : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يجْعَلُ اللَّهُ قُمَّ وَ أَهْلَهُ قَائِمِينَ مَقَامَ الْحُجَّهِ وَ لَوْ لَا ذَلِک لَسَاخَتِ الْأَرْضُ بِأَهْلِهَا وَ لَمْ يبْقَ فِی الْأَرْضِ حُجَّهٌ فَيفِيضُ الْعِلْمُ مِنْهُ إِلَی سَائِرِ الْبِلَادِ فِی الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ فَيتِمُّ حُجَّهُ اللَّهِ عَلَی الْخَلْقِ حَتَّی لَا يبْقَی أَحَدٌ عَلَی الْأَرْضِ لَمْ يبْلُغْ إِلَيهِ الدِّينُ وَ الْعِلْم [بحارالأنوار، ج57 ، ص213] .

2. در هدایت اهل زمین

1. هدایت مادی

کرات آسمانی وسیله شناسائی بشرند : وَ بِالنَّجْمِ هُمْ يهْتَدُون [نحل/16] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : صُمْ لِلرُّؤيهِ وَ أَفْطِرْ لِلرُّؤيهِ [جوابات أهل الموصل ، ص37] .

گردش خورسید و ماه برای اطلاع برحساب ایام سالهو الذی جعل الشمس ضیاء و القمر نوراً وقدّره منازل لتعلموا عدد السنین و الحساب [یونس 5]

2. هدایت معنوی

آسمانیان مهمان هدایت گران زمینی می شوند : تَنَزَّلُ الْمَلائِكهُ وَ الرُّوح [قدر/4] .

نزول وحی کره ها را قطعه قطعه می کند : لَوْ أَنْزَلْنا هذَا الْقُرْآنَ عَلی جَبَلٍ لَرَأَيتَهُ خاشِعاً مُتَصَدِّعاً [حشر/21] .

برای ارشاد مردم ماه پاره می شود : وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ [قمر/1] .

پرنده آسمان از انحرافات زمینیان آگاه می شود : أَحَطْتُ بِما لَمْ تُحِطْ بِهِ [نمل/22] .

آسمان ها کلاس زمینیان است : وَ يتَفَكرُونَ فی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً [آل عمران/191] .

از زمین عیسی (ع) به آسمان می رود.بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيهِ [نساء/158] .

پرنده آسمان کمک علمی به انسان می کندفبعث الله غراباً یبحث فی الارض لیدیه کیف یواری سواه اخیه [مائده 31]

3. طلب مغفرت بر اهل زمین

آسمانیان برای زمینیان استغفار می کنند

: وَ یسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِی الْأَرْض [شوری/5] .

فرشته ستایش اهل زمین می کند : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِلَی جَبْرَئِیلَ (ع) عَلَی کرْسِی مِنْ ذَهَبٍ بَینَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ وَ هُوَ یقُولُ لَا سَیفَ إِلَّا ذُو الْفَقَارِ وَ لَا فَتَی إِلَّا عَلِی [کافی ، ج8 ، ص110] .

اله آسمان برای اهل زمین استغفار می کنند : وَ یسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِی الْأَرْض [شوری/5] .

4. نزول نعمت براهل زمین

کرات آسمان در خدمت بشرند : وَ سَخَّرَ لَکمُ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ دائِبَین [ابراهیم/33] .

سرچشمه رزق بشر آسمان است : وَ فِی السَّماءِ رِزْقُکمْ [ذاریات/22] .

از آسمان رحمت نازل می شود : فَأَنْزَلْنا مِنَ السَّماءِ ماءً [حجر/22] .

5. نزول عذاب برای اهل زمین

آسمان قهر می کند : فَما بَکتْ عَلَیهِمُ السَّماءُ وَ الْأَرْضُ وَ ما کانُوا مُنْظَرینَ [دخان/29] .

اهل آسمان می توانند تهدیدی برای اهل زمین باشند؛ بادها ، صاعقه ها و رعد و برق ها می تواند تهدید باشد : أَ فَأَمِنْتُمْ أَنْ یخْسِفَ بِکمْ جانِبَ الْبَرِّ أَوْ یرْسِلَ عَلَیکمْ حاصِباً [اسراء/68] .

آسمان برکت خود را قطع می کند : فَما بَکتْ عَلَیهِمُ السَّماءُ وَ الْأَرْضُ وَ ما کانُوا مُنْظَرینَ [دخان/29] .

6. کمک به اهل زمین

فرشتگان آسمانی به کمک زمینیان می آیند. (در جنگ بدر ، فرشتگان به کمک آمدند) .

بشر برای دفاع از حریم وحی ، جان نثار می کند. درعوض فرشتگان بدر به کمک می آیند : بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُسَوِّمینَ [آل عمران/125] .

2. رابطه اهل زمین با آسمان

1. رابطه ائمه و انبیا با عالم بالا

از زمین ، پیامبر (ص) به آسمان ها می رود : سُبْحانَ الَّذی أَسْری

بِعَبْدِهِ لَیلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ إِلَی الْمَسْجِدِ الْأَقْصَی [اسراء/1] .

از زمین عیسی (ع) به آسمان می رود : بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَیهِ [نساء/158] .

از آسمان عیسی (ع) برای اقتدا به حضرت مهدی (ع) نازل می شود.

ارتباط زمینیان و آسمانیان ، صفحه 2

امام سجاد (ع) به فرشتگان درود می فرستد.

2. رابطه عمل صالح با عالم بالا

ایمان مردم درهای برکت آسمان ها را باز می کند : وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُری آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَیهِمْ بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ [اعراف/96] .

ایمان و توبه و نماز اهل زمین در آسمان ها اثر دارد : وَ یا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّکمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَیهِ یرْسِلِ السَّماءَ عَلَیکمْ مِدْراراً وَ یزِدْکمْ قُوَّةً إِلی قُوَّتِکمْ [هود/52] .

تمام اعمال قبول شده به آسمان صادر می شود : وَ الْعَمَلُ الصّالِحُ یرْفَعُهُ [فاطر/10] .

از زمین عمل صالح بالا می رود : وَ الْعَمَلُ الصّالِحُ یرْفَعُهُ [فاطر/10] .

ایمان زمینیان ، درهای برکت آسمان را می گشاید : وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُری آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَیهِمْ بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْض [اعراف/96] .

با دعای انسان درهای آسمان باز می شود : فَدَعا رَبَّهُ أَنِّی مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ فَفَتَحْنا أَبْوابَ السَّماءِ بِماءٍ مُنْهَمِرٍ [قمر/11 -10] .

3. رابطه طاغوتیان با عالم بالا

با ستایش افراد نااهل عرش الهی به لرزه می آید : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا مُدِحَ الْفَاجِرُ اهْتَزَّ الْعَرْشُ وَ غَضِبَ الرَّبُّ [تحف العقول ، ص46] .

انسان طاغوتی برای دیدن خدا برج می سازد : فَاجْعَلْ لی صَرْحاً لَعَلِّی أَطَّلِعُ إِلی إِلهِ مُوسی [قصص/38] .

اهل زمین معجزات آسمان را نمی پذیرد : وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ

وَ إِنْ یرَوْا آیةً یعْرِضُوا وَ یقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ [قمر/2 -1] .

4. رابطه اعمال بد با عالم بالا

برای انحرافِ مردم نزدیک است آسمان ها شکافته شود : وَ قالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمنُ وَلَداً لَقَدْ جِئْتُمْ شَیئاً إِدًّا تَکادُ السَّماواتُ یتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَ تَخِرُّ الْجِبالُ هَدًّا [مریم/90 -88] .

اگر زکات پرداخته نشود ، باران قطع می شود.

آسمان ها به خاطرِ عقاید انحرافیِ مردم قابل شکافتن می شود : وَ قالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمنُ وَلَداً لَقَدْ جِئْتُمْ شَیئاً إِدًّا تَکادُ السَّماواتُ یتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَ تَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَ تَخِرُّ الْجِبالُ هَدًّا [مریم/90 -88] .

سخن ناروای اهل زمین عرش الهی را می لرزاند : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا مُدِحَ الْفَاجِرُ اهْتَزَّ الْعَرْشُ وَ غَضِبَ الرَّبُّ [تحف العقول ، ص46] .

پرداخت نکردن زکات اهل زمین ، باران آسمان را متوقف می کند.

توطئه زمینان برای خراب کردن کعبه ، پرندگان آسمان را به مسلح شدن و هجوم کردن وا می دارد : تَرْمیهِمْ بِحِجارَةٍ مِنْ سِجِّیلٍ [فیل/4] .

1. ارتجاع

1. شیوه برخورد حضرت موسی (علیه السلام) با ارتجاع

1. سخن مرتجعان :

همین که حضرت موسی (ع) ده روز اضافه در طور ماند؛ سامری از تأخیر استفاده کرد و آن را بهانه قرار داد و از زیورهای زنان بنی اسرائیل گوساله ساخت. هر چه هارون فریاد زد گفتند :

لَنْ نَبْرَحَ عَلَیهِ عاکفینَ حَتّی یرْجِعَ إِلَینا مُوسی [طه/91] .

درس : حکم عقل را زیر پا گذاشته و گفتند ما بر گوساله پرستی پای بندیم تا ببینیم وحی چه شد؟!

گاهی دستورات از خدا نیست ، ولی مسلّمات عقلی را باید عمل کرد.

2. برخورد حضرت موسی (علیه السلام) بعد از دیدن

ارتجاع امّت :

1. به سراغ رهبر رفت

وقتی که بی گناهی هارون ثابت شد.

لا تَأْخُذْ بِلِحْیتی وَ لا بِرَأْسی إِنِّی خَشیتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَینَ بَنی إِسْرائیلَ وَ لَمْ تَرْقُبْ قَوْلی [طه/94] .

2. مفسد را از جامعه طرد کرد

و به سامری گفت : فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَک فِی الْحَیاهِ أَنْ تَقُولَ لا مِساسَ (نباید با احدی تماس بگیری) [طه/97] .

3. وسیله گمراهی (گوساله طلایی) را آتش زد و خاکسترش را به دریا ریخت.

لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِی الْیمِّ نَسْفاً [طه/97] .

گرچه طلا بود ، ولی باید مثل بت های قیمتی که به دست ابراهیم (ع) کوبیده شد و مثل مسجد ضرار ، کوبیده شود و اسراف هم نیست ، زیرا بعدا این طلاها در موزه ها باز خاطرات شرک را زنده نکند.

1. ارتداد

1. تعریف ارتداد

مرتد کیست؟

الف : شناخت مرتد

ب : مجازات مرتد

راغب : الارتداد والرّده الرجوع فی الطّریق الّذی جاء منه لکن الرده تختص بالکفر و الارتداد استعمل فیه و فی غیره

در فرهنگ اسلام ارتداد :

قیام در برابر حکومت

سرپیچی از دستورات اسلامی

سرپیچی از فرمان رهبری

انکار ولایت حضرت علی (ع)

ارتداد در نگاه فقها

به اتفاق علمای فریقین : ارتداد ، خروج از اسلام و داخل شدن در کفر است.

محقق حلی (ره) : هو الذی یکفر بعد الاسلام. [شرایع ، کتاب حدود]

امام خمینی (ره) : المرتد هو من خرج عن الاسلام و اختار الکفر. [تحریر ، ج2 ، ص366]

ابن قدامه : المرتد هو الراجع عن دین الاسلام الی الکفر. [مغنی ابن قدامه : ج10 ، ص74]

قرآن :

مَنْ یرْتَدِدْ مِنْکمْ عَنْ

دینِهِ فَیمُتْ وَ هُوَ کافِرٌ فَأُولئِک حَبِطَتْ أَعْمالُهُمْ فِی الدُّنْیا وَ الآْخِرَهِ [بقره/217] .

مرتد :

آیا شاک؟

یا کسی که قابلیت مسلمان بودن در او هست و اظهار کفر و انکار اسلام می کند؟

روایات :

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَال : سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ (ع) عَنِ الْمُرْتَدِّ فَقَالَ : " مَنْ رَغِبَ عَنِ الْإِسْلَامِ وَ کَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَی مُحَمَّدٍ (ص) بَعْدَ إِسْلَامِهِ" [کافی ، ج6 ، ص174] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کلُّ مُسْلِمٍ بَینَ مُسْلِمَینِ ارْتَدَّ عَنِ الْإِسْلَامِ وَ جَحَدَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) نُبُوَّتَهُ وَ کذَّبَهُ فَإِنَّ دَمَهُ مُبَاحٌ لِمَنْ سَمِعَ ذَلِک مِنْه [کافی ، ج6 ، ص174] .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : کنْتُ عِنْدَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) جَالِساً عَنْ یسَارِهِ وَ زُرَارَهُ عَنْ یمِینِهِ فَدَخَلَ عَلَیهِ أَبُو بَصِیرٍ فَقَالَ : یا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مَا تَقُولُ فِیمَنْ شَک فِی اللَّهِ؟ فَقَالَ : " کافِرٌ یا أَبَا مُحَمَّدٍ". قَالَ : فَشَک فِی رَسُولِ اللَّهِ؟ فَقَالَ : " کافِرٌ". ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَی زُرَارَهَ فَقَالَ إِنَّمَا یکفُرُ إِذَا جَحَدَ" [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص356] .

شک :

که بعدش ایمان باشد. پیامبر (ص) : ذَاک وَ اللَّهِ مَحْضُ الْإِیمَانِ

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : جَاءَ رَجُلٌ إِلَی النَّبِی (ص) فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ هَلَکتُ فَقَالَ لَهُ (ع) أَتَاک الْخَبِیثُ فَقَالَ لَک مَنْ خَلَقَک فَقُلْتَ اللَّهُ فَقَالَ لَک اللَّهُ مَنْ خَلَقَهُ فَقَالَ إِی وَ الَّذِی بَعَثَک بِالْحَقِّ لَکانَ کذَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) ذَاک وَ اللَّهِ مَحْضُ الْإِیمَانِ [کافی ، ج2 ، ص425] .

که بعدش کفر باشد

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : وُضِعَ عَنْ أُمَّتِی تِسْعُ خِصَالٍ

الْخَطَأُ وَ النِّسْيانِ وَ مَا لَا يعْلَمُونَ وَ مَا لَا يطِيقُونَ وَ مَا اضْطُرُّوا إِلَيهِ وَ مَا اسْتُكرِهُوا عَلَيهِ وَ الطِّيرَهُ وَ الْوَسْوَسَهُ فِی التَّفَكرِ فِی الْخَلْقِ وَ الْحَسَدُ مَا لَمْ يظْهِرْ بِلِسَانٍ أَوْ يدٍ [كافی ، ج2 ، ص463] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قد وضع عن أمتی ما حدثت به نفسها ما لم تعمل به أو تتكلم [تأويل الآيات الظاهره ، ص278] .

نتيجه : شاک تا زمانی که به زبان يا انكار عملی نيامده ، مرتد نيست.

فرق بين منافق و مرتد همان اظهار است.

جاهِدِ الْكفّارَ وَ الْمُنافِقينَ [توبه/73] .

شايد ناظر بر اين باشد كه هر موقع اين دو ، دست به دست هم دادند.

موجبات ارتداد :

1 انكار اصل اسلام

2 انكار ضروری دين

"ضروری دين چيزی است كه جزء دين بودنش نياز به استدلال و دقت نداشته باشد..." [القواعد الفقهيه ، ج5 ، ص213]

نظريات :

انكار ضروری دين موجب كفر

انكار از روی آگاهی ضروری بودن ، ملاک نيست.

انكار ضروری از آن جهت كه مستلزم انكار توحيد يا نبوت باشد. [جواهر ، ج6 ، ص47]

3 سبّ انبيا

تفاوتی بين زن و مرد فطری و ملی نيست. توبه هم تخفيف مجازات نمی دهد. (مالک و احمد و ابوحنيفه هم می گويند.)

2. ضرورت احکام ارتداد در جامعه

در ادیان دیگر نیز برای مرتد مجازات تعیین شده. [عهد قدیم ، سفر توریه ، مثنی فصل 13 عهد جدید ، نامه ای به مسیحیان ، یهودی نژاد ، عبرائیان ، بند 10 جمله 22 تا 26]

کیفر ارتداد : دولت اسلامی همان گونه که موظف است در صورت مسموم

شدن آب شهر آفت زدایی کند ، وظیفه دارد در صورت مسمومیت فضای فکری جامعه و شیوع عقاید گمراه کننده ، قیام و اقدام کند.

مجازات مرتد برای سالم سازی فکر عمومی است.

این مجازات در برای جنگ روانی و تبلیغاتی است و گرنه اسلام دستور به شنیدن حرف ها و انتخاب احسن را داد ،

اسلام می فرماید : وَ إِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجارَک فَأَجِرْهُ حَتّى يسْمَعَ كلامَ اللّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأَمَنَهُ ذلِک بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لا يعْلَمُونَ [توبه/6] .

صفوان از پیامبر (ص) دو ماه مهلت و تحقیق خواست ، حضرت به او چهار ماه مهلت داد. [اسد الغابه ، ج3 ، ص22]

شعار قرآنقُلْ هاتُوا بُرْهانَكمْ [بقره/111] . است.

انتقاد قرآن از تقلید کورکورانه و عدم تعقّل است.

مجازات مرتد به این دلیل است که مردم دین را سرسری و تشریفاتی ندانند.

در انتخاب و پذیرش آن دقت کنند.

مجازات مرتد مانع راه کسانی است که به خاطر کینه از اسلام آئین میلیون ها مسلمان را بازیچه امیال سودجویانه خود قرار داده و مکتب مستدل وحی که از طریق شهادت ها و شکنجه های انبیای معصوم به دست ما رسیده با هوس و تبلیغات دشمنان آسیب پذیر باشد.

آری؛ کدام کشور و رژیم و دانشگاه و مدرسه ای اجازه می دهد که بودجه ها و نیروها و تخصصات برنامه ریزهای مسئولین نظام را برای رشد علمی ایجاد نماید ، ولی بچه های مدرسه هر ساعتی خواستند بیایند و هر ساعتی خواستند بروند و تمام امکانات را به مسخره بگیرند.

در کجای دنیا اجازه می دهند نیروهای مسلّح خواستند بیایند ، خواستند نیایند و خواستند اطاعت کنند یا نکنند.

در کدام رژیم و کشور و در چه

زمان و مکانی دیده شده که کارمندی هر وقت خواست بیاید یا نیاید و هر کاری خواست بکند.

آری ، اسلام در آغاز مردم را به فکر و تعقّل فرا می خواند و مردم را در انتخاب احسن آزاد و به آن تشویق می کند ، ولی بعد از آنکه راه را انتخاب کرد و رها کردن آن تضعیف مکتب ، تضعیف رهبر ، تضعیف امت ، تضعیف نظام است ، نشان دادن چراغ سبز به دشمنان است ، و ایجاد دلهره در دل دوستان است و گرفتن قدرت تصمیم گیری از مدیران است ، را راه بسته است. بنابراین اسلام هم برای فرد حق فکر و تعقل و انتخاب را باز گذاشته و هم برای مکتب و رهبر و امت حق عزّت و صلابت و برنامه ریزی را پذیرفته است.

اگر مرتد سخت مجازات نشود و به هر فرد حق رها کردن مکتب داده شود ، حق انبیا و شهدا و وحی و نبوت ضایع می شود.

مجازات مرتدّ یک حق است یا خشونت

آزادی آری ، توطئه نه

آزادی آری ، خلاف واقعیت خیر

دو دیدگاه : در اسلام تحمیل عقیده نیست ، آزادی در انتخاب (در نتیجه تشکیک و کم رنگ کردن مجازات مرتد)

انحصار حقّانیت دین اسلام و عدم پذیرش ادیان دیگر

3. اقسام ارتداد

علمای اهل سنّت غیر از یک نفر تقسیم ملّی و فطری نکرده اند.

فطری آن است که : حین انعقاد نطفه اش پدر و مادر او مسلمان بوده اند و یا پذیرش اظهار اسلام پس از بلوغ.

ملی آن است که : حین انعقاد نطفه پدر و مادر او کافر بوده اند. [جواهر ، ج41 ، ص602 تحریر

، ج2 ، ص366]

مهلت توبه :

مرتد ملّی :

سه روز

مقداری که برای توبه لازم است.

به مقداری که حق را با برهان و دلیل برایش روشن کنیم. [حوزه ، شماره 41 ، آذر و دی 69]

4. احکام ارتداد

1 شرایط

1 بلوغ

2 عقل

3 اختیار

4 قصد [تحریر الوسیله ، ج2 ، ص495]

2.راه های ثبوت

1 دو بار اقرار متّهم (با شرایط مذکوره)

2 شهادت دو مرد عادل [تحریر ، ج2 ، ص496]

جنسیت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِی الْمُرْتَدِّ یسْتَتَابُ فَإِنْ تَابَ وَ إِلَّا قُتِلَ وَ الْمَرْأَهِ إِذَا ارْتَدَّتْ عَنِ الْإِسْلَامِ اسْتُتِیبَتْ فَإِنْ تَابَتْ وَ رَجَعَتْ وَ إِلَّا خُلِّدَتْ فِی السِّجْنِ وَ ضُیقَ عَلَیهَا فِی حَبْسِهَا ٍ [کافی ، ج7 ، ص256] .

3. حکم و مجازات

قتل ، توبه کند یا خیر (فقهای عامّه)

المرتد یقتل بغیر استتابه [کتاب خلاف ، کتاب مرتد ، مسأله 3]

2 در صورت عدم توبه ، قتل [مغنی ابن قدامه]

3 فقهای شیعه :

ملی باشد ، توبه داده می شود.

فطری در هر صورتی کشته می شود. (اجماع فقها) [جواهر ، ج41 ، ص605]

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَدَّلَ دِینَهُ فَاقْتُلُوهُ [عوالی الئاللی ، ج2 ، ص239] .

3 [جواهر ، ج41 ، ص608 و تحریر ، ج2 ، ص367]

1. ارتش مکتبی

1. فردی

1. خود ساخته

إِنَّ اللّهَ اشْتَری مِنَ الْمُومِنینَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ یقاتِلُونَ فی سَبیلِ اللّهِ فَیقْتُلُونَ وَ یقْتَلُونَ وَعْداً عَلَیهِ حَقًّا فِی التَّوْراهِ وَ الْإِنْجیلِ وَ الْقُرْآنِ وَ مَنْ أَوْفی بِعَهْدِهِ مِنَ اللّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَیعِکمُ الَّذی بایعْتُمْ بِهِ وَ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظیمُ التّائِبُونَ الْعابِدُونَ الْحامِدُونَ السّائِحُونَ الرّاکعُونَ السّاجِدُونَ الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النّاهُونَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ الْحافِظُونَ لِحُدُودِ اللّهِ وَ بَشِّرِ الْمُومِنینَ [توبه/112 -111.]

2. عاشق نماز وعبادت

تَری أَعْینَهُمْ

تَفيضُ مِنَ الدَّمْعِ [مائده/83.]

عَنْ عَقِيلٍ الْخُزَاعِی : أَنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) كانَ إِذَا حَضَرَ الْحَرْبَ يوصِی لِلْمُسْلِمِينَ بِكلِمَاتٍ فَيقُولُ تَعَاهَدُوا الصَّلَاةَ وَ حَافِظُوا عَلَيهَا وَ اسْتَكثِرُوا مِنْهَا وَ تَقَرَّبُوا بِهَا [كافی ، ج5 ، ص36.]

3. خود كفا

فَاسْتَوی عَلی سُوقِهِ [فتح/29]

4. نترس وشجاع

يجاهِدُونَ فی سَبيلِ اللّهِ وَ لا يخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ [مائده/54.]

الَّذينَ قالَ لَهُمُ النّاسُ إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إيماناً [آل عمران/173.]

5. خود دار ومقاوم

فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيسَ مِنِّی [بقره/249.]

جاهَدُوا وَ صَبَرُوا [نحل/110.]

چند نفر با يک خرما

فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فی سَبيلِ اللّهِ [آل عمران/146.]

مِنْ بَعْدِ ما أَصابَهُمُ الْقَرْحُ [آل عمران/172.]

وَ ما ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَكانُوا [آل عمران/146.]

6. با روحيه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) أَمَرَ بِالشِّعَارِ قَبْلَ الْحَرْبِ وَ قَالَ وَ لْيكنْ فِی شِعَارِكمُ اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ تَعَالَی [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص113.]

7. قدرتمند

تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ [انفال/60.]

وَ لْيجِدُوا فيكمْ غِلْظَةً [توبه/123.]

أَشِدّاءُ عَلَى الْكفّار [فتح/29.]

وَ الْعادِياتِ ضَبْحاً [عاديات/1.]

8. به دور از عواطف قومی و نژادی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَقَدْ كنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ص نَقْتُلُ آبَاءَنَا وَ أَبْنَاءَنَا وَ إِخْوَانَنَا وَ أَعْمَامَنَا مَا يزِيدُنَا ذَلِک إِلَّا إِيمَاناً وَ تَسْلِيماً [نهج البلاغه ، خطبه 56.]

9. آتش افروز نیست

قُلْ إِنْ كانَ آباوكمْ وَ أَبْناوكمْ وَ إِخْوانُكمْ وَ أَزْواجُكمْ وَ عَشيرَتُكمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَةٌ تَخْشَوْنَ كسادَها وَ مَساكنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَيكمْ

مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فی سَبیلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّی یأْتِی اللّهُ بِأَمْرِهِ وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الْفاسِقینَ [توبه/24.]

2. نظامی

1. آمادگی همه جانبه

وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ [انفال/60.]

2. نظم

إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الَّذینَ یقاتِلُونَ فی سَبیلِهِ صَفًّا کأَنَّهُمْ بُنْیانٌ مَرْصُوصٌ [صف/4.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أُوصِیکمَا وَ جَمِیعَ وَلَدِی وَ أَهْلِی وَ مَنْ بَلَغَهُ کتَابِی بِتَقْوَی اللَّهِ وَ نَظْمِ أَمْرِکمْ [نهج البلاغه ، نامه 47.]

پیامبر (ص) در جنگ ها سان می دید.

وَ حُشِرَ لِسُلَیمانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ وَ الطَّیرِ فَهُمْ یوزَعُونَ [نمل/17.]

3. منسجم ومتحد

لا تَنازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَ تَذْهَبَ ریحُکم [انفال/46.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِیاکمْ وَ التَّفَرُّقَ [نهج البلاغه ، نامه 11.]

رُحَماءُ بَینَهُم [فتح/29.]

4. اطاعت از فرماندهی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَعَنَ اللَّهُ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْ جَیشِ أُسَامَةَ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص40.]

وَ أَطیعُوا اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لا تَنازَعُوا فَتَفْشَلُوا [انفال/46.]

علت شکست احد سرپیچی از فرمان فرمانده بود.

5. راز دار اسرار نظامی

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا بِطانَةً مِنْ دُونِكمْ [آل عمران/118.]

وَ لَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَ إِلى أُولِى الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذينَ يسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ [نساء/83.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَلَا وَ إِنَّ لَكمْ عِنْدِى أَلَّا أَحْتَجِزَ دُونَكمْ سِرّاً إِلَّا فِى حَرْبٍ وَ لَا أَطْوِى دُونَكمْ أَمْراً [نهج البلاغه ، نامه 50.]

لا تَقْصُصْ رُوياک عَلى إِخْوَتِک [يوسف/5.]

6. آموزش دیده

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلِّمُوا أَوْلَادَكمُ السِّبَاحَةَ وَ الرِّمَايةَ [كافى ، ج6 ،

ص47.]

پیامبر (ص) 10 سرباز فرستاد تا فنون نظامی یمن را یاد بگیرند.

قال النبیّ (ص) : من تعلّم الرّمی ثمّ ترکه فقد عصانی

و فی حدیث : ... فلیس منّا [کنز ، ج4 ، ص351]

3. عقیدتی

1. معتقد و مؤمنآمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا [انفال/72.] آمَنُوا بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ یرْتابُوا وَ جاهَدُوا بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ فی سَبیلِ اللّهِ [حجرات/15.]

2. هدف دارفی سَبیلِ اللّه

ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ [بقره/207.]

وَ لا تَکونُوا کالَّذینَ خَرَجُوا مِنْ دِیارِهِمْ بَطَراً وَ رِئاءَ النّاسِ [انفال/47.]

برای ارعاب و انتقام و عیاشی و کشورگشایی و فروش اسلحه کار نمی کند.

بلکه برای رضای خدا و دفاع از خود و برچیدن شرک و دفاع از مظلومین و تنبیه یاغی.

3. مستقل

به مستشاران خارجی وابسته نیست.

قال النّبیّ (ص) : انّا لانستعین بمشرک [کنز ، ج4 ، ص358]

4. توجه به جهاد فرهنگی

لِیهْلِک مَنْ هَلَک عَنْ بَینَهٍ وَ یحْیی مَنْ حَی عَنْ بَینَهٍ [انفال/42.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَمَّا وَجَّهَنِی رَسُولُ اللَّهِ ص إِلَی الْیمَنِ قَالَ یا عَلِی لَا تُقَاتِلْ أَحَداً حَتَّی تَدْعُوَهُ إِلَی الْإِسْلَامِ [کافی ، ج5 ، ص36.]

5. توجه به وعده های الهی

وَ لا تَک فی ضَیقٍ مِمّا یمْکرُون [نحل/127]

لا یضُرُّکمْ کیدُهُمْ شَیئاً [آل عمران/120.]

إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْغالِبُونَ [مائده/56.]

بِثَلاثَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُنْزَلینَ [آل عمران/124.]

6. تقدم عقیده بر علاقه

قُلْ إِنْ کانَ آباوکمْ وَ أَبْناوکمْ وَ إِخْوانُکمْ وَ أَزْواجُکمْ وَ عَشیرَتُکمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ کسادَها وَ مَساکنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَیکمْ مِنَ

اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فی سَبیلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّی یأْتِی اللّهُ بِأَمْرِهِ وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الْفاسِقینَ [توبه/24.]

7. توجه به آموزش دین

فَلَوْ لا نَفَرَ مِنْ کلِّ فِرْقَهٍ مِنْهُمْ طائِفَهٌ [توبه/122.]

1. ازدواج موقت

1. جایگاه متعه نزد شیعه

1. اهمیت

کشور ما جوان زیاد دارد.

مشکل جوان شهوت است.

ما را مانع خود می دانند.

امامان ما در متعه تقیه نمی کردند ، بلکه سفارش به قرض گرفتن و متعه کردن داشتند.

اگر موانع قانونی ازدواج موقت حل نشود ، شاید در گناه جوانان شریک باشیم.

برای شکم مردم (انفاق ، اطعام ، افطاری ، سور دادن ، کمیته امداد ، بسیج اقتصادی ، کوپن و...) راه کارهای مختلف وجود دارد ، هست ولی برای شهوت جوانان راه کار مناسبی ارائه نمی شود؟

اگر مشکل شهوت حل شود ، گرایش جوانان به سوی دین بیشتر می شود.

اگر مشکل شهوت حل شود ، فساد کم می شود.

اگر مشکل شهوت حل شود ، انگیزه کار بیشتر می شود.

اگر مشکل شهوت حل شود ، خروج از کشور کم می شود.

سر کوفتگی شهوت در اعصاب ، عقده دار شدن بی اعتنایی به تمام مسائل دینی را به دنبال دارد.

تنها راه مبارزه با فساد متعه است :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَوْ لَا مَا سَبَقَنِی بِهِ بَنِی الْخَطَّابِ مَا زَنَی إِلَّا شَقِی [کافی ، ج5 ، ص448] .

اگر متعه آزاد شود ، دختران اغفال نمی شوند.

2. تعریف متعه

بسم الله الرحمن الرحیم ، الحمد لله رب العالمین و الصلاه علی محمد و آله الطاهرین و اصحابه و بعد ، جاء فی جریده یوم الجمعه 17 ذی القعده ، مقالات تحت عنوان (دعوه للفوضی باسم المتعه) و فی ما یأتی جوابنا علی ما جاء منه

:

نكاح المتعه فى الكتاب و السنه و التاريخ :

تعريف المتعه او الزواج الموقت :

فى تفسيير القرطبى ما مجزه :

لم يختلف العلماء من السلف و الخلف ان المتعه نكاح اجل لا ميراث فيه ، و الفرقه تقع عند انقضاء الاجل من غير طلاق.

يتزوج الرجل المرئه بشاهدين و اذن الولى الى اجل مسمى ، و على ان لا ميراث بينهما ، و يعطيها ما اتفقا عليه فذا انقضت المده فليس عليها سبيل و تستبرى ء رحمها ، لان الولد لاحق فيه بلا شک فان لم تحمل حلت لغيره و لا يتوارثان. [تفسير القرطبى ، ج5 ، ص132 و بدايه المتهجد ، ج2 ، ص63. و راجع صحيح البخارى ، ج 3 ، ص146] .

و قال الصحابى جابر : اذا انقض الاجل فبدا لهما ان يتعاودا فليمهرها مهرا آخر ، فسئل كم تعتد؟ قال : حيضه واحده ، يعتددنها للمستمع منهن. [المصنف لعبد الرزاق ، باب المتعه] .

نكاح المتعه فى الفقه الامامى :

النكاح المتعه او متعه النساء : ان تزوج المرئه نفسها او يزوجها وكيلها او وليها ان كان صغيره لرجل تحل له فلا يكون هناک مانع شرعا من نسب او سبب او رضاع او عده او احسان ، بمهر معلوم الى اجل مسمى. فتبين عنه بانقضاء الاجل او ان يهب الرجل ما بقى من المده و تعتد المرئه بعد المباينه مع الدخول و عدم بلوغها سن اليئس بقرئين اذا كانت ممن تحيض و الا فبخمسه و اربعين يوما. و ان لم يمسسها فهى كالمطلقه قبل الدخول لا عده عليها. و شأن المولود من الزواج الموقت ، شأن المولود من

الزواج الدائم. [راجع احكام المتعه فی شرح اللمعه الدمشقیه و شرایع الاسلام و غیرهما] .

3. متعه در قرآن

نکاح المتعه فی کتاب الله :

قال الله سبحانه :

فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَ لا جُناحَ عَلَيكمْ فيما تَراضَيتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَريضَهِ إِنَّ اللّهَ كانَ عَليماً حَكيماً [نساء/24] .

ورد فی ست روایات بالفاظ مختلفه ان ابن عباس کان یقرئها فما استعمتعتم منهن الی اجل مسمی فآتوهن اجورهن فأنه کذلک کان مکتوبا فی مصحفه. و انها لم تنسخ و انه قال لیس بینهما وراثه و کذلک کان فی قرائته الصحابی ابی ابن کعب و مصحفه و قرائت ابن مسعود و سعید ابن جبیر و مجاهد و غیرهم. [احکام القرآن ، ج2 ، ص147 و سنن البیهقی ، ج7 ، ص105 و المصنف و شرح النووی علی صحیح مسلم ، ج9 ، ص179 و تفسیر الآیه بتفسیر القرطبی و الزمخشری و ابن کثیر و السیوطی] .

و نری انهم کانوا یقرئون الی اجل مسمی علی سبیل التفسیر و یشهد علی ذلک ما جاء فی بعضها عن ابن عباس قال فی تفسیرها : فما استمتعتم به منهن الی کذا و کذا من الاجل علی کذا و کذا. [مثل القاضی الابی بکر الاندلسی ، (ت542ه) فی احکام القرآن ، ج1 ، ص162 و البغوی الشافی (ت510 او 516) فی تفسیره بهامش الخازن ، ج1 ، ص423 و الالوسی (ت127ه) ج5 ، ص5 ، من تفسیره] .

4. متعه در سنت پیامبر

نکاح المتعه و الزواج الموقت فی السنه :

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ : كنَّا نَغْزُو مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ لَيسَ

لَنَا نِسَاءٌ فَقُلْنَا أَ لَا نَسْتَخْصِي فَنَهَانَا عَنْ ذَلِک ثُمَّ رَخَّصَ لَنَا أَنْ نَنْكِحَ الْمَرْأَةَ إِلَى أَجَلٍ بِالثَّوْبِ ثُمَّ قَرَأَ يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُحَرِّمُوا طَيباتِ ما أَحَلَّ اللّهُ لَكمْ وَ لا تَعْتَدُوا إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ الْمُعْتَدِين. [نهج الحق ، ص344].

عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكوَعِ وَ عَنْ جَابِرٍ ، قَالَا : خَرَجَ عَلَينَا مُنَادِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَ آلِهِ فَقَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَ آلِه قَدْ أَذِنَ لَكمْ أَنْ تَسْتَمْتِعُوا فَاسْتَمْتِعُوا.. يعْنِى مُتْعَةَ النِّسَاءِ. [نهج الحق ، ص343] .

عن سبره الجهنى قال : اذن لنا رسول الله (ص) بالمتعه. فانطلقت انا و رجل الى امرأه من بنى عامر ، كأنها بكره عيطاء ، فعرضنا عليها انفسنا ، فقالت ما تعطى؟ فقلت : ردائى. و كان رداء صاحبى اجود من ردائى. و كنت اشب منه. فاذا نظرت الى رداء صاحبى اعجبها. و اذا نظرت الى اعجبتها. ثم قالت : انت و رداؤک يكفينى. فمكشت معها ثلاثا. ثم ان رسول الله (ص) قال : "من كان عنده شى ء من هذه النساء التى يتمتع ، فليخل سبيلها. [صحيح مسلم ، كتاب النكاح ، ح1406 ، ص1024 ، و سنن البيهقى ، ج7 ، ص202 و 203 و مسند احمد ، ج3 ، ص405 و بعده قال : ففارقتها. و البكره الفتيه من الابل اى المشابه القويه و العيطاء الطويله العنق فى اعتدال و حسن قوام] .

عَنْ شُعْبَةَ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِى بَكرٍ فَسَأَلْنَاهَا عَنِ الْمُنْعَهِ فَقَالَتْ فَعَلْنَاهَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) . [خلاصه الإيجاز ، ص27] .

فى مسند احمد

و غیره عن ابی سعید الخدری ، قال : "کنا نتمتع علی عهد رسول الله (ص) بالثوب" [مسند احمد ، ج3 ، ص22 و فی مجمع الزوائد ، ج4 ، ص264 رواه احمد و البزار] .

أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ مَسْعُودِ بْنِ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ جُرَيجٍ عَنْ أَبِی الزُّبَيرِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ : كُنَّا نَتَمَتَّعُ عَلَی عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) بِمِلْ ءِ الْقَدَحِ سَوِيقاً وَ بِالْقَبْضَهِ مِنَ التَّمْرِ. [المسائل الصاغانیه ، ص38] .

رَوَی مُسْلِمٌ فِی صَحِيحِهِ عَنْ عَطَاءٍ ، قَالَ : قَدِمَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ مُعْتَمِراً فَجِئْنَاهُ فِی مَنْزِلِهِ ، فَسَأَلَهُ الْقَوْمُ عَنْ أَشْيَاءَ ثُمَّ ذَكَرُوا الْمُتْعَهَ ، فَقَالَ نَعَمْ اسْتَمْتَعْنَا عَلَی عَهْدِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَيهِ وَ آلِهِ وَ أَبِی بَكرٍ وَ عُمَرَ. [بحارالأنوار ، ج30 ، ص598] .

و فی لفظ احمد بعده : حتی اذا کان فی آخر خلافه عمر.

عن صفوان بن یعلی عن أبیه : أن معاویه استمتع امرأه بالطائف فدخلنا علی ابن عباس فذکرنا له ذلک فقال نعم قال ثم قدم علینا جابر بن عبد الله معتمرا فجئناه فذکرنا له المتعه فقال استمتعنا علی عهد رسول الله (ص) و عهد أبی بکر و عمر حتی إذا کان فی خلافه عمر استمتع عمرو بن حریث بامرأه فسأله عمر من أشهدت فقال أمی و أمها أو قال أخاها فقال فهلا غیرها أخشی أن یکون ذلک دغالا و نهی عنها یومئذ. [الطرائف ، ج2 ، ص458] .

و فی بدایه المجتهد : و نصفا من خلافه عمر ثم نهی عنها عمر الناس. [بدایه المجتهد لابن رشد ، ج2 ، ص63] .

5. متعه در تاریخ

1. در زمان

خلافت عمر

1 على عهد الخليفه عمر :

رَوَى مُسْلِمٌ أَيضاً وَ ذَكَرَهُ فِى جَامِعِ الْأُصُولِ ، عَنْ أَبِى الزُّبَيرِ ، قَالَ : سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يقُولُ كنَّا نَسْتَمْتِعُ بِالْقَبْضَهِ مِنَ التَّمْرِ وَ الدَّقِيقِ الْأَيامَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَ آلِهِ وَ أَبِى بَكرٍ وَ عُمَرَ حَتَّى نَهَى عَنْهُ عُمَرُ فِى شَأنِ عَمْرِو بْنِ حُرَيثٍ. [الطرائف ، ج2 ، ص458] .

عن صفوان بن يعلى عن أبيه : أن معاويه استمتع امرأه بالطائف فدخلنا على ابن عباس فذكرنا له ذلک. فقال : نعم. قال : ثم قدم علينا جابر بن عبد الله معتمرا فجئناه فذكرنا له المتعه. فقال : استمتعنا على عهد رسول الله (ص) و عهد أبى بكر و عمر حتى إذا كان فى خلافه عمر استمتع عمرو بن حريث بامرأه فسأله عمر من أشهدت؟ فقال : أمى و أمها أو قال أخاها. فقال : فهلا غيرها أخشى أن يكون ذلک دغالا و نهى عنها يومئذ. [الطرائف ، ج2 ، ص458] .

و فى روايه اخرى قال جابر : قدم عمرو بن حريث من الكوفه فاستمتع بمولاه فانى بها عمرو هى حبلى فسألها ، فقالت : استمتع بى عمرو بن حريث ، فسأله فاخبره بذلک امرا ظاهرا ، قال : فهلا غيرها ، فذلک حين نهى عنها. [المصنف لعبد الرزاق ، ج7 ، ص500 و فتح البارى ، ج11 ، ص76 و فى لفظه : فسأله فاعترف قال : فذلک حين] .

و فى اخرى عن محمد بن الاسود بن خلف : ان عمرو بن حوشب استمتع بجاريه بكر ، من بنى عامر بن لؤى :

فحملت ، فذكر ذلک لعمر فسألها ، فقالت : استمتع منها عمرو بن حوشب ، فسأله فاعترف ، فقال من اشهدت؟ قال لا ادرى ، اوقال : امها و اختها و اخاها و امها ، فقام عمر على المنبر ، فقال : ما بال رجال يعملون بالمتعه و لا يشهدون عدولا و لم يبينها الا حددته ، قال اخبرنى هذا القول عن عمر من كان تحت منبره سمعه حين يقول ، قال : فتلقاه الناس منه. [المصنف لعبد الرزاق ، ج7 ، ص500 - 501 وارى عمرو بن حوشب تحريفا و الصواب عمرو بن حريث و كذلک سقط من الكلام بعد لا يشهدون : عدولا] .

و فى كنز العمال : عن ام عبد الله ابنه ابى خيشمه ان رجلا قدم من الشام فنزل عليها فقال : ان العزبه قد اشتدت على فابغينى امرأه اتمتع معها قالت : فدللته على امراه فشارطها و اشهدوا على ذلک عدولا فمكث معها ما شاء الله ان يمكث ثم انه خرج ، فاخبر بذلک عمر بن الخطاب ، فارسل الى فسالنى احق ما حدثت؟ قلت : نعم ، قال فاذا قدم فاذنينى به ، فلما قدم اخبرته فارسل اليه ، فقال : ما حملک على الذى فعلته؟ قال : فعلته مع رسول الله (ص) ثم لم ينهانا عنه حتى قبضه الله ، ثم مع ابى بكر فلم ينهانا حتى قبضه الله ، ثم معک فلم تحدث لنا فيه نهيا ، فقال عمر : اما والذى نفسى بيده لو كنت تقدمت فى نهى لرجمتک بينوا (لعل الصواب بتوا) حتى يعرف النكاح من السفاح. [كنز العمال ، ج8 ،

ص294 ، ط. دائره المعارف حيدر آباد دكن ، سنه 1312] .

و فى المصنف عبد الرزاق : عن عروه ان ربيعه ابن اميه بن خلف تزوج مولده من مولدات المدينه بشهاده امرأتين احداهما خوله بنت حكيم ، و كانت امرأه صالحه ، فلم يفجأهم الا الوليده قد حملت ، فذكرت ذلک خوله لعمر بن الخطاب ، فقام يجر صنفه ردائه (صنفه ردائه ، صنفه الزار بكسر النون : طرفه - نهايه اللغه.) من الغضب حتى صعد المنبر ، فقال : انه بلغنى ان ربيعه بن اميه تزوج مولده من مولدات المدينه بشهاده امرأتين ، و انى لو كن تقدمت فى هذا لرجمت. [المصنف لعبد الرزاق ، ج7 ، ص503 ، و راجع مسند الشافعى ، ص132 ، و ترجمه ربيعه بن اميه من الاصابه ، ج1 ، ص514] .

و فى موطّأ مالک و سنن البيهقى و اللفظ للاول : ان خله بنت حكيم دخلت على عمر بن الخطاب. فقالت : ان ربيعه بن اميه استمتع بامراهفحملت منه فخرج عمر يجر رداءه ، فقال : هذه المتعه. و لو كنت تقدمت فيها لرجمت. [موطأ مالک ، ص542 ، ح42 ، باب نكاح المتعه ، و سن البيهقى ، ج7 ، 206 و فى لفظه : لرجمته و راجع كتاب الامام ا لاشافعى ، ج7 ، ص219 ، و تفسير السيوطى ، ج2 ، ص141] .

و فى الاصابه : ان سلمه بن اميه استمتع من سلمى مولاه حكيم بن اميه بن الاوقص الاسلمى فولدت له فجحد ولدها فبلغ ذلک عمر فنهى عن المتعه. [ترجمه سلمى غير منسوبه من الاصابه ، ج4 ،

ص324 و ترجمه سلمه من الاصابه ، ج2 ، ص61] .

و فی المصنف لعبد الرزاق ، عن ابن عباس ، قال : لم یرع امیر المؤمنین الا ام اراکه قد خرجت حبلی ، فسألها عمر عن حملها ، فقالت : استمتع بی سلمه بن امیه بن خلف... [المصنف لعبد الرزاق ، ج7 ، ص499] .

و فی المصنف لابن ابی شیبه : قال عمر : لو اتیت برجل تمتع بامراه لرجمته ان کان احصن فان لم یکن احصن ضربته.

قال عمر : مُتْعَتَانِ کانَتَا عَلَی عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ وَ آلِهِ وَ أَنَا أُحَرِّمُهُمَا وَ أُعَاقِبُ عَلَیهِمَا ، مُتْعَهُ الْحَجِّ وَ مُتْعَهُ النِّسَاءِ. [بحارالأنوار ، ج30 ، ص637] .

ب نکاح المتعه بعد الخلیفه عمر :

2. بعد از خلافت عمر

1. در زمان خلافت حضرت علی (ع)

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَوْ لَا مَا سَبَقَنِی بِهِ بَنِی الْخَطَّابِ مَا زَنَی إِلَّا شَقِی [کافی ، ج5 ، ص448] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَوْ لَا أَنَّ عُمَرَ نَهَی عَنِ الْمُتْعَهِ مَا زَنَی إِلَّا شَقِی. [عوالی الآللی ، ج2 ، ص125] .

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : مَا کانَتِ الْمُتْعَهُ إِلَّا رَحْمَهً رَحِمَ اللَّهُ بِهَا أُمَّهَ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ آلِهِ وَ سَلَّمَ لَوْ لَا نَهْیهُ عَنْهَا مَا احْتَاجَ إِلَی الزِّنَا إِلَّا شَقی. [خلاصه الإیجاز ، ص28] .

قَالَ عَطَاءٌ : سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ یقُولُ رَحِمَ اللَّهُ عُمَرَ مَا کانَتِ الْمُتْعَهُ إِلَّا رَحْمَهً مِنَ اللَّهِ رَحِمَ بِهَا أُمَّهَ مُحَمَّدٍ ص وَ لَوْ لَا نَهْیهُ عَنْهَا مَا احْتَاجَ أَحَدٌ إِلَی الزِّنَی إِلَّا شَقِی. [مستدرک الوسائل ، ج14 ، ص481]

.

2. در زمان معاویه

اختلف الصحابه و التابعون بعد عصر الامام علی فی امر المتعه روی عن صفوان بن یعلی ان معاویه استمتع بامراه بالطائف فانکرت ذلک علیه ، فدخلنا علی ابن عباس ، فذکر له بعضنا ، فقال له : نعم فلم یقر فی نفسی ، حتی قدم جابر بن عبد الله ، فجناه فی منزله ، فسأله القوم عن اشیاء ، ثم ذکروا له المتعه ، فقال : نعم استمتعنا علی عهد رسول الله (ص) و ابی بکر و عمر حتی اذا کان فی آخر خلافه عمر ، استمتع عمرو بن حریث و فیه ان معاویه بن ابی سفیان استمتعع مقدمه الطائف علی ثقیف بمولاه ابن الحضرمی یقال لها معانه. قال جابر : ثم ادرکت معانه خلافه معاویه حیه ، فکان معاویه یرسل الیها بجائزه عام حتی ماتت. [الاخبار الثلاثه فی المصنف لعبد الرزاق ، ج7 ، ص496 - 499 ، باب المتعه] .

هِشَامٌ عَنِ ابْنِ جُرَيجٍ قَالَ : أَخْبَرَنِی ابْنُ خَيثَمٍ قَالَ كانَتْ بِمَكةَ امْرَأَةٌ فَكانَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيرٍ يكثِرُ الدُّخُولَ عَلَيهَا فَقُلْتُ : يا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ مَا أَكثَرَ مَا تَدْخُلُ عَلَى هَذِهِ الْمَرْأَةِ؟ قَالَ : قَدْ نَكحْنَاهَا مُنْعَةً قَالَ وَ أَخْبَرَنِی أَنَّ سَعِيدَ بْنَ جُبَيرٍ قَالَ : الْمُنْعَةُ أَحَلُّ مِنْ شُرْبِ الْمَاءِ. [مستدرک الوسائل ، ج14 ، ص481] .

3. در زمان ابن زبیر

خطب ابن الزبیر بمکه و قال : ان الذئب یکنی ابا جعده ، الا و ان المتعه هی الزنا. [مصنف ابن ابی شیبه ، ج4 ، ص293 فی نکاح المتعه و حرمتها] .

عن ابن شهاب قال : أخبرنی عروه بن الزبیر عن عبد الله

بن زبير أنه قام بمكه فقال : إن أناسا أعمى الله قلوبهم كما أعمى أبصارهم يفتون بالمتعه يعرض برجل فناداه. فقال : إنک لجلف جاف فلعمرى لقد كانت المتعه تفعل فى عهد إمام المتقين يريد رسول الله (ص) فقال : ابن الزبير فجرب نفسک فو الله إن فعلتها لأرجمنک بالحجاره. [الطرائف ، ج2 ، ص458] .

و انه جائه رجل فاستفتاه فى المتعه فامره بها ، فقال له ابو عمره الانصارى ، مهلا ، قال : ما هى؟ و الله لقد فعلت فى عهد امام المتقين. [صحيح مسلم ، باب نكاح المتعه ، ص1026 ، ح27 ، و سنن البيهقى ، ج7 ، ص205 ، و محاججه ابى عمره الانصارى وردت فى مصنف عبد الرزاق ، ج 7 ، ص502] .

عَنْ أَبِى نَضْرَةَ قَالَ : كُنْتُ عِنْدَ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ فَأَتَاهُ آتٍ ، فَقَالَ إِنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَ ابْنَ الزُّبَيرِ اخْتَلَفَا فِى الْمُتْعَتَينِ ، فَقَالَ جَابِرٌ فَعَلْنَاهُمَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَ آلِهِ [3ثُمَّ نَهَانَا عُمَرُ عَنْهُمَا فَلَمْ نَعُدْ لَهُمَا. [بحارالأنوار ، ج30 ، ص598] .

رَوَى مُسْلِمٌ ، عَنْ قَتَادَهَ ، عَنْ أَبِى نَضْرَهَ ، قَالَ : كانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يأْمُرُ بِالْمُتْعَهِ وَ كانَ ابْنُ الزُّبَيرِ ينْهَى عَنْهَا ، قَالَ فَذَكرْتُ ذَلِک لِجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، فَقَالَ عَلَى يدَى دَارَ الْحَدِيثُ ، تَمَتَّعْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَ آلِهِ ، فَلَمَّا قَامَ عُمَرُ قَالَ إِنَّ اللَّهَ كانَ يحِلُّ لِرَسُولِهِ مَا شَاءَ بِمَا شَاءَ ، وَ إِنَّ الْقُرْآنَ قَدْ نَزَلَ مَنَازِلَهُ فَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَ الْعُمْرَهَ لِلَّهِ كمَا أَمَرَكمُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ

اثبوا (أَبِتُّوا) نِكاحَ هَذِهِ النِّسَاءِ فَلَنْ أُوتَى بِرَجُلٍ نَكحَ امْرَأَةً إِلَى أَجَلٍ إِلَّا رَجَمْتُهُ بِالْحِجَارَهِ. [بحارالأنوار ، ج30 ، ص599] .

و فى لفظ البيهقى : تمتعنا مع رسول الله (ص) و ابى بكر فلما ولى عمر الناس فقال : ان رسول الله (ص) هذا الرسول و ان هذا القرآن هذا القرآن و انهما كانتا متعتان على عهد رسول الله (ص) و انا انهى عنهما و اعاقب عليهما احداهما متعه النساء و لا اقدر على رجل تزوج امرأه الى اجل الا غيبته بالحجاره و الاخرى متعه الحج افصلوا حجكم عن عمرتكم فانه اتم لحجكم و اتم لعمرتكم. [سنن البيهقى ، ج7 ، ص206] .

فى مصنف عبد الرزاق و قال (ابن) صفوان هذا ابن عباس يفتى بالزنا فقال ابن عباس انى لا افتى بالزنا افنسى (ابن) صفوان ام اراكه فوالله ان ابنها لمن ، ذلک افزنا هو و استمتع بها رجل من بنى جمح. [المصنف لعبد الرزاق ، ج7 ، ص498 ، باب المتعه و رجل من جمح هو سلمه ابن اميه ، و فى لفظه صفوان تحريف و الصواب ابن صفوان فان الصفوان كان قد توفى بمكه و سوى عليه التراب فوردها نعى عثمان و ابن صفوان اراه عبد الله الاكبر الذى قتل مع ابن الزبير راجع جهره انساب ابن حزم ، ص159 - 160 و انما قلنا : هو ابن صفوان و ليس بصفوان لان مناقشات ابن عباس فى شأن المتعتين كان على عهد ابن الزبير و كان يوم ذاک قد توفى صفوان.]

قَالَ أَبُو الزُّبَير : قَالَ سَمِعْتُ طَاوُساً يقُولُ إِنَّ ابْنَ فُلَانٍ يقُولُ إِنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ يفْتِى

بِالزِّنَى فَبَلَغَ ابْنَ عَبَّاسٍ فَعَدَّدَ ابْنُ عَبَّاسٍ رِجَالاً كانُوا مِنَ الْمُتْعَهِ فَلَمْ أَذْكرْ مِمَّنْ عَدَّدَ مِنْهُمْ غَيرَ مَعْبَدِ بْنِ أُمَيةٌ. [مستدرک الوسائل ، ج14 ، ص480] .

4.در زمان سلمه ابن اميه

معبد هو معبد بن سلمه بن اميه.

و فی روايه اخری : عن ابن عباس لم يرع عمر امير المؤمنين الا ام اراكه خرجت حبلی فسألها عمر عن حملها ، فقالت : استمتع بی سلمه بن اميه بن خلف ، فلما انكر (ابن) صفوان علی ابن عباس ما يقول فی ذلک ، قال : فسل عمک. [المصنف لعبد الرزاق ، ج7 ، ص499] .

فی جمهره انساب ابن حزم ولد اميه بن خلف الجمحی علی و صفوان و ربيعه و مسعود و سلمه. فولد سلمه بن اميه معبد بن سلمه ، امه ام اراكه نكحها سلمه نكاح متعه فی عهد عمر او فی عهد ابی بكر فولد له منها معبد فولد صفوان بن اميه عبد الله الاكبر... [مصنف ابن ابی شيبه ، ج4 ، ص293 و تفسير السيوطی ، ج2 ، ص140] .

و نری ان المحاوره جرت بين ابن عباس و ابن صفوان عبد الله هذا فقال له سل عمک سلمه. و قال له : افنسی ام اراكه فو الله ان ابنها يعنی معبدا من ذلک ، افزنا هو و لما عدد رجالا ولدوا من المتعه عد منهم معبدا هذا.

و قيل لعبد الله بن عمر ابن عباس يفتی بها بالمتعه فقال هلا تزمزم بها فی زمان عمر الزمزمه : صوت الخفی لا يكاد يفهم. [مصنف ابن ابی شيبه ، ج4 ، ص293 و تفسير السيوطی ، ج2

، ص140] .

و فی روایه بعدها : اما ان عمر بن الخطاب لو اخذ فیها احدا لرجمه بالحجاره. [سنن البیهقی ، ج7 ، ص206] .

2. جایگاه متعه نزد مخالفین

1. استدلال در قرآن

اولا استدلوا من کتاب الله بقوله تعالی :

أ وَ الَّذِینَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حافِظُونَ إِلاّ عَلی أَزْواجِهِمْ أَوْ ما مَلَکتْ أَیمانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَیرُ مَلُومینَ فَمَنِ ابْتَغی وَراءَ ذلِک فَأُولئِک هُمُ العادُونَ [مومنون/7 -5] .

وَ الَّذِینَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حافِظُونَ إِلاّ عَلی أَزْواجِهِمْ أَوْ ما مَلَکتْ أَیمانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَیرُ مَلُومینَ فَمَنِ ابْتَغی وَراءَ ذلِک فَأُولئِک هُمُ العادُونَ [معارج/31-29] .

و قالوا : ان نکاح المتعه لیس بزواج ، و نقول فی الجواب : ان الزواج ینقسم الی دائم و موقت و ان انکارالموقت فی لا یفسر الواقع و الحقیقه.

ب بقوله تعالی :

الرِّجالُ قَوّامُونَ عَلَی النِّساءِ بِما فَضَّلَ اللّهُ بَعْضَهُمْ عَلی بَعْضٍ وَ بِما أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوالِهِمْ فَالصّالِحاتُ قانِتاتٌ حافِظاتٌ لِلْغَیبِ بِما حَفِظَ اللّهُ وَ اللاّتی تَخافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَ اهْجُرُوهُنَّ فِی الْمَضاجِعِ وَ اضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَکمْ فَلا تَبْغُوا عَلَیهِنَّ سَبیلاً إِنَّ اللّهَ کانَ عَلِیا کبیراً [نساء/34] .

و انه لیس للزوج المتمتع قوامه علی الزوجه فنقول فی الجواب : لیس المراد هنا ان للزوج قوامه علی الزوجه و انما المراد ان صنف الرجل قوامه علی صنف المرأه.

2. استدلال به سنت پیامبر

بروایات رودت فی کتب الامامیه و اخری فی کتب علماء السنه و نقول فی جواب ما استدلوا بها من کتب الامامیه :

ان فقهاء الاماميه لم يصدوا باب الاجتهاد و لا باب العلم و لم يقولوا بصحه كتاب ما عدا كتاب الله و هم فى كتب الحديث يجمعون الروايات

صحیحه کانت او ضعیفه و فی کتب الفقه یدرسون اسناد الروایات وفق العلم و رایه الحدیث و ستونها وفق الابحاث اصول الفقه و یستندون الی بحوث المسلمین فی کتبهم الفقهیه و التی نقلنا عنها احکام نکاح المتعه فی فقه الامامیه ، و ما استدل النافی بها من روایات من کتب الامامیه هی غیر صحیحه و باطله.

و نقول فی جواب ما استدلوا بها من روایات عند علماء و السنه :

ان ما روی من صحیحی البخاری و مسلم و غیر هما مناقضه لروایات صحیحه اخری اوردناها و لا تنالان ما اوردناها بعضها بعضا الآخر ،

و کیف یصلح ما روی ان رسول الله (ص) حللها ثم حرمها فی فتح خیبر او فتح مکه و لو کان کذلک لاستشهد بها الخلیفه عمر و لما قال : متعتان کانتا علی عهد رسول الله (ص) و انا احرمهما ، و کیف یصلح روایات التحریم علی عهد الرسول (ص) مع ولاده المولود من نکاح المتعه علی عهد عمر مضافا الی اثبات الصحابه لها بعد عهد عمر مثل الامام علی و ابن عباس و جابر بن عبد الله الانصاری و ابی عمره الانصاری و تمتع الخلیفه معاویه بامرأه فی الطائف و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالین.

3. مقاله ای از یک روزنامه

1. جعلی بودن ازدواج متعه

دون تبریر منطقی او سبب معقول ، یکثر حدیث هذه الایام عما یسمی ب"زوج المتعه".

خرجت اقلام علمانیه و شیوعیه لتکتب عن هذا الموضوع الخطیر ، و تدعوا الیه بطرق مستتره زاعمه ان احد المذاهب الاسلامیه یدعوا الی ذلک. و ان انتشار الزنی ، و قله حیله الشباب عن مؤونه الزواج ، کفیلان بان تکون "المتعه"

هى الحل !!

امتلأت صحافه صفراء و حمراء بهذه الافترائات و ربطتها باقاويل و قرأت حاولت ان تجعل لها علاقه بالاسلام ، و اوهمت ان امير المومنين عمر بن الخطاب هو الذى منع "المتعه" و آنهالم تكن ممنوعه فى عهد الرسول (ص) و اتت بنصوص زعمت آنهاتبيحها !

ما قيل و كتب فى هذا الشان امواج متلاطمه من الغث ، تفور و تهدر بالقرب من شواطى ء يرتادها الكثيرون من الشباب الذين يندر عندهم الزاد الدينى ، فيسهل التاثير عليهم بالاغراء و اطلاق العنان للفوضى الجنسيه !

لا الامر كذلک ، نتعرض من زوايا شرعيه لهذا الموضوع ، لرفع الغشاوه التى ارادوا وضعها.

لا اشهاد و لا اعلان و لا اذن لولى... و الخلوه تكفى !!

ازدواج موقت ، صفحه 5

ليست زوجه و لا مملوكه.. و يصفونها بالمستأجره !

اقرار على بن ابى طالب للتحريم.. يعنى انها كانت محرمه منذ عهد الرسول : [التحقيق تركى بن عبد الله الدخيل]

يؤكد د. ناصر القفارى استاذ المذاهب و الفرق فى حديثه ل"المسلمون" على تحريم نكاح المتعه بنص القرآن فى آيات وردت فى سورتى المؤمنون و المعارج و بين ان السنه النبويه جاءت مبينه هذا التحريم كما فى حديث على رضى الله عنه المتفق على صحته ، و حديث سبره رضى الله عنه فى صحيح مسلم ، و فيه التصريح بنسخ نكاح المتعه و انه نسخ دائم مستمر الى يوم القيامه.

و اشار الدكتور القفارى الى انعقاد الاجماع على تحريمها (المتعه) كما نقل ذلک الامام القرطبى و القاضى عياض و غيرهما ، و لم يخالف الا من لا عبره بخلافه ، و لا التفات الى قول يخالف الكتاب و السنه و حول ما يشاع من ان محرم

نکاح المتعه هو عمر بن الخطاب رضی الله عنه قال الدکتور القفاری : هذه المحاوله او حیله لتبریر قولهم مجیزی المتعه و تاصیل انحرافهم ، و الا فالمحرم لها هو الله سبحانه بنص القرآن ، کما قال تعالی :

وَ الَّذینَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حافِظُونَ إِلاَّ عَلی أَزْواجِهِمْ أَوْ ما مَلَکتْ أَیمانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَیرُ مَلُومینَ فَمَنِ ابْتَغی وَراءَ ذلِکَ فَأُولئِک هُمُ الْعادُونَ [مومنون/7 -5] .

و ذلک فی موضعین من القرآن فی سوره المومنون الآیات 5 ، 6 ، 7 و سوره المعارج ، الآیات 29 ، 30 ، 31. فنبین سبحانه ان المبتغی قضاء و طره خارج مجال "الزوجیه" او "ملک الیمین" من العادین و المنحازین حدود الله.

افلا تعد المرأه المتسمتع بها فی المتعه زوجه؟

من المقطوع به ان المستمتع بها لیست بزوجه و لا بمملوکه.

لماذا؟

اما کونها غیر مملوکه فواضح و اما کونها غیر زوجه

لماذا؟

اما کونها غیر مملوکه فواضح و اما کونها غیر زوجه فلانتفاء لوازم الزوجیه عنها کالمیراث و عده الوفاه و الطلاق و الرسم و النفقه و اذا انتفی اللازم انتفی الملزوم ، اذ لو کانت زوجه لورثت و اعتدت و وقع علیها الطلاق.

هل نفی زوجیه المتمتع بها لدی المانعین من المتعه و هم اهل السنه فقط او هو لدی المجزین من الشیعه؟

الشیعه فی نصوصهم یقرون و یقررون انها لیست بزوجه حیث یقولون :

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) : فِی الْمُنْعَهِ قَالَ : لَیسَتْ مِنَ الْأَرْبَعِ لِأَنَّهَا لَا تُطَلَّقُ وَ لَا تَرِثُ وَ إِنَّمَا هِی مُسْتَأْجَرَهٌ [کافی ، ج5 ، ص451] .

و قول رسول الله (ص) یبین ذلک و یفسره و یوضحه و یقرره بروایه

متفق على صحتها رواها امير المؤمنين على حيث قال على رضى الله عنه :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يوْمَ خَيبَرَ لُحُومَ الْحُمُرِ الْأَهْلِيهِ وَ نِكاحَ الْمُتْعَه [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص251] .

و لكن اليست هذه روايه سنيه؟

لقد ورد هذا النص ايضا فى المتعمد من كتب الشيعه ايضا ، و بنفس نصه و حروفه حيث جاء فى تهذيب الاحكام للطوسى (ج7 ، ص251 و الاستبصار الطوسى ، ج3 ، ص142 و وسائل الشيعه للحر العاملى ، ج14 ، ص44) عن على رضى الله عنه :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يوْمَ خَيبَرَ لُحُومَ الْحُمُرِ الْأَهْلِيهِ وَ نِكاحَ الْمُتْعَه [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص251] .

و لذلک لم يجد شيخ الطائفه الطوسى مسلكا للتخلص من حجيه هذا النص سوى حمله على التقيه و هى حيله عاجز عن الرد ، اذ لا وجه لحمله على التقيه.

و لماذا تستبعد ذلک؟

ما كان اسد الله فى المشارق و المغارب ليكتم الحق و يظهر الباطل و يكذب على رسول الله (ص) بل هو الخليفه الذى لا تأخذه فى الله لومه لائم ثم دونكم سيرته فى اثناء خلافته و هو صاحب الامر و السلطان ، هل اذن بالمتعه او وجد لها فى عهده صوتا او سمع عن العمل بها ذكرا و لذلک قال د. الموسوى : ان النظريه الفقهيه القائله ان المتعه حرمت بامر من الخليفه عمر بن الخطاب يفندها عمل الامام على الذى اقر التحريم فى مده خلافته و لم يأمر بالجواز و فى العرف الشيعى و على حسب رأى فقهائنا عمل الامام حجه و لاسيما عندما يكون

مبسوط اليد و يستطيع اظهار الرأى و بيان اوامر الله و نواهيه و الامام على كما نعلم اعتذر عن عدم قبول الخلافه و اشترط فى قبولها ان يكون له اجتهاده فى اداره الدوله فاذا اقرار الامام على للتحريم يعنى آنها كانت محرمه منذ عهد الرسول (ص) و لولا ذلک لكان يعارضها و يبين حكم الله فيها ، و عمل الامام حجد على الشيعه.. و لست ادرى كيف يستطيع فقهاؤنا ان يضربوا بها عرض الحائط. [الشيعه و التصحيح ، ص109] .

2. عمر متعه را حرام نكرده

و لكن ماذا عن القول ان تحريم المتعه من عمر؟

اذا جاء نص يقول ان عمر حرم المتعه او قال عمر انا احرمها فلا يعنى هذا انه هو الذى انشأ هذا الحكم و ابتدعه فانه من السائغ لغه و الجارى استعمالا و عرفا ان يقال ، مثلا حرم الامام الشافعى كذا او اباح الامام مالک كذا و لا يعنى هذا انهما مصدر التحريم و التحليل ، و انما يعنى انهما بينا الحكم بما ظهر لهما من الدليل و قد شاع عند الفصحاء و العلماء اسناد التحريم و الايجاب و الاباحه الى مبين ذلک ، فيجوز اسناده الى مبينه و مظهره و منفذه و المحرم او المبيع فى الاصل هو الذى شرعه و لذلک ، فأن عمر اسند التحريم فى بعض الروايات الى النبى (ص) كما فى روايه ابن ماجه و ابن المنذر و البيهقى.

ثم لا يظن بالصحابه بما فيهم امير المؤمنين على انهم يقرون عمر على تحريم ما احل الله و الا لكانوا عصمهم الله كحال النصارى الذين اتخذوا احبارهم و رهبانهم اربابا من دون

الله حيث يحلون الحرام فيتبعونهم و يحرمون الحلال فيطيعونهم... لا يظن بالصحابه ذلک... کيف و هم يراجعون عمر فيما هو اقل من هذا فی وقائع متعدده کما هو معلوم و مشهور.

هدم الاسره :

3. مفاسد متعه

ما المفاسد المترتبه علی المتعه؟

انه لو لم يرد فی المتعه ما يحرمها بالنص لکان من مفاسدها ما يثبت به تحريمها و ذلک من هدم لحکمه التشريع فی الزواج فقضاء علی کيان الاسره و تفويض لبناء المجتمع و لهذا قال صابح التحفقه الاثنی عشريه : و اذا تأمل العاقل فی اصل المتعه يجد فيها مفاسد المکنونه کلها تعارض الشرع [مختصر التحفه الاثنی عشريه ، ص227 و 228] .

ثم شرح هذه المفاسد.

تنبه بعض العقلاء الشيعه الی خطوره الامر و ذکر ان وراءها الاخطار الهائله التی تحدق بالشيعه اجتماعيا و اخلاقيا و انسانيا و قال : و انا احمل الفقهاء يعنی الشيعه المسئوليه الاولی و الاخيره فی سوق الشباب من ابناء الشيعه الی هذه الدرب الشائک المشين ، ، و علی عاتقهم تقع المسئوليه و کل المسئوليه. [الموسوی ، الشيعه و التصحيح] .

و لا ادری ما الفرق بين الزنا و نکاح المتعه الذی من احکامه عندهم عدم وجوب الاشهاد و الاعلان و اذن الولی و يکفی اذ يختلی الشاب بالشابه و يقول لها

"اتزوجک متعه علی کتاب الله و سنه نبيه لا وارثه و لا مورثه کذا ساعه او کذا يوما بکذا و کذا درهما" فأذا قالت نعم ، فقد رضيت و حلت له بل ان غمرهما الهيام و بلغ بهما الشوق مبلغه فلم يذکرا صيغه المتعه و يورد لذلک صاحب وسائل الشيعه بابا بعنوان :

بَابُ أَنَّ

مَنْ أَرَادَ التَّمَتُّعَ بِامْرَأَةٍ فَنَسِی الْعَقْدَ حَتَّی وَطِئَهَا فَلَا حَدَّ عَلَیهِ بَلْ یتَمَتَّعُ بِهَا وَ یسْتَغْفِرُ اللَّهَ [وسائل الشیعه ، ج21 ، ص74] .

و ذلک قال ابو عبد الله جعفر الصادق کما تروی کتب الشیعه نفسها.

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی الْمُتْعَهِ قَالَ : مَا یفْعَلُهَا عِنْدَنَا إِلَّا الْفَوَاجِر [النوادر أشعری ، ص87] .

4. روایات شیعه

1. جعلی بودن روایت

کما جاء مثل ذلک فی کتب السنه و مع ذلک بکل اسف فقد نقلت کتب الشیعه فی روایات لهم موضوعه علی الائمه ما یجعل المتعه من المبادی ء الواجبه فی المذهب الشیعی.

و ما الذی یجعلک تحکم بوضعها؟

لأن سیره الائمه و حالهم و اقوالهم الثابته عنهم تکذبها.

ما هذه الروایات؟

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَیسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یومِنْ بِکرَّتِنَا وَ لَمْ یسْتَحِلَّ مُتْعَتَنَا [وسائل الشیعه ، ج21 ، ص7] .

رَوَی صَالِحُ بْنُ عُقْبَهَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : "قُلْتُ لَهُ لِلْمُتَمَتِّعِ ثَوَابٌ قَالَ إِنْ کانَ یرِیدُ بِذَلِک وَجْهَ اللَّهِ تَعَالَی وَ خِلَافاً عَلَی مَنْ أَنْکرَهَا لَمْ یکلِّمْهَا کلِمَهً إِلَّا کتَبَ اللَّهُ تَعَالَی لَهُ بِهَا حَسَنَهً وَ لَمْ یمُدَّ یدَهُ إِلَیهَا إِلَّا کتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَهً فَإِذَا دَنَا مِنْهَا غَفَرَ اللَّهُ تَعَالَی لَهُ بِذَلِک ذَنْباً فَإِذَا اغْتَسَلَ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ بِقَدْرِ مَا مَرَّ مِنَ الْمَاءِ عَلَی شَعْرِهِ قُلْتُ بِعَدَدِ الشَّعْرِ قَالَ نَعَمْ بِعَدَدِ الشَّعْرِ" [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص463] .

و من نصوصهم فی ذلک ان الله تبارک و تعالی قال لنبیه :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ النَّبِی (ص) لَمَّا أُسْرِی بِهِ إِلَی السَّمَاءِ قَالَ لَجِقَنِی جَبْرَئِیلُ (ع) فَقَالَ یا مُحَمَّدُ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی یقُولُ إِنِّی قَدْ

غَفَرْتُ لِلْمُتَمَتِّعِينَ مِنْ أُمَّتِک مِنَ النِّسَاءِ (الموضع نفسه من المصدرين السابقين) [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص463] .

و راجع ان شئت بقيه نصوصهم فى ذلک فى باب استحباب المتعه فى وسايل الشيعه.

2. هدف از جعل روايت

الاغراء الجنسى :

لقد كشف بعض مفكرى الشيعه الهدف من وضع هذه الروايات فرأى ان هذا الاسلوب استخدم لحث السنه و لا سيما الشباب منهم للالتفاف حول المذهب.

يقول الموسوى :

و لا شک ان الاغراء الجنسى المباح باسم الدين يستقطب الشباب و اصحبا النفوس الضعيفه فى كل عصر و مصر و لذلک فانى لا استغرب ابدا عندما اقرأ فى كتب روياتنا روايات تنسب الى ائمتنا فى فضل المتعه و ثوابها و حث النسا على العمل بها. [الشيعه و التصحيح ، ص112] .

و لكن دعوتهم للمتعه انما هى للتصدير الخارجى و الاغراء المذهبى و تنفيذها فى غيرهم.

اما محاوله بعضهم الاحتجاج على المتعه ببعض القراءات الوارده و هى قراءه :

"فما استمتعتم به الى اجل مسمى" فهى حيله لاثبات اصاله هذه الفوضى الجنسيه ، التى تمارس باسم المتعه و الا فان هذه القرائه لم تثبت قرانا لاجماع الصحابه على عدم كتابتها فى المصاحف العثمانيه و ما لم يثبت انه قرآن فلا يستدل به على شى ء لانه باطل من اصله كما قرره اكثر الاصوليين ، ثم على القول بالاحتجاج بها كخبر الآحاد او على انها تفسير للآيه كما يذهب اليه بعضهم فلا حجه فى ذلک لأنها معارضه بما هو اقوى منها و هو القرآن و صحيح السنه و لو سلمنا تسليما جدليا بدلاله هذه القراءه مع اباحه نكاح المتعه فهى اباحه منسوخه كما صح نسخ ذلک فى الاحاديث المتفق

علیها.

5. بیان شیخ جبرین در متعه

اباحه المتعه منسوخه بالتحریم فی العهد النبوی کما فی الصحیحین :

طالب الشیخ الدکتور عبد الله بن عبد الرحمن الجبرین عضو الأفتاء برئاسه اداره البحوث العلمیه و الافتاء بالسعودیه ، بالاتیان بدلیل علی شرعیه "نکاح المتعه" یفید اباحته و حله.

و قال : لن یجدوا دلیلا فی المصادر الشرعیه المعتبره الا انه احل بضعه ایام فی فتح مکه ، بسبب اسلام کفار مکه و قد کانوا حدیثی عهد بالفواحش ، فابیح لهم ایاما فی مکه ، ثم نهی عنه و النهی صحیح فهو فی صحیحی البخاری و مسلم.

و بین الشیخ الجبرین ان الشیعه یعتبرون علی ابن ابی طالب رضی الله عنه : "مقبول الکلم" و الثابت عنه رضی الله عنه فی الصحیحین انه قال نکرا علی ابن عباس :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يوْمَ خَيبَرَ لُحُومَ الْحُمُرِ الْأَهْلِيهِ وَ نِكاحَ الْمُتْعَه [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص251] .

و یبیح نکاح المتعه للضروره ، ثبت عن علی انه صرح بالنهی عن نکاح المتعه.

و بین الشیخ الجبرین ان قول علی رضی الله عنه یوم خیبر ظرف للاخیر من الامرین الاباحه و النهی فتبین ان النهی کان بعد الاباحه فنسخت الاباحه بالنهی و التحریم.

و اشار الی ان الاباحه التی کانت یوم فتح مکه کانت ثلاثه ایام بمناسبه دخول الکفار للاسلام و لما خاف علیهم الوقوع فی الزنی ابح لهم نکاح المتعه. و بعد ثلاثه ایام قال (ص) : " من کان لدیه منهن احد فلیخل سبیلها و لا تأخذوا مما اتیتموهن شیئا" و هکذا فی صحیح مسلم.

و عن الحکمه فی تحریم نکاح المتعه قال الشیخ الجبرین

الذى ارتجل الاجابه : لانه ليس نكاحا صحيحا و المرأه فيه لا سمى زوجه لان الله تعالى قال :

إِلاّ عَلى أَزْواجِهِمْ أَوْ ما مَلَكتْ أَيمانُهُمْ [مومنون/6] .

و لكن لماذا لا تمسى زوجه؟

لانها ايام معدوده يخلى سبيلها و بعدها فلا تدخل بلاسم الزوجيه ثم ان الزوجيه يترتب عليها احكام كالميراث بقوله تعالى : "و لكم نصف ما ترک ازواجكم"

فيما لا تورث المرأه المتعمتع بها حتى عند الشيعه.

كما ان من احكام الزواج غير المتوفره فى (المتعه) القوامه بقوله تعالى :

الرِّجالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّساءِ بِما فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلى بَعْضٍ وَ بِما أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوالِهِمْ [نساء/34] .

فتمتعه بها اياما يمنعه من القوامه بها.

كما ان الله امر باتيان الزوجات حقوقهن بقوله :

وَ آتُوا النِّساءَ صَدُقاتِهِنَّ نِحْلَةً [نساء/4] .

و فى المتعه لا يتوفر للزوجه ذلک.

ثم ان المتعه سبيل الى دخول الرجل فى كونه (يتذوق النساء) و قد ورد فى الحديث : "لعن الله المتذوقين و المتذوقات"

و لما كان الامر كذلک من بخس المرأه حقها (بالمتعه) و عدم صحه كونه نكاحا جاء الشرع بتحريمه.

6. نصوص شيعه در تحريم متعه

روى الشيعه فى كتبهم عن زيد بن على عن ابائه عن على قال :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حَرَّمَ رَسُولُ اللّهِ (ص) يوْمَ خَيبَرَ لَحُومَ الْحُمُرِ الْأَهْلِيهِ وَ نِكاحَ الْمُتْعَه [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص251] .

و هذا النص الوارد فى المعتمد و المعتبر من كتب الشيعه عن على ابن ابى طالب رضى الله عنه ، جاء ايضا فى اوثق كتب السنه عن على ايضا حيث ثبت فى صحيحى البخارى و مسلم عن امير المومنين على ابن ابى طالب قال :

"نهی رسول الله (ص) عن نکاح المتعه و عن لحوم الحمر الاهلیه یوم خیبر" [البخاری ، کتاب الذبائح و الصید ، باب لحوم الحمر النسیه ، حدیث 1908] .

و جاء ایضا :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی الْمُتْعَهِ قَالَ : مَا یفْعَلُهَا عِنْدَنَا إِلَّا الْفَوَاجِر [النوادر أشعری ، ص87] .

و حین قال احدهم لأمامه :

یسُرُّک أَنَّ نِسَاءَک وَ بَنَاتِک وَ أَخَوَاتِک وَ بَنَاتِ عَمِّک یفْعَلْنَ (یعنی المتعه) قَالَ فَأَعْرَضَ عَنْهُ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) حِینَ ذَکرَ نِسَاءَهُ وَ بَنَاتِ عَمِّهِ [کافی ، ج5 ، ص449] .

و یقول الموسوی : و اسال الفقهاء الذین یفتون بجواز المتعه و استحباب العمل بها ، هل انهم یرضون شیئا کهذا بالنسبه لبناتهم و اخواتهم و قریباتهم او انهم اذا سمعوها اسودت وجوههم و انتفخت اوداجهم و لم یکظموا لذلک غیظا؟.... انهم یرون فیها امرا مهینا مشینا یتنافی و کرامهالعائله و شرف الاسره و قد تسیل الدماء فی بعض المناطق الشیعیه اذا ما سال المرء شیئا کهذا من فقیه هو سید قومه حتی فی ایران حیث تکون العملیه جاریه فی بعض مدنها ، توجد مناطق لا یستطیع المرء ان ینبس بکلمه حول المتعه ، اما فی غیر ایران و لا سیما البلاد العربیه التی تقطنها الشیعه فالحدیث عن المتعه مهلک و یؤدی الی اساله الدماء... [الشیعه و التصحیح ، ص113] .

و یقول محمد جواد مغینه الذی کان فی حیاته رئیس المحکمه الجعفریه ببیروت ان المتعه لیست بشائعه فی بلادهم و انما الزواج الشائع بینهم هو الزواج الدائم المعروف المألوف عند جمیع الطوائف و الامم ، و لا

اثر لها فى محاكمهم الشرعيه و لم تستعمل المتعه شيعه سوريا و لبنان ولا العراق و المنقول ان بعض المسنات فى بلاد ايران تستعمل المتعه. [الشيعه فى الميزان ، ص358] .

و نصوص الشيعه الاخرى فى امر المتعه تمثل الاتحام و الونام مع فئات الامه ، فهذا ابو عبد الله جعفر الصادق يقول فى المتعه :

عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ عُمَرَ قَالَ : "سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) يقُولُ فِى الْمُتْعَهِ دَعُوهَا أَمَا يسْتَحْيِى أَحَدُكمْ أَنْ يرَى فِى مَوْضِعِ الْعَوْرَهِ فَيحْمَلَ ذَلِک عَلَى صَالِحِى إِخْوَانِهِ وَ أَصْحَابِهِ" [كافى ، ج5 ، ص453] .

و تحذر نصوصهم من آثار المتعه على الاسره فتقول :

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَمُّونٍ قَالَ : "كتَبَ أَبُو الْحَسَنِ (ع) إِلَى بَعْضِ مَوَالِيهِ لَا تُلِحُّوا عَلَى الْمُتْعَهِ إِنَّمَا عَلَيكمْ إِقَامَهُ السُّنَّهِ فَلَا تَشْتَغِلُوا بِهَا عَنْ فُرُشِكمْ وَ حَرَائِرِكمْ فَيكفُرْنَ وَ يتَبَرَّينَ وَ يدْعِينَ عَلَى الْآمِرِ بِذَلِک وَ يلْعَنُونَا" [كافى ، ج5 ، ص453] .

و هذا يوافق ما نقل عن طرياق السنه عن الامام جعفر حيث : "نقل البيهقى عن جعفر بن محمد انه سئل عن المتعه فقال : هى الزنى بعينه" [نيل الاوطار للشوكانى ، ج60 ، ص154] .

و قررت نصوص الشيعه ان المتعه مصدر ذل للمرأه فقالت :

أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِى الْحَسَنِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا يرْفَعُهُ إِلَى أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَال : "لَا تَتَمَتَّعْ بِالْمُومِنَهِ فَتُذِلَّهَا" [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص253] .

و عار على الرجل : عن عبد الله بن سنان قال : سالت ابا عبد الله عليه السلام عن المتعه فقال : "لا تدنس بها نفسک"

يقول د. القفارى

عن هذه النصوص الشيعيه السابقه : هذه النصوص المضيئه من اقوال الائمه و ذلک الواقع المتفيض من حال الائمه تمثل الخيط الابيض وسط ذلک الظلام الدامس من الاکاذيب على الائمه الا و ان نظم هذا الخيط و جمع اطرافه و تخليصه مما علق به لهو الجهد العظيم الذى ينتظر اهل الفکر و العلم من هذه الطائفه و سيکون لعملهم هذا اثر فى التاريخ يذکر و يشکر.

7. جايگاه متعه در شيعه

ليس لعدد المتمتع بهن حدود و لا لمرات المتمتع !

يجيزون طلب "المتعه" من الجميلات على قارعه الطريق مساومه "المحتاجات".... و المتعه بالمتزوجه !!

التمتع بالبکر دون اذن وليها بعد بلوغها العاشره :

اسرفت کتب الشيعه فى ذکر المتعه و فيها ان المتعه تتم بعد اداء صيغه الزواج التى يستطيع الرجل ان يوديها فى کلمتين و لا تحتاج لولى و لا شهود او انفاق على

المرأه و ذلک للمده التى يشؤها مع الاحتفاظ بسلطه مطلقه لنفسه و هى الجمع بين الف زوجه بالمتعه تحت سقف واحد.

و من يطالع ابواب المتعه فى کتاب وسائل الشيعه هو من کتب المذهب المعتمد يجد انها بلغت سته و اربعين بابا فى کل باب مجموعه من الروايات المسنده لبعض اهل بيت رسول الله (ص) يرى ان هذه الکتب تخرج بالمتعه من الحرم فتصل بها لا الى الجواز فحسب بل الى الوجوب و الفرضيه فى مذهبهم حيث تقول نصوصهم :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَيسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يومِنْ بِکرَّتِنَا وَ لَمْ يسْتَحِلَّ مُتْعَتَنَا [وسائل الشيعه ، ج21 ، ص7] .

و رتبت نصوصهم لفاعلها الاجر الکبير و لتارکها العقاب الشديد. فقالت فى حق المتمتع بامرأه :

إِنْ کانَ يرِيدُ بِذَلِک وَجْهَ اللَّهِ تَعَالَى وَ خِلَافاً عَلَى

مَنْ أَنْكَرَهَا لَمْ يكلِّمْهَا كلِمَةً إِلَّا كتَبَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ بِهَا حَسَنَةً وَ لَمْ يمُدَّ يدَهُ إِلَيهَا إِلَّا كتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَةً فَإِذَا دَنَا مِنْهَا غَفَرَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ بِذَلِک ذَنْباً فَإِذَا اغْتَسَلَ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ بِقَدْرِ مَا مَرَّ مِنَ الْمَاءِ عَلَى شَعْرِهِ قُلْتُ بِعَدَدِ الشَّعْرِ قَالَ نَعَمْ بِعَدَدِ الشَّعْر [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص463] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ النَّبِی ص لَمَّا أُسْرِی بِهِ إِلَى السَّمَاءِ قَالَ لَحِقَنِی جَبْرَئِيلُ (ع) فَقَالَ يا مُحَمَّدُ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَى يقُولُ إِنِّی قَدْ غَفَرْتُ لِلْمُتَمَتِّعِينَ مِنْ أُمَّتِک مِنَ النِّسَاءِ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص463] .

و فی تفسير منهج الصادقين نسبوا الى رسول الله (ص) هذا القول : "من تمتع مره كانت درجته كدرجه الحسين و من تمتع مرتين كانت درجته كدرجه الحسن (ع) و من تمتع ثلاث مرات كانت درجته كدرجه على بن ابى طالب و من تمتع اربع مرات فدرجته كدرجتى" [تفسير منهاج الصادقين ، ج2 ، ص493 (فارسى) و النص فيه مكتوب بالعربى] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ رَجُلٍ تَمَتَّعَ ثُمَّ اغْتَسَلَ إِلَّا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ كلِّ قَطْرَةٍ تَقْطُرُ مِنْهُ سَبْعِينَ مَلَكاً يسْتَغْفِرُونَ لَهُ إِلَى يوْمِ الْقِيامَهِ وَ يلْعَنُونَ مُتَجَنِّبَهَا إِلَى أَنْ تَقُومَ السَّاعَهُ [خلاصه الإيجاز ، ص43] .

و فی تفسير منهج الصادقين ينقلون عن رسول الله (ص) يقول : "من خرج من الدنيا و لم يتمتع جاء يوم القيامه و هو اجدع (مقطوع الانف) " [ج2 ، ص489]

و المتعه فی نصوصهم تتم بلا ولى و لا شهود قال صاحب الوسائل :

بَابُ أَنَّهُ لَا يجِبُ فِی الْمُتْعَهِ الْإِشْهَادُ وَ لَا الْإِعْلَانُ بَلْ

يسْتَحَبَّانِ [وسائل الشيعه ، ج21 ، ص64] .

ثم ساق احاديثهم فى ذلک.

و جاءت احاديث لهم تقول :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا بَأْسَ بِتَزْوِيجِ الْبِكرِ إِذَا رَضِيتْ مِنْ غَيرِ إِذْنِ أَبَوَيهَا [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص254] .

بل يصل الامر الى الصبيه الصغار ذوات العشر سنوات و الاحدى عشره سنه و الاثنى عشره و امثال هذا السن و مراودتهن عن انفسهن باسم "المتعه" حيث يضعون حدا سن الفتاه التى يصح التمتع بها بدون اذن وليها و هو تسع سنين او عشر و بوب صاحب الوسائل بابا بعنوان :

بَابُ عَدَمِ جَوَازِ التَّمَتُّعِ بِالْبِنْتِ قَبْلَ الْبُلُوغِ بِغَيرِ وَلِى [وسائل الشيعه ، ج21 ، ص36] .

و ذكر فيه حديثهم الذى يقول :

رَوَى مُحَمَّدُ بْنُ يحْيى الْخَثْعَمِى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : "سَأَلْتُهُ (يعنى امام) عَنِ الْجَارِيهِ يتَمَتَّعُ مِنْهَا (او بها) الرَّجُلُ. قَالَ : نَعَمْ إِلَّا أَنْ تَكونَ صَبِيةً تُخْدَعُ. قُلْتُ : أَصْلَحَک اللَّهُ وَ كمِ الْحَدُّ الَّذِى إِذَا بَلَغَتْهُ لَمْ تُخْدَعْ؟ قَالَ : ابْنَهُ عَشْرِ سِنِينَ" [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص461] .

يقول احدهم لامامه :

عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْقَمَّاطِ عَمَّنْ رَوَاهُ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) جَارِيهٌ بِكرٌ بَينَ أَبَوَيهَا تَدْعُونِى إِلَى نَفْسِهَا سِرّاً مِنْ أَبَوَيهَا أَ فَأَفْعَلُ ذَلِک؟ قَالَ : نَعَمْ وَ اتَّقِ دمَوْضِعَ الْفَرْجِ. قَالَ : قُلْتُ : فَإِنْ رَضِيتْ بِذَلِک؟ قَالَ : وَ إِنْ رَضِيتْ بِذَلِک فَإِنَّهُ عَارٌ عَلَى الْأَبْكارِ" [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص254] .

و جوزوا التمتع باليهوديه و النصرانيه و المجوسيه :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا بَأْسَ أَنْ يتَمَتَّعَ الرَّجُلُ بِالْيهُودِيهِ وَ النَّصْرَانِيهِ وَ عِنْدَهُ حُرَّهٌ [تهذيب الأحكام ، ج7

، ص256] .

ليقول هؤلاء هم ابناء الاسلام ، بل فتحوا الباب التمتع باوسع من ذلک و فی هذا الامر عقد صاحب الوسائل بابا بعنوان :

بَابُ عَدَمِ تَحْرِيمِ التَّمَتُّعِ بِالزَّانِيهِ وَ إِنْ أَصَرَّتْ [وسائل الشيعه ، ج21 ، ص29] .

و لم تمنع نصوصهم من عرض المتعه على كل جميله يلتقى بها و ليس عليه ان يسألها : هل لها من زوج ام لا. و من احاديثهم فی ذلک ان احدهم قال لامامه :

عَنْ فَضْلٍ مَوْلَى مُحَمَّدِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : "قُلْتُ إِنِّی تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً مُتْعَةً فَوَقَعَ فِی نَفْسِی أَنَّ لَهَا زَوْجاً فَفَتَّشْتُ عَنْ ذَلِک فَوَجَدْتُ لَهَا زَوْجاً قَالَ وَ لِمَ فَتَّشْتَ" [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص253] .

عَنْ مِهْرَانَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : "قِيلَ لَهُ إِنَّ فُلَاناً تَزَوَّجَ امْرَأَةً مُتْعَةً فَقِيلَ لَهُ إِنَّ لَهَا زَوْجاً فَسَأَلَهَا فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ لِمَ سَأَلَهَا" [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص253] .

بل ان وجد امرأه فی البر او فی مكان ما وهی محتاجه لاعانه اما لمال او لطعام يسد جوعتها او ماء يطفی ء لهيب عطشها فله ان يساومها فذلک عندهم زواج شرعی و ليس بزنی.

فهذه امرأه جاءت كما يقول النص :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : جَاءَتِ امْرَأَةٌ إِلَى عُمَرَ فَقَالَتْ : إِنِّی زَنَيتُ فَطَهِّرْنِی فَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُرْجَمَ فَأُخْبِرَ بِذَلِک أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) فَقَالَ : كيفَ زَنَيتِ؟ فَقَالَتْ : مَرَرْتُ بِالْبَادِيهِ فَأَصَابَنِی عَطَشٌ شَدِيدٌ فَاسْتَسْقَيتُ أَعْرَابِياً فَأَبَى أَنْ يسْقِينِی إِلَّا أَنْ أُمَكنَهُ مِنْ نَفْسِی فَلَمَّا أَجْهَدَنِی الْعَطَشُ وَ خِفْتُ عَلَى نَفْسِی سَقَانِی فَأَمْكنْتُهُ مِنْ نَفْسِی. فَقَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ

(ع) : تَزْوِيجٌ وَ رَبِّ الْكعْبَهِ [كافى ، ج5 ، ص467] .

و لا بأس ان يجلس على قارعه الطريق فكل من يمر به من جميل و يعجبه و يهواه فلا حرج عليه من التفاق معه على متعه ، قال احدهم لأمامه :

عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) إِنِّی أَكونُ فِی بَعْضِ الطُّرُقَاتِ فَأَرَى الْمَرْأَهَ الْحَسْنَاءَ وَ لَا آمَنُ أَنْ تَكونَ ذَاتَ بَعْلٍ أَوْ مِنَ الْعَوَاهِرِ. قَالَ : لَيسَ هَذَا عَلَيک إِنَّمَا عَلَيک أَنْ تُصَدِّقَهَا فِی نَفْسِهَا" [كافى ، ج5 ، ص462] .

و ليس لعدد النساء المباح التمتع بهن حدد و محدود تقول نصوصهم :

عَنْ عُبَيدِ بْنِ زُرَارَهَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : "ذَكرْتُ لَهُ الْمُتْعَهَ أَ هِی مِنَ الْأَرْبَعِ؟ فَقَالَ : تَزَوَّجْ مِنْهُنَّ أَلْفاً فَإِنَّهُنَّ مُسْتَأْجَرَاتٌ" [كافى ، ج5 ، ص452] .

كما انه يجوز له ان يتمتع اى مده شاء و يكرر ذلک وفق ما يريد حتى قالت نصوصهم : يجوز ان يتمتع بالمرأه لمره واحده ، فهذا احدهم يسأل امامه :

عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ رَجُلٍ سَمَّاهُ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الرَّجُلِ يتَزَوَّجُ الْمَرْأَهَ عَلَى عَوْدٍ وَاحِدٍ (اى على جماع مره واحده) قَالَ لَا بَأْسَ وَ لَكنْ إِذَا فَرَغَ فَلْيحَوِّلْ وَجْهَهُ وَ لَا ينْظُرْ" [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص267] .

و ان طاب له فليكرر كما يشاء قال صاحب الوسائل :

بَابُ أَنَّهُ يجُوزُ أَنْ يتَمَتَّعَ بِالْمَرْأَهِ الْوَاحِدَهِ مِرَاراً كثِيرَهً وَ لَا تَحْرُمُ فِی الثَّالِثَهِ وَ لَا فِی التَّاسِعَهِ كالْمُطَلَّقَهِ بَلْ هِی كالْأَمَهِ [وسائل الشيعه ، ج21 ،

ص60] .

بَابُ أَنَّ مَنْ أَرَادَ التَّمَتُّعَ بِامْرَأَةٍ فَنَسِی الْعَقْدَ حَتَّی وَطِئَهَا فَلَا حَدَّ عَلَیهِ بَلْ یتَمَتَّعُ بِهَا وَ یسْتَغْفِرُ اللَّهَ [وسائل الشیعه ، ج21 ، ص74] .

و لیس علی صاحب المتعه ای تکالیف من نفقه و غیرها و فی ذلک جاء باب الوسائل یقول :

بَابُ أَنَّهُ لَا نَفَقَةَ وَ لَا قَسْمَ وَ لَا عِدَّةَ عَلَی الرَّجُلِ فِی الْمُتْعَهِ إِلَّا أَنْ یرِیدَ تَزْوِیجَ أُخْتِهَا فَیصْبِرُ حَتَّی تَنْقَضِی عِدَّتُهَا [وسائل الشیعه ، ج21 ، ص79] .

هذه اهم ملامح نکاح المتعه عند المجیزین ایاها.

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فِی الْمُتْعَهِ قَالَ : لَیسَتْ مِنَ الْأَرْبَعِ لِأَنَّهَا لَا تُطَلَّقُ وَ لَا تَرِثُ وَ إِنَّمَا هِی مُسْتَأْجَرَةٌ [کافی ، ج5 ، ص451] .

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فِی الْمُتْعَهِ قَالَ : لَیسَتْ مِنَ الْأَرْبَعِ لِأَنَّهَا لَا تُطَلَّقُ وَ لَا تَرِثُ وَ لَا تُوَرِّثُ وَ إِنَّمَا هِی مُسْتَأْجَرَةٌ وَ قَالَ عِدَّتُهَا خَمْسٌ وَ أَرْبَعُونَ لَیلَةً [إستبصار طوسی ، ج3 ، ص147] .

عَنْ عُبَیدِ بْنِ زُرَارَةَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : ذَکرْتُ لَهُ الْمُتْعَةَ أَهِی مِنَ الْأَرْبَعِ فَقَالَ تَزَوَّجْ مِنْهُنَّ أَلْفاً فَإِنَّهُنَّ مُسْتَأْجَرَاتٌ [کافی ، ج5 ، ص452] .

8. فرق بین ازدواج متعه ودائم

د.الموسوی هو حفید الامام الکبیر السید ابو الحسن الموسوی الاصفهانی ، ولد الموسوی (الحفید) فی النجف عام 1930 و درس دراساته التقلیدیه فی جامعه طهران و تلقی فی حوزات الشیعه العلم. و هو یحمل شهاده الدکتوراه فی العلوم الفقهیه الاسلامیه الشیعیه تحدث الموسوی عن المتعه فی کتاب الشیعه و التصحیح فقال ص 110 : الاسلام یخرج الناس من اباحیه الجاهلیه و یقیدهم بالفضیله و الاخلاق لا

ان يمنح الجاهليه قداسه التشريع و القانون الالهى.

و قد قارن فى ص111 من كتابه بين نكاح المتعه و النكاح الشرعى الدائ فجاءت المقارنه كما يلى :

شروط الزوج الدائم المتفق عليه لدى المسلمين كافه :

1 يتم الزواج بين الزوجين بتلفظ صيغه العقد امام شاهدين.

2 يجب على الزوج نفقه الزوجه بما فيها المسكن و الملبس.

3 لا يجوز للرجل ان يجمع اكثر من اربعه ازواج و بشروط صعبه.

4 الزوجه ترث الزوج فى حاله الوفاه.

5 موافقه الاب شرط فى صحه زواج البكر.

6 مده الزواج الدائم ديمومه الزوجين على قيد الحياه.

شروط الفسخ :

1 يقع الطلاق بحضور شاهدين عدلين و بتلفظ صيغُ الطلاق.

2 عده الطلاق بالنسبه للمرأه ثلاثه شهور و عشره ايام.

3 الطلاق لا يقع اذا كانت المرأه فى حاله حيض.

4 يجب على الزوج نفقه الزوجه المطلقه فى مده عدتها.

الزواج الموقت المتفق عليه عند الشيعه الاماميه فقط :

1 يتم الزواج بتلفظ صيغه العقد بدون شاهد.

2 الرجل فى حل من نفقه الزوجه.

3 يجوز للرجل الجمع بين اعداد لا تحصى و بلا شروط.

5 موافقه الاب ليس شرط فى كل الاحوال.

6 مده الزواج المؤقت قد تكون لربع ساعه و قد تكون ليوم و قد تكون لتسعين عاما و حسب ما يقترحه الرجل و تقبله المرأه.

شروط الفسخ :

1 يقع الطلاق و اسمه فسخ العقد بدون حضور شاهدين و بكلمه فسخت او وهبت المده.

2 عده فسخ المده بالنسبه للمرأه هو عده الجاريه بحد عشقها ، اى نصف عده الجره.

3 الفسخ يقع فى كل الاحوال.

4 الرجل فى حل من نفقه الزوجه فى عده

الفسخ.

1. ازدواج و حقوق متقابل

1. اهمیت ازدواج در اسلام

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَدَرَ عَلَى امْرَأَةٍ أَوْ جَارِيةٍ حَرَاماً فَتَرَكهَا مَخَافَةَ اللَّهِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ النَّارَ وَ آمَنَهُ مِنَ الْفَزَعِ الْأَكبَرِ وَ أَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ فَإِنْ أَصَابَهَا حَرَاماً حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ الْجَنَّةَ وَ أَدْخَلَهُ النَّارَ [ثواب الأعمال ، ص282] .

2. معیار ازدواج در اسلام

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ نَكحَ امْرَأَةً بِمَالٍ حَلَالٍ غَيرَ أَنَّهُ أَرَادَ بِهَا فَخْراً وَ رِياءً لَمْ يزِدْهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِذَلِک إِلَّا ذُلًّا وَ هَوَاناً [ثواب الأعمال ، ص282] .

3. حقوق مشترک زن ومرد

احترام متقابل و ترک نیش و زخم زبان

وَ إِذا حُيِيتُمْ بِتَحِيةٍ فَحَيوا بِأَحْسَنَ مِنْها أَوْ رُدُّوها [نساء/86] .

هَلْ جَزاءُ الْإِحْسانِ إِلاَّ الْإِحْسانُ [الرحمن/60] .

خُذِ الْعَفْو [اعراف/199] .

وَ الْكاظِمينَ الْغَيظَ وَ الْعافينَ عَنِ النّاسِ [آل عمران/134] .

إِذا ما غَضِبُوا هُمْ يغْفِرُونَ [شورى/37] .

وَيلٌ لِكلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ [همزه/1] .

اجْتَنِبُوا كثيراً مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ [حجرات/12] .

4. وظایف شوهر

1. مهیا کردن مقدمات زندگی

وَ لا يحْسَبَنَّ الَّذينَ يبْخَلُونَ بِما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [آل عمران/180] .

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكمْ وَ لا تُضِآرُّوهُنَّ لِتُضَيقُوا عَلَيهِنَّ وَ إِنْ كُنَّ أُولاتِ حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيهِنَّ حَتّى يضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكمْ فآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَ أْتَمِرُوا بَينَكمْ بِمَعْرُوفٍ وَ إِنْ تَعاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهُ أُخْرى لِينْفِقْ ذُو سَعَهٍ مِنْ سَعَتِهِ وَ مَنْ قُدِرَ عَلَيهِ رِزْقُهُ فَلْينْفِقْ مِمَّا آتاهُ اللَّهُ لا يكلِّفُ اللَّهُ نَفْساً إِلاَّ ما آتاها سَيجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يسْراً [طلاق/7 -6] .

إِذا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتاعاً فَسْئَلُوهُنَّ مِنْ وَراءِ حِجابٍ ذلِكمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكمْ وَ قُلُوبِهِنَّ [احزاب/53] .

2. آداب معاشرت با همسر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَوْلُ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَهِ إِنِّى أُحِبُّک لَا يذْهَبُ مِنْ قَلْبِهَا أَبَداً [كافى ، ج5 ، ص569] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَحِمَ اللَّهُ عَبْداً أَحْسَنَ فِيمَا بَينَهُ وَ بَينَ زَوْجَتِهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ قَدْ مَلَّكهُ نَاصِيتَهَا وَ جَعَلَهُ الْقَيمَ عَلَيهَا [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص443] .

وَ عاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ [نساء/19] .

فَاعْتَزِلُوا النِّساءَ فِى الْمَحيضِ [بقره/222] .

وَ إِنْ خِفْتُمْ شِقاقَ بَينِهِما فَابْعَثُوا حَكماً مِنْ أَهْلِهِ وَ حَكماً مِنْ أَهْلِها [

نساء/35] .

از سؤالات چرا دختر آوردی؟ در مورد همسر خودداری کنیم.

وَ إِذا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَ هُوَ كظيمٌ [نحل/58] .

چرا از ما اجازه نگرفت :

فَإِذا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلا جُناحَ عَلَيكمْ فيما فَعَلْنَ فى أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ [بقره/234] .

إِلاّ عَلى أَزْواجِهِمْ أَوْ ما مَلَكتْ أَيمانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيرُ مَلُومينَ [مومنون/6] .

(قید عروسی در مکان و زمان و شرایط خاص که اگر نبود سرزنش ها در پی دارد.)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ظَلَمَ امْرَأَةً مَهْرَهَا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ زَانٍ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص13] .

3. آراسته بودن برای همسر

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ فِی الْخِضَابِ أَجْراً وَ الْخِضَابُ وَ التَّهْيِئَةُ مِمَّا يزِيدُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِی عِفَّهِ النِّسَاءِ وَ لَقَدْ تَرَک النِّسَاءُ الْعِفَّهَ بِتَرْک أَزْوَاجِهِنَّ لَهُنَّ التَّهْيِئَهَ [كافى ، ج6 ، ص480] .

5. وظایف زن

1. حافظ اسرار شوهر

فَالصّالِحاتُ قانِتاتٌ حافِظاتٌ لِلْغَيبِ بِما حَفِظَ اللّهُ [نساء/34] .

وَ إِذْ أَسَرَّ النَّبِي إِلى بَعْضِ أَزْواجِهِ حَديثاً فَلَمّا نَبَّأَتْ بِهِ وَ أَظْهَرَهُ اللّهُ عَلَيهِ عَرَّفَ بَعْضَهُ وَ أَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ [تحريم/3] .

2. در اختیار شوهر بودن

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : لَا تُودِّی الْمَرْأهُ حَقَّ اللّهِ عَزَّ وَ جَلّ حَتَّی تُودِّی حَقَّ زَوْجِهَا [مکارم الأخلاق ، ص215] .

پذیرفتن مدیریت مرد : الرِّجالُ قَوّامُونَ عَلَی النِّساءِ [نساء/34] .

یهودیان از پیامبر اسلام خواستند که فاطمه (ع) در عروسی آنان شرکت کند. فرمود : " باید شوهرش اجازه دهد".

رُوِی أَنَّ الْیهُودَ کانَ لَهُمْ عُرْسٌ فَجَائُوا إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ قَالُوا : لَنَا حَقُّ الْجِوَارِ فَنَسْأَلُک أَنْ تَبْعَثَ فَاطِمَهَ بِنْتَک إِلَی دَارِنَا حَتَّی

يزْدَادَ عُرْسُنَا بِهَا وَ أَلَحُّوا عَلَيهِ فَقَالَ : إِنَّهَا زَوْجَهُ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ وَ هِی بِحُكمِهِ وَ سَأَلُوهُ أَنْ يشْفَعَ إِلَی عَلِی فِی ذَلِک وَ قَدْ جَمَعَ الْيهُودُ الطِّمَّ وَ الرِّمَّ مِنَ الْحُلِی وَ الْحُلَلِ وَ ظَنَّ الْيهُودُ أَنَّ فَاطِمَهَ تَدْخُلُ فِی بِذْلَتِهَا وَ أَرَادُوا اسْتِهَانَهً بِهَا فَجَاءَ جَبْرَئِيلُ بِثِيابٍ مِنَ الْجَنَّهِ وَ حَلِی وَ حُلَلٍ لَمْ يرَوْا مِثْلَهَا فَلَبِسَتْهَا فَاطِمَهُ وَ تَجَلَّتْ بِهَا فَتَعَجَّبَ النَّاسُ مِنْ زِينَتِهَا وَ أَلْوَانِهَا وَ طِيبِهَا فَلَمَّا دَخَلَتْ فَاطِمَهُ دَارَ الْيهُودِ سَجَدَ لَهَا نِسَاوهُمْ يقَبِّلْنَ الْأَرْضَ بَينَ يدَيهَا وَ أَسْلَمَ بِسَبَبِ مَا رَأَوْا خَلْقٌ كثِيرٌ مِنَ الْيهُودِ [الخرائج والجرائح ، ج2 ، ص537] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : جِهَادُ الْمَرْأَهِ حُسْنُ التَّبَعُّلِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص416] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : جَاءَتِ امْرَأَهٌ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَقَالَتْ : يا رَسُولَ اللَّهِ! مَا حَقُّ الزَّوْجِ عَلَی الْمَرْأَهِ؟ فَقَالَ لَهَا : تُطِيعُهُ وَ لَا تَعْصِيهِ وَ لَا تَتَصَدَّقُ مِنْ بَيتِهِ بِشَی‌ءٍ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَ لَا تَصُومُ تَطَوُّعاً إِلَّا بِإِذْنِهِ وَ لَا تَمْنَعُهُ نَفْسَهَا وَ إِنْ كانَتْ عَلَی ظَهْرِ قَتَبٍ وَ لَا تَخْرُجُ مِنْ بَيتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَإِنْ خَرَجَتْ بِغَيرِ إِذْنِهِ لَعَنَتْهَا مَلَائِكهُ السَّمَاءِ وَ مَلَائِكهُ الْأَرْضِ وَ مَلَائِكَهُ الْغَضَبِ وَ مَلَائِكهُ الرَّحْمَهِ حَتَّی تَرْجِعَ إِلَی بَيتِهَا [عوالی اللئالی ، ج3 ، ص310] .

3. قانع بودن

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خَيرُ نِسَائِكمُ الَّتِی إِنْ أُعْطِيتْ شَكرَتْ وَ إِنْ مُنِعَتْ رَضِيتْ [بحارالأنوار ، ج100 ، ص239] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَلَا وَ أَيمَا امْرَأَهٍ لَمْ تَرْفُقْ بِزَوْجِهَا وَ حَمَلَتْهُ عَلَی مَا لَا يقْدِرُ عَلَيهِ وَ مَا لَا يطِيقُ لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ مِنْهَا حَسَنَهً وَ

تَلْقَى اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هُوَ عَلَيهَا غَضْبَانٌ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَبَرَتْ عَلَى سُوءِ خُلُقِ زَوْجِهَا أَعْطَاهَا مِثْلَ ثَوَابِ (ثواب) آسِيةَ بِنْتِ مُزَاحِمٍ [مكارم الأخلاق ، ص213] .

روزی حضرت علی (ع) از فاطمه زهرا (ع) پرسید در منزل چه داریم؟

فرمود : هیچ.

حضرت از خانه بیرون رفت و قرض گرفت تا غذایی به منزل آورد.ایشان مقداد را دید که بی دقت در کوچه ها است. پرسید : چرا این وقت بیرون آمده ای؟ گفت : به خاطر فقر و گرسنگی خود و خانواده ام.

حضرت مبلغ قرض را به مقداد داد ، غذایی تهیه و مقداری را به خانه حضرت علی (ع) آورد.

[تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص171] .

4. زینت وآرایش برای همسر

وَ لا يضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيعْلَمَ ما يخْفينَ مِنْ زينَتِهِنَّ [نور/31] .

فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيطْمَعَ الَّذى فى قَلْبِهِ مَرَضٌ [احزاب/32] .

وَ لا يبْدينَ زينَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِنَّ [نور/31] .

زنی به پیامبر اکرم (ص) گفت : شوهرم نابینا است آیا آراایش کردن من بیهوده نیست؟ فرمود : از عطر استفاده کن.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اشْتَدَّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَى امْرَأَةٍ ذَاتِ بَعْلٍ مَلَأَتْ عَينَهَا مِنْ غَيرِ زَوْجِهَا أَوْ غَيرِ ذِى مَحْرَمٍ مِنْهَا فَإِنَّهَا إِنْ فَعَلَتْ ذَلِک أَحْبَطَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ كلَّ عَمَلٍ عَمِلَتْهُ فَإِنْ أَوْطَأَتْ فِرَاشَهُ غَيرَهُ كانَ حَقّاً عَلَى اللَّهِ أَنْ يحْرِقَهَا بِالنَّارِ بَعْدَ أَنْ يعَذِّبَهَا فِى قَبْرِهَا [أعلام الدين ، ص417] .

نزد امام صادق (ع) از نماز و روزه و دعای زنی ستایش شد ، ولی گفتند بد زبان است. حضرت فرمود : " اوخوبی ندارد ،

او دوزخی است". [آئین همسرداری ، ص41] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَیمَا امْرَأَهٍ بَاتَتْ وَ زَوْجُهَا عَلَیهَا سَاخِطٌ فِی حَقٍّ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهَا صَلَاهٌ حَتَّی یرْضَی عَنْهَا وَ أَیمَا امْرَأَهٍ تَطَیبَتْ لِغَیرِ زَوْجِهَا لَمْ تُقْبَلْ مِنْهَا صَلَاهٌ حَتَّی تَغْتَسِلَ مِنْ طِیبِهَا کغُسْلِهَا مِنْ جَنَابَتِهَا [کافی ، ج5 ، ص507] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا ینْبَغِی لِلْمَرْأَهِ أَنْ تُجَمِّرَ ثَوْبَهَا إِذَا خَرَجَتْ مِنْ بَیتِهَا [کافی ، ج5 ، ص519] .

6. اصلاح بین زوجین

حضرت علی (ع) در گرما زنی را در کوچه مضطرب دید که شوهرش او را از خانه بیرون و تهدید به کتک کرده است. حضرت ، همراه زن به خانه شوهر رفت. شوهر که آقا را نشناخت ، تهدیدش را زیاد کرد. حضرت شمشیر کشید؛ او کوتاه آمد و همین که مردم به آن مرد سرکش آقا را معرفی کردند شرمنده شد و عذر خواهی کرد.

1. ازدواج و خانواده

1. مقدمات

1. فلسفه ازدواج

1.آرامش روحی

سئوال : قرآن فلسفه ازدواج را چه می داند؟

جواب : آرامش روحی

وَ جَعَلَ مِنْها زَوْجَها لِیسْکنَ إِلَیها [اعراف/189] .

وَ مِنْ آیاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَکمْ مِنْ أَنْفُسِکمْ أَزْواجاً لِتَسْکنُوا إِلَیها وَ جَعَلَ بَینَکمْ مَوَدَّهً وَ رَحْمَهً [روم/21] .

2. حفظ دین

اذا تزوج العبد فقد استکمل نصف الدین فلیتق اللهفی النصف الباقی [کنز العمال/44403]

3. پیشگیری از گناه

سئوال : آیا اسلام برای پیشگیری از گناه طرحی دارد؟

جواب : آری. ازدواج

قالَ یا قَوْمِ هولاءِ بَناتِی هُنَّ أَطْهَرُ لَکمْ [هود/78] .

4. عمل به سنت پیامبر

النکاح سنتی فمن رغب عن سنتی فلیس منی [بحار ج103ص220]

2. وظیفه دیگران

1. مسئولین حکومتی

امیرالمومنین (ع) به دختر فقیری فرمود : سرپرستی داری؟ برادرانش را نشان داد ، حضرت ازبرادرانش پرسید حرف مرا در مورد خواهرتان می پذیرید؟ گفتند : بله.

حضرت فرمود : خداوند و حاضرین را شاهد می گیرم که این زن را در برابر چهارصد درهم مهریه به این پسر تزویج نمودم و مهریه از مال من باشد. [وسایی ، ج 14 ، ص 196]

2. عامه مردم

سئوال : وظیفه مردم نسبت به دختر و پسرها

1 سوز : قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ أَصْبَحَ لَا

يهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيسَ بِمُسْلِمٍ [كافى ، ج2 ، ص163] .

حديثى داريم كه پيامبر اكرم (ص) به هر جوانى مى رسيد دو سئوال مى كرد كار دارى؟ همسر دارى؟

2 وساطت : مَنْ يشْفَعْ [نساء/85] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : أَفْضَلُ الشَّفَاعَاتِ أَنْ تَشْفَعَ بَينَ اثْنَينِ فِى نِكاحٍ حَتَّى يجْمَعَ اللَّهُ بَينَهُمَا [كافى ، ج5 ، ص331] .

3 اقدام : وَ أَنْكحُوا الأَيامى مِنْكمْ [نور/32] .

3. ارتباط و انتخاب

1. انتخاب

سئوال : شرط روابط دختر و پسر چيست؟

جواب : باحفظ حياو متانت

قالَ ما خَطْبُكما قالَتا لا نَسْقِى حَتّى يصْدِرَ الرِّعاءُ وَ أَبُونا شَيخٌ كبِيرٌ [قصص/23] .

فَجاءَتْهُ إِحْداهُما تَمْشِى عَلَى اسْتِحْياءٍ [قصص/25] .

2. ملاک انتخاب

سئوال : قرآن ملاک انتخاب همسر رادرچه مى داند؟ زيبايى ، ثروت ، ايمان جواب : ايمان

وَ لا تَنْكحُوا الْمُشْرِكاتِ حَتّى يومِنَّ وَ لأَمَةٌ مُومِنَةٌ خَيرٌ مِنْ مُشْرِكةٍ وَ لَوْ أَعْجَبَتْكمْ وَ لا تُنْكحُوا الْمُشْرِكينَ حَتّى يومِنُوا وَ لَعَبْدٌ مُومِنٌ خَيرٌ مِنْ مُشْرِک [بقره/221] .

3. انتخابگر

سئوال : درانتخاب همسر خود همسر ملاک است يا خانواده او؟

جواب : هر دو

وَ الْبَلَدُ الطَّيبُ يخْرُجُ نَباتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ [اعراف/58] .

ما كانَ أَبُوک امْرَأَ سَوْءٍ [مريم/28] .

زَوْجَهٌ مِنْ أَهْلِ الْبُيوتَاتِ الصَّالِحَهِ

قَالَ رَسُولُ اللَّهص : أَيهَا النَّاسُ إياكمْ وَ خَضْرَاءَ الدِّمَنِ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا خَضْرَاءُ الدِّمَنِ قَالَ الْمَرْأَهُ الْحَسْنَاءُ فِى مَنْبِتِ السَّوْءِ [كافى ، ج5 ، ص332] .

4. ترس ازفقر

ما من دابه الّا على الله رزقها [هود 6] و لا تقتلوا اولادكم خشيه املاق نحن نرزقهم واياكم.... [اسراء31] .

5. باوجودمانع از ازدواج چه كنيم

سئوال

: اگر مشکل مالی بود چه کنیم؟ اگر همسر پیدانشد چه کنیم؟

جواب : 1 توکل : إِنْ یکونُوا فُقَراءَ یغْنِهِمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [نور/32] .

2 تاخیر همراه باعفت : وَ لْیسْتَعْفِفِ الَّذِینَ لا یجِدُونَ نِکاحاً [نور/33] .

3 از بیت المال : جوانی که استمناء کرده بود ، حضرت پس از تعزیر از بیت المال داماد کرد.

قَالَ الصَّادِقُع : إِنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ ع أُتِی بِرَجُلٍ عَبِثَ بِذَکرِهِ فَضَرَبَ یدَهُ حَتَّی احْمَرَّتْ ثُمَّ زَوَّجَهُ مِنْ بَیتِ الْمَالِ [کافی ، ج7 ، ص265] .

3. خواستگاری

1. مراسم بله برون

مراسم بله برون بر چه اساسی باشد؟

جواب : سهل گرفتن از طرف پدر دختر : وَ ما أُرِیدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَیک [قصص/27] .

تعهّد دادن و جدی گرفتن داماد : سَتَجِدُنِی إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّالِحِینَ [قصص/27] .

2. جواز نگاه داماد به همسر آینده خود

لابأس بان ینظر الی وجهها و معاصمهااذا اراد ان تیزّوجها [کافی ج5ص365]

3. پیشنهاد ازدواج توسط خانواده دختر

پیشنهاد ازدواج از طرف خانواده دختر عیبی دارد؟

جواب : درموارد استثنایی خیر ، اگر جوان دیندار و متعهدّی پیداشد چه اشکالی داردکه خانواده دختر پیشنهاد دهد.

إِنِّی أُرِیدُ أَنْ أَنْکحَک إِحْدَی ابْنَتَی هاتَینِ عَلی أَنْ تَأْجُرَنِی ثَمانِی حِجَجٍ [قصص/27] .

4. آیا مهریه بهای زن است

سئوال : آیامهریه قیمت و بهای زن است؟

جواب : خیر ، مهریه نشانه صداقت پسر است ، نشانه عشق و اعتقاد مردبه خانواده است .

وَ آتُوا النِّساءَ صَدُقاتِهِنَّ نِحْلَةً [نساء/4] .

ارکان عقد ازدواج دختر وپسر هستند نه مهریه لذااگر مهریه فراموش شود عقد صحیح است و مهر المثل تعیین

می شود درصورتیکه دربیع اگر بهافراموش شود معامله باطل است.

5. مقدار مهریه

قال رسول الله (ص) : تیاسرو فی الصداق فانّ الرجل لیطعی المراه حتی یبقی ذلک فی نفسه علیها حسیکه در مهریه آسان بگیرید زیرا مهریه سنگین موجب عداوت و دشمنی می شود [کنز العمال 44731]

قال رسول الله (ص) : افضل نساء امتی احسنهنّ وجهاً واقلهنّ مهراً [بحار ج103/ص237]

بهترین زنان امت من کسی است که زیبا صورت ومهرش کم باشد .

6. تعهد پرداخت یا عدم تعهد

سئوال : آیا عقد ازدواج تعهدآور است؟ شرایطی که امضاء می شود جدّی است؟

جواب : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ [مائده/1] .

مسلک کی داد ، کی گرفت ، ضد قرآنی است.

2. ازدواج

1. عقد و عروسی

1. اساس و بنیان خانواده

سئوال : بنیان و اساس دوام و بقاء خانواده چیست؟

جواب : محبّتوَ جَعَلَ بَینَکمْ مَوَدَّهً وَ رَحْمَهً [روم/21] .

وقتی امیرالمومنین همسر مظلومه اش رابه خاک سپرد این اشعارراخواند :

[دیوان إمام علی (ع) ، ص 86]

2. شایسته سالاری به جای زن سالاری یا مرد سالاری

پسر بهتر است یادختر؟

جواب : گاهی دختر به مقامی می رسد که پسر نمی تواند.

وَ لَیسَ الذَّکرُ کالأُنْثی [آل عمران/36] .

یهَبُ لِمَنْ یشاءُ إِناثاً وَ یهَبُ لِمَنْ یشاءُ الذُّکورَ [شوری/49] .

3. سرپرست خانواده

سئوال : قرآن سرپرستی خانه رابه چه کسی داده و چرا؟

جواب : خداوند به دلیل بعضی از شایستگی ها و به دلیل نان آوری سرپرستی رابه مرد داده .

الرِّجالُ قَوّامُونَ عَلَی النِّساءِ بِما فَضَّلَ اللّهُ بَعْضَهُمْ عَلی بَعْضٍ وَ بِما أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوالِهِمْ [نساء/34] .

4. هدف داری غرائز جنسی

سئوال : آیاروابط جنسی زن و

شوهر از دیدگاه قرآن فقط یک امر غریزی است؟

جواب : خیر ، قرآن آمیزش جنسی هدف دار راتوصیه می کند.

نِساوکمْ حَرْثٌ لَکمْ فَأْتُوا حَرْثَکمْ أَنّی شِئْتُمْ وَ قَدِّمُوا لِأَنْفُسِکمْ وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّکمْ مُلاقُوهُ وَ بَشِّرِ الْمُومِنِینَ [بقره/223] .

5. آداب آمیزس

سئوال : آیاآمیزش هم آدابی دارد؟

جواب : بله.

فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَیثُ أَمَرَکمُ اللّهُ [بقره/222] .

نکته : بعضی از احادیث آداب آمیزش درذیل این آیه آمده است.

6. دیدگاه اسلام پیرامون آراستگی زن ومرد

سئوال : نظر اسلام درباره آرایش زن چیست ؟

جواب : زینت وآرایش امری فطری است و اسلام زینت و آرایش برای همسر راسفارش فرموده .

وَ لا یبْدِینَ زِینَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِنَّ [نور/31] .

البته مردهم بایدآرایش کند ، رسول خداعلاوه بر زینتی که درمقابل مردم داشت زینت خاصّی برای همسرش داشت .

قَالَ الطَّبْرِسِی ره : "وَ لَقَدْ کانَ یتَجَمَّلُ لِأَصْحَابِهِ فَضْلًا عَلَی تَجَمُّلِهِ لِأَهْلِهِ" [مکارم الأخلاق ، ص34] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : لِیتَهَیأْ أَحَدُکمْ لِزَوْجَتِهِ کمَا تَتَهَیأُ زَوْجَتُهُ لَهُ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص123] .

قَالَ الصَّادِقُع : کانَ رَسُولُ اللَّهِ ص ینْفِقُ فِی الطِّیبِ أَکثَرَ مِمَّا ینْفِقُ فِی الطَّعَامِ [کافی ، ج6 ، ص512] .

2. وظیفه شناسی زن ومرد

1. رابطه زن وشوهر

هُنَّ لِبَاسٌ لَّکمْ وَأَنتُمْ لِبَاسٌ لَّهُنَّ [(بقره 187)]

رعایت کفویت در هنگام انتخاب

حفظ آبروی همدیگر

ارتباط تنگاتنگ

گرم نگه داشتن کانون خانواده

2. وظیفه مرد در قبال حجاب همسر

سئوال : آیامرد درقبال حجاب همسرش وظیفه ای دارد؟

جواب : بله. حتّی رسول الله (ص)

یا أَیهَا النَّبِی قُلْ لِأَزْواجِک وَ بَناتِک وَ نِساءِ الْمُومِنِینَ یدْنِینَ عَلَیهِنَّ مِنْ جَلاَبِیبِهِنَّ ذلِک أَدْنی أَنْ یعْرَفْنَ فَلا یوذَینَ وَ کانَ اللَّهُ

غَفُوراً رَحِیماً [احزاب/59] .

3. وظیفه زن در قبال نشوز مرد

واللاّتی تخافون نشوزهم فعظوهنّ واهجروهن فی المضاجع واضربوهن [(نساء 34)]

موعظه

ترک هم بستری

خشونت وشدت عمل

4. زن وکار در خانه

سئوال : آیا زن وظیفه دارد در خانه مرد کار کند؟

جواب : بر زن واجب نیست ولی قرآن می گوید زن شایسته زنی است که درغیاب مرد از خانه نگهداری و حراست کند.

فَالصّالِحاتُ قانِتاتٌ حافِظاتٌ لِلْغَیبِ بِما حَفِظَ اللّهُ [نساء/34] .

حضرت فاطمه زهرا (س) زن نمونه اسلام آنقدر درخانه کار کرد که دستهایش تاول زد وگاهی خون جاری می شد.

قَالَ الْبَاقِرُع : تَقَاضَی عَلِی وَ فَاطِمَهُ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ ص فِی الْخِدْمَهِ فَقَضَی عَلَی فَاطِمَهَ ع بِخِدْمَتِهَا مَا دُونَ الْبَابِ وَ قَضَی عَلَی عَلِی ع بِمَا خَلْفَهُ [قرب الإسناد ، ص25] .

5. مرد و کار درخانه

از حضرت علیعلیه السلامروایت شده که فرمود رسول خدا بر ما وارد شد در حالی که فاطمه زهرا نزد دیگ نشسته بودند و من عدس پاک می کردم وفرمودند : یا ابا احسن ، عرض کردم لبیک یا رسول الله (ص) فرمود : از من بشنو ومن نمی گویم مگر از طرف پروردگارم ، مردی نیست که در خانه کمک به همسرش کند مگر آنکه برای او باشد به عدد موئی که در بدنش هست عبادت یکسال که روزها روزه باشد وشبها به عبادت ایستاده

باشد و عطا کند اورا از ثواب آنچه که به صابرین عطا کرده که داود نبی ویعقوب وعیسیعلیهم السلامباشند . یا علی کسی که در خانه در خدمت عیالیش باشد و کرامت نداشته باشد خداوند اسمش را در دیوان شهداء بنویسد وبه هرشب

وروزی ثواب هزار شهید ثبت کند و بنویسد برای او به هر قدمی ثواب یک حج عمره و خداوند عطا کند اورابه هر رگی که در بدنش هست شهری در بهشت . یا علی یک ساعت در خدمت خانه بهتر است از عیادت هزار مریض و هزار نماز جمعه و تشیع هزار جنازه واز هزار گرسنه که ایشان را سیر کند وهزار برهنه که ایشان را بپوشاند . وبهتر است برای اواز هزار دینار که صدقه به مساکین بدهد وبهتر است از خواندن تورات و انجیل و زبور و قرآن وبهتر است از هزار اسیر که اسیر کرده در راه خدا آزاد کند . وبهنژتر است از برای او از هزار شتر قربانی که به مساکین بدهد واز دنیا خارج نشود مگر وقتی که جایش را در بهشت ببیند .

یا علی کسی که از خدمت عیال کراهت نداشته باشد پس آن کفاره گناهان بزرگ باشد وغضب خدارافراموش کند ومهریه حور العین باشد و حسنات ودر جاتش را زیاد کند

یا علی خدمت نکند عیال را مگر صدیق (راست گو) یا شهید یا مردیکه خداوند خیر ودنیا و آخرت او را خواسته باشد [(بحارالانوار ج103ص132)]

6. مالکیت زن

سئوال : آیادراسلام مالکیت زن پذیرفته شده؟

جواب : بله. زن و مرد مالک دستاوردهای خود هستند و مرد حق ندارد بازور و قلدری حقوق زن رابگیرد البته اگر خود زن داوطلبانه داد نشانه کمال و عشق او به خانواده است.

لِلرِّجالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكتَسَبُوا وَ لِلنِّساءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكتَسَبْنَ [نساء/32] .

7. نزاع بین زن وشوهر

وان خفتم شقاق بینهما فابعثوا حکماً من اهله وحکماً من اهلها یریدا اصلاحاً

یوفّق الله بینهما انّ الله کان علیماً خبیراً [(نساء35)]

8. عدالت بین چند همسر

آیا عدالت بین چند همسر ممکن است ؟

جواب : عدالت در نفقه آری (وان خفتم ان لا تعدلوا فواحده [(نساء3)])

عدالت در محبت خیر (ولن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء ولوحرصتم [(نساء129)])

ابن ابی العوجاء (از منحرفین در دین) از حشام بن حکم سئوال کرد مگر خدا حکیم نیست ؟ هشام گفت بله از همه حکیم تراست. ابن ابی العوجاء گفت پس بگو بدانم این که در سوره نساءآیه 3 فرموده دوتادوتاو 3تا 3تاو 4تا 4تا زن بگیرید پس اگر از عدالت بین آنها می ترسید یک زن اختیار کنید ، پس 4زن گرفتن حکم خداست هشام فرمود : بله ابن ابی العوجاء گفت پس چگونه است که در سوره نساءآیه 129 فرموده شما هرگز نمی توانید بین زنان عدالت ایجاد کنید هر چند که بخواهید (پس یعنی یک همسر بیشتر نمی توان گرفت چون شرط عدالت هیچ گاه محقق نمی شود) این چه سخن حکیمانه ای است. هشام گفت جوانی نزدمن نبود پس به مدینه مسافرت کردم و نزد امام صادق (ع) رسیدم امامعلیه السلامفرمودند هشام اینجا چه می کنی و حال آنکه نه وقت حج است ونه وقت عمره هشام گفت بله بخاطر مسئله مهمی نزد شما آمده ام و قضیه ابن ابی العوجاءرا بازگو کرد ، حضرت امام صادق (ع) فرمودند امّا قول خداوند که فرمودند : فانکحوا ما طاب لکم من النساءمثنی و ثلاث و رباع فاده خفتم ان لا تعدلوا فواحده : یعنی فی النفقه (منظور عدالت

در نفقه است) و قول خداوند حکیم که فرمودهو لن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساءو لوحرصتم فلاتمیلو اکل المیلفتذرها کالمعلقهیعنی المودهمنظور عدالت و درمحبّت ومودت است. هشام می گوید وقتی باز گشتم و ابن ابی العوجاء را خبر دادم که بین این2 آیه تعارضی نیست گفت خدا را قسم میدهم که این جواب از تونیست [(کافی ج5ص 362) (تهذیب ج7ص420)]

3. بچه داری

1. تأثیر نسل

سئوال : آیاخوبی و صلاح پدر در نسل او اثردارد؟

جواب : بله. پیامبر خدا به دلیل صلاح پدر به فرزندانش خدمت کرد.

وَ أَمَّا الْجِدارُ فَکانَ لِغُلامَینِ یتِیمَینِ فِی الْمَدِینَهِ وَ کانَ تَحْتَهُ کنْزٌ لَهُما وَ کانَ أَبُوهُما صالِحاً فَأَرادَ رَبُّک أَنْ یبْلُغا أَشُدَّهُما وَ یسْتَخْرِجا کنزَهُما رَحْمَهً مِنْ رَبِّک [کهف/82] .

2.بهترین غذا برای زن حامله وزائو

سئوال : بهترین غذابرای زائو و حامله چیست؟

جواب : رطب

وَ هُزِّی إِلَیک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ تُساقِطْ عَلَیک رُطَباً جَنِیا [مریم/25] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : مَا تَأْکلُ الْحَامِلُ مِنْ شَیءٍ وَ لَا یتَدَاوَی بِهِ أَفْضَلَ مِنَ الرُّطَبِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص636] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : لِیکنْ أَوَّلُ مَا تَأْکلُ النُّفَسَاءُ الرُّطَبَ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَی قَالَ لِمَرْیمَ "وَ هُزِّی إِلَیک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ تُساقِطْ عَلَیک رُطَباً جَنِیا " (مریم-25) قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ یکنْ أَوَانُ الرُّطَبِ قَالَ سَبْعَ تَمَرَاتٍ مِنْ تَمْرِ الْمَدِینَهِ فَإِنْ لَمْ یکنْ فَسَبْعَ تَمَرَاتٍ مِنْ تَمْرِ أَمْصَارِکمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یقُولُ وَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی وَ عَظَمَتِی وَ ارْتِفَاعِ مَکانِی لَا تَأْکلُ نُفَسَاءُ یوْمَ تَلِدُ الرُّطَبَ فَیکونُ غُلَاماً إِلَّا کانَ حَلِیماً وَ إِنْ کانَتْ جَارِیهًکانَتْ حَلِیمَهً [کافی ، ج6 ، ص22]

.

3. قدرت شیردهی فرزند

والوالدات یرضعن اولادهن حولین کاملین [(بقره 233)]

4.از شیر گرفتن

سئوال : تصمیم از شیر گرفتن بچه برعهده کیست؟

جواب : بامشورت پدرو مادر

4. والدین

1. مرز اطاعت واحترام والدین

سئوال : مرز اطاعت و احترام والدین تاکجاست؟

جواب : حفظ عقیده

وَ إِنْ جاهَداک عَلی أَنْ تُشْرِک بِی ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ فَلا تُطِعْهُما [لقمان/15] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : أطیعوا آباءکم فیما أمروکم و لا تطیعوهم فی معاصی الله [المحاسن ، ج1 ، ص248] .

2. اطاعت از خدا ونیکی به پدر ومادر

3. همکاری والدین با فرزندان

سئوال : درباره همکاری والدین وفرزندان مطلبی درقرآن آمده؟

جواب : بله. همکاری اسماعیل وپدرش ابراهیم درساختن کعبه درحدیث می خوانیم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : رَحِمَ اللَّهُ وَالِداً أَعَانَ وَلَدَهُ عَلَی الْبِرِّ [فقه الرضا ، ص336] .

وَ إِذْ يرْفَعُ إِبْراهِيمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَيتِ وَ إِسْماعِيلُ [بقره/127] .

4. روابط مکتبی مقدم بر فامیلی

سئوال : روابط فامیلی یاروابط مکتبی ، حاکمیت باکدام؟

جواب : روابط مکتبی

قُلْ إِنْ كانَ آباوكمْ وَ أَبْناوكمْ وَ إِخْوانُكمْ وَ أَزْواجُكمْ وَ عَشِيرَتُكمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ كسادَها وَ مَساكنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَيكمْ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فِى سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّى يأتِى اللّهُ بِأَمْرِهِ [توبه/24] .

1. استبداد فرعون 312

گوشه ای از کارهای فرعون :

1 طغیان :

اذْهَبْ إِلى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغى [طه/24] .

2 استبداد :

ما أُريكمْ إِلاّ ما أَرى [غافر/29] .

3 اضلال :

وَ أَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَ ما هَدى [طه/79] .

4 خفقان :

آمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكم [اعراف/123] .

5 منّت گذاری :

أَ لَمْ نُرَبِّک فينا وَليداً [شعراء/18] .

6 تهمت :

إِنَّ هذا لَساحِرٌ عَليمٌ يريدُ أَنْ يخْرِجَكمْ مِنْ أَرْضِكمْ [اعراف/110 -109] .

7 نمایش قدرت

و جوسازی :

فَأَجْمِعُوا کیدَکمْ ثُمَّ ائْتُوا صَفًّا [طه/64] .

أَرْجِهْ وَ أَخاهُ وَ أَرْسِلْ فِی الْمَدائِنِ حاشِرینَ [اعراف/111] .

8 تطیمع :

إِنَّ لَنا لَأَجْراً إِنْ کنّا نَحْنُ الْغالِبینَ قالَ نَعَمْ [اعراف/114 -113] .

9 شکنجه و قتل :

لَأُقَطِّعَنَّ أَیدِیکمْ [اعراف/124] .

10 برای تضعیف روحیه موسی :

فَتَنازَعُوا أَمْرَهُمْ بَینَهُمْ وَ أَسَرُّوا النَّجْوی [طه/62] .

11 إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلا فِی الْأَرْضِ وَ جَعَلَ أَهْلَها شِیعاً یسْتَضْعِفُ طائِفَةً مِنْهُمْ یذَبِّحُ أَبْناءَهُمْ وَ یسْتَحْیی نِساءَهُمْ إِنَّهُ کانَ مِنَ الْمُفْسِدین [قصص/4] .

12 کذلِک زُینَ لِفِرْعَوْنَ سُوءُ عَمَلِهِ [غافر/37] .

13 وَ جَحَدُوا بِها وَ اسْتَیقَنَتْها أَنْفُسُهُمْ ظُلْماً وَ عُلُوًّا [نمل/14] .

14 تحقیر :

إِنَّ هولاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلیلُونَ [شعراء/54] .

15 ایمان با خوف :

فَما آمَنَ لِمُوسی إِلاّ ذُرِّیةٌ مِنْ قَوْمِهِ عَلی خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَ مَلائِهِمْ [یونس/83] .

16 حاکم مستبد مردم را به بردگی می کشاند.

وَ قَوْمُهُما لَنا عابِدُون [مومنون/47] .

یعنی قوم موسی (ع) و هارون (ع)

17 افکار را جامد نگاه می دارد تا بتواند کار خود را بکند :

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطاعُوهُ [زخرف/54] .

فرعون قومش را به سبک مغزی و زبونی کشید ، پس اطاعت کردند او را.

18 اگر فرصت کند تا ادّعای خدایی پیش می رود :

ما عَلِمْتُ لَکمْ مِنْ إِلهٍ غَیری [قصص/38] .

أَنَا رَبُّکمُ الْأَعْلی [نازعات/24] .

19 اگر از جمود رهایی پیدا کردند و اهل فهم شدند با تهدید آنان را می کوبد :

لَئِنِ اتَّخَذْتَ إِلهَاً غَیری لَأَجْعَلَنَّک مِنَ الْمَسْجُونینَ

[شعراء/29] .

20 به مردان خدا تهمت می زند تا بلکه دور آنان را خلوت کنند :

یریدانِ أَنْ یخْرِجاکمْ مِنْ أَرْضِکمْ بِسِحْرِهِما [طه/63] .

21 موج هائی در میان مردم به پا می کند ، تا مشغول شوند و خود به کار خویش ادامه دهد :

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلا فِی الْأَرْضِ وَ جَعَلَ أَهْلَها شِیعاً [قصص/4] .

22 هر جا را بخواهد بدون چون و چرا ملک خود معرفی می کند :

أَ لَیسَ لی مُلْک مِصْرَ وَ هذِهِ الْأَنْهارُ تَجْری مِنْ تَحْتی أَ فَلا تُبْصِرُون [زخرف/51] .

استخدام

1. شرایط استخدام

1. نیکوکار واهل طاعت

قَالَ أَمِیرُ الْمؤمِنِینَ (ع) : لَا یکونَنَّ الْمُحْسِنُ وَ الْمُسِیءُ عِنْدَک بِمَنْزِلَهٍ سَوَاءٍ [نهج البلاغه ، نامه 53.]

2. سخاوت ، شجاعت ، علم ، عدالت ، اراده ، دیندار

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : وَ قَدْ عَلِمْتُمْ أَنَّهُ لَا ینْبَغِی أَنْ یکونَ الْوَالِی عَلَی الْفُرُوجِ وَ الدِّمَاءِ وَ الْمَغَانِمِ وَ الْأَحْکامِ وَ إِمَامَهِ الْمُسْلِمِینَ الْبَخِیلُ فَتَکونَ فِی أَمْوَالِهِمْ نَهْمَتُهُ وَ لَا الْجَاهِلُ فَیضِلَّهُمْ بِجَهْلِهِ وَ لَا الْجَافِی فَیقْطَعَهُمْ بِجَفَائِهِ وَ لَا الْحَائِفُ لِلدُّوَلِ فَیتَّخِذَ قَوْماً دُونَ قَوْمٍ وَ لَا الْمُرْتَشِی فِی الْحُکمِ فَیذْهَبَ بِالْحُقُوقِ وَ یقِفَ بِهَا دُونَ الْمَقَاطِعِ وَ لَا الْمُعَطِّلُ لِلسُّنَّهِ فَیهْلِک الْأُمَّهَ [نهج البلاغه ، خطبه 131.]

3. تجربه ، حیا ، اصالت خانوادگی ، سابقه ، کم حرفی ، دورنگرری

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : وَ تَوَخَّ (برگزین) مِنْهُمْ أَهْلَ التَّجْرِبَهِ وَ الْحَیاءِ مِنْ أَهْلِ الْبُیوتَاتِ الصَّالِحَهِ وَ الْقَدَم فِی الْإِسْلَامِ الْمُتَقَدِّمَهِ فَإِنَّهُمْ أَکرَمُ أَخْلَاقاً وَ

أَصَحَّ أَعْرَاضاَ وَ أَقَلّ فِی الّمَطَاَمِعِ إِشْرَاقاَ وَ أَبْلَغُ فِی عَوَاقِبِ الّأُمُورِ [نهج البلاغه ، نامه 53.

[

بنابراین : تجربه ، حیاء ، اصالت خانوادگی ، سابقه ، کم خرجی ، دورنگری در استخدام افراد مؤثر است.

4. سابقه جهاد و هجرت

فَلا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِیاءَ حَتّی یهاجِرُوا فی سَبیلِ اللّهِ [نساء/89.] وَ الَّذینَ آمَنُوا وَ لَمْ یهاجِرُوا ما لَکمْ مِنْ وَلایتِهِمْ مِنْ شَیءٍ حَتّی یهاجِرُوا [انفال/72.]

5. بهترینها

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : ثُمَّ انْظُرْ فِی حَالِ کتَّابِک فَوَلِّ عَلَی أُمُورِک خَیرَهُمْ وَ اخْصُصْ رَسَائِلَک الَّتِی تُدْخِلُ فِیهَا مَکایدَک وَ أَسْرَارَک بِأَجْمَعِهِمْ لِوُجُوهِ صَالِحِ الْأَخْلَاقِ مِمَّنْ لَا تُبْطِرُهُ الْکرَامَهُ فَیجْتَرِئَ بِهَا عَلَیک فِی خِلَافٍ لَک بِحَضْرَهِ مَلَإٍ وَ لَا تَقْصُرُ بِهِ الْغَفْلَهُ عَنْ إِیرَادِ مُکاتَبَاتِ عُمَّالِک عَلَیک وَ إِصْدَارِ جَوَابَاتِهَا عَلَی الصَّوَابِ عَنْک فِیمَا یأْخُذُ لَک وَ یعْطِی مِنْک وَ لَا یضْعِفُ عَقْداً اعْتَقَدَهُ لَک وَ لَا یعْجِزُ عَنْ إِطْلَاقِ مَا عُقِدَ عَلَیک وَ لَا یجْهَلُ مَبْلَغَ قَدْرِ نَفْسِهِ فِی الْأُمُورِ [نهج البلاغه ، نامه 53.]

6. امانت داری

قالَ اجْعَلْنی عَلی خَزائِنِ الْأَرْضِ إِنِّی حَفیظٌ عَلیمٌ [یوسف/55.]

إِنَّ خَیرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِی الْأَمینُ [قصص/26.]

7. صحت جسمانی

إِنَّ اللّهَ اصْطَفاهُ عَلَیکمْ وَ زادَهُ بَسْطَهً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْم [بقره/247.]

8. اراده قوی و قدرتمند در مدیریت

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : ثُمَّ اخْتَرْ لِلْحُکمِ بَینَ النَّاسِ أَفْضَلَ رَعِیتِک فِی نَفْسِک مِمَّنْ لَا تَضِیقُ بِهِ الْأُمُورُ وَ لَا تُمَحِّکهُ الْخُصُومُ (دشمن او را به لجاجت وا ندارد) وَ لَا یتَمَادَی فِی الزَّلَّهِ (لایستمر) وَ لَا یحْصَرُ مِنَ الْفَیءِ إِلَی الْحَقِّ إِذَا عَرَفَهُ وَ لَا تُشْرِفُ نَفْسُهُ عَلَی طَمَعٍ وَ لَا یکتَفِی بِأَدْنَی فَهْمٍ دُونَ أَقْصَاهُ وَ أَوْقَفَهُمْ فِی الشُّبُهَاتِ وَ آخَذَهُمْ بِالْحُجَجِ وَ أَقَلَّهُمْ تَبَرُّماً (خسته

شدن) بِمُرَاجَعَهِ الْخَصْمِ وَ أَصْبَرَهُمْ عَلَى تَكشُّفِ الْأُمُورِ وَ أَصْرَمَهُمْ عِنْدَ اتِّضَاحِ الْحُكمِ [نهج البلاغه ، نامه 53.]

2. نحوه استخدام

1. آزمایش افراد

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا إِذا جاءَكمُ الْمُومِناتُ مُهاجِراتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللّهُ أَعْلَمُ بِإيمانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤمِناتٍ فَلا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكفّارِ [ممتحنه/10.]

1. استعمار

1. انواع استعمار

1. از حیث نوع دخالت

1. مستقیماً به عنوان کمک نظامی وفنی به نظام

استعمار گاهی مستقیما به عنوان کمک نظامی و فنّی نظام و منطقه ای را اداره می کند و افراد را خودش معین می کند و گاهی از خود ملّت اداره می کند ، لکن آن را زیر نظر دارد و در قالب استقلال زیر نظر است و این نوع خطرناک تر است ، زیرا :

1 تخدیر بیشتری دارد و گاهی شخصیت های دوم و سوم و رجال مؤمن هم به خیالفَاسْتَوى عَلى سُوقِه [فتح/29] . خدمت ، ولی در واقع نقشه اصلی طرح دیگران است.

2 کشور مستعمره بدون خرج مسلط شده

3 مردم به فکر رهائی نمی افتند.

اگر آمریکا و اروپا و... انسان دوست هستند و به ما و... گندم و... می دهند ، پس چرا بر سر دیگران که زیر بار نمی روند بمب می اندازند و... آری گربه برای رضای خدا موش نمی گیرد.

کمک فنّی و صنعتی استعمارگران در قالب پیشرفت دادن برای این است که :

1 ملّت ها به آنها خوش بین شوند

ب : کنترل سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و... توسط کارشناسان

یکی از اعمال استعمارگران :

تحریف واژه های زهد ، قناعت ، صبر ، توکل ، رضا ، تسلیم و... ، سرنوشت ، انتظار

استعمار فرهنگی :

1 تاریخ فلان امپراطور را می داند ، تاریخ فلان هنرپیشه را می داند؛ ولی سرنوشت جامعه و ملّت خود را نمی داند.

2 - انواع مبارزه ها را به اسم

انسان دوستی و دور بودن از تعصّب محکوم می کند.

3 آموزش جنسی را تعلیم ، آموزش انقلابی را تحریم می کنند.

4 با تهییج ، تخدیر و به نسل بی خبر از سرنوشت غرور کاذب دادن و با سر و صدا و نیاکان گذشته ای رؤیائی نشان دادن.

به راه انداختن نغمه نژاد ، تفکیک قدرت ها ، سرگرمی ملت ها ، غرور بی جا ، زمینه یابی برای ظلم و...

احیانا آزادی و تسهیل در کار آموزش ، لکن با برنامه ای که نوآموز ، متملّق و ترسو بار آید و هم اعلام کنند که ما تسهیلات فراهم کرده ایم.

تهییج موقّت و مصنوعی

تنظیم برنامه های درسی به نحوی که تضادّی با منافع دیگران نداشته باشد.

به جای بیان راه و روش و حرکت و انقلاب و نقش مردان آسمانی با برگزاری جشن و سوگواری و... شخصیت آنها را تحریف کردن.

تظاهر به مذهب :

شاه عباس فرزند خود را می کشد ، اما پیاده به مشهد می رود. آقا محمد خان قاجار چشم مردم کرمان را درمی آورد و نماز شب می خواند. امیر کبیر را می کشد و عزاداری می کند. رادیو بریتانیا هم برنامه عربی خود را با تلاوت آیاتی از قرآن شروع می کند.

زنده کردن و سرگرم کردن ها به اسم سنن ملّی و میهنی و گذشته گرائی به جای آینده نگری

جبران بی عرضگی و عقب افتادن را با تغییر اسم ها و ساعت ها و تاریخ ها و حذف لغات عربی و...

گاهی نهضتی را علیه خود به وجود می آورند و بعد هم سرکوب تا دو نتیجه بگیرند :

1 اظهار کنند که ما آنقدر آزادی داده ایم که نهضت هائی علیه خود ما به وجود آید.

2 سرکوب می کند تا اظهار

قدرت کنند.

ایجاد بردگی فکری از طریق فحشاء تحت عنوان آزادی!! نه آزادی دخالت مردم در سرنوشت ، آزادی شهوت (اسارت)

تعریف بی جا و دلخوشی به این تملّق ها و اغفال خود و دیگرانَ یحِبُّونَ أَنْ یحْمَدُوا بِما لَمْ یفْعَلُوا [آل عمران/188] .

أَلْهاکمُ التَّکاثُر [تکاثر/1] .

سرگرمی به چیزهای غیرمهم :

سَیقُولُونَ ثَلاثَهٌ رابِعُهُمْ کلْبُهُمْ [کهف/22] .

أَ جَعَلْتُمْ سِقایهَ الْحاجِّ وَ عِمارَهَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ کمَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ [توبه/19] .

تجلیل نابجا ، سرود غرورآور ، تبریکات ، استقبال ها و بدرقه ها برای :

1 جلب محبت ها و سپس...

2 نگاه داشتن در حال رکود (امام سجاد (ع) می گوید : می خواهم به علم برسم؛قُلْ رَبِّ زِدْنی عِلْما [طه/114] .

َ قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : حتی أسرح إلیک فی میادین السابقین [مصباح المتهجد ، ص849] .

ایجاد مانع برای تحصیل ، کار ندادن به قدری که طرف راضی به هرگونه تملّق و رشوه شود و بعد که به کاری رسید چنان خوشحال که از ترس از دست دادن کار هرگونه ظلمی را بکشد و بکند و بعد هم خریدن فکر و عقیده آنها و در مسیری که می خواهند قرار دادن

مسأله تحریف تقوا ، صبر ، زهد ، انتظار ، تسلیم ، قضا و قدر ، ارتجاع ، قاطعیت ، آزادی ، استضعاف ، قسط

تاریخ را می دانیم ، فلسفه تاریخ را نمی دانیم. تاریخی را هم که می دانیم تاریخ فلان ظالم ، فلان امپراطور و یا فلان هنرمند و یا حداکثر تاریخ کسی

که برای آب و خاک وطنش هزاران بی گناه از آب و

خاک و نژاد دیگری را کشته اند نه تاریخ کسانی که به مردم رشد دادند و فکر و عقیده و...

تضعیف و تحقیر روحیه و...

وسایل ارتباط جمعی چیزی که نیست ، آموزش سرنوشت مردم و ملت و نقش مثبت ، نحوه دخالت کامل مردم که انسان می تواند داشته باشد و راه مبارزه علیه ظالم ، علیه استعمارگر و علیه فساد؛ ولی آموزش مسائل جنسی تا بخواهی...

به نسل بی خبر غرور کاذب دادن و به جای آینده گذشته نیاکان و تمدن رؤیائی دادن.

با فرستادن کارشناسان و به اسم پیشبرد علم و صنعت ، ایجاد خوش بینی و کنترل همه چیزها

تحقیر ملت مسلمان و عظمت دادن به دیگران؛ همه گونه تسهیل برای دیگران و همه گونه تعسیر برای خودمانی ها ، مسخره فرم و زبان خود و عظمت دادن به زبان و فرم دیگران و...

وام دادن ها تا خیال کنند ما خود غنی هستیم.

به هنگام جنگ های خانمان سوز بساط ورزش چندین کشور و مهمانی های باعظمت به راه انداختن تا خیال کنند در ما نقطه نگرانی نیست.

مقایسه ای میان بودجه ای که برای کتابخانه یا ورزشگاه می شود ، مقایسه تجلیلی که از مخترع یا هنرپیشه می شود ، مقایسه میان حقوقی که یک رقّاص و یا استاد دانشگاه می گیرد ، مقایسه شراب فروشی و کتاب فروشی

و مقایسه میان انتشارات دیروز و انتشارات امروز ، مقایسه میان ادبیات مسئول و متعهد دیروز و امروز و... می تواند نشان دهنده سطح فرهنگ مردم باشد.

1. استغفار

1. اهمیت استغفار

1. مقرّبین هم استغفار می کنند

1. استغفار حضرت آدم (ع)

قالا رَبَّنا ظَلَمْنا أَنْفُسَنا وَ إِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنا وَ تَرْحَمْنا لَنَكونَنَّ مِنَ الْخاسِرِينَ [اعراف/ 23] .

2. استغفار حضرت نوح

(ع)

قالَ رَبِّ إِنِّی أَعُوذُ بِک أَنْ أَسْئَلَک ما لَیسَ لِی بِهِ عِلْمٌ وَ إِلاّ تَغْفِرْ لِی وَ تَرْحَمْنِی أَکُنْ مِنَ الْخاسِرِینَ [هود/47] .

رَبِّ اغْفِرْ لِی وَ لِوالِدَی وَ لِمَنْ دَخَلَ بَیتِی مُومِناً وَ لِلْمُومِنِینَ وَ الْمُومِناتِ [نوح/ 28] .

3. استغفار حضرت ابراهیم (ع)

وَ الَّذِی أَطْمَعُ أَنْ یغْفِرَ لِی خَطِیئَتِی یوْمَ الدِّینِ [شعراء/ 82] .

رَبَّنَا اغْفِرْ لِی وَ لِوالِدَی وَ لِلْمُومِنِینَ یوْمَ یقُومُ الْحِسابُ [ابراهیم/ 41] .

4. استغفار حضرت موسی (ع)

قالَ رَبِّ إِنِّی ظَلَمْتُ نَفْسِی فَاغْفِرْ لِی [قصص/ 16] .

قالَ رَبِّ اغْفِرْ لِی وَ لِأَخِی [اعراف/ 151] .

5. استغفار حضرت رسول اکرم (ص)

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یسْتَغْفِرُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِی کلِّ یوْمٍ سَبْعِینَ مَرَّةً وَ یتُوبُ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سَبْعِینَ مَرَّةً [کافی ، ج2 ، ص504] .

شیخ حر عاملی می گوید : وَ فِی أَحَادِیثَ أُخَرَ أَنَّهُ کانَ یسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ یتُوبُ إِلَیهِ مِنْ غَیرِ ذَنْبٍ [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص180] .

6. فرمان خدا به رسول الله (ص)

وَ قُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ أَنْتَ خَیرُ الرّاحِمِینَ [مومنون/ 118] .

وَ اسْتَغْفِرِ اللّهَ إِنَّ اللّهَ کانَ غَفُوراً رَحِیماً [نساء/ 106] .

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک وَ اسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ کانَ تَوّاباً [نصر/ 3] .

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لا إِلهَ إِلاّ اللّهُ وَ اسْتَغْفِرْ لِذَنْبِک وَ لِلْمُومِنِينَ وَ الْمُومِناتِ [محمد/ 19] .

7. استغفار انبيا ومؤمنين

وَ كأَيِنْ مِنْ نَبِی قاتَلَ مَعَهُ رِبِّيونَ كثِيرٌ فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فِی سَبِيلِ اللّهِ وَ ما ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَكانُوا وَ

اللّهُ يحِبُّ الصّابِرِينَ وَ ما كانَ قَوْلَهُمْ إِلاّ أَنْ قالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا وَ إِسْرافَنا فِی أَمْرِنا وَ ثَبِّتْ أَقْدامَنا وَ انْصُرْنا عَلَی الْقَوْمِ الْکافِرِینَ [آل عمران/ 146-147] .

2. فراموشی استغفار ، نشانه شقاوت است

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِذَا أَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِعَبْدٍ خَيراً فَأَذْنَبَ ذَنْباً أَتْبَعَهُ بِنَقِمَهٍ وَ يذَكرُهُ الِاسْتِغْفَارَ وَ إِذَا أَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِعَبْدٍ شَرّاً فَأَذْنَبَ ذَنْباً أَتْبَعَهُ بِنِعْمَهٍ فَينْسِيهِ الِاسْتِغْفَارَ وَ يتَمَادَی بِهِ وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّسَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيثُ لا يعْلَمُون [(اعراف /182)] بِالنِّعَمِ عِنْدَ الْمَعَاصِی [بحارالأنوار ، ج64 ، ص229] .

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِنَّ الْکافِرَ لَينْسَی ذَنْبَهُ لِئَلَّا يسْتَغْفِرَ اللَّهَ [بحارالأنوار ، ج6 ، ص34] .

3. سختی وبلا به خاطر استغفار کردن

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِذَا أَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِعَبْدٍ خَيراً فَأَذْنَبَ ذَنْباً أَتْبَعَهُ بِنَقِمَهٍ وَ يذَكرُهُ الِاسْتِغْفَارَ وَ إِذَا أَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِعَبْدٍ شَرّاً فَأَذْنَبَ ذَنْباً أَتْبَعَهُ بِنِعْمَهٍ فَينْسِيهِ الِاسْتِغْفَارَ وَ يتَمَادَی بِهِ وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّسَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيثُ لا يعْلَمُون [(اعراف /182)] بِالنِّعَمِ عِنْدَ الْمَعَاصِی [بحارالأنوار ، ج64 ، ص229] .

4. فقط برای مؤمنین استغفار کن

از امام کاظم (ع) سؤال شد که آیا برای پدر و مادر کافر می شود استغفار کرد؟

حضرت فرمود : اگر می دانی کافر بوده اند ، فلا یستغفر لهما... :

عَنْ عَلِی بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ وَ أَبَوَاهُ کافِرَانِ هَلْ يصْلُحُ لَهُ أَنْ يسْتَغْفِرَ لَهُمَا فِی الصَّلَاهِ قَالَ : إِنْ کانَ فَارَقَهُمَا صَغِيراً

لَا يدْرِی أَسْلَمَا أَمْ لَا فَلَا بَأْسَ وَ إِنْ عَرَفَ كفْرَهُمَا فَلَا يسْتَغْفِرْ لَهُمَا وَ إِنْ لَمْ يعْرِفْ فَلْيدْعُ لَهُمَا [بحارالأنوار ، ج71 ، ص67] .

5. بهترین چیزها برای انسان

خَيرُ مَا يخَلِّفُهُ الرَّجُلُ بَعْدَهُ ثَلَاثَهٌ وَلَدٌ بَارٌّ يسْتَغْفِرُ لَهُ وَ سُنَّهُ خَيرٍ يقْتَدَى بِهِ فِيهَا وَ صَدَقَهٌ تَجْرِی مِنْ بَعْدِهِ [بحارالأنوار ، ج6 ، ص294] .

6. دعای ملائکه

الَّذِينَ يحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَ مَنْ حَوْلَهُ يسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَ يومِنُونَ بِهِ وَ يسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنا وَسِعْتَ كلَّ شَیءٍ رَحْمَهً وَ عِلْماً فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تابُوا وَ اتَّبَعُوا سَبِيلَک وَ قِهِمْ عَذابَ الْجَحِيمِ [غافر/ 70] .

2. سیمای استغفار

1. دوای گناهان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِكلِّ شَیءٍ دَوَاءٌ وَ دَوَاءُ الذُّنُوبِ الِاسْتِغْفَارُ [كافی ، ج2 ، ص439] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَ لَا أُنَبِّئُكمْ بِدَائِكمْ مِنْ دَوَائِكمْ دَاوكمُ الذُّنُوبُ وَ دَوَاوكمُ الِاسْتِغْفَارُ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص333] .

2. جامع ترین دعاها

قال أبو عبد الله (ع) : إن من أجمع الدعاء الاستغفار [بحارالأنوار ، ج90 ، ص283] .

3. وسیله نجات

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عليک بالاستغفار فإنه المنجاه [بحارالأنوار ، ج66 ، ص403] .

قال امير المومنين (ع) : لا شفيع أنجح من الاستغفار [غررالحكم ، ص195] .

4. عطر

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تَعَطَّرُوا بِالِاسْتِغْفَارِ لَا تَفْضَحَنَّكمْ رَوَائِحُ الذُّنُوبِ [أمالی طوسی ، ص372] .

5. اسلحه گناه کار

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سِلَاحُ الْمُذْنِبِ الِاسْتِغْفَارُ [غررالحکم ، ص195] .

6. صدایی که خدا دوست دارد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَی يحِبُّ ثَلَاثَهَ أَصْوَاتٍ صَوْتَ الدِّيک وَ صَوْتَ قَارِئِ الْقُرْآنِ وَ صَوْتَ الَّذِينَ يسْتَغْفِرُونَ

بِالْأَسْحَارِ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص146] .

7. نشانه لطف خدا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَكثِرُوا الِاسْتِغْفَارَ إِنَّ اللَّهَ لَمْ يعَلِّمْكمُ الِاسْتِغْفَارَ إِلَّا وَ هُوَ يرِيدُ أَنْ يغْفِرَ لَكمْ [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص184] .

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِنَّ الْمُومِنَ لَيذَكرُ ذَنْبَهُ بَعْدَ عِشْرِينَ سَنَةً حَتَّى يسْتَغْفِرَ رَبَّهُ فَيغْفِرَ لَهُ وَ إِنَّ الْكافِرَ لَينْسَاهُ مِنْ سَاعَتِهِ [کافی ، ج2 ، ص437] .

قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : مَنْ أُعْطِی أَرْبَعاً لَمْ يحْرَمْ أَرْبَعاً مَنْ أُعْطِی الدُّعَاءَ لَمْ يحْرَم الْإِجَابَةَ وَ مَنْ أُعْطِی الِاسْتِغْفَارَ لَمْ يحْرَمِ التَّوْبَةَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص202] .

8. ازصفات متقین

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِی جَنّاتٍ وَ عُيونٍ آخِذِينَ ما آتاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كانُوا قَبْلَ ذلِک مُحْسِنِينَ كانُوا قَلِيلاً مِنَ اللَّيلِ ما يهْجَعُونَ وَ بِالْأَسْحارِ هُمْ يسْتَغْفِرُونَ [ذاريات/ 18-15] .

9. مقام صدر نشینان بهشت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الِاسْتِغْفَارُ دَرَجَةُ الْعِلِّيينَ [نهج البلاغه ، حکمت 41]

10. بهترین وسیله ها

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نِعْمَ الْوَسِيلَةُ الِاسْتِغْفَارُ [غررالحکم ، ص195] .

11. بهترین دعاها

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَيرُ الدُّعَاءِ الِاسْتِغْفَارُ [کافی ، ج2 ، ص504] .

12. بهترین عبادت ها

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَيرُ الْعِبَادَهِ الِاسْتِغْفَارُ [کافی ، ج2 ، ص517] .

1. آثار دنیوی

1. حل مشکلات

عن محمد بن الریان قال کتبت إلی أبی الحسن الثالث (ع) أسأله أن یعلمنی دعاء للشدائد و النوازل (پیش آمدها ، حوادث) و المهمات و أن یخصنی کما خص آباو مواليهم فکتب إلی : " الزم الاستغفار" [بحارالأنوار ، ج90 ، ص283] .

عَنِ الرَّبِیعِ بْنِ صَبِیحٍ أَنَّ رَجُلًا أَتَی

الْحَسَنَ (ع) فَشَكا إِلَيهِ الْجُدُوبَهَ فَقَالَ لَهُ الْحَسَنُ : " اسْتَغْفِرِ اللَّهَ وَ أَتَاهُ آخَرُ فَشَكا إِلَيهِ الْفَقْرَ فَقَالَ لَهُ اسْتَغْفِرِ اللَّهَ وَ أَتَاهُ آخَرُ فَقَالَ لَهُ ادْعُ اللَّهَ أَنْ يرْزُقَنِی إِبْناً فَقَالَ اسْتَغْفِرِ اللَّهَ فَقُلْنَا لَهُ أَتَاک رِجَالٌ يشْكونَ أَبْوَاباً وَ يسْأَلُونَ أَنْوَاعاً فَأَمَرْتَهُمْ كلَّهُمْ بِالِاسْتِغْفَارِ فَقَالَ مَا قُلْتُ ذَلِک مِنْ ذَاتِ نَفْسِی إِنَّمَا اعْتَبَرْتُ فِيهِ قَوْلَ اللَّهِ" اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ إِنَّهُ كانَ غَفّاراً يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراً وَ يمْدِدْكمْ بِأَمْوالٍ وَ بَنِينَ وَ يجْعَلْ لَكمْ جَنّاتٍ وَ يجْعَلْ لَكمْ أَنْهاراً"وَ يمْدِدْكمْ بِأَمْوالٍ وَ بَنِينَ وَ يجْعَلْ لَكمْ جَنّاتٍ وَ يجْعَلْ لَكمْ أَنْهاراً " (نوح / 12 - 10) " [وسائل الشيعه ، ج7 ، ص177] .

2. تواضع

قَال عَلىٌّ ِ بْنِ الْحُسَينِ (ع) : مَنْ قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَيهِ فَلَيسَ بِمُسْتَكبِرٍ وَ لَا جَبَّارٍ [مستدرک الوسائل ، ج5 ، ص402] .

3. جلادهنده قلب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ لِلْقُلُوبِ صَدَأً كصَدَإِ النُّحَاسِ فَاجْلُوهَا بِالِاسْتِغْفَارِ [بحارالأنوار ، ج90 ، ص284] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيغَانُ عَلَى قَلْبِی حَتَّى أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِی الْيوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً [بحارالأنوار ، ج90 ، ص282] .

4. علاج تنگ دستی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا أَبْطَأَتِ الْأَرْزَاقُ عَلَيک فَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ يوَسِّعْ عَلَيک فِيهَا [بحارالأنوار ، ج74 ، ص271] .

قال رسول الله (ص) : من أنعم الله عليه فليحمد الله و من استبطأ الرزق فليستغفر الله و من حزنه أمر فليقل لا حول و لا قوه إلا بالله [بحارالأنوار ، ج90 ، ص190] .

قَدْ جَعَلَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ اِلاسْتِغْفَارَ سَبَباً لِدُرُورِ الرِّزْقِ وَ رَحْمَهِ الْخَلْقِ [نهج البلاغه ، خطبه 143] .

5. اميدوار

به رحمت خدا

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : كلَّمَا عَادَ الْمُومِنُ بِالِاسْتِغْفَارِ وَ التَّوْبَهِ عَادَ اللَّهُ عَلَيهِ بِالْمَغْفِرَهِ وَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ يقْبَلُ التَّوْبَهَ وَ يعْفُو عَنِ السَّيئَاتِ فَإِياک أَنْ تُقَنِّطَ الْمُومِنِينَ مِنْ رَحْمَهِ اللَّهِ [كافى ، ج2 ، ص434] .

6. برطرف شدن غم ها

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ظَهَرَتْ عَلَيهِ النِّعْمَهُ فَلْيكثِرْ ذِكرَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ مَنْ كثُرَتْ هُمُومُهُ فَعَلَيهِ بِالِاسْتِغْفَارِ [كافى ، ج8 ، ص93] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَكثَرَ مِنَ الِاسْتِغْفَارِ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كلِّ هَمٍّ فَرَجاً [بحارالأنوار ، ج90 ، ص284] .

7. غلبه برشيطان

الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّيلَمِى فِى الْإِرْشَادِ قَالَ : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِى كلِّ يوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّهً يقُولُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّى وَ أَتُوبُ إِلَيهِ وَ كذَلِک أَهْلُ بَيتِهِ (ع) وَ صَالِحُ أَصْحَابِهِ يقُولُ اللَّهُ تَعَالَى" وَ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيه" (هود/90) قَالَ وَ قَالَ رَجُلٌ يا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّى أُذْنِبُ فَمَا أَقُولُ إِذَا تُبْتُ؟ قَالَ : " اسْتَغْفِرِ اللَّهَ" فَقَالَ : إِنِّى أَتُوبُ ثُمَّ أَعُودُ فَقَالَ : " كلَّمَا أَذْنَبْتَ اسْتَغْفِرِ اللَّهَ" فَقَالَ : إِذَنْ تَكثُرَ ذُنُوبِى. فَقَالَ : "عَفْوُ اللَّهِ أَكثَرُ فَلَا تَزَالُ تَتُوبُ حَتَّى يكونَ الشَّيطَانُ هُوَ الْمَدْحُورَ" [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص81] .

8. سپر قحطى

عن أبى وائل عن وهب قال : قال ذو القرنين لقوم من امه موسى : فما بالكم لا تقحطون قالوا من قبل أنا لا نغفل عن الاستغفار. [أمالى صدوق ، ص170] .

9. نجات ار تنگناها

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَكثَرَ الِاسْتِغْفَارَ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كلِّ هَمٍّ فَرَجاً وَ مِنْ كلِّ ضِيقٍ مَخْرَجاً

[بحارالأنوار ، ج90 ، ص281] .

شخصی به امام باقر (ع) نامه ای نوشت که من گرفتار قرض سختی هستم. حضرت فرمودند : زیاد استغفار کن و سوره قدر را قرائت کن.

عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَهْلٍ قَالَ كَتَبْتُ إِلَى أَبِي جَعْفَرٍ (ع) إِنِّي قَدْ لَزِمَنِي دَيْنٌ فَادِحٌ فَكَتَبَ : " أَكْثِرْ مِنَ الِاسْتِغْفَارِ وَ رَطِّبْ لِسَانَكَ بِقِرَاءَةِ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ" [كافى ، ج5 ، ص316] .

10. زیاد شدن روزی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الِاسْتِغْفَارُ يزِيدُ فِي الرِّزْقِ [بحارالأنوار ، ج90 ، ص277] .

قال اميرالمومنين (ع) : أكثروا الاستغفار تجلبوا الرزق [بحارالأنوار ، ج10 ، ص94] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اسْتَغْفِرْ تُرْزَقْ [غررالحكم ، ص195] .

11. رزق بی حساب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَكثَرَ مِنَ الِاسْتِغْفَارِ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كلِّ هَمٍّ فَرَجاً وَ مِنْ كلِّ ضِيقٍ مَخْرَجاً وَ رَزَقَهُ مِنْ حَيثُ لَا يحْتَسِبُ [وسائل الشيعه ، ج7 ، ص177] .

12. فراهم شدن اسباب زندگی

اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ إِنَّهُ كانَ غَفّاراً يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراًوَ يمْدِدْكمْ بِأَمْوالٍ وَ بَنِينَ وَ يجْعَلْ لَكمْ جَنّاتٍ وَ يجْعَلْ لَكمْ أَنْهاراً [نوح/ 12-10] .

لما طالت دعوتهم و تمادى إصرارهم حبس الله عنهم القطر أربعين سنه و أعقم أرحام نسائهم فوعدهم بذلک على الاستغفار عما كانوا عليه [بحارالأنوار ، ج88 ، ص291] .

اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيهِ يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراً وَ يزِدْكمْ قُوَّةً إِلى قُوَّتِكمْ وَ لا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ [هود /52] .

13. امنیت ودفع بلا

ما كانَ اللّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَ هُمْ يسْتَغْفِرُونَ [انفال ، 33] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ادْفَعُوا أَبْوَابَ الْبَلَايا بِالِاسْتِغْفَارِ [مستدرک الوسائل ، ج5

، ص318] .

14. رفع عذاب عمومی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی إِذَا أَرَادَ أَنْ يصِيبَ أَهْلَ الْأَرْضِ بِعَذَابٍ قَالَ لَوْ لَا الَّذِينَ يتَحَابُّونَ بِجَلَالِی وَ يعْمُرُونَ مَسَاجِدِی وَ يسْتَغْفِرُونَ بِالْأَسْحَارِ لَوْ لَا هُمْ لَأَنْزَلْتُ عَذَابِی [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص473] .

15. ایمنی از مکر شیطان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثَةٌ مَعْصُومُونَ مِنْ إِبْلِيسَ وَ جُنُودِهِ الذَّاكرُونَ لِلَّهِ وَ الْبَاكونَ مِنْ خَشْيهِ اللَّهِ وَ الْمُسْتَغْفِرُونَ بِالْأَسْحَارِ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص146] .

2. آثار اخروی

1. مأیوس کننده شیطان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِأَصْحَابِهِ أَ لَا أُخْبِرُكمْ بِشَیءٍ إِنْ أَنْتُمْ فَعَلْتُمُوهُ تَبَاعَدَ الشَّيطَانُ عَنْكمْ كمَا تَبَاعَدَ الْمَشْرِقُ مِنَ الْمَغْرِبِ قَالُوا بَلَی يا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الصَّوْمُ يسَوِّدُ وَجْهَهُ وَ الصَّدَقَةُ تَكسِرُ ظَهْرَهُ وَ الْحُبُّ فِی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ الْمُوازَرَهُ عَلَی الْعَمَلِ الصَّالِحِ يقْطَعُ دَابِرَهُ وَ الِاسْتِغْفَارُ يقْطَعُ وَتِينَهُ (رگ دل قطع امید) وَ لِكلِّ شَیءٍ زَكَاهٌ وَ زَكَاهُ الْأَبْدَانِ الصِّيامُ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص75] .

2. خوشحالی روز قیامت

عن النبی (ص) : من احب ان تسره صحيفته فليكثر فيها الاستغفار [سی دی] ؟؟

عن النبی (ص) : طُوبَی لِمَنْ وَجَدَ فِی صَحِيفَهِ عَمَلِهِ يوْمَ الْقِيامَهِ تَحْتَ كلِّ ذَنْبٍ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ [بحارالأنوار ، ج90 ، ص280] .

3. خوشنودی خدا وند

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثلاث يبلغن بالعبد رضوان الله كثره الاستغفار و خفض الجانب و كثره الصدقه [بحارالأنوار ، ج75 ، ص81] .

4. رحمت الهی

لَوْ لا تَسْتَغْفِرُونَ اللّهَ لَعَلَّكمْ تُرْحَمُونَ [نحل ، 46] .

5. نورانی شدن پرونده

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِذَا أَكثَرَ الْعَبْدُ مِنَ الِاسْتِغْفَارِ رُفِعَتْ صَحِيفَتُهُ

وَ هِی تَتَلَأْلَأُ [کافی ، ج2 ، ص504] .

6. کفاره غیبت

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : سُئِلَ النَّبِی (ص) مَا کفَّارَهُ الِاغْتِیابِ قَالَ تَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِمَنِ اغْتَبْتَهُ کلَّمَا ذَکرْتَهُ [کافی ، ج2 ، ص357] .

7. گناه نوشته نمی شود

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَذْنَبَ ذَنْباً أُجِّلَ مِنْ غُدْوَهٍ إِلَی اللَّیلِ فَإِنِ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ لَمْ یکتَبْ عَلَیهِ [کافی ، ج2 ، ص437] .

8. محو کننده گناهان

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْعَجَبُ مِمَّنْ یقْنَطُ وَ مَعَهُ الْمِمْحَاهُ قِیلَ وَ مَا الْمِمْحَاهُ قَالَ الِاسْتِغْفَارُ [بحارالأنوار ، ج6 ، ص21] .

قال علی (ع) : الاستغفار لاستغفار یمحو الأوزار [غررالحکم ، ص195] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِکلِّ شَیءٍ دَوَاءٌ وَ دَوَاءُ الذُّنُوبِ الِاسْتِغْفَارُ [کافی ، ج2 ، ص439] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَ لَا أُنَبِّئُکمْ بِدَائِکمْ مِنْ دَوَائِکمْ دَاوکمُ الذُّنُوبُ وَ دَوَاؤکمُ الِاسْتِغْفَارُ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص333] .

9. قرار گرفتن در نور اعظم الهی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَرْبَعٌ مَنْ کنَّ فِیهِ کانَ فِی نُورِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ الْأَعْظَمِ مَنْ کانَ عِصْمَهُ أَمْرِهِ شَهَادَهَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنِّی رَسُولُ اللَّهِ وَ مَنْ إِذَا أَصَابَتْهُ مُصِیبَهٌ قَالَ إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَیهِ رَاجِعُونَ وَ مَنْ إِذَا أَصَابَ خَیراً قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ وَ مَنْ إِذَا أَصَابَ خَطِیئَهً قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَیهِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص175] .

3. آثار دنیوی واخروی

با اهل بیت (ع) بودن در دنیاوآخرت

عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَهْلٍ قَالَ كَتَبْتُ إِلَى أَبِى جَعْفَرٍ الثّانِى (ع) عَلَمْنِى شَيئاً إِذَا أَنَا قُلْتُهُ

كِنْتُ مَعَكمْ فِی الدُّنْیا وَ الْ آخِرَهِ فَقَالَ فَکتَبَ بِخَطِّهِ أَعْرِفُهُ أَکثِرْ مِنْ تِلَاوَهِ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ وَ رَطِّبْ شَفَتَیک بِالِاسْتِغْفَارِ [بحارالأنوار ، ج90 ، ص284] .

4. کیفیت استغفار

1. تعداد استغفار

1. هر روز هفتاد بار

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یسْتَغْفِرُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِی کلِّ یوْمٍ سَبْعِینَ مَرَّهً وَ یتُوبُ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سَبْعِینَ مَرَّهً [کافی ، ج2 ، ص504] .

2. بعد از هر مجلس 25بار

سیره پیامبر (ص) :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) کانَ لَا یقُومُ مِنْ مَجْلِسٍ وَ إِنْ خَفَّ حَتَّی یسْتَغْفِرَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَمْساً وَ عِشْرِینَ مَرَّهً [کافی ، ج2 ، ص504] .

3. سی هزاربار برای حل مشکلات

قال النبی (ص) من لحقته شده او نکبه او ضیق فقال ثلاثین من الف مره "استغفرا الله و اتوب الیه " الا فرج الله تعالی عنه [مستدرک ج12 ص143]

2. حدّ استغفار

عن کمیل بن زیاد قال قلت لأمیر المؤمنین (ع) یا أمیر المؤمنین العبد یصیب الذنب فیستغفر الله منه فما حد الاستغفار قال یا ابن زیاد التوبه [بحارالأنوار ، ج6 ، ص27] .

3. اصرار در استغفار

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا أَصَرَّ مَنِ اسْتَغْفَرَ وَ لَوْ عَادَ فِی الْیوْمِ بِسَبْعِینَ مَرَّهً [بحارالأنوار ، ج90 ، ص282] .

4. زبان عادت کند

قال النبی (ص) : عودوا ألسنتکم الاستغفار فإن الله تعالی لم یعلمکم الاستغفار إلا و هو یرید أن یغفر لکم [بحارالأنوار ، ج90 ، ص283] .

5. هم گامی قلب با زبان

قال الرضا (ع) : من استغفر بلسانه و لم یندم بقلبه فقد

استهزأ بنفسه [بحارالأنوار ، ج75 ، ص356] .

6.هم گامی زبان با عمل

قَال الرِّضَا (ع) : مَثَلُ الِاسْتِغْفَارِ مَثَلُ وَرَقٍ عَلَى شَجَرَةٍ تُحَرَّک فَيتَنَاثَرُ وَ الْمُسْتَغْفِرُ مِنْ ذَنْبٍ وَ يفْعَلُهُ كالْمُسْتَهْزِئِ بِرَبِّهِ [كافى ، ج2 ، ص504] .

قَالَ أَبُو جَعْفَر (ع) : الْمُقِيمُ عَلَى الذَّنْبِ وَ هُوَ مُسْتَغْفِرٌ مِنْهُ كالْمُسْتَهْزِئِ [كافى ، ج2 ، ص435] .

7. هم گامی توبه با استغفار

اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيهِ [هود ، 3] .

5. شرایط استغفار

1. پشیمانی از گناه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَ تَدْرِى مَا الِاسْتِغْفَارُ الِاسْتِغْفَارُ دَرَجَهُ الْعِلِّيينَ وَ هُوَ اسْمٌ وَاقِعٌ عَلَى سِتَّهِ مَعَانٍ أَوَّلُهَا النَّدَمُ عَلَى مَا مَضَى [نهج البلاغه ، حكمت 417] .

2. تصمیم برترک

... الثَّانِى الْعَزْمُ عَلَى تَرْک الْعَوْدِ إِلَيهِ أَبَداً [نهج البلاغه ، حكمت 417] .

3. ادای حقوق مردم

... الثَّالِثُ أَنْ تُودِّى إِلَى الْمَخْلُوقِينَ حُقُوقَهُمْ حَتَّى تَلْقَى اللَّهَ أَمْلَسَ لَيسَ عَلَيكتَبِعَه [نهج البلاغه ، حكمت 417] .

4. محو آثار جرم

مَعَان أَنْ تَعْمِدَ (توجه كردن و رو آوردن) إِلَى كلِّ فَرِيضَهٍ عَلَيک ضَيعْتَهَا فَتُودِّى حَقَّهَا [نهج البلاغه ، حكمت 417] .

5. ادای حقوق خدا

الْخَامِسُ أَنْ تَعْمِدَ إِلَى اللَّحْمِ الَّذِي نَبَتَ عَلَى السُّحْتِ فَتُذِيبَهُ بِالْأَحْزَانِ حَتَّى تُلْصِقَ الْجِلْدَ بِالْعَظْمِ وَ يَنْشَأَ بَيْنَهُمَا لَحْمٌ جَدِيد [نهج البلاغه ، حكمت 417] .

6. تلخ كردن كام نفس

السَّادِسُ أَنْ تُذِيقَ الْجِسْمَ أَلَمَ الطَّاعَةِ كمَا أَذَقْتَهُ حَلَاوَةَ الْمَعْصِيهِ فَعِنْدَ ذَلِک تَقُولُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ [نهج البلاغه ، حكمت 417] .

7. اخلاص در نيت

شخصى خدمت امير المؤمنين (ع) آمد و عرض كرد : هر چه استغفار كردم ، فايده اى نبخشيد. حضرت فرمود : حتما نيكو استغفار نكرده اى ،

اخلص نيتک

و اطع ربک... [کنز ، 3966] .

6. اوقات استغفار

1 عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) : قَالَ سُئِلَ النَّبِی (ص) عَنْ خِیارِ الْعِبَادِ ، فَقَالَ : الَّذِینَ إِذَا أَحْسَنُوا اسْتَبْشَرُوا وَ إِذَا أَسَاءُوا اسْتَغْفَرُوا وَ إِذَا أُعْطُوا شَکَرُوا وَ إِذَا ابْتُلُوا صَبَرُوا وَ إِذَا غَضِبُوا غَفَرُوا [کافی ، ج2 ، ص240] .

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : ثَلَاثٌ لَا یضُرُّ مَعَهُنَّ شَیءٌ الدُّعَاءُ عِنْدَ الْکرْبِ وَ الِاسْتِغْفَارُ عِنْدَ الذَّنْبِ وَ الشُّکرُ عِنْدَ النِّعْمَهِ [کافی ، ج2 ، ص95] .

2. هنگام غم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ کثُرَتْ هُمُومُهُ فَعَلَیهِ بِالِاسْتِغْفَارِ [کافی ، ج8 ، ص93] .

3. هنگام خوشحالی وپیرزوی

إِذا جاءَ نَصْرُ اللّهِ وَ الْفَتْحُ وَ رَأَیتَ النّاسَ یدْخُلُونَ فِی دِینِ اللّهِ أَفْواجاً فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک وَ اسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ کانَ تَوّاباً [نصر/ 3 -1] .

4. موقع ستایش دیگری

عَنْ عَلِی بْنِ الْحُسَینِ (ع) : قَالَ الْمُومِنُ یصْمُتُ لِیسْلَمَ وَ ینْطِقُ لِیغْنَمَ لَا یحَدِّثُ أَمَانَتَهُ الْأَصْدِقَاءَ وَ لَا یکتُمُ شَهَادَتَهُ مِنَ الْبُعَدَاءِ وَ لَا یعْمَلُ شَیئاً مِنَ الْخَیرِ رِیاءً وَ لَا یتْرُکهُ حَیاءً إِنْ زُکی خَافَ مِمَّا یقُولُونَ وَ یسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِمَا لَا یعْلَمُونَ لَا یغُرُّهُ قَوْلُ مَنْ جَهِلَهُ وَ یخَافُ إِحْصَاءَ مَا عَمِلَهُ [کافی ، ج2 ، ص112] .

مما یعلمون یعنی : من عیوبه و معاصیه التی صار عدم علمهم بها سببا لتزکیتهم له (مرآت العقول) علامه مجلسی.

5. هنگام جدا شدن از دیگران

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا الْتَقَیتُمْ فَتَلَاقَوْا بِالتَّسْلِیمِ وَ التَّصَافُحِ وَ إِذَا تَفَرَّقْتُمْ فَتَفَرَّقُوا بِالِاسْتِغْفَارِ [کافی ، ج2 ، ص181] .

6. موقع خواب

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : مَنِ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ مِائَةَ

مَرَّهٍ حِينَ يِنَامُ بَاتَ وَ قَدْ تَحَاتَّ عَنْهُ الذُّنُوبُ كلُّهَا كمَا يتَحَاتُّ الْوَرَقُ مِنَ الشَّجَرِ وَ يصْبِحُ وَ لَيسَ عَلَيهِ ذَنْبٌ [بحارالأنوار ، ج73 ، ص201] .

7. سحر

فِی وَصَايا لُقْمَانَ لِابْنِهِ؛ يا بُنَی لَا يكونُ الدِّيک أَكيسَ مِنْک يقُومُ فِی وَقْتِ السَّحَرِ وَ يسْتَغْفِرُ وَ أَنْتَ نَائِمٌ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص146] .

وَ بِالأَْسْحارِ هُمْ يسْتَغْفِرُونَ [ذاريات ، 18] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَيرُ وَقْتٍ دَعَوْتُمُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِيهِ الْأَسْحَارُ وَ تَلَا هَذِهِ الْآيةَ فِی قَوْلِ يعْقُوبَ (ع) سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكمْ رَبِّی [(يوسف/98)] وَ قَالَ أَخَّرَهُمْ إِلَی السَّحَرِ [كافی ، ج2 ، ص477] .

8. نماز وتر

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : اسْتَغْفِرِ اللَّهَ فِی الْوَتْرِ سَبْعِينَ مَرَّةً [كافی ، ج3 ، ص450] .

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِی الْوَتْرِ سَبْعِينَ مَرَّةً [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص489] .

9. سحر شب جمعه

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی قَوْلِ يعْقُوبَ لِبَنِيهِ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكمْ رَبِّی قَالَ أَخَّرَهُمْ إِلَی السَّحَرِ لَيلَةَ الْجُمُعَهِ [بحارالأنوار ، ج12 ، ص318] .

10. عصر جمعه

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : مَنْ يسْتَغْفِرِ اللَّهَ تَعَالَی يوْمَ الْجُمُعَهِ بَعْدَ الْعَصْرِ سَبْعِينَ مَرَّةً يقُولُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَيهِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذَنْبَهُ فِيمَا سَلَفَ وَ عَصَمَهُ فِيمَا بَقِی فَإِنْ لَمْ يكنْ لَهُ ذَنْبٌ غَفَرَ لَهُ ذُنُوبَ وَالِدَيهِ [بحارالأنوار ، ج87 ، ص91] .

11. بعد از هر نماز واجب

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : مَنْ قَالَ فِی دُبُرِ صَلَاهِ الْفَرِیضَهِ قَبْلَ أَنْ یثْنِی رِجْلَیهِ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِی

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَی الْقَیومُ ذُو الْجَلَالِ وَ الْإِکرَامِ وَ أَتُوبُ إِلَیهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ غَفَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ ذُنُوبَهُ وَ لَوْ کانَتْ مِثْلَ زَبَدِ (کَف دریا) الْبَحْرِ [کافی ، ج2 ، ص521] .

12. ماه رجب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رَجَبٌ شَهْرُ الِاسْتِغْفَارِ لِأُمَّتِی أَکثِرُوا فِیهِ مِنَ الِاسْتِغْفَارِ فَإِنَّهُ غَفُورٌ رَحِیمٌ [بحارالأنوار ، ج94 ، ص38] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ فِی رَجَبٍ وَ سَأَلَهُ التَّوْبَهَ سَبْعِینَ مَرَّهً بِالْغَدَاهِ وَ سَبْعِینَ مَرَّهً بِالْعَشِی یقُولُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَیهِ فَإِذَا بَلَغَ تَمَامَ سَبْعِینَ مَرَّهً رَفَعَ یدَیهِ وَ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِی وَ تُبْ عَلَی فَإِنْ مَاتَ فِی رَجَبٍ مَاتَ مَرْضِیاً عَنْهُ وَ لَا تَمَسُّهُ النَّارُ بِبَرَکهِ رَجَبٍ [وسائل الشیعه ، ج10 ، ص484] .

13. ماه شعبان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صَوْمُ شَعْبَانَ کفَّارَهُ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ إِلَی أَنْ قَالَ قُلْتُ لَهُ فَمَا أَفْضَلُ الدُّعَاءِ فِی هَذَا الشَّهْرِ فَقَالَ الِاسْتِغْفَارُ إِنَّ مَنِ اسْتَغْفَرَ فِی شَعْبَانَ کلَّ یوْمٍ سَبْعِینَ مَرَّهً کانَ کمَنِ اسْتَغْفَرَ فِی غَیرِهِ مِنَ الشُّهُورِ سَبْعِینَ أَلْفَ مَرَّهٍ قُلْتُ کیفَ أَقُولُ قَالَ قُلْ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَسْأَلُهُ التَّوْبَهَ [بحارالأنوار ، ج94 ، ص91] .

قَال الرِّضَا (ع) : مَنِ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ فِی کلِّ یوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ سَبْعِینَ مَرَّهً حُشِرَ یوْمَ الْقِیامَهِ فِی زُمْرَهِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ وَجَبَتْ لَهُ مِنَ اللَّهِ الْکرَامَهُ [بحارالأنوار ، ج94 ، ص72] .

7. آداب استغفار

1. اعتراف به خطا

قال رب انی ظلمت نفسی فاغفرلی [اعراف/155]

2. اقرار به ایمان

والله بصیر بالعباد الذین یقولون ربّنا آمنا فاغفرلنا ذنوبنا [آل عمران /16]

3. توجه به ولایت خدا

انت ولینا

فاغفرلنا وارحمنا [اعراف/155]

4. توسل به انبياء واولياى الهى

الف) ولو انهم اذ ظلموا انفسهم جاؤوک فاستغفرالله واستغفرلهم الرسول [نساء /64]

ب) قالوا يا ابانا استغفرلنا ذنوبنا انّا كنّا خاطئين قال سوف استغفرلكم ربى انه هو الغفور الرحيم [يوسف/ 97و98]

8. استغفار بى فايده

1. استغفار براى عيب جو ومسخره كننده

الَّذِينَ يلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لاَ يجِدُونَ إِلاَّ جُهْدَهُمْ فَيسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لاَ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِن تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَن يغْفِرَ اللّهُ لَهُمْ [توبه/ 79 ، 80]

2. استغفار براى منافقين

سواء عليهم استغفرت لهم ام لم تستغفرلهم لن يغفر الله لهم [منافقين 6]

3. استغفار براى مشركين

ان الله لا يغفران يشرک به ويغفر مادون ذلک لمن يشاء [نساء 48و116]

4. استغفار براى ظلم كننده به مردم

رسول اكرم (ص) : وامّا الذنوب الذى لايغفرفظلم العباد بعضهم لبعضٍ [بحار ج6ص30]

1. استفاده از تابلو

1. اهميت تابلو در كلاس دارى

نكاتى درباره چگونگى استفاده از تابلو در كلاس

بسم الله الرّحمن الرّحیم

تابلوی کلاس ، همچون صفحه ای است که معلم ، افکار خود را با استفاده از حروف و کلمات روی آن ترسیم می کند و با هنر خود این صفحه را در اذهان مخاطبان ، جاویدان می کند.

زیباترین تابلو ، ماندگاترین تابلو است.

زیباترین تابلو ، بیشترین خریدار را دارد.

زیباترین تابلو ، مخاطبان را به خوبی به مطالب خود ، دعوت می کند.

از آنجا که هنگام کار با تابلو مخاطب از دو حس شناختی خود ، یعنی چشم و گوش ، بهره می برد ، تأثیر آن بیشتر از زمانی است که مخاطب ، فقط مطالب را با گوش می شنود.

بهره گیری از تابلو به عنوان یک وسیله کمک آموزشی ، میزان بازدهی و ماندگاری تدریس را چند برابر می کند.

در این نوشتار چهل نکته به عنوان اصول استفاده از تابلو ، برای موفقیت بیشتر معلمان گرامی تقدیم می گردد.

2. نکات قابل توجه در استفاده از تابلو

1. ویژگیهای تابلو

1) اندازه تابلو ، متناسب با حجم مطالب و سطح علمی مخاطبان باشد.

2) اگر نور ، روی قسمتی از تابلو تابیده و باعث مشکل در دید برخی حاضرین شده نسبت به رفع آن اقدام نماییم.

3) اگر موقعیت نشستن شخصی به صورتی است که نمی تواند تابلو را ببیند یا دید او ضعیف است ، جای او را تغییر دهیم.

) قبل از شروع درس به اطراف تابلو دقت کنیم ، اگر تصاویر یا اشیاء دیگر موجب جلب توجه شاگردان می شود آنها را برداریم.

) سطح تابلو ، صاف و بدون موج بوده و استقرار کامل داشته باشد تا هنگام نوشتن روی آن ، دچار لغزش نشود.

2.نکات نوشتاری

1) ابتدا نام خدا را بالای تابلو بنویسیم. این کار

اثر تربیتی غیرمستقیم بر مخاطبان دارد.

2) با خط زیبا بنویسیم. خط خوش ، شخصیت نویسنده را در نظر مخاطبان ، نیکوتر جلوه می دهد. همانگونه که صدای بد ، خسته کننده است؛ خط بد هم مخاطب را خسته می کند.

3) در ابتدای درس ، موضوع بحث را روی تابلو بنویسیم ، تا افرادی که دیرتر به کلاس ، ملحق می شوند در جریان موضوع درس قرار گیرند.

4) از بالای تابلو شروع به نوشتن کنیم.

5) در زبان هایی مثل فارسی از سمت راست تابلو ، شروع به نوشتن کنیم.

6) مطالب را دسته بندی شده و منظم بنویسیم و از نوشتن عبارت های طولانی ، پرهیز کنیم.

7) فقط عناوین و مطالب اصلی را بنویسیم و کلمات مترادف و غیرضروری را ننویسیم.

8) اندازه نوشته ها متناسب با اندازه تابلو و مقدار فاصله مخاطبان با تابلو باشد ، یعنی نه زیاد درشت بنویسیم و نه زیاد ریز.

9) قبل از نوشتن کلمات ، دقت کنیم غلط ننویسیم تا مجبور به اصلاح مکرر نشویم. زیرا این کار از اعتبار معلم می کاهد ، همانند خطاهای مکرر گفتاری.

10) هنگام نوشتن روی تابلو ، مطالب را بخوانیم تا حاضرین برای نوشتن مطالب ، نیاز به نگاه مکرر به تابلو ، نداشته باشند.

11) سعی کنیم روی یک خط مستقیم بنویسیم ، به گونه ای که خط نه به طرف بالا برود نه پایین.

12) از گچ نرم ، استفاده کنیم تا صدای نامناسب ایجاد نشود.

13) رنگ های مورد استفاده ، متناسب با رنگ تابلو باشد. اگر تابلو تیره است از رنگ روشن استفاده کنیم و اگر روشن است از رنگ تیره.

14) فاصله بین خطوط ، نه کم باشد ، نه زیاد.

15) سعی کنیم در نوشتن

مطالب ، از رنگ های مختلف و متنوع استفاده کنیم.

16) هنگام نوشتن ، گچ را با فشار مناسب ، روی تابلو به کار ببریم تا پررنگ ، نوشته شود.

3. آداب نویسنده

1. تربیتی

هنگام نوشتن ، تا جایی که ممکن است پشت به حاضرین نکنیم.

پس از نوشتن مطالب ، مقابل نوشته ها توقف نکنیم؛ بلکه به کنار تابلو برویم تا حاضرین به راحتی نوشته ها را ببینند.

هرگز برای پاک کردن تابلو به شاگردان ، دستور ندهیم.

پس از نوشتن مطالب ، فرصت کافی برای یادداشت به حاضرین داده شود و پس از حصول اطمینان ، اقدام به پاک کردن تابلو نماییم.

قبل از شروع کلاس از وجود لوازم نوشتاری و تخته پاک کن ، مطمئن شویم تا هنگام تدریس ، کلاس با وقفه مواجه نشود.

هرگز گچ را به طرف شاگردان ، پرتاب نکنیم. زیرا این کار اثر منفی تربیتی دارد.

پس از نوشتن ، گچ را به طرف جای مخصوص ، در کنار یا پایین تابلو پرت نکنیم.

اگر هنگام نوشتن ، وسیله نوشتاری ، روی زمین افتاد ، برای برداشتن آن در مقابل حاضرین ، خم نشویم بلکه به حالت نشسته آن را برداریم.) با توجه به این که هنگام نوشتن ، پشت سر معلم هم در مقابل دید حاضرین قرار می گیرد ، معلم ، باید قبل از تدریس ، نسبت به مرتب کردن وضع ظاهر و جوانب لباس خود دقت لازم را بنماید.

وقتی وارد کلاس می شویم حتما نوشته های روی تابلو کلاس را بخوانیم تا اگر شاگردان قصد رساندن پیامی را به معلم دارند و مستقیم نمی توانند

بیان کنند به آن پی ببریم و همچنین در جریان مسایل مطرح شده در کلاس قبل از تدریس قرار گیریم.

برای

تفهیم بهتر مطالب از نقاشی ، نمودار و فلش نیز استفاده نماییم.

2. بهداشتی

هنگام تدریس ، با گچ بازی نکنیم. زیرا این کار علاوه بر جلب توجه حاضرین و عدم تمرکز آنان نسبت به مطالب درس ، باعث آلودگی دست ها و لباس می شود.

هنگام تدریس ، مواظب باشیم به تابلو تکیه نکنیم.

مراقب باشیم دست آلوده به گچ را به صورت و لباس خود نکشیم.

4. نکات پاک کردن تابلو

برای حفظ احترام ، اسماء مقدسی را که روی تابلو نوشته شده ، آهسته تر پاک کنیم.

سعی کنیم تابلو را از بالا به پایین پاک کنیم.

تابلو را آهسته پاک کنیم تا فضای کلاس ، آلوده نشود.

برای پاک کردن تابلو از دست استفاده نکنیم.

تابلو را کامل و محکم ، پاک کنیم تا اثری از نوشته های قبلی روی تابلو ، باقی نماند. زیرا هم موجب اختلاط با کلمات جدید نشود و هم از سوءاستفاده در جلسه امتحان جلوگیری شود.

1. استقامت

1. آثار استقامت

1. بشارت ملائکه به بهشت

إِنَّ الَّذینَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَیهِمُ الْمَلائِکهُ أَلاّ تَخافُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَبْشِرُوا بِالْجَنَّهِ الَّتی کنْتُمْ تُوعَدُون [فصلت/30] .

"همانا کسانی که گفتند : پروردگار ما خداست ، پس (بر این عقیده) مقاومت نمودند ، فرشتگان بر آنان نازل می شوند (و می گویند :) نترسید

و غمگین مباشید و بشارت باد بر شما به بهشتی که پی در پی وعده داده می شدید".

نکته ها :

نمونه روشن نزول فرشتگان بر مؤمنان را در سوره آل عمران آیه 125 می خوانیم که می فرماید : بَلی إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا وَ یأْتُوکمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هذا یمْدِدْکمْ رَبُّکمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُسَوِّمینَ

آری ، اگر شما (رزمندگان جنگ بدر) استقامت و

تقوا پیشه کنید در حالی که دشمن به سراغ شما می آید ، خداوند شما را به پنج هزار نفر از فرشتگان نشاندار یاری می کند.

انسان در اثر ایمان و مقاومت ، فرشتگان را به خود جلب می کند : تَتَنَزَّلُ عَلَیهِمُ الْمَلائِکهُ

فرشتگان بر غیر پیامبر نیز نازل می شوند : تَتَنَزَّلُ عَلَیهِمُ الْمَلائِکهُ

بر مؤمنان مقاوم فرشتگان نازل می شوند : تَتَنَزَّلُ عَلَیهِمُ الْمَلائِکهُو بر گناهکاران ، شیاطین : هَلْ أُنَبِّئُکمْ عَلی مَنْ تَنَزَّلُ الشَّیاطینُ تَنَزَّلُ عَلی کلِّ أَفّاک أَثیمٍ [شعراء/222-221] .

2. عدم خوف و حزن

مشابه آیه قبل را نیز در سوره احقاف ، آیه 13 و 14 می خوانیم : إِنَّ الَّذینَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا فَلا خَوْفٌ عَلَیهِمْ وَ لا هُمْ یحْزَنُونَ أُولئِک أَصْحابُ الْجَنَّهِ خالِدینَ فیها جَزاءً بِما کانُوا یعْمَلُونَ

کسانی که گفتند : "پروردگار ماالله‌ُاست" و سپس استقامت ... کردند

پس مقاومتِ در راه حقّ ، هم خوف از آینده را برطرف می کندأَلاّ تَخافُواو هم حزن را.

3. سوق به دعا واستغفار

صحنه های جهاد و جنگ ، انسان را به سوی دعا و استغفار می کشاند : وَ ما کانَ قَوْلَهُمْ إِلاَّ أَنْ قالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنا

4. سیرابی از نعمت ها

وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَی الطَّریقَهِ لَأَسْقَیناهُمْ ماءً غَدَقاً [جن/16] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَی الطَّرِیقَهِ لَأَسْقَیناهُمْ ماءً غَدَقاً" (جن/16) لَأَشْرَبْنَا قُلُوبَهُمُ الْإِیمَانَ وَ الطَّرِیقَهُ هِی وَلَایهُ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ وَ الْأَوْصِیاءِ علیهم السّلام [کافی ، ج1 ، ص419] .

عَنْ بُرَيدٍ الْعِجْلِی قَال : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللّهِ (ع) عَنْ قَوْلِ اللّهِ عَزَّ وَ جَلّ "وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَى الطَّرِيقَهِ" (جن/16

) قَالَ يعْنِی عَلَی الْوَلَایهِ لَأَسْقَیناهُمْ ماءً َقدَقاً قَالَ لَأَذَقْنَاهُمْ عِلْماً کثِیراً یتَعَلَّمُونَهُ مِنَ الْأَئِمَّهِ (ع) قُلْتُ قَوْلُهُ لِنَفْتِنَهُمْ فِیهِ قَالَ إِنَّمَا هَؤلَاءِ یفْتِنُهُمْ فِیهِ یعْنِی الْمُنَافِقِینَ" [تأویل الآیات الظاهره ، 703] .

2. عوامل استقامت

1. صبر

وَ کأَینْ مِنْ نَبِی قاتَلَ مَعَهُ رِبِّیونَ کثِیرٌ فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فی سَبیلِ اللّهِ وَ ما ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَکانُوا وَ اَللّهُ یحِبُّ الصّابِرِینَ [آل عمران/146] .

و چه بسیار پیامبرانی که همراه آنان خداپرستان بسیاری نه جنگیدند ، پس برای آنچه در راه خدا به آنان رسید ، نه سستی کردند و نه ناتوان شدند و نه تن به ذلّت دادند و خداوند صابران را دوست دارد.

نکته ها :

رِبِّیونَجمعرَبِّیبر وزن "ملّی" به کسی گفته می شود که ارتباط و پیوند او با خدا محکم و در دین ، دانشمند و مقاوم و بااخلاص باشد. [تفسیر نمونه] .

پیام ها :

1) تاریخ انبیاء (علیهم السّلام) همراه با مبارزه است : وَ کأَینْ مِنْ نَبِی قاتَلَ مَعَهُ رِبِّیونَ کثیرٌ

2) هنگام احساس ضعف ، از زندگی رادمردان تاریخ و مقاومت آنان درس بگیرید.وَ کأَینْ مِنْ نَبِی

3) جنگ و جهادی حقّ است که زیر نظر رهبر الهی باشد : قاتَلَ مَعَهُ

در دعای ماه رمضان می خوانیم : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک أَنْ تَجْعَلَ وَفَاتِی قَتْلًا فِی سَبِیلِک تَحْتَ رَایهِ نَبِیک مَعَ أَوْلِیائِک [کافی ، ج4 ، ص74] .

4) تعداد مجاهدان عالم و عارف در تاریخ ، بسیار است : وَ کأَینْ مِنْ نَبِی قاتَلَ مَعَهُ رِبِّیونَ کثیرٌ

5) گرچه همه مجاهدان عزیزند ، ولی رزمندگان عارف و عالم حساب دیگری دارند.رِبِّیونَ

6) ایمان به خدا ، سرچشمه مقاومت است.رِبِّیونَ کثیرٌ

فَما وَهَنُوا

7) مشکلات نبایدعامل سستی و ضعف شود ، بلکه باید عامل حرکت و تلاش جدیدی گردد : فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ

8) آنچه به انسان روحیه می دهد و تحمّل مشکلات را آسان می کند ، در راه خدا بودن آنها است : فی سَبیلِ اللّهِ

9) فشارها ، مردان خدا را وادار به تسلیم نمی کند : وَ مَا اسْتَکانُوا

10) هر چند در بدر پیروز شدید ، ولی راه آینده شما مسلمانان ، راه جهاد و مبارزه است ، پس باید صبور و مقاوم باشید. (با توجّه به آیات قبل و بعد)

11) رزمندگانِ بصیر ، نه از درون روحیه خود را می بازند : فَما وَهَنُواو نه توان رزمی خود را از دست می دهند : وَ ما ضَعُفُواو نه در اثر فشارها تسلیم می شوند : وَ مَا اسْتَکانُوا

12) انجام وظیفه و پایداری بر حقّ مهم است ، پیروز بشویم یا نشویم. آیه می فرماید : وَ اللّهُ یحِبُّ الصّابِرینَو نفرمود : یحِبُّ الْفاتِحِینَ

وَ ما کانَ قَوْلَهُمْ إِلاّ أَنْ قالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا وَ إِسْرافَنا فی أَمْرِنا وَ ثَبِّتْ أَقْدامَنا وَ انْصُرْنا عَلَی الْقَوْمِ الْکافِرینَ [آل عمران/147] .

و کلام آنها (رزمندگان مخلص و آگاه) جز این نبود که گفتند : "پروردگارا گناهانمان و زیاده روی هایمان را در کارمان ببخش و گام های ما را استوار بدار و ما را بر گروه کافران یاری ده.

2. استغفار

1) یکی از عوامل شکست در جنگ ، گناه و اسراف است. رزمندگان مخلص ، با استغفار این موانع پیروزی را از بین می برند : اغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا وَ إِسْرافَنا

2) شکستِ خود را به قضا و قدر و یا دیگران نسبت ندهید ، به قصورها

و تقصیرهای خود نیز توجّه داشته باشید : ذُنُوبَنا وَ إِسْرافَنا

3) اوّل استغفار ، بعد استنصار. ابتدا طلب آمرزش کنید ، سپس از خداوند پیروزی و نصرت بخواهید : اغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا وَ إِسْرافَنا فی أَمْرِنا وَ ثَبِّتْ أَقْدامَنا وَ انْصُرْنا

3. الگو گیری از دیگران

نگاهی به استقامت دیگران : فَاصْبِرْ کما صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُل [احقاف/35] .

4. توجه به نتایج دنیوی

توجّه به نتایج دنیوی : وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَی الطَّرِیقَهِ لَأَسْقَیناهُمْ ماءً غَدَقاً [جن/16] .

5. توجه به نتایج اخروی

توجّه به پاداش اُخروی

3. شرایط استقامت

1. ایمان

1) آن چه ایمان را بارور می کند و به نتیجه می رساند ، مقاومت است و گرنه چه بسیار مؤمنانی که بدعاقبت شدند : قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا

2) استقامت ، در کنار ایمان ارزش است وگرنه کفّار نیز بر باطل خود استقامت دارند : قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا

3) خالق بودن خدا را بسیاری قبول دارند ، ولی در تدبیر امور پای دیگران را به میان می آورند؛ مهم آن است که انسان در ربوبیت خداوند مقاومت کند؛ یعنی هیچ قانون و برنامه ای را از غیر خدا نپذیرد : رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا

2. مستدام باشد

استقامتی ارزشمند است که طولانی باشد : ثُمَّ اسْتَقامُوا (کلمهثُمَّبرای زمان و فاصله های دور است.)

3. اخلاص

مردان خدا ، نصرت و یاری خدا را برای نابودی کفر می خواهند ، نه برای کسب افتخار خود : وَ انْصُرْنا عَلَى الْقَوْمِ الْكافِرينَ

4. توکل به خدا

بر لطف خداوند تکیه کنید ، نه بر نفرات خود : رِبِّيونَ كثيرٌ... رَبَّنَا... انْصُرْنا

5. استقامت بر طریقت نه سلیقه شخصی

استقامت بر طریقت مهم است نه استقامت بر سلیقه شخصی ،

حزبی ، قبیله ای ، نژادی ، اقلیمی و...

1. استقلال

1. استقلال مکتبی

فقط بندگی خدا ، فقط قانون خدا ، فقط حزب خدا و اولیای او.

نه التقاط : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يوخَذُ مِنْ هَذَا ضِغْثٌ وَ مِنْ هَذَا ضِغْثٌ [نهج البلاغه ، خطبه 50] .

نه تبعیض : نؤمِنُ بِبَعْضٍ وَ نَكفُرُ بِبَعْضٍ [نساء/150] .

نه ایمان موقت : الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهارِ وَ اكفُرُوا آخِرَهُ [آل عمران/72] .

يعْبُدُ اللّهَ عَلى حَرْفٍ فَإِنْ أَصابَهُ خَيرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَ إِنْ أَصابَتْهُ فِتْنَهٌ [حج/11] .

فَإِذا رَكِبُوا فِى الْفُلْک دَعَوُا اللّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمّا نَجّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذا هُمْ يشْرِكونَ [عنكبوت/65] .

نه جذب شعارهای دیگران : يوحِى بَعْضُهُمْ إِلى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُوراً [انعام/112] .

نه جذب هوس های خود : وَ إِنْ يكنْ لَهُمُ الْحَقُّ يأْتُوا إِلَيهِ مُذْعِنِينَ [نور/49] .

فَكلَّما جاءَكمْ رَسُولٌ بِما لا تَهْوى أَنْفُسُكمُ اسْتَكبَرْتُمْ [بقره/87] .

نه سازش : لَكمْ دِينُكمْ وَ لِى دِينِ [كافرون/6] .

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيدْهِنُونَ [قلم/9] .

لَنْ تَرْضى عَنْک الْيهُودُ وَ لاَ النَّصارى حَتّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ [بقره/120] .

سَآوِى إِلى جَبَلٍ يعْصِمُنِى مِنَ الْماءِ [هود/43] .

لَنْ يجْعَلَ اللّهُ لِلْكافِرِينَ عَلَى الْمُومِنِينَ سَبِيلاً [نساء/141] .

وَ لا تَرْكنُوا إِلَى الّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكمُ النّارُ [هود/113] .

لا تَتَّخِذُوا الْكافِرِينَ أَوْلِياءَ مِنْ دُونِ الْمُومِنِينَ [نساء/144] .

أَ يبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّهَ فَإِنَّ الْعِزَّهَ لِلّهِ جَمِيعاً [نساء/139] .

مَنْ يتَوَلَّهُمْ مِنْكمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ [مائده/51] .

مَنْ يتَوَلَّهُمْ مِنْكمْ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [توبه/23] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَکنْ عَبْدَ غَيرِک

وَ قَدْ جَعَلَکَ اللَّهُ حُرّاً [نهج البلاغه ، نامه 31] .

متکی بخود : فَاسْتَوی عَلی سُوقِهِ [فتح/29] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بَادِرُوا أَوْلَادَکمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ يسْبِقَکمْ إِلَيهِمُ الْمُرْجِئَةُ [کافی ، ج6 ، ص47] .

2.استقلال فرهنگی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَعْلَمُ النَّاسِ مَنْ جَمَعَ عِلْمَ النَّاسِ إِلَی عِلْمِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص394] .

از حدیث استفاده می شود که علم خود انسان. علم مادر است که باید علوم دیگر به او پیوند شود. علم ما باید مثل معده باشد ، علوم دیگران را جذب و تفاله ها را دفع کند.

دیگران نمی خواهند ما استقلال فرهنگی داشته باشیم و لذا ماهی می دهند ، نه تور ماهی گری و اگر کارخانه و تور ماهی گیری بدهند تور بافی را یاد نمی دهند. گل می فروشند نه گلدان. چوب را در زمین کار می گذارند اما کج که نیاز به تکیه گاه و وابستگی به خودشان داشته باشد. این چوب هر چه بلندترباشد تکیه گاهش بیشتر خواهد بود و لذا نیاز دانشگاه ما از دبستان به غرب بیشتر است ، چون سیستم آموزشی کج کار گذاشته شده.

علم به ما می آموزند ، اما علم اخته و عقیم.

در علوم انسانی باید کاملا مستقل باشیم.

ما طب و صنعت را از غرب یاد می گیریم ، اما علوم انسانی را خیر ، زیرا علوم انسانی قابل پیوند نیست. گلابی با هندوانه قابل پیوند نیست ، چون از ریشه با هم تفاوت دارند. مکتبی که انسان و افکارش را تابع شرائط مادی و محیط و اقتصاد و ابزار تولید و می گوید انسان از پیش خود چیزی ندارد

، این تفکر انسان را همچون مایع بی جهت می دانند.

تمام بحثهای اخلاقی ، اعتقادی به خاطر تعهد آوری انسان ها است که انسان متعهد با احترام به حقوق دیگران جلو صدها نوع و ابستگی را می گیرد.

در آموزش و پرورش درست انسان را از کودکی تا پیری در مسیری که جامعه و محیط ساخته اند به شما تحویل می دهند.

این یک سیستم است که شرق وغرب به آن پای بند است. اما اسلام انسان را قالب شکن ، جهت دار ، فطرت دار و با اراده انتخاب گر می داند که هرگز مجبور طبقه و جامعه و اقتصاد نیست ، زن فرعون و نوح و لوط نمونه اراده قالب شکنی هستند.

این مکتب انسان را سمیع و بصیر و آگاه می داند ، هلاک و حیات را از روی بیّنه می داند.لِيَهْلِکَ مَنْ هَلَکَ عَنْ بَيِنَهٍ [انفال/42] .

واعظ را درونی می داند و به نفس لوامه و دارای شناخت فطریفَأَلْهَمَها فُجُورَها وَ تَقْواها [(شمس/8)] معتقد است. و آن مکتب همه چیز را بازتاب شرائط بیرونی می داند. و ناگفته پیدا است این دو مکتب با هم قابل پیوند نیست. بنابراین استفاده از طب و علوم مادی از غرب ، غیر از استفاده از علوم انسانی است ، زیرا ریشه طب و صنعت مشابه و قابل پیوند است ، اما علوم انسانی از ریشه باهم متضادند و قابل پیوند نیست.

در شرق و غرب علم و صنعت می دهند ، بدون اینکه ظرفیت بدهند واین عمل مانند دادن چاقو به دست کودک یا اسلحه به دست نوجوان است.

در مکتب اسلام رهبرانش همه شهید شدند ، ولی خود را نفروختند.

قَالَ أَمِيرُ

الْمُومِنِینَ (ع) : أَمَّا بَعْدُ فَقَدْ بَلَغَنِی أَنَّ رِجَالاً مِمَّنْ قِبَلَک یتَسَلَّلُونَ إِلَی مُعَاوِیةَ فَلَا تَأْسَفْ عَلَی مَا یفُوتُک مِنْ عَدَدِهِمْ وَ یذْهَبُ عَنْک مِنْ مَدَدِهِمْ فَکفَی لَهُمْ غَیاً وَ لَک مِنْهُمْ شَافِیاً فِرَارُهُمْ مِنَ الْهُدَی وَ الْحَقِّ وَ إِیضَاعُهُمْ إِلَی الْعَمَی وَ الْجَهْلِ فَإِنَّمَا هُمْ أَهْلُ دُنْیا مُقْبِلُونَ عَلَیهَا وَ مُهْطِعُونَ إِلَیهَا وَ قَدْ عَرَفُوا الْعَدْلَ وَ رَأَوْهُ وَ سَمِعُوهُ وَ وَعَوْهُ وَ عَلِمُوا أَنَّ النَّاسَ عِنْدَنَا فِی الْحَقِّ أُسْوَةٌ فَهَرَبُوا إِلَی الْأَثَرَةِ فَبُعْداً لَهُمْ وَ سُحْقاً إِنَّهُمْ وَ اللَّهِ لَمْ ینْفِرُوا مِنْ جَوْرٍ وَ لَمْ یلْحَقُوا بِعَدْلٍ وَ إِنَّا لَنَطْمَعُ فِی هَذَا الْأَمْرِ أَنْ یذَلِّلَ اللَّهُ لَنَا صَعْبَهُ وَ یسَهِّلَ لَنَا حَزْنَهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ وَ السَّلَامُ [نهج البلاغه ، نامه 70] .

ضمنا این نامه نشانه آزادی در اسلام است که هر کس می خواهد برود ، برود.

3.حفظ استقلال

1.حفظ هر چیز از به دست آوردن آن مهمتر است. الجزائر یک میلیون شهید داد ، ولی حفظ استقلال چه؟

پایه گذاران مبارزه با اسرائیل امروز سازشکارند. (عرفات ، نمیری ، مصر)

2. در هر استقلال کشاورزان ، کارگران و داشنمندان نقش مهمی دارند.

3. برای حفظ استقلال علاوه بر تحول و برنامه ریزی های صحیح اقتصادی ، سیاسی باید تحول انسانی هم مطرح شود.

4. تمام بحث های اخلاقی و اعتقادی به خاطر تعهد آوری انسان ها است که انسان متعهد با احترام به حقوق دیگران جلو صدها نوع و ابستگی را می گیرد.

5. تا انسان از درون متعهد و متحول نشود ، استقلال ها به وابستگی ها تبدیل خواهد شد.

6. اگر فرهنگ قناعت حاکم نشود ، باید وام گرفت ، بهره داد و وابسته شد.

اگر فرهنگ زهد حاکم نشود ،

باید چشم به دیگران داشت ، حقارت پذیرفت و وابسته شد.

اگرفرهنگ درست کاری حاکم نشود ، آنگاه اجناس سر هم بندی تولید می شود ، مردم بی اعتقاد به تولید داخل شده و به سراغ جنس خارجی می روند و این وابسته شدن جامعه را به همراه می آورد.

اگر فرهنگ سوز و ایثار حاکم نشود ، یک چراغ سبز از دیگران دلهای ما را برده و مجذوب و وابسته خواهیم شد. چون فرهنگ سوز در دنیا نیست ، مواد غذایی به دریا ریخته و میلیون ها گرسنه را وابسته به خود نگاه می دارد.

7. در دنیا این همه سمینار برای تولید برپا می شود ، ولی سمینار ایثار و تعاون و نفاق و رحم و..... تنها پای منبرها است.

8. دنیای غرب به خاطر نداشتن رحم و عاطفه همین که شنیدند در آفریقا قحطی است ، از طرف بعضی پیشنهاد شد که موادی که در کشتارگاه به عنوان غیر قابل مصرف به چاه می ریزیم ، به آفریقا فرستاده شود. مقایسه کنید این فرهنگ را با فرهنگلَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّی تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران/92] . مقایسه کنید ، این فرهنگ را که انسان را تحقیر می کند ، با فرهنگی که انسان را خلیفه خدا می داند.

9. باید برای حفظ استقلال ، انسان عوض شود؛ اگر انسان به مواد مخدر بی میل باشد و معتاد نباشد خروارها تریاک او را اسیر نمی کند و اگر معتاد شد با زندان و جریمه باز به سراغ تریاک می رود ، پس باید انسان ها درمسیر صحیح قرار گیرند.

10. برای توجه به سیمای زشت اسراف و وابستگی ، باید آمار یک

ساله همه را جمع و بعد به قضاوت نشست ، مثلا یک قاشق غذا را در 365 روز درباره 48 میلیون نفر حساب کنیم ، مثلا استهلاک غیر لازم ماشین را با توجه به تمام ماشین ها و روزها حساب کنیم.

11. کم کاری در تدریس و تحصیل و تخصص یکی از زمینه های مهم برای وابستگی است.

12. درانگلستان ساختمانی برای سرکنسولگری خریداری شده که 60 سال قبل ساخته شده و تا 69 سال دیگر تضمین شده است. در ژاپن ساختمان را صد سال تضمین می کنند. با دستگاهی ساختمان را به لرزه در می آورند و بعد از آزمایش عدم ترک تحویل می دهند.

13. تشویق از کشاورزان و حمایت از آنان.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یظْلَمُ الْفَلَّاحُونَ بِحَضْرَتِک [کافی ، ج5 ، ص284] .

14. فرهنگ راحت طلبی ، سود بیشتر ، عنوان بالاتر و بی توجهی به نیاز مردم باید برچیده شود.

15. مسئله احساس حقارت اجتماعی (داستان با دست خوردن سید جمال)

16. تولیدکم ، مصرف زیاد = وابستگی

تولید مساوی مصرف = وابستگی

تولید زیاد ، مصرف کم = استقلال و رشد.

ما اگر هر سال تولیدمان بیشتر شود کاری نکرده ایم ، زیرا :

الف : هر سال جمعیت بیشتر می شود.

ب : توقع مصرف در انسان ها زیادتر می شود.

ج : استهلاک وسایل هم در کار هست.

17. استقلال باید از حوزه ها و دانشگاه ها پایه بگیرد. حفظ تخصص به عهده (دانشجو) و حفظ مکتب به عهده (طلبه) است .

18. برای حفظ استقلال باید صد در صد جلو لیبرال ها و غرب وشرق زده ها را گرفت.

19. شعار نه شرقی و نه غربی؛ یعنی نه سلطه این و نه سلطه آن

، نه فرهنگ این و نه فرهنگ آن.

20.ابعاد استقلال : فرهنگی در حوزه و دانشگاه

نظامی ، در قوای رزمنده

اقتصادی در کشاورزی و صنعت

21. از عوامل استقلال حضور مردم در صحنه است.

از عوامل استقلال مطرح کردن الگوها است. آیت الله کوهستانی ، مدرس و میر حامد حسین صاحب عبقات با قلم و مرکب بیگانگان ننوشت.

در جنگ احد 300 نفر از یهودیان به عنوان همکاری با مسلمانان علیه مشرکان اعلام آمادگی کردند. پیامبر (ص) آنان را از نیمه راه بازگرداند و کمک آنها را نپذیرفت در حالی که این تعداد در نبرد احد می توانستند نقش موثری داشته باشند. چرا؟

زیرا هیچ بعید نبود که آنها در لحظات حساس جنگ علیه مسلمانان با دشمن همکاری کنند. [نمونه ، ج4 ، ص414] .

در مبدا تاریخ ، میلاد پیامبر (ص) به آن جهت رد شد که کار تقلید گونه ای از مسیحیت بود ، چون آنها میلاد مسیح را مبداء قرار دادند. [گفتار ماه]

در مکه رو به بیت المقدس و در مدینه رو به مکه رمزی از استقلال است.

قال النبی (ص) : لئن یلبس احدکم ثوبا من رقاع شتی خیر له من ان یاخذ من غیره ما لیس عنده [نهج الفصاحه ، 2214]

أَوْحَی اللَّهُ إِلَی نَبِی أَنْ قُلْ لِقَوْمِک لَا تَطْعَمُوا مَطَاعِمَ أَعْدَائِی وَ لَا تَشْرَبُوا مَشَارِبَ أَعْدَائِی وَ لَا تَرْکبُوا مَرَاکِبَ أَعْدَائِی وَ لَا تَلْبَسُوا مَلَابِسَأَعْدَائِی وَ لَا تَسْکنُوا مَسَاکنَ أَعْدَائِی فَتَکونُوا أَعْدَائِی کمَا کانَ أُولَئِک أَعْدَائِی [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص248] .

4. زمینه های استقلال در اسلام

1. همه انسانها را مساوی می داند؛ از هر نژاد ، زبان و اقلیم که باشند.

2. به

همه طاغوت ها نه می گوید.

3. تکیه بر غیر خدا را گناهی نابخشودنی می داند : إِنَّ اللّهَ لا یغْفِرُ أَنْ یشْرَک بِهِ [نساء/48] .

4. توکل به قدرت لا یزال را لازم می داند.

5. مکتبی که در سراسر کتابش دعوت به عزت و سیادت است و شعارش :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْإِسْلَامُ یعْلُو وَ لَا یعْلَی عَلَیهِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص334] .یقیناً مدافع استقلال است.

6. رهبرانش همه شهید شدند ، ولی خود را نفروختند.

7. مکتبی که سادگی را عزت و تجملات را منفور می داند.

8. تاریخش نشان دهنده شکستن همه انحرافات و قدرتها است.

نتیجه :

مسلمان اگر مسلمان و تابع خود باشد ، باید مستقل هم باشد.

تا انسان از درون متعهد و متحول نشود ، استقلال ها به وابستگی ها تبدیل خواهد شد.

5.عوامل وابستگی

1.دشمن را از دوست نمی شناسیم :

ها أَنْتُمْ أُولاءِ تُحِبُّونَهُمْ وَ لا یحِبُّونَکمْ [آل عمران/119] .

کیفَ وَ إِنْ یظْهَرُوا عَلَیکمْ لا یرْقُبُوا فِیکمْ إِلاًّ وَ لا ذِمَّةً یرْضُونَکمْ بِأَفْواهِهِمْ وَ تَأْبی قُلُوبُهُمْ وَ أَکثَرُهُمْ فاسِقُونَ [توبه/8] .

وَدُّوا ما عَنِتُّمْ [آل عمران/1118] .

2.خیال و امید نابجا :

أ يبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلّهِ جَمِيعاً [نساء/139] .

وَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ ينْصَرُونَ [يس/74] .

وَ إِذْ زَينَ لَهُمُ الشَّيطانُ أَعْمالَهُمْ وَ قالَ لا غالِبَ لَكمُ الْيوْمَ مِنَ النّاسِ وَ إِنِّى جارٌ لَكمْ [انفال/48] .

سَآوِى إِلى جَبَلٍ يعْصِمُنِى [هود/43] .

3.تهديدات و تبليغات و وسوسه :

تهديد : إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكمْ فَاخْشَوْهُمْ [آل عمران/173] .

إِنَّما ذلِكمُ الشَّيطانُ يخَوِّفُ أَوْلِياءَهُ فَلا تَخافُوهُمْ وَ خافُونِ

إِنْ كنْتُمْ مُومِنِينَ [آل عمران/175] .

فَما آمَنَ لِمُوسی إِلاّ ذُرِّیهٌ مِنْ قَوْمِهِ عَلی خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَ مَلاَئِهِمْ أَنْ یفْتِنَهُمْ [یونس/83] .

تبلیغ : أَ لَیسَ لِی مُلْک مِصْرَ وَ هذِهِ الْأَنْهارُ تَجْرِی مِنْ تَحْتِی [زخرف/51] .

عوامل وابستگی

وسوسه : أَ تَعْلَمُونَ أَنَّ صالِحاً مُرْسَلٌ [اعراف/75] .

لا یغُرَّنَّک تَقَلُّبُ الَّذِینَ کفَرُوا فِی الْبِلادِ [آل عمران/196] .

6.گاندی واستقلال هند

گاندی درنیمه دوم تحصیلات خود در لندن ، از تشریفات زندگی کناره گرفت و عزم خود را جزم کرد تا در حد امکان به سادگی زندگی کند. تصمیم گرفت به حداقل زندگی و دارایی اکتفا کند و به همین دلیل تمام دارایی خود را ، حتی جواهرآلات همسرش را به کنگره هندی های مقیم آفریقا هدیه کرد ، به طوری که وقتی از دنیا رفت معلوم شد که تنها ثروت او عبارت بود از یک ساعت ، دو جفت کفش چوبی ، یک عینک ، یک قلم ، کارد مخصوص باز کردن پاکت ، یک نمکدان ، 2 کاسه چوبی ، یک قاشق چوبی ، و یک پارچه شبیه به لنگ.

گاندی می گفت : آثار نوشته های دانشمندان بزرگ و در راس آنها 2 کتاب بزرگ آسمانی انجیل و قرآن در روح من بسیار اثر گذاشت.

وقتی قانونی شبیه به کاپیتولاسیون در هند به اجرا در آمد ، گاندی به طور جدی وارد صحنه سیاست شد. در یکی از راهپیمایی ها به خاطر کشته شدن یک افسر انگلیسی 1200 نفر را به قتل رساندند و 36000 نفر را زخمی کردند که در آن روز عزای عمومی اعلام شد.

از کارهای مهم او برقرار کردن ارتباطی گرم

بین قشر روشنفکر و دانشجو با توده مردم بود.

او تمامی مدال هایی که در طول سالهای گذشته از انگلیسی ها دریافت کرده بود پس داد و با این کار

نهضت عدم همکاری را پایه گذاری کرد و به دنبال این اقدام تعداد زیادی از بزرگان هند درجه ها و مدال های خود را پس دادند.

وقتی از زندان بیرون آمد و اختلاف مسلمانان و هندوها را دید ، 5 سال در راه وحدت اینها کوشید. گاندی با 78 نفر مدت 24 روز پیاده در سواحل هند راهپیمایی کردند و با این کار به ظاهر ساده نمک را از انحصار انگلیس بیرون آوردند و مردم با شنیدن این حرکت فوج فوج به سوی ساحل رفتند و گاندی با برداشتن مشتی نمک گفت : ما اجازه نمی دهیم و دشمن استفاده کند. به دنبال این حرکت در نیمه شب آن روز دستگیر و به زندان رفت.

وقتی گاندی شنید ، انگلیس تصمیم گرفته برای پیروان هر مذهب انتخابات جداگانه ای منظور کند ، گفت : تا پای جان اعتصاب غذا خواهم گرفت تا این تصمیم پس گرفته شود ، و بالاخره در روز پنجم روزه او ، انگلیس حرفش را پس گرفت.

1. استمنا

1. مضرات استمنا

1. جسمی

توجه و آگاهی به عواقب خود ارضایی باعث می شود که انسان بهتر بتواند دامن همّت به کمر زده و از این گناه اجتناب ورزد. البته عواقب سوء وپیامدهای منفی و عملی این گناه جدای از آنکه معصیت است ، فراتر از آن است که بتوان آنها را برشمرد؛ بلکه فقط به چند مورد از آن اکتفامی کنیم :

1. پیامدهای جسمانی : ضعف چشم و بینایی ، تحلیل رفتن قوای جسمانی

، عقیم شدن و ناتوانی در تولید مثل ، پیری زودرس ، ضعف مفاصل ، لرزش دست ، زشتی چهره و از بین رفتن طراوت صورت.

2. روحی

پیامدهای روحی و روانی : ضعف حافظه و حواس پرتی ، اضطراب ، منزوی شدن و گوشه گیری ، افسردگی ، بی نشاطی و لذت نبردن از زندگی ، پرخاشگری ، بداخلاقی و تندخویی ، کسالت دائمی و ضعف اراده.

3. اجتماعی

ناسازگاری خانوادگی ، بی میل شدن به همسر و ازدواج ، ناتوانی در ارتباط با جنس مخالف و همسر ، بی غیرت شدن ، احساس طرد شدن ، از بین رفتن عزّت ، پاکی ، شرافت و جایگاه اجتماعی ، دیر ازدواج کردن و لذت نبردن از زندگی مشترک.

2. راههای کنترل شهوت از استمنا

1. امور مربوط به خوراک

سعی کنید به هنگام خواب شکم شما بیش از حدّ معمول پر نباشد.

از خوردن مواد غذایی محرّک مانند : خرما ، پیاز ، فلفل ، تخم مرغ ، گوشت قرمز و غذاهای پرچرب ، حتی المقدور اجتناب و به میزان ضرورت اکتفا کنید.

از نوشیدن افراط گونه آب و مایعات پرهیز کنید. (به خصوص شب ها و قبل از خوابیدن)

هفته ای یکی دو روز ، روزه مستحبی بگیرید و اگر توان آن را ندارید ، روزه اخلاقی بگیرید؛ یعنی ، میزان و دفعات صرف غذا را کاهش دهید وفاصله بین هر وعده را افزایش دهید و به حداقل خوراک اکتفا کنید.

2. امور مربوط به بهداشت فردی

از پوشیدن لباس های تنگ و چسبان اجتناب کنید.

قبل از خواب ، حتماً مثانه خود را تخلیه نمایید.

از دست ورزی اندام جنسی خود اجتناب کنید و در هیچ شرایطی دست ورزی نکنید.

هرگز به رو نخوابید.

3. سایر موارد

از نگاه کردن به مناظر ،

فیلم ها و تصاویر تحریک کننده جدا خودداری کنید و به محض مواجه شدن با این امور ، چشم خود را بسته و یا به زمین ویا آسمان نگاه کنید.

از شنیدن و خواندن مباحث و مطالب جنسی و حتی شوخی های جنسی و تحریک کننده و فکر کردن در این امور ، جدا بپرهیزید.

هیچ گاه بدن عریان خود را در آینه نگاه نکنید.

به منظور تخلیه انرژی زاید بدن به طور منظم و زیاد ورزش کنید.

هیچ گاه بیکار نباشید ، برای اوقات فراغت خود برنامه داشته باشید و آن را با مطالعه ، ورزش ، عبادت و... پر کنید.

هر گاه مورد هجوم افکار جنسی واقع شدید ، در مکان خلوت و دور از نظر دیگران به سر نبرید ، بلکه در مجالس عمومی وارد شوید و در آنجا به سر برید.

هرگز در مکانی خلوت و تنها و دور از نظر دیگران نباشید.

با نامحرم رفتار متکبرانه داشته باشید و از سخنان ملایمت آمیز با آنها خودداری کرده و از نرمی و لینت در کلŠŪبا آنها اجتناب ورزید.

هیچ گاه با نامحرم و جنس مخالف در مکان خلوت و دور از نگاه دیگران باقی نمانید ، حتی برای آموزش و...

قرآن زیاد بخوانید و درباره معانی آیات آن فکر کنید.

تذکرات پایانی :

1. توجه داشته باشید که رعایت تمام این امور ، بدون کم و کاستی و به صورت مستمر ، نتیجه بخش خواهد بود.

2. به محض گناه و ارتکاب آن ، از رحمت الهی مأیوس نباشید و با توبه مجدّد ، راه پاکی را فراگیرید و سعی کنید که تکرار نشود.

3.در اولین فرصت ازدواج نمایید.

1. استهزاء

1. ریشه ها و عوامل استهزاء

1. خود برتر بینی :

1- از جهت مالی

وَیلٌ لِکلِّ هُمَزَهٍ لُمَزَهٍ الَّذِی

جَمَعَ مالاً وَ عَدَّدَهُ [همزه/2-1] .

زُينَ لِلَّذِينَ كفَرُوا الْحَياهُ الدُّنْيا وَ يسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا [بقره/212] .

مسخره بخاطر فقر : قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : من استذل مؤمنا أو حقره لفقره أو قله ذات يده شهره الله يوم القيامه ثم يفضحه [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص33] .

2 از جهت علمی :

فَرِحُوا بِما عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَ حاقَ بِهِمْ ما كانُوا بِهِ يسْتَهْزِونَ [غافر/83] .

3 از جهت قدرت :

قالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنّا قُوَّه [فصلت/15] .

4. از جهت اجتماعی

2. تفریح وسرگرمی

3. حسادت

2. موارد استهزاء

1. استهزاء خدا

فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيا حَتّى أَنْسَوْكمْ ذِكرِى وَ كنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكونَ [مومنون/110] .

2. استهزاء مکتب

قُلِ اسْتَهْزِوا إِنَّ اللّهَ مُخْرِجٌ ما تَحْذَرُونَ [توبه/64] .

3. استهزاء معاد

فَالْيوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكفّارِ يضْحَكونَ عَلَى الأَرائِک ينْظُرُونَ [مطففين/35-34] .

4. استهزاء رهبر

فَسَوْفَ يأْتِيهِمْ أَنْباءُ ما كانُوا بِهِ يسْتَهْزِونَ [انعام/5] .

5. استهزاء نماز

.الَّذِينَ يلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُومِنِينَ فِی الصَّدَقاتِ [توبه/79] .

6. استهزاء مؤمن

مسخره مجاز : إِنْ تَسْخَرُوا مِنّا فَإِنّا نَسْخَرُ مِنْكمْ كما تَسْخَرُونَ [هود/38] .

3. وظائف مادرمقابل استهزاء كنندگان

مسخره گناهی است كليدی و تحقير و ايذائ و كشف عيوب و غيبت و اختلاف افكنی و... از لوازم آن است.

بالاترين و سخت ترين عذابها در قرآن در مورد مسخره كنندگان آمده.عَذابٌ مُهينٌ [لقمان/6] .

گناه مسخره در بين زنان شايع تر است به دليل ذكر خاص بعد از عام در سوره حجراتوَ لا نِساءٌ مِنْ نِساءٍ [حجرات/11] .

طرح قرآن برای پيشگيری از اين بيماری اجتماعی استمداد از عواطف و توجه به صميميت و وحدت است.لا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكمْ [حجرات/11] .

وظيفه ما قطع رابطه با كسانی است كه دين ما را مسخره می كنند.لا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكمْ هُزُواً وَ لَعِباً مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكتابَ مِنْ قَبْلِكمْ وَ الْكفّارَ أَوْلِياءَ [مائده/57] . (سلمان رشدی)

دشمن گاهی از طريق طنز و جوک و مسخره و تبليغات دين را می كوبد.

نفاق بزرگترين مسخره خدا و مومنين است.وَ إِذا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قالُوا آمَنّا وَ إِذا خَلَوْا إِلى شَياطِينِهِمْ قالُوا إِنّا مَعَكمْ إِنَّما نَحْنُ مُسْتَهْزِونَ [بقره/14] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لا المستهزئ بالناس فی صدق الموده [

خصال صدوق ، ج2 ، ص434] .

هشدارهای اسلام هم برای مسخره به هم خوردن وحدت و صمیمیت مسلمین است.

4. خاطرات

1. مستهزئین پیامبر (ص) همه به طرز رقت بار و اسف انگیز و مسخره ای عمر را به پایان رساندند که توضیح هر یک در بحارالأنوار آمده است. " [بحارالأنوار ، ج18 ، ص48] .

2. برخورد سالم با مسخره کنندگان :

عایشه و حفصه ، صفیه را مسخره می کردند و می گفتند : یا بنت الیهودیه ! پیامبر (ص) فرمود : چرا جوابشان را نمی دهی؟ تو در پاسخ بگو : أبی هارون نبی الله و عمی موسی کلیم الله و زوجی محمد رسول الله فما تنکران منی فقالت لهما فقالتا هذا علمک رسول الله (ص) فأنزل الله فی ذلک : "یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا یسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسی أَنْ یکونُوا خَیراً مِنْهُمْ وَ لا نِساءٌ مِنْ نِساءٍ عَسی أَنْ یکنَّ خَیراً مِنْهُنَّ وَ لَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَکمْ وَ لا تَنابَزُوا بِالأَلْقابِ بِئْسَ الاِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِیمانِ وَ مَنْ لَمْ یتُبْ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ " (حجرات-11) (بعد از ایمان همدیگر را احترام بگذارید) [تفسیرالقمی ، ج2 ، ص321] .

3. دونفر گرسنه از پیامبر (ص) غذا خواستند. حضرت سلمان را فرستاد تا از اسامه (مسئول بیت المال) پول گرفته و غذا تهیه کنند. اسامه در جواب گفت : پولی نداریم. سلمان هم با دست خالی برگشت آن دو گفتند : عجب بخیل است اسامه و عجب سلمان بد قدم است ، پیامبر (ص) وقتی آنها را دید فرمود : آثار خوردن گوشت در شما می بینم. گفتند : ما گرسنه ایم. این آیه را حضرت تلاوت کرد : وَ

لا يغْتَبْ بَعْضُكمْ بَعْضاً [(حجرات-12)] [بحارالأنوار ، ج22 ، ص53] .

4. توبه توهین کننده : ابوذر به مردی گفت : یابن السوداء. پیامبر (ص) فرمود : چرا این کار را کردی؟. ابوذر آنقدر صورتش را به خاک مالید تا اینکه پیامبر را راضی کرد.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ أَبَا ذَرٍّ عَيرَ رَجُلًا عَلَى عَهْدِ النَّبِى (ص) بِأُمِّهِ فَقَالَ : لَهُ يا إِبْنَ السَّوْدَاءِ! وَ كَانَتْ أُمُّهُ سَوْدَاءَ فَقَالَ : لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) تُعَيرُهُ بِأُمِّهِ يا أَبَاذَرٍّ! قَالَ فَلَمْ يزَلْ أَبُوذَرٍّ يمَرِّغُ وَجْهَهُ فِى التُّرَابِ وَ رَأْسَهُ حَتَّى رَضِى رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنْهُ [الزهد ، ص60] .

1. اسلام آمریکائی

1 فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيسَ مِنِّى [بقره/249] .

2 زَينَ لَهُمُ الشَّيطانُ أَعْمالَهُمْ [نمل/24] .

3 يخْشَوْنَ النّاسَ كخَشْيهِ اللّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيةً [نساء/77] .

4 مثل بنی امیه شرک را تعلیم ندهید. (معاویه)

5 قُلْ إِنْ كانَ آباؤكمْ وَ أَبْناؤكمْ وَ إِخْوانُكمْ وَ أَزْواجُكمْ وَ عَشِيرَتُكمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ كسادَها وَ مَساكنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَيكمْ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فِى سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّى يأْتِى اللّهُ بِأَمْرِهِ وَ اللّهُ لا يهْدِى الْقَوْمَ الْفاسِقِينَ [توبه/24] .

6 قالَتِ الأَعْرابُ آمَنّا [حجرات/14] .

7 اللّهُ لا إِلهَ إِلاّ هُوَ الْحَى الْقَيومُ [بقره/255] .

8 فَمَنْ يكفُرْ بِالطّاغُوتِ [بقره/256] .

9 يخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُماتِ [بقره/257] .

10 اللّهُ وَلِى الَّذِينَ آمَنُوا يخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَى النُّورِ وَ الَّذِينَ كفَرُوا أَوْلِياؤهُمُ الطّاغُوتُ [بقره/257] .

11 وَ ما أَنَا بِطارِدِ

الَّذِينَ آمَنُوا [هود/29] .

12 أَلا لِلّهِ الدِّينُ الْخالِصُ [زمر/3] .

13 سَآوِی إِلی جَبَلٍ یعْصِمُنِی [هود/43] .

14 وَ إِذا رَأَوْا تِجارَةً أَوْ لَهْواً [جمعه/11] .

15 دِینَهُمُ الَّذِی [نور/55] .

16 دشمن انسان حر را می گیرد و عبد تحویل می دهد که با امکانات مادی دادن فکرها را قبضه می کند برعکس جمله :

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : فَبَعَثَ اللَّهُ مُحَمَّداً (ص) بِالْحَقِّ لِیخْرِجَ عِبَادَهُ مِنْ عِبَادَهِ الْأَوْثَانِ إِلَی عِبَادَتِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 147] .

17 می گوید : اطاعت اولوا الامر انحراف از دین است ولی اولی الامر فاسق خود که مطیع آمریکا هستند را اطاعت از دین می دانند.

18 قَالَ الْحُسَینُ (ع) : و الله لا أعطیکم بیدی إعطاء الذلیل [إرشاد مفید ، ج2 ، ص97] .

یبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّهَ [نساء/139] .

لِیکونُوا لَهُمْ عِزًّا [مریم/81] .

19 یشْتَرُونَ بِهِ ثَمَناً قَلِیلاً [بقره/174] .

لِئَلاّ یکونَ لِلنّاسِ عَلَیکمْ حُجَّهٌ [بقره/150] .

20 وَ إِذا ذُکرَ الَّذِینَ مِنْ دُونِهِ إِذا هُمْ یسْتَبْشِرُونَ [زمر/45] .

21 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یغَارُ عَلَیکمْ وَ لَا تُغِیرُونَ [نهج البلاغه ، خطبه 27] .

22 وَ مَنْ یتَوَلَّهُمْ مِنْکمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ [مائده/51] .

23 بِطانَةً مِنْ دُونِكمْ [آل عمران/118] .

24 تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ [انفال/60] .

25 وَدَّ الَّذِينَ كفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ [نساء/102] .

26 لَنْ تَرْضى عَنْک الْيهُودُ وَ لاَ النَّصارى حَتّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ [بقره/120] .

27 وَ لا تَقُولُوا لِمَنْ

يقْتَلُ فِی سَبِيلِ اللّهِ أَمْواتٌ بَلْ أَحْياءٌ وَ لكنْ لا تَشْعُرُونَ [بقره/154] .

28 إِنَّ بُيوتَنا عَوْرَهٌ [احزاب/13] .

28 لا طاقَهَ لَنَا الْيوْمَ [بقره/249] .

29 أَ نُطْعِمُ مَنْ لَوْ يشاءُ اللّهُ أَطْعَمَهُ [يس/47] .

30 إِنّا هاهُنا قاعِدُو [مائده/24] .

31 فُومِها وَ عَدَسِها وَ بَصَلِها [بقره/61] .

32 لَوْ كانَ خَيراً ما سَبَقُونا [احقاف/11] .

33 غَرَّ هؤلاءِ دِينُهُمْ [انفال/49] .

34 قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : فَمَا خُلِقْتُ لِيشْغَلَنِی أَكلُ الطَّيبَاتِ كالْبَهِيمَهِ الْمَرْبُوطَهِ هَمُّهَا عَلَفُهَا [نهج البلاغه ، نامه 45] .

35 تُحِبُّونَهُمْ وَ لا يحِبُّونَكمْ [آل عمران/119] .

36 تُلْقُونَ إِلَيهِمْ بِالْمَوَدَّهِ [ممتحنه/1] .

37 نَخْشی أَنْ تُصِيبَنا دائِرَهٌ [مائده/52] .

فَمَنْ يكفُرْ بِالطّاغُوتِ وَ يؤمِنْ بِاللّهِ [بقره/256] .

لَنْ تَرْضی عَنْک الْيهُودُ وَ لاَ النَّصارى حَتّی تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ [بقره/120] .

وَدَّ الَّذِينَ كفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ [نساء/102] .

إِنَّ الصَّلاهَ تَنْهی عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْكرِ [عنكبوت/45] .

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيدْهِنُونَ [قلم/9] .

تُحِبُّونَهُمْ وَ لا يحِبُّونَكمْ [آل عمران/119] .

مَنْ يتَوَلَّهُمْ مِنْكمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ [مائده/51] .

يخْشَوْنَ النّاسَ كخَشْيهِ اللّهِ [نساء/77] .

إِنَّ بُيوتَنا عَوْرَهٌ [احزاب/13] .

إِنّا هاهُنا قاعِدُونَ [مائده/24] .

أَنِّى فَضَّلْتُكمْ عَلَى الْعالَمِينَ [بقره/47] .

يكتُبُونَ الْكتابَ بِأَيدِيهِمْ ثُمَّ يقُولُونَ هذا مِنْ عِنْدِ اللّهِ [بقره/79] .

إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكمْ فَاخْشَوْهُمْ [آل عمران/173] .

يحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلى شَىءٍ [مجادله/18] .

وَ اتَّبَعُوا أَمْرَ كلِّ جَبّارٍ عَنِيدٍ [هود/59

] .

أَ يبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّهَ [نساء/139] .

سَآوِى إِلى جَبَلٍ يعْصِمُنِى [هود/43] .

يا لَيتَ لَنا مِثْلَ ما أُوتِى قارُونُ [قصص/79] .

لا يغُرَّنَّک تَقَلُّبُ الَّذِينَ كفَرُوا فِى الْبِلادِ [آل عمران/196] .

وَ جَعَلَ أَهْلَها شِيعاً [قصص/4] .

كلُّ حِزْبٍ بِما لَدَيهِمْ فَرِحُونَ [مومنون/53] .

أَ إِنَّ لَنا لأَجْراً [شعراء/41] .

إِنَّما تَقْضِى هذِهِ الْحَياهَ الدُّنْيا [طه/72] .

لا يخافُونَ لَوْمَهَ لائِمٍ [مائده/54] .

لَكمْ دِينُكمْ وَ لِى دِينِ [كافرون/6] .

تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ [انفال/60] .

لا تَظْلِمُونَ وَ لا تُظْلَمُونَ [بقره/279] .

لا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِماً أَوْ كفُوراً [انسان/24] .

لِئَلاّ يكونَ لِلنّاسِ عَلَيكمْ حُجَّهٌ [بقره/150] .

بَراءَهٌ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ [توبه/1] .

فَزادَهُمْ إِيماناً [آل عمران/173] .

لَنْ يجْعَلَ اللّهُ لِلْكافِرِينَ عَلَى الْمُؤمِنِينَ سَبِيلاً [نساء/141] .

فَاسْتَوى عَلى سُوقِهِ [فتح/29] .

انتهای پرونده اسلام آمریکایی 1/2/83

اسلام ناب

1.اسلام ناب

2.جهان بینی ناب

1.توحید ناب

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِیک لَهُ

لا إِلهَ إِلاّ هُوَ [بقره/163] .

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ [انبیاء/87] .

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا [نحل/2] .

قُلِ اللّهُ ثُمَّ ذَرْهُم [انعام/91] .

2.نبوت ناب

وَ مَنْ لَمْ یحْکمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ [مائده/44] .

ثُمَّ لا یجِدُوا فی أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً [نساء/65] .

ما آتاکمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ [حشر/7] .

3.امامت ناب

وَ اجْتَنِبُوا الطّاغُوتَ [نحل/36] .

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : مَا الْإِمَامُ إِلَّا الْحَاکم [إرشاد مفید ، ج2 ، ص39] .

عمّار در صفّین

4.ایمان ناب

الّذينَ آمَنُوا وَ لَمْ يلْبِسُوا إيمانَهُمْ بِظُلْمٍ أولئِک لَهُمُ الْأَمْنُ وَ هُمْ مُهْتَدُونَ [انعام/82

] .

به گفته روایات مراد ، گرفتن رهبران غیر الهی و کنار گذاشتن رهبران الهی است.

5.دین ناب

وَ أَنْ أَقِمْ وَجْهَک لِلدِّینِ حَنیفاً [یونس/105] .

حنیف؛ یعنی خالی از هرگونه شرک

فَأَقِمْ وَجْهَک لِلدِّینِ حَنیفاً [روم/30] .

6.کتاب ناب

إِنَّهُ لَکتابٌ عَزیزٌ لا یأْتیهِ الْباطِلُ مِنْ بَینِ یدَیهِ وَ لا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزیلٌ مِنْ حَکیمٍ حَمیدٍ [فصلت/42 -41] .

2.ایدئولوژی ناب

1.راه ناب

فَما ذا بَعْدَ الْحَقِّ إِلاَّ الضَّلال [یونس/32] .

2.اطاعت ناب

إِنْ أَتَّبِعُ إِلاّ ما یوحی [یونس/5] .

قُلْ لا أَتَّبِعُ أَهْواءَکم [انعام/56] .

3.عمل ناب

قُلْ إِنَّما أَنَا بَشَرٌ مِثْلُکمْ یوحی إِلَی أَنَّما إِلهُکمْ إِلهٌ واحِدٌ فَمَنْ کانَ یرْجُوا لِقاءَ رَبِّهِ فَلْیعْمَلْ عَمَلاً صالِحاً وَ لا یشْرِک بِعِبادَهِ رَبِّهِ أَحَداً [کهف/110] .

4.سخن ناب

وَ ما ینْطِقُ عَن الْهَوی [نجم/3] .

1.نگاهی قرآنَی به حرکت امام خمینی

2.قبل از انقلاب

1.دردوران تبعید

1.ترکیه

وَ ذَکرْهُمْ بِأَیامِ اللّهِ [ابراهیم/5] .

امام را به ترکیه تبعید کردند. نتیجه فراغتش ، یک دوره تحریر الوسیله شد.وَ أَرادُوا بِهِ کیداً فَجَعَلْناهُمُ الْأَخْسَرینَ [انبیاء/70] .

2.نجف

به نجف تبعید شد. نتیجه اش تربیت فقیه ، تغییر بعضی از افکار در دامن علی (ع) ، رشد نیروها ، و آبرویی برای حوزه قم شد.

3.کویت

به کویت راهش ندادند :

فَأَبَوْا أَنْ یضَیفُوهُما [کهف/77] .

4.غرب

به غرب رفت و هم چون موسی (ع) در خانه فرعون زندگی کرد.

فَلْیلْقِهِ الْیمُّ بِالسّاحِلِ یأْخُذْهُ عَدُوٌّ لی وَ عَدُوٌّ لَهُ وَ أَلْقَیتُ عَلَیک مَحَبَّةً مِنِّی [طه/39] .

2.مبارزات

نیروسازی

آگاهی بخشی با سخنرانی ها و ارائه اطلاعیه ها و اعلامیه ها

2.دردوران انقلاب

1.به ایران آمد

آری ، از علائم آخر الزّمان طلوع خورشید از مغرب است.

فَرَجَعْناک إِلی أُمِّک

کی تَقَرَّ عَینُها [طه/40] .

2.در بهشت زهرا

به بهشت زهرا (س) وارد شدند ، زیرا :

خط است : تعیین کننده خط و راه شهدا هستند.

احترام است ، احترام بود.

پیامبر اکرم (ص) از جایی می آمد ، اول خانه فاطمه (س) می رفت.

مؤمنین فداکار ، حق میزبانی دارند. (ابوایوب انصاری)

وفا است : تا به شهدا بگوید شما مرا آوردید.

تسلیت است : تا به خانواده ها بگوید من هم عزادارم.

بیرنگ و عمومی است : تا مردم در آنجا جمع شوند. جای بیرنگ برای همه در مسیر تهران قم ، همچون قبا درمدینه می درخشد.

تربیت است : جایی که عواطف و افکار تکان می خورد.

میعادگاه است : خانه واقعی و همیشگی همه است.

3.مبارزه بر علیه نظام شاهنشاهی

من تو دهن این دولت می زنم :

تَاللّهِ لَأَکیدَنَّ أَصْنامَکم [انبیاء/57] .

4.مبارزه با دولتهای دست نشانده

دولت های پی در پی :

لا أُحِبُّ الآْفِلین [انعام/76] .

5.خنثی کردن توطئه ها

مکرها و حیله ها خنثی شد :

وَ مَکرُوا وَ مَکرَ اللّهُ وَ اللّهُ خَیرُ الْماکرینَ [آل عمران/54] .

لا یحیقُ الْمَکرُ السَّیئُ إِلاّ بِأَهْلِهِ [فاطر/43] .

3.بعد از انقلاب

1.اقدامات

1.رسواشدن دروغ گویان

وَ اللّهُ مُخْرِجٌ ما کنْتُمْ تَکتُمُون [بقره/72] .

2.تسخیر لانه جاسوسی

تسخیر لانه جاسوسی پیش آمد :

هُوَ الَّذی أَخْرَجَ الَّذینَ کفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْکتابِ مِنْ دِیارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ [حشر/2] .

ما ظَنَنْتُمْ أَنْ یخْرُجُوا [حشر/2] .

وَ ظَنُّوا أَنَّهُمْ مانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللّهِ فَأَتاهُمُ اللّهُ مِنْ حَیثُ لَمْ یحْتَسِبُوا وَ قَذَفَ فی قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ یخْرِبُونَ بُیوتَهُمْ بِأَیدیهِمْ وَ أَیدِی الْمُومِنینَ فَاعْتَبِرُوا یا أُولِی الْأَبْصارِ [حشر

] .

3.انقلابی بودن و انقلابی ماندن

انقلابی ماندن مهمتر از انقلابی بودن است :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْإِبْقَاءُ عَلَى الْعَمَلِ أَشَدُّ مِنَ الْعَمَلِ [کافی ، ج2 ، ص296] .

2.تهدیدات

1.محاصره اقتصادی

هُمُ الَّذينَ يقُولُونَ لا تُنْفِقُوا عَلى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ حَتّى ينْفَضُّوا [منافقون/7] .

ما فرزند رمضانیم.

2.تهدیدات نظامی

1.واقعه طبس

هلی کوپترها در طبس :

أَ لَمْ تَرَ كيفَ فَعَلَ رَبُّک بِأَصْحابِ الْفيل أَ لَمْ يجْعَلْ كيدَهُمْ فى تَضْليلٍ وَ أَرْسَلَ عَلَيهِمْ طَيراً أَبابيلَ تَرْميهِمْ بِحِجارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ فَجَعَلَهُمْ كعَصْفٍ مَأكولٍ [فيل/5-1] .

2.توطئه آمریکا

تهدید نظامی :

إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إيماناً وَ قالُوا حَسْبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَكيلُ [آل عمران/173] .

آمریکا هیچ غلطی نمی تواند بکند.

3.حمله صدام

صدام را اغفال کردند :

وَ إِذْ زَینَ لَهُمُ الشَّیطانُ أَعْمالَهُمْ وَ قالَ لا غالِبَ لَکمُ الْیوْمَ مِنَ النّاسِ وَ إِنِّی جارٌ لَکمْ فَلَمّا تَراءَتِ الْفِئَتانِ نَکصَ عَلی عَقِبَیهِ وَ قالَ إِنِّی بَرِیءٌ مِنْکمْ [انفال/48] .

1. اسلام

1. معانی اسلام

1. سازش

وَ إِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَها [انفال/61] .

2. سلامت

قُلْنا یا نارُ کونِی بَرْداً وَ سَلاماً عَلی إِبْراهِیمَ [انبیاء/69] .

3.تسلیم

فَلَمّا أَسْلَما وَ تَلَّهُ لِلْجَبِینِ [صافات/103] .

اسلام به معنای تسلیم و اطاعت و انقیاد به دور از ریا و شرک...

2. ویژگیهای اسلام

1. به دور از شرک

دین ما از آن جهت اسلام نامیده می شود که هیچ شائبه شرکت و بت پرستی در آن نیست و توحید خالص است.

قُلْ إِنَّ صَلاتِی وَ نُسُکی وَ مَحْیای وَ مَماتِی لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ لا شَرِیک لَهُ وَ بِذلِک أُمِرْتُ وَ أَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِینَ [انعام/163-162] .

2. دینی جامع است.

اسلام دین جامعی است که در تمام شئون زندگی بشر نقش دارد و دستوراتش را در ضمن بندگی خدا مطرح می کند.

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا ارْکعُوا وَ اسْجُدُوا وَ اعْبُدُوا رَبَّکمْ وَ افْعَلُوا الْخَیرَ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ وَ جاهِدُوا فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ هُوَ اجْتَباکمْ وَ ما جَعَلَ عَلَیکمْ فِی الدِّینِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِیکمْ إِبْراهِیمَ هُوَ سَمّاکمُ الْمُسْلِمِینَ مِنْ قَبْلُ وَ فِی هذا لِیکونَ الرَّسُولُ شَهِیداً عَلَیکمْ وَ تَکونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ فَأَقِیمُوا الصَّلاةَ وَ آتُوا الزَّکاةَ وَ اعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلاکمْ فَنِعْمَ الْمَوْلی وَ نِعْمَ النَّصِیرُ [حج/78-77] .

3. دین فطری است.

اسلام دین فطری انسان است و هم آهنگ و هم رنگ با تمام هستی است.

أَ فَغَیرَ دِینِ اللَّهِ یبْغُونَ وَ لَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ [آل عمران/83] .

فَأَقِمْ وَجْهَک لِلدِّینِ حَنِیفاً فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِی فَطَرَ النّاسَ عَلَیها [روم/30] .

1. روح اسلام

گفتیم دین بر تمام شئون فردی و اجتماعی انسان مستولی است و انکار دین مثل انکار آب است. دریا بر

تمام جنبندگان آبی احاطه دارد و تمام شئونشان با آب سر و کار دارد. حالا اگر آب را انکار کردند ، دریا را انکار کردند؛ بزرگترین روح حیات خود را انکار کرده اند. با مقدماتی که در بحثهای دین گفته شد روشن است که روح اسلام همان روحی است که در فطرت بشر و تمام موجودات است.

أَ فَغَیرَ دِینِ اللّهِ یبْغُونَ وَ لَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ [آل عمران/83] .

پس اسلام همان دین فطری و طبیعی بشر است که انسان در تمام دورانها به دنبال او می گشته است.

2. اصول دین فطری

1 اعتقاد به وجود خدای آفریننده و اداره کننده و آورنده قوانین ثابت منظم برای تدبیر موجودات.

2 اعتقاد به زندگانی دیگر که روز کیفر و پاداش است. (روز نتیجه دیدن)

3 خداوند آدمی را به مقتضای همین روح هدایت کرده به وسیله نور باطنی عقل و نور خارجی پیامبران بندگان خالص خدا.

4 احساس احتیاج به دعا و عبادت و خضوع و ارتباط مستمر در همه شئون زندگی با خدا و استمداد از او.

5 علاقه به نیکی و محبت به هم نوعان به طوری که خیر و احسان بر شر و کینه غالب شود.

4. حقیقت ادیان الهی در قرآن

1. ایمان آوردن ساحران

رَبَّنا أَفْرِغْ عَلَینا صَبْراً وَ تَوَفَّنا مُسْلِمِینَ [اعراف/126] .

2. یوسف

تَوَفَّنِی مُسْلِماً وَ أَلْحِقْنِی بِالصّالِحِینَ [یوسف/101] .

3. لوط

فَما وَجَدْنا فِيها غَيرَ بَيتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ [ذاريات/36] .

4. ابراهيم

ما كانَ إِبْراهِيمُ يهُودِيا وَ لا نَصْرانِيا وَ لكنْ كانَ حَنِيفاً مُسْلِماً [آل عمران/67] .

5. اهل كتاب

وَ إِذا يتْلى عَلَيهِمْ قالُوا آمَنّا بِهِ إِنَّهُ

الْحَقُّ مِنْ رَبِّنا إِنّا كنّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ [قصص/53] .

6. فرزندان یعقوب

قالُوا نَعْبُدُ إِلهَک وَ إِلهَ آبائِک إِبْراهِيمَ وَ إِسْماعِيلَ وَ إِسْحاقَ إِلهاً واحِداً وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ [بقره/133] .

5. دعوت کننده به سوی خدای یگانه

اگر از اول تا آخر قرآن را مطالعه کنیم و تمام مکتب اسلام را نظر کنیم ، در تمام این کتاب یک مقصد را می بینیم و آن مقصد هسته مرکزی این کتاب و دین است و آن مقصد توحید و وحدت است. همه جا سخن از خدا است؛ آیات خدا ، امدادهای خدا ، مبدأ خدا ، معاد خدا ، اول خدا ، آخر خدا ، باطن خدا ، ظاهر خدا ، و انا قادر ، محیط بر هستی و...

قرآن مردم را امت واحد می داند ، دین را واحد می داند و پیامبران را در یک خط واحد می داند.

قرآن عامل اختلاف را 2 چیز می داند : 1 جهل 2 هوای نفس.

1 وَ إِنْ تُطِعْ أَکثَرَ مَنْ فِی الأَْرْضِ یضِلُّوک عَنْ سَبِیلِ اللّهِ إِنْ یتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَ إِنْ هُمْ إِلاَّ یخْرُصُونَ [انعام/116] .

2 کانَ النّاسُ أُمَّةً واحِدَةً فَبَعَثَ اللّهُ النَّبِيينَ مُبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ وَ أَنْزَلَ مَعَهُمُ الْکتابَ بِالْحَقِّ لِيحْکمَ بَينَ النّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَ مَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلاَّ الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ ما جاءَتْهُمُ الْبَيناتُ بَغْياً بَينَهُمْ [بقره/213] .

در مقابل عوامل وحدت : 1 به دنبال علم و تحقیق رفتن

2 هواپرستی را کنار گذاشتن

1 وَ الَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطّاغُوتَ أَنْ یعْبُدُوها وَ أَنابُوا إِلَی اللّهِ لَهُمُ الْبُشْری فَبَشِّرْ عِبادِ الَّذِينَ یسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولئِک الَّذِينَ

هَداهُمُ اللّهُ وَ أُولئِک هُمْ أُولُوا الأَلْبابِ [زمر/17 18] .

3. معیارها

2 برتری فضیلت : یا أَیهَا النّاسُ إِنّا خَلَقْناکمْ مِنْ ذَکرٍ وَ أُنْثی وَ جَعَلْناکمْ شُعُوباً وَ قَبائِلَ لِتَعارَفُوا إِنَّ أَکرَمَکمْ عِنْدَ اللّهِ أَتْقاکمْ إِنَّ اللّهَ عَلِیمٌ خَبِیرٌ [حجرات/13] .

3 سرنوشت هر کس به دست خود او است : وَ لا تَکسِبُ کلُّ نَفْسٍ إِلاّ عَلَیها وَ لا تَزِرُ وازِرَهٌ وِزْرَ أُخْری [انعام/164] .

کلُّ امْرِئٍ بِما کسَبَ رَهِینٌ [طور/21] .

وَ أَنْ لَیسَ لِلإِْنْسانِ إِلاّ ما سَعی وَ أَنَّ سَعْیهُ سَوْفَ یری [نجم/40-39] .

وَ اتَّقُوا یوْماً لا تَجْزِی نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَیئاً وَ لا یقْبَلُ مِنْها عَدْلٌ وَ لا تَنْفَعُها شَفاعَهٌ وَ لا هُمْ ینْصَرُونَ [بقره/123] .

4 به مقدار ظرفیت مسئولیت به دوش انسان گذاشته شده است.

لا یکلِّفُ اللّهُ نَفْساً إِلاّ وُسْعَها [بقره/286] .

5 علم قوام دین و ملاک یقین است. طلب علم بر همه واجب است.

أَ فَلَمْ یسِیرُوا فِی الأَْرْضِ فَتَکونَ لَهُمْ قُلُوبٌ یعْقِلُونَ بِها أَوْ آذانٌ یسْمَعُونَ بِها [حج/46] .

کذلِک یطْبَعُ اللّهُ عَلی قُلُوبِ الَّذِینَ لا یعْلَمُونَ [روم/59] .

6 حق ما فوق همه چیز است.

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا کونُوا قَوّامِینَ بِالْقِسْطِ شُهَداءَ لِلّهِ وَ لَوْ عَلی أَنْفُسِکمْ أَوِ الْوالِدَینِ وَ الأَْقْرَبِینَ إِنْ یکنْ غَنِیا أَوْ فَقِیراً فَاللّهُ أَوْلی بِهِما [نساء/135] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا کونُوا قَوّامِینَ لِلّهِ شُهَداءَ بِالْقِسْطِ وَ لا یجْرِمَنَّکمْ شَنَآنُ قَوْمٍ عَلی أَلاّ تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوی [مائده/8] .

4. اهداف قوانین اسلام در جامعه

قوانین اسلام دستوراتی است فطری که برای تمام اجتماعات بشری در طول تاریخ تا قیامت ضروری است و در هر زمان احساس نیاز بیشتری به آنها

می شود و مانند قوانین بشری کهنه نمی شود. برای نمونه یک سری قوانین و دستورالعمل ها که از آیه 22 تا 39 اسراء آمده فهرست وار می آوریم.

1 توحید (بی توجهی به غیر خدا) : لا تَجْعَلْ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ [اسراء/22] .

2 حق شناسی شکرگزاری استحکام هسته مرکزی جامعه (خانواده) : وَ بِالْوالِدَینِ إِحْساناً [اسراء/23] .

3 وحدت اجتماعی ، جلوگیری از کانونهای بدبختی و فساد : وَ آتِ ذَا الْقُرْبی حَقَّهُ وَ الْمِسْکینَ وَ ابْنَ السَّبِیلِ [اسراء/26] .

4 توزیع عادلانه مال در رگهای جامعه و جلوگیری از کم خونی و فشار خون : وَ لا تُبَذِّرْ تَبْذِیراً إِنَّ الْمُبَذِّرِینَ کانُوا إِخْوانَ الشَّیاطِینِ [اسراء/27-26] .

5 توجه به بنیاد خانواده ، جلوگیری از دخترکشی ، بی عفتی ، از هم پاشیدن اجتماع ، خشکیدن صلبها و...وَ لا تَقْتُلُوا أَوْلادَکمْ خَشْیةَ إِمْلاقٍ [اسراء/31] .

وَ لا تَقْرَبُوا الزِّنی إِنَّهُ کانَ فاحِشَةً وَ ساءَ سَبِیلاً [اسراء/32] .

6 حفظ جان بشر و جلوگیری از خونریزی : وَ لا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللّهُ إِلاّ بِالْحَقِّ وَ مَنْ قُتِلَ مَظْلُوماً فَقَدْ جَعَلْنا لِوَلِیهِ سُلْطاناً [اسراء/33] .

7 تربیت افراد بی سرپرست و حفظ اموال و استعدادهای آنان برای جامعه فردا : وَ لا تَقْرَبُوا مالَ الْیتِیمِ إِلاّ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ حَتّی یبْلُغَ أَشُدَّهُ [اسراء/34] .

8 ایجاد اعتماد و اطمینان عمومی با وفای به عهد : وَ أَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ کانَ مَسْولاً [اسراء/34] .

9 سلامت بازار : وَ أَوْفُوا الْکیلَ إِذا کلْتُمْ وَ زِنُوا بِالْقِسْطاسِ الْمُسْتَقِیمِ [اسراء/35] .

تحقیق و بصیرت : وَ لا تَقْفُ ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤادَ کلُّ أُولئِک کانَ عَنْهُ مَسْولاً [اسراء/36] .

11 تواضع : وَ لا تَمْشِ فِی الأَْرْضِ مَرَحاً [اسراء/37] .

ذلِک مِمّا أَوْحی إِلَیک رَبُّک مِنَ الْحِکمَهِ وَ لا تَجْعَلْ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ فَتُلْقی فِی جَهَنَّمَ مَلُوماً مَدْحُوراً [اسراء/39] .

5. آثار قوانین اسلام

1. سعادت

رمز سعادت دنیا و آخرت تسلیم است.

بَلی مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّهِ وَ هُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَ لا خَوْفٌ عَلَیهِمْ وَ لا هُمْ یحْزَنُونَ [بقره/112] .

وَ مَنْ أَحْسَنُ دِیناً مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّهِ وَ هُوَ مُحْسِنٌ [نساء/125] .

وَ مَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً مِمَّنْ دَعا إِلَی اللّهِ وَ عَمِلَ صالِحاً وَ قالَ إِنَّنِی مِنَ الْمُسْلِمِینَ [فصلت/33] .

گفتیم اسلام 2 معنای دیگر هم دارد ، سازش و سلامت. اسلام مردم را به سازش و سلامت هم دعوت می کند ، زیرا انسان وقتی تسلیم خدا شد با خدا سازش خواهد کرد و هم با بندگان خدا؛ هم خودش در سلامتی خواهد زیست و هم دیگران را آزار نخواهد رساند.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَ یدِهِ [کافی ، ج2 ، ص233] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِی السِّلْمِ کافَّهً [بقره/208] .

2. هدایت

یهْدِی بِهِ اللّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوانَهُ سُبُلَ السَّلامِ [مائده/16] .

اسلام کینه ها را برداشت و سلام علیکم را یکی از شعارهای اساسی خود قرار داد. یکی از اسامی بهشت دارالسلام است.وَ اللَّهُ یدْعُوا إِلی دارِ السَّلامِ [یونس/25] .

پس اسلام؛ یعنی مکتبی که انسان را به

بندگی خالص خدا و صلح و سازش و سلامتی دعوت می کند و این دعوت به سازش و همبستگی است که اسلام رادر جهان غالب خواهد کرد.لِيظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ [توبه/33] .

3. حیات جامعه

خاصیت موجود زنده این است که اعضایش همدیگر را حفظ می کنند. اجزایش در بقا باهم تعاون دارند. مواد خارج را جذب می کنند و با اندازه نیاز اعضا توزیع می کنند. بدن انسان همین طور است ، اگر خاری در پای انسان برود زبان و چشم و انگشت و زانو همه معاونت می کنند تا بیرون کشند. اگر پوست خراشی بردارد ، گلبولهای سفید خون هجوم می آورند و آن خراش را ترمیم می کنند و از نو پوست بدن را مثل اول با همان رنگ و خط و نقش می سازند.

اما بدن مرده؛ اول متلاشی می شود ، از خودش کرم پیدا می شود ، کرم ها اندام های تن را می خورند و پس از آن خود کرم ها همدیگر را می خورند تا همه نابود شوند ، چون اصل آنها تعاون بقا نیست ، تنازع بقا است.

جامعه زنده هم همین طور بر قانون تعاون بقا باقی است. در چنان جامعه ای عدالت و احسان و مواصلت با خویشاوندان حکم فرما است. غذاهای مقوی را جذب می کند و به طور عادلانه در رگهای خود توزیع می کند و به بینایی و شنوایی و گویایی و تفکر و... خود قوت می دهد ، اما جامعه مرده از هم پاشیده است؛ هم رنگی ، وحدت ، احسان و تعاون ندارد.

همیشه در داخل این جامعه زد و خورد و تنازع بقا است. همدیگر را چاپیدن ، کشتن ، آبرو ریختن و... .

6. وظایف مسلمین

1. نسبت به خدا

نسبت به خدا

: اتَّقُوا اللّهَ حَقَّ تُقاتِهِ [آل عمران/102] .

خدا را در همه جا و همه اعمال و رفتار حاضر و ناظر دیدن.

2. نسبت به خود

نسبت به خود : وَ لا تَمُوتُنَّ إِلاّ وَ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ [آل عمران/102] .

ارزیابی ، محاسبه ، عاقبت به خیری.

3. نسبت به اسلام

نسبت به اسلام : دین مثل آب و هوا است. از آن همه است. باید سالم نگه داشت تا سالم به دست دیگران برسد.

4. نسبت به مسلمین

نسبت به مسلمین : وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا [آل عمران/103] .

وَ لْتَکنْ مِنْکمْ أُمَّهٌ یدْعُونَ إِلَی الْخَیرِ [آل عمران/104] .

وحدت از آثار حیات و پراکندگی و از هم پاشیدگی از آثار مرگ است. موجود زنده اندام هایش به هم پیوسته و باهم متحدند ، اما وقتی مرد اعضایش از هم می پاشد.

(احادیث فراوانی درباره وحدت ، الفت ، تعاون و... شمرده اند.)

1. اسوه ها

1. بهترین ها

1. در نظام تکوین :

1 خداوند متعال بهترین آفریدگار است :

فَتَبارَک اللّهُ أَحْسَنُ الْخالِقِینَ [مومنون ، 14] .

2 انسان بهترین مخلوق :

لَقَدْ خَلَقْنَا الإِنْسانَ فِی أَحْسَنِ تَقْوِیمٍ [تین ، 4] .

2. در نظام تشریع :

3 قرآن بهترین کتاب است :

اللّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِیثِ کتاباً مُتَشابِهاً [زمر ، 23] .

4 خداوند بهترین قانونگذار است :

مَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللّهِ حُکماً لِقَوْمٍ یوقِنُونَ [مائده ، 50] .

5 بهترین قصص در قرآن است :

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَیک أَحْسَنَ الْقَصَصِ [یوسف ، 3] .

3. بهترین عمل

6 دعوت به خداوند است :

وَ مَنْ أَحْسَنُ

قَوْلاً مِمَّنْ دَعا إِلَى اللّهِ [فصلت ، 33] .

7 معرفی بهترین گوینده (پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم) :

أَدْعُوا إِلَى اللّهِ عَلى بَصِيرَةٍ أَنَا وَ مَنِ اتَّبَعَنِى [يوسف ، 108] .

8 پیروی از بهترین دستورات الهی است :

وَ اتَّبِعُوا أَحْسَنَ ما أُنْزِلَ إِلَيكمْ مِنْ رَبِّكمْ [زمر ، 55] .

9 بهترین برخورد با مال یتیم است :

وَ لا تَقْرَبُوا مالَ الْيتِيمِ إِلاّ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ [انعام ، 152] .

10 بهترین رفتار با اذیت و آزار مردم برخورد حسن است :

ادْفَعْ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ [مومنون ، 96] .

11 بهترین بحث و گفتگو با اهل جدال :

وَ جادِلْهُمْ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ [نحل ، 125] .

12 بهترین گفتار با مردم :

قُلْ لِعِبادِى يقُولُوا الَّتِى هِى أَحْسَنُ [اسراء ، 53] .

13 بهترین برخورد به اظهار محبت دیگران :

وَ إِذا حُييتُمْ بِتَحِيهٍ فَحَيوا بِأَحْسَنَ مِنْها [نساء ، 86] .

14 بهترین عمل ، هدف از خلقت :

الَّذِى خَلَقَ الْمَوْتَ وَ الْحَياةَ لِيبْلُوَكمْ أَيكمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [ملک ، 2] .

4. بهترین پاداش

15 عمل صالح است :

[illegible]

مَنْ عَمِلَ صالِحاً مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثى وَ هُوَ مُومِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَياةً طَيِبَةً وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ ما كانُوا يَعْمَلُونَ [نحل ، 97] .

2. اسوه های تربیتی

1. انبیاء

یکی از روش های مؤثر در تربیت و تهذیب انسان ها در قرآن کریم ، این است که بعد از دستور به فضایل و کمالات اسوه و نمونه نشان می دهد و الگوها و سر

مشق هایی در همه زمینه ها برای مؤمنان معرفی می کند.

الف) اسوه بودن ابراهیم (ع) و همراهانش :

قَدْ کانَتْ لَکمْ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ فِی إِبْراهِیمَ وَ الَّذِینَ مَعَهُ [ممتحنه ، 4] .

ب) اسوه بودن پیامبر اکرم (ص) :

لَقَدْ کانَ لَکمْ فِی رَسُولِ اللّهِ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ لِمَنْ کانَ یرْجُوا اللّهَ وَ الْیوْمَ الْآخِرَ [احزاب ، 21] .

معرفی اسوه های کمال و فضیلت :

1 معرفی شاکر : قرآن درباره نوح (ع) می گوید :

إِنَّهُ کانَ عَبْداً شَکوراً [اسراء ، 3] .

2 معرفی رشید : قران درباره ابراهیم (ع) می گوید :

وَ لَقَدْ آتَینا إِبْراهِیمَ رُشْدَهُ [انبیاء ، 51] .

3 معرفی صابر : قرآن درباره حضرت ایوب (ع) می گوید :

إِنّا وَجَدْناهُ صابِراً نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوّابٌ [ص ، 44] .

4 معرفی مرضی : قرآن درباره اسماعیل (ع) می گوید :

وَ اذْکرْ فِی الْکتابِ إِسْماعِیلَ إِنَّهُ کانَ صادِقَ الْوَعْدِ وَ کانَ رَسُولاً نَبِیا وَ کانَ یأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلاهِ وَ الزَّکاهِ وَ کانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِیا [مریم ، 55-54] .

5 معرفی انصار الله : درباره حواریین عیسی (ع) می گوید :

قالَ الْحَوارِیونَ نَحْنُ أَنْصارُ اللّهِ [صف ، 14] .

6 معرفی متقی : درباره یحیی (ع) می گوید :

یا یحْیی خُذِ الْکتابَ بِقُوَّهٍ وَ آتَیناهُ الْحُکمَ صَبِیا وَ حَناناً مِنْ لَدُنّا وَ زَکاهً وَ کانَ تَقِیا [مریم ، 13-12] .

7 معرفی مخلص : درباره موسی (ع) می گوید :

وَ اذْکرْ فِی الْکتابِ مُوسی إِنَّهُ کانَ مُخْلَصاً [مریم ، 51] .

8 معرفی مهاجر : درباره لوط

(ع) می گوید :

فَآمَنَ لَهُ لُوطٌ وَ قالَ إِنِّی مُهاجِرٌ إِلی رَبِّی [عنکبوت ، 26] .

9 معرفی مسبح : درباره یونس (ع) می گوید :

فَلَوْ لا أَنَّهُ کانَ مِنَ الْمُسَبِّحِینَ لَلَبِثَ فِی بَطْنِهِ إِلی یوْمِ یبْعَثُونَ [صافات ، 143-144] .

2. اولیای الهی

1. صفات اولیای الهی

10 ابرار بودن :

لَیسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَکمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ وَ لکنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ الْمَلائِکهِ وَ الْکتابِ وَ النَّبِیینَ وَ آتَی الْمالَ عَلی حُبِّهِ ذَوِی الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساکینَ وَ ابْنَ السَّبِیلِ وَ السّائِلِینَ وَ فِی الرِّقابِ وَ أَقامَ الصَّلاهَ وَ آتَی الزَّکاهَ وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا وَ الصّابِرِینَ فِی الْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ وَ حِینَ الْبَأْسِ أُولئِک الَّذِینَ صَدَقُوا وَ أُولئِک هُمُ الْمُتَّقُونَ [بقره ، 177] .

11 معرفی صالحدرباره پیامبر اکرم (ص) می فرماید :

إِنَّ وَلِیی اللَّهُ الَّذِی نَزَّلَ الْکتابَ وَ هُوَ یتَوَلَّی الصّالِحِینَ [اعراف ، 196] .

تذکر :

روشن است که بیان بعضی از اوصاف در برخی از انبیا به این معنی نیست که این وصف در سایر انبیا نیست ، بلکه هر یک را به وصفی از اوصاف یاد نموده است.

12 ایمان و تقوا :

أَلا إِنَّ أَوْلِیاءَ اللَّهِ لا خَوْفٌ عَلَیهِمْ وَ لا هُمْ یحْزَنُونَ الَّذِینَ آمَنُوا وَ کانُوا یتَّقُونَ [یونس ، 62-63] .

13 نترسیدن از مرگ :

قُلْ یا أَیهَا الَّذِینَ هادُوا إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّکمْ أَوْلِیاءُ لِلّهِ مِنْ دُونِ النّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ کنْتُمْ صادِقِینَ [جمعه ، 6] .

14 عدم دل بستگی به مسائل مادی :

لِکیلا تَأْسَوْا

عَلی ما فاتَکمْ وَ لا تَفْرَحُوا بِما آتاکمْ [حدید ، 23] .

15 سجده و گریه :

قرآن کریم وقتی نام بعضی از انبیاء را ذکر می کند ، می فرماید :

إِذا تُتْلی عَلَیهِمْ آیاتُ الرَّحْمنِ خَرُّوا سُجَّداً وَ بُکیا [مریم ، 58] .

16 عدم انتظار پاداش در برابر انفاق :

إِنَّما نُطْعِمُکمْ لِوَجْهِ اللّهِ لا نُرِیدُ مِنْکمْ جَزاءً وَ لا شُکوراً [انسان ، 9] .

17 وفا به عهد الهی :

مِنَ الْمُومِنِینَ رِجالٌ صَدَقُوا ما عاهَدُوا اللّهَ عَلَیهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضی نَحْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ ینْتَظِرُ وَ ما بَدَّلُوا تَبْدِیلاً [احزاب ، 23] .

18 عشق به جهاد و شهادت :

تَوَلَّوْا وَ أَعْینُهُمْ تَفِیضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَناً أَلاّ یجِدُوا ما ینْفِقُونَ [توبه ، 92] .

19 عدم خوف و حزن :

الف) در دنیا :

أَلا إِنَّ أَوْلِیاءَ اللّهِ لا خَوْفٌ عَلَیهِمْ وَ لا هُمْ یحْزَنُون [یونس ، 62] .

ب) در بهشت :

جَنّاتُ عَدْنٍ یدْخُلُونَها یحَلَّوْنَ فِیها مِنْ أَساوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَ لُولُو وَ لِباسُهُمْ فِیها حَرِیرٌ وَ قالُوا الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِی أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ إِنَّ رَبَّنا لَغَفُورٌ شَکورٌ [فاطر ، 33-34] .

2. ابرار ونیکان

1. سیمای ابرار

1 بر و نیکی از اسماء حسنای الهی است :

إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ [طور ، 28] .

2 بر و نیکی از اوصاف فرشتگان است :

بِأَيدِى سَفَرَهٍ كرامٍ بَرَرَهٍ [عبس ، 16-15] .

3 تعریف بر و نیکی

قرآن کریم در مقام تعریف بر و نیکی ابرار و نیکان را معرفی می کند تا این که

اشاره به این نکته نماید که هیچ اثری برای ذکر مفاهیم خالی از مصداق نیست. [المیزان ، ج1 ، ص436] .

لَیسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَکمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ وَ لکنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الآخِرِ وَ الْمَلائِکهِ وَ الْکتابِ وَ النَّبِیینَ وَ آتَی الْمالَ عَلی حُبِّهِ ذَوِی الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساکینَ وَ ابْنَ السَّبِیلِ وَ السّائِلِینَ وَ فِی الرِّقابِ وَ أَقامَ الصَّلاهَ وَ آتَی الزَّکاهَ وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا وَ الصّابِرِینَ فِی الْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ وَ حِینَ الْبَأْسِ أُولئِک الَّذِینَ صَدَقُوا وَ أُولئِک هُمُ الْمُتَّقُونَ [بقره ، 177] .

لَیسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُیوتَ مِنْ ظُهُورِها وَ لکنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقی وَ أْتُوا الْبُیوتَ مِنْ أَبْوابِها [بقره ، 189] .

4 انفاق از اموال مورد علاقه راه رسیدن به ابرار است :

لَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّی تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران ، 92] .

2. مقام ابرار

5 مقام ابرار و نیکان :

إِنَّ الأَبْرارَ لَفِی نَعِیمٍ [انفطار ، 13] .

وَ ما عِنْدَ اللّهِ خَیرٌ لِلأَبْرارِ [آل عمران ، 198] .

إِنَّ الأَبْرارَ یشْرَبُونَ مِنْ کأْسٍ کانَ مِزاجُها کافُوراً [انسان ، 5] .

6 دعای خردمندان توفی با ابرار :

رَبَّنا فَاغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا وَ کفِّرْ عَنّا سَیئاتِنا وَ تَوَفَّنا مَعَ الأَبْرارِ [آل عمران ، 193] .

7 تعاون بر برّ و تقوا

تَعاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوی وَ لا تَعاوَنُوا عَلَی الإِثْمِ وَ الْعُدْوانِ [مائده ، 2] .

8 مذمت از امر به خود ستایی آنها و نیکی و فراموشی خود :

أ تَأمُرُونَ النّاسَ

بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكمْ وَ أَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكتابَ أَ فَلا تَعْقِلُونَ [بقره ، 44] .

9 تمجید از بر و نیکی به والدین :

یا یحْیی خُذِ الْکتابَ بِقُوَّهٍ وَ آتَیناهُ الْحُکمَ صَبِیا وَ حَناناً مِنْ لَدُنّا وَ زَکاهً وَ کانَ تَقِیا وَ بَرًّا بِوالِدَیهِ وَ لَمْ یکنْ جَبّاراً عَصِیا [مریم ، 14-12] .

3. نشانه های ابرار

10 نشانه های ابرار :

الف) وفای به نذر :

یوفُونَ بِالنَّذْرِ [انسان ، 7] .

ب) خوف از روزی که عذابش فراگیر است :

یخافُونَ یوْماً کانَ شَرُّهُ مُسْتَطِیراً [انسان ، 7] .

ج) اطعام به مسکین و یتیم و اسیر :

وَ یطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلی حُبِّهِ مِسْکیناً وَ یتِیماً وَ أَسِیراً [انسان ، 8] .

د) اخلاص :

إِنَّما نُطْعِمُکمْ لِوَجْهِ اللّهِ لا نُرِیدُ مِنْکمْ جَزاءً وَ لا شُکوراً [انسان ، 9] .

ه) ترس از خدا در روز قیامت :

إِنّا نَخافُ مِنْ رَبِّنا یوْماً عَبُوساً قَمْطَرِیراً [انسان ، 10] .

تذکر : قرآن کریم ریشه و اساس همه نیکی ها را که خلاصه ای از امور اعتقادی و علمی و اخلاقی است ، در آیه شریفه 177 بقره بیان نموده است.

3. ویژگی های بندگان شایسته

1 تواضع و فروتنی :

وَ عِبادُ الرَّحْمنِ الّذِينَ يمْشُونَ عَلَى الأرْضِ هَوْناً [فرقان ، 63] .

2 حلم و بردبارى :

وَ إِذا خاطَبَهُمُ الْجاهِلُونَ قالُوا سَلاماً [فرقان ، 63] .

3 مناجات شبانه :

وَ الَّذِينَ يبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّداً وَ قِياماً [فرقان ، 64] .

4 خوف و ترس از مجازات الهى :

وَ الَّذِينَ يقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ

عَنّا عَذابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذابَها كانَ غَراماً [فرقان ، 65] .

5 اعتدال در انفاق :

وَ الَّذِينَ إِذا أَنْفَقُوا لَمْ يسْرِفُوا وَ لَمْ يقْتُرُوا وَ كانَ بَينَ ذلِک قَواماً [فرقان ، 67] .

6 7 8 نخواندن معبود دیگری با خداوند پاکی از آلودگی به خون بی گناهان عفت و پاکدامنی :

وَ الَّذِينَ لا يدْعُونَ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ وَ لا يقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللّهُ إِلاّ بِالْحَقِّ وَ لا يزْنُونَ [فرقان ، 68] .

9 گواهی به باطل ندادن :

وَ الَّذِينَ لا يشْهَدُونَ الزُّورَ [فرقان ، 72] .

10 برخورد کریمانه با اهل لغو :

وَ إِذا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كراماً [فرقان ، 72] .

11 بصیرت و آگاهی :

وَ الَّذِينَ إِذا ذُكرُوا بِ آياتِ رَبِّهِمْ لَمْ يخِرُّوا عَلَيها صُمًّا وَ عُمْياناً [فرقان ، 73] .

12 تقاضای فرزند صالح از خداوند :

وَ الَّذِينَ يقُولُونَ رَبَّنا هَبْ لَنا مِنْ أَزْواجِنا وَ ذُرِّياتِنا قُرَّةَ أَعْينٍ [فرقان ، 74] .

13 تقاضای پیشوای پرهیزکاران شدن :

وَ اجْعَلْنا لِلْمُتَّقِينَ إِماماً [فرقان ، 74] .

14 عدم تسلط شیطان :

إِنَّ عِبادِی لَيسَ لَک عَلَيهِمْ سُلْطانٌ [حجر ، 42] .

15 استجابت دعا :

وَ إِذا سَأَلَک عِبادِی عَنِّی فَإِنِّی قَرِیبٌ أُجِیبُ دَعْوَهَ الدّاعِ [بقره ، 186] .

16 وارث شدن زمین :

وَ لَقَدْ کتَبْنا فِی الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّکرِ أَنَّ الأَْرْضَ یرِثُها عِبادِی الصّالِحُونَ [انبیاء ، 105] .

4. ویژگی های صاحبان خرد

1 آگاهی به حقانیت قرآن کریم

:

أَ فَمَنْ يعْلَمُ أَنَّما أُنْزِلَ إِلَیک مِنْ رَبِّک الْحَقُّ کمَنْ هُوَ أَعْمی إِنَّما یتَذَکرُ أُولُوا الْأَلْبابِ [رعد ، 19] .

2 رسوخ در علم و دانش :

وَ الرّاسِخُونَ فِی الْعِلْمِ یقُولُونَ آمَنّا بِهِ کلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنا وَ ما یذَّکرُ إِلاّ أُولُوا الْأَلْبابِ [آل عمران ، 7] .

3 4 5 اهل ذکر و تفکر و مناجات است :

إِنَّ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلافِ اللَّیلِ وَ النَّهارِ لآَیاتٍ لِأُولِی الْأَلْبابِ الَّذِینَ یذْکرُونَ اللَّهَ قِیاماً وَ قُعُوداً وَ عَلی جُنُوبِهِمْ وَ یتَفَکرُونَ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً سُبْحانَک فَقِنا عَذابَ النّارِ [آل عمران ، 191-190] .

6 7 عدم نقض پیمان وفاء به عهد الهی :

إِنَّما یتَذَکرُ أُولُوا الْأَلْبابِ الَّذِینَ یوفُونَ بِعَهْدِ اللّهِ وَ لا ینْقُضُونَ الْمِیثاقَ [رعد20-19]

8 9 10 برقراری پیوندها خشیت از پروردگار خوف از قیامت :

وَ الَّذِینَ یصِلُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یوصَلَ وَ یخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَ یخافُونَ سُوءَ الْحِسابِ [رعد ، 21] .

11 12 13 14 صبر و استقامت برپاداشتن نماز انفاق در حال نهان و آشکار دفع بدی با خوبی :

وَ الَّذِینَ صَبَرُوا ابْتِغاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَ أَقامُوا الصَّلاةَ وَ أَنْفَقُوا مِمّا رَزَقْناهُمْ سِرًّا وَ عَلانِیةً وَ یدْرَونَ بِالْحَسَنَهِ السَّیئَةَ أُولئِک لَهُمْ عُقْبَی الدّارِ [رعد ، 22] .

1 حقیقت طلبی و آزاد اندیشی :

فَبَشِّرْ عِبادِ الَّذِینَ یسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَیتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولئِک الَّذِینَ هَداهُمُ اللّهُ وَ أُولئِک هُمْ

أُولُوا الأَلْبابِ [زمر ، 18-17] .

3. راه رسیدن به کمالات و فضایل

قرآن کریم وقتی کمالات و فضایل انسانی را معرفی می کند یا به آن دستور می دهد راه رسیدن به آن را نیز نشان می دهد که به نمونه ای از آن اشاره می شود :

1 ثبات قدم داشتن :

رَبَّنا أَفْرِغْ عَلَینا صَبْراً وَ ثَبِّتْ أَقْدامَنا [بقره ، 250] .

2 راه آن : الف) نصرت دین الهی :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِنْ تَنْصُرُوا اللّهَ ینْصُرْکمْ وَ یثَبِّتْ أَقْدامَکمْ [محمد ، 7] .

ب) انفاق :

وَ مَثَلُ الَّذِینَ ینْفِقُونَ أَمْوالَهُمُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ وَ تَثْبِیتاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ [بقره ، 265] .

2 دعوت به عالم ربانی شدن :

کونُوا رَبّانِیینَ بِما کنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْکتابَ [آل عمران ، 79] .

راه آن با تقوا شدن است :

وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ یعَلِّمُکمُ اللّهُ [بقره ، 282] .

3 یاد الهی مایه آرامش روح :

أَلا بِذِکرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ [رعد ، 28] .

راه آن برپا داشتن نماز است :

أَقِمِ الصَّلاهَ لِذِکرِی [طه ، 14] .

4 دعوت به محکمِ سخن گفتن :

قُولَوا قَوْلاً سَدِيداً [احزاب ، 70] .

سخن بر طبق صواب و حکمت گفتن است.

قال المهدی (عج ا...) : و سدد ألسنتنا بالصواب و الحکمه [البلدالأمین ، ص349] .

5 توفّی با ابرار و نیکان :

وَ تَوَفَّنا مَعَ الأَبْرارِ [آل عمران ، 193] .

انفاق از آن چه مورد علاقه است :

لَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّی تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران ،

92] .

6 رسوا نشدن در قیامت :

لا تُخْزِنا یوْمَ الْقِیامَهِ إِنَّک لا تُخْلِفُ الْمِیعادَ [آل عمران ، 194] .

راه آن : ایمان آوردن به خداوند متعال است :

یوْمَ لا یخْزِی اللّهُ النَّبِی وَ الَّذِینَ آمَنُوا مَعَهُ [تحریم ، 8] . [اتمام پرونده اسوه 8 ، 7/82] .

1. اسیر

1. اسارت در اسلام

1. مفهوم اسارت

1- بردگی در اسلام غیر از بردگی دیگر ملل است : سفید و سیاه ملاک نیست ، استعمارگری نیست ، سپردن کارهای سنگین به یک فرد نیست ، بلکه بردگی در اسلام تتمه جهاد است 2- بردگی عوامل و اصولی دارد و شاخه ها وفروعی. اسلام با طرز عاقلانه ای اساس آن را بر چید.

2. اسارت بجا

1- از دیدگاه اسلام اصل در انسان آزادی است و اسارت یک بیماری است که بر انسان عارض می شود : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) لَا تَکنْ عَبْدَ غَیرِک وَ قَدْ جَعَلَک اللّهُ حُرّاً [نهج البلاغه ، نامه 31] .

اما به دلیل شرائط خاصی امکان دارد اسلام به نحوی مساله اسارت را طرح و عملی کند و این یک عمل منطقی و عقلائی هم هست چون خداوند در درون انسان عوامل کنترل کننده ای وضع کرده و ضمنا از خارج هم پیامبرانی برای هدایتش فرستاده اگر چنین انسانی و یا انسانهایی طغیان کردند و بندهای درون را پاره کردند باید اینها را از خارج به بند بست و تربیت کرد و پس از رام شدن آزاد ساخت. پس هدف اسلام از اسیرگیری بازسازی فکری ، اخلاقی اسرا است و جلوگیری از سرایت بیماری اسرا به بقیه انسانها است و حاکم شدن یک

نظام سالم بر انسانها و برداشتن موانع از سر راه تکامل انسان به سوی خدا است.

3. رفتار با اسیر

1. حقوق اسیر

در اسلام برده می تواند فرمانده لشگر شود ، قاضی شود ، مثلاً سلمان ، بلال ، عمار یاسر همه برده بودند مادر بعضی از امامان معصوم ، از جمله حضرت مهدیعجل الله تعالی فرجه الشریفکنیز بوده است.

برده فروشی از شغل های بسیار بد است. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) شَرُّ النَّاسِ مَنْ بَاعَ النَّاسَ [کافی ، ج5 ، ص114] .

در جبهه خانمی اسیر شد ، یکی از اصحاب او را نزد رسول اکرمصلی الله علیه و آلهآورد. و مسیر را از جهتی قرار داد که این زن اسیر شوهرش را ببیند ، دید ناله ای زد همینکه گزارش کارش را رسول الله (ص) شنید ، ناراحت شد که چرا دل این زن اسیر را سوزاندی مگر رحم نداری. بگذریم که اسرای کربلا را از مسیری عبور دادند که دلشان بسوزد این پاداش رسول الله بود از طرف بنی امیه. دانشگاه سری امام زین العابدین که عبارت بود از خریداری برده و کار فکری با آنها کردن و شب عید همه را آزاد کردن معروف است.

رفتار با برده

1- نگوئید "عبدم" یا "امت من" بگوئید فتای و فتاتی.

در اسلام بلال با خالد بن روحیه که مغبون است برادر می شود زید بن حارثه با حمزه عموی پیامبر برادر می شود

2-إِنَّ أَکرَمَکمْ عِنْدَ اللّهِ أَتْقاکمْ [حجرات/13] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أیها الناس إن ربکم واحد و إن أباکم واحد لا فضل لعربی علی عجمی و لا لعجمی علی عربی و لا لأحمر علی أسود و لا لأسود علی أحمر

إلا بالتقوی قال الله تعالی "إِنَّ أَکرَمَکمْ عِنْدَ اللّهِ أَتْقاکمْ " (حجرات-13) [معدن الجواهر ، ص21] .

4- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ کانَ أَخُوهُ تَحْتَ یدِهِ فَلْیطْعِمْهُ مِمَّا یأْکلُ وَ لْیکسُهُ مِمَّا یلْبَسُ وَ لَا یکلِّفْهُ مَا یغْلِبُهُ فَإِنْ کلَّفَهُ مَا یغْلِبُهُ فَلْیبِعْهُ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص57] .

5- برده را رئیس کرد (اسامه بن زید)

6- آزاد را به برده تزویج کرد و...

7- بلال اولین مؤذن در سطح کعبه بود و حتی ابوبکر به اذان او محتاج بود و او بخاطر ترویج باطل قبول نکرد.

17- رابطه برادری بین برده و مالک : عن رسول الله (ص) : اخوانکم خولکم (تقدم اخوان بر خول - اول برادری بعد بردگی) [برهان قرآن (صدر بلاغی)] .

18- شهادت تاریخ به خوشرفتاری بی نظیر نسبت به بردگان از جانب اسلام و مسلمین :

الف) بستن پیمان برادری درآغاز هجرت توسط رسول خدا که در بین برادران صحنه بسیار جالبی را می توان دید که برده ای با یک اشرافی همدیگر را در آغوش گرفته اند برای نمونه : بلال و خالد بن روحه خثعی ، زید بن حارثه و حمزه ، خارجه بن زید و ابوبکر.

ب) ازدواج زید بن حادثه با دختر عمه پیامبر زینب توسط رسول خدا.

19- با روی کار آمدن اسلام با گذشت کمتر از چند سالی می توان بردگان را در بسیاری از موقعیت های سیاسی و نظامی و علمی مشاهده کرد

الف : فرماندهی زید بن حارثه و پس از او پسرش اسامه بن زید.

ب : در یکی از دورانهای تاریخ اسلام بیشتر فقهای اهل تسنن را در شهرهای اسلامی بردگان تشکیل می دادند : حسن و

ابن سیرین فقیه بصره ، عطا و مجاهد و سعدی و سلیمان فقیه مکه ، زید بن اسلم و محمد بن منکدر و نافع فقیه مدینه ، "الرأی و ابن ابی الز؟؟؟ فقیه قبا ، طاووس و فرزندش ، فقیه یمن ، عطار بن عبدالله فقیه خراسان و مکحول فقیه شام. [کتاب بردگی های گرامی] .

20- دقت در تعابیر برای رعایت احساسات اسیران.

عن رسول الله (ص) : لایقل احدکم هذا عبدی و هذه امتی و لیقل فتای و فتاتی

21- تعادل و میانه روی در گذاشتن کار به دوش برده : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ کانَ أَخُوهُ تَحْتَ یدِهِ فَلْیطْعِمْهُ مِمَّا یأْکلُ وَ لْیکسُهُ مِمَّا یلْبَسُ وَ لَا یکلِّفُهُ مَا یغْلِبُهُ فَإِنْ کلَّفَهُ مَا یغْلِبُهُ فَلْیبِعْهُ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص57] .

حقوق اسیر

1 اکرام :

1-اوصی النبی (ص) اصحابه یوم بدر ان یکرموا الاساری فکانوا یقدّمون علی انفسهم عند الغداء [ابنابی الحدید ، ج14 ، ص189] .

2-کان رسول الله (ص) یؤتی بالاسیر فیدفعه الی بعض المسلمین فیقول : "احسن الیه فیکون عنده الیومین والثلاثه فیوثره علی نفسه" [روح المعانی ، ج29 ، ص155] .

3- بخاطر سفارشات رسول الله نسبت به اسیران وضع غذا ولباس و محل استراحت اسیران از خود اصحاب بهتر بود وهیچگونه ارعاب وتهدید وتحقیری هم نبود [الاسیر ، 212] .

4- قَالَ الصَّادِقُ (ع) إِطْعَامُ الْأَسِیرِ حَقٌّ عَلَی مَنْ أَسَرَهُ وَ إِنْ کانَ یرَادُ مِنَ الْغَدِ قَتْلُهُ فَإِنَّهُ ینْبَغِی أَنْ یطْعَمَ وَ یسْقَی وَ [یظَلّ] وَ یرْفَقَ بِهِ کافِراً کانَ أَوْ غَیرَهُ [کافی ، ج5 ، ص35] .

5- قَالَ

الْبَاقِرُ (ع) أَنَّ عَلِی بْنَ أَبِی طَالِبٍ (ع) لَمَّا قَتَلَهُ ابْنُ مُلْجَمٍ قَالَ احْبِسُوا هَذَا الْأَسِیرَ وَ أَطْعِمُوهُ وَ أَحْسِنُوا إِسَارَهُ [قرب الإسناد ، ص67] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) ارْفُقْ یا وَلَدِی بِأَسِیرِک وَ ارْحَمْهُ وَ أَحْسِنْ إِلَیهِ وَ اشْفَقْ عَلَیهِ [بحارالأنوار ، ج42 ، ص287] .

6- احترام به بزرگان و فرماندهان آنها : قَالَ رَسُولُ اللَّهِصإِذَا أَتَاکمْ کرِیمُ قَوْمٍ فَأَکرِمُوهُ وإِنْ خَالَفَکمْ فَخَالِفُوهُ [دلائل الإمامه ، ص81] .

1- گروهی از ایرانیان اسیر شده را به مدینه آوردند عمر دستور داد زنانشان کنیز مسلمانان و مردانشان مسئول حمل مریضها و ناتوانان برای طواف باشند. حضرت علی (ع) فرمود : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أکرموا کریم قوم و إن خالفوکم و هواء الفرس حکماء کرماء فقد أقبلوا إلینا بالسلم و رغبوا فی الإسلام فقد أعتقت منهم لوجه الله حقی و حق بنی هاشم فقالت المهاجرون و الأنصار قد وهبنا حقنا لک یا أخا رسول الله فقال اللهم فاشهد أنهم قد وهبوا و قبلت و أعتقت [المناقب ، ج4 ، ص48] .

آنگاه حضرت فرمود من به اندازه سهم خود و بنی هاشم از اینان آزاد کردم ، مهاجرین وانصار گفتند ما هم سهم خود را آزاد کردیم. عمر بن خطاب گفت علی جلو افتاد و تصمیم مرا خراب کرد" [بحار ، ج45 ، ص330] .

2- تأمین پوشاک : اگر اسیر بی لباس باشد واجب است پوشاندن لباس به او پیامبر در جنگ بدر اسیری را بی لبای دید سفارش پوشاندن کردند" [الاسیر ، 218] .

حضرت علی (ع) عمر را نهی کرد که دختران یزدگرد اسیر کند وبفروشد

و فرموده: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) كانَ إِذَا أَتَتْهُ كرِيمَهُ قَوْمٍ لَا وَلِی لَهَا وَ قَدْ خُطِبَتْ يأْمُرُ أَنْ يقَالَ لَهَا أَنْتِ رَاضِيهٌ بِالْبَعْلِ فَإِنِ اسْتَحْيتْ وَ سَكتَتْ جَعَلَ إِذْنَهَا صَمْتَهَا وَ أَمَرَ بِتَزْوِيجِهَا وَ إِنْ قَالَتْ لَا لَمْ يكرِهْهَا عَلَی مَا تَخْتَارُهُ [دلائل الإمامه ، ص81] .

اگر حیا می کرد و سکوت می کرد وسایل ازدواجش را فراهم می فرمود و اگر تمایل نداشت اختیارش را به خودش وا می گذارد.

3 رحم و انصاف :

1- در یکی از جنگها بلال حبشی 2 زن را از کنار کشتگان گذارند وقتی رسول خدا (ص) این صحنه را دیدفرمود آیا رحمت از توگرفته شده بلال عرض کرد یا رسول الله نمی دانستم که شما ناراحت می شوید [بحار ، ج21 ، ص5] .

2- در حدیث می خوانیم : اگر اسیری را گرفتی که به علت جراحت نمی تواند راه برود او را رها کن و از کشتن او صرف نظر کن چون نمیدانی حکم امام درمورد او چیست؟ قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) إِذَا أَخَذْتَ أَسِیراً فَعَجَزَ عَنِ الْمَشْی وَ لَیسَ مَعَکَ مَحْمِلٌ فَأَرْسِلْهُ وَ لَا تَقْتُلْهُ فَإِنَّکَ لَا تَدْرِی مَا حُکمُ الْإِمَامِ فِیهِ قَالَ وَ قَالَ الْأَسِیرُ إِذَا أَسْلَمَ فَقَدْ حُقِنَ دَمُهُ وَ صَارَ فَیئاً [کافی ، ج5 ، ص35] .

3- شخصی کنیزی خرید و بین مادر و فرزند را جدایی اداخت رسول خدا (ص) او را نهی کرد" [سنن کبری ، ج9 ، ص126] .

رفتار با اسرای جنگی

1- پیامبر (ص) در جنگ حنین 6000 نفر اسیر را با طرح جالبی آزاد کرد [تاریخ آیتی ، ص561] .

2- رسول الله (ص) گروهی

از اسرای جنگ بدر را به شرط سواد آموزی به ده جوان مسلمان ، آزاد کرد ، که زید بن ثابت از همین راه با سواد شد. [تاریخ آیتی ، 259] .

3- یکی از اسیران جنگ بدر برادر مصعب بود (ابوعزیز) این اسیر بعد از آزادیش می گوید : من در میان طائفه ای از انصار بودم و چون خوراک روز وشب خود را می آوردند نان خود را به من می دادند ، و خود به خرما قناعت می کردند و حتّی اگر به علّت شرم پس میدادم دوباره به من بر می گرداندند" [تاریخ آیتی ت ، ص252] .

یکی از رزمندگان در جبهه در عین حالیکه تشنه بود ، قمقمه آبش را به اسیر عراقی داد.

4-یا أَیهَا النَّبِی قُلْ لِمَنْ فِی أَیدِیکمْ مِنَ الأُْسْرَی إِنْ یعْلَمِ اللّهُ فِی قُلُوبِکمْ خَیراً یوتِکمْ خَیراً مِمّا أُخِذَ مِنْکمْ وَ یغْفِرْ لَکمْ وَ اللّهُ غَفُورٌ رَحِیمٌ [انفال/70] .

5- قَالَ الصَّادِقُعإِطْعَامُ الْأَسِیرِ حَقٌّ عَلَی مَنْ أَسَرَهُ وَ إِنْ کانَ یرَادُ مِنَ الْغَدِ قَتْلُهُ فَإِنَّهُ ینْبَغِی أَنْ یطْعَمَ وَ یسْقَی وَ] یظَلّ [وَ یرْفَقَ بِهِ کافِراً کانَ أَوْ غَیرَهُ [کافی ، ج5 ، ص35] .

6- قال الصادق (ع) : من الغ قتله فانّه ینبغی ان یطعم ویسقی ویرفق به کافرا کان او غیره [وسائل ، ج11 ، ص68] .

پس از جنگ بدر ابوعزیز که اسیر شده بود ، به مصعب گفت : برادرم به این مسلمان بگو مرا آزاد کند. مصعب گفت تو برادر من نیستی او برادر من است ورو کرد به برادر مسلمانش و گفت : محکم او را نگهدار ،

مادرش خیلی ثروتمند است. بالاخره چهارهزاردرهم گرفتند و او را آزاد کردند. [مغازی] .

7- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) أَنَّ عَلِی بْنَ أَبِی طَالِبٍ (ع) لَمَّا قَتَلَهُ ابْنُ مُلْجَمٍ قَالَ احْبِسُوا هَذَا الْأَسِیرَ وَ أَطْعِمُوهُ وَ أَحْسِنُوا إِسَارَهُ [قرب الإسناد ، ص67] .

8- با اسرای جنگی چه کنیم :

الف) آزادی مطلق و فوری.

اشکالات :

اولاً : قهرا به قوم خود بر گشته و تجدید قوا کرده و دوباره جنگ بپا می کنند.

ثانیاً : از تربیت تدریجی ، که به خاطر تحت نظارت مسلمانان بودن ، عائدشان می شود محروم می مانند.

ب) همه را یکجا جمع و به کارهای اجباری تحت نظارت واداریم.

اشکالات :

- بهره آنان از تربیت و آشنایی با اسلام کم است. بخاطر آنکه سر و کار آنان با مأموران است.

- ممکن است باز همدیگر را تشویق و قدرتشان را متمرکز کنند.

- بودجه سنگینی برای نظارت این اجتماع لازم است که...

ج) بردگی خصوصی موقت ، تا زمان اسلام آوردنشان.

اشکالات :

- مردم علاقه به مال دارند. ممکن است ببینند اسلام آوردنشان سبب آزادی بردگان می شود از اسلام آنهاجلوگیری کنند.

- بردگان اسلام ظاهری آورده بخاطر رهائی ، بعد حیله کنند.

- انتظار رهائی دشمن را تقویت می کند.

د : کشتن اسیر هم که امری ناجوانمردانه است

ه : بردگی بی مدت :

نظر اسلام هم همین است امّا دو اشکال به این نظریه اسلام وارد است :

اولا : نام برده کوبیدن شخصیت است. در جواب می توان گفت رسول الله (ص) فرمودند : نگوئید برده ام بلکه بگویید پسرم.

ثانیا : برای همیشه چرا برده باشند. در جواب می توان گفت : قوانین اجباری و غیر اجباری جوری تنظیم

شده که قهرا به عللی آزاد می شود که چند صفحه قبل نمونه اش را خواندیم.

مشکلات اسارت :

بی خبری از خانواده. بی خبری از اخبار. دوری از رهبر ومردم. بی خبری از سرنوشت. شکنجه روحی و جسمی. رفتن جوانی. حسرت اینکه چند متر بروم و بر نگردم. حسرت یک حرف ، ذکر ، صدای بلند. حسرت یک بار سیر شدن ، حسرت یک نماز جماعت ، یک عزادازی امام حسین (ع) ،

برای یک عزاداری 350 سر و 22 دست شکستند و سه نفر شهید شدند.

2. آزادی اسیر

1-فَکاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِیهِمْ خَیراً وَ آتُوهُمْ مِنْ مالِ اللّهِ الَّذِی آتاکمْ [نور/33] .

2- سهمی از بیت المال در آزادی بردگان : إِنَّمَا الصَّدَقاتُ لِلْفُقَراءِ وَ الْمَساکینِ وَ الْعامِلِینَ عَلَیها وَ الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُمْ وَ فِی الرِّقابِ [توبه/60] .

3- ام ولد به طور قهری آزاد می شود.

4- اگر عضوی از برده را ناقص کرد از بردگی او خارج می شود.

5- قتل خطائی. علاوه بر پرداخت خون بهاء به ورثه مقتول ، یک برده باید آزاد کند.

6- افطارعمدی روزه سبب آزادی برده می شود.

7- طلاق دوره جاهلیت (ظهار) سبب آزادی می شود.

8- مخالف نذر و عهد است.

9- مردی در مرگ فرزند یا زن خود لباس خود را بدرد.

10- زنی در مرگ بستگانش موی خود را بکند یا صورتش را بخراشد.

11- کوری ، جذام ، زمینگیر شدن برده سبب آزادی اواست. و اگر نتواند خود را اداره کند ، باید مخارجش هم داده شود.

12- امام صادق (ع) و رسول الله (ص) کسیکه برده آزاد کند ، خداوند در برابر هر عضوی از برده همان عضوش را از دوزخ آزاد می کند.

قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ (ص) مَنْ أَعْتَقَ مُسْلِماً أَعْتَقَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِكلِّ عُضْوٍ مِنْهُ عُضْواً مِنَ النَّارِ [كافى ، ج6 ، ص180] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) مَنْ أَعْتَقَ نَسَمَةً صَالِحَةً لِوَجْهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ كفَّرَ اللَّهُ عَنْهُ مَكانَ كلِّ عُضْوٍ مِنْهُ عُضْواً مِنَ النَّارِ [كافى ، ج6 ، ص180] .

13- حضرت على (ع) هزار برده از دسترنج خود آزاد فرمود.

14- فقهاى بزرگ اهل تسنن برده بوده اند ، مثل حسن ، ابن سيرين ، عطا ، مجاهد ، نافع ، ... [نگاهى به بردگى ، ص41] .

15- عتق (آزادى برده) :

الف) پيش قدم شدن پيامبر براى آزادى بردگان و اقتداء اصحاب (صدر بلاغى)

ب) يحيى بن سعيد عامل زكاه كه براى اخذ زكات به آفريقا رفته بود ، وقتى فقير پيدا نمى كند با پول زكات برده مى خرد و آزاد مى كند" [نگاهى به بردگى ، ص41] .

ج) سواد آموزى : هر كس ده نفر را سواد بياموزد آزاد مى شود. كه در اين حكم اسلام نكته لطيفى هست ، كه بين علم و آزادى و جهل وبردگى رابطه هست.

د) آيهمَنْ قَتَلَ مُومِناً خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَهٍ مُومِنَهٍ وَ دِيهٌ مُسَلَّمَهٌ إِلى أَهْلِهِ [نساء/92] .

اين آيه اشعار به اين دارد كه آزاد سازى يک برده در اسلام به منزله احياء نفس يک انسان است.

ه) فَلاَ اقْتَحَمَ الْعَقَبَهَ وَ ما أَدْراک مَا الْعَقَبَهُ فَک رَقَبَهٍ [بلد/13-11] .

اقتحام عقبه ، فک رقبه :

كفاره بعضى گناهان و تشويق پيامبر به اينكه كفاره را عتق قرار دهيد ، قتل عمدى ، قتل خطئى افطار به حرام در ماه رمضان

، افطار به غیر ظهار ، قسم به برائت ، کندن مو در هنگام مصیبت ، تخلف از نذر ، قسم و عهد.

و) سفارشات پیامبر (ص) و ائمه در مورد عتق بطور عمومی ویا به مناسبت های مختلف : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ أَعْتَقَ مُسْلِماً أَعْتَقَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِكلِّ عُضْوٍ مِنْهُ عُضْواً مِنَ النَّارِ [کافی ، ج6 ، ص180] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) أَرْبَعٌ مَنْ أَتَى بِوَاحِدَهٍ مِنْهُنَّ دَخَلَ الْجَنَّهَ مَنْ سَقَى هَامَّهً ظَامِئَهً أَوْ أَشْبَعَ كبِداً جَائِعَهً أَوْ كسَا جِلْدَهً عَارِيهً أَوْ أَعْتَقَ رَقَبَهً عَانِيهً [المحاسن ، ج1 ، ص294] .

آزادی بنده در شب و روز عرفه مستحب مؤکد است.

استحباب عتق عبد از امه بیشتر است و کلا باید برده ای آزاد شود که بتواند زندگیش را اداره کند.

ز : مکاتبه : توافق برده و مالک بر سر مبلغ معینی برای آزادی)

احکام مکاتبه : 1

- هر وقت مبلغ را پرداخت باید آزاد شود.

2- از لحظه تقاضای مکاتبه مالک باید در برابر کار به او مزد بدهد یا اجازه کاردر خارج بدهد.

3- اگر در سر موعد از پرداخت عاجز شد حکومت اسلامی باید بپردازد [صدر بلاغی] .

إِنَّمَا الصَّدَقاتُ لِلْفُقَراءِ وَ الْمَساكينِ وَ الْعامِلِينَ عَلَيها وَ الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُمْ وَ فِی الرِّقابِ [توبه/60] .

16- خوشرفتاری نسبت به آنان :

وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً وَ بِذِی الْقُرْبی وَ الْيتامی وَ الْمَساكينِ وَ الْجارِ ذِی الْقُرْبی وَ الْجارِ الْجُنُبِ وَ الصّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ وَ ما مَلَكتْ أَيمانُكمْ [نساء/36] .

3. سرنوشت اسیر

1- قرآن مجید سرنوشت نهائی اسرار از 2 چیز یاد کرده است : یا آزادی با منّت

یا آّزادی با فدیه : فَإِمّا مَنًّا بَعْدُ وَ إِمّا فِداءً [محمد/4] .

ولی احادیث اختیار یکی از سه کار را به امام داده است. از این اختلاف فهمیده می شود که مساله بردگی اصالت ندارد و فقط ممکن است در شرائطی خاص و در مقاطع زمانی مخصوص که تشخیص آن هم با امام است لازم باشد و گرنه اصل در اسیر آزادی اوست حالا با منّت یا با فدیه که تشخیص این هم بدست امام است.

2- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) إِنَّ لِلْحَرْبِ حُکمَینِ

إلف : إِذَا کانَتِ الْحَرْبُ قَائِمَةً لَمْ تَضَعْ أَوْزَارَهَا وَ لَمْ یثْخَنْ أَهْلُهَا فَکلُّ أَسِیرٍ أُخِذَ فِی تِلْک الْحَالِ فَإِنَّ الْإِمَامَ فِیهِ بِالْخِیارِ إِنْ شَاءَ ضَرَبَ عُنُقَهُ وَ إِنْ شَاءَ قَطَعَ یدَهُ وَ رِجْلَهُ مِنْ خِلَافٍ بِغَیرِ حَسْمٍ وَ تَرَکهُ یتَشَحَّطُ فِی دَمِهِ حَتَّی یمُوتَ وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "إِنَّما جَزاءُ الَّذِینَ یحارِبُونَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یسْعَوْنَ فِی الْأَرْضِ فَساداً أَنْ یقَتَّلُوا أَوْ یصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَیدِیهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلافٍ أَوْ ینْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذلِک لَهُمْ خِزْی فِی الدُّنْیا وَ لَهُمْ فِی الْآخِرَهِ عَذابٌ عَظِیمٌ " (مائده-33) أَ لَا تَرَی أَنَّ الْمُخَیرَ الَّذِی خَیرَ اللَّهُ الْإِمَامَ عَلَی شَیءٍ وَاحِدٍ وَ هُوَ الْکفْرُ وَ لَیسَ هُوَ عَلَی أَشْیاءَ مُخْتَلِفَهٍ فَقُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "أَوْ ینْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ" (مائده-33) قَالَ ذَلِک الطَّلَبُ أَنْ تَطْلُبَهُ الْخَیلُ حَتَّی یهْرُبَ فَإِنْ أَخَذَتْهُ الْخَیلُ حُکمَ عَلَیهِ بِبَعْضِ الْأَحْکامِ الَّتِی وَصَفْتُ لَک

ب : وَ الْحُکمُ الْآخَرُ إِذَا وَضَعَتِ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا وَ أُثْخِنَ أَهْلُهَا فَکلُّ أَسِیرٍ أُخِذَ فِی تِلْک الْحَالِ فَکانَ فِی أَیدِیهِمْ فَالْإِمَامُ فِیهِ بِالْخِیارِ إِنْ شَاءَ مَنَّ

عَلَيهِمْ فَأَرْسَلَهُمْ وَ إِنْ شَاءَ فَادَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ وَ إِنْ شَاءَ اسْتَعْبَدَهُمْ فَصَارُوا عَبِيداً [کافی ، ج5 ، ص32] .

4. اسیر دشمن شدن.

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) لَمَّا بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ(ص) بِبَرَاءَهَ مَعَ عَلِی (ع) بَعَثَ مَعَهُ أُنَاساً وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنِ اسْتَأْسَرَ مِنْ غَيرِ جِرَاحَهٍ مُثْقِلَهٍ فَلَيسَ مِنَّا [کافی ، ج5 ، ص34] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) مَنِ اسْتَأْسَرَ مِنْ غَيرِ جِرَاحَهٍ مُثْقِلَهٍ فَلَا يفْدَی مِنْ بَيتِ الْمَالِ وَ لَكنْ يفْدَی مِنْ مَالِهِ إِنْ أَحَبَّ أَهْلُهُ [کافی ، ج5 ، ص34] .

5. پاسخ به شبهات

چرا اسلام بردگی را پذیرفته؟

1- بردگی ابداع اسلام نیست قبلا بوده تا حدود صد سال 1890 هم در دنیا بردگی بوده است.

2- امروز هم به نوعی بردگی هست ، مانند : بردگی جامعه ، فکر ، استثمار و...

3- اسلام برای آزادی برده ها برنامه ها داشته و دارد ، که تدریجا بردگی محو شد. از جمله

الف : بستن سرچشمه های بردگی

ب : یکی از مصارف هشتگانه زکوه قانون مکاتبه است که اسیر کار می کند و پول خودش را می دهد و خودش را آزاد می کند. کفاره بعضی گناهان و یکی از اعمال صالح و خیرات ، آزاد کردن بردگان است که حضرت امیرعلیه السلامهزار برده را از کار شخصی خودش آزاد فرمود.

ج : اگر صاحب برده کارهای سختی به برده تحمیل کند برده خود به خود آزاد می شود.

جملاتی از آیه ا... جوادی آملی در کنفرانس اندیشه اسلامی 65 پیرامون ویژگیهای برده داری در اسلام :

1-كتاب العتق نه رق.

2- اصل انسان لبّ (عقل) اوست : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) أصل الإنسان لبه [أمالى صدوق

، ص240] .

و در تکامل انسان هیچ فرقی میان برده و مؤمن نیست در کل فقه هیچ کجا شرط تکامل و قرب و رشد مولویت نیست.

3- اسلام بدنش را اسیر می گیرد تا جانش را آزاد کند.

4-وَ يطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلى حُبِّهِ مِسْكيناً وَ يتِيماً وَ أَسِيراً [دهر/8] .

اسیر که در مدینه مسلمان نبوده است.

5- کسانی که دم از آزاد کردن خلبان بمباران کننده ، میزنند گویا خودشان زیر بمباران نبوده اند.

6- برده کسی است که می خواسته مسلمانان را بکشد. محارب با خدا و خلیفه خدا ، باید اعدام شود. استرقاق تازه تخفیفی هم هست.

تا در جنگ است خشونت لازم است ، همین که اسیر شد با رحمت با او برخورد می شود ، زیرا اسیر امانت است. اسیر بر شما حق پیدا می کند : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) إِطْعَامُ الْأَسِيرِ وَ الْإِحْسَانُ إِلَيهِ حَقٌّ وَاجِبٌ وَ إِنْ قَتَلْتَهُ مِنَ الْغَدِ [قرب الإسناد ، ص42] .

قرآن از اطعام اسیر تجلیل می کند : وَ يطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلى حُبِّهِ مِسْكيناً وَ يتِيماً وَ أَسِيراً [دهر/8] .

قَالَ عَلِي بْنُ الْحُسَينِ (ع) إِذَا أَخَذْتَ أَسِيراً فَعَجَزَ عَنِ الْمَشْى وَ لَيسَ مَعَک مَحْمِلٌ فَأَرْسِلْهُ وَ لَا تَقْتُلْهُ [كافى ، ج5 ، ص35] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَا زَالَ يوصِينِى بِالْمَمْلُوک حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيضْرِبُ لَهُ أَجَلًا يعْتَقُ فِيهِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص52] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) مَنْ كانَ مُومِناً فَقَدْ عَتَقَ بَعْدَ سَبْعِ سِنِينَ أَعْتَقَهُ صَاحِبُهُ أَمْ لَمْ يعْتِقْهُ وَ لَا تَحِلُّ خِدْمَةُ مَنْ كانَ مُومِناً بَعْدَ سَبْعِ سِنِينَ [كافى ، ج6 ، ص196] .

2. انواع اسارتها

1- اسارت فکری ، اقتصادی

، نظامی ، سیاسی.

2- اسارت فردی ، اجتماعی.

3- اسارت بیرونی ، درونی.

4- اسارت موقت ، همیشگی.

اسارتهای معنوی

1- کفر و شرک بزرگترین اسارت است.

وَ یضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الأَْغْلالَ الَّتِی کانَتْ عَلَیهِمْ [اعراف/157] .

أُولئِک الَّذِینَ کفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَ أُولئِک الأَْغْلالُ فِی أَعْناقِهِمْ [رعد/5] .

3. عوامل وریشه های اسارت

1- از تفاوت هائی که بخاطر همکاری در زندگی انسان ها ضرورت دارد ، باعث می شود که اقویا ضعفا را به بردگی بکشند (سوء استفاده کنند) .

2- موجودات ضعیف به طور ناخودآگاه خود را پیرو موجودات قوی می دانند. بخاطر ترس و غیره این همچون غریزه ثانوی است. لذا طبقه ضعیف در اثر شدّت نیروی تبعیت کم کم برده اقویا می شدند (کم ظرفیتی ضعفاء و باج دادن بی جهت)

3- در جنگها از مغلوب ، اسیر می گرفتند تا از وجود آنان جبران تلفات خود را بکنند و اسرا را به جای مقتولین خود به کار بگمارند و در جنگ های بعدی درصف اول از آنان استفاده کنند.

4- گاهی مجازات سرقت ، بردگی سارق بود : قالُوا جَزاوهُ مَنْ وُجِدَ فِی رَحْلِهِ فَهُوَ جَزاوهُ کذلِک نَجْزِی الظّالِمِینَ [یوسف/75] .

5- طلبکار گاهی بدهکار را به بردگی می برد.

کسانی که برده می شدند اولادهای آنها نیز برده می شدند.

عقیده و عمل دیگران

1- عقیده فلاسفه یونان این بوده که انسان دو قسم است : آزاد و برده و برده برای خدمت آفریده شده است.

2- رمانیها برده را جزء انسان به حساب نمی آوردند و زنجیر به پا ، آنان را به کارهای طاقت فرسا وامی داشتند.

3- هندیان می گفتند خدا بردگان را از پای خود آفریده ، لذا پست تر و مستحق هر نوع شکنجه هستند ، و...

4-

ده هزار برده جلو امپراطور برای خنده به قصد قتل به جان هم می افتادند ، نظیر بازی بکس برای خنده تماشاچیان در امروز.

1. اصحاب امام حسین (ع) در کربلا

1. شهدای کربلا

1. هانی بن عروه

ابن زیاد هانی را به قصر دعوت کرد؛ هانی هم خودش را به مریضی زده بود. به هر حال چون فشار بود؛ هانی به همراه مأموران به کاخ آمد. ابن زیاد گفت : چرا مسلم را در خانه ات پنهان کرده ای؟ گفت : من پنهان نکرده ام؛ خودش به من پناه آورده ، در هر حال من فکر می کنم تو همراه خانواده ات به شام بروی و حکومت را بسپاری به مسلم که او ذی حق است. عبید اللّه سر به زیر انداخت و ناگهان عصایش را بلند کرد و زد به صورت هانی و گفت : تو می خواهی به من امان بدهی؟ !

بعد آنقدر به صورت هانی زد که دماغ و پیشانی او را شکست ، هانی دست به شمشیر یک سرباز که آنجا بود برد ، لکن موفّق نشد. ابن زیاد گفت : اَجَلت نزدیک است ، تو فتنه کرده ای ، خانه تو مرکز شورشیان ضد حکومت است. اسلحه و نیرو جمع کرده اید. هانی گفت : من نکرده ام. ابن زیاد جاسوس خود را صدا زد و به هانی گفت : او را می شناسی؟ هانی فهمید که همه اخبار توسط او لو می رفته.

هانی گفت : مسلم را تحویل نمی دهم؛ امّا می توانم به او بگویم از خانه من به جای دیگر برود. ابن زیاد قبول نکرد. هانی گفت : هرگز من مهمان خود را نمی آورم؟ و اللّه نمی آورم تا پیش پای او بمیرم. [مسلم ، ص586] .

هانی طرفداران زیادی داشت.

به ابن زیاد گفت :

برق شمشیر پیرامون خانه ات زیاد خواهد شد. ابن زیاد گفت : او را نزدیک بیاورید و آنقدر با تازیانه به صورتش نواخت که خون جاری شد. گوشتهای گونه و پیشانی او بر موی محاسنش پاشید و تازیانه شکست و گفت : او را به زندان بیاندازید.

مردم اجتماع کردند و حال هانی را پرسیدند. ابن زیاد از شریح قاضی استفاده کرد.

شریح ابتدا پیش هانی آمد. هانی به او گفت : کاری بکن که مردم بفهمند من در خطرم. امّا شریح نزد مردم آمد و گفت : ای مردم من به هانی سر زدم دیدم زنده است ، کشته نشده. مردم هم با شنیدن این خبر متفرق شدند و شریح این آخوند درباری قیام انقلاب را خواباند. روز نهم ذی الحجه پس از شهادت مسلم دستور دادند هانی را از زندان آوردند ، دست بسته و بی دفاع در بازار می گرداندند در حالی که داد می زد (قبیله هانی چهار هزار سواره و هشت هزار پیاده هواخواه داشته) او را بردند به بازار گوسفند فروش ها و گردن زدند. در آخرین لحظات می گفت : إلی الله المعاد اللهم إلی رحمتک و رضوانک. [إرشاد مفید ، ج2 ، ص64] .

پیرمرد 90 ساله کوفی ، محبوب مردم و میزبان حضرت مسلم بن عقیل ، گرفتار مزدوران بنی اُمیه و ابن زیاد شد. او را به قصر آوردند ، گفت : مسلم مهمان است ، او را تسلیم شما نمی کنم. 12 هزار یار مسلح داشت. همین که احضار شد خود را به مریضی زد ، فایده نکرد. به ابن زیاد گفت : تو به شام برگرد و منطقه کوفه را به مسلم که

لایق است بسپار. ابن زیاد عصبانی شد. با عصا چنان زد که دهن و دماغ هانی خونی شد. [إرشاد مفید ، ج2 ، ص48] .

2. مسلم بن عوسجه

صحابی ، عابد ، در فتوحات اسلام سهم مهمّی داشت. از دعوت کنندگان امام حسین (ع) بود. اهل تبلیغ و شور بود. بعد از شهادت حضرت مسلم با زن و فرزند از کوفه فرار کرد و به سوی امام (ع) آمد. پیام او این است : اگر اسلحه نداشتیم با سنگ از اسلام دفاع می کنیم.

در زیارت نامه او می خوانیم : سلام بر مسلم و بر سخنرانی او شب عاشورا : السَّلَامُ عَلَی مُسْلِمِ بْنِ عَوْسَجَةَ الْأَسَدِی الْقَائِلِ لِلْحُسَینِ وَ قَدْ أَذِنَ لَهُ فِی الِانْصِرَافِ أَ نَحْنُ نُخَلِّی عَنْک وَ بِمَ نَعْتَذِرُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ أَدَاءِ حَقِّک لَا وَ اللَّهِ حَتَّی أَکسِرَ فِی صُدُورِهِمْ رُمْحِی هَذَا وَ أَضْرِبَهُمْ بِسَیفِی مَا ثَبَتَ قَائِمُهُ فِی یدِی وَ لَا أُفَارِقُک وَ لَوْ لَمْ یکنْ مَعِی سِلَاحٌ أُقَاتِلُهُمْ بِهِ لَقَذَفْتُهُمْ بِالْحِجَارَهِ. [إقبال الأعمال ، ص575] .

هنگام شهادت ، امام حسین (ع) پیاده بالین او آمد و آیهفَمِنْهُمْ مَنْ قَضی نَحْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ ینْتَظِرُ [(احزاب/23)] را تلاوت فرمود و تلاوت این آیه دادن گواهی نامه صداقت و شهادت از امام حسین (ع) است.

لحظه آخر سفارش امام را به حبیب می کند (نظیر آخرین جمله بسیاری از شهداء خودمان که امام (ره) را تنها...) نیم نفس دارد ، آن هم برای امامت گذاشته ، لحظه آخر ، لحظه توبه و صداقت است و مسلم مسئله اصلی تر از کوفه و مهم تر از هر حرفی را رهبری معصوم دانست.

به حبیب می گوید : زنده بودن من با

مردن تو نزد امام است.

هنگام شهادت با دو دست به امام اشاره می کند و سفارش کرد تا جبران بیرون نیامدن صدای خود را با دست ها بکند.

شهید بعد از شهادت چنان دارای حیاتی است که به زائران خود نیز حیات و روح می دهد. کنیز مسلم در کربلا به خاطر شهادت مسلم شیون می زد و امام حسین (ع) نهی نمی فرمود ، یعنی باید حماسه ها را با فریاد و اشک زنان زنده نگه داشت.

مسلم حافظ قرآن بود ، قرائت قرآنش را به حضرت علی (ع) عرضه کرد ، در فتوحات اسلام در جنگ آذربایجان شرکت داشت. [بحارالأنوار ، ج98 ، ص272] .

3. قیس بن مسهّر صیداوی

جوان ، کوفی ، از چهره های شناخته شده. بارها میان امام حسین (ع) و مسلم نامه ردوبدل کرد. در آخرین دفعه که از طرف امام حسین (ع) نامه به کوفه می آورد گرفتار مزدوران ابن زیاد شد. نامه را تلف کرد (به گفته بعضی خورد) از اسرار نامه و اسامی افراد برای ابن زیاد حرفی نزد. ابن زیاد گفت : باید در برابر انبوه مردم بالای منبر به اهل بیت دشنام دهی. پذیرفت ، همه مردم در دعوت ابن زیاد شرکت کردند. قیس بالای منبر رفت و گفت : أیها الناس إن هذا الحسین بن علی خیر خلق الله ابن فاطمه بنت رسول الله و أنا رسوله إلیکم فأجیبوه ثم لعن عبید الله بن زیاد و أباه. [إرشاد مفید ، ج2 ، ص71] .

مزدوران ابن زیاد او را گرفته و شهیدش کردند. در زیارت ناحیه امام زمان (ع) می فرماید : السَّلَامُ عَلَی قَیسِ بْنِ مُسْهِرٍ الصَّیدَاوِی [إقبال الأعمال ، ص575] .

همین که خبر شهادتش

به امام حسین (ع) رسید چشمانش پر از اشک و این آیه را تلاوت کردند : فَمِنْهُمْ مَنْ قَضی نَحْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ یَنْتَظِرُ [(احزاب/23)] [معجم رجال خوئی ، قاموس الرجال تستری - انصار الحسین] .

4. نعمان وحلاس

اگر با دشمن فرسخ ها رفتید و فقط یک قدم مانده از همان یک قدم می توانید در ردیف اشخاص درجه اول قرار گیرید. این دو نفر اول علوی ، بعد یزیدی و بعد حسینی شدند. در جنگ صفین هر دو با امیرالمؤمنین بودند. حلاس رئیس شرطه حضرت علی (ع) در کوفه بود. با عمر سعد به کربلا آمد. شب هشتم به امام پیوستند و جزء اولین کسانی بودند که صبح عاشورا در رکاب امام شهید شدند. عمر سعد یک نوع مصالحه با شروطی را تنظیم کرد که جنگ فیصله یابد. ابن زیاد هم نوشت که من تو را برای صلح نفرستادم. 7 نفر از اهل کوفه بعد از تفکر در مطالب ردّوبدل شده خود را نجات دادند که دو نفر از آنان نعمان و حلّاس بودند. آری ، از یک قدمی سقوط ، چنان عروج که امام زمان (عج) در زیارت به آنان سلام می کند. [عنصر شجاعت ، 3] .

نکته :

30 نفر در کل افراد جزء ملحق شدگان به امام حسین (ع) هستند. اینها سه دسته هستند : 1- بعضی مستقیماً از کوفه به قصد یاری امام حرکت کردند مثل انس ، حبیب ، مسلم و حنظله و جبّله.

2- بعضی از سپاه عمر سعد قبل از جنگ به امام ملحق شدند که عددشان 13 نفرند.

3- بعضی از صبح تا عصر ملحق شدند که

دو نفرشان از خوارج و بعد از شنیدنهل من ناصرٍامام منقلب شده و به امام پیوستند.

پیام این دو بزرگوار آن است که زمینه های قبلی سرنوشت ساز است.

اگر فطرت دگرگون نشود راهنماست.

یزیدی شدن قابل تغییر است.

شاید برای بعضی از گروه ها هنوز دیر نشده باشد که به مردم و اسلام بپیوندند.

5. سواربن منعم

اول مجروح شد ، بعد اسیر شد و در خانه دشمن در اسارت از دنیا رفت.

6. مسعود حجاج وفرزندش

از معروفین کوفه بودند. در اوج خفقان در لباس دشمن با سپاه عمر سعد بیرون آمد و در کربلا به سپاه امام پیوست.

آری ، معروفیت ، مخمصه ، خفقان و تنهائی برای راه جو بهانه نیست. هیچ چیز انسان را از هدفش باز نمی دارد. زن فرعون مَثَل تمام مؤمنان شد و کاخ ، ترس ، محیط ، نظام اقتصادی و سیاسی ، زن بودن و شکنجه ، جلو رشد او را نگرفت.

7. زهیر بن قین

سردار قسمت راست لشگر امام حسین (ع) ، از اشراف قبیله خود ، جنگ آور با سابقه اسلام بود. در اوّل طرفدار خون عثمان بود ، ولی در

همان سال حرکت امام به کربلا او هم از مکه بر می گشت و در مسیر راه متوجه شد که امام نیز به سوی کوفه می رود. سعی می کرد برخورد نکند. بالاجبار در منزلی در مسیر راه قافله اش نزدیک قافله امام واقع شد. امام قاصدی نزد زهیر فرستادند که می خواهم تو را ببینم. زهیر در فکر افتاد ، همسرش او را تحریک کرد که چرا به امام لبیک نمی گوئی؟ زهیر نزد امام

(ع) رفت ، متحول شد و برگشت و گفت : خیمه را از جا کنده و بروید در کنار خیمه های امام حسین (ع) برپا کنید ، من حسینی شدم.

زهیر چند سخنرانی کوبنده و کوتاه کرد ، یکی در هنگام برخورد با حُر بعد از نماز جماعت.

سخنان زهیر هم دل امام را شاد و هم به اصحاب روحیه می داد. یک سخنرانی عصر تاسوعا ، یکی صبح عاشورا به عنوان دفاع از امام برای دشمنان داشت. یک سخنرانی برای امام ، شب عاشورا و یکی هنگام برخورد با حُر داشت.

امام به او احسنت گفت. [سخنرانیهای او در عنصر شجاعت ، ج1 ، ص198 به بعد] .

عصر تاسوعا هنگام حمله که امام حسین (ع) ابوالفضل را برای تأخیر جنگ تا فردا فرستاد زهیر و حبیب از مهلت استفاده و برای دشمن سخنرانی ها کردند.

شب عاشورا که امام اجازه رفتن داد (با اینکه هیچ فرمانده لشگر شب حمله مرخصی نمی دهد) و فرمود : همه فردا شهید می شوید. (با اینکه هیچ فرماندهی خبر مرگ را به ارتش خود نمی دهد که مبادا روحیه شان تضعیف شود) .

زهیر گفت : حاضرم هزار بار کشته شوم تا تو سالم بمانی.

نکات :

1- بسیاری از نیروها که اول کار به سراغ ما نمی آیند اگر ما به سراغ آنان برویم جذب شده و خالصانه کار می کنند.

2- امام شخصاً قاصد می فرستد (آن هم قاصدی باشخصیت) و اطلاع می دهد که خودم بنادارم به خیمه شما آیم. تواضع و جاذبه امام را مشاهده کنید.

3- همسر زهیر در لبیک گفتن او به امام مهم است ، زیرا همسر گفت : چرا پاسخ امام را مثبت نمی دهی؟ !

4- سخنرانی زهیر بسیار رسا و کوتاه و تکان دهنده و نیروبخش بود که باید شعراء و نویسندگان و گویندگان نقش خود را بدانند.

5- زهیر و عبید هر دو دعوت شدند. زهیر با این که سابقه با امام نداشت دعوت را پذیرفت و عبید با آن که سابقه دوستی با امام حسین (ع) داشت دعوت امام را نپذیرفت. هر دو دلیر ، هر دو سردار.

6- امام حسین (ع) حج را ناقص و به کربلا رفت و زهیر حج را تمام ، چگونه در راه به هم رسیدند؟ میرزا خلیل کمره ای

احتمال می دهد که زهیر سریع بعد از حج دو منزل یکی کرده تا مسئله امام حسین (ع) را تعقیب کند.

8. حبیب بن مظاهر

1- ما نزد رسول اللّه (ص) عذری نداریم که حسین او شهید و مژگان ما به هم خورد تا در دور او کشته شویم.

لَا عُذْرَ لَنَا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ إِنْ قُتِلَ الْحُسَینُ وَ مِنَّا عَینٌ تَطْرِفُ حَتَّی قُتِلُوا حَوْلَه [رجال الکشی ، ص78] .

صحابی در اکثر جنگ ها یار علی (ع) و از حاملین علوم بود ، محبوب مردم کوفه بود. روزی حبیب بن مظاهر با میثم تمّار به یکدیگر رسیدند. حبیب گفت : من می بینم که تو را به دار زده و شکمت را پاره می کنند و در راه اهل بیت شهید می شوی. میثم هم گفت : من هم می بینم که تو را در راه یاری فرزند پیامبر شهید و سر تو را بریده در کوفه خواهند گردانید. بعد از این گفتگو از هم جدا شدند و مردم که این صحنه را دیدند با لبخند می گفتند : دروغ گوتر از اینها کیست؟! رشید هجری می رسد و او هم پیش گوئی دیگری می کند که قاتل میثم صد درهم جایزه بیشتر از قرار خواهد گرفت. تعجب مردم بیشتر شد ، ولی هر سه این پیش گوئی ها عملی شد. [رجال کشی به نقل از عنصر شجاعت ، ج2 ، ص26] .

آری مردان خدا که در راه ریاضت های الهی خودسازی کنند درهائی از معارف و علوم به روی آنان باز می شود. حبیب در یاری مسلم بن عقیل در کوفه سخنرانی مهمّی دارند به خاطر شخصیت مهمی که در کوفه داشت مخفیانه فرار و نزدیک عاشورا خود

را به کربلا می رساند از کربلا با اذن امام حسین (ع) به سراغ قبیله اش (بنی اسد) می رود و مردم را به سوی امام دعوت و آنان می پذیرند. جاسوس ابن زیاد مطلع شده و با 500 نیرو مانع می شود و جنگی درمی گیرد و بالاخره بعضی خود را به کربلا می رسانند و بعضی ممنوع ، ولی برای دفن اهل بیت بعد از عاشورا خود را به کربلا می رسانند و این حرکات به خاطر یک سخنرانی حبیب در طائفه خود است ، ولی فوری برگشت و خود را به امام در کربلا رساند.

روز عاشورا سخنرانی مهمی کرد. در آن روز خندان بود. فرمانده طرف راست لشگر بود. او و مسلم بن عوسجه از اول با هم رفیق بودند. با هم از کوفه فرار کردند. هر دو پایدار بودند. شهادت حبیب امام را سخت تکان داد. دشمنان برای سر او و گرفتن جایزه دعوا داشتند. سر او را بریده و گیسوان سر را به اسب بسته و دور شهر گرداندند.

فرزند حبیب که در کوفه سر پدر را دید ، نابالغ بود ، عقب اسب می رفت و خیره نگاه می کرد. صاحب اسب گفت : پسر کجا می آیی؟ گفت : کار نداشته باش. عاقبت گفت : این سر بریده پدرم است ، سر را به من بده تا دفن کنم. گفت : می خواهم جایزه بگیرم و سر را نداد. پسر ، او را نشان کرد ، بعد از بلوغ و رشد همین نوجوان که نامش قاسم بود صاحب اسب را به قصاص پدر کشت.

حافظ کل قرآن بود. [روضه الشهداء]

در جنگ های جمل و نهروان و صفین بود. [اعیان

الشیعه]

از پیشتازان بیعت با امام حسن بود. [اعیان الشیعه]

9. عبد الله بن عمید

قهرمانی از اشراف ، اهل کوفه ، همین که به همسرش پیشنهاد رفتن به کربلا کرد او استقبال کرد و گفت : مرا هم ببر شبانه با هم از کوفه خارج شده و به لشگر امام (ع) پیوستند.

زن روز عاشورا عمود خیمه را برداشت و به شوهرش گفت : پدر و مادرم فدایت ، جنگ کن. پیش روی ذریه محمد (ص) من هم با تو هستم تا شهید شوم.

مرد به میدان رفت و دستش قطع شد. امام ، زن را برگرداند ، اطاعت کرد. عبد اللّه پس از مدّتی به زمین افتاد و شهید شد.

زن به بالین او حاضر شد ، غبار صورتش را پاک کرد و گفت : بهشت بر تو گوارا باد و از خدا می خواهم : اسئل الله الذی رزقک الجنّه ان یصحبنی معکغلام شمر عمودی بر سر این زن زد و بر بالین سر شوهر شهید شد.

سر عبد اللّه را جدا کردند و نزد امام پرتاب کردند ، بدن او قطعه قطعه شد ، مادر عبد اللّه نیز همچون همسر در کربلا بود.

10. هفاف

از یاران حضرت علی (ع) بود. در سه جنگ جمل و صفین و نهروان یار امام بود. در صفین فرمانده بود ، همین که خبر رفتن امام را به کربلا شنید :

1- از بصره (فاصله حدود صد فرسخ) برای یاری امام حرکت کرد.

2- تنهائی حرکت کرد.

3- وقتی کربلا رسید کار از کار گذشته و خیمه ها سوخته و غارت شد. پرسید : مَا الخبر؟ گفتند : تو کیستی؟ گفت : هفافم و برای یاری امام حسین (ع) آمده ام ، شمشیر کشید جمعی را کشت و عاقبت او هم

شهید شد. با این که می توانست بگوید اکنون که امام نیست وظیفه ای ندارم ، ولی عمل او تفسیر آیهأَ فَإِنْ ماتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُم [(آل عمران/144)] است.

11. حرّ

- ریاحی ، تمیمی ، یربوعی هم می گویند.

2- هم در جاهلیت و هم در اسلام ، اجداد حُر همه از بزرگان بوده اند.

3- حُر در کوفه رئیس بود.

4- حُر با هزار نفر راه را بر امام (ع) بست ، در برابر امام بود ، امّا ادب و تواضعی داشت که با امام نماز خواند. این مردانگی و توفیق و جرأت بر پا گذاشتن روی خیالات و اقتدا در نماز در عاشورا به نحو بهتری بروز کرد و اقتدا در شهادت کرد.

5- همین که حُر مانع حرکت امام شد ، فرمود (ع) : مادرت به عزایت بنشیند. حُر گفت : حیف که مادرت زهرا (س) است و گرنه جواب می دادم. ادب کرد.

6- ولی روز عاشورا گفت : خودم را میان بهشت و دوزخ می بینم. همه ما همیشه در سختی ها چنین هستیم : قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُم0000وَفِّقْنِی إِذَا اشْتَکلَتْ عَلَی الْأُمُورُ لِأَهْدَاهَا ، وَ إِذَا تَشَابَهَتِ الْأَعْمَالُ لِأَزْکاهَا ، وَ إِذَا تَنَاقَضَتِ الْمِلَلُ لِأَرْضَاهَا [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

تصمیم خود را گرفت. کم کم فاصله را کم کرد ، خدمت امام (ع) رسید و توبه کرد و امام او را پذیرفت. فوری به میدان رفت و سخنرانی کرد و اتمام حجت نمود و شهید شد.

7- اصحاب امام جنازه او را به نزد امام (ع) آوردند ، امام به رخسار حُر دست می کشید ، غبار از چهره اش می زدود و فرمود : " تو

را باید آزاد مرد نامید ، همان گونه که مادرت نامیده. آزادی در دنیا و نیکبختی در آخرت"

8- حُر به ما می گوید : فرمانده مشهور برای نجات ، خود را کنار و به انزوای نظامی کشید.

حر به ما می گوید : اکثریت مهم نیست ، به تنهائی تصمیم بجا گرفتن بهتر از اکثریت منحرفند.

حر به ما می گوید : فرمانده نباید تسلیم بی چون و چراباشد.

حر به ما می گوید : مرد آن است که پای حق بایستد نه پای حرف.

حر به ما می گوید : سردوشی و افسری مهم نیست ، شرف حق مهم است.

حر به ما می گوید : طرفداری از حق اصل است ، نه اینکه پیوستن یک نفر چه نقشی در پیروزی دارد.

حر به ما می گوید : یک افسر می تواند به جای افسر نظامی هزار نفر ، افسر فکری میلیون ها نفر باشد.

حُر قبلاً فرد بود ، بعد خط شد.

حُر به ما می گوید : توبه یک مقام ، سبب تکان خوردن افکار زیردستان او می شود.

12. سوید بن عمرو

با اینکه یاران امام چند دسته هستند :

1- از مدینه همراه امام.

2- از مکه همراه امام.

3- میان راه مکه و کربلا مثل زهیر.

4- از کوفه مثل حبیب و مسلم بن عوسجه و...

5- از سپاه عمر سعد قبل از جنگ.

6- از سپاه عمر سعد حین جنگ.

7- از سپاه عمر سعد در پایان جنگ مثل هفهاف.

8- اصلاً معلوم نیست از کجا ملحق شده اند مثل همین سُوید.

به هرحال سُوید شیخ ، عابد ، شجاع و جنگ آزموده از صبح عاشورا تا تنهائی امام جنگید تا به زمین افتاد و در میان کشته ها بیهوش افتاد ، بعد

که به هوش آمد فریاد خوشحالی دشمن را شنید ، شمشیر نزدیکش نبود ، خنجری که از قبل در چکمه هایش پنهان کرده بود بیرون آورد و جنگید تا شهید شد و کارنامه یاران امام حسین (ع) با شهادت این پیر عابد پایان پذیرفت.

13. ابورافع

- هم بازی امام حسین (ع) :

- نیاز به بازی : أَرْسِلْهُ مَعَنا غَداً یرْتَعْ وَ یلْعَبْ [یوسف/12] .

- افراد کامل خود را کنار کودک ، کودک پندارند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من کان له صبی فلیتصاب له [عوالی اللئالی ، ج3 ، ص311] .

- ابورافع که مرد کاملی بود و از اصحاب باوفای رسول اکرم (ص) بود با امام حسین (ع) که کودک بود بازی می کرد.

2- ابورافع و همسرh آبَرده بودند. همین که بشارت اسلام آوردن عباس را به رسول اللّه داد ، حضرت او را آزاد کرد.

3- همسر او قابله ابراهیم فرزند رسول اللّه (ص) و نیز قابله فاطمه زهرا (س) بود.

4- ابورافع دو فرزند به نام عبید اللّه و علی داشت که منشی حضرت امیر (ع) بودند و عهدنامه ها به امضای این دو نفر بود.

6- ابورافع از زبان رسول اللّه مظلومیت امیرالمؤمنین و حقانیت او را شنید ولذا بعد از پیامبر (ص) در رکاب حضرت بود و در جنگ ها شرکت نمود.

7- ابورافع 3 هجرت کرد : با جعفر به حبشه ، با رسول اللّه (ص) به مدینه ، با امیرالمؤمنین (ع) به کوفه.

8- ابورافع در عشق به حضرت علی (ع) تمام مال و خانه را فروخت و بعد از شهادت حضرت بی خانه و مال شد ، ولی امام حسن (ع) 21 خانه پدرش

را به نام فرزند او کرد و بدین وسیله ابورافع را جزء وارثان علی (ع) قرار داد. ابورافع در 85 سالگی در جبهه ها طرفداری امیرالمؤمنین (ع) می کرد و در فتح مصر شرکت داشت.

9- ابورافع کسی بود که رسول اللّه (ص) فرمود : هرکه می خواهد امین مرا مشاهده کند ابورافع را مشاهده کند.

10- همسر ابورافع امین و مونس حضرت زهرا (س) و نام مبارکش سَلْمی بود.

11- ابورافع به قدری امین بود که حضرت امیر خزینه دار بیت المالش قرارش داد و ماجرای عاریه مضمونه دختر علی (ع) در زمان او بود. [تا اینجای مطالب از اعیان الشیعه ، بود] .

12- در مکتب ازالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ [واقعه/10] .

در هجرت سه مرتبه ، در ایثار تمام اموال حتی خانه ، در تربیت فرزند ، در امانت خزانه دار ، در شجاعت 85 سالگی به جبهه می رود و در مقام به جائی می رسد که رسول خدا (ص) فرمود : "صدقه گرفتن برای سلمان و ابورافع حرام است".

عَنِ ابْنِ أَبِی رَافِعٍ : أَنَّ النَّبِی (ص) بَعَثَ رَجُلًا مِنْ بَنِی مَخْزُومٍ عَلَی الصَّدَقَهِ فَقَالَ : لِأَبِی رَافِعٍ اصْحَبْنِی کیمَا تُصِیبَ مِنْهَا فَقَالَ : حَتَّی آتِی النَّبِی (ص) فَأَسْأَلَهُ : فَأَتَی النَّبِی (ص) فَسَأَلَه : فَقَالَ : مَوْلَی الْقَوْمِ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَ إِنَّا لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَهُ [أمالی طوسی ، ص402] .

13- پسر ابورافع می گوید : ابن عباس با نویسندگانی به منزل ما آمده و زندگی رسول اللّه (ص) را از پدرم می شنیدند و موبه مو می نوشتند.

14- یکی از فرزندان ابورافع کتابی در زندگی بیست هزار شهید صفین نوشت و فرزند دیگرش کتابی در فقه مبوّب نوشته است.

15- یکی از مشکلات

حضرت علی (ع) اداره خانواده های بیست هزار شهید صفین بوده است.

16- ابورافع به امام حسن (ع) گفت : خاطره ای از جدّت برای من بگو. امام حسن (ع) فرمود : "کودکی بودم در خانه ، خرماهای بیت المال را نزد جدّم آوردند ، میل داشتم که یک عدد در دهانم گذاشتم که رسول خدا (ص) آنرا با انگشت بیرون آورد".

چند درس :

الف : در زمان حیف و میل بیت المال در زمان معاویه امام حسن (ع) این دقّت در بیت المال را بیان می کند. (اقتصادی)

ب : رسول خدا (ص) پول خرما را نپرداخت ، خرمائی مشابه جایگزین نکرد همان را از دهان بیرون آورد تا اثر وضعی تغذیه (بهداشتی) ...

ج : رسول خدا (ص) برای جبران روحیه کودک خود را در کنار کودک و فرمود : انّا ال محمّد لایحل لنا الصدقه (تربیتی)

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِیدِی فَمَشَیتُ مَعَهُ فَمَرَرْنَا بِتَمْرٍ مَصْبُوبٍ وَ أَنَا یوْمَئِذٍ غُلَامٌ صَغِیرٌ فَجَمَزْتُ فَتَنَاوَلْتُ تَمْرَةً فَجَعَلْتُهَا فِی فِی فَأَخْرَجَ التَّمْرَةَ بِلُعَابِهَا وَ رَمَی بِهَا فِی التَّمْرِ وَ کانَ مِنْ تَمْرِ الصَّدَقَهِ وَ قَالَ إِنَّا أَهْلَ الْبَیتِ لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَه [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص258] .

د : خاطرات تلخ بیشتر در ذهن ها می ماند. (روانی)

17- ابورافع مرد کاملی بود ، ولی مربّی خوبی بود. خود را در سطح کودکی قرار داد و با امام حسین (ع) بازی می کرد ، هم بازی امام حسین (ع) بود. بنا گذاشته بودند هرکه باخت کولی بدهد ، امام حسین (ع) کولی نمی داد و می فرمود : آیا می خواهی سوار کسی شوی که رسول اللّه (ص)

او را حمل کرده ، ولی از ابورافع کولی می گرفت و می فرمود : آیا نمی خواهی کسی را سوار کنی که رسول اللّه (ص) او را سوار کرده. [تا اینجا از عنصر شجاعت ، ج5] .

14. موقع بن ثمامه

این نام به معنای دردمند است. گویا این اسم به پدرش هنگام تولد الهام شده نظیر اسم حُرّ. از بنی اسد بود و در کوفه زندگی راحت داشت. همه را رها و با پای خود به کربلا و قتلگاه آمد. در عاشورا یاری امام نمود و در اثر شمشیرها بی هوش به زمین افتاد. بستگانش که در لشکر یزید بودند جلو بریدن سر او را گرفته و به پشت جبهه و کوفه بردند و مخفیانه مداوا می کردند. ابن زیاد فهمید ، فرمان قتل داد وساطت ها کردند تا دستور غل و زنجیر و تبعید داد. یک سال با بدن زخمی در غل و زنجیر و تبعیدگاه بود و بعد به شهادت رسید و دفن شد.

اصحاب امام حسین (ع) در کربلا ، صفحه 8

گر چه در کربلا دفن نشد ، اما به حق کربلائی بود. پیوند مکتبی و فکری و همگام با حسین (ع) در شدائد اصل است ، نه شعار زبانی و پیوند اسمی و همجوار بودن تن ها

عبدالله فقیه

عبداللّه فقیه ، صحابی ، نامه مسلم را از کوفه برای امام حسین (ع) می برد که دستگیر شد. او را نزد ابن زیاد بردند اقرار نکرد و گفت : از مرگ نمی ترسم. این صحابی را بالای قصر دارالاماره بردند و پرتابش کردند ، استخوانهایش شکست ، نیمه جانی داشت که فقیه درباری و قاضی کوفه عبدالملک بن عمیر بالای سرش آمد و سرش را

از تن جدا کرد.

عبد الله بن یقطر : یقال : بالیاء المثناه تحت ، و یقال بالباء المضمومه المفرده تحت و القاف و الطاء المهمله المضمومه سین [جخ] رضیعه علیه السلام ، أرسله إلی الکوفه فرمی به من أعلی القصر [فتکسر] فقام إلیه عمرو الأزدی فذبحه ، و یقال إنما فعل ذلک عبد الملک بن عمیر اللخمی. [رجال ابن داود ، ص217] .

15. کودکان شهید

- عبداللّه بن حسن (ع) :

در شکم مادر بود که پدرش شهید شد. سرپرست او امام حسین (ع) بود. در دامان عمو پرورش یافت. 10 ساله بود که در آغوش عمویش به شهادت رسید.

روز عاشورا از صبح چند ساعتی بود عمویش را ندیده بود ، نتوانست صبر کند ، به سوی میدان دوید ، دید که عمویش با بدن پاره پاره بر روی زمین افتاده و قدرت حرکت ندارد. وقتی امام (ع) عبداللّه را دید صدا زد : خواهرم ، زینب! عبداللّه را بگیر. زینب آمد و او را گرفت؛ امّا عبداللّه مقاومت کرد و گفت : به خدا سوگند از عمویم جدا نمی شوم و خود را به عمو رساند. ناگهان دید ظالمی با عمود آهنین به طرف حسین (ع) می آید. عبداللّه گفت : می خواهی عمویم را بکشی و دست کوچکش را سپر کرد ، دشمن دستش را قطع کرد او فریاد زد و مادرش را صدا زد. امام (ع) او را در آغوش گرفت و با خدا سخن گفت ، بالاخره دشمن جلو آمد و سر این کودک را جدا کرد.

2- کودکان حضرت ابوالفضل (ع) 2 نفر.

3- کودکان حضرت زینب (س) 2 نفر.

4- کودکان حضرت مسلم

(ع) 1 نفر.

5- کودکان امام حسن مجتبی (ع) 2 نفر.

6- علی اصغر.

7- محمد نواده عقیل : 7 سال داشت. شهادت عبداللّه بن حسن را دید. وقتی یزیدیان حمله کردند به خیمه ها و آتش زدند محمد پیراهنی بر تن داشت و گوشواره هائی بر گوش ، از خیمه بیرون آمد و این طرف و آن طرف می رفت ، چوبی از خیمه ها برداشت ، ده سوار به او نزدیک شدند؛ یکی از آنها شمشیری کشید و کودک را 2 نیم کرد

8- قاسم بن الحسن.

پس از کشتن امام حسین (ع) سپاه ابن زیاد 2 نوجوان مسلم بن عقیل را اسیر کرده و به زندان انداختند. ابن زیاد دستور داد غذا و آب مناسب به اینها ندهید و در جای تنگ در زندان آنها را تحت فشار قرار دهید ، بچه ها روزها روزه می گرفتند و شبها با 2 قرص نان و یک کوزه آب افطار می کردند.

پس از گذشت یک سال به زندانبان پیر گفتند تو محمّد (ص) را می شناسی؟ جعفر طیار را می شناسی؟ علی (ع) را می شناسی؟ ما از این خانواده هستیم. زندان بان هم خطر را به جان خرید و خود را روی پای بچّه ها انداخت و عذرخواهی کرد و غذایی تهیه و راه را به آنان نشان داد و سفارش کرد شبها راه بروند و روزها بخوابند که شناخته نشوند.

پس از مدتی راهپیمایی به در خانه ای رسیدند که خانمی ایستاده بود ، گفتند : آیا تو محمّد (ص) و علی (ع) را می شناسی؟ گفت : اینها رهبران منند. گفتند : ما بچه های آنان هستیم ، از زندان فرار کردیم. پیرزن گفت : من شوهری دارم فاسق ، می ترسم

به شما آسیبی برساند. گفتند : اجازه بده یک امشب را مهمان تو باشیم. پیرزن غذایی برایشان تهیه کرد ، غذا خوردند و خواستند بخوابند که برادر کوچکتر به بزرگتر گفت : شاید امشب حادثه ای پیش آید ، بیا همدیگر را در آغوش بکشیم و معانقه کنیم. شوهر زن نیمه شب خسته وارد خانه شد و گفت : 2 تن از زندانیان عبیداللّه فرار کرده اند و او برای هر کدام هزار درهم جایزه تعیین کرده ، هرچه تلاش کردم نتوانستم آنها را پیدا کنم. پس از ساعتی صدایی به گوشش خورد ، حسّاس شد و بچه ها را پیدا کرد. پرسید شما کیستید؟ گفتند : در امان خدا و رسول هستیم. گفت : آری. گفتند : ما بچه های مسلم بن عقیل هستیم. دست و پاهای آنان را با طناب بَست تا صبح. فردا صبح بچه ها را داد به دست غلامش که برود و گردن بزند. در راه بچه ها به غلام گفتند : یا أَسْوَدُ مَا أَشْبَهَ سَوَادَک بِسَوَادٍ بِلَالٍ مُوذِّنِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) . آخر ما از عترت پیامبریم ، مهمانیم. غلام شمشیر را پرتاب کرده و فرار کرد و گفت : وَ اللَّهِ لَا یکونُ مُحَمَّدٌ خَصْمِی فِی الْقِیامَهِ یا مَوْلَای إِنَّمَا أُطِعْتُک مَا دُمْتَ لَا تَعْصِی اللَّهَ فَإِذَا عَصَیتَ اللَّهَ فَأَنَا مِنْک بَرِیءٌ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ. سپس مأموریت را به فرزندش واگذار کرد. بچه ها در بین راه به او گفتند : ای جوان ! آیا از آتش جهنم نمی ترسی؟ ما از عترت پیامبریم. او هم متأثّر شده ، شمشیر را دور انداخت و نافرمانی پدر کرد. بالاخره خود مرد بچه ها را آورد لب آب

، هرچه التماس کردند نپذیرفت. گفتند : برو بازار ما را بفروش ، ما را زنده به نزد عبیداللّه ببر ، به قرابت ما با رسول اللّه (ص) رحم کن. به صغر سن ما رحم کن ، قبول نکرد. در پایان گفتند : اجازه بده چند رکعت نماز بخوانیم و این 2 یتیم مسلم قبل از شهادت 4 رکعت نماز خواندند و خط فکری خود را در تاریخ به جا گذاشتند. وقتی سرهای آنان را به نزد ابن زیاد آورد ، منقلب شد و گفت : دقیقاً داستان را تعریف کن ، کجا بودند؟ گفت : در خانه ام مهمان بودند و چقدر التماس کردند ، امّا من توجهی نکردم. ابن زیاد دستور داد به خاطر قساوت قلبش در همان نقطه سرش را از تنش جدا کنند و سرش را نزد ابن زیاد آوردند و او سر را آویزان کرد و بچه ها به او سنگ پرتاب می کردند و می گفتند : او قاتل ذریه رسول اللّه است. [أمالی صدوق ، ص85] .

کینه 1- چون ابن زیاد به جای مسلم آمد در کوفه کینه او بر مسلم زیاد بود.

انصاف در جنگ داشتن 2- در جنگها حساب اطفال جداست ، لکن آنان...

بهره گیری از شدائد 3- طفلان آن گونه تربیت شده بودند که از سختی ها بهره معنوی می بردند و روزه گرفتند.

کتمان : 4- یک سال ماندند و خود را معرفی نکردند.

شیوه نجات و تحریک احساسات 5- بعد از یک سال از طریق سئوال از پیرمرد زندان بان پرسید

آیا محمّد را می شناسی؟ بله او پیامبر من است.

آیا جعفر را می شناسی؟ بله دو بال در بهشت دارد.

آیا علی را می شناسی؟

بله پسر عم عباس است.

کاربرد محبّت در افراد و حکومت بر دل ها گفتند : ما فرزندان مسلم بن عقیل هستیم ، علی بن ابیطالب و جعفر طیار عموی ماست. ولایت و محبّت اهل بیت سبب شد که زندان بان روی پای طفلان افتاد و عذرخواهی کرد و راه را به آنان نشان و آنان را فراری داد.

خفقان : آنان در شب راه و در روز پنهان می شدند.

نقش زن : شب شد به پیرزنی رسیدند ، در خانه ایستاده و خود را معرفی کردند که ما چه کسانی هستیم و از زندان ابن زیاد فرار کرده ایم ، او غذائی تهیه و آنان را مهمان کرد.

16. سعد وابوالحتوف

هر دو از خوارج بودند ، بعد با معاویه ، بعد با یزید و همراه عمرسعد به کربلا آمدند و تا عصر عاشورا هوادار یزید بودند. بعد از شنیدنهل من ناصرامام در بعدازظهر به طرف امام آمدند؛ جمعی را کشتند و هر دو با هم در یک جا شهید شدند.

پیام : 1- هیچ گاه برای خوب شدن دیر نیست.

2- مبلغ از تأثیر کلام دل سرد نشود ، ممکن است یک جمله در آخرین وقت یک نفر را نجات دهد.

17. مسلم ازدی

1- مسلم ازدی شهید یک پا : یک پا را در جنگی داده و با یک پا وارد کربلا شد و شهید شد.

در قانون جهانی معلولین جنگ نبایستی در جنگ شرکت کنند؛ امّا مسلم ازدی به قانون عشق پای بند بود. او یک پا داشت ، امّا به سوی کوی شهادت می دوید ، در شرائط بحرانی کوفه را ترک کرد و به سپاه امام (ع) پیوست. با یک پا می جنگید تا به شهادت رسید.

18. انس

... آری ، گاهی همین ابروی تمیز سفید نزدیک زیبا می تواند جلو دید را بگیرد و لذا انس ابروها را با دستمال به پیشانی بست.

انس شبانه آمد ، اول محرّم آمد ، صحابی بود و از نزد پیامبر (ص) آمد تا بگوید اگر پیرمرد هستید ، بیائید؛ اگر شب هست ، بیائید؛ اول وقت بیائید؛ به القاب صحابی بودن و هم جوار رسول اللّه (ص) بودن دل خوش نکنید؛ از جوانان عقب نیفتید؛ از تبصره های جنگلَیسَ عَلَی الْأَعْمی حَرَجٌ وَ لا عَلَی الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَ لا عَلَی الْمَریضِ حَرَج [(فتح/17)] پیرمرد و...استفاده نکنید.

19. حنظله

...آیات قوم نوح ، فرعون ، عاد و ثمود را تلاوت می کرد که اگر ولیّ خدا را بکشید عذاب نازل می شود. به قدری امام او را دوست داشت و مقام داشت که امام حسین (ع) به او فرمود : اگر مردم دعوت تو را نپذیرند عذاب نازل می شود.

در لحظه آخر که شمشیرها بر بدن او فرود می آمد می گفت : حسین را نکشید. (ارشاد)

هر زخمی که به بدن امام حسین (ع) وارد می شد گویا بر بدن حنظله وارد می شد و بالعکس؛ یعنی امام حسین (ع) به تعداد شهادت هر یک از اصحابش شهید شد.

20. بردگان شهید (نام بردن هفت نفر از برده ها)

- در کربلا هشت برده جزء 72 نفر هستند :

2 نفر از غلام های امیرالمؤمنین (ع) به نام های نصر و سعد.

1 نفر از غلام های امام مجتبی (ع) بنام منجح.

3 نفر از غلام های امام حسین (ع) به نام قارب ، اسلم ، سلیمان.

1 نفر از غلام های حمزه سیدالشهداء به نام حرث (پدرش غلام حمزه بود و حرث هم در خانه حمزه متولد شد ، بعد خدمت علی (ع) و امام حسن و امام حسین و در کربلا شهید شد) .

2- همه 8 نفر از مدینه با امام (ع) بودند و سخنان امام را در حتمی بودن شهادت می شنوند.

3- در مقابل تحقیر برده ، اسلام آنان را تا کجا آورد.

4- تمام تشریفات و بدرقه و دعا و سربالین آمدن هائی که امام حسین (ع) در عاشورا برای دیگران داشته برای این برده ها هم داشته است.

5- امّا بیوگرافی این برده ها :

الف : نصر و پدرش از تربیت شدگان حضرت امیر (ع) و پدر نصر سرپرست دو مزرعه که راوی

ماجرای وقف چشمه آبی است که حضرت امیر (ع) با دست مبارکش حفر و پس از فوران ، کاغذ و قلم آورده و آن را وقف مسلمین و پاداش آنرا ذخیره قیامت قرار داد.

ب : سعد برده ای بود که رسول اللّه (ص) را درک کرد و حضرت امیر (ع) اورا فرمانده شرطه در کوفه کرد ، بعد والی آذربایجان و در ماجرای غارت شهر انبار که امام علی (ع) مریض شدند با وجود امام حسن و امام حسین (ع) فرمود : این پیام را سعد بخواند و پیام خطبه این بود :

إِنَّ الْجِهَادَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّهِ فَتَحَهُ اللَّهُ لِخَاصَّهِ أَوْلِيائِهِ وَ هُوَ لِبَاسُ التَّقْوَى وَ دِرْعُ اللَّهِ الْحَصِينَهُ وَ جُنَّتُهُ الْوَثِيقَهُ فَمَنْ تَرَكهُ رَغْبَهً عَنْهُ أَلْبَسَهُ اللَّهُ ثَوْبَ الذُّلِّ وَ شَمِلَهُ الْبَلَاءُ وَ دُيِثَ بِالصَّغَارِ وَ الْقَمَاءَهِ وَ ضُرِبَ عَلَى قَلْبِهِ بِالْإِسْهَابِ وَ أُدِيلَ الْحَقُّ مِنْهُ بِتَضْيِيعِ الْجِهَادِ وَ سِيمَ الْخَسْفَ وَ مُنِعَ النَّصَفَ [نهج البلاغه ، خطبه 27] .

بعد از امیرالمؤمنین (ع) سعد با امام حسن (ع) و بعد با امام حسین (ع) بود تا در کربلا شهید شد.

ج : امّا منجح : غلام امام مجتبی (ع) و امام حسین (ع) بود و در کربلا شهید شد و مادرش در منزل امام سجّاد (ع) خدمت می کرد.

د : امّا اسلم : قاری قرآن ، نویسنده امام (ع) ، تُرک زبان ، مسئول حفظ نوشته جات (بایگانی) .

رجز او این بود :

أميری حسين و نعم الأمير سرور فؤادالبشيرالنذير [المناقب ، ج4 ، ص 104] .

توجه : در المناقب ذکر نشده که سراینده این شعر اسلم بوده است بلکه آمده است که

جوانی این شعر را خواند!!!! هنگام شهادتش امام حاضر و دست بر گردنش انداخت و امام (ع) اشک ریخت و صورت بر صورتش گذاشت. اسلم چشم باز کرد ، لبخندی زد و گفت : کیست مانند من که پسر پیامبر هنگام شهادت صورت بر صورتش گذارد در حالیکه (اشراف مکه بدبخت و این برده اینقدر خوشبخت !)

ه : امّا قارب : پدرش راهنمای رسول اللّه (ص) بوده هنگام هجرت از مکه به مدینه.

و : امّا سلیمان : حامل نامه از امام حسین (ع) به بصره برای دعوت به کربلا ، یکی از مدعوین منذربن جارود بود که ترسید ، نامه را به سلیمان تحویل حکومت داد و شخصی به نام سلیمان ، ملعون این سلیمان عزیز را شهید کرد.

6- جُون برده سیاه ، ولی متخصص تعمیر اسلحه بود. شب عاشورا اسلحه ها را بررسی و امام (ع) شعریا دهر اُف لکرا می خواند. امام حسین (ع) او را آزاد کرد که برود ، ولی او روی پای امام (ع) افتاد و گریه ها کرد و گفت : برده ام ، سیاهم ، بدن من بدبو است ، لایق نیستم ، امّا در ایام رفاه در خدمت شما بوده ام ، میل دارم در سختی ها هم باشم. اگر لایق نیستم می خواهم خون من با خون مطهّر شما مخلوط شود ، بدبوئی من با بوی بهشت جبران شود ، به خدا دست بر نمی دارم مگر اجازه شهادت دهی. امام (ع) اجازه فرمود و او به میدان رفت و رجز می خواند که : در افتخارم همین بس که امروز حامی دین خدا شده ام. امام (ع) بعد از شهادت به بالین او ایستاد و

فرمود : "بار خدایا روسفیدش کن ، خوش بویش قرار ده ، با ابرار محشورش نما و با محمّد و اهل بیت او محشورش کن".

امام باقر (ع) از قول پدرش می فرماید : بنی اسد چند روز بعد برای دفن شهداء آمدند ، بوی خوشی را از بدن جُون استشمام کردند.

7- شبیب : غلام بود ، صحابی بود ، در تمام جنگ ها یار علی (ع) بود. در عاشورا شهید شد. از همه مردم کوفه جدا شد. آری ، فقر و بردگی مانع کرامت انسان ها نیست. غلام هم می تواندیا من سویّ التوفیق بین الضعیف و القوی

2. سخنرانی های کربلا

1- عصر تاسوعا حبیب بن مظاهر به زهیر گفت : وقت موعظه کوفیان است و تبلیغات کردند ، گرچه فایده ای نکرد.

2- در کربلا چند سخنرانی و موعظه و ارشاد بود و تقریباً 31 موعظه وقت صرف ارشاد شد.

3- امام حسین (ع) سه سخنرانی کرد ، موعظه ها به خاطر انسان دوستی و نجات آنها ، اتمام حجّتلِیهْلِک مَنْ هَلَک عَنْ بَینَهٍ [(انفال/42)] ، درس و رهنمود به تاریخ جنگ ها.

نکات سخنرانی امام حسین (ع) :

الف : قضاوت عجولانه در شهادتم نکنید.

أَیهَا النَّاسُ اسْمَعُوا قَوْلِی وَ لَا تَعْجَلُوا حَتَّی أَعِظَکمْ بِمَا یحِقُّ لَکمْ عَلَی وَ حَتَّی أَعْذِرَ عَلَیکمْ [إعلام الوری ، ص240] .

ب : شما بر گردن من حق دارید ، حق شنیدن حق و موعظه.

ج : در ارتباط خودش با نبوت و امامت و توحید و این که فرزند یگانه دختر پیامبر (ص) در عالم است.

د : نقل احادیث نبوی که

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : الْحَسَنُ وَ الْحُسَينُ سَيدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص420

] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ابْنَای هَذَانِ إِمَامَانِ قَامَا أَوْ قَعَدَا [إرشاد مفید ، ج2 ، ص30] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حُسَینٌ مِنِّی وَ أَنَا مِنْهُ أَحَبَّ اللَّهُ مَنْ أَحَبَّ حُسَیناً حُسَینٌ سِبْطٌ مِنَ الْأَسْبَاطِ [إرشاد مفید ، ج2 ، ص127] .

ه : بیان این که اگر در شخصیت من شک دارید از صحابی هائی که فعلاً در کربلا هستند سئوال کنید.

و : جُرم من چیست؟

ز : نام افراد مخصوصی را در سخنرانی برد و پرسید آیا شما نامه دعوت برای من نفرستادید؟ آنها حاشا کردند. (حُر همین که این نامردی و حاشا کردن را دید تصمیم بر توبه گرفت و گفت : واللّه لقد کاتبناک.

إنی و الله أخیر نفسی بین الجنه و النار فو الله لا أختار علی الجنه شیئا و لو قطعت و حرقت. ثم ضرب فرسه فلحق بالحسین (ع) فقال : له جعلت فداک یا ابن رسول الله! أنا صاحبک الذی حبستک عن الرجوع و سایرتک فی الطریق و جعجعت بک فی هذا المکان و ما ظننت أن القوم یردون علیک ما عرضته علیهم و لا یبلغون منک هذه المنزله و الله لو علمت أنهم ینتهون بک إلی ما أری ما رکبت منک الذی رکبت و إنی تائب إلی الله تعالی مما صنعت فتری لی من ذلک توبه فقال له الحسین (ع) نعم : یتوب الله علیک فانزل و قال : فأنا لک فارسا خیر منی راجلا أقاتلهم علی فرسی ساعه و إلی النزول ما یصیر آخر أمری. فقال له الحسین (ع) : فاصنع یرحمک الله ما بدا لک. [إرشاد مفید ، ج2 ، ص98]

.

ح : در ضمن نام ها که امام (ع) برد نام قیس بن اشعث را برد و پرسید مگر تو برای من نامه نفرستادی. قیس پیشنهاد تسلیم داد که امام (ع) فرمود : وَ اللَّهِ لَا أُعْطِیکمْ بِیدِی إِعْطَاءَ الذَّلِیلِ وَ لَا أَفِرُّ فِرَارَ الْعَبِیدِ [إرشاد مفید ، ج2 ، ص97] .

(این موعظه ها به خاطر وظیفه بود نه تملّق)

4- بُریر دو نطق داشت.

5- زُهیر دو سخنرانی در تاسوعا و دو سخنرانی در عاشورا.

6- حُر یک سخنرانی بعد از توبه در حال آشفته و هیجان.

7- بعضی از سخنرانی ها چنان رسا بود که دو جناح دشمن و دوست هر دو می شنیدند و دشمنان از سروکول یکدیگر بالا می رفتند تا صدا را بشنوند. سکوت مطلق همه را می گرفت ، به راستی چقدر توان و لیاقت و قدرت بر سخنرانی لازم است تا در لحظه شهادت و در آن هنگامه با سوز و استدلال برای ده ها هزار نفر موعظه کند.

3. نکاتی پیرامون یاران امام حسین (ع)

این زن با شوهرش جزء لشگر عمرسعد بود و تا پایان کار هوادار یزید بودند ، هنگامی که خیمه ها را غارت کرده و سوزاندند این زن تکانی خورد و شمشیری دست گرفت و فریاد زدیالثارات رسول اللّهو تصمیم گرفت که هجوم آورندگان به خیمه ها را بکشد ، ولی شوهرش که هنوز یزیدی بود او را گرفت و صدایش را در گلو خفه کرد. این زن کشته نشد ، ولی در عصر عاشورا با فریاد و حمله و تصمیم خود حمایت از خاندان شهداء کرد. [عنصر شجاعت ، ج3 ، ص182] .

1- سرهای تمام شهداء بر نیزه شد جز دو شهید :

عبداللّه بن

الحسین الرضیع که امام حسین (ع) برای او قبر کند و دفنش کرد.

رأس حر ریاحی که بنی تمیم نگذاشتند سرش قطع شود و جنازه او را از معرکه دور کردند و در غیر کربلا سر مسلم و هانی قطع شد.

2- غیر بنی هاشم همگی بدون خانواده آمدند ، چون امنیت نبود جز سه نفر :

جناده بن حرث سلمانی که با خانواده آمد و همراه با خانواده امام حسین (ع) بود. وقتی شوهرش کشته شد به فرزندش عمر گفت : حسین را یاری کن. امام اجازه نداد و فرمود : هذا غلام قتل ابوه فی المعرکهشاید مادرش راضی نباشد. نوجوان گفت : ان امی امرتنیو امام (ع) به او اجازه داد.

ثم خرج شاب قتل أبوه فی المعرکه و کانت أمه معه فقالت له أمه اخرج یا بنی و قاتل بین یدی ابن رسول الله فخرج فقال الحسین : "هذا شاب قتل أبوه و لعل أمه تکره خروجه" فقال الشاب : أمی أمرتنی. [بحارالأنوار ، ج45 ، ص27] .

عبداللّه بن عمیر کلبی که همسرش با اصرار خویش با امام حسین (ع) همراهی کرد ، او با تمام افراد تحت تکفلش آمد و مادرش او را تشویق می کرد. وقتی کشته شد زوجه اش بر بالین شوهر نشست و کشته شد.

مسلم بن عوسجه ، او هم با خانواده آمد.

3- 5 نفر از صحابه پیامبر (ص) با امام حسین (ع) بوده اند :

انس بن حرث کاهلی حبیب بن مظاهر اسدی

مسلم بن عوسجه اسدی ، هانی ابن عوره در کوفه

عبداللّه بن یقطر برادر رضاعی امام حسین (ع)

4- کربلا دو جانباز شهید داشته که بعد از شهادت امام حسین (ع) به

شهادت رسیده اند :

سواربن منعم نهمی که اسیر شد و بر اثر جراحات بعد از 6 ماه کشته شد.

موقع بن ثمامه که ظرف یک سال بعد از اسارت کشته شد.

5- در کربلا 6 پدر و پسر کشته شدند :

علی بن الحسین عبداللّه بن یزید عبد اللّه بن الحسین عبیداللّه بن یزید عمربن جناده مجمع بن عائذ عبدالرحمن بن مسعود

6- 5 برادر امام حسین (ع) در کربلا کشته شدند :

عباس ، عثمان ، جعفر ، ابوبکر و عبداللّه

- و سه فرزند امام حسن (ع) : ابوبکر ، قاسم و عبداللّه

- و سه فرزند عقیل : مسلم ، عبدالرحمن و جعفر

- و عون و محمد فرزندان عبداللّه بن جعفر

7- 9 نفر در کربلا پیش چشم مادر کشته شدند :

1- عبداللّه بن حسین (رباب می دید) 2- عون بن عبداللّه بن جعفر (زینب می دید) 3- قاسم بن حسن (رمله می دید) 4- عبداللّه بن حسن (بنت شلیل بحلبه می دید) 5- عبداللّه بن مسلم (رقیه بنت علی می دید) 6- محمد بن ابی سعید بن عقیل (مادرش می دید) 7- عمر بن جناده (مادر می دید و امر می کرد) 8- مادر عبداللّه مجلسی 9- علی بن الحسین

8- 5 طفل غیربالغ در کربلا کشته شدند :

1- عبداللّه بن حسین (شیرخوار که حرمله کشت)

2- عبداللّه بن حسن

3- محمد بن ابی سعید (نوجوانی که عمود خیمه را برای دفاع از حسین (ع) گرفت)

4- قاسم بن حسن

اصحاب امام حسین (ع) در کربلا ، صفحه 14

5- عمر بن جناده انصاری

9- امام حسین (ع) بر بالین 10 شهید روضه خوانده :

1- علی اکبر : قَتَلَ اللَّهُ قَوْماً قَتَلُوک مَا أَجْرَأَهُمْ عَلَى الرَّحْمَنِ وَ

عَلَى رَسُولِهِ وَ عَلَى انْتِهَاک حُرْمَهِ الرَّسُولِ عَلَى الدُّنْيا بَعْدَک الْعَفَا [إرشاد مفيد ، ج2 ، ص106] .

2- عباس : الآْنَ انْكسَرَ ظَهْرِی وَ قَلَّتْ حِيلَتِی [بحارالأنوار ، ج45 ، ص42] .

3- قاسم بن حسن : بعدا لقوم قتلوک و من خصمهم يوم القيامه فيک جدک ثم قال : عز و الله على عمک أن تدعوه فلا يجيبک أو يجيبک فلا ينفعک صوت [إرشاد مفيد ، ج2 ، ص106] .

4- عبداللّه بن حسن : يا ابْنَ أَخِی ! اصْبِرْ عَلَى مَا نَزَلَ بِک وَ احْتَسِبْ فِی ذَلِک الْخَيرَ فَإِنَّ اللَّهَ يلْحِقُک بِ آبَائِک الصَّالِحِينَ [إرشاد مفيد ، ج2 ، ص108] .

5- عبداللّه بن حسين : خونش را به آسمان ريخت و فرمود : اللّهم لايكن اهون عليک من دم فصيل.

6- مسلم بن عوسجه : رَحِمَک اللهُ يا مُسلم ! فَمِنْهُمْ مَنْ قَضى نَحْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ ينْتَظِرُ وَ ما بَدَّلُوا تَبْدِيلاً [إرشاد مفيد ، ج2 ، ص103] .

7- حبيب بن مظاهر : اللَّهُمَّ إِنِّی أَحْتَسِبُ نَفْسِی و حماه أصحابی [بحارالأنوار ، ج45 ، ص26] .

8- حربن يزيد الرياحی : بَخْ بَخْ يا حُرُّ ! أَنْتَ حُرٌّ كمَا سُمِّيتَ فِی الدُّنْيا وَ الآْخِرَه [أمالی صدوق ، ص160] .

9- زهيربن قين : حين صرع زهيرلا يبعدک الله يا زهير ! و لعن قاتلک لعن الذين مسخوا قرده و خنازير [بحارالأنوار ، ج45 ، ص25] .

10- جون غلام ابی ذر : اللَّهُمَّ بَيضْ وَجْهَهُ وَ طَيبْ رِيحَهُ وَ احْشُرْهُ مَعَ الْأَبْرَارِ وَ عَرِّفْ بَينَهُ وَ بَينَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ [بحارالأنوار ، ج45 ، ص23] .

-10

سه شهید در کربلا اعضایشان قطع شد :

1- عباس بن علی (ع) (قطعت یمینه ثم شماله ثم رأسه) .

2- علی بن الحسین ، عمود بر سرش زدند (ثم قطع بالسیوف ارباً ارباً) .

3- عبدالرحمن بن عمیر ، ابتدا دستش را بریدند بعد ساقش را و سپس سرش را بریدند و به طرف حسین (ع) پرتاب کردند.

11- سه سر از سرهای اصحاب به سوی حسین (ع) پرتاب شد :

1- سر عبداللّه بن عمیر کلبی که به طرف مادرش پرتاب شد و مادرش گرفت و به طرف دشمن پرتاب کرد.

2- سر عمر بن جناده که به طرف حسین (ع) پرتاب شد و مادرش گرفت.

3- سر عابس بن الی شبیب شاکری؛ وقتی سرش قطع شد گروهی برای اینکه قاطع چه کسی بوده نزاع کردند. عمربن سعد گفت : او را کسی نکشته و سرش به طرف حسین (ع) پرتاب شد.

12- در کربلا یک زن کشته شده است ، ام وهب عزیه قاسطیه زوجه عبداللّه بن عمیر کلبی بر بالین شوهر آمد و گفت : اسئل اللّه الذی رزقک الحسنه ان یصحبنی معک فقتلها.

13- دو زن در کربلا جنگیدند :

ام عبداللّه بن عمیر بعد از کشتن فرزندش عمود خیمه را گرفت و به مصاف با دشمن رفت ، امام حسین (ع) او را برگرداند.

0000بَرَزَ مِنْ بَعْدِهِ وَهْبُ بْنُ وَهْبٍ وَ كانَ نَصْرَانِياً أَسْلَمَ عَلَى يدَى الْحُسَينِ هُوَ وَ أُمُّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَى كرْبَلَاءَ فَرَكِبَ فَرَساً وَ تَنَاوَلَ بِيدِهِ عُودَ الْفُسْطَاطِ فَقَاتَلَ وَ قَتَلَ مِنَ الْقَوْمِ سَبْعَةً أَوْ ثَمَانِيةً ثُمَّ اسْتُوسِرَ فَأُتِى بِهِ عُمَرَ بْنَ سَعْدٍ فَأَمَرَ بِضَرْبِ عُنُقِهِ فَضُرِبَتْ عُنُقُهُ وَ رُمِى بِهِ إِلَى عَسْكرِ الْحُسَينِ (ع)

وَ أَخَذَتْ أُمُّهُ سَيفَهُ وَ بَرَزَتْ فَقَالَ لَهَا الْحُسَينُ : " يا أُمَّ وَهْبٍ! اجْلِسِي فَقَدْ وَضَعَ اللَّهُ الْجِهَادَ عَنِ النِّسَاءِ إِنَّک وَ ابْنَک مَعَ جَدِّی مُحَمَّدٍ (ص) فِی الْجَنَّهِ [أمالی صدوق ، ص161] .

ام عمربن جناده : او هم عمود خیمه را گرفت و مردی را کشت و شمشیری را گرفت و گفت :

أنا عجوز سیدی ضعیفه خاویه بالیه نحیفه أضربکم بضربه عنیفه دون بنی فاطمه الشریفه [المناقب ، ج4 ، ص104] .

14- 5 زن در کربلا در بین صفوف دشمن فریاد زده اند :

کنیز مسلم بن عوسجه

ام وهب زوجه عبداللّه کلبی

ام عمر بن جناده

ام عبداللّه

زینب : قال حمید بن مسلم : فکأنی أنظر إلی امرأه خرجت مسرعه کأنها الشمس الطالعه تنادی بالویل و الثبور و تقول یا حبیباه یا ثمره فوداه یا نور عیناه فسألت عنها فقیل هی زینب بنت علی (ع) و جاءت و انکبت علیه فجاء الحسین فأخذ بیدها فردها إلی الفسطاط. [بحارالأنوار ، ج45 ، ص44] .

15- همسران غیر بنی هاشم همه در کوفه ماندند و بستگان آنها وساطت کردند و از اسارت نجات دادند و تنها همسران بنی هاشم اسیر شدند.

1- زهیر به امام گفت : اول کار است و لشگر حرّ کم هستند ، مسئله را تمام کن. فرمود : "من اوّل شروع نمی کنم".

2- حرّ از یزید جدا شد و به امام (ع) پیوست ، ولی ضحاک با امام (ع) در عاشورا بود و جدا شد.

3- اُم وهب در کنار بدن شوهر شهیدش به شهادت رسید.

4- دو برادر از کوفه حرکت کردند یکی برای یاری امام ، دیگری یاری یزید به

کربلا...

5- زن و شوهر و فرزند : جناده انصاری با همسرش و یک دانه فرزندش ، جناده و فرزندش در کربلا در یاری امام (ع) شهید و همسر اسیر شد.

6- توبه کنندگان در روز عاشورا : حُر ، سعد و برادرش ابوالحتوف

7- جعفر شهید موته ، فرزندش محمد شهید صفین ، فرزندش قاسم شهید کربلا.

8- شهید شاهد : عبدالرحمن شاهد غدیر و شاهد کربلا.

9- شهیدی که خواست امیر کوفه را بکشد عمّار نام داشت. به صورت نفوذی وارد لشگر کوفیان در نخیله شد و خواست امیر را بکشد ، نشد؛ خود را به کربلا رساند و شهید راه امام (ع) شد.

10- مسلم ازدی شهید یک پا : یک پا را در جنگی داده و با یک پا وارد کربلا و شهید شد.

11- شهیدانی که در کربلا برای غربت امام (ع) گریه و خودشان شهید شدند.

12- صحابی های شهید : انس کاملی ، مسلم بن عوسجه ، جابر غفّاری

4. مقایسه اصحاب امام حسین (ع) با یاران حضرت رسول اکرم (ص)

1- اصحاب امام حسین (ع) امداد غیبی و نزول فرشتگان نداشتند ولی اصحاب پیامبر (ص) داشتند.

2- اصحاب امام حسین (ع) اذن بر رفتن و ترک جنگ داشتندأَذِنْتُ لَکم [إرشاد مفید ، ج2 ، ص91] .

ولی یاران رسول اکرم (ص) حق برگشت نداشتند.لِمَ أَذِنْتَ لَهُم [توبه/43] .

3- اصحاب امام حسین (ع) سرشناس و سران قبیله بودند (زهیر و حبیب) ، یاران پیامبر (ص) از مشاهیر نبودند.

4- یاران امام (ع) با مسلمانان می جنگیدند ، ولی یاران پیامبر اکرم (ص) با کفار.

5- یاران امام (ع) در جنگهای پیامبر (ص) و حضرت علی (ع) و امام حسن

(ع) نیز بودند ، ولی یاران پیامبر با یک معصوم

6- یاران امام (ع) پیر و جوان و کودک ولی اصحاب پیامبر (ص) همه بزرگ بودند.

7- یاران امام (ع) از همه خیر محروم حتی آب ، ولی اصحاب پیامبر (ص) امکانات داشتند.

8- دشمنان امام حسین (ع) سی هزار در برابر 72 نفر ، دشمنان رسول اکرم (ص) فوقش سه برابر مسلمانان بودند.

9- امام (ع) را به مهمانی دعوت کردند ، اما رسول اکرم (ص) را مهمان نکرده بودند.

10- اصحاب امام (ع) را قطعه قطعه کردند ، ولی یاران رسول اکرم (ص) را جز حمزه مثله نکردند.

11- زن و بچه یاران امام (ع) را اسیر کردند ، ولی زن و بچه یاران پیامبر (ص) اسیر نشدند.

1. اصحاب امام صادق ع و امام باقرع

1. سیمای جابر بن حیان

حکیم ، ریاضی دان ، فیلسوف ، عالم به نجوم ، طبیب ، مؤلف 3900 کتاب ، یتیمی که پدرش به جرم تشیع در خراسان شهید شد.

500 رساله در فلسفه

500 رساله در طب

شیمی دان معروف جهان که 500 رساله شیمی امام صادق (ع) را در هزار صفحه نوشته است.

زکریای رازی او را استادنا می گوید.

برتیلو دانشمند و شیمی دان فرانسوی او را اولین شیمی دانی که قواعد منضبط تدوین کرده می داند.

فرمول های احتکارشده شیمی را برای اولین بار در معرض دیگران قرار داد.

انقلابی و از طرف حکومت های جور تهدید به قتل می شد.

نظریاتی دارد که قرن ها بعد کشف شده نظیر درون ذره عالمی است مثل منظومه شمسی.

کتاب اعیان الشیعه نام 360 کتاب جابر را یکی یکی برده که یکی از آنها همان هزار صفحه رساله شیمی است.

2. سیمای هشام بن حکم

از اصحاب امام صادق (ع) و امام کاظم (ع) بوده و هر دو امام بسیار از او تجلیل کرده اند.

درمنی میان جمع بزرگان با سن کم (که هنوز در صورتش موئی نبود) مجلسی تشکیل داد که بر بزرگان شیعه گران آمد. امام صادق (ع) همین که این منظره را دید فرمود : هذا ناصرنا بقلبه و لسانه و یده

امام صادق (ع) برای او توحید درس می داد و فرمود : یا هشام طوری فهمیدی که بتوانی ملحدین را استدلالی سرکوب کنی؟ گفت بله. فرمود : نَفَعَکَ اللَّهُ بِهِ وَ ثَبَّتَکَ یا هِشَامُ قَالَ هِشَامٌ فَوَ اللَّهِ مَا قَهَرَنِی أَحَدٌ فِی التَّوْحِیدِ حَتَّی قُمْتُ مَقَامِی هَذَا [کافی ، ج1 ، ص87] .

3. سیمای زراره

از اصحاب اجماع ، فقیه ، محدّث ، کلامی ، محبوب ترین مردم نزد امام صادق (ع) می باشد.

1) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَوْ لَا زُرَارَهُ وَ نُظَرَاوهُ لَظَنَنْتُ أَنَّ أَحَادِیثَ أَبِی ع سَتَذْهَبُ [رجال الکشی ، ص133] .

2) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بَشِّرِ الْمُخْبِتِینَ بِالْجَنَّهِ بُرَیدُ بْنُ مُعَاوِیهَ الْعِجْلِی وَ أَبُو بَصِیرٍ لَیثُ بْنُ الْبَخْتَرِی الْمُرَادِی وَ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ وَ زُرَارَهُ أَرْبَعَهٌ نُجَبَاءُ أُمَنَاءُ اللَّهِ عَلَی حَلَالِهِ وَ حَرَامِهِ لَوْ لَا هَولَاءِ انْقَطَعَتْ آثَارُ النُّبُوَّهِ وَ انْدَرَسَت [رجال الکشی ، ص170] .

3) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا أَجِدُ أَحَداً أَحْيا ذِكرَنَا وَ أَحَادِيثَ أَبِی ع إِلّا زُرَارَهُ وَ أَبُو بَصِيرٍ لَيثُ الْمُرَادِی وَ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ وَ بُرَيدُ بْنُ مُعَاوِيَهَ الْعِجْلِی وَ لَوْ لَا هَولَاءِ مَا كانَ أَحَدٌ يسْتَنْبِطُ هَذَا هَولَاءِ حُفَّاظُ الدِّينِ وَ أُمَنَاءُ أَبِی (ع) عَلَی حَلَالِ اللَّهِ وَ حَرَامِهِ وَ هُمُ السَّابِقُونَ إِلَينَا فِی الدُّنْيا وَ السَّابِقُونَ إِلَينَا فِی

الآْخِرَهِ [رجال الكشى ، ص136] .

4) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : زُرَارَهُ وَ أَبُو بَصِيرٍ وَ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ وَ بُرَيدٌ مِنَ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى "وَ السّابِقُونَ السّابِقُونَ أُولئِک الْمُقَرَّبُونَ" (واقعه-11 -10 [رجال الكشى ، ص136] .

5) در پاسخ نقل های گوناگون امام صادق (ع) فرمود : لِلْفَيضِ بْنِ الْمُخْتَارِ فِی حَدِيثٍ فَإِذَا أَرَدْتَ حَدِيثَنَا فَعَلَيک بِهَذَا الْجَالِسِ (زراره) وَ أَوْمَأَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَسَأَلْتُ أَصْحَابَنَا عَنْهُ فَقَالُوا زُرَارَهُ بْنُ أَعْيَنَ [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص143] .

6) گاهی امام صادق (ع) به اسم زراره که می رسید اشک می ریخت و درود بر او می فرستاد [رجال الكشى ، ص137] .

7) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ أَصْحَابَ أَبِی كانُوا زَيناً أَحْياءً وَ أَمْوَاتاً أَعْنِی زُرَارَهَ وَ مُحَمَّدَ بْنَ مُسْلِمٍ وَ مِنْهُمْ لَيثٌ الْمُرَادِی وَ بُرَيدٌ الْعِجْلِی هَولَاءِ الْقَائِلُونَ بِالْقِسْطِ هَولَاءِ الْقَوَّامُونَ بِالْقِسْطِ هَولَاءِ السَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِک الْمُقَرَّبُونَ [رجال الكشى ، ص238] .

8) گاهی به خاطر تقیه و حفظ جان زراره ، امام صادق (ع) از او انتقاد می کرد ، و سپس به پسرش می گفت : به پدر بگو انتقاد من مانند سوراخ کردن کشتی توسط حضرت خضر است تا جان تو سالم بماند و گرنه : فَإِنَّک أَفْضَلُ سُفُنِ ذَلِک الْبَحْرِ الْقَمْقَامِ الزَّاخِرِ [رجال الكشى ، ص138] .

9) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أنا و الله عنک راض فما تبالی ما قال الناس بعد هذا [رجال الكشى ، ص141] .

این جمله را امام در پاسخ برای رفع نگرانی زراره از رضایت امام می فرمود.

4. سیمای جابر جعفی

از اصحاب امام باقر (ع) و امام صادق (ع) بود.

او می گوید : پنجاه هزار و در

نقلی 70 هزار حدیث می دانم که هیچ کس از من نشنیده است. به امام باقر (ع) می گوید این همه اسرار نگفتنی بار سنگین و گاهی سینه ام تنگ و حالت شبه جنون به من دست می دهد. امام فرمود چاهی پیدا کن و برای چاه بگو.

مفضل از امام صادق (ع) پرسید : تفسیر جابر چگونه است؟ فرمود : لَا تُحَدِّثْ بِهِ السَّفِلَةَ فَيذِيعُونَه [رجال الكشى ، ص192] .

5. سیمای ابان بن تغلب

امام سجاد (ع) ، امام باقر (ع) و امام صادق (ع) را درک کرده ، و از همه آن بزرگواران روایاتی نقل کرده است.

شیخ طوسی : کان قاریاً فقیها لغویا بندارا (نبیلا خ ل) [الفهرست طوسی ، ص17] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اجْلِسْ فِی مَسْجِدِ الْمَدِینَهِ وَ أَفْتِ النَّاسَ فَإِنِّی أُحِبُّ أَنْ یرَی فِی شِیعَتِی مِثْلُک [الفهرست طوسی ، ص17] .

امام صادق (ع) همین که خبر فوت او را شنید فرمود : و الله لقد اوجع قلبی موتُ أبان

ابان همین که وارد مدینه می شد مسجد و منبر برای او خالی می شد.

همین که منزل امام صادق (ع) می آمد ، امام برای او متکاء و وساده (تشک) حاضر می کرد.

30000 حدیث یاد داشت و امام صادق (ع) فرمود : "حدیث او را بشنوید و از من نقل کنید."

اولین کسی که در لغت و تفسیر قرآن کتاب نوشته است.

اعیان الشیعه نام 6 کتاب او را برده است.

1.اصحاب رسول الله

1. اقسام صحابه

صحابه خوب ، که قرآن می گوید : أشِدّاءُ عَلَی الْکفّارِ رُحَماءُ بَینَهُمْ [فتح/29.]

إِنَّمَا الْمُومِنُونَ الَّذینَ آمَنُوا بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ یرْتابُوا [حجرات/15.]

از نگاهی دیگر صحابه را می توان به دو گروه تقسیم نمود :

1- اهل بیت که : وَ یطَهِّرَکمْ تَطْهیراً [احزاب/33.]

إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی [شوری/23.]

وَ الرّاسِخُونَ فِی الْعِلْمِ [آل عمران/7.]

أَهْلَ الذِّکر [نحل/43.]

ثقلین [کنز العمال ، ج1 ، ص44 مسند احمد ، ج5 ص182.]

2- ایمان آوردند و ثابت قدم ماندند

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَمَّارُ تَقْتُلُک الْفِئَهُ الْبَاغِیه [الصراطالمستقیم ، ج3 ، ص175.]

ما

اطلت الحضراء

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَلْمَانُ مِنَّا أَهْلَ الْبَيتِ [إختصاص مفيد ، ص341.]

قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا [فصلت/30.]

3- ایمان آوردند و مرتد شدند

بد عاقبتها

4- منافقین که از اول ایمان قلبی نداشتند

يقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ ما لَيسَ فی قُلُوبِهِم [فتح/11.]

2. عدالت صحابه

مرحوم میرحامد حسین هندی در 336 صفحه درجلد 12 عبقات ، حدیث : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَصْحَابِی كالنُّجُومِ بِأَيهِمُ اقْتَدَيتُمْ اهْتَدَيتُمْ [الإفصاح مفيد ، ص49] . را رد کرده. تازه اگر هر فرستاده ای رهنما باشد. شیعه صحابی خوب را تقدیس می کند. این امام سجاد (ع) است در صحیفه در دعا می گویداللَّهُمَّ وَ أَتْبَاعُ الرُّسُلِ وَ مُصَدِّقُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ بِالْغَيبِ عِنْدَ مُعَارَضَهِ الْمُعَانِدِينَ لَهُمْ بِالتَّكذِيبِ وَ الِاشْتِيَاقِ إِلَى الْمُرْسَلِينَ بِحَقَائِقِ الْإِيمَانِ [صحيفه سجاديه ، دعای 4.]

اللّهم و اصحاب محمد الذین احسنوا..

آیا همه اصحاب عادلند؟ پس این همه انتقاد و نفاق درباره کیست؟ این همه توهین به رسول الله (ص) وَ مِنْهُمُ الَّذينَ يوذُونَ النَّبِی [توبه/61.]

لعنت های رسول الله چرا؟

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا إِنْ جاءَكمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَينُوا أَنْ تُصيبُوا قَوْماً بِجَهالَهٍ فَتُصْبِحُوا عَلى ما فَعَلْتُمْ نادِمينَ [حجرات/6.] درباره کیست؟

جنگ میان خود اصحاب چه توجیهی دارد؟

کسانی که در حدیبیه به رسول الله (ص) جسارت کردند که چرا رؤیای تو دروغ در آمد کیانند؟

کسانی که در آستانه رحلت گفتند : ان الرجل لیهجر کیانند؟

قَالَ عُمَرُ : إِنَّ الرَّجُلَ لَيَهْجُرُ [کتاب سلیم بن قیس ، ص877.]

در صحیح بخاری جلد 4 ص 47 بعض اصحاب به تقسیم رسول الله گفت به خدا قسم در این تقسیم رضای خداوند نیست

آیهفَلا وَ

رَبِّک لا یومِنُونَ حَتّی یحَکمُوکِ فیما شَجَرَ بَینَهُمْ ثُمَّ لا یجِدُوا فی أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمّا قَضَیتَ وَ یسَلِّمُوا تَسْلیماً [نساء/65.] درباره چه کسانی است؟

با لعنت رسول الله که فرمودلَعَنَ اللَّهُ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْ جَیشِ أُسَامَهَ [بحارالأنوار ، ج30 ، ص432.]

کی تخلف کرد؟

رسول الله (ص) می فرماید : لَنْ یفْتَرِقَا [کافی ، ج2 ، ص414.]

و دیگری می گویدکفانا کتاب الله

حَسْبُنَا کتَابُ اللَّهِو سنت نبوی را رد کرد.

اگر همه اصحاب عادلند ، قاتلین عثمان چه می شوند ، اگر عثمان مظلوم است ، پس قاتلین او عادل نیستند. پس همه صحابه عادل نشدند!! در صحیح بخاری بابی عنوان شده به نام باب حوض که روایات متعددی نقل می کند که روز قیامت رسول الله (ص) لب حوض کوثر گروهی را از اصحاب خود می داند و خداوند به آن حضرت عتاب می کند که نمی دانی این افراد چه کردند بعد از تو اینها مرتد شدند [بخاری ، ج8 ، ص150. مرحوم سید شرف الدین در اجوبه موسی جار الله 6 حدیث آن را نقل می کند.]

بخاری ، ج9 ، ص58 نیز بابی دارد به نام باب الفتن که روایتی نقل می کند که روز قیامت میان رسول الله (ص) و بعضی از صحابه جدائی می افتد و رسول الله می گوید : خدایا اصحابی! خطاب می رسد که نمی دانی اینها بعد ازتو چه کردند. (روایات متعدد است) .

بنابراین مساله عدالت صحابه صحیح نیست. با توجه به اینکه خود صحابه گاهی یکدیگر را تکفیر و تفسیق می کردند و حد جاری می کردند.

مخفی نماند که اصل عدالت صحابه یکی از زیربنایی ترین اصولی است که با آن تمام

حق کشی ها شد. بخاری کتابی است که به قول اسد حیدر در امام صادق ، ج1. ص78 نقل می کند هو عدل القرآن و اگر در زمانی طاعون خوانده شود ، خدا طاعون را بر می دارد هر که به هر نیتی ختم صحیح بخاری کند به حاجت خود می رسد و...

البته شیعه نه تمام صحابه را عادل می داند و نه همه را ظالم. امّا اهل سنّت همه را عادل می دانند و می گویند : من طعن فی الصحابه فقد طعن علی رسول الله و من طعن علی رسول الله فهو زندیق.

آیا هم اصحاب عادلند؟ فرار در احد که با لحن انتقادی قرآن آمده گناه کبیره نیست

أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلی أَعْقابِکمْ [آل عمران/144.]

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا ما لَکمْ إِذا قیلَ لَکمُ انْفِرُوا فی سَبیلِ اللّهِ اثّاقَلْتُمْ إِلَی الْأَرْضِ [توبه/38.]

آیا نشانه عدالت اصحابحَتّی إِذا فَشِلْتُمْ وَ تَنازَعْتُمْ فِی الْأَمْرِ وَ عَصَیتُمْ [آل عمران/152.] است.

3. سیمای صحابه

1. صحابه خوب

1. صفات

1. اخلاص

1-همراهان رسول الله (ص) اهل ریاء و عجب نیستند بلکه به دنبال جلب رضایت خدا هستند.

2- همراهان رسول الله (ص) خود را مستحق لطف خدا نمی دانند بلکه معترف به کوتاهی و متقاضی فضل هستند.

3- همراهان رسول الله (ص) به خلق خدا امیدی ندارند.

4- قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : عَلَامَهُ الْمُخْلِصِ َأرْبَعَهٌ : يسْلَمُ قَلْبُهُ وَ يسْلَمُ جَوَارِحُهُ وَ بَذَلَ خَيرَهُ وَ كفَّ شَرَّهُ [تحف العقول ، ص21.]

5- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تَمَامُ الْإِخْلَاصِ تَجَنُّبُ الْمَعَاصِى [كنزالفوائد ، ج1 ، ص279.]

6- علامت اخلاص منّت نگذاشتن است

وَ يطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلى حُبِّهِ مِسْكيناً وَ يتيماً وَ أَسيراً [دهر/8.]

ثُمَّ

لا يتْبِعُونَ ما أَنْفَقُوا مَنًّا وَ لا أَذىً [بقره/262.]

7- پاداش مخل (ص) :

بَلى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّهِ وَ هُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَ لا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [بقره/112.]

أُولئِک لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ [صافات/41.]

فَسَوْفَ نُوتيهِ أَجْراً عَظيماً [نساء/114.]

2. استقلال

كزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوى عَلى سُوقِهِ يعْجِبُ الزُّرّاعَ لِيغيظَ بِهِمُ الْكفّارَ [فتح/29.]

1- جامعه محمدی جامعه ای است شکوفا و بالندهأَخْرَجَ شَطْأَهُ

جامعه ای همبسته و متعاونفَآزَرَهُ

جامعه ای مستحکم و نفوذناپذیرفَاسْتَغْلَظَ

جامعه ای است مستقل و خودکفافَاسْتَوى عَلى سُوقِهِ

جامعه ای که وجهه جهانی و دشمن شکن داردلِيغيظَ بِهِمُ الْكفَّارَ

2- استقلال : وَ لا تَرْكنُوا إِلَى الَّذينَ ظَلَمُوا [هود/113.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَكنْ عَبْدَ غَيرِک [نهج البلاغه ، نامه 31.]

لَنْ يجْعَلَ اللّهُ لِلْكافِرينَ عَلَى الْمُومِنينَ سَبيلاً [نساء/141.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بَادِرُوا أَوْلَادَكمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ يسْبِقَكمْ إِلَيهِمُ الْمُرْجِئَةُ [كافى ، ج6 ، ص47.]

3. عبوديت

تَراهُمْ رُكعاً سُجَّداً [فتح/29.]

1- عبادت ما باید در معرض باشدتَراهُمْ

2- اوصاف عبادت مؤمنین در قرآنالَّذینَ هُمْ فی صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ [مومنون/2.]

الَّذینَ هُمْ عَلی صَلاتِهِمْ دائِمُونَ [معارج/23.]

وَ الَّذینَ هُمْ عَلی صَلاتِهِمْ یحافِظُونَ [معارج/34.]

رِجالٌ لا تُلْهیهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَیعٌ عَنْ ذِکرِ اللّه [نور/37.]

3- اوج نماز تعظیم و کرنش در برابر پروردگار استرُکعاً سُجَّداً [فتح/29.]

در حدیثی می خوانیم که قلّه نماز سجده است.

4- در صدر اسلام بعضی از اصحاب از شب تا صبح رکوع و شبی تا صبح سجده می کردند.

سیماهُمْ فی وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ

السُّجُودِ [فتح/29.]

1- منش و رفتار همراهان پیامبر نشان دهنده عبودیت آنها است [نمونه ،]

4. همراهی

وَ الَّذینَ مَعَهُ

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : الْمُتَقَدِّمُ لَهُمْ مَارِقٌ وَ الْمُتَأَخِّرُ عَنْهُمْ زَاهِقٌ وَ اللَّازِمُ لَهُمْ لَاحِقٌ [إقبال الأعمال ، ص687. (زیارت جامعه)]

2- اصحاب پیامبر اختصاصی به یاران زمان حضرت ندارد هر کسی در هر زمانی در خط رسول الله (ص) باشد از اصحاب اوست.

2- امام خمینی می فرماید : رسول الله (ص) سه منصب داشت نبوت ، حکومت ، قضاوت ، منصب اولی به بعد از او نمی رسد اما حکومت و قضاوت به ائمه و ولی فقیه می رسد وظیفه امروز ما با رهبر بودن است نه جلوتر و نه عقب تر.

4- در قیامت بعضی می گویند : یا لَیتَنِی اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبیلاً [فرقان/27.]

5- رسول الله (ص) و همراهان مشمول رحمت اند : اهْبِطْ بِسَلامٍ مِنّا وَ بَرَکاتٍ عَلَیک وَ عَلی أُمَمٍ مِمَّنْ مَعَک [هود/48.]

6- رسول الله (ص) و همراهان در قیامت عزیزند : یوْمَ لا یخْزِی اللّهُ النَّبِی وَ الَّذینَ آمَنُوا مَعَهُ [تحریم/8.]

7- رسول الله (ص) و همراهان الگو هستند : قَدْ کانَتْ لَکمْ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ فی إِبْراهیمَ وَ الَّذینَ مَعَهُ [ممتحنه/4.]

8- رسول الله (ص) و همراهان جهاد می کنند : لکنِ الرَّسُولُ وَ الَّذینَ آمَنُوا مَعَهُ جاهَدُوا بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ [توبه/88.]

9- رسول الله (ص) و همراهان اهل تهجد هستند : إِنَّ رَبَّک یعْلَمُ أَنَّک تَقُومُ أَدْنی مِنْ ثُلُثَی اللَّیلِ وَ نِصْفَهُ وَ ثُلُثَهُ وَ طائِفَهٌ مِنَ الَّذینَ مَعَک [مزمل/20.]

10- رسول الله (ص) و همراهان

مامور به استقامت هستند : فَاسْتَقِمْ كما أُمِرْتَ وَ مَنْ تابَ مَعَک [هود/112.]

5. تولی

رُحَماءُ بَينَهُمْ [فتح/29.]

1- إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَةٌ [حجرات/10.]

وَ لا تَجْعَلْ فی قُلُوبِنا غِلاًّ لِلَّذينَ آمَنُوا [حشر/10.]

2- بَعْضُكمْ مِنْ بَعْضٍ [آل عمران/195.]

3- وَ يوثِرُونَ عَلی أَنْفُسِهِمْ [حشر/9.]

4- وَ يطْعِمُونَ الطَّعام [دهر/8.]

5- السَّلَامُ عَلَينَا وَ عَلَی عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِين

اهْدِنَا [فاتحه/6.]

نَعْبُدُ [فاتحه/5.]

نَسْتَعينُ [فاتحه/5.]

6- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تَقَرَّبُوا إِلَی اللَّهِ تَعَالَی بِمُوَاسَاهِ إِخْوَانِكمْ [خصال صدوق ، ج1 ، ص8.]

7- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : هَلِ الْإِيمَانُ إِلَّا الْحُبُّ وَ الْبُغْضُ [كافی ، ج2 ، ص125.]

8- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْمُسْلِمَينِ يلْتَقِيانِ فَأَفْضَلُهُمَا أَشَدُّهُمَا حُبّاً لِصَاحِبِهِ [كافی ، ج2 ، ص127.]

9- وَ لَوْ كنْتَ فَظًّا غَليظَ الْقَلْبِ لاَنْفَضُّوا مِنْ حَوْلِک [آل عمران/159.]

10- فَأَلَّفَ بَينَ قُلُوبِكمْ [آل عمران/103.]

وَ جَعَلَ بَينَكمْ مَوَدَّهً وَ رَحْمَهً [روم/21.]

عوامل پیوند :

نماز جماعت :

نماز جمعه :

صله رحم :

عیادت :

انفاق :

6. تبری

أَشِدّاءُ عَلَى الْكفّارِ رُحَماءُ بَينَهُمْ [فتح/29.]

1- بَراءَهٌ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ [توبه/1.]

2- لا تَتَّخِذُوا الْكافِرينَ أَوْلِياءَ [نساء/144.]

3- وَ لا تُطِعِ الْكافِرينَ وَ الْمُنافِقينَ [احزاب/48.]

4- وَ لا تَرْكنُوا إِلَى الَّذينَ ظَلَمُوا [هود/113.]

5- وَ لا تَتَّبِعْ سَبيلَ الْمُفْسِدينَاعراف/142.

6- جاهِدِ الْكفّارَ وَ الْمُنافِقينَ وَ اغْلُظْ عَلَيهِمْ [توبه/73.]

7- تَبَّتْ يدا أَبى لَهَبٍ وَ تَبَّ [مسد/1.

]

11- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كونَا لِلظَّالِمِ خَصْماً وَ لِلْمَظْلُومِ عَوْناً [نهج البلاغه ، نامه 47.]

12- تشبه به کفار ممنوع : رَوَى إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنِ الصَّادِقِ (ع) أَنَّهُ قَالَ : أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى نَبِی مِنْ أَنْبِيائِهِ قُلْ لِلْمُومِنِينَ لَا يلْبَسُوا لِبَاسَ أَعْدَائِی وَ لَا يطْعَمُوا مَطَاعِمَ أَعْدَائِی وَ لَا يسْلُكوا مَسَالِک أَعْدَائِی فَيكونُوا أَعْدَائِی كمَا هُمْ أَعْدَائِی [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص252.]

13- امیرالمؤمنین (ع) می فرمایند : ما در جنگها به رسول الله (ص) پناه می بردیم و از شجاعت و شمشیر زنی حضرت الهام می گرفتیم

وَعَدَ اللّهُ الَّذينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَ أَجْراً عَظيماً [فتح/29.]

2. در کتب آسمانی

ذلِک مَثَلُهُمْ فِی التَّوْراهِ وَ مَثَلُهُمْ فِی الْإِنْجيلِ [فتح/29.]

1- درتورات وانجیل نه تنها از رسول الله (ص) بلکه از همراهان آن حضرت ستایش شده است.

2- کتابهای آسمانی تصدیق کننده و مکمّل یکدیگرند.

3- این طور نیست که اسلام دین جنگ باشد و مسیحیت دین صلح ، تمام ادیان تولّی و تبرّی داشته اند

3. سیمای ابوطالب

1. مقام و منزلت

1- پیامبر در مصیبتش گریان شد و به شدت ناراحت و جبین راست او را چهار مرتبه مسح کرد و جبین چپش را سه مرتبه سپس فرمود : ای عمو در صغیری پرورشم دادی و در یتیمی کفالتم کردی و در کبیری حمایتم نمودی خدا تو را جزای خیر دهد و پیوند و صله رحم کردی. [منتهی الامال]

2- سال وفات ابوطالب و خدیجه عام الحزن نامیده شد.

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا نَالَ مِنِّی قُرَیشٌ شَیئاً حَتَّی مَاتَ أَبُو

طَالِبٍ [المناقب ، ج1 ، ص67.]

2. ایمان ابوطالب

3- امام صادق (ع) : ابوطالب مانند اصحاب کهف ایمان خود را کتمان می کرد و این تاکتیکی بود برای حمایت از پیامبر. در آن زمان اسلام نیاز به یک چهره محبوب و شناخته شده داشت و اگر ابوطالب ایمان خود را ابراز می کرد کفار او را کنار می گذاشتند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : آمَنَ أَبُو طَالِبٍ (ع) بِحِسَابِ الْجُمَّلِ وَ عَقَدَ بِيدِهِ ثَلَاثَةً وَ سِتِّينَ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مَثَلَ أَبِي طَالِبٍ مَثَلُ أَصْحَابِ الْكَهْفِ أَسَرُّوا الْإِيمَانَ وَ أَظْهَرُوا الشِّرْکَ فَآتَاهُمُ اللَّهُ أَجْرَهُمْ مَرَّتَينِ [معانی الأخبار ، ص285.]

4- ابوطالب در لحظات جان دادن وصیت کرد : یا معشر بنی هاشم اطیعوا محمدا و صدّقوه تفلحوا و ترشدوا.

5- یکی از دانشمندان قطیف کتابی درباره ایمان ابوطالب نوشت بنام ابوطالب مومن قریش در 340 صفحه و از مدارک اهل سنت اثبات کرده ، ولی مقامات قضایی حجاز از او درخواست نمودند سخن خود را پس بگیرد چون چنین نکرد محکوم به حبس و اعدام شد که با تلاشهای زیاد آزاد گردید. [فروغ ابدیت ، ج 1رسول الله (ص) ص285 .]

1- امام باقر (ع) : اگر ایمان ابوطالب را در یک کفه ترازو و ایمان این خلق را در کفه دیگر گذارند ایمان او سنگین تر خواهد بود. [رمضان درتاریخ از ابن حدید ، ج 3 رسول الله (ص) ص311.]

2- دلائل ایمان ابوطالب کالصحیح من السیره رسول الله (ص) 34)

الف : جملاتی که رسول الله (ص) و ائمه درباره ایمان او گفته اند.

ب : حمایتهای بی دریغ او از رسول الله (ص) آنهم

در شرائط بسیار سخت.

ج : اقرار ابوطالب در اشعارش درباره رسول الله (ص) و رابطه آنحضرت با خدا (بیش از 3 هزار شعر) .

د : توصیه به فرزندش جعفر و همسرش برای حضور در نماز جماعت .

ه : حزن و ناراحتی شدید و استغفار پیامبر هنگام فوت ابوطالب.

و : ابوبکر و عباس می گویند ابوطالب هنگام مرگ می گفتلااله الا الله محمد رسول الله

ز : مراثی حضرت علی در فوت پدر درنامه ای که سالهای بعد برای معاویه فرستاد فرمود : بسیار فرق است میان پدر من ابوطالب و پدر تو ابوسفیان.

ح : رسول الله (ص) فرمودند : من در قیامت شفیع پدر و مادر و عمویم ابوطالب هستم.

ط : در اسلام آوردن فاطمه بنت اسد شکی نیست و اگر ابوطالب مسلمان نبود اجازه داده نمی شد که شوهر او غیر مسلمان باشد.

1- رسول الله (ص) 8 ساله بود که عبد المطلب از دنیا رفت و از آن سال تا 42 سال ، ابوطالب در کنار رسول الله (ص) بود و در تاریخ اسلام تنها کسی است که 42 سال حامی پیامبر بوده و عبدالمطلب عهد و پیمان گرفته بود از ابوطالب.

2- همسر و فرزندان ابوطالب از پیشگامان نهضت اسلامی بودند فاطمه بنت اسد (سومین زن مسلمان) و علی وجعفر اولین مسلمانان بودند.

2. صحابه بد

1. صفات

أَ لَمْ يأْنِ لِلَّذينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكرِ اللّهِ [حدید/16.]

2- بعضی هنوز ضعف داشتند : الآنَ خَفَّفَ اللّهُ عَنْکمْ وَ عَلِمَ أنَّ فیکمْ ضَعْفَاً [انفال/66.]

3- بعضی مادی و رفاه طلب بودند : یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا ما لَکمْ إِذا قیلَ لَکمُ انْفِرُوا فی سَبیلِ اللّهِ اثّاقَلْتُمْ

إِلَى الْأَرْضِ أَ رَضيتُمْ بِالْحَياهِ الدُّنْيا مِنَ الْآخِرَهِ [توبه/38.]

4- پول كه آمد همه رفتند : أَ أَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَينَ يدَى نَجْواكمْ صَدَقاتٍ [مجادله/13.]

5- تمايل به جبهه نداشتند : مِنْ بَعْدِ ما كادَ يزيغُ قُلُوبُ فَريقٍ مِنْهُمْ [توبه/117.]

إِنَّ بُيوتَنا عَوْرَهٌ [احزاب/13.]

قالُوا رَبَّنا لِمَ كتَبْتَ عَلَينَا الْقِتالَ [نساء/77.]

6- پيمان شكنى حتى با خدا : فَلَمّا آتاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَ تَوَلَّوْا وَ هُمْ مُعْرِضُونَ [توبه/76.]

7- هر كجا به نفعشان بود مى آمدند : وَ إِنْ يكنْ لَهُمُ الْحَقُّ يأْتُوا إِلَيهِ مُذْعِنينَ [نور/49.]

8- در جبهه خلاف كردند : حَتّى إِذا فَشِلْتُمْ وَ تَنازَعْتُمْ فِى الْأَمْرِ [آل عمران/152.]

9- گاهى ادب نمى كردند : فَإِذا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُواَ [احزاب/53.]

لا تَجْعَلُوا دُعاءَ الرَّسُولِ بَينَكمْ كدُعاءِ بَعْضِكمْ بَعْضاً [نور/63.]

10- دنبال كار آسان بودند : لَوْ كانَ عَرَضاً قَريباً وَ سَفَراً قاصِداً لاَتَّبَعُوک [توبه/42.]

11- جاه طلب : أَ لَمْ تَرَ إِلَى الَّذينَ يزَكونَ أَنْفُسَهُمْ بَلِ اللّهُ يزَكى مَنْ يشاءُ وَ لا يظْلَمُونَ فَتيلاً [نساء/49.]

فَلا تُزَكوا أَنْفُسَكمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقى [نجم/32.]

12- مغرور : الَّذينَ يلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعينَ مِنَ الْمُومِنينَ فِى الصَّدَقاتِ [توبه/79.]

13- همان صحابه مسجد ضرار را ساختند : وَ إِذا رَأَوْا تِجارَةً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَيها وَ تَرَكوک قائِماً [جمعه/11.]

14- در همان زمان از زنان رسول الله (ص) بهتر؟؟ هم بودند : عَسى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكنَّ أَنْ يبْدِلَهُ أَزْواجاً خَيراً مِنْكنَّ مُسْلِماتٍ مُومِناتٍ قانِتاتٍ تائِباتٍ عابِداتٍ سائِحاتٍ ثَيباتٍ وَ

أَبْکاراً [تحریم/5.]

بنابراین قرآن ، صحابه بودن ، زن رسول الله بودن ، فرزند پیامبر بودن ، عموی رسول الله (ص) بودن (عموی ابراهیم ، عموی رسول الله (ص)) فامیل رسول الله (ص) بودنإِنَّ قارُونَ کانَ مِنْ قَوْمِ مُوسی [قصص/76] .را دلیل صلاحیت و لیاقت نمی داند.

2. مطاعن

1. عمر لعنت الله

عمر در تقسیم میان مهاجر و انصار ، قریش و غیر قریش ، عجم و عرب ، حر و برده ، قبیله مضر و ربیعه ، اویس و خزرج فرق گذاشت [ابن ابی الحدید ، ج8 ، ص111 و تاریخ یعقوبی ، ج2 ، ص106 و فتوح البلدان ، ص437.]

در کتاب الامامه و السیاسه می خوانیم که زهرا سلام الله علیها هنگامی که شیخین به عیادتش آمدند فرمود : شما را به خدا از رسول خدا (ص) نشنیده اید که فرمود رضای فاطمه رضای من و غضب او غضب من است. زهرا (ص) فرمود : خداوند و فرشتگان را شاهد می گیرم که شما مرا به خشم آوردید و شکایت شما را به پدرم می کنم. [الامامه و السیاسه ، ابن قتیبه ، ج1 ، ص20.]

قدامه بن مطعون از صحابه بود. در زمان عمر شراب خورد و دو شاهد شهادت دادند و عمر به او 80 تازیانه زد با اینکه دو هجرت کرده بود و در بدر شرکت کرده بود [اجوبه موسی جار الله نقل از استیجاب اصابه ، مستدرک حاکم ، تلخیص]

اهل سنت که همه صحابه را عادل می دانند در برابر این آیات که در ماجرای احد انتقاد از صحابه می ک ند چه می گویند.

وَ طائِفَهٌ

قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ يظُنُّونَ بِاللّهِ غَيرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجاهِلِيهِ يقُولُونَ هَلْ لَنا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَىءٍ [آل عمران/154.]

همینکه احساس شکست کردند به فکر جان خود افتادند. ابن هشام می گوید عمر خطاب نیز در گوشه ای به فکر این افتاد که چه کند ، انس بن نصر گفت پا شو ، گیرم پیامبر کشته شده ، تو زندگی را دیگر برای چه می خواهی ، تو هم شهید شو.

اصحاب رسول الله ، صفحه 11

اِذْ تُصْعِدُونَ وَ لا تَلْوُونَ عَلى أَحَدٍ وَ الرَّسُولُ يدْعُوكمْ فى أُخْراكمْ فَأَثابَكمْ غَمًّا بِغَمٍّ [آل عمران/153.]

مگر ذوالثدیه عبادتش همه را به تعجب نیاورده بود به جوری که پیامبر ، ابوبکر را برای کشتن او فرستاد ، ابوبکر که او را در حال نماز دید برگشت. عمر را فرستاد ، برگشت. علی (ع) را فرستاد ، حضرت او را پیدا نکرد و زنده ماند و بعدها رئیس خوارج شد. یا قزمان بن حرث با رسول الله (ص) در احد چنان جنگ می کرد که همه اصحاب تعجب می کردند ولی رسول الله (ص) فرمود او اهل آتش است

2. ابوبکر

تمام فضائل ابی بکر یا از دخترش عایشه است یا از عبدالله بن عمر است که حاضر نشد با حضرت علی بیعت کند. امام شافعی می گوید : تعجب می کنم از علی (ع) که دوستانش دنبال یک جنگی هستیم که بفهمیم عمر یا ابوبکر یا عثمان فرمانده آن جنگ بوده باشند. حتی یک نفر به دست اینها در جنگ کشته نشده است و در جنگ احد و حنین فرار کردند. و در خیبر شکست خورده برگشتند.

سوره برائت را از او (اولی) پس

گرفتند

حتی در آخرین جنگ (سپاه اسامه) یک سرباز عادی بودند. در جبهه در صف های آخر بود.

در جنگ حنین که در سوره توبه آیه 25 مطرح است ذیل آیه : إِذْ أَعْجَبَتْكمْ كثْرَتُكمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكمْ شَيئاً وَ ضاقَتْ عَلَيكمُ الْأَرْضُ بِما رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيتُمْ مُدْبِرينَ

12 مسلمانان هزار نفر بودند که فقط 9 نفر مانده و همه فرار کردند نام این 9 نفر در تاریخ موجود است

آیاثُمَّ وَلَّيتُمْ مُدْبِرينَعادلند.

مگر به گفته آیه 16 سوره انفال فرار از گناهان کبیره نیست

وَ مَنْ يوَلِّهِمْ يوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلاّ مُتَحَرِّفاً لِقِتالٍ أَوْ مُتَحَيزاً إِلى فِئَهٍ فَقَدْ باءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ وَ مَأْواهُ جَهَنَّمُ وَ بِئْسَ الْمَصيرُ

از عمر پرسیدند ، جنب اگر آب نداشت چه کند؟ گفت نماز بخواند ولی عمار یاسر تیمم را به یاد او آورد !! [صحیح بخاری ، ج1 ، ص2 و 54.]

3. عثمان

آیا اصحاب عادلند؟ در حالیکه که زبیر 50 هزار دینار ، هزار اسب و هزار برده داشت ، و املاک زیادی در بصره ، کوفه ، و مصر داشته.

طلحه از عراق هر روز هزار دینار داشته. عبد الرحمن بن عوف صد اسب ، هزار شتر ، ده هزار گوسفند ، یک هشتم مال او هشتاد و چهار هزار عثمان وقت مرگ صد و پنجاه هزار دینار ، غیر از دامها املاک داشته. زید بن ثابت بعد از مرگش آن قدر طلا و نقره داشت که با تبر می شکستندو دستهائی از آن زخم شده بود [مروج الذهب ، ج2 ، ص341.]

4. معاویه

آیا همه اصحاب عادلند؟ معاویه جزء اصحاب بود که با اصرار ، فرزند شرابخوار و فاسق خود یزید را

که قاتلسَید شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّهاست بر مردم حاکم کرد با اینکه در صحیح مسلم ح 1 ص 62 می خوانیم دوستی علی ایمان و دشمنی او نفاق ولی آیا بخشنامه جسارت به علی بن ابیطالب از طرف معاویه عدالت است؟! صحیح مسلم باب فضایل علی بن ابیطالب

5. بعضی دیگر از صحابه

جنگ طلحه و زبیر و عایشه با علی بن ابیطالب چه توجیهی دارد؟

در حالیکه رسول خدا فرمود : هر که علی را دشنام دهد مرا دشنام داده و هر که مرا دشنام دهد خداوند را دشنام داده و کیفر او آن است که با صورت به دوزخ می افتد [مسند احمد ، ج6 ، ص33 و مستدرک حاکم ، ج3 ، ص121 و خصال؟؟؟ ص24.]

این حدیث شامل زنان هم می شود. مثل عایشه و جنگ جمل. که ضد آیهوَ قَرْنَ فی بُیوتِکنَّ [احزاب/33] است.

رسول الله (ص) به خانه عایشه اشاره کرد و سه بار فرمود : این جا مرکز فتنه است [صحیح بخاری ، ج2 ، ص128باب ما جاء فی بیوت ازواج النبی (ص)] .

آیا فرمان تیر باران بدنسَید شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّهِ (امام حسن مجتبی (ع)) در مدینه با عدالت می سازد؟ !!

1- ابوهریره صحابی بود اما در بازجوئی عمر محکوم شد و نتوانست ثابت کند که این همه اموالیکه در بحرین جمع کرده چرا و چگونه جمع کرده؟ عمر آنقدر تازیانه به کمر ابوهریره زد تا خون جاری شد [سید شرف الدین در اجوبه موسی جار الله از عقد الفرید اوائل جزء اول.]

2- خالد بن ولید صحابی بود امّا مالک بن نویره را کشت و آن شب با

زنش زنا کرد ولی ابوبکر به او کاری نداشت و می گفت ولید اجتهاد کرده و خطا رفته و گناهی بر او نیست. [مرحوم شرف الدین از 11 کتب معتبر تاریخ این ماجرا را نقل می کند.]

صحابه بد ، که قرآن می گوید : وَ مِنْهُمُ الَّذینَ یوذُونَ النَّبِی وَ یقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ [توبه/61.]

و تمام آیات منافقین که خلاصه : یقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ ما لَیسَ فی قُلُوبِهِم [فتح/11.] می باشد اینها را چگونه جواب می دهید؟

درباره ولید بن عقبه که مأمور جمع صدقات بنی المصطلق بود آیهیا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا إِنْ جاءَکمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَینُوا أَنْ تُصیبُوا قَوْماً بِجَهالَهٍ فَتُصْبِحُوا عَلی ما فَعَلْتُمْ نادِمینَ [حجرات/6] نازل شد.

مسجد ضرار را منافقین ساختند و آن ها اصحاب بودند.

درباره ثعلبه بن حاطب که زکات نمی داد آیه نازل شد که : وَ مِنْهُمْ مَنْ عاهَدَ اللّهَ لَئِنْ آتانا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَ لَنَکونَنَّ مِنَ الصّالِحینَ فَلَمّا آتاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَ تَوَلَّوْا وَ هُمْ مُعْرِضُونَ [توبه/76-75.]

مگر قزمان بن حرث با رسول الله (ص) در احد چنان جنگ نمی کرد که همه اصحاب تعجب کردند ولی رسول الله (ص) فرمود : او اهل آتش است ، همینکه جراحتی دید و روی خاک افتاد به او گفتند : هنیئاًلَک بِالْجَنَّهِگفت : وِ اللّه مَا قاتَلَنا إلاّ عَلَی الأحْسابِبا این اوصاف ما چگونه هر صحابی را عادل بدانیم؟! [شرح نهج البلاغه ، ابن ابی الحدید ، ج14 ، ص260]

1. اصلاح

1. زمینه های اصلاح

1. دور نگه داشتن از علوم خطرناک

چگونه اصلاح کنیم؟

دور نگه داشتن کتاب و مجلّه های خطرناک

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تُعَلِّمُوا نِسَاءَكمْ سُورَةَ يوسُفَ وَ لَا

تُقْرِءُوهُنَّ إِياهَا فَإِنَّ فِيهَا الْفِتَنَ وَ عَلِّمُوهُنَّ سُورَةَ النُّورِ فَإِنَّ فِيهَا الْمَوَاعِظَ [کافی ، ج5 ، ص516] .

2. کنترل رفت و آمدها

کنترل آمد و رفت ِها : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمَرْأَةُ إِذَا خَرَجَتْ مِنْ بَابِ دَارِهَا مُتَزَيِّنَةً مُتَعَطِّرَةً وَ الزَّوْجُ بِذَلِک رَاضٍ يبْنَى لِزَوْجِهَا بِکلِّ قَدَمٍ بَيتٌ فِى النَّارِ [جامع الأخبار ، ص158] .

3. وقت گذاشتن برای خانواده

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : جُزْءٍ لِأَهْلِه [معانى الأخبار ، ص79] .

4. زود شوهر دادن دختر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا ينْزِلَهَا الْغُرَفَ وَ يعَجِّلَ سَرَاحَهَا إِلَى بَيتِ زَوْجِهَا [کافی ، ج6 ، ص48] .

5. هدایت به کلاس قرآن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ عَلَّمَ وَلَدَهُ الْقُرْآنَ فَكأَنَّمَا حَجَّ الْبَيتَ عَشَرَةَ آلَافِ حَجَّةٍ وَ اعْتَمَرَ عَشَرَةَ آلَافِ عُمْرَةٍ وَ أَعْتَقَ عَشَرَةَ آلَافِ رَقَبَةٍ مِنْ وُلْدِ إِسْمَاعِيلَ وَ غَزَا عَشَرَةَ آلَافِ غَزْوَةٍ وَ أَطْعَمَ عَشَرَةَ آلَافِ مِسْكِينٍ مُسْلِمٍ جَائِعٍ وَ كأَنَّمَا كسَا عَشَرَةَ آلَافِ عَارٍ مُسْلِمٍ وَ يكتَبُ لَهُ بِكلِّ حَرْفٍ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ يمْحُو اللَّهُ عَنْهُ عَشْرَ سَيئَاتٍ وَ يكونُ مَعَهُ فِى قَبْرِهِ حَتَّى يبْعَثَ وَ يثْقُلُ مِيزَانُهُ وَ يجَاوَزُ بِهِ عَلَى الصِّرَاطِ كالْبَرْقِ الْخَاطِفِ وَ لَمْ يفَارِقْهُ الْقُرْآنُ حَتَّى ينْزِلَ بِهِ مِنَ الْكرَامَهِ أَفْضَلَ مَا يتَمَنَّى [جامع الأخبار ، ص49] .

6. آموزش آداب زندگی

جماع در برابرشان ممنوع ، جداسازی رختخواب ، اجازه گرفتن هنگام ورود به اتاق ، فراهم کردن وسیله ازدواج.

7. یاد قیامت

درباره کم فروشان می فرماید : أَ لا يظُنُّ أُولئِک أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ لِيوْمٍ عَظيمٍ [مطففين/4-5] .

مانع فرار از جبهه است : قالَ الّذينَ يظَنّونَ أَنَّهُمْ مُلاقُوا اللّهِ كمْ مِنْ فِئَهٍ قَليلَهٍ غَلَبَتْ فِئَهً كثيرَهً

بِإِذْنِ اللّهِ وَ اللّهُ مَعَ الصّابِرينَ [بقره/249] .

ساحران مؤمن در برابر طاغوت گفتند : قالُوا لا ضَيرَ إِنّا إِلى رَبِّنا مُنْقَلِبُونَ [شعراء/50] .

رسيدگى به محرومان : إِنَّما نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللّهِ لا نُريدُ مِنْكمْ جَزاءً وَ لا شُكوراً. إِنّا نَخافُ مِنْ رَبِّنا يوْماً عَبُوساً قَمْطَريراً [دهر/10-9] .

تحمّل نيش ها : فَالْيوْمَ الَّذينَ آمَنُوا مِنَ الْكفّارِ يضْحَكونَ [مطففين/34] .

رَبِّ ابْنِ لى عِنْدَک بَيتاً فِى الْجَنَّهِ [تحريم/11] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ذِكرُ الْمَوْتِ يمِيتُ الشَّهَوَاتِ فِى النَّفْسِ وَ يقْطَعُ مَنَابِتَ الْغَفْلَهِ وَ يقَوِّى النَّفْسَ بِمَوَاعِدِ اللَّهِ وَ يرِقُّ الطَّبْعَ وَ يكسِرُ أَعْلَامَ الْهَوَى وَ يطْفِئُ نَارَ الْحِرْصِ وَ يحَقِّرُ الدُّنْيا [مصباح الشريعه ، ص171] .

8. پذيرش انتقاد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَحَبُّ إِخْوَانِى إِلَى مَنْ أَهْدَى إِلَى عُيوبِى [كافى ، ج2 ، ص639] .

9. قضاوت وجدان

شخصى اراده گناه داشت. پيامبر اكرم (ص) به او فرمود : "آيا حاضرى ديگرى با ناموس تو گناه كند؟"

10. تقسيم كارها ونظم

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : اجْتَهِدُوا فِى أَنْ يكونَ زَمَانُكمْ أَرْبَعَ سَاعَاتٍ سَاعَةً لِمُنَاجَاهِ اللَّهِ وَ سَاعَةً لِأَمْرِ الْمَعَاشِ وَ سَاعَةً لِمُعَاشَرَهِ الْإِخْوَانِ وَ الثِّقَاتِ الَّذِينَ يعَرِّفُونَكمْ عُيوبَكمْ وَ يخْلِصُونَ لَكمْ فِى الْبَاطِنِ وَ سَاعَةً تَخْلُونَ فِيهَا لِلَذَّاتِكمْ فِى غَيرِ مُحَرَّمٍ وَ بِهَذِهِ السَّاعَهِ تَقْدِرُونَ عَلَى الثَّلَاثَهِ سَاعَاتٍ [تحف العقول ، ص409] .

11. توجه به آثار شوم گناه

1. امر بچه ها به نماز

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مُرُوا صِبْيانَكمْ بِالصَّلَاهِ إِذَا بَلَغُوا سَبْعاً [عوالی اللالی ، ج1 ، ص252] .

2. آسان گیری

مسائل را آسان و زمینه ها را فراهم سازیم.

امام سجاد (ع) نماز ظهر و عصر یا مغرب

و عشا را با هم خواندند. سؤال شد چرا بی فاصله خواندید؟ فرمود : بچه ها با من بودند و کار من برای آسان گیری و سرعت بخشی برای کودکان بود و به نماز واجب اکتفا کنید :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : كانَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) یأْمُرُ الصِّبْیانَ أَنْ یصَلُّوا الْمَغْرِبَ وَ الْعِشَاءَ جَمِیعاً وَ الظُّهْرَ وَ الْعَصْرَ جَمِیعاً فَیقَالُ لَهُ یصَلُّونَ الصَّلَاةَ فِی غَیرِ وَقْتِهَا فَیقُولُ هُوَ خَیرٌ مِنْ أَنْ ینَامُوا عَنْهَا [الجعفریّات ، ص51] .

3. کم خوری

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نِعْمَ الْعَوْنُ عَلَی أَسْرِ النَّفْسِ وَ کسْرِ عَادَتِهَا الْجُوعُ [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص214] .

4. پرهیزازگناه حتی کوچک

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا کذَبَ فِی الصَّغِیرِ اجْتَرَی عَلَی الْکبِیرِ [کافی ، ج2 ، ص338] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : الصَّغَائِرُ مِنَ الذُّنُوبِ طُرُقٌ إِلَی الْکبَائِرِ [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص180] .

حضرت مسیح (ع) : "شیطان گناهان را کوچک جلوه می دهد و از طریق کوچک جلوه دادن انسان را محاصره می کند." [دارالسلام نور ، ج4 ، ص203] .

5. نماز

انّ الصّلوه تنهی عن الفحشاء و المنکر [عنکبوت/45] .

6. دعا

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَکثِرِ الدُّعَاءَ تَسْلَمْ مِنْ سَوْرَهِ الشَّیطَانِ [بحارالأنوار ، ج75 ، ص8] .

امام صادق (ع) در حال گریه می گفت : ...

عَنِ ابْنِ أَبِی یعْفُورٍ قَالَ : "سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللّهِ (ع) یقُولُ وَ هُوَ رَافِعٌ یدَهُ إِلَی السَّمَاءِ : ِ" رَبِّ لَا تَکِلْنِی إِلَی نَفْسِی طَرْفَهَ عَینٍ أَبَداً لَا أَقَلَّ مِنْ ذَلِک وَ لَا أَکثَرَ" قَالَ فَمَا کانَ بِأَسْرَعَ مِنْ أَنْ تَحَدَّرَ الدُّمُوعُ مِنْ جَوَانِبِ لِحْیتِهِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَی

فَقَالَ : " يا ابْنَ أَبِی يعْفُورٍ إِنَّ يونُسَ بْنَ مَتَّی وَكلَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی نَفْسِهِ أَقَلَّ مِنْ طَرْفَهِ عَينٍ فَأَحْدَثَ ذَلِک الذَّنْبَ" قُلْتُ فَبَلَغَ بِهِ كفْراً أَصْلَحَک اللَّهُ قَالَ : " لَا وَ لَكنَّ الْمَوْتَ عَلَی تِلْک الْحَالِ هَلَاک" [كافی ، ج2 ، ص581] .

7. محاسبه نفس

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : "أَ لَا أُنَبِّئُكمْ بِأَكيسِ الْكيسِينَ وَ أَحْمَقِ الْحُمَقَاءِ" قَالُوا : بَلَی يا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَكيسُ الْكيسِينَ مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ وَ عَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ وَ أَحْمَقُ الْحُمَقَاءِ مَنِ اتَّبَعَ نَفْسُهُ هَوَاهُ وَ تَمَنَّی عَلَی اللَّهِ الْأَمَانِی فَقَالَ الرَّجُلُ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ وَ كيفَ يحَاسِبُ الرَّجُلُ نَفْسَهُ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ ثُمَّ أَمْسَی رَجَعَ إِلَی نَفْسِهِ (غروب از خودش چند سؤال بكند) وَ قَالَ يا نَفْسُ إِنَّ هَذَا يوْمٌ مَضَی عَلَيک لَا يعُودُ إِلَيک أَبَداً وَ اللَّهِ سَائِلُک عَنْهُ فِيمَا أَفْنَيتِهِ فَمَا الَّذِی عَمِلْتِ فِيهِ أَ ذَكرْتِ اللَّهَ أَمْ حَمِدْتِيهِ أَ قَضَيتِ حَقَّ أَخٍ مُومِنٍ أَ نَفَّسْتِ عَنْهُ كرْبَتَهُ أَ حَفِظْتِيهِ بِظَهْرِ الْغَيبِ فِی أَهْلِهِ وَ وُلْدِهِ أَ حَفِظْتِيهِ بَعْدَ الْمَوْتِ فِی مُخَلَّفِيهِ أَ كفَفْتِ عَنْ غِيبَهِ أَخٍ مُومِنٍ بِفَضْلِ جَاهِک أَ أَعَنْتِ مُسْلِماً مَا الَّذِی صَنَعْتِ فِيهِ فَيذْكرُ مَا كانَ مِنْهُ فَإِنْ ذَكرَ أَنَّهُ جَرَی مِنْهُ خَيرٌ حَمِدَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ كبَّرَهُ عَلَی تَوْفِيقِهِ وَ إِنْ ذَكرَ مَعْصِيةً أَوْ تَقْصِيراً اسْتَغْفَرَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ عَزَمَ عَلَی تَرْک مُعَاوَدَتِهِ وَ مَحَا ذَلِک عَنْ نَفْسِهِ بِتَجْدِيدِ الصَّلَاهِ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّيبِينَ وَ عَرْضِ بَيعَهِ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ عَلَی نَفْسِهِ وَ قَبُولِهَا وَ إِعَادَهِ لَعْنِ شَانِئِيهِ وَ أَعْدَائِهِ وَ دَافِعِيهِ عَنْ حُقُوقِهِ فَإِذَا فَعَلَ ذَلِک قَالَ اللَّهُ عَزَّ

وَ جَلَّ لَسْتُ أُنَاقِشُک فِی شَیءٍ مِنَ الذُّنُوبِ مَعَ مُوَالَاتِک أَوْلِیائِی وَ مُعَادَاتِک أَعْدَائِی [بحار الأنوار ، ج67 ، ص69] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یکونُ الرَّجُلُ مِنَ الْمُتَّقِینَ حَتَّی یحَاسِبَ نَفْسَهُ أَشَدَّ مِنْ مُحَاسَبَهِ الشَّرِیکِ شَرِیکَهُ فَیعْلَمَ مِنْ أَینَ مَطْعَمُهُ وَ مِنْ أَینَ مَشْرَبُهُ وَ مِنْ أَینَ مَلْبَسُهُ أَ مِنْ حِلٍّ ذَلِک أَمْ مِنْ حَرَامٍ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص62] .

8. توجه یه شخصیت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ کرُمَتْ عَلَیهِ نَفْسُهُ هَانَتْ عَلَیهِ شَهَوَاتُهُ [نهج البلاغه ، حکمت 449] .

9. بالابردن سطح آگاهی

أَنَا الْجَاهِلُ عَصَیتُک بِجَهْلِی وَ ارْتَکبْتُ الذُّنُوبَ بِجَهْلِی [العددالقویه ، ص363] .

1. اطلاعات

1. اهمیت وضرورت اطلاعات دراسلام

1.وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّهٍ وَ مِنْ رِباطِ الْخَیلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ [انفال/60] .

2. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : استعمل مع عدوک مراقبه الإمکان و انتهاز الفرصه تظفر [غررالحکم ، ص334] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن أعقل الناس عبد عرف ربه فأطاعه و عرف عدوه فعصاه [أعلام الدین ، ص337] .

4. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اجْعَلُوا لَکمْ رُقَبَاءَ فِی صَیاصِی الْجِبَالِ [نهج البلاغه ، نامه 11] .

5.إِذا جاءَکمُ الْمُومِناتُ مُهاجِراتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللّهُ أَعْلَمُ بِإِیمانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُومِناتٍ فَلا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَی الْکفّارِ لا هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَ لا هُمْ یحِلُّونَ لَهُنَّ [ممتحنه/10] .

6.مردوا على النفاق لا تعلم نحن نعلمهم

7. امام حسین (ع) به برادرش محمد بن حنفیه ، هنگامی که بنا داشت از مدینه به مکه و از آنجا به کربلا برود فرمود : اما انت فلا علیک ان تقیم بالمدینه و تکون لی عینا لا تخف

عنی شیئا من امورهم

8. قیس بن مسهر صیداوی مسئول بردن خبر به کوفه بود و در این راه شهید شد.

9.وَ قالَ رَجُلٌ مُومِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ یکتُمُ إِیمانَهُ أَ تَقْتُلُونَ رَجُلاً أَنْ یقُولَ رَبِّی اللّهُ [غافر/28] .

10. امام عسگری (ع) نامه ای را درون عصا و چوبی....عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْأَسْوَدِ قَالَ : "دَعَانِی سَیدِی أَبُو مُحَمَّدٍ (ع) فَدَفَعَ إِلَی خَشَبَةً کأَنَّهَا رِجْلُ بَابٍ مُدَوَّرَةً طَوِیلَةً مِلْ ءَ الْکفِّ فَقَالَ : صِرْ بِهَذِهِ الْخَشَبَهِ إِلَی الْعَمْرِی إِلَی أَنْ ذَکرَ أَنَّهُ ضَرَبَ بِالْخَشَبَهِ بَغْلَ سِقَاءٍ فَانْشَقَّتْ فَإِذَا فِیهَا کتُبٌ فَرَجَعَ إِلَی أَنْ قَالَ : فَلَمَّا دَنَوْتُ مِنَ الدَّارِ اسْتَقْبَلَنِی عِیسَی الْخَادِمُ عِنْدَ الْبَابِ الثَّانِی فَقَالَ : یقُولُ لَک مَوْلَای أَعَزَّهُ اللَّهُ : لِمَ ضَرَبْتَ الْبَغْلَ وَ کسَرْتَ رِجْلَ الْبَابِ؟ فَقُلْتُ یا سَیدِی! لَمْ أَعْلَمْ مَا فِی رِجْلِ الْبَابِ فَقَالَ : وَ لِمَ احْتَجْتَ أَنْ تَعْمَلَ عَمَلًا احْتَجْتَ أَنْ تَعْتَذِرَ مِنْهُ إِیاک بَعْدَهَا أَنْ تَعُودَ إِلَی مِثْلِهَا أَبَداً؟" [المناقب ، ج4 ، ص427] .

11. در جنگ خندق ، چون تاریکی شب سبب می شد گاهی خودی ها یکدیگر را بزنند رمز شب به وجود آمد یک شب رمزحم لَا ینْصَرُونبود.

12. درهای دژهای خیبر گشوده شد و یهودیان با شرایط خاصی... آزاد گردیدند ، ولی بایددید عوامل پیروزی چه بوده است؟

الف : نقشه و تاکتیک جنگی

ب : کسب اطلاعات و اسرار دشمن

الف : ارتش اسلام در نقطه ای فرود آمد که روابط یهود را با دوستان آنان (قبایل غطفان) قطع نمود. ملت غطفان با تجهیزات کافی برای نجات متحدان خود حرکت کردند ، ولی هنوز چیزی راه نپیموده بودند که در میان آنان شایع شد که یاران محمد (ص) از

یک راه انحرافی متوجه سرزمین آنان شده اند! این شایعه به قدری قوت گرفت که آنان از نیمه راه بازگشتند. تاریخ نویسان این شایعه را معلول ندای غیبی می دانند ، ولی هیچ بعید نیست که این شایعه از ناحیه مسلمانان غطفان درست شده! و طراحان این شایعه مسلمانان واقعی غطفان باشند که به دستورپیامبر (ص) مامور بودند در لباس کفر میان قبایل خود به سر ببرند.

واین مطلب درجنگ احزاب نیز سابقه دارد ، زیرا در پرتو شایعه سازی یک مسلمان غطفانی به نام نعیم بن مسعود باعث شد ارتش کفر متفرق شوند.! [فروغ ابدیت ، ج2 ، ص657]

13. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ عَيِنِى بِالْمَغْرِبِ كتَبَ إِلَى يعْلِمُنِى أَنَّهُ وُجِّهَ إِلَى الْمَوْسِمِ أُنَاسٌ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ الْعُمْى الْقُلُوبِ الصُّمِّ الْأَسْمَاعِ الْكمْهِ الْأَبْصَارِ [نهج البلاغه ، نامه 33] .

14. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ ابْعَثِ الْعُيونَ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

15. در همین عهدنامه مالک سه مرتبه واژه عیون آمده است!

16. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیته [مجموعه ورام ، ج1 ، ص6] .

17. اگر ضرورت نظام وابسته به جاسوسی شد جاسوس لازم است.

2. سیره نبوی و علوی در اطلاعات

1. اطلاعات درجامعه

1. رسول الله (ص) قبل از هجرت در لیله العقبه هنگامی که انصار با آن حضرت ملاقات کرده و بیعت نموده اند برای آنان نقیب تعیین کرده و برای هر طایفه ای از طوایف انصار یک یا دو نفر را از خودشان به عنوان نقابت نصب فرمود.

2. در مدینه درمیان ارتش در سال 6 هجری برای هر ده نفریک نفر عریف معین فرمود تا به

وسیله آنها اوضاع و احوال را تحت نظر داشته و مطالب لازمه را رسیدگی نماید و هم چنین در میان قبایل مختلف عرب نیز مأموران اطلاعاتی معین شد مانند خبدب بن نعمان و رافع بن خدیج و...

3. علی (ع) نیز از سیره رسول الله (ص) تبعیت کرده و در طول چهار سال و اندی که روی کار آمد عریف هائی داشت و اموال و عطایا را به وسیله آنان تقسیم و اوضاع و احوال را قهرا به واسطه آنان تحقیق و گاهی هم مجرمین را به وسیله آنها تنبیه می کرد.

4. علی (ع) در شهرها به وسیله عیون و جاسوسان مخفی و مورد اعتماد و و ثوق خود کارمندان حکومت را مراقبت شدید نموده و حتی در دستورالعمل ها (مخصوصا در عهدنامه مالک بن الحارث الاشتر) دستور تعیین چنین افرادی را صادر می کند.

5. رسول خدا (ص) سعید بن العاص را عامل السوق (مامور بازار) مکه و عمر را عامل السوق مدینه قرار داده بود. [اسد الغابه ، ج2 ، ص3098]

6. ابن عمر می گوید : شخصی را دیدم به جرم اینکه مکیل و موزون را جزافا (بدون کیل و وزن) فروخته بود تعزیرمی نمودند. [تراتیب اداریه ، ج1 ، ص285]

7. نقل شده که عمر در زمان خلافت خود زنی را به نام ام الشفاء عامل سوق تعیین کرده بود و بعضی این قضیه را به رسول خدا (ص) نسبت داده اند. [تراتیب اداریه ، ج1 ، ص55]

8. علی (ع) هر روز در بازار کوفه می گشت وامر به معروف می نمود و شخصا به اوضاع رسیدگی می کرد.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع)

: كانَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) بِالْكوفَهِ عِنْدَكِمْ يغْتَدِی كلَّ يوْمٍ بُكرَةً مِنَ الْقَصْرِ فَيطُوفُ فِی أَسْوَاقِ الْكوفَهِ سُوقاً سُوقاً وَ مَعَهُ الدِّرَّهُ عَلَی عَاتِقِهِ [كافی ، ج5 ، ص151] .

9. علی (ع) علی بن اصمع را وایی بارجاه قرار داد و چون خیانت او آشکار شد دستش را قطع کرد. [اشتقاق ، ج2 ، ص272]

10. علی (ع) عامل السوق اهواز را در اثر خیانت دستور داد زندانی با اعمال شاقه نمودند.

عَنْ عَلِی (ع) : أَنَّهُ اسْتَدْرَک عَلَی ابْنِ هَرْمَهَ خِيانَهً وَ كانَ عَلَی سُوقِ الْأَهْوَازِ فَكتَبَ إِلَی رِفَاعَهَ فَإِذَا قَرَأْتَ كتَابِی هَذَا فَنَحِّ ابْنَ هَرْمَهَ عَنِ السُّوقِ وَ أَوْقِفْهُ لِلنَّاسِ وَ اسْجُنْهُ [دعَائم الإسلام ، ج2 ، ص532] .

11. چون علی (ع) مشاهده کرد که جمعی در بازار از محوطه ای که برای خود داشتند تجاوز کردند دستور داد جایگاهی که درست کرده بودند را خراب کنند.

12. امام علی (ع) دستور داد تا فاضلاب هایی که از پشت بام ها و حوض ها در کوچه ها ریخته می شد وهمچنین آب کثیف ها (توالت ها) قطع گردد. [کنز ، ج5 ، ص488]

13. همچنین حضرت نشستن در معابر عمومی را ممنوع کرد و جایی را که جوانان و اشخاص هرزه تجمع می کردند خراب کرد. [البیان و البنین ، ج2 ، ص102 و نژالدر ، ج1 ، ص152]

14. رسول خدا (ص) دستور داد مالی را که صاحبش آن را احتکار نموده بود به بازار بیاورند و در معرض فروش قرار دهند. [توحید صدوق ، ص388] .

15.رایت علیا بشط الکلا یسال عن الاسعار :

علی (ع) را در شط

الکلا دیدم که از قیمتهای اجناس سئوال می نمود [تعالیق احقاق الحق ، ج8 ، ص563]

16.قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : کان رسول الله (ص) یسأل الناس عما فی الناس [معانی الأخبار ، ص82] .

17. احادیث وارده در موضوع عریف نقل شده ، از جمله آنکه قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا بُدَّ مِنَ الْعَرِیفِ وَ الْعَرِیفُ فِی النَّارِ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص110] .

درعین حال که گفته بودند : عرافت حق است و عریف باید باشد و لکن چون مقام عرافت مانند قضاء بسیار حساس و خطرناک است فرمودند : وَ الْعَرِیفُ فِی النَّارِ

18. امیر المومنین (ع) برای جلوگیری ازخطرات مخالفین داخلی ، طلحه و زبیر و هواخواهان بنی امیه و جاسوسان معاویه که در دوران خلافت چند ساله گرفتار کارشکنی و توطئه های آنان بود مراقبت کامل می کرد و به قیس بن سعد بن عباده در مصر و دیگر عمال و کارگزاران حکومتی دستور می داد که در مورد افراد مشکوک (مریب) شدیدا مراقبت کنند.

19. اداره حسبه برای تصدی رسمی امر به معروف و نهی از منکر :

حسبه از احتساب فلان علی فلان انکر علیه قبیح عمله

محتسب؛ یعنی کسی که از طرف دولت رسما حق اعتراض به خلاف کار را دارد. احتسب فلانا؛ یعنی اختبر ، چون محتسب با تحقیق و تفتیش مردم را امتحان می کند.

امر به معروف را حسبه و مسئول را محتسب می گویند. گروهی داوطلبانه این کار را انجام می دهند ، لکن گروهی از طرف دولت رسما مامور این کار هستند. رسیدگی به اوضاع مردم برای محتسب واجب عینی و برای دیگران واجب کفائی

است. رسیدگی به شکایات برای او واجب و حق تعزیر دارد. از بیت المال ارتزاق می شود. در امور عرفی حق نظر دارد که فلانی در کجا ، چه عملی ، چه شغلی ، با چه کیفیتی و.....

گاهی محتسب شاخه کار قضاوت و گاهی مستقل و....

قاضی بدون شاکی کاری ندارد ، ولی محتسب بدون وجود شاکی هم در منکرات دخالت می کند.

قاضی حق خشونت ندارد ، فقط حکم می کند ، ولی محتسب اعمال خشونت می کند.

محتسب از افراد موجه و مشهور و امین انتخاب می شده و بر والی مسلمین لازم است چنین افرادی را بر جامعه گماشته باشد.

محتسب دارای مقام علمی ، حق گرفتن نیرو و تعلیم کارشناس و جرم شناس و کشف جرائم و چگونگی برخورد را داشت و گاهی شرطه ها هم بازوی محتسب بودند. در بندرها نماینده داشت ، بر واردات و صادرات و انبارها نظارت و اهل بازار از او حساب می بردند.

محتسب در اقوام و عشایر و اصناف عریف (رابط میان مردم و دولت از خود مردم و از خود قبیله) تعیین می کرد.

محتسب در برخوردها با مردم با عریف مشورت می کرد.

عریف (رابط میان مردم و حاکم) اگر غش شخصی را دید به محتسب گزارش دهد تا او کیفر دهد. [احمد میانجی (نور علم)]

وظایف محتسب نظارت بر اجرای قانون ، دستور به خراب کردن ساختمان هایی که در حال سقوط است و حتی منع حمالانی که بار زیاد برخود یا حیوان حمل نکنند ، جلوگیری از منکرات در بازار ، بازرسی از تمام صنفان به خصوص گوشت و نان. [در لغت نامه دهخدا لغت حسبه و محتسب درباره وظائف محتسب

خوب بحث کرده است] .

2. اطلاعات درنبرد

1. گزینش نیرو

1. وثاقت

1. قَالَ الرِّضَا (ع) : كان رسول الله (ص) إذا وجه جيشا فأمهم أمير بعث معهم من ثقاته من يتجسس له خبره [بحارالأنوار ، ج97 ، ص61] .

2.يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا بِطانَةً مِنْ دُونِكمْ [آل عمران/118] .

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ ابْعَثِ الْعُيونَ مِنْ أَهْلِ الصِّدْقِ وَ الْوَفَاءِ عَلَيهِمْ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

4. افرادی مثل قیس بن مسهر صیداوی که خبر امام حسین (ع) را به دشمن در کوفه نداد گرچه به قیمت جانش تمام شد.

5. عزیز و نفوذ ناپذیر.

2. رازداری

1. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَوْ كانَ لِأَلْسِنَتِكمْ أَوْكيهٌ لَحَدَّثْتُ كلَّ امْرِئٍ بِمَا لَهُ وَ عَلَيهِ [كافى ، ج1 ، ص264] .

اوکیه (جمع وکاء به معنی بندی که سر چیز را می بندند)

2. تا نگفتی سر اسیر توست ، اگر گفتی تو اسیری :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سرک أسيرک فإن أفشيته صرت أسيره [غررالحكم ، ص320] .

تا نگفتی تو انتخاب گری :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ كتَمَ سِرَّهُ كانَتِ الْخِيرَهُ بِيدِهِ [نهج البلاغه ، حكمت 162] .

اگر گفتی بی اعتباری :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من ضعف عن سره فهو عن سر غيره أضعف [غررالحكم ، ص321] .

اگر گفتی ، حق ملامت نداری :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ما لمت أحدا على إذاعه سری إذ كنت به أضيق [غررالحكم ، ص321] .

اگر گفتی ، ذلیل دیگرانی :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا تطلع زوجک و عبدک على سرک

فیسترقاک [غررالحکم ، ص320] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کتمان سرنا جهاد فی سبیل الله [أمالی مفید ، ص338] .

4. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : وَ اللَّهِ إِنَّ أَحَبَّ أَصْحَابِی إِلَی أَوْرَعُهُمْ وَ أَفْقَهُهُمْ وَ أَکتَمُهُمْ لِحَدِیثِنَا [کافی ، ج2 ، ص223] .

5. امام کاظم (ع) درنامه ای که از زندان برای سوید سائی فرستاد ، فرمود : لَا تُفْشِ مَا اسْتَکتَمْنَاک [کافی ، ج8 ، ص125] .

6. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أُمِرَ النَّاسُ بِخَصْلَتَینِ فَضَیعُوهُمَا فَصَارُوا مِنْهُمَا عَلَی غَیرِ شَیءٍ الصَّبْرِ وَ الْکتْمَانِ [کافی ، ج2 ، ص222] .

7. پذیرفته شدن در پرتو راز داری است :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الظَّفَرُ بِالْحَزْمِ وَ الْحَزْمُ بِإِجَالَهِ الرَّأْی وَ الرَّأْی بِتَحْصِینِ الْأَسْرَارِ [نهج البلاغه ، حکمت 48] .

8. قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : وَدِدْتُ وَ اللَّهِ أَنِّی افْتَدَیتُ خَصْلَتَینِ فِی الشِّیعَهِ لَنَا بِبَعْضِ لَحْمِ سَاعِدِی النَّزَقَ وَ قِلَّهَ الْکتْمَانِ [کافی ، ج2 ، ص221] .

3. سعه صدر

. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خَالِطُوا الْأَبْرَارَ سِرّاً وَ خَالِطُوا الْفُجَّارَ جِهَاراً وَ لَا تَمِیلُوا عَلَیهِمْ فَیظْلِمُوکمْ فَإِنَّهُ سَیأْتِی عَلَیکمْ زَمَانٌ لَا ینْجُو فِیهِ مِنْ ذَوِی الدِّینِ إِلَّا مَنْ ظَنُّوا أَنَّهُ أَبْلَهُ وَ صَبَّرَ نَفْسَهُ عَلَی أَنْ یقَالَ [لَهُ] إِنَّهُ أَبْلَهُ لَا عَقْلَ لَهُ [کافی ، ج2 ، ص117] .

4. دقت درتحقیق

1.لا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقی إِلَیکمُ السَّلامَ لَسْتَ مُومِناً [نساء/94] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ادْرَئُوا الْحُدُودَ بِالشُّبُهَاتِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص74] .

3. قال رسول الله (ص) : انى لم اومر ان انقب

عن قلوب الناس و لا اشق بطونهم [کنز الاعمال ، حدیث31597]

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَطْلُبُوا عَثَرَاتِ الْمُومِنِینَ فَإِنَّ مَنْ تَتَبَّعَ عَثَرَاتِ أَخِیهِ تَتَبَّعَ اللَّهُ عَثَرَاتِهِ وَ مَنْ تَتَبَّعَ اللَّهُ عَثَرَاتِهِ یفْضَحْهُ وَ لَوْ فِی جَوْفِ بَیتِهِ [کافی ، ج2 ، ص355] .

5. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَسْأَلُوا الْفَاجِرَهَ مَنْ فَجَرَ بِک فَکمَا هَانَ عَلَیهَا الْفُجُورُ یهُونُ عَلَیهَا أَنْ تَرْمِی الْبَرِیءَ الْمُسْلِمَ [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص48] .

6. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِذَا سُئِلَتِ الْفَاجِرَهُ مَنْ فَجَرَ بِک فَقَالَتْ فُلَانٌ فَإِنَّ عَلَیهَا حَدَّینِ حَدّاً لِفُجُورِهَا وَ حَدّاً لِفِرْیتِهَا عَلَی الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ [کافی ، ج7 ، ص209] .

2. اعزام نیرو

1. رسول الله (ص) قبل از هجرت در لیله العقبه هنگامی که انصار با آن حضرت ملاقات کرده و بیعت نموده اند برای آنان نقیب تعیین کرده و برای هر طایفه ای از طوایف انصار یک یا دو نفر را از خودشان به عنوان نقابت نصب فرمود.

2. در مدینه درمیان ارتش در سال 6 هجری برای هر ده نفریک نفر عریف معین فرمود تا به وسیله آنها اوضاع و احوال را تحت نظر داشته و مطالب لازمه را رسیدگی نماید و هم چنین در میان قبایل مختلف عرب نیز عریف معین شد ، مانند خبدب بن نعمان و رافع بن خدیج و...

3. علی (ع) نیز از سیره رسول الله (ص) تبعیت کرده و در طول چهار سال و اندی که روی کار آمد عریف هایی داشت و اموال و عطایا را به وسیله آنان تقسیم و اوضاع و احوال را قهرا به واسطه آنان

تحقیق و گاهی هم مجرمین را به وسیله آنها تنبیه می کرد.

4. علی (ع) در شهرها به وسیله عیون و جاسوسان مخفی و مورد اعتماد و و ثوق خود کارمندان حکومت را مراقبت شدید نموده و حتی در دستورالعملها (مخصوصا در نامه مالک بن الحارث الاشتر) دستور تعیین چنین افرادی را صادر می کند.

5. رسول خدا (ص) سعید بن العاص را عامل السوق (مامور بازار) مکه و عمر را عامل السوق مدینه قرار داده بود. [اسد الغابه ، ج2 ، ص3098]

1. به فرمان پیامبر زید بن ثابت مامور شد زبان یهودیان را فرا بگیرد تا بتواند گزارش تهیه کند.

2. نعیم بن مسعود در جنگ احزاب یک کار اطلاعاتی بسیار مهم کرد (با اجازه رسول الله (ص)) او تازه مسلمان شده و کفار نمی دانستند. نزد یهود رفت که شما ازمشرکان مکه گروگان بگیرید تا مجبور به مقاوت شده و فرار نکنند و شما در مدینه تنها تحت فشار مسلمانان باشید. یهود چنین طرحی را پذیرفت و او نزد مشرکان رفت که این یهود به شما بدبین است و فردا گروگان خواهد گرفت و بالاخره بااین سیاست موفق شد و به اسلام خدمت کرد.

3. خود پیامبر اکرم (ص) ناشناس در بدر وارد قبیله ای شد و اطلاعات کسب کردند. [فروغ ابدیت ، ج1 ، ص408]

4. پیامبر اکرم (ص) شخصی را برای خبر گیری به میان طایفه ابوسفیان فرستاد. [سنن ابی داود ، ج3 ، ص38]

5. بعد از شکست احزاب درجنگ خندق رسول اکرم (ص) حذیفه را مامور کرد تا ازشکست قطعی اطلاعاتی کسب کند. [فروغ ابدیت ، ج2

، ص554]

6. گاهی از دستگیر شدگان خبر دریافت می شد ، از جمله شب ششم جنگ خیبرجاسوس یهودی را دستگیر و نزد رسول اکرم (ص) آوردند. او تامین خواست تامین دادند و مرکز مهمات و زاغه های دشمن را فاش کرد. [فروغ ابدیت ، ج2 ، ص657]

7. رسول اکرم (ص) جمعی را به نام عاصم برای کسب خبر به مکه فرستاد. [پیامبر و یاران ، ج4 ، ص45]

8. سعید بن زید شوهر خواهر عمر (از عشره مبشره) در یازده جنگ شرکت کرد ، ولی در بدر از طرف رسول اکرم (ص) به منطقه شام برای گرفتن خبر اعزام شد. و سهیمه غنایم بدر را به او دادند. [اسد الغابه ، ج2 ، ص306و307]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ عَينِى بِالْمَغْرِبِ كتَبَ إِلَى يعْلِمُنِى أَنَّهُ وُجِّهَ إِلَى الْمَوْسِمِ أُنَاسٌ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ الْعُمْى الْقُلُوبِ الصُّمِّ الْأَسْمَاعِ الْكمْهِ الْأَبْصَارِ [نهج البلاَغه ، نامه 33] .

. قَالَ الرِّضَا (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا بَعَثَ جَيشاً فَاتَّهَمَ أَمِيراً بَعَثَ مَعَهُ مِنْ ثِقَاتِهِ مَنْ يتَجَسَّسُ لَهُ خَبَرَهُ [وسائل الشيعه ، ج15 ، ص60] .

سهمیه غنایم ماموران اطلاعاتی هم چون رزمندگان پرداخت می شد.

3. مخفی کاری

1. بعد از مدتها محاصره در خندق تلاش و گرسنگی و ترس زیادی مسلمانان را فرا گرفته بود. رسول اکرم (ص) مقداری از شب را نماز خواندند ، سپس فرمود : أ لا رجل یأتینا بخبر القوم یجعله الله رفیقی فی الجنه قال حذیفه : فو الله ما قام منا أحد مما بنا من الخوف و الجهد و الجوع فلما لم

یقم أحد دعانی فلم أجد بدا من إجابته قلت : لبیک قال : اذهب فجئنی بخبر القوم و لا تحدثن شیئا حتی ترجع [بحارالأنوار ، ج20 ، ص208] . او شبانه رفت و وارد لشگر شد و از زیر خیمه ها به لشگر کفر ملحق شد. باد تندی دیگ غذا و همه چیز کفار را به هم زده بود. ابوسفیان که بساط را بر هم ریخته دید ، گفت : مواظب باشید در این گرد و غبار مسلمانان نفوذی نداشته باشند. هر کس نام فرد پهلوئی خود را بپرسد. حدیفه می گوید : من پیش دستی کردم و نام اطرافیان خود را پرسیدم که دیگر زمینه شکی باقی نماند. به هر حال اخبار را گرفته نزد رسول الله (ص) آمدم ، ولی هنگام حرکت رسول الله (ص) سفارش کرد که کاری نکنم و لذا در همان طوفان که ابوسفیان را بیچاره و در حال فرار دیدم خواستم او را هلاک کنم. به یاد سخن رسول اکرم (ص) افتادم و کاری انجام ندادم. همین که حذیفه برگشت رسول اکرم (ص) او را در بر گرفته و پارچه دوش خود را روی او انداخته و اخبار را پرسید. [بحار ، ج20 ، ص208 و کامل ابن اثیر ، ج2 ، ص184]

2. پیامبر اکرم (ص) افرادی را برای نابود کردن یکی از سران کفر فرستاد. مسلمانان قبل از انجام ماموریت شروع به طواف کعبه کردند ، ولی طرح عملیات لو رفت.

3. پیامبر اکرم (ص) در خندق ، احد به مامور اطلاعات فرمود : کلمه ای از گزارشات خود را حضور مردم به من نگو. [مغازی

، ج1 ، ص208]

4. حتی نقل خبر شیرین گاهی ممنوع : در احد پیامبر اکرم (ص) مجروح شد ، مسلمانی برای شاد کردن فرمود : محمد (ص) زنده است. حضرت با نهادن انگشت به دهان (رمز سکوت) اشاره فرمود : این بشارت دشمن را حساس و مرا می کشند. [مغازی ، ج1 ، ص236]

5. پیامبر اکرم (ص) از اسم رمز ("غصل" و "قاره") نام دو قبیله ای که سپاه تبلیغی اسلام را به سرزمین خود دعوت نموده و در آنجا سر بریدند! استفاده کرد. [فروغ ابدیت ، ج2 ، ص540]

6. امام عسگری (ع) نامه هایی در میان عصای چوبی خود می نهادند و به شخصی می دهد و می فرماید : این چوب را به فلانی بدهد ، وسط راه دعوا شد ، عصا را زد و شکست و نامه ها بیرون آمد. او چوب را برداشت و برگشت : امام فرمود : چرا چوب را زدی؟

عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْأَسْوَدِ قَالَ : "دَعَانِی سَیدِی أَبُو مُحَمَّدٍ (ع) فَدَفَعَ إِلَی خَشَبَةً کأَنَّهَا رِجْلُ بَابٍ مُدَوَّرَةً طَوِیلَةً مِلْ ءَ الْکفِّ فَقَالَ : صِرْ بِهَذِهِ الْخَشَبَهِ إِلَی الْعَمْرِی إِلَی أَنْ ذَکرَ أَنَّهُ ضَرَبَ بِالْخَشَبَهِ بَغْلَ سِقَاءٍ فَانْشَقَّتْ فَإِذَا فِیهَا کتُبٌ فَرَجَعَ إِلَی أَنْ قَالَ فَلَمَّا دَنَوْتُ مِنَ الدَّارِ اسْتَقْبَلَنِی عِیسَی الْخَادِمُ عِنْدَ الْبَابِ الثَّانِی فَقَالَ یقُولُ : لَک مَوْلَای أَعَزَّهُ اللَّهُ : لِمَ ضَرَبْتَ الْبَغْلَ وَ کسَرْتَ رِجْلَ الْبَابِ؟ فَقُلْتُ یا سَیدِی! لَمْ أَعْلَمْ مَا فِی رِجْلِ الْبَابِ00000" [المناقب ، ج4 ، ص427] .

7.إِذْ تَمْشِی أُخْتُک فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّکمْ عَلی مَنْ یکفُلُهُ فَرَجَعْناک إِلی أُمِّک [طه/40] .

8.فَلَمّا جَهَّزَهُمْ بِجَهازِهِمْ جَعَلَ السِّقایهَ فِی رَحْلِ

أَخِیهِ [یوسف/70] .

9.وَ لْیتَلَطَّفْ وَ لا یشْعِرَنَّ بِکمْ أَحَداً إِنَّهُمْ إِنْ یظْهَرُوا عَلَیکمْ یرْجُمُوکمْ أَوْ یعِیدُوکمْ فِی مِلَّتِهِمْ وَ لَنْ تُفْلِحُوا إِذاً أَبَداً [کهف/20-19] .

عثمان بن سعید عمری اولین نایب خاص امام زمان (عج) چون شیعیان ائمهعلیهم السلامهمیشه مورد نظر دشمنان و در تنگنا بوده اند عاشقان را داخل کیسه مخصوص روغن می کرد و به این بهانه به ملاقات حضرت شرفیاب می کرد. [مفاخر ، ج1 ، ص304]

4. تشکیل نهادهای اطلاعاتی

1. شبکه اطلاعاتی پیامبر (ص) در مکه عباس عموی پیامبر (ص) بود که پیامبر را از نقشه جنگی قریش آگاه می کرد. [فروغ ابدیت ، ج2 ، ص447]

2. نعیم بن مسعود تازه مسلمان شده بود ، به پیامبر (ص) گفت که من با تمام قبائلی که فعلا دراحزاب متحدا علیه شما هستند آشنا هستم و آنها از اسلام آوردن من خبر ندارند. می توانم در پوست دوستی میان احزاب تفرقه به پا کنم. پیامبر (ص) اجازه داد و او رفت و به یهودیان گفت : که شما گروهی از قریش راگرو بگیرید که اگر مسلمانان پیروز شدند و کفار فرار کردند شما یهود تنها در دست مسلمانان قرار ندهید و آنها به خاطر وجود گروگانهای خود بمانند و شما را یاری کنند ، چون شما یهودی و ساکن مدینه هستید و نمی توانید فرار کنید. سپس نزد کفار رفت و گفت : فردا یهود ازشما گرو خواهند گرفت ، لذا همکاری نکیند. خلاصه تفرقه به پا کرد. [فروغ ابدیت ، ج2 ، ص550]

3. در تفسیر صافی ذیل آیه : سَأُلْقِی فِی قُلُوبِ الَّذِینَ کفَرُوا الرُّعْبَ

[(انفال/12)] می فرماید که پیامبر (ص) دو جاسوس فرستاد تا خبر کاروان قریش را بدهد.

4. پس از شکست احزاب در خندق ، پیامبر (ص) حذیفه را مامور کرد تا از شکست قطعی اطلاعاتی کسب کند. [فروغ ابدیت ، ج2 ، ص5544]

5.شب ششم جنگ خیبر باز یک یهودی جاسوس دستیگر می شود و نزد پیامبر (ص) آوردند و تامین خواست. به او تامین دادند و مرکز مهمات و زاغه های دشمن را فاش کرد. [فروغ ابدیت ، ج2 ، ص657]

6. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ اعْلَمُوا أَنَّ مُقَدِّمَةَ الْقَوْمِ عُيونُهُمْ [نهج البلاغه ، نامه 11] .

7. در جنگ بدر رسول اکرم (ص) ناشناس وارد قبیله ای شدند و از وضع پیامبر و مسلمانان و دشمن اطلاعاتی کسب کردند. [فروغ ابدیت ، ج1 ، ص408]

در جنگ بدر یک گروه گشتی به سرپرستی علی (ع) سر چاه بدر آمدند و دو غلام که مربوط به دشمن بود دستگیرو به نزد پیامبر (ص) بردند و اطلاعاتی از آن دو کسب کردند. پیامبر (ص) پرسید : عدد شما چند نفر است؟گفتند : نمی دانیم ، پرسید : روزی چند شتر می کشید؟ گفتند : یک روز 10 شتر و یک روز 9 شتر. پیامبر (ص) فرمود : جمعیت دشمن بین 900 الی 1000 نفر است. از سران قریش پرسید و استنباط فرمودند که از همه ابر قدرتها هستند. [فروغ ابدیت ، ج1 ، ص409]

9.وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ وَ لَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَ إِلى أُولِى الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَ لَوْ لا

فَضْلُ اللّهِ عَلَیکمْ وَ رَحْمَتُهُ لاَتَّبَعْتُمُ الشَّیطانَ إِلاّ قَلِیلاً [نساء/83] .

آری اسرار مسلمانان نباید فاش شود و نباید دراختیار افراد ساده قرار گیرد و باید به مرجع ذی صلاح ارجاع شود.

5. کشف جاسوس

حضرت امیر (ع) همراه زبیرو مقداد از طرف رسول اکرم (ص) مامور شد تا نامه اخباری که زن لابلای موی خود پنهان کرده از او گرفته و برگردانند. [سنن ابی داود ، ج3 ، ص47 حدیث2650]

بارها مسلمانان افراد نفوذی دشمن را گرفته و نزد رسول اکرم (ص) می آوردند و این دلیل آن است که مسلمانان چنان نفوذ در دشمن داشتند که آنان را به خوبی می شناختند.

6. برخورد با جاسوس

1.وَ الَّذِینَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً [توبه/107] . خراب و زباله دان شد.

2.خانه سویلم یهودی که مرکز تلاش منافقان برای دلسرد کردن مسلمانان در شرکت در جنگ تبوک قرار گرفت به فرمان رسول اکرم (ص) به آتش کشیده و بر سر آنها خراب شد.

3.اقرأ منی علی والدک السلام ، و قل له إنی إنما أعیبک دفاعا منی عنک ، فإن الناس و العدو یسارعون إلی کل من قربناه و حمدنا مکانه لإدخال الأذی فی من نحبه و نقربه ، و یرمونه لمحبتنا له و قربه و دنوه منا ، و یرون إدخال الأذی علیه و قتله ، و یحمدون کل من عبناه نحن و أن نحمد أمره ، فإنما أعیبک لأنک رجل اشتهرت بنا و لمیلک إلینا ، و أنت فی ذلک مذموم عند الناس غیر محمود الأثر لمودتک لنا و بمیلک إلینا ، فأحببت أن أعیبک لیحمدوا أمرک فی الدین بعیبک و نقصک ، و یکون بذلک منا

دافع شرهم عنک ، يقول الله جل و عز : أما السفينه فكانت لمساكين يعملون فى البحر فأردت أن أعيبها و كان وراءهم ملک يأخذ كل سفينه (صالحه) غصبا ، هذا التنزيل من عند الله صالحه ، لا و الله ما عابها إلا لكى تسلم من الملک و لا تعطب على يديه و لقد كانت صالحه ليس للعيب منها مساغ و الحمد لله ، فافهم المثل يرحمک الله فإنک و الله أحب الناس إلى و أحب أصحاب أبى (ع) حيا و ميتا0000 [رجال الكشى ، ص138] .

2.قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَوْ كانَ لِأَلْسِنَتِكمْ أَوْكيهٌ لَحَدَّثْتُ كلَّ امْرِئٍ بِمَا لَهُ وَ عَلَيهِ [كافى ، ج1 ، ص264] .

اوكيه (جمع وكاء ، بندى كه سر چيزى را مى بندند)

3.إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إِيماناً وَ قالُوا حَسْبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَكيلُ [آل عمران/173] .

4.إِنَّما ذلِكمُ الشَّيطانُ يخَوِّفُ أَوْلِياءَهُ فَلا تَخافُوهُمْ وَ خافُونِ إِنْ كنْتُمْ مُومِنِينَ [آل عمران/175] .

5. گاهى از دستگير شدگان خبر دريافت مى شد ، از جمله شب ششم جنگ خيبر ، جاسوس يهودى دستگير شد و نزد رسول اكرم (ص) آوردند ، او تامين خواست تامين دادند و مركز مهمات و زاغه هاى دشمن را فاش كرد. [فروغ ابديت ، ج2 ، ص657]

6. به پيامبر (ص) گفتند : خانه سويلم مركز جنبش هاى ضد اسلامى است ومنافقان دور هم جمع شده و نقشه مى كشند. پيامبر (ص) گروهى را فرستاد تا خانه را محاصره و در حال جلسه آن را آتش كشيدند. توطئه گران غافل گير همه از ميان شعله ها فرار كردند. و يكى

پایش شکست و بدین وسیله ارعابی در دل توطئه گران افتاد. [فروغ ابدیت ، ج2 ، ص774 سیره ابن هشام ، ج2 ، ص517]

7. از شرایط ذمه آن است که جاسوس مشرکین را راه ندهند. [لمعه ، ج1 ، ص187 کتاب الجهاد]

8. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْجَاسُوسُ وَ الْعَينُ إِذَا ظُفِرَ بِهِمَا قُتِلَا [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص398] .

9. به هم زدن و خراب کردن لانه جاسوسی.

وَ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً وَ كفْراً وَ تَفْرِيقاً بَينَ الْمُومِنِينَ وَ إِرْصاداً لِمَنْ حارَبَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَ لَيحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنا إِلاَّ الْحُسْنى وَ اللّهُ يشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكاذِبُونَ [توبه/107] .

7. کشف اطلاعات

1. خیانت درگزارش

1.إِنْ جاءَكمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَينُوا [حجرات/6] .

رسول اکرم (ص) ولید بن عقبه را برای گرفتن زکات به قبیله بنی المصطلق فرستاد. مردم به استقبال نماینده رسول خدا (ص) آمدند ، لکن ولید (به خاطر دشمنی قبلی با این قبیله) خیال کرد برای کشتن او حرکت کرده اند. فوری برگشت و گزارش عجولانه همراه با تحلیل که یا رسول الله (ص) آنها زکات نمی دهند و قصد کشتن مرا دارند وتخلف از مقررات شما کفر و...

پیامبر اکرم (ص) ناراحت شدند و تصمیم بر مقابله کردند که آیه فوق نازل شد. [نمونه ، ج22 ، ص152]

1.يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَخُونُوا اللّهَ وَ الرَّسُولَ وَ تَخُونُوا أَماناتِكمْ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ وَ اعْلَمُوا أَنَّما أَمْوالُكمْ وَ أَوْلادُكمْ فِتْنَةٌ وَ أَنَّ اللّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ [انفال/27-28] .

امام باقر (ع) و امام صادق (ع) فرمودند : " یهود بنی قریظه (طایفه ای از

یهود مدینه) حدود 21 شب به فرمان رسول خدا (ص) در مدینه محاصره شدند ، ناچار پیشنهاداتی کردند که :

الف : از مدینه هجرت و به شام روند. رسول اکرم (ص) نپذیرفتند ، چون نقشه بود.

ب : سعد بن معاذ را داور و حکم برای گفتگو تعیین فرمودند ، ولی آنها تقاضا کردند که ابولبابه به جای سعد باشد. ابولبابه داور شد ، لکن همین که ابولبابه از طرف مسلمانان وارد به یهود شد (چون سابقه دوستی با یهود داشت و خانه و فرزند و اموالش در دست یهود بود) او لغزش پیدا کرد و با اشاره مطلبی را به اطلاع دشمن رساند که نباید. لکن فوری متوجه خیانت شد و به مدینه رفت و خود را با طنابی به ستون بست و 7 شبانه روز غذا و آب نخورد و بیهوش شد تا توبه اش قبول و رسول اکرم (ص) طناب را باز کرد و آیه فوق نازل شد". آری ، دادن یک خبر به دشمن به خاطر حفظ منافع شخصی (مال و اولاد) ابولبابه را لرزاند. او به خاطر جبران گفت : تمام مال و خانه ام در راه خدا ، لکن رسول اکرم (ص) فرمود : یک سوم آن کافی است. [کامل ابن اثیر ، ج2 ، ص185 ذکر غزوه بنی قریظه - تفسیر نمونه ، ج7یا17 ، ص134] .

2. کشف خانه تیمی

1.وَ الَّذِینَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً وَ کفْراً وَ تَفْرِیقاً بَینَ الْمُومِنِینَ وَ إِرْصاداً لِمَنْ حارَبَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَ لَیحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنا إِلاَّ الْحُسْنی وَ اللّهُ یشْهَدُ إِنَّهُمْ لَکاذِبُونَ [توبه/107] .

2. قبل از غزوه تبوک

به پیامبر (ص) گزارش رسید که خانه سویلم مرکز توطئه برای جلوگیری از شرکت مردم در جنگ می باشد. طلحه بن عبید الله وجعی به دستور پیامبر (ص) در هنگام جلسه ، به خانه حمله ور شدند و آن را آتش زدند. همه فرار کرده و تنها پای یک نفر شکست واین عمل رعب و وحشتی در دل دشمنان به وجود آورد. [فروغ ابدیت ، ج2 ، ص774]

3. فاش اسرار

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مُذِيعُ السِّرِّ شَاک وَ قَائِلُهُ عِنْدَ غَيرِ أَهْلِهِ کافِرٌ [کافی ، ج2 ، ص371] .

مجلسی (ره) : چون کسی که یقین دارد ، مخالفت امام نمی کندواحتیاط می کند که ضرر نزند.

2.قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَذَاعَ عَلَينَا شَيئاً مِنْ أَمْرِنَا فَهُوَ کمَنْ قَتَلَنَا عَمْداً وَ لَمْ يقْتُلْنَا خَطَأً [کافی ، ج2 ، ص371] .

3. امام صادق (ع) در تفسیر آیه"وَ يقْتُلُونَ الْأَنْبِياءَ بِغَيرِ حَقٍّ " (بقره/61) وَ اللَّهِ مَا قَتَلُوهُمْ بِأَسْيافِهِمْ وَ لَکنْ أَذَاعُوا سِرَّهُمْ وَ أَفْشَوْا عَلَيهِمْ فَقُتِلُوا [کافی ، ج2 ، ص371] .

4. امام باقر (ع) فرمود : در قیامت شخصی می بیند در پرونده اعمالش خون ریزی نوشته شده. عرض می کند : خدایا من هرگز کسی را نکشته ام و خونی نریختم. جواب می شنود فلان خبر را شنیدی و نقل کردی تا خبر رسید به فلان ستمگر؛ در نتیجه مظلومی کشته شد و این است سهم تو. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يحْشَرُ الْعَبْدُ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ مَا نَدِی دَماً فَيدْفَعُ إِلَيهِ شِبْهُ الْمِحْجَمَهِ أَوْ فَوْقَ ذَلِک فَيقَالُ لَهُ : هَذَا سَهْمُک مِنْ دَمِ فُلَانٍ فَيقُولُ : يا رَبِّ إِنَّک لَتَعْلَمُ أَنَّک قَبَضْتَنِی وَ

مَا سَفَکتُ دَماً فَیقُولُ : بَلَی سَمِعْتَ مِنْ فُلَانٍ رِوَایهَ کذَا وَ کذَا فَرَوَیتَهَا عَلَیهِ فَنُقِلَتْ حَتَّی صَارَتْ إِلَی فُلَانٍ الْجَبَّارِ فَقَتَلَهُ عَلَیهَا وَ هَذَا سَهْمُک مِنْ دَمِهِ [کافی ، ج2 ، ص370] .

5. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهِ لَقَدْ قَرُبَ هَذَا الْأَمْرُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَأَذَعْتُمُوهُ فَأَخَّرَهُ اللَّهُ وَ اللَّهِ مَا لَکمْ سِرٌّ إِلَّا وَ عَدُوُّکمْ أَعْلَمُ بِهِ مِنْکمْ [تحف العقول ، ص307] .

6.وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ وَ لَوْ رَدُّوهُ إِلَی الرَّسُولِ وَ إِلی أُولِی الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِینَ یسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَ لَوْ لا فَضْلُ اللَّهِ عَلَیکمْ وَ رَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّیطانَ إِلاّ قَلِیلاً [نساء/83] .

آری ، اسرار مسلمانان نباید فاش شود و نباید در اختیار افراد ساده قرار گیرد و باید به مرجع ذی صلاح ارجاع شود.

4. حرکات اطلاعاتی دشمن

1.وَ فِیکمْ سَمّاعُونَ لَهُمْ [توبه/47] .

2.وَ قَلَّبُوا لَک الْأُمُورَ [توبه/48] .

3.إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَکمْ فَاخْشَوْهُمْ [آل عمران/173] .

4.وَ الْمُرْجِفُونَ فِی الْمَدِینَهِ [احزاب/60] .

5.إِنْ تُصِبْک حَسَنَهٌ تَسُوهُمْ [توبه/50] .

6.وَ إِذا خَلَوْا إِلی شَیاطِینِهِمْ [بقره/14] .

7.سَلَقُوکمْ بِأَلْسِنَهٍ حِدادٍ [احزاب/19] .

8.أُوذِینا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِینا وَ مِنْ بَعْدِ [اعراف/129] .

9.لا طاقَهَ لَنَا الْیوْمَ [بقره/249] .

10.لَنْ نَصْبِرَ عَلی طَعامٍ واحِدٍ [بقره/61] .

‟

11.مَتی نَصْرُ اللّهِ [بقره/214] .

3. نکته ها

1. آنچه مربوط به اطلاعات گفته شد راجع به نظام است نه افراد و گرنه تجسس حرام است.

2. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا تخبرن إلا عن ثقه [غررالحکم ، ص477] .

3. روی اخبار و اطلاعات که

جرقه است تکیه نکنید ، روی جریان ها دقت کنید؛ فیلم باشد نه عکس.

4. آبروی مردم را میان خودتان هم نریزید.

5. از وزارت اطلاعات نترسید ، بلکه او را حامی جامعه بدانید.

6. در گزارش توطئهلا تَأْخُذْكمْ بِهِما رَأْفَهٌ فِی دِینِ اللّهِ [(نور/2)] را فراموش نکنید.

7. به خبر واحد تکیه نکنیم.

8. خبر را به اهلش بدهیم.

9. خبر فروشی ، خود فروشی است.

10. به منبع خبر دقت کنیم و همیشه به حسن ظن و ظاهر تکیه نکنیم.

11. برای انتقادهای سازنده که انتقاد نظام اسلامی و چارچوب کلی را پذیرفته قبول کنیم ، ولی اینکه از شخصی یا موردی گلایه دارد حساب جدا بازکنیم.

فَلَعَرَفْتَهُمْ بِسِیماهُمْ وَ لَتَعْرِفَنَّهُمْ فِی لَحْنِ الْقَوْلِ [محمد/30] .

1. اعتکاف

1. تاریخچه

عبادت اعتکاف به دلیل اهمیت و آثار و برکات ارزشمند آن از عبادت های مخصوص دین اسلام نبوده و در ادیان آسمانی قبل از اسلام نیز اجمالاً می دانیم که وجود داشته است گر چه از نحوه انجام آن در ادیان سابق بی اطلاعیم. چنانکه برخی از آیات قرآن ، وجود عبادت اعتکاف در ادیان گذشته را تأیید می کند ، آنجا که می فرماید : وَ عَهِدْنا إِلی إِبْراهیمَ وَ إِسْماعیلَ أَنْ طَهِّرا بَیتِی لِلطّائِفینَ وَ الْعاکفینَ وَ الرُّکعِ السُّجُودِ [بقره/125] .

به ابراهیم و اسماعیل توصیه نمودیم تا خانه ام را برای معتکفان و نمازگزاران تطهیر کنند.

باز در قرآن می خوانیم : وَ اذْکُرْ فِی الْکِتابِ مَرْیَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ أَهْلِها مَکاناً شَرْقِیا فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجاباً فَأَرْسَلْنا إِلَیها رُوحَنا فَتَمَثَّلَ لَها بَشَراً سَوِیا [مریم/17-16] .

مریم (س) آنگاه که به افتخار ملاقات با فرشته الهی نایل آمد از مردم بریده بود و در خلوت

به سر می برد...

علامه طباطبایی رضوان الله علیه در تفسیر قیم خود می فرماید : مقصود از ، دوری مریم از مردم ، بریدن از آنان و روی آوردن به عبادت اعتکاف برای بندگی و پرستش خدا بوده است.

علامه مجلسی (ره) نقل می کند : حضرت سلیمان (ع) در مسجد الأقصی به دفعات ، به مدت یک ماه ، دو ماه ، یک سال ، دو سال و کمتر و بیشتر اعتکاف می کرد و خوردنی و نوشیدنی برایش فراهم می شد و او در همانجا به عبادت می پرداخت.

در برخی از روایات اهل سنت آمده که در دوران جاهلیت قبل از اسلام نیز یک سلسله اعمال به عنوان اعتکاف در میان مردم رایج بوده است.

بنابراین ، با استناد به شواهد فوق ، اعتکاف در ادیان سابق الهی نیز وجود داشته و با بعثت نبیّ خاتم (ص) در اسلام نیز تنفیذ شده و استمرار یافته است ، اگر چه ممکن است در شریعت اسلام پاره ای از خصوصیات و آداب و احکام و شرایط آن تغییر کرده باشد.

2. اهمیت

مراسم اعتکاف چند سالی است که به برکت انقلاب اسلامی و تلاش های مخلصانه برخی از خادمان دین احیاء گردید و با شور و شوقی زاید الوصف ، غبار غربت و مظلومیت از چهره این سنّت زیبای محمّدی زدوده شد و بحمد الله همه ساله در سطحی فراگیر رو به رشد و تعالی است.

امسال نیز همچون سنوات گذشته ، مراسم اعتکاف در روزهای 13 و 14 و 15 ماه رجب المرجّب ، در بسیاری از مناطق کشور برگزار می گردد که انتظار می رود بیشتر از سال های گذشته مورد استقبال قرار گیرد.

واژه اعتکاف :

اعتکاف

و مشتقّات آن از ریشه "ع ، ک ، ف" اخذ شده که 9 بار با عبارات : عاکف ، عاکفا ، عاکفین ، عاکفون ، یعکفون و معکوفا در قرآن ذکر گردیده است و همه موارد آن ملازم با نوعی تعظیم و تکریم است.

معنی اعتکاف :

اعتکاف در لغت به معنی بازداشتن و بند کردن و اقامت نمودن و توقف کردن است که مستلزم عزلت گزینی و گوشه نشینی است.

به عبارت دیگر ، اعتکاف در بند کردن خود است در جایی یا حبس در محلی.

ابعاد اعتکاف :

اعتکاف دارای ابعاد مختلف و جوانب گوناگونی است که پرداختن به همه آنها در یک مقاله کوتاه ناممکن است. ابعاد و جوانبی همچون پیشینه تاریخی ، اهمیت ، احکام ، زمان ، مکان ، شرایط ، آثار و نتایج و نظائر آن که لازم است به طور مبسوط و نسبتا گسترده پیرامون هر یک از موارد فوق تحقیق و بررسی صورت پذیرد که در این مقاله برخی از آن موارد به اختصار اشاره می شود.

ادله مشروعیت اعتکاف :

از آنجا که اعتکاف نوعی رهبانیت ، انزواطلبی و گوشه گیری و بریدن از جامعه و تن در دادن به نوعی ریاضت و حبس کردن خود است و حال آن که رسول خدا (ص) فرمود : لَا رَهْبَانِیةَ فِی الْإِسْلَامِ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص193] .

ممکن است این سؤال در اذهان مطرح شود که با استناد به چه دلایلی ، اعتکاف ، عبادتی دارای مشروعیت و انجام آن ارجح و افضل است؟

پاسخ این است که با توجه به اهمیت و فضیلت و آثار و نتایج عدیده و ارزشمند آن ، کتاب

(قرآن) و سنت حضرات معصومین (علیهم السلام) و سیره علمی و عملی پیغمبر (ص) و ائمه اطهار (صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین) ، آن اسوه های بی بدیل هدایت ، به وضوح بر مشروعیت اعتکاف گواه و بر مطلوب و ارجح بودن آن به خوبی دلالت می کند.

چنان که دو آیه سوره بقره که می فرماید : وَ عَهِدْنا إِلی إِبْراهیمَ وَ إِسْماعیلَ أَنْ طَهِّرا بَیتِی لِلطَّائِفینَ وَ الْعاکفینَ وَ الرُّکعِ السُّجُودِ [بقره/125] .

وَ لا تُبَاشِرُوهُنَّ وَ أَنْتُمْ عاکفُونَ فِی الْمَساجِدِ [بقره/187] .

هنگام اعتکاف در مسجد با زنان مباشرت نکنید و با آنان در نیامیزید.

مؤید این حقیقت است ، ضمن اینکه آیه دوم همراه با بیان یکی از احکام اعتکاف نیز هست. آیات فوق هم ناظر به اعتکاف اصطلاحی و مشروعیت آن است و هم مبین مقام و منزلت معتکفان که آنان را در ردیف نمازگزاران مسجد الحرام و طواف کنندگان گرد خانه خود (کعبه) قرار داده و از دو پیامبر بزرگ خویش خواسته تا خانه اش را برای معتکفان از هرگونه آلودگی ظاهری و باطنی تطهیر نمایند.

به علاوه ، برابر روایات فریقین (شیعه و سنّی) پیامبر اکرم (ص) در گفتار و کردار بر اهمیت عبادت اعتکاف تأکید و بدان اهتمام می ورزید و در فرصت های مناسب ، این سنت حسنه را برپا می کرد و نسبت به آن سعی ویژه مبذول می داشت.

چنانکه در روایتی معتبر از حضرت صادق (ع) نقل شده که فرمود : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا کانَ الْعَشْرُ الْأَوَاخِرُ اعْتَکفَ فِی الْمَسْجِدِ وَ ضُرِبَتْ لَهُ قُبَّهٌ مِنْ شَعْرٍ وَ شَمَّرَ الْمِئْزَرَ وَ طَوَی فِرَاشَهُ [کافی ، ج4 ، ص175] .

رسول خدا (ص)

در دهه آخر ماه مبارک رمضان در مسجد معتکف می شد ، برای آن حضرت خیمه ای از جنس مو برپا می گردید و پیامبر (ص) کمر به عبادت می بست و بستر خویش را در آن ایام جمع می کرد.

از آن روی که رسول خدا (ص) در حدیثی فرمود : اعْتِکافُ عَشْرٍ فِی شَهْرِ رَمَضَانَ یعْدِلُ حَجَّتَینِ وَ عُمْرَتَینِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص188] .

اعتکاف ده روز از ماه رمضان معادل دو حج و دو عمره است.

مضافا اینکه اجماع علمای امامیه و اتفاق نظر عالمان شیعه و اهل سنت و سیره عملی سلف صالح ، قطع نظر از ادلّه مذکور ، خود دلیلی دیگر بر مشروعیت و فضیلت و استحباب اعتکاف به شمار می رود.

3.شرایط اعتکاف

انجام عبادت اعتکاف در حقیقت تمرین ویژه ای است برای مبارزه بااعدی عدوک

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : أَعْدَی عَدُوِّک نَفْسُک الَّتِی بَینَ جَنْبَیک [مجموعه ورام ، ج1 ، ص59] . یا نفس اماره که مستلزم رعایت شرایطی است ، و آن شرایط عبارت است از :

1 عقل (معتکف باید عاقل باشد) .

2 نیت (قصد قربت کند) .

3 روزه (معتکف باید در زمان اعتکاف روزه بگیرد) .

4 مدت زمان اعتکاف کمتر از سه روز نباشد.

5 در مساجد معتبر اعتکاف کند؛ نظیر مسجد الحرام (مکه) ، مسجد النّبی (مدینه) ، مسجد کوفه ، مسجد بصره و مسجد جامع هر شهر و محلّه.

6 حضور مستمر در مسجد ، مگر برای انجام امور ضروری مانند قضاء حاجت ، انجام غسل ، شهادت دادن ، عیادت مریض و نظایر آن ، که در نظرشرع و عرف عُقلا ضروری به شمار آیند.

4. آداب

اعتکاف علاوه بر شرایط فقهی دارای آداب و ملزوماتی است که با رعایت آنها اعتکاف دارای بار معنوی افزونتر و اثرات گسترده تر و عمیق تری می شود و در روح و جان آدمی نقش بهتری ایفا می نماید. که از آن جمله است :

1 دوری از خانه و خانواده.

2 امساک از لذایذ گوناگون ، همچون خوردن و نوشیدن و لذت جنسی اعم از جماع ، لمس ، بوسیدن به قصد لذّت و... حتی در شب.

3 - قناعت و اکتفا به کمترین امکانات مسجد.

4 یافتن فرصت بیشتر و مناسب تری برای اندیشیدن و تلاوت قرآن و تدبّر و تعمق در آیات آن.

5 خواندن نمازهای نافله ، به ویژه تهجّد و شب زنده داری و نماز

شب.

6 تمرکز و تفکر پیرامون اوضاع و احوال خویش.

7 کنترل نفْس امّاره و تسلط بر خویشتن.

8 عاقبت اندیشی و فرجام نگری نسبت به اعمال و رفتار خود.

9 نظر کردن به زاد و توشه آخرت خود که تاکنون چه پیش فرستاده است.

10 - به دنیا رو نکردن و به ما فیها توجه ننمودن و به جاذبه های آن دل نبستن ، جز در حدّ لزوم و اکتفا به قدر ضرورت.

11 فرصت بیشتر برای مطالعه و کسب معرفت و فراگیری معارف الهی.

و...

اینها بخشی از امور و نکاتی است که در اعتکاف باید مورد توجه و دقت نظر قرار بگیرد.

روزه ، شرط اصلی اعتکاف :

گرچه اعتکاف دارای شرایطی است ، اما شرط اصلی آن ، روزه است و در فقه شیعه اعتکاف بدون روزه محقق نمی شود و روزه فی حدّ نفسه دارای فواید و آثار و نتایج فراوانی تربیتی ، فرهنگی ، اجتماعی و... است.

زمان اعتکاف :

اعتکاف در هر زمانی با توجه به شرایط آن ممدوح و پسندیده است به ویژه در ایام البیض (13 ، 14 ، 15) ماه بزرگ رجب که از فضیلتی والا برخوردار است و بیشتر روی آن تأکید و سفارش شده است.

چنانکه در روایتی از امام موسی بن جعفر (علیه السلام) نقل شده که فرمود : رَجَبٌ شَهْرٌ عَظِيمٌ يضَاعِفُ اللَّهُ فِيهِ الْحَسَنَاتِ وَ يمْحُو فِيهِ السَّيئَاتِ مَنْ صَامَ يوْماً مِنْ رَجَبٍ تَبَاعَدَتْ عَنْهُ النَّارُ مَسِيرَةَ سَنَهٍ وَ مَنْ صَامَ ثَلَاثَةَ أَيامٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّهُ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص92] .

6. احکام

1 در اعتکاف چیزهایی بر معتکف حرام است ، از جمله :

1. ارتباط شهوانی

با زنان مانند : مجامعت یا لمس یا بوسیدن

2. استمناء

3. بوئیدن بوی خوش برای لذّت بردن

4. خرید وفروش وانواع دیگر تجارت مانند اجاره و...

5. جدال در امور دنیائی یادینی [(تحریر الوسیله ج1 ص 263)] .

1. اعتیاد

1. نقش عادت در تربیت

1) یکی از موانع تربیت عادت است :

وَ یوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمیعاً ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذینَ أَشْرَکوا أَینَ شُرَکاوکمُ الَّذینَ کنْتُمْ تَزْعُمُونَ ثُمَّ لَمْ تَکنْ فِتْنَتُهُمْ إِلاّ أَنْ قالُوا وَ اللّهِ رَبِّنا ما کنّا مُشْرِکینَ [انعام/23 -22] .

به خاطر عادت [المیزان ، ج7 ، ص50] .

2) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الفضیله غلبه العاده [غررالحکم ، ص322] .

3) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أفضل العباده غلبه العاده [غررالحکم ، ص199] .

4) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : العاده طبع ثان [غررالحکم ، ص322] .

5) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : العاده عدو متملک [غررالحکم ، ص322] .

6) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بغلبه العادات الوصول إلی أشرف] شرف [المقامات [غررالحکم ، ص322] .

7) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ذللوا أنفسکم بترک العادات و قودها إلی فعل] أفضل [الطاعات [غررالحکم ، ص238] .

8) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : غيروا العادات تسهل عليكم الطاعات [غررالحكم ، ص322] .

9) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : للعاده على كل إنسان سلطان [غررالحكم ، ص322] .

10) در مسائل اجتماعی : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أصعب السياسات نقل العادات (نه ترک العادات) [غررالحكم ، ص331] .

2. عوامل اعتیاد

1. انگیزه ها

1) بیکاری و ضعف ایمان و اراده :

2) نداشتن تفریحات سالم

3) رفاقت های بد

4) محیط ناسالم (خانواده ، کار ، همکار)

5) حوادث ناگوار

6) اقتصادی

7) سیاسی

تسلط بر جامعه انگیزه بیگانگان است به جوری که طبق اسناد معتبر هروئین مجانی در بعضی کشورها پخش می کنند.

8) عوامل روانی :

افسردگی

اضطراب

عدم اعتماد به محیط ، به خود و به آینده

عقده حقارت

ترس

9) عوامل اجتماعی :

دوستان ناباب و معتاد یا الگوهای غلط

عدم برخورد قاطع و انقلابی از اطرافیان

ولگردی ، بیکاری ، فقر ، بحران های اقتصادی و تورّم

مهاجرت و آوارگی (از یک سو آشنایی ندارد و از یک سو عیب او را رسوا نمی کند ، چون مردم او را نمی شناند ، از سوی دیگر برای زندگی به مناطق کم فرهنگ رفته و...)

2. ریشه ها

1) دسترسی آسان به مواد مخدر

2) روانی :

اراده های ضعیف در دوره اوّل و هم در مراحل ترک موجب رجوع به اعتیاد است.

3) خانوادگی :

خانواده : زمینه های طلاق ، دعوا ، کمبودهای عاطفی ، بیسوادی والدین ، بالا رفتن سن ازدواج ، اعتیاد والدین ، پر نشدن صحیح اوقات فراغت و رفیق بد.

4) تربیتی :

مدرسه : کم توجهی به دانش آموز

5) سیاسی :

استعمار : قاچاقچیان بین المللی که در تمام کشورها سعی در استفاده بیشتر کردن افراد از ماده مخدر را دارند.

6) حکومتی :

عدم قاطعیت دولت ها نسبت به کیفر قاچاق

7) فرهنگی :

بیسوادی و پایین بودن سطح فرهنگ خانوادگی و اجتماعی

عدم آگاهی نسبت به سرنوشت اعتیاد و مضرّات گوناگون آن

نبود کتاب ، فیلم ، مجله و... به تعداد کافی

عدم برنامه برای اوقات فراغت و نبود وسایل سالم

10) عوامل اقتصادی :

پولداری و خوش گذرانی ، لهو و لعب

فرار از فشار فقر

جاذبه سود او را به دام می کشد.

به نام دارو و شفا کم کم معتاد می شود.

توجیه غلط :

یک بار که طوری نیست.

مریض است؛ عیبی

ندارد که مصرف کند ، چون تریاک دوای درد است.

او جوان است و طوری نمی شود.

او پیر است و دل خوشی دیگری ندارد.

3. خطرات اعتیاد

1. خطرات فردی

1) چرا پول خودت را دود می کنی؟

2) سیگار ، تنها اسلحه ای است که صدا ندارد.

3) سیگار ، گام اوّل اعتیاد.

4) تنها قاتلی است که محاکمه نمی شود.

5) کشیدن سیگار کشیدن طناب دار است تا تو را خفه کند.

6) سیگار ، ظلم به نفس است.

7) سیگار ، هم ضرر به جان و هم ضرر به مال است.

8) سیگار ، دشمن ورزش است.

9) سیگار ، میخ نرم تابوت است.

1) چون مرا می کشی ، ترا می کشم.

2) به من آتش زدی ، به جانت آتش می زنم.

3) دشمنت را نبوس.

4) نگاه به ظاهر سفیدم نکن ، درونم زهر و دود است.

5) جای لوله بخاری شکم دیوار است نه حلق تو.

6) منافق تر ازعمر و عاص هستم.

7) پول رنگ خانه و شربت سینه را هم به خرج سیگار اضافه کن.

8) سیگاری در هیچ مسابقه ای برنده نمی شود.

9) سیگاری به عمر خود ، به مال خود و به جان خود ضربه می زند.

10) پول آتش زدن بهتر از سیگار آتش زدن است. (چون سیگار هم پول است ، هم جان)

11) فرض کنید پانصد هزار معتاد وجود داشته باشد و هر معتاد روزی صد تومان هزینه اعتیاد کنند ، جمعا می شود : 50000000. به هر شهری این پول را بدهند ، آباد می شود.

12) قاچاق فروش تریاک و هروئین می آورد؛ طلا و فرش و عتیقه می برد.

13) راه تغذیه گروهی از ضدانقلابیون خارج همین طلاهای ایران است.

2. خطرات اجتماعی

14) بیرون رفتن طلا مساوی است با کم ارزش شدن پول داخلی ما.

15) افراد ،

دیگر دنبال کار تولیدی مفید نمی روند.

16) ول و رها شدن بهترین استعدادها و نیروهای انسانی از میان قشرهای تحصیل کرده و هنرمند و کارگر و شاعر و...

17) گسترش فحشا

18) یک مقام مسئول می گفت : من درمیان ده هزار معتاد به هروئین حتی یک نفر نمازخوان ندیدم.روزه هم که نمی تواند بگیرد.

19) برای کسب پول سرقت هم می کنند.

20) پرونده ها گواهی می دهند که از مهم ترین عوامل نزاع و درگیری مسأله موادّ مخدّر است.

21) از هم پاشیدگی خانواده ، بی سرپرست شدن اطفال ، ذلیل شدن همسر و...

22) سرگرم شدن نیروهای مفید از نیروی انتظامی ، سپاه ، کمیته ، دادگاه ، به جای نشر اسلام و صدور انقلاب و معرفی مکتب به رسیدگی یا جلوگیری از موادّ مخدّر

23) مرگ اخلاق ، انواع بدگویی ها ، تهمت ها و...

24) بهترین حربه استعمارگران معتاد کردن نسل نو است.

25) خرج هر زندانی برای دولت بیش از صد تومان است که باید دولت بدهد.

3. خطرات اقتصادی

26) خانواده های آنان نیز همه مصرف کننده و هزینه آنها نیز بر گردن جامعه است.

27) بودجه پاسگاه ها ، کمیته ، شهربانی ، سپاه که صرف مبارزه می شود.

28) رها کردن تحصیل ، مسأله اخراج از اداره ها و دانشگاه ها از آثار شوم موادّ مخدّر است.

29) بودجه ای که در بیمارستان ها برای معالجه این افراد صرف می شود.

نیم میلیون نفر معتاد ، حدود چهل لشکر می شود.

ای کاش روزی پنجاه میلیون یا صد میلیون صرف خانه سازی می شد که اگر هر خانه دویست هزار تومان خرج داشته باشد هر روز حدود 250 منزل ساخته می شد.

ای کاش بودجه ای که صرف زندان ها می شود صرف مدرسه سازی می شد.

ای کاش پدرها به فکر فساد بچه های خود بودند که در اثر

مواد مخدر حاصل می شود.

ای کاش هزینه مبارزه با اعتیاد صرف حمام می شد که هر روز پانصد حمام صد هزار تومانی ساخته می شد.

ای کاش نیروهای مبارزه با مواد مخدر صرف جهاد سازندگی می شد.

4. روش مقابله با اعتیاد

1. برخورد مردم

1) به ترک کرده ها کار بدهند.

2) فرق میان کسی که خودش را معرفی کرده و کسی که گرفتار شده و دستگیر شده است.

3) از نظر شخصیت خوار شده اند حتی مزدور آمریکایی گفته می شوند پس باید فرهنگ سازی کرده.

4) لو دادن فروشندگان مواد مخدر و پخش کنندگان

2. برخورد دولت

1) بستن مرزها :

از راه خندق ، مین ، پاسگاه های مرزی و...

2) تبلیغات علیه اعتیاد و قاچاق فروشی از راه فیلم و تئاتر و مجله و...

3) ایجاد سرگرمی های سالم

4) ایجاد کار

5) ایجاد نفرت عمومی (ایجاد انزجار عمومی) که همه مرگ بر معتادین بگویند مثل منافقان و آمریکا

6) جمع کردن همه معتادین در جزیره یا کویر و ایجاد کار اجباری

7) برخورد قاطع دادگاه با قاچاق فروشان حرفه ای

8) بسیج خبری 36 میلیونی و متلاشی کردن شبکه های بزرگ توسط همه مردم

9) توجّه به مقام و شرف انسانیت

10) تقویت ایمان و تقوا که :

بِذِكرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ [رعد/28] .

3. فرهنگسازی

تقوا

ایمان

علم

اراده

محبت

تفریح سالم

مطالعه

رسیدگی والدین و معلّم

قاطعیت دولت

دوست خوب

جامعه متعهد به امر به معروف و نهی از منکر باشد

4. برخورد با عوامل بازگشت به اعتیاد

1) وجود موادّ مخدّر در جامعه

2) بیماری های جسمی و روانی

3) ضعف اراده و ایمان

4) دوستان معتاد

5) بی توجّهی به تائبان از اعتیاد

خانواده ، جامعه و مسئولین آنها را تحویل نمی گیرند؛ همین که آنها را سرزنش کردند ، او به سراغ

دوستان همکار برمی گردد.

مگر به کسی که دیروز مریض بوده ، امروز زخم زبان می زنند؟

5. توجه به نکات مؤثر در اعتیاد

1) بیشترین اعتیاد از سنّ 25 تا 45 سال.

2) بیشترین اعتیاد در شهرهای بزرگ است.

3) بیشترین اعتیاد درمناطق پرجمعیت و کم فرهنگ.

4) بیشترین معتادان بیسواد و یا کم سوادند.

5) اعتیاد مادر انواع گناهان دیگر است :

دزدی

فروش موادّ مخدّر

دعوای خانوادگی

اغفال دیگران برای اعتیاد

اخراج از کار

گرم کردن بازار قاچاقچیان و آلت دست استعمار

به فساد کشیده شدن خانواده آنها

6) اکثراً اعتیاد به هرویین دارند.

7) معتاد تعهّد و احساس خود را نسبت به همه چیز از دست می دهد.

1. افسردگی

1. فواید یاد خدا

انسانِ در برابرِ جهان و حوادث تلخ و طاغوت ها آرام است.

وَ رَبَطْنا عَلی قُلُوبِهِمْ [کهف/14] .

أَنْ رَبَطْنا عَلی قَلْبِها [قصص/10] .

فَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ [طه/72] .

وَ لَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَ هَمَّ بِها لَوْ لا أَنْ رَأی بُرْهانَ رَبِّه [یوسف/24] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : لَوْ مَاتَ مَنْ بَینَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ لَمَا اسْتَوْحَشْتُ بَعْدَ أَنْ یکونَ الْقُرْآنُ مَعِی [کافی ، ج2 ، ص602] .

در حال حاضر بیش از 200 نوع بیماری روانی ، طبقه بندی شده است. واز 500 میلیون بیمار روانی در سراسر دنیا 200 میلیون نفر را مبتلایان به افسردگی تشکیل می دهند. پس از آن ، اضطراب وبیماریهای روان تنی درجات دوم و سوم را به خود اختصاص می دهند. اضطراب را تقریبا مادر اکثر بیماری ها می دانند؛

اضطراب یک حالت مبهم نگرانی و دلهره است که در وضعیت ظاهری ، فرد نمی تواند علت آن را بفهمد. این حالت با تپش قلب ، گاهی احساس ضعف در بدن و عرق کردن به خصوص کف دست ها ، حالت تهوع ، استفراغ ، اسهال ، سردرد ، تکرار ادرار ، لکنت زبان

و... مشخص می شود. که در صورتی که دقیق بررسی شود علل آن مشخص می گردد.

افسردگی ، بیماری دیگری است که از شایع ترین بیماری ها است. این بیماری با علایم یاس و ناامیدی ، در خود فرورفتگی ، بی اشتهایی ، اشکال در خواب و در رفتار جنسی ، گوشه گیری و انزواگزینی دیده می شود. علل این نوع بیماری ، کم انگاری و احساس حقارت است. در موارد شدیدتر ، این گونه بیماران تمایل به خودکشی دارند که تعدادی از آنها دست به این کار می زنند و متاسفانه از بین می روند.

عده ای از روان شناسان اضطراب و افسردگی را ناشی از یک تفکر غیر منطقی می دانند که عمدتا در طول زندگی آموخته شده است. این عده اعتقاد دارند که وقتی تفکری غلط بود رفتار غلط را در پی خواهد داشت و افراد مضطرب و افسرده عمدتا تفکرات غلط دارند.

2. علت افسردگی وراه های درمان

1. توقّعات نادرست :

2. تفکر اینکه همه چیز باید بر وفق مراد باشد و 100 درصد همه کارها درست انجام شود. به عبارت دیگر تفکر همه یا هیچ. این افراد می گویند یا نباید کاری انجام شود و یا اگر قرار شد کاری انجام شود باید 100 درصد درست انجام گردد و چون چنین وضعیتی همیشه امکان ندارد ، لذا در موارد متعددی با شکست مواجه می شوند و افسرده می گردند و قبل از شروع به کار و در هنگام کار با تفکر تکرار شونده اینکه نکند موفق شونم در اضطراب به سر می برند و در اثر اضطراب زیاد و فرو خوردن خشم و عصبانیت بیش از حد به بیماری جسمی فشار خون ، زخم معده ، سردرد و... مبتلا می شوند

که به نام بیماریهای روان تنی موسوم هستند.

چرا همه چیز بر وفق مراد نیست؟

درمان :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ما لا یدرک کله لا یترک کله [عوالی اللآلی ، ج4 ، ص58] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَیهَا النَّاسُ لَا تَسْتَوْحِشُوا فِی طَرِیقِ الْهُدَی لِقِلَّهِ أَهْلِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 201] .

2.تفکر غلط اینکه همه افراد اجتماع ضرورتا باید او را دوست بدارند یا به عبارت دیگر همه کس باید از او راضی باشند و حتی یک نفر ناراضی ، اضطراب دائمی را برای فرد به وجود می آورد و رفتار غیر منسجم و مطابق میل دیگران را انجام می دهد و هر روز به رنگی در می آید.

چرا همه مرا دوست ندارند؟

درمان :

مَنْ کانَ عَدُوًّا لِلّهِ وَ مَلائِکتِهِ وَ رُسُلِهِ وَ جِبْرِیلَ وَ مِیکالَ فَإِنَّ اللّهَ عَدُوٌّ لِلْکافِرِینَ [بقره/98] .

إِنَّ الَّذِینَ یکفُرُونَ بِ آیاتِ اللّهِ وَ یقْتُلُونَ النَّبِیینَ بِغَیرِ حَقٍّ [آل عمران/21] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَکونُوا کالَّذِینَ آذَوْا مُوسی [احزاب/69] .

3.عدم استقبال مردم.

درمان :

فَما آمَنَ لِمُوسی إِلاّ ذُرِّیهٌ مِنْ قَوْمِهِ [یونس/83] .

4. عده ای همیشه نتیجه گیری شتاب زده دارند ، مثلاً سلام نکردن فردی یا پاسخ سلام ندادن فردی را حمل بر بی اعتنائی به خود می دانند و این

موضوع را آنقدر در ذهن خود بزرگ می کنند که بمانند بهمنی می شود و خود را زیر فشار این بهمن گونه ها خرد می کند. آنها احتمالا دیگری را که ممکن است متوجه نشده باشد یا گرفتار بوده و نشنیده یا ندیده کمتر مورد توجه قرار می دهند؛ این گونه آدمها عمدتا چنین تفکری را دارند و بالنتیجه

همیشه از این و آن می ترسند و غمگین و مضطرب و افسرده می شوند. چنین تفکراتی کم نیستند و بسیارند.

درمان :

1-یدْرَونَ بِالْحَسَنَهِ السَّیئَهَ [رعد/22] .

2-ادْفَعْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ السَّیئَهَ [مومنون/96] .

3- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : قَالَ الرَّسُولُ الصَّادِقُ (ص) إِنَّ اللَّهَ یحِبُّ الْعَبْدَ وَ یبْغِضُ عَمَلَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 154] .

4-ما لَنا لا نَری رِجالاً کنّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الأَشْرارِ [ص/62] .

5-وَ الَّذِینَ یجْتَنِبُونَ کبائِرَ الإِثْمِ وَ الْفَواحِشَ وَ إِذا ما غَضِبُوا هُمْ یغْفِرُونَ [شوری/37] .

6-وَ عِبادُ الرَّحْمنِ الَّذِینَ یمْشُونَ عَلَی الأَرْضِ هَوْناً وَ إِذا خاطَبَهُمُ الْجاهِلُونَ قالُوا سَلاماً [فرقان/63] .

7-لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَی یدَک لِتَقْتُلَنِی ما أَنَا بِباسِطٍ یدِی إِلَیک لِأَقْتُلَک إِنِّی أَخافُ اللّهَ رَبَّ الْعالَمِینَ [مائده/26] .

8- قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ سَدِّدْنِی لِأَنْ أُعَارِضَ مَنْ غَشَّنِی بِالنُّصْحِ ، وَ أَجْزِی مَنْ هَجَرَنِی بِالْبِرِّ ، وَ أُثِیبَ مَنْ حَرَمَنِی بِالْبَذْلِ ، وَ أُکافِی مَنْ قَطَعَنِی بِالصِّلَهِ ، وَ أُخَالِفَ مَنِ اغْتَابَنِی إِلَی حُسْنِ الذِّکرِ ، وَ أَنْ أَشْکرَ الْحَسَنَهَ ، وَ أُغْضِی عَنِ السَّیئَهِ. [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

2.افکار نادرست :

1.این تفکر غلط که بسیاری از مردم ، شرور و بد ذات هستند و باید به شدت تنبیه شوند و مطلق گرایی درباره اینکه اگر شری و بدی باشد بسیارنگران کننده است ، لذا صاحبان چنین تفکری همیشه مضطرب ، بدبین و ناراحت هستند.

خیال می کند مردم همه بد هستند؟

درمان :

قالُوا أَ تَجْعَلُ فِيها مَنْ يفْسِدُ فِيها وَ يسْفِک الدِّماءَ [بقره/30] .

و یا عده ای تفکر

تعمیم مبالغه انگیز منفی دارند؛ بدین صورت که آنها فکر می کنند که همه آدمها شرور و بد هستند و همه سر و ته یک کرباسند ، و این دید منفی اغراق انگیز را مرتباً تعمیم می دهند و در ذهن خود مرور می کنند. بدیهی است که چنین دیدی آنها را از جامعه منزوی می کند ، و به حد افسردگی و بیماریهای روانی دیگر می کشاند.

درمان :

1. "یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا مَنْ یرْتَدَّ مِنْکمْ عَنْ دِینِهِ فَسَوْفَ یأْتِی اللّهُ بِقَوْمٍ یحِبُّهُمْ وَ یحِبُّونَهُ أَذِلَّهٍ عَلَی الْمُومِنِینَ أَعِزَّهٍ عَلَی الْکافِرِینَ یجاهِدُونَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَ لا یخافُونَ لَوْمَهَ لائِمٍ ذلِک فَضْلُ اللَّهِ یوتِیهِ مَنْ یشاءُ وَ اللَّهُ واسِعٌ عَلِیمٌ" مائده/54.

2- برادران ، یوسف را در چاه انداختند ، ولی بیگانگان او را بیرون آوردند.

2.خیال می کند همه عوامل بدبختی در بیرون او است.

درمان :

وَ ما أَصابَکمْ مِنْ مُصِیبَهٍ فَبِما کسَبَتْ أَیدِیکمْ وَ یعْفُوا عَنْ کثِیرٍ [شوری/30] .

و یا سنت و عادات و رسوم نیاکان ، فکر او را آزار می دهد.

عده ای وقایع گذشته را باعث بدبختی های خود می دانند و لذا خود را برای مقابله با مشکلات مجهز نمی کنند و تلاش کمتری را برای برداشتن موانع دارند و بالطبع عوارض نامطلوب روانی را باید متحمل شوند.

درمان :

زن فرعون همه سنت ها را شکست و در قرآن ، انبیا سنت شکن بودند.

3. عده ای در ارتباط با مسائل و چیزهای ترس آور به شدت ناراحت و نگران هستند و مرتبا آنرا به تاخیر می اندازند ، مثلاً ترس از امتحان باعث امتحان ندادن و غیبت کردن ، ترس از عمل جراحی به تاخیر انداختن آن و در نتیجه یک

سیکل معیوب همیشه تکرارمی شود. از ترس اقدام نمی کند :

درمان :

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا هِبْتَ أَمْراً فَقَعْ فِيهِ فَإِنَّ شِدَّةَ تَوَقِّيهِ أَعْظَمُ مِمَّا تَخَافُ مِنْهُ [نهج البلاغه ، حکمت 175] .

2- آشنایی با تاریخ کسانی که به استقبال خطر رفتند.

4. عده ای معتقدند که برای هر مشکلی تنها یک راه حل وجود دارد و اگر در آن راه حل به نتیجه نرسند بسیار وحشتناک خواهد بود. وهمین که یک راه بسته شد همه راه ها را بسته می پندارند.

درمان :

يرْزُقْهُ مِنْ حَيثُ لا يحْتَسِبُ [طلاق/3] .

بَلْ يداهُ مَبْسُوطَتانِ [مائده/64] .

تمام معجزات و کرامات برای بازگذاشتن راه های دیگر است.

3. اعمال نادرست :

1. گناه

درمان :

غافِرِ الذَّنْبِ وَ قابِلِ التَّوْبِ [غافر/3] .

إِنَّ الْحَسَناتِ يذْهِبْنَ السَّيئاتِ [هود/114] .

2. تکیه بر دیگران :

عده ای تکیه به افراد قدرتمند را همیشه در فکر خود می پرورانند. بنابراین ، این گونه افراد هیچ گاه اعتماد به نفس نخواهند داشت و همیشه زندگی انگل وار و متکی به دیگران را دارند و عوارض متعدد و سوء دیگری بر آنان تحمیل خواهد شد.

درمان :

1-مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّهِ أَوْلِياءَ كمَثَلِ الْعَنْكبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيتاً [عنكبوت/41] .

2-سَآوِى إِلى جَبَلٍ يعْصِمُنِى مِنَ الْماءِ [هود/43] .

1. افشاگری

1. گناه افشاگری

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَمِعَ فَاحِشَةً فَأَفْشَاهَا فَهُوَ كالَّذِى أَتَاهَا [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ لْيكنْ أَبْعَدَ رَعِيتِک مِنْک وَ أَشْنَأَهُمْ عِنْدَک أَطْلَبُهُمْ لِمَعَايبِ النَّاسِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كن بأسرارک بخيلا

و لا تذع سرا أودعته فإن الإذاعه خيانه [غررالحكم ، ص320] .

5 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مذيع الفاحشه كفاعلها [غررالحكم ، ص326] .

6 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَقْبَحُ الْغَدْرِ إِذَاعَهُ السِّرِّ [غررالحكم ، ص321] .

2. کیفر افشاگری

إِنَّ الَّذينَ يحِبُّونَ أَنْ تَشيعَ الْفاحِشَهُ فِی الَّذينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَليمٌ فِی الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ [نور/19] .

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَذَاعَ الْفَاحِشَهَ كانَ كمُبْتَدِئِهَا وَ مَنْ عَيرَ مُومِناً بِشَیءٍ لَا يمُوتُ حَتَّی يرْكبَهُ [ثواب الأعمال ، ص247] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَمِعَ فَاحِشَهً فَأَفْشَاهَا فَهُوَ كالَّذِی أَتَاهَا [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَبْعَدُ مَا يكونُ الْعَبْدُ مِنَ اللَّهِ أَنْ يكونَ الرَّجُلُ يوَاخِی الرَّجُلَ وَ هُوَ يحْفَظُ عَلَيهِ زَلَّاتِهِ لِيعَيرَهُ بِهَا يوْماً مَا [كافی ، ج2 ، ص355] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَتَبَّعَ عَوْرَاتِ الْمُومِنِينَ تَتَبَّعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ وَ مَنْ تَتَبَّعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ فَضَحَهُ وَ لَوْ فِی جَوْفِ بَيتِهِ [المحاسن ، ج1 ، ص104] .

5 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ رَوَی عَلَی مُومِنٍ رِوَايهً يرِيدُ بِهَا شَينَهُ وَ هَدْمَ مُرُوءَتِهِ لِيسْقُطَ مِنْ أَعْينِ النَّاسِ أَخْرَجَهُ اللَّهُ مِنْ وَلَايتِهِ إِلَی وَلَايهِ الشَّيطَانِ فَلَا يقْبَلُهُ الشَّيطَانُ [كافی ، ج2 ، ص358] .

6 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ كتَمَ سِرَّهُ كانَتِ الْخِيرَهُ بِيدِهِ [نهج البلاغه ، حكمت 162] .

1. اقتصاد

1. معنی و موضوع اقتصاد

معنی اقتصاد

انسان اقتصادی؛ یعنی کسی که حدّ اکثر استفاده را از حداقل امکانات بکند.

موضوع اقتصاد ، تولید ، توزیع و خدمات است.

تولید در سابق تنها صید و شکار ، بعد چوپانی و کشاورزی و بعد کارخانه دستی و ماشینی بوده است.

تشخیص مقدار درآمد ، معدّل نسبت ها پیدا کردن راه بهتر و در آوردن و بهتر خرج کردن از مسائل اقتصاد است.

نقش اقتصاد

در فرهنگ به قدری است که می تواند مبلغ مهمّی را برای مطالعات فضایی در نظر گیرد.

2. اهمیت اقتصاد

در فقه اسلام ، کتاب ها و عنوان های زیادی در تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی و حقوقی و اخلاقی و عبادی و سیاسی به چشم می خورد از این قرار : 1 طهارت ، 2 نماز ، 3 زکات ، 4 خمس ، 5 حجّ ، 6 جهاد ، 7 امر به معروف ، 8 نهی از منکر ، 9 کفّارات ، 10 بیع ، 11 اجاره ، 12 نکاح ، 13 طلاق ، 14 ارث ، 15 رهن ، 16 افلاس ، 17 محجور ، 18 ضمان ، 19 حواله ، 20 کفالت ، 21 صلح ، 22 شرکت ، 23 مضاربه ، 24 مزارعه ، 25 مساقات ، 26 ودیعه ، 27 عاریه ، 28 جعاله ، 29 وکالت ، 30 وقف ، 31 هبه ، 32 صدقه ، 33 سبق و رمایه ، 34 - وصیت ، 35 اطمعه و اشربه ، 36 شکار و ذبح ، 37 غصب ، 38 شفعه ، 39 احیاء موات ، 40 لُقَطه ، 41 قضاوت ، 42 شهادت ، 43 حدود ، 44 قصاص ، 45 دیات ، 46 روزه.

اثر اقتصاد در اخلاق ، مذهب و سیاست را قبول داریم ، امّا آن را علت

تامّه نمی دانیم.

اسلام تحصیل مال را بد نمی داند.

1 الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِينَةُ الْحَياةِ الدُّنْيا [كهف/46] .

از مال در قرآن به "خیر" تعبیر شدهکتِبَ عَلَيكمْ إِذا حَضَرَ أَحَدَكمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَک خَيراً الْوَصِيةُ لِلْوالِدَينِ وَ الْأَقْرَبينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقين [بقره/180] .

2 وَ جَعَلْنَا النَّهارَ مَعاشاً [نبأ/11] .

مال در جامعه قوام جامعه است : وَ لا تُوتُوا السُّفَهاءَ أَمْوالَكمُ الَّتى جَعَلَ اللّهُ لَكمْ قِياماً [نساء/5] .

مال هم چون خون در بدن است.

3 لَيسَ عَلَيكمْ جُناحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلاً مِنْ رَبِّكمْ [بقره/198] .

4 فَانْتَشِرُوا فِى الْأَرْضِ وَ ابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّه [جمعه/10] .

رَبَّنا آتِنا فِى الدُّنْيا حَسَنَةً وَ فِى الْآخِرَهِ حَسَنَةً [بقره/201] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نِعْمَ الْمَالُ الصَّالِحُ لِلْعَبْدِ الصَّالِحِ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص158] .

فقر بد است

در دعاها : قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) اللَّهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِک مِنْ دَرَک الشَّقَاءِ وَ مِنْ شَمَاتَهِ الْأَعْدَاءِ وَ أَعُوذُ بِک مِنَ الْفَقْرِ [كافى ، ج2 ، ص525] .

وَ وَجَدَک عائِلاً فَأَغْنى [ضحى/8] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : اللَّهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِک مِنَ الْكفْرِ وَ الْفَقْرِ [كافى ، ج4 ، ص402] .

اگر فقر به خاطر پیمودن هدف ها به وجود آید بد نیست.

لِلْفُقَراءِ الْمُهاجِرينَ الّذينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيارِهِمْ وَ أَمْوالِهِمْ يبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللّهِ وَ رِضْواناً وَ ينْصُرُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ أُولئِک هُمُ الصّادِقُون [حشر/8] .

ولِلْفُقَراءِ الَّذينَ أُحْصِرُوا فى سَبيلِ اللّهِ [بقره/273] .

تنها ، علاقه زياد به مال بد است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نِعْمَ الْمَالُ الصَّالِحُ لِلْعَبْدِ الصَّالِحِ

[مجموعه ورام ، ج1 ، ص158] .

إِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيرِ لَشَديد [عاديات/8] .

الَّذى جَمَعَ مالاً وَ عَدَّدَهُ [همزه/2] .

يا أَيهَاالَّذينَ آمَنُوا لا تُلْهِكمْ أَمْوالُكمْ وَ لا أَوْلادُكمْ عَنْ ذِكرِ اللّهِ وَ مَنْ يفْعَلْ ذلِک فَأُولئِک هُمُ الْخاسِرُون [منافقون/9] .

وَ تَأْكلُونَ التُّراثَ أَكلاً لَمًّا وَ تُحِبُّونَ الْمالَ حُبًّا جَمًّا [فجر/20 -19] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : يا كمَيلُ هَلَک خُزَّانُ الْأَمْوَالِ وَ هُمْ أَحْياءٍ [نهج البلاغه ، حكمت 147] .

امتيازاتى كه سبب جاويدانى دين اسلام است.

1 دخالت عقل در اصل حكم و تقييد و تعميم آن به قانونكلّما حكم به العقل حكم به الشّرع

2 جامعيت اسلام از نظر فرهنگى ، نظامى ، فردى ، اجتماعى ، اقتصادى ، سياسى و...

3 اساس حكم بر مصالح و مفاسد است.

4 لزوم اجتهاد در هر عصرى براى به راه انداختن چرخ هاى قانون

5 ولايت فقيه براى نظارت هاى همه جانبه در تمام شؤون جامعه

6 قواعد حاكمه براى بن بست ها ، مثل قانون لا ضرر ، لا جرح و...

7 لزوم دفاع از هر نوع بدعت ها و جلوگيرى از هر گناه از هر شخص

8 - اساس قانون بر فطرت انسان (دين هاى ديگر در اثر تحريف و يا گناهان پيروان آنها قانون هاى سخت را پديدآورده است) .

9 باقى بودن معجزه اسلام و عدم تحريف آن سفارش حضرت على (عليه السلام) به مالک اشتر درباره ثروتمندان و ضعفا :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) يرْأفُ بِالضَّعَفَاءِ وَ ينْبُو عَلَى الْأقْوِياءِ [نهج البلاغه ، نامه53] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) وَ لْيكنْ نَظَرُک فِى عِمَارَهِ الْأَرْضِ أَبْلَغَ

مِنْ نَظَرِک فِی اسْتِجْلَابِ الْخَرَاجِ [نهج البلاغه ، نامه53] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) إِنَّمَا یوتَی خَرَابُ الْأَرْضِ مِنْ إِعْوَازِ أَهْلِهَا وَ إِنَّمَا یعْوِزُ أَهْلُهَا لِإِشْرَافِ أَنْفُسِ الْوُلَاهِ عَلَی الْجَمْعِ وَ سُوءِ ظَنِّهِمْ بِالْبَقَاءِ وَ قِلَّهِ انْتِفَاعِهِمْ بِالْعِبَر [نهج البلاغه ، نامه53] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) ثُمَّ اسْتَوْصِ بِالتُّجَّارِ وَ ذَوِی الصِّنَاعَاتِ وَ أَوْصِ بِهِمْ خَیراً [نهج البلاغه ، نامه53] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) وَ اعْلَمْ مَعَ ذَلِک أَنَّ فِی کثِیرٍ مِنْهُمْ ضِیقاً فَاحِشاً وَ شُحّاً قَبِیحاً وَ احْتِکاراً لِلْمَنَافِعِ وَ تَحَکماً فِی الْبِیاعَاتِ وَ ذَلِک بَابُ مَضَرَّهٍ لِلْعَامَّهِ وَ عَیبٌ عَلَی الْوُلَاهِ [نهج البلاغه ، نامه53] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) وَ لْیکنِ الْبَیعُ بَیعاً سَمْحاً بِمَوَازِینِ عَدْلٍ وَ أَسْعَارٍ لَا تُجْحِفُ بِالْفَرِیقَینِ مِنَ الْبَائِعِ وَ الْمُبْتَاعِ [نهج البلاغه ، نامه53] .

پیغمبر اسلام (ص) همین که به مدینه آمد ، دید اقتصاد مدینه به دست یهود است. بازاری تأسیس و به مسلمانان فرمان داد تولید و محصول خود را به آنجا وارد و از آنجا صادر و استقلال داشته باشند. همان طور که در ماجرای تغییر قبله روح استقلال را می یابید.

3. احکام اقتصاد

1.درآمدهای دولت و حکومت

در دنیا مالیات دو قسم است : 1 مستقیم 2 غیر مستقیم ، مثل بهره از دخانیات و غیره. در اسلام مالیات غیرمستقیم و گمرک ممنوع است چون مالیات غیرمستقیم شامل همه می شود : فقیر و ضعیف

یسْئَلُونَک عَنِ الْأَنْفالِ [انفال/1] .

73 حدیث در وسائل در انفال و غیره بیان شده است.

عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : "لَنَا الْأَنْفَالُ قُلْتُ : وَ مَا الْأَنْفَالُ؟ قَالَ : مِنْهَا

اِلْمَعَادِنُ وَ الآْجَامُ وَ كلُّ أَرْضٍ لَا رَبَّ لَهَا وَ كلُّ أَرْضٍ بَادَ (منقرض شده اند) أَهْلُهَا فَهُوَ لَنَا" [تفسير عياشى ، ج2 ، ص48] .

قَالَ الْكاظِمُ (عليه السلام) : الْأَنْفَالُ كلُّ أَرْضٍ خَرِبَهٍ قَدْ بَادَ أَهْلُهَا وَ كلُّ أَرْضٍ لَمْ يوجَفْ عَلَيهَا بِخَيلٍ وَ لَا رِكابٍ (بدون لشكركشى به دست مسلمان آمده) وَلَكِنْ صَالَحُوا صُلْحاً وَ أَعْطَوْا بِأَيدِيهِمْ عَلَى غَيرِ قِتَالٍ وَ لَهُ رُئوسُ الْجِبَالِ وَ بُطُونُ الْأَوْدِيهِ وَ الآْجَامُ (جنگل) وَ كلُّ أَرْضٍ مَيتَهٍ لَا رَبَّ لَهَا وَ لَهُ صَوَافِى الْمُلُوک مَا كانَ فِى أَيدِيهِمْ مِنْ غَيرِ وَجْهِ الْغَصْبِ لِأَنَّ الْغَصْبَ كلَّهُ مَرْدُودٌ وَ هُوَ وَارِثُ مَنْ لَا وَارِثَ لَهُ يعُولُ مَنْ لَا حِيلَهَ لَهُ [كافى ، ج1 ، ص541] .

سرپرست اين اموال امام و پيغمبر يا كسى كه نايب آنان و در جبهه آنان است بايد باشد.وَ لا تُوتُوا السُّفَهاءَ أَمْوالَكمُ الَّتى جَعَلَ اللّهُ لَكمْ قِياماً [نساء/5] .

امام صادق (عليه السلام) به نقل از تفسير تبيان مى فرمايند : اِنّ السّفيه شارب الخمر و من جرى مجراه

بنابراين مى توان گفت شارب الخمر و اشخاص عياش نبايد وزير و وكيل و غيره شوند ، چون مصداق سفيه هستند.

وَ اعْلَمُوا أَنَّما غَنِمْتُمْ مِنْ شَىءٍ فَأَنَّ لِلّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِى الْقُرْبى وَ الْيتامى وَ الْمَساكينِ وَ ابْنِ السَّبيلِ [انفال/41] .

ماليات اسلامى جنبه عبادت دارد و بايد با كمال ميل پرداخت شود و تنها دسته قوى مى پردازند.

سفارشات حضرت على (ع) در نهج البلاغه ، به مالک اشتر و به كسانى كه مأمور گرفتن ماليات هستند.

ماليات اسلامى غير از خمس و زكات است و گاهى فقيه به خاطر ولايتى كه

دارد ، می تواند آن را توسعه دهد.

کفّارات ، نذر ، عهد ، سوگند ، ظهار ، روزه ، صید در حج ، کندن زن موی خود را در عزا ، پاره کردن پیراهن در عزا برای مرد در مرگ زن و فرزند ، وطی در ایام حیض و ازدواج در ایام عدّه علاوه بر مفارقت باید کفّاره هم بدهد.

خراج : زمین هائی که اسلام به مسلمان برای کشاورزی در برابر مالیات کمی می دهد.

جزیه : مبلغی که یکی از اقلیت های مذهبی در پناه اسلام برای مخارج حفظ ثغور و ارتش می پردازد به عوض خمس و زکات فطره ای که مسلمانان می دهند.

إِنَّمَا الصَّدَقاتُ لِلْفُقَراءِ وَ الْمَساکینِ وَ الْعامِلینَ عَلَیها وَ الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُمْ وَ فِی الرِّقابِ وَ الْغارِمینَ وَ فی سَبیلِ اللّهِ وَ ابْنِ السَّبیلِ فَریضَهً مِنَ اللّهِ وَ اللّهُ عَلیمٌ حَکیمٌ [توبه/60] .

غیر از زکات ظاهری و واجب طبق حدیث امام صادق (علیه السلام) در کافی زکات باطنی نیز هست و آن حتی المقدور رسیدگی به نیازهای مردم است.

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ قَال : "کُنْتُ عِنْدَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَسَأَلَهُ رَجُلٌ فِی کَمْ تَجِبُ الزَّکَاهُ مِنَ الْمَالِ؟ فَقَالَ لَهُ الزَّکَاهُ الظَّاهِرَهُ أَمِ الْبَاطِنَهُ تُرِیدُ فَقَالَ أُرِیدُهُمَا جَمِیعاً فَقَالَ أَمَّا الظَّاهِرَهُ فَفِی کُلِّ أَلْفٍ خَمْسَهٌ وَ عِشْرُونَ وَ أَمَّا الْبَاطِنَهُ فَلَا تَسْتَأْثِرْ عَلَی أَخِیک بِمَا هُوَ أَحْوَجُ إِلَیهِ مِنْک" [کافی ، ج3 ، ص500] .

زکات در ادیان دیگرهم بوده است

آیات الزّکوه و تقارن با نماز و اصل ایمان و شرط صدق ایمان و...

مسأله اطعام ، ایثار ، قرض ، انفاق... دلالی برای اطعام یا همهمَنّاعٍ لِلْخَیرِ [ق/25] .

فطره

ارث کسانی که وارث

ندارند.

صندوق دار بیت المال حاکم اسلامی است.

ردّ مظالم

مواسات و اخلاقیات

مَثَلُ الَّذینَ ینْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ فی سَبیلِ اللّه [بقره/261] .

مَنْ ذَا الَّذی یقْرِضُ اللّهَ قَرْضاً حَسَناً [بقره/245] .

2. درآمدهای شخصی

1. حلال

بهره برداری از نیروی انسانی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طَلَبُ الْحَلَالِ فَرِیضَهٌ عَلَی کلِّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَهٍ [جامع الأخبار ، ص139] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یحِبُّ الْمُحْتَرِفَ الْأَمِین [کافی ، ج5 ، ص113] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) اتَّجِرُوا بَارَک اللَّهُ لَکم [کافی ، ج5 ، ص149] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) ازْرَعُوا وَ اغْرِسُوا فَلَا وَ اللَّهِ مَا عَمِلَ النَّاسُ عَمَلًا أَحَلَّ وَ لَا أَطْیبَ مِنْهُ [کافی ، ج5 ، ص260] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) الزَّارِعُونَ کنُوزُ الْأَنَامِ یزْرَعُونَ طَیباً أَخْرَجَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هُمْ یوْمَ الْقِیامَهِ أَحْسَنُ النَّاسِ مَقَاماً وَ أَقْرَبُهُمْ مَنْزِلَهً یدْعَوْنَ الْمُبَارَکینَ [کافی ، ج5 ، ص261] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنْ قَامَتِ السَّاعَهُ وَ فِی یدِ أَحَدِکمُ الْفَسِیلَهُ (نهال) فَإِنِ اسْتَطَاعَ أَنْ لَا تَقُومَ السَّاعَهُ حَتَّی یغْرِسَهَا فَلْیغْرِسْهَا [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص460] .

زراعت با یاد خدا

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَزْرَعَ زَرْعاً فَخُذْ قَبْضَةً مِنَ الْبَذْرِ وَ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَ قُلْ أَ فَرَأَيْتُمْ ما تَحْرُثُونَ أَ أَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزّارِعُونَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ تَقُولُ بَلِ اللَّهُ الزَّارِعُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ حَبّاً مُبَارَكاً وَ ارْزُقْنَا فِيهِ السَّلَامَةَ ثُمَّ انْثُرِ الْقَبْضَةَ الَّتِی فِی یدِک فِی الْقَرَاحِ [کافی ، ج5 ، ص262] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَمَلُ الرَّجُلِ بِيدِهِ وَ كلُّ بَيعٍ مَبْرُورٌ [مستدرک الوسائل

، ج13 ، ص24] .

شخصی خدمت پیغمبر گفت : "نه دستی دارم و نه سرمایه پیامبر (ص) فرمودند : سر تو سالم است از آن بارکشی کن و گدایی نکن."

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَنَى بُنْياناً بِغَيرِ ظُلْمٍ وَ لَا اعْتِدَاءٍ أَوْ غَرَسَ غَرْساً بِغَيرِ ظُلْمٍ وَ لَا اعْتِدَاءٍ كانَ لَهُ أَجْراً جَارِياً مَا انْتَفَعَ بِهِ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِ الرَّحْمَنِ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص460] .

1 سَخَّرَ لَكمْ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْض [لقمان/20] .

2 اللّهُ الَّذی سَخَّرَ لَكمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِی الْفُلْک فیهِ بِأَمْرِهِ وَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ وَ سَخَّرَ لَكمْ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ جَمیعاً مِنْهُ إِنَّ فی ذلِک لَآیاتٍ لِقَوْمٍ یتَفَكرُون [جاثیه/13 -12] .

3 هُوَ الَّذی جَعَلَ لَكمُ الْأَرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا فی مَناكبِها وَ كلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَ إِلَیهِ النُّشُورُ [ملک/15] .

هُوَ أَنْشَأَكمْ مِنَ الْأَرْضِ وَ اسْتَعْمَرَكمْ فیها [هود/61] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اطلبوا الرزق فی خبایا (معادن زیرزمینی) الأرض [فقه القرآن ، ج2 ، ص22] .

5 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) مَنْ وَجَدَ مَاءً وَ تُرَاباً ثُمَّ افْتَقَرَ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ [قرب الإسناد ، ص55] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَحْیا أَرْضاً مَوَاتاً فَهِی لَهُ [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص152] .

7 قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) أَیمَا قَوْمٍ أَحْیوْا شَیئاً مِنَ الْأَرْضِ وَ عَمَرُوهَا فَهُمْ أَحَقُّ بِهَا وَ هِی لَهُمْ [کافی ، ج5 ، ص279] .

8 تحجیر زمین برای آنکه بعدا آن را آباد کند به

شرط آنکه قدرت احیای آن مقداری را که تحجیر کرده داشته باشد نه اینکه تحجیر را سبب احتکار زمین قرار دهد و الّا علامت گذاری اثری ندارد.

2 تا سه سال قیام به آبادی کند وگرنه حقش ساقط است کما فی حدیث موسی بن جعفر (علیه السّلام)

2. حرام

درآمدهای ممنوع

کاری که نه کمک به تولید و نه کمک به تسهیل توزیع و مبادله باشد مثل :

1 قمار

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَ الْمَیسِرُ وَ الْأَنْصابُ وَ الْأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّیطانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ إِنَّما یرِیدُ الشَّیطانُ أَنْ یوقِعَ بَینَکمُ الْعَداوَةَ وَ الْبَغْضاءَ فِی الْخَمْرِ وَ الْمَیسِرِ وَ یصُدَّکمْ عَنْ ذِکرِ اللّهِ وَ عَنِ الصَّلاهِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ [مائده/91 -90] .

2 غش

3 معاملات غرری

4 ربا

الَّذینَ یأْکلُونَ الرِّبا لا یقُومُونَ إِلاّ کما یقُومُ الَّذی یتَخَبَّطُهُ الشَّیطانُ مِنَ الْمَسِّ ذلِک بِأَنَّهُمْ قالُوا إِنَّمَا الْبَیعُ مِثْلُ الرِّبا وَ أَحَلَّ اللّهُ الْبَیعَ وَ حَرَّمَ الرِّبا فَمَنْ جاءَهُ مَوْعِظَهٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهی فَلَهُ ما سَلَفَ وَ أَمْرُهُ إِلَی اللّهِ وَ مَنْ عادَ فَأُولئِک أَصْحابُ النّارِ هُمْ فیها خالِدُون [بقره/275] .

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا لا تَأْکلُوا الرِّبَوا أَضْعافاً مُضاعَفَهً وَ اتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [آل عمران/130] .

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ ذَرُوا ما بَقِی مِنَ الرِّبا إِنْ کنْتُمْ مُومِنین [بقره/278] .

5 رشوه

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) فَأَمَّا الرِّشَا فِی الْحُکمِ فَإِنَّ ذَلِک الْکفْرُ بِاللّهِ الْعَظِیمِ وَ بِرَسُولِهِ (ص) [کافی ، ج5 ، ص126] .

6 در آمد از راه مسکرات

7 غصب

8 غنا

9 گمرک

10 احتکار (چون ضررش اجتماعی و منشأ

دزدی می شود) . پیغمبر (ص) فرمود : "با دزد روبرو شوم بهتر از محتکر است". [انظر هذا فی وسائل ، ج12 ، ص98]

همان طور که مشاهده می فرمائید تمام معاملات حرام به ضرر اجتماع است و لذا حرام شمرده شده است.

3. انفاق و صدقه

در کجا مصرف کنیم :

وَ لا تَحَاضُّونَ عَلی طَعامِ الْمِسْکینِ [فجر/18] .

أَوْ إِطْعامٌ فی یوْمٍ ذی مَسْغَبَه [بلد/14] .

وَ فی أَمْوالِهِمْ حَقٌّ لِلسّائِلِ وَ الْمَحْرُومِ [ذاریات/19] .

إِنَّ الْمُبَذِّرینَ کانُوا إِخْوانَ الشَّیاطین [اسراء/27] .

ما أَغْنی عَنِّی مالِیهْ هَلَک عَنِّی سُلْطانِیهْ [حاقه/29 -28] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : فَمَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالاً فَلْیصِلْ بِهِ الْقَرَابَهَ وَ لْیحْسِنْ مِنْهُ الضِّیافَهَ وَ لْیفُک بِهِ الْأَسِیرَ وَ الْعَانِی وَ لْیعْطِ مِنْهُ الْفَقِیرَ وَ الْغَارِمَ وَ لْیصْبِرْ نَفْسَهُ عَلَی الْحُقُوقِ وَ النَّوَائِبِ ابْتِغَاءَ الثَّوَاب [نهج البلاغه ، خطبه142] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : ثُمَّ اللَّهَ اللَّهَ فِی الطَّبَقَهِ السُّفْلَی مِنَ الَّذِینَ لَا حِیلَهَ لَهُمْ مِنَ الْمَسَاکِینِ وَ الْمُحْتَاجِینَ وَ أَهْلِ الْبُوسَی وَ الزَّمْنَی فَإِنَّ فِی هَذِهِ الطَّبَقَهِ قَانِعاً وَ مُعْتَرّاً وَ احْفَظْ لِلَّهِ مَا اسْتَحْفَظَک مِنْ حَقِّهِ فِیهِمْ وَ اجْعَلْ لَهُمْ قِسْماً مِنْ بَیتِ مَالِک وَ قِسْماً مِنْ غَلَّاتِ صَوَافِی الْإِسْلَامِ فِی کلِّ بَلَدٍ فَإِنَّ لِلْأَقْصَی مِنْهُمْ مِثْلَ الَّذِی لِلْأَدْنَی [نهج البلاغه ، نامه53] .

نقش انفاق در حلّ اختلافات : کمونیسم برای حلّ ، الغای مالکیت فردی کرده؛ سرمایه داری مالیات سنگین و تشکیل مؤسّسات عام المنفعه داده و هیچ کدام کاری از پیش نبردند؛ اما اسلام از راه مالیات و برتری دادن جنبه های الهی و معنوی بر افکار مادی ، انسان

را به انفاق وادار کرده است.

4. آفات اقتصاد

فرق بهره ، ربا و مضاربه

1 در ربا سود مسلم است و مشتری را از هر طرف اسیر و محدود می کنند. مثلاً شرط وام دادن آن است که حساب (و اخیرا 6 ماه قبل) در بانک داشته و گرو وام چند برابر باشد ، مخارج محضر به عهده وام گیرنده است ، بعد از گرفتن مبلغ 101 آن را باز باید به حساب جاری بگذاریم.

اگر کمی تأخیر شد ، مؤجل مبدل به معجل و تمام پول را از گِرو دریافت می کنند. برای کسی که گِرو را قیمت می کند ، مبلغ زیادی (چند برابر معمار عادی مثلاً) باید وام گیرنده بپردازد ، مثلاً برای وام گرفتن ده هزار تومان باید صد تومان به عنوان حق ارزیابی به بانک بپردازد و این پول جزء درآمد بانک است ، نه کسی که ارزیابی می کند مثل معمار ، مهندس و...امّا قرض الحسنه هیچ یک از این گرفتاری ها را ندارد.

قطع درخت میوه دهنده مذموم است : قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) لَا تُقَطِّعُوا الثِّمَارَ فَیصُبَّ اللَّهُ عَلَیکمُ الْعَذَابَ صَبّاً [وسائل الشیعه ، ج19 ، ص39] .

برای پیشرفت اقتصاد همه چیز باید در جریان باشد و رکود ممنوع است.

نیروهای انسانی (پیرمرد ثروتمندی که مغازه را بسته است امام می فرماید در آستانه جنونی برو باز کن) .

وسائل تولید (زمینی که تحجیر کرده ای ، اگر تا 3 سال بهره برداری نکردی ، حق دیگران است) .

سرمایه جنسی (اگر محتکر مال احتکاری را صدقه بدهد ، جبران گناه خود را نکرده است) .

سرمایه نقدی : وَ الَّذینَ یکنِزُونَ الذَّهَبَ وَ الْفِضَّةَ وَ لا ینْفِقُونَها فی سَبیلِ اللّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذابٍ أَلیمٍ [

توبه/34] .

(فتح باب مضاربه و...) (فتح باب قرض الحسنه)

نقشه انبیاء جوری بود که سرمایه داران اسرافکار و محتکر و به اصطلاح قرآنمُنْرفدر مقام مبارزه و اولین دشمن انبیاء و طبقه زحمت کش گرداگردش بودند. (و به قول متکبرانأَراذِلُنا [هود/27] .

زراعت با یاد خدا

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَزْرَعَ زَرْعاً فَخُذْ قَبْضَةً مِنَ الْبَذْرِ وَ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَ قُلْ أَ فَرَأَيْتُمْ ما تَحْرُثُونَ أَ أَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزّارِعُونَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ تَقُولُ بَلِ اللَّهُ الزَّارِعُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ حَبّاً مُبَارَكاً وَ ارْزُقْنَا فِيهِ السَّلَامَةَ ثُمَّ انْثُرِ الْقَبْضَةَ الَّتِی فِی یدِک فِی الْقَرَاحِ [کافی ، ج5 ، ص262] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَمَلُ الرَّجُلِ بِيدِهِ وَ كلُّ بَيعٍ مَبْرُورٌ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص24] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) إِياک وَ الْكسَلَ وَ الضَّجَرَ فَإِنَّهُمَا مِفْتَاحُ كلِّ سُوءٍ إِنَّهُ مَنْ كسِلَ لَمْ يودِّ حَقّاً وَ مَنْ ضَجِرَ لَمْ يصْبِرْ عَلَى حَقٍّ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص168] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) إِنِّی لَأُبْغِضُ الرَّجُلَ أَوْ أُبْغِضُ لِلرَّجُلِ أَنْ يكونَ كسْلَاناً] كسْلَانَ [عَنْ أَمْرِ دُنْياهُ وَ مَنْ كسِلَ عَنْ أَمْرِ دُنْياهُ فَهُوَ عَنْ أَمْرِ آخِرَتِهِ أَكسَلُ [کافی ، ج5 ، ص85] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) إِياک وَ الِاتِّكالَ عَلَى الْمُنَى فَإِنَّهَا بَضَائِعُ النَّوْكىِ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

آرزوها سرمایه کوتاه فکران است.

زکات وسیله مفت خواری نیست.

لاتجوز الصّدقه علی غنیّ و علی ذومرّه سوی (آدم سالم) [صحاح ستّه]

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : ثلاثه أنا خصمهم يوم القيامه رجل باع حرا فأكل ثمنه و رجل استأجر أجيرا

فاستوفی منه و لم یوفه أجره و رجلأعطانی صفقه ثم غدر [عوالی الآللی ، ج3 ، ص253] .

1. امام جواد (ع)

1. سیمای حضرت

1. ولادت

هنگام ولادت امام جواد (ع) ، امام رضا (ع) به خواهرشان حکیمه (س) فرمودند که حاضر باشد. (وی می گوید : من و خیزران (همسر امام رضا (ع)) و قابله در اتاق دربسته ای بودیم.

در لحظه ولادت چراغ خاموش شد. امّا پس از به دنیا آمدن امام جواد (ع) چیزی شبیه لباس بر تن او بود که از خود نوری داد و تمام خانه را روشن کرد. [المناقب ، ج4 ، ص394] .

2. کودکی

حضرت حکیمه (س) می گوید : امام جواد (ع) در روز سوم ولادت نگاهی به آسمان افکند. سپس به طرف راست و چپ نگاهی کرد و آنگاه فرمود : أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ [المناقب ، ج4 ، ص394] .

3. مقام امام جواد (ع)

شخصی خدمت امام رضا (ع) بود. از حضرت (ع) پرسید : " اگر برای شما اتفاقی افتاد چه کسی پس از شما امامت می کند؟ حضرت (ع) اشاره کردند به فرزندشان ابوجعفر (ع) که در آن موقع سه ساله بود و فرمودند : این فرزندم. راوی گفت : در این سنّ؟ حضرت (ع) فرمود : آری ، در این سنّ همچنان که عیسی (ع) حجّت خدا بود در دو سالگی". [کفایه الأثر ، ص279] .

(امامت)

پس از شهادت امام رضا (ع) عدّه ای از شیعیان گریه و ناله می کردند در مصیبت حضرت (ع) . شخصی برخاست و گفت : گریه نکنید. بگویید باید از

چه کسی مسائل را سؤال

کنیم تا این کودک امام جواد (ع) بزرگ شود؟ ربّان بن صلت برخاست و گلوی او را گرفت و پیوسته او را می زد و می گفت : تو به ظاهر ایمان آورده ای و در دل شرک داری. اگر خدا بخواهد کودک یک روزه را به منزله پیرمرد عالمی قرار می دهد و اگر نخواهد هزار سال هم که عمر کند مثل همه مردم خواهد بود. [بحارالأنوار ، ج50 ، ص99] .

امام رضا (ع) در طیّ نوشته ای به امام جواد (ع) فرموده بود : " شنیده ام که دوستان تو را از درب کوچک بیرون می برند و این از بخل آنها است تا از تو به کسی خیری نرسد. به حقّی که من به گردنت دارم از تو می خواهم که رفت وآمدت از درب بزرگ باشد و با خود طلا و نقره همراه داشته باش و هر کس خواست به او بده..." [کافی ، ج4 ، ص43] .

4. علم امام جواد (ع)

شخصی می گوید : در سفر حجّ خدمت امام جواد (ع) رسیده و از تنهایی شکایت کردم. حضرت (ع) فرمود : از حرم خارج نمی شوی مگر این که جاریه ای ب خری و فرزند پسری از طریق او به تو می رسد و چنین شد. [الخرائج والجرائح ، ج2 ، ص664] .

روزی مأمون برای صید بیرون رفت. در میان راه به جمع کودکانی برخورد که مشغول بازی بودند و در میان آنها امام جواد (ع) نیز که حدود 11 سال داشت ایستاده بود. کودکان چون مأمون را دیدند همگی فرار کردند ، امّا امام همچنان باقی ماند. مأمون از او پرسید تو چرا فرار

نکردی؟ حضرت (ع) جواب داد : راه تنگ نبود تا برایت راه بگشایم و گناهی نکرده بودم تا از جریمه اش بترسم و گمانم به تو نیک بود که بی گناهان را ضرر نمی رسانی. مأمون از این جواب نغز تعجّب کرد و اسم و نسبت حضرت (ع) را پرسید و او را شناخت.

مأمون به صید رفت؛ باز شکاری او ماهی را از دریا برایش شکار کرد. هنگام بازگشت ، از همان راه قبلی آمد و دوباره کودکان فرار کردند و حضرت (ع) باقی ماند. مأمون ماهی را در میان دستان خود پنهان کرد و از حضرت (ع) پرسید : چه در دست دارم؟ او فرمود : خدا ماهیان کوچکی در دریا آفریده که بازهای پادشاهان و خلفا آنها را شکار می کنند و پادشاهان به وسیله آنها سلاله نبوّت را می آزمایند.

مأمون گفت : به راستی که تو فرزند امام رضا (ع) هستی. [کشف الغمه ، ج2 ، ص343] .

ابی هاشم جعفری می گوید : روزی بر حضرت جواد (ع) وارد شدم و با من سه رقعه بی عنوان بود که صاحبان آنها را فراموش کرده بودم. حضرت (ع) یک یک رقعه ها را از من گرفت و صاحبان آنان را گفت. من ازسخن حضرت (ع) مبهوت شدم و حضرت (ع) نگاهی به من کرد و تبسّم نمود. [کافی ، ج1 ، ص495] .

عمران بن محمّد می گوید : برادرم زره و چیزهای دیگری به من داد تا خدمت حضرت جواد (ع) ببرم. زره را فراموش کردم. چون خواستم از حضرت خداحافظی کنم فرمود : زره را بیاور.

و مادرم گفته بود که لباسی از حضرت (ع) برایش بگیرم. چون

از حضرت (ع) طلب کردم فرمود : به آن لباس احتیاج ندارد.

بعدها به من خبر رسید که قبل از بیست روز پیش از دنیا رفته بود.

رُوِی عَنْ عِمْرَانَ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ : "دَفَعَ إِلَی أَخِی دِرْعَهُ أَحْمِلُهَا إِلَی أَبِی جَعْفَرٍ (ع) مَعَ أَشْیاءَ فَقَدِمْتُ بِهَا وَ نَسِیتَ الدِّرْعَ فَلَمَّا أَرَدْتُ أَنْ أُوَدِّعَهُ قَالَ لِی : احْمِلِ الدِّرْعَ وَ سَأَلَتْنِی وَالِدَتِی أَنْ أَسْأَلَهُ قَمِیصاً مِنْ ثِیابِهِ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ لِی : لَیسَ بِمُحْتَاجٍ إِلَیهِ فَجَائَنِی الْخَبَرُ أَنَّهَا تُوُفِّیتْ قَبْلُ بِعِشْرِینَ یوْماً" [الخرائج والجرائح ، ج2 ، ص668] .

عدّه ای حوائج خود را در رقعه هایی برای حضرت جواد (ع) نوشتند. مردی واقفی نیز رقعه ای نوشت و در میان آن رقعه ها گذاشت. حضرت (ع) جواب رقعه ها را نوشت با خطّ خود ، امّا جواب واقفی را ننوشتند.

کتَبَ جَمَاعَهٌ مِنَ الْأَصْحَابِ رِقَاعاً فِی حَوَائِجَ وَ کتَبَ رَجُلٌ مِنَ الْوَاقِفَهِ رُقْعَهً وَ جَعَلَهَا بَینَ الرِّقَاعِ فَوَقَّعَ الْجَوَابَ بِخَطِّهِ فِی الرِّقَاعِ إِلَّا رُقْعَهَ الْوَاقِفِی لَمْ یجِبْ فِیهَا بِشَی‌ءٍ [الخرائج والجرائح ، ج2 ، ص668] .

وقتی مأمون تصمیم گرفت دخترش را به امام جواد (ع) بدهد ، عباسیها ناراحت شدند و مأمون را از این کار نهی کردند. اما مأمون بر تصمیم خود اصرار نمود. آنها گفتند : پس مدّتی صبر کن تا او بزرگ شود و علم و معرفتی کسب کند. مأمون گفت : علم اهل بیت از طرف خدا است و از جانب خدا به آنها الهام می شود ، اگر می خواهید او را امتحان کنید.

مجلسی تشکیل شد و یحیی بن اکثم را آوردند تا از حضرت (ع) سؤال کند و حضرت در آن موقع نه سال و چند ماه داشت.

یحیی

از حکم محرمی که صیدی را بکشد پرسید. حضرت (ع) 22 سؤال برای این مسأله ذکر کردند و پرسیدند کدام یک از این شقوق را در نظر داری؟ یحیی متحیر شد و دیگر نتوانست چیزی بگوید. سپس مأمون عقد ازدواج را جاری کرد و آن گاه پیشنهاد کرد که حکم آن مشقوق را بفرمایند و حضرت (ع) حکم آنها را فرمود.

آنگاه مأمون گفت : حال شما از یحیی سؤالی کنید. حضرت (ع) از حکم نظر (نگاه کردن) حرام مردی به زنی در اوّل روز و نظر حلال او به آن زن در میان روز و نظر حرام او هنگام ظهر و نظر حلال او هنگام عصر و نظر حرام او هنگام غروب و نظر حلال او وقت عشاء و نظر حرام او درنیمه شب و نظر حلال او هنگام طلوع فجر پرسید که چگونه ممکن است؟ یحیی درماند و امام (ع) خود جواب این سؤال را فرمود. [إرشاد مفید ، ج2 ، ص281] .

پدر علیّ بن ابراهیم می گوید : پس از شهادت امام رضا (ع) به حجّ مشرّف شدیم و خدمت امام جواد (ع) رسیدیم. عدّه زیادی برای دیدار حضرت (ع) آمده بودند. در این حال عموی حضرت (ع) ، عبدالله بن موسی که پیرمردی بود وارد شد و حضرت (ع) از جا بلند شد که بر روی کرسی بنشیند. عبدالله حضرت (ع) را بوسید و او را احترام کرد. مردم از کمی سنّ حضرت (ع) در تعجّب بودند. شخصی از عبدالله مسأله ای سؤال کرد و او اشتباه جواب داد. حضرت (ع) با عصبانیت او را نهی نمود. سپس مردم شروع کردند به سؤال

کردن از حضرت و مسائل متعدّدی پرسیدند و حضرت (ع) به تمامی آنها جواب داد و در این موقع سنّ حضرت حدود نه سال بود. [إختصاص مفید ، ص102] .

جماعتی از اهل ری خدمت امام جواد (ع) رسیدند و در میان آنان مردی از زیدیه بود ، مسائل خود را مطرح کردند. حضرت (ع) رو به غلام خود کرد و گفت : این مرد را بیرون کن (مردِ زیدی را) . زیدی گفت : أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ أَنَّک حُجَّةُ اللَّهِ [الخرائج و الجرائح ، ج2 ، ص668] .

روزی امام جواد (ع) به اشخاصی که عازم سفرِ شام بودند فرمود : شما به زودی در فلان مکان راه را گم می کنید و در فلان مکان بعد از گذشت فلان ساعت از شب راه را پیدا می کنید.

آنها گفتند : از کجا خبر دارد در حالی که راه شام را نمی بیند.

و چنان شد که حضرت (ع) فرموده بود. [الخرائج و الجرائح ، ج2 ، ص668] .

در مجلسی که معتصم تشکیل داده بود از حکم سارقالسارق و السارقه فاقطعوا ایدیهماسؤال کرد. علما و فقهای حاضر در مجلس بعضی گفتند : باید دستش از مچ قطع شود و بعضی گفتند : باید از مرفق قطع شود. سپس معتصم از امام جواد (ع) پرسید. حضرت (ع) از جواب دادن امتناع کرد ، امّا معتصم اصرار نمود. حضرت (ع) فرمود : باید انگشتان او قطع شود ، زیرا در سجده باید دستش را روی زمین بگذارد و اگر از مچ پا یا مرفق قطع شود دستی

برای او باقی نمی ماند.وَ أَنَّ الْمَساجِدَ لِلّهِ [(جن-18)] [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص319] .

معتصم این قول را پسندید و طبق آن حکم کرد. پس از چند روز ابن ابی داود نزد معتصم رفت و به او گفت این کار تو باعث می شود که مردم به حرف های علمای درباری اعتماد نکنند. معتصم حرف او را پذیرفت و از آن پس تصمیم به قتل امام (ع) گرفت.

5. معجزات

محّمد بن میمون می گوید : با امام رضا (ع) در مکه بودم. قبل از این که حضرت (ع) به طرف خراسان حرکت کنند به حضرت (ع) عرض کردم عازم مدینه هستم. نامه ای برای امام جواد (ع) بنویسید تا ببرم.حضرت (ع) نامه ای نوشتند. چون به مدینه رسیدم ، خدمت امام جواد (ع) رسیدم و در آن موقع چشمانم نابینا بود. خادم ، امام جواد (ع) را در حالی که کودک بود آورد. حضرت (ع) به خادم فرمودند : نامه را باز کن. او نامه را باز کرد و در مقابل دیدگان حضرت (ع) نگه داشت. حضرت (ع) نامه را خواند. سپس به من فرمودند : چشمانت چطور است؟ عرض کردم : چشمانم نمی بیند. حضرت (ع) دست مبارکشان را دراز کردند و بر چشمانم مالیدند و چشمانم از آن پس بینا شد. [الخرائج والجرائح ، ج1 ، ص372] .

شخصی جاریه ای داشت که از درد زانو ناراحت بود. خدمت امام جواد (ع) این موضوع را عرض کرد. حضرت (ع) فرمودند : او را بیاور. چون آمد از او پرسید : از چه ناراحتی؟ جاریه گفت : از بادی که در زانویم هست. حضرت (ع) از روی لباس دستی

به زانویش کشید و از آن پس درد جاریه خوب شد. [الخرائج والجرائح ، ج1 ، ص376] .

امّ عیسی ، دختر مأمون و همسر امام جواد (ع) گفت : من نسبت به امام جواد (ع) سؤظن داشته ام و همیشه مراقب بودم و حضرت (ع) گاهی از این بابت به من چیزی می گفت و من هم پیش پدرم از او شکایت می کردم. روزی جاریه ای وارد خانه شد و گفت : من همسر امام جواد (ع) هستم. من از این بابت خیلی ناراحت شدم و نزد پدرم رفتم و در حالی که او مست بود شکایت حضرت (ع) را کردم. پدرم شمشیری طلبید و سواره نزد امام (ع) رفت و با آن شمشیر امام (ع) را قطعه قطعه کرد.

چون روز شد نزد پدرم رفتم و به او گفتم که دیشب در حال مستی چه کرده است. او چون این خبر را شنید برق از چشمانش پرید و غش کرد. وقتی به هوش آمد ، از خادمش جریان را پرسید ، او هم تأیید کرد. پدرم بسیار ناراحت و نگران شد و به خادمش گفت که برود و ببیند خانه حضرت (ع) چه خبر است؟ او رفت و چون برگشت ، گفت : مژده باد که امام (ع) سالم است. سپس پدرم پولی برای حضرت (ع) فرستاد و به هاشمیین گفت که به دیدن امام (ع) بروند. چون پول را برای حضرت (ع) بردند ، امام تبسّمی نمود و اشاره کرد به جریان شب قبل. به امام (ع) گفتند : این جریان را نادیده بگیر و مأمون را عتاب نکن. سپس امام (ع) لباس هایش را پوشید

و نزد مأمون رفت. مأمون او را بسیار احترام کرد. پس از مدتی گفتگو ، حضرت (ع) به مأمون گفت : تو را نصیحت می کنم که شب از خانه خارج نشوی ، چون ممکن است مردم به تو ضرری برسانند و سپس گفت : من دعایی دارم که اگر آن را همراه داشته باشی از بلایا دور می مانی و بر سپاهیان دشمن پیروز می شوی. [مهج الدعوات ، ص36] .

شخصی در روز عید خدمت امام جواد (ع) رسید و از تنگی معاش شکایت کرد. حضرت سجّاده اش را بلند کرد ، مقداری خاک تبدیل به طلا شد و به او داد. او می گوید : وزن آن طلا 16 مثقال بود.

رُوِی عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ عَبَّاسٍ الْهَاشِمِی قَالَ: "جِئْتُ إِلَی أَبِی جَعْفَرٍ (ع) یوْمَ عِیدٍ فَشَکوْتُ إِلَیهِ ضِیقَ الْمَعَاشِ فَرَفَعَ الْمُصَلَّی وَ أَخَذَ مِنَ التُّرَابِ سَبِیکةً مِنْ ذَهَبٍ فَأَعْطَانِیهَا فَخَرَجْتُ بِهَا إِلَی السُّوقِ فَکانَتْ سِتَّةَ عَشَرَ مِثْقَالاً" [الخرائج والجرائح ، ج1 ، ص381] .

محمّد بن سهل می گوید : داخل مدینه شدم و به دیدار حضرت جواد (ع) رفتم. خواستم لباسی از حضرت (ع) طلب کنم ، امّا موفّق نشدم تا این که از حضرت (ع) خداحافظی کردم. وقتی می خواستم از مدینه خارج شوم با خود گفتم موضوع لباس را می نویسم و خدمت حضرت (ع) می فرستم ، امّا چون نوشتم به نظرم رسید که استخاره کنم. پس از استخاره به دلم افتاد که نامه را نفرستم. در این حالات بودم که شخصی آمد و دو لباس نرم و رقیق به من داد و گفت : مولایت اینها را برایت فرستاده است. [الخرائج والجرائح ، ج2 ، ص668

.]

شخصی در شام در مقام رأس الحسین (ع) مشغول عبادت بود ، در این حال مردی آمد و به او گفت : برخیز و با من بیا. پس از چند لحظه حرکت ، خود و آن مرد را در مسجد کوفه دید. آن مرد پرسید می دانی اینجا کجاست؟ گفت : بله ، مسجد کوفه است. آن مرد و او با هم نماز خواندند و حرکت کردند. پس از لحظاتی به مسجد مدینه رسیدند و نماز گزاردند و قبر رسول الله (ص) را زیارت کردند و حرکت کردند. پس از لحظاتی خود را در مکه یافتند. مناسک حجّ را به جای آوردند و حرکت کردند و خود را در موضع اوّل یافتند. آن مرد رفت. سال بعد این اتّفاق تکرار شد و در آخر آن شخص پرسید تو کیستی؟ گفت : من محمّد بن علیّ بن موسی هستم. این خبر به گوش محمّد بن عبدالملک رسید. عبدالملک دستور داد. او را گرفتند و به زنجیر کشیده و در عراق حبسش کردند. پس از مدّتی این شخص محبوس جریان آن واقعه را برای عبدالملک نوشت. عبدالملک در جواب نوشت آن شخصی که تو را از شام به کوفه و از آنجا به مدینه و از آنجا به مکه و از آنجا به شام آورد را بگو تا تو را از حبس نجات دهد. چیزی نگذشت که نگهبانان زندان به دنبال او می گشتند و می گفتند : آن شخص شامی که در زندان بود ، گم شده است. [کافی ، ج1 ، ص492] .

روزی معتصم عدّه ای از وزرای خود را خواند و به آنها گفت :

شما به دروغ شهادت دهید که حضرت (ع) می خواهد بر علیه من قیام کند؛ آنها قبول کردند. به دستور معتصم حضرت (ع) را آوردند. به حضرت (ع) گفت : تو می خواهی بر علیه من قیام کنی. حضرت (ع) فرمود : نه به خدا. معتصم گفت : فلانی و فلانی شهادت داده اند بر این. آنها که در آنجا بودند گفتند : بله. حضرت (ع) دست هایش را بلند کرد و عرض کرد : اللَّهُمَّ إِنْ کانُوا کذَبُوا عَلَی فَخُذْهُم

ناگهان اتاق به لرزه درآمد و به حرکت افتاد. معتصم گفت : یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ ! إِنِّی تَائِبٌ مِمَّا قُلْتُ فَادْعُ رَبَّک أَنْ یسَکنَه

حضرت (ع) عرض کرد : اللَّهُمَّ ! سَکنْهُ إِنَّک تَعْلَمُ أَنَّهُمْ أَعْدَاءک وَ أَعْدَائِی [بحارالأنوار ، ج50 ، ص45] .

پس اتاق آرام شد.

2. سیره واخلاق امام جواد (ع)

راوی می گوید : خدمت امام جواد (ع) در بغداد رسیدم. با خود فکر کردم که او دیگر به وطن خودش بازنمی گردد و اینجا از لحاظ غذا و وسعت وضع خوبی دارد. در همین فکرها بودم که حضرت (ع) سرشان را پایین انداختند و بعد بلند کردند و در حالی که رنگ مبارکشان زرد شده بود فرمودند : نان جو و نمک در حرم رسول خدا (ص) أحبّ الیّ ممّا ترانی فیها.

یا حُسَینُ ! خُبْزُ شَعِیرٍ وَ مِلْحُ جَرِیشٍ فِی حَرَمِ رَسُولِ اللَّهِ أَحَبُّ إِلَی مِمَّا تَرَانِی فِیهَا [الخرائج والجرائح ، ج1 ، ص381] .

نکات :

1) اهل شکم ، اولیای خدا را مانند خود می دانند.

2) زود قضاوت نکنید.

3) اقتصاد و رفاه اصل نیست.

4) مکان های مقدّس را با خوش گذرانی موقّت نفروشید.

در مجلسی که مأمون و امام جواد (ع) و عدّه دیگری بودند

، یحیی بن اکثم ، هشت روایت در فضیلت ابابکر و عمر نقل کرد و نظر حضرت (ع) را نسبت به آنها پرسید. حضرت (ع) ضمن این که فرمودند : من فضیلت آنها را منکر نیستم آن روایات را با دلایل محکمی ردّ نمودند. [إحتجاج طبرسی ، ج2 ، ص446] .

ابراهیم بن ابی بلاد می گوید : خدمت امام جواد (ع) رسیدم ، به حضرت (ع) عرض کردم : می خواهم شکمم را به شکمِ شما بچسبانم. همان جا حضرت (ع) شکمشان را برهنه کردند و من نیز چنین کرده و شکمم را به شکم حضرت (ع) چسباندم. سپس حضرت (ع) مرا دعوت به خوردن زبیب فرمود. در حال خوردن شروع به صحبت کرد و از ناراحتی معده شکایت نمود. در این حال من تشنه شدم و آب خواستم. حضرت (ع) دستور دادند آب زبیب که از عسل شیرین تر بود برایم آوردند. من آن را خوردم و گفتم این آب ، معده شما را اذیت کرده. بعد حضرت (ع) از آبِ زبیب جوشیده نهی فرمود. [کافی ، ج6 ، ص416] .

برای امام جواد (ع) چیز پرقیمتی را می آوردند. در راه ربوده شد. طیّ نامه ای جریان را به حضرت (ع) خبر دادند. حضرت (ع) در جواب نوشت : إِنَّ أَنْفُسَنَا وَ أَمْوَالَنَا مِنْ مَوَاهِبِ اللَّهِ الْهَنِيئَهِ وَ عَوَارِيهِ الْمُسْتَوْدَعَهِ يمَتِّعُ بِمَا مَتَّعَ مِنْهَا فِی سُرُورٍ وَ غِبْطَهٍ وَ يأْخُذُ مَا أَخَذَ مِنْهَا فِی أَجْرٍ وَ حِسْبَهٍ فَمَنْ غَلَبَ جَزَعُهُ عَلَی صَبْرِهِ حَبِطَ أَجْرُهُ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ ذَلِک [تحف العقول ، ص456] .

راوی گوید : امام جواد (ع) را دیدم که از حمّام بیرون

آمد و از سر تا پایش مثل گُل بود ، از اثر حنا.

عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عُبْدُوسِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ : "رَأَيتُ أَبَا جَعْفَرٍ (ع) وَ قَدْ خَرَجَ مِنَ الْحَمَّامِ وَ هُوَ مِنْ قَرْنِهِ إِلَى قَدَمِهِ مِثْلُ الْوَرْدَهِ مِنْ أَثَرِ الْحِنَّاءِ" [کافی ، ج6 ، ص509] .

هنگامی که مأمون دخترش امّ الفضل را به تزویج امام جواد (ع) درآورد ، حضرت (ع) برای مأمون نوشت که هر زوجی مهری به زوجه اش می دهد و خداوند اموال ما را در آخرت قرار داده است کما این که اموال شما را در دنیا قرار داده. مناجاتی را که از پدرم رسیده و او از پدرش گرفته و او از پدرش محمد گرفته و او از پدرش علیّ بن الحسین (علیهما السّلام) گرفته و او از پدرش حسین (ع) گرفته و او از برادرش حسن (ع) گرفته و او از أمیرالمؤمنین (ع) و او از رسول الله (ص) و او از جبرئیل گرفته را به عنوان مهر قرار می دهم که این مناجات وسایلی است به روی سائل. سپس حدیث را نقل می فرماید. [مهج الدعوات ، ص258] .

روزی حضرت جواد (ع) وارد مسجد شد. عموی پدرش؛ یعنی علیّ بن جعفر بن محمّد در مسجد بود. چون امام جواد (ع) را دید از جا پرید و بدون کفش و ردا خدمت امام (ع) رسید و دست حضرت (ع) را بوسید و بسیار او را احترام کرد. چون حضرت (ع) تشریف برد ، اصحابِ علیّ بن جعفر او را توبیخ کردÂو گفتند : تو عموی پدر او هستی و چنین می کنی؟! او در حالی که دستش را گرفته بود گفت

: وقتی خدا این پیر را اهل نداند و این نوجوان را اهل بداند من منکر فضل او شوم؟ [کافی ، ج1 ، ص322] .

امام جواد (ع) طیّ نامه ای به علیّ بن مهزیار بسیار او را دعا کرد و از جمله فرمود : فَلَوْ قُلْتَ : إِنِّی لَمْ أَرَ مِثْلَک لَرَجَوْتُ أَنْ أَکونَ صَادِقاً فَجَزَاک اللَّهُ جَنَّاتِ الْفِرْدَوْسِ نُزُلاً فَمَا خَفِی عَلَی مَقَامُک وَ لَا خِدْمَتُک فِی الْحَرِّ وَ الْبَرْدِ فِی اللَّیلِ وَ النَّهَارِ فَأَسْأَلُ اللَّهَ إِذَا جَمَعَ الْخَلَائِقَ لِلْقِیامَهِ أَنْ یحِبُّوک بِرَحْمَهٍ تَغْتَبِطُ بِهَا إِنَّهُ سَمِیعُ الدُّعَاءِ [الغیبه طوسی ، ص349] .

مردی سجستانی در موسم حجّ خدمت امام جواد (ع) رسید و عرض کرد : والی محلّ ما از محبّین شما است؛ شما چیزی بنویسید که او از من مالیات نگیرد. حضرت (ع) هم نوشتند. هنگام بازگشتِ آن مرد خبر به آن والی رسید. آن والی مرد را از دو فرسخی استقبال کرد و از او ، پس از آن خراج نگرفت و قوت او و عیال او و بیش از آن را به او داد و تا زنده بود به این مرد نیکی می کرد. [کافی ، ج5 ، ص111] .

3. سئوال از امام جواد (ع)

شخصی از امام جواد (ع) پرسید : "شیعیان شما ادّعا می کنند که شما از همه آب دجله و وزن آن باخبرید؟! حضرت (ع) فرمود : آیا خدا قادر است که چنین علمی را به پشه ای بدهد؟ عرض کرد : آری. حضرت (ع) فرمود : من نزد خدا ، اکرم از پشه و بیشتر خلق او هستم". [بحارالأنوار ، ج50 ، ص99] .

علیّ بن مهزیار به

حضرت (ع) نامه ای نوشت و از زیادی زلزله شکایت کرد. حضرت (ع) جواب دادند که : چهارشنبه و پنج شنبه روزه بگیرید و غسل کنید و لباس پاکیزه بپوشید و روز جمعه بیرون بیایید و دعا کنید.

او می گوید : چنین کردیم و زلزله دفع شد. [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص544] .

انجام عبادات برای ائمّه (علیهم السّلام)

جواز و فضیلت

خاطرات

موسی بن قاسم از امام جواد (ع) اجازه گرفت تا به نیابت حضرت (ع) و پدرش (ع) طواف کند. حضرت (ع) اجازه دادند و سفارش به آن نمودند. پس از چند سال آمد و گفت : " من از فکر خودم کاری کرده ام. حضرت (ع) پرسید : وَ مَا هُو؟گفت : یک روز از جانب رسول الله (ص) طواف کردم. حضرت (ع) سه بار فرمود : صلّی الله علیه و آلهو روز دوم از جانب امیرالمؤمنین (ع) روز سوم از جانب امام حسن (ع) تا روز دهم ازجانب شما و اینها کسانی هستند که با ولایتشان دینداری می کنم. حضرت (ع) فرمود : این دینی است که غیر آن پذیرفته نیست. سپس گفت : گاهی هم از جانب مادرتان فاطمه (س) طواف می کردم و گاهی نمی کردم. حضرت (ع) فرمود : از جانب او زیاد طواف کن که این بهترین کاری است که انجام می دهی.ان شاء الله. [کافی ، ج4 ، ص314] .

4. سخنرانی امام جواد (ع)

قَالَ الْبُرْسِی فِی مَشَارِقِ الْأَنْوَارِ : "رُوِی أَنَّهُ جِیءَ بِأَبِی جَعْفَرٍ (ع) إِلَی مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) بَعْدَ مَوْتِ أَبِیهِ وَ هُوَ طِفْلٌ وَ جَاءَ إِلَی الْمِنْبَرِ وَ رَقِی مِنْهُ دَرَجَةً ثُمَّ نَطَقَ فَقَالَ : أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِی الرِّضَا

أَنَا الْجَوَادُ أَنَا الْعَالِمُ بِأَنْسَابِ النَّاسِ فِی الْأَصْلَابِ أَنَا أَعْلَمُ بِسَرَائِرِکمْ وَ ظَوَاهِرِکمْ وَ مَا أَنْتُمْ صَائِرُونَ إِلَیهِ عِلْمٌ مَنَحَنَا بِهِ مِنْ قَبْلِ خَلْقِ الْخَلْقِ أَجْمَعِینَ وَ بَعْدَ فَنَاءِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرَضِینَ وَ لَوْ لَا تَظَاهُرُ أَهْلِ الْبَاطِلِ وَ دَوْلَهُ أَهْلِ الضَّلَالِ وَ وُثُوبُ أَهْلِ الشَّک لَقُلْتُ قَوْلًا تَعَجَّبَ مِنْهُ الْأَوَّلُونَ وَ الْآخِرُونَ ثُمَّ وَضَعَ یدَهُ الشَّرِیفَهَ عَلَی فِیهِ وَ قَالَ : یا مُحَمَّدُ! اصْمُتْ کمَا صَمَتَ آبَاوک مِنْ قَبْلُ" [بحارالأنوار ، ج50 ، ص108] .

1) شجاعت در سخنرانی

2) معرّفی خود و پدر

3) علم غیب

4) اعطای این علم از طرف خداوند : مَنَحَنَامُنِحَ به معنای أُعطِیَ

5) اشاره به سابقه : مِنْ قَبْلِ خَلْقِ الْخَلْقِ أَجْمَعِین

6) اشاره به نظام فاسد سیاسی : دَوْلَهُ أَهْلِ الضَّلَال

7) اشاره به سستی ایمانی مردم : وُثُوبُ أَهْلِ الشَّک

8) اشاره به شرایط خفقان : وَضَعَ یدَهُ الشَّرِیفَهَ عَلَی فِیه

9) اشاره به تاریخ خفقان و تقیه زمان اهل بیت (علیهم السّلام)

5. سخنان امام جواد (ع)

1) قَالَ لِلْجَوَادِ (ع) رَجُلٌ : "أَوْصِنِی. قَالَ : وَ تَقْبَلُ؟ قَالَ : نَعَمْ. قَالَ : تَوَسَّدِ الصَّبْرَ وَ اعْتَنِقِ الْفَقْرَ وَ ارْفَضِ الشَّهَوَاتِ وَ خَالِفِ الْهَوَی وَ اعْلَمْ أَنَّک لَنْ تَخْلُوَ مِنْ عَینِ اللَّهِ فَانْظُرْ کیفَ تَکونُ" [تحف العقول ، ص455] .

امام جواد (ع) ، صفحه 5

(صبر را بالش و فقر را در آغوش گیر و شهوات را به دور انداز و با هوی مخالفت کن و بدان در برابر دید خدایی و ببین چگونه ای)

2) قَالَ الْجَوَادُ (ع) : مَنْ شَهِدَ أَمْراً فَكرِهَهُ كانَ كمَنْ غَابَ عَنْهُ وَ مَنْ غَابَ عَنْ أَمْرٍ فَرَضِيهُ كانَ كمَنْ شَهِدَهُ [تحف العقول ، ص456] .

3) قَالَ الْجَوَادُ (ع)

: مَنْ أَصْغَى إِلَى نَاطِقٍ فَقَدْ عَبَدَهُ فَإِنْ كانَ النَّاطِقُ يودِّی عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَدْ عَبَدَ اللَّهَ وَ إِنْ كَانَ النَّاطِقُ يودِّی عَنِ الشَّيطَانِ فَقَدْ عَبَدَ الشَّيطَانَ [كافی ، ج6 ، ص434] .

4) قَالَ الْجَوَادُ (ع) : تَأْخِيرُ التَّوْبَهِ اغْتِرَارٌ وَ طُولُ التَّسْوِيفِ حَيرَهٌ وَ الِاعْتِلَالُ عَلَى اللَّهِ هَلَكهٌ وَ الْإِصْرَارُ عَلَى الذَّنْبِ أَمْنٌ لِمَكرِ اللَّهِ وَ لَا يأَمَنُ مِنْ مَكرِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ [تحف العقول ، ص456] .

5) قَالَ الْجَوَادُ (ع) : إِظْهَارُ الشَّىءِ قَبْلَ أَنْ يسْتَحْكمَ مَفْسَدَهٌ لَهُ [تحف العقول ، ص457] .

6) قَالَ الْجَوَادُ (ع) : الْمُومِنُ يحْتَاجُ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ تَوْفِيقٍ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ وَاعِظٍ مِنْ نَفْسِهِ وَ قَبُولٍ مِمَّنْ ينْصَحُهُ [تحف العقول ، ص457] .

1. امام حسن عسکری

1. زندگی نامه

منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی] .

1- امام حسن عسکری علیه السلام درسال 232 هجری قمری چشم به جهان گشود.

2- مادرش بانوی پارسا حدیثه نام داشت که برخی از وی به نام سوسن یاد نموده اند و در فضیلت او ذکر شده که پس از شهادت فرزندش (امام عسکری) نقطه اتکا و پناهگاه شیعیان در آن مقطع بحرانی و حساس بود :

و کانت من العارفات الصالحات و کفی فی فضلها انّها کانت مقرع الشیعه بعد وفات ابی محمد [انوار البهیه ، ص151] .

3- به دلیل سکونت اجباری حضرت در محله عسکر در سامرا به لقب عسکری نامیده می شوند.

سمعت مشایخنا رضی الله عنهم یقولون إن المحله التی یسکنها الإمامان علی بن محمد و الحسن بن علی (ع) بسر من رأی کانت تسمی عسکر فلذلک قیل لکل واحد منهما

العسکری. [علل الشرائع ، ج1 ، ص ، 241] .

4- از القاب مشهور دیگر حضرت نقی و زکی و کنیه اش ابومحمد است.

5- امام عسکری علیه السلام 22 ساله بود ، که پدر ارجمندش به شهادت رسید و مدت امامت حضرت 6 سال و در 28 سالگی در سال 260 هجری به شهادت رسید.

6- در کنار قبر مطهر پدرش در سامرا به خاک سپرده شد.

2. جرعه ای از کوثر

1-امام عسکری علیه السلام لاینطق الا بالحکمه و العلم و ذکر الله. [حیاه الامام العسکری ، ص20] .

2-و کان یحیی لیله بالصلاه و تلاوه الکتاب و السجود. [حیاه الامام العسکری ، ص23] .

3- راوی می گوید : کانَ یجْلِسُ فِی الْمِحْرَابِ وَ یسْجُدُ فَأَنَامُ وَ أَنْتَبِهُ وَ أَنَامُ وَ هُوَ سَاجِدٌ. [الغیبه طوسی ، ص215] .

4-یترنّم بایات القرآن فی الوعد و الوعید. [شذرات الذهب ، ج2 ، ص128] .

5-لم تکن عباده و لانافله من صلاه او صوم الّا اتی بها. [حیاه الامام العسکری ، ص38] .

6-و قد قابل من اساء الیه بالعفو و الصفح عنه. [حیاه الامام العسکری ، ص39]

3. استفاده از علم غیب

1. علّت استفاده از علم غیب

به دلیل جو خفقان و نامساعد دوران زندگی امام هادی علیه السلام معرفی امام عسکری علیه السلام از سوی آن بزرگوار در ماههای آخر عمر امام هادی علیه السلام روی داد. به نحوی که بسیاری از شیعیان پس از رحلت

امام دهم در شک و تردید به سر می بردند و گروهی از آنان نیز به امامت محمد بن علی ، برادر امام عسکری علیه السلام معتقد بودند.

این تردید و تزلزلها به قدری بود که امامعلیه السلامبا آزردگی می فرمود :

هیچ یک از پدرانم مانند من گرفتارشک و تردید و تزلزل شیعیان در امر امامت نشده اند.

خرج فی بعض توقیعاته علیه السلام عند اختلاف قوم من شیعته فی أمره ما منی أحد من آبائی بمثل ما منیت به من شک هذه العصابه [تحف العقول ، ص487] . لذا امام

علیه السلام برای رفع این شک و تردید پرده های غیب را کنار زده و بیش از ائمه دیگر اسرار غیب خویش را آشکار می ساختند.

2. موارد استفاده از علم غیب

1- ابوهاشم جعفری در زندان بود و از فشار زندان و سنگینی غل و زنجیر به حضرت شکایت کرد ، امام در پاسخ نوشت : " امروز نماز ظهر را در منزل خواهی خواند و همین طور هم شد".

أبو هاشم الجعفری قال : "شکوت إلی أبی محمد ضیق الحبس و کلب القید فکتب إلی تصلی الیوم الظهر فی منزلک فأخرجت وقت الظهر و صلیت فی منزلی" [المناقب ، ج4 ، ص432] . منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی] .

2- محمد بن علی سمری می گوید : امام طی نامه ای به من نوشت : " فتنه ای پیش خواهد آمد ، مراقب باشید". پس از 3 روز درگیری و اختلاف در بین بنی هاشم روی داد. به امام نوشتم ، آیا این همان فتنه است؟ فرمود : خیر ، مواظب باش. پس از چند روز معتز کشته شد.

حدث محمد بن علی السمری : "کتبت إلی أبو محمد : فتنه تظلکم فکونوا علی أهبه فلما کان بعد ثلاثه أیام وقع بین بنی هاشم و کانت لهم هنه لها شأن فکتبت إلیه أ هی هذه قال لا و لکن غیر هذه فاحترسوا فلما کان بعد أیام کان من أمر المعتز ما کان" [کشف الغمه ، ج2 ، ص417] .

3- احمد بن محمد : "زمانی که مهتدی شروع به کشتار موالی کرد ، به امام نوشتم : خدا را شکر که خلیفه گرفتاری پیدا کرد

و فرصت عمل کردن به تهدید خود را ندارد که گفته باید امامعلیه السلامرا از روی زمین بردارم. امامعلیه السلامفرمود : " عمر او کوتاهتر از آن است که این تهدید را عمل کند ، از امروز 6 روز بشمار". در روز ششم با خواری و خفّت کشته خواهد شد و 6 روز بعد مهتدی به قتل رسید.

إِسْحَاقُ قَالَ : "حَدَّثَنِی مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَمُّونٍ قَالَ حَدَّثَنِی أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ کتَبْتُ إِلَی أَبِی مُحَمَّدٍ (ع) حِینَ أَخَذَ الْمُهْتَدِی فِی قَتْلِ الْمَوَالِی یا سَیدِی الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی شَغَلَهُ عَنَّا فَقَدْ بَلَغَنِی أَنَّهُ یتَهَدَّدُک وَ یقُولُ وَ اللَّهِ لَأُجْلِینَّهُمْ عَنْ جَدِیدِ الْأَرْضِ فَوَقَّعَ أَبُو مُحَمَّدٍ (ع) بِخَطِّهِ ذَاک أَقْصَرُ لِعُمُرِهِ عُدَّ مِنْ یوْمِک هَذَا خَمْسَةَ أَیامٍ وَ یقْتَلُ فِی الْیوْمِ السَّادِسِ بَعْدَ هَوَانٍ وَ اسْتِخْفَافٍ یمُرُّ بِهِ فَکانَ کمَا قَالَ (ع) " [کافی ، ج1 ، ص510] .منبع : [سیره پیشوایان] .

4- محمد بن عیاش می گوید : با چند نفر در مورد کرامات امام عسکریعلیه السلامصحبت می کردیم ، فردی ناصبی که در میان ما بود گفت : من نوشته ای بدون مرکب می نویسم ، اگر امام پاسخ داد می پذیرم که او بر حق است. نوشت و به خدمت امام فرستادیم. امام در روی برگه ناصبی ، نام او و نام پدرش را نوشت. ناصبی چون برگه را دید از هوش رفت و پس از به هوش آمدن شیعه شد. [مناقب] ،

5- جعفربن محمد قلانسی می گوید : همسر برادرم محمد باردار بود ، از امام طی نامه ای درخواست کرد تا حضرت برای بی خطر بودن زایمان دعا کند.

حضرت در پاسخ مرقوم فرمود : خداوند فرزند پسر به تو عنایت می کند و عبد الرحمن و محمد اسامی خوبی هستند. پس از چندی آن زن دو فرزند پسر (دوقلو) به دنیا آورد و همان نام ها را برآنان گذاشتند.

عنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَلَانِسِی قَالَ : "کتَبَ أَخِی مُحَمَّدٌ إِلَی أَبِی مُحَمَّدٍ علیه السلام وَ امْرَأَتُهُ حَامِلٌ مُقْرِبٌ أَنْ یدْعُوَ اللَّهَ أَنْ یخَلِّصَهَا وَ یرْزُقَهُ ذَکراً وَ یسَمِّیهُ ؛ فَکتَبَ : یدْعُو اللَّهَ بِالصَّلَاحِ وَ یقُولُ رَزَقَک اللَّهُ ذَکراً سَوِیاً وَ نِعْمَ الِاسْمُ مُحَمَّدٌ وَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ فَوَلَدَتْ إِلَی أَنْ قَالَ فَسَمَّی وَاحِداً مُحَمَّداً وَ الْآخَرَ صَاحِبَ الزَّوَائِدِ عَبْدَ الرَّحْمَنِ" [کشف الغمه ، ج2 ، ص418] .

6- جعفربن محمد می گوید : در راه با امام حرکت می کردیم ، در دل از امام پرسیدم آیا صاحب فرزندی خواهم شد؟ امام با سر اشاره کرد : آری. دوباره در دلم گفتم : آیا پسر خواهدبود؟ امام نگاهی به من کرده و با سر اشاره کرد : نه. پس از چندی همسرم دختری زائید.

عن جعفر بن محمد بن موسی قال : "کنت قاعدا بالعشی فمر بی و هو راکب و کنت أشتهی الولد شهوه شدیده فقلت فی نفسی تری أرزق ولدا فقال برأسه أی نعم فقلت ذکرا فقال برأسه لا فولدت لی ابنه." [کشف الغمه ، ج2 ، ص426] .منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی] .

7- حلبی می گوید : در سامرا درب خانه امام منتظر خروج حضرت بودیم که نامه ای از امام به این مضمون رسید : " هشدار! هیچ کس بر من سلام نکند ، و با دست به سوی من

اشاره نکند که جانتان در خطر خواهد بود". در کنار من جوانی ایستاده بود که می گفت از نوادگان ابوذر غفاری است و با توجه به اینکه در خصوص امامت ابومحمد اختلاف پیش آمده ، آمده ام تا نشانه ای ببینم تا دلم آرام شود. در همین هنگام امام از منزل بیرون آمد. وقتی روبری ما رسید به جوان فرمود : " آیا تو غفاری هستی؟ جوان پاسخ داد : آری. امام فرمود حال مادرت حمدویه چطور است؟ جوان گفت : خوب است". امام ازمقابل ما عبور کرد و رفت. من به جوان گفتم آیا امام را قبلا دیده بودی؟ گفت : خیر و همین برای من کافی بود.

8- سالی در سامرا قحطی پیش آمد. معتز دستور داد ، سه روز نماز باران بخوانند ، ولی باران نیامد. روز چهارم جاثلیق اسقف بزرگ مسیحیان با راهبان به صحرا رفت. یکی از راهبان هر وقت دست به آسمان بلند می کرد بارانی درشت فرو می بارید و این کار آن قدر تکرار شد تا مردم سیراب شدند.

معتز امام علیه السلام را از زندان خارج کرد و گفت که امت جدت را دریاب که گمراه شدند. امام فرمود : از جاثلیق و راهبان بخواه که فردا سه شنبه به صحرا بروند. خلیفه گفت اینکار چه فایده ای دارد؟ امام علیه السلام فرمود : ان شاء الله شک و شبهه را برطرف می کنم.

روز بعد پیشوای مسیحیان با راهبان به صحرا رفته و دست به آسمان بلند کردند. امام دستور داد دست راهب معینی را گرفته و آنچه میان انگشتان اوست بیرون آوردند. در دست راهب استخوانی از استخوانهای آدمی بود ، امام

استخوان را در پارچه پیچید و به راهب فرمود : حال طلب باران کن ، راهب دوباره دست به آسمان برداشت ، اما بارانی نیامد. مردم شگفت زده شدند. امامعلیه السلامفرمود : این استخوان پیامبری از پیامبران الهی است که او از قبور پیامبران برداشته واستخوان هیچ پیامبری ظاهر نمی شود مگر اینکه باران نازل گردد. استخوان را آزمودند دیدند همان طور است که امام می فرماید. پس از آن معتز امام علیه السلام و یارانش را از زندان آزاد کرد. [مناقب ، ج4 ، ص425 و کشف العمه ، ج3 ، ص219 و صواعق المحرقه ، ص207] .

4. کوششهای علمی

1- تربیت شاگردان :

با وجود فشار و خفقان شدید که حکومت عباسی برقرار کرده بود ، امام علیه السلام موفق به تربیت شاگردانی شد که هر کدام نقش مؤثری در گسترش اسلام داشتند.

شیخ طوسی شاگردان حضرت را بیش از صد نفر نام می برد که می توان از میان آنان به افراد زیر اشاره کرد :

احمد بن اسحق اشعری قمی.

ابوهاشم داود بن قاسم جعفری ،

عبد الله بن جعفر حمیری.

ابوعمر و عثمان بن سعید عمری ،

علی بن جعفر ،

محمد بن حسن صفّار و... (سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی) .

2- رفع شباهت علمی :

علاوه بر تربیت شاگردان گاهی مسائلی پیش می آمد که جز دست توانای امام کسی قادر به شکستن آن بن بستها نبود.

برای نمونه ابن شهرآشوب می گوید : اسحاق کندی که از فلاسفه اسلام و عرب بود و در عراق اقامت داشت کتابی نوشت به نام تناقضات قرآن. امامعلیه السلامبه یکی از شاگردان او که به

محضرش شرفیاب شده بود گفت : آیا در میان شما مرد رشیدی نیست که به گفته های استادتان کندی پاسخ دهد؟ شاگرد گفت : ما نمی توانیم به استادمان اعتراض کنیم. امامعلیه السلامفرمود : از اینجا که برگشتی با استادت به نرمی و مهربانی رفتار کن ؛ آنگاه از او سوال کن ، آیا ممکن است گوینده ای چیزی بگوید و از آن مقصودی غیر از آنچه به ذهن مخاطب می آید داشته باشد؟

وهنگامی که پاسخ مثبت استادت را شنیدی بگو : ممکن نیست گوینده قرآن از الفاظ خود معانی دیگری غیر از آنچه شما برداشت کرده اید درنظر داشته باشد؟

شاگرد باز گشته و به همین نحو رفتار کرد. کندی پرسید : چه کسی این نحو سوال کردن را به تو آموخته است؟ شاگرد گفت : ابومحمد ، امام حسن عسکریعلیه السلام. کندی گفت : چنین سوالهایی تنها زیبنده این خاندان است و دستور داد هیزمی افروخته و کتاب را سوزاند.

الآن جئت به و ما کان لیخرج مثل هذا إلا من ذلک البیت ثم إنه دعا بالنار و أحرق جمیع ما کان ألفه [المناقب ، ج4 ، ص424] .

5. اوضاع سیاسی ، اجتماعی عصر امام علیه السلام

1. خلفای معاصر حضرت

1. المعتز بالله

منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی]

وی فرزند متوکل عباسی بود و پس از برکناری مستعین به خلافت رسید. پس از قتل متوکل ترکان در دربار خلافت نفوذ فوق العاده یافتند به نحوی که خلافت مقامی تشریفاتی بود. روزی گروهی ازترکان به قصر معتز ریخته و پس از کتک زدن وی او را از خلافت عزل و در سردابی قرار داده و درب سرداب را با خشت و گچ مسدود و

او را زنده به گور کردند. [الکامل فی التاریخ ، ابن اثیر ، ج7 بیروت ، ص195] .

2. المهتدی بالله

منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی]

1- پس از قتل برادرش معتز ، در سال 255 به خلافت رسید.

2- از نظر اعتدال در رفتار شبیه به عمر بن عبدالعزیز عمل می کرد ، لکن او نیز بازیچه دست ترکان دربار عباسی بود و تا حدودی به شکایات مردم رسیدگی می کرد و در غذا و لباس و امور اقتصادی میانه رو بود و دربار را از تشریفات و می گساری و اشرافی گری پاکسازی می کرد. در حالی که به گفته برخی مورخان روزها را روزه داشت و با نان و نمک و سرکه افطار می کرد. [الکامل ابن اثیر ، ج7 ، ص 233و234)]

امام عسکری علیه السلام را زندانی کرد و تا کشته شدن او امام علیه السلام همچنان در زندان بود و حتی تصمیم به قتل امام علیه السلام داشت. [بحار ، ج50 ، ص313] .

3. المعتمد بالله

منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی]

1- در سال 229 متولد و در 256 به دست ترکان به خلافت رسید و در 276 درگذشت (پسرعموی مهتدی بود)

2- اکثر مورخان گفته اند : او شیفته عیاشی و خوشگذرانی بود و لذا مردم به برادرش موفق رو آورده و زمام خلافت در دست برادرش موفق بود. [مروج الذهب ، ج4 ، ص123 و 31 و تاریخ سیاسی اسلام دکتر ابراهیم حسن ، ج2 ، ص378] .

2. شدت فشار و محدودیت خلفای عباسی

:

منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی]

شدت فشار و محدودیت خلفای عباسی نسبت به ائمه (ع) چنان بود که امام جواد در سن 25 سالگی ، امام هادی در سن 41 سالگی و امام عسگری در سن 28 سالگی جام شهادت را در این دوران نوشیدند. لکن فشارها و محدودیتهای زمان امام عسکری علیه السلام به دو علت از دو پیشوای دیگر بیشتر بود :

1 : در زمان امام عسکری علیه السلام شیعه به صورت قدرتی عظیم در آمده بود و همه مردم می دانستند که شیعیان حکومت عباسیان را به رسمیت نمی شناسند.

2 : عباسیان می دانستند که مهدی موعود (عج) که طبق روایات و اخبار متواتر در هم کوبنده حکومتهای خودکامه است از نسل امام عسکری علیه السلام خواهد بود ، لذا مترصد از بین بردن این مولود فرخنده بودند و به همین جهت سخت مراقب امام عسکری بودند تا جائی که امام (ع) مجبور بود روزهای دوشنبه و پنج شنبه هر هفته در دربار حاضر شود. [بحار ، ج50 ، ص251] .

3. تهدید به قتل :

1. معتز امام را دستگیر و زندانی کرد و حتی به سعید حاجب دستور داد تا امام را به سمت کوفه حرکت داده و در راه او را به قتل برساند ، لکن پس ازسه روز خودش به دست ترکان به قتل رسید.

من کتاب الأوصیاء لعلی بن محمد بن زیاد الصیمری قال : لما هم المستعین فی أمر أبی محمد علیه السلام بما هم و أمر سعید الحاجب بحمله إلی الکوفه و أن یحدث

علیه فی الطریق حادثه انتشر الخبر بذلک فی الشیعه فأقلقهم و کان بعد مضی أبی الحسن (ع) بأقل من خمس سنین فکتب إلیه محمد بن عبد الله و الهیثم بن سیابه بلغنا جعلنا الله فداک خبر أقلقنا و غمنا و بلغ منا فوقع بعد ثلاث یأتیکم الفرج قال فخلع المستعین فی الیوم الثالث و قعد المعتز و کان کما قال" [مهج الدعوات ، ص273] .

منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی]

2. پس از معتز ، مهتدی نیز امام را زندانی کرد و در پی قتل آن حضرت بود که ترکان بر وی شوریده و او را هم به قتل رساندند.

6. تدابیر امنیتی امام علیه السلام

1. تغییر خطّ :

احمدبن اسحاق یکی از یاران امام می گوید : از امام خواستم نمونه ای ازخط خود را نشان من دهد تا نامه های امام را شناخته و نامه های جعلی را تشخیص دهم. امام فرمود : "خط من گاهی با قلم باریک و گاهی با قلم پهن است؛ اگر چنین دیدی ، نگران نباش".

أحمد بن إسحاق قال : "دخلت علی أبی محمد فسألته أن یکتب لأنظر إلی خطه فأعرفه إذا ورد فقال : نعم ، ثم قال : یا أحمد إن الخط سیختلف علیک ما بین القلم الغلیظ و القلم الدقیق فلا تشکن" [المناقب ، ج4 ، ص433. (سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی)]

2. هشدار به حضور جاسوس :

1. ابوهاشم داود بن قاسم جعفری می گوید : در زندان بودیم که امام عسکری و برادرش جعفر را آوردند. همه دور امام جمع شدیم و در میان ما فردی جمحی (عجمی) بود که ادعا می کرد از علویان

است. امامعلیه السلاممتوجه او شده و دستور داد او بیرون رود ، سپس به ما فرمود : " این مرد از شما نیست و گزارشی از شما برای خلیفه تهیه کرده که در لای لباس اوست". یکی از حاضرین او را تفتیش کرد و گزارش را که در آن مطالب مهم و خطرناکی درباره ما نوشته بود کشف کرد.

روی عن علی بن جعفر عن حلبی قال : "اجتمعنا بالعسکر و ترصدنا لأبی محمد (ع) یوم رکوبه فخرج توقیعه ألا لا یسلمن علی أحد و لایشیر إلی بیده و لا یومی فإنکم لا تؤنون علی أنفسکم" [الخرائج والجرائح ، ج1 ، ص435] .

3. عبد العزیز بلخی می گوید : در خیابان نشسته بودم که امام عسکریعلیه السلامرا دیدم که به سوی دروازه شهر درحرکت است ، خواستم فریاد بزنم که امام به من رسید و با انگشت که به دهان گذاشت امر به سکوت کرد. به سرعت رفتم و پاهای مبارکش را بوسیدم ، فرمود : "مواظب باش و الا هلاک می شوی". شب همان روز که به خدمت امام (ع) رسیدم فرمودند : "راز داری کنید و خود را به خطر نیندازید و اگرنه کشته می شوید" [اثبات الوصیه ، مسعودی ، چاپ چهارم ، نجف ، ص243] .

3. رهبری فعالیتهای سری و سیاسی درنهایت ظرافت :

امام علیه السلام با وجود جاسوسان و مراقبان ویژه درنهایت ظرافت فعالیت هایی سری و سیاسی را رهبری می کرد؛ برای نمونه :

1 عثمان بن سعید عمری تحت پوشش روغن فروشی اموال و وجوهات جمع آوری شده را به امامعلیه السلاممی رساند. (در ظرفهای روغن) [

سفینه البحار ، حاج شیخ عباس ، ج2 ، ص158] .

2- داوود بن اسود خدمتگزار و مأمور گرم کردن حمام منزل امام می گوید : روزی امام چوبی مدوّر و بلند و کلفت به من داد تا به عثمان بن سعید تحویل دهم. در راه قاطر سقائی راه را بر من بست و من او را با چوب زدم ، چوب شکست ، نامه هایی که در داخل چوب بود بیرون افتاد. به سرعت برداشته به منزل آمدم. جلو درب خانه عیسی خدمتگزار منزل گفت : امامعلیه السلاممی فرمایند : " چرا قاطر را زدی و چوب را شکستی؟ پس از این اگر کسی به من هم ناسزا گفت تو راه خود را بگیر و برو ، ما در شهر و دیار بدی بسر می بریم. تو فقط کار خودت را بکن" [مناقب ، ج4 ، ص427] .

3. در زمان امام حسن عسکری علیه السلام یکی از علویان به قصد کار عازم غرب ایران شد ، یک نفر از اهالی حلوان (پل ذهاب) وقتی فهمید او از سامرا آمده است 50 دینار به او داد تا وی را به نزد امام عسکری ببرد (در آن زمان هر 1 دینار معادل یک شتر بوده است) " [کشفه الغمه ، ص216] . منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی]

4- امام حسن عسکری (ع) دنبال پیروان خود می فرستاد و پیغام می داد که کجا و کجا بروید و به خانه فلانی بعد از عشا و شب هنگام در فلان محل و منزل فلانی بیائید ، که مرا خواهید یافت و خود حضرت

زودتر به آنجا می رفت و اصحاب حاجات خود را می گفتند و حضرت اجابت می کرد. منبع : [سیره عسکریین]

عن علی بن مخلد الأیادی قال : "حدثنی أبو جعفر العمری رضی الله عنه قال حج أبو طاهر بن بلال فنظر إلی علی بن جعفر و هو ینفق النفقات العظیمه فلما انصرف کتب بذلک إلی أبی محمد (ع) فوقع فی رقعته قد کنا أمرنا له بمائه ألف دینار ثم أمرنا له لمثلها فأبی قبوله إبقاء علینا ما للناس و الدخول فی أمرنا فیما لم ندخلهم فیه قال و دخل علی أبی الحسن العسکری (ع) فأمر له بثلاثین ألف دینار" [الغیبه طوسی ، ص350] .

4. تدابیر امام در ارتباط با شیعیان :

1.حمایت و پشتیبانی مالی از شیعیان :

منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی]

1- ابوهاشم جعفری می گوید : از نظر مالی در مضیقه بودم ، ولی خجالت کشیدم مسئله را به امام علیه السلام بگویم. روزی امام علیه السلام صد دینار برای من فرستاد و در نامه نوشت هر وقت احتیاج داشتی خجالت نکش. [مناقب ، ج4 ، ص439] .

2- علی بن زید علوی می گوید : امام علیه السلام مبلغی پول به من داد و گفت : برای خودت کنیزی بخر ، زیرا کنیز تو مرده است ، به خانه رفتم و دیدم کنیز مرده است.

علی بن زید العلوی الزیدی قال : "أعطانی أبو محمد (ع) دنانیر و قال اشتر بهذه الدنانیر جاریه فإن جاریتک قد ماتت فأتیت داری و إذا بالجاریه قد شرقت و ماتت" [المناقب ،

ج4 ، ص431] .

3- ابوهاشم جعفری می گوید : نیاز مالی خود را به اطلاع امام علیه السلام رساندم ، حضرت 500 دینار به من داده و فرمود : اگر کم است عذر ما را بپذیر.

قال أبو هاشم : "کنت مضیقا فأردت أن أطلب منه معونه فاستحییت فلما صرت إلی منزل لی وجه إلی بمائه دینار و کتب إلی إذا کانت لک حاجه فلا تستحی و لا تحتشم و اطلبها فإنک تری ما تحب إن شاء الله" [المناقب ، ج4 ، ص439] .

منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی]

4-أبو هاشم الجعفری قال : "شکوت إلی أبی محمد (ع) الحاجه فحک بسوطه الأرض فأخرج منها سبیکه فیها نحو الخمس مائه دینار فقال خذها یا أبا هاشم و اعذرنا" [المناقب ، ج4 ، ص431] .

2.تقویت و توجیه سیاسی رجال و عناصر شیعه

منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی]

از آنجا که شخصیت های مهم شیعه در زمان امام عسکری علیه السلام در فشار و سختی به سر می بردند ، اما هر یک را به تناسب دلداری می داد و روحیه آنان را بالا می برد.

1- درنامه به علی بن حسین بن بابویه قمی می فرماید : " ای بزرگ مرد و مورد اعتماد و فقیه من ، صبر کن و شیعیان را به صبر فرمان بده".علیک بالصبر و انتظار الفرج [المناقب ، ج4 ، ص425] .

2- در پاسخ محمد بن حسن میمون که از فقر گلایه می کرد ، فرمود : " فقر با ما بهتر از توانگری با دیگران است ما پناهگاه پناهگاهان و

نور هدایت جویان هستیم و هر که ما را دوست بدارد در رتبه بلند تقرّب به خداست.قال محمد بن الحسن : "لقیت من علہ عیسی شده فکتبت إلی أبی محمد أسأله أن یدعو لی فلما نفذت الکتاب قلت فی نفسی لیتنی کتبت إلیه أن یصف لی کحلا أکحلها فوقع بخطه یدعو لی سلامتها إذ کانت إحداهما ذاهبه و کتب بعده أردت أن أصف لک کحلا علیک أن تصیر مع الإثمد کافورا و توتیا فإنه یجلو ما فیها من الغشاء و ییبس من الرطوبه قال فاستعملت ما أمرنی به فصحت" [المناقب ، ج4 ، ص435] .

3.ایجاد شبکه ارتباطی با شیعیان

1. با انتخاب نماینده :

منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی]

امام حسن عسکری (ع) از میان چهره های درخشان شیعیان درمناطق متعدد افرادی را به عنوان نماینده خود منصوب فرموده بودند که به چند نمونه شاره می شود :

1- ابراهیم بن عبده نماینده امام (ع) در نیشابور بود. امام (ع) در نامه مفصلی مردم نیشابور را به پرداخت وجوهات مالی به ابراهیم بن عبده امر فرمود و دستور داد تا وی وجوهات جمع آوری شده را به رازی (ظاهرا احمد بن اسحاق رازی از شیعیان ری) رد نماید. [تحف العقول ، ص484] . از این نامه مشخص می شود که نمایندگان امام (ع) هر یک دارای سلسله مراتبی بودند و شرح وظائف و حوزه فعالیت مشخصی داشتند.

همچنین امام برای تقویت ابراهیم بن عبده و روشن کردن حوزه فعالیت وی طی نامه ای به عبد الله بن حمدویه بیهقی نوشتند : " من ابراهیم بن عبده را برای دریافت حقوق مالی آن ناحیه

منصوب و او را وکیل امین خود قرار دادم. تقوا پیش گیرید و مراقب باشید و وجوه مالی واجب را بپردازید ، که هیچ کس در ترک یا تأخیر پرداخت آن معذور نیست و نامه ای که درباره وکالت ابراهیم رسیده ، خط خود من است". [رجال کشی ، ص580] .

منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی]

2- احمد بن اسحاق بن عبد الله قمی اشعری از یاران خاص امام و نماینده ایشان در قم بود. [بحار ، ج50 ، ص323 و حیاه الامام العسکری طبسی ، ص333] .

وی استاد شیخ صدوق بوده و پس از شهادت امام عسکری علیه السلام به گفته محمد بن جریر طبری وکالت حضرت صاحب الامر علیه السلام را نیز عهده دار بود.

وی یک بار صد و شصت کیسه طلا و نقره جمع آوری شده را تسلیم امام علیه السلام نمود. [احتجاج ، ص257] .

3- ابراهیم بن مهزیار اهوازی نیز یکی دیگر از وکلای امام عسکری بود. وی زمانی بیمار شد و اموالی در نزد او باقی ماند. در همین هنگام مساله شهادت امام عسکری علیه السلام رخ داد. ابراهیم اموال موصوف را به پسرش داد تا تحویل امام زمان (عج) نماید. پسرش محمد نیز این مأموریت را انجام و به وکالت امام دوازدهم منصوب گردید. [الارشاد ، ص351 و اعلام الوری ، ص445] .

4- در رأس سلسله مراتب وکلای امام علیه السلام محمد بن عثمان عمری قرار داشت که وکلای دیگر با او در ارتباط بوده و اموال جمع

آوری شده را از طریق او به امامعلیه السلاممی رساندند. [اختیار معرفه الرجال طوسی ، ص532 و قاموس الرجال تستری ، ج1. ص315] .

2.با اعزام پیک و نامه :

منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوائی]

1- علاوه بر شبکه ارتباطی وکالت امام علیه السلام از طریق اعزام پیک ها و نامه ها با شیعیان ارتباط برقرار می فرمودند؛ از جمله پیک های امام علیه السلام می توان از ابوالادیان نام برد. وی نامه ها و پیام های امام علیه السلام را به شیعیان رسانده و اموال و نامه ها و سوالات آنان را به محضر امام علیه السلام در سامرا می برد.

هم چنین امام مکاتباتی با شیعیان داشتند ، از جمله آنها نامه هایی است که به ابن بابویه ، شیعیان قم و آوه ، و مردم مدینه نوشتند که درکتب موجود است. [مناقب ، ج4 ، ص425 و بحار ، ج50 ، ص317 و 331 و تحف العقول ، ص486] .

2- نامه امامعلیه السلامبه اسحاق نیشابوری

حکی بعض الثقات بنیسابور : "أنه خرج لإسحاق بن إسماعیل من أبی محمد علیه السلام توقیع یا إسحاق بن إسماعیل سترنا الله و إیاک بستره ، و تولاک فی جمیع أمورک بصنعه ، قد فهمت کتابک یرحمک الله و نحن بحمد الله و نعمته أهل بیت نرق علی موالینا ، و نسر بتتابع إحسان الله إلیهم و فضله لدیهم ، و نعتد بکل نعمه ینعمها الله عز و جل علیهم ، فأتم الله علیکم بالحق و من کان مثلک ممن قد رحمه الله ، و نصره نصرک و نزع عن الباطل

و لم يعم فى طغيانه نعمه ، فإن تمام النعمه دخولک الجنه ، و ليس من نعمه و إن جل أمرها و عظم خطرها إلا و الحمد لله تقدست أسماؤ عليها مؤى شكرها ، و أنا أقول الحمد لله مثل ما حمد الله به حامد إلى أبد الأبد ، بما من به عليک من نعمه و نجاک من الهلكه و سهل سبيلک على العقبه ، و ايم الله أنها لعقبه كئود شديد أمرها صعب مسلكها عظيم بلاؤا طويل عذابها قديم فى الزبر الأولى ذكرها ، و لقد كانت منكم أمور فى أيام الماضى إلى أن مضى لسبيله ، صلى الله على روحه ، و فى أيامى هذه كنتم فيها غير محموديالرأى و لا مسددى التوفيق ، و اعلم يقينا يا إسحاق إن من خرج من هذه الحياه الدنيا أعمى "فَهُوَ فِى الْ آخِرَهِ أَعْمى وَ أَضَلُّ سَبِيلاً" (اسراء/72) إنها يا ابن إسماعيل ليس تعمى الأبصار "لكنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِى فِى الصُّدُورِ" (حج/46) ،

و ذلک قول الله عز و جل فى محكم كتابه للظالم "رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِى أَعْمى وَ قَدْ كنْتُ بَصِيرا" (طه/125) ، قال الله عز و جل "كذلِک أَتَتْک آياتُنا فَنَسِيتَها وَ كذلِک الْيوْمَ تُنْسى" (طه/126) ،

و أيه آيه يا إسحاق أعظم من حجه الله عز و جل على خلقه و أمينه فى بلاده و شاهده على عباده ، من بعد من سلف من آبائه الأولين من النبيين و آبائه الآخرين من الوصيين عليهم أجمعين رحمه الله و بركاته ، فأين يتاه بكم و أين تذهبون كالأنعام على وجوهكم عن الحق تصدفون ، و بالباطل تؤمنون ، و بنعمه الله تكفرون ،

أو تكذبون ، ممن يؤمن ببعض الكتاب و يكفر ببعض فما جزاء من يفعل ذلک منکم و من غيرکم إلا خزی فی الحياه الدنيا الفانيه و طول عذاب فی الآخره الباقيه ، و ذلک و الله الخزی العظيم ، إن الله بفضله و منه لما فرض عليکم الفرائض لم يفرض عليکم لحاجه منه إليکم ، بل برحمه منه لا إله إلا هو عليکم ، ليميز الخبيث من الطيب ، "وَ لِيَبْتَلِی اللّٰهُ ما فِی صُدُورِکمْ ، وَ لِيمَحِّصَ ما فِی قُلُوبِکمْ" (آل عمران/154) ، و لتتسابقون إلی رحمته ، و تتفاضل منازلکم فی جنته ، ففرض عليکم الحج و العمره و إقام الصلاه و إيتاء الزکاه و الصوم و الولايه ، و کفاهم لکم بابا ، لتفتحوا أبواب الفرائض ، و مفتاحا إلی سبيله ، و لو لا محمد (ص) و الأوصياء من بعده لکنتم حيارى کالبهائم لا تعرفون فرضا من الفرائض ، و هل تدخل قريه إلا من بابها فلما من عليکم بإقامه الأولياء بعد نبيه (ص) قال الله عز و جل لنبيه "الْيوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دِينَکمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَيکمْ نِعْمَتِی وَ رَضِيتُ لَکمُ الْإِسْلامَ دِيناً" (مائده/3) ، و فرض عليکم لأوليائه حقوقا أمرکم بأدائها إليهم ، ليحل لکم ما وراء ظهورکم من أزواجکم و أموالکم و مأکلکم و مشاربکم و معرفتکم بذلک النماء و البرکه و الثروه ، و ليعلم من يطيعه منکم بالغيب قال الله عز و جل "قُلْ لا أَسْئَلُکمْ عَلَيهِ أَجْراً إِلَّا الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی" (شوری/23) و اعلموا أن من يبخل فإنما يبخل علی نفسه و أن الله هو الغنی و أنتم الفقراء إليه ، لا إله إلا هو ، و

لقد طالت المخاطبه فيما بيننا و بينكم فيما هو لكم و عليكم ، و لو لا ما يجب من تمام النعمه من الله عز و جل عليكم لما أريتكم لى خطا و لا سمعتم منى حرفا من بعد الماضى (ع) ، أنتم فى غفله عما إليه معادكم ، و من بعد النابى رسولى و ما ناله منكم حين أكرمه الله بمصيره إليكم ، و من بعد إقامتى لكم إبراهيم بن عبده وفقه الله لمرضاته و أعانه على طاعته ، و كتابى الذى حمله محمد بن موسيالنيسابورى ، و الله المستعان على كل حال ، و إنى أراكم تفرطون فى جنب الله فتكونون من الخاسرين ، فبعدا و سحقا لمن رغب عن طاعه الله و لم يقبل مواعظ أوليائه و قد أمركم الله جل و علا بطاعته ، لا إله إلا هو ، و طاعه رسوله (ص) و بطاعه أولى الأمر عليهم السلام ، فرحم الله ضعفكم و قله صبركم عما إمامكم فما أغر الإنسان بربه الكريم ، و استجاب الله دعائى فيكم و أصلح أموركم على يدى فقد قال الله جل جلاله "يوْمَ نَدْعُوا كلَّ أُناسٍ بِإِمامِهِمْ" (اسراء/71) ، و قال جل جلاله : جَعَلْناكمْ أُمَّةً وَسَطاً لِتَكونُوا شُهَداءَ عَلَى النّاسِ وَ يكونَ الرَّسُولُ عَلَيكمْ شَهِيداً" (بقره/134) ، و قال الله جل جلاله "كنْتُمْ خَيرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ تَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكرِ" (آل عمران/110) ،

فما أحب أن يدعو الله جل جلاله بى و لا بمن هو فى أيامى إلا حسب رقتى عليكم ، و ما انطوى لكم عليه من حب بلوغ الأمل فى الدارين جميعا ، و الكينونه معنا فى الدنيا و الآخره

فقد يا إسحاق يرحمک الله و يرحم من هو وراءک بينت لكم بيانا و فسرت لكم تفسيرا ، و فعلت بكم فعل من لم يفهم هذا الأمر قط و لم يدخل فيه طرفه عين ، و لو فهمت الصم الصلاب بعض ما فى هذه الكتاب لتصدعت قلقا خوفا من خشيه الله و رجوعا إلى طاعه الله عز و جل ، فاعملوا من بعد ما شئتم ف "سَيرَى اللّهُ عَمَلَكمْ وَ رَسُولُهُ و المؤمنون ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلى عالِمِ الْغَيبِ وَ الشَّهادَهِ فَينَبِّئُكمْ بِما كنْتُمْ تَعْمَلُونَ" (توبه/94) و العاقبه للمتقين ، و الحمد لله كثيرا رب العالمين ، و أنت رسولى يا إسحاق إلى إبراهيم بن عبده وفقه الله ، أن يعمل بما ورد عليه فى كتابى مع محمد بن موسى النيسابورى إن شاء الله ، و رسولى إلى نفسک ، و إلى كل من خلفک ببلدک ، أن يعملوا بما ورد عليكم فى كتابى مع محمد بن موسى إن شاء الله ، و يقرأ إبراهيم بن عبده كتابى هذا و من خلفه ببلده ، حتى لا يسألونى ، و بطاعه الله يعتصمون ، و الشيطان بالله عن أنفسهم يجتنبون و لا يطيعون ، و على إبراهيم بن عبده سلام الله و رحمته ، و عليک يا إسحاق و على جميع موالى السلام كثيرا ، سددكم الله جميعا بتوفيقه ، و كل من قرأ كتابنا هذا من موالى من أهل بلدک ، و من هو بناحيتكم ، و نزع عما هو عليه من الانحراف عن الحق فليؤت حقوقنا إلى إبراهيم بن عبده ، و ليحمل ذلک إبراهيم بن عبده إلى الرازى رضى الله عنه ، أو

إلى من يسمى له الرازى ، فإن ذلک عن أمرى و رأيى إن شاء الله و يا إسحاق اقرأ کتابنا على البلالى رضى الله عنه فإنه الثقه المأمون العارف بما يجب عليه ، و اقرأه على المحمودى عافاه الله فما أحمدنا له لطاعه ،

فإذا وردت بغداد فاقرأه على الدهقان وکيلنا و ثقتنا و الذى يقبض من مواليناء ، و کل من أمکنک من مواليناء فاقرأهم هذا الکتاب و ينسخه من أراد منهم نسخه إن شاء الله تعالى ، و لا يکتم أمر هذا عمن يشاهده من مواليناء ، إلا من شيطان مخالف لکم ، فلا تنثرن الدر بين أظلاف الخنازير ، و لا کرامه لهم ، و قد وقعنا فى کتابک بالوصول و الدعاء لک و لمن شئت ، و قد أجبنا شيعتنا عن مسألته و الحمد لله فما بعد الحق إلا الضلال ، فلا تخرجن من البلده حتى تلقى العمرى رضى الله عنه برضاى عنه ، و تسلم عليه و تعرفه و يعرفک فإنه الطاهر الأمين العفيف القريب منا و إلينا ، فکل ما يحمل إلينا من شىء من النواحى فإليه يصير آخر أمره ، ليوصل ذلک إلينا ، و الحمد لله کثيرا ، سترنا الله و إياکم يا إسحاق بستره و تولاک فى جميع أمورک بصنعه ، و السلام عليک و على جميع موالى و رحمه الله و برکاته ، و صلى الله على سيدنا محمد النبى و آله و سلم کثيرا." [رجال الکشى ، ص575] .

3- نامه امام به اهالى قم و آبه

"کتب ابومحمد عليه السلام إلى أهل قم و آبه أن الله تعالى بجوده و رأفته قد من على

عباده بنبيه محمد ص بشيرا و نذيرا و وفقكم لقبول دينه و أكرمكم بهدايته و غرس فى قلوب أسلافكم الماضين رحمه الله عليهم و أصلابكم الباقين تولى كفايتهم و عمرهم طويلا فى طاعته حب العتره الهاديه فمضى من مضى على وتيره الصواب و منهاج الصدق و سبيل الرشاد فوردوا موارد الفائزين و اجتنوا ثمرات ما قدموا و وجدوا غب ما أسلفوا و منها فلم تزل نيتنا مستحكمه و نفوسنا إلى طيب آرائكم ساكنه القرابه الراسخه بيننا و بينكم قويه

وصيه أوصى بها أسلافنا و أسلافكم و عهد عهد إلى شباننا و مشايخكم فلم يزل على حمله كامله من الاعتقاد لما جمعنا الله عليه من الحال القريبه و الرحم الماسه يقول العالم س إذ يقول المؤمن أخو المؤمن لأمه و أبيه" [المناقب ، ج4 ، ص425] .

4- نامه امامعليه السلامبه ابن بابويه

"و مما كتب عليه السلام إلى أبى الحسن على بن الحسين بن بابويه القمى.

اعتصمت بحبل الله بسم الله الرحمن الرحيم و الحمد لله رب العالمين و العاقبه للمتقين و الجنه للموحدين و النار للملحدين و لا عدوان إلا على الظالمين و لا إله إلا الله أحسن الخالقين و الصلاه على خير خلقه محمد و عترته الطاهرين منها عليک بالصبر و انتظار الفرج قال النبى (ص) أفضل أعمال أمتى انتظار الفرج و لا يزال شيعتنا فى حزن حتى يظهر ولدى الذى بشر به النبى يملأ الأرض قسطا و عدلا كما ملئت جورا و ظلما فاصبر يا شيخى يا أبا الحسن على و أمر جميع شيعتى بالصبر فإن الأرض لله يورثها من يشاء من عباده و العاقبه للمتقين و السلام عليک و على جميع شيعتنا و

رحمه الله و برکاته و صلی الله علی محمد و آله" [المناقب ، ج4 ، ص425] .

5- نامه امامعلیه السلامبه برخی شیعیان

"و کتب إلیه بعض شیعته یعرفه اختلاف الشیعه فکتب علیه السلام :

إنما خاطب الله العاقل و الناس فی علی طبقات المستبصر علی سبیل نجاه متمسک بالحق متعلق بفرع الأصل غیر شاک و لا مرتاب لا یجد عنی ملجأ و طبقه لم تأخذ الحق من أهله فهم کراکب البحر یموج عند موجه و یسکن عند سکونه و طبقه استحوذ علیهم الشیطان شأنهم الرد علی أهل الحق و دفع الحق بالباطل حسدا من عند أنفسهم فدع من ذهب یمینا و شمالا فإن الراعی إذا أراد أن یجمع غنمه جمعها بأهون سعی و إیاک و الإذاعه و طلب الرئاسه فإنهما یدعوان إلی الهلکه" [تحف العقول ، ص486] .

نامه امام به یکی دیگر از شیعیان

أحمد بن إسحاق قال : "خرج عن أبی محمد (ع) إلی بعض رجاله فی عرض کلام له ما منی أحد من آبائی (ع) بما منیت به من شک هذه العصابه فی فإن کان هذا الأمر أمرا اعتقدتموه و دنتم به إلی وقت ثم ینقطع فللشک موضع و إن کان متصلا ما اتصلت أمور الله عز و جل فما معنی هذا الشک" [کمال الدین ، ج1 ، ص222] .

4.وصیت امام علیه السلام به شیعیان

قال ابومحمد العسکری علیه السلام لشیعته :

"أوصیکم بتقوی الله و الورع فی دینکم و الاجتهاد لله و صدق الحدیث و أداء الأمانه إلی من ائتمنکم من بر أو فاجر و طول السجود و حسن الجوار فبهذا جاء محمد ص صلوا فی عشائرهم و اشهدوا

جنائزهم و عودوا مرضاهم و أدوا حقوقهم فإن الرجل منكم إذا ورع فی دینه و صدق فی حدیثه و أدی الأمانه و حسن خلقه مع الناس قیل هذا شیعی فیسرنی ذلک اتقوا الله و کونوا زینا و لا تکونوا شینا جروا إلینا کل موده و ادفعوا عنا کل قبیح فإنه ما قیل فینا من حسن فنحن أهله و ما قیل فینا من سوء فما نحن کذلک لنا حق فی کتاب الله و قرابه من رسول الله و تطهیر من الله لا یدعیه أحد غیرنا إلا کذاب أکثروا ذکر الله و ذکر الموت و تلاوه القرآن و الصلاه علی النبی ص فإن الصلاه علی رسول الله عشر حسنات احفظوا ما وصیتکم به و أستودعکم الله و أقرأ علیکم السلام" [تحف العقول ، ص487] .

5.آماده سازی شیعیان برای غیبت

1. معرفی امام زمان علیه السلام به خواص :

با توجه به جو خفقان موجود و اینکه عباسیان در صدد از بین بردن امام زمان (عج) بودند ، امام حسن عسکریعلیه السلامبه تدریج شیعیان را آماده غیبت فرزندشان نموده و افکار را برای پذیرش این موضوع آماده می ساختند و بعضا برخی شیعیان خاص موفق به دیدار حضرت مهدیعلیه السلاممی گردیدند.

احمد بن اسحاق از امام عسکری پرسید : امام بعد از شما کیست؟ حضرت در حالیکه پسر بچه سه ساله ای را به او نشان می داد فرمود : اگر تو پیش خدا و امامان محترم نبودی این پسرم را به تو نشان نمی دادم. او در میان این امت همچون خضر و ذوالقرنین است (غیبتی طولانی خواهد داشت) و تنها کسانیکه خداوند آنان را در اعتقاد به امامت او

(مهدیعج) ثابت نگهداشته و توفیق دعا جهت تعجیل فرج او یابند ، از گمراهی نجات خواهد بخشید" [کمال الدین ، شیخ صدوق ، ج2 ، ص384] .

2.جلوگیری از فتنه جعفر کذاب

منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوایی]

ابولادیان می گوید : امام عسکری (ع) نامه هایی را به من داد تا به مدائن ببرم و فرمود : " تو 15 روز در مدائن نخواهی بود و وقتی بازگردی من شهید شده ام .پرسیدم امام بعد از شما کیست؟ فرمود : هر که بر جنازه ام نماز گزارد و از آنچه در همیان (کمربند) است خبر دهد. من خجالت کشیدم منظور امام را از همیان بپرسم.

وقتی از سفر برگشتم ، دیدم امام شهید شده و جعفر کذاب ایستاده و عده ای به او تسلیت و تبریک می گویند. من یکه خوردم ، زیرا جعفر اهل شراب و موسیقی بود. وقتی جعفر خواست بر جنازه نماز گزارد کودکی گندم گون پیش آمد و او را کنار زد و بر حضرت نماز خواند ، بعد کودک به من گفت : جواب نامه هایی که همراه تو است بده و من نامه ها را به او دادم. یکی از حاضرین به جعفر گفت : این کودک که بود؟ گفت : والله تا به حال او را ندیده بودم. در همین وقت گروهی از قم آمدند و خواستند جانشین امام نشانه هایی در مورد نویسندگان نامه واموالی که همراه آورده اند بدهد. جعفر بر آشفت و گفت : اینها از ما انتظار علم غیب دارند در همین زمان خادمی از منزل بیرون آمد و گفت : نامه ها از فلان شخص است و در

همیان هزار دینار است که ده تا از آنها را آب طلا داده اند." [کمال الدین ، ص475] .

7. شهادت امام علیه السلام

منبع : [سیره پیشوایان ، مهدی پیشوایی]

1- دانشمندان معروف شیعه نیر طبرسی ، کفعمی ، محمد بن جریر بن رستم و.. نوشته اند که امام عسکری علیه السلام به دست معتمد عباسی مسموم شده و به شهادت رسیدند. [اعلام الوری ، ص367 ، انوار البهیه ، ص162 ، دلائل الامامه ، ص223] .

2- ابن صباغ مالکی از دانشمندان اهل سنت می گوید : هنگام مرگ ابومحمد ، معتمد (خلیفه عباسی) حال مخصوص پیدا کرده بود و مقارن بیماری حضرت به عده ای از خاصان دربار و معتمدین شهر دستور داد که همواره ملازم حضرت باشند. پس از شهادت حضرت بازار سامرا تعطیل شد و تمام مردم و مقامات برای تشییع جنازه حضرت گرد آمدند ، هنگامی که جنازه آماده دفن شد ، عیسی بن متوکل برادر خلیفه صورت حضرت را باز کرد و گفت : این ابومحمد است که به مرگ طبیعی از دنیا رفته و فلانی و فلانی از نزدیکان خلیفه نیز شاهد بوده اند. [الفصول المهمه ، ص308-307] .

البته این نماز جنبه تشریفاتی داشت وبرای از بین بردن تبعات مسمومیت و ماجرای شهادت امام علیه السلام بود. چنانکه جمهور دانشمندان شیعه اعتقاد دارند که حضرت مهدی (عج) به طور خصوصی بر جنازه پدر نماز خوانده اند. [بحار ، ج50 ، ص332] .

1. امام حسن مجتبی ع

1. ولادت

نیمه رمضان ، سوم هجری ، 7 سال پیامبر را درک کرد.

سوم هجری متولد شد ، در شب نیمه رمضان متولد شد و پیامبر اکرم (ص) در گوش او اذان گفت و برای او عقیقه کرد.

2. کودکی

1. طول سجده پیامبر (ص) به خاطر امام حسن مجتبی (ع)

رسول گرامی اسلام (ص) در حال سجده بودند که امام حسن (ع) در حالی که کودک بود بر دوش آن حضرت نشست و آن حضرت سجده را طول داد. ابو هریره گفت : الا اذهب بهما الی امها.

فقال : صلی الله علیه و اله و سلم : لا. [تاریخ ابن عساکر ، ص87] .

فاذا قضی صلاته اقعد هما فی حجره. [تاریخ ابن عساکر ، ص87] .

2. بر دوش پیامبر (ص)

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادِ بْنِ الْهَادِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ خَرَجَ عَلَينَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِی إِحْدَی صَلَاتَی الْعَشِی الظُّهْرِ أَوِ الْعَصْرِ وَ هُوَ حَامِلُ أَحَدِ ابْنَی ابْنَتِهِ الْحَسَنِ أَوِ الْحُسَينِ (ع) فَتَقَدَّمَ النَّبِی (ص) فَوَضَعَهُ عِنْدَ قَدَمِهِ الْيمْنَی ثُمَّ كبَّرَ لِلصَّلَاهِ فَصَلَّی فَسَجَدَ بَينَ ظَهْرَانَی صَلَاتِهِ سَجْدَهً فَأَطَالَهَا فَرَفَعْتُ رَأْسِی مِنْ بَينِ النَّاسِ فَإِذَا النَّبِی (ص) سَاجِدٌ وَ إِذَا الصَّبِی عَلَی ظَهْرِهِ فَرَجَعْتُ فِی سُجُودِی فَلَمَّا صَلَّی قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ لَقَدْ سَجَدْتَ سَجْدَهً أَطَلْتَهَا فَظَنَنَّا أَنَّهُ قَدْ حَدَثَ أَمْرٌ أَوْ كانَ يوحَی إِلَيک قَالَ كلُّ ذَلِک لَمْ يكنْ وَ لَكنَّ ابْنِی ارْتَحَلَنِی فَكرِهْتُ أَنْ أُعَجِّلَهُ أَخْرَجَهُ الثَّلَاثَهُ [مستدرک الوسائل ، ج5 ، ص432] .

3. آب خوردن به دست پیامبر (ص)

کان النبی و علی و فاطمه و الحسن و الحسین علیهم السلام فی بیت فاستسقی الحسن فقام رسول الله صل

الله علیه و اله و سلم فی جوف اللیل فسقاه فسئله الحسین فابی ان یسقیه قبل الحسن فقیل : " یا رسول الله (ص) کان حسنا احب الیک من حسین؟" قال (ص) : " لا ، ولکنه استسقانی قبله؟ ثم قال النبی (ص) : یا فاطمه انا وانت و هذین ، و هذا الرجل فی مقام واحد یوم القیامه"

4. راوی قرآن برای مادر

در کودکی آیات قران را از جدش شنیده و در خانه برای مادرش می خواند و هر گاه علیعلیه السلاماز فاطمه زهراء علیها سلام می پرسید "چگونه این آیات را شنیده ای؟" عرض می کرد : " : از حسن (علیه السلام) ".

هفت ساله بود که صدای جبرئیل را می شنید و حفظ می کرد و برای مادرش بازگو می کرد ، همین که فاطمه مطالب را برای همسر نقل می کرد حضرت امیر پرسید : " از کجا می دانی؟ !" فرمود : "فرزندم حسنعلیه السلامبرایم گفته".

5. قطع منبر پیامبر (ص) به خاطر امام حسن مجتبی علیه السلام

پیامبرصلی الله علیه و اله و سلمامام حسنعلیه السلامرا بالای منبر در کنار خود نشاند و فرمود :

"خداوند به برکت وجود او بین مسلمانان صلح برقرار می سازد".

پیامبرصلی الله علیه و اله و سلمبالای منبر به مردم پند می داد که امام حسنعلیه السلاماز منبر بالا رفت ، رسول اللهصل الله علیه و اله و سلماو را گرفت و بر گردن خود نشاند تا پایان سخن.

یقطع النبی صلی الله علیه و اله و سلم خطبته فی المسجد و ینزل عن المنبرتا اینکه امام حسن و امام حسینعلیهما السلامرا در آغوش بگیرد. [ابن عساکر در تاریخ امام حسن علیه السلام ، ص89] .

6. تعلیم

وضو به پیرمرد

تعلیم وضو به پیر مردی که اشتباه وضو می گرفت.

7. بلاغتی معجزه گر

قیل طعن أقوام من أهل الکوفه فی الحسن بن علی (ع) فقالوا : إنه عی لا یقوم بحجه فبلغ ذلک أمیر المؤمنین (ع) فدعا الحسن (ع) فقال : " یا ابن رسول الله إن أهل الکوفه قد قالوا فیک مقاله أکرهها" قال : " و ما یقولون یا أمیر المؤمنین؟" قال : " یقولون إن الحسن بن علی عی اللسان لا یقوم بحجه و إن هذه الأعواد فأخبر الناس". فقال : " یا أمیر المؤمنین لا أستطیع الکلام و أنا أنظر إلیک". فقال أمیر المؤمنین (ع) : " إنی متخلف عنک فناد أن الصلاه جامعه". فاجتمع المسلمون فصعد (ع) المنبر فخطب خطبه بلیغه وجیزه فضج المسلمون بالبکاء ثم قال : " أیها الناس اعقلوا عن ربکم إن الله عز و جل اصطفی آدم و نوحا و آل إبراهیم و آل عمران علی العالمین ذریه بعضها من بعض و الله سمیع علیم فنحن الذریه من آدم و الأسره من نوح و الصفوه من إبراهیم و السلاله من إسماعیل و آل من محمد (ص) و نحن فیکم کالسماء المرفوعه و الأرض المدحوه و الشمس الضاحیه و کالشجره الزیتونه لا شرقیه و لا غربیه التی بورک زیتها ، النبی أصلها و علی فرعها و نحن و الله ثمره تلک الشجره فمن تعلق بغصن من أغصانها نجا و من تخلف عنها فإلی النار هوی". فقام أمیر المؤمنین من أقصی الناس یسحب رداءه من خلفه حتی علا المنبر مع الحسن (ع) فقبل بین عینیه ثم قال : " یا ابن رسول الله ! أثبت علی القوم حجتک و

أوجبت عليهم طاعتک فويل لمن خالفک" [العددالقويه ، ص31] .

3. فضايل

1. شبيه ترين به رسول الله (ص)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) للحسن : أشبهتَ خلقی و خلقی [المناقب ، ج4 ، ص20] .

2. امام در همه حال

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الحسن و الحسين إمامان قاما أو قعدا [المناقب ، ج3 ، ص394] .

3. سلم لمن سالمتم رسول الله برای حسنين

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لعلی و فاطمه و الحسن و الحسين : أنا سلم لمن سالمتم و حرب لمن حاربتم [كشف الغمه ، ج1 ، ص528] .

4. اذيت امام حسن مجتبی عليه السلام ، اذيت رسول الله (ص)

يک بار امام حسنعليه السلامدر زمان كودكی به سوی پيامبر اكرم رفت ، انس بن مالک خواست مانع شود كه حضرت فرمود : دع ابنی و ثمره فؤادی فان من أذی هذا آذانی و من اذانی فقد اذی الله [ابن ماجه ، ج1 ، ص51. به نقل از الحياه السياسی للامام الحسن (ع) ، ص13] .

قال رسول اللهصل الله عليه و اله و سلم : ان الحسين ابنی و ثمره فؤادی من اذی هذا فقد اذانی و من اذانی فقد اذی الله [(در تاريخ ابن در عساكر از صفحه 34 تا 63 رواياتی را از پيامبر اكرمصلی الله عليه و اله و سلمدر اين باره نقل شده)] .

رسول اللهصلی الله عليه و اله و سلمبه انس كه مانع ورود امام حسنعليه السلامبه منزل شد فرمودند :

دع ابنی و ثمره فؤادی فان من اذی هذا آذانی و من اذانی فقد اذی الله

[سنن ابن ماجه ، ج1

، ص51] . با کمی اختلاف در تعبیر.

5.بوسه رسول خدا (ص)

یقبل رسول الله صلی الله علیه و اله و سلم الامام الحسن علیه السلام فی؟؟؟ و یقبل الحسین فی نحره.

یقبل الرسول (ص) الامام الحسن فی؟؟؟ و یقبل الحسین فی سخره [الحیاه السیاسی للامام حسن (ع) ص13] .

6. مورد دعای رسول خدا (ص)

مسند أحمد عن أبی هریره قال النبی و قد جاءه الحسن و فی عنقه السخاب فالتزمه رسول الله و التزم هو رسول الله و قال : " اللهم إنی أحبه فأحبه و أحب من یحبه ثلاث مرات" [المناقب ، ج4 ، ص25] .

قال رسول الله صلی الله علیه و اله فی الدعا للحسین علیه السلام : " اللهم ان هذا النبی و انا احبه فاحبه و احب من یحبه" [الغدیر ، ج7 ، ص124. بنقل از الحیاه السیاسی للامام حسن جعفرمرتضی ص15] .

بیش از 50 حدیث داریم که :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللهم إنی أحبه فأحبه و أحب من یحبه [المناقب ، ج4 ، ص25] .

7. سید جوانان اهل بهشت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من سرّه أن ینظر إلی سید شباب أهل الجنه فلینظر إلی الحسن بن علی [المناقب ، ج4 ، ص20] .

ابن عساکر در کتاب تاریخ خود از صفحه 72 تا 82 را بدین مضمون نقل کرده

8. زبان در زبان رسول الله (ص)

معاویه می گوید :

رأيت رسول الله صلى الله عليه و اله و سلم يمص لسان حسن بن على او شفتيه و انه لن يعذب لسان او شفتان رسول الله صلى الله عليه و اله

و سلم.

9. ركن بهشت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن الحسن و الحسين شنفا العرش و إن الجنه قالت يا رب أسكنتنى الضعفاء و المساكين فقال الله لها أ لا ترضين أنى زينت أركانک بالحسن و الحسين قال فماست كما تميس العروس فرحا [إرشاد مفيد ، ج2 ، ص127] .

"ماست" يعنى ناز و افتخار كرد.

10. بهترين مردم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : "يا أيها الناس أ لا أخبركم بخير الناس جدا و جده؟" قالوا : بلى يا رسول الله (ص) . قال : " الحسن و الحسين جدهما رسول الله (ص) و جدتهما خديجه بنت خويلد؛ أ لا أخبركم بخير الناس أبا و أما؟ قالوا : بلى يا رسول الله. قال : " الحسن و الحسين أبوهما على بن أبى طالب و أمهما فاطمه بنت محمد (ص) أ لا أخبركم أيها الناس بخير الناس عما و عمه؟" قالوا : بلى يا رسول الله. قال : " الحسن و الحسين عمهما جعفر بن أبى طالب و عمتهما أم هانى بنت أبى طالب؛ أيها الناس أ لا أخبركم بخير الناس خالا و خاله؟" قالوا : بلى يا رسول الله. قال : " الحسن و الحسين خالهما القاسم بن محمد رسول الله (ص) و خالتهما زينب بنت رسول الله (ص) " [كشف الغمه ، ج1 ، ص547] .

11. مورد ستايش دوست ودشمن

همين كه معاويه فهميد يزيد به امام حسنعليه السلامفخر مى فروشد به او گفت :

فاخرت الحسن؟ !! لعلک تقول ان امک مثل امه و امه فاطمه.... [الحديث ابن عساكر ، ص139] .

12. مصلحى نجات گر

قال النبيصلى الله عليه و اله و سلم :

ان ابنى

هذا سید و سیصلح الله علی یدیه بین فئتین عظیمتین [ابن عساکر ، ص122 الی ص134] .

13. "الحسن منی" در کلام رسول الله (ص)

قال النبیصل الله علیه و اله و سلم : الحسن منی و انا منه. [ازواج النبی و نباته ، ص125] .الحسن منی و الحسین من علی [ابن عساکر ، ص100 و کنزالعمال ، ج12 ، ص115] .

14. معدنی از علم

مضافا علی انهم علیهم السلام باب حطه و معادن العلم و احد الثقلین.

15. داستان مباهله

در حالی که امام حسنعلیه السلامکودک بود.

رسول اللهصلی الله علیه و اله و سلماو را برای مباهله برد (داستان مباهله)

فَمَنْ حَاجَّک فِیهِ مِنْ بَعْدِ ما جاءَک مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعالَوْا نَدْعُ أَبْناءَنا وَ أَبْناءَکمْ وَ نِساءَنا وَ نِساءَکمْ وَ أَنْفُسَنا وَ أَنْفُسَکمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّهِ عَلَی الْکاذِبِینَ [آل عمران/61] .

مگر عیسی و یحییعلیهما السلامو امام جواد و مهدیعلیهماالسلامدر کودکی به نبوت و امامت نرسیدند.

الف : یا یحْیی خُذِ الْکتابَ بِقُوَّهٍ وَ آتَیناهُ الْحُکمَ صَبِیا [مریم/12] .

ب : فَأَشارَتْ إِلَیهِ قالُوا کیفَ نُکلِّمُ مَنْ کانَ فِی الْمَهْدِ صَبِیا [مریم/29] .

در احقاق الحق جلد 3 ص46 به بعد از ، 150 کتاب معروف اهل سنت نام برده که مراد ازابنا ئنادر آیه مباهله امام حسن و امام حسینعلیهما السلاماست.

بیش از هفتاد حدیث از چهل طریق وارد شده که امام حسن (ع) از اهل بیتی است که در آیه تطهیر آمده : انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل

بیت یطهرکم تطهیرا [المیزان ج16 ، ص329] . جناب آقای رسولی محلاتی در کتاب زندگانی

امام حسن نوشته است که در این مورد بیش از یکصد حدیث داریم ، ج1 ، ص54.

قل لا اسئلکم علیه اجرا الا الموده فی القربی

احمد حنبل : اصحاب پرسیدند آنها کیانند؟

رسول الله سه بار فرمود ، مراد : علی و فاطمه و ابناهما [احقاق الحق 3 ، ص3] ، بیش از پنجاه حدیث به این مضمون نقل کرده.

16. برادری بهتر ازمن

امام حسینعلیه السلام : برادرم از من بهتر بود.

17. شأن نزول آیه هل اتی ...

ماجرای سورههَل اَتَی...و نذر سه روز روزه علی و فاطمهعلیهماالسلامبرای سلامتی او.

18. درصف مجاهدین

در فتح شمال آفریقا و در ارتشی که عازم طبرستان بود حضرت شرکت فرمودند.

19. گواه رسول الله (ص)

رسول اللهصلی الله علیه و الهدر نامه ای که به مسلمانان ثقیف نوشتند ، حضرت علی و حسن و حسینعلیهم السلامرا به عنوان شاهد و گواه نام بردند.

20. مورد نظر رسول الله (ص)

مأمون عباسی : سن کم مانع کمال نیست و لذا ایمان علیعلیه السلامدر ده سالگی و شهادت حسنینعلیهماالسلامدر کودکی مورد نظر رسول اللهصلی الله علیه و اله و سلمبوده.

21. ارجاع معاویه به امام حسن علیه السلام

سؤالاتی از معاویه می شد که او ارجاع می دادند به امام حسنعلیه السلام.

22. ارجاع پیامبر (ص) به امام حسن علیه السلام

پیامبر اکرمصلی الله علیه و اله و سلمبعضی از سؤالات را به امام حسنعلیه السلامارجاع می فرمودند.

23. اتصال به غیب

حضرتعلیه السلامنگاهش به گاوی که در حال عبور بود ، افتاد فرمود : " این گاو حامله است به نشانی اینکه پیشانی و نوک دم گوساله او سفید است"شنونده تعجب کرده همراه قصاب رفته و پی به صحت این کلام برد.

24. افتخار امام

حسین (ع)

قال النبیصلی الله علیه و اله و سلم : للحسین علیه السلام انت ابن السید و اخ السید ، انت امام و ابن الامام و اخ الامام ، انت حجه و ابن الحجه و اخ الحجه

25. فرماندهی در جمل

در جنگ جمل حضرتعلیه السلامفرمانده سمت راست لشگر امیرالمؤمنین (ع) بود. [ابن عساکر ص170] .

26. حکمت در لسان

حضرت علیعلیه السلاماز فرزندش سؤالاتی دارد و او هم جواب می فرماید :

سؤال : سخاوت چیست؟ جواب : بخشندگی در ناداری و دارایی

سؤال : بخل چیست؟ جواب : داشتن را شرف و انفاق را تلف دانستن

سؤال : بزرگواری چیست؟ جواب : تاوان را ببخشی و از جرم بگذری

27. جمالی چون یوسف

قال رسول اللهصلی الله علیه واله و سلم : ان الحسن اعطی من الفضل مالم یعط احد من ولد ادم ما خلا یوسف [شرح احقاق الحق ، ج11 ، ص49] ؛برای امام حسین (ع) نیز مشابه این حدیث در بحار ، ج43 ، ص316 آمده است.

28. ریحانه رسول الله (ص)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : هو ریحانی من الدنیا [العددالقویه ، ج42] .

4. سیره و اخلاق

1. ادب در مقابل مادر

با مادرش غذا نمی خورد و می فرمود : اخاف ان اکل شیئا سبق الله نظرک فاکون عاقا لک

2. شرط دوستی با امام حسن علیه السلام

مردی اظهار تمایل دوستی با حضرت کرد امامعلیه السلامفرمود : "به شرط آنکه :

1 از کسی غیبت نکنی 2 از من هم ستایشی نکنی" ، او هم از دوستی صرف نظر کرد.

3. مقید به مستحبات

بین الطلوعین با کسی حرف نمی زد و به هنگام خوابیدن سوره کهف تلاوت می کرد.

[احقاق ج11 ، ص114] .

4. تواضع در برابر اطفال

اطفالی که نان خالی خوردند حضرت را دعوت به مهمانی کردند ، حضرت هم قبول فرمودند و بعد آنها را دعوت کردند و پذیرائی نمودند و فرمودند : لم یجدوا غیر ما أطعمونی و نحن نجد أکثر مما أطعمناهم [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج11 ، ص198] .

5. حلمی چون کوه

قال جویریه بن أسماء : لما مات الحسن و أخرجوا جنازته جاء مروان حتی دخل تحته فحمل سریره فقال له الحسین (ع) : " أ تحمل الیوم سریره و بالأمس کنت تجرعه الغیظ". قال مروان : کنت أفعل ذلک بمن یوازن حلمه الجبال. [بحارالانوار ، ج44 ، ص145] .

بعضی از دشمنانش (مروان) که در تشییع جنازه حضرتعلیه السلامحاضر بودند ، می گفتند : شکیبائی او به اندازه کوه ها بودیوازن حلمه الجبال

6. اعطاء قبل از ابراز نیاز

حضرتعلیه السلامقبل از ابراز نیاز عطا می فرمودند.

7. بخششی مثال زدنی

از حضرتش پرسیدند : چرا هرگز سائلی را ناامید نمی گردانی؟ می فرمود : " من هم به درگاه خداوند سائلی هستم و می خواهم که خداوند محرومم نسازد". [زندگی امام حسن علیه السلام ج2 ، ص121] .

8. خوبی در جواب بدی

مرد شامی ، امام حسنعلیه السلامرا دید و به ایشان جسارت کرد و ناسزا گفت ، امام ساکت ماندند؛ وقتی فهمیدند که او در تنگنا قرار گرفته فرمودند : " اگر گمشده ای ترا راهنمائی کنم و اگر گرسنه ای..... و اگرمحتاجی.....و.....".

آن مرد شرمنده شد و گفت : اللّهُ أعْلَمُ حَیثُ یجْعَلُ رِسالَتَهُ [(انعام-124)] [بحارالأنوار ، ج43 ، ص344] .

9. افتخار پدر

قال علی علیه السلام للحسن علیه

السلام : "قم یا حسن فاخطب الناس" قال : "انی اهابک ان احطب و انا اراک". فتغیب عنه حیث یسمع کلامه و لایراه ، فقام الحسن علیه السلام و حمد الله و اثنی علیه و تکلم ثم نزل فقال علی علیه السلام : ذُرِّیةً بَعْضُها مِنْ بَعْضٍ وَ اللّٰهُ سَمِیعٌ عَلِیمٌ (آل عمران/34) . [ابن عساکر ، ص144] .

10. رفع نیاز دیگران دوست داشتنی تر از اعتکاف

شخصی خدمت امام حسنعلیه السلامآمد و اظهار نیاز کرد ، حضرت فرمودند : لقضاء حاجه اخ لی فی الله احب الی من اعتکاف شهر [ابن عساکر ، ص150] .

11. احترام به فقیر

امام حسنعلیه السلاممی خواست از مجلسی برخیزد که فقیری وارد شد؛ امام به احترام او مجلس را ترک نکرد ، پس از مدتی امام فرمود : " به احترام شما کمی نشستم ، اگر اجازه می دهی بروم ، او هم اجازه داد".

12. داستان غلام وسگ گرسنه

امام حسنعلیه السلامغلامی را دید که یک لقمه خود می خورد و یک لقمه هم به سگ می دهد. پرسید : چرا؟ گفت : خجالت می کشم سگ گرسنه باشد ، امام فرمود : همین جا باش تا برگردم ، حضرتعلیه السلامرفت ، غلام را خرید و آزادکرد ، باغی را هم که در او کار می کرد خرید و به او هدیه کرد.

13. داستان باغ یک انصاری

امامعلیه السلام ، باغی را از یک انصاری به 40000 درهم خرید ، همین که متوجه شد که فروش باغ از روی نیاز بوده باغ را با پولش به انصاری داد.

14. داستان اسب ویژه

حضرتعلیه السلامیک استر عالی داشت. ابن عقیق می گوید : امام از مسجد بیرون آمده

در حالی که من به او نگاه می کردم ، حضرت پرسید : حاجتی داری؟ گفتم : بله ، همین استر را می خواهم. امام از استر پیاده شده و استر را به من داد. [ابن عساکر] .

15. آقای جوانمردان

هرگز به مستمند نه نگفت و می فرمود : " بهترین روزهای جوانمردان روزی است که از آنها دعوت و درخواست کمک کنند".

16. نان و سبزی

در یک مهمانی که در باغی صورت گرفته بود ، نان و سبزی را از باغبان پذیرفت و فرمود : "چه غدای خوبی".

17. مراعات همراهان

به حضرت گفتند شما که در راه حج پیاده راه می روید دیگران خجالت می کشند از اینکه سواره باشند ، حضرت فرمود : "راهم را عوض می کنم که هم آنها خجالت نکشند و هم من به احترام خدا پیاده راه بروم".

18. بخشش واقعی

مردی نزد امامعلیه السلامآمد و اظهار نیاز کرد ، حضرت فرمود : " نیازت را در نامه ای بنویس و برای من بفرست". او هم نوشت و فرستاد ، امام 2 برابر درخواستش به او داد ، کسی گفت : عجب نامه پر برکتی. امام فرمود : " برکت او زیادتر بود که ما را لایق بذل و بخشش قرار داد ، مگر نمی دانی بخشش واقعی آن است که بدون سئوال باشد ، اما پس از سئوال آبرویش را داده". [زندگی امام حسن علیه السلام ، رسولی محلاتی ج2 ، ص122] .

19. ترک اعتکاف برای رفع حاجت مسلمانان

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كُنْتُ مَعَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِی (ع) فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَ هُوَ مُعْتَكِفٌ وَ هُوَ يَطُوفُ بِالْكَعْبَهِ فَعَرَضَ لَهُ رَجُلٌ مِنْ شِيعَتِهِ فَقَالَ : يا

ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ إِنَّ عَلَی دَیناً لِفُلَانٍ فَإِنْ رَأَیتَ أَنْ تَقْضِیهُ عَنِّی. فَقَالَ (ع) : " وَ رَبِّ هَذِهِ الْبِنْیهِ مَا أَصْبَحَ عِنْدِی شَیءٌ". فَقَالَ : إِنْ رَأَیتَ أَنْ تَسْتَمْهِلَهُ عَنِّی فَقَدْ تَهَدَّدَنِی بِالْحَبْسِ. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : فَقَطَعَ الطَّوَافَ وَ سَعَی مَعَهُ فَقُلْتُ یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ أَ نَسِیتَ أَنَّک مُعْتَکفٌ فَقَالَ : " لَا وَ لَکنِّی سَمِعْتُ أَبِی یقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) یقُولُ : مَنْ قَضَی لِأَخِیهِ الْمُومِنِ حَاجَهً کانَ کمَنْ عَبَدَ اللَّهَ تَعَالَی تِسْعَهَ آلَافِ سَنَهٍ صَائِماً نَهَارَهُ قَائِماً لَیلَهُ" [أعلام الدین ، ص442] .

20.داستان گروهی از اغنیاء

گروهی می گویند : به عنوان حج وارد مدینه و به منزل حضرتعلیه السلاموارد شدیم.

امامعلیه السلامبه هر یک 400 درهم یا دینار هدیه کرد.فقلنا انا اغنیاء فلیس بنا حاجه فقال علیه السلام : "لا تردوا علی معروفی فلو کنت علی غیر هذا الحال کان هذا لکم یسیر اما انی مزودکم" [ابن عساکر ص152] .

21. راضی به رضای خدا

قیل للحسن (ع) إن أباذر کان یقول : الفقر أحب إلی من الغنی و السقم أحب إلی من الصحه فقال : " رحم الله أباذر أما أنا فأقول من اتکل إلی حسن الاختیار من الله لم یتمن أنه فی غیر الحال التی اختارها الله له لعمری یا ابن آدم الطیر لا تأکل رغدا و لا تخبأ لغد و أنت تأکل رغدا و تخبأ لغد فالطیر أحسن ظنا منک بالله عز و جل" [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج3 ، ص156] .

22. 2بار تقسیم تمام مال

دو بار اموال خود را نصف کرد؛ نصفی برای خود و نصفی برای فقرا.

عن أبی نجیح أن الحسن بن علی

(ع) حج ماشیا و قسم ماله نصفین. [المناقب ، ج4 ، ص14] .

23. اجابت سفره فقرا

بر جمعی از فقرا (یا کودکان طبق نقلی) عبور کرد که روی زمین نشسته و تکه های نانی می خوردند؛ به حضرت تعارف کردند ، امام پیاده شده و این آیه را خواند : إِنَّ اللَّهَ لا یحِبُّ الْمُسْتَکبِرِینَ [المناقب ، ج4 ، ص23] .

سپس شروع به خوردن غذای آنان کرد؛ چون سیر شدند ، امام آنها را به مهمانی دعوت کرد و اطعام کرد و لباس بر تن آنان پوشاند و در پایان فرمود : الفضل لهم لأنهم لم یجدوا غیر ما أطعمونی و نحن نجد أکثر مما أطعمناهم [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج11 ، ص198] .

24. حیا از یک حیوان

عَنْ نَجِیحٍ قَالَ : رَأَیتُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِی (ع) یأْکلُ وَ بَینَ یدَیهِ کلْبٌ کلَّمَا أَکلَ لُقْمَةً طَرَحَ لِلْکلْبِ مِثْلَهَا فَقُلْتُ لَهُ یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ أَ لَا أَرْجُمُ هَذَا الْکلْبَ عَنْ طَعَامِک؟ قَالَ : " دَعْهُ إِنِّی لَأَسْتَحِی مِنَ اللَّهِ تَعَالَی أَنْ یکونَ ذُو رُوحٍ ینْظُرُ فِی وَجْهِی وَ أَنَا آکلُ ثُمَّ لَا أُطْعِمُهُ" [بحارالأنوار ، ج43 ، ص352] .

امام حسن را دیدم غذا می خورد و سگی پیش روی او بود؛ حضرت هر لقمه ای که می خورد لقمه ای برای سگ می گرفت. عرض کردم اجازه می دهید سگ را دور کنم فرمود : إِنِّی لَأَسْتَحِی مِنَ اللَّهِ تَعَالَی أَنْ یکونَ ذُو رُوحٍ ینْظُرُ فِی وَجْهِی وَ أَنَا آکلُ ثُمَّ لَا أُطْعِمُهُ [بحارالأنوار ، ج43 ، ص352] .

25. آزادی برده به خاطر احترام به نان

به خاطر احترام به نان برده ای را آزاد کرد. [ینابیع

الموده ، ص225]

26. آزادی کنیز به خاطر یک شاخه گل

قال أنس حیت جاریه للحسن بن علی بطاقه ریحان فقال لها : " أنت حره لوجه الله". فقلت له فی ذلک؛ فقال : " أدبنا الله تعالی فقال "إِذا حُيِّيتُمْ بِتَحِيةٍ فَحَيوا بِأَحْسَنَ مِنْها" (نساء/86) و کان أحسن منها إعتاقها" [المناقب ، ج4 ، ص18] .

کنیزی برای حضرت شاخه گلی هدیه آورد حضرت فرمودانت حره لوجه اللهشخصی انتقاد کرد حضرت فرمود : " ادب ما ، ادب الهی و قرآنی است" سپس فرمود : حییتم بتحیه فحیوا باحسن منها. [ملحقات الحاق ج11 ، ص149] .

27. داستان مرد فقیر

مردی به حضرت عرض کرد مرا از دشمن بزرگی که به صغیر و کبیر رحم نمی کند نجات بده. حضرت دو زانو نشسته فرمود : " او کیست؟" عرض کرد : فقر و نداری. امام سر خود را پائین انداخته ، به خدمتکار عرض کرد"أحضر ما عندک من موجود" فأحضر خمسه آلاف درهم. [العددالقویه ، ص359] .

او هم پنج هزار درهم آورد ، امام به او داده و فرمود : " باز اگر این دشمن به سراغت آمد پیش ما بیا".

28. 1000گوسفند و 1000دینار به خاطر یک گوسفند

امام حسن و امام حسین و عبدالله جعفر در راه سفر حج گرسنه شده به چادر پیرزنی رسیدند ، آب و غذا طلب کردند. پیرزن گفت : به جای آب از شیر گوسفند استفاده کنید و سپس گوسفند را که تنها دارایی ماست ذبح کنید تا برایتان غذا تهیه کنم ، این گونه نیز عمل کرد ، پس از استراحت خداحافظی کردند و گفتند

: ما از قریش هستیم ، اگر سالم برگشتیم کارت را جبران می کنیم. پس از ساعتی شوهر زن رسیده و از کار زن ناراحت شد که چرا تنها گوسفند را برای افرادی ناشناس ذبح کرده. پس از مدتی این زن و شوهر به مدینه آمده و از فقر زیاد پشکل جمع می کردند و امرار معاش می کردند روزی پیره زن به در خانه امام حسن (ع) رسید امام او را شناخت و دستور داد هزار گوسفند و هزار دینار به او بدهند و آنگاه به خانه امام حسین و عبدالله راهنمائیش کرد و آنها هم گوسفندانی دادند. [بحار ج43 ، ص348] .

29. داستان پای شکسته گوسفند

امام گوسفندی داشت که به آن علاقه داشت ، روزی مشاهده کرد پای گوسفند شکسته؛ به غلامش فرمود : " چه کسی پایش را شکسته؟" گفت : من. فرمود : "چرا؟" گفت : می خواستم شما را غمگین کنم. حضرت فرمود : " من هم غمگین خواهم کرد کسی را که به تو دستور داده ، یعنی شیطان را" و او را آزاد کرد. [ملحقات احقاق ج11 ، ص117] .

30. داستان مرد شامی

مردی از اهل شام می گوید : وارد مدینه شدم ، مردی را دیدم با لباس های زیبا بر مرکبی خوب سوار است ، پرسیدم او کیست؟ گفتند : حسن بن علی. به علی رشک و حسد ورزیدم که چنین فرزندانی دارد و کینه این فرزند در دلم پر شد ، به نزدش رفتم و شروع کردم به دشنام دادن به او و پدرش ، چون سخنم تمام شد ، حضرت سلام کرد و خندید و فرمود :

" به گمانم غریبی ، اگر نیاز به خانه داری به تو منزل می دهم ، اگر نیاز به مال داری به تو مال می دهم و اگر حاجتی داری برآورده می کنم". مرد شامی می گوید : فانصرفت و ما علی الارض احد احب الی منه [ملحقات احقاق ، ج11 ، ص117] .

مرد شامی با گریه می گفت : اشهد انک خلیفه الله فی ارضه الله اعلم حیث یجعل رسالاته. [مناقب ج4 ، ص19] .

5. عبادت

1. رنگ پریده و لرزان در وقت نماز

هنگام وضو رنگش می پرید و تنش می لرزید.

فی روضه الواعظین عن الفتال أن الحسن بن علی (ع) کان إذا توضأ ارتعدت مفاصله و اصفر لونه فقیل له فی ذلک فقال : " حق علی کل من وقف بین یدی رب العرش أن یصفر لونه و ترتعد مفاصله" و کان (ع) إذا بلغ باب المسجد رفع رأسه و یقول : " إلهی ضیفک ببابک یا محسن قد أتاک المسیء فتجاوز عن قبیح ما عندی بجمیل ما عندک یا کریم" [المناقب ، ج4 ، ص14] .

گریه ها داشت و هنگام نماز و وضو رنگش تغییر می کرد و می لرزید و هنگام ورود به مسجد می فرمود : الهی عبدک ببابک یا محسن قد اتاک المسیی ء.....الدعاو وقتی به یاد قیامت می افتاد فریاد می زد.

کانَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) إِذَا تَوَضَّأَ تَغَیرَ لَوْنُهُ وَ ارْتَعَدَتْ مَفَاصِلُهُ فَقِیلَ لَهُ فِی ذَلِک. فَقَالَ : " حَقٌّ لِمَنْ وَقَفَ بَینَ یدَی ذِی الْعَرْشِ أَنْ یصْفَرَّ لَوْنُهُ وَ تَرْتَعِدَ مَفَاصِلُهُ" [عده الداعی ، ص151] .

فی روضه الواعظین عن الفتال أن الحسن بن علی (ع) کان إذا توضأ ارتعدت مفاصله و اصفر لونه

فقیل له فی ذلک فقال حق علی کل من وقف بین یدی رب العرش أن یصفر لونه و ترتعد مفاصله و کان (ع) إذا بلغ باب المسجد رفع رأسه و یقول : " إلهی ضیفک ببابک یا محسن قد أتاک المسیء فتجاوز عن قبیح ما عندی بجمیل ما عندک یا کریم" [المناقب ، ج4 ، ص14] .

2. هنگام ورود به مسجد

وقتی به درب مسجد سرش را بلند می کرد و می گفت : الهی ضیفک ببابک یا محسن قد اتاک المسیئی فتجاوز عن قبیح ما عندی بجمیل ما عندک یا کریم...

3. 20تشرف به حج با پای پیاده

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِی (ع) حَجَّ عِشْرِینَ حَجَّةً مَاشِیاً [تهذیب الأحکام ، ج5 ، ص12] .

20 بار پیاده به حج مشرف شد (بیش از ده نفر دانشمند در بیش از 50 حدیث این مطلب را آورده اند) .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِی (ع) حَجَّ عِشْرِینَ حَجَّةً مَاشِیاً [تهذیب الأحکام ، ج5 ، ص12] .

4. تلاوت قرآن هنگام خواب

رسم این بود که هر شب وقت خواب سوره کهف را تلاوت می کرد. [ملحقات احقاق ، ج11 ، ص114] .

5. عابدترین مردم

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : أن الحسن بن علی بن أبی طالب (ع) کان أعبد الناس فی زمانه و أزهدهم و أفضلهم و کان (ع) لا یقرأ من کتاب الله عز و جل یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إلا قال لبیک اللهم لبیک [أمالی صدوق ، ص178] .

هرگاه در وقت خواندن قرآن به جملهیا ایها الذین امنوامی رسید : می گفت : لبیک اللهم لبیک

6. پای ورم کرده درراه حج

پاهای امام

حسنعلیه السلامدر راه مکه ورم کرده بود شخصی به حضرت برای مداوا روغن داد ، حضرت خواست پولش را بدهد ، عرض کرد :

یا ابن رسول الله إني مولاک لا آخذ له ثمنا و لکن إدع الله أن یرزقنی ولدا سویا ذکرا یحبکم أهل البیت فإنی خلفت امرأتی تمخض. [الخرائج والجرائح ، ج1 ، ص239] .

امامعلیه السلام : "به خانه ات برو که خداوند پسری سالم می دهد ، مرد به خانه اش رفته و چون از ولادت فرزندش مطلع گشت خوشحال شد". [بحار ج43 ، ص324] .

7. دعا درقنوت

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : عَلَّمَنِی رَسُولُ اللَّهِ (ص) کلِمَاتٍ فِی الْقُنُوتِ أَقُولُهُنَّ اللَّهُمَّ اهْدِنِی فِیمَنْ هَدَیتَ وَ عَافِنِی فِیمَنْ عَافَیتَ وَ تَوَلَّنِی فِیمَنْ تَوَلَّیتَ وَ بَارِک لِی فِیمَا أَعْطَیتَ وَ قِنِی شَرَّ مَا قَضَیتَ إِنَّک تَقْضِی وَ لَا یقْضَی عَلَیک إِنَّهُ لَا یذِلُّ مَنْ وَالَیتَ تَبَارَکتَ رَبَّنَا وَ تَعَالَیتَ [کشف الغمه ، ج1 ، ص535] .

6. علم امام

1. سئوالات شاه روم

شاه روم سئوالات مشکلی برای معاویه فرستاد؛ او گفت : جز علی بن ابیطالب کسی قدرت بر جواب ندارد ، سئوالات را نزد علیعلیه السلامآوردند. حضرت هم آنها را به فرزندش امام حسنعلیه السلامارجاع دادند. [بحار ج43 ، ص325] .

2. علم به غیب

جعفر بن محمد می گوید : در راه با امام (ع) حرکت می کردیم در دل از امام پرسیدم آیا صاحب فرزندی خواهم شد؟ امام با سر اشاره کرد : آری ، دوباره در دلم گفتم : آیا پسر خواهد بود؟ امام نگاهی به من کرده و با سر اشاره کرد نه ، پس از چند روز همسرم دختر به

دنیا آورد. [حیاه الامام العسکری طبسی ، ص136] .

7. سیاست

1. نهیبی بر بی لیاقتی ابوبکر

8 ساله بود که ابوبکر را بالای منبر رسول اللهصلی الله علیه و اله و سلمدید بر او بانگ زد و به بی لیاقتی او اشاره کرد.

2. 5000 درهم حقوق ماهانه

عمر بن الخطاب ماهی 5000 درهم حقوق به هر یک از امام حسن و امام حسینعلیها السلاممی داد ، آن بزرگواران می گرفتند ، هر گاه به آنان اعتراض می شد ، می فرمودند : "مواردی برای مصرف آن هست". [ابن عساکر ص135] .

3. تعریف سیاست در زبان امام

قیل سئل بعض الناس عن الامام الحسن علیه السلام عن السیاسه فقال علیه السلام : "هی ان تراعی حقوق الله ، و حقوق الأحیاء ، و حقوق الأموات. اما حقوق الله : فاداء ما طلب و الاجتناب عما تنهی. اما حقوق الأحیاء : ان تقوم بواجبک نحو اخوانک و لا تتأخر عن خدمه امتک و ان تخلص لولی الأمر ما اخلص لأمه ، و ان ترفع عقیرتک فی وجهه اذ حاد عن الطریق السوی و اما حقوق الأموات : فهی ان تذکر خیراتهم و تتغاضی عن مساویهم فان لهم ربایحاسبهم"

4. شکستن حکومت نظامی عثمان

عثمان ، ابوذر را تبعید کرد و دستور داد کسی او را بدرقه نکند ، لکن حضرت امیر این حکومت نظامی را با افرادی مثل : عقیل ، عبد الله جعفر ، عماریاسر ، امام حسن و حسین ، شکست و با یکی از مأموران عثمان پرخاش کرد و هنگام جدائی ، حضرت به فرزندانش فرمود : " با عمویتان خداحافظی کنید؛ودعوا عمکم" [بحارالأنوار ، ج22 ، ص412

] .

امام حسن جلو آمد و فرمود : یا عماه لو لا أنه لا ینبغی للمودع أن یسکت و للمشیع أن ینصرف لقصر الکلام و إن طال الأسف و قد أتی القوم إلیک ما تری فضع عنک الدنیا بتذکر فراقها و شده ما اشتد منها برجاء ما بعدها و اصبر حتی تلقی نبیک (ص) و هو عنک راض [بحارالأنوار ، ج22 ، ص412] .

5. گروه های مخالف

1. باند اموی

باند اموی : با نامه به معاویه و شایعه افکنی و دعوت به حرکت معاویه....

2. خوارج فتنه انگیز

خوارج فتنه انگیز و ایمان متزلزل مردم....

3. شکاکان بی اراده

شکاکان بی اراده

4. باند الحمراء

الحمراء باندی 20000 نفری مسلح و چماقدار و مزدور

6. نامه هایی به معاویه

امام حسنعلیه السلامنامه هایی برای دعوت و هدایت و تهدید به معاویه نوشت که معاویه در آخرین پاسخ به نمایندگان آن حضرت گفت : میان ما و شما تنها شمشیر است.

7. دعوت مردم به بسیج

اگر امام حسنعلیه السلاماقدام به جنگ می کرد بهانه ای بود ، دست گروههای مخالف که آن حضرت جنگ طلب است.

ولی بعد از مدتی (18 روز بعد از شهادت علیعلیه السلام) منادی ، مردم را به مسجد دعوت کرد ، آن حضرت خطبه ای خواندند و ضمن آن مردم به بسیج شدن دعوت کردند ، در این میان احدی جواب مثبت نداد ، بعد عدی بن حاتم اظهار آمادگی کرد.

8. صلح

1. عوامل صلح

1. سستی سربازان

2. خیانت فرمانده

3. ناهمراهی دوست

4. فتنه انگیزی دشمن

فتنه انگیزی دشمن ، این مسائل جوی به وجود آورد که باعث انتقال امامت به سلطنت شد.

5. حفظ نیروهای ذخیره

جنگ امام ، مساوی بود با از دست دادن نیروهای ذخیره مثل امام حسین

و اباالفضلعليهما السلام....

6. اعتراض مردم

پیشنهاد صلح ، با اعتراض مردم و خنثی شدن نقشه و رسوایی معاویه توأم بود ، ولی انتخاب شهادت همان مخفی ماندن چهره معاویه بود.

2. متن صلح نامه

1. عمل به کتاب وسنّت از طرف معاویه

2. عدم تعیین ولیعهد

3. قطع مالیات کوفه برای خانواده ی شهدا

4. قطع ناسزا برای مولا علی (ع)

5. امان وعدم توطئه

مردم در امان و قطع توطئه علیه امام حسن و حسینعلیهماالسلامنباشد.

6. آزادی شیعیان مولا علی (ع)

3. انزوای احمقانه و مقدسانه

گروهی با امام حسنعلیه السلامبیعت نکردند ، گرچه طرفدار معاویه هم نبودند.

4. پاسخ تدبیر ، تدبیر

پاسخ شمشیر ، شمشیر و پاسخ تدبیر ، تدبیر است.

5. در خواست فرماندهی امام حسن علیه السلام از طرف معاویه.

خود معاویه هم به لیاقت و شجاعت امام حسنعلیه السلاماقرار داشت و لذا خواست فرمانده سپاه باشد.

6. صلح تغییر جا بود نه تغییر جهت

صلح امام حسنعلیه السلامتغییر جا بود نه تغییر جهت.

7. اصولی بودن صلح

صلح در همه جا بد نیست. و لذا سیاسیون می گویند : فن عقب نشینی ، خود از اصول مهم مبارزه است.

8. فرصت طلبی روم

روم که از مسلمین ضربه ها خورده بود ، برای تلافی منتظر فرصت بود ، لذا همین که شنیدند میان مسلمانان (اصحاب امام حسنعلیه السلامو معاویه) جنگ بر پا شده لشگری عظیم روانه شام کردند به طوری که وقتی معاویه به شام برگشت چاره ای جز صلح با روم را ندید ، و اگر جنگ ادامه می یافت ، دشمنان خارجی ، مسلمانان را غافلگیر می کردند.

امام حسینعلیه السلامهم با همین مصالح و دلائل 10 سال معاویه را تحمل کرد. (در بحار ج44 چاپ جدید از صفحه 1 الی

32 فلسفه صلح را بیان شده)

9. کلام امام درباره صلح

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : لو لا ما صنع لکان أمر عظیم [علل الشرائع ، ج1 ، ص210] .

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : ویحکم ما تدرون ما عملت و الله الذی عملت خیر لشیعتی مما طلعت علیه الشمس أو غربت [کمال الدین ، ج1 ، ص315] .

عن زید بن وهب الجهنی قال لما طعن الحسن بن علی (ع) بالمدائن أتیته و هو متوجع فقلت ما تری یا ابن رسول الله؟ فإن الناس متحیرون فقال : " أری و الله أن معاویه خیر لی من هولاء ، یزعمون أنهم لی شیعه ابتغوا قتلی و انتهبوا ثقلی و أخذوا مالی و الله لئن آخذ من معاویه عهدا أحقن به دمی و أومن به فی أهلی خیر من أن یقتلونی فتضیع أهل بیتی و أهلی و الله لو قاتلت معاویه لأخذوا بعنقی حتی یدفعونی إلیه سلما و الله لئن أسالمه و أنا عزیز خیر من أن یقتلنی و أنا أسیر أو یمن علی فیکون سنه علی بنی هاشم آخر الدهر و لمعاویه لا یزال یمن بها و عقبه علی الحی منا و المیت" [احتجاج ، ج2 ، ص290] .

امامعلیه السلامدر این پاسخ اسراری را بیان می فرماید :

شیعیان ما دروغ می گویند ، سرداران لشگر من با معاویه تبانی کرده اند که از من جدا شوند ، بلکه مرا تسلیم او کنند.

جنگ با معاویه سبب می شود که خودم و امام حسینعلیه السلامو...و دیگران کشته شویم و با نقشه معاویه خون ما هدر می رود و برداشتی از آن نمی شود و یا

اینکه ما را اسیر کرده و بعد آزاد کند تا برای همیشه به بنی هاشم بگویند "یا بن الطلقاء" در عوض اینکه ما به آنها می گوئیم ، و این مسئله عار و ننگی باشد برای همیشه.

10. تشبیه کار امام به کار حضرت خضر (ع)

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : أ لا تری الخضر (ع) لما خرق السفینه و قتل الغلام [علل الشرائع ، ج1 ، ص211] .

11. رفراندوم عمومی

امام حسنعلیه السلامدر یک سخنرانی و رفراندوم عمومی به مردم فرمود : آیا برای جنگ آماده اند یا می خواهند بمانند ، از هر سو فریاد کشیده شدالبقیه ، البقیهما می خواهیم بمانیم و زندگی کنیم. [پاورقی بحار ج44 ، ص22] .

12. بی یاوری امام

امام حسنعلیه السلامفرمود : "صلح نکردم مگر برای بی یاوری".

13. مکرو حیله معاویه

معاویه از زمان عمر فرماندار شام و با مکر و حیله و به اسم کاتب وحی و خال المؤمنین در میان مردم زندگی می کرد.

14. شایعه پراکنی معاویه

معاویه پس از خریدن بعضی از فرماندهان و سربازان حضرت ، به واسطه بعضی از چهره های مقدس مآب شایعه کرد که امام حسنعلیه السلامصلح کرده و لذا سربازان دور حضرتعلیه السلامرا خالی کردند.

15. صلح آشکارکننده ماهیت کثیف معاویه

امام حسنعلیه السلامبا صلح توانست به دست خود معاویه وسیله سقوطش را فراهم آورد؛ چه آنکه در صلح شرائطی بسته شد که در مدت کوتاهی به همه آنها پشت پا زد و ماهیت و حقیقت کثیف خود را برای مردم عوام روشن کرد.

آن روز که قوای عراق به معاویه ملحق شد خوشحال بود و می گفت : غرضم حکومت بود نه نماز و روزه و... و صلح

نامه را زیر پا گذارد و در خطبه دوم در مسجد به علیعلیه السلامناسزا گفت. امام حسینعلیه السلامخواست جوابش را بدهد ، امام حسنعلیه السلاماو را أمر به سکوت نمود ، خود بلند شد و اصل و نسب خود و معاویه را برای مردم تشریح نموده و نفرین نمودند و مردم آمین گفتند.

16. زیر پاگذاشتن صلح نامه توسط معاویه

مانند بیعت رضوان که حضرت شخصی را فرستاد تا پیامی از آنها در این باره بگیرد ، شایعه قتل او به پیامبرصلی الله علیه و اله و سلمرسید. حضرت عزم جنگ نمود ، البته قریش گرفتن و دستگیر کردن فرستاده پیامبرصلی الله علیه و اله و سلمرا کار سفیهان خود دانسته و در همان محل پیمان صلحی با پیامبر بسته شد که از جمله شرائط آن این بود که مسلمانان به مدینه برگردند. مردم در اول أمر به صلح اعتراض داشته ، ولی کم کم فوائد آن برای همه روشن شد. از برکت همین کار باعث گردید که بیش از پیش مردم به اسلام گرویده وعده مسلمانها اضافه و منسجم تر شوند.

17. بیان نقشه معاویه توسط امام حسن علیه السلام

امام حسنعلیه السلامنقشه معاویه را برای مردم بیان فرموده و اینکه اگر تا پای جان حاضرید بگوئید و اگر هم در فکر زندگی و ماندن هستید بگویید. همه فریاد زدند مهلت ، مهلت ، صلح را بپذیرید.

18. خروج امام حسن علیه السلام از کوفه به قصد مدائن

معاویه شایعه کرد 12000 نفر به سرپستی قیس بن سعد ، به لشگرش ملحق شده اند. حضرتعلیه السلامهم به قصد مدائن از کوفه خارج شدند ، در ساباط حضرت ضربتی به او زدند

و اموالش را مصادره کردند. معاویه از موضوع مطّلع شد ، و شایعه کرد که سران قوم به او ملحق شده اند ، امام حسنعلیه السلامخطبه ای ایراد فرمود :

که شما اهل کوفه با پدرم چه کردید !! و الآن نیز با من.

19. خود فروشی عبید الله عباس به معاویه

جمعی از رؤسای قبائل آمادگی خود را برای پیوستن به معاویه مخفیانه برای او نوشتند و ترغیب به حرکتش دادند. حضرت از این توطئه با خبر شد ، و قبل از ورود معاویه ، عبیدالله بن عباس را با لشگری جلو معاویه فرستاد. تا از ورودش به عراق جلوگیری کند. بعد هم قیس بن سعد را به دنبال او فرستاد که اگر اتفاقی افتاد به جای او فرماندهی کند.

در قریه ای دو لشگر به هم رسیدند ، معاویه با وعده 1000000 درهم که نصفش را نقد و نصف دیگر را در کوفه می پردازد و شبانه عبیدالله را خرید. سپاه صبح دیدند فرمانده شان نیست ، قیس فرمانده شد و با مردم نماز خواند. امامعلیه السلامکه خبر ملحق شدن رئیس لشگر را شنید تا آخر خط را خواند و به جز اندکی را طرفدار مطمئن خود نیافت.

20. پیشنهاد صلح از طرف معاویه (لعنت الله) وفرستادن اسامی یاران خائن امام حسن علیه السلام

از طرفی معاویه نامه پیشنهاد صلحی را برای حضرت نوشته و اسامی یاران ظاهری امام را که وعده یاری معاویه را داده بودند نوشت و نزد حضرت فرستاد. امامعلیه السلاماز حیله و پیمان شکنی او خبر دارد ، ولی چاره ای هم جز پذیرفتن صلح ندارد (چه آنکه مردم از پیشنهاد صلح معاویه با خبر شده اند ،

و اگر جنگ را با آن رؤسای پول پرست و بی وفا آغاز می کرد حتماً به نفع معاویه تمام می شد) .

21. اختلاف عقائد در پذیرفتن صلح

در نقل تاریخ نسبت به پذیرفتن صلح اختلاف عقائدی هست.

به دلیل پراکندگی لشگر و مجروح شدن آن حضرتعلیه السلام.

به دلیل پراکندگی لشگر ، رفتن رؤسا و فرماندهان و ملحق شدن آنها به لشگر معاویه.

فریاد مردم که مهلت ، مهلت ، در وقت پیشنهاد آن حضرت نسبت به جنگ.

تلقینات و شایعه های دروغ معاویه.

22. قبول صلح مؤثرتر ازشهادت

قبول صلح از جانب امام حسنعلیه السلامدر ضمن شرائطی در انظار جمعیت ، برای اعلای کلمه حق و نابودی دشمن از شهادتش مؤثرتر بود.

23. اثر جهانی صلح

آری ، شهادت امام حسنعلیه السلامعار نیست. امام در این شرائط استفاده اش دستگیر خودش می شود ، ولی نقشه صلح اثر جهانی دارد. به این معنی که آگاه کردن مردم به دست خود معاویه صورت می پذیرد.

24. دلیل پیشنهاد صلح از طرف معاویه

گفته شد که اول معاویه پیشنهاد صلح کرد ، چرا؟

می دانست صاحب اصلی حکومت امامعلیه السلاماست (به دلیل اقرارهائی که خود در نامه ها می کرد) و باید ولو به صورت ظاهر او را قانع کند.

از جنگ با کوفیان می ترسید. خود معاویه می گوید در صفین چشم کوفیان را که از زیر کلاه خود می دیدم هوش از سرم می رفت (و بالاخره با حیله

جلو رفت نه با زور) .

موقعیت امام حسنعلیه السلام ، پسر رسول خداصلی الله علیه و اله و سلم.

سیاست عوام فریبی معاویه برای ، مردم شام و عراق ، چه آنکه برای

اولین بار بود که به عراق آمده بود و می خواست خود را جنگجو نشان ندهد.

25. صلح ، افشاکننده چهره بنی امیه

صلح امام حسنعلیه السلامدر شرائطی مخصوص بود که چهره بنی امیه را افشا نمود و امام حسینعلیه السلامتوانست از بدبینی مردم نسبت به بنی امیه استفاده نماید. پس باید بگوئیم امام حسنعلیه السلاممردم را مهیا و امام حسینعلیه السلامبهره برداری کرد و لذا هر دو در قیامی که سقوط بنی امیه در آن بود شریک هستند.

شرایط زمان امام حسنعلیه السلامبه نقل از تواریخ :

تاریخ یعقوبی :

معاویه کسانی را مخفیانه به لشگر امام حسنعلیه السلامفرستاد تا شایع کنند که قیس بن سعد به معاویه ملحق شده.

و از طرفی کسانی را در مدائن نزد امام حسنعلیه السلامفرستاد که وقتی از آنجا بیرون آمدند در میان مردم بلند ، بلند صحبت کنند و بگویند الحمد لله که امام حسنعلیه السلامصلح کرد و بدین وسیله ، لشگر را متفرق نماید.

26. آمدن معاویه به عراق

مردی که کمین گرفته بود ، پای مبارک حضرت را با شمشیر مجروح ساخت ، ایشان را به مدائن بردند ، معاویه هم عراق آمد و بر کار مسلط شد و امامعلیه السلاممجبور به صلح شدند.

27. صلح ، جنگ تدریجی باعمق بیشتر

شخصی به حضرت اعتراض کرد که چرا صلح کردید؟

حضرت فرمود : " به خدا قسم اگر یار و همراه می داشتم روز و شب جنگ می کردم".

پس یا جنگ با معاویه تا مغلوب شدنش و یا تدریجا با صلح و با برملا شدن سیرت معاویه به واسطه پیمان شکنی اش.

راه اول اثرش فوری و کم عمق و راه دوم تدریجی با عمقی

بیشتر است.

28. سنت لعن از طرف معاویه بر امام علی (ع)

معاویه از برنامه اسلام رنج می برد و این از رفتارش به خوبی معلوم است. بدگویی بر علیعلیه السلامرا به طوری رایج و بر آن اصرار داشت که در میان مردم به صورت سنت قرار گرفت.

یک روز خطیبی خطبه اش تمام می شود و ناسزا نمی گوید؛ مردم از هر سو فریاد بر می آوردند که سنت ، سنت را چرا فراموش کردی؟

29. جنگ مساوی نابودی اصل مکتب

حالا اگر حضرتعلیه السلامبا معاویه ، آن هم با آن قدرت و حیله ونفاق و پول پرستی جنگ می کرد و شهید می شد معاویه دیگر برای محو آثار اسلام هیچ مانعی نمی دید ، لذا امامعلیه السلامصلح کرد تا با عکس العمل معاویه در رابطه با زیر پا گذاشتن شرائط ، مطالب و حقائق بر مردم روشن گردد.

خلاصه مطالب اینکه شهادت در صورتی که با بهای نابودی اصل مکتب تمام شود وسلیه سرافرازی نمی تواند باشد.

30. علل صلح از زبان امام باقر (علیه السلام)

از امام باقرعلیه السلامدرباره صلح امام حسنعلیه السلامسؤال شد ، ایشان فرمود :

"اگر صلح او نبود واقعه عظیمی پدید می آمد".

و اگر جنگ می شد یاوران واقعی امام حسنعلیه السلامکه از زبدگان و رجال و باز ماندگان مهاجر و انصار بودند از بین می رفتند و در سراسر دنیا جمعیتی که نگاه دار مکتب اسلام باشد مثل این گروه وجود نداشت.

لکن صلح برای مهلت و فرصت بهتر نگاهدار این رجال زبده شد و آن آمادگی برای حرکت حسینی بود.

خود معاویه به مغیره که گاهی ناصح او هم بود گفت : ابی بکر و عمر و عثمان همه

رفتند ، اسمشان هم رفت ، اما پیغمبر (صلی الله علیه و آله و سلم) روزی 5 مرتبه اسمش در اذان مرا رنج می دهد و می خواهم از اصل ریشه کن کنم.

آیا با چنین عنصری در صورت مغلوبیت اقدام به شهادت به صلاح اسلام بود؟

31. صلح تسلیم امر ، نه تسلیم حکومت

پس امامعلیه السلامتسلیم حکومت نکرد ، بلکه تسلیم امر نمود و دیگران عنوان تسلیم حکومت نامیدند. خلاصه صلح و بیعت به عنوان امامت نبود.

به عبارت دیگر اینکه :

معاویه هم خود را به عنوان خلیفه و امام نمی دانست تا امام حسنعلیه السلامبه این عنوان با او بیعت کند. خودش می گوید : سلطنت برای من کافی است.

32. احترام معاویه برامامت حسن بن علی (ع)

خودش به یزید می گوید : سلطنت برای من کافی است.

خودش به یزید می گوید : حق رهبری و امامت از آن امام حسنعلیه السلاماست.

33. سخنان امام بعد از صلح

سخنان امامعلیه السلامبعد از صلح و آمدن به کوفه :

"معاویه چنین وانمود کرده که من او را شایسته خلافت دیده ام و خودم را شایسته ندیده ام او دروغ می گوید ، ما در کتاب خدا و به قضاوت پیامبرشصلی الله علیه و آلهبر همه اولویت داریم..."؛ بعد حضرت نفرین کرد بر ظالمین به حق خود و فرمود :

اگر مردم با پدرم بیعت می کردند رحمت خدا از آسمان بر آن ها نازل می گشت ، لکن اختلاف شد تا امر رسید به بردگان آزاد شده (معاویه و پدرش) در حالی که پیغمبرصلی الله علیه و آله و سلمفرمود : رمز عقب

نشینی مردمی این است که مفضول بر فاضل مقدم شود. بنی اسرائیل هارون را رها کردند و

سامری را اختیار نمودند ، مردم هم پدرم را رها کرده و.... ، من و پدرم معذوریم ، چون یاور نیافتیم ، شما غدیر خم را فراموش کردید". (خطبه مفصل است .صلح امام حسنعلیه السلامص387) [و از بحار ج10 ، ص114] .

و سپس فرمود :

سوگند به خدائی که محمدصلی الله علیه و اله و سلمرا پیغمبرش نمود هرکس حق ما را واگذارد خدا عملش را واگذارد ....و هرگز قدرتی بر ما حکومت نکند مگر فرجام کار از آن ما خواهد بود و خبر این را پس از روزگاری خواهید دید.

خداوند من و شما را به راه رضای خودش رهبری فرماید ، ما خاندان هدایتیم ، به اولین از ما هدایت و به آخرین از ما خونتان محفوظ شد ، دنیا در تغییر است....".

34. سخنان معاویه در مسجد

بعد از جریان صلح دو لشگر امامعلیه السلامو معاویه به کوفه رسیدند. منادیان ندا سر داده که مردم در مسجد جمع شوند. مردم آمدند تامسجد پر شد. معاویه به منبر رفت و گفت : مردم ، بعد از هر پیامبری امتش اختلاف داشته و باطل بر حق غالب می شده

(یعقوبی میگوید : وقتی این جمله را معاویه گفت دید به ضررش تمام شد ، فوری گفت :)

مگر این است که حق بر باطل مقدم شد. سپس گفت : من جنگم برای حکومت و سلطنت است. نه نماز و روزه ، پس هر شرطی که در صلح نامه کردم زیر پا گذاردم. ای مردم کوفه ، شما فقط سه کار باید بکنید.

الف : ادای مالیات سر وقت

ب : سرباز دادن سر وقت

ج : جنگ با

دشمن در خانه دشمن ، چون اگر شما اول حمله نکنید آنها حمله خواهند کرد پس از آن در همان جا به امام حسنعلیه السلامناسزا گفت.

لحظه ای گذشت امام حسنعلیه السلامبا یک دنیا عظمت که شبیه پیغمبرصلی الله علیه و اله و سلمبود از طرف محراب پدر پدیدار و به طرف منبر حرکت کرد. مردم همه متوجه شدند و معاویه هم شتاب زده منتظر عکس العمل امامعلیه السلامدر مقابل بی شرمیهای خود و عهدشکنی اش در خانه خدا بود. حضرت به منبر رفته و مردم سراپا گوش بودند ، آن گاه فرمود :

(پس از حمد و ثنا و اقرار به توحید و نبوت) . " به خدا قسم ، من خیرخواه مردم هستم ، کینه شخصی ندارم ، کار من به صلاح است با من مخالفت نکنید".

35. فلسفه صلح

1. طولانی شدن جنگ های داخلی

طولانی شدن جنگ های داخلی مردم را خسته کرده بود ، تا جایی که اکثراً از جهاد بیزار شده بودند مگر عده کمی. حضرت امیرالمؤمنین علیعلیه السلامدر اواخر عمر هرچه مردم را برای جهاد تحریک می کرد مؤثر واقع نمی شد. در نهج البلاغه از دست آنها شکایت می کند ، و گاه می فرماید : " کاش علاقه مندان به معاویه را من می داشتم. خدا مرا از بین شما بردارد ، حاضرم 10 نفر از شما را با1 نفر از یاران معاویه عوض کنم ، خوشا زمان حضرت رسولصلی الله علیه و اله و سلمکه جهاد می کردیم ، پدران را می کشتیم در اطاعت از حضرت و ایمان زیاد می شد" (این گلایه ها را در جاهای مختلف دارند)

وقتی حضرت علیعلیه السلامشهید شد امام حسنعلیه السلامهم هرچه مردم را تحریک می کرد فایده نمی بخشید مگر برای عده کمی.

طبق آمار تواریخ ، مروج الذهب و یعقوبی

در جنگ جمل 30000 نفر و در جنگ صفین 110000 نفر و در جنگ نهروان 4000 نفر کشته شدند ، عده ای هم داغدار اینها. کم کم همه مردم از جهاد ، بلکه از اسمش فراری بودند ، لذا وقتی امام حسنعلیه السلامتصمیم جهاد گرفتند ، شخصا از کوفه بیرون آمد ، و نخلیه را لشگرگاه خود قرار داده و مغیره بن نوفل را در کوفه گمارد....

2.ضعف ایمانی مردم

حضرت بیش از ده روز در لشگرگاه ماند ، ولی تنها حدود 4000 نفر حاضر در رکاب شدند ، حضرت مجبور شد دو مرتبه به کوفه برگردد و مردم را به جهاد ترغیب نماید.

ضعف ایمان مردم که خطبه امام حسنعلیه السلامگویای این است. ابن اثیر می گوید : حضرتعلیه السلامبعد از حمد و ثنا فرمود :

"....در رفتن به جنگ صفین دین شما از دنیایتان جلوتر بود ، ولی الآن به عکس؛ ما برای شما فرقی نکرده ایم ، ولی شماها عوض شده اید.....معاویه ما را به امری خوانده که عزت و انصاف و عدالت در آن نیست. اگر آمادگی دارید پیشنهاد او را رد کنم و با او جنگ کنیم. و اگر زندگی دنیا را می خواهید رضای شما را می گیریم". فناداه القوم من کل جانب ، البقیه ، البقبه ، ما را باقی بگذار.

3. قوت وطغیان دشمنان خارجی

ادامه جنگ های داخلی موجب ضعف و تشتت مسلمین در داخل و قوت و طغیان دشمنان خارجی شد که نتیجه آن چیزی جز ریشه کن

کردن اسلام نبود. معاویه هم که به گفته خود تمام هدفش ریاست بود نه اسلام و قرآن ، و به هر جنایتی برای رسیدن به هدفش دست می زد. با این شرائط اگر امام حسنعلیه السلامدر مقابل او قیام کند.

اولاً : چند هزار نفر کشته شده و این چند نفر از اهل حق هم باقی نمی مانند.

ثانیا : امامعلیه السلامکه به هیچ وجه از مسیر حق بیرون نمی رود.

ثالثا : معاویه هم برای رسیدن به هدفش به همه کاری ممکن است دست بزند ، لذا امام حسنعلیه السلاممثل امیرالمؤمنینعلیه السلامصبر کرد تا اسلام از ریشه خراب نگردد و اسلام در مقابل اجانب باقی بماند.

4. عدم فکر واندیشه صحیح مسلمانان

اصحاب امام حسنعلیه السلامهمگی مگر چند نفر از کسانی بودند که بعد از عثمان به حضرت علیعلیه السلامگرویده و لذا عمل ابوبکر و عمر مرضی آنها بود. برای همین بر نقشه های بنی امیه و معاویه نمی اندیشیدند و خیال می کردند آنها هم مثل خلفا از اسلام مواظبت و از آن دل سوزی خواهند کرد ، لذا می گفتند : جنگ با معاویه لزومی نداشته و اختلاف زیادی هم که وجود ندارد ، مخصوصا که او کاتب وحی و خال المؤمنین است ، گرچه امام حسنعلیه السلامبهتر است ، ولی معاویه هم بد نیست. به همین دلائل تبلیغات امام حسنعلیه السلامبرای جهاد مؤثر واقع نمی شد.

8. شهادت

1. سجده معاویه

و لما بلغ معاویه موت الحسن علیه السلام خر ساجدا.

2. تشییع جنازه

در تشییع جنازه امام حسنعلیه السلام : در مکه و مدینه زن و مرد و کودک گریه می کردند و در بقیع از تراکم جمعیت جای سوزن انداختن نبود.

لو طرحت ابتره ما وقعت

الا علی الانسان. [ابن عساکر]

3. توهین به قبر مطهر

فردی به قبر مطهر حضرتش توهین کرد ، دیوانه شد. [ابن عساکر ، ص245] .

1. امام حسین (ع) و نماز

1. نمازو امام حسین (ع)

1. تعلیم وضو به پیرمرد

عُیونُ الْمَحَاسِنِ عَنِ الرُّویانِی : "أَنَّ الْحَسَنَ وَ الْحُسَینَ مَرَّا عَلَی شَیخٍ یتَوَضَّأُ وَ لَا یحْسِنُ فَأَخَذَا فِی التَّنَازُعِ یقُول : کلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا أَنْتَ لَا تُحْسِنُ الْوُضُوءَ فَقَالَا : أَیهَا الشَّیخُ کنْ حَکماً بَینَنَا یتَوَضَّأُ کلُّ وَاحِدٍ مِنَّا فَتَوَضَّئَا ثُمَّ قَالَا : أَینَا یحْسِنُ قَالَ : کلَاکمَا تُحْسِنَانِ الْوُضُوءَ وَ لَکنَّ هَذَا الشَّیخَ الْجَاهِلَ هُوَ الَّذِی لَمْ یکنْ یحْسِنُ وَ قَدْ تَعَلَّمَ الْآنَ مِنْکمَا وَ تَابَ عَلَی یدَیکمَا بِبَرَکتِکمَا وَ شَفَقَتِکمَا عَلَی أُمَّهِ جَدِّکمَا" [المناقب ، ج3 ، ص400] .

2. اقامه کننده نماز

أَشْهَدُ أَنَّک قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ [کافی ، ج4 ، ص574] .

(در زیارتنامه می خوانیم که من شهادت می دهم که تو نماز را به پا داشتی در حالی که عقل ها حیران و چشم ها گریان بود) [پیشوای شهیدان ، آیه الله صدر] .

3. نماز باران

مردم کوفه از کمبود باران گله داشتند. خدمت حضرت علی (ع) رسیدند و درخواست طلب باران کردند. حضرت (ع) به امام حسین (ع) دستور استسقاء داد. امام (ع) دعا کردند ، باران فراوانی آمد.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : جَاءَ أَهْلُ الْکوفَهِ إِلَی عَلِی (ع) فَشَکوْا إِلَیهِ إِمْسَاک الْمَطَرِ وَ قَالُوا لَهُ : اسْتَسْقِ لَنَا. فَقَالَ لِلْحُسَینِ (ع) قُمْ وَ اسْتَسْقِ فَقَامَ وَ حَمِدَ اللَّهَ وَ أَثْنَی عَلَیهِ وَ صَلَّی عَلَی النَّبِی وَ قَالَ اللَّهُمَّ مُعْطِی

الْخَيرَاتِ وَ مُنْزِلَ الْبَرَكَاتِ أَرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَينَا مِدْرَاراً وَ اسْقِنَا غَيثاً مِغْزَاراً وَاسِعاً غَدَقاً مُجَلِّلًا سَحّاً سَفُوحاً

فِجَاجاً تُنَفِّسُ بِهِ الصَّعْفَ مِنْ عِبَادِک وَ تُحْیی بِهِ الْمَیتَ مِنْ بِلَادِک آمِینَ رَبَّ الْعَالَمِینَ فَمَا فَرَغَ (ع) مِنْ دُعَائِهِ حَتَّی غَاثَ اللَّهُ تَعَالَی غَیثاً بَغْتَةً وَ أَقْبَلَ أَعْرَابِی مِنْ بَعْضِ نَوَاحِی الْکوفَهِ فَقَالَ : تَرَکتُ الْأَوْدِیةَ وَ الْآکامَ یمُوجُ بَعْضُهَا فِی بَعْضٍ [بحارالأنوار ، ج44 ، ص187] .

4. درخواست دعا در نماز شب از خواهر

حضرت به خواهرش فرمود : لاتنسنی فی صلوه اللّیل [هزار و یک نکته از زینب بنت أمیرالمؤمنین (علیهما السّلام) ، ص18] .

5. هدیه به خاطر آموزش نماز

امام حسین (ع) به معلمی که سوره حمد به فرزندش یاد داد هدایای بسیاری داد که مورد اعتراض واقع شد ، ولی امام (ع) می فرمود : سوره حمد کجا و این هدایا کجا؟

2. نماز وعاشورا

1. قبل از عاشورا

1. نامه کوفیان

مردم کوفه در اولین نامه به امام حسین (ع) نوشتند که ما حاکم کوفه را قبول نداریم. پشت سر او نماز نمی خوانیم. او نماز جماعت و جمعه را برای دربار خود اقامه می کند نه مردم. [سخنان امام حسین (ع) از محمد صادق نجمی] .

2. مکه ومدینه

بیشتر تبلیغات و ملاقات های امام حسین (ع) در مکه در مسجد الحرام بود.

امام حسین (ع) در شب آخر در مدینه نیمه شب به مسجد النّبی آمد و نمازخواند و خداحافظی کرد و سپس کنار قبر امام حسن (ع) آمد و نماز خواند و خداحافظی کردند.

3. سخنرانی بعد از نماز

معاویه به شخصی گفت : درمسجد پیامبر (ص) در مدینه آن که هر گاه سخن می گوید مردم تکان نمی خورند حسین بن علی است.اذا دخلت مسجد رسول الله (صلّی الله علیه و آله و سلّم) فرأیتَ خلقه فیها

قوم كانّ على رؤوسهم الطّير فتلک حلقه أبی عبدالله [مختار تاريخ دمشق ، ج7 ، ص125 به نقل از حسين سماته و سيرته ، ص85] .

تمام سخنان امام حسين (ع) از مكه تا كربلا در هر منزلی بعد از نماز بوده است. [سخنان امام حسين (ع) از نجمی] .

4. عشق مسلم به نماز

مسلم بن عقيل در آخرين شب از عمر خود كه در منزل طوعه بود ، شب را تا صبح نماز خواند.

2. شب عاشورا

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : فَقَامَ لَيلَتَهُ كلَّهَا يصَلِّی وَ يسْتَغْفِرُ وَ يدْعُو وَ يتَضَرَّعُ وَ قَامَ أَصْحَابُهُ كذَلِک يصَلُّونَ وَ يدْعُونَ وَ يسْتَغْفِرُونَ [إرشاد مفيد ، ج2 ، ص93] .

قَالَ الرَّاوِی : بَاتَ الْحُسَينُ وَ أَصْحَابُهُ تِلْک اللَّيلَةَ وَ لَهُمْ دَوِی كدَوِی النَّحْلِ مَا بَينَ رَاكِعٍ وَ سَاجِدٍ وَ قَائِمٍ وَ قَاعِدٍ فَعَبَرَ إِلَيهِمْ فِی تِلْک اللَّيلَةِ مِنْ عَسْكرِ عُمَرَ بْنِ سَعْدٍ اثْنَانِ وَ ثَلَاثُونَ رَجُلاً. [اللهوف ، ص91] .

شب عاشورا 32 نفر از لشكر يزيد كه عبورشان از كنار خيمه های امام حسين (ع) بود تحت تأثير قرار گرفتند. [اللهوف ، ص41] .

توجّه امام حسين (ع) به دعای نماز شب.

3. روز عاشورا

1. اذان نماز

تقاضای تأخير جنگ به خاطر نماز

روز عاشورا امام حسين (ع) خودش اذان گفت. (توجّه به مستحبّات در سخت ترين شرايط)

همان گونه كه روز 19 رمضان حضرت علی (ع) خودش اذان گفت.

شخصی به نام حجاج بن مسروق همین که از هجرت امام حسین (ع) به مکه آگاهی شد به مکه و از آنجا تا کربلا همراه و مؤذّن حضرت (ع) و در عاشورا شهید شد. او اهل

کوفه و از یاران حضرت علی (ع) بود. قبل از شهادت به میدان رفت. ضربه ها دید و بدنش غرق در خون خدمت امام آمد و گفتگویی کرد و به جبهه برگشت و شهید شد. [فرهنگ عاشورا ، پیشوای شهیدان ، آیه الله صدر] .

2. نماز ظهر عاشورا

ظهر عاشورا ابوثمامه نماز را به یاد امام آورد. (او شخصیت مهمّ کوفه و مسئول بیت المال و خرید اسلحه برای مسلم بوده است.) او گفت دوست دارم نماز بخوانم و شهید شوم. [اللهوف ، ص108] .

سعید بن عبدالله روز عاشورا پیکر خود را برای نماز امام حسین (ع) سپر کرد و 13 تیر خورد و افتاد. [اللهوف ، ص108] .

او که ابتدا عثمانی بود درراه کربلا با تحریک زنش به امام (ع) پیوست. شب عاشورا گفت : اگر هزار بار کشته شوم دست از حسین (ع) برنمی دارم. ظهر عاشورا پاسدار امام شد تا امام نماز بخواند. [اللهوف ، ص108] .

3. قاتل حضرت ابوالفضل (ع)

قاتل ابوالفضل (ع) در کوفه بر سر خود می زد و می گفت : جوان ماه رو را کشتم که میان دو چشمانش جای سجده بود. [عنصر شجاعت کمره ای] .

3. نماز وتربت امام حسین (ع)

وَ طَابَتِ الْأَرْضُ الَّتِی فِیهَا دُفِنْتُمْ [مصباح المتهجد ، ص722] .

حضرت امیر (ع) در مراجعت از صفّین به کربلا رسید و کمی خاک آنجا را برداشت و گفت : طوبی لکو آن را بویید. در قیامت از تو مردانی برمی خیزند و بی حساب به بهشت می روند. [پیشوای شهیدان ، آیه الله الصدر ، ص97] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السُّجُودُ عَلَی تُرْبَهِ أَبِی عَبْدِ

اللَّهِ (ع) يخْرِقُ الْحُجُبَ السَّبْعَ [الدعوات ، ص188] .

تربت امام حسین (ع) برای کام طفل تا همراه میت :

امام صادق (ع) کیسه زرد ابریشمی داشت که خاک کربلا در آن بود. هنگام نماز بر آن سجده می کرد.

عَنْ مُعَاوِيةَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ : "كانَ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) خَرِيطَةُ دِيبَاجٍ صَفْرَاءُ فِيهَا تُرْبَةُ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَكانَ إِذَا حَضَرَتْهُ الصَّلَاةُ صَبَّهُ عَلَی سَجَّادَتِهِ وَ سَجَدَ عَلَيهِ ثُمَّ قَالَ (ع) : إِنَّ السُّجُودَ عَلَی تُرْبَةِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) يخْرِقُ الْحُجُبَ السَّبْعَ" [الدعوات ، ص188] .

اوّل کسی که تسبیح تربت امام حسین (ع) را درست کرد ، امام سجّاد(ع) بود و آن را در برابر یزید می چرخاند. یزید عصبانی شد و گفت : أَنَا أُكلِّمُک وَ أَنْتَ تُجِيبُنِی وَ تُدِيرُ أَصَابِعَک بِسُبْحَةٍ فِی يدِک. [الدعوات ، ص61] .

1.امام خمینی

1. مراحل زندگی

1.کودکی : أَلَمْ يجِدْک يتيماً فآوی وَ وَجَدَک ضَالاًّ فَهَدی [ضحی/7-6] .

2.طلبگی : فَلَوْ لا نَفَرَ مِنْ كلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طائِفَةٌ لِيتَفَقَّهُوا فِی الدِّينِ [توبه/122] .

3.حوزه علمیه : فيهِ رِجالٌ يحِبُّونَ أَنْ يتَطَهَّرُوا [توبه/108] .

4.مسجد سلماسی : لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَی التَّقْوی [توبه/108] .

5.مرجعیت : وَ رَفَعْنا لَک ذِكرَک [انشراح/4] .

6.آغاز مبارزه : اذْهَبْ إِلی فِرْعَوْن [طه/24] .

7.إِنّا كفَيناک الْمُسْتَهْزِئين [حجر/95] .

8.َلا يخافُونَ لَوْمَةَ لائِم [مائده/54] .

9.شهامت در تبليغ : الّذينَ يبَلَغُونَ رِسالاتِ اللّهِ وَ يخْشَوْنَهُ وَ لا يخْشَوْنَ أَحَداَ إِلاَّ اللّهَ وَ كفى بِاللّهِ حَسيبا [احزاب/39] .

10.زندان : رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَى [يوسف/33] .

11.تبعيد : أُخْرِجُوا مِنْ دِيارِهِم [

حج/40] .

12.اتاق ترکیه : وَ إِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَ ما یعْبُدُونَ إِلاَّ اللّهَ فَأْوُوا إِلَی الْکهْفِ ینْشُرْ لَکمْ رَبُّکمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَ یهَیئْ لَکمْ مِنْ أَمْرِکمْ مِرفَقاً [کهف/16] .

13.نجف : الَّذینَ هاجَرُوا فِی اللّهِ مِنْ بَعْدِ ما ظُلِمُوا [نحل/41] .

مِنْ بَعْدِ ما فُتِنُوا [نحل/110] .

14.رهبری از راه دور ، خورشید پشت ابرها

15.جلوه کردن درس در نجف : قالُوا آمَنّا بِرَبِّ هارُونَ وَ مُوسی [طه/70] .

حوزه نجف را احیا کرد : دَعاکمْ لِما یحْییکمانفال/24.

16. زیارت حضرت امیر (ع) : مَنِ اعْتَصَمَ بِکمْ فَقَدِ اعْتَصَمَ بِاللَّه [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص613] .وَ مَنْ یعْتَصِمْ بِاللّهِ فَقَدْ هُدِی إِلی صِراطٍ مُسْتَقیمٍ [آل عمران/101] .

17.یاران امام در مقابل تهدیدها : فَاقْضِ ما أَنْتَ قاض [طه/72] .

18.طرح های حکومت بعث : وَ إِنْ یریدُوا أَنْ یخْدَعُوک فَإِنَّ حَسْبَک اللّهُ [انفال/62] .

19.اخراج از عراق : لَنُخْرِجَنَّک یا شُعَیبُ وَ الَّذینَ آمَنُوا مَعَک مِنْ قَرْیتِنا [اعراف/88] .

20.نجات از عراق : وَ نَجَّیناهُ وَ أَهْلَهُ مِنَ الْکرْبِ الْعَظیم [صافات/76] .

وَ أَرادُوا بِهِ کیداً فَجَعَلْناهُمُ الْأَخْسَرین [انبیاء/70] .

21.برخورد کویت : فَأَبَوْا أَنْ یضَیفُوهُما [کهف/77] .

22.تبلیغات دنیا در پاریس : وَ مِنَ الشَّیاطینِ مَنْ یغُوصُونَ لَه [انبیاء/82] .

23.بازگشت به ایران : فَرَدَدْناهُ إِلی أُمِّهِ کی تَقَرَّ عَینُها [قصص/13] .

24.گرایش سیل آسای مردم : یدْخُلَونَ فی دینِ اللّهِ أفْواجاَ [نصر/2] .

25.فرار شاه : کمْ تَرَکوا مِنْ جَنّاتٍ وَ عُیون [دخان/25] .

26.فروپاشی طاغوت : فَجَعَلَهُمْ جُذاذا [انبیاء/58] .

27.پیروزی : إِنَّ حِزْبَ

اللّهِ هُمُ الْغالِبُونَ [مائده/56] .

28.انقلاب در ارزش ها : يبَدِّلُ اللّهُ سَيئاتِهِمْ حَسَنات [فرقان/70] .

29.جبران نقايص : وَ أَصْلَحَ بالَهُمْ [محمد/2] .

30.وحدت و يكپارچگى : فَأَلَّفَ بَينَ قُلُوبِكم [آل عمران/103] .

31.افشاى ناخالص ها : وَ اللّهُ مُخْرِجٌ ما كنْتُمْ تَكتُمُون [بقره/72] .

32.حمايت هاى الهى : إِنَّ اللّهَ يدافِعُ عَنِ الَّذينَ آمَنُوا [حج/38] .

33.خنثى شدن طرحهاى براندازى ، ليبرالها ، منافقين و كودتاى نوژهلَيخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَل [منافقون/8] .

34.تقويت و تثبيت روز به روز نظام : فَاسْتَوى عَلى سُوقِهِ [فتح/29] .

35.پيروزى هاى جنگ : إِنّا فَتَحْنا لَک فَتْحاً مُبيناً [فتح/1] .

36.ضعف و رسوايى دشمن : إِنَّ كيدَ الشَّيطانِ كانَ ضَعيفا [نساء/76] .

37.عزت ما : وَ لِلّهِ الْعِزَّهُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُومِنينَ وَ لكنَّ الْمُنافِقينَ لا يعْلَمُونَ [منافقون/8] .

38.رحلت امام :

وَ سَلامٌ عَلَيهِ يوْمَ وُلِدَ وَ يوْمَ يمُوتُ وَ يوْمَ يبْعَثُ حَيا [مريم/15] .

39.بيعت مردم با رهبر : إِنَّ الَّذينَ يبايعُونَک إِنَّما يبايعُونَ اللّهَ [فتح/10] .

40.عصبانى شدن ضد انقلاب و مايوس شدن آن از متلاشى شدن نظام : عَضُّوا عَلَيكمُ الْأَنامِلَ مِنَ الْغَيظ [آل عمران/119] .الْيوْمَ يئِسَ الَّذينَ كفَرُوا مِنْ دينِكم [مائده/3] .

2. اخلاق

1. اخلاق فردى

1. زهد وسادگی

1. برای پرده میان منزل و کوچه مقداری پارچه خریدند. امام فرمود : با چه پولی؟ چرا با آخرت من بازی می کنید. [سرگذشتها ج2 ، 10]

2. در منزل امام در نجف یکی گفت : چون ماه رمضان است مقداری گوشت اضافه بخرید. امام اجازه نداد و فرمودند :

اگر فلانی مایل نیست غذایش را جدا کنید. [سرگذشتها ج2. 146]

3. در وصیت نامه حاج آقا مصطفی می خوانیم؛ من ازمال دنیا هیچ چیز ندارم جز چند کتاب اگر فرزندم طلبه بود به او بدهید وگرنه به کتابخانه آیه الله بروجردی هدیه کنید.

4. به مسئول گچ کاری حسینیه جماران فرمود : بگذارید من بمیرم بعد گچ کاری کنید. [سرگذشتها ج2 ، ص84]

5. برای یک دینار ، کرایه ماشین در تشییع جنازه عالمی ، چهره شان برافروخته شد و گفتند : ماهم مثل دیگران پیاده می رفتیم. [سرگذشتها ج1 ، ص18]

6. در منزل خودشان اجازه روشن کردن نابه جای حتی یک چراغ را نمی دادند و گاهی هنگام ملاقات شخصیتها از جلسه پا می شدند و برق اضافی را خاموش می کردند. سرگذشتها [ج3 ، ص82]

2. صبر وتحمّل

1. به خاطر حفظ جان امام ، اهل خانه رادیو را از بالای سر امام برداشتند تا خبر شهادت 72 تن که پخش می شود ، امام یکه نخورند. امام فرمود : من خبر را از رادیو شنیده ام. [سرگذشتها ، ج2 ، ص58]

2. علماء که برای تسلیت مرحوم آقا مصطفی گریان به منزل امام می آمدند و تسلیت می گفتند ، ایشان بدون گریه فرمود : إنّاللّه و إنّا إلیه راجعون.

3. سعه صدر

1. امام : حتی نامه هایی که کسی به من جسارت کرده گزارش دهید. [سرگذشتها ، ج3 ، ص11]

2. هر کس عکس مرا پاره کرد یا به من اهانت کرد برخورد تلخ نکنید.

3. شب تبعید همین که امام را از قم به سمت تهران می بردند وسط راه

ماشین را نگه داشتند : امام فکر کردند که می خواهند او را شهید کنند. فرمود : وقتی به قلبم مراجعه کردم ، هیچ تغییری در روحم ندیدم. [سرگذشتها ، ج1 ، ص20]

4. تواضع

1. همین که دید گروهی دنبال سرش می آیند ، فرمود : مگر عروس می برید. [سرگذشتها ، ج5]

2. اگر از مطلبی اطلاع داشت با کمال صبوری گوش می کرد تا گوینده سرد نشود. [سرگذشتها ، ج5 ، ص20]

3. کمیته استقبال خبر دادند از فرودگاه تا بهشت زهراء را می خواهیم چراغانی کنیم. فرمود : مگر می خواهید کوروش را وارد کنید. من یک طلبه هستم ، از ایران رفته ام و حالا بر می گردم. [سرگذشتها ، ج1 ، 101]

4. از ویژگی های امام سبقت در سلام بود. [سرگذشتها ، ج5 ، ص72]

5. هیچ گاه اجازه نمی دادند کسی بالای سر او چتر نگه دارد. [سرگذشتها ، ج2 ، ص73]

6. امام با گروهی به مشهد رفته و منزلی کرایه کردند و با هم به حرم می رفتند. ولی امام زیارت را زودتر تمام می کرد و به خانه برمی گشت و ایوان را جارو کرده و چای درست کرده تا دوستانش از حرم برگردند. یکی گفت : چرا شما زیارت را مختصر کردید. فرمود : ثواب این کارها کمتر از زیارت نیست. [سرگذشتها ، ج1 ، ص97]

7. در تشییع جنازه آقای بروجردی بنا داشتند او را بزرگ کنند؛ به همین خاطر شرکت نکرد و پس از فوت ایشان به خاطر پرهیز از شهرت مجلس فاتحه ای نگرفت ، مگر پس از

گذشت 2 که هفته دستور دادند اسم بزنند.

8. همین که از شهداء 15 خرداد با خبر شد ، فرمود : من که کاری برای مردم نکرده ام ، تکلیف من خیلی سنگین شد. سرگذشتها ، [ج3 ، ص24]

9. سعی داشتند کارهای شخصی را خودشان انجام دهند و به کسی دستور ندهند. [سرگذشتها ، ج1 ، ص104]

10.پیرمردی ترک ، کمی مغز بادام برای امام آورده بود. به آقای رفیق دوست التماس کرد به امام خبر دهید که مرا راه دهند. امام که به شخصیتها فرموده بود خسته هستم ، فرمود : آن پیر مرد از روستای آذربایجان بیاید. [مجله نور علم 31]

5. عشق به اهل بیت (ع)

1. دختر امام بیمار می شود و از بیمارستان اطلاع می دهند که ناچار از عمل هستیم و یا مادر یا بچه از بین می روند. امام 2 ساعت مهلت می خواهند. عده ای از طلاب را خبر می کنند مخصوصا آقای قاضی و ختم امن یجیب گرفتند. خبر دادند حال مریض خوب شده و احتیاج به عمل نیست. [ج3 ، ص36]

2. برای فرزندش آقا مصطفی اشک نریخت. اما با شنیدن السلام علیک یا ابا عبد الله فورا گریه می کردند. [ج2 ، ص55]

4. روز تاسوعا به آقای محتشمی گفتند : روضه بخوان. امامی که در برابر ابرقدرتها خم به ابرو نمی آورند ، در برابر چشم خبرنگاران به شدت گریه می کرد. [ج1 ، ص49]

4. دوبار در حسینیه جماران روی زمین نشست : وقتی بنا بود قرآن تلاوت شود. [ج5 ، ص70]

وقتی بنا بود

ذکر مصیبت شود. [ج5 ، ص71]

5. در یک دعای توسل ، امام چنان به گریه افتاد که روضه خوان مصیبت را قطع کرد. [ج5 ، ص71]

6. امام در نجف برای شهادت تمام معصومین ذکر مصیبت داشتند و برای حضرت زهرا (س) 3 شب. [ج5 ، ص 72]

6. ورزش

1. در نوجوانی در تمام ورزش های آن روز اول بود و فرمود : من با تفنگ در خمین با قزاق های رضاخان می جنگیدم. در خمین به پهلوان مشهور بود. [ج3 ، ص9]

2. از همان اوان زندگی مقید بودند اقلا روزی یک ساعت قدم بزنند ، حتی آقا مصطفی می گفتند : در 24 ساعتی که در سلول کوچک زندان بودند آن یک ساعت هم در همان جا قدم زدن را ترک نکردند. [ج5 ، ص78]

7. نظم

1. هر کاغذ یادداشتی را در کتابخانه می دانست کجاست.

2. امام به قدری منظم بودند که ساعت خواب ، غذا ، مناجات ، مطالعه ، اخبار ، هر کدام در وقت خود انجام می شد ، به طوری که اهل منزل از کارهای امام وقت و ساعت را می فهمیدند. [سرگذشتها ، ج2 ، ص61]

3. به امام از فقر طلبه ای گزارش داده شد. فرمود : فردا ساعت 9 صبح یادم بیاورید. آن شب داغ مصطفی را دید ، فردا در حالی که همه عزادار بودند راس ساعت 9 به آن شخص فرمود : چرا یادم نیاوردی؟ پولی در پاکت گذاشتند و فرمودند : همین الان برایش ببر. [ج2 ، ص62]

4. آیه الله خامنه ای می گوید

: خدمت امام جلسه مان طول کشید ، امام نگاهی به ساعت کرد و فرمود : ساعت قدم زدن دیر شد و فرمود : اگر به زندگی و رفتارمان نظم بدهیم ، فکرمان هم طبعا منظم می شود. [نور علم ، ص31]

8. ادب

1. اگر ما بدون توجه قرآن را روی زمین می گذاشتیم آنرا برمی داشت و می فرمود : قرآن روی زمین نماند .

2. وقت تلاوت قرآن و ذکر مصیبت اهل بیت روی زمین می نشست. [سرگذشتها ، ج5 ، ص169]

3. یکی از مسئولین مملکتی پدرش را برای ملاقات به جماران برد ولی جلوی پدرش راه می رفت ، امام فرمود : پسر نباید جلوی پدرش راه برود. [سرگذشتها ، ج3 ، ص128]

4. وقتی از هواپیما پیاده شد (22 بهمن) به هیچ وجه حاضر نشد جلوتر از برادر بزرگش آقای پسندیده راه برود.

5. به هنگام درس ، نظرات کسی را که مخالف نظرشان بود با احترام رد می کردند و نسبت به نظر دیگران احترام می گذاشتند. [ج5 ، ص84]

6. هرگز شخصی را بلند صدا نمی زد ، حتی کارگر را با احترام نام می برد. [مجله نور علم ، ش31]

9. عاطفه

1. بارها که تلویزیون صحنه های فقر مردم را نشان می داد ، امام گریه می کرد. [سرگذشتها ، ج2 ، ص72]

2. شب ژانویه که امام در پاریس بود پیامی به مناسبت میلاد حضرت مسیح دادند و فرمودند : هرچه از ایران آورده اند (گز و شیرینی و آجیل و...) همراه با گل میان همسایه های مسیحی تقسیم کنید. هنگام تقسیم بعضی از همسایگان عاشقانه می گریستند و متقابلا با شاخه

گل به دیدار امام آمدند و امام گلها را گرفتند و در کنار خود در گلدان می گذاشتند. [ج1 ، ص50]

3. خانمی مسیحی از ایتالیا به عشق امام گردن بندش را همراه با نامه ای برای امام می فرستند. امام گردن بند را قبول می کند و بعد از مدتی دختر شهیدی را در محضر امام می آورند ، آن گردن بند را به گردن دختر می کنند.

4.از تبعیدگاه ترکیه می نویسند : اگر نامه نوشتید تمام بچه ها با خط خودشان یکی دو کلمه بنویسند.

5. آنقدر عاطفی بودند که حاج احمد آقا و آقا مصطفی طاقت دیدن صحنه خداحافظی ایشان با دخترشان را نداشتند. [ج3 ، ص7]

6. گاهی در برابر دیدن یک فرزند شهید یا پدر شهید چنان گریه می کردند که گویا صادر کننده جنگ بودند. [ج3 ، ص16]

7. امام وقتی برای تهجد در قم بیدار می شدند پاسداران بیدار را مورد تفقد قرار می دادند. [ج3 ، ص51]

8. در پاریس 20 نفر تقاضا کردند ، یکی یکی با امام عکس بگیرند ، امام پذیرفت ، آن هم با لبخند. [ج3 ، ص85]

9. کودکان قمی را که دنبال ماشین می دویدند مورد تفقد قرار می دادند. [ج2 ، ص76]

10. از ترکیه به آقا مصطفی می نویسد : اگر رضای خدا و مرا می خواهید با مادر و خواهران و بستگان خوش رفتاری کنید.

10. آرامش و اطمینان

1. وقتی خواستند از پاریس تشریف بیاورند همه اطرافیان را جمع کرده و فرمود : خطر با من مواجه است. شما با یک هواپیمای دیگر بیایید و یک نفر غش کرد.

2. هنگامی که وارد

فرودگاه بغداد شد هیچ پول نداشت. هنگامی که وارد فرودگاه تهران شد میلیونها نفر به استقبالش آمدند ، ولی در هر دو حال روح آرامی داشت. [ج5 ، ص55]

11. اخلاص

1. مرحوم شاه آبادی (شهید) به امام گفتند : فلان روحانی از همدان آمده و مرد مبارزه است. برادرش شاگرد شماست ، از ایشان دیدن نمائید. فرمود : حالا که گفتی برادرش شاگرد من است ، نمی توانم قصد غربت کنم. [سرگذشتها ، ج5 ، ص36]

2. گفتند : در فلان منطقه ، اهل سنت مدرسه دارند؛ ما هم مدرسه بسازیم. فرمود : رقابت دلیل نمی شود ، دلیل دیگر لازم است. [ج5 ، ص36]

3. وقتی اجازه معمولی به شخصی دادند ، او ناراحت شده و گفت : مردم را از تقلید شما منصرف می کنم. در پاسخ فرمودند : اگر مردم از تقلید من بر گردند بار من سبک تر می شود. [ج5 ،]

4. بارها فرمودند : برحسب وظیفه کارم را شروع کرده ام. [ج5 ، ص35]

5. آیه ای که در طول عمرش از اول تا پایان دهها بار در بیانیه ها تکرار می کردند ، قُلْ إِنَّما أَعِظُکمْ بِواحِدَهٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنی وَ فُرادی [سبأ/46] .

6. بر عروه و وسیله حاشیه داشتند ، ولی کسی نمی دانست. آیت الله صانعی می گفت : حتی نزدیکان امام هم نمی دانستند. [ج3 ، ص37]

2. اخلاق اجتماعی

1. همسرداری

از همسر امام خمینی نقل شده :

1. درهنگام ازدواج به من فرمود : من خرافاتی نیستم ، لکن می خواهم شما واجبات را رعایت کنید.

2. هنگام ازدواج هشت کلاس

خوانده بودم ، پس از ازدواج در محضر امام هشت سال دروس عربی و فقه خواندم و در نجف به مطالعه فراوان کتب عربی پرداختم.

2.مساوات

1. در پاریس خبرنگاران زیر باران بودند؛ امام نیز از اطاق به زیر باران آمد و با آنها سخن گفت. هرچه گفتند شما در اتاق از پشت پنجره صحبت کنید قبول نفرمودند. [ج1 ، ص46]

2. با وجود هوای 50 درجه بالای صفر نجف یک شب حاضر نشدند در کوفه که یک فرسخی نجف بود و هوای نسبتا خنکی داشت بخوابد. [ج1 ، ص110]

3. به خاطر همدردی با مردم ایران سرمای پاریس را تحمل می کرد و از نفت استفاده نمی کرد.

4. در نجف رسم بود بین شهریه ایرانیها و غیر ایرانیها فرق می گذاشتند. امام برای اولین بار شهریه را به طور مساوی دادند و این تبعیض را برداشتند. [نهضت حمید روحانی ، ص182]

3. محرومان

1. به امام جمعه خمین نوشتند. شما وکیل هستید که زمین های متعلق به اینجانب را هرچند ناقابل است میان فقراء تقسیم کنید. [مجله نور علم 31]

2. آیت الله العظمی اراکی می گوید : احتیاج به ده تومان داشتم. امام مطلع شد. قرض کرد و به من داد. مجله نور علم 31

4. عشق به شاگردان

1. برای سلامتی آیت الله هاشمی از خطر ترور گوسفندی نذر کرد. سرگذشتها ، [ج3 ، ص36]

2. دستور دادند وضع آیت الله خامنه ای را پس از ترور لحظه به لحظه برایشان گزارش کنند. [پاسدار اسلام]

3. در نجف برای شهید سعیدی 40 شب فاتحه گرفته شد ، که امام

در تمام 40 شب شرکت کردند.

4. آیه الله ابراهیم امینی میگوید : طلبه ای گمنام بودم ، یک ماه بیمار شدم ، امام تمام چهار شنبه ها به عیادت من می آمدند. [مجله نور علم ، شماره31]

5. استفاده از فرصت ها

1. در ترکیه به تدوین و طراحی می پردازند و مسائل روز را مثل امر به معروف و نماز جمعه و دفاع و...تدوین می کنند.

2. در اولین ساعات ورود به ترکیه به آموزش زبان ترکی پرداخت.

3. در ترکیه از فرصت ها استفاده کرد. به دیدن مراکز حساس رفته ، از جمله مزار چهل تن از شهدای عالم از اهل سنت ، موزه و...را دیدن کرد.

6. شهامت وقاطعیت

1. ساواک پیشنهاد کرد ، انتقاد از دولت آزاد است ، لکن نام شاه و اسرائیل را نبرید و کلمه اسلام در خطر است را نبرید. امام در سیزده خرداد بیش از ده سطر در مورد اسرائیل سخن گفت.

بعد خطاب به شاه گفت : ای بد بخت! بیچاره ، 45 سال از عمرت می رود ، کمی فکر کن. [سرگذشتها ، ج1 ، ص82]

2. در سال 43 در مسجد اعظم فرمود : والله در عمرم نترسیدم ، حتی دو مامور مقام بالا که دو طرفم بودند می لرزیدند و آنها را دلداری دادم.

3. بعد از پایان سخنرانی در مدرسه فیضیه خواستند از در به صحن بروند؛ فرمود : من از میان مردم آمده ام و از همان راه برمی گردم. [ج5 ، ص15]

4. امام : همین که فهمیدم مصطفی را گرفته اند هیچ ناراحت نشدم. [ج5 ، ص55]

5. زمانی که کتب فلسفه را ضالّه می دانستند

با کمال شهامت فلسفه می گفتند.

6. همین که ماموران شاه در فیضیه حادثه آفریدند ، علاقه مندان جان امام در خانه امام درب را بستند. امام ناراحت شد و فرمود : فرزندانم را در مدرسه کتک بزنند و درب خانه من بسته !!! [ج3 ، ص28]

7. شهید آیت الله سعیدی به امام گفت : شما را تنها می گذارند. فرمود : اگر جن و انس یک طرف باشند و من یک طرف ، همین است که می گویم. [مجله نور علم ، شماره 31]

8. در روزنامه به اسلام توهین شد ، فریاد زد. روزنامه در صفحه آخر با حروف ریز توبه و جبران کرد. امام فرمود : قبول نیست ، باید در صفحه اول و با کلمات درشت باشد. و در ماجرای دیگر پیام مخفی را نپذیرفت و فرمود : باید علنا در روزنامه اعلام کند. [ج3 ، ص22و116]

9. بعد از خارج شدن از زندان ، در منزل جلسه ترحیمی برای شهدای 15 خرداد گرفتند. یکی از قاریان گفت : لطفا شعار ندهید. امام فرمود : این قاری را از منزل من بیرون کنید ، مردم را شهید کردند ، می گوید شعار ندهید. [ج3 ، ص68]

10. آقای رسولی به امام گفت : اگر از ما ناراضی هستید ، بفرمایید. امام : هر وقت تشخیص بدهم در این خانه وجود شما به ضرر اسلام است ، عذر شما را می خواهم. [ج1 ، ص29]

11. در عزای مرحوم حکیم مجلس ختمی برگزار کرد. نماینده رئیس جمهور و استاندار کربلا و فرماندار نجف وارد شدند؛ همه به

احترام بلند شدند. اما خود امام که صاحب مجلس بود تکان نخورد. [ج1 ، ص25]

12. امام اولین مرجعی بود که در مقابل اسرائیل موضع سخت گرفت و از فلسطینی ها دفاع کرد و توصیه به کمک به چریک ها را کرد و اجازه دادن زکات را داد. [حمید روحانی ، ص259]

13. پلیس فرانسه دید که امام به تنهایی در خیابان های نوفل لو شاتو قدم می زد. وحشت کرد. [مجله نور علم ، شماره 31]

3. دیانت

1. تعبّد

خواهر دباغ ، در نوفل لو شاتو روز جمعه از امام خواستند که با خبرنگاران مصاحبه کنند. فرمود : امروز جمعه و وقت مستحبات است. [مجله نور علم ، شماره 31]

2. دعا وعبادت

1. از زمان جوانی در مدرسه نماز شب را ترک نکرد. [سرگذشتها ، ج3 ، ص15]

2. پانزده سال مرتب زیارت جامعه در نجف می خواندند ، جز شب هایی که به کربلا می رفتند یا بیمار می شدند.

3. تمام دعاهای مستحب طول هفته را به طور مستمر می خواندند. (کمیل ، ندبه ، سمات...) [ج2 ، ص54]

4. به آقای مومن سفارش زیارت رجبیه را کردند : لَا فَرْقَ بَینَک وَ بَینَهَا إِلَّا أَنَّهُمْ عِبَادُک [مصباح المتهجد ، ص803] .

5. حتی شبی که از پاریس به ایران می آمدند در طبقه بالای هواپیما نماز شب خواندند. [ج3 ، ص51]

6. در ماه رمضان روزی ده جزء قرآن می خواندند. [مجله نور علم ، 31]

7. در تمام نمازها در قبل یا بعد از آن سلام و اظهار ارادت به سید الشهداء داشت.

8.

دکترها : تنها کلمه ای که اگر بگوییم آقا چشمانش را باز کند ، وقت نماز است.

3. توجه به مسائل شرعی

1. در نوجوانی در مجلس غیبت و تهمت و دروغ نمی نشست.

2. برای ورود به مسجد حاضر نشدند پا روی کفشها گذاشته و داخل شوند.

3. با این که اجاره منزل را می دادند ، از تک تک افراد اجازه می گرفتند.

4. برای جوش دادن پروژکتور به سقف مقداری از گچ سقف را خراب کردند. با خشم اعتراض کردند که چرا بدون اجازه صاحب خانه تصرف کرده اید.

5. فرمود : این فرش که عکس حیوان دارد و سبب کراهت نماز است را بردارید.

6. بارها فرمود : من راضی نیستم کسی در بیرونی من غیبت کند.

7. امام در تهجد کسی را بیدار نمی کرد و از چراغ مخصوصی استفاده می کرد. [ج3 ، 29]

4. امام و انقلاب اسلامی

1. 15 خرداد

1. روز قیام مردم مسلمان ایران به رهبری امام.

2. سخنرانی امام در مدرسه فیضیه در 12 محرم 1342 ، آماده کردن در دهه محرم ، استمداد از خطبه ها.

3. حدود 15 هزار شهید در تهران و شهادت صدها شهید کشاورز سر پل باقر آباد ورامین.

4.تحلیل های مختلف : شاه می گفت : فئودالها که از اصلاحات اراضی ناراضی هستند با حمایت روحانیون.

ملی گراهها می گفتند : حرکت موسمی زود گذر است.

چپ گراها می گفتند : روحانیون عامل سرمایه داران.

5.اذْکرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلیلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِی الْأَرْضِ تَخافُونَ أَنْ یتَخَطَّفَکمُ النّاسُ فَ آواکمْ وَ أَیدَکمْ بِنَصْرِهِ وَ رَزَقَکمْ مِنَ الطَّیباتِ لَعَلَّکمْ تَشْکرُون [انفال/26] .

پایه از عاشورا : حماسه اشک و خون ، حرکت ، مظلومیت ، ایثار و اخلاص.

شروع از فیضیه : مظهر ساده زیستی ، علم

، استقلال و قداست

پیروان توده مسلمان

اهرم؛ خون ها ، چراغ : اعلامیه ها و خطبه ها ، عامل بلوغ : فشار شاه ، هدف : اسلام.

2. مقایسه نهضت انقلاب اسلامی ایران با نهضت سید الشهداء (ع)

1. معرفی اسلام حسینی : رهبری معصوم ، شهادت طلبی ، عزت ، اخلاص و قاطعیت.

و اسلام اموی : اسلام ترس و وحشت و سکوت ، اسلام منزوی و راکد و سازش کاری ، اسلام تظاهر و ریا ، اسلام راضی کردن دیگران و انتقاد ، اسلام با رهبری فاسق و اسلام کاخ و رفاه.

2. در هر دو (خون بر شمشیر پیروز است.)

3. در هردو (هر دو با هجرت ها و سخنرانی ها شروع شد.)

4. در هر دو قاطعیت رهبری در کار بود.

هر کاری کردند که امام حسین (ع) کربلا نرود ، نشد.

هر کاری کردند که خمینی دست از سر شاه بردارد ، نشد.

5. لبه تیز حملات هر دو ، خود طاغوت بود.

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : عَلَی الْإِسْلَامِ السَّلَامُ إِذْ قَدْ بُلِیتِ الْأُمَّهُ بِرَاعٍ مِثْلِ یزِید [اللهوف ، ص24] .

امام خمینی درباره شاه فرمود : عَلَی الْإِسْلَامِ السَّلَامُ

6. در هر دو قیام ، رهبر بر اساس وحی و وظیفه الهی و اعتقاد کامل بود.

7. هر دو قیام ، خونها را به جوش آورد و سرچشمه حرکتها و انقلابها شد.

8. هر دو رهبر ، عزیزترین یاران خود را نثار کردند.

9. هر دو رهبر ، یاران با وفا داشتند.

10. در هر دو حرکت ، روحیه نظامی و عرفانی در یاران یک جا جمع شده بود.

11. در هر دو حقانیت بود.

12. در هر دو مظلومیت بود.

13. در هر

دو تبلیغات سوء و انحراف افکار عمومی بود.

14. در هر دو بسیج تمام نیروها علیه امام بود.

15. در هر دو یاران از همه قشر بودند (عرب و عجم و ترک و فارس و زن و مرد و کودک و...)

16. در هر دو محاصره اقتصادی بود.

17. در هر دو خرابی مسکن بود. (خیمه ها را سوزاندند ، خانه ها را خراب کردند.)

18. در هر دو شهادت طلبی بود.

19. در هر دو افشاگری چهره ها بود.

20. انگیزه هر دو ، اصلاح طلبی ، نهی از منکر و مبارزه بافساد بود.

21. هر دو رهبر با قلب مطمئن به سوی خداوند پر کشید.

22. در هر دو 72 تن داشتیم.

3. ویژگی های انقلاب اسلامی

1. تشکیل حکومت اسلام و احیای ولایت فقیه

2. تاسیس بسیج و ارتش 20 میلیونی

3. حج ابراهیمی و مراسم برائت

4. همراهی دین و سیاست

5. سیاست نه شرقی و نه غربی

6. احیای حماسه حسینی ، عزاداری سنتی و فقه سنتی.

7. ایجاد وحدت و استفاده از همه نیروها

8. نامه به گورباچف

9. تسخیر لانه جاسوسی

10. اسلام امریکایی و اسلام ناب

11. معرفی دشمن اصلی؛ یعنی امریکا

5. خاطرات

یک مثال شیرین : یک بچه کوچکی را یک نفر کریه المنظر بغل کرده بود و او از ترس همین آدم گریه می کرد. او می گفت : نترس ، من اینجا هستم. یک کسی به او گفت : آقا این از تو می ترسد ، تو او را رها کن آرام می شود. حالا این ابرقدرتها در افغانستان می گویند : نترسید ما اینجا هستیم. باید گفت : شما کنار روید ، مردم آرام می گیرند.

به کسی که باغچه را آب می داد فرمود : فلانی این آب لوله کشی نیست؟ عرض کرد :

خیر ، آقا چاه است.

با دست خط خودش برای اسیران جواب می نوشت.

وقتی شنید پس از اصابت موشک به مسجد سلیمان دختر بچه ای از زیر آوار بیرون آمد و فریاد می زد : جنگ جنگ تا پیروزی ، خدایاخدایا تا انقلاب مهدی خمینی را نگهدار ، تاثری شدید در چهره اش نمودار شد و اشک در چشمانش حلقه زد.

در پاسخ دانش آموزان یکی از مدارس آمریکا که لباس کهنه از امام طلب کرده بودند ، دستور داد ، جزوه ای که شامل کلمات پیامبر خدا باشد و متناسب با کودکان باشد ، و به انگلیسی چاپ و برایشان ارسال شود. [سررسید نامه سال 71]

حاج آقا مصطفی می گوید : در همدان به هنگام عبور از عرض خیابان به خاطر این که از چمن کاری وسط خیابان عبور نکنند ، مسافت زیادی را طی کردند.

حساب مربوط به آب و برق و تلفن و مالیات و نوسازی را به مجرد وصول پرداخت می کردند.

وقتی خواستند برای نور افکن ، سقف اتاق خانه جماران را سوراخ کنند ، با اعتراض امام مواجه شدند. فرمودند : چرا بدون اجازه صاحب خانه این تصرفات را می کنید؟

بعد از شصت سال وقتی دو کتابشان پیدا شد ، هیجان زده نشدند و بعضی از مطالب را که ازمیان رفته بود ، دقیقا به یاد داشتند.

به جز میراث ، چند باغ وسیع به عنوان هدیه برای امام بود که تمام آنها را به فقرا بخشید. و در مورد هدایای دیگر می فرمودند : من اینها را می خواهم چه کنم؟ بدهید به افرادی که نیاز دارند.

هدایای نفیس در موزه ها نگهداری می شود و وجوه نقدی را اگر از طرف خانواده

شهداء بود اول قبول می کرد ، سپس به خود آنها رد می کردند. [در سایه آفتاب تالیف رحیمیان]

به رزمندگان فتح المبین پیام داد و فرمود : "یا لَیتَنی کنْتُ معکمْ فَأَفُوزَ فَوْزاً عَظیما [سال 61]

دکتر امام می گوید : با تغییر نوسان قلب امام می فهمیدیم می خواهد برای نماز شب بلند شود.

سر سفره وقتی می دیدند غذا آماده نیست ، مشغول تلاوت قرآن می شدند.

سال 58 که به قم آمدند به قبرستان شیخان رفته سر قبر استاد اخلاق مرحوم میرزا جواد آقا تبریزی رفتند و تحت الحنک خود را باز کرده و با تحت الحنک غبار روی قبر را پاک کرده و فاتحه خواندند.

در زمان حملات موشکی خدمت ایشان گفته شد : می خواهیم سنگر بسازیم. فرمودند : نقشه اش را برایم بیاورید. پس از مدتی سنگر ساخته شد و به ایشان اطلاع داده شد. ایشان فرمودند : گفتم نقشه بیاورید ، شما سنگر آوردید ، مگر همه مردم سنگر دارند و هرگز داخل سنگر نرفت.

یکی از اعضای دفتر می گوید : درحالی که ایشان روزی 8 ساعت مطالعه می کردند ، عرض کردم؛ شخصی از من پرسیده که شما چه چیزی مطالعه می کنید؟ فرمود : هیچ ، بگوئید در پیری هیچ کاری نمی شود کرد؛ درس ، تفریح سالم و غیره باید در جوانی باشد. [سررسید نامه سال71]

بسیار می شد که مساله ای از ایشان سوال می شد ، می فرمودند : به رساله مراجعه کنید ، از دفتر استفتاء بپرسید.

آقای رحیمیان می گوید : در احکام حج ، من وسواسی بودم؛ چندین بار امام به من تشر زد. یک بار فرمود : شما از این وسواس

دست بردار ، زندگی خودتان را خراب می کنید ، با این کارها شما خلاف شرع و دستور خدا را انجام می دهید. برای خدا به شک هایتان اعتنا نکنید ، حتی به قطع خودتان نباید ترتیب اثر دهید.

معمولا بولتن های خبری به دست امام می رسید. یک مرتبه فرمودند : چرا این بولتن بسم الله ندارد؟ [درسایه آفتاب]

در طول سال در تمام فصول هر شب به حرم حضرت امیر (ع) می رفتند. یک شب با این که سالم بودند ، تشریف نبردند : کسی نفهمید چرا؟ فردا معلوم شد سفیر ایران دربغداد در همان ساعت به حرم آمده و فیلم برداری می شده.

حضرت امام هیچ گاه از بالای سر حضرت امیر عبور نمی کرد .

معمولا بعد از زیارت مولا به طرف مرقد مرحوم علامه حلی و مرحوم کمپانی می رفتند. و قرات فاتحه می کردند.

بابت وجوهات شرعیه ارز خارجی می رسید. پرسیدند : به قیمت دولتی بفروشیم یا آزاد؟ فرمودند : از آقای موسوی نخست وزیر بپرسید. اگر اشکال قانونی ندارد به قیمت آزاد بفروشید.

در اموری که نیاز به بینه (دو شاهد) بود حساسیت داشتند. و به یک نفر قناعت نمی کردند حتی مرحوم شیخ نصرالله خلخالی شخصی را توثیق کردند ، امام فرمودند : شما یک نفر ، یک نفر دیگر هم باید ایشان را تایید کند.

برای ساختن مسجد به خصوص تزیینات مسجد ، اجازه نمی دادند. هم چنین برای چاپ کتاب. [درسایه آفتاب ، رحیمیان]

یکی از ثروتمندان ایرانی مبلغ هنگفتی به عنوان وجوه شرعی آورده بودند نجف و گویا می خواست از موضع بالا خمس ماشینش را تخفیف بگیرد. امام فرمود : بر دار و برو ، شما

بر ما منتی ندارید؛

این ، ما هستیم که بر شما منت داریم ، چون شما برئی الذمه می شوید و تازه اول مسئولیت ماست.

شخصی سوال کرد که از کسی بستان کار است و نمی تواند بدهی خود را بدهد. می شود بابت وجوه شرعیه حساب کنم. امام فرمود : اگر نمی تواند که شما حق طلب ندارید ، اما اگر می تواند ، ولی فقیر است اشکال ندارد.

به وکلای خود در مناطق محروم اجازه استفاده دو سوم وجوهات را می دادند. هم چنین در کشورهایی مثل لبنان.

پای امام دچار خستگی و خارش شده بود. پزشک گفت : روزی یک یا دو بار پایتان را در شیر بگذارید. با آنکه در برخورد با پزشکان خیلی ملاطفت داشتند ، در آنجا با لحنی تند و خشن فرمودند : من این کار را نمی توانم بکنم. [درسایه آفتاب مولف رحیمیان]

بعد از نوشیدن زهر قطع نامه تا پایان عمرش دیگر سخنرانی نکرد.

به سر یکی از رزمندگان ترکش خورده بود. حالش مایوس کننده بود. یکی از دوستان با هیجان تلفن زد و گفت : امید ما به دعای امام است. امام هم شروع به دعا کردند و چند حبه قند دعا خوانده فرستادند ، پس از چند روز تلفن شد که پزشکان از بهبود او مبهوت شده اند و یکی از پزشکان متخصص معروف گفته : ما دکترها به معجزه اعتقاد نداریم ، ولی وقتی مثل شما را می بینیم که بعد از آن وضعیت ناگهان همه چیز عوض می شود ، ناچار می شویم به معجزه عقیده پیدا کنیم.

هدایا را می پذیرفت وجبران می کرد. همسر یک شهید لبنانی در نامه اش درخواست یک مهر کربلا کرده بود ،

هنوز مشغول خواندن نامه بودند؛ تا به این سطر رسیدند ، بلند شدند ، مهر کربلا تهیه کنند .

برادر شهید درخواست کرده بود عبایی که در آن نماز زیاد خوانده اید به من بدهید. امام پاسخ دادند : چنین عبایی ندارم ، ولی این پارچه ای که برایتان می فرستم در آن نماز بسیار خوانده ام. [در سایه آفتاب]

وزیر امور خارجه شوروی جواب گورباچف را آورده بود. انتظار سنگینی بر اطاق حاکم بود. امام با هیبت و هیمنه ای وارد شد و پیام را که مترجم با لکنت ترجمه می کرد گوش کرد و در پایان فرمود : از این که آقای گورباچف مطلب اصلی را مورد توجه لازم قرار نداده اظهار تاسف می کنم. در حالی که مترجم ، قسمت سوم پیام امام را ترجمه می کرد امام اطاق را ترک کرد.

از طرفی خانم دباغ می گوید : وقتی پیام امام برای گورباچف توسط آقای جوادی خوانده می شد چندین بار برآشفته و عصبانی و چندین بار منفعل و متاثر شد.

در یکی از شهرهای شیعه نشین به دنبال ساختن مدرسه علمیه اهل سنت؛ عالم شیعی درخواست کمک از امام کرده بود. برای ساختن مدرسه علمیه شیعه. امام فرمود : نباید حالت مقابله باشد؛ این دلیل کافی نیست که چون آنها دارند ، پس ما هم داشته باشیم.

یکی از ائمه جمعه به امام نوشت : حقوقی که به ما می دهید پول آبدارچی و اجاره دفتر هم نمی شود. امام جواب دادند : آقایان طلبه باشند.

وقتی امام می فهمند یکی از نمایندگانشان در مصرف وجوهات احتیاط نمی کنند با آهنگی قاطع فرمودند : به ایشان بگویید باید ظرف ده روز تمام حساب زندگیش را ارائه دهد.

من گرفتار تکلیف شرعی هستم ، اگر حسابش را روشن نکند ناچارم عکس العمل نشان دهم.

یکی از ائمه جمعه که از شاگردان امام بود از امام خواست برای خرید ماشین که توسط یک نهاد روحانیت امتیازش را گرفته بود کمک کند. حضرت امام با اظهار ناخشنودی از این که تشکیلات روحانیت هم سهمیه ماشین دارد ، فرمود : چه لزومی دارد که آقایان همه ماشین داشته باشند.

وقتی آقای رحیمیان نوزاد دخترش را به دست امام می دهد ، سه مرتبه می فرماید : دختر خیلی خوب است. وقتی از امام می خواهند نام گذاری کند سه مرتبه می فرماید : فاطمه خیلی خوب است.

در مورد فرزند پسر بعد ازاین دخترمی فرماید : از علی بهتر چه !!

به جای بفرمایید : بسم الله می گفتند.

به نامه های فرزندان و همسران شهداء پاسخ پدرانه می داد. گردن بند خانم ایتالیایی را به دختر شهید داد. [در سایه آفتاب]

به خداوند خیلی اتکا داشت. وقتی جریان یک توطئه خطرناک را به گوش امام رساندند ، فرمود : اینها چه می گویند ، پیروزی ما را خدا تضمین کرده است.

یکی از دوستان صمیمی امام در رابطه با حکم دادگاه شخصی به امام مراجعه و امام فرمود : با تمام ارادتی که به شما دارم ، چون حکم خداست نمی توانم توصیه کنم.

در خرداد 42 در سخنرانی فیضیه فرمودند : آن مردک در مدرسه فیضیه ، حالا اسمش را نمی برم ، آن وقت که دستور دادم گوش هایش را ببرند اسمش را می برم. دو روز بعد امام دستگیر شدند. سرهنگ مولوی وارد اتاق امام شد. با لحن مسخره آمیزی گفت : آقا تازگی دستور نداده اید گوش

کسی را ببرند؟ امام بعد از چند لحظه سکوت با لحنی مطمئن فرمودند : هنوزدیر نشده است.

پس از مدتی کوتاه سرهنگ به یکی از مناطق دور افتاده منتقل و به صورت مرموزی سر به نیست شد.

در ایام موشک باران ، دکتر عارفی از امام پرسیدند : وضع خوابتان فرقی کرده؟ کم نشده؟ فرمودند : نه. دوباره پرسیدند : هیچ فرقی نکرده؟ فرمودند : نه.

افراد زیادی از امام طلب بخشش می کردند به خاطر توهین و... ایشان می فرمودند : او را بخشیدم.

وقتی 4 نفر از علمای قدیمی تهران قرار بود به جماران بیایند بر خلاف همیشه لباس کامل پوشیدند و فرمودند : مواظب باشید معطل نشوند و به استقبال آنها رفته و با همه معانقه کردند. [در سایه آفتاب]

در یکی از روزهای اواخر عمرشان ایشان را دیدم به پشت خوابیده و نرمش پا می کند ، طبق دستور پزشک. در دستشان تسبیح بود و ذکر می گفتند. تصویر بدون صدای تلویزیون را هم تماشا می کردند. به صدای رادیو هم گوش می دادند و نوه خودشان را مورد تفقد قرار می دادند. (چند کار در یک زمان)

معمولا هنگام قدم زدن یا قرآن تلاوت می کردند یا ذکر می گفتند یا رادیو گوش می کردند.

برای تبرک چیزهایی را می آوردند به خصوص برای رزمندگان ، یک دفعه وقتی فهمیدند پاکت محتوی قرآنهایی است که چند سوره در آن نوشته شده با لحنی تند و عتاب آمیز فرمودند : من قرآن را تبرک کنم؟ این چه کارهایی است که می کنید.

بر عزت مسلمین حساسیت داشت ، دوست نداشت غیر مسلمین آقا شوند. در جواب کانون پرورش فکری که سوال کرده بودند : خریدن کتاب برای کودکان

از کشورهای خارجی چطور است؟ فرمودند : حتی الامکان از کتابهایی باشد که مسلمانان نوشته اند و چنانچه لازم بود و کتابی خیلی خوب بود به شرط آنکه تایید غیر مسلمین نشود اشکال ندارد.

در حال مصاحبه با خبر نگاران خارجی در پاریس به محض بلند شدن صدای اذان سکو را ترک کردند.

از ایشان پرسیدند : کدام علم را بیشتر دوست دارید؟ فرمودند : علم فقه را. یکی از اطرافیان گفت : فقه که چیزی ندارد. فرمودند : نخوانده ای. عرض کرد : چرا خوانده ام. فرمودند : پس نفهمیده ای.

آقای کوثری می گوید : پس از شهادت آقا مصطفی به نجف رفتم. گفتند : تاکنون امام گریه نکرده ، تو کاری کن ، بلکه گریه کند. می گوید : مدت زیادی با آیات و روایات و احادیث از مصیبت فرزند گفتم ، ایشان مثل کوه نشسته و خم به ابرو نیاوردند. اما به محض اینکه روضه را شروع کردم به شدت شروع به گریستن کرد.

پیوسته به هیئت دولت می فرمود : طوری کار کنید که بتوانید برای مردم توضیح دهید. کاری نکنید که نتوانید برای مردم توضیح دهید.

پیوسته می فرمود : امیدم به طبقه جوان و دانش آموزان و دانش جویان است. جوان های حزب الله لبنان را به نام تایید کرد با اینکه هیچ گروه و حزبی را به نام تایید نمی کرد. [سررسید نامه سال 71]

یک مثال شیرین : امام فرمودند : پدری بود فرزندش را به مکتب خانه برد. شاگرد دعا کرد استاد بمیرد. از اتفاق استاد مرد. پدر او را برد مکتب خانه ای دیگر ، اما او پیوسته دعا می کرد استاد بمیرد. روزی پدرش به اوگفت

: تو باید دعا کنی پدرت بمیرد ، چون تا من زنده ام دست بردار نیستم.

حالا این خارجی ها و پیروانشان باید دعا کنند که این سلاح الله اکبر از ملت ما گرفته شود و این دعا هم که مستجاب نیست و الا من نباشم باز خود ملت هست.

روزی در مسجد سلماسی به شاگردان فرمودند : اگر می خواهید به درس من بیایید باید منظم باشید و تمامتان جلو درب مسجد به هم برسید حتی فاصله منزل تا مسجد را باید حساب کنید.

در نجف چند مرتبه فرمودند : خرمای خشک می خواهم ، پرسیدیم برای چه؟ فرمودند : برای مطالعه شبها که تا دیر وقت مطالعه می کنم وقتی خواب مرا فرامی گیرد در دهانم باشد که جلو خواب را بگیرد.

یکی از پزشکان قم می گوید : به من خبر دادند امام دچار ناراحتی قلبی شده اند. خودم را به بالین ایشان رساندم. فشار خون 5 بود. پس از ساعتی که حالشان بهتر شد ، آماده حرکت شدند که نماز بخوانند. گفتم : شما در فقه مجتهدید و من در طب. حرکت شما به فتوای طبی من حرام است. باید خوابیده نماز بخوانید. ایشان با دقت به نظر من عمل کردند. [سررسید نامه سال 71]

1. امام رضاع

1.شناسنامه

1.نام ها

نام : علی

لقب : رضا

کنیه : ابوالحسن

نام پدر : موسی

نام مادر : تکتم ، نجمه ، ام اللبنین ، اوری ، سکن

نام فرزند : محمد

امامت : 10سال

نام خلیفه جابر : هارون الرشید ، 5 سال امین پسر زبیده ، 5 سال مأمون

نام قاتل : مأمون [لعنهالله علیه]

2.زمان ها

زمان ولادت : 11 ذی القعده 148

زمان شهادت : 29 صفر 203

مدت امامت : 20 سال

مدّت عمر : 55 سال

زمان هجرت به مرو : 200هجری

3.مکان ها

محل تولد : مدینه

محل شهادت : مرو (توس)

محل دفن : روستای سناباد (توس)

4.خلاصه زندگی

ولادت - شهادت

جمعه 11 ذیقعده 148 هجری در سن 35 سالگی (183) بعد از شهادت پدر عهده دار مقام امامت شدند. و در آخر صفر 320 در سن 55 سالگی به شهادت رسیدند. 20 سال امامت مردم را به عهده داشتند. 10 سال با هارون ، سنگ دل ترین خلیفه عباسی ، 5 سال با امین و 5 سال با مأمون در سال 200 (25 ذیقعده) از مدینه حرکت کرده و در مکه فرزندش جواد را به مدینه مراجعت داد و همراه مأموران راهی ایران شد و مسیر حرکت از شهرهایی بود که امام پیروان و علاقه مندان کمتری داشتند و لذا از

کوفه و قم حرکت داده نشدند و پس از یکسال (اول ذیقعه 201) وارد مرو شدند.

هنگام پیشنهاد مأمون به ولایت عهدی فرمودند : اگر خلافت را خداوند بر تو مقرر داشته تو حق نداری آن را به دیگری واگذار کنی و اگر غیر از این است چیزی که از آن تو نیست نمی توانی به دیگری واگذار کنی.

- قریب 30 سال از درک فیض حضور و مصاحبت امام کاظم (ع) پدر بزرگوارش برخوردار بود.

از اوان جوانی به توصیه امام هفتم در مسجد النبی حضور می یافت و ضمن تعلیم وظایف اسلامی به مردم به سئوالات و شبهات آنان پاسخ می داد.

استفاده از فرصت

بعد از مرگ هارون و درگیری امین با مأمون فرصتی بود که حضرت برای تبلیغ و نشر اعتقادات اسلامی استفاده نمودند. مخصوصاً در ایام حج و انجام مسافرتهای متعدد از مدینه به شهرها و مکانهای مختلف مانند بصره ، کوفه

وحتی ایران و دیدارهای خصوصی و عمومی خود با مردم.

2.سیره

1.عبادی

عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِی الضَّحَّاک عَنِ الرِّضَا (ع) فِی حَدِیثٍ أَنَّهُ صَحِبَهُ مِنَ الْمَدِینَهِ إِلَی مَرْوٍ قَالَ : فَوَ اللَّهِ مَا رَأَیتُ رَجُلًا کانَ أَتْقَی لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْهُ وَ لَاأَکثَرَ ذِکراً لَهُ فِی جَمِیعِ أَوْقَاتِهِ مِنْهُ و لا أشد خوفا لله عز و جل منه [عیون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص180] .

عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ عَلِی عَنْ أَبِیهِ أَخِی دِعْبِلِ بْنِ عَلِی عَنِ الرِّضَا (ع) فِی حَدِیثٍ : "أَنَّهُ خَلَعَ عَلَی دِعْبِلٍ قَمِیصاً مِنْ خَزٍّ وَ قَالَ لَهُ احْتَفِظْ بِهَذَا الْقَمِیصِ فَقَدْ صَلَّیتُ فِیهِ أَلْفَ لَیلَهٍ أَلْفَ رَکعَهٍ وَ خَتَمْتُ فِیهِ الْقُرْآنَ أَلْفَ خَتْمَهٍ" [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص99] .

عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِی الضَّحَّاک قَالَ : کانَ الرِّضَا (ع) إِذَا أَصْبَحَ صَلَّی الْغَدَاهَ فَإِذَا سَلَّمَ جَلَسَ فِی مُصَلَّاهُ یسَبِّحُ اللَّهَ وَ یحَمِّدُهُ وَ یکبِّرُهُ وَ یهَلِّلُهُ وَ یصَلِّی عَلَی النَّبِی (ص) حَتَّی تَطْلُعَ الشَّمْسُ. [عیون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص180] .

عن إبراهیم بن العباس قال : کان الرضا (ع) یختم القرآن فی کل ثلاث. [المناقب ، ج4 ، ص360] .

عن یونس بن عبد الرحمن عن مولانا أبی الحسن علی بن موسی الرضا (ع) أنه کان یأمر بالدعاء للحجه صاحب الزمان (ع) . [جمال الأسبوع ، ص512] .

نمونه هایی از گفتار و رفتار امام رضا (ع)

- تلاوت و تدبر در قرآن :

آن حضرت در هر سه روز یک بار تمام قرآن را تلاوت می کرد ، و می فرمود : "اگر خواسته باشم که در کمتر از سه روز ، قرآن را ختم کنم می توانم ، ولی هرگز

هیچ آیه ای را نخواندم مگر اینکه در معنی آن اندیشیدم ، و درباره اینکه آن آیه در چه موضوع و در چه وقت نازل شده فکر کردم ، از این رو هر سه روز ، همه قرآن را تلاوت می کنم".

کان (ع) یختم القرآن فی کل ثلاث و یقول لو أردت أن أختم فی أقل من ثلاث لختمت و لکن ما مررت ب آیه قط إلا فکرت فیها و فی أیشیء أنزلت و فی أی وقت فلذلک صرت أختمه فی ثلاث. [المناقب ، ج4 ، ص360] .

- نماز اوّل وقت در همه حال

در یکی از این مجالس مناظرات امام رضا (ع) ، "عمران صابی" که از فحول دانشمندان بود ، در مجلس حاضر شد و درحضور مأمون درباره توحید خدا با امام رضا (ع) به بحث پرداخت ، هر سؤالی که مطرح می کرد ، امام با استدلال محکم جواب او را می داد؛ بحث و مناظره به اوج خود رسیده بود و کاملاً داغ شده بود ، در همین هنگام وقت ظهرفرا رسید. امام رضا (ع) هماندم به یاد نماز افتاد و به مأمون فرمود : الصلاه قد حضرت [عیون أخبارالرضا (ع) ، ج1 ، ص172] . "وقت نماز فرا رسید".

عمران صابی گفت :

یا سیدی لا تقطع علی مسألتی فقد رق قلبی؛

ای آقای من ! دنباله بحث و بررسی و پاسخ به سؤال مرا قطع نکن (بنشین بعد از پایان بحث ، برای نماز برو) ، همانا دلم سوخت و فرو ریخت.

امام رضا (ع) (تحت تأثیر احساسات عمران صابی قرار نگرفت ، و نماز اوّل وقت را فدای بحث و بررسی نکرد و) باکمال قاطعیت

فرمود : نصلی و نعود؛

نماز را انجام می دهیم و بازمی گردیم.

امام رضا (ع) با همراهان برخاستند ، و نماز را خواندند ، و پس از نماز به همان مجلس بازگشته و به بحث و بررسی ادامه دادند. [عیون اخبار الرّضا ، ج1 ، ص172] .

بی اعتنایی حضرت رضا (ع) به شیعه نماها

جمعی از شیعیان ، در آن هنگام که امام رضا (ع) در خراسان بود ، از بلاد دور ، به خراسان رفته تا به محضر امام رضا (ع) برسند. این گروه در عین آنکه شیعه بودند ، به گناهانی آلوده بودند؛ آنها یک ماه در خراسان ماندند و هر روز دو بار به درخانه امام رضا (ع) می آمدند ، ولی دربان اجازه ورود به آنها نمی داد ، سرانجام آنها توسط دربان به امام رضا (ع) پیام دادند : ما از راه دور آمده ایم ، اگر شما را ملاقات نکنیم ، روسیاه خواهیم شد ، و هنگام مراجعت به وطن ، در نزد مردم شرمنده و سرافکنده می گردیم ، به ما اجازه ملاقات بده... .

دربان پیام آنها را به امام رضا (ع) رسانید ، امام اجازه ورود به آنها داد ، آنها گله کردند ، امام رضا (ع) به آنها فرمود : "اینکه اجازه به شما ندادم ، از این رو است که شما ادّعا می کنید شیعه حضرت علی (ع) هستید ، ولی دروغ می گویید؛ شیعه علی (ع) ، حسن و حسینعلیهم السلام ، سلمان و ابوذر و مقداد و عمّار و... بودند ، شما مدّعی هستید که شیعه امیرالمؤمنان علی (ع) هستید ، ولی در بیشتر اعمال ، با آن حضرت مخالفت می نمایید...".

آنها همان

دم استغفار و توبه حقیقی کردند ، آنگاه امام با آغوشی باز از آنها پذیرایی کرد و با آنها گرم گرفت ، و به دربان فرمود : "آنها چند بار به در خانه ما آمدند؟ دربان عرض کرد : شصت بار. امام (ع) به او فرمود : اینک شصت بار نزدآنها بیا و بر آنها سلام کن ، و سلام مرا به آنها ابلاغ نما." دربان دستور امام رضا (ع) را اجرا نمود. [بحارالانوار ، ج68 ، ص158 و 159] .

به این ترتیب امام رضا (ع) با به کار بردن یکی از مراحل عملی امر به معروف و نهی از منکر (روی گردانی) ، آنها را ادب کرد.

ماجرای جنجالی نماز طلب باران

پس از ماجرای ولایت عهدی امام رضا (ع) ، مدّتی باران نیامد. بعضی از حاشیه نشینان مأمون که دلی ناپاک داشتند گفتند : باران نیامدن به خاطر ولایتعهدی آن حضرت است. این مطلب به گوش مأمون رسید ، بسیار ناراحت شد و از حضرت رضا (ع) تقاضا کرد برای طلب باران دعا کند. حضرت رضا (ع) روز دوشنبه را برای دعای استسقاء تعیین کرد ، وفرمود : " شب ، رسول خدا (ص) را در عالم خواب دیدم همراه امیرمؤمنان علی (ع) نزد من آمده و فرمود : پسرم ! تا روز دوشنبه صبر کن ، سپس در آن روز از درگاه خدا طلب باران کن ، خداوند باران می فرستد و مردم به عظمت مقام تو درپیشگاه خدا پی می برند".

روز دوشنبه فرا رسید ، آن حضرت به صحرا رفت مردم از خانه ها بیرون آمدند ، امام رضا (ع) بر بالای منبر رفت و پس

از حمد و ثنا گفت : "خدایا! تو حقّ ما خاندان رسالت را بزرگ نمودی ، مردم طبق فرمان تو ، به ما متوسّل شده اند و امید به فضل ، رحمت ، احسان و نعمت تو دارند ، باران سودمند و گسترده فراوان و بی ضرر بر آنها بفرست ، ولی این باران راپس از بازگشت مردم به خانه های خود نازل کن".

روایت کننده می گوید : سوگند به خدا همان لحظه ، حرکت ابرها در هوا شروع شد ، و رعد و برق پدید آمد ، و مردم به جنب و جوش افتادند که تا باران نیامده به خانه های خود برگردند. امام رضا (ع) به آنها فرمود : " آرام باشید ، این ابر مال شما نیست ، بلکه برای فلان منطقه است". آن ابر رفت و ابر دیگر با رعد و برق آمد ، مردم خواستند حرکت کنند ، امام (ع) فرمود : " این ابر نیز مربوط به فلان منطقه است". به همین ترتیب ده بار ابر آمد و از فضای آنجا عبور کرد ، و امام (ع) در هر بار به مردم می فرمود : "این ابر برای شما نیست."

هنگامی که یازدهمین ابر آمد ، امام (ع) به مردم فرمود : " این ابر را خداوند برای شما فرستاده است؛ در برابر فضل و کرم خدا شکر کنید و به سوی خانه ها و قرارگاههایتان بازگردید که تا به خانه ها نرسیده اید باران نمی بارد ، سپس آنگونه که شایسته کرم خدا است باران می بارد". آنگاه امام (ع) از فراز منبر پایین آمد و مردم به خانه های خود رفتند. در همان وقت باران شدید بارید به طوری که

حوض ها و گودالها و نهرها پر از آب گردید ، مردم با احساسات پاک می گفتند : کرامتهای خدا بر فرزند رسول خدا (ص) مبارک باد.

سپس امام رضا (ع) نزد جمعیت آمد و آنها را موعظه کرد ، و به سپاسگزاری از درگاه خدا در برابر نعمتهایش فراخواند... [عیون اخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص168-172] .

2.اخلاقی

1.فردی

عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْعَبَّاسِ قَالَ : كانَ كلَامُهُ كلُّهُ وَ جَوَابُهُ وَ تَمَثُّلُهُ انْتِزَاعَاتٍ مِنَ الْقُرْآنِ. [عیون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص180] .

عَنِ ابْنِ أَبِی عَبَّادٍ قَالَ : كانَ جُلُوسُ الرِّضَا (ع) فِی الصَّيفِ عَلَی حَصِيرٍ وَ فِی الشِّتَاءِ عَلَی مِسْحٍ وَ لُبْسُهُ الْغَلِيظَ مِنَ الثِّيابِ حَتَّی إِذَا بَرَزَ لِلنَّاسِ تَزَينَ لَهُمْ. [عیون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص178] .

كان للرضا (ع) خريطه فيها خمس مساويک مكتوب على كل واحد منها اسم صلاه من الصلوات الخمس يستاک به عند تلک الصلاه. [مكارم الأخلاق ، ص50] .

- امام رضا (ع) هر وقت می خواست که نیازمندی هایش به یادش بیایدبسم الله الرحمن الرحیممی نوشت و می گفت انشاءالله به خاطر می آورم و سپس هرچه را می خواست می نوشت.

كان (ع) يترب الكتاب و يقول لا بأس به و كان إذا أراد أن يكتب تذكرات حوائجه كتب بسم الله الرحمن الرحيم أذكر أن شاء الله ثم يكتب مايريد. [تحف العقول ، ص443] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : لَا ينْبَغِی لِلرَّجُلِ أَنْ يدَعَ الطِّيبَ فِی كلِّ يوْمٍ فَإِنْ لَمْ يقْدِرْ عَلَيهِ فَيوْمٌ وَ يوْمٌ لَا فَإِنْ لَمْ يقْدِرْ فَفِی كلِّ جُمُعَهٍ وَ لَا يدَعْ [كافی ، ج6 ، ص510] .

2.اجتماعی

رُوی عَنْ نَادِرِ الْخَادِمِ قَالَ : كانَ أَبُو الْحَسَنِ (ع) إِذَا أَكلَ أَحَدُنَا

لَا يسْتَخْدِمُهُ حَتَّى يفْرُغَ مِنْ طَعَامِهِ. [كافى ، ج6 ، ص298] .

عَنْ ياسِرٍ الْخَادِمِ قَالَ : كانَ الرِّضَا (ع) إِذَا خَلَا جَمَعَ حَشَمَهُ كلَّهُمْ عِنْدَهُ الصَّغِيرَ وَ الْكبِيرَ فَيحَدِّثُهُمْ وَ يأْنَسُ بِهِمْ. [وسائل الشيعه ، ج24 ، ص265] .

عَنْ ياسِرٍ الْخَادِمِ قَالَ : كانَ الرِّضَا (ع) إِذَا خَلَا جَمَعَ حَشَمَهُ كلَّهُمْ عِنْدَهُ الصَّغِيرَ وَ الْكبِيرَ فَيحَدِّثُهُمْ وَ يأْنَسُ بِهِمْ. [وسائل الشيعه ، ج24 ، ص265] .

- شبی امام میهمان داشت ، در میان صحبت ، چراغ ، نقصی پیدا کرد؛ میهمان امام دست پیش آورد تا چراغ را درست کند امام (ع) نگذاشت و خود این کار را انجام داد و فرمود : ما گروهی هستیم که میهمانان خود را به کار نمی گیریم.

عَنْ عُبَيدِ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَغْدَادِی عَمَّنْ أَخْبَرَهُ قَالَ : "نَزَلَ بِأَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) ضَيفٌ وَ كانَ جَالِساً عِنْدَهُ يحَدِّثُهُ فِی بَعْضِ اللَّيلِ فَتَغَيرَ السِّرَاجُ فَمَدَّ الرَّجُلُ يدَهُ لِيصْلِحَهُ فَزَبَرَهُ أَبُو الْحَسَنِ (ع) ثُمَّ بَادَرَهُ بِنَفْسِهِ فَأَصْلَحَهُ ثُمَّ قَالَ : لَهُ إِنَّا قَوْمٌ لَا نَسْتَخْدِمُ أَضْيافَنَا" [كافى ، ج6 ، ص283] .

- یاسر ، خادم امام می گوید : امام رضا (ع) به ما فرموده بود که اگر بالای سرتان ایستادم (و شما را برای کاری طلبیدم) و شما به غذا خوردن مشغول بودید برنخیزید تا غذایتان تمام شود. به همین جهت بسیار اتفاق می افتاد که امام ما را صدا می کرد و در پاسخ او می گفتند به غذا خوردن مشغولند و آن گرامی می فرمود بگذارید غذایشان تمام شود.

عَنْ ياسِرٍ الْخَادِمِ وَ نَادِرٍ جَمِيعاً قَالَا قَالَ لَنَا أَبُو الْحَسَنِ (ع) : " إِنْ قُمْتُ عَلَى رُءُوسِكمْ وَ

أَنْتُمْ تَأْكُلُونَ فَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَفْرُغُوا وَ لَرُبَّمَا دَعَا بَعْضَنَا فَيقَالُ لَهُ : هُمْ يأْكلُونَ فَيقُولُ : دَعْهُمْ حَتَّى يفْرُغُوا" [كافى ، ج6 ، ص298] .

مرد غریبی خدمت امام (ع) رسید و پس از سلام گفت : من از دوست داران شما و پدران شما هستم؛ از حج برگشته ام وخرجی راهم تمام شده ، اگر مبلغی به من مرحمت کنید تا به وطنم برسم ، در آنجا از جانب شما معادل همان مبلغ به مستمندان صدقه خواهم داد ، زیرا در شهر خود فقیر نیستم.امام برخاست و به اطاقی دیگر رفت و 200 دینار آورد و از بالای در ، دست خویش را بیرون آورد و آن شخص را صدا نمود و فرمود : این 200 دینار را بگیر و توشه راهت قرار بده و لازم نیست از جانب من صدقه بدهی.

بعد از رفتن آن شخص و حضورامام ، از آن حضرت علت این کار را سئوال کردیم ، آن حضرت (ع) فرمودند : تا شرمندگی نیاز و سئوال را در او نبینم. منبع : [المناقب ، ج4 ، ص360] .

رُوِی عَنْ نَادِرٍ الْخَادِمِ قَالَ كانَ أَبُو الْحَسَنِ (ع) إِذَا أَكلَ أَحَدُنَا لَا يسْتَخْدِمُهُ حَتَّى يفْرُغَ مِنْ طَعَامِهِ. [كافى ، ج6 ، ص298] .

زکریا بن آدم اشعری قمی از شاگردان و اصحاب برجسته حضرت رضا (ع) بود.

علی بن مسیب از حضرت رضا (ع) پرسید : فاصله مسافت زیادی که بین من و شما است برایم مشکل است که بتوانم به محضر شما برسم ، احکام دینم را از چه کسی کسب کنم؟ حضرت (ع) فرمودند :

عَنْ عَلِی بْنِ

الْمُسَیبِ الْهَمْدَانِی قَالَ : " قُلْتُ لِلرِّضَا (ع) شُقَّتِی بَعِیدَهٌ وَ لَسْتُ أَصِلُ إِلَیک فِی کلِّ وَقْتٍ فَمِمَّنْ آخُذُ مَعَالِمَ دِینِی قَالَ : مِنْ زَکرِیا بْنِ آدَمَ الْقُمِّی الْمَأْمُونِ عَلَی الدِّینِ وَ الدُّنْیا" [رجال کشی ، ص594] .

یونس بن عبدالرحمن از شاگردان امام در بصره می باشد. اهالی بصره از حضرت رضا (ع) در مورد یونس شکایت نمودند. یونس غمگین شد و حضرت (ع) به او فرمود :

یا یونُسُ ! فَمَا عَلَیک مِمَّا یقُولُونَ إِذَا کانَ امامک عَنْک رَاضِیاً [بحارالأنوار ، ج2 ، ص65] .

و بعد فرمود : " اگر در دست تو گوهر درخشانی باشد و مردم بگویند پشکل است یا در دستت پشکلی باشد و مردم بگویند گوهر است آیا گفتار مردم در تو اثر می کند؟ یونس گفت : نه. امام (ع) فرمود : بنابراین وقتی که راه و شیوه تو درست است و امام از تو راضی است؛ گفتار مردم اثری نخواهد داشت ، پس نگران نباش".

امام رضا (ع) به هنگام خوردن غذا کاسه بزرگی برایش آورده می شد و در کنار سفره اش قرار می گرفت و آن حضرت از بهترین غذاهایی که برایش آورده می شد ، مقداری برمی گزید و در آن می ریخت ، سپس آن را برای فقرا می فرستاد.

3.سیاسی

در روایات آمده که خفقان و فشار رژیم به قدری شدید بود که پس از شهادت امام کاظم (ع) ، امام رضا (ع) به بازار رفت و یک سگ و یک خروس و یک گوسفند خرید و به خانه آورد. جاسوسان این خبر را به هارون دادند و هارون گفت : از ناحیه حضرت رضا ایمن شدیم که از سیاست کناره گیری کرده و

به دامداری مشغول است.

وقتی یکی از جاسوسان به هارون هشدار داد که درب خانه امام روی مردم گشوده است و مردم را به امامت خود دعوت می کند هارون گفت : شگفتا از این شخص جاسوس با اینکه به من گزارش رسیده که حضرت گوسفند و سگ و خروس خریده و به این امور مشغول است چنین نوشته است. [نگاهی به زندگانی امام رضا (ع) ، اشتهاردی ، ص43] .

امام (ع) نامه های دوستانی که برایش در زمان تصدی ولایت عهدی در دوران مأمون بود پس از مطالعه می سوزاندند.

پذیرش امامت حضرت رضا (ع) از جانب احمد بن موسی (ع)

یکی از برادران بلندمقام حضرت رضا (ع) ، احمد بن موسی (ع) است (معروف به شاه چراغ که مرقد شریفش در شیراز می باشد) این شخصیت بزرگوار مورد احترام مردم بود ، حتّی پس از شایع شدن شهادت حضرت موسی بن جعفر (ع) در مدینه ، جمعی در مدینه به عنوان پذیرش امامت او به خانه "اُمّ احمد" آمدند و همراه "احمد بن موسی (ع) " به مسجد رفتند ، از آنجا که "احمد بن موسی (ع) " دارای کرامات و مقامات ارجمند بود ، مردم تصوّر کردند که امام بعد ازامام کاظم (ع) اوست. با او به عنوان امام بیعت کردند ، او از مردم بیعت گرفت و سپس بالای منبر رفت و خطبه ای در نهایت فصاحت و بلاغت خواند ، سپس فرمود : ای مردم ! شما همه با من بیعت کردید ، ولی بدانید من با برادرم "علی بن موسی الرّضا (ع) " بیعت کرده ام ، او امام و جانشین پدرم می باشد ، او ولیّ خدا

است ، و بر من و شما از جانب خدا ورسولش واجب است که هرچه او به ما امر می کند ، اطاعت کنیم.

همه حاضران سخن احمد بن موسی (ع) را پذیرفتند و دسته جمعی از مسجد بیرون آمده درحالی که احمد بن موسی (ع) در پیشاپیش آنها بود ، با هم به در خانه حضرت رضا (ع) رفتند و با آن حضرت بیعت کردند امام رضا (ع) برای احمد بن موسی (ع) دعا کرد و احمد بن موسی (ع) از آن پس همواره در خدمت برادر بود تا آن زمان که حضرت رضا (ع) به سوی خراسان حرکت نمود.

احمد بن موسی (ع) در عصر خلافت مأمون عبّاسی ، همراه جماعتی از مدینه به قصد زیارت برادرش حضرت رضا (ع) از طریق فارس به سوی خراسان حرکت نمودند ، هنگامی که "قُتلغ خان" استاندار و نماینده مأمون در شیراز از ورود او به سوی شیراز مطّلع شد (با توجّه به اینکه سیاست مأمون نسبت به امام رضا (ع) و امامزادگان ، تغییر کرده بود) سپاهی به سوی او فرستاد ، و در هشت فرسخی شیراز در محلّی به نام "خان زینان" سر راه احمد بن موسی (ع) را گرفتند ، بین حضرت احمد و همراهانش با سپاه قُتلغ خان ، جنگ واقع شد ، در این میان یکی از یاران قُتلغ خان فریادزد : اگر شما قصد دیدار حضرت رضا (ع) را دارید او از دنیا رفت. وقتی که یاران احمد بن موسی (ع) چنین شنیدند از اطراف او پراکنده شدند ، و تنها برادرش و چند نفر از خویشاوندانش همراه آن حضرت ماندند ، احمد موسی (ع)

با همراهان به سوی شیراز روانه شدند ، دشمنان آنها را تعقیب کرده و در شیراز در همانجا که اکنون محل مرقد شریف احمد بن موسی (ع) است ، او و عدّه ای از همراهانش را به شهادت رساندند. [بحار ، ج48 ، ص307 و 308] .

به این ترتیب این امامزاده وارسته و بزرگ با کمال خلوص مردم را به پذیرفتن امامت برادرش حضرت رضا (ع) فراخواند و خود و همراهانش در راه دیدار برادر ، به شهادت رسیدند ، و خون جوشان او و همراهان ، بذرهای گسترش تشیع و محبّت اهل بیتعلیهم السلامرا در دلهای ایرانیان آن عصر و اعصار دیگر پاشید. [حیات سیاسی امام رضا (ع) ، ص214] .

3.اتفاق مهم دوران امامت

1.گزارش سفر

گزارش سفر از مأمور مأمون

رجاء بن ابی ضحاک که در تمام راه ملازم امام بود به مأمون چنین گزارش داد :

سوگند به پرودگار هرگز احدی را پرهیزگارتر از آن حضرت ندیدم. دائماً در ذکر و یاد خداوند بود. به هر شهری که وارد می شد آنچه را مردم از مسائل دینی می پرسیدند پاسخ کافی می داد و از پدر و اجداد و پیامبر بیان حدیث می کرد.

مأمون در پاسخ گفت : چنین است. این بزرگوار بهترین خلق خدا بر روی زمین و داناترین و زاهدترین آنهاست.

عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِی الضَّحَّاک عَنِ الرِّضَا (ع) فِی حَدِیثٍ أَنَّهُ صَحِبَهُ مِنَ الْمَدِینَهِ إِلَی مَرْوٍ قَالَ فَوَ اللَّهِ مَا رَأَیتُ رَجُلًا کانَ أَتْقَی لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْهُ وَ لَا أَکثَرَ ذِکراً لَهُ فِی جَمِیعِ أَوْقَاتِهِ مِنْهُ و لا أشد خوفا لله عز و جل منه. [عیون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص180

] .

2.انگیزه مأمون از ولایت عهدی

1- کنترل و از بین بردن کانون مخالفت

2- وارد نمودن امام به میدان سیاست و دربار خلافت

3- جدانمودن امام (ع) از مردم و دوستداران

4- مخدوش نمودن وجاهت و قداست و زهد امام (ع)

5- مشروعیت بخشیدن به حکومت با ورود امام (ع)

6- از بین بردن بدبینی و انزجار عمومی نسبت به حکومت

7- متزلزل نمودن رهبری و جایگاه امام (ع) در دراز مدت

8- زیر سؤال بردن مکتب تشیع و مبارزات رهبران و گمراهی مردم در هدف به اینکه همه مخالفت ها برای رسیدن به قدرت بوده.

3.حدیث سلسلهالذهب

اصول کلی حدیث سلسله الذهب

1- بیان توحید

2- نام پدر و اجداد بزرگوارش را که جانشینان به حق پیامبر (ص) بودند را معرفی نمود.

3- عترت و اهل بیت که از دو رکنی بود که پیامبر (ص) سفارش کرده بود و مردم از آن غافل شده بودند را گوشزد نمود.

4.انگیزه امام ازقبول ولایت عهدی

محمد زید رازی می گوید : " در دورانی که مأمون ، حضرت رضا (ع) را ولی عهد خویش کرد ، روزی به خدمت آن حضرت بودم ، ناگهان مردی از

خوارج که خنجری مسموم در زیر لباس خود پنهان کرده بود وارد شد . بعدا معلوم گشت که وی با یاران خود قرار گذاشته بود که من به نزد این مرد که می گوید من فرزند پیغمبرم و در عین حال ولایت عهدی مأمون را پذیرفته می روم؛ اگر دلیلی بر کار خود داشت فبها وگرنه مردم را از او آسوده می سازم. وی به حضرت گفت : سؤالی دارم .حضرت فرمود : من پاسخ تو را می دهم به یک شرط. وی

گفت : آن شرط چه باشد؟ حضرت فرمود : این که اگرپاسخ من تو را قانع کرد خنجری را که زیر جامه داری شکسته و بیرون افکنی. وی از سخن حضرت مبهوت شد و خنجر را بیرون آورده و بینداخت. حضرت فرمودند : سؤالت را بپرس. وی گفت : تو که این مرد را کافر می دانی ، چگونه ولایت عهدیش را پذیرفتی ؟ حضرت فرمود : از نظر تو اینها کافرترند یا عزیز مصر ؟ اینها به ظاهر موّحد ویکتا پرستند ، ولی عزیز مصر کافر مطلق بود و در عین حال یوسف پیغمبر و پیغمبر زاده به عزیز می گوید : اجعلنی علی خزائن الارض ، مرا به سرپرستی بیت المال بگمار ، درصورتی که من به جبر واکراه ولایت عهدی این مرد را پذیرفته ام. کدام کار خلاف را مرتکب شده ام ؟! وی گفت : دگر انتقادی ندارم و گواهی می دهم که تو فرزند پیغمبری و راست می گوئی". [بحار الانوار ج 46 ص55]

1. امام سجاد ع

1. مادر حضرت

الف : در نام او میان مورخان اختلاف است

1- شهربانو در مناقب ، بحار و اعلام الوری ،

2- شاه زنان در مقاتل الطالبی

3 شه زنان در ارشاد القلوب ،

4- جهان شاه در تاریخ قم ،

5- شهرناز ، در مجمل التواریخ ،

6- جهان بانو در بحار ،

7- خوله ، در بحار ،

8- بره در بحار ،

9- سلافه ، در مناقب و عیون الانبیا ،

10- غزاله در تذکره الخواص و کشف الغمه ،

11- سلامه ، در مجمع البحرین و کافی ،

12- حرار در تاریخ

یعقوبی ،

13- مریم در بحار ،

14- فاطمه در بحار ،

15- شهربان در حبیب السیر و روضه الصفا ،

أمه شهربانویه بنت یزدجرد بن شهریار الکسری و یسمونها أیضا شاه زنان و جهان بانویه و سلافه و خوله و قالوا شاه زنان بنت شیرویه بن کسری أبرویز و یقال هی بره بنت النوشجان و الصحیح هو الأول و کان أمیرالمؤمنین (ع) سماها مریم و یقال سماها فاطمه و کانت تدعی سیده النساء. [المناقب ، ج4 ، ص175] .

فوالده الحسین بن علی و قد تقدم بسط ذلک. فأما أمه أم ولد اسمها غزاله و قیل بل کان اسمها شاه زنان بنت یزدجرد و قیل غیر ذلک. [کشف الغمه ، ج2 ، ص74] .

وُلِدَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) فِی سَنَهِ ثَمَانٍ وَ ثَلَاثِینَ وَ قُبِضَ فِی سَنَهِ خَمْسٍ وَ تِسْعِینَ وَ لَهُ سَبْعٌ وَ خَمْسُونَ سَنَهً وَ أُمُّهُ سَلَامَهُ بِنْتُ یزْدَجَرْدَ بْنِ شَهْرِیارَ بْنِ شِیرَوَیهِ بْنِ کسْرَی أَبَرْوِیزَ وَ کانَ یزْدَجَرْدُ آخِرَ مُلُوک الْفُرْسِ. [کافی ، ج1 ، ص466] .

قال أبو جعفر بن بابویه : سمه الولید بن عبد الملک و أمه شهربانویه بنت یزدجرد بن شهریار الکسری و یسمونها أیضا بشاه زنان و جهان بانویه و سلافه و خوله و قالوا هی شاه زنان بنت شیرویه بن کسری أبرویز و یقال هی بره بنت النوشجان و الصحیح هو الأول و کان أمیرالمؤمنین (ع) سماها مریم و یقال سماها فاطمه و کانت تدعی سیده النساء. [بحارالأنوار ، ج46 ، ص13] .

فی کتاب التذکره : ولد علی بن الحسین زین العابدین (ع) سنه ثمان و ثلاثین و أمه شاه زنان بنت ملک قاشان

و قیل بنت کسری یزدجرد...گاهی می گویند : مادر حضرت در اثر عارضه زایمان از دنیا رفت و گاهی هم می گویند : حضرت با مادر خود از یک کاسه غذا نمی خورد تا نکند لقمه ای را بردارد که مادرش قصد داشته بردارد.

شهیدی می گوید : علت شایعه شهربانو به خاطر داخل کردن ملیت خود در اسلام بوده ، چون ایرانیان قدیم برای سلاطین یک مقام و موهبت الهی قائل بوده و می خواستند با مذهب اسلام ادغام کنند ، لذا اگر شهر بانو کنیزی هم بوده به هر نحو دختر سلطان وانمود کرده وحدیث ربیع الأبرار عن الزمخشری روی : أنه کان یقول علی بن الحسین : " أنا ابن الخیرتین" لأن جده رسول الله (ص) و أمه بنت یزدجرد الملک. [المناقب ، ج4 ، ص167] . تا سلطنت و نبوت به هم آمیخته و در عین مسلمانی روح ملیت خود را هم تر وتازه نگه دارند.

2. پدر بزرگ حضرت

1- نوشجان در بحار ، جلد 46 ، صفحه 8 ،

2- شیرویه در بحار ، جلد 49 ، صفحه 13 ،

3- یزدگرد در بحار ، جلد 49 ، ص 13 ،

4- ملک قاشان در بحار ، جلد 46 ، صفحه 15 ،

ح : در نقل یعقوبی نامش حرار گفته شده و این نام هیچ تناسبی با نام های فارسی ندارد.

- مدرک قدیمی تاریخی دیگر کتاب فرق الشیعه است که نام مؤلف آن روشن نیست.

- اما حدیث کافی که مادر امام را جهان شاه دختر یزدگرد می داند ، چون سندش عمرو بن شمر است و او طبق نقل آقای مطهری در خدمات متقابل و علامه مجلسی در

مرآه العقول و نجاشی و ابن غضائری ضعیف و قابل اعتماد نیست.

- بلاذری ، طبری و ابن اثیر که جنگ با ایرانیان را نقل کرده اند اسارت دختر یزدگرد را نقل نکرده اند.

- حدیث مادر حضرت قابل اعتماد نیست ، زیرا در متن آن آمده که حضرت ابن الخیرتین ؟/؟ است واحادیثی به این مضمون که خدا از بندگانش دو دسته را انتخاب کرد؛ از عرب قریش را و از عجم فارس را و این احادیث از شیعه نقل نشده ، سنیها هم عمّم حدثه گفته و راوی آن مجهول است.

- قرآن و اسلام امتیازات را لغو کرده اند. قریش و فارس؛ یعنی چه؟

به علاوه منطقه خراسان که یزدگرد در آنجا پناهنده بود در زمان عثمان فتح شد؛ حالا چطور شد که در زمان عمر این دختر اسیر شد؟ و از همه که بگذریم افتخار به مردمی که در کیش مخالف پیامبر بوده اند؛ یعنی چه؟

- به گفته شهید آیه الله مطهری در خدمات متقابل اسلام و ایران ، یزدگرد به هنگام فرار هزارها کنیز و غلام و آشپز را به خراسان با خود برد چگونه دخترش تنها شد؟ !

- در ماجرایی نقل شده که تا دختر اسیر را وارد مسجد کردند ، مسجد را به جمال خود روشن کرد ، مردم همه به او نگاه می کردند همینکه عمر خواست نگاه کند با ناراحتی روی خود را درهم کشید ، مگر بقیه مردم با او محرم بودند و تنها عمر نامحرم بود؟ !

- قدیمی ترین مدرک ، تاریخ یعقوبی است که می گوید : گفته اند مادر وی از اسیران کابل بود.

اما شعر :

[کافی ، ج1 ، ص467]

.

بر خلاف آنچه که می گویند شعر از فرزدق شاعر عصر امام سجاد (ع) است؛ این طور نیست ، بلکه شعر از ابوالاسود دوئلی است ، می گوید : زندگی او را تتبع کردم او نیز افسانه ای است و لذا کلینی هم در انتساب شعر به او تردید کرده.

3. اصحاب حضرت

امام سجاد (ع) در یکی از این دوران های دشوار ، امامت امت را بر عهده داشت ، اما انبوه مشکلات ، دشواری ها و نابسامانی های سیاسی - اجتماعی که در فتنه عبد الله بن زبیر و سخت گیریهای وی بر بنی هاشم ونیز هجوم مسلم بن عتبه به مدینه و... رخ داد هیچ یک سبب نشد تا امام به طور کلی از تربیت و تعلیم شاگردان بازماند و روح تشنه امت را از معارف ناب الهی خویش محروم سازد.

امام در همان شرایط بحرانی شاگردانی را پرورید که با توجه به شرایط آن حضرت شمارشان اندک نیست.

اصحاب امام سجاد (ع) :

1- ابراهیم بن عبد الله ، 2- ابراهیم بن محمد بن حنفیه ، 3- ابراهیم بن بشیر الانصاری ، 4- ابراهیم بن ابی حفصه ، 5- اسماعیل بن عبد الرحمن ، 6- اسماعیل بن امیه ، 7- اسحاق بن عبدالله بن حرث ، 9- اسحاق بن یسار المدنی ، 9- ابان بن تغلب ، 10- ابان بن ابی عیاش فیروز ، 11- ایوب بن عایذالطائی ، 12- اسحاق بن عبد الله ، 13- افلح بن حمید ، 14- اسماعیل بن رافع ، 15- ایوب بن الحسن ، 16- ابراهیم بن یزید النخعی ، 17- اسماعیل بن عبد الله بن جعفر ، 18- اسماعیل بن عبد الخالق

، 19- احمد بن حمویه ، 20- بشر بن غالب اسدی ، 21- بکربن اوس ابوالمنهال ، 22- بکیر بن عبد الله ، 23- بردالاسکاف ، 24- ثابت بن عبدالله بن زبیر ، 25- ثابت بن هرمز الفارسی ، 26- ثابت بن اسلم البنانی ، 28- نویربن ابی فاخته ، 29- ثوویر بن یزید ، 30- جابربن عبد الله انصاری ، 31- جعفربن علی بن الحسین الصادقعلیه السلام ، 32- جعفر بن ابراهیم الجعفری ، 33- جعفربن ایاس ، 34- جعیدهمدانی ، 35- جهم الهلالی الکوفی ، 36- جابربن محمّد بن ابی بک ، 37- حسن بی علی بن ابی رافع ، 38- حسن بی الرواح البصری ، 39- حسن بن محمد بن حنفیه ، 40- حسین بن عبیدالله بن ضمره ، 41- حکم بن عتیبه ، 42- حبیب بن ابی ثابت ، 43- حمید بن مسلم کوفی ، 44- حربن کعب ازدری کفی ، 45- حطان بن خفاف ، 46- حصین بن عمر و الهمدانی ، 47- حکیم بن جبیر بن مطعم ، 48- حفص بن عمر انصاری ، 49- حبیب بن حسان ، 50- حمید بن نافع همدانی ، 51- حارث بن فضیل مدنی ، 52- حکیم بن حکیم بن عباد ، 53- حذیم بن سفیان اسدی ، 54- حسن بن عماره ، 55- حکیم بن صهیب الصیرفی ، 56- حارث بن جارود تیمی ، 57- حسان عامری ، 58- حذیم بن شریک اسدی ، 59- حبیب سجستانی ، 60- خشرم بن یسار مدنی ، 61- داود صرمی ، 62- رزین ، 63- ربیعه (استاد ابوحنیفه) ، 64- رزی بن عبید ، 65-

رشید هجری ، 66- ربیعه بن ابی عبدالرحمان ، 67- ریاح بن عبیده همدانی ، 68- ربیعه بن عثمان تیمی ، 69- زید بن علی بن الحسین ، 70- زید بن الحسن بن علی بن ابی طالب ، 71- زیاد بن سوقه الجریری ، 72- زید العمی البصری ، 73- زید بن السلم عدوی ، 74- سعید بن مسیب ، 75- سعید بن جبیر ، 76- سعید بن عثمان ، 77- سدیر بن حکیم بن صهیب ، 78- سری بن عبدالله ، 79- سلیم بن قیس الهلالی الکوفی ، 80- سالم بن ابی الجعد ، 81- سالم (مولی عمرو بن عبدالله) ، 82- سلمه بن کهیل ، 83- سعدبن سعید بن قیس ، 84- سلمه بن دینار ، 85- سلمه بن ثبیط ، 86- سماک بن حرب ، 87- سلیمان بن ابی مغیره ، 88- سالم بن ابی حفصه ، 89- سعید بن مرزبان ، 90- سعید بن طریف حنظلی ، 91- سعد بن ابی سعید مقبری ، 92- سعید بن حرث مدنی ، 93- سعید بن مرجانه مدنی ، 94- سلیمان (ابو عبدالله بن سلیمان العبسی) ، 95- سلام بن المستنیر الجعفی ، 96- سعید (ابوخالد الصیقل) ، 97- سعد بن حکیم ، 98- شیبه بن نعامه الضبی ، 99- شر حبیل بن سعد ، 100- صالح بن کیسان ، 101- صالح بن ابی حسان ، 102- صالح بن خوات ، 103- صالح بن صالح بن خوات ، 104- صقوان بن سلیم زهری ، 105- صهیب ابوحکیم الصیرفی ، 106- ضحاک بن مزاحم ، 107- ضحاک بن عبدالله المشرقی ، 108- طلحه بن نضر

مدنی ، 109- طارق بن عبد الرحما ، 110- طاووس بن کیسان ، 111- طلحه بن عمرو المدنی ، 112- ظالم بن عمر (ابوالاسود دئلی) ، 113- عبد الله بن علی بن الحسن (فرزند امام سجاد (ع)) ، 114- عبدالله بن عقیل بن ابی طالب ، 115- عبد الله بن سلیمان العبسی ، 116- عبد الله بن دینار ، 117- عبدالله المستورد المدنی ، 118- عبد الله بن ابی ملیکه المخزومی المکلی ، 119- عبد اله بن عطا الهاشمی ، 120- عبداله بن هرمز الملکی ، 121 عبدالله بن ابی بکر عمرو ، 122- عبدالله بن عبیده الزهری ، 123- عبدالله بن ذکوان (ابوالزناد) ، 124- عبدالله بن زبید هاشمی ، 125- عبد الله بن عبد الرحمان مدنی ، 126- عبداله بن جعفر ، 127- عبدالله بن سعید بن ابی هند ، 128- عبدالله بن شرمه ، 129- عبد الله بن محمد بن عمر بن علی ، 130- عبید الله بن علی بن ابی رافع ، 131- عبید الله بن المغیره ، 132- عبید الله بن ابی الوشیم ، 133- عبید الله بن مسلم العمری ، 134- عبید الله ابن عبدالرحمن ، 135- عبدالله بن ابی الجعد ، 136- عامر بن واثله الکنانی (ابا الطفیل) ، 137- عامر بن السمط (ابا یحی) ، 138- علی بن ثابت ، 139- عیسی نب علی ، 140- عایذ الاحمسی ، 141- عمران بن میثم التمار ، 142- عبدالله بن محمد الجعفی ، 143- عبدالملک بن عطابن ابی الریاح ، 144- عقبه بن بشیر ، 145- عبد الرحمان (القصیر) ، 146- عبدالمؤمن (بن قاسم بن قیس) ،

147- عماره الانصاری ، 148- عبدالله البرقی ، 149- عبدالغفار بن القاسم ، 150- فرات بن احنف العبدی ، 151- فلیح بن بکیر الشیبانی ، 152- فرزدق شاعر (ابافزاس) ، 153- القاسم بن عوف الشیبانی ، 154- الاسم بن محمد بن ابی بکر ، 155- الاسم بن عبدالرحمان ، 156- کیسان بن کلیب ، 157- کنکر (ابوخالد کابلی) ، 158- محمد بن جبیر بن مطعم ، 159- محمد بن علی بن الحسین (ع) (امام باقرعلیه السلام) ، 160 منهال بن عمرو اسدی ، 161- مسلم بن علی البطین ، 162- محمد بن شهاب الزهری ، 163- محمد بن عمر بن علی (ع) ، 164- کالک بن عطیه ، 165- محمّد بن قیس الانصاری ، 166- منذر الثوری ، 167- میمون القداح ، 168- میمون البان ، 169- معروف بن خربوذ ، 170- یحیی بن ام الطویل المطعمی ، 171- ام البرا (گفته شده است او همانجبابه والبیه می باشد) .

شیخ مفید (ره) در کتاب اختصاص تنها نام پنج تن از اصحاب امام سجاد (ع) را به این شرح یاد کرده است؛ ابوخالد الکابلی ، یحیی بن ام الطویل مطعم ، محمد بن جبربن مطعم ، سعید بن المسیب المخزومی و حکیم بن جبیر.

علت این که شیخ مفید تنها به ذکر پنج تن از شاگردان امام سجاد (ع) اکتفا کرده است چه بسا روایتی باشد که فضل بن شاذان نقل کرده است؛ او می گوید : در نخستین مراحل امامت امام علی بن الحسین (ع) اولین اصحاب آن حضرت تنها پنج نفر بودند. سعید بن جبیر ، سعید بن المسیب ، محمد بن جبیر بن طعم ،

یحیی بن ام طویل و ابوخالد الکابلی که نام او وردان و لقبش کنکر بوده است.

فرقی که در عبارت مفید با عبارت روایت فضل بن شاذان مشهود می باشد این است که در عبارت مفید به جای سعید بن جبیر نام حکیم بن جبیر آمده است و البته هر دو از اصحاب امام سجاد (ع) بوده اند.

ابن شهر آشوب در کتاب مناقب نام گروهی از اصحاب امام سجاد (ع) را برده بوده که قبلا محضر رسول خدا (ص) را درک کرده و از اصحاب رسول خدا (ص) به شمار می آیند که عبارتند از جابر بن عبدالله انصاری ، عامربن واثله کنانی ، سعید بن مسیب (ابن) حزن و سعید بن جهان الکنانی.

ممتازترین اصحاب امام سجاد (ع)

از روایتی استفاده می شود که امام صادق (ع) سه نفر از اصحاب امام سجاد (ع) را مبرزترین و آشناترین چهره در میان اصحاب آن حضرت دانسته است.

1- ابوخالد الکابلی ، 2 یحیی بن ام الطویل و 3- جبیر بن مطعم.

از این روایت چنین استشمام می شود که پس از شهادت حسین بن علی (ع) امر امامت علی بن الحسین بر بسیاری از شیعیان مخفی بوده وبحران فکری بر ایشان مستولی گشته است؛ به گونه ای که در مرحله نخست ، سه نفر پیش گام طریق معرفت امام بوده اند و به تدریج دیگران به آنان پیوسته اند.در روایتی دیگر از امام موسی بن جعفر (ع) چنین نقل شده است :

"هنگامی که قیامت برپا شود منادی یکایک اصحاب علی بن الحسین (ع) را صدا می زند ، سپس در پاسخ او جبیر بن مطعم ، یحیی بن ام الطویل ، ابوخالد کابلی و سعید

بن مسیب می ایستند".

روایت فضل بن شاذان که در چند سطر قبل آن را یادآور شدیم نیز پیش گام ترین چهره ها را در میان اصحاب امام پنج نفر دانسته است.

ویژگی هایی از زندگی اصحاب امام سجاد (ع)

یحیی بن ام الطویل

یحیی بن ام الطویل از جمله شخصیت هایی است که در تمام روایاتی که نام اصحاب ممتاز امام سجاد را در بر دارد از او یاد شده است و روایاتی که درباره شخصیت عملی و سیاسی او نقل گردیده به چهره معنوی و شیعی وی تبلوری ویژه بخشیده است.

4. صحیفه سجادیه

1. اهمیت

در اخبار ، نام سه صحیفه دیده می شود علویه ، فاطمیه و سجادیه.

- نام های صحیفه سجادیه : زبور آل محمد ، انجیل اهل بیت و اخ القرآن.

- دومین کتاب تدوین شده در جهان اسلام

سیمای دعا :

معرفت

محبت

عبادت

تربیت

سیاست

رسالت

پیام ها

2. سیما

صحیفه موجود 54 دعا دارد ، اما همه دعاها نیست و مستدرک دارد

- صحیفه به دست امام باقر نوشته شده است.

- مستدرک شیخ و عاملی به نام اخت الصحیفه.

- الذریعه : سند دعاها یا به امام باقر می رسد یا به زید شهید ، فرزند امام .

1- مرحوم الهی قمشه ای می گوید : نسبت صحیفه به امامعلیه السلامنیاز به سند و جرح ندارد ، زیرا روایات مستفیض ، بلکه قریب به تواتراست و محققین و علمای بزرگ را بر آن داشته که جز ما آن را قبول کنند. به خصوص با توجه به متانت و استحکام و فصاحت و معجزات علمی و... مساله آن ارسال مسلمات شده است.

2- مرحوم حاج اقا بزرگ در ذریعه ذیل لفظ صحیفه می نویسد : و للاصحاب اهتمام بروایتها و یخصّونها بالذکر فی اجازاتهم و هی من

المتواترات عند الاصحاب لاختصاصها بالاجازه و الروایه فی کل طبقه و عصرحتی ینتهی سند روایتها الی الامام جعفر الباقر (ع) و زید الشهید ابناء رسول الله.

3- اما مراد از حدثنا فی اول سند صحیفه :

استظهر المحقق میرداماد انه عمید الرؤسا و استظهر الشیخ البهائی انه این السکون

صحیفه ثانیه : جمعه الشیخ حر العاملی صاحب الوسائل.

صحیفه ثالثه : میرزا عبد الله افندی صاحب ریاض العلماء تلمیذ المجلسی الثانی

صحیفه رابعه : جمعه الحاج شیخ حسین نوری صاحب المستدرک

خامسه : جمعه السید محسن امین و هو شامل 182 دعا لیس 52 دعا منها فی سایر الصحائف [الذریعه ، ج15 ، ص18] .

4- یکی از علمای بصره گفت : من مثل صحیفه می نویسم ، قلم و کاغذ برداشته و مشغول فکر شد فما رفع رأسه حتی مات. [مناقب ابن شهر آشوب ، ج2 ، ص241 به نقل از مقرّم صفحه 95 کتاب الامام زین العابدین علیه السلام] .

5- زبور آل محمد و انجیل اهل البیت. غزالی می گوید : این دعا نمی تواند صادر شود مگر از مقربان الهی.

3. موضع گیری های حضرت

1- در برابر مستبدین می گوید : " خدایا سلطنت از توست. ما و همه موجودات در قبضه قدرت تو هستیم.

خدایا پناه می برم از تکبر و نخوت و کم صبری و حد و سوء خلق و تندی و حرص خشم".

2- در برابر یاوران می گوید : " پناه می برم به تو از اینکه ستم کاری را یاری کنم یا ستم زده ای را خوارکنم یا آنچه را حق ما نیست بخواهم".

3- در برابر تماشای صحنه های تملق و سپاس شاعران متملق از این افراد می فرماید :

"خدایا شکر

که نیاز ما از غیر خودت را بریدی و حفظ کن ما را از اینکه ستایش افراد نالایق کنم وبه غضب تو مبتلا شوم".

4- در برابر اهانت به قرآن : دعایی پیرامون قرآن و قوانین و هدایت و معنویت آن.

5- در برابر بی اعتنائی به مقام نبوت : دعایی پیرامون خدمات عمیقانه و خالصانه و پر برکت حضرت و رنج هائی که در راه اعلای کلمه حق کشیدند.

5. رسالت امام

1- حفظ ارزش ها و تشیع از بدعت ها ، تحریف ها و تجمل گرایی ها

2- رهبری و شاگرد پروری و تبلیغ (خرید و تربیت برده ها)

3- حمایت از مستضعفان و فقرا

4- موضع گیری در برابر حکومت های غیر قانونی (با دعاها)

5- زنده نگه داشتن پیام عاشورا (به مناسبت های مختلف)

6- احیای قرآن (قرائت با صوت زیبا که رهگذران می ایستادند)

6. موضع گیری های امام

زمانی که طبق بخشنامه معاویه (به نقل الغدیر) بر هفتاد هزار منبر به علی ناروا می گفتند ، امام سجاد در هر فراز از دعا با ذکر صلوا ت بر محمدو آل محمد مقام و الگو بودن آنان را مطرح می کرد.

3- عبدالملک از حضرت خواست که شمشیر رسول خدا را به او بدهد ، ولی نداد.

4- نقش نگین انگشتر و شقی قاتل حسن ابن علیصلوات الله علیهما

5- تسبیح تربت از خاک حسین و به دست گرفتن در برابر یزید.

7. برخورد امام

توبه دادن مردم به قرآن : امام سجاد (ع) فرمود : لَوْ مَاتَ مَا بَینَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ لَمَا اسْتَوْحَشْتُ بَعْدَ أَنْ یکونَ الْقُرْآنُ مَعِی [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص23] .

در حالی که حکام ، در زمان رسیدن به خلافت :

1- قرآن را کنار گذاشته و یا تیرباران نمودند و گفتندهذا فراق بینی و بینک

2- اخلاق زاهدانه امام و سیاست دنیازدایی

3- تجدید بنای تشیع با جذب و تربیت یاران و تغذیه فکری و اعتقادی آنان

به نقل از شیخ طوسی شمار یاران حضرت به 137 تن می رسید که در زمان امام باقر (ع) به 400 تن و در زمان امام صادق (ع) به 4000 تن از محدثان و فقیهان و دانشمندان رسید. [ص 24و 25] .

4- حمایت از مستضعفان : هنگام لشکر کشی یزید به مدینه ، امام سجاد 400 زن بی پناه ازخاندان عبد مناف را تحت حمایت خود گرفت و زندگی آنان را اداره نمود تا هنگامی که لشگر مسلم به عقبه پراکنده شدند.و حمایت های شبانه امام از محرومین که در این باره زهدی می گوید : هنگام غسل دادن ،

اثر زخم کهنه را بر پشت آن حضرت دیدند و علت آن را چنین نقل کردند که وی شب ها برای بینوایان غذا به دوش می کشیده است. و توجه به غلامان و رفتار انسانی خود با آنان ، پاسخ به دعوت جذامیان و دعوت نمودن حضرت از آنان ، هم سفر شدن با افراد معمولی ، آزاد سازی بندگان.

طاووس یمانی از اشک و ناله امام سجاد در مسجد الحرام سوال کرد و گفت : تو فرزند شفیع امّتی و رحمت خدا وسیع؟امام سجاد (ع) فرمودند :

"اما پسر پیامبر بودن مرا ایمن نمی کند"؛فَلا أَنْسابَ بَينَهُمْ يوْمَئِذٍ وَ لا يتَساءَلُونَ [(مومنون/101)]

-اما شفاعت نیز مشروط است : وَ لا يشْفَعُونَ إِلّا لِمَنِ ارْتَضى [(انبياء/28)]

- اما رحمت الهی : إِنَّ رَحْمَتَ اللّهِ قَريبٌ مِنَ الْمُحْسِنينَ [اعراف/56] .

قال طاوس : رأيت رجلا يصلى فى المسجد الحرام تحت الميزاب يدعو و يبكى فى دعائه فجئته حين فرغ من الصلاه فإذا هو على بن الحسين (ع) فقلت له : يا ابن رسول الله رأيتک على حاله كذا و لک ثلاثه أرجو أن تونک الخوف أحدها أنک ابن رسول الله (ص) و الثانى شفاعه جدک و الثالث رحمه الله. فقال : يا طاوس! أما أنى ابن رسول الله (ص) فلا يوننى و قد سمعت الله تعالى يقول "فَلا أَنْسابَ بَينَهُمْ يوْمَئِذٍ وَ لا يتَساءَلُونَ " (مومنون/10) و أما شفاعه جدى فلا تونى لأن الله تعالى يقول "وَ لا يشْفَعُونَ إِلّا لِمَنِ ارْتَضى " (انبياء/28) و أما رحمه الله فإن الله تعالى يقول إنها قريبه من المحسنين و لا أعلم أنى محسن" [كشف الغمه ،

ج2 ، ص108] .

8. روزگار امام

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ارتد الناس بعد الحسين (ع) إلا ثلاثه أبو خالد الكابلی و يحيی ابن أم الطويل و جبير بن مطعم [إختصاص مفيد ، ص64] .

- منبر و مسجد به دست بلندگوهای بنی امیه بود.

- قرآن و حدیث به نفع بنی امیه تفسیر می شد.

- قضاوت ، اعدام ، زندان و قضا به دست آنان بود.

- بعد از شهادت امام حسین (ع) ترس و وحشت همه را گرفته بود.

- حجّاج ، فرماندار بصره ده ها هزار نفر را کشت.

- قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : ما بمكه و المدينه عشرون رجلا يحبنا [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحديد ، ج4 ، ص104] .

- قتل و شکنجه شیعیان و غارت اموال و ویران شدن خانه.

- جرم زندیق کافر ازجرم شیعه بودن کمتر بود

- هجوم به مدینه و تجاوز به مال و جان و ناموس بعد از واقعه کربلا انجام شد.

- به منجنیق بستن کعبه.

9. امام وحادثه کربلا

1. سیاست امام

شرایط و مقتضیات زمان ، گرایش و فرهنگ مردم و سلطه طاغوت ها ، این ها شرائط را برای هر امامی متفاوت ساخت.

1- سخنرانی درکوفه.

2- سخنرانی در مسجد جامع شام.

3- سخنرانی در هنگام ورود به مدینه.

4- حضرت از ابتدای روبرو شدن با قافله حر بن یزید ریاحی تا پایان اسارت شاهد صحنه های خونین داغ ها و شکنجه ها و پیمان شکنی ها و... بود و کسی تاکنون نقل نکرده که حضرت شکایتی و یا جمله ای که بوی نارضایتی داشته باشد به زبان آورد.

2. امام در کوفه

1- چند جمله ای که حضرت سجاد (ع) در اسارت خود در کوفه مردم را مورد عتاب قرار داد ، که شما به پدرم نامه نوشتید وبعد او

را کشتید. شما در قیامت با چه روئی به جدم پیامبر (ص) نگاه خواهید کرد. کاری کرد که از همان مجلس شعار علیه حکومت بلند شد.

2- سخنان حضرت به طوری اثر داشت که همین که ابن زیاد خطبه فاتحانه می خواند و ناسزا می گفت. عبدالله عفیف که مردی نابینا بود برخواست و گفت : دروغگو تو و پدر تو است. پسر رسول الله را کشته و... .ابن زیاد دستور اعدام او را داد. او را گرفته و کشتند ، ولی موج نفرت عمومی بیشتر شد .

3- ابن زیاد خواست ماجرا را به گردن قضا و قدر بگذارد. در مجلسی به حضرت سجاد (ع) گفت : مگر خدا علی بن الحسین (علی اکبر) را نکشت؟ حضرت فرمود : " برادر بزرگی داشتم به نام علی اکبر ، مردم او را در کربلا کشتند". با این سخن گناه را از قضا به دوش مردم و حکومت انداخت.

3. امام درشام

1. امام و شامیان

1- سر مبارک حضرت امام حسین (ع) و اسرا را به شام آورده. پیرمردی خدمت حضرت سجاد (ع) آمده و به او ناسزا گفت. حضرت فرمود : " آیا قرآن خوانده ای؟" گفت : بله فرمود : آیه "قُلْ لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی [(شوری/23)] شنیده ای" پیرمرد گفت : آیا به خدا شما از دودمان پیامبرید.حضرت سوگند یاد فرمود که بله. پیرمرد ناراحت شد و عذرخواهی نموده و به گریه افتاد و گفت که ما گمان می کردیم که محمد (ص) را جز یزید فامیلی نیست.این برنامه روزنه ای شد که هفتاد نفر از بزرگان دمشق یک یک آمدند و عذر خواهی کردند و

گریه و زاری ، و حضرت سجاد (ع) همه را عفو کردند. [إحتجاج طبرسی ، ج2 ، ص306] .

2- منهال می گوید : در شام به دیدن حضرت سجاد (ع) رفته ، احوالش را پرسیدم؛ سخنانی از مقام قریش و حضرت محمد (ص) داشت که مرا روشن کرد.

3- گاه و بیگاه که نقشه خطرناکی در کار بود و یزید از متملقان می خواست که درباره حضرت سجاد (ع) چه کند؟ حضرت می فرمود : "کاری کن که اگر پیامبر می بود انجام می داد" و با این نوع سخن ، یزید را از غرور پائین آورده و هم تخفیفی برای بچه های امام حسین (ع) و غل و زنجیر و آماده کردن کاروان برای برگشت به سوی مدینه را فراهم می نمود.

2. خطبه امام در شام

نأی علی ما فاتنا و لنفرج بما تانا فأنشد یزید فول الفضل بن العباس بن عتبه :

ثم استأذنه علیه السلام فی ان یتکلم فقال یزید : نعم علی ان لاتقل هجرا قال (ع) : " لقد وقفت موقفا لاینبغی لمثلی ان یقول الهجر ما ظنک برسول الله (ص) لو یرانی علی هذه الحال" فامر یزید بان یفک الغل منه.

"دعا یزید الخاطب و أمره أن یصعد المنبر و یذم الحسین و أباه فصعد و بالغ فی ذم أمیرالمؤمنین و الحسین (ع) و المدح لمعاویه و یزید فصاح به علی بن الحسین (ع) : ویلک أیها الخاطب! اشتریت مرضاه المخلوق بسخط الخالق فتبوأ مقعدک من النار". و لقد أجاد ابن سنان الخفاجی بقوله

[مثیرالأحزان ، ص102] .

و قال لیزید : " اتأذن لی ان اراقی هذه الاعواد فأتکلم بکلام فه لله تعالی رضی و لهؤلاء

اجر و ثواب" فابى يزيد و الح الناس عليه فلم يقبل فقال ابنه معاويه ائذن له ما قدر ان يأتى به ؟ فقال يزيد : ان هؤلاء ورثوا العلم والفصاحه تو زقوا العلم زقا و ما زالوا به حتى اذن له :

فقال (ع) : " الحمدلله الذى لابدايه له و الدائم الذى لانفاد له و الاول الذى لااوليه له ، و الاخر الذى لا آخريه له ، و الباقى بعد فناء الخلق ، قدر الليالى و الايام و قسم فيما بينهم الاقسام فتبارک الله الملک العلام الى ان قال : ايها الناس عطينا ستا و فضلنا بسبع اعطينا العلم و الحلم و السماحه و الفصاحه و الشجاعه و المحبه فى قلوب المؤمنين و فضلنا بأن منا النبى و الصديق و الطيار و اسد الله و اسد رسوله و سبطا هذه الامه ، ايها الناس من عرفنى فقد عرفنى و من لم يعرفنى انبأته بحسبى و نسبى ايها الناس انا ابن مكه و منى ، انا ابن زمزم و الصفا انا ابن من حمل الركن باطراف الردا انا ابن خير من ائتزر و ارتدى و خير من طاف و سعى و حج و لبّى و انا ابن من حمل على البراق و بلغ به جبرئيل سدره المنتهى فكان من ربه كقاب قوسين او ادنى انا ابن من صلى بملائكه السماء انا ابن من اوحى اليه الجليل ما اوحى انا ابن من ضرب بين يدى رسول الله ببدر و حنين و لم يكفر الله طرفه عين انا ابن صالح المومنين و ورث النبيين و يعسوب المسلمين و نور المجاهدين وقاتل الناكثين و القاسطين و المارقين و

مفرق الاحزاب اربطهم جأشا و أمضاهم عزيمه ذلک ابوالسبطين الحسن و الحسين على بن ابى طالب. انا ابن فاطمه الزهرا ، و سيده النساء و ابن خديجه الكبرى.

انا ابن المرمل بالدماء انا ابن ذبيح كربلا انا ابن من بكى عليه الجن فى الظلماء و ناجت الطير فى الهواء".

فلما بلغ الى هذا الوضع ضج الناس بالبكاء و خشى يزيد الفتنه فأمر المؤذن ان يؤذن لصلاه فقال المؤذن : الله اكبر.

قال الامام (ع) : " الله اكبر و اعلى و اكرم مما اخاف و احذر" فلما قال المؤذن : اشهد ان لا اله الا الله. قال (ع) : " نعم اشهد مع كل شاهد ان لا اله غيره و لا رب سواه" فلما قال المؤذن : اشهد ان محمدا رسول الله. قال (الامام) للمؤذن : " اسألک بحق محمد ان تسكت حتى اكلم هذا !".

و التفت الى يزيد و قال : " هذا الرسول العزيز الكريم جدک ام جدى؟ فان قلت جدک علم الحاضرون و الناس كلهم انک كاذب وان قلت جدى فلم قتلت ابى ظلما و عدوانا و انتهبت ماله و سبيت نسائه فويل لک يوم القيامه اذا كان جدى خصمک".

فصاح يزيد لمؤذن اقم للصلاه. فوقع بين الناس همهمه و صلى بعضهم و تفرق الاخر.

4. امام و مختار

1- مختار ، نامه ايى به امام سجاد (ع) نوشت كه از مردم براى شما بيعت بگيرم؟ و ضمن نامه مبلغى پول هم فرستاد. حضرت (ع) جواب نامه را نداد و در ملا عام او را به عنوان يک رياست طلب مفتضح كرد.

2- ابن زبير از ول خرجى مختار مطلع گشته و از او حساب رسى خواست ، او هم

حاضر به هم کاری نشد. [مروج الذهب ، ج 3] .

3- نامه ای به محمد حنفیه نوشت که برای شما از مردم بیعت بگیرم ، او هم با امام سجادعلیه السلاممشورت کرد. حضرت فرمود : " دل مختار برای ما نمی سوزد. ریاست طلب و منافق است". باز محمد حنفیه با ابن عباس مشورت نمود ، او گفت : در این مساله نفیا و اثباتا ساکت باش. محمد هم حرف ابن عباس را گرفت و سکوت اختیار کرد.

4- به ابن زبیر گفت : اگر مرد لایقی را بیابی از مردم عراق و کوفه لشگری برای تو آماده می کنم تا بتوانی شام را بگیری ، زیرا مردم آن منطقه شیعه و از ماجرای کربلا تا الان از بنی امیه ناراحت اند و رهبر می خواهند. ابن زبیر نیز گفت که تو این کار را بکن. مختار هم رفت به سوی کوفه و با گریه زیاد از دست قاتلان کربلا لذا شیعه گرد او را گرفته کم کم بازارش گرم شد و قاتلان را می گرفت و می کشت تا محبوبیتی پیدا کرد.

بعد عبد الله بن مطیع را که والی قبلی ابن زبیر در کوفه بود به بهانه بی عرضگی از کوفه بیرون کرد و کم کم باغ و بستانی به راه انداخت و اموالی را خرج زندگی شخصی خود کرد.

5- گروهی را جمع کرد و ابن زیاد را کشت و سر او را با پول زیاد و نامه ای به نزد امام سجاد (ع) فرستاد و پیام داد که من می خواهم از مردم برای شما بیعت بگیرم. امام که سابقه حیله و عداوت او را نسبت به بنی هاشم می دانست

به سر بریده اعتنائی نکرد و جواب نامه را هم نداد و پول ها را هم قبول نکرد بعد به مسجد مشرف شده و حیله مختار را برای مردم روشن نمودند. [مروج الذهب ، ج 1. ص71] .

6- مختار که از آلت دست قرار گرفتن امام سجاد (ع) مأیوس شد به فکر محمد بن حنفیه افتاد و او را مهدی آل محمد (ص) معرفی کرد (این اولین باری است که مهدویت یک حربه سیاسی شد) و مردم را به امامت او دعوت کرد و گفت : بنا بود مثلا امام سجاد (ع) باشد ، ولی برای خداوند بدا حاصل شد و خلاصه پس از آن قیام نموده و به هنگام نبرد کبوتران سفیدی را به پروازدر آورده و می گفت : اینها ملائکه هستند که برای امداد ما آمده اند.

7- مختار مطالبی را از اسلام گرفته و با سخنانی دیگر مخلوط و مذهبی تازه پدید آورد. به نام کیسانیه ، زیرا کیسان لقب مختار بود و قائل به امامت محمد بن حنفیه بودند.

البته مرحوم مظفر درتاریخ شیعه می گوید : همه این مطالب درباره مختار دروغ بوده و اینها جهت مخدوش کردن چهره اوست که در تاریخ بافته اندو دلائلی در دست است که او مورد تایید امام سجاد (ع) بوده.

9- مختار کسی است که به عموی خود والی مدائن نوشت که امام حسن (ع) را پناه ندهد و به این وسیله خود را به معاویه نزدیک می کرد و نسبت سوئی هم به حضرت داشت.

اکنون که مردم از یزید ناراحت و خودش هم ریاست طلب است ، چه بهتر که به نام انتقام از قاتلین

کربلا علاقه مندان اهل بیتعلیهم السلامرا دور خود جمع کند و یزید را مغلوب و ریاستی به دست آورد.

10. امام وحادثه حّره

1. سیمای اطرافیان یزید

لشگر یزید به مدینه حمله کرد. سه روز قتل و غارت مباح شد. هزاران دختر بی صورت شدند. هزار زن بی شوهر بچه دار شدند. ده هزار کشته ، 700 کشته ، از بزرگان و انصار و 700 کشته ، حافظ قرآن بودند. بعد از سه روز هر که با یزیدبیعت می کرد مشروط بر این بود که اموال و غنائم جنگی او در ملک یزید باشد و گرنه کشته می شدند. همین که سر کشتگان مدینه را نزدیزید بردند ، باز گفت : لیت اشیاخی ببدر شهد وا...

شاهد ما اینجا است که بعد از این همه قتل و غارت فرمانده لشگر یزید در بازگشت مناجات می کرد و می گفت : بار الها بعد از شهادت به وحدانیت و نبوت عملی محبوب تر و امید بخش تر از کشتار مدینه که در راه اطاعت یزید بود برای آخرت خویش سراغ ندارم .

شمر بعد از صبح تا آفتاب دعا می کرد. گفتند : تو دیروز امام حسین (ع) را شهید کردی و فردای آن روز دعا می کنی؟!

گفت : اطاعت از امیر لازم است. [نقش ائمه دراحیای دین ، ج5 ، ص91 به نقل از تاریخ ذهبی ، ج3 ، ص18] .

2. سبب جنگ حرهّ

مردم مدینه حاکم را بیرون کردند (عثمان بن محمد) و بنی امیه را محاصره کردند و با عبدالله بن حنظله بیعت کردند. بنی امیهه 1000 نفر می شدند در خانه مروان جمع شدند وطی نامه ای از یزید کمک خواستند. یزید به ابن زیاد دستور داد

به مدینه برود و به دنبال شخصی به نام مسلم بن عقبه فرستاد. مسلم گفت 1000 نفر بنی امیه که نتوانند بجنگند ، پس بگذار به خواری کشته شوند. یزید گفت : مگر نمی دانی زنده ماندن بعد از آنان خوشی ندارد و بالاخره مسلم هم با 120000 نفر روانه مدینه شد. یزید فرمان داد سه بار مهلت بده و در نوبت سوم بکش و اموالشان را غارت کن ، اما با علی بن الحسین کاری نداشته باش. امام مروان و خانواده اش را پناه داد هم زمان با این قضیه حجاج مکه را محاصره کرد و کعبه را با منجنیق خراب کرد و ابن زبیر را کشت. خبر آمدن مسلم به مدینه رسید ، محاصره بر بنی امیه را تنگ کردند و گفتند ما دست بر نمی داریم تا گردن شما را نزنیم و به غائله پایان ندهیم. بالاخره آنها را از شهر بیرون کردند و آنها به سپاه مسلم پیوستند. سپاه به مدینه رسید و بعد از سه روز فرصت گفتند : یا تسلیم یا جنگ. گفتند : جنگ.

انقلابیون خندقی کنده بودند و سنگر گرفته بودند و رهبری آنها را عبد الله بن حنظله داشت. سپاه یزید حمله کرد سه ربع را نابود کردند و به ربع چهارم هم که فرمانده در آن بود حمله کردند. اینها بسیار مقاومت کردند تا به شهادت رسیدند. بعد از این مسلم سه روز همه چیز را مباح کرد ، قتل و غارت مردم مدینه را مباح کرد ، صدای ناله و ضجه صحابه بلند شد. چقدر مردم را کشتند و در خندق انداختند. [ابن اثیر.ص 276]

3. واقعه حره

1- بعد از ماجرای کربلا مردم مدینه علیه یزید شوریدند و ابن زبیر هم که برای حکمرانی ادعائی داشت کمک کرد و بنی امیه و عامل یزید را از مدینه بیرون کردند.

یزید خبردار شد و لشگر به سوی مدینه فرستاد ، مردم مدینه هم مقاومت کردند و جنگ سختی در گرفت و در نتیجه مردم مدینه مغلوب شده و فرمانده لشگر یزید از مردم مدینه برای یزید بیعت گرفته به شرط آنکه مردم بی چون و چرا برده و بنده یزید باشند.امام سجاد (ع) نیز نزد فرمانده لشگر یزید حاضرشد ، ولی همین که نگاه اوبه حضرت افتاد دگرگون شده و از کار خود منصرف شد و حتی شفاعت حضرت را نسبت به گروهی پذیرفت. بعد از آن از مدینه خارج شدند و به سوی مکه روانه گشتند تا به حساب مخالف سر سخت یزید ، ابن زبیر برسند. او هم به کعبه پناهنده شده بود که آن ها هم بامنجنیق و سنگ و شمشیر و آتش حرم را مورد اهانت قرار دادند و به عده زیادی صدماتی وارد کردند.

2- یزید با تجربه ای که از حادثه کربلا و سخنرانی امام در مسجد شام داشت سفارش کرده بود که نسبت به امام هیچ گونه تعرضی به عمل نیاید.

و لذا مسلم خونخوار به او احترام کرد و حتی در موردی سفارش حضرت را درباره رهائی گروهی که تصمیم قتل آنان را داشت پذیرفت و آنان را نکشت.

3- قبول بیعت یزید برای رهائی از مرگ کافی نبود ، بلکه باید هم بیعت را قبول می کردند و هم بردگی او را.

4- قتل عام در مدینه ارعابی بود

کم اثر ، زیرا : الف) ابن زبیر در مکه به شورش خود ادامه می داد. ب) از کوفه هم گروهی که از پیدایش فاجعه کربلا ناراحت بودند به نام گروه توابین به سرگردگی سلیمان بن صرد خزاعی علیه یزید و بعد از کشته شدن سلیمان به سرگردگی مختار پیدا شدند.

ج) از سایر نقاط هم که حادثه کربلا و وضع یزید را شنیدند نگرانی و خلاصه مخالفت ها از همه جا علیه یزید می جوشید و قتل عام مدینه نتوانست کاری از پیش ببرد.

5- ابن زبیر از ابتدا بیعت یزید را در مدینه رد کرد و به مکه رفت و پرچم مخالفت با یزید را برافراشت.

شهادت امام حسین (ع) و نفرت مردم مدینه از یزید از یک سو و زمینه مخالفت با یزید که ابن زبیر در مکه آنرا بوجود آورده بود از سوی دیگر این دو شهر را به صورت خاصی در آورده بود که مقدمات ریاست ابن زبیر را فراهم کرده بود.

6- فرماندار مدینه و مکه برای تثبیت مقام یزید گروهی از بزرگان انصار و مهاجرین را به نزد یزید در شام فرستاد تا بلکه از او بخشش و جایزه ای بگیرند و بر گردند و مردم را برای یزید رام کنند.آنها رفتند ویزید جوائزی به آنها داد و بر گشتند ، ولی جنایات وقمار بازی و سگ بازی و بدمستی یزید را نقل کردند و مردم را بیشتر علیه یزید تحریک کردند. کم کم مردم مدینه رسما علیه یزید قیام کردند و امویان را در فشار قرار دادند به طوری که به ناچار به خانه رئیس خود مروان بن حکم پناهنده شدند و کار بالا

گرفت تا جائی که مروان تأمین برای زن و فرزندش نداشت و به ناچار آنها را به امام سجاد (ع) سپرد.

امام سجاد (ع) که تا چند روز پیش اسیر امویان بود ، امروز پناه دهنده زنان و اطفال آنها شد.

7- شورشیان مدینه رهبری می خواستند ، امام سجاد (ع) نپذیرفت. با فرزند حنظله (غسیل الملائکه) بیعت کرده و به شورش خود ادامه دادند.

یزید از ماجرا مطلع گشت ، نعمان بن شبیر را به سوی آنان فرستاد تا آنها را پند داده و تهدید کند. او رفت ، ولی اثر نکرد. مسلم بن عقبه را که مردی خونخوار بود فرستاد تا آن منطقه را آرام و تسلیم یزید کند. او هم به مدینه آمد و فرمان قتل عمومی را داده و مردم را بی گناه کشتند. تنها به حضرت سجاد (ع) متعرض نشدند ، آن هم به خاطر سفارش یزید و پس از کشتار زیاد ، بزرگانی از مدینه را جمع کرد و به آنها گفت باید با یزید بیعت کنید با این شرط که هم برده و هم بنده او باشید.

11. اوضاع سیاسی

1. فساد عقیدتی کلام

1- حجاج ثقفی در اولین خطبه در هنگام امارت خود بر کوفه (بدون حمد خدا و صلوات بر رسول خدا (ص)) می خواند : سرهای پرفتنه می بینم ، بدنهائی می بینم که باید در خون بغلطد و این کار را من می کنم و می کشم.

2- ولید بن عبدالملک نیز در زمان امارت خود گفت : هر که به من جملهاتق اللهبگوید او را می کشم.

روزی یک نفر از قبیله مره به او گفت : کبریائی مخصوص خداست ، آنقدر تکبر مفروش و از خدا

بترسم مامورین شکنجه با لگد او را کشتند. [ابن اثیر ، ج4 ، ص251] .

3- مسلم بن عقبه فرستاده یزید بود که به لشگر خود در مدینه دستور قتل عام و...داد.

4- حجاج بن یوسف حاکم ایران و عراق می گفت : مهم ترین لذت نزد من خون ریزی است.

120 هزار نفر را کشت و هنگام مرگش 50 هزار مرد و 30 هزار زن را در زیر شکنجه و زندان نگاه داشته بود. [تاریخ تمدن اسلامی]

- مروج الذهب می گوید : که 160 هزار نفر این زندانیان عریان بودند.

2. بی دینی امرا

عبد الله و سهل ساعدی را با گذاردن مهر داغ بر گردن آنان شکنجه می داد.

5- عبدالملک مروان هر که را احتمال خطر برای ریاست می داد فرمان ترور صادر می کرد.

6- یکی از حکام اموی مست به محراب رفت و نماز صبح را چهار رکعت خواند ، بعد می گوید : امروز نشاط دارم ، اگر می خواهید بیشتر بخوانم.

7- عبدالملک مروان همین که به خلافت رسید به قرآنی که در مقابلش بود خطاب کرد و گفت : این آخرین دیدار من با توست.

8- بعد از مرگ پسر یزید مردم عراق با ابن زبیر بیعت کرده و او عبدالله بن مطیع را والی کوفه کرد. [مروج الذهب ، ج3] .

9- روزی ولید بن یزید قرآن را باز کرد ، این آیه آمد : وَ اسْتَفْتَحُوا وَ خابَ کلُّ جَبّارٍ عَنِیدٍ مِنْ وَرائِهِ جَهَنَّمُ وَ یسْقی مِنْ ماءٍ صَدِیدٍ [ابراهیم/16-15]

ناراحت شد و قرآن را هدف قرار داد و تیرباران کرد.

10- حجاج ثقفی در سخنرانی خود گفت : خلیفه نزد خدا از

ملائکه و انبیا بهتر است. [عقد الفرید ، ج3 ، ص18 و مروج الذهب ، ج2 ، ص104] .

3. مطرود شدن دین

11- عبد الله زبیر که در منطقه حجاز دعوی خلافت داشت صلوات بر رسول خدا را در خطبه ترک کرد. سبب را پرسیدند؛ گفت : پیامبرخویشان بدی دارد که از صلوات بر جد خود غرور می ورزند. [تاریخ یعقوبی ، ج3 ، ص8] .

12- حجاج وقتی از مدینه بیرون می رفت ، گفت : خدا را شکر که از این شهر بیرون رفتم ، این شهر پلیدترین شهرها نزد من است. در این شهر جز پاره چوبی چند که به نام منبر رسول خدا و استخوان پوسیده ای که قبر پیامبر (ص) است چیزی نیست. [شکاه الادب ، ج2 ، ص272] .

13- برای همین افراد بی شخصیت و پست ، شعرای بی شخصیت هم شعرها سرودند که نمونه هایی از آن به این آدرس است. زندگانی امام سجاد (ع) از صفحه 128 تا 131 نوشته سید جعفر شهیدی

14- منطق و فلسفه عمل بنی امیه این بود :

الف) خریداری مخالفین

ب) نابود ساختن.

بزرگان قریش را با بخشش های زیاد می خریدند و اگر نه حقوق آنها را قطع و گاهی برای وجود یک مخالف حقوق منطقه ای را قطع می کردند. [اغانی ، ج13 ، ص105] .

4. دور شدن از حقانیت اسلام

ابن زبیر برادری داشت به نام عمرو که با او مخالف بود ، ولی همین که بر او پیروز شد و دست یافت برهنه به در مسجد الحرام نگاه داشت و آنقدر او را زد تا مرد. [مروج الذهب ، ج3

.]

16- معاویه بن یزید حدود چهل روز خلیفه شد و به هنگام وفات ، بنوامیه به او گفتند تا جانشین تعیین کند نپذیرفت و سخنانی کنایه از وزر حکومت غاصبانه بیان کرد... مادرش گفت : کاش خون حیض بودی و دفع می شدی. در جواب گفت : کاش بودم.

22 سال داشت ، در دمشق مرد. ولید بن عقبه بر او نماز کرد تابلکه بعد از او رئیس باشد ، ولی در تکبیر دوم ضربه ای به او زده شد و مرد.

17- پیامبری که با مردم خندق می کند و این چنین درس عدالت در اجتماع می دهد.

پیامبری که همراه مردم در تهیه غذا هیزم جمع می کند و درس عدالت در اجتماع می دهد. به همه بیت المال را عادلانه می دهد و در جواب خرده گیران که می گفتند گروهی که قبلا مسلمان شده اند از سهم بیشتری برخوردارند می فرمود : " پاداش اسلام قبلی آنان با خدا و در معاد است و از نظر شکم همه مساوی اند؛ ترجیح نمی باشد نه عربی بر عجمی و نه سفید بر سیاه".

18-عمر ابوهریره را (به جرم اینکه از بیت المال سه اسب خریداری کرده برای خود) تازیانه زد ، ولی عثمان که پیرمردی بود نالایق و مروان همه کاره او بود مسیر را عوض کرد [امام سجاد (ع) / 35 •••]

اوضاع سیاسی

تا جائی که معاویه به حاکم خود ، زیاد نوشت : هر چه طلا و نقره در منطقه تو است جمع کن و پیش من بیاور. مسیر عدالت عوض شد تا جائی که امیه بن عبدالله بن عبدالملک نوشت : مالیات خراسان خرج مطبخ مرا تأمین نمی کند.

19-

در زمان رسول الله (ص) آزادی بیان بود ، به رسول خدا اعتراض کردند و حضرت پاسخ قانع کننده ای داد ، ولی در زمان امویه خفقان بود تا جائی که ابوذر و حجر بن عدی را به خاطر اعتراض به اینکه (نباید به حضرت علی (ع) ناسزا گفت) اعدام کردند.

تا این که روح مردم با این نوع تهدید و شکنجه خو گرفت ، نسل نو ، نسل ترسو و تهدید شده شد. کار به جائی رسید که عبدالملک بن مروان بعد از فراغت از حج سال 75 هجری در خطبه گفت : هر کس کوچک ترین پند و نصیحتی به من بکند گردنش را می زنم. [ابن اثیر ، ج4 ، ص19 و 251] .

1. امام صادق (ع)

1. در احوال آن حضرت

1. سیمای امام

نام ، جعفر ، کنیه ، ابو عبد الله ، لقب ، صادق.

پدر ، امام باقر (ع) ، مادرف ام فروه.

17 ربیع 83 در مدینه متولد.

در 65 سالگی در 148 هجری شهید و در بقیع مدفون است.

در سال 114 به امامت رسید.

دوران امامت او مصادف با اواخر امویان و اوائل عباسیان.

امویان در سال 132 منقرض شدند. [سیره پیشوایان] .

1.شب جمعه 17 ربیع سنه 82 هجری متولد شدند. [اسد حیدر ، ج4]

2. عبد الملک مروان حاکم وقت بود و او و نمایندگانش در بلاد ، ظلم را به سر حد رسانده بودند.

3. حدود 13 سال از دوران امام سجاد (ع) را درک کرد و سپس یگانه مربی او امام باقر (ع) بود و مدت امامت 34 سال.

4. امام صادق (ع) ناظر بود که در هر

جلسه درس و وعظ و قصه و... شروع یا پایان سخن ناسزا به علی بن ابیطالب (ع) است.

با آن همه دشمنی و رقیب تراشی برای امام صادق (ع) جمله ای که اشاره به عیبی در حضرت باشد از احدی و از هیچ فرقه ای نقل نشده است.

مادرش ام فروه بود که امام صادق (ع) درباره اش فرموده : آمنت و اتقیت و احسنت.

این مادر دارای مقام علمی بود و روایاتی از شوهرش امام باقر (ع) نقل کرده است.

پدر زن امام صادق (ع) قاسم بن محمد از بزرگان محدثین اهل بیت (ع) و از فقهاءسبعه روی حدیثهبود. [اصحاب الصحاح السته ، ص283]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : سلونی سلونی قبل أن تفقدونی [تأویل الآیات الظاهره ، ص209] .

2. علم امام

امام صادق (ع) کسی بود که دشمن او منصور می گفت : حضرت صادق (ع) مصداقثُمَّ أَوْرَثْنَا الْکتابَ الَّذِینَ اصْطَفَینا مِنْ عِبادِنا [فاطر/32] .

است.

قال مالک بن أنس ما رأت عین و لا سمعت أذن و لا خطر علی قلب بشر أفضل من جعفر الصادق فضلا و علما و عباده و ورعا. [المناقب ، ج4 ، ص247] .

ابو حنیفه : ما رایت افقه من جعفر بن محمد الصادق (ع) و قال لولا السنتان لهلک نعمان.

قَالَ ابْنُ أَبِی الْعَوْجَاءِ یا ابْنَ الْمُقَفَّعِ مَا هَذَا (امام صادق (ع)) بِبَشَرٍ [کافی ، ج1 ، ص74] .

الحافظ ابوحاتم : جعفر بن محمد لا یسئل عن مثله.

ابن خلکان : و فضله اشهر من ان یذکراسد حیدر کلمات زیادی از افراد زیادی در ج1 نقل کرده است. [الامام الصادق (ع) ، اسد حیدر]

منصور دوانیقی به

ابو حنیفه گفت : 40 سؤال مشکل آماده کن تا در جلسه ای از امام بپرسیم ، شاید یکی را نتواند جواب دهد ، اما حضرت همه را باضافه نظر دیگران در مساله پاسخ داد.

مالک : ما رایت عین و ما سمعت اذن و ما خطر علی قلب احد ، اعلم و اتقی و اعبد

ابوحنیفه ، حسن بصری ، واصل بن عطا (رئیس معتزله) ، جابر بن حیان ، و... از شاگردان او هستند.

علوم قرآن ، تفسیر ، حدیث ، فقه ، کلام ، طب ، فلسفه ، نجوم ، ریاضیات ، با تدریس امام صادق (ع) شکوفا شد.

در آن زمان فرقه هائی همچون معتزله ، خیریه ، مرجئه ، غلات ، زنادقه ، مشبهه ، متصوفه ، مجسمه ، تناسخیه ، ظاهر شده و فعال بودند.

در میان 4000 شاگرد امام ، افرادی بودند مولف ، نظیر هشام بن حکم که31 جلد کتاب نوشت. جابر بن حیان 200 رساله در علوم مختلف (خصوصا شیمی که کیمیا گفته می شود.) نوشت.

1. یکی از شاه کارهای امام صادق (ع) مناظرات و احتجاجات حضرت است. و پاسخ به سوالات که گاهی در دو جمله کوتاه و گاهی مفصل بیان می شد. و حضرت شاگردانی پاسخگو و بحاث تربیت نموده بود. مثلا حضرت در پاسخ استدلال برای خالق فرمود : ما بالناس من حاجه

در پاسخ توحید فرمود : عن هشام بن الحکم قال قلت لأبی عبد الله (ع) ما الدلیل علی أن الله واحد قال اتصال التدبیر و تمام الصنع کما قال عز و جل" لَوْ کانَ فِیهِما آلِهَةٌ إِلَّا اللّهُ لَفَسَدَتا " (انبیاء-22) [توحید

صدوق ، ص250] .

2. در مناظره کوتاه دیگری دیصانی می پرسد : دلیل وجود خدا چیست؟

فرمود (ع) : من هستم. خودم که خودم را نیافریدم.

3. در مناظره کوتاه دیگری ، مادی گفت : من در این شیشه آب و خاک ریختم واکنون در آن کرم هائی تولید شده است. بنابراین من خالق این موجوداتم چون سبب پیدایش آنان من بوده ام. امام فرمودند : تو اگر خالقی بگو چند عددند؟ نرند یا ماده؟ وزن هر یک چقدراست؟

4. در غوغای جبریه و مفوضه شعار حضرتلا جبر و لا تفویضبود.

5. مناظرات طولانی حضرت در کتب حدیث و کلامی موجود است. تشویق خاصی که حضرت به مناظره داشت از تشویق مکرر هشام که عمرو را در بصره کوبید معروف است.

3. سیره امام

1. اخلاق

1.قال مالک و لقد کنت أری جعفر بن محمد (ع) و کان کثیر الدعابه و التبسم فإذا ذکر عنده النبی (ص) اصفر و ما رأیت یحدث عن رسول الله (ص) إلا علی طهاره [بحارالأنوار ، ج17 ، ص33] .

2. او همچون اجداد گرامش علی و سجادعلیهما السلامشبانه غذای فقراء را به دوش گرفته و ناشناس در خانه ها می داد و جز با مرگش معلوم نبود که این تقسیم از کیست.

3. باغی داشت ، همین که میوه اش می رسید نردبانی می گذاشت تا مردم بروند و از میوه ها بخورند و نیز در باغ قسمت هائی را تخت گاه قرار داده تا واردین آنجا بنشینند و برای کسانی که نمی توانستند بیایند می فرستاد. [ج4 ، ص295]

4. نزد امام صادق (ع) استخفاف به مومن محتاج به منزل استخفاف به امام بود و به یکی از اصحابش فرمود :

تو ما را خفیف کردی. او ناراحت شد که چرا؟ فرمود : فلان وقت به مومن محتاجی که به تو روی آورده بود سرت را بلند نکردی.

5. به شقرانی یکی از منسوبان خود فرمود : إن الحسن من کل أحد حسن و إنه منک أحسن لمکانک منّا و إن القبیح من کل أحد قبیح و إنه منک أقبح لمکانک منّا [المناقب ، ج4 ، ص236] .

6. به یکی از بستانکاران عصبانی و سخت گیر که بدهکار را در فشار گذارده بود فرمود : آیا این آیه را خوانده ای : وَ یخافُونَ سُوءَ الْحِسابِ [(رعد-21)] [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص194] .

7. از کسی احوال مردم را پرسید که آیا اغنیاء احوالپرس فقراء هستند و سالم ها عیادت مریض ها و....می روند؟ گفت : نه.عن محمد بن عجلان قال کنت مع أبی عبد الله (ع) فدخل رجل فسلم فسأله" کیف من خلفت من إخوانک". فأحسن الثناء و زکی و أطری فقال له : " کیف عیاده أغنیائهم لفقرائهم" قال : قلیله. قال : " کیف مواصله أغنیائهم لفقرائهم فی ذات أیدیهم" فقال : إنک تذکر أخلاقا ما هی فیمن عندنا. قال : "فکیف یزعم هواء أنهم لنا شیعه" [صفات الشیعه ، ص8] .

8. به صاحب منصبی که دربان داشت فرمود : عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ دَخَلْتُ عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَنَظَرَ إِلَی بِوَجْهِ قَاطِبٍ فَقُلْتُ : مَا الَّذِی غَیرَک لِی قَالَ : " الَّذِی غَیرَک لِإِخْوَانِک بَلَغَنِی یا إِسْحَاقُ أَنَّک أَقْعَدْتَ بِبَابِک بَوَّاباً یرُدُّ عَنْک فُقَرَاءَ الشِّیعَهِ فَ" [کافی ، ج2 ، ص181] .

9. از امام صادق (ع)

خواست که دعائی کند که بدون زحمت روزی پیدا کند. فرمود : لَا أَدْعُو لَک اطْلُبْ کمَا أَمَرَک اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج5 ، ص78] .

10. امام غلامش را برای کاری فرستاد. دیر آمد. امام به سراغش آمد ، دید که غلام خوابیده ، امام در کنارش نشست او را باد می داد تا کم کم بیدار شد. امام فرمود : توهم شب می خوابی و هم روز ، شبها بخواب تا روز نخوابی.

11. روزی که داغ فرزندش اسماعیل را دید با مردم بسیار عادی برخورد کرد و فرمود : "کسی که مرگ را حق و پیش چشم خود حاضر می داند مسئله ای ندارد".

12. ماجرای بند کفش.

13. ماجرای قطع دوستی بیست ساله به خاطر یک فحش.

14. سود اضافی مصادیق فروش گندم و مصرف عادی.

15. احترام حضرت به نام محمد (ص) همین که شنید نام نوزادی را محمد گذاشته اند.

2. عبادت

1.عَنْ مَالِک بْنِ أَنَس أَنَّهُ قَالَ فِی حَدِیثٍ وَ لَقَدْ حَجَجْتُ مَعَهُ أَی الصَّادِقِ (ع) سَنَةَ فَلَمَّا اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ عِنْدَ الْإِحْرَامِ کانَ کلَّمَا هَمَّ بِالتَّلْبِیهِ انْقَطَعَ الصَّوْتُ فِی حَلْقِهِ وَ کادَ أَنْ یخِرَّ مِنْ رَاحِلَتِهِ [عللَ الشرائع ، ج1 ، ص234] .

3. کار

1. در پاسخ کسی که خواست بیل را از حضرت بگیرد و کمک کند می فرمود : إِنِّی أُحِبُّ أَنْ یتَأَذَّی الرَّجُلُ بِحَرِّ الشَّمْسِ فِی طَلَبِ الْمَعِیشَهِ [کافی ، ج5 ، ص76] .

(مسحاه در حدیث آمده نمی دانم در لغت چیست. من احتمالا بیل معنا کردم و الله العالم کتاب لغت نداشتم)

2. می فرمود : کسی هست که کارم را بکند و خرجی مرا بدهد ، ولی دوست دارم کار کنم

و رزق حلال با دستم پیدا کنم. [الامام الصادق (ع) ، اسد حیدر]

2. دوران حیات امام

1. خلفای زمان حضرت

امویان معاصر امام صادق (ع) :

هشام بن عبد الملک ، 105-125

ولید بن یزید بن عبد الملک ، 125-126

یزید بن ولید بن عبد الملک ، 126-126

ابراهیم بن ولید بن عبد الملک ، 70 روز از سال 126

مروان بن محمد (مروان حمار) 126-132

عباسیان معاصر امام صادق (ع) :

عبد الله بن محمد مشهور به سفاح ، 132-137

ابو جعفر مشهور به منصور دوانیقی ، 137-158. [سیره پیشوایان] .

امام صادق (ع) در برابر حکام جور بنی امیه :

سه سال عبد الملک مروان.

نه سال و هشت ماه سلیمان بن عبد الملک.

سه سال و سه ماه سلیمان بن عبد الملک.

دوسال و هشت ماه عمر بن عبد العزیز.

چهار سال و یک ماه یزید بن عبد الملک.

بیست سال هشام بن عبد الملک.

یک سال ولید بن یزید بن عبد الملک وبعد ابراهیم بن ولید بن عبد الملک و بعد مروان بن محمد.

شش ماه یزید بن ولید.

تا در سال 132 هجری دودمان ننگین بنی امیه برچیده شد و از بنی عباس ، سفاح و برادرش منصور.

2. بنی امیه

1. جنایات امویان

1. عبد الملک مروان :

قبل از این که به حکومت برسد هم نشین علماء و متعبد و...بود؛ اما همین که به مقام رسید قرآن را هم کنار گذارد و گفت : هذا فِراقُ بَینِی وَ بَینِک

او می گفت : لا یامرنی احد بتقوی الله الا ضربت عنقه

به حجاج ثقفی ولایت حجاز و عراق را داد و جنایات حجاج به قول حسن بصری سیئه من سیئات عبد الملک. چرا ندهد به کسی که

می گفت : عبدالملک افضل من نبی [اسد حیدر ، ص112]

امام سجاد (ع) را دست و پا بسته از مدینه تا شام فرستاد و..... می گفت : به من وحی می شود که این کارها را بکنم. [ابن عساکر ، به نقل از اسد حیدر.گ]

2. ولید بن عبد الملک :

موسس مسجد جامع دمشق و در بناء مسجد جامع دمشق 4000 صندوق طلا که در هر صندوقی 14 هزار دینار بود خرج کرد و در مقابل انتقاد مردم می گفت : که بیت المال از خودم است. و در جریان توسعه مسجد مدینه یکی به او گفت : خانه پیامبر (ص) را خراب نکن. آن قدر به او زد تا زیر شکنجه مرد. [الامام الصادق (ع) اسد حیدر]

3. عمر بن عبدالعزیز :

کارهایی کرد که قابل تشکر است مثلا سب علی (ع) را ممنوع کردو... ولی باقی بنی امیه از رفتار این فامیل راضی نبودند و لذا با سم او را کشتند.

4. یزید بن عبد الملک :

مرد عیاشی بود. دو جاریه زیبا داشت که دائما سرگرم بود و یکی از آنها مرد و مدتها او را دفن نکرد و گفت : من طاقت فراغ ندارم. و همین که ملامت شد او را دفن نمود ، ولی بعد نبش قبر کرد تا بار دیگر معشوقه خود را ببیند. خلاصه پس از مدتی از حسرت این زن مرد.

5. هشام بن عبد الملک :

در حج از ازدحام جمعیت نتوانست استلام حجر کند ، ولی برای امام سجاد (ع) راه باز کردند او ناراحت شده و گفت : این کیست؟ فرزدق اشعار

معروفش را سرود. او امام باقر (ع) و صادق (ع) را از مدینه به شام احضار کرد تا این دو بزرگوار را سبک کند و امام صادق (ع) در پیش جمعیت فرمود : السعید من اتبعنا و الشقی من عادانا و خالفنا [الأمان ، ص66] .

6. ولید بن عبد الملک :

که قرآن را تیر باران کرد و اهل قمار و شراب و لهو و لعب و فاسق بود و اصرار بر فحشاء داشت و به قول بعضی زندیق بود و به فرعون این امت شناخته شده است. [الامام الصادق (ع) ، اسد حیدر]

2. عوامل تغییر رژیم اموی

1. انتصار لآل محمد (ص) :

از بس هتک و خون ریزی و ظلم و.... شده بود ، مردم همه کپسول غضب شده بودند.

2. فشار مالی که از طرف حکام می شد از باب نمونه از کتاب الامام الصادق (ع) و المذاهب الاربعه اسد حیدر ، ج2 ، ص339 به بعد که از ابن کثیر و طبری و مدارک دیگر که نقل شده ما نقل می کنیم :

عمال بنی امیه برای گرفتن مالیات پیش خود قیمتی جعل می کردند و کار به ارزش و نرخ معمول میوه ها نداشتند.

عمال بنی امیه در مصر از کسانی که نباید جزیه بدهند جزیه می گرفتند.

عمال بنی امیه هدایای نوروز ساسانی را احیاء کردند و یک سال مبلغ این هدایا 13 میلیون درهم شد.

از هدایای والی هرات یک قصر فضه و یک قصرطلا تهیه شد.

عامل عبد الملک مروان به مردم جز خرجی آنها آن هم بخور و نمیر نمی داد و باقی درآمدها را تصرف می کرد.

عامل یمن اموال و املاک مردم را تصاحب کرد.

والی خراسان 20 میلیون درهم مال مفت گرفت.

بلال ابن ابی برده به کار چاق کنی گفت که اگر حکومت و فرمانداری عراق را از عمر بن عبدالعزیز برای من گرفتی من 20 میلیون درهم به تو می دهم.

این مالیات های زوری و غیر اسلامی ، مردم را عصبانی کرده بود و مصلحان از صحابه را به فکر انقلاب انداخته بود. [الامام الصادق ، اسد حیدر]

3. نابودی رجال دینی :

در واقع مدینه سه روز در اختیار ارتش بنی امیه بود که 80 صحابی در آن سه روز کشته شد. و از مردم به عنوان بردگی برای یزید بیعت گرفتند. 700 حامل قرآن ، 1700 مهاجر و انصار ، 10000 نفر مردم عادی کشته شد.

4. بعضی خواسته اند انقلاب علیه بنی امیه را فقط خسته شدن بردگان و فشار و تحقیر و تضییع حقوق بردگی بدانند و معنای این تفسیر این است که بنی امیه ظلمی به اسلام و مسلمین نکرده اند. فقط بردگانی چند در فشار بودند و شاید این تفسیر از علاقه مندان به بنی امیه است. همان کسانی که روایاتی در فضیلت معاویه و یزید جعل کرده اند و مرحوم امین مشت راویان آن احادیث را باز کرده. به هر حال این تفسیر مساوی است با آن که ملت اسلام هیچ شعوری و مسئولیتی نسبت به اسلام احساس نمی کردند. فقط بردگانی ، آن هم برای حقوق انسانی نه خطر اسلامی.

اسد حیدر از مدارک قوی نام حدود 20 نفر را می برد. (از بردگان) که در نظام اموی دارای مقام و منصب عالی بودند

و این طور نبود که بردگان عزل و عصبانی و شورش کنند کوتاه سخن این که انقلاب عمومی بود و اسلامی نه خصوص بردگان.

5. با این که روایات زیادی وارد شده که اسد حیدر چند حدیث آن را از مسند احمد و دیگر کتب آورده که حاکم ظالم در چه وضعی است ، دیگر چه جائی برای تبرئه مثل یزید باقی می ماند؟ !! [الامام الصادق (ع) ، اسد حیدر]

6. این عوامل به هم شدت داد و رقیب بنی امیه ، بنی عباس هم به اصطلاح از روان شناسی اجتماعی استفاده کرده و مردم را برای ایجاد حکومت اسلامی به رهبری اهل بیت (ع) دعوت کردند و لذا مردم حمله کردند. بعضی اجساد بنی امیه را از قبر بیرون آوردند وشلاق زدند. بعضی به زندان و بعضی کشته و در کوچه ها می کشانیدند و اجساد آنها را نزد سگها و...می انداختند.

7. دعوت مردم برای حکومت آل محمد (ص) بود و بنی العباس خود را بیعت گیرندگان آل محمد (ص) می دانستند. مردم خسته هم قبول کردند. حکومت نو به وجود آمد. توقع عدالت و... بود. سفاح اولین خلیفه عباسی هم در خطبه های افتتاحیه وعده های عدل داد و برادرش منصور در ابتدای امر برای نگاه داری افکار عمومی در ظاهر با علویین خیلی ادب می کرد. ولی هر لحظه احتمال جنگی به نفع علویین و برکناری منصور بود ولی تا قدرتش را مستحکم کرد بنای خلاف گذارد وآنقدر ظلم کردند که شاعر گفت :

[الامام الصادق (ع) ، سیره حیدر]

3. عوامل سقوط بنی امیه

1. تبدیل حکومت اسلامی به موروثی

2. بدعت ها وانحرافات

3. صرف بیت المال

به خوش گذرانی ها.

4. دستگیری ، شکنجه ، قتل عامها.

4. کشتار جمعی دسته جمعی خاندان پیامبر.

5.حکم به غیر ماأَنْزَلَ اللّهُ

6. حذف قانون حدود و دیات.

7. بی توجهی به دانشمندان .

8. شکستن مقدسات مثل تخریب کعبه و....

9. ستایش پادشاهان

10. تاویل قرآن و تفسیر به رای طبق سلیقه حکام

11. ساختن کاخ و تجمل گرائی.

12. شراب خواری و زن بارگی.

13. تبعیض میان نژاد وقبائل و عرب و غیر عرب.

14. مهم ترین اهرم که عباسیان توانستند امویان را از گردونه خارج کنند تحقیرغیر عرب و قتل اولاد پیامبر (ص) بود.

3. بنی عباس

1. پیدایش عباسیان

عباسیان با شعارهای اسلامی ، نوشتن آیات بر پرچمها و تظاهر به علاقه به اهل بیت حکومت را به دست گرفتند.

ابومسلم به امام صادق (ع) نوشت ، اگر مایلید شما رهبر ما شوید. امام فرمود :

ما انت من رجالی و لا الزمان زمانی.

ابوسلمه خلال که بعدها به عنوان وزیر آل محمد معروف شد به امام صادق (ع) نامه نوشت.

اما امام نامه را سوزاند؛ زیرا حضرت می دانست هدف آنها سوء استفاده از نام مقدس اهل بیت است.

مورخان می نویسند تعداد کسانی را که ابومسلم در زمان حکومتش کشت 600000نفر بود.

وقتی منصور دوانیقی می خواست ابومسلم را به قتل برساند ، گفت : چرا این همه مردم را کشتی؟ گفت : به خاطر استحکام پایه های حکومت تو!

ابومسلم می گوید : در غیر جنگها من صد هزار نفر را کشتم.

او حتی یاران خود را می کشت. او مثل ابوسلمه خلال که بازوی اقتصادی به حکومت رسیدن عباسیان بود را کشت.

2. در احوالات منصور

1. سیمای منصور دوانیقی

دومین خلیفه عباسی که 21 سال حاکم بود.

پاسخ انتقاد را

با شمشیر می داد.

پول پرست و تنگ نظر بود و 800 میلیون درهم پول جمع آوری کرد.

اموال مردم را غصب و تصاحب کرد و برای خود ذخیره می کرد.

منصور می گفت : مردم باید فقیر و تهیدست باشند ، سگ را گرسنه نگهدار تا به طمع نان دنبال تو بیاید.

یکی گفت : می ترسم کس دیگر نان به سگ دهد و دنبال او برود.

منصور به مهدی ، پسرش گفت : مردم را 3 گونه می توان رام کرد :

1. عده ای گرسنه که دنبال تو بیایند.

2. عده ای فراری که از ترس جان .

3. عده ای در زندانها

تا حرکتی علیه تو نشود و تو حکومت خود را داشته باشی.

عموی منصور به منصور گفت : گویا کلمه عفو به گوشت نخورده.گفت : عفو با حکومت جور نمی آید.

2. منصور وتظاهر به دین

1. منصور لباس وصله دار می پوشید و خودش هم وصله می زد. [اسد حیدر ، ج2 ، ص478]

2. روز عرفه خطبه ای خواند و چنان اظهار تقدس کرد و به مردم التماس دعا گفت.

3. عبدالرحمن افریقائی هم شاگردی منصور بود.از او پرسید؟ حکومت من چگونه است؟ گفت : هر ظلمی بنی امیه کردند تو هم کردی به علاوه....ناراحت شد و او را از جلسه بیرون کرد.

4. منصور عبور می کرد. دختر بچه یکی از طرفداران اهل بیت که زندان بود برای ترحم منصور زبان گشود تا شاید پدرش را آزاد کند. منصور سفارش کرد زندان پدر را تنگ تر کنند.

4. فرزندان پیامبر (ص) را می کشت ، ولی حصیر پاره و کهنه که یادگار شخص رسول الله (ص) بود در مکان خاصی با خادم مخصوص حفظ می کرد. و فقط هنگام

نماز با تشریفاتی برای نماز می آورد و می برد تا بگوید : من آثار پیامبر (ص) را حفظ می کنم. !!!!

5. به وعاظ می گفت : نصیحتم کنید و اشک می ریخت. به قول معروفکف تذبح و اخری تسبح.

6.روایاتی جعل می کرد که پیامبر (ص) فرموده : اللهم اغفر لعباس و ولد عباس و لمن احبهمو اینکه عمر خدا را به مقام عباس (جد بنی العباس عموی پیامبر (ص)) قسم داد. حفاظ ومحققان جعل و کذب بودن این روایت را ثابت کرده اند. [الامام الصادق (ع) اسد حیدر ، ج2]

7. بنی العباس علمای درباری را تحریک می کردند که بگویند شیعه معتقد به الوهیت ائمه هست و افکار عمومی را علیه شیعه تحریک می کردند. واینها رامتهم به زنادقه و الحاد می کردند تا هرگونه ظلمی را روا دارند. [الامام الصادق (ع) ، اسد حیدر ، ج2]

3. جنایات منصور نسبت به امام

منصور از محبوبیت امام و گسترش حوزه علمی او نگران بود.

هر چندی حضرت را به عراق احضار می کرد ، ولی خطر برطرف می شد.

منصور از طریق جاسوسان ، شیعیان را تحت کنترل داشت و گاهی آنها را می کشت.

امام از استخدام شدن شیعیان در دستگاه بنی عباس به شدت منع می کرد.

از ارجاع امور به قضات آنها نهی می کرد.

روزی منصور به امام نوشت ، چرا نزد ما نمی آیی؟

امام در جواب فرمود : دنیایی نداریم که برای آن از تو بیم ناک باشیم و تو آخرتی نداری که ما به آن امید وار. پس ملاقات ما با تو چه سود! منصور نوشت : بیا و ما را نصحیت کن.

امام : اگر کسی

اهل دنیا باشد تو را نصیحت نمی کند. اگر هم اهل آخرت باشد نزد تو نمی آید.

برای جلوگیری از مرجعیت امام صادق (ع) ، بنی عباس مردم را به فقهای سازش کاری که شاگرد امام صادق (ع) بودند ارجاع می دادند.

منصور ، مالک بن انس را بسیار احترام می کرد و او را فقیه رسمی و سخنگوی بنی عباس اعلام کرد و کسی جز او حق فتوا نداشت.

مالک به خاطر فشار منصور کتاب موطا راتالیف کرد. (شرح زرقائی بر موطا)

منصور به مالک گفت : اگر زنده باشم کتاب تو را به همه جای دنیا می فرستم و مثل قرآن مردم را وادار به عمل به آن می کنم. [سیره پیشوایان. سید مهدی پیشوایی]

4. برخورد منصور با نفس زکیه

اواخر عمر امام صادق (ع) ، محمد بن عبد الله بن الحسن (نفس زکیه) قیام کرد ، منصور ریاح بن عثمان را فرماندار مدینه کرد.

فرماندار مدینه مردم را جمع کرد وگفت : من افعی و زاده افعی هستم. اگر تسلیم نشوید همه را قتل عام می کنم.

گروهی گفتند : 2 بار پدرت به خاطر جرم تازیانه خورده ، تو لایق نیستی و ما مطیع نیستیم.

فرماندار جریان را به منصورنوشت و منصور در پاسخ نوشت : اگر تسلیم نشدند مدینه را قتل عام کن.

فرماندار در مسجد مدینه بالای منبر تهدید منصور را خواند ، مردم او را سنگ باران کردند و او گریخت.

منصور به دنبال این جریان راههای مدینه را بست و مدینه را در محاصره اقتصادی قرار داد.

و این محاصره تا خلافت مهدی پسر منصور ادامه داشت. [سیره

پیشوایان]

3. مبارزه امام

1. مشی سیاسی امام

1. دفاع از حق

2. امام از تولد تا حدود 17 سال که عمر بن عبدالعزیز روی کار آمد شاهد ناسزا به علی (ع) بود و گاهی علویین را روز جمعه پای منبر مخصوصا جمع می کردند تا ناسزا را بشنوند.

3.امام صادق (ع) با دیدن و شنیدن این وضع با جدیت مشغول دور نگاه داشتن حزب حق از تعاون به این احکام و از مخالطه با آنان و رفع نزاع نزد آنها و...بود.

4. بعد هم که بنی عباس روی کار آمد بیش از ده سال امام مقارن بود با منصوری که سادات را در زندانی که شب و روزش یکی بود و...نگه می داشت. منصور هر لحظه خوف داشت علویین حکومتی تشکیل داده و امام صادق (ع) رهبری کند.

5. از مخالفان بنی عباس گروهی که رهبران انقلاب بودند پیشنهاد رهبری را به امام صادق (ع) دادند ، ولی حضرت نمی پذیرفت. چون به جریانات خوش بین نبودند و منتظر فرصت بهتری بودند.

6. منصور خیلی تلاش کرد تا بلکه امام صادق (ع) را با خود همراه کند ، ولی حضرت قطع پیوند و رابطه خود را علنی می کرد.

7. با تمام ظلم و خفقانی که از طرف حکام بنی امیه می شد امام صادق (ع) در ارشاد مردم و خلوت کردن و ایجاد نفرت از بنی امیه کوتاهی نمی کرد و روایات متعدد که می فرمود : أَیمَا مُومِنٍ قَدَّمَ مُومِناً فِی خُصُومَهٍ إِلَی قَاضٍ أَوْ سُلْطَانٍ جَائِرٍ فَقَضَی عَلَیهِ بِغَیرِ حُکمِ اللَّهِ فَقَدْ شَرِکهُ فِی الْإِثْمِ [کافی ، ج7 ، ص411] .

و اینها را طاغوت معرفی می کرد.وَ قَدْ أُمِرُوا أَنْ یکفُرُوا بِهِ [نساء/60

] .

و می فرمود : اتَّقُوا الْحُکومَهَ فَإِنَّ الْحُکومَهَ إِنَّمَا هِی لِلْإِمَامِ الْعَالِمِ بِالْقَضَاءِ الْعَادِلِ فِی الْمُسْلِمِینَ لِنَبِی أَوْ وَصِی نَبِی [کافی ، ج7 ، ص406] .

و می فرمود : وَ لا تَرْکنُوا إِلَی الَّذِینَ ظَلَمُوا [هود/113] .

و در جواب نامه منصور که چرا از ما فاصله می گیری؟ می فرمود :

منْ أَرَادَ الدُّنْیا لَا ینْصَحُک وَ مَنْ أَرَادَ الآخِرَهَ لَا یصْحَبُک [کشف الغمه ، ج2 ، ص208] .

8. منصور می گفت : امام صادق (ع) استخوانی است در گلوی من و اعلم مردم زمان است. [اسدحیدر ، ج4 ، ص337] .

2. مبارزه با باطل

1. حرکت های انقلابی علیه اموری می شد و پیشنهاد رهبری آن را به امام صادق (ع) می کردند. حضرت چون ابتر بودن حرکت را می دانستند و یا سوء قصد محرک را می دانستند و علم به نتیجه داشتند رهبری را نمی پذیرفتند. و حتی با بنی عباس که به اسم حکومت آل محمد و یاری آن به حزب خود سر و صورتی دادند همین گونه بودند. امام صادق (ع) از باطن کار باخبر بودند و در روایات متعدد پیش گویی فرمودند : که حکومت به دست بنی عباس می رسد و به سردم داران هاشمی فرمود : "خود را به زحمت نیاندازید ، من می دانم که عاقبت کار چیست".

سدیر صیرفی به حضرت می گوید : شما چرا قاعدی؟ شما 100 هزار یاور داری. امام با تعجب می فرماید : "اینها مخلص و فداکار نیستند".

2. سیاست امام نسبت به حکام جور سیاست سلبی (تنفر و مبارزه منفی) بود راستی که کمک به ظلم به قول امام صادق (ع) : ولایه الوالی الجائر دروس

الحق کله و إحیاء الباطل کله [تحف العقول ، ص332] .

3. یکی از علاقه مندانش محضرش آمد که استخدام دستگاه شود ، نهی فرمود. آن شخص سوگند خورد که اگر استخدام شود ظلم نکند و اگر ظلم کرد زنش طلاق داده شود و بردگانش آزاد شوند تا بلکه امام اجازه استخدام بدهد. حضرت سر به آسمان برد و فرمود :

تَنَاوُلُ السَّمَاءِ أَیسَرُ عَلَیک مِنْ ذَلِک [کافی ، ج5 ، ص107] .

3. عدم تصدی رهبری انقلاب

5. به امام صادق (ع) گفت : نصف دنیا طرفدار شما هستند چرا قیام نمی کنید؟ امام ساکت شد و با این شخص به سوئی حرکت کردند و به گله ای رسیدند. امام فرمود : "اگر به تعداد این گله یار می داشتم ، قیام می کردم". سدیر صیرفی می گوید : رفتم شمردم 17 عدد بود. [کافی ، ج2 ، ص242 ، باب قله عدد المومنین] .

امام پیشنهادات قیام را رد می کرد.

امام گول آمار را نمی خورد ، گول شمشیر را نمی خورد.

مساله اصلی این بود که طرفداران چقدر عقیده و چقدر اخلاص دارند.

عباسیان کاری کردند که مردم آرزوی حکومت امویان را داشتند.

منصور دوانیقی 21 سال امام را در فشار گذاشت. [سیره پیشوایان] ،

4. نهضت های علوی

1. امام صادق (ع) با نهضت زید مخالف نبود و هنگامی که خبر شهادتش را شنید به شدت گریه کرده و انا لله گفت و فرمود : " او همچون شهدائی است که در رکاب پیامبر (ص) و علی (ع) به شهادت رسیدند". [اسد حیدر ، ج4 ، ص287] .

2.از سال 83 تا 133 هجری

یعنی 50 سال امام صادق (ع) شاهد جنایات بنی امیه بودند. شاهد قتل زید بن علی و به دار آویختن جسدش سالها. شاهد قتل فرزند زید ، یحیی و شاهد جمع سادات پای منبر و سب علی (ع) و شاهد..... [الامام الصادق (ع) اسد حیدر] .

2. مبارزه علمی

1. انقلاب فرهنگی

1. مرحوم مفید ، طبرسی ، ابن شهر آشوب ، شهید و....مسئله 4 هزار شاگرد امام صادق (ع) را نقل کرده اند. [اسد حیدر ، ص67]

2.و قال اسد حیدر : فقد اجمع العلماء علی انهم کانوا اربعه الاف. [ص69]

3. در همان زمان تعلیم امام صادق (ع) 1000 نفر حدیث گو در کوفه با جمله حدثنی الصادق معارف اسلام را پخش می کردند. [اسد حیدر ، ص101]

4. با اینکه بنی امیه علنا و بنی عباس در خفا مکتب اهل بیت را می کوبیدند ، و با اینکه بنی امیه افرادی را علم می کردند و مردم را به سوی او متوجه می کردند وقاضی و مفتی قرار می دادند که اسد حیدر در ج2 ، ص395و396 نام ده نفر از این افراد را می برد و با این که خفقان به حدی رسیدکه قال علی (ع) ممنوع بود. می گفتند : قال ابوزینت و بعضی می گفتند : قال شیخ !!!

با همه اینها همین که دولت ضعیف شد ، مردم دور امام صادق (ع) را گرفتند و حوزه ای تشکیل دادند با عظمت که حافظ ابوالعباس احمد بن عقده متوفی سنه 230 کتابی مخصوص نام این شاگردان نوشته و عدد 4 هزار نفر را با اسم نام برده و مرحوم طوسی تا 3 هزار نفر اسم برده.

و این حوزه به حدی رونق گرفت که در کوفه 900 نفر شیخ می گفتند ، حدثنی ابو جعفر.

5. اسد حیدر نام 75 نفر از مشاهیر را می برد و باقی را حواله می دهد به کتاب ذریعه 6.

6. اسد حیدر نام ده نفر از شاگردان امام صادق (ع) را ذکر می کند که در زمان خود حضرت در علوم مختلفه دست به تالیف زدند.

درموضوعات مختلف : ابان بن تغلب ، علی بن یقطین ، ابوحمزه ثمالی ، ابوبصیر ، علی بن حمزه ، اسماعیل بن ابی خالد ، مفضل ، هشام بن حکم ، محمد بن نعمان ، مومن طاق.

بعضی از این افراد مثل ابوحمزه ثمالی و ابوبصیر از امام باقر (ع) هم استفاده کردند.

7. اسد حیدر در ج2 ، ص421 می گوید : اصحاب صحاح سته از 300 نفر از رجال حدیث شیعه روایت نقل کرده اند.

8. اسد حیدر در ج2 ، ص400 الی 421 نام 123 نفر از شاگردان امام صادق (ع) را که مشهور و صاحب مذهب و از بزرگان علماء و حاملین حدیث است نام می برد و عنایت دارد کسانی که اصحاب صحاح سته از این افراد نقل می کنند را معرفی کند و هنگام نام بردن هر یک می گوید که این را فلان صحاح روایاتش را نقل کرده و تاریخ وفاتش چه وقت است.

9. در زمان امام صادق (ع) افکار مادی وسفسطه ها و مکتب شعله ور شده بود که افکار مسلمانان را خراب می کرد. و نیاز به یک قهرمان علمی بود تا نمل ها به مساکن خود روند. یکی از زنادقه مقداری آب و خاک در شیشه ای کرد و پس از مدتی کرم و پشه آورد. گفت

: من خالقم ، چون مقدمات پیدایش آن را به وجود آوردم. مردم جا خوردند. خبر به امام صادق (ع) رسید ، فرمود : "از او بپرسید این کرمها نرند یا ماده؟ و آمارشان چند تا است؟".فَبُهِتَ الَّذِی کفَرَ [بقره/258] .

احتجاجات امام با ابن ابی الجوجاء و... معروف است. [الامام الصادق (ع) اسد حیدر]

10.و کان بیته کجامعه اسلامیه یزدحم فیه رجال العلم الی... ان انتشر ذره فی جمیع البلاد. قال مالک بن انس و کان کثیر التبسم فاذا ذکر عنده النبی (ص) اصفر لونه و ما رایته یحدث عن رسول الله (ص) الا علی طهاره و لقد اختلفت الیه زمانا فما کانت اراه الا علی ثلاثه خصال : اما مصلیا ، و اما صامتا و لا یتکلم بما لا یعنیه و کان من العلماء و العباد الذین یخشون الله. [الامام الصادق (ع) ، اسد حیدر]

2. مشکلات انقلاب فرهنگی

1. شاگردان امام صادق (ع) حدود 1000 نفر از کوفه بودند و از شام حدود 10 نفر و از بلاد دیگر متفاوت بودند. از همه جا بیشتر کوفه بود و لذا حکام جور در انتخاب فرمانداران کوفه عنایت داشتند تا جنایت کارانی را بفرستند که بتوانند بهتر و با خشونت بیشتر مکتب اهل بیت را در کوفه بکوبند. لذا فرمانداران کوفه ، حجاج ، زیاد ، ابن زیاد و خالد القسری بودند. [ص29]

2. چون در کوفه بیشتر توجه به امام صادق (ع) می شد ، سم پاشی برای کوبیدن شیعه در کوفه بیشتر می شد و لذا سر و صدای غلو (که شیعه اهل بیت را خدا می دانند) و

سر و صدای سب صحابه را در کوفه بیشتر به راه می انداختند تا سندی برای سرکوب کردن شیعه داشته باشند. [ص31]

3. امام صادق (ع) می فرماید : "مغیره روایات پدرم رامی گرفت ، در آنها دخل و تصرف می کرد و دروغ عمدی در روایات می نوشت و سپس در میان شیعیان پدرم پخش می کرد. بدانید که تمام حرف های غلوآمیز که در روایت پدرم است از تصرفات مغیره است". [ص31]

4. درباره شیعه گفتند : قوما احمق من الرافضه فانها یهود هذه الامه؛ زیرا همچون یهود که مخالف نصارایند رافضه مخالف اسلامند؛ زیرا همچون یهود که حکومت را در آل داود می دانند رافضه در آل علی بن ابیطالب می دانند و... [الامام الصادق (ع) ، اسد حیدر ، ص41]

5. همه این ناراحتی ها که شیعه می کشید به خاطر روح استقلال و زیر بار نرفتن بود.

قال الانباری که 14 بار نامه به حضرت رضا نوشت که اجازه بفرمائید استخدام دستگاه شوم و امام اجازه نفرمود. تا در نامه آخر امام فرمود : "اگر می توانی هنگام ماموریت ، قانون خدا و پیامبر (ص) را عمل کنی فبها". [ص44]

6. وضع شیعه جوری بود که رجال نویسان می گفتند : فلانی صدوق است ، ثقه است ، حیف است که شیعه است یا اهل بدعت است (بدعت همان علاقه به اهل بیت بود!!!!) [الامام الصادق (ع) ، اسد حیدر ، ص45]

3. دانشگاه امام صادق (ع)

1. مقام علمی امام

با معرفت عامیانه و معرفت علمی معمولی ، نمی توان از مرحله معرفت شهودی وفناء فی الله سخن گفت. کسی که راه را نرفته و راه

را نمی شناسد ، چگونه می تواند از شناخت و معرفت فردی سخن بگوید که راه را شناخت و پشت سرگذاشت و برای دست گیری دیگران به جامعه انسانی برگشت؟

مقام علمی و انقلاب علمی امام صادق (ع) چیزی نیست که با معرفت انسانی معمولی یا معرفت کودکانه ، آن هم در قالب واژه ها بیان گردد.

به گفته تیموتی لیری (؟؟؟؟؟؟؟) " کلمات ، انجماد واقعیت هستند."

با واژه های سرد و یخچالی ، نمی توان به عاطفه ها گرما بخشید و عشق حقیقی را به قلم آورد.

با واژه ها ، در حد معرفت کودکانه ، نمی توان مقام علمی و انقلاب علمی و فرهنگی فردی چون امام صادق (ع) را شناخت یا شناساند.

کسی که "ذوفنون و ذو علوم" می باشد ، سخن گفتن در مورد مقام علمی و انقلاب علمی و فرهنگی وی کار آسانی نیست.

به هر تقدیر ، در این مقال و مقاله کوتاه ، تلاش شد تا سیمای انقلاب علمی امام به نوشتار درآید تا از این طریق بتوان به عظمت امام صادق (ع) و مقام علمی و انقلاب علمی وی واقف و آگاه گشت.

سخن از مقام علمی امام معصومی چون امام صادق (ع) ، سخن از " عشق حقیقی است."

عشقی که آغوشش همیشه و بر روی همه باز است.

به قول مولانا :

در این نوشتار مختصر ، در صدد برآمدیم تا مقام علمی ، انقلاب علمی و گستره گرایش های مختلف علوم در دانشگاه بزرگ امام صادق (ع) را بررسی کنیم ، ولی درسده دوم هجری قمری ، آنقدر عظمت کار و استراتژی امام ، بزرگ بود که بعد از گذشت هزار و سیصد سال ، اگر یک انسان معمولی ،

بخواهد در مورد آن سخن بگوید ، با شرمندگی و خجالت مواجه می گردد. ما کجا و امام صادق (ع) کجا؟

ولی باید به قول معروف اشاره کرد که :

" عشق حقیقی نیازها و خواسته ها را تشخیص می دهد."

امید است جامعه بشری عموما و جامعه شیعی خصوصا ، نیاز خود به امامان معصوم را تشخیص دهند و از این دریای نورانی و پرفیض بهره ببرند.

2. تحدی امام

همه امامان (ع) ، هم سان قرآن مجید ، صاحبان تحدی و مبارزه جویی بوده اند.

علی بزرگ (ع) ، بنیان گذار این " تحدی" بود. که از آن ، باید به " تحدی امامت" نام برد.

سخن آشنای علی (ع) که فرمودند :

سَلُونِی قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِی [نهج البلاغه ، خطبه 189] .

بهترین گواه بر این تحدی است. تحدی که همه انس و جن در مقابل آن اظهار عجز می کنند.

تحدی که فقط از دو قرآن ، یعنی : کتاب کریم (ثقل اکبر) و قرآن ناطق (ثقل اصغر) پذیرفته است.

اگر فضای حاکم بر جوامع عصر امامان (ع) آمادگی داشت ، امامان (ع) هر کدامشان آمادگی تحدی بزرگی داشته اند و می توانستند جوامع انسانی را به یک جامعه بزرگ آرمانی و ایده آل تبدیل کنند.

غیر از پیامبران و اهل بیت (ع) ، که در واقع (با معجزه علمی و علم لدنی) تحدی و مبارزه جویی می کردند ، کسی شایستگی ندارد چنین سخنی را ادعا بکند.

اکنون که (عصر ماهواره) را تجربه می کنیم ، چنین ادعایی از جانب هر کس صورت پذیرد ، خنده آورتر جلوه می کند....

درهمین رابطه آیت الله جوادی آملی می فرمایند : تحدی ، اختصاصی به اعجاز قرآن کریم ندارد ، بلکه معجزات پیامبران

گذشته نیز همواره همراه تحدی بوده است و آن رسولان الهی همیشه به مردم زمان خود می گفتند که هر کس در حقانیت این معجزه تردید دارد و آنرا کاری بشری می داند نه از سوی خداوند ، اگر می تواند شبیه آنرا بیاورد.

تنها در یک صورت بین تحدی پیامبران (ع) و امامان (ع) فرق است که تحدی امامان از نوعسَلُونِی قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِیاست و تحدی پیامبران به صورت دیگر ، ولی در معنا و سیرت ، بین تحدی امامان و پیامبران فرقی وجود ندارد.

این معجزه علمی و تحدی امامان ، معجزه جاویدانی است که تا قیام قیامت ، پایدار و استوار خواهد ماند.

غیر از امامان (ع) ، احدی نمی تواند یک چنین ادعایی داشته باشد.

چون یک قانون الهی و علمی است کهإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللّهِ لا تُحْصُوها [نحل/18] .

اگرنعمت های خدا را بشمارید ، هرگز نمی توانید آنرا احصاء کنید.

هر چه زمان بگذرد و هرچه علم بشری رشد و پیشرفت بیشتری پیدا کند بشریت بیشتر متوجه اسرار حاکم بر عالم هستی خواهد گشت وبه عجز و جهالت و ناتوانی خویش بیشتر واقف خواهد شد.

و بالاخره بشریت ، زمانی باید به جایی برسد که : (بداند که نمی داند.) و اعتراف به عجز و ناتوانی بکند.....

امام صادق (ع) ، کشاف اسرار علوم و بحر حقایق می باشد.

در برابرش ، عقول به حیرت افتاده و زبان ها به گنگی گراییده است.

مقام علمی امام جعفر صادق (ع) ، تحدی تحسین آمیز و تحدی بزرگ بود. کسی که گنج علم و معرفت الهی و صاحب منتهای مقام علم و اصول است ، چگونه تحدی نکند.؟ !!!!

کسی که با یک" استراتژی زیبا " اولین و بزرگ

ترین دانشگاه تاریخ را بنیان گذارد ، چگونه و چرا تحدی نکند؟...

این سخن یک دوست نیست ، سخنی است که دوست و دشمن بدان اعتراف دارند.

در این رابطه عارف ، محی الدین ابن عربی می گوید :

(صلوات خداوند و ملائک و حمله عرش و جمیع خلقش در زمین و آسمان ، بر استاد عالم و سند وجود ، مرتقای معارج و منتهای صعود ، بحر مواج ازلی و صراط وهاج ابدی ، ناقد خزاین معارف و علوم ، عقول و نهایت فهول ، عالم اسماء و دلیل طرق آسمان وجود ، جامع حقیقی و عروه وثقای وثیقی برزخ و برازخ و جامع اضداد ، نور هدایت ارشاد خدا و مستمع قرآن از قایلش ، کاشف اسرار مسایلش ، مطلع شمس ابد ، جعفربن محمد (ع) .

آلوسی می گوید :

ابوحنیفه از اهل سنت است و معترف است که اگر دو سال شاگرد امام صادق (ع) نبود ، هلاک می شد.

و در جای دیگر ابوحنیفه می گوید :

ما رایت افقه من جعفر بن محمد؛

هیچ مردی را فقیه تر از جعفر بن محمد ندیدم.

انقلاب علمی امام صادق (ع) چنان نضجی به خود گرفته بود که از همه شهرها و آبادی ها برای کسب علم ودانش به محضرش می شتافتند. در هر محفل و مجلس از سخنان درر بارش نقل می کردند.

موافق و مخالف ، حتی ملحدین و مادی های آن عصر تماما اذعان و اعتراف داشتند که آن امام عالی مقام در علم ودانش و فضائل و مکارم از تمام مردم جهان برتر و بالاتر است.

به هر صورت ، در مورد عظمت مقام علمی و انقلاب علمی و فرهنگی امام صادق (ع) آنقدر

مطالب گفته و نوشته شده که در تالیف مستقل باید بیان شود.

در پایان باید اعتراف کرد به اینکه : سَلُونِی قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِی. شعار تحدی همه امامان (ع) است. مقام علمی و انقلاب علمی و فرهنگی امام صادق (ع) خود تحدی بزرگ است.

3. پیشینه دانشگاه در اسلام

بعثت رسول اسلام (ص) با تحولات و تغییرات بنیادی ، اصولی و بزرگ آغاز شد.

درواقع اسلام با یک انقلاب فرهنگی بنیادی آغاز شد و در یک برنامه زمان بندی شده طی بیست و سه سال ، قرآن مجید می بایست توسط استاد بزرگ قرآن یعنی رسول اسلام (ص) برای عموم مردم ، با یک" سبک و سیاق" ویژه ای تدریس و تفسیر می شد.

مکه و مدینه ، دو سرزمین سنبل و نماد گونه ای بودند که به صورت نمونه گیری ، قرآن مجید در آن سرزمین نازل و تدریس و تفسیر شد. وگرنه " کتاب کریم" برای تمام اعصار و برای تمام عرصه های زندگی کل بشریت می باشد...

بعد از رحلت پیامبر اکرم (ص) ، رسالت اسلامی از مرحله نبوت به مرحله دیگری به نام "امامت" تغییر یافت و هر کدام از امامان با یک استراتژی ویژه ای ، به حفاظت از رسالت دست زدند. مثلا امام سجاد (ع) با یک استراتژی بسیار زیبا ، آغاز به کار کرد که سه محوراساسی و اصولی کار امام عبارتند از :

1. دعا

2. گریه !

3.تربیت و آموزش بردگان وسپس آزاد ساختن آنها.

دانشگاه رسمی در تاریخ اسلام ، از زمان امام باقر (ع) ، پایه گذاری شد.

" پیشوای پنجم طی مدت امامت خود ، در همان شرایط نامساعد ، به نشر و اشاعه حقایق و معارف الهی پرداخت و مشکلات علمی

را تشریح نمودو جنبش علمی دامنه داری به وجودآورد که مقدمات تاسیس یک دانشگاه بزرگ اسلامی را که در دوران امامت فرزند گرامیش امام صادق (ع) به اوج عظمت رسید ، پی ریزی کرد."

" امام صادق (ع) ، با توجه به فرصت مناسب سیاسی که به وجود آمده بود ، و با ملاحظه به نیاز شدید جامعه و آمادگی زمینه اجتماعی ، دنباله نهضت علمی و فرهنگی پدرش امام باقر (ع) را گرفت و حوزه وسیع علمی ودانشگاه بزرگی به وجود آورد و در رشته های مختلف علوم عقلی و نقلی آن روز ، شاگردان بزرگ و برجسته ای همچون : هشام بن حکم ، محمد بن مسلم ، ابان بن تغلب ، هشام بن سالم ، مومن طاق ، مفضل بن عمر ، جابر بن حیان و..... تربیت کرد که تعداد آنها را بالغ بر چهار هزار نوشته اند."

در واقع ، امام باقر (ع) علوم را شکافت و هزار نفر جوان مستعد و دانش جوی لایق و شایق جمع آوری فرمود و بنیاد علوم و مکتب اسلام را بر وجود آنان بنا نهاد و اساس علم و دین را بر آنها تعریف نمود و حس طلب ایشان را تحریک کرد و به کسب دانش تحریص و تشویق فرمود و این هزار نفر ، طلبه و سرمایه مکتب جعفری و مدرسه صادق گردیدند.

امام صادق (ع) با انتخاب استراتژی زیبا به نام دانشگاه ، کارکرد و عملکرد پدر بزرگوارشان را "نهادینه" کردند و با به وجود آوردن " فرهنگ شیعی" شیعیان و اعتقادات ناب آنها را بیمه کردند.

امام صادق (ع) ، از طریق دانشگاه بزرگ ، بیش از سی

سال زحمت و رنج ، منابع و دایره المعارف بزرگ دینی را به وجود آوردند که همیشه در مراکز علمی بزرگ دنیا نور افشانی می کند.....

السلام علیک یا صادقا مصدقا فی القول و الفعل [جمال الأسبوع ، ص34] .

درود بر تو ای صادق مصدق در گفتار و کردار."

4. علل تأسیس دانشگاه

امام صادق (ع) در سال صد و چهارده (114) به امامت رسید.

دوران امامت او مصادف بود با اواخر حکومت امویان که در سال 132 به عمر آن پایان داده شد و اوایل حکومت عباسیان.

به عبارت دیگر :

دوران امامت امام صادق (ع) ، مصادف و مواجه شد با عصری که سلسله سیاه (41-132) نود و یک ساله بنی امیه در حال فروپاشی بود و سلسله (132-640) پانصد و دوازده ساله عباسیان در حال شکل گیری.

عصر امام صادق (ع) ، منحصر به فرد بود. روزگاری که باید از آن به " عصر طلایی انقلاب علمی و فرهنگی " نام برد.

1. روزگاری که باقی مانده اموی ، در حفظ مقام خویش و عملا شهوات خود می کوشیدند و طرفداران بنی عباس برای روی کار آوردن آنها جد و جهد می نمودند.

. از آنجا که بنی امیه در این مدت گرفتار مشکلات سیاسی فراوانی بودند ، لذا فرصت ایجاد فشار و اختناق نسبت به امام شیعیان را (مثل زمان امام سجاد (ع)) نداشتند.

3. عباسیان نیز چون پیش از دستیابی به قدرت ، در پوشش شعار طرفداری از خاندان پیامبر و گرفتن انتقام خون آنان عمل می کردند ، فشاری از طرف آنان مطرح نبود.

4. از نظر فکری و فرهنگی نیز عصر امام صادق (ع) عصر جنبش فکری و فرهنگی بود. در

آن زمان شور و شوق علمی بی سابقه ای در جامعه اسلامی به وجود آمده بود و علوم مختلفی اعم از علوم اسلامی یا علوم بشری (عقلی و نقلی) پدید آمده بود ، به طوری که هر کس که یک متاع فکری داشت به بازار علم و دانش عرضه می کرد.

بنابر این تشنگی علمی عجیبی به وجود آمده بود.

5. آزادی و ضریب فکر و عقیده در اسلام.

6.محیط آن روز ، اسلامی ، و یک محیط کاملا مذهبی بود و مردم تحت تاثیر انگیزه های مذهبی بودند. تشویق های پیامبر اسلام (ص) به کسب علم ، و تشویق های قرآن به علم ، تعلم ، تفکر و تعقل تأثیر خود را گذاشته بود.

. کشت زار علومی که به دست امام محمد باقر (ع) ، شکافته و باز شده بود.

8. تنوع علوم و تضارب آراء :

در این رابطه ، دکتر سید جعفر شهیدی می گوید :

نیمه دوم سده نخستین هجری ، عصر گسترش علم و پرورش عالمان در ایالت های اسلامی است.

از یک سو کتاب خانه های پزشکی ، داروسازی ، کیمیا (شیمی) از سریانی به عربی ترجمه شد و مواد اولیه در اختیار دانشمندان قرار گرفت ، و آنان به بحث و تجربه در این علم ها پرداختند.از سوی دیگر بحث در علوم عقلی و مساله قضا و قدر و صفات باری تعالی که سالیانی چند و پیش از آن در کوفه آغاز شده بود رو به کمال نهاد. درپایان سده نخست ، مکتب کلام در بصره و کوفه رونق فراوان داشت و گفتگو درباره خدا و صفات او ، از علم ، قدرت و اراده ، سخن روز به شمار

می رفت. مدینه بیشتر مرکز تحقیق در علم فقه ، قرآن و تفسیر بود.

امام متکلمانی نیز با تفکرهای خاص در این شهر به سر می بردند.

درعراق ابوحنیفه نعمان بن ثابت (50-80) هجری ، مذهب فقهی خود را که براساس قیاس در احکام بود ، پایه گذارد. در چنین دوره ای امام صادق (ع) چه رسالتی را در پیش رو داشت؟

9. آمادگی آرمانی و تعالی بخش ، در امام صادق (ع) :

آمادگی علمی امام صادق (ع) در حدی عالی بود که در دوره نوجوانی ، امام نظریه پردازی می کرد. نظریه های علمی هزار سال قبل را مطرح می کرد و قانون علمی بیان می کرد که در آن هزار سال از معاصران خود جلو بود.

صاحب بن عباد در همین رابطه می گوید :

در اسلام ، دانشمندی بزرگتر از جعفر صادق (ع) به وجود نیامد.

10. مذهب و عقاید و آرایی پس از سقیفه بالاخص بعد از جنگ نهروان و ظهور خوارج بروز کرد و به دنبال آن ، شبهات و عقاید موهومی که توام با خرافات بود به وجود آمد.

. در واقع ، در عصر امام صادق (ع) ، این سخن رسول الله (ص) که فرمودند :

ستفترق أمتی علی ثلاث و سبعین فرقه کلهم فی النار إلا فرقه واحده [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص83] .

"به زودی امت من ، به 73 فرقه تقسیم می شوند ، جز یک فرقه و گروه ، بقیه اهل عذاب و داخل آتش جهنم می شوند." مصداق داشت و متحقق شده بود.

عماد الدین حسین اصفهانی ، شهیر به عماد زاده ، در کتاب " زندگانی حضرت امام صادق (ع) " جلد دوم ، 174 فرق اسلامی

را ذکر می کند که از میان این فرقه ها ، آنهایی که در عصرامام ششم فعالیت داشتند و متشکل و منشعب و مشارالیه بودند ، چهار فرقه بودند که عبارتند از :

1.مرجئه 2. معتزله 3. شیعه (با شاخه های متعدد) 4. خوارج.

12. در واقع ، فتنه های فرهنگی که جرقه آن زیر " سقف سقیفه" زده شده بود با تمام توان ، به کار گرفته شده بود تا اسلام را به صورت " پوستین وارونه ، وحشتناک و در عین حال اموی پسند جلوه دهند ، در زمان امام صادق (ع) به بار نشسته بود.

13. مدینه ، اولین شهری است که آل محمد (ص) را شناختند.... از این جهت اموی و عباسی به آنجا از آن جهت که اصحاب پیغمبر وخاندان رسول خدا (ص) در آنجا نشو و نما یافته اند؛ توجه داشته و می کوشیدند که در درجه اول ، هر فکری پیدا می شد ؛ تحمیل بر مردم مدینه کنندو لذا فقهای مدینه قابل اعتناء و اهمیت بوده و از طرف خلفا مقرری داشتند و جلب توجه به آنها می شد.

در عهد عباسی که مرکز خلافت از دمشق به عراق رفت ، آنها فقهاء را زیر نظر خود گرفته تا آراء وافکار آنها را منطبق با تمایلات سیاست خود منطبق نمایند.

. استاد مرتضی مطهری ، در رابطه باعوامل موثر در نشاط علمی زمان امام صادق (ع) می فرمایند :

" در زمان امام صادق (ع) ، نشاط علمی فوق العاده ای پیدا شد و همان نشاط علمی منشا شد که "جنگ عقاید" داغ گردید و برای هر مسلمان پاک نهادی لازم بود که در این جنگ عقاید به سود اسلام

وارد شود و از اسلام دفاع کند."

سه عامل موثر در نشاط علمی زمان امام صادق (ع) ، عبارتنداز :

1. محیط آن روز اسلامی یک محیط صد در صد مذهبی بود و مردم تحت تاثیر انگیزه های مذهبی بودند.

2. نژادهای مختلف وارد دنیای اسلام شده بودند که اینها سابقه فکری و علمی داشتند.

3. عامل سوم که زمینه را مساعد می کرد " جهان وطنی اسلامی" بود ، یعنی اینکه اسلام با وطنهای آب و خاکی مبارزه کرده بود و وطن را وطن اسلامی تعبیر می کرد که هر جا اسلام هست آنجا وطن است و در نتیجه تعصبات نژادی تا حدود بسیار زیادی از میان رفته بود ، به طوری که نژادهای مختلف با یکدیگر هم زیستی داشتند و احساس اخوت و برادری می کردند.

به هر تقدیر ، در یک گیر و دار این گونه ، رسالت امام ، چه ایجاب می کرد؟!

امام صادق (ع) ، چه استراتژیی را می بایست انتخاب می کرد؟! با توجه به آنکه اسلام دین "کتاب محور" و" انسان ساز " است و رسالت امامت و امام هم بر آن محور می چرخد و زمینه هم برای " انقلاب علمی و فرهنگی" هموار است و معلم کبیر ، امام صادق (ع) هم استاد بی نظیرتمام قرنها و اعصار است ، چرا امام " از فرصت طلایی برای انقلاب فرهنگی" استفاده نکند؟!

چه استراتژی برای یک امام مناسب تر از " استراتژی دانشگاه" که یک امام معصوم مستقیما خود ، معلم کبیر آن دانشگاه باشد و حرف هایی در آن بزند و بحث هایی در آن مطرح کند که هم سان قرآن دارای شان نزول ، تفسیر و تاویل باشد

، و برای همه زمان ها پیام داشته باشد؟ !

این بود خلاصه ای از نکات لازم ، پیرامون " علل انتخاب استراتژی زیبا ، در قالب دانشگاه" که عوامل مختلفی زمینه ساز انتخاب این استراتژی بود. استراتژی خونین اما شیرین ، در قالب دانشگاه بزرگ.

5. علوم در دانشگاه امام صادق (ع)

دراین قسمت ازگفته ، این نکته جالب توجه و قابل تذکر است که دانشگاه امام صادق (ع) را با هیچ دانشگاهی مقایسه نکنیم. مقایسه دانشگاه بزرگ دنیا ، مقایسه ای است بی مقیاس وقیاس مع الفارق.

اگر دانش بشری و دانشگاه در دنیا پیشرفت یافت ، که چنین هم هست ، و اگر دانش بشری به.... تلویزیون ، ویدئو ، اینترنت ، ماهواره و....دسترسی پیدا کرد ، و اگر قرن و عصر حاضر را ، عصر سرعت ، عصر ارتباطات ، عصر اطلاعات ، عصر صنعت و تکنولوژی ، عصر تمدن و گفتگوی تمدنها ، نام می برند. در مقابل پیامدها و پدیده های بزرگی مانند : قرن دیوانه ، عصر استرس و بیماری صنعتی ، عصر جهنم روانی ، اعتیاد در اینترنت ، سرقت در اینترنت ، اختلاس در اینترنت ، فحشا و فتنه های فرهنگی در اینترنت ، فحشا و ماهواره و.... هم مطرح است ، تا جائی که کارشناسان ، از پخش دو هزار کانال فیلم ماهواره ای خبر می دهند که اولا قابل کنترل و پی گیری نیستند. و ثانیا؛ اکثر آنها سر از فحشاء و فتنه بیرون می آورند.

با این مقدمه کوتاه ، اصل بحث را تعقیب می نمائیم تا با چشیدن قطره ای از اقیانوس بیکران دانشگاه معلم کبیر ، جان تشنه خود راسیراب سازیم.

ولی باید اعتراف کرد ، قصه

ما در این نوشتار ، قصه کودکی را می ماندکه برای کار بزرگ برخیزد و آن را به شوق تمام سامان بخشد ، لیکن ثمره اهتمام او همان معرفت کودکانه است.

یکی از نکات جالب ، پیرامون "دانشگاه امام صادق (ع) " بحث تنوع علوم و گستره گرایش های مختلف علوم است که در آن وجود داشت.

حضرت صادق (ع) از مقتضیات زمان و مکان استفاده کرده و مکتب جعفری را گشود و آن حقایق علمی را به مردم آموخت وآن درجات و مقام روحانی و دقایق لطیفه معنوی را که مولود و محصول علم و دانش است به مسلمین ارائه داد.

به هر تقدیر گستره گرایش های مختلف علوم در زمان امام صادق (ع) و در دانشگاه بزرگ وی آنقدر زیاد بود که در این زمینه ابن خلکان درباره جابر بن حیان چنین می نویسد :

ان لجابر بن حیان خمس ماه رساله ذکر انه تلقی ما فیها من علم عن الامام الصادق (ع) .

او می گوید :

"من پانصد علم از امام صادق (ع) گرفتم و هزار ورق در آن فنون نگاشتم."

در یک تقسیم کلی به سه دسته تقسیم می شوند که عبارتند از :

1. علم الهی (عقلی) .

2. علم طبیعی (تجربی - حسی) .

3. علم ریاضی (عقلی تجربی) .

اما علم الهی (عقلی) :

دراین قسمت از علوم ، گرایش های متعدد و متنوع در دانشگاه امام صادق (ع) تدریس می شد ، که عبارتند از :

1. علم قرائت قرآن.

2. علم تفسیر.

3. علم حدیث.

4. علم فقه.

5. علم کلام.

6. علم فلسفه.

7. علم روان درمانی و روان شناسی.

8. علم ادبیات منظوم.

9. علم تاریخ و باستان شناسی.

10. علم درس اخلاق.

11. علم حقوق.

12. و.....

اما

علم طبیعی (تجربی - حسی) :

علوم طبیعی شامل تمام گرایش های علوم طبی (پزشکی) و طبیعی است که رشته های زیادی از آن علوم در دانشگاه امام صادق (ع) تدریس می شد.

محورهای مهم آن گرایش ها عبارتند از :

1. زمین شناسی و جغرافیا.

2. نبات شناسی (گیاه شناسی) .

3. علوم کشاورزی و فلاحت.

4. جانورشناسی .

5. نجوم شناسی و هیئت.

6. علوم پزشکی و طبابت.

7. کیمیا. شامل : فیزیک ، شیمی ، و مکانیک.

8. علوم پزشکی ، شامل گرایش هایی مانند :

8-1. کالبد شکافی و تشریح بدن.

8-2. داروشناسی.

8-3. بهداشت فردی و اجتماعی.

8-4. میکروب شناسی.

8-5. معالجه امراض و...

بیماریها و دردهایی که امام علاج فرمود :

1. سرفه 2. سل 3. گلودرد 4. زکام 5. بادهای داخل بدن 6. درد مثانه 7. درد مفاصل 8. سلس البول 9. اسهال 10. عرق النساء 11. جروح و قروح

12. حصبه 13. دردشکم 14. درد پشت 15. بواسیر 16. طغیان بلغم 17. یبوست مزاج 18. کثرت عطش 19. مسمومیت 20. وباء 21. جذام - خوره 22. برص ، پیسی 23. بهق 24. بله و رطوبت 25. فلج 26. لقوه 27. خفقان 28. درد طحال 29. ذات الجنب 30. چشم درد 31. سردرد 32. موی چشم 33. درد پا و رماتیسم 34. ضعف باه 35. عقرب زدگی و غیره 36. تب 37.درد دندان 38. جنون و صرع 39. دهان درد 40. کرم معده 41. اسهال خونی 42. و.....

داروهایی که امام (ع) تجویز و استعمال نموده اند (گیاهان دارویی) :

1. سیاه دانه 2. بنفشه 3. قارچ 4. فلفل سفید 5. نشادر 6. صبر 7. کافور 8. حنظل 9. الکاشم 10. ارز 11. اسپند 12. سماق 13. جاورس 14. شکر

15. الکندس 16. سرکه 17. عنبر 18. هلیله سیاه 19. دارچین 20. زنجبیل 21. الکراث - نوعی سبزی 22. گردو 23. پنیر 24. روغن 25. مویز 26. عناب 27. شلغم 28. کدو 29. ترب 30. کاهو 31.کرفس 32. سیر 33. پیاز 34. باقلا 35. هویج 36. سبزی 37. و.....

اما علم ریاضیات (عقلی - تجربی و حسی) :

در این تقسیم هم ، گرایش های متعدد و متنوع در دانشگاه بزرگ امام صادق (ع) ، بزرگ معلم کبیر ، تدریس می شد که از جمله شاخه های آن عبارتند از :

1. هندسه 2. حساب 3. جبر و مقابله 4. مثلثات 5. مکانیک اعداد و حروف 6. عقود 7. انامل و.....

روان پزشکی - روان درمانی :

امام صادق (ع) ، ذو فنون و ذو علوم بود.

معلم کبیر بی نظیر بود و خواهد بود.

معلم عوالم و جهانیان بود....

روان شناس و روان پزشک علی مقام و آرمانی بود.

از لابلا و لایه های کلام نورانی امام صادق (ع) ، روان درمانی ، روان پزشکی و بهداشت روانی موج می زند و می بارد.

نمونه هایی از روان پزشکی امام صادق (ع) عبارتند از :

1. درمان غضب 2. درمان کذب و دروغ 3. درمان حسد 4. درمان خود ستایی 5. درمان خلف وعده 6. درمان زیاده خواهی و تکاثرطلبی 7. درمان مراء و جدال 8. درمان مد پرستی 9. درمان تجمل پرستی 10. درمان خود باختگی 11. درمان بد اخلاقی 12. و.....

این بود مروری کوتاه و فهرست وار بر گستره مختلف علوم ، در دانشگاه بزرگ امام صادق (ع) اما باید اعتراف و اذعان داشت که "نمی" از آن اقیانوس بیکران نمایان و نمودار نگشت.

مدرسه

علمیه و دانشگاه جعفریه که در نیمه دوم قرن دوم تاسیس شده ، بیش از سیزده قرن ادامه دارد و حوزه علیمه آن منشعب به هزاران کشور و شهرهای اسلامی شده و دست به دست منتقل و توسعه داده می شود.

در مدرسه علمیه جعفری بیش از دوازده هزار دانشجو تربیت شد (حدود سی و چهار سال در مکتب امام جعفر صادق (ع) که از کلاس اول تا آخرین حد اجتهاد واستنباط به رهبری امام پیمودند و آنها جهان اسلامی را از علم و دانش سیراب کردند.

چهار هزار نفر آنها در یک عصر شروع به تدریس و آموختن و یک صدا گفتند : حدثنا جعفر بن محمد الصادق (ع) .

درپایان باید متذکر شد که :

اهمیت مکتب جعفری در این بود که شاگردان خود را ، اول تربیت می کرد و آنگاه تعلیم می نمود و همه را چنین آموخت که علم را برای (عمل) بخوانند و دانش را برای خدمت به دین و حفظ شرافت نفس وناموس اجتماع فرا گیرند.

ولی باید سوال کرد که ، با وجود این همه عظمت ها و قداست ها ، گناه این همه عقب افتادگی و واپس گرایی افراد و ملتها از آن کیست و به حساب کیست؟ !

خلاصه و نتیجه :

وقتی با فضای فکری قرن دوم ، زندگی علمی ، استراتژی و انقلابی علمی و فرهنگی امام جعفر صادق (ع) بررسی می گردد ، بسیار عظمت آفرین است. آن همه گرایش ها ، در یک دانشگاه ساده (از نظر ساختمانی) و بسیار کم هزینه ، معجزه آسا است. تدریس رشته ها و گرایشهای مختلف و متنوع ، به روز و نیاز روز و کاربردی

دریک فضای علمی بسیار ساده ، بی آلایش و بسیار کم هزینه ، آن هم در سده دوم بسیار مهم و جالب توجه و تعجب آمیز است.

اگر دانشگاه امام صادق (ع) ، از نظر مدت زمانی و با اهداف و برنامه امام ، بدون هیچ مانع تراشی و وقفه استمرار پیدا می کرد ، تا به چه درجه ای از رشد علمی و فرهنگی می رسید و انسان های جهان چه بهره هایی از آن استاد ، از آن شاگردان و از آن دانشگاه می بردند؟ ! اگر آن دانشگاه با همان هدف و برنامه ، در سراسر دنیا شعبه و شاخه می زد چه؟ آن وقت سر نوشت فرهنگ به کجا ختم می شد؟ !.. تفکربزرگی را طلب می کند. !

6. سخنان امام خمینی

"من به تمام جهان با قاطعیت اعلام می کنم که اگر جهان خواران بخواهند در مقابل دین ما بایستند ، ما در مقابل همه دنیای آنان خواهیم ایستاد و تا نابودی تمامی آنان از پای نخواهیم نشست ، یا همه آزاد می شویم ویا به آزادی بزرگتری که شهادت است می رسیم." [پیام حج مرداد66] .

"امریکای جهان خوار باید بداند که ملت عزیز و خمینی تا نابودی کامل منافعش او را راحت نخواهند گذاشت و تا قطع هر دو دست آن به مبارزه خدایی خود ادامه خواهند داد...." [16/3/60]

"توطئه خارجی بر علیه افراد نیست..... امریکا بر ضد اسلام است و از اسلام صدمه خورده نه از افراد...نه از من سیلی خورده ، نه از آقای رئیس جمهور سیلی خورده است نه از اشخاصی که در مجلس هستند و نه دولتها ، از اینها سیلی نخورده است ، از این زاغه

نشینها سیلی خورده است ، از این ملت سیلی خورده است و او در صدد این است که اگر توطئه کند ، بر ضد ملت توطئه کند نه اینکه بر ضد من یا بر ضد کس دیگر..." [15/5/59] .

"خدا نیاورد آن روزی را که سیاست ما و سیاست مسئوولین کشور ما پشت کردن به دفاع از محرومین و رو آوردن و حمایت از سرمایه دارها گردد واغنیاء وثروتمندان از اعتبار و عنایت بیشتری برخوردار بشوند. معاذ الله که این با سیره و روش انبیاء و امیر المومنین (ع) و ائمه اطهارعلیهم السلامسازگار نیست ، دامن حرمت و پاک روحانیت از آن منزه است و تا ابد هم باید منزه باشد." [اول ذی حجه ، 1407] .

"مساله حفظ نظام جمهوری اسلامی در این عصر و با وضعی که در دنیا مشاهده می شود ، ... از اهم واجبات دینی و شرعی است که هیچ چیز با آن مزاحمت نمی کند و از اموری است که احتمال خلل در آن عقلا منجز است." [امام خمینی ، 22/11/3]

7. تطبیق زندگی امام صادق (ع) با امام خمینی

از شاگردش امام خمینی (ره) بحثی به مناسبت شهادت امام صادق (ع) که مصادف با 22 بهمن در تلویزیون ارائه شد.

1. آغاز و جرقه انقلاب از شهادت امام صادق (ع) (سال 42 روز شهادت در مدرسه فیضیه به مناسبت شهادت امام صادق (ع) ، آیه الله گلپایگانی جلسه ای گرفتند که چماقداران شاه ریختند و زدند و کشتند.....

2. نهضت علمی امام صادق (ع) و شاگرد پروری او :

تربیت شاگردی چون امام خمینی (کشف استعداد ، استخراج استعدادها ،

ذوب استعدادهاو...)

3. امام صادق (ع) احیاء کننده مکتب اهل بیت (ع) شد.

خمینی احیاء کننده اسلام شد.

4. حمایت امام صادق (ع) از انقلابیون (نظیر حرکت زید بن علی)

حمایت امام خمینی (ره) از انقلابیون (نظیر مسلمانان فلسطین)

5. حمایت امام صادق (ع) از خانواده های شهداء حرکت زید. (به ابو خالد واسطی هزار دینار داد که به خانواده شهداء برساند.) [ارشاد مفید ، ص252]

امام خمینی و تشکیل بنیاد شهید.

5. ممانعت امام صادق (ع) از غلو.

جلوگیری امام خمینی از ستایش نابه جا.

6. پاسخ امام صادق (ع) به شبهات.

پاسخ امام خمینی به کسروی و نوشتن کشف الاسرار.

7. دعوت امام صادق (ع) از بزرگان.

نامه امام خمینی به گورباچف.

8. بودجه ای که امام صادق (ع) دراختیار گذاشت تا اصلاح ذات البین و رفع اختلاف کند.

امام خمینی بودجه ای به دادستان کل کشور برای همین منظور داد. (ناقل خوئینی ها)

9. توجه امام صادق (ع) به نماز روز آخر عمر و پیاملا ینال شفاعتنا من استخف الصلوه

توجه امام خمینی به نماز روزهای آخر عمرش که چرا ده دقیقه از اول وقت گذشت و مرا بیدار نکردی.

10.امام صادق (ع) ونشر دین به نقاط گوناگون.

خمینی و تبلیغ اسلام.

11. امام صادق (ع) را بعد از رحلت فرزندش دیدند و پرسیدند : شما در ایام مریضی فرزند نگران ، ولی الآن آرامید؟ فرمود (ع) : در ایام مریضی مسئول بودیم ، ولی مرگ حتمی از مقدرات الهی است.

امام خمینی (ره) برای مرگ فرزندش مصطفی فرمود : از الطاف خفیه بود.

3. مبارزه تبلیغاتی

معروف ترین شعرایی که معاصر امام صادق (ع) بودند ، فرزدق ، حمیری ، کمیت بودند.

و فرزدق حدود 40 سال پس از

امام زین العابدین (ع) زنده بود که به خاطر قصیده معروفش مورد غضب هشام قرار گرفت و زندانی شد و نامش از دیوان حقوق بگیران حذف شد ، ولی امام سجاد (ع) مخارج همه عمر او را تامین کرد. [بحار ، ج46 ، ص141] .

1. مناظره : مگسی چند بار بر صورت منصور نشست و منصور او را رد کرد. ناگهان امام صادق (ع) وارد مجلس منصور شد. منصور پرسید : خدا چرا مگس را آفریده؟ فرمود (ع) : " برای آنکه ستمگران را ذلیل کند". [کشف النعمه اربعی ، ج2 ، ص370 و مناقب ابن شهر آشوب ، ج4 ، ص251] .

2. خطابه

3. شعر

4. مکاتبه.

5. تبلیغ عملی :

1.عن عبد العزیز القزاز قال کنت أقول فیهم بالربوبیه فدخلت علی أبی عبد الله (ع) فقال لی یا عبد العزیز ضع لی ماء أتوضأ ففعلت فلما دخل قلت فی نفسی هذا الذی قلت فیه ما قلت یتوضأ فلما خرج قال یا عبد العزیز لا تحمل علی البناء فوق ما یطیق فینهدم أنا عبید مخلوقون [کشف الغمه ، ج2 ، ص191] .

روزی یکی از غلاه خدمت امام صادق (ع) رسید. امام فرمود : آبی بیاور تا وضو بگیرم. اوآورد و امام مشغول وضو شد. شخص غالی (عبد العزیز قزاز) می گوید : با خود گفتم؛ این همان است که می گفتم خدا است و اکنون مشغول وضو گرفتن است.

امام پس از وضو فرمود : بر بنای ساختمان بیش از طاقت بار مگذار که ویران می شود.

ما مخلوق خداییم.

امام در این عمل با تقاضای آب و با تشبیه ساختمان و با وضو گرفتن برای عبادت خدا

، تفکر آن شخص غالی را محکوم کرد.

4. مشکلات امام

1. وجود افراد مغرض

1. در زمان اهل بیت

یکی از مشکلات اهل بیت برخورد با افرادی بوده که به شخص ائمه یا مکتب آنها تهمت هایی می زده اند ، مثلا :

1. معاویه ، کعب الاحبار (یهودی بود و زمان عمر اسلام آورده بود) را به عنوان قصه گو علم کرده بود و او مسیر حوادث را تغییر می داد و اسرائیلیات را وارد اسلام می کرد.

2. مامون نشر داد که امام رضا (ع) گفته تمام مردم برده ما هستند. حضرت انکار کرد و فرمود : "این تهمتها برای آن است که مردم را با ما بدبین کنند".

3. امام حسن (ع) به پیروی از پدر بزرگوارش به خانواده های ایتام سرکشی می کرد و بدین وسیله محبوبیتی پیدا کرد. دستگاه تهمتی زد که او در همه خانواده ها زنی گرفته تا بدین وسیله از محبوبیت امام حسن (ع) بکاهد.

4 سوسن نصرانی اظهار اسلام می کند و افکاری را در میان مسلمانان انتشار داد و سپس به نصرانیت بر می گردد.آمَنُوا وَجْهَ النَّهارِ وَ اکفُرُوا آخِرَهُ [آل عمران/72] .

ابن کلاب نیز در جلسه ، درس مسلمانان و مطالب آنها را گرفته و با تصرفاتی بازگو می کرد تا جائی که گفته شده که اگر زنده می ماند خطرش گروه ؏را می گرفت. [ص373]

5. یکی از افراد خطرناک بزیع بن موسی (رئیس فرقه بزیعیه) بود که ادعای نبوت می کرد و ادعای معراج و این که خدا بر سر او دست کشیده و.... [ص377 اسد حیدر ، ج4 ، ص369و389] .

2. در زمان امام صادق (ع)

6.ابی الخطاب یکی از روسای غلاه (نشر

میداد که ائمه مقام خدائی دارند) امام صادق (ع) فرمود : عن عیسی بن أبی منصور ، قال سمعت أبا عبد الله (ع) و ذکر أبا الخطاب فقال اللهم العن أبا الخطاب فإنه خوفنی قائما و قاعدا و علی فراشی اللهم أذقه حر الحدید. [رجال الکشی ، ص290] .

عن أبی بصیر ، قال قلت لأبی عبد الله (ع) إنهم یقولون قال و ما یقولون قلت یقولون تعلم قطر المطر و عدد النجوم و ورق الشجر و وزن ما فی البحر و عدد التراب ، فرفع یده إلی السماء ، و قال (ابو بصیر به امام صادق (ع) عرض می کند طرفداران ابو الخطاب شایع کرده اند که شما عدد قطرات باران و ستارگان و... را می دانید. امام دست بلند کرد و سبحان الله گفت و فرمود :) سبحان الله سبحان الله لا و الله ما یعلم هذا إلا الله. [رجال الکشی ، ص299] .

7. یکی دیگر ، بشار الشعیری ، از رهبران کفر ، می گفت : علی (ع) رب است.

8. معمر النهدی نیز یکی از سران کفرو طرفدارانی داشت و تمام شرب خمر و زنا وسرقت را حلال کرده بود.

9. خمره الزیدی نیز یکی از سران کفر که می گفت : امام باقر (ع) در هر شب نزد من می آید و امام صادق (ع) او راشیطان معرفی نمود و به او لعنت می کردند.

10. ابو منصور عجلی می گفت : من پیامبرم و به معراج رفته ام. جبرئیل بر من نازل شده و مبعوث بر تاویل هستم و مخالف این فکر ، مشرک و واجب القتل است. [ص384]

11. بیان نیز نام یکی از کذابین

زمان امام بود وگروهی می گفتند که او پیامبر است و نامه به امام باقر (ع) نوشت که به من ایمان بیاور تا سالم بمانی و رشدکنی و نجات یابی. تو نمی دانی که خدا کجا رسالت را قرار داده؟ من به تو اتمام حجت کرده ام.وقد اعذر من انذر [اسد حیدر ، ج4 ، ص369تا389] .

12. مغیره بن سعید (که در زمان امام باقر (ع) و امام صادق (ع) بود) نیز از کسانی بود که قدرتی در دست بردن به روایات داشت. او نیز درباره علی (ع) غلو می کرد و او را تا الوهیت بالا می برد و از جمله رواه از او نقل کرده اند که گفته فرات و هر نهری یا چشمه ای که در او نجاست افتد نجس می شود.

13. بنان بن سمعان نیز از کذابین بود که به اهل بیت دروغ می بست.

14 مرکز فعالیت غلاه ، کوفه بود. چون در آنجا اهل بیت پیروان بیشتری داشتند.

خلاصه ناله امام صادق (ع) از دست این افراد (این دسته از غلاه خواب را از سر امام صادق (ع) برده اند.)

و إن قوما کذبوا علی ما لهم أذاقهم الله حر الحدید فو الله ما نحن إلا عبید الذی خلقنا و اصطفانا ما نقدر علی ضر و لا نفع إن رحمنا فبرحمته و إن عذبنا فبذنوبنا ، و الله ما لنا علی الله من حجه و لا معنا من الله براءه و إنا لمیتون و مقبورون و منشرون و مبعوثون و موقوفون و مسئولون ، ویلهم ما لهم لعنهم الله فلقد آذوا الله و آذوا رسوله (ص) فی قبره و أمیر المؤمنین و فاطمه و الحسن و الحسین و

علی بن الحسین و محمد بن علی (صلوات الله علیهم) و ها أنا ذا بین أظهرکم لحم رسول الله و جلد رسول الله أبیت علی فراشی خائفا وجلا مرعوبا ، یأمنون و أفزع و ینامون علی فرشهم و أنا خائف ساهر [رجال الکشی ، ص225] .

15 غلو :

یکی از گرفتاری های امام صادق (ع) این بود که مغیره بن سعید ادعای اتصال و شاگردی امام باقر (ع) را داشت و نسبت های دروغی را در میان مردم به راه می انداخت و در روایات امام باقر (ع) تحریف هایی می کرد و امام صادق (ع) را خدا معرفی می کرد و امام صادق (ع) با سخنانی در ملاء عام او را رسوا می کرد و طرح او را باطل و ازجمله فرمود :

من قال إنا أنبیاء فعلیه لعنه الله ، و من شک فی ذلک فعلیه لعنه الله. [رجال الکشی ، ص301] .

و می فرمود : ما فعل بزیع فقلت له قتل ، فقال الحمد لله ، أما إنه لیس لهواء المغیریه شیء خیرا من القتل لأنهم لا یتوبون أبدا. [رجال الکشی ، ص305] .

داستان غلو را سیاست به وجود آورد تا افکار عموم مسلمانان را به شیعه بدبین کند در حالی که روایات شیعه کاملا غلو را می کوبد و فقه شیعه غالی را کافر و نجس و مشرک می داند و امام صادق (ع) با این درگیری غلاه داشت. [الامام الصادق (ع) ، اسد حیدر]

2. کثرت عقاید مختلف

1. وجود فرقه ها وعقاید متضاد

در زمان امام صادق (ع) فرقه های زیاد و عقاید متضاد هر یک جولانی داشتند. مثلا خوارج به حدود 20 فرقه

تقسیم شدند (گرچه همه اتفاق در چند چیز داشتند :

1. انتخاب رهبر به دست بشر است با شرائطی....

2. هر که واجبی را عمدا یا سهوا یا اجتهادا یا تقلیدا ترک کند کافر است. و همه بالاتفاق علی (ع) را کافر می دانستند!

وهمچنین معتزله دارای جولانی بود. پیدایش معتزله از زمانی آغاز شد که واصل بن عطاء از مجلس درس حسن بصری به خاطر گفتگویی در مسئله ای اعتزال یافت و بعد مکتبی تشکیل داد و دارای حدود 15 فرقه شدند و همچنین مرجئه پیدا شدند.

مرجئه طرفدار روح امید و رجاء بود. برخلاف معتزله که طرفدار روح وعید بودند و مرتکب گناه را فاسق و کافر می دانستند و مرجئه 5 فرقه شدند و هم چنین جبریه و مفوضه و غلاه از فرقه هایی بودند که هر یک سر و صدائی و طرفدارانی داشتند... [اسد حیدر ، ج2 ، ص113 تا 126] .

17. مخفی نماند که در معتزله دو رهبر است به نام جعفر که به پیروانشان جعفریه گفته می شود و دارای افکار خلاف هستند. و نباید آنها با جعفریه شیعه مشتبه شود. [ج2 ، ص107] .

2. ظهور مذاهب اربعه

1. سیمای مذاهب اربعه

1. بیش از 50 نوع فکر و سلیقه و اظهار نظر توسط افرادی چون سفیان ثوری ، شعبی ، حسن بصری و... پیدا شد. [ص160]

2. مذهب ابوحنیفه توسط 4 نفر پیشرفت. ابو یوسف قاضی ، محمد بن حسن شیبانی ، زفر بن هذیل ، حسن بن زیاد لولوی.

3. از ابوحنیفه کتابی در دست نیست و اصحابش مذهبش را نوشتند.

4. می گویند مالک بن انس رهبر مالکی ها دو سال در شکم

مادر بود.

5. ظهور ابی حنیفه در عراق و ظهور مالک در حجاز بوده.

6. همین مالک در زمان یکی از ولاه مورد غضب قرار می گیرد و 50 شلاق می خورد و برهنه مورد توهین قرار می گیرد. ولی در زمان والی دیگر مورد احترام و... و این است که هر کجا با سیاست حکام موافق شدی چنین می شود و هر کجا نشدی چنان می شود.

7. منصور دوانیقی به مالک فشار می آورد که کتابی بنویسد ، او امتناع می کند تا منصور به او می گوید : امروز از او اعلم تر نیست و مالک شروع به نوشتن کتاب موطا (یکی از 6 کتاب اهل سنت) می کند.

8. برای تغییر مسیر از اهل بیت (ع) مالک را بزرگ می کنند ، حتی هارون الرشید برای شنیدن حدیث مالک روی زمین می نشیند و به والی مدینه امرمی کند که هرگز تصمیمی را بدون دخالت و نظارت مالک نگیرد. [الامام الصادق (ع) ، اسد حیدر]

9. از طرف دولت ، گارد محافظ برای مالک معین کرده بودند و اگر کسی بیش از چند سوال می کرد او اشاره می کرد و مامورین سائل را بیرون می انداختند. [ص165]

10. انتشار مذهب مالک توسط قضاه و سلطان اندلس آن هم با زور و قهر شد. [ص166]

11. تمام مورخان پیشرفت مکتب مالک را با قهر پذیرفته اند. [ص167]

12. مذهب شافعی که منسوب به محمد بن ادریس است اولین بار در مصر ظاهر شد و حکام پذیرفتند و مدارسی برای فقه شافعی ساختند و انتشار آن نیز با سیاست بود به جوری که شافعی وارد مصر شد در حالی که

حامل نامه ای بود از هارون الرشید به والی که سفارش شافعی را کرده بود. آفرین به مذهبی که از طرف هارون الرشید سفارش می شود.

13. مذهب حنبلی مربوط به احمد بن محمد بن حنبل وهو آخر المذاهب لتاخره زمنا فی الحدوث و هو اقل المذاهب انتشارا و اکثره بالشام و العراق.

اسد حیدر 8 نفر از شاگردان ممتاز و مشهور مالک را نام می برد.

برای مذهب مالکی 4 کتاب است که سخنان مالک آمیخته با اجتهادات شاگردان او با یک سری قیاس به هم آمیخته.

هم ابو حنیفه و هم مالک از امداد مستقیم دولت برخوردار بودند و در فقه هر کدام ، مطالبی از فقه دیگر به دست شاگردانشان وارد شده.

2. انحصار دین در مذاهب اربعه

آیا انحصار در مذاهب اربعه تحجیر فکر نیست؟

آیا انتشار و تبلیغ اربعه توسط حکام زور چه تفسیری دارد؟

خود مالک می گوید : من گاهی خطا می روم. [ص170]

خود ابوحنیفه می گوید : کسی اگر رای خلاف آورد من می پذیرم. [ص170] .

خود شافعی می گوید : اگر حدیث صحیحی بر خلاف گفته ام بود کلام مرا به دیوار نزنید. [ص170]

خود احمد حنبل می گوید : انسان از خطا سالم نیست. [ص170]

رئیس قضاه خواست اجتهادی علیه مشایخ کند ، احضار شد و امر به توبه شد از سوی حکام !!!

کسی که اجتهاد مشایخ را قبول نکند ، شهادتش مردود بوده و حق تدریس و خطابه و امامت و.... ندارد. [ص171]

همین که حاکمی به سوی یکی از مذاهب گرایشی پیدا می کرد و نان و آبی بهتر پیدا می شد گاهی پیروان مذهبی از مذهبشان دست کشیده و مذهب دیگری

را انتخاب می کردند تا خود را به سلطان نزدیک کنند و از مزایای مادی بهره مند شوند.

راستی ، تقلید از 4 نفر ، در قرآن آمده یا در حدیث؟ یا خود ائمه اربعه این انحصار را آورده اند؟ یا دست سیاست؟

راستی ، اصلانظر إلی ما قال و لا تنظر إلی من قال [فرج المهموم ، ص220] .

چه می شود؟

راستی تقلید از4 نفر ، شخصیت پرستی نیست؟

راستی تقلید از 4 نفر ، کوبیدن شخصیت دیگران نیست و تضییع حق علمی و فکری و انسانی نیست؟

گاهی فقهاء و مقلدین دلیل محکم بر ضعف امام خود پیدا می کنند و مع ذلک جبرا پیروی می کنند آیا این آزادی فکری است؟

اگر فرض کنیم عمر ائمه اربعه طولانی می شد تا الان آیا عمیق تر و روشن تر نمی شدند و مسائل بیشتری را کشف نمی کردند. اکنون که آنها مرده اند باید حقائق کشف شده و عمق و روشن فکریها جامد بماند. آری ، انحصار مسئله ای بود سیاسی تا

حکام زور اطمینان داشته باشند.

منصور به مالک بن انس می گوید : اگر از والی مدینه ، مکه ، حجاز و... نسبت به رعیت خلاف دیدی ، نامه برایم بنویس تا آنها را تنبیه کنم !!! (گویا مالک مامور منصور است) [ص11]

علاقه به ائمه اربعه نزد اهل سنت گاهی به جائی می رسید که حدیث صحیح پیامبر (ص) را به خاطر نظریه امام مذهب رد می کردند !!! [ص13]

3. کتمان فضائل امیر المؤمنین

بگذریم که مالک (به خاطر خشنودی منصور و شرطی که منصور کرده بود که در روایاتش از علی (ع) چیزی نگوید.) می گوید : علی (ع) از دیگر صحابه فضیلتی ندارد.

و در موطاء خودش حتی یک حدیث از

على (ع) نقل نكرده. [ص565]

به قول استاد ابوزهره : گمان ندارم كه مالک ، فضائل على (ع) را نداند ، ولى به ساز معاويه وبنى العباس مى رقصد. [ص568]

33. شيعه را درعرف آنها به كسى مى گويند كه محبت على (ع) داشت و رافضى را به كسى كه على (ع) را افضل صحابه مى داند.

و بگذريم كه قرطبى مى گويد :

فضيلت خلفاء به ترتيب خلافت آنها است. اول ابوبكر ، بعد عمر ، بعد عثمان ، بعد على (ع) ،

34. منصور ، خودش فضائل على (ع) را نقل مى كند و خودش راوى حديث غدير است و اولين بار مردم را به اسم اهل بيت (ع) دعوت مى كرد ، ولى بعد كار به جائى رسيد كه بنى اميه را عظمت مى داد. [ص569]

35. از عايشه پرسيدند : كدام صحابه بهترند؟ گفت : ابوبكر ، عمر و... پرسيدند : على چطور؟ گفت : شما از صحابه پرسيديد على (ع) نفس پيامبر (ص) است. اشاره به آيه مباهله.فَمَنْ حَاجَّک فِيهِ مِنْ بَعْدِ ما جاءَک مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعالَوْا نَدْعُ أَبْناءَنا وَ أَبْناءَكمْ وَ نِساءَنا وَ نِساءَكمْ وَ أَنْفُسَنا وَ أَنْفُسَكمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّهِ عَلَى الْكاذِبِينَ [آل عمران/61] .

36. احمد حنبل به فرزندش گفت : على از اهل بيت است. قال عبد الله بن عمر : كنا نتفاضل فنقول أبو بكر و عمر و عثمان و يقول قائلهم فلان و فلان فقال له رجل : يا أبا عبد الرحمن فعلى؟ قال : على من أهل بيت لا يقاس بهم أحد من الناس (فوق صحابه است) على مع

النبی فی درجته. [تأویل الآیات الظاهره ، ص598] .

37. عن عائشه قالت : رأیت أبا بکر یکثر النظر إلی وجه علی (ع) . [کشف الیقین ، ص450] .

ابوبکر زیاد به علی (ع) نگاه می کرد. عایشه پرسید چرا؟ گفت : پیامبر (ص) فرمود : النظر الی وجه علی (ع) عباده.

38. عمر گفت : به مردیعن محمد بن عبد الرحمن بن عروه بن الزبیر عن أبیه عن جده قال وقع رجل فی علی بن أبی طالب بمحضر من عمر بن الخطاب. فقال له عمر : تعرف صاحب هذا القبر محمد بن عبد الله بن عبد المطلب و علی بن أبی طالب بن عبد المطلب لا تذکرن علیا إلا بخیر فإنک إن تنقصته آذیت هذا فی قبره (اشاره به رسول الله (ص)) . [أمالی صدوق ، ص388] .

39. کلمات مختلف عمر معروف است : لَوْ لَا عَلِی لَهَلَک عُمَرُ. [کافی ، ج7 ، ص423] .

لا یفتین أحد فی المسجد و علی حاضر. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج1 ، ص18] .

40. ابن عباس هنگام مرگ گفت : قال أبو صالح لما حضرت عبد الله بن عباس الوفاه قال اللهم إنی أتقرب إلیک بولایه علی بن أبی طالب. [المناقب ، ج3 ، ص200] .

41. احمد حنبل می گوید : ان الخلافه لم تزین علیا بل علی زآنها. [ص585]

42. احمد حنبل می گوید : ما ورد لاحد من الصحابه من الفضائل بالاساتید الصحاح مثل ما ورد لعلی بن ابیطالب.

3. تعصبات در مذاهب دیگر

1. قاضی دمشق که حنفی بود گفت : اگر قدرتم می رسید از شافعیه جزیه می گرفتم.

2. ابوحامد طوسی می گفت :

اگر قدرتم می رسید از حنابله جزیه می گرفتم. [ص 190]

گویا مسلمان نیستند. !!!!

3.قام خطباء الحنفیه یلغیون الحنابله و الحنابله یحرقون مسجدا للشافعیه بمرو. [ص191]

4.شیخ ابوبکر مقری.. ذهب الی تکفیر الحنابله اجمع.

5. حنبلی ها یکی از علماء بزرگ شافعیه را با سم ، تعصبا کشتند.

6. صنمی زیر سجاده یکی از علماء حنبلی گذاردند و بعد اتهام زدند که او خدا را مجسم می داند ونزد ملک سعایت کردند. !!!

7. در مصر ، قاضی مالکی حنفی هاو شافعی ها را از مسجد بیرون کرد.

8.کل من لم یکن حنبلیا فلیس بمسلم. [تذکره الحفاظ به نقل اسد حیدر ، ص197]

9. مسجد جامع بنی امیه دارای امام شافعی بود. قاضی بکار ، خواست امام جماعتی حنفی نصب کند ، درب مسجد را به روی او بستند. [ص198]

10.ذهب احمد حنبل الی تکفیر من یقول بخلق القرآن و طائفه تقول ان من قال القرآن غیر مخلوق فهو کافر. [ص201]

11. حدیثی جعل کردند که پیامبر (ص) فرموده : انبیاء به من و من به ابو حنیفه افتخار می کنم که هر که او را دوست بدارد مرا دوست داشته و هر که او را دشمن بدارد مرا دشمن داشته است و عیسی به حکم ابوحنیفه حکم می کرده. و خدا اهل مذهب ابوحنیفه را بخشیده تا قیامت. و ابوحنیفه بعد از قرآن بهترین معجزه برای پیامبر (ص) است. و خضر از ابوحنیفه تعلیم می دیده. و حتی بعد از مرگ او خضر بر سر قبرش می آمد و از درون قبر به خضر چیز یاد می داده. و این عمل تا 25 سال طول کشید. !!!!

12. ابوحنیفه اسیری بوده

که آزاد شده و ایرانی بوده و روایات جعلی که برایش گفته اند از کسانی وضع شده که نزد اهل سنت کذاب وضاع هستند. [فراجع اسد حیدر ، ج1 ، ص281 به بعد] .

13. هر مذهبی شاعری داشت و در فضیلت مذهب و امام خودش اشعاری سروده که نمونه اش را اسد حیدر در ص195 به بعد نقل کرده.

14. خدا قبر احمد حنبل را زیارت می کند. !!!

1. امتیازات تشیع بر مذاهب دیگر

1. باز بودن باب اجتهاد واستقلال روحی روحانیت آن.

2. از قرن 6 (سنه 625) کم کم شعاع تقلید در اهل سنت همه را گرفت و درهای اجتهاد را بستند. [ص142]

3. مدرسین چهار مذهب تسنن در دار الوزیر جمع شدند و از طرف دولت به آنها اعلام شد که احدی حق ندارد از خودش سخنی بگوید ، در صورتی که در زمان حیات ائمه آزادی بوده و گاهی کلمات آنها علنا رد می شد.

اسد حیدر نام 9 نفر را که با شهامت فتاوای ائمه اربعه را رد می کرده اند و مانعی در کار نبوده است را نقل کرده است. [ص143] .

4. ائمه اربعه هریک دیگری را تحقیر و یا رد می کرده اند. [ص144]

5. محققان معتقدند که مسئله انحصار اجتهاد از طرف سلاطین بوده چون از طرح و اجتهاد تازه وحشت داشتند. [ص154]

6. سخنان هر یک از ائمه اربعه :

الف : ابوحنیفه می گفت : هر گاه کلام من با حدیث صحیح یا قرآن یا گفته صحابه مخالف بود رد کنید. [ص146]

ب : شافعی می گفت : من مسلط به تمام اخبار صحیحه نیستم و شاگردانش او

را آگاه می کردند. [ص150] .

ج : مالک می گفت : من هم بشرم ، گاهی خطا دارم. در 48 مسئله پاسخ 32 مسئله را نمی دانست و می گفت : لا ادری. و در 40 سوال پاسخ 35 سوال را با کلمه لا ادری جواب می داد و او را گریان دیدند که می گفت : چقدر در پاسخها از راه صاف پرت شده ام. [ص147تا149] .

د : احمد حنبل می گفت : کثره تقلید ، کوری است ، باید رای آزاد باشد و می گفت : از من تقلید نکنید و از دیگری هم تقلید نکنید. [ص151] .

رشید رضا صاحب المنار می گوید : در ترک اجتهاد ، منفعتی نمی شناسم ، ولی ضررهای زیادی دارد که از جمله مهمل گذاردن عقل ، محرومیت از آزادی فکر و استقلال و.... است. [ص153]

7. راستی اگر عمر ائمه اربعه تا امروز طولانی می شد و هر روز به علم وعقل آنها افزوده می شد وهم مسائل جدیدی برای جامعه مطرح می شد چه می شد؟خود ائمه اربعه اجتهاد تازه ای نداشتند؟ و اگر داشتند و جامعه نیازمند به اجتهاد نو آقایان بود چرا الان نباشد؟ [ص158] .

8. کاش به تقلید بدون تعصب قناعت می کردند. رای ائمه را به حدی رساندند که رئیس فقهای ابوحنیفه گفت : هرگاه آیه قرآن یا حدیث برخلاف رای ابوحنیفه باشد ما باید آیه و حدیث را تاویل کنیم و یا عقیده به نسخ آیه و حدیث داشته باشیم. !!! [ص160] .

9. اما هرگاه احدی دم از آزادی استنباط می زد به زجر و حبس و.. گرفتار می شد ، چون حاکم میل نداشت.

10. می توان گفت

: اهل تسنن در تقلید از ائمه اربعه در واقع از تقلید خارج شده اند ، چون خود ائمه اربعه تقلید را به خصوص این نوع آنرا منع می کرده اند.

11. سید جمال الدین اسد آبادی : به کدام دلیل حق اجتهاد ندارند؟ کدام یک از ائمه شما اجتهاد دیگران را منع کرده؟ [ص164] .

12. ولی خوشبختانه روز به روز زمزمه افتتاح اجتهاد دیگران بیشتر می شود.

3. کارشکنی های خلفا

1. معاویه نه ولی دم عثمان بود و نه وصی و نه و نه ولی اکنون انتقام خون عثمان را....

2. قاتلین واقعی عثمان بعدا از یاران و حزب او در آمدند. !!!

3. معاویه برای تحریک مردم به خون خواهی عثمان از قیافه های مقدس نما و اشک و نوحه استفاده کرد. [ص29]

4. عمر و عاص با معاویه شرط کرد که من با فریاد و اشک ، مردم را تحریک می کنم به شرطی که حکومت مصر را به من بدهی. قبول کرد و همچون زن داغدار برای عثمان فریاد و گریه می کرد.

5. بنی العباس به اسم این که ما از دودمان پیامبریم ، از مردم به نفع خود بیعت گرفتند و اول کار به بنی هاشم احترام زیاد کردند و... سرسلسله بنی عباس سفاح بود ، او زمینه را آماده کرد و به برادرش منصور داد که او هم چون حکومتش پا نگرفته بود و از ناحیه علوییین تهدید به کودتا می شد با امام صادق (ع) کمی مدارا کرد.

6. یزید بن مالک که خلیفه شد می خواست همچون عمر بن عبد العزیز کمی از ظلم بکاهد ، ولی سایر فامیل از بنی امیه ناراحت بودند. 40 پیرمرد ظاهر الصلاح

آوردند و نزد او شهادت دادند کهما علی الخلفاء من حساب و لا عذاب [ابن کثیر به نقل اسد حیدر ، ص121]

7. زید بن علی بن الحسین (ع) ارتشی مهیا کرده بود برای کوبیدن ستمگران بنی امیه. این ارتش از طایفه هائی از مسلمانان شیعه و غیر شیعه تشکیل شده بود. و برای تفرقه میان ارتش از طرف حکام بنی امیه سوالی طرح شد ، آن هم در لحظه خطر ، لذا گفتند : از زید سوال کنید ، شیخین چه جور آدمی بودند؟ او هم فرمود : از صحابه بودند. این کنتم قبل الیوم؟ و با این کلام جلو تفرقه را گرفت.

8. مامون با قهر و زور به مردم می گوید : باید معتقد به خلق قرآن شوید وگرنه کافرید و حق فکر هم ندارید و بعد متوکل با قهر و زور به مردم می گوید : باید معتقد شوید به قدم قرآن وگرنه کافرید و این هم یک سرگرمی سیاسی است به اسم مذهب. [ص251] .

9. منصور روز عرفه می رود و خطبه می خواند و حکومت خود را توفیق الهی می داند و از مردم التماس دعا دارد.

[ج4 ، ص434] .

10. منصور پای وعظ عمرو بن عبید می نشیند وگریه می کند. [ج4 ، ص435]

11. علت اینکه منصور ، مالک را برای فتوا تعیین و ترویج می کرد؛ زیرا می دانست مالک از اهل بیت منزوی است وانحراف دارد.

4. علماءاهل سنت

1. مذاهب اربعه

1. شافعی

1. کنیه ابو عبد الله. نام : محمد بن ادریس از نسل شافع واو از نسل هاشم و از سادات قرشی است.

2. روز جمعه آخر رجب سال 150

متولد شد و در سنه 204 هجری در مصر از دنیا رفت.

3. او در یتیمی در دامن مادرش بزرگ شد و در10 سالگی رهسپار مکه شد و علاقه مند به حفظ قرآن وحدیث بود و در فقر زندگی می کرد و جوانی خود را در مکه و بادیه ها مشغول حفظ شعر و قرآن و.... بود و در حدود 30 سالگی به فقه توجه کرد. بنابراین این که می گویند : الامام شافعی در 15 سالگی مشغول فتوا دادن بود دروغ است.

4. شافعی به مدینه رفت و از امام مالک وبعد ابوحنیفه استفاده کرد. هم از احادیث مالک و هم از قیاس ابوحنیفه بهره مند شد و لذا مکتب او ذوجنبتین است.

5. پس از 4 سال شرکت در جلسه درس مالک در مدینه به مکه و بعد به مصر رفت و برخلاف تمام کارشکنی های حنابله کارش بالا گرفت.

6. طرفداران امام شافعی روایاتی در فضیلت او که 8 حدیث آن را در ص189 اسد حیدر می خوانیم ، بدین مضمون که حق با قریش است و ائمه از قریش و دوستی قریش لازم و.... و چون شافعی قرشی است ، پس روایات تطبیق با او می کند. !!

ولی روایات با فرض صحت تطبیقش با کسی که علنا خلاف آنرا می بینیم مشکل است. علاوه بر اینکه اکثر علماء حدیث این روایات را جعلی دانسته اند. [ص219] .

7. برخلاف امام صادق (ع) که از هیچ کس جز پدرش کسب فیض نکرده ، امام شافعی به نقل از ابن حجر حدود 30 استاد داشته که غیر از مالک ، اسد حیدر 15 نفرش را نام می برد و 7 نفر از شاگردان طراز اول شافعی را

در ص195 نام می برد.

8. مذهب شافعی در مصر جلوه کرد و بیشتر نشرش بیشتر به دست یکی از شاگردانش بنام مزنی بود و جالب این که خود این مزنی از مجتهدینی بود که طرفدار آزادی اجتهاد بود و از جمود فکری نهی می کرد. [ص196]

9. برخلاف ائمه دیگر امام شافعی به دست خودش کتابهایی تصنیف کرد که مهم ترین آنها کتاب الام است ، ولی محققان عقیده دارند که این کتاب با همکاری شاگردان او تدوین شده و بعضی قطع دارند که اصلا خودش در تالیف این کتب دخالتی نداشته.

10.شافعی از هارون الرشیدتقاضای سهم ذی القربای منطقه مصر را کرد. [ج3 ، ص239] .

11. طرفداران شافعی او را اول مولف علم اصول می دانند ، ولی ابن ندیم نام بسیاری از کتب اصولی را می برد که قبل از امام شافعی تالیف شده بودند از جمله : اصول فقه ، امام مالک و....

12. مزنی که از شاگردان شافعی است می گوید : کتاب الرساله را 8 مرتبه برای امام شافعی خواندم و هر مرتبه به خطاهایی برخورد می کرد و می گفت : کتاب سالم همان قرآن است. [ص207] .

13. شافعی خدا را قابل دیدن (در آخرت) می داند. [ص213] .

و می گوید : اگر این ایمان را نداشتم عبادت نمی کردم و کلماتیدُ اللّهِ [مائده/64] .

وَجْهُ رَبِّک [الرحمن/27] .

یداهُ مَبْسُوطَتانِ [مائده/64] .

را حمل بر همان معنای ظاهری می کند.

14. رهبری قلدری را همان رهبری اسلامی می داند. [ص216] .

15. او علنا علاقه خود را نسبت به اهل بیت اظهار می کرده و به تشیع هم متهم می شده ، ولی شیعه

نبود. اسد حیدر ، ج3 ، ص247 نام 7 نفر را می برد که متهم به تشیع اند ، ولی شیعه نیستند ، از جمله ابن ابی الحدید و طبری و....

16. با علم کلام بد بوده و اصلا آنرا علم نمی دانسته.

17. با این که بنی العباس در اسراف و بودجه های عیاشی و غنا خوانی و نور چشم بازی سر معاویه را شکستند و اسد حیدر در ج3 ، ص224 به بعد از آن آمار و بیلانی دردآور نقل کرده است و با این که شیعه وضعش جوری بود که شهادتش قبول نبود ، حق داشتن باغ را نداشت. بیش از یک برده را مالک نمی شد ، و اینها همه به فرمان هارون الرشید بود و با این که رهبر یکی از حرکات جنگی علویون علیه نظام به دست یحیی بن عبد الله منجر به حبس و مرگ در زندان شد و با این که عباسیین به هر شیعه و مخالف دستگاه کلمه زندیق به کار برده و او را مستحق هرگونه شکنجه می دانستند و با این که علماء همه درباری ومتملق بودند و با این که و با این که... ، ولی امام شافعی حتی یک بار اعتراض نکرد. !!! [ص235] .

2. مالک بن انس

مالک 86 سال عمر کرد. 40 سالش هم دوره حکام بنی امیه و 46 سالش هم عصر حکام بنی عباس بود و تنها در اواخر دوره منصور با کمک دولت سر و صدائی پیدا کرد.

مالک خیلی محافظه کار بود. در مجلسی که منصور از او پرسید ، من امام جورم یا امام عدل؟ تقاضا کرد که جوابش را ندهد و شهامت

صراحت گوئی را نداشت. به خلاف عالم دیگر که با کمال شهامت جنایات منصور را گفت. منصور خیلی مالک را بزرگ کرد به جوری که رفتن نزد مالک بسیار با تشریفات واحساس ذلت برای واردین به حساب می آمد و والیان نزد او خود را کوچک می دیدند.

1. برای مالک فضیلت تراشی ها کردند. حتی گفتند : مالک از طرفداران مذهبش شب اول قبر سوال نکیر و منکر را رد می کند. [ج4 ، ص470] .

2. سال 152 هجری منصور نامه ای به مالک نوشت که سال آینده (153) به مکه آید و من خودم می آیم و آنجا ملاقاتی شود. مالک آمد ومحضر منصور رسید .منصور از شلاق هائی که توسط مامورین به مالک زده شده بود عذرخواست و خواست مامور را بکشد. مالک گفت : از او و تو بخشیدم. منصور گفت : کتابی بنویس و فتاوای خودت را جمع کن تا من مردم را مجبور به عمل کنم و مبلغ قابل اهمیتی به مالک داد و سفارش کرد مواظب باش سخنان علی (ع) را در کلماتت نیاوری و تقلید علی و ابن عباس (که شاگرد علی (ع) است) نکنی. [ج2 ، ص505]

3. منصور از او می پرسد ، از تو عالم تر هست؟ گفت : بله. پرسید چه کسی؟ گفت : اسمش را فراموش کرده ام !!!

4.پاسخ بسیاری از سئوالاتی که از مالک می شد لا ادری بود. از عراق 40 مسئله آوردند که پاسخ 35 مسئله آن لا ادری بود.

5. منصوربه مالک لقب رکن الاسلام داد. بعد از منصور مهدی روی کار آمد .او هم به مالک عنایات خاص کرد و عطایای خاصی داد و بعد هارون

الرشید شخصا منزل مالک آمد و از او تجلیل کرد و برای او اسکورت تعیین کرد و حاجب و.....وکسی که نزد مالک می آمد اطرافیان با اشاره به او می گفتند که حرف نزند ، برای عظمت دادن به مالک و ایجاد رعب.

برای عظمت دادن به مالک یاوه هایی سروده اند نظیراین که بر ابوحنیفه گفتند : تمام مردم کوفه عبد ابوحنیفه هستند که او آزاد کرده است. یا ابوحنیفه از پیامبر (ص) اعلم است. !! [اسد حیدر ، ج2 ، ص429] .

برای مالک هم گفتند : ترمذی از ابوهریره که پیامبر (ص) فرمود : مردم بهتر از عالم مدینه پیدا نخواهندکرد. و فیه ، این حدیث هم سندش غلط است و هم دلیلی بر این که این عالم مدینه با مالک تطبیق می کند ، نه جعفر بن محمد ، نداریم. اسد حیدر نام عده ای را می برد که همه از شیوخ مالک و از علماء مدینه اند ، چرا با آنها تطبیق نکند !!!

کلام جعلی دیگری بر مالک : شخصی وارد بر امام صادق (ع) شد در حال مرضی که در همان مرض از دنیا رفت و گفت : بعد از شما به کی رجوع کنیم؟ امام اوصافی فرمود و سائل پرسید : روشن تر بیان کنید. فرمود : مالک !

این حدیث در مناقب مالک است ، ولی بدون سند و مستند. به علاوه اینکه مالک نور چشم حکام جور و منصور است ، چگونه امامی که بارها مردم را از تعاون بر ظلم نهی کرده است الان مردم را ارجاع به ظلم دهد.

برای مناقب مالک خواب هائی دیدند که پیامبر (ص) با ابوبکر و عمر و عثمان و مالک (لعنه

الله علیهم والعذاب) دنبال هم هستند و یا پیامبر (ص) فرمود : مالک ، وارث جدم ابراهیم است.

اسد حیدر در ص498 از قول جمعی از علماء معاصر مالک و غیره نقل کرده که مالک کمال خاصی نداشت و حتی دیگران از او بهتر بودند.

6. جواب مالک یا لا بود یا نعم و کسی حق پرسیدن دلیل نداشت!! حکم ضرب و زندان هم داشت.

7. کسی مسئله ای را می دانست ، بار دیگر از مالک پرسیدو 30 ضربه شلاق خورد.

8. خواب های مصنوعی و فضیلت تراشی ها برای او می کردند و او گریه ها می کرد.

9. دیگر رجالی که حدیث می دانستند از ترس مالک حدیثی نقل نمی کردند.

10. اگر کسی قرآن را مخلوق می دانست زندیق وکافرش می دانست و فرمان قتلش را می داد.

11. غیر از امام صادق (ع) ، مالک 13 استاد معروف داشت که اسد حیدر با کمی تفصیل آورده.

12. مسلمانان دو فرقه شدند : اهل رای به رهبری ابوحنیفه .اهل حدیث به رهبری مالک بن انس.

مالک به خاطر بعضی از نظریات ، اول کار مورد غضب دستگاه واقع شد و شلاق خورد و از حدیث ممنوع شد ، ولی بعد سلیقه اش عوض شد و مورد لطف حکام جور قرار گرفت.

13.برای ماندن در رحم مادر 2 سال و 3 سال و 4 سال گفته اند و این حرفی است برخلاف طب.

14. مالک کلاهی داشت که مردم از او استسقاء می کردند. [ج3 ، ص239] .

15. منصور به مالک مقام داد و گفت : و الله انت اعقل الناس و اعلمکلام ترا همچون قرآن می نویسم و به آفاق پخش می کنم !!!

اصول فقه شیعه : قرآن ، حدیث ، عقل و اجماع است.

اصول فقه حنفی

: قرآن ، حدیث ، اجماع ، قیاس ، استحسان و عرف است.

اصول فقه مالکی : قرآن ، حدیث ، اجماع ، قیاس ، استحسان ، عرف ، اجماع اهل مدینه و مصالح مرسله است.

مراد از مصالح مرسله این است : دلیلی نداریم ، ولی از قرائن وامارات صید می کنیم که برای حفظ فلان مسئله شرعی علم بشود. مثلا کسی که متهم به سرقت است و فعلا دلیلی نداریم ، او را قبلا برای استنطاق بزنیم ، بلکه اقرار کند و ما مال را پس بگیریم و حفظ حقوق کنیم. (اقول : تقریبا یک نوع استحسان است) .

مالک می گفت : استحسان 109 علم است. شافعی این اصل مالکی را رد کرده که :

اولا : اسلام به تمام مسائل پاسخ گفته و نیازی به استحسان نیست.

ثانیا : گاهی که حکمی را از پیامبر (ص) می پرسیدند ، منتظر وحی بود و استحسان نمی فرمودند.

ثالثا : استحسان یک عمل بی در و دروازه ای است.

24.....مالک یعلن بان المنصور اعلم الناس بالکتاب و السنه

25.....الدوله طلبت من المالک ان یکتب کتابا و نقرره الدوله [ص539] .

امام صادق (ع) ، صفحه 22

26. منصور با مالک شرط کرد که روایتی از طریق علی (ع) نقل نکند ومالک هم وفا کرد و در موطا یک حدیث از علی (ع) نقل نکرده و در عوض دستگاه تا جائی ترویج از موطا کرد که گفت : بعد از قرآن بهتر از او کتابی نیست.

27. چرا کتاب موطا را موطا نام گذاشت ، مالک می گوید : به خاطر اینکه کتاب را به 70 فقیه نشان دادم وهمهواطئنی علی ذلک

28. مالک اول بار 10000 حدیث نوشت

بعد تهذیب کرد تا 1700 حدیث آن را پسندید و در موطا نوشت.

29. تمام احادیث موطا 1720 حدیث است که مسند آن 600 و مرسل 228 و موقوف 613 و از تابعین 258 حدیث است. [ص556] .

3. احمد حنبل

1. از نظر تاریخ ، اول ابوحنیفه بوده و بعد مالک و بعد شافعی و بعد احمد حنبل.

2. برای سه نفر اول و مذاهب آنها احادیث جعلی وضع کرده اند. ولی برای احمد حنبل خواب های مصنوعی تراشیدند. و وضع احادیث مورد قبول خود آقایان است. [ص274] .

3. در گذشته غوغای تعصب را درعنوانی مستقل از اسد حیدر گفتیم ، که از جملهمن لم یکن حنبلیا لیس بمسلمو سزاوار است از شافعی جزیه گرفته شود. !!!

4. نژاد احمد حنبل عرب بود. طرفدارانش حدیثی از پیامبر (ص) نقل کردند که فرمود : احب العربی لانی عربی و القرآن عربی و لسان اهل الجنه عربی مع ان هذا الحدیث قد نص کثیر من الحفاظ علی وضعه [ص443] .

5. احمد حنبل در حال یتیمی در دامن مادر ، بزرگ شد و در بغداد مقدمات قرآن و لغت و کتابت را فراگرفت.

6. احمد حنبل از 15 سالگی وارد علم حدیث شد و شاگرد شافعی بود و علاقه و ارادتی به او می ورزید. و 30 سال شبها برای شافعی استغفار می کرد.

7. حجاز ، بصره ، یمن و کوفه از شهرهایی بودند که احمد برای تحصیل به آنجاها رفته بود. [ص444] .

8. احمد حنبل زندگی فقیرانه ای داشت و تا عهد متوکل زنده بود و نور چشم متوکل بود وهدایائی از او دریافت می کرد و هنگام مرض احمد

، متوکل ، نماینده به عیادتش فرستاد و به امراء امر کرد که احترام احمد را بگیرند و هنگام مرگ احمد ، رجال کشوری به امر متوکل او را تشییع کردند. اینها همه و همه به خاطر این بود که احمد حنبل حکومت متوکل را صحیح و لازم الاطاعه می دانست. [ص445تا446] .

احمد حنبل به خاطر یک رای مخالف دولت گرفتار شد ، ولی بعد که مخالفتی نمی کرد به این مقام ها رسید؛ زیرا در رساله ای نوشت : کسی طعن بر حکومت نزند ، همه مطیع فرمان دولت باشند ، دفع زکاه به دولت مجزی است ، نماز جمعه را با خلیفه بخوانید و هر که با حاکمی (که یا به خاطر اجماع و یا به خاطر زور به حکومت رسیده) درگیر شود مات میته الجاهلیه. !!! [ص447 از مناقب ابن جوزی] .

(راستی باز ابوحنیفه مرد بود؛ زیرا با همه سخت گیری دولت و شلاق خوردن و زندان نه بنی امیه و نه بنی عباس هیچ یک را لایق حکومت نمی دانست و در هیچ دوره قضاوت را از طرف آنها قبول نکرد. [ص48] .

9. مسئله ای که اوج گرفته بود و خونها به خاطر آن ریخته شد ، مسئله خلق قرآن بود که هارون الرشید به آن معتقد شده بود که قرآن قدیم است و مردم را مجبور می کرد که شما هم باید معتقد شوید.

10. کسی وارد بر هارون شده و سر بریده ای را دید ، هارون گفت : او را کشتم به خاطر آنکه می گفت ، قرآن مخلوق است. احمد حنبل اول عقیده نداشت ، بعد که از دستگاه کتک خورد اظهار

عقیده کرد. [ص451] .

11. اسد حیدر در ج4 ، ص462 نام چند شهید را می برد که در راه عدم اقرار به خلق قرآن شهید شدند.

12. چون متوکل با آن قساوت قلب به احمد حنبل اظهار علاقه فراوان می کرد ، مردم دور احمد حنبل را گرفتند و برای عظمت او خواب های مصنوعی و فضیلت تراشی ها کردند از جمله :

کسی آمد وگفت : مریض بودم مادرم خدا را به مقام احمد حنبل قسم داد ، شفا یافتم.

احمد در کاروان سرایی در اطراف بغداد توقفی کرده بود. بعد مردم دسته دسته به آنجا برای ملاقات مکانی که احمد در آنجا نشسته بود می آمدند ، صاحب کاروان سرا از حماقت مردم استفاده کرد و تابلوهائی به اطراف نصب کرد که (اینجا جای پای احمد است..) (اینجا جای خواب احمد ، ..) و.....است.

در خواب دیدند که احمد حنبل درقیامت لب صراط به طرفدارانش انگشتر می دهد و آنها عبور می کنند.

در خواب دیدند که احمد حنبل در قیامت در اعلی علیین و سایر مذاهب در بهشت هستند.

در خواب دیدند که هر که مخالف احمد باشد عذاب می شود.

گفتند : نگاه به احمد حنبل مساوی با یک سال عبادت است.

13. اسد حیدر 17 استاد برای احمد حنبل نام می برد. جالب این که طرفدارانش بعضی از اساتید احمد را شاگرد او معرفی کرده اند؛ حتی گفته اند : بخاری شاگرد او است. در حالی که بخاری جز یک حدیث در آخر کتاب صدقات از احمد نقل نکرده. اسد حیدر در ص504 استاد شیعی برای احمد حنبل نام می برد.

14 نفر از نویسندگان و مورخان احمد را

از رجال حدیث شمرده اند نه فقه. [ص474] .

15. احمد اصرار داشت که مطالبش تدوین نشود ونهی می کرد و لذا کتابی تصنیف نکرد که در فقه آنها اصلی باشد.

16. مسند احمد چهل هزار حدیث دارد که ده هزار آن تکراری است. سیصد حدیث ثلاثی دارد؛ یعنی بین احمد و رسول الله (ص) سه راوی فاصله است.

17. ابن تیمیه که خودش حنبلی است می گوید : الامام احمد حنبل احادیث ضعیف نقل کرده و آنچه گفته حجت نیست نزد خودش و روایات زیادی را نقل نکرده؛ زیرا گفته من این روایات را از 750000 حدیث انتخاب کرده ام.

18. اسد حیدر نام حدود 20 نفر را می برد که شهادت داده اند که احمدحنبل از علماء هم عصرش و....اعلم نبوده است. [ص507 به بعد] .

19. مذهب حنبلی شهرت سایر مذاهب را ندارد.

20. با همه لزوم اطاعت با زور از متوکل در مسند احمد روایات فضائل اهل بیت زیاد است.

21. احمد حنبل به فرزندش گفت : احدی با اهل بیت قابل قیاس نیست.

22. احمد حنبل گفت : علی (ع) با حکومت کمال و زینت نیافت بلکه بالعکس بود.

23. احمد ، محدث بزرگی بود نه فقیه و کتاب فقهی تدوین نکرد. حتی نهی می کرد از نوشتن آراء خود ، ولی اصحاب او آراء و عقاید فقهی او را جمع کرده و گفتار و کردار و روایات و پاسخ های او را گرد آوردند.

24. پاسخ احمد در پاره ای سئوالات جمله (لاادری) بود. [ص512] .

25. مشهورترین کتابی که به منزله اصول فقه حنبلی است کتابی است به نام مختصر الخرقی که 20 شرح بر او نوشته شده و فضائلی برای

قرائت آن گفته شده که :

من قرئه حصل له ثلاث خصال : اما یملک مائه دینار ، او یلی القضاء او یصیر صالحا !!!

26. عقیده احمد در قیاس انما یصار الیه عند الضروره بود. [ص513] .

27. ابن تیمیه و محمد بن عبد الوهاب خود را حنبلی می دانند و در جلوه مذهب ، نقش مهمی داشتند. گرچه ابن تیمیه نظرهایی دارد که مخصوص خودش می باشد ولی به هر حال پیرو احمد حنبل شمرده می شود.

4. ابوحنیفه

11. حدیثی جعل کردند که پیامبر (ص) فرموده : انبیاء به من و من به ابو حنیفه افتخار می کنم که هر که او را دوست بدارد مرا دوست داشته و هر که او را دشمن بدارد مرا دشمن داشته و عیسی به حکم ابوحنیفه حکم می کرده و خدا اهل مذهب ابوحنیفه را بخشیده تا قیامت و ابوحنیفه بعد از قرآن بهترین معجزه برای پیامبر (ص) است. و خضر از ابوحنیفه تعلیم می دیده. و حتی بعد از مرگ او خضر بر سر قبرش می آمد و از درون قبر به خضر چیز یاد می داده و این عمل تا 25 سال طول کشید. !!!!

12. ابوحنیفه اسیری بوده که آزاد شد و ایرانی بوده و روایات جعلی که برایش گفته اند از کسانی وضع شده که نزد اهل سنت کذاب وضاع هستند. [فراجع اسد حیدر ، ج1 ، ص281 به بعد] .

ابوحنیفه در ملاء عام تصریح می کرد کهما رای اعلم من جعفر بن محمد و انه اعلم الامه - و سئل رجل یوما عن رجل وقف ماله للامام فمن یکون المستحق فاجاب ابوحنیفه المستحق هو جعفر بن محمد الصادق (ع) لانه هو الامام

الحق. [الامام الصادق (ع) ، اسد حیدر] .

1. امام صادق (ع) مکرر او را از قیاس نهی می فرمود و می فرمود (ع) : اول من قاس ابلیس انهقال : خَلَقْتَنِی مِنْ نارٍ [اعراف/12] .

سپس در رد قیاس می فرمود : نماز مهم تراست. ولی زن حائض برای نمازش قضا لازم ندارد. قتل مهم تر از زنا است؛ اما در زنا 4 شاهد باید باشد. تاریخ موارد متعددی را نقل می کند که ابوحنیفه تسلیم می شد.

2. اسد حیدر ، در ج1 ، ص322 عده ای از مشایخ ابوحنیفه را که همه شیعه بوده اند نقل می کند.

3. اسد حیدر ، در ج1 ، ص317 و 318 از ابوحنیفه مطالبی را نقل می کند که از نظر مسئله ولایت و حکومت ، مخالف خلفاء و حکام جور بود و تمایل به رهبری اهل بیت (ع) داشت و تصریح فضایل علی (ع) می کرد و تحریک کننده به یاری از زید بن علی و.....بوده است. گرچه از نظر فروع و تدریس و رقابت علمی دکانی در مقابل امام صادق (ع) زده بود و عملا حکام زور از او بهره می بردند و او را آلت دست قرار می دادند وابلیسانه قیاس می کرد.

4. ابوحنیفه به دست منصورکشته شد. چون او همچون مالک تسلیم نبود و گاهی اهل بیت را ترجیح می داد و مدح می کرد و گاهی پیشنهادهای منصور را رد می کردو..

5. خود ابوحنیفه مطالبی گفته و پیروانش چیزهائی و حتی اجتهاداتی از خود به او افزوده اند وتدوین کرده اند. لذا تشخیص کلام شخص او با آنچه اضافه شده کار مشکلی است. اسد حیدر ده نفر از کسانی که مکتب ابوحنیفه را نشر داده اند نام می برد.

[ج1 ، ص312] .

2. صحاح سته

1. بخاری

1. بخاری گویا مواظب بوده از امام صادق (ع) حدیثی نقل نکند. !!! با اینکه از شاگردان امام صادق (ع) حدیثها نقل کرده است. بخاری از این کارها زیاد کرده مثلا آیه تطهیر و حدیث غدیر و ثقلین را هم با داشتن صدها مدرک معتبر از باقی صحاح و کتب معتبره نقل نکرده واین تفسیری جز این که ایشان شهامت نداشتند و ترسو و دست نشانده حکام جور بودند ، ندارد.

1. حفاظ ، 110 حدیث او را انتقاد کرده اند که 32 حدیث از آن در صحیح مسلم هم هست و 78 حدیث انتقاد شده فقط در بخاری است. [ص78] .

2.حفاظ 80 راوی بخاری را تضعیف کرده اند. [ص78] .

ولی می بینیم که می گویند : بخاری عدل قرآن است و اگر کسی به هر قصدی یک دوره آنرا بخواند حاجتش برآورده می شود ، اگردر کشتی باشد غرق نیست و اگر به هنگام ناراحتی تلاوت شد فرج می رسدو.... وآن را قطعه قطعه می کنند (همچون اجزاء قرآن) و میان مردم تقسیم می کنند و ختم بخاری بر می دارند. !!!

چه دلیلی که وجود دارد تنها بخاری این چنین است ، در حالی که روایات دروغ دارد مثل حدیثان النبی کان مسحورا

در حالی که جمال الدین حنفی گفته : من نظرفی کتاب بخاری تزندق.

در حالی که مالک بن انس صاحب کتاب موطاء از هر جهت از نویسنده بخاری با فضیلت تر است.

در حالی که از صدها حدیث پیرامون فضیلت علی (ع) بخاری 3یا4 حدیث آورده !!!

در حالی که در بخاری احادیثی از راویان ناصبی ، از خوارج و.. یافت می شود و با

این که تواتر دارد روایت : رَسُولُ اللَّهِ (ص) لِعَلِی (ع) که"لَا یحِبُّک إِلَّا مُومِنٌ وَ لَا یبْغِضُک إِلَّا مُنَافِقٌ" [أمالی صدوق ، ص134] .

در حالی که بخاری آیه تطهیر را که درباره اهل بیت است نقل نکرده با اینکه بیش از 40 مدرک از اهل سنت داریم.

إِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیذْهِبَ عَنْکمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیتِ وَ یطَهِّرَکمْ تَطْهِیراً [احزاب/33] .

در حالی که بخاری آیه غدیر را نقل نکرده با اینکه بیش از 30 کتاب مستقل درباره غدیر خم نوشته شده است و بیش از 100 صحابی و 80 تابعی آنرا نقل کرده است.

بخاری حدیث ثقلین را نقل نکرده با آن همه سند و نقل در باقی صحاح.

بخاری از امام صادق (ع) حدیثی نقل نکرده ، ولی در قبول روایات دشمنان خدا و پیامبر (ص) ابائی نداشته ، مثل عمران بن حطان و داود ب حصین.

3. غیر از صحاح سته اهل سنت کتاب های احادیث دیگر را به صحاح نام گذاری کرده اند که اسد حیدر در ص561 نام آنها را می برد.

4. خود بخاری گفته : روایات صحیحی که در کتاب صحیح نقل نکرده ام بیش از آن است که نقل کرده ام. [هدایه الباری ، ج5 ، ص100]

5. در بخاری بیش از 6000 حدیث است که 2000 آن تکراری است با اینک صاحب بخاری 100000 حدیث را حفظ بوده.

6. ابن مدینی کتاب علل نوشته و خیلی مواظبت می کرد. یک روز به باغی رفت. بخاری آمد نزد یکی از فرزندان نویسنده و پولی داد و کتاب را گرفته و یک روزه به نویسندگان متعدد داد و از او رونویسی کردند و فوری کتاب

را پس داد بعد که صاحب کتاب داستان را شنید از غصه مرد و بخاری سبک را از او گرفته و بخاری را تدوین کرده. [ج2 ، ص456]

7. در بخاری ، با مکررات 7397 حدیث موجود است و بدون مکرر 2620. [الامام الصادق (ع) ، اسد حیدر] .

2. مسلم

1. مسلم شاگرد بخاری بود ، در مورد160 راوی مسلم طعن زده شده است.

2. امتیازات صحیح مسلم بر بخاری :

الف : مسلم کتابش را در شهر خودش نوشته و در حضور اساتید و مشایخ و قهرا دقت داشته.

ب : مسلم حدیث را تقطیع نکرده.

ج : بخاری ، گاهی شخصی را در جائی با نام و در جای دیگر با کنیه نام برده که تصور می شود که دو نفرند.

3. احادیث صحیح مسلم 7375 ، با مکررات و بدون مکرر4000.

4.اجمع الحفاظ علی ان البخاری و المسلم لم یستوعبا تخریج الاحادیث الصحاح. [ص559] .

3. ترمذی

1. روش خاصی دارد و آن اینکه درجه حدیث را بیان می کرده که کدام صحیح و کدام معلول و کدام متروک است و بعضی از حفاظ آن را از صحیح مسلم و بخاری بهتر دانسته اند. [الامام الصادق (ع) ، اسد حیدر] .

4. نسائی

1. احفظ ازمسلم است و از همه ضعفش کمتر است. وارد دمشق شد. از او فضیلت برای معاویه خواستند. او گفت : فضیلتی ندارد. تخم او را

مالیدند و سپس او را حمل به مکه کردند و مرد و قبرش میان صفا و مروه است. [ص560] .

2. او خصائص را در فضائل اهل بیت نوشته.

5. شاگردان امام

1. کثرت شاگردان امام وتخصص های آنها

.9

برای هیچ یک از ائمه اربعه به قدر امام صادق (ع) شاگرد نقل نشده.

10. اکثر شاگردان از کوفه و مدینه بودند. گفته اند حدود 1000 نفر از ایشان کوفی بودند.

11. شاگردان امام منحصر به کسانی نبود که خلافت بلا فصل علی (ع) را پذیرفته وشیعه باشند. [ج2 ، ص49] .

12. 400 شاگرد ، 400 تالیف داشتند. [ص50] .

13. مسئله تخصص مطرح بود :

ابان بن تغلب : برای فقه : قَالَ لَهُ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : " اجْلِسْ فِی مَسْجِدِ الْمَدِینَهِ وَ أَفْتِ النَّاسَ فَإِنِّی أُحِبُّ أَنْ یرَی فِی شِیعَتِی مِثْلُک" [رجال نجاشی ، ص10] .

امام صادق (ع) ، صفحه 25

حمران بن اعین : پاسخ گوی مسائل علوم قرآن.

زراره بن اعین : مناظرات فقهی.

مومن طاق : علم کلام .

هشام : مناظره درعلم امامت و عقائد.

13. شاگردان ابوحنیفه (با تلاش های دربار) از 36 نفر تجاوز نمی کرد. [اسد حیدر ، ج2 ، ص64] .

جابر بن حیان را پدر علم شیمی و کتاب های او را به زبان های مختلف اروپایی در قرون وسطی ترجمه و نویسندگان تاریخ علوم همگی از او به عظمت یاد کرده اند.

امام صادق (ع) رساله توحید مفضل را در 4 روز بر مفضل بن عمر کوفی املاء کرد.

رساله توحید به صورت مستقل چاپ و توسط مرحوم مجلسی ترجمه شده است.

ابوحنیفه شاگرد حضرت می گفت ، لولا السنتان لهلک النعمان.

شاگردان حضرت از بصره ، واسط ، حجاز از قبائل مختلف و دیگر شهرهای اسلامی هم می آمدند.

حسن بن علی بن زیاد بن وشاء که از شاگردان امام رضا (ع) و از محدثان

بزرگ بود (و تبعا سال ها بعد از امام صادق (ع) زندگی می کرده) می گوید :

در مسجد کوفه 900 نفر استاد حدیث مشاهده کردم که همگی از امام صادق (ع) حدیث نقل می کردند.

امام صادق (ع) هر یک از شاگردان خود را در رشته ای که مطابق ذوق او بود تشویق می کرد.

یک شاعر نزد امام آمد و گفت : می خواهم در قرائت با شما مناظره کنم. فرمود : " با حمران بحث کن". گفت می خواهم در لغت با شما مناظره کنم. فرمود : " با ابان بن تغلب بحث کن". گفت می خواهم درفقه با شما مناظره کنم. فرمود : " با زراره بحث کن". گفت می خواهم در عقائد وکلام با شما بحث کنم.فرمود : " باومن طاق بحث کن". گفت می خواهم در جبر و اختیار با شما بحث کنم. فرمود : " با حمزه طیار بحث کن". گفت می خواهم درتوحید با شما بحث کنم. فرمود : " با هشام بن سالم بحث کن. گفت می خواهم در امامت با شما بحث کنم. فرمود : " با هشام بن حکم بحث کن. عصر امام صادق (ع) عصر برخورد اندیشه ها و مناظره ها است.

2. معرفی بعضی از شاگردان امام

1. جابر بن حیان

اولین مخترع شیمی و کسی که در این علم کتاب نوشت ، از شاگردان امام صادق (ع) است. او 500 رساله در 1000 صفحه در شیمی نوشته است.

برای غربی ها (مستشرقین) گران است که یک عرب مسلمان قرن دوم هجری دارای آرائی باشد که علم شیمی قدیم و جدید بر آنها استوار باشد. لذا گاهی در اصل وجودش ایجاد شبهه کرده اند!! و گاهی در

زمانش وگاهی در نسبت این همه رساله به او و گاهی در این که استادش امام صادق (ع) است و گاهی در کیفیت و اسلوب نویسندگی او و..؛ ولی نوشته بهترین دلیل وجود خارجی نویسنده است و اعترافات مکرر به این که من این علوم را از امام صادق (ع) دارم بهترین رافع شبهات است و این شبهات یا به خاطر عدم آشنائی با امام صادق (ع) است که وصل به علم بی نهایت خالق متعال است و یا به خاطر کوبیدن و تحقیر اسلام ومسلمانان. [الامام الصادق (ع) ، اسد حیدر]

2. ابان بن تغلب

ابان بن تغلب : از اصحاب اجماع و قال له الصادق (ع) : اجْلِسْ فِی مَسْجِدِ الْمَدِینَهِ وَ أَفْتِ النَّاسَ فَإِنِّی أُحِبُّ أَنْ یرَی فِی شِیعَتِی مِثْلُک [رجال نجاشی ، ص10] .

عن الفضیل و إبراهیم ابنی محمد الأشعریین ، قالا : إن أبا عبد الله (ع) لما بلغه وفاه بکیر بن أعین ، قال : " أما و الله لقد أنزله الله بین رسول الله و أمیر المؤمنین (صلوات الله علیهما) ". [رجال الکشی ، ص181] .

30 هزار حدیث حفظ بود.

1. از اصحاب اجماع و

3.نقل عنه الصحاح و قالوا فی شانه. لا باس به و ان کان مذهبه مذهب الشیعه. [الامام الصادق ، ج3] .

3. حمران ابن اعین

او نیز از شاگردان امام باقر (ع) وامام صادق (ع) بود که امام باقر (ع) درباره او فرمود : إنه من المؤمنین حقا لا یرجع أبدا [رجال الکشی ، ص178] .

4. مؤمن طاق

14. یکی از خوارج استناد می کرد به اینکه ابوبکر به دفن در جوار

پیامبر افضل است. مومن طاق گفت : خانه پیامبر (ص) اگر ارث زنان بود ، چرا عایشه از سهم خود تجاوز کرد و آنجا را مقبره پدرش قرار داد و اگر سهم همه مسلمانان است بدتر.

15. همین که امام صادق (ع) از دنیا رفت ، ابوحنیفه به مومن طاق گفت : امام تو از دنیا رفت.قال أبو حنیفه لمؤمن الطاق و قد مات جعفر بن محمد (ع) ، یا أبا جعفر إن إمامک قد مات فقال أبو جعفر لکن إمامک مِنَ الْمُنْظَرِینَ إِلی یوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ. (حجر38 -37) [رجال الکشی ، ص186] .

1. از شاگردان امام صادق (ع) بود و متخصص درعلم کلام.

5. محمد بن مسلم

1.از امام باقر (ع) سی هزار حدیث و از امام صادق (ع) 16 هزار حدیث حفظ بود. در محکمه قاضی به خاطر تشیع رد شد و او افتخار می کرد و می گفت : اگر امام لطف کند ومرا به شیعه بودن بپذیرد زهی سعادتم. [اسدحیدر ، ج2 ، ص448] .

2. ابوحنیفه گاهی در مسائل به او مراجعه می کرد.

محمد بن مسلم مریض شده بود. امام باقر (ع) به توسط غلامشان آبی را برای او فرستادند؛ وقتی نوشید خوب شد و خدمت امام (ع) رسید با چشمانی گریان ، حضرت از او پرسید : " چرا می گریی؟".

گفت : جُعِلْتُ فِدَاک أَبْکی عَلَی اغْتِرَابِی وَ بُعْدِ الشُّقَّهِ وَ قِلَّهِ الْمَقْدُرَهِ عَلَی الْمُقَام عِنْدَک وَ النَّظَرِ إِلَیک. فَقَالَ (ع) : " أَمَّا قِلَّهُ الْمَقْدُرَهِ فَکذَلِک جَعَلَ اللَّهُ أَوْلِیاءَنَا وَ أَهْلَ مَوَدَّتِنَا وَ جَعَلَ الْبَلَاءَ إِلَیهِمْ سَرِیعا و أما ما ذکرت من الغربه فلک بأبی عبد الله أسوه بأرض ناء عنا بالفرات (ص)

و أما ما ذكرت من بعد الشقه فإن المؤمن فی هذه الدار غریب و فی هذه الخلق المنکوس حتی یخرج من هذه الدار إلی رحمه الله ، و أما ما ذکرت من حبک قربنا و النظر إلینا و إنک لا تقدر علی ذلک فالله یعلم ما فی قلبک و جزاو علیه." [رجال الکشی ، ص167] .

6. هشام بن حکم

1. متکلم معروف که حدود 20 تالیف دارد و شاگرد امام صادق (ع) است. [اسد حیدر ، ج2 ، ص75] .

2. حدود 15 مناظره معروف دارد. [اسد حیدر ، ج3 ، ص85] .

3.هذا ناصرنا بقلبه و لسانه و یده [إعلام الوری ، ص280] .

4. هارون الرشید که از پشت پرده بعضی از مناظرات هشام را شنید ، گفت : ان لسان هشام اوقع فی نفوس الناس من الف سیف. [اسد حیدر ، ج2 ، ص81] .

5. حضرت رضا درباره هشام فرمود : عن سلیمان بن جعفر الجعفری ، قال سألت أبا الحسن الرضا (ع) عن هشام بن الحکم قال : فقال لی : " رحمه الله کان عبدا ناصحا أوذی من قبل أصحابه حسدا منهم" [رجال الکشی ، ص270] .

6.امام کاظم (ع) به هشام وصایائی دارد از جمله اینکه فرمود : تعلیم حکمت به نااهل ظلم است و عدم تعلیم به اهل آن هم ظلم است.

7. به خاطر سعایت حسودان ، هشام تحت تعقیب هارون قرار گرفت و در کوفه مخفی مرد. وشبانه دفن شد و هارون شاگردانش را گرفت و زندان کرد ، ولی همین که خبر مرگ هشام را شنید ، شکر کرد و شاگردانش را

آزاد کرد. [الامام الصادق (ع) ، ج2 ، ص110] .

8. گروهی از شاگردان امام به عنوان تجارت درشهرها مسافرت می کردند و با مردم مانوس بودند و مردم را به سوی اهل بیت (ع) سوق می دادند. هشام در این نقش ، موفقیتهایی پیدا کرد. [اسدحیدر ، ج2 ، ص51] .

7. جابر جعفی

جابر جعفی : یک صد هزار حدیث حفظ بود و چون مخالف قیاس ابوحنیفه بود. ابوحنیفه خیلی او را می کوبید.

امام صادق (ع) در مدح او فرمود : قَالَ الصَّادِقُ (ع) رحم الله جابر الجعفی کان یصدق علینا [رجال الکشی ، ص191] .

عن عبد الله بن عطاء المکی قال کان جابر بن یزید الجعفی إذا روی عن محمد بن علی (ع) شیئا قال : حدثنی وصی الأوصیاء و وارث علم الأنبیاء محمد بن علی بن الحسین (ع) . [إرشاد مفید ، ج2 ، ص160] .

تا خون به جگر حکام جور کند و به وصی حق اشاره کند ، ولی خوف و خفقان جوری بود که یا به خاطر خوف ویا بخاطر رضای سلطان روایت از او نقل نمی کردند.

1. جابر می گوید : امام باقر (ع) هفتاد هزار حدیث برای من گفت وسفارش کرد که به احدی نگویم و نقل نکنم. به حضرت عرض کردم : جعلت فداک إنک حملتنی وقرا عظیما بما حدثتنی به من سرکم الذی لا أحدث به أحدا و ربما جاش فی صدری حتی یأخذنی منه شبهه الجنون. قال : " یا جابر! فإذا کان ذلک فاخرج إلی الجبان فاحفر حفیره و دل رأسک فیها ثم قل : حدثنی محمد بن علی بکذا و کذا" [

اختصاص مفید ، ص66] .

3. شاگردان بد امام

1. در حوزه علمیه امام ، همه با حسن نیت نبودند. کسانی مغرض و تحریک کن و کذاب ووضاع بودند که به قول شاعر

6. سخنان حضرت امام صادق (ع)

1. در فضائل

1. محاسبه نفس

قَالَ الصَّادِقُ (ع) لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ : حَقٌّ عَلَى كلِّ مُسْلِمٍ يعْرِفُنَا أَنْ يعْرِضَ عَمَلَهُ فِی كلِّ يوْمٍ وَ لَيلَهٍ عَلَى نَفْسِهِ فَيكونَ مُحَاسِبَ نَفْسِهِ فَإِنْ رَأى حَسَنَةً اسْتَزَادَ مِنْهَا وَ إِنْ رَأى سَيئَةً اسْتَغْفَرَ مِنْهَا لِئَلَّا يخْزَى يوْمَ الْقِيامَهِ [تحف العقول ، ص301] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِذَا رَأَيتُمُ الْعَبْدَ مُتَفَقِّداً لِذُنُوبِ النَّاسِ نَاسِياً لِذُنُوبِهِ فَاعْلَمُوا أَنَّهُ قَدْ مُكرَ بِهِ [مشكاه الأنوار ، ص325] .

و قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : لا تثق بموده ملوک [بحارالأنوار ، ج75 ، ص229] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كمْ مِنْ مَغْرُورٍ بِمَا قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيهِ وَ كمْ مِنْ مُسْتَدْرَجٍ بِسَتْرِ اللَّهِ عَلَيهِ وَ كمْ مِنْ مَفْتُونٍ بِثَنَاءِ النَّاسِ عَلَيهِ [كافى ، ج8 ، ص128] .

2. حقوق مؤمن بر مؤمن

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ يا ابْنَ جُنْدَبٍ الْمَاشِی فِی حَاجَهِ أَخِيهِ كالسَّاعِی بَينَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَهِ وَ قَاضِی حَاجَتِهِ كالْمُتَشَحِّطِ بِدَمِهِ فِی سَبِيلِ اللَّهِ يوْمَ بَدْرٍ وَ أُحُدٍ وَ مَا عَذَّبَ اللَّهُ أُمَّهً إِلَّا عِنْدَ اسْتِهَانَتِهِمْ بِحُقُوقِ فُقَرَاءِ إِخْوَانِهِمْ [تحف العقول ، ص303] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يا ابْنَ جُنْدَبٍ بَلِّغْ مَعَاشِرَ شِيعَتِنَا وَ قُلْ لَهُمْ لَا تَذْهَبَنَّ بِكمُ الْمَذَاهِبُ فَوَ اللَّهِ لَا تُنَالُ وَلَايتُنَا إِلَّا بِالْوَرَعِ وَ الِاجْتِهَادِ فِی الدُّنْيا وَ مَوَاسَاهِ

الْإِخْوَانِ فِی اللّٰهِ وَ لَیسَ مِنْ شِیعَتِنَا مَنْ یظْلِمُ النَّاسَ [تحف العقول ، ص303] .

قَالَ

الصَّادِقُ (ع) : فلا تضيع مالک و تصلح مال غیرک [تحف العقول ، ص304] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ : یا ابْنَ جُنْدَبٍ صِلْ مَنْ قَطَعَک وَ أَعْطِ مَنْ حَرَمَک وَ أَحْسِنْ إِلَی مَنْ أَسَاءَ إِلَیک وَ سَلِّمْ عَلَی مَنْ سَبَّک وَ أَنْصِفْ مَنْ خَاصَمَک وَ اعْفُ عَمَّنْ ظَلَمَک کمَا أَنَّک تُحِبُّ أَنْ یعْفَی عَنْک فاعتبر بعفو الله عنک أ لا تری أن شمسه أشرقت علی الأبرار و الفجار و أن مطره ینزل علی الصالحین و الخاطئین [تحف العقول ، ص305] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ثلاثه تورث المحبه؛ الدین و التواضع و البذل [تحف العقول ، ص315] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خیر المسلمین من وصل و أعان و نفع ، ما بت لیله قط و لله فی مالی حق یسألنیه [رجال الکشی ، ص369] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا قُدِّسَتْ أُمَّهٌ لَمْ تَأْخُذْ لِضَعِیفِهَا مِنْ قَوِیهَا بِحَقِّهِ غَیرَ مُتَّضِعٍ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص180] .

درباره ارزش مهمان می فرمود : فَضْلُهُمْ عَلَیک أَکثَرُ مِنْ فَضْلِک عَلَیهِمْ.قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک کیفَ ذَا وَ أَنَا أُطْعِمُهُمْ طَعَامِی وَ أُنْفِقُ عَلَیهِمْ مِنْ مَالِی وَ یخْدُمُهُمْ خَادِمِی؟ فَقَالَ : " إِذَا دَخَلُوا عَلَیک دَخَلُوا مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِالرِّزْقِ الْکثِیرِ وَ إِذَا خَرَجُوا خَرَجُوا بِالْمَغْفِرَهِ لَک" [کافی ، ج6 ، ص284] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ مَعُونَهَ الْمُسْلِمِ خَیرٌ وَ أَعْظَمُ أَجْراً مِنْ صِیامِ شَهْرٍ وَ إِعْتِکافِهِ فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَ إِیاکمْ وَ إِعْسَارَ أَحَدٍ مِنْ إِخْوَانِکمُ الْمُسْلِمِینَ أَنْ تُعْسِرُوهُ بِالشَّیءِ یکونُ لَکمْ قِبَلَهُ وَ هُوَ مُعْسِرٌ فَإِنَّ أَبَانَا رَسُولَ اللَّهِ (ص) کانَ یقُولُ لَیسَ لِمُسْلِمٍ أَنْ یعْسِرَ مُسْلِماً وَ

مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِراً أَظَلَّهُ اللَّهُ بِظِلِّهِ يوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ [کافی ، ج8 ، ص9] .

جوری باشید که وقتی می گویند : هذا جعفری یسرنی ذلک.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) کانَ یأْمُرُ بِأَدَاءِ الْخَیطِ وَ الْمِخْیطِ صِلُوا عَشَائِرَکمْ وَ اشْهَدُوا جَنَائِزَهُمْ وَ عُودُوا مَرْضَاهُمْ وَ أَدُّوا حُقُوقَهُمْ فَإِنَّ الرَّجُلَ مِنْکمْ إِذَا وَرِعَ فِی دِینِهِ وَ صَدَقَ الْحَدِیثَ وَ أَدَّی الْأَمَانَهَ وَ حَسُنَ خُلُقُهُ مَعَ النَّاسِ قِیلَ هَذَا جَعْفَرِی فَیسُرُّنِی ذَلِک وَ یدْخُلُ عَلَی مِنْهُ السُّرُورُ وَ قِیلَ هَذَا أَدَبُ جَعْفَرٍ [کافی ، ج2 ، ص636] .

در نامه ای به اصحاب می نویسد :

عَلَیکمْ بِحُبِّ الْمَسَاکینِ الْمُسْلِمِینَ فَإِنَّهُ مَنْ حَقَّرَهُمْ وَ تَکبَّرَ عَلَیهِمْ فَقَدْ زَلَّ عَنْ دِینِ اللَّهِ وَ اللَّهُ لَهُ حَاقِرٌ مَاقِتٌ وَ قَدْ قَالَ أَبُونَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَمَرَنِی رَبِّی بِحُبِّ الْمَسَاکینِ الْمُسْلِمِینَ مِنْهُمْ وَ اعْلَمُوا أَنَّ مَنْ حَقَّرَ أَحَداً مِنَ الْمُسْلِمِینَ أَلْقَی اللَّهُ عَلَیهِ الْمَقْتَ مِنْهُ وَ الْمَحْقَرَهَ حَتَّی یمْقُتَهُ النَّاسُ وَ اللَّهُ لَهُ أَشَدُّ مَقْتاً فَاتَّقُوا اللَّهَ فِی إِخْوَانِکمُ الْمُسْلِمِینَ الْمَسَاکینِ فَإِنَّ لَهُمْ عَلَیکمْ حَقّاً أَنْ تُحِبُّوهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ رَسُولَهُ ص بِحُبِّهِمْ فَمَنْ لَمْ یحِبَّ مَنْ أَمَرَ اللَّهُ بِحُبِّهِ فَقَدْ عَصَی اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ مَنْ عَصَی اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ مَاتَ عَلَی ذَلِک مَاتَ وَ هُوَ مِنَ الْغَاوِینَ وَ إِیاکمْ وَ الْعَظَمَهَ وَ الْکبْرَ فَإِنَّ الْکبْرَ رِدَاءُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَمَنْ نَازَعَ اللَّهَ رِدَاءَهُ خَصَمَهُ اللَّهُ وَ أَذَلَّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ إِیاکمْ أَنْ یبْغِی بَعْضُکمْ عَلَی بَعْضٍ فَإِنَّهَا لَیسَتْ مِنْ خِصَالِ الصَّالِحِینَ فَإِنَّهُ مَنْ بَغَی صَیرَ اللَّهُ بَغْیهُ عَلَی نَفْسِهِ وَ صَارَتْ نُصْرَهُ اللَّهِ لِمَنْ بُغِی عَلَیهِ وَ مَنْ نَصَرَهُ اللَّهُ غَلَبَ وَ

أَصَابَ الظَّفَرَ مِنَ اللَّهِ وَ إِياكمْ أَنْ يحْسُدَ بَعْضُكمْ بَعْضاً فَإِنَّ الْكفْرَ أَصْلُهُ الْحَسَدُ [كافى ، ج8 ، ص7] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : عَلَيكمْ بِالصَّمْتِ إِلَّا فِيمَا ينْفَعُكمُ اللَّهُ بِهِ مِنْ أَمْرِ آخِرَتِكمْ وَ يأْجُرُكمْ عَلَيهِ [كافى ، ج8 ، ص2] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : مَا قُدِّسَتْ أُمَّهٌ لَمْ يوخَذْ لِضَعِيفِهَا مِنْ قَوِيهَا بِحَقِّهِ غَيرَ مُتَعْتَعٍ [كافى ، ج5 ، ص56] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : اعْلَمُوا أَنَّهُ لَيسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يحْسِنْ مُجَاوَرَةَ مَنْ جَاوَرَهُ [كافى ، ج2 ، ص668] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : ثلاثه تجب لهم الرحمه غنى قوم افتقر و عزيز قوم ذل و عالم تتلاعب به الجهال [معدن الجواهر ، ص31] .

اذا بلغک عن اخيک ما تكرهه فاطلب له من عذر واحد الى سبعين عذرا فان لم تجد له عذرا فقل لعل له عذرا لا اعرفه.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَعَانَ عَلَى مُومِنٍ بِشَطْرِ كلِمَهٍ لَقِى اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ الْقِيامَهِ مَكتُوبٌ بَينَ عَينَيهِ آيسٌ مِنْ رَحْمَتِى [كافى ، ج2 ، ص368] .

3. دوستى

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يا ابن النعمان إن أردت أن يصفو لک ود أخيک فلا تمازحنه و لا تمارينه و لا تباهينه و لا تشارنه و لا تطلع صديقک من سرک إلا على ما لو اطلع عليه عدوک لم يضرک فإن الصديق قد يكون عدوک يوما [تحف العقول ، ص312] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الاستقصاء فرقه الانتقاد عداوه قله الصبر فضيحه إفشاء السر سقوط السخاء فطنه اللوم تغافل [تحف العقول ، ص315] .

مفضل

درباره یکی از دوستانش به امام (ع) گفت : خبری از او ندارم. امام (ع) فرمود : أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ مَنْ صَحِبَ مُومِناً أَرْبَعِینَ خُطْوَةً سَأَلَهُ اللَّهُ عَنْهُ یوْمَ الْقِیامَهِ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص21] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِذَا رَأَیتُمُ الْعَبْدَ مُتَفَقِّداً لِذُنُوبِ النَّاسِ نَاسِیاً لِذُنُوبِهِ فَاعْلَمُوا أَنَّهُ قَدْ مُکرَ بِهِ [مشکاه الأنوار ، ص325] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِنَّ الرِّزْقَ لَا یسُوقُهُ حِرْصُ حَرِیصٍ وَ لَا یرُدُّهُ کرَاهِیهُ کارِهٍ [کافی ، ج2 ، ص57] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : أَحَبُّ إِخْوَانِی إِلَی مَنْ أَهْدَی إِلَی عُیوبِی [کافی ، ج2 ، ص639] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من وقف نفسه موقف التهمه فلا یلومن من أساء به الظن و من کتم سره کانت الخیره فی یده و کل حدیث جاوز اثنین فاش و ضع أمر أخیک علی أحسنه و لا تطلبن بکلمه خرجت من أخیک سوءا و أنت تجد لها فی الخیر محملا و علیک بإخوان الصدق فإنهم عده عند الرخاء و جنه عند البلاء و شاور فی حدیثک الذین یخافون الله و أحبب الإخوان علی قدر التقوی [تحف العقول ، ص368] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ زَرَعَ الْعَدَاوَهَ حَصَدَ مَا بَذَرَ [کافی ، ج2 ، ص302] .

4. علم وعالم

قَالَ الصَّادِقُ (ع) لِأَبِی جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ النُّعْمَانِ : یا ابْنَ النُّعْمَانِ لَا تَطْلُبِ الْعِلْمَ لِثَلَاثٍ لِتُرَائِی بِهِ وَ لَا لِتُبَاهِی بِهِ وَ لَا لِتُمَارِی وَ لَا تَدَعْهُ لِثَلَاثٍ رَغْبَهٍ فِی الْجَهْلِ وَ زَهَادَهٍ فِی الْعِلْمِ وَ اسْتِحْیاءٍ مِنَ النَّاسِ [تحف العقول ، ص313] .

و قال

(ع) لشیخ بصری قدم المدینه بطلب العلمفإن أردت العلم فاطلب أولا فی نفسک حقیقه العبودیه [بحارالأنوار ، ج1 ، ص224] .

سپس در تفسیر عبودیت فرمودند که : " انسان مال را مال خدا بداند و هر کجا امر کرده مصرف کند. انسان فکرش در انجام وظیفه باشد و برای خود کانال کشی و..... نکند وچنین طالب علمی برای عزت و علو و تفاخر و تکاثر و مباهاه درس نمی خواند ، بلکه به خاطر حقیقت عبودیت ، تحصیلش فقط برای انجام وظیفه و رضای خدا است. و سؤال تنها برای فراگیری باشد و احتیاط پیشه کن و از فتوا دادن بپرهیز و گردنت را پل برای دیگران قرار مده ، اجتهاد بدون ورع نافع نیست".

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : طَلَبَهُ الْعِلْمِ ثَلَاثَهٌ فَاعْرِفْهُمْ بِأَعْيانِهِمْ وَ صِفَاتِهِمْ صِنْفٌ يطْلُبُهُ لِلْجَهْلِ وَ الْمِرَاءِ وَ صِنْفٌ يطْلُبُهُ لِلِاسْتِطَالَهِ وَ الْخَتْلِ وَ صِنْفٌ يطْلُبُهُ لِلْفِقْهِ وَ الْعَقْلِ فَصَاحِبُ الْجَهْلِ وَ الْمِرَاءِ مُوذٍ مُمَارٍ مُتَعَرِّضٌ لِلْمَقَالِ فِی أَنْدِيهِ الرِّجَالِ بِتَذَاكرِ الْعِلْمِ وَ صِفَهِ الْحِلْمِ قَدْ تَسَرْبَلَ بِالْخُشُوعِ وَ تَخَلَّی مِنَ الْوَرَعِ فَدَقَّ اللَّهُ مِنْ هَذَا خَيشُومَهُ وَ قَطَعَ مِنْهُ حَيزُومَهُ وَ صَاحِبُ الِاسْتِطَالَهِ وَ الْخَتْلِ ذُو خِبٍّ وَ مَلَقٍ يسْتَطِيلُ عَلَی مِثْلِهِ مِنْ أَشْبَاهِهِ وَ يتَوَاضَعُ لِلْأَغْنِياءِ مِنْ دُونِهِ فَهُوَ لِحَلْوَائِهِمْ هَاضِمٌ وَ لِدِينِهِ حَاطِمٌ فَأَعْمَی اللَّهُ عَلَی هَذَا خُبْرَهُ وَ قَطَعَ مِنْ آثَارِ الْعُلَمَاءِ أَثَرَهُ وَ صَاحِبُ الْفِقْهِ وَ الْعَقْلِ ذُو كآبَهٍ وَ حَزَنٍ وَ سَهَرٍ قَدْ تَحَنَّک فِی بُرْنُسِهِ وَ قَامَ اللَّيلَ فِی حِنْدِسِهِ يعْمَلُ وَ يخْشَی وَجِلًا دَاعِياً مُشْفِقاً مُقْبِلًا عَلَی شَأْنِهِ عَارِفاً بِأَهْلِ زَمَانِهِ مُسْتَوْحِشاً مِنْ أَوْثَقِ إِخْوَانِهِ فَشَدَّ اللَّهُ مِنْ هَذَا أَرْكانَهُ وَ أَعْطَاهُ يوْمَ

الْقِيامَهِ أَمَانَهُ [كافى ، ج1 ، ص49] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : الفقهاء أمناء الرسل فإذا رأيتم الفقهاء قد ركبوا إلى السلاطين فاتهموهم [كشف الغمه ، ج2 ، ص184] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ دَعَا النَّاسَ إِلَى نَفْسِهِ وَ فِيهِمْ مَنْ هُوَ أَعْلَمُ مِنْهُ فَهُوَ مُبْتَدِعٌ ضَالٌّ [تحف العقول ، ص375] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : القضاه أربعه قاض قضى بالحق و هو لا يعلم أنه حق فهو فى النار و قاض قضى بالباطل و هو لا يعلم أنه باطل فهو فى النار و قاض قضى بالباطل و هو يعلم أنه باطل فهو فى النار و قاض قضى بالحق و هو يعلم أنه حق فهو فى الجنه [خصال صدوق ، ج1 ، ص247] .

5. انفاق وزكات

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْمَعْرُوفُ ابْتِدَاءٌ وَ أَمَّا مَنْ أَعْطَيتَهُ بَعْدَ الْمَسْأَلَهِ فَإِنَّمَا كافَيتَهُ بِمَا بَذَلَ لَک مِنْ وَجْهِهِ [كافى ، ج4 ، ص23] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَأَيتُ الْمَعْرُوفَ لَا يصْلُحُ إِلَّا بِثَلَاثِ خِصَالٍ تَصْغِيرِهِ وَ تَسْتِيرِهِ وَ تَعْجِيلِهِ فَإِنَّکَ إِذَا صَغَّرْتَهُ عَظَّمْتَهُ عِنْدَ مَنْ تَصْنَعُهُ إِلَيهِ وَ إِذَا سَتَّرْتَهُ تَمَّمْتَهُ وَ إِذَا عَجَّلْتَهُ هَنَّأتَهُ وَ إِنْ كانَ غَيرُ ذَلِک سَخَّفْتَهُ وَ نَكدْتَهُ [كافى ، ج4 ، ص30] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَوْ أَنَّ النَّاسَ أَدَّوْا زَكاهَ أَمْوَالِهِمْ مَا بَقِى مُسْلِمٌ فَقِيراً مُحْتَاجاً [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص7] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ النَّاسَ مَا افْتَقَرُوا وَ لَا احْتَاجُوا وَ لَا جَاعُوا وَ لَا عَرُوا إِلَّا بِذُنُوبِ الْأَغْنِياءِ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص7] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا ضَاعَ مَالٌ فِى بَرٍّ وَ لَا

بَحْرٍ إِلَّا بِتَصْيِيعِ الزَّكاهِ [كافى ، ج3 ، ص505] .

6 كار وتجارت

در مديريت كار فرمود : كل ذى صناعه مضطر إلى ثلاث خلال يجتلب بها المكسب و هو أن يكون حاذقا بعمله (اطلاعات فنى داشته باشد) مويا للأمانه (امين) فيه مستميلا لمن استعمله (خوش كارگر) [تحف العقول ، ص322] .

اسد حيدر در روايات متعددى از امام صادق (ع) نقل كرده كه مكرر به اصحاب سفارش كار و تجاره مى كرد و تجارت را عزت و ترک آنرا كم عقلى مى دانست. لكن توجه مى داد كه به درجه حرص نرسد و مى فرمود :

لِيكنْ طَلَبُک لِلْمَعِيشَهِ فَوْقَ كسْبِ الْمُضَيعِ وَ دُونَ طَلَبِ الْحَرِيصِ الرَّاضى بِدُنْياهُ الْمُطْمَئِنِّ إِلَيهَا وَ لَكنْ أَنْزِلْ نَفْسَک مِنْ ذَلِک بِمَنْزِلَهِ الْمُنْصِفِ الْمُتَعَفِّفِ تَرْفَعُ نَفْسَک عَنْ مَنْزِلَهِ الْوَاهِنِ الضَّعِيفِ وَ تَكتَسِبُ مَا لَا بُدَّ مِنْهُ إِنَّ الَّذِينَ أَعْطَوا الْمَالَ ثُمَّ لَمْ يشْكرُوا لَا مَالَ لَهُمْ [كافى ، ج5 ، ص81] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَكلَ مَالَ أَخِيهِ ظُلْماً وَ لَمْ يرُدَّهُ إِلَيهِ أَكلَ جَذْوَهً مِنَ النَّارِ يوْمَ الْقِيامَهِ [كافى ، ج2 ، ص333] .

7. امانت وخيانت

آن كه امروز به نفع تو خيانت مى كند فردا هم به ضرر تو خائن است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لا يكون الأمين أمينا حتى يومن على ثلاثه فيويها على الأموال و الأسرار و الفروج و إن حفظ اثنين و ضيع واحده فليس بأمين [تحف العقول ، ص315] .

8. ايمان ويقين

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الدين غم بالليل و ذل بالنهار [تحف العقول ، ص359] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَحْنُ أَصْلُ كلِّ خَيرٍ وَ مِنْ فُرُوعِنَا كلُّ بِرٍّ فَمِنَ الْبِرِّ التَّوْحِيدُ وَ الصَّلَاهُ

وَ الصِّيامُ وَ كظْمُ الْغَيظِ وَ الْعَفْوُ عَنِ الْمُسِىءِ وَ رَحْمَهُ الْفَقِيرِ وَ تَعَهُّدُ الْجَارِ وَ الْإِقْرَارُ بِالْفَضْلِ لِأَهْلِهِ وَ عَدُوُّنَا أَصْلُ كلِّ شَرٍّ وَ مِنْ فُرُوعِهِمْ كلُّ قَبِيحٍ وَ فَاحِشَهٍ فَمِنْهُمُ الْكذِبُ وَ الْبُخْلُ وَ النَّمِيمَهُ وَ الْقَطِيعَهُ وَ أَكلُ الرِّبَا وَ أَكلُ مَالِ الْيتِيمِ بِغَيرِ حَقِّهِ وَ تَعَدِّى الْحُدُودِ الَّتِى أَمَرَ اللَّهُ وَ رُكوبُ الْفَوَاحِشِ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطَنَ وَ الزِّنَا وَ السَّرِقَهُ وَ كلُّ مَا وَافَقَ ذَلِک مِنَ الْقَبِيحِ فَكذَبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ مَعَنَا وَ هُوَ مُتَعَلِّقٌ بِفُرُوعِ غَيرِنَا [كافى ، ج8 ، ص242] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ اعْلَمُوا أَنَّهُ لَنْ يومِنَ عَبْدٌ مِنْ عَبِيدِهِ حَتَّى يرْضَى عَنِ اللَّهِ فِيمَا صَنَعَ اللَّهُ إِلَيهِ [كافى ، ج8 ، ص7] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يا ابن جندب لو أن شيعتنا استقاموا لصافحتهم الملائكه و لأظلهم الغمام و لأشرقوا نهارا و لأكلوا من فوقهم و من تحت أرجلهم و لما سألوا الله شيئا إلا أعطاهم [تحف العقول ، ص301] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِنَّ الْعَمَلَ الدَّائِمَ الْقَلِيلَ عَلَى الْيقِينِ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْعَمَلِ الْكثِيرِ عَلَى غَيرِ يقِينٍ [كافى ، ج2 ، ص57] .

به حمران بن اعين فرمود : عمل كم با يقين افضل است از عمل كثير بدون يقين.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) الْإِسْلَامُ عُرْيانٌ فَلِبَاسُهُ الْحَياءُ وَ زِينَتُهُ الْوَقَارُ وَ مُرُوءَتُهُ الْعَمَلُ الصَّالِحُ وَ عِمَادُهُ الْوَرَعُ وَ لِكلِّ شَىءٍ أَسَاسٌ وَ أَسَاسُ الْإِسْلَامِ حُبُّنَا أَهْلَ الْبَيتِ [كافى ، ج2 ، ص46] .

9. اخلاص

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ اللَّهُ تَعَالَى إِنَّمَا أَقْبَلُ الصَّلَاهَ لِمَنْ تَوَاضَعَ لِعَظَمَتِى

وَ يكفُّ نَفْسَهُ عَنِ الشَّهَوَاتِ مِنْ أَجْلِی وَ يقْطَعُ نَهَارَهُ بِذِكرِی وَ لَا يتَعَاظَمُ عَلَی خَلْقِی وَ يطْعِمُ الْجَائِعَ وَ يكسُو الْعَارِی وَ يرْحَمُ الْمُصَابَ وَ يووِی الْغَرِيبَ [المحاسن ، ج1 ، ص15] .

در ماجرای سفیان ثوری که لباس ظریف را امام رو و لباس خشن را زیر پوشیده بود. فرمود : فما كان لله أخفيناه و ما كان لكم أبديناه [كشف الغمه ، ج2 ، ص156] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ربما اغتررت بما ترى الخلق من الندم على تقصيرک فى العباده و لعل الله تعالى يعلم من قلبک بخلاف ذلک و ربما أقمت نفسک على العباده متكلفا و الله يريد الإخلاص و ربما توهمت أنک تدعو الله و أنت تدعو سواه و ربما حسبت أنک ناصح للخلق و أنت تريدهم لنفسک أن يميلوا إليک و ربما ذممت نفسک و أنت تمدحها على الحقيقه [مصباح الشريعه ، ص142] .

10. تقيه

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يا ابْنَ النُّعْمَانِ إِنَّ الْمُذِيعَ لَيسَ كقَاتِلِنَا بِسَيفِهِ بَلْ هُوَ أَعْظَمُ وِزْراً بَلْ هُوَ أَعْظَمُ وِزْراً بَلْ هُوَ أَعْظَمُ وِزْراً [تحف العقول ، ص307] .

11. كرامت نفس

می فرمود : (برای حفظ شخصیت) لَا تُخْبِرِ النَّاسَ بِكلِّ مَا أَنْتَ فِيهِ فَتَهُونَ عَلَيهِمْ [رجال الكشى ، ص184] .

و فرمود : من ادب الاديب دفن ادبهو قال : تمنع الناس من عرضک [الامام الصادق (ع) ، اسد حيدر ، ج3] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : من أكرمک فأكرمه و من استخف بک فأكرم نفسک عنه [كشف الغمه ، ج2 ، ص206] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بَاشِرْ كبَارَ أُمُورِک بِنَفْسِک وَ كلْ مَا صَغُرَ مِنْهَا إِلَی

غَیرِک [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص169] .

2. رذائل

1. سؤال

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِیاکمْ وَ سُوالَ النَّاسِ فَإِنَّهُ ذُلٌّ فِی الدُّنْیا وَ فَقْرٌ تُعَجِّلُونَهُ وَ حِسَابٌ طَوِیلٌ یوْمَ الْقِیامَهِ [کافی ، ج4 ، ص20] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ عَلَیهِ قُفْلٌ وَ مِفْتَاحُهُ الْمَسْأَلَهُ [کافی ، ج1 ، ص40] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من سأل من غیر فقر فإنما یأکل الخمر [بحارالأنوار ، ج93 ، ص158] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ سَأَلَ مِنْ غَیرِ فَقْرٍ فَکأَنَّمَا یأْکلُ الْجَمْرَ [عده الداعی ، ص99] .

2. ظلم

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ دَعْوَهَ الْمُسْلِمِ الْمَظْلُومِ مُسْتَجَابَهٌ [کافی ، ج8 ، ص9] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ مَعُونَهَ الْمُسْلِمِ خَیرٌ وَ أَعْظَمُ أَجْراً مِنْ صِیامِ شَهْرٍ وَ اعْتِکافِهِ فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ [کافی ، ج8 ، ص9] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : مَنْ عَذَرَ ظَالِماً بِظُلْمِهِ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَیهِ مَنْ یظْلِمُهُ فَإِنْ دَعَا لَمْ یسْتَجِبْ لَهُ وَ لَمْ یأْجُرْهُ اللَّهُ عَلَی ظُلَامَتِهِ [کافی ، ج2 ، ص334] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : أنقص الناس عقلا من ظلم من دونه و لم یصفح عمن اعتذر إلیه [أعلام الدین ، ص303] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعَامِلُ بِالظُّلْمِ وَ الْمُعِینُ لَهُ وَ الرَّاضِی بِهِ شُرَکاءُ ثَلَاثَتُهُمْ [کافی ، ج2 ، ص333] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اتَّقُوا الظُّلْمَ فَإِنَّ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ تَصْعَدُ إِلَى السَّمَاءِ [کافی ، ج2 ، ص509] .

3. حسد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِياكمْ أَنْ يحْسُدَ بَعْضُكمْ بَعْضاً فَإِنَّ الْكفْرَ أَصْلُهُ الْحَسَدُ [

کافی ، ج8 ، ص7] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : آفَهُ الدِّينِ الْحَسَدُ وَ الْعُجْبُ وَ الْفَخْرُ [کافی ، ج2 ، ص307] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِنَّ الْمُومِنَ يغْبِطُ وَ لَا يحْسُدُ وَ الْمُنَافِقُ يحْسُدُ وَ لَا يغْبِطُ [کافی ، ج2 ، ص307] .

4. تکبر وخودپرستی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعَجَبُ كلُّ الْعَجَبِ مِمَّنْ يعْجَبُ بِعَمَلِهِ وَ لَا يدْرِی بِمَ يخْتَمُ لَهُ [مصباح الشريعه ، ص81] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : مَا مِنْ رَجُلٍ تَكبَّرَ أَوْ تَجَبَّرَ إِلَّا لِذِلَّهٍ وَجَدَهَا فِی نَفْسِهِ [کافی ، ج2 ، ص312] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ : يا ابْنَ جُنْدَبٍ يهْلِک الْمُتَّكلُ عَلَی عَمَلِهِ [تحف العقول ، ج301] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ رَجُلٍ تَكبَّرَ أَوْ تَجَبَّرَ إِلَّا لِذِلَّهٍ يجِدُهَا فِی نَفْسِهِ [وسائل الشيعه ، ج15 ، ص380] .

5. صفات مذمومه

قال (ع) : محروم است از نام نیک : متکبر.

محروم است از شرافت : بی ادب.

محروم است از صله رحم : بخیل.

محروم است از رفیق خوب و ریشه دار : مسخره چی مردم.

محروم است از آرامش : حسود.

محروم است از بزرگ منشی و آقایی : خرده گیر.

محروم است از ریاست : خودخواه و بی تجربه.

3. گوناگون

1. اراده

درباره قدرت اراده فرمود : مَا ضَعُفَ بَدَنٌ عَمَّا قَوِيتْ عَلَيهِ النِّيهُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص400] .

2. شهرت

فی احد وصایا لحفص بن غیاث : إِنْ قَدَرْتُمْ أَنْ لَا تُعْرَفُوا فَافْعَلُوا وَ مَا عَلَیک إِنْ لَمْ یثْنِ النَّاسُ عَلَیک وَ مَا عَلَیک أَنْ تَکونَ مَذْمُوماً عِنْدَ النَّاسِ إِذَا کنْتَ

مَحْمُوداً عِنْدَ اللَّهِ تَبَارَک وَ تَعَالَی [کافی ، ج8 ، ص128] .

3. ذکر

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِذَا جَاءَک مَا تَکرَهُ فَأَکثِرْ مِنْ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ [کشف الغمه ، ج2 ، ص185] .

4. ظرفیت افراد

سفیان ثوری محضرش آمد و احادیثی از حضرتش شنید ، سپس گفت : پا نمی شوم مگر حدیث دیگری برایم بفرمائی ، امام فرمود : ما کثره الحدیث لک بخیر یا سفیان [کشف الغمه ، ج2 ، ص183] .

5. وسعت رزق

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِنَّ الرِّزْقَ لَا یسُوقُهُ حِرْصُ حَرِیصٍ وَ لَا یرُدُّهُ کرَاهِیهُ کارِهٍ [کافی ، ج2 ، ص57] .

6. حق طلبی

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إن من حقیقه الإیمان أن تور الحق و إن ضرک علی الباطل و إن نفعک و أن لا تجوز منطقک علمک [خصال صدوق ، ج1 ، ص53] .

7. مذمت دنیا

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : مَثَلُ الدُّنْیا کمَثَلِ مَاءِ الْبَحْرِ کلَّمَا شَرِبَ مِنْهُ الْعَطْشَانُ ازْدَادَ عَطَشاً حَتَّی یقْتُلَهُ [کافی ، ج2 ، ص136] .

8. تفأل

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الطِّیرَهُ عَلَی مَا تَجْعَلُهَا إِنْ هَوَّنْتَهَا تَهَوَّنَتْ وَ إِنْ شَدَّدْتَهَا تَشَدَّدَتْ وَ إِنْ لَمْ تَجْعَلْهَا شَیئاً لَمْ تَکنْ شَیئاً [کافی ، ج8 ، ص197] .

9. مجلس گناه

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا ينْبَغِی لِلّمُومِنِ أنْ يجْلِسَ مَجْلِساَ يعْصَی اللّهُ فِيهِ وَ لَا يقْدِرُ عَلَی تَغْيِيرِهِ [كافی ، ج2 ، ص374] .

10.تفکیک جبهه ها

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَحْنُ أَصْلُ كلِّ خَيرٍ وَ مِنْ فُرُوعِنَا كلُّ بِرٍّ فَمِنَ الْبِرِّ التَّوْحِيدُ وَ الصَّلَاهُ وَ الصِّيامُ

وَ كظْمُ الْغَيظِ وَ الْعَفْوُ عَنِ الْمُسِىءِ وَ رَحْمَهُ الْفَقِيرِ وَ تَعَهُّدُ الْجَارِ وَ الْإِقْرَارُ بِالْفَضْلِ لِأَهْلِهِ وَ عَدُوُّنَا أَصْلُ كلِّ شَرٍّ وَ مِنْ فُرُوعِهِمْ كلُّ قَبِيحٍ وَ فَاحِشَهٍ فَمِنْهُمُ الْكذِبُ وَ الْبُخْلُ وَ النَّمِيمَهُ وَ الْقَطِيعَهُ وَ أَكلُ الرِّبَا وَ أَكلُ مَالَ الْيتِيمِ بِغَيرِ حَقِّهِ وَ تَعَدِّى الْحُدُودِ الَّتِى أَمَرَ اللَّهُ وَ رُكوبُ الْفَوَاحِشِ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطَنَ وَ الزِّنَا وَ السَّرِقَهُ وَ كلَّ مَا وَافَقَ ذَلِک مِنَ الْقَبِيحِ فَكَذَبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ مَعَنَا وَ هُوَ مُتَعَلِّقٌ بِفُرُوعِ غَيرِنَا [كافى ، ج8 ، ص242] .

1. امام على ع

1. سيماى امام على ع

1. خاندان حضرت

1. ابوطالب

1. ايمان ابو طالب

1. بعضى خيال كرده اند كه اين همه حمايت ابوطالب (ع) از رسول خدا (ص) به خاطر آن بود كه حضرت محمد (ص) فرزند برادرش بود و حمايت جنبه عاطفى داشته است ، غافل از اينكه :

الف : عاطفه انسان نسبت به فرزند خود بيش از فرزند برادر است و ما مى بينيم كه ابوطالب فرزند خود را فداى رسول خدا (ص) مى كرد و در شبهاى خطرناک خوابگاه حضرت محمد (ص) را با خوابگاه فرزند خود عوض مى كرد. [الصحيح من السيره ، ج1 ، ص127]

ب : اگر عاطفه بودن سبب اين همه محبت است ، چرا ابولهب عموى ديگر رسول الله (ص) اين همه كارشكنى مى كرد؟

ج : ساير بنى هاشم كه از قبيله رسول خدا (ص) بودند و حتى به حضرت ايمان هم آوردند و در مشكلات نيز سهيم بودند ولى هيچ يک به اندازه ابوطالب (ع) ايثار و فداكارى از خود نشان نمى دادند.

بنابر اين هيچ تحليل و تفسيرى براى آن همه ايثار ابوطالب نسبت به

حضرت رسول (ص) جز ایمان قلبی وی در کار نیست.

پیروان پیامبر اکرم (ص) چنان شیفته مکتب می شدند که برای مسائل عاطفی (جز در مواردی که خود اسلام مانع می شد) حسابی باز نمی کردند. در تاریخ می خوانیم که یکی از یاران رسول خدا (ص) خدمت حضرت رسید و اجازه خواست پدر کافر خود را بکشد!

2. دلائل ایمان او

دلایل ایمان ابوطالب زیاد است که ما فشرده ای از آن را از کتاب الصحیح من السیره نقل می کنیم :

1. جملاتی که پیامبر اکرم (ص) و ائمه هدی (ع) در باره ایمان او گفته اند ، بهترین دلیل برای ایمان آن بزرگوار است.

2. حمایتهای بی دریغ او از حضرت رسول (ص) در شرائط بسیار سخت.

3. اقرار ابوطالب (ع) در اشعاری که درباره پیامبر گرامی (ص) و ارتباط با خداوند سروده است.

4. ابوطالب (ع) به فرزند خود جعفر و به همسر خود فاطمه بنت اسد و به برادر خود حمزه سفارش به اسلام و نماز و حمایت از محمد (ص) را می کند.

5. حزن و استغفار و ناراحتی شدیدی که برای پیامبر اکرم (ص) هنگام فوت ابوطالب (ع) پیدا شد ، دلیل دیگری بر ایمان او است.

6. ابوبکر و عباس می گویند که ابوطالب (ع) هنگام مرگ می گفت : لا اله الا الله محمد رسول الله.

7. رسول خدا (ص) بالای منبر برای ابوطالب (ع) دعا و استغفار کرد و از جنازه او تشییع نمود و به حضرت علی (ع) دستور غسل و کفن داد. فقط بر او نماز گزارده نشد؛ زیرا تا آن زمان نماز میت بر مسلمانان واجب نشده بود همان گونه که بر خدیجه کبری (س) هم نماز گزارده

نشد.

8. حضرت علی (ع) هنگام فوت پدر بزرگوارش مرثیه ها و اشعاری خواندند و در نامه ای که چند سال بعد برای معاویه فرستاد مطالبی نوشتند که از جمله آنها این است :

بسیار فرق است میان پدر من ، ابوطالب و پدر تو ابوسفیان.

9. در روایتی می خوانیم که رسول خدا (ص) فرمود : من در قیامت شفیع پدر و مادر و عمویم ابوطالب هستم.

10. در حدیث آمده است که خداوند به پیامبرش وحی کرد که آتش بر پدر ومادر و کفیل تو حرام است.

11. در اسلام فاطمه بنت اسد شکی نیست که او از زنان سابقه دار و مهاجر است.

2. ازدواج

1. عن النبی (ص) فی حدیث : فاطمه ! زوجک خیر اهلی؛ اعلمهم و افضلهم حلما و اولهم اسلاما و فی حدیث آخر اعلم الناس بالله و بالناس [الغدیر ، ج2 ، ص44]

2. فضائل حضرت

1. زهد

1. عبادت

قَالَ الْمَجْلِسِی رَحِمَهُ اللَّه : إن أمیر المؤمنین علی (ع) الذی إلیه ینتهی سلسله أهل العرفان یصلی کل لیله ألف رکعه [بحار الانوار ، ج66 ، ص292.]

قال الصادق (ع) : إِنَّ عَلِیاً (ع) کانَ فِی آخِرِ عُمُرِهِ یصَلِّی فِی کلِّ یوْمٍ وَ لَیلَهٍ أَلْفَ رَکعَه [تهذیب الأحکام ، ج3 ، ص63.]

برخلاف روایات متعدده که مسئله هزار رکعت نماز را از امام علی (ع) و امام حسین (ع) و امام سجاد (ع) نقل نموده است ، ابن تیمیه چند اشکال کرده :

1. باید با عجله بخواند.

2. امکان ندارد.

3. مکروه است و خلاف سیره عملی شخص پیامبر (ص) بوده است.

مرحوم امینی در الغدیر / ج5 ص25 به بعد شروع به جواب کرده اند که ما

خلاصه آنرا نقل می کنیم :

اما مسئله کراهت : روایات متعدد از شیعه و سنی نقل شده است که پیامبر (ص) فرمود : الصَّلَاهُ خَیرُ مَوْضُوعٍ فَمَنْ شَاءَ اسْتَقَلَّ وَ مَنْ شَاءَ اسْتَکثَرَ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص47.] و بخاری و مسلم هم می گویند که پیامبر آنقدر نماز می خواند که پای حضرت از تاب می افتاد و سپس مرحوم امینی از عامه کسانی را که به قول خودشان صد رکعت نماز می خوانده اند نام برده است و کسانی را که به قول خودشان دویست رکعت نماز می خوانده اند نام برده است ، کسانی که به قول خودشان سیصد رکعت نماز می خوانده اند نام برده است ، کسانی را که به قول خودشان چهار صد رکعت نماز می خوانده اند نام برده است ، که از جمله 400 رکعتی ها را ابوحنیفه می دانند و همینطور تا کسانی را که حدود 700 رکعت می خوانده اند نام می برد و سپس نام 14 نفر از بزرگان عامه را می برد که هر یک هزار رکعت نماز می خوانده اند.

2. خودسازی

1. قال الصادق (ع) : کانَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) یقُولُ لِلنَّاسِ بِالْکوفَهِ یا أَهْلَ الْکوفَهِ أَ تَرَوْنِی لَا أَعْلَمُ مَا یصْلِحُکمْ بَلَی وَ لَکنِّی أَکرَهُ أَنْ أُصْلِحَکمْ بِفَسَادِ نَفْسِی [أمالی مفید ، ص207.]

2. َ قال امیر المومنین (ع) : أَیهَا النَّاسُ إِنِّی وَ اللَّهِ مَا أَحُثُّکمْ عَلَی طَاعَهٍ إِلَّا وَ أَسْبِقُکمْ إِلَیهَا وَ لَا أَنْهَاکمْ عَنْ مَعْصِیهٍ إِلَّا وَ أَتَنَاهَی قَبْلَکمْ عَنْهَا [نهج البلاغه ، خطبه 175.]

3. گریه ها

از خوف خدا هرشب و هر روز گریه می کرد.

قال امیر المومنین (ع) : آهِ مِنْ قِلَّهِ الزَّادِ

وَ طُولِ الطَّرِيقِ وَ بُعْدِ السَّفَرِ وَ عَظِيمِ الْمَوْرِدِ [نهج البلاغه ، حکمت 77.]

در سوگ پیامبر (ص)

در شب شهادت فاطمه

4. دنیای علی ع

1. ضراره بن ضمره گفت : بعضی از شبها علی (ع) را در محراب دیدم دست بر محاسن گرفته مانند شخص مارگزیده به خود می پیچد و مانند شخص حزین گریه می کند. گویا حالا می شنوم که می گفت : ای دنیا ، ای دنیا ، آیا متعرض من شده ای یا اشتیاق به من پیدا کرده ای هیهات ، هیهات ، جز مرا بفریب ، من احتیاجی به تو ندارم ، تو را سه طلاق داده ام. [أمالی صدوق ، ص624.]

2. َ قال امیر المومنین (ع) : فَوَاللَّهِ مَا كَنَزْتُ مِنْ دُنْيَاكُمْ تِبْراً [نهج البلاغه ، نامه 45.]

5. آرمانها

1. علی (ع) به هنگامی که وصله بر کفش خود می زد می فرمود :

قال عبدالله بن عباس دخلت علی امیرالمؤمنین بذی قار و هو یخصف نعله فقال لی ما قیمه هذه النعل فقلت لاتیمه لها قال و الله لهی احب الی من إِمْرَتِكمْ إِلَّا أَنْ أُقِيمَ حَقّاً أَوْ أَدْفَعَ بَاطِلا [نهج البلاغه ، خطبه 33.]

2. قال امیر المومنین (ع) : اللَّهُمَّ إِنَّک تَعْلَمُ أَنَّهُ لَمْ يكنِ الَّذِی كانَ مِنَّا مُنَافَسَةً فِی سُلْطَانٍ وَ لَا الْتِمَاسَ شَیءٍ مِنْ فُضُولِ الْحُطَامِ وَ لَكنْ لِنَرِدَ الْمَعَالِمَ مِنْ دِينِک وَ نُظْهِرَ الْإِصْلَاحَ فِی بِلَادِک [نهج البلاغه ، خطبه 131.]

2. علم

قال رسول الله (ص) : قُسِمَتِ الْحِكمَهُ عَشْرَهَ أَجْزَاءٍ فَأُعْطِی عَلِی تِسْعَهَ أَجْزَاءٍ وَ النَّاسُ جُزْءاً وَاحِداً [المناقب ، ج2 ، ص32.]

قَالَ أَبُو

الطُّفَيلِ شَهِدْتُ عَلِياً يخْطُبُ وَ هُوَ يقُولُ سَلُونِی فَوَ اللَّهِ لَا تَسْأَلُونِّی عَنْ شَیءٍ إِلَّا أَخْبَرْتُكمْ بِهِ وَ اسْأَلُونِی عَنْ كِتَابِ اللَّهِ فَوَ اللَّهِ مَا مِنْ آیهٍ إِلَّا وَ أَنَا أَعْلَمُ أَ بِلَیلٍ نَزَلَتْ أَمْ نَهَارٍ أَمْ فِی سَهْلٍ أَمْ فِی جَبَلٍ [كشف الغمه ، ج1 ، ص117.]

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ لَقَدْ أُعْطِی عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ تِسْعَهَ أَعْشَارِ الْعِلْمِ وَ ایمُ اللَّهِ لَقَدْ شَارَكهُمْ فِی الْعُشْرِ الْعَاشِرِ [كشف الغمه ، ج1 ، ص117.]

كانَ مُعَاوِیهُ یكتُبُ فِیمَا ینْزِلُ بِهِ یسْأَلُ لَهُ عَلِی بْنَ أَبِی طَالِبٍ (ع) عَنْ ذَلِک فَلَمَّا بَلَغَهُ قَتْلُهُ قَالَ ذَهَبَ الْفِقْهُ وَ الْعِلْمُ بِمَوْتِ ابْنِ أَبِی طَالِبٍ فَقَالَ لَهُ أَخُوهُ عُتْبَهُ لَا یسْمَعُ هَذَا أَهْلُ الشَّامِ فَقَالَ دَعْنِی عَنْک [العدد القویه ، ص250.]

قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ إن القرآن أنزل على سبعه أحرف ما منها إلا و له ظهر و بطن و إن على بن أبى طالب علم الظاهر و الباطن [المناقب ، ج2 ، ص43.]

ذكر ابن حنبل عن سعيد بن المسيب قال كان عمر يتعوذ من معضله ليس لها أبو الحسن يعنى عليا [نهج الحق ، ص350.]

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ عِلْمُ النَّبِی (ص) مِنْ عِلْمِ اللَّهِ وَ عِلْمُ عَلِی مِنْ عِلْمِ النَّبِی وَ عِلْمِی مِنْ عِلْمِ عَلِی وَ عِلْمُ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ كلِّهِمْ فِی عِلْمِ عَلِی كالْقَطْرَهِ الْوَاحِدَهِ فِی سَبْعَهِ أَبْحُرٍ [المناقب ، ج2 ، ص30.]

قال امیر المومنین (ع) : أَنَا بَابُ مَدِینَهِ الْعِلْمِ وَ خَازِنُ عِلْمِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ وَارِثُه [معانی الأخبار ، ص58.]

3. على (ع) درقرآن

أَ جَعَلْتُمْ سِقایهَ الْحاج [

توبه/19.]

قال الباقر (ع) : فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّأَ جَعَلْتُمْ سِقایهَ الْحاجِّ وَ عِمارَهَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ کمَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ [توبه-19] نَزَلَتْ فِی حَمْزَهَ وَ عَلِی وَ جَعْفَرٍ وَ الْعَبَّاسِ وَ شَیبَهَ إِنَّهُمْ فَخَرُوا بِالسِّقَایهِ وَ الْحِجَابَه [کافی ، ج8 ، ص203.]

الغدیر از 12 منبع اهل تسنن نقل کرده که مربوط به حضرت علی (ع) است. [الغدیر ، ج2 ، ص54]

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ قَوْلِهِسَیجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمنُ وُدًّا [مریم-96] فَقَالَ : نَزَلَ فِی عَلِی (ع) لِأَنَّهُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ إِلَّا وَ لِعَلِی فِی قَلْبِهِ مَحَبَّهٌ [المناقب ، ج3 ، ص93.]

جمعی از بزرگان اهل تسنن این آیه را مربوط به حضرت علی (ع) دانسته اند. [الغدیر ، ج2 ، ص56]

إِنِّی سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ وَ آلِهِ وَ هُوَ یقُولُالَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولئِک هُمْ خَیرُ الْبَرِیهِ [بینه-7] ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَی وَ قَالَ : هُمْ وَ اللَّهِ أَنْتَ وَ شِیعَتُک یا عَلِی وَ مِیعَادُک وَ مِیعَادُهُمُ الْحَوْضُ غَداً غُرّاً مُحَجَّلِینَ مُتَوَّجِینَ [أمالی طوسی ، ص405.]

4. محبت به علی ع

قال رسول الله (ص) : مَنْ مَاتَ عَلَی حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ مَاتَ شَهِیداً

أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَی حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ مَاتَ مَغْفُوراً لَهُ

أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَی حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ مَاتَ تَائِباً

أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَی حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ مَاتَ مُومِناً مُسْتَکمِلَ الْإِیمَانِ

أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَی حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ بَشَّرَهُ مَلَک الْمَوْتِ بِالْجَنَّهِ ثُمَّ مُنْکرٌ وَ نَکیر

أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَی حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ یزَفُّ إِلَی الْجَنَّهِ کمَا

تُزَفُّ الْعَرُوسُ إِلَى بَيتِ زَوْجِهَا

أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ (ص) فُتِحَ لَهُ فِی قَبْرِهِ بَابَانِ إِلَى الْجَنَّهِ

أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ جَعَلَ اللَّهُ قَبْرَهُ مَزَارَ مَلَائِكهِ الرَّحْمَهِ

أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ مَاتَ عَلَى السُّنَّهِ وَ الْجَمَاعَهِ

أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَى بُغْضِ آلِ مُحَمَّدٍ جَاءَ يوْمَ الْقِيامَهِ مَكتُوبٌ بَينَ عَينَيهِ آيسٌ مِنْ رَحْمَهِ اللَّهِ

أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَى بُغْضِ آلِ مُحَمَّدٍ مَاتَ كافِراً

أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَى بُغْضِ آلِ مُحَمَّدٍ لَمْ يشَمَّ رَائِحَهَ الْجَنَّهِ [كشف الغمه ، ج1 ، ص107.]

2. قال رسول الله (ص) : مَنْ أَحَبَّ عَلِياً قَبِلَ اللَّهُ تَعَالَى مِنْهُ صَلَاتَهُ وَ صِيامَهُ وَ قِيامَهُ وَ اسْتَجَابَ دُعَاءَه [فضائل الشيعه ، ص3.]

3. قال رسول الله (ص) : لَا يحِبُّ عَلِياً إِلَّا مُومِنٌ وَ لَا يبْغِضُهُ إِلَّا كافِرٌ مُنَافِقٌ. [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص63. 14.]

4. قال رسول الله (ص) : فَرَضَ عَلَيكمْ مِنْ طَاعَهِ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ بَعْدِی كمَا فَرَضَ عَلَيكمْ مِنْ طَاعَتِی وَ نَهَاكمْ عَنْ مَعْصِيتِهِ وَ جَعَلَهُ أَخِی وَ وَزِيرِی وَ وَصِيی وَ وَارِثِی وَ هُوَ مِنِّی وَ أَنَا مِنْهُ حُبُّهُ إِيمَانٌ وَ بُغْضُهُ كفْرٌ مُحِبُّهُ مُحِبِّی وَ مُبْغِضُهُ مُبْغِضِی وَ هُوَ مَوْلَی مَنْ أَنَا مَوْلَاهُ وَ أَنَا مَوْلَی كلِّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَهٍ وَ أَنَا وَ هُوَ أَبَوَا هَذِهِ الْأُمَّهِ [أمالی صدوق ، ص14.]

3. اختصاصات

1. ولادت در داخل كعبه (وليد الكعبه) .

2. شهادت در مسجد كوفه

3. شهادت درحال نماز

4. شهادت در شب قدر

5.َقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : إِنَّ عَلِى بْنَ أَبِى طَالِبٍ صلى القبلتين و بايع البيعتين و

لم یعبد صنماً و لا و ثناً 00000 وَ لَمْ یشْرِک بِاللَّه [أمالی مفید ، ص235.]

7. تنها فردی است که جبرئیل در [illegible]احد درباره او گفت قَالَ جَبْرَئِیلُ (ع) : لَا سَیفَ إِلَّا ذُو الْفَقَارِ وَ لَا فَتَی إِلَّا عَلِی [کافی ، ج8 ، ص110.]

8. اول کسی که در سن 10 سالگی اسلام آورد و مؤمن شد قال الباقر (ع) : أَنَّ عَلِیاً (ع) أَوَّلُ مَنْ أَسْلَمَ [أمالی طوسی ، ص343.]

9. اول کسی است که به پیامبر در نماز جماعت اقتدا کرد.

10. تنها کسی است که پیامبر با او عقد اخوت بست و به او فرمود : انت اخی فی الدنیا و الاخره

11. پیامبر به او فرمود : انا مدینه العلم و علی بابها

12. پیامبر فرمود : حق علی بر امت مانند حق پدر بر فرزندش می باشد.

13. تنها کسی است که ملقب به لقب امیر المومنین است.

14. تنها کسی است که در لیله المبیت ، ایثارگری نمود.و من الناس من یشتری نفسه

15. تنها امامی است که همسرش معصوم است.

16. تنها امامی است که پدر دو امام معصوم است.

17. تنها امامی است که زوجه اش دختر پیامبر و مادر 11 امام معصوم است.

18. تنها امامی است که نام او از نام خدا مشتق شده.علی اشتق من العلی

19. تنها امامی است که عقد ازدواج آنها را خدواند قرار داد.

20. احدی مانند او مظلوم نبوده.السلام علیک یا اول المظلوم [امام هادی]

21. تنها امامی بود کهستقاتل الناکثین و القاسطین و المارقین

22. کنیه ابو تراب مختص اوست.

23. تنها امامی است که پا بر دوش پیامبر گذاشت و بتهای کعبه

را ساقط کرد.

24. تنها امامی است که به فرزندش گفت با ابن ملجم مدارا کن و نصف شیر را به او بده.

به جز از علی که گوید به پسر که قاتل من

چو اسیر توست اکنون به اسیر کن مدارا

25. در مقام خطابه احدی مثل او دیده نشد. [نهج البلاغه]

26. تنها کسی است که پیامبر دری از خانه اش را به مسجد گشود.و سد الابواب الا بابه

27. لقب «صالح المومنین» مخصوص او است.

28. تنها شخصیتی است که صدای جبرئیل را به هنگام وحی شنیده است.اشم ریح النبوه

29. هیچکس مانند او چاه حفر نفرمود که وقف مستمندان کند.

30. او تنها کسی است که حاضر شد برای حفظ مصالح اسلام ریسمان به گردن او بیاندازند. چنانکه وقتی یهودی این صحنه را دید مسلمان شد.

31. جملهانا و علی من شجره واحده» را پیامبر در حق او فرمود.

32. تنها کسی است که دشمنانش اقرار به عظمت او نمودند.لولا علی لهلک عمر

33. ضربه علی یوم الخندق افضل من عباده الثقلینمختص علی است.

34. تنها کسی است که کلید بهشت به دست اوستقسیم النار و الجنه

35. یا علی! حر بک حربی. سلمک سلمی.والایمان خالط لحمک دمک کما خالط لحمی و دمی

36. او در کثرت جنگها و خدمت به اسلام منحصر به فرد است.

37. امام صادق (ع) فرمود : وابونا افضل

38. حلال زاده بودن را با محبت علی می توان تشخیص داد.

39. این ادعا تنها مربوط به اوستسلونی قبل ان تفقدونی

40. پیامبر هیچ گاه اسم علی را بدون وضو نبرده است.

41. تنها مظلومی است که قبرش 80 سال مخفی بود.

42. پیامبر یک میلیون باب علم به او آموخت.

43. تنها کسی است که دوست

و دشمن او را ستایش کرده اند.

44. در شب اول قبر تنها کسی که به سراغ مومن می آید ، علی (ع) است.

یا حار همدان من یمت یرنی

من مومن او منافق قبلا

45. تنها کسی است که زره نپوشید.

46. ساقی کوثر در قیامت اوست.

47.ان علی آیه محمدامام صادق (ع) ، [بحار ، ج23 ، ص208]

48. 25 سال خانه نشین بود.صبرت و فی العین قذی و فی الحلق شجی

49. تنها شخصیتی که زندگی او با فلاح آغاز شد و هنگام ولادت سورهقد افلح المومنونرا قرائت نمود و با فوز زندگی او خاتمه یافت و هنگام شهادتفزت و رب الکعبهرا به زبان جاری کرد.

54. حدود 300 آیه در شان و عظمت حضرت نازل شده است.

55. حضرت علی (ع) خودش شهید شد ، پدر شهید است ، همسر شهید است برادر شهید است.

2. واقعه غدیر

1. ماجرای غدیر

1. در سال 10 بعد از هجرت پیغمبر اکرم (ص) مردم را جمع کرد و دعوت به حج فرمود. جمعیت زیادی به مدینه آمدند و به پیامبر در عمل حج اقتدا کردند. اسم این حج ، حجه الوداع ، حجه التمام ، حجه الکمال و حجه البلاغ گذارده شد. (امینی در پاورقی می فرماید : بلاغ و کمال ماخوذ ازبلغ ما انزلوالْیوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دِینَکمْ [مائده/3.است.)]

این حج آخر پیامبر بود ، وقتی مردم برای سفر حج در مدینه جمع شدند ، پیغمبر اکرم (ص) غسل کردند و روغن مالیدند و با دو لباس از مدینه با مردم بیرون آمدند. روز خروج مصادف بود با 25 یا 24 ذی القعده. در این سفر پیغمبر زنهای خود را با خود برد و

همچنین اهل بیت خود را. در شرف حرکت و خروج از مدینه بود که مرض حصبه یا مرض دیگری در بین عده ای از مسافرین پیدا شد و مانع از مسافرت آنها گردید ، ولی باز هم جمعیت زیادی با حضرت به مکه رهسپار شدند که بعضی عده آنها را به 90000 نفر رسانیده و بعضی 114000 نفر و بعضی 120000 و بعضی 124000 و بعضی بیشتر نقل کرده اند ، این عده فقط کسانی بودند که با حضرت خارج شدند از مدینه و اما عده ای که بعدا ملحق شده اند مثل مقیمین در مکه و کسانی که از یمن با حضرت علی (ع) و ابی موسی به مکه آمده اند بیشتر است. مسافرت شروع شد ، روز اول ذی الحجه به یلملم رسیدند ، استراحت کردند. نماز مغرب را در شرف السیاله و نماز صبح را در عرق الطینه خواندند و حرکت کردند تا رسیدند به روحا؛ نماز عصر را در منصرف ، نماز مغرب وعشاء را در منعشّی و صبح را در اثابه خواندند. خلاصه هر

موقع نماز در جای مناسبی که اسم آن مکانها در الغدیر برده شده خواندند و وارد مکه شدند ، مناسک را به جا آوردند و مراجعت کردند تا رسیدند به غدیر خم (غدیر خم مکانی است که راههای عراق ، مصر و مدینه از آنجا جدا می شوند) روز 18 ذی الحجه که مصادف با روز پنج شنبه بود به آنجا رسیدند ، جبرئیل نازل شد : یا أَیهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَیک مِنْ رَبِّک وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ [مائده/67.] و دستور داد که حضرت علی

(ع) را پیشوای مردم معرفی کند و امر به علاقه به وی و وجوب اطاعتش را به همه گوشزد کند ، چون عده ای از مردم تندرو بودند و از حضرت جلو افتاده بودند و نزدیک جحفه رسیده بودند. وقتی آیه نازل شد ، پیغمبر (ص) امر فرمود : جلوئی ها برگردند و عقب مانده ها خود را برسانند. برای تشکیل آن اجتماع مهم پیغمبر (ص) دستوراتی دادند و سایه گاهی برای آن وجود مقدس قرار داده شد ، آن روز آنقدر گرم بود که این جمعیت انبوه از شدت گرما بعضی لباسهای خود را به سر افکنده و بعضی زیر پا انداخته تا ریگها پای آنها را آسیب نرساند ، خلاصه موقع ظهر شد. ندای ظهر بلند شد ، با حضرت نماز را خواندند ، یک بلندی از پالانهای شتر تشکیل داده و در وسط جمعیت پیامبر (ص) بالا رفته با صدای بلند که همه بشنوند شروع به خطبه کرده و فرمودند : الحمد لله و نستعینه و نومن به و نتوکل علیه و نعوذ بالله من شرور انفسنا و من سیئات اعمالنا الذی لا هادی لمن ضل و لا یضل لمن هدی و اشهد ان لا اله الا الله و ان محمداً عبده و رسوله اما بعد یا ایها الناس قد نبانی اللطیف الخبیر انه لم یعمر نبی الا مثل نصف الذی قبله و انی اوشک ان ادعی فاجبت و انی مسئول و انتم مسئولون فماذا انتم قائلون؟ قالوا نشهد انک قد بلغت و نصحت و جهدت فجزاک الله خیرا قال الستم تشهدون ان لا اله الا الله و ان محمدا عبده و رسوله و ان جنته

حق و ناره حق و ان الموت حق و ان الساعه آتیه لا ریب فیها و ان الله یبعث من فی القبور؟ قالوا بلی نشهد بذلک. قال : اللهم اشهد ثم قال : ایها الناس الا تسمعون؟ قالوا : نعم. قال فانی فرط علی الحوض و انتم واردون علی الحوض و ان عرضه ما بین صنعا و بصری و (صنعاء عاصمه الیمین و بصری من دمشق) فیه اقداح علی عدد النجوم من فضه فانظروا کیف تخلفونی فی الثقلین (الثقل کل شیی ء خطیر نفس) فنادی مناد و ما الثقلان یا رسول الله (ص) ؟ قال الثقل الاکبر کتاب الله طرف بید الله و طرف بایدیکم فتمسکوا به لا تضلوا و الاخر الاصغر عترتی و ان اللطیف اللخبیر نبانی انهما لن یفترقا حتی یردا علی الحوض فسالت ذلک لهما ربی فلا تقدموهما فتهلکوا و لا تقصروا عنهما فتهلکوا ثم اخذ بید علی (ع) فرفعها حتی روی بیاض اباطهما و عرّفه الیوم اجمعون فقال : ایها الناس من اولی الناس بالمومنین من انفسهم؟ قالوا : الله و رسوله اعلم قال ان الله مولای و انا مولی المؤمنین و انا اولی بهم من انفسهم فمن کنت مولاه فعلی مولاه یقولها ثلاث مرات (و فی لفظ احمد امام الحنابله اربع مرات) ثم قال اللهم وال من والاه و عاد من عاداه و احب من احبه

و ابغض من ابغضه و انصر من نصره و اخذل من خذله و ادر الحق معه حیث دار الا فلیبلغ الشاهد الغایب ثم لم یتفرقوا حتی نزل امین وحی الله یقولهاالْیوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دینَکمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَیکمْ نِعْمَتی وَ رَضیتُ لَکمُ الْإِسْلامَ دینا [مائده/3.]

فقال رسول الله (ص) : الله اکبر علی اکمال الدین و اتمام النعمه و رضی الرب برسالتی و الولایه لعلی (ع) من بعدی ثم طفق القوم یهنّون امیرالمومنین (ع) و ممن هنّأه فی مقدم الصحابه الشیخان ابوبکر و عمر کل یقول بخ بخ لک یابن ابی طالب اصبحت و امسیت مولای و مولای کل مومن و مومنه و قال ابن عباس وجبت والله فی اعناق القوم فقال : حسان ائذن لی یا رسول الله (ص) ان اقول فی علی ابیاتا تسمعهن فقال قل علی برکه الله.

[هذا مجمل القول فی قضیه الغدیر نقله علی ما فی الغدیر.]

2. ناقلین حدیث غدیر

120 صحابی و 84 تابعی و 360 حدیث از ائمه (ع) این ماجرا را نقل کرده اند.

قرن دوم 56 نفر از رجال بسیار بسیار مهم از اهل تسنن این حدیث را نقل کرده اند.

قرن سوم 92 نفر از رجال برجسته اهل تسنن نقل کرده اند.

قرن چهارم 42 نفر از رجال برجسته اهل تسنن نقل کرده اند.

قرن پنجم 25 نفر از رجال برجسته اهل تسنن نقل کرده اند.

قرن ششم 20 نفر ، قرن هفتم 21نفر ، قرن هشتم 19 نفر و

قرن نهم 16 نفر از رجال برجسته اهل تسنن نقل کرده اند. قرن دهم 14 نفر

قرن یازدهم 11 نفر ، قرن دوازدهم 13 نفر ، قرن سیزدهم 11 نفر ، قرن چهاردهم 18 نفر و مجموع افراد برجسته علمی که تمام اهل تسنن به آنها افتخار می کنند 360 نفر است که در تمام قرنها بوده.

3. کتاب در حوزه غدیر

علمای مهم از شیعه و سنی که کتاب مستقل برای حدیث غدیرخم نوشته اند در الغدیر آنهابه 26 نفر رسیده اند بعد نقل

می فرماید که : از اعلم علمای متاخرین از اصحاب امام شافعی که ملقب به امام الحرمین است که ایشان گفته در بغداد کتابی را دیدم در دست یک نفر صحاف که در آن قوله (ص) مَنْ کنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِی مَوْلَاهُاست و به زودی در جلد 19 درآید. کتابهای بسیاری دیگر نیز هست که بعدا گفته می شود (امینی در آخر همه اینها فرموده : کلاّ إِنَّها تَذْکرَهٌ فَمَنْ شاءَ ذَکرَهُ فی صُحُفٍ مُکرَّمَهٍ [عبس/13-11.]

4. تصریح علماء به واقعه غدیر

قال ابن زولان فی تاریخ مصر : و فی ثمانیه عشر من ذی الحجه و هو یوم الغدیر تجمع خلق للدعا لانه یوم عید لان رسول الله عهد الی امیر المومنین علی (ع) و استخلفه.

قال الواحدی بعد ذکر حدیث الغدیر : هذه الولایه التی اثبتها النبی (ص) هی مسئول فیها یوم القیامه.

غزالی بعد از نقل کلماتی مفصل گفته : جمهور علماء اتفاق دارند به حدیث غدیر و کلمه (من کنت الخ) و لکن هوا و هوس و حب ریاست غالب شد و شد آنچه نباید بشود.

ابن جوزی حنفی گفته اتفاق دارند علماء بر قصه غدیر 18 ذی الحجه با بودن 120000 نفر در حجه الوداع و منتشر شد در تمام شهرها.

ابواسحاق در تفسیر خود گفته ، گر چه خواسته اند کلمه مولی را حمل بر معانی 9 گانه دیگر کند ولی همه مردود است.

کمال الدین ابن طلحه شافعی مطالبی جالب دارد که خلاصه اش این است که پیغمبر (ص) علی (ع) را نفس خود قرار داده است.

قال فخر رازی فی تفسیر آیه «یا أَیهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَیک مِنْ رَبِّک وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ

رِسالَتَهُ [مائده/67] : نزلت فی فضل علی (ع) و لما نزلت اخذ بیده و قال (مَنْ کنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِی مَوْلَاهُ)

قال ابو سالم شافعی : نزلت آیه یوم غدیر خم فی علی بن ابیطالب.

قال الحافظ ابوالقاسم ابن عباس : نَزَلَتِ الْآیهُ یوْمَ غَدِیرِ خُم فِی عَلِی بْنِ أَبِی طَالِب.

قال الحافظ ابی حاتم : نَزَلَتِ الْآیهُ یوْمَ غَدِیرِ خُم فِی عَلِی بْنِ أَبِی طَالِب.

قال الحافظ ابوبکر : نَزَلَتِ الْآیهُ یوْمَ غَدِیرِ خُم فِی عَلِی بْنِ أَبِی طَالِب.

قال ابوالحسن الواحدی : نَزَلَتِ الْآیهُ یوْمَ غَدِیرِ خُم فِی عَلِی بْنِ أَبِی طَالِب.

30 نفر از اعلام نقل کرده اند.

اذا انا لم احفظ وصاه محمد (ص)

و لا عهده یوم الغدیر موکدا

فانی یشتری الضلاله بالهدی

تنصر من بعد الهدی او تهودا

و مالی او عدیا وانما

اولو نعمتی فی الله من آل احمدا

تتم صلاتی بالصلوه علیهم

و لیست صلاتی بعد ان اتشهدا

بکامله ان لم اصل علیهم

و ادعوا لهم ربا کریما ممجدا

بذلت لهم ودی و نصحی و نصرتی

مدی الدهر ما سمیت یا صاح سیدا الخ

5. نحوه بیعت گرفتن

1. ابوبکر بارها گفت : اقیلونی اقیلونی الا و انتم بالخیار جمیعا فی بیعتکم فان رایتم بها غیری فانا اول یبایعکم [الغدیر ، ج5 ، ص368 و نقل از سیره حلبیه ، ج3 ، ص389]

این آزادی بعد از آن بود که حباب بن منذر مخالف بیعت با ابابکر را تهدید به قتل کردند.

این آزادی بعد از آن بود که سعد رئیس خزرج (مخالف بیعت با ابابکر) را تهدید به قتل کردند.

این آزادی بعد از آن بود که شمشیر زبیر مخالف را گرفتند و شکستند و به او کلب گفتند.

این آزادی بعد از آن بود که هیزم در خانه

فاطمه آوردند.

این آزادی بعد از آن بود که علی (ع) را کالجمل المخشوش به مسجد کشاندند و

گفتند : بایع و الا تقتلو بعد از آن بود که علی (ع) گریان سر قبر پیامبر (ص) آمد وگفت : یاَ ابْنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونی وَ کادُوا یقْتُلُونَنی [اعراف/150.] [الغدیر ، ج5 ، ص369]

6. علی وخلافت

1. قال امیر المومنین (ع) : وَ اللَّهِ مَا کانَتْ لِی فِی الْخِلَافَهِ رَغْبَهٌ وَ لَا فِی الْوِلَایهِ إِرْبَهٌ وَ لَکنَّکمْ دَعَوْتُمُونِی إِلَیهَا وَ حَمَلْتُمُونِی عَلَیهَا [نهج البلاغه ، خطبه 205.]

2. قال امیر المومنین (ع) : لَوْ لَا حُضُورُ الْحَاضِرِ وَ قِیامُ الْحُجَّهِ بِوُجُودِ النَّاصِرِ وَ مَا أَخَذَ اللَّهُ عَلَی الْعُلَمَاءِ أَلَّا یقَارُّوا عَلَی کظَّهِ ظَالِمٍ وَ لَا سَغَبِ مَظْلُومٍ لَأَلْقَیتُ حَبْلَهَا عَلَی غَارِبِهَا [نهج البلاغه ، خطبه 3.]

3. قال امیر المومنین (ع) : وَ بَایعَنِی النَّاسُ غَیرَ مُسْتَکرَهِینَ وَ لَا مُجْبَرِین [نهج البلاغه ، نامه 1.]

3. سیاست علی (ع)

1. حکومت وسیله نه هدف

1. قال امیر المومنین (ع) : لَوْ لَا کرَاهِیهُ الْغَدْرِ لَکنْتُ مِنْ أَدْهَی النَّاسِ [نهج البلاغه ، خطبه 200.]

2. قال امیر المومنین (ع) : أَلَا وَ إِنَّ لَکمْ عِنْدِی أَلَّا أَحْتَجِزَ دُونَکمْ سِرّاً إِلَّا فِی حَرْبٍ وَ لَا أُطْوِی دُونَکمْ أَمْراً إِلَّا فِی حُکمٍ وَ لَا أُؤَخِّرَ لَکمْ حَقّاً عَنْ مَحَلِّهِ وَ لَا أَقِفَ بِهِ دُونَ مَقْطَعِهِ وَ أَنْ تَکونُوا عِنْدِی فِی الْحَقِّ سَوَاءً [نهج البلاغه ، نامه 50.]

3. در خطبه شقشقیه می خوانیم : أَرَی تُرَاثِی نَهْبا (غارت شده) حق موروثی خود را میدیدم که به غارت برده

می شود.

أَمَا وَ اللَّهِ لَقَدْ تَقَمَّصَهَا فُلَانٌ وَ إِنَّهُ لَيعْلَمُ أَنَّ مَحَلِّی مِنْهَا مَحَلُّ الْقُطْبِ مِنَ الرَّحَی [نهج البلاغه ، خطبه 3.]

4. در شورای 6 نفری بعد از انتخاب عثمان فرمود :

لَقَدْ عَلِمْتُمْ أَنِّی أَحَقُّ النَّاسِ بِهَا مِنْ غَيرِی [نهج البلاغه ، خطبه 74.]

2. رهبری

1. قال امیر المومنین (ع) : دَخَلْتُ بِلَادَكمْ بِأَشْمَالِی هَذِهِ وَ رِحْلَتِی وَ رَاحِلَتِی هَا هِی فَإِنْ أَنَا خَرَجْتُ مِنْ بِلَادِكمْ بِغَيرِ مَا دَخَلْتُ فَإِنَّنِی مِنَ الْخَائِنِينَ [المناقب ، ج2 ، ص98.]

2. قال امیر المومنین (ع) : أَمَّا بَعْدُ فَقَدْ جَعَلَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ لِی عَلَيكمْ حَقّاً بِوِلَايهِ أَمْرِكمْ وَ لَكمْ عَلَی مِنَ الْحَقِّ مِثْلُ الَّذِی لِی عَلَيكم [نهج البلاغه ، خطبه 216.]

3. قال امیر المومنین (ع) : أَيهَا النَّاسُ أَعِينُونِی عَلَی أَنْفُسِكم [نهج البلاغه ، خطبه 136.]

4. قال امیر المومنین (ع) : إِنَّ لَكمْ عَلَماً فَاهْتَدُوا بِعَلَمِكمْ وَ إِنَّ لِلْإِسْلَامِ غَايةً فَانْتَهُوا إِلَی غَايتِهِ وَ اخْرُجُوا إِلَی اللَّهِ بِمَا افْتَرَضَ عَلَيكمْ مِنْ حَقِّهِ وَ بَينَ لَكمْ مِنْ وَظَائِفِهِ أَنَا شَاهِدٌ لَكمْ وَ حَجِيجٌ يوْمَ الْقِيامَهِ عَنْكمْ [نهج البلاغه ، خطبه 176.]

5. قال امیر المومنین (ع) : إِنَّمَا أَنَا قُطْبُ الرَّحَی تَدُورُ عَلَی وَ أَنَا بِمَكانِی فَإِذَا فَارَقْتُهُ اسْتَحَارَ مَدَارُهَا وَ اضْطَرَبَ ثِفَالُهَا [نهج البلاغه ، خطبه 119.]

6. قال لمیر المومنین (ع) لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ وَ قَدْ أَشَارَ إِلَيهِ فِی شَیءٍ لَمْ يوَافِقْ رَأْيهُ : لَک أَنْ تُشِيرَ عَلَی وَ أَرَی فَإِنْ عَصَيتُک (پیشنهاد تو را رد کردم) فَأَطِعْنِی [نهج البلاغه ، حکمت 321.]

7. قال امیر المومنین

(ع) : أَيهَا النَّاسُ إِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ بِهَذَا الْأَمْرِ أَقْوَاهُمْ عَلَيهِ وَ أَعْلَمُهُمْ بِأَمْرِ اللَّهِ فِيهِ [نهج البلاغه ، خطبه 173.]

3. کارگزاران

1. تِلْک الدّارُ الْآخِرَهُ نَجْعَلُها لِلَّذينَ لا يريدُونَ عُلُوًّا فِی الْأَرْضِ وَ لا فَساداً وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقينَ [قصص/83.] توجه به اين كه اراده علو نبايد داشته باشندلا نُريدُ مِنْكمْ جَزاءً [دهر/9.]

1. زَاذَانُ إِنَّهُ كانَ يمْشِی فِی الْأَسْوَاقِ وَحْدَهُ وَ هُوَ ذَاک يرْشِدُ الضَّالَّ وَ يعِينُ الضَّعِيفَ وَ يمُرُّ بِالْبَياعِ وَ الْبَقَّالِ فَيفْتَحُ عَلَيهِ الْقُرْآنَ وَ يقْرَأُ تِلْک الدَّارُ الْآخِرَهُ نَجْعَلُها لِلَّذينَ لا يريدُونَ عُلُوًّا فِی الْأَرْضِ وَ لا فَساداً وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقينَ [قصص83] [المناقب ، ج2 ، ص104.]

4. خط بازی

على (ع) نام چند قبيله (غنى باهله) را برد كه بيايند و عطاياى خود را بگيرند ، سپس فرمود : به حق خدايى كه دانه را شكافته و زنده را جان داد ، آنان دشمن منند در دنيا و آخرت.

افراد همين قبايل در نهضت حسينى و حركت مسلم بن عقيل در كنار ابن زياد بودند مثلا ، مسلم با دندانهاى شكسته و لبهاى خونين از مسلم بن عمرو باهلى تقاضاى آب كرد ، او دريغ داشت و گفت : اين آب را مى بينى چقدر سرد وخنک است ، قطره اى از آن را نخواهى چشيد. [مسلم بن عقيل ، ص147]

حضرت على (ع) وقتى به نهروان رفت نائبش به حضرت نامه نوشت كه در كوفه 2 قبيله غنى و باهله فريب خورده اند و بر تو نفرين كرده اند ودوست دارند دشمن تو پيروز شود. امام در جواب به او نوشت كه آنها

را تبعید کن و احدی را واگذار مکن.

5. ارتش علی ع

لشگریان حضرت علی (ع) مردم کوفه بودند و همه اهل فکر و بیان و تالیف بودند ولی لشگریان شام همه نظامی بردند. در شام در زمان معاویه نه یک کتاب و نه یک تالیف به چشم نمی خورد. ولی در کوفه سلمان ، میثم ، حارث اعور ، اصبغ بن نباته ، وحتی راهزن و دزد کوفی به نام عبید الله حر جعفی تالیف داشته است. [قاموس الرجال نستری و مسلم بن عقیل کمره ای ص17]

امتیاز حکومت حضرت علی (ع) بر سایر خلفاء چند چیز بود از جمله :

1. علم پروری : در زمان خلفاء نوشتن احادیث رسول اکرم ممنوع شد.

2. عدل پروری : در زمان خلفاء تعصب میان عرب و عجم و فامیل و بیگانه ظاهر شد.

6. تنبیه مأمور

علی مامور فرستاد که لبید بن عطارد را دستگیر کنند در بین راه که او را خدمت حضرت می بردند ، نعیم بن دجاجه که از شرطه الخمیس بود و هم شهری متهم بود بلند شد و دست متهم را از مامورین رها کرد. امام امر کرد نعیم را بیاورید و دستور داد او را سخت تازیانه بزنند ، بعد از شلاقها وقتی بیرون می رفت گفت : یا امیر المومنین اقامت با تو ذلت و مفارقت از تو کفر است. [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص87.]

4. شهادت علی (ع)

1. موقعیت زمانی شهادت

اهل عراق هیچ وقت شدت اجتماعشان پیرامون علی (ع) مانند ماه آخر عمر امام (ع) نبود. در این اجتماع صد هزار شمشیر زن جمع شده بودند و آماده رفتن به سوی جبهه

بودند. امام خطبه ای غرا درباره توحید و جهاد ایراد کردند سپس پرچمی بدست حسین (ع) دادند ، به فرماندهی ده هزار نفر و پرچمی به دست قیس بن سعد به فرماندهی ده هزار نفر و پرچمی به دست ابوایوب انصاری به فرماندهی ده هزار نفر و پرچمهای دیگر.

حتی مقدمه لشکر به سوی شام حرکت کرد و رزمندگان همه در خارج شهر کوفه آماده اعزام بودند که با ضربت خوردن حضرت همه مسائل به هم ریخت و مثل گله بی چوپان مردم پراکنده شدند. [مسلم بن عقیل ، ص338]

مرحوم کمره ای توصیه می کند حتما آن آخرین خطبه حضرت که شامل عالی ترین معارف است را مطالعه کنید. حضرت در پایان خطبه فرمود : مواعظی به شما کردم که انبیاء امم می کردند

یاد شهداء کردند یاد عمار ، ابوالهثیم ، خزیمه ،

فرمود : بندگان خوب خدا که دنیای ناچیز رابه آخرت فروختند چه ضرری کردند [مسلم بن عقیل ، ص345]

راوی می گوید : سپس دست به محاسن مبارک زد و گریه طولانی کرد و فرمود : افسوس و فغان بر برادرانم ، آنان که قرآن را تلاوت کردند ، محکمش را گرفتند ، تدبر کردند ، اقامه کردند ، سنت را احیاء کردند ، بدعت را از بین بردند و برای جهاد دعوت شدند و اجابت کردند.

سپس با صدای بلند ندا داد : جهاد ! جهاد ! بندگان خدا همین امروز حرکت شروع می شود.

در اوج غربت و بی توجهی مردم به جهاد ، حضرت علی (ع) می فرمود :

بعد از من سه نکبت خواهید دید :

ذلت عمومی

خونریزی

اختصاص عوائد بیت المال به طبقه حاکمه در

آن روز آرزو خواهید کرد ای کاش علی را یاری می کردیم و خونهای خود را در راه خدا نثار می کردیم. [مسلم بن عقیل ، ص143]

2. ماجرای شب ضربت

ام کلثوم دختر امیر المومنین می گوید : شب نوزدهم حضرت مهمان من بود. بعد از صرف آن افطاری سادم و مختصر به نماز ایستادوَ لَمْ یزَلْ رَاکعاً وَ سَاجِداً وَ مُبْتَهِلًا وَ مُتَضَرِّعاً إِلَی اللَّهِ سُبْحَانَه.سپس قرآن تلاوت کرد آنگاه لباسش را به صورتش انداخته تا کمی استراحت کند. مجددا از خواب بلند شده به نماز ایستاد. فرزندان و خانواده اش در خانه جمع شده بودند.

حضرت فرمود : خواب خوبی دیدم ، بیائید برایتان تعریف کنم. خواب دیدم رسول الله (ص) راوَ هُوَ یقُولُ لِی یا أَبَا الْحَسَنِ إِنَّکَ قَادِمٌ إِلَینَا عَنْ قَرِیبٍ یجِیءُ إِلَیک أَشْقَاهَا فَیخْضِبُ شَیبَتَک مِنْ دَمِ رَأْسِک وَ أَنَا وَ اللَّهِ مُشْتَاقٌ إِلَیک وَ إِنَّک عِنْدَنَا فِی الْعَشْرِ الْآخِرِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ. صدای افراد خانه به گریه بلند شد ، حضرت قسم داد که ساکت باشند و مقداری با آنان سخن گفت : ثم یعود الی مصلاهو پیوسته می گفت : اللَّهُمَّ بَارِک لِی فِی الْمَوْتِ وَ یکثِرُ مِنْ قَوْلِ إِنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَیهِ راجِعُونَ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِی الْعَظِیمِ وَ یصَلِّی عَلَی النَّبِی وَ آلِهِ وَ یسْتَغْفِرُ اللَّهَ کثِیراً.

آنگاه به من فرمود : دخترم نزدیک اذان مرا خبر کن.

ام کلثوم می گوید : در انتظار وقت نماز بودم. وقت که رسید مولا را صدا زدم وضو گرفت ، لباس پوشید و از منزل خارج شده و وارد مسجد شدند ، پس از خواندن نماز

سحر گاه نوزدهم ماه رمضان فرا رسید مولای متقیان امیر مومنان وارد مسجد شد. خوابها را صدا زد و می فرمود : الصَّلَاهَ یرْحَمُک اللَّهُ الصَّلَاهَ قُمْ إِلَی الصَّلَاهِ الْمَکتُوبَهِ عَلَیک [بحار الانوار ، ج42 ، ص280.] و این آیه را تلاوت میکرد : إِنَّ الصَّلَاهَ تَنْهی عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْکر [عنکبوت45] آنگاه در محراب به نماز ایستاد. نماز نافله را طولانی خواند و آنگاه به بام مسجد رفته و با صدای بلند اذان گفت.

دوش وقت سحر از غصه نجاتم دادند

واندر آن ظلمت شب آب حیاتم دادند

چه مبارک سحری بود و چه فرخنده شبی

آن شب قدر که این تازه براتم دادند

3. مظلومیت علی ع

همین که حضرت امیر (ع) ضربت خورد و خبر شهادتش به مدینه رسید ، عایشه نقدی اندوخته بود. شبانه از مخزن گرفت و به شکرانه شهادت امام خیر کرده و بین مبغضین علی (ع) پخش کرد.

و کار دیگرش این بود که نام غلامش را عبد الرحمن گذاشت تا نام ابن ملجم زنده بماند. [مسلم بن عقیل ، ص259]

علی (ع) در جواب معاویه که نوشته بود : تو را همچون شتر برای بیعت می کشیدند. فرمود :

مَا عَلَی الْمُسْلِمِ مِنْ غَضَاضَهٍ فِی أَنْ یکونَ مَظْلُوماً مَا لَمْ یکنْ شَاکاً فِی دِینِه [نهج البلاغه ، نامه 28.]

4. مدفن علی ع

تا اواخر دوره امام صادق (ع) (حدود صد سال بعد از شهادت علی (ع)) کسی جز ائمه (ع) و گروهی از اصحاب خاص نمی دانستند محل دفن علی (ع) کجاست. حضرت در سال 40 شهید و امام صادق (ع) سال 148 از دنیا رفتند. [

انسان کامل ، شهید مطهری]

صبح روز بیست و یکم امام حسن (ع) صورت جنازه ای ساخت و آن را به عده ای داد که به مدینه ببرند تا مردم خیال کنند علی (ع) را به مدینه برده اند. [انسان کامل ، شهید مطهری]

5. بازتاب عدالت علی ع

نامه حضرت علی (ع) به معاویه :

بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحیم قَدْ جاءَتْکمْ بَینَهٌ مِنْ رَبِّکمْ فَأَوْفُوا الْکیلَ وَ الْمیزانَ بِالْقِسْطِ وَ لا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْیاءَهُمْ و لا تعْثوْافِی الْأَرْضِ مُفْسِدِین بقِیه الله خیر لکم إن کنتم مونین و ما أنا علیکم بحفیظ إذا قرأتَ کتابی فاحتفظ بما فی یدیک من عملنا حتی یقدم علیک من یقبضه منک و السلام

معاویه وقتی این داستان را شنید ، دستور داد با او با انصاف رفتار کنید. سوده گفت : فقط با من یا با همه مردم؟ گفت : اکتبوا لها برد مالها و العدل علیها قالت إلی خاص أم لقومی عام قال ما أنت و قومک [بلاغات النساء ، ص48.]

زنی به نام سوده نزد معاویه آمد و از بسر بن ارطاه شکایت کرد. معاویه گفت : تو و برادرت درجنگ صفین خیلی علیه ما تلاش می کردید ، دلیلش چه بود؟ گفت : حب علی (ع) و اتباع الحق

سوده به معاویه گفت : بسر را عزل کن وگرنه جنایاتش را از چشم تو خواهیم دید. معاویه گفت : مرا تهدید می کنی ، دستور می دهم با وضع رقت باری تو را برگردانند. سوده شروع کرد به گریستن و شعر خواندن :

معاویه گفت : منظورت کیست؟ گفت : علی (ع) . پرسید : چه چیزی از

او دیده ای؟ گفت : حاکمی به منطقه ما فرستاده بود ، بین من و او اختلاف پیش آمد. خدمت حضرت رسیدم در حال نماز بودند وقتی متوجه من شد بلافاصله نمازش را تمام کرد. من قصه را تعریف کردم و حضرت گریست و گفت : اللَّهُمَّ أَنْتَ الشَّاهِدُ عَلَی وَ عَلَیهِمْ وَ أَنِّی لَمْ آمُرْهُمْ بِظُلْمِ خَلْقِک لا بترک حقک [بلاغات النساء ، ص48.سپس کاغذی آورد و حکم عزل حاکم را نوشت.]

روز عید غدیر خم شخصی به نام حارث بن نعمان خدمت پیغمبر رسید و گفت : گفتی نماز بخوانید خواندیم ، گفتی حج به جا آورید ، رفتیم. دستور روزه آمد اطاعت کردیم. حالا پسر عمویت را برای بعد از خودت نصب می کنی ، به من بگو آیا این جملهمَنْ کنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِی مَوْلَاهُآیا این از خداست یا از خودت. حضرت فرمود : وَ اللَّهِ الَّذِی لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِنَّ هَذَا مِنَ اللَّهِ

حارث پشت کرد وگفت : اللَّهُمَّ إِنْ کانَ مَا یقُولُهُ مُحَمَّدٌ حَقّاً فَأَمْطِرْ عَلَینا حِجارَةً مِنَ السَّماءِ أَوِ ائْتِنا بِعَذابٍ أَلِیمٍ.

هنوز به مرکبش نرسیده بود که سنگی از آسمان آمد و او را هلاک کرد و این آیه نازل شدسَأَلَ سائِلٌ بِعَذابٍ واقِعٍ [معارج/1] [شواهد التنزیل ، ج2 ، ص381.]

6. موضع گیری شخصیت ها

1. حدود سی نفر از شیوخ و بزرگان طائف بعیادت ابن عباس که در بستر مرگ افتاده بود آمدند و از اختلاف امت درباره علی (ع) از او سئوال کردند. او گفت : از رسول خدا (ص) شنیدمعلی مع الحق و الحق معه من تمسک بعترتی من بعدی کان

من الفائزین

ابن عباس در مرضی که به آن وفات کرد قسمتی از پیش بینی پیامبر (ص) درباره خود را چنین بیان کرد که :

خلیلم رسول خدا (ص) فرمود : بزودی دو هجرت می کنم و به زودی از هجرت خود خارج خواهم شد پس یک بار با رسول خدا از مکه به مدینه و یک بار با علی (ع) از مدینه به کوفه تا آنجا که رسول خدا (ص) به من فرمود که از پنج طائفه تبری بجویم از ناکثین و خوارج و قدریه و مرجئه. سپس ابن عباس گفت :

اللهم انی احیی علی ما حیی علیه علی بن ابیطالب. سپس وفات کرد. [آخرین گفتارها ، ص242 تا 245]

5. علی (ع) از چشم دیگران

1. طه حسین

علی هرگز بت نپرستید و در دامن پیامبر بزرگ شد.

در گرفتن معارف از پیامبر از همه بیشتر با حضرت بود

لیله المبیت

مواخاه

تلاوت آیات برائت و برگرداندن ابوبکر که رواه الثعلبی فی تفسیر براءه و روی أن أبا بکر رجع إلی رسول الله (ص) فقال : نزل فی شیء؟ قال : لا و لکن لا یبلغ عنی غیری أو رجل منی [نهج الحق ، ص324.]

نماینده پیامبر به سوی مدینه

در ماجرای تبوک علی (ع) را درمدینه گماشت و فرمود : إِنَّمَا أَنْتَ مِنِّی بِمَنْزِلَهِ هَارُونَ مِنْ مُوسَی غَیرَ أَنَّهُ لَا نَبِی بَعْدِی ، غَیرِی. [بحار الانوار ، ج31 ، ص366.]

درماجرای خیبر فرمود: قال رسول الله (ص) : لَأعْطِينَّ الرَّايةَ رَجُلًا يحِبُّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ يحِبُّهُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ [أمالی صدوق ، ص513.]

2. ابن ابی الحدید

1. تعریف از علی ع

قال امیر المومنین

(ع) : أَيتُهَا النُّفُوسُ الْمُخْتَلِفَهُ وَ الْقُلُوبُ الْمُتَشَتِّتَهُ الشَّاهِدَهُ أَبْدَانُهُمْ وَ الْغَائِبَهُ عَنْهُمْ عُقُولُهُمْ أَظْأَرُكمْ عَلَى الْحَقِّ وَ أَنْتُمْ تَنْفِرُونَ عَنْهُ نُفُورَ الْمِعْزَى مِنْ وَعْوَعَهِ الْأَسَدِ هَيهَاتَ أَنْ أَطْلَعَ بِكمْ سَرَارَ الْعَدْلِ أَوْ أُقِيمَ اعْوِجَاجَ الْحَقِّ اللَّهُمَّ إِنَّک تَعْلَمُ أَنَّهُ لَمْ يكنِ الَّذِى كانَ مِنَّا مُنَافَسَةً فِى سُلْطَانٍ وَ لَا الْتِمَاسَ شَىءٍ مِنْ فُضُولِ الْحُطَامِ وَ لَكنْ لِنَرِدَ الْمَعَالِمَ مِنْ دِينِک وَ نُظْهِرَ الْإِصْلَاحَ فِى بِلَادِک فَيأْمَنَ الْمَظْلُومُونَ مِنْ عِبَادِک وَ تُقَامَ الْمُعَطَّلَهُ مِنْ حُدُودِک اللَّهُمَّ إِنِّى أَوَّلُ مَنْ أَنَابَ وَ سَمِعَ وَ أَجَابَ لَمْ يسْبِقْنِى إِلَّا رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِالصَّلَاهِ وَ قَدْ عَلِمْتُمْ أَنَّهُ لَا ينْبَغِى أَنْ يكونَ الْوَالِى عَلَى الْفُرُوجِ وَ الدِّمَاءِ وَ الْمَغَانِمِ وَ الْأَحْكَامِ وَ إِمَامَهِ الْمُسْلِمِينَ الْبَخِيلُ فَتَكونَ فِى أَمْوَالِهِمْ نَهْمَتُهُ وَ لَا الْجَاهِلُ فَيضِلَّهُمْ بِجَهْلِهِ وَ لَا الْجَافِى فَيقْطَعَهُمْ بِجَفَائِهِ وَ لَا الْحَائِفُ لِلدُّوَلِ فَيتَّخِذَ قَوْماً دُونَ قَوْمٍ وَ لَا الْمُرْتَشِى فِى الْحُكمِ فَيذْهَبَ بِالْحُقُوقِ وَ يقِفَ بِهَا دُونَ الْمَقَاطِعِ وَ لَا الْمُعَطِّلُ لِلسُّنَّهِ فَيهْلِک الْأُمَّهَ [نهج البلاغه ، خطبه 131.]

قال رسول الله (ص) : فَأَنَا حَرِيصٌ عَلَى أَنْ أُرَاعِى ذَلِک لِوَلَدِهِ [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج9 ، ص174.]

بعد از آن كه ابن ابى الحديد اين روايات را از پيامبر اكرم (ص) درباره فضيلت على (ع) نقل مى كند ، فلسفه نقل اين روايات را ذكر مى كند كه حاصلش به فارسى اين است :

بدانيد چون عده اى از منحرفين از على (ع) بعد از آنكه به جملاتى از نهج البلاغه برمى خورند كه در آن حضرت از خود تعريف و توصيفى كرده ، طاقت تحمل نداشته ، حمل بر كبر

و فخر آن حضرت نموده واین بی طاقتی سابقه داشته مگر نیست که مردم به عمر گفتند : علی (ع) را امیر لشکر قرار ده و گفت تکبر علی بیش از آن است که به این مقدار از امارت قناعت کند و همچنین زید بن ثابت گفت : من متکبرتر از علی و اسامه ندیدم. قَالَ ابْنُ أَبِی الْحَدِید أنه إذا کان أول السابقین وجب أن یکون أقرب المقربین لأنه تعالیقالوَ السّابِقُونَ السّابِقُونَ أُولئِک الْمُقَرَّبُونَ [واقعه11/10] أ لا تری أنه إذا قال الملک العالمون العاملون هم المختصون بنا وجب أن یکون أعلمهم أشدهم به اختصاصا و إذا کان (ع) أقرب المقربین وجب أن تنتفی عنه الموانع الستة التی جعل کل واحد منها صادا عن الإمامه و قاطعا عن استحقاقها و هی البخل و الجهل و الجفاء أی الغلظه العصبیه فی دولته أی تقدیم قوم علی قوم و الارتشاء فی الحکم و التعطیل للسنه و إذا انتفت عنه هذه الموانع الستة تعین أن یکون هو الإمام لأن شروط الإمامه موجوده فیه بالاتفاق فإذا کانت موانعها عنه منتفیه و لم یحصل لغیره اجتماع الشروط و ارتفاع الموانع وجب أن یکون هو الإمام لأنه لا یجوز خلو العصر من إمام سواء کانت هذه القضیه عقلیه أو سمعیه. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج8 ، ص264.]

و خلاصه علت بیان این روایات که در پیرامون این جملهنَحْنُ الشِّعَارُ وَ الْأَصْحَابُ وَ الْخَزَنَهُ وَ الْأَبْوَابگفتم برای آگاهی این عده بی طاقتها بود ، باید بدانند که مقامی که علی (ع) نزد پیامبر دارد اگر به آسمانها رود و به ملائکه فخر کند جادارد ،

علی (ع) هیچ گاه اهل کبر وفخر نبود ، بلکه از همه متواضع تر و خوش اخلاق تر بود تا مقداری که او را ملامت کردند در زیاده روی شوخی و گاهی که بیانی درشخصیت خود دارد برای ناراحتی ها و یا شکر نعمتها و آگاه بودن غائلها و غیره است. [ج9 ، از ص165 تا 175]

امیر المومنین (ع) درخطبه ای فرمودَنَحْنُ الشِّعَارُ وَ الْأَصْحَابُ وَ الْخَزَنَةُ وَ الْأَبْوَابُ وَ لَا تُوتَى الْبُيُوتُ إِلَّا مِنْ أَبْوَابِهَا فَمَنْ أَتَاهَا مِنْ غَيرِ أَبْوَابِهَا سُمِّی سَارِقاً [نهج البلاغه ، خطبه 154.]

ابن ابی الحدید در شرح این خطبه می گوید : مراد از شعار به مناسبت معنی لغوی که (لباسی که چسبیده به بدن باشد.) اختصاص او به رسول الله (ص) است و مراد از خزنه وابواب یا خزینه و باب علم است کما اینکه در حدیث آمده : قال رسول الله (ص) : أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِی بَابُهَا فَمَنْ أَرَادَ الْحِكمَةَ فَلْيأْتِهَا مِنْ بَابِهَايا حدیثخازن علمییا حدیثعینیه علمیکه از پیغمبر (ص) است و یا مراد خزنه الجنه و أبواب الجنه است که در این صورت معنی چنین است هیچ کس وارد بهشت نشود مگر معتقد به ولایت علی (ع) باشد و شاهد می آورد و اضافه می کند که عده ای از اهل ادب این حدیث را این طور معنی کرده اند : چون که محب او اهل بهشت و دشمن او اهل جهنم است ، پس گویا او مقسم بهشت و دوزخ باشد.

بعد می گوید : این تفسیر خلاف جمهور علماء وخلاف اخبار است ، زیرا ظاهرا بلکه صریح اخبار آن است که حضرت به نفسه قسیم است

زیرا به آتش می فرماید : هذا لی فدعیه و هذا لک فخذیهسپس جمله سوم رامعنی می کند و می گوید که این جمله از حضرت همان معنائی است که خداوند

در قرآن می فرماید : لَیسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُیوتَ مِنْ ظُهُورِها وَ لکنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقی وَ أْتُوا الْبُیوتَ مِنْ أَبْوابِها [بقره/189]

بعد جمله چهارم را معنی می کند و می گوید : این جمله ، هم ظاهرا صحیح است هم باطنا. ظاهرا که هرکه به غیر از باب وارد خانه شود سارق است و باطنا هرکه علمی را از نا اهل گیرد به سارق نزدیکتر است. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج9 ، ص165.]

2. بیان فضائل علی (ع) از زبان پیامبر ص

نکته ای که جالب توجه است این است که ابن ابی الحدید بعد از اتمام شرح این خطبه می گوید : اگر حضرت علی (ع) هرچه کوشش نماید در شمردن فضائل خود با آن فصاحتی که دارد و اگر تمام فصحاء عرب در شمردن فضائل او را کمک کنند باز به یک دهم آنچه پیامبر درباره علی (ع) فرموده نمی رسند ، زیرا حق تعریف را پیامبر کرده ، نه خود علی (ع) ، نه مردم ، اینکه برای اثبات این حرف به روایاتی توجه شود ومرادم از روایات ، روایات معروفه ای که امامیه برای اثبات امامت او می کنند نیست ، مثل حدیث غدیر ، حدیث منزله ، قصه خیبر ، قصه برائت و غیره. بلکه مرادم احادیثی است که ائمه آنها را از پیامبر اکرم (ص) درباره فضیلت علی (ع) نقل کرده اند ، همان احادیثی که غیر

از این ائمه دیگری را راه براطلاع بر آنها نیست واین علمائی که این احادیث را نقل کرده اند متهم نیستند و لذا اعتبار این احادیث و روایات از روایاتی که متهمین ذکر کرده اند بیشتر است.

و ما برای نمونه بعضی را متذکر می شویم ، از جمله اینکه پیامبر اکرم (ص) فرمود :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لِعَلِی (ع) : یا عَلِی إِنَّ اللَّهَ قَدْ زَینَک بِزِینَهٍ لَمْ یزَینِ الْعِبَادَ بِزِینَهٍ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ مِنْهَا زَینَک بِالزُّهْدِ فِی الدُّنْیا وَ جَعَلَک لَا تَرْزَأُ مِنْهَا شَیئاً وَ لَا تَرْزَأُ مِنْک شَیئاً وَ وَهَبَ لَک حُبَّ الْمَسَاکینِ فَجَعَلَک تَرْضَی بِهِمْ أَتْبَاعاً وَ یرْضَوْنَ بِک إِمَاما [بحار الانوار ، ج39 ، ص297.]

رواه أبو نعیم الحافظ فی کتابه المعروف بحلیه الأولیاء و زاد فیه أبو عبد الله أحمد بن حنبل فی المسندفَطُوبَی لِمَنْ أَحَبَّک وَ صَدَقَ فِیک وَ وَیلٌ لِمَنْ أَبْغَضَک وَ کذَبَ فِیک [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج9 ، ص166.]

قال رسول الله (ص) لِوَفْدِ ثَقِیفٍ : لَتُسْلِمُنَّ أَوْ لَأَبْعَثَنَّ إِلَیکمْ رَجُلًا مِنِّی أَوْ قَالَ عَدِیلَ نَفْسِی فَلَیضْرِبَنَّ أَعْنَاقَکمْ وَ لَیسْبِینَّ ذَرَارِیکمْ وَ لَیأْخُذَنَّ أَمْوَالَکمْ قَالَ عُمَرُ فَمَا تَمَنَّیتُ الْإِمَارَهَ إِلَّا یوْمَئِذٍ وَ جَعَلْتُ أَنْصَبُ لَهُ صَدْرِی رَجَاءَ أَنْ یقُولَ هُوَ هَذَا فَالْتَفَتَ فَأَخَذَ بِیدِ عَلِی (ع) وَ قَالَ هَذَا مَرَّتَینِ [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج9 ، ص167.]

قال رسول الله (ص) : لَتَنْتَهُنَّ یا بَنِی وَلِیعَهَ أَوْ لَأَبْعَثَنَّ إِلَیکمْ رَجُلًا کنَفْسِی یمْضِی فِیکمْ أَمْرِی یقْتُلُ الْمُقَاتِلَهَ وَ یسْبِی الذُّرِّیهَقَالَ أَبُو ذَرٍّ فَمَا رَاعَنِی إِلَّا بَرْدُ کفِّ عُمَرَ فِی حُجْزَتِی مِنْ خَلْفِی یقُولُ مَنْ تَرَاهُ یعْنِی فَقُلْتُ

إِنَّهُ لَا يعْنِیک وَ إِنَّمَا یعْنِی خَاصِفَ النَّعْلِ بِالْبَیتِ وَ إِنَّهُ قَالَ هُوَ هَذَا. [بحار الانوار ، ج40 ، ص80.]

قال رسول الله (ص) : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَی عَهِدَ إِلَی فِی عَلِی عَهْداً فَقُلْتُ یا رَبِّ بَینْهُ لِی قَالَ إِنَّ عَلِیاً رَایهُ الْهُدَی وَ إِمَامُ أَوْلِیائِی وَ نُورُ مَنْ أَطَاعَنِی وَ هُوَ الْكَلِمَهُ الَّتِی أَلْتَزَمَ بِهَا الْمُتَّقُونَ مَنْ أَحَبَّهُ فَقَدْ أَحَبَّنِی وَ مَنْ أَطَاعَهُ فَقَدْ أَطَاعَنِی وَ مَنْ أَبْغَضَهُ فَقَدْ أَبْغَضَنِی فَبَشِّرْهُ بِذَلِک فَلَمَّا سَمِعَ عَلِی (ع) ذَلِک قَالَ أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَ فِی قَبْضَتِهِ فَإِنْ یعَذِّبْنِی فَبِذُنُوبِی لَمْ یظْلِمْنِی وَ إِنْ یتِمَّ الَّذِی بَشَّرَنِی بِهِ فَاللَّهُ أَوْلَی بِهِ مِنِّی وَ هُوَ أَهْلُهُ وَ مَعْدِنُهُ قَالَ فَقَالَ النَّبِی (ص) : اللَّهُمَّ أَجْلِ [أَجِلَّ] قَلْبَهُ وَ اجْعَلْ رَبِیعَهُ الْإِیمَانَ بِک فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ یا مُحَمَّدُ إِنِّی جَعَلْتُ ذَلِک ثُمَّ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَی عَهِدَ إِلَی أَنِّی مُخْتَصُّهُ مِنَ الْبَلَاءِ مَا لَمْ أَخْتَصَّ بِهِ أَحَداً مِنْ أَصْحَابِک فَقُلْتُ یا رَبِّ أَخِی وَ جَنَاحِی فَقَالَ جَلَّ جَلَالُهُ إِنَّ هَذَا أَمْرٌ قَدْ سَبَقَ إِنَّهُ مُبْتَلًی بِهِ وَ مُبْتَلِیذکر أبو نعیم الحافظ فی حلیه الأولیاء عن أبی برزه الأسلمی ثم رواه بإسناد آخر بلفظ آخر عن أنس بن مالک : أن رب العالمین عهد فی علی إلی عهدا أنه رایه الهدی و منار الإیمان و إمام أولیائی و نور جمیع من أطاعنی إن علیا أمینی غدا فی القیامه و صاحب رایتی بید علی مفاتیح خزائن رحمه ربی

رَوی أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ فِی الْمُسْنَدِ وَ رَوی أَحْمَدُ الْبَیهَقِی فِی صَحِیحِهِ : مَنْ أَرَادَ أَنْ ینْظُرَ إِلَی نُوحٍ فِی عَزْمِهِ وَ إِلَی آدَمَ فِی عِلْمِهِ وَ إِلَی إِبْرَاهِیمَ فِی

حِلْمِهِ وَ إِلَى مُوسَى فِى فِطْنَتِهِ وَ إِلَى عِيسَى فِى زُهْدِهِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى عَلِى بْنِ أَبِى طَالِبٍ

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يحْيا حَياتِى وَ يمُوتَ مِيتَتِى وَ يتَمَسَّک بِالْقَضِيبِ مِنَ الْياقُوتَهِ الَّتِى خَلَقَهَا اللَّهُ تَعَالَى بِيدِهِ ثُمَّ قَالَ لَهَا کونِى فَکانَتْ فَلْيتَمَسَّک بِوَلَايهِ عَلِى بْنِ أَبِى طَالِبٍذکره أبو نعيم الحافظ فى کتاب حليه الأولياء و رواه أبو عبد اللَه بن حنبل فى المسند فى کتاب فضائل على بن أبى طالب و حکايه لفظ أحمد رضى الله عنهمَنْ أَحَبَّ أَنْ يتَمَسَّک بِالْقَضِيبِ الْأَحْمَرِ الَّذِى غَرَسَهُ اللَّهُ فِى جَنَّهِ عَدْنٍ بِيمِينِهِ فَلْيتَمَسَّک بِحُبِّ عَلِى بْنِ أَبِى طَالِبٍ (ع)

ذکر أبو عبد الله أحمد بن حنبل فى المسند : وَ الَّذِى نَفْسِى بِيدِهِ لَوْ لَا أَنْ تَقُولَ طَوَائِفُ مِنْ أُمَّتِى فِيک مَا قَالَتِ النَّصَارَى فِى ابْنِ مَرْيمَ لَقُلْتُ الْيوْمَ فِيک مَقَالًا لَا تَمُرُّ بِمَلَإٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا أَخَذُوا التُّرَابَ مِنْ تَحْتِ قَدَمَيک لِلْبَرَکهِ

خَرَجَ (ص) عَلَى الْحَجِيجِ عَشِيهَ عَرَفَهَ فَقَالَ لَهُمْ : إِنَّ اللَّهَ بَاهَى بِکمُ الْمَلَائِکهَ عَامَّهً وَ غَفَرَ لَکمْ عَامَّهً وَ بَاهَى بِعَلِى خَاصَّهً وَ غَفَرَ لَهُ خَاصَّهً إِنِّى قَائِلٌ لَکمْ قَوْلًا غَيرَ مُحَابٍّ فِيهِ لِقَرَابَتِى إِنَّ السَّعِيدَ کلَّ السَّعِيدِ حَقَّ السَّعِيدِ مَنْ أَحَبَّ عَلِياً فِى حَياتِهِ وَ بَعْدَ مَوْتِهرواه أبو عبد الله أحمد بن حنبل فى کتاب فضائل على (ع) و فى المسند أيضا

رَوَى أَبُو عَبْدِ اللَّهِ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ فِى الْکتَابَينِ الْمَذْکورَينِ : أَنَا أَوَّلُ مَنْ يدْعَى بِهِ يوْمَ الْقِيامَهِ فَأَقُومُ عَنْ يمِينِ الْعَرْشِ فِى ظِلِّهِ ثُمَّ أُکسَى حُلَّهً ثُمَّ يدْعَى بِالنَّبِيينَ بَعْضُهُمْ عَلَى أَثَرِ بَعْضٍ فَيقُومُونَ عَنْ يمِينِ الْعَرْشِ وَ يکسَوْنَ حُلَلًا ثُمَّ يدْعَى بِعَلِى بْنِ أَبِى طَالِبٍ لِقَرَابَتِهِ مِنِّى وَ مَنْزِلَتِهِ عِنْدِى وَ يدْفَعُ إِلَيهِ

لِوَائِی لِوَاءُ الْحَمْدِ آدَمُ وَ مَنْ دُونَهُ تَحْتَ ذَلِک اللِّوَاءِ ثُمَّ قَالَ لِعَلِی (ع) فَتَسِیرُ بِهِ حَتَّی تَقِفَ بَینِی وَ بَینَ إِبْرَاهِیمَ الْخَلِیلِ (ع) ثُمَّ تُکسَی حُلَّةً وَ ینَادِی مُنَادٍ مِنَ الْعَرْشِ نِعْمَ الْأَبُ أَبُوک إِبْرَاهِیمُ وَ نِعْمَ الْأَخُ أَخُوک عَلِی أَبْشِرْ فَإِنَّک تُدْعَی إِذَا دُعِیتُ وَ تُکسَی إِذَا کسِیتُ وَ تَحْیا إِذَا حَییتُ

روی الحافظ أبو نعیم فی حلیه الأولیاء عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِک قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ لِی : یا أَنَسُ! إِسْکبْ لِی وَضُوءاًقَالَ فَعَمَدْتُ فَسَکبْتُ لِلنَّبِی وَضُوءاً فَأَعْلَمْتُهُ فَخَرَجَ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ عَادَ إِلَی الْبَیتِ إِلَی مَجْلِسِهِ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَی فَقَالَ : یا أَنَسُ! أَوَّلُ مَنْ یدْخُلُ عَلَینَا أَمِیرُ الْمُومِنِینَ وَ سَیدُ الْمُسْلِمِینَ وَ قَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِینَقَالَ أَنَسٌ : فَقُلْتُ بَینِی وَ بَینَ نَفْسِی اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ رَجُلًا مِنْ قَوْمِی. قَالَ فَإِذَا أَنَا بِبَابِ الدَّارِ یقْرَعُ فَخَرَجْتُ فَفَتَحْتُ فَإِذَا عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ (ع) فَدَخَلَ فَتَمَشَّی فَرَأَیتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) حِینَ رَآهُ وَثَبَ عَلَی قَدَمَیهِ مُسْتَبْشِراً فَلَمْ یزَلْ قَائِماً وَ عَلِی یتَمَشَّی حَتَّی دَخَلَ عَلَیهِ الْبَیتَ فَاعْتَنَقَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَرَأَیتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) یمْسَحُ بِکفِّهِ وَجْهَهُ فَیمْسَحُ بِهِ وَجْهَ عَلِی وَ یمْسَحُ عَنْ وَجْهِ عَلِی بِکفِّهِ فَیمْسَحُ بِهِ وَجْهَهُ یعْنِی وَجْهَ نَفْسِهِ فَقَالَ لَهُ عَلِی (ع) : یا رَسُولَ اللَّهِ! لَقَدْ صَنَعْتَ بِی الْیوْمَ شَیئاً مَا صَنَعْتَ بِی قَطُّفَقال رسول الله (ص) : وَ مَا یمْنَعُنِی وَ أَنْتَ وَصِیی وَ خَلِیفَتِی وَ الَّذِی یبَینُ لَهُمْ مَا یخْتَلِفُونَ فِیهِ بَعْدِی وَ تُسْمِعُهُمْ نُبُوَّتِی

روی الحافظ أبو نعیم فی حلیه الأولیاءادْعُوا لِی سَیدَ الْعَرَبِ عَلِیاًفَقَالَتْ عَائِشَهُ : أَ لَسْتَ سَیدَ الْعَرَبِ؟ فَقَالَ : أَنَا سَیدُ وُلْدِ آدَمَ وَ عَلِی سَیدُ الْعَرَبِفَلَمَّا جَاءَ أَرْسَلَ إِلَی الْأَنْصَارِ فَأَتَوْهُ

فَقَالَ لَهُمْ : يا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ! أَ لَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا إِنْ تَمَسَّكتُمْ بِهِ لَنْ تَضِلُّوا أَبَداً قَالُوا : بَلَى يا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ : هَذَا عَلِى فَأَحِبُّوهُ بِحُبِّى وَ أَكرِمُوهُ بِكرَامَتِى فَإِنَّ جَبْرَئِيلَ أَمَرَنِى بِالَّذِى قُلْتُ لَكمْ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ

روى الحافظ أبو نعيم فى حليه الأولياء قال امير المومنين (ع) : قَالَ لِى رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَرْحَباً بِسَيدِ الْمُسْلِمِينَ وَ إِمَامِ الْمُتَّقِينَفَقِيلَ لِعَلِى (ع) فَأَى شَىءٍ كانَ مِنْ شُكرِک؟ قَالَ : حَمِدْتُ اللَّهَ عَلَى مَا آتَانِى وَ سَأَلْتُهُ الشُّكرَ عَلَى مَا أَوْلَانِى وَ أَنْ يزِيدَ فِيمَا أَعْطَانِى

قال رسول الله (ص) : مَنْ سَرَّهُ أَنْ يحْيا حَياتِى وَ يمُوتَ مَمَاتِى وَ يسْكنَ جَنَّهَ عَدْنٍ الَّتِى غَرَسَهَا اللَّهُ فَلْيوَالِ عَلِياً مِنْ بَعْدِى وَ لْيوَالِ وَلِيهُ وَ لْيقْتَدِ بِالْأَئِمَّهِ مِنْ بَعْدِى فَإِنَّهُمْ عِتْرَتِى خُلِقُوا مِنْ طِينَتِى رُزِقُوا فَهْماً وَ عِلْماً وَيلٌ لِلْمُكذِّبِينَ بِفَضْلِهِمْ مِنْ أُمَّتِى الْقَاطِعِينَ فِيهِمْ صِلَتِى لَا أَنَالَهُمُ اللَّهُ شَفَاعَتِى

روى الحافظ أبو نعيم فى حليه الأولياء بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ فِى سَرِيهٍ وَ بَعَثَ عَلِياً فِى سَرِيهٍ أُخْرَى وَ كلَاهُمَا إِلَى الْيمَنِ وَ قَالَ : إِنِ اجْتَمَعْتُمَا فَعَلِى عَلَى النَّاسِ وَ إِنْ افْتَرَقْتُمَا فَكلُّ وَاحِدٍ مِنْكمَا عَلَى جُنْدِهِفَاجْتَمَعَا وَ أَغَارَا وَ سَبَيا نِسَاءً وَ أَخَذَا أَمْوَالًا وَ قَتَلَا نَاساً وَ أَخَذَ عَلِى (ع) جَارِيهً فَاخْتَصَّهَا لِنَفْسِهِ فَقَالَ خَالِدٌ لِأَرْبَعَهٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ مِنْهُمْ بُرَيدَهُ الْأَسْلَمِى اشْبَقُوا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَاذْكرُوا لَهُ كذَا وَ اذْكرُوا لَهُ كذَا لِأُمُورٍ عَدَّدَهَا عَلَى عَلِى (ع) فَسَبَقُوا إِلَيهِ فَجَاءَ وَاحِدٌ مِنْ جَانِبِهِ فَقَالَ إِنَّ عَلِياً فَعَلَ كذَا فَأَعْرَضَ عَنْهُ فَجَاءَ الْآخَرُ مِنَ الْجَانِبِ الْآخَرِ فَقَالَ إِنَّ عَلِياً فَعَلَ كذَا فَأَعْرَضَ عَنْهُ فَجَاءَ بُرَيدَهُ الْأَسْلَمِى فَقَالَ يا رَسُولَ اللَّهِ

إِنَّ عَلِياً فَعَلَ كذَا وَ أَخَذَ جَارِيةً لِنَفْسِهِ فَغَضِبَ حَتَّى احْمَرَّ وَجْهُهُ وَ قَالَ : دَعُوا لِی عَلِیاً (و یکرِّرُهَا) إِنَّ عَلِیاً مِنِّی وَ أَنَا مِنْ عَلِی وَ إِنَّ حَظَّهُ فِی الْخُمُسِ أَکثَرُ مِمَّا أَخَذَ وَ هُوَ وَلِی کلِّ مُومِنٍ مِنْ بَعْدِی

رَوی أَحْمَدُ فِی کتَابِ فَضَائِلِ عَلِی (ع) خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) النَّاسَ یوْمَ الْجُمُعَهِ فَقَالَ : أَیهَا النَّاسُ قَدِّمُوا قُرَیشاً وَ لَا تَقَدَّمُوهَا وَ تَعَلَّمُوا مِنْهَا وَ لَا تُعَلِّمُوهَا قُوَّهُ رَجُلٍ مِنْ قُرَیشٍ تَعْدِلُ قُوَّهَ رَجُلَینِ مِنْ غَیرِهِمْ وَ أَمَانَهُ رَجُلٍ مِنْ قُرَیشٍ تَعْدِلُ أَمَانَهَ رَجُلَینِ مِنْ غَیرِهِمْ أَیهَا النَّاسُ أُوصِیکمْ بِحُبِّ ذِی قُرْبَاهَا أَخِی وَ ابْنِ عَمِّی عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ لَا یحِبُّهُ إِلَّا مُومِنٌ وَ لَا یبْغِضُهُ إِلَّا مُنَافِقٌ مَنْ أَحَبَّهُ فَقَدْ أَحَبَّنِی وَ مَنْ أَبْغَضَهُ فَقَدْ أَبْغَضَنِی وَ مَنْ أَبْغَضَنِی عَذَّبَهُ اللَّهُ بِالنَّارِ

قال رسول الله (ص) : کنْتُ أَنَا وَ عَلِی نُوراً بَینَ یدَی اللَّهِ مُطِیعَینِ مِنْ قَبْلِ أَنْ یخْلُقَ اللَّهُ آدَمَ (ع) بِأَرْبَعَهَ عَشَرَ أَلْفَ عَامٍ فَلَمَّا خَلَقَ آدَمَ قَسَمَ ذَلِک النُّورَ جُزْءَینِ جُزْءٌ أَنَا وَ جُزْءٌ عَلِی

رَوی أَحْمَدُ فِی کتَابِ فَضَائِلِ عَلِی (ع) : الصِّدِّیقُونَ ثَلَاثَهٌ حَبِیبٌ النَّجَّارُ الَّذِی جَاءَ مِنْ أَقْصَی الْمَدِینَهِ یسْعَی وَ مُومِنُ آلِ فِرْعَوْنَ الَّذِی کانَ یکتُمُ إِیمَانَهُ وَ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ وَ هُوَ أَفْضَلُهُمْ

رَوی أَحْمَدُ فِی کتَابِ فَضَائِلِ عَلِی (ع) : أُعْطِیتُ فِی عَلِی خَمْساً هُنَّ أَحَبُّ إِلَی مِنَ الدُّنْیا وَ مَا فِیهَا أَمَّا وَاحِدَهٌ فَهُوَ مُتَّکای بَینَ یدَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَتَّی یفْرُغَ مِنْ حِسَابِ الْخَلَائِقِ وَ أَمَّا الثَّانِیهُ فَلِوَاءُ الْحَمْدِ بِیدِهِ آدَمُ وَ مَنْ وُلِدَ تَحْتَهُ وَ أَمَّا الثَّالِثَهُ فَوَاقِفٌ عَلَی عُقْرِ حَوْضِی یسْقِی مَنْ عَرَفَ مِنْ أُمَّتِی وَ أَمَّا الرَّابِعَهُ فَسَاتِرُ

عَوْرَتِی وَ مُسَلِّمِی إِلَی رَبِّی وَ أَمَّا الْخَامِسَهُ فَإِنِّی لَسْتُ أَخْشَی عَلَیهِ أَنْ یعُودَ کافِراً بَعْدَ إِیمَانٍ وَ لَا زَانِیاً بَعْدَ إِحْصَانٍ

رَوی أَحْمَدُ فِی کتَابِ فَضَائِلِ عَلِی (ع) کانَتْ لِجَمَاعَهٍ مِنَ الصَّحَابَهِ أَبْوَابٌ شَارِعَهٌ فِی مَسْجِدِ الرَّسُولِ (ص) فَقَالَ یوْماً : سُدُّوا کلَّ بَابٍ فِی الْمَسْجِدِ إِلَّا بَابَ عَلِیفَسُدَّتْ فَقَالَ فِی ذَلِک قَوْمٌ حَتَّی بَلَغَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) فَقَامَ فِیهِمْ فَقَالَإِنَّ قَوْماً قَالُوا فِی سَدِّ الْأَبْوَابِ وَ تَرْک بَابِ عَلِی إِنِّی مَا سَدَدْتُ وَ لَا فَتَحْتُ وَ لَکنِّی أُمِرْتُ بِأَمْرٍ فَاتَّبَعْتُهُ

رَوی أَحْمَدُ فِی کتَابِ فَضَائِلِ عَلِی (ع) دَعَا َ رَسُولُ اللَّهِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَیهِ عَلِیاً فِی غَزَاهِ الطَّائِفِ فَانْتَجَاهُ وَ أَطَالَ نَجْوَاهُ حَتَّی کرِهَ قَوْمٌ مِنَ الصَّحَابَهِ ذَلِک فَقَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَقَدْ أَطَالَ الْیوْمَ نَجْوَی ابْنِ عَمِّهِ فَبَلَغَهُ ص ذَلِک فَجَمَعَ مِنْهُمْ قَوْماً ثُمَّ قَالَ : إِنَّ قَائِلًا قَالَ لَقَدْ أَطَالَ الْیوْمَ نَجْوَی ابْنِ عَمِّهِ أَمَا إِنِّی مَا انْتَجَیتُهُ وَ لَکنَّ اللَّهَ انْتَجَاهُ

رَوَی أَبُو نُعَیمٍ الْحَافِظُ فِی حِلْیهِ الْأَوْلِیاءِ قال رسول الله (ص) : أُخْصِمُک یا عَلِی بِالنُّبُوَّهِ فَلَا نُبُوَّهَ بَعْدِی وَ تُخْصِمُ النَّاسَ بِسَبْعٍ لَا یحَاجُّک فِیهَا أَحَدٌ مِنْ قُرَیشٍ أَنْتَ أَوَّلُهُمْ إِیمَاناً بِاللَّهِ وَ أَوْفَاهُمْ بِعَهْدِ اللَّهِ وَ أَقْوَمُهُمْ بِأَمْرِ اللَّهِ وَ أَقْسَمُهُمْ بِالسَّوِیهِ وَ أَعْدَلُهُمْ فِی الرَّعِیهِ وَ أَبْصَرُهُمْ بِالْقَضِیهِ وَ أَعْظَمُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ مَزِیهً

رَوی أَحْمَدُ فِی الْمُسنِدِ قَالَتْ فَاطِمَهُ (ع) إِنَّک زَوَّجْتَنِی فَقِیراً لَا مَالَ لَهُفَقَالَ : زَوَّجْتُک أَقْدَمَهُمْ سِلْماً وَ أَعْظَمَهُمْ حِلْماً وَ أَکثَرَهُمْ عِلْماً أَ لَا تَعْلَمِینَ أَنَّ اللَّهَ اطَّلَعَ إِلَی الْأَرْضِ اطِّلَاعَهً فَاخْتَارَ مِنْهَا أَبَاک ثُمَّ اطَّلَعَ إِلَیهَا ثَانِیهً فَاخْتَارَ مِنْهَا بَعْلَک

رَوَی أَحْمَدُ فِی الْمُسْنَدِ لَمَّا أُنْزِلَإِذا جاءَ نَصْرُ اللّهِ وَ الْفَتْحُ [نصر/1] بَعْدَ انْصِرَافِهِ (ص) مِنْ غَزَاهِ حُنَینٍ جَعَلَ یکثِرُ

مِنْ سُبْحَانَ اللَّهِ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ ثُمَّ قَالَ : يا عَلِی إِنَّهُ قَدْ جَاءَ مَا وُعِدْتُ بِهِ جَاءَ الْفَتْحُ وَ دَخَلَ النَّاسُ فِی دِینِ اللَّهِ أَفْواجاً وَ إِنَّهُ لَیسَ أَحَدٌ أَحَقَّ مِنْک بِمَقَامِی لِقِدَمِک فِی الْإِسْلَامِ وَ قُرْبِک مِنِّی وَ صِهْرِک وَ عِنْدَک سَیدَهُ نِسَاءِ الْعَالَمِینَ وَ قَبْلَ ذَلِک مَا کانَ مِنْ بَلَاءِ أَبِی طَالِبٍ عِنْدِی حِینَ نَزَلَ الْقُرْآنُ فَأَنَا حَرِیصٌ عَلَی أَنْ أُرَاعِی ذَلِک لِوَلَدِهِ [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج9 ، ص174 .167]

1. امام کاظم (ع)

1. سیماوشخصیت امام کاظم (ع)

1. مادر آن حضرت

1) مادرش حمیده امّ ولد بود. امام باقر (ع) وقتی برای اوّلین بار او را دید فرمود : نامت چیست؟ گفت : حمیده. فرمود : حَمِیدَهٌ فِی الدُّنْیا مَحْمُودَهٌ فِی الْآخِرَهِ [کافی ، ج1 ، ص476] .

2) امام صادق (ع) فرمود : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حَمِیدَهُ مُصَفَّاهٌ مِنَ الْأَدْنَاسِ [کافی ، ج1 ، ص477] .

2. وجه تسمیه آن حضرت به کاظم

نامش کاظم (ع) بود. آن حضرت جنایات خلفا را می دید و خونِ دل می خورد ، امّا به دلایلی غیظش را فرو می برد و ابراز نمی کرد.

عَنْ رَبِیعِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ : کانَ وَ اللَّهِ مُوسَی بْنُ جَعْفَرٍ (ع) مِنَ الْمُتَوَسِّمِینَ یعْلَمُ مَنْ یقِفُ عَلَیهِ وَ یجْحَدُ الْإِمَامَ بَعْدَهُ إِمَامَتَهُ وَ کانَ یکظِمُ غَیظَهُ عَلَیهِمْ وَ لَا یبْدِی لَهُمْ مَا یعْرِفُهُ لَهُمْ فَسُمِّی الْکاظِمَ لِذَلِک [وسائل الشیعه ، ج12 ، ص178] .

3. نقش خاتم آن حضرت

قَالَ الرِّضَا (ع) : کانَ نَقْشُ خَاتَمِ أَبِی الْحَسَنِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ (ع) حَسْبِی اللّهُ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص101] .

نقش خاتم آن حضرت ، "حسبی الله" و یک گل

بود و بالایش هم هلالی بود. شاید گل رمز پیروزی و هلال رمز امید به تکامل حرکت که بعد از 14 شب بدر می شود باشد. جعفر مرتضی ، نقش الخواتیم الأئمّه (علیهم السّلام) ، [ص35] .

4. سیره آن حضرت

1. سیره عبادی آن حضرت

شیخ مفید : كانَ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى (ع) أَعْبَدَ أَهْلِ زَمَانِهِ وَ أَفْقَهَهُمْ وَ أَسْخَاهُمْ كفّاً وَ أَكرَمَهُمْ نَفْساً؛ [إرشاد مفید ، ج2 ، ص231] .

انّه كان يصلّى نوافل اللّيل و يصلها بصلاه الصّبح ثمّ يعقّب حتّى تطلع الشّمس؛

كان أفقه أهل زمانه حسب ما قدمناه و أحفظهم لكتاب الله و أحسنهم صوتا بالقرآن. [إرشاد مفید ، ج2 ، ص235] .

ابن شهر آشوب : فكان إذا قرأ يحزن و بكى السامعون لتلاوته و كان يبكى من خشيه الله حتى تخضل لحيته بالدموع. [المناقب ، ج4 ، ص318] .

رُوِيَ أَنَّهُ : كانَ يصَلِّى نَوَافِلَ اللَّيلِ وَ يصِلُهَا بِصَلَاهِ الصُّبْحِ ثُمَّ يعَقِّبُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَ يخِرُّ لِلَّهِ سَاجِداً فَلَا يرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ الدُّعَاءِ وَ التَّحْمِيدِ حَتَّى يقْرُبَ زَوَالُ الشَّمْسِ وَ كانَ يدْعُو كثِيراً فَيقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُک الرَّاحَهَ عِنْدَ الْمَوْتِ وَ الْعَفْوَ عِنْدَ الْحِسَابِ وَ يكرِّرُ ذَلِک [إرشاد مفید ، ج2 ، ص231] .

محدّثین نقل کرده اند که بارها شب ها در مدینه امام کاظم (ع) داخل مسجد پیامبر (ص) می شدند و سر بر سجده می گذاشت و با صدای حزین و چشمان اشک بار این کلمات را عرض می کرد : عظم الذنب من عبدک فليحسن العفو من عندک يا أهل التقوى و يا أهل المغفره [دلائل الإمامه ، ص149] .

و تا نیمه های شب همین کلمات را

بر زبان جاری می کرد.

در بیشتر اوقات دعای آن حضرت (ع) با این کلمات شروع می شد :

عَنْ أَبِی جَرِیرٍ الرَّوَّاسِی قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ مُوسَی (ع) وَ هُوَ یقُولُ : " اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک الرَّاحَهَ عِنْدَ الْمَوْتِ وَ الْعَفْوَ عِنْدَ الْحِسَابِ یرَدِّدُهَا" [کافی ، ج3 ، ص323] .

بارها پیاده به مکه رفت.

2. سیره اخلاقی آن حضرت

در مدّت عمر خود بیش از هزار نفر را خریداری و در راه خدا آزاد ساخت. [حیات موسی بن جعفر (علیهما السّلام)] .

شخصی از دودمان عمر در مدینه از مخالفان امام بود. به علی (ع) ناسزا می گفت. اصحاب حضرت (ع) تصمیم به قتل او گرفتند ، امّا حضرت (ع) آنها را به شدّت نهی فرمود و آدرس آن مرد را پرسید. روزی به سراغش در محل کارش در خارج مدینه رفت. وقتی به زمین های زراعتی او رسید با الاغش وارد زمین ها شد. فریاد او بلند شد. حضرت (ع) نزد او نشست. احوال پرسی کرد و فرمود : "غرامتش چقدر می شود؟" گفت صد درهم. فرمود : " چقدر امیدداری بگیری؟". گفت : نمی دانم. فرمود : " حدس بزن". گفت : دویست درهم. حضرت 300 درهم به او داد و خداحافظی کرد. آن مرد گفت : الله یعلم حیث یجعل رسالته [اعیان الشّیعه]

روزی حضرت به مردی سیاه چهره و زشت رسید؛ بر او سلام کرد و پایین آمد و پهلوی او نشست و مدّتی با او حرف زد و فرمود : اگر کاری داشتی من در خدمت حاضرم. اصحاب عرض کردند او به شما محتاج بود؛ امّا شما مثل محتاجان رفتار می کردید. فرمود :

عبد من عبید الله و أخ فی کتاب الله و جار فی بلاد الله یجمعنا و إیاه خیر الآباء آدم (ع) و أفضل الأدیان الإسلام و لعل الدهر یرد من حاجاتنا إلیه فیرانا بعد الزهو علیه متواضعین بین یدیه [تحف العقول ، ص413] .

بُشر حافی سال ها عمرش را به گناه کاری و شهوات غیرمشروع گذراند. روزی حضرت از درب خانه اش عبور می کرد. از کنیزش پرسید : "صاحب این خانه آزاد است یا بنده؟" پاسخ داد ، آزاد. حضرت (ع) فرمود : "چنین پیدا است است ، زیرا اگر بنده بود به شرایط بندگی عمل می کرد". کنیز ، این سخنان را برای بُشر بازگو کرد و گفته امام (ع) در وجود او طوفانی به پا کرد و با عجله بلند شد و با پای برهنه از خانه بیرون آمد و در کوچه امام (ع) را پیدا کرد و توبه کرد و به عشق این لحظه سعادت بخش ، چون در این لحظه پابرهنه بود ، تا آخر عمر با پای برهنه راه می رفت و به همین دلیل به بُشر حافی معروف شد و او یکی از مردان نامی و معروف تاریخ شد. [تتمه المنتهی ، ص329 ، از آیه الکرسی فلسفی ، ص191] .

خطیب بغدادی درتاریخ خود از قول یکی از علماء آن عصر می گوید ! شهر بغداد عاقل تر و متین تر از بُشر را در خود نپرورانده است. گویی که درهر موی او عقل و تدبیری نهفته است. [تاریخ بغداد ، ج7 ، ص73] .

یحسن الی من یسی ءَ الیه و کان هذا عادته أبدا [کامل ابن اثیر ، ج6 ، ص164

] .

به پیروانش دستور داد ، میوه ها را انبار نکنید :

عَنْ مُعَتِّبٍ قَالَ : كانَ أَبُو الْحَسَنِ (ع) يأْمُرُنَا إِذَا أَدْرَكتِ الثَّمَرَهُ أَنْ نُخْرِجَهَا فَنَبِيعَهَا وَ نَشْتَرِى مَعَ الْمُسْلِمِينَ يوْماً بِيوْمٍ. [كافى ، ج5 ، ص166] .

در مزرعه با بردگان مشورت و گاهی طبق نظریه آنها رفتار می کرد. [مكارم الأخلاق ، ص335] .

قَالَ حَفْصٌ : فَمَا رَأَيتُ أَحَداً أَشَدَّ خَوْفاً عَلَى نَفْسِهِ مِنْ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ (ع) وَ لَا أَرْجَى النَّاسِ مِنْهُ وَ كانَتْ قِرَاءَتُهُ حُزْناً فَإِذَا قَرَأَ فَكأَنَّهُ يخَاطِبُ إِنْسَاناً. [كافى ، ج2 ، ص606] .

قال ابن الجوزى رحمه الله : فى صفه الصفوه موسى بن جعفر (ع) كان كريما حليما إذا بلغه عن رجل أنه يويه بعث إليه بمال. [كشف الغمه ، ج2 ، ص250] .

عَنْ رَبِيعِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ : كانَ وَ اللَّهِ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ (ع) مِنَ الْمُتَوَسِّمِينَ يعْلَمُ مَنْ يقِفُ عَلَيهِ وَ يجْحَدُ الْإِمَامَ بَعْدَهُ إِمَامَتَهُ وَ كانَ يكظِمُ غَيظَهُ عَلَيهِمْ وَ لَا يبْدِى لَهُمْ مَا يعْرِفُهُ لَهُمْ فَسُمِّى الْكاظِمَ لِذَلِک. [عيون أخبارالرضا ، ج1 ، ص112] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : كانَ أَبِى (ع) إِذَا دَخَلَ شَهْرُ الْمُحَرَّمِ لَا يرَى ضَاحِكاً [أمالى صدوق ، ص128] .

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : لم يكن شىء أبغض إليه من لبس الثوب المشهور و كان يأمر بالثوب الجديد فيغمس فى الماء و يلبسه [مكارم الأخلاق ، ص116] .

به غلامش فرمود : قَالَ الْكاظِمُ (ع) : أَ مَا عَلِمْتَ أَنِّى لَا آكلُ عَلَى مَائِدَهٍ لَيسَ فِيهَا خُضْرَهٌ [كافى ، ج6 ، ص362] .

كان يتفقد فقراء المدينه

فیحمل إلیهم فی اللیل العین و الورق و غیر ذلک فیوصلها إلیهم و هم لا یعرفون من أی وجه. [إعلام الوری ، ص306] .

امام کاظم (ع) شخصا کشاورزی می کرد. حسن بن علی بن ابی حمزه می گوید : دیدم حضرت (ع) سخت مشغول فعّالیت هستند. عرق تا قدم های مبارک او رسیده. گفتم : فدایت شوم کارگران کجا هستند؟ امام فرمودند : " بزرگوارتر از من و پدرم با دست خودشان در زراعت تلاش می کردند". پرسیدم آنان کیانند؟ فرمود : "جدّم رسول خدا (ص) و امیرالمؤمنین علی (ع) . کشاورزی از کارهای پیامبر است".

رُوِی عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِی بْنِ أَبِی حَمْزَهَ عَنْ أَبِیهِ قَالَ : رَأَیتُ أَبَا الْحَسَنِ (ع) یعْمَلُ فِی أَرْضٍ لَهُ وَ قَدِ اسْتَنْقَعَتْ قَدَمَاهُ فِی الْعَرَقِ فَقُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاک أَینَ الرِّجَالُ؟ فَقَالَ : " یا عَلِی عَمِلَ بِالْیدِ مَنْ هُوَ خَیرٌ مِنِّی وَ مِنْ أَبِی فِی أَرْضِهِ". فَقُلْتُ لَهُ : مَنْ هُوَ؟ فَقَالَ : "رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ وَ آبَائِی (ع) کلُّهُمْ قَدْ عَمِلُوا بِأَیدِیهِمْ وَ هُوَ مِنْ عَمَلِ النَّبِیینَ وَ الْمُرْسَلِینَ وَ الصَّالِحِینَ" [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص162] .

3. سیره سیاسی

ابوحنیفه می گوید : به خانه جعفر بن محمّد (علیهما السّلام) رفتم. اجازه ورود خواستم. بر در خانه با کودکی برخوردم از او سؤالاتی کردم. احساس کردم یک کودک عادی نیست و جواب های علمی می دهد. پرسیدم نامش را. فرمود : موسی بن جعفر. [تحف العقول ، ص411] .

روزی هارون به امام عرض کرد : بیا فدک را بگیر. امّا حضرت (ع) چیزی نمی گفت. هارون اصرار کرد. حضرت (ع) فرمود : " من نمی گیرم مگر

با حدودش". گفت : حدودش چیست؟ فرمود : "اوّل عَدَنْ". رنگ هارون پرید. "دوم؛ سمرقند". سرخ شد. "سوم؛ آفریقا". سیاه شد. "چهارم؛ سیف البحر". هارون با عصبانیت گفت : پس برای ما چه می ماند و از مجلس بیرون رفت.

فی کتاب أخبار الخلفاء : أن هارون الرشید کان یقول لموسی بن جعفر : خذ فدکا حتی أردها إلیک فیأبی حتی ألح علیه. فقال (ع) : لا آخذها إلا بحدودها؟ قال : و ما حدودها؟ قال : " إن حددتها لم تردها" قال : بحق جدک إلا فعلت. قال : " أما الحد الأول فعدن" فتغیر وجه الرشید و قال إیها : قال : " و الحد الثانی سمرقند" فأربد وجهه. "و الحد الثالث إفریقیه" فاسود وجهه و قال هیه : قال : " و الرابع سیف البحر مما یلی الجزر و أرمینیه" قال الرشید : فلم یبق لنا شیء فتحول إلی مجلسی. قال موسی : " قد أعلمتک أننی إن حددتها لم تردها". فعند ذلک عزم علی قتله. [المناقب ، ج4 ، ص320] .

2. بعضی از شاگردان امام کاظم (ع)

6 نفر از اصحاب اجماع از شاگردان امام کاظم (ع) هستند : یونس بن عبدالرّحمن ، صفوان بن یحیی ، محمد بن ابی عمیر ، عبدالله بن مغیره ، حسن بن محبوب ، احمد بن ابی نصر.

1) ابن ابی عمیر :

در سال 217 درگذشت. محضر سه امام کاظم ، رضا و جواد (علیهم السّلام) را درک کرد. از دانشمندان و یاران ائمّه اطهار (علیهم السّلام) بود و روایات بسیاری نقل کرده و مورد اطمینان شیعه و اهل تسنّن است.

جاحظ یکی از دانشمندان اهل سنّت می گوید او در همه

چیز یگانه زمان بود. [منتهی المقال ، ص254] .

فضل بن شاذان می گوید : حکومت مطّلع شد او نام عموم شیعیان عراق را می داند. احضار و بازخواست شد. امّا امتناع کرد. او را برهنه درمیان دو درخت خرما آویختند و صد تازیانه زدند و نیز صد هزار درهم ضرر مالی به او زدند.

وجدت بخط أبی عبد الله الشاذانی : سمعت أبا محمد الفضل بن شاذان ، یقول ، سعی بمحمد بن أبی عمیر و اسم أبی عمیر زیاد إلی السلطان أنه یعرف أسامی عامه الشیعه بالعراق ، فأمره السلطان أن یسمیهم فامتنع ، فجرد و علق بین العقارین و ضرب مائه سوط ، قال الفضل فسمعت ابن أبی عمیر یقول لما ضربت فبلغ الضرب مائه سوط ، أبلغ الضرب الألم إلی فکدت أن أسمی ، فسمعت نداء محمد بن یونس بن عبد الرحمن یقول یا محمد بن أبی عمیر اذکر موقفک بین یدی الله تعالی ، فتقویت بقوله فصبرت و لم أخبر ، و الحمد لله ، قال الفضل ، فأضر به فی هذا الشأن أکثر من مائه ألف درهم. [رجال الکشی ، ص591] .

ابن بکیر می گوید : او زندانی شد و زجر فراوانی دید و هر چه ثروت داشت ، مصادره شد.

قال محمد بن مسعود : حدثنی علی بن الحسن قال ابن أبی عمیر أفقه من یونس و أصلح و أفضل. قال نصر بن الصباح ابن أبی عمیر أسن من یونس. و قال نصر أیضا ابن أبی عمیر روی عن ابن بکیر و ذکر أن محمد بن أبی عمیر أخذ و حبس و أصابه من الجهد و الضیق و الضرب أمر

عظیم و أخذ کل شیء کان له و صاحبه المأمون ، و ذلک بعد موت الرضا (ع) ، و ذهبت کتب ابن أبی عمیر فلم یخلص کتب أحادیثه فکان یحفظ أربعین جلدا فسماه نوادر فلذلک یوجد أحادیث متقطعه الأسانید. [رجال الکشی ، ص590] .

و گویا درخلال همین زندان ها کتب حدیث او از بین رفت.

شیخ مفید می گوید :

او 17 سال زندانی بود و اموالش از بین رفت. شخصی که ده هزار درهم به او بدهکار بود خانه اش را فروخت تا طلب ابن ابی عمیر را بپردازد. امّا همین که فهمید او خانه اش را برای ادای دین فروخته است ، گفت : امام صادق (ع) فرموده خانه مسکونی مورد لزوم از استثناهای وام و قرض است. از این رو با آن که حتّی به یک درهم این پول ها احتیاج دارم آن را نمی پذیرم. [اختصاص شیخ مفید ، چاپ تهران ، ص16] .

قال : و حدثنا محمد بن المحسن السجاد ، قال : حدثنا علی بن إبراهیم بن هاشم عن أبیه قال : کان ابن أبی عمیر حبس سبع عشره سنه فذهب ماله و کان له علی رجل عشره آلاف درهم. قال : فباع داره و حمل إلیه حقه. فقال له ابن أبی عمیر : من أین لک هذا المال؟ وجدت کنزا أو ورثت عن إنسان ، لا بد من أن تخبرنی. قال : بعت داری. [اختصاص مفید ، ص86] .

2) صفوان بن مهران :

از مردان پاک و موثّقی بود که علماء به روایات او اهمّیت بسیار قائلند. در اخلاق و رفتار مورد تأیید امام (ع) بود و همین که

از امام (ع) شنید که کمک به ستمکاران جایز نیست شترانی که به هارون کرایه داده بود فروخت تا مجبور نباشد از این راه به ستمگر کمک کند. [رجال کشی ، ص441] .

3) صفوان بن یحیی :

از بزرگان اصحاب امام کاظم (ع) بود که محضر امام هشتم (ع) را نیز درک کرد. شیخ طوسی می فرماید : او از موثّق ترین و پارساترین مردم نزد اهل حدیث به شمار می رفت. [فهرست شیخ طوسی ، ص83] .

نزد امام رضا (ع) نیز مقامی والا داشت. [فهرست نجاشی ، ص148 ، چاپ تهران] .

امام جواد (ع) نیز می فرمود : "خدا چنان که من از او رضایت دارم از او راضی باشد. او هیچ گاه با من و پدرم مخالفت نکرد". [رجال کشی ، ص502] .

عن علی بن الحسین بن داود القمی ، قال : سمعت أبا جعفر الثانی (ع) یذکر صفوان بن یحیی و محمد بن سنان بخیر ، و قال : رضی الله عنهما برضای عنهما فما خالفانی قط ، هذا بعد ما جاء عنه فیهما ما قد سمعته من أصحابنا. [رجال الکشی ، ص502] .

امام کاظم (ع) می فرمود : "ضرر دو گرگ درنده که به جان گوسفند بی چوپانی بیفتد بیشتر از ضرر حبّ ریاست نسبت به دین شخص مسلمان نیست و فرمود : امّا این صفوان ریاست طلب نیست". [رجال کشی ، ص503] .

4) علیّ بن یقطین :

درسال 124 ه.ق در کوفه به دنیا آمد. پدرش شیعه بود و از اموال خود برای امام صادق (ع) می فرستاد. مروان او را تعقیب کرد و او فراری شد

و همسر و دو پسرش علی و عبدالله به مدینه رفتند و پس از تشکیل حکومت عبّاسی ظاهر شد و به اتّفاق همسر و فرزندان خود به کوفه بازگشت. [فهرست شیخ طوسی ، ص91] .

او در دربار عبّاسی دارای پست و مقامی بود و از این طریق پناه گاه شیعیان بود. هارون الرّشید او را به وزارت خود برگزید. علی به امام (ع) عرض کرد : نظر شما در مورد شرکت در کارهای اینان چیست؟ حضرت (ع) فرمود : اگر ناگزیری ، از اموال شیعه پرهیز کن". راوی گوید : علیّ بن یقطین گفت : من در ظاهر اموال شیعه را جمع آوری می کنم ، ولی در باطن به آنان بازمی گردانم.

عَنْ عَلِی بْنِ یقْطِینٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی الْحَسَنِ (ع) مَا تَقُولُ فِی أَعْمَالِ هَولَاءِ؟ قَالَ : "إِنْ کنْتَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَاتَّقِ أَمْوَالَ الشِّیعَهِ" قَالَ : فَأَخْبَرَنِی عَلِی أَنَّهُ کانَ یجْبِیهَا مِنَ الشِّیعَهِ عَلَانِیهً وَ یرُدُّهَا عَلَیهِمْ فِی السِّرِّ. [کافی ، ج5 ، ص110] .

یک بار از امام (ع) اجازه کناره گیری خواست ، امّا امام (ع) اجازه نداد و فرمود از خدا بپرهیز.

عَنْ عَلِی بْنِ یقْطِینٍ أَنَّهُ : کتَبَ إِلَی أَبِی الْحَسَنِ مُوسَی (ع) أَنَّ قَلْبِی یضِیقُ مِمَّا أَنَا عَلَیهِ مِنْ عَمَلِ السُّلْطَانِ وَ کانَ وَزِیراً لِهَارُونَ فَإِنْ أَذِنْتَ جَعَلَنِی اللَّهُ فِدَاک هَرَبْتُ مِنْهُ فَرَجَعَ الْجَوَابُ : " لَا آذَنُ لَک بِالْخُرُوجِ مِنْ عَمَلِهِمْ وَ اتَّقِ اللَّهَ أَوْ کمَا قَالَ" [قرب الإسناد ، ص126] .

همچنین امام (ع) فرمود : "دوستان ما را اکرام کن تا من نیز قتل با شمشیر و فقر و زندان را تعهّد کنم تا به

تو نرسد".

عن الحسن بن عبد الرحيم ، قال : قال أبو الحسن (ع) لعلى بن يقطين : " اضمن لى خصله أضمن لک ثلاثا" فقال على : جعلت فداک و ما الخصله التى أضمنها لک و ما الثلاث اللواتى تضمنهن لى؟ قال : فقال أبو الحسن (ع) : " الثلاث اللواتى أضمنهن لک أن لا يصيبک حر الحديد أبدا بقتل ، و لا فاقه و لا سجن حبس". قال : فقال على : و ما الخصله التى أضمنها لک؟ قال فقال : " تضمن أن لا يأتيک ولى أبدا إلا أكرمته" قال : فضمن على الخصله و ضمن له أبو الحسن الثلاث." [رجال الكشى ، ص443] .

عبدالله بن يحيى كاهلى گويد : خدمت امام كاظم (ع) بودم كه علىّ بن يقطين به سوى حضرت (ع) مى آمد. امام (ع) فرمود : " هر كس دوست دارد يكى از اصحاب رسول خدا (ص) را ببيند ، به فردى كه به سوى ما مى آيد نگاه كند". سپس فرمود : "گواهى مى دهم كه او از اهل بهشت است".

عن عبد الله بن يحيى الكاهلى ، قال ، كنت عند أبى إبراهيم (ع) إذ أقبل على بن يقطين ، فالتفت أبو الحسن (ع) إلى أصحابه ، فقال : " من سره أن "يرى رجلا من أصحاب رسول الله (ص) فلينظر إلى هذا المقبل" فقال له رجل من القوم هو إذن من أهل الجنه؟ فقال أبو الحسن (ع) : " أما أنا فأشهد أنه من أهل الجنه." [رجال الكشى ، ص431] .

او در انجام فرامين امام (ع) به هيچ وجه سهل انگارى نمى نمود. يک بار هارون لباس هايى را به

رسم هدیه به او بخشید که در میان آن جُبّه شاهانه ای بود. علیّ بن یقطین آن جبّه را به اضافه اموالی دیگر برای امام (ع) فرستاد.

امام (ع) لباس را پس فرستاد و فرمود : " این لباس را نگه دار که به زودی به آن احتیاج خواهی داشت". پس از چندی علی از غلامی که محرم او بود عصبانی شد و او را بیرون کرد. غلام که از قضایا مطّلع بود جریان را نزد هارون فاش ساخت. هارون گفت : اگر ثابت شود من او را خواهم کشت. سپس علیّ بن یقطین را احضار و پرسید : آن جبّه را که به تو دادم کجاست؟ گفت : آن را معطّر کرده و در جای مخصوصی حفظ کرده ام. هارون گفت : هم اکنون آن را بیاور. علی یکی از خدمتکاران خود را فرستاد و لباس را آورده ، جلو هارون گذاشت. هارون دستور داد غلام را هزار ضربه شلاق بزنند و به علیّ بن یقطین گفت : پس از این سعایت هیچ کس را در مورد تو نخواهم پذیرفت.

3. شهادت امام کاظم (ع)

1. دستگیری امام (ع)

1) دلایل دستگیری :

الف) شخصیت امام

ب) حقد و کینه هارون

ج) حرصه الی الملک

د) بغضه للعلویین به جوری که زنده زنده آنان را زیر خاک می کرد.

ه) سعایت که از اطراف اموالی برای امام (ع) می آید و قصد تشکیل حکومت دارد.

و) استدلال های امام (ع) بر حقّانیت خودش

ز) تعیین فدک

ح) قاطعیت و تحریم امام که کمک به هارون گناه است.

2) نحوه دستگیری :

در مسجد پیامبر اکرم (ص) بالای سر مشغول نماز بود که مأموری هجوم آورده و نمازش را قطع کرد و با دست بند امام

را گرفت و امام (ع) با حال خاصّی می فرمود : إلیک أشکو یا رسول الله [المناقب ، ج4 ، ص326] .

3) نحوه حرکت امام (ع) :

هارون دستور داد دو قبّه به راه اندازد؛ یکی به سوی کوفه ، یکی بصره. تا مسأله بر مردم مشتبه شود که نفهمند امام (ع) را به کجا بردند. ولی عملاً امام (ع) را به زندان بصره فرستاد.

مردم با جیغ و فریاد در حزن فرو رفتند.

2. امام (ع) در زندان

1) دائما در عبادت

2) بعضی از خواصّ که فهمیدند امام (ع) در زندان بصره است به نحوی به دیدن او رفته و سؤالاتی می کردند. هارون که فهمید به مسئول بصره دستور اعدام امام (ع) را داد ، امّا او نپذیرفت.

3) امام (ع) را به بغداد برده و در منزل یکی از وزراء زندانی کردند ، که مبادا سایر زندانیان تحت تأثیر قرار گیرند.

4) وزیر از پشت بام سجده های دائمی امام (ع) را می دید.

5) هارون به وزیر هم شک کرد. خودش امام (ع) را از بام خانه وزیر ، زیر نظر داشت.

6) همین که هارون می فهمد که فضل بن ربیع مسئول زندان عاشق امام (ع) شده و نسبت به وی احترام می گذارد ، دستور داد او را عریان کرده و صد ضربه شلاق زدند.

7) امام کاظم (ع) از درون زندان به هارون می نویسد : " هر روز یک روز از عمر من کم شده و یک روز نیز از تو و هر دو به سوی خدا و قیامت می رویم. تبهکاران در آن روز زیان کارند".

8) امام کاظم (ع) مهره هایی را در مواردی منصوب کرده بود که هارون هر لحظه

می ترسید بساط حکومت او به هم بریزند.

9) جاسوسانی برای امام (ع) قرار می دادند ، که امام (ع) در سجده های خود چه نوع دعایی می کند.

3. شهادت امام (ع)

چرا جنازه سه روز روی پل بغداد باقی ماند؟

1) شناسایی شیعیان فعّال

2) تقرّب به هارون

3) اهانت و تهمت به امام (ع) ، زیرا شعار می دادند : هذا موسی بن جعفر الذی تزعم الرافضه أنه لا یموت فانظروا إلیه فنظر الناس إلیه میتا. [إرشاد مفید ، ج2 ، ص240] .

4. کلمات حکمت آمیز امام کاظم (ع)

1) به فرزندش وصیت کرد که : إِنْ أَتَاکمْ آتٍ فَأَسْمَعَکمْ فِی الْأُذُنِ الْیمْنَی مَکرُوهاً ثُمَّ تَحَوَّلَ إِلَی الْأُذُنِ الْیسْرَی فَاعْتَذَرَ وَ قَالَ لَمْ أَقُلْ شَیئاً فَاقْبَلُوا عُذْرَهُ [کشف الغمه ، ج2 ، ص218] .

2) قَالَ الْکاظِمُ (ع) : وجدت علم الناس فی أربع :

خداشناسی : أحدها أن تعرف ربک

جهان شناسی : و الثانی أن تعرف ما صنع بک

هدف شناسی : و الثالث أن تعرف ما أراد منک

آفت شناسی : و الرابع أن تعرف ما یخرجک عن دینک [کنزالفوائد ، ج1 ، ص219] .

3) فی وصیته لهشام بن حکم :

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : يا هشام لو كان فى يدک جوزه و قال الناس فى يدک لووه ما كان ينفعک و أنت تعلم أنها جوزه و لو كان فى يدک لووه و قال الناس إنها جوزه ما ضرک و أنت تعلم أنها لووه [تحف العقول ، ص383] .

4) قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إياک أن تمنع فى طاعه الله فتنفق مثليه فى معصيه الله [تحف العقول ، ص408] .

5) قَالَ الْكاظِمُ (ع) : الْمُومِنُ مِثْلُ كفَّى الْمِيزَانِ كلَّمَا زِيدَ فِى إِيمَانِهِ زِيدَ فِى بَلَائِهِ [

أمالی طوسی ، ص631] .

6) عَنْ حَفْصِ بْنِ غِياثٍ قَالَ : سَمِعْتُ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ (ع) عِنْدَ قَبْرٍ وَ هُوَ يقُولُ : "إِنَّ شَيئاً هَذَا آخِرُهُ لَحَقِيقٌ أَنْ يزْهَدَ فِی أَوَّلِهِ وَ إِنَّ شَيئاً هَذَا أَوَّلُهُ لَحَقِيقٌ أَنْ يخَافَ مِنْ آخِرِهِ" [معانیالأخبار ، ص343] .

7) قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْأَوَّلُ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ (ع) : اشْتَدَّتْ مَئُونَهُ الدُّنْيا وَ مَئُونَهُ الآخِرَهِ أَمَّا مَئُونَهُ الدُّنْيا فَإِنَّک لَا تَمُدُّ يدَک إِلَی شَیءٍ مِنْهَا إِلَّا وَجَدْتَ فَاجِراً قَدْ سَبَقَک إِلَيهِ وَ أَمَّا مَئُونَهُ الآخِرَهِ فَإِنَّک لَا تَجِدُ أَعْوَاناً يعِينُونَک عَلَيهَا [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص377] .

8) قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْأَوَّلُ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ (ع) : اجتهدوا فی أن يكون زمانكم أربع ساعات ساعه لمناجاه الله و ساعه لأمر المعاش و ساعه لمعاشره الإخوان و الثقات الذين يعرفونكم عيوبكم و يخلصون لكم فی الباطن و ساعه تخلون فيها للذاتكم فی غير محرم و بهذه الساعه تقدرون علی الثلاث ساعات [تحف العقول ، ص409] .

9) قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْأَوَّلُ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ (ع) : من حدث نفسه بالفقر بخل و من حدثها بطول العمر يحرص [تحف العقول ، ص409] .

10) قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْأَوَّلُ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ (ع) : اجْعَلُوا لِأَنْفُسِكمْ حَظّاً مِنَ الدُّنْيا (نه همه ، بلكه كمی از دنيا) بِإِعْطَائِهَا مَا تَشْتَهِی (با ميل و اشتها) مِنَ الْحَلَالِ (با توجّه به قيامت) مَا لَمْ تَثْلِمِ الْمُرُوَّهَ (با توجّه به آثار) وَ لَا سَرَفَ فِيهِ (مقدار) وَ اسْتَعِينُوا بِذَلِک عَلَی أُمُورِ الدِّينِ (هدف) [تحف العقول ، ص409] .

11) قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْأَوَّلُ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ (ع) : يا بُنَی عَلَيک بِالْجِدِّ لَا

تُخْرِجَنَّ نَفْسَک مِنَ حَدِّ التَّقْصِيرِ فِی عِبَادَهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ طَاعَتِهِ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يعْبَدُ حَقَّ عِبَادَتِهِ [کافی ، ج2 ، ص72] .

12) قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْأَوَّلُ مُوسَی بْنُ جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ لِلَّهِ عَلَی النَّاسِ حُجَّتَينِ حُجَّةً ظَاهِرَةً (انبياء) وَ حُجَّةً بَاطِنَةً (عقول) [کافی ، ج1 ، ص15] .

13) قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْأَوَّلُ مُوسَی بْنُ جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ أَبْدَانَکمْ لَيسَ لَهَا ثَمَنٌ إِلَّا الْجَنَّهُ فَلَا تَبِيعُوهَا بِغَيرِهَا [کافی ، ج1 ، ص17] .

14) قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْأَوَّلُ مُوسَی بْنُ جَعْفَرٍ (ع) : لَيسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يحَاسِبْ نَفْسَهُ فِی کلِّ يوْمٍ [کافی ، ج2 ، ص453] .

15) قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الْأَوَّلُ مُوسَی بْنُ جَعْفَرٍ (ع) : يا هِشَامُ إِياک وَ الطَّمَعَ وَ عَلَيک بِالْيأْسِ مِمَّا فِی أَيدِی النَّاسِ وَ أَمِتِ الطَّمَعَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ فَإِنَّ الطَّمَعَ مِفْتَاحُ الذُّلِّ وَ اخْتِلَاسُ الْعَقْلِ وَ اخْتِلَافُ الْمُرُوَّاتِ وَ تَدْنِيسُ الْعِرْضِ وَ الذَّهَابُ بِالْعِلْمِ وَ عَلَيک بِالِاعْتِصَامِ بِرَبِّک وَ التَّوَکلِ عَلَيهِ [بحارالأنوار ، ج1 ، ص156] .

16. امام کاظم (ع) روزی تمام فرزندانش را جمع کرد و به آنها فرمود :

يا بَنِی إِنِّی مُوصِيکمْ بِوَصِيهٍ فَمَنْ حَفِظَهَا لَمْ يضَعْ مَعَهَا إِنْ أَتَاکمْ آتٍ فَأَسْمَعَکمْ فِی الْأُذُنِ الْيمْنَی مَکرُوهاً ثُمَّ تَحَوَّلَ إِلَی الْأُذُنِ الْيسْرَی فَاعْتَذَرَ وَ قَالَ لَمْ أَقُلْ شَيئاً فَاقْبَلُوا عُذْرَهُ [کشف الغمه ، ج2 ، ص218] .

5. جستاری از حکومت عباسیان

1. قبل از تشکیل حکومت

عباسیان با شعارهای آزادی و رهایی و عدل و برابری و امنیت و صلح روی کار آمدند. [ص19] .

تکیه بر غیر اعراب که در زمان امویان به شدّت تضعیف شده

بودند و استمداد از آنها. [ص20] .

دعوت و نفاق پشت اهل بیت (علیهم السّلام) و وابسته خواندن خود را نسبت به آنان. [ص23] .

دسترسی عبد الله بن عبّاس به علوم آینده توسط محمد بن حنفیه با استفاده از صحیفه حضرت علی (ع) . [ص22] .

یکی از شعارهای مهم آنان رضای اهل بیت (علیهم السّلام) بود.

ادّعای خلافت به ارث و ادّعای خون خواهی علویان شیوه دیگر عبّاسیان بود. [ص31] .

اظهار فضائل علیّ بن ابیطالب (علیهما السّلام) و فرزندانش و مصائب و بلاهایی که بر آنان وارد شده بود شیوه دیگر کارشان بود. [ص32] .

سید امیرعلی گوید : کلمهِ اهل بیت آن کلمه سحرآمیزی بود که دل های طبقات مختلف مردم را اُلفت می داد و همه را زیر لوای سیاه (پرچم سیاهی است که شعار عبّاسیان بود) . گرد می آورد. [ص35] .

در پی گیری وقایع تاریخ می بینیم که نخستین ادّعایی را که تمام خواستاران خلافت عنوان می کنند خویشاوندی و قرابت خانوادگی با رسول الله (ص) است و نخستین کسی که آن را عنوان کرد ابوبکر بود در روز سقیفه و عمر نیز دراین مورد از او پیروی کرد تا آنجا که مقرّر داشتند هیچ کس را بدین خاطر حقّ منازعه در خلافت نیست. [ص46] .

سیاست دیگرشان تغییر سلسله وراثتی بود که مشروعیت حکومتشان را از جانب پیامبر (ص) توجیه می کرد که در ابتدا سلسله وصایت را به علی (ع) بعد به محمد بن حنفیه و سپس به پسر او ابوهاشم... ، ولی بعدا چنین تغییر دادند که وصایت به عبّاس بن عبدالمطّلب ، سپس به

فرزندش عبدالله و پسرش علی... می رسد [ص66] .

سیاست دیگرشان بهره برداری از لقب مهدی بود به طوری که منصور پسر خود و جانشین خود را مهدی موعود معرّفی کرد و پیرو این سیاست کسانی را یافت تا با ساختن احادیثی به پیامبر (ص) دروغ بستند. [ص74 و 75] .

مسلم بن قتیبه می گوید : منصور به دنبال من فرستاد ، چون وارد شدم گفت : نکته ای هست که به هیچ کس نگفته ام و بعد از تو به کسی نخواهم گفت و آن این است که به خدا سوگند پسر من ، آن مهدی که در روایت آمده نمی باشد. [ص76] .

سیاست دیگر وارد نمودن اتّهام بی دینی و زندقه به دشمنانشان جهت سرکوبی آنان بود. [ص76] .

تضعیف و درهم شکستن روحیات و معنویات علویان.

مصادره اموال و ویران ساختن خانه های آنان و جلوگیری از فعالیت روزمرّه آنان به حدّی که بانوان علوی برای نماز از یک جامه استفاده می کردند.

منزوی کردن و منع ارتباط با آنان و پخش شایعات دروغ و بهتان. [ص77] .

آزار و اذیت و زندان کردن و شهادت به طوری که بسیاری را به دیوار چهار میخ کردند و هر چه ظلم و ستم و نفرت و خشم مردم از امویان بیشتر می شد ، گرایش آنان به اهل بیت (علیهم السّلام) به همان میزان رو به افزونی می شد و درمی یافتند که پناهگاه استواری هستند و رهایی جز در پناه جستن به ایشان میسّر نیست. [حیات سیاسی امام رضا (ع) ، ص16] .

امویان از جمله مروان بن محمد جعدی معروف به مروان حمار نظرشان درمورد مردم چنین

بود : مردم چون گوسفندانی هستند که آنها را در آغلی تاریک افکنده و بانگ می کشند. گوسفندهای پرپشم را پشم می کنند و پروارها را برای کشتن جدا می کنند در حالی که از زجر و شکنجه فریادشان بلند است. [ص18] .

در عهد بنی امیه غیر اعراب تضعیف شده بودند ، به طوری که حَجّاج فرمان داده بود در کوفه جز عرب کسی حق امام جماعت ندارد و نیز به یکی از کوفیان گفته بود برای قضاوت جز عرب دیگری شایستگی ندارد. [ص20] .

همچنان که از بصره و شهرهای مجاور آن بیرون رانده شده بودند.

و ستم به حدّی بود که گفتند نماز را نمی شکند جز خری یا سگی یا یکی از موالی.

بنی عبّاس را چنین رسم بود که هر گاه عربی از بازار می آمد و باری همراه داشت و مولایی را می دید آن بار را به او می سپرد که حمل کند و وی حق خودداری نداشت.

حتی پسران خلیفه که از مادران غیر عرب زاده شده بودند ، حقّ خلافت نداشتند.

2. بعد از تشکیل حکومت

پس از روی کار آمدن عبّاسیان شعارها و طرفداری از اهل بیت (علیهم السّلام) فراموش شد ، بلکه آنها را خطرات حکومت خود می پنداشتند ، زیرا علویان برای ادّعای خود بر خلافت دلائل و توجیهات کامل داشتند ، به علاوه در بین آنان کسانی بودند که دارای صلاحیت و شایستگی مقام خلافت از حیث دانش و عقل و حکمت و وسعت بینش سیاسی و دینی بودند و قدردانی و احترام طبقات و دسته های مردم را برخوردار بودند. [ص57] .

سفّاح در آغاز حکومت جاسوسانی برای مراقبت

از فرزندان امام حسن (ع) گماشت و به او گفت در پرس و جوهای زیرکانه از آنان کوتاهی نکن و چون با آنان خلوت کردی ناراحتی خود را از حکومت ابرازکن و وانمود کن آنان شایسته ترند. آنگاه آنچه می گویند و آنچه از حرکات و اقدامات آنان می بینی به من گزارش ده. [ص58] .

وقتی مهدی عبّاسی ، امام کاظم (ع) را از زندان آزاد کرد از ایشان خواست که بر ضد او یا هیچ یک از فرزندان او قیام نکنند. [ص62] .

هارون الرّشید دویست دینار به امام کاظم (ع) داد ، ولی به کسان دیگر هزار دینار داد و علت را برای پسرش مأمون چنین بیان کرد : اگر بیش از این به او می دادم ترس آن بود که فردا صدهزار شمشیردار شیعه و دوستان او بر ضد من قیام می کردند. [ص64] .

وقتی زمام حکومت را به دست گرفت از فضل خواست که مطالبی درباره زهد و تقوا و پرهیزکار بودن او بر سر زبان ها اندازد و وی چنان کرد. [ترجمه زندگی سیاسی امام رضا (ع) ، جعفر مرتضی ، ص144] .

فضل را می کشد و بر کشته او می گرید و قاتلان مباشر او را می کشد و امام رضا (ع) را می کشد و بر او می گرید. امام رضا (ع) را به ولایت عهدی می سپارد و به عبّاسیان وانمود می کند که کار فضل و تدبیر او بوده ، برادرش را می کشد و وانمود می کند کار فضل و طاهر بوده است. [ترجمه زندگی سیاسی امام رضا (ع) ، جعفر مرتضی ، ص144] .

وقتی مأمون دستش

از دامان اعراب و خاندان خود و علویان کوتاه شد آنگاه به خراسانیان نزدیک شد و به آنان وانمود کرد که دوست دار هر چیز و هر کسی است که آنان دوست دارند و دشمن هر کس و هر چیزی است که آنان دشمن دارند و وقتی فهمید گرایش به علویان و تشیع دارند ، اظهار محبّت و دوستداری علویان را می کرد و خود را تشیع وانمود کرد. [ترجمه زندگی سیاسی امام رضا (ع) ، جعفر مرتضی ، ص163] .

مأمون ترسید اگر بخواهد از بیعت برای امام رضا (ع) به ولیعهدی عدول کند او را بکشند.

پس از وقوع جنگ خانگی بین امین و مأمون ایرانیان از پشتیبانی عباسیان دست کشیدند. زیرا عدالت و حکومت عدل را در سایه علویان می دیدند و دو نماز عید همراه با امام رضا (ع) در نیشابور دلیل این مدّعا می باشد و علاوه بر آن مأمون چهره حقیقی خود را آشکار کرده بود. [ترجمه زندگی سیاسی امام رضا (ع) ، جعفر مرتضی ، ص174] .

3. حکومت عباسی وعلویان

الف) انظارحکمرانان وقت را از خود منصرف سازند.

ب) اعتماد و پشتیبانی مردم را به دست آورند.

ج) از آن جایی که بر خلاف علویان در دولت پهناور اسلامی معروفیتی نداشتند ، و با وجود آنان چنین دعوتی تا حدّی عجیب بود.

د) جلب اعتماد علویان و این که آنان در مقابل عبّاسیان دعوتی عنوان نکنند. [ص29] .

ابومسلم خراسانی نامه ای تقدیم امام صادق (ع) کرده که من مردم را به پیروی از اهل بیت (علیهم السّلام) فرا خوانده ام. اگر به خلافت رغبتی داری با تو بیعت می کنم. امام (ع) به

او پاسخ دادند : تو از مردان من نیستی و زمانه نیز زمان ما نیست. [ص34] .

در تمام مراحل دعوت از ذکر نام و شخص خلیفه به شدت خودداری می کردند.

ابوعکرمه که یکی از مبلّغین خراسان می باشد ، به او چنین دستور می دهد. محمد بن علی عباسی : باید مردم را به پیروی الرّضا من آل محمّد فرا خوانی ، پس اگر از میزان عقل و بینش شخص اطمینان یافتی آنگاه قضیه را برای او تشریح کن و باید نام من از همه کس جز شخصی که همانند تو باشد و به او اطمینان یافته بیعتش را گرفته ای پوشیده بماند. [ص37] .

یحیی اعتراف می کند که امام "زندانی" دل پیروان بنی عبّاس را هم از راه به در برده و آنها را بر ایشان بد دل ساخته است.

مادر خلیفه مهدی بی آنکه کسی آگاه شود ، خادمی را بر مرقد امام حسین (ع) گماشته بود و ماهیانه 30 درهم به او می پرداخت.

زبیده همسر هارون و نواده منصور که از بزرگترین بانوان عبّاسی بود ، اظهار تشیع می کرد و چون هارون آگاه شد ، سوگند خورد او را طلاق دهد و شاید به همین دلیل بود که در فتنه بزرگی که بین سنیان و شیعیان در سال 443 روی داد ، اهل سنّت قبر او را همراه با قبور آل بویه و مزار امام کاظم (ع) به آتش کشیدند.

حتّی وزراء و امیران لشکر و سرداران عبّاسی اظهار تشیع می کردند. [ص126] .

انقلابات علوی به رهبری مستقیم ایشان بین عهد سفّاح و اوائل عهد مأمون حدود سال 200 ، یعنی

ظرف کمتر از 70 سال ، حدود 30 انقلاب بوده است. اما به علت عدم برنامه ریزی و فرصت و مجال ندادن عباسیان محکوم به شکست می شد. [ص128] .

وضع علویان

1) علویان در زندان تاریکی قرآن را 5 قسمت کردند و بعد از خواندن هر قسمت نماز می خواندند و این را معیار وقت شناسی برای نماز شمردند. [مروج الذّهب ، ج3 ، ص310] .

2) سال 169 مهدی هلاک شد و پسرش هادی دشمن آل علی (علیهم السّلام) و به راه انداز فاجعه فخ روی کار آمد.

یکی ازعلویان به نام حسین با رضایت امام کاظم (ع) علیه هادی خلیفه ستمگر عبّاسی شرابخوار که 40 هزار درهم به شاعری داد که در مدح شراب شعر سروده قیام کرد. با 300 نفر ازمدینه به سوی مکه رهسپار شد. سپاهیان هادی در محلّی به نام فخ آنان را محاصره و همانند کربلا سر همه را بریده و به مدینه برده و به نمایش گذاردند. در جلسه ای که امام کاظم (ع) بود همه از ترس ، سکوت و تماشای سرها می کردند ، ولی امام فرمود : إِنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَیهِ راجِعُونَ مضی و الله مسلما صالحا صواما آمرا بالمعروف ناهیا عن المنکر ما کان فی أهل بیته مثله [بحارالأنوار ، ج48 ، ص164] .

بدن مقدّس آن آل علی در بیابان طعمه حیوانات شد.

امام جواد (ع) می فرماید : " بعد از کربلا که بنی أمیه راه انداخت حادثه ای به عظمت و بزرگی فاجعه فخ در دودمان رسالت رخ نداده که بنی عبّاس مرتکب شد".

4. امام هفتم (ع) وخلفاء عباسی

1) وقتی بنی عباس به کمک علویان بر حکومت

مسلّط شدند ، علیه بنی فاطمه شورش کردند. عدّه ای را گردن زدند. جمعی را زنده به گور کردند و دسته ای را لای دیوارها گذاشتند و از 132 تا 656 هجری حکومت کردند. خانه امام ششم (ع) را آتش زدند و چند بار آن حضرت (ع) را به عراق جلب کردند. بدین ترتیب در اواخر زندگی امام صادق (ع) تقیه خیلی شدید شد و آن حضرت چون تحت مراقبت شدید بود ، خبر خواصّ شیعه را نمی پذیرفت و بالاخره به دست منصور شهید شد. در دوره امام هفتم (ع) فشار مخالفین شدیدتر شد و اختناق به اوج خود رسید.

2) از طرفی به دلیل دور نگه داشتن مردم از مکتب اهل بیت (علیهم السّلام) فرقه های بسیاری در آن زمان به صحنه آمدند و خلفا آنان را تشویق و ترغیب می کردند.

3) از بس اختناق شدید شده بود ، یاران امام شیوه جدیدی را پیش گرفتند و آن دیوارنویسی بود. منصور که دید علیه او دیوارنویسی می شود ، شخصی را تهدید کرد. [مروج الذّهب ، ج2 ، ص311] .

اعتراضات و شکایات خود را شبانه نسبت به رژیم و علاقه خود را نسبت به امام (ع) به دیوارها می نوشتند. نمونه ای از شعارها : أنا ابن منی و المشعرین و زمزم و مکه و البیت العتیق المعظم و جدی النبی المصطفی و أبی الذیولایته فرض علی کل مسلم و أمی البتول المستضاء بنورهاإذا ما عددناها عدیله مریم و سبطا رسول الله عمی و والدیو أولاده الأطهار تسعه أنجم متی تعتلق منهم بحبل ولایه تفز یوم یجزی الفائزون و تنعم أئمه هذا الخلق بعد نبیهمكنت لم تعلم بذلک فاعلم أنا العلوی الفاطمی الذی ارتمی به الخوف و الأیام بالمرء

ترتمیفضاقت بی الأرض الفضاء برحبهاو لم أستطع نیل السماء بسلم فألممت بالدار التی أنا کاتب علیها بشعری فاقرأ إن شئت و ألمم و سلم لأمر الله فی کل حاله فلیس أخو الإسلام من لم یسلم. [بحارالأنوار ، ج48 ، ص181] .

[مقاتل الطّالبین ، ص411 ، به نقل از عقیقی] .

4) امام (ع) در زمان خود با 4 خلیفه روبرو گردید. منصور ، مهدی ، هادی و هارون.

10 سال منصور ، 10 سال مهدی ، 1 سال هادی و 14 سال هارون.

5) منصور سال 136 به حکومت رسید و 22 سال حکومت کرد و جنایات بسیاری مرتکب شد.او کسی بود که امام صادق (ع) را مسموم و شهید کرد.و اللّه ما فعلت بنی أمیه فیهم معشار ما فعلت بنو العبّاس.

6) یکی از مورّخین می گوید : علّت این که بخاری در صحیح از اهل بیت (علیهم السّلام) روایت نقل نکرده ترس از حکام بنی عبّاس بوده است. [مقدّمه امام صادق (ع) و المذاهب الأربعه]

7) منصور تصمیم داشت همه شخصیت های خاندان علی (ع) را با فجیع ترین صورتی به قتل برساند.

8) منصور در سال 148 از مالک بن انس درخواست نمود که کتاب فقه بنویسد تا در سطح کشور همه مردم به یک فقه عمل کنند. مالک گفت : این کار درست نیست. من مربوط به منطقه خود هستم و مناطق دیگر عالمی دارند. بالاخره مالک تحت فشار منصور کتاب المؤطأ را نوشت.

9) بعد از مالک به سراغ ابوحنیفه رفت که این کار را بکند. امّا در پایان کار فهمید او برای این کار مناسب نیست ، چون بارها گفته بود من فقیه تر و عالم تر

از جعفر بن محمد (علیهما السّلام) ندیده ام. [جامع اساتید ابی حنیفه ، ج1 ، ص222] .

10) از جنایات منصور به شهادت رساندن محمدبن عبدالله بن حسن (نفس زکیه) است که از شخصیت های بزرگ علوی به شمار می رفت و همچنین محمّد و ابراهیم بود.

11) روزی منصور با اطرافیان خود در مورد حجّاج و خدمات او سخن می گفت. او ابراز داشت که باوفاتر از او در بنی مروان سراغ ندارم. شخصی به نام مسیب بلند شد و گفت : حجّاج در کدام کاری از ما پیشی گرفته؟ ما که بالاترین جنایات را به دستور تو انجام دادیم و فرزندان رسول خدا (ص) را به قتل رساندیم. [مروج الذّهب ، ج3 ، ص309] .

12) منصور 22 سال حکومت کرد. زندان های او پر از سادات و علویان بود. به طرز فجیعی آنان را شکنجه می کرد. در سال 144 هنگام مراجعت از سفر حجّ ، در راه به جمع کثیری از علویان برخورد که در میان آنان عبدالله بن حسن ، ابوبکر بن الحسن بن الحسن و... بودند که همه از فرزندان فاطمه (س) بودند. منصور وقتی رسید به تبعیدگاه ابوذر (ربذه) فرمان داد که به یکی از بزرگان آن جمع هزار تازیانه بزنند تا اطّلاعاتی از محمّد و ابراهیم بگیرند و او امتناع می کرد. او را دستبند زدند و به طرف کوفه بردند. در راه عبدالله بن حسن گفت : ما هم در جنگ بدر با شما این گونه رفتار کردیم. وقتی به کوفه رسیدند دستور داد تمام آن گروه را در سردابی تاریک که هوا هم جریان نداشت جا دادند و جز چند نفر همه

جان دادند. [مروج الذّهب ، ج3 ، ص310] .

13) منصور برای استحمار مردم چندین بار نذر کرد با پای پیاده به مکه و بیت المقدس برود. [مروج الذّهب ، ج3 ، ص314] .

14) مهدی فرزند منصور دومین خلیفه ای که امام را آزار می داد :

فلسفه نام گذاری مهدی این بود که منصور می خواست احادیثی که از رسول خدا (ص) راجع به مهدی فرموده ، مصداق او باشد ، به همین دلیل حدیث بافان با گرفتن پول های کلان نشانه های مهدی عبّاسی را در لابلای احادیث پیامبر (ص) جاسازی کردند.

15) منصور در زمان خود اموال زیادی از مردم مصادره کرد ، ولی گفت این اموال را در انبارها نگهداری کنید و مقدار هر یک را یادداشت کنید. بعد از مرگ من این اموال را به دست مهدی به مردم برگردانید تا حدیث : یمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطاً وَ عَدْلًا کمَا مُلِئَتْ جَوْراً وَ ظُلْماًمصداق پیدا کند. [نقش ائمّه در احیاء دین ، ج6 ، ص13] .

16) مهدی 10 سال حکومت کرد و در 42 سالگی مرد و هارون الرّشید که پسرش بود بر او نماز خواند و مهدی به دلیل برنامه های از پیش تعیین شده و ساخته شده مجبور بود با مردم با ملایمت رفتار کند. زندانیان را عفو کرد و اموال مردم را برگرداند. از جمله اموال مصادره شده امام صادق (ع) را به امام کاظم (ع) برگرداند.

17) مهدی اهل لهو و لعب و کبوتربازی و عیاشی بود. نوازندگانی داشت. ولخرجی های زیادی می کرد. یک عروسی بی نظیر برای فرزندش هارون برپا کرد که چنین اسراف کاری ، حتّی در دربارهای ایران و

روم دیده نشده است. [حیات موسی بن جعفر (علیهما السّلام) ، ج1 ، ص440] .

18) از جنایات و بدعت های او در حکومت های بعدی به دست گرفتن زمام امور به دست زنان دربار بود. همسر مهدی (خیزران) در انتصابات دخالت مؤثّر داشت.

19) مهدی کینه اهل بیت (علیهم السّلام) را به دل داشت. به شاعرانی که در ذمّ اهل بیت (علیهم السّلام) شعر می سرودند صله می داد. فقط در یک نوبت به خاطر 4 بیت شعر ، هفتاد هزار درهم جایزه به بشار بن بَرَد که شخصی زندیق بود داد. [امام کاظم (ع) ، عقیق ، ص182] .

20) در اوایل ، مهدی با امام کاظم (ع) برخورد تندی نداشت ، امّا وقتی محبوبیت امام را در بین مردم و دانشمندان احساس کرد ، آن حضرت را به زندان انداخت. امّا پس از این که خواب علیّ بن ابیطالب (علیهما السّلامّ) را دید که این آیه را می خواند : فَهَلْ عَسَیتُمْ إِنْ تَوَلَّیتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِی الأَرْضِ وَ تُقَطِّعُوا أَرْحامَکمْ [محمد/22] .

ترسید و دستور داد امام (ع) را آزاد کرده و از بغداد به مدینه بفرستند. [تاریخ بغداد ، ج13 ، ص30] .

21) هادی : او مردی قسیّ القلب و تندخلق و بدبین و سلحشور بود. نسبت به فرزندان فاطمه (س) شدّت عمل نشان داد و جمعی از علویان را به رهبری حسین بن علی بن حسن معروف به صاحب فخ که 4000 نفر بودند در روز ترویه سر برید و بدن هایشان را طعمه حیوانات کرد. [مروج الذّهب ، ج3 ، ص336] .

22) او آنقدر بیت المال را صرف

عیاشی می کرد که یکی از نوازندگانش گفته بود : اگر هادی مدّتی در میان ما باشد ، ما دیوارهای خانه مان را از طلا و نقره می کنیم. [اغانی ، ج5 ، ص241 ، نقل از عقیقی] .

23) او در میان خلفای عبّاسی اوّلین کسی است که به طور علنی شراب خواری می کرد. [الجهشیاری ، ص144 ، نقل از عقیقی] .

24) او بعد از سرکوب علویان فخ تشخیص داد رهبری اصلی این نهضت امام کاظم (ع) است. به همین جهت گفت خدا مرا بکشد اگر او را به قتل نرسانم. [بحار الأنوار ، ج11 ، ص278] .

25) هارون : در سال 170 در سنّ 21 سالگی به حکومت رسید و 23 سال حکومت کرد. سرزمین های اسلامی در زمان او گسترش پیدا کرده بود. او به ابرها خطاب می کرد : به هر کجا که بروید مالیات آن به خزانه من خواهد رسید. [صبح الأعشی ، ج3 ، ص270 ، نقل از عقیقی] .

26) در عصر او بغداد عروس دنیا شده بود.

27) وقتی هارون موضع مستحکم امام (ع) را در مدینه احساس کرد و باعدم همکاری آن حضرت (ع) با دستگاه روبرو شد و بعدا با اعتراضات ایشان به حکومت مواجه گردید ، آن حضرت (ع) را به زندان بغداد انداخت.

28) درآمد بیت المال را در زمان او پانصد میلیون و دویست و چهل هزار درهم تخمین زده اند. با در نظر گرفتن این که قیمت گوسفند در آن زمان 1 درهم و شتر 4 درهم بوده و 60 رطل خرما 1 درهم و مزد معمار استاد 5/1 درهم. درآمد بیت المال به پول امروز

2 میلیارد و 220 میلیون و 960 هزار دینار می شود. [مقدّمه ابن خلدون ، ص117] .

29) هارون به یکی از نوازندگان به خاطر خواندن یک ترانه 2 آبادی بخشید که سالی چهل هزار دینار درآمد داشت. [حیات موسی بن جعفر (علیهما السّلام) ، ج2 ، ص34] .

30) مادر خلیفه (خیزران) غیر از نقد و جواهرات و املاک و مستغلّات فراوان ، تنها محصول غلّه و درآمد یک سال او از باغات مبلغ 160 میلیون درهم بود. [مروج الذّهب ، ج3 ، ص348] .

31) شهبانو (زبیده) هنرکده های زیبایی تأسیس کرده بود و بودجه های کلان صرف تزئینات آنجا می کرد. او یک بار 300 هزار درهم را صرف خریدن غلامی کرد که امتیاز او نوازندگی بود و در راه آرایش این غلام 50 هزار دینار صرف کرد. [بیت الخلفاء و الخلعاء ، ص54 ، نقل از عقیقی بخشایشی]

32) شهبانو و سلطان در راه اسراف بیت المال با هم مسابقه می گذاردند. وقتی که نوازنده ای کارش تمام شد ، 300 هزار درهم شهبانو به او داد و هارون نیز برای این که عقب نماند ، 300 هزار درهم هم او داد. [سیره امام کاظم (ع) ، ج2 ، ص48] .

33) امام کاظم (ع) یک دفعه از زندان سندی بن شاهک نامه ای به هارون نوشت و به او هشدار داد. مضمون نامه این بود : هر روز ناگواری که از من سپری می شود ، از تو هم یک روز خوش به آخر می رسد. این روزها پشت سر هم سپری می شود و در پایان به روزی خواهیم رسید که ستمگران و جنایتکاران خسارت فاحشی

خواهند دید و آن خسارت قابل جبران نیست.

34) هارون کنیزان بسیاری داشت که رقم آنان در تاریخ به 2000 رسیده است. [تاریخ هارون ، ص85] .

35) او عاشق کنیز پدرش شده بود ، ولی چون همخوابگی با زن پدر شرعا جایز نیست ، یکی از روحانیون درباری را احضار کرد و او فتوایی بر جواز صادر کرد و صد هزار درهم جایزه گرفت. [تاریخ خلفاء ، ص291] .

36) آنقدر علنی شراب نوشید و شاعران درباره شراب شعر گفتند که در بین مسلمین قبح این گناه کبیره از بین رفته بود و شکی نیست که روحانیون درباری در این جنایت سهیم بودند ، چرا که هر کدام به نحوی کارهای خلیفه را توجیه می کردند.

37) یکی از مواضع امام حرمت همکاری با دستگاه بود و در برخوردی با صفوان می فرماید : " هر کس بقاء و دوام این حکومت فاسد را دوست داشته باشد ، او از اعوان ظلم است".

38) به زیاد بن سلمه فرمود : " زیاد ! اگر از قلّه کوه مرتفع به درّه بیفتم و تکه تکه شوم بر من بهتر از این است که با این دستگاه جور و ظلم همکاری کنم ، منصبی را بپذیرم یا حتّی رفت و آمد داشته باشم". [تنقیح المقاتل ، ج1 ، ص453] .

39) هادی عبّاسی اوّل کسی است که علنی شراب خورد.

40) عبّاسیان قبر مبارک امام حسین (ع) و خانه های مجاور آن را خراب کردند و حتّی درخت سدری را که کنار مزار روییده بود را قطع کردند. (جالب این که بیش از یک قرن قبل ، پیامبر اکرم (ص) سه مرتبه

فرمود : خدا لعنت کند کسی که درخت سدر را قطع کند.)

6. خاطرات

1) عبدالله بن یحیی می گوید : خدمت امام (ع) رسیدم. فرمود : "امسال کار خوب زیاد انجام بده چون سال آخر عمر تو است". شروع کردم به شدّت گریه کردن. فرمود : "چرا گریه می کنی؟" عرض کردم بر حال خودم. فرمود : "مژده باد بر تو ، تو از شیعیان ما هستی". راوی می گوید : عبدالله خوشحال شد و پس از چندی از دنیا رفت.

عن عبد الله بن یحیی الکاهلی ، قال : حججت فدخلت علی أبی الحسن (ع) فقال لی : "اعمل خیرا فی سنتک هذه فإن أجلک قد دنا" ، قال : فبکیت ، فقال لی : و ما یبکیک؟" قلت : جعلت فداک نعیت إلی نفسی ، قال : " أبشر فإنک من شیعتنا و أنت إلی خیر". قال ، قال أخطل فما لبث عبد الله بعد ذلک إلا یسیرا حتی مات. [رجال الکشی ، ص448] .

2) هشام بن سالم می گوید : بعد از رحلت امام ششم (ع) با محمّد بن نعمان به مدینه رفتیم. در آنجا ما را به خانه عبدالله افطح راهنمایی کردند. به خانه او رفتیم. سؤالاتی فقهی از او کردیم. وقتی دیدیم اشتباهی جواب می دهد فهمیدیم او امام نیست. از خانه او بیرون آمدیم. در کنار کوچه نشستیم و شروع کردیم به گریه کردن. تا این که پیرمردی به سراغ ما آمد و با اشاره ما را به سوی خود خواند. ما ترسیدیم از جاسوسان باشد. با احتیاط و اضطراب به دنبالش به راه افتادیم تا به خانه ای رسیدیم. پیرمرد رفت. غلامی آمد و

ما را دعوت کرد و گفت : رحمت خدا بر شما باد. وارد خانه شدیم. موسی بن جعفر (علیهما السّلام) در آنجا بود. فرمود : نه معتزله ، نه قدریه ، نه زیدیه و نه هیچ طایفه دیگر ، بلکه به سوی من بیایید". از شوق می خواستم فریاد بزنم. عرض کردم : عبدالله ، برادرت ، خود را جانشین امام می داند. فرمود : عبد الله یرید أن لا یعبد اللهعرض کردم : ما شاگردان مکتبی هستیم که کورکورانه اطاعت نمی کنیم. بفرمایید امامت شما را چگونه بفهمیم؟ بالاخره با سؤالاتی امامت حضرت (ع) برایمان ثابت شد. عرض کردم : ممکن است کسانی را که اهل گمراهی هستند هدایت کنم و امامت شما را اثبات کنم. فرمود : " اوّل آنها را آزمایش کن ، بعد این راز را بگو". [ارشاد مفید ، ج2 ، ص221]

3) علیّ بن یقطین مخفیانه توسّط دو مأمور خمس و اموالی را به مدینه می فرستاد ، ولی در منطقه ای که برای استراحت نشسته بودند سواره ای را دیدند جلو آمد. دیدند امام کاظم (ع) است. پول ها را گرفت. نامه هایی داد و فرمود : " اینها جواب های شماست.برگردید و به مدینه نروید و از اینکه از زیارت پیامبر اکرم (ص) محروم شده اید ناراحت نباشید ، زیرا شما در واقع رسول الله (ص) را زیارت کرده اید و غذای شما هم برای شما تا مدینه کافی است ، نگران نباشید".

2) به شریک بن عبدالله نخعی از طرف خلیفه عبّاسی پیشنهاد قضاوت یا معلّمی فرزندان یا صرف نهار داده شد. او نهار لذیذی صرف کرد ، هم قضاوت را پذیرفت و هم معلّمی

را. آری ، لقمه حرام در شیعه این چنین دگرگونی ایجاد می کند. [زندگانی امام کاظم (ع) ، مروج الذّهب]

1. امام مهدی عج

1. ویژگیها

1. ویژگیهای حکومت حضرت مهدی (عج)

1. احیاء فرهنگ قرآن

اولین اقدام حضرت پس از استقرار تشکیل کلاس قرآن است.السلام علیک یا تالی کتاب الله و ترجمانه [احتجاج ، ج2 ، ص492.]

2. سازندگی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إذا قام القائم (ع) حکم بالعدل و ارتفع فی أیامه الجور و آمنت به السبل و أخرجت الأرض برکاتها [إرشاد مفید ، ج2 ، ص384.]

در زمان حکومت حضرت ، آبها فراوان می شود و محصولات چند برابر می شود.

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : تخرج الأرض نبتها و تنزل السماء برکتها و تظهر له الکنوز [احتجاج ، ج2 ، ص290.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : فلا یبقی فی الأرض خراب إلا قد عمر [کمال الدین ، ج1 ، ص330.]

3. اقامه نماز

در تفسیر آیه ذیل از امام صادق (ع) پرسیدند :

عن أبی جعفر (ع) فی قوله الَّذِینَ إِنْ مَکنّاهُمْ فِی الْأَرْضِ أَقامُوا الصَّلاهَ وَ آتَوُا الزَّکاهَ [حج-41] فهذه لآل محمد صلی الله علیهم إلی آخر الأئمه و المهدی و أصحابه یملکهم الله مشارق الأرض و مغاربها و یظهر به الدین و یمیت الله به و بأصحابه البدع و الباطل کما أمات السفهاء الحق حتی لا

یری أین الظلم وَ یأمُرُونَ بِالّمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الّمُنْکرِ [بحارالأنوار ، ج51 ، ص47] .

امام (ع) فرمود : مهدی ما که می آید برنامه اش این چهار موضوع است.

در زیارت آل یاسین : السلام علیک حین تصلی [احتجاج ، ج2 ، ص492

[

4. زکات

مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ، مانع الزکات را می کشد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) دمان فی الإسلام حلال من الله عز و جل لا یقضی فیهما أحد بحکم الله حتی یبعث الله عز و جل القائم من أهل البیت (ع) فیحکم فیهما بحکم الله عز و جل لا یرید علی ذلک بینه الزانی المحصن یرجمه و مانع الزکاه یضرب رقبته [کمال الدین ، ج2 ، ص671.]

5. تقویت بنیه علمی

امام صادق (ع) فرمود : علم 27 حرف است. 25 حرف در زمان مهدی کشف خواهد شد. منتظران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف باید عاشق علم و دانش و در تمام رشته های علمی باید ممتاز باشند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : العلم سبعه و عشرون حرفا فجمیع ما جاءت به الرسل حرفان فلم یعرف الناس حتی الیوم غیر الحرفین فإذا قام قائمنا أخرج الخمسهو العشرین حرفا فبثها فی الناس و ضم إلیها الحرفین حتی یبثها سبعه و عشرین حرفا [بحارالأنوار ، ج52 ، ص336.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : کأننی بدینکم هذا لا یزال متخضخضا یفحص بدمه ثم لا یرده علیکم إلا رجل منا أهل البیت فیعطیکم فی السنه عطاءین و یرزقکم فی الشهر رزقین و تاوون الحکمه فی زمانه حتی إن المرأه لتقضی فی بیتها بکتاب الله تعالی و سنه رسول الله (ص) [غیبه نعمانی ، ص238.]

زنها در خانه ها طبق قرآن و حدیث قضاوت می کنند.

6. مقاومت وتلاش

از امام باقر (ع) سؤال شد ، مهدی که آمد کارها خودبخود درست می شود؟ فرمود : اگر چنین بود پیشانی پیامبر (ص) نمی شکافت و دندانش نمی شکستو الذی نفسی بیده حتی نمسح نحن و

أنتم العرق و العلق ثم مسح جبهته [غیبت نعمانی ، ص284.]

2. ویژگیهای یاران حضرت مهدی (عج)

یا ایها الذین امنوا من یرتد منکم عن دینه فسوف یأتی الله بقومٍ یحبهم ویحبونه اذّلّه علی المؤمنین اعزّهٍ علی الکافرین یجاهدون فی سبیلً الله و لایخافون لومه لائمٍ ذلک فضل الله یؤتیه و الله واسع علیمٌ [54سوره مائده]

2. ومن یتوّل الله ورسوله والذین امنوا فان حزب الله هم الغالبون [56مائده]

2. وظائف

1. خاص

وظیفه ایرانیان مخصوصا شهرهایی مثل قم سنگین تر است. چون ایران یکی از پایگاه های قیام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

2. عام

1. شناخت حضرت مهدی (عج)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَاتَ وَ لَمْ یعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِیتَةً جَاهِلِیةً [کمال الدین ، ج2 ، ص409.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا یکونُ الْعَبْدُ مُومِناً حَتَّی یعْرِفَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ الْأَئِمَّهَ کلَّهُمْ وَ إِمَامَ زَمَانِهِ [کافی ، ج1 ، ص180.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : کلُّ مَنْ دَانَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ بِعِبَادَهٍ یجْهِدُ فِیهَا نَفْسَهُ وَ لَا إِمَامَ لَهُ مِنَ اللَّهِ فَسَعْیهُ غَیرُ مَقْبُولٍ [کافی ، ج1 ، ص183.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ذِرْوَهُ الْأَمْرِ وَ سَنَامُهُ وَ مِفْتَاحُهُ وَ بَابُ الْأَشْیاءِ وَ رِضَا الرَّحْمَنِ تَبَارَک وَ تَعَالَی الطَّاعَهُ لِلْإِمَامِ بَعْدَ مَعْرِفَتِهِ [کافی ، ج1 ، ص185.]

یکی از بهترین متون امام شناسی زیارت جامعه است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من سره أن يكون من أصحاب القائم فلينتظر و ليعمل بالورع و محاسن الأخلاق [غيبت نعمانى ، ص200.]

وَعَدَ اللّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكمْ وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَيسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِى الأَْرْضِ [

نور/55.]

والذین یمسکون بالکتاب واقاموا الصلوه انا لا نضیح اجر المصلحین [اعراف170]

2. اطاعت امام (عج)

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ذِرْوَهُ الْأَمْرِ وَ سَنَامُهُ وَ مِفْتَاحُهُ وَ بَابُ الْأَشْیاءِ وَ رِضَا الرَّحْمَنِ تَبَارَک وَ تَعَالَی الطَّاعَهُ لِلْإِمَامِ بَعْدَ مَعْرِفَتِهِ [کافی ، ج1 ، ص185.]

3. دعا

1. چرا باید به حضرت دعاکرد؟

1 چون یکی از مؤمنین است و پیامبر (ص) فرمود : به مؤمنین دعا کنید.

2 چون فریادرس بیچارگان است. قَالَ صَاحِبُ الزَّمَانِ (ع) : أنا غیر مهملین لمراعاتکم و لا ناسین لذکرکم [احتجاج ، ج2 ، ص495.]

3 چون احیاگر دین خداست.

أین محیی معالم الدین [إقبال الأعمال ، ص297.]

لِیظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کلِّهِ [توبه/33.]

4 چون انتقام گیرنده دشمنان اسلام است. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قال الله و به أنتقم من أعدائی [کمال الدین ، ج1 ، ص252.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) إذا قام قائمنا انتقم لله و لرسوله و لنا أجمعین [بحارالأنوار ، ج52 ، ص381.]

5 چون اقامه حدود می کند. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : و یقام حدود الله فی خلقه [کمال الدین ، ج2 ، ص645.]

6 چون مضطر است. از امام صادق (ع) در تفسیرامن یجیب المضطرسؤال شد : عن أبی جعفر (ع) : فی قوله تعالی أَمَّنْ یجِیبُ الْمُضْطَرَّ إِذا دَعاهُ [نمل 62] قال نزلت فی القائم (ع) [غیبت نعمانی ، ص314.]

پاسخ فرمودند که در مورد امام زمان (ع) است.

7 عامل تألیف دل هاست.أین مؤلف شمل الصلاح و الرضا [إقبال الأعمال ، ص297.]

8

مهربان است. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : و الله لأنا أرحم بكم منكم بأنفسكم [دلائل الإمامه ، ص134.]

موسی بن جعفر در داستان شطیطه فرمود : إنی و من یجری مجرای من الأئمه ع لا بد لنا من حضور جنائزکم فی أی بلد کنتم [المناقب ، ج4 ، ص291]

9 قبولی اعمال ما وابسته به حضرت است.

2. فوائد دعا به حضرت مهدی (عج)

1 به وسیله حضرت از ما دفع بلا می شود. قَالَ صَاحِبُ الزَّمَانِ (ع) و بی یدفع الله عز و جل البلاء عن أهلی و شیعتی [کمال الدین ، ج2 ، ص441.]

وَ ما كانَ اللّهُ لِيعَذِّبَهُمْ وَ أَنْتَ فِيهِمْ [انفال/33.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أهل بیتی أمان لأهل الأرض [کمال الدین ، ج1 ، ص205.]

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إذا قام قائمنا أذهب الله عن شیعتنا العاهه و جعل قلوبهم کزبر الحدید و جعل قوه الرجل منهم قوه أربعین رجلا و یکونون حکام الأرض و سنامها [مشکاه الأنوار ، ص79.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : هو المفرج للکرب عن شیعته بعد ضنک شدید و بلاء طویل و جور [کمال الدین ، ج2 ، ص647.]

2- عدالت گستر است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : المهدی رجل من ولدی لونه لون عربی و جسمه جسم إسرائیلی علی خده الأیمن خال کأنه کوکب دری یملأ الأرض عدلا کما ملئت جورا یرضی فی خلافته أهل الأرض و أهل السماء و الطیر فی الجو [کشف الغمه ، ج2 ، ص469.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أبشرکم بالمهدی یبعث فی أمتی علی اختلاف من الناس و زلازل فیملأ الأرض قسطا

و عدلا کما ملئت ظلما و جورا یرضی عنه ساکن السماء و ساکن الأرض یقسم المال صحاحا فقال له رجل و ما صحاحا قال السویه بین الناس [کشف الغمه ، ج2 ، ص471.]

3 از ما شفاعت می کند : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : المهدی شفیعهم یوم القیامه [المناقب ، ج1 ، ص292.]

4. همراهی با حضرت در اقامه شعائروعزاداری برای امام حسین (ع)

قَالَ صَاحِبُ الزَّمَانِ (ع) : فلأندبنک صباحا و مساء و لأبکین لک بدل الدموع دما [بحارالأنوار ، ج98 ، ص320.]

3. عنایات حضرت مهدی (عج) در زمان غیبت

از آخوند ملا زین الدین سلماسی نقل است که : شخصی از سید بحرالعلوم پرسید آیا در غیبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف می شود آن حضرت دید و زیارت نمود؟ من در کنار او نشسته بودم که سید سر را به زیر انداخت و آهسته گفت : چه بگویم در جواب این مرد و حال آنکه آن حضرت علیه السلام مرا در بغل گرفته و به سینه خود چسبانیده است. همین آخوند ملا زین الدین سلماسی نقل می کند : ما در حرم عسگریین علیهما السلام به امامت مرحوم سید نماز می خواندیم. در رکعت دوم ایشان توقفی کردند که برای همه مورد تعجب بود. بعد از نماز علت را پرسیدیم. ایشان گفتند : به درستی که حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف برای سلام کردن بر پدر بزرگوار وارد شد و مرا از جمال انور آن حضرت این حالت دست داد. [عنایات حضرت مهدی ، ص68.]

سید بحر العلوم (بعد از اصرار زیاد دوستان در باب تشرف به زیارت حضرت

عجل الله تعالی فرجه الشریف) می فرماید : شبی برای انجام نافله شب به مسجد کوفه رفته و از آنجا به مسجد سهله و هوا چون طوفانی شده بود ، خلوت بود. دیدم فردی مشغول مناجات است. مرا خیلی تحت تأثیر قرار داده و بعد از مناجات روی مبارکش را برگردانید و به زبان فارسی فرمودند : مهدی بیا. من از روی ادب ابا کردم. باز فرمودند : بیا. پس حضرتش کلماتی را به من فرمودند. [عنایات حضرت مهدی ، ص69.]

شیخ مفید :

در جای دیگر امام می فرماید : من عبد الله المرابط فی سبیله إلی ملهم الحق و دلیله [احتجاج ، ج2 ، ص498.]

و در جای دیگر می فرماید : بسم الله الرحمن الرحیم سلام الله علیک أیها الناصر للحق الداعی إلیه بکلمه الصدق [احتجاج ، ج2 ، ص498.]

و در جای دیگر می فرماید : و بعد فقد کنا نظرنا مناجاتک عصمک الله بالسبب الذی وهبه الله لک من أولیائه و حرسک به من کید أعدائه [احتجاج ، ج2 ، ص498.]

و در جای دیگر می فرماید : حرسک الله بعینه التی لا تنام [احتجاج ، ج2 ، ص495]

و در جای دیگر می فرماید : و نحن نعهد إلیک أیها الولی المخلص المجاهد فینا الظالمین أیدک الله بنصره الذی أید به السلف من أولیائنا الصالحین أنه من اتقی ربه من إخوانک فی الدین و أخرج مما علیه إلی مستحقیه کان آمنا من الفتنه المبطله و محنها المظلمه المضله و من بخل منهم بما أعاره الله من نعمته علی من أمره بصلته فإنه یکون خاسرا بذلک

لأولاه و آخرته [احتجاج ، ج2 ، ص498] [عنایات حضرت مهدی ، ص48.]

در جای دیگر امام می فرماید : هذا کتابنا إلیک أیها الولی الملهم للحق العلی بإملائنا و خط ثقتنا فاخفه عن کل أحد و اطوه و اجعل له نسخه تطلع علیها من تسکن إلی أمانته من أولیائنا شملهم الله ببرکتنا إن شاء الله الحمد لله و الصلاه علی سیدنا محمد النبی و آله الطاهرین [احتجاج ، ج2 ، ص498.]

نظارت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بر فتاوای شیخ مفید :

شخصی از روستا خدمت شیخ رسید و سؤال کرد : زنی فوت کرده و حامله است ، چه کار کنیم؟ شیخ جواب دادند که با حمل او را دفن کنید. آن شخص روستایی در بر گشت دید سواری به دنبال او آمده و می گوید شیخ مفید فرموده که شکم آن زن را پاره کنید و طفل را بیرون آورده و زن را دفن کنید. آن مرد هم چنین کرد. پس از چندی این جریان به گوش شیخ مفید رسید. فرموده بود من کسی را نفرستادم معلوم می شود آقا امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بوده. پس معلوم می شود ما لیاقت این کار را نداریم. پس در خانه را بست. ناگاه امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف برای او توقیعی فرستاد که در آن فرموده بودند : بر شما است فتوا بدهید و بر ماست که شما را تسدید کنیم و نگذاریم در خطا وارد شوید. لذا شیخ مفید بار دیگر بر مسند فتوا نشست. [عنایات حضرت مهدی ، ص51 50.]

آیت الله بروجردی :

باز آقای کوپائی می گویند :

در سفری که به نجف اشرف سخت مریض شدم در آنجا نذر کردم (با توسل به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف) که اگر سالم شدم دو باب حمام در سامرا بسازم. اتفاقا خوب شدم و دوستان را از این امر آگاه کردم و نامه ای به حضرت آیت الله بروجردی نوشتم. ایشان هم کمک کرد. بعد بنا گذاشتم حسینیه ای بسازم. معمار را از اصفهان بردیم. روزی معمار در طبقه سوم کار می کردند که از بالا به زمین سقوط کرد و حال آن که روی زمین مقدار زیادی آهن بود که همه گفتیم از بین رفت. بعد دیدیم که بلند شد و سالم است. علت را پرسیدیم. گفت : موقعی که پرتاب شدم گفتم یا صاحب الزمان اغثنی. بعد از این ماجرا شبی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را به خواب دیدم که داخل حسینیه شده و به من فرمودند : لیست اشخاصی که کمک کرده اند را بیاور. من بردم و حال اینکه دیدم همه آنهایی که کمک کرده اند اطراف حضرت حاضرند. حضرت علیه السلام دعا فرمود و اولین دعا را به حضرت آیت الله بروجردی فرمودند. [عنایات حضرت مهدی ، ص122.]

حاج علی بغدادی :

داستانی عجیب و مفصل از حاج علی بغدادی در رابطه توجه امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به علماء و مراجع. می گوید : به مقدار هشتاد تومان از سهم بدهکار بودم. آمدم و رفتم در نجف. مقداری از آنرا بین علماء تقسیم کرده و برگشتم. دوست داشتم بقیه را هم بپردازم که بدین منظور به

کاظمین آمدم. بعد که خواستم به بغداد بیایم در میان راه به سید جلیل القدری رسیدیم که دستم را گرفت و مرا دوباره به کاظمین برگرداند و معجراتی از آن بزرگوار دیدم و بعد معلوم شد که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بوده او به من فرمود : شما حقوق ما رابه وکلای ما رساندی. گفتم : آیا قبول است؟ فرمود : بله قبول است. [عنایات حضرت مهدی ، ص77.]

سید عبد الحسین لاری :

آیت الله کرمانی می فرمایند : در سفر مکه با آقای سید عبد الحسین لاری بودیم. در بین راه شبی فرمود که مسئله بر من مشکل شده سپس مشغول عبادت و دعا و نیایش گردید. ناگهان حال ایشان دگرگون شد و انگار که باکسی صحبت می کند و جواب می شنود ولی کیفیت صدا خوب برای من روشن نمی شد. بعد از آن حالت بیرون آمد و گفت : فلانی ، امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مشکل مرا حل کرد. ترا به آن حضرت قصه مرا تا زنده ام به کسی نگویی. [عنایات حضرت مهدی ، ص96.]

حاج شیخ عبدالکریم حائری :

حضرت آیت الله گلپایگانی تعریف می فرمایند : در اوائلی که حضرت آیت الله حائری به قم آمده بودند برای تأسیس حوزه ، وضع طلبه ها خوب نبود. طلبه سیدی که به تبلیغ رفته بود وضع خانواده اش خوب نبود. به مقسّم آقا مراجعه و جریان را گفتم. گفت : وضع مالی خوب نیست. چندی گذشت. شبی در مدرسه فیضیه که با آقای حاج میرزا مهدی بروجردی در حجره بودیم خواب دیدم که شخصی محترم به درب حجره

آمده و گفت : حضرت رسول (ص) می فرمایند : به شیخ عبد الکریم حائری بگویید مضطرب نباش که بر اثر گریه های امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف وجوه متوجه به قم شد. از خواب بیدار شده به خدمت آیت الله حائری رفتم. برای سفارش آن سید. ایشان گفتند : به مقسّم بگویید شهریه را بپردازد. خواب شما هم صادقانه بود. خبرش به ما رسید و وجوهی هم برای ما رسیده در صورتی که من خواب را برای کسی تعریف نکرده بودم. [عنایات حضرت مهدی ، ص103.]

شیخ صدوق :

1 شیخ صدوق بچه دار نمی شد. نامه ای به محضر مبارک امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نوشت. تا حضرت در حقش دعا کند و به وسیله حسین بن روح به آن حضرت رساند. امام علیه السلام در حقش دعا کرد و در جواب نامه اش نوشت : قد دعونا الله لک بذلک ، و سترزق ولدین ذکرین خیرین. [رجال نجاشی ، ص261.]

و به برکت دعای آن حضرت علیه السلام صاحب دو فرزند عالم فقیه شد. یکی از آنها شیخ صدوق ثانی که قبرش نزدیک زیارت عبد العظیم می باشد.

2 شیخ صدوق می گوید :

در برهه ای از زمان برای شیعیان درباره غیبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف شبهاتی پیش آمده که دچار تحیر و سرگردانی شده بودند. گرچه من مرتب در صدد پاسخگویی آن شبهات بودم ولی قلبا هم خیلی درباره این موضوع ناراحت بودم. تا اینکه خوابی دیدم به این شکل که :

در طواف بیت الله بودم. دور هفتم که تمام شد برای لمس حجرالاسود آمدم

و بوسیدم و با خود گفتم : أَمَانَتِی أَدَّیتُهَا وَ مِیثَاقِی تَعَاهَدْتُهُ لِتَشْهَدَ لِی بِالْمُوَافَاهِ [کمال الدین ، ج1 ، ص3.]

ناگاه امام زمان علیه السلام را بر درب خانه خدا دیدم. سلام کردم. حضرت جواب داده و فرمودند : لم لا تصنف کتابا فی الغیبه حتی تکفی ما قد همک [کمال الدین ، ج1 ، ص3]

لذا تصمیم گرفتم تا کتاب اکمال الدین را با توکل بر خدای متعال بنویسم. [عنایات حضرت مهدی ، ص44.]

مقدس اردبیلی :

یکی از علماء نجف می گوید : شبی در تاریکی شخصی را دیدم (که بعد معلوم شد مقدس اردبیلی است) که داشت به طرف حرم امیر المؤمنین (ع) می رفت. به دنبالش رفته و دیدم دربهای حرم به رویش باز شده و در مقابل ضریح ایستاد. سؤالاتی کرد و جواب شنید و بعد به طرف مسجد کوفه روانه شد و در مقابل محراب باز سؤالاتی کرد و جواب شنید و از مسجد بیرون آمد. آمدم جلو سلام کردم و قضیه را جویا شدم. تعجب کرد و از من تعهد گرفت تا زنده است فاش نکنم. بعد فرمود : بعضی مسائل که بر من مشتبه می شود به نزد قبر حضرت امیر (ع) آمده و جواب می گیرم. امشب آقا مرا حواله به فرزندش امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در محراب مسجد کوفه نمود ، رفتم و جواب گرفتم. [عنایات حضرت مهدی ، ص58]

1. امام هادی (ع)

1. سیمای امام هادی (ع)

1. ولادت

1. تولد 15ذی الحجه 212 هجری در یکی از محله های مدینه به نام صریا (که روستایی بوده که توسط امام کاظم (ع) بنا شده بود) مادرش اسیر

آزاد شده به نام سمانه؛ بسیار با فضیلت بود که خود امام (ع) درباره اش فرمود : أمی عارفه بحقی و هی من أهل الجنه لا یقربها شیطان مارد و لا ینالها کید جبار عنید و هی مکلوئه بعین الله التی لا تنام و لا تتخلف عن أمهات الصدیقین و الصالحین [دلائل الإمامه ، ص216] .

2. نام والقاب

نام : علی ، کنیه : ابوالحسن ثالث (امام هفتم ابوالحسن اول - امام رضا (ع) ابوالحسن ثانی)

لقب : هادی ، نقی ، مرتضی ، فقیه ، امین و متوکل. البته متوکل عباسی از این لقب حضرت ناراحت بود.

3. نام مادر

نام مادر : سمانه معروف به سیده ، کنیزی از اهل مغرب بود. امام هادی (ع) فرمود : " مادرم به حق من عارف است و اهل بهشت است ، شیطان به او نزدیک نمی شود ، حیله جباری به او نمی رسد ، او زیر نظر خدا محفوظ است و از مادران صدیقین و صالحان کمتر نیست." [انوار الهیه ، ص136]

(ناگفته نماند در حالات مادر حضرت رضا (ع) آمده که مادر هفت امام از امامان کنیز بوده اند و ظاهرا با این کار خواسته اند تبعیض نژادی را بشکنند.)

ولادت امام هادی (ع) 15 ذی الحجه 212 در روستایی در نزدیکی مدینه که حضرت موسی بن جعفر (ع) احداث کرده بود به نام (صریا) .

کانَ مَوْلِدُ أَبِی الْحَسَنِ الثَّالِثِ (ع) بِصَرْیا مِنْ مَدِینَهِ الرَّسُولِ (ص) لِلنِّصْفِ مِنْ ذِی الْحِجَّهِ سَنَهَ اثْنَتَی عَشْرَهَ وَ مِائَتَین [إرشاد مفید ، ج2 ، ص297] .

شهادت در 3 رجب ، سال 254 به دست معتمد عباسی در سن 41 سالگی

در شهر سامرا درخانه خود. [خاندان وحی ، قرشی ، ص670]

4. فرزندان

چهار فرزند داشتند به نامهای : حسین ، محمد ، جعفر و عایشه.

نقش خاتم حضرتاللَّهُ رَبِّی وَ هُوَ عِصْمَتِی [بحارالأنوار ، ج50 ، ص117] .

5. امامت

1. مدت امامت

سی و سه سال امامت کرد.

2. علم امام

1. از قم مالی برای امام هادی می فرستند. متوکل ماموری را برای کنترل در کمین قرار می دهد. ولی امام می فرماید : مامور موفق نخواهد شد. مال تا خانه امام می رسد خادم جلوگیری می کند. امام دستور می دهد به شخصی که مال را بیاورید. اموال در صندوقی به امام داده می شود؛ امام می فرماید : آن جبه ای که آن زن قمی داده چرا به من نمی دهید؟ آمد لب در و جبه را گرفت و برد. امام فرمود : به او بگو : چرا عوض کردی؟ برگردان و همان جبه اصلی را بگیر. او گفت : خواهرم دوست داشته و عوض کرده ، رفت و برگشت. امام فرمود : به او بگویید روی دوش تو است. فوری جبه را بدهید. او داد ، ولی غش کرد و به هوش آمد و گفت : من در امامت او شک داشتم ، ولی الان یقین پیدا کردم. از این حدیث چند مطلب استفاده می شود :

الف : علم غیب امام.

ب : کنترل شدید حکومت که مامور جاسوس برای ضبط اموال در مسیر راه قرار می دهد و حتی مامور در خانه.

ج : رابطه مردم شیعه به خصوص قم و زنان قم با امامان شیعه. [اثبات الهدی ، ج3 ، ص366]

سئوالات علمی

قیصر روم از خلیفه عباسی پرسید در انجیل

دیده ایم هر که سوره ای بخواند که خالی از هفت حرف باشد خداوند جسدش را به آتش جهنم حرام کند. آن هفت حرف : ثا ، جیم ، خاء ، زاء ، شین ، ظا ، فاء ، ما در تورات و انجیل این سوره را نیافتیم. آیا شما در قرآن چنین سوره ای دارید؟ خلیفه از هر کدام از علماء و دانشمندان پرسید نتوانستند جواب بگویند. تا خدمت امام هادی رسیدند. حضرت فرمود : سوره حمد است.

و این حروف که در این سوره نیست هر کدام رمز وعلامت چیزی است. ث : ثبور ، ج : جحیم ، خ : خبیث ، ز : زقوم ، ش : شقاوت ، ظ : ظلمت ، ف : فرقت. پاسخ را برای قیصر روم نوشتند. به محض خواندن شاد شد و همان جا به اسلام گروید. [منتخب التواریخ ، ص530 و چهارده معصوم ، عماد زاده ، ص540]

یک نفر نصرانی با زنی مسلمان زنا کرده بود. متوکل خواست به او حد بزند. اسلام آورد. قاضی وقت گفت : حکم ساقط است؛ چون ایمان آورده است. مسئله را خدمت امام هادی (ع) آوردند حضرت فرمود : او را بزنید تا بمیرد. فقها قبول نکردند. تا اینکه متوکل علت حکم را از امام پرسید.

حضرت در جواب نوشت : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ [فَلَمَّا أَحَسُّوا] فَلَمّا رَأَوْا بَأْسَنا قالُوا : آمَنّا بِاللّهِ وَحْدَهُ وَ کفَرْنا بِما کنّا بِهِ مُشْرِکینَ فَلَمْ یک یْنْفَعُهُمْ إِیمانُهُمْ لَمّا رَأَوْا بَأْسَنا سُنَّتَ اللّهِ الَّتِی قَدْ خَلَتْ فِی عِبادِهِ وَ خَسِرَ هُنالِک الْکافِرُونَ" (غافر/85-84) متوکل با دیدن این جواب دستور داد

آنقدر زدند تا مرد. [کافی ، ج7 ، ص238] .

6. خلفای معاصر

1. نام های خلفا

آن حضرت در زمان 7 خلیفه زندگی می کرد .مأمون ، معتصم ، واثق ، متوکل ، منتصر ، مستعین ، ومعتز.

2. آزارهای خلفا

1. ماموران متوکل آن حضرت را به مجلس شراب بردند که امام با خواندن اشعاری کاری کرد که جلسه به هم خورد و حتی متوکل به گریه افتاد.

2. آخوند دربار به متوکل گفت : خادمان دربار حتی برای امام هادی (ع) پرده ها را کنار می زنند و همه احترام می کنند و بدین وسیله تو تحقیر و او عزیز می شود. متوکل دستور داد کسی احترام نکند. امام که وارد شد باد پرده ها را کنار می زد. همه متحیرشدند. این کار چند نوبت تکرار شد و امام به کسی که قبول نمی کرد این آیه را خواندند :

فَسَخَّرْنا لَهُ الرِّیحَ تَجْری بِأَمْرِهِ رُخاءً حَیثُ أَصاب [ص/36] . بعد فرمود : پیامبر (ص) و اوصیای او از سلیمان مهم ترند.

3. متوکل برای یک مانور سوار شد و دستور داد همه پیاده همراه باشند وامام هادی (ع) راهم در میان مردم پیاده ببرند که امام فرمود : فَعَقَرُوها فَقالَ تَمَتَّعُوا فی دارِکمْ ثَلاثَهَ أَیامٍ ذلِک وَعْدٌ غَیرُ مَکذُوبٍ [هود/65] .

و سه روز نشد که هواداران منتصر بر سر متوکل ریخته ، او را کشته و قطعه قطعه کردند.

4. متوکل حتی حاضر شد برادر امام هادی (ع) را به مجلس شراب ببرد و روی آن تبلیغ کند که برادر امام هادی (ع) چنین کرده ، ولی موفق نشد. [اصول کافی]

5. مامورین متوکل شبانه از نردبان به پشت

بام خانه امام هادی (ع) برای تفتیش می روند. وسط پله ها امام فریاد می زند که صبر کن تا شمعی بیاورم. شمعی آوردند و او وارد شد؛ دید امام روی حصیر به طرف قبله مشغول دعا است. او وارد اتاق ها شده و تفتیش شروع شد. دید کیسه پولی با مهر مادر متوکل آنجا است. کیسه پول را نزد متوکل برد و او مادرش را احضار کرد که چرا؟ مادر گفت : نذر کرده بودم که اگر از مرض ام خوب شدم از مال خودم ده هزار دینار به امام بدهم؛ ولی ببین که امام هنوز کیسه را باز نکرده. متوکل کمی پول بر پول مادر اضافه نمود و با شمشیری که از زیر سجاده امام همراه با کیسه نزدش آورده بودند برگرداند. و مامور عذر خواهی کرد که من مامورم و معذور بودم که شبانه از سر دیوار این چنین وارد شده و تفتیش و... امام فرمود : سَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَى مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ " (شعراء/227) [کافی ، ج1 ، ص499] . مامور باشیندن آیه به گریه افتاد. [اعلام الوری ، ص345]

6. امام هادی (ع) عنصری خطرناک برای ابرقدرتها :

الف : تا جایی که امام حرمین و فرماندار مدینه به متوکل می نویسد ، اگر حجاز و حرمین را می خواهی امام هادی را تبعید کنید که هوادارانش زیاد می شوند.

مجددا لعن و ناسزاگویی به علی (ع) را از سرگرفت و اجباری کرد و خودش از دشمنان سرسخت علی و آل علی (ع) بود و در مجالس عمومی توهین می کرد.

مَسْعُودی درمُرُوج الذَّهَبآورده است که به متوکل عباسی خبر رسید که از طرف شیعیان قم نامه ها

و اسلحه های زیادی به منزل امام رسیده تا علیه حکومت قیام کنند .گروه تحقیق فرستاد. شبانه به خانه حضرت حمله کردند و حضرت را دیدند روی شن و سنگریزه نشسته و مشغول تلاوت قرآن است. هر چه جستجو کردند چیزی نیافتند. حضرت را وارد مجلس متوکل کردند ، در حالی که شراب می خورد و به حضرت هم تعارف کرد. امام هادی (ع) اشعاری تکان دهنده برایش خواند که آنقدر گریست که ریش نحسش خیس شد و امام را با احترام به منزل باز گرداند. [بحارالأنوار ، ج50 ، ص211] .

3. مبارزه امام با خلفا

زنده نگاه دارنده خط امامت :

تا جایی که امام (ع) نماینده ای می فرستد برسرقبر مطهر امام حسین (ع) که برای من دعا کن. خط خون و قیام را در زمان متوکل زنده نگه می دارد ، زیرا متوکل با آنجا پیش رفته بود که حتی قبر امام حسین (ع) را خراب و شخم زده بود و مزرعه درست کرده بود.

4.تبعید حضرت

ب : تا جایی که متوکل می گوید : قَدْ أَعْیانِی أَمْرُ ابْنِ الرِّضَا. [کافی ، ج1 ، ص502] .

ج : تا جایی که بارها بی وقت به خانه او ریخته و دنبال اسلحه می گردیدند.

د : تا جایی که تبعید به پایتخت (سامرا) می گردد تا زیر نظر باشد.

ه : تا جایی که امام عوامل نفوذی و شیعیانی را در دربار تربیت می کند ، حتی مادر متوکل و معلم فرزندان او از مریدان امام هادی (ع) بودند.

8. امام هادی (ع) با 7 خلیفه ستمگر معاصر بود. مامون ، معتصم ، واثق ، متوکل ، منتصر ، مستعین ، معتز.

به خاطر

سعایتهای متوکل آن حضرت را از مدینه به پایتخت (سامراء) احضار و مورد انواع بی احترامی ها و... قرار داد. چند بار به منزلش شبانه ریختند (برای تفتیش) . متوکل علنی به حضرت علی (ع) ناسزا و در سال 237 هجری دستور داد قبه امام حسین (ع) و خانه های اطراف حرم را خراب و شخم و زراعت کنند تا اثری نباشد.

وضع سادات و فامیل های پیامبر (ص) به جایی رسید که زنان سید روسری نداشتند و با یک ساتر به نوبت نماز می خواندند. [شیعه در اسلام ، مرحوم علامه طباطبائی]

در 20 سالگی به خاطر احترام و موقعیت و محبوبیت که امام در مدینه داشت (به جوری که والی مدینه و امام جماعت حرمین به متوکل نوشتند که اگر می خواهی حرمین از تو باشد باید امام هادی (ع) را از مدینه خارج کنی) دوبار امام هادی (ع) را زندان کردند و چند بار به خانه امام ریخته و در دل شب امام را به مجلس شراب خوری متوکل بردند. امام با خواندن اشعاری کاری کرد که ظرف شراب را به زمین زده و همه گریه کردند.

دولت از او می ترسید ، لذا با نامه ای به سامرا دعوت شد. (ولی هدف زیر نظر داشتن امام بود.)

مامور جلب (یحیی بن هرثمه) امام را از مدینه خارج نمود. هنگام خروج از مدینه مردم شیون کردند. امام با اهل وعیالش وارد می شود. خلیفه به بهانه این که هنوز منزل آماده نیست امام را در محل نامناسبی جا دادند. بارها بی اجازه به خانه او ریخته و تفتیش می کردند.

امام بارها توسط خلفای عباسی به زندان افتاد و به اجبار

از مدینه به سامرا آورده شد. و پیوسته تحت نظر بود. عبد الله بن محمد که مسئول جنگ و نماز در مدینه بود نامه نوشت به متوکل و احساس خطر کرد از وجود امام هادی (ع) . [إعلام الوری ، ص364] .

بریحه عباسی به متوکل نوشت : اگر احتیاجی به حرمین داری علی بن محمد را خارج کن. او مردم را به طرف خود دعوت کرده و خلق کثیری به او گرویده اند. وقتی امام را از شهر مدینه به سامرا می بردند ، بریحه نزد امام آمد و عرض کرد : من باعث تبعید شما شدم. اگر نزد متوکل از من شکایت کنی ، نخل هایت را به آتش می کشم. امام فرمود : دیشب نزد خدا از تو شکایت کرده ام. لازم نیست نزد خلق خدا شکایت کنم. بریحه به قدم های امام افتاد و عذرخواهی کرد. حضرت فرمود : تو را عفو می کنم. [خاندان وحی ، ص679 و سیره الائمه ، ج4 ، ص176]

یحیی بن هرثمه برای آوردن امام از مدینه به سامرا با 300 مامور مسلح (از طرف متوکل) اعزام شد.

وقتی خبر حرکت امام هادی از مدینه به سامرا به ایران رسید دسته دسته مردم ایران از شهرستانها به طرف سامرا حرکت کردند. از اصفهان گروهی به سرپرستی عبد الرحمن رفتند و در سامرا شکایتی اعتراض آمیز به متوکل نمودند که چرا امام را محدود کرده ای. متوکل امام (ع) را به دربار دعوت کرد. امام (ع) بر اسبی سوار شد و چندین هزار نفر از علاقه مندان اهل بیت در اطراف رکاب حضرت ابراز ارادت می کردند و دعا می کردند : خداوند امام

(ع) را از شر متوکل در زمان مصون دارد.

در زمان امام هادی (ع) متوکل بر قبر اما م حسین (ع) آب بستند و آنچه یزید و ابن زیاد نتوانستند انجام دهند ، این جنایتکار انجام داد [زندگانی چهارده معصوم ، عماد زاده ، ص531]

5. سیمای متوکل

ابن سکیت معلمی بود ادیب و استاد و از علاقه مندان اهل بیت بود ، ولی ایمان خود را کتمان می کرد. متوکل او را برای استادی دو فرزندش انتخاب کرد. اما پس از مدتی شنید که او از محبین علی (ع) است. سر زده وارد مجلس درس او شد و ابتدا محبت کرد. آنگاه از او پرسید به نظر تو پسران من افضلند یا حسن و حسین فرزندان علی؟ ابن سکیت هم گفت : قنبر غلام علی (ع) از تو و فرزندانت افضل است چه رسد به فرزندان زهرا (س) .

متوکل دستور داد زبان این معلم را از پشت سرش در آوردند.

ناگفته نماند که این معلم آن چنان تاثیری بر روی فرزندان متوکل گذاشت که روزی منتصر شنید که پدرش (متوکل) به فاطمه زهرا (س) توهین کرد. نزد عالمی آمد و گفت : من می دانم حکم او قتل است. حالا خودم می خواهم او را اعدام کنم. عالم گفت : حکم همین است ، اما اگر خودت اجرا کنی اثر وضعی دارد و به زودی از دنیا می روی. منتصر گفت : مرگ زود رس را تحمل می کنم و دوست دارم به دست خودم این انسان کثیف را بکشم وهمین کار را کرد و خودش هم پس از 6 ماه ازدنیا رفت. [سفینه البحار ، (متوکل) و خاندان

وحی ، قرشی ، ص680]

7. ویژگیهای فردی

هم به هنگام تبعید از مدینه موج عظیمی پشت سر حضرت به راه افتاد. و هم به هنگام شهادت شهر سامرا در غم نشست. البته این محبوبیت به خاطر خدمات ، مبارزات ، گفتگو با مردم ، هم دردی ، حمایت از یتیمان و...بود. [ائمتنا ، ج2 ، ص257]

6. امام هادی کشاورز روز و عابد شب بود.

در سیره آن حضرت می خوانیم : روزها به قدری به کشاورزی بود که عرق می ریخت و شبها در عبادت و سجده و می فرمود : الهی مسیی ء قدورد وفقیر قد قصد [الدعا ، ائمتنا ، ج2 ، ص257]

7. امام هادی (ع) به زبانهای مختلف با اهل دیار سخن می گفت.

رُوِی عَنْ أَبِی هَاشِمٍ : " قَالَ لِی أَبُو الْحَسَنِ (ع) وَ عَلَی رَأْسِهِ غُلَامٌ کلِّمِ الْغُلَامَ بِالْفَارِسِیهِ وَ أَعْرِبْ لَهُ فِیهَا فَقُلْتُ : لِلْغُلَامِ نام تو چیست؟ فَسَکتَ الْغُلَامُ فَقَالَ لَهُ أَبُو الْحَسَنِ (ع) یسْأَلُک مَا اسْمُکَ" [بحارالأنوار ، ج50 ، ص137] .

سیما

1. امام هادی آگاه از آینده :

همین که خداوند جعفر را به او داد ، همه شاد بودند جز خود امام. و فرمود : " اوعده زیادی را گمراه خواهد کرد." پیش گویی و اخبار عینی بسیاری در اثباه الهدی ، ج3 از آن بزرگوار نقل شده است.

2. امام هادی (ع) حافظ مکتب :

الف : رساله ای در رد بر جبر و تفویض و اثبات عدل که مفصلا درتحف العقول آمده است.

ب : پاسخ های علمی برای سوالات یحیی بن اکثم و...

ج : مواعظ امام در موارد مختلف و بیان احکام و...

.3

امام هادی مربی شاگردان :

در کتاب "فی رحاب ائمه اهل البیت" نام بیش از بیست نفر از اصحاب و راویان و خواص وتربیت شدگان آن حضرت را نوشته است.

4. امام هادی (ع) بیانگر راه رهبران الهی در زیارت جامعه :

وَ بَرِئْتُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ أَعْدَائِكمْ وَ مِنَ الْجِبْتِ وَ الطَّاغُوتِ وَ الشَّيَاطِينِ وَ حِزْبِهِمُ الظَّالِمِينَ لَكمُ الْجَاحِدِينَ لِحَقِّكمْ وَ الْمَارِقِينَ مِنْ وَلَايتِكمْ وَ الْغَاصِبِينَ لِإِرْثِكمْ الشَّاكينَ فِيكمْ الْمُنْحَرِفِينَ عَنْكمْ وَ مِنْ كلِّ وَلِيجَةٍ دُونَكمْ وَ كلِّ مُطَاعٍ سِوَاكمْ وَ مِنَ الْأَئِمَّةِ الَّذِينَ يدْعُونَ إِلَى النَّار [عيون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص276] .

5. امام هادی چهره ای محبوب :

8. شهادت

1. امام جواد فقط دو پسر داشت. موسی مبرقع و امام هادی (ع) . شهادت حضرت در سال 254 هجری قمری و به سن 42 سالگی به وقوع پیوست ، به دست معتز ، خلیفه عباسی به وسیله سم شهید شدند. (مدت امامت 33 سال)

2. شاگردان

1. حتی مادر متوکل مرید امام هادی (ع) بود و حتی استاد فرزندانش.

2. عبد العظیم حسنی که با چهار واسطه به امام مجتبی می رسد عقاید خود را به امام هادی عرضه می کند.

حدیثعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يحْيى عَمَّنْ دَخَلَ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ عَلِي بْنِ مُحَمَّدٍ الْهَادِي (ع) مِنْ أَهْلِ الرَّي قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ الْعَسْكرِي (ع) فَقَالَ لِي : أَينَ كنْتَ؟ فَقُلْتُ : زُرْتُ الْحُسَينَ (ع) فَقَالَ : أَمَا إِنَّک لَوْ زُرْتَ قَبْرَ عَبْدِ الْعَظِيمِ عِنْدَكمْ لَكنْتَ كمَنْ زَارَ الْحُسَينَ بْنَ عَلِي (ع) [ثواب الأعمال ، ص99] .

تفکر سالم در زمانی که هرگونه انحراف در کار است.

- حضرت عبد العظیم ازانقلابیون بود که به

خاطر فعالیت و ضربه نخوردن به ری پناهنده شده است و در یکی از باغهای شهر ری مسکن کرده بود. عامل نقل حدیث از امام جواد (ع) و امام هادی (ع) است.

در کتاب شیخ طوسی نام 185 نفر از روات ذکر شده که از امام هادی کسب علم کرده و در نشر آن کوشیده اند مانند احمد بن حمزه قمی ، ابراهیم بن اسحاق ، حسین بن مالک قمی ، خیران خادم ، داود بن قاسم ، ریان بن صلت ، صالح بن محمد همدانی و علی بن مهزیار اهوازی. [رجال شیخ طوسی ، ص383] .

3. معجزات و کرامات

1. داستان نگین انگشتر

1. یونس نقاش ، صنعت گری بود از علاقه مندان امام ، با اضطراب خدمت امام رسید. و عرض کرد : یکی از بزرگان دستگاه خلافت نگینی به من داده که برایش انگشتر بسازم. در حین کار نگین به دو نیم شده. حالا می خواهم فرار کنم ، چون نگین خیلی قیمتی بوده. امام فرمود : به خانه ات برو ، جز خیر نخواهی دید. فردای آن روز یونس از طرف حکومت احضار شد و صاحب نگین گفت : برای من مشکلی پیش آمده ، اگر بتوانی حل کنی خیلی خوب است. من 2 همسردارم که دعوا دارند. اگر بتوانی نگین را دو قسمت کنی و 2 انگشر بسازی درست می‌شود و هر چه اجرت داشت می دهم. وقتی امام این را شنید فرمود : اللَّهُمَّ لَک الْحَمْدُ إِذْ جَعَلْتَنَا مِمَّنْ یحْمَدُک حَقّا [المناقب ، ج4 ، ص427] .

2. امام هادی (ع) در قفس شیرها

3. در زمان متوکل زنی پیدا شد که می گفت : من زینب

دختر فاطمه زهرا (س) هستم وچون رسول خدا بر بدن من دست کشیده هرگز پیر نمی شوم. کسی نمی توانست جواب او را بدهد. امام هادی (ع) تشریف آوردند. متوکل از حضرت خواست با دلیلی منطقی این زن را قانع کند. حضرت فرمود : گوشت فرزندان فاطمه (س) بر درندگان حرام است. او را پیش درندگان ببرید ، اگر فرزند فاطمه باشد ضرری نمی بیند. زن گفت : در اینجا از فرزندان فاطمه زیاد هستند برای امتحان یکی را داخل قفس بفرستید. چهره حاضران متغیر شد. بعضی از ناصبی ها گفتند : خود ابن الرضا برود.

حضرت داخل قفس شیران شد. شش شیر بودند شیران خود را جلو حضرت انداختند وسر خود رابه زمین گذاشتند. حضرت دست مبارکش را به سر آنان کشید و اشاره فرمود : همه بلند شوید ومقابل حضرت ایستادند. وزیر متوکل به اوگفت : هر چه زودتر بگو بیاید بیرون ، چون این خبر اگر در میان مردم منتشر شود

محبوبیت پیدا می کند. حضرت بیرون آمده و به زن فرمود : حالا توبرو داخل. نعره ای کشید و گفت : والله الله دروغ گفتم ، من دختر فلانی هستم.احتیاج وادارم کرد که چنین ادعایی بکنم. بالاخره مادر متوکل شفاعت کرد و او نجات پیدا کرد. [الخرائج و الجرائح ، ج1 ، ص403] .

3. استجابت دعا

. ثقه جلیل القدر وکیل امام هادی و عسگریعلیه السلام ایوب بن نوح گوید : همسرم حامله بود ، به امام هادی نوشتم دعا بفرمائید خداوند پسری به من عطا فرماید.در جواب نوشتند چون متولد شد نامش را محمد بگذار ، همینطور هم شد.

خود او نقل می کند که همسر

یحیی بن زکریا حامله بود؛ او هم از امام این درخواست را کرد. امام نوشتند ای بسا دختر که از پسربهتر است. بعد از چندی خداوند به او دختری عطا کرد. [کشف الغمه ، ج2 ، ص385] .

4. رفع گرفتاری شیعیان

حضرت در حفظ آبروی مستضعفین و قرض داران نهایت علو نفس را نشان می دادند. یکی از اعراب بادیه نشین خدمت حضرت عرض کرد من از شیعیان جدت امیرالمؤمنین هستم؛ در چنگال قرض گرفتار شده ام. فرمود : چه مبلغ قرض داری؟ گفت : ده هزار درهم. دستور دادند قرض او را ادا کنید. وقتی متوکل شیند سی هزار درهم خدمت امام فرستاد. بلافاصله حاجت مند دیگری رسید که حضرت تمام پول را به او بخشید. [کشف الغمه ، ج2 ، ص374] .

5. 1000دینار مادر متوکل

مادر متوکل به امام هادی (ع) اعتقاد داشت. روزی متوکل مریض شد که اطبا از علاجش درماندند. مادرش نذر کرد که اگر شفا یابد مال فراوانی خدمت امام هدیه کند. شخصی را فرستاد تا درباره این مرض از امام استعلاج کند. فرمود : فلان دارو را استفاده کنید به اذن خدا بهبودی پیدا می کند. پس از بهبودی متوکل مادرش 1000 دینار در کیسه ای کرد و برای امام فرستاد. چند روزی نگذشت که یکی از بدخواهان به متوکل گفت : دینار زیادی خدمت امام هادی دیدم. او هم گروهی فرستاد که شبانه از بالای بام خانه خواستند وارد شوند. امام وقتی صدای آنها را شنید فرمود : صبر کنید برایتان چراغ بیاورم. و ماموران وقتی گشتند برخوردند به کیسه ای که از مادر متوکل بود؛ وقتی به دست متوکل دادند و داستان

را از مادر ش شنید شرمنده شد و پولها را پس فرستاد. [کافی ، ج1 ، ص499] .

6. امام درمجلس متوکل

مَسْعُودی در"مُرُوج الذَّهَب" به نقل بحار ، ج50 ، ص212 آورده است :

نزد متوکل عباسی از امام هادی بدگویی (سعایت) شد که نامه ها واسلحه ها از قم در منزلش جمع و قصد کودتا دارد. گروهی را به خانه حضرت برای تفتیش فرستاد. ولی دیدند امام روی شن نشسته و قرآن می خواند .آقا را با همان حال نزد متوکل آوردند. او درجلسه شراب می خورد. شراب را به امام عرض کرد. امام فرمود : هرگز ، گفت : پس شعر بخوان. فرمود : من خیلی اهل شعر نیستم. گفت : چاره ای نیست یا شراب یا شعر.

امام فرمود :

قَالَ فَبَکی الْمُتَوَکلُ حَتَّی بَلَّتْ لِحْیتَهُ دُمُوعُ عَینَیهِ وَ بَکی الْحَاضِرُونَ وَ دَفَعَ إِلَی عَلِی (ع) أَرْبَعَهَ آلَافِ دِینَارٍ ثُمَّ رَدَّهُ إِلَی مَنْزِلِهِ مُکرَّماً

متوکل و حضار گریه شدید کردند وامام (ع) را با احترام به خانه برگردانیدند. [بحارالأنوار ، ج50 ، ص211] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَفْضَلَ الْجِهَادِ کلِمَهُ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِر [کافی ، ج5 ، ص59] .

1. امامت1

1. جایگاه امامت

امامت از اصول اعتقادی ، سیاسی ، اجتماعیِ اسلام است.

رمز حیات و بالندگی جامعه است.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : کلُّ مَنْ دَانَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ بِعِبَادَهٍ یجْهِدُ فِیهَا نَفْسَهُ وَ لَا إِمَامَ لَهُ مِنَ اللَّهِ فَسَعْیهُ غَیرُ مَقْبُولٍ وَ هُوَ ضَالٌّ مُتَحَیرٌ وَ اللَّهُ شَانِئٌ أَعْمَالِهِ وَ مَثَلُهُ کمَثَلِ شَاهٍ ضَلَّتْ عَنْ رَاعِیهَا وَ قَطِیعِهَا [کافی ، ج1 ، ص183] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَمْ تَخْلَو

الْأَرْضُ مُنْذُ كانَتْ مِنْ حُجَّهٍ عَالِمٍ يحْيى فِيهَا مَا يمِيتُونَ مِنَ الْحَقِّ [كمال الدين ، ج1 ، ص221] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : لَوْ لَمْ يجْعَلْ لَهُمْ إِمَاماً قَيماً أَمِيناً حَافِظاً مُسْتَوْدَعاً لَدَرَسَتِ الْمِلَّهُ وَ ذَهَبَ الدِّينُ وَ غُيرَتِ السُّنَنِ [علل الشرائع ، ج1 ، 253] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ الْإِمَامَهَ زِمَامُ الدِّينِ وَ نِظَامُ الْمُسْلِمِينَ وَ صَلَاحُ الدُّنْيا وَ عِزُّ الْمُومِنِين [كافى ، ج1 ، ص198] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اسْمَعُوا وَ أَطِيعُوا لِمَنْ وَلَّاهُ اللَّهُ الْأَمْرَ فَإِنَّهُ نِظَامُ الْإِسْلَامِ [أمالى مفيد ، ص14] .

آيا دين از سياست جداست؟

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا يقْبَلُ اللَّهُ مِنَ الْعِبَادِ الْأَعْمَالَ الصَّالِحَهَ الَّتِى يعْمَلُونَهَا إِذَا تَوَلَّوُا الْإِمَامَ الْجَائِرَ الَّذِى لَيسَ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى [أمالى طوسى ، 417] .

(همين كهلَيسَ مِنَ اللَّهِ تَعَالَياست ، نشانه اين است كه دين از سياست جدا نيست) .

2. فلسفه امامت

امام رضا (ع) فرمود : "خداوند مردم را محدود به حدّى كرده و اگر قيمِ امين (امام) نباشد ، مردم براى لذّات خود از حدّ تجاوز كرده ومراعات حدودالهى را نمى كنند." [علل الشرائع ، ج1 ، ص251] .

اداره جنگ ، جمع ماليات ، محور وحدت و دفاع از مظلوم ، بدون امام نمى شود. [عيون اخبار الرّضا ، ج2 ، ص100 بحار ، ج23 ، ص32]

حضرت على (ع) : "جايگاه زمامدار جايگاه نخى است كه دانه هاى پراكنده را به هم وصل مى كند."

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْأَرْضَ لَا تَخْلُو إِلَّا وَ فِيهَا إِمَامٌ كيمَا إِنْ زَادَ الْمُومِنُونَ شَيئاً رَدَّهُمْ وَ إِنْ نَقَصُوا شَيئاً

أَتَمَّهُ لَهُمْ [کافی ، ج1 ، ص178] .

3. شئون امامت

1 رهبری اعتقادی :

-آمَنَ الرَّسُولُ بِما أُنْزِلَ إِلَیهِ مِنْ رَبِّهِ [بقره/285] .

2 رهبری اخلاقی :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأُتَمِّمَ مَکارِمَ الْأَخْلَاقِ [مکارم الأخلاق ، ص8] .

إِنَّک لَعَلی خُلُقٍ عَظیمٍ [قلم/4] .

لَقَدْ کانَ لَکمْ فی رَسُولِ اللّهِ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ [احزاب/23] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَاماً فَلْیبْدَأْ بِتَعْلِیمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِیمِ غَیرِهِ [نهج البلاغه ، حکمت 73] .

لِمَ تَقُولُونَ ما لا تَفْعَلُون [صف/2] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نقص الفعل عن القول أقبح رذیله [غررالحکم ، ص153] .

3 رهبری علمی :

أَ فَمَنْ یهْدی إِلَی الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ یتَّبَعَ أَمَّنْ لا یهِدِّی إِلاّ أَنْ یهْدی [یونس/5] .

هَلْ یسْتَوِی الَّذینَ یعْلَمُونَ وَ الَّذینَ لا یعْلَمُون [زمر/9] .

فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّکرِ إِنْ کنْتُمْ لا تَعْلَمُون [نحل/43] .

تمام آیاتیسْئَلُونَک

4. نظر اسلام درباره حکومت و ولایت

1. ولایت خدا

إِنِ الْحُكمُ إِلاّ لِلّه [انعام/57] .

وَ مَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللّهِ حُكماً [مائده/50] .

مِنْ لَدُنْ حَكيمٍ عَليمٍ [نمل/6] .

أَ لا يعْلَمُ مَنْ خَلَق [ملک/14] .

امامت1 ، صفحه 2

2. ولايت رسول الله

مَنْ يطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطاعَ اللّه [نساء/80] .

الرّاد عليهم كالرّاد علينا

يا أَيهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَيک مِنْ رَبِّک [مائده/67] .

صدها حديث که نام 12 امام در سخنان رسول الله (ص) برده شده است [کتاب آقای صافی ، جلاء البصر]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كانَ

مِنَ الْفُقَهَاءِ صَائِناً لِنَفْسِهِ حَافِظاً لِدِينِهِ مُخَالِفاً عَلَى هَوَاهُ مُطِيعاً لِأَمْرِ مَوْلَاهُ فَلِلْعَوَامِّ أَنْ يقَلِّدُوهُ [تفسيرالإمام العسكرى ، ص299] .

-تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ وَ عَدُوَّكمْ [انفال/60] .

3. و لایت فقیه

-لِيغيظَ بِهِمُ الْكفّارُ [فتح/29] .

با توجه به خبرگان منتخب مردم

امّا معصوم فقط 14 نفر بودند. ولی مجتهد عادل و بی هوس لازم نیست که تمام کارهای او مطابق با واقع باشد.

چنانکه امام خمینی (ره) می فرماید : من در مورد تعریف از بعضی ها اشتباه کردم.

ولایت فقیه شاخه ای از امامتِ عامّه است.

1. امامت2

1. تعریف امام

(امام در لغت) در لسان العرب آمده.

ابن سیده : و الإِمامُ ما ائْتُمَّ به من رئيسٍ و غيرِه ، و الجمع أَئِمَّه. [لسان العرب ، ج12 ، ص22] .

چیزی که انسان باید آن را مقتدا و پیشوای خود قرار دهد؛ خواه انسان باشد ، یا غیر. حتّی مثالی را معلم می زند به عنوان نمونه یا سرمشقی که می نویسد. یا شاغول در دست بنّا.

چون مثال یا شاغول ، اسوه و پیشوای کار اوست و باید کار خود را بر طبق آن تنظیم کند.

4) موارد استعمال امام در قرآن :

امام در قرآن با برخی از مشتقّات خود 12 مرتبه آمده : 7 مرتبه مفرد ، 5 مرتبه جمع.

1) انسان : إِنِّی جاعِلُک لِلنَّاسِ إِماماً [بقره/124] .

2) راه : وَ إِنَّهُما لَبِإِمامٍ مُبینٍ [حجر/79] .

3) کتاب : وَ مِنْ قَبْلِهِ کتابُ مُوسی إِماماً وَ رَحْمَةً [هود/17] .

4) لوح محفوظ : وَ کلَّ شَیءٍ أَحْصَیناهُ فی إِمامٍ مُبینٍ [یس/12] .

اگر لوح محفوظ به معنای کتاب باشد ، داخل در قسم سوم است و

اگر به امام معصوم تفسیر شود ، داخل در معنای اوّل است.

5) تعریف امامت : علامه قوشچی ، در شرح تجرید ، صفحه 472 گوید :

الامامه رئاسه عامه فی أمور الدین و الدّنیا خلافه عن النّبیّ

2. ضرورت امام

1) از مهم ترین مسایل اعتقادی ما شیعیان مسأله امامت است. لذا بعضی گفته اند : ما سلّ فی الاسلام سیف کما سلّ فی الامامه

به نظر شیعیان موضوع امامت جزء اصول دین است. به خلاف اهل سنت. فضل بن روزبهان که از علمای متعصب اهل سنت است. می گوید : انّ مبحث الامامه عند الاشاعره لیس من اصول الدیانات و العقاید بل هی عند الاشاعره من الفروع المتعلّقه بافعال المکلفین

هدف از خلقت ، رسیدن به کمال است و بدون امام معنا ندارد.

(عقل)

شیعیان معتقدند که امامت جزء اصول دین است. به چند دلیل :

1) چون مسأله امامت منصبی است الهی و یکی از شرایط آن معصوم بودن است که هیچ کس جز خداوند از آن آگاه نیست. لذا قرآن می فرماید : إِنِّی جاعِلُک لِلنّاسِ إِماماً [بقره/124] .

و امامت ادامه خط نبوّت است.

به علاوه قرآن می فرماید :

یا أَیهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَیک مِنْ رَبِّک وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ [مائده/67] .

چه این که می فرماید : الْیوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دینَکمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَیکمْ نِعْمَتی وَ رَضیتُ لَکمُ الْإِسْلامَ دیناً [مائده/3] .

271 حدیث در ذیل آیه : أَطیعُوا اللّهَ وَ أَطیعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِی الْأَمْرِ مِنْکمْ [نساء/59] .

آمده که منظور امامان معصوم (علیهم السّلام) هستند.

2) در جلد اوّل وسائل الشّیعه حدیث 39 آمده که اساس اسلام بر پنج امر است.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع)

: بُنِی الْإِسْلَامُ عَلَی خَمْسَهِ أَشْیاءَ عَلَی الصَّلَاهِ وَ الزَّکاهِ وَ الْحَجِّ وَ الصَّوْمِ وَ الْوَلَایهِ قَالَ زُرَارَهُ فَقُلْتُ وَ أَی شَیءٍ مِنْ ذَلِک أَفْضَلُ فَقَالَ الْوَلَایهُ أَفْضَلُ لِأَنَّهَا مِفْتَاحُهُنَّ وَ الْوَالِی هُوَ الدَّلِیلُ عَلَیهِن [کافی ، ج2 ، ص18] .

و مانودی بشی ء کما نودی بالولایه

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ عَرِّفْنِی نَفْسَک فَإِنَّک إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِی نَفْسَک لَمْ أَعْرِفْ نَبِیک اللَّهُمَّ عَرِّفْنِی رَسُولَک فَإِنَّک إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِی رَسُولَک لَمْ أَعْرِفْ حُجَّتَک اللَّهُمَّ عَرِّفْنِی حُجَّتَک فَإِنَّک إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِی حُجَّتَک ضَلَلْتُ عَنْ دِینِی [کافی ، ج1 ، ص337] .

3) عقل انسان می گوید : رسیدن به مقصود بدون راهنما معنی ندارد.

ما کنّا مُعَذِّبینَ حَتّی نَبْعَثَ رَسُولاً [اسراء/15] .

دو مناظره هشام برای اثبات امامت : 1) با مرد شامی 2) با عمرو بن عبید

اهل سنّت گویند لازم است امام را مردم انتخاب کنند که :

خواجه نصیر الدّین طوسی در تجرید به بیان فلسفه نبوّت پرداخته و مرحوم علّامه حلّی در شرح آن کلام به نه فلسفه اشاره کرده که درباره فلسفه امامت نیز صادق است.

1) تقویت شناخت عقلی به وسیله بیان نقلی. یعنی انسان با نیروی عقل بسیاری از حقایق را دراصول و فروع دین درک می کند. امّا گاهی در دل خود دچار شک و وسوسه می شود. وقتی امام معصوم آن را بیان می کند شک و شبهه اش از بین می رود.

2) گاهی انسان از انجام برخی کارها ترس دارد. شاید برخلاف رضای خداوند قدم بردارد.

بیان امام معصوم ترس را زایل می کند.

3) انسان تمام منافع و مضار خویش را به وسیله عقل درک نمی کند. چه بسیار از اموری که عقل به آن راه

ندارد. محرّمات الهی و محلّلات الهی و تمام اعمال ، در محدوده حسن و قبح عقلی جمع نمی شود. به علاوه مسایل مربوط به جهان غیب را عقل نمی فهمد. ما که از دنیا رفتیم کجا می رویم؟ چه انجام می دهیم؟ و...

4) یکی از اهداف بعثت انبیاء تعلیم و تربیت بشر است : هُوَ الَّذی بَعَثَ فِی الْأُمِّیینَ رَسُولاً مِنْهُمْ یتْلُوا عَلَیهِمْ آیاتِهِ وَ یزَکیهِمْ وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَةَ وَ إِنْ کانُوا مِنْ قَبْلُ لَفی ضَلالٍ مُبینٍ [جمعه/2] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بَذَلَ مُهْجَتَهُ فِیک لِیسْتَنْقِذَ عِبَادَک مِنَ الْجَهَالَهِ وَ حَیرَهِ الضَّلَالَه [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص113] . (زیارت اربعین)

3. تعیین امام

در ارتباط با موضوع امامت به طور کلّی سه نظریه است :

1) برای جامعه ، امام لازم نیست.

2) امام لازم است ، امام را مردم انتخاب می کنند که اهل سنّت گویند.

3) امام لازم است و خداوند باید تعیین کند که شیعه معتقد است.

نظریه اوّل را حدیث هشام ردّ می کند که به عمرو بن عبید گفت : أَ لَک عَینٌ فَقَالَ یا بُنَی أَی شَیءٍ هَذَا مِنَ السُّؤالِ وَ شَیءٌ تَرَاهُ کیفَ تَسْأَلُ عَنْهُ فَقُلْتُ هَکذَا مَسْأَلَتِی فَقَالَ یا بُنَی سَلْ وَ إِنْ کانَتْ مَسْأَلَتُک حَمْقَاءَ قُلْتُ أَجِبْنِی فِیهَا قَالَ لِی سَلْ قُلْتُ أَ لَک عَینٌ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ فَمَا تَصْنَعُ بِهَا قَالَ أَرَی بِهَا الْأَلْوَانَ وَ الْأَشْخَاص [کافی ، ج1 ، ص169] .

نظریه دوم را آیه شریفه : إِنِّی جاعِلُک لِلنَّاسِ إِماماً [بقره/124] .

رد می کند. امامت امر الله و عهد الله است.

وَ أَمْرُهُمْ شُوری بَینَهُمْ [شوری/38] .

صادق نیست. زیرا به مردم واگذار نشده است

تا بنشینند و تصمیم بگیرند.

بنابراین نظریه اوّل را دلیل عقلی ردّ می کند. نظریه دوم را دلیل نقلی رد می کند. در نتیجه نظریه سوم ثابت می شود که امامت منصب الهی است.

البته نظریه اهل سنت را نمی توان نظریه نامید چون اقوال آنها مضطرب است.

گاهی گویند ملاک رأی مردم است. گاهی می گویند ملاک شورا است. گاهی گویند خلیفه قبلی باید جانشین خود را تعیین کند.

خوب اگر ملاک رأی مردم است چرا رأی چند میلیون مردم را در صدر اسلام نادیده گرفتند چرا صندوق رأی نصب نکردند. اگر ملاک شوری است چرا سومی را خودشان تعیین کردند و با دیگران مشورت نکردند و استبداد به خرج دادند. و اگر معیار انتخاب آن است که خلیفه قبلی جانشین تعیین کند ، چرا شورا تشکیل دادند. اگر تا به حال یک بام و دو هوا را شنیده بودید ، انسان در این جریان یک بام و سه هوا را مشاهده می کند.

هِشام بن حکم از کسی که منکر امامت امام صادق (ع) بود پرسید : یا هَذَا أَ رَبُّک أَنْظَرُ لِخَلْقِهِ أَمْ خَلْقُهُ لِأَنْفُسِهِمْ فَقَالَ الشَّامِی بَلْ رَبِّی أَنْظَرُ لِخَلْقِهِ قَالَ فَفَعَلَ بِنَظَرِهِ لَهُمْ مَا ذَا قَالَ أَقَامَ لَهُمْ حُجَّةً وَ دَلِیلاً کیلَا یتَشَتَّتُوا أَوْ یخْتَلِفُوا یتَأَلَّفُهُمْ وَ یقِیمُ أَوَدَهُمْ وَ یخْبِرُهُمْ بِفَرْضِ رَبِّهِمْ قَالَ فَمَنْ هُوَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) قَالَ هِشَامٌ : فَبَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) قَالَ : الْکتَابُ وَ السُّنَّهُ قَالَ هِشَامٌ : فَهَلْ نَفَعَنَا الْیوْمَ الْکتَابُ وَ السُّنَّهُ فِی رَفْعِ الِاخْتِلَافِ عَنَّا قَالَ الشَّامِی : نَعَمْ قَالَ فَلِمَ اخْتَلَفْنَا أَنَا وَ أَنْتَ وَ صِرْتَ إِلَینَا مِنَ الشَّامِ فِی مُخَالَفَتِنَا إِیاک قَالَ : فَسَکتَ الشَّامِی فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ

(ع) لِلشَّامِی : مَا لَکَ لَا تَتَکَلَّمُ قَالَ الشَّامِی إِنْ قُلْتُ لَمْ نَخْتَلِفْ کذَبْتُ وَ إِنْ قُلْتُ إِنَّ الْکتَابَ وَ السُّنَّهَ یرْفَعَانِ عَنَّا الِاخْتِلَافَ أَبْطَلْتُ لِأَنَّهُمَا یحْتَمِلَانِ الْوُجُوهَ وَ إِنْ قُلْتُ قَدِ اخْتَلَفْنَا وَ کلٌّ وَاحِدٍ مِنَّا یدَّعِی الْحَقَّ فَلَمْ ینْفَعْنَا إِذَنِ الْکتَابُ وَ السُّنَّهُ إِلَّا أَنَّ لِی عَلَیهِ هَذِهِ الْحُجَّهَ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) سَلْهُ تَجِدْهُ مَلِیاً فَقَالَ الشَّامِی : یا هَذَا مَنْ أَنْظَرُ لِلْخَلْقِ أَ رَبُّهُمْ أَوْ أَنْفُسُهُمْ فَقَالَ هِشَامٌ : رَبُّهُمْ أَنْظَرُ لَهُمْ مِنْهُمْ لِأَنْفُسِهِمْ فَقَالَ الشَّامِی فَهَلْ أَقَامَ لَهُمْ مَنْ یجْعُلَهُمْ کلِمَتَهُمْ وَ یقِیمُ أَوَدَهُمْ وَ یخْبِرُهُمْ بِحَقِّهِمْ مِنْ بَاطِلِهِمْ؟ قَالَ هِشَامٌ فِی وَقْتِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) أَوِ السَّاعَهِ قَالَ الشَّامِی فِی وَقْتِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ السَّاعَهِ مَنْ فَقَالَ هِشَامٌ : هَذَا الْقَاعِدُ الَّذِی تُشَدُّ إِلَیهِ الرِّحَالُ وَ یخْبِرُنَا بِأَخْبَارِ السَّمَاءِ وَ الْأَرْض [کافی ، ج1 ، ص171] .

مرد شامی شهادتین را گفت.

امام علی (ع) تعیین شده خداوند است. زندگی او را ببینید. انتخاب شده مردم را هم ببینید. مانند ولید بن عقبه که آیه نبأ : إِنْ جاءَکمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَینُوا [حجرات/6] .

در مورد او نازل شد. وقتی شراب زیاد خورده بود برای نماز صبح به مسجد آمد. نماز دو رکعتی را چهار رکعت خواند. مسلمان ها هم متأسفانه اقتدا کردند.

وقتی او را انتخاب کردند ، سکه به نام او زدند. خطبه برایش خواندند. ولید با کنیزی جمع شد. نرفت غسل بکند ، لذا به مسجد نرفت.

لباس خودش را به زنش داد. زنش به مسجد رفت که نماز بخواند. مردم عوام کالانعام هم گفتند : إِنَّ اللّهَ مَعَ الصّابِرین

دیگر توجّه نکردند ببینند امام جماعتشان مرد

است یا زن است. امّا تعیین شده خدا گوید : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ اللَّهِ لَوْ أُعْطِیتُ الْأَقَالِیمَ السَّبْعَةَ بِمَا تَحْتَ أَفْلَاکهَا عَلَی أَنْ أَعْصِی اللَّهَ فِی نَمْلَةٍ أَسْلُبُهَا جُلْبَ شَعِیرَةٍ مَا فَعَلْتُه [نهج البلاغه ، خطبه 224] .

وَ رَبُّک یخْلُقُ ما یشاءُ وَ یخْتارُ ما کانَ لَهُمُ الْخِیرَهُ سُبْحانَ اللّهِ وَ تَعالی عَمّا یشْرِکون [قصص/68] .

وقتی پیامبر (ص) حقّ انتخاب نداشته باشد : لَیسَ لَک مِنَ الْأَمْرِ شَیء [آل عمران/128] .

قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ کلَّهُ لِلّه [آل عمران/154] .

آیا مردم حقّ انتخاب دارند؟

وقتی منتخبین حضرت موسی (ع) مشکل پیدا کنند :

وَ اخْتارَ مُوسی قَوْمَهُ سَبْعینَ رَجُلاً لِمیقاتِنا [اعراف/155] .

إِنَّ اللّهَ اصْطَفی آدَمَ وَ نُوحاً وَ آلَ إِبْراهیمَ وَ آلَ عِمْرانَ عَلَی الْعالَمینَ [آل عمران/33] .

4. خصائص امام

1. خصوصیات پیامبر (ص)

1) حرص بر هدایت مردم : لَقَدْ جاءَکمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِکمْ عَزیزٌ عَلَیهِ ما عَنِتُّمْ حَرِیصٌ عَلَیکمْ بِالْمُومِنینَ رَوفٌ رَحیمٌ [توبه/128] .

2) پیامبر (ص) جان مردم است : لَقَدْ جاءَکمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِکمْ [توبه/128] .

قرآن نسبت به سایر انبیاء (علیهم السّلام) تعبیر به برادر می کند :

وَ إِلی عادٍ أَخاهُمْ هُوداً [اعراف/65] .

وَ إِلی ثَمُودَ أَخاهُمْ صالِحاً [اعراف/73] .

وَ إِلى مَدْيَنَ أخاهُمْ شُعَيباً [اعراف/85] .

3) عدم نزول عذاب : وَ ما كانَ اللّهُ لِيعَذِّبَهُمْ وَ أَنْتَ فيهِمْ وَ ما كانَ اللّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَ هُمْ يسْتَغْفِرُون [انفال/33] .

4) پيامبر (ص) شهيد شهداء : فَكيفَ إِذا جِئْنا مِنْ كلِّ أُمَّهٍ بِشَهيدٍ وَ جِئْنا بِک عَلى هولاءِ شَهيداً [نساء/41] .

5) خطاب

به عنوان لقب : یا أَیهَا النَّبِی [انفال/65] .

یا أَیهَا الرَّسُولُ [مائده/67] .

یا داوُدُ إِنّا جَعَلْناک خَلیفَةً [ص/26] .

یا یحْیی خُذِ الْکتابَ بِقُوَّهٍ [مریم/12] .

و لذا مردم هم که با اسم صدا می زدند ، آنها را نهی کرد.

لا تَجْعَلُوا دُعاءَ الرَّسُولِ بَینَکمْ کدُعاءِ بَعْضِکمْ بَعْضاً [نور/63] .

6) نعمت عظیم در پرتو بعثت : لقَدْ مَنَّ اللّهُ عَلَی الْمُومنینَ إِذْ بَعَثَ فیهِمْ رَسُولاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ یتْلُوا عَلَیهِمْ آیاتِهِ وَ یزَکیهِمْ وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَهَ [آل عمران/164] .

7) خلق عظیم : و إِنَّک لَعَلی خُلُقٍ عَظیمٍ [قلم/4] .

قَالَتْ عَائِشَه کان خلقه القرآن [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج6 ، ص340] .

8) تحیت خداوند و ملائکه به او : إِنَّ اللّهَ وَ مَلائِکتَهُ یصَلُّونَ عَلَی النَّبِی یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَیهِ وَ سَلِّمُوا تَسْلیماً [احزاب/56] .

9) رسالت او جهانی است : وَ ما أَرْسَلْناک إِلاّ کافَّهً لِلنّاسِ [سبأ/28] .

10) رحمت او نیز جهانی است : وَ ما أَرْسَلْناک إِلاّ رَحْمَهً لِلْعالَمینَ [انبیاء/107] .

2. خصوصیات امام (ع)

تعبیراتی که درآیات و روایات آمده منزل و موقعیت امام را به خوبی روشن می سازد.

1) ستارگان هدایت : همان طوری که برای سفرهای مادی نیاز به ستارگان است ، در سفر معنوی کذلک.

لذا در ذیل آیه شریفه : وَ هُوَ الّذی جَعَلَ لَکمُ النَّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِها فی ظَلَماتِ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ [انعام/97] .

به ائمّه اطهار (علیهم السّلام) تفسیر شده است.

2) از آنها تعبیر به کشتی نجات شده است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَثَلُ أَهْلِ بَیتِی کمَثَلِ

سَفِينَهِ نُوحٍ مَنْ رَكبَهَا نَجَا وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا هَلَک [الطرائف ، ج1 ، ص132] .

پیامبر (ص) فرموده است : امّت من 73 فرقه می شوند. یک فرقه اهل نجات اند. فرقه ناجیه را خود پیامبر (ص) معرّفی کرد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : افترقت أمه موسی علی إحدی و سبعین فرقه و افترقت أمه عیسی علی اثنتین و سبعین فرقه و ستفترق أمتی علی ثلاث و سبعین فرقه فرقه منها ناجیه و الباقون فی النار فقال علی (ع) یا رسول الله و من الفرقه الناجیه فقال (ص) ما أنت علیه و أصحابک [عوالی اللآلی ، ج4 ، ص65] .

قرآن کریم می فرماید : وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا [آل عمران/103] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَحْنُ حَبْلُ اللَّهِ الَّذِی قَالَ اللَّهُ تَعَالَیوَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا [(آل عمران-103)] [شواهدالتنزیل ، ج1 ، ص169] .

برای نجات از چاه طبیعت غرایز حیوانی باید به یک ریسمانی تمسّک کرد.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ مَکانُ الْقَیمِ بِالْأَمْرِ مَکانُ النِّظَامِ مِنَ الْخَرَزِ یجْمَعُهُ وَ یضُمُّهُ فَإِنِ انْقَطَعَ النِّظَامُ تَفَرَّقَ الْخَرَزُ وَ ذَهَبَ ثُمَّ لَمْ یجْتَمِعْ بِحَذَافِیرِهِ أَبَداً [نهج البلاغه ، خطبه 146] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ الْإِمَامَهَ هِی مَنْزِلَهُ الْأَنْبِیاءِ وَ إِرْثُ الْأَوْصِیاءِ إِنَّ الْإِمَامَهَ خِلَافَهُ اللَّهِ وَ خِلَافَهُ الرَّسُولِ (ص) الْإِمَامُ الْبَدْرُ الْمُنِیرُ وَ السِّرَاجُ الزَّاهِرُ وَ النُّورُ السَّاطِعُ وَ النَّجْمُ الْهَادِی الدَّالُّ عَلَی الْهُدَی وَ الْمُنْجِی مِنَ الرَّدَی الْإِمَامُ أَمِینُ اللَّهِ فِی خَلْقِهِ وَ حُجَّتُهُ عَلَی عِبَادِهِ وَ خَلِیفَتُهُ فِی بِلَادِهِ نِظَامُ الدِّینِ وَ عِزُّ الْمُسْلِمِین [کافی ، ج1 ، ص198]

.

امام واسطه فیض خداوند است.

بِکمْ فَتَحَ اللَّهُ وَ بِکمْ یخْتِمُ وَ بِکمْ ینَزِّلُ الْغَیثَ وَ بِکمْ یمْسِک السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَی الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَ بِکمْ ینَفِّسُ الْهَمَّ وَ یکشِفُ الضُّرَّ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص615] .

آتَاکمُ اللَّهُ مَا لَمْ یوتِ أَحَداً مِنَ الْعَالَمِینَ طَأْطَأَ کلُّ شَرِیفٍ لِشَرَفِکمْ وَ بَخَعَ کلُّ مُتَکبِّرٍ لِطَاعَتِکمْ وَ خَضَعَ کلُّ جَبَّارٍ لِفَضْلِکمْ وَ ذَلَّ کلُّ شَیءٍ لَکمْ وَ أَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِکمْ وَ فَازَ الْفَائِزُونَ بِوَلَایتِکمْ بِکمْ یسْلَک إِلَی الرِّضْوَانِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص615] .

کلَامُکمْ نُورٌ وَ أَمْرُکمْ رُشْدٌ وَ وَصِیتُکمُ التَّقْوَی وَ فِعْلُکمُ الْخَیرُ وَ عَادَتُکمُ الْإِحْسَانُ وَ سَجِیتُکمُ الْکرَم [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص615] .

إِنْ ذُکرَ الْخَیرُ کنْتُمْ أَوَّلَهُ وَ أَصْلَهُ وَ فَرْعَهُ وَ مَعْدِنَهُ وَ مَأْوَاهُ وَ مُنْتَهَاهُ بِأَبِی أَنْتُمْ وَ أُمِّی وَ نَفْسِی کیفَ أَصِفُ حُسْنَ ثَنَائِکمْ وَ أُحْصِی جَمِیلَ بَلَائِکمْ وَ بِکمْ أَخْرَجَنَا اللَّهُ مِنَ الذُّلِّ وَ فَرَّجَ عَنَّا غَمَرَاتِ الْکرُوبِ وَ أَنْقَذَنَا مِنْ شَفَا جُرُفِ الْهَلَکاتِ وَ مِنَ النَّارِ بِأَبِی أَنْتُمْ وَ أُمِّی وَ نَفْسِی بِمُوَالَاتِکمْ عَلَّمَنَا اللَّهُ مَعَالِمَ دِینِنَا وَ أَصْلَحَ مَا کانَ فَسَدَ مِنْ دُنْیانَا [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص615] .

داستان مرد بلخی که همسرش به وسیله دعای امام سجّاد (ع) زنده شد.

بیمنه رزق الوری و بوجوده ثبتت الأرض و السّماء [بحار الأنوار ، ج46 ، ص47] .

3. معجزات

اگر عقل انسان بر طبع او مسلّط شد ، بر مسایل طبیعی نیز مسلّط می شود :

1) آتش : یا نارُ کونی بَرْداً وَ سَلاماً عَلی إِبْراهیمَ [انبیاء/69] .

2) دریا : فَاضْرِبْ لَهُمْ

طَریقاً [طه/77] .

3) زمان : قالَ الَّذی عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْکتابِ أَنَا آتیک بِهِ قَبْلَ أَنْ یرْتَدَّ إِلَیک طَرْفُک [نمل/40] .

4) زمین : وَ قیلَ یا أَرْضُ ابْلَعی ماءَک وَ یا سَماءُ أَقْلِعی [هود/44] .

5) باد : فَسَخَّرْنا لَهُ الرِّیحَ تَجْری بِأَمْرِهِ رُخاءً حَیثُ أَصابَ [ص/36] .

6) آهن : وَ أَلَنّا لَهُ الْحَدیدَ [سبأ/10] .

7) کوه : إِنّا مُرْسِلُوا النّاقَهِ فِتْنَهً لَهُمْ [قمر/27] .

8) حیوان : أَنِّی أَخْلُقُ لَکمْ مِنَ الطِّینِ کهَیئَهِ الطَّیرِ فَأَنْفُخُ فیهِ فَیکونُ طَیراً بِإِذْنِ اللّهِ [آل عمران/49] .

9) شجر : وَ هُزِّی إِلَیک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ تُساقِطْ عَلَیک رُطَباً جَنِیا [مریم/25] .

10) قمر : اقْتَرَبَتِ السّاعَهُ وَ انْشَقَّ الْقَمَر [قمر/1] .

11) آسمان ها : سُبْحانَ الَّذی أَسْری بِعَبْدِهِ [اسراء/1] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : فَکلُّ خَلِیقَتِهِ مُنْقَادَهٌ لَنَا بِقُدْرَتِهِ [صحیفه سجادیه ، دعای 1] .

5. عصمت امام

1. عصمت درقرآن

لفظ عصمت با تمام مشتقّات خود 13 مرتبه در قرآن آمده و به معنای تمسّک و نگهداری و منع و بازداری است.

وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا [آل عمران/103] .

وَ لَقَدْ راوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَم [یوسف/32] .

عصمت وصف فرشتگان : لا یعْصُونَ اللّهَ ما أَمَرَهُمْ وَ یفْعَلُونَ ما یومَرُونَ [تحریم/6] .

عصمت وصف قرآن کریم : لا یأتیهِ الّباطِلُ مِنْ بَینِ یدَیهِ وَ لا مِنْ خَلّفِهِ [فصلت/42] .

2. مراتب عصمت

مراحل عصمت انبیا (علیهم السّلام) :

1) در تلقّی وحی : وَ إِنَّک لَتُلَقَّی الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَکیمٍ عَلیمٍ [نمل/6] .

2) در ضبط

و نگهداری : سَنُقْرِئُک فَلا تَنْسی [اعلی/6] .

3) در مرحله تبلیغ و تعلیم : وَ ما ینْطِقُ عَنِ الْهَوی إِنْ هُوَ إِلاّ وَحْی یوحی [نجم/4-3] .

3. شناخت عصمت

ابی عمیر گوید : از هشام بن حکم پرسیدم به چه چیز عصمت امام شناخته می شود؟

قَالَ إِنَّ جَمِیعَ الذُّنُوبِ لَهَا أَرْبَعَهُ أَوْجُهٍ لَا خَامِسَ لَهَا الْحِرْصُ وَ الْحَسَدُ وَ الْغَضَبُ وَ الشَّهْوَهُ فَهَذِهِ مُنْتَفِیهٌ عَنْهُ لَا یجُوزُ أَنْ یکونَ حَرِیصاً عَلَی هَذِهِ الدُّنْیا وَ هِی تَحْتَ خَاتَمِهِ لِأَنَّهُ خَازِنُ الْمُسْلِمِینَ فَعَلَی مَا ذَا یحْرِصُ وَ لَا یجُوزُ أَنْ یکونُ حَسُوداً لِأَنَّ الْإِنْسَانَ إِنَّمَا یحْسُدُ مَنْ هُوَ فَوْقَهُ وَ لَیسَ فَوْقَهُ أَحَدٌ فَکیفَ یحْسُدُ مَنْ هُوَ دُونَهُ وَ لَا یجُوزُ أَنْ یغْضَبَ لِشَیءٍ مِنْ أُمُورِ الدُّنْیا إِلَّا أَنْ یکونَ غَضَبُهُ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَیهِ إِقَامَهَ الْحُدُودِ وَ أَنْ لَا تَأْخُذَهُ فِی اللَّهِ لَوْمَهُ لَائِمٍ وَ لَا رَأْفَهٌ فِی دِینِهِ حَتَّی یقِیمَ حُدُودَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَا یجُوزُ أَنْ یتَّبِعَ الشَّهَوَاتِ وَ یوثِرَ الدُّنْیا عَلَی الْآخِرَهِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ حَبَّبَ إِلَیهِ الْآخِرَهَ کمَا حَبَّبَ إِلَینَا الدُّنْیا فَهُوَ ینْظُرُ إِلَی الْآخِرَهِ کمَا نَنْظُرُ إِلَی الدُّنْیا [خصال صدوق ، ج1 ، ص215] .

4. مقام عصمت

آیا عصمت موهبت خدایی است یا اکتسابی؟

عصمت به معنای درجه کامل شناخت و علم و تقوی است و شکی نیست که قسمتی از مراتب تقوا را می توان کسب کرد.

بعضی از دانشمندان مانند شیخ مفید و سید مرتضی و علّامه حلّی آن را موهبت الهی می دانند.

شیخ مفید : العصمه تفضل من الله تعالی علی من علم أنه یتمسک بعصمته [تصحیح الاعتقاد ، ص128]

.

قال السید المرتضی رحمه الله فی کتاب الغرر و الدرر : "أن العصمه هی اللطف الذی یفعله الله تعالی فیختار العبد عنده الامتناع من فعل القبیح" [بحارالأنوار ، ج17 ، ص93] .

و به چند آیه استدلال کرده اند :

وَ إِنَّهُمْ عِنْدَنا لَمِنَ الْمُصْطَفَینَ الْأَخْیارِ [ص/47] .

وَ لَقَدِ اخْتَرْناهُمْ عَلی عِلْمٍ عَلَی الْعالَمین [دخان/32] .

إِنَّما یریدُ اللّهُ لِیذْهِبَ عَنْکمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیتِ وَ یطَهِّرَکمْ تَطْهیراً [احزاب/33] .

سؤال : اگر عصمت موهوبی است ، چه افتخاری است؟

پاسخ : عصمت الهی با توجّه به زمینه های طهارت و لیاقت های فرد است. مانند مجاهدت های ابراهیم (ع) و پیامبر (ص) و یوسف (ع) و سایر انبیا (علیهم السّلام)

در دعای ندبه می خوانیم : الَّذِینَ اسْتَخْلَصْتَهُمْ لِنَفْسِک وَ دِینِک إِذِ اخْتَرْتَ لَهُمْ جَزِیلَ مَا عِنْدَک مِنَ النَّعِیمِ الْمُقِیمِ الَّذِی لَا زَوَالَ لَهُ وَ لَا اضْمِحْلَالَ بَعْدَ أَنْ شَرَطْتَ عَلَیهِمُ الزُّهْدَ فِی دَرَجَاتِ هَذِهِ الدُّنْیا الدَّنِیهِ وَ زُخْرُفِهَا وَ زِبْرِجِهَا فَشَرَطُوا لَک ذَلِک وَ عَلِمْتَ مِنْهُمُ الْوَفَاءَ بِه [إقبال الأعمال ، ص295] .

سؤال : آیا عصمت الهی اختیار را از آنها سلب می کند؟

پاسخ : خیر ، قدرت بر گناه دارند و لکن گناه را انجام نمی دهند. چنان که ما انسان ها در برخی از کارها معصوم هستیم. مانند انتحار ، لخت بیرون آمدن ، خود را به آتش افکندن.

وَ اجْتَبَیناهُمْ وَ هَدَیناهُمْ إِلی صِراطٍ مُسْتَقیم ذلِک هُدَی اللَّهِ یهْدی بِهِ مَنْ یشاءُ مِنْ عِبادِهِ وَ لَوْ أَشْرَکوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ ما کانُواْ یعْمَلُون [انعام/87-88] .

5. عصمت امام (ع)

هم دلیل عقلی گوید امام جامعه و حجت خدا برمردم باید معصوم باشد ، و هم

دلیل نقلی.

دلیل عقلی : بسیار روشن است که پیامبر (ص) و امام حافظ دین الهی است و اگر انحراف پیدا کند ، غرض اصلی دین که هدایت مردم است ، صورت نمی پذیرد.

از آیه شریفه : لا ینالُ عَهْدِی الظّالِمینَ [بقره/124] .

عصمت امام استفاده می شود. زیرا انسان ها بر 4 قسم اند :

1) در تمام عمر ، ظالم

2) در تمام عمر ، عادل

3) اول ظالم ، بعد عادل

4) بالعکس

ابراهیم (ع) برای قسم اول و چهارم قطعا دعا نکرده و گروه سوم را هم قرآن نفی می کند. پس قسم دوم ثابت می شود.

دلیل نقلی : دستور به اطاعت مطلق در آیات ذیل ، دلیل بر عصمت است.

قُلْ إِنْ کنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونی [آل عمران/31] .

أَطیعُوا اللّهَ وَ أَطیعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِی الْأَمْرِ مِنْکمْ [نساء/59] .

مَنْ یطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطاعَ اللّه [نساء/80] .

271 حدیث وارد شده که منظور ازاولی الأمرائمه اطهار (علیهم السّلام) است.

فَبِعِزَّتِک لَأُغْوِینَّهُمْ أَجْمَعین إِلاّ عِبادَک مِنْهُمُ الْمُخْلَصینَ [ص/83-82] .

وَ اذْکرْ عِبادَنا إِبْراهیمَ وَ إِسْحاقَ وَ یعْقُوبَ أُولِی الْأَیدی وَ الْأَبْصارِ إِنّا أَخْلَصْناهُمْ بِخالِصَهٍ ذِکرَی الدّارِ وَ إِنَّهُمْ عِنْدَنا لَمِنَ الْمُصْطَفَینَ الْأَخْیارَ [ص/47-45] .

6. مقام امام (ع)

خداوند مقام امامت را در سه جهت تشریح کرده است :

1) از چه راهی به مقام شامخ امامت می رسند؟

2) وقتی به امامت رسیدند خداوند به آنها چه لطفی می کند؟

3) برنامه رسمی آنها چیست؟

پاسخ :

1) از راه عبادت و بندگی : وَ کانُوا لَنا عابِدین [انبیا/73] .

وَ جَعَلْناهُمْ أَئِمَّةً یهْدُونَ بِأَمْرِنا وَ أَوْحَینا إِلَیهِمْ فِعْلَ الْخَیراتِ وَ إِقامَ الصَّلاهِ وَ إیتاءَ الزَّکاهِ وَ کانُوا لَنا عابِدین [انبیا/73] .

عبادت

امام زین العابدین (ع) .

فرزندش به چاه می افتد. یا منزلش آتش می گیرد ، متوجّه نمی شود.

امّا ما بنده شهوت و مقام و پارتی هستیم.

جهت دوم این که خداوند فعل خیرات را به آنها وحی می کند. آنچه از امام صادر می شود خیر است و هر چه خیر به مردم می رسد به دست امام است.قَال عَلِی الْهَادِی (ع) : إِنْ ذُکرَ الْخَیرُ کنْتُمْ أَوَّلَهُ وَ أَصْلَهُ وَ فَرْعَهُ وَ مَعْدِنَهُ وَ مَأْوَاهُ وَ مُنْتَهَاه [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص615] . (زیارت جامعه کبیره)

بیمنه رزق الوری و بوجوده ثبتت الأرض و السّماء

جهت سوم : برنامه امام ، هدایت به امر الهی است. امر الهی اراده اوست.

إِنَّما أَمْرُهُ إِذا أَرادَ شَیئاً أَنْ یقُولَ لَهُ کنْ فَیکون [یس/82] .

شفا دادن چشم محمّد بن میمون.

بشر حافی و زن رقّاصه (خیاط آوازخوان و حافظ قرآن شدن) و...

7. عبادت امام

1. نوع عبادت

امام چون بنده خداست ، عبادت او بیشتر از همه است و خود را از تقصیر خارج نمی داند.

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : یا بُنَی عَلَیک بِالْجِدِّ لَا تُخْرِجَنَّ نَفْسَک مِنَ حَدِّ التَّقْصِیرِ فِی عِبَادَهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ طَاعَتِهِ فَإِنَّ اللَّهَ لَا یعْبَدُ حَقَّ عِبَادَتِهِ [کافی ، ج2 ، ص72] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : }إِلَهِی{ عَبِّدْنِی لَک وَ لَا تُفْسِدْ عِبَادَتِی بِالْعُجْب [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِلَهِی إِنْ كانَ فِيهَا خَلَلٌ أَوْ نَقْصٌ مِنْ رُكوعِهَا أَوْ سُجُودِهَا فَلَا تُواخِذْنِی وَ تَفَضَّلْ عَلَی بِالْقَبُولِ وَ الْغُفْرَانِ بِرَحْمَتِک يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِين [المصباح كفعمی ، ص20] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : إِلَهِی مَنْ ذَا الَّذِی ذَاقَ حَلَاوَةَ

مَحَبَّتِک فَرَامَ مِنْک بَدَلًا وَ مَنْ ذَا الَّذِی آنس [أَنِسَ] بِقُرْبِک فَابْتَغَی عَنْک حِوَلًا [بحارالأنوار ، ج91 ، ص148] (الْمُنَاجَاهُ التَّاسِعَهُ مُنَاجَاهُ الْمُحِبِّینَ لِیوْمِ السَّبْتِ) .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : یا مُنَی قُلُوبِ الْمُشْتَاقِینَ وَ یا غَایهُ آمَالِ الْمُحِبِّینَ أَسْأَلُک حُبَّک وَ حُبَّ مَنْ یحِبُّک وَ حُبَّ کلِّ عَمَلٍ یوصِلُنِی إِلَی قُرْبِک [بحارالأنوار ، ج91 ، ص148] .

امام سجّاد (ع) در حال احرام تلبیه نمی گوید.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : وَ اجْعَلْنِی مِنْ صَفْوَهِ عَبِیدِک [بحارالأنوار ، ج91 ، ص144] . (الْمُنَاجَاهُ الرَّابِعَهُ مُنَاجَاهُ الزَّاجِینَ لِیوْمِ الْإِثْنَین)

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : و اجعلنی من أحسن عبیدک نصیبا عندک [البلدالأمین ، ص191] . (دعای کمیل)

2. درجات عبادت

طهارت بر سه قسم است :

طهارت ظاهری : لباس و بدن

طهارت از حدث اصغر و اکبر : غسل و وضوء

طهارت روح از گناه : لا یمَسُّهُ إِلاَّ الْمُطَهَّرُون [واقعه/79] .

إِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیذْهِبَ عَنْکمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیتِ وَ یطَهِّرَکمْ تَطْهِیراً [احزاب/33] .

امام سجّاد (ع) به شبلی :

الْعَالِمُ الْجَلِیلُ الْأَوَّاهُ السَّیدُ عَبْدُ اللَّهِ سِبْطُ الْمُحَدِّثِ الْجَزَائِرِی فِی شَرْحِ النُّخْبَهِ ، قَالَ : "وَجَدْتُ فِی عِدَّهِ مَوَاضِعَ أَوَثِّقُهَا بِخَطِّ بَعْضِ الْمَشَایخِ الَّذِینَ عَاصَرْنَاهُمْ مُرْسَلًا أَنَّهُ لَمَّا رَجَعَ مَوْلَانَا زَینُ الْعَابِدِینَ (ع) مِنَ الْحَجِّ اسْتَقْبَلَهُ الشِّبْلِی فَقَالَ (ع) لَهُ : حَجَجْتَ یا شَبْلِی قَالَ نَعَمْ یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ فَقَالَ (ع) أَ نَزَلْتَ الْمِیقَاتَ وَ تَجَرَّدْتَ عَنْ مَخِیطِ الثِّیابِ وَ اغْتَسَلْتَ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَحِینَ

نَزَلْتَ الْمِيقَاتَ نَوَيتَ أَنَّک خَلَعْتَ ثَوْبَ الْمَعْصِيهِ وَ لَبِسْتَ ثَوْبَ الطّاعَهِ قَالَ لَا قَالَ فَحِينَ تَجَرَّدْتَ

عَنْ مَخِيطِ ثِيابِک نَوَيتَ أَنَّک تَجَرَّدْتَ مِنَ الرِّياءِ وَ النِّفَاقِ وَ الدُّخُولِ فِی الشُّبُهَاتِ قَالَ لَا قَالَ فَحِينَ اغْتَسَلْتَ نَوَيتَ أَنَّک اغْتَسَلْتَ مِنَ الْخَطَايا وَ الذُّنُوبِ قَالَ لَا قَالَ فَمَا نَزَلْتَ الْمِيقَاتَ وَ لَا تَجَرَّدْتَ عَنْ مَخِيطِ الثِّيابِ وَ لَا اغْتَسَلْت" [مستدرک الوسائل ، ج10 ، ص166] .

روزه عوام ، خودداری از اکل و شرب ، روزه خواصّ ، خودداری از گناه. روزه خاصّ الخاصّ ، فکر گناه هم نمی کند.

نماز و جهاد و حجّ نیز مراتب دارد. نماز ظاهری ، همین ارکان مخصوصه است. نماز واقعی آن که انسان همیشه به یاد خدا باشد.

خوشا آنان که دائم در نمازند ، نه این که همیشه نماز می خوانند ، بلکه همیشه به یاد خدا هستند.

حضرت علی (ع) می فرماید : العبّاد ثلاثه خوفا طمعا حبّا و شوقا

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْعُبَّادَ ثَلَاثَهٌ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَوْفاً فَتِلْک عِبَادَهُ الْعَبِيدِ وَ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَى طَلَبَ الثَّوَابِ فَتِلْک عِبَادَهُ الْأُجَرَاءِ وَ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ حُبّاً لَهُ فَتِلْک عِبَادَهُ الْأَحْرَارِ وَ هِی أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ [کافی ، ج2 ، ص84] .

بعضی به حجّ خانه خدا می روند و زیارت بیت را قصد می کنند : وَ لِلّهِ عَلَى النّاسِ حِجُّ الْبَيت [آل عمران/97] .

و بعضی به زیارت خود خدا می روند : إِنِّی ذاهِبٌ إِلى رَبِّی [صافات/99] .

فَإِذا قَضَيتُمْ مَناسِککمْ فَاذْکرُوا اللّهَ کذِکرِکمْ آباءَکمْ أَوْ أَشَدَّ ذِکراً فَمِنَ النّاسِ مَنْ يقُولُ رَبَّنا آتِنا فِی الدُّنْيا وَ ما لَهُ فِی الْآخِرَهِ مِنْ خَلاق وَ مِنْهُمْ مَنْ يقُولُ رَبَّنا آتِنا فِی الدُّنْيا حَسَنَهً وَ فِی الْآخِرَهِ حَسَنَهً وَ قِنا عَذابَ

النّار [بقره/201-200] .

حجّ امام سجّاد (ع) که در موقع احرام تلبیه نمی گفت.

دعا بر سه قسم است :

1) برای خود

2) برای خود و دیگران

3) برای دیگران

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ أَغْنِ کلَّ فَقِیرٍ [المصباح کفعمی ، ص617] .

شما اگر از یک کودک سؤال کنید پدر و مادر را برای چه دوست داری؟ می گوید : به خاطر خریدن کیف و کفش و کلاه و شیرینی و لباس. اگر از یک جوان سؤال کنید می گوید : والدین نشانه هویت و شخصیت من است و مربّی و دلسوز من هستند. اگر رشد فرزند بیشتر شود انس با والدین برای او لذّت بخش است. دیگر به فکر کفش و کلاه نیست. بلکه خدمت به والدین را مایه انس و قرب خود می داند.

پرستش خداوند نیز مراحلی دارد و هر کس با دلیل ، خدا را عبادت می کند. گام اوّل : گروهی خدا را به خاطر نعمت هایش عبادت می کنند تا شکر او را به جا آورند : فَلْیعْبُدُوا رَبَّ هذَا الْبَیتِ الَّذی أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَ آمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ [قریش/4-3] .

این گام اوّل مانند محبّت کودک به والدین برای خرید کفش و کلاه است.

گام دوم : در این مرحله انسان به خاطر آثار و برکات عبادت ، خدا را پرستش می کند : إِنَّ الصَّلاةَ تَنْهی عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْکرِ [عنکبوت/45] .

این مرحله از عبادت که آن را عبادت (jЯЕ?) می نامیم مانند جوانی است که پدر و مادر را به خاطر این که معلّم و مربّی او بوده اند احترام می کند.

گام سوم که از مراحل قبلی بالاتر است ، این که خداوند به موسی (ع) می گوید :

أَقِمِ الصَّلاةَ لِذِکری [طه/14] .

چون حضرت موسی (ع) به خاطر کفش و کلاه عبادت نمی کند و به خاطر دوری از فحشاء که عبادت نمی کند. او پیامبر اولوالعزم و معصوم است. آری این کودکانند که در بالای مجلس می نشینند تا مانند بزرگان پذیرایی شوند.

اما افرادی هستند که کنار بزرگان نشستن را به خاطر استفاده معنوی انتخاب می کنند. برای اولیای خدا انس با خداوند لذّت دارد.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إِلَهِی مَنْ ذَا الَّذِی ذَاقَ حَلَاوَةَ مَحَبَّتِک فَرَامَ مِنْک بَدَلًا [بحارالأنوار ، ج91 ، ص148] (مُنَاجَاهُ الْمُحِبِّینَ لِیوْمِ السَّبْتِ) .

گام برتر از همه در عبادت این است که برای قرب باشد.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : مَوْلَای بِذِکرِک عَاشَ قَلْبِی وَ بِمُنَاجَاتِک بَرَّدْتُ أَلَمَ الْخَوْفِ عَنِّی [مصباح المتهجد ، ص590] (دعای ابو حمزه ثمالی) .

وَ اسْجُدْ وَ اقْتَرِب [علق/19] .

3. مصداق عبادت

4) عبادت امام مجتبی (ع) :

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : أَنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) کانَ أَعْبَدَ النَّاسِ فِی زَمَانِهِ وَ أَزْهَدَهُمْ وَ أَفْضَلَهُمْ وَ کانَ إِذَا حَجَّ حَجَّ مَاشِیاً وَ رُبَّمَا مَشَی حَافِیاً وَ کانَ إِذَا ذَکرَ الْمَوْتَ بَکی وَ إِذَا ذَکرَ الْقَبْرَ بَکی وَ إِذَا ذَکرَ الْبَعْثَ وَ النُّشُورَ بَکی وَ إِذَا ذَکرَ الْمَمَرَّ عَلَی الصِّرَاطِ بَکی وَ إِذَا ذَکرَ الْعَرْضَ عَلَی اللَّهِ تَعَالَی ذِکرُهُ شَهَقَ شَهْقَةً یغْشَی عَلَیهِ مِنْهَا وَ کانَ إِذَا قَامَ فِی صَلَاتِهِ تَرْتَعِدُ فَرَائِصُهُ بَینَ یدَی رَبِّهِ عَزَّ وَ جَل [أمالی صدوق ، ص178] .

هنگام مرگ حضرت (ع) گریه می کرد...

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَمَّا حَضَرَتِ الْحَسَنَ (ع) الْوَفَاهُ بَکی فَقِیلَ لَهُ یا ابْنَ رَسُولِ

اللَّهِ تَبْکی وَ مَکانُک مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) الَّذِی أَنْتَ بِهِ وَ قَدْ قَالَ فِیک مَا قَالَ وَ قَدْ حَجَجْتَ عِشْرِینَ حَجَّةً مَاشِیاً وَ قَدْ قَاسَمْتَ مَالَک ثَلَاثَ مَرَّاتٍ حَتَّی النَّعْلَ بِالنَّعْلِ فَقَالَ إِنَّمَا أَبْکی لِخَصْلَتَینِ لِهَوْلِ الْمُطَّلَعِ (مواقف قیامت) وَ فِرَاقِ الْأَحِبَّهِ [کافی ، ج1 ، ص461] .

کانَ الْحَسَنُ (ع) إِذَا بَلَغَ بَابَ الْمَسْجِدِ رَفَعَ رَأْسَهُ وَ یقُولُ : إِلَهِی ضَیفُک بِبَابِک یا مُحْسِنُ قَدْ أَتَاک الْمُسِیءُ فَتَجَاوَزْ عَنْ قَبِیحِ مَا عِنْدِی بِجَمِیلِ مَا عِنْدَک یا کرِیم [المناقب ، ج4 ، ص14] .

5) حلم و بردباری امام (ع)

8. علم امام

1. علم غیب درقرآن

دو دسته از آیات در قرآن در زمینه علم غیب وجود دارد :

1) آیاتی که علم غیب را مخصوص خداوند می داند و غیر از او را نفی کرده است :

وَ عِنْدَهُ مَفاتِحُ الْغَیبِ لا یعْلَمُها إِلاّ هُوَ [انعام/59] .

قُلْ لا یعْلَمُ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ الْغَیبَ إِلاَّ اللّه [نمل/65] .

فَقُلْ إِنَّمَا الْغَیبُ لِلّهِ [یونس/20] .

قُلْ لا أَقُولُ لَکمْ عِنْدی خَزائِنُ اللّهِ وَ لا أَعْلَمُ الْغَیب [انعام/50] .

2) گروه دوم آیاتی که دلالت دارد اولیاء الهی اجمالاً از علم غیب خبر داشتند :

وَ ما کانَ ا.للّهُ لِیطْلِعَکمْ عَلَی الْغَیبِ وَ لکنَّ اللّهَ یجْتَبی مِنْ رُسُلِهِ مَنْ یشاء [آل عمران/179] .

حضرت عیسی (ع) گوید : وَ أُنَبِّئُکمْ بِما تَأْکلُونَ وَ ما تَدَّخِرُونَ فی بُیوتِکمْ [آل عمران/49] .

جمع بین آیات :

1) منظور از علم غیب که به خداوند اختصاص دارد ، یعنی ذاتی و استقلالی است. بنابراین غیر از او مستقلاً هیچگونه آگاهی از

غیب ندارند و هر چه دارند به عنایت و لطف اوست.

شاهدِ اینِ جمع ، آیه 26 و 27 سوره جنّ است : عالِمُ الْغَیبِ فَلا یظْهِرُ عَلی غَیبِهِ أَحَداً إِلاّ مَنِ ارْتَضی مِنْ رَسُولٍ [جن/27-26] .

مرحوم مجلسی (ره) گوید : علم غیب مختص به خدا است؟لا یشرکه فیه أحد من المخلوقین و من اعتقد أن غیر الله یشرکه فی هذه الصفه فهو خارج عن مله الإسلام. و أما ما نقل عن أمیر المؤمنین (ع) و رواه عنه الخاص و العام من الإخبار بالغائبات فی خطب الملاحم و غیرها کإخباره عن صاحب الزنج و عن ولایه مروان بن الحکم و أولاده و ما نقل من هذا الفن عن أئمه الهدی (ع) فإن جمیع ذلک متلقی من النبی (ص) مما أطلعه الله علیه [بحارالأنوار ، ج26 ، ص100] .

2) اسرار غیب بر دو گونه است ، قسمتی مخصوص اوست که جز او کسی نمی داند و قسمتی دیگر را به اولیاء خود تعلیم می دهد. چنان که در نهج البلاغه حضرت علی (ع) می فرماید : وَ إِنَّمَا عِلْمُ الْغَیبِ عِلْمُ السَّاعَهِ وَ مَا عَدَّدَهُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ بِقَوْلِهِإِنَّ اللّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السّاعَهِ وَ ینَزِّلُ الْغَیثَ وَ یعْلَمُ ما فِی الْأَرْحامِ وَ ما تَدْرِی نَفْسٌ ما ذا تَکسِبُ غَداً وَ ما تَدْرِی نَفْسٌ بِأَی أَرْضٍ تَمُوت [(لقمان-34)] [نهج البلاغه ، خطبه 128] .

ممکن است روایاتی که می گوید : ائمّه (علیهم السّلام) از بعض نوزادان یا مرگ افراد خبر می دهند مربوط به علم اجمالی باشد. امّا علم تفصیلی و آگاهی بر جزئیات مخصوص خود خداوند است.

3) خداوند بالفعل از همه اسرار غیب آگاه است.

اما انبیاء (علیهم السّلام) و ائمّه (علیهم السّلام) اگر اراده کنند ، می دانند.

بابی در کتاب کافی است ، که سه روایت بیشتر آنجا نیست که با تعبیرات مختلف آمده است :

1) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْإِمَامَ إِذَا شَاءَ أَنْ يعْلَمَ عُلِّمَ [کافی ، ج1 ، ص258] .

2) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْإِمَامَ إِذَا شَاءَ أَنْ يعْلَمَ أُعْلِمَ [کافی ، ج1 ، ص258] .

3) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا أَرَادَ الْإِمَامُ أَنْ يعْلَمَ شَيئاً أَعْلَمَهُ اللَّهُ ذَلِک [کافی ، ج1 ، ص258] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يبْسَطُ لَنَا الْعِلْمُ فَنَعْلَمُ وَ يقْبَضُ عَنَّا فَلَا نَعْلَم [کافی ، ج1 ، ص256] .

این وجه جمع بسیاری از مشکلات را در زمینه علم امام حل می کند که با علم به خطر یا غذای مسموم چرا اقدام کردند؟

چه اینکه گاهی عدم علم موجب کمال است ، مانند حضرت علی (ع) که نمی دانست در لیله المبیت شهید می شود یا نه؟

2. اخبار غیبی پیامبر

1) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَيأْتِی عَلَی أُمَّتِی زَمَانٌ لَا يبْقَی مِنَ الْقُرْآنِ إِلَّا رَسْمُهُ وَ لَا مِنَ الْإِسْلَامِ إِلَّا اسْمُهُ يسَمَّوْنَ بِهِ وَ هُمْ أَبْعَدُ النَّاسِ مِنْهُ مَسَاجِدُهُمْ عَامِرَهٌ وَ هِی خَرَابٌ مِنَ الْهُدَی [ثواب الأعمال ، ص253] .

مانند سعودی.

2) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَيأْتِی عَلَی أُمَّتِی زَمَانٌ تَخْبُثُ فِيهِ سَرَائِرُهُمْ وَ تَحْسُنُ فِيهِ عَلَانِيتُهُمْ طَمَعاً فِی الدُّنْيا وَ لَا يرِيدُونَ بِهِ مَا عِنْدَ اللَّهِ رَبِّهِمْ يكونُ دِينُهُمْ رِياءً لَا يخَالِطُهُمْ خَوْفٌ يعُمُّهُمُ اللَّهُ مِنْهُ بِعِقَابٍ فَيدْعُونَهُ دُعَاءَ الْغَرِيقِ فَلَا يسْتَجِيبُ لَهُمْ [کافی ، ج8 ، ص306] .

3) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص)

: يأْتِی عَلَی النَّاسِ زَمَانٌ لَا يبَالِی الرَّجُلُ مَا تَلِفَ مِنْ دِينِهِ إِذَا سَلِمَتْ لَهُ دُنْياهُ [تحف العقول ، ص52] .

4) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يأْتِی عَلَی النَّاسِ زَمَانٌ إِذَا سَمِعْتَ بِاسْمِ رَجُلٍ خَيرٌ مِنْ أَنْ تَلْقَاهُ فَإِذَا رَأَيتَهُ لَقِيتَهُ خَيراً مِنْ أَنْ تُجَرِّبَهُ وَ لَوْ جَرَّبْتَهُ أَظْهَرَ لَک أَحْوَالًا دِينُهُمْ دَرَاهِمُهُمْ وَ هَمُّهُمْ بُطُونُهُمْ وَ قِبْلَتُهُمْ نِسَاوهُمْ يرْكعُونَ لِلرَّغِيفِ وَ يسْجُدُونَ لِلدِّرْهَمِ حَيارَی سُكارَی لَا مُسْلِمِينَ وَ لَا نَصَارَی [أعلام الدين ، ص291] .

5) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يأْتِی زَمَانٌ عَلَی أُمَّتِی لَا يعْرِفُونَ الْعُلَمَاءَ إِلَّا بِثَوْبٍ حَسَنٍ وَ لَا يعْرِفُونَ الْقُرْآنَ إِلَّا بِصَوْتٍ حَسَنٍ وَ لَا يعْبُدُونَ اللَّهَ إِلَّا بِشَهْرِ رَمَضَانَ فَإِذَا كَانَ ذَلِک سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيهِمْ سُلْطَاناً لَا عِلْمَ لَهُ وَ لَا حِلْمَ لَهُ وَ لَا رَحْمَ لَهُ [جامع الأخبار ، ص130] .

6) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يأتی علی الناس زمان يخلق القرآن فی قلوب الرجال كما تخلق الثياب علی الأبدان [مجموعه ورام ، ج1 ، ص217] .

1) ابن عبّاس گويد : روزی ابی سفيان آمد و گفت می خواهم از شما سؤالی كنم. حضرت (ص) فرمودند : اگر می خواهی ، من بگويم چه می خواهی سؤال كنی؟ گفت بگو. فرمود : آمده ای از عمر من بپرسی. من 63 سال عمر می كنم. [منتهی الآمال ، 290/30] .

2) ابن عبّاس گويد : وفات پيامبر (ص) نزديک شد. به قدری گريه كرد كه اشک چشمش محاسنش را تر كرد. گفتند چرا؟ فرمود گريه می كنم به خاطر ظلم هايی كه بعد از وفات من نسبت به فرزندان من می كنند. گويا می بينم ظلم هايی كه به فاطمه ام (س) می شود و او

می گوید : یا أبتاهو کسی از امّت ، او را کمک نمی کند. بعد فاطمه (س) گریه کرد. لذا پیامبر (ص) به او بشارت داد : "تو اوّلین کسی هستی که به من ملحق می شوی."

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لِفَاطِمَةَ (س) : إِنَّک أَوَّلُ أَهْلِ بَیتِی لَحَاقاً بِی [کشف الغمه ، ج1 ، ص17] .

3) پیامبر (ص) در خطبه شعبانیه که ایراد کردند ، گریه کردند. حضرت علی (ع) پرسید چرا؟ فرمود : به خاطر آنچه دراین ماه رمضان به تو می رسد. بدبخت ترین اوّلین و آخرین ضربتی به تو خواهد زد و تو شهید می شوی. که عرض کرد : أَ فِی سَلَامَةٍ مِنْ دِینِی [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج4 ، ص107] .

خبر قتال و جنگ او را با ناکثین و قاسطین و مارقین داد.

4) خبر از صلح امام حسن (ع) داد.

قَالَ ابْنُ طَلْحَةَ: رُوِی مَرْفُوعاً إِلَی أَبِی بَکرَةَ نُفَیعِ بْنِ الْحَارِثِ الثَّقَفِی قَالَ رَأَیتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) وَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی إِلَی جَنْبِهِ وَ هُوَ یقْبِلُ عَلَی النَّاسِ مَرَّةً وَ عَلَیهِ مَرَّةً وَ یقُولُ : " إِنَّ ابْنِی هَذَا سَیدٌ وَ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ یصْلِحَ بِهِ بَینَ فِئَتَینِ مِنَ الْمُسْلِمِینَ عَظِیمَتَینِ رَوَاهُ الْجَنَابِذِی" [کشف الغمه ، ج1 ، ص519] .

5) خبر از شهادت امام حسین (ع) داد. لذا وقتی امام حسین متولّد شد ، میان دو چشم حسین (ع) را بوسید و سه مرتبه فرمود : خدا لعنت کند مردمی را که قاتل تو هستند.

عَنْ صَفِیةَ بِنْتِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ قَالَتْ : لَمَّا سَقَطَ الْحُسَینُ (ع) مِنْ بَطْنِ أُمِّهِ فَدَفَعَتْهُ إِلَی النَّبِی (ص) فَوَضَعَ النَّبِی (ص) لِسَانَهُ فِی فِیهِ وَ أَقْبَلَ الْحُسَینُ

عَلَى لِسَانِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) يمَصُّهُ قَالَتْ فَمَا كنْتُ أَحْسَبُ رَسُولَ اللَّهِ يغْذُوهُ إِلَّا لَبَناً أَوْ عَسَلًا قَالَتْ فَبَالَ الْحُسَينُ (ع) فَقَبَّلَ النَّبِی (ص) بَينَ عَينَيهِ ثُمَّ دَفَعَهُ إِلَی وَ هُوَ يبْكی وَ يقُولُ : " لَعَنَ اللَّهُ قَوْماً هُمْ قَاتِلُوک يا بُنَی يقُولُهَا ثَلَاثاً قَالَتْ فَقُلْتُ فِدَاک أَبِی وَ أُمِّی وَ مَنْ يقْتُلُهُ قَالَ بَقِيهُ الْفِئَهِ الْبَاغِيهِ مِنْ بَنِی أُمَيهَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ" [أمالی صدوق ، ص136] .

6) خبر از امام باقر (ع) داد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِی كانَ آخِرَ مَنْ بَقِی مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ وَ كانَ رَجُلًا مُنْقَطِعاً إِلَينَا أَهْلَ الْبَيتِ وَ كانَ يقْعُدُ فِی مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ هُوَ مُعْتَجِرٌ بِعِمَامَهٍ سَوْدَاءَ وَ كانَ ينَادِی يا بَاقِرَ الْعِلْمِ يا بَاقِرَ الْعِلْمِ فَكانَ أَهْلُ الْمَدِينَهِ يقُولُونَ جَابِرٌ يهْجُرُ فَكانَ يقُولُ لَا وَ اللَّهِ مَا أَهْجُرُ وَ لَكنِّی سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) يقُولُ إِنَّک سَتُدْرِک رَجُلًا مِنِّی اسْمُهُ اسْمِی وَ شَمَائِلُهُ شَمَائِلِی يبْقُرُ الْعِلْمَ بَقْراً [كافی ، ج1 ، ص469] .

7) چه اين كه درباره حضرت رضا (ع) فرمود :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَتُدْفَنُ بَضْعَهٌ مِنِّی بِأَرْضِ خُرَاسَانَ لَا يزُورُهَا مُومِنٌ إِلَّا أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّهَ وَ حَرَّمَ جَسَدَهُ عَلَى النَّارِ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص585] .

8) خبر از تبعيد ابوذر به ربذه داد :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سمعنا رسول الله (ص) يقول ما أظلت الخضراء و لا أقلت الغبراء من ذی لهجه أصدق من أبی ذر فنفاه إلى ربذه [نهج الحق ، ص299] .

9) خبر شهادت عمّار ياسر را داد :

رُوِی عَنْ أُمِّ سَلَمَهَ

قَالَتْ : كانَ عَمَّارٌ يَنْقُلُ اللَّبِنَ بِمَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ كانَ (ص) يمْسَحُ التُّرَابَ عَنْ صَدْرِهِ وَ يقُولُ : "تَقْتُلُک الْفِئَةُ الْبَاغِيةُ" [الخرائج و الجرائح ، ج1 ، ص68] .

10) خبر از آمدن اویس قرنی داد :

رُوِی عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) أَنَّهُ کانَ یقُولُ : "تَفُوحُ رَوَائِحُ الْجَنَّهِ مِنْ قِبَلِ قَرَنٍ وَا شَوْقَاهْ إِلَیک یا أُوَیسُ الْقَرَنِی أَلَا وَ مَنْ لَقِیهُ فَلْیقْرِئْهُ مِنِّی السَّلَامَ فَقِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَنْ أُوَیسٌ الْقَرَنِی فَقَالَ (ص) إِنْ غَابَ عَنْکمْ لَمْ تَفْتَقِدُوهُ وَ إِنْ ظَهَرَ لَکمْ لَمْ تَکتَرِثُوا بِهِ یدْخُلُ الْجَنَّهَ فِی شَفَاعَتِهِ مِثْلُ رَبِیعَهَ وَ مُضَرَ یومِنُ بِی وَ لَا یرَانِی وَ یقْتَلُ بَینَ یدَی خَلِیفَتِی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) فِی صِفِّینَ" [الفضائل ، ص107] .

3. علم امام علی (ع)

1) سه نفر را خدمت حضرت علی (ع) آوردند. گفتند : یکی از اینها قاتل است. دومی نگاه می کرد. سومی دست و پای مقتول را گرفته بود. فرمود : اوّلی را بکشند و چشم کسی که نگاه می کرده را درآورند و سومی را حبس ابد کنند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ ثَلَاثَهَ نَفَرٍ رُفِعُوا إِلَی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) وَاحِدٌ مِنْهُمْ أَمْسَک رَجُلًا وَ أَقْبَلَ آخَرُ فَقَتَلَهُ وَ الْآخَرُ یرَاهُمْ فَقَضَی فِی الرُّوِیهِ أَنْ تُسْمَلَ عَینَاهُ وَ فِی الَّذِی أَمْسَک أَنْ یسْجَنَ حَتَّی یمُوتَ کمَا أَمْسَکهُ وَ قَضَی فِی الَّذِی قَتَلَ أَنْ یقْتَلَ [کافی ، ج7 ، ص288] .

2) شخصی آمد نزد دومی گفت : فتنه را دوست دارم از حق بیزارم به ندیده شهادت می دهم. دستور داد او را به زندان ببرند. حضرت علی (ع) از جریان

واقف شد.

فرمود : امّا این که فتنه را دوست دارند : إِنَّما أَمْوالُکمْ وَ أَوْلادُکمْ فِتْنَهٌ

وَ جاءَتْ سَکرَهُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذلِک ما کنْتَ مِنْهُ تَحیدُ [ق/19] .

لا تُدْرِکهُ الْأَبْصارُ وَ هُوَ یدْرِک الْأَبْصار [انعام/103] .

سَأَلَ رَسُولُ مَلَک الرُّومِ أَبَا بَکرٍ عَنْ رَجُلٍ لَا یرْجُو الْجَنَّهَ وَ لَا یخَافُ النَّارَ وَ لَا یخَافُ اللَّهَ وَ لَا یرْکعُ وَ لَا یسْجُدُ وَ یأْکلُ الْمَیتَهَ وَ الدَّمَ وَ یشْهَدُ بِمَا لَا یرَی وَ یحِبُّ الْفِتْنَهَ وَ یبْغِضُ الْحَقَّ فَلَمْ یحِبْهُ فَقَالَ عُمَرُ ارْدَدْتَ کفْراً إِلَی کفْرِک فَأُخْبِرَ بِذَلِک عَلِی (ع) فَقَالَ: " هَذَا رَجُلٌ مِنْ أَوْلِیاءِ اللَّهِ لَا یرْجُو الْجَنَّهَ وَ لَا یخَافُ النَّارَ وَ لَکنْ یخَافُ اللَّهَ وَ لَا یخَافُ اللَّهَ مِنْ ظُلْمِهِ وَ إِنَّمَا یخَافُ مِنْ عَدْلِهِ وَ لَا یرْکعُ وَ لَا یسْجُدُ فِی صَلَاهِ الْجِنَازَهِ وَ یأْکلُ الْجَرَادَ وَ السَّمَک وَ یأْکلُ الْکبِدَ وَ یحِبُّ الْمَالَ وَ الْوَلَدَ إِنَّما أَمْوالُکمْ وَ أَوْلادُکمْ فِتْنَهٌ وَ یشْهَدُ بِالْجَنَّهِ وَ النَّارِ وَ هُوَ لَمْ یرَهُمَا وَ یکرَهُ الْمَوْتَ وَ هُوَ حَقٌ" [المناقب ، ج2 ، ص358] .

3) شخصی پرسید سگی با گوسفندی جماع کرد بچه ای متولّد شده چه حکمی دارد؟ فرمود او را امتحان کن. اگر علف می خورد گوسفند ، اگر استخوان سگ است. گفت هر دو کار را می کند. فرمود : اگر آب را قورت می دهد ، گوسفند ، اگر می جود ، سگ است. گفت هر دو کار را می کند. فرمود : اگر در بین گوسفندها حرکت می کند ، گوسفند ، اگر در دنبال می آید سگ است. گفت هر دو را انجام می دهد. فرمود : شکم او را پاره کن. اگر

معده و روده دارد گوسفند و الّا سگ است.

دو نفر با هم نزاع کردند ، یکی به سر دیگری آسیب رساند. مضروب مدّعی بود که چشم و زبان و قوّه شامّه او از کار افتاده است. حضرت (ع) فرمود اگر راست بگوید سه دیه کامل بر ضارب واجب است.

گفتند از کجا بفهمیم. فرمود او را امتحان کنید درباره چشم به او بگویید در مقابل آفتاب بایستد اگر چشم او سالم باشد ، نمی تواند به خورشید نگاه کند.

برای حسّ شامّه او پنبه ای بسوزانید. در مقابل بینی او قرار دهید. اگر سالم باشد ، اشک می ریزد. برای قوّه چشایی او سوزن به زبانش بزنید ، اگر سالم باشد ، خون سرخ می آید و اگر خون سیاه آمد ، ناسالم است. [وافی ، ج2 ، ص107] .

قضیه دو زنی که دختر و پسر زاییدند و هر یک مدّعی بودند پسر از اوست.

عَنْ تَمِیمِ بْنِ خِرَامٍ الْأَسَدِی : أَنَّهُ رُفِعَ إِلَی عُمَرَ مُنَازَعَهُ جَارِیتَینِ تَنَازَعَتَا فِی ابْنٍ وَ بِنْتٍ فَقَالَ أَینَ أَبُو الْحَسَنِ مُفَرَّجُ الْکرْبِ فَدُعِی لَهُ بِهِ فَقَصَّ عَلَیهِ الْقِصَّهَ فَدَعَا بِقَارُورَتَینِ فَوَزَنَهُمَا ثُمَّ أَمَرَ کلَّ وَاحِدَهٍ فَحَلَبَتْ فِی قَارُورَهٍ وَ وَزَنَ الْقَارُورَتَینِ فَرَجَحَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَی الْأُخْرَی فَقَالَ الِابْنُ لِلَّتِی لَبَنُهَا أَرْجَحُ وَ الْبِنْتُ لِلَّتِی لَبَنُهَا أَخَفُّ فَقَالَ عُمَرُ مِنْ أَینَ قُلْتَ ذَلِک یا أَبَا الْحَسَنِ فَقَالَ : " لِأَنَّ اللَّهَ جَعَلَ لِلذَّکرِ مِثْلَ حَظِّ الْأُنْثَیینِ وَ قَدْ جَعَلَتِ الْأَطِبَّاءُ ذَلِک أَسَاساً فِی الِاسْتِدْلَالِ عَلَی الذَّکرِ وَ الْأُنْثَی" [المناقب ، ج2 ، ص367] .

حضرت به انس بن مالک فرمود : بیا شهادت بده که پیامبر (ص) در غدیر فرمود : من کنت مولاه فهذا

علیّ مولاهگفت پیر شده ام ، فراموش کرده ام.

عَنْ طَلْحَهَ بْنِ عَمِیرَهَ قَالَ : نَشَدَ عَلِی (ع) فِی قَوْلِ النَّبِی (ص) مَنْ کنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِی مَوْلَاهُ فَشَهِدَ اِثْنَا عَشَرَ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ وَ أَنَسُ بْنُ مَالِک فِی الْقَوْمِ لَمْ یشْهَدْ فَقَالَ لَهُ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : " یا أَنَسُ قَالَ لَبَّیک قَالَ مَا یمْنَعُک أَنْ تَشْهَدَ وَ قَدْ سَمِعْتَ مَا سَمِعُوا قَالَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ کبِرْتُ وَ نَسِیتُ فَقَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) اللَّهُمَّ إِنْ کانَ کاذِباً فَاضْرِبْهُ بِبَیاضٍ أَوْ بِوَضَحٍ لَا تُوَارِیهِ الْعِمَامَهُ قَالَ طَلْحَهُ فَأَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ رَأَیتُهَا بیضا [بَیضَاءَ] بَینَ عَینَیهِ" [إرشاد مفید ، ج1 ، ص351] .

پیامبر (ص) علی (ع) و آن دو نفر را فرستاد به طرف اصحاب کهف. وقتی رفتند حضرت علی (ع) به ابوبکر گفت سلام کن. جواب نشنید و هکذا عمر. علّت را جویا شدند. گفتند ما مأموریم جز با پیامبر (ص) یا وصیّ به حقّ او سخن نگوییم.

رُوِی عَنْ شَرِیک بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَ هُوَ یوْمَئِذٍ قَاضٍ أَنَّ النَّبِی (ص) بَعَثَ عَلِیاً (ع) وَ أَبَا بَکرٍ وَ عُمَرَ إِلَی أَصْحَابِ الْکهْفِ فَقَالَ ائْتُوهُمْ فَأَبْلِغُوهُمْ مِنِّی السَّلَامَ فَلَمَّا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِهِ قَالَ أَبُو بَکرٍ لِعَلِی أَ تَدْرِی أَینَ هُمْ فَقَالَ : " مَا کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) بَعَثَنَا إِلَی مَکانٍ إِلَّا هَدَانَا اللَّهُ لَهُ فَلَمَّا أَوْقَفَهُمْ عَلَی بَابِ الْکهْفِ قَالَ یا أَبَا بَکرٍ سَلِّمْ فَإِنَّک أَسَنُّنَا فَسَلَّمَ فَلَمْ یجَبْ ثُمَّ قَالَ یا أَبَا حَفْصٍ سَلِّمَ فَإِنَّک أَسَنُّ مِنِّی فَسَلَّمَ فَلَمْ یجَبْ قَالَ فَسَلَّمَ عَلِی (ع) فَرَدُّوا السَّلَامَ وَ حَیوْهُ وَ أَبْلَغَهُمْ سَلَامَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَرَدُّوا عَلَیهِ فَقَالَ أَبُو بَکرٍ سَلْهُمْ مَا لَهُمْ سَلَّمْنَا عَلَیهِمْ فَلَمْ

يجِيبُوا قَالَ سَلْهُمْ أَنْتَ فَسَأَلَهُمْ فَلَمْ يكلِّمُوهُ ثُمَّ سَأَلَهُمْ عُمَرُ فَلَمْ يكلِّمُوهُ فَقَالَا يا أَبَا الْحَسَنِ سَلْهُمْ أَنْتَ فَقَالَ عَلِی (ع) إِنَّ صَاحِبَیَ هَذَینِ سَأَلَانِی أَنْ أَسْأَلَكمْ لِمَ رَدَدْتُمْ عَلَی وَ لَمْ تَرُدُّوا عَلَیهِمَا قَالُوا إِنَّا لَا نُكلِّمُ إِلَّا نَبِیاً أَوْ وَصِی نَبِی" [الخرائج والجرائح ، ج1 ، ص188] .

1) خبر از زمین کربلا داد که آن سرزمین مصارع عشاق شهداء است : مَصَارِعُ شُهَدَاءَ لَا یسْبِقُهُمْ مَنْ كانَ قَبْلَهُمْ وَ لَا یلْحَقُهُمْ مَنْ كانَ بَعْدَهُمْ [تهذیب الأحكام ، ج6 ، ص72] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خَرَجَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) یسِیرُ بِالنَّاسِ حَتَّی إِذَا كانَ مِنْ كرْبَلَاءَ عَلَی مَسِیرَهِ مِیلٍ أَوْ مِیلَینِ فَتَقَدَّمَ بَینَ أَیدِیهِمْ حَتَّی إِذَا صَارَ بِمَصَارِعِ الشُّهَدَاءِ قَالَ قُبِضَ فِیهَا مِائَتَا نَبِی وَ مِائَتَا وَصِی وَ مِائَتَا سِبْطٍ شُهَدَاءَ بِأَتْبَاعِهِمْ فَطَافَ بِهَا عَلَی بَغْلَتِهِ خَارِجاً رِجْلَیهِ مِنَ الرِّكابِ وَ أَنْشَأَ یقُولُ مُنَاخُ رِكابٍ وَ مَصَارِعُ شُهَدَاءَ لَا یسْبِقُهُمْ مَنْ كانَ قَبْلَهُمْ وَ لَا یلْحَقُهُمْ مَنْ كانَ بَعْدَهُمْ [تهذیب الأحكام ، ج6 ، ص72] .

2) خبر از حكومت 20 ساله حجّاج بن یوسف ثقفی داد.

3) خبر از مكر و حیله طلحه و زبیر داد.

4) خبر از سوء عاقبت خالد بن عرفطه و حبیب بن جماز داد كه آنها در لشكر عبید الله بن زیاد شركت می كنند.

عَنْ سُوَیدِ بْنِ غَفَلَهَ قَالَ : أَنَا عِنْدَ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ جِئْتُك مِنْ وَادِی الْقُرَی وَ قَدْ مَاتَ خَالِدُ بْنُ عَرْفَطَهَ فَقَالَ لَهُ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّهُ لَمْ یمُتْ فَأَعَادَهَا عَلَیهِ فَقَالَ لَهُ عَلِی (ع) لَمْ یمُتْ وَ الَّذِی نَفْسِی بِیدِهِ لَا یمُوتُ فَأَعَادَهَا عَلَیهِ الثَّالِثَهَ فَقَالَ سُبْحَانَ

اللَّهِ أُخْبِرُک أَنَّهُ مَاتَ وَ تَقُولُ لَمْ يمُتْ فَقَالَ لَهُ عَلِی (ع) لَمْ يمُتْ وَ الَّذِی نَفْسِی بِيدِهِ لَا يمُوتُ حَتَّی يقُودَ جَيشَ ضَلَالَهٍ يحْمِلُ رَايتَهُ حَبِيبُ بْنُ جَمَّازٍ قَالَ فَسَمِعَ بِذَلِک حَبِيبٌ فَأَتَی أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) فَقَالَ لَهُ أَتَاشِدُک فِی وَ إِنِّی لَک شِيعَهٌ وَ قَدْ ذَکرْتَنِی بِأَمْرٍ لَا وَ اللَّهِ مَا أَعْرِفُهُ مِنْ نَفْسِی فَقَالَ لَهُ عَلِی (ع) إِنْ کنْتَ حَبِيبَ بْنَ جَمَّازٍ لَتَحْمِلَنَّهَا فَوَلَّی حَبِيبُ بْنُ جَمَّازٍ وَ قَالَ إِنْ کنْتَ حَبِيبَ بْنَ جَمَّازٍ لَتَحْمِلَنَّهَا قَالَ أَبُو حَمْزَهَ فَوَ اللَّهِ مَا مَاتَ حَتَّی بُعِثَ عُمَرُ بْنُ سَعْدٍ إِلَی الْحُسَينِ بْنِ عَلِی (ع) وَ جَعَلَ خَالِدَ بْنَ عَرْفَطَهَ عَلَی مُقَدِّمَتِهِ وَ حَبِيبٌ صَاحِبُ رَايتِهِ [إختصاص مفيد ، ص280] .

5) خبر شهادت حجر بن عدی ، رشيد هجری ، کميل ، ميثم ، محمد بن اکثم ، خالد بن مسعود ، حبيب بن مظاهر ، جويريه و عمرو بن حمِق خزاعی را به آنها داد.

أَخْبَرَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) بِقَتْلِ جَمَاعَهٍ مِنْهُمْ حُجْرُ بْنُ عَدِی وَ رُشَيدٌ الْهَجَرِی وَ کمَيلُ بْنُ زِيادٍ وَ مِيثَمٌ التَّمَّارُ وَ مُحَمَّدُ بْنُ أَکتَمَ وَ خَالِدُ بْنُ مَسْعُودٍ وَ حَبِيبُ بْنُ الْمُظَاهِرِ وَ جُوَيرِيهُ وَ عَمْرُو بْنُ الْحَمِقِ وَ قَنْبَرُ وَ مِزْرَعٌ وَ غَيرُهُمْ وَ وَصَفَ قَاتِلِيهِمْ وَ کيفِيهَ قَتْلِهِمْ عَلَی مَا يجِیءُ بَيانُهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ [المناقب ، ج2 ، ص271] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَيهَا النَّاسُ فَإِنِّی فَقَأْتُ عَينَ الْفِتْنَهِ وَ لَمْ يکنْ لِيجْتَرِئَ عَلَيهَا أَحَدٌ غَيرِی بَعْدَ أَنْ مَاجَ غَيهَبُهَا وَ اشْتَدَّ کلَبُهَا فَاسْأَلُونِی قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِی [نهج البلاغه ، خطبه 93] .

4. علم امام حسن (ع)

1) علم امام مجتبی

(ع) :

مردی به حضور حضرت علی (ع) جلب شد و در خرابه ای بود و کارد خون آلودی در دست داشت و درکنارش کشته ای افتاده بود. حضرت (ع) از او پرسید تو کشتی؟ گفت آری. فرمود او را نگه دارید تا قصاص شود. در همین لحظه مردی شتابزده وارد شد. گفت آقا این مقتول را من کشته ام. این مردِ احضارشده قاتل نیست. حضرت (ع) فرمود چرا اقرار کردی؟ گفت راستش من داشتم گوسفندی را ذبح می کردم. در اثناء کار رفتم در میان خرابه برای قضای حاجت. کشته ای را دیدم. وقتی برمی گشتم ، افرادی مرا دستگیر کردند و اینجا آوردند.

ترسیدم اگر انکار کنم ، مرا همانجا بکشند. حضرت (ع) فرمود هر دو نفر را نزد امام مجتبی (ع) ببرید. گفتند حکم چیست؟ حضرت (ع) فرمود : اگر چه این دومی قاتل است. امّا چون جان اولی را نجات داده ، در واقع او را احیاء کرده است : وَ مَنْ أَحْیاها فَکأَنَّما أَحْیا النّاسَ جَمِیعا [مائده-32 کافی ، ج7 ، ص290] .

هر دو آزاد شوند و دیه مقتول از بیت المال داده شود.

امام حسن (ع) بر معاویه وارد شد ، فَجَلَسَ عِنْدَ رِجْلِهِ وَ هُوَ مُضْطَجِعٌ فَقَالَ لَهُ یا أَبَا مُحَمَّدٍ أَ لَا أُعْجِبُک مِنْ عَائِشَهَ تَزْعُمُ أَنِّی لَسْتُ لِلْخِلَافَهِ أَهْلًا فَقَالَ الْحَسَنُ (ع) : "وَ أَعْجَبُ مِنْ هَذَا جُلُوسِی عِنْدَ رِجْلِک وَ أَنْتَ نَائِمٌ فَاسْتَحْیا مُعَاوِیهُ وَ اسْتَوَی قَاعِداً وَ اسْتَعْذَرَهُ" [المناقب ، ج4 ، ص23] .

اخلاق حضرت (ع)

قضیه مرد شامی

به امام (ع) گفتند : چرا هیچ سائلی را رد نمی کنی؟ فرمود : من به درگاه الهی سائلی هستم. دوست دارم رد

نشوم.

5. علم امام صادق (ع)

امام صادق (ع) گوید هشام بن عبدالملک به حجّ آمد. پدرم فرمود : فالسعید من اتبعنا و الشقی من خالفنا [دلائل الإمامه ، ص104] .

بعد از آن که هشام رفت ، مأمور فرستاد ما را دستگیر کردند. سه روز ما را نگه داشتند. دستور تیراندازی داد. پدرم فرمود ما را معاف دار. قبول نکرد. تا 9 تیر انداخت. بعد از آن که ما را مرخّص کرد ، به راهبی رسیدیم. از پدرم پرسید از ما هستی یا امت محمد از علماء یا جهّال؟ فرمود از جهّال نیستم. گفت خبر ده مرا از ساعتی که نه از شب است نه از روز فرمود : طلوع فجر از ساعات بهشت است.

سؤال : چطور در بهشت اکل و شرب هست ، بدون دفع جواب : مانند جنین در رحم مادر.

سؤال : چطور در بهشت چیزی کم نمی شود؟ جواب : مثل علم معلّم و نور چراغ.

سؤال : دو برادر که یکی 50 سال و دیگری 150 سال داشت کدامند؟ جواب : عزیز و عُزَیر.

6. علم امام جواد (ع)

وقتی مأمون دخترش را به ازدواج امام جواد (ع) درآورد ، عبّاسیان مخالفت کردند. تا این که مجلس مناظره تشکیل شد. یحیی بن اکثم از امام (ع) پرسید که چه می گویی در مورد کسی که در حال احرام صید کرده؟

حضرت (ع) فرمود : 1) صید در خارج حرم بوده یا داخل؟ 2) عالم به مسأله بوده یا جاهل؟ 3) کار عمدی بوده یا خطایی؟ 4) صیاد بنده بوده یا آزاد؟ 5) صیاد صغیر بوده یا کبیر؟ 6) مرتبه اول بوده یا تکراری؟ 7) صید پرنده بوده

یا غیر آن؟ 8) صید کوچک بوده یا بزرگ؟ 9) صیاد اصرار به عمل دارد یا نادم است؟ 11) در شب بوده یا روز؟ 12) در احرام حجّ بوده یا عمره؟

پاسخ : اگر صید درحل بوده ، کفّاره یک گوسفند و اگر ، در حرم بوده دو گوسفند که در آن کفّاره عالم و جاهل یکی است. در صورت عمد گناه کرده ، اگر خطایی بوده ، هیچ. صیاد اگر آزاد بوده ، بر خود اوست و الّا بر مولا. اگر اصرار دارد ، در قیامت عقاب می شود ، اگر نادم است مورد بخشش قرار می گیرد. اگر احرام برای حجّ بوده قربانی در منی لازم و اگر برای عمره بوده در مکه لازم است.

حضرت (ع) از او پرسید : آن چه مردی است که در ابتدای روز به زنی نگاه می کند بر او حرام است2) در وسط روز حلال می شود 3) ظهر حرام می شود 4) عصر حلال می شود 5) غروب حرام می شود 6) عشاء حلال می شود 7) نصف شب حرام می شود 8) طلوع فجر حلال می شود؟

یحیی بن اکثم گیج شد. حضرت فرمود :

1) این زن اجنبی است. کنیزی است مال مردم. در ابتدای روز که حرام است نگاه کند

2) در وسط روز او را می خرد ، حلال می شود.

3) ظهر آزاد می کند ، حرام می شود.

4) عصر با او ازدواج می کند ، حلال می شود.

5) مغرب ظهار می کند ، حرام می شود.

6) وقت عشاء کفّاره می دهد ، حلال می شود.

7) نصف شب طلاق می دهد ، حرام می شود.

8) طلوع فجر رجوع می کند ، حلال می شود. [إرشاد مفید ، ج2 ، ص283]

.

9. فضائل امام

1. جودوسخاوت ائمه

1) وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ یشْری نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللَّهِ وَ اللَّهُ رَوفٌ بِالْعِباد [بقره/207] .

2) قضیه جبرئیل و میکائیل که حاضر نشدند جان خود را فدای یکدیگر کنند.

3) حضرت علی (ع) در جنگ به دشمن خود شمشیر می دهد.

أَبُو السَّعَادَاتِ فِی فَضَائِلِ الْعَشَرَهِ : رُوِی أَنَّ عَلِیاً (ع) کانَ یحَارِبُ رَجُلًا مِنَ الْمُشْرِکینَ فَقَالَ الْمُشْرِک یا ابْنَ أَبِی طَالِبٍ هَیْنِی سَیفَک فَرَمَاهُ إِلَیهِ فَقَالَ الْمُشْرِک عَجَباً یا ابْنَ أَبِی طَالِبٍ فِی مِثْلِ هَذَا الْوَقْتِ تَدْفَعُ إِلَی سَیفَک فَقَالَ : یا هَذَا إِنَّک مَدَدْتَ یدَ الْمَسْأَلَهِ إِلَی وَ لَیسَ مِنَ الْکرَمِ أَنْ یرَدَّ السَّائِلُ فَرَمَی الْکافِرُ نَفْسَهُ إِلَی الْأَرْضِ وَ قَالَ هَذِهِ سِیرَهُ أَهْلِ الدِّینِ فَقَبَّلَ قَدَمَهُ وَ أَسْلَمَ وَ قَالَ لَهُ جَبْرَئِیلُ لَا سَیفَ إِلَّا ذُو الْفَقَارِ وَ لَا فَتَی إِلَّا عَلِی [المناقب ، ج2 ، ص87] .

4) حضرت صادق (ع) به خثعمی کیسه زر داد تا به مرد هاشمی بدهد و به او فرمود به او مگو چه کسی داده است.

5) مستمندی به منزل حضرت علی (ع) رفت. امام (ع) را نشناخت. با نان خشک از او پذیرایی کرد. او را به خانه امام مجتبی (ع) راهنمایی کرد که مقداری را برای آن حضرت (ع) برداشت. امام فرمود : او پدر ما علی (ع) می باشد.

6) امام حسین (ع) غلامی را دید سگی را نان می دهد. پرسیدند چرا؟ گفت محزونم. می خواهم با این کار غم دلم برطرف شود و غصه من این است که غلام مردی یهودی هستم. حضرت (ع) 200 دینار برداشتند و به یهودی گفتند غلام را نمی فروشی؟ غلام را بخشید و باغ را نیز به

امام (ع) بخشید. امام هم باغ را به غلام دادند و او را آزاد کردند. در اینجا یهودی و همسر او مسلمان شدند.

7) قضیه مرد خراسانی و حضرت رضا (ع) . سلیمان جعفری می گوید : گفتم چرا خود را به او نشان ندادید؟ فرمود : ...

عَنِ الْیسَعِ بْنِ حَمْزَهَ قَالَ : "کنْتُ فِی مَجْلِسِ أَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) أُحَدِّثُهُ وَ قَدِ اجْتَمَعَ إِلَیهِ خَلْقٌ کثِیرٌ یسْأَلُونَهُ عَنِ الْحَلَالِ وَ الْحَرَامِ إِذْ دَخَلَ عَلَیهِ رَجُلٌ طُوَالٌ آدَمُ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَیک یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ رَجُلٌ مِنْ مُحِبِّیک وَ مُحِبِّی آبَائِک وَ أَجْدَادِک (ع) مَصْدَرِی مِنَ الْحَجِّ وَ قَدِ افْتَقَدْتُ نَفَقَتِی وَ مَا مَعِی مَا أَبْلُغُ مَرْحَلَهً فَإِنْ رَأَیتَ أَنْ تُنْهِضَنِی إِلَی بَلَدِی وَ لِلَّهِ عَلَی نِعْمَهٌ فَإِذَا بَلَغْتُ بَلَدِی تَصَدَّقْتُ بِالَّذِی تُوَلِّینِی عَنْک فَلَسْتُ مَوْضِعَ صَدَقَهٍ فَقَالَ لَهُ : " اجْلِسْ رَحِمَک اللَّهُ وَ أَقْبَلَ عَلَی النَّاسِ یحَدِّثُهُمْ حَتَّی تَفَرَّقُوا وَ بَقِی هُوَ وَ سُلَیمَانُ الْجَعْفَرِی وَ خَیثَمَهُ وَ أَنَا فَقَالَ أَ تَأْذَنُونَ لِی فِی الدُّخُولِ فَقَالَ لَهُ سُلَیمَانُ قَدَّمَ اللَّهُ أَمْرَک فَقَامَ فَدَخَلَ الْحُجْرَهَ وَ بَقِی سَاعَهً ثُمَّ خَرَجَ وَ رَدَّ الْبَابَ وَ أَخْرَجَ یدَهُ مِنْ أَعْلَی الْبَابِ وَ قَالَ أَینَ الْخُرَاسَانِی فَقَالَ هَا أَنَا ذَا فَقَالَ خُذْ هَذِهِ الْمِائَتَی دِینَارٍ وَ اسْتَعِنْ بِهَا فِی مَئُونَتِک وَ نَفَقَتِک وَ تَبَرَّک بِهَا وَ لَا تَصَدَّقْ بِهَا عَنِّی وَ اخْرُجْ فَلَا أَرَاک وَ لَا تَرَانِی ثُمَّ خَرَجَ فَقَالَ لَهُ سُلَیمَانُ جُعِلْتُ فِدَاک لَقَدْ أَجْزَلْتَ وَ رَحِمْتَ فَلِمَا ذَا سَتَرْتَ وَجْهَک عَنْهُ فَقَالَ مَخَافَهَ أَنْ أَرَی ذُلَّ السُّؤَالِ فِی وَجْهِهِ لِقَضَائِی حَاجَتَهُ أَ مَا سَمِعْتَ حَدِیثَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) الْمُسْتَتِرُ بِالْحَسَنَهِ یعْدِلُ سَبْعِینَ حَجَّهً وَ الْمُذِیعُ بِالسَّیئَهِ

مَخْذُولٌ وَ الْمُسْتَتِرُ بِهَا مَغْفُورٌ لَهُ أَ مَا سَمِعْتَ قَوْلَ الْأَوَلِ

مَتَى آتِهِ يوْماً لِأَطْلُبَ حَاجَةً رَجَعْتُ إِلَى أَهْلِى وَ وَجْهِى بِمَائِه" [كافى ، ج4 ، ص23] .

8) امام حسين (ع)

[المناقب ، ج4 ، ص65] .

2. فضائل حضرت على (ع)

1. از زبان پيامبر (ص)

1) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلِى سَيدُ الْمُومِنِين [كافى ، ج1 ، ص293] .

2) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلِى سَيدُ الْعَرَب [أمالى صدوق ، ص39] .

3 و 4) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنَا سَيدُ الْأَنْبِياءِ وَ عَلِى سَيدُ الْأَوْصِياءِ [كنزالفوائد ، ج2 ، ص237] .

5) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِى أَنْتَ سَيدٌ فِى الدُّنْيا وَ سَيدٌ فِى الْآخِرَه [أمالى طوسى ، ص309] .

6) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَمَّا أَنْتَ يا عَلِى فَمِنِّى وَ أَنَا مِنْک وَ أَنْتَ وَلِى كلِّ مُومِنٍ مِنْ بَعْدِى [أمالى طوسى ، ص561] .

7) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : }يا عَلِىُّ{ إِنَّک مَنَارَهُ الْأَنَامِ وَ رَايهُ الْهُدَى [أمالى صدوق ، ص46] .

8) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِى أَنْتَ قَسِيمُ الْجَنَّهِ [بحارالأنوار ، ج39 ، ص209] .

9 و 10) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلِى أَخِى وَ وَارِثِى وَ وَزِيرِى وَ أَمِينِى [اليقين ، ص427] .

11) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ عَلِياً قَدْ جَاهَدَ فِى اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ فَقَالَ لِأَنَّهُ مِنِّى وَ أَنَا مِنْهُ وَ إِنَّهُ وَارِثُ عِلْمِى [كفايه الأثر ، ص120] .

12) قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : صَاحِبُ سِرِّی عَلِی بْنُ أبِی طَالِبٍ (ع) [المناقب ،

ج2 ، ص222] .

13) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِی أَنْتَ مَوْلَی الْمُومِنِینَ وَ قَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِینَ وَ أَنْتَ أَبُو سِبْطَی وَ أَبُو الْأَئِمَّهِ التِّسْعَهِ مِنْ صُلْبِ الْحُسَین [کفایه الأثر ، ص184] .

14) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلِی عَمُودُ الدِّین [کافی ، ج1 ، ص293] .

15) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنَا مَدِینَهُ الْعِلْمِ وَ عَلِی بَابُهَا [المناقب ، ج2 ، ص278] .

16) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : }یا عَلِی { أَنْتَ إِمَامِ الْأَتْقِیاء [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج13 ، ص210] .

17) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی أَنْتَ الْمَظْلُومُ بَعْدِی مَنْ ظَلَمَک فَقَدْ ظَلَمَنِی [کشف الغمه ، ج1 ، ص497] .

2. اززبان حضرت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لِی سَبْعُونَ مَنْقَبَهً لَمْ یشْرِکنِی فِیهَا أَحَدٌ مِنْهُمْ [خصال صدوق ، ج2 ، ص572] .

1) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ أَوَّلَ مَنْقَبَهٍ لِی أَنِّی لَمْ أُشْرِک بِاللَّهِ طَرْفَهَ عَینٍ [خصال صدوق ، ج2 ، ص572] .

2) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنِّی أَوَّلُ النَّاسِ إِیمَاناً وَ إِسْلَاماً [خصال صدوق ، ج2 ، ص572] .

3) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ وَ آلِهِ أَنَامَنِی عَلَی فِرَاشِهِ حَیثُ ذَهَبَ إِلَی الْغَار [خصال صدوق ، ج2 ، ص572] .

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یشْری نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ وَ اللّهُ رَوفٌ بِالْعِبادِ [بقره/207] .

4) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) عَلَّمَنِی أَلْفَ بَابٍ مِنَ الْحَلَالِ وَ الْحَرَامِ وَ مِمَّا کانَ وَ مَا هُوَ کائِنٌ إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ کلُّ

بَابٍ مِنْهَا يفْتَحُ أَلْفَ أَلْفِ بَابٍ حَتَّى عَلِمْتُ عِلْمَ الْمَنَايا وَ الْبَلَايا وَ فَصْلَ الْخِطَابِ [إختصاص مفيد ، ص283] .

5) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِصَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَ آلِهِعَمَّمَنِى بِعِمَامَهِ نَفْسِهِ بِيدِهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص572] .

6) فان الله زوجنى بفاطمه

7) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِصَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَ آلِهِأَعْطَانِى خَاتَمَهُ فِى حَياتِهِ وَ دِرْعَهُ وَ مِنْطَقَتَهُ وَ قَلَّدَنِى سَيفَهُ وَ أَصْحَابُهُ كلُّهُمْ حُضُور [خصال صدوق ، ج2 ، ص574] .

8) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنِّى كنْتُ آخِرَ النَّاسِ عَهْداً بِرَسُولِ اللَّهِصَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَ آلِهِوَ دَلَّيتُهُ فِى حُفْرَتِهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص572] .

9) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِصَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَ آلِهِقَالَ سَتُقَاتِلُ النَّاكثِينَ وَ الْقَاسِطِينَ وَ الْمَارِقِين [خصال صدوق ، ج2 ، ص572] .

طلحه و زبير ، معاويه و اصحابش ، خوارج نهروان

10) فان رسول الله قال فى حقّى :

لضربه على يوم الخندق أفضل من عباده الثقلين [إقبال الأعمال ، ص467] .

3. اختصاصات

1) ولادت در كعبه

2) شهادت در مسجد كوفه

3) در حال نماز

4) در شب قدر

5) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ عَلِياً أَوَّلُ مَنْ أَسْلَمَ [بحارالأنوار ، ج38 ، ص225] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : عَلِی أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِی [أمالی طوسی ، ص147] .

6) تنها امامی است که همسرش معصوم است.

7) تنها امامی است که پدر دو امام است.

8) نام او از نام خدا مشتق شده است :

[المناقب ، ج2 ، ص175] .

9) تنها امامی که ملقّب به

امیرالمؤمنین و ابوتراب است.

10) پا بر دوش پیامبر (ص) گذاشت و بتها را از کعبه ساقط کرد.

11) تنها کسی است که کلید بهشت به دست اوست : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی إِنَّک قَسِیمُ النَّارِ وَ الْجَنَّهِ [صحیفه الرضا ، ص56] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حَدَّثَنِی جَبْرَئِیلُ (ع) قَالَ سَمِعْتُ رَبَّ الْعِزَّهِ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَی یقُولُ کلِمَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِی فَمَنْ قَالَهَا دَخَلَ حِصْنِی وَ مَنْ دَخَلَ حِصْنِی أَمِنَ مِنْ عَذَابِی [کشف الغمه ، ج2 ، ص308] .

12) تنها کسی است که پیامبر (ص) درباره او فرمود : بِأَبِی الْوَحِیدُ الشَّهِید [کتاب سلیم بن قیس ، ص569] .

13) امام صادق (ع) و ابونا أفضل

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنْتَ أَخِی وَ وَصِیی وَ وَارِثِی لَحْمُک لَحْمِی وَ دَمُک دَمِی وَ سِلْمُک سِلْمِی وَ حَرْبُک حَرْبِی وَ الْإِیمَانُ مُخَالِطٌ لَحْمَک وَ دَمَک کمَا خَالَطَ لَحْمِی وَ دَمِی [بحارالأنوار ، ج99 ، ص106] .

14) پیامبر (ص) فرمود : یا علی حربک حربی و سلمک سلمی و الایمان مخالط لحمک و دمک کما خالط لحمی و دمی

15) تنها کسی است که حلال زاده بودن انسان را می توان با محبّت او شناخت.

16) تنها کسی است که در جنگ ها زره نپوشید.

17) تنها کسی است که دوست و دشمن او را ستایش کردند.

18) شب اوّل قبر ، تنها حضرت علی (ع) به سراغ مؤمن می آید.

19) ساقی کوثر در قیامت تنها حضرت علی (ع) است.

20) تنها کسی است که منزلش به منزل پیامبر (ص) راه داشت : سَدَّ الْأَبْوَابَ إِلَّا بَابَهُ [إقبال الأعمال ، ص296 (دعای ندبه)] .

(شجاعت)

21) تنها کسی است

که پیامبر (ص) فرمود :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لضربه علی یوم الخندق أفضل من عباده الثقلین [إقبال الأعمال ، ص467] .

22) تنها کسی است که در لیله المبیت ایثارگری و فداکاری کرد : وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یشْری نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ وَ اللَّهُ رَوفٌ بِالْعِبادِ [بقره/207] .

23) تنها کسی است که پیامبر (ص) با او عقد أخوّت بست :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی أَنْتَ أَخِی فِی الآْخِرَهِ [أمالی صدوق ، ص77] .

أنت أخی فی الدّنیا و الاخره

24) تنها کسی است که حضورش از همه افراد در جبهه ها بیشتر بود.

25) امام صادق (ع) : انّ علی آیه محمّد

4. صفات

معاویه گوید : اگر برای علی دو انبان طلا و نقره باشد ، طلا را انفاق می کند.

سَأَلَهُ أَی أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) أَعْرَابِی شَیئاً فَأَمَرَ لَهُ بِأَلْفٍ فَقَالَ الْوَکیلُ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّهٍ فَقَالَ : " کلَاهُمَا عِنْدِی حَجَرَانِ فَأَعْطِ الْأَعْرَابِی أَنْفَعَهُمَا لَهُ" [المناقب ، ج2 ، ص118] .

26) انفاق انگشتر در حال نماز

27) چاه های فراوانی حفر کرد و برای مستمندان وقف نمود.هذه صدقه جاریه

3) عدالت :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : دَخَلْتُ بِلَادَكمْ بِأشْمَالِي هَذِهِ وَ رِحْلَتِی وَ رَاحِلَتِی هَا هِی فَإِنْ أَنَا خَرَجْتُ مِنْ بِلَادِكمْ بِغَيرِ مَا دَخَلْتُ فَإِنَّنِی مِنَ الْخَائِنِينَ [المناقب ، ج2 ، ص98] .

به امام مجتبی (ع) می فرماید :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَقْتُلُنَّ بِی إِلَّا قَاتِلِی انْظُرُوا إِذَا أَنَا مِتُّ مِنْ ضَرْبَتِهِ هَذِهِ فَاضْرِبُوهُ ضَرْبَةً بِضَرْبَه [نهج البلاغه ، نامه 47] .

وقتی اموال بیت المال را مساوی تقسیم می کند ، اعتراض می کنند. می فرماید : قَالَ أَمِيرُ

الْمُومِنِینَ (ع) : لَوْ کانَ الْمَالُ لِی لَسَوَّیتُ بَینَهُم فَکیفَ وَ إِنَّمَا الْمَالُ مَالُ اللَّه [نهج البلاغه ، خطبه 126] .

به طلحه و زبیر می گوید : از چراغ بیت المال نباید استفاده کرد چون کار شخصی دارید.

بعد گوید : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنِّی أُرِیدُکمْ لِلَّهِ وَ أَنْتُمْ تُرِیدُونَنِی لِأَنْفُسِکمْ [نهج البلاغه ، خطبه 136] .

تقسیم نان به رؤسای هفت قبیله

عبادت :

ابی درداء گوید : نیمه شب او را دیدم ، کالْخَشَبَهِ الْمُلْقَاه [أمالی صدوق ، ص77] .

به فاطمه (س) گفتم علی (ع) از دنیا رفت. فرمود : از خوف خداوند غش نموده است.

رأفت و مهربانی :

بچه های کوفه می گفتند : کاش ما هم یتیم بودیم.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أُرِیدُ حَیاتَهُ وَ یرِیدُ قَتْلِی [روضه الواعظین ، ج1 ، ص132] .

به امام حسن می فرماید : به ابن ملجم رسیدگی کن.

مظلومیت :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَا زِلْتُ مَظْلُوماً مُنْذُ قَبَضَ اللَّهُ نَبِیهُ (ص) إِلَی یوْمِ النَّاسِ هَذَا [المناقب ، ج2 ، ص115] .

السَّلَامُ عَلَیک یا أَوَّلَ مَظْلُومٍ [بحارالأنوار ، ج98 ، ص237] .

درد دل با چاه کردن

ریسمان به گردن انداختن

25 سال خانه نشین بودن

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : صَبَرْتُ وَ فِي الْعَينِ قَذًى وَ فِي الْحَلْقِ شَجًا أَرَى تُرَاثِي نَهْباً حَتَّى مَضَى الْأَوَّلُ لِسَبِيلِهِ فَأَدْلَى بِهَا إِلَى فُلَانٍ بَعْدَهُ ثُمَّ تَمَثَّلَ بِقَوْلِ الْأَعْشَى [نهج البلاغه ، خطبه 3] .

مدارک خطبه بی الف : [ابن ابی الحدید ، ج19 ، ص140 و بحار الأنوار ، ج41 ، ص304] .

مدارک خطبه بدون نقطه : [سفینه البحار ، ج1 ، ص397 و

نهج السّعاده ، ج1 ، ص304] .

3. فضائل امام مجتبی (ع)

الف جود و سخاوت :

1) کنیز امام مجتبی (ع) دسته گلی را هدیه کرد. حضرت (ع) او را در راه خدا آزاد نمود.

قَالَ أَنَسٌ : جَیئتْ جَارِیهٌ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِی (ع) بِطَاقَهِ رَیحَانٍ فَقَالَ : " لَهَا أَنْتِ حُرَّهٌ لِوَجْهِ اللَّهِ فَقُلْتُ لَهُ فِی ذَلِک فَقَالَ أَدَّبَنَا اللَّهُ تَعَالَی فَقَالَ "وَ إِذا حُییتُمْ بِتَحِیهٍ فَحَیوا بِأَحْسَنَ مِنْها " (نساء-86) وَ کانَ أَحْسَنَ مِنْهَا إِعْتَاقُهَا" [المناقب ، ج4 ، ص18] .

2) شخصی خدمت امام (ع) رسید و گفت : دشمنی به من توجّه کرده ، لَا یوَقِّرُ الشَّیخَ الْکبِیرَ وَ لَا یرْحَمُ الطِّفْلَ الصَّغِیرَ وَ کانَ مُتَّکئاً فَاسْتَوَی جَالِساً وَ قَالَ لَهُ : " مَنْ خَصْمُک حَتَّی أَنْتَصِفَ لَک مِنْهُ فَقَالَ لَهُ الْفَقْرُ فَأَطْرَقَ (ع) سَاعَهً ثُمَّ رَفَعَ رَأسَهُ إِلَی خَادِمِهِ وَ قَالَ لَهُ (حضرت (ع) به خادم گفتند :) أَحْضِرْ مَا عِنْدَک مِنْ مَوْجُودٍ فَأَحْضَرَ خَمْسَهَ آلَافِ دِرْهَمٍ فَقَالَ ادْفَعْهَا إِلَیهِ (وقتی به او دادند فرمودند: هرگاه این دشمن به تو رو آورد نزد ما بیا) ثُمَّ قَالَ لَهُ بِحَقِّ هَذِهِ الْأَقْسَامِ الَّتِی أَقْسَمْتَ بِهَا عَلَی مَتَی أَتَاک خَصْمُک جَائِراً إِلَّا مَا أَتَیتَنِی مِنْهُ مُتَظَلِّماً [العددالقویه ، ص359] .

3) حضرت (ع) غذا می خوردند. سگی هم نگاه می کرد. راوی گوید گفتم : أَ لَا أَزْجُرُ هَذَا الْکلْبَ عَنْ طَعَامِک قَالَ : " دَعْهُ إِنِّی لَأَسْتَحْیی مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ یکونَ ذُو رُوحٍ ینْظُرُ فِی وَجْهِی وَ أَنَا آکلُ ثُمَّ لَا أُطْعِمُه" [بحارالأنوار ، ج43 ، ص352] .

4) غلامی از غلامان امام (ع) جنایتی

را مرتکب شد که موجب عقاب گشت.فَأَمَرَ بِهِ أَنْ یضْرَبَ فَقَالَ یا مَوْلَای وَ الْکاظِمِینَ الْغَیظَ قَالَ خَلُّوا عَنْهُ فَقَالَ یا مَوْلَای وَ الْعافِینَ عَنِ النّاسِ قَالَ قَدْ عَفَوْتُ عَنْک قَالَ یا مَوْلَای وَ اللّهُ یحِبُّ الْمُحْسِنِینَ قَالَ أَنْتَ حُرٌّ لِوَجْهِ اللّهِ وَ لَک ضِعْفُ مَا کنْتُ أُعْطِیک [کشف الغمه ، ج2 ، ص31] .

5) مرد عربی آمد و سؤال نمود. حضرت (ع) فرمود هر چه در خزانه هست به او بدهید. تحقیق کردند ، دیدند 20 هزار درهم است. عرب گفت : یا مَوْلَای أَ لَا تَرَکتَنِی أَبُوحُ بِحَاجَتِی وَ أَنْشُرُ مِدْحَتِی [المناقب ، ج4 ، ص16] .

حضرت (ع) فرمود : جود و کرم ما قبل از سؤال است. خوف این داریم که آبروی او ریخته شود.

6) روزی ، عثمان در مسجد نشسته بود. شخصی وارد شد و سؤال کرد. 5 درهم به او داد. چون او را کفایت نکرد ، گفت : به مرد جواد مرا دلالت کن. عثمان ، امام حسن (ع) و امام حسین (ع) و عبدالله جعفر را معرّفی کرد. به ترتیب 50 ، 49 و 48 درهم به او دادند. سائل مجدّدا به عثمان برخورد کرد. جریان را گفت. عثمان گفت هیچ کس نمی تواند با این جوانمردان برابری کند.

أُولَئِک فَطَمُوا الْعِلْمَ فَطْماً وَ حَازُوا الْخَیرَ وَ الْحِکمَهَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص135] .

7) ابن شهر آشوب گوید : مردی خدمت امام مجتبی (ع) آمد و اظهار فقر نمود. دستور داد مبلغ 50 هزار دینار (500 هزار درهم) به او دادند. سائل ، حمّالی را درخواست کرد که پول ها را حمل کند. حضرت (ع) پوستین

خود را به او دادند و فرمودند : عوض کرایه حمل به او بده.

أنه سأل الحسن بن على (ع) رجل فأعطاه خمسين ألف درهم و خمس مائه دينار و قال ائت بحمال يحمل لک فأتى بحمال فأعطاه طيلسانه فقال هذا كراء الحمال و جاءه بعض الأعراب فقال أعطوه ما فى الخزانه فوجد فيها عشرون ألف درهم فدفعها إلى الأعرابى فقال الأعرابى يا مولاى أ لا تركتنى أبوح بحاجتى و أنشر مدحتى فأنشأ الحسن (ع) [المناقب ، ج4 ، ص16] .

ب) قدرت امام (ع) :

بعضی از اصحاب از اذیت هایی که معاویه نسبت به امام (ع) کرده بود سخن می گفتند. امام (ع) فرمود : لَوْ دَعَوْتُ اللَّهَ تَعَالَى لَجَعَلَ الْعِرَاقَ شَاماً وَ الشَّامَ عِرَاقاً وَ جَعَلَ الْمَرْأَةَ رَجُلًا وَ الرَّجُلَ امْرَأَةً فَقَالَ الشَّامِى وَ مَنْ يقْدِرُ عَلَى ذَلِک فَقَالَ (ع) انْهَضِى أَ لَا تَسْتَحِينَ أَنْ تَقْعُدِى بَينَ لرِّجَالِ فَوَجَدَ الرَّجُلُ نَفْسَهُ امْرَأَةً (بعد فرمود همسر تو مرد شده ، خداوند بچه ای به شما می دهد ، خنثی. بعد از مدّتی توبه کردند و به حال ولی برگشتند.) ثُمَّ قَالَ وَ صَارَتْ عِيالُک رَجُلًا وَ ثُقَارِبُک وَ تَحْمِلُ عَنْهَا وَ تَلِدُ وَلَداً خُنْثَى فَكانَ كمَا قَالَ (ع) ثُم إِنَّهُمَا تَابَا وَ جَاءَا إِلَيهِ فَدَعَا اللَّهَ تَعَالَى فَعَادَا إِلَى الْحَالَهِ الْأَوْلَى [المناقب ، ج4 ، ص8] .

1. امامت در حج

1. امامت وفلسفه حج

1) فلسفه حج : قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّمَا أُمِرُوا بِالْحَجِّ لِعِلَّهِ الْوِفَادَهِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ طَلَبِ الزِّيادَهِ وَ الْخُرُوجِ مِنْ كلِّ مَا اقْتَرَفَ الْعَبْدُ تَائِباً مِمَّا مَضَى مُسْتَأْنِفاً لِمَا يسْتَقْبِلُ مَعَ مَا فِيهِ مِنْ إِخْرَاجِ الْأَمْوَالِ وَ تَعَبِ الْأَبْدَانِ وَ الِاشْتِغَالِ

عَنِ الْأَهْلِ وَ الْوَلَدِ وَ حَظْرِ النَّفْسِ عَنِ اللَّذَّاتِ شَاخِصاً فِی الْحَرِّ وَ الْبَرْدِ ثَابِتاً عَلَی ذَلِکَ دَائِماً مَعَ الْخُضُوعِ وَ الِاسْتِکَانَهِ وَ التَّذَلُّلِ مَعَ مَا فِی ذَلِکَ لِجَمِیعِ الْخَلْقِ مِنَ الْمَنَافِعِ لِجَمِیعِ مَنْ فِی شَرْقِ الْأَرْضِ وَ غَرْبِهَا وَ مَنْ فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ مِمَّنْ یحُجُّ وَ مِمَّنْ لَمْ یحُجَّ مِنْ بَینِ تَاجِرٍ وَ جَالِبٍ وَ بَائِعٍ وَ مُشْتَرٍ وَ کاسِبٍ وَ مِسْکینٍ وَ مُکارٍ وَ فَقِیرٍ وَ قَضَاءِ حَوَائِجِ أَهْلِ الْأَطْرَافِ فِی الْمَوَاضِعِ الْمُمْکنِ لَهُمُ الِاجْتِمَاعُ فِیهِ مَعَ مَا فِیهِ مِنَ التَّفَقُّهِ وَ نَقْلِ أَخْبَارِ الْأَئِمَّهِ (ع) إِلَی کلِّ صُقْعٍ وَ نَاحِیه [علل الشرائع ، ج1 ، ص273] .

2) أَیهَا النَّاسُ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) کانَ الْإِمَامَ ثُمَّ کانَ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ ثُمَّ الْحَسَنُ ثُمَّ الْحُسَینُ ثُمَّ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ ثُمَّ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِی (ع) ثُمَّ هَهْ (منم) [کافی ، ج4 ، ص466] .

3) لا أُقْسِمُ بِهذَا الْبَلَدِ وَ أَنْتَ حِلٌّ بِهذَا الْبَلَدِ [بلد/2-1] .

4) حج وسیله قیام : جَعَلَ اللّهُ الْکعْبَهَ الْبَیتَ الْحَرامَ قِیاماً لِلنّاسِ [مائده/97] .

5) امام المسلمین حتی اگر از بیت المال هم که شده باید مردم را به حج بفرستد تا با شکوه انجام شود.

6) امام صادق (ع) می فرمود : "اگر می توانی نان و نمک بخوری و پول خود را برای حج ذخیره کنی ، چنین کن." [وافی] ،

2. حضرت ابراهیم (ع)

1) إِنَّ أَوَّلَ بَیتٍ وُضِعَ لِلنّاسِ لَلَّذی بِبَکهَ مُبارَکاًخانه مردم [آل عمران/96] .

2) إِنِّی جاعِلُک لِلنّاسِ إِماماًامام مردم [بقره/124] .

3) وَ عَهِدْنا إِلی إِبْراهیمَ وَ إِسْماعیلَ أَنْ طَهِّرا بَیتِی لِلطّائِفینَ وَ الْعاکفینَ

وَ الرُّكعِ السُّجُودِ [بقره/125] .

4) وَ اتَّخِذُوا مِنْ مَقامِ إِبْراهيمَ مُصَلًّى [بقره/125] .

5) طواف باید بین کعبه و مقام ابراهیم که امام بود ، باشد.

3. حضرت علی (ع)

1. کعبه زادگاه حضرت

کعبه با آن همه اهمیتی که دارد زادگاه امام است چون امام ارکان البلاد است.

2. اعلام برائت از مشرکین

آیات اول سوره توبه نازل شد و توسط امیرالمؤمنین (ع) اعلام برائت از مشرکین انجام شد.

باید دانست که اعلام برائت از مشرکین :

اعلام موجودیت مسلمین ، اعلام سازش ناپذیری مسلمین ، اعلام اقتدار مسلمین است ، اعلام مواضع مسلمین است ، پس کسی که این پیام را می خواند باید حساب شده باشد.

رسول خدا (ص) آیات برائت را اول به ابوبکر داد تابه مکه رفته و در عید قربان قرائت کند اما پس از اعزام ابوبکر جبرئیل نازم شد و دستور آمد که این مأموریت را یا خودت یا مردی از خودت انجام دهد

علی (علیه السلام) خودش را به ابوبکر رساند. آیات را گرفت و در روز عید قربان در کنار جمره عقبه مستقر شد و فرمود : أنا رسول رسول الله الیکمسپس آیات برائت را خواند و قطعنامه ای در چهار بند اعلام کرد :

1) از امسال ورود مشرکین به خانه خدا ممنوع.

2) طواف عریان ممنوع.

3) وارد بهشت نمی شود مگر مؤمن.

4) عهدها و پیمان ها پایان یافته اعلام می شود.

علامه طباطبایی درالمیزان میگوید این ماجرا را بلاذری ، ترمذی ، واقدی ، شعبی ، ثعلبی ، واحدی ، قرطبی ، قشیری ، سمعانی ، احمد حنبل ، محمد بن اسحاق ، اعمش ، ابوهریره ، انس ، ابورافع ، ابن عباس و... نقل کرده اند

در روایتی

نقل شده ابوبکر ناراحت شده خدمت رسول خدا رسید و علت را پرسید. حضرت فرمود: لَا وَ لَكِنَّ الْأَمِينَ جَبْرَئِيلَ (ع) هَبَطَ إِلَيَّ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِأَنَّهُ لَا يؤدِّي عَنْک إِلَّا أَنْتَ أَوْ رَجُلٌ مِنْک وَ عَلِي مِنِّي وَ لَا يؤدِّي عَنِّي إِلَّا عَلِي [إرشاد مفيد ، ج1 ، ص65] .

3. غدیر خم مکمل حج است

نصب امام درمسیر حج (غدیر خم)

4. حج محل تبلیغ امامت

جابر بن عبدالله انصاری و ابوذر غفاری و... درایام حج شرکت کرده ازهر فرصتی استفاده می نمودند و حدیث غدیر خم را نقل می کردند.

4. امام حسن (ع)

امام سجاد (ع) بارها پیاده و امام حسن (ع) بیست مرتبه پیاده به حج رفتند.

5. امام حسین (ع)

1) قبل از سال 61 سه سال امامعلیه السلامدر مراسم حج شرکت می کرد و صحابه و تابعین را دعوت کرده و می فرمود : سخنان مرا بنویسید و به اهل بلاد خود برسانید.

2) با وضعیت بسیار حساس و درموقعیت بسیار حساسی شهر مکه را ترک کرد به طوری که مهمترین خبر حج آن سال ، این خبر بود.

6. امام سجاد (ع)

عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَلِي عَنْ أَبِيهِ قَال : "حَجَّ عَلِي بْنُ الْحُسَينِ (ع) مَاشِياً فَسَارَ عِشْرِينَ يوْماً مِنَ الْمَدِينَهِ إِلَى مَكهَ" [إرشاد مفيد ، ج2 ، ص144] .

قَالَ عَلِي بْنُ الْحُسَينِ (ع) : أَيهَا النَّاسُ أَنَا ابْنُ مَكهَ وَ مِنَى أَنَا ابْنُ زَمْزَمَ وَ الصَّفَا [بحارالأنوار ، ج45 ، ص137] .

امام سجاد (ع) در هر شبانه روز ماه رمضان بعد از هر نماز از خداوند توفیق حج طلب می کند و گاهی در یک دعا چند مرتبه.

.7

امام باقر (ع)

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّمَا أُمِرَ النَّاسُ أَنْ يأْتُوا هَذِهِ الْأَحْجَارَ فَيطُوفُوا بِهَا ثُمَّ يأْتُونَا فَيخْبِرُونَا بِوَلَايتِهِمْ وَ يعْرِضُوا عَلَينَا نَصْرَهُمْ [کافی ، ج4 ، ص549] .

امام باقر (ع) وصیت می کند که ده سال در سرزمین منی برای او عزاداری کنند و جنایات حکومت ظالم را که بر اهلبیت وارد کرده اند ، بگویند.

8. امام زمان (عج)

1) امام زمان (ع) هر سال در مراسم حج حضور دارند.

آری در عرفاتی که امام نباشد معرفتی نیست در مشعری که امام نباشد شعوری نیست.

اگر در منی امام نباشد رمی نیست شیطان ها قد علم کرده ایستاده اند.

اگر در کنار زمزم امام نباشد آبی نیست بلکه سراب است.

همانطور که حیات هر زنده ای وابسته به آب استمِنَ الْماءِ کلَّ شَیءٍ حَی [انبیاء/30] .

حیات معنوی هر انسان از رهبران آسمانی است.دَعاکمْ لِما یحْییکمْ [انفال/24] .

[کمال الدین ، ج2 ، ص390] .

2) علمای ما بیش از هر جا در مراسم حج به دنبال گمشده خود یعنی امام زمان (ع) می رفته اند. علی بن مهزیار اهوازی حدود بیست مرتبه به عشق دیدار امام عصر به حج رفت تا اینکه در مرتبه آخر به او مژده داده شد که امسال خدمت حضرت مشرف خواهی شد. سراسیمه با اولین کاروان حرکت کرد و خود را از راه عتبات به مکه رساند. روزی پس از طواف شخصی را دید که او را با نام صدا میزند خلاصه قرار گذاشتند در فلان جا در خدمت امام رسیدند...

در روایت آمده : امام زمان (ع) به اذن خدا حرکتش را از مکه شروع می کند در حالی که تمام مردم جهان صدایش

را می شنوند و تصویرش را می بینند به خانه کعبه تکیه زده می گوید : بَقِيتُ اللّهِ خَيرٌ لَكمْ إِنْ كنْتُمْ مُومِنينَ [هود/86] .

و مردم را دعوت میکند. اولین گروهی که با آن حضرت بیعت می کنند 313 نفر هستند حضرت در مکه می مانند تا تعداد یارانش به ده هزار نفر می رسد. از آنجا به سمت مدینه حرکت می کند. [کمال الدین ، ج1 ، ص330] .

1. امانت و خیانت

1.مفهوم امانت

مفهوم امانت شامل تمام شئون زندگی اجتماعی ، سیاسی ، و اخلاقی را شامل می گردد. [نمونه ، ج7 ، ص136] .

2. ابعاد امانت

ولایت الهی.

عقل.

اختیار آزادی.

استعدادهای انسان [نمونه. ج17 ، ص453] .

3. اهمیت امانت

1. ادای امانت

حضرت علی (ع) یکی از علل پیروزی لشگریان معاویه را ادای امانت آنها می داند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنِّي وَ اللَّهِ لَأَظُنُّ أَنَّ هَولَاءِ الْقَوْمَ سَيدَالُونَ مِنْكمْ بِاجْتِمَاعِهِمْ عَلَى بَاطِلِهِمْ وَ تَفَرُّقِكمْ عَنْ حَقِّكمْ وَ بِمَعْصِيتِكمْ إِمَامَكمْ فِي الْحَقِّ وَ طَاعَتِهِمْ إِمَامَهُمْ فِي الْبَاطِلِ وَ بِأَدَائِهِمُ الْأَمَانَةَ إِلَى صَاحِبِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 25] .

وبر عکس از علل شکست لشگریان خود را خیانت مطرح می کند : وَ خِيانَتِكمْ [نهج البلاغه ، خطبه 25] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فَبَادِرُوا بِأَدَاءِ الْأَمَانَهِ فَإِنَّ مَنِ اوتُمِنَ عَلَى أَمَانَهٍ وَكلَ بِهِ إِبْلِيسُ مِائَهَ شَيطَانٍ مِنْ مَرَدَهِ أَعْوَانِهِ

لِيضِلُّوهُ وَ يوَسْوِسُوا إِلَيهِ حَتَّى يهْلِكوهُ إِلَّا مَنْ عَصَمَهُ اللَّهُ [أمالى صدوق ، ص295] .

به امانت دار امید وار باش.

قال رسول الله (ص) : اذا رایت من اخیک ثلاث خصال فارجه الحیاء و الامانه والصدق

و اذا لم ترها فلا ترجه [نهج الفصاحه ، ج39 ، ص205] .

دستور قرآن :

فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكمْ بَعْضاً فَلْيودِّ الَّذِى اوتُمِنَ أَمانَتَهُ وَ لْيتَّقِ اللّهَ رَبَّهُ [بقره/283] .

تنظیم اسناد ، گروی گرفتن ، پرداخت و تحویل امانت به موقع خود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلَى الْيدِ مَا أَخَذَتْ حَتَّى تُودِّيهُ [مستدرک الوسائل ، ج17 ، ص88] .

من اخذ اموال الناس یرید اداءها ادی الله عنه و من اخذها یرید اتلافها و اتلفه الله [نهج الفصاحه ، ح2979] .

دعای امام (ع) :

زید بن صائغ : به امام صادق (ع) عرض کردم دعا کن در حق ما :

عَنْ زَيدٍ الصَّائِغِ قَالَ

: قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) ادْعُ اللَّهَ لَنَا فَقَالَ : "اللَّهُمَّ ارْزُقْهُمْ صِدْقَ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءَ الْأَمَانَهِ وَ الْمُحَافَظَهَ عَلَی الصَّلَوَاتِ. اللَّهُمَّ إِنَّهُمْ أَحَقُّ خَلْقِک أَنْ تَفْعَلَهُ بِهِمُ اللَّهُمَّ وَ افْعَلْهُ بِهِمْ [کافی ، ج2 ، ص580] .

وصیت حضرت علی (ع) به کمیل : " ای کمیل ! به احدی رخصت ترک اداء امانت نمی دهیم. چنانچه کسی چنین اجازه ای را نقل نمود ، باطل است و گناهکار و جایگاهش آتش. سوگندیاد می کنم که شنیدیم از رسول خدا (ص) اندکی پیش از رحلتش که سه بار فرمود :

یا أَبَا الْحَسَنِ ! أَدِّ الْأَمَانَهَ إِلَی الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ فِیمَا قَلَّ وَ جَلَّ حَتَّی فِی الْخَیطِ وَ الْمِخْیطِ [بشاره المصطفی ، ص29] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ثَلَاثٌ لَمْ یجْعَلِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِأَحَدٍ فِیهِنَّ رُخْصَهً :

أَدَاءُ الْأَمَانَهِ إِلَی الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ وَ الْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ لِلْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ وَ بِرُّ الْوَالِدَینِ بَرَّینِ کانَا أَوْ فَاجِرَینِ [کافی ، ج2 ، ص162] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن الله لم یبعث نبیا قط إلا بصدق الحدیث و أداء الأمانه فإن الأمانه مواه إلی البر و الفاجر [مشکاه الأنوار ، ص46] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی أَوْجَبَ عَلَیکمْ حُبَّنَا وَ مُوَالَاتَنَا وَ فَرَضَ عَلَیکمْ طَاعَتَنَا أَلَا فَمَنْ کانَ مِنَّا فَلْیقْتَدِ بِنَا فَإِنَّ مِنْ شَأْنِنَا الْوَرَعَ وَ الِاجْتِهَادَ وَ أَدَاءَ الْأَمَانَهِ إِلَی الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ [اختصاص مفید ، ص241] .

امانت داری پیامبر (ص) :

در جریان فتح مکه پیامبر (ص) کلیددار کعبه را خواست و از او مطالبه کلید نمود. عباس عموی پیامبر (ص) تقاضا کرد که پس

از شکستن بتها کلید به او داده شود. پیامبر (ص) پس از تطهیر خانه کعبه از بتها کلید را به کلیددار کعبه داد ، درحالی که این آیه را تلاوت می فرمود : إِنَّ اللّهَ یأْمُرُکمْ أَنْ تُودُّوا الأَماناتِ إِلی أَهْلِها [نساء/58] .

[نمونه ، ج3 ، ص429] .

امانت داری زمینه ساز پذیرش ادعای نبوت بود. (محمد امین) .

اولین سفارش و وصیت پیامبر (ص) به حضرت علی (ع) در لیله المبیت (اداء امانت ماموریت صبح زود حضرت علی (ع)) :

فإذا أصبحت فاغد فی أداء أمانتی [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج13 ، ص263] .

سفارش به اداء امانت در کلام علی (ع) : (نماز ، زکات ، اداء امانت)

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) :

1.تَعَاهَدُوا أَمْرَ الصَّلَاهِ

2.ثُمَّ إِنَّ الزَّکاهَ جُعِلَتْ مَعَ الصَّلَاهِ قُرْبَاناً لِأَهْلِ الْإِسْلَامِ

3.ثُمَّ أَدَاءَ الْأَمَانَهِ فَقَدْ خَابَ مَنْ لَیسَ مِنْ أَهْلِهَا [نهج البلاغه ، خطبه 199] .

ادای امانت بدون قید و شرط :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اعْلَمْ أَنَّ ضَارِبَ عَلِی (ع) بِالسَّیفِ وَ قَاتِلَهُ لَو ائْتَمَنَنِی وَ اسْتَنْصَحَنِی وَ اسْتَشَارَنِی ثُمَّ قَبِلْتُ ذَلِک مِنْهُ لَأَدَّیتُ إِلَیهِ الْأَمَانَهَ [کافی ، ج5 ، ص133] .

داستان عبد الرحمن بن سیابه کوفی :

عبد الرحمن : چون پدرم از دنیا رفت یکی از دوستانش به در خانه ما آمده تسلیت گفت.

او گفت : آیا پدرت چیزی به جای گذارده؟ گفتم : نه.

کیسه ای که حاوی 1000 درهم بود به من داد و گفت : حفظش کن و از در آمدش استفاده نما. با خوشحالی وارد خانه شده و به مادرم اطلاع دادم.

مادرم به سراغ یکی

از دوستان پدرم رفت واجناسی را برای من خرید.

من در مغازه مشغول کار شدم.

خداوند خیرکثیری در آن برای ما قرار داد.

هنگام حج رسید ، هوس حج کردم. موضوع را به مادرم گفتم.

مادرم : پس پولهای فلانی را به او رد کنی.

به اتفاق مادرم نزد او رفتم و پولها را به او برگرداندم.

گفت : اگر کم است بیشتر بدهم. گفتم : نه ، می خواهم به سفر حج بروم...

... پس از انجام مناسک حج به مدینه برگشتم و در مجلس امام صادق (ع) حضور یافتم و در اواخر مجلس نشستم. مردم سوال می کردند و پاسخ می شنیدند.

پس از اینکه مجلس کمی خلوت شد ، امام (ع) به من اشاره کرد و من نزد او رفتم. فرمود : "حاجتی داری". گفتم : من عبد الرحمن بن سیابه هستم.

فرمود : مَا فَعَلَ أَبُوک؟ [کافی ، ج5 ، ص134] .

پدرت چه شد؟

گفتم : از دنیا رفت. امام طلب آمرزش نمود برای او آنگاه ، فرمود : "آیا چیزی به جای گذاشت".

گفتم : خیر. فرمود : "پس از کجا حج انجام دادی".

داستان را برای او نقل کردم

نگذاشت داستان را تمام کنم ، فرمود : "آن هزار درهم را چه کردی؟".

...گفتم : به صاحبش برگرداندم.

فرمود : قَدْ أَحْسَنْتَ [کافی ، ج5 ، ص134] .

آنگاه امام فرمود : "آیا نمی خواهی تو را نصیحتی سفارش بکنم".

عرض کردم : البته (فدایت گردم)

فرمود : عَلَیک بِصِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ تَشْرَک النَّاسَ فِی أَمْوَالِهِمْ هَکذَا وَ جَمَعَ بَینَ أَصَابِعِهِ [کافی ، ج5 ، ص134] .

عبد الرحمن می گوید : این مطلب را از امام صادق (ع) به خاطر سپردم ، تا اینکهفَزَکیتُ

ثَلَاثَمِائَهِ أَلْفِ دِرْهَمٍ. [کافی ، ج5 ، ص134] .

کار به جایی رسید که 300 هزار درهم زکات دادم. [کافی ، ج5 ، ص634] . اداء امانت از آداب معاشرت بین المللی اسلام و از حقوق بین المللی اسلام است.

عَنْ مُعَاوِیهَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ : قُلْتُ لَهُ : (لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع)) کیفَ ینْبَغِی لَنَا أَنْ نَصْنَعَ فِیمَا بَینَنَا وَ بَینَ قَوْمِنَا وَ بَینَ خُلَطَائِنَا مِنَ النَّاسِ مِمَّنْ لَیسُوا عَلَی أَمْرِنَا؟ قَالَ : "تَنْظُرُونَ إِلَی أَئِمَّتِکمُ الَّذِینَ تَقْتَدُونَ بِهِمْ فَتَصْنَعُونَ مَا یصْنَعُونَ فَوَ اَللَّهِ إِنَّهُمْ لَیعُودُونَ مَرْضَاهُمْ وَ یشْهَدُونَ جَنَائِزَهُمْ وَ یقِیمُونَ الشَّهَادَهَ لَهُمْ وَ عَلَیهِمْ وَ یودُّونَ الْأَمَانَهَ إِلَیهِمْ" [کافی ، ج2 ، ص636] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) کانَ یأْمُرُ بِأَدَاءِ الْخَیطِ وَ الْمِخْیطِ [کافی ، ج2 ، ص636] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من أداء الأمانه المکافأه علی الصنیعه لأنها کالودیعه عندک [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص275] .

عن محمد بن علی حلبی : مردی از بنی مروان 1000 دینار پیش من امانت گذاشت ، پول گم شد و من نفهمیدم با آن چه کردم.

آمدم خدمت امام صادق (ع) قضیه رابیان کردم و

وَ قُلْتُ أَنْتَ أَحَقُّ بِهَا فَقَالَ : لَا إِنَّ أَبِی (ع) کانَ یقُولُ إِنَّمَا نَحْنُ فِیهِمْ بِمَنْزِلَهِ هُدْنَهٍ نُودِّی أَمَانَاتِهِمْ وَ نَرُدُّ ضَالَّتَهُمْ وَ نُقِیمُ الشَّهَادَهَ لَهُمْ وَ عَلَیهِمْ فَإِذَا تَفَرَّقَتِ الْأَهْوَاءُ لَمْ یسَعْ أَحَدٌ الْمُقَامَ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص350] .

از یاران امام صادق (ع) : زنی از بستگان نزدیک ما خدمت امام صادق آمد و به من گفت

: از حضرت بپرس که پسری داشتم فوت کرد مالی داشت در دست برادرم او مال فرزندم را تلف کرد.

اکنون برادرم مالی را امانت پیش من گذاشته است ، آیا می توانم به اندازه آن چیزی که او از مال فرزندم از بین برده است ، بردارم.

سوال رابه امام گفتم.

فرمود : خیر.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَدِّ الْأَمَانَهَ إِلَی مَنِ ائْتَمَنَک وَ لَا تَخُنْ مَنْ خَانَک [إستبصار ، ج3 ، ص52] .

قَالَ الشَّیخُ أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الطُّوسِی رَحِمَهُ اللَّهُ : فَالْوَجْهُ فِی هَذَینِ الْخَبَرَینِ ضَرْبٌ مِنَ الْکرَاهِیهِ لِأَنَّ مَنْ جَحَدَ مَالَ غَیرِهِ ثُمَّ أَوْدَعَهُ بَعْدَ ذَلِک شَیئاً بِقَدْرِ ذَلِک کرِهَ أَنْ یأْخُذَ مَکانَ مَالِهِ وَ لَیسَ ذَلِک بِمَحْظُورٍ وَ إِنَّمَا یکونُ مُبَاحاً لَهُ أَخْذُهُ إِذَا ظَفِرَ بِمَالِ غَیرِهِ لَهُ مِنْ غَیرِ أَنْ یکونَ وَدِیعَهً عِنْدَهُ وَ إِنَّمَا قُلْنَا لَیسَ بِمَحْظُورٍ لِمَا رَوَاهُ [إستبصار ، ج3 ، ص53] .

مردی از پیامبر سوال نمود که : از فلان شخص یک دینار می خواهم و او نزد من امانتی دارد آیا می توانم از امانتش طلبم را وصول کنم؟ پیامبر فرمود :

أَدِّ الْأَمَانَهَ إِلَی مَنِ ائْتَمَنَک وَ لَا تَخُنْ مَنْ خَانَک [مستدرک الوسائل ، ج14 ، ص11] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنِ ائْتُمِنَ عَلَی أَمَانَهٍ فَأَدَّاهَا فَقَدْ حَلَّ أَلْفَ عُقْدَهٍ مِنْ عُنُقِهِ مِنْ عُقَدِ النَّارِ [اختصاص ، ص242] .

2. امر به رعایت امانت ونهی از خیانت

1. امر به رعایت امانت :

إِنَّ اللّهَ یأْمُرُکمْ أَنْ تُودُّوا الأَْماناتِ إِلی أَهْلِها [نساء/58] .

فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُکمْ بَعْضاً فَلْیودِّ الَّذِی اوتُمِنَ أَمانَتَهُ [بقره/283] .

2. رعایت امانت از صفات مومنان :

قد افلح المومنون...

وَ الَّذِينَ هُمْ لِأَماناتِهِمْ وَ عَهْدِهِمْ راعُونَ [مومنون/8] .

3. رعايت امانت از صفات نماز گزاران :

ان الانسان خلق هلوعا.... الا المصلين...

وَ الَّذِينَ هُمْ لِأَماناتِهِمْ وَ عَهْدِهِمْ راعُونَ [معارج/32] .

4. ضرورت سپردن امانت به اهلش :

إِنَّ اللّهَ يأْمُرُكمْ أَنْ تُودُّوا الأُْماناتِ إِلى أَهْلِها [نساء/58] .

5. انبياء الهى امين مردم هستند :

الف : أَنْ أَدُّوا إِلَى عِبادَ اللّهِ إِنِّى لَكمْ رَسُولٌ أَمِينٌ [دخان/17] .

ب : إِذْ قالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَ لا تَتَّقُونَ إِنِّى لَكمْ رَسُولٌ أَمِينٌ [شعراء/107-106] .

ج : إِذْ قالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَ لا تَتَّقُونَ إِنِّى لَكمْ رَسُولٌ أَمِينٌ [شعراء/125-124] .

د : إِذْ قالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صالِحٌ أَ لا تَتَّقُونَ إِنِّى لَكمْ رَسُولٌ أَمِينٌ [شعراء/143-142] .

ه : إِذْ قالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَ لا تَتَّقُونَ إِنِّى لَكمْ رَسُولٌ أَمِينٌ [شعراء/162-161] .

ز : إِذْ قالَ لَهُمْ شُعَيبٌ أَ لا تَتَّقُونَ إِنِّى لَكمْ رَسُولٌ أَمِينٌ [شعراء/178-177] .

6. ظرفيت مختلف انسان ها (اهل كتاب) درباره رعايت امانت و عدم آن :

وَ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِقِنْطارٍ يودِّهِ إِلَيک وَ مِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِدِينارٍ لا يودِّهِ إِلَيک [آل عمران/75] .

7. نهی از خیانت :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَخُونُوا اللّهَ وَ الرَّسُولَ وَ تَخُونُوا أَماناتِکمْ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [انفال/27] .

8. آگاهی خداوند از خیانت های چشم :

یعْلَمُ خائِنَهَ الأَْعْینِ وَ ما تُخْفِی الصُّدُورُ [غافر/19] .

9. نقشه خائنین به جائی نمی رسد :

وَ أَنَّ اللّهَ لا یهْدِی کیدَ الْخائِنِینَ [یوسف/52] .

10. خیانت کار

نزد خداوند محبوب نیست :

إِنَّ اللّهَ لا یحِبُّ الْخائِنِینَ [انفال/58] .

إِنَّ اللّهَ لا یحِبُّ کلَّ خَوّانٍ کفُورٍ [حج/38] .

امانت و عدالت دو قانون مهم اسلام :

إِنَّ اللّهَ یأْمُرُکمْ أَنْ تُودُّوا الأَماناتِ إِلی أَهْلِها وَ إِذا حَکمْتُمْ بَینَ النّاسِ أَنْ تَحْکمُوا بِالْعَدْلِ [نساء/58] . [نمونه ، ج3 ، ص430] .

نامه حضرت علی (ع) به معاویه :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : و لکن الله تعالی أخذ علی العلماء أن یووا الأمانه و أن ینصحوا الغوی و الرشید [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج16 ، ص133] .

در حقیقت مالک اصلی خداست. که این امانت دست ماست. یا (چند روزی)

بازی کردن با امانت دیگران و آزار آنها از علائم نزدیکی قیامت.

ثلایه اذا رایتهن فعند ذلک تقوم الساعه...

و ان یتموس الرجل بالامانه تمرس البعیر بالشجره [نهج الفصاحه ، حدیث ، 1218] .

1. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أفضل الإیمان الأمانه [غرر الحکم ، ص251] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا إِیمَانَ لِمَنْ لَا أَمَانَهَ لَهُ [النوادر راوندی ، ص5] .

3. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من لا إیمان له لا أمانه له [غرر الحکم ، ص89] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَنْظُرُوا إِلَی طُولِ رُکوعِ الرَّجُلِ وَ سُجُودِهِ فَإِنَّ ذَلِک شَیءٌ اعْتَادَهُ فَلَوْ تَرَکهُ اسْتَوْحَشَ لِذَلِک وَ لَکنِ انْظُرُوا إِلَی صِدْقِ حَدِیثِهِ وَ أَدَاءِ

أَمَانَتِهِ [کافی ، ج2 ، ص105] .

توصیه به اینکه امانت قبول نکنید به خاطر اهمیت امانت :

اوصیک... و لا تقبض امانه.... [نهج الفصاحه ، حدیث972] .

قَالَ

أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : و اعلموا أن المسلوب من سلب دينه و أمانته [وقعه صفين ، ص211] .

1.وَ الَّذِينَ هُمْ لِأَماناتِهِمْ وَ عَهْدِهِمْ راعُونَ [مومنون/8] .

2.إِنّا عَرَضْنَا الأُمانَهَ عَلَى السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ وَ الْجِبالِ فَأَبَينَ أَنْ يحْمِلْنَها وَ أَشْفَقْنَ مِنْها وَ حَمَلَهَا الإِْنْسانُ إِنَّهُ كانَ ظَلُوماً جَهُولاً [احزاب/72] .

7. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أربع إذا كن فيک فلا عليک ما فاتک من الدنيا حفظ أمانه و صدق حديث و حسن خليقه و عفه طعمه [معدن الجواهر ، ص39] .

صدق الحديث و حفظ الامانه.... و حسن الخلق و عفه مطعم

(امام باقر از قول ابوذر)

8. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حَافَتَا الصِّرَاطِ يوْمَ الْقِيامَهِ الرَّحِمُ وَ الْأَمَانَهُ فَإِذَا مَرَّ الْوَصُولُ لِلرَّحِمِ الْمُودِّى لِلْأَمَانَهِ نَفَذَ إِلَى الْجَنَّهِ وَ إِذَا مَرَّ الْخَائِنُ لِلْأَمَانَهِ الْقَطُوعُ لِلرَّحِمِ لَمْ ينْفَعْهُ مَعَهُمَا عَمَلٌ وَ تَكَفَّأُ بِهِ الصِّرَاطُ فِى النَّارِ [كافى ، ج2 ، ص152] .

6.إِنّا عَرَضْنَا الأُمانَهَ عَلَى السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ وَ الْجِبالِ فَأَبَينَ أَنْ يحْمِلْنَها وَ أَشْفَقْنَ مِنْها وَ حَمَلَهَا الإِْنْسانُ إِنَّهُ كانَ ظَلُوماً جَهُولاً [احزاب/72] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثُمَّ يوضَعُ عَلَيهَا (جهنم) صِرَاطٌ أَدَقُّ مِنَ الشَّعْرِ وَ أَحَدُّ مِنَ السَّيفِ عَلَيهِ ثَلَاثُ قَنَاطِرَ الْأُولَى عَلَيهَا الْأَمَانَهُ وَ الرَّحْمَهُ وَ الثَّانِيهُ عَلَيهَا الصَّلَاهُ وَ الثَّالِثَهُ عَلَيهَا رَبُّ الْعَالَمِينَ [كافى ، ج8 ، ص312] .

امام (ع) فرمود : "پل صراطی که از شمشير تيزتر است امانت داری و نماز و...است".

عن حسين بن بشار : نامه ای نوشتم به امام باقر (ع) و از او در مورد ازدواج سوال كردم. مرقوم فرمودند : مَنْ خَطَبَ إِلَيكمْ فَرَضِيتُمْ

دِينَهُ وَ أَمَانَتَهُ فَزَوِّجُوهُ إِلّا تَفْعَلُوهُ تَكنْ فِتْنَهٌ فِی الْأَرْضِ وَ فَسادٌ کبِیرٌ [کافی ، ج5 ، ص347] .

وَ مِنْ أَهْلِ الْکتابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِقِنْطارٍ یودِّهِ إِلَیک وَ مِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِدِینارٍ لا یودِّهِ إِلَیک إِلّا ما دُمْتَ عَلَیهِ قائِماً [آل عمران/75] .

3. امانت در اجتماع

قالَتْ إِحْداهُما یا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَیرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِی الْأَمِینُ [قصص/26] .

بیت المال امانت است.

حضرت علی (ع) داشت بیت المال را ما بین مسلمین تقسیم می کرد ، پیرمردی آمد و گفت : یا امیر المومنین (ع) : همان طوری که می بینی من پیرمرد و سالخورده ام ووَ أَنَا مُکاتَبٌ

بدهکارم ، از این مال به من بده.

علی (ع) : وَ اللَّهِ مَا هُوَ بِکدِّ یدِی وَ لَا تُرَاثِی مِنَ الْوَالِدِ وَ لَکنَّهَا أَمَانَهٌ أُودِعْتُهَا فَأَنَا أُودِّیهَا إِلَی أَهْلِهَا

رَحِمَ اللَّهُ مَنْ أَعَانَ شَیخاً مُثَقَّلًا فَجَعَلَ النَّاسُ یعْطُونَهُ

آنگاه حضرت فرمود :

وَ لَکنِ اجْلِسْآنگاه پیرمرد نشست در حالی که مردم در اطراف امیر مومنان بودند ، حضرت نگاهی به آنها انداخت و فرمود :

رَحِمَ اللَّهُ مَنْ أَعَانَ شَیخاً مُثَقَّلًا فَجَعَلَ النَّاسُ یعْطُونَهُ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص310] .

حقایق : امانتی است بر دوش دانشمندان که نباید آنرا کتمان کنند.

فرزندان : در تعلیم و تربیت آنها نباید کوتاهی کرد.

وجود خود انسان : خود انسان و نیروهائی که خدا به او داده است امانت است.

اعضاء انسان ، جوانی ، عمر و...

- نعمت های الهی [نمونه ، ج3 ، ص432] .

پای بند بودن به تعهدات و حفظ و ادای امانات از مهم ترین پایه های نظام اجتماعی بشر است.

و بدون

آن ایجاد هرج و مرج می شود.

و به همین دلیل حتی افرادی که اعتقادی الهی ندارند خود را موظف به ادای امانت می دانند. [نمونه ، ج14 ، ص200] .

4. امانت داری شیعیان از نگاه اهل بیت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) (سفارش به شیعیان) : فَإِنَّ الرَّجُلَ مِنْكمْ إِذَا وَرِعَ فِی دِينِهِ وَ صَدَقَ الْحَدِيثَ وَ أَدَّی الْأَمَانَهَ وَ حَسُنَ خُلُقُهُ مَعَ النَّاسِ قِيلَ هَذَا جَعْفَرِی فَيسُرُّنِی ذَلِک وَ يدْخُلُ عَلَی مِنْهُ السُّرُورُ وَ قِيلَ هَذَا أَدَبُ جَعْفَرٍ وَ إِذَا كَانَ عَلَی غَيرِ ذَلِک دَخَلَ عَلَی بَلَاوهُ وَ عَارُهُ وَ قِيلَ هَذَا أَدَبُ جَعْفَرٍ [كافی ، ج2 ، ص636] .

شیعیان باید امانت دارترین مردم باشند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فَوَ اللَّهِ لَحَدَّثَنِی أَبِی (ع) أَنَّ الرَّجُلَ كانَ يكونُ فِی الْقَبِيلَهِ مِنْ شِيعَهِ عَلِی (ع) فَيكونُ زَينَهَا آدَاهُمْ لِلْأَمَانَهِ وَ أَقْضَاهُمْ لِلْحُقُوقِ وَ أَصْدَقَهُمْ لِلْحَدِيثِ إِلَيهِ وَصَايا هُمْ وَ وَدَائِعُهُمْ تُسْأَلُ الْعَشِيرَهُ عَنْهُ فَتَقُولُ مَنْ مِثْلُ فُلَانٍ إِنَّهُ لَأَدَانَا لِلْأَمَانَهِ وَ أَصْدَقُنَا لِلْحَدِيثِ [كافی ، ج2 ، ص636] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يا جَابِرُ! أَ يكتَفِی مَنِ انْتَحَلَ التَّشَيعَ أَنْ يقُولَ بِحُبِّنَا أَهْلَ الْبَيتِ فَوَ اللَّهِ مَا شِيعَتُنَا إِلَّا مَنِ اتَّقَی اللَّهَ وَ أَطَاعَهُ وَ مَا كانُوا يعْرَفُونَ يا جَابِرُ إِلَّا بِالتَّوَاضُعِ وَ التَّخَشُّعِ وَ الْأَمَانَهِ وَ كثْرَهِ ذِكرِ اللَّهِ وَ الصَّوْمِ وَ الصَّلَاهِ وَ الْبِرِّ بِالْوَالِدَينِ وَ التَّعَاهُدِ لِلْجِيرَانِ مِنَ الْفُقَرَاءِ وَ أَهْلِ الْمَسْكنَهِ وَ الْغَارِمِينَ وَ الْأَيتَامِ وَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ تِلَاوَهِ الْقُرْآنِ وَ كفِّ الْأَلْسُنِ عَنِ النَّاسِ إِلَّا مِنْ خَيرٍ وَ كانُوا أُمَنَاءَ عَشَائِرِهِمْ فِی الْأَشْياءِ [كافی ، ج2 ، ص74] .

امام باقر (ع) به جابر : "ای جابر!

آیا برای شیعه بودن فقط قائل به دوستی بودن کفایت می کند؟

و شیعیان ما شناخته نمی شوند مگر با...و امانت داری و...".

عَنْ أَبِی عَلِی بْنِ رَاشِدٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ (ع) إِنَّ مَوَالِیک قَدِ اخْتَلَفُوا فَأُصَلِّی خَلْفَهُمْ جَمِیعاً فَقَالَ : لَا تُصَلِّ إِلَّا خَلْفَ مَنْ تَثِقُ بِدِینِهِ وَ أَمَانَتِهِ [تهذیب الأحکام ، ج3 ، ص266] .

4. انواع امانت

1. امانت در ولایت وامامت

از امام رضا (ع) در مورد این آیه شریفه سؤال شد :

عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ قَالَ : سَأَلْتُ الرِّضَا (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ : إِنَّ اللَّهَ یأْمُرُکمْ أَنْ تُودُّوا الْأَماناتِ إِلی أَهْلِها [(نساء/58)] قَالَ : هُمُ الْأَئِمَّةُ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ (ص) أَنْ یودِّی الْإِمَامُ الْأَمَانَةَ إِلَی مَنْ بَعْدَهُ وَ لَا یخُصَّ بِهَا غَیرَهُ وَ لَا یزْوِیهَا عَنْهُ [کافی ، ج1 ، ص276] .

الحلبی عن زرارهأَنْ تُودُّوا الْأَماناتِ إِلی أَهْلِها [(نساء/58)] یقول : أدوا الولایه إلی أهلها ، [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص249] .

زراره : منظور از جملهأَنْ تُودُّوا الْأَماناتِ إِلی أَهْلِها [(نساء/58)] :

این است که ولایت و حکومت را به اهلش واگذارید.

2. امانت در زمام داری

حکومت و زمام داری :

1. نامه حضرت علی (ع) به یکی از فرماندارانش :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّی کنْتُ أَشْرَکتُک فِی أَمَانَتِی [نهج البلاغه ، نامه 41] .

2. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اعْلَمْ یا رِفَاعَهُ أَنَّ هَذِهِ الْإِمَارَهَ أَمَانَهٌ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص531] .

پست و مقام امانت است :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ إِنَّ عَمَلَک لَيسَ لَک بِطُعْمَةٍ

وَ لَكنَّهُ فِی عُنُقِک أَمَانَهٌ [نهج البلاغه ، نامه 5] .

أشركتک فی أمانتی جعلتک شریکا فیما قمت فیه من الأمر و ائتمننی الله علیه من سیاسه الأمه و سمی الخلافه أمانه [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج16 ، ص168] .

بلاد و رعایا امانت است بر ذمه امام.

3. دررسالت انبیا

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ اصْطَفَی سُبْحَانَهُ مِنْ وَلَدِهِ أَنْبِیاءَ أَخَذَ عَلَی الْوَحْی مِیثَاقَهُمْ وَ عَلَی تَبْلِیغِ الرِّسَالَهِ أَمَانَتَهُمْ [نهج البلاغه ، خطبه 1] .

قرآن مجید می فرماید :

تکلیف : إِنّا عَرَضْنَا الأُمانَهَ عَلَی السَّماواتِ وَ الأَرْضِ وَ الْجِبالِ فَأَبَینَ أَنْ یحْمِلْنَها وَ أَشْفَقْنَ مِنْها وَ حَمَلَهَا الإِنْسانُ إِنَّهُ کانَ ظَلُوماً جَهُولاً [احزاب/72] .

آئین خدا : (امانت خدا)

سنت پیامبر : (امانت پیامبر)

اموال مردم :

آب و خاک در دست مسلمانان : [نمونه ، ج3 ، ص432] .

4. در وفای به عهد

بکیر بن اعین از امام صادق (ع) :

بوسیدن و استلام حجر به جهت ادای عهد و امانت :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی لَمَّا أَخَذَ مَوَاثِیقَ الْعِبَادِ أَمَرَ الْحَجَرَ فَالْتَقَمَهَا وَ لِذَلِک یقَالُ أَمَانَتِی أَدَّیتُهَا وَ مِیثَاقِی تَعَاهَدْتُهُ لِتَشْهَدَ لِی بِالْمُوَافَاهِ [کافی ، ج4 ، ص184] .

5. امانت کارگزاران

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ اجْعَلْ لِرَأْسِ كلِّ أَمْرٍ مِنْ تِلْک الْأُمُورِ رَئِيساً مِنْ أَهْلِ الْأَمَانَهِ وَ الرَّأی [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص364] .

1.وَ إِنِّی عَلَيهِ لَقَوِی أَمِينٌ [نمل/39] .

(پیشنهاد عفریت من الجن)

شرط ویژه مسئولان اقتصادی :

اجْعَلْنِی عَلی خَزائِنِ الأَرْضِ إِنِّی حَفِيظٌ عَلِيمٌ [يوسف/55] .

2. قَالَ

أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا تقبلن فی استعمال عمالک و أمرائک شفاعه إلا شفاعه الکفایه و الأمانه [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص276] .

6. مزد کارگر امانت است

قالَتْ إِحْداهُما یا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَیرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِی الأَْمِینُ [قصص/26] .

7. امانت درجایگاه موقعیت اجتماعی

ملک مصر خطاب به حضرت یوسف :

قالَ إِنَّک الْیوْمَ لَدَینا مَکینٌ أَمِینٌ [یوسف/54] .

8. امانت داری دراموال مردم

رسالت : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ اصْطَفَی سُبْحَانَهُ مِنْ وَلَدِهِ أَنْبِیاءَ أَخَذَ عَلَی الْوَحْی مِینَاقَهُمْ وَ عَلَی تَبْلِیغِ الرِّسَالَهِ أَمَانَتَهُمْ [نهج البلاغه ، خطبه 1] .

قرآن مجید :

تکلیف : إِنّا عَرَضْنَا الأَْمانَهَ عَلَی السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ وَ الْجِبالِ فَأَبَینَ أَنْ یحْمِلْنَها وَ أَشْفَقْنَ مِنْها وَ حَمَلَهَا الإِْنْسانُ إِنَّهُ کانَ ظَلُوماً جَهُولاً [احزاب/72] .

آئین خدا : (امانت خدا)

سنت پیامبر : (امانت پیامبر)

اموال مردم :

آب و خاک در دست مسلمانان : [نمونه ، ج3 ، ص432] .

سُئِلَ الصَّادِقُ (ع) عَنِ الطَّحَّانِ تُدْفَعُ إِلَیهِ الْحِنْطَهُ وَ یشْتَرَطُ عَلَیهِ أَنْ یعْطِی مِنَ الدَّقِیقِ زِیادَهً مَعْلُومَهً عَلَی کیلِ الْحِنْطَهِ

قَالَ : لَا خَيرَ فِی ذَلِک وَ لَهُ الْأجْرُ وَ عَلَيهِ أنْ يودِّی أمَانَتَهُ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص80] .

عَنْ إِسْحَاقَ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الرَّجُلِ يبْعَثُ إِلَى الرَّجُلِ

يقُولُ لَهُ : ابْتَعْ لِی ثَوْباً فَيطْلُبُ لَهُ فِی السُّوقِ فَيكونُ عِنْدَهُ مِثْلُ مَا يجِدُ لَهُ فِی السُّوقِ فَيعْطِيهِ مِنْ عِنْدِهِ

قَالَ : لَا يقْرَبَنَّ هَذَا وَ لَا يدَنِّسْ نَفْسَهُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ : إِنّا عَرَضْنَا الْأَمانَةَ عَلَى السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ

وَ الْجِبالِ فَأَبَينَ أَنْ يحْمِلْنَها وَ أَشْفَقْنَ مِنْها وَ حَمَلَهَا الْإِنْسانُ إِنَّهُ كانَ ظَلُوماً جَهُولًا [(احزاب-72)]

وَ إِنْ كانَ عِنْدَهُ خَيراً مِمَّا يجِدُ لَهُ فِی السُّوقِ فَلَا يعْطِيهِ مِنْ عِنْدِهِ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص352] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا يحِلُّ لِلرَّجُلِ أَنْ يبِيعَ بِصَاعٍ سِوَی صَاعِ أَهْلِ الْمِصْرِ فَإِنَّ الرَّجُلَ يسْتَأْجِرُ الْجَمَّالَ فَيكِيلُ لَهُ بِمُدِّ بَيتِهِ لَعَلَّهُ يكونُ أَصْغَرَ مِنْ مُدِّ السُّوقِ وَ لَوْ قَالَ هَذَا أَصْغَرُ مِنْ مُدِّ السُّوقِ لَمْ يأْخُذْ بِهِ وَ لَكنَّهُ يحْمِلُ ذَلِک وَ يجْعَلُ فِی أَمَانَتِهِ وَ قَالَ لَا يصْلُحُ إِلَّا مُدٌّ وَاحِدٌ وَ الْأَمْنَاءُ بِهَذِهِ الْمَنْزِلَهِ [كافی ، ج5 ، ص184] .

9. درناموس مردم

ناموس مردم امانت است.

حضرت شعيب (ع) به دخترش : أَمَّا قُوَّتُهُ فَقَدْ عَرَفْتِهِ بِسَقْی الدَّلْوِ وَحْدَهُ فَبِمَ عَرَفْتِ أَمَانَتَهُ فَقَالَتْ إِنَّهُ لَمَّا قَالَ لِی تَأَخَّرِی عَنِّی وَ دُلِّينِی عَلَی الطَّرِيقِ فَأَنَا مِنْ قَوْمٍ لَا ينْظُرُونَ فِی أَدْبَارِ النِّسَاءِ عَرَفْتُ أَنَّهُ لَيسَ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ ينْظُرُونَ فِی أَعْجَازِ النِّسَاءِ [بحار الأنوار ، ج13 ، ص29] .

10. عيوب مردم

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ غَسَّلَ مَيتاً فَأَدَّی فِيهِ الْأَمَانَهَ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ

قُلْتُ : وَ كيفَ يودِّی فِيهِ الْأَمَانَهَ

قَالَ : لَا يحَدِّثُ بِمَا يرَی [كافی ، ج3 ، ص164] .

11. همسر

حولاء از پيامبر (ص) راجع به حقوق زنان بر مردان سوال نمود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَخْبَرَنِی أَخِی جَبْرَئِيلُ وَ لَمْ يزَلْ يوصِينِی بِالنِّسَاءِ حَتَّی ظَنَنْتُ أَنْ لَا يحِلَّ لِزَوْجِهَا أَنْ يقُولَ لَهَا أُفٍّ يا مُحَمَّدُ اتَّقُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِی النِّسَاءِ فَإِنَّهُنَّ عَوَانٍ بَينَ أَيدِيكمْ أَخَذْتُمُوهُنَّ عَلَی أَمَانَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [مستدرک الوسائل ،

ج14 ، ص252] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ النِّسَاءَ عِنْدَ الرِّجَالِ لَا يمْلِكنَ لِأَنْفُسِهِنَّ ضَرّاً وَ لَا نَفْعاً وَ إِنَّهُنَّ أَمَانَةُ اللَّهِ عِنْدَكمْ فَلَا تُضَارُّوهُنَّ وَ لَا تَعْضُلُوهُنَّ [مستدرک الوسائل ، ج14 ، ص251] .

12. نماز

و فی الحدیث أن علیا (ع) إذا حضر وقت الصلاه یتململ و یتزلزل و یتلون فقیل له ما لک یا أمیر المؤمنین! فیقول : جاء وقت الصلاه وقت أمانه عرضها الله علی السماوات و الأرض فأبین أن یحملنها و أشفقن منها [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص324] .

13. مجالس

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَهِ [کافی ، ج2 ، ص660] .

انما یتجالس المتجالسان بامانه الله فلا یحل لاحدهما ان یفشی علی صاحبه ما یخاف [نهج الفصاحه ، ح949] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنما یتجالس المتجالسان بأمانه الله فلا یحل لأحدهما أن یفشی علی أخیه ما یکره [مجموعه ورام ، ج1 ، ص98] .

إذا حدثک إنسان و التفت إلیه فهو أمانه [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج18 ، ص177] .

5. علائم شخص امانت دار

1. امین بودن

1. ظاهروباطن یکسان

یکسان بودن ظاهر و باطن در اعمال نشانه امانت داری.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ مَنْ لَمْ يخْتَلِفْ سِرُّهُ وَ عَلَانِيتُهُ وَ فِعْلُهُ وَ مَقَالَتُهُ فَقَدْ أَدَّى الْأَمَانَهَ وَ أَخْلَصَ الْعِبَادَهَ [نهج البلاغه ، نامه 26] .

2. مؤمن بودن

وَ الَّذِينَ هُمْ لِأَماناتِهِمْ وَ عَهْدِهِمْ راعُونَ [مومنون/8] .

(در امانت سه کار لازم است : حفظ ، اصلاح ، و اداء) [نمونه ، ج14 ، ص200] .

2. علائم شخص غیرامین

1. خیانت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لیس أن

تتهم من ائتمنته و لا تأمن الخائن و قد جربته [مجموعه ورام ، ج1 ، ص302] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ ائْتَمَنَ غَيرَ أَمِينٍ فَلَيسَ لَهُ عَلَى اللَّهِ ضَمَانٌ لِأَنَّهُ قَدْ نَهَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ يأْتَمِنَهُ [قرب الإسناد ، ص131] .

2. ملول

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَأْمَنَنَّ مَلُولًا [نهج البلاغه ، حكمت 211] .

3. شرابخوار

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنِ ائْتَمَنَ شَارِبَ الْخَمْرِ عَلَى أَمَانَهٍ بَعْدَ عِلْمِهِ فِيهِ فَلَيسَ لَهُ عَلَى اللَّهِ ضَمَانٌ وَ لَا أَجْرٌ لَهُ وَ لَا خَلَفٌ [كافى ، ج5 ، ص300] .

4. غيرمؤمن

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنِ ائْتَمَنَ غَيرَ مُومِنٍ فَلَا حُجَّهَ لَهُ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [وسائل الشيعه ، ج19 ، ص87] .

5. ضايع كننده

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا أُبَالِى ائْتَمَنْتُ خَائِناً أَوْ مُضَيعاً [كافى ، ج5 ، ص300] .

6. عوامل زمينه ساز امانت دراجتماع

1. حقوق كافى

حضرت على (ع) : در عهد نامه به مالک اشتر : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثُمَّ أَسْبِغْ عَلَيهِمُ الْأَرْزَاقَ فَإِنَّ ذَلِک قُوَّهٌ لَهُمْ عَلَى اسْتِصْلَاحِ أَنْفُسِهِمْ وَ غِنًى لَهُمْ عَنْ تَنَاوُلِ مَا تَحْتَ أَيدِيهِمْ وَ حُجَّهٌ عَلَيهِمْ إِنْ خَالَفُوا أَمْرَک أَوْ ثَلَمُوا أَمَانَتَک [نهج البلاغه ، نامه 53] .

2. بازرسى مخفيانه

ثُمَّ تَفَقَّدْ أَعْمَالَهُمْ وَ ابْعَثِ الْعُيونَ مِنْ أَهْلِ الصِّدْقِ وَ الْوَفَاءِ عَلَيهِمْ فَإِنَّ تَعَاهُدَک فِى السِّرِّ لِأُمُورِهِمْ حَدْوَهٌ لَهُمْ عَلَى اسْتِعْمَالِ الْأَمَانَهِ وَ الرِّفْقِ بِالرَّعِيهِ

7. عوامل از بین برنده امانت در اجتماع

1. گران فروشی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : غَلَاءُ السِّعْرِ يسِىءُ الْخُلُقَ وَ يذْهِبُ الْأَمَانَةَ وَ يضْجِرُ الْمَرْءَ الْمُسْلِمَ [كافى ، ج5 ، ص164]

.

2. پاسخ گوئی بدون درنگ وتأمل به مشورت کسی

لقمان به فرزندش : چنانچه با تو مشورتی نمودند بدون درنگ جواب مده.

قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ : فَإِنَّ مَنْ لَمْ يمْحِضِ النَّصِيحَةَ لِمَنِ اسْتَشَارَهُ سَلَبَهُ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى رَأْيهُ وَ نَزَعَ عَنْهُ الْأَمَانَةَ [کافی ، ج8 ، ص348] .

8. آداب امانت داری

1. کوچک نشمردن امانت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيسَ مِنَّا مَنْ يحَقِّرُ الْأَمَانَةَ حَتَّى يسْتَهْلِكهَا إِذَا اسْتَوْدَعَهَا [اختصاص مفید ، ص248] .

2. امانت از مکارم اخلاق است

مکارم الاخلاق عشره...و حفظ الامانه [نهج الفصاحه ، حدیث2740] .

3. امانتداری از ویژگی های انسان است

إِنّا عَرَضْنَا الأَمانَةَ عَلَى السَّماواتِ وَ الأَرْضِ وَ الْجِبالِ فَأَبَينَ أَنْ يحْمِلْنَها وَ أَشْفَقْنَ مِنْها وَ حَمَلَهَا الإِنْسانُ إِنَّهُ كانَ ظَلُوماً جَهُولاً [احزاب/72] .

آسمان بار امانت نتوانست کشید

قرعه فال به نام من دیوانه زدند

امانت الهی : همان قابلیت تکامل به صورت نامحدود ، رسیدن به مقام انسان کامل و بنده خاص خداوند و پذیرش ولایت الهی است ، به تعبیر دیگر همان تعهد وقبول مسئولیت است. [نمونه ، ج17 ، ص453] .

9. آثار امانت داری

1. نزدیکی به پیامبر (ص) در روز قیامت

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : إِنَّ أَقْرَبَكمْ مِنِّی غَداً وَ أَوْجَبَكمْ عَلَی شَفَاعَةً أَصْدَقُكمْ لِلْحَدِيثِ وَ آدَاكمْ لِلْأَمَانَهِ وَ أَحْسَنُكمْ خُلُقاً وَ أَقْرَبُكمْ مِنَ النَّاسِ [أمالی صدوق ، ص508] .

2. رحمت وآسایش است

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنَّ أَهْلَ الْأَرْضِ لَمَرْحُومُونَ مَا تَحَابُّوا وَ أَدَّوُا الْأَمَانَهَ وَ عَمِلُوا بِالْحَقِّ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص12] .

3. تضمین بهشت است

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اضمنوا لی ستا من أنفسكم أضمن لكم الجنه

اصدقوا إذا حدثتم و أوفوا إذا وعدتم و أدوا إذا اومنتم و احفظوا فروجكم و غضوا أبصاركم و كفوا أيديكم [كنز الفوائد ، ج2 ، ص11] .

4. افزایش روزی

حفص بن قرط می گوید به امام صادق (ع) گفتم : امْرَأَهٌ بِالْمَدِينَهِ كانَ النَّاسُ يضَعُونَ عِنْدَهَا الْجَوَارِی فَتُصْلِحُهُنَّ وَ قُلْنَا مَا رَأَينَا مِثْلَ مَا صُبَّ عَلَيهَا مِنَ الرِّزْقِ فَقَالَ : "إِنَّهَا صَدَقَتِ الْحَدِيثَ وَ أَدَّتِ الْأَمَانَهَ وَ ذَلِک يجْلِبُ الرِّزْقَ" [كافی ، ج5 ، ص133] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الأمانه تجر الرزق و الخيانه تجر الفقر [تحف العقول ، ص221] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أداء الأمانه مفتاح الرزق [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحديد ، ج20 ، ص318] .

سلامت دنیا و آخرت :

قَالَ لُقْمَانُ (ع) لِابْنِهِ : يا بُنَی أَدِّ الْأَمَانَهَ تَسْلَمْ لَک دُنْياک وَ آخِرَتُک وَ كنْ أَمِيناً تَكنْ غَنِياً [معانی الأخبار ، ص253] .

5. بی نیازی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الأمانه غنی [ثواب الأعمال ، ص210] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الأمانه تجلب الغناء و الخيانه تجلب الفقر [بحار الأنوار ، ج72 ، ص171] .

راستی : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْأَمَانَهُ تُودَّی إِلَی الصِّدْقِ [غرر الحكم ، ص250] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الأمانه و الوفاء صدق الأفعال [غرر الحكم ، ص251] .

6. ص دوستی خدا ورسول الله

ان احببتم يحبكم الله و رسوله فادوا اذا ائتمنتم... [نهج الفصاحه ، حديث54] .

7. رشد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ عَلِياً (ع) إِنَّمَا بَلَغَ مَا بَلَغَ بِهِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) بِصِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ

[کافی ، ج2 ، ص104] .

لقمان : ما بلغت الی ما بلغت الیه من الحکمه ، الا بصدق الحدیث و اداء الامانه [جامع السعادات ، ج2 ، ص188] .

10. نکاتی درباب امانت

(مساله 2327) : اگر انسان مال خود را به کسی بدهد و بگوید نزد توامانت باشد واو قبول کند یا بدون اینکه حرفی بزند مالی را برای نگهداری نزد کسی بگذارد و او به قصد نگهداری قبول کند باید به احکام ودیعه و امانت داری عمل نماید.

(2328) : امانت دار و امانت دهنده هردو باید بالغ و عاقل باشند.

(2330) : کسی که نمی تواند امانت را نگهداری نماید بنابر احتیاط واجب باید قبول نکند.

(2332) : کسی که چیزی را امانت می گذارد ، هر وقت بخواهد می تواند آنرا پس بگیرد و کسی که امانت را قبول می کند ، هر وقت بخواهد می تواند آنرا به صاحبش برگرداند. [توضیح المسائل حضرت امام (ره)] .

چند مساله

(2335) : کسی که امانت را قبول می کند ، اکر در نگهداری آن کوتاهی نکند و تعدی هم ننماید ، و اتفاقا آن مال تلف شود ، ضامن نیست. [توضیح المسائل حضرت امام (ره) ، ص395] .

شعر امانت در صحن حمام ها

هر که دارد امانتی موجود

بسپارد به بنده وقت ورود

نسپارد ، اگر شود مفقود

بنده مسول او نخواهم بود

انواع امانت مالی

امانت از طرف مالک شرعی است : آنچه به وسیله مالک و با اذن او امانت داده شده است.

امانت صرف (ودیعه) .

امانت به تبع عنوان دیگر مثل : رهن ، عاریه ، اجاره ، و مضاربه.

دراین موارد عین مال امانت مالک است.

امانت قهری : مثل اینکه

باد و یا سیل مالی را در دسترس کسی قرار داده است.

مالک بدون اطلاع تسلیم کرده است : صندوقی را خریده و در داخل آن مالی از فروشنده یافته :

هر یک از فروشنده وخریدار به خاطر اشتباه درحساب بیش از حق به دیگری داده.

با اجازه شرع : [تحریر الوسیله ، ج1 ، ص606] .

مثل : لقطه و اموال مسروقه و غصبی که از دست دزد و غاصب گرفته شده است.

اموالی که از کودک یا دیوانه به خاطر ترس از تلف شدن ، از آنها گرفته شده است.

اموالی که در معرض هلاکت و تلف شدن واقع شده و به خاطر جلوگیری از تلف شدن گرفته می شوند.

عین مال در تمامی این موارد امانت شرعی است.

واجب است حفظش

و واجب است در اولین زمان ممکن آن مال را به صاحبش برساند ولو اینکه صاحبش مطالبه نکند

و یحتمل عدم وجوب ایصالها و کفایه اعلام صاحبها [تحریر الوسیله ، ج1 ، ص606] .

موارد وجوب رد امانت مالی

1. هنگام مطالبه امانت دهنده : یجب رد الودیعه عند المطالبه فی اول وقت الامکان و ان کان المودع کافرا محترم المال ، بل و ان کان حربیا مباح المال علی الاهوط [تحریر ، ج1 ، ص600] .

2. هنگام ترس امانت دار از تلف شدن یا به سرقت رفتن و یا آتش سوزی و موارد مشابه نسبت به مال امانتی.

موارد وجوب رد امانت

3. هنگامی که امانت دار قصد مسافرت دارد.

(در صورتی که نگهداری آن متوقف بر حضور امانت دار باشد.) [تحریر ، ج1 ، ص602] .

مسافر امانت دار

سفر :

1. طولانی همراه با خطر زیاد :

رد امانت به صاحب آن یا وکیل او و در صورت تعذر به حاکم شرع.

2. کوتاه مدت : اگر :

1. حفظ امانت متوقف بر حضور امانت دار نباشد. (ایرادی ندارد)

2. حفظ امانت متوقف بر حضور امانت دار باشد.

1. سفر غیر ضروری.

2. سفر ضروری.

سفر غیر ضروری :

ترک سفر یا رد به مالک یا وکیل او و یا حاکم شرع.

اگر ممکن نشدتعین الاقامه و ترک السفر

(و بنابر احتیاط جایز نیست آن را همراه خود ببرد ولو با امنیت طریق و یکسان بودن سفر و حضردر نگه داری)

(و امانت دادن آن به شخص امین دیگری بنابر اقوا جایز نیست.) [تحریر الوسیله ، ج1 ، ص602مساله 19] .

سفر ضروری :

1. رد به مالک.

2. اگر ممکن نشد نزد شخص امینی امانت بگذارد.

3. اگر ممکن نشد همراه خود ببرد و در حد امکان محافظت نماید.و لیس علیه الضمان [تحریر ، ج1 ، ص602 مساله 19] .

4. هنگامی که آثار مرگ برای امانت دار آشکار شود.

اذا ظهرت للمستودع اماره الموت بسبب المرض او غیره یجب علیه ردها الی مالکها او وکیله مع الامکان و الا فالی الحاکم و مع فقده یوصی و یشهد

بها [تحریر ، ج1 ، ص601] .

5. مرگ و یا دیوانه شدن هر یک از امانت دهنده یا امانت گیرنده.

(2339) : اگر صاحب مال بمیرد امانت دار باید مال امانت را به وارث او برساند یابه وارث او خبر دهد و چنانچه مال را به وارث اوندهد و یاخبر نکند و مال امانت تلف شود ، ضامن است.

(2341) : اگر امانت دار بمیرد ، یا دیوانه شود ،

وارث یا ولی او باید هرچه زودتر به صاحب مال اطلاع دهد ، یا امانت را به او برساند. [توضیح المسائل حضرت امام (ره)] .

عدم امانت در مال دزدی

16لو ادع اللص ما سرقه عند شخص لا یجوز له رده الیه مع الامکان ، بل یکون امانه شرعیه فی یده ، فیجب علیه ایصاله الی صاحبه ان عرفه ، و الاعرف سنه... [تحریر الوسیله ، ج1 ، ص601] .

1. امت پیامبر (ص)

1. جایگاه امت پیامبر (ص)

1. بهترین امت

کنْتُمْ خَیرَ أُمَّهٍ أُخْرِجَتْ لِلنّاسِ [آل عمران/110] .

عن رسول الله (ص) : امتی خیر امه لایدری اولها خیر او آخرها خیر [کنز ، خ34451] .

عن رسول الله (ص) : امتی هذه امه مرحومه [کنز ، 34452] .

عن رسول الله (ص) : انّکم تتمون سبعین امه انتم خیرها و اکرمها علی الله [کنز ، خ34462] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : بشّر هذه الأمه بالسناء و الرفعه و النصره و التمکین فی الأرض فمن عمل منهم عمل الآخره للدنیا لم یکن له فی الآخره نصیب [إعلام الوری ، ص31] .

عن رسول الله (ص) : ما اعطیت امه من الیقین افضل مما اعطیت امّتی [کنز ، خ34483] .

2. امت وسطی

وَ کذلِک جَعَلْناکمْ أُمَّهً وَسَطاً لِتَکونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ وَ یکونَ الرَّسُولُ عَلَیکمْ شَهِیداً [بقره/143] .

عَنْ بُرَيدٍ الْعِجْلِي قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللّهِ ع عَنْ قَوْلِ اللّهِ عَزَّ وَ جَلّ "وَ كَذلِک جَعَلْناكمْ أُمَّةً وَسَطاً لِتَكونُوا شُهَداءَ عَلَى النّاسِ " (بقره/143) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : "أن الله تعالى إيانا عنى بقوله "شُهَداءَ عَلَى النّاس " (بقره/143) فرسول الله شاهد علينا

و نحن شهداء الله على خلقه و حجته فى أرضه و نحن الذين قال الله تعالى "وَ كذلِک جَعَلْناکمْ أُمَّةً وَسَطاً لِتَکونُوا شُهَداءَ عَلَى النّاسِ وَ یکونَ الرَّسُولُ عَلَیکمْ شَهِیداً " (بقره/143) " [المناقب ، ج3 ، ص87] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : نحن نمط الحجاز فقلت و ما نمط الحجاز قال أوسط الأنماط إن الله یقولوَ کذلِک جَعَلْناکمْ أُمَّةً وَسَطاً [(بقره/143)] قال ثم قال إلینا یرجع الغالى و بنا یلحق المقصر [تفسیر عیاشى ، ج1 ، ص63] .

عن أبى عبد الله (ع) : فى قول اللهکنْتُمْ خَیرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ تَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ [(آل عمران/110)] قال یعنى الأمه التى وجبت لها دعوه إبراهیم (ع) ، فهم الأمه التى بعث الله فیها و منها و إلیها ، و هم الأمه الوسطى و هم خیر أمه أخرجت للناس [تفسیر عیاشى ، ج1 ، ص195] .

عن أبى جعفر (ع) : فى قوله تبارک و تعالیوَ کذلِک جَعَلْناکمْ أُمَّةً وَسَطاً لِتَکونُوا شُهَداءَ عَلَى النّاسِ [(بقره/143)] قال عدلا لیکونوا شهداء على الناس [بصائرالدرجات ، ص82] .

2. فضایل امت پیامبر (ص)

1. لاتزال امتى بخیر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَزَالُ أُمَّتِی بِخَیرٍ مَا تَحَابُّوا وَ تَهَادَوْا وَ أَدَّوُا الْأَمَانَهَ وَ اجْتَنَبُوا الْحَرَامَ وَ قَرَوُا الضَّیفَ وَ أَقَامُوا الصَّلَاهَ وَ آتَوُا الزَّکاهَ فَإِذَا لَمْ یفْعَلُوا ذَلِک ابْتُلُوا بِالْقَحْطِ وَ السِّنِینَ [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص29] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَزَالُ أُمَّتِی بِخَیرٍ مَا لَمْ یتَخَاوَنُوا وَ أَدَّوُا الْأَمَانَهَ وَ آتَوُا الزَّکاهَ وَ إِذَا لَمْ یفْعَلُوا ذَلِک ابْتُلُوا بِالْقَحْطِ وَ السِّنِینَ [

ثواب الأعمال ، ص251] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا تزال هذه الأمه تحت يد الله و فى كنفه ما لم يداهن قراوا أمراءها و لم يزل علماوا فجارها و ما لم يهن خيارها أشرارها فإذا فعلوا ذلک رفع الله عنهم يده ثم سلط عليهم جبابرتهم فساموهم سوء العذاب ثم ضربهم بالفاقه و الفقر [مجموعه ورام ، ج1 ، ص84] .

2. امت اسلام ، اكثر اهل بهشت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أنا أكثر النبيين تبعا يوم القيامه [أمالى صدوق ، ص298] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أهل الجنه عشرون و مائه صنف هذه الأمه منها ثمانون صنفا [خصال صدوق ، ج2 ، ص601] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن فى الجنه عشرين و مائه صف أمتى منها ثمانون صفا [إحتجاج طبرسى ، ج1 ، ص49] .

3. خوبان امت پيامبر (ص)

1. بهترين افراد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خير أمتى فيما نبأنى الملأ الأعلى قوم يستبشرون جهرا من سعه رحمه ربهم و يبكون سرا من أليم عقوبته [مجموعه ورام ، ج2 ، ص123] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خير أمتى أزهدهم فى الدنيا و أرغبهم فى الآخره [مجموعه ورام ، ج2 ، ص123] .

قال اميرالمؤمنين (ع) : خير امتى ازهدهم فى الدنيا و ارغبهم فى الاخره [نبه ، ص362] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خير أمتى من هدم شبابه فى طاعه الله و فطم نفسه عن لذات الدنيا و توله بالآخره إن جزاءه على الله أعلى مراتب الجنه [مجموعه ورام ، ج2 ، ص123و نبه ص363] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خير أمتى الذين لم يوسع عليهم حتى

يبطروا و لم يضيق عليهم حتى يسألوا [مجموعه ورام ، ج2 ، ص123] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خير أمتى من إذا سفه عليهم احتملوا و إذا جنى عليهم غفروا و إذا أوذوا صبروا [مجموعه ورام ، ج2 ، ص123] .

عن رسول الله (ص) : خير امتى من اذا سفه عليهم احتملوا و اذا جنى عليهم غفورا و اذا اوذوا صبروا [نبه ، ص363] .

2. قائمين امت پيامبر (ص)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لى لن يبرح هذا الدين قائما يقاتل عليه عصابه من المسلمين حتى تقوم الساعه [العمده ، ص421] .

عن رسول الله (ص) : لاتزال طائفه من امّتى طاهرين حتى يأتيهم أمر الله وهم ظاهرون [كنز ، خ34496] .

عن رسول الله (ص) : لاتزال طائفه من امّتى قوامه على أمر الله لايضرّها من خالفها [كنز ، خ34497] .

قال الربيع بن أنس : قرأ النبى ص هذه الآيه"وَ مِمَّنْ خَلَقْنا أُمَّةٌ يهْدُونَ بِالْحَقِّ وَ بِهِ يعْدِلُونَ " (اعراف/181) فقال إن من أمتى قوما على الحق حتى ينزل عيسى ابن مريم [بحارالأنوار ، ج28 ، ص6] .

قام معاويه فقال : اين علماءكم؟ اين علماءكم؟ سمعت رسول الله (صلى الله عليه آله) يقول : "لاتقوم الساعه الا و طائفه من امّتى ظاهرون على الناس لايبالون من خذلهم و لا من نصرهم" [سنن ابن ماجه ، ج1 ، ص5] .

4. ضعف امت پيامبر (ص)

يوشک الامم تداى الامم عليكم تداعى الاكله على قصعتها "قال : قائل منهم" من قله نحن يومئذ؟ ال : بل انتم كثير ولكنّكم غثاء كغثاء السيل و لينزعن الله من عدوّكم المهابه منهم

وليقذفنّ فی قلوبکم الوهن!

قال قائل : یا رسول الله و ما الوهن؟ قال : حبّ الدنیا و کراهیه الموت [سنن ، خ 4297] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إذا عظمت أمتی الدنیا نزع الله منها هیبه الإسلام [مجموعه ورام ، ج1 ، ص75] .

5. نگرانی های پیامبر (ص)

1. موجبات نگرانی پیامبر (ص)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنما أخاف علی أمتی ثلاثا شحا مطاعا و هوی متبعا و إماما ضلالا [تحف العقول ، ص58] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثٌ أَخَافُهُنَّ عَلَی أُمَّتِی مِنْ بَعْدِی الضَّلَالَهُ بَعْدَ الْمَعْرِفَهِ وَ مَضَلَّاتُ الْفِتَنِ وَ شَهْوَهُ الْبَطْنِ وَ الْفَرْجِ [کافی ، ج2 ، ص79] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أشد ما یتخوف علی أمتی ثلاثه زله عالم أو جدال منافق بالقرآن أو دنیا تقطع رقابکم فاتهموها علی أنفسکم [خصال صدوق ، ج1 ، ص163] .

عن رسول الله (ص) : اخاف علی امّتی ثلاثا ضلاله الاهواء واتباع الشهوات فی لبطون و الفروج و الغفله بعد المعرفه [کنز ، خ28967] .

عَنْ أَنَسٍ قَالَ : "دَخَلْتُ عَلَی النَّبِی ص وَ هُوَ نَائِمٌ عَلَی حَصِیرٍ قَدْ أَثَّرَ فِی جَنْبِهِ قَالَ : أَ مَعَک أَحَدٌ غَیرُک؟ قُلْتُ : لَا. قَالَ : اعْلَمْ أَنَّهُ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلِی وَ طَالَ شَوْقِی إِلَی لِقَاءِ رَبِّی وَ إِلَی لِقَاءِ إِخْوَانِی الْأَنْبِیاءِ قَبْلِی ثُمَّ قَالَ لَیسَ شَیءٌ أَحَبَّ إِلَی مِنَ الْمَوْتِ وَ لَیسَ لِلْمُومِنِ رَاحَهٌ دُونَ لِقَاءِ اللَّهِ ثُمَّ بَکی قُلْتُ لِمَ تَبْکی قَالَ وَ کیفَ لَا أَبْکی وَ أَنَا أَعْلَمُ مَا ینْزِلُ بِأُمَّتِی مِنْ بَعْدِی قُلْتُ وَ مَا ینْزِلُ مِنْ بَعْدِک یا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْأَهْوَاءُ الْمُخْتَلِفَهُ وَ قَطِیعَهُ الرَّحِمِ وَ

حُبُّ الْمَالِ وَ الشَّرَفِ وَ إِظْهَارُ الْبِدْعَهِ" [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص64] .

2. نگرانیهای شدید

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أشد ما یتخوف علی أمتی ثلاثه زله عالم أو جدال منافق بالقرآن أو دنیا تقطع رقابکم فاتهموها علی أنفسکم [خصال صدوق ، ج1 ، ص163] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَتَخَوَّفُ عَلَی أُمَّتِی مِنْ بَعْدِی هَذِهِ الْمَکاسِبُ الْحَرَامُ وَ الشَّهْوَهُ الْخَفِیهُ وَ الرِّبَا [النوادر راوندی ، ص17] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَلَا إِنَّ أَخْوَفَ مَا یخَافُ عَلَیکمْ خَصْلَتَانِ اتِّبَاعُ الْهَوَی وَ طُولُ الْأَمَلِ أَمَّا اتِّبَاعُ الْهَوَی فَیصُدُّ عَنِ الْحَقِّ وَ طُولُ الْأَمَلِ ینْسِی الْآخِرَهَ [عوالی اللئالی ، ج4 ، ص76] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَیکمُ الشِّرْک الْأَصْغَرُ قَالُوا وَ مَا الشِّرْک الْأَصْغَرُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص هُوَ الرِّیاءُ [عوالی اللئالی ، ج2 ، ص74] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن أخوف ما أخاف علیکم بعدی کل منافق علیم اللسان [منیه المرید ، ص137] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنما أخاف علی أمتی الأئمه المضلین [نهج الحق ، ص316] .

عن عمر انّه قال لکعب انّی اسئلک عن امر فلاتکتمنی ، قال : لا و الله لا اکتمک شیئا اعلمه قال ما اخوف شی ء تخوفه علی امه محمّد صلی الله علیه و آله؟ قال : ائمه مضلّین. قال عمر صدقت قد اسرّ الی ذلک و اعلمنیه رسول الله [کنز ، خ14293] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنی أکثر ما أخاف علیکم ما یخرج الله لکم من برکات الأرض فقیل و ما برکات الأرض قال زهره

الدنیا [مجموعه ورام ، ج1 ، ص133] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أخوف ما أخاف على أمتی أن یکثر لهم المال فیتحاسدون و یقتتلون [مجموعه ورام ، ج1 ، ص127] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أخوف ما أخاف على أمتی زلات العلماء و میل الحکماء و سوء التأویل [مجموعه ورام ، ج2 ، ص227] .

عن رسول الله (ص) : اخوف ما اخاف علی امتی ثلاث : ضلاله الاهواء و اتّباع الشهوات فی لبطن و الفرج و العجب [دارالمنثور ، ج3 ، ص63] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أکثر ما أخاف على أمتی من بعدی رجل یتأول القرآن یضعه على غیر مواضعه [منیه المرید ، ص369] .

1. امتیازات اسلام

1. جهات برتری اسلام

اصل تحدی

مصونیت کتاب آسمانی

احکام فلسفه دارد و اصل حکمت در تکوین و تشریع

جامعیت

اجتهادپذیری

سهولت

1. برنامه های اداری کشور

عدالت و مساوات

هم زیستی مسالمت آمیز

مسئله بسیج عمومی در هزینه ها و جلوگیری از مفاسد

تجسم مکتب در رهبر

همدردی رهبران با توده مردم

اصل ضوابط و حذف روابط

2. برنامه های اجتماعی

تقدم حق جامعه بر فرد

شوری

3. برنامه های سیاسی

قداست دفاع

تقارن دین و سیاست

اصل حمایت و نجات مستضعفان و مظلومان جهان

4. برنامه های فردی

آزادی فرد و حقوق

اصل مسؤولیت در هر فرد

اصل جاذبه و دافعه (حب و بغض)

2. رمز بقاء ودوام اسلام چیست ؟

سؤال : آیا دین اسلام که 14 قرن قبل در فرهنگ جاهلی ظاهر شده برای جامعه متمدن امروزی کافی است؟

پاسخ : بلی ، زیرا :

1 قوانین آن بر فطرت بشری استوار است و فطرت ابدی است.

2 قوانین آن بر عقل استوار است.

3 برای نیازهای هر زمان ، همتای پیامبر ، امام معصوم معین شده است. (غدیر خم و اهل بیت)

4 در قرآن تحریف نیست.

5 راه استخراج احکام و استنباط احکام و اجتهاد شیعی طبق منابع در همه زمانها و برای هر موضوعی باز است.

6 مشخصات کسانی که حق اجتهاد دارند ، دقیقا روشن است. قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْكرِی (ع) : فَأَمَّا مَنْ كانَ مِنَ الْفُقَهَاءِ صَائِناً لِنَفْسِهِ حَافِظاً لِدِينِهِ مُخَالِفاً عَلَى هَوَاهُ مُطِيعاً لِأَمْرِ مَوْلَاهُ فَلِلْعَوَامِّ أَنْ يقَلِّدُوهُ [احتجاج طبرسی ، ج2 ، ص458] .

بنابراین هرگاه مسئله جدیدی به دلیل تحولات پیش آید ، مجتهد عادل بی هوس می تواند طبق قواعد و اصول ثابت برای نیازهای متغیر ، وظیفه تعیین کند.

7 قرآن همه بشر را مخاطب قرارداده است :

یا أَیهَا النَّاسُ

و نفرمود : یا أیها العرب

بگذریم

که در وقایع تاریخی مخصوص به زمان و مکان ، قرآن نیز اصول ثابتی برای همه زمانها دارد. مثلا دلیل شکست احد را می فرماید : (فشلتم ، تنازعتم و عصیتم) این سه اصل برای همه عصرها و مکانها وجود دارد.

3. پاسخ به چند شبهه دینی

سؤال : بعضی گویند : متون دین ساکت و خالی از معانی است و قهرا هر شناختی از دین شخصی است. آیا این حرف صحیح است؟

پاسخ : این سؤال نیز درست نیست زیرا قرآن تبیان لکل شی ء است.

تِبْیاناً لِکلِّ شَیءٍ [نحل/89] .

تِلْک حُدُودُ اللّهِ یبَینُها [بقره/230] .

قَدْ تَبَینَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَی [بقره/256] .

قرآنی که بارها خود را تبیان ، بیان ، مبین ، نور و... می داند ، نمی توان گفت کتاب ساکتی است و در اختیار هر سلیقه ای است. البته ما این را می پذیریم که راه ها متعدد است ولی صراط مستقیم یکی بیشتر نیست. مثلا؛ اقامه نماز روشن است لکن سالم ایستاده ، اعرج نشسته ، بعضی بیماران خوابیده نماز می خوانند. پیروان ادیان دیگر اگر نسبت به اسلام جاهل باشند و به آیین آسمانی خود پای بند باشند و با اسلام سر لجاجت و درگیری نداشته باشند ، می توانند نزد خدا معذور باشند.

سؤال : اگر اسلام و ایمان و معرفت فطری است ، چرا به آن بی توجهند؟

پاسخ : 1 معنای فطرت توجه دائمی نیست. انسان با این که مال و جان و اولاد خود را به طور فطری دوست دارد ، گاهی همه را فراموش می کند.نَسُوا اللّهَ فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ [حشر/19] .

2 اسباب مادی انسان را غافل می کند : فَإِذا رَکبُوا فِی الْفُلْک دَعَوُا اللّهَ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ

فَلَمّا نَجّاهُمْ إِلَی الْبَرِّ إِذا هُمْ یشْرِکونَ [عنکبوت/65] .

3 وَ لأُضِلَّنَّهُمْ وَ لأُمَنِّیَنَّهُمْ وَ لآمُرَنَّهُمْ فَلَیبَتِّکنَّ آذانَ الأَنْعامِ وَ لآمُرَنَّهُمْ فَلَیغَیرُنَّ خَلْقَ اللّهِ [نساء/119] .

سؤال : چه اشکالی دارد که همه ادیان بر حق باشند (پلورالیسم دینی) ؟

پاسخ : عقل حکم می کند از جامع ترین و کامل ترین و منطقی ترین و فطری ترین دین پیروی کنیم. قرآن نیز می گوید : الَّذِینَ یسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَیتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ [زمر/18] .

آیا می توان دینی را که در کتاب تحریف شده آسمانی اش به انبیاء تهمت زده [انجیل یوحنا ، ج1 ، ص112] .

و در آن افسانه های بی پایه مثل کشتی گرفتن حضرت یعقوب با خدا و غلبه او بر خدا [سفر پیدایش ، ص43] .

و سکوت در برابر حاکمان ظالم به بهانه آن که آنها حاکم و سایه خدا در زمینند [انجیل متی ، باب 38 ، جمله5] .

و مسایلی از قبیل تثلیث و جسمانی بودن خدا و تناقضات متعدد در متن کتاب مقدس [انیس الاعلام ، ج2 ، ص125] .

آمده است ، آیا می توان این دین را در کنار دین اسلام گذاشت؟ در قرآن آیاتی ، پلورالیسم و تکثرگرایی را رد می کند؟وَ مَنْ یبْتَغِ غَیرَ الإِسْلامِ دِیناً فَلَنْ یقْبَلَ مِنْهُ وَ هُوَ فِی الآخِرَهِ مِنَ الْخاسِرِینَ [آل عمران/85] .

4. چرا برخی کشورهای اسلامی عقب مانده اند ؟

چرا برخی کشورهای اسلامی عقب مانده اند وکشورهای غیر دینی پیشرفت کرده اند ؟

1. جواب نقضی

1 دینی که بیشترین سفارش را بر تحصیل ، تعقل ، کار و تعاون کرده است هرگز مایه عقب ماندگی نیست بلکه سبب رشد و پیشرفت است. نگاهی به سابقه تمدن مسلمین داشته

باشید.

2 بسیاری از کشورهای غیراسلامی و غیردینی و سکولار نیز به دلیل سلطه استعمار در فقر مطلق یا نسبی هستند.

3 در بسیاری از کشورهای پیشرفته نیز عدالت و رفاه همگانی تحقق نیافته و عده زیادی در فقر و بدبختی هستند.

4 بسیاری از دانشمندان غربی و پدید آورندگان تمدن جدید ، دین گرا هستند.

پس دلیل عقب ماندگی و دین گریزی چیست؟

اما در جهان غرب دین سه مشکل دارد : نه جامع است ، نه منطقی است ، نه مصونیت از تحریف دارد.

2. جواب حلّی

اما در کشورهای اسلامی عوامل ضعف و عقب گرد و رکود صنعتی و سیاسی به خاطر آن است که :

1 معنای غلط از مفاهیم مقدس مثلا؛ صبر و زهد و قناعت و توکل و دعا به گونه ای دیگر معنا شد.

2 تسلط نظامهای سیاسی فاسد و استبدادی

3 هجوم بیگانگان و استعمارگران بر کشورهای اسلامی

4 تفرقه و جنگهای داخلی از طرف دشمنان بر ممالک اسلامی

و در یک کلمه به جای اسلام ناب ، اسلام همراه با خرافات ، به جای رهبری صحیح ، رهبری فاسد و به جای وحدت و کار ، تنبلی و تفرقه.

5. چه کنیم تا از عقب ماندگی نجات پیدا کنیم؟

1 بالابردن سطح شناخت و بینش های دینی در همه ابعاد.

2 تقویت روح ایمان ، تقوی.

3 همدلی و تعاون.

4 از میان برداشتن نظامهای فاسد.

5 اعتماد به نفس و دوری از خودباختگی.

6 دوری از خرافات.

6. عوامل بی تفاوتی نسبت به دین

1. عوامل بیرونی

تبلیغات سوء دشمن و القای شبهه.

2. عوامل درونی

1. جامعه

1. درگیری های سیاسی

درگیری گروه ها و جناح های سیاسی برای کسب قدرت که نتیجه آنها یأس و نا امیدی جوانان برای رسیدن به خواسته های مشروع است.

2. اجتماعی

ضعف برخی مدیران و عمل نکردن بعضی از مبلغان.

روش های نادرست آموزش دین در کودکی و نوجوانی.

2. خانواده

ضعف و سستی بنیان های دینی در خانواده.

3. فرد

هواهای نفسانی.

1. امدادهای غیبی وخارق العاده ها

1. پیامبران

1. علیه السلام حضرت موسی

به هوای آتش می رود ، پیامبر می شود.

اولین کافر ، اولین مسلمان (ساحران موسی)

اولین دشمن ، بهترین مربّی (موسی در کاخ فرعون)

اضْرِبْ بِعَصاک الْحَجَرَ [بقره/60] .

اضْرِبْ بِعَصاک الْبَحْرَ [شعراء/63] .

2. حضرت عیسی علیه السلام

دفاع از تهمت با نوزاد در گهواره

مریم درجوانی سالم نشسته و غذای آسمانی حاضر می شود ، ولی هنگام زایمان باید درخت خرما را تکان دهد.

3. حضرت محمدص

به هوای مصادره اموال در جنگ بدر می رود ، سر از پیروزی جنگ بدر درمی آورد.

میدان تربیت او از قعر دریالَلَبِثَ فی بَطْنِهِ [صافات/144] . تا اوج آسمان هاسُبْحانَ الَّذی أَسْری بِعَبْدِهِ لَیلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ إِلَی الْمَسْجِدِ الْأَقْصَی [اسراء/1] .

تعداد کم در برابر دشمنان مسلح زیاد ، خواب شیرین و آرام بخش دارندیغَشِّیکمُ النُّعاسَ أَمَنَةً [انفال/11] .اما دیگری در کاخ و باغ اَمن از وحشت ، خوابش نمی برد.

4. حضرت یوسف علیه السلام

از قعر چاه ، عزیز مصر می شود.

وَ أرادُوا بِهِ کیداً فَجَعَلْناهُمُ الْأَخْسَرینَ [انبیاء/70] .

پیش گیری از سقوط و مرگ یک جامعه با یک خواب زندانی که گاو بزرگ گاو کوچک را می خورد.

5. حضرت سلیمان علیه السلام

نامه ای یک سطری کشوری را مسلمان می کند ، ولی گاهی مطالعه هزارها کتاب

، بی اثر است.

6. حضرت داود علیه السلام

گروه زیادی می گویند : لا طاقَةَ لَنَا الْیوْمَ بِجالُوت [بقره/249] . یک نوجوان به تنهاییوَ قَتَلَ داوُدُ جالُوتَ [بقره/251] .

7. حضرت ابراهیم علیه السلام

وَ أَرادُوا بِهِ کیداً فَجَعَلْناهُمُ الْأَخْسَرینَ [انبیاء/70] .

یا نارُ کونی بَرْداً وَ سَلاماً [انبیاء/69] .

فرشته به صورت انسان ، مهمان ابراهیم (علیه السلام) می شود و انسان به صورت خوک و میمون درمی آید.

2. طاغوت وظالمان

1. فرعون

دیروزأَنَا رَبُّکمُ الْأَعْلی [نازعات/24] . امروزفَالْیوْمَ نُنَجِّیک بِبَدَنِک [یونس/92] .

2. شن طبس

طرح نظامیان آمریکا با شن طبس دفع می شود.

3. صدام

کویت امام را با اجازه وارد نکرد ، صدام بی اجازه وارد شد.

4. شیطان

بعد از 6 هزار سال عبادت ، رجیم می شود.یکی از اصحاب رسول خدا (ص) در مورد عمرو بن ثابت خطاب به ایشان گفت : یا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ عَمْرَو بْنَ ثَابِتٍ قَدْ أَسْلَمَ وَ قُتِلَ فَهُوَ شَهِیدٌ قَالَ إِی وَ اللَّهِ شَهِیدٌ مَا رَجُلٌ لَمْ یصَلِّ لِلَّهِ رَکعَةً دَخَلَ الْجَنَّةَ غَیرَهُ [بحارالأنوار ، ج20 ، ص55] .

5. زن لوط ونوح

در خانه وحی کافره رشد می کند. (زن لوط (علیه السلام) و نوح (علیه السلام))

6. حبط عمل

حَبِطَتْ أَعْمالُهُم [بقره/217] .

3. اولیاء

1. وادی غیر ذی زرع

اضْرِبْ بِعَصاک الْحَجَرَ [بقره/60] .

اولیا خدا در وادیغیر ذی زرعپرنده و چرنده ای که در مزارع سرسبز زندگی می کند را می آورند.

2. مجتهد

رساله دارد ، مقلّد ندارد ، مقلّد دارد؛ رساله ندارد.

3. حضرت رقیه س

قبر دختر اسیر (رقیه) مزار می شود ، ولی از قبر معاویه صدایی نیست.

4. کوثر

از یک فرزند دختر کوثر به وجود می آید ، ولی از دَه پسر رشیدوَ بَنینَ شُهُوداً [مدثر/13] . خبری نیست.

5. حضرت آسیه

حضرت آسیه (سلام الله علیها) در کاخ کفر ، ایمان می آ ورد.

6. طاوه عبادت

عبادت برای بعضیحلاوه مناجاتکبرای دیگریإِنَّها لَکبیرَه [بقره/45] .

7. اویس قرنی

عموی ابراهیم (علیه السلام) و محمّد (ص) در کنار دو أسوه تکان نمی خورند. اویس قَرَنی پیامبر (ص) را ندیده ، جذب می شود.

8. سلمان فارسی

سلمان فارسی در سال 51 عمرش اسلام آورد ، جلو

رفت. ما تمام عمر مسلمانیم ولی عقب هستیم.

4. خلقت انسان

1. انگشت شست

میلیون ها کار و ابتکار با انگشت شست

2. مغز

بزرگترین و بیشترین عکس ها با کوچکترین دوربین ها

3. دو نوع مو

از یک پوست در کنار هم ، دو نوع موی ابرو و صورت می روید ، که یکی متوقّف است ، و دیگری رشد می کند.

5. حیوانات

1. مورچه

حضرت سلیمان (علیه السلام) مورد تحقیر یک مورچه قرار گرفت : وَ هُمْ لا یشْعُرُون [نمل/18] .

2. ابابیل

ابابیل به جان فیل سوارمی افتد.

3. عنکبوت

تاریخ بشر و اشرف مخلوق از طریقإِنَّ أَوْهَنَ الْبُیوتِ لَبَیتُ الْعَنْکبُوت [عنکبوت/41] .

4. گاو

پایان یک فتنه بزرگ از طریق زدن عضوی ار اعضای گاو کشته شده به انسان که در زمان حضرت موسی (علیه السلام) واقع شد.

5. کلاغ

کلاغ معلّم بشر

6. هدهد

هدهد خبری می داند که سلیمان (علیه السلام) نمی داند.أَحَطْتُ بِما لَمْ تُحِطْ بِه [نمل/22] . یک پرنده رابطه میان دو ابرقدرت می شود.

7. شتر

شتر محترم می شود : لا تَمَسُّوها بِسُوءٍ فَيأْخُذَكم [اعراف/73] . ولی آدم بی احترام : وَ لْيشْهَدْ عَذابَهُما طائِفَةٌ مِنَ الْمُومِنينَ [نور/2] .

6. طبیعت

1. نخل

درخت خشک سبز می شود : وَ هُزِّی إِلَيک بِجِذْعِ النَّخْلَه [مریم/25] . ولی باغ سبز خاکسترفَأَصْبَحَتْ كالصَّريم [قلم/20] .

2. آتش از درخت

مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ ناراً [یس/80] .

3. آب

یسْقی بِماءٍ واحِدٍ [رعد/4] .

7. نصرت الهی

1. بهترین ناصر

خداوند بهترین ناصر انسان :

نِعْمَ الْمَوْلی وَ نِعْمَ النَّصير [انفال/40] .

2. تنها ناصر

وَ مَا النَّصْرُ إِلاّ مِنْ عِنْدِ اللّهِ الْعَزيزِ الْحَكيمِ [آل عمران/126] .

3. سابقه در نصرت

لَقَدْ نَصَرَكمُ اللّهُ فى مَواطِنَ كثيرَهٍ [توبه/25] .

4. درخواست نصرت

ثَبِّتْ أَقْدامَنا وَ انْصُرْنا عَلَى الْقَوْمِ الْكافِرينَ [آل عمران/147] .

5. ناصر انبيا ومؤمنان

إِنّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنا وَ الَّذينَ آمَنُوا فِى الْحَياهِ الدُّنْيا [غافر/51] .

6. نصرت رهبرى

إِلاّ تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللّهُ [توبه/40] .

7. علت عدم نصرت

وَ لَوْ يشاءُ اللّهُ لانْتَصَرَ مِنْهُمْ وَ لكنْ لِيبْلُوَا بَعْضَكمْ بِبَعْض [محمد/4] .

8. شرايط نصرت خدا

1. صبرواستقامت

فَصَبَرُوا عَلى ما كذِّبُوا وَ أُوذُوا حَتّى أَتاهُمْ نَصْرُنا [انعام/34] .

2. يارى دين

إِنْ تَنْصُرُوا اللّهَ ينْصُرْكمْ وَ يثَبِّتْ أَقْدامَكم [محمد/7] .

3. مبارزه با دشمن

قاتِلُوهُمْ يعَذِّبْهُمُ اللّهُ بِأَيديكمْ وَ يخْزِهِمْ وَ ينْصُرْكمْ عَلَيهِم [توبه/14] .

4. تقوا

وَ مَنْ يتَّقِ اللّهَ يجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً وَ يرْزُقْهُ مِنْ حَيثُ لا يحْتَسِب [طلاق/3-2] .

5. توکل

وَ أَوْحَینا إِلی أُمِّ مُوسی أَنْ أَرْضِعیهِ فَإِذا خِفْتِ عَلَیهِ فَأَلْقیهِ فِی الْیمِّ [قصص/7] .

وَ أَوْحی رَبُّک إِلَی النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذی مِنَ الْجِبالِ بُیوتاً وَ مِنَ الشَّجَرِ وَ مِمّا یعْرِشُون [نحل/68] .

6. مجاهده

وَ الَّذینَ جاهَدُوا فینا لَنَهْدِینَّهُمْ سُبُلَنا وَ إِنَّ اللّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنینَ [عنکبوت/69] .

7. صداقت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه

السلام) : فَلَمَّا رَأَى اللَّهُ صِدْقَنَا أَنْزَلَ بِعَدُوِّنَا الْكبْتَ وَ أَنْزَلَ عَلَينَا النَّصْرَ [نهج البلاغه ، خطبه 56] .

8. ايمان

إِنَّهُمْ فِتْيةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَ زِدْناهُمْ هُدىً وَ رَبَطْنا عَلى قُلُوبِهِمْ [كهف/14 -13] .

9. عدم كراهت

إِنَّ فَريقاً مِنَ الْمُومِنينَ لَكارِهُونَ [انفال/5] .

10. عدم جدال

يجادِلُونَک فِى الْحَقِّ [انفال/6] .

11. خوف ورجاء

تَوَدُّونَ أَنَّ غَيرَ ذاتِ الشَّوْكهِ تَكونُ لَكمْ [انفال/7] .

12. تواضع

لَنْ تُغْنِى عَنْكمْ فِئَتُكمْ شَيئاً وَ لَوْ كثُرَتْ [انفال/19] .

9. موارد نصرت الهى در جنگ بدر

1. انزال سكينه

أَنْزَلَ السَّكينَةَ [فتح/4] .

2. قوّت قلب

وَ رَبَطْنا عَلى قُلُوبِهِمْ [كهف/14] .

3. اتحاد

وَ لَوْ تَواعَدْتُمْ لاَخْتَلَفْتُم [انفال/42] .

4. خواب امن

إِذْ يريكهُمُ اللّهُ فى مَنامِک قَليلاً [انفال/43] .

إِذْ يغَشِّيكمُ النُّعاسَ أَمَنَةً مِنْهُ [انفال/11] .

إِذْ يريكهُمُ اللّهُ فى مَنامِک قَليلاً [انفال/43] .

5. استحكام

وَ لَوْ أَراكهُمْ كثيراً لَفَشِلْتُم [انفال/43] .

لَوْ تَواعَدْتُمْ لاَخْتَلَفْتُمْ فِى الْميعاد [انفال/42] .

6. ميدان جنگ

وَ إِذْ يريكمُوهُمْ إِذِ الْتَقَيتُمْ فى أَعْيُنِكمْ قَليلاً وَ يقَلِّلُكمْ فى أَعْيُنِهِمْ [انفال/44] .

يقَلِّلُكمْ فى أَعْيُنِهِمْ لِيقْضِى اللّهُ أَمْراً كانَ مَفْعُولاً [انفال/44] .

7. قضاوقدر

وَ تَوَدُّونَ أَنَّ غَيرَ ذاتِ الشَّوْكهِ تَكونُ لَكمْ [انفال/7] .

8. پناه

تَخافُونَ أَنْ يتَخَطَّفَكمُ النّاسُ فَ آواكمْ وَ أَيدَكمْ بِنَصْرِهِ [انفال/26] .

9. مكر الهى

يمْكرُونَ وَ يمْكرُ اللّهُ وَ اللّهُ خَيرُ الْماكرين [انفال/30] .

10. حسرت دشمن

ينْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ لِيصُدُّوا عَنْ سَبيلِ اللّهِ فَسَينْفِقُونَها ثُمَّ تَكونُ عَلَيهِمْ حَسْرَه [انفال/36] .

11. احقاق حق

يريدُ اللّهُ أنْ يحِقَّ الْحَقَّ بِكلِماتِهِ [انفال/7] .

12. هزار ملک

فَاسْتَجابَ لَكمْ أَنِّى مُمِدُّكمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلائِكهِ مُرْدِفينَ [

انفال/9] .

13. باران طاهر

وَ ينَزِّلُ عَلَيكمْ مِنَ السَّماءِ ماءً لِيطَهِّرَكمْ بِهِ وَ يذْهِبَ عَنْكمْ رِجْزَ الشَّيطانِ وَ لِيرْبِطَ عَلى قُلُوبِكمْ وَ يثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدامَ [انفال/11] .

14. وحشت در دشمن

سَأُلْقى فى قُلُوبِ الَّذينَ كفَرُوا الرُّعْبَ [انفال/12] .

15. تير خدا

وَ ما رَمَيتَ إِذْ رَمَيت [انفال/17] .

16. فرقان

يجْعَلْ لَكمْ فُرْقاناً [انفال/29] .

10. موارد نصرت الهى در نعمتها

1. لطف حق

إِنْ يشَأْ يذْهِبْكمْ وَ يأْتِ بِخَلْقٍ جَديدٍ وَ ما ذلِک عَلَى اللّهِ بِعَزيزٍ [ابراهيهم/20-19] .

إِنْ أَخَذَ اللّهُ سَمْعَكمْ وَ أَبْصارَكمْ وَ خَتَمَ عَلى قُلُوبِكمْ مَنْ إِلهٌ غَيرُ اللّهِ يأْتيكمْ بِه [انعام/46] .

إِنْ أَرادَنِى اللّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كاشِفاتُ ضُرِّهِ [زمر/38] .

2. نعمت شب

إِنْ جَعَلَ اللّهُ عَلَيكمُ اللَّيلَ سَرْمَداً [قصص/71] .

3. نعمت روز

إِنْ جَعَلَ اللّهُ عَلَيكمُ النَّهارَ سَرْمَداً [قصص/72] .

4. نعمت نطفه

أَ فَرَأَيتُمْ ما تُمْنُونَ [واقعه/58] .

5. نعمت زمین

أَ فَرَأَيتُمْ ما تَحْرُثُونَ [واقعه/63] .

6. نعمت آب

أَ فَرَأَيتُمُ الْماءَ الَّذى تَشْرَبُونَ [واقعه/68] .

7. نعمت آتش

أَ فَرَأَيتُمُ النّارَ الَّتى تُورُونَ [واقعه/71] .

1. امر به معروف ونهی از منکر

1. تعریف

معروف یعنی کاری که از نظر عقل و دین و فطرت شناخته شده است. منکر کاری است که از نظر عقل ، دین و فطرت ناشناخته است . اگر در محیط جامعه انجام شد ، مردم تعجب می کنند و می پرسند چرا این کار انجام می گیرد؟ آمر به معروف لازم نیست

تمام معروف ها را بشناسد تا امر کند یا تمام منکرات را بشناسد تا نهی کند. همین که یکی از معروف ها و منکرات را شناخت نسبت به همان وظیفه دارد.

اگر دیروز مرتکب گناه بوده ولی امروز

دست برداشته نهی جایز نیست. نباید به روی او آورد که تو کسی هستی که دیروز گناه کردی. خداوند ستارالعوب است ، تو هم ستّار باش.

2. تاریخچه

1. درادیان

1 قرآن در ماجرای اصحاب سبت می فرماید : أَنْجَینَا الَّذِینَ ینْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ [اعراف/165] .

در قهر الهی ناهیان از منکر از بنی اسرائیل نجات یافتند و باقی گرفتار شدند.

2 حتی عده ای از جوانان مشرک مکه برای جلوگیری از ظلم در خانه عبدالله بن جدعان هم پیمان شدند که با ظلم برخورد کنند و رسول اکرم (ص) در آن پیمان شریک بود. رسول اکرم (ص) می فرمود : الان که به مقام نبوت رسیده ام اگر چنین دسته ای فراهم شوند حاضر به همکاری هستم و ترک آن را گرچه با شتران سرخ مو معاوضه نمی کنم.

3 لَوْ لا ینْهاهُمُ الرَّبّانِیونَ وَ الأَْحْبارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الإِْثْمَ وَ أَکلِهِمُ السُّحْتَ [مائده/63] .

4 یا بُنَی أَقِمِ الصَّلاهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ اصْبِرْ عَلی ما أَصابَک إِنَّ ذلِک مِنْ عَزْمِ الأُمُورِ [لقمان/17] .

5 لُعِنَ الَّذِینَ کفَرُوا مِنْ بَنِی إِسْرائِیلَ عَلی لِسانِ داوُدَ وَ عِیسَی ابْنِ مَرْیمَ ذلِک بِما عَصَوْا وَ کانُوا یعْتَدُونَ کانُوا لا یتَناهَوْنَ عَنْ مُنکرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ ما کانُوا یفْعَلُونَ [مائده/79-78] .

در ادیان قبلی :

ابراهیم (ع) : قَدْ کانَتْ لَکمْ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ فِی إِبْراهِیمَ وَ الَّذِینَ مَعَهُ إِذْ قالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنّا بُرَآوا مِنْکمْ [ممتحنه/4] .

اسماعیل (ع) : وَ اذْکرْ فِی الْکتابِ إِسْماعِیلَ إِنَّهُ کانَ صادِقَ الْوَعْدِ وَ کانَ رَسُولاً نَبِیا وَ کانَ یأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلاهِ وَ الزَّکاهِ وَ کانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِیا [مریم/55-54]

.

لقمان : یا بُنَی أَقِمِ الصَّلاهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْکرِ [لقمان/17] .

2. دراسلام

1. کیفیت نزول

1. تبین ارزشها

1 اشاره و ارزش :

هر دو آیه در مکه نازل شده :

وَ تَواصَوْا بِالْحَقِّ [عصر/3] .

به گفته مجمع البیان اشاره به امر به معروف است.

یا بُنَی أَقِمِ الصَّلاهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ اصْبِرْ عَلی ما أَصابَک إِنَّ ذلِک مِنْ عَزْمِ الأُمُورِ [لقمان/17] .

2 نجات ناهیان از منکر و گرفتار شدن گناهکاران :

این آیه نیز در مکه نازل شد :

فَلَمّا نَسُوا ما ذُکرُوا بِهِ أَنْجَینَا الَّذِینَ ینْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَ أَخَذْنَا الَّذِینَ ظَلَمُوا بِعَذابٍ بَئِیسٍ بِما کانُوا یفْسُقُونَ [اعراف/165] .

2. بیان کیفیت اجرا

3 امر به معروف وظیفه گروه خاص است :

وَ لْتَکنْ مِنْکمْ أُمَّهٌ یدْعُونَ إِلَی الْخَیرِ وَ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [آل عمران/104] .که در مدینه نازل شد.

4 وَ الْمُؤمِنُونَ وَ الْمُؤمِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِیاءُ بَعْضٍ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ [توبه/71] .

که امر به معروف و نه از منکر ک وظفه همگان شد.

2. درصدر اسلام

1. کمبود مصلح

ما در تاریخ اسلام فقیه و عارف و ادیب و شاعر ریاضی دان و فیلسوف زیاد داریم؛ اما مصلح کم داریم و دلیل این کمبود بی مهری نسبت به امر به معروف و نه از منکر است. مردم ما وقتی می شنوند علی (ع) عارف بود ، عابد بود ، زاهد بود ، می فهمند یعنی چه؛ اما اگر بگویند علی (ع) و حضرت حسین (ع) مُصلح بودند با این

تعبیر آشنا نیستند ، در حالی که خود حضرت علی (ع) فرمود :

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : اللَّهُمَّ إِنَّک تَعْلَمُ أَنَّهُ لَمْ یکنِ الَّذِی کانَ مِنَّا مُنَافَسَةً فِی سُلْطَانٍ وَ لَا الْتِمَاسَ شَیءٍ مِنْ فُضُولِ الْحُطَامِ وَ لَکنْ لِنَرِدَ الْمَعَالِمَ مِنْ دِینِک وَ نُظْهِرَ الْإِصْلَاحَ فِی بِلَادِک فَیأْمَنَ الْمَظْلُومُونَ مِنْ عِبَادِک وَ تُقَامَ الْمُعَطَّلَةُ مِنْ حُدُودِک [نهج البلاغه ، خطبه 131] .

و امام حسین (ع) فرمود :

أطلب الصلاح فی أمه جدی محمد أرید أن آمر بالمعروف و أنهی عن المنکر [المناقب ، ج4 ، ص89] .

2. تبعید صحابه توسط حکام جور

خلیفه سوم به خاطر نهی از منکر ابوذر را تبعید و عبدالله مسعود و عمار بزرگترین شکنجه ها شدند.

3. امور حسبه

در قرن سوم دائره امر به معروف و نهی از منکر به نام امور حسبه بنیان گذاری شد و از آن به بعد در دستگاه خلفا این دائره وجود داشته و شعرائی که به می و می خوارگی علاقه داشتند از دست محتسب می نالیدند. بعضی باب امر به معروف را باب حسبه نامیده اند. این دائره ریشه دینی داشته و در تشکیلات اداری جای خود را باز کرده. در میان فقهای شیعه شهید اول در کتاب دروس رسما تحت عنوان حسبه بحث امر به معروف کرده و فیض کاشانی در وافی بحث کرده. از فقهای سنی ، کتاب معالم التوبه (از فقهای شافعی) کتاب نفیسی است. جرجی زیدان می گوید. دائره احتساب کار شهرداریها و شهربانی های امروزی را می کرده. مثلا تمیز بودن مغازه لبنیاتی و کبابی و... مبارزه با روزه خواری و شراب خواری و تجاهر به فسق و نظارت به مسجد و وعاظ.

نکته :

امر به معروف وظیفه همه مردم است تا برسد به آنجا که باید از زور استفاده کرده از ان جا به بعد حکومت اقدام می کند.

نکته : با مطالعه تاریخ حسبه معلوم می شود که شعاع امر به معروف به چند مسئله عبادی محدود نمی شده بلکه برای تمام اصلاحات اخلاقی و اجتماعی بوده است.

نکته : یکی از دلائل تعطیل شدن امر به معروف در دهه های اخیر بدسلیقگی در اجرای امر به معروف بوده. حمله کردن اشرار به منازل و تجسس از کار مردم به نام امر به معروف ، مردم را از این واجب دینی متنفر کرد.

3. سیره معصومین

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِالْمُحْتَكِرِينَ فَأَمَرَ بِحُكرَتِهِمْ أَنْ تُخْرَجَ إِلَى بُطُونِ الْأَسْوَاقِ وَ حَيثُ يَنْظُرُ النَّاسُ إِلَيهَا [توحید صدوق ، ص388] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا فُلَانُ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ ذَكرُوا أَنَّ الطَّعَامَ قَدْ نَفِدَ إِلَّا شَيئاً عِنْدَک فَأَخْرِجْهُ وَ بِعْهُ كيفَ شِئْتَ وَ لَا تَحْبِسْهُ [كافى ، ج5 ، ص164] .

پیامبر اکرم (ص) به گدائی حرفه ای شلاق زد. [وسائل ، ج18 ، ص577] .

حضرت در بازار مدینه طعام خوبی را دید؛ جبرئیل وحی کرد که با دست خود طعام را زیر و رو کن.دید زیر طعام خرابی است ، ناراحت شد و او را نهی فرمود. [وسائل ، ج12 ، ص209] .

همین ماجرا بار دیگر واقع شد ، که زر طعام آب بود (نظیر مرغ فروشی ها که شیلنگ آب را روی مرغ ها می گیرند) فرمود : این غش است و نهی فرمود. [سنن ترمذی ، ج2 ، ص398 ، حدیث1329] .

سیره معصومین :

عَنْ

غِياثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ : كانَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ(ع) إِذَا مَرَّ بِجَمَاعَةٍ يخْتَصِمُونَ لَمْ يجُزْهُمْ حَتَّى يقُولَ ثَلَاثاً : اتَّقُوا اللَّهَ اتَّقُوا اللَّهَ» يرْفَعُ بِهَا صَوْتَهُ. [کافی ، ج5 ، ص61] .

پیامبر (ص) خودشان بر بازار مسلمین نظارت داشتند. فروشنده های جنس های خوب و مرغوب را رو چیده بودند و نامرغوبها را زیر. پیامبر (ص) با دستهای خودشان آنها را زیر و رو کرد. [شلتوت بنی صادقی] .

4. مظلومیت تاریخی

بعضی مثل شخ طوسی و علّامه حلی در بحث عقائد آورده اند.

بعضی مثل لمعه و شرایع در کتاب جهاد آورده اند.

بعضی اصلا این بحث را مطرح نکرده اند.

غزالی بسیار مفصل و نراقی (پدر و پسر) در بحث اخلاق آورده اند. به هرحال واجب عینی بدانیم مثل شیخ طوسی یا کفائی مثل سید مرتضی و دیگران همین که منکری مثل دروغ گفته می شود بر من واجب است او را نهی کنم واگر گوش نداد بر دومی و بر سومی و چهارمی. یعنی همین که یکی شروع کرد اگر طرف مقاومت کرد بر دیگران نیز واجب است.

در امر به واجب و نهی از حرام ممکن است کار به خشونت برسد ، ولی در امر به مستحبات و نهی از مکروهات نه.

شاید دلیل این که بعضی موضوع امر به معروف و نهی از منکر را در عقائد بحث کرده اند این باشد که امر و نهی قلبی و فکری و اعتقادی بر همه مردم و در همه مکانها و زمان ها واجب است ولی امر و نهی زبانی و عملی شرایط ویژه ای لازم دارد. راستی اگر انسان قلبا طرفدار حق نباشد مسلمان نیست.

3. اهمیت

1. خوبان عالم آمران به

معروف بوده اند

1. وجوب امر به معروف

وَ لْتَکنْ مِنْکمْ أُمَّهٌ یدْعُونَ إِلَی الْخَیرِ وَ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [آل عمران/104] .

2. دستور امر به معروف کردن به فرزندان

یا بُنَی أَقِمِ الصَّلاهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْکرِ [لقمان/17] .

3. امر به معروف از اوصاف پیامبراکرم (ص)

الَّذِینَ یتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِی الْأُمِّی الَّذِی یجِدُونَهُ مَکتُوباً عِنْدَهُمْ فِی التَّوْراهِ وَ الْإِنْجِیلِ یأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهاهُمْ عَنِ الْمُنْکرِ [اعراف/157] .

4. امر به معروف از اوصاف اهل کتاب واقعی

لَیسُوا سَواءً مِنْ أَهْلِ الْکتابِ أُمَّهٌ قائِمَهٌ یتْلُونَ آیاتِ اللّهِ آناءَ اللَّیلِ وَ هُمْ یسْجُدُونَ یؤمِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ [آل عمران/114-113] .

5. امر به معروف از اوصاف مجاهدان ومؤمنان

وَ الْمُؤمِنُونَ وَ الْمُؤمِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِیاءُ بَعْضٍ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ [توبه/71] .

إِنَّ اللّهَ اشْتَری مِنَ الْمُؤمِنِینَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ یقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ فَیقْتُلُونَ وَ یقْتَلُونَ وَعْداً عَلَیهِ حَقًّا فِی التَّوْراهِ وَ الْإِنْجِیلِ وَ الْقُرْآنِ وَ مَنْ أَوْفی بِعَهْدِهِ مِنَ اللّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَیعِکمُ الَّذِی بایعْتُمْ بِهِ وَ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِیمُ التّائِبُونَ الْعابِدُونَ الْحامِدُونَ السّائِحُونَ الرّاکعُونَ السّاجِدُونَ الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النّاهُونَ عَنِ الْمُنْکرِ [توبه/112-111] .

6. از نشانه های حکومت اسلامی

الَّذِینَ إِنْ مَکنّاهُمْ فِی الْأَرْضِ أَقامُوا الصَّلاهَ وَ آتَوُا الزَّکاهَ وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْکرِ [حج/41] .

و لله عاقبه الامور [حج ، 41] .

7. نهی از معروف وامر به منکر از اوصاف منافقین

الْمُنافِقُونَ وَ الْمُنافِقاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يأْمُرُونَ بِالْمُنْكرِ وَ ينْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ [

توبه/67] .

8. ضرورت موافقت عمل با گفتار در امر به معروف

وَ ما أُرِيدُ أَنْ أُخالِفَكمْ إِلى ما أَنْهاكمْ عَنْهُ [هود/88] .

9. بهترین امت

كنْتُمْ خَيرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ تَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكرِ [آل عمران/110] .

2. جهادی مقدس

1. امر به معروف تعبدی مهم

امر به معروف تعبدی مهم است که اول معتزله آن را از اصول دین قرار دادند و بعد آخوندهای درباری چون دیدند با منافع خلفاء مخالف است آن را از اصول الدین انداختند.

2. بازرسان جامعه

یک کارخانه بزرگ باید دائما تحت بازرسی و نظارت مهندسین متخصص باشد. یک جامعه سالم باید دائم تحت نظر پزشکان متخصص باشد. (که گاهی هم جراحی و عضوی را قطع می کنند) .جامعه اسلام نز باد مرتب از نظر اجرا قوانن اسلام مورد بازرس قرار گرد.

3. زندگی حقیقی

من رای منکراً فلینکره بیده ان استطاعَ فان لم یستطیع فبلسانه و الا بقلبه فَحَسبُهُ اَن علم الله من قلبه اَنّه لذلک کارهٌ [بحار ج97 ص85]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من رأى منكرا فلينكره بيده إن استطاع فإن لم يستطع فبلسانه فإن لم يستطع فبقلبه فحسبه أن يعلم الله من قلبه أنه لذلک كاره [بحار الأنوار ، ج97 ، ص85] .

4. حداقل امر به معروف

قال رسول الله (ص) : من امر بالمعروف و نهى عن المنكر فهو خليفه الله فى ارضه و خليفه رسول الله (ص) و خليفه كتابه [به نقل از نمونه ، ج3 ، ص38] .و

مجمع البيان ذيل آيه : ولتكن منكم

5. جانشينان خداوند

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : مَا أَعْمَالُ الْبِرِّ كلُّهَا وَ الْجِهَادُ فِى سَبِيلِ اللَّهِ عِنْدَ الْأَمْرِ

بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنْ الْمُنْکرِ إِلَّا کنَفْثَهٍ فِی بَحْرٍ لُجِّی [نهج البلاغه ، حکمت 374] .

6. برتر از جهاد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا رَأَی الْمُنْکرَ فَلَمْ ینْکرْهُ وَ هُوَ یقْدِرُ عَلَیهِ فَقَدْ أَحَبَّ أَنْ یعْصَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ یعْصَی اللَّهُ فَقَدْ بَارَزَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ بِالْعَدَاوَهِ [کافی ، ج5 ، ص108] .

7. دوستان خداوند

الْفَضْلُ بْنُ الْحَسَنِ الطَّبْرِسِی فِی مَجْمَعِ الْبَیانِ عَنْ عَلِی (ع) فِی قَوْلِهِ تَعَالَی «وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یشْرِی نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ» (بقره/207) أَنَّ الْمُرَادَ بِالْأَیهِ الرَّجُلُ یقْتَلُ عَلَی الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْکرِ. [وسائل الشیعه ، ج15 ، ص143] .

8. شهید در راه خداوند

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَ لَا أُخْبِرُکمْ عَنْ أَقْوَامٍ لَیسُوا بِأَنْبِیاءَ وَ لَا شُهَدَاءَ یغْبِطُهُمُ النَّاسُ یوْمَ الْقِیامَهِ بِمَنَازِلِهِمْ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَی مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ قِیلَ مَنْ هُمْ یا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هُمُ الَّذِینَ یحَبِّبُونَ عِبَادَ اللَّهِ إِلَی اللَّهِ وَ یحَبِّبُونَ اللَّهَ إِلَی عِبَادِهِ قُلْنَا هَذَا حَبَّبُوا اللَّهَ إِلَی عِبَادِهِ فَکیفَ یحَبِّبُونَ عَبَادَ اللَّهِ إِلَی اللَّهِ قَالَ یأْمُرُونَهُمْ بِمَا یحِبُّ اللَّهُ وَ ینْهَوْنَهُمْ عَمَّا یکرَهُ اللَّهُ فَإِذَا أَطَاعُوهُمْ أَحَبَّهُمُ اللَّهُ [مشکاه الأنوار ، ص136] .

9. امر به معروف و نه از منکرمنفعت یا بلای عمومی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْمَعْصِیهَ إِذَا عَمِلَ بِهَا الْعَبْدُ سِرّاً لَمْ تَضُرَّ إِلَّا عَامِلَهَا فَإِذَا عَمِلَ بِهَا عَلَانِیهً وَ لَمْ یغَیرْ عَلَیهِ أَضَرَّتْ بِالْعَامَّهِ». قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : « وَ ذَلِک أَنَّهُ یذِلُّ بِعَمَلِهِ دِینَ اللَّهِ وَ یقْتَدِی بِهِ أَهْلُ عَدَاوَهِ اللَّهِ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص136] .

10.

از خانواده آغاز کنم

روایات ذیل آیه : قُوا أَنْفُسَکمْ وَ أَهْلِیکمْ ناراً [تحریم/6] .

می گویند که مراد امر به معروف و نهی از منکر است :

عَنْ أَبِی بَصِیرٍ فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ «قُوا أَنْفُسَکمْ وَ أَهْلِیکمْ ناراً » (تحریم/6) قُلْتُ : کیفَ أَقِیهِمْ. قَالَ : تَأْمُرُهُمْ بِمَا أَمَرَ اللَّهُ وَ تَنْهَاهُمْ عَمَّا نَهَاهُمُ اللَّهُ فَإِنْ أَطَاعُوک کنْتَ قَدْ وَقَیتَهُمْ وَ إِنْ عَصَوْک کنْتَ قَدْ قَضَیتَ مَا عَلَیک [کافی ، ج5 ، ص62] .

11. شیوه انبیاء

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْکرِ سَبِیلُ الْأَنْبِیاءِ وَ مِنْهَاجُ الصُّلَحَاءِ فَرِیضَهٌ عَظِیمَهٌ بِهَا تُقَامُ الْفَرَائِضُ [کافی ، ج5 ، ص55] .

12. دفع شیوه گناه

گناه مثل میکروب مُسری است ، اگر جلوگیری نشود همه جا را ویران می کند : وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الأَرْضُ [بقره/251] .

3. اهمیت اجتماعی

1 امر به معروف به قدری مهم است که امام حسین (ع) فدای آن می شود.

2 نشانه عشق ما به مکتب است.

3 نشانه عشق ما به امت است. توجه به ارزشها است. تحقیر خلافکار است. کلاس سیار است.

4 نشانه علاقه او به سلامتی جامعه است.

5 نشانه تعهد و حضور در صحنه است.

6 احترام به افراد مسلمین است که این حق به آنها داده شده است.

7 نشانه داشتن تولی به اعمال خیر و تبری از کار شر است.

8 نشانه آزادی سخن و ارزش مکتب است. زیرا : کی دختر 9 ساله حق دارد بزرگترین شخصیتها را امر به معروف و...کند. چنانچه دختر به امام خمن (ره) نامه نوشته

بود.

9 دل گرم کردن مؤمنان و کوبیدن خلاف کار است.

10 تقویت ضعیف است.

11 تعلیم جاهل است.

12 موتوری است که به همه اعمال حرکت می بخشد : قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : قوام الشريعه الأمر بالمعروف و النهى عن المنكر و إقامه الحدود [غرر الحكم ، ص332] .

13 ضامن اجرای تمام واجبات است.

14 با نهی از منکر کمبود تقوای افراد جبران می شود.

4. وظیفه آسمانی

1. خداوند آمر به معروف و ناهی از منکر است

إِنَّ اللّهَ يأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسانِ وَ إِيتاءِ ذِى الْقُرْبى وَ ينْهى عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْكرِ وَ الْبَغْى [نحل/90] .

قُلْ أَمَرَ رَبِّى بِالْقِسْطِ [اعراف/29] .

إِنَّ اللّهَ يأْمُرُكمْ أَنْ تُؤدُّوا الأُماناتِ إِلى أَهْلِها [نساء/58] .

از پیغمبر (ص) پرسیدند : من اتقى الناس؟ قال : « آمرهم بالمعروف و انهاهم عن المنكر» [كنز العمال ، ج3 ، ص689] .

وَ اتَّقُوا فِتْنَةً لا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكمْ خَاصَّةً [انفال/25] .

حضرت موسى (ع) از خداوند سؤال كرد : بندگان شايسته تو كيانند؟ فرمود :

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : قَالَ مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ (ع) يا رَبِّ مَنْ أَهْلُك الَّذِينَ تُظِلُّهُمْ فِى ظِلِّ عَرْشِك يوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّك فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيهِ الطَّاهِرَهُ

قُلُوبُهُمْ وَ الْبَرِيئَهُ أَيدِيهِمُ الّذِينَ يذْكرُونَ جَلَالِی ذِكرَ آبَائِهِمْ إِلَی أنْ قَالَ وَ الَّذِينَ يغْضَبُونَ لِمَحَارِمِی إِذَا اسْتُحِلَّتْ مِثْلَ النَّمِرِ إِذَا جُرِحَ [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص147] .

2. دربیان رسول اکرم (ص)

شهید ثانی می گوید : آیات و روایات امر به معروف و نهی از منکر آن قدر زیاد و مهم است که کمر را

می شکند. [گفتار ماه ، ص80] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَ لَا أُخْبِرُكمْ عَنْ أَقْوَامٍ لَيسُوا بِأَنْبِياءَ وَ لَا شُهَدَاءَ يغْبِطُهُمُ النَّاسُ يوْمَ الْقِيامَهِ بِمَنَازِلِهِمْ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ قِيلَ مَنْ هُمْ يا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ هُمُ الَّذِينَ يحَبِّبُونَ عِبَادَ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ وَ يحَبِّبُونَ اللَّهَ إِلَى عِبَادِهِ قُلْنَا هَذَا حَبَّبُوا اللَّهَ إِلَى عِبَادِهِ فَكيفَ يحَبِّبُونَ عَبَادَ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ قَالَ يأْمُرُونَهُمْ بِمَا يحِبُّ اللَّهُ وَ ينْهَوْنَهُمْ عَمَّا يكرَهُ اللَّهُ فَإِذَا أَطَاعُوهُمْ أَحَبَّهُمُ اللَّهُ [مشكاه الأنوار ، ص136] .

3. امر به معروف وامام على (ع)

در صفين يک نفر خيرخواه به حضرت على (ع) گفت :

ترجع إلى عراقک فنخلى بينک و بين العراق و نرجع نحن إلى شامنا فتخلى بيننا و بين الشام فقال على (ع) : « قد عرفت ما عرضت إن هذه لنصيحه و شفقه و لقد أهمنى هذا الأمر و أسهرنى و ضربت أنفه و عينه فلم أجد إلا القتال أو الكفر بما أنزل الله على محمد إن الله تعالى ذكره لم يرض من أوليائه أن يعصى فى الأرض و هم سكوت مذعنون لا يأمرون بمعروف و لا ينهون عن منكر فوجدت القتال أهون على من معالجه فى الأغلال فى جهنم» [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج2 ، ص207] .

4. حكومت جهانى و امر به معروف و نهى از منكر

تحقق حكومت جهانى امام زمان سه چيز لازم دارد :

1 قانون جهانى.

2 رهبر جهانى.

3 آمادگى جهانى.

قانون جهانى داريم (قرآن) ، رهبر جهانى هم داريم (امام زمانعجل الله تعالى فرجه الشريف) آمادگى جهانى هم در سايه

امر به معروف و نهی از منکرامکان پذیر است.

5. امام حسین (ع) وامر به معروف

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : بَدَأَ اللَّهُ بِالْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْیِ عَنِ الْمُنْکرِ فَرِیضَةً مِنْهُ لِعِلْمِهِ بِأَنَّهَا إِذَا أُدِّیتْ وَ أُقِیمَتِ اسْتَقَامَتِ الْفَرَائِضُ کلُّهَا هَینُهَا وَ صَعْبُهَا وَ ذَلِک أَنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْکرِ دُعَاءٌ إِلَی الْإِسْلَامِ مَعَ رَدِّ الْمَظَالِمِ وَ مُخَالَفَهِ الظَّالِمِ وَ قِسْمَهِ الْفَیءِ وَ الْغَنَائِمِ وَ أَخْذِ الصَّدَقَاتِ مِنْ مَوَاضِعِهَا وَ وَضْعِهَا فِی حَقِّهَا [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص130] .

6. نظر فقیهان وعالمان

شیخ انصاری در مکاسب محرمه می فرماید : به دست آوردن دلالت واجب است چون مقدمه تاثیر امر به معروف و نهی از منکر است.

صاحب جواهر در کتاب تجارت می فرماید :

اگر محو فساد بدون ولایت ممکن نباشد ، تحصیل ولایت واجب است. [نوری ، ص149] .

در تمام زیارات به ما سفارش شده که این چنین بگوییم : أَشْهَدُ أَنَّک قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاهَ وَ آتَیتَ الزَّکاهَ وَ أَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَیتَ عَنِ الْمُنْکرِ

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ (ع) : وَ الْجِهَادُ مِنْهَا عَلَی أَرْبَعِ شُعَبٍ عَلَی الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْکرِ وَ الصِّدْقِ فِی الْمَوَاطِنِ وَ شَنَئانِ الْفَاسِقِینَ [نهج البلاغه ، حکمت 31] .

امر به معروف جهادی است مستمر؛ آتش بس ندارد. موتور اسلام ، حافظ اسلام و سپر احکام است.

امر به معروف را هم در کتاب جهاد آورده اند ، هم در اخلاق.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا قُدِّسَتْ أُمَّهٌ لَمْ یؤخَذْ لِضَعِیفِهَا مِنْ قَوِیهَا بِحَقِّهِ غَیرَ مُتَعْتَعٍ (به راحتی) [کافی ، ج5 ، ص56] .

به همین دلیل فقهاء و محدثین امر به معروف را در پایان کتاب جهاد آورده اند. [

گفتار ماه ، ص71]

5. امر به معروف وظیفه همه افراد جامعه

وَ الْمُؤمِنُونَ وَ الْمُؤمِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِياءُ بَعْضٍ يأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ يَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكرِ وَ يقِيمُونَ الصَّلاةَ وَ يؤْتُونَ الزَّكاةَ وَ يطِيعُونَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ أُولئِک سَيرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكيمٌ [توبه/71] .

1 در جامعه اسلامی بی تفاوتی ممنوع؛ همه نسبت به هم حق ولایت و نظارت دارند.

2 زن ومرد در اصلاح جامعه مساوی هستند.

3 امر به معروف در سایه دوستی و هم بستگی و تعاون قابل اجرا است.

4 امر به معروف از صفات بارز اهل ایمان است.

5 هم اطاعت از خدا (در برنامه های عبادی و ثابت) هم اطاعت از رسول (ص) (در برنامه های حکومتی) .

6 تنها حرف زدن و امر و نهی کردن به دیگران کافی نست. اقامه نماز و رسیدگی به محرومان نیز لازم است.

7 بهره گیری از رحم الهی شرایطی دارد : أُولئِک سَيرْحَمُهُمُ اللَّهُ

8 تا همبستگی (أَوْلِياءُ) عبادت (الصَّلاةَ) فقرزدائی (الزکاه) سوز و نظارت (أمرون بالمعروف ونهون عن المنکر) نباشد جامعه اسلامی نیست.

1 گاهی بر افراد واجب عینی است (آنجا که سخن فرد خاص مؤثر است) .

2 واجب توصلی است. یعنی قصد قربت لازم ندارد.

1 ابن سکیت از اصحاب امام رضا (ع) و امام جواد (ع) و امام هادی (ع) استثِقَهٌ جَلِيلٌ بالاتفاق

معلم بچه های متوکل بود. روزی متوکل از او پرسید : فرزندان من بهترند یا حسن (ع) و حسین (ع) . شروع کرد در فضائل حسنین سخن گفتن و

سکوت چند ساله را شکست تا آنجا که گفت : قنبر غلام علی (ع) افضل منک و من ابنیکبه

دنبال این رشادت ها بود که متوکل این معلم قهرمان شیعه را به شهادت رساند. [مستدرک ، ج5 ، ص80] .

2 مؤمن آل فرعون سالها ایمانش را کتمان می کرد تا رسید لحظه ای که باید سکوت شکسته شود.

وَ قالَ رَجُلٌ مُؤمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ یکتُمُ إیمانَهُ أَ تَقْتُلُونَ رَجُلاً أَنْ یقُولَ رَبِّی اللّهُ وَ قَدْ جاءَکمْ بِالْبَیناتِ مِنْ رَبِّکمْ وَ إِنْ یک کاذِباً فَعَلَیهِ کذِبُهُ وَ إِنْ یک صادِقاً یصِبْکمْ بَعْضُ الَّذِی یعِدُکمْ إِنَّ اللّهَ لا یهْدِی مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ کذّابٌ [غافر/28] .

6. برترین واجب

1. نجات فرد وجامعه

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَکمْ وَ أَهْلِیکمْ ناراً وَقُودُهَا النّاسُ وَ الْحِجارَهُ [تحریم/6] .

1 مردم بدانند آمر به معروف خلیفه خداست :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَی عَنِ الْمُنْکرِ فَهُوَ خَلِیفَهُ اللَّهِ فِی الْأَرْضِ وَ خَلِیفَهُ رَسُولِهِ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص179] .

مأمور خداست نه فُضول سود رسان نه ضرررسان : قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : من تأجرک بالنصح فقد أجزل لک الربح [غرر الحکم ، ص226] .

کلام خدا را می گوید نه هوس های خودش را. دوست تو است نه دشمن تو قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اتَّبِعْ مَنْ یبْکیک [کافی ، ج2 ، ص638] .

دلسوز است و به خاطر تعهد و عشق به مکتب به سراغ تو آمده : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أشفق الناس علیک أعونهم لک علی صلاح نفسک وأنصحهم لک فی دینک [غرر الحکم ، ص416] .

نجات دهنده است.

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : من قبل النصیحه أمن من الفضیحه [غرر الحکم

، ص226] .

حافظ آبروی ماست.

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَحَبُّ إِخْوَانِی إِلَی مَنْ أَهْدَی إِلَی عُیوبِی [کافی ، ج2 ، ص639] .

4 قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ وَفِّقْنِی لِطَاعَهِ مَنْ سَدَّدَنِی ، وَ مُتَابَعَهِ مَنْ أَرْشَدَنِی [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : حَقُّ النَّاصِحِ أَنْ تُلِینَ لَهُ جَنَاحَک [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص625] .

5 اگر بگویی : او بچه است؛ کار فرعونی کرده ای : فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ [زخرف/54] .

أَ هذَا الَّذِی بَعَثَ اللّهُ رَسُولاً [فرقان/41] .

6 اگر خودت را بالا بدانیاتَّخَذُوا الشَّیاطِینَ أَوْلِیاءَ مِنْ دُونِ اللّهِ وَ یحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ [اعراف/30] .

7 به امر به معروف کننده تهمت نزنما هذا إِلاّ بَشَرٌ مِثْلُکمْ یرِیدُ أَنْ یتَفَضَّلَ عَلَیکمْ [مومنون/24] .

8 لجاجت نکن : سرنوشت ابلیس و طاغوتها را فراموش مکن.

9 وَ لَهُمْ آذانٌ لا یسْمَعُونَ بِها أُولئِک کالأَْنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولئِک هُمُ الْغافِلُونَ [اعراف/179] .

2. نشانه های حکومت

الَّذِینَ إِنْ مَکنّاهُمْ فِی الأَْرْضِ أَقامُوا الصَّلاهَ وَ آتَوُا الزَّکاهَ وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْکرِ وَ لِلّهِ عاقِبَهُ الأُْمُورِ [حج/41] .

3. نشانه جامعه الهی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا قُدِّسَتْ أُمَّةٌ لَمْ يؤخَذْ لِضَعِيفِهَا مِنْ قَوِيهَا بِحَقِّهِ غَيرَ مُتَعْتَعٍ (به راحتی) [کافی ، ج5 ، ص56] .

4. دین الهی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لا دین لمن لا یدین الله بالأمر بالمعروف و النهی عن المنکر [بحار الأنوار ، ج97 ، ص86] .

5. رفع فتنه

وَ اتَّقُوا فِتْنَةً لا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ

ظَلَمُوا مِنْكمْ خَاصَّةً [انفال/25] .

6. بهترين نفقه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ الَّذِی نَفْسِی بِیدِهِ مَا أَنْفَقَ النَّاسُ مِنْ نَفَقَهٍ أَحَبَّ مِنْ قَوْلِ الْخَیرِ [المحاسن ، ج1 ، ص15] .

7. شركت در ثواب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَی عَنْ مُنْكرٍ أَوْ دَلَّ عَلَی خَیرٍ أَوْ أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِیک وَ مَنْ أَمَرَ بِسُوءٍ أَوْ دَلَّ عَلَیهِ أَوْ أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِیک [خصال صدوق ، ج1 ، ص138] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الدَّالُّ عَلَی الْخَیرِ كفَاعِلِهِ [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص380] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَیمَا دَاعٍ دَعَا إِلَی الْهُدَی فَاتُّبِعَ فَلَهُ مِثْلُ أُجُورِهِمْ مِنْ غَیرِ أَنْ ینْقُصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَیءٌ وَ أَیمَا دَاعٍ دَعَا إِلَی ضَلَالَهٍ فَاتُّبِعَ فَإِنَّ عَلَیهِ مِثْلَ أَوْزَارِ مَنِ اتَّبَعَهُ مِنْ غَیرِ أَنْ ینْقُصَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَیءٌ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص127] .

8. ضرورت امر به معروف با انفاق جان ومال

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : یكونُ فِی آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ یتَّبَعُ فِیهِمْ قَوْمٌ مُرَاءُونَ یتَقَرَّءُونَ وَ یتَنَسَّكونَ حُدَثَاءُ سُفَهَاءُ لَا یوجِبُونَ أَمْراً بِمَعْرُوفٍ وَ لَا نَهْیاً عَنْ مُنْكرٍ إِلَّا إِذَا أَمِنُوا الضَّرَرَ یطْلُبُونَ لِأَنْفُسِهِمُ الرُّخَصَ وَ الْمَعَاذِیرَ یتَّبِعُونَ زَلَّاتِ الْعُلَمَاءِ وَ فَسَادَ عَمَلِهِمْ یقْبِلُونَ عَلَی الصَّلَاهِ وَ الصِّیامِ وَ مَا لَا یكلِمُهُمْ فِی نَفْسٍ وَ لَا مَالٍ وَ لَوْ أَضَرَّتِ الصَّلَاهُ بِسَائِرِ مَا یعْمَلُونَ بِأَمْوَالِهِمْ وَ أَبْدَانِهِمْ لَرَفَضُوهَا كمَا رَفَضُوا أَسْمَی الْفَرَائِضِ وَ أَشْرَفَهَا [كافی ، ج5 ، ص55] .

9. ستون ایمان

حضرت علی (ع) فرمود : ایمان بر چهار ستون استوار است. صبر ، یقین ، عدل و جهاد ، یعنی

مؤمن صابر است ، مؤمن اهل یقین است. مؤمن مجاهد است و مؤمن عادل است. بعد هر کدام را به چهار قسمت تقسیم کردند و اما جهاد : جهاد دارای چهار شعبه است امر به معروف ، نهی از منکر ، صدق و دشمنی با فاسقین.

10. از ضروریات دین

وجوب امر به معروف و نهی از منکر از ضروریات دین است و منکر آن در صورت توجه به لوازم آن و ملزم شدن به آن لوازم ، از کفار است. [امام خمینی (ره) ، تحریر الوسیله] .

7. ستون جامعه اسلامی

1. بعد مکتبی

بِهَا تُقَامُ الْفَرَائِضُ (بُعد مکتبی)

2. بُعد امنیتی

وَ تَأْمَنُ الْمَذَاهِبُ (بُعد امنیتی)

3. بعد اقتصادی

وَ تَحِلُّ الْمَکاسِبُ (بُعد اقتصادی)

4. بعد حقوقی

وَ تُرَدُّ الْمَظَالِمُ (حقوقی)

5. بعد رفاهی

وَ تُعْمَرُ الْأَرْضُ (رفاهی)

6. بعد نظامی

وَ یَنْتَصَفُ مِنَ الْأَعْدَاءِ (سیاسی نظامی)

7. بعد سیاسی

وَ یسْتَقِیمُ الْأَمْرُ (سیاسی) [کافی ، ج5 ، ص55] .

8. تحمل سختی ها جهت تحقق امر به معروف

1. تحمل تبعید ومشکلات به خاطر امربه معروف

أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْیتِکمْ إِنَّهُمْ أُناسٌ یتَطَهَّرُونَ [اعراف/82] .

لَنُخْرِجَنَّک یا شُعَیبُ [اعراف/88] .

أَ صَلاتُک تَأْمُرُک أَنْ نَتْرُک ما یعْبُدُ آباؤنا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِی أَمْوالِنا ما نَشؤا [هود/87] .

ابوذر به عثمان گفت : تو برای تبعید من هیچ عیبی سراغ نداری مگر آنکه من امر به معروف می کنم. [الغدیر ، ج8 ، ص288] .

2. شهدای امربه معروف

یا بُنَی أَقِمِ الصَّلاهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ اصْبِرْ عَلی ما أَصابَک [لقمان/17] .

وَ اصْبِرْ عَلی ما أَصابَک [(لقمان-17)] من الشدائد و فی المجمع

عن على (ع) : «من المشقه و الأذى فى الأمر بالمعروف و النهى عن المنكر» [بحار الأنوار ، ج66 ، ص359] .

9. تشبیهاتی دربیان اهمیت امربه معروف

1. دریای بزرگ

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : إِلَّا كنَفْثَهٍ فِى بَحْرٍ لُجِّى [.نهج البلاغه ، حكمت 374] .

2. چراغ نورانی

امر به معروف : مثل چراغی که همه خیر را روشن می کند مثل خونی که در تمام رگ ها است.

3. لزوم دفع بلای عمومی

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيمَ (ع) : بِحَقٍّ أَقُولُ لَكمْ إِنَّ الْحَرِيقَ لَيقَعُ فِى الْبَيتِ الْوَاحِدِ فَلَا يزَالُ يِنْتَقِلُ مِنْ بَيتٍ إِلَى بَيتٍ حَتَّى تَحْتَرِقَ بُيوتٌ كثِيرَهٌ إِلَّا أَنْ يسْتَدْرَک الْبَيتُ الْأَوَّلُ فَيهْدَمَ مِنْ قَوَاعِدِهِ فَلَا تَجِدَ فِيهِ النَّارُ مَعْمَلًا وَ كذَلِک الظَّالِمُ الْأَوَّلُ لَوْ يؤخَذُ عَلَى يدَيهِ لَمْ يوجَدْ مِنْ بَعْدِهِ إِمَامٌ ظَالِمٌ فَيأْتَمُّونَ بِهِ كمَا لَوْ لَمْ تَجِدِ النَّارُ فِى الْبَيتِ الْأَوَّلِ خَشَباً وَ أَلْوَاحاً لَمْ تُحْرِقْ شَيئاً [تحف العقول ، ص504] .

حضرت مسیح (ع) : اگر آتشی که در خانه ات افتاده خاموش نشود همه خانه را می سوزاند.

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيمَ (ع) : بِحَقٍّ أَقُولُ لَكمْ مَنْ نَظَرَ إِلَى الْحَيهِ تَؤمُّ أَخَاهُ لِتَلْدَغَهُ وَ لَمْ يحَذِّرْهُ حَتَّى قَتَلَتْهُ فَلَا يأْمَنُ أَنْ يكونَ قَدْ شَرِک فِى دَمِهِ [تحف العقول ، ص504] .

اگر دیدید ماری به سوی انسان می رود و فریاد نکشید و مار او را نش بزند و بکشد ، در قتل او شریک هستید.

مثل کسی که قسمت خود را در کشتی در وسط دریا سوراخ می کند. [کنز ، ج3 ، ص82] .

مثال کسی که ترک کند نهی از منکر را مثل کسی است که مجروح را در

کنار جاده رهاکند. [کنز ، ج3 ، ص70] .

4. پیروزی عمومی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَیسَ مِنْ بَاطِلٍ یقُومُ بِإِزَاءِ الْحَقِّ إِلَّا غَلَبَ الْحَقُّ الْبَاطِلَ وَ ذَلِک قَوْلُهُ عَزَّ وَ جَلَّ «بلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْباطِلِ فَیدْمَغُهُ فَإِذا هُوَ زاهِقٌ» (انبیاء-18) [کافی ، ج8 ، ص242] .

10. وجود امربه معروف درغیر انسانها

امر و نهی مخصوص به انسان نیست؛

هشدار در حیوانات نیز هست : قالَتْ نَمْلَهٌ یا أَیهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَساکنَکمْ لا یحْطِمَنَّکمْ سُلَیمانُ وَ جُنُودُهُ وَ هُمْ لا یشْعُرُونَ [نمل/18] .

إحساس انحراف و هیجان در هدهد که گفت : إِنِّی وَجَدْتُ امْرَأَهً تَمْلِکهُمْ وَ أُوتِیتْ مِنْ کلِّ شَیءٍ وَ لَها عَرْشٌ عَظِیمٌ وَجَدْتُها وَ قَوْمَها یسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللّهِ [نمل/24-23]

4. راه شناخت

1. فطرت

فَأَلْهَمَها فُجُورَها وَ تَقْواها [شمس/8] .

2. عقل

مثل فساد ، قمار و ربا.

3. شرع

1 قال رسول الله (ص) : إِذَا أُمَّتِی تَوَاکلَتِ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْکرِ فَلْیأْذَنُوا بِوِقَاعٍ مِنَ اللَّهِ تَعَالَی [کافی ، ج5 ، ص59] .

2 قَالَ النَّبِی (ص) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَیبْغِضُ الْمُؤْمِنَ الضَّعِیفَ الَّذِی لَا دِینَ لَهُ فَقِیلَ لَهُ وَ مَا الْمُؤْمِنُ الَّذِی لَا دِینَ لَهُ قَالَ الَّذِی لَا ینْهَی عَنِ الْمُنْکرِ [کافی ، ج5 ، ص59] .

3 قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : إِنَّمَا هَلَک مَنْ کانَ قَبْلَکمْ حَيثُ مَا عَمِلَوا مِنَ الْمَعَاصِی وَ لَمْ ينْهَهُمُ الرَّبَّانِيونَ وَ الْأَحْبَارُ عَنْ ذَلِک [کافی ، ج5 ، ص57] .

4 غزالی معنای تازه ای برای ان حدیث نقل م کند : قال الکاظم (ع) : لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَتَنْهُنَّ عَنِ

الْمُنْكرِ أَوْ لَيسْتَعْمَلَنَّ عَلَيكمْ شِرَارُكمْ فَيدْعُو خِيارُكمْ فَلَا يسْتَجَابُ لَهُمْ [كافى ، ج5 ، ص56] .

او می گوید : مراد آن است که خوبان جامعه از اشرار جامعه استمداد می کنند؛ اما آنان بی اعتنایی می کنند.

5 مطهری می فرماید : کتاب امر به معروف و نهی از منکر کوچک ترین کتابها و در سه قرن اخیر از رساله ها حذف شده است

6 اگر مردم ترک کنند امر به معروف را ، استبداد حاکم م شودو ، دعای خوبان مستجاب نمی شود ، امداد خداوند قطع ، و توبه هم مقبول نمی شود. [مجمع البیان ، ذیل آیه ولتکن به نقل از نمونه] .

7 قال الصادق (ع) : در مورد افرادی که با مخالفان می نشینند و سکوت م کنند قال الصادق (ع) : لَآخُذَنَّ الْبَرِیءَ مِنْكمْ بِذَنْبِ السَّقِيمِ [كافى ، ج8 ، ص158] .

8 وَ الْمُؤْمِنُونَ وَ الْمُؤْمِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِياءُ بَعْضٍ يأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ينْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكرِ [توبه/71] .

9 قال رسول الله (ص) : مَنْ أَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَى عَنْ مُنْكرٍ أَوْ دَلَّ عَلَى خَيرٍ أَوْ أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِيک وَ مَنْ أَمَرَ بِسُوءٍ أَوْ دَلَّ عَلَيهِ أَوْ أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِيک [خصال صدوق ، ج1 ، ص138] .

10 خداوند عموم را به خاطر گناه خواص که در پنهانی گناه می کنند عذاب نمی کند؛ اما قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : إِذَا عَمِلَتِ الْخَاصَّةُ بِالْمُنْكرِ جِهَاراً فَلَمْ تُغَيرْ ذَلِک الْعَامَّةُ اسْتَوْجَبَ الْفَرِيقَانِ الْعُقُوبَةَ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [ثواب الأعمال ، ص261] .

11 قَالَ البَاقِرُ (ع) : أَمَا إِنَّهُ لَيسَ مِنْ سَنَهٍ أَقَلَّ مَطَراً مِنْ سَنَهٍ

وَ لَكنَّ اللَّهَ يضَعُهُ حَيثُ يشَاءُ إِنَّ اللَّهَ جَلَّ جَلَالُهُ إِذَا عَمِلَ قَوْمٌ بِالْمَعَاصِی صَرَفَ عَنْهُمْ مَا كانَ قَدَّرَ لَهُمْ مِنَ الْمَطَرِ فِی تِلْک السَّنَهِ إِلَی غَيرِهِمْ [أمالی صدوق ، ص308] .

12 قال ابن عباس : قيل يا رسول الله (ص) أ يهلک القريه و فيها الصالحون؛ قال : « نعم». قال : و بِمَ قال (ص) : « بتهاونهم و سكوتهم عن معاصی الله عز و جل»

13 لَيسَ مِنْ سَنَهٍ أَقَلَّ مَطَراً مِنْ سَنَهٍ وَ لَكنَّ اللَّهَ يضَعُهُ حَيثُ يشَاءُ

إِذَا عَمِلَ قَوْمٌ بِالْمَعَاصِی صَرَفَ عَنْهُمْ مَا كانَ قَدَّرَ لَهُمْ مِنَ الْمَطَرِ فِی تِلْک السَّنَهِ إِلَی غَيرِهِمْ (اثر طبيعی) [أمالی صدوق ، ص308] .

14 اثر اجتماعی : قال رسول الله (ص) : سَلِّط اللَّهُ عَلَيهِمْ أَشْرَارَهُمْ [ثواب الأعمال ، ص252] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : فَيوَلَّی عَلَيكمْ شِرَارُكمْ [نهج البلاغه ، نامه 47] .

روايات متعدد كهكيف يقدس الله امه لا يؤخذ يضعفها من قويها [كنز ، ج3 ، ص80] .

قال الكاظم (ع) : لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَتَنْهُنَّ عَنِ الْمُنْكرِ أَوْ لَيسْتَعْمَلَنَّ عَلَيكمْ شِرَارُكمْ فَيدْعُو خِيارُكمْ فَلَا يسْتَجَابُ لَهُمْ [كافی ، ج5 ، ص56] .

و فی حديث : قال رسول الله (ص) : لَا يزَالُ النَّاسُ بِخَيرٍ مَا أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكرِ وَ تَعَاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوَی فَإِذَا لَمْ يفْعَلُوا ذَلِک نُزِعَتْ مِنْهُمُ الْبَرَكاتُ وَ سُلِّطَ بَعْضُهُمْ عَلَی بَعْضٍ وَ لَمْ يكنْ لَهُمْ نَاصِرٌ فِی الْأَرْضِ وَ لَا فِی السَّمَاءِ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص181] .

15 اثر فرهنگی : قال رسول الله (ص) :

«کیف بکم إذا فسد نسائکم و فسق شبانکم و لم تأمروا بالمعروف و لم تنهوا عن المنکر» قیل له و یکون ذلک یا رسول الله؟ قال : « نعم و شر من ذلک و کیف بکم إذا أمرتم بالمنکر و نهیتم عن المعروف» قیل یا رسول الله و یکون ذلک؟ قال : « نعم و شر من ذلک و کیف بکم إذا رأیتم المعروف منکرا و المنکر معروفا» [تحف العقول ، ص49] .

16 قال رسول الله (ص) : لَا یزَالُ النَّاسُ بِخَیرٍ مَا أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْکرِ وَ تَعَاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوَی فَإِذَا لَمْ یفْعَلُوا ذَلِک نُزِعَتْ مِنْهُمُ الْبَرَکاتُ وَ سُلِّطَ بَعْضُهُمْ عَلَی بَعْضٍ وَ لَمْ یکنْ لَهُمْ نَاصِرٌ فِی الْأَرْضِ وَ لَا فِی السَّمَاءِ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص181] .

17 قال محمد بن مسلم : کتب أبو عبد الله (ع) إلی الشیعه : « لیعطفن ذو السن منکم و النهی و الرأی علی ذی الجهل و طلاب الرئاسه أو لیصیبنکم لعنتی أجمعین» [مجموعه ورام ، ج2 ، ص147] .

(جمع نهبه به معنی العقل (المنجد))

18 به شعیب ندا رسید که از قوم تو صد هزار هلاک می شوند؛ 60 هزار خوب و 40 هزار بد. شعیب گفت : خوبان چرا؟ جواب آمد که 60 هزار که نتوانند 40 هزار نفررا اصلاح کنند باید عذاب شوند (ضرب المثل یک بز گر گله ای را گر می کند) . [سروش مقدس کمره ای ، ص81]

19 ترک امر به معروف و نهی از منکر از خودبیگانگی است : وَ لا تَکونُوا کالَّذِینَ نَسُوا

اللّهَ فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ [حشر/19] .

20 امروز جامعه شناس ها و روان کاوها و روان شناس ها هم در این که بی فضیلتی جامعه را به سقوط می کشاند متفقند.

21 ترک آن به معنای از دست دادن اصل سرمایه است.وَ الْعَصْرِ إِنَّ الْإِنْسانَ لَفِی خُسْرٍ [عصر/2-1] .

22 وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَ لکنَّ اللّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَی الْعالَمِینَ [بقره/251] .

23 قال رسول الله (ص) : کیف بکم إذا فسد نسائکم و فسق شبانکم و لم تأمروا بالمعروف و لم تنهوا عن المنکر [تحف العقول ، ص49] .

24 قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : وَ مِنْهُمْ تَارِک لِإِنْکارِ الْمُنْکرِ بِلِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ وَ یدِهِ فَذَلِک مَیتُ الْأَحْیاءِ [نهج البلاغه ، حکمت 374] .

25 پیامبر (ص) : «...اگر عده ای جلو منکر را نگیرند خداوند عذابی فرستد که گریبان گیر همه شود.» [کیمیای سعادت ، ج1 ، ص501] .

26 علی (ع) در خطبه قاصعه : قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : فَإِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ لَمْ یلْعَنِ الْقَرْنَ الْمَاضِی بَینَ أَیدِیکمْ إِلَّا لِتَرْکهِمُ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْکرِ [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

قال الصادق (ع) : إِذَا رَأَی الْمُنْکرَ فَلَمْ ینْکرْهُ وَ هُوَ یقْدِرُ عَلَیهِ فَقَدْ أَحَبَّ أَنْ یعْصَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ یعْصَی اللَّهُ فَقَدْ بَارَزَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ بِالْعَدَاوَهِ [کافی ، ج5 ، ص108] .

5. آثار

1. تربیتی

1. تشویق نیکان و تنبیه بدان

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : إِنَّ فِی ذَلِک تَزْهِیداً لِأَهْلِ الْإِحْسَانِ فِی الْإِحْسَانِ وَ تَدْرِیباً

لِأَهْلِ الْإِسَاءَهِ عَلَى الْإِسَاءَهِ [نهج البلاغه ، نامه53] .

2. بهترین جامعه

قال رسول الله (ص) : لَا تَزَالُ أُمَّتِی بِخَیرٍ مَا أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْکَرِ وَ تَعَاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوَی فَإِذَا لَمْ یفْعَلُوا ذَلِک نُزِعَتْ مِنْهُمُ الْبَرَکاتُ وَ سُلِّطَ بَعْضُهُمْ عَلَی بَعْضٍ وَ لَمْ یکنْ لَهُمْ نَاصِرٌ فِی الْأَرْضِ وَ لَا فِی السَّمَاءِ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص123] .

3. انسانیت انسان

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ (ع) : مَنْ لَمْ یعْرِفْ بِقَلْبِهِ مَعْرُوفاً وَ لَمْ ینْکرْ مُنْکراً قُلِبَ فَجُعِلَ أَعْلَاهُ أَسْفَلَهُ وَ أَسْفَلُهُ أَعْلَاهُ [نهج البلاغه ، حکمت 375] .

4. ردّ ظلم

فَعَقَرُوا النّاقَهَ [اعراف/77] .

با این که یک نفر بود.

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ (ع) : من استحسن قبیحا کان شریکا فیه [کشف الغمه ، ج2 ، ص349] .

5. حفظ ارزش ها

اگر امر به معروف نشود ، ارزش ها ضد ارزش می شود.

قال الصادق (ع) : «قَالَ النَّبِی (ص) کیفَ بِکمْ إِذَا فَسَدَتْ نِسَائُکمْ وَ فَسَقَ شَبَابُکمْ وَ لَمْ تَأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ تَنْهَوْا عَنِ الْمُنْکرِ» فَقِیلَ لَهُ وَ یکونُ ذَلِک یا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ : « نَعَمْ وَ شَرٌّ مِنْ ذَلِک کیفَ بِکمْ إِذَا أَمَرْتُمْ بِالْمُنْکرِ وَ نَهَیتُمْ عَنِ الْمَعْرُوفِ» فَقِیلَ لَهُ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ یکونُ ذَلِک قَالَ نَعَمْ وَ شَرٌّ مِنْ ذَلِک کیفَ بِکمْ إِذَا رَأَیتُمُ الْمَعْرُوفَ مُنْکراً وَ الْمُنْکرَ مَعْرُوفاً» [کافی ، ج5 ، ص59] .

آثار معنوی امر به معروف و نهی از منکر :

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : أيهَا الّمُومِنُونَ إِنَّهُ مَنْ رَأى عُدْوَاناً يعْمَلُ بِهِ وَ مُنْكراً يدْعَى إِلَيهِ فَأَنْكرَهُ بِقَلْبِهِ فَقَدْ سَلِمَ وَ بَرِئَ وَ مَنْ أَنْكرَهُ بِلِسَانِهِ

فَقَدْ أُجِرَ وَ هُوَ أَفْضَلُ مِنْ صَاحِبِهِ وَ مَنْ أَنْكَرَهُ بِالسَّيفِ لِتَكونَ كلِمَهُ اللَّهِ هِی الْعُلْيا وَ كلِمَهُ الظَّالِمِينَ هِی السُّفْلَى فَذَلِک الَّذِی أَصَابَ سَبِيلَ الْهُدَى وَ قَامَ عَلَى الطَّرِيقِ وَ نَوَّرَ فِی قَلْبِهِ الْيقِينُ [نهج البلاغه ، حكمت 373] .

كسی كه با قلب و زبان و دست مانع منكر شود : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : فَمِنْهُمُ الْمُنْكرُ لِلْمُنْكرِ بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ وَ يدِهِ فَذَلِک الْمُسْتَكمِلُ لِخِصَالِ الْخَيرِ [نهج البلاغه ، حكمت 374] .

خير الناس... آمرهم بالمعروف [الفصاحه ، 1499] .

قَالَ البَاقِرُ (ع) : إِذَا لَمْ يأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ ينْهَوْا عَنِ الْمُنْكرِ وَ لَمْ يتَّبِعُوا الْأَخْيارَ مِنْ أَهْلِ بَيتِی سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيهِمْ شِرَارَهُمْ فَيدْعُوا خِيارُهُمْ فَلَا يسْتَجَابُ لَهُمْ [كافی ، ج2 ، ص374] .

سيد الشهداء ، حضرت حمزه عمو پامبر است و هر كه به خاطر نهی از منكر به دست امام ظالم شهيد شود. [ميزان الحكمه (به نقل از ترمذی) ، ج6 ، ص263] .

قال رسول الله (ص) : إِنَّ أَفْضَلَ الْجِهَادِ كلِمَهُ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِرٍ [كافی ، ج5 ، ص59] .

قال رسول الله (ص) : كيف بكم إذا فسد نسائكم و فسق شبانكم و لم تأمروا بالمعروف و لم تنهوا عن المنكر قيل له و يكون ذلک يا رسول الله قال نعم و شر من ذلک و كيف بكم إذا أمرتم بالمنكر و نهيتم عن المعروف قيل يا رسول الله و يكون ذلک قال نعم و شر من ذلک و كيف بكم إذا رأيتم المعروف منكرا و المنكر معروفا [تحف العقول ، ص49] .

2. معنوی

1. دفع

ظالمان

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : مَنْ أَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ شَدَّ ظُهُورَ الْمُومِنِينَ وَ مَنْ نَهَى عَنِ الْمُنْكرِ أَرْغَمَ أُنُوفَ الْكافِرِينَ [نهج البلاغه ، حكمت 31] .

2. شيوه انبياء

قَالَ البَاقِرُ (ع) : إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْى عَنِ الْمُنْكرِ سَبِيلُ الْأَنْبِياءِ وَ مِنْهَاجُ الصُّلَحَاءِ فَرِيضَةٌ عَظِيمَةٌ بِهَا تُقَامُ الْفَرَائِضُ وَ تَأْمَنُ الْمَذَاهِبُ وَ تَحِلُّ الْمَكاسِبُ وَ تُرَدُّ الْمَظَالِمُ وَ تُعْمَرُ الْأَرْضُ وَ يْنْتَصَفُ مِنَ الْأَعْدَاءِ [كافى ، ج5 ، ص55] .

3. اخلاق الهى

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْى عَنِ الْمُنْكرِ لَخُلُقَانِ مِنْ خُلُقِ اللّهِ سُبْحَانَهُ وَ إِنَّهُمَا لَا يقَرِّبَانِ مِنْ أَجَلٍ وَ لَا ينْقُصَانِ مِنْ رِزْقٍ [نهج البلاغه ، خطبه 156] .

4. نزول نعمت يا سلب آن

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَيهِمْ بَرَكاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الأَْرْضِ وَ لكنْ كذَّبُوا فَأَخَذْناهُمْ بِما كانُوا يكسِبُونَ [اعراف/96] .

أَ لَمْ يرَوْا كمْ أَهْلَكنا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكنّاهُمْ فِى الأَْرْضِ ما لَمْ نُمَكنْ لَكمْ وَ أَرْسَلْنَا السَّماءَ عَلَيهِمْ مِدْراراً وَ جَعَلْنَا الأَْنْهارَ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكناهُمْ بِذُنُوبِهِمْ [انعام/6] .

أَ وَ لَمْ يسِيرُوا فِى الأَْرْضِ فَينْظُرُوا كيفَ كانَ عاقِبَةُ الَّذِينَ كانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ كانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَ آثاراً فِى الأَْرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللّهُ بِذُنُوبِهِمْ [غافر/21] .

5. عذاب الهى

ما سَلَككمْ فِى سَقَرَ قالُوا لَمْ نَک مِنَ الْمُصَلِّينَ وَ لَمْ نَک نُطْعِمُ الْمِسْكينَ وَ كنّا نَخُوضُ مَعَ الْخائِضِينَ [مدثر/45-42] .

6. اجر جن و انس

قَالَ البَاقِرُ (ع) : مَنْ مَشَى إِلَى سُلْطَانٍ جَائِرٍ فَأَمَرَهُ بِتَقْوَى اللّهِ وَ وَعَظَهُ وَ خَوَّفَهُ كانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ الثَّقَلَينِ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ وَ مِثْلُ أَعْمَالِهِمْ

[اختصاص مفید ، ص261] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : أَيهَا الْمُؤمِنُونَ إِنَّهُ مَنْ رَأَى عُدْوَاناً يعْمَلُ بِهِ وَ مُنْكراً يدْعَى إِلَيهِ فَأَنْكرَهُ بِقَلْبِهِ فَقَدْ سَلِمَ وَ بَرِئَ وَ مَنْ أَنْكرَهُ بِلِسَانِهِ فَقَدْ أُجِرَ وَ هُوَ أَفْضَلُ مِنْ صَاحِبِهِ وَ مَنْ أَنْكرَهُ بِالسَّيفِ لِتَكونَ كلِمَةُ اللَّهِ هِى الْعُلْيا وَ كلِمَةُ الظَّالِمِينَ هِى السُّفْلَى فَذَلِک الَّذِى أَصَابَ سَبِيلَ الْهُدَى وَ قَامَ عَلَى الطَّرِيقِ وَ نَوَّرَ فِى قَلْبِهِ الْيقِينُ [نهج البلاغه ، حکمت 373] .

7. پرورش فضیلتهای نیک

کسی که با قلب و زبان و دست مانع منکر شود : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : فَمِنْهُمُ الْمُنْكرُ لِلْمُنْكرِ بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ وَ يدِهِ فَذَلِک الْمُسْتَكمِلُ لِخِصَالِ الْخَيرِ [نهج البلاغه ، حکمت 374] .

قَالَ البَاقِرُ (ع) : إِذَا لَمْ يأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ ينْهَوْا عَنِ الْمُنْكرِ وَ لَمْ يتَّبِعُوا الْأَخْيارَ مِنْ أَهْلِ بَيتِى سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيهِمْ شِرَارَهُمْ فَيدْعُوا خِيارُهُمْ فَلَا يسْتَجَابُ لَهُمْ [کافی ، ج2 ، ص374] .

8. برترین جهاد

قال رسول الله (ص) : إِنَّ أَفْضَلَ الْجِهَادِ كلِمَةُ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِرٍ [کافی ، ج5 ، ص59] .

9. پاداش اخروی

1 قال النبی (ص) : ما من رجل ینعش (اقام) بلسانه حقا فیعمل به بعده الا جری علیه اجره الی یوم القیامه... [کنز ، ج13 ، ص64] .

معنوی : 2 قال النبی (ص) : من ارعب صاحب بدعه ملأ الله قلبه امنا و ایمانا...و من لان له... فقد استخف بما انزل الله [کنز ، ج3 ، ص82] .

اخروی : 3 قال رسول الله (ص) : من مشی مع مظلوم یعینه ثبت الله قدمیه یوم

تزل الأقدام [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص377] .

قال رسول الله (ص) : مَنْ أَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَی عَنْ مُنْکرٍ أَوْ دَلَّ عَلَی خَیرٍ أَوْ أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِیک وَ مَنْ أَمَرَ بِسُوءٍ أَوْ دَلَّ عَلَیهِ أَوْ أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِیک [خصال صدوق ، ج1 ، ص138] .

رسول خدا (ص) : شب معراج دیدم لب های گروهی را با قیچی می برند. پرسیدم : اینها کیانند؟ گفتند : کسانی هستند که زبان نهی از منکر داشتند ولی نهی نکردند [لئالی الاخبار ، ج2 ، ص285] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ (ع) : لَمَّا بَعَثَنِی رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِلَی الْیمَنِ قَالَ یا عَلِی لَا تُقَاتِلَنَّ أَحَداً حَتَّی تَدْعُوَهُ إِلَی الْإِسْلَامِ وَ اللَّهِ لِأَنْ یهْدِینَّ اللَّهُ عَلَی یدَیک رَجُلًا خَیرٌ لَک مِمَّا طَلَعَتْ عَلَیهِ الشَّمْسُ وَ غَرَبَتْ وَ لَک وَلَاهُ یا عَلِی [النوادر راوندی ، ص20] .

برنامه اصلی نمایندگان اسلام دعوت است

یا دانش هدایت.

توجه خاص رسول اکرم (ص) به افراد خاص : (مانندعلی (ع))

تبلیغ منحصر به مکان خاص نیست :

3. اقتصادی

1. برقراری عدالت اجتماعی

اقتصادی : 1 قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ (ع) : إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْکرِ دُعَاءٌ إِلَی الْإِسْلَامِ مَعَ رَدِّ الْمَظَالِمِ وَ مُخَالَفَهِ الظَّالِمِ وَ قِسْمَهِ الْفَیءِ وَ الْغَنَائِمِ وَ أَخْذِ الصَّدَقَاتِ مِنْ مَوَاضِعِهَا وَ وَضْعِهَا فِی حَقِّهَا [تحف العقول ، ص237] .

اجتماعی : 2 قَالَ البَاقِرُ (ع) : إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْکرِ سَبِیلُ الْأَنْبِیاءِ وَ مِنْهَاجُ الصُّلَحَاءِ فَرِیضَهٌ عَظِیمَهٌ بِهَا تُقَامُ الْفَرَائِضُ وَ تَأْمَنُ الْمَذَاهِبُ وَ تَحِلُّ الْمَکاسِبُ وَ تُرَدُّ الْمَظَالِمُ وَ تُعْمَرُ الْأَرْضُ وَ ینْتَصَفُ مِنَ

الْأَعْدَاءِ [كافى ، ج5 ، ص55] .

2. نزول برکت

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَيهِمْ بَرَكاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ وَ لكِنْ كذَّبُوا فَأَخَذْناهُمْ بِما كانُوا يكسِبُونَ [اعراف/96] .

3. سلب نعمت

أَ لَمْ يرَوْا كمْ أَهْلَكنا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكنّاهُمْ فِى الْأَرْضِ ما لَمْ نُمَكنْ لَكمْ وَ أَرْسَلْنَا السَّماءَ عَلَيهِمْ مِدْراراً وَ جَعَلْنَا الْأَنْهارَ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكناهُمْ بِذُنُوبِهِمْ [انعام/6] .

أَ وَ لَمْ يسِيرُوا فِى الْأَرْضِ فَينْظُرُوا كيفَ كانَ عاقِبَةُ الَّذِينَ كانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ كانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَ آثاراً فِى الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللّهُ بِذُنُوبِهِمْ [غافر/21] .

قَالَ البَاقِرُ (ع) : إِذَا عَمِلَ قَوْمٌ بِالْمَعَاصِى صَرَفَ عَنْهُمْ مَا كانَ قَدَّرَ لَهُمْ مِنَ الْمَطَرِ فِى تِلْک السَّنَهِ إِلَى غَيرِهِمْ وَ إِلَى الْفَيافِى وَ الْبِحَارِ وَ الْجِبَالِ [كافى ، ج2 ، ص272] .

قال رسول الله (ص) : أَيمَا نَاشِئٍ نَشَأَ فِى قَوْمِهِ ثُمَّ لَمْ يودَّبْ عَلَى مَعْصِيهٍ كانَ اللَّهُ أَوَّلَ مَا يعَاقِبُهُمْ بِهِ أَنْ ينْقُصَ فِى أَرْزَاقِهِمْ [ثواب الأعمال ، ص223] .

قَالَ البَاقِرُ (ع) : أَمَا إِنَّهُ لَيسَ مِنْ سَنَهٍ أَقَلَّ مَطَراً مِنْ سَنَهٍ وَ لَكنَّ اللَّهَ يضَعُهُ حَيثُ يشَاءُ إِنَّ اللَّهَ جَلَّ جَلَالُهُ إِذَا عَمِلَ قَوْمٌ بِالْمَعَاصِى صَرَفَ عَنْهُمْ مَا كانَ قَدَّرَ لَهُمْ مِنَ الْمَطَرِ فِى تِلْک السَّنَهِ إِلَى غَيرِهِمْ [أمالى صدوق ، ص308] .

لَيسَ مِنْ سَنَهٍ أَقَلَّ مَطَراً مِنْ سَنَهٍ وَ لَكنَّ اللَّهَ يضَعُهُ حَيثُ يشَاءُ

إِذَا عَمِلَ قَوْمٌ بِالْمَعَاصِى صَرَفَ عَنْهُمْ مَا كانَ قَدَّرَ لَهُمْ مِنَ الْمَطَرِ فِى تِلْک السَّنَهِ إِلَى غَيرِهِمْ (اثر طبيعى) [أمالى صدوق ، ص308] .

اثر اجتماعى : قال رسول الله (ص) :

سَلِّط اللَّهُ عَلَيهِمْ أَشْرَارَهُمْ [ثواب الأعمال ، ص252] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : فَيوَلَّى عَلَيكمْ شِرَارُكمْ [نهج البلاغه ، نامه 47] .

روايات متعدد كهكيف يقدس الله امه لا يؤخذ يضعفها من قويها [كنز ، ج3 ، ص80] .

قال الكاظم (ع) : لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَتَنْهُنَّ عَنِ الْمُنْكرِ أَوْ لَيسْتَعْمَلَنَّ عَلَيكمْ شِرَارُكمْ فَيدْعُو خِيارُكمْ فَلَا يسْتَجَابُ لَهُمْ [كافى ، ج5 ، ص56] .

و فى حديث : قال رسول الله (ص) : لَا يزَالُ النَّاسُ بِخَيرٍ مَا أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكرِ وَ تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوَى فَإِذَا لَمْ يفْعَلُوا ذَلِک نُزِعَتْ مِنْهُمُ الْبَرَكَاتُ وَ سُلِّطَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَ لَمْ يكنْ لَهُمْ نَاصِرٌ فِى الْأَرْضِ وَ لَا فِى السَّمَاءِ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص181] .

4. اجتماعى

1. ريشه كنى منكر

وَ الْمُؤمِنُونَ وَ الْمُؤمِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِياءُ بَعْضٍ يأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ينْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكرِ وَ يقِيمُونَ الصَّلاةَ وَ يؤْتُونَ الزَّكاةَ وَ يطِيعُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ أُولئِک سَيرْحَمُهُمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ عَزِيزٌ حَكيمٌ [توبه/71] .

2. دفع شرّ ظالمان

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : مَنْ أَمَرَ بِالْمَعْرُوفِ شَدَّ ظُهُورَ الْمُومِنِينَ وَ مَنْ نَهَى عَنِ الْمُنْكرِ أَرْغَمَ أُنُوفَ الْكافِرِينَ [نهج البلاغه ، حكمت 31] .

قَالَ البَاقِرُ (ع) : إِذَا لَمْ يأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ ينْهَوْا عَنِ الْمُنْكرِ وَ لَمْ يتَّبِعُوا الْأَخْيارَ مِنْ أَهْلِ بَيتِى سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيهِمْ شِرَارَهُمْ فَيدْعُوا خِيارُهُمْ فَلَا يسْتَجَابُ لَهُمْ [كافى ، ج2 ، ص374] .

سياسى : اگر انجام ندهيد : قال الكاظم (ع) : لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَتَنْهُنَّ عَنِ الْمُنْكرِ أَوْ لَيسْتَعْمَلَنَّ عَلَيكمْ شِرَارُكمْ فَيدْعُو خِيارُكمْ فَلَا يسْتَجَابُ لَهُمْ [

کافی ، ج5 ، ص56] .

لیبعثن الله علیکم من لا یرحم صغیرکم و کبیرهم [کنز ، ج3 ، ص687] .

اثر اجتماعی : قال رسول الله (ص) : سَلِّط اللَّهُ عَلَیهِمْ أَشْرَارَهُمْ [ثواب الأعمال ، ص252] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : فَیوَلَّی عَلَیکمْ شِرَارُکمْ [نهج البلاغه ، نامه 47] .

روایات متعدد کهکیف یقدس الله امه لا یؤخذ یضعفها من قویها [کنز ، ج3 ، ص80] .

قال الکاظم (ع) : لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَتَنْهُنَّ عَنِ الْمُنْکرِ أَوْ لَیسْتَعْمَلَنَّ عَلَیکمْ شِرَارُکمْ فَیدْعُو خِیارُکمْ فَلَا یسْتَجَابُ لَهُمْ [کافی ، ج5 ، ص56] .

و فی حدیث : قال رسول الله (ص) : لَا یزَالُ النَّاسُ بِخَیرٍ مَا أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْکرِ وَ تَعَاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوَی فَإِذَا لَمْ یفْعَلُوا ذَلِک نُزِعَتْ مِنْهُمُ الْبَرَکاتُ وَ سُلِّطَ بَعْضُهُمْ عَلَی بَعْضٍ وَ لَمْ یکنْ لَهُمْ نَاصِرٌ فِی الْأَرْضِ وَ لَا فِی السَّمَاءِ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص181] .

3. نشانه های ولایت مؤمنان بر یکدیگر

وَ الْمُؤمِنُونَ وَ الْمُؤمِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِیاءُ بَعْضٍ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ [توبه/71] .

1 حق باید گفته شود گرچه مخاطب امروز گوش ندهد : اذْهَبْ إِلی فِرْعَوْنَ [طه/24] .

2 توقع نداشته باشد همیشه اثر کند : فَإِنْ تَوَلَّوْا [آل عمران/32] .

فَإِنْ أَعْرَضُوا [شوری/48] .

وَ إِذا ذُکرُوا لا یذْکرُونَ [صافات/13] .

3 تسکین وجدان.

4 اجر قیامت.

5 بازگذاشتن راه گفتن برای دیگران.

6 تلفنی امر و نه کردن به خود تمرین شهامت دادن.

7 لازم نیست محو شود؛ کم می شود

کافی است.

رمز موفقیت در تبلیغ و امر به معروف :

1 أَنْ تَقُومُوا لِلّهِ [سبأ/46] .

ما طلبه ها بیشتر مسئولیم.لَوْ لا ینْهاهُمُ الرَّبّانِیونَ [مائده/63] .

2 تسلیم نه آنکه خودمان انتخاب کنیم. اگر او بخواهدأَوْهَنَ الْبُیوتِ [عنکبوت/41] .

3 توجه به زمان : محرم ، تابستان.هُنالِک دَعا زَکرِیا [آل عمران/38] .

4 توجه به مکان : در جلسه ای که پدربزرگ با بچه هاست ، پدربزرگ را نهی از منکر نکنیم. غدیرخم و عزاداری در منا.

5 پرکردن خلاءهای طبیعی : هؤلاءِ بَناتِی هُنَّ أَطْهَرُ لَکمْ [هود/78] .

6 هنر : منع سامریفَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّیرِ [بقره/260] .

7 شناخت مردم :

فَقَدْ لَبِثْتُ فِیکمْ عُمُراً [یونس/16] .

فَلَمّا کلَّمَهُ قالَ إِنَّک الْیوْمَ لَدَینا [یوسف/54] .

8 خودمان : از مردم ، در مردم ، با مردم (بدون اصطلاح حرف زدن) .

9 ساده گویی نه سست گویی : وَ لَقَدْ یسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّکرِ [قمر/17] .

10 انتخاب مسائلی که مورد نیاز است : قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : طَبِیبٌ دَوَّارٌ بِطِبِّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 108] .

11 به فکر نان آب و مردم بودن : أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ [قریش/4] .

وَ إِذِ اسْتَسْقی مُوسی لِقَوْمِهِ [بقره/60] .

1. نداشتن غیرت دینی

همین که به امیرالمؤمنین (ع) خبر دادند که سربازان معاویه به شهر انبار تجاوز کرده اند و زیور زنان غیرمسلمانان را گرفته اند در یک سخنرانی آتشین فرمود :

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : فَلَوْ أَنَّ امْرَأً مُسْلِماً مَاتَ مِنْ بَعْدِ هَذَا أَسَفاً مَا كانَ بِهِ مَلُوماً

[نهج البلاغه ، خطبه 27] .

2. بهانه های واهی وجوابی برآنها

1. بهانه ها

1 انحراف فکری دارند ، لذا مسائل را جبری می بینند مثلاً برداشت انحرافی از معنای تقیه ، انتظار و ا صبر دارند.

2 ضعف اراده.

3 توقع نابجا دارند ، و می گویند : همین امروز باد با حفظ شئونات ، به آسانی و رفاه و عزت حرف ما انجام شود و گرنه وظیفه ای نداریم.

4 یک شکست در یک موضع او را برای همیشه مأیوس می کند.

5 می گوید : دیگران هستند به ما چه ربط دارد.

6 می گوید : کار از این کارها گذشته باید فکر اساسی کرد.

7 می گوید : الان قبول کند ، فردا دوباره خلاف خواهدکرد.

8 می گوید : زندگی ام فلج می شود.

9 می گوید : تنها هستم.

10 می گوید : در حال خودسازی هستم.

11 می گوید : آزادی است. من و او را در یک گور نمی گذارند.

2. جواب بهانه ها

1 گروهی خود را معاف می دانند به خاطر آنکه می گویند نهی از منکر موجب ضرر ما می شود در حالی که حدیثی از سنی و شیعه و از رسول خدا (ص) نقل شده که : اذا اجتمعت حرمتان ترکت الصغری لکبری

آری گاهی صدها هزار نفر باید فدا شوند که جلو فسادی گرفته شود و در آنجا دیگروَ لا تُلْقُوا بِأَيدِيكمْ إِلَى التَّهْلُكهِ [بقره/195] .

مطرح نیست؛ چون مسئله اهم و مهم است.

2 امام حسین (ع) می فرماید : قَالَ الْحُسَينُ (ع) : أ لا ترون أن الحق لا يعمل به و أن الباطل لا يتناهى عنه ليرغب المؤمن فى لقاء الله محقا [تحف العقول ،

ص245] .

3 و در مقابل حر ، می فرماید : من رأی سلطانا جائرا مستحلا لحرم الله ناکثا لعهد الله [بحار الأنوار ، ج44 ، ص381] .

4 امام باقر (ع) در مقام انتظار فرمود : در آخر الزمان نه امر به معروف و نه نهی از منکر... : قَالَ البَاقِرُ (ع) : إِلَّا إِذَا أَمِنُوا الضَّرَرَ يطْلُبُونَ لِأَنْفُسِهِمُ الرُّخَصَ وَ الْمَعَاذِيرَ يتَّبِعُونَ زَلَّاتِ الْعُلَمَاءِ وَ فَسَادَ عَمَلِهِمْ يقْبِلُونَ عَلَى الصَّلَاةِ وَ الصِّيامِ وَ مَا لَا يكلِمُهُمْ فِي نَفْسٍ وَ لَا مَالٍ وَ لَوْ أَضَرَّتِ الصَّلَاةُ بِسَائِرِ مَا يعْمَلُونَ بِأَمْوَالِهِمْ وَ أَبْدَانِهِمْ لَرَفَضُوهَا كمَا رَفَضُوا أَسْمَى الْفَرَائِضِ وَ أَشْرَفَهَا [کافی ، ج5 ، ص55] .

5 از بس مسلمانان بی تفاوت شدند همه خرابکاری ها را به خدا نسبت داده و گفتند : مقدر است ، جبر الهی است؛ در حالی کهإِنَّ اللّهَ لا يغَيرُ ما بِقَوْمٍ حَتّى يغَيرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ [رعد/11] .

فَلَمّا زاغُوا أَزاغَ اللّهُ قُلُوبَهُمْ [صف/5] .

فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِينَ هادُوا حَرَّمْنا عَلَيهِمْ طَيباتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ [نساء/160] .

6 بعضی می گویند : ما معاف هستیم؛ چون نه آگاهی عمیق داریم نه حرفمان اثر دارد. در حالی که مقدمه واجب نیز واجب است ، یعنی باید هم آگاه شد و هم شرایط اثر را به وجود آورد. باید نحوه برخورد و انکه کجا بگوییم ، چگونه بگوییم و چه وقت بگوییم را آموزش دیده و تا حدی که لازم است با جامعه شناسی و روان شناسی آشنایی پیدا کنیم.

7 قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْكرِ لَا يقَرِّبَانِ مِنْ أَجَلٍ

وَ لَا ینْقُصَانِ مِنْ رِزْقٍ [نهج البلاغه ، حکمت 374] .

می گویند : وَ لا تُلْقُوا بِأَیدِیکمْ إِلَی التَّهْلُکهِ [بقره/195] .

پاسخ :

ده ها مفسر شیعه و سنی می گویند آیه در مورد ترک انفاق در جبهه است. در کنار چند آیه جهاد می فرماید : اگر رزمندگان را کمک نکنید سقوط می کنید؛ زیرا دشمن بر شما پیروز می شود ، شاید معنای آیه این باشد که بی روش و بی مقدمه به جنگ نروید یا بی رویه انفاق نکنید.

در جنگ قسطنطنیه مسلمین که جمعیت رومیان را زیاد دیدند آیهوَ لا تُلْقُوا بِأَیدِیکمْ إِلَی التَّهْلُکهِ [بقره/195] .

را خواندند.

ابو ایوب انصاری فریاد زد که این آیه مربوط به ناراحتی گروهی از انصار است که در پیش خود می گفتند : اگر روزهای اول اموالمان را صرف اسلام نمی کردیم اکنون سرمایه دار بودیم ، این آیه نازل شد. [المیزان ، ج2 ، ص74] .

به علاوه اصلا قرآن کلمه هلاکت را کجا به کار بوده استوَ ما کنّا مُهْلِکی الْقُری إِلاّ وَ أَهْلُها ظالِمُونَ [قصص/59] .

کمْ مِنْ فِئَهٍ قَلِیلَهٍ غَلَبَتْ فِئَهً کثِیرَهً [بقره/249] .

عِشْرُونَ صابِرُونَ [انفال/65] .

فَکأَینْ مِنْ قَرْیهٍ أَهْلَکناها وَ هِی ظالِمَهٌ [حج/45] .

فَأُهْلِکوا بِالطّاغِیهِ [حاقه/5] .

مگر اسلام دین آسانی نست؟

پاسخ : همیشه آسانی ها در کنار سخت ها معنا م شود.مثلاً اگر پدر مشقت نکشد زندگی فرزندان به آسانی نمی گذرد. ما باید جلو فساد را بگیریم تا راه بندگی خدا برای سایرین باز و آسان باشد ، به علاوه چگونه تمام اولیاء

خدا از این آسانی سهمی نبردند. این همه ناگواری ، جوع ، مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ وَ

نَقْصٍ مِنَ الْأَمْوالِ وَ الْأَنْفُسِ وَ الثَّمَراتِ [بقره/155] .

برای چه؟

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) كانَ يقُولُ إِنَّ الْجَنَّةَ حُفَّتْ بِالْمَكارِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 176] .

برای چه؟

اصلا آسانی ارزش نیست :

تَتَجافى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضاجِعِ [سجده/11] .

وَ الصّابِرِينَ فِى الْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ [بقره/177] .

اسْتَأْذَنَک أُولُوا الطَّوْلِ [توبه/86] .

لا تَنْفِرُوا فِى الْحَرِّ [توبه/81] .

فَضَّلَ اللّهُ الْمُجاهِدِينَ عَلَى الْقاعِدِينَ [نساء/95] .

تمام کسانی که گناهان کبیره را بررسی کرده اند گفته اند :

اولین کبیره یاس از رحمت الهی است.

قرآن به موسی می گوید : برودلَعَلَّهُ يتَذَكرُ أَوْ يخْشى [طه/44] .

برای این که موسی در حرکت نهی از منکر روحیه داشته باشد.

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : قتل القنوط صاحبه [غرر الحكم ، ص267] .

پاسخ کسانی که می گویند فایده ندارد :

لِمَ تَعِظُونَ قَوْماً اللّهُ مُهْلِكهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذاباً شَدِيداً قالُوا مَعْذِرَةً إِلى رَبِّكمْ وَ لَعَلَّهُمْ يتَّقُونَ [اعراف/164] .

امام باقر (ع) در ذیل آیه فرمود : بنی اسرائیل سه دسته شدند :

قال الصادق (ع) : فِی قَوْلِهِ تَعَالَی «فَلَمّا نَسُوا ما ذُکرُوا بِهِ أَنْجَینَا الّذِینَ ینْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ» (اعراف/165) قَالَ کانُوا ثَلَاثَهَ أَصْنَافٍ :

1 صِنْفٌ ائْتَمَرُوا وَ أَمَرُوا فَنَجَوْا

2 وَ صِنْفٌ ائْتَمَرُوا وَ لَمْ یأْمُرُوا فَمُسِخُوا ذَرّاً

3 وَ صِنْفٌ لَمْ یأْتَمِرُوا وَ لَمْ یأْمُرُوا فَهَلَکوا [کافی ، ج8 ، ص158] .

مسئله :

1 لازم نیست علم به تاثیر داشته باشیم ، بلکه احتمال اثر کافی است.

2 اگر مسئله ای مورد اختلاف است و انسان احتمال دهد کسی که تخلف

نموده نظر مجتهدش این است در این صورت امر به معروف ساقط است [تحریر ، ج1 ، ص447] .

3 اگر امر ا نهی شخص در مورد خاصی موجب وهن اسلام شود ، جایز نیست؛ گرچه در جای دیگر واجب باشد [تحریر ، ج1 ، ص448] .

مثالی از خودم :

مثل اینکه شخص محبوب و مشهوری ، روی منبر کلام نابجایی بگود ، اگرشما نهی کنید او برای همیشه سقوط می کند.

4 هرگاه امر و نهی اثر معکوس داشته باشد واجب نیست.

5 مریضی که در ماه رمضان روزه نیست ، حق ندارد تظاهر به روزه خواری کند که سبب توهین به مقدسات یا جرئت دیگران شود.

سؤال : اگر احتمال می دهیم افرادی دنبال کار امر به معروف هستند کافی است؟

پاسخ : خیر باید علم و اطمینان پیدا کنیم. [تحریر ، ج1 ، ص445] .

چند مسئله :

اگر نهی ما از حجم گناه می کاهد ، واجب است.

اگر نهی ما از گناه اهم را به مهم تبدیل می کند ، واجب است.

اگر گناه مثل سنگ سختی است که اگر هر نفر پتکی بر او بکوبد خرد می شود ، بر همه واجب است که پتک را بکوبند.

چند مسئله :

1 گاهی امر به معروف به افرادی بی اثر ، ولی به افراد دیگری مؤثر است.

2 گاهی اقامه واجب و نه از منکر متوقف بر ارتکاب معصیت است که قاعده اهم و مهم مطرح است.

3. دفاع نکردن از مظلوم

2 قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : کونَا لِلظَّالِمِ خَصْماً وَ لِلْمَظْلُومِ عَوْناً [نهج البلاغه ، نامه 47] .

3 قال النبی (ص) :

«انصر اخاک ظالما او مظلوما» قال : انصره مظلوما فکیف انصره ظالما؟ قال : « کفّه عن الظلم» [اخلاق ، 243] .

رسول خدا (ص) : شب معراج دیدم لب های گروهی را با قیچی می برند. پرسیدم : اینها کیانند؟ گفتند : کسانی هستند که زبان نهی از منکر داشتند ولی نهی نکردند» [لئالی الاخبار ، ج2 ، ص285] .

4. سستی در دین

4 قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : إن الله تعالی ذکره لم یرض من أولیائه أن یعصی فی الأرض و هم ساکتٌ [شرح نهج البلاغه ، ج2 ، ص207] .

5 اهل مداهنه در قیامت به صورت خوک و میمون محشور می شوند. [کنز ، ج3 ، ص83] .

وَ الْمُؤمِنُونَ وَ الْمُؤمِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِياءُ بَعْضٍ يأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ينْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكرِ [توبه/71] .

مسئله ایمان به خدا و مسئله احساس ولایت دو اهرم برای امر و نهی است ، ولی در غرب اعتماد به نفس نسبت به توکل و ولایت چندان زوری ندارد. بنابراین در اسلام علاوه بر اعتماد به نفس مسئله ایمان و توکل و امداد الهی و احساس ولایت پذر قوی ترین اهرم های امر و نهی است.

5. سکوت مذموم

1.خجالت می کشند : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : من استحیا من قول الحق فهو أحمق [غرر الحکم ، ص70] .

2.ترس از ضرر : قَالَ البَاقِرُ (ع) : يكونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ يتَّبَعُ فِيهِمْ قَوْمٌ مُرَاءُونَ يتَقَرَّءُونَ وَ يتَنَسَّكونَ حُدَثَاءُ سُفَهَاءُ لَا يوجِبُونَ أَمْراً بِمَعْرُوفٍ وَ لَا نَهْياً عَنْ مُنْكرٍ إِلَّا إِذَا أَمِنُوا الضَّرَرَ يطْلُبُونَ لِأَنْفُسِهِمُ الرُّخَصَ وَ الْمَعَاذِيرَ يتَّبِعُونَ زَلَّاتِ الْعُلَمَاءِ وَ فَسَادَ عَمَلِهِمْ

يقْبِلُونَ عَلَى الصَّلَاهِ وَ الصِّيامِ وَ مَا لَا يكلِمُهُمْ فِي نَفْسٍ وَ لَا مَالٍ وَ لَوْ أَضَرَّتِ الصَّلَاهُ بِسَائِرِ مَا يعْمَلُونَ بِأَمْوَالِهِمْ وَ أَبْدَانِهِمْ لَرَفَضُوهَا كمَا رَفَضُوا أَسْمَى الْفَرَائِضِ وَ أَشْرَفَهَا [كافى ، ج5 ، ص55] .

3. مردم دارى : قال رسول الله (ص) : مَنْ طَلَبَ مَرْضَاهَ النَّاسِ بِمَا يسْخِطُ اللَّهَ كانَ حَامِدُهُ مِنَ النَّاسِ ذَامّاً [كافى ، ج2 ، ص372] .

قال رسول الله (ص) : غشيتكم السكرتان سكره حب العيش و حب الجهل فعند ذلک لا تأمرون بالمعروف و لا تناهون [كنز ، ج3 ، ص66] .

4. خودش عامل نيست ، به ديگران هم نمى گويد :

عن الرسول (ص) : مرو بالمعروف و ان لم تفعلوه [الفصاحه ، ص2737] .

6.بى تعهدى : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : لا خير فى قوم ليسوا بناصحين و لا يحبون الناصحين [المناقب ، ج1 ، ص5] .

7.مرگ و فقر : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : فَأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَوْا عَنِ الْمُنْكرِ وَ اعْلَمُوا أَنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْى عَنِ الْمُنْكرِ لَمْ يقَرِّبَا أَجَلًا وَ لَمْ يقْطَعَا رِزْقاً [كافى ، ج5 ، ص57] .

6. توجيهات نادرست چيست؟

1 يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيكمْ أَنْفُسَكمْ لا يضُرُّكمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيتُمْ إِلَى اللّهِ [مائده/105] .

آيا اين آيه منافاتى با آيات امر به معروف و دعوت الى الله ندارد؟

پاسخ :

الف) آيه مى گويد گمراهى ديگران حتى برادران و پدران به شما ضررى نمى رساند.

ب) آيه مى گويد در مورد شرط عدم تاثير امر به معروف است. در حديثى مى خوانيم :

قال رسول الله (ص) : وَ أمُرْ بِالّمَعْرُوفِ وَ انْهَ

عَنِ الْمُنْكرِ وَ اصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَک حَتَّى إِذَا رَأَيتَ شُحّاً مُطَاعاً وَ هَوَى مُتَّبَعاً وَ إِعْجَابَ كلِّ ذِى رَأى بِرَأيهِ فَعَلَيک بِنَفْسِک وَ دَعْ أَمْرَ الْعَامَّهِ [مصباح الشريعه ، ص18] .

2 آیا امر و نهی موجب سلب آزادی است؟ (داستان کشتی و سوراخ کردن آن)

پاسخ : زندگی اجتماعی فوائدی دارد ، ولی به خاطر پیوند و اثر فساد فرمود : در جامعه باید محدودیتهایی هم تحمل کرد.

3 اگر هر که در هر کاری نظارت کند هرج و مرج لازم می آید؟

پاسخ : نه ، هرگز؛ زیرا مراحلی دارد؛ نظارت عموم و پند و انتقاد در یک مرحله ، و مراحل دخالت و اعمال قدرت در مرحله بعد که تنهااز شاخه حکومت است و حق هر کسی نیست.

7. تغافل منفی

1 تغافل می کند تا دوستش رنجیده نشود ، گرچه خداوند معصیت می شود.

2 تغافل می کند تا دوستش محبوبیتش کم نشود (خودخواهی) .

3 تغافل می کند تا نفهمد نیازمند کیست و مجبور به کمک به او نشود.

4 تغافل افراد حسود که طرف ، عیب و گناهش باقی بماند و رسوا شود.

5 تغافل می کند تا دیگران نیز عیب و گناهان او را نادیده بگیرند و یک نوع معامله و بده و بستان می کنند.

8. پیروی از وسوسه های شیطان

1 انسان را گرایش به کار نیک می دهد تا ظرف او را از کار مهم تر پر کند یا از واجب مهم تری او را محروم سازد.

2 به کار نیکی وادار می کند؛ زیرا آن کار نیک آفت پذیر است.

3 به کار نیک وادار می کند تا خسته و از عبادت متنفر شود.

4 به خیال

خود طرفدار حق است؛ ولی در واقع جلوه نفس و علم خودش هست.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : يا كمَيلُ أُقْسِمُ بِاللَّهِ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) يقُولُ إِنَّ الشَّيطَانَ إِذَا حَمَلَ قَوْماً عَلَى الْفَوَاحِشِ مِثْلِ الزِّنَا وَ شُرْبِ الْخَمْرِ وَ الرِّبَا وَ مَا أَشْبَهَ ذَلِک مِنَ الْخَنَا وَ الْمَ آثِمِ حَبَّبَ إِلَيهِمُ الْعِبَادَهَ الشَّدِيدَهَ وَ الْخُشُوعَ وَ الرُّكوعَ وَ الْخُضُوعَ وَ السُّجُودَ ثُمَّ حَمَلَهُمْ عَلَى وَلَايهِ الْأَئِمَّهِ الَّذِينَ يدْعُونَ إِلَى النَّارِ [بحار الأنوار ، ج74 ، ص274] .

از نظر عبادی پررنگش می کند تا از نظر سیاسی کم رنگش کند.

بعضی از منافقان ، گروه فرقان ، صوفی ها و... .

7. عواقب ترک

1. تسلط ظالمان بر جامعه

اثر اجتماعی : قال رسول الله (ص) : سَلِّط اللَّهُ عَلَيهِمْ أَشْرَارَهُمْ [ثواب الأعمال ، ص252] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : فَيوَلَّى عَلَيكمْ شِرَارُكمْ [نهج البلاغه ، نامه 47] .

روایات متعدد کهکیف یقدس الله امه لا یؤخذ ضعفها من قویها [کنز ، ج3 ، ص80] .

قال الكاظم (ع) : لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَتَنْهُنَّ عَنِ الْمُنْكرِ أَوْ لَيسْتَعْمَلَنَّ عَلَيكمْ شِرَارُكمْ فَيدْعُو خِيارُكمْ فَلَا يسْتَجَابُ لَهُمْ [كافى ، ج5 ، ص56] .

و فی حدیث قال رسول الله (ص) : لَا يزَالُ النَّاسُ بِخَيرٍ مَا أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكرِ وَ تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوَى فَإِذَا لَمْ يفْعَلُوا ذَلِک نُزِعَتْ مِنْهُمُ الْبَرَكَاتُ وَ سُلِّطَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَ لَمْ يكنْ لَهُمْ نَاصِرٌ فِى الْأَرْضِ وَ لَا فِى السَّمَاءِ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص181] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : أَيهَا الْمُومِنُونَ إِنَّهُ مَنْ رَأَى عُدْوَاناً يعْمَلُ بِهِ وَ مُنْكراً يدْعَى إِلَيهِ فَأَنْكرَهُ بِقَلْبِهِ فَقَدْ سَلِمَ

وَ بَرِئَ وَ مَنْ أَنْكَرَهُ بِلِسَانِهِ فَقَدْ أُجِرَ وَ هُوَ أَفْضَلُ مِنْ صَاحِبِهِ وَ مَنْ أَنْكَرَهُ بِالسَّيفِ لِتَكونَ كلِمَةُ اللَّهِ هِی الْعُلْيا وَ كلِمَةُ الظَّالِمِينَ هِی السُّفْلَى فَذَلِک الَّذِی أَصَابَ سَبِيلَ الْهُدَى وَ قَامَ عَلَى الطَّرِيقِ وَ نَوَّرَ فِی قَلْبِهِ الْيقِينُ [نهج البلاغه ، حكمت 373] .

كسی كه با قلب و زبان و دست مانع منكر شود : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : فَمِنْهُمُ الْمُنْكرُ لِلْمُنْكرِ بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ وَ يدِهِ فَذَلِک الْمُسْتَكمِلُ لِخِصَالِ الْخَيرِ [نهج البلاغه ، حكمت 374] .

خير الناس افقهم و... امرهم بالمعروف [الفصاحه ، 1499] .

قَالَ البَاقِرُ (ع) : إِذَا لَمْ يأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ ينْهَوْا عَنِ الْمُنْكرِ وَ لَمْ يتَّبِعُوا الْأَخْيارَ مِنْ أَهْلِ بَيتِی سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيهِمْ شِرَارَهُمْ فَيدْعُوا خِيارُهُمْ فَلَا يسْتَجَابُ لَهُمْ [كافی ، ج2 ، ص374] .

سيد الشهداء حمزه است و هر كه به خاطر نهی از منكر به امام ظالم ، شهيد شود. [ميزان الحكمه (به نقل از ترمذی) ، ج6 ، ص263] .

قال رسول الله (ص) : إِنَّ أَفْضَلَ الْجِهَادِ كلِمَةُ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِرٍ [كافی ، ج5 ، ص59] .

سياسی : اگر انجام ندهيد : قال الكاظم (ع) : لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَتَنْهُنَّ عَنِ الْمُنْكرِ أَوْ لَيسْتَعْمَلَنَّ عَلَيكمْ شِرَارُكمْ فَيدْعُو خِيارُكمْ فَلَا يسْتَجَابُ لَهُمْ [كافی ، ج5 ، ص56] .

ليبعثن الله عليكم من لا يرحم صغيركم و كبيرهم [كنز ، ج3 ، ص687] .

غزالی معنای تازه ای برای ان حديث نقل م كند : قال الكاظم (ع) : لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَتَنْهُنَّ عَنِ الْمُنْكرِ أَوْ لَيسْتَعْمَلَنَّ عَلَيكمْ شِرَارُكمْ فَيدْعُو خِيارُكمْ

فَلَا يسْتَجَابُ لَهُمْ [کافی ، ج5 ، ص56] .

او می گوید : مراد آن است که خوبان جامعه از اشرار جامعه استمداد می کنند اما آنان بی اعتنایی می کنند. کسی که ترک کند امر به معروف را؛ استبداد حاکم م شود ، دعای خوبان مستجاب نمی شود ، امداد خدا قطع شده ، توبه هم مقبول نمی شود. [مجمع البیان ، ذیل آیه ولتکن منکم خرامه به نقل از تفسر نمونه نمونه] .

2. برطرف شدن زشتی گناه

اگر امر به معروف نشود ارزش ها ضد ارزش می شود.

قال الصادق (ع) : قَالَ النَّبِی (ص) کیفَ بِکمْ إِذَا فَسَدَتْ نِسَاوکمْ وَ فَسَقَ شَبَابُکمْ وَ لَمْ تَأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ تَنْهَوْا عَنِ الْمُنْکرِ فَقِیلَ لَهُ وَ یکونُ ذَلِک یا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ نَعَمْ وَ شَرٌّ مِنْ ذَلِک کیفَ بِکمْ إِذَا أَمَرْتُمْ بِالْمُنْکرِ وَ نَهَیتُمْ عَنِ الْمَعْرُوفِ فَقِیلَ لَهُ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ یکونُ ذَلِک قَالَ نَعَمْ وَ شَرٌّ مِنْ ذَلِک کیفَ بِکمْ إِذَا رَأَیتُمُ الْمَعْرُوفَ مُنْکراً وَ الْمُنْکرَ مَعْرُوفاً [کافی ، ج5 ، ص59] .

3. برطرف شدن صفای قلب

قال الصادق (ع) : إِنَّ الْعَالِمَ إِذَا لَمْ یعْمَلْ بِعِلْمِهِ زَلَّتْ مَوْعِظَتُهُ عَنِ الْقُلُوبِ کمَا یزِلُّ الْمَطَرُ عَنِ الصَّفَا [کافی ، ج1 ، ص44] .

ترک آن به معنای از دست دادن اصل سرمایه است.وَ الْعَصْرِ إِنَّ الْإِنْسانَ لَفِی خُسْرٍ [عصر/2-1] .

4. دشمن خداوند

ترک امر به معروف و نهی از منکر از خودبیگانگی است : وَ لا تَکونُوا کالَّذِینَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ [حشر/19] .

قال الصادق (ع) : إِذَا رَأَی الْمُنْکرَ فَلَمْ ینْکرْهُ وَ هُوَ یقْدِرُ عَلَیهِ فَقَدْ أَحَبَّ أَنْ یعْصَی اللَّهُ عَزَّ وَ

جَلَّ وَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ یعْصَی اللَّهُ فَقَدْ بَارَزَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ بِالْعَدَاوَهِ [کافی ، ج5 ، ص108] .

فَأَلْهَمَها فُجُورَها وَ تَقْواها [شمس/8] .

5. مؤمن بی دین

مثل فساد ، قمار و ربا.

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : وَ مِنْهُمْ تَارِک لِإِنْکارِ الْمُنْکرِ بِلِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ وَ یدِهِ فَذَلِک مَیتُ الْأَحْیاءِ [نهج البلاغه ، حکمت 374] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : لَا یحِلُّ لِعَینٍ مُؤمِنَهٍ تَرَی اللَّهَ یعْصَی فَتَطْرِفَ حَتَّی تُغَیرَهُ [أمالی طوسی ، ج2 ، ص55] .

قال الصادق (ع) : کلُّ مَنْ لَمْ یحِبَّ عَلَی الدِّینِ وَ لَمْ یبْغِضْ عَلَی الدِّینِ فَلَا دِینَ لَهُ [کافی ، ج2 ، ص127] .

6. هلاکت جامعه

علی (ع) در خطبه قاصعه : قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : فَإِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ لَمْ یلْعَنِ الْقَرْنَ الْمَاضِی بَینَ أَیدِیکمْ إِلَّا لِتَرْکهِمُ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْکرِ [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

پیامبر (ص) : ...اگر عده ای جلو منکر را نگیرند خداوند عذابی فرستد که گریبانگیر همه شود. [کیمیای سعادت ، ج1 ، ص501] .

امروز جامعه شناس ها و روان کاوها و روان شناس ها هم در این که بی فضیلتی جامعه را به سقوط می کشاند متفقند.

به شعیب ندا رسید که از قوم تو صد هزار هلاک می شوند 60 هزار خوب و 40 هزار بد شعیب گفت خوبان چرا؟ جواب آمد که 60 هزار که نتوانند 40 هزار نفر اصلاح کنند باید عذاب شوند (ضرب المثل یک بز گر گله ای را گر می کند) . [سروش مقدس کمره ای ، ص81]

قال الصادق (ع) : در مورد افرادی که

با مخالفان می نشینند و ساکت می نشینند قال الصادق (ع) : لَآخُذَنَّ الْبَرِیءَ مِنْکمْ بِذَنْبِ السَّقِیمِ [کافی ، ج8 ، ص158] .

7. دچار شدن به نفرین ولعنت اولیای الهی

قال محمد بن مسلم : «کتب أبو عبد الله (ع) إلی الشیعه لیعطفن ذو السن منکم و النهی و الرأی علی ذی الجهل و طلاب الرئاسه أو لیصیبنکم لعنتی أجمعین» [مجموعه ورام ، ج2 ، ص147] .

(جمع نهبه به معنی العقل (المنجد))

قال الصادق (ع) : وَیلٌ لِقَوْمٍ لَا یدِینُونَ اللَّهَ بِالْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْکرِ [کافی ، ج5 ، ص56] .

8. از بن رفتن عظمت اسلام

قال رسول الله (ص) : إذا عظمت أمتی الدنیا نزع الله منها هیبه الإسلام [مجموعه ورام ، ج1 ، ص75] .

النبی (ص) : لیس منا لم یوقّر الکبیر و یرحم الصغیر و یأمر بالمعروف و ینه عن المنکر [الفصاحه ، شماره2416] .

9. شرکت در معصیت

قال الصادق (ع) : کانَ الْمَسِیحُ (ع) یقُولُ إِنَّ التَّارِک شِفَاءَ الْمَجْرُوحِ مِنْ جُرْحِهِ شَرِیک لِجَارِحِهِ لَا مَحَالَهَ [کافی ، ج8 ، ص345] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : فَمَنْ لَمْ یعْرِفْ بِقَلْبِهِ مَعْرُوفاً وَ لَمْ ینْکرْ مُنْکراً قُلِبَ فَجُعِلَ أَعْلَاهُ أَسْفَلَهُ وَ أَسْفَلُهُ أَعْلَاهُ [نهج البلاغه ، حکمت 375] .

سیاسی : قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : لَا تَتْرُکوا الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْکرِ فَیوَلَّی اللَّهُ أَمْرَکمْ شِرَارَکمْ ثُمَّ تَدْعُونَ فَلَا یسْتَجَابُ لَکمْ [کافی ، ج7 ، ص51] .

می گوید در حال خودسازی هستم.

قال الصادق (ع) : إِنَّهُ قَدْ حَقَّ لِی أنْ آخُذَ الْبَرِیءَ مِنْکمْ بِالسَّقِیمِ وَ کیفَ لَا یحِقُّ لِی

ذَلِک وَ أَنْتُمْ یبْلُغُکمْ عَنِ الرَّجُلِ مِنْکمُ الْقَبِیحُ وَ لَا تُنْکرُونَ عَلَیهِ وَ لَا تَهْجُرُونَهُ وَ لَا تُوذُونَهُ حَتَّی یتْرُکهُ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص181] .

10. عذاب اخروی

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : إِنَّ الْعَالِمَ الْکاتِمَ عِلْمَهُ یبْعَثُ أَنْتَنَ أَهْلِ الْقِیامَهِ رِیحاً تَلْعَنُهُ کلُّ دَابَّهٍ مِنْ دَوَابِّ الْأَرْضِ الصِّغَارِ [المحاسن ، ج1 ، ص231] .

وَ لا یأْبَ الشُّهَداءُ إِذا ما دُعُوا [بقره/262] .

11. سکوت نابجا

قال رسول الله (ص) : السُّکوتُ عِنْدَ الضَّرُورَهِ بِدْعَهٌ [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص293] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : لَا خَیرَ فِی الصَّمْتِ عَنِ الْحُکمِ کمَا أَنَّهُ لَا خَیرَ فِی الْقَوْلِ بِالْجَهْلِ [نهج البلاغه ، حکمت 182] .

8. قلمرو

1. منکرات خانوادگی

1 رفت و آمد باشد : وَ صاحِبْهُما فِی الدُّنْیا مَعْرُوفاً [لقمان/15] .

2 تاثیرپذیری نباشد : لا تَتَّخِذُوا آباءَکمْ وَ إِخْوانَکمْ أَوْلِیاءَ [توبه/23]

1 سوء استفاده از اموال همسر :

لا یحِلُّ لَکمْ أَنْ تَرِثُوا النِّساءَ کرْهاً وَ لا تَعْضُلُوهُنَّ [نساء/19] .

لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ ما آتَیتُمُوهُنَّ [نساء/19] .

أَ تَأْخُذُونَهُ بُهْتاناً وَ إِثْماً مُبِیناً [نساء/20] .

وَ کیفَ تَأْخُذُونَهُ وَ قَدْ أَفْضی بَعْضُکمْ إِلی بَعْضٍ [نساء/21] .

لا یحِلُّ لَکمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمّا آتَیتُمُوهُنَّ شَیئاً [بقره/229] .

2 ازدواج با مشرک :

وَ لا تَنْكحُوا الْمُشْرِكاتِ حَتّى يؤمِنَّ [بقره/221] .

وَ لا تُنْكحُوا الْمُشْرِكينَ حَتّى يؤمِنُوا [بقره/221] .

3 ازدواج با محارم : حُرِّمَتْ عَلَيكمْ أُمَّهاتُكمْ وَ بَناتُكمْ وَ أَخَواتُكمْ وَ عَمّاتُكمْ وَ خالاتُكمْ وَ بَناتُ الأَخِ وَ بَناتُ الأُخْتِ وَ أُمَّهاتُكمُ اللاّتِى

أَرْضَعْنَكمْ وَ أَخَواتُكمْ مِنَ الرَّضاعَهِ وَ أُمَّهاتُ نِسائِكمْ وَ رَبائِبُكمُ اللاّتِی فِی حُجُورِكمْ مِنْ نِسائِكمُ اللاّتِی دَخَلْتُمْ بِهِنَّ [نساء/23].

4 زن داری بد : وَ لا تُمْسِكوهُنَّ ضِراراً لِتَعْتَدُوا [بقره/231].

5 ضرر به فرزند : لا تُضَارَّ والِدَهٌ بِوَلَدِها وَ لا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ [بقره/233].

6 اختلاف افكنی : ما يفَرِّقُونَ بِهِ بَينَ الْمَرْءِ وَ زَوْجِهِ [بقره/102].

7 آميزش بی وقت : وَ لا تَقْرَبُوهُنَّ حَتّی يطْهُرْنَ [بقره/222].

8 فرزند كشی : قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلادَهُمْ سَفَهاً [انعام/140].

وَ لا تَقْتُلُوا أَوْلادَكمْ مِنْ إِمْلاقٍ [انعام/151].

9 غفلت از تعهدات : لَئِنْ آتَيتَنا صالِحاً لَنَكونَنَّ مِنَ الشّاكِرِينَ فَلَمّا آتاهُما صالِحاً جَعَلا لَهُ شُرَكاءَ فِيما آتاهُما فَتَعالَى اللّهُ عَمّا يشْرِكونَ [اعراف/190-189].

10 فاميل بی دين : لا تَتَّخِذُوا آباءَكمْ وَ إِخْوانَكمْ أَوْلِياءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكفْرَ عَلَى الْإِيمانِ [توبه/23].

2. منكرات اخلاقی

1 غيبت : لا يغْتَبْ بَعْضُكمْ بَعْضاً [حجرات/12].

2 سخن چينی : مَنْ يشْفَعْ شَفاعَةً حَسَنَةً [نساء/85].

3 پرتوقعی : يحِبُّونَ أَنْ يحْمَدُوا بِما لَمْ يفْعَلُوا [آل عمران/188].

4 رياكاری : ينْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ رِئاءَ النّاسِ [نساء/38].

5 خودستايی : يزَكونَ أَنْفُسَهُمْ [نساء/49].

6 منت : لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِكمْ بِالْمَنِّ [بقره/264].

7 رابطه مرد با مرد : إِنَّكمْ لَتَأْتُونَ الرِّجالَ شَهْوَةً [اعراف/81].

8 لغو : وَ الّذِينَ هُمْ عَنِ اللّغْوِ مُعْرِضُونَ [مومنون/3] .

9 دروغ : أَنَّ لَعْنَتَ اللّهِ عَلَيهِ إِنْ كانَ

مِنَ الْكاذِبِينَ [نوزر/7] .

10 خودبرتربینی : ما نَرى لَكمْ عَلَينا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكمْ كاذِبِينَ [هود/27] .

11 ظن : اجْتَنِبُوا كثِيراً مِنَ الظَّنِّ [حجرات/12] .

12 توهین بی ادبی : لا تَنابَزُوا بِالأَلْقابِ [حجرات/11] .

13 عب جوئ : وَ لا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكمْ [حجرات/11] .

14 بی احترامی به رهبر : لا تَرْفَعُوا أَصْواتَكمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِی وَ لا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ [حجرات/2] .

3. منکرات اجتماعی

1. در افکار

1 پیروی از تمایلات مردم : وَ لا تَتَّبِعُوا أَهْواءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ [مائده/77] .

2 قانون غیرالهی : أَ فَحُكمَ الْجاهِلِيهِ يبْغُونَ [مائده/50] .

3 شخصیت گرایی : إِنّا أَطَعْنا سادَتَنا وَ كبَراءَنا [احزاب/67] .

4 باور نابه جا ناباوری ب جا : لا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقى إِلَيكمُ السَّلامَ [نساء/94] .

5 مکر : وَ لا يحِيقُ الْمَكرُ السَّيئُ إِلاّ بِأَهْلِهِ [فاطر/43] .

6 بی تفاوتی : كانُوا لا يتَناهَوْنَ عَنْ مُنكرٍ [مائده/79] .

7 آداب و رسوم غلط : وَ إِذا فَعَلُوا فاحِشَةً قالُوا وَجَدْنا عَلَيها آباءَنا [اعراف/28] .

8 مرفهین بی درد : يسْتَأْذِنُونَک وَ هُمْ أَغْنِياءُ [توبه/93] .

9 تقلید کورکورانه : إِنّا وَجَدْنا آباءَنا [زخرف/22] .

2. دررفتار

1 حرام خواری : حُرِّمَتْ عَلَیکمُ الْمَیتَهُ [مائده/3] .

أَکلِهِمُ السُّحْتَ [مائده/62] .

2 سرقت : السّارِقُ وَ السّارِقَهُ [مائده/38] .

3 انتقام نابه جا : وَ لا یجْرِمَنَّکمْ شَنَآنُ قَوْمٍ [مائده/2] .

4 جلسه گناه : فَلا

تَقْعُدُوا مَعَهُمْ [نساء/140] .

5 ترک هجرت : قالُوا فِيمَ كنْتُمْ [نساء/97] .

6 غفلت از دشمن : وَدَّ الَّذِينَ كفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ [نساء/102] .

7 بخل : وَ لا يحْسَبَنَّ الَّذِينَ يبْخَلُونَ [آل عمران/180] .

8 بی تفاوتی : ما لَكمْ لا تُقاتِلُونَ [نساء/75] .

9 ترس : يخْشَوْنَ النّاسَ كخَشْيهِ اللّهِ [نساء/77] .

10 تجسس : لا تَجَسَّسُوا [حجرات/12] .

11 شراب و قمار : إِنَّمَا الْخَمْرُ وَ الْمَيسِرُ وَ الأَنْصابُ وَ الأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيطانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ إِنَّما يرِيدُ الشَّيطانُ أَنْ يوقِعَ بَينَكمُ الْعَداوَةَ وَ الْبَغْضاءَ فِى الْخَمْرِ وَ الْمَيسِرِ وَ يصُدَّكمْ عَنْ ذِكرِ اللّهِ وَ عَنِ الصَّلاهِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ [مائده/91-90] .

12 اسراف : وَ لا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لا يحِبُّ الْمُسْرِفِينَ [اعراف/31] .

13 تهديد : لأُقَطِّعَنَّ أَيدِيكمْ وَ أَرْجُلَكمْ مِنْ خِلافٍ ثُمَّ لأُصَلِّبَنَّكمْ أَجْمَعِينَ [اعراف/124] .

14 بهانه : قالُوا أُوذِينا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِينا [اعراف/129] .

15 كلاه شرعی : ماجرای روز شنبه (يوم السبت) .

16 تحقير : فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيا حَتّى أَنْسَوْكمْ ذِكرِى وَ كنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكونَ [مومنون/110] .

وَ مِنْهُمْ مَنْ يلْمِزُک فِى الصَّدَقاتِ [توبه/58] .

17 زنا : الزّانِيهُ وَ الزّانِى فَاجْلِدُوا كلَّ واحِدٍ مِنْهُما مِائَهَ جَلْدَهٍ [نور/2] .

18 بدحجابی : وَ لا يبْدِينَ زِينَتَهُنَّ [نور/31] .

وَ لا يضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ [نور/31] .

19 ظلم : أَلا لَعْنَةُ اللّهِ عَلَى الظّالِمِينَ [هود/18] .

3. درگفتار

1 فساد : وَ لا تَعْثَوْا فِى

الأَرْضِ مُفْسِدِينَ [شعراء/183] .

2 فساد : وَ لا تُفْسِدُوا فِی الأَرْضِ بَعْدَ إِصْلاحِها [اعراف/56] .

3 فحشاء : وَ لا تَقْرَبُوا الْفَواحِشَ ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَنَ [انعام/151] .

4 پخش اخبار فاسد : یحِبُّونَ أَنْ تَشِیعَ الْفاحِشَهُ [نور/19] .

5 مکر : وَ لا یحِیقُ الْمَکرُ السَّیئُ إِلاّ بِأَهْلِهِ [فاطر/43] .

6 تفرقه : لا تَفَرَّقُوا [آل عمران/103] .

7 اخبار بررسی نشده : إِنْ جاءَکمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ [حجرات/6] .

8 تهمت : وَ مَنْ یکسِبْ خَطِیئَهً أَوْ إِثْماً ثُمَّ یرْمِ بِهِ بَرِیئاً [نساء/112] .

9 نجوا : لا خَیرَ فِی کثِیرٍ مِنْ نَجْواهُمْ [نساء/114] .

4. منکرات اقتصادی

1 وَ لا تُوتُوا السُّفَهاءَ أَمْوالَکمُ [نمساء/5] .

2 لا تَأْکلُوا أَمْوالَهُمْ إِلی أَمْوالِکمْ [نساء/2] .

3 أَحَلَّ اللّهُ الْبَیعَ وَ حَرَّمَ الرِّبا [بقره/275] .

یمْحَقُ اللّهُ الرِّبا [بقره/276] .

وَ ذَرُوا ما بَقِی مِنَ الرِّبا [بقره/278] .

4 وَ لا یبْخَسْ مِنْهُ شَیئاً [بقره/282] .

منکرات تجار و بازار :

1 کم فروشی : وَ أَوْفُوا الْکیلَ وَ الْمِیزانَ بِالْقِسْطِ [انعام/152] .

وَیلٌ لِلْمُطَفِّفِینَ [مطففین/1] .

أَوْفُوا الْكيلَ وَ لا تَكونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ [شعراء/181] .

أَوْفُوا الْمِكيالَ وَ الْمِيزانَ بِالْقِسْطِ وَ لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْياءَهُمْ [هود/85] .

وَ زِنُوا بِالْقِسْطاسِ الْمُسْتَقِيمِ وَ لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْياءَهُمْ [شعراء/183-182] .

أَلاّ تَطْغَوْا فِى الْمِيزانِ وَ أَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَ لا تُخْسِرُوا الْمِيزانَ [الرحمن/9-8] .

5. منكرات عقيدتى

1 قالُوا إِنَّ اللّهَ فَقِيرٌ

[آل عمران/181] .

2 قالَتِ الْيهُودُ يدُ اللّهِ مَغْلُولَهٌ [مائده/64] .

3 قالَتِ الْيهُودُ وَ النَّصارى نَحْنُ أَبْناءُ اللّهِ [مائده/18] .

4 لَنْ تَمَسَّنَا النّارُ [بقره/80] .

5 لا تَكونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكينَ [انعام/14] .

6 وَ لا تَجْعَلُوا اللّهَ عُرْضَةً لِأَيمانِكمْ [بقره/224] .

7 أُشْرِبُوا فِى قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكفْرِهِمْ [بقره/93] .

8 يا أَهْلَ الْكتابِ لا تَغْلُوا فِى دِينِكمْ [نساء/171] .

منكرات جباران : (مانند بوسنى و هرزگوين)

1 خون ريزى : يذَبِّحُونَ أَبْناءَكمْ وَ يسْتَحْيونَ نِساءَكمْ [بقره/49] .

يقَتِّلُونَ أَبْناءَكمْ [اعراف/141] .

يهْلِک الْحَرْثَ وَ النَّسْلَ [بقره/205] .

وَ إِذْ أَخَذْنا مِيثاقَكمْ لا تَسْفِكونَ دِماءَكمْ [بقره/84] .

2 آواره كردن : تُخْرِجُونَ فَرِيقاً مِنْكمْ مِنْ دِيارِهِمْ [بقره/85] .

وَ هُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيكمْ إِخْراجُهُمْ [بقره/85] .

لَنُخْرِجَنَّک يا شُعَيبُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَک مِنْ قَرْيتِنا [اعراف/88] .

3 بى تفاوتى مسلمين : وَ ما لَكمْ لا تُقاتِلُونَ [نساء/75] .

4 مساوات در مساجد : آت الله سبحانى م فرمودند : امام در مسجد سلماسى روى زيلو درس مى داد. روزى يک پتوى ساده براى زير پاى امام آورد. امام فرمود فردا نياوريد كه روى آن نمى نشينم ، بگذاريد در مسجد مساوات حاكم باشد.

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْكرِ لَا يقَرِّبَانِ مِنْ أَجَلٍ وَ لَا ينْقُصَانِ مِنْ رِزْقٍ وَ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِک (امر و نهی) كلِّهِ كَلِمَةُ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِرٍ [نهج البلاغه ، حكمت 374] .

قَالَ البَاقِرُ (ع) : مَنْ مَشَى إِلَى

سُلْطَانٍ جَائِرٍ فَأَمَرَهُ بِتَقْوَى اللَّهِ وَ وَعَظَهُ وَ خَوَّفَهُ كانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ الثَّقَلَينِ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ وَ مِثْلُ أَعْمَالِهِمْ [اختصاص مفيد ، ص261] .

6. منكرات حقوقى

1 تغيير وصيت : فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ ما سَمِعَهُ [بقره/181] .

2 مال يتيم : وَ لا تَقْرَبُوا مالَ الْيتِيمِ إِلاّ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ [انعام/152] .

7. منكرات فرهنگى

1 اضلال : وَدَّتْ طائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ لَوْ يضِلُّونَكمْ [آل عمران/69] .

2 فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيطانُ لِيبْدِى لَهُما ما وُورِى عَنْهُما مِنْ سَوْآتِهِما وَ قالَ ما نَهاكما رَبُّكما عَنْ هذِهِ الشَّجَرَهِ إِلاّ أَنْ تَكونا مَلَكينِ أَوْ تَكونا مِنَ الْخالِدِينَ وَ قاسَمَهُما إِنِّى لَكما لَمِنَ النّاصِحِينَ فَدَلاّهُما بِغُرُورٍ [اعراف/22-20] .

3 استفاده از هنر براى انحراف : وَ اتَّخَذَ قَوْمُ مُوسى مِنْ بَعْدِهِ مِنْ حُلِيهِمْ عِجْلاً جَسَداً [اعراف/148] .

4 حج مرده : وَ هُمْ يصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ [انفال/34] .

5 ايجاد مؤسسات مضر : وَ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً [توبه/107] .

6 بى اعتنايى نسبت به قرآن : وَ قالَ الرَّسُولُ يا رَبِّ إِنَّ قَوْمِى اتَّخَذُوا هذَا الْقُرْآنَ مَهْجُوراً [فرقان/30] .

7 مجلس گناه : لا يشْهَدُونَ الزُّورَ [فرقان/72] .

پيامبر اكرم (ص) 26 روز طائف را محاصره كردند ولى موفق به تسخير نشدند. بعد از چند ماه شش نفر وارد مدينه شدند و نزد پيامبر (ص) آمدند و گفتند كه ما نمايندگان مردم طائف هستيم. مسلمان مى شويم با چند شرط مكتوب ، حضرت على (ع) قرارداد را تنظيم نمودند و براى پامبر خواندند. يكى از شرط ها ترك نماز بود

، حضرت على (ع) نتوانست ديگر ادامه دهد و همين كه براى پيامبر اكرم (ص) قرارداد را خواندند فرمود : لا خير فى دين لا صلوه له

8. منكرات حكومتى

1 لا تَتَّخِذُوا الْيهُودَ وَ النَّصارى أَوْلِياءَ [مائده/51] .

2 يؤمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَ الطّاغُوتِ [نساء/51] .

3 فَلا وَ رَبِّک لا يؤمِنُونَ حَتّى يحَكمُوک [نساء/65] .

4 أَنّى يكونُ لَهُ الْمُلْک [بقره/274] .

5 استعباد : ما كانَ لِبَشَرٍ أَنْ يؤتِيهُ اللّهُ الْكتابَ وَ الْحُكمَ وَ النُّبُوَّهَ ثُمَّ يقُولَ لِلنّاسِ كونُوا عِباداً لِى مِنْ دُونِ اللّهِ [آل عمران/79] .

6 تشتّت : حَتّى إِذا فَشِلْتُمْ وَ تَنازَعْتُمْ فِى الأَْمْرِ وَ عَصَيتُمْ [آل عمران/152] .

7 رشوه : وَ تُدْلُوا بِها إِلَى الْحُكامِ لِتَأْكلُوا فَرِيقاً مِنْ أَمْوالِ النّاسِ بِالإِْثْمِ [بقره/188] .

8 آزار رهبر : وَ مَنْ يشاقِقِ الرَّسُولَ [نساء/115] .

9 طرد محرومان : وَ لا تَطْرُدِ الَّذِينَ يدْعُونَ رَبَّهُمْ [انعام/52] .

10 بدگمانى به مسئولين : فَإِذا جاءَتْهُمُ الْحَسَنَهُ قالُوا لَنا هذِهِ وَ إِنْ تُصِبْهُمْ سَيئَهٌ يطَّيرُوا بِمُوسى [اعراف/131] .

9. منكرات نظامى

1 فرار از جنگ : فَلا تُوَلُّوهُمُ الأَْدْبارَ [انفال/15] .

2 خيانت : لا تَخُونُوا اللّهَ وَ الرَّسُولَ وَ تَخُونُوا أَماناتِكمْ [انفال/27] .

إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ الْخائِنِينَ [انفال/58] .

3 توطئه : لِيثْبِتُوک أوْ يقْتُلَوک أوْ يخْرِجُوک [انفال/30] .

4 اختلاف : لا تَنازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَ تَذْهَبَ رِيحُکمْ [انفال/46] .

5 دنیاگرائی : وَ لا تَکونُوا کالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيارِهِمْ بَطَراً وَ

رِئاءَ النّاسِ [انفال/47] .

6 ترس از دشمن : أَ تَخْشَوْنَهُمْ فَاللّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ [توبه/13] .

7 بی احترامی به قراردادها : مِنْها أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذلِک الدِّينُ الْقَيمُ فَلا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكمْ [توبه/36] .

8 مرخص نابه جا : إِنَّما يسْتَأْذِنُک الَّذِينَ لا يؤمِنُونَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآْخِرِ [توبه/45] .

9 گزارش نادرست : وَ قَلَّبُوا لَک الأُْمُورَ [توبه/48] .

10. منكرات علمى

1 لَوْ لا ينْهاهُمُ الرَّبّانِيونَ وَ الأَْحْبارُ [مائده/63] .

2 ثُمَّ يقُولَ لِلنّاسِ كوُنُوا عِباداً لِى [آل عمران/79] .

3 يكتُبُونَ الْكتابَ بِأَيدِيهِمْ [بقره/79] .

4 يلْوُونَ أَلْسِنَتَهُمْ [آل عمران/78] .

5 يكتُمُونَ [بقره/159] .

لا يلْبَثُونَ خِلافَک إِلاّ قَلِيلاً [اسراء/76] .

6 تُدْلُوا بِها إِلَى الْحُكامِ [بقره/188] .

7 مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ [مائده/44] .

8 يعْرِفُونَهُ كما يعْرِفُونَ أَبْناءَهُمْ [بقره/146] .

9 وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرى عَلَى اللّهِ كذِباً أَوْ كذَّبَ بِآياتِهِ [انعام/21] .

10 فَأَمَّا الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ زَيغٌ فَيتَّبِعُونَ ما تَشابَهَ مِنْهُ ابْتِغاءَ الْفِتْنَهِ وَ ابْتِغاءَ تَأْوِيلِهِ [آل عمران/7] .

11 سَمّاعُونَ لِلْكذِبِ أَكالُونَ لِلسُّحْتِ [مائده/42] .

12 فَبَدَّلَ الّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلاً غَيرَ الّذِى قِيلَ لَهُمْ [اعراف/162] .

13 وَرِثُوا الْكتابَ يأْخُذُونَ عَرَضَ هذَا الأَدْنى [اعراف/169] .

14 ماجراى بلعم باعوراء :

وَ اتْلُ عَلَيهِمْ نَبَأَ الَّذِى آتَيناهُ آياتِنا فَانْسَلَخَ مِنْها فَأَتْبَعَهُ الشَّيطانُ فَكانَ مِنَ الْغاوِينَ [اعراف/175] .

15 إِنَّ كثِيراً مِنَ الأَحْبارِ وَ الرُّهْبانِ لَيأْكلُونَ

أَمْوالَ النّاسِ بِالْباطِلِ [توبه/34] .

11. منکرات سیاسی

1 جاسوسی : سَمّاعُونَ لِلْکذِبِ [مائده/42] .

2 ارعاب : إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَکمْ فَاخْشَوْهُمْ [آل عمران/173] .

3 افشای اسرار : وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الأَْمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ [نساء/83] .

4 ارتجاع : وَ مَنْ ینْقَلِبْ عَلی عَقِبَیهِ [آل عمران/144] .

إِنْ تُطِیعُوا الَّذِینَ کفَرُوا یرُدُّوکمْ عَلی أَعْقابِکمْ [آل عمران/149] .

فَکنْتُمْ عَلی أَعْقابِکمْ تَنْکصُونَ [مومنون/66] .

5 رابطه با استکبار : فَلا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّکری مَعَ الْقَوْمِ الظّالِمِینَ [انعام/68] .

6 طاغوت گرایی : عَبَدَ الطّاغُوتَ [مائده/60] .

7 مستشار خارجی : لا تَتَّخِذُوا بِطانَةً مِنْ دُونِکمْ [آل عمران/118] .

8 ترک سازش : وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَیدْهِنُونَ [قلم/9] .

9 لزوم صلابت : لَکمْ دِینُکمْ وَ لِی دِینِ [کافرون/6] .

لا یخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ [مائده/54] .

10 نفوذپذیری : وَ لَنْ یجْعَلَ اللّهُ لِلْکافِرِینَ عَلَی الْمُؤمِنِینَ سَبِیلاً [نساء/141] .

11 حذف امتیازات مرزی و اقلیمی : إِنَّمَا الْمُؤمِنُونَ إِخْوَةٌ [حجرات/10] .

9. ضرورتهای لازم در مقام عمل به امر به معروف و نه از منکر

1. شرایط امربه معروف

1. پیش گام بودن درنیکی ها

1. پیش گام در عمل

در جنگها به دشمن نزدیکتر بود.

امام حسین (ع) علی اکبر را قبل از جوانان بنی هاشم به مدان فرستاد.

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَاماً فَلْيَبْدَأْ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيرِهِ وَ لْيكنْ تَأْدِيبُهُ بِسِيرَتِهِ قَبْلَ تَأْدِيبِهِ بِلِسَانِهِ وَ مُعَلِّمُ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُهَا أَحَقُّ بِالْإِجْلَالِ مِنْ مُعَلِّمِ النَّاسِ وَ مُؤَدِّبِهِمْ [نهج البلاغه ، حکمت 73] .

آمر به معروف

باید پیشگام باشد : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : و الله ما أمرتكم بطاعه إلا و قد ائتمرت بها و لا نهيتكم عن معصيه إلا و قد انتهيت عنها [تأويل الآيات الظاهره ، ص124] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : أَيهَا النَّاسُ إِنِّى وَ اللَّهِ مَا أَحُثُّكمْ عَلَى طَاعَهٍ إِلَّا وَ أَسْبِقُكمْ إِلَيهَا وَ لَا أَنْهَاكمْ عَنْ مَعْصِيهٍ إِلَّا وَ أَتَنَاهَى قَبْلَكمْ عَنْهَا [نهج البلاغه ، خطبه 175] .

أَ تَأْمُرُونَ النّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكمْ [بقره/144] .

قال رسول الله (ص) : لَيلَهَ أُسْرِى بِى إِلَى السَّمَاءِ رَأَيتُ جَمَاعَهً تُقْرَضُ شِفَاهُهُمْ بِمَقَارِيضِ النَّارِ كلَّمَا قُرِضَتْ وَفَتْ فَقُلْتُ يا جَبْرَئِيلُ مَنْ هَؤلَاءِ قَالَ هَؤلَاءِ خُطَبَاءُ أُمَتِّکَ يقُولُونَ مَا لَا يفْعَلُونَ وَ يأمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ ينْسَوْنَ أَنْفُسَهُمْ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص205] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَاماً فَلْيبْدَأْ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيرِهِ وَ لْيكنْ تَأْدِيبُهُ بِسِيرَتِهِ قَبْلَ تَأْدِيبِهِ بِلِسَانِهِ وَ مُعَلِّمُ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُهَا أَحَقُّ بِالْإِجْلَالِ مِنْ مُعَلِّمِ النَّاسِ وَ مُؤَدِّبِهِمْ [نهج البلاغه ، حكمت 73] .

لِمَ تَقُولُونَ ما لا تَفْعَلُونَ [صف/2] .

2. صالح بودن

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : لَعَنَ اللَّهُ الْ آمِرِينَ بِالْمَعْرُوفِ التَّارِكينَ لَهُ وَ النَّاهِينَ عَنِ الْمُنْكرِ الْعَامِلِينَ بِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 129] .

قال رسول الله (ص) : مَثَلُ مَنْ يعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيرَ وَ لَا يعْمَلُ بِهِ كالسِّرَاجِ يحْرِقُ نَفْسَهُ وَ يضِىءُ غَيرَهُ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص205] .

قال الصادق (ع) : لِلْمُفَضَّلِ أَى مُفَضَّلُ قُلْ لِشِيعَتِنَا كونُوا دُعَاهً إِلَينَا بِالْكفِّ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ وَ اجْتِنَابِ مَعَاصِيهِ وَ اتِّبَاعِ رِضْوَانِهِ فَإِنَّهُمْ

إِذَا كانُوا كذَلِک كانَ النَّاسُ إِلَينَا مُسَارِعِينَ [دعائم الأسلام ، ج1 ، ص58] .

شاید بتوان شرط تاثیر امر به معروف را آیه : التّائِبُونَ الْعابِدُونَ الْحامِدُونَ السّائِحُونَ الرّاکعُونَ السّاجِدُونَ الآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النّاهُونَ عَنِ الْمُنْکرِ [توبه/112] ، دانست؛

یعنی تا انسان اهل توبه و عبادت و رکوع و حمد و سجود نباشد عملا آمر به معروف نخواهد بود.

قال رسول الله (ص) : إِنَّمَا یأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَی عَنِ الْمُنْکرِ مَنْ کانَتْ فِیهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ عَالِمٌ بِمَا یأْمُرُ بِهِ تَارِک لِمَا ینْهَی عَنْهُ عَادِلٌ فِیمَا یأْمُرُ عَادِلٌ فِیمَا ینْهَی رَفِیقٌ فِیمَا یأْمُرُ رَفِیقٌ فِیمَا ینْهَی [خصال صدوق ، ج1 ، ص109] .

هر مصلحی باید صالح باشد :

قال رسول الله (ص) : لا تکن ممن یشدد علی الناس و یخفف عن نفسه [مکارم الأخلاق ، ص457] .

قال علی بن الحسین (ع) : یا الله أسألک ألا تجعلنی ممن لا ممن یحب الصالحین و لا یعمل عملهم و یبغض المسیئین و هو أحدهم [إقبال الأعمال ، ص219] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : لَا ینْتَهِی وَ یأْمُرُ بِمَا لَا یأْتِی یحِبُّ الصَّالِحِینَ وَ لَا یعْمَلُ عَمَلَهُمْ وَ یبْغِضُ الْمُذْنِبِینَ وَ هُوَ أَحَدُهُمْ [نهج البلاغه ، خطبه 150] .

2. داشتن آگاهی نسبت به معروف ومنکر

شناخت پدیده ، نوع پدپده ، اعتقاد به مضر بودن بیماری ، شیوه برخورد و پیشگیری (واکسینه) .

قال رسول الله (ص) : مَنْ عَمِلَ عَلَی غَیرِ عِلْمٍ کانَ مَا یفْسِدُ أَکثَرَ مِمَّا یصْلِحُ [کافی ، ج1 ، ص44] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : یا کمَیلُ مَا مِنْ حَرَکهٍ إِلَّا وَ أَنْتَ مُحْتَاجٌ فِیهَا

إِلَی مَعْرِفَهٍ [تحف العقول ، ص171] .

قال الصادق (ع) : وَ صَاحِبُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ یحْتَاجُ إِلَی :

1 قال رسول الله (ص) : مَنْ عَمِلَ عَلَی غَیرِ عِلْمٍ کانَ مَا یفْسِدُ أَکثَرَ مِمَّا یصْلِحُ [کافی ، ج1 ، ص44] .

2 قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : یا کمَیلُ مَا مِنْ حَرَکهٍ إِلَّا وَ أَنْتَ مُحْتَاجٌ فِیهَا إِلَی مَعْرِفَهٍ [تحف العقول ، ص171] .

قال الصادق (ع) : وَ صَاحِبُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ یحْتَاجُ إِلَی :

1 أَنْ یکونَ عَالِماً بِالْحَلَالِ وَ الْحَرَامِ

2 فَارِغاً مِنْ خَاصَّهِ نَفْسِهِ عَمَّا یأْمُرُهُمْ بِهِ وَ ینْهَاهُمْ عَنْهُ

3 نَاصِحاً لِلْخَلْقِ

4 رَحِیماً رَفِیقاً بِهِمْ

5 دَاعِیاً لَهُمْ بِاللُّطْفِ وَ حُسْنِ الْبَیانِ

6 عَارِفاً بِتَفَاوُتِ أَخْلَاقِهِمْ لِینَزِّلَ کلَّا مَنْزِلَتَهُ [مصباح الشریعه ، ص18] .

3. دانستن روش برخورد

دلیل بسیاری از شکست های ما در امر به معروف نداشتن منطق و شیوه درست بوده. چرا فقهاء یکی از شرایط امر به معروف را احتمال تاثیر دانسته اند؟ در مورد هیچ عبادتی این شرط نیامده. مثلا : اگر نماز اثر دارد ، بخوان. اگر روزه اثر دارد ، بگیر. اگر نتیجه ندارد ، تکلیفی نداری؛ اما در مورد امر به معروف این شرط هست ، چون تعبدی است و نمی توانیم عقل خوا را حاکم کنیم که در اینجا اثر دارد ، پس نماز بخوانیم و... .

اما در امر به معروف؛ شارع این واجب را در اختیار عقل قرار داده و می گوید : هر جا فکر و منطق حکم کرد که اثر دارد ، اقدام کن.

صاحب جواهرفرموده : در همه موارد امر و نه یگانه چیزی که

باید در نظر گرفت این است که : به چه نحو؟ به چه شکل؟ با چه وسیله؟ در چه زمان؟ به مقصود می رسیم.

عَارِفاً بِتَفَاوُتِ أَخْلَاقِهِمْ لِيَنَزِّلَ كلًّا مَنْزِلَتَهُ

بَصِيراً بِمَكرِ النَّفْسِ وَ مَكايِدِ الشَّيطَانِ

وَ لكنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقى وَ أْتُوا الْبُيوتَ مِنْ أَبْوابِها [بقره/189] .

قال الصادق (ع) : إِلْعَامِلُ عَلَى غَيرِ بَصِيرَةٍ كالسَّائِرِ عَلَى غَيرِ الطَّرِيقِ لَا يزِيدُهُ سُرْعَهُ السَّيرِ إِلَّا بُعْداً [كافى ، ج1 ، ص43] .

فرق است بین بیمارشناسی و بیماری شناسی. ممکن است چند نفر را در یک خلاف کاری مشترک ببینیم در حالی که ریشه های گرایش باهم فرق بکند.

گوینده مؤمنی قصاب محل را خواست تا نهی از منکر کند و حال آن که او هر وقت گوشت می گرفت قصاب مقداری زوائد را برای گربه او روی گوشت می گذاشت قصاب که از نهی او ناراحت شده بود ، گفت : مواظب گربه هم باش؛ یعنی...

در جواب او گفت : من اول گربه را از خانه بیرون کرده ام ، بعد...

اگر واقعا بخواهیم با منکرات مبارزه کنیم باید میکروبها را بشناسیم. میکروبها گناهان هستند ، پس در اینجا شناخت گناهان و راه مبارزه با آنها ضرورت پیدا می کند. ریشه بیماری ها متفاوت است ، چه بسا 10 نفر سردرد دارند ، اما هر کدام دلیلی دارد ، پس هم باید بیمار را شناخت و هم بیماری را و هم انواع آنها را. سه نفر بدحجاب را در نظر بگیرید؛ یکی به خاطر عقده حقارت ، دیگری به خاطر جهل و سومی به خاطر لجاجت. درمان هر کدام نز با دیگری متفاوت است.

توجه ! توجه ! اگر ما این هنر را داشته باشیم

که بتوانیم بفهمانیم که قوانین اسلام فطری و ذاتی است ، نه قراردادی؛ زمینه پذیرش آماده خواهد شد. همان گونه که آب صابون برای درخت مضر است. همان گونه که دود سیگار برای ریه مضر است؛ عریانی زن برای انسانیت انسانها زیان بخش است.

4. شرح صدر همراه بادل سوزی

1. دل سوز بودن

با روی باز و اظهار محبت و دل سوزی برخورد کردن : قَالَ البَاقِرُ (ع) : حُسْنُ الْبِشْرِ یکسِبَانِ الْمَحَبَّةَ [کافی ، ج2 ، ص103] .

از محبت خارها گل می شود.

یکی از دوستان نقل می کرد که زن بداخلاق و اخموئی داشتم؛ نزد یک نفراز ان امر اظهار ناراحتی کردم ، راه چاره ای گفت و این که آینه ای بزرگ مقابل او قرار بده تا خودش را زیاد در او ببیند. این کار را کردم و از دیدن خود در آینه با آن قیافه متنفر گشته و راه خوش اخلاقی را برگزید.

شخصی به امام حسن (ع) رسید و شروع کرد فحاشی کردن ، اصحاب خواستند او را ادب کنند ، حضرت مانع شد و آن قدر با گرمی و ملاطفت برخورد کرد که طرف شرمنده و پشیمان شده و عذرخواهی کرد.

امام صادق (ع) به یک جوان شیعه خلافکار : قال الصادق (ع) : یا شقران إن الحسن من کل أحد حسن و إنه منک أحسن لمکانک منا [المناقب ، ج4 ، ص236] .

نَاصِحاً لِلْخَلْقِ

4 رَحِیماً رَفِیقاً بِهِمْ

5 دَاعِیاً لَهُمْ بِاللُّطْفِ وَ حُسْنِ الْبَیانِ

عَزِیزٌ عَلَیهِ ما عَنِتُّمْ حَرِیصٌ عَلَیکمْ بِالْمُؤمِنِینَ رَؤفٌ رَحِیمٌ [توبه/128] .

پیامبر اکرم (ص) گریه کرد. پرسیدند چه شد؟ فرمود : برا رحم بر گناهکاران آخر الزمان. [بحار

، ج74 ، ص99] .

قال رسول الله (ص) : إنی حریص علی رشدکم [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج14 ، ص232] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : إِنَّمَا ینْبَغِی لِأَهْلِ الْعِصْمَهِ وَ الْمَصْنُوعِ إِلَیهِمْ فِی السَّلَامَهِ أَنْ یرْحَمُوا أَهْلَ الذُّنُوبِ وَ الْمَعْصِیهِ [نهج البلاغه ، خطبه 140] .

یکی از اهل صفه بسیار فقیر بود. رسول اکرم (ص) بسیار غصه می خورد. جبرئیل دو درهم آورد و حضرت به او داد و مشغول کار شد ، به قدری کارش بالا گرفت ، که اول وقت به نماز نمی رسید. باز پیامبر اکرم (ص) بسیار غصه می خورد ، جبرئیل آمد که دو درهم را پس بگیر. حضرت پس گرفت ، کارش هر روز افول کرد تا به خانه اول رسید (آری پیامبر (ص) هم برای دنیای مردم دل می سوزاند و هم برای آخرت مردم .) [بحار ، ج22 ، ص123] .

2. ضرورت شرح صدر

شرح صدر : قالَ رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی [طه/25] .

لَوْ کنْتَ فَظًّا غَلِیظَ الْقَلْبِ لاَنْفَضُّوا مِنْ حَوْلِک [آل عمران/159] .

عَزِیزٌ عَلَیهِ ما عَنِتُّمْ [توبه/128] .

5. کسب رضای الهی

شناخت پدیده ، نوع پدپده ، اعتقاد به مضر بودن بیماری ، شیوه برخورد و پیش گیری (واکسینه) .

قال علی بن الحسین (ع) : یا الله أسألک ألا تجعلنی ممن یحب الصالحین و لا یعمل عملهم و یبغض المسیئین و هو أحدهم [إقبال الأعمال ، ص219] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : لَا ینْتَهِی وَ یأْمُرُ بِمَا لَا یأْتِی یحِبُّ الصَّالِحِینَ وَ لَا یعْمَلُ عَمَلَهُمْ وَ یبْغِضُ الْمُذْنِبِینَ وَ هُوَ أَحَدُهُمْ [نهج البلاغه ،

خطبه 150] .

فَارِغاً مِنْ خَاصَّهِ نَفْسِهِ عَمَّا يأْمُرُهُمْ بِهِ وَ ينْهَاهُمْ عَنْهُ نَاصِحاً لِلْخَلْقِ [مصباح الشريعه ، ص18] .

هدف و تفکر و تمایل شخصی خود را اعمال نکند.

مُجَرِّداً نِيتَهُ لِلَّهِ مُسْتَعِيناً بِهِ وَ مُبْتَغِياً لِوَجْهِهِ مُفَوِّضاً أَمْرَهُ إِلَى اللَّهِ نَاظِراً إِلَى عَيبِهِ [مصباح الشريعه ، ص18] .

6. شناخت اولویتها

1 أَنْ تَقُومُوا لِلّهِ [سبأ/46] .

ما طلبه ها بیشتر مسئولیم.لَوْ لا ينْهاهُمُ الرَّبّانِيونَ [مائده/63] .

2 باد تسلم باشم نه آنکه خودمان انتخاب کنیم. اگر او بخواهدأَوْهَنَ الْبُيوتِ [عنکبوت/41] .

حافظ اشرف مخلوقات م شود.

3 توجه به زمان : محرم ، تابستان.هُنالِک دَعا زَکرِيا [آل عمران/38] .

4 توجه به مکان : در جلسه ای که پدربزرگ با بچه هاست ، پدربزرگ را نهی از منکر نکنیم. غدیرخم و عزاداری در منا.

5 پرکردن خلاءهای طبیعی : هؤلاءِ بَناتِی هُنَّ أَطْهَرُ لَکمْ [هود/78] .

6 هنر : فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيرِ [بقره/260] .

سلمان جوری و ابوذر جور دیگر.

حجربن عدی یک برائت از حضرت علی (ع) نکرد و اعدام شد؛ ولی عمار تقیه کرد ، میثم تمار ، رشید هجری ، زید بن علی ، یحی بن زید جوری و کمیل و ابن مسعود و دیگران جور دیگری بوده اند. (گاهی بعض چهره ها کسانی هستند که ناله و خونشان موج آفرین است.)

7 شناخت مصادیق نهی از منکر و مراحل و روش ها بسیار دقیق است. مثلا قطع رابطه به خاطر منکرات گاهی مفید ، گاهی مضر ، گاهی طولانی گاهی موقت ، در آنجا که می فرماید : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : طَبِيبٌ

دَوَّارٌ بِطِبِّهِ [نهج البلاغه ، خطبه 108] .

و دنبالش می فرماید : قَدْ أَحْكَمَ مَرَاهِمَهُ وَ أَحْمَى مَوَاسِمَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 108] .

در موردی داغی می گذارد.

سعدی :

[از حماسه حسینی ، شهید مطهری.]

8 تشبیه به بیماریهای جسمی و اینکه ما چطور در مقابل آن عکس العمل نشان می دهیم.

9 از سرچشمه شروع کنید : اذْهَبا إِلى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغى [طه/43] .

10 از خود فامیل : يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكمْ وَ أَهْلِيكمْ ناراً [تحريم/6] .

به حداقل اکتفا کن : قال رسول الله (ص) : قولوا لا إله إلا الله تفلحوا [المناقب ، ج1 ، ص55] .

7. برخورد مؤدبانه

قَوْلاً لَيناً [طه/44] .

أَخُوهُمْ هُودٌ [شعراء/124] .

أَخُوهُمْ صالِحٌ [شعراء/142] .

إِنِّى أَخافُ عَلَيكمْ [اعراف/59] .

نام نیکو.

کلام زیبا برخورد عالی : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : أصلح المسىء بحسن فعالک و دل على الخير بجميل مقالک [غرر الحكم ، ص255] .

قال النبی (ص) : من کان آمرا بالمعروف فلیکن امره ذلک بمعروف [الفصاحه2844] .

محبوبیت خود را در نظر بگیر : فَقَدْ لَبِثْتُ فِیکمْ عُمُراً مِنْ قَبْلِهِ [یونس/16] .

إِنّا نَراک مِنَ الْمُحْسِنِینَ [یوسف/36] .

شرایط سنی و اجتماعی او را فراموش نکن به یک پیرمرد در برابر اولادش نهی از منکر نکن.

قَوْلاً بَلِیغاً [نساء/63] .

استدلالی : از تعبیرات قرآن.

وَ احْذَرْهُمْ [مائده/49] .

مواظب باش خطرناکند : از تعبیرات قرآن.

ادْعُ إِلی سَبِیلِ رَبِّک بِالْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ وَ جادِلْهُمْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ [نحل/125] .

وَ

قُلْ لِعِبادِی یقُولُوا الَّتِی هِی أَحْسَنُ [اسراء/53] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : وَ لَا تَقُلْ مَا لَا تُحِبُّ أَنْ یقَالَ لَک [نهج البلاغه ، نامه 31] .

با زبان خودش : قال رسول الله (ص) : إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِیاءِ أُمِرْنَا أَنْ نُکلِّمَ النَّاسَ عَلَی قَدْرِ عُقُولِهِمْ [کافی ، ج1 ، ص23] .

8. داشتن توان برای اجرای معروف

فلما وافی کان سعد بن الربیع و عبد الله بن رواحه یکسران أصنام الخزرج و کان کل رجل شریف فی بیته صنم یمسحه و یطیبه و لکل بطن من الأوس و الخزرج صنم فی بیت لجماعه یکرمونه و یجعلون علیه مندیلا و یذبحون له فلما قدم الاثنا عشر من الأنصار أخرجوها من بیوتهم و بیوت من أطاعهم. فلما قدم السبعون کثر الإسلام و فشا و جعلوا یکسرون الأصنام [إعلام الوری ، ص65] .

هر کس منطقه خود را پاک سازی کند.

محور کفر را نابود کند.

9. بیان خوبی ها

محترم شمردن عقائد افراد :

ضرر راهی را که می رود بگو.

عَزِیزٌ عَلَیهِ ما عَنِتُّمْ [توبه/128] .

اول نقاط قوت را بگو بعد...

10. بیان نمونه ها

نمونه کسانی که راه انحرافی را کنار گذاشته اند نقل کن.

11. وجوب امربه معروف

قال الصادق (ع) : إِنَّمَا هُوَ عَلَى الْقَوِی الْمُطَاعِ الْعَالِمِ بِالْمَعْرُوفِ مِنَ الْمُنْكرِ لَا عَلَى الضَّعِيفِ الَّذِی لَا يهْتَدِی سَبِيلًا [كافی ، ج5 ، ص59] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : مَا مِنْ حَرَكهٍ إِلَّا وَ أَنْتَ مُحْتَاجٌ فِيهَا إِلَى مَعْرِفَهٍ [تحف العقول ، ص171] .

12. رفع عوامل عدم تأثير

1 تفرقه : فَتَفْشَلُوا وَ تَذْهَبَ رِيحُكمْ [انفال/46] .

2 عمل نكردن آمرين :

لِمَ تَقُولُونَ ما لا تَفْعَلُونَ [صف/2] .

أَ تَأْمُرُونَ النّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكمْ [بقره/44] .

3 نداشتن قدرت : وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّهٍ [انفال/60] .

4 نداشتن شيوه و روش : فَقُولا لَهُ قَوْلاً لَيناً لَعَلَّهُ يتَذَكرُ أَوْ يخْشى [طه/44] .

5 نبود طرح صحيح :

هؤلاءِ بَناتِى هُنَّ أَطْهَرُ لَكمْ فَاتَّقُوا اللّهَ وَ لا تُخْزُونِ [هود/78] .

وَ كلا مِنْها رَغَداً حَيثُ شِئْتُما وَ لا تَقْرَبا [بقره/35] .

2. مراحل امربه معروف

1. ازكجا شروع كنيم

.1

1 علاوه بر امر و نهى بايد عوامل بازدارنده از معروف را حتى المقدور كم كرد. مثلا براى امر به نماز بايد تلويزيون در آن ساعت برنامه هاى جذّاب را نگذارد تا مردم بتوانند نماز بخوانند.

2 ايمان به معاد انگيزه مهمى در انجام معروف و ترک منكر است.

3 رفتار مسئولين نيز بسيار مهم است. مردم اگر به نظام و مسئولين عقيده نداشتند به مسجد هم نمى روند.

4 رشد كيفى مى تواند رشد كمى به وجود آورد. نماز با حالت خشوع در ديگران اثر دارد. مناجات هاى پرگريه و پرمحتوا از افراد سالم و پاک و مخلص براى هزاران جوان جاذبه دارد و سازندگى دارد.

چگونه بچه ها را به نماز وادار كنيم؟ اول ايجاد محبت خداوند از طريق شمردن نعمتها بعد توجه به چند اصل :

1 اصل خوشرویی.

2 اصل جاذبه دادن به مکان نماز.

3 اصل زیبایی در ادبیات (اذان زیبا ، قرائت زیبا ، سرود زیبا)

4 اصل تغذیه. گرسنه نباشد ، تشنه نباشد.

5 اصل آمادگی محیط نماز. کارتون و فیلم سینمایی نباشد.

6

اصل هماهنگی با دوستان نمازگزار ، والدین و بستگان نمازگزار.

7 اصل عملی نه تئوری (از او نپرسیم مقدمات نماز چند تاست؟شراط نماز چند تا است؟ و... «قال رسول الله (ص) : صلوا کما رأیتمونی أصلی [نهج الحق ، ص426] .

بعد مقدمات را خودش می فهمد.

8 اصل خشوع و ایجاد احساس و حالت در نماز.

9 اصل اعتدال (او را خسته نکنیم) .

10 اصل مراقبت (با یک بار خسته نشویم) : وَ أْمُرْ أَهْلَک بِالصَّلاهِ وَ اصْطَبِرْ عَلَیها [طه/132] .

11 اصل تشویق و تنذیر.

12 اصل سرعت. از خردسالی کم کم شروع کند و گرنه در 13 سالگی و 14 سالگی دیر است.

13 اصل هیجان. هنگام نماز با اذان دل بستن و دویدن و شور و با توجه به اصول سیزده گانه قهرا باید از چزهایی پرهیز کرد از جمله :

پرهیز از؛

1 طولانی شدن و خسته کردن.

2 زور و قهر نابه جا.

3 مراسم خشک و بی حالت بودن.

4 حرف بدون عمل ، بخش نامه بدون اجراء پس شرکت خود مسئولین مهم است.

5 متصدی کردن افراد غیرمجرب برای اذان و مسجد و امام جماعت.

6 تأمین نکردن خواسته های مشروع ، و بی خاصیت جلوه کردن جماعات.

7 خودخواهی ها و غرور بعضی که سبب می شود افراد تازه وارد تحقیر شوند.

8 نبود بهداشت ، لباس مناسب و پاک ، نبود خادم خوش اخلاق و... .

چگونه امر به معروف کنیم؟

علاوه بر دستور و قانون و تشویق و ایجاد زمینه ها و... باید ایجاد احساس در مردم به وجود آوریم. مثلا در امر به نماز بفهمانیم :

که : جهان محدود و بسته

است و انسان را سیر نمی کند؛ باید از پنجره نماز به دنیای دیگری نگریست.

که : ظرف بی نهایت انسان با پیمانه های محدود پر نمی شود.

که : آنچه ما را سرگرم کرده رفتنی و متغیر و ما تنها و غریب و کوچک و محتاجیم که باید با قدرتی و علمی بی نهایت و ابدی گره بخوریم که آن رابطه ما مبدأ است.

که : نماز شناسنامه معنوی مسلمان است. قبله آن حج از راه دور است. همان گونه که حج یک نماز طولانی است.

که نماز جماعت سیما و مینیاتور جامعه اسلامی است که از عنصر امامت و عدالت وحدت و نظم ایمان و اخلاص ساخته شده است.

تذکرات :

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ يلْقَى السَّمُّ فِی بِلَادِ الْمُشْرِكينَ [كافی ، ج5 ، ص28] .

پیامبر (ص) هیچ گاه اقدام به هجوم شبانه نمی کرد مگر آنکه آنان شبیخون بزنند. [بحار ، ج19 ، ص178] .

پیامبر (ص) ، کسی که زن اسیر را از کنار جنازه شوهرش عبور داده بود توبیخ کرد.

1 در نهی از منکر توجه به زخم زبان ، هتک حرمت ، شئون افراد ، احتمال توجیه داشتن کار ، بشود.

2 توجه به شئون خود نیز داشته باشیم : قال الصادق (ع) : لَا ينْبَغِی لِلْمُومِنِ أَنْ يذِلَّ نَفْسَهُ قِيلَ لَهُ وَ كيفَ يذِلُّ نَفْسَهُ قَالَ يتَعَرَّضُ لِمَا لَا يطِيقُ [كافی ، ج5 ، ص63] .

3 تجسس نکنیم که گناهی را کشف کنیم.

4 حمل بر صحت را فراموش نکنیم شاید مقلد مرجع تقلیدی است که فلان کار را حرام نمی داند. شاید عروسی در شب شهادت فلان

امام را نمی دانسته. شاید زن ومرد که در خابان دست یکدیگر را گرفته اند محرم باشند.

5 جوری برخورد نکنیم که از گناه کار ضدانقلاب بسازیم.

6 جوری عمل نکنیم که نظام اسلام تعصب شود.

7 خودمان را برتر از دیگران ندانیم.

8 بدون دیدن دوره و مراجعه پی درپی به کارشناس از پیش خود قیام بکنیم.

9 با گناه بد باشیم نه با گناه کار. در انظار دیگران نباشد ، مستقیم نباشد.

2. تربیت نسل نو

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : إِنَّمَا قَلْبُ الْحَدَثِ كالْأَرْضِ الْخَالِيهِ مَا أُلْقِى فِيهَا مِنْ شَىءٍ قَبِلَتْهُ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

جاء فى الخبر مثل الذى يتعلم العلم فى صغره كالنقش على الحجر [منيه المريد ، ص225] .

قال الصادق (ع) : عَلَيک بِالْأَحْدَاثِ فَإِنَّهُمْ أَسْرَعُ إِلَى كلِّ خَيرٍ [كافى ، ج8 ، ص93] .

فانهم ارق افئده فان الله بعثنى بشيرا و نذيرا فوافقنى الشبّان و خالفنى الشيوخ [جوان فلسفى ، ج2 ، ص248] .

فما آمن لموسى الا ذريه من قومه [يونس/83] .

قال الصادق (ع) : مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَ هُوَ شَابٌّ مُؤمِنٌ اخْتَلَطَ الْقُرْآنُ بِلَحْمِهِ وَ دَمِهِ [كافى ، ج2 ، ص603] .

امام سجاد (ع) به نوجوانان محصل می فرمود :

مرحبا بكم انتم و دائع العلم اذا انتم صغار قوم يوشک ان تكونوا كبار آخرين [بزرگسال فلسفى ، ج2 ، ص101] .

عن الحسن بن على (ع) أنه دعا بنيه و بنى أخيه فقال إنكم صغار قوم و يوشک أن تكونوا كبار قوم آخرين فتعلموا العلم فمن لم يستطع منكم أن يحفظه فليكتبه و ليضعه فى بيته [منيه

المرید ، ص340] .

چگونه بچه ها را به نماز وادار کنیم؟ اول ایجاد محبت خداوند از طریق شمردن نعمتها بعد توجه به چند اصل :

1 اصل خوش رویی.

2 اصل جاذبه دار کردن مکان نماز.

3 اصل زیبایی در ادبیات ، اذان زیبا ، قرائت زیبا ، سرود زیبا.

4 اصل تغذیه؛ گرسنه نباشد ، تشنه نباشد.

5 اصل آمادگی محیط نماز؛ کارتون و فیلم سینمایی نباشد.

6 اصل هماهنگی با دوستان نمازگزار و والدین و بستگان نمازگزار.

4 بررسی و مراقبت :

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : علی العاقل أن یحصی علی نفسه مساویها فی الدین و الرأی و الأخلاق و الأدب فیجمع ذلک فی صدره أو فی کتاب و یعمل فی إزالتها [بحار الأنوار ، ج75 ، ص6] .

من حاسب نفسه ربح و من غفل عنها خسر [بحار ، ج76 ، ص73] .

3. باهدایت وارشاد

1 شرکت در مجالس موعظه :

قَالَ البَاقِرُ (ع) : یا فُضَیلُ إِنَّ حَدِیثَنَا یحْیی الْقُلُوبَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص22] .

قال لقمان (ع) لابنه : یا بنی جالس العلماء و زاحمهم برکبتک فإن الله عز و جل یحیی القلوب بنور الحکمه کما یحیی الأرض من ماء السماء [مشکاه الأنوار ، ص256] .

2 دوست خوب :

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : الصديق من كان ناهيا عن الظلم و العدوان معينا على البر و الإحسان [غرر الحكم ، ص415] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : أعداء الرجل قد يكونوا أنفع من إخوانه لأنهم يهدون إليه عيوبه [شرح نهج البلاغه ، ابن ابى الحديد ، ج02

، ص271] .

4. حضور در مجلس مفید

کم کردن آرزوها :

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : طُولُ الْأَمَلِ فَيَنْسِى الْ آخِرَةَ [نهج البلاغه ، خطبه 42] .

5. بافریاد بر ظالم

قَالَ البَاقِرُ (ع) : تزود من الدنيا بقصر الأمل [تحف العقول ، ص284] .

تا رشد واقعی نکره اصرار بر مطرح شدن نداشته باشد.

6. باکم کردن آرزوها

بَابُ اسْتِحْبَابِ لُزُومِ الْمَنْزِلِ غَالِباً مَعَ الْإِتْيانِ بِحُقُوقِ الْإِخْوَانِ لِمَنْ يشُقُّ عَلَيهِ اجْتِنَابُ مَفَاسِدِ الْعِشْرَهِ [وسائل الشيعه ، ج15 ، ص354] .

بعد از این مطلب 7 حدیث آورده است.

7. کنترل شهوت

قال رسول الله (ص) : مَنْ تَزَوَّجَ أَحْرَزَ نِصْفَ دِينِهِ [كافى ، ج5 ، ص328] .

قال رسول الله (ص) : مَا مِنْ شَابٍّ تَزَوَّجَ فِى حَدَاثَهِ سِنِّهِ إِلَّا عَجَّ شَيطَانُهُ يا وَيلَهُ عَصَمَ مِنِّى ثُلُثَى دِينِهِ [دعائم الأسلام ، ج2 ، ص190] .

روزه گرفتن : کسی که نمی تواند ازدواج کند روزه بگیرد. [کنز ، ج16 ، ص279] .

قُلْ لِلْمُؤمِنِينَ يغُضُّوا مِنْ أَبْصارِهِمْ [نور/30] .

وَ قُلْ لِلْمُؤمِناتِ يغْضُضْنَ مِنْ أَبْصارِهِنَّ [نور/31] .

قال عيسى (ع) : لا تكونن حديد النظر إلى ما ليس لک فإنه لن يزنى فرجک ما حفظت عينک فإن قدرت أن لا تنظر إلى ثوب المرأه التى لا تحل لک فافعل [مجموعه ورام ، ج1 ، ص62] .

قال الصادق (ع) : أَنَّ رَجُلًا مِنْ خَثْعَمٍ جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَقَالَ يا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِى مَا أَفْضَلُ الْإِسْلَامِ قَالَ الْإِيمَانُ بِاللَّهِ قَالَ ثُمَّ مَا ذَا قَالَ ثُمَّ صِلَهُ الرَّحِمِ قَالَ ثُمَّ مَا ذَا قَالَ الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْى عَنِ الْمُنْكرِ قَالَ فَقَالَ الرَّجُلُ

فَأَی الْأَعْمَالِ أَبْغَضُ إِلَی اللَّهِ قَالَ الشِّرْکُ بِاللَّهِ قَالَ ثُمَّ مَا ذَا قَالَ قَطِیعَةُ الرَّحِمِ قَالَ ثُمَّ مَا ذَا قَالَ الْأَمْرُ بِالْمُنْکرِ وَ النَّهْی عَنِ الْمَعْرُوفِ [کافی ، ج5 ، ص58] .

پیامبر (ص) فرمود : بهترین مسلمانی :

ایمان به خدا : رابطه با خالق.

صله رحم : رابطه با خانواده.

امر به معروف و نهی از منکرات : رابطه با جامعه.

مرحوم مطهری می فرماید : این حدیث سیر لطیفی دارد؛ اول رابطه را با خدا محکم کن ، سپس خانواده ، بعد جامعه.

بعد ، از حضرت سؤال شد کدام یک از کارها را خداوند بیشتر دشمن دارد؟

فرمود :

الشِّرْک بِاللَّهِ

ضایع کردن حق خدا.

قطع رحم : ضایع کردن حق خانواده.

امر به منکر و نهی از معروف : ضایع کردن حق جامعه.

نکته :

امر به منکر و نهی از معروف هم با زبان می شود ، هم با قیافه ، هم با مجله؛ هم با روزنامه ، هم با سخنرانی ، هم با عمل و...

چه بسا مردم با اعمال خود دیگران را به منکر سوق می دهند و از معروف باز می دارند.

8. محورهای اساسی در امربه معروف

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : عَجِبْتُ لِمَنْ يتَصَدَّى لِصَلَاحِ النَّاسِ وَ نَفْسُهُ أَشَدُّ شَىءٍ فَسَاداً فَلَا يصْلِحُهَا وَ يتَعَاطَى إِصْلَاحَ غَيرِهِ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص315] .

قال علی بن الحسین (ع) : كفَى بِالْمَرْءِ عَيباً أَنْ ينْظُرَ فِى عُيوبِ غَيرِهِ مَا يعْمَى عَلَيهِ مِنْ عَيبِ نَفْسِهِ [كافى ، ج2 ، ص460] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : أحمق الناس من أنكر على غيره رذيله (رذائله) و هو مقيم عليها [غرر الحكم ، ص77] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع)

: إن أفضل الجهاد مجاهده الرجل نفسه [غرر الحكم ، ص242] .

لِمَ تَقُولُونَ ما لا تَفْعَلُونَ [صف/2] .

أَ تَأْمُرُونَ النّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكمْ [بقره/44] .

وَ أْمُرْ أَهْلَک بِالصَّلاهِ [طه/132] .

قُلْ لِأَزْواجِک وَ بَناتِک [احزاب/59] .

قُوا أَنْفُسَكمْ وَ أَهْلِيكمْ ناراً [تحريم/6] .

وَ كانَ يأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلاهِ وَ الزَّكاهِ [مريم/55] .

قال رسول الله (ص) : كلكم راع و كلكم مسئول عن رعيته فالإمام راع و هو المسئول عن رعيته و الرجل فى أهله راع و هو مسئول عن رعيته و المرأه فى بيت زوجها راعيه و هى مسئوله عن رعيتها و الخادم فى مال سيده راع و هو مسئول عن رعيته و الرجل فى مال أبيه راع و هو مسئول عن رعيته و كلكم راع و كلكم مسئول عن رعيته [عوالى اللآلى ، ج1 ، ص129] .الرجل داع فى اهله و هو مسئول عن رعيتهقَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : كل امرئ مسئول عما ملكت يمينه و عياله [غرر الحكم ، ص405] .

قال على بن الحسين (ع) : وَ أَمَّا حَقُّ وَلَدِک فَأَنْ تَعْلَمَ أَنَّهُ مِنْک وَ مُضَافٌ إِلَيک فِى عَاجِلِ الدُّنْيا بِخَيرِهِ وَ شَرِّهِ وَ أَنَّک مَسْئُولٌ عَمَّا وَلِيتَهُ مِنْ حُسْنِ اَلْأَدَبِ وَ الدَّلَالَهِ عَلَى رَبِّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ الْمَعُونَهِ عَلَى طَاعَتِهِ [من لا يحضره الفقيه ، ج2 ، ص621] .

وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَک الأَقْرَبِينَ [شعراء/214] .

عَنْ سُلَيمَانَ بْنِ خَالِدٍ قَالَ : «قُلْتُ لِأَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) إِنَّ لِى أَهْلَ بَيتٍ وَ هُمْ يسْمَعُونَ مِنِّى أَ فَأَدْعُوهُمْ إِلَى هَذَا الْأَمْرِ فَقَالَ نَعَمْ» [كافى

، ج2 ، ص211] .

سبب شیعه شدن زراره خواهرش شد ، و تا زمان امام زمان (ع) تمام فرزندانش فقیه بودند.

همسایه ها :

قال علی بن الحسین (ع) : وَ أَمَّا حَقُّ جَارِک فَحِفْظُهُ غَائِباً وَ إِکرَامُهُ شَاهِداً وَ نُصْرَتُهُ إِذْ کانَ مَظْلُوماً وَ لَا تَتَّبِعْ لَهُ عَوْرَةً فَإِنْ عَلِمْتَ عَلَیهِ سُوءاً سَتَرْتَهُ عَلَیهِ وَ إِنْ عَلِمْتَ أَنَّهُ یقْبَلُ نَصِیحَتَک نَصَحْتَهُ فِیمَا بَینَک وَ بَینَهُ وَ لَا تُسْلِمْهُ عِنْدَ شَدِیدَهٍ وَ تُقِیلُ عَثْرَتَهُ وَ تَغْفِرُ ذَنْبَهُ وَ تُعَاشِرُهُ مُعَاشَرَةً کرِیمَةً وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص623] .

وَ الصّاحِبِ بِالْجَنْبِ [نساء/36] .

رسول اکرم (ص) در خطبه ای فرمود :

ما بال اقوم لا یفقهون جیرانهم و لا یعلمونهم و لا یعظونهم و لا یامرونهم و لا ینهونهم و ما بال اقوم لا یتعلمون من جیرانهم و لا یتفقهون و لا یتعظون و الله لیعلمن اقوام جیرانهم...او لأُعاقبنهم بالعقوبه فی دار الدنیا ثم نزل فدخل بیته الحدیث [کنز ، ج3 ، ص684] .

محیط سالم ، رفیق سالم ، کتاب سالم ، معلم سالم ، الگوی سالم از ابزار ارشادات.

قال الصادق (ع) : أَکثَرُ الْخَیرِ فِی النِّسَاءِ [من لا یحضره الفقیه ، ج3 ، ص385] .

اگر زنان شجاع و انسان ساز از ملت گرفته شوند ، ملت ها به شکست و انحطاط کشیده می شوند. [امام خمینی (ره)] .

زن مربی جامعه است.

صلاح و فساد جامعه مربوط به صلاح و فساد زنان است.

بیان مقام زن که کوثر است ، مربی است ، انسان ساز است ، حقوق زیاد دارد و انسان کامل است.

و اگر آرایش کرده

خود را به مردم بیرون عرضه کند شوهرش دیوث و برای هر گامی که زن بردارد ، شوهرش در دوزخ جایگاه خاصی خواهد داشت» [بحار ، ج100 ، ص249] .

قال الامیر (ع) : شنیده ام زنان شما در بازار به مردم تنه می زنند ، آیا حیاء نمی کنند؟ قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : يا أهل العراق نبئت أن نساءكم يوافقن الرجال فى الطريق أ ما تستحيون.و قال (ع) : لعن الله من لا يغار [المحاسن ، ج1 ، ص115] .

گفتگو با زنی که کلامش تحریک کننده است حرام است.

حضرت علی (ع) به زنان سلام نمی کرد و می فرمود : أَتَخَوَّفُ أَنْ يعْجِبَنِى صَوْتُهَا فَيدْخُلَ مِنَ الْإِثْمِ عَلَى أَكثَرُ مِمَّا أَطْلُبُ مِنَ الْأَجْرِ [من لا يحضره الفقيه ، ج3 ، ص469] .

قَالَ الصَّدُوقُ (ره) : إِنَّمَا قَالَ (ع) ذَلِک لِغَيرِهِ وَ إِنْ عَبَّرَ عَنْ نَفْسِهِ [من لا يحضره الفقيه ، ج3 ، ص469] .

بَابُ تَحْرِيمِ مُفَاكهَةِ الْأَجَانِبِ وَ مُمَازَحَتِهِنَّ [وسائل الشيعه ، ج20 ، ص197] .

راوی می گوید : به زنی قرآن درس می دادم ، با او شوخی کردم. همین که خدمت امام باقر (ع) رسیدم فرمود : أَى شَىءٍ قُلْتَ لِلْمَرْأَهِ (فَغَطَّيتُ وَجْهِى) فَقَالَ لَا تَعُودَنَّ إِلَيهَا [المناقب ، ج4 ، ص182] .

2. مراحل مختلف در امربه معروف

1. انزجار قلبی

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : فَمِنْهُمُ الْمُنْكرُ لِلْمُنْكرِ بِيدِهِ وَ لِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ فَذَلِک الْمُسْتَكمِلُ لِخِصَالِ الْخَيرِ وَ مِنْهُمُ الْمُنْكرُ بِلِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ وَ التَّارِک بِيدِهِ فَذَلِک مُتَمَسِّک بِخَصْلَتَينِ مِنْ خِصَالِ الْخَيرِ وَ مُضَيعٌ خَصْلَةً وَ مِنْهُمُ الْمُنْكرُ بِقَلْبِهِ وَ التَّارِک بِيدِهِ وَ لِسَانِهِ فَذَلِک الَّذِى ضَيعَ أَشْرَفَ

الْخَصْلَتَينِ مِنَ الثَّلَاثِ وَ تَمَسَّک بِوَاحِدَهٍ وَ مِنْهُمْ تَارِک لِإِنْکارِ الْمُنْکرِ بِلِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ وَ يدِهِ فَذَلِک مَيتُ الْأَحْياءِ وَ مَا أَعْمَالُ الْبِرِّ کلُّهَا وَ الْجِهَادُ فِی سَبِيلِ اللَّهِ عِنْدَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنْ الْمُنْکرِ إِلَّا کنَفْثَهٍ فِی بَحْرٍ لُجِّی وَ إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْکرِ لَا يقَرِّبَانِ مِنْ أَجَلٍ وَ لَا ينْقُصَانِ مِنْ رِزْقٍ وَ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِک کلِّهِ کلِمَهُ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِرٍ [نهج البلاغه ، حکمت 374] .

رضايت : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : الرَّاضِی بِفِعْلِ قَوْمٍ کالدَّاخِلِ مَعَهُمْ فِيهِ [نهج البلاغه ، حکمت 154] .

بعد از پيروزی جمل ، يکی به علی (ع) می گفت : کاش برادرم با ما شاهد پيروزی بود. امام فرمود : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : أَ هَوَی أَخِيک مَعَنَا فَقَالَ نَعَمْ قَالَ فَقَدْ شَهِدَنَا وَ لَقَدْ شَهِدَنَا فِی عَسْکرِنَا هَذَا أَقْوَامٌ فِی أَصْلَابِ الرِّجَالِ وَ أَرْحَامِ النِّسَاءِ سَيرْعَفُ بِهِمُ الزَّمَانُ وَ يقْوَی بِهِمُ الْإِيمَانُ [نهج البلاغه ، خطبه 12] .

بی اعتبار کردن و لغو اعتبار کارت خبرنگاران مغرض : إِنْ جاءَکمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَينُوا [حجرات/6] .

قَالَ البَاقِرُ (ع) : أَنْکرُوا بِقُلُوبِکمْ وَ الْفِظُوا بِأَلْسِنَتِکمْ وَ صُکوا بِهَا جِبَاهَهُمْ وَ لَا تَخَافُوا فِی اللَّهِ لَوْمَهَ لَائِمٍ [کافی ، ج5 ، ص55] .

2. ارشاد وتعليم

امام خمينی (ره) : بنابر احتياط واجب ، ارشاد جاهل لازم است. قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : ما أخذ الله علی الجهال أن يتعلموا حتی أخذ علی العلماء أن يعلموا [عوالی الله آلی ، ج4 ، ص71] .

اما تعليم موضوع. لازم نيست بگوييم اين شراب است؛ مگر موضوع مهم

که بگوییم ایشان خواهر رضاعی شماو حق ازدواج ممنوع است و یا بگوییم فلانی قاتل نیست.

قال رسول الله (ص) : لئن یهدی الله بک رجلا واحدا خیر لک من الدنیا و ما فیها [منیه المرید ، ص101] .

گاهی در ذهن مرتکب منکر شبهه هست که باید برطرف شود.

یکی از ریشه های ارتکاب منکر جهل است؛ اگر این ریشه را قطع کنیم با ارشاد و تعلیم بخشی از منکرات ریشه کن می شود.

1 اگر جز با امر و نهی از کار خلاف دست بر نمی دارد واجب است امر و نهی کند (نه موعظه) . [تحریر ، ج1 ، ص438 ، مسئله3] .

1 امام خمینی (ره) به منزل مرحوم ملکی تبریزی رفت و دید ایشان غرق در نمازند و در قنوت شعر فارسی می خواند.

روی محمد بن إسحاق بن یسار عن رجاله قال : «لما أصاب رسول الله (ص) قریشا ببدر و قدم المدینه جمع الیهود فی سوق قینقاع فقال یا معشر الیهود احذروا من الله مثل الذی نزل بقریش یوم بدر و أسلموا قبل أن ینزل بکم ما نزل بهم» [بحار الأنوار ، ج19 ، ص205] .

چند اصل :

1 فریاد در بازار.

2 فریاد شخص رهبر.

3 نفوذ در منطقه کنار.

4 فریاد بر سر یهود.

5 تبلیغ از راه مقایسه آنان با دیگران (مساوات در سرنوشت) .

6 استفاده از فرصت.

3. اظهار تنفر

1 قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : أَمَرَنَا رَسُولُ اللّهِ (ص) أَنْ نَلْقَى أَهْلَ الْمَعَاصِى بِوُجُوهٍ مُكفَهِرَّهٍ [كافى ، ج5 ، ص58] .

إِذا سَمِعْتُمْ آياتِ اللّهِ يكفَرُ بِها وَ يسْتَهْزَأُ بِها فَلا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّى

یخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیرِهِ [نساء/140] .

2 عَنِ الْحَارِثِ بْنِ الْمُغِیرَهِ قَالَ : «لَقِینِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی بَعْضِ طُرُقِ الْمَدِینَهِ قُبُلًا فَقَالَ یا حَارِثُ قُلْتُ نَعَمْ فَقَالَ لَأَحْمِلَنَّ ذُنُوبَ سُفَهَائِکُمْ عَلَی حُلَمَائِکُمْ قُلْتُ وَ لَمْ جُعِلْتُ فِدَاکَ قَالَ مَا یمْنَعُکمْ إِذَا بَلَغَکمْ عَنِ الرَّجُلِ مِنْکمْ مَا تَکرَهُونَ مِمَّا یدْخُلُ عَلَینَا مِنْهُ الْعَیبُ عِنْدَ النَّاسِ وَ الْأَذَی أَنْ تَأْتُوهُ وَ تَعِظُوهُ وَ تَقُولُوا لَهُ قَوْلًا بَلِیغاً قُلْتُ إِذَا لَا یقْبَلُ مِنَّا وَ لَا یطِیعُنَا قَالَ فَإِذاً فَاهْجُرُوهُ وَ اجْتَنِبُوا مُجَالَسَتَهُ» [اختصاص مفید ، ص251] .

3 أَعْرِضْ عَنْهُمْ [مائده/42] .

هجران : از تعبیرات قرآن.

4 درباره نهی از فساد کودک :

و اهجره و لا تطل و لا تضرب [بحار ، ج101 ، ص99] .

قال الکاظم (ع) : و اهجره و لا تطل [عده الداعی ، ص89] .

وَ اهْجُرُوهُنَّ فِی الْمَضاجِعِ [نساء/34] .

5 امام صادق (ع) به بعضی از یاران فرمود : چرا شما گناهگار را مشاهده می کنید؟

قال الصادق (ع) لِقَوْمٍ مِنْ أَصْحَابِهِ : إِنَّهُ قَدْ حَقَّ لِی أَنْ آخُذَ الْبَرِیءَ مِنْکمْ بِالسَّقِیمِ وَ کیفَ لَا یحِقُّ لِی ذَلِک وَ أَنْتُمْ یبْلُغُکمْ عَنِ الرَّجُلِ مِنْکمُ الْقَبِیحُ وَ لَا تُنْکرُونَ عَلَیهِ وَ لَا تَهْجُرُونَهُ وَ لَا تُؤذُونَهُ حَتَّی یتْرُکهُ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص181] .

فَلا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّی یخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیرِهِ [نساء/140] .

6 هذا فِراقُ بَینِی وَ بَینِک [کهف/78] .

لَکمْ دِینُکمْ وَ لِی دِینِ [کافرون/6] .

إِنِّی بَرِیءٌ مِمّا تُشْرِکونَ [انعام/78] .

7 وسائل ، ج11 ، ص413 و 414

اصول کافی ، ج2 ، باب البداء ، حدیث 5 باب العقول ، حدیث8 بحار ، ج22 ، ص142 و ج43 ، ص157 و 170 و 103.

8 امام (ره) در استفتائ فرمود : اگر ترک معاشرت موجب می شود گناه کار دست بردارد ، لازم است که از معاشرت با او دست بردارند.

9 قال الصادق (ع) : لَا ینْبَغِی لِلْمُؤمِنِ أَنْ یجْلِسَ مَجْلِساً یعْصَی اللَّهُ فِیهِ وَ لَا یقْدِرُ عَلَی تَغْییرِهِ [کافی ، ج2 ، ص374] .

قال رسول الله (ص) : یا ابْنَ مَسْعُودٍ لَا تُجَالِسُوهُمْ فِی الْمَلَإِ وَ لَا تُبَایعُوهُمْ فِی الْأَسْوَاقِ وَ لَا تَهْدُوهُمُ الطَّرِیقَ وَ لَا تَسْقُوهُمُ الْمَاءَ [بحار الأنوار ، ج74 ، ص101] .

قال الصادق (ع) : لَا تَصْحَبُوا أَهْلَ الْبِدَعِ وَ لَا تُجَالِسُوهُمْ فَتَصِیرُوا عِنْدَ النَّاسِ کوَاحِدٍ مِنْهُمْ [کافی ، ج2 ، ص375] .

قال الصادق (ع) : مَنْ قَعَدَ عِنْدَ سَبَّابٍ لِأَوْلِیاءِ اللَّهِ فَقَدْ عَصَی اللَّهَ تَعَالَی [کافی ، ج2 ، ص379] .

امام کاظم (ع) : به صورت انتقاد از شخصی پرسید چرا با فلانی آمد و رفت داری؟ گفت او دائی من است. فرمود : أَ مَا تَخَافُ أَنْ تَنْزِلَ بِهِ نَقِمَهٌ فَتُصِیبَکمْ جَمِیعاً [کافی ، ج2 ، ص374] .

قال الصادق (ع) : مَنْ کانَ یؤمِنُ بِاللَّهِ وَ الْیوْمِ الْ آخِرِ فَلَا یجْلِسُ مَجْلِساً ینْتَقَصُ فِیهِ إِمَامٌ أَوْ یعَابُ فِیهِ مُؤمِنٌ [کافی ، ج2 ، ص377] .

ثم قال اذا رایت الذین تخوضون فی آیاتنا فاعرض عنهم حتی یخوضوا فی حدیث غیره [وسائل ، ج11 ، ص504] .

مراحل / جوسازی :

شخصی به

رسول اکرم (ص) از همسایه اش شکایت کرد. حضرت بارها او را به صبر دعوت کرد ، ولی اثری نداشت. حضرت فرمود : اثاثیه ات را بیرون خانه بگذار و روز جمعه در مسیر مردم قرار بگیر ، هر کس گفت چرا؟ ظلم همسایه را بگو.» [اصول کافی ، ج2 ، باب حق الجوار] .

2 فرمان اعتصاب ترک سخن با سه نفری که در جبهه شرکت نکرده بود ، ایجاد یک جوسازی است.

وَ عَلَى الثَّلاثَهِ الَّذِينَ خُلِّفُوا [توبه/118] .

تبعید :

وَ قالَ الَّذِينَ كفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكمْ مِنْ أَرْضِنا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِى مِلَّتِنا [ابراهیم/13] .

مبارزه منفی / بایکوت :

1 وَ إِذا رَأَيتَ الَّذِينَ يخُوضُونَ فِى آياتِنا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتّى يخُوضُوا فِى حَدِيثٍ غَيرِهِ [انعام/68] .

2 قَالَ الرِّضَا (ع) : إِياک أَنْ تُزَوِّجَ شَارِبَ الْخَمْرِ فَإِنْ زَوَّجْتَهُ فَكأَنَّمَا قُدْتَ إِلَى الزِّنَى وَ لَا تُصَدِّقْهُ إِذَا حَدَّثَک وَ لَا تَقْبَلْ شَفَاعَتَهُ وَ لَا تَأْمَنْهُ عَلَى شَىءٍ مِنْ مَالِک فَإِنِ ائْتَمَنْتَهُ فَلَيسَ لَک عَلَى اللَّهِ ضَمَانٌ وَ لَا تُواكِلْهُ وَ لَا تُصَاحِبْهُ وَ لَا تَضْحَک فِى وَجْهِهِ وَ لَا تُصَافِحْهُ وَ لَا تُعَانِقْهُ فَإِنْ مَرِضَ فَلَا تَعُدْهُ فَإِنْ مَاتَ فَلَا تُشَيعْ جَنَازَتَهُ إِلَى أَنْ قَالَ وَ لَا تُجَالِسْ شَارِبَ الْخَمْرِ وَ لَا تُسَلِّمْ عَلَيهِ إِذَا جُزْتَ بِهِ فَإِنْ سَلَّمَ عَلَيک فَلَا تَرُدَّ السَّلَامَ بِالْمَسَاءِ وَ الصَّبَاحِ وَ لَا تَجْتَمِعْ مَعَهُ فِى مَجْلِسٍ فَإِنَّ اللَّعْنَهَ إِذَا نَزَلَتْ عَمَّتْ مَنْ فِى الْمَجْلِسِ [فقه الرضا (ع) ، ص280] .

امر به معروف و نهی از منکر ، صفحه 35

3 لما وقعت بنو اسرائيل فى المعاصى نهيتهم علمائهم فلم ينتهوا فجالسوهم

فی مجالسهم و اکلوهمو شاربوهم فضرب الله قلوب بعضهم ببغض و لعنهم علی لسان داود ذلک بما عصوا و کانوا یعتدون [جامع الاصول ، ج1 ، ص332] .

4 وَ عَلَی الثَّلاثَهِ الَّذِینَ خُلِّفُوا [توبه/118] .

4. تغافل و عدم اعتنا

گاهی تغافل اهرم تربیت است. [اخلاق های فلسفی ، ج1 ، ص403] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : لا عقل کالتجاهل [غرر الحکم ، ص53] .

البته باید از این غمض عین و تجاهل و تغافل اثر نهی از منکر به نحوی مؤثر فهمده شود و گرنه سکوت در برابر فساد است.

وَ إِذا خاطَبَهُمُ الْجاهِلُونَ قالُوا سَلاماً [فرقان/63] .

استاد جواد مغنیه در تفسیر الکشاف می گوید ، منظور از این آیه تغافل است.

تغافل منفی :

1 تغافل می کند تا دوستش رنجیده نشود ، گرچه خداوند معصیت می شود.

2 تغافل می کند تا دوستش محبوبیتش کم نشود (خودخواهی) .

3 تغافل می کند تا نفهمد نیازمند کیست و مجبور به کمک به او نشود.

4 تغافل افراد حسود که طرف عیب و گناهش باقی بماند و رسوا شود.

5 تغافل می کند تا دیگران نیز عیب و گناهان او را نادیده بگیرند و یک نوع معامله و بده و بستان می کنند.

نگاه و سکوت :

1 قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : رب سكوت أبلغ من كلام [غرر الحكم ، ص215] .

نحوه مطالبه از کسی که طفره می رفت ، امام فرمود : برو و به او نگاه کن ، اثرش بیشتر است.

قال الصادق (ع) : لَيسَ هَذَا طَرِيقَ التَّقَاضِى وَ لَكنْ إِذَا أَتَيتَهُ أَطِلِ الْجُلُوسَ وَ الْزَمِ السُّكوتَ [كافى ، ج5

، ص101] .

و بدین وسیله مطالبه خود را دریافت کرد. [وسائل ، ج13 ، ص100] .

در زمان شاه سکوت عزاداران در اهواز ، ساواک را بیش از هر چیز عصبانی کرد.

آقای هاشمی نژادرحمه الله علیههمین که خواست روی منبر سخنرانی کند ، یک ساواکی گفت : برای سلامتی شاهنشاه صلوات. ایشان روی منبر مدت زیادی فقط به او نگاه می کرد اثرش از هر چیز بیشتر بود.

5. اظهار دوستی

1 قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : الاستصلاح للأعداء بحسن المقال و جمیل الأفعال أهون من ملاقاتهم و مغالبتهم بمضیض القتال [غرر الحکم ، ص334] .

2 وَ یدْرَؤنَ بِالْحَسَنَهِ السَّیئَهَ [رعد/22] .

فَبِما رَحْمَهٍ مِنَ اللّهِ لِنْتَ لَهُمْ [آل عمران/159] .

3 ادْفَعْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ [فصلت/34] .

4 اعرابی عبای رسول الله (ص) را چنان کشید که گردن مبارک خراشیده شد. رسول الله (ص) با خنده فرمان هدیه داد. [بحار ، ج16] .

قال رسول الله (ص) : إنا أمرنا معاشر الأنبیاء بمداراه الناس [أمالی طوسی ، ج18 ، ص521] .

5 ناسزاگوی شامی به امام حسن (ع) جسارت و امام او را به منزل برد و مورد تفقد قرارداد. [بحار ، ج43 ، ص344] .

6 جسارت به امام باقر (ع) که مادرش آشپز است. [بحار ، ج46 ، ص289] .

7 جسارت به مالک اشتر در بازار.

8 امام سجاد (ع) به کسی که جسارت به او کرد فرمود : أ لک حاجه یا رجل فخجل الرجل فأعطاه ثوبه و أمر له بألف درهم فانصرف الرجل صارخا أشهد

أنک ابن رسول الله [المناقب ، ج4 ، ص157] .

9 یکی از بستگان عمر به امام کاظم (ع) توهین کرد که چرا امام وارد مزرعه او شد حضرت از او پرسید چقدر توقع

منفعت از ان کشاورزی داری؛ مبلغی را گفت. امام کاظم (ع) چند برابر به او هدیه داد و او را از کار منکرش بازداشت. [بحار ، ج48 ، ص102] .

10 ایمان ده درجه دارد؛ کسی که درجه اش بالاتر است توقع از درجه پایین تر نداشته باشد. [وسائل ، ج11 ، ص428] .

11 قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : استصلاح الأخیار بإکرامهم و الأشرار بتأدیبهم [کشف الغمه ، ج2 ، ص349] .

12 قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : صِلْ مَنْ قَطَعَک وَ قُلِ الْحَقَّ وَ لَوْ عَلَی نَفْسِک وَ أَحْسِنْ إِلَی مَنْ أَسَاءَ إِلَیک [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص177] .

13 قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : إِنَّکمْ لَنْ تَسَعُوا النَّاسَ بِأَمْوَالِکمْ فَسَعُوهُمْ بِطَلَاقَهِ الْوَجْهِ وَ حُسْنِ اللِّقَاءِ [أمالی صدوق ، ص446] .

14 فرزند مسیحی که مسلمان شد طبق دستور امام صادق (ع) با مادرش بیشتر صحبت کرد. همین که مادر فهمید که این محبتها به خاطر اسلام اوست مادر هم مسلمان شد. [اصول کافی ، ج2 ، بر الوالدین ، حدیث11] .

15 نصرانی به اسم امام باقر (ع) توهین کرد. فرمود : « نه ، من باقرم ، گفت : مادرت آشپز است. فرمود : «حرفه خوبی است». [بحار ، ج46 ، ص289] .

16 شخصی به امام سجاد (ع) بد

گفت. امام فرمود : آیا گرفتاری داری تا من حل کنم ، او شرمنده شد. [بحار ، ج46 ، ص95] .

17 از نوادگان عمر به امام کاظم (ع) ناسزا گفت. اطرافیان خواستند او را بکشند ، حضرت اجازه نداد ، فرمود : نه. سپس امام (ع) سوار مرکب شد و به مزرعه او رفت. اوفراد کشید ، امام کنار او نشست و احوال پرسی کرد و از درآمد محصولات مزرعه سؤال کرد ، سپس امام کاظم (ع) سیصد دینار به او داد و فرمود محصولات مزرعه از خودت باشد. آن شخص شرمنده شده و گفت : الله اعلم حیث یجعل رسالته

مرد متحول شد. امام به اصحاب فرمود : آیا کار من بهتر بود یا تصمیم شما؟ [بحار ، ج48 ، ص102] .

و قال فی قوله تعالی «جاهِدِ الْکفّارَ وَ الْمُنافِقِینَ » (توبه-73) روی عن أبی عبد الله (ع) أنه قرأ جاهد الکفار بالمنافقین و قال إن رسول الله (ص) لم یقاتل منافقا قط إنما کان یتألفهم» [بحار الأنوار ، ج19 ، ص163] .

1 رفت و آمد باشد : وَ صاحِبْهُما فِی الدُّنْیا مَعْرُوفاً [لقمان/15] .

2 تاثیرپذیری نباشد : لا تَتَّخِذُوا آباءَکمْ وَ إِخْوانَکمْ أَوْلِیاءَ [توبه/23] .

6. ضرورت بیان حقیقت

1 حق باید گفته شود ، گرچه مخاطب امروز ما گوش ندهد : اذْهَبْ إِلی فِرْعَوْنَ [طه/24] .

2 توقع نداشته باشد همیشه اثر کند : فَإِنْ تَوَلَّوْا [آل عمران/32] .

فَإِنْ أَعْرَضُوا [شوری/48] .

وَ إِذا ذُکرُوا لا یذْکرُونَ [صافات/13] .

3 تسکین وجدان.

4 اجر قیامت.

لازم نیست محو شود کم شود هم ، کافی است.

رمز موفقیت در تبلیغ و امر به معروف :

1 أَنْ تَقُومُوا لِلّهِ [سبأ/46] .

ما طلبه ها بیشتر مسئولیم.لَوْ لا ینْهاهُمُ الرَّبّانِیونَ [مائده/63] .

2 تسلیم ، نه آنکه خودمان انتخاب کنیم. اگر او بخواهدأَوْهَنَ الْبُیوتِ [عنکبوت/41] .

3 توجه به زمان : محرم ، تابستان.هُنالِک دَعا زَکرِیا [آل عمران/38] .

4 توجه به مکان : در جلسه ای که پدربزرگ با بچه هاست ، پدربزرگ را نهی از منکر نکنیم.

5 پرکردن خلاءهای طبیعی : هؤلاءِ بَناتِی هُنَّ أَطْهَرُ لَکمْ [هود/78] .

6 هنر : فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّیرِ [بقره/260] .

7 شناخت مردم :

فَقَدْ لَبِثْتُ فِیکمْ عُمُراً [یونس/16] .

فَلَمّا کلَّمَهُ قالَ إِنَّک الْیوْمَ لَدَینا [یوسف/54] .

1 شقرانی شراب خورد. به امام صادق (ع) کاری داشت امام کارش را انجام داد و سپس به او فرمود : یا شقران إن الحسن من کل أحد حسن و إنه منک أحسن لمکانک منا و إن القبیح من کل أحد قبیح و إنه منک أقبح [المناقب ، ج4 ، ص236] .

(امام نامی از شراب خواری نبرد) .

2 قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : تلویح زله العاقل له من أمض عتابه [غرر الحکم ، ص56] .

3 قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : ازْجُرِ الّمُسِىءَ بِثَوَابِ الّمُحْسِنِ [نهج البلاغه ، حكمت 177] .

4 گاهی رسول الله (ص) بالای منبر می فرمود : مَا بَالُ أَقْوَامٍ مِنْ أَصْحَابِی لَا يأْكلُونَ اللَّحْمَ وَ لَا يشَمُّونَ الطِّيبَ وَ لَا يأْتُونَ النِّسَاءَ

أَمَا إِنِّی آکلُ اللَّحْمَ وَ أَشَمُّ الطِّیبَ وَ آتِی النِّسَاءَ فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِی فَلَیسَ مِنِّی [کافی ، ج5 ، ص496] .

موعظه مستقیم :

1 موعظه و استدلال : ادْعُ إِلی سَبِیلِ رَبِّک [نحل/125] .

2 خصوصی باشد : قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْکرِی (ع) : من وعظ أخاه سرا فقد زانه و من وعظه علانیه فقد شانه [تحف العقول ، ص489] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : نصحک بین الملإ تقریع (تفریع) [غرر الحکم ، ص225] .

3 مختصر باشد : اذا وعظت فاوجز [میزان الحکمه ، ج10 ، ص580] .

4 استفاده از عواطف : جوانی نزد رسول الله (ص) آمد و گفت : أ تأذن لی فی الزنا؟ !

فضاح الناس به. فقال النبی (ص) : « قرّبوه» فدنی حتی حبس بین یدیه فقال (ص) : « أ تحب لامک و بنتک و اختک و خالتک؟ !» فوضع (ص) یده علی صدره فقال (ص) : « اللهم طهر قلبه و اغفر ذنبه و حسّن فرجه فلم یکن شی ء ابغض الیه (یعنی الزنا) » [احیاء العلوم ، ج2 ، ص334] .

به امام حسن (ع) گفت : من گناهکاری هستم که نمی توانم گناه نکنم. حضرت فرمود :

افعل خمسه أشیاء و أذنب ما شئت فأول ذلک لا تأکل رزق الله و أذنب ما شئت و الثانی اخرج من ولایه الله و أذنب ما شئت و اطلب موضعا لا یراک الله و أذنب ما شئت و الرابع إذا جاء ملک الموت لیقبض روحک فادفعه عن نفسک و أذنب ما شئت و الخامس إذا أدخلک ملک فی النار فلا

تدخل فی النار و أذنب ما شئت [جامع الأخبار ، ص130] .

مراحل / موعظه مستقیم :

1 اول خوبیها را بگوییم. حضرت امیر (ع) می فرماید : مثل مگس نباشیم. [سفینه البحار ، عیب] .

حضرت عیسی (ع) در میان جمعی که هر کدام از بدی جیفه و مردارسگ سخنی گفتند. فرمود : مَا أَشَدَّ بَیاضَ أَسْنَانِهِ [بحار الأنوار ، ج14 ، ص327] .

مثال این افراد مثل کسی است که از دامداری گوسفندی بخواهد و او بگوید برو هر کدام می خواهی برای خود انتخاب کن و او به میان گله برود و از میان آن همه گوسفند گوش سگ گله را بگیرد و بیاورد. [اخلاق فلسفی ، ج1 ، ص329 و مجموعه ورام ، ج1 ، ص29] .

1 وضوی امام حسین (ع) برای پیرمرد. [بحار ، ج43 ، ص319] .

2 قال الصادق (ع) : نَزَلَ الْقُرْآنُ بِإِیاک أَعْنِی وَ اسْمَعِی یا جَارَهُ [کافی ، ج2 ، ص630] .

3 قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : ارْجُرِ الْمُسِیءَ بِثَوَابِ الْمُحْسِنِ [نهج البلاغه ، حکمت 177] .

4 فتوای مهم امام : هرگاه اجمالا بداند که یکی از دو نفر یا یکی از میان جمعی بر انجام خلافی اصرار دارند ، واجب است طوری نهی کند که خطابش منطبق بر آن شخص خلافکار شود. مثلا بگوید : هر کس شرب خمر کند باید ترک نماید و اما نهی کردن همه یا عده به خصوص نه تنها واجب نیست ، بلکه جائز هم نیست و نباید نهی او جوری باشد که خیال شود همه

آن گروه چنین خلافی را کرده اند. [تحریر ، مسئله11 ، امر به معروف] .

مراحل / موعظه غیرمستقیم :

و لو کان فی توجه النُهی الی العنوان المنطبق علی العاصی هتک عن هؤلاء الاشخاص فالظاهر عدم الوجوب بل عدم الجواز [تحریر ، ج1 ، ص433 ، مسئله11] .

علی (ع) درباره مراحل :

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : فَمِنْهُمُ الْمُنْكرُ لِلْمُنْكرِ بِيدِهِ وَ لِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ فَذَلِک الْمُسْتَكمِلُ لِخِصَالِ الْخَيرِ وَ مِنْهُمُ الْمُنْكرُ بِلِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ وَ التَّارِک بِيدِهِ فَذَلِک مُتَمَسِّک بِخَصْلَتَينِ مِنْ خِصَالِ الْخَيرِ وَ مُضَيعٌ خَصْلَةً وَ مِنْهُمُ الْمُنْكرُ بِقَلْبِهِ وَ التَّارِک بِيدِهِ وَ لِسَانِهِ فَذَلِک الَّذِی ضَيعَ أَشْرَفَ الْخَصْلَتَينِ مِنَ الثَّلَاثِ وَ تَمَسَّک بِوَاحِدَهٍ وَ مِنْهُمْ تَارِک لِإِنْكارِ الْمُنْكرِ بِلِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ وَ يدِهِ فَذَلِک مَيتُ الْأَحْياءِ وَ مَا أَعْمَالُ الْبِرِّ كلُّهَا وَ الْجِهَادُ فِی سَبِيلِ اللَّهِ عِنْدَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْكرِ إِلَّا كنَفْثَهٍ فِی بَحْرٍ لُجِّی وَ إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْكرِ لَا يقَرِّبَانِ مِنْ أَجَلٍ وَ لَا ينْقُصَانِ مِنْ رِزْقٍ وَ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِک كلِّهِ كلِمَهُ عَدْلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِرٍ [نهج البلاغه ، حکمت 374] .

7. حفظ قداست عمل

قال الصادق (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا أَرَادَ أَنْ يبْعَثَ سَرِيهً دَعَاهُمْ فَأَجْلَسَهُمْ بَينَ يدَيهِ ثُمَّ يقُولُ سِيرُوا بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ فِی سَبِيلِ اللَّهِ وَ عَلَی مِلَّهِ رَسُولِ اللَّهِ [کافی ، ج5 ، ص27] .

قداست شروع : بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ

قداست هدف : وَ فِی سَبِيلِ اللَّهِ

قداست شیوه : وَ عَلَی مِلَّهِ رَسُولِ اللَّهِ

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ يلْقَی السَّمُّ فِی بِلَادِ الْمُشْرِكينَ

[کافی ، ج5 ، ص28] .

به خاطر گناهکاری همه را نیازارید.

مواظب گیاهان ، کودکان ، زنان ، و... باشید.

قال الصادق (ع) : مَا بَیتَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَدُوّاً قَطُّ [کافی ، ج5 ، ص28] .

اقدام به هجوم شبانه.

مقابله به مثل بلامانع است.

مگر آنها نیز شبیخون نزدند؟

8. برخوردانقلابی

بی اعتبار کردن و لغو اعتبار کارت خبرنگاران مغرض : إِنْ جاءَکمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَینُوا [حجرات/6] .

دستگیری شایعه سازان و رفتار انقلابی با آنان :

لَئِنْ لَمْ ینْتَهِ الْمُنافِقُونَ وَ الَّذِینَ فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُرْجِفُونَ فِی الْمَدِینَهِ لَنُغْرِینَّک بِهِمْ ثُمَّ لا یجاوِرُونَک فِیها إِلاّ قَلِیلاً [احزاب/60] .

ملعونین اینما یقفوا و اخذوا و قتلوا تقتیلا

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : من لم تصلحه الکرامه أصلحته الإهانه [غرر الحکم ، ص482] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : من لم یصلحه حسن المداراه أصلحه سوء المکافاه [غرر الحکم ، ص445] .

کبوتربازی بدون اعلام به پشت بام می رفت و تذکرات همسایه را گوش نمی داد و می گفت بام خانه خودم است. همسایه هم با ک چوب و سطل رو پشت بام خود رفت و کبوتران او را رم می داد و می گفت. من هم بام خانه خودم است.

سمره بن جندب که با درخت خود مزاحم دگران بود و مواعظ رسول الله (ص) را گوش نکرد حضرت با فرمان قانونلَا ضَرَرَ وَ لَا ضِرَارَ [کافی ، ج5 ، ص292] .

دستور قلع و قمع کردن درختش را صادر کرد.

تهدید :

حضرت علی (ع) به کسانی که در جماعت حاضر نمی شدند :

فلا یواکلونا

یواکلُونَا

وَ لَا یشَارِبُونَا

وَ لَا یشَاوِرُونَا

وَ لَا ینَاکحُونَا وَ لَا یأْخُذُوا مِنْ فَیئِنَا شَیئاً أَوْ

يحْضُرُوا مَعَنَا صَلَاتَنَا جَمَاعَةً وَ إِنِّی لَأُوشِک أَنْ آمُرَ لَهُمْ بِنَارٍ تُشْعَلُ فِی دُورِهِمْ فَأُحْرِقَهَا عَلَيهِمْ [أمالی طوسی ، ج39 ، ص696] .

زنی نامه را در لابلای موی سر خود پنهان و از مدینه برای کفار مکه به عنوان جاسوسی می برد. پیامبر (ص) افرادی را فرستاد بازرسی بدنی کردند نامه را نیافتند. حضرت علی (ع) تهدید را برای نهی از منکر استفاده کرده ، شمشیر کشید و گفت : یا نامه را بده یا گردنت را می زنم. زن نامه را از میان موهای سر خود بیرون آورد و تحویل داد. [فروغ ابدیت ، ج2 ، ص318] .

هرگاه جلوگیری از گناه متوقف بر تندی و تهدید باشد جایز ، بلکه واجب است. [تحریر ، ج1 ، ص459] .

اگر منکر مهم است فحش و دروغ و اهانت هم جایز است (مثل آن که جان شخصی در خطر است یا گناه کبیره ای در حال وقوع است.) [تحریر ، ج1 ، ص459] .

داستان شیرین :

حضرت علی (ع) در هوای داغ زنی را دید که پریشان از تهدید شوهرش پا به فرار گذاشته فرمود : هوا خنک شود من اقدام می کنم. زن گفت : غضب شوهرم بیشتر می شود. حضرت در همان هوای داغ به در خانه شوهر رفت. جوانی از خانه بیرون آمد در حالی که حضرت را نمی شناخت ، گفت : به شما چه ربطی دارد؟ من زنم را آتش می زنم. حضرت شمشیر کشید و فرمود : آمُرُک بِالْمَعْرُوفِ وَ أَنْهَاک عَنِ الْمُنْکرِ تَسْتَقْبِلُنِی بِالْمُنْکرِ وَ تُنْکرُ الْمَعْرُوفَ [المناقب ، ج2 ، ص106] .

مردم جمع شدند و سلام

کردند. جوان حضرت را شناخت و عذرخواهی کرد. حضرت شمشیر را غلاف کرد و به زن موعظه کرد و فرمود : یا أَمَةَ اللَّهِ ادْخُلِی مَنْزِلَک وَ لَا تُلْجِئِی زَوْجَک إِلَی مِثْلِ هَذَا وَ شِبْهِهِ [المناقب ، ج2 ، ص106] .

نکات :

1 سرعت در نهی از منکر.

2 تهدید.

3 اقدام رهبر.

4 نتیجه گیری بعد از موعظه. [بحار ، ج41 ، ص57] .

هرگاه دفع منکر منوط به کتک زدن گناهکار باشد به مقدار ضرورت جایز است. [تحریر ، ج1 ، ص461] .

البته زخمی و مجروح کردن گناهکار نیاز به اجازه ولی فقیه دارد ، مگر در مواردی که گناه بسیار مهم است. نظیر قتل انسان بی گناه که با هر وسیله ای که شد باید جلوگیری کرد. در مجروح کردن باید مراعات درجات را بنماید. [تحریر ، ج1 ، ص462] .

و کان بعثه النبی (ص) فی سریه فلقیه عامر بن الأضبط الأشجعی فحیاه بتحیه الإسلام و کان بینهما أخیه فرماه بسهم فقتله فلما جاء إلی النبی (ص) جلس بین یدیه و سأله أن یستغفر له فقال (ص) لا غفر الله لک فانصرف باکیا فما مضت علیه سبعه أیام حتی هلک و دفن فلفظته الأرض [بحار الأنوار ، ج19 ، ص148] .

1 به خیال دعا و شفاعت رسول الله (ص) نمی توان گناه کرد.

2 رسول اکرم (ص) برای همه دعا نمی کند.

فقال عطیه بن سعد العوفی و الزهری لما انهزم أهل بدر قال المسلمون لأولیائهم من الیهود آمنوا قبل أن یصیبکم الله بیوم مثل یوم بدر [بحار الأنوار ، ج19 ، ص151] .

قسمت بیان.

.9

سیمائی از شهید امر به معروف

فلکم فیّ اسوه [مقتل ابی مخنف ، ص86] .

قَالَ الْحُسَینُ (ع) مثلی لا یبایع مثله [بحار الأنوار ، ج44 ، ص324] .

انی ارید ان آمر بالمعروف [مقتل خوارزمی ، ج1 ، ص188] .

انا لله و انا الیه راجعون و علی الاسلام السلام اذ قد بلیت الامه [متقل خوارزمی ، ج1 ، ص384] .

«برای مثل یزید.»

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : أ لا ترون أن الحق لا یعمل به و أن الباطل لا یتناهی عنه [تحف العقول ، ص245] .

اشهد انک قد امرت بالمعروف و نهیت عن المنکر

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : اللهم إنی أحب المعروف و أنکر المنکر [بحار الأنوار ، ج44 ، ص328] .

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : إنا لله و إنا إلیه راجعون و علی الإسلام السلام إذ قد بلیت الأمه براع مثل یزید [اللهوف ، ص24] .

1 آگاهی و بصیرت : قَالَ الْحُسَینُ (ع) : اللهم إنی أحمدک علی أن أکرمتنا بالنبوه و علمتنا القرآن و فقهتنا فی الدین [إرشاد مفید ، ج2 ، ص91] .

أَشْهَدُ أَنَّک لَمْ تَهِنْ وَ لَمْ تَنْکلْ وَ أَنَّک مَضَیتَ عَلَی بَصِیرَهٍ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص65] .

قال الصادق (ع) : وَ صَاحِبُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ یحْتَاجُ إِلَی أَنْ یکونَ عَالِماً بِالْحَلَالِ وَ الْحَرَامِ [مصباح الشریعه ، ص18] .

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : أنی لم أخرج أشرا (سرکشی) و لا بطرا و لا مفسدا و لا ظالما و إنما خرجت لطلب الإصلاح فی أمه جدی (ص) أرید أن آمر بالمعروف و أنهی عن المنکر و أسیر

بسیره جدی و أبی [بحار الأنوار ، ج44 ، ص328] .

قال الصادق (ع) : أشهد أنک دعوت إلی الله و إلی رسوله و وفیت لله بعهده و قمت لله بکلماته و جاهدت فی سبیل الله [کامل الزیارات ، ص197] .

امام حسین (ع) شبی که از مدینه خارج شد فرمود : بحق هذا القبر و من فیه الا اخترت لی من امری ما هو لک رضا و لرسولک رضا و للمؤمنین رضا

قال الصادق (ع) : أشهد أنک عبد الله و أمینه بلغت ناصحا و أدیت أمینا و قلت صادقا و قتلت صدیقا [کامل الزیارات ، ص233] .

أشهد أنک الإمام الراشد الهادی هدیت و قمت بالحق و عملت به [کتاب المزار ، ص109] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : لَعَنَ اللَّهُ الآمِرِینَ بِالْمَعْرُوفِ التَّارِکینَ لَهُ وَ النَّاهِینَ عَنِ الْمُنْکرِ الْعَامِلِینَ بِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 129] .

قال الصادق (ع) : کونوا دعاه الناس بأعمالکم و لا تکونوا دعاه بألسنتکم [قرب الإسناد ، ص37] .

قال الصادق (ع) : أشهد أنک قتلت مظلوما و أن قاتلک فی النار و أشهد أنک جاهدت فی سبیل الله حق جهاده لم تأخذک فی الله لومه لائم [بحار الأنوار ، ج98 ، ص180] .

روز عاشورا فرمود : قَالَ الْحُسَینُ (ع) : إِنِّی تَوَکلْتُ عَلَی اللّهِ رَبِّی وَ رَبِّکمْ» (هود-56) [اللهوف ، ص99] .

به برادرش محمد حنفیه فرمود : قَالَ الْحُسَینُ (ع) : یا أخی و الله لو لم یکن ملجأ و لا مأوی لما بایعت یزید بن معاویه [بحار الأنوار ، ج44 ، ص328] .

قال الصادق (ع)

: وَ صَاحِبُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ يحْتَاجُ إِلَى أَنْ يكونَ عَالِماً بِالْحَلَالِ وَ الْحَرَامِ فَارِغاً مِنْ خَاصَّةِ نَفْسِهِ عَمَّا يأْمُرُهُمْ بِهِ وَ ينْهَاهُمْ عَنْهُ نَاصِحاً لِلْخَلْقِ رَحِيماً رَفِيقاً بِهِمْ دَاعِياً لَهُمْ بِاللُّطْفِ وَ حُسْنِ الْبَيانِ عَارِفاً بِتَفَاوُتِ أَخْلَاقِهِمْ لِينَزِّلَ كلًّا مَنْزِلَتَهُ بَصِيراً بِمَكرِ النَّفْسِ وَ مَكايِدِ الشَّيطَانِ صَابِراً عَلَى مَا يلْحَقُهُ لَا يكافِئُهُمْ بِهَا وَ لَا يشْكو مِنْهُمْ وَ لَا يسْتَعْمِلُ الْحَمِيةَ وَ لَا يغْتَاظُ لِنَفْسِهِ مُجَرِّداً نِيتَهُ لِلَّهِ مُسْتَعِيناً بِهِ وَ مُبْتَغِياً لِوَجْهِهِ فَإِنْ خَالَفُوهُ وَ جَفَوْهُ صَبَرَ وَ إِنْ وَافَقُوهُ وَ قَبِلُوا مِنْهُ شَكرَ مُفَوِّضاً أَمْرَهُ إِلَى اللَّهِ نَاظِراً إِلَى عَيبِهِ [مصباح الشريعه ، ص18] .

ان كان دين محمد لم يستقم الا بقتلى فيا سيوف خذينى [اعيان الشيعه ، ج1 ، ص581] .

قال الحسين (ع) : ألا و إن الدعى ابن الدعى قد ركز بين اثنتين بين السله و الذله و هيهات منا الذله [اللهوف ، ص97] .

روز عاشورا فرمود : أما و الله لا أجيبهم إلى شىء مما يريدون حتى ألقى الله و أنا مخضب بدمى [اللهوف ، ص101] .

لا و الله لا أعطيكم بيدى إعطاء الذليل و لا أفر فرار العبيد [إرشاد مفيد ، ج2 ، ص97] .

در زيارت ناحيه مقدسه مى خوانيم : زاهدا فى الدنيا زهد الراحل عنها ناظرا إليها بعين المستوحشين منها [بحار الأنوار ، ج98 ، ص320]

قال الصادق (ع) : أَشْهَدُ أَنَّک قَدْ بَلَّغْتَ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَا أُمِرْتَ بِهِ وَ لَمْ تَخْشَ أَحَداً غَيرَهُ [كافى ، ج4 ، ص572] .

چند نمونه :

امام حسين (ع) آن زمان كه نوجوان بود به

خلیفه دوم گفت : انزل من منبر ابی [مقتل خوارزمی ، ج1 ، ص145] .

امام به فرماندار مدینه فرمود : و یزید رجل فاسق شارب الخمر قاتل النفس المحرمه معلن بالفسق و مثلی لا یبایع بمثله [اللهوف ، ص22] .

به لشکر حرّ فرمود : و قد علمتم أن هؤلاء القوم قد لزموا طاعه الشیطان و تولوا عن طاعه الرحمن و أظهروا الفساد و عطلوا الحدود [بحار الأنوار ، ج44 ، ص381] .

فَیقْتُلُونَ وَ یقْتَلُونَ [توبه/111] .

در مسیر مکه به کربلا : قتلنا ام ظفرنا [موسوعه کلمات الحسین (ع) ، ص362] .

نامه امام به رؤسای بصره : فان السنه قد امیتت و البدعه قد احییت [متقل ابی مخنف ، ص25 و 26] .

امام حسین (ع) : فقد علمتم أن رسول الله (ص) قد قال فی حیاته من رأی سلطانا جائرا مستحلا لحرم الله ناکثا لعهد الله مخالفا لسنه رسول الله یعمل فی عباد الله بالإثم و العدوان ثم لم یغیر بقول و لا فعل کان حقیقا علی الله أن یدخله مدخله [بحار الأنوار ، ج44 ، ص381] .

پس از ورود به کربلا فرمود : أ لا ترون أن الحق لا یعمل به و أن الباطل لا یتناهی عنه لیرغب المؤمن فی لقاء الله محقا [تحف العقول ، ص245] .

حضرت علی (ع) به یارانش فرمود : إِذَا حَضَرَتْ بَلِیهٌ فَاجْعَلُوا أَمْوَالَکمْ دُونَ أَنْفُسِکمْ وَ إِذَا نَزَلَتْ نَازِلَهٌ فَاجْعَلُوا أَنْفُسَکمْ دُونَ دِینِکمْ وَ اعْلَمُوا أَنَّ الْهَالِک مَنْ هَلَک دِینُهُ وَ الْحَرِیبَ مَنْ حُرِبَ دِینُهُ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص192]

.

امام حسین (ع) هنگام خروج از مکه فرمود : نصبر علی بلائه [اللهوف ، ص60] .

قال الصادق (ع) : وَ صَاحِبُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ يحْتَاجُ إِلَى أَنْ يكونَ صَابِراً عَلَى مَا يلْحَقُهُ [مصباح الشريعه ، ص18] .

قال الصادق (ع) : أَشْهَدُ أَنَّک قَدْ تَلَوْتَ الْكتَابَ حَقَّ تِلَاوَتِهِ [كافى ، ج4 ، ص574] .

امام حسین (ع) در مسیر راه مکه به کربلا فرمود : اما والله انی لأرجو ان یکون خیرا ما اراد الله بنا قتلنا ام ظفرنا [موسوعه کلمات الحسین (ع) ، ص362] .

قال الصادق (ع) : أَشْهَدُ أَنَّک قَدْ حَلَّلْتَ حَلَالَ اللَّهِ وَ حَرَّمْتَ حَرَامَ اللَّهِ [كامل الزيارات ، ص212] .

أشهد أنک قد أطعت الله و ما عصيته [بحار الأنوار ، ج98 ، ص320] .

چند نمونه :

1 بعد از شهادت امام حسن (ع) شیعیان عراق به امام حسین (ع) نامه نوشتند که ما با تو بیعت و معاویه را عزل می کنیم. امام در جواب نوشتند : چون برادرم امام حسن با معاویه پیمانی بسته اند ، تا مدت آن سر نیامده ، من پیمان رانمی شکنم.

شخصیت حسین (ع) قبل از عاشورا : تحركت الشيعه بالعراق و كتبوا إلى الحسين (ع) فى خلع معاويه و البيعه له فامتنع عليهم و ذكر أن بينه و بين معاويه عهدا و عقدا لا يجوز له نقضه حتى تمضى المده. [إرشاد مفيد ، ج2 ، ص32] .

2 روز عاشورا مادر وهب تحت تاثیر شهادت فرزندش قرار گرفت ، عمود خیمه را برداشت و به دشمن حمله ور شد. امام فرمود : برگرددفَإِنَّ الْجِهَادَ مَرْفُوعٌ مِنَ

النِّسَاءِ [بحار الأنوار ، ج45 ، ص17] .

روز عاشورا شمر جسارت کرد. مسلم بن عوسجه خواست به او تیراندازی کند. امام فرمود : لَا تَرْمِهِ فَإِنِّی أَکرَهُ أَنْ أَبْدَأَهُمْ بِالْقِتَالِ [إرشاد مفید ، ج2 ، ص96] .

3 روز عاشورا جوانی از خیمه خارج شد تا با سپاه یزید بجنگد. پدر این جوان لحظاتی قبل شهید شده بود. امام فرمود : چون پدرش شهید شده ، شاید مادرش از جهاد جوان راضی نباشد.و لعل أمه تکره خروجه [بحار الأنوار ، ج45 ، ص27] .

آن جوان فرمود : مادرم به من امر کرد تا بجنگم. [اعیان الشیعه ، ج1 ، ص607] .

4 توجه به نماز ظهر عاشورا :

5 امام حسین (ع) همین که وارد کربلا شد زمینی که هم اکنون محل قبر آن بزرگوار است به شصت هزار درهم از مردم خرید. [فرهنگ جامع سخنان امام حسین (ع) ، ص421]

در زیارت ناحیه مقدسه می خوانیم : کنت للمسلمین راحما [بحار الأنوار ، ج98 ، ص239] .

امام به لشکر حرّ فرمود : نفسی مع أنفسکم و أهلی و ولدی مع أهالیکم و أولادکم [بحار الأنوار ، ج44 ، ص381] .

قال الصادق (ع) : وَ صَاحِبُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ یحْتَاجُ إِلَی أَنْ یکون نَاصِحاً لِلْخَلْقِ رَحِیماً رَفِیقاً بِهِمْ [مصباح الشریعه ، ص18] .

قال الحسین (ع) : إنما خرجت لطلب الإصلاح فی أمه جدی (ص) [بحار الأنوار ، ج44 ، ص328] .

بَذَلَ مُهْجَتَهُ فِیک لِیسْتَنْقِذَ عِبَادَک مِنَ الضَّلَالَهِ وَ الْجَهَالَهِ وَ الْعَمَی وَ الشَّک وَ الِارْتِیابِ إِلَی بَابِ الْهُدَی

[تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص59] .

قال الصادق (ع) : أشهد أنک کنت علی بینه من ربک قد بلغت ما أمرت به و قمت بحقه و صدقت من قبلک غیر واهن و لا موهن [کامل الزیارات ، ص203] .

(نه سست شدی و نه در دیگران سستی ایجاد کردی)

آغاز حرکت فرمود : أرید أن آمر بالمعروف و أنهی عن المنکر [بحار الأنوار ، ج44 ، ص328] .

در لحظه آخر نیز با نهی از منکر شهید شد ، زیرا کلام آخرش این بود : ویلکم یا شیعه آل أبی سفیان إن لم یکن لکم دین و کنتم لا تخافون المعاد فکونوا أحرارا فی دنیاکم [اللهوف ، ص119] .

توبه حر را پذیرفت :

1 پرونده سیاه دلیل بر طرد نیست.

2 بد رفتاری دیگران دلیل بر ترک احسان نیست.

(حرّ و لشکرش بد رفتاری کردند ، ولی امام حتی به حیوانهای آنها آب داد)

3 پرونده سیاه گذشته سبب سقوط تکلیف امر به معروف و نهی از منکر نیست.

(حرّ بعد از توبه سپاهیان عمر سعد را امر و نهی کرد) .

4 در اسلام بن بست نیست.

5 بعد از توبه لغزش خطاکاران را به رخ آن ها نکشید.

6 با اراده می توان از شقاوت به شهادت رسید.

7 توبه لفظی را با عمل ثابت کنید. (حرّ اول با زبان توبه کرد و سپس با عمل ثابت کرد) .

8 راه توبه تا آخرین لحظه باز است.

تفسیر کلام امام حسین (ع) در وصیت نامه خود به برادرش محمد حنفیه :

إنما خرجت لطلب الإصلاح فی أمه جدی (ص) أرید أن آمر

بالمعروف و أنهى عن المنكر و أسير بسيره جدى و أبى [بحار الأنوار ، ج44 ، ص328] .

چند نكته :

1 هدف بايد متمركز باشدإنما

2 اصلاح نياز به هجرت داردخرجت

3 اول اصلاح گر واقعى ، رهبران الهى هستندخرجت لطلب الإصلاح

4 اصلاح بايد همه جانبه باشد (نه اصلاحات ادارى يا اقتصادى ، بلكه بايد مهم ترين اصلاح در اصلاح اعتقادى و فكر باشد)

5 شرط اصلاحات داشتن امكانات نيستإنما خرجت

6 يكى از راه هاى اصلاحات ، امر به معروف و نهى از منكر استلطلب الإصلاح فى أمه جدى (ص) أريد أن آمر بالمعروف و أنهى عن المنكر

7 اصلاحات بايد با الگوى سنت نبوى و سيره علوى باشدأسير بسيره جدى و أبى

8 نشانه اصلاحات بايد در دين دارى باشد... : قال الحسين (ع) : وَ لَكِنْ لنرى الْمَعَالِمَ مِنْ دِينِک وَ نُظْهِرَ الْإِصْلَاحَ فِى بِلَادِک [تحف العقول ، ص237] .

9 اصلاحات بايد در سايه عدل باشد : قال الحسين (ع) : انما خرجت لطلب الإصلاح فى أمه جدى (ص) [بحار الأنوار ، ج44 ، ص328] .

أشهد أنک قد أمرت بالقسط و العدل و دعوت إليهما [بحار الأنوار ، ج98 ، ص336] .

(زيارت امام حسين (ع) از قول امام صادق (ع))

قال الصادق (ع) : وَ صَاحِبُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ يحْتَاجُ إِلَى أَنْ يكونَ عَارِفاً بِتَفَاوُتِ أَخْلَاقِهِمْ [مصباح الشريعه ، ص18] .

امام حسین (ع) در نامه ای به معاویه می نویسد : ألست قاتل حجر بن عدی أخی کنده أو لست قاتل عمرو بن الحمق صاحب رسول الله [احتجاج ، ج2

، ص297] .

أ لست قاتل خضرمی

شارب الخمر قاتل النفس المحتر [اللهوف ، ص22] .

درباره یزید می فرماید : الیک عنی یا عدوّ الله فانک رجس [موسوعه کلمات الحسین] .

به عمر سعد که به خاطر دنیا به سراغ یزید رفته می فرماید : اگر از خانه ات می ترسی من برای تو خانه می سازمأنا ابنیها لک [بحار الأنوار ، ج44 ، ص387] .

اگر از مصادره اموالت می ترسیأنا أخلف علیک خیرا منها من مالی بالحجاز [بحار الأنوار ، ج44 ، ص387] .

به مردم کوفه نوشت : فلعمری ما هی منکم بنکر لقد فعلتموها بأبی و أخی و ابن عمی [بحار الأنوار ، ج44 ، ص381] .

نسبت به لشکر حر فرمود : أسقوا القوم و أرووهم من الماء و رشفوا الخیل ترشیفا [إرشاد مفید ، ج2 ، ص76] .

3. شیوه ها و روش ها

1. تصحیح نوع برخورد

1. آنچه برای خود بپسندی

1 آمر به معروف باید پیش گام باشد : قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : و الله ما أمرتکم بطاعه إلا و قد ائتمرت بها و لا نهیتکم عن معصیه إلا و قد انتهیت عنها [تأویل الآیات الظاهره ، ص124] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : أَیهَا النَّاسُ إِنِّی وَ اللَّهِ مَا أَحُثُّکمْ عَلَی طَاعَهٍ إِلَّا وَ أَسْبِقُکمْ إِلَیهَا وَ لَا أَنْهَاکمْ عَنْ مَعْصِیهٍ إِلَّا وَ أَتَنَاهَی قَبْلَکمْ عَنْهَا [نهج البلاغه ، خطبه 175] .

2 هر مصلحی باید صالح باشد :

قال رسول الله (ص) : لا تكن ممن يشدد على الناس و يخفف عن نفسه [مكارم الأخلاق ، ص457] .

3 در

جنگ ها به دشمن نزدیکتر بود.

4 امام حسین (ع) علی اکبر را قبل از جوانان بنی هاشم به جنگ فرستاد.

و لا یحتقر مسکینا لفقره و لا یهاب ملکا لملکه یدعوا هذا و هذا الی الله دعاء مستویا [سنن النبی ، ص38] .

2. شناخت تفاوتها

هر امامی یک شیوه ای داشته.

ردّ گم کردن : امام رضا (ع) خروس و گوسفند خرید.

تقیه ، حوزه علمیه ، خطبه ، شمشیر ، نامه ، انتقاد ، نماینده فرستادن ، یارگیری ، حمایت از حرکت های انقلابی.

فَبَدَأَ بِأَوْعِيَتِهِمْ قَبْلَ وِعاءِ أَخِيهِ [یوسف/76] .

تعقیب مراقبتوَ قالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّيهِ [قصص/11] .

در بازی فوتبال هدف همه گل زدن است گرچه نقش های متفاوتی را بازی می کنند.

عَنْ عَلِی بْنِ أَسْبَاطٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا قَالَ : «نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنِ الْأَدَبِ عِنْدَ الْغَضَبِ» [کافی ، ج7 ، ص260] .

مردم مدینه (اوس و خزرج) در هر محله ای بتی داشتند که در خانه ای نگه داری می شد و احترام می گذاشتند و در مقابل این بتها قربانی می کردند وقتی سعد بن ربیع و عبدالله رواحه وارد مدینه شدند اول بتهای خود را شکسته؛ پس از مدتی که 12 نفر از انصار مسلمان شدند آنها هم بتهای خود و فامیل خود را شکستند. وقتی آمار به70 نفر رسید مسلمانان مسئله را علنی کرده و به بت شکنی پرداختند.

پیام :

1 محور کفر را باید نابود کرد.

2 از شیوه تدریج باید استفاده کرد.

3 پذیرش اجتماعی را باید ملاحظه کرد.

4 هر کس وظیفه دارد منطقه خودش را پاک سازی کند.

3. تذکر وشرایط آن

گاهی مکروهی را با حرام نهی می کنیم. مثلا ، ایستاده بول کرن

مکروه است ، ولی ناهی از ان منکر می گوید : ای خر احمق. که گفتن کلمه خر و احمق به مسلمان حرام ، ولی استاده بول کردن مکروه است.

ادْفَعْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ [مومنون/96] .

وَ یدْرَؤنَ بِالْحَسَنَهِ السَّیئَهَ [رعد/22] .

وَ إِذا خاطَبَهُمُ الْجاهِلُونَ قالُوا سَلاماً [فرقان/63] .

قالُوا لا ضَیرَ إِنّا إِلی رَبِّنا مُنْقَلِبُونَ [شعراء/50] .

لَیسَ بِی ضَلالَهٌ [اعراف/61] .

لَیسَ بِی سَفاهَهٌ [اعراف/67] .

4. قهر باخلاف کار

قال الصادق (ع) : لَوْ أَنَّکمْ إِذَا بَلَغَکمْ عَنِ الرَّجُلِ شَیءٌ تَمَشَّیتُمْ إِلَیهِ فَقُلْتُمْ یا هَذَا إِمَّا أَنْ تَعْتَزِلَنَا وَ تَجْتَنِبَنَا وَ إِمَّا أَنْ تَکفَّ عَنْ هَذَا فَإِنْ فَعَلَ وَ إِلَّا فَاجْتَنِبُوهُ [أمالی طوسی ، ج35 ، ص661] .

امر به معروف و نهی از منکر ، صفحه 44

رفت و آمد باشد : وَ صاحِبْهُما فِی الدُّنْیا مَعْرُوفاً [لقمان/15] .

2 تاثیرپذیری نباشد : لا تَتَّخِذُوا آباءَکمْ وَ إِخْوانَکمْ أَوْلِیاءَ [توبه/23]

5. برخورد اسلامی

ادْفَعْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ [مومنون/96] .

وَ یدْرَؤنَ بِالْحَسَنَهِ السَّیئَهَ [رعد/22] .

وَ إِذا خاطَبَهُمُ الْجاهِلُونَ قالُوا سَلاماً [فرقان/63] .

قالُوا لا ضَیرَ إِنّا إِلی رَبِّنا مُنْقَلِبُونَ [شعراء/50] .

لَیسَ بِی ضَلالَهٌ [اعراف/61] .

لَیسَ بِی سَفاهَهٌ [اعراف/67] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یتفقد أصحابه [مکارم الأخلاق ، ص13] .

اگر سه روز آنان را نمی دید.

قال ابن شهر شهرآشوب (ره) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یعود المرضی [المناقب ، ج1 ، ص145] .

قَالَ البَاقِرُ (ع) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا وَدَّعَ مُسَافِراً أَخَذَ بِیدِهِ ثُمَّ

قَالَ أَحْسَنَ اللَّهُ لَک الصِّحَابَهَ وَ أَکمَلَ لَک الْمَعُونَهَ وَ سَهَّلَ لَک الْحُزُونَهَ وَ قَرَّبَ لَک الْبَعِیدَ وَ کفَاک الْمُهِمَّ وَ حَفِظَ لَک دِینَک وَ أَمَانَتَک وَ خَوَاتِیمَ عَمَلِک وَ وَجَّهَک لِکلِّ خَیرٍ عَلَیک بِتَقْوَی اللَّهِ اسْتَوْدِعِ اللَّهَ نَفْسَک سِرْ عَلَی بَرَکهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص276] .

پامبر (ص) در آخر جبهه می آمد و ضعفاء را کمک می کرد. [سنن ابن ماجه ، ص71] .

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِی أَوْفَی قَالَ : «کانَ إِذَا أَتَی أَحَدٌ بِصَدَقَهٍ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) قَالَ (ص) اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی آلِ فُلَانٍ فَجَاءَ أَبِی یوْماً بِصَدَقَهٍ عِنْدَهُ فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی آلِ أَبِی أَوْفَی» [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص136] .

یدعو اصحابه بکناهم اکراما لهم و استماله لقلوبهم و یکن ایضا النساء و الصبیان فیستلین به قلوبهم [سنن النبی ، ص152] .قَالَ الشَّهِیدُ الثَّانِی (ره) : «فلقد کان رسول الله (ص) یکنی أصحابه إکراما لهم فإن ذلک و نحوه أشرح لصدورهم و أبسط لسؤلهم و أجلب لمحبتهم.» [منیه المرید ، ص193] .

هرگاه وام می گرفت کهنه می گرفت ، ولی هنگام پس دادن نو پس می داد. [سنن النبی ، ص88] .

آمادگی برای پاسخ گویی به سؤالات :

یا رسول الله ما لله علینا و ما لک علینا و ما لنا علی الله قال أما لله علیکم فأن تعبدوه و لا تشرکوا به شیئا و أما ما لی علیکم فتنصروننی مثل نساءکم و أبنائکم و أن تصبروا علی عض السیف و إن یقتل خیارکم قالوا فإذا فعلنا ذلک ما لنا علی الله قال أما

فی الدنیا فالظهور علی من عاداکم و فی الآخره الرضوان و الجنه [المناقب ، ج1 ، ص181] .

برخورد خوب در امر و نهی :

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) فی جواب الیهودی الذی سأل عما فیه من علامات الأوصیاء فقل فیما قال : « و أما الثانیه یا أخا الیهود فإن قریشا لم تزل تخیل الآراء و تعمل الحیل فی قتل النبی (ص) » [بحار الأنوار ، ج19 ، ص46] .

مطیع امر خدا بودن در امر و نهی :

فقالوا : یا رسول الله إن أمرتنا أن نمیل علیهم بأسیافنا فعلنا. فقال رسول الله (ص) : «لم أومر بذلک و لم یأذن الله لی فی محاربتهم» ، قالوا أ فتخرج معنا؟ قال : « أنتظر أمر الله» [تفسیر القمی ، ج1 ، ص272] .

بدون دستور حرکت بکند. در ماجرای از پیامبر (ص) دستور خواستند ، فرمود : أنتظر أمر الله...

معاشرت با کفار برای امر و نهی :

و قال رحمه الله فی قوله تعالی «لا تَتَّخِذُوا آباءَکمْ وَ إِخْوانَکمْ أَوْلِیاءَ » (توبه/23) هذا فی أمر الدین فأما فی أمر الدنیا فلا بأس بمجالستهم و معاشرتهم لقوله سبحانه «وَ صاحِبْهُما فِی الدُّنْیا مَعْرُوفاً» (لقمان/15) [بحار الأنوار ، ج19 ، ص155] .

استفاده از عاطفه در امر و نهی :

قال الزهری : فلما جاءه عداس قال له رسول الله (ص) : « من أی أرض أنت». قال : إنا من أهل نینوا فقال له (ص) : « من مدینه الرجل الصالح یونس بن متی». فقال له عداس : ما یدریک من یونس بن متی؟ فقال له رسول الله (ص) :

« و كان لا يحقر أحدا أن يبلغه رساله ربه أنا رسول الله و الله تعالى أخبرنى خبر يونس بن متى فلما أخبره بما أوحى الله إليه من شأن يونس بن متى خر عداس ساجدا لله و جعل يقبل قدميه و هما تسيلان دما» [إعلام الورى ، ص53] .

1 احوال پرسی رسول الله (ص) ...

2 تجليل از منطقه.

3 مردم راحت حرف می زنند.

4 برخورد عاطفی.

5 نتيجه برخورد عاطفی همراه با تجليل.

6 مناطق را با افراد سنجيد.

حفظ قداست در اجراء :

قال الصادق (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا أَرَادَ أَنْ يبْعَثَ سَرِيةً دَعَاهُمْ فَأَجْلَسَهُمْ بَينَ يدَيهِ ثُمَّ يقُولُ سِيرُوا بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ فِى سَبِيلِ اَللَّهِ وَ عَلَى مِلَّهِ رَسُولِ اللَّهِ [كافى ، ج5 ، ص27] .

قداست شروع : بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ

قداست هدف : وَ فِى سَبِيلِ اللَّهِ

قداست شيوه : وَ عَلَى مِلَّهِ رَسُولِ اللَّهِ

دعوت نه اجبار :

قال رسول الله (ص) : لا أكره أحدا منكم على شىء من رضى منكم بالذى أدعوه إليه فذاک و من كره لم أكرهه [إعلام الورى ، ص53] .

لَسْتَ عَلَيهِمْ بِمُصَيطِرٍ [غاشيه/22] .

6. استفاده از استدلال وارشاد

فی کتاب دلائل النبوه عن الزهری قال : کان رسول الله (ص) یعرض نفسه علی قبائل العرب فی کل موسم و یکلم کل شریف قوم لا یسألهم مع ذلک إلا أن یؤه و یمنعوه و یقول : « لا أکره أحدا منکم علی شیء من رضی منکم بالذی أدعوه إلیه فذاک و من کره لم أکرهه» [إعلام الوری ، ص53] .

7. رفع زمینه گناه

1

جداسازی میان وسیله گناه و انسان : (مثل اتوبوس و...)

2 جداسازی میان دو انسان : قال الصادق (ع) : لَا تَصْحَبْ مَنْ یتَزَینُ بِک [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص278] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا تَصْحَبْ مَنْ یکفِیک [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص279] .

قَالَ البَاقِرُ (ع) : لَا تَصْحَبِ الْفَاجِرَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص169] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : لَا تَصْحَبِ الْمَائِقَ [نهج البلاغه ، حکمت 239] .

3 جداسازی میان انسان و محل گناه : (خلوت با اجنبیه)

4 جداسازی میان انسان و زمان گناه : (تغییر زمان و تنظیم زمان تعطیل شدن مدارس دختر و پسر)

5 جداسازی میان انسان و دلائل گناه : (هرگاه نهی از منکر مربوط به تصرف در شخص یا مال او باشد واجب است حتی دفع منکر با از بین بردن و خراب کردن وسیله منکر باشد جایز است. [تحریر ، ج1 ، ص460 و ص461] .

گاهی حبس نیز برای نهی از منکر نیز واجب است.

شخصی نزد پیامبر اکرم (ص) آمد و گفت : مادرم گرایش انحرافی دارد. فرمود« او را حبس کن». گفت : فایده ندارد. گفت : « جلو مردم را بگیر». گفت : فایده ندارد. فرمود : « او را ببند که بهترین برّ به والدین منع آنان از گناه است». [وسائل ، ج18 ، ص414] .

قال رسول الله (ص) : مَنْ عَیرَ مُؤمِناً بِشَیءٍ لَمْ یمُتْ حَتَّی یرْکبَهُ [کافی ، ج2 ، ص356] .

قال رسول الله (ص) : إذا

زنا خادم أحدكم فليجلدها الحد و لا يعيرها [مجموعه ورام ، ج1 ، ص57] .

رسول خدا (ص) شخصی را برای جنگی فرستاد؛ او تا رسید ، به دوستش عامر تیراندازی کرد و او کشته شد ، خدمت رسول خدا (ص) رسیده طلب استغفار کرد. حضرت فرمود : «لا غفر الله لک». فانصرف باکیا فما مضت علیه سبعه أیام حتی هلک [بحار الأنوار ، ج19 ، ص148] .

4. محوریت قرآن ورهبر آسمانی

گروهی به رسول خدا (ص) گفتند : اگر بفرمایید با شمشیر به فلان گروه حمله می کنیم. حضرت فرمود : « هنوز در مورد جنگ با این ها دستوری نرسیده ، باید در انتظار فرمان خدا باشیم». [بحار ، ج19 ، ص48] .

متاسفانه در میان ما امر به معروف دو وسیله بیشتر ندارد.

1 گفتن.

2 زدن.

در حالی که امر و نهی 3 مرحله دارد :

1 قلب

2 زبان

3 عمل.

مرحله قلب ، یعنی اخلاص و حسن نیت و علاقه به سرنوشت مسلمانها. مرحله زبان فقط با گفتن خلاصه نمی شود ، بلکه با موعظه ، حکمت و جدال حسن.

3 مرحله عمل؛ فقهای ما گفته اند مراد از عمل : قال الصادق (ع) : کونُوا دُعَاةً لِلنَّاسِ بِغَيرِ أَلْسِنَتِكمْ [کافی ، ج2 ، ص78] .

است؛ یعنی با عمل خود مردم را به معروف دعوت و از منکر بازداریم. متاسفانه ما از زبان خود و گوش مردم خیلی انتظار داریم و این غلط است.

شیخ طوسی : الامر بالمعروف یکون بالید و اللسان فاما الید فهو ان یفعل بالمعروف و یتجنب المنکر علی وجه یتأسی به الناس

صاحب جواهر : از

بالاترین مصادیق امر به معروف به خصوص برای رؤسای دین ، عمل کردن خود آنها به احکام و اخلاق حسنه است.فان ذلک سبب تامل فعل الناس المعروف

بهترین و ارزان ترین راه مقابله بابیماری پیش گیری و واکسینه کردن است؛ اگر همه واکسن بزنند از بسیاری از بیمارستانها ، عمل های جراحی ، پزشکان متخصص و... بی نیاز می شویم. اگر ما قبل از ورود میکروب پیش بینی لازم را داشته باشیم و مردم را آماده کنیم در مبارزه خیلی موفق خواهیم بود. ارشاد و فضای معنویت می تواند فضای خوبی به وجود آورد.

در مورد گیاهان 2 عامل قابل بررسی است :

عوامل پیش برنده :

نور مناسب.

آب مناسب.

خاک مناسب.

عوامل بازدارنده :

آفت.

علف های هرز.

ملخ و... .

انسان هم همین طور است. معروف یعنی عامل پیش برنده.

منکر یعنی عامل بازدارنده.

درخت اگر با برنامه تربیت شود ، یعنی نور و طراوت و آب و خاک مناسب داشته باشد و ضمنا با عوامل بازدارنده آن مبارزه شود ، امید به رشد و ثمربخشی آن است.

نکته : چطور برای تغذیه جسمی مردم ده ها مؤسسه وجود دارد تا مواد مسموم به مردم نرسد. لازم است در مورد کتاب ها ، مجلات ، فیلم ها ، عکس ها ، سینماها که شبانه روز جوانان را تغذیه می کنند نظارت شود.

1 تربیت اخلاقی : عَلَیکمْ أَنْفُسَکمْ لا یضُرُّکمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَیتُمْ [مائده/105] .

2 کنترل رابطه ها : عملا تولا و تبرا را پیاده کنیم. با خوبان رفت و آمد کنیم و از بدها فاصله بگیریم.

3 تفهیم کرامت انسانی : قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : مَنْ کرُمَتْ عَلَیهِ نَفْسُهُ هَانَتْ عَلَیهِ شَهَوَاتُهُ [نهج البلاغه ،

حکمت 449] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : من کرمت نفسه صغرت الدنیا فی عینه [غرر الحکم ، ص231] .

4 خشونت و تنبه در بعضی موارد : وَ لا تَأْخُذْکمْ بِهِما رَأْفَهٌ [نور/2] .

5 سالم سازی چهره اجتماع : پوسترها ، دیوارها ، بوتیک ها ، لباسها ، پارکها.

6 تنظیم روابط خانواده : محارم هم باید کرامت انسانی را مراعات کنند واز نیمه عریانی بپرهیزند. بچه ها را جدا بخوابانند. زن و شوهر مراقب روابط خود باشند.

7 وسایل ارتباط جمعی : بیش از هر چیز نقش دارد و الگو است و محرک است و بهانه به دست خلاف کار می دهد.

باد از اختلاط در حد ممکن جلوگیری شود.

1 محبت خدا : قُلْ إِنْ کنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِی [آل عمران/31] .

2 شکر خدا : قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : لَوْ لَمْ یتَوَعَّدِ اللَّهُ عَلَی مَعْصِیتِهِ لَکانَ یجِبُ أَلَّا یعْصَی شُکراً لِنِعَمِهِ [نهج البلاغه ، حکمت 290] .

3 علم خدا : إِنَّ اللّهَ کانَ عَلَیکمْ رَقِیباً [نساء/1] .

إِنَّ رَبَّک لَبِالْمِرْصادِ [فجر/14] .

4 عرض اعمال به رسول الله (ص) و امام (ع) : امام صادق (ع) به اصحابش فرمود : « چرا رسول الله (ص) را ناراحت می کنید؟» یکی از اصحاب پرسید : چگونه؟ فرمود : « اعمال شما بر رسول الله (ص) عرضه می شود ، اگر گناهی کرده باشید حضرت متاثر می شود» ، پسفلا تسوءوا رسول الله (ص) و سروه [بحارالأنوار ، ج23 ، ص349] .

5 توجه به ثبت اعمال : قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : و کل سیئه

أمرت بإثباتها الكرام الكاتبين الذين وكلتهم بحفظ ما يكون منى و جعلتهم شهودا على مع جوارحى [مصباح المتهجد ، ص849] .

6 مجازات های دنیوی و اخروی : امام صادق (ع) : « به خاطر قطع رحم ، عمر کوتاه می شود». [اصول کافی ، ج2 ، باب صله رحم] .

قال الصادق (ع) : صِلَهُ الرَّحِمِ وَ حُسْنُ الْجِوَارِ يعْمُرَانِ الدِّيارَ وَ يزِيدَانِ فِى الْأَعْمَارِ [کافی ، ج2 ، ص152] .

2. تدابیر علمی

1. تقویت وحدت دینی

1 یک نکته جالب : آیهوَ لْتَکنْ مِنْکمْ أُمَّهٌ یدْعُونَ إِلَى الْخَیرِ وَ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ [مائده/104] .

میان دو آیه وحدت قرار گرفته است؛ زیرا آیه قبلوَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا [مائده/103] .

است و آیه بعد آیهوَ لا تَکونُوا کالَّذِینَ تَفَرَّقُوا وَ اخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ ما جاءَهُمُ الْبَینَاتُ وَ أُولئِک لَهُمْ عَذابٌ عَظِیمٌ [مائده/105] .

و در آخر آیه می فرماید : وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مائده/104] .

بد نیست مقایسه ای میان کمک یهود و اسرائیل و کمک مسلمین به فلسطین شود.

2 اگر وحدت نبود منکر بزرگ (شاه) بیرون نمی رفت و امروز جوان حزب اللهی نهی از منکر می کند و دستگاه دیگر کار او را تخطئه می کند.

بسیاری از منکرات که با تذکر فردی رفع نمی شود با طومار ، راه پیمایی ، اعتصاب ، تحصن و بستن بازار حل می شود.

در نظام اسلامی نیز هرگاه متقاضیان متحد شوند به تقاضای آنان زودتر رسیدگی می شود.

وَ الْمُؤْمِنُونَ وَ الْمُؤْمِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِياءُ بَعْضٍ يأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ينْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكرِ [توبه/71] .

تا ولايت و نصرت و

محبت و همبستگی نباشد امر به معروف کم ارزش است.

1 نماز جماعت : وَ ارْکعُوا مَعَ الرّاکعِینَ [بقره/43] .

اصل در نماز جماعت است.

2 نماز جمعه : فَاسْعَوْا إِلی ذِکرِ اللّهِ [جمعه/9] .

3 حج : ثُمَّ أَفِیضُوا مِنْ حَیثُ أَفاضَ النّاسُ [بقره/199] .

4 جهاد (هم بستگی در مقابل کفار) : یقاتِلُونَ فِی سَبِیلِهِ صَفًّا [صف/4] .

استفاده از مراسمی همچون حج :

کان النبی (ص) یعرض نفسه علی قبائل العرب فی الموسم فلقی رهطا من الخزرج فقال أ لا تجلسون أحدثکم قالوا بلی فجلسوا إلیه فدعاهم إلی الله و تلا علیهم القرآن [المناقب ، ج1 ، ص181] .

2 بدون آمادگی طرف مقابل سخن نگوید.

3 برای گفتگو باید در منطقه آرام بنشینیم.

4 از قرآن شروع کنیم.

به نقل از مناقب شهرآشوب.

در تمام واجبات می توان صورت را به اطراف انداخت و حرف متفرقه زد ، حتی گناه کرد. مثلا غیبت کرد و در جبهه بود ، حتی دروغ گفت و روزه بود به هر سو بود چیزی خورد ، اما در نماز فقط به سوی او فقط سکوت و...

دنیا چون درس زندگی دارد ، ولی درس بندگی ندارد ، پیشرفت های علمی او را نجات نداده است : وَ مَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِکرِی فَإِنَّ لَهُ مَعِیشَةً ضَنْکاً [طه/124] .

همه انبیاء و ادیان برای تربیت آمدند و نماز بهترین وسیله تربیت است. بنابراین جوهر نماز در همه ادیان بوده است.

وَ أَوْحَينا إِلَيهِمْ فِعْلَ الْخَيراتِ [انبياء/173] .

و اقام الصلوه

حتى به امام : قَالَ الْحُسَينُ (ع) : ذكرت الصلاه جعلک الله من

المصلین [بحار الأنوار ، ج45 ، ص21] .

نماز زیربنا است : قَالَ البَاقِرُ (ع) : بُنِی الْإِسْلَامُ عَلَی خَمْسٍ عَلَی الصَّلَاهِ وَ الزَّکاهِ وَ الصَّوْمِ وَ الْحَجِّ وَ الْوَلَایهِ وَ لَمْ ینَادَ بِشَیءٍ کمَا نُودِی بِالْوَلَایهِ [کافی ، ج2 ، ص18] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : إِنَّ أَفْضَلَ مَا تَوَسَّلَ بِهِ الْمُتَوَسِّلُونَ إِلَی اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَی الْإِیمَانُ بِهِ وَ بِرَسُولِهِ وَ الْجِهَادُ فِی سَبِیلِهِ فَإِنَّهُ ذِرْوَهُ الْإِسْلَامِ وَ کلِمَهُ الْإِخْلَاصِ فَإِنَّهَا الْفِطْرَهُ وَ إِقَامُ الصَّلَاهِ فَإِنَّهَا الْمِلَّهُ [نهج البلاغه ، خطبه 110] .

إِنَّ الصَّلاهَ تَنْهی عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْکرِ [عنکبوت/45] .

نماز پلیس است.

وَ أَقِمِ الصَّلاهَ طَرَفَی النَّهارِ وَ زُلَفاً مِنَ اللَّیلِ إِنَّ الْحَسَناتِ یذْهِبْنَ السَّیئاتِ [هود/114] .

نماز اهرم صبر است : وَ اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ [بقره/45] .

فَاصْبِرْ عَلی ما یقُولُونَ وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلَ غُرُوبِها وَ مِنْ آناءِ اللَّیلِ فَسَبِّحْ وَ أَطْرافَ النَّهارِ [طه/130] .

نسیان نماز ، نسیان انسانیت است.

نَسُوا اللّهَ فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ [حشر/19] .

انسان مثل صافی است ، تا در آب است آب دارد؛ همن که جدا شد خشک است. انسان با خدا ، خدائی و بی خدا ، پوچ است.

1 امام خمینی (ره) به منزل مرحوم ملکی تبریزی رفت و دید ایشان غرق در نمازند و در قنوت شعر فارسی می خواند.

2. توسعه فرهنگ حیا

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : الحیاء مفتاح کل الخیر [غرر الحکم ، ص257] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : الحياء يصد عن فعل القبيح [غرر الحكم ، ص257] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : ثمره

الحياء العفه [غرر الحكم ، ص257] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : على قدر الحياء تكون العفه [غرر الحكم ، ص256] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : مَنْ كسَاهُ الْحَياءُ ثَوْبَهُ لَمْ يرَ النَّاسُ عَيبَهُ [نهج البلاغه ، حكمت 223] .

عَنْ أَبِى سَعِيدٍ الْخُدْرِى قَالَ : «كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَشَدَّ حَياءً مِنَ الْعَذْرَاءِ فِى خِدْرِهَا» [مكارم الأخلاق ، ص17] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : مَنْ قَلَّ حَياؤهُ قَلَّ وَرَعُهُ وَ مَنْ قَلَّ وَرَعُهُ [تحف العقول ، ص88] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : رأس كل شر القحه [غرر الحكم ، ص257] .

(بى حيائى)

قال رسول الله (ص) : إِذَا لَمْ تَسْتَحى فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ [أمالى صدوق ، ص510] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : من لا حياء له فلا خير فيه [غرر الحكم ، ص257] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : العفه رأس كل خير [غرر الحكم ، ص255] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : ثمره العفه الصيانه [غرر الحكم ، ص256] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : العفاف زهاده [غرر الحكم ، ص256] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : العفه تضعف الشهوه [غرر الحكم ، ص256] .

شخصى به امام باقر (ع) گفت : من نماز و روزه مستحبى زيادى انجام نداده ام ، ولى سعى كرده ام لقمه حرام نخورم و نكاح حرامى انجام ندهم. فرمود : أى جهاد أفضل من عفه بطن و فرج [المحاسن ، ج1 ، ص292] .

يحْسَبُهُمُ الْجاهِلُ أَغْنِياءَ مِنَ التَّعَفُّفِ [بقره/273] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : مَنْ كرُمَتْ عَلَيهِ نَفْسُهُ لَمْ

يهِنْهَا بِالْمَعْصِيهِ [غرر الحكم ، ص231] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : العفاف يصون النفس و ينزهها عن الدنايا [غرر الحكم ، ص256] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : تاج الرجل عفافه و زينه إنصافه [غرر الحكم ، ص256] .

قَالَ البَاقِرُ (ع) : مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَىءٍ أَفْضَلَ مِنْ عِفَّهِ بَطْنٍ وَ فَرْجٍ [كافى ، ج2 ، ص79] .

مَنْ كانَ غَنِيا فَلْيسْتَعْفِفْ [نساء/6] .

حتى پيرزنان كه حجاب همچون دگر زنان براشان واجب نيست : وَ أَنْ يسْتَعْفِفْنَ خَيرٌ لَهُنَّ [نور/60] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : إذا أراد الله بعبد خيرا أعف بطنه عن الطعام و فرجه عن الحرام [غرر الحكم ، ص399] .

قال رسول الله (ص) : إذا وقعت اللقمه من حرام فى جوف العبد لعنه كل ملک فى السماوات و فى الأرض [مكارم الأخلاق ، ص150] .

1 هر حرفى نزند : قال رسول الله (ص) : إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ الْجَنَّهَ عَلَى كلِّ فَحَّاشٍ بَذِىءٍ قَلِيلِ الْحَياءِ لَا يبَالِى مَا قَالَ وَ لَا مَا قِيلَ لَهُ [كافى ، ج2 ، ص323] .

2 هر چه نبيند : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : الحياء غض الطرف [غرر الحكم ، ص259] .

3 هر چه نشنود : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : سامع هجر القول شريک القائل [غرر الحكم ، ص223] .

4 هر كجا برهنه نشود : پيامبر اكرم (ص) ديدند شخصى در جلو چشم مردم غسل مى كند :

فَقَالَ : «أَيهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ يحِبُّ مِنْ عِبَادِهِ الْحَياءَ وَ السَّتْرَ فَأَيكمُ اغْتَسَلَ فَلْيتَوَارَ مِنَ

النَّاسِ فَإِنَّ الْحَياءَ زِينَهُ الْإِسْلَامِ» [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص488] .

5 امام حسن و امام حسین (علیهما السلام) کودکانی بودند با لباس بلند وارد فرات شدند ، شخصی گفت : لباستان خراب می شود. فرمودند : فَسَادُ الْإِزَارَينِ أَحَبُّ إِلَينَا مِنْ فَسَادِ الدِّينِ إِنَّ لِلْمَاءِ أَهْلًا وَ سُكاناً كسُكانِ الْأَرْضِ [وسائل الشیعه ، ج25 ، ص269] .

6 حیاء از آمیزش جنسی در جلو چشم کودک.قال رسول الله (ص) : مَا أَفْلَحَ أَبَداً إِنْ كانَ غُلَاماً كانَ زَانِياً أَوْ جَارِيةً كانَتْ زَانِيةً [عوالی الله آلی ، ج3 ، ص305] .

زمینه های گناه : (حیاء نابه جا)

1 نسخه نابه جا می دهد و خجالت می کشد که بگوید مرض را تشخیص ندادم.

فتوای ناحق می دهد ، قضاوت نابه جا و...

2 خجالت می کشد که مانع گناه شود ، سکوت برا اساس حیاء نابه جا.

3 خجالت می کشد از اذان گفتن ، فریاد به جا سر دادن.

4 خجالت از سئوال و یک عمری باغسل باطل نماز م خواند و نمی پرسد. چون مسئولیت اجتماعی دارد حیاء می کند سلام کند ، از میهمان پذیرایی کند ، برای پدرش قیام کند.

5 خجالت می کشد که بگوید : من همسر می خواهم. به گناه می افتد. یا همسر از شوهر خجالت می کشد با این که قرآن می گویدغَيرُ مَلُومِينَ [مومنون/6] .

6 خجالت می کشد بگوید : من نیاز به غسل دارم ، با جنابت زندگی می کند.

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِی الذُّنُوبَ الَّتِی تَهْتِک الْعِصَمَ [مصباح المتهجد ، ص844] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : الحیاء یصد عن فعل القبیح [غرر الحکم

، ص257] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : أعقل الناس أحياهم [غرر الحكم ، ص256] .

قال الصادق (ع) : لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا حَياءَ لَهُ [كافى ، ج2 ، ص106] .

حيا از خداوند و رسول : قال رسول الله (ص) : يا أَبَا ذَرٍّ اسْتَحْى مِنَ اللَّهِ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص59] .

قال الصادق (ع) : الْحَياءُ مِنَ الْإِيمَانِ [كافى ، ج2 ، ص106] .

و الايمان فى الجنه [بحار ، ج68 ، ص339] .

قَالَ البَاقِرُ (ع) : إِنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ تُعْرَضُ عَلَى نَبِيكمْ كلَّ عَشِيهِ خَمِيسٍ فَلْيسْتَحْى أَحَدُكمْ أَنْ يعْرَضَ عَلَى نَبِيهِ الْعَمَلُ الْقَبِيحُ [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص113] .

حياء از فرشته ها :

ليستحيى احدكم من مليكه الذين معه كما يستحيى من رجلين صالحين من جيرانه و هما معه بالليل و النهار [كنز ، ج3 ، ص118] .

حياء از مردم : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : من لم يستحى من الناس لم يستحى من الله سبحانه [غرر الحكم ، ص257] .

حياء از خودت : قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : حياء الرجل من نفسه ثمره الإيمان [غرر الحكم ، ص89] .

وَ الَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حافِظُونَ [معارج/29] .

وَ لْيسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لا يجِدُونَ نِكاحاً حَتّى يغْنِيهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [نور/33] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : زَكاهُ الْجَمَالِ الْعَفَافُ [غرر الحكم ، ص256] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : الْحِرْفَهُ مَعَ الْعِفَّهِ خَيرٌ مِنَ الْغِنَى مَعَ الْفُجُورِ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

قَالَ البَاقِرُ (ع) : أما لباس التقوى فالعفاف لأن العفيف

لا تبدو له عوره و إن کان عاریا من الثیاب ، و الفاجر بادی العوره و إن کان کاسیا من الثیاب ، یقول «وَ لِباسُ التَّقْوی ذلِک خَیرٌ» (اعراف/26) [تفسیر القمی ، ج1 ، ص225] .

قال الصادق (ع) : عِفُّوا عَنْ نِسَاءِ النَّاسِ تَعِفَّ نِسَائُکمْ [کافی ، ج5 ، ص554] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : سبب القناعه العفاف [غرر الحکم ، ص256] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : علی قدر العفه تکون القناعه [غرر الحکم ، ص393] .

قال النبی (ص) : « خداوند ضامن شده که یاری کند کسانی را که به خاطر حفظ عفت ازدواج می کنند» [میزان الحکمه ، ج6 ، ص360] .

تدابیر عملی :

برای جلوگیری از منکر تدابیر عملی لازم است؛ با موعظه و مقاله و کتاب منکر ریشه کن نمی شود. (یک جو درمان بهتر از صد خروار نسخه است) .

در یکی از شهرهای امریکا قماربازی در بین زنان زیاد شد. کشیش ها و روزنامه ها و سخنوران شروع کردند به تبلیغ؛ اما هیچ اثری نگذاشت تا آن که شهردار محل به فکر افتاد ، باشگاه و نمایشگاه هنری و سرگرمی سالم آماده کرده. در مدت کوتاهی چهره شهر عوض شد. از قدیم در میان ما معروف است که زنها زیاد غیبت می کنند. صدها بار هم سخنرانی کرده ایم ، غافل از این که محیط زندگی سبکی است که زن بیچاره اگر غیبت نکند حرف دیگری ندارد. اهل علم و معرفت که نیست ، اهل هنر و صنعت هم که نیست ، روح غذا می خواهد؛ غذای سالم که نبود گوشت مرده می خورد. ما به جای این که

خود را متهم کنیم؛ زنها را متهم می کنیم؛ این ما هستیم که باید با تدبیری عملی نه با موعظه فقط ، جلو این منکر را بگیریم.

3. شیوه های اجرا امربه معروف در اجتماع

1 محبوبیت خود را در نظر بگیر : فَقَدْ لَبِثْتُ فِیکمْ عُمُراً مِنْ قَبْلِهِ [یونس/16] .

إِنّا نَراک مِنَ الْمُحْسِنِینَ [یوسف/36] .

2 شرایط سنی و اجتماعی او را فراموش نکن؛ به یک پیرمرد در برابر اولادش نهی از منکر نکن.

3 از سرچشمه شروع کنید : اذْهَبا إِلی فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغی [طه/43] .

4 از خود فامیل : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَکمْ وَ أَهْلِیکمْ ناراً [تحریم/6] .

5 عِظْهُمْ [نساء/63] .

عاطفی : از تعبیرات قرآن.

6 قَوْلاً بَلِیغاً [نساء/63] .

7 وَ احْذَرْهُمْ [مائده/49] .

مواظب باش خطرناکند.

8 وَ اغْلُظْ عَلَیهِمْ [توبه/73] .

9 شناخت مصادیق نهی از منکر و مراحل و روش ها بسیار دقیق است ، مثلا قطع رابطه به خاطر منکرات گاهی مفید ، گاهی مضر ، گاهی طولانی و گاهی موقت. در آنجا که می فرماید : قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : طَبِیبٌ دَوَّارٌ بِطِبِّهِ [نهج البلاغه ، خطبه 108] .

و دنبالش می فرماید : قَدْ أَحْکمَ مَرَاهِمَهُ وَ أَحْمَی مَوَاسِمَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 108] .

در موردی داغی می گذارد.

سعدی :

[از حماسه حسینی ، شهید مطهری.]

10 تشبیه به بیماری های جسمی و اینکه ما چطور در مقابل آن عکس العمل نشان می دهیم.

1 هر کس منطقه خود را پاک سازی کند.

2 محور کفر

را نابود کند.

فلما قرب قال النبی (ص) : «اللهم خذه (سراقه بن جعشم) ». فارتطم فرسه فی الأرض؛ فصاح یا محمد خلص فرسی ، لا سعیت لک فی مکروه بعدها». [الخرائج و الجرائح ، ج1 ، ص145] .

داشتن توان برای امر و نهی :

فلما وافی کان سعد بن الربیع و عبد الله بن رواحه یکسران أصنام الخزرج و کان کل رجل شریف فی بیته صنم یمسحه و یطیبه و لکل بطن من الأوس و الخزرج صنم فی بیت لجماعه یکرمونه و یجعلون علیه مندیلا و یذبحون له فلما قدم الاثنا عشر من الأنصار أخرجوها من بیوتهم و بیوت من أطاعهم. فلما قدم السبعون کثر الإسلام و فشا و جعلوا یکسرون الأصنام» [إعلام الوری ، ص65] .

1 تذکر محرمانه : قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : من وعظ أخاه سرا فقد زانه و من وعظه علانیه فقد شانه [کنز الفوائد ، ج1 ، ص93] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : نصحک بین الملإ تقریع (تفریع) [غرر الحکم ، ص225] .

2 مختصر : اذا وعظت فاوجر [الحکمه ، ج10 ، ص580] .

3 عاطفی باشد : راوی می گوید : در کوچه با مادرم تند سخن می گفتم ، فردا که امام صادق (ع) مرا دید ، فرمود : « چرا این کار را کردی؟»«أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ بَطْنَهَا مَنْزِلٌ قَدْ سَکَنْتَهُ وَ أَنَّ حِجْرَهَا مَهْدٌ قَدْ غَمَرْتَهُ وَ ثَدْیهَا وِعَاءٌ قَدْ شَرِبْتَهُ» قَالَ : قُلْتُ : بَلَی. قَالَ : « فَلَا تُغْلِظْ لَهَا» [المناقب ، ج4 ، ص221] .

4 شخصیت دادن :

قال الکاظم (ع)

: من سعاده على بن يقطين أنى ذكرته فى الموقف. [رجال الكشى ، ص433] .

قال الكاظم (ع) : إن لله تعالى أولياء مع أولياء الظلمه ليدفع بهم عن أوليائه ، و أنت منهم يا على. [رجال الكشى ، ص433] .

قال الصادق (ع) : اتق شرار النساء و كن من خيارهن على حذر و إن أمرنكم بالمعروف فخالفوهن حتى لا يطمعن منكم فى المنكر [تحف العقول ، ص368] .

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : الْمُؤمِنُ مِرْآهُ الْمُؤمِنِ [تحف العقول ، ص171] .

عيب را در خود نگاه نمى دارد.

از تذكر خسته نمى شود.

بعد از شكسته شدن هم مى گويد.

وقتى عيب را مى گويد كه غبارآلود نباشد.

آينه را نبايد شكست.

فقط زشتى را نگويد.

از روى صفا بگويد.

عيب را بزرگ نكنيد.

مراعات مقام و پست را نمى كند.

روبرو مى گويد.

بى سر و صدا مى گويد.

حضرت لوط به مردم فرمود :

إِنِّى لِعَمَلِكمْ مِنَ الْقالِينَ [شعراء/167] .

(قالین جمع قال از ماده قلی به معنای عداوت شدید) [نمونه ، ج15 ، ص324] .

از امام کاظم (ع) پرسید : یکی از یاران شما شراب خورد آیا از او برائت جوییم؟ امام فرمود : تَبَرَّءُوا مِنْ فِعْلِهِ وَ لَا تَتَبَرَّءُوا مِنْهُ أَحِبُّوهُ وَ أَبْغِضُوا عَمَلَهُ [بحار الأنوار ، ج27 ، ص137]

6. سنت شکنی

گاهی گناهی به صورت یک سنت و عادت درم آد که باید افرادی فدا شوند و سنت را بشکنند.

زنی در محضر رسول اکرم (ص) آمد و در جلو چشم مردم گفت : من همسر می خواهم. پیامبر (ص) فرمود : کیست؟ او را بگیرد. شخصی بلند شد و گفت : من. فرمود : « چه داری؟» گفت :

هیچ. چند بار پیامبر (ص) تکرار کرد و همان شخص فقیر قیام کرد و بالاخره به خاطر علم قرآن مهریه اش را تدریس قرآن قرار داد» [وسائل ، ج15 ، ص4] .

3. وظیفه گروه های مختلف

1.دولت مردان

1 وحدت اجتماعی بدون نظارت عمومی ممکن نیست و امر به معروف و نهی از منکر هم بر همه لازم است در شعاع فردی و هم بر یک گروه نظارت با امکانات مخصوص از طرف حکومت اسلامی به دلیل دو دسته آیات :

الف) کنْتُمْ خَیرَ أُمَّهٍ [آل عمران/110] .

ب) وَ لْتَکنْ مِنْکمْ أُمَّهٌ یدْعُونَ إِلَی الْخَیرِ وَ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ [آل عمران/104] .

به مالک اشتر : قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : لَا یکونَنَّ الْمُحْسِنُ وَ الْمُسِیءُ عِنْدَک بِمَنْزِلَهٍ سَوَاءٍ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

1 وظیفه قدرت مندان : الَّذِینَ إِنْ مَکنّاهُمْ فِی الأَْرْض أَقامُوا الصَّلاهَ وَ آتَوُا الزَّکاهَ وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْکرِ [حج/41] .

2 قال الصادق (ع) : إِنَّمَا هُوَ عَلَی الْقَوِی الْمُطَاعِ الْعَالِمِ بِالْمَعْرُوفِ مِنَ الْمُنْکرِ لَا عَلَی الضَّعِیفِ الَّذِی لَا یهْتَدِی سَبِیلًا [کافی ، ج5 ، ص59] .

3 شیخ شلتوت در کتاب (تعالیم اسلام) :

رسول اکرم (ص) خودشان شخصا به بازار می رفتند و موارد خلاف را تذکر می دادند...

2. علماء

1 وظیفه علماء : لَوْ لا ینْهاهُمُ الرَّبّانِیونَ وَ الأَْحْبارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الإِْثْمَ وَ أَکلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ ما کانُوا یصْنَعُونَ [مائده/63] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ (ع) : مَا أَخَذَ اللَّهُ عَلَى الْعُلَمَاءِ أَلَّا يُقَارُّوا عَلَى كِظَّةِ (پرخوری) ظَالِمٍ وَ لَا سَغَبِ

(گرسنگی) مَظْلُومٍ [نهج البلاغه ، خطبه 3] .

3 قال الصادق (ع) : أما لتحملن ذنوب سفهائكم على علمائكم». ثم مضى. قال : ثم أتيته فاستأذنت عليه فقلت : جعلت فداک لم قلت لتحملن ذنوب سفهائكم على علمائكم فقد دخلنى من ذلک أمر عظيم. فقال : « نعم ، ما يمنعكم إذا بلغكم عن الرجل منكم ما تكرهونه مما يدخل به علينا الأذى والعيب عند الناس أن تأتوه فتؤبوه و تعظوه و تقولوا له قولا بليغا». فقلت له : إذا لا يقبل منا و لا يطيعنا. قال : « فقال فإذا فاهجروه عند ذلک و اجتنبوا مجالسته [بحار الأنوار ، ج2 ، ص22] .

قال النبى (ص) : ان الله لا يعذب الخاصه بذنوب العامه حتى يظهر المنكر بين اظهرهم و هم قادرون على ان ينكروه فلا ينكرونه [محجه ، ج4 ، ص100] .

سكوت علماء موجب بدگمانى مردم به خود علماء م شود.

سكوت علماء موجب جرأت ظالم م شود.

سكوت علماء موجب تأييد ظالم م شود.

سكوت علماء موجب اين م شود كه معروفى منكر يا منكرى معروف شود.

سكوت علماء موجب رشد بدعت م شود كه حرام است.

سكوت علماء موجب ضعف عقيده مسلمين م شود.

3. متدينين

1 خانواده شهداء بهترين قدرت براى انجام امر به معروف هستند. اگر قيام امام حسين (ع) براى امر به معروف بود ، بدون اسراء (خانواده امام (ع)) كار ناقص بود؛ اسم على (ع) را در شام زينب زنده كرد. [حماسه حسينى ، شهيد مطهرى] .

به قدرى زينب كبرا منطقى و محكم سخن گفت كه ابن زياد گفت : من هذه المتكبره [مقتل

مقرم ، ص324] .

1 قال رسول الله (ص) : «اياكم و الجلوس على الطرقات». قالوا : ما لنا بد منها انما هى مجالسنا نتحدث فيها. قال (ص) : « فاعطوا الطريق حقه». قالوا : و ما حق الطريق؟ قال (ص) : « غض البصر ، كف الاذى ، ردّ السلام و الامر بالمعروف و النهى عن المنكر»

1 محمد بن مسلم قال : كتب أبو عبد الله (ع) إلى الشيعه : « ليعطفن ذو السن منكم و النهى (جمع نهه بمعنى العقل) و الرأى على ذى الجهل و طلاب الرئاسه أو ليصيبنكم لعنتى أجمعين» [مجموعه ورام ، ج2 ، ص147] .

2 يا بُنَى أَقِمِ الصَّلاةَ [لقمان/17] .

4. حمايت عمومى از آمران به معروف

ابوذر امر به معروف و نهى از منكر مى كرد. عثمان او را تبعيد كرد و دستور داد : هيچ كس او را بدرقه نكند.

ولى حضرت امير (ع) با امام حسن (ع) و امام حسين (ع) به خاطر حمايت از آن آمر به معروف او را رسما بدرقه كردند و جملاتى فرمودند ، از جمله :

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : يا أَبَا ذَرٍّ إِنَّک غَضِبْتَ لِلَّهِ فَارْجُ مَنْ غَضِبْتَ لَهُ إِنَّ الْقَوْمَ خَافُوک عَلَى دُنْياهُمْ وَ خِفْتَهُمْ عَلَى دِينِک فَاتْرُک فِى أَيدِيهِمْ مَا خَافُوک عَلَيهِ وَ اهْرُبْ مِنْهُمْ بِمَا خِفْتَهُمْ عَلَيهِ فَمَا أَحْوَجَهُمْ إِلَى مَا مَنَعْتَهُمْ وَ مَا أَغْنَاک عَمَّا مَنَعُوک وَ سَتَعْلَمُ مَنِ الرَّابِحُ غَداً [نهج البلاغه ، خطبه 130] .

ابوذر در تبعيدگاه از دنيا رفت. مالک اشتر رسيد و كفن او را داد و گفت : اللهم هذا أبو ذر صاحب رسول

الله (ص) عبدک فی العابدین و جاهد فیک المشرکین لم یغیر و لم یبدل لکنه رأی منکرا فغیره بلسانه و قلبه ، حتی جفی و نفی و حرم و احتقر ثم مات وحیدا غریبا [رجال الکشی ، ص65] .

5. کراهت عمومی از منکر

ناصحین را دوست بداریم :

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : لا خیر فی قوم لیسوا بناصحین و لا یحبون الناصحین [غرر الحکم ، ص225] .

قال النبی (ص) : یأتی علی الناس زمان یکون جیفه حمار احب الیهم من مؤمن یامرهم بالمعروف و ینهاهم عن المنکر [مجمع البیان ، ج1 ، ص484] .

ذیل آیهوَ لْتَکنْ مِنْکمْ أُمَّهٌ یدْعُونَ إِلَی الْخَیرِ وَ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ [آل عمران/104] .

قَالَ البَاقِرُ (ع) : بِئْسَ الْقَوْمُ قَوْمٌ یعِیبُونَ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْکرِ [کافی ، ج5 ، ص57] .

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنِینَ (ع) : من علامات الإدبار سوء الظن بالنصیح [غرر الحکم ، ص226] .

برچسب نزنید :

قال رسول الله (ص) : بِئْسَ الْقَوْمُ قَوْمٌ یقْذِفُونَ الآمِرِینَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّاهِینَ عَنِ الْمُنْکرِ [بحار الأنوار ، ج67 ، ص128] .

6. هنرمندان

تمام فیلم سازان وزارت ارشاد باید در خط فیلم سازی و سرود و شعر و هنر راهی را دنبال کنند که یا به امر معروف برسیم یا به نهی از منکر.

7. توجه به احکام امربه معروف

1 لازم نیست علم به تاثیر داشته باشیم ، بلکه احتمال اثر کافی است.

2 اگر مسئله ای مورد اختلاف است و انسان احتمال دهد کسی که تخلف نموده نظر مجتهدش این است در این صورت امر

به معروف ساقط است. [تحریر ، ج1 ، ص447] .

3 اگر امر ا نهی شخص در مورد خاصی موجب وهن اسلام شود جایز نیست ، گرچه در جای دیگر واجب باشد [تحریر ، ج1 ، ص448] .

4 هرگاه امر و نهی اثر معکوس داشته باشد واجب نیست.

5 مریضی که در ماه رمضان روزه نیست حق ندارد جوری روزه خواری کند که سبب توهین به مقدسات یا جرئت دیگران شود.

سؤال : اگر احتمال می دهیم افرادی دنبال کار امر به معروف هستند کافی است؟

پاسخ : خیر باید علم و اطمینان پیدا کنیم. [تحریر ، ج1 ، ص445] .

6 اگر نهی ما ، از حجم گناه می کاهد واجب است.

7 اگر نهی ما گناه اهم را به مهم تبدیل می کند واجب است.

8 اگر گناه مثل سنگ سختی است که اگر هر نفر پتکی بر او بکوبد خرد می شود بر همه واجب است که پتک را بکوبند.

9 گاهی امر به معروف از افرادی بی اثر ، ولی از افراد دیگری مؤثر است.

10 گاهی اقامه واجب و رشه کن کردن منکر ، متوقف بر ارتکاب معصیت است که قاعده اهم و مهم مطرح است.

11 قطع فساد بشود گرچه قصد قربت نشود.

12 گاهی برانداختن فساد با امر و نهی است ، گاهی با استدعاء و گاهی با موعظه به هر نحوی شد.لا یبعد وجوبه

13 باید احتمال اثر بدهد.

14 اگر تکرار مؤثر است؛ تکرار کند.

15 کسی که علنی منکری انجام نمی دهد در برابر جمع نهی از او مشکل است (توهین به اوست) .

1. امنیت

1. اهمیت امنیت

از ویژگی های شهر

نمونه اسلام (مکه) امنیت است و در این آیه عبادت در کنار امنیت آمده است ، زیرا عبادت بدون امنیت میسر نیست.

وَ إِذْ جَعَلْنَا الْبَیتَ مَثابَةً لِلنّاسِ وَ أَمْناً [بقره ، 125] .

اسلام مرکزی را برای امنیت انسان ها پیش بینی کرده :

مَنْ دَخَلَهُ کانَ آمِناً [آل عمران ، 97] .

آرامش و امنیت از امدادهای الهی است :

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَیکمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً [آل عمران ، 154] .

بشر در سایه قرآن در امنیت خواهد بود :

یهْدِی بِهِ اللّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوانَهُ سُبُلَ السَّلامِ [مائده ، 16] .

تجاوز به حقوق فرد ، تهدید امنیت جامعه است :

امنیت اجتماعی به قدری مهم است که باید دست مسلمانان به خاطر آن قطع شود :

وَ السّارِقُ وَ السّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَیدِیهُما [مائده ، 38] .

مکه منطقه امن است ، حتی برای حیوانات :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَقْتُلُوا الصَّیدَ وَ أَنْتُمْ حُرُمٌ [مائده ، 95] .

ماه های حرام ضامن امنیت است :

گمان نکنید عذاب ها ، مربوط به اقوام پیشین است :

أَ فَأَمِنَ أَهْلُ الْقُری أَنْ یأْتِیهُمْ بَأْسُنا بَیاتاً وَ هُمْ نائِمُونَ [اعراف ، 97] .

جامعه ای که غرق در سرگرمی و غفلت شده ، باید انتظار قهر ناگهانی را بکشد :

أَ وَ أَمِنَ أَهْلُ الْقُری أَنْ یأْتِیهُمْ بَأْسُنا ضُحًی وَ هُمْ یلْعَبُونَ [اعراف ، 98] .

لزوم امنیت همگانی : در هر سال چهار ماه آتش بس لازم است و جنگ حرام است :

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللّهِ اثْنا عَشَرَ شَهْراً فِی کتابِ اللّهِ یوْمَ خَلَقَ

السَّماواتِ وَ الأَْرْضَ مِنْها أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ [توبه ، 36] .

تأمين اجتماعى :

وَعَدَ اللّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكمْ وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَيسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِى الأَْرْضِ كمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَيمَكنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِى ارْتَضى لَهُمْ وَ لَيبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً يعْبُدُونَنِى لا يشْرِكونَ بِى شَيئاً وَ مَنْ كفَرَ بَعْدَ ذلِک فَأُولئِک هُمُ الْفَاسِقُونَ [نور ، 55] .

تأمين درگرو امنيت است :

امنيت :

فرهنگ : مبارزه با كتب ضاله.

اقتصاد : ربا ، احتكار و...

نظم اجتماعى : ارتش ، سپاه ، نيروى انتظامى و...

قانون : مبارزه با تخلفات قوه قضائيه.

عدالت : انفاق ، قرض ، بيمه و...

از دعاهاى حضرت ابراهيم عليه السلام :

وَ إِذْ قالَ إِبْراهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِناً [ابراهيم ، 35] .

2. اقسام امنيت

1. امنيت سياسى

يغِيظُ الْكفّارَ وَ لا ينالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَيلاً إِلاّ كتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صالِحٌ [توبه ، 120] .

لِيغِيظَ بِهِمُ الْكفّارَ [فتح ، 29] .

2. امنيت اقتصادى

کاتب و شاهد قرار داد حافظ امنیت هستند ، خصوصا نویسندگان قراردادهای حقوقی و سیاسی و ناظرین و شاهدین این صحنه ها ، و ضربه زنندگان به این امنیت فاسق هستند :

لا یضَارَّ کاتِبٌ وَ لا شَهِیدٌ وَ إِنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِکمْ [بقره ، 282] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) یضَمِّنُ الصَّبَّاغَ وَ الْقَصَّارَ وَ الصَّائِغَ احْتِیاطاً عَلَی أَمْتِعَهِ النَّاسِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص256] .

3. امنیت فرهنگی

وَ الَّذِینَ اجْتَنَبُوا الطّاغُوتَ أَنْ یعْبُدُوها وَ أَنابُوا إِلَی اللّهِ لَهُمُ الْبُشْری فَبَشِّرْ عِبادِ الَّذِینَ یسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَیتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ [زمر ، 18-17]

.

چهره خوب نشریات :

1 اجتناب از طاغوت

2 اقامه احکام الهی

3 قدرت تشخیص

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یشْتَرِی لَهْوَ الْحَدِیثِ لِیضِلَّ عَنْ سَبِیلِ اللّهِ بِغَیرِ عِلْمٍ وَ یتَّخِذَها هُزُواً أُولئِک لَهُمْ عَذابٌ مُهِینٌ [لقمان ، 6] .

سرمایه گذاری فرهنگی :

یشْتَرِی

طاغوت با تهدید :

وَ أَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَ ما هَدی [طه ، 79] .

شیطان با وسوسه :

یرِیدُ الشَّیطانُ أَنْ یضِلَّهُمْ ضَلالاً بَعِیداً [نساء ، 60] .

هنرمند با هنر :

وَ أَضَلَّهُمُ السّامِرِی [طه ، 85] .

ثروتمندان با زرق و برق :

وَ قالُوا رَبَّنا إِنّا أَطَعْنا سادَتَنا وَ کبَراءَنا فَأَضَلُّونَا السَّبِیلاَ [احزاب ، 67] .

دانشمند با قلم :

فَوَیلٌ لِلَّذِینَ یکتُبُونَ الْکتابَ بِأَیدِیهِمْ ثُمَّ یقُولُونَ هذا مِنْ عِنْدِ اللّهِ لِیشْتَرُوا بِهِ ثَمَناً قَلِیلاً فَوَیلٌ لَهُمْ مِمّا کتَبَتْ أَیدِیهِمْ وَ وَیلٌ لَهُمْ مِمّا یکسِبُونَ [بقره ، 79] .

4. امنیت در حقوق اسرا و بردگان

در یکی از جنگ ها بلال حبشی 2 زن را از کنار کشتگان گذراند. وقتی رسول خدا (ص) این صحنه را دید فرمود : آیا رحمت از تو گرفته شده؟ بلال عرض کرد : یا رسول الله (ص) نمی دانستم شما ناراحت می شوید.

شخصی کنیزی خرید و بین مادر و فرزند جدایی انداخت ، پیامبر او را نهی کرد. [سنن کبری ، ج9 ، ص126] .

سیره پیامبر اکرم : حقوق اسیر :

کان رسول الله (ص) یؤتی بالاسیر فیدفعه الی بعض المسلمین فیقول : احسن الیه فیکون عنده الیومین و الثلاثه فیؤثره علی نفسه [روح المعانی ، ج29 ، ص155] . به خاطر سفارشات پیامبر

نسبت به اسیران وضع غذا و لباس و محل استراحت اسیران از خود اصحاب بهتر بود و هیچگونه ارعاب و تحقیری هم نبود. [الاسیرف ص212] .

در جنگ حنین پیامبر 6000 نفر اسیر را با طرح جالبی آزاد کرد. [تاریخ آیتی ، ص561] .

پیامبر (ص) گروهی از اسرای جنگ بدر را به شرط سواد آموزی هر یک به ده جوان مسلمان آزاد کرد که زید بن ثابت از همین راه با سواد شد. [تاریخ آیتی ، ص459] .

3. فرهنگ امنیت

بنی آدم اعضای یکدیگرند :

1 إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكمْ [اسراء ، 7] .

2 وَ لا يحِيقُ الْمَكرُ السَّيئُ إِلاّ بِأَهْلِهِ [فاطر ، 43] .

3 بَعْضُكمْ مِنْ بَعْضٍ [آل عمران ، 195] .

4 وَ الْمُومِنُونَ وَ الْمُومِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِياءُ بَعْضٍ [توبه ، 71] .

5 ما لَكمْ لا تُقاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفِينَ [نساء ، 75] .

6 وَ يمْنَعُونَ الْماعُونَ [ماعون ، 7] .

7 أَ نُطْعِمُ مَنْ لَوْ يشاءُ اللّهُ أَطْعَمَهُ [يس ، 47] .

8 وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً وَ بِذِى الْقُرْبى وَ الْيتامى وَ الْمَساكينِ وَ الْجارِ ذِى الْقُرْبى وَ الْجارِ الْجُنُبِ وَ الصّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ وَ ما مَلَكتْ أَيمانُكمْ إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ مَنْ كانَ مُخْتالاً فَخُوراً [نساء ، 36] .

9 وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ [بقره ، 177] .

4. احکام امنیت

به خاطر امنیت اجتماع باید جنایتکاران اعدام شوند :

وَ لَکمْ فِی الْقِصاصِ حَیاهٌ [بقره ، 179] .

اسلام برای ایجاد امنیت در جامعه پیش بینی های لازم را کرده است :

وَ مَنْ یقْتُلْ مُومِناً مُتَعَمِّداً فَجَزاوهُ جَهَنَّمُ خالِداً فِیها وَ غَضِبَ اللّهُ عَلَیهِ وَ لَعَنَهُ وَ أَعَدَّ لَهُ عَذاباً عَظِیماً [نساء ، 93] .

برای کسانی که امنیت جامعه را به هم می زنند کیفرهای سختی درنظر گرفته شده. مانند : اعدام ، قطع دست و پا و تبعید :

إِنَّما جَزاءُ الَّذِینَ یحارِبُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یسْعَوْنَ فِی الأَْرْضِ فَساداً أَنْ یقَتَّلُوا أَوْ یصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَیدِیهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلافٍ أَوْ ینْفَوْا

مِنَ الأَرْضِ ذلِک

حدود و تعزیرات :

ردای صفوان در مسجد الحرام ربوده شد. نزد پیغمبر شکایت کرد و دزد گرفته شد و بنا شد دست او قطع شود. صاحب مال "صفوان بن امیه" گفت : آیا به خاطر ردای من دست او قطع شود؟ حضرت فرمود : بله. صفوان گفت : من راضی هستم و از تقصیر دزد گذشتم. پیامبر (ص) فرمود :

فَهَلَّا کانَ هَذَا قَبْلَ أَنْ تَرْفَعَهُ إِلَی قُلْتُ : فَالْإِمَامُ بِمَنْزِلَتِهِ إِذَا رُفِعَ إِلَیهِ. قَالَ : نَعَمْ. قَالَ : وَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْعَفْوِ قَبْلَ أَنْ ینْتَهِی إِلَی الْإِمَامِ فَقَالَ : حَسَنٌ [کافی ، ج 7 ، ص251] .

سیره حضرت امیر (ع) :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : کانَ عَلِی (ع) لَا یحْبِسُ فِی السِّجْنِ إِلَّا ثَلَاثَةً الْغَاصِبَ وَ مَنْ أَکلَ مَالَ الْیتِیمِ ظُلْماً وَ مَنِ اوتُمِنَ عَلَی أَمَانَةٍ فَذَهَبَ بِهَا وَ إِنْ وَجَدَ لَهُ شَیئاً بَاعَهُ غَائِباً کانَ أَوْ شَاهِداً [إستبصار ، ج3 ، ص47] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) أَمَرَ قَنْبَرَ أَنْ یضْرِبَ رَجُلًا حَدّاً فَغَلُظَ قَنْبَرٌ فَزَادَهُ ثَلَاثَةَ أَسْوَاطٍ فَأَقَادَهُ عَلِی (ع) مِنْ قَنْبَرٍ ثَلَاثَةَ أَسْوَاطٍ [کافی ، ج 7 ، ص260] .

عن صالح بن میثم عن أبیه قال : "أتت امرأه محج أمیر المؤمنین (ع) فقالت یا أمیر المؤمنین طهرنی إنی زنیت فطهرنی طهرک الله فإن عذاب الدنیا أیسر علی من عذاب الآخره الذی لا ینقطع فقال لها مما أطهرک فقالت إنی زنیت فقال لها أ ذات بعل أنت أم غیر ذلک فقالت ذات بعل قال لها أ فحاضرا کان بعلک إذ فعلت ما فعلت أم غائبا قالت بل حاضرا فقال

لها انطلقى فضعى ما فى بطنک قال فلما ولت عنه المرأه فصارت حيث لا تسمع كلامه قال اللهم إنها شهاده فلم يلبث أن عادت إليه المرأه فقال يا أمير المؤمنين قد وضعت فطهرنى قال فتجاهل عليها و قال يا أمه الله أطهرک مما ذا قالت إنى زنيت فطهرنى قال أ و ذات بعل أنت إذ فعلت ما فعلت قالت نعم قال فكان زوجک حاضرا إذ فعلت ما فعلت أو كان غائبا قالت بل حاضرا قال انطلقى حتى ترضيعه حولين كاملين كما أمرک الله فانصرفت المرأه فلما صارت حيث لا تسمع كلامه قال اللهم شهادتان قال فلما مضى حولين أتت المرأه فقالت قد أرضعته حولين فطهرنى قال فتجاهل عليها فقال أطهرک مما ذا قالت إنى زنيت فطهرنى قال أ و ذات بعل أنت إذ فعلت ما فعلت قالت نعم قال أ و كان بعلک غائبا عنک إذ فعلت ما فعلت أم حاضرا قالت بل حاضرا قال انطلقى فاكفليه حتى يعقل أن يأكل و يشرب و لا يتردى من السطح و لا يتهوى فى بئر فانصرفت و هى تبكى فلما ولت و صارت حيث لا تسمع كلامه قال اللهم ثلاث شهادات قال فاستقبلها عمرو بن حريث المخزومى فقال ما يبكيک يا أمه الله فقد رأيتک تخلفين إلى أمير المؤمنين تسألينه أن يطهرک فقالت أتيته فقل له ما قد علمتموه فقال اكفليه حتى يعقل أن يأكل و يشرب و لا يتردى من سطح و لا يتهوى فى بئر و لقد خفت أن يأتى على الموت و لم يطهرنى فقال لها عمرو ارجعى فأنا أكفله فرجعت فأخبرت أمير المؤمنين (ع) بقول عمرو فقال لها أمير المؤمنين (ع) و هو

يتجاهل عليها و لم يكفل عمرو ولدک قالت يا أمير المؤمنين إنى زنيت فطهرنى فقال ذات بعل أنت إذ فعلت ما فعلت قالت نعم قال فغائب عنک بعلک إذ فعلت ما فعلت أم حاضر قالت بل حاضر قال فرفع رأسه إلى السماء فقال اللهم إنه قد ثبت لک عليها أربع شهادات فإنک قد قلت لنبيک (ص) فيما أخبرته به من دينک يا محمد من عطل حدا من حدودى فقد عاندنى و طلب مضادتى اللهم فإنى غير معطل حدودک و لا طالب مضادتک و لا معاندتک و لا مضيع لأحکامک بل مطيع لک و متبع سنه نبيک قال فنظر إليه عمرو بن حريث فکأنما تفقأ فى وجهه الرمان فلما رأى ذلک عمرو قال يا أمير المؤمنين إنى إنما أردت أن أکفله إذ ظننت أنک تحب ذلک فأما إذ کرهته فإنى لست أفعل فقال له أمير المؤمنين (ع) بعد أربع شهادات لتکفلنه و أنت صاغر ثم قام أمير المؤمنين (ع) فصعد المنبر فقال يا قنبر ناد فى الناس الصلاه جامعه فنادى قنبر فى الناس فاجتمعوا حتى غص المسجد بأهله فقام أمير المؤمنين على بن أبى طالب (ع) خطيبا فحمد الله و أثنى عليه و قال يا أيها الناس إن إمامکم خارج بهذه المرأه إلى هذا الظهر ليقيم عليها الحد إن شاء الله فعزم عليکم أمير المونين إلا خرجتم متنکرين و معکم أحجارکم لا ينصرف أحد منکم إلى أحد حتى تنصرفوا إلى منازلکم إن شاء الله فلما أصبح بکره خرج بالمرأه و خرج الناس متنکرين متلثمين بعمائمهم و أرديتهم و الحجاره فى أرديتهم و فى أکمامهم حتى انتهى بها و الناس معه إلى ظهر الکوفه فأمر فحفر لها

بئر ثم دفنها إلى حقويها ثم ركب بغلته فأثبت رجليه فى غرز الركاب ثم وضع إصبعيه السبابتين فى أذنيه ثم نادى بأعلى صوته فقال يا أيها الناس إن الله تبارک و تعالى عهد إلى نبيه (ص) و عهده محمد (ص) إلى بأنه لا يقيم الحد من لله عليه حد فمن كان لله تبارک و تعالى عليه ما له عليها فلا يقيمن عليها الحد قال فانصرف الناس ما خلا أمير المؤمنين (ع) [المحاسن برقى ، ج2 ، ص309] .

زنى نزد على (ع) آمد و گفت : طهرنى. حضرت فرمود : از چه؟ گفت : زنا كردم.فرمود : شوهر دارى؟ گفت : بله. حضرت فرمود : حاضر بود؟ گفت : بله.فرمود : برو بعد از وضع حمل بيا. زن آمد و گفت : ...

حضرت فرمود : برو بعد از شير دادن بيا. آمد و گفت : ...

حضرت فرمود : برو بعد از دو سال بيا. آمد و گفت : ...

حضرت فرمود : برو بعد از رشد فرزند كه ديگر از بلندى پرت نشود بيا. آمد و گفت : ...

آنگاه رجم صورت گرفت.

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِيسَى عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ : "كانَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) يجْلِدُ الْحُرَّ وَ الْعَبْدَ وَ الْيهُودِى وَ النَّصْرَانِى فِى الْخَمْرِ وَ مُسْكرِ النَّبِيذِ ثَمَانِينَ فَقِيلَ مَا بَالُ الْيهُودِى وَ النَّصْرَانِى قَالَ إِذَا أَظْهَرُوا ذَلِک فِى مِصْرٍ مِنَ الْأَمْصَارِ لِأَنَّهُمْ لَيسَ لَهُمْ أَنْ يظْهِرُوهُ" [كافى ، ج 7 ، ص238] .

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِى عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ بَعْضِ الصَّادِقِينَ (ع) قَال : " جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) فَأَقَرَّ بِالسَّرِقَهِ فَقَالَ لَهُ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) أَ تَقْرَأُ شَيئاً

مِنْ كتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قَالَ نَعَمْ سُورَةَ الْبَقَرَةِ فَقَالَ قَدْ وَهَبْتُ يدَک لِسُورَةِ الْبَقَرَةِ فَقَالَ الْأَشْعَثُ أَ تُعَطِّلُ حَدّاً مِنْ حُدُودِ اللَّهِ تَعَالَى فَقَالَ وَ مَا يدْرِيک مَا هَذَا إِذَا قَامَتِ الْبَينَهُ فَلَيسَ لِلْإِمَامِ أَنْ يعْفُوَ وَ إِذَا أَقَرَّ الرَّجُلُ عَلَى نَفْسِهِ فَذَاک إِلَى الْإِمَامِ إِنْ شَاءَ عَفَا وَ إِنْ شَاءَ قَطَعَ" [تهذيب الأحكام ، ج10 ، ص129] .

شخصی نزد علی (ع) اقرار به سرقت کرد. حضرت پرسید : قرآن بلدی؟ گفت : بله ، سوره بقره ، را بلدم. حضرت از قطع دست او صرف نظر کرد. مورد اعتراض قرار گرفت که چرا حدود خدا را تعطیل کرده ای؟ فرمود : اگر با اقرار بود امام حق دارد به عللی صرف نظر کند ، ولی اگر با بینه مطلبی ثابت شد بخشش به کلی ممنوع است.

5. حافظان امنیت

1. مسئولان ایجاد امنیت در نظام اسلامی

وظیفه حکومت اسلامی حفظ امنیت جامعه است :

إِنَّما جَزاءُ الَّذِينَ يحارِبُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ يسْعَوْنَ فِى الأَْرْضِ فَساداً أَنْ يقَتَّلُوا أَوْ يصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيدِيهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلافٍ أَوْ ينْفَوْا مِنَ الأَْرْضِ ذلِک لَهُمْ خِزْى فِى الدُّنْيا وَ لَهُمْ فِى الآْخِرَهِ عَذابٌ عَظِيمٌ [مائده ، 33] .

2. سلوک مسئولین در نظام اسلامی

بی طرفی :

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا كونُوا قَوّامِينَ لِلّهِ شُهَداءَ بِالْقِسْطِ وَ لا يجْرِمَنَّكمْ شَنَ آنُ قَوْمٍ عَلى أَلاّ تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوى وَ اتَّقُوا اللّهَ إِنَّ اللّهَ خَبِيرٌ بِما تَعْمَلُونَ [مائده ، 8] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا كونُوا قَوّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدِاءَ لِلّهِ وَ لَوْ عَلى أَنْفُسِكمْ أَوِ الْوالِدَينِ وَ الأَْقْرَبِينَ إِنْ يكنْ غَنِيا أَوْ فَقِيراً فَاللّهُ أَوْلى بِهِما فَلا تَتَّبِعُوا الْهَوى

أَنْ تَعْدِلُوا وَ إِنْ تَلْوُوا أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ اللّهَ كانَ بِما تَعْمَلُونَ خَبِيراً [نساء ، 135] .

ماجرای ورود پیامبر به مدینه : هر جا شتر خوابید.

سفارش حضرت امیر به مأمور مالیات در نامه 25.

توجه به حیثیت افراد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَذَاعَ فَاحِشَةً كانَ كمُبْتَدِئِهَا [کافی ، ج 2 ، ص356] .

منزل و مرکب مفلس به فروش نرسد.

تعزیرات را در منطقه ای اجرا کنید که طرف را نشناسند.

مهلت به بدهکار : وَ إِنْ كانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلى مَيسَرَةٍ [بقره ، 280] .

تحریم نبش قبر.

بخشی از زکات به غارمین داده شود.

تغییر نام های زننده ، حتی از بلاد و شهرها ، چه رسد به اشخاص برای حفظ آبرو است.

سوء ظن ممنوع. تجسس ممنوع. شوخی زیاد ممنوع.

لزوم حفظ ظاهر و آراستگی.

تحریم غیبت و مسخره و همز و لمز و تنابز بالالقاب :

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا يسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسى أَنْ يكونُوا خَيراً مِنْهُمْ وَ لا نِساءٌ مِنْ نِساءٍ عَسى أَنْ يكنَّ خَيراً مِنْهُنَّ وَ لا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكمْ وَ لا تَنابَزُوا بِالأَلْقابِ بِئْسَ الاِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمانِ وَ مَنْ لَمْ يتُبْ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [حجرات ، 11] .

وَيلٌ لِكلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ [همزه ، 1] .

ماجرای عبس و تولی.

وجوب کتمان نقایص خود.

تذکرات :

لَهُمْ دَرَجاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ [انفال ، 4] .

هُمْ دَرَجاتٌ عِنْدَ اللّهِ [آل عمران ، 163] .

3 وحدت با روحانی : سردار شهید خرازی از حقوق شخصی به روحانیون عقیدتی سیاسی پول می داد و می گفت : به سربازان بدهید.

4 اطاعت :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) :

لعن اللّه من تخلّف عن جیش أسامه [بحارالأنوار ، ج30 ، ص432] .

وَ لَقَدْ صَدَقَکمُ اللّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَتّی إِذا فَشِلْتُمْ وَ تَنازَعْتُمْ فِی الْأَمْرِ [آل عمران ، 152] .

6 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَلَا تَکونَنَّ مُنَفِّراً [نهج البلاغه ، نامه 53] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یقْسِمُ لَحَظَاتِهِ بَینَ أَصْحَابِهِ فَینْظُرُ إِلَی ذَا وَ ینْظُرُ إِلَی ذَا بِالسَّوِیهِ قَالَ وَ لَمْ یبْسُطْ رَسُولُ اللَّهِ (ص) رِجْلَیهِ بَینَ أَصْحَابِهِ قَطُّ وَ إِنْ کانَ لَیصَافِحُهُ الرَّجُلُ فَمَا ینْزِک رَسُولُ اللَّهِ (ص) یدَهُ مِنْ یدِهِ حَتَّی یکونَ هُوَ النَّارِک فَلَمَّا فَطَنُوا لِذَلِک کانَ الرَّجُلُ إِذَا صَافَحَهُ قَالَ بِیدِهِ فَنَزَعَهَا مِنْ یدِهِ [کافی ، ج 2 ، ص671] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کان رسول الله (ص) یتعوذ فی کل یوم من ست خصال من الشک و الشرک و الحمیه و الغضب و البغی و الحسد [خصال صدوق ، ج 1 ، ص329] .

در رابطه با کارگران :

پیامبر (ص) دست کارگر را می بوسید.

اخلاق و برخورد پلیس در نظام اسلامی :

قال الشریف و إنما ذکرنا هنا جملا لیعلم بها أنه علیه السلام کان یقیم عماد الحق ، و یشرع أمثله العدل ، فی صغیر الأمور و کبیرها و دقیقها و جلیلها. [نهج البلاغه ، نامه 25] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : انْطَلِقْ عَلَی تَقْوَی اللَّهِ وَحْدَهُ لَا شَرِیک لَهُ وَ لَا تُرَوِّعَنَّ مُسْلِماً وَ لَا تَجْتَازَنَّ (اگر کراهت دارد بر سرزمین او وارد نشو) عَلَیهِ کارِهاً وَ لَا تَأْخُذَنَّ مِنْهُ أَکثَرَ مِنْ حَقِّ اللَّهِ فِی مَالِهِ فَإِذَا قَدِمْتَ عَلَی

الْحَی (قبیله) فَانْزِلْ بِمَائِهِمْ مِنْ غَیرِ أَنْ تُخَالِطَ أَبْیاتَهُمْ ثُمَّ امْضِ إِلَیهِمْ بِالسَّکینَهِ وَ الْوَقَارِ حَتَّی تَقُومَ بَینَهُمْ فَتُسَلِّمَ عَلَیهِمْ وَ لَا تُخْدِجْ (بخل نورز) بِالتَّحِیهِ لَهُمْ ثُمَّ تَقُولَ عِبَادَ اللَّهِ أَرْسَلَنِی إِلَیکمْ وَلِی اللَّهِ وَ خَلِیفَتُهُ لِ آخُذَ مِنْکمْ حَقَّ اللَّهِ فِی أَمْوَالِکمْ فَهَلْ لِلَّهِ فِی أَمْوَالِکمْ مِنْ حَقٍّ فَتُودُّوهُ إِلَی وَلِیهِ فَإِنْ قَالَ قَائِلٌ لَا فَلَا تُرَاجِعْهُ وَ إِنْ أَنْعَمَ لَکَ مُنْعِمٌ فَانْطَلِقْ مَعَهُ مِنْ غَیرِ أَنْ تُخِیفَهُ أَوْ تُوعِدَهُ أَو تَعْسِفَهُ (سخت گرفتن) أَوْ تُرْهِقَهُ فَخُذْ مَا أَعْطَاکَ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّهٍ فَإِنْ کانَ لَهُ مَاشِیهٌ (گاو و گوسفند) أَوْ إِبِلٌ فَلَا تَدْخُلْهَا إِلَّا بِإِذْنِهِ فَإِنَّ أَکثَرَهَا لَهُ فَإِذَا أَتَیتَهَا فَلَا تَدْخُلْ عَلَیهَا دُخُولَ مُتَسَلِّطٍ عَلَیهِ وَ لَا عَنِیفٍ بِهِ وَ لَا تُنَفِّرَنَّ بَهِیمَهً (فرار نده) وَ لَا تُفْزِعَنَّهَا (نترسان) وَ لَا تَسُوأَنَّ صَاحِبَهَا فِیهَا وَ اصْدَعِ الْمَالَ صَدْعَینِ ثُمَّ خَیرْهُ فَإِذَا اخْتَارَ فَلَا تَعْرِضَنَّ لِمَا اخْتَارَهُ ثُمَّ اصْدَعِ الْبَاقِی صَدْعَینِ ثُمَّ خَیرْهُ فَإِذَا اخْتَارَ فَلَا تَعْرِضَنَّ لِمَا اخْتَارَهُ فَلَا تَزَالُ کذَلِک حَتَّی یبْقَی مَا فِیهِ وَفَاءٌ لِحَقِّ اللَّهِ فِی مَالِهِ فَاقْبِضْ حَقَّ اللَّهِ مِنْهُ فَإِنِ اسْتَقَالَک فَأَقِلْهُ ثُمَّ اخْلِطْهُمَا ثُمَّ اصْنَعْ مِثْلَ الَّذِی صَنَعْتَ أَوَّلًا حَتَّی تَأْخُذَ حَقَّ اللَّهِ فِی مَالِهِ وَ لَا تَأْخُذَنَّ عَوْداً وَ لَا هَرِمَهً (شتر بسیار پیر) وَ لَا مَکسُورَهً وَ لَا مَهْلُوسَهً (ضعیف و ناتوان) وَ لَا ذَاتَ عَوَارٍ (معیوب) وَ لَا تَأْمَنَنَّ عَلَیهَا إِلَّا مَنْ تَثِقُ بِدِینِهِ رَافِقاً بِمَالِ الْمُسْلِمِینَ حَتَّی یوَصِّلَهُ إِلَی وَلِیهِمْ فَیقْسِمَهُ بَینَهُمْ وَ لَا تُوَکلْ بِهَا إِلَّا نَاصِحاً شَفِیقاً وَ أَمِیناً حَفِیظاً غَیرَ مُعْنِفٍ (زورگو) وَ لَا مُجْحِفٍ (اجحاف گر) وَ لَامُلْغِبٍ (خسته کننده) وَ لَا مُتْعِبٍ ثُمَّ احْدُرْ (با سرعت) إِلَینَا مَا

اجْتَمَعَ عِنْدَک نُصَيرْهُ حَيثُ أَمَرَ اللَّهُ بِهِ فَإِذَا أَخَذَهَا أَمِينُک فَأَوْعِزْ (سفارش کن) إِلَيهِ أَلَّا يحُولَ بَينَ نَاقَهٍ وَ بَينَ فَصِيلِهَا وَ لَا يمْصُرَ (تمام شير را ندوشد) لَبَنَهَا فَيضُرَّ فَيضرَّ ذَلِک بِوَلَدِهَا وَ لَا يجْهَدَنَّهَا رُكوباً وَ لْيعْدِلْ بَينَ صَوَاحِبَاتِهَا فِی ذَلِک وَ بَينَهَا وَ لْيرَفِّهْ عَلَی اللَّاغِبِ وَ لْيسْتَأْنِ (مدارا کند) بِالنَّقِبِ (حيوانی که پشم او پاره شده) وَ الظَّالِعِ (پشم او سائيده شده) وَ لْيورِدْهَا مَا تَمُرُّ بِهِ مِنَ الْغُدُرِ (گودال های آب) وَ لَا يعْدِلْ بِهَا عَنْ نَبْتِ الْأَرْضِ إِلَی جَوَادِّ الطُّرُقِ (جاده های بی گياه) وَلْيرَوِّحْهَا فِی السَّاعَاتِ وَ لْيمْهِلْهَا عِنْدَ النِّطَافِ (آب های کم) وَ الْأَعْشَابِ (علفزار) حَتَّی تَأْتِينَا بِإِذْنِ اللَّهِ بُدَّناً (فربه) مُنْقِياتٍ (سرحال) غَيرَ مُتْعَبَاتٍ وَ لَا مَجْهُودَاتٍ (خسته و کوفته) لِنَقْسِمَهَا عَلَی كتَابِ اللَّهِ وَ سُنَّهِ نَبِيهِ (ص) فَإِنَّ ذَلِک أَعْظَمُ لِأَجْرِک وَ أَقْرَبُ لِرُشْدِک إِنْ شَاءَ اللَّهُ.

از سفارش های امام (ع) به افرادی که مأمور جمع آوری زکات از طرف او می شدند.

شريف رضی می گويد : ما قسمتی از اين وصيت را در اين جا آورديم تا معلوم گردد امام (ع) همواره ارکان حق را به پا می داشت ، و فرمان به عدل را صادر می کرد ، در کارهای کوچک يا بزرگ ، پر ارزش يا کم ارزش.

با تقوا و احساس مسئوليت در برابر خداوند يکتا و بی شريک حرکت کن و در اين راه هيچ مسلمانی را مترسان! و بر سرزمين او ناخشنود مگذر! بيش از آنچه از حق خداوند در اموالش است از او مگير ، پس آن هرگاه که به آبادی قبائل رسيدی درکنار آب فرود آی و داخل خانه هاشان مشو! سسپس با آرامش و

وقار به سوی آنان برو ، تا در میان آن ها قرارگیری ، به آن ها سلام کن و از اظهار تحیت بخل مورز! پس از آن به آنان می گویی : ای بندگان خدا! مرا ولی خدا و خلیفه اش به سوی شما فرستاده تا حق خدا را که در اموالتان است بگیرم ، آیا در اموال شما حقی از خدا هست که آنرا به نماینده اش بپردازید؟ اگر کسی گفت : نه ، دیگر به او مراجعه مکن ، و اگر کسی پاسخ داد بلی ، همراهش برو ، اما نه این که او را بترسانی یا تهدید کنی. یا او را به کار مشکلی مکلف سازی ، هر چه از طلا یا نقره به تو داد بستان ، و اگر دارای گوسفند یا شتر بود بدون اذن او داخل آن مشو ، زیرا بیشترآن ها از آن او است ، و آن گاه که داخل شدی ، همچون شخص مسلط و سخت گیر رفتار مکن ، حیوانی را فراری مده و ناراحت مساز! و در میان آن ها صاحبش را ناراحت مکن! (به هنگام گرفتن حق خدا) :

حیوانات را دو قسمت کن و صاحبش را مخیر ساز که یک قسمت را انتخاب کند و در انتخابش به او اعتراض مکن! بعد قسمت باقی مانده را دو نیمه کن و وی را مخیر ساز یکی را انتخاب کند ، باز هم به او در این گزینش خرده مگیر ، به همین گونه تقسیم کن تا آن جا که باقی مانده به اندازه حق خداوند باشد و آن را بگیر.

(باز هم مواظب باش) اگر از این تقسیم پشیمان بود و

خواست از نو تقسیم نمائی قبول کن! و حیوانات را به هم مخلوط نما و همچون گذشته آن ها را تقسیم کن تا حق خداوند باقی بماند و آن را بگیری. (فراموش مکن) حیوانات پیر و دست و پا شکسته و بیمار و معیوب را به عنوان زکات نپذیر و آنها را به غیر از کسی که به دینش اطمینان داری و نسبت به اموال مسلمانان دلسوز است مسپار ، تا آنان را به پیشوای مسلمین برساند و درمیان آن ها تقسیم کند.

چوپانی گوسفندان و شتران را جز به شخص خیر خواه و مهربان و امین و حافظ که نه سخت گیر است و نه اجحاف گر ، نه تند می راند و نه حیوانات را خسته می کند مسپار.

سپس هر چه جمع آوری کردی فورا به سوی ما روانه ساز تا آن ها را در مصارفی که خداوند فرمان داده است مصرف کنیم ، و آن گاه که آن را به دست امین خود برای رساندن به مرکز سپردی به او سفارش کن که بین شترو نوزادش جدائی نیفکند و شیرآن را ندوشد که به بچه اش زیان وارد شود ، و در سوار شدن بر شتران عدالت را مراعات کند و نیز مراعات شتر خسته و یا زخمی را که سواری دادن برایش مشکل است بنماید ، آن ها را به غدیر آب ببرد ، و از کناره های جاده علف دار به درون جاده بی گیاه منحرف نسازد ، و ساعاتی استراحتشان بدهد...

و آن گاه که به آب و علفزار می رسد مهلت دهد آب بنوشند و علف بخورند ، تا هنگامی که به ما می رسند به اذن خدا

فربه و سر حال باشند ، نه خسته و کوفته ، تا آنها را طبق کتاب خدا و سنت پیامبرش تقسیم کنیم.

این برنامه باعث بزرگی پاداش و هدایت تو خواهد بود.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَمَرَهُ بِتَقْوَى اللَّهِ فِي سَرَائِرِ أَمْرِهِ وَ خَفِيَاتِ عَمَلِهِ حَيثُ لَا شَهِيدَ غَيرُهُ وَ لَا وَكِيلَ دُونَهُ وَ أَمَرَهُ أَلَّا يعْمَلَ بِشَىءٍ مِنْ طَاعَةِ اللَّهِ فِيمَا ظَهَرَ فَيخَالِفَ إِلَى غَيرِهِ فِيمَا أَسَرَّ وَ مَنْ لَمْ يخْتَلِفْ سِرُّهُ وَ عَلَانِيتُهُ وَ فِعْلُهُ وَ مَقَالَتُهُ فَقَدْ أَدَّى الْأَمَانَةَ وَ أَخْلَصَ الْعِبَادَةَ وَ أَمَرَهُ أَلَّا يجْبَهَهُمْ وَ لَا يعْضَهَهُمْ وَ لَا يرْغَبَ عَنْهُمْ تَفَضُّلًا بِالْإِمَارَةِ عَلَيهِمْ فَإِنَّهُمُ الْإِخْوَانُ فِي الدِّينِ وَ الْأَعْوَانُ عَلَى اسْتِخْرَاجِ الْحُقُوقِ وَ إِنَّ لَک فِي هَذِهِ الصَّدَقَةِ نَصِيباً مَفْرُوضاً وَ حَقّاً مَعْلُوماً وَ شُرَكَاءَ أَهْلَ مَسْكَنَةٍ وَ ضُعَفَاءَ ذَوِي فَاقَةٍ وَ إِنَّا مُوَفُّوک حَقَّک فَوَفِّهِمْ حُقُوقَهُمْ وَ إِلَّا تَفْعَلْ فَإِنَّک مِنْ أَكثَرِ النَّاسِ خُصُوماً يوْمَ الْقِيامَةِ [نهج البلاغه ، نامه 25] .

از سفارش های امام (ع) به بعضی از کارمندانی که برای گرد آوری زکات می فرستاده است :

او را به تقوا و ترس ازخدا در امور پنهانی و اعمال مخفی فرمان می دهد ! در آن جا که هیچ کس جز خدا شاهد و گواه نیست و احدی غیر از او وکیل نمی باشد ، و نیز به او فرمان داده عملی را آشکارا ازاطاعت های خدا انجام ندهد که درپنهانی خلاف آن را انجام می دهد (و باید بداند) آن کس که پنهانی و آشکارش ، کردار و گفتارش با هم مخالفت نداشته باشد ، امانت الهی را ادا کرده و عبادت را خالصانه انجام داده است.

و به او فرمان داده

که با مردم با چهره عبوس روبرو نشود! آنها را بهتان نزند و به آن ها به حساب برتری جوئی به خاطر این که رئیس است بی اعتنائی نکند ، چه این که آن ها برادران دینی هستند و کمک کاران در استخراج حقوق! (بدان) برای تو در این زکات نصیب مشخص و حق معینی است ، و شریکانی از مستمندان و ضعیفان بینوا دارای همان گونه حقی هستند که ما حق تو را می دهیم و تو هم باید نسبت به حقوق آن ها وفادار باشی ، اگرچنین نکنی از مردمی خواهی بود که در رستاخیزبیش از همه دشمن و شکایت کننده داری...

انتهای پرونده اخلاق پلیس 7 ، 8 ، 82.

1. امی بودن

1. پیغمبر امی

1. دلایل قرآنی

مدرک مطالعه در مورد امی بودن پیغمبر (ص) : تفاسیر ، عقاید دارالتّبلیغ ، مقدمه تفسیر نوین ، بحار

آیا پیغمبر امّی بوده؛ یعنی بر خواندن و نوشتن قدرت نداشته؟

پاسخ : بله

دلیل از قرآن :

1 وَ ما کُنْتَ تَتْلُوا مِنْ قَبْلِهِ مِنْ کتابٍ وَ لا تَخُطُّهُ بِیمینِک إِذاً لاَرْتابَ الْمُبْطِلُونَ [عنکبوت/48] .

پیش از نزول قرآن کتاب خوان نبودی و به دست خویش کتابی نمی نوشتی و گرنه ابطال گران از قرآن تو در شک قرار می گرفتند.

این آیه صراحت دارد در اینکه پیغمبر (ص) قبل از وحی نویسنده و خواننده نبوده و الّا دشمنان قرآن اﷲ را فراورده نوشته های او می دانستند.

از سیاق آیه و تعلیل به جمله : إِذاً لاَرْتابَ الْمُبْطِلُون [عنکبوت/48] .

استفاده می شود قدرت بر خواندن و نوشتن نیز نداشتند. نه آنکه قدرت داشته ، امّا این کار را نمی کرده ، زیرا در صورت قدرت داشتن باز جای ریب

و شک هست. گرچه علّامه در المیزان می فرماید : آیه نفی قدرت نمی کند ، بلکه در مقام نفی عادت است؛ یعنی قبلاً عادت بر خواندن و نوشتن نداشته ، امّا همان طور که اشاره شد نفی عادت ریشه ریب را برنمی دارد.

دکتر عبداللّطیف که یکی از دانشمندان مسلمان حیدر آباد هند و رئیس آکادمی مطالعات حیدر آباد هند است می گوید که مراد از "کتاب" در آیه ، توراه و انجیل است.

و فیه اوّلاً : "کتاب" در لغت عرب به معنای کتاب مقدّس (تورات و انجیل) نیست ، بلکه به هر نوشته ای می گویند. آری ، اگر بر لفظ "کتاب" کلمه "اهل" اضافه شود ، اصطلاحا یهودی ها و مسیحی ها هستند و الّا در مواردی که تنها اطلاق شود مراد نوشته است ، خواه کتاب ، خواه نامه ، خواه مقدّس و خواه غیرمقدّس. گاهی مراد از کتاب نامه است : یا أَیهَا الْمَلَأُ إِنِّی أُلْقِی إِلَی کتابٌ کریمٌ إِنَّهُ مِنْ سُلَیمانَ [نمل/30 -29] .

گاهی مراد سند قرارداد است : مِمّا مَلَکتْ أَیمانُکمْ فَکاتِبُوهُمْ [نور/33] .

و گاهی مراد از کتاب الواح غیبی و حقایق ملکوتی استلا رَطْبٍ وَ لا یابِسٍ إِلاّ فی کتابٍ مُبینٍ [انعام/59] .

و ثانیا : جملهإِذاً لاَرْتابَ الْمُبْطِلُون [عنکبوت/48] .

می گوید : اگر می خواندی یا می نوشتی ، مورد تهمت قرار می گرفتی و خواندن و نوشتن کتاب های غیرمقدس نیز باعث تهمت می شود.

اِن قلتَ : تَتْلُواکما فی المفردات ، مخصوص تلاوت آیات و کتاب های مقدس است و غیر از قرائت است ، پس کلام دکتر به جا است.

قلتُ : تعبیر بهتَتْلُواز لحاظ مشاکله است که چون بحث در تلاوت قرآن

است ، سایر خواندنی ها را نیز تلاوت گفته.

2 الَّذینَ یتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِی الْأُمِّی الَّذی یجِدُونَهُ مَکتُوباً عِنْدَهُمْ فِی التَّوْراهِ وَ الْإِنْجیلِ یأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهاهُمْ عَنِ الْمُنْکرِ وَ یحِلُّ لَهُمُ الطَّیباتِ وَ یحَرِّمُ عَلَیهِمُ الْخَبائِثَ وَ یضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلالَ الَّتی کانَتْ عَلَیهِم [اعراف/157] .

در این آیه برای پیغمبر (ص) ده صفت ذکر شده که یکی همین "اُمّی" بودن است.

3 فَآمِنُوا بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ النَّبِی الْأُمِّی الَّذی یومِنُ بِاللّهِ وَ کلِماتِهِ وَ اتَّبِعُوهُ لَعَلَّکمْ تَهْتَدُون [اعراف/158] .

أمّ : اصل خیری را گویند و معانی دیگر نیز به همین ریشه باز می گردد. قرآن هم می گوید : وَ مِنْهُمْ أُمِّیونَ لا یعْلَمُونَ الْکتابَ [بقره/78] .

4 مشرکان می دیدند که آیات قرآن خلاف سلیقه و روش آنهاست؛ به پیغمبر (ص) گفتند : جور دیگر آیات را بخوان و یا اصلاً قرائت را عوض کن. جواب فرمود : من تابع وحی هستم؛ از خود من نیست ، مگر نمی دانید که سالها در میان شما بودم ، خبر نداشتم و نمی خواندم.

این مطلب را خدا در سوره یونس آیه 15 و 16 بازگو می کند. [تفسیر المیزان]

وَ إِذا تُتْلی عَلَیهِمْ آیاتُنا بَینات قالَ الَّذینَ لا یرْجُونَ لِقاءَنَا ائْتِ بِقُرْآنٍ غَیرِ هذا أَوْ بَدِّلْهُ قُلْ ما یکونُ لی أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقاءِ نَفْسی إِنْ أَتَّبِعُ إِلاَّ ما یوحی إِلَی إِنِّی أَخافُ إِنْ عَصَیتُ رَبِّی عَذابَ یوْمٍ عَظیمٍ قُلْ لَوْ شاءَ اللّهُ ما تَلَوْتُهُ عَلَیکمْ وَ لا أَدْراکمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فیکمْ عُمُراً مِنْ قَبْلِهِ أَ فَلا تَعْقِلُونَ [یونس/16-15] .

5 هُوَ الَّذی بَعَثَ فِی الْأُمِّیینَ رَسُولاً مِنْهُمْ [جمعه/2

] .

6 و یمکن الاستفاده بوجهٍ من قوله : وَ کذلِکَ أَوْحَینا إِلَیک رُوحاً مِنْ أَمْرِنا ما کُنْتَ تَدْری مَا الْکتابُ وَ لاَ الْإیمانُ وَ لکنْ جَعَلْناهُ نُوراً نَهْدی بِهِ مَنْ نَشاءُ مِنْ عِبادِنا [شوری/52] .

گرچه در المیزان مراد از آیه را چنین می گوید : تو نمی دانستی به تفصیل این کتاب و قرآن را و ایمان نداشتی به تفصیل به محتویات آن در مقابل کسی که از جملهلاَ الْإیمانبی ایمانی پیغمبر (ص) را ثابت می کند. شهید مطهری در مقاله ای که درباره امّی بودن پیغمبر (ص) در کتاب محمد (ص) خاتم پیغمبران دارد ، ذیل این آیه می فرماید : آیه کاملاً دلالت دارد و مفسّران اسلامی به دلیلی که بر ما روشن نیست ، مقصود از کتاب را خصوص قرآن گرفته اند و آیه را از مورد استشهاد انداخته اند.

7 در تفسیر سورهاقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّک [علق/1] .

در تفسیر نوین از عموم مورّخان و سیره نویسان چنین نقل می کند که اوراقی نوشته در سبدی نورانی در کوه حرا به حضرت عرضه داده شد و خطاب شد : اقْرَأپیغمبر (ص) گفت : ما أَنا بقاری ءتا سه مرتبه حضرت را فشار داد تا زبان باز کرد و خواند. اجمالاً صدای قرآن به این مطلب گویاست.

2. دلایل روایی

چند روایت می گوید : لَا یقْرَأُ وَ لَا یکتُب [بحارالأنوار ، ج17 ، ص214] .

و روایات صحیح و معتبر هستند که حمل می شود به بعد النّبوّه می شود به دلیل ادلّه اثبات امّی بودن.

در چند روایت امام لعنت می کند به کسانی که می گویند : پیغمبر (ص) خواندن و نوشتن ندانسته و می فرماید : به 72 زبان می نوشتند و لفظ

أمّی به خاطر تولد در مکه به حضرت داده شده است. این روایات در بحارجلد16 صفحه 134 و صافی هست. مرحوم سید مرتضی (ره) در بحار جمع کرد به اینکه قدرت بر خواندن و نوشتن بعد از نبوت بوده ، امّا قبل از نبوّت همان امّی بوده است.

لکن دقت در دو دسته دلیل سبب طرح یک دسته می شود و محتاج به جمع هم نیستم ، زیرا روایاتی که لعنت می کند یا مرفوع است و یا مجهول و یا مخدوش الدّلاله ، زیرا راوی یکی جعفر بن محمد صوفی است که بنده در قاموس ندیدم و آقای سبحانی هم می گوید در کتب رجال نامی از او برده نشده است.

اِن قیل : لعلّ نسبه الأمّی الی النبی (ص) لمکان مَولده مکه و هی أُمّ القری لقوله تعالیلِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُری وَ مَنْ حَوْلَها [شوری/7] .

قلت : اوّلاً ، لفظ "أُمَّ الْقُری" یطلق علی کل بلد و اطلاقه علی مکه لانّها احد المصادیق لا انّه محصوص لها بقولهوَ ما کانَ رَبُّک مُهْلِک الْقُری حَتّی یبْعَثَ فی أُمِّها رَسُولاً [قصص/59] .

ثانیا ، لفظ أمّ القری عند یصیر قَرَوی لا أُمّی.

3. دلایل عقلی

کوتاه سخن آنکه پیغمبر (ص) امّی بوده؛ یعنی همان طور که حین تولّد از مادر قدرت بر خواندن و نوشتن در کسی نیست. حضرت نیز تا چهل سالگی چنین بوده؛ بعد ، از طرف خدا خواندن و نوشتن را فرا گرفته و خلاصه دلیل ها عبارتند از :

1 کتب لغت ، أمّی را معنا کرده اند به کسی که هیچ خواندن و نوشتن نمی داند.

2 قرآن نیز در آیهوَ مِنْهُمْ أُمِّیونَ لا یعْلَمُونَ الْکتاب [

بقره/78] .

این معنا را تصدیق می کند.

3 اگر "أمّی" به معنای (مکی) باشد اهمیت و لطفی ندارد تا در ضمن صفات ده گانه ای درآید که هر کدامش برای پیغمبر (ص) صفت کمالی است.

الَّذینَ یتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِی الْأُمِّی الَّذی یجِدُونَهُ مَکتُوباً عِنْدَهُمْ فِی التَّوْراهِ وَ الْإِنْجیلِ یأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهاهُمْ عَنِ الْمُنْکرِ وَ یحِلُّ لَهُمُ الطَّیباتِ وَ یحَرِّمُ عَلَیهِمُ الْخَبائِثَ وَ یضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلالَ الَّتی کانَتْ عَلَیهِمْ فَالَّذینَ آمَنُوا بِهِ وَ عَزَّرُوهُ وَ نَصَرُوهُ وَ اتَّبَعُوا النُّورَ الَّذی أُنْزِلَ مَعَهُ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُون [اعراف/157] .

4 الفاظی که اوّل آنها (أب ، ابن ، أمّ) هست در نسبت ، جزء دوم متّصل می شود به (ی) نسبت مثلاً به أبوحنیفه می گویند حنفی و در بنی اسرائیل می گویند اسرائیلی و در امّ غیلان می گویند غیلانّی. در اینجا نیز اگر مراد از (أمّی) نسبت به مکه و ام القری باشد باید گفته شود قرویّ.

5 تنها لفظ (أمّی) نیست که دلالت بر نخواندن و ننوشتن کند ، بلکه آیات دیگر که گفته شد با صراحت و با ظهور دلالت می کند.

6 روایاتی که خواندن و نوشتن را برای پیغمبر (ص) ثابت می کند یا مرفوعه است یا مجهوله یا مخدوشه. این روایات در بحار ، ج16 ، ص133 ذکر شده و ضمن حدیث 71 و 72 مرحوم مجلسی (ره) دو نحوه جمع میان دو دسته دلیل ذکر کرده است در ص134 به اینکه اخبار نافیه نفی از تعلّم از بشر کرده و اخبار مثبته به تعلّم الله می دانسته یا نافیه را حمل کنیم بر ننوشتن و مثبته را بر قدرت داشتن و در آخر فرموده :

و اللّه یعلم

2 سلمان فارسی استاد پیغمبر (ص) بوده باشد.

جواب همان است که پیغمبر (ص) خواندن و نوشتن نمی دانست که سلمان فارسی به او یاد داده باشد؛ علاوه بر این که سلمان فارس است نه عرب. همچنین اینکه پیامبر مطالب را به دروغ به خدا نسبت داده باشد ، خلاف آن هست که تاریخ و دوست و دشمن می گویند که محمد (ص) امین است. [راه سعادت شعرانی]

3 غلام ابن خضرمی استاد حضرت بوده؛ این غلام نصرانی بوده و چیزهایی یاد حضرت می داده.

پاسخ : ما خوب است حرف نزنیم ، پاسخ ندهیم و فقط فکر که آیا آن وضع مکه ، وضع پیغمبر (ص) لجاجت و دشمنی مردم اقتضا می کرد پیغمبر (ص) استادی داشته باشد و مردم نفهمند یا بفهمند و پیغمبر (ص) را افتضاح نکنند؟ [راه سعادت شعرانی]

راستی اگر قرآن از پیغمبر (ص) است ، چرا با سایر جملات پیغمبر (ص) ، خطبه های حضرت و احادیث او فرق دارد؟

چرا درآوردن مثل خطبه ها و روایات مبارز نمی طلبد ، امّا همین که آیه ای می خواند مبارز می طلبد. آیاتی که جزء معجزات علمی است که بعد از قرن ها پرده از روی آنها برداشته شده. [عقائد دارالتبلیغ]

4 پیغمبر (ص) مسافرت به شام کرده و آنجا چیزهایی فرا گرفته.

باز جواب این حرف کمی فکر است. چند سفر کرد؟ چقدر طول کشید؟ آیا تمام مدت درخود شام بود؟ مگر شام کتابخانه داشت؟ چند کتاب در آنجا بود؟ مگر سواد داشت تا بخواند؟ چرا نوابغ نمی روند به شام و مطالعه کنند و مثل قرآن بیاورند. [عقائد دار التبلیغ]

استدلال کسانی که پیغمبر را أمّی نمی دانند :

1 آیه 48 سوره عنکبوت بر اثبات امّی بودن که نقل کردیم. در صفحه بعد اشکالی شده که جوابش را همان جا بیان شد.

2 لفظ أمّی را تنها به أهل مکه گرفته به دلیلِلِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُری [انعام/92] .

پاسخ آن را نیز قبلاً گفتیم.

3 لَقَدْ مَنَّ اللّهُ عَلَی الْمُومِنینَ إِذْ بَعَثَ فیهِمْ رَسُولاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ یتْلُوا عَلَیهِمْ آیاتِهِ وَ یزَکیهِمْ وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَه [آل عمران/164] .

پاسخ :

اوّلاً : اگر آیه دلالتی کند ، تنها دلالت می کند که بعد از رسالت سواد داشته.

ثانیا : در تعلیم حلال و حرام ، حکمت و اخلاق برای گوینده قلم و کاغذ لازم نیست. خواندن و نوشتن در صورتی لازم است که از مردم به مردم علمی انتقال یابد ، نه اینکه وحی از خدا بر قلب پیغمبر (ص) نازل شود و تلاوت که در آیه است به معنای از رو خواندن نیست.

4 پیغمبر (ص) باید در هر امر و دستور خودش پیش قدم باشد و پیغمبری که آنقدر به نوشتن و حفظ و قلم اهمیت می دهد که در تاریخ می نویسد که اسرای بدر را گروهی با فدیه و گروه فقرا را بدون فدیه و باسوادها را به شرط تعلیم خطّ به ده نفر از کودکان مدینه آزاد فرمود : چنین پیغمبری چگونه در این موضوع پیش قدم نباشد و همچنان أمّی بوده باشد.

پاسخ : پیش قدم بودن همه جا کمال نیست و لذا پزشک در دستور دارو پیش قدم نیست تا هر دارویی را که به هر مریضی می دهد اول

خودش بخورد. مردم چون علم را از پیغمبر (ص) می گرفتند ، اگر یادداشت نمی کردند ، فراموش می کردند. لذا به آنها فرمود بنویسید : قَیدُوا الْعِلْمَ بِالْکتَابَهِ [أعلام الدین ، ص82] .

ویا فرمود : نَضَّرَ اللَّهُ عَبْداً سَمِعَ مَقَالَتِی فَوَعَاهَا [کافی ، ج1 ، ص403] .

إِنَّ عَلَینا جَمْعَهُ وَ قُرْآنَهُ [قیامت/17] .

امّا پیغمبر (ص) نه فراموش می کندسَنُقْرِئُک فَلا تَنْسی [اعلی/6] .

و نه می خواهد از نوشته ها چیزی را فرا گیرد ، بلکه حقایق به بهترین وجه بر قلب پیغمبر (ص) فرود می آیدعَلَّمَهُ شَدیدُ الْقُوی [نجم/5] .

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمینُ عَلی قَلْبِک [شعراء/194 -193] .

و به قول حضرت علی (ع) درباره پیغمبر (ص) می فرماید : وَ لَقَدْ قَرَنَ اللَّهُ بِهِ (ص) مِنْ لَدُنْ أَنْ کانَ فَطِیماً أَعْظَمَ مَلَک مِنْ مَلَائِکتِهِ یسْلُک بِهِ طَرِیقَ الْمَکارِمِ وَ مَحَاسِنَ أَخْلَاقِ الْعَالَم [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

5 رَسُولٌ مِنَ اللّهِ یتْلُوا صُحُفاً مُطَهَّرَهً [بینه/2] .

تلاوت صحف دلیل بر سواد داشتن است.

جواب : اوّلاً : تلاوت به معنای از رو خواندن نیست و صُحُف برگ هایی است که قرآن بر آنها نوشته می شد. معنا چنین است که پیغمبر (ص) می خواند برای مردم قرآن را که بر برگ ها نوشته شده بود. و بر فرض که آیه فی حدّ ذاته دلالتی داشته باشد ، ولی صراحت آیات أمّی بودن بیشتر است و آنها قرینه می شود که از ظاهر این آیه دست برداریم و به عبارت دیگر تعارض است بین نصّ و ظاهر.

6 در صلح حدیبیه که در ماه ذی القعده در سال ششم هجری در دو فرسخی

مکه به هنگام ورود پیغمبر (ص) به قصد اعمال عمره و حج صورت گرفت که مشرکان ممانعت کردند از ورود به مکه و هر چه اصحاب پیغمبر (ص) اصرار بر جنگ کردند پیغمبر (ص) مانع شد تا کار به صلح انجامید.

در تنظیم صلح نامه اختلاف است ، گروهی می گویند : شخص حضرت علی (ع) صلح نامه را نگاشت و در آن نوشت که این قراردادی است میان محمد (ص) رسول الله و میان قریش. سهیل بن عمرو نماینده قریش به عنوان "رسول الله" اعتراض کرد و گفت : میان دعوا نرخ تعیین نکن. ما مشرکان مکه این لقب و عنوان را قبول نداریم و باید به جای آن (محمد بن عبداللّه) بنویسی. حضرت علی (ع) از محو کردن این لقب امتناع ورزید. تا اینجا تقریبا اختلافی نیست بعد از امتناع حضرت علی (ع) گروهی می گویند : پیغمبر (ص) کلمه (رسول اللّه) را محو و به جای آن کلمه (محمّد بن عبدالله) نوشت ، پس سواد داشته و خواندن و نوشتن می دانسته ، اما روایات شیعه و سنّی می گوید : پیغمبر (ص) به حضرت علی (ع) فرمود : امْحُهَا یا عَلِیو پیغمبر (ص) به حضرت علی (ع) فرمود : به من نشان دهید. جای کلمه (رسول الله) را نشان داد و پیغمبر (ص) آن را محو کرد. [بحارالأنوار ، ج20 ، ص361] .

این نقل دلالت دارد که پیغمبر (ص) خواندن نمی دانسته و در شناخت کلمه از حضرت علی (ع) استمداد می کند.

کوتاه سخن آنکه جریان صلح نامه حدیبیه نیز دلیل بر اینکه پیغمبر أمّی نبوده ، نیست. [مورد مقاله آقای مطهری در کتاب محمد

(ص) خاتم پیغمبران ، ج2]

4. اجماع

بنا به نقل آقای شریعتی در پاورقی تفسیر نوین ذیل تفسیر سوره عَلَق و آقای سبحانی در درس عقاید دارالتّبلیغ مسأله اُمّی بودن پیغمبر (ص) قبل از بعثت مورد اتّفاق و اجماع علما هست ، مگر مخالفانی چند که معروف به یهودی هستند و به چیزهایی از قبیل کلام پیغمبرائْتُونِی بِکتِفٍ أَکتُبْ لَکمْ کتَاباً لَا تَضِلُّوا بَعْدَهُ أَبَداً [إرشاد مفید ، ج1 ، ص184] .

استشهاد می کنند که صراحت ندارد که مراد حضرت نوشتن با دست خود باشد.

5. شواهد تاریخی

7 و بر فرض وجود دلیل صحیح بر داشتن کتابت و قرائت برای جمع میان دو دسته دلیل ، ما کار سید مرتضی را می کنیم و چنین می گوییم که ادلّه نافیه برای قبل از بعثت است و ادلّه مثبته برای بعد از بعثت.

8 وضع مکه را حضرت علی (ع) در نهج البلاغه چنین می گوید : إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ بَعَثَ مُحَمَّداً (ص) وَ لَیسَ أَحَدٌ مِنَ الْعَرَبِ یقْرَأُ کتَاباً وَ لَا یدَّعِی نُبُوَّةً وَ لَا وَحْیاً [نهج البلاغه ، خطبه 104] .

بنابراین پیغمبر (ص) کجا و از کی درس فرا گرفته بود؟

9 از همه گفته ها صرف نظر می کنم ، ولی می گویم چه خواندنی و چه نوشتنی می تواند حاصلی بدهد چون قرآن که شامل معارف عالیه ، برنامه کامل و جامع اخبار به غیب و اسرار آفرینش باشد که ده ها قرن بعد کشف شود.

فرض کنیم می خوانده و می نوشته آیا امکان دارد با چندی خواندن و نوشتن چنین ثمره ای همچون قرآن به دست آید؟

10 راستی بر فرض اینکه اُمّی نباشد و دائما هم مطالعه کند

و عبارات قرآن هم از او باشد چرا نتوانستند مبارزه کنند و اگر پیغمبر (ص) کتاب هایی مطالعه می کرد و این آیات را می خواند چرا دیگران این مطالعه را نکردند و با آوردن یک آیه بساط نبوت او را در هم شکنند؟ اگر حقایق قرآن فرآورده های تورات و انجیل است تفاوت های کلّی میان قرآن و انجیل را چگونه باید حل کرد؟

11 درباره تحصیل کردن ائّمه اطهار (علیهم السلام) نیز در هیچ تاریخی نمی یابیم که نزد کسی درس خوانده باشند ، در حالی که درباره هر کدام از شافعی و ابوحنیفه و غیره که چیزی نوشته اند ، استادانی برای آنها ذکر کرده اند. [رهبر سعادت]

امام جواد (ع) در 9 سالگی

امام هادی (ع) در 7 سالگی

امام زمان (ع) در 4 سالگی به مقام امات رسیدند و در مقابل دشمنان و کسانی که در مقام از بین بردن مقام این خاندان بودند ، جوری استدلال می کردند که همه را خاموش می کردند و برای مقام خود از قرآن ، داستان یحیی (ع) و عیسی (ع) را شاهد می گرفتند. [سوره مریم]

اعترافات دیگران

کارلیل در کتاب (الابطال)

جان دیون پورت (در کتاب عذر تقصیر به پیشگاه محمد (ص) و قرآن)

گوستاولوبون در کتاب (تمدن اسلام و عرب)

کونستان ورژیل در کتاب (محمد (ص) پیغمبری که از نو باید شناخت) [نقل از مقاله های آقای مطهّری در کتاب محمد (ص) خاتم پیغمبران] .

بلاذری در فتوح البلدان می گوید که هنگام ظهور اسلام در مکه 17 نفر باسواد بودند.

1 عمر بن الخطّاب ، حضرت علی (ع) ، عثمان بن عفّان ، ابوعبیده جرّاح ، طلحه ، یزید بن

ابی سفیان ، ابوحذیفه ، حاطب بن عمرو ، ابوسلمه مخرومی ، ابان بن سعید ، خالد بن سعید ، عبدالله بن سعد ، حویطب ، ابوسفیان بن حرب ، معاویه بن ابی سفیان ، جهیم بن صلت ، علاء بن خضرمی و می گوید : تنها یک زن در آن مکه در زمان ظهور اسلام سواد داشت به نام شفاء دختر عبدالله عدوی که به حفصه همسر پیغمبر (ص) درس می داد و این زن مسلمان شد و از مهاجران اولیه به شمار می رود. [نقل از آقای مطهّری در کتاب محمد (ص) خاتم پیغمبران]

زمانی که تاریخ اینطور نام باسوادها را ضبط کند ، چگونه می شود پیغمبر (ص) درس خوانده باشد و ضبط نکرده باشد؟ !

دبیران پیغمبر (ص)

پیغمبر (ص) برای ضبط وحی ، عقود ، پیمان ها ، نامه ها ، صدقات ، مالیات ، غنایم و... دبیرانی داشت.

کسانی که احتمال داده شده استاد پیغمبر (ص) باشند.

1 وَ لَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ یقُولُونَ إِنَّما یعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِسانُ الَّذی یلْحِدُونَ إِلَیهِ أَعْجَمِی وَ هذا لِسانٌ عَرَبِی مُبینٌ [نحل/103] .

المیزان ، ج12 ، ص371

می گویند پیغمبر (ص) از مردی آهنگر رومی که گاه و بیگاه با پیغمبر (ص) ملاقات می کرد مطالب را گرفته ، عجبا.

آن مرد عجمی است و پیغمبر (ص) عرب است و هیچ کدام زبان همدیگر را نمی دانند ، چگونه می تواند درس بخواند؟

سؤال : شاید مطالب را از او با هر نحوی که هست یاد گیرد و خودش آن مطالب را در قالب عربی ریخته باشد.

پاسخ : در آیه 104 جمله ای است که قهرا این ایراد را حل می کند و آن اینکه محمد (ص) به

کار خود عقیده و ایمان دارد و هرگز مطالب دیگری را به خدا نسبت نمی دهد. همانا افترا به خدا از کسانی است که ایمان ندارند.إِنَّما یفْتَرِی الْکذِبَ الَّذینَ لا یومِنُونَ بِ آیاتِ اللَّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْکاذِبُون [نحل/105] .

محّمد بن سعد در (الطبقات الکبیر) در حدود 100 نامه از نامه های رسول خدا (ص) را نقل کرده که بعضی مشتمل بر دعوت رؤسا و سلاطین و بعضی دستور العمل و حکم بخش نامه و از مدارک فقهی به شمار می آید.

یعقوبی نام دبیران رسول خدا (ص) که وحی ، نامه ها ، پیمان ها و... را ضبط می کرده اند نوشته است که 13 نفر هستند ، از جمله حضرت علی (ع) .

مسعودی می گوید : هر دبیری مسئول ضبط کاری بود ، 3 نفر برای ضبط حاجت های متفرقه : خالد بن سعید ، مغیره بن شعبه ، حصین بن نمیر.

یک نفر برای عقود و معاملات و سندهای مردم : عبدالله بن أرقم و یا علاء بن عقبه.

دو نفر برای مالیات و صدقات : زبیر بن العوام و جهیم بن الصلت.

یک نفر غنائم را تحویل می گرفت به نام مُعتصب.

یک نفر مترجم پیغمبر (ص) و مسئول نامه به رؤسای قبایل و سلاطین : زید بن ثابت انصاری.

و یک نفر برای این بود که اگر برای یکی از دبیران و مسئولان پیش آمدی رخ داد نایب گردد؛

اگر از پیغمبر (ص) نامه و خطّی بود و آن همانند خطّ حضرت علی (ع) و امام حسن (ع) و امام حسین (ع) بود پذیرفته می شد.

1. امید وناامیدی

1. معنای یأ س

1- فی المفردات : انتفاء الطمع

2. عوامل ناامیدی

1- گرفتاری

وَ إِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَیوسٌ قَنُوطٌ [فصلت/49] .

2- سلب نعمت

ثُمَّ نَزَعْناها مِنْهُ إِنَّهُ لَیوسٌ کفُورٌ [هود/9] .

3- گناه

اللَّهُمَ اغْفِرْ لِی الذُّنُوبَ الَّتِی تَقْطَعُ الرَّجَاءَ [مصباح کفعمی ، ص555] .

3. ریشه ها وزمینه های نا امیدی

1- یا خدا را نشناختیم

2- یا خودمان را کشف نکردیم

3- یا هدف را نشناختیم

یأس از مردم

1- عدم اعتقاد به قدرت خدا و کرم بی نهایت خدا و سوءظن به خدا

الظّانِّینَ بِاللّهِ ظَنَّ السَّوْءِ [فتح/6] .

سوءظن به قدرت خدا ، عامل ترس

سوءظن به کرم خدا ، عامل بخل

سوءظن به علم خدا ، عامل گناه

سوءظن به عفو خدا ، عامل یأس

- یأس و قنوط به یک معنا و آن نومیدی است.

ریشه یأس عدم ایمان به قدرت یا لطف خداست.

1- اولین طبقه و دسته گروهی هستند که قابلیت خود را هنوز نشناخته اند یا کم شناخته اند نمی دانند که اشرف مخلوقات هستند و نباید امور جزئی در آنها اثر گذارد. لذا ما اگر خواستیم تصادف ناگواری و یا ضرری را وارد بر شخصی سازیم اوّلاً با حرفی یا عملی شخصیت او را به آنان بفهمانیم و بگوئیم ارزش واقعی یک نفر مثل شما چقدر است. او مهیا می شود و در مقابل هر ضرری استقامت می کند ، زیرا قدر او را قبلاً معرفی کردیم. یکی از دانشمندان می گوید : راه اثر گذاشتن در افراد معرّفی و بیان شخصیت اوست قبل از عیب جوئی.

2- دومین دسته : کسانی که هدف را تشخیص نداده اند و یا ارزش هدف را نمی دانند. اگر شما ندانید در زیر زمین پول است و به هوا و هوس مشغول کندن شوید فوری خسته می شوید یا اگر بداند 1 تومان پول است دیرتر

، ولی باز هم زود خسته می شوید ، امّا اگر بداند یک میلیون است خستگی دیگر مفهومی ندارد. اگر شما احتمال بدهید که گمشده شما در این مکان است یک دفعه که گشتید خسته می شوید ، دنبال جاهای دیگر می روید.

وقتی سید بحرالعلوم پسر تازه دامادش را برای نماز شب بیدار می کند پسر از بستر حجله گاه لذت برده کلمات العفو العفو را می گوید ، پدر به خیال مشغولیت پسر به نماز می رود تا بالاخره پدر می فهمد بار دیگر که پسر به این عمل می خواهد پدر بزرگوار را براند ، پدر با اصرار او را بلند کرده همراه خود به حرم حضرت امیر (ع) می برد و فقرائی که در آن وقت سحر و اوّل اذان در حرم و صحن هستند به پسر نشان می دهد و می فرماید این فقرا برای تحصیل مال مختصری در این وقت بیدارند و شما برای سعادت اخروی خوابید ، این است تشخیص هدف. مناجات های ائمه اطهارعلیهم السلامبرای این بود.

4. اقسام ناامیدی

1. یأ س خوب

1استغناء عن الناس قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : عَلَیک بِالْیأْسِ مِمَّا فِی أَیدِی النَّاسِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص410] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) ادْفَعْ ذُلَّ الطَّمَعِ بِعِزِّ الْیأْسِ [تحف العقول ، ص284] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْیأْسُ حُرٌّ وَ الرَّجَاءُ عَبْدٌ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص70] .

2. یأ س از مردم

1- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنْ أَرَدْتَ أَنْ تَقَرَّ عَینُک وَ تَنَالَ خَیرَ الدُّنْیا وَ الآخِرَهِ فَاقْطَعِ الطَّمَعَ عَمَّا فِی أَیدِی النَّاسِ وَ عُدَّ نَفْسَک فِی الْمَوْتَی و لا تحدثن نفسک أنک فوق أحد من الناس و اخزن لسانک کما تخزن مالک [خصال صدوق ،

ج1 ، ص121] .

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی (ع) : تَفَضَّلْ عَلَی مَنْ شِئْتَ فَأَنْتَ أَمِيرُهُ وَ اسْتَغْنِ عَمَّنْ شِئْتَ فَأَنْتَ نَظِيرُهُ وَ افْتَقِرْ إِلَی مَنْ شِئْتَ فَأَنْتَ أَسِيرُهُ [مصباح الشريعه ، ص105] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أتی ذا ميسره فيخشع له طلب ما فی يده ذهب ثلثا دينه [تفسيرالقمی ، ج1 ، ص381] .

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی (ع) : الطَّمَعُ رِقٌّ مُوبَّدٌ [نهج البلاغه ، حكمت 180] .

5- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی (ع) : أَكثَرُ مَصَارِعِ الْعُقُولِ تَحْتَ بُرُوقِ الْمَطَامِعِ [نهج البلاغه ، حكمت 219] .

6- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی (ع) : الْيأْسُ حُرٌّ (يأس از مردم آزادگی است) . [غررالحكم ، ص398] .

7- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی (ع) : اليأس يريح [مريح] النفس [غررالحكم ، ص398] .

8- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا أَرَادَ أَحَدُكمْ أَنْ لَا يسْأَلَ رَبَّهُ شَيئاً إِلَّا أَعْطَاهُ فَلْييأَسْ مِنَ النَّاسِ كلِّهِمْ [كافی ، ج2 ، ص148] .

9- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی (ع) : تجبب [تحبب] إلی الناس بالزهد فيما أيديهم تفز بالمحبه منهم [غررالحكم ، ص437] .

10- يأس از مردم نفوذ آنان را از ما برمی دارد :

قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی (ع) : من باع الطمع باليأس لم يستطل [لم يستطلع] عليه الناس [غررالحكم ، ص398] .

11- قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : رَأَيتُ الْخَيرَ كلَّهُ قَدِ اجْتَمَعَ فِی قَطْعِ الطَّمَعِ عَمَّا فِی أَيدِی النَّاسِ [كافی ، ج2 ، ص320] .

12- قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی (ع) : مَرَارَهُ الْيأْسِ خَيرٌ مِنَ

الطَّلَبِ إِلَی النَّاسِ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

3. یأ س اجتماعی

1- ترقّی را در دست خدا دانستن :

لا یکلِّفُ اللّهُ نَفْساً إِلاّ ما آتاها [طلاق/7] .

مخلص شکست ندارد ، پشیمانی ندارد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نِیهُ الْمُومِنِ خَیرٌ مِنْ عَمَلِهِ [کافی ، ج2 ، ص84] .

اصولاً ملاکِ ترقّی چیست؟عَسی أَنْ تَکرَهُوا شَیئاً وَ هُوَ خَیرٌ لَکمْ وَ عَسی أَنْ تُحِبُّوا شَیئاً وَ هُوَ شَرٌّ لَکمْ [بقره/216] .

و از همه گذشته مسئولیت مترقّی بیشتر است.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ عَلِی (ع) : مَادُّ الْقَامَهِ قَصِیرُ الْهِمَّهِ [نهج البلاغه ، خطبه 234] .

2- عدالت رهبر :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ عَلِی (ع) لِمُحَمَّدِ بْنِ أَبِی بکر : لَا ییأَسَ الضُّعَفَاءُ مِنْ عَدْلِک عَلَیهِمْ [نهج البلاغه ، نامه 27] .

3- یأس از نتیجه کار :

قالُوا مَعْذِرَهً إِلی رَبِّکمْ [اعراف/164] .

4- یأس از آینده بشریت :

که ما طرح حکومت داریم با رهبر معصوم و قانون خدا و کارنامه معین و سیستم و معیار شناخته شده حکومت امام زمان (عج)

5. یأ س از رحمت خدا

1- قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : إِنَّ رَجُلًا قَالَ يوْماً وَ اللّهِ لَا يغْفِرُ اللّهُ لِفُلَانٍ فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مَنْ ذَا الَّذِی تَأَلَّی عَلَی أَنْ لَا أَغْفِرَ لِفُلَانٍ فَإِنِّی قَدْ غَفَرْتُ لِفُلَانٍ وَ أَحْبَطْتُ عَمَلَ الثَّانِی بِقَوْلِهِ لَا یغْفِرُ اللَّهُ لِفُلَانٍ [أمالی طوسی ، ص58] .

6- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ عَلِی (ع) : لا توسن مذنبا فکم عاکف علی ذنبه ختم له بالمغفره و کم مقبل علی عمل هو مفسد له ختم له فی آخر عمره بالنار [غررالحکم ،

ص267] .

7-حَتّی إِذَا اسْتَيأَسَ الرُّسُلُ وَ ظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كذِبُوا جاءَهُمْ نَصْرُنا [يوسف/110] .

8-وَ مَنْ يقْنَطُ مِنْ رَحْمَهِ رَبِّهِ إِلاَّ الضّالُّونَ [حجر/56] .

9-وَ إِذا مَسَّهُ الشَّرُّ كانَ يوساً [اسراء/83] .

10-وَ إِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيوسٌ قَنُوطٌ [فصلت/49] .

11-بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ ينْقَلِبَ الرَّسُولُ وَ الْمُومِنُونَ إِلی أَهْلِيهِمْ أَبَداً [فتح/12] .

12-لا تَيأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللّهِ إِنَّهُ لا ييأَسُ مِنْ رَوْحِ اللّهِ إِلاَّ الْقَوْمُ الْكافِرُونَ [يوسف/87] .

13-لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَهِ اللّهِ إِنَّ اللّهَ يغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً [زمر/53] .

14-وَ إِنْ تُصِبْهُمْ سَيئَهٌ بِما قَدَّمَتْ أَيدِيهِمْ إِذا هُمْ يقْنَطُونَ [روم/36] .

15-وَ هُوَ الَّذِی ينَزِّلُ الْغَيثَ مِنْ بَعْدِ ما قَنَطُوا وَ ينْشُرُ رَحْمَتَهُ [شوری/28] .

16- قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : فَأَمَّا أَنْتَ يا إِلَهِی فَأَهْلٌ أَنْ لَا يغْتَرَّ بِک الصِّدِّيقُونَ ، وَ لَا ييأَسَ مِنْک الْمُجْرِمُونَ [صحيفه سجاديه ، دعای 39] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : لَا ييأَسُ مِنْ عَطَائِک الْمُتَعَرِّضُونَ [صحيفه سجاديه ، دعای 46] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ لَا تَجْعَلْنِی نَاسِياً لِذِكرِک فِيمَا أَوْلَيتَنِی ، وَ لَا غَافِلًا لِإِحْسَانِک فِيمَا أَبْلَيتَنِی ، وَ لَا آيساً مِنْ إِجَابَتِک لِی [صحيفه سجاديه ، دعای 21] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : لَا أَنْ يكونَ يأْسُهُ قُنُوطاً ، أَوْ أَنْ يكونَ طَمَعُهُ اغْتِرَاراً ، بَلْ لِقِلَّهِ حَسَنَاتِهِ بَينَ سَيئَاتِهِ ، وَ ضَعْفِ حُجَجِهِ فِی جَمِيعِ تَبِعَاتِهِ [صحيفه سجاديه ، دعای 39] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی (ع) : عَجِبْتُ لِمَنْ يقْنَطَ وَ مَعَهُ الِاسْتِغْفَارُ

[نهج البلاغه ، حکمت 87] .

5. آثار ناامیدی

1.قتل

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قتل القنوط صاحبه [غررالحکم ، 83] .

2. بدگمانی

- قَالَ الرِّضَا (ع) : أَحْسِنِ الظَّنَّ بِاللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِی الْمُومِنِ بِی إِنْ خَيراً فَخَيراً وَ إِنْ شَرّاً فَشَرّاً [کافی ، ج2 ، ص72] .

6. درمان ناامیدی

1. اعتقاد به جهان بینی توحیدی

1- جهان بینی توحیدی سراسر امید است ، زیرا :

زیرنظرم : إِنَّنِی مَعَکما أَسْمَعُ وَ أَری [طه/46] .

باقی هستم

عمل و تلاشم ضبط می شود

کار خیرم چند برابر پاداش دارد.

گناهم یک گناه محسوب می شود.

خدایم بخشنده است.

- و جهان بینی شرک سراسر ناامیدی و تاریکی است ، زیرا :

کارم محو است

خودم به سوی نابودی پیش می روم

آینده تاریک در انتظارم است

جهان بی هدف تصور می شود

و هستی بی صاحب قلمداد می شود

2. استمداد از خدا

1. رسول خدا در نماز

- قال ابن عباس کان النبی (ص) : لیله بدر قائما یصلی و یبکی و یستعبر (اشکش جاری بود) و یخشع و یخضع کاستطعام المسکین و یقول : "اللهم أنجز لی ما وعدتنی و یخر ساجدا و یخشع فی سجوده و یکثر التضرع" [کنزالفوائد ، ج1 ، ص295] .

2. دعای رسول خدا دربدر

رسول الله (ص) وقتی کثرت کفار و کمی جمعیت مسلمین را دید به طرف قبله ایستاد و عرض کرد : اللهم أنجز لی ما وعدتنی اللهم إن تهلک هذه العصابه لا تعبد فی الأرض [بحارالأنوار ، ج19 ، ص220] .

و آنقدر به خدا التماس کرد که آیهإِذْ تَسْتَغِیثُونَ رَبَّکمْ فَاسْتَجابَ لَکمْ أَنِّی مُمِدُّکمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُرْدِفِینَ [انفال/9] .

نازل شد.

3. دعای رسول خدا در احزاب

- رسول خدا (ص)

در احزاب : اللهم إنک أخذت منی عبیده بن الحرث یوم بدر و حمزه بن عبد المطلب یوم أحد و هذا أخی علی بن أبی طالب رب لا تذرنی فردا و أنت خیر الوارثین [کنزالفوائد ، ج1 ، ص296] .

4. رسول خدا در محاصره

رسول خدا (ص) در محاصره دشمن از هر طرف در احزاب : یا صَرِیخَ الْمَکرُوبِینَ وَ یا مُجِیبَ دَعْوَهِ الْمُضْطَرِّینَ وَ یا مُغِیثَ الْمَهْمُومِینَ اکشِفْ هَمِّی وَ کرْبِی وَ غَمِّی فَقَدْ تَرَی حَالِی وَ حَالَ أَصْحَابِی [کافی ، ج4 ، ص560] .

5. دعای رسول خدا در احد

رسول خدا (ص) در جنگ احد : اللهم لا قوه لنا إلا بک اللهم لا یعبدک بهذه البلده إلا هواء النفر [بحارالأنوار ، ج20 ، ص21] .

3. توجه به شواهد تاریخی

قرآن برای قدرت خدا نمونه هائی بیان می کند تا ما هرگز مأیوس نشویم :

1- آتش نمی سوزاند

2- کارد نمی برد

3- زن نازا می زاید

4- تار عنکبوت سپر می شود

5- پرنده ابابیل با فیلهای دشمن در می افتد

6- موسی در دامن فرعون بزرگ می شود

7- مکتب نرفته قرآن می آورد

8- گاهی عصا آب را می خشکاند

9- گاهی عصا آب در می آورد

10- سه هزار فرشته به یاری می فرستد

11- پیراهن چشم پدر را شفا می دهد

12- 309 سال پس از خوابیدن بیدار می کند

13- باغ میوه را خاکستر می کند

14- پرنده های در هم خورده شده را به حال اوّل برمی گرداند.

15- کودک در گهواره سخن می گوید.

16- مریم بدون شوهر می زاید.

17- درخت خشک به مریم خرما می دهد.

18- بدون مقدّمه برای مریم مائده آسمانی می آید.

19- یوسف را از بردگی به عزّت می رساند.

20- پستانها را بر موسی حرام می کند.

5- ریشه یأس سوءظن بخدا است :

الظّانِّینَ بِاللّهِ ظَنَّ

السَّوْءِ [فتح/6] .

1-ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيكمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً نُعاساً [آل عمران/154] .

غروب جنگ احد كه مسلمانان خود را باخته ، شهيد داده ، شب عجيبى بود. خداوند مى فرمايد : ولى خداوند خواب سبكى را بر شما مسلّط فرمود (نُعاساً) و منافقان كه از ترس خواب نداشتند (بدون آن كه خودشان بخواهند) با بيدارى و آمد و رفت خود پاسدارى دادند. آرامش را بر مؤمنان برگرداند ، ولى منافقانيظُنُّونَ بِاللّهِ غَيرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجاهِلِيهِ [آل عمران/154] .

احتمال دروغ بودن وعده هاى الهى را مى دادند و مى گفتند : هَلْ لَنا مِنَ الأَمْرِ مِنْ شَىءٍ [آل عمران/154] . آيا مى شود با اين شكست و وضع دل خراش براى ما پيروزى باشد؟قُلْ إِنَّ الأَمْرَ كلَّهُ لِلّهِ [آل عمران/154] . مى گفتند : لَوْ كانَ لَنا مِنَ الأَمْرِ شَىءٌ ما قُتِلْنا هاهُنا [آل عمران/154] . به آنها بگو : قُلْ لَوْ كنْتُمْ فِى بُيوتِكمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كتِبَ عَلَيهِمُ الْقَتْلُ إِلى مَضاجِعِهِمْ وَ لِيبْتَلِى اللّهُ ما فِى صُدُورِكمْ [آل عمران/154] .

2-إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكمْ يوْمَ الْتَقَى الْجَمْعانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيطانُ بِبَعْضِ ما كسَبُوا وَ لَقَدْ عَفَا اللّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ [آل عمران/155] .

طبرسى از بلخى نقل مى كند كه روز احد همه فرار كردند جز 14 نفر و يكى از چهارده نفر حضرت على (ع) بود ، ولى در باقى افراد اختلاف است.

3-يا عِبادِى الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلى أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَهِ اللّهِ [زمر/53] .

إِنَّ اللّهَ لا يغْفِرُ أَنْ يشْرَک بِهِ وَ يغْفِرُ ما دُونَ ذلِک لِمَنْ يشاءُ [نساء/48]

.

وَ الَّذِينَ إِذا فَعَلُوا فاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَ مَنْ يغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ اللّهُ [آل عمران/135] .

وَ مَنْ يعْمَلْ سُوءاً أَوْ يظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يسْتَغْفِرِ اللّهَ يجِدِ اللّهَ غَفُوراً رَحِيماً [نساء/115] .

4- حضرت موسى (ع) قبل از نبوت با مشت يكى از مخالفان را كشت و ناراحت شد و معذرت خواست و بعد تحت تعقيب و او فرار كرد و در مسير ، ماجراى ازدواج پيش آمد و بعد به سراغ آتش رفت و به مقام نبوت رسيد. [قصص/آيه 15 به بعد] .

5-وَ إِنَّ يونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ (پرجمعيت) . [صافات/140-139] .

فَساهَمَ فَكانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ (غرق شدگان) [صافات/141] .

فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَ هُوَ مُلِيمٌ (مورد ملامت) [صافات/142] .

فَلَوْ لا أَنَّهُ كانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ لَلَبِثَ فِى بَطْنِهِ إِلى يوْمِ يبْعَثُونَ فَنَبَذْناهُ بِالْعَراءِ وَ هُوَ سَقِيمٌ وَ أَنْبَتْنا عَلَيهِ شَجَرَةً مِنْ يقْطِينٍ وَ أَرْسَلْناهُ إِلى مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يزِيدُونَ [صافات/147-143] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ هَذَا الْأَمْرَ لَا يأْتِيكمْ إِلَّا بَعْدَ إِياسٍ وَ لَا وَ اللَّهِ حَتَّى تُمَيزُوا وَ لَا وَ اللَّهِ حَتَّى تُمَحَّصُوا وَ لَا وَ اللَّهِ حَتَّى يشْقَى مَنْ يشْقَى وَ يسْعَدَ مَنْ يسْعَدُ [كافى ، ج1 ، ص370] .

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كنْ لِمَا لَا تَرْجُو أَرْجَى مِنْک لِمَا تَرْجُو فَإِنَّ مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ (ع) خَرَجَ يقْتَبِسُ لِأَهْلِهِ نَاراً فَكلَّمَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَ وَ رَجَعَ نَبِياً مُرْسَلًا وَ خَرَجَتْ مَلِكهُ سَبَإٍ فَأَسْلَمَتْ مَعَ سُلَيمَانَ (ع) وَ خَرَجَتْ سَحَرَهُ فِرْعَوْنَ يطْلُبُونَ الْعِزَّ لِفِرْعَوْنَ فَرَجَعُوا مُومِنِينَ [كافى ، ج5 ، ص83

] .

2- ملکه سبا که داستانش در قرآن کریم آمده است

3- سحره فرعون [میزان الحکمه ، ج4 ، ص65] .

4. تبلیغ

1- کاری نکنیم که مردم مأیوس شوند. امام خمینی (ره)

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَ لَا أُخْبِرُكمْ بِالْفَقِيهِ حَقِّ الْفَقِيهِ مَنْ لَمْ يقَنِّطِ النَّاسَ مِنْ رَحْمَهِ اللَّهِ وَ لَمْ يومِنْهُمْ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ وَ لَمْ يرَخِّصْ لَهُمْ فِی مَعَاصِی اللَّهِ [کافی ، ج1 ، ص36] .

3- قَالَ لُقْمَانُ (ع) لِابْنِهِ : خَفِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خِيفَهً لَوْ جِئْتَهُ بِبِرِّ الثَّقَلَينِ لَعَذَّبَک وَ ارْجُ اللَّهَ رَجَاءً لَوْ جِئْتَهُ بِذُنُوبِ الثَّقَلَينِ لَرَحِمَک [کافی ، ج2 ، ص67] .

5. نکاتی در باب یأس

1- یأس مرگ تمام ترقیات است. در اسلام از یأس جلوگیری شده.

کسی می گفت : ای خدا تو مرا نخواهی آمرزید ، چون گناه من چه و چه بوده. امام (ع) فرمود : "یأس تو مهم تر از اصل گناه تو است".

2- انتظار فرج که اینقدر روایت داریم یکی از حکمت هایش ایجاد امیدواری است.

3- در شروع به کارهای اجتماعی مهم از نظر روان شناسی گفته که نباید در اول کار انسان شکسته نفسی کند مثلاً در فن خطابه اگر اوّل واعظ شکسته نفسی کند یأس را در مردم و خود ایجاد می کند.

4- در قرآن می فرماید :

یحبّ التّوّابیننه تائبین برای این که کسی که زیاد گناه کرده و همیشه توبه کرده چه بسا خیال کند که توبه که بعدش گناه باشد فایده ندارد و شیطان او را بفریبد و مأیوس شود ، لذا برای رفع این فکر به کلمه یحبّ جلوگیری شده.

5- از دستورات اسلامی این که اگر عذری برای

کاری آورند فوری بپذیرند برای اینکه مردم از تفضّل به همدیگر مأیوس بشوند مفاسد اجتماعی بسیار دربردارد.

6- در معاملات اگر مشتری خواست اقاله کند در اسلام مستحب است اقاله شود و این از ثمرات جلوگیری از یأس است.

7- مأیوس در هیچ راهی ترقّی نمی کند ، زیرا خود را باخته می داند. در تاریخ به علمائی برمی خوریم که پرده یأس را دریده ، وارد میدان تحصیل شدند و به مقاماتی رسیده اند.

حضرت یعقوب به اولادها می گوید : لا تَیأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللّهِ [یوسف/87] .

در بازار ورشکستگی در اثر یأس از قدرت پرداخت است.

8- اولادهائی که در جامعه عقب افتادگی دارد می توان یکی از علل را عقب افتادگی در بازیهای دوران کودکی و کشتی های دوران جوانی و کسادهای اول تجارتش را به شمار آورد کما این که تلقینات پدر و مادر نیز در این موضوع بی اثر نیست.

9- یأس آتشی است که همه چیز را می سوزاند.

10- برای امتحان کردن مردم و جوانان که تا چقدر در آینده پیشرفت می کنند بهترین راه بیان کردن انواع گرفتاری ها است ، اگر هرچه گرفتاری را بیان کردیم همه را با همّت و تصمیمش پاره کرد ترقّی می کند. اگر کم کم سرد می شود ترقّی او به مقدار سرد شدن او کم می شود.

11- ریشه یأس بی معرفتی به خداوند و محدود دانستن قدرت های اوست و دیگر بی اطّلاعی از تاریخ بشر است. لذا بهترین راه برای جلوگیری از یأس چند چیز است :

الف : تفکر در عظمت خداوند

ب : مطالعه تاریخ بشر و اشخاص مترقّی که در ابتدای امر خیلی در جامعه عقب بودند.

ج : برای جلوگیری از یأس توجه به مقام و اثر همت و

استقامت است.

د : تلقین به نفس است.

و دلیل دیگر بر اینکه ریشه یأس بی معرفتی است قوله تعالی فی سوره یوسف ص87و لاییأس من روح اللّه الّا القوم الکافرون. قال فخر رازی : انّ الیأس لایحصل الّا اذا اعتقد الانسان انّ اللّه غیر قادر علی الکمال او غیر عالم بجیمع المعلومات او لیس بکریم بل هو بخیل.

و تمام این مذمّت ها یأس از خدا است ، ولی یأس از مردم در بعضی از جاها خوب و بعضی از جاها مقدّمه توکل است. مثلاً از جهت مادّی یأس خوب است. در ذهن من است که در دعا حضرت (ص) می گوید :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللَّهُمَّ! أَغْنِنِی بِحَلَالِک عَنْ حَرَامِک وَ بِفَضْلِک عَمَّنْ سِوَاک [أمالی صدوق ، ص388] .

یأس از رهبری مردم گاهی بد نیست. در آخر سوره یوسف خداوند می فرماید : ما پیامبران را فرستادیم و تبلیغ کردند تا آنجا که می فرماید : حَتّی إِذَا اسْتَیأَسَ الرُّسُلُ وَ ظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ کذِبُوا جاءَهُمْ نَصْرُنا فَنُجِّی مَنْ نَشاءُ وَ لا یرَدُّ بَأْسُنا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِینَ [یوسف/110] .

12- عَنِ الصَّادِقِ (ع) نَاقِلًا عَنِ حَکیمٍ : الْیأْسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ أَشَدُّ بَرْداً مِنَ الزَّمْهَرِیرِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص348] .

13- حضرت رسول (ص) فرمود : "مردی گفت خداوند فلانی را نخواهد آمرزید خداوند خطاب کرد (با هر وسیله که بود) اگر من او را نیامرزم چه کسی بیامرزد؟ من او را بخشیدم ، امّا تو چون که گفتی خدا او را نمی بخشد تمام اعمالت ساقط و حبط شده".

14- خداوند روز قیامت یأس دارندگان را روسیاه به حشر می آورد و خطاب می کند

: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يبعث الله المقنطين يوم القيامه مغلبه وجوههم يعنى غلبه السواد على البياض فيقال لهم هواء المقنطون من رحمه الله تعالى [نوادر راوندى ، ص18] .

15- از جمله كلماتى كه در قرآن مجيد زياد از آنها نام برده شده كلمات رحيم ، رحمن ، غافر ، غفّار ، غفور ، عطوف و غير اينها است.

در هر نماز واجب و مستحب بايد سوره فاتحه را خواند كه متضمّن بر بعضى از اين صفات است و اين شايد براى اين است كه در هر لحظه ما را به واسطه توجّه دادن به فضل بى نهايت خود از اقسام و انواع چيزهائى كه موجب يأس است جلوگيرى كند.

هيچ واجبى مثل نماز بر ما مكرّر نيامده است. روزى 5 مرتبه و هيچ كلمه در نماز مثل تكبير مكرّر نيامده استاللَّهُ أَكبَرُآيا اين همه تكرار براى اين نيست كه ما غير از خدا كسى را مورد توجّه قرار ندهيم.

7. بيم وامید

1. دوبال پرواز هستند

2. اطمينان قلب

أَلا بِذِكرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ [رعد/28] .

إِذا ذُكرَ اللّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ [انفال/2] .

مانند كودک كه هم به والدين دل گرم است و هم در مقام متخلّف از والدين مى ترسد.

3. گريز وجاذبه

- بيم و اميد يكى گريز از مركز است و يكى جاذبه كه اگر هركدام به تنهائى باشند تعادل از بين مى رود : در قلب مؤمن دو نور است نور خوف و رجاءقَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَيسَ مِنْ عَبْدٍ مُومِنٍ إِلَّا [وَ] فِى قَلْبِهِ نُورَانِ نُورُ خِيفَهٍ وَ نُورُ رَجَاءٍ لَوْ وُزِنَ هَذَا لَمْ يزِدْ عَلَى هَذَا وَ لَوْ وُزِنَ هَذَا لَمْ يزِدْ عَلَى

هَذَا [کافی ، ج2 ، ص67] .

4. رابطه با عمل

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا یکونُ الْمُومِنُ مُومِناً حَتَّی یکونَ خَائِفاً رَاجِیاً وَ لَا یکونُ خَائِفاً رَاجِیاً حَتَّی یکونَ عَامِلاً لِمَا یخَافُ وَ یرْجُو [کافی ، ج2 ، ص71] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إیاک و الرجاء الکاذب فإنه یوقعک فی الخوف الصادق [تحف العقول ، ص284] . (قلبت را صاف کن)

5. تعادل امید

یرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَ یخافُونَ عَذابَهُ [اسراء/57] .

هم رجاء و هم عَمَلفَمَنْ کانَ یرْجُوا لِقاءَ رَبِّهِ فَلْیعْمَلْ عَمَلاً صالِحاً وَ لا یشْرِک بِعِبادَهِ رَبِّهِ أَحَداً [کهف/110] .

ذَرْهُمْ یأْکلُوا وَ یتَمَتَّعُوا وَ یلْهِهِمُ الأَمَلُ فَسَوْفَ یعْلَمُونَ [حجر/3] .

آرزهای طولانی ممنوع

أَیهَا النَّاسُ إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَیکمُ اثْنَتَانِ اتِّبَاعُ الْهَوَی وَ طُولُ الْأَمَلِ فَأَمَّا اتِّبَاعُ الْهَوَی فَیصُدُّ عَنِ الْحَقِّ وَ أَمَّا طُولُ الْأَمَلِ فَینْسِی الْ آخِرَهَ [کافی ، ج8 ، ص58] .

6. راههای ریشه کن کردن ناامیدی

1. ریشه های اعتقادی

1. ایمان به خدا

- با حکمت خود : یصَوِّرُکمْ فِی الأَرْحامِ [آل عمران/6] .

- با حکمت خود : هر چیزی را به جا و به اندازهالَّذِی خَلَقَ فَسَوّی وَ الَّذِی قَدَّرَ فَهَدی [اعلی/3-2] .

- با حکمت خود : هدفی معین را دنبال کردندأفَحَسِبْتُمْ أَنَّما خَلَقْناکمْ عَبَثاً وَ أَنَّکمْ إِلَینا لا تُرْجَعُونَ [مومنون/115] .

- با حکمت خود : در آفرینش هیچ باطلی نیستربَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً [آل عمران/191] .

- با حکمت خود : ما را هدایت کردوَ ما لَنا أَلاّ نَتَوَکلَ عَلَی اللّهِ وَ قَدْ هَدانا سُبُلَنا [ابراهیم/12] .

ایمان به خدایی که

- از هر جهتی

ولیّ ماستفَاللّهُ هُوَ الْوَلِی [شوری/9] .

أَنْتَ وَلِیی فِی الدُّنْیا وَ الآْخِرَهِ [یوسف/101] .

ایمان به خدایی که

- اشرف المخلوق را باأَوْهَنَ الْبُیوتِ [عنکبوت/41] . حفظ می کند.

- کلاغ را معلّم نسل بشر می کند.فَبَعَثَ اللّهُ غُراباً [مائده/31] .

- هدهد را وسیله ایمان آوردن سران کشوری قرار می دهد.

- به مریم بی شوهر فرزند می دهد.

- به نوزاد در گهواره نطق می دهد.

- به درخت خشک خرمای تازه فوری می دهد.

- از سنگ دوازده چشمه بیرون می آورد.

- دریا را در یک لحظه خشک می کند.

- توطئه های برادران یوسف را خنثی می کند و در همین قصه یوسف می بینیم که یوسف از چاه به جاه می رسد ، پدر نابینا ، بینا می شود ، گویندگان مغرورو َ نَحْنُ عُصْبَهٌ [یوسف/8] . ذلیل شده و عذرخواهی می کنند.

ایمان به خدایی که

- کم و زیاد هم به دست اوست : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إلهی بیدک لا بید غیرک زیادتی و نقصی [إقبال الأعمال ، ص685] .

- عزّت و ذلّت هم از او است :

- قبض و بسط به دست او است :

- دادن و گرفتن به دست او است : تُوتِی الْمُلْک مَنْ تَشاءُ وَ تَنْزِعُ الْمُلْک مِمَّنْ تَشاءُ [آل عمران/26] .

- فرزنددار شدن یا عقیم بودن ، دختر داشتن یا پسر داشتن به دست او است.

- کم و زیادی رزق به دست او است.

- شکست و پیروزی به دست او است.

- هدایت و گمراهی به دست او است.

- دنیا و آخرت به دست او است.

- عفو و کیفر به دست او است.

- قبول و ردّ اعمال به دست او است.

2. محبت به خدا

-یحِبُّهُمْ وَ

يحِبُّونَهُ [مائده/54] .

-وَ الَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّهِ [بقره/165] .

-قُلْ إِنْ كانَ آباوكمْ وَ أَبْناوكمْ وَ إِخْوانُكمْ وَ أَزْواجُكمْ وَ عَشِيرَتُكمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ كسادَها وَ مَساكنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَيكمْ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فِى سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّى يأْتِى اللّهُ بِأَمْرِهِ وَ اللّهُ لا يهْدِى الْقَوْمَ الْفاسِقِينَ [توبه/24] .

3. بینش اسلامی

با توجه به این که اسلام دنیا و آخرت را با هم دیده ، انسان نباید هرگز مأیوس شود.

اگر برای خدا گامی برداشتیم ، قطعا جواب خواهیم گرفت ، خواه امروز و خواه فردا.

به گفته بعضی روایات ، بعضی از دعاها که امروز مستجاب نمی شود ، در قیامت مستجاب خواهد شد.

گاهی نتیجه عمل صالح پدر به نسل آینده می رسد (موسی و خضر دیوار شکسته را تعمیر کردند به خاطر آنکه درآمد نسل گذشته نیاکان ، به نسل آینده برسد.)

4. ایمان به عدل

در دیدی که شعارشإِنَّ اللّهَ يأْمُرُ بِالْعَدْلِ [نحل/90] .

وَ ما ظَلَمْناهُمْ [هود/101] .قائِماً بِالْقِسْطِ [آل عمران/18] .إِنَّ اللّهَ لا يضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ [توبه/120] .فَمَنْ يعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّهٍ خَيراً يرَهُ وَ مَنْ يعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّهٍ شَرًّا يرَهُ [زلزال/8-7] .أَ فَمَنْ كانَ مُومِناً كَمَنْ كانَ فاسِقاً لا يسْتَوُونَ [سجده/18] .لا يسْتَوِى مِنْكمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ [حديد/10] . و انواع این آیات که هست ، جایی برای یأس باقی نمی ماند.

5. رهبری معصوم

گاهی سرچشمه یأس این است که به چه دلیل من مطیع دیگری باشم؟ به چه دلیل من قانون دیگری را عمل کنم؟ چرا دست از هوس های خودم

بردارم و دنبال تمایلات بزرگان و رهبران دیگر بروم؟ امّا در دید و بینش و جهان بینی که می فرماید : خدای او حکیم است ، آیاتش محکمات است ، کلام پیامبرش همراه با حکمت است ، پیامبرش معصوم است ، از هیچ طرفی به قانون آسمانی اش خدشه ای وارد نشده و هیچ گونه تحریفی در آن نیست ، رهبرانش قبل از دیگران و بیش از دیگران به آنچه می گویند عمل می کنند ، زهد و صفا ، سوز و خلوص ، عشق و شهادت تمام انسانها را امیدوار می کند.

اگر در مسئله ای متحیر شد ، به قانون و رهبر آسمانی که او را از تحیر بیرون می آورد ، امیدوار است.

اگر فشار و شکنجه و جبهه و جهادی او را لرزاند ، تاریخ پرحادثه رهبران معصومش او را دل گرم و امیدوار می کند.

اگر حوادث تلخ و تعداد زیاد منحرفین ، تهمت ها ، فقرها ، توطئه ها ، او را متزلزل کرد ، وعده های خداوند ، زندگی ساده رهبران معصوم ، صبر و مقاومت آن بزرگواران در حوادث تلخ مایه امیدواری و دل گرمی است.

در جهان بینی اسلام ، آینده دنیا در اختیار اسلام است.لِیظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کلِّهِ [توبه/33] .

-وَعَدَ اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا مِنْکمْ وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَیسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِی الأَْرْضِ [نور/55] .

-أَنَّ الأَْرْضَ یرِثُها عِبادِی الصّالِحُونَ [انبیاء/105] .

-وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِینَ [اعراف/128] .

-وَ الْعاقِبَهُ لِلتَّقْوی [طه/132] .

-إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ یسْراً [انشراح/6] .

-وَ نَجَّیناهُ مِنَ الْغَمِّ وَ کذلِک نُنْجِی الْمُومِنِینَ [انبیاء/88] .

-وَ کذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنِینَ [انعام/84] .

وَ مَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللّهِ قِیلاً [نساء/122] .

وَ لَنْ يخْلِفَ اللّهُ

وَعْدَهُ [حج/47] .

اینها و نمونه های دیگر وعده ها و گفتار خداست و صدها حدیث درباره آینده جهان که توسط مهدی آل محمّد (ص) حکومتی واحد بر تمام زمین حاکم خواهد شد. جباران و ساختمانهای آنان و مستکبران نابود و در همه زمین صدای اذان بلند و قانون خدا حاکم ، و برکات از آسمان و زمین نازل ، و رشد فکری و جسمی هر انسان چند برابر ، و کیسه های همه مردم یکی ، و اولیاء خدا عزیز و دشمنان خدا ذلیل و از ستمگران انتقام شایسته گرفته خواهد شد. ایمان به مهدویت یکی از قله های امید در جهان بشریت است.

7. عوامل سازنده امید

عوامل امید در مکتب آسمانی اسلام

1- واقع گرایی : یافته ها نه بافته های فیلسوف نماها

2- فراگیری و جامعیت : دستورات اسلام مربوط به فرد و گروه و طایفه و حزب و نژاد و مکان و زمان خاصی نیست.

3- الهی بودن و قداست داشتن :

4- توازن و تعادل

5- انعطاف و عسر و حرج

6- فطری بودن

7- رشد ابدی و بن بست نداشتن

8- توجه به عواطف همراه با عقیده

9- دارا بودن عوامل پیشگیری : إِنَّ الصَّلاةَ تَنْهی عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْکرِ [عنکبوت/45] .

10- دارا بودن عوامل درمانی : إِنَّ اللّهَ یغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِیعاً [زمر/53] .

11- جذب محرومین : وَ لا تَطْرُدِ الَّذِینَ یدْعُونَ رَبَّهُمْ [انعام/52] .

وَ اصْبِرْ نَفْسَک مَعَ الَّذِینَ یدْعُونَ رَبَّهُمْ [کهف/28] .

12- اظهار محبت های فوق العاده : وَ إِذا سَأَلَک عِبادِی عَنِّی فَإِنِّی قَرِیبٌ أُجِیبُ دَعْوَةَ الدّاعِ إِذا دَعانِ فَلْیسْتَجِیبُوا لِی وَ لْیومِنُوا بِی لَعَلَّهُمْ یرْشُدُونَ [بقره/186] .

در هر یک از کلمات آیه اظهار

محبّتی است که انسان را امیدوار می کند. مثلاً :

الف : عِبادِیو نفرمود : اذا سئلک الناس

ب : فَإِنِّی قَرِیبٌو نفرمود : فقل انی قریب

ج : فرمودقَرِیبٌکلمه قریب برای ثبوت و دوام است.

د : أُجِیبُکه اجابت دعا دائمی است.

ه : إِذا دَعانِبدون هیچ قید و شرطی

و خلاصه 7 بار کلمه "من" در این آیه نشانه بالاترین لطف الهی است

13- دعوت : دعوت نیز انسان را امیدوار می کند : ادْعُوا رَبَّکمْ [اعراف/55] .

ادْعُوا اللّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمنَ [اسراء/110] .

وَ ادْعُوهُ خَوْفاً وَ طَمَعاً [اعراف/56] .

14- از اهرم های امید ، جبران بدی ها است : إِنَّ الْحَسَناتِ یذْهِبْنَ السَّیئاتِ [هود/114] .

و بالاتریبَدِّلُ اللّهُ سَیئاتِهِمْ حَسَناتٍ [فرقان/70] .

15- قبول توبه : توبه از هر شخص : تُوبُوا إِلَی اللّهِ جَمِیعاً [نور/31] .

توبه از هر عمل : إِنَّ اللّهَ یغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِیعاً [زمر/53] .

16- اعلام و بیان اوصاف ویژه امیدبخش است : وَ رَحْمَتِی وَسِعَتْ کلَّ شَیءٍ [اعراف/156] .

نَبِّئْ عِبادِی أَنِّی أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِیمُ [حجر/49] .

وَ إِذا جاءَک الَّذِینَ یومِنُونَ بِآیاتِنا فَقُلْ سَلامٌ عَلَیکمْ کتَبَ رَبُّکمْ عَلی نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْکمْ سُوءاً بِجَهالَهٍ ثُمَّ تابَ مِنْ بَعْدِهِ وَ أَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ

رَحِيمٌ [انعام/54] .

1. کنترل امیدهای نابجا

عوامل کنترل امیدهای نابجا

- یاد مرگ

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَكثِرْ ذِكرَ الْمَوْتِ فَإِنَّهُ لَمْ يكثِرْ إِنْسَانٌ ذِكرَ الْمَوْتِ إِلَّا زَهِدَ فِى الدُّنْيا [كافى ، ج2 ، ص131] .

8. اقسام و موارد امید

- امید در مورد سلامتی : وَ إِذا مَرِضْتُ فَهُوَ يشْفِينِ [شعراء/80] .

- امید در مورد غنی :

وَ وَجَدَک عائِلاً فَأَغْنی [ضحی/8] .

- امید در مورد نجات : فَنَجَّیناهُ [انبیاء/76] .

- امید در مورد توسعه کشاورزی : فَلَمّا آتاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ [توبه/76] .

فَیحْیی بِهِ الأَْرْضَ بَعْدَ مَوْتِها [روم/24] .

- امید در مورد فرزند : إِنّا نُبَشِّرُک بِغُلامٍ [مریم/7] .

- امید در مورد عفو : إِنَّ اللّهَ یحِبُّ التَّوّابِینَ [بقره/222] .

- خداوند یونس (ع) را در قعر آب و نوح را روی آب و یوسف را در کنار چاه حفظ می کند.

- امید در مورد هلاکت طاغوت ها : فَأُهْلِکوا بِالطّاغِیهِ [حاقه/5] .

- امید در مورد خنثی شدن توطئه ها : فَأَرادُوا بِهِ کیداً فَجَعَلْناهُمُ الأَْسْفَلِینَ [صافات/98] .

- امید در مورد حُسن عاقبت : سحره فرعون گفتند : إِنّا إِلی رَبِّنا راغِبُونَ [قلم/32] .فَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ [طه/72] .

- امید در مورد نزول باران : وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُری آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَیهِمْ بَرَکاتٍ [اعراف/96] .

- امید در مورد استجابت دعا : ادْعُونِی أَسْتَجِبْ لَکمْ [غافر/60] .

- امید در مورد امدادهای غیبی : بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْها [توبه/40] .

- امید در مورد کامیابی هایی که محاسبه نکرده ایم : وَ یرْزُقْهُ مِنْ حَیثُ لا یحْتَسِبُ [طلاق/3] .

- امید در مورد فروپاشی روحیه دشمن : وَ قَذَفَ فِی قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ [احزاب/26] .

امید به وعده های خداوند

-بَلْ یداهُ مَبْسُوطَتانِ [مائده/64] .

-وَ مَا النَّصْرُ إِلاّ مِنْ عِنْدِ اللّهِ [آل عمران/126] .

-ثُمَّ نُنَجِّی رُسُلَنا وَ الَّذِینَ آمَنُوا کذلِک حَقًّا عَلَینا نُنْجِ الْمُومِنِینَ [یونس/103]

.

-وَ كانَ حَقًّا عَلَينا نَصْرُ الْمُومِنِينَ [روم/47] .

-وَ لَقَدْ نَصَرَكمُ اللّهُ بِبَدْرٍ وَ أَنْتُمْ أَذِلَّهٌ [آل عمران/123] .

-لَقَدْ نَصَرَكمُ اللّهُ فِی مَواطِنَ کثِیرَهٍ [توبه/25] .

-إِنّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنا وَ الَّذِینَ آمَنُوا فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا [غافر/51] .

انحصار امید فقط به خدا است

- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الهی بیدک لا بید غیرک زیادتی و نقصی [إقبال الأعمال ، ص685] .

- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حُسْنُ الظَّنِّ بِاللَّهِ أَنْ لَا تَرْجُوَ إِلَّا اللَّهَ وَ لَا تَخَافَ إِلَّا ذَنْبَک [کافی ، ج2 ، ص72] .

- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا یرْجُوَنَّ أَحَدٌ مِنْکمْ إِلَّا رَبَّهُ [نهج البلاغه ، حکمت 82] .

- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی لَأُقَطِّعَنَّ أَمَلَ کلِّ مَنْ یومِّلُ غَیرِی بِالْیأْسِ وَ لَأکسُوَنَّهُ ثَوْبَ الْمَذَلَّهِ فِی النَّاسِ وَ لَأُبْعِدَنَّهُ مِنْ قُرْبِی وَ لَأُقَطعَنَّهُ عَنْ وَصْلِی وَ لَأُخَلینَّ ذِکرَهُ حِینَ یرْعَی غَیرِی أَ یومِّلُ وَیلَهُ لِشَدَائِدِهِ غَیرِی وَ کشْفُ الشَّدَائِدِ بِیدِی وَ یرْجُو سِوَای وَ أَنَا الْحَی الْبَاقِی وَ یطْرُقُ أَبْوَابَ عِبَادِی وَ هِی مُغْلَقَهٌ وَ بَابُ بَابِی وَ هُوَ مَفْتُوحٌ فَمَنْ ذَا الَّذِی رَجَانِی لِکبِیرِ جُرْمِهِ فَخَیبْتُ رَجَاءَهُ جَعَلْتُ آمَالَ عِبَادِی مُتَّصِلَهً بِی وَ جَعَلْتُ رَجَاءَهُمْ مَذْخُوراً لَهُمْ عِنْدِی وَ مَلَأْتُ سَمَاوَاتِی مِمَّنْ لَا یمَلُّ تَسْبِیحِی وَ أَمَرْتُ مَلَائِکتِی أَنْ لَا یغْلِقُوا الْأَبْوَابَ بَینِی وَ بَینَ عِبَادِی أَ لَمْ یعْلَمْ مَنْ فَدَحَتْهُ نَائِبَهٌ مِنْ نَوَائِبِی أَنْ لَا یمْلِک أَحَدٌ کشْفَهَا إِلَّا بِإِذْنِی فَلِمَ یعْرِضُ الْعَبْدُ بِعَمَلِهِ عَنِّی وَ قَدْ أَعْطَیتُهُ مَا لَمْ یسْأَلْنِی فَلَمْ یسْأَلْنِی وَ سَأَلَ غَیرِی أَ فَتَرَانِی أَبْتَدِئُ خَلْقِی مِنْ غَیرِ مَسْأَلَهٍ ثُمَّ أُسْأَلُ فَلَا أُجِیبُ سَائِلِی

أَ بَخِيلٌ أَتَا فَيبَخِّلُنِی عَبْدِی أَ وَ لَيسَ الدُّنْيا وَ الآخِرَهُ لِی أَ وَ لَيسَ الْكرَمُ وَ الْجُودُ صِفَتِی أَ وَ لَيسَ الْفَضْلُ وَ الرَّحْمَهُ بِيدِی أَ وَ لَيسَ الآمَالُ لَا تَنْتَهِی إِلَّا إِلَی [بحارالأنوار ، ج91 ، ص94] .

فقط امیدواری به خدا

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أُوصِيكمْ بِخَمْسٍ لَوْ ضَرَبْتُمْ إِلَيهَا آبَاطَ الْإِبِلِ لَكانَتْ لِذَلِک أَهْلًا لَا يرْجُوَنَّ أَحَدٌ مِنْكمْ إِلَّا رَبَّهُ وَ لَا يخَافَنَّ إِلَّا ذَنْبَهُ [نهج البلاغه ، حكمت 82] .

امید بهترین هدیه و (بهترین سرمایه) است

- قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : وَ اللَّهِ مَا أُعْطِی مُومِنٌ قَطُّ خَيرَ الدُّنْيا وَ الْ آخِرَهِ إِلَّا بِحُسْنِ ظَنِّهِ بِاللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ رَجَائِهِ مِنْهُ وَ حُسْنِ خُلُقِهِ وَ الْكفِّ عَنِ اغْتِيابِ الْمُومِنِينَ [أعلام الدين ، ص255] .

- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ارحم من رأس ماله الرجاء [مصباح المتهجد ، ص360] .

-لا ييأَسُ مِنْ رَوْحِ اللّهِ إِلاَّ الْقَوْمُ الْكافِرُونَ [يوسف/87] .

-وَ تَوَكلْ عَلَی اللّهِ وَ كفی بِاللّهِ وَكيلاً [احزاب/3] .

-أَ لَيسَ اللّهُ بِكافٍ عَبْدَهُ وَ يخَوِّفُونَک بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ [زمر/36] .

-وَ عَلَی الثَّلاثَهِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتّی إِذا ضاقَتْ عَلَيهِمُ الأَْرْضُ بِما رَحُبَتْ وَ ضاقَتْ عَلَيهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَ ظَنُّوا أَنْ لا مَلْجَأَ مِنَ اللّهِ إِلاّ إِلَيهِ [توبه/118] .

-وَ لَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا ما آتاهُمُ اللّهُ وَ رَسُولُهُ وَ قالُوا حَسْبُنَا اللّهُ سَيوتِينَا اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ رَسُولُهُ إِنّا إِلَی اللّهِ راغِبُونَ [توبه/59] .

راه های زدودن امید از غیر خدا :

- کسی که به فرزندان پسر خود مغرور بود ، ابتر ماند : إِنَّ شانِئَک هُوَ الأَْبْتَرُ [كوثر/3]

.

- زلیخا که همه درها را بست تا احدی نفهمد ، همه دنیا فهمیدند.

- 17 بار قبر امام حسین (ع) را زیر شخم بردند تا محو بشود ، ولی امروز یک میلیارد غیرمسلمان در هندوستان عاشورا را به عنوان "تعطیل رسمی" می دانند.

- قدرت های دیگر غیر از خداوند :

-لا یمْلِکونَ لَکمْ رِزْقاً [عنکبوت/17] .

-لا ینْفَعُکمْ شَیئاً وَ لا یضُرُّکمْ [انبیاء/66] .

-کمَثَلِ الْعَنْکبُوتِ اتَّخَذَتْ بَیتاً [عنکبوت/41] .

-فَخَسَفْنا بِهِ وَ بِدارِهِ [قصص/81] .

-فَأَخَذْناهُ وَ جُنُودَهُ [قصص/40] .

- ابراهیم (ع) فرمود : لا أُحِبُّ الآْفِلِینَ [انعام/76] .

- همه مردنی هستند : کلُّ نَفْسٍ ذائِقَهُ الْمَوْتِ [آل عمران/185] .

- همه فقیرند : یا أَیهَا النّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَراءُ إِلَی اللّهِ [فاطر/15] .

امید به ظهور مصلح جهانی

در تمامی ادیان الهی توراه ، زبور ، انجیل ، قرآن و در منابع هندوها (کتاب روزگار رهایی ، ص13)

امید و انتظار سرّ بقای شیعه و گسترش آن... [کتاب فجر ساحل]

وَعَدَ اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ [مائده/9] .

وَ نُرِیدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَی الَّذِینَ اسْتُضْعِفُوا فِی الأَْرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّهً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوارِثِینَ [قصص/5] .

وَ لَقَدْ کتَبْنا فِی الزَّبُورِ [انبیاء/105] .

امید در کنار تلاش

إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ الَّذِینَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ أُولئِک یرْجُونَ رَحْمَتَ اللّهِ [بقره/218] .

چه افرادی باید امیدوار باشند؟

-إِنْ تَنْصُرُوا اللّهَ ینْصُرْکمْ [محمد/7] .

-إِنَّ الَّذِینَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَیهِمُ الْمَلائِکهُ [فصلت/30] .

-مَنْ ذَا الَّذِی یقْرِضُ اللّهَ قَرْضاً حَسَناً فَیضاعِفَهُ لَهُ [حدید/11] .

-أُجِیبُ

دَعْوَةَ الدّاعِ إِذا دَعانِ [بقره/186] .

2. امیدهای ناروا

- امید به اولیاء خدا و توسّل به آنان و شفاعت از آنان نباید به مرحله بلندپروازی و غلوّ برسد :

-لَنْ یسْتَنْکفَ الْمَسِیحُ أَنْ یکونَ عَبْداً لِلّهِ [نساء/172] .

-یا أَهْلَ الْکتابِ لا تَغْلُوا فِی دِینِکمْ [نساء/171] .

-ما کانَ لِبَشَرٍ أَنْ یوتِیهُ اللّهُ الْکتابَ وَ الْحُکمَ وَ النُّبُوَّةَ ثُمَّ یقُولَ لِلنّاسِ کونُوا عِباداً لِی مِنْ دُونِ اللّهِ [آل عمران/79] .

- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اللهم إنی بریء من الغلاه کبراءه عیسی ابن مریم من النصاری ، اللهم اخذلهم أبدا ، و لا تنصر منهم أحدا. [أمالی طوسی ، ص650] .

- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لعن الله من أزالنا عن العبودیه لله الذی خلقنا [رجال کشی ، ص302] .

-وَ قالَتِ الْیهُودُ عُزَیرٌ ابْنُ اللّهِ وَ قالَتِ النَّصاری الْمَسِیحُ ابْنُ اللّهِ [توبه/30] .

3. امید و قیامت

از چیزهایی که تمام ادیان آسمانی به آن توجه کامل دارند و صدها آیه قرآن به آن پرداخته است ، نعمت های بهشتی است. یکی از رسالت های انبیاء بشارت به آن نعمتها است.

ما روزی را در پیش داریم که گفته شود : الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِی أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ [فاطر/34] .

وَ نَزَعْنا ما فِی صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ [حجر/47] .

وَ فِیها ما تَشْتَهِیهِ الأَْنْفُسُ وَ تَلَذُّ الأَْعْیُنُ [زخرف/71] .

روزی کهإِنَّ الْمُتَّقِینَ فِی جَنّاتٍ وَ نَهَرٍ فِی مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِیک مُقْتَدِرٍ [قمر/54-55] .

روزی کهوَ أَمْدَدْناهُمْ بِفاکِهَهٍ وَ لَحْمٍ مِمّا یشْتَهُونَ یتَنازَعُونَ فِیها کأْساً لا لَغْوٌ فِیها وَ لا تَأْثِیمٌ [طور/22-23] .

مُتَّکِئِینَ

عَلی سُرُرٍ مَصْفُوفَهٍ وَ زَوَّجْناهُمْ بِحُورٍ عِینٍ [طور/20] .

فَادْخُلِی فِی عِبادِی وَ ادْخُلِی جَنَّتِی [فجر/30-29] .

روزی کهسَلامٌ قَوْلاً مِنْ رَبٍّ رَحِیمٍ [یس/58] .

به هر حال ، تمام لذّتها بدون هیچ آفت ، بدون هیچ محدودیت ، در جوار اولیاء خدا ، به طور دائم ، در وسعتی کهعَرْضُهَا السَّماواتُ وَ الأَرْضُ [آل عمران/133] . همراه با بهترین خدمتگزارانکأَمْثالِ اللُّولُو الْمَکنُونِ [واقعه/23] .یطُوفُ عَلَیهِمْ وِلْدانٌ مُخَلَّدُونَ [واقعه/17] . از انواع نهرها و شراب ها ، از عسل مصفّی و شیر و شراب با آبی که هرگز مزّه آن تغییر نمی کند ، از ظرفهای طلا و نقره ، لبریز ، دور انسان چرخانده می شود ویطافُ عَلَیهِمْ بِصِحافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَ أَکوابٍ وَ فِیها ما تَشْتَهِیهِ الأَنْفُسُ وَ تَلَذُّ الأَعْیُنُ [زخرف/71] .

دریافت سلام از طرف خدا ، از طرف فرشتگان ، از سایر ملائکه ، همسرانی شوهردوست ، هم سنّ ، باکره ، با سینه های انار پستان ، همراه با لباسهایی از انواع ابریشم ها ، با رنگ ها ، بدون هیچ دردسر و...این سیمای متّقین است. نقش این آیات در امیدوار کردن بر کسی پوشیده نیست.

ابزار دیگر امید

امید و دعا ، امید و توسّل ، امید و شفاعت ، امید به عفو الهی ، اعمال خیری که سیئات را از بین می برند ، قبول توبه ، جایگزین کردن دستوراتی به عنوان کفاره ، و دستوراتی از قبیل قصاص ، دیات ، حدود ، تعزیرات ، که برای هر یک از اینها آیات و روایات و مسایل مهمی است.

4. دعوت به امید

- یکی از راه های

دعوت به امید ، مقایسه بین توکل و امید به خدا و غیر خدا است : وَ مَا الْحَیاهُ الدُّنْیا إِلاّ مَتاعُ الْغُرُورِ [حدید/10] .

وَ فَرِحُوا بِالْحَیاهِ الدُّنْیا وَ مَا الْحَیاهُ الدُّنْیا فِی الْآخِرَهِ إِلاّ مَتاعٌ [رعد/26] .

فَما مَتاعُ الْحَیاهِ الدُّنْیا فِی الْآخِرَهِ إِلاّ قَلِیلٌ [توبه/38] .

الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِینَهُ الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ الْباقِیاتُ الصّالِحاتُ خَیرٌ عِنْدَ رَبِّک ثَواباً وَ خَیرٌ أَمَلاً [کهف/18] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَیهَا النَّاسُ إِنَّمَا الدُّنْیا دَارُ مَجَازٍ وَ الآخِرَهُ دَارُ قَرَارٍ فَخُذُوا مِنْ مَمَرِّکمْ لِمَقَرِّکمْ [نهج البلاغه ، خطبه 203] .

رَضُوا بِالْحَیاهِ الدُّنْیا وَ اطْمَأَنُّوا بِها [یونس/7] .

فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلّی عَنْ ذِکرِنا وَ لَمْ یرِدْ إِلاَّ الْحَیاهَ الدُّنْیا ذلِک مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ [نجم/30-29] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَثَلُ الدُّنْیا مَثَلُ الْحَیهِ لَینٌ مَسُّهَا قَاتِلٌ سَمُّهَا [نهج البلاغه ، نامه 68] .

بنابراین نباید تنها امید ما رفاه چند روز دنیا باشد.

البته این به آن معنا نیست که به دنیا بی اعتنا باشیم ، چون حضرت علی (ع) در نهج البلاغه / حکمت 131 در برابر کسی که دنیا را مذمّت می کرد ، ولی خود او فریب دنیا را خورده بود ، فرمود : أَ تَغْتَرُّ بِالدُّنْیا ثُمَّ تَذُمُّهَا أَنْتَ الْمُتَجَرِّمُ عَلَیهَا أَمْ هِی الْمُتَجَرِّمَهُ عَلَیک مَتَی اسْتَهْوَتْک أَمْ مَتَی غَرَّتْک أَ بِمَصَارِعِ آبَائِک مِنَ الْبِلَی أَمْ بِمَضَاجِعِ أُمَّهَاتِک تَحْتَ الثَّرَی کمْ عَلَّلْتَ بِکفَّیک وَ کمْ مَرَّضْتَ بِیدَیک تَبْتَغِی لَهُمُ الشِّفَاءَ وَ تَسْتَوْصِفُ لَهُمُ الْأَطِبَّاءَ غَدَاهَ لَا یغْنِی عَنْهُمْ دَوَاوک وَ لَا یجْدِی عَلَیهِمْ بُکاوک لَمْ ینْفَعْ أَحَدَهُمْ إِشْفَاقُک وَ لَمْ تُسْعَفْ فِیهِ بِطَلِبَتِک وَ لَمْ

تَدْفَعْ عَنْهُ بِقُوَّتِک وَ قَدْ مَثَّلَتْ لَک بِهِ الدُّنْیا نَفْسَک وَ بِمَصْرَعِهِ مَصْرَعَک إِنَّ الدُّنْیا دَارُ صِدْقٍ لِمَنْ صَدَقَهَا وَ دَارُ عَافِیهلِمَنْ فَهِمَ عَنْهَا وَ دَارُ غِنًی لِمَنْ تَزَوَّدَ مِنْهَا وَ دَارُ مَوْعِظَهٍ لِمَنِ اتَّعَظَ بِهَا مَسْجِدُ أَحِبَّاءِ اللَّهِ وَ مُصَلَّی مَلَائِکهِ اللَّهِ وَ مَهْبِطُ وَحْی اللَّهِ وَ مَتْجَرُ أَوْلِیاءِ اللَّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 131] .

این بیان برخاسته از آیات قرآن است که محبت دنیا را نفی نمی کند ، بلکه علاقه شدید را نفی می کندوَ إِنَّهُ لِحُبِّ الْخَیرِ لَشَدِیدٌ [عادیات/8] .

کامیابی از دنیا را نفی نمی کند ، کامیابی بی ملاحظه را نفی می کند : وَ تَأْکلُونَ التُّراثَ أَکلاً لَمًّا وَ تُحِبُّونَ الْمالَ حُبًّا جَمًّا [فجر/20-19] .

آخرت فروشی را نفی می کند.

خود فروشی را نفی می کنداشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ [بقره/90] .

امام حسین (ع) را به یزید فروختن.

دعا را به نفرین فروختن

ابدیت را به موقت فروختن

سعادت را به جنایت فروختن

خلیفه اللّه بشودأَخْلَدَ إِلَی الأَْرْضِ [اعراف/176] .

نفخت فیه من روحی بشودرَضُوا بِالْحَیاهِ الدُّنْیا [یونس/7] .

حمد خدا بکند نه ستایش طاغوت

یا أَیتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّهُ [فجر/27] . بشودرَضُوا بِالْحَیاهِ الدُّنْیا وَ اطْمَأَنُّوا بِها [یونس/7] .

- قرآن می فرماید : وَ ابْتَغِ فِیما آتاک اللّهُ الدّارَ الْآخِرَهَ وَ لا تَنْسَ نَصِیبَک مِنَ الدُّنْیا [قصص/77] .

- امام حسن مجتبی (ع) می فرماید : قَالَ الْحَسَنُ بْنِ عَلِی (ع) : اعْمَلْ لِدُنْیاک کأَنَّک تَعِیشُ أَبَداً وَ اعْمَلْ لآخِرَتِک کأَنَّک تَمُوتُ غَداً [من لایحضره

الفقيه ، ج3 ، ص156] .

-اعظم النّاس همّا المؤمن ، يهتم بامر دنياه و امر آخرته [سيرى در نهج البلاغه ، ص271] .

- قَالَ الرِّضَا (ع) :

لَیسَ مِنَّا مَنْ تَرَک دُنْیاهُ لِدِینِهِ وَ دِینَهُ لِدُنْیاهُ [تحف العقول ، ص409] .

جمع بندی دنیا و آخرت همان است که حضرت علی (ع) فرمود : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَیهَا النَّاسُ إِنَّمَا الدُّنْیا دَارُ مَجَازٍ وَ الآخِرَهُ دَارُ قَرَارٍ فَخُذُوا مِنْ مَمَرِّکمْ لِمَقَرِّکمْ [نهج البلاغه ، خطبه 203] .

1. انتخابات

1. ویژگی انتخاب رهبری

1. دراسلام

اما مگر پیامبر (ص) نفرمود : مَنْ کنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِی مَوْلَاهُ [کافی ، ج1 ، ص295] .

روی عبد الأعلی عن العیص بن المختار قال : قلت للصادق (ع) : خذ بیدی من النار من لنا بعدک فدخل و أخرج موسی غلاما و قال هذا صاحبکم فتمسکوا به. [الصراط المستقیم ، ج2 ، ص163] .

عَنْ عَلِی بْنِ مَهْزِیارَ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی الْحَسَنِ (ع) : إِنْ کانَ کوْنٌ وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ فَإِلَی مَنْ قَالَ عَهْدِی إِلَی الْأَکبَرِ مِنْ وَلَدَی. [کافی ، ج1 ، ص326] .عَنْ أَبِی هَاشِمٍ الْجَعْفَرِی قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی مُحَمَّدٍ (ع) : جَلَالَتُک تَمْنَعُنِی مِنْ مَسْأَلَتِک فَتَأْذَنُ لِی أَنْ أَسْأَلَک فَقَالَ : " سَلْ" قُلْتُ : یا سَیدِی! هَلْ لَک وَلَدٌ فَقَالَ : " نَعَمْ" فَقُلْتُ فَإِنْ حَدَثَ بِک حَدَثٌ فَأَینَ أَسْأَلُ عَنْهُ؟ قَالَ : " بِالْمَدِینَهِ". [کافی ، ج1 ، ص328] .

أَ فَإِنْ ماتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلی أَعْقابِکمْ [آل عمران/144] .

1. اهمیت ولایت و رهبری در وحی :

وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ [مائده/67] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : بُنِی الْإِسْلَامُ عَلَی خَمْسٍ الصَّلَاهِ وَ الزَّکاهِ وَ الصَّوْمِ وَ الْحَجِّ وَ الْوَلَایهِ وَ لَمْ ینَادَ بِشَیءٍ مَا نُودِی بِالْوَلَایهِ یوْمَ الْغَدِیرِ [کافی

، ج2 ، ص21] .

نماز شکسته و روزه خورده و حج از فقیر ساقط ، ولی ولایت برای همه کس و همه جا است و ساقط نمی شود.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بنی الإسلام علی خمسه أشیاء علی الصلاه و الزکاه و الحج و الصوم و الولایه.قال : زراره : فأی ذلک أفضل؟فقال : الولایه أفضلهن لأنها مفتاحهن و الوالی هو الدلیل علیهن [المحاسن ، ج1 ، ص286] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَتَافِی الْإِسْلَامِ ثَلَاثَهٌ الصَّلَاهُ وَ الزَّکاهُ وَ الْوَلَایهُ لَا تَصِحُّ وَاحِدَهٌ (مِنْهَا إِلَّا بِصَاحِبَتِهَا) [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص16] .

قَال الامامَ الْحَسَنُ الْعَسْکرِی (ع) : مَنْ مَاتَ وَ لَمْ یعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِیتَهً جَاهِلِیهً [کمال الدین ، ج2 ، ص409] .

عمل بی ولایت مثل معامله فضولی قابل ارزش نیست اگر اذن صاحب کالا بعد از معامله نیاید معامله باطل می شود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یقُولُ [اللَّهُ] لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِی مَنْ دَخَلَ حِصْنِی أَمِنَ عَذَابِی [توحید صدوق ، ص24] .

قَالَ الرِّضَا (ع) یقول : الله عز و جل ولایه علی بن أبی طالب حصنی فمن دخل حصنی أمن من عذابی [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص136] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قال : جبرئیل (ع) : یقول الله لا إله إلا الله حصنی فمن دخل حصنی أمن من عذابیقال الرضا (ع) : بشروطها و أنا من شروطها [روضه الواعظین ، ج1 ، ص42] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ الْإِمَامَهَ زِمَامُ الدِّینِ وَ نِظَامُ الْمُسْلِمِینَ

وَ صَلَاحُ الدُّنْيا وَ عِزُّ الْمُومِنِينَ [کافی ، ج1 ، ص200] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ الْإِمَامَةَ أُسُّ الْإِسْلَامِ النَّامِی [کافی ، ج1 ، ص200] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِذَا تَغَیرَ السُّلْطَانُ تَغَیرَ الزَّمَانُ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

امامت پیمان خداستلا ینالُ عَهْدِی الظّالِمِینَ [بقره/124] .

2. درقانون اساسی

1. در جمهوری اسلامی امور کشور باید با اتکاء به آراء عمومی اداره شود. [اصل ، 6 قانون اساسی] .

2. در جمهوری اسلامی دعوت به خیر از وظایف همگانی است.بَعْضُهُمْ أَوْلِیاءُ بَعْض [مائده/51] . (اصل 8)

3. حاکمیت مطلق بر جهان و انسان از آن خداست و هم او انسان را بر سرنوشت خویش حاکم ساخته است. [اصل56]

و هیچ کس نمی تواند این حق الهی را از انسان سلب کند یا در خدمت منافع فرد یا گروه خاصی قرار دهد و ملت این حق خدا داد را از طرقی که در اصول بعد می آید اعلام می کند.

2. ویژگی های نماینده

1. مؤمن باشد

. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَ تَتَوَقَّعُونَ إِمَاماً غَیرِی یطَأُ بِکمُ الطَّرِیقَ وَ یرْشِدُکمُ السَّبِیلَ [نهج البلاغه ، خطبه 182] .

2. شجاع باشد

لا یخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ [مائده/54] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عماه ! لو وضعت الشمس فی یمینی و القمر فی شمالی ما ترکت هذا القول حتی أنفذه أو أقتل دونه [المناقب ، ج1 ،

ص58] .

3. حکیم وعالم باشد

وَ لَمّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَیناهُ حُکماً وَ عِلْماً [یوسف/22] .

4. صاحب نظر باشد

ممکن است وکیلی برای منطقه کم کار کرده باشد ، ولی دوستان

مجلس او را در قانون کلی صاحب نظر و فکر می دانند گرچه تلاش برای منطقه هم خود ارزش دارد.

5. امانت دار

إِنَّ اللّهَ يأْمُرُكمْ أَنْ تُودُّوا الْأَماناتِ إِلى أَهْلِها [نساء/58] .

در تفسیر آمده که مسئولیت ها را به افراد لایق بدهید. قانون گذار جمهوری اسلامی باید تا حدود زیادی اسلام شناس و مکتبی و متعبد به قانون الهی و رساله ای باشد. (مگر نماینده اقلیت ها)

6. خوش سابقه باشد

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ الْقَدَمِ فِی الْإِسْلَامِ الْمُتَقَدِّمَهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

7. اصالت خانوادگی و تجربه داشته باشد

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تَوَخَّ مِنْهُمْ أَهْلَ التَّجْرِبَهِ وَ الْحَياءِ مِنْ أَهْلِ الْبُيوتَاتِ الصَّالِحَهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

8. توانا در مسائل علمی و از جهت بدنی هم ضعیف نباشد :

9. مقاوم

وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّهً يهْدُونَ بِأَمْرِنا لَمّا صَبَرُوا وَ كانُوا بِ آياتِنا يوقِنُونَ [سجده/24] .

10. رشید باشد

فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْداً فَادْفَعُوا إِلَيهِمْ أَمْوالَهُمْ [نساء/6] .

11. مدیر باشد

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَيهَا النَّاسُ إِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ بِهَذَا الْأَمْرِ أَقْوَاهُمْ عَلَيهِ وَ أَعْلَمُهُمْ بِأَمْرِ اللَّهِ فِيهِ [نهج البلاغه ، خطبه 172] .

3. ویژگی های انتخاب احسن

1. مسئله ای است دائمی ، همیشه در هر کاری انتخاب احسن مطرح است.

2. انتخاب احسن شاخه های زیادی دارد؛ در روشهای تعلیم و تربیت ، قهر و صلح ، شغل و ازدواج و گرفتن دوست و...

3. گاهی مسئله ذاتا دقیق و متشابه است. قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : وَ وَفِّقْنِی إِذَا اشْتَکَلَتْ عَلَی الْأُمُورُ لِأَهْدَاهَا ، وَ إِذَا تَشَابَهَتِ الْأَعْمَالُ لِأَزْکاهَا [صحیفه سجادیه ، دعای 20] . و گاهی بر من متشابه می شود.اشتکلت

على

4. مسئله اینجا با جمله اول دعاوَ بِعَمَلِی إِلَی أَحْسَنِ الْأَعْمَالِ [صحیفه سجادیه ، دعای 20] . فرق دارد. در آنجا بهترین عمل مطرح است و در اینجا من بهترین اعمال را.

5. در انتخاب احسن چیزهایی لازم است :

الف : نه تنها شناخت حق و باطل ، بلکه شناخت احق مطرح است.

ب : در انتخاب احسن باید انسان واقع بین باشد ، محیط زدگی ، جو زدگی ، تزیین ، وسوسه در کار نباشد.

ج : لازمه انتخاب اهدی و ازکی و ارضی عبور و ترک تمام خواسته های نفسانی است که :

"اتَّقُوا اللّهَ وَ یعَلِّمُکمُ اللّهُ [بقره/282] .

اللَّهُمَّ أَرِنِی الْحَقَّ حَقّاً حَتَّی أَتَّبِعَهُ وَ أَرِنِی الْبَاطِلَ بَاطِلًا حَتَّی أَجْتَنِبَهُ [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص261] .

ملاک احسن

1.در تحصیل : پیامبر (ص) انتقاد می کند که چرا دور فلانی را گرفته وبه او علامه می گوئید مگر عمل انساب هم علم مهمی است....

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) الْمَسْجِدَ فَإِذَا جَمَاعَهٌ قَدْ أَطَافُوا بِرَجُلٍ فَقَالَ : مَا هَذَا؟ فَقِیلَ : عَلَّامَهٌ فَقَالَ : وَ مَا الْعَلَّامَهُ؟ فَقَالُوا : لَهُ أَعْلَمُ النَّاسِ بِأَنْسَابِ الْعَرَبِ وَ وَقَائِعِهَا وَ أَیامِ الْجَاهِلِیهِ وَ الْأَشْعَارِ الْعَرَبِیهِ. قَالَ فَقَالَ : النَّبِی (ص) ذَاک عِلْمٌ لَا یضُرُّ مَنْ جَهِلَهُ وَ لَا ینْفَعُ مَنْ عَلِمَهُ ثُمَّ قَالَ النَّبِی (ص) : إِنَّمَا الْعِلْمُ ثَلَاثَهٌ آیهٌ مُحْکمَهٌ أَوْ فَرِیضَهٌ عَادِلَهٌ أَوْ سُنَّهٌ قَائِمَهٌ وَ مَا خَلَاهُنَّ فَهُوَ فَضْلٌ [کافی ، ج1 ، ص32] .

2.بهترین علم را کسب کردند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَأَیتُ الْمَعْرُوفَ لَا یصْلُحُ إِلَّا بِثَلَاثِ خِصَالٍ تَصْغِیرِهِ وَ تَسْتِیرِهِ وَ تَعْجِیلِهِ فَإِنَّک إِذَا

صَغَّرْتَهُ عَظَّمْتَهُ عِنْدَ مَنْ تَصْنَعُهُ إِلَيهِ وَ إِذَا سَتَّرْتَهُ تَمَّمْتَهُ وَ إِذَا عَجَّلْتَهُ هَنَّأْتَهُ وَ إِنْ كانَ غَيرُ ذَلِک سَخَّفْتَهُ وَ نَكدْتَهُ [كافى ، ج4 ، ص30] .

3.در انتخاب همسر :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَفْضَلُ نِسَاءِ أُمَّتِى أَصْبَحُهُنَّ وَجْهاً وَ أَقَلُّهُنَّ مَهْراً [كافى ، ج5 ، ص324] .

4.در برخورد علمى با مجادله كننده :

وَ جادِلْهُمْ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ [نحل/125] .

5.در دوست انتخاب كردند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَحَبُّ إِخْوَانِى إِلَى مَنْ أَهْدَى إِلَى عُيوبِى [كافى ، ج2 ، ص639] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يا صَالِحُ اتَّبِعْ مَنْ يبْكيک وَ هُوَ لَک نَاصِحٌ وَ لَا تَتَّبِعْ مَنْ يضْحِكک وَ هُوَ لَک غَاشٌّ وَ سَتَرِدُونَ عَلَى اللَّهِ جَمِيعاً فَتَعْلَمُونَ [كافى ، ج2 ، ص638] .

6.در اعمال :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أفضل الأعمال أحمزها [مفتاح الفلاح ، ص45] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَفْضَلُ الزُّهْدِ إِخْفَاءُ الزُّهْدِ [نهج البلاغه ، حكمت 28] .

7.در علاقه :

"وَ الَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّهِ [بقره/165] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أفضل العباده غلبه العاده [غررالحكم ، ص199] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أفضل العباده الفكر [غررالحكم ، ص56] .

8. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أفضل الناس أنفعهم للناس [غررالحكم ، ص448] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَعْلَمُ النَّاسِ مَنْ جَمَعَ عِلْمَ النَّاسِ إِلَى عِلْمِهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص394] .

9.در انفاق :

لَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّى تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران/92] .

5. وظایف نماینده

اولین سوال در قیامت سوال

از ولایت است که ولایت فقیه پرتوی از آن است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَصْبَحَ لَا يهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيسَ بِمُسْلِمٍ [كافى ، ج2 ، ص163] .

لِيغِيظَ بِهِمُ الْكفّارَ [فتح/29] .

1.اگر رای نیاورد ، تمام مردم یا اصل انتخابات را مخدوش نکند که این کار منافقان است :

وَ مِنْهُمْ مَنْ يلْمِزُک فِى الصَّدَقاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْها رَضُوا وَ إِنْ لَمْ يعْطَوْا مِنْها إِذا هُمْ يسْخَطُونَ [توبه/58] .

فَأَمَّا الْإِنْسانُ إِذا مَا ابْتَلاهُ رَبُّهُ فَأَكرَمَهُ وَ نَعَّمَهُ فَيقُولُ رَبِّى أَكرَمَنِ وَ أَمّا إِذا مَا ابْتَلاهُ فَقَدَرَ عَلَيهِ رِزْقَهُ فَيقُولُ رَبِّى أَهانَنِ كلاّ بَلْ لا تُكرِمُونَ الْيتِيمَ [فجر/17-15] .

2.جلو ستایش های نابجا را بگیرد :

يحِبُّونَ أَنْ يحْمَدُوا بِما لَمْ يفْعَلُوا فَلا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفازَةٍ مِنَ الْعَذابِ وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ [آل عمران/188] .

3.اگر رای نیاورد باز هم با مردم و منطقه دوست باشد. (برای خدا آمده و برای خدا برود)

4.شکست در رای شکست نزد خدا نیست.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اعلم بأنک لا تكون لنا وليا حتى لو اجتمع عليک أهل مصرک و قالوا : إنک رجل سوء لم يحزنک ذلک و لو قالوا إنک رجل صالح لم يسرک ذلک و لكن اعرض نفسک على كتاب الله [تحف العقول ، ص284] .

5.تخلف گناه است :

کسی که بنا است با قانون جلو همه تخلفات را بگیرد ، نباید خودش با تخلف به مجلس رود ، مثل کسی که با ماشین دزدی به مکه رفته و با لجن به دیوارها شعار نظافت را مراعات کنید بنویسد.

6.توکل بر خدا فراموش نشود :

فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النّاسِ

تَهْوِی إِلَیهِمْ [ابراهیم/37] .

مقلب القلوب خداست.

مردم همه می فهمند؛ داستان زینب که بابا مرا الکی می بوسید.

ای کاندیداها....

تَقْدَمُ عَلَی قَوْم...

1. بر فرض رای نیاوردی فراموش نکنعَسی أَنْ تَکرَهُوا شَیئا [بقره/216] .

2. همه خیر را مخدوش نکن.فَإِنْ أُعْطُوا مِنْها رَضُوا وَ إِنْ لَمْ یعْطَوْا مِنْها إِذا هُمْ یسْخَطُون [توبه/58] .

3.فَقَدَرَ عَلَیهِ رِزْقَهُ فَیقُولُ رَبِّی أَهانَنِ [فجر/16] .

4. جلو ستایش های دروغ را بگیرید.

5. شکست در رای شکست الهی نیست. قال الباقر (ع) : لَوِ اجْتَمَعَ عَلَیک أَهْلُ مِصْرِک وَ قَالُوا : إِنَّک رَجُلُ سَوْءٍ لَمْ یحْزُنْک ذَلِک وَ لَوْ قَالُوا : إِنَّک رَجُلٌ صَالِحٌ لَمْ یسُرَّک ذَلِک وَ لَکنِ اعْرِضْ نَفْسَک عَلَی مَا فِی کتَابِ اللَّهِ [تحف العقول ، ص284] .

6. اگر رای آوردی مسئول تک تک افراد هستی. داستان پیرزنی که به مرحوم آیه الله حجت خمس داد و نگاه خیره می کرد در خودسازی مهم است.

7. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ عَمَلَک لَیسَ لَک بِطُعْمَهٍ وَ لَکنَّهُ فِی عُنُقِک أَمَانَه [نهج البلاغه ، نامه 5] .

8. خودت را گم نکنی؛ اگر 101 نماینده بماند باز هم خوب است.تَوَفَّنی مُسْلِما [یوسف/101] .

9.وَ الَّذینَ اسْتَجابُوا لِرَبِّهِمْ وَ أَقامُوا الصَّلاهَ وَ أَمْرُهُمْ شُوری بَینَهُمْ وَ مِمّا رَزَقْناهُمْ ینْفِقُونَ [شوری/38] .

10. وقت بگذارند ، کارهای متفرقه نپذیرند.وَیلٌ لِلّمُطَفِّفینَ [مطففین/1] .

11.ثُمَّ جَعَلْناکمْ خَلائِفَ فِی الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ کیفَ تَعْمَلُونَ [یونس/14] .

12. بد بخت تر از همه کسی که برای دیگران به جهنم رود.

کاندید شدن و خود را مطرح کردن

1.من تقدم علی قوم وهو یری فیه من هو افضل فقد خان الله و رسوله و

المومنين [الغدير ، ج8 ، ص291]

2. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ هَاهُنَا لَعِلْماً جَمّاً [نهج البلاغه ، حكمت 147] .

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّمَا مَثَلِی بَينَكمْ كمَثَلِ السِّرَاجِ فِی الظُّلْمَهِ يسْتَضِیءُ بِهِ مَنْ وَلَجَهَا [نهج البلاَغه ، خطبه 187] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَ تَتَوَقَّعُونَ إِمَاماً غَيرِی يطَأُ بِكمُ الطَّرِيقَ وَ يرْشِدُكمُ السَّبِيلَ [نهج البلاغه ، خطبه 182] .

5. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ اللَّهِ مَا مُعَاوِيهُ بِأَدْهَی مِنِّی وَ لَكنَّهُ يغْدِرُ وَ يفْجُرُ [نهج البلاغه ، خطبه 200] .

6. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَيهَا النَّاسُ سَلُونِی قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِی [نهج البلاغه ، خطبه 189] .

7. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ مَعِی لَبَصِيرَتِی مَا لَبَّسْتُ عَلَی نَفْسِی وَ لَا لُبِّسَ عَلَی [نهج البلاغه ، خطبه 10] .

8. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ الْكتَابَ لَمَعِی مَا فَارَقْتُهُ مُذْ صَحِبْتُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 122] .

9. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَقَدْ كنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ص نَقْتُلُ آبَاءَنَا وَ أَبْنَاءَنَا وَ إِخْوَانَنَا وَ أَعْمَامَنَا مَا يزِيدُنَا ذَلِک إِلَّا إِيمَاناً وَ تَسْلِيماً [نهج البلاغه ، خطبه 56] .

10. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنِّی لَعَلَی يقِينٍ مِنْ رَبِّی [نهج البلاغه ، خطبه 122] .

11. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا شَككتُ فِی الْحَقِّ مُذْ أُرِيتُهُ [نهج البلاغه ، حكمت 184] .

6. وظايف مردم در انتخابات

1. شركت همگانی

1. همه باید شرکت کنند :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَصْبَحَ لَا يهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيسَ بِمُسْلِمٍ [کافی ، ج2 ، ص163] .

2. از آنجا

که سیاست ما عین دین ما است انتخابات تنها یک کار سیاسی نیست ، بلکه عبادی سیاسی است و لذا با قصد قربت برای رضای خدا یکی از بندگان شایسته خدا را برای انجام فرمان خدا و نجات خلق خدا انتخاب کنید.

2. تحقیق

زحمت تحقیق به خود بدهند؛ نگویند ما روز انتخابات به یکی رای خواهیم داد. شما برای مسکن وهمسر و شریک چقدر تحقیق می کنید ، در انتخابات سرنوشت کشور و خون شهدا را به کی می دهی؟ یک کشور اسلامی را به کی می سپاری؟ راستی اگر مرگ ما فرا رسد حاضریم به هر آدم ناشناخته ای خانه و اولادمان را بسپاریم؟

رای شما کلید کشور است.

مجلس خانه ملت شهید و مفقود و اسیر و ملت معلول داده است.

آن کلید و این خانه را به کی می سپاری؟

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : شَاوِرْ فِی أَمْرِک الَّذِینَ یخْشَوْنَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ [خصال صدوق ، ج1 ، ص169] .

3. قصد قربت

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ تَعَصَّبَ أَوْ تُعُصِّبَ لَهُ فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَةَ الْإِیمَانِ مِنْ عُنُقِهِ [کافی ، ج2 ، ص307] .

2. نه انتفاعی ، نه انتقامی ، نه عاطفی ، نه صنفی ، نه با منت ، نه با خیال ،

چون دین مااز سیاست جدا نیست شرکت درانتخابات عبادت و با قصد قربت انجام می گیرد.

رای شما کلید کشور است. این کلید را به کسی می دهیم :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : شَاوِرْ فِی أَمْرِک الَّذِینَ یخْشَوْنَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ [خصال صدوق ، ج1 ، ص169] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اسْتَشِرِ الْعَاقِلَ مِنَ الرِّجَالِ الْوَرِعَ [المحاسن ، ج2 ، ص602].

قَالَ أَمِيرُ

الْمُومِنِینَ (ع) : خَیرُ مَنْ شَاوَرْتَ ذَوُو النُّهَی وَ الْعِلْمِ وَ أُولُو التَّجَارِبِ وَ الْحَزْمِ [غررالحکم ، ص442] .

توجه به مسائل کلی مملکت باشد نه مسائل منطقه فقط.وَ لا یخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ [مائده/54] .

کار نماینده تصویب قانون سالم است نه تبریک و تسلیت و عروسی و آسفالت...

7. تذکرات

سخنی با تبلیغ کنندگان

1.خالصانه تبلیغ کنند :

نه انتفاعی : که فردا قدرتی داشته باشند. (توقع نداشته باشند.)

نه انتقامی : چون من از فلانی بدم می آید برای دیگران تبلیغ می کنم.

نه عاطفی : چون فامیلم هست گرچه لایق تر از او باشد من باید از فامیلم تبلیغ کنم.

نه صنفی : چون هم کار و هم لباسم هست گرچه دیگری بهتر است من از او تبلیغ می کنم؛ یعنی فقط به صنف ننگرد.

نه تعصبی : هم شهری ، هم زبانی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَعَصَّبَ أَوْ تُعُصِّبَ لَهُ فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَ الْإِیمَانِ مِنْ عُنُقِهِ [کافی ، ج2 ، ص308] .

نه تقلیدی : اگر شناخت شما بر خلاف جو عمومی یا معرفی ارگان ها بود حق ندارید غیر از شناخت خود عمل کنید.

نه منت و نه پشیمانی در تبلیغ او نباشد.

تبلیغات موجب ضرر به اموال عمومی یا شخصی افراد نباشد. زیبایی شهر به خاطر تبلیغات از بین نرود :

روی تابلو بیمارستان ، پیچ خطرناک ، سنگ های قیمتی ، علائم رانندگی که باید قانونا محو و متخلف جلب شود.

تبلیغات سراز خصومت و تفرقه در نیاورد.

کوتاه سخن آن که فرض کنید که فلان کاندیدا فامیل تو نبود ، امیدی به او نداشتی (البته امید شخصی) و

هم کار

و هم لباس و همشهری تو نبود ، سر و صداها بر نفع یا ضرر او نبود ، آیا به خاطر لیاقت ، مکتب ، کمال و قدرت برای او تبلیغ می کردی؟ اگر هست توحید است و گرنه شرک است.

2.در تبلیغات اسراف و مبالغه و افراط نکنید که اثر معکوس دارد :

امام (ره) فرمودند : منافق از بس نهج البلاغه خواند من به شک افتادم.

1. رقابت سالم نه تخریبی که آن کار فرعون است.فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطاعُوهُ [زخرف/54] .

2. کاندیداها مسئول یک یک افرادند. داستان آن پیر زنی که خمس به مرحوم آیت الله حجت داد و خیره خیره به او نگاه می کرد و می گفت : می خواهم ترا خوب بشناسم ودر قیامت تحویل خدا دهم و بگویم من خمس دادم که این دین مرا حفظ کند ، اگر نکرده با من نیست.

3. با توجه به اینکه در قیامت مهم ترین سوالات ولایت است و در کشور امام زمان (عج) بعد از امام مهمترین قدرت مجلس است و سپردن کار به مجلس و فلان وکیل تا جواب قیامت ادامه دارد.

4. وکیل مغرور نشود. خطر سوء عاقبت ، لغزش ، انحراف و انصراف مردم ، بنی صدر و هوادارانش را فراموش نکند. حضرت یوسف بعد از ریاست گفت : تَوَفَّنِی مُسْلِماً [یوسف/101] .

5. وکیل برخوردش را با مردم عوض نکند :

در حدیث آمده است قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا کانَ لَک صَدِیقٌ فَوُلِّی وِلَایةً فَأَصَبْتَهُ عَلَی الْعُشْرِ مِمَّا کانَ لَک عَلَیهِ قَبْلَ وِلَایتِهِ فَلَیسَ لَک بِصَدِیقِ سَوْءٍ [أمالی طوسی ، ص279] .

6. امانت است :

"وَ الَّذِینَ هُمْ لِأَماناتِهِمْ وَ عَهْدِهِمْ

راعُونَ [مومنون/8] . (جمهوری اسلامی و مجلس امانت است.)

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ عَمَلَک لَيسَ لَک بِطُعْمَةٍ وَ لَكِنَّهُ فِی عُنُقِک أَمَانَةٌ [نهج البلاغه ، نامه 5] .

7. پایگاه مردمی غیر از سر و صداهای تبلیغاتی است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّمَا يسْتَدَلُّ عَلَى الصَّالِحِينَ بِمَا يجْرِی اللَّهُ لَهُمْ عَلَى أَلْسُنِ عِبَادِهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

1. انزوا

1. جایگاه انزوا در اسلام

انسان فطرتاً اجتماعی و انزوا یک مرض است. رسول الله (ص) : " کسی که بیش از سه روز با برادر دینی خود قهر کند مسلمان نیست".

انزوا ، زمینه عدم تشویق نیروهای فعال است.

دین و مکتبی که اصلاح ذات البین از تمام نمازها و روزه های مستحبی را بهتر می داند ، دین انزوا نیست.

دین و مکتبی که مسافرت و غذا خوردن تنهائی را بد می داند ، چگونه طرفدار انزوا و گوشه گیری است :

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) ثَلَاثَةً الآكلَ زَادَهُ وَحْدَهُ وَ النَّائِمَ فِی بَيتٍ وَحْدَهُ وَ الرَّاكبَ فِی الْفَلَاهِ وَحْدَهُ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص277] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِی سِرْ سَنَتَينِ بَرَّ وَالِدَيک ، سِرْ سَنَةً صِلْ رَحِمَک ، سِرْ مِيلًا عُدْ مَرِيضاً ، سِرْ مِيلَينِ شَيعْ جَنَازَةً ، سِرْ ثَلَاثَةَ أَمْيالٍ أَجِبْ دَعْوَةً ، سِرْ أَرْبَعَةَ أَمْيالٍ زُرْ أَخاً فِی اللَّهِ ، سِرْ خَمْسَةَ أَمْيالٍ أَجِبِ الْمَلْهُوفَ ، سِرْ سِتَّةَ أَمْيالٍ انْصُرِ الْمَظْلُومَ وَ عَلَيک بِالِاسْتِغْفَارِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص358] .

2. انزوایی که سبب تقرب خدا است مورد پسند اسلام است

فرار از شرک. ستایش اصحاب کهف ، وَ إِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَ ما یَعْبُدُونَ إِلاّ اللّهَ فَأْوُوا إِلَی الْکهْفِ ینْشُرْ لَکمْ رَبُّکمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَ یهَیئْ لَکمْ مِنْ أَمْرِکمْ مِرفَقاً [کهف/16] .

وَ مِنَ اللَّیلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نافِلَةً لَک عَسی أَنْ یبْعَثَک رَبُّک مَقاماً مَحْمُوداً [اسراء/79] .

و بعضی از شب را بیدار و متهجد باش و نماز شب به جای آ ور باشد که خدایت به مقام محمود (شفاعت) مبعوثت گرداند.

اعتکاف سه روزه در مسجد :

دوری از هم نشینی بد : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مُجَالَسَهُ الْأَشْرَارِ

تُورِثُ سُوءَ الظَّنِّ بِالْأَخْيارِ [أمالی صدوق ، ص446] .

انزوا گزیدن جهت تقیه : حدیث چهاردهم کتاب رجعت محمد باقر مجلسیرحمت الله.

شیخ صدوق محمد بن بابویه از امام صادق (ع) نقل می کند : " بر مردم زمانی خواهد آمد که غائب گردد از ایشان امام ایشان ، پس خوشا به حال جمعی که در آن زمان به اعتقاد حق ولایت اهل بیت علیهم السلام باقی بمانند ، به درستی که کمتر ثواب ایشان آن است که خداوند عالمیان ، ایشان را نداء کند که : ای بندگان من ایمان آوردید به راز پنهان من و تصدیق نمودید به غیب من ، پس بشارت باد شما را به ثواب نیکو ازجانب من. ..... راوی گوید که عرض کردم : یا بن رسول الله کدام عمل در آن زمان بهتر است از سایر اعمال ، فرمود : زبان را نگاه داشتن و ملازم خانه ها بودن".

3. منزوی کردن دیگران

منزوی کردن اشخاص جهت تربیت یا بایکوت اجتماعی : [روایت اصبغ بن نباته از امیر المؤمنین (ع) در خصال صدوق ، ص294]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سته لا ينبغى أن يسلم عليهم و سته من أخلاق قوم لوط فأما الذين لا ينبغى السلام عليهم فاليهود و النصارى و أصحاب النرد و الشطرنج و أصحاب الخمر و البربط و الطنبور و المتفكهون بسب الأمهات و الشعراء [مشكاه الأنوار ، ص198] .

آنانی که شایسته سلام نیستند؛ یهودند و نصارا ونرد بازان و شطرنج بازان ومی خواران و تار زنان و طنبور زنان ، کسانی که به دشنام دادن به مادرهای یکدیگر خوشمزگی و شادمانی می کنند وشاعران .

استبراء

در حیوان نجاست خوار؛ یعنی منزوی کردن حیوان تا گوشتش حلال گردد و در انسان توبه است که توبه نصوح وتوبه نباش نمونه بارز آن است که در اثر انزوا گزیدن و سختی دادن خود گوشت های حرام بدنشان ریخت و مجددا گوشت حلال آورد. آیه : وَ الَّذِینَ إِذا فَعَلُوا فاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَکَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَ مَنْ یغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ اللَّهُ [آل عمران/135] .

منبع : [رساله لقائیه ، ص65] .

4. پرسش وپاسخی در گم نامی

1. چرا روایاتی در ستایش از گم نامی آمده است؟

امام صادق (ع) : سعی کنید معروف نشوید : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنْ قَدَرْتُمْ أَنْ لَا تُعْرَفُوا فَافْعَلُوا [کافی ، ج8 ، ص128] .

رسول خدا (ص) : احب الناس الاتقیاء الاخنیاء. [کنز العمال ، ج3 ، ص153]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کفَی بِالرَّجُلِ بَلَاءً أَنْ یشَارَ إِلَیهِ بِالْأَصَابِعِ فِی دِینٍ أَوْ دُنْیا [مشکاه الأنوار ، ص320] .

رسول خدا (ص) : طوبی لکل فقیر خفی [کنز العمال ، ج 3 ، ص156]

پاسخ :

گم نامی غیر از انزوا است ، انسان های بسیاری هستند که در جمعه و جماعات و جبهه و تمام فعالیتهای اجتماعی حضور دارند ، ولی مشهور هم نیستند و بالعکس افراد مشهوری داریم که در بسیاری از حرکات غائب هستند ، بنابراین فرق است میان گم نامی و گوشه گیری.

2.کن فی الناس و لا تکن معهم.

انزوای بد برای فرار از مسئولیت ، خوبی گم نامی به خاطر فرار از ریا.

گم نامی خوب؛ یعنی شما به فکر عزت نباشید ، خدا به فکر شما هست.

در انزوا خلوص

نیست ، در گم نامی هست.

مورد گمنامی تقوا است و مورد انزوا کار است.

انزوا عامل رکود است و گمنامی عامل پیشرفت است.

5. پیدایش انزوا در بنی اسرائیل

1. پیامبر اکرم (ص) به ابن مسعود فرمودند : آیا می دانی رهبانیت در بنی اسرائیل چگونه پیدا شد؟

گفت نه حضرت فرمودند : بعد از عیسی (ع) جباران زمام امور را به دست گرفتند اهل ایمان چند بار قیام کردند و شکست خوردند. با خود گفتند دیگر فایده ندارد و به کوهها پناه برده و مشغول عبادت شدند. [بحار ، ج65 ، ص320]

6. عوامل انزوا

1. عثمان بن مظعون از غصه مرگ فرزندش در خانه نشست و مشغول عبادت شد.

پیامبر اکرم (ص) به او فرمود : آیانمی خواهی از هر کدام از درهای بهشت که خواستی وارد شوی و فرزندت به استقبالت آید. پس از خانه بیرون رو و در نماز جماعت شرکت کن.

2. افرادی بخاطر عدم موفقیت در مسائل سیاسی ، اقتصادی گوشه گیر می شوند.

حضرت علی (ع) با آن همه مظلومیت 25 ساله درتمام مراحل خود و فرزندانش شرکت و اظهار عقیده و به سئولات پاسخ و در جلسات مشورتی حاضر می شدند ، نامه ها می نوشتند ، افرادی می فرستادند و پیامهای می داد.

درباره ورشکستگان اقتصادی قرآن می فرماید (و الغارمین) سهمی از زکاه را به ورشکستگان بدهید تا پیچ و مهره وامانده با روغن زکوه شما باردیگر به راه افتد.

3. گاهی انزوا و رها کردن جلسات بخاطر نهی از منکر است. مثل اینکه اگر در جلسه ای شراب آمد واجب است جلسه را ترک و یا اگر خداوند مورد استهزاء قرار گرفت در جلسه نشستن ممنوع.

4. عجز گاهی بخاطر نداشتن قدرت و اراده و پاسخ گوئی شرکت در جلسات را بر خود حرام می داند. می گویند گربه همینکه دستش به گوشت نمی رسد می گوید پیف.

5. شهرت طلبی افرادی گوشه گیری می کنند تا

در مردم سئوال به وجود آید فلانی کجاست.

6. فقر گاهی ناداری اورا مسکین و در مسکن می نشاند.

7. توقع نابجا : گاهی در جلسه ای شرکت کرده و پیشنهادش مورد قبول نشده است ، قهر می کند و دیگر در جلسه حاضر نمی شود.

8. وهم : خیال می کند با نرفتن کار درست می شود.

9. احیای نابجا.

10. تنبیه و کتک.

11. تبعیض ها.

12. تحقیر و توهین و مسخره کردن و طنز.

13. چون حضرت علی (ع) باج نداد ، طلحه و زبیر صحنه سیاسی را رها کردند.

فَإِنْ أُعْطُوا مِنْها رَضُوا وَ إِنْ لَمْ يعْطَوْا مِنْها إِذا هُمْ يسْخَطُونَ [توبه/58] .

وَ إِنْ يكنْ لَهُمُ الْحَقُّ يأْتُوا إِلَيهِ مُذْعِنِينَ [نور/49] .

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يعْبُدُ اللّهَ عَلى حَرْفٍ فَإِنْ أَصابَهُ خَيرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَ إِنْ أَصابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيا وَ الْآخِرَةَ ذلِک هُوَ الْخُسْرانُ الْمُبِينُ [حج/11] .

7. انزوا

1. در اجتماع

1. از مردم : ترک جمعه و جماعتثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيثُ أَفاضَ النّاسُ [بقره/199] .

2. از حضور در جلسات علمی : قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : أو لعلک فقدتنی من مجالس العلماء فخذلتنی [مصباح المتهجد ، ص587] .

در قیامت به جاهل می گویند (هلا تعلمت) چرا نرفتی که یادگیری؟

3. از کار و تجارت : دعای بیکار مستجاب نمی شود.

امام (ع) به تاجری که ترک تجارت کرد فرمود : الآن عقلت کم شده.

2. درخانواده

1. انزوا از همسایه و بستگان و همسر.

2. در قرآن شخص رسول الله (ص) مورد انتقاد قرار گرفته اند : یا أَیهَا النَّبِی لِمَ تُحَرِّمُ ما أَحَلَّ اللَّهُ لَک [تحریم/1] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا رَهْبَانِیةَ فِی الْإِسْلَامِ تَزَوَّجُوا

فَإِنِّی مُکاثِرٌ بِکمُ الْأُمَمَ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص193] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَزَوَّجْ وَ إِلَّا فَأَنْتَ مِنْ رُهْبَانِ النَّصَارَى [جامع الأخبار ، ص101] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَزَوَّجْ وَ إِلَّا فَأَنْتَ مِنْ إِخْوَانِ الشَّياطِينِ [جامع الأخبار ، ص101] .

3. در سیاست

1. انزوا از مسائل سیاسی :

1.وَ أَمْرُهُمْ شُورى بَينَهُمْ [شورى/38] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعَالِمُ بِزَمَانِهِ لَا تَهْجُمُ عَلَيهِ اللَّوَابِسُ [كافى ، ج1 ، ص26] .

3. عَنْ عَلِی (ع) : أَنَّهُ كانَ يمْشِی فِی الْأَسْوَاقِ وَ بِيدِهِ دِرَّهٌ يضْرِبُ بِهَا مَنْ وَجَدَ مِنْ مُطَفِّفٍ أَوْ غَاشٍّ فِی تِجَارَهِ الْمُسْلِمِينَ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص538] .

4. مطرح کردن خود برای مسئولیت های اجتماعی.

5. استعفای معنی دار.

6. خانه نشینی 25 ساله حضرت علی (ع) .

8. راه درمان انزوا

شخصیت دادن و اطمینان کردن و کار سپردن.

قبول عذر خطا کار پاکدل : وَ يدْرَونَ بِالْحَسَنَهِ السَّيئَهَ [رعد/22] .

شنیدن حرفها : قُلْ أُذُنُ خَيرٍ لَكمْ يومِنُ بِاللّهِ وَ يومِنُ لِلْمُومِنِينَ وَ رَحْمَهٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكمْ [توبه/61] .

تشویق و اهمیت دادن به عملکرد دیگران ، قبول پیشنهادات مردم ، خرید تولیدات ، تلقین به مقامات عالیه ، نمره خوب دادن به شاگردان.

حِرات : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا هِبْتَ أَمْراً فَقَعْ فِيهِ فَإِنَّ شِدَّةَ تَوَقِّيهِ أَعْظَمُ مِمَّا تَخَافُ مِنْهُ. [نهج البلاغه ، حکمت 175] .

9. چند داستان در انزوا

همین که حضرت رسول شنیدند گروهی ترک زندگی کرده اند ، در حالی که عبای حضرت روی زمین کشیده می شد ، بالای منبر رفته و فرمود : مَا بَالُ أَقْوَامٍ مِنْ أَصْحَابِی لَا یأْکلُونَ اللَّحْمَ وَ لَا یشَمُّونَ الطِّیبَ وَ لَا یأْتُونَ النِّسَاءَ [کافی ، ج5 ، ص496] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) دَخَلَ بَیتَ أُمِّ سَلَمَهَ فَشَمَّ رِیحاً طَیبَهً فَقَالَ : أَتَتْکمُ الْحَوْلَاءُ. فَقَالَتْ : هُوَ ذَا هِی تَشْکو زَوْجَهَا فَخَرَجَتْ عَلَیهِ الْحَوْلَاءُ فَقَالَتْ : بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی إِنَّ زَوْجِی عَنِّی مُعْرِضٌ. فَقَالَ : زِیدِیهِ یا حَوْلَاءُ قَالَتْ : مَا أَتْرُک شَیئاً طَیباً مِمَّا أَتَطَیبُ لَهُ بِهِ وَ هُوَ عَنِّی مُعْرِضٌ فَقَالَ : أَمَا لَوْ یدْرِی مَا لَهُ بِإِقْبَالِهِ عَلَیک؟ قَالَتْ : وَ مَا لَهُ بِإِقْبَالِهِ عَلَی؟ فَقَالَ : أَمَا إِنَّهُ إِذَا أَقْبَلَ اکتَنَفَهُ مَلَکَانِ فَکانَ کالشَّاهِرِ سَیفَهُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَإِذَا هُوَ جَامَعَ تَحَاتَّتْ عَنْهُ الذُّنُوبُ کمَا یتَحَاتُّ وَرَقُ الشَّجَرِ فَإِذَا هُوَ اغْتَسَلَ انْسَلَخَ مِنَ الذُّنُوبِ [کافی ، ج5 ، ص496] .

پیامبر اکرم (ص) وارد

خانه شد و بوی خوشی فضا را گرفته بود فرمودند : "آرایشگر آمده؟ گفتند : بله. زن آرایشگر از شوهرش نزد رسول الله (ص) شکایت کرد. حضرت فرمود : مگر خودت را برای او آرایش نمی کنی ؟ گفت : چرا ، ولی او بی اعتنائی می کند. حضرت فرمود : ای کاش می دانست که به سراغ همسر رفتن پاداش رزمنده دارد و زمانی که غسل می کند تمام گناهانش می ریزد مثل برگ درختان". [فروع کافی ، ج5 ، ص496]

5.قیل : إن سلمان رضی الله عنه جاء زائرا لأبی الدرداء فوجد أم الدرداء مبتذله فقال : ما شأنک؟ قالت : إن أخاک لیست له حاجه فی شیء من أمر الدنیا. قال : فلما جاء أبو الدرداء رحب لسلمان و قرب إلیه طعاما. فقال لسلمان : أطعم. فقال : إنی صائم قال : أقسمت علیک إلا ما طعمت فقال : ما أنا نا آکل حتی تأکل. قال : و بات عنده فلما جاء اللیل قام أبو الدرداء فحبسه سلمان. قال : یا أبا الدرداء إن لربک علیک حقا إن لجسدک علیک حقا و لأهلک علیک حقا فصم و أفطر و صل و نم و أعط کل ذی حق حقه فأتی أبو الدرداء النبی (ص) فأخبره بما قال سلمان فقال له مثل قول سلمان [بحارالأنوار ، ج67 ، ص128] .

سلمان به خانه ابودرداء رفت. همسر او را ژولیده دید و سبب آن را پرسید. گفت : شوهرم مرا رها کرده و همین که ابودرداء غذا آورد. سلمان گفت : نمی خورم ، مگر تو هم میل کنی. شب را در خانه ماند ، همین که صاحب خانه

خواست نماز شب بخواند ، سلمان او را صدا زد و گفت : زن و بچه به گردن تو حق دارند ، باید حق را اداء کنی. ابودرداء خدمت رسول خدا (ص) رسید و حضرت همان پاسخ سلمان را داد." [بحار ، ج67 ، ص128]

6. سعد که تصمیم به گوشه گیری گرفته بود به شدت مورد انتقاد رسول خدا (ص) قرار گرفت و حضرت به او فرمود : " با گوشه گیری چگونه در جامعه امر به معروف و نهی از منکر می کنی؟ سپس فرمود شبها بخواب و روزها غذا بخور و...". [بحار ، ج67 ، ص129]

7. سه نفر از صحابه هم قسم شدند که یکی هر روز روزه بگیرد ، دیگری با همسرش نخوابد و سومی هر شب بیدار باشد. همین که رسول خدا (ص) متوجه شد ، بلافاصله مردم را در مسجد جمع کرد و فرمود : مَا بَالُ أَقْوَامٍ يحَرِّمُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمُ الطَّيِّبَاتِ أَلَا إِنِّى أَنَامُ اللَّيلَ وَ أَنْكحُ وَ أُفْطِرُ بِالنَّهَارِ فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِى فَلَيسَ مِنِّى [تفسيرالقمى ، ج1 ، ص179] .

1. انسان

1. اساس خلقت انسان بر تکریم است

وَ لَقَدْ كرَّمْنا بَنِى آدَمَ وَ حَمَلْناهُمْ فِى الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ رَزَقْناهُمْ مِنَ الطَّيباتِ وَ فَضَّلْناهُمْ عَلى كثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنا تَفْضِيلاً [اسراء/70] .

2. خلقت انسان

1. مراحل خلقت

1-چیزی نبود :

أَ وَ لا يذْكرُ الْإِنْسانُ أَنَّا خَلَقْناهُ مِنْ قَبْلُ وَ لَمْ يک شَيئاً [مريم/67] .

2-چیز قابل ذکری نبود :

هَلْ أَتى عَلَى الْإِنْسانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يكنْ شَيئاً مَذْكوراً [انسان/1] .

3-آب بی ارزشی بود :

أَ لَمْ نَخْلُقْكمْ مِنْ ماءٍ مَهِينٍ [مرسلات/20] .

4-خاک بی مقدار بود :

فَاسْتَفْتِهِمْ أَ هُمْ أَشَدُّ خَلْقاً أَمْ مَنْ خَلَقْنا إِنّا خَلَقْناهُمْ مِنْ طِينٍ لازِبٍ [صافات/11] .

لازب ، یعنی لجن زار

5-نطفه و علقه شد :

خَلَقَ الْإِنْسانَ مِنْ نُطْفَهٍ فَإِذا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ [خنحل/4] .

6-ضعیف بود :

اللّهُ الَّذِی خَلَقَکمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّهً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّهٍ ضَعْفاً وَ شَيبَهً يخْلُقُ ما يشاءُ وَ هُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ [روم/54] .

7-روح خدا به او دمیده شد :

فَإِذا سَوَّيتُهُ وَ نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِی فَقَعُوا لَهُ ساجِدِينَ [حجر/29] .

8-برترین مخلوق شد :

ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَهَ عَلَقَهً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَهَ مُضْغَهً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَهَ عِظاماً فَكسَوْنَا الْعِظامَ لَحْماً ثُمَّ أَنْشَأناهُ خَلْقاً آخَرَ فَتَبارَک اللّهُ أَحْسَنُ الْخالِقِينَ [مومنون/14] .

9-زیباترین موجود شد :

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ فِی أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ [تين/4] .

10-مظهر رحمانیت خدا شد :

الرَّحْمنِ عَلَّمَ الْقُرْآنَ خَلَقَ الْإِنْسانَ [الرحمن/1 تا3] .

11-مظهر ربوبیت و خلاقیت شد :

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّک الَّذِی خَلَقَ [علق/1] .

خَلَقَ الْإِنْسانَ مِنْ عَلَقٍ [علق/2] .

ویژگیهای خمیر مایه وجودی انسان :

1-از زمین بود :

وَ إِلى ثَمُودَ أَخاهُمْ صالِحاً قالَ يا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّهَ ما لَكُمْ مِنْ إِلهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَ اسْتَعْمَرَكُمْ فِيها فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيهِ إِنَّ رَبِّى قَرِيبٌ مُجِيبٌ [هود/61] .

مِنْها خَلَقْناكمْ وَ فِيها نُعِيدُكمْ وَ مِنْها نُخْرِجُكمْ تارَةً أُخْرى [طه/55] .

وَ اللّهُ أَنْبَتَكمْ مِنَ الْأَرْضِ نَباتاً [نوح/17] .

يا أَيهَا النّاسُ إِنْ كنْتُمْ فِى رَيبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَإِنّا خَلَقْناكمْ مِنْ تُرابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَهٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَهٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَهٍ مُخَلَّقَهٍ وَ غَيرِ مُخَلَّقَهٍ لِنُبَينَ لَكمْ وَ نُقِرُّ فِى الْأَرْحامِ ما نَشاءُ إِلى أَجَلٍ مُسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكمْ وَ مِنْكمْ مَنْ يتَوَفّى وَ مِنْكمْ مَنْ يرَدُّ إِلى أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكيلا يعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيئاً وَ تَرَى الْأَرْضَ هامِدَهً فَإِذا أَنْزَلْنا عَلَيهَا الْماءَ اهْتَزَّتْ وَ رَبَتْ وَ أَنْبَتَتْ مِنْ كلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ [حج/5] .

2-از خاک بود :

وَ مِنْ آياتِهِ أَنْ خَلَقَكمْ مِنْ تُرابٍ ثُمَّ إِذا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ [روم/20] .

وَ اللّهُ خَلَقَكمْ مِنْ تُرابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَهٍ [فاطر/11] .

3-از سفال بود :

وَ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ مِنْ صَلْصالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ [حجر/26] .

4-از گل بود :

هُوَ الَّذِى خَلَقَكمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضى أَجَلاً وَ أَجَلٌ مُسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ [انعام/2] .

فَاسْتَفْتِهِمْ أَ هُمْ أَشَدُّ خَلْقاً أَمْ مَنْ خَلَقْنا إِنّا خَلَقْناهُمْ مِنْ طِينٍ لازِبٍ [صافات/11] .

5-از آب بود :

وَ هُوَ الّذِی خَلَقَ مِنَ الّماءِ بَشَراً فَجَعَلَهُ نَسَباً وَ صِهْراً وَ کانَ رَبُّک قَدِیراً [فرقان/54].

أَ لَمْ نَخْلُقْکمْ مِنْ ماءٍ مَهِینٍ [مرسلات/20].

خُلِقَ

مِنْ ماءٍ دافِقٍ [طارق/6] .

6-از نطفه بود :

خَلَقَ الْإِنْسانَ مِنْ نُطْفَهٍ فَإِذا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ [نحل/4] .

2. روح انسان از منظر قرآن

ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَهَ عَلَقَهً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَهَ مُضْغَهً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَهَ عِظاماً فَكسَوْنَا الْعِظامَ لَحْماً ثُمَّ أَنْشَأناهُ خَلْقاً آخَرَ فَتَبارَک اللّهُ أَحْسَنُ الْخالِقِينَ [مومنون/14] .

فَإِذا سَوَّيتُهُ وَ نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِی فَقَعُوا لَهُ ساجِدِينَ [ص/72] .

وَ الَّتِی أَحْصَنَتْ فَرْجَها فَنَفَخْنا فِيها مِنْ رُوحِنا وَ جَعَلْناها وَ ابْنَها آيهً لِلْعالَمِينَ [انبياء/91] .

ثُمَّ سَوّاهُ وَ نَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَ جَعَلَ لَكمُ السَّمْعَ وَ الْأَبْصارَ وَ الْأَفْئِدَهَ قَلِيلاً ما تَشْكرُونَ [سجده/9] .

فَإِذا سَوَّيتُهُ وَ نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِی فَقَعُوا لَهُ ساجِدِينَ [ص/72] .

وَ مَرْيمَ ابْنَتَ عِمْرانَ الَّتِی أَحْصَنَتْ فَرْجَها فَنَفَخْنا فِيهِ مِنْ رُوحِنا وَ صَدَّقَتْ بِكلِماتِ رَبِّها وَ كتُبِهِ وَ كانَتْ مِنَ الْقانِتِينَ [تحريم/12] .

وَ يسْئَلُونَک عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّی وَ ما أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلاّ قَلِيلاً [اسراء/85] .

3. مقام انسان در عالم الهی

1. انسان مسجود ملائک

وَ لَقَدْ كرَّمْنا بَنِی آدَمَ وَ حَمَلْناهُمْ فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ رَزَقْناهُمْ مِنَ الطَّيباتِ وَ فَضَّلْناهُمْ عَلی كثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنا تَفْضِيلاً [اسراء/70] .

فَضَّلْناهُمْ عَلی كثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنا تَفْضِيلاً [اسراء/70] .

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ فِی أَحْسَنِ تَقْوِیمٍ [تین/4] .

وَ إِذْ قُلْنا لِلْمَلائِکهِ اسْجُدُوا لِ آدَمَ فَسَجَدُوا إِلاّ إِبْلِیسَ أَبی وَ اسْتَکبَرَ وَ کانَ مِنَ الْکافِرِینَ [بقره/34] .

وَ إِذْ قالَ رَبُّک لِلْمَلائِکهِ إِنِّی جاعِلٌ فِی الْأَرْضِ خَلِیفَهً [بقره/30] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : قَالَ لَمَّا أُسْرِی بِرَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ حَضَرَتِ

الصَّلَاهُ أَذَّنَ جَبْرَئِيلُ وَ أَقَامَ الصَّلَاهَ فَقَالَ يا مُحَمَّدُ تَقَدَّمْ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِصتَقَدَّمْ يا جَبْرَئِيلُ فَقَالَ لَهُ إِنَّا لَا نَتَقَدَّمُ عَلَى الْ آدَمِيينَ مُنْذُ أَمِرْنَا بِالسُّجُودِ لِآدَمَ [وسائل الشيعه ، ج5 ، ص439] .

امانت دار بزرگ است :

إِنّا عَرَضْنَا الْأَمانَهَ عَلَى السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ الْجِبالِ فَأَبَينَ أَنْ يحْمِلْنَها وَ أَشْفَقْنَ مِنْها وَ حَمَلَهَا الْإِنْسانُ إِنَّهُ كانَ ظَلُوماً جَهُولاً [احزاب/72] .

2. انسان خليفه الله است

خلافت الهى براى اوست :

وَ إِذْ قالَ رَبُّک لِلْمَلائِكهِ إِنِّى جاعِلٌ فِى الْأَرْضِ خَلِيفَهً [بقره/30] .

كرامت دارد :

وَ لَقَدْ كرَّمْنا بَنِى آدَمَ وَ حَمَلْناهُمْ فِى الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ رَزَقْناهُمْ مِنَ الطَّيباتِ وَ فَضَّلْناهُمْ عَلى كثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنا تَفْضِيلاً [اسراء/70] .

4. رابطه انسان و نظام تسخير

1. خلق همه چيز براى انسان است

وَ سَخَّرَ لَكمْ ما فِى السَّماواتِ وَ ما فِى الْأَرْضِ جَمِيعاً مِنْهُ إِنَّ فِى ذلِک لَ آياتٍ لِقَوْمٍ يتَفَكرُونَ [جاثيه/13] .

وَ سَخَّرَ لَكمُ اللَّيلَ وَ النَّهارَ وَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ وَ النُّجُومُ مُسَخَّراتٌ بِأَمْرِهِ إِنَّ فِى ذلِک لَ آياتٍ لِقَوْمٍ يعْقِلُونَ [نحل/12] .

أَ لَمْ تَرَوْا أَنَّ اللّهَ سَخَّرَ لَكمْ ما فِى السَّماواتِ وَ ما فِى الْأَرْضِ وَ أَسْبَغَ عَلَيكمْ نِعَمَهُ ظاهِرَهً وَ باطِنَهً وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يجادِلُ فِى اللّهِ بِغَيرِ عِلْمٍ وَ لا هُدىً وَ لا كتابٍ مُنِيرٍ [لقمان/20] .

وَ هُوَ الَّذِى سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكلُوا مِنْهُ لَحْماً طَرِيا وَ تَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيهً تَلْبَسُونَها وَ تَرَى الْفُلْک مَواخِرَ فِيهِ وَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [نحل/14] .

وَ اذْكرُوا إِذْ جَعَلَكمْ خُلَفاءَ مِنْ بَعْدِ عادٍ وَ بَوَّأكمْ فِى الْأرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِها قُصُوراً وَ

تَنْحِتُونَ الْجِبالَ بُيوتاً فَاذْكرُوا آلاءَ اللّهِ وَ لا تَعْثَوْا فِی الْأَرْضِ مُفْسِدِینَ [اعراف/74] .

2- استخدام موجودات زنده :

وَ الْأَنْعامَ خَلَقَها لَکمْ فِیها دِفْ ءٌ وَ مَنافِعُ وَ مِنْها تَأْکلُونَ [نحل/65] .

وَ تَحْمِلُ أَثْقالَکمْ إِلی بَلَدٍ لَمْ تَکونُوا بالِغِیهِ إِلاّ بِشِقِّ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّکمْ لَرَوفٌ رَحِیمٌ [نحل/7] .

اللّهُ الَّذِی جَعَلَ لَکمُ الْأَنْعامَ لِتَرْکبُوا مِنْها وَ مِنْها تَأْکلُونَ [غافر/79] .

أَ لَمْ تَرَوْا أَنَّ اللّهَ سَخَّرَ لَکمْ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ وَ أَسْبَغَ عَلَیکمْ نِعَمَهُ ظاهِرَةً وَ باطِنَةً وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یجادِلُ فِی اللّهِ بِغَیرِ عِلْمٍ وَ لا هُدیً وَ لا کتابٍ مُنِیرٍ [لقمان/20] .

الَّذِی جَعَلَ لَکمُ الْأَرْضَ فِراشاً وَ السَّماءَ بِناءً وَ أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَراتِ رِزْقاً لَکمْ فَلا تَجْعَلُوا لِلّهِ أَنْداداً وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [بقره/22] .

وَ سَخَّرَ لَکمُ الْفُلْک لِتَجْرِی فِی الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَ سَخَّرَ لَکمُ الْأَنْهارَ [ابراهیم/32] .

اللّهُ الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ وَ أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَراتِ رِزْقاً لَکمْ وَ سَخَّرَ لَکمُ الْفُلْک لِتَجْرِی فِی الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَ سَخَّرَ لَکمُ الْأَنْهارَ [ابراهیم/32] .

وَ سَخَّرَ لَکمُ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ دائِبَینِ وَ سَخَّرَ لَکمُ اللَّیلَ وَ النَّهارَ [ابراهیم/33] .

2. رابطه انسانها برای تولد انسان

نِساوکمْ حَرْثٌ لَکمْ فَأْتُوا حَرْثَکمْ أَنّی شِئْتُمْ وَ قَدِّمُوا لِأَنْفُسِکمْ وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّکمْ مُلاقُوهُ وَ بَشِّرِ الْمُومِنِینَ [بقره/223] .

3. انواع انسان برحسب جاذبه و دافعه

[جاذبه و دافعه علی علیه السلام اثر استاد مطهری ، ص 7 به بعد] .

جاذبه و دافعه در انسان

رمز دوستی ها و دشمنی ها

:

سنخیت ها و ضدیت ها

مثال : زاغ و لک لک هر دو لنگ بودند

انسان ها به چهار گروه تقسیم می شوند :

1- نه جاذبه دارند و نه دافعه ، یعنی پوچ

2- جاذبه دارند اما دافعه ندارند ، یعنی منافق

3- مردمی که جاذبه دارند ولی دافعه ندارند؛ یعنی بی عاطفه

4- هم جاذبه دارند و هم دافعه ، یعنی شخصی قوی

دوستان و دشمنان هر کس دلیل قاطعی برماهیت اوست.

کبوتر با کبوتر باز با باز

حزب اللهی ها

طرفداران انقلاب

ضد انقلابیون

مسجدی ها و نماز خوانها

جانبازان و رزمندگان

1- پوچ گراها : أَ فَحَسِبْتُمْ أَنَّما خَلَقْناکمْ عَبَثاً وَ أَنَّکمْ إِلَینا لا تُرْجَعُونَ [المومنون/115] .

بی هدف ها : راه گم کرده ها و خود گم کرده هامثل حیوان است

وَ ما خَلَقْنَا السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبِینَ [دخان/38] .

انسانهای جاه طلب ها :

مذبذبين بين ذلک لا الی هؤلاء و لا الی هؤلاء

انسانهای دو روها :

و اذا لقو الذين منوا قالوا آمنا و اذا خلوا الی شياطينهم قالوا انا معكم انما نحن مستهزؤون

لو كنت فظا غليظ القلب لانفضوا من حولک

خشن بودن وبی عاطفه بودن :

اللئيم يخفو اذا استعطف و يلين اذا عنف

مسلكيون : (با صلابت) (در غير مسير فطرت يا جاذبه و دافعه هر دو قوی هستند ، ولی ديگران ، يا جاذبه و دافعه هر دو ضعيف ، يا متفاوت

محمد رسول الله و الذين معه اشداء علی الكفار رحماء بينهم

الكريم؟؟؟ اذا عنف و يلين اذا استعطف

5. بهترين خالق وبهترين مخلوق

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ فِی أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ [تين/4] .

ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظاماً فَكسَوْنَا الْعِظامَ لَحْماً ثُمَّ أَنْشَأناهُ خَلْقاً آخَرَ فَتَبارَک اللّهُ أَحْسَنُ الْخالِقِينَ

[مومنون/14] .

6. ویژگی های انسان

پرحرف ترین موجود دنیا است ، از عمر متوسط 70 ساله خود 13 سال حرف می زند ، 6 سال غذا می خورد ، 23 سال می خوابد. اگر وزن معموی 75 کیلو باشد در عمر 1250 برابر وزنش غذا می خورد ، 13000 لیتر هوا در 24 ساعت استنشاق می کند ، دو میلیارد و 85 میلیون بار قلبش بدون وقفه می زند ، در هر ساعت 30 میلیون میکروب روی پوست بدن انسان می نشیند که 29 میلیون آن کشته می شوند ، این محافظت دائمی است. [مجله مکتب اسلام سال 32 ، شماره 2. از مجله دانش و فن آذر ماه 49 ، ص48] .

یرِیدُ اللّهُ أَنْ یخَفِّفَ عَنْکمْ وَ خُلِقَ الْإِنْسانُ ضَعِیفاً [نساء/28] .

مراد تنها ضعف در مقابل شیر و نهنگ یا اقیانوس و خورشید نیست ، بلکه در مقایسه با حیواناتی که در چشم بسیار ناچیزند باز هم انسان ضعیف هست ، اما غرور او و تکبرش چه می کند. برای نمونه : مورچه 20 برابر وزن خود را می تواند حمل کند ، انسان وزن خودش را نمی تواند حمل کند.

حلزون : جانور کوچکی است که در آب یا زیر زمین زندگی می کند و با اینکه بدنش مثل مایع غلیظ بسیار نرم است ، لکن می تواند ظرفی که 50 برابر وزن خودش هست را با خود بکشد. انسان اگر بخواهد 50 برابر وزن خودش را بکشد باید 5/12 خروار را بتواند با خود بکشد.

کیک : حشره ای اندازه شپش بدون بال ، 100 برابر ارتفاع بدن خود جهش دارد.

حشراتی که وزن آنها یک ده هزارم گرم است می توانند در مقابل بادی که

قادر به حرکت 200 گرم هست روی سطحی صاف مقاومت کند با این نسبت باید انسان در مقابل بادی که قادر به حرکت 250 هزار خروار است در زمین صاف بتواند مقاومت کند.

پشه می تواند 12 ساعت متوالی بدون استراحت پرواز کند.

در مناطق گرمسیر مرغی به نام مرغ مگس (چون تمام مشخصات یک مرغ را دارد ، لکن به اندازه یک زنبور است) زیبائی اندام او همه را متعجب ساخته ، از لانه که بیرون می آید تا برگردد دائما به طوری که بال هایش دیده نمی شود از سرعت بال می زند حتی برای مکیدن شیره گلها در حال حرکت بال می مکند.

بعضی از مارها می توانند سالها بی غذا زنده بمانند.

بعضی از میکروبها که 10000 آنها به اندازه خفاش نیست ، 5 سال بی غذا زنده می مانند

حیوانات به تنهایی می توانند گلیم خود را از آب بیرون بکشند.

در مقابل بیماری ها و میکروب ها گاهی حیوانات مغلوب می شوند ، اما انسان دائما مغلوب میکروبها و بیماریها است.

مورچه در کارش خسته و ناامید نمی شود و تا 70 بار از سر می گیرد ، اما انسان این توانایی را ندارد.

7. حکمت پند جلوگیری از انحراف است

وَ لَقَدْ خَلَقْناکمْ ثُمَّ صَوَّرْناکمْ ثُمَّ قُلْنا لِلْمَلائِکهِ اسْجُدُوا لِ آدَمَ فَسَجَدُوا إِلاّ إِبْلِیسَ لَمْ یکنْ مِنَ السّاجِدِینَ [اعراف/11] .

قالَ ما مَنَعَک أَلاّ تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُک قالَ أَنا خَیرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِی مِنْ نارٍ وَ خَلَقْتَهُ مِنْ طِینٍ [اعراف/12] .

سقوط نتیجه "من بهترم" :

قالَ فَاهْبِطْ مِنْها فَما یکونُ لَک أَنْ تَتَکبَّرَ فِیها فَاخْرُجْ إِنَّک مِنَ الصّاغِرِینَ [اعراف/13] .

دسیسه : قالَ فَبِما أَغْوَیتَنِی لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِراطَک الْمُسْتَقِیمَ [اعراف/16] .

ثُمَّ لَ آتِینَّهُمْ مِنْ

بَينِ أَيدِيهِمْ وَ مِنْ خَلْفِهِمْ وَ عَنْ أَيمانِهِمْ وَ عَنْ شَمائِلِهِمْ وَ لا تَجِدُ أَكثَرَهُمْ شاكِرِينَ [اعراف/17] .

توجه دادن انسان به شهواتش شامل 1- وسوسه شهوانی : فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيطانُ لِيبْدِيَ لَهُما ما وُورِيَ عَنْهُما مِنْ سَوْآتِهِما وَ قالَ ما نَهاكما رَبُّكما عَنْ هذِهِ الشَّجَرَةِ إِلاّ أَنْ تَكونا مَلَكينِ أَوْ تَكونا مِنَ الْخالِدِينَ [اعراف/20] .

وَ قاسَمَهُما إِنِّي لَكما لَمِنَ النّاصِحِينَ [اعراف/21] .

يا بَنِي آدَمَ لا يفْتِنَنَّكمُ الشَّيطانُ كما أَخْرَجَ أَبَوَيكمْ مِنَ الْجَنَّةِ ينْزِعُ عَنْهُما لِباسَهُما لِيرِيهُما سَوْآتِهِما إِنَّهُ يراكمْ هُوَ وَ قَبِيلُهُ مِنْ حَيثُ لا تَرَوْنَهُمْ إِنّا جَعَلْنَا الشَّياطِينَ أَوْلِياءَ لِلَّذِينَ لا يومِنُونَ [اعراف/21] .

توجه دادن انسان به شهواتش و به امور پست و بی ارزش با درآوردن لباس تقوا است یا لباسی که امور پست را می پوشاند و آدمی را متوجه بالا می کند.

نجات از وسوسه های نفس و شیطان :

شکایت از نفس و شیطان به خدا :

وَ ما أُبَرِّئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلاّ ما رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ [يوسف/53] .

فَدَلاّهُما بِغُرُورٍ فَلَمّا ذاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُما سَوْآتُهُما وَ طَفِقا يخْصِفانِ عَلَيهِما مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَ ناداهُما رَبُّهُما أَ لَمْ أَنْهَكما عَنْ تِلْكمَا الشَّجَرَةِ وَ أَقُلْ لَكما إِنَّ الشَّيطانَ لَكما عَدُوٌّ مُبِينٌ [اعراف/22] .

وَ ما أُبَرِّئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلاّ ما رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ [يوسف/53] .

المناجاه الثانيه مناجاه الشاكرين ليوم السبت بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ إلهی إليک أشکو نفسا

1-بالسوء أماره

2-و إلی الخطيئه مبادره

3-و بمعاصیک مولعه

4-و بسخطک متعرضه

5-تسلک بی مسالک المهالک

6-و تجعلنی عندک أهون هالک

7-کثیره العلل

8-طویله الأمل

9-إن مسها الشر تجزع

10-و إن مسها

الخير تمنع

11-مياله إلى اللعب و اللهو

12-مملوه بالغفله و السهو

13-تسرع بى إلى الحوبه

14-و تسوفنى بالتوبه [بحارالأنوار ، ج91 ، ص143] .

إلهى أشكو إليک عدوا يضلنى و شيطانا يغوينى

1-قد ملأ بالوسواس صدرى

2-و أحاطت هواجسه بقلبى

3-يعاضد لى الهوى

4-و يزين لى حب الدنيا

5-و يحول بينى و بين الطاعه و الزلفى [بحارالأنوار ، ج91 ، ص143] .

إلهى إليک أشكو قلبا قاسيا 1- مع الوسواس متقلبا 2- و بالرين و الطبع متلبسا

و عينا 1- عن البكاء من خوفک جامده 2- و إلى ما يسرها طامحه [بحارالأنوار ، ج91 ، ص143] .

إلهى لا حول لى و لا قوه إلا بقدرتک و لا نجاه لى من مكاره الدنيا إلا بعصمتک فأسألک ببلاغه حكمتک و نفاذ مشيتک أن :

1-لا تجعلنى لغير جودک متعرضا

2-و لا تصيرنى للفتن غرضا

3-و كن لى على الأعداء ناصرا

4-و على المخازى و العيوب ساترا

5-و من البلايا واقيا و عن المعاصى عاصما برأفتک و رحمتک يا أرحم الراحمين [بحارالأنوار ، ج91 ، ص143] .

راه : 1- شكايت 2- قرآن 3- نماز غفيله 4- كم خورى 5- دوست خوب 6- استعانه رمز شكايات و پناه بردن به خداست.

8. انسان مذموم

1-ستم كار است :

وَ آتاكمْ مِنْ كلِّ ما سَأَلْتُمُوهُ وَ إِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللّهِ لا تُحْصُوها إِنَّ الْإِنْسانَ لَظَلُومٌ كفّارٌ [ابراهيم/34] .

2-شتاب زده است :

وَ يدْعُ الْإِنْسانُ بِالشَّرِّ دُعاءَهُ بِالْخَيرِ وَ كانَ الْإِنْسانُ عَجُولاً [اسراء/11] .

3-متكبر است :

وَ إِذا أَنْعَمْنا عَلَى الْإِنْسانِ أَعْرَضَ وَ نَأى بِجانِبِهِ وَ إِذا مَسَّهُ الشَّرُّ كانَ يوساً [اسراء/83] .

4-اهل جدل به ناحق است :

وَ لَقَدْ صَرَّفْنا فِى هذَا الْقُرْآنِ لِلنّاسِ

مِنْ كلِّ مَثَلٍ وَ كانَ الْإِنْسانُ أَكثَرَ شَیءٍ جَدَلاً [کهف/54] .

5-بخیل است :

قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِکونَ خَزائِنَ رَحْمَهِ رَبِّی إِذاً لَأَمْسَکتُمْ خَشْیهَ الْإِنْفاقِ وَ کانَ الْإِنْسانُ قَتُوراً [اسراء/100] .

6-نادان است :

إِنّا عَرَضْنَا الْأَمانَهَ عَلَی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ الْجِبالِ فَأَبَینَ أَنْ یحْمِلْنَها وَ أَشْفَقْنَ مِنْها وَ حَمَلَهَا الْإِنْسانُ إِنَّهُ کانَ ظَلُوماً جَهُولاً [احزاب/72] .

مذمتهای قرآن از انسان

1-یرِیدُ اللّهُ أَنْ یخَفِّفَ عَنْکمْ وَ خُلِقَ الْإِنْسانُ ضَعِیفاً [نساء/28] .

2-وَ یدْعُ الْإِنْسانُ بِالشَّرِّ دُعاءَهُ بِالْخَیرِ وَ کانَ الْإِنْسانُ عَجُولاً [اسراء/11] .

3-وَ آتاکمْ مِنْ کلِّ ما سَأَلْتُمُوهُ وَ إِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللّهِ لا تُحْصُوها إِنَّ الْإِنْسانَ لَظَلُومٌ کفّارٌ [ابراهیم/34] .

4-قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِکونَ خَزائِنَ رَحْمَهِ رَبِّی إِذاً لَأَمْسَکتُمْ خَشْیهَ الْإِنْفاقِ وَ کانَ الْإِنْسانُ قَتُوراً [اسراء/100] .

5-وَ لَقَدْ صَرَّفْنا فِی هذَا الْقُرْآنِ لِلنّاسِ مِنْ کلِّ مَثَلٍ وَ کانَ الْإِنْسانُ أَکثَرَ شَیءٍ جَدَلاً [کهف/54] .

6-لا یسْأَمُ الْإِنْسانُ مِنْ دُعاءِ الْخَیرِ وَ إِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَیوسٌ قَنُوطٌ [فصلت/49] .

وَ لَئِنْ أَذَقْناهُ رَحْمَهً مِنّا مِنْ بَعْدِ ضَرّاءَ مَسَّتْهُ لَیقُولَنَّ هذا لِی وَ ما أَظُنُّ السّاعَهَ قائِمَهً وَ لَئِنْ رُجِعْتُ إِلی رَبِّی إِنَّ لِی عِنْدَهُ لَلْحُسْنی فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِینَ کفَرُوا بِما عَمِلُوا وَ لَنُذِیقَنَّهُمْ مِنْ عَذابٍ غَلِیظٍ [فصلت/50] .

وَ إِذا أَنْعَمْنا عَلَی الْإِنْسانِ أَعْرَضَ وَ نَأی بِجانِبِهِ وَ إِذا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعاءٍ عَرِیضٍ [فصلت/51] .

وَ إِذا أَنْعَمْنا عَلَى الْإِنْسانِ أَعْرَضَ وَ نَأى بِجانِبِهِ وَ إِذا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعاءٍ عَرِيضٍ [فصلت/11] .

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَما أَرْسَلْناکَ عَلَيهِمْ حَفِيظاً إِنْ عَلَيکَ إِلاَّ الْبَلاغُ وَ إِنّا إِذا أَذَقْنَا الْإِنْسانَ مِنّا رَحْمَةً

فَرِحَ بِها وَ إِنْ تُصِبْهُمْ سَيئَةٌ بِما قَدَّمَتْ أَيدِيهِمْ فَإِنَّ الْإِنْسانَ كفُورٌ [شورى/48] .

وَ لَقَدْ كرَّمْنا بَنِى آدَمَ وَ حَمَلْناهُمْ فِى الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ رَزَقْناهُمْ مِنَ الطَّيباتِ وَ فَضَّلْناهُمْ عَلى كثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنا تَفْضِيلاً [اسراء/70] .

َ فَضَّلْناهُمْ عَلى كثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنا تَفْضِيلاً [اسراء/70] .

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ فِى أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ [تين/4] .

وَ إِذْ قُلْنا لِلْمَلائِكهِ اسْجُدُوا لِ آدَمَ فَسَجَدُوا إِلاّ إِبْلِيسَ أَبى وَ اسْتَكبَرَ وَ كانَ مِنَ الْكافِرِينَ [بقره/34] .

وَ إِذْ قالَ رَبُّک لِلْمَلائِكهِ إِنِّى جاعِلٌ فِى الْأَرْضِ خَلِيفَةً [بقره/30] .

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ لَمَّا أُسْرِى بِرَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ حَضَرَتِ الصَّلَاةُ أَذَّنَ جَبْرَئِيلُ وَ أَقَامَ الصَّلَاةَ فَقَالَ : يا مُحَمَّدُ تَقَدَّمْ فَقَالَ : لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) تَقَدَّمْ يا جَبْرَئِيلُ ! فَقَالَ : لَهُ إِنَّا لَا نَتَقَدَّمُ عَلَى الْ آدَمِيينَ مُنْذُ أُمِرْنَا بِالسُّجُودِ لِآدَمَ [وسائل الشيعه ، ج5 ، ص439] .

9. كمال انسان

1. خليفه است

وَ إِذْ قُلْنا لِلْمَلائِكهِ اسْجُدُوا لِ آدَمَ فَسَجَدُوا إِلاّ إِبْلِيسَ أَبى وَ اسْتَكبَرَ وَ كانَ مِنَ الْكافِرِينَ [بقره/34] .

إِنّا عَرَضْنَا الْأَمانَةَ عَلَى السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ الْجِبالِ فَأَبَينَ أَنْ يحْمِلْنَها وَ أَشْفَقْنَ مِنْها وَ حَمَلَهَا الْإِنْسانُ إِنَّهُ كانَ ظَلُوماً جَهُولاً [احزاب/72] .

وَ عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْماءَ كلَّها ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلائِكهِ فَقالَ أَنْبِئُونِى بِأَسْماءِ هولاءِ إِنْ كنْتُمْ صادِقِينَ [بقره/31] .

عَلَّمَ الْإِنْسانَ ما لَمْ يعْلَمْ [علق/5] .

عَلَّمَ الْقُرْآنَ [الرحمن/2] .

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ فِی أَحْسَنِ تَقْوِیمٍ [تین/4] .

2. انسان از دیدگاه عرفان

تفصیل مکتب عرفان :

این مکتب چون با شعر و نثر بیشتر رابطه داشته بیشتر در مردم نفوذ کرده.

مولوی و حافظ و سعدی در همه خانه ها نفوذ کرده ، مکتب عرفان فقط عشق به خدا و سریان آن به همه موجودات مایه تکامل است.

بابی در کتب عرفانی به نامسریان العشق فی جمیع الموجوداتاست.

حضرت سجاد (ع) می فرمایند :

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْأَوَّلِ بِلَا أَوَّلٍ كانَ قَبْلَهُ ، وَ الآخِرِ بِلَا آخِرٍ يكونُ بَعْدَهُ (2) الَّذِی قَصُرَتْ عَنْ رُوبِتِهِ أَبْصَارُ النَّاظِرِينَ ، وَ عَجَزَتْ عَنْ نَعْتِهِ أَوْهَامُ الْوَاصِفِينَ. (3) ابْتَدَعَ بِقُدْرَتِهِ الْخَلْقَ ابْتِدَاعاً ، وَ اخْتَرَعَهُمْ عَلَى مَشِيتِهِ اخْتِرَاعاً. (4) ثُمَّ سَلَک بِهِمْ طَرِيقَ إِرَادَتِهِ ، وَ بَعَثَهُمْ فِی سَبِيلِ مَحَبَّتِهِ ، [الصحيفه السجاديه (ع) ، ص28] .

فیلسوف می گوید : فکر کن عارف می گوید تزکیه (پای استدلالیان چوبین بود) بلکه راه دل را پیمود.

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكاها وَ قَدْ خابَ مَنْ دَسّاها [شمس/9 و 10] .

مانور عرفا روی مساله لقاء الله است

مَنْ كانَ يرْجُوا لِقاءَ اللّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللّهِ لَ آتٍ وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ [عنكبوت/5] .

زبان دل عرف است : يا أَيهَا الْإِنْسانُ إِنَّک كادِحٌ إِلى رَبِّک كدْحاً فَمُلاقِيهِ [انشقاق/6] .

عن النبی (ص) : من أخلص لله أربعين يوما فجر الله ينابيع الحكمه من قلبه على لسانه [عده الداعی ، ص232] .

از زبان ابراهیم خلیل (ع) :

قُلْ إِنَّ صَلاتِی وَ نُسُكی وَ مَحْياى وَ مَماتِی لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِينَ [انعام/162] .

فَوَجَدا عَبْداً مِنْ عِبادِنا آتَيناهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنا وَ عَلَّمْناهُ مِنْ لَدُنّا عِلْماً [كهف/65] .

على (ع) ده سال در غار حرا وحی را می شنود؛ می فرماید :

وَ لَمْ يجْمَعْ بَيتٌ وَاحِدٌ يوْمَئِذٍ فِى الْإِسْلَامِ غَيرَ رَسُولِ اللّهِ (ص) وَ خَدِيجَةَ وَ أنَا ثَالِثُهُمَا

أَرَى نُورَ الْوَحْی وَ الرِّسَالَهِ وَ أَشُمُّ رِیحَ النُّبُوَّهِ وَ لَقَدْ سَمِعْتُ رَنَّهَ الشَّیطَانِ حِینَ نَزَلَ الْوَحْی عَلَیهِ (ص) فَقُلْتُ یا رَسُولَ اللَّهِ مَا هَذِهِ الرَّنَّهُ فَقَالَ: هَذَا الشَّیطَانُ قَدْ أَیسَ مِنْ عِبَادَتِهِ إِنَّک تَسْمَعُ مَا أَسْمَعُ وَ تَرَی مَا أَرَی إِلَّا أَنَّک لَسْتَ بِنَبِی وَ لَکنَّک لَوَزِیرٌ وَ إِنَّک لَعَلَی خَیرٍ [نهج البلاغه ، ص300] .

صعود و سقوط روح

عده ای به حضرت رسول (ص) گفتند : ما موقعی که سخنان شما را گوش می کنیم از دنیا رو می گردانیم و عشق به خدا پیدا می کنیم ، ولی وقتی به خانه بر می گردیم و با زن و بچه به حالت اولیه بر می گردیم نکند نشانه نفاق باشد.

قَالَ : کنْتُ عِنْدَ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فَدَخَلَ عَلَیهِ حُمْرَانُ بْنُ أَعْینَ وَ سَأَلَهُ عَنْ أَشْیاءَ فَلَمَّا هَمَّ حُمْرَانُ بِالْقِیامِ قَالَ لِأَبِی جَعْفَرٍ (ع) أَخْبِرُک أَطَالَ اللَّهُ بَقَاءَک لَنَا وَ أَمْتَعَنَا بِک أَنَّا نَأْتِیک فَمَا نَخْرُجُ مِنْ عِنْدِک حَتَّی تَرِقَّ قُلُوبُنَا وَ تَسْلُوَ أَنْفُسُنَا عَنِ الدُّنْیا وَ یهُونَ عَلَینَا مَا فِی أَیدِی النَّاسِ مِنْ هَذِهِ الْأَمْوَالِ ثُمَّ نَخْرُجُ مِنْ عِنْدِک فَإِذَا صِرْنَا مَعَ النَّاسِ وَ التُّجَّارِ أَحْبَبْنَا الدُّنْیا قَالَ : فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : " إِنَّمَا هِی الْقُلُوبُ مَرَّهً تَصْعُبُ وَ مَرَّهً تَسْهُلُ " ثُمَّ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : " أَمَا إِنَّ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ (ص) قَالُوا : یا رَسُولَ اللَّهِ ! نَخَافُ عَلَینَا النِّفَاقَ قَالَ فَقَالَ وَ لِمَ تَخَافُونَ ذَلِک؟ قَالُوا : إِذَا کنَّا عِنْدَک فَذَکرْتَنَا وَ رَغَّبْتَنَا وَجِلْنَا وَ نَسِینَا الدُّنْیا وَ زَهِدْنَا حَتَّی کأَنَّا نُعَاینُ الآخِرَهَ وَ الْجَنَّهَ وَ النَّارَ وَ نَحْنُ عِنْدَک فَإِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِک وَ دَخَلْنَا هَذِهِ الْبُیوتَ وَ شَمِمْنَا الْأَوْلَادَ وَ رَأَینَا

الْعِيالَ وَ الْأَهْلَ يكادُ أَنْ نُحَوَّلَ عَنِ الْحَالِ الَّتِی کنَّا عَلَيهَا عِنْدَک وَ حَتَّی کأَنَّا لَمْ نَکنْ عَلَی شَیءٍ أَ فَتَخَافُ عَلَينَا أَنْ يکونَ ذَلِک نِفَاقاً فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کلَّا إِنَّ هَذِهِ خُطُوَاتُ الشَّيطَانِ فَيرَغِّبُکمْ فِی الدُّنْيا وَ اللَّهِ لَوْ تَدُومُونَ عَلَی الْحَالَهِ الَّتِی وَصَفْتُمْ أَنْفُسَکمْ بِهَا لَصَافَحَتْکمُ الْمَلَائِکهُ وَ مَشَيتُمْ عَلَی الْمَاءِ وَ لَوْ لَا أَنَّکمْ تُذْنِبُونَ فَتَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَخَلَقَ اللَّهُ خَلْقاً حَتَّی يذْنِبُوا ثُمَّ يسْتَغْفِرُوا اللَّهَ فَيغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ الْمُومِنَ مُفَتَّنٌ تَوَّابٌ أَ مَا سَمِعْتَ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِنَّ اللّهَ يحِبُّ التَّوّابِينَ وَ يحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ وَ قَالَ : اسْتَغْفِرُوا رَبَّکمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيهِ [الکافی ، ج2 ، ص423] .

حضرت يعقوب فرمودند :

وَ لَمّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قالَ أَبُوهُمْ إِنِّی لَأَجِدُ رِيحَ يوسُفَ لَوْ لا أَنْ تُفَنِّدُونِ [يوسف/94] .

پس با اين ديد انسان کامل همان انسان سالک است.

آفات مکتب عرفان

1-تحقير عقل :

بهترين آن است که مثل صدرالمتالهين و شيخ اشراق سهروردی عقل و دل را به پيروی از قرآن محترم بشمارند ، نه مثل بوعلی که دل را تحقير می کند. (البته در اواخر زندگی از نظر خود برگشت) .

2-درون گرائی مطلق :

بلکه در راه تکامل درون و برون بايد در حال جوشش باشد.

درباره اصحاب حضرت حجت (عج) داريم :

و عن الباقر (ع) بالطريق المذکور يرفعه إلی جابر قال : إن لله تعالی کنزا بالطالقان ليس بذهب و لا فضه اثنی عشر ألفا بخراسان شعارهم أحمد أحمد يقودهم شاب من بنی هاشم علی بغله شهباء عليه عصابه حمراء کأنی أنظر إليه عابر الفرات فإذا سمعتم بذلک فسارعوا إليه و لو حبوا علی

الثلج" و عنه (ع) : " كأنى أنظر إلى القائم (ع) و أصحابه فى نجف الكوفه كأن على رئوسهم الطير فنيت أزوادهم و خلقت ثيابهم متنكبين قسيهم قد أثر السجود بجباههم ليوث بالنهار رهبان بالليل كأن قلوبهم زبر الحديد يعطى الرجل منهم قوه أربعين رجلا و يعطيهم صاحبهم التوسم لا يقتل أحد منهم إلا كافرا أو منافقا فقد وصفهم الله بالتوسم فى كتابه إن فى ذلک لآيات منتخب [الأنوارالمضيئه ، ص196] .

التّائِبُونَ الْعابِدُونَ الْحامِدُونَ السّائِحُونَ الرّاكِعُونَ السّاجِدُونَ الْ آمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النّاهُونَ عَنِ الْمُنْكرِ وَ الْحافِظُونَ لِحُدُودِ اللّهِ وَ بَشِّرِ الْمُومِنِينَ [توبه/112] .

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّهِ وَ الَّذِينَ مَعَهُ أَشِدّاءُ عَلَى الْكفّارِ رُحَماءُ بَينَهُمْ تَراهُمْ رُكعاً سُجَّداً يبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللّهِ وَ رِضْواناً سِيماهُمْ فِى وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذلِک مَثَلُهُمْ فِى التَّوْراهِ وَ مَثَلُهُمْ فِى الْإِنْجِيلِ كزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَ آزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوى عَلى سُوقِهِ يعْجِبُ الزُّرّاعَ لِيغِيظَ بِهِمُ الْكفّارَ وَعَدَ اللّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَ أَجْراً عَظِيماً [فتح/29] .

3-نفس كشى :

تعبيراتى چون : امات نفسهوموتوا قبل ان تموتوادر روايات ذيل :

قَدْ أَحْيا عَقْلَهُ وَ أَمَاتَ نَفْسَهُ حَتَّى دَقَّ جَلِيلُهُ وَ لَطُفَ غَلِيظُهُ وَ بَرَقَ لَهُ لَامِعٌ كثِيرُ الْبَرْقِ فَأَبَانَ لَهُ الطَّرِيقَ وَ سَلَک بِهِ السَّبِيلَ وَ تَدَافَعَتْهُ الْأَبْوَابُ إِلَى بَابِ السَّلَامَهِ وَ دَارِ الْإِقَامَهِ وَ ثَبَتَتْ رِجْلَاهُ بِطُمَأْنِينَهِ بَدَنِهِ فِى قَرَارِ الْأَمْنِ وَ الرَّاحَهِ بِمَا اسْتَعْمَلَ قَلْبَهُ وَ أَرْضَى رَبَّهُ [نهج البلاغه ، ص337] .

من كلام له (ع) : قد أحيا عقله و أمات نفسه حتى دق جليله و لطف غليظه و برق له لامع كثير البرق فأبان له الطريق و سلک به

السبیل و تدافعته الأبواب إلی باب السلامه و دار الإقامه و ثبتت رجلاه بطمأنینه بدنه فی قرار الأمن و الراحه بما استعمل قلبه و أرضی ربه بیان إحیاء العقل بتحصیل المعارف الربانیه و تسلیطه علی الشیطان و النفس الأماره و إماته النفس بجعلها مقهوره للعقل بحیث لا یکون لها تصرف إلا بحکمه فکانت فی حکم المیت فی ارتفاع الشهوات النفسانیه کما قیل موتوا قبل أن تموتوا [بحارالأنوار ، ج66 ، ص317] .

گویند بوعلی فیلسوف و ابو سعید ابی الخیر عارف ، سه شبانه روز بحث کردند. بعد از بوعلی پرسیدند چه شد؟ گفت : هر چه ما می دانیم او می بیند ، و ابوسعید گفت : هر کجا ما رفتیم ، این کور با عصای خودش دنبال ما آمد.

عرفا عقل را حقیر می کنند بیش از اندازه.

در هفتاد فرقه ای که تقریبا در عرفا هست همه خدا را به علی منتهی می کنند به جز یک فرقه که به ابوبکر.

عرفا او راقطب العارفینوفخر العارفینمی دانند

به عالم انسان صغیر و به دل انسان کبیر می گویند.

دواو فیک و ما تشعر و داو منک و ما تنظرو تحسب أنک جرم صغیر و فیک انطوی العالم الأکبرو أنت الکتاب المبین الذی بأحرفه یظهر المضمر [دیوان الإمام علی (ع) ، ص175] .

حضرت امیر (ع) می فرمایند :

اتزعم انک جرم صغیر

و فیک انطوی العالم الاکبر

قرآن نفس و طبیعت و بیرون و درون را در کنار هم می گذارد

سَنُرِیهِمْ آیاتِنا فِی الْ آفاقِ وَ فِی أَنْفُسِهِمْ حَتّی یتَبَینَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَ وَ لَمْ یکفِ بِرَبِّک أَنَّهُ عَلی کلِّ شَیءٍ شَهِیدٌ [فصلت/53] .

رابطه انسان با طبیعت رابطه مرغ با قفس ، زندانی به زندان دیگر

است ، و یوسف با چاه کنعان است یانه؟ بلکه در اسلام رابطه انسان با طبیعت رابطه کشاورز است با مزرعه و بازرگان است با بازار ، تجارت و عابد است با معبد.

اینها وسیله است نه هدف.

قال (ص) : الدنیا مزرعه الآخره [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص267] .

عن امیر المومنین (ع) : وَ مَتْجَرُ أَوْلِیاءِ اللَّهِ اکتَسَبُوا فِیهَا الرَّحْمَهَ وَ رَبِحُوا فِیهَا الْجَنَّهَ [نهج البلاغه ، ص492] .

وَ بِالْإِیمَانِ یعْمَرُ الْعِلْمُ وَ بِالْعِلْمِ یرْهَبُ الْمَوْتُ وَ بِالْمَوْتِ تُخْتَمُ الدُّنْیا وَ بِالدُّنْیا تُحْرَزُ الآخِرَهُ [نهج البلاغه ، ص219] .

دنیا پرستی مذمت دارد

- علی (علیه السلام) در مقابل کسی که مذمت دنیا می کرد فرمودند : " دنیا تو را فریب نداد ، تو فریب خوردی ، کی دنیا تو را گول زد".

وَ قَالَ (ع) وَ قَدْ سَمِعَ رَجُلًا یذُمُّ الدُّنْیا : أَیهَا الذَّامُّ لِلدُّنْیا الْمُغْتَرُّ بِغُرُورِهَا الْمَخْدُوعُ بِأَبَاطِیلِهَا أَ تَغْتَرُّ بِالدُّنْیا ثُمَّ تَذُمُّهَا أَنْتَ الْمُتَجَرِّمُ عَلَیهَا أَمْ هِی الْمُتَجَرِّمَهُ عَلَیک مَتَی اسْتَهْوَتْک أَمْ مَتَی غَرَّتْک أَ بِمَصَارِعِ آبَائِک مِنَ الْبِلَی أَمْ بِمَضَاجِعِ أُمَّهَاتِک تَحْتَ الثَّرَی کمْ عَلَّلْتَ بِکفَّیک وَ کمْ مَرَّضْتَ بِیدَیک تَبْتَغِی لَهُمُ الشِّفَاءَ وَ تَسْتَوْصِفُ لَهُمُ الْأَطِبَّاءَ غَدَاهَ لَا یغْنِی عَنْهُمْ دَوَاوک وَ لَا یجْدِی عَلَیهِمْ بُکاوک لَمْ ینْفَعْ أَحَدَهُمْ إِشْفَاقُک وَ لَمْ تُسْعَفْ فِیهِ بِطَلِبَتِک وَ لَمْ تَدْفَعْ عَنْهُ بِقُوَّتِک وَ قَدْ مَثَّلَتْ لَک بِهِ الدُّنْیا نَفْسَک وَ بِمَصْرَعِهِ مَصْرَعَک إِنَّ الدُّنْیا دَارُ صِدْقٍ لِمَنْ صَدَقَهَا وَ دَارُ عَافِیهٍ لِمَنْ فَهِمَ عَنْهَا وَ دَارُ غِنًی لِمَنْ تَزَوَّدَ مِنْهَا وَ دَارُ مَوْعِظَهٍ لِمَنِ اتَّعَظَ بِهَا مَسْجِدُ أَحِبَّاءِ اللَّهِ وَ مُصَلَّی مَلَائِکهِ اللَّهِ وَ مَهْبِطُ وَحْی اللَّهِ وَ مَتْجَرُ أَوْلِیاءِ

اللَّهِ اكتَسَبُوا فِيهَا الرَّحْمَةَ وَ رَبِحُوا فِيهَا الْجَنَّةَ فَمَنْ ذَا يذُمُّهَا وَ قَدْ آذَنَتْ بِبَينِهَا وَ نَادَتْ بِفِرَاقِهَا وَ نَعَتْ نَفْسَهَا وَ أَهْلَهَا فَمَثَّلَتْ لَهُمْ بِبَلَائِهَا الْبَلَاءَ وَ شَوَّقَتْهُمْ بِسُرُورِهَا إِلَى السُّرُورِ رَاحَتْ بِعَافِيهِ وَ ابْتَكرَتْ بِفَجِيعَهِ تَرْغِيباً وَ تَرْهِيباً وَ تَخْوِيفاً وَ تَحْذِيراً فَذَمَّهَا رِجَالٌ غَدَاهَ النَّدَامَهِ وَ حَمِدَهَا آخَرُونَ يوْمَ الْقِيامَهِ ذَكرَتْهُمُ الدُّنْيا فَتَذَكرُوا وَ حَدَّتْتْهُمْ فَصَدَّقُوا وَ وَعَظَتْهُمْ فَاتَّعَظُوا [نهج البلاغه ، ص492] .

دنیا محل سجده دوستان خداست.

عده ای قبل از اسلام می گویند : خداوند روح را در عالم دیگر کامل ، بعد به این قفس دنیا آورده.

صدر المتالهین در جواب از این آیه استفاده کرده که :

ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَهَ عَلَقَهً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَهَ مُضْغَهً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَهَ عِظاماً فَكسَوْنَا الْعِظامَ لَحْماً ثُمَّ أَنْشَأناهُ خَلْقاً آخَرَ فَتَبارَک اللّهُ أَحْسَنُ الْخالِقِينَ [مومنون/14] .

یعنی روح زائیده همین طبیعت است.

3. انسان از چندیدگاه

1-مکتب حکمت :

انسان کامل انسان حکیم است

به عقیده فلاسفه انسان کامل ، انسانی است که عقلش به کمال رسیده و اندام هستی در ذهنش نقش بسته با فکر و استدلال.

2-مکتب عشق : جهان و عالم هستی بر عشق استوار و کمال انسان در عشق به خداست و عقل وسیله ای است برای رسیدن به آن عشق.

3-مکتب سوفسطائی :

اساس این مکتب بر اصل تنازع بقاء است.

گویند زندگی بشر با جنگ تامین می شود. فروید و جدی در این رابطه استدلال می کند به :

الف) الَّذِینَ أُخْرِجُوا مِنْ دِیارِهِمْ بِغَیرِ حَقٍّ إِلاّ أَنْ یقُولُوا رَبُّنَا اللّهُ وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوامِعُ وَ بِیعٌ وَ صَلَواتٌ وَ مَساجِدُ یذْکرُ فِیهَا اسْمُ اللّهِ کثِیراً وَ لَینْصُرَنَّ اللّهُ مَنْ ینْصُرُهُ إِنَّ اللّهَ لَقَوِی عَزِیزٌ

[حج/40] .

ب) فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللّهِ وَ قَتَلَ داوُدُ جالُوتَ وَ آتاهُ اللّهُ الْمُلْک وَ الْحِکمَةَ وَ عَلَّمَهُ مِمّا یشاءُ وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَ لکنَّ اللّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَی الْعالَمِینَ [بقره/251] .

اصل این مکتب به دست نیچه آلمانی اختراع و حق را به زور و قدرت می دهد.

و اخیرا با استفاده ازان الحیاه عقیده و جهاد

جواب :

اولا : این آیات در مقابل حرف کشیش است که می گوید : باید صلح کل بود و جنگ مطلقا محکوم است.

ثانیا : روایت سندی ندارد.

ثالثا : قرآن می گوید : حق و در راه آن جهاد است ، چون هر عقیده ای که حق نیست

روح انسان مانند دریا دارای جزر و مد است.

قَالَ النَّبِی (ص) : إِنَّ لِلْقُلُوبِ إِقْبَالًا وَ إِدْبَاراً فَإِذَا أَقْبَلَتْ فَتَنَفَّلُوا وَ إِذَا أَدْبَرَتْ فَعَلَیکمْ بِالْفَرِیضَهِ [الکافی ، ج3 ، ص454] .

انسان در مکتب قرآن :

1-هر که زور دارد کامل نیست :

وَ نادی فِرْعَوْنُ فِی قَوْمِهِ قالَ یا قَوْمِ أَ لَیسَ لِی مُلْک مِصْرَ وَ هذِهِ الْأَنْهارُ تَجْرِی مِنْ تَحْتِی أَ فَلا تُبْصِرُونَ [زخرف/51] .

أَ لَمْ تَرَ إِلَی الَّذِی حَاجَّ إِبْراهِیمَ فِی رَبِّهِ أَنْ آتاهُ اللّهُ الْمُلْک إِذْ قالَ إِبْراهِیمُ رَبِّی الَّذِی یحْیِی وَ یمِیتُ قالَ أَنَا أُحْیِی وَ أُمِیتُ قالَ إِبْراهِیمُ فَإِنَّ اللّهَ یأْتِی بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِها مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِی کفَرَ وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الظّالِمِینَ [بقره/258] .

كذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَ عادٌ وَ فِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتادِ [ص/12] .

2-هر که مرفه تر است کامل نیست :

إِنَّ اللّهَ يدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ

جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ وَ الَّذِینَ کفَرُوا یتَمَتَّعُونَ وَ یأْکلُونَ کما تَأْکلُ الْأَنْعامُ وَ النّارُ مَثْوىً لَهُمْ [محمد/12] .

الَّتِی لَمْ یخْلَقْ مِثْلُها فِی الْبِلادِ [فجر/8] .

3-هر که علم و منطق دارد ولی ایمان ندارد کامل نیست :

أَ فَرَأَیتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلهَهُ هَواهُ وَ أَضَلَّهُ اللّهُ عَلی عِلْمٍ وَ خَتَمَ عَلی سَمْعِهِ وَ قَلْبِهِ وَ جَعَلَ عَلی بَصَرِهِ غِشاوَةً فَمَنْ یهْدِیهِ مِنْ بَعْدِ اللّهِ أَ فَلا تَذَکرُونَ [جاثیه/23] .

شیطان علم داشت ایمان نداشت.

4-عشق و سوز دارد :

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللّهِ أَنْداداً یحِبُّونَهُمْ کحُبِّ اللّهِ وَ الَّذِینَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّهِ وَ لَوْ یرَی الَّذِینَ ظَلَمُوا إِذْ یرَوْنَ الْعَذابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلّهِ جَمِیعاً وَ أَنَّ اللّهَ شَدِیدُ الْعَذابِ [بقره/165] .

5-هر که پول دارد کامل نیست :

وَ الَّذِینَ یکنِزُونَ الذَّهَبَ وَ الْفِضَّةَ وَ لا ینْفِقُونَها فِی سَبِیلِ اللّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذابٍ أَلِیمٍ [توبه/34] .

وَ کانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقالَ لِصاحِبِهِ وَ هُوَ یحاوِرُهُ أَنَا أَکثَرُ مِنْک مالاً وَ أَعَزُّ نَفَراً [کهف/34] .

6-هر که حسب و نسب دارد کامل نیست :

تَبَّتْ یدا أَبِی لَهَبٍ وَ تَبَّ [مسد/1] .

وَ بَنِینَ شُهُوداً [مدثر/13] .

10. آفات تکامل

1. حسد

وَ مِنْ شَرِّ حاسِدٍ إِذا حَسَدَ [فلق/5] .

داستان : در زمان یکی از خلفا مرد ثروتمندی بود که در همسایگی اش رقیبی داشت که به او حسادت ورزیده ، آرام نمی گرفت. غلامی خرید ، مدتی او را تربیت و با تطمیع به زر و پول او را راضی کرد تا شبانه بالای پشت بام همسایه سر اربابش را ببرد تا فردا

همسایه و رقیب را به جرم قتل گرفته ، زندان کرده و قصاص کنند و غلام هم پولها را بر دارد و فرار کند و آزاد شود. فردای آن روز همسایه گرفتار شد ، ولی غلام وجدانش آرام نگرفت و ماجرا را افشا کرد و مرد در آتش حسادت خود سوخت.

2. حب دنیا

چرا حب دنیا انسان را زمین گیر می کند؟

به خاطر اینکه انسان موجودی است که می خواهد از دنیا پرواز کند. دنیا ظرف نشو و نمای انسان است. دنیا مدفن انسان نیست. انسان می آید در این دنیا نشو و نمائی می کند تا آنجا که این دنیا ظرفیت آن نشو و نما را برای انسان دارد. بعد از آن انسان به محل دیگری منتقل می شود ، نشو و نمایش نوع دیگری است. پس تا آن زمان که انسان از دنیا فاصله می گیرد و پشت به دنیا می کند و می خواهد دنیا را رها کند در حال اوج است. این موجود در حال اوج اگر چیزی از دنیایش در نظرش لذیذ و جالب شد. این جاذبه انسان را از اوج ما پائین می کشد و منحط می کند.

3. نتیجه عدم تکامل انسان از نگاه قرآن

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُکمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک فَهِی کالْحِجارَهِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَهً وَ إِنَّ مِنَ الْحِجارَهِ لَما یتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهارُ وَ إِنَّ مِنْها لَما یشَّقَّقُ فَیخْرُجُ مِنْهُ الْماءُ وَ إِنَّ مِنْها لَما یهْبِطُ مِنْ خَشْیهِ اللّهِ وَ مَا اللّهُ بِغافِلٍ عَمّا تَعْمَلُونَ [بقره/74] .

خَتَمَ اللّهُ عَلی قُلُوبِهِمْ وَ عَلی سَمْعِهِمْ وَ عَلی أَبْصارِهِمْ غِشاوَهٌ وَ لَهُمْ عَذابٌ عَظِیمٌ [بقره/7] .

وَ مِنْهُمْ مَنْ یسْتَمِعُ إِلَیک وَ جَعَلْنا عَلی قُلُوبِهِمْ أَکنَّهً أَنْ یفْقَهُوهُ وَ

فِی آذانِهِمْ وَقْراً وَ إِنْ یرَوْا کلَّ آیهٍ لا یومِنُوا بِها حَتّی إِذا جاوک یجادِلُونَک یقُولُ الَّذِینَ کفَرُوا إِنْ هذا إِلاّ أَساطِیرُ الْأَوَّلِینَ [انعام/25] .

رَضُوا بِأَنْ یکونُوا مَعَ الْخَوالِفِ وَ طُبِعَ عَلی قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لا یفْقَهُونَ [توبه/87] .

أَ وَ لَمْ یهْدِ لِلَّذِینَ یرِثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ أَهْلِها أَنْ لَوْ نَشاءُ أَصَبْناهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَ نَطْبَعُ عَلی قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لا یسْمَعُونَ [اعراف/100] .

11. انسان و آزادی

1. آزادی عقیده

1-وَ قُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّکمْ فَمَنْ شاءَ فَلْیومِنْ وَ مَنْ شاءَ فَلْیکفُرْ إِنّا أَعْتَدْنا لِلظّالِمِینَ ناراً أَحاطَ بِهِمْ سُرادِقُها وَ إِنْ یسْتَغِیثُوا یغاثُوا بِماءٍ کالْمُهْلِ یشْوِی الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرابُ وَ ساءَتْ مُرْتَفَقاً [کهف/29] .

2-إِنّا هَدَیناهُ السَّبِیلَ إِمّا شاکراً وَ إِمّا کفُوراً [إنسان/3] .

3-اً أَ فَلَمْ ییأَسِ الَّذِینَ آمَنُوا أَنْ لَوْ یشاءُ اللّهُ لَهَدَی النّاسَ جَمِیعاً وَ لا یزالُ الَّذِینَ کفَرُوا تُصِیبُهُمْ بِما صَنَعُوا قارِعَهٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِیباً مِنْ دارِهِمْ حَتّی یأْتِی وَعْدُ اللّهِ إِنَّ اللّهَ لا یخْلِفُ الْمِیعادَ [رعد/31] .

وسوسه ها جبر آور نیست؟

ما کان لی علیکم من سلطان الا ان دعوتکم فاستجبتم لی

محیط جبر آور نیست : ضرب الله مثلا للذین آمنوا امراه فرعون

حضرت یوسف در کاخ عزیز مصر

مصعب در خانه مجلل

رهبران سیاسی جبر آور نیستند

لولا انتم لکنا مومنین

ا نحن صددناكم عن الهوى بعد اذ جائكم بل كنتم مجرمين؟؟

إِنّا هَدَيناهُ السَّبِيلَ إِمّا شاكراً وَ إِمّا كفُوراً [إنسان/3] .

وَ مِنْهُمْ مَنْ يومِنُ بِهِ وَ مِنْهُمْ مَنْ لا يومِنُ بِهِ وَ رَبُّک أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ [يونس/40] .

انسان انتخاب گر است

فَبَشِّرْ عِبادِ الَّذِينَ يسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولئِک الَّذِينَ هَداهُمُ اللّهُ وَ أُولئِک هُمْ أُولُوا الْأَلْبابِ [زمر/17

و 18] .

2. آزادی برای آزمایش

إِنّا جَعَلْنا ما عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَها لِنَبْلُوَهُمْ أَيهُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [كهف/7] .

وَ مِنْهُمْ مَنْ يومِنُ بِهِ وَ مِنْهُمْ مَنْ لا يومِنُ بِهِ وَ رَبُّک أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ [يونس/40] .

3. مسئولیت در مقابل آزادی اعضاء و جوارح

1-وَ لا تَقْفُ ما لَيسَ لَک بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفؤادَ كلُّ أُولئِک كانَ عَنْهُ مَسْولاً [اسراء/36] .

2-وَ قِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْولُونَ [صافات/24] .

3-وَ ما لَكمْ لا تُقاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدانِ الَّذِينَ يقُولُونَ رَبَّنا أَخْرِجْنا مِنْ هذِهِ الْقَرْيهِ الظّالِمِ أَهْلُها وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک وَلِيا وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک نَصِيراً [نساء/75] .

4-فَلَنَسْئَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيهِمْ وَ لَنَسْئَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ [اعراف/6] .

5-ثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ يوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ [تكاثر/8] .

سوالات قیامت :

عن أبيه أمير المؤمنين على بن أبى طالب (ع) قال : قال : رسول الله (ص) : " لا يزول قدم عبد يوم القيامه حتى يسأل عن أربعه أشياء عن شبابه فيما أبلاه و عن عمره فيما أفناه و عن ماله من أين اكتسبه و فيما أنفقه و عن حبنا أهل البيت" [فضائل الشيعه ، ص7] .

4. پاداش و جزا برای داشتن اختیار و آزادی انسان است

1-لَيسَ بِأَمانِيكمْ وَ لا أَمانِى أَهْلِ الْكتابِ مَنْ يعْمَلْ سُوءاً يجْزَ بِهِ وَ لا يجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللّهِ وَلِيا وَ لا نَصِيراً [نساء/ 123] .

2-فَمَنْ يعْمَلْ مِنَ الصّالِحاتِ وَ هُوَ مُومِنٌ فَلا كفْرانَ لِسَعْيهِ وَ إِنّا لَهُ كاتِبُونَ [انبياء/94] .

3-وَ لِكلٍّ دَرَجاتٌ مِمّا عَمِلُوا وَ ما رَبُّک بِغافِلٍ

عَمّا يعْمَلُونَ [انعام/132] .

وَ لِكلٍّ دَرَجاتٌ مِمّا عَمِلُوا وَ لِيوَفِّيهُمْ أَعْمالَهُمْ وَ هُمْ لا يظْلَمُونَ [احقاف/19] .

4-إِنَّهُ مَنْ يتَّقِ وَ يصْبِرْ فَإِنَّ اللّهَ لا يضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ [يوسف/90] .

5-لا يصيبهم ضما و لا نصب و لا مخمصه فى سبيل الله و لايطوون موطا يغيظ الكفار و لاينالون من عدو نيلا الا كتب لهم به عمل صالح [توبه ، 120] .

6- پاداش چند برابر در مقابل كار نيک :

فيضاعفه اضعافا كثيره [انعام ، 160] .

من جاء بالحسنه فله عشر امثالها [انعام ، 160] .

انما يوفى الصابرون اجرهم بغير حساب [زمر ، 10] .

فَبَشِّرْ عِبادِ الَّذِينَ يسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولئِک الَّذِينَ هَداهُمُ اللّهُ وَ أُولئِک هُمْ أُولُوا الْأَلْبابِ [زمر/17 و 18] .

وَ قالَ الشَّيطانُ لَمّا قُضِى الْأَمْرُ إِنَّ اللّهَ وَعَدَكمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَ وَعَدْتُكمْ فَأَخْلَفْتُكمْ وَ ما كانَ لِى عَلَيكمْ مِنْ سُلْطانٍ إِلاّ أَنْ دَعَوْتُكمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِى فَلا تَلُومُونِى وَ لُومُوا أَنْفُسَكمْ ما أَنَا بِمُصْرِخِكمْ وَ ما أَنْتُمْ بِمُصْرِخِى إِنِّى كفَرْتُ بِما أَشْرَكتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظّالِمِينَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ [ابراهيم/22] .

وَ ما تَشاونَ إِلاّ أَنْ يشاءَ اللّهُ رَبُّ الْعالَمِينَ [تكوير/29] .

وَ قُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكمْ فَمَنْ شاءَ فَلْيومِنْ وَ مَنْ شاءَ فَلْيكفُرْ إِنّا أَعْتَدْنا لِلظّالِمِينَ ناراً أَحاطَ بِهِمْ سُرادِقُها وَ إِنْ يسْتَغِيثُوا يغاثُوا بِماءٍ كالْمُهْلِ يشْوِى الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرابُ وَ ساءَتْ مُرْتَفَقاً [كهف/29] .

إِنّا هَدَيناهُ السَّبِيلَ إِمّا شاكراً وَ إِمّا كفُوراً [انسان/3] .

5. مذهب حق (امر بين الامرين) است

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللّهِ (ع) قَالَ : لَا جَبْرَ وَ لَا تَفْوِیضَ

وَ لَكِنْ أَمْرٌ بَينَ أَمْرَينِ قَالَ : قُلْتُ وَ مَا أَمْرٌ بَينَ أَمْرَينِ؟ قَالَ : مَثَلُ ذَلِک رَجُلٌ رَأَيتَهُ عَلَى مَعْصِيهٍ فَنَهَيتَهُ فَلَمْ ينْتَهِ فَتَرَكتَهُ فَفَعَلَ تِلْکَ الْمَعْصِيهَ فَلَيسَ حَيثُ لَمْ يقْبَلْ مِنْک فَتَرَكتَهُ كنْتَ أَنْتَ الَّذِى أَمَرْتَهُ بِالْمَعْصِيهِ [الكافى ، ج1 ، ص160] .

12. حساب وكتاب در مقابل اختيار انسان است

انسان در گرو اعمال خويش است

كلُّ نَفْسٍ بِما كسَبَتْ رَهِينَهٌ [مدثر/38] .

لا يكلِّفُ اللّهُ نَفْساً إِلاّ وُسْعَها لَها ما كسَبَتْ وَ عَلَيها مَا اكتَسَبَتْ [بقره/286] .

لَيسَ بِأَمانِيكمْ وَ لا أَمانِي أَهْلِ الْكتابِ مَنْ يعْمَلْ سُوءاً يجْزَ بِهِ وَ لا يجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللّهِ وَلِيا وَ لا نَصِيراً [نساء/123] .

مسئوليت

1- مسئوليت مقدماتى دارد 1- تمايل و رغبت (انگيزه) 2- علم 3- قدرت

علم و قدرت شرط تكليف است ، اگر علم و قدرت باشد ، ولى انگيزه نباشد به تكليف عمل نخواهد شد.

2- هر كسى مسوول كار خويش است ، هر چه كنى به خود كنى.

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكمْ وَ إِنْ أَسَأْتُمْ فَلَها فَإِذا جاءَ وَعْدُ الآخِرَهِ لِيسُوؤا وُجُوهَكمْ وَ لِيدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كما دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّهٍ وَ لِيتَبَّرُوا ما عَلَوْا تَتْبِيراً [اسراء/7] .

3- انسان مسئول كارهاى خود و آثار آنها در دراز مدت است.

إِنّا نَحْنُ نُحْى الْمَوْتى وَ نَكتُبُ ما قَدَّمُوا وَ آثارَهُمْ وَ كلَّ شَىءٍ أَحْصَيناهُ فِى إِمامٍ مُبِينٍ [يس/12] .

عَلِمَتْ نَفْسٌ ما قَدَّمَتْ وَ أَخَّرَتْ [انفطار/5] .

الّذِينَ يلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُومِنِينَ فِي الصَّدَقاتِ وَ الّذِينَ لا يجِدُونَ إِلاّ جُهْدَهُمْ فَيسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللّهُ مِنْهُمْ وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ [توبه/79] .

وَ لا تَقْفُ ما لَيسَ لَک بِهِ عِلْمٌ

إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤادَ كلُّ أُولئِک کانَ عَنْهُ مَسْولاً [اسراء/36] .

ثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ يوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ [تکاثر/8] .

13. هرچه کنی به خود کنی

وَ وُضِعَ الْکتابُ فَتَرَی الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمّا فِيهِ وَ يقُولُونَ يا وَيلَتَنا ما لِهذَا الْکتابِ لا يغادِرُ صَغِيرَةً وَ لاَ کبِيرَةً إِلاَّ أَحْصاها وَ وَجَدُوا ما عَمِلُوا حاضِراً وَ لا يظْلِمُ رَبُّک أَحَداً [کهف/49] .

يوْمَ تَجِدُ کلُّ نَفْسٍ ما عَمِلَتْ مِنْ خَيرٍ مُحْضَراً وَ ما عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَينَها وَ بَينَهُ أَمَداً بَعِيداً وَ يحَذِّرُکمُ اللّهُ نَفْسَهُ وَ اللّهُ رَوفٌ بِالْعِبادِ [ال عمران/30] .

هرچه غير از خدا را بپرستيم همان می شويم

يوْمَ ينْفَخُ فِی الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْواجاً [نبا/18] .

گروهی به شکل مورچه و يا بوزينه و..محشور می شويم.

يحشر الناس علی نياتهم [مسند احمد ، ج2 ، ص392] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ سَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ إِنِّی کنْتُ أُکثِرُ الْغَزْوَ وَ أَبْعُدُ فِی طَلَبِ الْأَجْرِ وَ أُطِيلُ الْغَيبَةَ فَخُجِرَ ذَلِک عَلَی فَقَالُوا لَا غَزْوَ إِلَّا مَعَ إِمَامٍ عَادِلٍ فَمَا تَرَی أَصْلَحَک اللَّهُ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) إِنْ شِئْتَ أَنْ أُجْمِلَ لَک أَجْمَلْتُ وَ إِنْ شِئْتَ أَنْ أُلَخِّصَ لَک لَخَّصْتُ فَقَالَ بَلْ أَجْمِلْ قَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يحْشُرُ النَّاسَ عَلَی نِياتِهِمْ يوْمَ الْقِيامَهِ [الکافی ، ج5 ، ص20] .

شخصی به امام زين العابدين (ع) در عرفات گفت : امسال حاجی زياد است. حضرت فرمودند :

ابْنَ کثِيرٍ قَالَ : حَجَجْتُ مَعَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَلَمَّا صِرْنَا فِی بَعْضِ الطَّرِيقِ صَعِدَ عَلَی جَبَلٍ فَأَشْرَفَ فَنَظَرَ إِلَی النَّاسِ فَقَالَ : مَا أَکثَرَ الضَّجِيجَ وَ أَقَلَّ

الْحَجِيجَ فَقَالَ لَهُ دَاوُدُ الرَّقِّی : یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ ! هَلْ یسْتَجِیبُ اللَّهُ دُعَاءَ هَذَا الْجَمْعِ الَّذِی أَرَی؟ قَالَ : وَیحَک یا أَبَا سُلَیمَانَ ! إِنَّ اللّهَ لا یغْفِرُ أَنْ یشْرَک بِهِ الْجَاحِدُ لِوَلَایهِ عَلِی (ع) کعَابِدِ الْوَثَنِ الْخَبَرَ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص157] .

14. انسان از ابتدا تا انتها مرگ آخر خط نیست

1. انصاف

1. انصاف در حکومت

1 انصاف و نفی گروه گرائی و خطر دربار و مریدبازی :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَنْصِفِ اللَّهَ وَ أَنْصِفِ النَّاسَ مِنْ نَفْسِک وَ مِنْ خَاصَّهِ أَهْلِک وَ مَنْ لَک فِیهِ هَوَی مِنْ رَعِیتِک فَإِنَّک إِلَّا تَفْعَلْ تَظْلِمْ وَ مَنْ ظَلَمَ عِبَادَ اللَّهِ کانَ اللَّهُ خَصْمَهُ دُونَ عِبَادِهِ وَ مَنْ خَاصَمَهُ اللَّهُ أَدْحَضَ حُجَّتَهُ وَ کانَ لِلَّهِ حَرْباً حَتَّی ینْزِعَ أَوْ یتُوبَ وَ لَیسَ شَیءٌ أَدْعَی إِلَی تَغْییرِ نِعْمَهِ اللَّهِ وَ تَعْجِیلِ نِقْمَتِهِ مِنْ إِقَامَهٍ عَلَی ظُلْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِیعٌ دَعْوَهَ الْمُضْطَهَدِینَ وَ هُوَ لِلظَّالِمِینَ بِالْمِرْصَادِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

2 تو که حاکم هستی در میان دو گروه قرار گرفته ای ،

خدا و مردم ، خودت و اهل و دربارت و باید در این میان مراعات حق را بکنی

3 یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا کونُوا قَوّامِینَ بِالْقِسْطِ شُهَداءَ لِلّهِ وَ لَوْ عَلی أَنْفُسِکمْ أَوِ الْوالِدَینِ وَ الْأَقْرَبِینَ إِنْ یکنْ غَنِیا أَوْ فَقِیراً فَاللَّهُ أَوْلی بِهِما فَلا تَتَّبِعُوا الْهَوی أَنْ تَعْدِلُوا [نساء/135] .

4 قُلْ إِنْ کانَ آباوکمْ وَ أَبْناوکمْ وَ إِخْوانُکمْ وَ أَزْواجُکمْ وَ عَشِیرَتُکمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ کسادَها وَ مَساکنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَیکمْ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فی سَبِیلِه [توبه/24] .

5 وَ لا یجْرِمَنَّکمْ

شَنآنُ قَوْمٍ عَلی أَلاّ تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوی [مائده/8] .

2. انصاف در گفتگو

إِنّا أَوْ إِیاکمْ لَعَلی هُدیً أَوْ فی ضَلالٍ مُبین [سبأ/24] .

یا أَیهَاالَّذینَ آمَنُوا لا تُلْهِکمْ أَمْوالُکمْ وَ لا أَوْلادُکمْ عَنْ ذِکرِ اللّهِ وَ مَنْ یفْعَلْ ذلِک فَأُولئِک هُمُ الْخاسِرُون [منافقون/9] .

3. بی انصافی زبیر

زبیر در جمل تحت تأثیر نصایح امام علی (ع) قرار گرفته و توبه کرد. لکن فرزندش گفت تو از علی (ع) ترسیدی یا خواهند گفت ترسیده ای. پدر را به تعصب واداشت و به جهنم فرستاد.

4. مباحث انصاف

اصولاً مباحث و مطالب بحث تعصّب (تعصّب قبیله ای ، نژادی ، منطقه ای و...) که بررسی شده همه در مسأله انصاف و عدم گروه گرایی مطرح است.

1. انقلاب فرهنگی

1. مشتقات انقلاب فرهنگی

روزی حضرت علی (ع) پس از نقل بخشی از پیشگوئی های پیامبر (مقداری در بین دوستانش درد دل کرد سپس فرمود : والیان پیش از من اعمالی را انجام دادند که خلاف عمل رسول خدا (ص) بود و عمدا هم انجام دادند. عهد پیامبر (ص) را شکستند و سنّتش را تغییر دادند و اگر امروز من مردم را وادار به ترک آنها و توصیه به سنّت پیامبر (ص) کنم ، لشکرم پراکنده می شوند. من می مانم و عدّه کمی از شیعیانم.

اگر فدک را به ورثه فاطمه (سلام الله علیها) برگردانم

اگر آنچه را که رسول خدا (ص) به کسانی واگذار کرده و تا امروز واگذار نشده تقسیم کنم

اگر خانه جعفر را به ورثه اش بازگردانم و از مسجدی منهدم نمایم

قضاوت های ظالمانه ای در مورد من می شود.

اگر تقسیم اراضی خیبر را برمی گرداندم و دیوان عطایا را محو می کردم و به طور مساوی تقسیم می کردم

خزانه مسلمین را در اختیار اغنیاء نمی گذاشتم.

خمس را طبق رفتار پیامبر (ص) مصرف می کردم ، مسح برای خفین را حرام می کردم ، بر نبیذ حد جاری می کردم

متعتین را حلال می کردم و... مرا تکذیب می کردند. [کافی ، ج8 ، ص58] .

2. بازتاب انقلاب فرهنگی

همین که حضرت علی (ع) به کوفه آمد ، به حسن بن علی (علیهما السلام) دستور داد در میان مردم ندا دهند نمازهای مستحبی (تراویح) را در ماه رمضان به جماعت نخوانند. پس از اعلام امام حسن (ع) مردم صیحه زدند : وَا عُمَرَاهْ وَا عُمَرَاهْ

و در حدیث دیگر آمده : وَا رَمَضَانَاهْ

وقتی حضرت این عکس العمل را شنید فرمود بگذاریدشان هر کاری می خواهند بکنند و هر کس می خواهد بر آنان پیشنمازی گناه ، بکند. سپس

این آیه را خواندند :

وَ مَنْ یشاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ ما تَبَینَ لَهُ الْهُدی وَ یتَّبِعْ غَیرَ سَبیلِ الْمُومِنینَ نُوَلِّهِ ما تَوَلَّی وَ نُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَ ساءَتْ مَصیراً [نساء/115] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَمَّا كانَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) بِالْكوفَهِ أَتَاهُ النَّاسُ فَقَالُوا لَهُ اجْعَلْ لَنَا إِمَاماً یومُّنَا فِی رَمَضَانَ فَقَالَ لَهُمْ لَا وَ نَهَاهُمْ أَنْ یجْتَمِعُوا فِیهِ فَلَمَّا أَمْسَوْا جَعَلُوا یقُولُونَ ابْكوا رَمَضَانَ وَا رَمَضَانَاهْ فَأَتَی الْحَارِثُ الْأَعْوَرُ فِی أُنَاسٍ فَقَالَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ ضَجَّ النَّاسُ وَ كرِهُوا قَوْلَك "وَ مَنْ یشاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ ما تَبَینَ لَهُ الْهُدی وَ یتَّبِعْ غَیرَ سَبیلِ الْمُومِنینَ نُوَلِّهِ ما تَوَلَّی وَ نُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَ ساءَتْ مَصیراً" (نساء-115 [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص275] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَمَّا قَدِمَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) الْكوفَهَ أَمَرَ الْحَسَنَ بْنَ عَلِی (ع) أَنْ ینَادِی فِی النَّاسِ لَا صَلَاهَ فِی شَهْرِ رَمَضَانَ فِی الْمَسَاجِدِ جَمَاعَهً فَنَادَی فِی النَّاسِ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) بِمَا أَمَرَهُ بِهِ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) فَلَمَّا سَمِعَ النَّاسُ مَقَالَهَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِی صَاحُوا "وَا عُمَرَاهْ وَا عُمَرَاهْ" فَلَمَّا رَجَعَ الْحَسَنُ إِلَی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) قَالَ لَهُ مَا هَذَا الصَّوْتُ فَقَالَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ النَّاسُ یصِیحُونَ وَا عُمَرَاهْ وَا عُمَرَاهْ فَقَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) قُلْ لَهُمْ صَلُّوا [تهذیب الأحكام ، ج3 ، ص70] .

با اینکه بین امام و شریح در مواضعی اختلاف فتوی بود ، در عین حال تغییر دادن او آسان نبود و اصلاح قوه قضائیه ممکن نبود چون نظامی که سال ها کار کرده ، تغییرش بسیار مشکل است. امام به شریح فرمود تا مادامی که امر مردم سر و صورتی بگیرد ، به

قضاوت ادامه بده. [مسلم بن عقیل ص283]

3. مظلومیتها

با تبلیغات زهرآگین دشمن و بی وفایی دوستان کاری کردند که حضرت علی (ع) نه تنها بر فقدان مالک اشتر گریه می کرد ، بلکه گاهی بر خودش گریه می کرد. راوی می گوید از حضرت علی (ع) شنیدم که می فرمود : "آنچه ما از مردم دیدیم احدی ندید." سپس گریست. [مسلم بن عقیل ، ص327]

شاعر می گوید : گریه حضرت علی (ع) از دست مردم و ناله علی بن الحسین (علیهما السلام) از بی کسی مرا آزار می دهد ، مگر روزگار چه بوده و با آنها چه کرده

1. انگیزه

1. از نظر قرآن کریم

1) ایمان به مبدأ : أَ لَمْ یعْلَمْ بِأَنَّ اللّهَ یری [علق/14] .

وَ أَنَّ سَعْیهُ سَوْفَ یری [نجم/40] .

2) ایمان به معاد : فَمَنْ یعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّهٍ خَیراً یرَهُ [انبیاء/94] .

3) ایمان به حب او : إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الَّذِینَ یقاتلون فی سبیله صفاً کأنهم بنیان مرصوص [صف/4] .

4) علاقه ما به مردم : یحِبُّونَ مَنْ هاجَرَ إِلَیهِم [حشر/9] .

یتِیماً ذا مَقْرَبَهٍ أَوْ مِسْکیناً ذا مَتْرَبَهٍ [بلد/16- 15] .

وَ أَشْعِرْ قَلْبَک الرَّحْمَهَ لِلرَّعِیهِ [نهج البلاغه ، نامه53] .

5) تشویق مردم و تنبیه : إِنَّ صَلاتَک سَکنٌ لَهُمْ [توبه/103] .

کنْتُمْ خَیرَ أُمَّهٍ [آل عمران/110] .

6) توجه به مقام انسانیت و استعدادهای نهفته : إِنِّی جاعِلٌ فِی الأرْضِ خَلِیفَةً [بقره/30] .

7) توجه به تلاش دیگران و تاریخ : فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ ما ضَعُفُو [آل عمران/146] .

8) توجه به آینده روشن : وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِینَ [اعراف/128] .

9) توجه به وعده های الهی : لَنَهْدِیَنَّهُمْ سُبُلَن

[عنکبوت/69] .

10) توکل و یاد امدادهای غیبی و سبب سازی ها و سبب سوزی های الهی (فرزند دار شدن زکریا و فرزند دار شدن مریم.)

11) تلقین رجزهای جبهه ها.

12) دعا : رَبَّنا أَفْرِغْ عَلَینا صَبْراً [بقره/250] .

13) غیرت و تعصب : وَ ما لَکمْ لا تُقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ [نساء/75] .

14) نذر و عهد و سوگند : الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا [بقره/177] .

15) تعاون و هم دلی و هم کاری مردم : تَعاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوی [مائده/2] .

16) برنامه داشتن و نظم.

17) عادت به کار و انس.

18) امر به معروف : وَ تَواصَوْا بِالْحَقِّ [عصر/3] .

وَ تَواصَوْا بِالْمَرْحَمَه [بلد/17] .

19) دریافت امدادهای غیبی : وَ الَّذِینَ جاهَدُوا فِینا لَنَهْدِیَنَّهُمْ سُبُلَن [عنکبوت/69] .

إِنَّ مَعِی رَبِّی سَیهْدِینِ [شعرا/62] .

20) توجه به آثار دنیوی : وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُری آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَیهِمْ بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الأَْرْضِ [اعراف/96] .

21) توجه به یاد نیک : وَ اجْعَلْ لِی لِسانَ صِدْقٍ فِی الآْخِرِینَ [شعرا/84] .

22) توجه به تاریخ : وَ کأَینْ مِنْ نَبِی قاتَلَ مَعَهُ رِبِّیونَ کثِیرٌ فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّه [آل عمران/146] .

اخلاص

ایجاد روحیه ای که آن چه خودش می خواهد برای دیگران هم بخواهد.

23) وجود تشکیلات و سیستم : وَ لَوْ رَدُّوهُ إِلَی الرَّسُولِ وَ إِلی أُولِی الأَْمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِینَ یسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُم [نساء/83] .

25) امکانات : آتُونِی زُبَرَ الْحَدِیدِ [کهف/96] .

26) زیبائی : خُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ [اعراف/31] .

27) بستگان و

همکاران و اطرافیان : قُلْ لِأَزْواجِک وَ بَناتِک وَ نِساءِ الْمُومِنِینَ [احزاب/59] .

وَ إِذْ یرْفَعُ إِبْراهِیمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَیت [بقره/127] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) إِنَّ مِنْ سَعَادَهِ الْمَرْءِ أَنْ یکونَ مَنْجَرُهُ فِی بَلَدِهِ وَ یکونَ خُلَطَاوهُ صَالِحِینَ وَ یکونَ لَهُ وُلْدٌ یسْتَعِینُ بِهِمْ [کافی ، ج5 ، ص257] .

28) مردم دوستی و احساس بعضکم من بعض : حَرِیصٌ عَلَیکمْ بِالْمُومِنِینَ رَوفٌ رَحِیم [توبه/128] .

29) مشاهده آثار کار در دنیا : لِلَّذِینَ أَحْسَنُوا فِی هذِهِ الدُّنْیا حَسَنَهٌ [نحل/30] .

30) دعای خیر مردم.

31) در آمدهای مادی : أَسْبِغْ عَلَیهِمُ الْأَرْزَاقَ [نهج البلاغه ، نامه53] .

32) انجام کار در زمان مناسب : وَ بِالْأَسْحارِ هُمْ یسْتَغْفِرُون [ذاریات/18] .

لا تَنْفِرُوا فِی الْحَر [توبه/81] .

33) انجام کار در مکان مناسب : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صَلَاهٌ فِی مَسْجِدِی هَذَا تَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ عَشَرَهَ آلَافِ صَلَاهٍ فِی غَیرِهِ مِنَ الْمَسَاجِدِ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ فَإِنَّ الصَّلَاهَ فِیهِ تَعْدِلُ مِائَهَ أَلْفِ صَلَاهٍ [بحارالأنوار ، ج80 ، ص369] .

34) انجام کار با همکار هم سلیقه : هارُونَ أَخِی اشْدُدْ بِهِ أَزْرِی [طه/31-30] .

35) ایمان به مدیریت و لیاقت رئیس و مسئول : قالُوا یا ذَا الْقَرْنَینِ [کهف/94] .

36) امنیت شغلی و مالی و عرضی : إِنَّمَا الصَّدَقاتُ لِلْفُقَراءِ وَ الْمَساکینِ وَ الْعامِلِینَ عَلَیها وَ الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُمْ وَ فِی الرِّقابِ وَ الْغارِمِینَ وَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ

وَ ابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِنَ اللّهِ وَ اللّهُ عَلِيمٌ حَكيمٌ [توبه/60] .

37) ديدن كار ديگران در سير و سياحت : فَسِيرُوا فِى الأَْرْضِ فَانْظُرُوا كيفَ

كانَ عاقِبَهُ الْمُكذِّبِين [آل عمران/137] .

38) تخصّص و کاردانی : قالَ اجْعَلْنِی عَلی خَزائِنِ الأَْرْضِ إِنِّی حَفِیظٌ عَلِیمٌ [یوسف/55] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یا کمَیلُ مَا مِنْ حَرَکهٍ إِلَّا وَ أَنْتَ مُحْتَاجٌ فِیهَا إِلَی مَعْرِفَهٍ [بحارالأنوار ، ج74 ، ص269] .

39) توجّه به خطر بیکاری و بیعاری : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَلْعُونٌ مَنْ أَلْقَی کلَّهُ عَلَی النَّاسِ [کافی ، ج5 ، ص72] .

40) جرأت : وَ لا تَنِیا فِی ذِکرِی [طه/42] .

41) ایمان به قداست و ارزش کار : وَ إِذْ یرْفَعُ إِبْراهِیمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَیتِ وَ إِسْماعِیلُ رَبَّنا تَقَبَّلْ مِنّا إِنَّک أَنْتَ السَّمِیعُ الْعَلِیم [بقره/127] .

42) ایمان به این که به هدف برسد یا نرسد.

43) صلح و صفا : إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَه [حجرات/10] .

رُحَماءُ بَینَهُم [فتح/29] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : یا زهری و ما علیک أن تجعل المسلمین منک بمنزله أهل بیتک [بحارالأنوار ، ج68 ، ص230] .

89) نقش تعطیلات و رکودهای موقّت : مِنْها أَرْبَعَهٌ حُرُم [توبه/36] .

وَ لَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِینَ اعْتَدَوْا مِنْکمْ فِی السَّبْت [بقره/65] .

90) جامعه سالم

91) احساس این که همه مردم به نحوی به کار مشغولند.

92) بازدیدها و آموزش های ضمن خدمت و فرصت های مطالعاتی

93) نام گزاری خیابان ها ، تمبرها و...

94) تخفیف کار برای افراد ضعیف : الآنَ خَفَّفَ اللّهُ عَنْکمْ وَ عَلِمَ أنَّ فِیکمْ ضَعْفا [انفال/66] .

95) القاء محبّت و علاقه به کار از طرف خداوند

96) یاد الطاف خداوند در صحنه های سخت

97) مرخّصی دادن به افراد بی غرض : فَإِذَا اسْتَأْذَنُوک لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ

فَأْذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ [نور/62] .

98) تأمین مسائل جنسی : وَ الَّذِینَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حافِظُونَ إِلاّ عَلی أَزْواجِهِمْ أَوْ ما مَلَکتْ أَیمانُهُم [مومنون/6-5] .

101) آسان بودن تکلیف : لا یرِیدُ بِکمُ الْعُسْر [بقره/185] .

أَیاماً مَعْدُودات [بقره/184] .

(دنیا کوچک است؛ از آن بگذریم.)

102) محبوب بودن کسی که تکلیف می کند و سابقه او : فَقَدْ لَبِثْتُ فِیکمْ عُمُراً مِنْ قَبْلِهِ [یونس/16] .

103) بیان تدریجی و روان تکلیف : وَ لَقَدْ یسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّکرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّکر [قمر/17] .

لِتَقْرَأَهُ عَلَی النّاسِ عَلی مُکث [اسراء/106] .

104) سابقه دستور : شَرَعَ لَکمْ مِنَ الدِّینِ ما وَصّی بِهِ نُوحاً وَ الَّذِی أَوْحَینا إِلَیک وَ ما وَصَّینا بِهِ إِبْراهِیمَ وَ مُوسی وَ عِیسی أَنْ أَقِیمُوا الدِّینَ وَ لا تَتَفَرَّقُوا فِیهِ [شوری/13] .

105) اساس انگیزه = نیاز (فردی ، اجتماعی)

نیاز فردی : جسمی ، روحی

107) به حساب آوردن کارهای قبلی و کارهای دیگر او : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا آمِنُو [نساء/136] .

108) علم و آگاهی : قَالَ الرِّضَا (ع) : فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ کلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا [بحارالأنوار ، ج2 ، ص30] .

109) عرضه کار به شخصیت ها : (روایاتی در مورد این که هر هفته ، کار شما را امام زمان (عجّل اللّه تعالی فرجه الشّریف) می بیند.)

اگر بدانیم این فیلم را فلان رهبر می بیند ، بهتر بازی می کنیم.

110) تجلیل از کسانی که قبل خدماتی داشته اند : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَينَ ابْنُ التَّيهَانِ وَ أَينَ ذُو الشَّهَادَتَينِ وَ أَينَ نُظَرَاوهُمْ مِنْ إِخْوَانِهِمُالَّذِينَ تَعَاقَدُوا عَلَى الْمَنِيهِ وَ أَبْرِدَ بِرُءُوسِهِمْ إِلَى الْفَجَرَهِ

[نهج البلاغه ، خطبه182] .

111) پیش گام بودن مسئولین در انجام تکلیف

112) انتظار و توقّع مردم

113) رودرواسی و حیا

114) اتّصال کار به مقام برتر : مَنْ یطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطاعَ اللّه [نساء/80] .

إِنَّ الَّذِینَ یبایعُونَک إِنَّما یبایعُونَ اللّه [فتح/10] .

2.از نظر اهل بیت علیهم السلام

در آمدهای مادی : أَسْبِغْ عَلَیهِمُ الْأَرْزَاقَ [نهج البلاغه ، نامه53] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : یا زهری و ما علیک أن تجعل المسلمین منک بمنزله أهل بیتک [بحارالأنوار ، ج68 ، ص230] .

44) عدالت و ضابطه : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بِالْعَدْلِ تَتَضَاعَفُ الْبَرَکاتُ [غررالحکم ، ص446] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : العدل نظام الإمره [غررالحکم ، ص339] .

45) نداشتن مزاحم : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا ضَرَرَ وَ لَا ضِرَارَ فِی الْإِسْلَامِ [معانیالأخبار ، ص281] .

47) سلامتی : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : قَوِّ عَلی خِدْمَتِک جَوارِحِی [بلدالأمین ، ص191]

108) علم و آگاهی : قَالَ الرِّضَا (ع) : فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ کلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا [بحارالأنوار ، ج2 ، ص30] .

3. ازنظر عقل

48) دل آرام

49) قلب سلیم

50) ایمان به خود و اتّکای به نفس در سایه ایمان و اتّکال به خداوند.

51) جامعه سالم و دور از فحشا و منکر و فتنه

52) آگاهی بر اسرار و دید و علم

53) رقابت سالم

54) حاکمیت فرهنگ عمومی کار

55) عفو از لغزش های او

56) انتخاب کار بر اساس نیازهای جامعه

57) انتخاب کار بر اساس تمایل قلبی

58) انتخاب کاربر اساس سفارش دیگران و توصیه ها

59) جایزه و غنایم

60) سرود و ستایش و مسائل صوتی

61) وجود قانون برای هرگونه تجاوز به

حق فردی و اجتماعی او

62) بیمه بودن و نداشتن دلهره از حوادث غیرمترقّبه

63) شریک بودن در سود

64) وطن دوستی

65) نقش مسئولین و کارگزاران و گرایش آنها

66) نقش رادیو و تلویزیون و مطبوعات

67) الگوها و کار

68) با مشورت دست به کار شدن

69) راه های طی شده را رفتن

70) ایجاد تنوّع های لازم در لباس و مکان و آهنگ و...

71) کارهای مقدّس انجام دادن

72) تذکرات مفید حین کار

73) مقایسه میان کار خود و دیگران

74) نظافت محل و وسیله و منطقه و هوا

75) کارهای نیاکان و اجدادی

76) وجدان کاری

77) ورزش

78) رفاقت با افراد برتر از خودمان

79) تغافل مدیر ، نرم خویی ، سعه صدر او

80) وجود نمایشگاه هایی برای عرضه کار

81) تزریق هنر در کارها

82) استفاده از نام زیبا ، آرم زیبا ، ادبیات ، نقّاشی و خطّاطی و...

83) دسته جمعی کارکردن ، در یک زمان شروع کردن و پایان دادن

84) خنکی و گرمی هوا و آلودگی و سلامت محیط زیست

85) قدردانی و قدرشناسی

86) عمومیت (همه کار کردن) نه این که عدّه ای فرمان دهند و عدّه ای کار کنند.

87) پاداش بر اساس عرضه کار ، نه بر اساس ساعات اشتغال

88) شروع از کارهای ساده و سبک و شیرین

90) جامعه سالم

91) احساس این که همه مردم به نحوی به کار مشغولند.

92) بازدیدها و آموزش های ضمن خدمت و فرصت های مطالعاتی

93) القا محبّت و علاقه به کار از طرف خداوند

94) یاد الطاف خداوند در صحنه های سخت

1. اوقات فراغت

1. فعال کردن مساجد

1. ارتباط محصلین ممتاز با مساجد

2. ارتباط ورزشکاران با مساجد

3. طرح مسابقات ورزشی متناسب با مسجد

4. کلاس های تقویتی در مساجد

5. کلاس های آموزش نماز و معارف و آثار و فلسفه عبادت

2. با انواع عبادت

1. عبادت فکری (نظری)

1. خداشناسی :

قال الصادق (ع) : لا شیء من العباده أکثر من معرفه [احتجاج طبرسی ، ج2 ، ص344.]

قال الصَّادِقُ (ع) : أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ الْعِلْمُ بِاللَّهِ وَ التَّوَاضُعُ لَهُ [بحارالأنوار ، ج75 ، ص247] .

2. فقه :

قال رَسُولُ اللَّهِ (ص) : افْضَلُ الْعِبَادَهِ الْفِقْه [خصال صدوق ، ج1 ، ص30.]

قال الکاظم (ع) : إن الفقه مفتاح البصیره و تمام العباده و السبب إلی المنازل الرفیعه و الرتب الجلیله فی الدین و الدنیا [بحارالأنوار ، ج10 ، ص247.]

3. محبت اهلبیت :

قَال النَّبِی (ص) : فی حب أهل بیتی عشرین خصله عشر فی الدنیا و عشر فی الآخره أما فی الدنیا فالزهد و.... و الرغبه فی العباده [بحارالأنوار ، ج27 ، ص163.]

قال جعفر بن محمد (ع) : حب علی عباده [بحارالأنوار ، ج39 ، ص279.]

قال النبی (ص) : ذکر علی بن أبی طالب عباده [بحارالأنوار ، ج26 ، ص229.]

قال الصادق (ع) : حبنا أهل البیت أفضل عباده [بحارالأنوار ، ج27 ، ص91.]

4. انتظار فرج :

قال رسول الله (ص) : أفضل العباده انتظار الفرج [كمال الدين ، ج1 ، ص287.]

5. یاد مرگ :

قال الرضا (ع) : ذكر الموت أفضل العباده [بحارالأنوار ، ج75 ، ص346.]

6. فکر :

عَنْ أَبِی مُحَمَّدٍ الْعَسْكرِی (ع)

قَالَ : لَيسَتِ الْعِبَادَهُ كثْرَهَ الصِّيامِ وَ الصَّلَاهِ وَ إِنَّمَا الْعِبَادَهُ كثْرَهُ التَّفَكرِ فِى أَمْرِ اللَّهِ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص184.]

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : كانَ أَكثَرَ عِبَادَهِ أَبِى ذَرٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ التَّفَكرُ وَ الِاعْتِبَارُ [بحارالأنوار ، ج68 ، ص323] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِكلِّ شَىءٌ غَايهٌ وَ غَايهُ الْعِبَادَهِ الْعَقْلُ [بحارالأنوار ، ج1 ، ص95] .

2. عبادت عملی

1.عبادت فردی

1. تلاوت قرآن :

قَال النَّبِى (ص) : أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ الْقِرَاءَهُ فِى الْمُصْحَفِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص267.]

2. عمل :

عن الحسن بن على العسكرى (ع) قال : أفضل العباده العمل [كمال الدين ، ج2 ، ص624.]

3. نماز

4. روزه :

قال النَّبِى (ص) : أَوَّلُ الْعِبَادَهِ قَالَ أَوَّلُ الْعِبَادَهِ الصَّمْتُ وَ الصَّوْمُ [بحارالأنوار ، ج74 ، ص26.]

5. كار و طلب حلال :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْعِبَادَهُ سَبْعُونَ جُزْءاً أَفْضَلُهَا طَلَبُ الْحَلَالِ [كافى ، ج5 ، ص78] .

6. دعا :

قَالَ النَّبِی (ص) : الدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَهِ [بحارالأنوار ، ج90 ، ص300.]

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِنَّ الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَهُ [کافی ، ج2 ، ص467.]

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ الدُّعَاءُ [کافی ، ج2 ، ص466.]

عَنْ مُعَاوِیهَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) رَجُلَینِ افْتَتَحَا الصَّلَاهَ فِی سَاعَهٍ وَاحِدَهٍ فَتَلَا هَذَا الْقُرْآنَ فَکانَتْ تِلَاوَتُهُ أَکثَرَ مِنْ دُعَائِهِ وَ دَعَا هَذَا أَکثَرَ فَکانَ دُعَاؤُهُ أَکثَرَ مِنْ تِلَاوَتِهِ ثُمَّ انْصَرَفَا فِی سَاعَهٍ وَاحِدَهٍ أَیهُمَا أَفْضَلُ قَالَ کلٌّ فِیهِ فَضْلٌ کلٌّ حَسَنٌ قُلْتُ إِنِّی قَدْ عَلِمْتُ

أَنَّ كلًّا حَسَنٌ وَ أَنَّ كلًّا فِيهِ فَضْلٌ فَقَالَ الدُّعَاءُ أَفْضَلُ أَ مَا سَمِعْتَ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قالَ رَبُّكمُ ادْعُونِی أَسْتَجِبْ لَكمْ إِنَّ الَّذِينَ يسْتَكبِرُونَ عَنْ عِبادَتِی سَيدْخُلُونَ جَهَنَّمَ داخِرِينَ هِی وَ اللَّهِ الْعِبَادَهُ هِی وَ اللَّهِ أَفْضَلُ هِی وَ اللَّهِ أَفْضَلُ أَ لَيسَتْ هِی الْعِبَادَهَ هِی وَ اللَّهِ الْعِبَادَهُ هِی وَ اللَّهِ الْعِبَادَهُ أَ لَيسَتْ هِی أَشَدَّهُنَّ هِی وَ اللَّهِ أَشَدُّهُنَّ هِی وَ اللَّهِ أَشَدُّهُنَّ [تهذيب الأحكام ، ج2 ، ص104.]

.7 بيان كلمه توحيد :

قال رسول الله (ص) : أفضل العباده قول لا إله إلا الله و لا حول و لا قوه إلا بالله [بحارالأنوار ، ج90 ، ص190] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَيرُ الْعِبَادَهِ قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ [كافی ، ج2 ، ص506.]

.8 ركوع :

قال الرِّضَا (ع) : الْعِبَادَهَ الْعُظْمَی إِنَّمَا هِی الرُّكوعُ وَ السُّجُودُ [بحارالأنوار ، ج6 ، ص65] .

.9 سجده :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السُّجُودُ مُنْتَهَی الْعِبَادَهِ مِنْ بَنِی آدَمَ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص313] .

.10 استغفار :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَيرُ الْعِبَادَهِ الِاسْتِغْفَارُ [كافی ، ج2 ، ص517.]

.11 تقوی :

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ أَشَدَّ الْعِبَادَهِ الْوَرَعُ [كافی ، ج2 ، ص77.]

.12 تحمل بيماری :

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : سَهَرُ لَيلَهٍ مِنْ مَرَضٍ أَفْضَلُ مِنْ عِبَادَهِ سَنَهٍ [كافی ، ج3 ، ص113.]

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : حُمَّى (تب) لَيلَهٍ تَعْدِلُ عِبَادَهَ سَنَهٍ وَ حُمَّى لَيلَتَينِ تَعْدِلُ عِبَادَهَ سَنَتَينِ وَ حُمَّى ثَلَاثٍ تَعْدِلُ عِبَادَهَ سَبْعِينَ سَنَهً [كافى

، ج3 ، ص114.]

.13 نگاه به قرآن نگاه به کعبه نگاه به امام عادل ونگاه برادر دینی ، عبادت است.

.14 خواب روزه دار :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَوْمُ الصَّائِمِ عِبَادَهٌ وَ نَفَسُهُ تَسْبِيحٌ [کافی ، ج4 ، ص64] .

2. عبادت اجتماعی

1. حج

2. جهاد :

قَال النَّبِی (ص) : رباط یوم فی سبیل الله خیر من عباده الرجل فی أهله ثلاثمائه و ستین یوما کل یوم ألف سنه [بحارالأنوار ، ج61 ، ص177]

3. خدمت :

قال العسکری (ع) : إن أشرف العباده خدمتک إخوانک المؤمنین [بحارالأنوار ، ج72 ، ص317]

4. حضور در مسجد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْجُلُوسُ فِی الْمَسْجِدِ انْتِظَارَ الصَّلَاهِ عِبَادَهٌ [کافی ، ج2 ، ص356.]

5. پاکدامنی :

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ أَفْضَلَ الْعِبَادَهِ عِفَّهُ الْبَطْنِ وَ الْفَرْجِ [کافی ، ج2 ، ص79.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ الْعَفَافُ [کافی ، ج2 ، ص79.]

6. اخلاق نیک :

أی العباده أحسن قال العسکری (ع) الوقار و الموده [بحارالأنوار ، ج75 ، ص421.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) فِی وَصِیتِهِ عِنْدَ مَوْتِهِ عَلَیک بِالتَّوَاضُعِ فَإِنَّهُ مِنْ أَعْظَمِ الْعِبَادَهِ [بحارالأنوار ، ج72 ، ص119]

7. ازدواج :

من تزوج فقد أعطی نصف العباده [بحارالأنوار ، ج100 ، ص220.]

8. دانش آموزی :

قال رسول الله (ص) : من خرج یطلب بابا من العلم لیرد به باطلا إلی حق و ضالا إلی هدی کان عمله کعباده أربعین عاما [منیه المرید ، ص101]

9. رابطه با علماء :

قال رسول اللهصلى الله عليه و آله : مجالسه العلماء عباده [بحارالأنوار ، ج1 ، ص204] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : النَّظَرُ فِی وَجْهِ الْعَالِمِ حُبّاً لَهُ عِبَادَهٌ [بحارالأنوار ، ج1 ، ص205.]

قال رسول اللهصلى الله عليه و آله : المتقون ساده ، و الفقهاء قاده ، و الجلوس إليهم عباده. [كافى ، ج2 ، ص226.]

10. عزادارى براى اهل بيت :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَفَسُ الْمَهْمُومِ لَنَا الْمُغْتَمِّ لِظُلْمِنَا تَسْبِيحٌ وَ هَمُّهُ لِأَمْرِنَا عِبَادَهٌ

11. محبت به والدين :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : النَّظَرُ إِلَى الْوَالِدَينِ عِبَادَهٌ [كافى ، ج4 ، ص240.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : النَّظَرُ إِلَى الْوَالِدَينِ بِرَأْفَهٍ وَ رَحْمَهٍ عِبَادَهٌ [بحارالأنوار ، ج38 ، ص199.]

12. خدمت در خانه :

قال رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِی سَاعَهٌ فِی خِدْمَهِ الْبَيتِ خَيرٌ مِنْ عِبَادَهِ أَلْفِ سَنَهٍ [بحارالأنوار ، ج101 ، ص13]

13. ريا در برابر منافق :

الصَّادِقُ (ع) : الرِّياءُ مَعَ الْمُنَافِقِ فِی دَارِهِ عِبَادَهٌ [بحارالأنوار ، ج72 ، ص421.]

3. مطالعه

1. نشانه مطالعه مفيد آخرت بينى است :

قالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيلَكمْ ثَوابُ اللّهِ خَيرٌ لِمَنْ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً وَ لا يلَقّاها إِلاَّ الصّابِرُونَ [قصص ، 80.]

2. ثمره مطالعه مفید خدا پرستی است :

قال علی (ع) : ثمره العلم العباده [غررالحکم ، ص64.]

4. کار

1. اهمیت کار

1. پیامبر تعریف جوانی را شنید ، پرسید کارش چیست؟ گفتند بیکار است. فرمود : از چشم من افتاد.

رسول خدا (ص) به هر جوانی می رسید ، دو سئوال می پرسید : ازدواج کرده ای یا نه؟

کار می کنی یا نه؟

12. به کارهای دیگر و برنامه های دیگر لطمه نزند :

قال الرِّضَا ، (ع) : اجْتَهِدُوا أَنْ یکونَ زَمَانُکمْ أَرْبَعَ سَاعَاتٍ سَاعَةً لِلَّهِ لِمُنَاجَاتِهِ وَ سَاعَةً لِأَمْرِ الْمَعَاشِ وَ سَاعَةً لِمُعَاشَرَهِ الْإِخْوَانِ الثِّقَاتِ [بحارالأنوار ، ج75 ، ص346.]

13. حاکمیت ارزش های معنوی :

أَشْجَعُ النَّاسِ مَنْ غَلَبَ هَوَاهُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص394.]

2. انواع تفریح سالم

1. مسابقه و ورزش

1. مسابقه و ورزش در روایات

1. پیامبر اکرم (ص) اسب دوانی می کرد و در مسابقات اسب دوانی چند مثقال نقره به عنوان جایزه انتخاب می فرمود :

قَال عَلِیُّ بْنِ الْحُسَین (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) أَجْرَی الْخَیلَ وَ جَعَلَ سَبَقَهَا أَوَاقِی مِنْ فِضَّهٍ [کافی ، ج5 ، ص49.]

2. پیامبر خودش با اسامه مسابقه اسب دوانی می داد

3.امام باقر (ع) 17تیر روی هم زد.

4. مسابقه رسول اللهصلّ الله علیه و آلهبا قتاده

جمعی از مشرکان به قصد دستبرد گوسفندان مردم به اطراف مدینه می آمدند. پیامبر و جمعی از اصحاب برای سرکوبی آنان از مدینه خارج شدند. مشرکان فرار کردند. در

راه برگشت ، قتاده عرض کرد یا رسول الله مایلید مسابقه بدهیم؟ پیامبر فرمود : بله. مسابقه انجام و پیامبر برنده شد :

قال الصَّادِقُ (ع) : أَغَارَ الْمُشْرِکونَ عَلَی سَرْحِ الْمَدِینَهِ فَنَادَی فِیهَا مُنَادٍ یا سُوءَ صَبَاحَاهْ فَسَمِعَهَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِی الْجَبَلِ فَرَکبَ فَرَسَهُ فِی طَلَبِ الْعَدُوِّ وَ کانَ أَوَّلُ أَصْحَابِهِ لَحِقَهُ أَبُو قَتَادَهَ عَلَی فَرَسٍ لَهُ وَ کانَ تَحْتَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) سَرْجٌ دَفَّتَاهُ لِیفٌ لَیسَ فِیهِ أَشَرٌ وَ لَا بَطَرٌ فَطَلَبَ الْعَدُوَّ فَلَمْ یلْقَوْا أَحَداً وَ تَتَابَعَتِ الْخَیلُ فَقَالَ أَبُو قَتَادَهَ یا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْعَدُوَّ قَدِ انْصَرَفَ فَإِنْ رَأَیتَ أَنْ نَسْتَبِقَ فَقَالَ نَعَمْ فَاسْتَبَقُوا فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) سَابِقاً عَلَیهِمْ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَیهِمْ فَقَالَ أَنَا ابْنُ الْعَوَاتِک مِنْ قُرَیشٍ إِنَّهُ لَهُوَ الْجَوَادُ الْبَحْرُ یعْنِی فَرَسَهُ [لکافی ، ج5 ، ص50.]

5.پیاده روی :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خیر ما تداویتم به المشی [بحارالأنوار ، ج59 ، ص128.]

6. حقّ بدن

پیامبر (ص) : ان لبدنک علیک حقا

وَ لا تَنْسَ نَصِیبَک مِنَ الدُّنْیا [قصص ، 77.]

سئل محمد بن الحنفیه رحمه الله عن أعظم الناس خطرا فقال الذی لا یری الدنیا کلها عوضا من بدنه ثم قال إن أبدانکم هذه لیست لها ثمن إلا الجنه فلا تبیعوها إلا بها [مجموعه ورام ، ج1 ، ص65] .

7. تقویت بدن برای عبادت

قال علی (ع) : قو علی خدمتک جوارحی (دعای کمیل) [إقبال الأعمال ، ص709.]

وَ زادَهُ بَسْطَهً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ [بقره ، 247] .

8. سلامتی بدن

اللهم إنی أسألک الْعَافِيةَ.... عَافِيةَ الدُّنيا وَ الْآخِرَهِ (دعای استهلال ماه محرم) [بحارالأنوار ، ج95

، ص332.]

9. آمادگی در برابر دشمن

وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ [انفال ، 60.]

1. از کودکی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلِّمُوا أَوْلَادَكمُ السِّبَاحَةَ وَ الرِّمَايةَ [کافی ، ج6 ، ص47.]

2. ورزشهای رزمی

ورزش های مورد تشویق اسلام بیشتر جنبه رزمی دارد ، شمشیرزنی ، سوارکاری ، تیراندازی ، شناگری ، دوندگی ، کشتی.

3. ورزش باستانی

وسائل زور خانه های قدیم هم سمبل وسایل رزمی است. مثل گرز ، سپر ، کمان

2. بهترین مسابقه

1. مسابقه در خیرات

فَاسْتَبِقُوا الْخَيراتِ [بقره ، 148] .

يسارِعُونَ فِی الْخَيراتِ وَ أُولئِک مِنَ الصّالِحِينَ [آل عمران ، 114]

2. مسابقه بسوی مغفرت

وَ سارِعُوا إِلی مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكمْ [آل عمران ، 133.]

قال علی (ع) : أسرع إليک فی البارزين (دعای كميل) [إقبال الأعمال ، ص709.]

قال علی (ع) : حتی أسرح إلیک فی میادین السابقین (دعای کمیل) [إقبال الأعمال ، ص709.]

1.اهمیت ورزش

1.ورزش عامل سلامتی و نشاط ، سلامتی عامل کار و تلاش بیشتر

2. ورزش عامل طول عمر و عمر طولانی عامل خدمت و عبادت بیشتر.

3. ورزش عامل تندرستی و تندرستی عامل خوش اخلاقی.

4. ورزش عامل سلامتی و سلامتی عامل صرفه جویی در مصرف دارو و بیمارستان و...

5. ورزش عامل بسیار مهمی در پیشگیری اعتیاد به مواد مخدر.

6. ورزش عامل بسیار مهمی در رفع بیکاری بد کاری و..

7.پیاده روی ورزشی بی خرج ، سالم ، عمومی ، قابل اجرا در همه جا و در همه وقت.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طُوبَی لِمَنْ أَسْلَمَ وَ کانَ عَیشُهُ کفَافاً [کافی ، ج2 ، ص140]

2. مسافرت

3. گردش

أَرْسِلْهُ مَعَنا

غَداً یرْتَعْ وَ یلْعَبْ [یوسف ، 12] .

الهوا و العبوا فانی اکره ان یری فی دینکم غلظه [نهج الفصاحه]

1. اولیا ومربیان

1. وظایف

1. والدین نسبت به فرزندان

1. مسائل عبادی

قُلْ إِنَّ الْخاسِرِینَ الَّذِینَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَ أَهْلِیهِمْ یوْمَ الْقِیامَهِ [زمر/15] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مُرُوا صِبْیانَکمْ بِالصَّلَاهِ إِذَا بَلَغُوا سَبْعاً [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص252] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یتَعَلَّمُ الْحَلَالَ وَ الْحَرَامَ سَبْعَ سِنِینَ [کافی ، ج6 ، ص47] .

تمرین روزه ، آموزش وضو و غسل و...

حتّی برای فرزندان نابالغ مستحب است نمازشان اگر ترک شد ، نماز قضا بخوانند. [رساله]

2. مسائل تربیتی

ضمن این که باید به فرزندان سوء ظن نداشت ، نباید به قیافه ظاهری وی اکتفا کرد. گاهی ظاهر فرد پسندیده به نظر می رسد ولیکن در باطن مبتلا به مفاسدی است.

ارتباط برقرار کردن با افراد مطّلع و متدین در زمینه مسائل تربیتی که در صورت داشتن این شرایط ، مسئولین مدرسه بهترین مشاور می توانند باشند.

رعایت عدالت و رفع هرگونه تبعیض ناروا در مورد فرزندان (توضیح این که توجّه به روحیات فرد و نشان دادن عکس العمل مناسب ، با تبعیض فرق

دارد) .

بزرگ جلوه دادن وفیات و اعیاد مربوط به ائمّه (صلوات الله علیهم اجمعین) و جشن های مذهبی و استفاده تربیتی نمودن ازاین اعیاد و ایام.

استفاده از روش های مربوط به احساسات ، ارائه الگوهای مناسب از شخصیت های مذهبی ، داستان انبیاء (علیهم السّلام) و ائمه (علیهم السّلام) ، رفیق شدن والدین با فرزندان و قرار دادن خود هم سطح ایشان و...

عدم اعتماد کامل به توان تربیتی خود و توکل به

خداوند و تمنّای از او برای کمک در تربیت فرزندان.

حضرت فاطمه زهرا (س) بچه هایش را به مسجد می فرستاد تا سخنان پدر را بشنوند و پس از برگشت از آنها می پرسید.

امام باقر (ع) : " پدرم به بعضی فرزندانش بیشتر محبّت می کرد ، در حالی که دیگران شایسته تر بودند ، به خاطر این که داستان یوسف (ع) تکرار نشود".

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ اللَّهِ إِنِّی لَأُصَانِعُ بَعْضَ وُلْدِی وَ أُجْلِسُهُ عَلَی فَخِذِی (وَ أُفْکرُ لَهُ فِی الْمِلْحِ) وَ أَکثِرُ لَهُ الشُّکرَ وَ إِنَّ الْحَقَّ لِغَیرِهِ مِنْ وُلْدِی وَ لَکنْ مَخَافَةَ عَلَیهِ مِنْهُ وَ مِنْ غَیرِهِ لِئَلَّا یصْنَعُوا بِهِ مَا فَعَلُوا بِیوسُفَ إِخْوَتُهُ وَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ سُورَةَ یوسُفَ إِلَّا أُمْثَالًا لِکی لَا یحْسُدَ بَعْضُنَا بَعْضاً کمَا حَسَدَ یوسُفَ إِخْوَتُهُ وَ بَغَوْا عَلَیهِ فَجَعَلَهَا حُجَّةً وَ رَحْمَةً عَلَی مَنْ تَوَلَّانَا وَ دَانَ بِحُبِّنَا (حُجَّةً عَلَی) أَعْدَائِنَا وَ مَنْ نَصَبَ لَنَا الْحَرْبَ [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص166] .

مشاور و معاون :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رَحِمَ اللَّهُ مَنْ أَعَانَ وَلَدَهُ عَلَی بِرِّهِ. قَالَ : قُلْتُ : کیفَ یعِینُهُ عَلَی بِرِّهِ؟ قَالَ : یقْبَلُ مَیسُورَهُ وَ یتَجَاوَزُ عَنْ مَعْسُورِهِ وَ لَا یرْهِقُهُ (او را به طغیان نکشد) وَ لَا یخْرَقُ بِهِ (دروغ نگوید) [کافی ، ج6 ، ص50] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَکمْ وَ أَهْلِیکمْ ناراً [تحریم/6] .

قُلْ إِنَّ الْخاسِرِینَ الَّذِینَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَ أَهْلِیهِمْ یوْمَ الْقِیامَهِ [زمر/15] .

إِنّا کنّا قَبْلُ فِی أَهْلِنا مُشْفِقِینَ [طور/26] .

امامان معصوم (علیهم السّلام) پیوسته فرزندانشان را نصیحت می کردند. امیرالمؤمنین (ع) بارها فرزندانش را نصیحت می کرد و تلخی ها و شیرینی های زندگی

را تشریح می کردند. چه زیبا است پدران ، لقمان وار فرزندانشان را نصیحت کنند و آهنگیا بُنَیَّ یا بُنَیَّدرخانه ها طنین انداز باشد.

در خانه ، بزرگترها باید سرمشق کوچکترها باشند.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لِیتَأَسَّ صَغِیرُکمْ بِکبِیرِکمْ وَ لْیرْأَفْ کبِیرُکمْ بِصَغِیرِکمْ وَ لَا تَکونُوا کجُفَاهِ الْجَاهِلِیهِ [نهج البلاغه ، خطبه 166] .

پیدا کردن کار مناسب ، توجّه به انتخاب استاد : قَالَ الْکاظِمُ (ع) : جَاءَ رَجُلٌ إِلَی النَّبِی (ص) فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ مَا حَقُّ ابْنِی هَذَا قَالَ تُحْسِنُ اسْمَهُ وَ أَدَبَهُ وَ ضَعْهُ مَوْضِعاً حَسَناً إِذَا بَلَغَ [کافی ، ج6 ، ص48] .

مشورت : یا بُنَی إِنِّی أَری فِی الْمَنامِ أَنِّی أَذْبَحُک فَانْظُرْ ما ذا تَری [صافات/102] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ... وَ أَعِنِّی عَلَی تَرْبِیتِهِمْ وَ تَأْدِیبِهِمْ ، وَ بِرِّهِمْ [صحیفه سجادیه ، دعای 25] .

اثر وضعی :

قَالَ الْبَاقِرُ وَ الصَّادِقُ (ع) : یحفظ الأطفال بأعمال آبائهم کما حفظ الله الغلامین بصلاح أبیهما [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص338] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ لَیفْلِحُ بِفَلَاحِ الرَّجُلِ الْمُومِنِ وُلْدَهُ وَ وُلْدَ وُلْدِهِ [بحارالأنوار ، ج68 ، ص236] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): حَقُّ الْوَلَدِ عَلَی وَالِدِهِ إِذَا کانَ ذَکراً أَنْ یسْتَفْرِهَ أُمَّهُ وَ یسْتَحْسِنَ اسْمَهُ وَ یعَلِّمَهُ کتَابَ اللَّهِ وَ یطَهِّرَهُ وَ یعَلِّمَهُ السِّبَاحَهَ [کافی ، ج6 ، ص48] .

نقش مادر :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : طُوبَی لِمَنْ کانَتْ أُمُّهُ عَفِیفَهً [علل الشرائع ، ج2 ، ص564] .

مادر با نگاه نامشروع به نامحرم سبب حبط اعمال خویش می شود. [الحدیث از لئالی ، ص496] .

توجّه به

شرائط محیط :

تحمیل نکنید : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا تقسروا أولادکم علی آدابکم فإنهم مخلوقون لزمان غیر زمانکم [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص267] .

توجّه به روحیات : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْوَلَدُ سَیدٌ سَبْعَ سِنِینَ وَ عَبْدٌ سَبْعَ سِنِینَ وَ وَزِیرٌ سَبْعَ سِنِینَ [مکارم الأخلاق ، ص222] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : دَعِ ابْنَک یلْعَبْ سَبْعَ سِنِینَ وَ یودَّبْ سَبْعَ سِنِینَ وَ أَلْزِمْهُ نَفْسَک سَبْعَ سِنِینَ فَإِنْ أَفْلَحَ وَ إِلَّا فَإِنَّهُ مِمَّنْ لَا خَیرَ فِیهِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص492] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ولدک ریحانتک سبعا و خادمک سبعا ثم هو عدوک أو صدیقک [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص343] .

پرهیز از لوس کردن : قَالَ الْکاظِمُ (ع) : تُسْتَحَبُّ عَرَامَهُ الصَّبِی فِی صِغَرِهِ لِیکونَ حَلِیماً فِی کبَرِهِ [کافی ، ج6 ، ص51] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بالتّعب الشدید تدرک الدرجات الرفیعه و الراحه الدائمه [غررالحکم ، ص99] .

3.مسائل علمی

1) تشویق معلّم : امام حسین (ع) به معلّم فرزندش 1000 لباس و 100 دینار داد ، به طوری که مردم اعتراض کردند. فرمود : أَینَ یقَعُ هَذَا مِنْ عَطَائِهِ یعْنِی تَعْلِیمَهُ [المناقب ، ج4 ، ص66] .

2) سوادآموزی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنْ حَقِّ الْوَلَدِ عَلَی وَالِدِهِ أَنْ یحَسِّنَ اسْمَهُ إِذَا وُلِدَ وَ أَنْ یعَلِّمَهُ الْکتَابَهَ إِذَا کبِرَ وَ أَنْ یعِفَّ فَرْجَهُ إِذَا أَدْرَک [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص169] .

3) پاداشی بزرگ برای سه نفر : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْمُعَلِّمَ إِذَا قَالَ لِلصَّبِی بِسْمِ اللَّهِ کتَبَ اللَّهُ لَهُ

وَ لِلصَّبِی وَ لِوَالِدَیهِ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص166] .

4) آموزش قرآن : امام عسگری (ع) : خداوند به پدر و مادری اجر کثیر می دهد؛ آنها می گویند : یا رَبَّنَا أَنَّى لَنَا هَذِهِ وَ لَمْ تَبْلُغْهَا أَعْمَالُنَا؟ فَيقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ : وَ مَعَ هَذَا تَاجُ الْكرَامَهِ لَمْ يرَ مِثْلَهُ الرَّاءُونَ وَ لَمْ يسْمَعْ بِمِثْلِهِ لسَّامِعُونَ وَ لَا يتَفَكرُ فِی مِثْلِهِ الْمُتَفَكرُونَ فَيقَالُ : هَذَا بِتَعْلِيمِكمَا وَلَدَكمَا الْقُرْآنَ وَ بِتَبْصِيرِكمَا إِياهُ بِدِينِ الْإِسْلَامِ وَ بِرِياضَتِكمَا إِياهُ عَلَى حُبِّ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ عَلِی وَلِی اللَّهِ (ع) [تفسیرالإمام العسکری ، ص449] .

5) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ عَلَّمَ وَلَدَهُ الْقُرْآنَ فَكأَنَّمَا حَجَّ الْبَيتَ عَشَرَهَ آلَافِ حَجَّهٍ وَ اعْتَمَرَ عَشَرَهَ آلَافِ عُمْرَهٍ وَ أَعْتَقَ عَشَرَهَ آلَافِ رَقَبَهٍ مِنْ وُلْدِ إِسْمَاعِيلَ وَ غَزَا عَشَرَهَ آلَافِ غَزْوَهٍ وَ أَطْعَمَ عَشَرَهَ آلَافِ مِسْكِينٍ مُسْلِمٍ جَائِعٍ كأَنَّمَا كسَا عَشَرَهَ آلَافِ عَارٍ مُسْلِمٍ وَ يكتَبُ لَهُ بِكلِّ حَرْفٍ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ يمْحُو اللَّهُ عَنْهُ عَشْرَ سَيئَاتٍ وَ يكونُ مَعَهُ فِی قَبْرِهِ حَتَّى يبْعَثَ وَ يثْقُلُ مِيزَانُهُ وَ يجَاوَزُ بِهِ عَلَى الصِّرَاطِ كالْبَرْقِ الْخَاطِفِ وَ لَمْ يفَارِقْهُ الْقُرْآنُ حَتَّى َنْزِلَ بِهِ مِنَ الْكرَامَهِ أَفْضَلَ مَا يتَمَنَّى [جامع الأخبار ، ص49] .

6) رُوِی عَنِ النَّبِی (ص) : "أَنَّهُ نَظَرَ إِلَى بَعْضِ الْأَطْفَالِ فَقَالَ : وَيلٌ لِأَطْفَالِ آخِرِ الزَّمَانِ مِنْ آبَائِهِمْ فَقِيلَ: يا رَسُولَ اللَّهِ! مِنْ آبَائِهِمُ الْمُشْرِكِينَ؟ فَقَالَ : لَا مِنْ آبَائِهِمُ الْمُومِنِينَ لَا يعَلِّمُونَهُمْ شَيئاً مِنَ الْفَرَائِضِ وَ إِذَا تَعَلَّمُوا أَوْلَادُهُمْ َنَعُوهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُمْ بِعَرَضٍ يسِيرٍ مِنَ الدُّنْيا فَأَنَا مِنْهُمْ بَرِیءٌ وَ هُمْ مِنِّی بِرَاءٌ" [جامع الأخبار ، ص106]

.

7) رسول اللّه (ص) : حق الولد على والده ان يعلّمه الكتابه (سواد) و السّباحه (شنا) و الرّمايه (رزم) و ان لايرزقه الّا طيبا [ميزان الحكمه] .

8) رسول الله (ص) : ادّبوا اولادكم على ثلاث خصال حبّ نبيكم و حبّ أهل بيته و قرائه القرآن [ميزان الحكمه]

5.مسائل فكرى

1) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بَادِرُوا أَحْدَاثَكمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ تَسْبِقَكمْ إِلَيهِمُ الْمُرْجِئَةُ [تهذيب الأحكام ، ج8 ، ص111] .

2) قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَين (ع) : أنک مسئول عما وليته به من حسن الأدب و الدلاله على ربه عز و جلَ [أمالى صدوق ، ص371] .

6.مسائل جنسى

فراهم كردن زمينه ازدواج فرزندان : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنْ حَقِّ الْوَلَدِ عَلَى وَالِدِهِ ثَلَاثَةٌ يحَسِّنُ اسْمَهُ وَ يعَلِّمُهُ الْكتَابَهَ وَ يزَوِّجُهُ إِذَا بَلَغَ [روضه الواعظين ، ج2 ، ص369] .

توجّه به مسايل جنسى

1) رسول الله (ص) : " باآميزش جنسى در حضور فرزندان ، نسلى فاسد تحويل اجتماع خواهد شد". [وسايل ، ج5 ، ص16] .

2) وَ الَّذِينَ لَمْ يبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكمْ ثَلاثَ مَرّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلاهِ الْفَجْرِ [نور/58] .

3) جدا كردن رختخواب بچه ها.

4) محبّت به اندازه : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَيرْحَمُ الرَّجُلَ لِشِدَّهِ حُبِّهِ لِوَلَدِهِ [كافى ، ج6 ، ص50] .

5) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَحِبُّوا الصِّبْيانَ وَ ارْحَمُوهُمْ وَ إِذَا وَعَدْتُمُوهُمْ شَيئاً فَفُوا لَهُمْ فَإِنَّهُمْ لَا يدْرُونَ إِلَّا أَنَّكمْ تَرْزُقُونَهُمْ [كافى ، ج6 ، ص49] .

7. دعا به فرزند

1) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا سَأَلْتُ رَبِّی أَوْلَاداً نَضِرَ الْوَجْهِ وَ لَا سَأَلْتُهُ

وَلَداً حَسَنَ الْقَامَهِ وَ لَكرْ سَأَلْتُ رَبِّی أَوْلَاداً مُطِيعِينَ لِلَّهِ وَجِلِينَ مِنْهُ حَتَّی إِذَا نَظَرْتُ إِلَيهِ وَ هُوَ مُطِيعٌ لِلَّهِ قَرَّتْ عَينِی [بحارالأنوار ، ج101 ، ص98] .

2) دعاهای پیامبران (علیهم السّلام) برای فرزندانشان

1) رَبَّنا هَبْ لَنا مِنْ أَزْواجِنا وَ ذُرِّياتِنا قُرَّهَ أَعْينٍ [فرقان/74] .

2) رَبِّ اجْعَلْنِی مُقِيمَ الصَّلاهِ وَ مِنْ ذُرِّيتِی [ابراهيم/40] .

3) وَ أَصْلِحْ لِی فِی ذُرِّيتِی [احقاف/15] .

4) رَبَّنا وَ اجْعَلْنا مُسْلِمَينِ لَک وَ مِنْ ذُرِّيتِنا أُمَّهً مُسْلِمَهً لَک [بقره/128] .

5) قالَ رَبِّ هَبْ لِی مِنْ لَدُنْک ذُرِّيهً طَيبَهً [آل عمران/38] .

2. بياناتی درباره جوان

1) پیامبر (ص) به جوانان شخصیت می داد. عتاب بن اسیدِ 21 ساله را فرماندار شهر مکه و اسامه 18 ساله را فرمانده جنگ کرد و در مقابل اعتراضات مردم ، مقاومت کرد. [بحار الأنوار ، ج6 ، ص67] .

2) ابوایوب در تمام جنگ ها شرکت داشت ، جز جنگی که فرماندهی اش به عهده یک جوان بود. ابوایوب تا آخر عمر برای این تخلّف تأسّف می خورد. [اسد الغابه ، ج2 ، ص81] .

3) رسول اللّه (ص) : أوصيكم بالشّبان خيرا فانّما ارق افئده ، انّ الله بعثنی بشيرا و نذيرا فخالفنی الشّبان و خالفنی الشّوخ ثم قَرَءَ : "فطال عليهم الامد فقست قلوبكم" [شباب قريش ، ص1] .

4) قَالَ الصَّادِقُ(ع) : لَسْتُ أُحِبُّ أَنْ أَرَی الشَّابَّ مِنْكمْ إِلَّا غَادِياً فِی حَالَينِ إِمَّا عَالِماً أَوْ مُتَعَلِّماً [أمالی طوسی ، ص303] .

5) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَی مَلَکاً ينْزِلُ فِی کلِّ لَيلَهٍ فَينَادِی يا أَبْنَاءَ الْعِشْرِينَ جِدُّوا وَ

اجْتَهِدُوا [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص157] .

6) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بِرُّ الرَّجُلِ بِوَلَدِهِ بِرُّهُ بِوَالِدَيهِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص483] .

7) امام مجتبی (ع) فرزندانش را جمع کرد و فرمود : أنه دعا بنیه و بنی أخیه فقال إنکم صغار قوم و یوشک أن تکونوا کبار قوم آخرین فتعلموا العلم فمن لم یستطع منکم أن یحفظه فلیکتبه لیضعه فی بیته [منیه المرید ، ص340] .

شخصیت دادن

1) از سنّت های پیامبر (ص) سلام کردن به کودکان بود.

2) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یحْتَجَّ مُحْتَجٌّ مِنْکمْ فِی مُخَالَفَتِهِ بِصِغَرِ سِنِّهِ فَلَیسَ الْأَکبَرُ هُوَ الْأَفْضَلَ بَلِ الْأَفْضَلُ هُوَ الْأَکبَرُ [تفسیرالإمام العسکری ، ص554] .

3) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إذا عاتبت الحدث فاترک له موضعا من ذنبه لئلا یحمله الإخراج علی المکابره [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص333] .

4) قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : فَاعْمَلْ فِی أَمْرِهِ عَمَلَ الْمُتَزَینِ یحْسُنْ أَثَرُهُ عَلَیهِ فِی عَاجِلِ الدُّنْیا [تحف العقول ، ص263] .

2. خطابات "یابُنّی"

1. قرآن

1) یا بُنَی لا تَقْصُصْ رُویاک عَلی إِخْوَتِک فَیکیدُوا لَک کیداً [یوسف/5] .

2) یا بُنَی ارْکبْ مَعَنا وَ لا تَکنْ مَعَ الْکافِرِینَ [هود/42] .

3) یا بُنَی لا تُشْرِک بِاللّهِ إِنَّ الشِّرْک لَظُلْمٌ عَظِیمٌ [لقمان/13] .

4) یا بُنَی إِنَّها إِنْ تَک مِثْقالَ حَبَّهٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَکنْ فِی صَخْرَهٍ أَوْ فِی السَّماواتِ أَوْ فِی الْأَرْضِ یأْتِ بِهَا اللّهُ [لقمان/16] .

5) يا بُنَى إِنِّى أرى فِى الْمَنامِ أَنِّى أَذْبَحُک فَانْظَرْ ما ذا تَرى [صافات/102]
.

6) يا بُنَى أَقِمِ الصَّلاةَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْكرِ [لقمان/17

] .

2. نهج البلاغه

7) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا بُنَى إِنِّى أَخَافُ عَلَيک الْفَقْرَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنْهُ فَإِنَّ الْفَقْرَ مَنْقَصَهٌ لِلدِّينِ مَدْهَشَهٌ لِلْعَقْلِ دَاعِيهٌ لِلْمَقْتِ [نهج البلاغه ، حكمت 319] .

8) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لِابْنِهِ الْحَسَنِ (ع) يا بُنَى احْفَظْ عَنِّى أَرْبَعاً وَ أَرْبَعاً لَا يضُرُّک مَا عَمِلْتَ مَعَهُنَّ إِنَّ أَغْنَى الْغِنَى الْعَقْلُ وَ أَكبَرَ الْفَقْرِ الْحُمْقُ وَ أَوْحَشَ الْوَحْشَهِ الْعُجْبُ وَ أَكرَمَ الْحَسَبِ حُسْنُ الْخُلُقِ [نهج البلاغه ، حكمت 38] .

9) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا بُنَى إِياک وَ مُصَادَقَهَ الْأَحْمَقِ فَإِنَّهُ يرِيدُ أَنْ ينْفَعَک فَيضُرَّک وَ إِياک وَ مُصَادَقَهَ الْبَخِيلِ فَإِنَّهُ يقْعُدُ عَنْک أَحْوَجَ مَا تَكونُ إِلَيهِ وَ إِياک وَ مُصَادَقَهَ الْفَاجِرِ فَإِنَّهُ يبِيعُک بِالتَّافِهِ وَ إِياک وَ مُصَادَقَهَ الْكذَّابِ فَإِنَّهُ كالسَّرَابِ يقَرِّبُ عَلَيک الْبَعِيدَ وَ يبَعِّدُ عَلَيک الْقَرِيبَ [نهج البلاغه ، حكمت 38] .

10) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَإِنِّى أُوصِيک بِتَقْوَى اللَّهِ أَى بُنَى وَ لُزُومِ أَمْرِهِ وَ عِمَارَهِ قَلْبِک بِذِكرِهِ وَ الِاعْتِصَامِ بِحَبْلِهِ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

11) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَى بُنَى إِنِّى وَ إِنْ لَم أَكنْ عُمِّرْتُ عُمُرَ مَنْ كانَ قَبْلِى فَقَدْ نَظَرْتُ فِى أَعْمَالِهِمْ وَ فَكرْتُ فِى أَخْبَارِهِمْ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

12) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا بُنَى أَنَّهُ لَوْ كانَ لِرَبِّک شَرِيک لَأَتَتْک رُسُلُهُ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

13) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا بُنَى اجْعَلْ نَفْسَک مِيزَاناً فِيمَا بَينَک وَ بَينَ غَيرِک فَأَحْبِبْ لِغَيرِک مَا تُحِبُّ لِنَفْسِک [نهج البلاغه ، نامه 31] .

14) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا بُنَى أَكثِرْ مِنْ ذِكرِ الْمَوْتِ وَ ذِكرِ مَا

تَهْجُمُ عَلَيهِ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

15) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا بُنَى أَنَّک إِنَّمَا خُلِقْتَ لِلْآخِرَهِ لَا لِلدُّنْيا وَ لِلْفَنَاءِ لَا لِلْبَقَاءِ وَ لِلْمَوْتِ لَا لِلْحَياهِ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

3.میراث الله

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مِيرَاثُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ عَبْدِهِ الْمُومِنِ وَلَدٌ يعْبُدُهُ مِنْ بَعْدِهِ [كافى ، ج6 ، ص3] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ميراث الله من عبده المؤمن ولد صالح يستغفر له [مكارم الأخلاق ، ص218] .

1. اهانت

1. مقدسات دراسلام

1. مسجد

1 إِنَّمَا الْمُشْرِكونَ نَجَسٌ فَلا يقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرامَ [توبه/28] .

ماه رمضان

عَنْ أَبِى مَرْيمَ قَالَ : "أُتِى أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) بِالنَّجَاشِى الشَّاعِرِ قَدْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِى شَهْرِ رَمَضَانَ فَضَرَبَهُ ثَمَانِينَ ثُمَّ حَبَسَهُ لَيلَهً ثُمَّ دَعَا بِهِ مِنَ الْغَدِ فَضَرَبَهُ عِشْرِينَ سَوْطاً فَقَالَ لَهُ : يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ ! فَقَدْ ضَرَبْتَنِى فِى شُرْبِ الْخَمْرِ وَ هَذِهِ الْعِشْرُونَ مَا هِى؟ فَقَالَ : هَذَا لِتَجَرِّيک عَلَى شُرْبِ الْخَمْرِ فِى شَهْرِ رَمَضَانَ" [كافى ، ج7 ، ص216] .

3 لا تَسُبُّوا الَّذِينَ يدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ فَيسُبُّوا اللّهَ عَدْواً بِغَيرِ عِلْمٍ [انعام/108] .

4 تشبّه به کفار حرام است.

5 نبردن جنس نجس به مسجد الحرام.

6 خواندن نماز تحیت.

7 حفظ قرآن و تطهیر مسجد : وَ مَنْ یعَظَمْ حُرُماتِ اللّهِ [حج/30] .

2. قرآن

1 شیطان در قرآن راه ندارد :

تَنَزَّلُ عَلی کلِّ أَفّاک أَثِیمٍ [شعراء/222] .

لَوْ نَشاءُ لَقُلْنا مِثْلَ هذا [انفال/31] .

فَأْتُوا بِسُورَهٍ مِثْلِهِ [یونس/38] .

أَعانَهُ عَلَیهِ [فرقان/4] .

هذا لِسانٌ عَرَبِی مُبِینٌ [نحل/3] .

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الأْمِینُ عَلی قَلْبِک

[شعراء/193-194] .

وَ بِالْحَقِّ أَنْزَلْناهُ [اسراء/105] .

بِأَيدِی سَفَرَهٍ کرامٍ بَرَرَهٍ [عبس/15-16] .

إِنّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّکرَ [حجر/9] .

2 گیرندگی : وَ إِنَّک لَتُلَقَّی الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَکیمٍ عَلِیمٍ [نمل/6] .

3 نگهداری : سَنُقْرِئُک فَلا تَنْسی [اعلی/6] .

4 ابلاغ : وَ ما ینْطِقُ عَنِ الْهَوی إِنْ هُوَ إِلاّ وَحْی یوحی [نجم/3-4] .

5 باطل در او نیست.

لا یأْتِیهِ الْباطِلُ [فصلت/42] .

إِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیذْهِبَ عَنْکمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیتِ [احزاب/33] .

3. خاک کربلا

4. کعبه

از دهها هزار فرسخ رو به قبله بول کردن ممنوع است به خاطر احترام به کعبه.

5. پیامبر

1. کیفر اهانت به پیامبر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَمِعَ أَحَداً یذْکرُنِی فَالْوَاجِبُ عَلَیهِ أَنْ یقْتُلَ مَنْ شَتَمَنِی وَ لَا یرْفَعُ إِلَی السُّلْطَانِ [کافی ، ج7 ، ص266] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من سب نبیا من الأنبیاء فاقتلوه ، و من سب وصیا فقد سب نبیا. [أمالی طوسی ، ص365] .

عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَرْقَدٍ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللّهِ (ع) مَا تَقُولُ فِی قَتْلِ النَّاصِبِ؟ فَقَالَ : حَلَالُ الدَّمِ وَ لَكنِّی أَتَّقِی عَلَیک فَإِنْ قَدَرْتَ أَنْ تَقْلِبَ عَلَیهِ جاز قتله وجب قتله"

من سبّ النبی جاز قتله بل وجب [وسائل ، ج18 ، باب قذف ، باب 20 و 21 و جواهر ، ج41 ، ص432] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَبَّ نَبِیاً قُتِلَ [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص213] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ رَجُلًا مِنْ هُذَیلٍ كانَ یسُبُّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) فَبَلَغَ ذَلِک النَّبِی

(ص) فَقَالَ : مَنْ لِهَذَا؟ فَقَامَ رَجُلَانِ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَا : نَحْنُ يا رَسُولَ اللَّهِ! فَانْطَلَقَا حَتَّى أَتَيا عَرَبَهَ فَسَأَلَا عَنْهُ فَإِذَا هُوَ يتَلَقَّى غَنَمَهُ فَلَحِقَاهُ بَينَ أَهْلِهِ وَ غَنَمِهِ فَلَمْ يسَلِّمَا عَلَيهِ فَقَالَ : مَنْ أَنْتُمَا وَ مَا اسْمُكمَا؟ فَقَالَا لَهُ : أَنْتَ فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ؟ فَقَالَ : نَعَمْ. فَنَزَلَا وَ ضَرَبَا عُنُقَهُ. قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ : فَقُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ (ع) : أَ رَأَيتَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا الآنَ سَبَّ النَّبِی (ص) أَ يقْتَلُ؟ قَالَ إِنْ لَمْ تَخَفْ عَلَی نَفْسِک فَاقْتُلْهُ [کافی ، ج7 ، ص267] .

13 امام کاظم (ع) : والی مدینه به سراغ امام صاق (ع) رفت که مسئله ای مطرح است که شخصی سبّ النبی کرده

پدرم امام صادق (ع) فرمود : "اخبرنی ابی که هرکس بشنود وجب علیه القتل.

قبل از مراجعه به والی و اگر به سلطان رسید سلطان او را می کشد."جواهر ، کتاب قذف.

14 عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَنَّهُ : "سَأَلَ عَمَّنْ شَتَمَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) فَقَالَ : يقْتُلُهُ الْأَدْنَی فَالْأَدْنَی قَبْلَ أَنْ يرْفَعَهُ إِلَی الْإِمَامِ" [کافی ، ج7 ، ص259] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لو أن کل ملک خلقه الله عز و جل و کل نبی بعثه الله و کل صدیق و کل شهید شفعوا فی ناصب لنا أهل البیت أن یخرجه الله عز و جل من النار ما أخرجه الله أبدا و الله عز و جل یقول فی کتابه ماکثِینَ فِیهِ أَبَداً [ثواب الأعمال ، ص207] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کلُّ مُسْلِمٍ بَینَ مُسْلِمَینِ ارْتَدَّ عَنِ الْإِسْلَامِ وَ جَحَدَ مُحَمَّداً نُبُوَّتَهُ وَ کذَّبَهُ فَإِنَّ دَمَهُ مُبَاحٌ

لِكلِّ مَنْ سَمِعَ ذَلِک مِنْهُ وَ امْرَأَتَهُ بَائِنَةٌ مِنْهُ يوْمَ ارْتَدَّ فَلَا تَقْرَبْهُ وَ يقْسَمُ مَالُهُ عَلَى وَرَثَتِهِ وَ تَعْتَدُّ امْرَأَتُهُ عِدَّةَ الْمُتَوَفَّى عَنْهَا زَوْجُهَا وَ عَلَى الْإِمَامِ أَنْ يقْتُلَهُ وَ لَا يسْتَتِيبَهُ [تهذيب الأحكام ، ج10 ، ص136] .

2. شواهد تاريخى

10 و كان كعب بن الاشرف يهجو النبى (ص) و يحرض كفار قريش....

سالها پيامبر (ص) صبر كرد ، ولى بعدا امر النبى (ص) سعد بن معاذ ان يبعث رهطا يقتلونه فبعث محمد بن سلمه. الحديث [مغازى ، ج1 ، ص184 و سنن ابى داود ، ج3 ، ص154] .

11 پيامبر (ص) بعد از فتح مكه در مورد كسانى كه ايشان را هجو و دين را مسخره مى كردند فرمودند :

اقتلوهم و إن وجدتموهم متعلقين بأستار الكعبه [إعلام الورى ، ص110] .

12 دو نفر در گفتگو درگير شده و يكى با چنگ و انگشت صورت ديگرى را كه مى گفت رسول الله از بنى اميه در حسب بهتر نيست ، خراشيد. امام صادق (ع) فرمود : قتل او هم مانعى نداشت.

إِنَّ عَبْدَ الْعَزِيزِ بْنَ عُمَرَ الْوَالِى بَعَثَ إِلَى فَأَتَيتُهُ وَ بَينَ يدَيهِ رَجُلَانِ قَدْ تَنَاوَلَ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ فَمَرَشَ وَجْهَهُ وَ قَالَ : مَا تَقُولُ يا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ فِى هَذَينِ الرَّجُلَينِ؟قُلْتُ : وَ مَا قَالَا. قَالَ : قَالَ أَحَدُهُمَا : لَيسَ لِرَسُولِ اللَّهِ (ص) فَضْلٌ عَلَى أَحَدٍ مِنْ بَنِى أُمَيةَ فِى الْحَسَبِ وَ قَالَ الْآخَرُ لَهُ الْفَضْلُ عَلَى النَّاسِ كلِّهِمْ فِى كلِّ حِينٍ وَ غَضِبَ الَّذِى نَصَرَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) فَصَنَعَ بِوَجْهِهِ مَا تَرَى فَهَلْ عَلَيهِ شَىءٌ؟ فَقُلْتُ لَهُ : إِنِّى أَظُنُّک قَدْ سَأَلْتَ مَنْ حَوْلَکَ أَخْبَرُوک فَقَالَ :

أَقْسَمْتُ عَلَیک لَمَّا قُلْتَ : فَقُلْتُ لَهُ : کانَ ینْبَغِی لِلَّذِی زَعَمَ أَنَّ أَحَداً مِثْلُ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فِی الْفَضْلِ أَنْ یقْتَلَ وَ لَا یسْتَحْیا قَالَ : فَقَالَ : أَ وَ مَا الْحَسَبُ بِوَاحِدٍ؟ فَقُلْتُ : إِنَّ الْحَسَبَ لَیسَ النَّسَبَ أَ لَا تَرَی لَوْ نَزَلْتَ بِرَجُلٍ مِنْ بَعْضِ هَذِهِ الْأَجْنَاسِ فَقَرَاک فَقُلْتَ إِنَّ هَذَا الْحَسَبُ [لَجَازَ ذَلِک] فَقَالَ أَ وَ مَا النَّسَبُ بِوَاحِدٍ؟ قُلْتُ : إِذَا اجْتَمَعَا إِلَی آدَمَ (ع) فَإِنَّ النَّسَبَ وَاحِدٌ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) لَمْ یخْلِطْهُ شِرْک وَ لَا بَغْی فَأَمَرَ بِهِ الْوَالِی فَقُتِلَ [کافی ، ج7 ، ص269] .

7 أمر رسول الله (ص) (بعد فتح مکه) بقتل عشره انفس ، سته رجال و اربعه نسوه و فی حدیث احدعشر رجلا و ست نسوه و لو متعلقین باستارالکعبه. [تاریخ الخمس ، ج2 ، ص90 به بعد] .

8 ابو عفک یهودی کمی بعد از هجرت و قبل از شروع بدر با شعر مردم را تحریک و رسول الله (ص) را اذیت می کرد.فنذر سالم بن عمیر ان یقتله او یموت دونه مذهب الیه فقتله. [الصحیح من السیره ، ج4 ، ص129 و المغازی ، ج1 ، ص 174 و تاریخ پیامبر (ص) ، دکتر آیتی ، ص271 و طبقات ، ج2 ، ص312] .

9 عصماء بنت مروان شعری در هجو رسول الله (ص) گفت. یکی از اصحاب شبانه در حالی که خواب بود سرش را برید".

فی وقائع السنه الثانیه من الهجره و فی هذه السنه کانت سریه عمیر بن عدی بن خرشه إلی عصماء بنت مروان الیهودی لخمس لیال مضین من شهر رمضان

على رأس تسعه عشر شهرا من الهجره و كانت عصماء تعيب المسلمين و توى رسول الله (ص) و تقول : الشعر فجاء عمير حتى دخل عليها بيتها و حولها نفر من ولدها أيتام منهم من ترضعه فى صدرها فنحى الصبى عنها و وضع سيفه فى صدرها حتى أنفذه من ظهرها و صلى الصبح مع النبى (ص) بالمدينه فقال له رسول الله (ص) : أ قتلت ابنه مروان؟ قال : نعم قال : لا ينتطح فيها عنزان و كانت هذه الكلمه أول ما سمعت من رسول الله (ص) [بحارالأنوار ، ج20 ، ص7] .

10 كعب بن اشرف كه رسول الله (ص) را هجو می كرد مسلمانان بر او هجوم آورده و او را كشتند. [الصحيح من السيره ، ج4 ، ص132] .

3 روز فتح مكه رسول اكرم (ص) فرمان عفو عمومی دادند مگر دو دختر خواننده را كه با غنا رسول الله (ص) را هجو می كردند.فقال (ص) : "اقتلوهم و إن وجدتموهم متعلقين بأستار الكعبه" [إعلام الورى ، ص110] .

3. شخصيت رسول خدا

حقيقى : أَنَا إِلاّ نَذِيرٌ وَ بَشِيرٌ [اعراف/188] .

إِنَّک مَيتٌ [زمر/30] .

حقوقى : مقام رسالت.

اگر شخصى به او جسارت كند كهإِنَّک لَعَلى خُلُقٍ عَظِيمٍ [قلم/4] .

إما شخصيت حقوقى : اولين ايمان آورنده خود او است : آمَنَ الرَّسُولُ بِما أُنْزِلَ إِلَيهِ مِنْ رَبِّهِ [بقره/285] .

در اذان ، اقامه ، تشهد ، سلام.

اول خودش شهادت داد.

4. وظيفه مسلمانان درقبال اهانت به پيامبر

1 كسى كه در راه قتل و اعدام سبّ كننده كشته شود شهيد است.

2 حکم کسی که قدرت

دارد و نکشد : عَنْ عَلِی بْنِ حَدِیدٍ قَالَ : "سَمِعْتُ مَنْ سَأَلَ أَبَا الْحَسَنِ الْأَوَّلَ (ع) فَقَالَ إِنِّی سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ بَشِیرٍ یقُولُ إِنَّک لَسْتَ مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ الَّذِی أَنْتَ إِمَامُنَا وَ حُجَّتُنَا فِیمَا بَینَنَا وَ بَینَ اللَّهِ. قَالَ : فَقَالَ : لَعَنَهُ اللَّهُ ثَلَاثاً أَذَاقَهُ اللَّهُ حَرَّ الْحَدِیدِ قَتَلَهُ اللَّهُ أَخْبَثَ مَا یکونُ مِنْ قِتْلَهٍ فَقُلْتُ لَهُ : إِذَا سَمِعْتُ ذَلِک مِنْهُ أَ وَ لَیسَ حَلَالٌ لِی دَمُهُ مُبَاحٌ کمَا أُبِیحَ دَمُ السَّبَّابِ لِرَسُولِ اللَّهِ (ص) ؟ وَ الْإِمَامِ قَالَ : نَعَمْ حِلٌّ وَ اللَّهِ حِلٌّ وَ اللَّهِ دَمُهُ وَ أَبَاحَهُ لَک وَ لِمَنْ سَمِعَ ذَلِک مِنْهُ. قُلْتُ : أَ وَ لَیسَ ذَلِک بِسَابٍّ لَک؟ قَالَ هَذَا سَبَّابٌ لِلَّهِ وَ سَبَّابٌ لِرَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ سَبَّابٌ لِآبَائِی وَ سَبَّابِی وَ أَی سَبٍّ لَیسَ یقْصُرُ عَنْ هَذَا وَ لَا یفُوقُهُ هَذَا الْقَوْلُ. فَقُلْتُ : أَ رَأَیتَ إِذَا أَنَا لَمْ أَخَفْ أَنْ أُغَمِّرَ بِذَلِک بَرِیئاً ثُمَّ لَمْ أَفْعَلْ وَ لَمْ أَقْتُلْهُ مَا عَلَی مِنَ الْوِزْرِ؟ فَقَالَ : یکونُ عَلَیک وِزْرُهُ أَضْعَافاً مُضَاعَفَهً مِنْ غَیرِ أَنْ ینْقُصَ مِنْ وِزْرِهِ شَی‌ءٌ أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ أَفْضَلَ الشُّهَدَاءِ دَرَجَهً یوْمَ الْقِیامَهِ مَنْ نَصَرَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ بِظَهْرِ الْغَیبِ وَ رَدَّ عَنِ اللَّهِ وَ عَنْ رَسُولِهِ (ص) ". [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص217] .

3 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ قَعَدَ فِی مَجْلِسٍ یسَبُّ فِیهِ إِمَامٌ مِنَ الْأَئِمَّهِ یقْدِرُ عَلَی الِانْتِصَافِ (انتقام) فَلَمْ یفْعَلْ أَلْبَسَهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ الذُّلَّ فِی الدُّنْیا وَ عَذَّبَهُ فِی الْآخِرَهِ وَ سَلَبَهُ صَالِحَ مَا مَنَّ بِهِ عَلَیهِ مِنْ مَعْرِفَتِنَا. [کافی ، ج8 ، ص235] .

4 در سنن نسائی ، ج7

، ص107.

درباره کسی که جسارت به رسول الله (ص) کرد با مِغْوَل (دشنه و چاقوی تیز) که در شکمش فرو کردم او را کشتم.

در پایان حدیث رسول الله (ص) فرمود : خون او هدر است.

2. اهانت به دیگران

1 در دنیا برای رؤسای جمهور ، مقامات بالا ، حتی دیپلماتها حقوق خاصی قائلند که در قانون هر کشور مطرح است.

2 در کشور انگلستان که سلطنتی است این قانون هست.

3 تمام انبیا در تمام عرفها محترمند : وَ لا تَسُبُّوا الَّذِینَ یدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ فَیسُبُّوا اللّهَ عَدْواً بِغَیرِ عِلْمٍ [انعام/108] .

4 توهین به رسول الله (ص) توهین به خدا است.

5 در اعلامیه حقوق بشر ، و در میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی می خوانیم که باید شرف و حیثیت همه افراد محترم شمرده شود.

1 علت پیدایش جنگ بنی قینقاع توهین و جسارت به یک زن مسلمان بود که به دکان زرگری رفته بود. زرگر لباس او را از پشت تا بلند کرد تا بدنش نمایان شد و یهودیان خندیدند. مردی زرگر را کشت و یهودیان آن مسلمان را شهید کردند. پیامبر (ص) وقتی این خبر را شنید فرمان جهاد داد. [پیامبری و جهاد ، ص189 از سیره ابن اسحاق ، ج3 ، ص51] .

2 بت شکنی حضرت ابراهیم (ع) : تَاللّهِ لَأَکیدَنَّ أَصْنامَکمْ [انبیاء/57] .

فَجَعَلَهُمْ جُذاذاً [انبیاء/58] .

3 آتش زدن گوساله سامری : لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِی الْیمِّ نَسْفاً [طه/97]

1. اهل بیت

1. در قرآن

1. آماری از آیات پیرامون اهل بیت

1- در کتاب اهل البیت و القرآن نوشته صادق الحسینی الشیرازی 340 آیه از قرآن را که اهل سنت آنها را درباره اهل بیت نقل کرده اند جمع آوری شده است.

2. یک نمونه آز آیات (آیه تطهیر)

1-إِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیذْهِبَ عَنْکمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیتِ وَ یطَهِّرَکمْ تَطْهِیراً [

احزاب/33]

مستدرک حاکم ، 3 ، از صفحه 146 به بعد احادیث زیادی نقل کرده که مراد از اهل بیت فقط علی و فاطمه و حسن و حسین (ع) هستند.

کلمهإِنَّماانحصار است.

- مراد اراده تکوینی و خصوصی است و گرنه اراده اولیه به این است که تمام مردم پاک باشند.

- رجس عام است ، هر عملی که عقل ، شرع و طبع نپسندد.

- یطَهِّرَکمْتاکید یذهب است.

مراد از اهل بیت به دلیل روایات زیاد (هفتاد و پنج روایت ، 41 حدیث از اهل سنت و 34 حدیث از شیعه) علی و فاطمه و حسن و حسین است. هیچ دلیلی از تاریخ و حدیث برای غیر این چند نفر نداریم. [نقل از اهل البیت ، فاضل قفقازی] .

2- ام السلمه می گوید : همینکه آیه نازل شدفأرسل رسول الله إلی فاطمه و علی و الحسن و الحسین و قال هؤلاء أهلی. [شواهد التنزیل ، ج2 ، ص92] .

3- هر روز صبح (روایات از 6 ماه تا 17 ماه گفته اند) رسول خدا (ص) آیهإِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیذْهِبَ عَنْکمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیتِ وَ یطَهِّرَکمْ تَطْهِیراً [احزاب/33] .

را لب در خانه فاطمه زهرا (ص) تلاوت می کرد تا مردم بدانند اهل البیت کیست.

4- عایشه می گوید : روزی پیامبر (ص) کساء سیاه رنگی داشت و حسن و حسین و فاطمه و علی را زیر آن جاداد و فرمود : إِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیذْهِبَ عَنْکمُ الرِّجْسَ [احزاب/33] .

(باب فضائل اهل البیت النبی) [صحیح مسلم ، ج4 ، ص1883.5] .

- این قسمتإِنَّما یرِیدُ اللّهُبه شهادت ده ها حدیث مستقلا نازل شده و ماجرای مخصوصی دارد

نظیر آیهالْیَوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دِینَکمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَیکمْ نِعْمَتِی وَ رَضِیتُ لَکمُ الْإِسْلامَ دِیناً فَمَنِ اضْطُرَّ فِی مَخْمَصَهٍ غَیرَ مُتَجانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِیمٌ [مائده/3] .

ولی به امر رسول خدا (ص) به هنگام جمع آوری قرآن این آیه در این محل قرار داده شده است.

6- در احقاق الحق ، ج14 ، ص75 و در نور الثقلین ، ج4 ، ص276 می خوانیم که پنج تن که زیر عبا رفتند عایشه خواست وارد شود؛ رسول خدا (ص) فرمود : نهأنت علی مکانک [بحار الأنوار ، ج35 ، ص227] .

ام سلمه خواست وارد شود باز رسول خدا اجازه نفرمود.

7- در سوره 33 آیه 33 در میان بیست مرتبه خطاب که به زنان است یک مرتبه خطاب قرآن سخن را عوض می کند و با مردان سخن می گوید باز کلام را از سر گرفته و با زنان سخن می گوید :

إِنْ کنْتُنَّ تُرِدْنَ [احزاب/28] .

فَتَعالَینَ أُمَتِّعْکنَّ وَ أُسَرِّحْکنَّ [احزاب/28] .

إِنْ کنْتُنَّ تُرِدْنَ [احزاب/29] .

لِلْمُحْسِناتِ مِنْکنَّ [احزاب/29] .

مَنْ یأْتِ مِنْکنَّ [احزاب/30] .

مَنْ یقْنُتْ مِنْکنَّ [احزاب/31] .

لَسْتُنَّ [احزاب/32] .

إِنِ اتَّقَیتُنَّ فَلا تَخْضَعْنَ [احزاب/32] .

قُلْنَ [احزاب/32] .

قَرْنَ [احزاب/33] .

بُيوتِكنَّ [احزاب/33] .

لا تَبَرَّجْنَ [احزاب/33] .

أَقِمْنَ [احزاب/33] .

آتِينَ [احزاب/33] .

أَطِعْنَ [احزاب/33] .

لِيذْهِبَ عَنْكمُ الرِّجْسَ [احزاب/33] .

وَ اذْكرْنَ [احزاب/34] .

بُيوتِكنَّ [احزاب/34] .

- همانگونه كه آيِهالْيوْمَ أَكمَلْتُ لَكمْ دِينَكمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَيكمْ نِعْمَتِى وَ رَضِيتُ لَكمُ الإِْسْلامَ دِيناً فَمَنِ اضْطُرَّ فِى مَخْمَصَهٍ غَيرَ مُتَجانِفٍ لإِثْمٍ فَإِنَّ

اللّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ [مائده/3] .

در لابه لای غذاها مطرح شده است آیه تطهیر هم در میان آیات دیگر آمده است.

8- در جلد 35 بحار صفحه 210 از امام باقر (ع) سئوال شده که چرا نام افراد برده نشده؟ امام فرمودند : "مگر نام تعداد رکعات و مقدار زکات و عدد طواف در قرآن برده شده است.

9- در سوره احزاب بعد از 20 ضمیر مونث یک مرتبه لحن عوض شده و می خوانیمإِنَّما يرِيدُ اللّهُ لِيذْهِبَ عَنْكمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيتِ [احزاب/33] .

از زید بن علی الشهید در تفسیر علی بن ابراهیم ذیل آیه می خوانیم : گروهی جاهل خیال می کنند مراد زنان رسول الله هستند؛ دروغ می گویند ، مگر نمی بینند که یک مرتبه ضمیر عوض شده وعَنْكمُ الرِّجْسَآمده. [مذهب اهل البیت ، ص57] .

10- دوبار در آیات قبل کلمه اراده درباره زنان پیامبر (ص) به کار رفته است : إِنْ كنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَياةَ الدُّنْيا [احزاب/28] .

إِنْ كنْتُنَّ تُرِدْنَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ [احزاب/29] .

بنابراین اراده در آیهإِنَّما يرِيدُ اللّهُغیر از آن اراده های معمولی از هر انسان است.

11- در آیات قبل کمال و فضیلتی در باره زنان رسول الله نقل نمی کند تا بگوئیم اینإِنَّما يرِيدُ اللّهُیک مدال و مقامی به همسران پیامبران است.

12- عصمت و پاکی اهل البیت تنها کمال شخصی نیست ، بلکه مستلزم رهبری و لزوم اطاعت مردم از آنان است ، نظیر آیهوَ ما ينْطِقُ عَنِ الْهَوى [نجم/3] .

که مستلزم لزوم اطاعت از تمام سخنان پیامبر اکرم است.

13- حضرت علی (ع) برای استحقاق خود در زمامداری هم در سقیفه و هم در شورای 6 نفری و امام

حسن (ع) در اولین خطبه خلافت خود به این آیهإِنَّما یرِیدُ اللّهُاستشهاد کردند. [ابن ابی الحدید ، ج6 ، ص11] .

14- در کتاب " عیون الاخبار الرضا" آمده که حضرت (ع) در زمان حکومت عثمان در مسجد سخنرانی کرد و فرمود : آیا آیه تطهیر در کتاب خدا نیست؟ آیا در خانه ام سلمه نازل نشد؟ آیا ام سلمه نپرسید من هم هستم که پیامبر فرمود : نه؟ همه مردم در پاسخ گفتند : صحیح است ما هم این ماجرا را از ام سلمه شنیدیم و برای اطمینان بیشتر از شخص رسول اکرم (ص) نیز پرسیدیم. [اهل البیت آیه الله فاضل ، ص147] .

16- در هیچ تاریخ و حدیثی یک گناه از علی و فاطمه و حسن و حسین نقل نشده ، با اینکه حکومتها هر نقطه ضعفی می دیدند آن را دست آویز قرار می دادند" [معالم المدرسین ، ج1 ، ص200] .

17- در هیچ تاریخ و حدیثی احدی (حتی به دروغ) ادعا نکرده است که من از اهل بیت هستم. اهل بیت (فاضل) .

18- پیامبر (ص) که به امتش علاقه داشت و احساس خطر هم لازمه هر رهبر دل سوز است پس باید راه را روشن کند. مساله خانواده و رهبر و تصمیمات آنها درادامه یا تغییر سیر حرکت نقش دارد پس باید وضع امت روشن شود ، لذا با بیت رسول الله (ص) دو نوع برخورد است : یکی زنان و یکی اهل البیت که معصومند.

درباره زنان کیفر یا پاداش دو برابر مطرح شد. احتمال گناه ، احتمال جلوگیری و تبرج ، احتمال خروج از خانه مطرح است.

لا

تَبَرَّجْنَ [احزاب/33] .

قَرْنَ فِی بُیوتِکنَّ [احزاب/33] .

إِنْ کنْتُنَّ [احزاب/29] .

2. در روایات

1. حدیث ثقلین

1. تعابیر مختلف حدیث

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنِّی تَارِک فِیکمُ الثَّقَلَینِ [کمال الدین ، ج1 ، ص235] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنِّی مُخَلِّفٌ فِیکمُ الثَّقَلَینِ [أمالی صدوق ، ص522] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنی سائلکم عن الثقلین [تفسیر القمی ، ج1 ، ص3] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنکم مجموعون غدا و مسئولون عن الثقلین [بحار الأنوار ، ج23 ، ص153] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کیف خلفتمونی من بعدی فی الثقلین [مثیر الأحزان ، ص19] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الثِّقْلَینِ کتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِی أَهْلَ بَیتِی [أمالی صدوق ، ص522] .

2. نکات حدیث

1- افضل : احدی مساوی اهل بیت نیست و گرنه او در کنار قرآن مطرح نمی شد.

2- اعلم : اهل بیت به تمام علوم قرآن آگاهند.

-اگرلا رَطْبٍ وَ لا یابِسٍ إِلاّ فِی کتابٍ مُبِینٍ [انعام/59] .

پس اهل بیت هم همه را می دانستند.

3- عصمت : اهل بیت معصومند ، زیرا قرآن کهلا یأْتِیهِ الْباطِلُ [فصلت/42] .

اگر اهل بیت از حق دور شوند رسول الله (ص) نمی فرمود :

إِنِّی قَدْ تَرَکتُ فِیکمْ أَمْرَینِ لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِی مَا إِنْ تَمَسَّکتُمْ بِهِمَا کتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِی أَهْلَ بَیتِی فَإِنَّ اللَّطِیفَ الْخَبِیرَ قَدْ عَهِدَ إِلَی أَنَّهُمَا لَنْ یفْتَرِقَا حَتَّی یرِدَا عَلَی الْحَوْضَ [کافی ، ج2 ، ص414] .

4- مفسر : بدون اهل بیت ما قرآن را نمی فهمیم که محکم ، متشابه ، مجمل و... یعنی چه؟

کتاب هدایت

بدون امام کتاب تحیر است.

5- امامت : چون تمسک به قرآن واجب است ، پس تمسک به اهل بیت هم واجب است.

6- نجات : لَنْ تَضِلُّوا

7- ابدیت : حَتَّی یرِدَا عَلَی الْحَوْضَ

8- وحدت : وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِیعاً [آل عمران/103] .

- حبل الله قران است

و اهل بیت از قرآنلن یفترقاپسوَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِیعاً=واعتصموا باهل بیت جمیعا

9- نه قرآن را عوض نه اهل بیت قابل تبدیل هستند.

10- اگر بهما تمسک نبود ضلالت است : تَضِلُّوا

وَ لاَ الضّالِّینَ [فاتحه/7] .

11- نکته : در مسجد خیف در ایام حج مردم را جمع و مسالهإِنِّی تَارِک فِیکمُ الثَّقَلَینِرا مطرح و بعد فرمود : لن یفترقا حتی یردا علی الحوض کإصبعی هاتین و جمع بین سبابتیه و لا أقول کهاتین و جمع بین سبابته و الوسطی فتفضل هذه علی هذه [الغیبه نعمانی ، ص42] .

قرآن منهای امام ، یعنی : بنی امیه ، بنی عباس ، یزید شرابخوار ، ولید تیرباران کننده قرآن ، حجاج کعبه خراب کن ، هارون و مامون امام کش ، تا فهد حاجی کش.

قرآن منهای امام یعنی :

- سکوت به جای فریاد (معاویه به ابن عباس گفت : آیاتی که درباره علی (ع) است تفسیر نکنید. گفت : حتی احادیث را هم نخوانم؟ معاویه گفت : بخوان ، ولی تفسیرنکن. [خلافت و ولایت] .

12- قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : إنى قد تركت فيكم ما إن أخذتم به لن تضلوا بعدى الثقلين واحد منهما أكبر من الآخر كتاب الله حبل ممدود من السماء إلى الأرض و عترتى أهل بيتى ألا و إنهما لن يفترقا حتى يردا

على الحوض.قال : ابن نمير قال : بعض أصحابنا عن الأعمش قال : " انظروا كيف تخلفونى فيهما" [العمده ، ص68. (هذا حديث حسن قريب)]

16- در پایان حدیث ثقلین فرمود : انْظُرُوا كيفَ تَخْلُفُونِّى فِيهِمَا [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص188] .

17- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أذكركم الله فى أهل بيتى أذكركم الله فى أهل بيتى أذكركم الله فى أهل بيتى [نهج الحق ، ص226] .

18- در آخرین مرحله که ثقلین را مطرح کرد ، دست علی (ع) را گرفت قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن عليا مع القرآن ، و القرآن مع على ، لا يفترقان حتى يردا على الحوض. [أمالى طوسى ، ج18 ، ص506] .

3. سند حدیث

13- علامه میر حامد حسین هندی تنها در خلاصه عبقات آن هم در جلد اول 187 حدیث از کتب معتبر اهل سنت نقل کرده که اهل بیت رسول همدوش با قرآن هستند و از 92 نفر از جمله امام شافعی و مسند احمد و صحیح مسلم نقل کرده کهمثل اهل بیتی کمثل سفینه نوح.

14- در تفسیر برهان جلد 3 ، صفحه 309 به بعد 65 حدیث از شیعه و سنی نقل کرده است که اهل بیت منحصرا پنج نفرند.

15- لحظات حساس : حدیث ثقلین را کجا فرمودند؟ در چهار مورد حساس : در منا ، در مسجد خیف ، در عرفات و در غدیر خم در آخرین خطبه ای که در منبر خواندند [احقاق الحق ، ج9 ، ص309] .

به غیر از صحاح سته از 82 طریق حدیث ثقلین از شیعه نقل شده [اعیان

الشیعه ، ج1 ، ص370] .

2. حدیث سفینه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مثل أهل بیتی کمثل سفینه نوح [المناقب ، ج1 ، ص214] .

1-وَ اصْنَعِ الْفُلْک بِأَعْیُنِنا وَ وَحْینا [هود/37] .

نصب امامت با وحی بود.

2-وَ لا تُخاطِبْنِی فِی الَّذِینَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ [هود/37] .

در نصب ملاحظه احدی نکن.

وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ وَ اللّهُ یعْصِمُک مِنَ النّاسِ [مائده/67] .

3-کلَّما مَرَّ عَلَیهِ مَلأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ [هود/38] .

نصب و معرفی امام به خصوص در اول کار مایه مسخره دیگران بود.

4-وَ ما آمَنَ مَعَهُ إِلاّ قَلِیلٌ [هود/40] .

همراه اهل بیت نیز جز افراد کمی نیستند.

5-بِسْمِ اللّهِ مَجْراها وَ مُرْساها [هود/41] .

جریان قیام مکه جریان است و مساله سکوت امام حسن (ع) است که با نام خدا و برای هدف الهی صلح بوده است در حالی که :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الحسن و الحسین إمامان قاما أو قعدا [علل الشرائع ، ج1 ، ص211] .

6-یا بُنَی ارْکبْ مَعَنا [هود/42] .

امام حسین (ع) : تا لحظه آخر مردم را در کربلا دعوت به هدایت کرد.

7-وَ هِی تَجْری بِهِمْ فِی مَوْج کالْجِبال [هود/42] .

قبول ولایتَ معصَوم سینه ً ظلمَ و طَاغوت را می شکافد و به سوی هدف الهی پیش می رود. موج شکن است نه متأثر از موج.

8-وَ اسْتَوَتْ عَلَی الْجُودِی [هود/44] .

نزول کشتی نجات اهل بیت نیز بر قله بلند معنویت است.

9-یا بُنَی ارْکبْ مَعَنا [هود/42] .

10-سَآوِی إِلی جَبَلٍ یعْصِمُنِی [هود/43] .

فراریان از طاغوت به دامن طاغوت پناه

بردند تا شاید نجات دهنده باشند.

11-اهْبِطْ بِسَلامٍ مِنّا وَ بَرَکاتٍ [هود/48] .

حرکت در سایه رهبری معصوم مایه سلامتیوم ابعث حیا

است.

12-إِنَّ ابْنِی مِنْ أَهْلِی [هود/45] .

إِنَّهُ لَیسَ مِنْ أَهْلِک [هود/46] .

شفاعت اهل بیت هم همه جا و درباره هر کس کارساز نیست.

3. حدیث کساء

1- صبح بود ، پیامبر (ص) دید که رحمت نازل می شود ، رسول خدا عبائی داشت که رنگش سیاه بود و بر دوش می گرفت ، درخانه ام سلمه بود ، در همان محلی که نماز می گذاشت ، ام سلمه زن بسیار خوبی بود ،

رسول خدا (ص) درخواست کرد که علی و فاطمه و حسن و حسین حاضر شوند؛ حاضر شدند رسول خدا همه را زیر آن عبا نشانید و دعا کرد و گفت : خدایا اینها اهل بیت من هستند همه راپاک گردان. آیه نازل شد : إِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیذْهِبَ عَنْکمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیتِ وَ یطَهِّرَکمْ تَطْهِیراً [احزاب/33] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : فقد طهرنا الله من الفواحش ما ظهر منها و ما بطن فنحن على منهاج الحق [تأویل الآیات الظاهره ، ص450] .

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : الرِّجْسُ هُوَ الشَّک [أمالی طوسی ، ج21 ، ص561] .

ام سلمه گفت : آیا من جزء اهل بیت هستم؟ رسول خدا (ص) فرمودند : اما تو زن صالحی هستی. هر روز صبح زود (سحرها) رسول خدا به در خانه فاطمه (س) می آمد و با دو دست خود آستانه در را می گرفت و سلام می کرد و آیه تطهیر را تلاوت و بعدالصَّلَاهُ الصَّلَاهُمی فرمود.

این حرکت به خاطر آن بود که در

میان اعضاء خانه حساب آنان را جدا کند. زید فرزند امام سجاد (ع) می فرماید : اگر مراد زنان رسول خدا بودند به جایلِیذْهِبَ عَنْکمُکلمه عنکن بکار می رفت همانگونه که در جملات قبل از این آیه که مربوط به زنان رسول الله است کلماتبُیوتِکنَّ [احزاب/33] .

لا تَبَرَّجْنَ [احزاب/33] .

وَ اذْکرْنَ [احزاب/34] .

لستن

به کار رفته. [مرتضی علامه عسگری از 33 مدرک معتبر اهل سنت و 49 مدرک معتبر اهل تشیع] .

4. حب اهل بیت در روایات

1 لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی [شوری/23] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حبنا أهل البیت یکفر الذنوب ، و یضاعف الحسنات ، و إن الله (تعالی) لیتحمل عن محبینا أهل البیت ما علیهم من مظالم العباد ، إلا ما کان منهم فیها علی إصرار و ظلم للمؤنین [أمالی طوسی ، ج6 ، ص164] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من مات علی حب آل محمد مات شهیدا [سعد السعود ، ص141] .

ألا و من مات علی حب آل محمد مات مغفورا له

ألا و من مات علی حب آل محمد مات تائبا

ألا و من مات علی حب آل محمد مات مؤنا مستکمل الإیمان

ألا و من مات علی حب آل محمد مات مؤنا مستکمل الإیمان

ألا و من مات علی حب آل محمد مات مؤنا مستکمل الإیمان

ألا و من مات علی حب آل محمد بشره ملک الموت بالجنه ثم منکر و نکیر

ألا و من مات على حب آل محمد يزف إلى الجنه كما تزف العروس إلى بيت

زوجها

- قال النبی (ص) : الا من مات علی حب آل محمد مات فتح فی قبره بابان من الجنه

ألا و من مات علی حب آل محمد جعل الله زوار قبره الملائکه بالرحمه

ألا و من مات علی حب آل محمد مات علی السنه و الجماعه

ألا و من مات علی بغض آل محمد جاء یوم القیامه مکتوبا بین عینیه آیس من رحمه الله تعالی [سعد السعود ، ص141] .

ألا و من مات علی بغض آل محمد مات کافرا

ألا و من مات علی بغض آل محمد لم یشم رائحه الجنه

عن ابن عباس قال : "لما نزل "قُلْ لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِلَّا الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی " (شوری-23) قالوا : یا رسول الله! من قرابتک الذین وجبت علینا مودتهم قال علی و فاطمه و ابناهما" [بحار الأنوار ، ج23 ، ص232] .

بعد فخر رازی می گوید : چه مقامی از این بالاتر که در تشهد نماز واجب است برآنان صلوات بفرستیم.

[امام شافعی] .

5- رسول خدا (ص) در صلوات بگوئید :

قُلْ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ عَلَی آلِ مُحَمَّدٍ [بحار الأنوار ، ج91 ، ص85] .

6- قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : کل دعاء محجوب حتی یصلی علی محمد و آل محمد [بحار الأنوار ، ج27 ، ص260] .

از شیعه و سنی نقل شده.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أول ما یسأل عنه العبد حبنا أهل البیت [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص62] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : أَذَلّ اللّهُ مَنْ أَهَانَ أَهْلَ الْبَيتِ [الفضائل ، ص152] .

وَ لَكنَّ النَّعِيمَ حُبُّنَا

أَهْلَ الْبَيتِ وَ مُوَالَاتُنَا يسْأَلُ اللَّهُ عَنْهُ عِبَادَهُ بَعْدَ التَّوْحِيدِ وَ النُّبُوَّهِ [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص129] .

قَالَ عَلِي بْنُ أَبِی طَالِبٍ (ع) : لَا خَيرَ فِی الْعَيشِ إِلَّا لِرَجُلَينِ رَجُلٍ يزْدَادُ كلَّ يوْمٍ خَيراً وَ رَجُلٍ يتَدَارَكُ مَنِيتَهُ بِالتَّوْبَهِ وَ أَنَّى لَهُ بِالتَّوْبَهِ وَ اللَّهِ لَوْ سَجَدَ حَتَّى ينْقَطِعَ عُنُقُهُ مَا قَبِلَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى مِنْهُ إِلَّا بِوَلَايتِنَا أَهْلَ الْبَيتِ [كافى ، ج2 ، ص456] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كل الفلاح لما تمسک بعروتنا أهل البيت [تفسير الإمام العسكرى ، ص385] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اقتراف الحسنه حبنا (مودتنا) أهل البيت [تفسير فرات كوفى ، ص395] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) فى قوله تعالى : "وَ أَسْبَغَ عَلَيكمْ نِعَمَهُ ظاهِرَهً وَ باطِنَهً" (لقمان-20) ؛ النعمه الظاهره النبى (ع) و ما جاء به من معرفته و توحيده و أما النعمه الباطنه ولايتنا أهل البيت و عقد مودتنا [المناقب ، ج4 ، ص180] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "إِلَيهِ يصْعَدُ الْكلِمُ الطَّيبُ وَ الْعَمَلُ الصّالِحُ يرْفَعُهُ" (فاطر/10) : "وَلَايتُنَا أَهْلَ الْبَيتِ وَ أَهْوَى بِيدِهِ إِلَى صَدْرِهِ فَمَنْ لَمْ يتَوَلَّنَا لَمْ يرْفَعِ اللَّهُ لَهُ عَمَلًا" [كافى ، ج1 ، ص430] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنْ أَرَدْتَ الْعِلْمَ الصَّحِيحَ فَعِنْدَنَا أَهْلَ الْبَيتِ [كفايه الأثر ، ص255] .

قال المأمون : لا أبقانى الله بعدک يا أبا الحسن فو الله ما يوجد العلم الصحيح إلا عند أهل هذا البيت و إليک انتهت علوم آبائک. [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص202] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) :

أَسَاسُ الْإِسْلَامِ حُبُّنَا أَهْلَ الْبَيتِ [كافى ، ج2 ، ص46] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أحبنا أهل البيت فليحمد الله على أول النعم [أمالى صدوق ، ص475] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : من أحبنا أهل البيت فليستعد عده للبلاء [الغارات ، ج2 ، ص401] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : مَنْ أَحَبَّنَا أَهْلَ الْبَيتِ فَلْيسْتَعِدَّ لِلْفَقْرِ جِلْبَاباً [نهج البلاغه ، حكمت 112] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن حبنا أهل البيت ليحط الذنوب عن العباد كما يحط الريح الشديده الورق عن الشجر [ثواب الأعمال ، ص187] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن حبنا أهل البيت لينتفع به فى سبع مواطن عند الله و عند الموت و عند القبر و يوم الحشر و عند الحوض و عند الميزان و عند الصراط [المحاسن ، ج1 ، ص152] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : حبنا أهل البيت نظام الدين [أمالى طوسى ، ج11 ، ص296] .

5. ويژگى هاى اهل بيت در روايات

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حرمت الجنه على من ظلم أهل بيتى و آذانى فى عترتى [العمده ، ص52] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ قَالَ فِينَا بَيتَ شِعْرٍ بَنَى اللَّهُ تَعَالَى لَهُ بَيتاً فِى الْجَنَّهِ [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج1 ، ص7] .

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : مثل أهل بيتى مثل النجوم كلما أفل نجم طلع نجم [المناقب ، ج4 ، ص178] .

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : مثل أهل بيتى كسفينه نوح من ركبها نجا و من تخلف عنها غرق [شرح نهج البلاغه ابن ابى

الحديد ، ج1 ، ص218] .

5- ابوذر از پيامبر (ص) نقل می فرمايد كه حضرت فرمود : اجعلوا أهل بيتی منكم مكان الرأس من الجسد ، و مكان العينين من الرأس فإن الجسد لا يهتدی إلا بالرأس ، و لا يهتدی الرأس إلا بالعينين. [أمالی طوسی ، ص482] .

6- قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : إن مثلنا فيكم كمثل الكهف لأصحاب الكهف و كباب حطه و هو باب السلم فادخلوا فی السلم كافه [الغيبه نعمانی ، ص44] .

7-قَالَ الصَّادِقُ (ع) فی قوله تعالی "وَ السّابِقُونَ السّابِقُونَ" (واقعه/10) : "نحن السابقون و نحن الآخرون" [المناقب ، ج4 ، ص283] .

8- قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : نحن أبواب الله و نحن الصراط المستقيم [معانی الأخبار ، ص35] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : بُنِی الْإِسْلَامُ عَلَی خَمْسٍ إِقَامِ الصَّلَاهِ وَ إِيتَاءِ الزَّكاهِ وَ حِجِّ الْبَيتِ وَ صَوْمِ شَهْرِ رَمَضَانَ وَ الْوَلَايهِ لَنَا أَهْلَ الْبَيتِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص277] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَكبَرُ الْكبَائِرِ إِنْكارُ حَقِّنَا أَهْلَ الْبَيتِ [تفسير عياشی ، ج1 ، ص237] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : غُفْرَانُ اللَّهِ وَ رَحْمَتُهُ بِشَفَاعَتِنَا أَهْلَ الْبَيتِ [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص136] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أهل البيت أدری بما فی البيت [بحار الأنوار ، ج78 ، ص273] .

قالت بنت الحارث بن عبد المطلب أهل البيت أعظم الناس فی هذا الدين بلاء [نهج الحق ، ص312] .اهل البيت اعظم الناس مصيبهقَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : أهل البيت أعظم الناس مصيبه [أمالی طوسی ، ج10 ،

ص269] .

قال زيد بن على فى قوله تعالى "وَ عَلَى اللّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ" (نحل/9) : "سبيلنا أهل البيت القصد السبيل الواضح" [المناقب ، ج4 ، ص330] .

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : كنا أهل البيت أمناء الله فى أرضه [تفسير فرات كوفى ، ص283] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : كنا أهل البيت أول من آمن به و صدق بما جاء به [وقعه صفين ، ص88] .

قَالَ الْحُسَينُ (ع) : قد تواضعت لها (لأنوارنا أهل البيت) الملائكه كلها و استكبر ، و ترفع و كان بإبائه ذلک و تكبره من الكافرين [تفسير الإمام العسكرى ، ص219] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : إذا أطعت الله فأنت منا أهل البيت [معانى الأخبار ، ص105] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : إن سلمان منا أهل البيت [رجال الكشى ، ص14] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) فى قول الله عز و جل "كلُّ نَفْسٍ بِما كسَبَتْ رَهِينَهٌ إِلّا أَصْحابَ الْيمِينِ" (مدثر/39-38) : "هم شيعتنا أهل البيت" [المحاسن ، ج1 ، ص171] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رحم الله الفضيل بن يسار و هو منا أهل البيت. [رجال الكشى ، ص213] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أبا ذر! إنک منا أهل البيت [أمالى طوسى ، ج19 ، ص525] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : إن الله تعالى يفرج الفتن برجل منا أهل البيت [الغارات ، ج1 ، ص3] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن القرآن أربعه (أربع) أرباع ربع فينا أهل البيت خاصه و ربع فى أعدائنا و ربع حلال و حرام و ربع

فرائض و أحكام [تفسير فرات كوفى ، ص47] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا يتم الإيمان إلا بمحبتنا أهل البيت [كفايه الأثر ، ص109] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : المهدى منا أهل البيت [كمال الدين ، ج1 ، ص152] .

قَالَ أَبُو ذَرٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ : لا تكونوا كفارا ببغض أهل البيت فتلقوا فى النار [تأويل الآيات الظاهره ، ص615] .

قَالَ أَبُو ذَرٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ : "لا تكونوا كفارا ببغض أهل البيت فتلقوا فى النار" [تأويل الآيات الظاهره ، ص615] .

قَالَ الْحُسَينُ (ع) : رضى الله رضانا أهل البيت [اللهوف ، ص60] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : ذِكرُنَا أَهْلَ الْبَيتِ شِفَاءٌ مِنَ العِلل ِوَ الْأَسْقَام وَ وَسْوَاسِ الرَّيبِ وَ حُبُّنَا رِضَى الرَّبِّ تَبَارَک وَ تَعَالَى [خصال صدوق ، ج2 ، ص624] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ذِكرَنَا أَهْلَ الْبَيتِ شِفَاءً لِلصُّدُورِ [تفسير الإمام العسكرى ، ص584] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : إن حديثنا أهل البيت صعب مستصعب [تفسير فرات كوفى ، ص54] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لنا أهل البيت فضائل القرآن [بحار الأنوار ، ج89 ، ص74] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن الله جعل ولايتنا أهل البيت قطب القرآن [تفسير عياشى ، ج1 ، ص5] .

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِى (ع) : لم نزل أهل البيت مظلومين منذ قبض الله (تعالى) نبيه (صلى الله عليه و آله) [أمالى طوسى ، ج20 ، ص559] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اتقوا الله فى أهل بيت نبيكم [خصال صدوق ، ج2 ، ص464] .

قَالَ

الْبَاقِرُ (ع) فی قول الله "قُلْ لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِلَّا الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی " (شوری/23) : "یعنی فی أهل بیته" [تفسیر القمی ، ج2 ، ص275] .

1-اهل بیت نعمتهای الهی : ثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ یوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِیمِ [تکاثر/8] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) فی قوله تعالی "ثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ یوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِیمِ" (تکاثر/8) : "نحن من النعیم" [أمالی طوسی ، ج10 ، ص272] .

2-اهل بیت صراط مستقیم هستند : اهْدِنَا الصِّراطَ الْمُسْتَقِیمَ [فاتحه/6] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : نحن الصراط المستقیم [معانی الأخبار ، ص35] .

3-اهل بیت گواهان بر خلق : وَ کذلِک جَعَلْناکمْ أُمَّهً وَسَطاً لِتَکونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ وَ یکونَ الرَّسُولُ عَلَیکمْ شَهِیداً [بقره/143] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ کذلِک جَعَلْناکمْ أُمَّهً وَسَطاً لِتَکونُوا شُهَداءَ عَلَی النّاسِ" (بقره/143) : "نَحْنُ الْأُمَّهُ الْوُسْطَی وَ نَحْنُ شُهَدَاءُ اللَّهِ عَلَی خَلْقِهِ وَ حُجَجُهُ فِی أَرْضِهِ" [کافی ، ج1 ، ص190] .

4-اهل بیت راه رسیدن به خداوند هستند : لَیسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُیوتَ مِنْ ظُهُورِها وَ لکنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقی وَ أْتُوا الْبُیوتَ مِنْ أَبْوابِها [بقره/189] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : "فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ لَیسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُیوتَ مِنْ ظُهُورِها وَ لکِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقی وَ أْتُوا الْبُیوتَ مِنْ أَبْوابِها " (بقره/189) آلُ مُحَمَّدٍ (ص) أَبْوَابُ اللَّهِ وَ سَبِیلُهُ وَ الدُّعَاهُ إِلَی الْجَنَّهِ وَ الْقَادَهُ إِلَیهَا وَ الْأَدِلَّاءُ عَلَیهَا إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ" [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص86] .

5-اهل بیت کشتی نجات هستند : وَ نادی نُوحٌ ابْنَهُ وَ کانَ فِی

مَعْزِلٍ يا بُنَی ارْکبْ مَعَنا وَ لا تَکنْ مَعَ الْکافِرِینَ [هود/42] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِنَّ نُوحاً لَمَّا رَکبَ السَّفِینَهَ وَ خَافَ الْغَرَقَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ لَمَّا أَنْجَیتَنِی مِنَ الْغَرَقِ فَأَنْجَاهُ اللَّهُ مِنْهُ [أمالی صدوق ، ص218] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنما مثل أهل بیتی فیکم مثل سفینه نوح ، من دخلها نجا ، و من تخلف عنها هلک [أمالی طوسی ، ج18 ، ص513] .

6-اهل بیت پیش گامان در خوبی ها هستند : ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْکتابَ الَّذِینَ اصْطَفَینا مِنْ عِبادِنا فَمِنْهُمْ ظالِمٌ لِنَفْسِهِ وَ مِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَ مِنْهُمْ سابِقٌ بِالْخَیراتِ [فاطر/32] .

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) : "فی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْکتابَ الَّذِینَ اصْطَفَینا مِنْ عِبادِنا" (فاطر/32) وُلْدُ فَاطِمَهَ (ع) وَ السَّابِقُ بِالْخَیرَاتِ الْإِمَامُ وَ الْمُقْتَصِدُ الْعَارِفُ بِالْإِمَامِ وَ الظَّالِمُ لِنَفْسِهِ الَّذِی لَا یعْرِفُ الْإِمَامَ" [کافی ، ج1 ، ص215] .

7-اهل بیت ستارگان هدایت هستند : وَ هُوَ الَّذِی جَعَلَ لَکمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِها فِی ظُلُماتِ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ [انعام/97] .

قال علی بن إبراهیم بن هاشم القمی فی قوله تعالی "وَ هُوَ الَّذِی جَعَلَ لَکمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِها (انعام/97) " "النجوم آل محمد (ص) " [تفسیر القمی ، ج1 ، ص211] .

9-اهل بیت راست گویان جامعه هستند : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ کونُوا مَعَ الصّادِقِینَ [توبه/119] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "اتَّقُوا اللّهَ وَ کونُوا مَعَ الصّادِقِینَ (توبه/119) " إِیانَا عَنَی" [کافی ، ج1 ، ص208] .

10-اهل بیت راسخان

در علم هستند : وَ ما يعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلاَّ اللّهُ وَ الرّاسِخُونَ فِى الْعِلْمِ [آل عمران/7] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الرَّاسِخُونَ فِى الْعِلْمِ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ وَ الْأَئِمَّهُ مِنْ بَعْدِهِ [كافى ، ج1 ، ص213] .

11-اهل بيت و علم به كتاب الهى : قُلْ كفى بِاللّهِ شَهِيداً بَينِى وَ بَينَكمْ وَ مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكتابِ [رعد/43] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) فِى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "قُلْ كفى بِاللّهِ شَهِيداً بَينِى وَ بَينَكمْ وَ مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكتاب" (رعد/43) : "إِيانَا عَنَى وَ عَلِى أَوَّلُنَا وَ أَفْضَلُنَا وَ خَيرُنَا بَعْدَ النَّبِى (ص) " [كافى ، ج1 ، ص229] .

12-اهل بيت شجره طيبه هستند : أَ لَمْ تَرَ كيفَ ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً كلِمَةً طَيبَةً كشَجَرَهٍ طَيبَهٍ أَصْلُها ثابِتٌ وَ فَرْعُها فِى السَّماءِ تُؤتِى أُكلَها كلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّها وَ يضْرِبُ اللّهُ الأَمْثالَ لِلنّاسِ لَعَلَّهُمْ يتَذَكرُونَ [ابراهيم/25-24] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "أَصْلُها ثابِتٌ وَ فَرْعُها فِى السَّماءِ " (ابراهيم/24) فقال : "رسول الله (ص) و الله جذرها و أمير المؤمنين فرعها و الأئمه من ذريتها أغصانها و علم الأئمه ثمرها و شيعتهم المؤمنون ورقها" [بصائر الدرجات ، ص59] .

13-اهل بيت مورد حسد دشمنان هستند : أَمْ يحْسُدُونَ النّاسَ عَلى ما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَينا آلَ إِبْراهِيمَ الْكتابَ وَ الْحِكمَهَ وَ آتَيناهُمْ مُلْكاً عَظِيماً [نساء/54] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "أَمْ يحْسُدُونَ النّاسَ عَلى ما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ " (نساء/54) : "نَحْنُ وَ اللَّهِ النَّاسُ الْمَحْسُودُونَ" [كافى ، ج1 ، ص206] .

15-اهل

بیت وارث زمین هستند : إِنَّ الأَْرْضَ لِلّهِ یورِثُها مَنْ یشاءُ مِنْ عِبادِهِ وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِینَ [اعراف/128] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : "وَجَدْنَا فِی کتَابِ عَلِی (ع) "إِنَّ الْأَرْضَ لِلّهِ یورِثُها مَنْ یشاءُ مِنْ عِبادِهِ وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِینَ " (اعراف/128) أَنَا وَ أَهْلُ بَیتِی الَّذِینَ أَوْرَثَنَا الْأَرْضَ وَ نَحْنُ الْمُتَّقُونَ وَ الْأَرْضُ کلُّهَا لَنَا" [کافی ، ج5 ، ص279] .

6. بررسی حدیث نجوم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أصحابی کالنجوم بأیهم اقتدیتم اهتدیتم [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص87] .

در برابر مثال : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مثل أهل بیتی کمثل سفینه نوح [المناقب ، ج1 ، ص214] .

حدیثی نقل شده است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أصحابی کالنجوم بأیهم اقتدیتم اهتدیتم [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص87] .

فخر رازی می گوید : پس ما اهل نجاتیم ، چون هم بر کشتی نوح سواریم و اهل بیت را دوست داریم. هم در این دریای متلاطم از نجوم راه یابی می کنیم؛ اما حدیث نجوم به مشکلاتی برخورد کرده که باید از آن صرف نظر کنیم از جمله :

1- بزرگانی از ائمه حدیث تا آن را دروغ می دانند از جمله حنبل گرفته تا نام 30 نقر. در خلاصه عبقات از اهل سنت آمده که حدیث را دروغ می دانند.

2- در میان صحابه افرادی مرتکب گناهان کبیره می شدند قتل نفس ، زنا و... حد جاری می شد.

3- آیاتی از قرآن از بعضی از صحابه انتقاد شدید نموده است :

وَ الَّذِینَ یرْمُونَ الْمُحْصَناتِ [نور/4] .

وَ مِنْهُمُ الَّذِینَ یؤذُونَ النَّبِی [توبه/61] .

مَرَدُوا عَلَی

النِّفاقِ [توبه/101] .

يقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ [توبه/61] .

إِنَّ بُيوتَنا عَوْرَةٌ [احزاب/13] .

يخْشَوْنَ النّاسَ كخَشْيهِ اللّهِ [نساء/77] .

الَّذِينَ يبْخَلُونَ [نساء/37] .

إِنَّ الَّذِينَ جاؤ بِالإِفْک [نور/11] .

4- گاهی خود اصحاب اعتراف به عدم لیاقت و ضعف و خلاف خود می کردند. می گفتند : إن لی شیطانا یعترینی فإن استقمت فأعینونی و إن زغت فقومونی [الصراط المستقیم ، ج2 ، ص300] .

5- تضاد میان اصحاب تضاد لفظی ، عملی ، نظامی

- خلفاء می گفتند که رسول الله (ص) فرمود :

نحن معاشر الأنبیاء لا نورث [دلائل الإمامه ، ص35] .

حضرت تکذیب کردند

- میان عثمان ، ابوهریره ، ابو موسی اشعری مسائلی بود.

- میان ابوذر و معاویه و عثمان تبعید و زد و خورد مطرح شد.

- میان حضرت علی (ع) و طلحه و زبیر جنگ جمل به راه افتاد.

- سمره بن جندب در برابر رسول خدا از یک درخت آن هم با گرفتن مبلغ چند برابر گذشت نکرد.

معاویه و حضرت علی (ع) هر دو صحابی بودند ، ولی معاویه دستور داد در خطبه به علی (ع) لعنت کنند و شیعیان او را از بیت المال محروم کنند.

- قرآن درباره ولید بن عقبه فرمود : إِنْ جاءَكمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَينُوا [حجرات/6] .

- آن همه خطاب تند به زنان رسول الله برای چیست؟

إِنْ كنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَياةَ الدُّنْيا [احزاب/28] .

فَإِنَّ اللّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِناتِ مِنْكنَّ أَجْراً عَظِيماً [احزاب/29] .

1. اهل کتاب

1. اقلیت های مذهبی

1. ارامنه

کسانی که در حوزه علمیه بیروت و یا ارمنستان شوروی به درجه اسقفی می رسند توسط جاثلیق که مقام والا است به حوزه هائی

معرفی و شورای خلیفه گری او را از میان سه نفر که به درجه اسقفی رسیده اند انتخاب و سپس جاثلیق به او حکم می دهد. مخارج اسقف از شورای خلیفه گری است.

ارامنه قدیمی ترین ملتی هستند که در تاریخ به طور رسمی توسط حواریون عیسی (ع) مسیحی شده اند. کشیش نیز دارای مقام روحانی است که در حوزه های علمیه تحصیل و بعد از طی چند سال کشیش ارشد می شود.

تسقف نیز به درجه اسقف اعظم و گاهی به درجه جاثلیق میرسد.

اسقف حق ازدواج ندارد. جاثلیق نیز تا آخر عمر حق ازدواج ندارد. ولی کشیش تشکیل خانواده می دهد.

در تمام دنیا رنگ لباس کشیش سیاه است.

ارامنه دو مرکز مهم دارند : بیروت ، ارمنستان شوروی.

ارامنه دارای زبان خاص هستند.

رشته ارامنی با سایر مسیحیان جداست.

اکثر ارامنه کارهای صنعتی تراشکاری ، باطری سازی ، تعمیرات ، فنی و مکانیک هستند. بعضی کاسب و بعضی اداری هستند.

200000 نفر از ارامنه ساکن تهران ، باقی تبریز ، ارومیه ، اصفهان و رشت است.

دو نماینده دارند : یکی نماینده ارامنه شمال (تهران ، تبریز ، گرگان ، رشت) یکی نماینده ارامنه جنوب (خوزستان ، اصفهان ، ...) . اکثر آنها تابع مذهب گریگری هستند.

امورات ارامنه توسط سه شورای خلیفه گری (خلیفه گری تهران ، اصفهان و تبریز) اداره می شود.این شورا مسئول اجراست.

حدود 100 کلیسا که آباد و یا بعضی متروکه است در کشور دارند.

قدیمی ترین کلیسای ایران به نام (سورت اسپتانوس مقدس) که حدود 1400 سال قبل ساخته شده است.

50 مدرسه در سراسر ایران ، 35 مدرسه در

تهران دارند.

درمانگاه برای عموم و خانه سالمندان در تهران و اصفهان دارند. بیش از 200 پزشک ارمنی داریم.

در کل ایران دو اسقف هست.

2. آشوری ها

بعضی از دهات چهار محال و بختیاری و ارومیه ، ارمنی نشین هستند و کشاورزی می کنند. تعداد زیادی از سرباز ارمنی در جبهه و پادگان ها داریم. ستاد کمک رسانی به جبهه ها از طریق شورای خلیفه گری دارند.

گروه های مختلف صنعتگران برای تعمیرات و کارهای فنی به جبهه می روند و شهدای متعددی داده اند.

حدود 50000 جلد تقریبا کتاب انجیل های چهارگانه ، زبان سریانی دارند.

بیشتر در تهران ، باقی ارومیه و باختران هستند.

اکثر شغلشان فنّی ، مثل مکانیکی و رانندگی است.

یکشنبه ها کلیسا ، در سنّت ها و عادات ، نظیر ارامنه هستند. حدود 15 شهید داده اند.

یک نفر نماینده ، ولی کشیش متعدد دارند.

6 مدرسه در تهران و در ارومیه 3 مدرسه دارند.

کتاب هایی که به زبان سریانی بعد به عربی ترجمه شده همان زبان آشوری است.

3. مسیحیت

1 مسلمانان تحت شکنجه بودند ، پیامبر اکرم (ص) فرمود : لو خرجتم لی الارض الحبشه فان بها ملکا لا یظلم عنده احد و هی ارض صدق حتی یجعل الله لکم فرجا مما انتم فیه. [فروغ ابدیت ، ج2]

2 اولین هجرت به خانه مسیحیت بوده است.

3 از هر قبیله ای یک نفر مهاجرت با هجرت وابسته به تمام قبائل باشد.

این گروه سرپرستی به نام جعفر برادر حضرت علی (ع) داشتند. در میان مهاجران زن هم بوده است ، به نام ام السلمه که بعدها همسر پیامبر اکرم (ص) شد.

3 قالت ام

السلمه : مما نزلنا ارض الحبشه جاورنا بها خیر جار النجاشی امنا علی دیننا و عبدنا الله لا نؤذی و لا نسمع شیئا. [فروغ ابدیت ، ج1 ، ص312] .

4 نجاشی آن رهبر مسیحی عادل هدایای کفار قریش را نپذیرفت و گفت : خداوند هنگام دادن پست از من رشوه نگرفته است ، لذا هدایای را جلوی آنها ریخت و گفت : من از این هدایا ارتزاق نمی کنم. هر چه اطرافیان خواستند قبل از ملاقات مسلمین با نجاشی قضاوت غائبانه از وی بگیرند ، گفت : تا حرف آنها را نشنوم قضاوت نمی کنم ، سپس جعفر با مهاجران با نجاشی ملاقات و جعفر سخنرانی جذابی و یک دوره عقائد و اعمال و کارآئی اسلام را با مقایسه با وضع جاهلیت بیان کرد •••

جعفر گفت : عدالت تو ما را به حبشه کشاند. نجاشی گریان شد ، تقاضای تلاوت قرآن کرد. جعفر آیات سوره مریم را خواند. آیات به آخر نرسید که صدای گریه نجاشی و اسقف ها بلند شد و قطرات اشک محاسن و کتابهائی که در برابر آنها بود تر کرد. سپس گفت : حرف پیامبر اینها و عیسی از یک منبع نور است. به کفار گفت : بروید که من هرگز اینها را تسلیم شما نخواهم کرد.

5 یک هیئت مسیحی برای تحقیق به مکه آمد. 20 نفر بودند. با پیامبر اکرم (ص) در مسجد ملاقات کردند. رسول اکرم (ص) با تلاوت آیاتی چنان آنها را تحت تأثیر قرار داد که همه به گریه افتادند و نشانه هائی که در انجیل برای پیامبر ما خوانده بودند در رسول اکرم محقق

دیدند. ابوجهل ناراحت شد و گفت : شما برای تحقیق آمده اید نه تسلیم. آنها گفتند : ما تابع حق هستیم.

الَّذِینَ آتَیناهُمُ الْکتابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ یومِنُونَ وَ إِذا یتْلی عَلَیهِمْ قالُوا آمَنّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنا إِنّا کنّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِینَ أُولئِک یوتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَینِ بِما صَبَرُوا وَ یدْرَونَ بِالْحَسَنَهِ السَّیئَهَ وَ مِمّا رَزَقْناهُمْ ینْفِقُونَ وَ إِذا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَ قالُوا لَنا أَعْمالُنا وَ لَکمْ أَعْمالُکمْ سَلامٌ عَلَیکمْ لا نَبْتَغِی الْجاهِلِینَ [قصص/55-52] .

2. قرآن و اهل کتاب

1. پیشنهادهای قرآن به اهل کتاب

یا أَهْلَ الْکتابِ تَعالَوْا إِلی کلِمَهٍ سَواءٍ بَینَنا وَ بَینَکمْ [آل عمران/64] .

وَ لَوْ آمَنَ أَهْلُ الْکتابِ لَکانَ خَیراً لَهُمْ [آل عمران/110] .

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُری آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَیهِمْ بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الأَْرْضِ [اعراف/96] .

قُلْ یا أَهْلَ الْکتابِ لَسْتُمْ عَلی شَیءٍ حَتّی تُقِیمُوا التَّوْراهَ وَ الإِْنْجِیلَ [مائده/68] .

وَ لْیحْکمْ أَهْلُ الإِْنْجِیلِ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فِیهِ [مائده/47] .

2. جلوه های قرآن نسبت به اهل کتاب

لَیسُوا سَواءً مِنْ أَهْلِ الْکتابِ أُمَّهٌ قائِمَهٌ یتْلُونَ آیاتِ اللّهِ آناءَ اللَّیلِ وَ هُمْ یسْجُدُونَ یومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الآْخِرِ وَ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ یسارِعُونَ فِی الْخَیراتِ وَ أُولئِک مِنَ الصّالِحِینَ [آل عمران/114-113] .

وَ إِنَّ مِنْ أَهْلِ الْکتابِ لَمَنْ یومِنُ بِاللّهِ وَ ما أُنْزِلَ إِلَیکمْ وَ ما أُنْزِلَ إِلَیهِمْ خاشِعِینَ لِلّهِ لا یشْتَرُونَ بِ آیاتِ اللّهِ ثَمَناً قَلِیلاً أُولئِک لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّ اللّهَ سَرِیعُ الْحِسابِ [آل عمران/199] .

وَ مِنْ أَهْلِ الْکتابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِقِنْطارٍ یودِّهِ

إِلَیک وَ مِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِدِینارٍ لا یودِّهِ إِلَیک [آل عمران/75] .

وَ إِذا سَمِعُوا ما أُنْزِلَ إِلَی الرَّسُولِ تَری أَعْیُنَهُمْ تَفِیضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ یقُولُونَ رَبَّنا آمَنّا فَاکتُبْنا مَعَ الشّاهِدِینَ [مائده/83] .

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النّاسِ عَداوَةً لِلَّذِینَ آمَنُوا الْیهُودَ وَ الَّذِینَ أَشْرَکوا وَ لَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِینَ آمَنُوا الَّذِینَ قالُوا إِنّا نَصاری ذلِک بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِّیسِینَ وَ رُهْباناً وَ أَنَّهُمْ لا یسْتَکبِرُونَ [مائده/82] .

3. انتقادهای قرآن از اهل کتاب

إِنَّ الَّذِینَ یکتُمُونَ ما أَنْزَلْنا مِنَ الْبَیناتِ وَ الْهُدی مِنْ بَعْدِ ما بَیّناهُ لِلنّاسِ فِی الْکتابِ أُولئِک یلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَ یلْعَنُهُمُ اللاّعِنُونَ إِلاَّ الَّذِینَ تابُوا وَ أَصْلَحُوا وَ بَینُوا فَأُولئِک أَتُوبُ عَلَیهِمْ وَ أَنَا التَّوّابُ الرَّحِیمُ [بقره/160-159] .

إِنَّ الَّذِینَ یکتُمُونَ ما أَنْزَلَ اللّهُ مِنَ الْکتابِ وَ یشْتَرُونَ بِهِ ثَمَناً قَلِیلاً أُولئِک ما یأْکلُونَ فِی بُطُونِهِمْ إِلاَّ النّارَ وَ لا یکلِّمُهُمُ اللّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ لا یزَکیهِمْ وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ أُولئِک الَّذِینَ اشْتَرَوُا الضَّلالَهَ بِالْهُدی وَ الْعَذابَ بِالْمَغْفِرَهِ فَما أَصْبَرَهُمْ عَلَی النّارِ [بقره/175-174] .

وَ ما تَفَرَّقَ الَّذِینَ أُوتُوا الْکتابَ إِلاّ مِنْ بَعْدِ ما جاءَتْهُمُ الْبَینَهُ [بینه/4] .

یا أَهْلَ الْکتابِ لِمَ تَکفُرُونَ بِآیاتِ اللّهِ وَ أَنْتُمْ تَشْهَدُونَ [آل عمران/70] .

یا أَهْلَ الْکتابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْباطِلِ وَ تَکتُمُونَ الْحَقَّ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [آل عمران/71] .

یا أَهْلَ الْکتابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَنْ سَبِیلِ اللّهِ مَنْ آمَنَ تَبْغُونَها عِوَجاً [آل عمران/99] .

یا أَهْلَ الْکتابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِی إِبْراهِیمَ [آل عمران/65] .

یا أَهْلَ الْکتابِ هَلْ تَنْقِمُونَ مِنّا إِلاّ أَنْ

آمَنّا بِاللّهِ وَ ما أُنْزِلَ إِلَينا وَ ما أُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ [مائده/59] .

ما يوَدُّ الَّذِينَ كفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكتابِ وَ لاَ الْمُشْرِكينَ أَنْ ينَزَّلَ عَلَيكمْ مِنْ خَيرٍ مِنْ رَبِّكمْ [بقره/105] .

الَّذِينَ آتَيناهُمُ الْكتابَ يعْرِفُونَهُ كما يعْرِفُونَ أَبْناءَهُمْ [بقره/146] .

وَ إِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقاً يلْوُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكتابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكتابِ وَ ما هُوَ مِنَ الْكتابِ وَ يقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ وَ ما هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ وَ يقُولُونَ عَلَى اللّهِ الْكذِبَ وَ هُمْ يعْلَمُونَ [آل عمران/78] .

وَ قالُوا لَنْ يدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلاّ مَنْ كانَ هُوداً أَوْ نَصارى تِلْک أَمانِيهُمْ قُلْ هاتُوا بُرْهانَكمْ إِنْ كنْتُمْ صادِقِينَ [بقره/111] .

وَ قالَتِ الْيهُودُ لَيسَتِ النَّصارى عَلى شَىءٍ وَ قالَتِ النَّصارى لَيسَتِ الْيهُودُ عَلى شَىءٍ [بقره/113] .

يا أَهْلَ الْكتابِ لا تَغْلُوا فِى دِينِكمْ غَيرَ الْحَقِّ وَ لا تَتَّبِعُوا أَهْواءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَ أَضَلُّوا كثِيراً وَ ضَلُّوا عَنْ سَواءِ السَّبِيلِ [مائده/77] .

4. آرزوهای اهل کتاب

وَدَّ كثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ لَوْ يرُدُّونَكمْ مِنْ بَعْدِ إِيمانِكمْ كفّاراً حَسَداً مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ ما تَبَينَ لَهُمُ الْحَقُّ [بقره/109] .

وَدَّتْ طائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ لَوْ يضِلُّونَكمْ [آل عمران/69] .

3. دستورات اسلامی در برخورد با اهل کتاب

1. برخوردهای حقوقی

قال أمير المؤمنين (ع) : إن يهوديا كان له على رسول الله دنانير فتقاضاه فقال له يا يهودى ما عندى ما أعطيک قال : فإنى لا أفارقک يا محمد حتى تقضينى فقال : إذا أجلس معک فجلس معه حتى صلى فى ذلک الموضع الظهر و العصر و المغرب و العشاء الآخره و الغداه و

كان أصحاب رسول الله يتهددونه و يتواعدونه فنظر رسول الله (ص) إليهم فقال : ما الذى تصنعون به فقالوا يا رسول الله يهودى يحبسک فقال (ص) لم يبعثنى ربى عز و جل بأن أظلم معاهدا و لا غيره فلما علا النهار قال : اليهودى أشهد أن لا إله إلا الله و أشهد أن محمدا عبده و رسوله و شطر مالى فى سبيل الله أما و الله ما فعلت بک الذى فعلت إلا لأنظر إلى نعتک فى التوراه فإنى قرأت فى التوراه محمد بن عبد الله مولده بمكه و مهاجره بطيبه و ليس بفظ و لا غليظ و لا سخاب و لا متزين [مترين] بالفحش و لا قول الخنى و أنا أشهد أن لا إله إلا الله و أنک رسول الله و هذا مالى فاحكم فيه بما أنزل الله و كان اليهودى كثير المال ثم قال : على (ع) كان فراش رسول الله (ص) عباءه و كانت مرفقته أدم حشوها ليف فثنيت له ذات ليله فلما أصبح قال : لقد منعنى الفراش الليله الصلاه فأمر (ص) أن يجعل بطاق واحد [أمالى صدوق ، ص465] .

رَوَى عَلِى بْنُ أَبِى حَمْزَهَ قَالَ : قُلْتُ : لِأَبِى الْحَسَنِ (ع) رَجُلٌ يهُودِى أَوْ نَصْرَانِى كانَتْ لَهُ عِنْدِى أَرْبَعَهُ آلَافِ دِرْهَمٍ فَمَاتَ أَ لِى أَنْ أُصَالِحَ وَرَثَتَهُ وَ لَا أُعْلِمَهُمْ كمْ كانَ قَالَ لَا يجُوزُ حَتَّى تُخْبِرَهُمْ [من لا يحضره الفقيه ، ج3 ، ص33] .

قال الصادق (ع) : لَوْ أَنَّ رَجُلًا أَوْصَى إِلَى أَنْ أَضَعَ فِى يهُودِى أَوْ نَصْرَانِى لَوَضَعْتُهُ فِيهِمَا إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُفَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ ما سَمِعَهُ فَإِنَّما إِثْمُهُ

عَلَى الَّذِينَ يبَدِّلُونَهُ [(بقره/181)] [کافی ، ج7 ، ص14] .

(لعمّاله :) قال أمير المؤمنين (ع) : إِياک أَنْ تَضْرِبَ مُسْلِماً أَوْ يهُودِياً أَوْ نَصْرَانِياً فِی دِرْهَمِ خَرَاجٍ [کافی ، ج3 ، ص540] .

قال الصادق (ع) : إِنَّ عَلِياً (ع) أَعْتَقَ عَبْداً لَهُ نَصْرَانِياً فَأَسْلَمَ حِينَ أَعْتَقَهُ [کافی ، ج6 ، ص182] .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ رَجُلٍ بَلَغَ بِهِ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) قَالَ : مَرَّ بِشَيخٌ مَكفُوفٌ كبِيرٌ يسْأَلُ فَقَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) مَا هَذَا فَقَالُوا : يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ نَصْرَانِی قَالَ فَقَالَ : أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) اسْتَعْمَلْتُمُوهُ حَتَّی إِذَا كبِرَ وَ عَجَزَ مَنَعْتُمُوهُ أَنْفِقُوا عَلَيهِ مِنْ بَيتِ الْمَالِ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص292] .

قال أمير المؤمنين (ع) : أَشْعِرْ قَلْبَک الرَّحْمَةَ لِلرَّعِيهِ وَ الْمَحَبَّةَ لَهُمْ وَ اللُّطْفَ بِهِمْ وَ لَا تَكونَنَّ عَلَيهِمْ سَبُعاً ضَارِياً تَغْتَنِمُ أَكلَهُمْ فَإِنَّهُمْ صِنْفَانِ إِمَّا أَخٌ لَک فِی الدِّينِ وَ إِمَّا نَظِيرٌ لَک فِی الْخَلْقِ يفْرُطُ مِنْهُمُ الزَّلَلُ وَ تَعْرِضُ لَهُمُ الْعِلَلُ وَ يوتَی عَلَی أَيدِيهِمْ فِی الْعَمْدِ وَ الْخَطَإِ فَأَعْطِهِمْ مِنْ عَفْوِک وَ صَفْحِک مِثْلِ الَّذِی تُحِبُّ وَ تَرْضَی أَنْ يعْطِيک اللَّهُ مِنْ عَفْوِهِ وَ صَفْحِهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

قال رسول الله (ص) : من أذی ذميا فقد آذانی [الصراط المستقيم ، ج3 ، ص13] .

قال النّبیّ (ص) : من أذی ذمّيا فأنا خصمه [اسلام و حقوق بشر از روح الدّين ، ص260] .

من قَذَفَ ذمّيا حُدّ له يوم القيامه بسياط من نار

ماجرای حضور حضرت علی (ع) در دادگاه در برابر يهودی

چونلَمْ

يقاتِلُوكمْ فِی الدِّینِ وَ لَمْ یخْرِجُوکمْ مِنْ دِیارِکمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَ تُقْسِطُوا إِلَیهِمْ [ممتحنه/8] .

اماکن مقدّسه آنها محفوظ است : وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوامِعُ وَ بِیعٌ وَ صَلَواتٌ وَ مَساجِدُ یذْکرُ فِیهَا اسْمُ اللّهِ کثِیراً [حج/40] .

ضمن قراردادی میان پیامبر اکرم (ص) و مسیحیان بنا شد که معابد اهل کتاب محفوظ و محترم باشد. [ابن هاشم ، ج2 ، ص902] .

در زمان بنی عبّاس پست های حساسی به خصوص در رشته پزشکی داشتند که چند نمونه آن در صفحه 406 اسلام و حقوق بشر آمده است.

ولی مخالفت علنی با اسلام و تظاهر به شراب و بی حجابی ممنوع.

قال الصادق (ع) : کانَ عَلِی (ع) یضْرِبُ فِی الْخَمْرِ وَ النَّبِیذِ ثَمَانِینَ الْحُرَّ وَ الْعَبْدَ وَ الْیهُودِی وَ النَّصْرَانِی قُلْتُ وَ مَا شَأْنُ الْیهُودِی وَ النَّصْرَانِی قَالَ لَیسَ لَهُمْ أَنْ یظْهِرُوا شُرْبَهُ یکونُ ذَلِک فِی بُیوتِهِمْ [کافی ، ج7 ، ص215] .

پیامبر اکرم (ص) برای احوال پرسی و عیادت بیماران آنان به بالینشان می شتافت و در تشییع جنازه مردگانشان حضور می یافت و با گشاده رویی آنان را می پذیرفت و با آنان ابراز هم دردی می نمود و در مجالس سور آنها شرکت می فرمود. [حقوق اقلّیت ها ، ص224] .

2. برخوردهای اجتماعی

در مرگ عبد الله بن اُبیّ دوست و همکار یهودیان مدینه و دشمن سرسخت اسلام ، پیامبر (ص) در مراسم عزایی که از طرف یهودیان برگزار شده بود شرکت فرمود و به یهودیان و فرزندان وی تسلیت گفت. [حقوق اقلّیت ها ، ص224] .

جابر بن عبدالله می گوید : جنازه ای از

کنار ما گذشت. پیامبر اکرم (ص) برخاست. ما نیز برخاستیم. سپس عرض کردیم یا رسول الله ! این جنازه یک نفر یهودی است. فرمود : آیا جنازه یک انسان نیست. هر گاه جنازه ای دیدید برای ادای احترام برخیزید. [حقوق اقلّیت ها ، ص224]

3. برخوردهای عاطفی

بدرقه حضرت علی (ع) از مسیحی بر سر دو راهی که مرد مسلمان شد.

قال : الامام فی تحریره : الرابع المؤلفه قلبوهم و هم الکفّار الذین یراد الفتهم الی الجهاد او الاسلام... و الظاهر عدم سقوطه فی هذا الزمان. [ج1 ، ص308] .

یک نصرانی عطسه کرد. مسلمانان تعبیر دیگر داشتند غیر از تعبیری که برای عطسه مسلمانان است. امام صادق (ع) نهی فرمود و فرمود : یرحمک الله

عَنِ ابْنِ أَبِی نَجْرَانَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : "عَطَسَ رَجُلٌ نَصْرَانِی عِنْدَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَقَالَ لَهُ الْقَوْمُ هَدَاک اللَّهُ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَقُولُوا یرْحَمُک اللَّهُ فَقَالُوا لَهُ إِنَّهُ نَصْرَانِی فَقَالَ لَا یهْدِیهِ اللَّهُ حَتَّی یرْحَمَهُ" [کافی ، ج2 ، ص656] .

رسول اکرم (ص) هدیه نصرانی و یهودی را رد نمی کردند.

قَالَ خیران الخادم القراطیسی : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) لَمْ یرُدَّ هَدِیةً عَلَی یهُودِی وَ لَا نَصْرَانِی [رجال الکشی ، ص610] .

داستان حضرت علی (ع) با آن مرد نصرانی که پیر شده بود.

4. برخوردهای علمی

وَ لا تُجادِلُوا أَهْلَ الْکتابِ إِلاّ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ إِلاَّ الَّذِینَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَ قُولُوا آمَنّا بِالَّذِی أُنْزِلَ إِلَینا وَ أُنْزِلَ إِلَیکمْ وَ إِلهُنا وَ إِلهُکمْ واحِدٌ وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ [عنکبوت/46] .

شیوه قرآن در

بحث ها با همه فرقه ها انصاف و عدالت است :

إِنّا أَوْ إِياكمْ لَعَلى هُدىً [سبأ/24] .

قُلْ هاتُوا بُرْهانَكمْ [بقره/111] .

وَ مِنْ قَبْلِهِ كتابُ مُوسى إِماماً وَ رَحْمَةً [هود/17] .

دو جلد کتاب احتجاجات مملو است از بحث های علمی میان پیشوایان معصوم (علیهم السّلام) با فِرَقِ دیگر. مأمون جلساتی تشکیل داد که در آن امام رضا (ع) با اهل کتاب و سایران به مناظره پرداخت که رأس الجالوت رهبر یهود و جاثلیق رهبر مسیحیت نیز حضور داشتند.

هریک از اسراء اگر ده نفر مسلمان را تعلیم می داد ، آزاد می شد.

اسراء اهل حرفه و فنّ درخیبر آزاد شدند به شرطی که حرفه خود را به مسلمانان تعلیم دهند.

هزاران کتاب از زبان سریانی به عربی ترجمه شده است.

5. برخوردهای عقیدتی و احترام

مُصَدِّقاً لِما بَينَ يدَيهِ مِنَ التَّوْراهِ [مائده/46] .

مُصَدِّقاً لِما بَينَ يدَيهِ مِنَ الْكتابِ [مائده/48] .

وَ أَنْزَلَ التَّوْراهَ وَ الإِْنْجِيلَ مِنْ قَبْلُ هُدىً لِلنّاسِ [آل عمران/4-3] .

وَ آتَيناهُ الإِْنْجِيلَ فِيهِ هُدىً وَ نُورٌ [مائده/46] .

قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْراهِ فَاتْلُوها إِنْ كنْتُمْ صادِقِينَ [آل عمران/93] .

وَ كيفَ يحَكمُونَک وَ عِنْدَهُمُ التَّوْراهُ فِيها حُكمُ اللّهِ [مائده/43] .

إِنّا أَنْزَلْنَا التَّوْراهَ فِيها هُدىً وَ نُورٌ [مائده/44] .

وَ لَوْ أَنَّهُمْ أقامُوا التَّوْراةَ وَ الْإِنْجِيلَ وَ ما أُنْزِلَ إِلَيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لأكلَوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ [مائده/66] .

يا أَهْلَ الْكتابِ لَسْتُمْ عَلى شَىءٍ حَتّى تُقِيمُوا التَّوْراةَ وَ الْإِنْجِيلَ [مائده/68] .

آمَنَ الرَّسُولُ بِما أُنْزِلَ إِلَيهِ مِنْ رَبِّهِ وَ

الْمُومِنُونَ كلٌّ آمَنَ بِاللّهِ وَ مَلائِكتِهِ وَ كتُبِهِ وَ رُسُلِهِ [بقره/285] .

نَزَّلَ عَلَيک الْكتابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقاً لِما بَينَ يدَيهِ وَ أَنْزَلَ التَّوْراهَ وَ الإِنْجِيلَ [آل عمران/3] .

قُولُوا آمَنّا بِاللّهِ وَ ما أُنْزِلَ إِلَينا وَ ما أُنْزِلَ إِلى إِبْراهِيمَ وَ إِسْماعِيلَ وَ إِسْحاقَ وَ يعْقُوبَ وَ الأَسْباطِ وَ ما أُوتِى مُوسى وَ عِيسى وَ ما أُوتِى النَّبِيونَ مِنْ رَبِّهِمْ لا نُفَرِّقُ بَينَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ [بقره/136] .

قُولُوا آمَنّا بِاللّهِ وَ ما أُنْزِلَ إِلَينا وَ ما أُنْزِلَ إِلى إِبْراهِيمَ وَ إِسْماعِيلَ وَ إِسْحاقَ وَ يعْقُوبَ وَ الأَسْباطِ وَ ما أُوتِى مُوسى وَ عِيسى وَ ما أُوتِى النَّبِيونَ مِنْ رَبِّهِمْ لا نُفَرِّقُ بَينَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ [بقره/136] .

آمَنَ الرَّسُولُ بِما أُنْزِلَ إِلَيهِ مِنْ رَبِّهِ وَ الْمُومِنُونَ كلٌّ آمَنَ بِاللّهِ وَ مَلائِكتِهِ وَ كتُبِهِ وَ رُسُلِهِ [بقره/285] .

لا إِكراهَ فِى الدِّينِ [بقره/256] .

أَ فَأَنْتَ تُكرِهُ النّاسَ حَتّى يكونُوا مُومِنِينَ [يونس/99] .

فَمَنْ شاءَ فَلْيومِنْ وَ مَنْ شاءَ فَلْيكفُرْ [كهف/29] .

لَسْتَ عَلَيهِمْ بِمُصَيطِرٍ [غاشيه/22] .

وَ ما أَنَا عَلَيكمْ بِحَفِيظٍ [انعام/104] .

وَ قُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكتابَ وَ الأُمِّيينَ أَ أَسْلَمْتُمْ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا وَ إِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّما عَلَيک الْبَلاغُ وَ اللّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبادِ [آل عمران/20] .

وَ لا تُجادِلُوا أَهْلَ الْكتابِ إِلاّ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ [عنكبوت/46] .

ادْعُ إِلى سَبِيلِ رَبِّک بِالْحِكمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ وَ جادِلْهُمْ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ [نحل/125] .

وَ قالُوا لَنْ يدْخُلَ الْجَنَّهَ إِلاّ مَنْ

كانَ هُوداً أَوْ نَصارى تِلْک أَمانِيهُمْ قُلْ هاتُوا بُرْهانَكمْ إِنْ كنْتُمْ صادِقِينَ [بقره/111] .

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ الَّذِينَ هادُوا وَ النَّصارى وَ الصّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الْآخِرِ وَ عَمِلَ صالِحاً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَ لا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [بقره/62] .

دعوت به مشترکات

مباهله

6. احترام به پیامبران

لا نُفَرِّقُ بَينَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ [بقره/285] .

لا نُفَرِّقُ بَينَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ [بقره/136] .

"ایمان به الوهیت به بعض رسل کفر است."

إِنَّ الَّذِينَ يكفُرُونَ بِاللّهِ وَ رُسُلِهِ وَ يرِيدُونَ أَنْ يفَرِّقُوا بَينَ اللّهِ وَ رُسُلِهِ وَ يقُولُونَ نُومِنُ بِبَعْضٍ وَ نَكفُرُ بِبَعْضٍ وَ يرِيدُونَ أَنْ يتَّخِذُوا بَينَ ذلِک سَبِيلاً أُولئِک هُمُ الْكافِرُونَ حَقًّا وَ أَعْتَدْنا لِلْكافِرِينَ عَذاباً مُهِيناً [نساء/151-150] .

در سوره انبیاء بعد از شمارش گروهی از انبیاء (علیهم السّلام) : وَ جَعَلْناهُمْ أَئِمَّةً يهْدُونَ بِأَمْرِنا وَ أَوْحَينا إِلَيهِمْ فِعْلَ الْخَيراتِ وَ إِقامَ الصَّلاهِ وَ إِيتاءَ الزَّكاهِ وَ كانُوا لَنا عابِدِينَ [انبياء/73] .

ابراهیم (ع) : إِنَّهُ كانَ صِدِّيقاً نَبِيا [مريم/41] .

نوح (ع) : رَسُولٌ أَمِينٌ [شعراء/107] .

هود (ع) : رَسُولٌ أَمِينٌ [شعراء/125] .

موسی (ع) : إِنَّهُ كانَ مُخْلَصاً [مريم/51] .

عیسی (ع) : وَجِيهاً فِى الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ [آل عمران/45] .

اسماعیل (ع) : إِنَّهُ کانَ صادِقَ الْوَعْدِ [مریم/54] .

یحیی (ع) : کانَ تَقِیا [مریم/13] .

وَ مِنْ قَبْلِهِ کتابُ مُوسی إِماماً وَ رَحْمَةً [احقاف/12] .

7. سیره پیامبر و خاطرات در برخورد با اهل کتاب

در کتاب شریف

مکاتیب الرّسول (ص) آخرین نامه (قبل از مستدرک آن) عهدنامه مفصلی در شیوه رفتار مسلمین با نصارا آمده است. [مکاتیب الرّسول (ص) ، ص635] .

(بسیار عالی است.)

نامه دیگری از رسول اکرم (ص) درباره اسقف های نجران آمده است. [مکاتیب الرّسول (ص) ، ص333] .

نامه دیگر رسول اکرم (ص) به مردم نجران [مکاتیب الرّسول (ص) ، نامه 67 ، ص317] .

ماجرای مباهله

ماجرای اجداد حضرت خدیجه (س)

ماجرای پیش گویی روشن دلان مسیحی و شناخت رسول اکرم (ص) قبل از بعثت

انجیل ترکش خورده

در جبهه به من انگشتر داد.

1.اهمیت قرآن

1.اهمیت قرآن

قُلْ آمِنُوا بِه أَوْ لا تُومِنُوا إِنَّ الَّذینَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذا یتْلی عَلَیهِمْ یخِرُّونَ لِلْأَذْقانِ سُجَّداً وَ یقُولُونَ سُبْحانَ رَبِّنا إِنْ کانَ وَعْدُ رَبِّنا لَمَفْعُولاً وَ یخِرُّونَ لِلْأَذْقانِ یبْکونَ وَ یزیدُهُمْ خُشُوعاً [اسراء/109-107.]

در روایت است که یکی از اوّلین کارهای امام زمان (عجّل الله تعالی فرجه الشّریف) بعد از ظهور ، تشکیل جلسات قرآنی است.

تذکر به اُنس با قرآن مخصوصا در ایام فراغت

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ فَإِذْ أَفَدْتَنَا الْمَعُونَةَ عَلَی تِلَاوَتِهِ ، وَ سَهَّلْتَ جَوَاسِی أَلْسِنَتِنَا بِحُسْنِ عِبَارَتِهِ ، فَاجْعَلْنَا مِمَّنْ یرْعَاهُ حَقَّ رعَایتِهِ ، وَ یدِینُ لَک

بِاعْتِقَادِ التَّسْلِيمِ لِمُحْكَمِ آياتِهِ ، وَ يفْزَعُ إِلَى الْإِقْرَارِ بِمُتَشَابِهِهِ ، وَ مُوضَحَاتِ بَيِنَاتِهِ. [صحيفه سجاديه ، دعای42.]

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُم... وَ اجْعَلْنَا مِمَّنْ یعْتَرِفُ بِأَنَّهُ مِنْ عِنْدِک حَتَّی لَا یعَارِضَنَا الشَّک فِی تَصْدِیقِهِ ، وَ لَا یخْتَلِجَنَا الزَّیغُ عَنْ قَصْدِ طَرِیقِهِ. [صحیفه سجادیه ، دعای42.]

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ اجْعَلْنَا مِمَّنْ يعْتَصِمُ بِحَبْلِهِ ، وَ يأْوِى مِنَ الْمُتَشَابِهَاتِ إِلَى حِرْزِ مَعْقِلِه [صحیفه سجادیه ، دعای42.]

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ اجْعَلِ الْقُرْآنَ لَنَا فِى ظُلَمِ اللَّيالِى مُونِساً ، وَ مِنْ نَزَغَاتِ الشَّيطَانِ وَ خَطَرَاتِ الْوَسَاوِسِ حَارِساً ، وَ لِأَقْدَامِنَا عَنْ نَقْلِهَا إِلَى الْمَعَاصِى حَابِساً ، وَ لِأَلْسِنَتِنَا عَنِ الْخَوْضِ فِى الْبَاطِلِ مِنْ غَيرِ مَا آفَهٍ مُخْرِساً ، وَ لِجَوَارِحِنَا عَنِ اقْتِرَافِ الآْثَامِ زَاجِراً [صحیفه سجادیه ، دعای42.]

سخنان حضرت امام (ره) درباره قرآن ، صحیفه نور ، جلد 20 ، صفحه 20

این کتاب آسمانی الهی که صورت عینی و کتبی جمیع اسماء و صفات و آیات بینات است و از مقامات غیبی آن دست ما کوتاه است و جز وجود اقدس جامعمَنْ خُوطِبَ بِهِ ، از اسرار آن کسی آگاه نیست و به برکت آن ذات مقدّس و به تعلیم او خلّص اولیای عظام دریافت آن نموده اند و به برکت مجاهدات و ریاضت های قلبیه ، خلّص اهل معرفت به پرتوی از آن به قدر استعداد و مراتب سیر بهره مند شده اند و اکنون صورت کتبی آن که به لسان وحی بعد از نزول از مراحل و مراتب ، بی کم و کاست و بدون یک حرف کم و زیاد به دست ما افتاده است ، خدای نخواست مباد که مهجور شود و گر چه ابعاد مختلفه آن و در هر بعد مراحل و مراتب آن از دسترس بشر عادّی دور است لکن به اندازه علم و معرفت و استعدادهای اهل معرفت و تحقیق

در رشته های مختلف ، به بیان ها و زبان های متفاوت نزدیک به فهم از این خزینه لایتناهای عرفان الهی و بحر موّاج کشف محمّدی (صلّی اللّه علیه و آله و سلّم) بهره هایی بردارند و به دیگران بدهند و اهل فلسفه و برهان با بررسی رموزی که خاص این کتاب الهی است و با اشارات از آن مسایل عمیق گذشته ، براهین فلسفه الهی را کشف و حل کرده ، در دسترس اهلش قرار دهند. و وارستگان صاحب آداب قلبی و مراقبات باطنی رشحه و جرعه ای از آنچه قلب عوالم ازأَدَّبَنِی رَبِّیدریافت فرموده ، برای تشنگان این کوثر به هدیه آوردند و آنان را مودّب به آداب الله تا حدّ میسورنمایند و متّقیان تشنه هدایت بارقه ای از آنچه به نور تقوا از این سرچشمه جوشانهُدیً لِلْمُتَّقینَ [بقره/2.]

هدایت یافته اند ، برای تشنگان این کوثر به هدیه آورند و بالاخره هر طایفه ای از علمای اعلام و دانشمندان معظّم به بعدی از ابعاد الهی این کتاب مقدّس دامن به کمر زده و قلم به دست گرفته و آرزوی عاشقان قرآن را برآورند و در ابعاد سیاسی ، اجتماعی ، اقتصادی ، نظامی ، فرهنگی و جنگ و صلح قرآن وقت صرف فرمایند تا معلوم شود این کتاب سرچشمه همه چیز است؛ از عرفان و فلسفه تا ادب و سیاست ، تا بی خردان نگویند عرفان و فلسفه بافته ها و تخیلاتی بیش نیست و ریاضت و سیر و سلوک کار درویشان قلندر است ، یا اسلام به سیاست و حکومت و اداره کشور چه کار دارد که این کار سلاطین و رؤسای جمهور و اهل دنیاست. یااسلام دین

صلح و سازش است و حتّی از جنگ و جدال با ستمکاران بری است و به سر قرآن آن آورند که کلیسای جاهل و سیاستمداران بازیگر به سر دین مسیح عظیم الشّأن آوردند.

هان ای حوزه های علمیه و دانشگاه های اهل تحقیق! بپا خیزید و قرآن کریم را از شرّ جاهلان متنسّک و عالمان متهتّک که از روی علم و عمد به قرآن و اسلام تاخته و می تازند ، نجات دهید و این جانب از روی جد ، نه تعارف معمولی ، می گویم از عمر به باد رفته خود در راه اشتباه و جهالت تأسّف دارم. و شما از فرزندان برومند اسلام! حوزه ها و دانشگاه ها را از توجّه به شؤونات قرآن و ابعاد بسیار مختلف آن بیدار کنید. تدریس قرآن در هر رشته ای از آن را محط نظر و مقصد اعلای خود قرار دهید. مبادا خدای ناخواسته درآخر عمر که ضعف پیری بر شما هجوم کرد از کرده ها پشیمان و تأسف بر ایام جوانی بخورید همچون نویسنده.

3) باید بدانیم حکمت آن که این کتاب جاوید ابدی که برای راهنمایی بشر به هر رنگ و...

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّمَا يعْرِفُ الْقُرْآنَ مَنْ خُوطِبَ بِهِ [کافی ، ج8 ، ص311.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَدَّبَنِی رَبِّی فَأَحْسَنَ تَأْدِيبِی [بحارالأنوار ، ج68 ، ص382.]

قرآن و کتب آسمانی

مُصَدِّقاً لِما بَينَ يدَيهِ [بقره/97.]

وَ أَنْزَلْنا إِلَيک الْكتابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقاً لِما بَينَ يدَيهِ مِنَ الْكتابِ [مائده/48.]

قرآن و قیامت

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنَّ دَرَجَاتِ الْجَنَّهِ عَلَى قَدْرِ آياتِ الْقُرْآنِ يقَالُ لَهُ (لشِيعَتِنا) لاقْرَأْ وَ ارْقَ فَيقْرَأُ [کافی ، ج2 ، ص606.

[

انتهای فیش 12 و پرونده حق قرآن 19/2/84

2. حقوق قرآن

1. حقوق معنوی

1) تدبّر : أَ فَلا يتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ [نساء/82.]

ليدّبّروا آياته

2) تفکر و تعقّل : كذلِک يبَينُ اللّهُ لَكمُ الآْياتِ لَعَلَّكمْ تَعْقِلُونَ [نور/61.]

كذلِک يبَينُ اللّهُ لَكمُ الآْياتِ لَعَلَّكمْ تَتَفَكرُونَ [بقره/266.]

3) تشكر : كذلِک يبَينُ اللّهُ لَكمْ آياتِهِ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [مائده/89.]

4) تمسّک : وَ الَّذينَ يمَسِّكونَ بِالْكتابِ وَ أَقامُوا الصَّلاةَ [اعراف/170.]

5) تبعيت : وَ هذا كتابٌ أَنْزَلْناهُ مُبارَک فَاتَّبِعُوهُ [انعام/155.]

6) تدريس : وَلكنْ كونُوا رَبّانِيينَ بِما كنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكتابَ وَ بِما كنْتُمْ تَدْرُسُونَ [آل عمران/79.]

7) جدّی بودن : خُذِ الْكتابَ بِقُوَّةٍ [مريم/12.]

8) اقامه كتاب : وَ لَوْ أَنَّهُمْ أَقامُوا التَّوْراةَ وَ الْإِنْجيلَ وَ ما أُنْزِلَ إِلَيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ [مائده/66.]

9) حقّ تلاوت : يتْلُونَهُ حَقَّ تِلاوَتِهِ [بقره/121.]

إِنَّمَا الْمُومِنُونَ الَّذينَ إِذا ذُكرَ اللّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَ إِذا تُلِيتْ عَلَيهِمْ آياتُهُ زادَتْهُمْ إيماناً [انفال/2.]

10) حرف زدن با قرآن : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْقُرْآنُ بَيانٌ لِشِيعَتِنَا [معانى الأخبار ، ص23.]

وَ ما تَكونُ فِي شَأنٍ وَ ما تَتْلَوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَ لا تَعْمَلَونَ مِنْ عَمَلٍ إِلاّ كنّا عَلَيكمْ شُهُوداً [يونس/61.]

لَوْ أَنْزَلْنا هذَا الْقُرْآنَ عَلى جَبَلٍ لَرَأَيتَهُ خاشِعاً مُتَصَدِّعاً مِنْ خَشْيهِ اللّهِ [حشر/21.]

2. حقوق ظاهر قرآن

11) عجله نكردن : لِتَقْرَأَهُ عَلَى النّاسِ عَلى مُكثٍ [اسراء/106.]

12) غناء و صوت : قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : لَيسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ [معانى الأخبار ،

ص279.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حَسِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكمْ فَإِنَّ الصَّوْتَ الْحَسَنَ يزِيدُ الْقُرْآنَ حُسْناً [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص69.]

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنَّ عَلِی بْنَ الْحُسَينِ (ع) كانَ يقْرَأُ فَرُبَّمَا مَرَّ بِهِ الْمَارُّ فَصَعِقَ مِنْ حُسْنِ صَوْتِهِ [كافی ، ج2 ، ص615.]

13) تكلّم با قرآن :

14) حفظ قرآن

15) نگاه به قرآن : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : النَّظَرُ إِلَی الْمُصْحَفِ عِبَادَهٌ [كشف الغمه ، ج2 ، ص268.]

16) همراه داشتن قرآن

17) تلاوت در هر حال : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلَيک بِتِلَاوَهِ الْقُرْآنِ عَلَی كلِّ حَالٍ [كافی ، ج8 ، ص79.]

18) احترام قرآن : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ لَمْ يوَقِّرِ الْقُرْآنَ فَقَدِ اسْتَخَفَّ بِحُرْمَهِ اللَّهِ [جامع الأخبار ، ص40.]

19) تدريس دائمی : وَ لكنْ كونُوا رَبّانِيينَ بِما كنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكتابَ وَ بِما كنْتُمْ تَدْرُسُونَ [آل عمران/79.]

20) تعليم به فرزندان

21) خشو (ع) : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ بِالتَّخَشُّعِ فِی السِّرِّ وَ الْعَلَانِيهِ لَحَامِلُ الْقُرْآنِ [كافی ، ج2 ، ص604.]

22) در خانه بخوانيد : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اجْعَلُوا لِبُيوتِكمْ نَصِيباً مِنَ الْقُرْآنِ [صحيفه الرضا ، ص91.]

23) رهبری : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْقُرْآنُ إِمَامُنَا وَ إِمَامُكمْ [أمالی طوسی ، ص727.]

24) ملاک بودن : قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِالتَّقَدُّمِ فِی الْجَمَاعَهِ أَقْرَوهُمْ لِلْقُرْآنِ [بحارالأنوار ، ج85 ، ص103.]

25) محوریت قرآن : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اللَّهَ اللَّهَ فِی الْقُرْآنِ [کافی ، ج7 ، ص51.

]

26) حوصله : قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مِنْ أَفْضَلِ مَا عُبِدَ اللَّهُ بِهِ... الصَّبْرُ عَلَى تِلَاوَهِ الْقُرْآنِ [بحارالأنوار ، ج40 ، ص61.]

27) پناه بردن : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا الْتَبَسَتْ عَلَيكمُ الْفِتَنُ كقِطَعِ اللَّيلِ الْمُظْلِمِ فَعَلَيكمْ بِالْقُرْآنِ [كافى ، ج2 ، ص598.]

28) استظهار : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اقْرَءُوا الْقُرْآنَ وَ اسْتَظْهِرُوهُ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَا يعَذِّبُ قَلْباً وَعَى الْقُرْآنَ [جامع الأخبار ، ص41.]

29) سنجش روايات با قرآن است : اعرضوه على الكتاب... فاضربوه على الجدار

ظاهر قرآن

1) تماس : لا يمَسُّهُ إِلاَّ الْمُطَهَّرُونَ [واقعه/79.]

2) جدّيت : يا يحْيى خُذِ الْكتابَ بِقُوَّةٍ [مريم/12.]

3) تلاوت : إِنَّ الَّذينَ يتْلُونَ كتابَ اللّهِ [فاطر/29.]

الَّذينَ آتَيناهُمُ الْكتابَ يتْلُونَهُ حَقَّ تِلاوَتِهِ [بقره/121.]

4) با وضو

5) استعاذه : فَإِذا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللّهِ مِنَ الشَّيطانِ الرَّجيمِ [نحل/98.]

6) ترتيل : وَ رَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتيلاً [مزمل/4.]

7) آهنگ حزين

8) مقدار تلاوت : فَاقْرَوا ما تَيسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ [مزمل/20.]

9) مسواک : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص نَظِّفُوا طَرِيقَ الْقُرْآنِ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا طَرِيقُ الْقُرْآنِ قَالَ أَفْوَاهُكمْ قِيلَ بِمَا ذَا قَالَ بِالسِّوَاک

[المحاسن ، ج2 ، ص558.]

10) تعليم

3. ظلم بر قرآن

1) اختلاف : إِنَّ الَّذينَ اخْتَلَفُوا فِی الْکتابِ لَفی شِقاقٍ بَعیدٍ [بقره/176.]

2) کتمان : إِنَّ الَّذینَ یکتُمُونَ ما أَنْزَلَ اللّهُ مِنَ الْکتابِ [بقره/174.]

3) قطعه قطعه کردن : الَّذینَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضینَ [حجر/91.]

4) مهجوریت : یا رَبِّ إِنَّ قَوْمِی اتَّخَذُوا

هذَا الْقُرْآنَ مَهْجُوراً [فرقان/30.]

5) تدبّر نکردن

6) ناسپاسی : ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيرِ هذ [يونس/15.]

7) تفسیر به رأی

8) ظاهرگرایی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَيأْتِی عَلَی النَّاسِ زَمَانٌ لَا يبْقَی مِنَ الْقُرْآنِ إِلَّا رَسْمُهُ [کافی ، ج8 ، ص307.]

9) أَ فَتُومِنُونَ بِبَعْضِ الْكتابِ [بقره/85.]

4. قرآن وعترت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنِّی تَارِک فِيكمُ الثَّقَلَينِ كتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِی أَهْلَ بَيتِی إِنْ تَمَسَّكتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَداً [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص372.]

1. ایران

1.آیات قرآنی راجع به ایران

1. آیه 38 سوره محمد

وَ إِنْ تَتَوَلَّوْا يسْتَبْدِلْ قَوْماً غَيرَكمْ ثُمَّ لا يكونُوا أَمْثالَكمْ [محمد/38] .

ابوهریره در ذیل آیه می گوید : از حضرت (ص) سؤال شد اینها کیانند؟ حضرت (ص) دستش را به ران سلمان زد ، ثمّ قال : "هذا و قومه و لو كان الدّين عند الثّريا لتناوله رجال من الفُرس" [مصابيح السّنّه ، ج2]

2. آیه 3 سوره جمعه

ص289 به نقل از الخطوط العریضه ، آیه الله صافی.

همین که آیه سوره جمعه نازل شد : وَ آخَرينَ مِنْهُمْ لَمّا يلْحَقُوا بِهِمْ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكيمُ [جمعه/3] .

سؤال شد منظور کیانند؟ سلمان در جلسه حضور داشت. حضرت رسول اکرم (ص) دست مبارکشان را به سلمان زدند و فرمودند : لو کان الایمان بالثّریا لناله رجال من هؤلاء [مصابیح السّنّه ، ج2 ، ص285 به نقل از خطوط العریضه] .

2. روایات راجع به ایران

1. پیامبر اکرم

بعضی ایرانی ها از بعضی عرب ها نزد رسول اکرم (ص) بهترند

ابوهریره : سخن از ایرانی ها نزد رسول اکرم (ص) پیش آمد. فرمود : لَاَنَا بهم او ببعضهم اوثق منّی بکم او ببعضکم [مصابیح السّنّه ، ج2 ، ص300 به نقل از خطوط العریضه] .

قال رسول الله (ص) : أعظم النّاس نصیبا فی الاسلام اهل فارس

[در صحیح بخاری ، کتاب تفسیر قرآن ، صفحه 125 و اسد الغابه ، جلد 4 ، صفحه 216] .

2. امیرالمؤمنین

نظر امیرالمؤمنین (ع) درباره ایرانی ها

روزی عرب های کوفه به حضرت علی (ع) اعتراض کردند که دور میز شما را یک مشت عجم گرفته اند. حضرت (ع) عصبانی شد و فرمود : " امروز مطالبی را افشا می کنم. به منبر

رفت و درباره مرفّهان بی درد عرب فرمود : آنها روی مخدّه های خود مشغول خواب قیلوله هستند در حالی که قومی در گرمای سوزان روز آماده ذکر خدایند. به خدا قسم رسول اکرم (ص) فرمود : روزی همین عجم ها و موالی بر سر شما به خاطر اسلام شمشیر خواهند زد ، در حالی که در ابتدای امر شما آنها را به اسلام دعوت کردید و به خاطر کفرشان بر سرشان زدید." [مسلم بن عقیل ، ص124 ، نوشته کمره ای] .

انتهای فیش 3 و پرونده ایران

1. ایمان

1. مراحل ایمان

1-به خاطر حق : قالُوا لا ضَیرَ إِنّا إِلی رَبِّنا مُنْقَلِبُونَ [شعراء/50] .

2-به خاطر منفعت : إِنْ أَصابَهُ خَیرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ [حج/11] .

3-به خاطر توطئه و نفاق : وَ قالَتْ طائِفَهٌ مِنْ أَهْلِ الْکتابِ آمِنُوا بِالَّذِی أُنْزِلَ عَلَی الَّذِینَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهارِ وَ اکفُرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ یرْجِعُونَ [آل عمران/72] .

2. دیدگاه مؤمن

2. دیدگاه مؤمن نسبت به :

1. خداوند عالم

ایمان مؤمن بر اساس فکر است : الَّذِینَ یذْکرُونَ اللّهَ قِیاماً وَ قُعُوداً وَ عَلی جُنُوبِهِمْ وَ یتَفَکرُونَ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الأَرْضِ رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً سُبْحانَک فَقِنا عَذابَ النّارِ [آل عمران/191] .

نظام عالم را نظام احسن می داند : الَّذِی أَحْسَنَ کلَّ شَیءٍ خَلَقَهُ [سجده/7] .

اساس آفرینش را لطف می داند : کتَبَ عَلی نَفْسِهِ الرَّحْمَهَ [انعام/12] .

محبوب ترین خیرها نزد خدا می داند : أَشَدُّ حُبًّا لِلّهِ [بقره/165] .

تمام عزت و قدرت را از او می داند.

در راه خدا مشکلات را می پذیرد : فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّهِ [آل عمران/146] .

خود را مستقل نمی داند : وَ ما تَشاونَ إِلاّ أَنْ یشاءَ اللّهُ [دهر/30] .

چون با خداست احساس دلگرمی می کند.

از حیله دوری می کند : وَ مَکرُوا وَ مَکرَ اللّهُ [آل عمران/54] .

إِنَّ الْعِزَّهَ لِلّهِ جَمِیعاً [نساء/139] .

أَنَّ الْقُوَّهَ لِلّهِ جَمِیعاً [بقره/165] .

ایمان به پاداش دارد : لَهُمْ جَزاءُ الضِّعْفِ بِما عَمِلُوا [سبأ/37] .

مَنْ ذَا الَّذِی یقْرِضُ اللّهَ قَرْضاً حَسَناً فَیضاعِفَهُ لَهُ أَضْعافاً کثِیرَهً [بقره/245] .

مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها [انعام/160] .

مَثَلُ الَّذِینَ ینْفِقُونَ

أَمْوالَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّهِ کمَثَلِ حَبَّهٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنابِلَ فِی کلِّ سُنْبُلَهٍ مِائَهُ حَبَّهٍ [بقره/261] .

وَ اللّهُ یضاعِفُ لِمَنْ یشاءُ [بقره/261] .

إِنَّما یوَفَّی الصّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَیرِ حِسابٍ [زمر/10] .

2. جهان هستی

هستی را وسیله آزمایش می داند : الَّذِی خَلَقَ الْمَوْتَ وَ الْحَیاهَ لِیبْلُوَکمْ أَیکمْ أَحْسَنُ عَمَلاً وَ هُوَ الْعَزِیزُ الْغَفُورُ [ملک/2] .

دنیا او را بازی نمی دهد : رِجالٌ لا تُلْهِیهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَیعٌ عَنْ ذِکرِ اللّهِ [نور/37] .

محیط او را بازی نمی دهد : امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ [قصص/9] .

دنیا را کوچک می داند : مَتاعُ الدُّنْیا قَلِیلٌ [نساء/77] .

ثَوابُ اللّهِ خَیرٌ [قصص/80] .

مَتاعٌ قَلِیلٌ [آل عمران/197] .

وَ الْآخِرَهُ خَیرٌ وَ أَبْقی [اعلی/17] .

وَیلَکمْ ثَوابُ اللّهِ خَیرٌ [قصص/80] .

إِنّا جَعَلْنا ما عَلَی الْأَرْضِ زِینَهً لَها لِنَبْلُوَهُمْ أَیهُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [کهف/7] .

وَ کلُّ شَیءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدارٍ [رعد/81] .

وَ إِنْ مِنْ شَیءٍ إِلاّ عِنْدَنا خَزائِنُهُ وَ ما نُنَزِّلُهُ إِلاّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ [حجر/21] .

کلٌّ لَهُ قانِتُونَ [بقره/116] .

3. خودش

نَفَخَ فِیهِ مِنْ رُوحِهِ [سجده/9] .

فَتَبارَک اللّهُ أَحْسَنُ الْخالِقِینَ [مومنون/14] . که قهراً او هم احسن المخلوقین است.

سَخَّرَ لَکمْ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الأَْرْضِ جَمِیعاً [جاثیه/13] .

وَ مَنْ یومِنْ بِاللّهِ یهْدِ قَلْبَهُ [تغابن/11] .

رِجالٌ لا تُلْهِیهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَیعٌ عَنْ ذِکرِ اللّهِ [نور/37] .

إِنْ أَجْرِی إِلاّ عَلَی اللّهِ [یونس/72] .

فِطْرَتَ اللّهِ الَّتِی فَطَرَ النّاسَ عَلَیها [روم/30] .

الَّذِینَ یسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَیتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ [زمر/18] .

وَ ما تَشاونَ

إِلاّ أَنْ یشاءَ اللّهُ رَبُّ الْعالَمِینَ [تکویر/29] .

رشدش را تا بی نهایت می داند : زادَهُمْ هُدیً [محمد/17] .

مشکلاتش را وسیله رشد می داند : لَعَلَّهُمْ یتَضَرَّعُونَ [انعام/42] .

برای کارهای فهم خود نیز حساب قائل است : إِنْ تُبْدُوا ما فِی أَنْفُسِکمْ أَوْ تُخْفُوهُ [بقره/284] .

شجاع است : لا یخْشَوْنَ أَحَداً [احزاب/39] .

غضب منحرفش نمی کند : لا یجْرِمَنَّکمْ شَنَ آنُ [مائده/2] .

محبت منحرفش نمی کند : وَ لَوْ عَلی أَنْفُسِکمْ [نساء/135] .

کارش را ضبط شده می داند : رُسُلُنا لَدَیهِمْ یکتُبُونَ [زخرف/80] .

أَ لَمْ یعْلَمْ بِأَنَّ اللّهَ یری [علق/14] .

إِنَّ رَبَّک لَبِالْمِرْصادِ [فجر/14] .

به امداد غیبی معتقد است : أَنِّی مُمِدُّکمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُرْدِفِینَ [انفال/9] .

غفلت او لحظه ای است : إِنَّ الَّذِینَ اتَّقَوْا إِذا مَسَّهُمْ طائِفٌ مِنَ الشَّیطانِ تَذَکرُوا فَإِذا هُمْ مُبْصِرُونَ [اعراف/201] .

در بن بست نیست : یجْعَلْ لَکمْ نُوراً تَمْشُونَ بِهِ [حدید/28] .

"مَنْ یتَّقِ اللّهَ یجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً [طلاق/2] .

آینده را برای متقین می داند : وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِینَ [اعراف/128] .

لغزشش را قابل جبران می داند : وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِینَ [اعراف/128] .

خود را مسئول می داند ، در برابر :

خدا

خلقما لَكمْ لا تُقاتِلَونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفِینَ مِنَ الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدانِ الَّذِینَ یقُولُونَ رَبَّنا أَخْرِجْنا مِنْ هذِهِ الْقَرْیهِ الظّالِمِ أَهْلُهاَ وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک وَلِیا وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک نَصِیراً [نساء/75] .

فقرااجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک وَلِیا وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک نَصِیراً [نساء/75] .

3. ایمان ، عامل بازدارنده از

پلیدی ها وتشویق به نیکی ها

مؤمن به خدا می داند از هرچه بگذرد حساب دارد ، فرشتگان خدا آن عمل را ضبط می کنند ، چند برابر پاداش می گیرد و رضایت الهی را جلب می کند ، لذا :

1- همین که غضب کرد با خود می گوید : کظم غیظ رضای خدا و اعمال غیظ رضای خودم است ، پس به خاطر رضای خدا صرف نظر کردم.

2- همین که محرومی را دید با خود می گوید : او بنده خدا است و مال نعمت خدا ، و من امانت دار و خلیفه خدا هستم ، پس انفاق می کند.

3- همین که فسادی را در جامعه دید قهر خدا او را نگران می کند ، به پا خواسته و با زبان و دل و تمام قوا جلو فساد را می گیرد.

4- همین که تهدید و تطمیع پیش آمد ، با خود می گوید : رضای خدا از دنیا بهتر ، و قهر خدا از تهدیدات دیگر سخت تر است ، پس تسلیم تهدید و تطمیع قرار نمی گیرد.

5- همین که صحنه های گناه و بی عفّتی را دید ، خدا را حاضر و ناظر دیده و حیاء می کند.

6- همین که مظلومان را دید ، با خود می گوید : همه انسانها در برابر خدا یکسانند و باید از حقوق بشر دفاع کنم.

7- همین که دست او به مال مردم رسید ، خدا را حاضر دانسته و امین است و بالاخره هر کمال و فضیلتی مستلزم تحمل محرومیت در دنیا است که با اهرم ایمان ، انسان قادر بر تحمل آن می باشد.

آری ، اگر دیده شد که افراد غیرمؤمن در اثر تقلید یا تلقین یا تبلیغ و یا تهدید موقّتاً فداکاری از

خود نشان می دهند ، هرگز عمومی و فطری و همیشگی نخواهد بود ، زیرا حرکتهای تحمیلی که از درون انسان ریشه ایمانی ندارد همچون ساختمانی است بر لب پرتگاه ، آن هم روی خاک سُست.مَنْ أَسَّسَ بُنْيانَهُ عَلى شَفا جُرُفٍ هارٍ [توبه/109] .

4. نقش ایمان درجامعه

وَ يضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ [اعراف/157] .

فَاسْتَوى عَلى سُوقِهِ [فتح/29] .

تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ وَ عَدُوَّكمْ [انفال/60] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا بِطانَةً مِنْ دُونِكمْ [آل عمران/118] .

أَشِدّاءُ عَلَى الْكفّارِ رُحَماءُ بَينَهُمْ [فتح/29] .

وَ لَكمْ فِى الْقِصاصِ حَياةٌ [بقره/179] .

وَ لا تُوتُوا السُّفَهاءَ أَمْوالَكمُ [نساء/5] .

لَنْ يجْعَلَ اللّهُ لِلْكافِرِينَ عَلَى الْمُومِنِينَ سَبِيلاً [نساء/141] .

إِنَّ اللّهَ يأْمُرُكمْ أَنْ تُودُّوا الأَماناتِ إِلى أَهْلِها [نساء/58] .

لا تَظْلِمُونَ وَ لا تُظْلَمُونَ [بقره/279] .

5. نشانه های ایمان حقیقی

الف- اخلاص؛ قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الإيمان إخلاص العمل [غررالحكم ، ص87] .

ب- اختیار حق بر باطل؛ قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن من حقيقه الإيمان أن تور الحق و إن ضرک على الباطل و إن نفعک و أن لا تجوز منطقک علمک [خصال صدوق] ،

ج- توکل؛ قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا يصْدُقُ إِيمَانُ عَبْدٍ حَتَّى يكونَ بِمَا فِى يدِ اللَّهِ أَوْثَقَ مِنْهُ بِمَا فِى يدِهِ [نهج البلاغه ، حكمت 310] .

6. ارکان ایمان

قَالَ الرِّضَا (ع) : الإيمان أربعه أركان التوكل على الله عز و جل و الرضا بقضائه و التسليم لأمر الله و التفويض إلى الله [قرب الإسناد ، ص155] .

7. درجات ایمان

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْإِيمَانَ عَشْرُ دَرَجَاتٍ بِمَنْزِلَهِ السُّلَّمِ يصْعَدُ مِنْهُ مِرْقَاهً بَعْدَ مِرْقَاهٍ فَلَا يقُولَنَّ صَاحِبُ الِاثْنَينِ لِصَاحِبِ الْوَاحِدِ لَسْتَ عَلَى شَىءٍ حَتَّى ينْتَهِى إِلَى الْعَاشِرِ فَلَا تُسْقِطْ مَنْ هُوَ دُونَک فَيسْقِطَک مَنْ هُوَ فَوْقَک وَ إِذَا رَأَيتَ مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنْک بِدَرَجَهٍ فَارْفَعْهُ إِلَيک بِرِفْقٍ وَ لَا تَحْمِلَنَّ عَلَيهِ مَا لَا يطِيقُ فَتَكسِرَهُ فَإِنَّ مَنْ كسَرَ مُومِناً فَعَلَيهِ جَبْرُهُ [كافى ، ج2 ، ص44] .

8. نتیجه ایمان

کسی که می داند تمام کارهای او زیر نظراست و هیچ عملی از او نابود نمی شود و تلاش او را خدا خریدار است ، آن هم با قیمت بهشت و رضوان ، حتی گاهی بدون تلاش و تنها به خاطر حسن نیت انسان اجر و پاداش مرحمت می کند ، با عشق و دلگرمی می کند.

کسی که تن به بندگی او را پذیرفته است ، تن به تسلیم هیچ قدرتی و مقامی غیر از او نمی دهد و همه را بندگانی همچون خود می داند. نه خودباختگی در برابر ابرقدرتها دارد و نه تکبّر نسبت به دیگران.

1- گاهی دلهره و نگرانی از سوء سابقه و لغزشهای قبلی است که یاد خدای غفّار و رحیم این دلهره را به آرامش تبدیل می کند ، زیرا او گناهان رامی بخشد و توبه را می پذیرد.

2- گاهی ریشه دلهره احساس تنهائی است ، ایمان به خدای حاضر و ناظر این دلهره را به آرامش تبدیل می کند ، زیرا خدا هم انیس است و هم مونس ، حرفها را می شنود ، کارها را می بیند و به مؤمن مهربان است.

3- گاهی اضطراب به خاطر احساس پوچی است و بی هدفی ، امّا ایمان به خدای حکیمی که در این

عالم هر چیزی را طبق حکمت و برای هدفی آن هم با مقدار معین و در مدّتی حساب شده و در مداری خاص آفریده ، این اضطراب را هم برطرف می کند.

4- گاهی ناراحتی و اضطراب به خاطر آن است که انسان موفق نشده همه را راضی کند و ناراحت است که چرا فلان شخص یا فلان گروه را از خود رنجاندیم ، ولی ایمان به این که ما فقط باید خدای خود را راضی کنیم و عزّت و ذلّت فقط به دست اوست ، این نگرانی را نیز از بین می برد.

5- کسی که ایمان به خدا داشت به بن بست نمی رسد ، چون به بی نهایت توجه دارد عقده ای نمی شود ، چون هدفش رضای اوست ، از دنیا کامیاب شود یا نشود ، مردم بفهمند یا نفهمند ، بکشد یا کشته شود و... ، مال و فقر ، شهرت و گمنامی در او اثر ندارد.

بنابراین اگر در قرآن می خوانیمأَلا بِذِكرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ [رعد/28] .

واقعیتی است.

9. نکته ای در ارزش ایمان

ایمان قوی بالاتر از شهادت است؛ حمران بن اعین می گوید : به امام باقر (ع) عرض کردم فدایت گردم ما چقدر کم هستیم که اگر در خوردن گوسفندی شرکت کنیم آن را تمام نخواهیم کرد. فرمود : "مهاجر و انصار (پس از رحلت پیامبر (ص)) همه به این سو و آن سو رفتند" ، سپس سه انگشت خود را نشان داد و اشاره کرد و فرمود : "مگر سه تن ، سلمان و ابوذر و مقداد". گفتم : عمار یاسر چگونه بود؟ فرمود : "خدا عمار را رحمت کند ، بیعت کرد و در جنگ صفین شهید

شد". من پیش خود گفتم مقامی بالاتر از شهادت نیست (پس عمار در ردیف آن سه نفر است) حضرت فرمود : "شاید عمار را در ردیف آن سه نفر می دانی ، هرگز چنین نیست"؛لَعَلَّکَ تَرَی أَنَّهُ مِثْلُ الثَّلَاثَهِ أَیهَاتَ أَیهَاتَ [کافی ، ج2 ، ص244] . ؛ یعنی گاهی افراد به دلیل ایمان قوی و اعمال صالح مقامشان از مقام شهید برتر است. [کافی ، ج2 ، ص191] .

10. مثال قرآن از مؤمن

وَ ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذِینَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قالَتْ رَبِّ ابْنِ لِی عِنْدَکَ بَیتاً فِی الْجَنَّهِ وَ نَجِّنِی مِنْ فِرْعَوْنَ وَ عَمَلِهِ وَ نَجِّنِی مِنَ الْقَوْمِ [تحریم/ 11] .

1- کفر به طاغوت در ورودی ایمان است ، می پرسند چرا ایمانمان ضعیف است ، می گوئیم چقدر کفر به طاغوت داری تا بخواهی ایمانت زیاد شود.

2- اراده زیربنا است ، نه محیط. و مؤمن واقعی کسی است که رنگ محیط در او اثر نکند.

3- روح ایمان؛ جنگ با کفر و جبهه گیری است. زن فرعون چنین کرد.

4- خفقان و نیاز مالی سلب مسئولیت نمی کند ، همین زن فرعون هم در خفقان بود و هم نیاز مالی داشت.

5- مثال به زن فرعون می زند نه رسول و امام ، وگرنه مردم می گفتند : بابا او امام است ، او پیامبر است و حسابش از ما جداست.

6- شخصیت زن فرعون ، الگوی صدها قرن برای مردها.

7- زن فرعون کتاب و کتابخانه و حوزه و دانشگاه را ندیده بود.

8- برای این زن دیگر زر و زور فرعون مزه ندارد ، بالا آمده ، زندگی نزد مردان دیگر هم مزه نمی کند ، او می خواهد نزد خدا برود

، می خواهد بمیرد ، آمادگی مهم است نه عمل منهای آمادگی.إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكمْ أَوْلِياءُ لِلّهِ مِنْ دُونِ النّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ [جمعه/6] .

9- زن فرعون شب و روز درگیر با کفر بود ، نه یک ساعت و یک روز.

10- عمل فرعون مهربانی و عشق به زن بود. او به مردم زور می گفت ، ولی به زن معمولاً مهر می ورزند ، ولی زنش از مهر همچون فرعون ناراحت است.

11- نشانه ایمان به خدا بی مزه بودن تمام زیورهای دنیا است؛ این ما هستیم که عکس با سلطانی را افتخار و سند برای خود می دانیم.

12- سلیمان کهھب لی ملکا؟؟؟ می گوید ، منافاتی با زهد ندارد؛تِلْک الدّارُ الآْخِرَهُ نَجْعَلُها لِلَّذِينَ لا يرِيدُونَ عُلُوًّا فِی الأْرْضِ وَ لا فَساداً وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِينَ [قصص/83] .

زیرا ملک را برای خود نمی خواهد. می خواهد تا به بلقیس با قدرت بگوید...وَ أْتُونِی مُسْلِمِينَ [نمل/31] .

دنیا برای انسان و انسان برای خدا است : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الزُّهْدُ كلُّهُ بَينَ كلِمَتَينِ مِنَ الْقُرْآنِ قَالَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ "لِكيلا تَأْسَوْا عَلى ما فاتَكمْ وَ لا تَفْرَحُوا بِما آتاكمْ " (حدید/23) وَ مَنْ لَمْ يأسَ عَلَى الْمَاضِی وَ لَمْ يفْرَحْ بِالْ آتِی فَقَدْ أَخَذَ الزُّهْدَ بِطَرَفَيهِ [نهج البلاغه ، حکمت 439] .

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَهَ اللّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبادِهِ وَ الطَّيباتِ مِنَ الرِّزْقِ [اعراف/32] .

در همان آیه می گوید : كلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لا تُسْرِفُوا [اعراف/31] .

13- زن موجودی عاطفی است ، معمولاً زود تحت تأثیر قرار می گیرد ، ولی شخصیت انسان خواست و اراده و قدرت او به قدری قوی است که آنجا که انتخاب می کند ،

950 سال رهبر معصوم و آنجا که انتخاب می کند میلیون ها طلا و... مسیر او را عوض نمی کند. آری ، این است ایمان و کفر.

14- همین که موسی را از آب گرفتند مهرش در زن فرعون آمدقالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتُ عَینٍ لِی وَ لَک [قصص/9] .

هنوز هم از موسی چیزی ندیده ، ولی فرعون معجزه هم می بیند ، لکن ایمان نمی آورد. آری ، دلیل و برهان نفس را محکوم می کند نه قلب را.

15- پاکی روحی زن فرعون سبب شد که مهر موسی در او افتد وگرنه چرا فرعون به موسی علاقه ای نداشت. آری اولأَحْصَنَتْ فَرْجَها فَنَفَخْنا فِیها [انبیاء/91] .

ظرف را باید شست بعد در آن شیر ریخت.

11. مثال قرآن از کافر

ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذِینَ کفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَ امْرَأَتَ لُوطٍ کانَتا تَحْتَ عَبْدَینِ مِنْ عِبادِنا صالِحَینِ فَخانَتاهُما فَلَمْ یغْنِیا عَنْهُما مِنَ اللّهِ شَیئاً وَ قِیلَ ادْخُلاَ النّارَ مَعَ الدّاخِلِینَ [تحریم/10] .

1- این همه کافر را رها کرده و زن نوح و لوط را گرفته!!! برای این که تمام شرائط هدایت و محیط سالم برای آنها فراهم بود ، لکن آنها نخواستند. آری ، این نوع زن ها کافر هستند. ما وقتی حق داریم به کسی کافر بگوئیم که برای او نوح و لوط باشیم. 950 سال حوصله در او اثر نکرد.

2- اراده زیربنا است ، نه محیط ، نه تربیت ، نه اقتصاد ، نه جنس زن یا مرد و نه نژاد و نه کتاب و نه شرائط.

3- زن در اراده اصالت دارد و تابع مرد نیست.

4- ریشه کفر خیانت است و خیانت درجات دارد. مثل سیگار ، تریاک : ثُمَّ کانَ عاقِبَهَ

الَّذِينَ أَساوا السُّواى أَنْ كذَّبُوا بِآياتِ اللّهِ وَ كانُوا بِها يسْتَهْزِونَ [روم/10] .

5- ما همتَحْتَ عَبْدَينِ مِنْ عِبادِنا [تحريم/10] .

هستيم يک عبد رسول خدا (ص) وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ

و يکی عقل که عبد خداست. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْعَقْلَ اسْتَنْطَقَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُ أَقْبِلْ فَأَقْبَلَ ثُمَّ قَالَ لَهُ أَدْبِرْ فَأَدْبَرَ [كافى ، ج1 ، ص10] .

و ما بايد خيانت به عقل و رسول حجه ظاهر و باطن نکنيم. اگر مطلبی را درک کرديم عمل کنيم وگرنه خيانت است به عقل. بعد ديگرفَلَمْ يغْنِيا [تحريم/10] .

با داشتن عقل هم ديگر او ناجی ما نخواهد بود که قرآن می گويدنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَ أَبْصارَهُمْ [انعام/110] .

6-إِذا ذُكرَ اللّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لا يومِنُونَ بِالآْخِرَهِ [زمر/45] .

ب

1. بدعت

1. خطر بدعت گذاری در اسلام با توجه به قرآن و سنت

1 - فَوَيلٌ لِلَّذِينَ يكتُبُونَ الْكتابَ بِأَيدِيهِمْ ثُمَّ يقُولُونَ هذا مِنْ عِنْدِ اللّهِ لِيشْتَرُوا بِهِ ثَمَناً قَلِيلاً [بقره/79] .

2 - وَ إِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقاً يلْوُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكتابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكتابِ وَ ما هُوَ مِنَ الْكتابِ وَ يقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ وَ ما هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ وَ يقُولُونَ عَلَى اللّهِ الْكذِبَ وَ هُمْ يعْلَمُونَ [آل عمران/78] .

3 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ غَافِرُ كلِّ ذَنْبٍ إِلَّا مَنْ أَحْدَثَ دِيناً وَ مَنِ اغْتَصَبَ أَجِيراً أَجْرَهُ أَوْ رَجُلٍ بَاعَ حُرّاً [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص220] .

قَالَ الْبَاقِرُ : أَدْنَى الشِّرْک أَنْ يبْتَدِعَ الرَّجُلُ رَأْياً فَيحِبَّ عَلَيهِ وَ يبْغِضَ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص572] .

4 -

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ثَلَاثَةٌ لَيسَ لَهُمْ حُرْمَةٌ صَاحِبُ هَوًى مُبْتَدِعٌ وَ الْإِمَامُ الْجَائِرُ وَ الْفَاسِقُ الْمُعْلِنُ بِالْفِسْقِ [قرب الإسناد ، ص82] .

5 - شاید فلسفه تعدد انبیا این باشد که بعد از هر پیغمبری آنقدر تحریف و بدعت و گرد و غبار روی دین را گرفته بود که نیاز به پیامبری برای رد این بدعت ها بود.

6 - امام زمان (ع) که بیاید می گویند : دین جدید آورده؛ از بس بدعت و تحریف وارد دین شده.

7 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَبَى اللَّهُ لِصَاحِبِ الْبِدْعَهِ بِالتَّوْبَهِ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ وَ كيفَ ذَلِک قَالَ إِنَّهُ قَدْ أُشْرِبَ قَلْبُهُ حُبَّهَا [كافى ، ج1 ، ص54] .

8 - وَ رَهْبانِيةً ابْتَدَعُوها ما كتَبْناها عَلَيهِمْ [حديد/27] .

9 - فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلاً غَيرَ الَّذِى قِيلَ لَهُمْ [بقره/59] .

10 - قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ مَا أُحْدِثَتْ بِدْعَهٌ إِلَّا تُرِک بِهَا سُنَّهٌ فَاتَّقُوا الْبِدَعَ وَ الْزَمُوا الْمَهْيعَ إِنَّ عَوَازِمَ الْأُمُورِ أَفْضَلُهَا وَ إِنَّ مُحْدِثَاتِهَا شِرَارُهَا [نهج البلاغه ، خطبه 145] .

11 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : شَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا ، و كل محدثه بدعه وَ كلَّ بِدْعَهٍ ضَلَالَهٌ [أمالى طوسى ، ص337] .

12 - قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ما هدم الدين مثل البدع [كنزالفوائد ، ج1 ، ص350] .

13 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إياک أن تسن سنه بدعه فإن العبد إذا سن سنه سيئه لحقه وزرها و وزر من عمل بها [مكارم الأخلاق ، ص453] .

14 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اهل البدع شر الخلق و الخليقه [

کنز ، ج77 ، ص104] .

15 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فی قوله تعالی " 7 - " هم اصحاب البدع و اصحاب الاهواء لیس لهم توبه انا منهم بری ء و هم براء [کنز ، 2986 و 2987] .

16 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اهل البدع کلاب اهل النار [کنز ، 1125] .

17 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من عمل فی بدعه خلاه الشیطان و العباده و ألقی علیه الخشوع و البکاء [بحارالأنوار ، ج69 ، ص216] .

18 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَبَی اللَّهُ لِصَاحِبِ الْبِدْعَهِ بِالتَّوْبَهِ [کافی ، ج1 ، ص54] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أُقْسِمُ بِاللَّهِ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) یقُولُ : إِنَّ الشَّیطَانَ إِذَا حَمَلَ قَوْماً عَلَی الْفَوَاحِشِ مِثْلِ الزِّنَا وَ شُرْبِ الْخَمْرِ وَ الرِّبَا وَ مَا أَشْبَهَ ذَلِک مِنَ الْخَنَا وَ الْمَ آثِمِ حَبَّبَ إِلَیهِمُ الْعِبَادَهَ الشَّدِیدَهَ وَ الْخُشُوعَ وَ الرُّکوعَ وَ الْخُضُوعَ وَ السُّجُودَ ثُمَّ حَمَلَهُمْ عَلَی وَلَایهِ الْأَئِمَّهِ الَّذِینَ یدْعُونَ إِلَی النَّارِ وَ یوْمَ الْقِیامَهِ لَا ینْصَرُونَ [بشاره المصطفی ، ص28] .

22 - ان الله تعالی لایقبل لصاحب البدعه صوما و لا صلوه و لا صدقه و لا حجا عمره و لا جهادا و لا صرفا و لا عدلا [کنز ، 11115] .

24 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَمَلٌ قَلِیلٌ فِی سُنَّهٍ خَیرٌ مِنْ عَمَلٍ کثِیرٍ فِی بِدْعَهٍ [أمالی طوسی ، ص385] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا قَوْلَ إِلَّا بِعَمَلٍ وَ لَا قَوْلَ وَ لَا عَمَلَ إِلَّا بِنِیهٍ وَ لَا قَوْلَ وَ لَا عَمَلَ وَ لَا نِیهَ إِلَّا بِإِصَابَهِ

السُّنَّهِ [کافی ، ج1 ، ص70] .

1 - قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ مَشَى إِلَى صَاحِبِ بِدْعَهٍ فَوَقَّرَهُ فَقَدْ سَعَى فِی هَدْمِ الْإِسْلَامِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص572] .

2 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَبَسَّمَ فِی وَجْهِ مُبْتَدِعٍ فَقَدْ أَعَانَ عَلَی هَدْمِ الْإِسْلَامِ [المناقب ، ج4 ، ص251] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَحْدَثَ فِی الْإِسْلَامِ أَوْ آوَی مُحْدِثاً فَعَلَیهِ لَعْنَهُ اللَّهِ وَ الْمَلَائِکهِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِینَ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص322] .

4 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إذا ظهرت البدعه فی أمتی فلیظهر العالم علمه فإن لم یفعل فعلیه لعنه الله [المحاسن ، ج1 ، ص231] .

5 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اذا رایتهم صاحب بدعه فاکفروا فی وجه [کنز ، ج1 ، 1676] .

6 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من ارعب صاحب بدعه ملا الله قلبه امنا و ایمانا [کنز ، ج3 ، 5599] .

7 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أعرض عن صاحب بدعه بغضا له ملأ الله قلبه یقینا و رضا [مجموعه ورام ، ج2 ، ص115] .

8 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أتی ذا بدعه فوقره فقد سعی فی هدم الإسلام [بحارالأنوار ، ج69 ، ص265] .

9 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا رَأَیتُمْ أَهْلَ الرَّیبِ وَ الْبِدَعِ مِنْ بَعْدِی فَأَظْهِرُوا الْبَرَاءَهَ مِنْهُمْ وَ أَکثِرُوا مِنْ سَبِّهِمْ وَ الْقَوْلَ فِیهِمْ وَ الْوَقِیعَهَ وَ بَاهِتُوهُمْ کیلَا یطْمَعُوا فِی الْفَسَادِ فِی الْإِسْلَامِ وَ یحْذَرَهُمُ النَّاسُ وَ لَا یتَعَلَّمُوا مِنْ بِدَعِهِمْ یکتُبِ اللَّهُ

لَکمْ بِذَلِک الْحَسَنَاتِ وَ یرْفَعْ لَکمْ بِهِ الدَّرَجَاتِ فِی الآخِرَهِ [کافی ، ج2 ، ص375] .

ثلاثه لا تحرم علیک اعراضهم المجاهر بالفسق و الامام الجائر و المبتدع [الفصاحه ، 1223] .

برخورد با بدعت گزار

10 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): إِذَا ظَهَرَتِ الْبِدَعُ فِی أُمَّتِی فَلْیظْهِرِ الْعَالِمُ عِلْمَهُ فَمَنْ لَمْ یفْعَلْ فَعَلَیهِ لَعْنَهُ اللَّهِ [کافی ، ج1 ، ص54] .

11 - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یحْمِلُ هَذَا الدِّینَ فِی کلِّ قَرْنٍ عُدُولٌ ینْفُونَ عَنْهُ تَأْوِیلَ الْمُبْطِلِینَ وَ تَحْرِیفَ الْغَالِینَ وَ انْتِحَالَ الْجَاهِلِینَ کمَا ینْفِی الْکیرُ خَبَثَ الْحَدِیدِ [رجال الکشی ، ص4] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَاعْلَمْ أَنَّ أَفْضَلَ عِبَادِ اللَّهِ عِنْدَ اللَّهِ إِمَامٌ عَادِلٌ هُدِی وَ هَدَی فَأَقَامَ سُنَّهً مَعْلُومَهً وَ أَمَاتَ بِدْعَهً مَجْهُولَهً وَ [نهج البلاغه ، خطبه 164] .

2. انگیزه های بدعت گذار

1 - کسانی که می خواهند بر مردمی مکتبی حکومت کنند یا باید خودشان خالص و مکتبی شوند و یا مکتب را با بدعت هائی توسعه بدهند تا جای پائی برای آنها باز شود. امام و رهبر انقلاب درباره کسروی فرمود : او نمی توانست خودش را بالا ببرد و به انبیا برساند ، انبیا را پائین آورد.

2 - قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أما أهل البدعه فالمخالفون لأمر الله و لکتابه و لرسوله العاملون برأیهم و أهوائهم و إن کثروا [احتجاج ، ج1 ، ص168] .

3 - قَالَ الْکاظِمُ (ع) : مَنْ دَعَا النَّاسَ إِلَی نَفْسِهِ وَ فِیهِمْ مَنْ هُوَ أَعْلَمُ مِنْهُ فَهُوَ مُبْتَدِعٌ ضَالٌّ [فقه الرضا (ع) ، ج383 ، ص107] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَبَی اللَّهُ

لِصَاحِبِ الْبِدْعَهِ بِالتَّوْبَهِ قِيلَ : يا رَسُولَ اللَّهِ ! وَ كيفَ ذَلِک قَالَ إِنَّهُ قَدْ أُشْرِبَ قَلْبُهُ حُبَّهَا [كافى ، ج1 ، ص54] .

وَ أُشْرِبُوا فِى قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ [بقره/93] .

1. برّ

1. مفهوم

1 - قال الراغب : البر خلاف البحر و تصور منه التوسع فاشتق منه البر أى التوسع فى فعل الخير [بحارالأنوار ، ج68 ، ص73] .إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحيم [طور/28]

ديد انحرافى به برّ : سرگرمى و دل خوش به تشكل ها ، گروه ها و جهت ها ، آرم ها ، شعارها و...

2. فرق برّ وخير

فرق بين برّ و خير : قال الطبرسى ره : البر أصله من السعه و منه البر خلاف البحر و الفرق بين البر و الخير أن البر هو النفع الواصل إلى الغير ابتداء مع القصد على ذلک و الخير يكون خيرا و إن وقع عن سهو و ضد البر العقوق و ضد الخير الشر أى لن تدركوا بر الله لأهل الطاعه. [بحارالأنوار ، ج71 ، ص40] .

برّ هم در عقائد است ، هم اعمال ، هم اخلاق

3. ماهيت برّ در قرآن

تَعاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوى وَ لا تَعاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَ الْعُدْوان [مائده/2] .

لَيسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ وَ لكنَّ الْبِر :

1 مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الْآخِرِ وَ الْمَلائِكهِ وَ الْكتابِ وَ النَّبِيين [بقره/177] .

2 وَ آتَى الْمالَ عَلى حُبِّهِ ذَوِى الْقُرْبى وَ الْيتامى وَ الْمَساكينَ وَ ابْنَ السَّبيلِ وَ السّائِلينَ وَ فِى الرِّقابِ [بقره/177] .

3 وَ أَقامَ الصَّلاهَ وَ آتَى الزَّكاه [بقره/177] .

4 وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا [بقره/177] .

5 وَ الصّابِرِينَ فِی الْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ وَ حِینَ الْبَأْسِ أُولئِک الَّذِینَ صَدَقُوا وَ أُولئِک هُمُ الْمُتَّقُونَ [بقره/177] .

الف : مهمترین مصداق برّ که باید تعاون بر آن نمود در آیه ، مسأله ایمان و ایدئولوژی و کمک های فکری و زیربنائی و تعاون بر آنها است.

ب : همان گونه که در شعار : وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ کتَمَ شَهادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللّهِ [بقره/140] .

وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَری عَلَی اللّهِ کذِباً أَوْ قالَ أُوحِی إِلَی وَ لَمْ یوحَ إِلَیهِ شَیءٌ

[انعام/93] .

وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَساجِدَ اللّهِ أَنْ يذْكرَ فيهَا اسْمُهُ [بقره/114] .

وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرى عَلَى اللّهِ كذِباً أَوْ كذَّبَ بِ آياتِهِ [انعام/21] .

إِنَّ الَّذينَ يكتُمُونَ ما أَنْزَلْنا مِنَ الْبَيناتِ وَ الْهُدى مِنْ بَعْدِ ما بَيّنّاهُ لِلنّاسِ فِى الْكتابِ أُولئِک يلْعَنُهُمُ اللّهُ وَ يلْعَنُهُمُ اللاّعِنُون [بقره/159] .

کتمان حق ، بزرگ ترین گناه است ، زیرا مانع ایمان صحیح مردم است.

ج : برّ و تقوا در کنار هم و گرنه فاحشه هم ممکن است برای سیل و زلزله زدگان کمک کند.

6 أَ تَأْمُرُونَ النّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكمْ [بقره/44] .

7 تمام اعمال البرّ نزد امر به معروف و نهی از منکر گفته شده است

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا أَعْمَالُ الْبِرِّ كلُّهَا وَ الْجِهَادُ فِى سَبِيلِ اللَّهِ عِنْدَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْى عَنْ الْمُنْكرِ إِلَّا كنَفْثَةٍ فِى بَحْرٍ لُجِّى [نهج البلاغه ، حکمت 374] .

8 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثَلَاثٌ مِنْ أَبْوَابِ الْبِرِّ سَخَاءُ النَّفْسِ وَ طِيبُ الْكلَامِ وَ الصَّبْرُ عَلَى الْأَذَى [المحاسن ، ج1 ، ص6] .

9 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَعةٌ مِنْ كنُوزِ الْبِرِّ كتْمَانُ الْحَاجَهِ وَ كتْمَانُ الصَّدَقَهِ وَ كتْمَانُ الْوَجَعِ وَ كتْمَانُ الْمُصِيبَهِ [أمالى مفيد ، ص8] .

4. علامات برّ در حدیث

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَمَّا عَلَامَهُ الْبَارِّ فَعَشَرَهٌ يحِبُّ فِى اللَّهِ وَ يبْغِضُ فِى اللَّهِ وَ يصَاحِبُ فِى اللَّهِ وَ يفَارِقُ فِى اللَّهِ وَ يغْضَبُ فِى اللَّهِ وَ يرْضَى فِى اللَّهِ وَ يعْمَلُ لِلَّهِ وَ يطْلُبُ إِلَيهِ وَ يخْشَعُ لِلَّهِ خَائِفاً مَخُوفاً طَاهِراً مُخْلِصاً مُسْتَحْيِياً مُرَاقِباً وَ يحْسِنُ فِى اللَّهِ

[تحف العقول ، ص21] .

5. بالاترين برّ در احاديث

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَوْقَ كلِّ ذِی بِرٍّ بِرٌّ حَتَّی یقْتَلَ الرَّجُلُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَإِذَا قُتِلَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَلَیسَ فَوْقَهُ بِرٌّ [کافی ، ج2 ، ص348] .

2 رسول اکرم (ص) : تمام البرّ ان تعمل فی السّر عمل العلانیه [کنز ، 5265]

6. برّ به خویشان

1 قَالَ الْکاظِمُ (ع) : مَنْ حَسُنَ بِرُّهُ بِإِخْوَانِهِ وَ أَهْلِهِ مُدَّ فِی عُمُرِه [تحف العقول ، ص387] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بَرُّوا آبَاءَکمْ یبَرَّکمْ أَبْنَاوکم [کافی ، ج5 ، ص554] .

7. آثار برّ در احاديث

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یزِیدُ فِی الْعُمُرِ إِلَّا الْبِر [الدعوات روانده ، ص21] .

2 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْبِرُّ وَ الصَّدَقَهُ ینْفِیانِ الْفَقْرَ وَ یزِیدَانِ فِی الْعُمُرِ وَ یدْفَعَانِ تِسْعِینَ مِیتَهَ السَّوْء [کافی ، ج4 ، ص2] .

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یأْتِی یوْمَ الْقِیامَهِ شَیءٌ مِثْلُ الْکبَّهِ فَیدْفَعُ فِی ظَهْرِ الْمُومِنِ فَیدْخِلُهُ الْجَنَّهَ فَیقَالُ هَذَا الْبِرُّ [کافی ، ج2 ، ص158] .

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْبِرُّ عملٌ مُصلِحٌ [غررالحکم ، ص449] .

1. برکت

1. معنای برکت

1.البَرَکه : النَّماء و الزیاده

التَّبْریک : الدعاء للإِنسان أو غیره بالبرکه

بارک الله الشیءَ و بارک فیه و علیه : وضع فیه البَرَکه

تبارک الله : تمجید و تجلیل

و کل شیء ثبت و أقام ، فقد بَرَک

بورک من فی النار.

البِرْکهُ مستنقع الماء

برکه محل جمع شدن و استواری آب است. [++ صحاح اللغه] .

2. در برکت :

طهارت و تقدس ، " ازدیاد و نمو " ، استمرار و دوام. [مجمع البحرین] .

3. البته هر زیادی برکت نیست : ما أَغْنی عَنْهُ مالُهُ وَ ما کسَبَ [مسد/2] .

ما أَغْنی عَنِّی مالِیهْ هَلَک عَنِّی سُلْطانِیهْ [حاقه/29 - 28] .

4. در قرآن به بعضی انسان ها ، زمان ها ، مکان ها ، درخت ها ، تحیت ها ، کتاب و آب مبارک گفته شده و در همه اینها زمانی برکت مطرح است که نفع عمومی مطرح باشد.

5. برکت تنها رشد و نمو ظاهری نیست؛ مثلا گندم و آب زیاد مبارک است ، ولی گندم کمی که نیروی آن صرف قرب به خداوند

شود نیز برکت دارد. نظیر کتاب و کلمه کوچکی که اثر عمیق و ابدی داشته باشد.

6. امام سجاد (ع) در صحیفه می گوید : قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ بَارِک لِی فِیمَا رَزَقْتَنِی [صحیفه سجادیه ، دعای 22] .

1. عوامل برکت در قرآن و حدیث

1.وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُری آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَیهِمْ بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ [اعراف/96] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْبَیتُ الَّذِی یقْرَأُ فِیهِ الْقُرْآنُ وَ یذْکرُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِیهِ تَکثُرُ بَرَکتُهُ [کافی ، ج2 ، ص498] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کیلُوا طَعَامَکمْ فَإِنَّ الْبَرَکةَ فِی الطَّعَامِ الْمَکیلِ [کافی ، ج5 ، ص167] .

4. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بِالْعَدْلِ تَتَضَاعَفُ الْبَرَکاتُ [غرر الحکم ، ص446] .

5. در آب و گوسفند و آتش برکت است. [سفینه البحار] .

6. نام خدا مبارک است : تَبارَک اسْمُ رَبِّک [الرحمن/78] .

و هر کاری که رنگ خدائی و با نام خداوند متعال باشد مبارک است.

7. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بَرَکةُ الطَّعَامِ الْوُضُوءُ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص121] .

8. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کلوا جمیعا و لا تفرقوا فإن البرکه مع الجماعه [بحار الأنوار ، ج63 ، ص349] .

9. تولد دختر مبارک است.

10. قال النبی (ص) : ثلاث فیهن البرکه البیع الی اجل و قرض الحسنه و اخلاط البرد بالشعیر للبیت (مصرف) لا للبیع. [الفصاحه ، ص1260] .

11. قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : الْبَرَكهُ مَعَ أكابِرِكمْ [جامع الأخبار ، ص92] .

12.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا دَخَلَ أَحَدُكمْ بَيتَهُ فَلْيسَلِّمْ فَإِنَّهُ تَنْزِلُ الْبَرَكهُ وَ تُونِسُهُ الْمَلَائِكهُ [علل الشرائع ، ج2 ، ص582] .

13.در روایات ما درباره زراعت ، شیر ، نان و دامداری تعبیر برکت به کار رفته است.

14. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ غَسَلَ يدَهُ قَبْلَ الطَّعَامِ وَ بَعْدَهُ بُورِک لَهُ فِی أَوَّلِهِ وَ آخِرِهِ وَ عَاشَ مَا عَاشَ فِی سَعَهٍ وَ عُوفِی مِنْ بَلْوَی فِی جَسَدِهِ [مكارم الأخلاق ، ص139] .

15. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : السُّخُونُ بَرَكهٌ [المحاسن ، ج2 ، ص406] .

16.توسعه در نیت : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نِيهُ الْمُومِنِ خَيرٌ مِنْ عَمَلِهِ لِأَنَّهُ ينْوِی مِنَ الْخَيرِ مَا لَا يطِيقُهُ وَ لَا يقْدِرُ عَلَيهِ [فقه الرضا (ع) ، ص378] .

17. آرزوی خیر داشتن از رزق

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْعَبْدَ الْمُومِنَ الْفَقِيرَ لَيقُولُ : يا رَبِّ ! ارْزُقْنِی حَتَّی أَفْعَلَ كذَا وَ كذَا مِنَ الْبِرِّ وَ وُجُوهِ الْخَيرِ [كافی ، ج2 ، ص85] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من طلب الشهاده صادقا أعطاها و إن لم تصبه [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص101] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من سأل الله الشهاده بصدق بلغه الله منازل الشهداء و إن مات علی فراشه [بحار الأنوار ، ج67 ، ص201] .

18. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَ هَوَی أَخِيک مَعَنَا [نهج البلاغه ، خطبه 12] .

19. در نهروان شخصی گفت : یا أمیر المؤمنین طوبی ! لنا إذ شهدنا معک هذا الموقف و قتلنا معک هواء الخوارج. [المحاسن ، ج1 ، ص261] .

.20

در حدیث آمده است شادی مردم از اعمالی که انجام نداده اند ولی نیت کرده اند. [بحار ، ج70 ، ص204] .

21. رضای خداوند متعال :

قَالَ الرِّضَا (ع) : أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى نَبِی مِنَ الْأَنْبِیاءِ إِذَا أُطِعْتُ رَضِیتُ وَ إِذَا رَضِیتُ بَارَکتُ وَ لَیسَ لِبَرَکتِی نِهَایهٌ [کافی ، ج2 ، ص275] .

22.اخلاص :

قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى : یا مُوسَى مَا أُرِیدَ بِهِ وَجْهِی فَکثِیرٌ قَلِیلُهُ [کافی ، ج8 ، ص45] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لو خلصت النیات لزکت الأعمال [غرر الحکم ، ص93] .

23.انفاق : کمَثَلِ جَنهٍ [بقره/265] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الصَّدَقَهَ تَقْضِی الدَّینَ وَ تَخْلُفُ بِالْبَرَکهِ [کافی ، ج4 ، ص9] .

24.دعای والدین : دعای پدر مرحوم مجلسی [سفینه البحار]

25.استمداد و توسل از اولیاء خدا :

حماد بن عیسی از امام کاظم در جوانی طلب دعا کرد برای همسر ، فرزند ، مسکن و مکه. امام دعا کرد که 50 مرتبه به حج بروی. او به همه رسید و 50 سفر حج رفت. سال 51 در دجله غرق شد. [بحار ، ج48 ، ص180] .

عبدالله بن جعفر طیار می گوید : من با دعای پیامبر اکرم (ص) این ثروت را پیدا کردم. [بحار ، ج18 ، ص18] .

26. دعای دیگران :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِذَا نَاوَلْتُمُ السَّائِلَ شَیئاً فَاسْأَلُوهُ أَنْ یدْعُوَ لَکمْ [خصال صدوق ، ج2 ، ص618] .

27. دعای خود انسان برای برکت :

رَبِّ أَنْزِلْنِی مُنْزَلاً مُبارَکاً وَ أَنْتَ خَیرُ الْمُنْزِلِینَ

[مومنون/29] .

28. دعا : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ بَارِک لِی فِی یوْمِی هَذَا [کافی ، ج2 ، ص542] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ وَفِّرْ مَلَکتِی بِالْبَرَکهِ فِیهِ [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ بَارِک لِی فِی یوْمِی هَذَا [کافی ، ج2 ، ص542] .

29. صله رحم : برکت عمر می آورد. [بحار ، ج71 ، ص100] .

30. انفاق :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْبَرَکهُ :

1. پرداخت زکوه : فِی الْمَالِ مِنْ إِعْطَاءِ الزَّکاهِ

2. مواسات : وَ مَوَاسَاهِ الْمُومِنِینَ

3. صله رحم : وَ صِلَهِ الْأَقْرَبِینَ وَ هُمُ الْأَقْرَبُونَ [بشاره المصطفی ، ص24] .

عیادت مریض برکت می آورد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَائِدُ الْمَرِیضِ یخُوضُ فِی الْبَرَکهِ فَإِذَا جَلَسَ انْغَمَسَ فِیهَا [کنز الفوائد ، ج1 ، ص379] .

محبت امام علی (ع) برکت می آورد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الروح و الراحه و الفلج و الفلاح و النجاح و البرکه و العفو و العافیه و المعافاه و البشری و النضره و الرضا و القرب و القرابه و النصر و الظفر و التمکین و السرور و المحبه من الله تبارک و تعالی علی من أحب علی بن أبی طالب (ع) و والاه و ائتم به و أقر بفضله و تولی الأوصیاء من بعده [بحار الأنوار ، ج27 ، ص92] .

زیارت قبور ائمه :

پیامبر (ص) به امام حسین (ع) می فرماید : یا بُنَی أولَئِک طَوَائِفُ مِنْ أمَّتِی یزُورُونَکمْ یلْتَمِسُونَ بِذَلِک الْبَرَکهَ وَ حَقِیقٌ عَلَی أنْ

آتِيهُمْ يوْمَ الْقِيامَهِ فَأُخَلِّصَهُمْ مِنْ أَهْوَالِ السَّاعَهِ مِنْ ذُنُوبِهِمْ وَ يسْكنُهُمُ اللَّهُ الْجَنَّهَ [أمالى طوسى ، ج36 ، ص669] .

2. عوامل بى بركتى در احاديث

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اتقوا الذنوب فإنها ممحقه للخيرات إن العبد ليذنب الذنب فينسى به العلم الذى كان قد علمه [عده الداعى ، ص211] .

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِياكمْ وَ الْحَلْفَ فَإِنَّهُ ينَفِّقُ السِّلْعَهَ وَ يمْحَقُ الْبَرَكهَ [كافى ، ج5 ، ص162] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَعٌ لَا تَدْخُلُ بَيتاً وَاحِدَهٌ مِنْهُنَّ إِلَّا خَرِبَ وَ لَمْ يعْمَرْ بِالْبَرَكهِ الْخِيانَهُ وَ السَّرِقَهُ وَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الزِّنَا [وسائل الشيعه ، ج28 ، ص242] .

3. قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنَّ الْحَرَامَ لَا ينْمِى وَ إِنْ نَمَى لَمْ يبَارَک لَهُ فِيهِ [وسائل الشيعه ، ج17 ، ص82] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إذا ظهرت الجنايات ارتفعت البركات [غرر الحكم ، ص458] .

5. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ يبْتَلِى عِبَادَهُ عِنْدَ الْأَعْمَالِ السَّيئَهِ بِنَقْصِ الثَّمَرَاتِ وَ حَبْسِ الْبَرَكاتِ [نهج البلاغه ، خطبه 143] .

6. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سيأتى زمان على الناس يفرون من العلماء كما يفر الغنم من الذئب ابتلاهم الله بثلاثه أشياء :

الف) الأول يرفع البركه من أموالهم

ب) و الثانى سلط الله عليهم سلطانا جائرا

ج) و الثالث يخرجون من الدنيا بلا إيمان [بحار الأنوار ، ج22 ، ص453] .

7. گناه بركت را مى برد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا مَنَعُوا الزَّكاهَ مَنَعَتِ الْأَرْضُ بَرَكتَهَا مِنَ الزَّرْعِ وَ الثِّمَارِ وَ الْمَعَادِنِ كلِّهَا [كافى ، ج2 ، ص374] .

قَالَ الصَّادِقُ

(ع) : اتَّقُوا اللَّهَ وَ صُونُوا دِينَكمْ بِالْوَرَعِ وَ قَوُّوهُ بِالتَّقِيهِ وَ الِاسْتِغْنَاءِ بِاللَّهِ عَنْ طَلَبِ الْحَوَائِجِ إِلَى صَاحِبِ سُلْطَانٍ وَ اعْلَمْ أَنَّهُ مَنْ خَضَعَ لِصَاحِبِ سُلْطَانٍ أَوْ لِمَنْ يخَالِفُهُ عَلَى دِينِهِ طَالِباً لِمَا فِى يدِهِ مِنْ دُنْياهُ أَخْمَلَهُ اللَّهُ وَ مَقَّتَهُ عَلَيهِ وَ وَكلَهُ إِلَيهِ فَإِنْ هُوَ غَلَبَ عَلَى شَىءٍ مِنْ دُنْياهُ فَصَارَ إِلَيهِ مِنْهُ شَىءٌ

نَزَعَ اللَّهُ الْبَرَكهَ مِنْهُ وَ لَمْ يأْجُرْهُ عَلَى شَىءٍ ينْفِقُهُ فِى حَجٍّ وَ لَا عِنْقٍ وَ لَا بِرٍّ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص330] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا فَاطِمَهُ! مَنْ تَهَاوَنَ بِصَلَاتِهِ مِنَ الرِّجَالِ وَ النِّسَاءِ ابْتَلَاهُ اللَّهُ بِخَمْسَ عَشْرَهَ خَصْلَهً سِتٌّ مِنْهَا فِى دَارِ الدُّنْيا وَ ثَلَاثٌ عِنْدَ مَوْتِهِ وَ ثَلَاثٌ فِى قَبْرِهِ وَ ثَلَاثٌ فِى الْقِيامَهِ إِذَا خَرَجَ مِنْ قَبْرِهِ فَأَمَّا اللَّوَاتِى تُصِيبُهُ فِى دَارِ الدُّنْيا فَالْأُولَى يرْفَعُ اللَّهُ الْبَرَكهَ مِنْ عُمُرِهِ وَ يرْفَعُ اللَّهُ الْبَرَكهَ مِنْ رِزْقِهِ وَ يمْحُو اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ سِيمَاءَ الصَّالِحِينَ مِنْ وَجْهِهِ وَ كلُّ عَمَلٍ يعْمَلُهُ لَا يوجَرُ عَلَيهِ وَ لَا يرْتَفِعُ دُعَاوهُ إِلَى السَّمَاءِ وَ السَّادِسَهُ لَيسَ لَهُ حَظٌّ فِى دُعَاءِ الصَّالِحِينَ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص23] .

حضرت على (ع) در بازار : بِيعُوا وَ لَا تَحْلِفُوا فَإِنَّ الْيمِينَ ينْفِقُ السِّلْعَهَ وَ يمْحَقُ الْبَرَكهَ [كشف الغمه ، ج1 ، ص163] .

هر كس در روز عاشورا به اندوختن و ذخيره كردن مال و منال دنيا مشغول باشد بركت از او مى رود.

انْتَزَعَ الْبَرَكهَ عَنْهُ وَ عَنْ أَهْلِ بَيتِهِ وَ وُلْدِهِ وَ شَارَكهُ الشَّيطَانُ فِى جَمِيعِ ذَلِک [كافى ، ج4 ، ص147] .

دعاى زبانى خالى از حالت روحانى :

قَالَ الْمَجْلِسِى

رَحِمَهُ اللَّهُ : الدعاء اللسانی الخالی عن المطلب النفسانی قلیل البرکه عدیم الأثر [بحار الأنوار ، ج56 ، ص288] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کل مائده لم یذکر بسم الله علیها یأکل الشیطان معهم و یرفع الله البرکه عنها [جامع الأخبار ، ص43] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَدْخُلُ الْمَلَائِکَهُ بَیتاً فِیهِ خَمْرٌ أَوْ دَفٌّ أَوْ طُنْبُورٌ أَوْ نَرْدٌ وَ لَا یسْتَجَابُ دُعَاوهُمْ وَ تُرْفَعُ عَنْهُمُ الْبَرَکهُ [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص174] .

3. برکات موجود درعالم

1. نظم در عالم هستی از طرف خداوند مبارک است

خوشید و ماه را منظم قرار داده است

تَبارَک الَّذِی جَعَلَ فِی السَّماءِ بُرُوجاً وَ جَعَلَ فِیها سِراجاً وَ قَمَراً مُنِیراً [فرقان/61] .

نظم دقیق سیر خورشید و ماه در آسمان.

نظام فوق العاده دقیقی که میلیون ها سال بی کم و کاست...

مالکیت زمین و آسمان ها

وَ تَبارَک الَّذِی لَهُ مُلْک السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ وَ ما بَینَهُما [زخرف/85] .

- تَبارَک الَّذِی بِیدِهِ الْمُلْک وَ هُوَ عَلی کلِّ شَیءٍ قَدِیرٌ [ملک/1] .

- در سوره الرحمن پس از بر شمردن انواع نعمت های الهی در زمین و آسمان ، خلقت بشر در دنیا و آخرت

چون همه اینها از وجود پر برکت پروردگار اضافه می شود.

تَبارَک اسْمُ رَبِّک ذِی الْجَلالِ وَ الإِْکرامِ [الرحمن/78] .

منظور از اسم ، او صاف پروردگار است.

مخصوصا صفت رحمانیت که منشا همه این برکات است.

او وجودی است ابدی و سرچشمه همه برکات و نیکی ها و حیات مستمر.

آفرینش هستی تدبیر جهان است

إِنَّ رَبَّکمُ اللّهُ الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الأَْرْضَ فِی سِتَّهِ أَیامٍ ثُمَّ اسْتَوی عَلَی الْعَرْشِ یغْشِی اللَّیلَ النَّهارَ یطْلُبُهُ

حَثِيثاً وَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ وَ النُّجُومَ مُسَخَّراتٍ بِأَمْرِهِ أَلا لَهُ الْخَلْقُ وَ الأَمْرُ تَبارَک اللّهُ رَبُّ الْعالَمِينَ [اعراف/54] .

نزول قرآن

تَبارَک الَّذِی نَزَّلَ الْفُرْقانَ عَلی عَبْدِهِ لِيکونَ لِلْعالَمِينَ نَذِيراً [فرقان/1] .

قرآن جدا کننده حق از باطل است

برترين خير و برکت آن است که انسان وسيله شناخت در اختيار داشته باشد. [نمونه ، ج15 ، ص7] .

تَبارَک الَّذِی إِنْ شاءَ جَعَلَ لَک خَيراً مِنْ ذلِک جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ وَ يجْعَلْ لَک قُصُوراً [فرقان/10] .

2. قرآن مبارک است

منشاء و سرچشمه انواع خيرات و نيکی ها و پيروزی ها استوَ هذا کتابٌ أَنْزَلْناهُ مُبارَک [انعام/92] .

وَ هذا کتابٌ أَنْزَلْناهُ مُبارَک فَاتَّبِعُوهُ [انعام/155] .

3.روايات رسول خدا (ص) در مورد قرآن

منشاء و سرچشمه انواع خيرات و نيکيها و پيروزی هاوَ هذا کتابٌ أَنْزَلْناهُ مُبارَک [انعام/92] .

وَ هذا کتابٌ أَنْزَلْناهُ مُبارَک فَاتَّبِعُوهُ [انعام/155] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْبَرَکهُ فِی ثَلَاثَهٍ الِاجْتِمَاعُ وَ السَّحُورُ وَ الثَّرِيدُ [بحار الأنوار ، ج59 ، ص291] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کلُوا جَمِيعاً وَ لَا تَتَفَرَّقُوا فَإِنَّ الْبَرَکهَ فِی الْجَمَاعَهِ [طب النبی (ص) ، ص21] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ فِی الرِّفْقِ الزِّيادَهَ وَ الْبَرَکهَ وَ مَنْ يحْرَمِ الرِّفْقَ يحْرَمِ الْخَيرَ [کافی ، ج2 ، ص119] .

4. خاندان بابرکت پیامبر (ص)

کودکی پیامبر (ص) : حلیمه سعدیه وقتی پیامبر را به مابین قبیله خود برد : فعرفنا البرکه و الزیاده فی معاشنا [المناقب ، ج1 ، ص32] .

دعای پیامبر در حق حضرت علی (ع) و فاطمه (س) : اللهم اجمع

شملهما و ألف بين قلوبهما و اجعلهما و ذريتهما من ورثه جنه النعيم و ارزقهما ذريه طاهره طيبه مباركه و اجعل فی ذريتهما البركه و0000 [المناقب ، ج3 ، ص355] .

داستان های مکرر در مورد پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) که همه جا قدم هایشان مبارک بود.

برکت یوم الانذار در خانه پیامبر (ص)

5. انسانهای بابرکت

1.وَ جَعَلَنِی مُبارَکاً أَینَ ما کنْتُ [مریم/31] .

2. قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ أَمِینِک عَلَی وَحْیک ، وَ نَجِیبِک مِنْ خَلْقِک ، وَ صَفِیک مِنْ عِبَادِک ، إِمَامِ الرَّحْمَهِ ، وَ قَائِدِ الْخَیرِ ، وَ مِفْتَاحِ الْبَرَکهِ. [صحیفه سجادیه ، دعای 2] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (ع) مِنْ بَرَکهِ الْمَرْأَهِ خِفَّهُ مَئُونَتِهَا (وَ تَیسِیرُ وَلَدِهَا) وَ مِنْ شُومِهَا شِدَّهُ مَئُونَتِهَا وَ تَعْسِیرُ وَلَدِهَا [وسائل الشیعه ، ج20 ، ص112] .

4. دعاهای ما نسبت به برادران مؤمن دیگر :

بَارَک اللَّهُ

دامت برکاته

السَّلَامُ عَلَیکمْ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُاست.

6. برکت در نسل

وَ بارَکنا عَلَیهِ وَ عَلی إِسْحاقَ وَ مِنْ ذُرِّیتِهِما مُحْسِنٌ وَ ظالِمٌ لِنَفْسِهِ مُبِینٌ [صافات/113] .

برکت در عمر ، زندگی ، تاریخ ، مکتب و نسل های آینده.

تمامی انبیاء بنی اسرائیل از دودمان اسحاق و پیامبر اسلام (ص) از دودمان اسماعیل هستند. [نمونه ج19 ، ص130] .

نسل پیامبر اسلام (ص) :

اهل بیت مشمول برکات الهی هستند

رَحْمَتُ اللّهِ وَ بَرَکاتُهُ عَلَیکمْ أَهْلَ الْبَیتِ (حضرت ابراهیم) [هود/73] .

درخت مبارک :

اللّهُ نُورُ السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ مَثَلُ نُورِهِ کمِشْکاةٍ فِیها مِصْباحٌ الْمِصْباحُ فِی زُجاجَةٍ الزُّجاجَهُ کأَنَّها کوْکبٌ دُرِّی یوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ

مُبارَکهٍ زَیتُونَهٍ [نور/35] .

شب مبارک :

إِنّا أَنْزَلْناهُ فِی لَیلَهٍ مُبارَکهٍ [دخان/3] .

بقعه مبارک :

فَلَمّا أَتاها نُودِیَ مِنْ شاطِیِ الْوادِ الأَیمَنِ فِی الْبُقْعَهِ الْمُبارَکهِ مِنَ الشَّجَرَهِ أَنْ یا مُوسی إِنِّی أَنَا اللّهُ رَبُّ الْعالَمِینَ [قصص/30] .

7. خانه بابرکت

1. خانه حارثه بن نعمان مبارک بود؛ چون خانه های متعددی داشت همه را در اختیار رسول خدا (ص) گذاشت و خانه ای را برای عروسی فاطمه زهرا (س) به حضرت علی (ع) دادند تا جائی که رسول خدا (ص) فرمودند : " من از او خجالت می کشم " (داشتن چند خانه در میان مردم گناه نیست) ولی حارثه گفت : افتخار می کنم. [سفینه البحار ، (حارثه بن نعمان)]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : البیت الذی یتمار منه الخیر و البرکه أسرع إلیه من الشفره فی سنام البعیر [بحار الأنوار ، ج71 ، ص362] .

8. مکان های با برکت

1.إِنَّ أَوَّلَ بَیتٍ وُضِعَ لِلنّاسِ لَلَّذِی بِبَکهَ مُبارَکاً وَ هُدیً لِلْعالَمِینَ [آل عمران/96] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ اتَّخَذَ کرْبَلَاءَ حَرَماً آمِناً مُبَارَکاً [کامل الزیارات ، ص266] .

3.سُبْحانَ الَّذِی أَسْری بِعَبْدِهِ لَیلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ إِلَی الْمَسْجِدِ الأَقْصَی الَّذِی بارَکنا حَوْلَهُ [اسراء/1] .

(مسجد الاقصی و اطراف آن : برکات ظاهری ، منطقه سر سبز و خرم ، برکات معنوی ، کانون پیامبران) [نمونه ، ج12 ، ص10] .

1. مکه

2. کربلا

9. زمان های با برکت

1.إِنّا أَنْزَلْناهُ فِی لَیلَهٍ مُبارَکهٍ [دخان/3] .

10. کسب وکاربابرکت

از تو حرکت از خدا برکت

دامداری (احادیثی که در مورد حیوان با برکت آمده است)

کشاورزی

تجارت :

دعای حضرت مریم :

قَالَتْ مَرْیمُ (ع) : جَعَلَ اللَّهُ الْبَرَکهَ فِی کسْبِکمْ وَ أَحْوَجَ النَّاسَ إِلَیکمْ [تفسیر القمی ، ج2 ، ص48] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْبَرَکهُ عَشَرَهُ أَجْزَاءٍ تِسْعَهُ أَعْشَارِهَا فِی التِّجَارَهِ وَ الْعُشْرُ الْبَاقِی فِی الْجُلُودِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص445] .

1. هر که هر روز 25 بارااللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُومِنِینَ وَ الْمُومِنَاتِ وَ الْمُسْلِمِینَ وَ الْمُسْلِمَاتِ [أمالی صدوق ، ص379] .

را بخواند به عدد هر مومنی از اول خلقت تا قیامت حسنه و به عدد آنها محو گناه و به عدد آنها درجه می گیرد. [بحار ، ج90 ، ص384] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من صلی علی فی کتاب لم تزل الملائکه تستغفر له ما دام اسمی فی ذلک الکتاب [منیه المرید ، ص347] .

3. قال النبی (ص) : ما اعمال العباد کلهم عند المجاهدین فی سبیل الله الا کمثل خطاف (پرستو و چلچه) اخذ بمنقاره من ماء البحر [کنز الاعمال ، ج4 ، ص316] .

4. قال النبی (ص) : ان الله سبحانه وضع اربعا فی اربع : برکه فی العلم فی تعظیم الاستاذ ، بقاء الایمان فی تعظیم الله سبحانه ، و لذه العیش فی بر الوالدین ، و النجاه من النار فی ترک ایذاء الخلق [البرکات از اثنی عشر ، ج3] .

11. سال با برکت

پیامبر (ص) سال ولادت حضرت علی (ع) را با برکت می نامیدسنه الخیر و سنه البرکه [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج4 ، ص114] .

12. تبلیغ با برکت

1. تبلیغ مصعب

2. تبلیغ هدهد برای حضرت سلیمان

(ع)

13. اسم با برکت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا كانَ اسْمُ بَعْضِ أَهْلِ الْبَيتِ اسْمَ نَبِی لَمْ تَزَلِ الْبَرَكهُ فِيهِمْ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص188] .

رُوِيأَنَّ الْعَبْدَ إِذَا جَلَسَ عَلَى الْمَائِدَهِ مَعَ أَخِيهِ الْمُومِنِ أُفْرِغَتْ عَلَيهِمَا الرَّحْمَهُ وَ تَسَاقَطَ عَلَيهِمَا الْبَرَكهُ فَلَا يزَالَانِ كذَلِک حَتَّى يقُومَا عَنْهَا [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص326] .

14. پول با برکت

برهنه ای را پوشاند ، گرسنه ای را سیرکرد ، بنده ای را آزاد کرد (داستان حضرت زهرا (س) و مرد مسکین)

سرمایه با برکت :

تجارت با برکت :

بناهای با برکت : کعبه ، إِنَّ أَوَّلَ بَيتٍ وُضِعَ لِلنّاسِ لَلَّذِی بِبَكهَ مُبارَكاً [++ آل عمران/96] .

حیوانات با برکت.

ماه با برکت : " شهر رمضان "

کارهای خیر با برکت :

15. غذا با برکت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا ينَاوِلْ ذِرْوَهَ الطَّعَامِ فَإِنَّ الْبَرَكهَ تَأْتِيهَا مِنْ أَعْلَاهَا [طب النبی (ص) ، ص20] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْبَرَكهُ فِی وَسَطِ الطَّعَامِ فَكلُوا مِنْ حَافَتَيهِ وَ لَا تَأْكلُوا مِنْ وَسَطِهِ [طب النبی (ص) ، ص20] .

در دروس آمده گفته شده که مستحب است شستن دستها قبل از غذا : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا غَسَلْتَ يدَک لِلطَّعَامِ فَلَا تَمْسَحْ يدَک بِالْمِنْدِيلِ فَإِنَّهُ لَا تَزَالُ الْبَرَكهُ فِی الطَّعَامِ مَا دَامَتِ النَّدَاوَهُ فِی الْيدِ [كافی ، ج6 ، ص291] .

مراد از برکت در غذا :

قال النووی المراد بالبرکه :

1.ما یحصل به التغذیه

2.و یسلم عاقبته من الأذی

3.و یقوی علی الطاعه [بحار الأنوار ، ج63 ، ص360] .

16. غذاهای با برکت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ الْبَرَكَةَ فِی الْعَسَلِ وَ فِیهِ شِفَاءٌ مِنَ الْأَوْجَاعِ وَ قَدْ بَارَک عَلَیهِ سَبْعُونَ نَبِیاً [الدعوات ، ص151] .

برکت در گوشت و شیر :

پیامبر (ص) : پیامبری به خدا شکایت کرد از ضعف ، خداوند وحی فرستاد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : شَکا نَبِی قَبْلِی إِلَی اللَّهِ الضَّعْفَ فِی بَدَنِهِ فَأَوْحَی اللَّهُ إِلَیهِ أَنِ اطْبُخِ اللَّحْمَ وَ اللَّبَنَ فَإِنِّی جَعَلْتُ الْقُوَّةَ وَ الْبَرَکَةَ فِیهِمَا [المحاسن ، ج2 ، ص467] .

غذای داغ برکت ندارد. غذائی را خدمت پیامبر (ص) آوردند ، فرمود :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَقِرُّوهُ حَتَّی یبْرُدَ وَ یمْکنَ أَکلُهُ مَا کانَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ یطْعِمُنَا النَّارَ وَ الْبَرَکهُ فِی الْبَارِدِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص612] .

و در مورد غذای گرم فرمودند : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ النَّبِی (ص) أُتِی بِطَعَامٍ حَارٍّ جِدّاً فَقَالَ : مَا کانَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِیطْعِمَنَا النَّارَ أَقِرُّوهُ حَتَّی یبْرُدَ وَ یمْکنَ فَإِنَّهُ طَعَامٌ مَمْحُوقُ الْبَرَکهِ وَ لِلشَّیطَانِ فِیهِ نَصِیبٌ [کافی ، ج6 ، ص322] .

رُوِی أَنَّ الْبَرَکهَ تَکونُ عَلَی (الْمَائِدَهِ الَّتِی) عَلَیهَا الْمِلْحُ [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص326] .

17. حیوان بابرکت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کونوا کالنحل فی الطیر لیس شیء من الطیر إلا و هو یستضعفها و لو علمت الطیر ما فی أجوافها من البرکه لم تفعل بها ذلک [الغیبه نعمانی ، ص209] .

رودخانه با برکت :

امام صادق (ع) از آب فرات نوشید :

رُوِی عَنْ جَعْفَرٍ الصَّادِقِ (ع) أَنَّهُ شَرِبَ مِنْ مَاءِ الْفُرَاتِ ثُمَّ اسْتَزَادَ وَ حَمِدَ اللَّهَ تَعَالَی

وَ قَالَ : " مَا أَعْظَمَ بَرَكتَهُ ؟ لَوْ عَلِمَ النَّاسُ مَا فِيهِ مِنَ الْبَرَكهِ لَضَرَبُوا عَلَى حَافَتَيهِ الْقِبَابَ مَا انْغَمَسَ فِيهِ ذُو عَاهَهٍ إِلَّا بَرَأَ [بحار الأنوار ، ج57 ، ص41] .

4. زمینه های ایجاد برکت

1. به دنبال برکت رفیق

امام صادق (ع) در اوصاف یاران امام زمان (عج) :

له کنز بالطالقان ما هو بذهب و لا فضه و رایه لم تنشر منذ طویت و رجال کان قلوبهم زبر الحدید لا یشوبها شک فی ذات الله أشد من الحجر لو حملوا علی الجبال لأزالوها لا یقصدون برایاتهم بلده إلا خربوها کان علی خیولهم العقبان یتمسحون بسرج الإمام (ع) یطلبون بذلک البرکه [بحار الأنوار ، ج52 ، ص307] .

2. شعار با برکت

در مراسم ازدواج حضرت زهرا (س) می گفتند :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِی : لَمَّا زَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَاطِمَهَ (ع) قَالُوا : بِالرِّفَاءِ وَ الْبَنِینَ.

پیامبر (ص) فرمود :

لَا بَلْ عَلَی الْخَیرِ وَ الْبَرَکهِ [کافی ، ج5 ، ص568] .

3. بنیان گذاری کار با برکت ثواب مستمر برای او می ماند

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَنَّ سُنَّهً حَسَنَهً فَلَهُ أَجْرُهَا وَ أَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ مِنْ غَیرِ أَنْ ینْقَصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَیءٌ [کافی ، ج5 ، ص9] .

الف : هدایت دیگران : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ ایمُ اللَّهِ لَأَنْ یهْدِی اللَّهُ عَلَی یدَیک رَجُلًا خَیرٌ لَک مِمَّا طَلَعَتْ عَلَیهِ الشَّمْسُ وَ غَرَبَتْ وَ لَک وَلَاوهُ [کافی ، ج5 ، ص28] .

ب : قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَنْ أَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَى عَنْ مُنْكرٍ أَوْ دَلّ عَلَى خَيرٍ أَوْ

أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِیک وَ مَنْ أَمَرَ بِسُوءٍ أَوْ دَلَّ عَلَیهِ أَوْ أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِیک [خصال صدوق ، ج1 ، ص138] .

ج : تعلیم دیگران : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : معلم الخیر تستغفر له دواب الأرض و حیتان البحر و کل صغیره و کبیره فی أرض الله و سمائه [بحار الأنوار ، ج2 ، ص17] .

2. توسعه در دید و گفتار و رفتار :

صَلَاةً لَا یقْوَی عَلَی إِحْصَائِهَا غَیرُک [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص602] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ عَلِی بْنَ الْحُسَینِ (ص) کانَ إِذَا أَصْبَحَ قَالَ أَبْتَدِئُ یوْمِی هَذَا بَینَ یدَی نِسْیانِی وَ عَجَلَتِی بِسْمِ اللَّهِ وَ مَا شَاءَ اللَّهُ فَإِذَا فَعَلَ ذَلِک الْعَبْدُ أَجْزَأَهُ مِمَّا نَسِی فِی یوْمِهِ [کافی ، ج2 ، ص523] .

1.برنامه های تابستانی

1. فعال کردن مساجد

1. ارتباط محصلین ممتاز با مساجد.

2. ارتباط ورزشکاران با مساجد.

3. طرح مسابقات ورزشی متناسب با مسجد.

4. کلاس های تقویتی در مساجد.

5. کلاس های آموزش نماز و معارف و آثار و فلسفه عبادت.

2. با انواع عبادت.

1. عبادت فکری (نظری)

1. خداشناسی :

قال الصادق (ع) : لا شیء من العباده أکثر من معرفه [احتجاج طبرسی ، ج2 ، ص344] .

قال الصَّادِقُ (ع) : أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ الْعِلْمُ بِاللّهِ وَ التَّوَاضُعُ لَهُ [بحارالأنوار ، ج75 ، ص247] .

2. فقه :

قال رَسُولُ اللَّهِ (ص) : افْضَلُ الْعِبَادَهِ الْفِقْه [خصال صدوق ، ج1 ، ص30] .

قال الكاظم (ع) : إن الفقه مفتاح البصيره و تمام العباده و السبب إلى المنازل الرفيعه و الرتب الجليله فى الدين و الدنيا [بحارالأنوار ، ج10 ، ص247] .

3. محبت اهلبيت :

قَال النَّبِى (ص) : فى حب أهل بيتى عشرين خصله عشر فى الدنيا و عشر فى الآخره أما فى الدنيا فالزهد و.... و الرغبه فى العباده [بحارالأنوار ، ج27 ، ص163] .

قال جعفر بن محمد (ع) : حب على عباده [بحارالأنوار ، ج39 ، ص279] .

قال النبى (ص) : ذكر على بن أبى طالب عباده [بحارالأنوار ، ج26 ، ص229] .

قال الصادق (ع) : حبنا أهل البيت أفضل عباده [بحارالأنوار ، ج27 ، ص91] .

4. انتظار فرج :

قال رسول الله (ص) : أفضل العباده انتظار الفرج [كمال الدين ، ج1 ، ص287] .

5. ياد مرگ :

قال الرضا (ع) : ذكر الموت أفضل العباده [بحارالأنوار ، ج75 ، ص346] .

6. فكر :

عَنْ أَبِى مُحَمَّدٍ الْعَسْكرِى (ع)

قَالَ : لَيسَتِ الْعِبَادَهُ كثْرَهَ الصِّيامِ وَ الصَّلَاهِ وَ إِنَّمَا الْعِبَادَهُ كثْرَهُ التَّفَكرِ فِى أَمْرِ اللَّهِ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص184] .

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : كانَ أَكثَرَ عِبَادَهِ أَبِى ذَرٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ التَّفَكرُ وَ الِاعْتِبَارُ [بحارالأنوار ، ج68 ، ص323] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِكلِّ شَىءٌ غَايهٌ وَ غَايهُ الْعِبَادَهِ الْعَقْلُ [بحارالأنوار ، ج1 ، ص95] .

2. عبادت عملی

1.عبادت فردی

1. تلاوت قرآن :

قَال النَّبِى (ص) : أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ الْقِرَاءَهُ فِى الْمُصْحَفِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص267] .

2. عمل :

عن الحسن بن على العسكرى (ع) قال : أفضل العباده العمل [كمال الدين ، ج2 ، ص624] .

3. نماز.

4. روزه :

قَال النَّبِى (ص) : أَوَّلُ الْعِبَادَهِ قَالَ أَوَّلُ الْعِبَادَهِ الصَّمْتُ وَ الصَّوْمُ [بحارالأنوار ، ج74 ، ص26] .

5. كار و طلب حلال :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْعِبَادَهُ سَبْعُونَ جُزْءاً أَفْضَلُهَا طَلَبُ الْحَلَالِ [كافى ، ج5 ، ص78] .

6. دعا :

قَالَ النَّبِی (ص) : الدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَهِ [بحارالأنوار ، ج90 ، ص300] .

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِنَّ الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَهُ [کافی ، ج2 ، ص467] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ الدُّعَاءُ [کافی ، ج2 ، ص466] .

عَنْ مُعَاوِيهَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) رَجُلَينِ افْتَتَحَا الصَّلَاهَ فِی سَاعَهٍ وَاحِدَهٍ فَتَلَا هَذَا الْقُرْآنَ فَكَانَتْ تِلَاوَتُهُ أَكثَرَ مِنْ دُعَائِهِ وَ دَعَا هَذَا أَكثَرَ فَكَانَ دُعَاؤُهُ أَكثَرَ مِنْ تِلَاوَتِهِ ثُمَّ انْصَرَفَا فِی سَاعَهٍ وَاحِدَهٍ أَيهُمَا أَفْضَلُ قَالَ كلٌّ فِيهِ فَضْلٌ كلٌّ حَسَنٌ قُلْتُ إِنِّی قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ

كلًّا حَسَنٌ وَ أَنَّ كلًّا فِيهِ فَضْلٌ فَقَالَ الدُّعَاءُ أَفْضَلُ أَ مَا سَمِعْتَ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِی أَسْتَجِبْ لَكمْ إِنَّ الَّذِينَ يسْتَكبِرُونَ عَنْ عِبادَتِی سَيدْخُلُونَ جَهَنَّمَ داخِرِينَ هِی وَ اللَّهِ الْعِبَادَهُ هِی وَ اللَّهِ أَفْضَلُ هِی وَ اللَّهِ أَفْضَلُ أَ لَيسَتْ هِی الْعِبَادَهَ هِی وَ اللَّهِ الْعِبَادَهُ هِی وَ اللَّهِ الْعِبَادَهُ أَ لَيسَتْ هِی أَشَدَّهُنَّ هِی وَ اللَّهِ أَشَدُّهُنَّ هِی وَ اللَّهِ أَشَدُّهُنَّ [تهذيب الأحكام ، ج2 ، ص104] .

7. بيان كلمه توحيد :

قال رسول الله (ص) : أفضل العباده قول لا إله إلا الله و لا حول و لا قوه إلا بالله [بحارالأنوار ، ج90 ، ص190] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَيرُ الْعِبَادَهِ قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ [كافی ، ج2 ، ص506] .

8. ركوع :

قال الرِّضَا (ع) : الْعِبَادَهَ الْعُظْمَی إِنَّمَا هِی الرُّكوعُ وَ السُّجُودُ [بحارالأنوار ، ج6 ، ص65] .

9. سجده :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السُّجُودُ مُنْتَهَی الْعِبَادَهِ مِنْ بَنِی آدَمَ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص313] .

10. استغفار :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَيرُ الْعِبَادَهِ الِاسْتِغْفَارُ [كافی ، ج2 ، ص517] .

11. تقوا :

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ أَشَدَّ الْعِبَادَهِ الْوَرَعُ [كافی ، ج2 ، ص77] .

12. تحمل بيماری :

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : سَهَرُ لَيلَهٍ مِنْ مَرَضٍ أَفْضَلُ مِنْ عِبَادَهِ سَنَهٍ [كافی ، ج3 ، ص113] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : حُمَّى (تب) لَيلَهٍ تَعْدِلُ عِبَادَهَ سَنَهٍ وَ حُمَّى لَيلَتَينِ تَعْدِلُ عِبَادَهَ سَنَتَينِ وَ حُمَّى ثَلَاثٍ تَعْدِلُ عِبَادَهَ سَبْعِينَ سَنَهً [كافى ،

ج3 ، ص114] .

13. نگاه به قرآن ، کعبه ، امام عادل و برادر دینی ، عبادت است.

14. خواب روزه دار :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَوْمُ الصَّائِمِ عِبَادَهٌ وَ نَفَسُهُ تَسْبِيحٌ [کافی ، ج4 ، ص64] .

2. عبادت اجتماعی

1. حج.

2. جهاد :

قَال النَّبِی (ص) : رباط یوم فی سبیل الله خیر من عباده الرجل فی أهله ثلاثمائه و ستین یوما کل یوم ألف سنه [بحارالأنوار ، ج61 ، ص177] .

3. خدمت :

قال العسکری (ع) : إن أشرف العباده خدمتک إخوانک المؤمنین [بحارالأنوار ، ج72 ، ص317] .

4. حضور در مسجد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْجُلُوسُ فِی الْمَسْجِدِ انْتِظَارَ الصَّلَاهِ عِبَادَهٌ [کافی ، ج2 ، ص356] .

5. پاک دامنی :

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ أَفْضَلَ الْعِبَادَهِ عِفَّهُ الْبَطْنِ وَ الْفَرْجِ [کافی ، ج2 ، ص79] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ الْعَفَافُ [کافی ، ج2 ، ص79] .

6. اخلاق نیک :

أی العباده أحسن قال العسکری (ع) الوقار و الموده [بحارالأنوار ، ج75 ، ص421] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) فِی وَصِیتِهِ عِنْدَ مَوْتِهِ عَلَیک بِالتَّوَاضُعِ فَإِنَّهُ مِنْ أَعْظَمِ الْعِبَادَهِ [بحارالأنوار ، ج72 ، ص119] .

7. ازدواج :

من تزوج فقد أعطی نصف العباده [بحارالأنوار ، ج100 ، ص220] .

8. دانش آموزی :

قال رسول الله (ص) : من خرج یطلب بابا من العلم لیرد به باطلا إلی حق و ضالا إلی هدی کان عمله کعباده أربعین عاما [منیه المرید ، ص101] .

9. رابطه با علما :

قال رسول اللهصلی الله

علیه و آله : مجالسه العلماء عباده [بحارالأنوار ، ج1 ، ص204] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : النَّظَرُ فِی وَجْهِ الْعَالِمِ حُبّاً لَهُ عِبَادَهٌ [بحارالأنوار ، ج1 ، ص205] .

قال رسول اللهصلی الله علیه و آله : المتقون ساده ، و الفقهاء قاده ، و الجلوس إلیهم عباده. [کافی ، ج2 ، ص226] .

10. عزاداری برای اهل بیت :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَفَسُ الْمَهْمُومِ لَنَا الْمُغْتَمِّ لِظُلْمِنَا تَسْبِیحٌ وَ هَمُّهُ لِأَمْرِنَا عِبَادَهٌ.

11. محبت به والدین :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : النَّظَرُ إِلَی الْوَالِدَینِ عِبَادَهٌ [کافی ، ج4 ، ص240] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : النَّظَرُ إِلَی الْوَالِدَینِ بِرَأْفَهٍ وَ رَحْمَهٍ عِبَادَهٌ [بحارالأنوار ، ج38 ، ص199] .

12. خدمت در خانه :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی سَاعَهٌ فِی خِدْمَهِ الْبَیتِ خَیرٌ مِنْ عِبَادَهِ أَلْفِ سَنَهٍ [بحارالأنوار ، ج101 ، ص13] .

13. ریا در برابر منافق :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الرِّیاءُ مَعَ الْمُنَافِقِ فِی دَارِهِ عِبَادَهٌ [بحارالأنوار ، ج72 ، ص421] .

3. مطالعه

1.ویژگی های کتاب

1. کتاب ، مربی بی توقع.

2.کتاب ، میزبانی که همیشه آماده پذیرایی است.

3. کتاب ، هم سیر فی الارض است هم عروج فی السماء.

4. کتاب ، بین پست ترین و شریف ترین افراد را پیوند می زند.

5. مطالعه کتاب فاسد ، مسموم کردن روح است.

6. کتاب های تزیینی ، احتکار غذای علمی دیگران است.

7. تفاخر به کتاب نشود

چون مصداقکمَثَلِ الْحِمارِ یحْمِلُ أَسْفاراً [جمعه ، 5] . است.

8. کتاب ، ارث تاریخ و عصاره مغز انسان هاست.

9. کتاب ، طول عمری است در قطر چند صفحه.

10.

کتاب ، گوشی است که صدای قرن های گذشته را می شنود.

11. کتاب ، چشمی است که آفاق دور را می بیند.

12. کتاب ، زبانی است که با خواننده حرف می زند.

13. کتاب ، تنها راه بیعت علمی با افکار نوابغ تمام عصرهاست.

14. کتاب ، بانگ علم است. بانگ صادرات است.

15. کتاب ندارم یک بهانه است ، امام خمینی ، الغدیر را عاریه گرفت ، آقای مرعشی قبا را فروخت.

2. نکاتی پیرامون شیوه مطالعه

1. زمان های مناسب را برای مطالعه اختصاص دهیم. مثل صبح.

2. با نظم و انضباط مطالعه کنیم. هر روز در ساعت مقرر

3. با نشاط و انگیزه و رغبت مطالعه کنیم.

4. برای تثبیت خوانده ها آن ها را تکرار کنیم.

الدرس حرف و التکرار الف. [بو علی]

5. برای اینکه فراموش نشود ، نکته برداری و یا خلاصه نویسی کنیم.

6. برای اینکه فراموش نشود ، برای دیگران نقل کنیم.

7. پس از یک ساعت مطالعه ، چند دقیقه استراحت کنیم.

8. مکان مطالعه از نظر نور و صدا مناسب باشد.

9. تمرکز حواس ، عامل فهم تثبیت خوانده ها است.

10. در انتخاب موضوع کتاب دقت کنیم. اولویت ها را در نظر بگیریم.

3. پیشنهاداتی برای مطالعه مفید

1. چقدر خوب است کتابخانه های مساجد احیا شود. مثل زمان های قدیم.

تا جوانان ضمن رابطه با کتاب با مسجد و برنامه های آن آشنا شوند.

2. ای کاش سنت کتاب خانه های امانی احیا شود.

کسانی که کتاب دارند اعلام کنند و دیگران را بر سر این سفره بنشانند.

3. چه خوب است در پارک ها و تفریح گاه ها ، فرازهایی و یا خلاصه ای از کتاب های مفید با خط درشت نصب شود.

4. مسابقه کتاب خوانی بین جوانان ، خانواده ها ، مساجد ، محله ها و... برگزار

شود.

5. معرفی کتاب های مفید به نحوی مطلوب و جذاب صورت گیرد.

6. نشانه مطالعه مفید آخرت بینی است :

قالَ الَّذِینَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَیلَکمْ ثَوابُ اللّهِ خَیرٌ لِمَنْ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً وَ لا یلَقّاها إِلاَّ الصّابِرُونَ [قصص ، 80] .

7. ثمره مطالعه مفید خدا پرستی است :

قال علی (ع) : ثمره العلم العباده [غررالحکم ، ص64] .

4. کار

1. اهمیت کار

1. پیامبر تعریف جوانی را شنید ، پرسید کارش چیست ؟ گفتند بیکار است. فرمود : " از چشم من افتاد " .

رسول خدا (ص) به هر جوانی می رسید ، دو سئوال می پرسید : ازدواج کرده ای یا نه ؟

کار می کنی یا نه ؟

2. کار عامل رشد ، تربیت ، نبوغ ، سرمایه و مانع فساد و فتنه و افسردگی است.

3. در اسلام کار عبادت و جهاد شمرده شده است.

4. نوع کار باید با نیاز مردم ، رشد مردم و خدمت به مردم سازگاری داشته باشد.

5. در فرهنگ انبیا کار یک اصل است. نوح ، کشتی می سازد.

6. داود ، زره می سازد.

7. ذو القرنین ، سد می سازد.

8. موسی ، دامداری می کند.

9. پیامبر اسلام ، خندق می کند... مسجد می سازد.

2. پیشنهاداتی برای کار مفید

1. به جای کارهای تزیینی بیشتر به سوی کارهای تولیدی برویم.

2. مثل سواد آموزی که امام فرمودند بی سوادها بیاموزند و با سوادها یاد بدهند ، در مورد کار و هنر هم بی کارها و بی هنرها کمر ببندند و با هنرها هم دریغ نکنند از یاد دادن.

3. والدین مواظب باشند ، فرزندان خود را در جاهای مطمئن بگذارند.

4. در مساجد دانش آموزانی که در فصل تابستان کار کرده و هنری

آموخته اند ، تشویق شدند. همچنین در آغاز سال تحصیلی در مدرسه مورد تشویق قرار گیرند.

5. رشته های کار و دانش و هنرستان بیشتر و بهتر معرفی شوند و برای تابستان همه دانش آموزان برنامه های ویژه داشته باشند.

5. تفریح سالم

1. شرایط تفریح سالم

1. با آرامش روحی همراه باشد نه مثل قمار.

2. با نرمی و شادابی همراه باشد ، نه مثل بکس.

3. با استقلال ما همراه باشد نه تقلیدی.

4. با یاد خدا همراه باشد نه غفلت زا.

5. با پاکی و تقوی همراه باشد نه ابتذال.

6. با فروتنی و تواضع همراه باشد نه غرور و خود نمائی.

7. با دوستی و برادری همراه باشد نه تفرقه و بد گوئی.

8. به عبادت لطمه وارد نکند.

9. خلاف عرف نباشد.

10. اسراف و افراط نداشته باشد.

11. با انگیزه های مقدس همراه باشد. مثل دستگیری مظلومان.

12. به کارهای دیگر و برنامه های دیگر لطمه نزند :

قال الرِّضَا ، (ع) : اجْتَهِدُوا أَنْ یکونَ زَمَانُکمْ أَرْبَعَ سَاعَاتٍ سَاعَةً لِلَّهِ لِمُنَاجَاتِهِ وَ سَاعَةً لِأَمْرِ الْمَعَاشِ وَ سَاعَةً لِمُعَاشَرَهِ الْإِخْوَانِ الثِّقَاتِ [بحارالأنوار ، ج75 ، ص346] .

13. حاکمیت ارزش های معنوی :

أَشْجَعُ النَّاسِ مَنْ غَلَبَ هَوَاهُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص394] .

2. انواع تفریح سالم

1. مسابقه و ورزش

1. مسابقه و ورزش در روایات

1. پیامبر اکرم (ص) اسب دوانی می کرد و در مسابقات اسب دوانی چند مثقال نقره به عنوان جایزه انتخاب می فرمود :

قَال عَلِیُّ بْنِ الْحُسَینِ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) أَجْرَی الْخَیلَ وَ جَعَلَ سَبَقَهَا أَوَاقِی مِنْ فِضَّهٍ [کافی ، ج5 ، ص49] .

2. پیامبر خودش با اسامه مسابقه اسب دوانی می داد.

3. امام باقر (ع) 17 تیر روی هم زد.

4. مسابقه رسول

اللهصلّی الله علیه و آلهبا قتاده

جمعی از مشرکان به قصد دستبرد گوسفندان مردم به اطراف مدینه می آمدند. پیامبر و جمعی از اصحاب برای سرکوبی آنان از مدینه خارج شدند. مشرکان فرار کردند. در راه برگشت ، قتاده عرض کرد : یا رسول الله مایلید مسابقه بدهیم ؟ پیامبر فرمود : بله. مسابقه انجام شد و پیامبر برنده شد :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَغَارَ الْمُشْرِكونَ عَلَى سَرْحِ الْمَدِينَهِ فَنَادَى فِيهَا مُنَادٍ يا سُوءَ صَبَاحَاهْ فَسَمِعَهَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِي الْجَبَلِ فَرَكِبَ فَرَسَهُ فِي طَلَبِ الْعَدُوِّ وَ كانَ أَوَّلُ أَصْحَابِهِ لَحِقَهُ أَبُو قَتَادَهَ عَلَى فَرَسٍ لَهُ وَ كانَ تَحْتَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) سَرْجُ دَفَّتَاهُ لِيفٌ لَيسَ فِيهِ أَشَرٌ وَ لَا بَطَرٌ فَطَلَبَ الْعَدُوَّ فَلَمْ يلْقَوْا أَحَداً وَ تَتَابَعَتِ الْخَيلُ فَقَالَ أَبُو قَتَادَهَ يا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْعَدُوَّ قَدِ انْصَرَفَ فَإِنْ رَأَيتَ أَنْ نَسْتَبِقَ فَقَالَ نَعَمْ فَاسْتَبَقُوا فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) سَابِقاً عَلَيهِمْ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيهِمْ فَقَالَ أَنَا ابْنُ الْعَوَاتِک مِنْ قُرَيشٍ إِنَّهُ لَهُوَ الْجَوَادُ الْبَحْرُ يعْنِى فَرَسَهُ [کافی ، ج5 ، ص50] .

5.پیاده روی :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خير ما تداويتم به المشى [بحارالأنوار ، ج59 ، ص128] .

6. حقّ بدن

پیامبر (ص) : ان لبدنک علیک حقا " " وَ لا تَنْسَ نَصِيبَک مِنَ الدُّنْيا [قصص ، 77] .

سئل محمد بن الحنفيه رحمه الله عن أعظم الناس خطرا فقال : " الذى لا يرى الدنيا كلها عوضا من بدنه ثم قال إن أبدانكم هذه ليست لها ثمن إلا الجنه فلا تبيعوها إلا بها " [مجموعه ورام ، ج1 ، ص65] .

7. تقویت بدن برای عبادت

قال على (ع)

: قو علی خدمتک جوارحی (دعای کمیل) [إقبال الأعمال ، ص709] .

وَ زادَهُ بَسْطَةً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ [بقره ، 247] .

8. سلامتی بدن

اللهم إنی أسألک الْعَافِیةَ.... عَافِیةَ الدُّنْیا وَ الآخِرَهِ (دعای استهلال ماه محرم) [بحارالأنوار ، ج95 ، ص332] .

9. آمادگی در برابر دشمن

وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّهٍ [انفال ، 60] .د

1. از کودکی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلِّمُوا أَوْلَادَکمُ السِّبَاحَهَ وَ الرِّمَایهَ [کافی ، ج6 ، ص47] .

2. ورزش های رزمی

ورزش های مورد تشویق اسلام بیشترِ جنبه رزمی دارد ، شمشیرزنی ، سوارکاری ، تیراندازی ، شناگری ، دوندگی ، کشتی.

3. ورزش باستانی

وسائل زور خانه های قدیم هم سمبل وسایل رزمی است. مثل گرز ، سپر ، کمان.

2. بهترین مسابقه

1. مسابقه در خیرات

فَاسْتَبِقُوا الْخَیراتِ [بقره ، 148] .

یسارِعُونَ فِی الْخَیراتِ وَ أُولئِک مِنَ الصّالِحِینَ [آل عمران ، 114] .

2. مسابقه بسوی مغفرت

وَ سارِعُوا إِلى مَغْفِرَهٍ مِنْ رَبِّكمْ [آل عمران ، 133] .

قال على (ع) : أسرع إليک فى البارزين (دعاى كميل) [إقبال الأعمال ، ص709] .

قال على (ع) : حتى أسرح إليک فى ميادين السابقين (دعاى كميل) [إقبال الأعمال ، ص709] .

1.اهميت ورزش

1.ورزش عامل سلامتى و نشاط ، سلامتى عامل كار و تلاش بيشتر

2. ورزش عامل طول عمر و عمر طولانى عامل خدمت و عبادت بيشتر.

3. ورزش عامل تندرستى و تندرستى عامل خوش اخلاقى.

4. ورزش عامل سلامتى و سلامتى عامل صرفه جويى در مصرف دارو و بيمارستان و...

5. ورزش عامل بسيار مهمى در پيشگيرى اعتياد به مواد مخدر.

6. ورزش عامل بسيار مهمى در رفع بيكارى

بد کاری و...

7. پیاده روی ورزشی بی خرج ، سالم ، عمومی ، قابل اجرا در همه جا و در همه وقت.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طُوبَى لِمَنْ أَسْلَمَ وَ كانَ عَيشُهُ كفَافاً [كافى ، ج2 ، ص140] .

2. مسافرت

3. گردش

أَرْسِلْهُ مَعَنا غَداً يرْتَعْ وَ يلْعَبْ [يوسف ، 12] .

الهوا و العبوا فانى اكره ان يرى فى دينكم غلظه [نهج الفصاحه]

1. بسم الله الرحمن الرحيم

1. اهميت آن

1 بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحيم

2 اقْرَأْ بِاسْم ربک [علق/1] .

3 وَ قالَ ارْكبُوا فيها بِسْمِ اللّهِ مَجْراها وَ مُرْساها [هود/41] .

مَجْراها : زمان يا محل جريان

مُرْساها (رواسى جمع راسيه كوه ثابت است.) : زمان يا مكان استقرار

4 إِنَّهُ مِنْ سُلَيمانَ وَ إِنَّهُ بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحيم [نمل/30] .

5 قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى : كلُّ أَمْرٍ ذِى بَالٍ لَمْ يذْكرْ فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ فَهُوَ أَبْتَرُ [تفسيرالإمام العسكرى ، ص25] .

6 نزديكيبِسْمِ اللَّهبه اسم اعظم مثل نزديكى سفيدى چشم به سياهى [تفسير برهان ، ج1 ، ص41]

‟

7 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَدَعْ بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ وَ إِنْ كانَ بَعْدَهُ شِعْرٌ [کافی ، ج2 ، ص672] .

8 همین که خواست بنشیند تخت واژگون شد و سرش شکست. حضرت علی (ع) فرمود : " چون بسم الله نگفتی " [بحار ، ج73 ، ص305]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ لَرُبَّمَا تَرَک فِی افْتِتَاحِ أَمْرٍ بَعْضُ شِيعَتِنَا بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ فَيمْتَحِنُهُ اللَّهُ بِمَكرُوهٍ وَ ينَبِّهُهُ عَلَى شُكرِ اللَّهِ تَعَالَى وَ الثَّنَاءِ عَلَيهِ وَ يمْحُو فِيهِ عَنْهُ

وَصْمَهَ تَقْصِيرِهِ عِنْدَ تَرْكِهِ قَوْلَ بِسْمِ اللَّهِ لَقَدْ دَخَلَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يحْيى عَلَى أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) وَ بَينَ يدَيهِ كرْسِى فَأَمَرَهُ بِالْجُلُوسِ عَلَيهِ فَجَلَسَ عَلَيهِ فَمَالَ بِهِ حَتَّى سَقَطَ عَلَى رَأْسِهِ فَأَوْضَحَ عَنْ عَظْمِ رَأْسِهِ وَ سَالَ الدَّمُ فَأَمَرَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ بِمَاءٍ فَغَسَلَ عَنْهُ ذَلِک الدَّمَ ثُمَّ قَالَ ادْنُ مِنِّى فَوَضَعَ يدَهُ عَلَى مُوضِحَتِهِ وَ قَدْ كَانَ يجِدُ مِنْ أَلَمِهَا مَا لَا صَبْرَ لَهُ مَعَهُ وَ مَسَحَ يدَهُ عَلَيهَا وَ تَفَلَ فِيهَا فَمَا هُوَ أَنْ فَعَلَ ذَلِک حَتَّى انْدَمَلَ فَصَارَ كأَنَّهُ لَمْ يصِبْهُ شَىءٌ قَطُّ ثُمَّ قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) يا عَبْدَ اللَّهِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ تَمْحِيصَ ذُنُوبِ شِيعَتِنَا فِى الدُّنْيا بِمِحَنِهِمْ لِتَسْلَمَ لَهُمْ طَاعَاتُهُمْ وَ يسْتَحِقُّوا عَلَيهَا ثَوَابَهَا فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ قَدْ أَفَدْتَنِى وَ عَلَّمْتَنِى فَإِنْ أَرَدْتَ أَنْ تُعَرِّفَنِى ذَنْبِى الَّذِى امْتُحِنْتُ بِهِ فِى هَذَا الْمَجْلِسِ حَتَّى لَا أَعُودَ إِلَى مِثْلِهِ قَالَ تَرْكک حِينَ جَلَسْتَ أَنْ تَقُولَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَجَعَلَ اللَّهُ ذَلِک لِسَهْوِک عَمَّا نُدِبْتَ إِلَيهِ تَمْحِيصاً بِمَا أَصَابَک أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) حَدَّثَنِى عَنِ اللَّهِ جَلَّ وَ عَزَّ أَنَّهُ قَالَ كلُّ أَمْرٍ ذِى بَالٍ لَمْ يذْكرْ فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ فَهُوَ أَبْتَرُ فَقُلْتُ بَلَى بِأَبِى أَنْتَ وَ أُمِّى لَا أَتْرُكهَا بَعْدَهَا قَالَ إِذاً تَحْظَى بِذَلِک وَ تَسْعَدُ [تفسيرالإمام العسكرى ، ص22] .

9 همين كه كودكبِسْمِ اللَّهرا از معلّم فرا گرفت ، والدين و معلم از دوزخ تبرئه می شوند. [برهان ، ج1 ، ص43]

[تفسير موضوعى پيام قرآن]

نام خدا را در كنار غير او نبريد كه شرک است. در حديث می خوانيم كه روزی كسی گفت ما شاء الله

ما شاء محمد و دیگری می گوید ما شاء الله ما شاء علی. رسول خدا (ص) : " فرمود محمّد و علی را در کنار خدا نگذارید " .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : سَمِعَ هَولَاءِ شَيئاً لَمْ يضَعُوهُ عَلَى وَجْهِهِ إِنَّمَا كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) قَاعِداً ذَاتَ يوْمٍ وَ عَلِى إِذْ سَمِعَ قَائِلًا يقُولُ مَا شَاءَ اللَّهُ وَ شَاءَ مُحَمَّدٌ وَ سَمِعَ آخَرَ يقُولُ مَا شَاءَ اللَّهُ وَ شَاءَ عَلِى فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَقْرِنُوا مُحَمَّداً وَ لَا عَلِياً بِاللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَكنْ قُولُوا مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ مَا شَاءَ مُحَمَّدٌ ثُمَّ مَا شَاءَ عَلِى ثُمَّ مَا شَاءَ مُحَمَّدٌ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ مَا شَاءَ عَلِى إِنَّ مَشِيةَ اللَّهِ هِى الْقَاهِرَةُ الَّتِى لَا تُسَاوَى وَ لَا تُكافَى وَ لَا تُدَانَى [بحارالأنوار ، ج24 ، ص390] .

در ذبیحه اگر نام خدا برده نشود ، گوشت آن حرام است.

[تفسیر موضوعی پیام قرآن]

2. آیا جزء سوره است ؟

بِسْمِ اللَّهآیه مستقلی است و گرنه کلمه سبع در سبع المثانی که نام سوره حمد است ، صادق نخواهد بود. (مثانی می گویند چون دوبار ، سوره حمد نازل شد.)

عدّه زیادی از بزرگان اهل سنت نیز ، بِسْمِ اللَّه را جزء سوره می دانند ، تا آنجا که روزی معاویه در نماز بسم الله نگفت و مورد اعتراض قرار گرفت و به او گفتند : أسرقت أمنیست.

در مستدرک روایات متعددی در همین صفحه نقل کرده است. [مستدرک حاکم ، ج1 ، ص233]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : سَرَقُوا أَكرَمَ آيهٍ فِى كتَابِ اللَّهِ بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ [تفسیرعیاشی ، ج1 ، ص19] .

فخر رازی

16 دلیل آورده کهبِسْمِ اللَّهجزء سوره حمد است.

در سوره برائهبِسْمِ اللَّهنیست به خاطر آنکه حضرت علی (ع) می فرماید : بِسْمِ اللَّهبرای اَمانَ و رحمت است و برائه برای رفع امان و رحمه [مجمع البیانَ ، ج5 ، ص2 فخر رازی ، ج15 ، ص216]

1. بصیرت

1. اهمیت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یا مَعْشَرَ التُّجَّارِ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَر [کافی ، ج5 ، ص150] .

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا لا تَقْرَبُوا الصَّلاهَ وَ أَنْتُمْ سُکاری حَتّی تَعْلَمُوا ما تَقُولُونَ [نساء/43] .

أَدْعُوا إِلَی اللّهِ عَلی بَصیرَهٍ [یوسف/108] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیک صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلِ النُّورَ فِی بَصَرِی وَ الْبَصِیرَهَ فِی دِینِی وَ الْیقِینَ فِی قَلْبِی وَ الْإِخْلَاصَ فِی عَمَلِی وَ السَّلَامَهَ فِی نَفْسِی وَ السَّعَهَ فِی رِزْقِی وَ الشُّکرَ لَک أَبَداً مَا أَبْقَیتَنِی [کافی ، ج2 ، ص549] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْمُتَعَبِّدُ عَلَی غَیرِ فِقْهٍ کحِمَارِ الطَّاحُونَه [إختصاص مفید ، ص]

2. عمل بدون بصیرت

1. تشبیه حضرت علی (ع)

حمار طاحونه :

1 می رود و به جائی نمی رسد چون چشم بسته است. (درجا زدن)

2 (بی هدفی)

3 علت رفتن و بارکشی اش بسته بودن چشم او است. (دیگران برایش مدار و محور تعیین می کنند. نظام حاکمی را پذیرفته و هیچ گونه تغییری

نمی تواند بدهد.)

4 یکنواخت است و تکرار (ضرورت ها ، موضع گیری ها و حوادث در او بی اثر است.)

5 در مدار محدود است.

6 حرکتش تحمیلی است (در قید است ، قید سنگ آسیا ، قید زمان ، قید مکان ، قید دهان)

7 تندی و کندی او یکسان است و به جائی نمی رسد.

2. از منظر قرآن

بَلْ هُمْ أَضَلُّ [اعراف/179] .

1 حمار طاحونه لااقل هر شب چشم خود را باز می کند ، ولی گاهی انسان

80 سال چشمش بسته است.

2 حمار طاحونه امکان فهم ندارد ، لکن انسان می داند و می فهمد ، ولی...

3 حمار طاحونه در جا می زند ، انسانوَ إِذا قيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِما أَنْزَلَ اللّهُ قالُوا نُومِنُ بِما أُنْزِلَ عَلَينا وَ يكفُرُونَ بِما وَراءَهُ وَ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقاً لِما مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِياءَ اللّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كنْتُمْ مُومِنينَ وَ لَقَدْ جاءَكمْ مُوسى بِالْبَيناتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَ أَنْتُمْ ظالِمُون [بقره/92 - 91] .

4 قیود حمار طاحونه مادی است ، قید سنگ و مدار و مکان دارد ، انسان قید عادات ، نیاکان ، تبلیغات و علاوه بر قیدهای مادی

5 حمار طاحونه اسارت را تحمیلی پذیرفته ، انسان اسارت را گاهی انتخاب می کند.

6 حمار طاحونه گندمی را آرد می کند و برای دیگران سودمند است ، اگر چه دور خودش چرخیده ، لکن انسان هائی علاوه بر دور خود گشتن ، سودی برای دیگران ندارد و گاهی ضرر هم دارد.

7 حمار طاحونه با مُرشد گم نمی شود ، لکن انسان با داشتن مُرشد نیز گم می شود.

1. بلال حبشی

1. شخصیت

بلال : نامی مترادف با اذان

بلال : کسی که با تعطیل کردن اذان افکار عموم را به خود جلب کرد و به همین خاطر به سوریه تبعید شد ، امّا تا آخر عمر در خط اهل بیت (علیهم السلام) ماند.

بلال : اسطوره مقاومت در صدر اسلام. بی سابقه ترین شکنجه ها را تحمل کرد و کلمه ای به نفع بت پرستان بر زبان نراند. فقط «احد ، احد» او تا قیام قیامت در آسمان مکه طنین انداز است. [اعیان الشیعه]

او شین را نمی توانست تلفظ کند و

به جایش سین تلفظ می کرد. امّا به دلیل این نقطه ضعف کنار گذاشته نشد در روایات ائمه از رسول خدا وارد شده که سین بلال عند الله شین محسوب می شود. [اعیان الشیعه.]

اذان گفتن بلال بر بام کعبه سردمداران کفر و شرک را آتش زد به طوری که آرزوی مرگ کردند.

رسول خدا (ص) وقت نماز که می شد می فرمود : أَرِحْنَا یا بِلَالُ [مفتاح الفلاح ، ص182.]

او از مهاجرین اولین و ازأُوذُوا فی سَبیلی [آل عمران/195.]

و از سابقین بود.

1) از نژاد سیاه اول کسی بود که اسلام آورد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : بِلَالٌ سَابِقُ الْحَبَشَهِ [بحارالأنوار ، ج22 ، ص298]

2) خزانه دار رسول خدا (ص) و مؤذن 10 ساله و مسئول اعلانات در شهر و مسئول شعار در جنگ [اعیان الشیعه.]

3) محافظ رسول الله (ص) در جنگ حنین [الغدیر ، ج7 ، ص202.]

4) تنها کسی است که بر بام کعبه رفت و اذان گفت و در فتح مکه فقط چند نفر اجازه یافتند به داخل کعبه بروند از جمله بلال.

5) اوّلین کسی است که وارد بهشت می شود ، چون اوّل کسی است که اذان گفته است. امام جعفر صادق (ع) [بحار الأنوار ، ج22 ، ص142.]

قَالَ الصَّادِقُع : إِنَّ أَوَّلَ مَنْ سَبَقَ إِلَی الْجَنَّهِ بِلَالٌ قَالَ وَ لِمَ قَالَ لِأَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ أَذَّنَ [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص284.]

6) جزء اوّل نفراتی که اسلام را علنی کردند بود که آنها 7 نفر بودند [اعیان الشیعه.]

7) در عروسی حضرت زهرا (س) مسئول خرید عطریات

شد. [أمالی طوسی ، ص40.]

8) کسی که در تمام جنگ ها در کنار رسول خدا (ص) جنگید. [اعیان الشیعه.]

9) کسی که از لحظه ای که ایمان آورد فریاد توحید زد تا آخرین روزهای عمر پیامبر (ص) . او الگوی فریاد بود. احد احد الله اکبر

10) بلال از پیشتازان :

قَالَ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ (ع) : السُّبَّاقُ خَمْسَهٌ فَأَنَا سَابِقُ الْعَرَبِ وَ سَلْمَانُ سَابِقُ فَارِسَ وَ صُهَیبٌ سَابِقُ الرُّومِ وَ بِلَالٌ سَابِقُ الْحَبَشِ وَ خَبَّابٌ سَابِقُ النَّبَط [خصال صدوق ، ج1 ، ص312.]

11) پدرش رباح و مادرش حمامه هر دو از بردگان خلف بودند.

12) بلال و امیه (فرزند خلف شکنجه گر بلال) و محمد بن عبدالله (ص) هر سه در سال های اوّل عام الفیل به دنیا آمدند.

13) بلال همچون پدرش انسانی صادق ، امانتدار و خوش قلب بود.

14) او در صحراها برای اربابش امیه کشاورزی می کرد. روزی به مکه آمد. با انبوه جمعیت روبرو شد. جمعیت را پس زد. دید مردی را روی زمین خوابانده اند و شلاق می زنند و به طرز فجیعی شکنجه می کنند. پرسید او کیست ؟ گفتند او یاسر است. پرسید چرا او را می زنند ؟ گفت او به محمد (ص) امین ایمان آورده و از ایمانش دست نمی کشد. خلاصه آن روز بلال تا شب مقاومت یاسر را مشاهده کرد و این مقاومت در او اثر عجیبی گذاشت. از برده ای نشانی پیامبر (ص) را پرسید و از فردای آن روز مخفیانه خدمت پیامبر (ص) رسید و با دنیایی از عشق و شوق ، ایمانش را اعلام کرد. رسول خدا (ص) او را در آغوش گرفت. تا مدّتی مخفیانه

خدمت پیامبر (ص) می رسید. امّا پس از چندی علنی رفت و آمد کرد .

به امیه خبر رسید که بلال هم ایمان آورده. او خیلی بلال را دوست داشت. امّا این ماجرا او را ناراحت کرده به سراغ بلال آمد و گفت شنیده ام به محمّد (ص) ایمان آورده ای. سه روز به تو مهلت می دهم تا از اعتقاد خودت برگردی. بلال گفت : مهلت لازم نیست. اگر مرا قطعه قطعه کنی ، دست برنمی دارم.

15) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَحِمَ اللَّهُ بِلَالًا فَإِنَّهُ كانَ يحِبُّنَا أَهْلَ الْبَيت [إختصاص مفيد ، ص71.]

16) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ بِلَالٌ عَبْداً صَالِحاً [رجال الكشى ، ص38.]

2. پایداری در برابر شکنجه

1) اسطوره مقاومت در صدر اسلام. بی سابقه ترین شکنجه ها را تحمّل کرد و کلمه ای به نفع بت پرستان بر زبان نراند. فقط «أحد ، أحد» او تا قیام قیامت در آسمان مکه طنین انداز است. [اعیان الشّیعه.]

2) امیه بارها بلال را شکنجه داد تا هم بغض و کینه خود را نسبت به رسول خدا (ص) نشان دهد و هم رعب و وحشتی باشد برای کسانی که گرایشی به اسلام می خواهند پیدا کنند. او قبلاً اعلام می کرد تا مردم مکه به تماشای شکنجه بلال بیایند.

گاهی او را دست بسته بر ریگ های داغ و سوزان می خواباند به نحوی که تمام بدنش تاول زده بود و گاهی بدنش را شیره خرما می مالید و دستور می داد کندوهای زنبور را نزدیک او باز کنند که پس از چند لحظه در اثر گزیدن این همه زنبور از هوش می رفت و گاهی طنابی به گردنش می آویخت و به دست بچه ها می داد تا او را در شهر بگردانند و...

و هر چه کرد تا از او یک کلمه اقرار بگیرد موفق نشد. تنها کلمه ای که از او شنید «أحد أحد» بود. [اعیان الشیعه ، سیره ابن هشام ، ج1 ، ص329.]

3) وقتی رسول خدا (ص) اخبار شکنجه شدن بلال را می شنید بسیار ناراحت و غمگین می شد ، تا این که به ابن عبّاس فرمود نمی شود بلال را خریداری کنیم و بالاخره توسّط ابن عبّاس و ابوبکر بلال خریداری شد و آزاد گشت.

4) ورقه بن نوفل که از علمای مسیحی بود و اخبار آمدن رسول خدا (ص) را می دانست روزی شاهد شکنجه شدن بلال بود. به امیه گفت : به خدا قسم اگر او را بکشی قبر او را زیاتگاه خواهم کرد. [اعیان الشیعه.]

5) مقاومت بلال در مقابل شکنجه ها عامل ایمان آوردن بسیاری از مردم شد. مردم فهمیدند پیامبر (ص) حقایقی را آورده که در دل انسان ها میخکوب می شود.

3. بلال و پیامبر اکرم (ص)

1) رسول خدا (ص) به طور بی سابقه ای بلال را مورد احترام و تکریم قرار می داد به خاطر صفات عالی و سیرت نیکو و سابقه او اوّلین مدالی که به او داد اذان گویی بود. او بلندگوی اسلام بود. رسول خدا (ص) در جنگ ها همیشه بلال را در کنار خود نگه می داشت و مسلمانان می فهمیدند که پیامبر (ص) چقدر او را دوست دارد. آری او همیشه در سفر و حضر با رسول خدا (ص) بود. [اعیان الشیعه.]

2) رئیس یکی از قبائل که بلال را نمی شناخت خدمت پیامبر (ص) رسید و عرض کرد دختری دارم که تصمیم دارم شوهر دهم. شخص مناسبی به من راهنمایی کنید. حضرت ، بلال را

معرفی کرد. آن مرد نگاهی به صورت بلال کرد و نمی دانست که در زیر آن قیافه چه سیرتی است و چه قلبی و چه اراده ای. خلاصه از این معرفی راضی به نظر نمی رسید. دو مرتبه دیگر باز آمد. باز حضرت بلال را معرفی کرد وقتی آن رئیس قبیله تقاضای داماد دیگری کرد حضرت فرمود شایسته تر و بهتر از او پیدا نمی کنی.

3) بلال از خدمتگزاران فاطمه زهرا (س) بود و به خانواده پیامبر (ص) عشق می ورزید. احادیثی از او نقل شده از جمله حدیث آمدن پیامبر (ص) به مسجد در حالی که می خندید و متبسّم بود و خبر داد ازدواج علی (ع) و فاطمه (س) در آسمان ها بسته شده است. [الغدیر ، ج2 ، ص316.]

4) و حدیث شفاعت فاطمه (س) و علی (ع) برای امّت از زبان رسول الله (ص) از اوست. [الغدیر ، ج3 ، ص119.]

5) احادیث فراوانی درباره فضیلت اذان و مؤذّن [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص281.]

6) روزی پیامبر (ص) و مردم به انتظار بلال در مسجد نشسته بودند. بلال پس از مدّتی آمد. حضرت تأخیر را پرسید. عرض کرد به خانه فاطمه (س) رفتم. او مشغول دستاس کردن بود و حسن (ع) گریه می کرد. گفتم دختر پیغمبر (ص) اجازه دهید یا دستاس کنم یا بچه را نگه دارم. فرمود من کودک را آرام می کنم. تو دستاس کن و این بود دلیل دیر آمدن. حضرت فرمود : رَحِمْتَهَا رَحِمَک اللَّهُ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص230.]

4. بعد از پیامبر (ص)

1) کسی که با تعطیل اذان افکار عمومی را به خود جلب کرد و به همین خاطر

به سوریه تبعید شد. امّا تا آخر عمردر خطّ اهل بیت (علیهم السّلام) ماند.

2) بلال عادت داشت که موقع نماز ، پس از اذان به درب خانه رسول خدا (ص) می رفت و ندا می داد یا رسول الله (ص) حَی عَلَی الصَّلَاهِ حَی عَلَی الْفَلَاحِ

رسول خدا (ص) بیرون می آمدند. چون به مسجد می رسیدند بلال اقامه را شروع می کرد و این برنامه حتی در موقع بیماری پیامبر (ص) ادامه داشت. امّا یک روز پس از اذان وقتی به درب خانه رسول خدا (ص) رفت به وی اطّلاع دادند امروز ایشان قدرت حرکت ندارند. در اینجا بود که ابوبکر که بنا بود در لشکر اسامه حضور داشته باشد با مقدّمات قبلی و دستیاری عایشه به مسجد رفت و امامت نماز را بدون اطّلاع حضرت به عهده گرفت. امّا وقتی آن حضرت (ص) شنیدند با آن حال به مسجد تشریف آورده و نماز را خود اقامه فرمودند.

روزی که رسول الله (ص) از دنیا می روند بلال بر بلندی رفت و یک اذان عجیب گفت همراه با گریه و با آهنگی لرزان و حالتی مخصوص. بغض گلویش را گرفته بود. به جملهأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللّهکه رسید ، منقلب شد. آری او حق داشت اینچنین باشد [اعیان الشّیعه.]

3) بعد از این اذان بلال فقط یک باردیگر در مدینه اذان گفت و آن هم به دستور زهرای اطهر (س) بود. روزی بلال به ابوبکر برخورد. ابوبکر به او گفت ای بلال تو علاوه بر این که ما را ترک کرده ای اذان گفتن را نیز ترک کرده ای هنگام نماز به مسجد بیا و مردم را از صدای اذانت بهره مند کن.

ای

مؤذّن رسول خدا (ص) آیا کناره گیری تو دلیلی دارد ؟ بلال گفت هیچ کاری بی دلیل نمی شود. تو خود بهتر می دانی دلیل این کار من چیست. آیا من برای امامت نماز تو چگونه می توانم اذان بگویم. در حالی که این لباس برازنده تو نیست. ای ابوبکر چشمان بلال نمی تواند کس دیگری را جز کسی که پیامبر (ص) تعیین فرمود بر منبر و محراب ببیند. بالاخره ابوبکر موفق نشد او را به دام بیندازد. حتّی وعده هایی هم به او داد که اگر اذان بگویی وضع زندگی ات بهتر می شود امّا جواب دندان شکنی شنید و نتوانست رضایت بلال را جلب کند.

چند روزی از این ماجرا نگذشته بود که درمدینه شایع شد که بلال می خواهد مدینه را ترک کند و بالاخره به هر شکلی بود او را از مدینه دور کردند. چرا که وجودش به ضرر حکومت بود. صاحب أعیان الشّیعه می گوید درباره رفتن بلال از مدینه به شام دو قول است. یکی این که خودش رفت ، یکی این که به اجبار و به تبعید رفت و به نظر من قول دوم درست تر است.

بلال قبل از رفتن از مدینه به زیارت رسول خدا (ص) و خانه علی (ع) رفت و از تمام اهالی آن خانه خداحافظی کرد و با قلبی افسرده راه شام را در پیش گرفت. در شام هم ساکت ننشست. برای مردم حدیث می گفت و راه رهبانیت را در پیش نگرفت. حتی در جنگ ها نیز شرکت و مردم را روشن می کرد. تا این که شبی خواب رسول خدا (ص) را دید که فرمود چرا به زیارت ما نمی آیی ؟ از خواب بیدار شد و گریه کرد

و به سرعت راهی مدینه شد و مستقیما به خانه علی (ع) وارد شد و فرزندان رسول الله را ملاقات کرد. دراین سفر فاطمه زهرا (س) از او خواست می خواهم یک بار دیگر صدای مؤذن پدرم را بشنوم و بلال با اذان گفتن تولّا و تبرّا خود را اعلام داشت امّا این اذان به آخر نرسید و جملهأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهرا که گفت حسنین (علیهما السّلام) خبر آوردند که بلال دیگر اذان مگو زهرا (س) غش کرد. [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص297.]

یک باردیگر هم بلال به مدینه آمد و به خانه علی (ع) رفت. امّا زهرا (س) را نیافت. با دلی شکسته و چشمانی گریان بر سر قبر رسول الله (ص) رفت. مردم گرد او جمع شدند. مدینه یک پارچه گریه شد. امام حسن (ع) و امام حسین (ع) و همه از او خواستند که به احترام زهرا (س) یک بار دیگر اذان بگو و بلال یک بار دیگر اذانی گفت همراه با گریه و صدای لرزان موّرخان می نویسند ، مدینه هیچ گاه چنین گریه ای به خود ندیده بود. [عیان الشّیعه.]

5. بلال واذان

1) او شین را نمی توانست تلفظ کند و به جایش سین تلفظ می کرد ، امّا به دلیل این نقطه ضعف کنار گذاشته نشد. در روایات ائمّه (علیهم السّلام) از رسول خدا (ص) وارد شده که سین بلال عند الله شین محسوب شده است. [اعیان الشیعه.]

2) اذان گفتن بلال بر بام کعبه سردمداران کفر و شرک را آتش زد به طوری که آرزوی مرگ کردند.

3) رسول خدا (ص) وقت نماز که می شد ، می فرمود :

أَرِحْنَا یا بِلَال [مفتاح الفلاح ، ص182.]

4) وقتی دستور اذان نازل شد ، حضرت علی (ع) اوّلین کسی بود که اذان را شنید. رسول خدا (ص) فرمود : برو بلال را بیاور و برای اوّلین بار مسلمین اذان را از دو لب بلال شنیدند. (بلال اذان را از زبان علی (ع) تعلیم دید.)

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَمَّا هَبَطَ جَبْرَئِیلُ (ع) بِالْأَذَانِ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) کانَ رَأْسُهُ فِی حِجْرِ عَلِی (ع) فَأَذَّنَ جَبْرَئِیلُ (ع) وَ أَقَامَ فَلَمَّا انْتَبَهَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) قَالَ یا عَلِی سَمِعْتَ قَالَ نَعَمْ قَالَ حَفِظْتَ قَالَ نَعَمْ قَالَ ادْعُ بِلَالاً فَعَلِّمْهُ فَدَعَا عَلِی (ع9 بِلَالاً فَعَلَّمَهُ [کافی ، ج3 ، ص302.]

5) از سال اوّل هجرت تا سال دهم (وفات رسول خدا (ص)) همواره اذان گوی پیامبر (ص) بود مگر در جنگ ها که دو نفر دیگر به جای او اذان می گفتند : ابن ام مکتوم و ابومحذوره.

6) به جز اذان برای نماز هر وقت مسأله حسّاسی پیش می آمد رسول خدا (ص) به بلال می فرمود برو بالای بام اذان بگو و مسلمانان می فهمیدند خبر تازه ای است. از افتخارات بلال این است که قبل از سخنرانی رسول خدا (ص) در غدیر خم اذان گفت و مردم را به شنیدن یک پیام سرنوشت ساز ، آماده کرد.

7) از افتخارات بلال اذان گفتن بر بام کعبه در فتح مکه بود.

صحنه اذان گفتن بلال در روز فتح مکه در برابر چشمان مشرکان و مستکبران از صحنه های تکان دهنده تاریخ اسلام است. سران شرک طاقت دیدن این صحنه را نداشتند. بعضی آرزوی مرگ می کردند. برای بعضی واقعا شگفت آور بود که چرا محمّد (ص) از میان

این همه یار او را برگزیده ، بعضی می خواستند با فریاد ، پرخاشگری کنند. امّا از ترس این که اخبار به پیامبر (ص) برسد ، لب فرو می بستند.

8) بلال در جنگ ها و به خصوص در فتح مکه با صدای رسا و زیبای خویش تکبیر می گفت و مسلمانان جواب می دادند.

9) پس از نازل شدن اذان بین مهاجر و انصار اختلاف نظر پیدا شد که مؤذن از کدام گروه باشد و فکر می کردند گویی بلال موقتی است. خدمت رسول خدا (ص) رسیدند. حضرت فرمود : بلال مؤذن ما خواهد بود.

10) بلال قبل از اذان صبح به مرتفع ترین پشت بام خانه نزدیک مسجد می رفت و تا موقع اذان صبح با خدای خویش مناجات می کرد و نگاه به افق می کرد و انتظار صبح را می کشید و وقتی صبح می شد با صدای رسایش کلمات مهیج اذان را در فضای شهر منعکس می کرد و مردم را به سوی مسجد دعوت می کرد. بعد از اذان هم برای پیروزی اسلام دعا می کرد : اللّهمّ انی أحمدک و أستعینک علی قریش أن یقیموا علی دینک [سیره ابن هشام ، ج2 ، ص156.]

11) امام صادق (ع) فرمود : از وقتی که بلال اذان گفتن را ترک کرد ، حیّ علی خیر العمل از اذان حذف شد.

قَالَ الصَّادِقُ : إِنَّ بِلَالًا كانَ عَبْداً صَالِحاً فَقَالَ لَا أُوذِّنُ لِأَحَدٍ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَ آلِهِ فَتُرِک يوْمَئِذٍ حَی عَلَی خَيرِ الْعَمَلِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص283.]

اذان

1) در خانه خودتان اذان بگویید به خصوص هنگام مرض و نداشتن فرزند.

2) با صدای بلند و زیبا.

3) همه اذان بگویند : قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا جَابِرُ اعْلَمْ أَنَّهُ سَيأْتِی زَمَانٌ عَلَی النَّاسِ يكلُونَ الْأَذَانَ إِلَی الضُّعَفَاءِ وَ أَنَّ لُحُوماً مُحَرَّمَهٌ عَلَی النَّارِ وَ هِی لُحُومُ الْمُوذِّنِينَ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص22.]

4) هر که به خاطر اذان به نماز حاضر شود ، مؤذّن هم اجری دارد.

5) هر که با اذان و اقامه به نماز ایستد دو صف از فرشتگان که در طول بین مشرق و مغرب است با او به نماز می ایستند.

6) مؤذّن در قیامت از همه بلندتر است روزی کهإِذِ الْمُجْرِمُونَ ناکسُوا رُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ [سجده/12.]

آنها سربلند هستند.

7) فلسفه تکرار جملات برای تأکید و تثبیت در دل ها است که رسول اکرم (ص) پاسخ ها را سه بار تکرار می فرمود. [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص299]

6. رحلت

1) در سال 20 هجری در شام از دنیا رفت.

2) آرامگاهش در شام زیارتگاه عاشقان اهل بیت (علیهم السّلام) و پروانگان آنان است.

3) دعا بر سر قبر بلال مستجاب است و این مسأله بارها توسط اولیاء خدا و اهل خیر تجربه شده است. [الغدیر ، ج5 ، ص184.]

7. خاطرات

1) قبل از ورود مسلمانان به مکه رسول خدا (ص) آنان را به 4 گروه تقسیم کرد و فرمود هر گروهی از راهی وارد مکه شوند و شمشیر نکشند ، مگر این که دشمن مقاومت کند و بلال را همراه خود برد. تمام گروه ها بدون برخورد وارد مکه شدند ، جز یک گروه که با گروهی به فرماندهی صفوان فرزند امیه مواجه شدند. که کینه بلال را به دل داشت و عکرمه فرزند ابوجهل.

درگیری شروع شد. صفوان فریاد می زد بلال کدامیک از شماست و می خواست تا انتقام خون پدر و برادرش را از او بگیرد. اتّفاقا بلال به مرکز شهر رسیده بود. تصمیم گرفت گشتی درشهر بزند. به راه افتاد تا به منطقه درگیری رسید. شمشیرش را بیرون آورد و با فریاد تکبیر وارد میدان شد. مسلمانان فریاد زدند بلال آمد. بالاخره جنگ سختی بین بلال و صفوان درگرفت تا این که صفوان را به زمین زده و بر سینه اش نشست و شمشیر را بر سینه اش گذاشت و همزمان با این درگیری رسول خدا (ص) فرمان داده بودند به قاصدی که برو و به کسانی که درگیرند بگو : ارفع عنهم السیف. این پیام به گوش بلال رسید و شمشیر را از سینه صفوان برداشت و صفوان را آزاد کرد و با این کار خودش

، اوج تسلیم خود را نسبت به رسول خدا (ص) نشان داد.

2) گروهی نزد بلال آمدند و فضائلش را شمردند و به او گفتند خیرهای زیادی خداوند قسمت تو کرده. بلال در جواب گفت من همان برده حبشی هستم ، کسی نیستم [أعیان الشّیعه.]

3) روزی بلال به خواستگاری دختری رفته بود. به اولیاء دختر گفته بود : أنا بلال و هذا أخی عبدان من الحبشه کنّا ضالّین فهدانا الله و کنّا عبدین فاعتقنا الله ان تنکحونا فالحمد لله و ان تمنعونا فالله اکبر [أعیان الشّیعه.]

4) در جنگ بدر پیامبر (ص) پیش بینی کرده بود که امیه کشته می شود ، لذا امیه خود را به مریضی زد. امّا دوستانش او را به زور به میدان آوردند. در این جنگ بلال پیوسته به دنبال او می گشت تا این امام کفر را به قتل برساند امّا موفّق نشد و کفّار هم شکست خورده و فرار کردند. عبدالرّحمن بن عوف که چند زره به غنیمت گرفته بود در راه به امیه و زراره پسرش برخورد و آنان را اسیر کرد و در راه به بلال برخوردند. امیه به بلال گفت تو نمی توانی مرا بکشی چون من اسیر تو نیستم. امّا بلال رزمندگان را جمع کرد و با فریادیا انصار الله رأس الکفرجنایات امیه را برشمرد و آنان به امیه و پسرش حمله کرده و آنان را کشتند.

امیه فرزند دیگری هم به نام صفوان داشت که در فتح مکه تا آخرین لحظه مقاومت و سپس فرار کرد امّا با برخورد بسیار جالب رسول خدا (ص) اسلام آورد و با بلال دوستی و صمیمیت پیدا

کرد و بالاخره نیز در راه اسلام به شهادت رسید. [ابن اثیر ، ج2 ، ص128 و سیره ابن هشام ، ج2 ، ص284.]

1) یک روز بلال از وقت دیرتر به نماز صبح حاضر شد. رسول خدا (ص) علت دیر آمدن را پرسید. عرض کرد وقتی به مسجد درمی آمدم ازمنزل فاطمه (س) عبور می کردم. دیدم مشغول آسیا کردن است و بچه اش هم گریه می کند. عرض کردم ای دختر پیامبر (ص) یکی از کارهایت را به من واگذار کن تا شما را کمک کنم. فرمود بچه داری از من ، آسیا کردن از تو. رسول خدا (ص) فرمود : به فاطمه (ص) ترحّم کردی ، خدا به تو ترحّم کند. [ذخائر العقبی ، ص51 به نقل از کتاب ابراهیم امینی.]

2) فاطمه (ص) از بلال که دیگر اذان نمی گفت تقاضا کرد یک بار دیگر مؤذّن پدرش اذان بگوید. همین که بلال اذان گفت : الله اکبر فاطمه زهرا سلام الله علیها یاد پدرش و ایام پدرش افتاد و گریه کرد. همین که بهأشهد أنّ محمّدا رسول اللّهرسید ، شَهَقَتْ و سَقَطَتْ لِوَجْهها وَ غَشِیَ عَلَیهَا... وَ ظَنُّوا أَنَّها قَدْ ماتَتْ...بلال اذان را رها کرد ، فاطمه (س) به هوش آمد. با اصرار فرمود اذان را تمام کن ، بلال اذان را تمام کرد. [بحار الأنوار ، ج43 ، ص157.]

1. بنی اسرائیل

1. خصوصیات بنی اسرائیل

1. بی تفاوتی

1 - کانُوا لا یتَناهَوْنَ عَنْ مُنکرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ ما کانُوا یفْعَلُونَ تَری کثِیراً مِنْهُمْ یتَوَلَّوْنَ الَّذِینَ کفَرُوا [مائده/80 - 79] .

2 - یک عده مردم : یعْدُونَ فِی السَّبْتِ [اعراف/163] .هستند.

یک دسته نهی

از منکر می کردند و یک دسته هم بی تفاوت بودند و دعوت به بی تفاوتی و عدم انتقاد می کردند : وَ إِذْ قالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْماً اللّهُ مُهْلِکهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذاباً شَدِیداً قالُوا مَعْذِرَةً إِلی رَبِّکمْ وَ لَعَلَّهُمْ یتَّقُونَ [اعراف/164] .

فَلَمّا نَسُوا ما ذُکرُوا بِهِ أَنْجَینَا الَّذِینَ ینْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَ أَخَذْنَا الَّذِینَ ظَلَمُوا بِعَذابٍ بَئِیسٍ بِما کانُوا یفْسُقُونَ [اعراف/165] .

2. رفاه طلبی

1 - إِنّا هاهُنا قاعِدُونَ [مائده/24] .

2 - فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلاّ قَلِیلاً مِنْهُمْ فَلَمّا جاوَزَهُ هُوَ وَ الَّذِینَ آمَنُوا مَعَهُ قالُوا لا طاقَةَ لَنَا الْیوْمَ بِجالُوتَ وَ جُنُودِهِ [بقره/249] .

3. ترس

1 - فَما آمَنَ لِمُوسی إِلاّ ذُرِّیةٌ مِنْ قَوْمِهِ عَلی خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَ مَلاَئِهِمْ أَنْ یفْتِنَهُمْ [یونس/83] .

4. انتظارات و توقعات

1 - سیر و پیاز خواستند ، خطاب آمد : أَ تَسْتَبْدِلُونَ الَّذِی هُوَ أَدْنی بِالَّذِی هُوَ خَیرٌ اهْبِطُوا مِصْراً فَإِنَّ لَکمْ ما سَأَلْتُمْ وَ ضُرِبَتْ عَلَیهِمُ الذِّلَّةُ وَ الْمَسْکنَةُ وَ باو بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ ذلِک بِأَنَّهُمْ کانُوا یکفُرُونَ بِ آیاتِ اللّهِ وَ یقْتُلُونَ النَّبِیینَ بِغَیرِ الْحَقِّ ذلِک بِما عَصَوْا وَ کانُوا یعْتَدُونَ [بقره/61] .

2 - وَ إِذْ قُلْتُمْ یا مُوسی لَنْ نَصْبِرَ عَلی طَعامٍ واحِدٍ فَادْعُ لَنا رَبَّک یخْرِجْ لَنا مِمّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِها وَ قِثّائِها وَ فُومِها وَ عَدَسِها وَ بَصَلِها قالَ أَ تَسْتَبْدِلُونَ الَّذِی هُوَ أَدْنی بِالَّذِی هُوَ خَیرٌ [بقره/61] .

5. درخواست ها و بهانه ها

1 - یسْئَلُک أَهْلُ الْکتابِ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَیهِمْ کتاباً مِنَ السَّماءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسی أَکبَرَ مِنْ ذلِک فَقالُوا أَرِنَا اللّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ

مِنْ بَعْدِ ما جاءَتْهُمُ الْبَيناتُ [نساء/154] .

2 - لُعِنَ الَّذِينَ كفَرُوا مِنْ بَنِى إِسْرائِيلَ عَلى لِسانِ داوُدَ وَ عِيسَى ابْنِ مَرْيمَ ذلِک بِما عَصَوْا وَ كانُوا يعْتَدُونَ [مائده/78] .

3 - بهانه هايى كه درباره بقره داشتند : وَ إِذْ قالَ مُوسى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللّهَ يأْمُرُكمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً قالُوا أَ تَتَّخِذُنا هُزُواً قالَ أَعُوذُ بِاللّهِ أَنْ أَكونَ مِنَ الْجاهِلِينَ قالُوا ادْعُ لَنا رَبَّک يبَينْ لَنا ما هِى قالَ إِنَّهُ يقُولُ إِنَّها بَقَرَةٌ لا فارِضٌ وَ لا بِكرٌ عَوانٌ بَينَ ذلِک فَافْعَلُوا ما تُومَرُونَ قالُوا ادْعُ لَنا رَبَّک يبَينْ لَنا ما لَوْنُها قالَ إِنَّهُ يقُولُ إِنَّها بَقَرَةٌ صَفْراءُ فاقِعٌ لَوْنُها تَسُرُّ النّاظِرِينَ قالُوا ادْعُ لَنا رَبَّک يبَينْ لَنا ما هِى إِنَّ الْبَقَرَ تَشابَهَ عَلَينا وَ إِنّا إِنْ شاءَ اللّهُ لَمُهْتَدُونَ قالَ إِنَّهُ يقُولُ إِنَّها بَقَرَةٌ لا ذَلُولٌ تُثِيرُ الأَرْضَ وَ لا تَسْقِى الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لا شِيةَ فِيها قالُوا الْآنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبَحُوها وَ ما كادُوا يفْعَلُونَ [بقره/71 - 67] .

6. تعصب نابجا

1 - وَ قالَتِ الْيهُودُ لَيسَتِ النَّصارى عَلى شَىءٍ [بقره/113] .

7. دنيا گرايى

1 - فَوَيلٌ لِلَّذِينَ يكتُبُونَ الْكتابَ بِأَيدِيهِمْ ثُمَّ يقُولُونَ هذا مِنْ عِنْدِ اللّهِ لِيشْتَرُوا بِهِ ثَمَناً قَلِيلاً [بقره/79] .

2 - وَ أَخْذِهِمُ الرِّبَوا [نساء/161] .

8. گوساله پرستى

1 - داستان گوساله پرستى در چهار سوره بقره ، طه ، نساء و اعراف آمده است.

2 - وَ اتَّخَذَ قَوْمُ مُوسى مِنْ بَعْدِهِ مِنْ حُلِيهِمْ عِجْلاً جَسَداً لَهُ خُوارٌ [اعراف/148] .

3 - إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَينالُهُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَ ذِلَّةٌ فِى الْحَياهِ الدُّنْيا [اعراف/152] .

4 - خطاب به

گوساله پرستان : أَ لَمْ يرَوْا أَنَّهُ لا يكلِّمُهُمْ وَ لا يهْدِيهِمْ سَبِيلاً اتَّخَذُوهُ [اعراف/148] .

9. پيمان شكنى

1 - وَ قُلْنا لَهُمُ ادْخُلُوا الْبابَ سُجَّداً وَ قُلْنا لَهُمْ لا تَعْدُوا فِى السَّبْتِ وَ أَخَذْنا مِنْهُمْ مِيثاقاً غَلِيظاً فَبِما نَقْضِهِمْ مِيثاقَهُمْ [نساء/155 - 154] .

2 - وَ إِذْ أَخَذْنا مِيثاقَ بَنِى إِسْرائِيلَ لا تَعْبُدُونَ إِلاَّ اللّهَ وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً وَ ذِى الْقُرْبى وَ الْيتامى وَ الْمَساكينِ وَ قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً وَ أَقِيمُوا الصَّلاةَ وَ آتُوا الزَّكاةَ ثُمَّ تَوَلَّيتُمْ إِلاّ قَلِيلاً مِنْكمْ وَ أَنْتُمْ مُعْرِضُونَ وَ إِذْ أَخَذْنا مِيثاقَكمْ لا تَسْفِكونَ دِماءَكمْ وَ لا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكمْ مِنْ دِيارِكمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَ أَنْتُمْ تَشْهَدُونَ [بقره/84 - 83] .

أَ لَمْ يوخَذْ عَلَيهِمْ مِيثاقُ الْكتابِ أَنْ لا يقُولُوا عَلَى اللّهِ إِلاَّ الْحَقَّ وَ دَرَسُوا ما فِيهِ [اعراف/169] .

وَ إِذْ أَخَذْنا مِيثاقَ بَنِى إِسْرائِيلَ لا تَعْبُدُونَ إِلاَّ اللّهَ وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً وَ ذِى الْقُرْبى وَ الْيتامى وَ الْمَساكينِ وَ قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً وَ أَقِيمُوا الصَّلاةَ وَ آتُوا الزَّكاةَ ثُمَّ تَوَلَّيتُمْ إِلاّ قَلِيلاً مِنْكمْ [بقره/83] .

وَ إِذْ أَخَذْنا مِيثاقَكمْ لا تَسْفِكونَ دِماءَكمْ وَ لا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكمْ مِنْ دِيارِكمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَ أَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ثُمَّ أَنْتُمْ هؤلاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكمْ وَ تُخْرِجُونَ فَرِيقاً مِنْكمْ مِنْ دِيارِهِمْ تَظاهَرُونَ عَلَيهِمْ بِالإِثْمِ وَ الْعُدْوانِ وَ إِنْ يأْتُوكمْ أُسارى تُفادُوهُمْ وَ هُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيكمْ إِخْراجُهُمْ أَ فَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكتابِ وَ تَكفُرُونَ بِبَعْضٍ [بقره/85 - 84] .

10. انحصار طلبى

وَ قالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النّارُ إِلاّ أَياماً مَعْدُودَةً [بقره/80] .

11. استكبار

وَ قَضَينا إِلى بَنِى إِسْرائِيلَ فِى الْكتابِ لَتُفْسِدُنَّ فِى الأَْرْضِ مَرَّتَينِ وَ لَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كبِيراً [اسراء/4] .

12. تحريف

مِنَ الّذِينَ هادُوا يحَرِّفُونَ الّكلِمَ عَنْ مَواضِعِهِ

[نساء/46] .

13. انحراف

1 يكفُرُونَ بِآياتِ اللّهِ وَ يقْتُلُونَ النَّبِيينَ بِغَيرِ الْحَقِّ ذلِک بِما عَصَوْا وَ كانُوا يعْتَدُونَ [بقره/61] .

2 - وَ إِذْ قُلْتُمْ يا مُوسى لَنْ نُومِنَ لَک حَتّى نَرَى اللّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكمُ الصّاعِقَهُ وَ أَنْتُمْ تَنْظُرُونَ [بقره/55] .

3 - وَ قَدْ كانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يسْمَعُونَ كلامَ اللّهِ ثُمَّ يحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ ما عَقَلُوهُ [بقره/75] .

4 - قالُوا أَرِنَا اللّهَ جَهْرَةً [نساء/153] .

14. عقب گرد و ارتجاع

1 - قالُوا يا مُوسى إِنَّ فِيها قَوْماً جَبّارِينَ وَ إِنّا لَنْ نَدْخُلَها حَتّى يخْرُجُوا مِنْها فَإِنْ يخْرُجُوا مِنْها فَإِنّا داخِلُونَ [مائده/22] .

2 - قالُوا يا مُوسى إِنّا لَنْ نَدْخُلَها أَبَداً ما دامُوا فِيها فَاذْهَبْ أَنْتَ وَ رَبُّک فَقاتِلا إِنّا هاهُنا قاعِدُونَ [مائده/24] .

3 - جهل عامل ارتجاع است : قالُوا يا مُوسَى اجْعَلْ لَنا إِلهاً كما لَهُمْ آلِهَهٌ قالَ (موسى) إِنَّكمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ [اعراف/138] .

4 و 5 - إِنَّ هولاءِ مُتَبَّرٌ (هلاک شد) ما هُمْ فِيهِ وَ باطِلٌ ما كانُوا يعْمَلُونَ [اعراف/139] .

6 - أَ غَيرَ اللّهِ أَبْغِيكمْ إِلهاً وَ هُوَ فَضَّلَكمْ عَلَى الْعالَمِينَ وَ إِذْ أَنْجَيناكمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يسُومُونَكمْ سُوءَ الْعَذابِ يقَتِّلُونَ أَبْناءَكمْ وَ يسْتَحْيونَ نِساءَكمْ وَ فِى ذلِكمْ بَلاءٌ مِنْ رَبِّكمْ عَظِيمٌ [اعراف/141 - 140] .

7 - أَ فَكلَّما جاءَكمْ رَسُولٌ بِما لا تَهْوى أَنْفُسُكمُ اسْتَكبَرْتُمْ فَفَرِيقاً كذَّبْتُمْ وَ فَرِيقاً تَقْتُلُونَ وَ قالُوا قُلُوبُنا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللّهُ بِكفْرِهِمْ فَقَلِيلاً ما يومِنُونَ [بقره/88 - - 87] .

8 - ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ [بقره/92] .

9 - وَ أُشْرِبُوا فِی قُلُوبِهِمُ

الْعِجْلَ بِكفْرِهِمْ [بقره/93] .

10 - قُولُوا حِطَّةٌ نَغْفِرْ لَكمْ خَطاياكمْ وَ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلاً غَيرَ الَّذِى قِيلَ لَهُمْ [بقره/59 - 58] .

11 - وَ إِذْ أَخَذْنا مِيثاقَكمْ وَ رَفَعْنا فَوْقَكمُ الطُّورَ خُذُوا ما آتَيناكمْ بِقُوَّةٍ وَ اذْكرُوا ما فِيهِ لَعَلَّكمْ تَتَّقُونَ ثُمَّ تَوَلَّيتُمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک [بقره/64 - 63] .

12 - وَ لَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكمْ فِى السَّبْتِ [بقره/65] .

13 - ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک فَهِى كالْحِجارَهِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَهً [بقره/74] .

15. اختلاف

وَ لَقَدْ آتَينا مُوسَى الْكتابَ فَاخْتُلِفَ فِيهِ [فصلت/45] .

16. حفظ قالب مكتب منهاى محتوا

وَ سْئَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيهِ الَّتِى كانَتْ حاضِرَهَ الْبَحْرِ إِذْ يعْدُونَ فِى السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتانُهُمْ يوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعاً وَ يوْمَ لا يسْبِتُونَ لا تَأْتِيهِمْ كذلِک نَبْلُوهُمْ بِما كانُوا يفْسُقُونَ [اعراف/163] .

17. عقب نشينى تاكتيكى

وَ لَمّا وَقَعَ عَلَيهِمُ الرِّجْزُ قالُوا يا مُوسَى ادْعُ لَنا رَبَّک بِما عَهِدَ عِنْدَک لَئِنْ كشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُومِنَنَّ لَک وَ لَنُرْسِلَنَّ مَعَک بَنِى إِسْرائِيلَ فَلَمَّا كشَفْناعَنْهُمُ الرِّجْزَ إِلى أَجَلٍ هُمْ بالِغُوهُ إِذا هُمْ ينْكثُونَ [اعراف/135 - 134] .

2. علماى بنى اسرائيل

1 - وَ إِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقاً يلْوُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكتابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكتابِ وَ ما هُوَ مِنَ الْكتابِ وَ يقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ وَ ما هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ وَ يقُولُونَ عَلَى اللّهِ الْكذِبَ وَ هُمْ يعْلَمُونَ [آل عمران/78] .

2 وَ إِذْ أَخَذَ اللّهُ مِيثاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكتابَ لَتُبَينُنَّهُ لِلنّاسِ وَ لا تَكتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَراءَ ظُهُورِهِمْ وَ اشْتَرَوْا بِهِ ثَمَناً قَلِيلاً فَبِئْسَ ما يشْتَرُونَ [آل عمران/187]

.

3 - أَلَمْ تَرَ

إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيباً مِنَ الْكتابِ يشْتَرُونَ الضَّلالَةَ وَ يرِيدُونَ أَنْ تَضِلُّوا السَّبِيلَ [نساء/44] .

4 - مِنَ الَّذِينَ هادُوا يحَرِّفُونَ الْكلِمَ عَنْ مَواضِعِهِ [نساء/46] .

5 - لَوْ لا ينْهاهُمُ الرَّبّانِيونَ وَ الأَحْبارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الإِثْمَ وَ أَكلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ ما كانُوا يصْنَعُونَ [مائده/63] .

3. کیفرهای الهی

1 - ضُرِبَتْ عَلَيهِمُ الذِّلَّةُ أَينَ ما ثُقِفُوا إِلاّ بِحَبْلٍ مِنَ اللّهِ وَ حَبْلٍ مِنَ النّاسِ وَ باو بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ وَ ضُرِبَتْ عَلَيهِمُ الْمَسْكنَةُ ذلِک بِأَنَّهُمْ كانُوا يكفُرُونَ بِ آياتِ اللّهِ وَ يقْتُلُونَ الأَنْبِياءَ بِغَيرِ حَقٍّ ذلِک بِما عَصَوْا وَ كانُوا يعْتَدُونَ [آل عمران/112] .

2 - فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِينَ هادُوا حَرَّمْنا عَلَيهِمْ طَيباتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَ بِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللّهِ كثِيراً وَ أَخْذِهِمُ الرِّبَوا وَ قَدْ نُهُوا عَنْهُ وَ أَكلِهِمْ أَمْوالَ النّاسِ بِالْباطِلِ وَ أَعْتَدْنا لِلْكافِرِينَ مِنْهُمْ عَذاباً أَلِيماً [نساء/161 - 160] .

3 - فَبِما نَقْضِهِمْ مِيثاقَهُمْ لَعَنّاهُمْ وَ جَعَلْنا قُلُوبَهُمْ قاسِيةً يحَرِّفُونَ الْكلِمَ عَنْ مَواضِعِهِ وَ نَسُوا حَظًّا مِمّا ذُكرُوا بِهِ [مائده/13] .

4 - وَ باو بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ [بقره/61] .

5 - وَ عَلَى الَّذِينَ هادُوا حَرَّمْنا كلَّ ذِى ظُفُرٍ وَ مِنَ الْبَقَرِ وَ الْغَنَمِ حَرَّمْنا عَلَيهِمْ شُحُومَهُما (پی ها) إِلاّ ما حَمَلَتْ ظُهُورُهُما أَوِ الْحَوايا (روده ها) أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذلِک جَزَيناهُمْ بِبَغْيهِمْ وَ إِنّا لَصادِقُونَ [انعام/146] .

قالَ فَإِنَّها (شهر) مُحَرَّمَةٌ عَلَيهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يتِيهُونَ (سرگردان) فِى الأَرْضِ فَلا تَأْسَ (محزون مباش) عَلَى الْقَوْمِ الْفاسِقِينَ [مائده/26] .

6 - و اذ قلتم یا موسی لن نصبر علی طعام واحد فادع لنا ربّک یخرج لنا مما تنبت الارض من بقلها وقطائها وقومها و عدسها

و بصلها قال اتستبدلون الذی هو ادنی بالذی هو خیر [بقره ، 60] .

7 - فَانْتَقَمْنا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْناهُمْ فِی الْیمِّ بِأَنَّهُمْ کذَّبُوا بِ آیاتِنا وَ کانُوا عَنْها غافِلِینَ [اعراف/136] .

4. شخصیت فرعون و جامعه فرعونی

1 - إِنَّ فِرْعَوْنَ لَعالٍ فِی الأَْرْضِ وَ إِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِینَ [یونس/83] .

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلا فِی الأَْرْضِ وَ جَعَلَ أَهْلَها شِیعاً یسْتَضْعِفُ طائِفَةً مِنْهُمْ یذَبِّحُ أَبْناءَهُمْ وَ یسْتَحْیی نِساءَهُمْ إِنَّهُ کانَ مِنَ الْمُفْسِدِینَ [قصص/4] .

2 - اینان تمام معجزات حضرت موسی را دیدند : وَ جَحَدُوا بِها وَ اسْتَیقَنَتْها أَنْفُسُهُمْ ظُلْماً وَ عُلُوًّا [نمل/14] .

3 - وَ قالَ مُوسی رَبَّنا إِنَّک آتَیتَ فِرْعَوْنَ وَ مَلَأَهُ زِینَةً وَ أَمْوالاً فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا رَبَّنا لِیضِلُّوا عَنْ سَبِیلِک رَبَّنَا اطْمِسْ عَلی أَمْوالِهِمْ وَ اشْدُدْ عَلی قُلُوبِهِمْ فَلا یومِنُوا حَتّی یرَوُا الْعَذابَ الأَْلِیمَ [یونس/88] .

4 - فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَ ما أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِیدٍ یقْدُمُ قَوْمَهُ یوْمَ الْقِیامَهِ فَأَوْرَدَهُمُ النّارَ وَ بِئْسَ الْوِرْدُ الْمَوْرُودُ [هود/98 - 97] .

5 - وَ لَقَدْ أَرَیناهُ آیاتِنا کلَّها فَکذَّبَ وَ أَبی [طه/56] .

6 - آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَکمْ [طه/71] .

7 - فَلأُقَطِّعَنَّ أَیدِیکمْ وَ أَرْجُلَکمْ مِنْ خِلافٍ وَ لأُصَلِّبَنَّکمْ فِی جُذُوعِ النَّخْلِ [طه/71] .

8 - وَ أَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَ ما هَدی [طه/79] .

9 - فَقالُوا أَ نُومِنُ لِبَشَرَینِ مِثْلِنا وَ قَوْمُهُما لَنا عابِدُونَ فَکذَّبُوهُما فَکانُوا مِنَ الْمُهْلَکینَ [مومنون/48 - 47] .

10 - قالَ أَ لَمْ نُرَبِّک فِینا وَلِیداً وَ لَبِثْتَ فِینا مِنْ عُمُرِک سِنِینَ وَ فَعَلْتَ فَعْلَتَک الَّتِی فَعَلْتَ وَ أَنْتَ مِنَ الْکافِرِینَ قالَ فَعَلْتُها إِذاً وَ

أَنَا مِنَ الضّالِّينَ فَفَرَرْتُ مِنْكمْ لَمّا خِفْتُكمْ فَوَهَبَ لِی رَبِّی حُکماً وَ جَعَلَنِی مِنَ الْمُرْسَلِینَ وَ تِلْک نِعْمَهٌ تَمُنُّها عَلَی أَنْ عَبَّدْتَ بَنِی إِسْرائِیلَ [شعراء/22 - 18] .

11 - در خطبه قاصعه می خوانیم که موسی و هارون با لباس پشمی و عصا به دست ، نزد فرعون رفته و گفتند : فَشَرَطَا لَهُ إِنْ أَسْلَمَ بَقَاءَ مُلْکِهِ وَ دَوَامَ عِزِّهِ فَقَالَ أَ لَا تَعْجَبُونَ مِنْ هَذَینِ یشْرِطَانِ لِی دَوَامَ الْعِزِّ وَ بَقَاءَ الْمُلْک [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

12 - وَ قالَ فِرْعَوْنُ یا أَیهَا الْمَلأُ ما عَلِمْتُ لَکمْ مِنْ إِلهٍ غَیرِی فَأَوْقِدْ لِی یا هامانُ عَلَی الطِّینِ فَاجْعَلْ لِی صَرْحاً لَعَلِّی أَطَّلِعُ إِلی إِلَهِ مُوسی وَ إِنِّی لَأَظُنُّهُ مِنَ الْکاذِبِینَ وَ اسْتَکبَرَ هُوَ وَ جُنُودُهُ فِی الْأَرْضِ بِغَیرِ الْحَقِّ وَ ظَنُّوا أَنَّهُمْ إِلَینا لا یرْجَعُونَ فَأَخَذْناهُ وَ جُنُودَهُ فَنَبَذْناهُمْ فِی الْیمِّ فَانْظُرْ کیفَ کانَ عاقِبَهُالظّالِمِینَ وَ جَعَلْناهُمْ أَئِمَّهً یدْعُونَ إِلَی النّارِ وَ یوْمَ الْقِیامَهِ لا ینْصَرُونَ [قصص/41 - 38] .

13 - کذلِک زُینَ لِفِرْعَوْنَ سُوءُ عَمَلِهِ [غافر/37] .

14 - فَعَصی فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْناهُ أَخْذاً وَبِیلاً [مزمل/16] .

5. تاکتیک های فرعون

1 - قالَ الْمَلأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هذا لَساحِرٌ عَلِیمٌ یرِیدُ أَنْ یخْرِجَکمْ مِنْ أَرْضِکمْ فَما ذا تَأْمُرُونَ [اعراف/110 - 109] .

قالَ أَ جِئْتَنا لِتُخْرِجَنا مِنْ أَرْضِنا بِسِحْرِک یا مُوسی [طه/57] .

2 - فرعون به ساحرانی که ایمان آوردند ، گفت : إِنَّ هذا لَمَکرٌ مَکرْتُمُوهُ فِی الْمَدِینَهِ لِتُخْرِجُوا مِنْها أَهْلَها [اعراف/121] .

3 - وَ قالَ الْمَلأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَ تَذَرُ مُوسی وَ قَوْمَهُ لِیفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ وَ یذَرَک

وَ آلِهَتَک [اعراف/127].

4 - وَ قالُوا مَهْما تَأْتِنا بِهِ مِنْ آیهٍ لِتَسْحَرَنا بِها فَما نَحْنُ لَک بِمُومِنِینَ [اعراف/132].

5 وَ تَکونَ لَکمَا الْکبْرِیاءُ فِی الأَْرْضِ وَ ما نَحْنُ لَکما بِمُومِنِینَ [یونس/78].

6 - فرعون به موسی گفت : إِنِّی لأَظُنُّک یا مُوسی مَسْحُوراً قالَ لَقَدْ عَلِمْتَ ما أَنْزَلَ هولاءِ إِلاَّ رَبُّ السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ بَصائِرَ وَ إِنِّی لأَظُنُّک یا فِرْعَوْنُ مَثْبُوراً (هلاکت ناقص العقل [اسراء/102 - 101].

7 - قالَ إِنَّ رَسُولَکمُ الَّذِی أُرْسِلَ إِلَیکمْ لَمَجْنُونٌ [شعراء/27].

8 - تحمیق : قالُوا أَرْجِهْ وَ أَخاهُ وَ أَرْسِلْ فِی الْمَدائِنِ حاشِرِینَ یأْتُوک بِکلِّ ساحِرٍ عَلِیمٍ [اعراف/112 - 111].

9 - تطمیع : إِنَّ لَنا لأَجْراً إِنْ کنّا نَحْنُ الْغالِبِینَ قالَ نَعَمْ وَ إِنَّکمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِینَ [اعراف/114 - 113].

10 - تهدید : لأُقَطِّعَنَّ أَیدِیکمْ وَ أَرْجُلَکمْ مِنْ خِلافٍ ثُمَّ لأُصَلِّبَنَّکمْ أَجْمَعِینَ [اعراف/124].

قالَ سَنُقَتِّلُ أَبْناءَهُمْ وَ نَسْتَحْیی نِساءَهُمْ وَ إِنّا فَوْقَهُمْ قاهِرُونَ [اعراف/127].

قالَ لَئِنِ اتَّخَذْتَ إِلهاً غَیرِی لأَجْعَلَنَّک مِنَ الْمَسْجُونِینَ [شعراء/29].

11 - فَأَرادَ (فرعون) أَنْ یسْتَفِزَّهُمْ (راندن) مِنَ الأَْرْضِ فَأَغْرَقْناهُ وَ مَنْ مَعَهُ جَمِیعاً [اسراء/103].

12 - قالَ رَبُّنَا الَّذِی أَعْطی کلَّ شَیءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدی قالَ فَما بالُ الْقُرُونِ الأُْولی قالَ عِلْمُها عِنْدَ رَبِّی فِی کتابٍ لا یضِلُّ رَبِّی وَ لا ینْسی الَّذِی جَعَلَ لَکمُ الأَْرْضَ مَهْداً وَ سَلَک لَکمْ فِیها سُبُلاً وَ أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً [طه/53 - 50].

آری ، فرعون با جمله قرون الاولی می خواست موسی را از مسیر دعوت منحرف کند ، موسی

هم با یک جمله علمها عند ربی ، دوباره بر سر بحث برگشت.

13 - فَلَنَأْتِيَنَّک بِسِحْرٍ مِثْلِهِ [طه/58] .

فَجَمَعَ كيدَهُ ثُمَّ أَتى [طه/60] .

14 - برای تضعیف روحیه موسی : فَتَنازَعُوا أَمْرَهُمْ بَينَهُمْ وَ أَسَرُّوا النَّجْوى [طه/62] .

15 - فَأَجْمِعُوا كيدَكمْ ثُمَّ ائْتُوا صَفًّا وَ قَدْ أَفْلَحَ الْيوْمَ مَنِ اسْتَعْلى [طه/64] .

16 - تبلیغات : إِنَّ هولاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِى الْمَدائِنِ حاشِرِينَ [شعراء/54 - 53] .

17 - وَ إِنَّهُمْ لَنا لَغائِظُونَ وَ إِنّا لَجَمِيعٌ حاذِرُونَ [شعراء/56 - 55] .

6. سرنوشت فرعون

1 - حَتّى إِذا أَدْرَكهُ الْغَرَقُ قالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لا إِلهَ إِلاَّ الَّذِى آمَنَتْ بِهِ بَنُوا إِسْرائِيلَ وَ أَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ آلآنَ وَ قَدْ عَصَيتَ قَبْلُ وَ كنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ فَالْيوْمَ نُنَجِّيک بِبَدَنِک لِتَكونَ لِمَنْ خَلْفَک آيةً وَ إِنَّ كثِيراً مِنَ النّاسِ عَنْ آياتِنا لَغافِلُونَ [يونس/92 - 90] .

(اداره راهنمایی ، ماشین های قراضه را برای عبرت رانندگان کنار جاده می گذارد. به همین ترتیب خداوند هم لاشه فرعون را از آب بیرون انداخت تا عبرتی برای تمام قلدران و ابرقدرتان باشد)

2 - يقْدُمُ قَوْمَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ فَأَوْرَدَهُمُ النّارَ وَ بِئْسَ الْوِرْدُ الْمَوْرُودُ وَ أُتْبِعُوا فِى هذِهِ لَعْنَةً وَ يوْمَ الْقِيامَهِ بِئْسَ الرِّفْدُ الْمَرْفُودُ [هود/99 - 98] .

7. امدادهای غیبی

1 - وَ أَلْقَيتُ عَلَيک مَحَبَّةً مِنِّى وَ لِتُصْنَعَ عَلى عَينِى [طه/39] .

2 - وَ قَتَلْتَ نَفْساً فَنَجَّيناک مِنَ الْغَمِّ [طه/40] .

3 و 4 - قالَ لا تَخافا إِنَّنِى مَعَكما أَسْمَعُ وَ أَرى وَ أَنْجَينا مُوسى وَ مَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ ثُمَّ أَغْرَقْنَا الآخَرِينَ [شعراء/66 - 65] .

5 - وَ نُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِى الأرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوارِثِينَ وَ نُمَكنَ لَهُمْ فِى الأَرْضِ وَ نُرِى فِرْعَوْنَ وَ هامانَ وَ جُنُودَهُما مِنْهُمْ ما كانُوا يحْذَرُونَ [قصص/6 - 5] .

6 - وَ نُمَكنَ لَهُمْ فِى الأَرْضِ وَ نُرِى فِرْعَوْنَ وَ هامانَ وَ جُنُودَهُما مِنْهُمْ ما كانُوا يحْذَرُونَ [قصص/6] .

7 - وَ أَوْحَينا إِلى أُمِّ مُوسى أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذا خِفْتِ عَلَيهِ فَأَلْقِيهِ فِى الْيمِّ وَ لا تَخافِى وَ لا تَحْزَنِى إِنّا رَادُّوهُ إِلَيک وَ جاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ [قصص/7] .

8 - وَ

لَقَدْ أَخَذْنا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَ نَقْصٍ مِنَ الثَّمَراتِ لَعَلَّهُمْ يذَّكرُونَ [اعراف/132] .

9 - فَأَرْسَلْنا عَلَيهِمُ الطُّوفانَ وَ الْجَرادَ وَ الْقُمَّلَ وَ الضَّفادِعَ وَ الدَّمَ آياتٍ مُفَصَّلاتٍ فَاسْتَكبَرُوا وَ كانُوا قَوْماً مُجْرِمِينَ [اعراف/133] .

10 - رَبَّنَا اطْمِسْ عَلى أَمْوالِهِمْ وَ اشْدُدْ عَلى قُلُوبِهِمْ فَلا يومِنُوا حَتّى يرَوُا الْعَذابَ الأَلِيمَ قالَ قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكما فَاسْتَقِيما وَ لا تَتَّبِعانِّ سَبِيلَ الَّذِينَ لا يعْلَمُونَ [يونس/89 - 88] .

11 - وَ قَطَّعْناهُمُ اثْنَتَى عَشْرَةَ أَسْباطاً أُمَماً وَ أَوْحَينا إِلى مُوسى إِذِ اسْتَسْقاهُ قَوْمُهُ أَنِ اضْرِبْ بِعَصاك الْحَجَرَ فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتا عَشْرَةَ عَيناً قَدْ عَلِمَ كلُّ أُناسٍ مَشْرَبَهُمْ وَ ظَلَّلْنا عَلَيهِمُ الْغَمامَ وَ أَنْزَلْنا عَلَيهِمُ الْمَنَّ وَ السَّلْوى [اعراف/160] .

12 - وَ جاوَزْنا بِبَنِى إِسْرائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَ جُنُودُهُ بَغْياً وَ عَدْواً حَتّى إِذا أَدْرَكهُ الْغَرَقُ [يونس/90] .

13 - فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيكونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَ حَزَناً [قصص/8] .

وَ قالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتُ عَينٍ لِى وَ لَک لا تَقْتُلُوهُ عَسى أَنْ ينْفَعَنا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَداً [قصص/9] .

وَ حَرَّمْنا عَلَيهِ الْمَراضِعَ مِنْ قَبْلُ [قصص/12] .

وَ لَمّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَ اسْتَوى آتَيناهُ حُكماً وَ عِلْماً [قصص/14] .

وَ جاءَ رَجُلٌ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَهِ يسْعى قالَ يا مُوسى إِنَّ الْمَلأَ يأْتَمِرُونَ بِک لِيقْتُلُوک فَاخْرُجْ إِنِّى لَک مِنَ النّاصِحِينَ [قصص/20] .

فَسَقى لَهُما ثُمَّ تَوَلّى إِلَى الظِّلِّ فَقالَ رَبِّ إِنِّى لِما أَنْزَلْتَ إِلَى مِنْ خَيرٍ فَقِيرٌ فَجاءَتْهُ إِحْداهُما تَمْشِى عَلَى اسْتِحْياءٍ قالَتْ إِنَّ أَبِى يدْعُوک لِيجْزِيک أَجْرَ ما سَقَيتَ لَنا فَلَمّا جاءَهُ وَ قَصَّ عَلَيهِ الْقَصَصَ قالَ لا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظّالِمِين قالَتْ إِحْداهُما

يا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِی الأَْمِينُ

قالَ إِنِّی أُرِيدُ أَنْ أُنْكِحَک إِحْدَی ابْنَتَیَّ هاتَينِ عَلی أَنْ تَأْجُرَنِی ثَمانِی حِجَجٍ فَإِنْ أَتْمَمْتَ عَشْراً فَمِنْ عِنْدِک وَ ما أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيک سَتَجِدُنِی إِنْ شاءَ اللَّهُ مِنَ الصّالِحِينَ قالَ ذلِک بَينِی وَ بَينَک أَيمَا الأَْجَلَينِ قَضَيتُ فَلا عُدْوانَ عَلَیَّ وَ اللَّهُ عَلی ما نَقُولُ وَكِيلٌ فَلَمّا قَضی مُوسَی الأَْجَلَ وَ سارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ جانِبِ الطُّورِ ناراً قالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّی آنَسْتُ ناراً لَعَلِّی آتِيكُمْ مِنْها بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ [قصص/29 - 24] .

14 - فَأَخَذْناهُ (فرعون) وَ جُنُودَهُ فَنَبَذْناهُمْ فِی الْيمِّ وَ هُوَ مُلِيمٌ [ذاريات/40] .

8. موسی و بنی اسرائيل

1. نفوذ موسی در دربار فرعون

تأثير دعوت موسی در درون دربار : وَ ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قالَتْ رَبِّ ابْنِ لِی عِنْدَک بَيتاً فِی الْجَنَّهِ وَ نَجِّنِی مِنْ فِرْعَوْنَ وَ عَمَلِهِ وَ نَجِّنِی مِنَ الْقَوْمِ الظّالِمِينَ [تحريم/11] .

2. هشدارها وتعاليم موسوی

1 - يا بَنِی إِسْرائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِیَ الَّتِی أَنْعَمْتُ عَلَيكُمْ وَ أَوْفُوا بِعَهْدِی أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَ إِيایَ فَارْهَبُونِ [بقره/40] .

2 و 3 و 4 - وَ آمِنُوا بِما أَنْزَلْتُ مُصَدِّقاً لِما مَعَكُمْ وَ لا تَكُونُوا أَوَّلَ كافِرٍ بِهِ وَ لا تَشْتَرُوا بِآياتِی ثَمَناً قَلِيلاً [بقره/41] .

5 و 6 - وَ لا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْباطِلِ وَ تَكْتُمُوا الْحَقَّ [بقره/42] .

7 و 8 - وَ أَقِيمُوا الصَّلاهَ وَ آتُوا الزَّكاهَ وَ ارْكَعُوا مَعَ الرّاكِعِينَ [بقره/43] .

9 - وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ [بقره/45] .

10 و 11 - يا بَنِی إِسْرائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِیَ الَّتِی أَنْعَمْتُ عَلَيكُمْ وَ أَنِّی

فَضَّلْتُكمْ عَلَى الْعالَمِينَ وَ اتَّقُوا يوْماً لا تَجْزِى نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيئاً [بقره/48 - 47] .

12 - وَ إِذْ أَخَذْنا مِيثاقَ بَنِى إِسْرائِيلَ لا تَعْبُدُونَ إِلاَّ اللّهَ وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً وَ ذِى الْقُرْبى وَ الْيتامى وَ الْمَساكينِ وَ قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً وَ أَقِيمُوا الصَّلاةَ وَ آتُوا الزَّكاةَ ثُمَّ تَوَلَّيتُمْ إِلاّ قَلِيلاً مِنْكَمْ وَ أَنْتُمْ مُعْرِضُونَ وَ إِذْ أَخَذْنا مِيثاقَكمْ لا تَسْفِكونَ دِماءَكمْ وَ لا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكمْ مِنْ دِيارِكمْ [بقره/84 - 83] .

9. رهبرى انقلاب

1. مظلوميت رهبر

1 - قالَ (موسى) رَبِّ إِنِّى لا أَمْلِک إِلاّ نَفْسِى وَ أَخِى فَافْرُقْ بَينَنا وَ بَينَ الْقَوْمِ الْفاسِقِينَ [مائده/25] .

2 - فَإِذا جاءَتْهُمُ الْحَسَنَهُ قالُوا لَنا هذِهِ وَ إِنْ تُصِبْهُمْ سَيئَهٌ يطَّيرُوا بِمُوسى وَ مَنْ مَعَهُ [اعراف/131] .

3 - همينكه هارون گوساله پرستى را ديد گفت : وَ لَقَدْ قالَ لَهُمْ هارُونُ مِنْ قَبْلُ يا قَوْمِ إِنَّما فُتِنْتُمْ بِهِ وَ إِنَّ رَبَّكمُ الرَّحْمنُ فَاتَّبِعُونِى وَ أَطِيعُوا أَمْرِى قالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيهِ عاكِفِينَ حَتّى يرْجِعَ إِلَينا مُوسى [طه/91 - 90] .

4 - قالُوا أُوذِينا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِينا وَ مِنْ بَعْدِ ما جِئْتَنا قالَ عَسى رَبُّكمْ أَنْ يهْلِک عَدُوَّكمْ وَ يسْتَخْلِفَكمْ فِى الأَرْضِ فَينْظُرَ كيفَ تَعْمَلُونَ [اعراف/129] .

2. نصب رهبر و امام

نصب رهبر و امام ، عاملى براى جلوگيرى از ارتجاع و تداوم انقلاب : وَ واعَدْنا مُوسى ثَلاثِينَ لَيلَةً وَ أَتْمَمْناها بِعَشْرٍ فَتَمَّ مِيقاتُ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيلَةً وَ قالَ مُوسى لِأَخِيهِ هارُونَ اخْلُفْنِى فِى قَوْمِى وَ أَصْلِحْ وَ لا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ [اعراف/142] .

3. ابزار كار

1 - وَ لَقَدْ أَرْسَلْنا مُوسى بِآياتِنا وَ سُلْطانٍ مُبِينٍ إِلى فِرْعَوْنَ

وَ مَلاَئِهِ [هود/ 97 - 96] .

2 - وَ لَقَدْ أَرْسَلْنا مُوسى بِآياتِنا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَک مِنَ الظُّلُماتِ إِلَى النُّورِ وَ ذَکرْهُمْ بِأَيامِ اللّهِ إِنَّ فِى ذلِک لآياتٍ لِکلِّ صَبّارٍ شَکورٍ [ابراهيم/5] .

3 - قالَ رَبِّ اشْرَحْ لِى صَدْرِى وَ يسِّرْ لِى أَمْرِى وَ احْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسانِى يفْقَهُوا قَوْلِى وَ اجْعَلْ لِى وَزِيراً مِنْ أَهْلِى هارُونَ أَخِى [طه/30 - 25] .

4 - کى نُسَبِّحَک کثِيراً وَ نَذْکرَک کثِيراً [طه/34 - 33] .

4. توصيه ها

1 - قالَ مُوسى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللّهِ وَ اصْبِرُوا إِنَّ الأَْرْضَ لِلّهِ يورِثُها مَنْ يشاءُ مِنْ عِبادِهِ وَ الْعاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ [اعراف/128] .

2 - دلداری : قالُوا أُوذِينا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِينا وَ مِنْ بَعْدِ ما جِئْتَنا قالَ عَسى رَبُّکمْ أَنْ يهْلِک عَدُوَّکمْ وَ يسْتَخْلِفَکمْ فِى الأَْرْضِ فَينْظُرَ کيفَ تَعْمَلُونَ [اعراف/129] .

3 - توکل : وَ قالَ مُوسى يا قَوْمِ إِنْ کنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللّهِ فَعَلَيهِ تَوَکلُوا إِنْ کنْتُمْ مُسْلِمِينَ [يونس/84] .

5. خشونت

وَ لَمّا رَجَعَ مُوسى إِلى قَوْمِهِ غَضْبانَ أَسِفاً قالَ بِئْسَما خَلَفْتُمُونِى مِنْ بَعْدِى أَ عَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّکمْ وَ أَلْقَى الأَْلْواحَ وَ أَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يجُرُّهُ إِلَيهِ (هارون هم بزرگتر و هم افصح لکن علاقه به مکتب علاقه ها را نابود می کند [اعراف/150] .

10.دستاوردهای انقلاب

1 - آزادی : وَ إِذْ نَجَّيناکمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يسُومُونَکمْ سُوءَ الْعَذابِ يذَبِّحُونَ أَبْناءَکمْ وَ يسْتَحْيونَ نِساءَکمْ وَ فِى ذلِکمْ بَلاءٌ مِنْ رَبِّکمْ عَظِيمٌ [بقره/49] .

2 - نجات : وَ إِذْ فَرَقْنا بِکمُ الْبَحْرَ فَأَنْجَيناکمْ وَ أَغْرَقْنا آلَ فِرْعَوْنَ وَ أَنْتُمْ تَنْظُرُونَ [بقره/50] .

3 - عفو : بعد

از گوساله پرستی : ثُمَّ عَفَوْنا عَنْكمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [بقره/52] .

4 - قانون : وَ إِذْ آتَينا مُوسَى الْكتابَ وَ الْفُرْقانَ لَعَلَّكمْ تَهْتَدُونَ [بقره/53] .

5 - حيات دوباره : خواستند كه خدا را با چشم مشاهده كنند ، صاعقه آنان راگرفت ، لكن خدا لطف كرد و دوباره آنان را زنده كرد : ثُمَّ بَعَثْناكمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكمْ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [بقره/56] .

6 - وَ ظَلَّلْنا عَلَيكمُ الْغَمامَ وَ أَنْزَلْنا عَلَيكمُ الْمَنَّ وَ السَّلْوى [بقره/57] .

7 - وَ إِذِ اسْتَسْقى مُوسى لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصاک الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتا عَشْرَةَ عَيناً [بقره/60] .

8 - وَ إِذْ قالَ مُوسى لِقَوْمِهِ يا قَوْمِ اذْكرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيكمْ إِذْ جَعَلَ فِيكمْ أَنْبِياءَ وَ جَعَلَكمْ مُلُوكاً وَ آتاكمْ ما لَمْ يوتِ أَحَداً مِنَ الْعالَمِينَ [مائده/20] .

9 - وَ أَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كانُوا يسْتَضْعَفُونَ مَشارِقَ الأَْرْضِ وَ مَغارِبَهَا الَّتِى بارَكنا فِيها وَ تَمَّتْ كلِمَتُ رَبِّک الْحُسْنى عَلى بَنِى إِسْرائِيلَ بِما صَبَرُوا وَ دَمَّرْنا ما كانَ يصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَ قَوْمُهُ وَ ما كانُوا يعْرِشُونَ [اعراف/137] .

10 - وَ لَقَدْ بَوَّأْنا بَنِى إِسْرائِيلَ مُبَوَّأَ صِدْقٍ وَ رَزَقْناهُمْ مِنَ الطَّيباتِ [يونس/93] .

11 - وَ قُلْنا مِنْ بَعْدِهِ (غرق فرعون) لِبَنِى إِسْرائِيلَ اسْكنُوا الأَْرْضَ فَإِذا جاءَ وَعْدُ الآْخِرَهِ جِئْنا بِكمْ لَفِيفاً [اسراء/104] .

12 - كذلِک وَ أَوْرَثْناها بَنِى إِسْرائِيلَ [شعراء/59] .

11. انقلابيون راستين

1 - قالُوا إِنّا إِلى رَبِّنا مُنْقَلِبُونَ وَ ما تَنْقِمُ مِنّا إِلاّ أَنْ آمَنّا بِ آياتِ رَبِّنا لَمّا جاءَتْنا رَبَّنا أَفْرِغْ عَلَينا صَبْراً وَ تَوَفَّنا مُسْلِمِينَ [اعراف/126 - 125] .

- قالُوا لَنْ نُوثِرَک عَلی ما جاءَنا مِنَ الْبَیناتِ وَ الَّذِی فَطَرَنا فَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ إِنَّما تَقْضِی هذِهِ الْحَیاةَ الدُّنْیا [طه/72] .

3 - قالُوا (ساحران به فرعون) لَنْ نُوثِرَک عَلی ما جاءَنا مِنَ الْبَیناتِ وَ الَّذِی فَطَرَنا [طه/72] .

4 - کَمْ مِنْ فِئَهٍ قَلِیلَهٍ غَلَبَتْ فِئَهً کَثِیرَهً بِإِذْنِ اللّهِ [بقره/249] .

5 - قالَ رَجُلانِ مِنَ الَّذِینَ یخافُونَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَیهِمَا ادْخُلُوا عَلَیهِمُ الْبابَ فَإِذا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّکمْ غالِبُونَ وَ عَلَی اللّهِ فَتَوَکلُوا إِنْ کنْتُمْ مُومِنِینَ [مائده/23] .

6 - فَقالُوا عَلَی اللّهِ تَوَکلْنا رَبَّنا لا تَجْعَلْنا فِتْنَهً لِلْقَوْمِ الظّالِمِینَ وَ نَجِّنا بِرَحْمَتِک مِنَ الْقَوْمِ الْکافِرِینَ [یونس/86 - 85] .

7 - فَأَرْسِلْ مَعَنا بَنِی إِسْرائِیلَ وَ لا تُعَذِّبْهُمْ [طه/47] .

8 - قالُوا لَنْ نُوثِرَک عَلی ما جاءَنا مِنَ الْبَیناتِ وَ الَّذِی فَطَرَنا فَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ إِنَّما تَقْضِی هذِهِ الْحَیاةَ الدُّنْیا [طه/72] .

9 - قالُوا آمَنّا بِرَبِّ الْعالَمِینَ رَبِّ مُوسی وَ هارُونَ [شعراء/48 - 47] .

12. تداوم انقلاب

1 - یا قَوْمِ ادْخُلُوا الأَْرْضَ الْمُقَدَّسَهَ الَّتِی کتَبَ اللّهُ لَکمْ وَ لا تَرْتَدُّوا عَلی أَدْبارِکمْ فَتَنْقَلِبُوا خاسِرِینَ [مائده/21] .

2 - وَ أَوْحَینا إِلی مُوسی وَ أَخِیهِ أَنْ تَبَوَّءا لِقَوْمِکما بِمِصْرَ بُیوتاً وَ اجْعَلُوا بُیوتَکمْ قِبْلَهً وَ أَقِیمُوا الصَّلاهَ وَ بَشِّرِ الْمُومِنِینَ [یونس/87] .

13. رمز سقوط

1 - یا قَوْمِ ادْخُلُوا الأَْرْضَ الْمُقَدَّسَهَ الَّتِی کتَبَ اللّهُ لَکمْ وَ لا تَرْتَدُّوا عَلی أَدْبارِکمْ فَتَنْقَلِبُوا خاسِرِینَ [مائده/21] .

2 - وَ أَوْحَینا إِلی مُوسی وَ أَخِیهِ أَنْ تَبَوَّءا لِقَوْمِکما بِمِصْرَ بُیوتاً وَ اجْعَلُوا بُیوتَکمْ قِبْلَهً وَ أَقِیمُوا الصَّلاهَ وَ بَشِّرِ الْمُومِنِینَ [یونس/87] .

14. برخورد یهود با اسلام

1 - مِنَ الّذِينَ هادُوا سَمّاعُونَ لِلْكذِبِ سَمّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ [مائده/41] .

2 - وَ كانُوا مِنْ قَبْلُ يسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كفَرُوا فَلَمّا جاءَهُمْ ما عَرَفُوا كفَرُوا بِهِ [بقره/89] .

3 - وَ إِذا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِما أَنْزَلَ اللّهُ قالُوا نُومِنُ بِما أُنْزِلَ عَلَينا وَ يكفُرُونَ بِما وَراءَهُ [بقره/91] .

4 سَيقُولُ السُّفَهاءُ مِنَ النّاسِ ما وَلاّهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتِى كانُوا عَلَيها [بقره/142] .

5 - الَّذِينَ آتَيناهُمُ الْكتابَ يعْرِفُونَهُ كما يعْرِفُونَ أَبْناءَهُمْ [بقره/146.6] - وَ قالَتْ طائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ آمِنُوا بِالَّذِى أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهارِ وَ اكفُرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يرْجِعُونَ [آل عمران/72] .

6 - وَ لا تَزالُ تَطَّلِعُ عَلى خائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلاّ قَلِيلاً مِنْهُمْ [مائده/13] .

7 - يا أَهْلَ الْكتابِ قَدْ جاءَكمْ رَسُولُنا يبَينُ لَكمْ كثِيراً مِمّا كنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكتابِ [مائده/15] .

8 - وَ قالَتِ الْيهُودُ وَ النَّصارى نَحْنُ أَبْناءُ اللّهِ وَ أَحِبّاوهُ [مائده/18] .

9 - ما يوَدُّ الَّذِينَ كفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكتابِ وَ لاَ الْمُشْرِكينَ أَنْ ينَزَّلَ عَلَيكمْ مِنْ خَيرٍ مِنْ رَبِّكمْ [بقره/105] .

10 - وَدَّ كثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ لَوْ يرُدُّونَكمْ مِنْ بَعْدِ إِيمانِكمْ كفّاراً حَسَداً مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ ما تَبَينَ لَهُمُ الْحَقُّ [بقره/109] .

وَ قالُوا لَنْ يدْخُلَ

الْجَنَّةَ إِلاّ مَنْ كانَ هُوداً أَوْ نَصارى [بقره/111] .

11 - وَدَّتْ طائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ لَوْ يضِلُّونَكمْ وَ ما يضِلُّونَ إِلاّ أَنْفُسَهُمْ وَ ما يشْعُرُونَ [آل عمران/69] .

12 - يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا فَرِيقاً مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكتابَ يرُدُّوكمْ بَعْدَ إِيمانِكمْ كافِرِينَ [آل عمران/100] .

13 - قُلْ يا أَهْلَ الْكتابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّهِ مَنْ آمَنَ تَبْغُونَها عِوَجاً وَ أَنْتُمْ شُهَداءُ [آل عمران/99] .

14 - لَنْ يضُرُّوكمْ إِلاّ أَذىً وَ إِنْ يقاتِلُوكمْ يوَلُّوكمُ الأَدْبارَ ثُمَّ لا ينْصَرُونَ [آل عمران/111] .

15 - وَ لَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكتابَ مِنْ قَبْلِكمْ وَ مِنَ الَّذِينَ أَشْرَكوا أَذىً كثِيراً [آل عمران/186] .

1. بنی امیه

1. تصویری از حکومت بنی امیه

حقوقی که فرمانروایان می گرفتند سرسام آور بود ، برای نمونه :

خالد قسری سالیانه 20 میلیون درهم می گرفت و در همان حال بیش از 100 میلیون درهم اختلاس می نمود ، در کتاب البدایه آمده که درآمد سالانه او 13 میلیون دینار بود و درآمد پسرش یزیدبن خالد 10 میلیون دینار در سال بوده است.

وقتی وضع والیان این گونه باشد ، دیگر وضع خلفا را از این مجمل باید خواند.

کمیت اسدی حکومت اموی را چنین ترسیم کرده :

نظر خلیفه درباره مردم چون گوسفندداری است که گوسفندان را در آغلی تاریک جا داده و بانگ می زند. گوسفندان پرپشم را پشم می کند و پروارها را برای کشتن جدا می کند ، در حالی که از زجر و شکنجه فریادشان بلند است.

خرابی اوضاع در زمان او به نهایت رسید و گرفتار شورشها و قیامهای فراوانی در گوشه و کنار شد ، از جمله دعوت بنی عباس به رهبری

ابومسلم خراسانی بود.

همین که معاویه اراده کرد زیاد را به نسب خود ملحق کند (وقتی است که حضرت علی (ع) ضربت خورده بود) در مسجد مراسمی برگزار کرد و همه رجال را دعوت کرد و شهود آماده شدند اول زیاد ، سپس معاویه نطقی کرد. معاویه زیاد را با خود بالای منبر برد و گفت : ایها الناس! من به راستی شباهت خاندانم را با زیاد شناخته ام ، هر کس شهادتی دارد قیام کند. کسانی بلند شدند و شهادت دادند که او فرزند ابوسفیان است ، تا نوبت رسید به ابومریم خمّار که گفت : روزی ابوسفیان در طائف بر ما وارد شد و از من گوشت و خمر و طعام خرید ، بعد از تناول گفت : ای ابو مریم ! از زنان بی قانون یک تن برای من بیاور من به سمیه پیشنهاد کردم ، پذیرفت. سمیه نزد ابوسفیان رفت و تا صبح با هم بودند. [(تتمه المنتهی)]

ملاحظه می کنید که بر طبق شهادت یک خمار برادری (ولدالزنا) به خلیفه مسلمین ملحق می شود ، آن هم در حضور بزرگان ، آن هم در مسجد ، با پررویی هرچه تمام تر.

واقعاً تشکیل این انجمن اشک هر غیرت مندی را جاری می کند. آیا مسجد محل رسمیت دادن زنا است. ابوبکر برادر مادری زیاد قسم یاد کرده بود که دیگر با او مکالمه نکند تا بمیرد. آری ، همین زیاد سیزده هزار شیعه را کشت. [مسلم بن عقیل ، ص500.]

2. شورش ها بر علیه بنی امیه

1 - نهضت اهل مدینه (واقعه حرّه)

2 - نهضت قراء کوفه و عراق (دیر الجماجم) سال 83 هجری.

3 - قیام مختار سال

67 هجری.

4 - قیام توّابین سال 65 هجری.

5 - قیام معتزلین بر ضدّ ولید بن یزید سال 126 هجری.

6 - قیام عبدالله بن زبیر.

7 - نهضت آفریقا بر ضد هشام.

8 - نهضت خوارج به فرماندهی طالب الحق سال 128 هجری.

9 - قیام حارث بن سریح در خراسان (دعوت به کتاب الله و سنّت پیامبر (ص)) سال 116 هجری.

1. بهار

1. بهار طبیعت

1. کلاس معاد

اذا رأیتم الربیع فأکثروا ذکر النشور

وَ اللّهُ الَّذی أَرْسَلَ الرِّیاحَ فَتُثیرُ سَحاباً فَسُقْناهُ إِلی بَلَدٍ مَیتٍ فَأَحْییِنا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها کذلِک النُّشُورُ [فاطر/9] .

2. دقت در طبیعت

1. نگاه به طعام

فَلْیَنْظُرِ الْإِنْسانُ إِلی طَعامِهِ [عبس/24] .

2. خلقت شتر

أَ فَلا یَنْظُرُونَ إِلَی الْإِبِلِ کیفَ خُلِقَتْ وَ إِلَی السَّماءِ کیفَ رُفِعَتْ [غاشیه/18 - 17] .

3. کوه های پا بر جا

وَ إِلَى الْجِبالِ كيفَ نُصِبَتْ وَ إِلَى الْأَرْضِ كيفَ سُطِحَت [غاشيه/20 - 19] .

4. خلقت انسان

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسانُ مِمَّ خُلِقَ [طارق/5] .

5. گياهان

1.شكافتن دانه از زمين

إِنَّ اللّهَ فالِقُ الْحَبِّ وَ النَّوى يخْرِجُ الْحَى مِنَ الْمَيتِ وَ مُخْرِجُ الْمَيتِ مِنَ الْحَى ذلِكمُ اللّهُ فَأَنّى تُوفَكونَ [انعام/95] .

2. نباتات موزون

أَنْبَتْنا فيها مِنْ كلِّ شَىءٍ مَوْزُونٍ [حجر/19] .

3. زوجيت در گياهان

أَ وَ لَمْ يرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كمْ أَنْبَتْنا فيها مِنْ كلِّ زَوْجٍ كريمٍ [شعراء/7] .

سُبْحانَ الَّذى خَلَقَ الْأَزْواجَ كلَّها مِمّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَ مِمّا لا يعْلَمُون [يس/36] .

4. بهشتى از درختان ميوه دار

فَأَخْرَجْنا بِهِ نَباتَ كلِّ شَىءٍ فَأَخْرَجْنا مِنْهُ خَضِراً نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَراكباً وَ مِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِها قِنْوانٌ دانِيهٌ وَ جَنّاتٍ مِنْ أَعْنابٍ وَ الزَّيتُونَ وَ الرُّمّان [انعام/99

] .

5. نخل های پیوندی و غیر پیوندی

وَ فِی الْأَرْضِ قِطَعٌ مُتَجاوِراتٌ وَ جَنّاتٌ مِنْ أَعْنابٍ وَ زَرْعٌ وَ نَخیلٌ صِنْوانٌ (پیوندی) وَ غَیْرُ صِنْوان (غیر پیوندی [رعد/4] .

6. رنگارنگی در گیاهان

وَ ما ذَرَأَ لَکمْ فِی الْأَرْضِ مُخْتَلِفاً أَلْوانُهُ [نحل/13] .

3. کلاس توحید

یا أَیهَا النّاسُ اعْبُدُوا رَبَّکمُ الَّذی خَلَقَکمْ وَ الَّذینَ مِنْ قَبْلِکمْ لَعَلَّکمْ تَتَّقُونَ الَّذی جَعَلَ لَکمُ الْأَرْضَ فِراشاً وَ السَّماءَ بِناءً وَ أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَراتِ رِزْقاً لَکمْ [بقره/22 - 21] .

4. مرور غافلانه از طبیعت

وَ کأَینْ مِنْ آیهٍ فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ یمُرُّونَ عَلَیها وَ هُمْ عَنْها مُعْرِضُونَ [یوسف/105] .

2. بهار بلاد و اهل زمین

پیامبر اکرم (ص)

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ابْتَعَثَهُ (رسول الله) رَحْمَةً لِلْعِبَادِ وَ رَبِیعاً لِلْبِلَادِ [کافی ، ج1 ، ص444] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ بَعَثَ مُحَمَّداً (ص) بِالْحَق و جَعَلَهُ اللَّهُ بَلَاغاً لِرِسَالَتِهِ وَ کرَامَةً لِأُمَّتِهِ وَ رَبِیعاً لِأَهْلِ زَمَانِهِ [نهج البلاغه ، خطبه ، 198] .

3. بهار دلها

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ أَحْسَنُ الْحَدِیثِ وَ تَفَقَّهُوا فِیهِ فَإِنَّهُ رَبِیعُ الْقُلُوب [نهج البلاغه ، خطبه ، 110] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ اللّهَ سُبْحَانَهُ لَمْ يعِظْ أَحَداً بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ فَإِنَّهُ حَبْلُ اللَّهِ الْمَتِينُ وَ سَبَبُهُ الْأَمِينُ وَ فِيهِ رَبِيعُ الْقَلْبِ وَ ينَابِيعُ الْعِلْم [نهج البلاغه ، خطبه ، 176] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جَعَلَهُ اللَّهُ (قرآن) رِياً لِعَطَشِ الْعُلَمَاءِ وَ رَبِيعاً لِقُلُوبِ الْفُقَهَاءِ [نهج البلاغه ، خطبه ، 198] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک بِکلِّ اسْمٍ هُوَ لَک سَمَّيتَ بِهِ نَفْسَک أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِی کتَابِک أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَداً مِنْ خَلْقِک أَوِ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِی عِلْمِ الْغَيبِ عِنْدَک أَنْ تُصَلِّی عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَبِيعَ قَلْبِی وَ نُورَ بَصَرِی وَ جَلَاءَ حُزْنِی وَ ذَهَابَ هَمِّی [کافی ، ج2 ، ص561] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : هو الفصل ليس بالهزل هو الناطق بسنه العدل و الأمر بالفضل هو حبل الله المتين و الذكر الحكيم هو وحى الله الأمين و حبله المتين و هو ربيع القلوب و ينابيع العلم و هو الصراط المستقيم هو هدى لمن أتم به و زينه لمن تحلى به و عصمه لمن اعتصم به و حبل لمن تمسک

به [غررالحکم ، ص110] .

4. بهار قرآن

رمضان :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لِكلِّ شَیءٍ رَبِیعٌ وَ رَبِیعُ الْقُرْآنِ شَهْرُ رَمَضَانَ [کافی ، ج2 ، ص630] .

5. بهار آفریدگان

المهدی (عج) :

السَّلَامُ عَلَی رَبِیعِ الانام و نضره الایام [المصباح کفعمی ، ص497] .

6. بهار مؤمن

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الشِّتَاءُ رَبِیعُ الْمُومِن [أمالی صدوق ، ص237] .

7. بهار اولیاء

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : سهر اللیل فی طاعه الله ربیع الأولیاء و روضه السعداء [غررالحکم ، ص319] .

1. بهداشت

1. اهمیت بهداشت و نظافت در اسلام

قال رسول الله (ص) : ان الله یحب النّاسک النّظیف [کنز العمّال ، ج9 ، ص277] .

" همانا خدا عابد پاکیزه را دوست می دارد. "

قال رسول الله (ص) : ان الاسلام نظیف ، فتنظفوا فانه لایدخل الجنّه الا نظیف [کنز العمّال ، ج9 ، ص277] .

" اسلام پاکیزه است ، پس شما هم پاکیزه باشید ، زیرا داخل بهشت نمی شود مگر شخص پاکیزه "

قال رسول الله (ص) : تنظّفوا بكلّ ما استطعتم ، فان الله تعالى بنى الاسلام على النّظافه و لن يدخُلَ الجنَّه الّا كلّ نظيف [كنز العمّال ، ج9 ، ص277 و نهج الفصاحه ، ص237] .

" تا می توانید پاکیزه باشید که خدای تعالی اسلام را بر پاکیزگی بنا فرموده و هرگز داخل بهشت نمی شود مگر شخص پاکیزه "

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تَنَظَّفُوا بِالْمَاءِ مِنْ نَتْنِ الرِّيحِ الَّذِی يتَأَذَّی بِهِ تَعَهَّدُوا أَنْفُسَكمْ فَإِنَّ اللَّهَ يبْغِضُ مِنْ عِبَادِهِ الْقَاذُورَةَ الَّذِی يتَأَنَّفُ بِهِ مَنْ جَلَسَ إِلَيهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص620] .

هر بوی بد زننده ای را که موجب اذیت می شود با آب پاکیزه

کنید و خود را عهده دار این کار سازید ، زیرا خدای عزّوجلّ از بندگان خود آن کس را که به سبب آلودگی و پلیدی موجب اذیت هم نشین خویش گردد دشمن می دارد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : غَسْلُ الْإِنَاءِ وَ كسْحُ الْفِنَاءِ مَجْلَبَةٌ لِلرِّزْقِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص54] .

" شستن ظروف و جاروب کردن آستانه در جلب رزق می کند " .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَبْصَرَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) رَجُلًا شَعِثاً شَعْرُ رَأْسِهِ وَسِخَةً ثِيابُهُ سَيئَةً حَالُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنَ الدِّينِ الْمُتْعَهُ وَ إِظْهَارُ النِّعْمَهِ [كافى ، ج6 ، ص439] .

به نقل از مسمع بن عبدالملک از امام صادق (ع) که فرمود : " رسول اکرم (ص) مردی را دید که مویش ژولیده و جامه اش چرکین و بدحال بود؛ فرمود : از لوازم دین بهره وری از موهبت های الهی و آشکار ساختن نعمت است.

عن النّبیّ (ص) قال : اذا نام أحدکم و فی یده ریح غمرٍ فلم یغسل یده فاصابه شی ء فلایلومنّ الّا نفسَه [سنن ابن ماجه ، ج2 ، ص1096] .

" چون کسی از شما به خواب رود و در دستش بوی بدی یا چرکی باشد و آن را نشوید هر آسیبی به وی برسد ، البتّه باید خود را سرزنش و ملامت کند. "

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : النَّظِيفُ مِنَ الثِّيابِ يذْهِبُ الْهَمَّ وَ الْحَزَنَ وَ هُوَ طَهُورٌ لِلصَّلَاهِ [كافى ، ج6 ، ص444] .

" جامه پاکیزه اندوه و حزن را می برد و برای نماز از اجزاء طهارت است. "

قَالَ الرِّضَا (ع) : مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِياءِ التَّنَظُّفُ [كافى ، ج5 ،

ص567] .

" پاکیزگی از اخلاق پیغمبران است. "

قال رسول الله (ص) : ان الله تعالی جمیل یحبّ الجمال سخیّ یحبّ السّخاء ، نظیف یحبّ النّظافه [نهج الفصاحه ، ص139 و کنز العمّال ، ج6 ، ص639] .

همانا خدا زیبا است و زیبایی را دوست می دارد و سخیّ و بخشنده است و دوست دار سخاوت می باشد و پاکیزه است و پاکیزگی محبوب او است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کلُّ شَیءٍ نَظِیفٌ حَتَّی تَعْلَمَ أَنَّهُ قَذِرٌ فَإِذَا عَلِمْتَ فَقَدْ قَذِرَ وَ مَا لَمْ تَعْلَمْ فَلَیسَ عَلَیک [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص284] .

" هر چیزی پاکیزه است مگر آن که بدانی ناپاک می باشد و تا ندانسته ای بر تو چیزی نیست. "

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَظِّفُوا بُیوتَکمْ مِنْ حَوْک الْعَنْکبُوتِ فَإِنَّ تَرْکهُ فِی الْبَیتِ یورِثُ الْفَقْرَ [الدعوات ، ص116] .

" خانه های خود را از تار عنکبوت پاک و تمیز کنید که وانهادنش در خانه ها موجب تنگ دستی است. "

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا یطولن أحدکم شعر إبطه فإن الشیطان یتخذه مخبأ یستتر به و الجنب لا بأس أن یطلی لأن النوره تزید نظافه [مکارم الأخلاق ، ص60] .

" کسی از شما موی زیر بغل را دراز نکند ، زیرا شیطان (میکروب) آن را مخفی گاه و محلّ استتار خود قرار می دهد و منعی ندارد اگر شخص جنب نوره استعمال کند ، زیرا نوره موجب افزونی پاکیزگی است. "

قال رسول الله (ص) : اغسلوا ثیابکم و خذوا من شعورکم و استاکوا و تزینوا و تنظّفوا فانّ بنی اسرائیل لم یکونوا یفعلون کذلک فَزَنَتْ نساؤُهم [کنز العمّال

، ج6 ، ص640] .

" جامه خود را بشویید و موهای بدن را بسترید و مسواک بزنید و خود را بیارایید و نظیف و پاکیزه باشید ، زیرا یهودیان چون این کارنکردند زنانشان زناکار شدند. "

قال رسول الله (ص) : ان الله طیب یحب الطّیب نظیف یحبّ النّظافه [صحیح ترمذی ، ج1 ، ص240] .

" همانا خدا خوشبو است و بوی خوش را دوست می دارد و پاکیزه است و دوستدار پاکیزگی می باشد. "

عن جابر بن عبدالله (رض) قال : أتانا رسول الله (ص) فرأی رجلاً شعْثا قد تفرق شعره فقال : " اما کان یجد هذا ما یسکن به شعرَه " و رای رجلاً آخر (و) علیه ثیاب و سخه فقال : اما کان هذا یجد ماء یغسل به ثوبه " [سنن ابی داود ، ج4 ، ص51] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : احتبس الوحی علی النبی (ص) فقیل احتبس عنک الوحی یا رسول الله ! قال : فقال رسول الله (ص) : و کیف لا یحتبس عنی الوحی و أنتم لا تقلمون أظفارکم و لا تنقون روائحکم [قرب الإسناد ، ص13] .

امام صادق (ع) از پدر بزرگوارش (ع) فرمود : مدّتی بر رسول الله (ص) وحی نشد ، مردم عرض کردند : یا رسول الله (ص) چرا بر تو وحی نمی شود ؟ فرمود : " چگونه وحی بر من شود در حالی که شما ناخن های خود را نمی گیرید و بوی بد را از خود نمی زدایید " .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : غسل الرأس یذهب بالدرن و ینفی القذاء [خصال صدوق ، ج2 ، ص610] .

"

شستن سر ، چرک و آلودگی را می برد. "

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كانَ يومِنُ بِاللَّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ فَلَا يتْرُک حَلْقَ عَانَتِهِ فَوْقَ الْأَرْبَعِينَ فَإِنْ لَمْ يجِدْ فَلْيسْتَقْرِضْ بَعْدَ الْأَرْبَعِينَ وَ لَا يوخِّرْ [خصال صدوق ، ج2 ، ص538] .

" هر کس ایمان به خدا و روز قیامت داردنباید تراشیدن موی زائد را بیشتر از چهل روز ترک کند و اگر وسیله تراشیدن ندارد پس از چهل روز قرض گیرد و این کار کند و به تأخیر نیفکند. "

كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يحُثُّ أُمَّتَهُ عَلَى النَّظَافَهِ وَ يأْمُرُهُمْ بِهَا وَ أَنَّ مِنَ الْمَحْفُوظِ عَنْهُ فِی ذَلِک قَوْلَهُ (ص) : إِنَّ اللَّهَ يبْغِضُ الرَّجُلَ الْقَاذُورَهَ " فَقِيلَ وَ مَا الْقَاذُورَهُ يا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : " اَلَّذِی يتَوَقَّفُ بِهِ جَلِيسُهُ " [كنز الفوائد ، ج2 ، ص185] .

رسول اکرم (ص) وادارمی فرمود امّتش را بر پاکیزگی و فرمانشان بدان می داد و آنچه از دستور حضرت (ص) در این باره حفظ شده این گفتار است : " همانا خدای عزّ و جلّ مرد کثیف را دشمن دارد " . عرض شد : یا رسول الله (ص) قاذوره چیست ؟ فرمود : " آن کسی که هم نشین با آن حالت از او در رنج باشد " .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ يحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجَمُّلَ وَ يكرَهُ الْبُوسَ وَ التَّبَاوسَ فَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَهً أَحَبَّ أَنْ يرَى عَلَيهِ أَثَرَهَا قِيلَ كيفَ ذَلِک قَالَ : ينَظِّفُ ثَوْبَهُ وَ يطَيبُ رِيحَهُ وَ يجَصِّصُ دَارَهُ وَ يكنُسُ أَفْنِيتَهُ حَتَّى إِنَّ السِّرَاجَ قَبْلَ مَغِيبِ الشَّمْسِ ينَفِی الْفَقْرَ وَ

يزِيدُ فِی الرِّزْقِ [أمالی طوسی ، ص275] .

" همانا خدا زیبایی و زیبا کردن را دوست دارد و فقر و اظهار فقر به مردم را دشمن می دارد ، زیرا خدای عزّ و جلّ چون به بنده ای نعمت بخشد دوست دارد که اثر آن را دروی ببیند " . عرض شد : چگونه ؟ فرمود : " جامه اش را پاکیزه کند و خوش بو باشد و خانه اش را گچ اندود کند و آستانه درش را بروبد تا آنجا که پیش از غروب آفتاب روشن کردن چراغ تنگ دستی را می برد و موجب افزونی روزی می گردد.

قال رسول الله (ص) : انعِم علی نفسک کما انعم الله علیک [کنز العمّال ، ج6 ، ص641] .

" نفس خود را آسوده گردان و از نعم الهی بهره گیر؛ آن طوری که خداوند به تو آسودگی و راحتی مرحمت فرموده (به ناز و نعمت الهی متنعّم باش) " .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أحفوا الشوارب و أعفوا اللحی و لا تتشبهوا بالیهود [مکارم الأخلاق ، ص67] .

" شارب (سبیل ها را) بچینید و ریش ها را کوتاه نمایید و خودتان را شبیه یهودیان ننمایید. (در هر دو عمل نظافت است) "

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : النُّورَهُ نُشْرَهٌ وَ طَهُورٌ لِلْجَسَدِ [کافی ، ج6 ، ص506] .

" نوره گذاشتن حفظ و پاکیزگی بدن است "

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اسْتَأْصِلْ شَعْرَک یقِلُّ دَرَنُهُ وَ دَوَابُّهُ وَ وَسَخُهُ وَ تَغْلُظُ رَقَبَتُک وَ یجْلُو بَصَرُک [کافی ، ج6 ، ص484] .

اسحاق گفت : امام صادق (ع) به من فرمودند : " موی خود را بتراش تا

جانوران و آلودگی و چرک بُن مو کم شود و گردنت محکم و بینائیت بیشتر گردد " .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : إِنَّ الشَّعْرَ عَلَی الرَّأْسِ إِذَا طَالَ ضَعُفَ الْبَصَرُ وَ ذَهَبَ (بِضَوْءِ نُورِهِ) وَ طَمُّ الشَّعْرِ یجْلُو الْبَصَرَ وَ یزِیدُ فِی ضَوْءِ نُورِهِ [مستطرفات السرائر ، ص575] .

" چون موی سر دراز شود بینایی و نور چشم اندک گردد و تراشیدن مو بر بینایی و نور چشم می افزاید. "

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ کانَ یومِنُ بِاللَّهِ وَ الْیوْمِ الآخِرِ فَلَا یتْرُک عَانَتَهُ فَوْقَ أَرْبَعِینَ یوْماً وَ لَا یحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُومِنُ بِاللَّهِ وَ الْیوْمِ الآخِرِ أَنْ تَدَعَ ذَلِک مِنْهَا فَوْقَ عِشْرِینَ یوْماً [کافی ، ج6 ، ص506] .

هرکس ایمان به خدا و روز قیامت دارد نباید تراشیدن موی زهار خود را بیش از چهل روز ترک نماید و هم چنین روا و جایز نیست برای زنی که ایمان به خدا و روز قیامت دارد موی زهار خود را بیش از بیست روز بگذارد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : احْلِقُوا شَعْرَ الْبَطْنِ لِلذَّکرِ وَ الْأُنْثَی [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص120] .

" موی شکم را بتراشید خواه مرد باشد و خواه زن "

عن ابی هریره قال : قال رسول الله (ص) : حقّ الله علی کل مسلم ان یغتسل فی کلّ سبعه أیام یوما یغسل فیه رأسَه و جسَدَه [کنز العمّال ، ج6 ، ص642] .

ابوهریره گوید : رسول خدا (ص) فرمود : " حقّ خدا بر هر مسلمانی است که هر هفته شست و شو کند ، یک روز سر و تن را بشوید. "

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بِئْسَ الْبَيتُ الْحَمَّامُ يهْتِک السِّتْرَ وَ يبْدِی الْعَوْرَةَ وَ نِعْمَ الْبَيتُ الْحَمَّامُ يذَكرُ حَرَّ النَّارِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص115] .

" از جهتی حمّام بدخانه ای است که پوشش را کنار می زند و حیا و شرم را می برد و از جهت دیگر حمّام خانه خوبی است که گرمای جهنّم را به یاد می آورد. "

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نِعْمَ الْبَيتُ الْحَمَّامُ يذَكرُ النَّارَ وَ يذْهَبُ بِالدَّرَنِ [كافی ، ج6 ، ص496] .

" حمّام خوب خانه ای است که آتش (دوزخ) را به یاد می آورد و چرک ها را می برد. "

قال رسول الله (ص) : انّ الاسلام نظيف فتنظّفوا فانّه لايدخل الجنّه الّا نظيف [نهج الفصاحه ، ص122] .

" همانا اسلام پاکیزه است ، پس پاکیزه باشید ، که جز شخص پاکیزه به بهشت نرود. "

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَرْبَعٌ مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِياءِ (ع) التَّطَيبُ وَ التَّنْظِيفُ بِالْمُوسَى وَ حَلْقُ الْجَسَدِ بِالنُّورَهِ وَ كثْرَةُ الطَّرُوقَهِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص131] .

به نقل از علیّ بن اسباط گفت : از امام کاظم (ع) شنیدم که می فرمود : " چهار خصلت از اخلاق پیامبران بود : بوی خوش و پاکیزگی و نوره گذاشتن و بسیار هم خوابگی با همسران "

عن محمد بن موسى عن الباقر و الصادق (ع) قال : خرجا من الحمام متعممين شتاء كان أو صيفا و كانا يقولان هو أمان من الصداع. [بحارالأنوار ، ج73 ، ص79] .

به نقل محمّد بن موسی از امام باقر (ع) و امام صادق (ع) صلوات الله و سلامه علیهما. هر دو

امام (ع) از حمّام بیرون می آمدند در حالی که عمامه به سر می بستند ، چه در فصل زمستان چه تابستان و می فرمودند : این کار از دردسر ایمنی می بخشد.

قال رسول الله (ص) : اکرم شعرَک و أحسِنْ الیه [کنز العمّال ، ج6 ، ص641] .

" موی خود را گرامی بدار و بدان نیکی کن "

.اهمیت

1 قال النبی (ص) : درهم الرجل ینفق فی صحته خیر من عتق رقبه عند موته [نهج الفصاحه ، 1560]

2 قال النبی (ص) : اغسلوا ثیابکم و خذوا من شعورکم و استاکوا و تزینوا و تنظّفوا فانّ بنی اسرائیل لم یکونوا یفعلون ذلک فزنت نساءهم [نهج الفصاحه ، ص 377]

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَیسَ فِیمَا أَصْلَحَ الْبَدَنَ إِسْرَافٌ [کافی ، ج4 ، ص53] .

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ یبْغِضُ مِنْ عِبَادِهِ الْقَاذُورَةَ الَّذِی یتَأَنَّفُ بِهِ مَنْ جَلَسَ إِلَیهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص620] .

5 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا خَیرَ فِی الْحَیاهِ إِلَّا مَعَ الصِّحَّهِ [تحف العقول ، ص356] .

6 ان الاسلام نظیف فتنظّفا فانه لایدخل الجنّه الا نظیف [نهج الفصاحه ، ص 612]

7 ان الله تعالی جمیل یحبّ الجمال... نظیف یحبّ النّظافه [نهج الفصاحه ، 690]

8 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تخللوا فإنه من النظافه و النظافه من الإیمان و الإیمان مع صاحبه فی الجنه [طب النبی (ص) ، ص21] .

9 تنظفوا بکل ما استطعتم فان الله تعلی بنی الاسلام علی النظافه و

لن یدخل الجنّه الّا کلُ نظیف [نهج الفصاحه ، 1182]

10 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : النَّظَافَهُ مِنَ الْإِیمَانِ [طب النبی (ص) ، ص21] .

11 همیشه پیش گیری از درمان آسان تر است

اتَّقُوا اللّهَازِتُوبُوا إِلَی اللّهِآسان تر است.

12 بهداشت و پیش گیری دو شاخه است :

محیط : آب ، فاضلاب ، نظافت شهر و...

فردی : واکسن و...

2. ویژگی های بهداشت اسلامی

1. فردی

1. بدن

1 قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ أَرَادَ أَنْ لَا یشْتَکی مَثَانَتَهُ فَلَا یحْبِسِ الْبَوْلَ وَ لَوْ عَلَی ظَهْرِ دَابَّتِهِ [طب الرضا (ع) ، ص26] .

2 قَالَ الْکاظِمُ (ع) : ثَلَاثٌ یجْلِینَ الْبَصَرَ النَّظَرُ إِلَی الْخُضْرَهِ وَ النَّظَرُ إِلَی الْمَاءِ الْجَارِی وَ النَّظَرُ إِلَی الْوَجْهِ الْحَسَنِ [تحف العقول ، ص409] .

3 قَالَ الرِّضَا (ع) : عِلَّهُ اغْتِسَالِ مَنْ غَسَّلَ الْمَیتَ أَوْ مَسَّهُ الطَّهَارَهُ لِمَا أَصَابَهُ مِنْ نَضْحِ الْمَیتِ لِأَنَّ الْمَیتَ إِذَا خَرَجَ الرُّوحُ مِنْهُ بَقِی أَکثَرُ آفَتِهِ فَلِذَلِک یتَطَهَّرُ مِنْهُ وَ یطَهَّرُ [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص88] .

4 قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّمَا أُمِرَ بِالْوُضُوءِ وَ بُدِئَ بِهِ لِأَنْ یکونَ الْعَبْدُ طَاهِراً إِذَا قَامَ بَینَ یدَی الْجَبَّارِ عِنْدَ مُنَاجَاتِهِ إِیاهُ مُطِیعاً لَهُ فِیمَا أَمَرَهُ نَقِیاً مِنَ الْأَدْنَاسِ وَ النَّجَاسَهِ مَعَ مَا فِیهِ مِنْ ذَهَابِ الْکسَلِ وَ طَرْدِ النُّعَاسِ [علل الشرائع ، ج1 ، ص256] .

5 قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّمَا أُمِرُوا بِالْغُسْلِ مِنَ الْجَنَابَهِ وَ لَمْ يومَرُوا بِالْغُسْلِ مِنَ الْخَلَاءِ وَ هُوَ أَنْجَسُ مِنَ الْجَنَابَهِ وَ أَقْذَرُ مِنْ أَجْلِ أَنَّ الْجَنَابَهَ مِنْ نَفْسِ الْإِنْسَانِ وَ هُوَ شَیءٌ یخْرُجُ مِنْ جَمِیعِ جَسَدِهِ وَ الْخَلَاءُ لَیسَ هُوَ مِنْ نَفْسِ

الْإِنْسَانِ إِنَّمَا هُوَ غِذَاءٌ يدْخُلُ مِنْ بَابٍ وَ يخْرُجُ مِنْ بَابٍ [علل الشرائع ، ج1 ، ص258] .

6 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نِعْمَ الْبَيتُ الْحَمَّامُ يذَكرُ النَّارَ وَ يذْهَبُ بِالدَّرَنِ [كافى ، ج6 ، ص496. (كثافت)]

7 قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِنْ أَمْكنَ أَنْ تَبْلَعَ مِنْهُ جُرْعَةً (بياشامى از آب حمام) فَافْعَلْ فَإِنَّهُ ينَقِّى الْمَثَانَةَ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص112] .

8 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا يطَوِّلَنَّ أَحَدُكمْ شَعْرَ إِبْطِهِ فَإِنَّ الشَّيطَانَ يتَّخِذُهُ مَخْبَأً لِيسْتَتِرَ بِهِ [كافى ، ج6 ، ص507] .

9 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَتْفُ (تراشيدن) الْإِبْطِ (زير بغل) ينْفِى الرَّائِحَةَ الْمَكرُوهَةَ وَ هُوَ طَهُورٌ وَ سُنَّةٌ مِمَّا أَمَرَ بِهِ الطَّيبُ عَلَيهِ وَ آلِهِ السَّلَامُ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص120] .

10 قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : لَا تَدْخُلِ الْحَمَّامَ إِلَّا وَ فِى جَوْفِک شَىءٌ يطْفَأُ بِهِ عَنْک وَهَجُ الْمَعِدَهِ وَ هُوَ أَقْوَى لِلْبَدَنِ وَ لَا تَدْخُلْهُ وَ أَنْتَ مُمْتَلِئٌ مِنَ الطَّعَامِ [كافى ، ج6 ، ص497] .

11 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إذا خرجنا من الحمام خرجنا متعممين شتاء كان أو صيفا و كانا يقولان هو أمان من الصداع [مكارم الأخلاق ، ص55] .

12 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حق على كل مسلم أن يغتسل كل سبعه أيام و أن يمس طيبا إن وجده [مجموعه ورام ، ج2 ، ص264] .

13 زكام و بيمارى هاى سارى و توجه و شيوع بيمارى (بوسيدن لب به لب و...)

14 شب

زیر درخت نخوابید.

15 حصبه و وبا از طریق مدفوع است و شستن دستها با صابون ضروری است.

16 با آبی که دیگران غسل کرده اند ، غسل نکنید.

2. دهان ودندان

1 ثلاثه لیس لها اشتراک المشط و المندیل و السّواک [کتاب تعلیم بهداشت]

2 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَوْ یعْلَمُ النَّاسُ مَا فِی السِّوَاک لَأَبَاتُوهُ مَعَهُمْ فِی لِحَافٍ [ثواب الأعمال ، ص18] .

3 عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فِی السِّوَاک قَالَ : لَا تَدَعْهُ فِی کلِّ ثَلَاثٍ وَ لَوْ أَنْ تُمِرَّهُ مَرَّةً [کافی ، ج3 ، ص23] .

4 عِنْ أَبِی یحْیی الْوَاسِطِی عَنْ أَبِیهِ أَنَّهُ قِیلَ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : " أَ تَرَی هَذَا الْخَلْقَ کلَّهُمْ مِنَ النَّاسِ " فَقَالَ : " أَلْقِ مِنْهُمُ التَّارِک لِلسِّوَاک " [خصال صدوق ، ج2 ، ص409] .

5 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : عَلَیکمْ بِالسِّوَاک فَإِنَّهَا مَطْهَرَهٌ وَ سُنَّهٌ حَسَنَهٌ [أمالی صدوق ، ص359] .

6 قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا زَالَ یوصِینِی بِالسِّوَاک حَتَّی ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَیجْعَلُهُ فَرِیضَهً [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص13] .

7 قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَوْ لَا أَنْ أَشُقَّ عَلَی أُمَّتِی لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاک مَعَ کلِّ صَلَاهٍ [کافی ، ج3 ، ص22] .

8 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا قُمْتَ بِاللَّیلِ فَاسْتَک فَإِنَّ الْمَلَک یأْتِیک فَیضَعُ فَاهُ عَلَی فِیک وَ لَیسَ مِنْ حَرْفٍ تَتْلُوهُ وَ تَنْطِقُ بِهِ إِلَّا صَعِدَ بِهِ إِلَی السَّمَاءِ فَلْیکنْ فُوک طَیبَ الرِّیحِ [کافی ، ج3 ، ص23] .

9 عایشه می گوید : پیامبر (ص) همین که وارد منزل

می شد قبل از هر کاری مسواک می کرد. [سنن ابی داود ، ج 1 ، ص 13]

10 قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِی السِّوَاک : اثْنَتَا عَشْرَةَ خَصْلَةً هُوَ مِنَ السُّنَّةِ وَ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ وَ مَجْلَاةٌ لِلْبَصَرِ وَ یرْضِی الرَّبَّ وَ یذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ وَ یزِیدُ فِی الْحِفْظِ وَ یبَیضُ الْأَسْنَانَ وَ یضَاعِفُ الْحَسَنَاتِ وَ یذْهَبُ بِالْحَفَرِ (فساد ریشه های دندان) وَ یشُدُّ اللِّثَةَ وَ یشَهِّی الطَّعَامَ وَ تَفْرَحُ بِهِ الْمَلَائِکةُ [کافی ، ج6 ، ص495] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السِّوَاک یجْلُو الْبَصَرَ وَ ینبت الشعر یذْهَبُ بِالدَّمْعَهِ [مکارم الأخلاق ، ص50] .

و فی حدیث آخر : و یصلح المعده و یسخط الشیطان [نهج الفصاحه ، 1975]

11 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أفواهکم طرق من طرق ربکم فنظفوها بالسواک [صحیفه الرضا (ع) ، ص54] .

12 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَکعَتَانِ بِالسِّوَاک أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِینَ رَکعَةً بِغَیرِ سِوَاک [کافی ، ج3 ، ص22] .

13 قال النّبیّ (ص) : اذا استلکتم فاستاکو عرضا [نهج الفصاحه ، ص 178]

14 قال النّبیّ (ص) : ثلاث حق علی کل مسلم الغسل یوم الجمعه و السّواک و الطیب [نهج الفصاحه ، 1256]

15 قال النّبیّ (ص) : السّواک نصف الایمان [نهج الفصاحه ، 1782]

16 قال النّبیّ (ص) : ما جائنی جبرئیل قطّ الا أمرنی بالسواک [نهج الفصاحه ، 2633]

17 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : السِّوَاک شَطْرُ الْوُضُوءِ وَ الْوُضُوءُ شَطْرُ الْإِیمَانِ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص119] .

18 قَالَ الصَّادِقُ

(ع) : لَا تَخَلَّلُوا بِعُودِ الرَّيحَانِ وَ لَا بِقَضِيبِ الرُّمَّانِ فَإِنَّهُمَا يهَيجَانِ عِرْقَ الْجُذَامِ [أمالى صدوق ، ص392] .

19 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْمَضْمَضَهُ وَ الِاسْتِنْشَاقُ سُنَّهٌ وَ طَهُورٌ لِلْفَمِ وَ الْأَنْفِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص610] .

20 رُوِى أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) : لَا ينَامُ إِلَّا وَ السِّوَاک عِنْدَ رَأْسِهِ فَإِذَا نَهَضَ بَدَأَ بِالسِّوَاک [مكارم الأخلاق ، ص39] .

21 يشهد الصلوات فى المسجد و سواكه على اُذنه [معجم احاديث نبوى]

22 تخلّلوا فانه نظافه و النظافه تدعوا الى الايمان و الايمان مع صاحبه فى الجنّه [نهج الفصاحه ، 1131]

23 عنِ ابْنِ أَبِى عُمَيرٍ عَنْ مُعَاوِيهَ قَالَ : قُلْتُ : لِأَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) الْمُحْرِمُ يسْتَاک ؟ قَالَ : " نَعَمْ " قُلْتُ : فَإِنْ أَدْمَى يسْتَاک ؟ قَالَ : " نَعَمْ هُوَ مِنَ السُّنَّهِ " وَ رُوِى أَيضاً لَا يسْتَدْمِى. [كَافى ، ج4 ، ص366] .

24 عَنْ أَبِى يحْيى الْوَاسِطِى عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ قِيلَ لِأَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) : أَ تَرَى هَذَا الْخَلْقَ كلَّهُمْ مِنَ النَّاسِ ؟ فَقَالَ : " أَلْقِ مِنْهُمُ التَّارِک لِلسِّوَاک " [المحاسن ، ج1 ، ص11] .

25 به خاطر اين كه مسواک نمى كردند ، جبرئيل نازل نشد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَتَانِى جَبْرَئِيلُ (ع) فَقَالَ : يا مُحَمَّدُ ! كيفَ نَنْزِلُ عَلَيكمْ وَ أَنْتُمْ لَا تَسْتَاكونَ وَ لَا تَسْتَنْجُونَ بِالْمَاءِ [النوادر راوندى ، ص40] .

26 عَنِ الْحُسَينِ بْنِ أَبِى الْعَلَاءِ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ السِّوَاک لِلصَّائِمِ ؟ فَقَالَ : "

نَعَمْ یسْتَاک أَی النَّهَارِ شَاءَ " [کافی ، ج4 ، ص111] .

(به احتمال این که چیزی ممکن است وارد شکم شود.)

27 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : صَلَاهُ رَکعَتَینِ بِسِوَاک أَفْضَلُ مِنْ أَرْبَعِ رَکعَاتٍ بِغَیرِ سِوَاک [المحاسن ، ج2 ، ص562] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَکعَتَانِ بِالسِّوَاک أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِینَ رَکعَهً بِغَیرِ سِوَاک [کافی ، ج3 ، ص22] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ کلَّ صَلَاهٍ تُصَلِّیهَا بِالسِّوَاک تَفْضُلُ عَلَی الَّتِی تُصَلِّیهَا بِغَیرِ سِوَاک أَرْبَعِینَ یوْماً [مکارم الأخلاق ، ص50] .

28 آب جوی و حوض را در دهان و با آنها مسواک نکنید.

الصَّدُوقُ فِی الْهِدَایهِ : وَ کانَ أَبُو الْحَسَنِ (ع) یسْتَاک بِمَاءِ الْوَرْدِ. [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص371] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا لِی أَرَاکمْ قُلْحاً مَا لَکمْ لَا تَسْتَاکونَ [کافی ، ج6 ، ص496] .

اگر قبل از وضو فراموش کردید بعد از وضو مسواک کنید.

عَنْ مُعَلَّی بْنِ خُنَیسٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ السِّوَاک بَعْدَ الْوُضُوءِ. فَقَالَ : " الِاسْتِیاک قَبْلَ أَنْ تَتَوَضَّأَ قُلْتُ أَ رَأَیتَ إِنْ نَسِی حَتَّی یتَوَضَّأَ قَالَ : یسْتَاک ثُمَّ یتَمَضْمَضُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ " [کافی ، ج3 ، ص23] .

ناخن را با دندان گرفتن ممنوع.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنْ تَقْلِیمِ الْأَظْفَارِ بِالْأَسْنَانِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص3] .

مسواک و خلال و مضمضه برای نظافت دهان است ، حالا اگر کسی با غیبت گوشت مرده برادرش را جوید با فحش و تهمت زبانش آلوده شد او هم

باید با استغفار جبران مسواک کند. قلب را هم باید مسواک کرد. فکر هم باید مسواک شود. جرم گیری از دل و روح و فکر مهم تر از جرم گیری از دندان است.

بیش از صد حدیث درباره مسواک داریم.

رسول الله (ص) در هر شب سه بار مسواک می فرمودند : كانَ النَّبِی (ص) يسْتَاک كلّ لَيلَهٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مَرَّةً قَبْلَ نَوْمِهِ وَ مَرَّةً إِذَا قَامَ مِنْ نَوْمِهِ إِلَی وِرْدِهِ وَ مَرَّةً قَبْلَ خُرُوجِهِ إِلَی صَلَاهِ الصُّبْحِ. [مكارم الأخلاق ، ص39] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : " نَظِّفُوا طَرِيقَ الْقُرْآنِ " . قِيلَ : يا رَسُولَ اللَّهِ ! وَ مَا طَرِيقُ الْقُرْآنِ ؟ قَالَ : " أَفْوَاهُكمْ " . قِيلَ : بِمَا ذَا ؟ قَالَ : بِالسِّوَاک " [المحاسن ، ج2 ، ص558] .

چون مسواک نمی کنند ، فرشتگان نازل نمی شوند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَتَانِی جَبْرَئِيلُ (ع) فَقَالَ : يا مُحَمَّدُ ! كيفَ نَنْزِلُ عَلَيكمْ وَ أَنْتُمْ لَا تَسْتَاكونَ وَ لَا تَسْتَنْجُونَ بِالْمَاءِ [النوادر راوندی ، ص40] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا زَالَ جَبْرَئِيلُ يوصِينِی بِالسِّوَاک حَتَّی ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيجْعَلُهُ فَرِيضَةً [أمالی صدوق ، ص427] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَوْ لَا أَنْ أَشُقَّ عَلَی أُمَّتِی لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاک عِنْدَ وُضُوءِ كلِّ صَلَاهٍ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص55] .

ثواب نماز هفتاد برابر است با مسواک کردن دهان و دندان.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَكعَتَانِ بِالسِّوَاک أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ رَكعَةً بِغَيرِ سِوَاک [كافی ، ج3 ، ص22] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَوْ يعْلَمُ النَّاسُ مَا فِی السِّوَاک لَأَبَاتُوهُ مَعَهُمْ فِی لِحَافٍ [

ثواب الأعمال ، ص18] .

چوب اراک از مسواک های امروز ما بهتر است. (از گفته های دکتر پاک نژاد که از آزمایشات جدید در جلد 12 اولین دانشگاه و آخرین پیامبر (ص) ص 134 نقل کرده است.)

داروسازی در آلمان مادّه ای در چوب اراک کشف کرده که برای دهان مفید است؛ شبیه کلُر (فلور) که ضدعفونی کننده است. [آداب الطیبه ، ص 235]

بعد از غذا مسواک کنید. [محجه ، ج 1 ، ص 297]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِسْتَاکوا عَرْضاً [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص54] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنِ اسْتَاک فَلْیتَمَضْمَضْ [المحاسن ، ج2 ، ص563] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَدْنَی السِّوَاک أَنْ تَدْلُک بِإِصْبَعِک [کافی ، ج3 ، ص23] .

قالَ الْبَاقِرُ (ع) فِی السِّوَاک قَالَ : لَا تَدَعْهُ فِی کلِّ ثَلَاثٍ وَ لَوْ أَنْ تُمِرَّهُ مَرَّةً [کافی ، ج3 ، ص23] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : السواک یزید الرجل فصاحه [مکارم الأخلاق ، ص48] .

قالَ الْبَاقِرُ (ع) : لِکلِّ شَیءٍ طَهُورٌ وَ طَهُورُ الْفَمِ السِّوَاک [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص53] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السِّوَاک یذْهَبُ بِالْغَمِّ [وسائل الشیعه ، ج2 ، ص7] .

قالَ الْبَاقِرُ (ع) : السِّوَاک یذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ وَ یزِیدُ فِی الْعَقْلِ [ثواب الأعمال ، ص18] .

یذهب بالبلغم

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السِّوَاک یزِیدُ فِی الْحِفْظِ [کافی ، ج6 ، ص495] .

يجلوا العين

يبيض الأسنان

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السِّوَاک يشُدُّ اللِّثَةَ [کافی ، ج6 ، ص495] .

قَالَ الصَّادِقُ

(ع) : السِّوَاک یشَهِّی الطَّعَامَ [کافی ، ج6 ، ص495] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السواک یجلو البصر و ینبت الشعر و یذهب بالدمعه [مکارم الأخلاق ، ص50] .

یصح المعده

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثلاثه یزدن فی الحفظ و یذهبن السقم اللبان و السواک و قراءه القرآن [خصال صدوق ، ج1 ، ص125] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِی السِّوَاک : اثْنَتَا عَشْرَهَ خَصْلَهً هُوَ مِنَ السُّنَّهِ وَ مَطْهَرَهٌ لِلْفَمِ وَ مَجْلَاهٌ لِلْبَصَرِ وَ یرْضِی الرَّبَّ وَ یذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ وَ یزِیدُ فِی الْحِفْظِ وَ یبَیضُ الْأَسْنَانَ وَ یضَاعِفُ الْحَسَنَاتِ وَ یذْهَبُ بِالْحَفْرِ وَ یشُدُّ اللِّثَهَ وَ یشَهِّی الطَّعَامَ وَ تَفْرَحُ بِهِ الْمَلَائِکهُ [کافی ، ج6 ، ص495] .

روایات بسیار در فوائد خلال است.

دور انداختن ذرّاتی که به وسیله خلال بیرون می آید.

مضمضه بعد از خلال لازم است.

خلال با چوب انار و ریحان ممنوع است.

خلال به جراحت نکشد.

خلال برای مهمان حقی است.

3. چشم

1 قَالَ الْکاظِمُ (ع) : ثَلَاثٌ یجْلِینَ الْبَصَرَ النَّظَرُ إِلَی الْخُضْرَهِ وَ النَّظَرُ إِلَی الْمَاءِ الْجَارِی وَ النَّظَرُ إِلَی الْوَجْهِ الْحَسَنِ [وسائل الشیعه ، ج20 ، ص60] .

4. مو

1 ثلاثه لیس لها اشتراک : المشط و المندیل و السّواک. [کتاب تعلیم بهداشت]

2 قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : لَا يطَوِّلَنَّ أحَدُكمْ شَارِبَهُ فَإِنَّ الشَّيطَانَ يتَّخِذُهُ مَخْبَأ يسْتَتِرُ بِهِ [كافى ، ج6 ، ص487] .

3 كانَ النَّبِى (ص) يحِبُّ الدُّهْنَ وَ يكرَهُ الشَّعَثَ (پراكندگى موى سر) وَ يقُولُ إِنَّ الدُّهْنَ يذْهِبُ الْبُوسَ..

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ مِنْ أَجْمَلِ الْجَمَالِ الشَّعْرَ الْحَسَنَ [كافى ، ج2 ، ص615]

.

5 قال النبی (ص) : غیروا لشیب (موی سفید خود را رنگ کنید.) [نهج الفصاحه ، 2036]

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اتَّخَذَ شَعْراً فَلْيحْسِنْ وِلَايتَهُ أَوْ لِيجُزَّهُ [كافى ، ج6 ، ص485] .

5. ناخن

1 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّمَا قَصُّوا الْأَظْفَارَ لِأَنَّهَا مَقِيلُ الشَّيطَانِ وَ مِنْهُ يكونُ النِّسْيانُ [وسائل الشيعه ، ج2 ، ص132] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِصعَنْ تَقْلِيمِ الْأَظْفَارِ بِالْأَسْنَانِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص3] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ يمْنَعُ الدَّاءَ الْأَعْظَمَ وَ يدِرُّ الرِّزْقَ [كافى ، ج6 ، ص490] .

4 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ أَسْتَرَ وَ أَخْفَى مَا يسَلِّطُ الشَّيطَانَ مِنِ ابْنِ آدَمَ أَنْ صَارَ أَنْ يسْكنَ تَحْتَ الْأُظَافِيرِ [كافى ، ج6 ، ص490] .

5 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ يوْمَ الْجُمُعَهِ يومِّنُ مِنَ الْجُذَامِ وَ الْبَرَصِ وَ الْعَمَى وَ إِنْ لَمْ تَحْتَجْ فَحُكهَا [كافى ، ج6 ، ص490] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَلَّمَ أَظْفَارَهُ يوْمَ الْجُمُعَهِ أَخْرَجَ اللَّهُ مِنْ أَنَامِلِهِ الدَّاءَ وَ أَدْخَلَ فِيهِ الدَّوَاءَ [خصال صدوق ، ج2 ، ص391] .

7 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : احْتَبَسَ الْوَحْى عَنِ النَّبِى (ص) فَقِيلَ لَهُ احْتَبَسَ الْوَحْى عَنْک فَقَالَ (ص) وَ كيفَ لَا يحْتَبِسُ وَ أَنْتُمْ لَا تُقَلِّمُونَ أَظْفَارَكمْ وَ لَا تُنَقُّونَ رَوَاجِبَكمْ [كافى ، ج6 ، ص492] .

2. اجتماعی

1. نظافت محیط

1 عَنِ الْفَضْلِ أَبِی الْعَبَّاسِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی حَدِیثٍ أَنَّهُ سَأَلَهُ عَنِ الْكَلْبِ

فَقَالَ : " رِجْسٌ نِجْسٌ لَا يتَوَضَّأُ بِفَضْلِهِ وَ اصْبُبْ ذَلِک الْمَاءَ وَ اغْسِلْهُ بِالتُّرَابِ أَوَّلَ مَرَّهٍ ثُمَّ بِالْمَاءِ " [عوالى اللآلى ، ج3 ، ص9] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْبَوْلُ قَائِماً مِنْ غَيرِ عِلَّهٍ مِنَ الْجَفَاءِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص27] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْبَوْلُ فِى الْمَاءِ الْقَائِمِ مِنَ الْجَفَاءِ [النوادر راوندى ، ص40] .

4 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أُحِبُّ لِمَنْ غَسَّلَ الْمَيتَ أَنْ يلُفَّ عَلَى يدِهِ الْخِرْقَهَ حِينَ يغَسِّلُهُ [كافى ، ج3 ، ص139] .

5 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُفْسِدْ عَلَى الْقَوْمِ مَاءَهُمْ [كافى ، ج3 ، ص65] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَمَانِيهٌ لَا يقْبَلُ اللَّهُ لَهُمْ صَلَاهً الْعَبْدُ الْ آبِقُ حَتَّى يرْجِعَ إِلَى مَوْلَاهُ وَ النَّاشِزُ عَنْ زَوْجِهَا وَ هُوَ عَلَيهَا سَاخِطٌ وَ مَانِعُ الزَّكَاهِ وَ إِمَامُ قَوْمٍ يصَلِّى بِهِمْ وَ هُمْ لَهُ كارِهُونَ وَ تَارِک الْوُضُوءِ وَ الْمَرْأَهُ الْمُدْرِکهُ تُصَلِّى بِغَيرِ خِمَارٍ وَ الزِّبِّينُ وَ هُوَ الَّذِى يدَافِعُ الْبَوْلَ وَ الْغَائِطَ وَ السَّكرَانُ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص59] .

7 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تُووُوا مِنْدِيلَ الْغَمَرِ فِى الْبَيتِ فَإِنَّهُ مَرْبِضٌ لِلشَّياطِينِ [كافى ، ج6 ، ص299] .

8 در روايات ما امر شده كه بايد ميان چاه آب آشاميدنى و بالوعه فاصله باشد؛ اگر زمين نرم است ، فاصله بيشتر باشد. اگر چاه آب بالا و چاه بالوعه سطحش پائين تر باشد ، مسأله آسان تر است. [وسائل الشيعه ، ج1 ، ص198] .

9 در مسأله بول

سفارش شده کهلایجلس فی مواردالمیاه و الطرق النافذه مساقط الثمار ، مواطن النزال ، ابواب ادور و لا فی ارض الصُلبه و... [محجه ، ج 1 ، ص 292]

10 قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنِ اغْتَسَلَ مِنَ الْمَاءِ الَّذِی قَدِ اغْتُسِلَ فِیهِ فَأَصَابَهُ الْجُذَامُ فَلَا یلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ [کافی ، ج6 ، ص503] .

11 وَ جَعَلْنا فِیها رَواسِی شامِخاتٍ وَ أَسْقَیناکمْ ماءً فُراتاً [مرسلات/27] . (یعنی آب تمیز ، تصفیه شده ، گوارا)

12 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اکنُسُوا أَفْنِیتَکمْ وَ لَا تَشَبَّهُوا بِالْیهُودِ [کافی ، ج6 ، ص531] .

13 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : کنْسُ الْبُیوتِ ینْفِی الْفَقْرَ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص317] .

14 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَظِّفُوا بُیوتَکمْ مِنْ حَوْک الْعَنْکبُوتِ فَإِنَّ تَرْکهُ فِی الْبَیتِ یورِثُ الْفَقْرَ [الدعوات ، ص116] .

15 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ کنَسَ الْمَسْجِدَ یوْمَ الْخَمِیسِ وَ لَیلَهَ الْجُمُعَهِ فَأَخْرَجَ مِنْهُ مِنَ التُّرَابِ مَا یذَرُّ فِی الْعَینِ غَفَرَ اللَّهُ تَعَالَی لَهُ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص233] .

16 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَمَّ (تمیز کند) مَسْجِداً کتَبَ اللَّهُ لَهُ عِتْقَ رَقَبَهٍ [أمالی صدوق ، ص180] .

17 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنِ السِّوَاک فِی الْحَمَّامِ وَ التَّنَخُّعِ فِی الْمَسَاجِدِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص3] .

18 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ وَقَّرَ بِنُخَامَتِهِ (اخلاط را به احترام مسجد نیاندازد) الْمَسْجِدَ لَقِی اللَّهَ یوْمَ الْقِیامَهِ ضَاحِکاً قَدْ أُعْطِی کتَابَهُ بِیمِینِهِ [تهذیب

الأحكام ، ج3 ، ص256] .

19 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ص أَنْ يتَغَوَّطَ عَلَى شَفِيرِ بِئْرِ مَاءٍ يسْتَعْذَبُ مِنْهَا أَوْ نَهَرٍ يسْتَعْذَبُ أَوْ تَحْتَ شَجَرَةٍ فِيهَا ثَمَرَتُهَا [تهذيب الأحكام ، ج1 ، ص353] .

20 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا أَتَيتَ الْبِئْرَ وَ أَنْتَ جُنُبٌ وَ لَمْ تَجِدْ دَلْواً وَ لَا شَيئاً تَغْرِفُ بِهِ فَتَيمَّمْ بِالصَّعِيدِ فَإِنَّ رَبَّ الْمَاءِ وَ رَبَّ الصَّعِيدِ وَاحِدٌ وَ لَا تَقَعْ فِى الْبِئْرِ وَ لَا تُفْسِدْ عَلَى الْقَوْمِ مَاءَهُمْ [كافى ، ج3 ، ص65] .

21 عَنْ قُدَامَةَ بْنِ أَبِى يزِيدَ الْحَمَّارِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : سَأَلْتُهُ كمْ أَدْنَى مَا يكونُ بَينَ الْبِئْرِ بِئْرِ الْمَاءِ وَ الْبَالُوعَةِ فَقَالَ : " إِنْ كانَ سَهْلًا فَسَبْعَةُ أَذْرُعٍ وَ إِنْ كانَ جَبَلًا فَخَمْسَةُ أَذْرُعٍ " [كافى ، ج3 ، ص8] .

22 پیامبر (ص) روی ظرف آب را می پوشاند.

23 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْبَوْلُ فِى الْحَمَّامِ يورِثُ الْفَقْرَ [خصال صدوق ، ج2 ، ص504] .

24 غسل الاناء و طهاره الفناء (منزل) یورثان الغنی [نهج الفصاحه ، 2031]

25 قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّمَا أُمِرَ بِدَفْنِ الْمَيتِ لِئَلَّا يظْهَرَ النَّاسُ عَلَى فَسَادِ جَسَدِهِ وَ قُبْحِ مَنْظَرِهِ وَ تَغَيرِ رِيحِهِ وَ لَا يتَأَذَّى بِهِ الْأَحْياءُ بِرِيحِهِ وَ بِمَا يدْخُلُ عَلَيهِ مِنَ الْآفَهِ وَ الْفَسَادِ وَ لِيكونَ مَسْتُوراً عَنِ الْأَوْلِياءِ وَ الْأَعْدَاءِ فَلَا يشْمَتَ عَدُوٌّ وَ لَا يحْزَنَ صَدِيقٌ [وسائل الشيعه ، ج3 ، ص141] .

26 غسل مرده با سدر و کافور و گذاردن پنبه

27 ذبح

در کنار خیابان

28 زباله منشأ انتقال بیماری ، رشد حشرات ، مگس و غیره ، سگ و گربه ، اگر سگ مرض هاری بگیرد ، هار می شود. این مرض به انسان هم منتقل. ضمنا گربه هم هار می شود.

10 در آب راکد و جاری بول نکردن

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَبُلْ فِی مَاءٍ نَقِیعٍ [کافی ، ج6 ، ص534] .

رُوِی : أَنَّ الْبَوْلَ فِی الْمَاءِ الرَّاکدِ یورِثُ النِّسْیانَ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص22] .

11 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نهی رسول الله (ص) أن یتغوط علی شفیر ماء یستعذب منه أو نهر یستعذب منه أو تحت شجره علیها ثمرها [خصال صدوق ، ج1 ، ص97] .

لَا یجُوزُ التَّغَوُّطُ عَلَی شُطُوطِ الْأَنْهَارِ. [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص29] .

لا یجوز أن یجلس للبول و الغائط مستقبل القبله و لا مستدبرها [بحارالأنوار ، ج77 ، ص190] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : ثَلَاثَهٌ یتَخَوَّفُ مِنْهَا الْجُنُونُ التَّغَوُّطُ بَینَ الْقُبُورِ وَ الْمَشْی فِی خُفٍّ وَاحِدٍ وَ الرَّجُلُ ینَامُ وَحْدَهُ [کافی ، ج6 ، ص534] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : اجْتَنِبْ أَفْنِیهَ الْمَسَاجِدِ [کافی ، ج3 ، ص16] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : یتَّقِی شُطُوطَ الْأَنْهَارِ وَ الطُّرُقَ النَّافِذَهَ [کافی ، ج3 ، ص15] .

الصَّدُوقُ فِی الْمُقْنِ (ع) : وَ اتَّقِ شُطُوطَ الْأَنْهَارِ وَ الطُّرُقَ النَّافِذَهَ وَ تَحْتَ الْأَشْجَارِ الْمُثْمِرَهِ وَ مَوَاضِعَ اللَّعْنِ وَ هِی أَبْوَابُ الدُّورِ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص263] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : اجْتَنِبْ أَفْنِیهَ الْمَسَاجِدِ وَ شُطُوطَ الْأَنْهَارِ وَ مَسَاقِطَ الثِّمَارِ وَ مَنَازِلَ النُّزَّالِ

[کافی ، ج3 ، ص16] .

با انگشتری که نام مقدس روی آن است ، استنجا نکنید.

با دست راست (که معمولاً غذا می خورد) نباشد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اِلاِسْتِنْجَاءُ بِالْيمِينِ مِنَ الْجَفَاءِ [کافی ، ج3 ، ص17] .

عَنِ السَّكونِی عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ (ع) قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الْغَائِطِ. فَقَالَ : " تَصْغِيرٌ لِابْنِ آدَمَ لِكَی لَا يتَكَبَّرَ وَ هُوَ يحْمِلُ غَائِطَهُ مَعَهُ " [المناقب ، ج4 ، ص259] .

اگر زواید دفع نمی شد ، چه می شد ؟

در حدیث آمده حتی در همان حال یاد او باشیم.

2. مسائل آمیزشی

1 وَ يسْئَلُونَک عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذىً فَاعْتَزِلُوا النِّساءَ فِی الْمَحِيضِ وَ لا تَقْرَبُوهُنَّ حَتّی يطْهُرْنَ فَإِذا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيثُ أَمَرَكمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ يحِبُّ التَّوّابِينَ وَ يحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ [بقره/222] .

3. تغذیه

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيسَ لِلصَّبِی لَبَنٌ خَيرٌ مِنْ لَبَنِ أُمِّهِ [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص34] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كلْ وَ أَنْتَ تَشْتَهِی وَ أَمْسِک وَ أَنْتَ تَشْتَهِی [طب النبی (ص) ، ص19] .

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : عَشَاءُ الْأَنْبِياءِعبَعْدَ الْعَتَمَهِ فَلَا تَدَعُوهُ فَإِنَّ تَرْک الْعَشَاءِ خَرَابُ الْبَدَنِ [کافی ، ج6 ، ص288] .

4 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنِ افْتَتَحَ طَعَامَهُ بِالْمِلْحِ ذَهَبَ عَنْهُ سَبْعُونَ دَاءً [المحاسن ، ج2 ، ص593] .

5 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ لِكلِّ ثَمَرَهٍ سَمّاً فَإِذَا أَتَيتُمْ بِهَا فَمَسُّوهَا بِالْمَاءِ أَوِ اغْمِسُوهَا فِی الْمَاءِ یعْنِی اغْسِلُوهَا [کافی ، ج6 ، ص350] .

6 قَالَ الصَّادِقُ (ع)

: إیاک وَ شُرْبَ الْمَاءِ الْبَارِدِ وَ الْفُقَّاعِ فِی الْحَمَّامِ فَإِنَّهُ یفْسِدُ الْمَعِدَهَ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص112] .

7 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تُعَجِّلُوا الرَّجُلَ عِنْدَ طَعَامِهِ حَتَّی یفْرُغَ وَ لَا عِنْدَ غَائِطِهِ حَتَّی یأْتِی عَلَی حَاجَتِهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص624] .

8 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا تَشْرَبْ وَ أَنْتَ قَائِمٌ وَ لَا تَبُلْ فِی مَاءٍ نَقِیعٍ وَ لَا تَطُفْ بِقَبْرٍ وَ لَا تَخْلُ فِی بَیتٍ وَحْدَک وَ لَا تَمْشِ فِی نَعْلٍ وَاحِدٍ [کافی ، ج6 ، ص534] .

9 فَلْینْظُرِ الْإِنْسانُ إِلی طَعامِهِ [عبس/24] . را بعضی این گونه معنا کرده اند :

نگاه کن به غذا که در هضم آن اثر دارد. غذاهائی که انسان هنگام خوردن نمی بیند ، مثل ساندویچ که در کاغذ پیچیده شده است یا هنگام غذا حرف می زند یا تماشای تلویزیون می کند و به هر حال نگاه کردن به غذا در هضم آن اثر دارد.

10 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أُتِی النَّبِی (ص) بِطَعَامٍ حَارٍّ فَقَالَ : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَمْ یطْعِمْنَا النَّارَ نَحُّوهُ حَتَّی یبْرُدَ فَتُرِک حَتَّی بَرَدَ [کافی ، ج6 ، ص322] .

11 عادت به غذای بازار ممنوع :

سُئِلَ أَبُو الْحَسَنِ (ع) مِنَ السَّفِلَهِ قَالَ : " السَّفِلَهُ الَّذِی یأْکلُ فِی الْأَسْوَاقِ " [مستطرفات السرائر ، ص576] .

12 بی وقت خوردن :

عن عمر بن شعیب عن أبیه عن جده قال : کبر مقتا عند الله الأکل من غیر جوع و النوم من غیر سهر و الضحک من غیر عجب و الرنه عند

المصیبه و المزمار عند النعمه. [مسکن الفود ، ص109] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَأْكلْ وَ أَنْتَ تَمْشِی إِلَّا أَنْ تُضْطَرَّ إِلَی ذَلِک [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص354] .

14 عن صفوان الجمال قال : کنا عند الصادق (ع) فحضرته المائده فَاَتی الخادم بالوضوء فناوله المندیل فَعافَهَ ثمّ قال : " منه غسلناه " [محجه ، ج 3 ، ص 6]

15 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تُمِيتُوا الْقُلُوبَ بِكثْرَهِ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ فَإِنَّ الْقُلُوبَ تَمُوتُ كالزَّرْعِ إِذَا أَكثَرَ عَلَيهِ الْمَاءُ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص46] .

روی : من قل طعامه صح بدنه و صفا قلبه و من کثر طعامه سقم بدنه و قسا قلبه [الدعوات ، ص77] .

16 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْجُوعُ إِدَامٌ لِلْمُومِنِينَ وَ غِذَاءٌ لِلرُّوحِ وَ طَعَامٌ لِلْقَلْبِ وَ صِحَّهٌ لِلْبَدَنِ [مصباح الشریعه ، ص77] .

17 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا تطلب الحیاه لتأکل بل اطلب الأکل لتحیا [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص333] .

18 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صُومُوا تَصِحُّوا [الدعوات ، ص76] .

19 قال النبی (ص) : لایکثر الشرب فی اثناء الطعام [محجه ، ج 3 ، ص 14]

20 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَطِيلُوا الْجُلُوسَ عَلَی الْمَائِدَهِ فَإِنَّهَا سَاعَهٌ لَا تُحْسَبُ مِنْ أَعْمِارِكمْ [فقه الرضا (ع) ، ص362] .

21 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْأَكلُ عَلَی الشِّبَعِ يورِثُ الْبَرَصَ [کافی ، ج6 ، ص269] .

22 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْوُضُوءُ

قَبْلَ الطَّعَامِ ینْفِی الْفَقْرَ وَ بَعْدَهُ ینْفِی اللَّمَمَ وَ یصِحُّ الْبَصَرَ [مکارم الأخلاق ، ص139] .

23 کانَ النَّبِی (ص) یعْجِبُهُ أَنْ یشْرَبَ فِی الْقَدَحِ الشَّامِی وَ کانَ یقُولُ هِی أَنْظَفُ آنِیتِکمْ. [المحاسن ، ج2 ، ص577] .

24 عَنِ النَّبِی (ص) : أَنَّهُ نَهَی أَنْ یتَنَفَّسَ فِی الْإِنَاءِ أَوْ ینْفَخَ فِیهِ [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص170] .

25 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَشْرَبُوا الْمَاءَ مِنْ ثُلْمَهِ الْإِنَاءِ وَ لَا مِنْ عُرْوَتِهِ فَإِنَّ الشَّیطَانَ یقْعُدُ عَلَی الْعُرْوَهِ وَ الثُّلْمَهِ [کافی ، ج6 ، ص385] .

26 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یشْرَبَنَّ أَحَدُکمُ الْمَاءَ مِنْ عِنْدِ عُرْوَهِ الْإِنَاءِ فَإِنَّهُ مُجْتَمَعُ الْوَسَخِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص3] .

27 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَشْرَبْ مِنْ أُذُنِ الْکوزِ وَ لَا مِنْ کسْرٍ إِنْ کانَ فِیهِ فَإِنَّهُ مَشْرَبُ الشَّیاطِینِ [مکارم الأخلاق ، ص151] .

28 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ یشْرَبَ الْمَاءُ کمَا تَشْرَبُ الْبَهَائِمُ وَ قَالَ : اشْرَبُوا بِأَیدِیکمْ فَإِنَّهُ أَفْضَلُ أَوَانِیکمْ وَ نَهَی عَنِ الْبُزَاقِ فِی الْبِئْرِ الَّتِی یشْرَبُ مِنْهَا [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص8] .

29 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَوَضَّأَ قَبْلَ الطَّعَامِ عَاشَ فِی سَعَهٍ وَ عُوفِی مِنْ بَلْوَی فِی جَسَدِهِ [النوادر راوندی ، ص51] .

30 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمَعِدَهُ بَیتُ الدَّاءِ وَ الْحِمْیهُ رَأْسُ الدَّوَاءِ وَ أَعْطِ کلَّ بَدَنٍ مَا عُوِّدَ بِهِ [عوالی اللآلی ، ج2 ، ص30] .

31 قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ أَرَادَ

أَنْ یکونَ صَالِحاً خَفِیفَ الْجِسْمِ وَ اللَّحْمِ فَلْیقَلِّلْ مِنْ عَشَائِهِ بِاللَّیلِ [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص458] .

32 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کلُّ دَاءٍ مِنَ التُّخَمَهِ [کافی ، ج6 ، ص269] .

33 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَصُّوا الْمَاءَ مَصّاً وَ لَا تَعُبُّوهُ عَبّاً فَإِنَّهُ یوجَدُ مِنْهُ الْکبَادُ [کافی ، ج6 ، ص381] .

34 وَ حَمْلُهُ وَ فِصالُهُ ثَلاثُونَ شَهْراً [احقاف/15] .

35 فِیهِ شِفاءٌ لِلنّاسِ [نحل/69] .

36 میوه را با پوست بخورید.

37 هر سال 220 هزار کودک زیر یک سال و هر 24 ساعت 600 کودک تلف می شود.

38 حدیث گوشت گاو : لحمه داء و لبنه دواء

39 لحم موقوذه و لتردیه و لیطحه.

40 ذبح : با آهن تیز باشد.

41 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَدَعُوا آنِیتَکمْ بِغَیرِ غِطَاءٍ فَإِنَّ الشَّیطَانَ إِذَا لَمْ تُغَطَّ الْ آنِیهُ بَزَقَ فِیهَا وَ أَخَذَ مِمَّا فِیهَا مَا شَاءَ [المحاسن ، ج2 ، ص584] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أکفی إناءک فإن الشیطان لا یرفع إناء مکفأ [مکارم الأخلاق ، ص128] .

(و کفی اناءک : ظروف خود را وارونه بگذارید)

43 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَشْرَبُوا الْمَاءَ مِنْ ثُلْمَهِ الْإِنَاءِ وَ لَا مِنْ عُرْوَتِهِ فَإِنَّ الشَّیطَانَ یقْعُدُ عَلَی الْعُرْوَهِ وَ الثُّلْمَهِ [کافی ، ج6 ، ص385] .

44 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا تَشْرَبْ مِنْ مَوْضِعِ أُذُنِهِ وَ لَا مِنْ مَوْضِعِ کسْرِهِ فَإِنَّهُ مَقْعَدُ الشَّیطَانِ [المحاسن ، ج1 ، ص274] .

45 رسول اکرم (ص) آب را از ظرف شیشه ای

که از شام می آوردند ، میل می فرمود و یقول : هی من أنظف آنیتکم [بحارالأنوار ، ج63 ، ص534] .

46 عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیرٍ عَنْ مُرَازِمٍ قَالَ : رَأَیتُ أَبَا الْحَسَنِ (ع) إِذَا تَوَضَّأَ قَبْلَ الطَّعَامِ لَمْ یمَسَّ الْمِنْدِیلَ وَ إِذَا تَوَضَّأَ بَعْدَ الطَّعَامِ مَسَّ الْمِنْدِیلَ. [کافی ، ج6 ، ص291] .

پرخوری

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِدْمَانُ الشِّبَعِ یورِثُ أَصْنَافَ الْوَجَعِ [غررالحکم ، ص360] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بطن المرء عدوه [غررالحکم ، ص360] .

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کیف تصفو فکره من یستدیم الشبع [غررالحکم ، ص360] .

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نِعْمَ عَوْنُ الْمَعَاصِی الشِّبَعُ [غررالحکم ، ص361] .

5 قَالَ الرِّضَا (ع) : لَوْ أَنَّ النَّاسَ قَصَّرُوا فِی الطَّعَامِ لَاسْتَقَامَتْ أَبْدَانُهُمْ [مکارم الأخلاق ، ص362] .

6 قَالَ الْکاظِمُ (ع) : الْحِمْیهُ رَأْسُ الدَّوَاءِ وَ الْمَعِدَهُ بَیتُ الدَّاءِ وَ عَوِّدْ بَدَناً مَا تَعَوَّدَ [مکارم الأخلاق ، ص362] .

دارو

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ ظَهَرَتْ صِحَّتُهُ عَلَی سُقْمِهِ فَیعَالِجُ نَفْسَهُ بِشَیءٍ فَمَاتَ فَأَنَا إِلَی اللَّهِ مِنْهُ بَرِیءٌ [خصال صدوق ، ج1 ، ص26] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا یتَدَاوَی الْمُسْلِمُ حَتَّی یغْلِبَ مَرَضُهُ صِحَّتَهُ [خصال صدوق ، ج2 ، ص620] .

3 رُوی که دواء مثل صابون است پاک می کند ، ولی کهنه هم می کند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شرب الدواء للجسد كالصابون للثوب ينقيه و لكن يخلقه [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج20 ، ص300] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رب دواء جلب داء [غررالحكم ، ص484] .

5 عَنْ أَبِی الْحَسَنِ (ع) قَالَ : لَيسَ مِنْ دَوَاءٍ إِلَّا وَ هُوَ يهَيجُ دَاءً وَ لَيسَ شَیءٌ فِی الْبَدَنِ أَنْفَعَ مِنْ إِمْسَاک الْيدِ إِلَّا عَمَّا يحْتَاجُ إِلَيهِ [كافی ، ج8 ، ص273] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَجَنَّبِ الدَّوَاءَ مَا احْتَمَلَ بَدَنُک الدَّاءَ فَإِذَا لَمْ يحْتَمِلِ الدَّاءَ فَالدَّوَاءُ [مكارم الأخلاق ، ص362] .

4. لباس

1 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا تَشْرَبْ وَ أَنْتَ قَائِمٌ وَ لَا تَنَمْ وَ بِيدِک رِيحُ الْغَمَرِ وَ لَا تَبُلْ فِی الْمَاءِ وَ لَا تَخَلَّ عَلَی قَبْرٍ وَ لَا تَمْشِ فِی نَعْلٍ وَاحِدَهٍ [بحارالأنوار ، ج77 ، ص191] . (ممكن است معنا اين باشد كه يک پا در كفش و پای ديگر برهنه ، زيرا تعادل بدن در راه به هم می خورد و يا اينكه كفش تو يكی نباشد مثلاً كفش مستراح با كفش بيرون با كفش اتاق فرق می كند ، البته شايد اين معنا باشد) .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : النَّظِيفُ مِنَ الثِّيابِ يذْهِبُ الْهَمَّ وَ الْحَزَنَ وَ هُوَ طَهُورٌ لِلصَّلَاهِ [كافی ، ج6 ، ص444] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اتَّخَذَ ثَوْباً فَلْينَظِّفْهُ [كافی ، ج6 ، ص441] .

4 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الثَّوْبُ النَّقِی يكبِتُ الْعَدُوَّ [كافی ، ج6 ، ص441] .

3. رابطه جسم وجان در اسلام

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : النَّظِيفُ مِنَ الثِّيابِ يذْهِبُ الْهَمَّ وَ الْحَزَنَ وَ هُوَ طَهُورٌ لِلصَّلَاهِ [كافی ، ج6 ، ص444] .

2 قَالَ أَمِيرُ

الْمُومِنِینَ (ع) : الحسد یذیب الجسد [غررالحکم ، ص300] .

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : صِحَّهُ الْجَسَدِ مِنْ قِلَّهِ الْحَسَدِ [نهج البلاغه ، حکمت 256] .

4 روایت ذیل آیهحُرِّمَتْ عَلَیکمُ الْمَیتَهُ وَ الدَّمُ وَ لَحْمُ الْخِنْزِیرِ [مائده/3] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَمَّا الْمَیتَهُ فَإِنَّهُ لَا یدْمِنُهَا أَحَدٌ إِلَّا ضَعُفَ بَدَنُهُ وَ نَحَلَ جِسْمُهُ وَ ذَهَبَتْ قُوَّتُهُ وَ انْقَطَعَ نَسْلُهُ وَ لَا یمُوتُ آکلُ الْمَیتَهِ إِلَّا فَجْأَهً [کافی ، ج6 ، ص242] .

و درباره خون می فرماید : وَ أَمَّا الدَّمُ فَإِنَّهُ یورِثُ آکلَهُ الْمَاءَ الْأَصْفَرَ وَ یبْخِرُ الْفَمَ وَ ینَتِّنُ الرِّیحَ وَ یسِیءُ الْخُلُقَ وَ یورِثُ الْکلَبَ وَ الْقَسْوَهَ فِی الْقَلْبِ وَ قِلَّهَ الرَّأْفَهِ وَ الرَّحْمَهِ حَتَّی لَا یومَنَ أَنْ یقْتُلَ وَلَدَهُ وَ وَالِدَیهِ

وَ أَمَّا الْخَمْرُ فَإِنَّهُ حَرَّمَهَا لِفِعْلِهَا وَ لِفَسَادِهَا وَ قَالَ : مُدْمِنُ الْخَمْرِ کعَابِدِ وَثَنٍ تُورِثُهُ الِارْتِعَاشَ وَ تَذْهَبُ بِنُورِهِ وَ تَهْدِمُ مُرُوءَتَهُ وَ تَحْمِلُهُ عَلَی أَنْ یجْسُرَ عَلَی الْمَحَارِمِ مِنْ سَفْکِ الدِّمَاءِ وَ رُکوبِ الزِّنَا فَلَا یومَنُ إِذَا سَکرَ أَنْ یثِبَ عَلَی حَرَمِهِ وَ هُوَ لَا یعْقِلُ ذَلِک وَ الْخَمْرُ لَا یزْدَادُ شَارِبُهَا إِلَّا کلَّ سُوءٍ

4. رابطه پیش گیری و درمان

13 مردم به فکر درمان هستند ، ولی بهداشت نه :

دستور واکسن را گوش نمی دهند؛ بچه فلج می شود و 4 سال پشت در مریض خانه می مانند.

14 پیش گیری کار غیر پزشک هم هست ، ولی درمان نه.

15 پیش گیری ارزان است ، ولی یک شب تختخواب بیمارستان یک میلیون تومان خرج دارد (رادیولوژی ، اتاق عمل ، داروخانه ، پارک ، آشپزخانه ، هر روز 550 تومان خرج یک روز) . از

یک تخت در سال حدود 31 نفر ، در بهترین شرائط استفاده می کند. اگر 5 پزشک در رأس کار نباشد ، تمام مخارج هست ، ولی بی فایده.

ما اگر با پول 3 تخت مرکز بهداشتی درست کنیم ، در سال 68 هزار نفر 70 درصد کار را غیر پزشک انجام می دهد. هر 70 بیمار ، یک تختخواب لازم دارد.

90% زایمان ها طبیعی است. بعضی از کشورهای پیشرفته از زایشگاه به سوی خانه برمی گردند. می گویند : در ماشین زائید ، بیخود از خانه بیرون آمد.

5. اهمیت درمان دراسلام

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ ظَهَرَتْ صِحَّتُهُ عَلَى سُقْمِهِ فَيعَالِجُ نَفْسَهُ بِشَىءٍ فَمَاتَ فَأَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُ بَرِىءٌ [خصال صدوق ، ج1 ، ص26] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا يتَدَاوَى الْمُسْلِمُ حَتَّى يغْلِبَ مَرَضُهُ صِحَّتَهُ [خصال صدوق ، ج2 ، ص620] .

3 دواء مثل صابون است پاک می کند ، ولی کهنه هم می کند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شرب الدواء للجسد كالصابون للثوب ينقيه و لكن يخلقه [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج20 ، ص300] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رب دواء جلب داء [غررالحكم ، ص484] .

5 عَنْ أَبِى الْحَسَنِ (ع) قَالَ : لَيسَ مِنْ دَوَاءٍ إِلَّا وَ هُوَ يهَيجُ دَاءً وَ لَيسَ شَىءٌ فِى الْبَدَنِ أَنْفَعَ مِنْ إِمْسَاكِ الْيدِ إِلَّا عَمَّا يحْتَاجُ إِلَيهِ [كافى ، ج8 ، ص273] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَجَنَّبِ الدَّوَاءَ مَا احْتَمَلَ بَدَنُک الدَّاءَ فَإِذَا لَمْ يحْتَمِلِ الدَّاءَ فَالدَّوَاءُ [مكارم الأخلاق ، ص362] .

6. رابطه عاطفه و بهداشت

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنْهَاكمْ مِنْ أَنْ تَطْرَحُوا التُّرَابَ عَلَى ذَوِى أَرْحَامِكمْ فَإِنَّ ذَلِک يورِثُ الْقَسْوَةَ فِى الْقَلْبِ وَ مَنْ قَسَا قَلْبُهُ بَعُدَ مِنْ رَبِّهِ [كافى ، ج3 ، ص199] .

سلامتی

عافِيهِ الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ

وَ إِذا مَرِضْتُ فَهُوَ يشْفِينِ [شعراء/80] .

فِيهِ شِفاءٌ لِلنّاسِ [نحل/69] .

سلامتی : جسم ، روح

قلب سلیم ، منیب ، مریض

طبیب و طبابت و پرستار ،

پزشک امین و آگاه.

امراض قلب :

شک

تکبر

حرص و حسد و بخل

مسأله بیماری

و بیماری های واگیر

دستوراتی که اسلام برای سلامتی قرار داده

نظافت

تغذیه

لباس

کار و ورزش

بیماری ،

فرصتی برای فکر

بیماری ، کفاره گناه

بیماری ، عامل غرور زدایی

بیماری ، گامی برای پرورش اخلاق در خود بیمار و دیگران و پرورش عاطفه

بیماری ، گامی برای تلاش و درمان و پیشرفت علم طب

بهداشت : بدن ، محیط ، دهان ، تغذیه ، مو و ناخن ، جامعه ، لباس ، جان و...

مسأله دوا و درمان و شفا

مسأله عیادت و آداب عیادت

مسأله تلقین

مسأله برخورد با بیمار و اجر آن

جمله ای با دانشجویان پزشکی و پرستاری که کارشان شغل نیست.

7. نامه ای پیرامون بهداشت

باسمه تعالی

حضور محترم حضرت حجه الاسلام و المسلمین حاج آقای قرائتی نماینده محترم ولی فقیه در نهضت سوادآموزی

سلام علیکم

از آنجا که مشکلات ناشی از شیوع بیماران روانی رو به افزایش است و نیز به دلیل اینکه متأسفانه بعد جسم انسان مورد توجه و شناخت بوده و به بعد روان انسانی که منشأ حرکت این جسم و افعال متعدد آن است ، به جز قلیلی توجه نمی کنند ، همچنین به دلیل افزایش تعداد بیماران روانی از

طرفی و کمی امکانات از جمله کمبود متخصصین دانا و توانا و متعهد و دلایل متعدد دیگر از حدود 8 سال قبل وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی هفته آخر مهرماه هر سال را هفته بهداشت و روان نامید تا وسیله ای باشد که به این مشکلات و پیش گیری از ابتلا به بیماری های روانی توجه بیشتری مبذول گردد و به بهانه این هفته سخنرانی ها و برنامه ریزی های عملی صورت پذیرد ، اما سرعت سریع بروز این بیماری ها فاصله زیادی بین این برنامه های پیش گیری درمانی ایجاد نموده است. لذا توجه بیشتری را می طلبد. جهت توجه بیشتر به اهمیت این موضوع ناچار از

ارائه نتایج پژوهش ها و بررسی مختلف جهانی و نیز محققین ایرانی هستم که تعدادی از آنها در زیر از نظرتان خواهدگذشت :

دکتر سارتوریوس مسئول بخش بهداشت و روان سازمان جهانی بهداشت در کنفرانس جهانی حقوق بشر تعداد بیماران روانی در سراسر دنیا را بیش از نیم میلیارد نفر (حدود 121 جمعیت دنیا) گزارش نمود و نیز بیان داشت که 20 میلیون نفر از این بیماران دچار افسردگی هستند ، بیش از نیمی از این بیماران در کشورهای درحال توسعه زندگی می کنند. نام برد ، علل اساسی بروز این بیمارها را در سراسر دنیا مشکلات اقتصادی ، توسعه شهری و فرو ریختن ساختار سنتی خانواده می داند. [مجله خبری سازمان جهانی بهداشت ، 1993]

گزارش دیگری از همین منبع افسردگی ، اضطراب و بیماری های روان تنی را به ترتیب شایع ترین بیماری ها در سراسر جهان می داند.

بررسی های محققین ایرانی از سال 1342 تاکنون در سال های مختلف و پژوهش متعدد در اقصی نقاط ایران اعم از شهر و روستا شیوع بیماری های روانی را از 11 تا 18 % گزارش نموده است که این آمار سیر صعودی داشته است.

در همه این بررسی ها افسردگی و پس از آن اضطراب شایع ترین اختلال بوده است. زنان بیش از مردان و بیسوادان و کم سوادان بیش از باسوادان ، طبقه فقیر اجتماع بیش از طبقه متموّل به این بیماری ها مبتلا شده اند.

حدود 2 تا 3 درصد این بیماران نیاز به بستری دارند و بر اساس آمار ارائه شده از طرف دکتر داویدیان هر بیمار در طول عمر حداقل 600 هزار تومان هزینه بستری و درمان دارد. [مجله نبض ، شماره

ششم ، 1371]

هر بیمار روانی حداقل 3 الی 4 نفر از افراد خانواده خود را دچار نگرانی می کند به این ترتیب جمعیت انبوهی از کشور دچار نگرانی و تشویش خاطر می شوند.

افزایش روزافزون بار مشکلات اجتماعی و محیطی ، فشارهای روانی را افزون تر می کند و هر روز به آمار و ارقام ارائه شده می افزاید. خانواده هایی که باید کانون های آسایش و امنیت باشد ، به دلائل مختلف از جمله چشم و هم چشمی ، حسادت و به خصوص ضعف ایمان و عدم به کارگیری دستورات اسلامی با خطر از هم گسیختگی مواجه هستند. بسیاری از این خانواده ها به جای جذب اعضا به درون خانواده به عنوان محیطی امن در جهت گریزان نمودن اعضا به خصوص فرزندان خانواده گام برمی دارند.

آمار طلاق در چهار سال گذشته رو به افزایش گذاشته است و آمار ازدواج روند عکس آن رو به کاهش. این عوامل افراد را در جهت ابتلا به افسردگی ، احساس پوچی ، یأس و... احتمالاً خودکشی سوق می دهد. شدت بیشتر فشار بیماری های شدید روانی را به وجود می آورد. چنانکه آمارهای سراسر جهان نشان می دهد عمده ترین علت خودکشی ابتلا به بیماری افسردگی است. آخرین بررسی های انجام شده در ایران حدود 2 - 5 درصد شیوع این بیماری را در سراسر کشورخبر می دهد.

برابر یک بررسی انجام شده در یکی از بخش های مسمومیتی از 6 هزار مراجعه با این علت ، 3 هزار مسمومیت عمدی و به عبارت دیگر خودکشی بوده است ، افرادی که خودسوزی کرده و یا با سقوط عمدی دست به انتحار زده اند و نیز کسانی که قبل از انتقال به بیمارستان جان باخته اند به این رقم

افزوده می شوند.

در این بررسی عمده ترین علت خودکشی را اختلافات خانوادگی ، مشکلات اقتصادی ذکر نموده اند. شایع ترین سن ، دهه دوم و سوم زندگی ، از نظر جنس زنان 60 % تعداد را به خود اختصاص داده اند.

در زمینه فوق عمده ترین کاری که می توان انجام داد ، آموزش خانواده ها و نوجوانان و جوانان است که این کار با کندی انجام می پذیرد. در این آموزش ها مربیان در خانواده ها و به عبارت دیگر پدر و مادر باید جوان و نوجوان و در سنین پائین تر؛ یعنی کودک خود را بشناسند و با ویژگی های سنی او آشنا گردند.

راه برقرار کردن ارتباط با نوجوان و جوان را بیاموزند ، چنان که نوجوان آنها احساس کند که پدر و مادر با او هستند و نه بر او ، والدین باید بدانند که ویژگی جوان زبان آمرانه و نصیحت را به ندرت می پذیرد و زبان صادقانه و دوستانه و توأم با احترام به شخصیت او را پذیراتر است.

اما همان گونه که ذکر شد ، این آموزش ها اندک است و بعضا ناقص و به طور مقطعی.

مشکل دیگری که در زمینه بهداشت روانی مطرح است مشکل مدیریت است ، مدیریت های غلط که ناشی از عدم شناخت انسان ها وویژگی های روانی اجتماعی اوست ، بالطبع مشکلات روزافزون بیماریهای روانی را ایجاد می نماید ، نمونه خفیف این مشکلات را در افزایش غیبت ، کم کاری ، بی انضباطی ، کاهش تولید ، مصرف اسراف گونه مواد ، حادثه سازی برای خود و دیگران در کارخانه ها و نیز در ادارات است. چرا که همانطور که گفته شد ، با ویژگی های یک انسان آشنان نیستند و اگر بدانند که احترام به شخصیت کارمند

و کارگر و محبت و پذیرش او ، ایجاد و حفظ امنیت خاطر او از کلیدهای حلّ معماست و اگر این آگاهی را به باور و سپس به یقین و عمل تبدیل کنند ، بسیاری از مشکلات اداری کارخانجات کاسته خواهد شد.

بی شک همه این مشکلات برمی گردد به عدم شناخت انسان در مراحل رشد او و نیز روش های ارتباط بین انسان ها در امور مختلف و ایجاد تفکر صحیح و منطقی بر اساس این شناخت.

برای شناخت این انسان کتابی بهتر از قرآن حکیم سراغ ندارم و سخنی والاتر از سخن پیامبر اکرم (ص) و ائمه معصومین (علیهم السلام) نشنیده ام و در جامعه اسلامی کشورمان چه کسانی را والاتر و بهتر و قدرتر از علماء و فضلا و خطیبان و نویسندگان اسلامی را می توان سراغ داشت.

و شما که در زمره علما و فضلای اندیشمند و ارزشمند کشور اسلامی مان هستید ، شما که به لطف خداوند متعال از هرگونه گرفتاری های دنیوی با استفاده از آیات و روایات معتبر و محکم ، پیر و جوان را از هر گروه و سنخی به پای سخن خود می نشانید ، شما که سخنانی را تحت عنوان امر به معروف و نهی از منکر با استفاده از آیات قرآن مجید و روایات ائمه معصومین (علیهم السلام) با سبقه تاریخی 1400 ساله بیان می کنید و این در حالی است که بسیاری از این مسائل را روان شناسی جدید در مکتب های مختلف با سابقه 50 تا 100 ساله خود در دنیای غرب به نام خود رقم می زنند و این خود نشانی از کمال و همه جانبه بودن مکتب اسلام است.

آری ، شما هم چنان قادر

خواهید بود و ان شاء الله بر این قدرتتان افزوده خواهد گشت تا با استفاده از همین مباحث اسلامی و با لسانی که الطاف و قدرت خداوند در او ظاهر است ، در زمینه بهداشت روان در همه جنبه های آن از جمله مشکلات جوانان ، مشکلات مدیریت ، مشکلات روانی خانواده ها ، مشکلات روانی ناشی از مدارس ، مشکلات جنبی ، مشکلات اعتیاد ، بزه کاری ، دزدی ، قتل و... و در همه زمینه های مشابه در هر فرصت مناسبی از جمله صدا و سیما و جلسات ، مسئولین و کارگزاران را آگاه سازید.

باید عرض کنم متأسفانه تاکنون در جامعه ما هنوز بنابر این روش راست است که بگذاریم بیماری روانی ایجاد شود ، سپس به فکر چاره و درمان آن باشیم و آن هم در صورتی که متخصصین ما ؟ !

البته نیز جای خوشوقتی است که در زمینه پیشگیری در چند سال گذشته گام های کوچکی که قدم های بعدی و بزرگتر را نوید می دهد برداشته شده است ، اما بیم آن می رود که کندی این حرکت و همه گیر نشدن آموزش های بهداشت روان پرداخت غرامت سنگینی را بر دوش جامعه اسلامی تحمیل نماید.

در این زمینه سخن بسیار است و مجال اندک و بر بنده ببخشید که با قصد یادآوری و نیت قربت به خدای تعالی در جهت ادای وظیفه این مطلب با شما بازگو کردم. امید آن دارم که با موقعیتی که به لطف ایزد منان ایجاد شد ، گوشه ای از این حقایق را بازگو کرده باشم و نیز امید آن دارم که حضرتعالی در هر موقعیتی به خصوص در هفته بهداشت و روان

(هفته آخر مهرماه ، 24 لغایت 30 مهرماه) رهنمودهای لازم را نصیب امت اسلامی مان بفرمائید و نیز سایر کارگزاران و خطیبان و دست اندرکاران را به این مهم هدایت فرمائید تا نفس های بیشماری بیمار نگردد و نمیرد و نسل های بیشمارتری بر اساس این نفس های سالم تر برقرار گردد. چرا که هر نفسی که از بین برود نسلی از بین خواهد رفت و اگر نفسی احیا شود ، نسلی احیاء گردد.و السلام علیکم و رحمه الله و برکاته

جواد بهادر خان

15 / 7 / 72 مشهد مقدس

1. بهشت وجهنم

1.بهشت

1. صفات بهشت و بهشتیان

منزه بودن بهشت از لغو و بیهودگی :

لا لَغْوٌ فیها وَ لا تَأْثیمٌ [طور/23] .

منزّه بودن اهل آن :

قَدْ أَفْلَحَ الْمُومِنُونَ الَّذینَ هُمْ فی صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ وَ الَّذینَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ [مومنون/3 - 1] .

علوّ و برتری بهشت :

فَهُوَ فی عیشَهٍ راضِیهٍ فی جَنَّهٍ عالِیهٍ [حاقه/22 - 21] .

وَ مَنْ یأْتِهِ مُومِناً قَدْ عَمِلَ الصّالِحاتِ فَأُولئِک لَهُمُ الدَّرَجاتُ الْعُلی [طه/75] .

علو و برتری اهل آن :

وَ أَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ کنْتُمْ مُومِنینَ [آل عمران/139] .

2. خوردنی های بهشتی

1 از همه نوع میوه آماده است :

وَ لَهُمْ فيها مِنْ كلِّ الثَّمَراتِ [محمد/15] .

2 از انوع میوه هایی که میل دارند انتخاب می کنند :

وَ فَواكهَ مِمّا يشْتَهُونَ [مرسلات/42] .

وَ فاكهَةٍ مِمّا يتَخَيرُونَ [واقعه/20] .

3 دستیابی به میوه ها بسیار آسان است :

وَ ذُلِّلَتْ قُطُوفُها تَذْليلاً [دهر/14] .

قُطُوفُها دانِيةٌ [حاقه/23] .

4 از هر نوع میوه ای دو نوع مختلف وجود دارد

:

فيهِما مِنْ كلِّ فاكهَةٍ زَوْجانِ [الرحمن/52] .

5 خوردنی های بهشت دائمی است :

أُكلُها دائِمٌ [رعد/35] .

لا مَقْطُوعَةٍ وَ لا مَمْنُوعَةٍ [واقعه/33] .

6 از انواع میوه ها و گوشت هایی که تمایل داشته باشند وجود دارد :

وَ أَمْدَدْناهُمْ بِفاكهَةٍ وَ لَحْمٍ مِمّا يشْتَهُونَ [طور/22] .

7 از گوشت لذیذ پرنده ها از هر نوع بخواهند موجود است :

وَ لَحْمِ طَيرٍ مِمّا يشْتَهُونَ [واقعه/21] .

3. آشامیدنی های بهشتی

8 آب نهرهای بهشتی هرگز تغییر پیدا نمی کند :

أَنْهارٌ مِنْ ماءٍ غَيرِ آسِنٍ [محمد/15] .

9 نهرهایی از شیر که هرگز مزه آن عوض نمی شود :

وَ أَنْهارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يتَغَيرْ طَعْمُهُ [محمد/15] .

10 نهرهایی از شراب که بهره مندان از آن لذّت می برند :

وَ أَنْهارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشّارِبينَ [محمد/15] .

4. مقایسه شراب های بهشتی ودنیوی

الف) شراب دنیا انسان را مست می کند و باعث دردسر و گیجی می شود ، امّا شراب بهشتی چنین نیست :

لا يصَدَّعُونَ عَنْها وَ لا ينْزِفُونَ [واقعه/19] .

ب) شراب دنیا نجس و پلید است :

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَ الْمَیسِرُ وَ الْأَنْصابُ وَ الْأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّیطانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُون [مائده/90] .

امّا شراب بهشتی پاک و پاکیزه است :

وَ سَقاهُمْ رَبُّهُمْ شَراباً طَهُوراً [دهر/21] .

ج) شراب دنیا یاوه گویی می آورد ، ولی شراب بهشتی چنین نیست :

لا یسْمَعُونَ فیها لَغْواً وَ لا کذّاباً [نبأ/35] .

لا یسْمَعُونَ فیها لَغْواً وَ لا تَأْثیماً [واقعه/25] .

5. خصوصیات دیگر بهشت

هوای بهشت بسیار مطبوع است ، یعنی آفتاب سوزان و سرما را در آنجا نمی بینند :

لا یرَوْنَ فیها شَمْساً وَ لا زَمْهَریراً [دهر/13] .

12 قصرهای بهشتی پاکیزه است :

وَ مَساکنَ طَیبَةً فی جَنّاتِ عَدْنٍ [توبه/72] .

13 ظرف های زیبای بهشتی :

یطافُ عَلَیهِمْ بِصِحافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَ أَکوابٍ [زخرف/71] .

14 لباس های سبز رنگ بهشتی از حریر نازک و ضخیم :

وَ یلْبَسُونَ ثِیاباً خُضْراً مِنْ سُنْدُسٍ وَ إِسْتَبْرَقٍ [کهف/31] .

15 زینت های بهشتیان از دستبندهای طلائی است :

یحَلَّوْنَ فیها مِنْ أَساوِرَ مِنْ ذَهَب [کهف/31] .

16 تخت های بلند بهشتی :

فیها سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ [غاشیه/13] .

17 بالش ها و متکاهای بهشتی :

وَ نَمارِقُ مَصْفُوفَةٌ [غاشیه/15] .

18 فرش های بسیار عالی و زیبای بهشتی :

وَ زَرابِی مَبْثُوثَةٌ [غاشیه/16] .

19 همسران پاک و پاکیزه بهشتی :

وَ حُورٌ عینٌ کأَمْثالِ اللُّؤلُو الْمَکنُونِ [واقعه/23 - 22] .

20 مأموران پذیرائی بهشتی :

وَ يطَوفُ عَلَيهِمْ وِلْدانٌ مُخَلّدُونَ إِذا رَأيتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لَولَو مَنْثُوراً [دهر/19] .

21 نعمت های بهشتی در تصوّر نمی گنجد :

وَ فيها ما تَشْتَهيهِ الْأَنْفُسُ وَ تَلَذُّ الْأَعْيُنُ [زخرف/71] .

6. خصوصيات اهل بهشت

طيب بودن اهل آن :

إِلَيهِ يصْعَدُ الْكلِمُ الطَّيبُ وَ الْعَمَلُ الصّالِحُ يرْفَعُهُ [فاطر/10] .

منزّه بودن اهل آن :

قَدْ أَفْلَحَ الْمُومِنُونَ الَّذينَ هُمْ فى صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ وَ الَّذينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ [مومنون/3 - 1] .

علوّ و برترى بهشت و اهل آن :

فَهُوَ فى عيشَهٍ راضِيهٍ فى جَنَّهٍ عالِيهٍ [

حاقه/22 - 21] .

وَ مَنْ یأْتِهِ مُومِناً قَدْ عَمِلَ الصّالِحاتِ فَأُولئِک لَهُمُ الدَّرَجاتُ الْعُلی [طه/75] .

وَ أَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ کنْتُمْ مُومِنینَ [آل عمران/139] .

2.جهنم

1. خصوصیات جهنم

1 جهنم مکانی است که هفت طبقه یا هفت در دارد :

وَ إِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعینَ لَها سَبْعَهُ أَبْواب [حجر/44 - 43] .

2 جهنم سر و صدا و خشم و خروش دارد :

إِذا رَأَتْهُمْ مِنْ مَکانٍ بَعیدٍ سَمِعُوا لَها تَغَیظاً وَ زَفیراً [فرقان/12] .

3 جهنم برای جهنّمیان آورده می شود :

وَ جیءَ یوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ [فجر/23] .

4 جهنم دارای نگهبان است :

وَ قالَ لَهُمْ خَزَنَتُها أَ لَمْ یأْتِکمْ رُسُلٌ مِنْکمْ یتْلُونَ عَلَیکمْ آیاتِ رَبِّکمْ [زمر/71] .

5 نگهبانان جهنّم نوزده نفر هستند :

عَلَیها تِسْعَهَ عَشَرَ وَ ما جَعَلْنا أَصْحابَ النّارِ إِلاّ مَلائِکهً [مدثر/31 - 30] .

6 آتش دوزخ فوران دارد :

إِذا أُلْقُوا فیها سَمِعُوا لَها شَهیقاً وَ هِی تَفُورُ [ملک/7] .

7 آتش دوزخ از شدت غضب نزدیک است پاره پاره شود :

تَکادُ تَمَیزُ مِنَ الْغَیظِ [ملک/8] .

8 آتش دوزخ هرگز خاموش نمی گردد :

کلَّما خَبَتْ زِدْناهُمْ سَعیراً [اسراء/97] .

9 آتش دوزخ شعله می کند :

کلاّ إِنَّها لَظی [معارج/15] .

10 آتش دوزخ باطن را هم چون ظاهر می سوزاند :

الَّتی تَطَّلِعُ عَلَی الْأَفْئِدَهِ [همزه/7] .

11 در دوزخ مرگ نیست :

لا یقْضی عَلَیهِمْ فَیمُوتُوا [فاطر/36] .

وَ یأْتیهِ الْمَوْتُ مِنْ کلِّ مَکانٍ وَ ما هُوَ بِمَیتٍ [ابراهیم/17]

.

12 عذاب جهنم بسیار پرمایه و غلیظ است :

وَ مِنْ وَرائِهِ عَذابٌ غَلیظٌ [ابراهیم/17] .

13 سایه های جهنم نه خنک است نه مفید :

وَ ظِلٍّ مِنْ یحْمُومٍ لا بارِدٍ وَ لا کریمٍ [واقعه/44 - 43] .

2. اهل جهنم

14 جهنم احاطه و تسلط بر کافران دارد :

إِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحیطَهٌ بِالْکافِرینَ [توبه/49] .

15 هر چه در جهنم می ریزند پر یا سیر نمی شود :

یوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَ تَقُولُ هَلْ مِنْ مَزیدٍ [ق/30] .

16 دوزخیان در غل و زنجیر هستند :

وَ تَرَی الْمُجْرِمینَ یوْمَئِذٍ مُقَرَّنینَ فِی الْأَصْفادِ [ابراهیم/49] .

17 از سوز آتش دوزخیان چهره ای عبوس و درهم کشیده دارند :

تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النّارُ وَ هُمْ فیها کالِحُونَ [مومنون/104] .

18 لباس دوزخیان هم از آتش است :

لَهُمْ ثِیابٌ مِنْ نار [حج/19] .

19 غذای دوزخیان چیزی نظیر خار خشک است که نه آنان را سیر می کند نه فربه :

لَیسَ لَهُمْ طَعامٌ إِلاّ مِنْ ضَریعٍ لا یسْمِنُ وَ لا یغْنی مِنْ جُوعٍ [غاشیه/7 - 6] .

20 غذای دوزخیان همچون فلز گداخته در شکم ها می جوشد :

إِنَّ شَجَرَةَ الزَّقّومِ طَعامُ الْأَثيمِ كالْمُهْلِ يغْلى فِى الْبُطُونِ كغَلْى الْحَميم [دخان/46 - 43] .

1. بهمن شروعی دیگر

1. دین مدار

1 روز توحید : وَ اجْعَلْنا لِلْمُتَّقينَ إِماما [فرقان/74] .

پایان عمر طاغوت ، عوض شدن مسیر اطاعت های شرک

دُونِ اللّهها تمام شد.

نام خدا و یاد خدا زنده شد.

قانون خدا به میدان آمد.

آرم تاج رفت ، کلمهاللّهبه میان آمد.

شاه رفت ، امام آمد.

متملقین وابسته رفتند ،

جوانان گمنامحِزْبُ اللّهآمدند.

ترسوها رفتند ، شجاعان آمدند.

تفرقه رفت ، وحدت آمد.

2 روز عدل :

اموال غیرعادلانه برگردانده شد.

حقوق های غیرعادلانه تعدیل شد.

تقسیم عادلانه شروع شد.

رهبر عادل ، رئیس جمهور عادل ، رئیس مجلس عادل و قاضی عادل آمد.

3 روز نبوّت :

قرآن مهجور تلاوت شد ، جزء درس قرار گرفت ، عالم به قرآن به صحنه آمد.

قال الصادق (ع) ، قال رسول الله (ص) مطرح شد.

سنت او زنده شد.

4 روز امامت :

ثابت شد که اسلام می تواند حکومت کند.

نائب او بهترین حاکم است.

مستضعفان موعود خودشان را نشان دادند.

یاد امام زمان (ع) زیاد شد.

بوی حکومت امام زمان (ع) آمد.

الآن دیگر دنیا واقعا در انتظار فرج هستند.

اداره ها مسجد شدند.

نماز جمعه مطرح شد.

مساجد شلوغ شد.

اذان در هر سه وقت گفته شد.

نماز شب احیاء شد.

روزه خواری در جلو چشم ها برچیده شد.

حج زنده شد.

قِياماً لِلنّاسِ [(مائده/97)] شد.

وَ أَذانٌ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ إِلَى النّاسِ يوْمَ الْحَجِّ الْأَكبَرِ أَنَّ اللّهَ بَرِىءٌ مِنَ الْمُشْرِكينَ وَ رَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيرٌ لَكمْ وَ إِنْ تَوَلَّيتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّكمْ غَيرُ مُعْجِزِى اللّهِ وَ بَشِّرِ الَّذينَ كفَرُوا بِعَذابٍ أَليم [(توبه/3)] شد.

تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّه [(انفال/60)] عملی شد.

لِيجْزِى الَّذينَ أَساوا بِما عَمِلُوا [(نجم/31)] مطرح شد.

إِنَّهُ لَيسَ مِنْ أَهْلِک [(هود/46)] شد.

کی لا یکونَ دُولَةً بَینَ الْأَغْنِیاءِ مِنْکم [(حشر/7)] عملی شد.

لنْ يجْعَلَ اللّهُ لِلْكافِرينَ عَلَى الْمُومِنينَ سَبيلاً [(نساء/141)] زنده شد.

لا تُوتُوا السُّفَهاءَ أَمْوالَكمُ [(نساء/5)] اجراء شد.

فَقاتِلُوا أَئِمَّةَ الْكفْر [(توبه/12)] اجراء شد.

لا تَتَّخِذُوا بِطانَةً مِنْ دُونِكم [(آل عمران/ 118)] شد.

أَشِدّاءُ عَلَى الْكفّارِ رُحَماءُ بَينَهُم [(فتح/29)] رنگ

و بو گرفت.

در شهرها صدها حوزه علمیه احیاء شد. حتی در مسجدسلیمان هزار دختر طلبه شدند.

2. جوان

با چند نفر و چند قبضه اسلحه و افراد ناشی شروع کردیم و اکنون لشکرهای قوی و باتجربه تشکیل شد.

وزرا پخته شدند.

به دنیا گفتید جوان هم می تواند وزیر و معاون وزیر باشد ، ساده و بی تکلّف باشد.

3. مردمی

فرمانده کل قوا ، نایب حضرت مهدی (ع) و ولی خدا استو

هدف جنگ ، دفاع و رضای خدا است.

پشتیبان ارتش ، مردم هستند.

محبوبیت ارتش

عمومی شدن ارتش

ابتکارات و طرّاحی های ارتش

مکتبی شدن ارتش ، سرباز و سرهنگ در کنار هم قرار گرفتند.

سرباز دکور بود ، ترسو بود ، اجباری بود ، با رضای والدین نبود ، ولی امروز سرباز هدف دار است ، شجاع است ، عاشق است و با رضایت والدین است.

4. بدون تبعیض

زن در کنار مرد شهید می شود ، نماز جمعه می رود ، درس می خواند ، با پوشش ، خودنمائی را کنار زده؛ به جای رقص ، برای رزمنده لباس می بافد ، به جای اینکه دنبال طلا برود ، طلای خود را می دهد ، با مهریه کم به خانه شوهر می رود ، به دنبال شوهر مؤمن است ، فساد و تظاهر به آن را با عبادت عوض کرده است و...

همان لباس بسیجی و پاسدار را رجائی هم می پوشد.

همان خونی که رزمنده می دهد ، رئیس جمهور و نخست وزیر ، وکیل و آیت الله اشرفی و مدنی و... هم می دهند.

و همان غذایی که مسئولین می خورند ، پاسدار و کشاورز هم می خورد.

5. فهمیده

فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ [(حشر/19)] نیستندفَرَجَعُوا إِلى أَنْفُسِهِمْ [(انبیاء/64)] شدند.

فهمیدند مبتکرند

فهمیدند قوی هستند.

فهمیدند انسانند.

فهمیدند که می فهمند.

از غفلت ها هوشیار شدند.

تفرقه ها به همبستگی تبدیل شده است.

6. باعزت

نفوذناپذیری : نه بمب ها ، نه ترکش ها ، نه شهید دادن ها ، نه انفجارها ، نه جنگ ، نه توطئه ، نه گرانی ، نه فرار چند متخصص ، نه ترور کور ، نه آدم ربائی ، نه تبلیغات خارجی ، نه تهدیدها ، در اراده ملت خلل ایجاد نمی کند ، بر عکس تحقیر آمریکا ، رسوائی شوروی ، گیجی اروپا ، دست و پا زدن شاخه را به دنبال داشته است ، و خلاصه همان گونه که گفتیم امام

دنیا شده ایم ، روزنه امید شده ایم و امروز وظیفه ما حفاظت و تکمیل و صبر است.

7. متحوّل

جهاد سازندگی هزارها مدرسه ، درمانگاه ، پل و چاه و...ساخته است.

سپاه صدها هزار جوان را ساخت و می سازد.

بنیاد مستضعفان سودها را از سرمایه داران فراری گرفت و در اختیار امام قرار داد و در تدارک خانه سازی و... است.

سوادآموزی صدها کلاس در جبهه ها ، صدها کلاس در پادگان ها ، کارخانه ها ، مساجد ، تکایا و...برپا کرد.

1. بیعت در اسلام

1. مفهوم بیعت

1 قرار داد اطاعت و حمایت و عقد لازم است و شکستن آن حرام است و لذا رأی را می توان پس گرفت ، اما بیعت را هرگز.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بَايعَنِى الْقَوْمُ الَّذِينَ بَايعُوا أَبَا بَكرٍ وَ عُمَرَ وَ عُثْمَانَ عَلَى مَا بَايعُوهُمْ عَلَيهِ فَلَمْ يكنْ لِلشَّاهِدِ أَنْ يخْتَارَ وَ لَا لِلْغَائِبِ أَنْ يرُدَّ [نهج البلاغه ، نامه 6] .

2. شرایط بیعت

1 بیعت باید با مطالعه باشد نه با دستپاچگی.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَمْ تَكنْ بَيعَتُكمْ إِيای فَلْتَةً [نهج البلاغه ، خطبه 136] .

بیعت شما با من بی رویه و بی تدبر و ناگهانی نبود.

2 بیعت اختیاری باشد (از کودک ، دیوانه و مجبور صحیح نیست.) [معالم المدرسین ، ج1 ، ص157] .

3 با لایق و کسی که اهلیت دارد بیعت کند. (بیعت با متجاهر به فسق جایز نیست)

4 در موضوع صحیح بیعت کند. (برای انجام گناه جایز نیست)

5 در آیه 12 ممتحنه در شرایط بیعت النبی (ص) با زنان می خوانیموَ لا یعْصینَک فی مَعْرُوفٍبااینکه حضرت معصوم است.

1 همین که برنامه یا هدف عوض شد بیعت تازه مفید است. مثلا : پیامبر با حدود 14000 نفر به قصد عمره تا چند میلی مکه در سال 6 هجری آمدند و همین که مانع شدند و برنامه عمره به هم خورد.پیامبر (ص) به زیر درخت رفت و بار دیگر برای برنامه جدید از مردم بیعت گرفت که آیات بیعت در سوره فتح در آن ماجرا نازل شد.

شرکت زنان

1 روز فتح مکه مردم با دست دادن بیعت می کردند ، ولی

پیامبر اکرم (ص) دست مبارکشان را در ظرف آبی فرو کردند و زنان برای بیعت دست در آن ظرف قرار می دادند و این بیعت با زنان بود.

2 قَالَ الْجَوَادُ (ع) : كانت مبايعه رسول الله (ص) النساء أن يغمس يده فی إناء فيه ماء ثم يخرجها و تغمس النساء بأيديهن فی ذلک الإناء بالإقرار و الإيمان بالله و التصديق برسوله علی ما أخذ عليهن [تحف العقول ، ص475] .

3. انواع بیعت

1. بیعت حضرت رسول الله (ص)

1. بیعت رضوان

لَقَدْ رَضِی اللّهُ عَنِ الْمُومِنينَ إِذْ يبايِعُونَک تَحْتَ الشَّجَرَهِ فَعَلِمَ ما فی قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَهَ عَلَيهِمْ وَ أَثابَهُمْ فَتْحاً قَريباً وَ مَغانِمَ كثيرَهً يأْخُذُونَها وَ كانَ اللّهُ عَزيزاً حَكيماً [فتح/19 - 18] .

در ماجرای حدیبیه شایع شد که نماینده رسول الله (عثمان بن عفان) دستگیر و توقیف یا کشته شده. پیامبر (ص) زیر درختی رفت تا از مردم پیمان وفا داری در جنگ بگیرد. مردم با صداقت زیر همان درخت با حضرت بیعت کردند. آیه نازل شد که چهار اثر بر این بیعت بار شد :

الف : رَضِی اللّهُ عَنِ الْمُومِنينَ

ب : فَأَنْزَلَ السَّكِينَه

ج : فَتْحاً قَريباً

د : مَغانِمَ كثيرَهً

نام آن بیعت رضوان است ، چونرَضِی اللّهُدر آیه است كهرِضْوانٌ مِنَ اللّهِ أَكبَرُ [توبه/72] .

4 عن سهل بن سعد ، قال : " بايعت النبی انا و ابوذر و عباده بن الصامت و ابو سعيد الخدری و محمد بن مسلمه و سادس عليان لا تأخذنا فی الله لومه لائم و اما السادس فاستقا به فاقاله " [صح ، ج1 ، ص1516] .

2. حديبيه

2 عن جابر

قال : " كنا يوم الحديبيه الفا و اربعمأه فبايعناه و عمر آخذ بيده تحت الشجره و هى سمره و قال : بايعناه على ان لا نفر و لم نبايعه على الموت " [صح ، ج3 ، ص1438] .

3. بيعت النساء

1 يا أَيهَا النَّبِى إِذا جاءَک الْمُومِناتُ يبايعْنَک عَلى أَنْ لا يشْرِكنَ بِاللّهِ شَيئاً وَ لا يسْرِقْنَ وَ لا يزْنِينَ وَ لا يقْتُلْنَ أَوْلادَهُنَّ وَ لا يأتينَ بِبُهْتانٍ يفْتَرِينَهُ بَينَ أَيديهِنَّ وَ أَرْجُلِهِنَّ وَ لا يعْصينَک فى مَعْرُوفٍ فَبايعْهُنَّ وَ اسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللّهَ إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحيمٌ [ممتحنه/12] .

2. بيعت با حضرت على (ع)

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَيهَا النَّاسُ إِنَّكمْ بَايعْتُمُونِى عَلَى مَا بُويعَ عَلَيهِ مَنْ كانَ قَبْلِى وَ إِنَّمَا الْخِيارُ لِلنَّاسِ قَبْلَ أَنْ يبَايعُوا [إرشاد مفيد ، ج1 ، ص243] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَبَايعْتُمُونِى مُخْتَارِينَ وَ بَايعَنِى فِى أَوَّلِكمْ طَلْحَهُ وَ الزُّبَيرُ طَائِعَينِ غَيرَ مُكرَهَين [إرشاد مفيد ، ج1 ، ص244] .

3 على (ع) : ايها الناس! فانكم دعوتمونى الى هذه البيعه فلم اردكم عنها ثم بايعتمونى على الاماره و لم أسألكم اياها... [نهج السعاده ، ج2 ، ص66] .

4 على (ع) : فى جواب من سأله على ما قاتلت طلحه و الزبير ؟ قال قاتلتهم على يقضهم بيعتى و قتلهم شيعتى من المؤمنين [لسعا ، ج1 ، ص375] .

5 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تَكأْكأْتُمْ عَلَى تَكأْكو الْإِبِلِ الْهِيمِ عَلَى حِياضِهَا حِرْصاً عَلَى بَيعَتِى حَتَّى خِفْتُ أَنْ يقْتُلَ بَعْضُكمْ بَعْضاً [إرشاد مفيد ، ج1 ، ص260] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : دَعُونِی وَ الْتَمِسُوا غَيرِی فَإِنَّا مُسْتَقْبِلُونَ أَمْراً لَهُ وُجُوهٌ وَ أَلْوَانٌ لَا تَقُومُ لَهُ الْقُلُوبُ وَ لَا تَثْبُتُ عَلَيهِ الْعُقُولُ وَ إِنَّ الآفَاقَ قَدْ أَغَامَتْ وَ الْمَحَجَّةَ قَدْ تَنَكرَتْ. [نهج البلاغه ، خطبه 96] .

3. بیعت در عصر غیبت معصوم (ع)

1 مسئله ولایت فقیه سفارش شخص حضرت مهدی (عج) است که فرمود :

وَ أَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَهُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَی رُوَاهِ حَدِيثِنَا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِی عَلَيكمْ وَ أَنَا حُجَّهُ اللَّهِ [الغيبه طوسی ، ص290] .

قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْكرِی (ع) : أَمَّا مَنْ كانَ مِنَ الْفُقَهَاءِ صَائِناً لِنَفْسِهِ حَافِظاً لِدِينِهِ مُخَالِفاً عَلَی هَوَاهُ مُطِيعاً لِأَمْرِ مَوْلَاهُ فَلِلْعَوَامِّ أَنْ يقَلِّدُوهُ [إحتجاج ، ج2 ، ص458] .

بنا بر این بیعت با امام نصب امام نیست ، تأکید بر وفا داری است.

4. آثارشکستن بیعت

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثَهٌ لا يكلِّمُهُمُ اللّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لا يزَكيهِمْ وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ رَجُلٌ بَايعَ إِمَاماً لَا يبَايعُهُ إِلَّا لِدُنْيا إِنْ أَعْطَاهُ مِنْهَا مَا يرِيدُهُ وَفَی لَهُ وَ إِلَّا كفَّ وَ رَجُلٌ بَايعَ رَجُلًا بِسِلْعَهٍ بَعْدَ الْعَصْرِ فَحَلَفَ بِاللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لَقَدْ أَعْطَی بِهَا كذَا وَ كذَا فَصَدَّقَهُ وَ أَخَذَهَا وَ لَمْ يغْطِ فِيهَا مَا قَالَ وَ رَجُلٌ عَلَی فَضْلِ مَاءٍ بِالْفَلَاهِ يمْنَعُهُ ابْنَ السَّبِيلِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص106] .

مقاتله با ناکثین

1 اگر امت بیعت کرد و کسانی سرباز زدند ، باید با آن افراد بر خورد کرد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَإِنِ اجْتَمَعُوا عَلَی رَجُلٍ وَ سَمَّوْهُ إِمَاماً كانَ ذَلِک لِلَّهِ رِضًا فَإِنْ خَرَجَ عَنْ أَمْرِهِمْ خَارِجٌ بِطَعْنٍ أَوْ بِدْعَهٍ رَدُّوهُ

إِلَى مَا خَرَجَ مِنْهُ فَإِنْ أَبَى قَاتَلُوهُ عَلَى اتِّبَاعِهِ غَيرَ سَبِيلِ الْمُومِنِينَّ [نهج البلاغه ، نامه 6] .

البته مقاتله غير از قتل است؛ يعنى اگر آنها دست به كار شدند ، شما هم آنها را از بين ببريد.

شكستن بيعت

1 فَمَنْ نَكثَ فَإِنَّما ينْكثُ عَلى نَفْسِهِ [فتح/10] .

2 عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كثِيرٍ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) : " فِى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ " إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ كفَرُوا ثُمَّ ازْدادُوا كفْراً لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ " (آل عمران/90) قَالَ نَزَلَتْ فِى فُلَانٍ وَ فُلَانٍ وَ فُلَانٍ آمَنُوا بِالنَّبِى (ص) فِى أَوَّلِ الْأَمْرِ وَ كفَرُوا حَيثُ عُرِضَتْ عَلَيهِمُ الْوَلَايهُ حِينَ قَالَ النَّبِى (ص) مَنْ كنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِى مَوْلَاهُ ثُمَّ آمَنُوا بِالْبَيعَهِ لِأَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) ثُمَّ كفَرُوا حَيثُ مَضَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَلَمْ يقِرُّوا بِالْبَيعَهِ ثُمَّ ازْدَادُوا كفْراً بِأَخْذِهِمْ مَنْ بَايعَهُ بِالْبَيعَهِ لَهُمْ فَهَولَاءِ لَمْ يبْقَ فِيهِمْ مِنَ الْإِيمَانِ شَىءٌ " [كافى ، ج1 ، ص420] .

3 در دوزخ برای ناكثين جايگاه خاصى است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ فِى النَّارِ لَمَدِينَهً يقَالُ لَهَا الْحَصِينَهُ أَ فَلَا تَسْأَلُونِّى مَا فِيهَا فَقِيلَ وَ مَا فِيهَا يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ ؟ فَقَالَ : فِيهَا أَيدِى النَّاكثِينَ [ثواب الأعمال ، ص253] .

4 سئل على (ع) : " على ما قاتلت طلحه و الزبير ؟ قال (ع) : قاتلتهم على نقضهم بيعتى و قتلهم شيعتى من المؤمنين " [ميزان الحكمه از نهج السعاده] .

5 دركتاب بحارالانوار جلد 64 ، صفحه 181 به بعد رواياتى در اينكه شكستن بيعت از گناهان كبيره است

، آورده است.

حضرت امیر (ع) در نامه 7 نهج البلاغه می فرماید : " کسی که از بیعت سرباز زند عیب جو است و کسی که تردید کند منافق است " .

الْخَارِجُ مِنْهَا طَاعِنٌ وَ الْمُرَوِّی فِیهَا مُدَاهِنٌ [نهج البلاغه ، نامه 7] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یجِیءُ کلُّ نَاکثٍ بَیعَهَ إِمَامٍ أَجْذَمَ حَتَّی یدْخُلَ النَّارَ [کافی ، ج2 ، ص337] .

7 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ فِی النَّارِ لَمَدِینَهً یقَالُ لَهَا الْحَصِینَهُ أَ فَلَا تَسْأَلُونِّی مَا فِیهَا ؟ فَقِیلَ : وَ مَا فِیهَا یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ ؟ فَقَالَ : فِیهَا أَیدِی النَّاکثِینَ [ثواب الأعمال ، ص253] .

1. بیماری

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کفَی بِالسَّلَامَهِ دَاءً [مجموعه ورام ، ج2 ، ص7] .

آری ، بدنی که مریض نمی شود در اصل مریض است ، زیرا قادر بر مبارزه با میکروب نیست. ارتش که نجنگد ضعیف می شود.

2 قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : رب داء انقلب دواء [غررالحکم ، ص484] .

3 قال الأمیر (ع) : رُبّما کان داء شفاء

خون دماغ گاهی جلو سکته را می گیرد ، کورک کثافت خون را جلوگیری می کند ، گلودرد ، آپاندیس و زکام ، دفع بلا می کند.

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَکرَهُوا أَرْبَعَهً فَإِنَّهَا لِأَرْبَعَهٍ لَا تَکرَهُوا الزُّکامَ فَإِنَّهُ أَمَانٌ مِنَ الْجُذَامِ وَ لَا تَکرَهُوا الدَّمَامِیلَ فَإِنَّهَا أَمَانٌ مِنَ الْبَرَصِ وَ لَا تَکرَهُوا الرَّمَدَ فَإِنَّهُ أَمَانٌ مِنَ الْعَمَی وَ لَا تَکرَهُوا السُّعَالَ فَإِنَّهُ أَمَانٌ مِنَ الْفَالِجِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص210] .

قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یا کمَیلُ صِحَّهُ الْجَسَدِ

مِنْ قِلَّهِ الطَّعَام [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص219] .

قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَشَدُّ مِنَ الْفَاقَهِ مَرَضُ الْبَدَنِ وَ أَشَدُّ مِنْ مَرَضِ الْبَدَنِ مَرَضُ الْقَلْبِ أَلَا وَ إِنَّ مِنْ صِحَّهِ الْبَدَنِ تَقْوَى الْقَلْبِ [نهج البلاغه ، حکمت 388] .

1. بیمه

1. تاریخ بیمه در اسلام

1 - یکی از علل پیدایش بیمه خطرات ناشی از اختراعات و صنایع بود ، مثلا با اختراع قطار بیمه قطار به وجود آمد.

2 - سابقه بیمه های حمایتی را در ادیان آسمانی می توان یافت که فطرت نوع دوستی و جامعه گرائی را در انسان ها شکوفا کرده است.

3 - بیمه شکل جدید ریشه اقتصادی دارد. با پیشرفت صنایع نقش کارگران چشم گیر شد و کارگران در مجموع با نوعی فقر و تهیدستی مواجه بودند و این خود منشأ اعتراضات و اعتصابات بود و به این دلیل دنیای ماشینی بیمه را ضروری یافت

4 - عده ای هم ریشه بیمه را در جنگ های پرخسارت قرن بیستم می دانند.

5 - حدود 3000 سال پیش در میان بابلی ها که جاده ها نا امن بود ، نوعی بیمه قراردادند که به کسانیکه در جاده ها خسارتی وارد می شود جبران شود.

6 - در قدیم برای خانواده های کشته داده در جنگ و بازنشستگان ارتش نوعی بیمه بوده است.

7 - قبل ازبعثت پیامبر (ص) پیمانی به نام حلف الفضول بود که نوعی بیمه بود برای فقیران و ورشکستگان. پیامبر (ص) فرمود " من شاهد پیمانی بودم که بسیار برای من محبوب بود و دوست دارم در اسلام هم باشد "

8 - در قرون وسطی برای صاحبان کشتی که به آنها خسارت وارد می شد وامی قرار می دادند.

9 - بیمه دریائی با

سابقه ترین بیمه است و خیال این که ایتالیائی ها مبتکر آن هستند باطل است.

10 - بیمه عمر برای نخستین بار در سال 1583در انگلستان درست شد.

11 - در سال 1601 بیمه دریائی و در سال 1666 بیمه آتش سوزی ، پس از آتش سوزی مهیبی که در لندن رخ داد بوجود آمد.

12 - بیمه در سال 1314 شمسی در ایران تاسیس و قبلا موسسات روسی و انگلیسی دفاتر بیمه در ایران داشتند.

13 - بیمه بهداشت برای اولین بار در آلمان شروع شد و از جنگ جهانی اول در سایر کشورها هم متداول گردید ، در بعضی از کشورها بیمه بهداشت اجباری است.

14 - بیمه بیکاری در قرن 19 در اروپا پیداشد.

15 - قانون بیمه کارگران در ایران 29 آبان 1332 شمسی در مجلس آن زمان تاسیس شد که تمام کارگران کارخانجات و موسسات اقتصادی - معدنی را شامل می شد.

2. جایگاه بیمه در اسلام

1 - انسان که :

إِنِّی جاعِلٌ فِی الأَْرْضِ خَلِیفَةً [بقره/30] .

وَ لَقَدْ کرَّمْنا بَنِی آدَمَ [اسراء/70] .

وَ فَضَّلْناهُمْ عَلی کثِیرٍ مِمَّنْ خَلَقْنا تَفْضِیلاً [اسراء/70] .

فَإِذا سَوَّیتُهُ وَ نَفَخْتُ فِیهِ مِنْ رُوحِی [حجر/29] .

سَخَّرَ لَکمْ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الأَْرْضِ [لقمان/20] .است ، اگر شناخته شود همه چیز را فدای او می کنیم.

2 - در مسائل اجتماعی لزوم تامین اجتماعی مطرح است : وَ ما لَکمْ لا تُقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفِینَ [نساء/75] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَمِعَ رَجُلًا ینَادِی یا لَلْمُسْلِمِینَ فَلَمْ یجِبْهُ فَلَیسَ بِمُسْلِمٍ [کافی ، ج2 ، ص164] .

3 - اساس بیمه داشتن امنیت شغلی

است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا ضَرَرَ وَ لَا ضِرَارَ [کافی ، ج5 ، ص280] .

4 تامین اجتماعی در اسلام بر اساس جهان بینی خاصی که قبول وحدت و یکپارچگی نوع بشر است تنظیم شده است و قشر خاصی مورد نظر نیست.

بَعْضُکمْ مِنْ بَعْضٍ [آل عمران/195] .

إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَهٌ [حجرات/10] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِمَّا أَخٌ لَک فِی الدِّینِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْخَلْقُ عِیالُ اللَّهِ [کافی ، ج2 ، ص164] .

5 - اسلام جامعه رایک پیکر و افراد را اعضای این پیکر می داند :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِمَّا أَخٌ لَک فِی الدِّینِ وَ إِمَّا نَظِیرٌ لَک فِی الْخَلْقِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

تَعاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوی [مائده/2] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ فِی عَوْنِ الْعَبْدِ مَا دَامَ الْعَبْدُ فِی عَوْنِ أَخِیهِ [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص453] .

6 - در اسلام تامین قسمتی به عهده حکومت و قسمتی به دوش مردم است.

7 - بخشی از بودجه حکومت اسلامی که شامل زکات ، خمس ، خراج ، جزیه ، انفال ، اموال بی صاحب ، تبرعات می باشد ، پشتوانه بیمه اجتماعی است.

8 - انواع بیمه ها : بیمه کسر درآمد : مستحقین خمس و زکات ، بیمه در راه ماندگان : ابن سبیل

بیمه بازخرید بردگان : آزادی بردگان از بودجه دولت ، بیمه ورشکستگی : غارمین

9 - غیر از درآمدهای دولتی ، حاکم شرع حق دارد برای تعادل مالیات وضع کند.

10 -

در آیه زکات :

إِنَّمَا الصَّدَقاتُ لِلْفُقَراءِ وَ الْمَساكِينِ وَ الْعامِلِينَ عَلَيها وَ الْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَ فِي الرِّقابِ وَ الْغارِمِينَ وَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ وَ اللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ [توبه/60] .

در مواردی " ل " آمده : لِلْفُقَراءِو در مواردی " فی " آمدهفِی الرِّقابِ وَ الْغارِمِينَاست ، شایدلِلْفُقَراءِمال باید به دست آنهابرسد اما وفِی الرِّقابِدست دولت در این راه خرج شود.

3. بیمه درفقه اسلامی

بیمه ، عقد و معامله ای است مستقل ، یعنی مثل سائر معاملات نیاز به ایجاب و قبول دارد.

2 - قاعده کلی اوفوا بالعقودشامل این قراداد بیمه می شود و اصل در معاملات صحت است ، مگر دلیلی برای مورد خاصی داشته باشیم.

بنابراین لازم نیست بیمه داخل در بیع و اجاره و... باشد ، تا صحیح باشد بلکه قراردادی است که لازم الوفاء است.

اشکال : در بیمه یکی از دو طرف که ماهیانه یا سالیانه مبلغی میدهد معلوم است ، ولی مبلغ بیمه گر (در صورت بروز خسارت) ، معلوم نیست و چون دو طرف روشن نیست یک نوع غرر است ؟

پاسخ : بیمه تبادل دو مبلغ نیست تا نیازی به تعیین باشدف بلکه ماهیت بیمه مبلغ معین از یک طرف و تعهد وتامین و ایجاد روحیه و روان آرامش از طرف دیگر است ، بنابراین پول در برابر کسب اطمینان و تامین است نه پول در برابر پول ، تا نیاز به تعیین دقیق داشته باشد ، بنابراین مشمولا لا تَأْكُلُوا أَمْوالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْباطِلِ [بقره/188] .

نمی شود. مطهری می فرماید : نظر علمای فعلی نیز همین است که بیمه معامله ای مستقل است که شرائط عامه بلوغ و

اختیار و عقل و... را دارد و موانع فساد و بطلان را هم اگر نداشت کاملا قرارداد عقلائی والمومنون عند شروطهم (قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمُومِنُونَ عِنْدَ شُرُوطِهِمْ [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص371] .) است.

3 - آری بیمه یک معامله است که انسان در مقابل یک تامین روحی و روانی پول می دهد. [بیمه استاد و شهید مطهری] .

4 - بیمه عقد و پیمان است و عقد لازم است چون اصل لزوم عقود است. و خیار یک قرارداد مجددی است که روی عقد گذاشته می شود ، معنای عقدلازم آن است که یک طرفه نمی توان آن را بهم زد.

5 - بیمه نوعی از ضمان است و ضامن خسارت در برابر ضمانت پول می گیرد و ادله ضمان را میتوان شامل بیمه نیز دانست ، گرچه ضمان ها معمولا مربوط به مال انسان در دست دیگری است ، ولی در بیمه انسان ضامن مال کسانی می شود که مال در دست خودشان تلف می شود.

6 - دیه بر عاقله یک نوع بیمه است ، زیرا عاقله ورثه ذکوری است که از ناحیه پدر به انسان انتساب داشته باشند (برادرها و عموها) ، چون این طبقه هستند که روزی که انسان بمیرد ارث می برند پس اکنون که با مردن ارث می برند در عوض باید دیه خسارات غیر عمدی را بپردازد.گرچه انسان قرادادی نبسته ولی شارع این تعهد را میان انسان و بستگان آورده که در برابر ارث خوری متعهد خسارات انسان نیز بشوند. دیه بر عاقله یک نوع بیمه اجباری است از طرف اسلام و احتمال ارث بردن در برابر احتمال خسارت کشیدن است. [بیمه استاد

مطهری] .

7 - ضمان جریره یک نوع بیمه است زیرا دو نفر عقدی برقرار می کنند که هر یک خسارتی غیر عمدی بر شخصی وارد کردند ، دیگری تمام یا نصف آن خسارت را بپردازد ، این ضمان جریره در اسلام امضاء شده است اگر خسارت غیر عمدی وارد و انسان عاقله و ضامن جریره نداشت. ولی معتق داشت ، دیه بر معتق است ، یعنی اگر خسارت وارد کننده زمانی برده کسی بوده و آن کس او را آزاد کرده و بعد از آزادی خسارتی زده است باید معتق خسارت را بپردازد و گرنه امام باید بپردازد. [بیمه استاد مطهری] .

4. انواع بیمه

بیمه دو نوع است الف) از صندوقی به خسارت دیده کمک می کنند و بعد کم کم می گیرند.

ب) از اول ماهیانه می گیرند برای خسارت احتمالی بعدی.

5. منابع تأمین اجتماعی

1 - نفقه به افراد واجب النفقه 2 - کفارات 3 - نذورات 4 - وقف 5 - صدقات 6 - وصیت 7 - ارث 8 - احسان و انفاق و اطعام 9 - قرض الحسنه 10 - رسیدگی به اطفال بی پناه و گمشده 11 - سکنی و عمری و رقبی.

6. بیمه معنوی

1 - استعاذه یک بیمه است :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أعوذ بالله من إنسان سوء و جار سوء و قرین سوء و یوم سوء و ساعه سوء [مصباح المتهجد ، ص103] .

2 - نیت خالص و توحید بیمه است :

قَالَ اللَّهُ تَعَالَی : کلِمَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِی مَنْ دَخَلَ حِصْنِی أَمِنَ عَذَابِی [کشف الغمه ، ج2 ، ص308] .

3 - رهبری معصوم بیمه است :

قَالَ اللّهُ تَعَالَى : ولايه على بن أبى طالب (ص) حصنى فمن دخل حصنى أمن نارى [معانى الأخبار ، ص371] .

4 - دعا بيمه است :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ طَهِّرْ قَلْبِى مِنْ كلِّ آفَهٍ [تهذيب الأحكام ، ج1 ، ص146] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِى وَ ارْحَمْنِى [كافى ، ج3 ، ص187] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اللَّهُمَّ احْفَظْنِى بِحِفْظِ الْإِيمَانِ [كافى ، ج2 ، ص525] .

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَين (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ سَدِّدْنِى لِأَنْ أُعَارِضَ مَنْ غَشَّنِى بِالنَّصْحِ [صحيفه سجاديه ، دعاى 20] .

5 - صدقه بيمه است

6 - عقيقه بيمه است

7 - حج بيمه است :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْحَجُّ ينْفِى الْفَقْرَ [الدعوات ، ص127

] .

8 - پرهیز از نگاههای ممنوع بیمه است :

قُلْ لِلْمُومِنِینَ یغُضُّوا مِنْ أَبْصارِهِمْ [نور/30] .

تاروحتان پاک بماند.

9 - روزه بیمه است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صُومُوا تَصِحُّوا [الدعوات ، ص76] .

10 - ازدواج بیمه است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَزَوَّجَ فَقَدْ أَحْرَزَ نِصْفَ دِینِهِ [أمالی طوسی ، ج18 ، ص518] .

لِتَسْکنُوا إِلَیها [روم/21] .

11 - قصاص بیمه است : وَ لَکمْ فِی الْقِصاصِ حَیاهٌ [بقره/179] .

12 - زکات بیمه است :

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : حَصِّنُوا أَمْوَالَکمْ بِالزَّکاهِ [کافی ، ج4 ، ص61] .

13 - گرفتن شاهد و کاتب و محضر و انگشت نگاری و... بیمه است.

14 - استعاذه : إِنِّی أُعِیذُها بِک وَ ذُرِّیتَها مِنَ الشَّیطانِ الرَّجِیمِ [آل عمران/36] .

15 نماز : إِنَّ الصَّلاهَ تَنْهی عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْکرِ [عنکبوت/45] .

16 حجاب : فَیطْمَعَ الَّذِی فِی قَلْبِهِ مَرَضٌ [احزاب/32] .

17 تلاوت قرآن : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حَصِّنُوا أَمْوَالَکمْ وَ فُرُوجَکمْ بِتِلَاوَهِ سُورَهِ النُّورِ [ثواب الأعمال ، ص109] .

الف) به عنوان یک بازوی معین برای مدیریت کشور است :

1 - خسارات ناشی از حوادث و سوانح طبیعی از قبیل سیل ، زلزله ، طوفان.

2 - کمک به تداوم جریان فعالیت های تولیدی و اقتصادی و عمرانی از طریق جبران خسارت پیش بینی نشده در مسیر کار.

3 - برقراری پوششهای حمایتی اقشار آسیب پذیر از طریق تعاون و خودیاری همین اقشار مانند : بیمه کارکنان دولت ، بیمه دانش آموزان و فرهنگیان ، بیمه سرنشینان

اتوبوسها و مینی بوسهای بین شهری ، بیمه مانده بدهکار وام گیرندگان و...

4 - کمک به حفظ سرمایه های ملی و اموال از طریق عرضه توصیه های ایمنی و بهسازی مخاطرات قابل کنترل.

ب) تاثیر بر کاهش مسائل و معضلات اجتماعی :

1 - بیمه دیه برای تامین مالی مصدوم و یا خانواده ای که سرپرست خود را از دست داده است ، جلوگیری از به زندان افتادن و بی سرپرست شدن خانواده مقصر حادثه ای که از توانائی لازم برای پرداخت دیه برخوردار نیست.

2 - بیمه های عمر و حوادث و درمانی برای جلوگیری از شدت لطمات اقتصادی وارده به معیشت عادی خانواده بر اثرات فوت یا صدمات جانی ناشی از حوادث و بیماریها.

3 - کمک در پیشگیری از بروز مشکلات و معضلات فرهنگی ، اجتماعی که ممکن است به شکل مختل و در نتیجه به هم خوردن توازن اقتصادی خانواده ها بویژه در سطح اقشار آسیب پذیر پدیدار گردد.

8. پیشنهادات و انتقادات

به لحاظ بافت دولتی بودن این شرکتها بعضا برخوردها با اربابان رجوع مناسب نمی باشد.

ساختمانهای مرکزی و ستادی بیمه ها دارای نمازخانه می باشد که نماز اول وقت برگزار می شود بجز بیمه البرز که ساعت 12 و نیم نماز جماعت برگزار می شود. توصیه شود که مدیران ارشد و مدیران میانی در نماز جماعت اول وقت شرکت بنمایند و کارکنان زیر مجموعه خود را هم ترغیب به نماز اول وقت بنمایند.

اسراف در شرکتهای بیمه زیاد است (مصرف کاغذ ، برق ، آب ، ...)

از بودجه تبلیغات شرکتها که نسبتا بودجه خوبی هم هست در زمینه کارهای فرهنگی و بویژه فرهنگ بیمه برای عموم استفاده مطلوب نمی شود.

در جهت ارائه طرحهای مردمی و ارزان قیمت (چند نمونه

را بیمه ایران انجام داده) که کمک به اقشار آسیب پذیر را در بر می گیرد اقدامات جدی می طلبد.

از بودجه تبلیغات می توان در جهت چاپ کتابهای نماز ، امر بمعروف ، ... حتی با آرم بیمه ها ، استفاده مطلوب را برد.

در وقت نماز بعضا جلساتی تشکیل می شد ، توصیه شود که کلیه جلسات در وقت نماز تمام شود.

به مناسبت های مختلفی که شرکتهای بیمه دارند در کنار هدایای تبلیغی کتاب نماز هم هدیه بشود.

بافرادی که دچار حادثه می شوند به هنگام پرداخت خسارت ، چک خسارت به همراه کتاب نماز یا... داده شود.

1. بینش موحد از دیدگاه قرآن

1. جهان هستی

1 نیکوست : أَحْسَنَ کلَّ شَیءٍ خَلَقَهُ [سجده/37] .

2 زیر نظر است : وَ یعْلَمُ ما فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ ما تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَهٍ إِلاّ یعْلَمُها وَ لا حَبَّهٍ فی ظُلُماتِ الْأَرْضِ وَ لا رَطْبٍ وَ لا یابِسٍ إِلاّ فی کتابٍ مُبین [انعام/59] .

3 مورد توجه است : وَ ما کنّا عَنِ الْخَلْقِ غافِلینَ [مومنون/17] .

4 دارای حساب است : وَ کلُّ شَیءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدارٍ [رعد/8] .

وَ إِنْ مِنْ شَیءٍ إِلاّ عِنْدَنا خَزائِنُهُ وَ ما نُنَزِّلُهُ إِلاّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ [حجر/21] .

5 هدفدار است : رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلا [آل عمران/191] .

وَ ما خَلَقْنَا السَّماءَ وَ ال□ƷÙΘЛЪƷ□Π وَ ما بَینَهُما لاعِبینَ [انبیاء/16] .

ما خَلَقَ اللّهُ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ وَ ما بَینَهُما إِلاّ بِالْحَق [روم/8] .

6 بر اساس لطف آفریده : کتَبَ عَلی نَفْسِهِ الرَّحْمَهَ [انعام/12] .

وَ لا يزالَونَ مُخْتَلِفينَ إِلاّ مَنْ رَحِمَ رَبُّک وَ لِذلِک خَلَقَهُمْ [هود/119 - 118] .

قابل گسترش است : إِنّا لَمُوسِعُونَ [ذاریات/47] .

8 همه هستی خاضعند : کلٌّ لَهُ قانِتُون [بقره/116] .

9 نظام هستی آیه است : وَ مِنْ آیاتِه [روم/22] .

10 در نظام کارگردانانی مأموریت ها را انجام می دهند : فَالْمُقَسِّماتِ أَمْراً [ذاریات/4] .

فَالْمُدَبِّراتِ أَمْراً [نازعات/5] .

2. انسان

1 با کرامت است : لَقَدْ کرَّمْنا بَنی آدَم [اسراء/70] .

2 با فضیلت است : فَضَّلْناهُمْ عَلی کثیرٍ مِمَّنْ خَلَقْنا تَفْضیلاً [اسراء/70] .

3 جانشین خداست : إِنِّی جاعِلٌ فِی الْأَرْضِ خَلیفَةً [بقره/30] .

4 جهان برای اوست : سَخَّرَ لَکمْ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْض [لقمان/20] .

5 موجود برتر است : لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ فی أَحْسَنِ تَقْویم [تین/4] .

نَفَخْتُ فیهِ مِنْ رُوحی [حجر/29] .

فَتَبارَک اللّهُ أَحْسَنُ الْخالِقینَ [مومنون/14] .

6 برای هدفی والا خلق شده : ما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الْإِنْسَ إِلاّ لِیعْبُدُون [ذاریات/56] .

هُوَ أَنْشَأَکمْ مِنَ الْأَرْضِ وَ اسْتَعْمَرَکمْ فیها [هود/61] .

7 رنگ خدایی دارد :

صِبْغَةَ اللّهِ وَ مَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللّهِ صِبْغَةً [بقره/138] .

وَ ما عِنْدَ اللّهِ باقٍ [نحل/96] .

8 خدا را بی نیاز می داند :

إِنْ تَكفُرُوا أَنْتُمْ وَ مَنْ فِی الْأَرْضِ جَمیعاً فَإِنَّ اللّهَ لَغَنِی حَمید [ابراهیم/8] .

9 خود را مسئول می داند :

إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤادَ كلُّ أُولئِک كانَ عَنْهُ مَسْولا [اسراء/36] .

وَ قِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْولُونَ [صافات/24] .

ما لَكمْ لا تُقاتِلُون [نساء/75] .

وَ

لا تَحَاضُّونَ عَلى طَعامِ الْمِسْكين [فجر/18] .

10 خود را مستقل نمی داند :

وَ ما رَمَيتَ إِذْ رَمَيت [انفال/17] .

الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذى هَدان [اعراف/43] .

وَ لا تَقُولَنَّ لِشَىءٍ إِنِّى فاعِلٌ ذلِک غَداً إِلاّ أَنْ يشاءَ اللّهُ [كهف/24 - 23]

11 خودش را آزاد می داند :

فَمَنْ شاءَ فَلْيومِنْ وَ مَنْ شاءَ فَلْيكفُرْ [كهف/29] .

وَ ما كانَ لِى عَلَيكمْ مِنْ سُلْطانٍ إِلاّ أَنْ دَعَوْتُكمْ [ابراهيم/22] .

لَسْتَ عَلَيهِمْ بِمُصَيطِر [غاشيه/22] .

12 خدا را حاضر و ناظر می داند :

يعْلَمُ خائِنَةَ الْأَعْينِ وَ ما تُخْفِى الصُّدُورُ [غافر/19] .

إِنْ تُبْدُوا ما فى أَنْفُسِكمْ أَوْ تُخْفُوهُ يحاسِبْكمْ بِهِ اللّهُ [بقره/284] .

يعْلَمُ السِّرَّ وَ أَخْفى [طه/7] .

13 خود را در گرو عمل خود می داند :

كلُّ نَفْسٍ بِما كسَبَتْ رَهينَهٌ [مدثر/38] .

فَمَنْ يعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّةٍ خَيراً يرَه [زلزال/7] .

فَمَنْ يعْمَلْ مِنَ الصّالِحاتِ وَ هُوَ مُومِنٌ فَلا كفْرانَ لِسَعْيهِ وَ إِنّا لَهُ كاتِبُون [انبياء/94] .

14 اعمال و آثار آنها ثبت می شود :

إِنّا لَهُ كاتِبُون [انبياء/94] .

نَکتُبُ ما قَدَّمُوا وَ آثارَهُم [یس/12] .

15 محرومیت در راه عدالت را ارزش می داند : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْجَنَّةَ حُفَّتْ بِالْمَكارِه [نهج البلاغه خطبه 176]

16 رابطه با خدا را عامل آرامش می داند :

أَقِمِ الصَّلاةَ لِذِکری [طه/14] .

أَلا بِذِکرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوب [رعد/28] .

17 بندگی غیر خدا را خسارت می داند :

قُلْ إِنَّ الْخاسِرینَ الَّذینَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُم [زمر/15]

.

18 عزت و ذلت را دست خدا می داند :

لَهُ مَقالیدُ السَّماواتِ وَ الْأَرْض [زمر/63] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : یا إِلَهی َ00000 بِیدِک لَا بِیدِ غَیرِک زِیادَتِی وَ نُقْصَانِی [مصباح المتهجد ، ص395] .

19 برای تلخی ها تحلیل منطقی دارد :

جَحَدُوا بِآیاتِ رَبِّهِمْ وَ عَصَوْا رُسُلَهُ وَ اتَّبَعُوا أَمْرَ کلِّ جَبّارٍ عَنیدٍ [هود/59] .

وَ أُتْبِعُوا فی هذِهِ الدُّنْیا لَعْنَةً وَ یوْمَ الْقِیامَه [هود/60] .

رَبِّی أَهانَنِ [فجر/16] .صحیح نیست ،

لا تُکرِمُونَ الْیتیمَ [فجر/17] . مطرح است

فَأَخَذْناهُمْ بِالْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ لَعَلَّهُمْ یتَضَرَّعُون [انعام/42] .

20 او زندگی دنیا را امتحان می داند : وَ لَنَبْلُوَنَّکمْ بِشَیءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ وَ نَقْصٍ مِنَ الْأَمْوالِ وَ الْأَنْفُسِ وَ الثَّمَرات [بقره/155] .

21 او پایان جهان را مال متقین می داند : وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقینَ [اعراف/128] .

أَنَّ الْأَرْضَ یرِثُها عِبادِی الصّالِحُونَ [انبیاء/105] .

22 رشد خود را تا بی نهایت می داند :

وَ الَّذینَ اهْتَدَوْا زادَهُمْ هُدی [محمد/17] .

23 به امداد غیبی امیدوار است :

أَنِّی مُمِدُّکمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُرْدِفینَ [انفال/9] .

24 عمل خود را باقی می داند :

وَ وَجَدُوا ما عَمِلَوا حاضِراً [کهف/49] .

25 به پاداش الهی معتقد است :

لِکلٍّ ضِعْفٌ [اعراف/38] .

فَیضاعِفَهُ لَهُ أَضْعافاً کثیرَةً [بقره/245] .

فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها [انعام/160] .

مَثَلُ الَّذینَ ینْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ فی سَبیلِ اللّهِ کمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنابِلَ فی کلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ [بقره/261] .

یرْزَقُونَ فیها بِغَیرِ حِساب [غافر/40] .

26

دنیا نزد او کوچک است : مَتاعُ الدُّنْیا قَلیلٌ [نساء/77] .

27 حب و بغض او را منحرف نمی کند : وَ لَوْ عَلی أَنْفُسِکمْ أَوِ الْوالِدَینِ وَ الْأَقْرَبین [نساء/135] .

لا یجْرِمَنَّکمْ شَنَ آنُ قَوْمٍ [مائده/2] .

28 نترس است : لا یخْشَوْنَ أَحَداً إِلاَّ اللّهَ [احزاب/39] .

29 در مقابل سختی ها مقاومت می کند : فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فی سَبیلِ اللّه [آل عمران/146] .

پ

1. پاسخ به احکام پزشکی

1. تشریح جسد

سؤال های فقهی کمیسیون احکام سمینار دیدگاه های اسلام در پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی مشهد در روزهای 11 8 اسفند ماه سال 1368 ، سمیناری تحت عنوان "دیدگاه های اسلام در پزشکی" برگزار نمود ، که گزارش تفصیلی آن را در بخش گزارش ها می خوانید.

آنچه در پی می آید ، مجموعه سؤال هایی است که در کمیسیون احکام آن سمینار تهیه و تدوین شده است تا عالمان ، فقیهان و حقوقدانان پاسخی در خور دهند و زمنیه تحقیق در این مباحث را به گونه جدی بازگشایند.

سؤالات احکام مربوط به تشریح جسد

1) در مورد آموزش در صورت عدم دستیابی ، مشکلات تهیه و گرانی اجساد غیر مسلمان ، آیا می توان از جسد مرده مسلمان برای آموزش دانشجویان استفاده کرد؟

2) در صورت لزوم برای تشریح قطعه ای از بدن (مثلاً استخوان گیجگاهی) برای دستیاران تخصصی آیا این مسأله امکان پذیر است؟

3) در صورت مجوز تشریح بند 1 و 2 آیا دیه تعلق می گیرد؟ به چه کسی؟ دولت یا تشریح کننده...

4) با توجه به توسعه شهرها و تخریب قبرستان های قدیمی آیا می توان از استخوان های مکشوف ، در امر آموزش استفاده کرد؟

5) حکم استفاده از جسد مسلمان جهت تشریح با وصیت قبلی متوفی مبنی بر

این امر چه می باشد؟

6) حکم تشریح و رؤیت دستگاه تناسلی مردان و زنان متوفی برای دانشجویان همگن و ناهمگن چگونه است؟ (با توجه به اهمّیت آموزش برای دانشجویان.)

7) آیا می توان برای تشخیص جرم واقع شده در مرگ های مشکوک اقدام به کالبد شکافی کرد؟ آیا رضایت متولیان متوفی شرط است؟ (در عرف بین المللی این مجوز وجود دارد)

8) آیا برای پیشرفت علم پزشکی می توان اقدام به کالبد شکافی نمود؟ (بازم هم لازم به ذکر است که کالبد شکافی در جوامع پزشکی به عنوان یک تأیید نهایی برای تشخیص و غنی کردن تجارب درمان برای استفاده در موارد بیماران آتی با بیماری های مشابه ضروری است.)

9) آیا تشریح جسد جنین کامل انسان از نظر حکم تشریح متفاوت است؟ (برای کار تحقیقی و علمی...)

10) سؤال قبلی درمورد جنین با سن قبل از ولوج روح چگونه است؟ (برای کار تحقیقی و علمی...)

11) نگهداری جنین مرده در شیشه برای نشان دادن به دانشجویان چه حکمی دارد؟ و همچنین در مورد قطعات یا اعضای اجسادی که تشریح شده اند؟

2. پیوند اعضا

1) خرید و فروش اعضا برای پیوند چه حکمی دارد؟ (مشابه خون)

2) در موارد زیر آیا از فردی که در حال مرگ مغزی است ، ولی به وسیله دستگاه تنفس مصنوعی به حیات نباتی ادامی می دهد و از نظر پزشکی امکان برگشت وی وجود ندارد و مرده تلقی می شود می توان عضوی را (مثل چشم یا کلیه) برای پیوند خارج کرد؟

الف) در مورد مسلمانان به طور کلّی.

ب) در مورد مسلمانان با وصیت قبلی و یا جواز اطرافیان.

ج) در مورد غیر مسلمانان.

3) آیا در صورت موافقت با بند 2 در سؤال

2 تبلیغ این امر در جامعه ممکن است؟

4) آیا می توان تخفیف جرم محکومین به اعدام را موکول به اهدای عضوی برای نجات مسلمانی دانست؟

5) برداشتن قطعه ای از استخوان یا عضله از شخص مسلمان (با رضایت یا بدون رضایت) برای استفاده در بدن شخص غیر مسلمان جایز است یا خیر؟

6) استفاده از باقیمانده های زایمان (جفت ، پرده جنین...) برای اعمال جراحی دیگران چه حکمی دارد؟

7) پیوند عضو مسلمان به غیر مسلمان مجاز است یا خیر؟

3. ضمان ، حدود ، دیات وقصاص

1) تعریف مرگ : نداشتن امواج مغزی دال بر مرگ می باشد ، یا نداشتن امواج قلبی؟ (امواجی دال بر فعّالیت می باشد که روی نوار ثبت می شود) با توجه به اینکه می تواند امواج مغزی نباشد و انسان با کمک دستگاه های مصنوعی ، قلبش فعالیت داشته باشد؟

2) درمواردی که به علل غیر مربوط به کار پزشک (مثل اختلال در دستگاه ها و رفتن برق...) به بیمار لطمه ای وارد می شود ، ضامن کیست؟

3) انتخاب چند بیمار که همگی به اقدامات اورژانس نیاز دارند بر چه اساسی است؟

4) آزمایش و پژوهش روی افراد زیر چه حکمی دارد؟

1 مسلمانان به طور کلی 2 مسلمانان بارضایت شخصی 3 کفّار

5) در مراکز آموزشی که برای آینده پزشک متخصص تربیت می نماید و به دلیل کمی مهارت فی نفسه دستیاران و دانشجویان عوارض و خطراتی متوجه جان بیمار می گردد (نقص عضو و فوت) چه کسی ضامن است؟ پزشک اصلی ، دستیار و...

6) ضمان غیرپزشکان (شکسته بندان ، دندانسازان تجربی و...) در موارد لطمه به بیمار چه حکمی دارد؟

7) مسأله پیوند عضوی که حد یا قصاص قطع می شود ، آیا ممکن است؟

8) فروش عضو قطع شده در حد یا قصاص

یا واگذاری آن به مسلمان دیگر جایز است؟

9) آیا می توان تسهیلات پزشکی (استرلیته ، بیحسی و...) برای اجرای حدود ایجاد کرد؟

10) در موارد بهبود درمان بیمار پزشک ناچار به زدن لطمه ای دیگر به بیمار است. برای مثال برای احیای قلب بیمار سکته کرده ماساژ می دهد که منجر به شکستن دنده ها می شود یا برای تحریک رفلکس بیمار به او سیلی می زند و پرده گوشش پاره می شود آیا در موارد مشابه فوق پزشک ضامن است؟

11) درموارد استعمال داروهای کثیر المصرف مثل پنی سیلین یا گزیلوکائین در دندانپزشکی که احتمال کمی برای شوک دارد چه باید کرد؟ با توجّه به اینکه مطرح کردن گرفتن برائت ، خودش احتیاط زیادتری را ایجاد می کند و نیز آیا در مورد انجام رادیوگرافی های با مادّه حاجب که پس از تزریق ماده حاجب احتمال عارض و حتّی مرگ وجود دارد اخذ رضایت نامه کتبی (برائت) ضروری است؟

12) در مورد قانون دیات با توجّه به اینکه قانون به طور آزمایشی طی 5 سال در جامعه عرضه شده و مدّتی هم از تاریخ انقضای آن گذشته است ، آیا پزشکان مجاز به طرح مسائل پزشکی جدید هستند و فقها در مورد نظرات جدید پزشکی چه نظراتی دارند؟ و همچنین نظرات فقها در مورد ضرورت وجود نظام پزشکی چیست؟

1) دندان هایی که به علت بیماری لثه دچار لقی هستند و در اثر کوچک ترین ضربه از دهان بیرون می افتد آیا در صورت اصابت ضربه از سوی فردی دیه به آن تعلّق می گیرد؟ و دیه این گونه دندان ها مثل دندان طبیعی است؟

2) به دندان هائی که در اثر ضربه سیاه می شود که طبق فتوای موجود مشمول دیه است در حال حاضر

به وسیله معالجه ریشه و سفید کردن دندان ظاهرا شبیه دندان طبیعی می گردد. آیا دیه کامل تعلق می گیرد؟

3) اگر در اثر ضربه تاج دندان دچار شکستگی شده باشد که مشمول دیه کامل است و در حال حاضر به وسیله معالجه ریشه و گذاشتن تاج مصنوعی ظاهرا درمان می شود چه حکمی دارد؟

4) در کلیه درمان های دندانپزشکی که توسّط دانشجو انجام می شود (وظایف آموزشی) و چون کار عملی است گاهی باعث خطراتی و بعضی اوقات موجب از دست دادن دندان با عوارض دیگر می شود چه کسی ضامن است؟ (دولت ، پزشک مسئول ، دانشجوی عامل ، ...)

4. احکام ازدواج

1. مقدمات ازدواج

1) آزمایش اجباری در مورد بیماری های ذیل (مثل آزمایشاتی که اکنون برای ابتلا به بیماری های مقاربتی به صورت اجباری انجام می شود) از جنبه شرعی چه حکمی دارد؟

1 در مورد بیماری های خونی مثل تالاسمی ، هموفیلی.

2 در مورد بیماری های آمیزشی.

2) در مورد بیماری هائی که موجب فسخ نکاح می شود و مواردی که به لحاظ علم پزشکی قابل برگشت می باشد چه حکمی دارد؟ مثال : 1 افضاء 2 قرن 3 جذام

3) در مورد برص تعریف چیست؟ حدود چیست؟ و اگر علم پزشکی بگوید که برص به معنی لک و پیس جز اشکال زیبائی سرایت در پی ندارد ، حکم چه می باشد؟

4) با پیشرفت های علمی موجود که امکان رشد جنین (لقاح نطفه و تخمک زن) در خارج بدن وجود دارد و پس از انجام این کار (با رعایت موازین شرعی) در صورتی که مادر رحم نداشته باشد آیا می توان اقدام به جایگزینی و پرورش جنین آزمایشگاهی در رحم مادر بزرگ یا اقربای نسبی و یا سببی

و یا رحم بیگانه (رحم کرایه ای) نمود تا رشد یابد؟ حکم طفل چگونه است؟ (به ویژه از لحاظ مسائل ارثی و حقوقی) .

5) حکم تغییر جنسیت از نظر اسلام در موارد زیر چیست؟

1 دوجنسیِ حقیقی (فردی که از نظر ژنتیکی نه مرد و نه زن اطلاق می گردد.)

2 فردی که اصالتا مرد ولی تا به حال در جامعه به عنوان زن زندگی و یا حتی چندین سال است که ازدواج کرده است.

3 همین مسأله در مورد مردی که اصالتا زن است و تا به حال مرد قلمداد می شده است.

4 پس از تغییر جنسیت احتمالی وضعیت ازدواجی و حقوقی هر یک از موارد فوق چگونه است؟

2. جلوگیری از بارداری

1) کلاً بستن لوله های رحم از نظر شرع مقدس اسلام در بیماری های مختلف چه حکمی دارد؟

2) بستن لوله های منی بر ، در مردان برای کنترل جمعیت چه حکمی دارد؟

3) بستن لوله های رحم برای کنترل جمعیت چه حکمی دارد؟

4) آیا زن (بدون شوهر) می تواند اقدام به بستن لوله نماید؟

5) در مواردی که حاصل حاملگی ، جنین دارای نقص در خلقت یا بیماری ژنتیکی است آیا می توان با بستن لوله های زن یا مرد اقدام به جلوگیری از حاملگی بعدی کرد؟

6) در صورتی که بستن لوله های زن یا مرد اجازه داده شود ، حق تقدم با کدام یکی است؟ (زن یا مرد)

7) با توجه به منابع علمی پزشکی معتبر در مورد مادرانی که بیش از 5 زایمان داشته اند و دارای سن بالاتر از 35 سال می باشند ، اگر حامله شوند در معرض خطرات جسمی قرار دارند (حاملگی های پرخطر یا ریسک) آیا مجاز به بستن لوله های رحمی هستند؟

.3

سقط جنین

1) آیا در موارد زیر قبل از ولوج می توان سقط درمانی انجام داد؟

الف : بیماری هایی که می دانیم مسلما جنین پس از تولد خواهد مرد.

ب : بیماری های ژنتیکی.

ج : ناهنجاری های نوزادان (مثل آنانسفالی)

2) عوامل فوق در مورد جنین پس از ولوج روح چگونه خواهد بود؟

3) ولوج روح چه زمانی می باشد؟

4) آیا در زن مبتلا به سرطان رحم که حامله است می توان قبل از دادن اشعه سقط درمانی کرد؟

5) هنگامی که دادن اشعه یا شیمی درمانی (مثلاً به یک مادر 6ماهه حامله) چند ماه زندگی او را طولانی تر می کند آیا جنین را باید حفظ کرد؟ (یعنی اشعه را تأخیر کرد) یا اینکه درمان ضد سرطان را شروع کرد که با فرض اخیر جنین سقط می شود؟

6) تا چند درصد احتمال به ناهنجاری در مصرف دارو ، اشعه ، شیمی درمانی ، اجازه سقط وجود دارد؟

7) سقط درمانی برای حفظ جان مادر در بیماری های مختلف که در کتب علمی معتبر و متخصصین مورد وثوق اعلام می نمایند ، چه حکمی دارد؟

5. معاینات پزشکی

1) معاینات توسّط دانشجویان جهت آموزش چه حکمی دارد؟

2) معاینه افراد غیر بیمار برای کنترل سلامتی ، استخدام ، سربازی و کارهای پژوهشی چه حکمی دارد؟

6. آزمایشگاه

اخذ مایع منی جهت آزمایشات به طریق استمنا چه حکمی دارد؟ (به خصوص در افراد مجرد)

2 انجام آزمایشات احتیاج به برائت ذمه دارد؟ (از نظر ایجاد خون مردگی یا درد در بیمار یا سایر عوارض جنبی) .

3 انجام آزمایشات ضروری توسّط افراد ناهمگن چه حکمی دارد؟

7. استعمال و تجویز دارو

1) با توجّه به اینکه تشخیص بیماری و تجویز دارو به عهده پزشک معالج واگذار شده و طبق قوانین موجود داروساز موظف به تحویل داروی تجویزی می باشد ، آیا داروساز نسبت به عوارض یاعواقب مضره ناشی از تجویز غیرعلمی یا غیرضروری و احیانا تجویز بر اساس سودجوئی و غیره ضامن است؟ و با توجّه به شرح فوق و با توجه به اطلاع علمی از عوارض مترقبه بعدی بری الذّمّه می باشد؟

2) نظر به اینکه قانونا تجویز دارو به عهده داروساز نمی باشد (به استثنای داروهای بدون نسخه) چنانچه مریض به حال اضطرار مراجعه نماید و با توجه به فوریت در صورت ندادن دارو و منجر به نقص ، جرح و یا فوت بیمار گردد. آیا داروساز در عواقب فوق متهم به قصور است؟

3) با توجه به اینکه در کشف و توسعه داروهای جدید یکی از مراحل نهایی قبل از ورود دارو به بازار ، آزمایش روی انسان های داوطلب سالم یا بیمار به منظور ارزیابی اثرات و عوارض دارو می باشد و همچنین در مورد داروهای رایج المصرف نیز بعضا به منظور بررسی و تحقیق اثرات جدید لازم است روی انسان ها انجام شود. چنانچه این امر منجر به عوارض نامطلوب روی این افراد گردد ، آیا علیرغم داوطلب بودن افراد تحت آزمایش ، ذمّه ای به عهده محققین می باشد؟

4) حرمت و نجاست

استفاده از الکل اتلیک (اعم از منابع تخمیری ، شیمائی و صناعی) در طب و داروسازی به صورت موضعی (زداینده ، خشک کننده ، ضدعفونی کننده) و خوراکی اعم از اینکه خوردن آن جنبه دارویی داشته باشد مثل سم زدائی متانول و یا به صورت جزئی فرعی در یک فرآورده داروئی مایع به عنوان حلال یا محافظ وارد شده باشد را تعیین فرمائید؟

5) با توجّه به اینکه برخی از داروهای ضروری و حیاتی از منابع حرام یا نجس مثل اعضاء یا دفعیات انسان یا حیوان تهیه می گردند و اصولاً این گونه داروها از کشورهای خارج و غیرمسلمان وارد می شوند ، حکم شرعی مصرف این گونه داروها در انسان و نیز معامله بر روی آنها چیست؟

1. پاسداری از دین

1. پاسداری از دیدگاه قرآن

التّائِبُونَ الْعابِدُونَ الْحامِدُونَ السّائِحُونَ الرّاکعُونَ السّاجِدُونَ الآْمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النّاهُونَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ الْحافِظُونَ لِحُدُودِ اللّهِ وَ بَشِّرِ الْمُومِنِینَ [توبه ، 112] .

قالَ عِیسَی ابْنُ مَرْیمَ لِلْحَوارِیینَ مَنْ أَنْصارِی إِلَی اللّهِ قالَ الْحَوارِیونَ نَحْنُ أَنْصارُ اللّهِ [صف ، 14] .

وَ ینْصُرُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ أُولئِک هُمُ الصّادِقُونَ [حشر ، 8] .

فَالَّذِینَ آمَنُوا بِهِ وَ عَزَّرُوهُ وَ نَصَرُوهُ [اعراف ، 157] .

إِنْ تَنْصُرُوا اللّهَ ینْصُرْکمْ [محمد ، 7] .

قالَ اللّهُ إِنِّی مَعَکمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلاهَ وَ آتَیتُمُ الزَّکاهَ وَ آمَنْتُمْ بِرُسُلِی وَ عَزَّرْتُمُوهُمْ [مائده ، 12] .

2. پاسداران دین

1. خدا

إِنّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّکرَ وَ إِنّا لَهُ لَحافِظُونَ [حجر ، 9] .

2. پیامبران وائمه

فلسفه نبوت پاسداری از دین است :

لأُبَینَ لَکمْ بَعْضَ الَّذِی تَخْتَلِفُونَ [زخرف ، 63] .

1 قُلْ إِنْ کانَ آباوکمْ [توبه ، 24] .

أَحَبَّ إِلَیکمْ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ [توبه ، 24] .

2 یسْتَحِبُّونَ الْحَیاهَ الدُّنْیا [ابراهیم ، 3] .

3 قَالَ الْحُسَینُ (ع) : رَفَعَ الطِّینَ وَ وَضَعَ الدِّینَ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص467]

4 قُلْ نارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا [توبه ، 81] .

رَضُوا بِأَنْ یکونُوا مَعَ الْخَوالِفِ [توبه ، 87] .

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ [توبه ، 81] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَوَدِدْتُ وَ اللَّهِ أَنَّ مُعَاوِیهَ صَارَفَنِی بِکمْ صَرْفَ الدِّینَارِ بِالدِّرْهَمِ [نهج البلاغه ، خطبه 97] .

5 وَ إِذا رَأَوْا تِجارَهً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَیها [جمعه ، 11] .

در کربلا :

ان کان دین محمد لم

يستقم الا بقتلی فیاسیوف خذینی

و الله ان قطعتموا یمینی انی احامی ابدا عن دینی

هل من ناصر ینصرنی

3. علما

وظیفه علما :

اذا ظهرت البدع فللعالم...

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَخَذَ اللَّهُ عَلَى الْعُلَمَاءِ [نهج البلاغه ، خطبه 2] .

يقْتُلُونَ الَّذِينَ يأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ [آل عمران ، 21] .

أُوذُوا فِی سَبِيلِی [آل عمران ، 195] .

قال جعفر بن محمد الصادق (ع) : علماء شیعتنا مرابطون بالثغر الذی یلی إبلیس و عفاریته یمنعونهم عن الخروج علی ضعفاء شیعتنا و عن أن یتسلط علیهم إبلیس [بحارالأنوار ، ج2 ، ص5] .

4. لشکریان

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَالْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ حُصُونُ الرَّعِيهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

5. همسر پیامبر

ام سلمه می گوید : یاد خدیجه کردیم ، پیامبر (ص) گریه کرد و فرمود :

أین مثل خدیجه صدقتنی حین کذبنی الناس و وازرتنی (حمایت کرد) علی دین الله و أعانتنی علیه بمالها [بحارالأنوار ، ج43 ، ص131] .

3. نیازهای پاسدار دین

1 عقل برای انتخاب :

وَ الآخِرَهُ خَیرٌ وَ أبْقی [اعلی ، 17] .

2 عشق :

یا سیوف خذینی

3 علم :

أَدْعُوا إِلَی اللّهِ عَلی بَصِیرَهٍ [یوسف ، 108] .

4 اخلاص :

جاهَدُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ [بقره ، 218] .

و گر نه قتیل الحمار.

5 یاور :

حَرِّضِ الْمُومِنِینَ [انفال ، 65] .

6 تخصص و قدرت :

مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّهٍ [انفال ، 60] .

7 دشمن شناسی :

وَ قالَتْ طائِفَهٌ مِنْ أَهْلِ الْکتابِ آمِنُوا بِالَّذِی أُنْزِلَ عَلَی الَّذِینَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهارِ وَ اکفُرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ یرْجِعُونَ [

آل عمران ، 72] .

وَ اللّهُ یشْهَدُ إِنَّ الْمُنافِقِینَ لَکاذِبُونَ [منافقون ، 1] .

8 هوشیاری :

وَدَّ الَّذِینَ کفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ [نساء ، 102] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ نَامَ لَمْ ینَمْ عَنْهُ [نهج البلاغه ، نامه 62] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ أَخَا الْحَرْبِ الْأَرِقُ [نهج البلاغه ، نامه 62] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَال : أَنْ تَجْعَلَنِی مِمَّنْ تَنْتَصِرُ بِهِ لِدِینِک وَ لَا تَسْتَبْدِلْ بِی غَیرِی [کافی ، ج 4 ، ص161] .

4. دنیاپرستی مانع پاسداری از دین

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من جعل ملکه خادما لدینه انقاد له کل سلطان [غررالحکم ، ص344] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من جعل دینه خادما لملکه طمع فیه کل إنسان [غررالحکم ، ص344] .

5. ارکان پاسداری از دین

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ست من قواعد الدین إخلاص الیقین و نصح المسلمین و إقامه الصلاه و إیتاء الزکاه و حج البیت و الزهد فی الدنیا [غررالحکم ، ص85] .

قال رسول الله (ص) : إن لله حرمات ثلاث من حفظهن حفظ الله له أمر دینه و دنیاه و من لم یحفظهن لم یحفظ الله له شیئا حرمه الإسلام و حرمتی و حرمه عترتی [خصال صدوق ، ج1 ، ص146] .

عن النبی (ص) : لا یقوم بدین اله الا من احاطه من جمیع جوانبه [کنز ، 5612]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إنما المستحفظون لدین الله هم الذین أقاموا الدین و نصروه و حاطوه من جمیع جوانبه و حفظوه علی عباد الله و رعوه [

غررالحکم ، ص85] .

قال جعفر بن محمد الصادق (ع) : علماء شیعتنا مرابطون بالثغر الذی یلی إبلیس و عفاریته یمنعونهم عن الخروج علی ضعفاء شیعتنا و عن أن یتسلط علیهم إبلیس [بحارالأنوار ، ج2 ، ص5] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ اعْلَمْ یا مُحَمَّدَ بْنَ أَبِی بَکرٍ أَنِّی قَدْ وَلَّیتُک أَعْظَمَ أَجْنَادِی فِی نَفْسِی أَهْلَ مِصْرَ فَأَنْتَ مَحْقُوقٌ أَنْ تُخَالِفَ عَلَی نَفْسِک وَ أَنْ تُنَافِحَ عَنْ دِینِک وَ لَوْ لَمْ یکنْ لَک إِلَّا سَاعَهٌ مِنَ الدَّهْرِ [نهج البلاغه ، نامه 27] .

1. پرسش وپاسخ

1. اخلاقی

1. ارتباط نعم الهی ورضایت خداوند

إِنّا جَعَلْنا ما عَلَی الأَْرْضِ زِینَهً لَها لِنَبْلُوَهُمْ أَیهُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [کهف/7.]

وَ لا یحْسَبَنَّ الَّذِینَ کفَرُوا أَنَّما نُمْلِی لَهُمْ خَیرٌ لِأَنْفُسِهِمْ إِنَّما نُمْلِی لَهُمْ لِیزْدادُوا إِثْماً وَ لَهُمْ عَذابٌ مُهِینٌ [آل عمران/178.]

وَ لَوْ لا أَنْ یکونَ

النّاسُ أُمَّةً واحِدَةً لَجَعَلْنا لِمَنْ یکفُرُ بِالرَّحْمنِ لِبُیوتِهِمْ سُقُفاً مِنْ فِضَّهٍ وَ مَعارِجَ عَلَیها یظْهَرُونَ [زخرف/33.]

2. راه های خودسازی

سیر و سلوک ، عشق به خدا و...

اتَّقُوا اللّهَ وَ یعَلِّمُکمُ اللّهُ [بقره/282.]

ورود در این وادی با قدم «رب» نه با هوای نفس

التزام به احکام شریعت

اهتمام به مستحبات ، به ویژه نوافل شبانه روزمَقاماً مَحْمُوداً [اسراء/79.]

استعانت از خداوند

تلاوت قرآن و ادعیه ماثوره با توجه به معانی

پالایش نفس از رذایل نفسانی

رعایت مراحل و مراتب

3. عزم واستواری

عزم و استواری

پرهیز از پرخوری و پرخوابی

پرهیز از کارهای لغو و لهو

اخلاص عمل برای خدا

4. عمل مقبول

إِنَّما یتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِینَ [مائده/27.]

5. حق الله وحق الناس

چیزهایی که جز خدا مدعی ندارد ، حق الله : نماز ، روزه

چیزهایی که جز خدا مدعی دیگری هم دارد ، مردم : خمس ، زکات و...

إِنَّ رَبَّک لَبِالْمِرْصادِ [فجر/14.]

حق الله را خداوند با توبه و گاهی نیز بدون آن می بخشد ولی حق الناس را استیفا می کند.

خداوند مدققی در قیامت دارد که هیچ کس در صورت داشتن مظلمه بر گردنش از آن عبور نمی کند.

اعمال خوب آدم ممکن است بابت مظالم برود اگر تمام شد از اعمال بد دیگران در نامه عمل گذاشته تا تعادل برقرار گردد.

وَ الْوَزْنُ یوْمَئِذٍ الْحَقُّ [اعراف/8.]

2. مهدویت

1. امام زمان (عج) واعمال ما

کارهایی که دل امام زمان را خوشحال می کند چیست و به طور کلی وظیفه ما در زمان غیبت چیست؟

هر چه خدا را راضی کند امام زمان را نیز راضی می کند

وَ اللّهُ وَ رَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ یرْضُوهُ [توبه/62.]

إِنَّ اللّهَ لا یرْضی عَنِ الْقَوْمِ الْفاسِقِینَ [

توبه/96.]

أَ فَمَنْ أَسَّسَ بُنْيانَهُ عَلى تَقْوى مِنَ اللّهِ وَ رِضْوانٍ خَيرٌ أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيانَهُ عَلى شَفا جُرُفٍ هارٍ [توبه/109.]

إِنْ تَشْكرُوا يرْضَهُ لَكمْ [زمر/7.]

لَقَدْ رَضِى اللّهُ عَنِ الْمُومِنِينَ إِذْ يبايعُونَک تَحْتَ الشَّجَرَهِ [فتح/18.]

2. آماده ساختن خود وجامعه برای حکومت حضرت (عج)

رَضِى اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ أُولئِک حِزْبُ اللّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مجادله/22.]

رَضِى اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ ذلِک لِمَنْ خَشِى رَبَّهُ [بينه/8.]

وَ أَنْ أَعْمَلَ صالِحاً تَرْضاهُ [نمل/19.]

همه آنچه که وظیفه مسلمانی است ، علاوه بر آن ، انتظار فرج آن حضرت و مأیوس نشدن در برابر مشکلات

زنده نگاه داشتن نام حضرت با زیارت و خواندن دعای عهد و...

3. رابطه مبارزه با مفاسد و تأخیر درظهور حضرت (عج)

زمینه های این تفکر

آسایش طلبی

هیچ یک از احکام شرعی مقید به چنین قیدی نشده. یعنی عمل به آنها الزامی است چه موجب تاثیر باشد یا نباشد (مانند مبارزه با فساد)

هیچ یک از آموزه ها و تعالیم دین نمی تواند ارکان و اساس دین را معطل نماید.

فساد نیاز به کمک ندارد. اگر بسیاری از مردم نیز به مبارزه با آن بپردازند باز فساد توسعه خود را خواهد یافت و ریشه کن نخواهد شد.

4. وظیفه مادربرابر توهین به مقدسات

وَ إِذا رَأَیتَ الَّذِینَ یخُوضُونَ فِی آیاتِنا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتّی یخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیرِهِ وَ إِمّا ینْسِینَّک الشَّیطانُ فَلا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّکری مَعَ الْقَوْمِ الظّالِمِینَ [انعام/68.]

3. اجتماعی سیاسی

1. ضرورت حکومت

1 آیا حکومت لازم است و با اخلاق نمی توان به زندگی ادامه داد؟

پاسخ : همه انسان ها در همه

مناطق حکومت را لازم داشته و همه می دانند گروهی با اخلاق برای قشر ضعیف دام گسترده اند و قدرتی برای مهار کردن لازم است.

2. شرایط حاکم

2 آیا هر کسی لایق حاکم شدن است؟

پاسخ : در قرآن مفسدان ، مسرفان ، آثمان ، کافران و... لایق نیستند.لا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنا قَلْبَهُ عَنْ ذِکرِنا وَ اتَّبَعَ هَواهُ وَ کانَ أَمْرُهُ فُرُطاً [کهف/28.]

لا تُطِعِ الْکافِرِینَ وَ الْمُنافِقِینَ [احزاب/1.]

لا تُطِعْ کلَّ حَلاّفٍ مَهِینٍ [قلم/10.]

لا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِماً أَوْ کفُوراً [انسان/24.]

لا تَتَّبِعْ أَهْواءَ الَّذِینَ لا یعْلَمُونَ [جاثیه/8.]

لا تَتَّبِعْ سَبِیلَ الْمُفْسِدِینَ [اعراف/142.]

لا تَتَّبِعْ أَهْواءَ الَّذِینَ کذَّبُوا بِآیاتِنا وَ الَّذِینَ لا یومِنُونَ بِالْآخِرَهِ وَ هُمْ بِرَبِّهِمْ یعْدِلُونَ [انعام/150.]

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَکائِکمْ مَنْ یهْدِی إِلَی الْحَقِّ قُلِ اللّهُ یهْدِی لِلْحَقِّ أَ فَمَنْ یهْدِی إِلَی الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ یتَّبَعَ أَمَّنْ لا یهِدِّی إِلاّ أَنْ یهْدی فَما لَکمْ کیفَ تَحْکمُونَ [یونس/35.]

3. دلیل مشروعیت حکومت

3 دلیل مشروع بودن حکومت چیست؟

1 رضای اکثریت؟ (اکثریت همه جا درست نمی رود. حق اقلیت چه می شود؟)

2 عدالت داشتن (تنها قانون عادلانه دلیل ولایت بر مردم نیست)

3 طبق وحی تشکیل شده (او مالک است. احکامش در راستای منافع شخصی و حزبی نیست. قانونش عدل است)

4. نصب حاکم

آیا کسی از طرف خدا برای حکومت نصب شده؟

از نظر سنی ها نه (نظر آنان یا اجماع یا تعیین خلیفه قبلی یا اهل حل و عقد)

از نظر شیعه بله (در غدیر...)

نقش مردم در حکومت اسلامی چیست؟

نقش در مشروعیت ندارند ولی نقش در عینیت بخشیدن

دارند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا رَأْی لِمَنْ لَا يطَاعُ [نهج البلاغه ، خطبه27.]

مثال : نخ نقشی در ایجاد سوزن ندارد ولی نقش در چگونه عمل کردن سوزن در پارچه را دارد.

پس انتخابات چیست؟

نوعی بیعت اعلام وفا در معرض قراردادن قدرت مردمی برای حاکمهُوَ الَّذِی أَيدَک بِنَصْرِهِ وَ بِالْمُومِنِينَ [انفال/62.]

و اتمام حجت برای حاکم : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَوْ لَا حُضُورُ الْحَاضِرِ وَ قِيامُ الْحُجَّهِ بِوُجُودِ النَّاصِرِ وَ مَا أَخَذَ اللَّهُ عَلَى الْعُلَمَاءِ أَلَّا يقَارُّوا عَلَى كظَّهِ ظَالِمٍ وَ لَا سَغَبِ مَظْلُومٍ لَأَلْقَيتُ حَبْلَهَا عَلَى غَارِبِهَا [نهج البلاغه ، خطبه 3.]

به علاوه شرکت در انتخابات شرکت در همکاری مردم است. رای مردم مخالفان نظام را خلع سلاح می کند.

5. دلایل عدم جدائی دین از سیاست

وجود مسائل و آیات فراوان در قرآن درباره :

مسائل حکومتی

قضاوت

سیاست خارجی

روابط اجتماعی

الَّذِينَ إِنْ مَكنّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقامُوا الصَّلاهَ وَ آتَوُا الزَّكاهَ وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكرِ وَ لِلَّهِ عاقِبَهُ الْأُمُورِ [حج/41.]

سیره پیامبر و ائمه :

تشکیل حکومت با تمام ابعاد

6. آیات مربوط به اولوالامر

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِى الأَْمْرِ مِنْكمْ فَإِنْ تَنازَعْتُمْ فِى شَىءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللّهِ وَ الرَّسُولِ إِنْ كنْتُمْ تُومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآْخِرِ ذلِک خَيرٌ وَ أَحْسَنُ تَأْوِيلاً [نساء/59.]

7. نپذیرفتن ولایت ظالمان

لا يتَّخِذِ الْمُومِنُونَ الْكافِرِينَ أَوْلِياءَ مِنْ دُونِ الْمُومِنِينَ وَ مَنْ يفْعَلْ ذلِک فَلَيسَ مِنَ اللّهِ فِى شَىءٍ إِلاّ أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقاةً وَ يحَذِّرُكمُ اللّهُ نَفْسَهُ وَ إِلَى اللّهِ الْمَصِيرُ [آل عمران/28.]

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا بِطانَةً مِنْ دُونِكمْ لا يأْلُونَكمْ خَبالاً وَدُّوا ما عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضاءُ مِنْ أَفْواهِهِمْ وَ ما تُخْفِى صُدُورُهُمْ أَكبَرُ قَدْ بَينّا لَكمُ الآْياتِ إِنْ كنْتُمْ تَعْقِلُونَ [آل عمران/118.]

الَّذِينَ يتَرَبَّصُونَ بِكمْ فَإِنْ كانَ لَكمْ فَتْحٌ مِنَ اللّهِ قالُوا أَ لَمْ نَكنْ مَعَكمْ وَ إِنْ كانَ لِلْكافِرِينَ نَصِيبٌ قالُوا أَ لَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيكمْ وَ نَمْنَعْكمْ مِنَ الْمُومِنِينَ فَاللّهُ يحْكمُ بَينَكمْ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ لَنْ يجْعَلَ اللّهُ لِلْكافِرِينَ عَلَى الْمُومِنِينَ سَبِيلاً [نساء/141.]

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا الْيهُودَ وَ النَّصارى أَوْلِياءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِياءُ بَعْضٍ وَ مَنْ يتَوَلَّهُمْ مِنْكمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللّهَ لا يهْدِى الْقَوْمَ الظّالِمِينَ [مائده/51.]

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكمْ هُزُواً وَ لَعِباً مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكتابَ مِنْ قَبْلِكمْ وَ الْكفّارَ أَوْلِياءَ وَ اتَّقُوا اللّهَ إِنْ كنْتُمْ مُومِنِينَ [مائده/57.]

وَ لا تَرْكنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكمُ النّارُ وَ ما لَكمْ مِنْ دُونِ اللّهِ مِنْ أَوْلِياءَ ثُمَّ لا تُنْصَرُونَ [هود/113.]

8. ولایت پیامبر (ص) بر مؤمنان

النَّبِى أَوْلى بِالْمُومِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَ أَزْواجُهُ أُمَّهاتُهُمْ وَ أُولُوا الأَْرْحامِ بَعْضُهُمْ أَوْلى بِبَعْضٍ فِى كتابِ اللّهِ مِنَ الْمُومِنِينَ وَ الْمُهاجِرِينَ إِلاّ أَنْ تَفْعَلُوا إِلى أَوْلِيائِكمْ مَعْرُوفاً كانَ ذلِک فِى الْكتابِ مَسْطُوراً [احزاب/6.]

وَ الْمُومِنُونَ وَ الْمُومِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِياءُ بَعْضٍ يأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ينْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكرِ وَ يقِيمُونَ الصَّلاهَ وَ يوتُونَ الزَّكاهَ وَ يطِيعُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ أُولئِک

سَيرْحَمُهُمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ عَزِيزٌ حَكيمٌ [توبه/71.]

نجات مظلومين و مستضعفان

وَ ما لَكمْ لا تُقاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدانِ الَّذِينَ يقُولُونَ رَبَّنا أَخْرِجْنا مِنْ هذِهِ الْقَرْيهِ الظّالِمِ أَهْلُها وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک وَلِيا وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک نَصِيراً [نساء/75.]

آيات مربوط به جهاد و دفاع

اهداف انبيا و رسالت الهى

إِنَّ اللّهَ يأْمُرُكمْ أَنْ تُودُّوا الأَْماناتِ إِلى أَهْلِها وَ إِذا حَكمْتُمْ بَينَ النّاسِ أَنْ تَحْكمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللّهَ نِعِمّا يعِظُكمْ بِهِ إِنَّ اللّهَ كانَ سَمِيعاً بَصِيراً [نساء/58.]

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا كونُوا قَوّامِينَ لِلّهِ شُهَداءَ بِالْقِسْطِ وَ لا يجْرِمَنَّكمْ شَنَآنُ قَوْمٍ عَلى أَلاّ تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوى وَ اتَّقُوا اللّهَ إِنَّ اللّهَ خَبِيرٌ بِما تَعْمَلُونَ [مائده/8.]

إِنَّ اللّهَ يأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسانِ وَ إِيتاءِ ذِى الْقُرْبى وَ ينْهى عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْكرِ وَ الْبَغْى يعِظُكمْ لَعَلَّكمْ تَذَكرُونَ [نحل/90.]

9. نهى از حكم به غير ما انزل الله

نهى از حكم به غير ما انزل الله

لا تَشْتَرُوا بِآياتِى ثَمَناً قَلِيلاً وَ مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْكافِرُونَ [مائده/44.]

وَ كتَبْنا عَلَيهِمْ فِيها أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَ الْعَينَ بِالْعَينِ وَ الأَْنْفَ بِالأَْنْفِ وَ الأُْذُنَ بِالأُْذُنِ وَ السِّنَّ بِالسِّنِّ وَ الْجُرُوحَ قِصاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كفّارَهٌ لَهُ وَ مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [مائده/45.]

وَ لْيحْكمْ أَهْلُ الإِْنْجِيلِ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فِيهِ وَ مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [مائده/47.]

10. خصوصیات جامعه اسلامی

خصوصیات جامعه اسلامی

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّهِ وَ الَّذِینَ مَعَهُ أَشِدّاءُ عَلَی الْکفّارِ رُحَماءُ بَینَهُمْ تَراهُمْ رُکعاً سُجَّداً یبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللّهِ وَ رِضْواناً سِیماهُمْ فِی وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُود ذلِک مَثَلُهُمْ فِی التَّوْراهِ وَ مَثَلُهُمْ فِی الْإِنْجِیلِ کزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوی عَلی سُوقِهِ یعْجِبُ الزُّرّاعَ لِیغِیظَ بِهِمُ الْکفّارَ وَعَدَ اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَ أَجْراً عَظِیماً [فتح/29.]

11. لزوم تجهیز قوا برای حکومت

وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِباطِ الْخَیلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ وَ عَدُوَّکمْ وَ آخَرِینَ مِنْ دُونِهِمْ لا تَعْلَمُونَهُمُ اللّهُ یعْلَمُهُمْ وَ ما تُنْفِقُوا مِنْ شَیءٍ فِی سَبِیلِ اللّهِ یوَفَّ إِلَیکمْ وَ أَنْتُمْ لا تُظْلَمُونَ [انفال/60.]

12. مطرح ساختن حکومت انبیاء واولیاء درقرآن

سلیمان ، داود ، موسی ، ذوالقرنین

13. آیات مربوطه به امر بمعروف ونهی از منکر

وَ لْتَکنْ مِنْکمْ أُمَّةٌ یدْعُونَ إِلَی الْخَیرِ وَ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [آل عمران/104.]

کنْتُمْ خَیرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ تَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ تُومِنُونَ بِاللّهِ وَ لَوْ آمَنَ أَهْلُ الْکتابِ لَکانَ خَیراً لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُومِنُونَ وَ أَکثَرُهُمُ الْفاسِقُونَ [آل عمران/110.]

وَ الْمُومِنُونَ وَ الْمُومِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِیاءُ بَعْضٍ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ یقِیمُونَ الصَّلاةَ وَ یوتُونَ الزَّکاةَ وَ یطِیعُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ أُولئِک سَیرْحَمُهُمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ عَزِیزٌ حَکیمٌ [توبه/71.]

1. پناه دادن

1. پناه دادن خدا

1. به پیامبر در کودکی و یتیمی

أ لَمْ یجِدْک یتیماً فَآوی [ضحی/6] .

2. به حضرت عیسی و حضرت مریم

وَ جَعَلْنَا ابْنَ مَرْیمَ وَ أُمَّهُ آیهً وَ آوَیناهُما إِلی رَبْوَهٍ ذاتِ قَرارٍ وَ مَعینٍ [مومنون/50] .

3. به مؤمنان در بهشت

فَإِنَّ الْجَنَّهَ هِی الْمَأْوی [نازعات/41] .

2. پناه دادن حضرت یوسف

1. به پدر و مادر

فَلَمّا دَخَلُوا عَلی یوسُفَ آوی إِلَیهِ أَبَوَیهِ وَ قالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِنْ شاءَ اللّهُ آمِنین [یوسف/99] .

2. به برادرش بنیامین

وَ لَمّا دَخَلُوا عَلی یوسُفَ آوی إِلَیهِ أَخاهُ قالَ إِنِّی أَنَا أَخُوک فَلا تَبْتَئِسْ بِما کانُوا یعْمَلُون [یوسف/69] .

3. جوانمردی

1. پناه دادن اهل یثرب به مهاجران مکه

2. پناه دادن نجاشی به مسلمانان

پناه دادن نجاشی پادشاه حبشه به مهاجران مسلمان

3. پناه دادن هانی ابن عروه به مسلم بن عقیل

4. داستان ملخ و مرد عرب

داستان ملخی که به سایه چادر یک عرب پناه برد و صاحب چادر ممانعت کرد از مهاجمین.

4. پناه دادن در کنار ایمان و هجرت و جهاد ایواء

وَ الّذِينَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فی سَبیلِ اللّهِ وَ الّذینَ آوَوْا وَ نَصَرُوا أولئِک هُمُ الْمُومِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَهٌ وَ رِزْقٌ کریمٌ [انفال/74] .

1. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)

1. سیمای پیامبر (صلی الله علیه و آله)

1. اوصاف پیامبر (صلی الله علیه و آله) در قرآن

مؤمن : آمَنَ الرَّسُولُ بِما أُنْزِلَ إِلَیهِ مِنْ رَبِّهِ [بقره/285] .

معلّم : وَ یعَلِّمُکمْ ما لَمْ تَکونُوا تَعْلَمُونَ [بقره/151] .

منذر : قُمْ فَأَنْذِرْ [مدثر/2] .

مبشّر : بَشِیراً وَ نَذِیراً [بقره/119] .

ملایم : فَبِما رَحْمَهٍ مِنَ اللّهِ لِنْتَ لَهُمْ [آل عمران/159] .

مهاجر : وَ اهْجُرْهُمْ هَجْراً جَمِیلاً [مزمل/10] .

صابر : وَ اصْبِرْ عَلی ما یقُولُونَ [مزمل/10] .

شاهد : وَ یکونَ الرَّسُولُ عَلَیکمْ شَهِیداً [بقره/143] .

نماز شب خوان : قُمِ اللَّیلَ إِلاّ قَلِیلاً [مزمل/2] .

فقیرنواز : وَ أَمَّا السّائِلَ فَلا تَنْهَرْ [ضحی/10] .

یتیم نواز : فَأَمَّا الْیتِیمَ فَلا تَقْهَرْ [ضحی/9] .

حلیم : ادْفَعْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ [فصلت/34] .

2. اهداف پیامبر (صلی الله علیه و آله) در قرآن

1-لَقَدْ کانَ لَکمْ فِی رَسُولِ اللّهِ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ [احزاب/21] .

2 وَ ما کانَ اللّهُ لِیعَذِّبَهُمْ وَ أَنْتَ فِیهِمْ [انفال/33] .

3 وَ ما أَرْسَلْناکَ إِلاّ رَحْمَةً لِلْعالَمِينَ [انبياء/107] .

4 إِنَّکَ لَعَلى هُدىً مُسْتَقِيمٍ [حج/67] .

5 النَّبِى أَوْلى بِالْمُومِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ [احزاب/6] .

6 النَّبِى أَوْلى بِالْمُومِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ [احزاب/6] .

7 إِنَّ اللّهَ وَ مَلائِكَتَهُ يصَلُّونَ عَلَى النَّبِى [احزاب/56] .

8 وَ ما عَلَّمْناهُ الشِّعْرَ وَ ما ينْبَغِى لَهُ [يس/69] .

9

ما ضَلَّ صاحِبُکمْ وَ ما غَوی وَ ما ینْطِقُ عَنِ الْهَوی إِنْ هُوَ إِلاّ وَحْی یوحی عَلَّمَهُ شَدِیدُ الْقُوی ذُو مِرَّهٍ فَاسْتَوی وَ هُوَ بِالأُفُقِ الأَعْلی ثُمَّ دَنا فَتَدَلّی فَکانَ قابَ قَوْسَینِ أَوْ أَدْنی فَأَوْحی إِلی عَبْدِهِ ما أَوْحی [نجم/10-2] .

10 وَ إِنَّک لَعَلی خُلُقٍ عَظِیمٍ [قلم/4] .

11 إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ کرِیمٍ [حاقه/40] .

12 لا أُقْسِمُ بِهذَا الْبَلَدِ وَ أَنْتَ حِلٌّ بِهذَا الْبَلَدِ [بلد/2-1] .

13 تَنَزَّلُ الْمَلائِکهُ وَ الرُّوحُ فِیها بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ کلِّ أَمْرٍ [قدر/4] .

3. سیمای پیامبر (صلی الله علیه و آله) در بیان حضرت امیر (علیه السلام)

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : سِیرَتُهُ الْقَصْدُ وَ سُنَّتُهُ الرُّشْدُ وَ کلَامُهُ الْفَصْلُ وَ حُکمُهُ الْعَدْلُ [نهج البلاغه ، خطبه 94] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لَا یثْنِیهِ عَنْ ذَلِک اجْتِمَاعٌ عَلَی تَکذِیبِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 190] .

(او را از هدف باز نمی داشت)

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : فَبَلَّغَ رِسَالَاتِ رَبِّهِ غَیرَ وَانٍ وَ لَا مُقَصِّرٍ وَ جَاهَدَ فِی اللَّهِ أَعْدَاءَهُ غَیرَ وَاهِنٍ وَ لَا مُعَذِّرٍ [نهج البلاغه ، خطبه 116] .

4. ایمان پیامبر (صلی الله علیه و آله)

مصادیق و نمونه های بسیار زیادی برای ایمان رسول الله (صلی الله علیه و آله) وجود دارد ، مانند

قصه مباهله

و قصه استراحت پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر درخت و آمدن سرباز دشمن بالای سرش.

سئلت عائشه عن خلق رسول الله (صلی الله علیه و آله) فقالت کان خلقه القرآن. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج6 ، ص340]

.

5. پاکی پیامبر (صلی الله علیه و آله)

1. اجداد

1 اجداد رسول الله (صلی الله علیه و آله) تا حضرت ابراهیم (علیه السلام) حدود 30 نفر و تا نوح 40 نفر و تا آدم ابوالبشر 50 نفر است و تا عدنان (جد بیستم) متفق و بعد از آن اتفاق نظر نیست. (و در حدیث آمده که : جد مرا فقط تا عدنان تعقیب کنید)

2 در اجداد رسول خدا (صلی الله علیه و آله) شخصیت هایی وجود دارد نظیر عبد المطلب ، هاشم ، نضر ، و عدنان.

3 قَالَ الْمَجْلِسِی رَحِمَهُ اللَّهُ : اتفقت الإمامیه رضوان الله علیهم علی أن والدی الرسول و کل أجداده إلی آدم (ع) کانوا مسلمین بل کانوا من الصدیقین إما أنبیاء مرسلین أو أوصیاء معصومین و لعل بعضهم لم یظهر الإسلام لتقیه أو لمصلحه دینیه. [بحارالأنوار ، ج15 ، ص117] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لم یزل ینقلنی الله من أصلاب الطاهرین إلی أرحام المطهرات حتی أخرجنی فی عالمکم هذا لم یدنسنی بدنس الجاهلیه. [بحارالأنوار ، ج15 ، ص117] .

2. تربیت الهی

1 أَ لَمْ یجِدْک یتِیماً فَآوی [ضحی/6] .

2 وَ وَجَدَک ضَالاًّ فَهَدی [ضحی/7] .

3 وَ وَجَدَک عائِلاً فَأَغْنی [ضحی/8] .

4 ما وَدَّعَک رَبُّک وَ ما قَلی [ضحی/3] .

5 قُمِ اللَّیلَ إِلاّ قَلِیلاً [مزمل/2] .

6 وَ ثِیابَک فَطَهِّرْ [مدثر/4] .

7 وَ الرُّجْزَ فَاهْجُرْ [مدثر/5] .

8 وَ قالَ الَّذِينَ كفَرُوا لَوْ لا نُزِّلَ عَلَيهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً واحِدَةً كذلِک لِنُثَبِّتَ بِهِ

فُؤادَک وَ رَتَّلْناهُ تَرْتِیلاً [فرقان/32] .

9 ما ضَلَّ صاحِبُکمْ وَ ما غَوی [نجم/2] .

10 عَلَّمَهُ شَدِیدُ الْقُوی [نجم/5] .

11 وَ إِنْ تُطِعْ أَکثَرَ مَنْ فِی الأَْرْضِ یضِلُّوک عَنْ سَبِیلِ اللّهِ إِنْ یتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَ إِنْ هُمْ إِلاّ یخْرُصُونَ [انعام/116] .

12 فَأَوْحی إِلی عَبْدِهِ ما أَوْحی [نجم/10] .

13 ما کذَبَ الْفُؤادُ ما رَأی [نجم/11] .

14 وَ قُلْ رَبِّ زِدْنِی عِلْماً [طه/114] .

15 لَئِنْ أَشْرَکتَ لَیحْبَطَنَّ عَمَلُک [زمر/65] .

16 وَ لَوْ تَقَوَّلَ عَلَینا بَعْضَ الأَْقاوِیلِ [حاقه/44] .

17 فَإِنَّهُ یسْلُک مِنْ بَینِ یدَیهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ رَصَداً لِیعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رِسالاتِ رَبِّهِمْ [جن/28] .

6. ویژگی های پیامبر (صلی الله علیه و آله)

1 پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) حریص بر هدایت مردم :

لَقَدْ جاءَکمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِکمْ عَزِیزٌ عَلَیهِ ما عَنِتُّمْ حَرِیصٌ عَلَیکمْ بِالْمُومِنِینَ رَوفٌ رَحِیمٌ [توبه/128] .

2 عدم نزول عذاب الهی با وجود پیامبر (صلی الله علیه و آله) :

وَ ما کانَ اللّهُ لِیعَذِّبَهُمْ وَ أَنْتَ فِیهِمْ [انفال/33] .

3 پیامبر (صلی الله علیه و آله) دارای خلق عظیم :

وَ إِنَّک لَعَلی خُلُقٍ عَظِیمٍ [قلم/4] .

4 نعمت بزرگ در پرتو بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) :

لَقَدْ مَنَّ اللّهُ عَلَى الْمُومِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولاً [آل عمران/164] .

5 صلوات خداوند و فرشتگان بر پيامبر (صلى الله عليه و آله) :

إِنَّ اللّهَ وَ مَلائِكتَهُ يصَلُّونَ عَلَى النَّبِى

[احزاب/56] .

6 جهانی بودن رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) :

وَ ما أَرْسَلْناک إِلاّ کافَّةً لِلنّاسِ بَشِیراً وَ نَذِیراً [سبأ/28] .

7 پیامبر (صلی الله علیه و آله) گواه بر پیامبران :

فَکیفَ إِذا جِئْنا مِنْ کلِّ أُمَّهٍ بِشَهِیدٍ وَ جِئْنا بِک عَلی هولاءِ شَهِیداً [نساء/41] .

8 عظمت شهر مکه در پرتو وجود پیامبر (صلی الله علیه و آله) :

لا أُقْسِمُ بِهذَا الْبَلَدِ وَ أَنْتَ حِلٌّ بِهذَا الْبَلَدِ [بلد/2-1] .

9 رفعت مقام و منزلت پیامبر (صلی الله علیه و آله) :

أَ لَمْ نَشْرَحْ لَک صَدْرَک وَ وَضَعْنا عَنْک وِزْرَک الَّذِی أَنْقَضَ ظَهْرَک وَ رَفَعْنا لَک ذِکرَک [انشراح/4-1] .

10 پیامبر (صلی الله علیه و آله) الگوی مؤمنان :

لَقَدْ کانَ لَکمْ فِی رَسُولِ اللّهِ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ [احزاب/21] .

11 جلب رضایت پیامبر (صلی الله علیه و آله) :

وَ لَسَوْفَ یعْطِیک رَبُّک فَتَرْضی [ضحی/5] .

12 سفر معراج پیامبر (صلی الله علیه و آله) :

سُبْحانَ الَّذِی أَسْری بِعَبْدِهِ لَیلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ إِلَی الْمَسْجِدِ الأَْقْصَی [اسراء/1] .

13 عصمت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مرحله دریافت وحی :

وَ إِنَّک لَتُلَقَّی الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَکیمٍ عَلِیمٍ [نمل/6] .

14 عصمت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مرحله ضبط و نگهداری وحی :

سَنُقْرِئُک فَلا تَنْسی [اعلی /6] .

15 عصمت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مرحله تعلیم وحی :

وَ ما ینْطِقُ عَنِ الْهَوی إِنْ هُوَ إِلاّ وَحْی یوحی [نجم/3-4]

.

2. رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

1. جهانی بودن رسالت

1. دلایل قرآنی

1 أُوحِی إِلَی هذَا الْقُرْآنُ لِأُنْذِرَکمْ بِهِ وَ مَنْ بَلَغَ [انعام/19] .

2 وَ ما أَرْسَلْناک إِلاّ کافَّةً لِلنّاسِ [سبأ/28] .

3 قُلْ یا أَیهَا النّاسُ إِنِّی رَسُولُ اللّهِ إِلَیکمْ جَمِیعاً [اعراف/158] .

4 وَ ما أَرْسَلْناک إِلاّ رَحْمَةً لِلْعالَمِینَ [انبیاء/107] .

5 هُوَ الَّذِی أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدی وَ دِینِ الْحَقِّ لِیظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کلِّهِ وَ لَوْ کرِهَ الْمُشْرِکونَ [توبه/33] .

6 قال رسول الله (صلی الله علیه و آله) : انا رسول من ادرکت حیا و من یولد بعدی [میزان الحکمه] ،

7 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : و بعثنی إلی کل أسود و أحمر بالعربیه [أمالی طوسی ، ص56] .

8 ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : أرسلت إلی الأبیض و الأسود و الأحمر [أمالی طوسی ، ص484] .

9 إِنْ هُوَ إِلاّ ذِکری لِلْعالَمِینَ [انعام/90] .

10 لِینْذِرَ مَنْ کانَ حَیا [یس/70] .

11 وَ مَنْ یبْتَغِ غَیرَ الْإِسْلامِ دِیناً فَلَنْ یقْبَلَ مِنْهُ [آل عمران/85] .

12 تَبارَک الَّذِی نَزَّلَ الْفُرْقانَ عَلی عَبْدِهِ لِیکونَ لِلْعالَمِینَ نَذِیراً [فرقان/1] .

2. دلائل روانی

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَرْسَلَهُ کافّةً إِلَی الْأَبْیضِ وَ الْأَسْوَدِ وَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ [کافی ، ج2 ، ص17] .

3. دلایل تاریخی

1_اعزام مبلغ ، از دلائل جهانی بودن اسلام است.

2 نامه هایی که پیامبر (صلی الله علیه و آله) به اطراف و کشورها می فرستاد دلیل دیگری است. (در فروع ابدیت

، مکاتیب الرسول والوثائق السیاسه ، نامه های حضرت ذکر شده است) .

3 یک روز صبح پیامبر (صلی الله علیه و آله) اصحابش را احضار فرمود ، و خطبه ای تحریک آمیز ایراد نمود و سپس شش نفر را به ایران ، روم ، حبشه ، مصر ، یمامه ، بحرین ، اردن فرستاد. [فروغ ابدیت ، ج2 ، ص608]

4 چگونه فکر رهبری جهانی برای اسکندر مقدونی و ناپلئون قابل پذیرش است ، اما در مسئله جهانی بودن رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) تشکیک می کنند.

5 یهود و دشمنان اسلام دیروز و امروز برای جهانی نبودن رسالت به این آیه استناد می کنند :

وَ هذا کتابٌ أَنْزَلْناهُ مُبارَک مُصَدِّقُ الَّذِی بَینَ یدَیهِ وَ لِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُری وَ مَنْ حَوْلَها [انعام/92] .

که ام القرای مکه و رسالت مخصوص مکه و اطراف اوست...و یا این که اول مکه بوده وقتی دید استقبال شد توسعه داد.

پاسخ :

بر اساس و اصل و طبق روایت ابن عباس که با علوم زمین شناسی هم قابل تطبیق می باشد زمین زیر آب بوده و بر اثر فرو رفتن آب اولین زمینی که از آب بیرون آمده سرزمین مکه بوده و دلیلش بعضی از گوش ماهی هایی است که پیدا می شود و... اگر گفته شد پس مکه باید بلندترین نقطه باشد.

پاسخ :

دگرگونی های عجیب در پست وبلندی های زمین به وجود آمده که از مسلمات علم زمین شناسی است. [تفسیر نمونه ، ج50 ، ذیل آیه 92 ، انعام] (مراجعه به آیات 91 90 همین سوره)

4. بشارت عهدین

1 وَ مُبَشِّراً بِرَسُولٍ

یأْتِی مِنْ بَعْدِی اسْمُهُ أَحْمَدُ [صف/6] .

2 النَّبِی الأُمِّی الَّذِی یجِدُونَهُ مَکتُوباً عِنْدَهُمْ فِی التَّوْراهِ وَ الإِنْجِیلِ [اعراف/157] .

3 یعْرِفُونَهُ کما یعْرِفُونَ أَبْناءَهُمْ [بقره/146] .

4 وَ کانُوا مِنْ قَبْلُ یسْتَفْتِحُونَ عَلَی الَّذِینَ کفَرُوا فَلَمّا جاءَهُمْ ما عَرَفُوا کفَرُوا بِهِ [بقره/89] .

5 در انجیل بُرنابا آمده :

الف) جهان برای محبت پیامبر (صلی الله علیه و آله) به وجود آمده.

ب) مسیح به شکافته شدن ماه به دست پیامبر (صلی الله علیه و آله) اشاره فرموده.

ج) بیش از ده مرتبه نام پیامبر (صلی الله علیه و آله) با لفظ آمده.

6 در سایر اناجیل عربی کلمه (فارقلیط) به معنای (احمد) آمده و در انجیل فارسی به معنای تسلّی دهنده آورده شد.

سفر پیدایش ، باب49 ، آیه10 ، انجیل یوحنا ، باب15 ، شماره 26

7 و نبی را برای ایشان از میان برادران ایشان مثل تو مبعوث خواهم کرد و کلام خود را به دهانش خواهم گذاشت و هر آنچه به او امر فرمایم به ایشان خواهد گفت و هر کسی که سخنان مرا به او به اسم من گوید و نشنود من از او مطالبه خواهم کرد. [تورات ، سفر تثنیه ، باب19 ، آیه20]

(با توجه به این که حضرت عیسی (علیه السلام) هجرت و جهاد و تشکیل حکومت و شریعت همانند حضرت موسی نداشت ، کلمه مثل تو تنها با رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) قابل تطبیق است)

2. سیمای جاهلیت

1. اعتقادی

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : وَ أَهْلُ الْأَرْضِ يوْمَئِذٍ مِلَلٌ مُتَفَرِّقَةٌ وَ أَهْوَاءٌ مُنْتَشِرَةٌ

وَ طَرَائِقُ مُتَشَتِّتَهٌ بَينَ مُشَبِّهٍ لِلَّهِ بِخَلْقِهِ أَوْ مُلْحِدٍ فِی اسْمِهِ أَوْ مُشِیرٍ إِلَی غَیرِهِ فَهَدَاهُمْ بِهِ مِنَ الضَّلَالَهِ وَ أَنْقَذَهُمْ بِمَکانِهِ مِنَ الْجَهَالَهِ [نهج البلاغه ، خطبه1] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : بَعَثَهُ وَ النَّاسُ ضُلَّالٌ فِی حَیرَهٍ وَ حَاطِبُونَ فِی فِتْنَهٍ قَدِ اسْتَهْوَتْهُمُ الْأَهْوَاءُ وَ اسْتَزَلَّتْهُمُ الْکِبْرِیاءُ وَ اسْتَخَفَّتْهُمُ الْجَاهِلِیهُ الْجَهْلَاءُ حَیارَی فِی زَلْزَالٍ مِنَ الْأَمْرِ وَ بَلَاءٍ مِنَ الْجَهْلِ فَبَالَغَ (صلی الله علیه و آله) فِی النَّصِیحَهِ وَ مَضَی عَلَی الطَّرِیقَهِ وَ دَعَا إِلَی الْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ [نهج البلاغه ، خطبه95] .

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : وَ النَّاسُ فِی فِتَنٍ انْجَذَمَ فِیهَا حَبْلُ الدِّینِ وَ تَزَعْزَعَتْ سَوَارِی الْیقِینِ وَ اخْتَلَفَ النَّجْرُ وَ تَشَتَّتَ الْأَمْرُ وَ ضَاقَ الْمَخْرَجُ وَ عَمِی الْمَصْدَرُ فَالْهُدَی خَامِلٌ وَ الْعَمَی شَامِلٌ عُصِی الرَّحْمَنُ وَ نُصِرَ الشَّیطَانُ وَ خُذِلَ الْإِیمَانُ فَانْهَارَتْ دَعَائِمُهُ وَ تَنَکرَتْ مَعَالِمُهُ وَ دَرَسَتْ سُبُلُهُ وَ عَفَتْ شُرُکهُ أَطَاعُوا الشَّیطَانَ فَسَلَکوا مَسَالِکهُ وَ وَرَدُوا مَنَاهِلَهُ بِهِمْ سَارَتْ أَعْلَامُهُ وَ قَامَ لِوَاوهُ فِی فِتَنٍ دَاسَتْهُمْ بِأَخْفَافِهَا وَ وَطِئَتْهُمْ بِأَظْلَافِهَا وَ قَامَتْ عَلَی سَنَابِکهَا فَهُمْ فِیهَا تَائِهُونَ َائِرُونَ جَاهِلُونَ مَفْتُونُونَ فِی خَیرِ دَارٍ وَ شَرِّ جِیرَانٍ نَوْمُهُمْ سُهُودٌ وَ کحْلُهُمْ دُمُوعٌ بِأَرْضٍ عَالِمُهَا مُلْجَمٌ وَ جَاهِلُهَا مُکرَمٌ [نهج البلاغه ، خطبه2] .

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ ابْتَعَثَهُ وَ النَّاسُ یضْرِبُونَ فِی غَمْرَهٍ وَ یمُوجُونَ فِی حَیرَهٍ قَدْ قَادَتْهُمْ أَزِمَّهُ الْحَینِ وَ اسْتَغْلَقَتْ عَلَی أَفْئِدَتِهِمْ أَقْفَالُ الرَّینِ [نهج البلاغه ، خطبه 191] .

5 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : ثُمَّ إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ بَعَثَ مُحَمَّداً ص بِالْحَقِّ

حِينَ دَنَا مِنَ الدُّنْيا اِلانْقِطَاعُ وَ أَقْبَلَ مِنَ الْاخِرَهِ اِلاطِّلَاعُ وَ أَظْلَمَتْ بَهْجَتُهَا بَعْدَ إِشْرَاقٍ وَ قَامَتْ بِأَهْلِهَا عَلَى سَاقٍ وَ خَشُنَ مِنْهَا مِهَادٌ وَ أَزِفَ مِنْهَا قِيادٌ فِى اَنْقِطَاعٍ مِنْ مُدَّتِهَا وَ اقْتِرَابٍ مِنْ أَشْرَاطِهَا وَ تَصَرُّمٍ مِنْ أَهْلِهَا وَ انْفِصَامٍ مِنْ حَلْقَتِهَا وَ انْتِشَارٍ مِنْ سَبَبِهَا وَ عَفَاءٍ مِنْ أَعْلَامِهَا وَ تَكَشُّفٍ مِنْ عَوْرَاتِهَا وَ قِصَرٍ مِنْ طُولِهَا جَعَلَهُ اِللَّهُ بَلَاغاً لِرِسَالَتِهِ وَ كرَامَهً لِأُمَّتِهِ وَ رَبِيعاً لِأَهْلِ زَمَانِهِ وَ رِفْعَهً لِأَعْوَانِهِ وَ شَرَفاً لِأَنْصَارِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 198] .

6 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : فَبَعَثَ اللَّهُ مُحَمَّداً (ص) بِالْحَقِّ لِيخْرِجَ عِبَادَهُ مِنْ عِبَادَهِ الْأَوْثَانِ إِلَى عِبَادَتِهِ وَ مِنْ طَاعَهِ الشَّيطَانِ إِلَى طَاعَتِهِ بِقُرْآنٍ قَدْ بَينَهُ وَ أَحْكمَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 147] .

7 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : بَعَثَهُ حِينَ لَا عَلَمٌ قَائِمٌ وَ لَا مَنَارٌ سَاطِعٌ وَ لَا مَنْهَجٌ وَاضِحٌ [نهج البلاغه ، خطبه 196] .

2. اجتماعى

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : إِنَّ اللَّهَ بَعَثَ مُحَمَّداً ص نَذِيراً لِلْعَالَمِينَ وَ أَمِيناً عَلَى التَّنْزِيلِ وَ أَنْتُمْ مَعْشَرَ الْعَرَبِ عَلَى شَرِّ دِينٍ وَ فِى شَرِّ دَارٍ مُنِيخُونَ بَينَ حِجَارَهٍ خُشْنٍ وَ حَيَاتٍ صُمٍّ تَشْرَبُونَ الْكدِرَ وَ تَأْكلُونَ الْجَشِبَ وَ تَسْفِكونَ دِمَاءَكمْ وَ تَقْطَعُونَ أَرْحَامَكمْ الْأَصْنَامُ فِيكمْ مَنْصُوبَهٌ وَ الْ آثَامُ كمْمَعْصُوبَهٌ [نهج البلاغه ، خطبه 26] .

ب) الوضع الاجتماعى فى العصر الجاهلى :

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : أَرْسَلَهُ عَلَى حِينِ فَتْرَهٍ مِنَ الرُّسُلِ وَ طُولِ هَجْعَهٍ مِنَ الْأُمَمِ وَ اعْتِزَامٍ مِنَ الْفِتَنِ وَ انْتِشَارٍ مِنَ الْأُمُورِ وَ تَلَظٍّ مِنَ الْحُرُوبِ وَ الدُّنْيا كاسِفَهُ النُّورِ ظَاهِرَهُ الْغُرُورِ عَلَى حِينِ اصْفِرَارٍ مِنْ

وَرَقِهَا وَ إِياسٍ مِنْ ثَمَرِهَا وَ اغْوِرَارٍ مِنْ مَائِهَا قَدْ دَرَسَتْ مَنَارُ الْهُدَى وَ ظَهَرَتْ أَعْلَامُ الرَّدَى فَهِى مُتَجَهِّمَةٌ لِأَهْلِهَا عَابِسَةٌ فِى وَجْهِ طَالِبِهَا ثَمَرُهَا الْفِتْنَةُ وَ طَعَامُهَا الْجِيفَةُ وَ شِعَارُهَا الْخَوْفُ وَ دِثَارُهَا السَّيفُ. فَاعْتَبِرُوا عِبَادَ اللَّهِ وَ اذْكرُوا تِيک الَّتِى آبَاوكمْ وَ إِخْوَانُكمْ بِهَا مُرْتَهَنُونَ [نهج البلاغه ، خطبه 89] .

3. فرهنگی

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : وَ لَا تَكونُوا كجُفَاهِ الْجَاهِلِيهِ لَا فِى الدِّينِ يتَفَقَّهُونَ وَ لَا عَنِ اللَّهِ يعْقِلُونَ كقَيضِ بَيضٍ فِى أَدَاحٍ يكونُ كسْرُهَا وِزْراً وَ يخْرِجُ حِضَانُهَا شَرّاً [نهج البلاغه ، خطبه 166] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ بَعَثَ مُحَمَّداً (صلى الله عليه و آله) وَ لَيسَ أَحَدٌ مِنَ الْعَرَبِ يقْرَأُ كتَاباً وَ لَا يدَّعِى نُبُوَّةً وَ لَا وَحْياً [نهج البلاغه ، خطبه 104] .

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : أَضَاءَتْ بِهِ الْبِلَادُ بَعْدَ الضَّلَالَهِ الْمُظْلِمَهِ وَ الْجَهَالَهِ الْغَالِبَهِ وَ الْجَفْوَهِ الْجَافِيهِ وَ النَّاسُ يسْتَحِلُّونَ الْحَرِيمَ وَ يسْتَذِلُّونَ الْحَكيمَ يحْيوْنَ عَلَى فَتْرَهٍ وَ يمُوتُونَ عَلَى كفْرَهٍ [نهج البلاغه ، خطبه151] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : وَ لَا تَهيجُوا النِّسَاءَ بِأَذًى وَ إِنْ شَتَمْنَ أَعْرَاضَكمْ وَ سَبَبْنَ أُمَرَاءَكمْ فَإِنَّهُنَّ ضَعِيفَاتُ الْقُوَى وَ الْأَنْفُسِ وَ الْعُقُولِ إِنْ كنَّا لَنُومَرُ بِالْكفِّ عَنْهُنَّ وَ إِنَّهُنَّ لَمُشْرِكاتٌ وَ إِنْ كانَ الرَّجُلُ لَيتَنَاوَلُ الْمَرْأَهَ فِى الْجَاهِلِيهِ بِالْفَهْرِ أَوِ الْهِرَاوَهِ فَيعَيرُ بِهَا وَ عَقِبُهُ مِنْ بَعْدِهِ [نهج البلاغه ، نامه 14] .

3. گزینش خداوند

1 وَ قَتَلَ داوُدُ جالُوتَ وَ آتاهُ اللّهُ الْمُلْک وَ الْحِکمَهَ [بقره/251] .

2 اللّهُ أَعْلَمُ حَيثُ يجْعَلُ رِسالَتَهُ [انعام/124

] .

3 وَ أَنَا اخْتَرْتُک فَاسْتَمِعْ لِما یوحی [طه/13] .

4 ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْکتابَ الَّذِینَ اصْطَفَینا مِنْ عِبادِنا [فاطر/32] .

5 وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّةً یهْدُونَ بِأَمْرِنا لَمّا صَبَرُوا وَ کانُوا بایاتِنا یوقِنُونَ [سجده/24] .

6 قَدْ صَدَّقْتَ الرُّویا إِنّا کذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنِینَ [صافات/105] .

7 لَقَدْ رَضِی اللّهُ عَنِ الْمُومِنِینَ إِذْ یبایعُونَک تَحْتَ الشَّجَرَهِ فَعَلِمَ ما فِی قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّکینَهَ عَلَیهِمْ وَ أَثابَهُمْ فَتْحاً قَرِیباً [فتح/18] .

8 هُوَ الَّذِی بَعَثَ فِی الأُمِّیینَ رَسُولاً مِنْهُمْ یتْلُوا عَلَیهِمْ آیاتِهِ وَ یزَکیهِمْ وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَهَ وَ إِنْ کانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِی ضَلالٍ مُبِینٍ [جمعه/2] .

4. مزد رسالت

1 قُلْ لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی [شوری/23] .

2 وَ الَّذِینَ یوذُونَ رَسُولَ اللّهِ لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ [توبه/61] .

3 لَقَدْ تابَ اللّهُ عَلَی النَّبِی وَ الْمُهاجِرِینَ وَ الأَنْصارِ الَّذِینَ اتَّبَعُوهُ فِی ساعَهِ الْعُسْرَهِ مِنْ بَعْدِ ما کادَ یزِیغُ قُلُوبُ فَرِیقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تابَ عَلَیهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَوفٌ رَحِیمٌ [توبه/117] .

5. نقش هجرت در رسالت

1. هجرت به حبشه

1. مهاجرت مسلمین

1 در هجرت اول به حبشه 15 نفر و در هجرت دوم حدود 100 نفر مها جرت کردند. [تاریخ پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، آیات 132 و 119]

2 اسلام می گوید : إِنَّ أَرْضِی واسِعَهٌ فَإِیای فَاعْبُدُونِ [عنکبوت/56] .

مسلمانان در فشار و آزار بودند بنای هجرت را هم گذاشتند ، اما به کجا؟

از پیامبر (صلی الله علیه و آله) پرسیدند : حضرت فرمودند : به حبشه زیرا..."؛

فان

بها ملکا لا یظلم عنده احد و هی ارض صوف حتی یجعل الله لکم حرجا [فروغ ابدیت]

3 4 زن هم جزء مهاجران بودند و با کشتی تجارتی ، هر کدام نیم دینار داده و به حبشه رفتند. کفار مکه فهمیده و تعقیب کردند ، ولی هنگامی رسیدند که کشتی حرکت کرده بود.

4 چون هر یک از مهاجران از قبیله ای بودند موجی در مکه ایجاد شد.

پیامبر اکرم (صلی الله و علیه و آله) ، صفحه 6

2 واکنش مشرکین

سیاستمداران از مشرکان چون عمروعاص و عبد الله ربیعه هدایایی برای نجاشی بردند تا آنها را اخراج کند.

2 مقداری از هدایا را اول به بله قربان گوها دادند تا زمینه آماده گردد.

3 به نجاشی گفتند : مکتب اینها یا دین رسمی کشور شما (مسیحیت) و با نیاکان شما مخالفت دارند.

4 نجاشی گفت : باید بررسی کنیم. جعفر بن ابیطالب به عنوان سخنگو اوضاع پیامبر (صلی الله علیه و آله) را تشریح کرد و او تحت تاثیر قرار گرفت و آنها را اخراج نکرد.

5 هدایا را رد کرد و نقشه ها نقش بر آب شد.

6 دوباره آمدند پیش نجاشی با توطئه دیگر که این مسلمانان عقیده شان درباره حضرت مسیح چنین و چنان است و مردم را منحرف می کنند.

7 باز جعفر بن ابیطالب به پاسخ گویی حاضر شد و شروع کرد تعریفاتی که اسلام از حضرت مسیح (علیه السلام) کرده که او را بنده و کلمه خدا و... نامیده ، باز هم توطئه نقش بر آب شد.

3. توطئه کفار

1 توطئه دیگر شایع کردند که کفار قریش مسلمان شده

اند. مهاجران و قتی به مکه آمدند اسیر شدند ، بعضی در پناه شخصیتهای بزرگ قریش در امان قرار گرفتند و بعضی در مخفی گاه مخفی شدند.

2 عثمان بن مظعون در پناه ولید بن مغیره وارد مکه شد؛ بعد که دید دیگر مسلمانان در پناه کسی نیستند و شکنجه می شوند از ولید خواست که رسماً اعلام کند که من در پناه تو نیستم. او هم اعلام کرد ، او را گرفتند و شکنجه کردند. ولید گفت اگر در پناه من بودی شکنجه نمی شدی عثمان بن مظعون گفت : الان در پناه خدا هستم.

4. بازگشت مهاجرین

1 کم کم قضیه مهاجرت موجی در حبشه ایجاد کرده وعده ای به نمایندگی از مسیحیان به مکه آمده و چون آیاتی را شنیدند اشک ریخته مسلمان شدند و در برابر ناسزاهای ابوجهل صبر نموده و به حبشه برگشتند.

2 پیامبر برای تشویق ، به استقبال مهاجران حبشه می رود ، پیشانی جعفر را می بوسد و به او هدیه می دهد.

3 ورود مهاجران حبشه با فتح خیبر تقریبا در یک روز بوده.

2. هجرت به مدینه

1. نقطه شروع

سالیان دراز بین اوس و خزرج اختلاف بود ، رهبران این دو قوم برای عمره رجبیه به مکه آمدند در مکه نزد عُتبه رفتند که او در مدینه وحدتی ایجاد کند. عتبه گفت : ما خودمان دچار مشکلی شده ایم؛خرج فینا رجل یدعی أنه رسول الله سفه أحلامنا و سب آلهتنا و أفسد شباننا و فرق جماعتنا. [إعلام الوری ، ص56] .

اسعد رهبر خزرجی ها به یادش آمد که یهود مدینه پیش بینی ظهور چنین مصلحی را می کردند. پرسید محمد (صلی الله علیه و آله) کجاست؟ عتبه

گفت : در حجر اسماعیل (علیه السلام) ، ولی به او نزدیک نشو و هنگام طواف پنبه در گوشت بگذار. اسعد در حال طواف نگاهش به پیامبر (صلی الله علیه و آله) افتاد و برق از چشمش جهید پنبه ها را دور انداخته خدمت حضرت رسید و پرسید : محتوای دعوت شما چیست؟ حضرت پس از شهادت به توحید و رسالت خودش منشور ده گانه مکتبش را بیان فرمود :

1 أَلاّ تُشْرِکوا بِهِ شَیئاً [انعام/151] .

2 وَ بِالْوالِدَینِ إِحْساناً [انعام/151] .

3 وَ لا تَقْتُلُوا أَوْلادَکمْ مِنْ إِمْلاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُکمْ وَ إِیاهُمْ [انعام/151] .

4 وَ لا تَقْرَبُوا الْفَواحِشَ ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَنَ [انعام/151] .

5 وَ لا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللّهُ إِلاّ بِالْحَقِّ ذلِکمْ وَصّاکمْ بِهِ لَعَلَّکمْ تَعْقِلُونَ [انعام/151] .

6 وَ لا تَقْرَبُوا مالَ الْیتِیمِ إِلاّ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ حَتّی یبْلُغَ أَشُدَّهُ [انعام/152] .

7 وَ أَوْفُوا الْکیلَ وَ الْمِیزانَ بِالْقِسْطِ [انعام/152] .

8 لا نُکلِّفُ نَفْساً إِلاّ وُسْعَها [انعام/152] .

9 وَ إِذا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَ لَوْ کانَ ذا قُرْبی [انعام/152] .

10 وَ بِعَهْدِ اللّهِ أَوْفُوا ذلِکمْ وَصّاکمْ بِهِ لَعَلَّکمْ تَذَکرُونَ [انعام/152] .

اسعد وقتی سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) را شنید ایمان آورد و حضرت را به مدینه دعوت کرد و ریشه های مسئله هجرت در همین جلسه شکل گرفت. [مفاهیم قرآن ، آقای سبحانی از اعلام الوری ، ص57]

2. شب هجرت

فرشته وحی به پیامبر (صلی الله علیه و آله) خبر

داد که تصمیم کفار و مشرکان چیست.

پیامبر (صلی الله علیه و آله) وقت بیرون آمدن از منزل سوره یس تا جمله نهمفَهُمْ لا یبْصِرُونَ [یس/9] . را تلاوت فرمودند.

نقشه دشمنان در آیه 30 انفال منعکس استوَ إِذْ یمْکرُ بِک الَّذِینَ کفَرُوا لِیثْبِتُوک أَوْ یقْتُلُوک أَوْ یخْرِجُوک وَ یمْکرُونَ وَ یمْکرُ اللّهُ وَ اللّهُ خَیرُالْماکرِینَ [انفال/30] .

بنا بود شب به منزل بریزند ، ولی ابولهب مانع شد و گفت : زنان و فرزندان بنی هاشم داخل منزل هستند ، صبر کنید تا هوا روشن شود.

پیامبر اکرم (صلی الله و علیه و آله) ، صفحه 7

بعضی علت تاخیر را این می دانند تا بنی هاشم بدانند که قاتل پیامبر (صلی الله علیه و آله) یک نفر از یک قبله نیست.

در بیرون رفتن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از خانه گفتگو است :

وقتی که پیامبر می خواست بیرون رود همه دور خانه خواب بودند.

حضرت قبل از محاصره بیرون رفته بود.

آیه ای خواند و اینکه کسی متوجه خروج حضرت نشد ، از باب کرامت بود.

صد شتر جایزه برای کسی که پیامبر (صلی الله علیه و آله) را پیدا کند قرار دادند.

نزول آیهوَ مِنَ النّاسِ مَنْ یشْرِی نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ [بقره/207] .

در تحریف شأن نزول این آیه سمره از معاویه به صد هزار درهم قانع نشد معاویه تا چهار صد هزار درهم نرخ را بالا برد او هم در بالای منبر گفت آیه درباره ابن ملجم است!!! کسی نگفت ابن ملجم یمنی است در روز نزول آیه اصلا در مکه نبوده است؟!!!

3. شجاعت حضرت امیر (علیه السلام)

علاوه بر این گفت : آنچه درباره

علی (علیه السلام) نازل شده آیه 204 بقره است : وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یعْجِبُک قَوْلُهُ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ یشْهِدُ اللّهَ عَلی ما فِی قَلْبِهِ وَ هُوَ أَلَدُّ الْخِصامِ [بقره/204] .

ابن تیمیه حنبلی که سال 728 در زندان مراکش مرده می گوید :

خوابیدن علی (علیه السلام) جای پیامبر (صلی الله علیه و آله) فضیلتی نیست ، زیرا از دو راه می دانست سالم است :

الف) خبر پیامبر (صلی الله علیه و آله) که فرمود : لا یخلص إلیک شیء تکرهه [بحارالأنوار ، ج38 ، ص322] .

ب : سفارش به اداء امانات که مستلزم سلامتی و بقاء است.

ولی جوابش این است که : اولاً : کسی که از گفته پیامبر (علیه السلام) این طور اطمینان پیدا کند که از حمله شبانه گروه زیاد تروریست نترسد ، ایمان عادی ندارد و این نوع ایمان بالاترین فضیلت است ، زیرا مردم عادی و ایمان های عادی نمی تواند این چنین آرام بخش باشد.

ثانیا : جملهلا یخلص إلیک شیء تکرههرا ابن اثیر و طبری آورده اند ، ولی طبقات و مقریزی نیاورده اند و شیعه هم به این نحو نگفته بله ، شیخ طوسی این جمله را از پیامبر (صلی الله علیه و آله) به حضرت علی (علیه السلام) نقل کرده ، ولی نه برای شب هجرت.

ثالثا : خود حضرت علی (علیه السلام) به این عمل مباهات می کند و اشعاری سروده که سیوطی در درالمنثور نقل کرده که در جمله آخر می فرماید :

و قد وطنت نفسی علی القتل و الأسر [أمالی طوسی ، ص469] .

خودم را آماده مرگ و اسارت کرده بودم.

رابعا :

حدیث معروفی است که خدا با این عمل به جبرئیل و میکائیل مباهات فرمود.

اما دستور رد امانت؛ این جمله را شب هجرت نفرمود ، بلکه سه شب که در غار بود و نیمه شبها که علی و فرزند خدیجه نزدیک غار می آمدند (طبق نقل امالی و سیره حلبی) با چوپان ابوبکر یا فرزند ابوبکر که طبق نقل مورخان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) غذا ازشیر گوسفندان می دادند و اخبار و تصمیم قریش را به حضرت می رساندند در آن موقع پیام رسول الله (صلی الله علیه و آله) به علی این بود که تو در مسجد اعلام کن : هر که امانتی نزد من دارد نشانه بگیرد و فرمود : إنهم لن یصلوا من الآن إلیک یا علی بأمر تکرهه [أمالی طوسی ، ص467] .

4. اولین قوانین در مدینه

طرح و قراردادی که به جامعه اسلامی شکل خاصی داد :

1 مهاجران اگر کسی را کشتند باید همچون رسم سابق خون بها بدهند و نباید از مقام و عنوان خود سو استفاده ای کنند و آن اعطای خون بها باید به کمک یکدیگر باشد.

2 بنی عوف ، بنی ساعده ، بنی حرث ، بنی جشم ، بنی نجار ، بنی عمر و بن عوف ، بنی النیت ، بنی الاوس نیز ، همه باید در دادن خون بهائی که به یکی از شما تعلق گرفت شریک باشند.

3 همه یک دست بر ضد ستمگر ، گرچه فرزند یکی از شما باشد.

4 هرگز کافری را بر ضد مؤمنی یاری نکنید.

5 هر یهودی که از ما پیروی کند همچون ما از مزایا

برخوردار خواهد بود.

6 گروه های مسلمان به تناوب به جهاد بروند.

7 در عقد و پیمان صلح همه باهم متحد و بدون جلب نظر مسلمانان دیگر (جز در عدالت و مساوات) نمی تواند صلح برقرار کنند.

8 مشرکان مدینه حق ندارند از مال و جان مشرکان مکه حمایت کنند و یا تعدی داشته باشند.

9 هر گاه مسلمانی ، مسلمانی را کشت باید کشته شود ، مگر این که اولیای مقتول عفو کنند و در این موضوع همه یکسانند و نور چشم بازی نیست.

10 بدعت ممنوع ، یاری جنایت کار ممنوع ، پناه به ستمگر ممنوع.

11 مرجع حل اختلاف خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) هستند.

پیامبر اکرم (صلی الله و علیه و آله) ، صفحه 8

12 هر گاه مسلمانان برای حفظ مدینه می جنگند یهودان ساکن مدینه باید به سهم خود هزینه جنگ را بپردازند.

13 مسلمانان و یهود در آئین خود آزادند و یهود هر قبیله ای مساوی یهود قبیله دیگر و امتیازی نیست.

14 کسی حق ندارد بدون اجازه پیامبر (صلی الله علیه و آله) از این پیمان بیرون رود.

15 قریش و هم پیمانانش پناه داده نمی شوند.

16 هیچ زنی جز با اجازه کسانش پناه داده نمی شود.

17 خون هر مجروحی (چه رسد به مقتول) محترم و جانی قصاص می شود.

18 پیمانها باید بر اساس نیکی باشد.

19 یهود و مسلمانان در برابر دشمن مشترک ، مشترکاً بجنگند.

20 در این قرارداد یهود بنی قریظه ، بنی نضیر ، بنی قینقاع شرکت نکردند ، ولی بعدها همین افراد با رهبر مسلمانان پیمان هایی را امضاء نمودند که هرگز به ضرر

پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان قدمی برندارند ، اسلحه و مرکب در اختیار دشمنان اسلام نگذارند. سران هم امضاء کردند.

5. اولین مسجد مدینه

طلع البدر علینا من ثنیات الوداع / وجب الشکر علینا ما دعا لله داع/ أنت یا مرسل حقا جئت بالأمر المطاع. [الصراط المستقیم ، ج1 ، ص158] .

نخستین عمل مثبت حضرت در مدینه ساختن مسجد (مرکز علم و دین و قضاوت و مشورت) بود. شخصا پیامبر (صلی الله علیه و آله) کار می کرد و سنگ حمل می نمود مردم همه کار می کردند و این شعر را می خواندند :

لئن قعدنا و النبی یعمل / لذاک منا العمل المضلل. [المناقب ، ج1 ، ص185] .

و حضرت علی (علیه السلام) درباره عثمان بن مظعون که کنار ایستاده بود تا مبادا لباسش غبار آلود شود فرمود :

لا یستوی من یعمر المساجدا/ یظل فیها راکعا و ساجداو/ من تراه عاندا معاندا/ عن الغبار لا یزال حائدا. [رجال کشی ، ص31] .

روی دوش عمار یاسر سنگ می گذارند ، می گفت : یکی از سنگها را به نیت خود و دیگری را به نیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) حمل می کنم.

6. خطرات

سه خطر حضرت را تهدید می کرد :

الف) بت پرستان قریش

ب) یهود مدینه

ج) اختلاف میان هواداران

اولا : میان هواداران ، طرح برادری ریخت تا وحدت سیاسی معنوی ایجاد شود و خود با امیرالمؤمنین عقد اخوت بست.

ثانیا : یهودیان هم مخالف بت و بت پرستی بودند؛ از سوئی سرمایه دار بودند و از هم طرفی قبل از هجرت با مسلمانان پیمان بسته بودند و اما پیامبر (صلی الله علیه و آله) تا

از آنها مطمئن نباشد نمی تواند با دشمن خارجی مقابله کند ، لذا با آنها هم قراردادی را به امضاء رساند تا خاطرش از داخل مدینه جمع باشد.

3. وظایف پیامبر (صلی الله علیه و آله)

1. وظایف شخصی

1 ایمان : آمَنَ الرَّسُولُ بِما أُنْزِلَ إِلَیهِ مِنْ رَبِّهِ [بقره/285] .

2 عبادت و توکل : فَاعْبُدْهُ وَ تَوَکلْ عَلَیهِ [هود/123] .

3 تسبیح : فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک وَ کنْ مِنَ السّاجِدِینَ وَ اعْبُدْ رَبَّک حَتّی یأْتِیک الْیقِینُ [حجر/99-98] .

4 لِنُرِیهُ مِنْ آیاتِنا [اسراء/1] .

5 نماز شب : وَ مِنَ اللَّیلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نافِلَةً لَک [اسراء/79] .

یا أَیهَا الْمُزَّمِّلُ قُمِ اللَّیلَ إِلاّ قَلِیلاً نِصْفَهُ أَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِیلاً أَوْ زِدْ عَلَیهِ وَ رَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِیلاً إِنّا سَنُلْقِی عَلَیک قَوْلاً ثَقِیلاً إِنَّ ناشِئَةَ اللَّیلِ هِی أَشَدُّ وَطْئاً وَ أَقْوَمُ قِیلاً إِنَّ لَک فِی النَّهارِ سَبْحاً طَوِیلاً وَ اذْکرِ اسْمَ رَبِّک وَ تَبَتَّلْ إِلَیهِ تَبْتِیلاً رَبُّ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ لا إِلهَ إِلاّ هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَکیلاً وَ اصْبِرْ عَلی ما یقُولُونَ وَ اهْجُرْهُمْ هَجْراً جَمِیلاً [مزمل/10-1] .

وَ مِنَ اللَّیلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَ سَبِّحْهُ لَیلاً طَوِیلاً [دهر/26] .

6 دریافت وحی : أَنْزَلَ عَلی عَبْدِهِ الْکتابَ [کهف/1] .

7 طهارت : وَ ثِیابَک فَطَهِّرْ وَ الرُّجْزَ فَاهْجُرْ وَ لا تَمْنُنْ تَسْتَکثِرُ وَ لِرَبِّک فَاصْبِرْ [مدثر/7-4] .

8 استقامت : فَاسْتَقِمْ کما أُمِرْتَ وَ مَنْ تابَ مَعَک [هود/112] .

9 استعاذه : وَ قُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِک مِنْ هَمَزاتِ الشَّیاطِینِ [مومنون/97] .

9 استغفار :

وَ اسْتَغْفِرْ لِذَنْبِک وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک بِالْعَشِی وَ الإِبْکارِ [غافر/55] .

2. در قبال مردم

اخلاق قرآن :

دستور به عدل و احسان : إِنَّ اللّهَ یأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الإِحْسانِ [نحل/90] .

دستور به استقامت : وَ اصْبِرْ وَ ما صَبْرُک إِلاّ بِاللّهِ [نحل/127] .

دستور به عفو و بخشش : خُذِ الْعَفْوَ وَ أْمُرْ بِالْعُرْفِ وَ أَعْرِضْ عَنِ الْجاهِلِینَ [اعراف/199] .

دستور برای برخورد نیکو : ادْفَعْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِی بَینَک وَ بَینَهُ عَداوَهٌ کأَنَّهُ وَلِی حَمِیمٌ [فصلت/34] .

3. در قبال مخالفین

1. بهانه های مخالفین

1 ائْتِ بِقُرْآنٍ غَیرِ هذا [یونس/15] .

2 لَوْ لا نُزِّلَ عَلَیهِ الْقُرْآنُ جُمْلَهً واحِدَهً [فرقان/32] .

3 ما لِهذَا الرَّسُولِ یأْکلُ الطَّعامَ وَ یمْشِی فِی الأَسْواقِ لَوْ لا أُنْزِلَ إِلَیهِ مَلَک فَیکونَ مَعَهُ نَذِیراً أَوْ یلْقی إِلَیهِ کنْزٌ أَوْ تَکونُ لَهُ جَنَّهٌ [فرقان/8-7] .

4 فَأْتُوا بِ آبائِنا [دخان/36] .

5 یسْئَلُک أَهْلُ الْکتابِ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَیهِمْ کتاباً مِنَ السَّماءِ [نساء/153] .

2. توطئه های مخالفین

29 وَ إِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَها وَ تَوَکلْ عَلَی اللّهِ [انفال/61] .

30 فَلا یحْزُنْک قَوْلُهُمْ إِنّا نَعْلَمُ ما یسِرُّونَ وَ ما یعْلِنُونَ [یس/76] .

31 فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتّی حِین [صافات/174] .

3. موضع پیامبر (صلی اَلله علیه و آله)

1 فَإِنْ أَعْرَضُوا فَما أَرْسَلْناک عَلَیهِمْ حَفِیظاً إِنْ عَلَیک إِلاَّ الْبَلاغُ [شوری/48] .

2 وَ لا تَحْزَنْ عَلَیهِمْ وَ لا تَک فِی ضَیقٍ مِمّا یمْکرُونَ [نحل/127] .

3 وَ إِنْ کادُوا لَیفْتِنُونَک عَنِ الَّذِی أَوْحَینا

إِلَیک لِتَفْتَرِی عَلَینا غَیرَهُ وَ إِذاً لاَتَّخَذُوک خَلِیلاً [اسراء/73] .

4 فَإِنْ أَعْرَضُوا فَما أَرْسَلْناک عَلَیهِمْ حَفِیظاً [شوری/48] .

5 فَاصْبِرْ عَلی ما یقُولُونَ وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک [ق/39] .

6 نَحْنُ أَعْلَمُ بِما یقُولُونَ وَ ما أَنْتَ عَلَیهِمْ بِجَبّارٍ [ق/45] .

7 فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلّی عَنْ ذِکرِنا وَ لَمْ یرِدْ إِلاَّ الْحَیاهَ الدُّنْیا [نجم/29] .

8 وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَیدْهِنُونَ وَ لا تُطِعْ کلَّ حَلاّفٍ مَهِینٍ هَمّازٍ مَشّاءٍ بِنَمِیمٍ مَنّاعٍ لِلْخَیرِ مُعْتَدٍ أَثِیمٍ [قلم/12-9] .

9 وَ لا تُطِعِ الْکافِرِینَ وَ الْمُنافِقِینَ وَ دَعْ أَذاهُمْ وَ تَوَکلْ عَلَی اللّهِ وَ کفی بِاللّهِ وَکیلاً [احزاب/48] .

10 وَ إِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِکینَ اسْتَجارَک فَأَجِرْهُ حَتّی یسْمَعَ کلامَ اللّهِ [توبه/6] .

11 وَ یقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ قُلْ أُذُنُ خَیرٍ لَکمْ [توبه/61] .

12 یا أَیهَا النَّبِی جاهِدِ الْکفّارَ وَ الْمُنافِقِینَ وَ اغْلُظْ عَلَیهِمْ [توبه/73] .

13 وَ لا تُصَلِّ عَلی أَحَدٍ مِنْهُمْ ماتَ أَبَداً وَ لا تَقُمْ عَلی قَبْرِهِ [توبه/84] .

14 لا تَقُمْ فِیهِ أَبَداً لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَی التَّقْوی مِنْ أَوَّلِ یوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِیهِ فِیهِ رِجالٌ یحِبُّونَ أَنْ یتَطَهَّرُوا وَ اللّهُ یحِبُّ الْمُطَّهِّرِینَ [توبه/108] .

15 ما کانَ لِلنَّبِی وَ الَّذِینَ آمَنُوا أَنْ یسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِکینَ وَ لَوْ کانُوا أُولِی قُرْبی [توبه/113] .

16 وَ إِنْ کذَّبُوک فَقُلْ لِی عَمَلِی وَ لَکمْ عَمَلُکمْ [یونس/41] .

17 وَ لا یحْزُنْک قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّهَ لِلّهِ جَمِیعاً [یونس/65] .

18 وَ قُلْ لِلَّذِینَ لا یومِنُونَ اعْمَلُوا

عَلی مَکانَتِکمْ إِنّا عامِلُونَ [هود/121] .

19 وَ ما أَکثَرُ النّاسِ وَ لَوْ حَرَصْتَ بِمُومِنِینَ [یوسف/103] .

20 وَ لَنْ تَرْضی عَنْک الْیهُودُ وَ لاَ النَّصاری حَتّی تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ [بقره/120] .

21 وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یعْجِبُک قَوْلُهُ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ یشْهِدُ اللّهَ عَلی ما فِی قَلْبِهِ وَ هُوَ أَلَدُّ الْخِصامِ [بقره/204] .

22 قُلْ إِنْ کنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِی یحْبِبْکمُ اللّهُ [آل عمران/31] .

23 قُلْ یا أَهْلَ الْکتابِ تَعالَوْا إِلی کلِمَهٍ سَواءٍ بَینَنا وَ بَینَکمْ [آل عمران/64] .

24 وَ لا تَتَّبِعْ أَهْواءَهُمْ وَ احْذَرْهُمْ أَنْ یفْتِنُوک عَنْ بَعْضِ ما أَنْزَلَ اللّهُ إِلَیک [مائده/49] .

25 وَ إِذا رَأَیتَ الَّذِینَ یخُوضُونَ فِی آیاتِنا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتّی یخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیرِهِ [انعام/68] .

26 وَ أَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِکینَ [انعام/106] .

27 وَ إِنْ تُطِعْ أَکثَرَ مَنْ فِی الأَْرْضِ یضِلُّوک عَنْ سَبِیلِ اللّهِ [انعام/116] .

28 فَإِنْ کذَّبُوک فَقُلْ رَبُّکمْ ذُو رَحْمَهٍ واسِعَهٍ [انعام/147] .

29 وَ إِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَها وَ تَوَکلْ عَلَی اللّهِ [انفال/61] .

30 فَلا یحْزُنْک قَوْلُهُمْ إِنّا نَعْلَمُ ما یسِرُّونَ وَ ما یعْلِنُونَ [یس/76] .

31 فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتّی حِینٍ [صافات/174] .

4. سیره پیامبر (صلی الله علیه و آله)

1. سیره پیامبر (صلی الله علیه و آله) در کودکی

در کودکی

ابوطالب گوید :

1) هنگامی که می خواست لباس را بیرون بیاورد می فرمود : " نگاهت را به جانب دیگر کن".

قال أبو طالب (ع) : إنی ضممته إلی فلم أفارقه فی لیل و لا نهار و کنت أنومه فی

فراشی و آمره أن یخلع ثیابه و ینام معی فرأیت فی وجهه الکراهه و کره أن یخالفنی. فقال : " یا عماه! اصرف وجهک عنی حتی أخلع ثیابی و أدخل فراشی" [العددالقویه ، ص144] .

2) هنگام غذا و آب خوردنبسم اللهو بعد از غذا بسیارالحمد للهمی گفت.

عَنْ أَبِی طَالِبٍ (ع) قَالَ : کنَّا لَا نُسَمِّی عَلَی الطَّعَامِ وَ لَا عَلَی الشَّرَابِ وَ لَا نَدْرِی مَا هُوَ حَتَّی ضَمَمْتُ مُحَمَّداً ص فَأَوَّلُ مَا سَمِعْتُهُ یقُولُ بِسْمِ اللَّهِ الْأَحَدِ ثُمَّ یأْکلُ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ طَعَامِهِ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ کثِیراً فَتَعَجَّبْنَا مِنْهُ [العددالقویه ، ص144] .

3) دروغگو نبود ، به صادق و امین ، معروف بود.

قال أبو طالب (ع) : لم أر منه کذبه قط [المناقب ، ج1 ، ص36] .

قال أبو طالب (ع) : کان یدعی فی قریش بالصادق و الأمین [العددالقویه ، ص118] .

4) فاطمه بنت اسد (س) گوید : در حیاط خانه ما درخت خرمای خشکیده ای بود. حضرت (صلی الله علیه و آله) روزی به خانه آمد و دستی به درخت کشید و پس از آن سرسبز و خرمادار شد. هر روز خرماها را می چیدم و حضرت (صلی الله علیه و آله) آنها را به کودکان بنی هاشم می داد.

قالت فاطمه بنت أسد رضی الله عنها : کان فی صحن داری نخله قد یبست و خاست و لها زمان یابسه فأتی النبی (ص) یوما إلی النخله فمسها بکفه فصارت من وقتها و ساعتها خضراء و حملت. فکنت فی کل یوم أجمع له الرطب فی دوخله فإذا کان وقت ضاحی النهار یدخل فیقول یا أماه أعطینی دیوان العسکر فکان یأخذ

الدوخله ثم يخرج و يقسم الرطب على صبيان بنى هاشم. [العددالقويه ، ص127] .

5) امام صادق (عليه السلام) : در چهار سالگى نماز مى خواند. [بحار الأنوار ، ج15 ، ص361] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : حج رسول الله (ص) عشرين حجه مستسره منها عشره حجج أو قال سبعه الوهم من الراوى قبل النبوه و قد كان صلى قبل ذلک و هو ابن أربع سنين و هو مع أبى طالب فى أرض بصرى و هو موضع كانت قريش تتجر إليه من مكه [مستطرفات السرائر ، ص575] .

6) قَالَتْ حَلِيمَهُ السَّعْدِيهُ : ما كان شىء أبغض إليه من أن يرى جسده مكشوفا. [كنزالفوائد ، ج1 ، ص167] .

7) با دست راست غذا مى خورد.

8) وقتى به سخن آمد در هر كارىبسم اللهمى گفت.

2. سيره فردى

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّيلَمِى : كانَ النَّبِى (صلى الله عليه و آله) يرْقَعُ ثَوْبَهُ وَ يخْصِفُ نَعْلَهُ وَ يحْلُبُ شَاتَهُ وَ يأكِلُ مَعَ الْعَبْدِ وَ يجْلِسُ عَلَى الْأَرْضِ وَ يرْكبُ الْحِمَارَ وَ يرْدِفُ وَ لَا يمْنَعُهُ الْحَياءُ أَنْ يحْمِلَ حَاجَهً مِنَ السُّوقِ إِلَى أَهْلِهِ وَ يصَافِحُ الْغَنِى وَ الْفَقِيرَ وَ لَا ينْزِعُ يدَهُ مِنْ يدِ أَحَدٍ حَتَّى ينْزِعَهَا هُوَ وَ يسَلِّمُ عَلَى مَنِ اسْتَقْبَلَهُ مِنْ غَنِى وَ فَقِيرٍ وَ كبِيرٍ وَ صَغِيرٍ وَ لَا يحَقِّرُ مَا دُعِى إِلَيهِ وَ لَوْ إِلَى حَشَفِ التَّمْرِ وَ كانَ خَفِيفَ الْمَئُونَهِ كرِيمَ الطَّبِيعَهِ جَمِيلَ الْمُعَاشَرَهِ طَلْقَ الْوَجْهِ بَسَّاماً مِنْ غَيرِ ضَحِک مَحْزُوناً مِنْ غَيرِ عُبُوسٍ مُتَوَاضِعاً مِنْ غَيرِ مَذَلَّهٍ جَوَاداً مِنْ غَيرِ سَرَفٍ رَقِيقَ الْقَلْبِ رَحِيماً بِكلِّ مُسْلِمٍ وَ لَمْ يتَجَشَّ مِنْ شِبَعٍ قَطُّ وَ لَمْ يمُدَّ يدَهُ إِلَى طَمَعٍ قَطُّ. [

إرشادالقلوب ، ج1 ، ص115] .

قَالَ الطَّبْرِسِی : کانَ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) یتَجَمَّلُ لِأَصْحَابِهِ فَضْلًا عَلَی تَجَمُّلِهِ لِأَهْلِهِ. [مکارم الأخلاق ، ص34] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) یسَلِّمُ عَلَی النِّسَاءِ وَ یرْدُدْنَ عَلَیهِ وَ کانَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) یسَلِّمُ عَلَی النِّسَاءِ وَ کانَ یکرَهُ أَنْ یسَلِّمَ عَلَی الشَّابَّهِ مِنْهُنَّ وَ یقُولُ أَتَخَوَّفُ أَنْ یعْجِبَنِی صَوْتُهَا فَیدْخُلَ عَلَی أَکثَرُ مِمَّا طَلَبْتُ مِنَ الْأَجْرِ [کافی ، ج5 ، ص535] .

در زندگی شخصی

1) ساده زیستی در خوراک : گرسنگی ، پرخوری نکردن ، تکیه نمی زند ، دو زانو می نشست؛ مراعات بهداشت ، ایراد به غذا نمی گرفت ، کاسه را می لیسید ، و غذا را فوت نمی کرد.

2) ساده زیستی در پوشاک : از لباس وصله دار ابایی نداشت.

3. سیره عبادی

1 قُلْ إِنَّ صَلاتِی وَ نُسُکی وَ مَحْیای وَ مَماتِی لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ [انعام/162] .

2 وَ اذْکرْ رَبَّک فِی نَفْسِک تَضَرُّعاً وَ خِیفَهً وَ دُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَ الآصالِ وَ لا تَکنْ مِنَ الْغافِلِینَ [اعراف/205] .

3 وَ مِنَ اللَّیلِ فَسَبِّحْهُ وَ إِدْبارَ النُّجُومِ [طور/49] .

4 وَ لَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّک یضِیقُ صَدْرُک بِما یقُولُونَ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک وَ کنْ مِنَ السّاجِدِینَ وَ اعْبُدْ رَبَّک حَتّی یأْتِیک الْیقِینُ [حجر/99-97] .

5 وَ مِنَ اللَّیلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نافِلَهً لَک عَسی أَنْ یبْعَثَک رَبُّک مَقاماً مَحْمُوداً [اسراء/79] .

6 قُمِ اللَّیلَ إِلاّ قَلِیلاً نِصْفَهُ أَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِیلاً أَوْ زِدْ عَلَیهِ وَ رَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِیلاً [مزمل/4-2] .

7 وَ مِنَ اللّيلِ فَاسْجُدْ لَهُ

وَ سَبِّحْهُ لَیلاً طَوِیلاً [دهر/26] .

8 وَ أُمِرْتُ لِأَنْ أَکونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِینَ [زمر/12] .

9 قُلْ إِنِّی أَخافُ إِنْ عَصَیتُ رَبِّی عَذابَ یوْمٍ عَظِیمٍ [زمر/13] .

10 قُلْ رَبِّ زِدْنِی عِلْماً [طه/114] .

1 ما أَنْزَلْنا عَلَیک الْقُرْآنَ لِتَشْقی [طه/2] .

2 ام سلمه می گوید : شبی پیامبر (صلی الله علیه و آله) در خانه من بود ، نیمه شب او را نیافتم ، به دنبالش دیدم در تاریکی ایستاده ، دستها را بلند کرده و اشک می ریزد و دعا می کند که : خدایا ! هر چه نعمت به من داده ای نگیر ، دشمنم را خشنود مکن ، از بلاهایی که مرا نجات داده ای گرفتارم مکن و چشم به هم زدنی مرا به خود وا مگذار. به او گفتم : هیچ کس از او بی نیاز نیست. حضرت یونس را خدا آنی به خودش رها کرد ، به شکم ماهی زندانی شد. [بحار ، ج16 ، ص217]

1 لَیسَ لَک مِنَ الْأَمْرِ شَیءٌ [آل عمران/128] .

توضیح اینکه :

بعد از جنگ احد و شکستن دندان پیامبر (صلی الله علیه و آله) از آینده مشرکین نگران بود کهکیف یفلح قوم فعلوا هذا بنبیهم و هو یدعوهم إلی الله [کشف الغمه ، ج1 ، ص188] . چگونه این قوم رستگار می شوند؟ این آیه نازل شد.

2 وَ ما مُحَمَّدٌ إِلاّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَ فَإِنْ ماتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلی أَعْقابِکمْ [آل عمران/144] .

3 قُلْ لا أَقُولُ لَکمْ عِنْدِی خَزائِنُ اللّهِ وَ لا أَعْلَمُ الْغَیبَ وَ

لا أَقُولُ لَکمْ إِنِّی مَلَک إِنْ أَتَّبِعُ إِلاّ ما یوحی إِلَی قُلْ هَلْ یسْتَوِی الأَْعْمی وَ الْبَصِیرُ أَ فَلا تَتَفَکرُونَ [انعام/50] .

توضیح اینکه :

آیه فوق در برابر توقع نهر آب ، خانه طلا ، دیدن خدا ، تغییر زمین و آگاهی از همه اسرار نازل شد.

4. سیره تبلیغی

1. سوز پیامبر

1 لَعَلَّک باخِعٌ نَفْسَک أَلاّ یکونُوا مُومِنِینَ [شعراء/3] .

2 فَلَعَلَّک باخِعٌ نَفْسَک عَلی آثارِهِمْ إِنْ لَمْ یومِنُوا بِهذَا الْحَدِیثِ أَسَفاً [کهف/6] .

3 فَلا تَذْهَبْ نَفْسُک عَلَیهِمْ حَسَراتٍ [فاطر/8] .

4 لا تُحَرِّک بِهِ لِسانَک لِتَعْجَلَ بِهِ [قیامت/16] .

5 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) طَبِیبٌ دَوَّارٌ بِطِبِّهِ [نهج البلاغه ، خطبه 108] .

6 لَقَدْ جاءَکمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِکمْ عَزِیزٌ عَلَیهِ ما عَنِتُّمْ حَرِیصٌ عَلَیکمْ بِالْمُومِنِینَ رَوفٌ رَحِیمٌ [توبه/128] .

2. آمار تبلیغی

1 پیامبر (صلی الله علیه و آله) ده سال در موسم حج در مراکز عمومی از قبیل منا و عکاظ به قبیله سر می زد و تبلیغ می نمود.

2 شهادت در راه تبلیغ (در قسمت خاطرات نقل شده) مراجعه شود.

3 رسول خدا (صلی الله علیه و آله) با 6 نفر از قبیله خزرج در موسم حج ملاقات کردند و آنها مسلمان شدند و به مدینه برگشتند و شروع به تبلغ کردند.

4 در سال 12 بعثت دوازده نفر از مدینه راهی مکه شدند ، در عقبه با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ملاقات کردند و نخستین پیمان اسلامی را بستند که بعضی از مواد آن این است که :

لا تشرک بالله شیئا ، و لا

نسرف ، و لا نزنی ، و لا نقتل اولادنا ، و لا ناتی ببهتان نفتریه بین ایدینا و ارجلنا و لا نعصیه فی معروف

اینها برگشتند و شروع به تبلیغ کردند و طی یک نامه از حضرت مبلّغ خواستند. حضرت هم مصعب بن عمیر را برای تعلیم قرآن و تربیت آنها فرستاد؛ او هم جماعتی عظیم در مدینه برپا کرده ﻫروز به روز زیادترشدند.

5 آمار مسلمانان روز به روز زیادتر می شد ، روزشماری می کردند که موسم حج برسد و حضرت را ملاقات کنند ، 500 نفر حرکت کرده که 73 نفر از آنها مسلمان 71 مرد و دو زن بقیه هم برای تحقیق و بررسی آمده بودند. از ترس مشرکان محل ملاقات در گردنه ای نزدیک منا بود و ساعت را هم بعد از خواب رفتن مردم قرار داده بودند. عباس عموی پیامبر (صلی الله علیه و آله) بلند شده و شروع به صحبت کرد که ای خزرجیان! من از محمد (صلی الله علیه و آله) دفاع می کنم شما در این شرائط سخت با او چگونه برخورد خواهید کرد؟ سخنگوی مردم ، براء بن معرور گفت : ما هم بر یاری پیامبر (صلی الله علیه و آله) قول می دهیم. بعد قرار شد از میان خود 12 نفر را به عدد یاران حضرت موسی (علیه السلام) انتخاب کنند که در مشکلات نظر آنها حجت باشد؛ این انتخاب انجام شد و آنها به مدینه برگشتند.

6 علت گسترش گرایش مردم مدینه ، بیشتر از مردم مکه در طول سیزده سال پیامبر (صلی الله علیه و آله) آن هم با تبلیغات محدود زمان حج چه بود؟

جواب : دو

عامل دارد :

الف) خستگی مردم مدینه از جنگ و خون ریزی بیش از صد سال.

ب) خبر دادن علمای یهود که پیامبری با این نام و نشان و... ظهور خواهد کرد؛ گرچه قرآن از این علمای گلایه دارد که چطور این خبر را می دانند ، ولی... !!!

وَ لَمّا جاءَهُمْ کتابٌ مِنْ عِنْدِ اللّهِ مُصَدِّقٌ لِما مَعَهُمْ وَ کانُوا مِنْ قَبْلُ یسْتَفْتِحُونَ عَلَی الَّذِینَ کفَرُوا فَلَمّا جاءَهُمْ ما عَرَفُوا کفَرُوا بِهِ فَلَعْنَهُ اللّهِ عَلَی الْکافِرِینَ [بقره/89] .

در حال برگشت مسلمانان به مدینه مشرکان داستان پیمان بستن 500 نفر را با پیامبر (صلی الله علیه و آله) فهمیدند ، آنها را تعقیب کرده ، آنها هم فرار کردند؛ فقط سعد بن عباده را گرفتند به مکه آورده و تحت آزار و اذیت قرار دادند تا این که هم پیمان مال التجاره اش در مکه ، که در حق او خیلی خدمت کرده بود به نام مطعم بن عدی فهمید ، آمد و وساطت کرد و او را آزاد کرد به مدینه برگشت و به جمع مسلمانان پیوست.

3. مراتب دعوت

1. مفسران و تاریخ نویسان نوشته اند : همین که آیهوَ أَنْذِرْ عَشِیرَتَک الأَقْرَبِینَ [شعراء/214] . نازل شد پیامبر (صلی الله علیه و آله) جلسه مهمانی و غذا ترتیب دادند و از 45 نفر سران بنی هاشم دعوت کردند. ابولهب با سخنان یاوه و بیهوده جلسه را از آمادگی انداخت ، حضرتش دوباره دعوت کردند و بعد از صرف غذا پیام خود را رسانیدند. علی (علیه السلام) که 15 سال داشت سکوت جلسه را شکسته و ایمان خود را اظهار کردند. پیامبر (صلی الله علیه و

آله) فرمود : إن هذا أخی و وصیی و وزیری و خلیفتی فیکم ، فاسمعوا له و أطیعوا. [أمالی طوسی ، ص581] .

معلوم می شود نبوت و امامت با هم توأمند ، با تعیین جانشین در جلسه اول اطمینان و آرامش خود را نسبت به سرنوشت مکتب نشان داد.

ولی متاسفانه طبری و هیکل و ابن کثیر با تعصب برخورد کرده اند و در نقل این ماجرای تاریخی و حساس گفته اند که پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرموده : ان هذا اخی و کذا و کذابه این شکل حقیقت را سرپوش گذاشته اند.

2 آیهفَاصْدَعْ بِما تُومَرُ وَ أَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِکینَ [حجر/94] . نازل شد. سه سال مخفیانه یارگیری کردند.

3 در ابتدا فریادیا صباحاه [المناقب ، ج1 ، ص42] . فرمود. (عرب این جمله را به جای زنگ خطر به کار می برد و گزارش های و حشتناک را با این جمله شروع می کند) .

4 دعوت علنی را از بالای کوه صفا شروع فرمودند.

قبلا اقراری گرفت که اگر من بگویم پشت این کوه صفا دشمنانی در کمین شما هستند قبول می کنید؟ گفتند : بله. هدفش را بیان فرمودند.

5 فَبِما رَحْمَهٍ مِنَ اللّهِ [آل عمران/159] .

6 سران کفار به ابوطالب گفتند : از هر طایفه ای چند نفر به او گرویدند؟ یا أبا طالب إن ابن أخیک قد سب آلهتنا و عاب دیننا و سفه أحلامنا و ضلل آراءنا فإما أن تکفه عنا و إما أن تخلی بیننا و بینه. [شرح نهج البلاغه ، ج14 ، ص54] .

ابو طالب آنها را آرام نموده رفتند. دوباره عصبانی برگشتند و گفتند :

یا أبا طالب إن لک سنا و شرفا و منزله فینا و إنا قد استنهیناک من ابن أخیک فلم تنهه عنا و إنا و الله لا نصبر علی شتم آبائنا و تسفیه أحلامنا و عیب آلهتنا فإما أن تکفه عنا أو ننازله و إیاک حتی یهلک أحد الفریقین.

پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود : یا عم و الله لو وضعوا الشمس فی یمینی و القمر فی شمالی علی أن أترک هذا الأمر ما ترکته حتی یظهره الله.

دفعه سوم کنار آمده گفتند : تو محمد را به ما بده؛ در عوض ما عماره بن ولید ، جوان زیبا و برومند را به تو می دهیم. ابوطالب شد و گفت : عصبانی فرزندم را در اختیار شما قرار دهم تا او را بکشید.فقال أبو طالب : و الله ما أنصفتمونی تعطونی ابنکم أغذوه لکم و أعطیکم ابنی تقتلونه هذا و الله ما لا یکون أبدا.

4. شیوه دعوت

8 یسْئَلُونَک عَنِ الْخَمْرِ وَ الْمَیسِرِ قُلْ فِیهِما إِثْمٌ کبِیرٌ وَ مَنافِعُ لِلنّاسِ وَ إِثْمُهُما أَکبَرُ مِنْ نَفْعِهِما [بقره/219] .

9 أَ لَمْ تَرَ إِلَی الَّذِی حَاجَّ إِبْراهِیمَ فِی رَبِّهِ أَنْ آتاهُ اللّهُ الْمُلْک [بقره/258] .

10 لَقَدْ أَرْسَلْنا رُسُلَنا بِالْبَیناتِ وَ أَنْزَلْنا مَعَهُمُ الْکتابَ وَ الْمِیزانَ لِیقُومَ النّاسُ بِالْقِسْطِ وَ أَنْزَلْنَا الْحَدِیدَ فِیهِ بَأْسٌ شَدِیدٌ وَ مَنافِعُ لِلنّاسِ وَ لِیعْلَمَ اللّهُ مَنْ ینْصُرُهُ وَ رُسُلَهُ بِالْغَیبِ إِنَّ اللّهَ قَوِی عَزِیزٌ [حدید/25] .

11 ما کانَ لِبَشَرٍ أَنْ یوتِیهُ اللّهُ الْکتابَ وَ الْحُکمَ وَ النُّبُوَّةَ ثُمَّ یقُولَ لِلنّاسِ کونُوا عِباداً لِی مِنْ دُونِ اللّهِ [آل عمران/79] .

12 فَقُلْ هَلْ لَک إِلی

أَنْ تَزَکی [نازعات/18] .

13 توجه به روحیه : الآْنَ خَفَّفَ اللّهُ عَنْکمْ وَ عَلِمَ أَنَّ فِیکمْ ضَعْفاً [انفال/66] .

14 هُوَ الَّذِی بَعَثَ فِی الأُْمِّیینَ رَسُولاً مِنْهُمْ یتْلُوا عَلَیهِمْ آیاتِهِ وَ یزَکیهِمْ وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَةَ [جمعه/2] .

15 وَ إِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِکینَ اسْتَجارَک فَأَجِرْهُ حَتّی یسْمَعَ کلامَ اللّهِ [توبه/6] .

16 ...وَ صَلِّ عَلَیهِمْ إِنَّ صَلاتَک سَکنٌ لَهُمْ [توبه/103] .

17 نَحْنُ أَعْلَمُ بِما یقُولُونَ وَ ما أَنْتَ عَلَیهِمْ بِجَبّارٍ فَذَکرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ یخافُ وَعِیدِ [ق/45] .

18 قالَ یا نُوحُ إِنَّهُ لَیسَ مِنْ أَهْلِک إِنَّهُ عَمَلٌ غَیرُ صالِحٍ [هود/46] .

19 إِنّا نَراک مِنَ الْمُحْسِنِینَ قالَ لا یأْتِیکما طَعامٌ تُرْزَقانِهِ إِلاّ نَبَّأْتُکما بِتَأْوِیلِهِ قَبْلَ أَنْ یأْتِیکما ذلِکما مِمّا عَلَّمَنِی رَبِّی إِنِّی تَرَکتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لا یومِنُونَ بِاللّهِ وَ هُمْ بِالآْخِرَهِ هُمْ کافِرُونَ وَ اتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبائِی إِبْراهِیمَ وَ إِسْحاقَ وَ یعْقُوبَ ما کانَ لَنا أَنْ نُشْرِک بِاللّهِ مِنْ شَیءٍ ذلِک مِنْ فَضْلِ اللّهِ عَلَینا وَ عَلَی النّاسِ وَ لکنَّ أَکثَرَ النّاسِ لا یشْکرُونَ یا صاحِبَی السِّجْنِ أَ أَرْبابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَیرٌ أَمِ اللّهُ الْواحِدُ الْقَهّارُ [یوسف/36-39] .

20 أَدْعُوا إِلَی اللّهِ عَلی بَصِیرَهٍ [یوسف/108] .

21 وَ ما أَرْسَلْنا مِنْ رَسُولٍ إِلاّ بِلِسانِ قَوْمِهِ [ابراهیم/4] .

22 إِنّا أَرْسَلْناک شاهِداً وَ مُبَشِّراً وَ نَذِیراً وَ داعِیاً إِلَی اللّهِ بِإِذْنِهِ وَ سِراجاً مُنِیراً [احزاب/45-46] .

23 إِذْ أَرْسَلْنا إِلَیهِمُ اثْنَینِ فَکذَّبُوهُما فَعَزَّزْنا بِثالِثٍ [یس/14] .

24 ادْعُ إِلی سَبِیلِ رَبِّک بِالْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ [نحل/125] .

وَ قُرْآناً فَرَقْناهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النّاسِ عَلى مُكثٍ وَ نَزَّلْناهُ تَنْزِيلاً [اسراء/106] .

26 فَإِنَّما يسَّرْناهُ بِلِسانِک [مريم/97] .

27 فَقُولا لَهُ قَوْلاً لَيناً لَعَلَّهُ يتَذَكرُ أَوْ يخْشى [طه/44] .

28 وَ لا تَنِيا فِى ذِكرِى [طه/42] .

29 لا تَخافا إِنَّنِى مَعَكما أَسْمَعُ وَ أَرى [طه/46] .

30 فَجَعَلَهُمْ جُذاذاً [انبياء/58] .

31 ثُمَّ أَرْسَلْنا رُسُلَنا تَتْرا [مومنون/44] .

32 وَ لَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْواءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّماواتُ وَ الأَْرْضُ [مومنون/71] .

33 أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجاً [مومنون/72] .

34 ادْفَعْ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ السَّيئَةَ [مومنون/96] .

35 وَ قالَ الَّذِينَ كفَرُوا لَوْ لا نُزِّلَ عَلَيهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً واحِدَةً كذلِک لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤادَک وَ رَتَّلْناهُ تَرْتِيلاً [فرقان/32] .

36 وَ ما أَسْئَلُكمْ عَلَيهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِى إِلاّ عَلى رَبِّ الْعالَمِينَ [شعراء/127] .

37 وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَک الأَْقْرَبِينَ [شعراء/214] .

38 وَ لا تُجادِلُوا أَهْلَ الْكتابِ إِلاّ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ [عنكبوت/46] .

39 يا أَيهَا النَّبِى قُلْ لأَِزْواجِک إِنْ كنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَياةَ الدُّنْيا وَ زِينَتَها فَتَعالَينَ أُمَتِّعْكنَّ وَ أُسَرِّحْكنَّ سَراحاً جَمِيلاً [احزاب/28] .

40 ما كانَ مُحَمَّدٌ أَبا أَحَدٍ مِنْ رِجالِكمْ وَ لكنْ رَسُولَ اللّهِ وَ خاتَمَ النَّبِيينَ [احزاب/40] .

41 فَبِما رَحْمَهٍ مِنَ اللّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَ لَوْ كنْتَ فَظّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لاَنْفَضُّوا مِنْ َوْلِک [آل عمران/159] .

42 فَقاتِلْ فِی سَبِیلِ اللّهِ لا تُکلَّفُ إِلاّ نَفْسَک وَ حَرِّضِ الْمُومِنِینَ [نساء/84] .

43 قُلْ لا أَقُولُ لَکمْ عِنْدِی

خَزائِنُ اللّهِ وَ لا أَعْلَمُ الْغَيبَ وَ لا أَقُولُ لَكمْ إِنِّى مَلَک إِنْ أَتَّبِعُ إِلاّ ما يوحى إِلَى [انعام/50] .

44 وَ إِذا رَأَيتَ الَّذِينَ يخُوضُونَ فِى آياتِنا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتّى يخُوضُوا فِى حَدِيثٍ غَيرِهِ [انعام/68] .

45 وَ لَوْ شاءَ رَبُّک لآَمَنَ مَنْ فِى الأَْرْضِ كلُّهُمْ جَمِيعاً أَ فَأَنْتَ تُكرِهُ النّاسَ حَتّى يكونُوا مُومِنِينَ [يونس/99] .

46 لِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرى وَ مَنْ حَوْلَها [شورى/7] .

47 وَ اسْتَقِمْ كما أُمِرْتَ وَ لا تَتَّبِعْ أَهْواءَهُمْ [شورى/15] .

48 فَاسْتَمْسِک بِالَّذِى أُوحِى إِلَيک إِنَّک عَلى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ [زخرف/43] .

49 فَذَكرْ إِنَّما أَنْتَ مُذَكرٌ لَسْتَ عَلَيهِمْ بِمُصَيطِرٍ [غاشيه/22-21] .

50 فَإِذا فَرَغْتَ فَانْصَبْ وَ إِلى رَبِّک فَارْغَبْ [انشراح/8-7] .

51 ادْفَعْ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ السَّيئَةَ [مومنون/96] .

52 فَلا تَذْهَبْ نَفْسُک عَلَيهِمْ حَسَراتٍ [فاطر/8] .

53 قُلْ ما أَسْئَلُكمْ عَلَيهِ مِنْ أَجْرٍ وَ ما أَنَا مِنَ الْمُتَكلِّفِينَ [ص/86] .

پيامبر اكرم (صلى الله و عليه و آله) ، صفحه 14

54 دعوت علنى و فردگيرى در مكه آنهم با قبول زجر و توهين...

55 سران عشائر را در موسم حج دعوت مى كرد و به ديدن آنها مى رفت.

5. سيره عمومى

1. مردم و پيامبر (صلى الله عليه و آله)

1. ادب

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَرْفَعُوا أَصْواتَكمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِى [حجرات/2] .

لِتُومِنُوا بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ تُعَزِّرُوهُ وَ تُوَقِّرُوهُ وَ تُسَبِّحُوهُ بُكرَةً وَ أَصِيلاً [فتح/9] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُقَدِّمُوا بَينَ يدَى اللّهِ وَ رَسُولِهِ [حجرات/1] .

إِنَّ الَّذِينَ يغُضُّونَ أَصْواتَهُمْ عِنْدَ

رَسُولِ اللّهِ أُولئِک الَّذِینَ امْتَحَنَ اللّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوی [حجرات/3] .

إِنَّ الَّذِینَ ینادُونَک مِنْ وَراءِ الْحُجُراتِ أَکثَرُهُمْ لا یعْقِلُونَ [حجرات/4] .

وَ لَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتّی تَخْرُجَ إِلَیهِمْ لَکانَ خَیراً لَهُمْ [حجرات/5] .

2. اطاعت

ما آتاکمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَ ما نَهاکمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا [حشر/7] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا أَطِیعُوا اللّهَ وَ أَطِیعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِی الأَْمْرِ مِنْکمْ [نساء/59] .

وَ ما کانَ لِمُومِنٍ وَ لا مُومِنَهٍ إِذا قَضَی اللّهُ وَ رَسُولُهُ أَمْراً أَنْ یکونَ لَهُمُ الْخِیرَهُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَ مَنْ یعْصِ اللّهَ وَ رَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلالاً مُبِیناً [احزاب/36] .

مَنْ یطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطاعَ اللّهَ [نساء/80] .

قُلْ إِنْ کنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِی یحْبِبْکمُ اللّهُ [آل عمران/31] .

وَ ما أَرْسَلْنا مِنْ رَسُولٍ إِلاّ لِیطاعَ بِإِذْنِ اللّهِ [نساء/64] .

وَ أَطِیعُوا اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لا تَنازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَ تَذْهَبَ رِیحُکمْ [انفال/46] .

وَ إِذا کانُوا مَعَهُ عَلی أَمْرٍ جامِعٍ لَمْ یذْهَبُوا حَتّی یسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِینَ یسْتَأْذِنُونَک أُولَئِک الَّذِینَ یومِنُونَ بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ [نور/62] .

3. بیعت

إِنَّ الَّذِینَ یبایعُونَک إِنَّما یبایعُونَ اللّهَ یدُ اللّهِ فَوْقَ أَیدِیهِمْ [فتح/10] .

لَقَدْ رَضِی اللّهُ عَنِ الْمُومِنِینَ إِذْ یبایعُونَک تَحْتَ الشَّجَرَهِ [فتح/18] .

وَ الَّذِینَ مَعَهُ أَشِدّاءُ عَلَی الْکفّارِ رُحَماءُ بَینَهُمْ [فتح/29] .

4. اجازه

يا أيهَا الّذِينَ آمَنُوا لا تَدْخُلَوا بُيوتَ النَّبِى إِلاّ أنْ يوذَنَ لَكمْ [احزاب/53] .

5. استجابت

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلّهِ وَ لِلرَّسُولِ إِذا دَعاكمْ لِما يحْييكمْ [انفال/24] .

الَّذِينَ اسْتَجابُوا لِلّهِ وَ الرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ ما أَصابَهُمُ الْقَرْحُ [آل عمران/172] .

6. تسليم

قالَتِ الأَعْرابُ آمَنّا

قُلْ لَمْ تُومِنُوا وَ لکنْ قُولُوا أَسْلَمْنا [حجرات/14] .

یمُنُّونَ عَلَیک أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لا تَمُنُّوا عَلَی إِسْلامَکمْ بَلِ اللّهُ یمُنُّ عَلَیکمْ أَنْ هَداکمْ لِلْإِیمانِ إِنْ کنْتُمْ صادِقِینَ [حجرات/17] .

7. رجوع در اختلافات

فَإِنْ تَنازَعْتُمْ فِی شَیءٍ فَرُدُّوهُ إِلَی اللّهِ وَ الرَّسُولِ [نساء/59] .

فَلا وَ رَبِّک لا یومِنُونَ حَتّی یحَکمُوک [نساء/65] .

8. ولایت پذیری

إِنَّما وَلِیکمُ اللّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِینَ آمَنُوا الَّذِینَ یقِیمُونَ الصَّلاةَ وَ یوتُونَ الزَّکاةَ وَ هُمْ راکعُونَ [مائده/55] .

9. راز داری

وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ وَ لَوْ رَدُّوهُ إِلَی الرَّسُولِ وَ إِلی أُولِی الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِینَ یسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَ لَوْ لا فَضْلُ اللّهِ عَلَیکمْ وَ رَحْمَتُهُ لاَتَّبَعْتُمُ الشَّیطانَ إِلاّ قَلِیلاً [نساء/83] .

10. امانت داری

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَخُونُوا اللّهَ وَ الرَّسُولَانفال/27.

2. پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مردم

1. با اصحاب

اگر سه روز یکی را نمی دید ، اگر در شهر بود به دیدن او می رفت ، اگر مسافر بود برایش دعا می فرمود و اگر مریض بود به عیادتش می رفت. [سنن النّبیّ ، ص51] .

جابر بن عبدالله انصاری می گوید : در یکی از جنگ ها از قافله عقب افتاده بودم. حضرت (صلی الله علیه و آله) که همیشه پشت سر قافله حرکت

می کرد تا به ضعیفان کمک کند. به من رسید و شتر مرا بلند کرد و سوار شدم. [حیوه القلوب ، ج2 ، ص127] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَمَرَنِی رَبِّی بِمُدَارَاهِ النَّاسِ کمَا أَمَرَنِی بِأَدَاءِ الْفَرَائِضِ [کافی ، ج2 ، ص117] .

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ

عَلِی (ع) : یتفقد أصحابه و یسأل الناس عما فی الناس [معانی الأخبار ، ص82] .

اگر اهل مجلس از چیزی به خنده می افتادند ، وی نیز می خندید و از آنچه تعجّب می کردند ، تعجّب می کرد.

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : یضحک مما یضحکون منه و یتعجب مما یتعجبون منه [معانی الأخبار ، ص82] .

انّما أنا لکم مثل الوالد لولده [محجّه البیضاء ، ج1 ، ص119] .

اگر در حال نماز بود و کسی در کنارش می نشست نماز را کوتاه می کرد و رو به او می کرد و می فرمود : "آیا حاجتی داری؟"

کان لا یجلس إلیه أحد و هو یصلی إلا خفف صلاته و أقبل علیه و قال : " أ لک حاجه". [المناقب ، ج1 ، ص145] .

مردی وارد مسجد شد و پیامبر (صلی الله علیه و آله) تنها در مسجد نشسته بودند. حضرت (صلی الله علیه و آله) با آمدن او بلند شدند و جا باز کردند.

دَخَلَ عَلَی النَّبِی (ص) رَجُلٌ الْمَسْجِدَ وَ هُوَ جَالِسٌ وَحْدَهُ فَتَزَحْزَحَ لَهُ. [مکارم الأخلاق ، ص25] .

اجازه نمی داد در حالی که خود سواره بود ، کسی او را با پای پیاده همراهی کند ، مگر آن که او را سوار می کرد. یا این که می فرمودند : در فلان مکان منتظر باش تا همدیگر را ملاقات کنیم.

رُوِی أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) لَا یدَعُ أَحَداً یمْشِی مَعَهُ إِذَا کانَ رَاکباً حَتَّی یحْمِلَهُ فَإِنْ أَبَی قَالَ : " تَقَدَّمْ أَمَامِی وَ أَدْرِکنِی فِی الْمَکَانِ الَّذِی تُرِیدُ" [مکارم الأخلاق ، ص22] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ یکرَهُ أَنْ یتَشَبَّهَ بِالْمُلُوک وَ

نَحْنُ لَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَفْعَلَ [کافی ، ج6 ، ص272] .

روزی حضرت (صلی الله علیه و آله) با کارگری برخورد کرد که آثار پینه بر دست داشت. دست های او را در دست گرفت و او را بوسید. [العمل و حقوق العامل فی الاسلام ، ص305] .

مادر رضاعی خود را اکرام می کردند و بعد از هجرت ، لباس و هدیه ای برای او فرستادند.

روی الکازرونی فی المنتقی عن بره قال : أول من أرضع رسول الله (ص) ثویبه بلبن ابن لها یقال له مسروح أیاما قبل أن تقدم حلیمه و کانت قد أرضعت قبله حمزه بن عبد المطلب و أرضعت بعده أبا سلمه بن عبد الأسد المخزومی و کانت تدخل علی رسول الله (ص) فیکرمها و کان رسول الله (ص) یبعث إلیها بعد الهجره بکسوه و صله حتی ماتت بعد فتح خیبر. [بحارالأنوار ، ج15 ، ص384] .

وقتی یکی از اصحاب وارد می شد ، جلو او با تمام قامت بلند می شد. وقتی مصافحه می کرد تا طرف مقابل دستش را نمی کشید ، حضرت (صلی الله علیه و آله) رها نمی کرد. [بحار الأنوار ، ج16 ، ص230] .

2. با خانواده

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَیرُکمْ خَیرُکمْ لِأَهْلِهِ وَ أَنَا خَیرُکمْ لِأَهْلِی [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص555] .

یکی از همسران حضرت می گوید : در منزل لباس خود را می دوخت ، درب را باز می کرد ، شیر گوسفند و شتر می دوشید و گوشت خورد می کرد.

یرقع الثوب و یفتح الباب... و یقطع اللحم. [المناقب ، ج1 ، ص145] .

انس بن مالک گوید : 10 سال

خدمت حضرت (صلی الله علیه و آله) بودم ، یک بار افّ نگفت و نفرمود : چرا این کار را کردی؟ حتی یک شب را به صبح برد بدون آن که افطار کند ، زیرا شربت آن حضرت را خورده بودم به گمان این که افطار کرده اند. [منتهی الآمال ، ج1 ، ص18] .

مایحتاج خانه اش را از بازار تهیه می کرد و برای اهل خانه می آورد ، مخارج زندگیش سبک بود.

لَا یمْنَعُهُ الْحَیاءُ أَنْ یحْمِلَ حَاجَةً مِنَ السُّوقِ إِلَی أَهْلِهِ... وَ کانَ خَفِیفَ الْمَئُونَهِ. [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص115] .

وقتی به منزل می رفت ، اوقات خویش را به سه قسمت تقسیم می کرد بخشی برای خداوند ، بخشی برای خانواده و بخشی برای خود؛ پس آن وقتی که اختصاص به خود داشت بین خود و مردم تقسیم می کرد و عام و خاص را می پذیرفت.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فإذا أوی إلی منزله جزأ دخوله ثلاثه أجزاء جزء لله و جزء لأهله و جزء لنفسه ثم جزأ جزأه بینه و بین الناس فیرد ذلک بالخاصه علی العامه [معانی الأخبار ، ص79] .

خانه را جارو می کرد ، خادم اگر خسته می شد به او کمک می کرد. [جامع السّعادات ، ج1 ، ص357] .

مادر رضاعی حضرت (صلی الله علیه و آله) ، وارد بر حضرت (صلی الله علیه و آله) شدند...روی فی الحدیث استأذنت امرأه علی النبی (ص) کانت أرضعته فلما دخلت علیه قال : " أمی أمی و عمد إلی ردائه فبسطه لها فقعدت علیه" [بحارالأنوار ، ج15 ، ص401] .

ابن عبّاس : پیامبر (صلی الله

علیه و آله) فرمودند : " کسی که تحفه ای بخرد و برای عیالش بیاورد ، مانند کسی است که به مستمندان کمک کرده است".

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ دَخَلَ السُّوقَ فَاشْتَرَى تُحْفَةً فَحَمَلَهَا إِلَى عِيالِهِ كانَ كحَامِلِ صَدَقَةٍ إِلَى قَوْمٍ مَحَاوِيجَ وَ لْيبْدَأْ بِالْإِنَاثِ قَبْلَ الذُّكورِ [ثواب الأعمال ، ص201] .

عایشه می گوید : روزی رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در خانه من بود. صفیه یکی از زنان حضرت (صلی الله علیه و آله) غذایی برایش فرستاد. من از فرط ناراحتی ظرف غذا را پرت کردم. پیامبر (صلی الله علیه و آله) ناراحت شد و من عذرخواهی کردم. حضرت (صلی الله علیه و آله) فرمود : " توبه کن". گفتم : چگونه؟ فرمود : " غذایی مثل غذای او تهیه کن و برایش بفرست". [داستان هایی از زندگی پیامبر (صلی الله علیه و آله)]

خواهر رضاعی حضرت (صلی الله علیه و آله) وارد شد. حضرت (صلی الله علیه و آله) بلند شد و عبایش را پهن کرد و او را نشاند و در حالی که به صورت او می خندید شروع به صحبت کرد.

سپس برادر رضاعی اش وارد شد؛ امّا آن احترام را نگذاشت. دلیل را پرسیدند فرمود : لِأَنَّهَا كانَتْ أَبَرَّ بِوَالِدَيهَا مِنْهُ [کافی ، ج2 ، ص161] .

3. با کودکان

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِک قَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) مَرَّ عَلَى صِبْيانٍ فَسَلَّمَ عَلَيهِمْ وَ هُوَ مُغِذٌّ. [مکارم الأخلاق ، ص16] .

پدری در حضور پیامبر (صلی الله علیه و آله) یکی از دو فرزند خود را بوسید و به دیگری اعتنا نکرد. پیامبر (صلی

الله علیه و آله) فرمود : " چرا بین آن دو در محبت عدالت را رعایت نمی کنی".

عن النبی (ص) أنه نظر إلی رجل له ابنان فقبل أحدهما و ترک الآخر فقال النبی (ص) : " فهلا ساویت بینهما" [مکارم الأخلاق ، ص220] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : کان النبی (ص) إذا أصبح مسح علی رئوس ولده و ولد ولده [عده الداعی ، ص89] .

بستر خواب پسر بچه و یا دختر بچه با دختر بچه در سنّ ده سالگی باید جدا باشد. [وسائل الشّیعه ، ج5 ، ص28] .

کودکانی به استقبال حضرت (صلی الله علیه و آله) می آمدند. حضرت (صلی الله علیه و آله) بعضی را بر جلو مرکب و بعضی را بر عقب مرکب سوار می کردند و به اصحاب می فرمودند آنها را سوار کنند. کودکان بر یکدیگر فخر می فروختند که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) مرا بر مرکب سوار کرد. [شرف النّبی ، ص85] .

مهربانی و احترام به کودک :

بعد از جنگ موته کودکانی به استقبال آمده بودند. حضرت (صلی الله علیه و آله) به اصحاب فرمودند آنها را سوار بر مرکب هایشان نمایند و خود ، فرزندان جعفر را سوار کرد.

گاهی کودکانی را که برای نام گزاری و دعا نزد حضرت (صلی الله علیه و آله) می آوردند در دامن حضرت (صلی الله علیه و آله) بول می کردند. اطرافیان ناراحت و بر سر او فریاد می زدند. پیامبر (صلی الله علیه و آله) می فرمودند با تندی از کودک جلوگیری نکنید و بعد از دعا و نامگزاری ، تطهیر می کردند. [سنن النّبی ، ص50] .

امام صادق (علیه السلام) : " پیامبر (صلی الله علیه و آله) نماز ظهر را با مردم به جماعت گزارد و دو رکعت آخر را به سرعت و بدون مستحبّات به پایان رساند". مردم گفتند : ای رسول خدا چه پیش آمده؟ حضرت (صلی الله علیه و آله) فرمودند : " مگر صدای شیون و گریه کودک را نشنیدید؟"

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِالنَّاسِ الظُّهْرَ فَخَفَّفَ فِی الرَّكعَتَينِ الْأَخِيرَتَينِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ لَهُ النَّاسُ هَلْ حَدَثَ فِی الصَّلَاهِ حَدَثٌ قَالَ وَ مَا ذَاک قَالُوا خَفَّفْتَ فِی الرَّكعَتَينِ الْأَخِيرَتَينِ فَقَالَ لَهُمْ أَمَا سَمِعْتُمْ صُرَاخَ الصَّبِی [كافی ، ج6 ، ص48] .

در بین نماز یکی از سجده ها را خیلی طول داد. بعد از نماز مأمومین گفتند : گمان کردیم وحی رسیده است. حضرت (صلی الله علیه و آله) فرمودند : " خیر ، فرزندم حسن (علیه السلام) در حال سجده بر دوشم سوار شد. نخواستم شتاب کنم. صبر کردم تا خود از شانه ام پایین آمد". [بحارالأنوار ، ج43 ، ص294] .

عن أنس و عبد الله بن شیبه عن أبیه : أنه دعی النبی إلی صلاه و الحسن متعلق به فوضعه النبی مقابل جنبه و صلی فلما سجد أطال السجود فرفعت رأسی من بین القوم فإذا الحسن علی كتف رسول الله (ص) فلما سلم قال له القوم : یا رسول الله لقد سجدت فی صلاتک هذه سجده ما كنت تسجدها كأنما یوحی إلیک. فقال : "لم یوح إلی و لكن ابنی كان علی كتفی فكرهت أن أعجله حتی نزل" و فی روایه عبد الله بن شداد أنه (ص) قال :

" إن ابنی هذا ارتحلنی فکرهت أن أعجله حتی یقضی حاجته" [المناقب ، ج4 ، ص24] .

پیامبر (صلی الله علیه و آله) نشسته بودند. حسن و حسین (علیهما السّلام) وارد شدند. حضرت (صلی الله علیه و آله) از جا بلند شده و آنها را در آغوش گرفت و بر دوش خود سوار کرد.

عبد العزیز بإسناده عن النبی (ص) یقول أنه کان جالسا فأقبل الحسن و الحسین فلما رآهما النبی قام لهما و استبطأ بلوغهما إلیه فاستقبلهما و حملهما علی کتفیه و قال : " نعم المطی مطیکما و نعم الراکبان أنتما و أبوکما خیر منکما". [المناقب ، ج3 ، ص388] .

و التّلطّف بالصّبیان من عاده رسول الله. [محجّه البیضاء ، ج3 ، ص367] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : رأینا رسول الله قد أدخل رجله فی اللحاف أو فی الشعار فاستسقی الحسن فوثب النبی إلی منیحه لنا فمص من ضرعها فجعله فی قدح ثم وضعه فی ید الحسن فجعل الحسین یثب علیه و رسول الله یمنعه. فقالت فاطمه : کأنه أحبهما إلیک یا رسول الله؟ قال : ما هو بأحبهما إلی و لکنه استسقی أول مره و إنی و إیاک و هذین و هذا المنجدل یوم القیامه فی مکان واحد [المناقب ، ج3 ، ص385] .

پیامبر (صلی الله علیه و آله) در خانه علی (علیه السلام) استراحت کرده که امام حسن (علیه السلام) آب خواست؛ پیامبر (صلی الله علیه و آله) برخواست ، شیر دوشید و به او داد. امام حسین (علیه السلام) خواست ظرف شیر را از دست امام حسن (علیه السلام) بگیرد ، پیامبر (صلی

الله علیه و آله) جلو رفت و نگذاشت. حضرت فاطمه زهرا (س) گفت : گویا حسن را بیشتر دوست می داری؟ حضرت فرمود : نه ، حسن زودتر تقاضا کرده ، نوبت باید رعایت شود. [بحار ، ج43 ، ص283]

1 امام صادق (علیه السلام) :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) كانَ فِي الصَّلَاةِ وَ إِلَى جَانِبِهِ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِي (ع) فَكَبَّرَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَلَمْ يجِرِ الْحُسَينُ بِالتَّكبِيرِ ثُمَّ كَبَّرَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَلَمْ يجِرِ الْحُسَينُ (ع) التَّكبِيرَ وَ لَمْ يزَلْ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يكبِّرُ وَ يعَالِجُ الْحُسَينُ (ع) التَّكبِيرَ فَلَمْ يجِرْ حَتَّى أَكمَلَ سَبْعَ تَكبِيرَاتٍ فَأَحَارَ الْحُسَينُ (ع) التَّكبِيرَ فِي السَّابِعَهِ. فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : " فَصَارَتْ سُنَّةً" [تهذيب الأحكام ، ج2 ، ص67] .

روزی پیامبر (صلی الله علیه و آله) به نماز ایستاده ، امام حسین (علیه السلام) هم در کنارش ایستاده بود ، حضرت تکبیر گفت. امام حسین (علیه السلام) هم خواست بگوید نتوانست تا هفت بار حضرت تکرار کرد تا او هم تکبیر گفت. [بحار ، ج43 ، ص307]

2 گناه کاری که امام حسن و امام حسینعلیهما السلامرا به پیشگاه پیامبر (صلی الله علیه و آله) شفیع قرار داد حضرت پذیرفت.

3 گاهی پیامبر (صلی الله علیه و آله) که به سجده می رفت امام حسن (علیه السلام) بر دوش حضرت سوار می شد ، این کار را تکرار می کرد تا مورد انتقاد یک یهودی قرار گرفت. حضرت فرمود : " در مکتب ما کودک هم احترام دارد"؛ یهودی مسلمان شد.

4 روی عن أبی عمیره رشید بن مالک

هذا الحديث بألفاظ أخرى و ذكر أن رجلا أتاه بطبق من تمر. فقال : " أ هذا هديه أم صدقه؟" قال الرجل : صدقه. فقدمها إلى القوم. قال : و حسن بين يديه صغير. قال : فأخذ الصبى تمره فجعلها فى فيه. قال : ففطن له رسول الله (ص) فأدخل إصبعه فى فى الصبى فانتزع التمره ثم قذف بها و قال : " إنا آل محمد لا نأكل الصدقه" [كشف الغمه ، ج1 ، ص528] .

پیامبر (صلی الله علیه و آله) بعد از تقسیم خرماهای زکاتی امام حسن (علیه السلام) را بر دوش به طرف خانه می برد ، ناگهان دید یک دانه از آن خرماها را به دهان دارد. خرما را خارج کرد و فرمود : " مگر نمی دانی که آل محمد (صلی الله علیه و آله) صدقه نمی خورند". [بحار ، ج43 ، ص305]

4. با همسایه

اگر برای خانواده میوه ای خریده ای مقداری از آن را به همسایه هدیه کن و اگر نمی توانی آن را پنهانی به خانه ببر و مراقب باش فرزندت میوه را به خارج منزل نبرد تا کودک همسایه ناراحت شود.

روی عمر بن شعیب عن أبیه عن جده أن رسول الله (ص) قال : " أ تدرون ما حق الجار؟" قالوا : لا. قال : " إن استغاثک أغثته و إن استقرضک أقرضته و إن افتقر عدت علیه و إن أصابته مصیبه عزیته و إن أصابه خیر هنأته و إن مرض عدته و إن مات تبعت جنازته و لا تستطیل علیه بالبناء فتحجب الریح عنه إلا بإذنه و إذا اشتریت فاکهه فأهد له فإن لم تفعل فادخلها سرا

و لا تخرج بها ولدک تغیظ بها ولده و لا توه بریح قدرک إلا أن تغرف له منها" [مسکن الفود ، ص114] .

5. با مصیبت زدگان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا تدیموا النظر إلی أهل البلاء و المجذومین فإن ذلک یحزنهم [طب الأئمه ، ص106] .

جابر : پیامبر (صلی الله علیه و آله) مجنونی را دیدند که مردم دور او جمع شده بودند. فرمودند : مردم چرا جمع شده اند. گفتند دیوانه ای اینجاست. پیامبر (صلی الله علیه و آله) نگاهی کردند و فرمودند : " این دیوانه نیست؛ این مبتلا است. دیوانه کسی است که تکبّر دارد و با تکبّر راه می رود". [معانی الأخبار ، ص237] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لعن الله من أکرم الغنی لغناه و لعن الله من أهان الفقیر لفقره [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص194] .

6. با جاهلیت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) کانَ یغَیرُ الْأَسْمَاءَ الْقَبِیحَهَ فِی الرِّجَالِ وَ الْبُلْدَانِ [قرب الإسناد ، ص45] .

عمر دختری به نام عاصیه داشت. پیامبر (صلی الله علیه و آله) اسم او را جمیله گذاشت. [صحیح مسلم ، ج6 ، ص173] .

اسم دختر ام سلمه برّه (نیکوکار) بود. از این کلمه استشمام خودستایی می شد ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) به زینب تغییر دادند.

در روزی که ابراهیم فرزند پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از ماریه قبطیه درگذشت ، تصادفا خورشید گرفت. مسلمانان گفتند : به خاطر درگذشت ابراهیم بوده. حضرت (صلی الله علیه و آله) بالای منبر رفت و فرمودند : " گرفتن خورشید برای

از دست رفتن فرزند من نبوده". [بحار ، ج22 ، ص155] .

7. با حاجت مندان

عربی کمک خواست. پیامبر (صلی الله علیه و آله) کمکی کرد. عرب راضی نشد و جسارت کرد. اصحاب خواستند او را بزنند. حضرت (علیه السلام) مانع شد و او را به خانه اش برد و بیشتر کمک کرد. عرب تشکر کرد. حضرت (علیه السلام) فرمود : " تشکرت را نزد اصحاب بگو تا ناراحتی خود را فراموش کنند". [سیره نبوی ، کحل البصر ، ص70] .

روزی بادیه نشینی خدمت حضرت (صلی الله علیه و آله) رسیدند و تقاضای کمک نمودند. حضرت (صلی الله علیه و آله) به او چیزی دادند. اما مرد راضی نشد و جسارتی به حضرت (صلی الله علیه و آله) کرد. اصحاب ناراحت شده و خواستند برخوردی کنند. حضرت (صلی الله علیه و آله) او را به خانه بردند و او را راضی کردند و بعد آمدند میان اصحاب و فرمودند : " مَثَل من و این مرد مثل مردی است که شترش رم کرده و می گریخت. مردم برای کمک به دنبال شتر کرده و فریاد می زدند و این باعث فرار بیشتر می شد. صاحب شتر گفت : بگذارید ، من خود می دانم چگونه رفتار کنم. مقداری علف برداشت و آرام آرام نزدیک شد و او را گرفت". [محجّه البیضاء ، ج4 ، ص149] .

عموی پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، ابوطالب به جهت کثرت عائله تحت فشار بود. با پیشنهاد پیامبر (صلی الله علیه و آله) به عموی دیگرش عبّاس ، عائله او را کم کردند ، عبّاس جعفر را و پیامبر

(صلی الله علیه و آله) ، علی (علیه السلام) را همراه خود بردند. [سیره ابن هشام ، ج2 ، ص263] .

بعد از نماز صبح تا طلوع ، علی (علیه السلام) برای رسیدگی به حوائج مردم پشت سر پیامبر (صلی الله علیه و آله) رو به مردم می نشست. [سنن النّبیّ ، ص336] .

تواضع و فروتنی : حضرت (صلی الله علیه و آله) برای مرد بادیه نشین شترهایش را برای فروش قیمت گذاری نمود. [شرف النّبیّ ، ص75] .

8. در اجرای قانون

اجرای قانون : زنی بهای اجناسی که از دیگران می گرفت را نمی پرداخت. حضرت (صلی الله علیه و آله) امر به قطع دستش کردند. اقوام او برای شفاعت ، اسامه را واسطه قرار دادند. حضرت (صلی الله علیه و آله) به اسامه فرمودند : "مبادا درباره حدی از حدود خداوند شفاعت کنی. به خدا قسم اگر دخترم فاطمه چنین کرده بود ، دست او را قطع می کردم". [صحیح بخاری ، ج8 ، ص573] .

زنی از اشراف دزدی کرده بود. عدّه ای وساطت کردند. فرمود : " اگر دخترم فاطمه هم دزدی کرده بود ، دستش را قطع می کردم". [بحار الأنوار ، ج16 ، ص203] .

9. در جهاد

پس از غزوه ذات السّلاسل حضرت علی (علیه السلام) پیروزمندانه به سوی مدینه آمد. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) به مردم خبر داد و به همراه مردم تا سه میل از شهر خارج شد و به استقبال حضرت علی (علیه السلام) و رزمندگان رفت و وقتی به حضرت علی (علیه السلام) رسید پیشانی آن حضرت (صلی الله علیه و آله)

را بوسید. [ناسخ التّواریخ] .

سپس فرمود : " اگر نبود مطلبی که مسیحیان درباره مسیح (علیه السلام) گفتند؛ مطلبی را می گفتم که از هر بیابانی می گذشتی خاک زیر پایت را برای تبرّک برمی داشتند". [فروغ ابدیت ، ص306] .

در حالی که حضرت (صلی الله علیه و آله) در جنگ با مشرکین حتی محتاج به یک نفر بود ، حضرت (صلی الله علیه و آله) پیشنهاد یاری گرفتن از مشرکین را رد می کردند. [محجّه البیضاء ، ج4 ، ص124] .

گروهی خدمت حضرت (صلی الله علیه و آله) رسیدند و گفتند ما به سه شرط ایمان می آوریم : 1) ما را از نماز معاف کنی. 2) ما را مأمور شکستن بت ها نکنی. 3) یک سال عبادت بت "لات" بکنیم. حضرت (صلی الله علیه و آله) فرمودند : " دو شرط اوّل و سوم را نمی پذیرم و در مورد دوم کسان دیگر را مأمور می کنم". [بحار ، ج18 ، ص203] .

علاوه بر لباس های عادی ، دو لباس مخصوص حمله داشتند. [محجّه البیضاء ، ج4 ، ص140] .

بدرقه و مشایعت از جعفر طیار هنگام هجرت به حبشه.

شیع النبی (ص) جعفر الطیار لما وجهه إلی الحبشه و زوده هذه الکلمات : " اللهم الطف به فی تیسیر کل عسیر فإن تیسیر العسیر علیک یسیر إنک علی کل شیء قدیر أسألک له الیسر و المعافاه الدائمه فی الدنیا و الآخره". [مکارم الأخلاق ، ص249] .

استقبال حضرت علی (علیه السلام) در غزوه ذات السّلاسل و خیبر.

عَنْ أَبِی ذَرٍّ الْغِفَارِی وَ غَیرِهِ فِی حَدِیثِ غَزْوَهِ ذَاتِ السَّلَاسِلِ. أَنَّ النَّبِی (ص) دَعَا

عَلِیاً (ع) وَ بَعَثَهُ فِی جَیشٍ. قَالَ : وَ خَرَجَ مَعَهُ النَّبِی (ص) یشَیعُهُ فَکأَنِّی أَنْظُرُ إِلَیهِمْ عِنْدَ مَسْجِدِ الْأَحْزَابِ وَ عَلِی (ع) عَلَی فَرَسٍ أَشْقَرَ وَ هُوَ (ص) یوصِیهِ ثُمَّ وَدَّعَهُ. [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص207] .

جا باز کردن در کنار خود برای اصحاب بدر [ناسخ التّواریخ ، ج2 ، ص357 و 289] .

تجلیل از خانواده شهید و دل جویی از بستگان و یتیمان [تاریخ یعقوبی ، ج2 ، ص289] .

بعد از جنگ موته رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به استقبال آنان رفته و در حالی که سوار بر مرکبی بود ، فرزندان جعفر طیار را سوار بر مرکب خود نمود و بالای منبر در حالی که بچه ها در پله های منبر بودند در فضیلت جعفر سخنرانی نمودند.

آنها را روی زانو نشانده دست نوازش بر سرشان می کشید. و دستور تهیه غذا برای خانواده اش به مدّت سه روز صادر کرد. [سیره طیبه ، ج3 ، ص68] .

10. صفات اجتماعی

1) در حضور کسی لباس و زینت خود را از تن بیرون نمی کرد. [اخلاق نبوی ، تألیف سپاه ، ص26] .

2) پیش روی کسی پایش را دراز نمی کرد.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا مَدَّ رِجْلَهُ بَینَ یدَی جَلِیسٍ لَهُ قَطُّ [مکارم الأخلاق ، ص23] .

3) با گشاده رویی صحبت می کرد و به همه توجّه می نمود.

4) گاه برای فهماندن ، مطلب را سه بار تکرار می کرد.

قال ابن عباس : کان رسول الله (ص) إذا حدث الحدیث أو سئل عن الأمر کرره ثلاثا لیفهم و یفهم عنه. [مکارم الأخلاق ، ص20] .

5) هنگام خروج از خانه

خود را آماده و زینت می کرد. [سنن النّبیّ ، ص42] .

6) احترام میهمان با انداختن تشک خود و دست نکشیدن از غذا تا زمانی که مهمان مشغول بود. [سنن النّبی ، ص 53 و 67] .

7) صدا زدن و جواب دادن همراه با احترام ، حتّی نسبت به زنان و کودکان. [سنن النّبی ، ص53] .

8) عیادت و دل جویی از مریض

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من حق المسلم على المسلم إذا لقيه أن يسلم عليه و إذا مرض أن يعوده و إذا مات أن يشيع جنازته [مكارم الأخلاق ، ص359] .

9) اکرام و عطوفت به اهل فضل و شرف ، حتّی نسبت به اسراء (دختر حاتم طائی) . [محجّه البیضاء ، ج4 ، ص122] .

يكرم أهل الفضل فى أخلاقهم و يتألف أهل الشرف بالبر لهم. [المناقب ، ج1 ، ص145] .

یهودی طلب خود را از حضرت مطالبه کرد. حضرت (صلی الله علیه و آله) فرمود : فعلاً ندارم. یهودی گفت : من هم نمی گذارم از اینجا بروید. پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود : من هم اینجا می مانم و تا دو روز حضرت (صلی الله علیه و آله) همانجا ماند و نمازها را همان جا خواند. یهودی از صبر پیامبر (صلی الله علیه و آله) متعجّب و مسلمان شد. [بحار ، ج16 ، ص216] .

روزی پیامبر (صلی الله علیه و آله) با عایشه نشسته بود. مردی یهودی عبور کرد و گفت : سام علیکم. حضرت (صلی الله علیه و آله) فرمود : و علیک.

یهودی دیگری آمد و همین

کار را کرد تا سه نفر. عایشه آشفته شد و گفت : مرگ بر شما ای بوزینه ها و خوک ها. حضرت (صلی الله علیه و آله) فرمود : اگر فحش به شکل جسمانی درآید ، باعث سرافکندگی انسان می شود. عایشه گفت : دیدی چه می گفتند. حضرت (صلی الله علیه و آله) فرمودند : پاسخ من محترمانه و مناسب بود. [محجّه البیضاء ، ج3 ، ص386] .

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لَا یجْلِسُ وَ لَا یقُومُ إِلَّا عَلَی ذِکرِهِ تَعَالَی [معانی الأخبار ، ص82] .

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : إِذَا انْتَهَی إِلَی قَوْمٍ جَلَسَ حَیثُ ینْتَهِی بِهِ الْمَجْلِسُ وَ یأْمُرُ بِذَلِک [معانی الأخبار ، ص82] .

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : لَا یوطِنُ الْأَمَاکنَ وَ ینْهَی عَنْ إِیطَانِهَا [معانی الأخبار ، ص82] .

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : یعْطِی کلَّ جُلَسَائِهِ نَصِیبَهُ [معانی الأخبار ، ص82] .

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : من جالسه صابره حتی یکون هو المنصرف عنه من سأله حاجه لم یرجع إلا بها أو بمیسور من القول قد وسع الناس منه خلقه و صار لهم أبا و صاروا عنده فی الخلق سواء مجلسه مجلس حلم و حیاء و صدق و أمانه و لا ترتفع فیه الأصوات و لا تون فیه الحرم [معانی الأخبار ، ص82] .

1) پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) هم سوار بر شتر و اسب می شد و هم سوار بر الاغ.

خوب است وزرا و نمایندگان مجلس و... ماشین های مختلف (مدل پایین و مدل بالا) را با هم سوار شوند.

2) پیامبر اسلام

(صلی الله علیه و آله) بعضی اوقات افراد دیگری را نیز پشت سر خود سوار می کرد.

خوب است : 1) مسئولان بعضی اوقات خود رانندگی ماشین را به عهده بگیرند. 2) افراد را در کنار خیابان سوار کنند.

3) پیامبر (صلی الله علیه و آله) بسیاری از امور را خود شخصا انجام می داد.

خوب است : یک هفته و یا دو هفته ای یک بار شیر مورد نیاز منزل خود را شخصا از بقّالی سر کوچه تهیه کنند.

میوه از میدان تره بار بخرند.

دو هفته ای یک بار خود شخصا به آبدارخانه محل کار رفته و چای برای خود بریزند و بخورند.

4) پیامبر (صلی الله علیه و آله) با همه نشست و برخاست دوستانه داشت.

خوب است : 1) هفته ای یک بار پشت میز منشی خود بنشیند. 2) نهار را هفته ای یک بار یا چند بار با کارمندان و کارگران صرف کنند. 3) ماهی یک بار به منزل یکی از کارمندان و کارگران خود بروند. 4) ماهی یک بار یکی از آن ها را به خانه خود دعوت کنند. 5) روزی سه بار تلفن را که برای اوّلین بار زنگ می زند ، خود شخصا بردارند. 6) ماهی یک بار با اتوبوس های شرکت واحد به سر کار خود بروند. 7) حدّاقل هفته ای یک بار در مسجد محل حاضر شوند.

4 يسْئَلُونَک عَنِ السّاعَهِ أَيانَ مُرْساها قُلْ إِنَّما عِلْمُها عِنْدَ رَبِّی [اعراف/187] .

5 قُلْ لا أَمْلِک لِنَفْسِی نَفْعاً وَ لا ضَرًّا إِلاّ ما شاءَ اللّهُ [اعراف/188] .

6 قُلْ لا أَمْلِک لِنَفْسِی ضَرًّا وَ لا نَفْعاً إِلاّ ما شاءَ اللّهُ [يونس/49] .

7 يسْئَلُونَک عَنِ الرُّوحِ قُلِ

الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّی [اسراء/85] .

8 قُلْ إِنَّما أَنَا بَشَرٌ مِثْلُکمْ یوحی إِلَی [کهف/110] .

9 قُلْ ما کنْتُ بِدْعاً مِنَ الرُّسُلِ وَ ما أَدْرِی ما یفْعَلُ بِی وَ لا بِکمْ إِنْ أَتَّبِعُ إِلاّ ما یوحی إِلَی [احقاف/9] .

10 قُلْ إِنِّی لا أَمْلِک لَکمْ ضَرًّا وَ لا رَشَداً [جن/21] .

11 کفار نمایندگانی را به نجران ، نزد دانشمندان یهود و نصاری فرستاد تا آموزش ببینند ، تا سؤالات التقاطی و پیچیده طرح کنند و بدین وسیله پیامبر (صلی الله علیه و آله) را در بن بست قرار دهند ، از جمله موضوع قیامت یا اینکه گفتند : اگر تو پیامبری اجناسی که در آینده گران خواهد شد را تهیه کن و یا از مناطقی که خشک سالی خواهد شد هجرت کن که به مناسبت آیه هایی نازل شد.

عبدالله ابن الی الحمساء گوید : قبل از آن که حضرت (صلی الله علیه و آله) مبعوث شوند در معامله با حضرت (صلی الله علیه و آله) مقداری بدهکار شدم. به حضرت (صلی الله علیه و آله) وعده دادم در آن مکان باشد تا برگردم. من فراموش کردم و حضرت (صلی الله علیه و آله) سه روز همانجا منتظر بودند. [بحار الأنوار ، ج17 ، ص251] .

عمّار یاسر گوید : روزی با حضرت (صلی الله علیه و آله) وعده گذاشتیم تا گوسفندان خود را به چراگاه (فخّ) ببریم. صبح آمدم دیدم حضرت (صلی الله علیه و آله) زودتر آمده است. گفتم : چرا نرفتی به چراگاه؟ فرمودند : با هم عهد کرده بودیم گوسفندان

را با هم به چرا ببریم.

قال عمار رضی الله عنه : کنت أرعی غنیمه أهلی و کان محمد (ص) یرعی أیضا فقلت : یا محمد هل لک فی فخ؟ فإنی ترکتها روضه برق. قال : نعم. فجئتها من الغد و قد سبقنی محمد (ص) و هو قائم یذود غنمه عن الروضه. قال : " إنی کنت واعدتک فکرهت أن أرعی قبلک" [قصص الأنبیاء راوندی ، ص285] .

مردی با موی سپید خدمت حضرت (صلی الله علیه و آله) رسید. حضرت (صلی الله علیه و آله) فرمودند : نورانی است. وقت دیگر با حنا خضاب کرد و نزد حضرت (صلی الله علیه و آله) آمد. حضرت فرمودند : هم نورانی و هم نشانه مسلمانی. بار دیگر با رنگ مشکی خدمت رسیدند. حضرت فرمودند : هم نورانی ، هم نشانه اسلام و ایمان. هم موجب محبّت زنان و سبب ترس دشمنان می باشد. [ترجمه مکارم الأخلاق ، ج1 ، 150] .

وَ لا تَجْهَرْ بِصَلاتِک وَ لا تُخافِتْ بِها وَ ابْتَغِ بَینَ ذلِک سَبِیلاً [اسراء/110] .

ابن عبّاس گوید : در دوران مخفی در مکه وقتی به نماز می ایستاد ، قرائت را با صدای بلند می خواند. مشرکین می شنیدند و او را اذیت می کردند و می گفتند : او نماز را بلند می خواند و ما را اذیت می کند. این چه عبادتی است؟ خطاب آمد : وَ لا تَجْهَرْ بِصَلاتِک وَ لا تُخافِتْ بِها وَ ابْتَغِ بَینَ ذلِک سَبِیلاً [اسراء/110] .

[تفسیر صافی ، ج1 ، ص999] .

پیامبر (صلی الله علیه و آله) شخصی را در حال نماز دیدند که با خدا با جملات

بسیار زیبا و پرمغزی راز و نیاز می کند. فرمودند : نمازش که تمام شد نزد من بیاوریدش. وقتی به حضور حضرت (صلی الله علیه و آله) رسید حضرت (صلی الله علیه و آله) قطعه طلایی به او هدیه دادند و فرمودند : وَهبتُ لک الذَّهبَ لِحُسن ثنائِک علی الله [حیوه الحیوان ، ج2 ، ص63] .

5. مناهی پیامبر (صلی الله علیه و آله)

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنِ الْأَكلِ عَلَى الْجَنَابَهِ وَ قَالَ إِنَّهُ يورِثُ الْفَقْرَ وَ نَهَى عَنْ تَقْلِيمِ الْأَظْفَارِ بِالْأَسْنَانِ وَ عَنِ السِّوَاک فِی الْحَمَّامِ وَ التَّنَخُّعِ فِی الْمَسَاجِدِ وَ نَهَى عَنْ أَكلِ سُورِ الْفَأْرَهِ وَ قَالَ لَا تَجْعَلُوا الْمَسَاجِدَ طُرُقاً حَتَّى تُصَلُّوا فِيهَا رَكعَتَينِ وَ نَهَى أَنْ يبُولَ أَحَدٌ تَحْتَ شَجَرَهٍ مُثْمِرَهٍ أَوْ عَلَى قَارِعَهِ الطَّرِيقِ وَ نَهَى أَنْ يأْكلَ الْإِنْسَانُ بِشِمَالِهِ وَ أَنْ يأْكلَ وَ هُوَ مُتَّكئٌ وَ نَهَى أَنْ تُجَصَّصَ الْمَقَابِرُ وَ يصَلَّى فِيهَا وَ قَالَ : إِذَا اغْتَسَلَ أَحَدُكمْ فِی فَضَاءٍ مِنَ الْأَرْضِ فَلْيحَاذِرْ عَلَى عَوْرَتِهِ وَ لَا يشْرَبَنَّ أَحَدُكمُ الْمَاءَ مِنْ عِنْدِ عُرْوَهِ الْإِنَاءِ فَإِنَّهُ مُجْتَمَعُ الْوَسَخِ وَ نَهَى أَنْ يبُولَ أَحَدٌ فِی الْمَاءِ الرَّاكدِ فَإِنَّهُ مِنْهُ يكونُ ذَهَابُ الْعَقْلِ وَ نَهَى أَنْ يمْشِی الرَّجُلُ فِی فَرْدِ نَعْلٍ أَوْ أَنْ يتَنَعَّلَ وَ هُوَ قَائِمٌ وَ نَهَى أَنْ يبُولَ الرَّجُلُ وَ فَرْجُهُ بَادٍ لِلشَّمْسِ أَوْ لِلْقَمَرِ وَ قَالَ : إِذَا دَخَلْتُمُ الْغَائِطَ فَتَجَنَّبُوا الْقِبْلَهَ وَ نَهَى عَنِ الرَّنَّهِ عِنْدَ الْمُصِيبَهِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص3] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنِ النِّيَاحَهِ وَ الِاسْتِمَاعِ إِلَيهَا وَ نَهَى عَنِ اتِّبَاعِ النِّسَاءِ الْجَنَائِزَ وَ

نَهَى أَنْ يمْحَى شَىءٌ مِنْ كتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِالْبُزَاقِ أَوْ يكتَبَ بِهِ وَ نَهَى أَنْ يكذِبَ الرَّجُلُ فِى رُوياهُ مُتَعَمِّداً وَ قَالَ يكلِّفُهُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ أَنْ يعْقِدَ شَعِيرَهً وَ مَا هُوَ بِعَاقِدِهَا وَ نَهَى عَنِ التَّصَاوِيرِ وَ قَالَ : مَنْ صَوَّرَ صُورَهً كلِّفَهُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ أَنْ ينْفُخَ فِيهَا وَ لَيسَ بِنَافِخٍ وَ نَهَى أَنْ يحْرَقَ شَىءٌ مِنَ الْحَيوَانِ بِالنَّارِ وَ نَهَى عَنْ سَبِّ الدِّيک وَ قَالَ : إِنَّهُ يوقِظُ لِلصَّلَاهِ وَ نَهَى أَنْ يدْخُلَ الرَّجُلُ فِى سَوْمِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ وَ نَهَى أَنْ يكثَرَ الْكلَامُ عِنْدَ الْمُجَامَعَهِ وَ قَالَ يكونُ مِنْهُ خَرَسُ الْوَلَدِ وَ قَالَ لَا تُبَيتُوا الْقُمَامَهَ فِى بُيوتِكمْ وَ أَخْرِجُوهَا نَهَاراً فَإِنَّهَا مَقْعَدُ الشَّيطَانِ وَ قَالَ لَا يبِيتَنَّ أَحَدُكمْ وَ يدُهُ غَمِرَهٌ (دست او چرب باشد و بدبو) فَإِنْ فَعَلَ فَأَصَابَهُ لَمَمُ الشَّيطَانِ فَلَا يلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ وَ نَهَى أَنْ يسْتَنْجِى الرَّجُلُ بِالرَّوْثِ (پشگل) وَ الرِّمَّهِ (استخوان كهنه) [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص5] .

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ تَخْرُجَ الْمَرْأَهُ مِنْ بَيتِهَا بِغَيرِ إِذْنِ زَوْجِهَا فَإِنْ خَرَجَتْ لَعَنَهَا كلُّ مَلَک فِى السَّمَاءِ وَ كلُّ شَىءٍ تَمُرُّ عَلَيهِ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ حَتَّى تَرْجِعَ إِلَى بَيتِهَا وَ نَهَى أَنْ تَتَزَينَ لِغَيرِ زَوْجِهَا فَإِنْ فَعَلَتْ كانَ حَقّاً عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ يحْرِقَهَا بِالنَّارِ وَ نَهَى أَنْ تَتَكلَّمَ الْمَرْأَهُ عِنْدَ غَيرِ زَوْجِهَا أَوْ غَيرِ ذِى مَحْرَمٍ مِنْهَا أَكثَرَ مِنْ خَمْسِ كلِمَاتٍ مِمَّا لَا بُدَّ لَهَا مِنْهُ وَ نَهَى أَنْ تُبَاشِرَ الْمَرْأَهُ الْمَرْأَهَ وَ لَيسَ بَينَهُمَا ثَوْبٌ وَ نَهَى أَنْ تُحَدِّثَ الْمَرْأَهُ الْمَرْأَهَ بِمَا تَخْلُو بِهِ مَعَ زَوْجِهَا وَ نَهَى أَنْ يجَامِعَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ

مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَهِ وَ عَلَى ظَهْرِ طَرِيقٍ عَامِرٍ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِک فَعَلَيهِ لَعْنَهُ اللَّهِ وَ الْمَلَائِکهِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِينَ وَ نَهَى أَنْ يقُولَ الرَّجُلُ لِلرَّجُلِ زَوِّجْنِى أُخْتَک حَتَّى أُزَوِّجَک أُخْتِى وَ نَهَى عَنْ إِتْيانِ الْعَرَّافِ وَ قَالَ مَنْ أَتَاهُ وَ صَدَّقَهُ فَقَدْ بَرِئَ مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ نَهَى عَنِ اللَّعِبِ بِالنَّرْدِ وَ الشِّطْرَنْجِ وَ الْكوبَهِ وَ الْعَرْطَبَهِ وَ هِى الطُّنْبُورُ وَ الْعُودُ وَ نَهَى عَنِ الْغِيبَهِ وَ الِاسْتِمَاعِ إِلَيهَا وَ نَهَى عَنِ النَّمِيمَهِ وَ الِاسْتِمَاعِ إِلَيهَا وَ قَالَ لَا يدْخُلُ الْجَنَّهَ قَتَّاتٌ يعْنِى نَمَّاماً وَ نَهَى عَنْ إِجَابَهِ الْفَاسِقِينَ إِلَى طَعَامِهِمْ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص6] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنِ الْيمِينِ الْكاذِبَهِ وَ قَالَ إِنَّهَا تَتْرُک الدِّيارَ بَلَاقِعَ وَ قَالَ مَنْ حَلَفَ بِيمِينٍ كاذِبَهٍ صَبْراً لِيقْطَعَ بِهَا مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَقِى اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هُوَ عَلَيهِ غَضْبَانُ إِلَّا أَنْ يتُوبَ وَ يرْجِعَ وَ نَهَى عَنِ الْجُلُوسِ عَلَى مَائِدَهٍ يشْرَبُ عَلَيهَا الْخَمْرُ وَ نَهَى أَنْ يدْخِلَ الرَّجُلُ حَلِيلَتَهُ إِلَى الْحَمَّامِ وَ قَالَ لَا يدْخُلَنَّ أَحَدُكمُ الْحَمَّامَ إِلَّا بِمِئْزَرٍ وَ نَهَى عَنِ الْمُحَادَثَهِ الَّتِى تَدْعُو إِلَى غَيرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ نَهَى عَنْ تَصْفِيقِ الْوَجْهِ (زدن به صورت) وَ نَهَى عَنِ الشُّرْبِ فِى آنِيهِ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّهِ وَ نَهَى عَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَ الدِّيبَاجِ وَ الْقَزِّ لِلرِّجَالِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص7] .

5 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنْ بَيعِ النَّرْدِ وَ أَنْ يشْتَرَى الْخَمْرُ وَ أَنْ يسْقَى الْخَمْرُ وَ قَالَ (ص) لَعَنَ اللَّهُ الْخَمْرَ وَ غَارِسَهَا وَ عَاصِرَهَا وَ شَارِبَهَا وَ سَاقِيهَا وَ بَائِعَهَا وَ

مُشْتَرِيهَا وَ آكِلَ ثَمَنِهَا وَ حَامِلَهَا وَ الْمَحْمُولَةَ إِلَيهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص8] .

6 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنْ أَكلِ الرِّبَا وَ شَهَادَهِ الزُّورِ وَ كتَابَهِ الرِّبَا وَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَعَنَ آكِلَ الرِّبَا وَ مُوكلَهُ وَ كاتِبَهُ وَ شَاهِدَيهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص8] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنْ أَنْ ينْشَدَ الشِّعْرُ أَوْ ينْشَدَ الضَّالَّهُ فِى الْمَسْجِدِ وَ نَهَى أَنْ يسَلَّ السَّيفُ فِى الْمَسْجِدِ وَ نَهَى عَنْ ضَرْبِ وُجُوهِ الْبَهَائِمِ وَ نَهَى أَنْ ينْظُرَ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَهِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ وَ قَالَ : مَنْ تَأَمَّلَ عَوْرَهَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ لَعَنَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَک [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص8] .

5 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) الْمَرْأَهَ أَنْ تَنْظُرَ إِلَى عَوْرَهِ الْمَرْأَهِ وَ نَهَى أَنْ ينْفَخَ فِى طَعَامٍ أَوْ شَرَابٍ أَوْ ينْفَخَ فِى مَوْضِعِ السُّجُودِ وَ نَهَى أَنْ يصَلِّى الرَّجُلُ فِى الْمَقَابِرِ وَ الطُّرُقِ وَ الْأَرْحِيهِ وَ الْأَوْدِيهِ وَ مَرَابِطِ الْإِبِلِ وَ عَلَى ظَهْرِ الْكعْبَهِ وَ نَهَى عَنْ قَتْلِ النَّحْلِ وَ نَهَى عَنِ الْوَسْمِ فِى وُجُوهِ الْبَهَائِمِ وَ نَهَى أَنْ يحْلِفَ الرَّجُلُ بِغَيرِ اللَّهِ وَ قَالَ : مَنْ حَلَفَ بِغَيرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَلَيسَ مِنَ اللَّهِ فِى شَىءٍ وَ نَهَى أَنْ يحْلِفَ الرَّجُلُ بِسُورَهٍ مِنْ كتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قَالَ : مَنْ حَلَفَ بِسُورَهٍ مِنْ كتَابِ اللَّهِ فَعَلَيهِ بِكلِّ آيهٍ مِنْهَا كفَّارَهُ يمِينٍ فَمَنْ شَاءَ بَرَّ وَ مَنْ شَاءَ فَجَرَ وَ نَهَى أَنْ يقُولَ الرَّجُلُ لِلرَّجُلِ لَا وَ حَياتِک وَ حَياهِ فُلَانٍ وَ نَهَى أَنْ يقْعُدَ الرَّجُلُ فِى الْمَسْجِدِ

وَ هُوَ جُنُبٌ وَ نَهَى عَنِ التَّعَرِّی بِاللَّیلِ وَ النَّهَارِ وَ نَهَى عَنِ الْحِجَامَهِ یوْمَ الْأَرْبِعَاءِ وَ الْجُمُعَهِ وَ نَهَى عَنِ الْكلَامِ یوْمَ الْجُمُعَهِ وَ الْإِمَامُ یخْطُبُ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِک فَقَدْ لَغِی وَ مَنْ لَغِی فَلَا جُمُعَهَ لَهُ وَ نَهَى عَنِ التَّخَتُّمِ بِخَاتَمِ صُفْرٍ أَوْ حَدِیدٍ وَ نَهَى أَنْ ینْقَشَ شَیءٌ مِنَ الْحَیوَانِ عَلَى الْخَاتَمِ وَ نَهَى عَنِ الصَّلَاهِ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ عِنْدَ غُرُوبِهَا وَ عِنْدَ اسْتِوَائِهَا وَ نَهَى عَنْ صِیامِ سِتَّهِ أَیامٍ یوْمِ الْفِطْرِ وَ یوْمِ الشَّک وَ یوْمِ النَّحْرِ وَ أَیامِ التَّشْرِیقِ وَ نَهَى أَنْ یشْرَبَ الْمَاءُ كمَا تَشْرَبُ الْبَهَائِمُ وَ قَالَ اشْرَبُوا بِأَیدِیكمْ فَإِنَّهُ أَفْضَلُ أَوَانِیكمْ وَ نَهَى عَنِ الْبُزَاقِ فِی الْبِئْرِ الَّتِی یشْرَبُ مِنْهَا [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص9] .

6 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ یسْتَعْمَلَ أَجِیرٌ حَتَّى یعْلَمَ مَا أَجْرَتُهُ وَ نَهَى عَنِ الْهِجْرَانِ فَمَنْ كانَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَلَا یهْجُرُ أَخَاهُ أَكثَرَ مِنْ ثَلَاثَهِ أَیامٍ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص10] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنِ الْمَدْحِ وَ قَالَ احْثُوا فِی وُجُوهِ الْمَدَّاحِینَ التُّرَابَ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص11] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَدَحَ سُلْطَاناً جَائِراً أَوْ تَخَفَّفَ وَ تَضَعْضَعَ لَهُ طَمَعاً فِیهِ كانَ قَرِینَهُ فِی النَّارِ وَ قَالَ (ص) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لا تَرْكنُوا إِلَى الَّذِینَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكمُ النّارُ (هود/ 114) [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص11] .

7 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَنَى بُنْیاناً رِیاءً وَ سُمْعَهً حَمَلَهُ یوْمَ الْقِیامَهِ مِنَ الْأَرْضِ السَّابِعَهِ وَ هُوَ نَارٌ تَشْتَعِلُ ثُمَّ تُطَوَّقُ فِی عُنُقِهِ

وَ يلْقَى فِی النَّارِ فَلَا يحْبِسُهُ شَیءٌ مِنْهَا دُونَ قَعْرِهَا إِلَّا أَنْ يتُوبَ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ كيفَ يبْنِی رِياءً وَ سُمْعَةً قَالَ يبْنِی فَضْلًا عَلَی مَا يكفِيهِ اسْتِطَالَةً مِنْهُ عَلَی جِيرَانِهِ وَ مُبَاهَاةً لِإِخْوَانِهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص11] .

8 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ظَلَمَ أَجِيراً أَجْرَهُ أَحْبَطَ اللَّهُ عَمَلَهُ وَ حَرَّمَ عَلَيهِ رِيحَ الْجَنَّهِ وَ إِنَّ رِيحَهَا لَيوجَدُ مِنْ مَسِيرَهِ خَمْسِمِائَهِ عَامٍ وَ مَنْ خَانَ جَارَهُ شِبْراً مِنَ الْأَرْضِ جَعَلَهُ اللَّهُ طَوْقاً فِی عُنُقِهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص12] .

9 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ظَلَمَ امْرَأَهً مَهْرَهَا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ زَانٍ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص13] .

10 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنْ كتْمَانِ الشَّهَادَهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص13] .

11 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ضَيعَ حَقَّ جَارِهِ فَلَيسَ مِنَّا وَ مَا زَالَ جَبْرَئِيلُ (ع) يوصِينِی بِالْجَارِ حَتَّی ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيوَرِّثُهُ [من لايحضره الفقيه] ،

12 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَكرَمَ فَقِيراً مُسْلِماً لَقِی اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ هُوَ عَنْهُ رَاضٍ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص13] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ عَرَضَتْ لَهُ فَاحِشَهٌ أَوْ شَهْوَهٌ فَاجْتَنَبَهَا مِنْ مَخَافَهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ النَّارَ وَ آمَنَهُ مِنَ الْفَزَعِ الْأَكبَرِ وَ أَنْجَزَ لَهُ مَا وَعَدَهُ فِی كتَابِهِ فِی قَوْلِهِ تَبَارَک وَ تَعَالَی وَ لِمَنْ خافَ مَقامَ رَبِّهِ جَنَّتانِ أَلَا وَ مَنْ عَرَضَتْ لَهُ دُنْيا وَ آخِرَهٌ فَاخْتَارَ الدُّنْيا عَلَی الآخِرَهِ لَقِی اللَّهَ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ لَيسَتْ لَهُ حَسَنَهٌ يتَّقِی بِهَا

النَّارَ وَ مَنِ اخْتَارَ الآخِرَةَ عَلَى الدُّنْيا وَ تَرَک الدُّنْيا رَضِی اللَّهُ عَنْهُ وَ غَفَرَ لَهُ مَسَاوِی عَمَلِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص13] .

13 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَافَحَ امْرَأَةً تَحْرُمُ عَلَيهِ فَقَدْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص14] .

14 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ غَشَّ مُسْلِماً فِی شِرَاءٍ أَوْ بَيعٍ فَلَيسَ مِنَّا وَ يحْشَرُ يوْمَ الْقِيامَهِ مَعَ الْيهُودِ لِأَنَّهُمْ أَغَشُّ الْخَلْقِ لِلْمُسْلِمِينَ وَ نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ يمْنَعَ أَحَدٌ الْمَاعُونَ جَارَهُ وَ قَالَ مَنْ مَنَعَ الْمَاعُونَ جَارَهُ مَنَعَهُ اللَّهُ خَيرَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ وَكلَهُ إِلَی نَفْسِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص14] .

15 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَيمَا امْرَأَهٍ آذَتْ زَوْجَهَا بِلِسَانِهَا لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْهَا صَرْفاً وَ لَا عَدْلًا وَ لَا حَسَنَهً مِنْ عَمَلِهَا حَتَّی تُرْضِيهُ وَ إِنْ صَامَتْ نَهَارَهَا وَ قَامَتْ لَيلَهَا وَ أَعْتَقَتِ الرِّقَابَ وَ حَمَلَتْ عَلَی جِيادِ الْخَيلِ فِی سَبِيلِ اللَّهِ وَ كانَتْ فِی أَوَّلِ مَنْ يرِدُ النَّارَ وَ كذَلِک الرَّجُلُ إِذَا كانَ لَهَا ظَالِماً [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص14] .

16 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَيمَا امْرَأَهٍ آذَتْ زَوْجَهَا بِلِسَانِهَا لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْهَا صَرْفاً وَ لَا عَدْلًا وَ لَا حَسَنَهً مِنْ عَمَلِهَا حَتَّی تُرْضِيهُ وَ إِنْ صَامَتْ نَهَارَهَا وَ قَامَتْ لَيلَهَا وَ أَعْتَقَتِ الرِّقَابَ وَ حَمَلَتْ عَلَی جِيادِ الْخَيلِ فِی سَبِيلِ اللَّهِ وَ كانَتْ فِی أَوَّلِ مَنْ يرِدُ النَّارَ وَ كذَلِک الرَّجُلُ إِذَا كانَ لَهَا ظَالِماً [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص14] .

17 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) :

أَيمَا امْرَأَهٍ آذَتْ زَوْجَهَا بِلِسَانِهَا لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْهَا صَرْفاً وَ لَا عَدْلًا وَ لَا حَسَنَةً مِنْ عَمَلِهَا حَتَّى تُرْضِيهُ وَ إِنْ صَامَتْ َهَارَهَا وَ قَامَتْ لَيلَهَا وَ أَعْتَقَتِ الرِّقَابَ وَ حَمَلَتْ عَلَى جِيادِ الْخَيلِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ كانَتْ فِى أَوَّلِ مَنْ يرِدُ النَّارَ وَ كذَلِک الرَّجُلُ إِذَا كانَ لَهَا ظَالِماً [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص14] .

18 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كظَمَ غَيظاً وَ هُوَ قَادِرٌ عَلَى إِنْفَاذِهِ وَ حَلُمَ عَنْهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ شَهِيدٍ أَلَا وَ مَنْ تَطَوَّلَ عَلَى أَخِيهِ فِى غِيبَهٍ سَمِعَهَا فِيهِ فِى َجْلِسٍ فَرَدَّهَا عَنْهُ رَدَّ اللَّهُ عَنْهُ أَلْفَ بَابٍ مِنَ الشَّرِّ فِى الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ فَإِنْ هُوَ لَمْ يرُدَّهَا وَ هُوَ قَادِرٌ عَلَى رَدِّهَا كانَ عَلَيهِ كوِزْرِ مَنِ اغْتَابَهُ سَبْعِينَ مَرَّهً [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

19 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اشْتَرَى خِيانَهً وَ هُوَ يعْلَمُ فَهُوَ كالَّذِى خَانَهَا وَ مَنْ حَبَسَ عَنْ أَخِيهِ لْمُسْلِمِ شَيئاً مِنْ حَقِّهِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ بَرَكهَ الرِّزْقِ إِلَّا أَنْ يتُوبَ أَلَا وَ مَنْ سَمِعَ فَاحِشَهً فَأَفْشَاهَا فَهُوَ كالَّذِى أَتَاهَا وَ مَنِ احْتَاجَ إِلَيهِ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ فِى قَرْضٍ وَ هُوَ يقْدِرُ عَلَيهِ فَلَمْ يفْعَلْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ رِيحَ الْجَنَّهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

20 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اشْتَرَى خِيانَهً وَ هُوَ يعْلَمُ فَهُوَ كالَّذِى خَانَهَا وَ مَنْ حَبَسَ عَنْ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ شَيئاً مِنْ حَقِّهِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ بَرَكهَ الرِّزْقِ إِلَّا َنْ يتُوبَ أَلَا وَ مَنْ سَمِعَ فَاحِشَهً فَأَفْشَاهَا فَهُوَ كالَّذِى أَتَاهَا وَ مَنِ احْتَاجَ إِلَيهِ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ فِى قَرْضٍ وَ هُوَ يقْدِرُ عَلَيهِ فَلَمْ

يفْعَلْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ رِيحَ الْجَنَّهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

6. تأييدات وتحذيرات الهى

1. وعده های الهی

1 جهانی شدن مکتب : هُوَ الَّذِی أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدی وَ دِینِ الْحَقِّ لِیظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کلِّهِ وَ لَوْ کرِهَ الْمُشْرِکونَ [توبه/33] .

2 حفظ قرآن : إِنّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّکرَ وَ إِنّا لَهُ لَحافِظُونَ [حجر/9] .

3 بقاء دین : یرِیدُونَ أَنْ یطْفِوا نُورَ اللّهِ بِأَفْواهِهِمْ وَ یأْبَی اللّهُ إِلاّ أَنْ یتِمَّ نُورَهُ وَ لَوْ کرِهَ الْکافِرُونَ [توبه/32] .

4 خنثی کردن توطئه ها : وَ أَنَّ اللّهَ مُوهِنُ کیدِ الْکافِرِینَ [انفال/18] .

5 خنثی کردن تبلیغات : إِنّا کفَیناک الْمُسْتَهْزِئِینَ [حجر/95] .

گروه های مختلف پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به صورت های مختلف مسخره می کردند؛ هر کدام گرفتار بلائی شدند)

6 آینه روشن : وَ لَقَدْ کتَبْنا فِی الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّکرِ أَنَّ الأَْرْضَ یرِثُها عِبادِی الصّالِحُونَ [انبیاء/105] .

7 حاکمیت : وَعَدَ اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا مِنْکمْ وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَیسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِی الأَْرْضِ [نور/55] .

8 خوش عاقبتی : إِنَّ الَّذِی فَرَضَ عَلَیک الْقُرْآنَ لَرادُّک إِلی مَعادٍ [قصص/85] .

9 نصرت و پیروزی : وَ لَقَدْ سَبَقَتْ کلِمَتُنا لِعِبادِنَا الْمُرْسَلِینَ إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ وَ إِنَّ جُنْدَنا لَهُمُ الْغالِبُونَ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتّی حِینٍ [افات/174-171] .

کتَبَ اللّهُ لأَغْلِبَنَّ أَنَا وَ رُسُلِی إِنَّ اللّهَ قَوِی عَزِیزٌ [مجادله/21] .

10 هُوَ الّذِی أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدی وَ دِینِ الْحَقِّ لِیظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کلَهِ وَ کفی بِاللّهِ شَهِیداً [فتح/28] .

11 یرِیدُونَ لِیطْفِوا نُورَ اللّهِ بِأَفْواهِهِمْ

وَ اللّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَ لَوْ کرِهَ الْکافِرُونَ [صف/8] .

12 زمینه سازی : وَ نُیسِّرُک لِلْیسْری [اعلی/8] .

13 امداد : إِنّا أَعْطَیناک الْکوْثَرَ [کوثر/1] .

2. امدادهای الهی

1 ذلِک مِنْ أَنْباءِ الْغَیبِ نُوحِیهِ إِلَیک [آل عمران/44] .

2 فَقُلْ تَعالَوْا نَدْعُ أَبْناءَنا وَ أَبْناءَکمْ وَ نِساءَنا وَ نِساءَکمْ وَ أَنْفُسَنا وَ أَنْفُسَکمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّهِ عَلَی الْکاذِبِینَ [آل عمران/61] .

3 وَ لَوْ لا فَضْلُ اللّهِ عَلَیک وَ رَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ یضِلُّوک وَ ما یضِلُّونَ إِلاّ أَنْفُسَهُمْ وَ ما یضُرُّونَک مِنْ شَیءٍ وَ أَنْزَلَ اللّهُ عَلَیک الْکتابَ وَ الْحِکمَةَ وَ عَلَّمَک ما لَمْ تَکنْ تَعْلَمُ وَ کانَ فَضْلُ اللّهِ عَلَیک عَظِیماً [نساء/113] .

4 وَ رُسُلاً قَدْ قَصَصْناهُمْ عَلَیک مِنْ قَبْلُ وَ رُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَیک [نساء/164] .

5 إِذْ تَسْتَغِیثُونَ رَبَّکمْ فَاسْتَجابَ لَکمْ أَنِّی مُمِدُّکمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُرْدِفِینَ [انفال/9] .

6 إِذْ یرِیکهُمُ اللّهُ فِی مَنامِک قَلِیلاً وَ لَوْ أَراکهُمْ کثِیراً لَفَشِلْتُمْ وَ لَتَنازَعْتُمْ فِی الأَمْرِ [انفال/43] .

7 هُوَ الَّذِی أَیدَک بِنَصْرِهِ وَ بِالْمُومِنِینَ [انفال/62] .

8 فَأَنْزَلَ اللّهُ سَکینَتَهُ عَلَیهِ وَ أَیدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْها [توبه/40] .

9 لَقَدْ نَصَرَکمُ اللّهُ فِی مَواطِنَ کثِیرَهٍ وَ یوْمَ حُنَینٍ إِذْ أَعْجَبَتْکمْ کثْرَتُکمْ [توبه/25] .

10 ثُمَّ أَنْزَلَ اللّهُ سَکینَتَهُ عَلی رَسُولِهِ وَ عَلَی الْمُومِنِینَ وَ أَنْزَلَ جُنُوداً لَمْ تَرَوْها [توبه/26] .

11 لَهُ مُعَقِّباتٌ مِنْ بَينِ يدَيهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ يحْفَظَونَهُ مِنْ أَمْرِ اللّهِ [رعد/11] .

12 وَ لَوْ

لا أَنْ ثَبَّتْناک لَقَدْ کدْتَ تَرْکنُ إِلَیهِمْ شَیئاً قَلِیلاً [اسراء/74] .

13 وَ قَذَفَ فِی قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ [احزاب/26] .

14 إِنّا فَتَحْنا لَک فَتْحاً مُبِیناً لِیغْفِرَ لَک اللّهُ ما تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِک وَ ما تَأَخَّرَ وَ یتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَیک وَ یهْدِیک صِراطاً مُسْتَقِیماً وَ ینْصُرَک اللّهُ نَصْراً زِیزاً هُوَ الَّذِی أَنْزَلَ السَّکینَهَ فِی قُلُوبِ الْمُومِنِینَ لِیزْدادُوا إِیماناً مَعَ إِیمانِهِمْ وَ لِلّهِ جُنُودُ السَّماواتِ وَ الأَرْضِ وَ کانَ اللّهُ عَلِیماً حَکیماً [تح/4-1] .

15 لَقَدْ صَدَقَ اللّهُ رَسُولَهُ الرُّویا بِالْحَقِّ [فتح/27] .

16 ...قالَتْ مَنْ أَنْبَأَک هذا قالَ نَبَّأَنِی الْعَلِیمُ الْخَبِیرُ [تحریم/3] .

17 ...فَلا یظْهِرُ عَلی غَیبِهِ أَحَداً إِلاّ مَنِ ارْتَضی مِنْ رَسُولٍ [جن/27-26] .

18 أَ لَمْ نَشْرَحْ لَک صَدْرَک وَ وَضَعْنا عَنْک وِزْرَک [انشراح/2-1] .

19 تار عنکبوت بر لب غار.

إِلاّ تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِینَ کفَرُوا ثانِی اثْنَینِ إِذْ هُما فِی الْغارِ إِذْ یقُولُ لِصاحِبِهِ لا تَحْزَنْ إِنَّ اللّهَ مَعَنا فَأَنْزَلَ اللّهُ سَکینَتَهُ عَلَیهِ وَ أَیدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْها وَ جَعَلَ کلِمَهَ الَّذِینَ کفَرُوا السُّفْلی وَ کلِمَهُ اللّهِ هِی الْعُلْیا وَ اللّهُ عَزِیزٌ حَکیمٌ [توبه/40] .

20 پیامبر (صلی الله علیه و آله) هنگام هجرت به مدینه ، شب ها حرکت می کرد و سه روز داخل غار ثور بود تا کسی او را نبیند. برای پیدا کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله) صدها شتر جایزه قرار دادند. سراقه بن مالک خبردار شد ، با عجله آم د طرف غار؛ نزدیک حضرت که رسید اسبش رم کرد و او را سخت به زمین زد که

متنبه شود و از کار شود؛ پشیمان و از حضرت عذر خواهی کرد و برگشت.

3. اخطارهای الهی

1 فَلَنَسْئَلَنَّ الَّذِینَ أُرْسِلَ إِلَیهِمْ وَ لَنَسْئَلَنَّ الْمُرْسَلِینَ [اعراف/6] .

2 عَفَا اللّهُ عَنْک لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ حَتّی یتَبَینَ لَک الَّذِینَ صَدَقُوا وَ تَعْلَمَ الْکاذِبِینَ [توبه/43] .

3 درباره منافقانی که به جبهه نمی روند : فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللّهَ لا یرْضی عَنِ الْقَوْمِ الْفاسِقِینَ [توبه/96] .

4 ما کانَ لِلنَّبِی وَ الَّذِینَ آمَنُوا أَنْ یسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِکینَ وَ لَوْ کانُوا أُولِی قُرْبی مِنْ بَعْدِ ما تَبَینَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحابُ الْجَحِیمِ [توبه/113] .

توضیح :

هرگونه پیوندی غیر از ارتباط مکتبی ممنوع. گروهی از مسلمانان از پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای استغفار پدران تقاضا داشتند که آیه نازل شد. [تفسیر نمونه ، 8 ، ص145]

5 فَلَعَلَّک تارِک بَعْضَ ما یوحی إِلَیک وَ ضائِقٌ بِهِ صَدْرُک أَنْ یقُولُوا لَوْ لا أُنْزِلَ عَلَیهِ کنْزٌ أَوْ جاءَ مَعَهُ مَلَک [هود/12] .

توضیح : کفار گفتند کوه های مکه را طلا نموده با فرشتگان بیاور تا نبوت تو را تصدیق کنیم ، اگر راستگو هستی. [تفسیر نمونه ، ج9 ، ص36]

6 وَ لَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْواءَهُمْ بَعْدَ ما جاءَک مِنَ الْعِلْمِ ما لَک مِنَ اللّهِ مِنْ وَلِی وَ لا واقٍ [رعد/37] .

7 لا تَمُدَّنَّ عَینَیک إِلی ما مَتَّعْنا بِهِ أَزْواجاً مِنْهُمْ وَ لا تَحْزَنْ عَلَیهِمْ [حجر/88] .

8 وَ إِنْ کادُوا لَیفْتِنُونَک عَنِ الَّذِی أَوْحَینا إِلَیک لِتَفْتَرِی عَلَینا غَیرَهُ وَ إِذاً لاَتَّخَذُوک خَلِیلاً [اسراء/73] .

9 وَ لا یصُدُّنَّک

عَنْ آياتِ اللّهِ بَعْدَ إِذْ أُنْزِلَتْ إِلَيک [قصص/87] .

10 فَلا يغْرُرْک تَقَلُّبُهُمْ فِی الْبِلادِ [غافر/4] .

4. تسکين الهی

1 نگران تنهايی : إِنَّ وَلِيی اللّهُ الَّذِی نَزَّلَ الْکتابَ وَ هُوَ يتَوَلَّی الصّالِحِينَ [اعراف/196] .

2 نگران تهمت ها : نَحْنُ أَعْلَمُ بِما يقُولُونَ [ق/45] .

3 کذلِک ما أَتَی الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلاّ قالُوا ساحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ [ذاريات/52] .

4 فَذَکرْ فَما أَنْتَ بِنِعْمَهِ رَبِّک بِکاهِنٍ وَ لا مَجْنُونٍ [طور/29] .

5 أَ تَواصَوْا بِهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طاغُونَ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَما أَنْتَ بِمَلُومٍ وَ ذَکرْ فَإِنَّ الذِّکری تَنْفَعُ الْمُومِنِينَ [ذاريات/55-53] .

6 نگران وطن : إِنَّ الَّذِی فَرَضَ عَلَيک الْقُرْآنَ لَرادُّک إِلی مَعادٍ [قصص/85] .

7 نگران تحريف : إِنّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّکرَ وَ إِنّا لَهُ لَحافِظُونَ [حجر/9] .

8 نگران قهر خدا : وَ ما کانَ اللّهُ لِيعَذِّبَهُمْ وَ أَنْتَ فِيهِمْ [انفال/33] .

9 نگران مکتب : ...لِيظْهِرَهُ عَلَی الدِّينِ کلِّهِ [توبه/33] .

10 نگران مؤمنين : يثَبِّتُ اللّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثّابِتِ فِی الْحَياهِ الدُّنْيا وَ فِی الآْخِرَهِ [ابراهيم/27] .

11 نگران دشمن : يثَبِّتُ اللّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثّابِتِ فِی الْحَياهِ الدُّنْيا وَ فِی الآْخِرَهِ [ابراهيم/27] .

12 نگران فتنه بعد از خود : فَإِمّا نَذْهَبَنَّ بِک فَإِنّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ [زخرف/41] .

13 نگران تهمت ها : فَاصْبِرْ عَلى ما يقُولَونَ وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک قَبْلَ طَلَوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلَ غُرُوبِها وَ مِنْ آناءِ اللَّيلِ فَسَبِّحْ وَ أَطْرافَ النَّهارِ لَعَلَّک

َرْضی [طه/130] .

14 نگران استهزاء : فَاصْبِرْ عَلی ما یقُولُونَ وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلَ غُرُوبِها وَ مِنْ آناءِ اللَّیلِ فَسَبِّحْ وَ أَطْرافَ النَّهارِ لَعَلَّک َرْضی [طه/130] .

15 نگران توطئه ها : وَ لا تَحْزَنْ عَلَیهِمْ وَ لا تَکنْ فِی ضَیقٍ مِمّا یمْکرُونَ [نمل/70] .

16 نگران تهمت ها : وَ لَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ یقُولُونَ إِنَّما یعَلِّمُهُ بَشَرٌ [نحل/103] .

17 فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّما عَلَیک الْبَلاغُ الْمُبِینُ [نحل/82] .

18 نگران اعراض مردم : إِنْ تَحْرِصْ عَلی هُداهُمْ فَإِنَّ اللّهَ لا یهْدِی مَنْ یضِلُّ [نحل/37] .

19 نگران اعراض مردم : فَإِنْ یکفُرْ بِها هولاءِ فَقَدْ وَکلْنا بِها قَوْماً لَیسُوا بِها بِکافِرِینَ [انعام/89] .

20 نگران ضعف ها : یا أَیهَا النَّبِی حَسْبُک اللّهُ وَ مَنِ اتَّبَعَک مِنَ الْمُومِنِینَ [انفال/64] .

این آیه در برابر پیشنهاد یاری از یهود نازل شد.

حافظ ابو نعیم : مراد ازمن اتبعک من المؤمنینعلی (علیه السلام) است. [تفسیر نمونه ، ج7 ، ص234]

21 نگران تکذیب ها : فَإِنْ کذَّبُوک فَقَدْ کذِّبَ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِک [آل عمران/184] .

22 نگران روابط دشمن : لا یغُرَّنَّک تَقَلُّبُ الَّذِینَ کفَرُوا فِی الْبِلادِ [آل عمران/196] .

23 نگران پیشرفتهای دشمن : یا أَیهَا الرَّسُولُ لا یحْزُنْک الَّذِینَ یسارِعُونَ فِی الْکفْرِ [مائده/41] .

25 نگران کمّیت دشمن : قُلْ لا یسْتَوِی الْخَبِیثُ وَ الطّیبُ وَ لَوْ أَعْجَبَک کثْرَةُ الْخَبِیثِ [مائده/100] .

26 نگران آزار دشمن : وَ لَقَدْ کذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِک فَصَبَرُوا عَلی ما

کذِّبُوا وَ أُوذُوا حَتّی أَتاهُمْ نَصْرُنا [انعام/34] .

27 فَإِنْ کذَّبُوک فَقُلْ رَبُّکمْ ذُو رَحْمَهٍ واسِعَهٍ [انعام/147] .

28 نگران تکذیب ها : وَ إِنْ کذَّبُوک فَقُلْ لِی عَمَلِی وَ لَکمْ عَمَلُکمْ [یونس/41] .

29 نگران تکذیب ها : فَلا یکنْ فِی صَدْرِک حَرَجٌ مِنْهُ [اعراف/2] .

30 به هود پیامبر (صلی الله علیه و آله) گفتند : إِنّا لَنَراک فِی سَفاهَهٍ وَ إِنّا لَنَظُنُّک مِنَ الْکاذِبِینَ قالَ یا قَوْمِ لَیسَ بِی سَفاهَهٌ [اَعراف/67-66] .

31 به نوح پامبر (صلی الله علیه و آله) گفتند : إِنّا لَنَراک فِی ضَلالٍ مُبِینٍ قالَ یا قَوْمِ لَیسَ بِی ضَلالَهٌ [اعراف/61-60] .

32 فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِی اللّهُ لا إِلهَ إِلاّ هُوَ عَلَیهِ تَوَکلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِیمِ [توبه/129] .

33 نگران وضعیت خوب دشمن : فَلا تُعْجِبْک أَمْوالُهُمْ وَ لا أَوْلادُهُمْ إِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیعَذِّبَهُمْ بِها [توبه/55] .

34 وَ لا تُعْجِبْک أَمْوالُهُمْ وَ أَوْلادُهُمْ إِنَّما یرِیدُ اللّهُ أَنْ یعَذِّبَهُمْ بِها [توبه/85] .

35 نگران تبلیغات دشمن : وَ لا یحْزُنْک قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّهَ لِلّهِ جَمِیعاً [یونس/65] .

36 أَ فَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ وَ لَوْ کانُوا لا یعْقِلُونَ [یونس/42] .

37 وَ ما أَکثَرُ النّاسِ وَ لَوْ حَرَصْتَ بِمُومِنِینَ [یوسف/103] .

38 نگران استهزاءها : وَ لَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِک فَأَمْلَیتُ لِلَّذِینَ کفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَکیفَ کانَ عِقابِ [رعد/32] .

39 فَإِنَّما عَلَیک الْبَلاغُ وَ عَلَینَا الْحِسابُ [رعد/40] .

40 وَ یقُولُ الَّذِینَ کفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلاً قُلْ

کفی بِاللّهِ شَهِیداً بَینِی وَ بَینَکمْ وَ مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْکتابِ [رعد/43] .

41 وَ لَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّک یضِیقُ صَدْرُک بِما یقُولُونَ [حجر/97] .

42 فَتَوَکلْ عَلَی اللّهِ إِنَّک عَلَی الْحَقِّ الْمُبِینِ [نمل/79] .

43 وَ تَوَکلْ عَلَی اللّهِ وَ کفی بِاللّهِ وَکیلاً [احزاب/3] .

44 وَ مَنْ کفَرَ فَلا یحْزُنْک کفْرُهُ إِلَینا مَرْجِعُهُمْ [لقمان/23] .

45 وَ ما أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِی الْقُبُورِ [فاطر/22] .

46 فَلا یحْزُنْک قَوْلُهُمْ إِنّا نَعْلَمُ ما یسِرُّونَ وَ ما یعْلِنُونَ [یس/76] .

47 در برابر نسبت افتراء : کفی بِهِ شَهِیداً بَینِی وَ بَینَکمْ [احقاف/8] .

48 فان اعرضوا فما ارسلناک علیهم حفیظا ان علیک الا البلاغ [شوری ، 48]

ت

1. تثلیث

1. سیمای حضرت عیسی (ع) درقرآن

1. وحی شدن بر ایشان

عیسی (ع) از پیامبرانی است که به او وحی می شد :

وَ أَوْحَینا إِلی إِبْراهیمَ وَ إِسْماعیلَ وَ إِسْحاقَ وَ یعْقُوبَ وَ الْأَسْباطِ وَ عیسی و0000 [نساء/163] .

یا أَهْلَ الْکتابِ لا تَغْلُوا فی دینِکمْ وَ لا تَقُولُوا عَلَی اللّهِ إِلاَّ الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسیحُ عیسَی ابْنُ مَرْیمَ رَسُولُ اللّهِ وَ کلِمَتُهُ أَلْقاها إِلی مَرْیمَ وَ رُوحٌ مِنْه [نساء/171] .

2. عدم تفاوت با انبیاء دیگر

"قُولُوا آمَنّا بِاللّهِ وَ ما أُنْزِلَ إِلَینا وَ ما أُنْزِلَ إِلی إِبْراهیمَ وَ إِسْماعیلَ وَ إِسْحاقَ وَ یعْقُوبَ وَ الْأَسْباطِ وَ ما أُوتِی مُوسی وَ عیسی وَ ما أُوتِی النَّبِیونَ مِنْ رَبِّهِمْ لا نُفَرِّقُ بَینَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُون [بقره/136] .

3. تائید الهی

به او نشانه های آشکار (بینات) عطا گردیده و به روح القدس تأیید شده است

:

وَ آتَینا عیسَی ابْنَ مَرْیمَ الْبَیناتِ وَ أَیدْناهُ بِرُوحِ الْقُدُس [بقره/87] .

وَ آتَینا عیسَی ابْنَ مَرْیمَ الْبَیناتِ وَ أَیدْناهُ بِرُوحِ الْقُدُس [بقره/253] .

در پی دیگر پیامبران بود و تصدیق کننده تورات ، به او انجیل دادیم و انجیلش هدایت و نور و تأیید تورات است و عامل هدایت و پند پرهیزکاران می باشد :

وَ قَفَّینا عَلی آثارِهِمْ بِعیسَی ابْنِ مَرْیمَ مُصَدِّقاً لِما بَینَ یدَیهِ مِنَ التَّوْراهِ وَ آتَیناهُ الْإِنْجیلَ فیهِ هُدیً وَ نُورٌ وَ مُصَدِّقاً لِما بَینَ یدَیهِ مِنَ التَّوْراهِ وَ هُدیً وَ مَوْعِظَةً لِلْمُتَّقینَ [مائده/46] .

4. مقهور اراده خداوند

مسیح (ع) و مادرش (س) مقهور اراده الهی هستند :

لَقَدْ کفَرَ الَّذینَ قالُوا إِنَّ اللّهَ هُوَ الْمَسیحُ ابْنُ مَرْیمَ قُلْ فَمَنْ یمْلِک مِنَ اللّهِ شَیئاً إِنْ أَرادَ أَنْ یهْلِکَ الْمَسیحَ ابْنَ مَرْیمَ وَ أُمَّهُ وَ مَنْ فِی الْأَرْضِ جَمیعاً وَ لِلّهِ مُلْک السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ ما بَینَهُما یخْلُقُ ما یشاءُ وَ اللّهُ عَلی کلِّ شَیءٍ قَدیرٌ [مائده/17] .

مردم را به عبادت خداوند دعوت می کرد و می گفت هر کس مشرک شود بهشت بر او حرام خواهد شد :

لَقَدْ کفَرَ الَّذینَ قالُوا إِنَّ اللّهَ هُوَ الْمَسیحُ ابْنُ مَرْیمَ وَ قالَ الْمَسیحُ یا بَنی إِسْرائیلَ اعْبُدُوا اللّهَ رَبِّی وَ رَبَّکمْ إِنَّهُ مَنْ یشْرِک بِاللّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللّهُ عَلَیهِ الْجَنَّةَ وَ مَأْواهُ النّارُ وَ ما لِلظّالِمینَ مِنْ أَنْصارٍ [مائده/72] .

5. در شمار انبیای صالح

او نیز چون دیگر انبیا ، از صالحین بود :

وَ زَکرِیا وَ یحْیی وَ عیسی وَ إِلْیاسَ کلٌّ مِنَ الصّالِحینَ [انعام/85] .

از عیسی (ع) چون دیگرانبیا پیمان محکمی گرفته شده است.لیسأل

الصادقين عن صدقهمتا از تبليغ انبيا سؤال می شود :

وَ إِذْ أَخَذْنا مِنَ النَّبِيينَ ميثاقَهُمْ وَ مِنْكَ وَ مِنْ نُوحٍ وَ إِبْراهيمَ وَ مُوسى وَ عيسَى ابْنِ مَرْيمَ وَ أَخَذْنا مِنْهُمْ ميثاقاً غَليظاً [احزاب/7] .

و كان نبيا و كان رسولاً الى بنى اسرائيل و آتيناه الانجيل و كان سمّاه اللهُ بالمسيح و كان اماما و كان مبشّرا برسول الله و كان وجيها فى الدنيا و الآخره و من المقرّبين و كان من المصطفين و كان من المنتجبين و كان من الصالحين و كان مباركا ، زكيا ، آيةً للنّاس ، رحمه من الله و كان ممّن علّمه الله الكتابَ و الحكمةَ

قالَ إِنِّى عَبْدُ اللّهِ آتانِى الْكتابَ وَ جَعَلَنى نَبِيا [مريم/30] .

وَ رَسُولاً إِلى بَنى إِسْرائيل [آل عمران/49] .

وَ آتَيناهُ الْإِنْجيلَ فيهِ هُدىً وَ نُورٌ وَ مُصَدِّقاً لِما بَينَ يدَيهِ مِنَ التَّوْراهِ وَ هُدىً وَ مَوْعِظَةً لِلْمُتَّقينَ [مائده/46] .

إِذْ قالَتِ الْمَلائِكَهُ يا مَرْيمُ إِنَّ اللّهَ يبَشِّرُک بِكلِمَهٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسيحُ عيسَى ابْنُ مَرْيمَ وَجيهاً فِى الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ وَ مِنَ الْمُقَرَّبين [آل عمران/45] .

وَ إِذْ أَخَذْنا مِنَ النَّبِيينَ ميثاقَهُمْ وَ مِنْكَ وَ مِنْ نُوحٍ وَ إِبْراهيمَ وَ مُوسى وَ عيسَى ابْنِ مَرْيمَ وَ أَخَذْنا مِنْهُمْ ميثاقاً غَليظاً [احزاب/7] .

وَ إِنْ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ إِلاّ لَيومِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَ يوْمَ الْقِيامَهِ يكونُ عَلَيهِمْ شَهيداً [نساء/159] .

وَ إِذْ قالَ عيسَى ابْنُ مَرْيمَ يا بَنِي إِسْرائيلَ إِنِّى رَسُولُ اللَّهِ إِلَيكمْ مُصَدِّقاً لِما بَينَ يدَى مِنَ التَّوْراهِ وَ مُبَشِّراً بِرَسُولٍ يأْتى مِنْ بَعْدِى اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جاءَهُمْ بِالْبَيناتِ قالُوا هذا سِحْرٌ مُبين [صف/6]

.

إِذْ قالَتِ الْمَلائِكَةُ يا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يبَشِّرُک بِكلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسيحُ عيسَى ابْنُ مَرْيمَ وَجيهاً فِى الدُّنْيا وَ الآخِرَةِ وَ مِنَ الْمُقَرَّبين [آل عمران/45] .

إِنَّ اللّهَ اصْطَفى آدَمَ وَ نُوحاً وَ آلَ إِبْراهيمَ وَ آلَ عِمْرانَ عَلَى الْعالَمينَ [آل عمران/33] .

وَ زَكرِيا وَ يحْيى وَ عيسى وَ إِلْياسَ كلٌّ مِنَ الصّالِحينَ [انعام/85] .

وَ جَعَلَنى مُبارَكاً [مريم/31] .

قالَ إِنَّما أَنَا رَسُولُ رَبِّک لِأَهَبَ لَک غُلاماً زَكيا [مريم/19] .

قالَ كذلِک قالَ رَبُّک هُوَ عَلَى هَينٌ وَ لِنَجْعَلَهُ آيةً لِلنّاسِ وَ رَحْمَةً مِنّا وَ كانَ أَمْراً مَقْضِيا [مريم/21] .

وَ يعَلِّمُهُ الْكتابَ وَ الْحِكمَةَ وَ التَّوْراةَ وَ الْإِنْجيلَ [آل عمران/48] .

6. بنده خدا بودن

عيسى (ع) جز بنده اى براى خداوند و مَثلى براى بنى اسرائيل چيزى نبود ، وَ لَمّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيمَ مَثَلاً إِذا قَوْمُک مِنْهُ يصِدُّونَ [زخرف/57] .

عيسى (ع) خود مى گفت : من رسول خدا ، مصدّق تورات و مبشّر به پيامبرى به نام احمد پس از خود هستم :

وَ إِذْ قالَ عيسَى ابْنُ مَرْيمَ يا بَنِى إِسْرائيلَ إِنِّى رَسُولُ اللّهِ إِلَيكمْ مُصَدِّقاً لِما بَينَ يدَى مِنَ التَّوْراهِ وَ مُبَشِّراً بِرَسُولٍ يأْتى مِنْ بَعْدِى اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمّا جاءَهُمْ بِالْبَيناتِ قالُوا هذا سِحْرٌ مُبين [صف/6] .

عيسى (ع) كلمه الهى و روح خدا بود و از بندگى خداوند ابائى نداشت :

يا أَهْلَ الْكتابِ لا تَغْلُوا فى دِينِكمْ وَ لا تَقُولُوا عَلَى اللّهِ إِلاَّ الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسيحُ عيسَى ابْنُ مَرْيمَ رَسُولُ اللّهِ وَ كلِمَتُهُ أَلْقاها إِلى مَرْيمَ وَ رُوحٌ مِنْهُ فَ آمِنُوا بِاللّهِ وَ رُسُلِهِ وَ لا تَقُولُوا ثَلاثَةٌ انْتَهُوا خَيراً لَكمْ

إِنَّمَا اللّهُ إِلهٌ واحِدٌ سُبْحانَهُ أَنْ یکونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ وَ کفی بِاللّهِ وَکیلاً لَنْ یسْتَنْکفَ الْمَسیحُ أَنْ یکونَ عَبْداً لِلّهِ وَ لاَ الْمَلائِکهُ الْمُقَرَّبُونَ وَ مَنْ یسْتَنْکفْ عَنْ عِبادَتِهِ وَ یسْتَکبِرْ فَسَیحْشُرُهُمْ إِلَیهِ جَمیعا [نساء/171-172] .

کافران از بنی اسرائیل بر زبان داود (ع) و عیسی (ع) نفرین شده اند :

لُعِنَ الَّذینَ کفَرُوا مِنْ بَنی إِسْرائیلَ عَلی لِسانِ داوُدَ وَ عیسَی ابْنِ مَرْیمَ ذلِک بِما عَصَوْا وَ کانُوا یعْتَدُونَ [مائده/78] .

عیسی (ع) خود می گفت : من بنده خدا هستم ، به من کتاب داده و مرا پیامبر نموده است ، مرا مایه برکت قرارداده و به نماز و زکات و نیکی مادر امر کرده است. خداوند مرا جبّار و سرکش ننموده است :

قالَ إِنِّی عَبْدُ اللّهِ آتانِی الْکتابَ وَ جَعَلَنی نَبِیا وَ جَعَلَنی مُبارَکاً أَینَ ما کنْتُ وَ أَوْصانی بِالصَّلاهِ وَ الزَّکاهِ ما دُمْتُ حَیا وَ بَرَّاً بِوالِدَتی وَ لَمْ یجْعَلْنی جَبّاراً شَقِیا [مریم/30-32] .

عیسی (ع) و مریم (س) از نعمت خداوندی برخوردار بودند ، به روح القدس تأیید شده بود و در گهواره و پیری با مردم سخن می گفت. خداوند او را کتاب و حکمت و تورات و انجیل آموزش داده بود. معجزه می کرد. کور و جذام را شفا می داد. مردگان را زنده می کرد. بنا به درخواست حواریون از خدا مائده آسمانی خواست و خداوند اجابت کرد. در برابر سؤال خدا که آیا تو به مردم گفته ای که من و مادرم را در برابر الله به خدایی بگیرید ، چنین پاسخ داد : سبحانک. مگر مرا چه شده که حرف ناحق

بزنم. اگر چنین گفته باشم تو خود دانا هستی و از درون من آگاهی و ما درون تو را نمی دانیم. تو عالم به غیبی ، جز فرامین تو را به مردم نگفته ام و آن اینکه : خدا را پرستش کنید که پروردگار من و شماست

إِذْ قالَ اللّهُ یا عیسَی ابْنَ مَرْیمَ اذْکرْ نِعْمَتِی عَلَیک وَ عَلی والِدَتِک إِذْ أَیدْتُک بِرُوحِ الْقُدُسِ تُکلِّمُ النّاسَ فِی الْمَهْدِ وَ کهْلاً وَ إِذْ عَلَّمْتُک الْکتابَ وَ الْحِکمَةَ وَ التَّوْراةَ وَ الْإِنْجیلَ وَ إِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّینِ کهَیئَةِ الطَّیرِ بِإِذْنی فَتَنْفُخُ فیها فَتَکونُ طَیراً بِإِذْنی وَ تُبْرِئُ الْأَکمَهَ وَ الْأَبْرَصَ بِإِذْنی وَ إِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتی بِإِذْنی وَ إِذْ کفَفْتُ بَنی إِسْرائیلَ عَنْک إِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَینَاتِ فَقالَ الَّذینَ کفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هذا إِلاّ سِحْرٌ مُبینٌ وَ إِذْ أَوْحَیتُ إِلَی الْحَوارِیینَ أَنْ آمِنُوا بی وَ بِرَسُولی قالُوا آمَنّا وَ اشْهَدْ بِأَنَّنا مُسْلِمُونَ إِذْ قالَ الْحَوارِیونَ یا عیسَی ابْنَ مَرْیمَ هَلْ یسْتَطیعُ رَبُّک أَنْ ینَزِّلَ عَلَینا مائِدَةً مِنَ السَّماءِ قالَ اتَّقُوا اللّهَ إِنْ کنْتُمْ مُومِنینَ

قالُوا نُرِیدُ أَنْ نَأْکلَ مِنْها وَ تَطْمَئِنَّ قُلُوبُنا وَ نَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَنا وَ نَکونَ عَلَیها مِنَ الشّاهِدینَ قالَ عیسَی ابْنُ مَرْیمَ اللّهُمَّ رَبَّنا أَنْزِلْ عَلَینا مائِدَةً مِنَ السَّماءِ تَکونُ لَنا عیداً لِأَوَّلِنا وَ آخِرِنا وَ آیةً مِنْک وَ ارْزُقْنا وَ أَنْتَ خَیرُ الرّازِقینَ قالَ اللّهُ إِنِّی مُنَزِّلُها عَلَیکمْ فَمَنْ یکفُرْ بَعْدُ مِنْکمْ فَإِنِّی أُعَذِّبُهُ عَذاباً لا أُعَذِّبُهُ أَحَداً مِنَ الْعالَمینَ وَ إِذْ قالَ اللّهُ یا عیسَی ابْنَ مَرْیمَ أَ أَنْتَ قُلْتَ لِلنّاسِ اتَّخِذُونی وَ أُمِّی إِلهَینِ مِنْ دُونِ اللّهِ قالَ سُبْحانَک ما یکونُ لی أَنْ أَقُولَ ما لَیسَ لی بِحَقٍّ إِنْ کنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ ما فی

نَفْسی وَ لا أَعْلَمُ ما فی نَفْسِک إِنَّک أَنْتَ عَلاّمُ الْغُیوبِ ما قُلْتُ لَهُمْ إِلاّ ما أَمَرْتَنی بِهِ أَنِ اعْبُدُوا اللّهَ رَبِّی وَ رَبَّکُمْ وَ کنْتُ عَلَیهِمْ شَهِیداً ما دُمْتُ فیهِمْ فَلَمّا تَوَفَّیتَنی کنْتَ أَنْتَ الرَّقیبَ عَلَیهِمْ وَ أَنْتَ عَلَی کلِّ شَیءٍ شَهِیدٌ إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبادُک وَ إِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّک أَنْتَ الْعَزیزُ الْحَکیمُ قالَ اللّهُ هذا یوْمُ ینْفَعُ الصّادِقینَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنّاتٌ تَجْری مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدینَ فیها أَبَداً رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ ذلِک الْفَوْزُ الْعَظیمُ لِلّهِ مُلْک السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ ما فیهِنَّ وَ هُوَ عَلی کلِّ شَیءٍ قَدیرٌ [مائده/120 -110] .

عیسی (ع) را نه کشتند و نه به صلیب آویختند ، بلکه خداوند او را به سوی خود بالا برد :

وَ قَوْلِهِمْ إِنّا قَتَلْنَا الْمَسیحَ عیسَی ابْنَ مَرْیمَ رَسُولَ اللّهِ وَ ما قَتَلُوهُ وَ ما صَلَبُوهُ وَ لکنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَ إِنَّ الَّذینَ اخْتَلَفُوا فیهِ لَفی شَک مِنْهُ ما لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلاَّ اتِّباعَ الظَّنِّ وَ ما قَتَلُوهُ یقیناً بَلْ رَفَعَهُ اللّهُ إِلَیهِ وَ کانَ اللّهُ عَزیزاً حَکیماً [نساء/158-157] .

7. دعوت به یکتائی خداوند

به او بینات دادیم و او حکمت را بر قوم خود عرضه کرد و مردم را به تقوا و پرستش خدای یکتا به عنوان تنها راه راست دعوت نمود :

وَ لَمّا جاءَ عیسی بِالْبَیناتِ قالَ قَدْ جِئْتُکمْ بِالْحِکمَهِ وَ لِأُبَینَ لَکمْ بَعْضَ الَّذی تَخْتَلِفُونَ فیهِ فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطیعُونِ إِنَّ اللّهَ هُوَ رَبِّی وَ رَبُّکمْ فَاعْبُدُوهُ هذا صِراطٌ مُسْتَقیم [زخرف/64-63] .

به عیسی (ع) نیز چون ابراهیم (ع) و موسی (ع) توصیه کردیم که دین را به پا

کنند و در آن تفرقه به وجود نیاورند :

وَ ما وَصَّینا بِهِ إِبْراهیمَ وَ مُوسی وَ عیسی أَنْ أَقیمُوا الدِّینَ وَ لا تَتَفَرَّقُوا فیهِ [شوری/13] .

8. نشانه الهی بودن

فرزند مریم (س) ، عیسی (ع) و مادرش را آیه و نشانه قرار دادیم و آن دو را در جایی بلند و مستقر و جوشان نهادیم :

وَ جَعَلْنَا ابْنَ مَرْیمَ وَ أُمَّهُ آیهً وَ آوَیناهُما إِلی رَبْوَهٍ ذاتِ قَرارٍ وَ مَعینٍ [مومنون/50] .

عیسی (ع) ، کلمه الهی ، وجیه در دنیا و آخرت ، از مقرّبین ، که در گهواره و پیری با مردم حرف می زد ، از صالحین است و کتاب و حکمت و تورات و انجیل را آموخته است. رسول خدا برای بنی اسرائیل دارای معجزه (ساختن هیئت پرندگان از گل ، شفادهنده کور مادرزاد و جذام ، زنده کننده مردگان ، عالم به غیب (مأکولات و ذخایر مردم) مصدّق تورات ، داعی به تقوای الهی و پرستش خدای یکتا به عنوان تنها راه مستقیم ، طالب انصار الله ،

وفات یافته به دست الهی و عروج کرده به سوی خدا ، پاک شده از کافران ، دارای پیروانی برتر از کافران تا روز قیامت ، دارای خلقتی چون آدم از خاک است.

9. آفرینش از خاک

إِذْ قالَتِ الْمَلائِکهُ یا مَرْیمُ إِنَّ اللّهَ یبَشِّرُک بِکلِمَهٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسیحُ عیسَی اَبْنُ مَرْیمَ وَجیهاً فِی الدُّنْیا وَ الآْخِرَهِ وَ مِنَ الْمُقَرَّبینَ وَ یکلِّمُ النّاسَ فِی الْمَهْدِ وَ کهْلاً وَ مِنَ الصّالِحینَ قالَتْ رَبِّ أَنّی یکونُ لی وَلَدٌ وَ لَمْ یمْسَسْنی بَشَرٌ قالَ کذلِک اللّهُ یخْلُقُ ما یشاءُ إِذا قَضی أَمْراً فَإِنَّما یقُولُ لَهُ کنْ فَیکونُ

وَ يعَلِّمُهُ الْكتابَ وَ الْحِكمَةَ وَ التَّوْراةَ وَ الْإِنْجيلَ وَ رَسُولاً إِلى بَنى إِسْرائيلَ أَنِّى قَدْ جِئْتُكمْ بِ آيةٍ مِنْ رَبِّكمْ أَنِّى أَخْلُقُ لَكمْ مِنَ الطِّينِ كهَيئَةِ الطَّيرِ فَأَنْفُخُ فيهِ فَيكونُ طَيراً بِإِذْنِ اللّهِ وَ أُبْرِئُ الْأَكمَهَ وَ الْأَبْرَصَ وَ أُحْى الْمَوْتى بِإِذْنِ اللّهِ وَ أُنَبِّئُكمْ بِما تَأْكلُونَ وَ ما تَدَّخِرُونَ فى بُيوتِكمْ إِنَّ فى ذلِک لَآيةً لَكمْ إِنْ كنْتُمْ مُومِنينَ وَ مُصَدِّقاً لِما بَينَ يدَى مِنَ التَّوْراهِ وَ لِأُحِلَّ لَكمْ بَعْضَ الَّذى حُرِّمَ عَلَيكمْ وَ جِئْتُكمْ بِآيةٍ مِنْ رَبِّكمْ فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطيعُونِ إِنَّ اللّهَ رَبِّى وَ رَبُّكمْ فَاعْبُدُوهُ هذا صِراطٌ مُسْتَقيمٌ فَلَمّا أَحَسَّ عيسى مِنْهُمُ الْكفْرَ قالَ مَنْ أَنْصارِى إِلَى اللّهِ قالَ الْحَوارِيونَ نَحْنُ أَنْصارُ اللّهِ آمَنّا بِاللّهِ وَ اشْهَدْ بِأَنّا مُسْلِمُونَ رَبَّنا آمَنّا بِما أَنْزَلْتَ وَ اتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكتُبْنا مَعَ الشّاهِدينَ وَ مَكرُوا وَ مَكرَ اللّهُ وَ اللّهُ خَيرُ الْماكرينَ إِذْ قالَ اللّهُ يا عيسى إِنِّى مُتَوَفِّيک وَ رافِعُک إِلَى وَ مُطَهِّرُک مِنَ الَّذينَ كفَرُوا وَ جاعِلُ الَّذينَ اتَّبَعُوک فَوْقَ الَّذينَ كفَرُوا إِلى يوْمِ الْقِيامَهِ ثُمَّ إِلَى مَرْجِعُكمْ فَأَحْكمُ بَينَكمْ فيما كنْتُمْ فيهِ تَخْتَلِفُونَ فَأَمَّا الَّذينَ كفَرُوا فَأُعَذِّبُهُمْ عَذاباً شَديداً فِى الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ وَ ما لَهُمْ مِنْ ناصِرينَ وَ أَمَّا الَّذينَ آمَنُوا وَ عَÃÏęǫṢÀالصّالِحاتِ فَيوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَ اللّهُ لا يحِبُّ الظّالِمينَ ذلِک نَتْلُوهُ عَلَيک مِنَ الْآياتِ وَ الذِّكرِ الْحَكيمِ إِنَّ مَثَلَ عيسى عِنْدَ اللّهِ كمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرابٍ ثُمَّ قالَ لَهُ كنْ فَيكونُ [آل عمران/59-45] .

10. کلمه بودن عیسی

11. عیسی در نزد دیگران

1. مسیحیت

دانشمندان غرب همگی به این نتیجه رسیده اند که این عقاید بت پرستی از طریق پولس به مسیحیت وارد شده است. جالب اینکه در کتاب ثواب الاعمال

، ص215 از امام کاظم (ع) نقل شده که 5 نفر از امم ماضیه و دو نفر از این امّت از اصحاب تابوت هستند. قابیل ، نمرود ، فرعون ، یهودا ، پولس . (نصارا را به شکل فعلی درآورد و دست کاری کرد.)

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : يا إِسْحَاقُ إِنَّ فِی النَّارِ لَوَادِياً يقَالُ لَهُ سَقَرُ لَمْ يتَنَفَّسْ مُنْذُ خَلَقَهُ اللَّهُ لَوْ أَذِنَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ فِی اَلتَّنَفُّسِ بِقَدْرِ مِخْيطٍ لَاحْتَرَقَ مَا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ وَ إِنَّ أَهْلَ النَّارِ لَيتَعَوَّذُونَ مِنْ حَرِّ ذَلِک الْوَادِی وَ نَتْنِهِ وَ قَذَرِهِ وَ مَا أَعَدَّ اللَّهُ فِيهِ لِأَهْلِهِ وَ إِنَّ فِی ذَلِک الْوَادِی لَجَبَلًا يتَعَوَّذُ جَمِيعُ أَهْلِ ذَلِک الْوَادِی مِنْ حَرِّ ذَلِک الْجَبَلِ وَ نَتْنِهِ وَ قَذَرِهِ وَ مَا أَعَدَّ اللَّهُ فِيهِ لِأَهْلِهِ وَ إِنَّ فِی ذَلِک الْجَبَلِ لَشِعْباً يتَعَوَّذُ جَمِيعُ أَهْلِ ذَلِک الْجَبَلِ مِنْ حَرِّ ذَلِک الشِّعْبِ وَ نَتْنِهِ وَ قَذَرِهِ وَ مَا أَعَدَّ اللَّهُ فِيهِ لِأَهْلِهِ وَ إِنَّ فِی ذَلِک الشِّعْبِ لَقَلِيباً يتَعَوَّذُ جَمِيعُ أَهْلِ ذَلِک الْجَبَلِ مِنْ حَرِّ ذَلِک الْقَلِيبِ وَ نَتْنِهِ وَ قَذَرِهِ وَ مَا أَعَدَّ اللَّهُ فِيهِ لِأَهْلِهِ وَ إِنَّ فِی ذَلِک الْقَلِيبِ لَحَيةً يتَعَوَّذُ جَمِيعُ أَهْلِ ذَلِک الْقَلِيبِ مِنْ خُبْثِ تِلْک الْحَيهِ وَ نَتْنِهَا وَ قَذَرِهَا وَ مَا أَعَدَّ اللَّهُ فِی أَنْيابِهَا مِنَ السَّمِّ لِأَهْلِهَا وَ إِنَّ فِی جَوْفِ تِلْک الْحَيهِ لَصَنَادِيق فِيهَا خَمْسَهٌ مِنَ الْأُمَمِ السَّالِفَهِ وَ اثْنَانِ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّهِ قَالَ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک وَ مَنِ الْخَمْسَهُ وَ مَنِ الِاثْنَانُ قَالَ فَأَمَّا الْخَمْسَهُ فَقَابِيلُ الَّذِی قَتَلَ هَابِيلَ وَ نُمْرُودُ الَّذِی حَاجَّ إِبْراهِيمَ فِی رَبِّهِ فَقالَ أَنَا أُحْيی وَ أُمِيتُ وَ فِرْعَوْنُ الَّذِی قَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلى وَ يهُودُ الَّذِی

هَوَّدَ الْيهُودَ وَ بُولَسُ الَّذِی نَصَّرَ النَّصَارَی وَ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّهِ أَعْرَابِیانِ

2. کفار

مسأله تثلیث مسأله آوانسی بود که رهبران مسیحی برای جلب بت پرستان تثلیثی به آنها می دادند تا مسیحی شوند. همان گونه که نسخ ختنه نیز آوانسی بود که مردان بزرگ در مسیحی شدن مانعی نداشته باشند.

12. نزول از آسمان

مسیحیت عقیده دارد که حضرت عیسی (ع) بعد از شهادت و دفن زنده شد و از قبر بیرون آمد و به آسمان رفت و در آخر الزّمان می آید.

درآخر انجیل می خوانیم که : "بیا ای خداوند عیسی"

عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ قَالَ : إِنَّ عِیسَی ینْزِلُ قَبْلَ یوْمِ الْقِیامَهِ إِلَی الدُّنْیا فَلَا یبْقَی أَهْلُ مِلَّهِ یهُودِی وَ لَا غَیرِهِ إِلَّا آمَنَ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَ یصَلِّی خَلْفَ الْمَهْدِی. [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص158] .

و قد رُوی حدیث نزول عیسی کافی ، مفتاح کنوز السنه البخاری و المسلم و النّسائی و ابن ماجه و احمد و ابی داود و الطیالسی منتخب الأثر ، ص479.

عن حذیفه قال النبی (ص) : " یلتفت المهدی و قد نزل عیسی ابن مریم کأنما یقطر من شعره الماء یقول له المهدی تقدم فصل فیقول إنما أقیمت الصلاه لک فیصلی عیسی خلف رجل من ولدی" [الصراط المستقیم ، ج2 ، ص257] .

کنز العمال ، جلد 14 ، صفحه 617 روایات نزول عیسی (ع) از آسمان را نقل می کند.

در سنن ابن ماجه ، جلد 2 ، صفحه 1363 نیز درباره نزول عیسی (ع) مطالبی آورده است.

13. آیاتی از عهد جدید

عیسی پسر خداست.

خدا پسر عیسی و عیسی پسر خدا است. [انجیل یوحنا ، باب 17]

.

شاؤل گفت : خداوندا تو کیستی؟ خداوند گفت : من آن عیسی هستم. [اعمال رسولان ، 9 : 6] .

لیکن چون زمان به کمال رسید ، خدا پسر خود را فرستاد که از زن زاییده شد. [غلاطیان ، 4 : 4] .

ایمان فرد به پسر خدا ، او را پسرخوانده خدا خواهد کرد.

عیسی پسر خدا ، از زن زاییده شد تا شما شریعت را رها کنید و پسرخواندگی را بیابید. [رساله پولس بغلاطیان ، 4 : 5 8] .

یک دل و یک زبان خدا و پدر خداوند ما عیسی مسیح را تمجید نمایید. [رومیان ، 15 : 7] .

زیرا همگی شما به وسیله ایمان در مسیح عیسی ، پسران خدا می باشید. [غلاطیان ، 3 : 27] .

اما عیسی چون تعمید یافت فورا او از آب برآمد و روح خدا را دید که مثل کبوتری نزول کرده بر وی می آید ، آنگاه ندایی از آسمان رسید که این است پسر گرامی من که از او خوشنودم. [انجیل متی ، 3 : 16 17] .

آنگاه عیسی به بیابان برده شد تا ابلیس او را تجربه نماید و چون چهل شبانه روز روزه گرفت آخر گرسنه گردید ، پس ابلیس تجربه کننده نزد او آمده گفت : اگر پسر خدا هستی بگو تا این سنگ ها نان شود. [انجیل متی ، 4 : 1 5] .

آنگاه ابلیس عیسی را به شهر مقدس برد. به وی گفت : اگر پسر خدا هستی خود را به زیر

انداز. عیسی وی را گفت : خداوند خود را تجربه مکن. [انجیل متی ، 4 : 6 9] .

ابلیس گفت : اگر تو (ای عیسی) برای من سجده کنی همه چیزها را به تو می دهم. عیسی در جواب او گفت که : ای شیطان مکتوب است که خداوند خود را سجده کنی. [انجیل لوقا ، 4 : 8 10] .

14. افسانه صلیب

وَ ما قَتَلُوهُ وَ ما صَلَبُوهُ وَ لکنْ شُبِّهَ لَهُمْ [نساء/157] .

نه مسیح را کشتند و نه به دار آویختند ، بلکه دیگری را که شباهت به او داشت اشتباها به دار زدند.

طبق اعتقاد عمومی مسیحیان به پیروی از اناجیل چهارگانه مسأله مصلوب شدن عیسی (ع) قطعی و از مسائل زیربنایی آنها است.

آنها حضرت عیسی (ع) را به جای هدایت ، برای فدا می دانند. بازخرید گناهان و نام او را فادی و ناجی و مسیحیت را مکتب نجات و شعار را صلیب می دانند.

غافل از آن که مسیح (ع) نه خدا بود و نه فرزند خدا ، زیرا کهلم یکن له کفوا أحدو لذا غیر منطقی و ظالم پرور است.

آیه فوق ردّ عقیده آنها است و قوانینی آن را تأیید می کند؛ از جمله :

1) در اناجیل که ماجرای مصلوب شدن آمده است ، همه بعد از عیسی (ع) نوشته شده است.

2) شاگردان مسیح هم وقت دستگیری مسیح (ع) فرار کردند. "آن وقت همه شاگردان او را رها کردند و گریختند." [انجیل متی ، باب 26 ، جمله 57] .

3) دستگیرکنندگان از لشکر روم بودند که نه عیسی (ع) و

نه شاگردانش را به دقّت نمی شناختند.

4) دستگیری و اعدام در شب بود.

5) دستگیرشده در برابر حاکم از خود دفاع نکرد و این با مقام عیسی (ع) جور درنمی آید.

6) بالای دار گلایه از خدا کرد که : "خدایا خدایا چرا مرا رها کردی؟" [انجیل متی ، باب 27 ، جمله 46] .

7) بعضی از اناجیل (غیر از اناجیل چهارگانه مورد قبول مسیحیان) مثل انجیل برنابا رسما مصلوب شدن عیسی (ع) را نفی و بعضی دو عیسی قائل شده اند : مصلوب و غیرمصلوب.

کوتاه سخن آن که قرائن مذکور راه عقلی و آیه فوق هم وحی قطعی است که آن که به دار آویخته شد عیسی (ع) نبوده و شخص جاسوسی بوده که شباهت به عیسی (ع) داشته و خیانت هایی کرده که دستگیر و اعدام شد.

15. قرآن وتثلیث

درباره عیسی (ع) و مادرش (س) می فرماید : کانا یأْکلانِ الطَّعامَ [مائده/75] .

از هوادارن می پرسد : فَمَنْ یمْلِک مِنَ اللّهِ شَیئاً إِنْ أَرادَ أَنْ یهْلِک الْمَسیحَ ابْنَ مَرْیمَ وَ أُمَّهُ وَ مَنْ فِی الْأَرْضِ جَمیعاً [مائده/17] .

لَنْ یسْتَنْکفَ الْمَسیحُ أَنْ یکونَ عَبْداً لِلّهِ [نساء/172] .

قالَ الْمَسیحُ یا بَنی إِسْرائیلَ اعْبُدُوا اللّهَ رَبِّی وَ رَبَّکم [مائده/72] .

آیا بهتر نیست شب ژانویه هدف عیسی (ع) را دنبال کنیم و مجالس لهو و لعب تبدیل به مجالس رشدآور شود؟

ضمنا ارامنه و مسیحیان در تهران که به جمهوری اسلامی و انقلاب کمک های مختلفی کرده اند از چشم ملّت دور نیست.

تفاهم و گفتگوی علمی و بحث آزاد میان همه فرقه ها و مسلمانان ربطی با پیوندهای مشترک ندارد. مثل پنج انگشت که هر کدام شکلی و همه در

برابر دشمن یکی هستند.

16. خرافات مسیحیت

1) کتاب انجیل یکی بوده ، ولی کم کم به 60 عدد رسید و از میان همه چهار تا انتخاب شد که باز میان این چهار انجیل اختلافاتی هست.

2) مسیح (ع) را خدا ، پسر خدا و برّه خدا معرفی می کند.

بیان می شود خدا از مریم زاییده و محتاج به غذا و گاهی هم شراب بوده است ، بعد به دست یهود کشته و بعد دفن شده است و بعد از سه روز از قبر بیرون آورده شده است و در سمت راست خدا در آسمان قرار گرفته است.

3) مسیحیت می گوید : عیسی (ع) مقام خدایی را از پدر ارث برد. به زمین آمد و یهود بر سر او شوریده با وضع بدی به دار آویخته و خدای پدر به خاطر زحمات عیسی از سر تقصیرات همه بندگانش گذشت ، لذا گناه برای مسیحی با ایمان به عیسی هیچ ضرری ندارد. لطمه این عقیده بر احدی مخفی نیست.

و مسیحی بعد از اعتراف به گناه نزد پاپ با پرداخت مقداری نقد یا نسیه گناهش آمرزیده می شود.

4) نویسندگان انجیل ها از افرادی بودند که عیسی (ع) از آنها ناراضی بود.

انجیل از 27 رساله مرکب است که توسّط چهار نفر از شاگردان عیسی (ع) "پطرس ، یوحنّا ، متی ، یهودا" و چهار نفر دیگر به نام "مرقس ، لوقا ، یعقوب ، برادر مسیح و پولس" در طیّ یک قرن نوشته شده است.

نافرمانی این نویسندگان از شخص مسیح (ع) را گوشه ، کنار همین انجیل می خوانیم.

مثلاً به پطرس گفت : تو شیطان و وسیله لغزش من می شوی.

شبی که عیسی (ع) به دست دشمن دستگیر

شد به پطرس و یوحنّا گفت : امشب حال من سخت است ، بیدار باشید و دعا کنید. آنها آزاد خوابیدند.

باز به تمام شاگردانش فرمود وقت سختی من ، همه امتحان می شوید و لغزش می خورید. گفتند : ابدا ، ما تا آخر با تو هستیم. در عین حال وقتی که دستگیر شد همه پا به فرار گذاردند. [انجیل متی ، باب 26 ، آیه 31 52] .

آیا به نوشته چنین شاگردانی می توان اطمینان کرد؟

5) در سالروز مصلوب شدن عیسی از آرد خوب نان فطیری تهیه می کنند و در دستمال زیبا می پیچند و شراب در ظرف نقره می ریزند و در کلیسا بعد از زدن ناقوس ، کشیش از جلو صف عبور می کند و بعد رو به مشرق محلّ تولّد عیسی ایستاده و به نان سجده می کند. اورادی می خواند و معتقدند که بعد از اوراد آن نان به بدن عیسی مبدّل می شود.

و بعد به جام شراب سجده می کند و معتقدند که شراب مبدّل به خون عیسی می شود. بعد یک یک مسیحی ها نزد کشیش رفته او هم نان پاره پاره می کند و به دهان آنها می گذارد و می گوید بدون آنکه دندان روی نان گذارید فرو برید ، چون اگر دندان گذارید نان که مبدّل شده به بدن عیسی گوشت بدن عیسی زیر دندان اذیت می شود (نمی دانم چطور وقتی نان را پاره می کنند ، اذیت نمی شود.)

بعد همه از شراب جرعه ای نوشیده و معتقد می شوند با خوردن آن نان و شراب همه خدا و پسر خدا می شوند.

(آیا هضم نان توهین به عیسی نیست ، هر سال یک عیسی

در هزارها کلیسا پاره پاره و یک پیرمرد 80 ساله باید 80 بار عیسی شده باشد.)

6) با فرا رسیدن پایان هر سال میلادی جشنی می گیرند که به نام مذهب است ، امّا در آن رقص ، قمار ، مستی و شراب است حتی در محیط کلیسا ، این برنامه را دارند و حتی یکی از رهبرهای مذهبی آنان 500 آهنگ رقص ساخته است.

7) شراب سازی اولین معجزه مسیح است که در مجلس جشن که شراب تمام شد ، خمره ها را پر از آب کرد و به اعجاز همه شراب شدند. آن هم شرابی که اهل مجلس آن را از شراب های دیگر ترجیح دادند.

8) تناقضات فراوانی در اناجیل است. مثلاً

انجیل متی 12 40 می گوید که عیسی گفت من همانند یونس سه شبانه روز در قبر می مانم اما در انجیل مرقس 15 43 و باب 16 ، آیه 1 5 می گوید دو شب و یک روز در قبر بوده بعد برخاسته و به آسمان رفته است.

9) خرافه تثلیث را گاهی با تشبیه به آفتاب که از نور ، حرارت و

اثر شیمیایی است و گاهی به آب ، بخار ، یخ و گاهی به مثلّث که دارای سه ضلع است و در عین حال یک چیز بیشتر نیست معتقدند.

در حالی که تشبیه اولی خدا را مرکب و محتاج به اجزا معرفی کرده است و تشبیه دومی نیز خدا را وجود متغیر معرفی کرده است و در تشبیه سومی نیز سه ضلع مثلّث از هم فاصله دار هستند و کاری به هم ندارند و هر ضلعی زاییده شده ضلع دیگر نیست و آنها خدا را همان عیسی

و عیسی را جزیی از خدا می دانند.

2. سیمای حضرت مریم (س) درقرآن

زن عمران ، مریم را زاد و او و نسلش را از شیطان به خدا پناه داد ، خداوند با پذیرشی نیکو قبول کرد و او را به رشدی نیکو تربیت کرد و زکریا (ع) را کفیل او قرار داد ، هرگاه وارد بر مریم (س) می شد رزقی مهیا نزد مریم (س) می دید که مریم (س) می گفت : اینها از نزد خداست :

فَلَمّا وَضَعَتْها قالَتْ رَبِّ إِنِّی وَضَعْتُها أُنْثی وَ اللّهُ أَعْلَمُ بِما وَضَعَتْ وَ لَیسَ الذَّکرُ کالْأُنْثی وَ إِنِّی سَمَّیتُها مَرْیمَ وَ إِنِّی أُعیذُها بِک وَ ذُرِّیتَها مِنَ الشَّیطانِ الرَّجیمِ فَتَقَبَّلَها رَبُّها بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَ أَنْبَتَها نَباتاً حَسَناً وَ کفَّلَها زَکرِیا کلَّما دَخَلَ عَلَیها زَکرِیا الْمِحْرابَ وَجَدَ عِنْدَها رِزْقاً قالَ یا مَرْیمُ أَنّی لَک هذا قالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ إِنَّ اللّهَ یرْزُقُ مَنْ یشاءُ بِغَیرِ حِسابٍ [آل عمران/37-36] .

ملائکه گفتند : ای مریم ، خداوند تو را برگزیده ، پاکیزه ات کرده و بر زنان عالم برتری داده است :

وَ إِذْ قالَتِ الْمَلائِکهُ یا مَرْیمُ إِنَّ اللّهَ اصْطَفاک وَ طَهَّرَک وَ اصْطَفاک عَلی نِساءِ الْعالَمین [آل عمران/42] .

به عنوان مثال و نمونه برای مؤمنین : مریم زاده عمران ، دختر پاکدامنیأَحْصَنَتْ فَرْجَها [تحریم/12] .

که از روح خود بر آن دمیدیم (تا عیسی زاده شد) ؛ کلمات (و شرائع) الهی را تصدیق کرد و کتب وحی را پذیرفت و از قانتین و مطیعین بود.

مَرْیمَ ابْنَتَ عِمْرانَ الَّتی أَحْصَنَتْ فَرْجَها فَنَفَخْنا فیهِ مِنْ رُوحِنا وَ صَدَّقَتْ بِکلِماتِ رَبِّها وَ کتُبِهِ وَ کانَتْ مِنَ الْقانِتین [تحریم/12] .

از آیه 16

تا 29 سوره 19 (مریم) زاده شدن عیسی (ع) را از دامان پاک مریم (س) توضیح می دهد.

نصارا گفتند که خداوند برای خود فرزندی گرفته است. ای گروه نصارا ، به راستی سخن گرانی به زبان آورده اید. نزدیک است آسمان ها از آن گفتار ناروا بدرد و زمین بشکافد و کوه ها درهم شکسته ، بریزد. از آن رو که برای خدای رحمان پسری ادعا کرده اند. سزاوار نیست خدای رحمان برای خود پسری بگیرد. در آسمان ها و زمین هیچ کس نیست مگر آن که با حالت بندگی به سوی خدا خواهد آمد :

وَ قالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمنُ وَلَداً لَقَدْ جِئْتُمْ شَيئاً إِدًّا تَكادُ السَّماواتُ يتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَ تَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَ تَخِرُّ الْجِبالُ هَدًّا أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمنِ وَلَداً وَ ما ينْبَغی لِلرَّحْمنِ أَنْ يتَّخِذَ وَلَداً إِنْ كلُّ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ إِلاّ آتِی الرَّحْمنِ عَبْداً [مریم/93 -88] .

پیغمبر اکرم (ص) فرمود : درباره عیسی دو گروه هلاک شدند : اول ، یهود که او را تکذیب کرده و بدو ناسزا گفتند. دوم ، نصارا که در حقّ او غلوّ کرده ، او را خدا می دانند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : دَعَانِی رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَقَالَ يا عَلِی إِنَّ فِيک شَبَهاً مِنْ عِيسَی ابْنِ مَرْيمَ أَحَبَّتْهُ النَّصَارَی حَتَّی أَنْزَلُوهُ بِمَنْزِلَهٍ لَيسَ بِهَا وَ أَبْغَضَهُ الْيهُودُ حَتَّی بَهَتُوا أُمَّهُ قَالَ وَ قَالَ عَلِی (ع) يهْلِک فِی رَجُلَانِ مُحِبٌّ مُفْرِطٌ بِمَا لَيسَ فِی وَ مُبْغِضٌ يحْمِلُهُ شَنَآنِی عَلَی أَنْ يبْهَتَنِی [أمالی طوسی ، ص256] .

مریم (س) تحت تکفّل پیامبر بزرگ :

وَ كفَّلَها زَكرِيا [آل عمران/37] .

مریم (س) اختیارشده خدا :

إِنَّ اللّهَ اصْطَفاک وَ طَهَّرَک

وَ اصْطَفاک عَلی نِساءِ الْعالَمین [آل عمران/42] .

مریم (س) مهمان خاصّ خدا :

یا مَرْیمُ أَنّی لَک هذا قالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّه [آل عمران/37] .

مریم (س) بزرگ عابده دهر

مریم (س) پارسا زنی که با فرشتگان سخن می گوید :

وَ إِذْ قالَتِ الْمَلائِکهُ یا مَرْیمُ إِنَّ اللّهَ [آل عمران/42] .

یا مَرْیمُ إِنَّ اللّهَ یبَشِّرُک بِکلِمَهٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسیحُ عیسَی ابْنُ مَرْیمَ [آل عمران/45] .

خدا به مریم (س) به هنگام زایمان تسلّی می دهد

فَناداها مِنْ تَحْتِها أَلاّ تَحْزَنی قَدْ جَعَلَ رَبُّک تَحْتَک سَرِیا (نهر جاری [مریم/24] .

وَ هُزِّی (تکان بده) إِلَیک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ تُساقِطْ عَلَیک رُطَباً جَنِیا [مریم/25] .

مریم (س) پاکدامن است :

أَحْصَنَتْ فَرْجَها [تحریم/12] .

و انتقاد از یهود که :

وَ قَوْلِهِمْ عَلی مَرْیمَ بُهْتاناً عَظیماً [نساء/156] .

احترام به مریم (س) از افتخارات عیسی (ع) است :

وَ بَرًّا بِوالِدَتی [مریم/32] .

مریم (س) بانویی که از قبل از تولّد کاندیدای خدمت شد :

إِنِّی نَذَرْتُ لَک ما فی بَطْنی مُحَرَّراً [آل عمران/35] .

آن زن پارسا را به قیافه عروسک زیبای غربی درآوردن ، بزرگترین توهین به مقام مریم (س) است.

مادر مریم (س) به همین راضی بود که نوزادش پسر و بعد از تولد پسر خادم مسجد بیت المقدس باشد امّا این صفا و صداقت سر از مریم (س) درآورد که فوق تصوّر مادر بود.

الْعَبْدُ یفَکرُ و اللّهُ یقَدِّرُ

مادر مریم (س) از تولّد دختر غم ناک شد : رَبِّ إنّی وَضَعْتُهَا أُنْثیامّا خدا این دختر را از برگزیدگان قرار داد. آریعَسی أَنْ تَکرَهُوا شَیئاً وَ هُوَ خَیرٌ

لَکم [بقره/216] .

بعد از تولّد همان دختر را در خدمت مسجد (بیت المقدس) قرار داد و نام آن را مریم (س) که در لغت آنها به معنای زن عبادت کار است نهادوَ إِنِّی سَمَّیتُها مَرْیم [آل عمران/36] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : غَایهُ بَذْلُ الْمَوْجُودِ [غررالحکم ، ص381] .

پدر مریم (س) قبل از تولدش فوت کرده بود. مادر آن را نزد علمای یهود آورد و گفت این کودک هدیه بیت المقدس است. پس از گفتگو با قرعه پیامبر بزرگوار تکفّل آن را نمود. آری ، خدا گر ز حکمت ببندد دری ، ز رحمت گشاید درِ دیگری

صحنه و جرقه ها : مادر مریم (س) بچه دار نمی شد تا روزی زیر درختی غذا دادن پرنده ای را به بچه هایش دید. این منظره او را تکان داد که کاش من هم فرزندی داشتم. دعا کرد و مستجاب شد.

3. مسیحیت از دیدگاه مسیحیان

1. مقدمه

مرحوم سید امیر علی که یکی از شخصیت های علمی و فرهنگی اسلام در دوران اخیر شناخته می شود و تحقیقات فقید سعید در محافل علمی شرق و غرب مقام و منزلت خاصی احراز کرده است ، درباره روابط مسیحیت با اسلام چنین می نویسد :

"اسلام از همان آغاز امر با بغض مسیحیت روبرو شد"

آری ، چنین است ، زیرا صرف نظر از صف آرایی و مبارزه مقامات کلیسا و قدرت های سیاسی غرب که خود را پیرو آیین حضرت مسیح (ع) معرفی می کرده اند ، در همان سال های اول هجرت رسول اکرم (ص) به مدینه راهبی به نام ابوعامر به مبارزه با اسلام برخاست و با همکاری کفار قریش دست به کار تخریب شد. همین مرد در میدان جنگ احد

با همراهی عده دیگری از مسیحیان چاله هایی را حفر کرد و آنها را با خاک و خاشاک هموار نمود و همین چاله ها در روز جنگ احد برای مجاهدین اسلام به صورت دامی درآمد و شخص رسول اکرم (ص) در یکی از این دام ها افتاد.

کلیسای مسیحیت برای حفظ آثار بت پرستی و ضبط اساطیر باستانی برای جنگ با اسلام آماده شد. صرف نظر از جنگ های صدر اسلام که از ناحیه روم شرقی برای نابود کردن اسلام صورت گرفت و منتهی به جنگ های 200 ساله صلیبی گردید. از آن پس که نیروهای مسیحیت در هم شکسته شد بر بغض و کینه مسیحیان افزود و از قرن 18 به بعد مسیحیان به نام نشر تمدن به کشورهای آسیایی سرازیر شدند و از راه ترویج فساد اخلاق و تقویت دین دزدان و دین سازانِ محلی از هیچ گونه خصومتی خودداری نکردند ، تا جایی که کشیش نامدار فرانسوی به نام لوشتلیه 45 سال قبل در مجله LEMONDE MUSULMAN جهان اسلام که به زبان فرانسه منتشر می شد ، در سرمقاله آن چنین نوشت :

بدون تردید مبلغین ما تاکنون توفیق نیافته اند که مذهب اسلام را تحت الشعاع قرار دهند این منظور فقط وقتی حاصل خواهد شد که افکار غربی را در میان مسلمانان نشر دهیم و یکی از وسایل آن این است که مسلمانان را به فرا گرفتن زبان های اروپایی وادار کنیم. انتشار این زبان ها جهان اسلام را در تماس با مطبوعات اروپایی قرار خواهد داد و آنگاه راه برای ترقیات مسلمانان صاف خواهد شد.

بدین طریق سازمان های تبلیغی به هدف خود خواهند رسید و خواهند توانست مسایل اسلامی را که تاکنون محفوظ مانده

از بین ببرند.

همان نویسنده افزود که : در هم شکستن جهان سیاسی اسلام راه تبلیغ رسالت تمدن اروپا را خواهد گشود.

این اقدام غیر قابل احتراز است و مسلمانان از لحاظ سیاست باید سقوط کنند و آنگاه طولی نخواهد کشید که اسلام مانند شهری که در سیم های خاردار اروپایی محصور شده باشد سقوط کند.

و باز همان کشش عالی مقام نوشت : پس از آنکه مسلمان ها اوصاف و اوضاع خود را از دست دادند ، دیگر نباید انتظار داشت که وضع سیاسی مثبتی احراز کنند. مسلمانان با ضعف و انحطاط و ازهم پاشیدگی محکوم به فنا هستند و پس از آنکه انحطاط و پراکندگی در سراسر جهان اسلام روی داد ، روح مذهبی مسلمان ها به طور کلی ریشه کن خواهد شد و به هیچ وجه دوباره نخواهد توانست ظهور و بروز کند. [مراجعه شود به فلسفه و طریق زندگی در اسلام تألیف دکتر سعید رمضان] .

صرف نظر از فعالیت های تخریبی کشیشان مسیحی و مصرف کردن بودجه های سنگین در راه مبارزه با اسلام ، یک دسته دانشمندانی از غرب تحت عنوان "شرق شناسی" در قرون اخیر میدان فعالیت خاصی به دست آورده و به طوری که در کتاب اسلام و غرب (نشریه دار التبلیغ اسلامی قم) و همچنین در مقاله مخصوصی تحت عنوان "مستشرقین و اسلام" از کتاب محمّد (ص) خاتم پیغمبران (نشریه حسینیه ارشاد) این بحث به صورت نسبتا مشروحی به میان آمده است.

این نکته بسی جالب است که حتی خاورشناس دانشمند هلندی به نام دکتر هرگرونج که در میان همه مخالفین اسلام خصومت او نسبت به اسلام کمتر محسوس است در سال 1911 هنگامی که در وزارت مستعمرات هلند

برا ی امور اسلامی و غربی سمت مستشاری داشت می نویسد : تصور این که بشود در دستگاه خلافت مانند دستگاه پاپ که هیچ نوع رابطه ای با سیاست ندارد نفوذ کرد امری است اشتباه ، زیرا دستگاه خلافت خودش حائز رهبری سیاسی است و اگر مسلمانی به دستگاه خلافت عنایت و عقیده ای نداشته باشد نمی توان او را به حکومت مسیحی وفادار دانست ! جای بسی تأسف است که مسلمانان جزائر اندونزی افکارشان تابع مسلمانان مصر ، حضر موت و عربستان است و در نکات و ملاحظات مذهبی و عادات و آداب به نشریات عربی علاقه مند هستند.

بدبختانه تاکنون در جاوه احساسات ملی به وجود نیامده است که بتوان آن را جایگزین مباحث مذهبی عربی قرار دارد. راجع به نکته اخیر که این آقای خاورشناس به بحث "ملیت" اشاره کرده باید گفت : در یکی دو قرن اخیر اروپایی ها برای تفرقه در میان مسلمانان که قرآن کریم همه راامه واحده؛ یعنی یک امت خوانده ، موضوع ملیت را به شدت رواج دادند و همه می دانیم که این موضوع ضربت هایی را بر پیکر اسلام وارد آورده است و این آقای خاورشناس بی تعصب هلندی اظهارتأسف می کند که نتوانسته است در میان مسلمانان اندونزی بحث ملیت را ترویج کند و رابطه آنها را با محافل مصر و حجاز قطع نماید.

باری ، مسیحیت که آمیخته با یک رشته اساطیر و افسانه های قرون تاریک بشریت است (به طوری که ضمن نشریه تثلیث یا سه گانه پرستی به اجمال اشاره شده است) در برابرمنطق علمی زبون و عاجز مانده است و با این حال با مکتب نورانی اسلام مبارزه می کند ! برای بی اساس بودن مبادی مسیحیت مباحث

و مطالبی از منابع خودشان به دست آورده ایم که ضمن این نشریه به شرح زیر از نظر خوانندگان می گذرد ،

به تاریخ ذیقعده 1389 ، بهمن ماه 1348. دایره انتشارات دارالتبلیغ اسلامی قم

مسیحیت از دیدگاه مسیحیان

1) در این رساله ازمنابع مسیحی و یهودی و مخصوصا از منابع مسیحی استفاده شده است. [ر.ک. به تحقیقات مرکز اسلامی شیعه امامیه در تانزانا دارالسلام آفریقا] .

از منابع یهودی بدان جهت استفاده شده است که حضرت مسیح (ع) یهودی بوده و در خانواده یهودی متولد شده است و مانند یک نفر یهودی زیست کرده و به وسیله یکی از پیغمبران یهود (یوحنا) غسل تعمید داده شده و مذهب و قانون یهود را تبلیغ نموده است. [مراجعه شود به انجیل متی ، باب 15 ، جمله 24 و همچنین باب 10 ، جمله 6 5 و باب 5 ، جمله 17] .

2) در این بحث به هیچ یک از منابع اسلامی مراجعه نشده است.

3) مذهبی را که حضرت مسیح (ع) تعلیم داده از بین رفته است. مذهب مسیحی در حکم همان پیرزن علیلی است که پولس دردو هزار سال پیش فرزندی از او به وجود آورد! مسیحیان متجدد ، پیرو مذهب حضرت مسیح (ع) نیستند و حظّ و بهره ای از کیش مسیحیت ندارند ، هزاران کتاب به وسیله مسیحیان در انتقاد از مسیحیت نوشته شده است! از جمله تعدادی رساله های متنوع تحت عنوان بلوبوک (کتاب آبی) که در 50 سال اخیر در ایالات متحده آمریکا نوشته شده و هم اکنون همه آنها در اختیار ما است و نشان می دهد که چگونه پاپ ها و سایر

رهبران کلیسا اصول و ارکان و اساس کیش حضرت مسیح (ع) را تغییر داده اند و پس از نشر شیوه های تعلیم و تربیت کیش مسیحی حیثیت خود را از دست داد. صرف نظر از عقیده ساده که از بین رفته است ، بررسی دقیق اسناد و مدارک مسیحی کار را به جایی کشیده که حتی وجود حضرت مسیح (ع) که مؤسس این کیش است مشکوک و مورد بحث قرار گرفته است

4) این وضع ، مقامات کلیسا را به وحشت انداخته و آنها را مجبور ساخته تا برای جلب مردم از وسایل تازه ای استفاده کنند. این مقامات برای وصول به مقصود وسایل غیرعادی به کار می برند و گاهی از شیوه های ناروا و نفرت انگیز استفاده می کنند ، به طوری که اخیراً یکی از مباشران کلیسای انگلیسی بساط رقص (تولیت) و (روکس رول) را در داخل کلیسا به راه انداخت و خودش نیز در آن شرکت جست !

5) بسیاری از مسیحیان درحال حاضر در آمریکا و اروپا به جای خدایی مسیح و تثلیث (سه گانه پرستی) خوشبختانه به خدای واحد معتقد شده اند.

شخصیت هایی مانند بیلی گراهام نورمن و بیلی در آمریکا کوشش بسیاری کرده اند تا ایمان اصیل را جانشین عقیده فعلی نمایند ، ولی توفیقی حاصل نکرده اند.

6) مسیحیت دو هزار سال قبل ، یعنی در هنگامی که حضرت مسیح (ع) را (بنا بر ادعای مسیحیان) دار زدند مرکب از 120 مرد و زن بود ، ولی بعد جمعیت مسیحی گسترش پیدا کرد. باید دانست که عامل این گسترش ارزش اخلاقی و روحانی نبوده است.

بلکه پیشرفت و توسعه آن بر اثر حمایت قدرت های سیاسی اروپا بوده است (برای این وضوع توصیه می کنیم تاریخ مختصر

مسیحیت تألیف رابرتسن را مطالعه نمایید.)

7) در این نشریه کوچک حقایق عریانی نگاشته می شود. آن را مطالعه نمایید و فکر کنید تا حقیقت را به دست آورید.

2. کلمه مسیحی

8) نام مسیحی که بر پیروان حضرت عیسی (ع) اطلاق شده است از شهر انطاکیه ریشه گرفته است و اولین کلیسا برای پاتیلنها "زهاد" دراین شهر ساخته شد و مردم عاقل و فهمیده این شهر آن روزها بر این کار می خندیدند و آن را مسخره می کردند و به طوری که کشیش "ا-د-پریس" در کتابی به نام "دین جهانی" صفحه 111 Religion of world نوشه است. مسیحیان دوران اول یکدیگر را "برادر" و "شاگرد" و "مؤمن" و "مقدس" خطاب می کردند.

9) مسیحیت در آغاز امر به عنوان دین اصلاح شده یهودی معرفی شد و به منظور اجرای پیشگویی های عهد قدیم قیام کرد و فقط مخصوص ملت یهود بود ، به طوری که در انجیل های موجود می خوانیم که حضرت مسیح (ع) فرمود : "من شبانی هستم برای گله گم شده اسرائیل !"

10) بررسی مسیحیت مبتنی بر نکات اساسی زیر است و روی هم رفته شامل کلیه ارکان عقیده ای است که با تفاوت درجات در میان طبقات مختلف شایع و رایج است :

1) اعتقاد به مقدس بودن کتاب ها

2) ولادت حضرت مسیح (ع) از مادر باکره

3) زنده بودن حضرت مسیح (ع)

4) معجزات حضرت مسیح (ع)

5) سفر مقدس

6) دار زدن

7) قیامت

8) عروج

9) فرزند بودن مسیح برای خدای پدر

10) خداییِ شخص حضرت مسیح (ع)

11) تثلیث

12) پرستش مریم عذرا

13) حواریون مسیح (ع)

11) مدارک مسیحیت عبارت است از انجیل های قانون متی ، مرقس ، لوقا ، یوحنا و اعمال

و کتاب دیگری به نام رساله ها.

12) حضرت مسیح (ع) در میان یهود متولّد شد و بنا بر این کتاب های یهود و نوشته های قرن اول مسیحیت باید مهم ترین و اصیل ترین مدارک شناخته شود و این مدارک عبارت است از تلمود ، رایش ، تولدوت یسوع و سایر مدارک.

13) بدیهی است که منابع و مدارک یهودی معارض مسیحیان است؛ با این حال مشترکات زیادی در آثار کتب معمولی آنها وجود دارد. مسیحیان کوشش زیادی نمودند ، تا کتاب "تولدوت یسوع" را از بین ببرند ، زیرا دراین کتاب تشریح شده بود که مریم العیاذ بالله زن شوهر کرده ای بوده که حضرت مسیح (ع) از او متولد شده است! نام های مریم و یسوع آن روزها به قدری رواج داشت که در هر شهر یا دهکده ای ده ها نفر به این نام ها نامیده می شدند.

14) قدیمی ترین آثار ملی مسیحیت رساله های پولس و پطروس و جیمس است و این شخص اخیر برادر عیسی (ع) معرفی شده است!! پولس معاصر حضرت مسیح (ع) بود ، ولی این دو شخصیت یکدیگر را ندیده اند.

رابرتسن چنین می نویسد : "به هیچ وجه رساله های پولس به صورت فعلی در هیچ جا اصیل شناخته نمی شود و با سابقه جعل و تزویری که عادت مسیحیان دوران اولی مسیحیت بوده ، این شک و تردید را نمی توان از میان برد. [مراجعه شود به تاریخ مختصر مسیحیت] .

15) چهار انجیل قانونی منتسب به خدا یا به طور اطلاق بگوییم چهار انجیل ، حتی در پایان قرن دوم تکمیل نشده بود. اولین انجیل. انجیل مرقس بود ، که در سال 57 مسیحی نوشته شد و به طوری که همه می دانند

در آثارکتبی مقدس مسیحیت آنقدر تناقض و اختلاف وجود دارد که استخراج حقیقت واقعی آن بسیار مشکل است.

16) انجیل پولس اصولاً و اساسا با سایر انجیل ها فرق داشت و بلکه اکثر محتویات آن با انجیل بیت المقدس متعارض بود و محتویات آن بیشتر روی شخصیت و شغل حضرت مسیح (ع) تنظم شده بود ، از قبیل شفاعت حضرت مسیح (ع) و دوباره از قبر درآمدن با پیروزی ، در صورتی که نوشته "جیمس" و حزت او شامل همه عناصر مهم حیات و تعلیمات حضرت مسیح (ع) بود.

17) پولس نه فقط خود را از 12 حواری مستقل و مجزا می دانست ، بلکه به خود حق می داد که اصولاً از مجموع آثار آنها تبلیغات و مواعظی به وجود آورد. در نتیجه حواریون دیگر که ارکان مسیحیت را تشکیل می دادند ، نه فقط به نظر بدبینی به او می نگریستند ، بلکه از هر جهت مخالف و منکر وضع مقام او بودند و او را به حسادت و نفرت متهم می کردند و او را حواری دروغگو و کذاب می دانستند. [مراجعه شود به باب دوم مسأله الهام مندرج در تاریخ مختصر مسیحیت] .

18) از انجیل ها و تلمود استنباط می شود. که الف : حضرت مسیح (ع) العیاذ بالله کودکی نا مشروع بود که از زن بدکاری متولد شده بود. [مراجعه شود به سفر تلمود یسوع] .

ب : نسبت به مادرش بی احترامی می کرد و شاید این عمل ناشی از موضوع سابق الذکر باشد. [مراجعه شود به انجیل متی باب 12 ، جمله 48 و همچنین انجیل مرقس باب 3 ، جمله 33] .

ج :

حضرت مسیح (ع) روی دار جان سپرد ، در صورتی که به گفته یهودی ها این نوع مرگ مرگی بود منفور ! [مراجعه شود به تلمود] .

ولی به هر حال از بررسی دقیق در انجیل ها این نکته به دست می آید که حضرت مسیح (ع) روی دار جان سپرده است.

د : حضرت مسیح (ع) پس از مردن بدنش از خاک درآمد و به آسمان صعود کرد و در طرف دست راست خدا نشست ! [مراجعه شود به انجیل] .

ولی این نظریه نیز ناچیز انگاشته می شود.

ه : حضرت مسیح (ع) العیاذ بالله پسر خدا بود و خدای مجسم است. [مراجعه شود به انجیل] .

در صورتی که خود حضرتش منکر این معنا بود. [توضیح مطلب در انجیل برنابا] .

3. ولادت مسیح

1) عقیده به اینکه حضرت مسیح (ع) از مادر باکره ای زاییده شده است حتی در زمان حیات حضرتش مورد تکذیب بوده است.

این نظریه فعلاً بسیار ضعیف شناخته می شود و این معنا را مسیحیان متجدد حرف بی اساس می دانند !

هستنگس مورخ در کتاب تاریخی که به نام کلیسای حواری Sepher Todoth Jeshu نوشته در صفحات 318 332 می نویسد : "و یسوع همان مسیح است ، ولی مرد عادی است که به وسیله ولادت طبیعی به وجود آمده که پدرش یوسف و مادرش مریم (س) بوده است !"

در کتاب یوحنا باب ششم ، جمله 42 ، چنین می خوانیم : "و آنها گفتند آیا این یسوع پسر یوسف نیست که پدرش و مادرش را ما می شناسم"

چطور است که او گفته است من از آسمان آمده ام !

2) از چهار انجیل ، اولین انجیلی که نوشته شده است ،

انجیل مرقس بود (سال 57 مسیحی) و ذکری ازولادت یسوع که از مادر باکره ای متولد شده باشد دیده نمی شود و هیچ جا چنین مطلبی را ذکر نکرده است ، بالعکس عبارتی را که او ذکر کرده این است که زنی متولد شده است. [مراجعه شود به گلاسیان ها باب 4 ، جمله 4 ، در طبع جدید] .

بحث راجع به این پدر و مادر انجیل ها؛ یعنی در انجیل لوقا ، باب 11 ، جمله 48 و 49 ذکر شده است. متی مریم را به طور وضوح عیال یوسف ذکر کرده است. [باب 1 ، جمله 24] .

انجیل ها به طور وضوح جعلی هستند. دردایره المعارف کتاب مقدس همین شخص می نویسد. (ولادت از باکره به طور کلی در این مدرک ناپدید می شود.) و نیز مراجعه کنید به انجیل یوحنا باب 1 ، جمله 5 ، که به طور وضوح در آنجا یسوع ناصری پسر یوسف ذکر شده است.

4. زندگی مسیح

1) تا جایی که مطلب مربوط به مسیحیان است از نظر تاریخ ، حتی وجود حضرت مسیح (ع) جزء حقایق مسلّم نیست.

(جی ان روبرتسن) می نویسد : درمورد شعائر فقط ذکر مختصری از عشای ربانی و تعمید در دست داریم و داستان پدر و مادر داشتن حضرت مسیح (ع) که مؤسس مسیحیت است ، برای کسانی که اسناد تهیه می کنند مجهول است و معجزات او نیز در میان تعلیماتش شنیده نشده است و باز هم او می نویسد : زندگانی پر از تناقض ، مرجع آن فقط مربوط به فوق الطبیعه بودن انجیل ها نیست ، بلکه صرفا مربوط به این مسأله تاریخی است که

آیا هیچ گاه مسیحی وجود داشته است یا نه؟

2) هنوز واضح نیست که مسیحی را که پولس توصیف می کند همان یسوع پنادرا مندرج در تلمود باشد یا کس دیگر. یسوعای افسانه ای عهد قدیم به طور قطع و مسلم حضرت مسیح (ع) نیست و درهر صورت در پرتو این نام ، اصول و ریشه های آن پنهان شده و معلوم نیست.

3) در انجیل متی که کتاب اول (عهد جدید) و انجیل لوقا که کتاب سوم است ریشه و تبار حضرت مسیح (ع) از داود گرفته شده است ، ولی سلسله های نسبی که دراین دو کتاب ذکر شده با یکدیگر اختلاف دارند. مطابق انجیل متی از حضرت ابراهیم (ع) تا حضرت مسیح (ع) چهل نسل فاصله بوده ، ولی مطابق انجیل لوقا پنجاه و شش نسل. متی حضرت یعقوب (ع) را جد اعلای حضرت مسیح (ع) می داند ، ولی مطابق گفته لوقا جد اعلای وی "هلی" است. بعضی می گویند که یعقوب و "هلی" به حقیقت دو نام بوده اند از یک شخص ، ولی درباره پدرش چه می گویند

زیرا دو شخصیت ذکر شده است به این معنی که پدر یعقوب (ع) "هتان" بوده و پدر هلی "متات" و باز از این گذشته جد اعلای یعقوب (ع) "الیود" بوده و جد اعلای هلی "لوی".

4) در تلمود پدر حضرت مسیح (ع) یوسف ذکر شده که سرباز بدکاری بوده و او (العیاذ بالله) مریم را فریب داده و او را به وسیله ارتکاب فحشا حامله ساخت!

به هر حال این بحث اجداد و تبار و نسب حضرت مسیح (ع) به قدری مغشوش و مشوّش است که مؤمنین را وادار کرده است تا باور کنند

که حضرت مسیح (ع) به طور طبیعی زاییده شده است ، در صورتی که دیگران معتقدند که حضرت مسیح (ع) پسر خدا و یا نوه خدا بوده است. [لوقا ، باب3 ، جمله 38] .

5) دوران اول زندگی حضرت مسیح (ع) در میان نوشته های مسیحیان مجهول است و فقط به وسیله منابع و مدارک عمومی است که ما می توانیم مطالبی را به دست آوریم ، زیرا او درمیان قوم یهود متولد شده و پرورش یافته است و نیز در انجیل ها روایت هایی راجع به دوران کودکی حضرت مسیح (ع) وجود دارد که روی هم رفته اطلاعات صحیحی نیز از آن به دست نمی آید ، زندگی حضرت مسیح (ع) در سال های بین 12 و 30 سالگی به کلی مجهول است.

6) از منابع و مدارک یهود چنین به دست می آید که حضرت مسیح (ع) یکی از اعضای گروه اسنها بود و این طبقه به طور مرموزی زندگی می کرده اند. در تصویر هایی که در دوران اول مسیحیت از حضرت مسیح (ع) در قرر ترسیم شده است صورت او به شکل جوانی بی ریش و مانند خدایان بت پرستان ترسیم شده است. مطابق مندرجات انجیل ها حضرت مسیح (ع) شخصی بود متکبر و فحاش و بی ادب!! [مراجعه شود به تمام باب 22 ، در متی] .

5. معجزات مسیح

1) به طوری که از خلال انجیل ها استنباط می شود حضرت مسیح (ع) از آغاز جوانی عنصری بود از یهودهای اسن که با اعمال صوفیانه و مرتاضانه مانند جوکیان هند و صوفی های مسلمان ریاضت هایی را بر خود تحمیل می کردند ، تا روح را ترقی دهند و ضمنا از اجتماع دوری می کردند و در

جنگل و کوهستان برای تمرکز فکر به سر می بردند و نیز این طایفه به فن طبابت و معالجه کردن زخمی ها و بیماران به وسیله گیاهان و سبزی ها آشنایی داشتند. طبق این مدارک حضرت مسیح (ع) این معالجه را به خوبی می دانست و اطلاعاتی در این باره داشت که به شاگردانش می آموخت ، از قبیل مردی که از بیت المقدس به جریکو رفته بود و در میان دزدان سقوط کرده بود که او را مجروح کرده بودند ، آنگاه یک نفر سامری آنجا آمد و جراحت های او را بست و روغن و شراب را روی او ریخت. [مراجعه شود به لوقا ، باب 10 ، 33 و 34] .

2) پیروان حضرت مسیح (ع) بسیاری از معجزات را به قدرت روحانی او منتسب می دانند در صورتی که حضرت مسیح (ع) شخصا منکر آن است و گفته است که کار غیرعادی و یا فوق العاده ای از او ساخته نیست. [رجوع شود به انجیل یوحنا ، باب 5 ، جمله 30] .

آنجا که گفته است : "من شخصا هیچ کاری نمی توانم بکنم." نیز در همان کتاب باب 5 ، جمله 128 می گوید : "اگر شهادتی راجع به خودم بدهم شهادت من درست نیست."

3) یکی از معجزاتی که به حضرت مسیح (ع) نسبت می دهند و مسیحیان آن را حادثه مهمی می دانند مسأله تقسیم 5 گرده نان است و 2 ماهی در میان پنج هزار جمعیت ، ولی اندازه نان ها ذکر نشده است در ایالت شمال غربی پاکستان میان قبیله وزیری ها تقریبا هر قرص نان 3 فوت طول آن و 3 اینچ ضخامت آن است و هر

کسی به سهولت می تواند پنج هزار تکه نان از چنین پنج گرده نان تحصیل کند.

4) و نیز روایت شده است که مسیح به بدن مرده ای جان داد. این معنی ثابت نشده و این داستان به شکل های مختلفی نقل شده است ، به این معنی که آنچه درانجیل مرقس (باب 5 ، جمله 35 تا 41) نقل شده با انجیل لوقا (باب 7 ، جمله 12 ، تا 16) فرق دارد؛ در انجیل مرقس جمله 39 موضوع به این شرح است که "وقتی که او وارد شد به آنها گفت : چرا این قدر سر و صدا و گریه می کنید؛ این دوشیزه نمرده است ، بلکه خوابیده است." به کلمات نمرده ، بلکه زنده است توجه کنید! می گویند دو هزار سال پیش جهان وضع دیگری داشت. مردم درباره ماشین ها و دستگاه ها و سازمان های بدنی خود اطلاعی نداشتند ، ممکن است چنین اتفاقی افتاده باشد و حتی امروز نیز ممکن است اتفاقی روی دهد که شخصی فی المثل بر اثر عارضه هیستری روی زمین بیفتد و بیشتر از چند دقیقه بی حس بماند. چنین بیماری مانند مرده به نظر می رسد. حضرت مسیح (ع) از این معنی آگاه بود؛ بدین جهت گفت که دوشیزه نمرده است ، بلکه خوابیده است.

توجه بفرمایید که همه این گفته ها ، از قلم مسیحیان صادر می شود و گرنه قرآن کریم مقام حضرت مسیح (ع) و مادرش را به قداست ستوده و همچنین زنده کردن مردگان را یکی از معجزات حضرت مسیح (ع) می داند.

6. عشای ربانی مقدس

1) عشای ربّانی یا شام مقدس نیز به عنوان غذای الهی شناخته شده است و حضرت مسیح (ع) به

گفته مسیحیان چند ساعت پیش از مصلوب شدن آن را خورد.

رابرتسن در این باره می نویسد : "در مراحل اولی کلیسا ، قداست جسم و خون غذای عشای ربّانی ، مبهم بود و نامعین" پس از آنکه جمله بندی مربوط به این عشاء مورد اعتراض واقع شد و گفتند رنگ جنگجویی و خونخواری دارد ، کشیش ها توضیح دادند که این اصطلاحات صرفا مجازی است و اوگوستین این عقیده را نشر داد.

مسیحیت تحت تأثیر چنین مفهومی برای اکثریت به شکل مذهبی درآمد که نه ایمانی در او منظور بود و نه عملی ، بلکه به صورت مذهبی درآمد ممزوج با سحر و جادوی کشیشان. [مراجعه شود به تاریخ مختصر مسیحیت صفحه 43] .

2) همه مسیحیان به طور کلی باوردارند که خدایشان این غذا را پیش از مصلوب شدن خورده است ، ولی بررسی دقیق در انجیل ها نشان می دهد که این موضوع مطلقا بی اساس است. قدیمی ترین بحثی که در این باره به قلم آمده است.

در قرنطیان (باب 11 ، جمله 23 و 24 و 25) بدین قرار است : زیرا من از خدا آن چیزی را دریافت کردم که به شما نیز رساندم ، مسیح (ع) که چگونه خدای مسیح در شبی که دستگیر شد نان را خورد و هنگامی که شکرگزاری می کرد آن را شکست و گفت : این است جسم من که مال شما است و این کار را به یاد من بکنید و به همین منوال نیز وضع جام بود بعد از شام در حالی که می گفت : "این جام به منزله عهد و پیمان تازه ای است در خون من و این جام

را نیز هر اندازه می توانید به یاد من بنوشید. این بیان نشان میدهد که او شام را نخورد ، بلکه به وسیله شکستن نان و تشبیه کردن غذا به خونش تشبیهی را اظهار کرد.

3) دراین مسأله مجموعه ای از تناقضات وجود دارد. به این بیان که اگر مسیح به حقیقت به طوری که پولس می گوید شامش را با حواریونش در آخرین شب زندگیش صرف کرده بود تا چنین شعاری بماند ، آیا می شود احتمال داد آن همه افرادی که در آن موقع حزن آور حضور داشتند امکان دارد که همه این معانی را فراموش کرده باشند؟

4) حقیقت امر این است که هیچ دلیلی وجود ندارد که کلیسای وابسته به حواریون شعائری را مطابق عشای ربّانی رعایت کرده باشند و نیز کوچکترین اثری در رساله های جیمس از این قانون برای مسیح وجود ندارد و این عمل ساخته و پرداخته پولس است.

7. مسئله دار زدن

1) هیچ دلیلی وجود ندارد به این که مسیح دار زده شده باشد یا اینکه روی دار جان سپرده باشد. بررسی دقیق انجیل ها به خواننده می آموزد که تمام داستان بیش از آن که دارای حقیقت تاریخی باشد ، صحنه تخیلی بوده است و عمل این صحنه فقط در ظرف 24 ساعت گسترش یافت.

2) مسیح جشن فصح را پس از تاریکی برگزار کرد و آنگاه پاسی از شب را با شاگردانش گذرانید. شاگردانش به خواب رفتند در حالی که او مشغول دعا و نماز بود. آنگاه در تاریکی به وسیله عده ای دستگیر شد و مستقیما نزد مقامات عالی روحانیت برده شد. سایر سالخوردگان و ریش سفیدان نیز در آنجا حضور داشتند. آنها همه در آن تاریکی شب

شهادت دروغ دادند ، آنگاه او محکوم شد ضرباتی بر او فرود آوردند. در پایان امر پطرس منکر هر نوع ارتباطی با مسیح شد و سپس به طوری که "برنابا" گفته است مسیح محبوس شد و روز بعد دار زده شد فقط برای سه ساعت و چون شب شنبه در پیش بود از روی دار برداشته شد و مطابق معمول پاهای مسیح (ع) روی دار بایستی شکسته شده باشد ، ولی اینطور نبوده است. [مراجعه به یوحنا ، باب 19 ، جمله 36] .

3) روبرتسن می نویسد : "این چنین ترکیبی دراماتیک که به طور وضوح جز نمایشنامه چیزی نیست فقط می توان آن را توجیهی دانست و تقلیدی از نمایشنامه های مرموز بت پرستی که نمونه ای است از شعائر قربانی ساختن بشر از نمونه هایی که ما سراغ داریم سالیان دراز در میان یهودی ها و سایر (سامی ها) رایج بوده است ، شاید همان نام یسوع مربوط به این شعائر قدیمی باشد و سند آن جنبه حدس و اقتباس دارد که پس از سقوط بیت المقدس به دست یهودیان غیرمقدس از نمایشنامه ساده تر و قدیمی تر یهودی ها اخذ و اقتباس شده باشد. بدین ترتیب ما در برابر یک داستان و افسانه ای قرار می گیریم ، نه در برابر تاریخ و در برابر مسیحی که با محمد (صلّی الله علیه و آله و سلّم) قابل مقایسه نیست ، بلکه با دیونس و اوزبلیس که رب النوع های قدیم هستند ، مقایسه می شود. [نقل از تاریخ مختصر مسیحیت ، صفحه 10] .

4) چهار انجیل در بیان داستان دار زدن با یکدیگر اختلاف دارند.

5) ویلیام حنا در کتابی که به نام زندگانی

مسیح نوشته اظهار می کند که کسی که فدیه شود معمولاً همان روز اول باقی می ماند و به طور کلی روز دوم و به طور نادر تا روز پنجم یا ششم.

استراود نیز در کتابی که به نام "علت های طبیعی مرگ مسیح" نوشته چنین می گوید : "مسیح روی دار جان سپرد" مطابق انجیل یوحنا [باب 21 ، جمله 38] .

یکی از دوستان مسیح به نام یوسف "اریماتیا" جسد مرده رفیقش را گرفت. یوسف اریماتیا و شخص دیگری به نام نیکودموس ترکیبی از گیاه های طبی که با "مرمکی" ممزوج شده بود به بدن مالید. [یوحنا ، باب 21 ، جمله 39 40] .

آنها بدن را درگوری که قبلاً در داخل باغ آماده شده بود گذاشتند. [یوحنا ، باب 21 ، جمله 41 و 42] .

این وقایع در تاریکی شب پیش از آنی که سبت (شنبه) یهودی ها فرا رسد صورت گرفت. [لوقا ، باب 23 ، جمله 53 و 54] .

آنگاه زنی به نام (مریم مجدلیه) صبح روز بعد آنجا آمد و ملاحظه کرد که بدن مسیح آنجا نیست ، زیرا این زن با همراهی چند زن دیگر مقداری ادویه آورده بودند. پس از اینکه برگشت ، باغبانی را دید که در حقیقت خود حضرت مسیح (ع) بود ، ولی این زن او را نشناخت. [یوحنا ، فصل 20 ، آیه 13 14 15] .

تثلیث ، صفحه 11

حالا باید پرسید آیا امکان دارد و باورکردنی است که شاگردی نتواند استادش را بشناسد؟ در حقیقت عیسی (ع) زنده بود و دوستانش امثال یوسف اریماتیا و نکودموس محرمانه

او را ربودند و معالجه اش کردند. (توجه فرمایید که ویلیام حنا خودش مسیحی است و چنین عقیده ای را ابراز می کند.)

8. برانگیخته شدن از قبر

1) هیچ دلیلی وجود ندارد که حضرت عیسی (ع) روی دار جان سپرده باشد و به طوری که قبلاً یادآوری شد پس از آنکه 3 ساعت روی دار مانده بود (از ظهر تا ساعت 3 بعد از ظهر) از روی دار برداشته شد. [لوقا ، باب23 ، جمله 44 ، متی ، باب 27 ، جمله 45 46] .

و استخوان هایش شکسته نشده بود ، یکی از سربازها سرنیزه ای به پهلویش فرود برد و از بدن او خون و آب جاری شده (این قسمت نیز از انجیل یوحنا ، باب 19 ، جمله 34 مأخوذ شده است.) و خاطر نشان می سازد که او روی دار زنده بوده است و مقداری خون غلیظ از بدن مرده خارج شده است.

2) سپس حضرت عیسی (ع) به وسیله یکی از دوستان نهانی ربوده شد و معالجه شد و این دوست او را از مرگ نجات داد. بدین ترتیب مسأله درآمدن از گور به کلی بی موضوع است. حضرت عیسی (ع) نمرده بود ، صبح روز یکشنبه بعد وقتی که هنوز تاریک بود چند زن با مقداری دارو به طرف گور رفتند. [لوقا ، باب 24 ، جمله 1] .

و تعجب کردند از اینکه جسد آنجا نبود. آنگاه دو شخص که جامه های روشن پوشیده بودند به آنها گفتند : "چرا درمیان مردگان شما از مرد زنده جستجو می کنید." [ه لوقا ، باب 24 ، جمله 5] .

3) مسیح در راه

آنها را ملاقات کرد و آنها "پاهای او را گرفتند." [متی ، باب 28 ، جمله 9] .

آنگاه او دوباره 11 نفر شاگردانش را در جلیله ملاقات کرد. [متی ، باب 28 ، جمله 16 و 17] .

برای پوشاندن این حقیقت که مسیح (ع) تحت معالجه پزشکی قرار گرفته بود و از مرگ نجات یافته بود و هواخواهان او به سربازها رشوه دادند تا آنها سکوت کنند [انجیل متی ، باب 28 ، جمله 12 تا 15] .

4) بدین ترتیب کاملاً روشن است که سراسر داستان از خاک برخاستن و عروج جعل است و پوچ. دائره المعارف کتاب عهد عتیق در ستون 4045 چنین می نویسد : "مهر کردن و پاس داری روی قبر اینکه به وسیله کسانی که هنوز به داستان برخاستن از قبر عقیده دارند به طور کلی منتفی شناخته می شود."

5) مسیح (ع) نمرد ، بلکه پس از معالجه پزشکی زنده ماند. وقتی که شاگردانش در زندگی او شک کردند به جهت اینکه به طور اطلاق غیر عادی و غیر منتظره بود به آنها گفت : "به دست ها و پاهایم نگاه کنید و ببینید که من خودم هستم ، مرا لمس کنید و ببینید ، زیرا روح نه گوشت دارد و نه استخوان در صورتی که شما می بینید که من دارم. [لوقا ، باب 24 ، جمله 39] .

"و او دست ها و پاهایش را به آنها نشان داد." [لوقا ، فصل 24 ، جمله 40] .

ولی آنها هنوز باور نمی کردن ، د آنگاه او کمی گوشت خواست تا بخورد و شک آنها را مرتفع سازد.

[لوقا ، باب 24 ، جمله 41] .

"آنها یک ماهی بریان به او دادند و یک شانه عسل!" [انجیل لوقا ، باب 24 ، جمله 42] .

"و او آن را گرفت و در پیش روی آنها آن را خورد." [لوقا ، باب 24 ، جمله 34] .

6) درک حقیقت داستان ، برای اشخاص هوشمند و متفکر به همین مقدار کافی است و اگر مسیحیان هنوز معتقد باشند که مسیح روی دار جان سپرد و سپس از قبر برانگیخته شد ، پس دیونیسوس و پریس نیز دو نفر مسیح بودند که پیش از مسیح (ع) وجود داشتند و سپس از قبر برانگیخته شدند.

9. مسئله عروج

1) همانطوری که برانگیخته شدن مسیح پس از مرگ مسخره است ، عروج او به آسمان با بدن خاکی نیز مسخره است. با گفتن اینکه عیسی (ع) با بدن عنصری به آسمان رفت مثل این است که مسیحیان خدای متعال را از مقام فوق قدرتش تنزل داده و او را به صورت شخصی با داشتن جسم مادی مصور سازند که در طرف دست چپ و مسیح (ع) نشسته است! [مرقس ، باب 16 ، جمله 19] .

2) انجیل های متی و یوحنا نامی از عروج با بدن عنصری به میان نمی آوردند و مرقس و لوقا با یکدیگر اختلاف دارند. مرقس می گوید که مسیح در همان روزی که از قبر برانگیخته شد به آسمان عروج کرد. [مرقس ، باب 16 ، جمله 19] .

ولی لوقا در اعمال اظهار می کند که عروج پس از چهل روز صورت گرفت. [اعمال باب 1 ، جمله 36

] .

اگر به حقیقت ، عروج صورت گرفته بود آیا متی و یوحنا از ذکر چنین معجزه شگفت آمیز مسیح خودداری می کردند؟

10. نظریه پسر خدا بودن

1) مسیح همیشه خودش را به عنوان یک نفر بشر معرفی می کند. یوحنا ، باب هشتم ، جمله 40 و باب نهم ، جمله 37 و متی ، باب هشتم ، جمله 27 و جمله 56 ، و مرقس ، باب 2 ، جمله 7 و باب 6 ، جمله 2.

باری عنوان پسر خدا بودن با اینکه خطا بود ، معذلک چیز تازه ای نبود. مطابق مزامیر (باب هشتم ، جمله 83) حتی قاضی ها پسران خدا نامیده می شدند. باید گفت اگر این عنوان به صورت مجاز استعمال می شد ، چطور است که در مورد حضرت مسیح (ع) به معنی حقیقی و واقعی تلقی می شود؟

2) حضرت مسیح (ع) هیچ وقت موافق نبود که پسر خدا خوانده شود ، وقتی که از او پرسیدند که آیا شما پسر خدا هستید جواب داد که شما می گویید من پسر خدا هستم. [باز رجوع کنید به لوقا ، باب 22 ، جمله 70] .

3) پروفسور سرروبرت سن در تاریخ مختصر مسیحیت چنین می نویسد : "در حقیقت یکی از احتمالات در زمینه عبادت های مرموز این است که گوسفندی که در کتاب الهام ذکر شده و از عناوین یهودیت است همان یسوعا می باشد به دلیل اینکه گوسفند مجازا رمزی از پسر خدا دانسته شده است که از آغاز جهان ذبح شده است و بر مسیح مقدس که با یهود یکی است تطبیق می کند و این موضوع به طور کلی در فرهنگ ها و مراسم عمومی قبل از مسیحیت

سابقه داشته و سپس در عقاید مسیحیت رسوخ کرده است و باز از افسانه ها چنین استنباط می شود که چنین اصطلاحی با این حقیقت مربوط بوده است که نویسندگان یهودی بعدا روی آن تکیه کرده اند ، به این معنی که تاریخ عید فصح مصادف با ورود

آفتاب است در برج حمل در منطقه البروج و قاعده ای که می گویند گوسفند قربانی نباید در آب جوش پخته شود ، بلکه باید کباب گردد منشاء آن اقامت آفتاب است. [صفحه 17 ، تاریخ مختصر مسیحیت] .

4) باز همان مورخ می نویسد : "اصطلاح پسر خدا که یک وقتی رواج داشت و هنگامی که در این مورد استعمال می شود قدرت دیگری به خود می گیرد. در اصطلاحات و عقائد قدیمی "سامی" سابقه داشته که خدای بزرگ به نام "کرونوس" با شمشیری "آل" تنها فرزندش را قربانی کرده بود. از طرف دیگر رشد و تکامل مفهوم وجود قهرمانان افسانه ای از مقام بشریت به مقام نیمه خدایی و سپس به مقام برتر نائل شدن و به مقام بزرگترین خدایان رسیدن در روایات و آثار مذهبی قدیم و بت پرستی معمول بوده است. وجود هرکلس و دیونیسوس در اساطیر قدیم نمونه روشنی از این مطلب است.

11. نظریه خدا بودن مسیح

1) رابرتسن می نویسد : به طور قطع در آثار کتبی دوران اول ، حضرت مسیح (ع) خدا نیست ، بلکه فقط بنده مقدس خدا است و نیز هم او می نویسد : "خوردن بدن و خون او جزء شعائر دوران بت پرستی نبوده که مردم زاهد و عابد در چنین شعائری شکرت می کردند و بدین ترتیب خاصیت غذای فصح این است که خورنده آن جنبه الهی به خود

می گیرد.

2) کلمهربیا خدا برای مسیح در انجیل متی و مرقس ذکر شده است ، گو اینکه این کلمه قبل از نوشته شدن انجیل مرقس در میان مسیحیان رایج بوده است.

3) مسیح شخصا همیشه به طور وضوح فرق خودش را با خدا ذکر کرده است و همیشه معتقد بوده است که او بشری بوده است و بسف به طوری که در باب نهم بیان شد؛ و هیچ نوع صفت ربوبی برای خود قائل نبوده است. به طوری که در انجیل متی ، باب 4 ، جمله 3 می خوانیم وقتی که شیطان وسوسه کرد و گفت اگر تو پسر خدایی ، پس معجزه ای نشان بده و از مسیح (ع) تقاضا کرد تا او را بپرستد ، مسیح در جواب گفت : "دور شو ای شیطان ، زیرا فرمان صادر شده است خدای پروردگارت را بپرست و فقط او را خدمت کن!"

4) وقتی که مسیح را استاد خوب خطاب کردند ، گفت : "هیچ کس خوب نیست جز یک تن و او خدا است." باب 19 ، جمله 17 ، و مرقس ، باب 10 ، جمله 10 و جمله 18 و لوقا ، باب 18 ، جمله 19.

مسیح همیشه خودش را فرزند انسان می نامید. [انجیل متی ، باب 12 ، جمله 32] .

با این جمله ای که می گویند از او صادر شده معلوم می شود بشری بوده است و بس و جمله این است : آیا شما می خواهید مرا بکشید؟ آن کسی که حقیقت را به شما گفته است و آن مرد من هستم که حقیقت را از خدا شنیده ام ، این کار را ابراهیم نکرد. [

انجیل یوحنا ، باب 8 ، جمله 40] .

مسیح اعتراف داشت که علم او محدود است ، زیرا گفته است ، ولی آن روز و آن ساعت را هیچ بشری نمی داند و حتی فرشتگان که در آسمان هستند نمی دانند و پسر نیز نمی داند بلکه فقط پدر می داند. [مرقس ، باب 13 ، جمله 32] .

شاگردانش نیز او را پیغمبر می دانستند نه خدا. [لوقا ، باب 24 ، جمله 19] .

و مسیح نیز خودش اعتراف داشت که گفت : "من شخصا" هیچ کاری نمی توانم بکنم. [یوحنا ، باب 5 ، جمله 30 و باب 8] .

12. تثلیث

1) مطابق گفته اسقف گور در مطالعاتش راجع به اخلاق و هویت مسیح ، کیش مسیحی شکل دیگری است از بت پرستی؛ و هم او می نویسد : "شما می گویید که ما در مسیحیت آثار و بقایای بت پرستی می بینیم." برعکس در بت پرستی ملاحظه می کنیم که بسیاری از دروغ ها و خرافات محیط راه یافته که آینده مسیحیت را مغشوش کرده است.

2) اگر ما مسیح را پسر خدا بنگاریم ، در آن صورت این سوال و عنوان به شکلی حاکی از رابطه نزدیک با خدا خواهد بود که هیچ فردی نخواهد مدعی آن بشود ، مگر اینکه مرتکب کفر شده باشد و چون این معنی دومین شخص از سه شخصیت را تعیین می کند ، اشاره به رمز تثلیث است.

3) عقیده تثلیث تا آغاز قرن پنجم مسیحی که پرستش مریم عذرا شروع شد مجهول بود؛ در این موقع بود که تصویرهای کلیسا و مریم و کودکش رواج گرفت و در کلیساها به معرض نمایش درآمد ، و اسم

و شعائر تثلیث در تاریخ رواج گرفت.

هندوها "تری مورتی" را نمی پرستیدند و سوری ها و یونانی ها مدت ها قبل از آن به نیمه خدایان عقیده داشتند و به خدایان کوچکتر و بزرگتر. در حقیقت عقیده تثلیث شکل دیگری از بت پرستی است که گروندگان به مسیحیت در این مذاهب وارد ساخته اند و همه انجیل ها در خصوص این مطلب ساکت هستند.

1. توجیه تثلیث

انتخاب یکشنبه به جای شنبه (در تورات تعطیل اعلام شده) و در انجیل نیز نشانه ای برای چنین انتخابی است ، بلکه بر عکس اتباع عیسی (ع) به صریح انجیل لوقا ، باب 23 ، بند 54 به بعد ، همان روز شنبه را روز آرام گرفتن می دانند. آری ، انتخاب یکشنبه از خورشید پرستی (میترالیسم) گرفته شده است که به عقیده آنان یکشنبه روز خورشید بود و هنوز هم در زبان انگلیسی و غیره به یکشنبه روز سان (خورشید) می گویند.

2. ریشه های تثلیث در تاریخ قبل از اسلام

1 از مجسمه های سنگی سه صورتی در موزه های هند معلوم می شود ، تثلیث ریشه بت پرستی دارد. [العقائد الوثنیه فی الدّیانه النّصرانیه ، ص18] .

2 مسأله تثلیت در اروپای قدیم ، مصر ، یونان و قبل از عیسی (ع) در میان بت پرستان رواج داشته و هر جایی قهرمان تثلیث به نام بوده اند.

3 در صفحه 24 کتاب مذکور عکس خدای پدر را به صورت پیرمردی با ریش بزرگ سفید و عکس جوانی حدود 30 ساله و عکس کبوتری به عنوان روح القدس کشیده شده است.

4 دانشمندان امروز اروپا و آمریکا معتقدند که تثلیث ریشه بت پرستی دارد. (البته غیر از مبشرین مأمور)

5 انجیل یوحنا به اتفاق

آرای انجیل شناسان متأخّر از سایر اناجیل است. (متّی ، مرقس و لوقا)

6 در انجیل یوحنا که حدود پایان قرن اول میلادی نوشته شده ، بسیار بر الوهیت و ازلیت حضرت عیسی (ع) تکیه شده (به خلاف سایر اناجیل) سه انجیل اولی را همنوا می گویند که همه در تاریخ عیسی (ع) بحث می کنند و کمتر به خدایی عیسی تکیه می کنند ، بر خلاف یوحنّا.

تثلیث ، صفحه 13

7 طبق گزارش قاموس مقدس حدود 80 مورد حضرت عیسی (ع) پسر انسان نامیده شده که طبق تحقیق های توفیقی از فرهنگ کلیسای مسیحی انگلیس تمام این 80 مورد بر زبان

خود عیسی جاری شده است.

8 تمامی عقاید انحرافی مسیحیت به فردی به نام پولُسْ برمی گردد ، او یک یهودی دانا و در عین حال بزرگ شده یونان و روم و آگاه از افسانه های بت پرستان آن سامان و عقاید تثلیث و فدا که در آن سامان رواج داشته بوده است ، پولس پس از رفع (عیسی (ع) به بالا) به مبارزه با پیروان آن حضرت شروع کرد و بسیاری از آنان را نابود و حتی دستوری از حکومت آن بلاد گرفت که به شهر دمشق برود و مسیحیان را که به آنجا هجرت کرده بودند نابود کند و به قول کتاب اعمال رسولان پنجمین کتاب عهد جدید در شرح حال حواریون و اتباع می گوید : خواست آن مهاجران را زنجیر کرده و به اورشلیم بیاورد و مجازات کند. نرسیده به دمشق پولس ادعا کرد که نوری در او درخشیده و در حالی که پولس به زمین افتاد ندایی شنید که ای شأول (نام قبلی پولس به زبان

عبری به معنای کوچک که پس از آن معادل به زبان یونانی یعنی پولس بر وی اطلاق شد.) چرا بر من جفا می کنی؟ گفتم : کیستی؟ گفت : عیسی. پولس همین که به زمین افتاد نابینا شد. ندا آمد که به دمشق نزد فلان اتباع برو و او ترا شفا می دهد. رفت شفا گرفت و بلافاصله در معابد دمشق گفت که عیسی پسر خداست. [اعمال رسولان ، باب9] .

این اولین بار است در تاریخ مسیحیت که به عیسی پسر خدا گفتند. [اعمال رسولان ، بند20] .

9 کم کم پولس رهبر دینی و فکری شد و 13 نامه از او در عهد جدید به جا مانده که حاوی مطالبی از قبیل خدا بودن عیسی است.

10 پولس به نسخ شریعت عیسی (که متمّم شریعت موسی (ع) بود) پرداخت و اموری را نابود کرد از جمله نسخ ختنه و تحلیل غذاهای حرام.

13. مریم عذراء

1) عقیده مفهوم "عصمت" در قرون دوازدهم پذیرفته شد و در آغاز امر ، کلیساهای یونانی و رومی آن را پذیرفتند ، ولی برنارد مقدس با آن مخالفت کرد ، اگر چه بعدا پاپ کلمونت در سال 1708 این معنی را تصدیق کرد ، ولی تا سال 1855 جزء عقیده و ایمان کلیسای روم قرار نگرفت.

2) پرستش مریم عذرا در طول پنج قرن اول مسیحیت معمول نبود ، بلکه در حکم کفر و زندقه بود و جنبه عرفانی و ذوقی داشت. در عقاید و نوشته های مؤسس مسیحیت چیزی یافت نمی شود که دلیل بر پرستش عذرا باشد.

ا - د - پریس می نویسد : این پرستش ریشه آن در افسانه های

مجهول ولادتش بود که در قرن دوم و سوم و در شرایطی که محکومیت نسطوری ها به وسیله شورای افوسوس به سال 431 رواج گرفت بر اثر مقاومت شورا مبنی بر ماهیت ملکوتی مسیح و ترجمه ضعیف تیوتوکس و مادرخدا عنوانی بود که از طرف شورا داده شد و به عذرا قداستی داده شد که سابقه نداشت. در قرن ششم کلیسای مسیحی جشن هایی به نام جشن تطهیر و تقدیس و جشن باردار شدن و جشن ملاقات و تقدیر برقرار نمود و تاکنون این جشن ها در کلیسای انگلیس ادامه دارد. [کتاب مذاهب جهان ، ص125] .

3) بالاتر از همه این که بالاخره این رسم به کلیسا تحمیل شد که مریم مادر مسیح ربّ النوع باکره شناخته شود و بدون این عقیده امکان نداشت که بر عبادت های مربوط به ایزیس و ریاشلیت و دمیتر غلبه کرده باشند. این رسم در اجتماعات مخصوصا یک نوع وجد و جذبه ای ایمانی ایجاد کرده بود که از نظر روانی حتی امکان نداشت که عقیده به خدای مصلوب (دارزده) چنان شور و جذبه ای را ایجاد کرده باشد. اگر مسیح اصلی افسانه ها دارای مادر افسانه ای نبود ضرورت حکم می کرد که چنین مادری اختراع کنند و پس از آنکه چنین اساسی گذاشته شد بالا بردن شخصیت و مقام مادر به درجه ابتکارات و امتیازات ایزیس غیرقابل احتراز بود. [تاریخ مختصر مسیحیت ، ص55] .

14. حواریون یا رسولان مسیح

1) اصحاب حضرت مسیح (ع) که به نام حواریون نامیده می شوند دوازده نفر بوده اند. محبوبترین آنها فردسیمون - پتر یا پترس بوده که حضرت مسیح او را شیطان خطاب کرد. [متی ، باب16

، جمله 23] .

وقتی که حضرت مسیح (ع) در محکمه احضارشد و پترس نیز محکوم شده بود که با معلم همراه بوده؛ او به طور کلی داشتن هر نوع رابطه ای را با او انکار کرد. پترس دشنام داد و سوگند یاد کرد که عیسی را نمی شناسد. [متی ، باب26 ، جمله66 74] .

در جمله بعد (75) چنین ذکر شده است که حضرت مسیح (ع) قبل از مرگش سه بار توصیه کرده بود که منکر ارتباط بشود ، ولی این معنی برخلاف امری که صادر نموده و گفته است : اگر بعد از من کسی آمد او منکر نشود و روی دار برود و از من پیروی کند ، زیرا هر کس بخواهد جمالش را به دست آورد باید آن را در راه من از دست بدهد. [متی ، باب16 ، جمله25 و 24] .

به جای این دستور صریح و وعده شخص پترس مبنی بر این که با عیسی خواهد مرد [متی ، باب26 ، جمله35] .

به مقامش دشنام داد و منکر او شد.

2) همه حواریون وعده داده بودند که درسختی و در گشایش پهلوی معلم خود بایستند و حتی محض خاطر او جان بسپارند. [متی ، باب26 ، جمله35] . ولی هیچکدام مقاومت نکردند. وقتی عیسی دعا می خواند ، آنها خوابیده بودند و حتی موقع نماز خواندن با وی همکاری نمی کردند. در حقیقت عیسی هیچگونه اعتماد و اطمینانی به حواریون نداشت و گرنه چه لزومی داشت از آنها قول بگیرد؟ عیسی در حقیقت بدبخت شود تا جایی که خدا او را به حال خودش گذاشته

بود. [متی ، باب26 ، جمله45 و مرقس ، باب15 ، جمله23] .

همه شاگردانش فرار کردند و سرنوشت معلم خود را به دست دشمنانش سپردند.

3) جی. تی. لوید در رساله ای که به نام "خوردن خدا" نگاشته در صفحه 7 ، درباره پولس چنین می نویسد : "پولس یکی از دوازده حواری اصلی نبود و نیز آن کسی نبود که کلیسا او را به جای یهودای خائن انتخاب کرده باشد ، بلکه در حقیقت خودش به این مقام رفیع منصور شده بود؛ بدین جهت مقام رسالت حواریون را به عدد شوم 13 رسانید". در واقع پترس بایستی جانشین حقیقی مسیح شده باشد ، زیرا او منظره معلم را پس از برخاستن از قبر دیده بود. از این گذشته مطابق مندرجات انجیل ها او محبوبترین فرد در میان حواریون بود ، ولی پولس ثابت کرد که غاصب است و مطابق باب 2 ، جمله 2 از کتاب "الهام" دروغگو بوده و با بلعم مقایسه شده بود ، که به فرزندان اسرائیل تعلیم داده بود چیزهایی را که به وسیله بت ها مقدس شده است بخورند و مرتکب زنا شوند. [الهام ، باب2 ، جمله14] .

4) خلاصه کلام این که مسحیت با کیش حضرت عیسی (ع) به طوری که به وسیله انجیل ها یا رساله ها تبلیغ شده است متناسب با فکر شخص روشنفکر متجدد نیست. این کیش بر اساس نهادهای بت پرستی پایه گزاری شده است و ارزش روحانی و معنوی ندارد ، صرف نظر از رشته های تربیتی و بهداشتی و نیز نمی تواند برای افکار غذایی باشد؛ و هیچ نوع صفا و جمالی در این کیش وجود ندارد ، صرف

نظر از جملات و کلمات قصار منسوب به حضرت مسیح (ع) ، انجیل ها نه دارای جاذبه و نه دارای استدلال می باشند ، در مسیحیت نه منطقی است و نه فلسفه ای. فقط یک چیز وجود دارد و آن جمود و رکودی است که پولس به جای گذارده است. این است دورنمایی از وضع مسیحیت فعلی طبق مدارک خودشان و با چنین وصفی کشیشان مسیحی که پیش قراول استعمارند ، برای ترویج چنین مذهبی به مشرق زمین می آیند و با کیش مقدس اسلام مبارزه می کنند.

15. مدارک تحقیق

1. کتاب عهد قدیم

2. عهد جدید

3. برگردانده شده عهد عیتق

4. تلمود کتاب یهود

5. تلوت یشوسوندفر کتاب یهودی

6. نیدراش کتاب یهودی

7. دائره المعارف انگلیسی

8. دائره المعارف کتاب مقدس

9. دائره المعارف ملی

10. تاریخ مختصر مسیحیت تألیف جی. ام. روبرتسن

11. مسیح درآسمان و زمین

12. مذاهب جهان تألیف ای. دی. پرایس

13. بررسی هایی در اخلاق مسیح تألیف بشاب گور

14. خوردن خدا تألیف ج. تی دید

15. زمان و مسیحیت تألیف چپ. من. کرهد

16. مادر خدا تألیف جی. دیوفرست.

17. زندگانی هیودی مسیح تألیف جی. ام. هویدر

18. اخلاق بت پرستی و مسیحی تألیف ولترمن

19. زندگانی مسیح تألیف استروزس

20. تاریخ کلیسای رسولان تألیف هستینگیس

21. اناجیل مطابق برنابای مقدس

22.زندگی مسیح تألیف ویلیام حنا

23. درباره علل طبیعی مرگ مسیح تألیف استراود

24. نشریه مرکز تحقیقات شیعه امامیه در تانزانیا دارالسلام (آفریقا)

16. مسئله فداء

1. مسئله گناه

1 چون گناه را موروثی پدر و مادر اوّلی ما می داند ، بشر را نسل گناهکار می داند. از جهت روانی مفاسدی دارد ، زیرا شخصیت انسانیت را می کوبد.

2 اعتقاد به این موضوع انسان را به گناه تشویق می کند و آن را در نظر انسان

ساده جلوه می کند ، زیرا ارتکاب گناه برای نسل بشر یک نوع بازگشت به فطرت است.

3 این گناه ارثی دلیل ندارد و مخالف عدل خداوند است.

4 مطابق این عقیده اگر گناه اولی نبود ، مرگ در جهان نبود و این حرف کاملاً غلط است.

5 چطور با قربانی یک نفر همه از گناه پاک می شوند.

6 گیرم قربانی 1 نفر کفّاره گناهِ همه باشد ، چرا آن یک نفر پسر خدا باشد تا آنجا که بالای دار فریادها زند.

7 این منطق ، وجدان ناراحت گناهکار را آرام می کند ، مثل قرص مسکن؛ یعنی نفس لوّامه که از پایه های تربیت است ، این منطق او را نابود می کند.

2. سرّ پشیمانی

مسأله فداء از ضروریات و مسلّمات است و خیلی درباره آن پافشاری دارند برای جهاتی :

1 چون به عقیده حضرات ، گناه موروثی است و خواه و ناخواه مرتکب می شویم و از طرفی وجدان از او ناراحت است و دنبال چاره می رود تا این ناراحتی را برطرف کند. همین که کلیسا او را دعوت کرد و با تلقین کلماتی او را عقیده مند کرد که پاک شدی ، حتما تمام انسان های باوجدان کلیساها را پر کرده و به دنبال این عقیده شوکتی برای کلیسا و کشیش ها است.

2 همه مردم میل شهواترانی دارند. همه مردم وجدان دارند. اشباع اولی موجب ناراحتی دومی و تضاد بین این قوه است. ولی مسأله فدا در عین شهوترانی وجدان را آرام کرده ، قهرا چنین مرامی پیرو زیاد دارد.

3 مسأله فدا راه را برای گناه بخشی کشیشان که از مراسم هفتگانه آنها است باز کرده و

درآمد خوبی نصیب آنها می شود.

ولی کم کم مسأله فدا را عدّه ای از روشنفکران فهمیده و به اشکالات واضح آن پی برده و بعضی توجیهاتی کرده اند که آن توجیهات نیز قابل رد است ،

زیرا توجیهات جوری است که اصل مسأله فداء را آنطور که در کتاب های ایشان است ، رد کرده است. (سیمای اسلام)

1. تجارت و کسب

1. کار

1. اهمیت

1- عَنِ النَّبِی (ص) أَنَّهُ قَالَ : مَنْ أَکلَ مِنْ کدِّ یدِهِ مَرَّ عَلَی الصِّرَاطِ کالْبَرْقِ الْخَاطِفِ [بحارالأنوار ، ج100 ، ص9] .

2- عَنْهُ (ص) أَنَّهُ قَالَ : مَنْ أَکلَ مِنْ کدِّ یدِهِ نَظَرَ اللَّهُ إِلَیهِ بِالرَّحْمَهِ ثُمَّ لَا یعَذِّبُهُ أَبَداً [بحارالأنوار ، ج100 ، ص9] .

3- و قال (ع) : من أکل من کد یده کان یوم القیامه فی عداد الأنبیاء و یأخذ ثواب الأنبیاء [بحارالأنوار ، ج100 ، ص10] .

4- عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : کانَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَیهِ یضْرِبُ بِالْمَرِّ وَ یسْتَخْرِجُ الْأَرَضِینَ وَ ... أَعْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوک مِنْ مَالِهِ وَ کدِّ یدِهِ [الکافی ، ج5 ، ص74] .

(المر : المسحاه و یقال لها بالفارسیه ، بیل)

5- قال أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) : لَمَّا کانَ یفْرُغُ مِنَ الْجِهَادِ ینَفَرَّغُ لِتَعْلِیمِ النَّاسِ وَ الْقَضَاءِ بَینَهُمْ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ ذَلِک اشْتَغَلَ فِی حَائِطٍ لَهُ یعْمَلُ فِیهِ بِیدَیهِ وَ هُوَ مَعَ ذَلِک ذَاکرٌ لِلَّهِ تَعَالَی [بحارالأنوار ، ج100 ، ص16] .

6- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَاتَ کالًّا مِنْ طَلَبِ الْحَلَالِ بَاتَ مَغْفُوراً لَهُ [بحارالأنوار ، ج100 ، ص2] .

7-أَصَابَ أَنْصَارِياً حَاجَهٌ فَأَخْبَرَ بِهَا رَسُولَ اللّهِ (ص) فَقَالَ آتِنِی

بِمَا فِی مَنْزِلِک وَ لَا تُحَقِّرْ شَیئاً فَأَتَاهُ بِحِلْسٍ وَ قَدَحٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ یشْتَرِیهُمَا فَقَالَ رَجُلٌ هُمَا عَلَی بِدِرْهَمٍ فَقَالَ مَنْ یزِیدُ؟ قَالَ رَجُلٌ هُمَا عَلَی بِدِرْهَمَینِ فَقَالَ هُمَا لَک

قال اذهب فَاحْتَطِبْ وَ لَا تُحَقِّرَنَّ شَوْکاً [بحارالأنوار ، ج100 ، ص10] .

یکی از انصار گرفتار شد ، خدمت رسول الله (ص) آمد و گزارش بیکاری و فقر خود را داد. رسول الله (ص) فرمود : آتنی بما فی منزلک و لاتحقر شیئا. او رفت یک فرش ساده و ظرفی آورد. خود رسول الله (ص) در جلسه آنرا برای فروش عرضه کرد و فرمود : "من یشتریهما؟ یک نفر گفت : من هر دو را به یک درهم می خرم. رسول الله (ص) فرمود : "من یزید؟" دیگری گفت : من به دو درهم می خرم. رسول خدا خودش آن ظرف و فرش را به دو درهم فروخت و به انصاری داد و فرمود : من به دو درهم می خرم. یک درهم آن را برای زن و فرزندانت غذا بخر و درهم دیگر را تبر خریداری کن. او رفت و تبری خرید و نزد رسول الله (ص) آمد ، حضرت قطعه چوبی از یکی از اصحاب گرفت و با دست مبارکش با تبر او خرد کرد و فرمود : اذهب فاحتطب و لاتحقّرن شوکا.

بعد از 15 شب که آمد خدمت رسول الله (ص) و وضعش را که به راه افتاده بود توضیح داد ، حضرت فرمود (ص) : هذا خیر من أن تجیء یوم القیامه و فی وجهک کدوح الصدقه [مجموعه ورام ، ج1 ، ص45] .

8- افراد غنی هم کار کنند

: کان أمیر المؤمنین (ع) یوصی أصحابه یقول أوصیکم بالخشیه من الله فی السر و العلانیه و العدل فی الرضا و الغضب و الاکتساب فی الفقر و الغنی [بحارالأنوار ، ج1 ، ص141] .

9- در حال کسالت هم خود را به کار وادار کنند : وصیه أمیر المؤمنین صلوات الله علیه للحسنین علیهما السلام : علیکم... و بالعمل فی النشاط و الکسل [بحارالأنوار ، ج74 ، ص290] .

10- زنان هم کار کنند. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نِعْمَ شُغْلُ المَرْأَهِ الْمُومِنَهِ الْغَزْلُ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص186] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ...عَلِّمُوهُنَّ الْمِغْزَلَ... [الکافی ، ج5 ، ص516] .

حضرت علی (ع) غذا به منزل آورد و به زهرا (س) فرمود : عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَدِّهِ (ع) قَالَ : "... انْطَلَقَ عَلِی (ع) إِلَی...فَانْطَلَقَ إِلَی مَنْزِلِ فَاطِمَهَ (ع) فَقَالَ لَهَا یا ابْنَهَ رَسُولِ اللَّهِ کلِی هَذَا وَ اغْزِلِی هَذَا" [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص187] .

11- عن النبی (ص) : "سه صدا به خدا می رسد : اقلام العلماء ، اقدام المجاهدین ، صوت مغازل المحصنات" [یکصد و پنجاه درس زندگی آقای مکارم] .

12- امام صادق (ع) می فرماید : "آیا شما از مورچه کمترید که آذوقه به سوراخش می برد"

13- امام صادق (ع) به هشام سفارش فرمود که حتی مثل روزهای جنگ صفین از طلب رزق غافل مباش.

14- دعای کسی که در خانه بنشیند و دعای طلب رزق بخواند مستجاب نمی شود.

15- وقتی آیهوَ مَنْ یتَّقِ اللّهَ یجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً وَ یرْزُقْهُ مِنْ حَیثُ لا یحْتَسِبُ [طلاق/ 2 و 3

] . نازل شد ، عده ای در خانه نشسته و مشغول عبادت شدند. رسول الله (ص) مطلع شد و فرمود : بلند شوید ، دنبال کسب روید ، دعای شما مستجاب نمی شود".

16- حضرت صادق (ع) ذیل روایتی می فرمایند : "من دوست دارم که انسان از حرارت گرما ناراحت شود در راه تحصیل معیشت".

17- حضرت صادق (ع) : "با اینکه کسی هست که مرا کفایت کند ، در باغهایم آنقدر زحمت می کشم که عرق کنم تا اظهار کنم که من علاقمند به کسب حلال هستم".

18- محمد بن منکدر گوید : امام باقر (ع) را مشغول کار کشاورزی دیدم.فَقُلْتُ فِی نَفْسِی سُبْحَانَ اللَّهِ شَیخٌ مِنْ أَشْیاخِ قُرَیشٍ فِی هَذِهِ السَّاعَهِ عَلَی هَذِهِ الْحَالِ فِی طَلَبِ الدُّنْیا أَمَا لَأَعِظَنَّهُ فَدَنَوْتُ مِنْهُ فَسَلَّمْتُ عَلَیهِ فَرَدَّ عَلَی السَّلَامَ بِنَهْرٍ وَ هُوَ یتَصَابُّ عَرَقاً فَقُلْتُ : أَصْلَحَک اللَّهُ شَیخٌ مِنْ أَشْیاخِ قُرَیشٍ فِی هَذِهِ السَّاعَهِ عَلَی هَذِهِ الْحَالِ فِی طَلَبِ الدُّنْیا أَ رَأَیتَ لَوْ جَاءَ أَجَلُک وَ أَنْتَ عَلَی هَذِهِ الْحَالِ مَا کنْتَ تَصْنَعُ فَقَالَ : لَوْ جَاءَنِی الْمَوْتُ وَ أَنَا عَلَی هَذِهِ الْحَالِ جَاءَنِی وَ أَنَا فِی [طَاعَهِ مِنْ] طَاعَهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَکفُّ بِهَا نَفْسِی وَ عِیالِی عَنْک وَ عَنِ النَّاسِ وَ إِنَّمَا کنْتُ أَخَافُ أَنْ لَوْ جَاءَنِی الْمَوْتُ وَ أَنَا عَلَی مَعْصِیهٍ مِنْ مَعَاصِی اللَّهِ فَقُلْتُ صَدَقْتَ یرْحَمُک اللَّهُ أَرَدْتُ أَنْ أَعِظَک فَوَعَظْتَنِی. [الکافی ، ج5 ، ص73] .

19-عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَی مَوْلَی آلِ سَامٍ قَالَ : اسْتَقْبَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی بَعْضِ طُرُقِ الْمَدِینَهِ فِی یوْمٍ صَائِفٍ شَدِیدِ الْحَرِّ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک حَالُک عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قَرَابَتُک مِنَّ رَسُولِ

اللَّهِ (ص) وَ أَنْتَ تُجْهِدُ نَفْسَک فِی مِثْلِ هَذَا الْیوْمِ؟! فَقَالَ : یا عَبْدَ الْأَعْلَی خَرَجْتُ فِی طَلَبِ الرِّزْقِ لِأَسْتَغْنِی بِهِ عَنْ مِثْلِک [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص324] .

20- علاء بن کامل به حضرت (ع) عرض کرد : دعا کن خدا مرا راحت قرار دهد. حضرت فرمودند : "برو به سوی کار کما اینکه خدا خواسته"

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِنِّی لَأُبْغِضُ الرَّجُلَ فَاغِراً فَاهُ إِلَی رَبِّهِ یقُولُ ارْزُقْنِی وَ یتْرُک الطَّلَبَ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص192] .

قال أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : لَا تَدَعُوا التِّجَارَهَ فَتَهُونُوا اتَّجِرُوا بَارَک اللَّهُ لَکمْ [الکافی ، ج5 ، ص149] .

قال أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : لَا تَکفُّوا عَنِ التِّجَارَهِ وَ الْتَمِسُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [الکافی ، ج5 ، ص149] .

قال أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : مَنْ تَرَک التِّجَارَهَ ذَهَبَ ثُلُثَا عَقْلِهِ [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص4] .

2. زمین منشأ معیشت انسان

وَ لَقَدْ مَکنّاکمْ فِی الأَْرْضِ وَ جَعَلْنا لَکمْ فِیها مَعایشَ [اعراف ، 10] .

وَ الأَْرْضَ مَدَدْناها وَ أَلْقَینا فِیها رَواسِی وَ أَنْبَتْنا فِیها مِنْ کلِّ شَیءٍ مَوْزُونٍ وَ جَعَلْنا لَکمْ فِیها مَعایشَ [حجر ، 19-20] .

هُوَ الَّذِی جَعَلَ لَکمُ الأَْرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا فِی مَناکِبِها وَ کلُوا مِنْ رِزْقِهِ [ملک ، 15] .

3. کسب ، عامل به دست آوردن فضل خدا است

وَ مِنْ آیاتِهِ... وَ لِتَجْرِی الْفُلْک بِأَمْرِهِ وَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ [روم ، 46] .

وَ آخَرُونَ یضْرِبُونَ فِی الأَْرْضِ یبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللّهِ وَ آخَرُونَ یقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ [مزمل ، 20] .

4. عزت

در سایه کسب و کار

امام صادق (ع) به یکی از نزدیکان فرمود : قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : لِمَوْلًی لَهُ یا عَبْدَ اللَّهِ احْفَظْ عِزَّک

پرسید : فدایت شوم عزت من چیست؟ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : ...غُدُوُّک إِلَی سُوقِک وَ إِکرَامُک نَفْسَک

امام صادق (ع) به یکی از یاران خود فرمود : ...مَا لِی أَرَاک تَرَکتَ غُدُوَّک إِلَی عِزِّکپاسخ داد : برای تشییع جنازه. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : ...فَلَا تَدَعِ الرَّوَاحَ إِلَی عِزِّک [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص4] .

" به هر ترتیب مایه عزت خود را رها مکن"

5. جهاد در راه خدا

قال أَبُو الْحَسَنِ (امام موسی کاظمعلیه السلام) : مَنْ طَلَبَ هَذَا الرِّزْقَ مِنْ حِلِّهِ لِیعُودَ بِهِ عَلَی نَفْسِهِ وَ عِیالِهِ کانَ کالْمُجَاهِدِ فِی سَبِیلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [الکافی ، ج5 ، ص93] .

کسب و کار ، فریضه است : قال رسول الله (ص) : إن طلب کسب الحلال فریضه بعد فریضه [روضه الواعظین ، ج2 ، ص457] .

6. کسب حلال در راه خدا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْعِبَادَهُ سَبْعُونَ جُزْءاً أَفْضَلُهَا طَلَبُ الْحَلَالِ [الکافی ، ج5 ، ص78] .

رسول خدا (ص) می فرماید : افضل الاعمال الکسب الحلال [کنز ، ج4 ، ص8] .؟؟

امام صادق (ع) از احوال شخصی سوال نمود ، گفتند : سخت نیازمند شده و در خانه مشغول عبادت است. حضرت فرمود "مخارج او؟" گفتند : توسط برادران... فرمود : فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : وَ اللَّهِ لَلَّذِی یقُوتُهُ أَشَدُّ عِبَادَهً مِنْهُ [الکافی ، ج5 ، ص78] .

مردی برای رسول خدا (ص) از هم سفر خود

تعریف می کرد که از او زاهدتر و عابدتر ندیده است ، به محض ورود به منزل مشغول عبادت می شد. فرمودند : پس چه کسی امورش را انجام می داد و غذا؟ عرض کرد : ما. حضرت فرمودند : کلّکم اعبد منه [خطوط کلی اقتصاد ، 51] .

7. آمرزش گناهان

کسب و کار سبب آمرزش گناهان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَاتَ کالًّا مِنْ طَلَبِ الْحَلَالِ بَاتَ مَغْفُوراً لَهُ [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص24] .

کسب و کار سبب سعادت انسان : قال أَبُو عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : لَا تَدَعْ طَلَبَ الرِّزْقِ مِنْ حِلِّهِ فَإِنَّهُ عَوْنٌ لَک عَلَی دِینِک [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص34] .

کسب و کار حلال موجب شرمندگی نیست :

عن أبی عبد الله (ع) قال : من لم یستح من طلب المعاش خفت مئونته و رخی باله و نعم عیاله [بحارالأنوار ، ج100 ، ص7] .

بار زندگی ، سبک ، خاطر آسوده ، رفاه خانواده.

مکسبه فیها بعض الدناءه خیر من مسأله الناس. [شرح نهج البلاغه ، ج12 ، ص68] .؟؟ (قائل حدیث مشخص نیست در فیش از رسول الله (ص) نقل شده ولی در شرح از زبان عمر آمده)

امام باقر (ع) می فرمایند : "حضرت امیر (ع) در نیم روز گرم تابستان برای کسب روزی حلال بیرون می آمد". [وسائل ، ج12 ، ص13] .

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) قَالَ : ینْبَغِی لِلْمُسْلِمِ أَنْ یلْتَمِسَ الرِّزْقَ حَتَّی تُصِیبَهُ الشَّمْسُ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص25] .

عَنْ أَبِی عَمْرٍو الشَّیبَانِی قَالَ : " رَأَیتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ ...فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک أَعْطِنِی أَکفِک فَقَالَ

لِی" شیبانی می گوید : امام صادق (ع) را در حالی که بیلی در دست و لباس خشنی بر تن و در حال شخم زدن زمینی بود و عرق از بدن مبارکشان جاری بود ، دیدم. گفتم اجازه دهید کمک کنم فرمودند : "إِنِّی أُحِبُّ أَنْ یتَأَذَّی الرَّجُلُ بِحَرِّ الشَّمْسِ فِی طَلَبِ الْمَعِیشَهِ" [الکافی ، ج5 ، ص76] .

8. تحمل مشقت در طلب روزی

عَنِ الصَّادِقِ (ع) أَنَّهُ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی لَیحِبُّ الِاغْتِرَابَ فِی طَلَبِ الرِّزْقِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص156] .

(ژاپن)

عن النبی (ص) : باکروا فی طلب الرزق و الحوائج فانّ الغدوّ برکه و نجاح [کنز ، ج4 ، ص48] .

9. فضیلت کسب وکار با دست خویش

از پیامبر اکرم (ص) سوال شد ، کدام کسب و پیشه پاکیزه تر است؟

فرمود : عَمَلُ الرَّجُلِ بِیدِهِ... [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص24] .

وَ عَنْهُ (ص) : أَنَّهُ قَالَ مَنْ أَکلَ مِنْ کدِّ یدِهِ نَظَرَ اللَّهُ إِلَیهِ بِالرَّحْمَهِ... [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص24] .

رسول خدا از غزوه تبوک بازگشت ، سعد انصاری با رسول الله دست داد ، حضرت فرمود : "چه چیزی دستهای تو را خشن ساخته است؟ عرض کرد : با بیل و طناب کار کرده و خرج زن و بچه را می دهم. پیامبر دست او را بوسید و فرمود : هذه ید لاتمسّها النّار [اسدالغابه ، ج2 ، ص269] .

یا حکیم ، احلّ الکسب ما مشت فیه هاتان؛ یعنی الرجلین و ما عمل فیه هاتان؛ یعنی الرجلین و ما عمل فیه هاتان؛ یعنی الیدین و ما عرقت فیه هذه؛ یعنی

الجبین [کنز ، ج4 ، ص33] .؟؟

10. کار ، حرفه انبیا و اولیا

ابن عباس به مردی گفت : نزد من آی تا از رسولانی که نامشان در کتاب خدا آمده برای تو بگویم : آدم ، برزگر بود؛ نوح ، نجار؛ ادریس ، خیاط؛ داوود ، زره ساز؛ موسی ، شبان؛ ابراهیم ، کشاورز؛ شعیب ، شبان؛ لوط ، کشاورز؛ صالح ، تاجر و سلیمان ، امیر بود. [بحار ، ج103 ، ص56] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : کانَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَیهِ یحْتَطِبُ وَ یسْتَقِی وَ یکنُسُ وَ کانَتْ فَاطِمَهُ سَلَامُ اللَّهِ عَلَیهَا تَطْحَنُ وَ تَعْجِنُ وَ تَخْبِزُ [الکافی ، ج5 ، ص86] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : إِنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) أَعْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوک مِنْ مَالِهِ وَ کدِّ یدِهِ [الکافی ، ج5 ، ص74] .

11. فضیلت کسب وکار جهت مخارج خانواده

وَ أَنْ لَیسَ لِلإِْنْسانِ إِلاّ ما سَعی [نجم ، 39] .

قال محمد بن علی الباقر (ع) : إن ولایتنا لا تدرک إلا بالعمل [بحارالأنوار ، ج75 ، ص188] .

وَ لِکلٍّ دَرَجاتٌ مِمّا عَمِلُوا [انعام ، 132] .

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) : لَا ینَالُ مَا عِنْدَ اللَّهِ إِلَّا بِالْعَمَلِ [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص93] .

فی کل وقت عمل [غررالحکم ، ج ، ص152] .

آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ [بقره ، 25] .

2. اخطار به بیکار

1- عَنِ الصَّادِقِ (ع) قَالَ : کفَی بِالْمَرْءِ إِثْماً أَنْ یضَیعَ مَنْ یعُولُ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص168] .

2- قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ

مَنْ ضَيعَ مَنْ يعُولُ [الكافى ، ج4 ، ص12] .

3.نهى از تنبلى

3- عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : كسِلَ عَنْ أَمْرِ دُنْياهُ فَهُوَ عَنْ أَمْرِ آخِرَتِهِ أَكسَلُ [الكافى ، ج5 ، ص85] .

4- شاگرد و كارمند كسل نگيريد : عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : لَا تَسْتَعِنْ بِكسْلَانَ وَ لَا تَسْتَشِيرَنَّ عَاجِزاً [الكافى ، ج5 ، ص85] .

4. طلب حلال

رُوِى عَنِ الْفَضْلِ بْنِ أَبِى قُرَّةَ قَالَ : " دَخَلْنَا عَلَى أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ هُوَ يعْمَلُ فِى حَائِطٍ لَهُ فَقُلْنَا جَعَلَنَا اللَّهُ فِدَاک دَعْنَا نَعْمَلْ لَک أَوْ تَعْمَلْهُ الْغِلْمَانُ قَالَ : لَا ، دَعُونِى فَإِنِّى أَشْتَهِى أَنْ يرَانِى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَعْمَلُ بِيدِى وَ أَطْلُبُ الْحَلَالَ فِى أَذَى نَفْسِى" [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص163] .

2-وَ كلُوا مِمّا رَزَقَكمُ اللّهُ حَلالاً طَيباً وَ اتَّقُوا اللّهَ الَّذِى أَنْتُمْ بِهِ مُومِنُونَ [مائده ، 88] .

3-يا أَيهَا الرُّسُلُ كلُوا مِنَ الطَّيباتِ وَ اعْمَلُوا صالِحاً إِنِّى بِما تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ [مومنون ، 51] .

4- قال (ص) : إن لله ملكا ينادى على بيت المقدس كل ليله من أكل حراما لم يقبل الله منه صرفا و لا عدلا [عده الداعى ، ص153] .

5- عنه (ص) قال : العباده مع أكل الحرام كالبناء على الرمل [بحارالأنوار ، ج81 ، ص258] .

6- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ اللِّسَانَ ينْزَحُ مِنَ الْقَلْبِ وَ الْقَلْبُ يقُومُ بِالْغِذَاءِ فَانْظُرْ فِيمَا تُغَذِّى قَلْبَک وَ جِسْمَک فَإِنْ لَمْ يكنْ ذَلِک حَلَالًا لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ تَعَالَى تَسْبِيحَک وَ لَا شُكرَک [مستدرک الوسائل ، ج5 ، ص217] ؛

[الكافى ، ج5 ، ص124. و بحارالأنوار ، ج100 ، ص12] .

7-اذا وقعت اللقمه من حرام

فی جوف العبد لعنه کلّ ملک فی السموات و فی الارض. [دعوات راوندی] .

8- عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : إِذَا اکتَسَبَ الرَّجُلُ مَالًا مِنْ غَیرِ حِلِّهِ ثُمَّ حَجَّ فَلَبَّی نُودِی لَا لَبَّیک وَ لَا سَعْدَیک وَ إِنْ کانَ مِنْ حِلِّهِ فَلَبَّی نُودِی لَبَّیک وَ سَعْدَیک. [کافی ، ج5 ، ص124] .

9 قَالَ أَبُو الْحَسَنِ (ع) : یا دَاوُدُ إِنَّ الْحَرَامَ لَا ینْمِی وَ إِنْ نَمَی لَمْ یبَارَک لَهُ فِیهِ وَ مَا أَنْفَقَهُ لَمْ یوجَرْ عَلَیهِ وَ مَا خَلَّفَهُ کانَ زَادَهُ إِلَی النَّارِ [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص82] .

10- عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : لَیسَ مِنْ نَفْسٍ إِلَّا وَ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهَا رِزْقَهَا حَلَالًا یأْتِیهَا فِی عَافِیهٍ وَ عَرَضَ لَهَا بِالْحَرَامِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ فَإِنْ هِی تَنَاوَلَتْ شَیئاً مِنَ الْحَرَامِ قَاصَّهَا بِهِ مِنَ الْحَلَالِ الَّذِی فَرَضَ لَهَا وَ عِنْدَ اللَّهِ سِوَاهُمَا فَضْلٌ کثِیرٌ وَ هُوَ قَوْلُهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ سْئَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ [الکافی ، ج5 ، ص80] .

11- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ لَا یحْمِلَنَّکمُ اسْتِبْطَاءُ شَیءٍ مِنَ الرِّزْقِ أَنْ تَطْلُبُوهُ بِشَیءٍ مِنْ مَعْصِیهِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی قَسَمَ الْأَرْزَاقَ بَینَ خَلْقِهِ حَلَالًا وَ لَمْ یقْسِمْهَا حَرَاماً فَمَنِ اتَّقَی اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ صَبَرَ أَتَاهُ اللَّهُ بِرِزْقِهِ مِنْ حِلِّهِ وَ مَنْ هَتَک حِجَابَ السِّتْرِ وَ عَجَّلَ فَأَخَذَهُ مِنْ غَیرِ حِلِّهِ قُصَّ بِهِ مِنْ رِزْقِهِ الْحَلَالِ وَ حُوسِبَ عَلَیهِ یوْمَ الْقِیامَهِ [الکافی ، ج5 ، ص80] .

12-فَامْشُوا فِی مَناکِبِها وَ کلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَ إِلَیهِ النُّشُورُ [ملک ، 15] .

13- قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْعِبَادَهُ سَبْعُونَ جُزْءاً أَفْضَلُهَا طَلَبُ الْحَلَالِ [الکافی ، ج5 ، ص78] .

14- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نِعْمَ الْعَوْنُ عَلَی تَقْوَی اللَّهِ الْغِنَی [الکافی ، ج5 ، ص71] .

15- عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : نِعْمَ الْعَوْنُ عَلَی الْآخِرَهِ الدُّنْیا [الکافی ، ج5 ، ص72] .

16- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَلَوْ لَا الْخُبْزُ مَا صَلَّینَا وَ لَا صُمْنَا وَ لَا أَدَّینَا فَرَائِضَ رَبِّنَا [الکافی ، ج5 ، ص73] .

17- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَلْعُونٌ مَنْ أَلْقَی کلَّهُ عَلَی النَّاسِ [الکافی ، ج5 ، ص72] .

18- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَاتَ کالًّا مِنْ طَلَبِ الْحَلَالِ بَاتَ مَغْفُوراً لَهُ [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص24] .

19- قال رسول الله (ص) : طلب الحلال فریضه علی کل مسلم و مسلمه [بحارالأنوار ، ج100 ، ص9] .

20- عن النبی (ص) قال : من أکل الحلال أربعین یوما نور الله قلبه [بحارالأنوار ، ج100 ، ص16] .

21-و فی حدیث : و اجری ینابیع الحکمه من قبله الی لسانه [محجه البیضا ، ج3 ، ص204] .

22- سَمِعتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) یقُولُ : إِنَّ وَلِی عَلِی (ع) لَا یأْکلُ إِلَّا الْحَلَالَ لِأَنَّ صَاحِبَهُ کانَ کذَلِک [الکافی ، ج8 ، ص163] .

23- امام جماعت مسجد ارکرحمه الله علیهداستانی نقل کرد :

ولی حضرت به خواب او آمد و فرمود :

24- فِی وَصِیهِ النَّبِی (ص) أَنَّهُ قَالَ : یا أَبَا ذَرٍّ لَا یکونُ الرَّجُلُ مِنَ الْمُتَّقِینَ حَتَّی یحَاسِبَ نَفْسَهُ أَشَدَّ مِنْ مُحَاسَبَهِ الشَّرِیک شَرِیکهُ

فَيعْلَمَ مِنْ أَينَ مَطْعَمُهُ وَ مِنْ أَينَ مَشْرَبُهُ وَ مِنْ أَينَ مَلْبَسُهُ أَ مِنْ حَلَالٍ أَوْ مِنْ حَرَامٍ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص98] .

25-لا تزول قدما عبد یوم القیامه حتّی یسئل عن أربع ، عن عمره فیما أفناه ، و شبابه فیما أبلاه و عن ماله من أین کسبه و فیما أنفقه؟ [نقطه های آغاز ، ج1 ، ص363] .

26-روی أنّ سعدا سأل رسول اللّه صلّی اللّه علیه و آله و سلّم أن یجعله مجاب الدّعوه فقال له : أطب طعمتک تستجب دعوتک [المحجه البیضاء ، ج3 ، ص204] .

27- و قالصلّی اللّه علیه و آله و سلّم : من اشتری ثوبا بعشره دراهم و فی ثمنه درهم حرام لم یقبل اللّه تعالی صلاته ما دام علیه منه شیء. [المحجه البیضاء ، ج3 ، ص204] .

28- روایاتی داریم که اگر دیدید مردم مال خود را در راه حرام مصرف می کنند معلوم می شود که از حرام پیدا شده و قابلیت بیش از این ندارد.

5. هدف ازکار

1- و قالصلّی اللّه علیه و آله و سلّم : من طلب الدّنیا حلالا تعفّفا عن المسأله و توسیعا علی عیاله و تعطّفا علی جاره لقی اللّه و وجهه کالقمر لیله البدر. [المحجه البیضاء ، ج3 ، ص140] .

2- قَالَ لِی أَبُو الْحَسَنِ (ع) : مَنْ طَلَبَ هَذَا الرِّزْقَ مِنْ حِلِّهِ لِیعُودَ بِهِ عَلَی نَفْسِهِ وَ عِیالِهِ کانَ کالْمُجَاهِدِ فِی سَبِیلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [الکافی ، ج5 ، ص93] .

3- جوانی را صبح زود به دنبال کار دیدند و گفتند : کاش این حرکت برای خدا بود. رسول الله (ص) که

این جمله را شنید فرمودند : لا تقولوا هذا فإنّه إن کان یسعی علی نفسه لیکفّها عن المسأله و یغنیها عن النّاس فهو فی سبیل اللّه ، و إن کان یسعی علی أبوین ضعیفین أو ذرّیه ضعاف لیغنیهم و یکفیهم فهو فی سبیل اللّه و إن کان یسعی تفاخرا و تکاثرا فهو فی سبیل الشیطان. [المحجه البیضاء ، ج3 ، ص140] .

أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) یقُولُ : لَا خَیرَ فِی مَنْ لَا یحِبُّ جَمْعَ الْمَالِ مِنْ حَلَالٍ یکفُّ بِهِ وَجْهَهُ وَ یقْضِی بِهِ دَینَهُ وَ یصِلُ بِهِ رَحِمَهُ [الکافی ، ج5 ، ص72] .

6. وقت کار

1- قال أمیر المؤمنین (ع) : لا تجعلن أکثر شغلک بأهلک و ولدک فإن یکن أهلک و ولدک أولیاء الله فإن الله لا یضیع أولیاءه و إن یکونوا أعداء الله فما همک و شغلک بأعداء الله [بحارالأنوار ، ج101 ، ص73] .

2- عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : لِیکنْ طَلَبُک لِلْمَعِیشَهِ فَوْقَ کسْبِ الْمُضَیعِ وَ دُونَ طَلَبِ الْحَرِیصِ [الکافی ، ج5 ، ص81] .

3- روایات متعدد در تقسیم ساعات که می فرماید : وَ اجْتَهِدُوا أَنْ یکونَ زَمَانُکمْ أَرْبَعَ سَاعَاتٍ سَاعَةً لِلَّهِ لِمُنَاجَاتِهِ وَ سَاعَةً لِأَمْرِ الْمَعَاشِ وَ سَاعَةً لِمُعَاشَرَهِ الْإِخْوَانِ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص50] .

جَعَلَ لَکمُ اللَّیلَ وَ النَّهارَ لِتَسْکنُوا فِیهِ وَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ [قصص ، 73] .

7. کارهای ارزشمند در روایات اسلامی

1. دامداری

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لِعَمَّتِهِ : مَا یمْنَعُک أَنْ تَتَّخِذِی فِی بَیتِک بَرَکةً قَالَتْ : یا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا الْبَرَکةُ؟ قَالَ : شَاهٌ تُحْلَبُ فَإِنَّهُ مَنْ کانَ فِی دَارِهِ شَاهٌ تُحْلَبُ أَوْ نَعْجَهٌ أَوْ بَقَرَهٌ تُحْلَبُ فَبَرَکاتٌ کلُّهُنَّ [الکافی ، ج6 ، ص545] .

[خطوط اقتصادی ، 162] .

2. باغداری

امیر مؤمنان هنگامی که از جهاد فارغ می گشت به تعلیم مردم و قضاوت بین ایشان می پرداخت و در فراغت در باغی که ملک او بود با دست خود کار می کرد و با این همه ذکر خدا می گفت. [خطوط کلی ، ص132] .

قال رسول الله (ص) : من غرس شجره فاینعت غرس الله له بها شجره فی الجنه؟؟

3. کشاورزی

قَالَ الصادق (ع) : الْکیمِیاءُ الْأَکبَرُ الزِّرَاعَهُ [الکافی ، ج5 ، ص261] .

سُئِلَ النَّبِی (ص) أَی الْمَالِ خَیرٌ؟ قَالَ : زَرْعٌ

زَرَعَهُ صَاحِبُهُ وَ أَصْلَحَهُ وَ أَدَّى حَقَّهُ يوْمَ حَصَادِهِ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص291] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : كانَ أَبِی يقُولُ :خَيرُ الْأَعْمَالِ الْحَرْثُ تَزْرَعُهُ فَيأْكلُ مِنْهُ الْبَرُّ وَ الْفَاجِرُ وَ يأْكلُ مِنْهُ الْبَهَائِمُ وَ الطَّيرُ [الكافی ، ج5 ، ص260] .

8. محيط كار

1. محيط كار زن

- و عدم اختلاط زنان با مردان هنگام كار

وَ لَمّا وَرَدَ ماءَ مَدْينَ وَجَدَ عَلَيهِ أُمَّةً مِنَ النّاسِ يسْقُونَ وَ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَينِ تَذُودانِ قالَ ما خَطْبُكما قالَتا لا نَسْقِی حَتّى يصْدِرَ الرِّعاءُ وَ أَبُونا شَيخٌ كبِيرٌ [قصص ، 23] .

2. روابط كارگر وكاسب

1- كارگر ، مشترى را دور سر نگرداند :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَيلٌ لِصُنَّاعِ أُمَّتِی مِنَ الْيوْمِ وَ غَدٍ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص160] .

كارگر نمونه (تابلويى براى كارخانه ها)

قال الصادق (ع) : كل ذى صناعه مضطر إلى ثلاث خلال يجتلب بها المكسب و هو أن يكون حاذقا بعمله (يعنى مهارت) مويا للأمانه فيه (يعنى امانت) مستميلا لمن استعمله (عطوفت) [بحارالأنوار ، ج75 ، ص235] .

وَ ما أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيک [قصص ، 27] .

هر آدم خوبى ، لايق نيست : در حديثى از امام صادق (ع) مى خوانيم كه به او گفتند : " شخصى است سوء نيت ندارد و مى خواهد كم فروشى نكند ، ولى عملا نمى تواند خوب جنس را كيل كند. امام صادق (ع) فرمود : مردم او را چگونه مى يابند و در عرف وضع او چيست؟ به امام عرض شد كه مردم او را در كيل و ميزان كردن ناقص مى يابند. امام فرمود : هَذَا لَا ينْبَغِی

لَهُ أَنْ یکیلَ [الکافی ، ج5 ، ص159] .

آری ، حسن فاعلی تنها کافی نیست؛ حسن فعلی هم لازم است. مساله لیاقت غیر از حسن نیت است.

2 اوصاف

3. مهارت و تخصص

4. ویژگیهای کارگر

1- امانتداری

2- قدرت بر کار

إِنَّ خَیرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِی الأَْمِینُ [قصص ، 26] .

3- رشد : وَ لا تَقْرَبُوا مالَ الْیتِیمِ إِلاّ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ حَتّی یبْلُغَ أَشُدَّهُ [انعام ، 152] .

آداب و شرائط کار

5. شروع کاربا نام خدا

- همه سوره ها با بسم الله آغاز می شود.

وَ قالَ ارْکبُوا فِیها بِسْمِ اللّهِ مَجْراها وَ مُرْساها [هود ، 41] .

2- اهمیت ابتداو شروع کار

وَ سَلامٌ عَلَیهِ یوْمَ وُلِدَ وَ یوْمَ یمُوتُ [مریم ، 15] .

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّک الَّذِی خَلَقَ [علق ، 1] .

وَ قُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِی مُدْخَلَ صِدْقٍ [اسراء ، 80] .

6. تقوا در کار

فَكلَوا مِمّا غَنِمْتُمْ حَلالاً طَيباً وَ اتَّقُوا اللّهَ [انفال ، 69] .

7. دعا برای توفیق کار

قالَ رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی [طه ، 25] .

وَ يسِّرْ لِی أَمْرِی [طه ، 26] .

رَبِّ أَدْخِلْنِی مُدْخَلَ صِدْقٍ وَ أَخْرِجْنِی مُخْرَجَ صِدْقٍ وَ اجْعَلْ لِی مِنْ لَدُنْک سُلْطاناً نَصِيراً [اسراء ، 80] .

8. انضباط در کار

وَ لِسُلَيمانَ الرِّيحَ غُدُوُّها شَهْرٌ وَ رَواحُها شَهْرٌ وَ أَسَلْنا لَهُ عَينَ الْقِطْرِ وَ مِنَ الْجِنِّ مَنْ يعْمَلُ بَينَ يدَيهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَ مَنْ يزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنا نُذِقْهُ مِنْ عَذابِ السَّعِيرِ [سبا ، 12] .

9. تعجیل در کار خیر

فَاسْتَبِقُوا الْخَيراتِ [بقره ، 148] .

10. محکم کاری

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَلُوا اللَّهَ

السَّدَادَ وَ سَلُوهُ مَعَ السَّدَادِ سَدَادَ الْعَمَلِ [مستدرک الوسائل ، ج5 ، ص161] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ لَكنَّ اللَّهَ يحِبُّ عَبْداً إِذَا عَمِلَ عَمَلًا أَحْكمَهُ [وسائل الشيعه ، ج3 ، ص230] .

11. میانه روی در عمل :

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَيرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا [الكافى ، ج6 ، ص540] .

وَ لا تَجْعَلْ يدَک مَغْلُولَةً إِلى عُنُقِک [اسراء ، 29] .

12. جسارت و جرأت در عمل :

قال على (ع) : إِذَا هِبْتَ أَمْراً فَقَعْ فِيهِ [بحارالأنوار ، ج68 ، ص362] .

13. اخلاص در عمل

قُلْ إِنَّما أَعِظُكمْ بِواحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلّهِ مَثْنى وَ فُرادى [سبا ، 46] .

14. نشاط در کار

خُذِ الْكتابَ بِقُوَّةٍ [مريم ، 12] .

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِک مِنَ الْكسَلِ [الكافى ، ج2 ، ص585] .

کار با دست

15. عدم تأثیر پذیری از دیگران

وَ إِذا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَ قالُوا لَنا أَعْمالُنا وَ لَكمْ أَعْمالُكمْ [قصص ، 55] .

جهت کار باید خیر باشد : وَ افْعَلُوا الْخَيرَ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [حج ، 77] .

کیفیت عمل نه کمّیت : إِنّا لا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلاً [كهف ، 30] .

لِنَبْلَوَهُمْ أيهُمْ أحْسَنُ عَمَلاً [کهف ، 7] .

16. دوری از کار لغو

قَدْ أَفْلَحَ الْمُومِنُونَ [مومنون ، 1] .

وَ الَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ [مومنون ، 3] .

وَ لا تَكونُوا كالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيارِهِمْ بَطَراً [انفال ، 47] .

17. آگاهی از احکام تجارت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنِ اتَّجَرَ بِغَيرِ عِلْمٍ

ارْتَطَمَ فِی الرِّبَا [الکافی ، ج5 ، ص154] .

فَأَوْفُوا الْکیلَ وَ الْمِیزانَ وَ لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْیاءَهُمْ [اعراف ، 85] .

وَ أَوْفُوا الْکیلَ إِذا کلْتُمْ وَ زِنُوا بِالْقِسْطاسِ الْمُسْتَقِیمِ [اسراء ، 35] .

وَ أَوْفُوا الْکیلَ وَ الْمِیزانَ بِالْقِسْطِ [انعام ، 152] .

وَضَعَ الْمِیزانَ [رحمن ، 7] .

أَلاّ تَطْغَوْا فِی الْمِیزانِ [رحمان ، 8] .

وَ أَقِیمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَ لا تُخْسِرُوا الْمِیزانَ [رحمن ، 9] .

وَ لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْیاءَهُمْ [شعراء ، 183] .

أَوْفُوا الْکیلَ وَ لا تَکونُوا مِنَ الْمُخْسِرِینَ [شعراء ، 181] .

لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَی التَّقْوی مِنْ أَوَّلِ یوْمٍ أَحَقُّ [توبه ، 108] .

عَنْهُ (ص) أَنَّهُ قَالَ : مَنِ اتَّجَرَ بِغَیرِ فِقْهٍ تَوَرَّطَ فِی الشُّبُهَاتِ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص248] .

اصبغ بن نباته می گوید : از امیرالمؤمنین (ع) شنیدم که :

یقُولُ عَلَی الْمِنْبَرِ : " یا مَعْشَرَ التُّجَّارِ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ" [الکافی ، ج5 ، ص150] .

کانَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) یقُولُ : لَا یقْعُدَنَّ فِی السُّوقِ إِلَّا مَنْ یعْقِلُ الشِّرَاءَ وَ الْبَیعَ [الکافی ، ج5 ، ص154] .

9.اخلاق در تجارت

1. درستکاری

1-التاجر الصدوق یحشر یوم القیامه مع الصدیقین و الشهداء [محجه ، ج3 ، ص140] .؟؟

2- آرم کارخانه : قالَ : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ اللّهَ عَزَّ وَ جَلّ يحِبُّ الْمُحْتَرِفَ الْأَمِينَ [الکافی ، ج5 ، ص113] .

خداوند اهل حرفه ای را که امین باشد دوست دارد.

2. توکل

إِنَّ اللّهَ هُوَ الرَّزّاقُ ذُو الْقُوَّهِ الْمَتِينُ

[ذاریات : 58]

فقال

الصادق (ع) : الذی ترجوه لتضعیف حسناتک و محو سیئاتک فارجه لإصلاح حال بناتک [بحارالأنوار ، ج5 ، ص146] .

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : لَیسَ الزُّهْدُ فِی الدُّنْیا بِإِضَاعَهِ الْمَالِ وَ لَا تَحْرِیمِ الْحَلَالِ بَلِ الزُّهْدُ فِی الدُّنْیا أَنْ لَا تَکونَ بِمَا فِی یدِک أَوْثَقَ مِنْک بِمَا عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [الکافی ، ج5 ، ص70] .

أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) یقُولُ : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَی وَسَّعَ فِی أَرْزَاقِ الْحَمْقَی لِیعْتَبِرَ الْعُقَلَاءُ وَ یعْلَمُوا أَنَّ الدُّنْیا لَیسَ ینَالُ مَا فِیهَا بِعَمَلٍ وَ لَا حِیلَهٍ [الکافی ، ج5 ، ص82] .

3. اقاله در معامله

1-إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) لَمْ یأْذَنْ لِحَکیمِ بْنِ حِزَامٍ بِالتِّجَارَهِ حَتَّی ضَمِنَ لَهُ إِقَالَهَ النَّادِمِ وَ إِنْظَارَ الْمُعْسِرِ وَ أَخْذَ الْحَقِّ وَافِیاً وَ غَیرَ وَافٍ [الکافی ، ج5 ، ص151] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَیمَا مُسْلِمٍ أَقَالَ مُسْلِماً نَدَامَهً فِی الْبَیعِ أَقَالَهُ اللَّهُ عَثْرَتَهُ یوْمَ الْقِیامَهِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص196] .

3- عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : أَرْبَعَهٌ ینْظُرُ اللَّهُ إِلَیهِمْ یوْمَ الْقِیامَهِ مَنْ أَقَالَ نَادِماً أَوْ أَغَاثَ لَهْفَانَ أَوْ أَعْتَقَ نَسَمَهً أَوْ زَوَّجَ عَزَباً [وسائل الشیعه ، ج20 ، ص46] .

4. مقدم کردن عبادت بر کار

قال الرِّضَا (ع) : کانُوا أَعْظَمَ أَجْراً مِمَّنْ لَا یتَحَرَّفُ وَ یصَلِّی [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص10] .

امام صادق (ع) درمورد آیه مبارکه : رِجالٌ لا تُلْهِیهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَیعٌ [نور ، 37] . می فرماید : کانُوا أَصْحَابَ تِجَارَهٍ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاهُ تَرَکوا التِّجَارَهَ وَ انْطَلَقُوا إِلَی الصَّلَاهِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص192] .

قال الرِّضَا

(ع) : وَ إِذَا كنْتَ فِی تِجَارَتِک وَ حَضَرَتِ الصَّلَاهُ فَلَا یشْغَلْک عَنْهَا مَتْجَرُک [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص10] .

لَیسَ عَلَیکمْ جُناحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلاً مِنْ رَبِّکمْ فَإِذا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفاتٍ [بقره ، 198] .

5. رفتار با مشتری

6. برخورد با بدهکار

1- مردی خدمت امام صادق (ع) رسید و شروع کرد به شکایت کردن از مردی از اصحاب؛ در حین شکایت یا بعد از لحظه ای ، مردی که از او شکایت می شد آمد. امام (ع) فرمود : " چه کار کرده ای که این آقا از تو شکایت دارد؟ گفت : من کاری نکرده ام.امام : پس چرا شکایت دارد؟مرد : من فقط حق خودم را دقیقا از او بازخواست می کنم. امام ناراحت شد و فرمود : تو خیال می کنی همین که حق خود را وصول کنی بدی به او نکرده ای؟ آیا توجه به آیه قرآن که می فرمایدوَ یخافُونَ سُوءَ الْحِسابِ [رعد ، 21] .

نکرده ای؟ مگر خدا بد حسابی می کند که اینها می ترسند از بدحسابی او؟ نه ، بلکه اینها می ترسند از دقّت در محاسبه خداوند از این ها و لذا خداوند این دقّت را به بدحسابی نام نهاده ، پس بدان هر کس در محاسبه با برادران خود دقت کند بدی کرده است." [وسائل ، ج13 ، ص100] .

2- مردی خدمت امام صادق (ع) رسید و گفت : من از بعضی سادات طلبکارم و هر کاری می کنم که مالم را بگیرم نمی دهند ، عاجز شده ام و بین من و او کلماتی رد و بدل شده و می ترسم به جای باریک برسد. امام (ع) فرمودند : "این راه طلبکاری نیست ،

بلکه هرگاه خواستی چیزی را طلب کنی برو و بنشین و به نشستن خود ادامه بده. راوی گفت مدّتی همین کار را کردم و دین را گرفتم" [وسائل ، ج13 ، ص100 و 101] .

3- رسول الله (ص) فرمودند : " هرگاه بستانکاری از مدیون خود طلبکاری کند و او عذر آورد وبا این حال این مرد بستانکار از مدیون خود طلبکاری کند و او عذر آورد و با این حال این مرد بستانکار راضی باشد و ناراحت نباشد تمام جنبنده ها وماهیهای دریاها بر او درود می فرستند و از آن طرف هرگاه در اثر عذر آوردن مدیون ، غضبناک شود در حالی که احتیاجی چندان به وصول این دین نباشد ، خداوند به هر روزی و هر شبی یک ظلم در نامه او ضبط می نماید". [وسائل ، ج13 ، ص101] .

4- امام صادق (ع) در وصیتی طولانی که نوشته بودند فرمود : " بر حذر باشید از فشار آوردن بر برادران دینی در مقام طلبکاری ، زیرا جدم رسول خدا (ص) نهی فرمود از این کار و گفت : نباید مسلمان چنین کاری کند و هر بستانکاری که طرف خود را مهلت دهد ، روزی که سایه ای غیر از سایه خدا نیست در سایه خدا است". رسول الله در ضمن حدیثی فرمودند : " هم چنان که حلال نیست با قدرت بر پرداختن مال مردم سهل انگاری ، حلال نیست بر بستانکار فشار آوردن".

5- امام باقر (ع) فرمودند : " روز قیامت عده ای از مردم سر از خاک برآورده در حالی که صورت آنها از نور و بر کرسیها تکیه

زده تا آنجا که فرمود : منادی ندا می کند ، اینها مردی هستند که سهل انگاری می کردند بر مؤمنین و مهلت می دادند بر غریم خود تا قدرت بر ادا پیدا کند"عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ... وَ رِیاشُهُمْ مِنْ نُورٍ [وسائل الشیعه ، ج18 ، ص366] .

6- امام باقر (ع) از جد بزرگوارش نقل می کند که هر که می خواهد از نفخات دوزخ راحت باشد ، به غریم خود مهلت دهد. رسول الله (ص) فرمود : " هر که مهلت دهد به غریم خود و عجله نکند در طلبکاری ، خداوند در برابر هر روزی ثواب صدقه همان مقداری که از او می خواهد به او عطا می کند تا وقتی که زمان پرداخت رسد و پول را بگیرد" [وسائل ، ج13 ، ص] .

7. آسان گیری

1- قال رسول الله (ص) : من أنظر معسرا أو ترک حاسبه اللّه حسابا یسیرا" و فی لفظ آخر "أظلّه اللّه فی ظلّ عرشه یوم لا ظلّ إلا ظلّه [المحجه البیضاء ، ج3 ، ص186] .

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : غَفَرَ اللَّهُ لِرَجُلٍ کانَ قَبْلَکمْ کانَ سَهْلًا إِذَا بَاعَ سَهْلًا إِذَا اشْتَرَی سَهْلًا إِذَا قَضَی سَهْلًا إِذَا اسْتَقْضَی [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص450] .

3- رسول الله (ص) فرمود : " افرادی در قیامت دست خالی هستند و در دادگاه می گوید : خدایا من هیچ عملی ندارم ، لیکن هرگاه به کسی وام می دادم و نداشت کاری به او نداشتم. خداوند می فرماید : اکنون که تو هم کار خیری نداری ، من هم کاری به تو ندارم" [محجه البیضاء ، ج3 ، ص186]

.

4- طلبکار سخت گیری نکند : عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ : "دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَشَکا إِلَیهِ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِهِ فَلَمْ یلْبَثْ أَنْ جَاءَ الْمَشْکوُّ فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) مَا لِفُلَانٍ یشْکوکَ؟ فَقَالَ لَهُ : یشْکونِی أَنِّی اسْتَقْضَیتُ مِنْهُ حَقِّی. قَالَ : فَجَلَسَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) مُغْضَباً ثُمَّ قَالَ : کأَنَّک إِذَا اسْتَقْضَیتَ حَقَّک لَمْ تُسِئْ أَ رَأَیتَ مَا حَکی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِی کتَابِهِ یخَافُونَ سُوءَ الْحِسابِ أَ تَرَی أَنَّهُمْ خَافُوا اللَّهَ أَنْ یجُورَ عَلَیهِمْ لَا وَ اللَّهِ مَا خَافُوا إِلَّا الِاسْتِقْضَاءَ فَسَمَّاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ سُوءَ الْحِسَابِ فَمَنِ اسْتَقْضَى بِهِ فَقَدْ أَسَاءَ" [الکافی ، ج5 ، ص100] .

5- روایاتی داریم که کسی که سهل البیع و سهل الشرا است ، محبوب خداوند است.

10. دستور العمل ها

1-أمیر المؤمنین (ع) إذا طاف فی الأسواق و وعظهم قال : " یا معشر التجار قدموا الاستخاره و تبرکوا بالسهوله و اقتربوا من المبتاعین و تزینوا بالحلم و تناهوا عن الیمین و جانبوا الکذب و تخافوا عن الظلم و أنصفوا المظلومین و لا تقربوا الربا وَ أَوْفُوا الْکیلَ وَ الْمِیزانَ وَ لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْیاءَهُمْ وَ لا تَعْثَوْا فِی الْأَرْضِ مُفْسِدِینَ" [بحارالأنوار ، ج75 ، ص54] .

2- "شهری ، وکیل دهاتی نشود ، بلکه بگذارند خود مردم دهات وارد و با شهری ها داد و ستد کنند" [وسائل ، ج12 ، ص و لمعه ، ج1] .

3- عدم تزیین المتاع. [لمعه ، ج1 و وسائل ، ج12] .

4-ذکر العیب الموجود فی المتاع : عیب موجود در کالای خودش را بگوید و جنس سایر فروشندگان

را مذمت نکند. [وسائل ، 12] .

5- مدح نکند متاع خود را و از جنس سایر فروشندگان مذمت نکند. [وسائل ، ج12] .

6-ترک الربح علی المؤمن. [وسائل ، ج12] .

7- از همه زودتر به بازار نرود و از همه دیرتر بر نگردد. [وسائل ، ج12] .

8- با افراد پست معامله نکند. [وسائل ، ج12] .

9- با افرادی که مالشان شبهه ناک است معامله نکند. [وسائل ، 12] .

10- در معامله کسی وارد نشوید. [وسائل ، ج12] .

11- قال صادق (ع) : لا تخالطوا و لا تعاملوا الاّ من نشأ فی الخیر ، که مخالطه و معامله نکنید مگر با شخصی که نشأ در خیر [وسائل ، ج12 ، ص306] .

12- چهار حدیث داریم که اگرکسی به شما دستور داد برای او چیزی بخرید و خود شما آن متاع را داشتید مال خود را به او نفروشید ، بلکه حتما برای او بخرید ، گرچه جنس شما از جنس بازار بهتر باشد ، مگر اینکه مطمئن باشید از تهمت : أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِنْ أَمِنْتَ أَلَّا یتَّهِمَک فَأَعْطِهِ مِنْ عِنْدِک [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص195] .

13- اگر مأمور شدی چیزی را بفروشی برای خودت خریداری نکن ، گرچه خودت به همان قیمت مردم بخری.

14- چندین روایت داریم که در وقت فروش کمی بیشتر به نفع مشتری میزان کنید ، برکت در او است.

15- از نظر روایات معامله بین طلوع فجر تا طلوع آفتاب کراهت دارد.

16- بهداشت : روایت داریم که وظیفه کاسب باز کردن مغازه و

نظیف کردن آن و نشستن است.

17- روش عرضه : عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : مَرَّ النَّبِی (ص) عَلَی رَجُلٍ وَ مَعَهُ ثَوْبٌ یبِیعُهُ وَ کانَ الرَّجُلُ طَوِیلًا وَ الثَّوْبُ قَصِیراً فَقَالَ لَهُ : اجْلِسْ فَإِنَّهُ أَنْفَقُ لِسِلْعَتِک [الکافی ، ج5 ، ص312] .

18- جرأت : عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) أَنَّهُ قَالَ : التَّاجِرُ الْجَبَانُ مَحْرُومٌ وَ التَّاجِرُ الْجَسُورُ مَرْزُوقٌ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص294] .

19- از نظر اسلام در تجارت سفارش شده که ازجنس وسط تهیه نکنید ، همیشه عالی ترین جنس را برای فروش تهیه کنید.

20- استحباب دارد که انسان سرمایه اش را از دیگران مخفی بدارد. حضرت فرمودند : عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ الْأَحْوَلِ قَالَ : " قَالَ لِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : أَی شَیءٍ مَعَاشُک؟ قَالَ : قُلْتُ : غُلَامَانِ لِی وَ جَمَلَانِ قَالَ : فَقَالَ : اسْتَتِرْ بِذَلِک مِنْ إِخْوَانِک فَإِنَّهُمْ إِنْ لَمْ یضُرُّوک لَمْ ینْفَعُوک" [الکافی ، ج5 ، ص305] .

21- انسان حق ندارد در مقابل مشتری خود را به صورت مشتری در آورد و قیمت را بالا برد تا مشتری اول حاضر شود جنس را گران تر بخرد. رسول الله (ص) این افراد را لعنت فرمود.

22- امام فرمودند : که در طریق از همان راهی که رفته ای برنگرد که این به تحصیل رزق نزدیکتر است. (قرائتی : زیرا در برگشت ، مردم می فهمند مشتری ندارد) .

23- رسول الله (ص) در متن مردم و در جریان زندگی مردم بود و مردم مسائل جزئی و شخصی خود را به او می گفتند.

در جلد 12 وسائل صفحه 5 از امام صادق می خوانیم که به یک نفر بازاری

فرمود : يا عَبْدَ اللَّهِ احْفَظْ عِزَّک. قَالَ : وَ مَا عِزِّی جُعِلْتُ فِدَاک؟ قَالَ : غُدُوُّک إِلَی سُوقِک وَ إِکرَامُک نَفْسَک وَ قَالَ لآخَرَ مَوْلًی لَهُ مَا لِی أَرَاک تَرَکتَ غُدُوَّک إِلَی عِزِّک؟ قَالَ : جَنَازَهٌ أَرَدْتُ أَنْ أَحْضَرَهَا قَالَ : فَلَا تَدَعِ الرَّوَاحَ إِلَی عِزِّک [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص4] .

توجه دارید که امام از بستن چند ساعت مغازه سؤال می کند و این است رابطه میان اولیای خدا با مردم.

- پیامبر فروشنده می شود.

- مزایده

11. آفات تجارت

1. غش

1- رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ غَشَّ مُسْلِماً فِی شِرَاءٍ أَوْ بَیعٍ فَلَیسَ مِنَّا وَ یحْشَرُ یوْمَ الْقِیامَهِ مَعَ الْیهُودِ لِأَنَّهُمْ أَغَشُّ الْخَلْقِ لِلْمُسْلِمِینَ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص13] .

2- فکر غش هم نباشد : قال رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَاتَ وَ فِی قَلْبِهِ غِشٌّ لِأَخِیهِ الْمُسْلِمِ بَاتَ فِی سَخَطِ اللَّهِ وَ أَصْبَحَ کذَلِک حَتَّی یتُوبَ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص15] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ غَشَّ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ نَزَعَ اللَّهُ بَرَکهَ رِزْقِهِ وَ أَفْسَدَ عَلَیهِ مَعِیشَتَهُ وَ وَکلَهُ إِلَی نَفْسِهِ [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص283] .

4- أَبُو الْحَسَنِ الْأَوَّلُ (امام موسی بن جعفر) (ع) : إِنَّ الْبَیعَ فِی الظِّلَالِ غِشٌّ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص271] .

5- عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : دَخَلَ عَلَیهِ رَجُلٌ یبِیعُ الدَّقِیقَ فَقَالَ إِیاک وَ الْغِشَّ فَإِنَّ مَنْ غَشَّ غُشَّ فِی مَالِهِ فَإِنْ لَمْ یکنْ لَهُ مَالٌ غُشَّ فِی أَهْلِهِ [الکافی ، ج5 ، ص160] .

6- قال رسول الله (ص) : ثلاثه لا ینْظُرُ الله إِلَیهِمْ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ لا یزَکیهِمْ وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ المرخی

ذیله من العظمه و المزکی سلعته بالکذب و رجل استقبلک بود صدره فیواری و قلبه ممتلی غشا [بحارالأنوار ، ج100 ، ص90] .

7- رسول الله (ص) از کنار فروشنده طعامی عبور می کردند ، آنرا پسندید. دست زیر آن برد دید تر است ، فرمود : چرا؟ گفت : این تری از باران است. فرمود : چرا آن قسمت تر را رونکردی تا مردم مشاهده نمایند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَلَا وَ مَنْ غَشَّنَا فَلَیسَ مِنَّا [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص283] .

8- رسول الله (ص) با یکی از اصحاب قرار بست که خیر خواه مردم باشد ، او در فروش اجناس کاملا عیب جنس را به مشتری می گفت. مردم به او گفتند :

با این وضع کسی مال تو را نمی خرد. او گفت : " پیامبر به من فرمود : أَنَّهُ بَایعَ النَّاسَ عَلَی النُّصْحِ لِکلِّ مُسْلِمٍ" [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص298] .

9- کسانی که عیب مال خود را نمی گویند ، مدح نابجا می کنند ، سوگند می خورند کلاهبرداری می کنند و به خیال خود سود بیشتر می برند اشتباه می کنند ، زیرا آنها عیب دنیایی جنس را پنهان کرده ، ولی یوم تبلی السرائر عیب حرص آنها آشکار خواهد شد؛

مال را با دین خود ، با هم می فروشند.فما ربحت تجارتهم [بقره ، 16]

آنها روح خیر خواهی خود را می فروشند. آنها برای سود ، اطمینان مردم جامعه را نسبت به هم متزلزل می کنند ، آنها علاقه میان خریدار و خود را با پول می فروشند".

10- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ مِنَ الْمُسْلِمِینَ مَنْ غَشَّهُمْ [الکافی ، ج5 ، ص160]

.

11- پیامبر (ص) به زینب عطر فروش چنین فرمودند : جَاءَتْ زَینَبُ الْعَطَّارَهُ الْحَوْلَاءُ إِلَی نِسَاءِ النَّبِی (ص) فَجَاءَ النَّبِی (ص) فَإِذَا هِی عِنْدَهُمْ فَقَالَ النَّبِی إِذَا بِعْتِ فَأَحْسِنِی وَ لَا تَغُشِّی فَإِنَّهُ أَتْقَی لِلَّهِ وَ أَبْقَی لِلْمَالِ [الکافی ، ج5 ، ص151] .

12- راوی می پرسد : که من در پرداخت قلانس (شاید کلاه باشد) پنبه کهنه را مخلوط پنبه نو می کنم. حضرت فرمودند : دوست دارم به مردم بگویی که مقداری پنبه کهنه مخلوط است.

13- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَلَا وَ مَنْ غَشَّنَا فَلَیسَ مِنَّا قَالَهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص283] .

14- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ مَنْ غَشَّ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ نَزَعَ اللَّهُ بَرَکهَ رِزْقِهِ وَ أَفْسَدَ عَلَیهِ مَعِیشَتَهُ وَ وَکلَهُ إِلَی نَفْسِهِ [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص283] .

15- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ مَنْ سَمِعَ فَاحِشَهً فَأَفْشَاهَا فَهُوَ کمَنْ أَتَاهَا وَ مَنْ سَمِعَ خَیراً فَأَفْشَاهُ فَهُوَ کمَنْ عَمِلَهُ [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص283] .

1- امام صادق (ع) هزار درهم به عنوان مضاربه به شخصی می دهد و او می رود جنسی می خرد برای اینکه به ممالک دیگری برده و بفروشد و با دیگر همکاران قرار می گذارد که جنس را دو برابر بفروشند. آنها رفتند و جنس را دو برابر فروختند. در موقع برگشتن به امام صادق (ع) دو هزار درهم تحویل داد. حضرت سبب این مقدار سود را پرسید ، قضیه را گفت ، حضرت بسیار ناراحت شد و جز هزار درهم خودش را بر نداشت و فرمود : سودی که از بازار سیاه درست کردن به دست آید روا نیست". [

وسائل ، ج12 ، ص311] .

روایت عروه بارقی : عَنْ عُرْوَهَ بْنِ جَعْدٍ الْبَارِقِی قَالَ : قَدِمَ جَلَبٌ فَأَعْطَانِی النَّبِی (ص) دِینَاراً فَقَالَ : اشْتَرِ بِهَا شَاهً فَاشْتَرَیتُ شَاتَینِ بِدِینَارٍ فَلَحِقَنِی رَجُلٌ فَبِعْتُ أَحَدَهُمَا مِنْهُ بِدِینَارٍ ثُمَّ أَتَیتُ النَّبِی (ص) بِشَاهٍ وَ دِینَارٍ فَرَدَّهُ عَلَی وَ قَالَ : بَارَک اللَّهُ لَک فِی صَفْقَهِ یمِینِک [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص245] .

عروه بارقی که پول از رسول الله (ص) گرفت برای خرید یک گوسفند و گوسفندی خرید و به دو برابر قیمت فروخت و پول را با یک گوسفند خدمت حضرت آورد و تقدیم کرد و حضرت فرمود : بارک الله فی صفقه یمینک ، چون توطئه قبلی نبوده و با صورت اولی که توطئه قبلی در کار بوده فرق دارد. (به علاوه که ضعیف است)

2- رسول الله (ص) می فرمایند : " اگر با منافق روبرو شوم بهتر از آن است که با محتکر روبرو شوم" [وسائل ، ج12 ، ص98] .

3- امیر المومنین (ع) در عهدنامه خطاب به مالک اشتر می فرمایند : ، وَ اعْلَمْ مَعَ ذَلِک أَنَّ فِی کثِیرٍ مِنْهُمْ ضِیقاً فَاحِشاً وَ شُحّاً قَبِیحاً وَ احْتِکاراً لِلْمَنَافِعِ وَ تَحَکماً فِی الْبِیاعَاتِ وَ ذَلِک بَابُ مَضَرَّهٍ لِلْعَامَّهِ وَ عَیبٌ عَلَی الْوُلَاهِ فَامْنَعْ مِنَ الِاحْتِکارِ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) مَنَعَ مِنْهُ وَ لْیکنِ الْبَیعُ بَیعاً سَمْحاً بِمَوَازِینِ عَدْلٍ وَ أَسْعَارٍ لَا تَجْحَفُ بِالْفَرِیقَینِ مِنَ الْبَائِعِ وَ الْمُبْتَاعِ فَمَنْ قَارَفَ حُکرَهً بَعْدَ نَهْیک إِیاهُ فَنَکلْ بِهِ وَ عَاقِبْهُ فِی غَیرِ إِسْرَافٍ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص167] .

2. احتکار

1- مساله 23 : یحرم الاحتکار و هو حبس الطعام و جمعه

یتربص به الغلاء مع ضروره المسلمین و حاجتهم و عدم وجود من یندبهم قدر کفایتهم نع مجرد حبس الطعام انتظارا لعلو السعر مع عدم ضروره الناس و وجود الباذل لیس بحرام و کان مکروها ، و لو حبسه فی زمان الغلاء لصرفه فی محاویجه لا للبیع فلا حرمه فیه و لاکراهه و الاقوی عدم تحققه الا فی الغلات الاربع و السمن والزیب نعم هو امر مرغوب عنه فی مطلق ما یحتاج الیه الناس لکن لایثبت لغیر ماذکر احکام الاحتکار و یجبر المحتکر علی البیع و لایعین علیه السعر علی الاحوط بل له ان یبیع بما شاء الا اذا احجف فیجبر علی النزول من دون تسعیر علیه و مع عدم تعیینه یعین الحاکم بما یری المصلحه. [تحریرالوسیله ، ج2 ، ص11] .

2- احتکار زمین : که نباید کسی عمران کند مگر با اجازه شیخ یا حکومت یا دیگری که این بهترین وسیله برای اعراض از عمران است.

3- احتکار اطراف و (حمی) به ثبت دادن آنها و ایجاد مزاحمت برای استفاده کنندگان.

4- احتکار اختصاص که به نام (امتیاز) است و جلوگیری از بهره برداری بی حد.

5- احتکار طعام که چقدر حدیث درباره آن داریم.

6- احتکار فضا و آب.

7- نظر اسلام : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَحْیا أَرْضاً مَوَاتاً فَهِی لَهُ [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص152] .

فی الحدیث :

قال رسول اللّه (ص) : لا حمی إلّا للّه و لرسوله [بحارالأنوار ، ج31 ، ص229] .

و فیه :

عَنِ النَّبِی (ص) عَنْ جَبْرَئِیلَ (ع) قَالَ : " اطَّلَعْتُ فِی النَّارِ فَرَأَیتُ وَادِیاً فِی جَهَنَّمَ یغْلِی فَقُلْتُ : یا مَالِک ! لِمَنْ

هَذَا؟ فَقَالَ : لِثَلَاثَةٍ الْمُحْتَكِرِينَ وَ الْمُدْمِنِينَ الْخَمْرَ وَ الْقَوَّادِينَ" [وسائل الشيعه ، ج17 ، ص426] .

11- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) الْمُحْتَكِرُ مَلْعُونٌ [الكافى ، ج5 ، ص165] .

12- اگر جنسی را 40 روز احتکار کند و گران بفروشد و صدقه بدهد گناه احتکار از بین نمی رود.

13- قال النَّبِي (ص) : لَأَنْ يلْقَى اللَّهَ الْعَبْدُ سَارِقاً أَحَبُّ إِلَى مِنْ أَنْ يلْقَاهُ قَدِ احْتَكَرَ طَعَاماً أَرْبَعِينَ يوْماً [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص158] .

عرضه کالا ، ممدوح؛ احتکار ، ممنوع.

عن النبى (ص) : الجالب الى سوقنا كالمجاهد فى سبيل الله و المحتكر فى سوقنا كالملحد فى كتاب الله [مستدرک الصحيصحن ، ج2 ، ص12] .

3. قسم خوردن در تجارت

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا جَمَاعَةَ قُرَيشٍ إِنَّ الْبَرَكةَ فِى التِّجَارَهِ وَ لَا يفْقِرُ اللَّهُ صَاحِبَهَا إِلَّا تَاجِراً حَالِفاً [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص9] .

2-و فى البحر : " ويل للتاجر من قول بلى و الله و لا والله ويل للصانع من غد و بعد غد" [محجه ، ج3 ، ص173] .

3- عن النبى (ص) أنه قال : يا على لا تحلف بالله كاذبا و لا صادقا من غير ضروره و لا تجعل الله عرضه ليمينک فإن الله لا يرحم و لا يرعى من حلف باسمه كاذبا [بحارالأنوار ، ج74 ، ص68] .

عَنْ الصَّادِقِ (ع) قَالَ : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَى يبْغِضُ الْمُنَفِّقَ سِلْعَتَهُ بِالْأَيمَانِ [وسائل الشيعه ، ج17 ، ص420] .

4. غبن

1- پنج روایت داریم که غبن کردن مؤمن حرام است و اگر کسی به مشتری وعده احسان کرد کراهت دارد

نفع بگیرد.

2- استحباب خودداری و مماکسه‌از مغبون شدن که فرمودند : أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِنَّ الْمَغْبُونَ لَا مَحْمُودٌ وَ لَا مَأْجُورٌ [الکافی ، ج4 ، ص496] .

مگر برای چهار چیز ، برای حج ، قربانی ، کفن ، عبد...

5. کم فروشی و گران فروشی

1- یکی از اهداف اصیل انبیا پس ازتوحید و معاد شعار : وَ لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْياءَهُمْ

[اعراف : 85] بود.

2- نام یکی از سوره های قرآن بازننده ترین نام و نفرین : وَيلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ [مطففین : 1] است.

6. بیع مضطر

1-قَدْ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنْ بَيعِ الْمُضْطَرِّينَ [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص449] .

ذیل آیه : وَ لا تَنْسَوُا الْفَضْلَ بَينَكمْ [بقره : 237]

7. دروغ

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثَةٌ لَا يكلِّمُهُمُ اللَّهُ وَ لَا يزَكيهِمْ وَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ [الف] الْمُرْخِی ذَيلَهُ مِنَ الْعَظَمَهِ [ب] وَ الْمُزَكی سِلْعَتَهُ بِالْكذِبِ [ج] وَ رَجُلٌ اسْتَقْبَلَک بِنُورِ صَدْرِهِ فَتَوَارَی وَ قَلْبُهُ مُمْتَلِئٌ غِشّاً [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص420] .

8. تعریف و مذمّت بیجا

تعریف و مذمت بیجا ممنوع !

کتمان عیب ممنوع.

1- قالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَنْ بَاعَ وَ اشْتَرَى فَلْيحْفَظْ خَمْسَ خِصَالٍ وَ إِلّا فَلَا يشْتَرِينَّ وَ لَا يبِيعَنَّ الرِّبَا وَ الْحَلْفَ وَ كتْمَانَ الْعُيوبِ وَ الْمَدْحَ إِذَا بَاعَ وَ الذَّمَّ إِذَا اشْتَرَى [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص194] .

9. بد قولی

امروز و فردا کردن کاسب (بدقولی) ممنوع !

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَيلٌ لِصُنَّاعِ أُمَّتِی مِنَ الْيوْمِ وَ غَدٍ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص160] .

منبع : [خطوط کلی اقتصاد]

10.

معاملات مکروه

1- ملک فروشی ، قصّابی ، کفن فروشی...

11. معاملات باطل وحرام

1- عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِی الْخَمْرِ عَشَرَةً غَارِسَهَا وَ حَارِسَهَا وَ بَائِعَهَا وَ مُشْتَرِیهَا وَ شَارِبَهَا وَ الْآکلَ ثَمَنَهَا وَ عَاصِرَهَا وَ حَامِلَهَا وَ الْمَحْمُولَةَ إِلَیهِ وَ سَاقِیهَا [الکافی ، ج6 ، ص429] .

2- عَنِ الصَّادِقِ (ع) : کل بیع ملهو به و کل منهی عنه مما یتقرب به لغیر الله أو یقوی به الکفر و الشرک من جمیع وجوه المعاصی أو باب من الأبواب یقوی به باب من أبواب الضلاله أو باب من أبواب الباطل أو باب یوهن به الحق فهو حرام محرم حرام بیعه و شراءه و إمساکه و ملکه و هبته و عاریته و جمیع التقلب فیه إلا فی حال تدعو الضروره فیه إلی ذلک [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص83] .

12. ربا

1- کاهش بی حد از یک گروه و تکثیر بی حد برای دیگران.

2- زمینه سازی برای پیدایش یا پذیرفتن مرام کمونیسم.

3- یک راه برای ترک فعالیت؛ یک عده رباخواران ، چون از پول ، پول پیدا می کند ترک کار می کند

4- تکثیر فقر در کشور.

5- بدبین کردن عده ای ضعیف به قوی و ایجاد دوئیت و نفاق و...

13. راستی ودرستی

جمعی قصد تجارت داشتند ، گفتند : خوب است ابتدا خدمت امام صادق برسیم و با او مشورت نمائیم و درخواست دعا نمائیم. حضرت دعا نموده و فرمودند : عَلَیک بِصِدْقِ اللِّسَانِ فِی حَدِیثِک وَ لَا تَکتُمْ عَیباً یکونُ فِی تِجَارَتِک وَ لَا تَغْبِنِ الْمُسْتَرْسِلَ [کسی که به تو اطمینان کرده] وَ أَعْطِ الْحَقَّ وَ خُذْهُ وَ لَا تَخَفْ

وَ لَا تَخُنْ فَإِنَّ التَّاجِرَ الصَّدُوقَ مَعَ السَّفَرَهِ الْكرَامِ الْبَرَرَهِ يوْمَ الْقِيامَهِ [وسائل الشيعه ، ج17 ، ص385] .

12.مواعظ حضرت على (ع) به اهل بازار

1-عَنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِی الْحَسَنِ الْبَصْرِی قَالَ : " لَمَّا قَدِمَ عَلَينَا أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ (ع) الْبَصْرَهَ إِلَی أَنْ قَالَ : ثُمَّ مَشَی حَتَّی دَخَلَ سُوقَ الْبَصْرَهِ فَنَظَرَ إِلَی النَّاسِ يبِيعُونَ وَ يشْتَرُونَ فَبَکی (ع) بُکاءً شَدِيداً ثُمَّ قَالَ : يا عَبِيدَ الدُّنْيا وَ عُمَّالَ أَهْلِهَا إِذَا کنْتُمْ بِالنَّهَارِ تَحْلِفُونَ وَ بِاللَّيلِ فِی فُرُشِکمْ تَنَامُونَ وَ فِی خِلَالِ ذَلِک عَنِ الْآخِرَهِ تَغْفُلُونَ فَمَتَی تُحْرِزُونَ الزَّادَ وَ تُفَکرُونَ فِی الْمَعَادِ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ : إِنَّهُ لَا بُدَّ لَنَا مِنَ الْمَعَاشِ فَکيفَ نَصْنَعُ. فَقَالَ أَمِيرُالْمُومِنِينَ (ع) إِنَّ طَلَبَ الْمَعَاشِ لَا يشْغَلُ عَنْ عَمَلِ الْآخِرَهِ فَإِنْ قُلْتَ لَا بُدَّ لَنَا مِنَ الِاحْتِکارِ لَمْ تَکنْ مَعْذُوراً. فَوَلَّی الرَّجُلُ بَاکياً فقال له أمير المؤمنين : أقبل على أزدک بيانا فعاد الرجل إليه فقال له : اعلم يا عبد الله أن كل عامل فى الدنيا للآخره لا بد أن يوفى أجر عمله فى الآخره و كل عامل دنيا للدنيا عمالته فى الآخره نار جهنم ثم تلا أمير المؤمنين (ع) قوله تعالى فَأَمّا مَنْ طَغى وَ آثَرَ الْحَياهَ الدُّنْيا فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِی الْمَأْوى" [بحارالأنوار ، ج74 ، ص424] .

2-عَنْ أَبِی سَعِيدٍ قَالَ : " کانَ عَلِی (ع) يأْتِی السُّوقَ فَيقُولُ : يا أَهْلَ السُّوقِ اتَّقُوا اللَّهَ وَ إِياکمْ وَ الْحَلْفَ فَإِنَّهُ ينْفِقُ السِّلْعَهَ وَ يمْحَقُ الْبَرَکهَ فَإِنَّ التَّاجِرَ فَاجِرٌ إِلَّا مَنْ أَخَذَ الْحَقَّ وَ أَعْطَاهُ السَّلَامُ عَلَيکمْ ثُمَّ يمْکثُ الْأَيامَ ثُمَّ يأْتِی فَيقُولُ مِثْلَ مَقَالَتِهِ فَکانَ إِذَا جَاءَ قَالُوا قَدْ جَاءَ الْمَرْدَ شِکنْبَهُ فَکانَ يرْجِعُ إِلَی أُسْرَتِهِ

فَيقُولُ إِذَا جِئْتُ قَالُوا قَدْ جَاءَ الْمَرْدَ شِكنْبَهُ فَمَا يعْنُونَ بِذَلِک قِيلَ لَهُ يقُولُونَ قَدْ جَاءَ عَظِيمُ الْبَطْنِ فَيقُولُ أَسْفَلُهُ طَعَامٌ وَ أَعْلَاهُ عِلْمٌ" [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص250] ××

3-و عنه [حسن بن على عليهماالسلام] إذا طاف [على عليه السلام] فى الأسواق و وعظهم قال : " يا معشر التجار قدموا الاستخاره و تبركوا بالسهوله و اقتربوا من المبتاعين و تزينوا بالحلم و تناهوا عن اليمين و جانبوا الكذب و تخافوا عن الظلم و أنصفوا المظلومين و لا تقربوا الربا وَ أَوْفُوا الْكيلَ وَ الْمِيزانَ وَ لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْياءَهُمْ وَ لا تَعْثَوْا فِى الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ" [بحارالأنوار ، ج75 ، ص54] .

13. بازار

1. بازار مسلمين

1- سزاوار است بازار به هنگام اذان نماز ظهر بسته شود :

رِجالٌ لا تُلْهِيهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَيعٌ عَنْ ذِكرِ اللّهِ [نور ، 37] .

2- داستان سعد از صحابه و فقير و اهل صفه و ملازم پيامبر در هر نماز. وضع او پيامبر را دگرگون كرد ، جبرئيل نازل شد و دو درهم به رسول الله داد و او به سعد داد و مشغول تجارت شد و دنياى او بالا گرفت تا ديگر آماده حضور در نماز اول وقت نبود و باز مى گفت : گرفتارم و پيامبر ناراحت شد دوباره جبرئيل نازل شد كه دو درهم را پس بگير. پيامبر (ص) پس گرفت. وضع او هر روز بدتر شد و الخ [وسائل ، ج12 ، ص297] .

3- اساس همكارى خوش بينى است و تحقيق نابجا اين اساس را نابودمى كند. در سوره حجرات ، آيه 12 تجسس منوع است.

4- در

تاریخ پیامبر نوشته شده است که حضرت به هنگام هجرت به مدینه در کنار مسجد دکه هایی تهیه کرد و فرمود تولیدات در اینجا و مصرفها از همین جا تأمین شود تا بازار ما مستقل باشد.

5- اسلام بازار مسلمانان را نشانه و دلیل پاکی دانسته.

6- در فقه یک قانون و قاعده داریم به نام قاعده سوق.

7- قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : لَوْ لَمْ يجُزْ هَذَا لَمْ يقُمْ لِلْمُسْلِمِينَ سُوقٌ [الکافی ، ج7 ، ص387] .

امام (ع) می فرمایند : "اگر در بازار مسلمانان تشکیک شود سنگ روی سنگ باقی نمی ماند".

8-عَنِ الْحَلَبِی قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الْخِفَافِ الَّتِی تُبَاعُ فِی السُّوقِ فَقَالَ : اشْتَرِ وَ صَلِّ فِيهَا حَتَّى تَعْلَمَ أَنَّهُ مَيتٌ بِعَينِهِ" [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص234] .

اگر بگوئیم این مالی که در این مغازه است یا دست این مسلمان است سرقتی باشد. شاید این برده که در معرض فروش است حر باشد. شاید گوشت این قصابی تذکیه نشده باشد ، شاید ، شاید و....آری ، با این احتمالات بازار تعطیل و کار مسلمانان مختل می شود. در حدیث از امام صادق (ع) از چرم می پرسد. حضرت می فرماید : اشْتَرِ وَ صَلِّ فِيهَا حَتَّى تَعْلَمَ أَنَّهُ مَيتٌ بِعَينِهِ.

9- در حدیث دیگر امام جعفر (ع) در مقام انتقاد می فرمایند : كانَ يقُولُ إِنَّ الْخَوَارِجَ ضَيقُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِجَهَالَتِهِمْ إِنَّ الدِّينَ أَوْسَعُ مِنْ ذَلِک [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص257] .

10- در حدیث دیگر می خوانیم که امام رضا (ع) در این باره می فرماید : لیس علیکم المساله [تهذیب ، ج2 ، ص371] .

لازم نیست که شما

سوال کنید که در بازار مسلمین آیا این جنس پاک است یا نجس ، تذکیه شده یا نه؟.

11- در جای دیگر راوی می پرسد من دلم نمی چسبد و در مضیقه بودم که آیا این جنس چگونه است؟ امام (ع) فرمودند : أترغب عمّا کان ابوالحسن یفعله !! [کافی ، ج3 ، ص404] .

لا تَسْئَلُوا عَنْ أَشْیاءَ إِنْ تُبْدَ لَکمْ تَسُوکمْ [مائده ، 101] .

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : شَرُّ بِقَاعِ الْأَرْضِ الْأَسْوَاقُ وَ هِی مَیدَانُ إِبْلِیسَ یغْدُو بِرَایتِهِ وَ یضَعُ کرْسِیهُ وَ یبُثُّ ذُرِّیتَهُ فَبَینَ مُطَفِّفٍ فِی قَفِیزٍ أَوْ طَائِشٍ فِی مِیزَانٍ أَوْ سَارِقٍ فِی ذَرْعٍ أَوْ کاذِبٍ فِی سِلْعَهٍ فَیقُولُ عَلَیکمْ بِرَجُلٍ مَاتَ أَبُوهُ وَ أَبُوکمْ حَی فَلَا یزَالُ مَعَ ذَلِک أَوَّلَ دَاخِلٍ وَ آخِرَ خَارِجٍ ثُمَّ قَالَ (ع) : وَ خَیرُ الْبِقَاعِ الْمَسَاجِدُ وَ أَحَبُّهُمْ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَوَّلُهُمْ دُخُولًا وَ آخِرُهُمْ خُرُوجاً مِنْهَا [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص199] .

2-عن الامیر (ع) : مجالس الْأَسْوَاقِ مَحَاضِرُ الشَّیطَانِ [غررالحکم ، ص 355] .

3- قال علی (ع) : إیاک و مَقَاعِدَ الْأَسْوَاقِ فَإِنَّهَا مَحَاضِرُ الشَّیطَانِ [نهج البلاغه ، نامه69] .

4- عن النبی (ص) : السوق دار سهو و غفله ، فمن سبّح فیها تسبیحه کتب الله بها الف الف حسنه [کنز ، خ9330] .

2. روحانیت بازاری

1- گرچه از سلحشوری و توطئه کمتر خطر دارند ، ولی روحیه پول پرستی در آنان ضعیف نیست؛و اعلم مع ذلک (بااینکه سلم هستند) أَنَّ فِی کثِیرٍ مِنْهُمْ ضِیقاً فَاحِشاً [تنگ نظر و بد معامله] وَ شُحّاً قَبِیحاً [بخل زشت] وَ احْتِکاراً لِلْمَنَافِعِ وَ

تَحَكماً فِی الْبِیاعَاتِ [میل زورگوئی ، قالب کردن ، انحصار و...] وَ ذَلِک بَابُ مَضَرَّةٍ لِلْعَامَّهِ وَ عَیبٌ عَلَی الْوُلَاهِ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص167] .

3. حکومت و بازار

1-وَ تَفَقَّدْ أُمُورَهُمْ بِحَضْرَتِک وَ فِی حَوَاشِی بِلَادِک ...فَامْنَعْ مِنَ الِاحْتِکارِ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) مَنَعَ مِنْهُ وَ لْیکنِ الْبَیعُ بَیعاً سَمْحاً [آزاد و رها] بِمَوَازِینِ عَدْلٍ وَ أَسْعَارٍ لَا تَجْحَفُ بِالْفَرِیقَینِ مِنَ الْبَائِعِ وَ الْمُبْتَاعِ فَمَنْ قَارَفَ [خالط] حُکرَةً بَعْدَ نَهْیک إِیاهُ فَنَکلْ [اوقع به النکال و العذاب عقوبه] بِهِ وَ عَاقِبْهُ فِی غَیرِ إِسْرَافٍ [من غیر تجاوز حدّ العدل] " ثُمَّ اسْتَوْصِ بِالتُّجَّارِ وَ ذَوِی الصِّنَاعَاتِ وَ أَوْصِ بِهِمْ خَیراً الْمُقِیمِ مِنْهُمْ بِبَدَنِهِ وَ الْمُضْطَرِبِ بِمَالِهِ وَ الْمُتَرَفِّقِ بِیدَیهِ [المکتسب بیدیه شغل بازوئی دارد] فَإِنَّهُمْ مَوَادُّ الْمَنَافِعِ [منفعت را به سوی خود می کشند] وَ أَسْبَابُ الْمَرَافِقِ [وسیله آسایش مردم را فراهم می کنند] وَ جُلَّابُهَا عَنِ الْمَبَاعِدِ وَ الْمَطَارِحِ [الاماکن البعیده] فِی بَرِّک وَ بَحْرِک وَ سَهْلِک وَ جَبَلِک وَ حَیثُ لَا یلْتَئِمُ النَّاسُ لِمَوَاضِعِهَا [عموم مردم با آن مراکز سر و کاری ندارند] وَ لَا یجْتَرِئُونَ عَلَیهَا [جرأت بر رفت و آمد در آنجاها را ندارند (روان شناسی بازاری) فَإِنَّهُمْ سِلْمٌ [بازاری ها افراد اهل سلوک و مسالمت هستند ، توطئه گر و خطرناک نیستند] لَا تُخَافُ بَائِقَتُهُ [شرّه] وَ صُلْحٌ لَا تُخْشَی غَائِلَتُهُ [فساد] [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص167] .

4. اجرت کار

إِنّا لا نُضِیعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلاً [کهف ، 30

] .

قالَتْ إِنَّ أَبِی یدْعُوک لِیجْزِیک أَجْرَ ما سَقَیتَ لَنا [قصص ، 25] .

(با آنکه موسی برای پول ، آب کشی نکرده)

5.بیشتر از مزد برداشتن ، خیانت است

قَالَ الصادِق (ع) : مَنْ کانَ یومِنُ بِاللَّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ فَلَا یسْتَعْمِلَنَّ أَجِیراً حَتَّی یعْلِمَهُ مَا أَجْرُهُ [الکافی ، ج5 ، ص289] .

1- مرحوم شیخ انصاری در کتاب مکاسب (صفحه 110) حدیث صحیح و مفصلی را نقل می کند که ما ملخص آن را می آوریم : " سائل ماجرائی را چنین بیان می کند : قاطری را برای دست یابی به بدهکار تا قصر بنی هبیره برای رفت و برگشت به مبلغ معینی اجاره کردم ، همین که نزدیک آن منطقه رسیدم فهمیدم بدهکار به نیل رفته؛ من هم روانه نیل شدم ، در آنجا شنیدم که بدهکار به بغداد رفته؛ من هم به دنبال او رفتم تا بالاخره او را پیدا کردم. سفرم 15 روز طول کشید و از صاحب قاطر عذرخواهی کردم و خواستم با 15 درهم او را راضی کنم. او گفت : کم است و مبلغ را نگرفت. بنا شد ابوحنیفه قاضی من و او باشد. ابوحنیفه در قضاوت گفت : گرچه 15 روز طول کشیده ، ولی چون حیوان را سالم برگردانیده حقی به تو ندارد !! صاحب حیوان با ناراحتی زیاد جملهاًّ لله و انّا الیه راجعونگفت و از نزد ابوحنیفه بیرون آمد. من دلم به حال او سوخت کمی پول به او دادم و بالاخره به هر نحو او را راضی کردم. در همان سال موفق شدم در مکه امام (ع) را ببینم و ماجرا را گفتم امام

قضاوت ابوحنیفه را رد کرده و فرمود که بخاطر همین قضاوتهای جابرانه است که آسمان و زمین دیگر برکت بر انسان نمی د هند. سپس فرمودند : باید اجاره مسیر تا کوفه و نیل و بغداد آن هم رفت و برگشت به او بدهی گفتم که حیوان مخارجی داشته از قبیل علف و...فرمود : چون تو غاصب بوده ای مخارجش به دوش توست. گفتم : من به هر نحو با پول کمی او را راضی کردم ، فرمودند :

إِنَّمَا رَضِی بِهَا وَ حَلَّلَک حِینَ قَضَی عَلَیهِ أَبُو حَنِیفَهَ بِالْجَوْرِ وَ الظُّلْمِ وَ لَکنِ ارْجِعْ إِلَیهِ فَأَخْبِرْهُ بِمَا أَفْتَیتُک بِهِ فَإِنْ جَعَلَک فِی حِلٍّ بَعْدَ مَعْرِفَتِهِ فَلَا شَیءَ عَلَیک بَعْدَ ذَلِک [الکافی ، ج5 ، ص290] .

طبق این اصل بسیاری از رضایت ها و قبول دستمزد کارگران ، کشاورزان و اجیران در نظام اقتصادی اسلام مردود است.

1- وجوب ردّ مظالم اگر می شناسید و الا تصدّق.

روایتی که آقای میلانی در مشهد خواندند که کارمند بنی امیه توبه کرد. [وسائل ، ج12 ، ص144] .

2- عن ابی جَعْفَرٍ (ع) یقُولُ : مَنْ حَبَسَ مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ وَ هُوَ قَادِرٌ عَلَی أَنْ یعْطِیهُ إِیاهُ مَخَافَهَ إِنْ خَرَجَ ذَلِک الْحَقُّ مِنْ یدِهِ أَنْ یفْتَقِرَ کانَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَقْدَرَ عَلَی أَنْ یفْقِرَهُ مِنْهُ عَلَی أَنْ یفْنِی نَفْسَهُ بِحَبْسِهِ ذَلِک الْحَقَّ [الکافی ، ج5 ، ص101] .

3- عَنِ النَّبِی (ص) فِی حَدِیثِ الْمَنَاهِی أَنَّهُ قَالَ : وَ مَنْ مَطَلَ عَلَی ذِی حَقٍّ حَقَّهُ وَ هُوَ یقْدِرُ عَلَی أَدَاءِ حَقِّهِ فَعَلَیهِ کلَّ یوْمٍ خَطِیئَهُ عَشَّارٍ [وسائل الشیعه ، ج18 ، ص333] .

4- عَنْ أَبِی عَبْدِ

اللَّهِ (ع) قَالَ : لَا تُبَاعُ الدَّارُ وَ لَا الْجَارِيهُ فِی الدَّینِ وَ ذَلِک لِأَنَّهُ لَا بُدَّ لِلرَّجُلِ مِنْ ظِلٍّ یسْکنُهُ وَ خَادِمٍ یخْدُمُهُ [الکافی ، ج5 ، ص96] .

5- مرد بزازی فقیر شد و ده هزار درهم از مردی می خواست. شخص مدیون خانه خود را فروخت و پول این مرد بزّاز را برایش آورد. این شخص (محمد بن عمیر) پرسید : ارث به تو رسیده؟ گفت نه. پرسید : کسی به تو بخشیده؟ گفت : نه. پرسید : پس چه؟ گفت : خانه ام را فروختم. محمدبن عمیر گفت : با واسطه از امام صادق (ع) شنیدم که مدیون نباید از مسقط الرأس خود برای دین بیرون شود؛ پول را همراه ببر ، من گرچه فقیرم ، ولی لازم ندارم. [وسائل ، ج13 ، ص95] .

عن النبی (ص) : من استعلناه علی عل فرزقناه رزقا فما اخذ بعد ذلک فهو غلول [جامع الاصول ، ج10 ، ص573] .

14. بدهکار ودین

1. درحال نیاز

1- قَالَ الصادق (ع) : ... وَ قَدْ مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ عَلَیهِ دَینٌ وَ قُتِلَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) وَ عَلَیهِ دَینٌ وَ مَاتَ الْحَسَنُ (ع) وَ عَلَیهِ دَینٌ وَ قُتِلَ الْحُسَینُ (ع) وَ عَلَیهِ دَینٌ [کافی ، ج5 ، ص93] .

2- عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ (ع) قَالَ : لَقَدْ قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ إِنَّ دِرْعَهُ لَمَرْهُونَهٌ عِنْدَ یهُودِی مِنْ یهُودِ الْمَدِینَهِ بِعِشْرِینَ صَاعاً مِنْ شَعِیرٍ اسْتَلَفَهَا نَفَقَهً لِأَهْلِهِ [وسائل الشیعه ، ج18 ، ص322] .

2. در حال بی نیازی

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِیاکمْ وَ الدَّینَ فَإِنَّهُ شَینُ الدِّینِ [

وسائل الشیعه ، ج18 ، ص315] .

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَرَادَ الْبَقَاءَ وَ لَا بَقَاءَ فَلْيبَاكرِ الْغَدَاءَ وَ لْيجَوِّدِ الْحِذَاءَ وَ لْيخَفِّفِ الرِّدَاءَ وَ لْيقِلَّ مُجَامَعَةَ النِّسَاءِ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا خِفَّةُ الرِّدَاءِ قَالَ قِلَّةُ الدَّينِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص555] .

3- قال رَسُولَ اللَّهِ (ص) : أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الْكفْرِ وَ الدَّينِ. قِيلَ : يا رَسُولَ اللَّهِ أَ تَعْدِلُ الدَّينَ بِالْكفْرِ؟ قَالَ : نَعَمْ [وسائل الشیعه ، ج18 ، ص317] .

4- روز قیامت مقروض را احضار کرده اعمال نیکوی بدهکار را به طلبکار می دهند و اگر عمل خوبی نداشته باشد اعمال بد طلبکار را به بدهکار می دهند.

5- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الدَّينُ رَايهُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِی الْأَرَضِينَ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يذِلَّ عَبْداً وَضَعَهُ فِی عُنُقِهِ [وسائل الشیعه ، ج18 ، ص318] .

قال رسول الله (ص) : إیاکم و الدین فإنه هم باللیل و ذل بالنهار [بحارالأنوار ، ج100 ، ص141] ××

15. تجارت و معامله با خدا

1-دعوت به تجارت : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّکمْ عَلی تِجارَهٍ تُنْجِیکمْ مِنْ عَذابٍ أَلِیمٍ [صف ، 10] .

2-شرایط تجارت : 1- ایمان به خدا 2- ایمان به پیامبر 3- جهاد با مال 4- جهاد با جان : تُومِنُونَ بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ تُجاهِدُونَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ بِأَمْوالِکمْ وَ أَنْفُسِکمْ [صف ، 11] .

3-ارکان تجارت : 1- مشتری : خداوند متعال 2- فروشنده : انسان مؤمن 3- ثمن : بهشت و مثمن : جان مؤمن.

إِنَّ اللَّهَ اشْتَری مِنَ الْمُومِنِینَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ [توبه ، 111] .

4-راه تجارت

: فروختن زندگی دنیا؛

فَلْيقاتِلْ فِی سَبِيلِ اللّهِ الَّذِينَ يشْرُونَ الْحَياةَ الدُّنْيا [نساء ، 74] .

5-محل تجارت : دنیا؛الدنیا منزل صدق لمن صدقها... و متجر أولیائه [بحارالأنوار ، ج70 ، ص100] .

6-نافع بودن تجارت مؤمنان؛إِنَّ الَّذِينَ يتْلُونَ كتابَ اللّهِ وَ أَقامُوا الصَّلاةَ وَ أَنْفَقُوا مِمّا رَزَقْناهُمْ سِرًّا وَ عَلانِيةً يرْجُونَ تِجارَةً لَنْ تَبُورَ [فاطر ، 29] .

7-خسارت تجارت غیر مؤمنان؛وَ كانُوا قَوْماً بُوراً [فرقان ، 18] .

16. کار وتجارت در شرع

أَحَلَّ اللَّهُ الْبَيعَ وَ حَرَّمَ الرِّبَا [بقره ، 275] .

لا تَأْكُلُوا أَمْوالَكمْ بَينَكمْ بِالْباطِلِ إِلاّ أَنْ تَكونَ تِجارَةً عَنْ تَراضٍ [نساء ، 29] .

17. کار در جامعه

1. تقسیم کاردر جامعه

ما كانَ الْمُومِنُونَ لِينْفِرُوا كافَّةً فَلَوْ لا نَفَرَ مِنْ كلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طائِفَةٌ لِيتَفَقَّهُوا فِی الدِّينِ [توبه ، 122] .

2. تفاوت دارائی

أَ هُمْ يقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّک نَحْنُ قَسَمْنا بَينَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِی الْحَياةِ الدُّنْيا وَ رَفَعْنا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجاتٍ لِيتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضاً سُخْرِيا [زخرف/ 32] .

3. قرارداد

قرارداد میان موسی و شعیب برای کار؛عَلى أَنْ تَأْجُرَنِی ثَمانِی حِجَجٍ [قصص/ 27] .

- قرارداد مکتوب؛إِذا تَداينْتُمْ بِدَينٍ إِلى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكتُبُوهُ وَ لْيكتُبْ بَينَكمْ كاتِبٌ بِالْعَدْلِ [بقره/ 282] .

4. چارچوب شرع و قانون

قالُوا يا شُعَيبُ أَ صَلاتُک تَأْمُرُک أَنْ نَتْرُک ما يعْبُدُ آباونا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِی أَمْوالِنا ما نَشوا [هود/ 87] .

5. واسطه بودن کار

... سَأَلْتُهُ (امام باقر عليه السلام) عَنِ الرَّجُلِ يتَقَبَّلُ الْعَمَلَ فَلَا يعْمَلُ فِيهِ وَ يدْفَعُهُ إِلَی آخَرَ يرْبَحُ فِيهِ. قَالَ (ع) : "لَا". [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص210] .

6. سفر برای تجارت و کار

فَانْتَشِرُوا فِی الأَْرْضِ وَ ابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّهِ [جمعه/ 10] .

لايلاف القريش ايلافهم رحله الشتاء و السيف [قريش/1]

يضْرِبُونَ فِی الأَْرْضِ يبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللّهِ [مزمل/ 20] .

سفرهای دريائی برای کسب و کار؛

وَ هُوَ الَّذِی سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكلُوا مِنْهُ لَحْماً طَرِيا وَ تَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيةً تَلْبَسُونَها وَ تَرَی الْفُلْک مَواخِرَ فِيهِ وَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ [نحل/ 14] .

لِلْفُقَراءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِی سَبِيلِ اللّهِ لا يسْتَطِيعُونَ ضَرْباً فِی الأَْرْضِ [

بقره/ 273]

1. تجربه

1. اهميت ولزوم كسب تجربه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الأمور بالتجربه [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كلُّ نَجْدَةٍ يحْتَاجُ إِلَى الْعَقْلِ وَ كلُّ مَعُونَةٍ تَحْتَاجُ إِلَى التَّجَارِب [بحارالأنوار ، ج75 ، ص7] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : التجارب علم مستفاد [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يشْتَغِلَ لُبُّک لِتَسْتَقْبِلَ بِجِدِّ رَأْيک مِنَ الْأَمْرِ مَا قَدْ كفَاک أَهْلُ التَّجَارِبِ بُغْيتَهُ وَ تَجْرِبَتَهُ فَتَكونَ قَدْ كفِيتَ مَئُونَةَ الطَّلَبِ وَ عُوفِيتَ مِنْ عِلَاجِ التَّجْرِبَهِ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الأيام تفيد التجارب [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا تقدمن على أمر حتى تخبره [غررالحكم ، ص482] .

2. ثمره

1. ثمره تجربه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثمره التجربه حسن الاختيار [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : التجربه تثمر الاعتبار [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من كثرت تجربته قلت غرته [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من أحكم التجارب سلم من المعاطب [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كفى بالتجارب موبا [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خَيرُ مَا جَرَّبْتَ مَا وَعَظَک [نهج البلاغه ، نامه 31] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فى كل تجربه موعظه [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رأى الرجل على قدر تجربته [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الظَّفَرُ بِالْحَزْم و الحزمُ بِالتَّجارُبِ [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من حفظ التجارب

أصابت أفعاله [غررالحكم ، ص444] .

2. ثمره بی تجربگی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا الْقَلِيلُ التَّجْرِبَهِ مُعْجَبُ َأْيهِ رِئَاسَهٍ [خصال صدوق ، ج2 ، ص434] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من غنى عن التجارب عمى عن العواقب [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من قلت تجربته خدع [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ لَمْ يجَرِّبِ الْأُمُورَ خَدَع [إرشاد مفيد ، ج1 ، ص300] .

3. رابطه عقل وتجربه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العقل غريزه تزيد [يزيد] بالعلم بالتجارب [غررالحكم ، ص53] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْعَقْلُ حِفْظُ التَّجَارِب [نهج البلاغه ، نامه 31] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حفظ التجارب رأس العقل [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَوْ لَا التَّجَارِبُ عَمِيتِ الْمَذَاهِب [إرشاد مفيد ، ج1 ، ص304] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فِى التَّجَارِبِ عِلْمٌ مُسْتَأْنَف [كافى ، ج8 ، ص22] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : دِرَاسَهُ الْعِلْمِ لِقَاحُ الْمَعْرِفَهِ وَ طُولُ التَّجَارِبِ زِيادَهٌ فِى الْعَقْل [بحارالأنوار ، ج75 ، ص128] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْعَاقِلُ مَنْ وَعَظَتْهُ التَّجَارِبُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص388] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : التجارب لا تنقضی و العاقل منها فی زیاده [غررالحکم ، ص444] .

1. تجسس

1. در علم اخلاق

1. در قرآن

وَ لا تَجَسَّسُوا وَ لا یغْتَبْ بَعْضُکمْ بَعْضاً [حجرات/12] .

2. در روایات

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِیاکمْ وَ الظَّنَّ فَإِنَّهُ أَکذَبُ الْحَدِیثِ [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص147] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) :

إِياكمْ وَ الظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكذَبُ الْكذِبِ وَ كونُوا إِخْوَاناً فِى اللَّهِ كمَا أَمَرَكمُ اَللَّهُ لَا تَتَنَافَرُوا وَ لَا تَجَسَّسُوا وَ لَا تَتَفَاحَشُوا وَ لَا يغْتَبْ بَعْضُكمْ بَعْضاً وَ لَا تَبَاغَوْا وَ لَا تَبَاغَضُوا وَ لَا تَتَدَابَرُوا وَ لَا تَتَحَاسَدُوا فَإِنَّ الْحَسَدَ يأكلُ الْإِيمَانَ كمَا تَأكلُ النَّارُ الْحَطَبَ الْيابِسَ [قرب الإسناد ، ص5] .

قال رسول الله (ص) : انّى لم اُؤمَر أن انقّب عن قلوب النّاس و لا أشقّ بطونهم [كنز ، خ31597 / خ15035]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا مَعْشَرَ مَنْ أَسْلَمَ بِلِسَانِهِ وَ لَمْ يسْلِمْ بِقَلْبِهِ لَا تَتَّبِعُوا عَثَرَاتِ الْمُسْلِمِينَ فَإِنَّهُ مَنْ تَتَبَّعَ عَثَرَاتِ الْمُسْلِمِينَ تَتَبَّعَ اللَّهُ عَثْرَتَهُ وَ مَنْ تَتَبَّعَ اللَّهُ عَثْرَتَهُ يفْضَحْه [كافى ، ج2 ، ص355] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَطْلُبُوا عَثَرَاتِ الْمُومِنِينَ فَإِنَّ مَنْ تَتَبَّعَ عَثَرَاتِ أَخِيهِ تَتَبَّعَ اللَّهُ عَثَرَاتِهِ وَ مَنْ تَتَبَّعَ اللَّهُ عَثَرَاتِهِ يفْضَحْهُ وَ لَوْ فِى جَوْفِ بَيتِهِ [كافى ، ج2 ، ص355] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَسْأَلُوا الْفَاجِرَهَ مَنْ فَجَرَ بِک فَكمَا هَانَ عَلَيهَا الْفُجُورُ يهُونُ عَلَيهَا أَنْ تَرْمِى الْبَرِىءَ الْمُسْلِمَ [تهذيب الأحكام ، ج10 ، ص48] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا سُئِلَتِ الْفَاجِرَهُ مَنْ فَجَرَ بِک فَقَالَتْ فُلَانٌ جَلَدْتُهَا حَدَّينِ حَدّاً لِفِرْيتِهَا عَلَى الْمُسْلِمِ وَ حَدّاً بِإِقْرَارِهَا عَلَى نَفْسِهَا [الجعفريات ، ص138] .

عن ثور الكندى أنّ عمر بن الخطّاب كان يعسّ بالمدينه من اللّيل فسمع صوت رجل فى بيت يتغنّى ، فتسوّر عليه فقال يا عدوّالله أظننت أن الله يسترک و أنت فى معصيه؟

فقال : و أنت يا أميرالمؤمنين! لاتعجل علىّ ، ان أكن عصيت الله واحدةً فقد

عصیت الله فی ثلاث :

قال : "و لاتجسّسوا" و قد تجّسست.

و قال : "وأتوا البیوت من أبوابها" و قد تسوّرت علیّ و قد دخلت علیّ بغیر اذن

و قال الله تعالی : "لا تدخلوا بیوتا غیر بیوتکم حتّی تستأنسوا و تسلّموا علی أهلها"

قال عمر : فهل عندک من خیر ان عفوت عنک؟ قال : نعم : فعفا عنه و خرج و ترکه [کنز ، ج3 ، ص808]

2. در عقائد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یا أَبَا مُحَمَّدٍ لَا تُفَتِّشِ النَّاسَ عَنْ أَدْیانِهِمْ فَتَبْقَی بِلَا صَدِیقٍ [تحف العقول ، ص369] .

بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنَا وَ الْمِقْدَادَ وَ الزُّبَیرَ وَ قَالَ انْطَلِقُوا حَتَّی تَأْتُوا رَوْضَةَ خَاخٍ فَإِنَّ بِهَا ظَعِینَةً مَعَهَا کتَابٌ فخذوه منها

فانطلقنا تتعادی بنا خلینا حتّی أتینا الرّوضه ، فاذا نحت بالظّعینه فقلنا : "هلمّی الکتاب" فقالت : "ما عندی من کتاب" فقلت : "لتخرجنّ الکتاب ، أو لنلقینّ الثّیاب؟ !"

فأخرجته من عقاصها ، فأتینا به النبیّ (ص) فاذا هو من حاطب بن أبی بلتعه الی ناس من المشرکین یخبرهم ببعض أمر رسول الله (ص) فقال : "ما هذا یا حاطب؟ !"

فقال : "یا رسول الله ! لاتعجل علیّ فانّی کنت أمراً ملصقاً فی قریش و لم أکن من أنفسها و انّ قریشا لهم بها قرابات یحمون بها أهلیهم بمکه ، فأحببت اذ فاتنی ذلک أن أتخذ فیهم یداً یحمون قرابتی بها ، و الله یا رسول الله ما کان بی من کفر و لا ارتداد."

فقال رسول الله (ص) صدقکم... [سنن ، خ2650]

قَالَ الرِّضَا (ع) : كانَ رَسُولُ اللّهِ (ص) إِذَا بَعَثَ جَيشاَ فَاتَّهَمَ أَمِيراَ بَعَثَ مَعَهُ مِنْ ثِقَاتِهِ مَنْ يتَجَسَّسُ لَهُ خَبَرَهُ [

وسائل الشيعه ، ج15 ، ص60] .

عن أنس قال : "بعث يعنى النبى (ص) بُسْبَسَه عينا ينظر ما صنعت عير أبى سفيان" [سنن ، ج3 ، ص38]

عن جابر قال : "قال النبى (ص) يوم الأحزاب : من يأتينا بخبر القوم؟ فقال الزّبير : أنا ، قالها ثلاثا و يجيبه الزّبير ، ثمّ قال (ص) : انّ لكلّ نبىّ حوارىّ و انّ حوارىّ الزّبير" [تا ، ج4 ، ص402 رواه الشيخان و الترمذىّ]

عن حذيفه بن اليمان : ".. و الله لقد رأيتُنا مع رسول الله (ص) بالخندق و صلّى رسول الله (ص) هُويا من اللّيل ، ثمّ التفت الينا فقال : "من رجل يقوم فينظر لنا ما فعل القوم ثمّ يرجع يشرط له رسول الله (ص) الرّجعه أسأل الله تعالى أن يكون رفيقى فى الجنه؟

فلمّا لم يقم أحد ، دعانى رسول الله (ص) فلم يكن لى بدّ من القيام حين دعانى فقال : يا حذيفه : اذهب فادخُل فى القوم ، فانظر ماذا يصنعون ، و لاتحدثنّ شيئا حتّى تأتينا."

قال : فذهبت فدخلت فى القوم و الرّيح و جنود الله تفعل بهم ما تفعل ، لاتقرّ لهم قدرا و لا نارا و لا بناءً.

فقام أبوسفيان ، فقال : يا معشر قريش ، لينظر امروءٌ مَن جليسه؟ قال : حذيفه : فأخذت ليد الرّجل الّذى كان الى جنبى فقلت : من أنت؟ قال : فلان بن فلان

ثمّ قال أبوسفيان : يا معشر قريش! انّكم و الله ما أصبحتم بدار مقام ، لقد هلك الكراع..." [سير ، ج3 ، ص244 / صح ، ج 3 ، ص1414]

قال ابن إسحاق : "و رمى حيان بن قيس بن العرقه سعد بن معاذ بسهم و قال خذها و أنا ابن العرقه فقطع أكحله فقال سعد عرق الله وجهک فى النار اللهم إن كنت أبقيت من حرب قريش شيئا فأبقنى لها فإنه لا قوم أحب إلى أن أجاهد من قوم آذوا رسولک و كذبوه و أخرجوه و إن كنت وضعت الحرب بيننا و بينهم فاجعله لى شهاده و لا تمتنى حتى تقر عينى من بنى قريظه. قال و جاء نعيم بن مسعود الأشجعى إلى رسول الله (ص) فقال يا رسول الله إنى قد أسلمت و لم يعلم بى أحد من قومى فمرنى بأمرک فقال له رسول الله (ص) إنما أنت فينا رجل واحد فخذل عنا ما استطعت فإنما الحرب خدعه فانطلق نعيم بن مسعود حتى أتى بنى قريظه فقال لهم إنى لكم صديق و الله ما أنتم و قريش و غطفان من محمد بمنزله واحده إن البلد بلدكم و به أموالكم و أبناوم و نساوم و إنما قريش و غطفان بلادهم غيرها و إنما جاءوا حتى نزلوا معكم فإن رأوا فرصه انتهزوها و إن رأوا غير ذلک رجعوا إلى بلادهم و خلوا بينكم و بين الرجل و لا طاقه لكم به فلا تقاتلوا حتى تأخذوا رهنا من أشرافهم تستوثقون به أن لا يبرحوا حتى يناجزوا محمداً فقالوا له قد أشرت برأى ثم ذهب فأتى أبا سفيان و أشراف قريش فقال يا معشر قريش إنكم قد عرفتم ودى إياكم و فراقى محمداً و دينه و إنى قد جئتكم بنصيحه فاكتموا على فقالوا نفعل ما أنت عندنا بمتهم فقال تعلمون أن بنى قريظه قد ندموا على ما

صنعوا فيما بينهم و بين محمد فبعثوا إليه أنه لا يرضيک عنا إلا أن نأخذ من القوم رهناً من أشرافهم و ندفعهم إليک فتضرب أعناقهم ثم نكون معک عليهم حتى نخرجهم من بلادک فقال بلى فإن بعثوا إليكم يسألونكم نفراً من رجالكم فلا تعطوهم رجلاً واحداً و احذروا ثم جاء غطفان فقال يا معشر غطفان إنى رجل منكم ثم قال لهم ما قال لقريش فلما أصبح أبو سفيان و ذلک يوم السبت فى شوال سنه خمس من الهجره بعث إليهم أبو سفيان عكرمه بن أبى جهل فى نفر من قريش إن أبا سفيان يقول لكم يا معشر اليهود إن الكراع و الخف قد هلكتا و إنا لسنا بدار مقام فاخرجوا إلي محمد حتى نناجزه فبعثوا إليه أن اليوم السبت و هو يوم لا نعمل فيه شيئاً و لسنا مع ذلک بالذى نقاتل معكم حتى تعطونا رهنا من رجالكم نستوثق بهم لا تذهبوا و تدعونا حتى نناجز محمداً فقال أبو سفيان قد حذرنا و الله هذا نعيم فبعث إليهم أبو سفيان أنا لا نعطيكم رجلاً واحداً فإن شئتم أن تخرجوا و تقاتلوا و إن شئتم فاقعدوا فقالت اليهود هذا و الله الذى قال لنا نعيم فبعثوا إليهم أنا و الله لا نقاتل حتى تعطونا رهناً و خذل الله بينهم و بعث سبحانه عليهم الريح فى ليال شاتيه بارده شديده البرد حتى انصرفوا راجعين. قال محمد بن كعب قال حذيفه اليمانى و الله لقد رأينا يوم الخندق و بنا من الجهد و الجوع و الخوف ما لا يعلمه إلا الله و قام رسول الله (ص) فصلى ما شاء الله من الليل ثم قال أ لا رجل يأتينا

بخبر القوم يجعله الله رفيقى فى الجنه قال حذيفه فو الله ما قام منا أحد مما بنا من الخوف و الجهد و الجوع فلما لم يقم أحد دعانى فلم أجد بدا من إجابته قلت لبيک قال اذهب فجئنى بخبر القوم و لا تحدثن شيئاً حتى ترجع قال و أتيت القوم فإذا ريح الله و جنوده يفعل بهم ما يفعل ما يستمسک لهم بناء و لا يثبت لهم نار و لا يطمئن لهم قدر فإنى لكذلک إذ خرج أبو سفيان من رحله ثم قال يا معشر قريش لينظر أحدكم من جليسه قال حذيفه فبدأت بالذى عن يمينى فقلت من أنت قال أنا فلان قال ثم عاد أبو سفيان براحلته فقال يا معشر قريش و الله ما أنتم بدار مقام هلک الخف و الحافر و أخلفتنا بنو قريظه و هذه الريح لا يستمسک لنا معها شىء ثم عجل فركب راحلته و إنها لمعقوله ما حل عقالها إلا بعد ما ركبها قال قلت فى نفسى لو رميت عدو الله فقتلته كنت قد صنعت شيئا فوترت قوسى ثم وضعت السهم فى كبد القوس و أنا أريد أن أرميه فأقتله فذكرت قول رسول الله ص لا تحدثن شيئاً حتى ترجع قال فحططت القوس ثم رجعت إلى رسول الله (ص) و هو يصلى فلما سمع حسى فرج بين رجليه فدخلت تحته و أرسل على طائفه من مرطه فركع و سجد ثم قال ما الخبر فأخبرته." [بحارالأنوار ، ج20 ، ص206] .

3. حكم جاسوسى

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْجَاسُوسُ وَ الْعَينُ إِذَا ظُفِرَ بِهِمَا قُتِلَا [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص398] .

عن حارثه بن مُضَّرب عن فرات بن حيان ، أنّ رسول

الله (ص) أمر بقتله و كان عيناً لأبى سفيان و كان حليفاً لرجل من الأنصار ، فمرّ بحلقه من الأنصار فقال : انّى مسلم ، فقال رجل من الأنصار : يا رسول الله انّه يقول : انّى مسلم ، فقال رسول الله (ص) : "انّ منكم رجالاً نكلهم الى ايمانهم ، منهم فرات بن حيان" [سنن ، خ2652]

عن سلمه بن الأكوع عن أبيه قال : أتى النبىّ عين من المشركين و هو فى سفر ، فجلس عند أصحابه ثمّ انسلّ فقال النّبىّ (ص) : "اطلبوه فاقتلوه ، فسبقتهم اليه فقتلته ، و أخذت سلبه ، فنفّلنى اياه" [سنن ، خ2653]

4. اخذ به ظواهر

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خَمْسَهُ أَشْياءَ يجِبُ عَلَى النَّاسِ أَنْ يأْخُذُوا فِيهَا بِظَاهِرِ الْحُكمِ الْوِلَاياتُ وَ التَّنَاكحُ وَ الْمَوَارِيثُ وَ الذَّبَائِحُ وَ الشَّهَادَاتُ فَإِذَا كانَ ظَاهِرُهُ ظَاهِراً مَامُوناً جَازَتْ شَهَادَتُهُ وَ لَا يسْأَلُ عَنْ بَاطِنِهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص311] .

1 گناه و خلاف ، يا فردى است يا اجتماعى. يعنى يا ضرر و زيانش تنها به خود گناهكار برمى گردد و يا در سطح جامعه فساد برمى انگيزد.

اگر از نوع اوّل باشد مورد تجسّس حرام است. گناه از هر نوع كه باشد حتى عقيدتى مثلاً انكار خدا ، انكار اسلام ، گرايش به عقائد و ايدئولوژى هاى شخصى بايد مورد تجسس نباشد و گناهى فردى است و اسلام با اجبار كسى را به عقيده اى دعوت نكرده است : لا إِكراهَ فِى الدِّينِ قَدْ تَبَينَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَى [بقره/256] .

اما گناه اجتماعى ممنوع است از هر نوع. مثلاً فسق و فجورهايى كه ضررش به ديگران است

در مسائل جنسی ، اخلاقی ، ایذاء همسایه ، برف در خیابان ریختن ، تنوره حمام و... تا مسائل بالای فکری که کسی برای نشر عقیده ضد اسلامیش شروع کند به شبکه سازی و گروه گرائی و ایجاد تشکل و مبارزه با اسلام. اینها ممنوع است و باید تجسّس شود.

مسأله جاسوسی در این موارد با کلمه عیون در روایات هست و باید باشد و پیامبر (ص) و امام علی (ع) داشته اند. اگر این نباشد هیچ نظامی یک روز باقی نمی ماند. پس جامعه به طور دقیق بر دو بخش است :

الف : خودی : متعهد و حزب الله و وفادار

غیرمسئول ، بی تفاوت ، تابع نظام.

در برابر اینها سختگیری ، اذیت ، تفتیش عقاید و تجسّس و...ممنوع

5. نمونه تفتیش نابجا

1 روی انّ عمر کان یعبر بالمدینه من اللّیل فسمع صوت رجل فی بیت یتغنّی ، فتسوّر فوجد عنده امرأه و عنده خمر فقال : یا عدوّالله أظننت أن الله یسترک و أنت علی معصیه؟

فقال : و أنت یا أمیرالمؤمنین! فلاتعجل ، ان کنتُ عصیت الله بواحد فقد عصیتَ الله فی ثلاث :

قال الله تعالی : "و لاتجسّسوا" و قد تجّسستَ.

و قال : "ولاتأتوا البیوت من ظهورها" و قد تسوّرت علیّ.

و قال الله تعالی : "لا تدخلوا بیوتا غیر بیوتکم حتّی تستأنسوا و تسلّموا علی أهلها" و قد دخلتَ بیتی بغیر أذنی.

فقال عمر : فهل عندک من خیر ان عفوت عنک؟ قال : نعم و الله یا أمیر المؤمنین! لئن عفوت عنی لاأعود اتلی مثلها ابداً. [محجّه البیضاء ، ج3 ، ص376]

6. نکاتی از آیه "یا ایهاالذین آمنوا اجتنبواکثیرا من الظن.."

يا أيهَا الّذينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كثيراً مِنَ الظّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظّنِّ إِثْمٌ وَ لا تَجَسَّسُوا وَ لا يغْتَبْ بَعْضُكمْ بَعْضاً أَ يحِبُّ أَحَدُكمْ أَنْ يأكلَ لَحْمَ أَخيهِ مَيتاً فَكرِهْتُمُوه وَ اتَّقُوا اللّهَ إِنَّ اللّهَ تَوّابٌ رَحيم [حجرات/12] .

نکات :

1 ایمان ، مسئولیت دارد : یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا

2 هر گاه خواستید مردم را به کار وادار کنید ، آنان را محترمانه صدا بزنید.یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا

3 دائره سوءظن گسترده است ، شما باید اجتناب کنید.

4 اکثر گمان ها بی مورد استکثیراً

5 سوءظن به قدری بد است که به خاطر بعضی از آنها باید از اکثر آن اجتناب کرد.

6 اگر سوءظن بردید در گام دوم ، خود را حفظ کنید.لا تَجَسَّسُوا

7 اگر در گام دوم شکست خوردید ، در گام

سوم خود را حفظ کنیدلا یغْتَب

8 گناه ، مایه گناه می شود. (سوءظن زمنیه تجسّس و آن زمینه غیبت است.)

9 غیبت هر مسلمان حرام است. مرد ، زن ، خاص ، عام ، کوچک یا بزرگ.بَعْضُکمْ بَعْضا

10 زندگی انسان ها به آبروی آنهاست. غیبت ، آبروریزی و مرده خوری است.

11 مسلمانان حتی اگر گناهکار و معیوب باشند برادر شما هستند.أَخیهِ

12 جای آبرو پر نمی شود ، همانگونه که جای گوشت مرده پر نمی شود.

13 مرده خوری در صورت اضطرار عیبی ندارد ولی هرگز محبوب انسان نیست. غیبت نیز در صورت اضطرار عیبی ندارد ، ولی هرگز محبوب انسان نیست.

14 زشتی غیبت برای همه روشن است.أَ یحِب أَحَدُکمْ

15 در نهی از منکر از عواطف مردم کمک بگیریم.أَ یحِب

16 نهی از منکرات به تعداد خطر و حساسیت آنهاست (در سوءظن از اکثر منع شده ولی در تجسس و غیبت از همه آنها)

17 در جای دیگر می فرماید : بَعْضُکمْ مِنْ بَعْض [آل عمران/195] . همه از یکدیگریم. در اینجا می فرماید : لا یغْتَبْ بَعْضُکمْ بَعْضا

1. تحریف

1. معنای تحریف

1 تحریف الشی ء امالته...و تحریف الکلام ان تجعله علی حرف من الاحتمال یمکن حمله علی الوجهین. [مفردات] .

2. التقاط

تمام آیاتی که می گویند : مُخْلِصینَ لَهُ الدِّینَیا می گویند : أَلا لِلّهِ الدِّینُ الْخالِصُیعنی نفی التقاط [زمر/3] .

التقاط عبارت محترمانه شرک است.

التقاطیون به اسلام شناسان مرتجع و به بینش های الحادی لقب مترقی می دهند : أَ لَمْ تَرَ إِلَی الَّذِینَ أُوتُوا نَصِیباً مِنَ الْکتابِ یومِنُونَ بِالْجِبْتِ (هر معبودی غیر از خدا) وَ الطّاغُوتِ وَ یقُولُونَ لِلَّذِینَ کفَرُوا هولاءِ أَهْدی مِنَ الَّذِینَ آمَنُوا سَبِیلاً [نساء/51] .

با جبت و طاغوت سازش می کنند :

رهبر یهود بعد از احد از مدینه به مکه وارد شد و بر ابوسفیان و در برابر بتها کرنش و با بت پرستان پیمان ها بست و به ابوسفیان گفت : راه شما (که بت می پرستید) از راه مسلمانان بهتر است.در زمان ما بودند کسانی که نهج البلاغه می خواندند و به علما ، مرتجع و به فدائیان مترقی می گفتند. هدف ایجاد خط انحرافی است و آنها دشمن هستند :

أَ لَمْ تَرَ إِلَی الَّذِینَ أُوتُوا نَصِیباً مِنَ الْکتابِ یشْتَرُونَ الضَّلالَةَ وَ یرِیدُونَ أَنْ تَضِلُّوا السَّبِیلَ [نساء/44] .

وَ اللّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدائِکمْ وَ کفی بِاللّهِ وَلِیا وَ کفی بِاللّهِ نَصِیراً [نساء/45] .

قرآن می گوید : هدف آنها ایجاد خط انحرافی است ضمنا آیه 45 می گوید : آنها دشمن شما هستند :

یقُولُونَ نُومِنُ بِبَعْضٍ وَ نَکفُرُ بِبَعْضٍ وَ یرِیدُونَ أَنْ یتَّخِذُوا بَینَ ذلِک سَبِیلاً [نساء/150] .

الَّذِینَ آمَنُوا وَ لَمْ یلْبِسُوا إِیمانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولئِک لَهُمُ الْأَمْنُ وَ هُمْ مُهْتَدُونَ [انعام/82]

.

مراد از ظلم در آیه شرک است و عدم پذیرش رهبر الهی.

منبع : [تفسیر نمونه] .

شروع و انگیزه التقاط : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّمَا بَدْءُ وُقُوعِ الْفِتَنِ أَهْوَاءٌ تُتَّبَعُ وَ أَحْكامٌ تُبْتَدَعُ يخَالَفُ فِيهَا كتَابُ اللَّهِ [نهج البلاغه ، خطبه 50] .

اصالت مکتب از بین می رود :

در حالی که قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حَلَالُ مُحَمَّدٍ حَلَالٌ أَبَداً إِلَى يوْمِ الْقِيامَهِ وَ حَرَامُهُ حَرَامٌ أَبَداً إِلَى يوْمِ الْقِيامَهِ [كافى ، ج1 ، ص58] .

هرج و مرج حاکم باشد؛ هر شخصی هر روزی ، طبق شرایطی ، دست به تأویل و...می زند.

3. خطر تحریف

1 أَ فَتَطْمَعُونَ أَنْ يومِنُوا لَكمْ وَ قَدْ كانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يسْمَعُونَ كلامَ اللَّهِ ثُمَّ يحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ ما عَقَلُوهُ وَ هُمْ يعْلَمُونَ [بقره/75] .

2 ایجاد هرج و مرج.

3 سود جویی از راه معارف الهی.

4 فراهم کردن دست آویز برای افراد آماده گمراه شدن.

5 پیدا شدن نفاق.

6 نزول کتاب از امام بودن و پیرو سلیقه ها شدن.

7 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سَيأْتِي عَلَيكمْ مِنْ بَعْدِى زَمَانٌ لَيسَ فِيهِ شَىءٌ أَخْفَى مِنَ الْحَقِّ وَ لَا أَظْهَرَ مِنَ الْبَاطِلِ وَ لَا أَكثَرَ مِنَ الْكذِبِ عَلَى اللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ لَيسَ عِنْدَ أَهْلِ ذَلِک الزَّمَانِ سِلْعَهٌ أَبْوَرَ (بى ارزش) مِنَ الْكتَابِ إِذَا تُلِى حَقَّ تِلَاوَتِهِ وَ لَا أَنْفَقَ مِنْهُ إِذَا حُرِّفَ عَنْ مَوَاضِعِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 147] .

8 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَلَا تَقُولَوا بِمَا لَا تَعْرِفُونَ فَإِنَّ أَكثَرَ الْحَقِّ فِيمَا تُنْكرُونَ [نهج البلاغه ، خطبه 87] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَلَا تَسْتَعْمِلُوا الرَّأْى

فِيمَا لَا يدْرِک قَعْرَهُ الْبَصَرُ وَ لَا تَتَغَلْغَلُ إِلَيهِ الْفِکرُ [نهج البلاغه ، خطبه 87] .

9 امام سجاد (ع) در دعای مکارم الاخلاق : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ مُسْتَعْمِلِ الرَّأی الْمُخْتَرَعِ. [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

10 فَبِما نَقْضِهِمْ مِيثاقَهُمْ لَعَنّاهُمْ وَ جَعَلْنا قُلُوبَهُمْ قاسِيةً يحَرِّفُونَ الْكلِمَ عَنْ مَواضِعِهِ وَ نَسُوا حَظًّا مِمّا ذُكرُوا بِهِ [مائده/13] .

11 يا أَهْلَ الْكتابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْباطِلِ وَ تَكتُمُونَ الْحَقَّ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [آل عمران/71] .

وَ لا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْباطِلِ وَ تَكتُمُوا الْحَقَّ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [بقره/42] .

4. مبارزه با تحریف

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَصْحَبُوا أَهْلَ الْبِدَعِ وَ لَا تُجَالِسُوهُمْ فَتَصِيرُوا عِنْدَ النَّاسِ كوَاحِدٍ مِنْهُمْ [كافی ، ج2 ، ص375] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ مَشَی إِلَی صَاحِبِ بِدْعَهٍ فَوَقَّرَهُ فَقَدْ سَعَی فِی هَدْمِ الْإِسْلَامِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص572] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَبَسَّمَ فِی وَجْهِ مُبْتَدِعٍ فَقَدْ أَعَانَ عَلَی هَدْمِ دِينِهِ [المناقب ، ج4 ، ص251] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ رَدَّ عَلَی صَاحِبِ بِدْعَهٍ بِدْعَتَهُ فَهُوَ فِی سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَی [الجعفریات ، ص172] .

5 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِياكمْ وَ الرُّكونَ إِلَی أَصْحَابِ الْأَهْوَاءِ فَإِنَّهُمْ بَطَرُوا النِّعْمَةَ وَ أَظْهَرُوا الْبِدْعَةَ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص322] .

6 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ثَلَاثَهٌ لَيسَ لَهُمْ حُرْمَهٌ صَاحِبُ هَوًی مُبْتَدِعٌ وَ الْإِمَامُ الْجَائِرُ وَ الْفَاسِقُ الْمُعْلِنُ بِالْفِسْقِ [قرب الإسناد ، ص82] .

7 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع)

: ثَلَاثٌ مَنْ حَفِظَهُنَّ كانَ مَعْصُوماً مِنَ الشَّيطَانِ الرَّجِيمِ وَ مِنْ كلِّ بَلِيهٍ مَنْ لَمْ يخْلُ بِامْرَأهٍ لَيسَ يمْلِک مِنْهَا شَيئاً وَ لَمْ يدْخُلْ عَلَى سُلْطَانٍ وَ لَمْ يعِنْ صَاحِبَ بِدْعَهٍ بِبِدْعَهٍ [النوادر راوندى ، ص14] .

8 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَإِنِ اجْتَمَعُوا عَلَى رَجُلٍ وَ سَمَّوْهُ إِمَاماً كانَ ذَلِک لِلَّهِ رِضًا فَإِنْ خَرَجَ عَنْ أَمْرِهِمْ خَارِجٌ بِطَعْنٍ أَوْ بِدْعَهٍ رَدُّوهُ إِلَى مَا خَرَجَ مِنْهُ فَإِنْ أَبَى قَاتَلُوهُ عَلَى اتِّبَاعِهِ غَيرَ سَبِيلِ الْمُومِنِينَ [نهج البلاغه ، نامه 6] .

9 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا ظَهَرَتِ الْبِدَعُ فِى أُمَّتِى فَلْيظْهِرِ الْعَالِمُ عِلْمَهُ فَمَنْ لَمْ يفْعَلْ فَعَلَيهِ لَعْنَهُ اللَّهِ [كافى ، ج1 ، ص54] .

10 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يحْمِلُ هَذَا الدِّينَ فِى كلِّ قَرْنٍ عُدُولٌ يْنْفُونَ عَنْهُ تَأْوِيلَ الْمُبْطِلِينَ وَ تَحْرِيفَ الْغَالِينَ وَ انْتِحَالَ الْجَاهِلِينَ كمَا ينْفِى الْكيرُ خَبَثَ الْحَدِيدِ [رجال الكشى ، ص4] .

5. موارد تحريف

1. تحريف وقايع وتاريخ

1 مثلا انقلاب ايران را تحريف می کنند که زيربنای آن محروميت و خفقان بوده ، در صورتی که اگر از محروميت بود بايد از کردستان و سيستان و بلوچستان شروع شود.

2 وَ جآؤ عَلى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كذِبٍ [يوسف/18] .

2. تحريف شخصيت ها

مبارزه قرآن با تحريف شخصيت ها :

1 قالَ إِنِّى عَبْدُ اللّهِ آتانِى الْكتابَ وَ جَعَلَنِى نَبِيا [مريم/30] .

2 وَ ما مُحَمَّدٌ إِلاّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَ فَإِنْ ماتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلى أَعْقابِكمْ [آل عمران/144] .

3 قُلْ إِنَّما أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكمْ [كهف/110] .

4 أَ لَمْ يجِدْک يتِيماً فَآوى

وَ وَجَدَک ضَالاًّ فَهَدی [ضحی/7-6] .

5 انتقاد از گروهی تحت عنوان : اتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللّهِ [توبه/31] .

6 ما كانَ إِبْراهِيمُ يهُودِيا وَ لا نَصْرانِيا وَ لكنْ كانَ حَنِيفاً مُسْلِماً [آل عمران/67] .

7 وَ قالَتِ الْيهُودُ عُزَيرٌ ابْنُ اللّهِ وَ قالَتِ النَّصارى الْمَسِيحُ ابْنُ اللّهِ [توبه/30] .

8 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : هَلَک فِی رَجُلَانِ مُحِبٌّ غَالٍ وَ مُبْغِضٌ قَالٍ [نهج البلاغه ، حكمت 117] .

آری ، گاهی تحریف از کارخانه تملق است که ظالم می پروراند و گاهی از کارخانه تحقیر است که مظلوم تولید می کند.

3. تحریف قرآن

1. تفسیر به رأی

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ حَكمَ بِرَأْيهِ بَينَ اثْنَينِ فَقَدْ كفَرَ وَ مَنْ فَسَّرَ بِرَأْيهِ آيةً مِنْ كتَابِ اللَّهِ فَقَدْ كفَرَ [تفسير عياشی ، ج1 ، ص18] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ فَسَّرَ الْقُرْآنَ بِرَأْيهِ إِنْ أَصَابَ لَمْ يوجَرْ وَ إِنْ أَخْطَأَ خَرَّ أَبْعَدَ مِنَ السَّمَاءِ [تفسير عياشی ، ج1 ، ص17] .

2. مصونیت از تحریف

من الامور الواضحه البينه ان الكتاب المبين الذيأُحْكِمَتْ آياتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكيمٍ خَبِيرٍ [هود/1] .

الذی نزله الله علی عبده محمد (ص)

تِبْياناً لِكلِّ شَیءٍ وَ هُدیً وَ رَحْمَةً وَ بُشْری لِلْمُسْلِمِينَ [نحل/89] .

لِيكونَ لِلْعالَمِينَ نَذِيراً [فرقان/1] .

يهْدِی بِهِ اللّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوانَهُ سُبُلَ السَّلامِ وَ یخْرِجُهُمْ مِنَ الظّلُماتِ إِلَی النُّورِ بِإِذْنِهِ وَ یهْدِیهِمْ إِلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ [مائده/16] . ...هو هذا الکتاب المشهور المعروف الذی وصل منذ عصر نزوله و لایزال فی ایدی المسلمین شیعه و

سنه يعرفونه جميعا بانه هو كتاب الله المنزل على قلب الرسول الكريم (ص) الموسوم بالقرآن و المشتمل على مأه و اربعه عشر سوره يحترمونه اسمى الاحترام و يعظمونه اعظم التقديس بكله ، بسوره و آياته و كلماته و حروفه لايستثنون من هذا الاحترام و التعظيم و التقديس كلمه واحده و لا حرفا واحدا.

و لا ريب ان هذا التعظيم و التقديس الذى اخذه الخلف عن السلف ينتهى الى عصر نزوله عصر بزوغ شمس الرساله الخاتميه المحمديه ، و انهم كانوا يستنكرون ما يشعر الاهانه به عملا او لفظا فى جميع الادوار و الاعصار اشد الانكار يعتبرونه جريمه كبيره كأهانه الرسول الاعظم (ص) يكفر فاعلها و يعاقب عليها. لايلصق بكرامته و علو قدس فصاحته و بلاغته كلام احد من البشر فهو بنفسه و بلاغته كلام احد من البشر فهو بنفسه و بلاغته يشهد بقدسيته الكامله و يرد دعوى لصوق غيره به "رد الغيور يد الجانى عن الحرام".

و من البراهين القائمه التامه القاطعه على عدم وقوع التحريف فيه زياده و نقيضه انه معجزه الاسلام الخالده و معجزه باقيه تثبت بها رساله سيدنا محمد خاتم الانبياء (ص) ، بل وسائر رسالات السماء لانها كلها تثبت بالقرآن الكريم.و التحدى به لاثباته مستمر الى زماننا هذا و لاينقطع ابدا لكل مسلم ان يتحدى به فى جميع الازمنه.

و لا ريب ان وقوع الزياده او النقيضه فيه تمنع من ذلک لانه مع واحده منهما لايكون مصونا من المعارضه و الاتيان بمثله ، فعجز البشر عن الاتيان بمثله فى مر الزمان مع هذا الاعلام و الاعلان العام الشامل لجميع الاعصار و الادوار دليل واضح على صيانته من الزياده و النقصان.

فها نحن و جميع المسلمين

نتحدى به لاثبات رساله الاسلام و نبوه سيدنا محمد بن عبدالله خاتم الانبياء (ص) و نقول : يا ايها الناس ! ان كنتم فى ريب من صيانه القرآن و كونه فى حفظ الله من التغيير و التبديل و الزياده و النقصان : فَأْتُوا بِسُورَهٍ مِنْ مِثْلِهِ وَ ادْعُوا شُهَداءَكمْ مِنْ دُونِ اللّهِ إِنْ كنْتُمْ صادِقِينَ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَ لَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النّارَ الَّتِى وَقُودُهَا النّاسُ وَ الْحِجارَهُ أُعِدَّتْ لِلْكافِرِينَ [بقره/24-23] .هذا مضافا الى ان العارف بالتاريخ الاسلامى و الاهتمام النبى (ص) بشأن القرآن تبليغا و حفظا و كتابه ، و كذا اهتمام الصحابه بأخذه و حفظه و تعليمه و تعلمه ، و كذا تجزئته بالآيات و السور باسمائها المعروفه فى عصره ، يعرف ان مثل هذا الكتاب مع هذا الاهتمام التبليغ بشئونه لايمكن عاده ان يزاد عليه او ينقض عنه ، فاذا كان ديوان شعر شاعر مشهور مصونا من التصرف فيه و التغير ، و القصايد السبع المعلقه فى عصر نزول القرآن محفوظه عن ذلک و ان زيد عليها بيت عرفه اهل الادب و العارفون بفنون البلاغه بل و غيرهم ، كيف يمكن عاده وقوع ذلک فى القرآن الكريم مع كثره الدعاوى فى حفظه لفظا بلفظ و كلمه بكلمه؟ و من لايعرف من اهل اللسان ان ما نقل فى المنقولات الضعيفه من اسقاطه عن القرآن لايلتصق به فصاحه و بلاغه و اسلوبا و مضمونا و هدايه. فان قلت : نعم احتمال الزياده مردود قطعا و اما احتمال النقيضه و ان كان بمكان من الضعف لايعتد و لايعتنى به ، الا انه غير مقطوع به.

قلت ، اولا : ان بقاء التحدى به الى يوم

القيامه و عجز الانس و الجن عن الاتيان بمثله ينفى هذا الاحتمال المستلزم لاحتمال خروجه عن اسلوبه المحكم الالهى المعجز كما اشرنا اليه.

و ثانيا : هذا الاحتمال كما ذكرتم لايعنّى به عند العرف فهو كالعدم و العلم بالشى ء لغه و عرفا اعم من ذلک و من عدم احتمال الخلاف بتا؟

و ثالثا : هذا الاحتمال منفى بدلاله آيات من القرآن الكريم الذى اثبتنا ضرورِه عدم وقوع الزياده فيه ، مثل قوله تعالى : إِنّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكرَ وَ إِنّا لَهُ لَحافِظُونَ [حجر/9] .

و قوله عز من قائل : لا يأْتِيهِ الْباطِلُ مِنْ بَينِ يدَيهِ وَ لا مِنْ خَلْفِهِ [فصلت/42] .

و رابعا : بالاحاديث المأثوره الثابته عن النبى (ص) .

و خامسا : بالاحاديث المتواتره المرويه عن الائمه المعصومين من عترته (ع) مثل الاحاديث المرويه فى ثواب قرائه السور ، و الاخبار الامره بعرض الاخبار على الكتاب. و كذا الاحاديث المتواتره الامره بالرجوع الى الكتاب و التمسک به ، و الاخبار الداله على استشهاد الائمه (ع) بالآيات الكريمه ، و احاديث الثقلين المتواتره ، و غيرها. و اما الاخبار الضعيفه التى يستشعر منها النقيضه فضعاف جدا معلوله بعلل كثيره فى اسنادها و الفاظها و مداليلها يطول الكلام بنا بالاشاره اليها ، و كلها لاتقاوم الطائفه الاولى من الاخبار الداله على ان القرآن المنزل من الله تعالى هو هذا الكتاب ، و هذامضافا الى ان هذه الاخبار مردوده مطروحه بمخالفتها للكتاب و الاجماع العملى من جميع المسلمين شيعه و سنه ، القائم على صيانه القرآن من التحريف ، و لذا لم يقع ذلک محل خلاف بين الامه شيعه و سنه الا ما عن بعض الحشويه

من اهل السنه و ظاهر بعض الاخباريين من الشيعه الذين لايعتد بخلافهم الفريقان (السنه و الشيعه) فصار خلافهم متروكا مهجورا و صار القول بعدم التحريف قولا ظاهرا واضحا عرفه الخاص و العام من الفريقين و حتى العوام منهما حتى ان التفوه باحتمال خلاف ذلک يعد من التفوه بخلاف الضروره. فلايصح لايعد ذلک من الخلافات الواقعه بين الفريقين التى يقال فيها رأى الشيعه كذا ، و رأى السنه كذا ، فالقرآن الموجود بين الدفتين هو كتاب دين الفريقين و هو اصلهم الاول الذى بعده تكون السنه المشروط صحه الاعتماد عليها ان لاتكون مخالفه للقرآن ، و هذا الامر يحتج به الجميع فى الاصول و الفروع و فى خلافاتهم و يعتمدون عليه و على السنه. فكل الامه شيعه و سنه يتمسكون بجميع محكماته و فى متشابهاته ايضا يقولون : آمَنّا بِهِ كلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنا [آل عمران/7] .

و من عجيب ما وقع فى هذه المسئله التى سمعت الاتفاق و الاجماع عليها من السنه و الشيعه و عدم الخلاف بينهم فيها ان العصبيات الطائفيه و الاغراض السياسيه العامله لتوهين الاسلام و كتابه العزيز و لتمريق المسلمين و تفريق كلمه الامه و القضاء على وحدتهم الاسلاميه بعثت بعض الكتاب الى نسبه القول بالتحريف الى الشيعه لوجود اخبار ضعيفه لم يعمل بها احد منهم و لم يعتبروها حجه حسب اصولهم المحكمه للاخذ بالحديث و الاعتماد عليه و الاحتجاج به.

و ما يورث زياده التعجب ان هذا الخلاف المحدث من جانب هؤلاء ليس فى دعوى وقوع التحريف من جانب و انكاره من جانب آخر ، بل فى العمل على الصاق تهمه التحريف بالشيعه بسبب هذه الروايات المشتركه فى مصادر الجميع

، ثم العمل على تصوير الشيعه بصوره مشوهه مع انهم طائفه تعتقد عقيده مؤمنه بالكتاب و صيانته عن التحريف ترفعه عن كرامته بالأدله القاطعه و البراهين الساطعه و ينكرون التحريف اشد الانكار باعمالهم و عباداتهم و كل سيرتهم العمليه و باقوالهم و تصريحات علمائهم و رجالاتهم و الجميع يعلم ان تمسكهم بالكتاب و اعتقادهم بصيانته اضوء و انور من الشمس فى رائعه النهار.

و اعجب من ذلک ان مثل هذه الروايات من طرق اخواننا السنه الصحيحه عندهم كثيره جدا و لو جاز نسبه القول بالتحريف الى احدى الطائفتين دون الاخرى بسبب نقل مصادرها لمثل هذه الاحاديث لكان نسبته الى غير الشيعه اولى لان فى الاخبار المخرجه فى كتب غيرهم ما يعتبر عندهم من الصحاح دون ما ورد من طرق الشيعه فانها ضعاف. مضافا الى ان اكثرها ورد فى تفسير الآيات و بيان مصاديقها و شأن نزولها و ارتباط لها بالتحريف.

ولكن مع ذلک لم يقابل الشيعه غيرهم بالقول بالتحريف لما فى جوامعهم و مسانيدهم من الاخبار الصريحه الداله عليه ، اولا ، لان غيرهم الا النزر القليل الذين لايعتد بهم متفقون مع الشيعه فى صيانه الكتاب من التحريف.

و ثانيا ، لان رميهم بهذا القول يحط من اعتبار القرآن و اصالته و الشيعه لاتسلک طريقا ينتهى الى ذلک.

و ثالثا ، لانهم فى المسائل الخلافيه يعتمدون على اقوى الحجج و الادله من الكتاب و السنه و لايحتاجون الى رمى غيرهم بمثل ذلک.

و الذين يتهمون الشيعه بهذا القول لجؤوا الى ذلک حيث رأو انه لا حجه لهم فى المسائل الخلافيه على الشيعه فرموهم بافترائات هم ابعد منهامن المشرق عن المغرب و من جملتها نسبه القول بتحريف الكتاب و الاعتقاد و

العیاذ بالله بالوهیه الائمه (ع) ، او ان امین الوحی جبرائیل خان. لانه کان مأمورا بالنزول علی الامام و نزل علی رسول الله (ص) و فسروا به ما قیل فی ابی عبیده الجراح الملقب بالامین : (خان الامین وصدهاعن حیدر) فسروا ذلک انه فی جبرئیل (ع) ، الی غیر ذلک من الافترائات التی سوف یحاکمهم الشیعه علیها عند الله تعالی یوم تشهد علیهم السنتهم و ایدیهم و ارجلهم بما کانوا یعملون.

و اعجب من ذلک انهم فی الموسم الذی یأتی الناس فیه من کل فج عمیق لحج بیت الله الحرام العتیق ، و الحضور فی اعظم مشاهد عظمه الله تعالی ، و اکرم المواقف القدسیه العبادیه التی یظهر فیها جلال وحده الامه و عزه توحید کلمتهم و اعلانهم نفی الطواغیت و المستعبدین المستکبرین باعلان کلمه التوحید کلمه الاسلام و کلمه الحریه و کلمه المساواه الانسانیه و کلمه السماء و الارض. نعم فی مثل هذا المشهد العظیم و المؤتمر الکبیر الذی ینبغی بل یجب علی المسلمین سیما علمائهم و مصلحیهم و قادتهم ان یجلسوا علی بساط واحد بساط الاخوه الاسلامیه و الاعتصام بحبل الله تعالی ، و ینظروا فیما احاط بالمسلمین و ابتلوا به من المشاکل و المصاعب و فی علاجها فهذا فلسطیننا العزیز اولی القبلتین ارض النبوات بقیت مغتصبه فی ید الصهاینه ، و هذه افغانستان جزء آخر من وطننا الاسلامی لم تکتسب بعد تحمل هذه المرارات و التضحیات حریتها ، و هذه...و هذه...مما انت ایها القاری العزیز اعلم به و تری منه ما تری و تعلم منه ما تعلم... نعم فی هذه الظروف الحرجه نری فی کل سنه منشورات توزع علی ضیوف الرحمان تدعو الامه

الى التباغض و التباعد ، منشورات مملوءه بالزور و البهتان من امثال نسبه القول بتحريف الكتاب الى شيعه العتره الطاهره و الذين لهم سهم بارز و قدم راسخ فى اعلاء كلمه الله و اعلان الاسلام النظام الوحيد الذى فيه نجاه الانسان.و ليس وراء هذه التهم ، غير اشغال المسلمين بما فيها و صرفهم عن مواجهه المشاكل السياسيه و وقوفهم قبال اعداء الاسلام.

و الا فمن لايعلم ان نسبه القول بالتحريف الى الشيعه هجوم عنيف على الكتاب اكثر من الهجوم على الشيعه؟ من لايعلم انه لو كان لناشرى هذه الاكاذيب و الذين من ورائهم و الذين ينفقون عليهم اقل غيره على الاسلام و على كتابه العزيز لاتتخذوا موقفا غير ذلک و دافعوا عن الكتاب و ردوا تهمه التحريف عن الشيعه ، و لسلكوا مسلک اعلام الامه و مصلحيهم من السنه و الشيعه و نشروا مقالات الشيعه العلميه فى صيانه الكتاب تصريحات اعلامهم ، و لم يفتحوا لاعداء الاسلام و القرآن باب الغمز بكتاب الله تعالى و الاشكال عليه. فمن استفيد ياترى من الصاق تهمه تحريف القرآن بطائفه كبيره من المسلمين فيها من اعاظم علماء الاسلام و ائمه العلم و الادب و اعلام الفكر و الورع؟ !

و هل تحسب ذلک الا عملا لمصلحه الاستعمار؟ و هل يكون هدف القائم بنشر هذه الكتيبات فى عصرنا هذا الذى قائم و بحمد الله تعالى المسلمون سيما شبابهم لاعاده مجدهم و عزهم الذى ذهب الا ايجاد المجادلات و المخاصمات و قلب الحقايق! فالواجب على كل مسلم غيور على دينه و قرآنه الكريم الوقوف فى وجه هذه الحركات الشيطانيه و تنزيه المسلمين شيعه و سنه عن هذا الرأى.

كما ان الواجب على المسلم ايضا

ان يعرف الذين هم من وراء هذه الاقلام المأجوره و ما قصدوا به من الحط من عظمه القرآن و استناده الثابت اليقينى بالوحى النازل على الرسول الامين (ص) باشاعه هذه الافترائات.

و من شاء ان يعرف الشيعه و اجلالهم و تعظيمهم القرآن الكريم فليتجول فى بلادهم فى ايران و لبنان و العراق و البحرين و القطيف و الحسا وغيرها ، و فى مكتباتهم و مساجدهم ، حتى يرى برأى العين فى جميع مجتمعات الشيعه فى شرق الارض ، و غربها كمال اهتمام بشئون القرآن و تعظيمهم له ، و انه ليس لهم و لا عندهم كتاب غير ما هو عند جميع المسلمين ، فلاتجد منهم بيتا ليس فيه القرآن ، بل لاتجدوا منهم احد الا و يقترب الى الله بتلاوته ، فهم يتلونه اناء الليل و اطراف النهار و فى اذاعاتهم و فى مجالسهم للذكر و الوعظ و الارشاد و الدعاء و جميع المناسبات ليس عندهم ما يقدمونه و يعظمونه مثل تعظيم للقرآن الكريم حتى بمقدار آيه و جمله و كلمه منه ، حتى لو كان ذلک كلام الرسول (ص) او الائمه الطاهرين من عترته الطاهره (ع) .

ولكن المصيبه كل المصيبه ان البعض يكذبون اسماعهم و اعينهم التى تكذبه افتراء اتهم و يصرون على عدائهم لشيعه اهل البيت (ع) و تفريق كلمه المسلمين ، و يشوهون بافترائاتهم كرامه كتاب الله و يجعلونه غرضا لتشكيک الاعداء. قال الله تعالى : يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ قُولُوا قَوْلاً سَدِيداً [احزاب/70] .و قال عز شأنه : إِنَّ الَّذِينَ يلْحِدُونَ فِى آياتِنا لا يخْفَوْنَ عَلَينا أَ فَمَنْ يلْقى فِى النّارِ خَيرٌ أَمْ مَنْ يأْتِى آمِناً يوْمَ

الْقِيامَهِ اعْمَلُوا ما شِئْتُمْ إِنَّهُ بِما تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ [فصلت/40] .و قال : يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كثِيراً مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلا تَجَسَّسُوا وَ لا يغْتَبْ بَعْضُكمْ بَعْضاً [حجرات/12] .

و قال : وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِيعاً وَ لا تَفَرَّقُوا [آل عمران/103] .

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنا وَ لِإِخْوانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونا بِالْإِيمانِ وَ لا تَجْعَلْ فِى قُلُوبِنا غِلاًّ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنا إِنَّک رَوفٌ رَحِيمٌ [حشر/10] .

منب (ع) : [آيه الله الشيخ الصافى] .

1. مجازات تحقير مؤمن (مجازات)

1. به خاطر فقرمالى

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُحَقِّرُوا مُومِناً فَقِيراً فَإِنَّ مَنْ حَقَّرَ مُومِناً أَوِ اسْتَخَفَّ بِهِ حَقَّرَهُ اللَّهُ وَ لَمْ يزَلْ مَاقِتاً لَهُ حَتَّى يرْجِعَ عَنْ مَحْقَرَتِهِ أَوْ يتُوبَ [المحاسن ، ج1 ، ص97] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنِ اسْتَذَلَّ مُومِناً أَوِ احْتَقَرَهُ لِقِلَّهِ ذَاتِ يدِهِ شَهَرَهُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ [المحاسن ، ج1 ، ص97] .

قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ : يا بُنَى لَا تُحَقِّرَنَّ أَحَداً بِخُلْقَانِ ثِيابِهِ فَإِنَّ رَبَّک وَ رَبَّهُ وَاحِد [مشكاه الأنوار ، ص128] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تُحَقِّرُوا ضُعَفَاءَ إِخْوَانِكمْ فَإِنَّهُ مَنِ احْتَقَرَ مُومِناً لَمْ يجْمَعِ اللَّهُ بَينَهُمَا فِى الْجَنَّهِ إِلَّا أَنْ يتُوبَ [خصال صدوق ، ج2 ، ص614] .

2. به صورت طعن

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَى خَلَقَ الْمُومِنَ مِنْ نُورِ عَظَمَتِهِ وَ جَلَالِ كبْرِيائِهِ فَمَنْ طَعَنَ عَلَى الْمُومِنِ أَوْ رَدَّ عَلَيهِ فَقَدْ رَدَّ عَلَى اللَّهِ فِى عَرْشِهِ وَ لَيسَ هُوَ مِنَ اللَّهِ فِى وَلَايهِ وَ إِنَّمَا هُوَ شِرْک شَيطَانٍ [المحاسن ، ج1 ، ص131] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ طَعَنَ عَلَيهِ أَوْ رَدَّ عَلَيهِ قَوْلَهُ فَقَدْ رَدَّ عَلَى اللّهِ [المحاسن ، ج1 ، ص100] .

3. بصورت اهانت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى مَنْ أَهَانَ لِی وَلِیاً فَقَدْ أَرْصَدَ لِمُحَارَبَتِی [کافی ، ج2 ، ص351] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لِأَخِیهِ الْمُومِنِ أُفٍّ خَرَجَ مِنْ وَلَایتِهِ وَ إِذَا قَالَ أَنْتَ عَدُوِّی کفَرَ أَحَدُهُمَا وَ لَا یقْبَلُ اللَّهُ مِنْ مُومِنٍ عَمَلًا وَ هُوَ مُضْمِرٌ عَلَى أَخِیهِ الْمُومِنِ سُوءاً [کافی ، ج2 ، ص361] .

امام صادق (ع) به شخصی فرمود : "چرا به ما اهانت کردی؟" گفت : معاذ اللهفرمود : "در فلان سفر مؤمنی از تو خواست به قدر یک میل او را سوار کنی که خسته شده بود ، ولی...وَ اللَّهِ مَا رَفَعْتَ بِهِ رَأْساً وَ لَقَدِ اسْتَخْفَفْتَ بِهِ وَ مَنِ اسْتَخَفَّ بِمُومِنٍ فِینَا اسْتَخَفَّ وَ ضَیعَ حُرْمَةَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج8 ، ص102] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَذَلُّ النَّاسِ مَنْ أَهَانَ النَّاسِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص394] .

4. به صورت سبک شمردن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یزْرِینَّ أَحَدُکمْ بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ فَإِنَّهُ لَا یدْرِی أَیهُمْ وَلِی اللَّهِ [کنزالفوائد ، ج1 ، ص55] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا تحقرن أحدا من المسلمین فإن صغیرهم عند الله کبیر [مجموعه ورام ، ج1 ، ص31] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حسب ابن آدم من الشر أن یحقر أخاه المسلم [مجموعه ورام ، ج2 ، 121] .

5. به صورت اظهار برائت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْمُومِنُ لَا یغُشُّ أَخَاهُ وَ لَا یخُونُهُ وَ لَا یخْذُلُهُ وَ لَا یتَّهِمُهُ (وَ لَا یقُولُ لَهُ أَنَا مِنْک بَرِیءٌ) [خصال صدوق ، ج2 ، ص622] .

1. تحقیق

1. تشویق بی حساب محققین در فرانسه

در فرانسه به محققین و قضات و مسئولین رده بالای ارتش چک بدون مبلغ می دهند.

2. 30هزار محقق در یک شرکت آلمانی

در یکی از شرکت های داروئی در آلمان 110 هزار کارگر و کارمند وجود دارد که 30 هزار نفر در بخش آموزش و تحقیقات کار می کنند.

در یکی دیگر از شرکت های آلمان (شرکت بنز) 9 هزار نفر کار تحقیقاتی می کنند که الآن در اکثر کشورها افراد مهم سوار بنز می شوند و اتومبیل های تشریفات کشورها بنز است.

3. سالی 30میلیارد دلار صرف تحقیق

ژاپن سالی صد میلیارد دلار صرف تحقیق برای بی نیاز شدن از نفت می کند.

4. سالی 160میلیارد دلار درآمریکا صرف تحقیق

آمریکا سالی صد و شصت میلیارد دلار صرف تحقیق برای بی نیاز شدن از نفت می کند.

5. افزایش جمعیت ، ضرورت تحقیق

با اینکه هر سال حدود یک میلیون و هشتصد هزار نفر به جمعیت ایران اضافه می شود ، از شیر تا دانشگاه نیاز دارند.

توقّع مردم روز به روز بیشتر و تقاضای مصرف آنان بالا می رود از دوچرخه به موتور و به ماشین. نه جلو رشد مردم را می توان گرفت و نه جلو توقع آنان را.

6. استهلاک اموال ، موجب ضرورت تحقیق

از سوی دیگر کلیه اموال ما مورد استهلاک است + ده درصد استهلاک ملّی + 5/3 درصد رشد جمعیت + 5% تقاضا برای زندگی بهتر که جمعا می شود 5/18 درصد.

7. کم شدن فرهنگ کار وکارپردازی موجب ضرورت تحقیق از سوی دیگر

فرهنگ کار و کارپذیری هر روز کم می شود.

8. عمر مفید کم ساختمانهای ایرانی

از سوی دیگر عمر مفید ساختمان در کشور ما زیر بیست سال است امّا در انگلستان ساختمانی برای سرکنسولگری خریداری شده که 60 سال قبل ساخته شده و تا 60 سال دیگر از طرف شرکت تضمین شده است.

9. 100سال تضمین ساختمان در ژاپن

در ژاپن قبلاً تا صد سال ساختمان را تضمین می کردند و الآن بیشتر. با دستگاهی ساختمان را به لرزه درمی آورند و بعد از آزمایش عدم ترک خوردن تحویل می دهند.

تخلی

1) تربیت درهنگام تخلی

1) انسان می تواند همه جا را کلاس خود قرار دهد.

2) اگر غذاها صرف راه درست نشود چه فایده دارد؟

3) اگر از حرام به دست آمده باشد ، لذتش تمام و کیفرش باقی است.

4) برای چه تکبر می کنی ، تو که حامل آلودگی ها هستی.

5) اگر زوائد دفع نمی شد چه می شد.

2) عبرت گرفتن در هنگام تخلی

1) تذکر به اینکه حلال بود به این صورت درآمد یا حرام و اگر حرام بود وای به حال او.

از امام صادق (علیه السلام) سؤال شد چرا انسان نظر می کند بهمَا یخْرُجُ مِنْه

امام فرمود : إِنَّهُ لَیسَ أَحَدٌ یرِیدُ ذَلِک إِلَّا وَکلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ مَلَکاً یأْخُذُ بِعُنُقِهِ لِیرِیهُ مَا یخْرُجُ مِنْهُ أَ حَلَالٌ أَوْ حَرَامٌ [علل الشرائع ، ج1 ، ص275] .

2) تذکر به بی ارزشی لذّت های دنیا :

اذا تبدّل المطاعم و المشارب بالأقذار و الأدناس یعلَم انّ حطام الدّنیا کلّها کذلک [اسرار الصّلوه میرزا ، ص10]

موقعی که دانست عاقبت حطام این چنین می شود ، راحت از آنها می گذرد و خود را فدای آنها نمی کند.

3) تذکر به نقص خود :

از امام باقر (علیه السلام) سؤال شد راجع به غائط؛ حضرت (علیه السلام) فرمود : تَصْغِیرٌ لِابْنِ آدَمَ لِکی لَا یتَکبَّرَ وَ هُوَ یحْمِلُ غَائِطَهُ مَعَهُ [المناقب ، ج4 ، ص259] .

3) یاد خدا هنگام تخلی

1) حالات مختلف مانع از ذکر خدا نشود :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ مُوسَی (علیه السلام) قَالَ : یا رَبِّ تَمُرُّ بِی حَالَاتٌ أَسْتَحْیی أَنْ أَذْکرَک فِیهَا فَقَالَ یا مُوسَی ذِکرِی عَلَی کلِّ حَالٍ حَسَنٌ [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص27] .

2) هنگام دخول به محل تخلّی بگوید :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الرِّجْسِ النِّجْسِ الْخَبِیثِ الْمُخْبِثِ الشَّیطَانِ الرَّجِیمِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص25] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَنْ کثُرَ عَلَیهِ السَّهْوُ فِی الصَّلَاهِ فَلْیقُلْ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الرِّجْسِ النِّجْسِ

الْخَبِيثِ الْمُخْبِثِ الشَّيطَانِ الرَّجِيمِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص25] .

3) هنگام کشف عورت بگوید :

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : إِذَا انْكشَفَ أَحَدُكمْ لِبَوْلٍ أَوْ لِغَيرِ ذَلِک فَلْيقُلْ بِسْمِ اللَّهِ فَإِنَّ الشَّيطَانَ يغُضُّ بَصَرَهُ عَنْهُ حَتَّى يفْرُغَ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص25] .

4) هنگام استنجا بگوید :

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (علیه السلام) : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی جَعَلَ الْمَاءَ طَهُوراً وَ لَمْ يجْعَلْهُ نَجِساسپس بگوید : اللَّهُمَّ حَصِّنْ فَرْجِی وَ أَعِفَّهُ وَ اسْتُرْ عَوْرَتِی وَ حَرِّمْهَا عَلَى النَّارِ [کافی ، ج3 ، ص70] .

5) بعد از قیام از محل تخلّی بگوید :

قَالَ الصَّدُوقُ (ره) : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی أَمَاطَ عَنِّی الْأَذَى وَ هَنَّأَنِی طَعَامِی وَ شَرَابِی وَ عَافَانِی مِنَ الْبَلْوَى. [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص29] .

(به اعتبار اینکه اگر دفع اخبث نمی شد مشکلاتی پیش می آمد....)

6) بعد از خروج از محل تخّلی بگوید :

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (علیه السلام) : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی أَخْرَجَ عَنِّی أَذَاهُ وَ أَبْقَى فِی قُوَّتَهُ فَيا لَهَا مِنْ نِعْمَهٍ لَا يقْدِرُ الْقَادِرُونَ قَدْرَهَا [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص24] .

در روایت دیگر آمده : قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (علیه السلام) : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی رَزَقَنِی لَذَّتَهُ وَ أَبْقَى قُوَّتَهُ فِی جَسَدِی وَ أَخْرَجَ عَنِّی أَذَاهُ يا لَهَا مِنْ نِعْمَهٍ ثَلَاثاً [تهذيب الأحكام ، ج1 ، ص29] .

4) موارد نهی از تخلی

1) شطوط الأنهار (زیر درختان)

قَالَ الْكاظِمُ (علیه السلام) : اجْتَنِبْ أَفْنِيةَ الْمَسَاجِدِ وَ شُطُوطَ الْأَنْهَارِ وَ مَسَاقِطَ الثِّمَارِ وَ مَنَازِلَ النُّزَّالِ وَ لَا تَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ بِغَائِطٍ وَ لَا بَوْل [کافی ،

ج3 ، ص16] .)

2) شفير ماء

بئر یستعذب (نهر جاری)

3) افنیه المساجد (اربعون ذراعا فی اربعین ذراعا)

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِی بْنِ إِبْرَاهِیمَ بْنِ هَاشِمٍ : "لَا یتَوَضَّأُ فِی أَفْنِیهِ الْمَسَاجِدِ أَرْبَعُونَ ذِرَاعاً فِی أَرْبَعِینَ ذِرَاعاً لِأَنَّهَا حَرَمٌ وَ لَهَا حَرِیمٌ لِقَوْلِ الصَّادِقِ (علیه السلام) حَرِیمُ الْمَسَاجِدِ أَرْبَعُونَ ذِرَاعاً فِی أَرْبَعِینَ ذِرَاعاً" [بحارالأنوار ، ج77 ، ص194] .

4) طرق النافذه (معابر عمومی)

5) مواضع اللعن "ابواب الدور"

6) مساقط الثمار (زیر درخت میوه)

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (علیه السلام) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ یبُولَ أَحَدٌ تَحْتَ شَجَرَهٍ مُثْمِرَهٍ أَوْ عَلَی قَارِعَهِ الطُّرِیق [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص3] .

7) منازل النّزال (کاروانسراها ، اطراف رستوران های بین راه و...)

8) مستقبل القبله و مستدبرها :

سُئِلَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (علیه السلام) مَا حَدُّ الْغَائِطِ قَالَ : "لَا تَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَهَ وَ لَا تَسْتَدْبِرْهَا وَ لَا تَسْتَقْبِلِ الرِّیحَ وَ لَا تَسْتَدْبِرْهَا" [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص26] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَالَ حِذَاءَ الْقِبْلَهِ ثُمَّ ذَکرَ فَانْحَرَفَ عَنْهَا إِجْلَالاً لِلْقِبْلَهِ وَ تَعْظِیماً لَهَا لَمْ یقُمْ مِنْ مَقْعَدِهِ ذَلِک حَتَّی یغْفِرَ اللَّهُ لَهُ [المحاسن ، ج1 ، ص54] .

9) مستقبل الریح و مستدبرها

10) بین القبور :

قَالَ الْکاظِمُ (علیه السلام) : ثَلَاثَهٌ یتَخَوَّفُ مِنْهَا الْجُنُونُ التَّغَوُّطُ بَینَ الْقُبُورِ وَ الْمَشْی فِی خُفٍّ وَاحِدٍ وَ الرَّجُلُ ینَامُ وَحْدَهُ [کافی ، ج6 ، ص534] .

11) از دید ناظرین دور باشد :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : قَالَ لُقْمَانُ (علیه السلام) لِابْنِه إِذَا أَرَدْتَ قَضَاءَ حَاجَتِک فَابْعُدِ الْمَذْهَبَ فِی الْأَرْضِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص296] .

5) حفظ محترمات در هنگام تخلی

1) انگشتری که نام خدا و اولیاء بر او

هست ، با آن استنجا نشود :

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (علیه السلام) : مَنْ نَقَشَ عَلَى خَاتَمِهِ اسْمَ اللَّهِ فَلْيحَوِّلْهُ عَنِ الْيدِ الَّتِى يسْتَنْجِى بِهَا فِى الْمُتَوَضَّإِ [کافی ، ج6 ، ص474] .

2) رو به قبله و پشت به قبله نباشد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا دَخَلْتَ الْمَخْرَجَ فَلَا تَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَهَ وَ لَا تَسْتَدْبِرْهَا وَ لَكنْ شَرِّقُوا أَوْ غَرِّبُوا [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص25]

3) با دست راست استنجا نشود :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : الِاسْتِنْجَاءُ بِالْيمِينِ مِنَ الْجَفَاءِ [کافی ، ج3 ، ص17] .

4) بر روی قبر یا بین قبور تخلّی نشود :

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : مَنْ تَخَلَّى عَلَى قَبْرٍ أَوْ بَالَ قَائِماً أَوْ بَالَ فِى مَاءٍ قَائِماً أَوْ مَشَى فِى حِذَاءٍ وَاحِدٍ أَوْ شَرِبَ قَائِماً أَوْ خَلَا فِى بَيتٍ وَحْدَهُ وَ بَاتَ عَلَى غَمَرٍ فَأَصَابَهُ شَىءٌ مِنَ الشَّيطَانِ لَمْ يدَعْهُ إِلَّا أَنْ يشَاءَ اللَّهُ وَ أَسْرَعُ مَا يكونُ الشَّيطَانُ إِلَى الْإِنْسَانِ وَ هُوَ عَلَى بَعْضِ هَذِهِ الْحَالَاتِ [کافی ، ج6 ، ص533] .

5) دستورات بهداشتی در هنگام تخلی :

1) اجتناب از آلوده شدن لباس :

عَلِى بْنِ إِبْرَاهِيمَ رَفَعَهُ قَالَ : "خَرَجَ أَبُو حَنِيفَهَ مِنْ عِنْدِ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) وَ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى (علیه السلام) قَائِمٌ وَ هُوَ غُلَامٌ فَقَالَ لَهُ أَبُو حَنِيفَهَ يا غُلَامُ أَينَ يضَعُ الْغَرِيبُ بِبَلَدِكمْ فَقَالَ اجْتَنِبْ أَفْنِيهَ الْمَسَاجِدِ وَ شُطُوطَ الْأَنْهَارِ وَ مَسَاقِطَ الثِّمَارِ وَ مَنَازِلَ النُّزَّالِ وَ لَا تَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَهَ بِغَائِطٍ وَ لَا بَوْلٍ وَ ارْفَعْ ثَوْبَک وَ ضَعْ حَيثُ شِئْتَ" [کافی ، ج3 ، ص16] .

2)

ابتدا با کاغذ یا سنگ پاک کردن و بعد شستن :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : جَرَتِ السُّنَّهُ فِی الِاسْتِنْجَاءِ بِثَلَاثَهِ أَحْجَارٍ أَبْکارٍ وَ یتْبَعَ بِالْمَاءِ [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص46] .

3) ایستاده بول نکردن :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : الْبَوْلُ قَائِماً مِنْ غَیرِ عِلَّهٍ مِنَ الْجَفَاءِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص27] .

4) احتراز از ترشّحات بول :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ جُلَّ عَذَابِ الْقَبْرِ فِی الْبَوْلِ [المحاسن ، ج1 ، ص78] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْأَبْعَدَ کانَ لَا یبَالِی أَینَ أَصَابَ الْبَوْلُ مِنْ جَسَدِهِ [أمالی صدوق ، ص581] .

5) استبرا نمودن بعد از بول :

قَالَ الْکاظِمُ (علیه السلام) : یغْسِلُ مَا اِسْتَبَانَ أَنَّهُ أَصَابَهُ وَ ینْضَحُ مَا یشُک فِیهِ مِنْ جَسَدِهِ أَوْ ثِیابِهِ وَ یتَنَشَّفُ قَبْلَ أَنْ یتَوَضَّأَ [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص421] .

6) شستن موضع بول :

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : لَا صَلَاهَ إِلَّا بِطَهُورٍ وَ یجْزِیک مِنَ الِاسْتِنْجَاءِ ثَلَاثَهُ أَحْجَارٍ بِذَلِک جَرَتِ السُّنَّهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ أَمَّا الْبَوْلُ فَإِنَّهُ لَا بُدَّ مِنْ غَسْلِهِ [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص209] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مُرِی نِسَاءَ الْمُؤمِنِینَ أَنْ یسْتَنْجِینَ بِالْمَاءِ وَ یبَالِغْنَ فَإِنَّهُ مَطْهَرَهٌ لِلْحَوَاشِی وَ مَذْهَبَهٌ لِلْبَوَاسِیرِ [کافی ، ج3 ، ص18] .

7) مسواک نکردن :

قَالَ الْکاظِمُ (علیه السلام) : السِّوَاک فِی الْخَلَاءِ یورِثُ الْبَخَرَ (بدبویی) [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص52] .

8) خودداری از طول دادن جلوس :

لقمان (علیه السلام) : يفْجَعُ مِنْهُ الْكبِدُ وَ يورَثُ مِنْهُ الْبَاسُورُ وَ يصْعِدُ الْحَرَارَةَ إِلَى الرَّأْسِ (اختلالات فکری)

[قصص الأنبياء جزائری ، ص329] .

يضجع : وَهَنَ ، كسَلَ

9) چيزی نخوردن :

10) در آب راكد و جاری بول نكردن :

قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) : لَا تَبُلْ فِی مَاءٍ نَقِيعٍ [كافی ، ج6 ، ص534] .

قَالَ الصَّدُوقُ (ره) : قَدْ رُوِی أَنَّ الْبَوْلَ فِی الْمَاءِ الرَّاكدِ يورِثُ النِّسْيانَ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص22] .

11) غريب و مسافر هم بهداشت جامعه را مراعات كنند ، مخصوصا در روستاها و جادّه ها

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ رَجُلٌ لِعَلِی بْنِ الْحُسَينِ (ع) أَينَ يتَوَضَّأُ الْغُرَبَاءُ قَالَ يتَّقِی شُطُوطَ الْأَنْهَارِ وَ الطُّرُقَ النَّافِذَةَ وَ تَحْتَ الْأَشْجَارِ الْمُثْمِرَهِ وَ مَوَاضِعَ اللَّعْنِ فَقِيلَ لَهُ وَ أَينَ مَوَاضِعُ اللَّعْنِ قَالَ أَبْوَابُ الدُّورِ [كافی ، ج3 ، ص15] .

1. تربيت فرزند

1. ديدگاه اسلام راجع به فرزند

فرزند زينت زندگی دنياست :

الْمالُ وَ الْبَنُونَ زينَةُ الْحَياهِ الدُّنْيا [كهف/46.]

2- فرزند مايه امتحان انسان است :

إِنَّما أَمْوالُكمْ وَ أَوْلادُكمْ فِتْنَهٌ [تغابن/15.]

3- بعضی از فرزندان دشمن انسان هستند :

إِنَّ مِنْ أَزْواجِكمْ وَ أَوْلادِكمْ عَدُوًّا لَكمْ فَاحْذَرُوهُمْ [تغابن/14.]

4- از هزينه و مخارج فرزند نبايد نگران بود :

اَ وَ لا تَقْتُلَوا أَوْلادَكمْ مِنْ إِمْلاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكمْ وَ إِياهُمْ [انعام/151.]

5- به زیادی فرزند نباید افتخار کرد :

وَ قالُوا نَحْنُ أَكثَرُ أَمْوالاً وَ أَوْلاداً [سبأ/35.]

6- فرزند (غیر صالح) در قیامت سودمند نخواهد بود :

لَنْ تَنْفَعَكمْ أَرْحامُكمْ وَ لا أَوْلادُكمْ يوْمَ الْقِيامَهِ [ممتحنه/3.]

7-فرزند نباید مانع یاد خداوند شود :

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا لا تُلْهِكمْ أَمْوالُكمْ وَ لا أَوْلادُكمْ عَنْ ذِكرِ اللّهِ [منافقون/9.]

شَغَلَتْنا أَمْوالُنا

وَ أَهْلُونا [فتح/11.]

8- بعضی از فرزندان نور چشم انسان هستند :

وَ الَّذينَ يقُولُونَ رَبَّنا هَبْ لَنا مِنْ أَزْواجِنا وَ ذُرِّياتِنا قُرَّةَ أَعْيُنٍ [فرقان/74.]

(نكته :) قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : أَنَا وَ عَلِی أَبَوَا هَذِهِ الْأُمَّهِ [الصراطالمستقيم ، ج1 ، ص242.]

فرزندان ابوين ايمانی با هم برادرند : إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَهٌ [حجرات/10.]

والدين بايد به شرايط سنّی فرزندان توجّه كنند :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : الْوَلَدُ سَيدٌ سَبْعَ سِنِينَ وَ عَبْدٌ سَبْعَ سِنِينَ وَ وَزِيرٌ سَبْعَ سِنِينَ [مكارم الأخلاق ، ص222] .

قَالَ الصَّادِقُع : الْغُلَامُ يلْعَبُ سَبْعَ سِنِينَ وَ يتَعَلَّمُ الْكتَابَ سَبْعَ سِنِينَ وَ يتَعَلَّمُ الْحَلَالَ وَ الْحَرَامَ سَبْعَ سِنِينَ [كافی ، ج6 ، ص47.]

قال الجزری فيه أنه عليه الصلاه و السلام كان يرقص الحسن أو الحسين و يقول حزقه حزقه ترق عين بقه [بحارالأنوار ، ج36 ، ص314] .ص [عوالی الآللی ، ج3 ، ص311.]

2. نقش والدين در تربيت فرزند

والدين بايد در پر كردن اوقات فراغت فرزندان كوشا باشند :

حضرت علی (ع) : النفس ان لم تشغله شغلک

وسايل بازی ، تفريح ، كار ، هنر ، كتاب و غيره در منزل.

تفريح سالم و سفر در خارج از منزل.

قَالَ الصَّادِقُع : فِی حِكمَهِ آلِ دَاوُدَ ع أَنَّ عَلَی الْعَاقِلِ أَنْ لَا يكونَ ظَاعِناً إِلَّا فِی ثَلَاثٍ 1) تَزَوُّدٍ لِمَعَادٍ أَوْ 2) مَرَمَّهٍ لِمَعَاشٍ أَوْ 3) لَذَّهٍ فِی غَيرِ مُحَرَّمٍ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص265.]

باید زیباترین و خوشایندترین اوقات فرزندان ، اوقات عبادت پدر و مادر باشد.

یا بَنی آدَمَ خُذُوا زینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ [اعراف/31.

[

اخلاق خوش

آرامش و محبّت

3. شیوه های تربیت

1.شیوه های تربیت صحیح

پدر و مادر باید درتعلیم و تربیت فرزندان از شیوه های تعلیم وتربیت قرآنی استفاده کنندلَقَدْ کانَ لَکمْ فی رَسُولِ اللّهِ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ [احزاب/21] [الصراط المستقیم ج1_ص242)]

2) گفتاری :

حکمت و استدلال : لَوْ کانَ فیهِما آلِهَهٌ إِلاَّ اللّهُ لَفَسَدَتا [انبیاء/22.]

داستان گویی و پنددهی : فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ یتَفَکرُونَ [اعراف/176] .

ذکر غایت و نتایج وخیم کارها : وَ لا تَنازَعُوا فَتَفْشَلُوا [انفال/46.]

ذکر نتایج خوب کارهای شایسته : إِنَّ اللّهَ اشْتَری مِنَ الْمُومِنینَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ [توبه/111.]

تمثیل و تشبیه : وَ تِلْک الْأَمْثالُ نَضْرِبُها لِلنّاسِ لَعَلَّهُمْ یتَفَکرُونَ [حشر/21] .

مثلجریان دنیا ، مرگ ، قبر ، روز و شب به فردی که از شتر گریخت

سیر آفاقی : أَ فَلا ینْظُرُونَ إِلَی الْإِبِلِ کیفَ خُلِقَتْ [غاشیه/17.]

سیر انفسی

2. شیوه های غیر صحیح

1) اعمال غریزه شهوت و بی بند و باری در برابر کودک.

2) محبّت بی مورد و افراطی.

3) تهدید و کتک نابجا و آبروی کودک را در انظار ریختن.

4) پشتیبانی نابجا در مواردی که با سایر کودکان دعوا دارند.

5) توقّع زیاد از کودک.

6) بی جواب گذاشتن پرسش هایی که مجبور است از دیگرانی که احیانا سوءقصد یا سودجو هستند بپرسد.

7) محدود کردن کودک از محبّت به طوری که دلسرد شود.

عوامل ضعف گرایش های دینی

1) والدین

الف) به خاطر نداشتن آگاهی

ب) نداشتن فرصت

ج) نداشتن شیوه صحیح

د) نداشتن امکانات

ه) نداشتن نظارت کافی.

و) نداشتن غیرت دینی.

ز) نداشتن تعادل بین مسائل مادی و معنوی.

ح) نداشتن رابطه با روحانی و عالم.

ط) نداشتن تفاهم لازم با همسر.

ی) نداشتن صداقت در گفتار

و عمل.

4. وظایف والدین

1. فردی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : یا عَلِی حَقُّ الْوَلَدِ عَلَی وَالِدِهِ أَنْ یحْسِنَ اسْمَهُ وَ أَدَبَهُ وَ یضَعَهُ مَوْضِعاً صَالِحاً [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص371.]

آموختن احکام شریعت و ضرورت پایبندی به شریعت :

امام صادق (ع) : احادیث اسلامی را به نوجوانان خود بیاموزید پیش از آن که مخالفین گمراه ، بر شما پیشی گیرند و سخنان نادرست خود را در ضمیر پاک آنان جای دهند و گمراهشان سازند.

وظایف والدین در جنبه فردی فرزند : پرورش تن ، مغز و شخصیت.

2. اجتماعی

همراه بردن فرزندان به مسجد و مجالس مذهبی : خُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ [اعراف/31.]

پدر و مادر باید در انتخاب دوست خوب به فرزند کمک کنند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : الْمُومِنُ إِلْفٌ مَأْلُوفٌ [بحارالأنوار ، ج64 ، ص309.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : مُومِن مألُوفٌ وَ لَا خَیرَ فِیمَنْ لَا یأْلَفُ وَ لَا یولَفُ [کافی ، ج2 ، ص102.]

از طریق

1) با معیار دادن :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : اخْتَبِرْ أَهْلَک وَ وُلْدَک فِی غَیبَتِک وَ صَدِیقَک فِی مُصِیبَتِک [بحارالأنوار ، ج75 ، ص10.]

الصّدیق لایکون صدیقا الا فی ثلاث...

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : كانَ لِی فِيمَا مَضَی أَخٌ فِی اللّهِ وَ كانَ يعْظِمُهُ فِی عَينِی صِغَرُ الدُّنْيا فِی عَينِهِ وَ كانَ خَارِجاً مِنْ سُلْطَانِ بَطْنِهِ فَلَا يشْتَهِی مَا لَا يجِدُ وَ لَا يكثِرُ إِذَا وَجَدَ وَ كانَ أَكثَرَ دَهْرِهِ صَامِتاً [نهج البلاغه ، حكمت 289.]

2) مراقب بودن

3) با خشونت او را وادار به پنهانکاری نکند.

4) والدین باید با اغماض با فرزندان برخورد کنند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : أحسن الصمت ما

کان عن الزلل [غررالحکم ، ص215]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : عود أذنک حسن الاستماع [غررالحکم ، ص215] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : رَحِمَ اللَّهُ مَنْ أَعَانَ وَلَدَهُ عَلَی بِرِّهِ قَالَ قُلْتُ کیفَ یعِینُهُ عَلَی بِرِّهِ قَالَ یقْبَلُ مَیسُورَهُ وَ یتَجَاوَزُ عَنْ مَعْسُورِهِ [کافی ، ج6 ، ص50] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : من عامل الناس بالمسامحه استمتع بصحبتهم [بالمساحه سلم من غوائلهم] [غررالحکم ، ص445.]

فرزند مایه امتحان انسان است :

إِنَّما أَمْوالُکمْ وَ أَوْلادُکمْ فِتْنَهٌ [تغابن/15.]

وظایف والدین در جنبه اجتماعی فرزند : پرورش روح همدردری و تفاهم و مشورت.

وظایف والدین در جنبه اقتصادی فرزند : پرورش روح هنر و صنعت و شغل و درآمد.

وظایف والدین در جنبه سیاسی فرزند : پرورش آگاهی از جریانات روز و نقش های گوناگون.

3. عبادی

قرائت و تعلیم قرآن و ایجاد فضای معنوی در منزل :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : نَوِّرُوا بُیوتَکمْ بِتِلَاوَهِ الْقُرْآنِ وَ لَا تَتَّخِذُوهَا قُبُوراً کمَا فَعَلَتِ الْیهُودُ وَ النَّصَارَی صَلَّوْا فِی الْکنَائِسِ وَ الْبِیعِ وَ عَطِّلُوا بُیوتَهُمْ فَإِنَّ الْبَیتَ إِذَا کثُرَ فِیهِ تِلَاوَهُ الْقُرْآنِ کثُرَ خَیرُهُ وَ اتَّسَعَ أَهْلَهُ وَ أَضَاءَ لِأَهْلِ السَّمَاءِ کمَا تُضِیءُ نُجُومُ السَّمَاءِ لِأَهْلِ الدُّنْیا [کافی ، ج2 ، ص610] .

قال رسول الله (ص) : ادّبوا اولادکم علی ثلاث خصال : حبّ نبیکم و حبّ اهل بیته و قرائه القرآن [کنز العمّال ، 45409.]

معاویه بن وهب از امام صادق (ع) سؤال کرد در چه سنی کودک به نماز واداشته شود؟ حضرت (ع) فرمود : بین 6 و 7 سالگی.

عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ : سَآلْتُ أَبَا

عَبْدِ اللَّهِ ع فِی کمْ یوخَذُ الصَّبِی بِالصَّلَاهِ فَقَالَ فِیمَا بَینَ سَبْعِ سِنِینَ وَ سِتِّ سِنِینَ [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص381]

رسول خدا (ص) فرمودند : به کودکان خود در هفت سالگی امر کنید نماز بگزارند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مُرُوا صِبْیانَکمْ بِالصَّلَاهِ إِذَا بَلَغُوا سَبْعَ سِنِینَ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص194]

امام باقر (ع) در حدیثی می فرمایند : در سه سالگی کلمه توحید (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) و در چهار سالگی (مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ) را به کودکان یاد دهند و در پنج سالگی رویش را به قبله متوجّه کنند و به او بگویند سر به سجده بگذارد. در شش سالگی رکوع و سجود صحیح را به او بیاموزند و در هفت سالگی به طفل بگویند وضو بگیر و نماز بگذار.

قَالَ الْبَاقِرُع : إِذَا بَلَغَ الْغُلَامُ ثَلَاثَ سِنِینَ یقَالُ لَهُ قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ ثُمَّ یتْرَک حَتَّی یتِمَّ لَهُ ثَلَاثُ سِنِینَ وَ سَبْعَهُ أَشْهُرٍ وَ عِشْرُونَ یوْماً فَیقَالَ لَهُ قُلْ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ سَبْعَ مَرَّاتٍ وَ یتْرَک حَتَّی یتِمَّ لَهُ أَرْبَعُ سِنِینَ ثُمَّ یقَالَ لَهُ قُلْ سَبْعَ مَرَّاتٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ثُمَّ یتْرَک حَتَّی یتِمَّ لَهُ خَمْسُ سِنِینَ ثُمَّ یقَالَ لَهُ أَیهُمَا یمِینُک وَ أَیهُمَا شِمَالُک فَإِذَا عَرَفَ ذَلِک حُوِّلَ وَجْهُهُ إِلَی الْقِبْلَهِ وَ یقَالُ لَهُ اسْجُدْ ثُمَّ یتْرَک حَتَّی یتِمَّ لَهُ سَبْعُ سِنِینَ فَإِذَا تَمَّ لَهُ سَبْعُ سِنِینَ قِیلَ لَهُ اغْسِلْ وَجْهَک وَ کفَّیک فَإِذَا غَسَلَهُمَا قِیلَ لَهُ صَلِّ ثُمَّ یتْرَک حَتَّی یتِمَّ لَهُ تِسْعُ سِنِینَ فَإِذَا تَمَّتْ لَهُ عُلِّمَ الْوُضُوءَ وَ ضُرِبَ عَلَیهِ وَ أُمِرَ بِالصَّلَاهِ وَ ضُرِبَ عَلَیهَا فَإِذَا تَعَلَّمَ الْوُضُوءَ وَ الصَّلَاهَ

غَفَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ وَ لِوَالِدَيهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ [من لا يحضره الفقيه ، ج1 ، ص281.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : عَلِّمُوا صِبْيانَكمُ الصَّلَاهَ وَ خُذُوهُمْ بها إذَا بلَغُوا الْحُلُمَ [غررالحكم ، ص175.]

صبیانی که عاقلند ، مأمور به نماز شوند و وقتی طاقت آوردند مأمور به روزه شوند.

قَالَ الْبَاقِرُع : إِنَّا نَأْمُرُ صِبْيانَنَا بِالصَّلَاهِ إِذَا كانُوا بَنِى خَمْسِ سِنِينَ فَمُرُوا صِبْيانَكمْ بِالصَّلَاهِ إِذَا كانُوا بَنِى سَبْعِ سِنِينَ وَ نَحْنُ نَأمُرُ صِبْيانَنَا بِالصَّوْمِ إِذَا كانُوا بَنِى سَبْعِ سِنِينَ بِمَا أَطَاقُوا مِنْ صِيامِ الْيوْمِ إِنْ كانَ إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ أَوْ أَكثَرَ مِنْ ذَلِک أَوْ أَقَلَّ فَإِذَا غَلَبَهُمُ الْعَطَشُ وَ الْغَرَثُ أَفْطَرُوا حَتَّى يتَعَوَّدُوا الصَّوْمَ وَ يطِيقُوهُ فَمُرُوا صِبْيانَكمْ إِذَا كانُوا بَنِى تِسْعِ سِنِينَ بِالصَّوْمِ مَا اسْتَطَاعُوا مِنْ صِيامِ الْيوْمِ فَإِذَا غَلَبَهُمُ الْعَطَشُ أَفْطَرُوا [كافى ، ج3 ، ص409.]

وظایف والدین در جنبه عبادی فرزند : پرورش روح تکیه بر خدا و نیایش و...

4. اخلاقی

والدین باید در جهت تربیت دینی و رشد اخلاقی فرزندان اهتمام ورزند.

والدین باید از تبعیض های ناروا پرهیز کنند.

پیامبر اکرم (ص) : اتّقوا الله و اعدلوا بین أولادکم [کنزالعمّال ، 45350.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : اعْدِلُوا بَينَ أَوْلَادِكمْ كمَا تُحِبُّونَ أَنْ يعْدِلُوا بَينَكمْ فِى الْبِرِّ وَ اللُّطْفِمكارم الأخلاق ، ص220.

پیامبر اکرم (ص) : اعدلوا بین أولادکم فی النّحل کما تحبّون ان یعدلوا بینکم فی البرّ و اللّطف [کنز العمّال ، 45347.]

پیامبر اکرم (ص) : ان الله یحبّ ان تعدلوا بین أولادکم حتی فی القُبَل [کنز العمّال ، 45350.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : أَنَّ رَسُولَ اللّهِ ص أَبْصَرَ رَجُلاَ لَهُ وَلَدَانِ فَقَبَّلَ أَحَدَهُمَا

وَ تَرَک الْآخَرَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ص فَهَلَّا وَاسَيتَ بَينَهُمَا [النوادر راوندی ، ص6.]

قَالَ الصَّادِقُع : وَ اللَّهِ إِنِّی لَأُصَانِعُ بَعْضَ وُلْدِی وَ أُجْلِسُهُ عَلَی فَخِذِی (وَ أُفْكرُ لَهُ فِی الْمِلْحِ) وَ أُكثِرُ لَهُ الشُّكرَ وَ إِنَّ الْحَقَّ لِغَيرِهِ مِنْ وُلْدِی وَ لَكِنْ مَخَافَةَ عَلَيهِ مِنْهُ وَ مِنْ غَيرِهِ لِئَلَّا يصْنَعُوا بِهِ مَا فَعَلُوا بِيوسُفَ إِخْوَتُهُ وَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ سُورَةَ يوسُفَ إِلَّا أُمْثَالًا لِكی لَا يحْسُدَ بَعْضُنَا بَعْضاً كمَا حَسَدَ يوسُفَ إِخْوَتُهُ وَ بَغَوْا عَلَيهِ فَجَعَلَهَا حُجَّةً وَ رَحْمَةً عَلَی مَنْ تَوَلَّانَا وَ دَانَ بِحُبِّنَا (حُجَّةً عَلَی) أَعْدَائِنَا وَ مَنْ نَصَبَ لَنَا الْحَرْبَ [تفسير عياشی ، ج2 ، ص166.]

والدين بايد به وعده هايی كه به فرزندان می دهند وفا كنند :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : أَحِبُّوا الصِّبْيانَ وَ ارْحَمُوهُمْ وَ إِذَا وَعَدْتُمُوهُمْ شَيئاً فَفُوا لَهُمْ فَإِنَّهُمْ لَا يدْرُونَ إِلَّا أَنَّكمْ تَرْزُقُونَهُمْ [كافی ، ج6 ، ص49.]

وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا [بقره/177.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : لَا دِينَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ [الجعفريات ، ص36.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : حُسْنُ الْعَهْدِ مِنَ الْإِيمَانِ [عواليالآللی ، ج1 ، ص292.]

پرهيز از القاب ناپسند به فرزندان و هدم شخصيت آنان.

تشويق امّا پرهيز از افراط و تفريط.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : فَإِنَّ كثْرَةَ الذِّكرِ لِحُسْنِ أَفْعَالِهِمْ تَهُزُّ الشُّجَاعَ وَ تُحَرِّضُ النَّاكلَ إِنْ شَاءَ اللَّه [نهج البلاغه ، نامه53.]

اعتدال در تنبيه : شخصی از فرزندش نزد امام كاظم (ع) شكايت كرد. حضرت (ع) فرمود : لَا تَضْرِبْهُ وَ اهْجُرْهُ

قَالَ بَعْضُهُمْ : شَكوْتُ إِلَی أَبِی الْحَسَنِ مُوسَی ع ابْناً لِی فَقَالَ لَا تَضْرِبْهُ وَ اهْجُرْهُ

وَ لَا تُطِلْ [عده الداعی ، ص89.]

محبّت و خوشرفتاری با کودکان از اهم وظایف والدین در منزل :

قَالَ الرِّضَاع : لَیسَ شَیءٌ مِنَ الْأَعْمَالِ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بَعْدَ الْفَرَائِضِ أَفْضَلَ مِنْ إِدْخَالِ السُّرُورِ عَلَی الْمُومِنِ [فقه الرضا ، ص338] .

قَالَ الْبَاقِرُع : إِنَّ أَکمَلَ الْمُومِنِینَ إِیمَاناً أَحْسَنُهُمْ خُلُقاً [کافی ، ج2 ، ص99.]

5. روان شناختی

پدر و مادر نباید در تکریم و تحبیب فرزندان دچار افراط یا تفریط شوند که موجب :

1) عدم استقلال شخصیت.

2) تنبلی.

3) ضعف اعتماد به نفس ، می شود.

در جانب افراط :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : لَا تَجْعَلَنَّ أَکثَرَ شُغُلِک بِأَهْلِک وَ وَلَدِک فَإِنْ یکنْ أَهْلُک وَ وَلَدُک أَوْلِیاءَ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ لَا یضِیعُ أَوْلِیاءَهُ وَ إِنْ یکونُوا أَعْدَاءَ اللَّهِ فَمَا هَمُّک وَ شُغُلُک بِأَعْدَاءِ اللَّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 352.]

عن ابی جعفر (ع) : شرّ الآباء من دعاه البرّ الی الافراط [تاریخ یعقوبی ، ج3 ، ص53.]

و در جانب تفریط :

روی أن رسول الله ص قبل الحسن و الحسین ع فقال الأقرع بن حابس إن لی عشره من الأولاد ما قبلت واحدا منهم فقال ما علی إن نزع الله الرحمه منک أو کلمه نحوها [مکارم الأخلاق ، ص220.]

راستی و درستی و پاکی والدین عاملی مهم در تربیت اولاد است.

قَالَ الصَّادِقُع : يحْفَظَ الْأطْفَالُ بِصَلَاحِ آبَائِهِمْ كمَا حَفِظَ اللّهُ الْغُلَامَينِ بِصَلَاحِ أَبَوَيهِم [بحارالأنوار ، ج68 ، ص236.]

قَالَ الصَّادِقُع : إِنَّ اللَّهَ لَيفْلِحُ بِفَلَاحِ الرَّجُلِ الْمُومِنِ وُلْدَهُ وَ وُلْدَ وُلْدِهِ وَ يحْفَظُهُ فِى دُوَيرَتِهِ وَ دُوَيرَاتٍ حَوْلَهُ فَلَا يزَالُونَ فِى حِفْظِ اللَّهِ لِكرَامَتِهِ عَلَى

اللَّهِ ثُمَّ ذَكَرَ الْغُلَامَينِ فَقَالَوَ كانَ أَبُوهُما صالِحاً (کهف-82) أَ لَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ شَكَرَ صَلَاحَ أَبَوَيهِمَا لَهُمَا [بحارالأنوار ، ج13 ، ص312.]

6. بهداشتی

والدین باید مراقب بهداشت و سلامت فرزندان باشند.

كلُوا مِنَ الطَّيباتِ وَ اعْمَلُوا صالِحاً [مومنون/51.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : مَنْ أَكلَ الطَّعَامَ عَلَى النَّقَاءِ وَ أَجَادَ الطَّعَامَ تَمَضُّغاً وَ تَرَک الطَّعَامَ وَ هُوَ يشْتَهِيهِ وَ لَمْ يحْبِسِ الْغَائِطَ إِذَا أَتَاهُ لَمْ يمْرَضْ إِلَّا مَرَضَ الْمَوْتِ [مكارم الأخلاق ، ص146.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : من غرس فی نفسه محبه أنواع الطعام اجتنی ثمار فنون الأسقام [غررالحكم ، ص484.]

تناول غذاهای مفید :

عَنْ أَحْمَدَ بْنِ هَارُونَ عَنْ مُوَفَّقٍ الْمَدِينِی عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَال : بَعَثَ إِلَی الْمَاضِی (ع) يوْماً فَأَجْلَسَنِی لِلْغَدَاءِ فَلَمَّا جَاءُوا بِالْمَائِدَهِ لَمْ يكنْ عَلَيهَا بَقْلٌ فَأَمْسَک يدَهُ ثُمَّ قَالَ لِلْغُلَامِ أَمَا عَلِمْتَ أَنِّی لَا آكلُ عَلَی مَائِدَهٍ لَيسَ فِيهَا خُضْرَهٌ فَأْتِنِی بِالْخُضْرَهِ قَالَ فَذَهَبَ الْغُلَامُ فَجَاءَ بِالْبَقْلِ فَأَلْقَاهُ عَلَی الْمَائِدَهِ فَمَدَّ يدَهُ ع حِينَئِذٍ وَ أَكلَ [المحاسن ، ج2 ، ص507.]

محیط خانه بایدتمیز و بهداشت و منظّم و سالم باشد :

عَنْ صَفْوَانَ الْجَمَّالِ قَالَ : كنَّا عِنْدَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فَحَضَرَتِ الْمَائِدَهُ فَأَتَی الْخَادِمُ بِالْوَضُوءِ فَنَاوَلَهُ الْمِنْدِيلَ فَعَافَهُ ثُمَّ قَالَ مِنْهُ غَسَلْنَا [مكارم الأخلاق ، ص140.]

لزوم وجود نور کافی در محیط خانه به خصوص هنگام مطالعه :

قَالَ الصَّادِقُع : إِنَّمَا الْإِسْرَافُ فِيمَا أَفْسَدَ الْمَالَ وَ أَضَرَّ بِالْبَدَنِ [كافی ، ج4 ، ص53.]

1. ترس

1. خوف در قرآن و سنت

تَتَجافى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضاجِعِ يدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفاً وَ طَمَعاً وَ مِمّا رَزَقْناهُمْ يُنْفِقُونَ [سجده/16] .

قال امير المؤمنين (ع) : الخوف جلباب العارفين [غرر الحكم ، ص191] .

قال الباقر (ع) : تحرز من إبليس بالخوف الصادق و إياک و الرجاء الكاذب فإنه

يوقعک فی الخوف الصادق [تحف العقول ، ص284] .

قال الباقر (ع) : لا مصیبه کعدم العقل و لا عدم عقل کقله الیقین و لا قله یقین کفقد الخوف و لا فقد خوف کقله الحزن علی فقد الخوف [تحف العقول ، ص284] .

قال امیر المؤمنین (ع) : الخشیه من عذاب الله شیمه المتقین [غرر الحکم ، ص190] .

قال امیر المؤمنین (ع) : خَشْیهُ اللَّهِ جِمَاعُ الْإِیمَانِ [غرر الحکم ، ص190] .

قال امیر المؤمنین (ع) : فَاحْذَرُوا مِنَ اللَّهِ مَا حَذَّرَکمْ مِنْ نَفْسِهِ وَ اخْشَوْهُ خَشْیهً [نهج البلاغه ، خطبه 23] .

قال علی بن الحسین (ع) : ابْنَ آدَمَ إِنَّک لَا تَزَالُ بِخَیرٍ مَا کانَ لَک وَاعِظٌ مِنْ نَفْسِک وَ مَا کانَتِ الْمُحَاسَبَهُ مِنْ هَمِّک وَ مَا کانَ الْخَوْفُ لَک شِعَاراً وَ الْحُزْنُ لَک دِثَاراً ابْنَ آدَمَ إِنَّک مَیتٌ وَ مَبْعُوثٌ وَ مَوْقُوفٌ بَینَ یدَی اللَّهِ فَأَعِدَّ جَوَاباً [أمالی مفید ، ص337] .

قال امیر المؤمنین (ع) : أُوصِیک بِخَشْیهِ اللَّهِ فِی سِرِّ أَمْرِک وَ عَلَانِیتِک [أمالی مفید ، ص220] .

قال امیر المؤمنین (ع) : استعینوا علی بعد المسافه بطول المخافه [بحار الأنوار ، ج74 ، ص439] .

قال رسول الله (ص) : رَأْسُ الْحِکمَهِ مَخَافَهُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص376] .

قال علی بن الحسین (ع) : رأس الحکم مخافه الله تبارک و تعالی [بحار الأنوار ، ج13 ، ص294] .

قَالَ حَفْصٌ : "فَمَا رَأَیتُ أَحَداً أَشَدَّ خَوْفاً عَلَی نَفْسِهِ مِنْ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ (ع) وَ لَا أَرْجَی النَّاسِ مِنْهُ وَ کانَتْ قِرَاءَتُهُ

حُزْناً فَإِذَا قَرَأَ فَكأَنَّهُ يخَاطِبُ إِنْسَاناً" [كافى ، ج2 ، ص606] .

قال امير المؤمنين (ع) : إن الله إذا جمع الناس نادى فيهم مناد أيها الناس ! إن أقربكم اليوم من الله أشدكم منه خوفا [تحف العقول ، ص204] .

قال رسول الله (ص) : أعلى الناس منزله عند الله أخوفهم منه [أعلام الدين ، ص337] .

قال رسول الله (ص) : ثلاث منجيات و ثلاث مهلكات قالوا : يا رسول الله ! ما المنجيات قال (ص) : خوف الله فى السر كأنک تراه فإن لم تكن تراه فإنه يراک و العدل فى الرضا و الغضب و القصد فى الغنى و الفقر [المحاسن ، ج1 ، ص3] .

قال الصادق (ع) : يا إِسْحَاقُ ! خَفِ اللَّهَ كأَنَّک تَرَاهُ وَ إِنْ كنْتَ لَا تَرَاهُ فَإِنَّهُ يرَاک فَإِنْ كنْتَ تَرَى أَنَّهُ لَا يرَاک فَقَدْ كفَرْتَ وَ إِنْ كنْتَ تَعْلَمُ أَنَّهُ يرَاک ثُمَّ بَرَزْتَ لَهُ بِالْمَعْصِيهِ فَقَدْ جَعَلْتَهُ مِنْ أَهْوَنِ النَّاظِرِينَ عَلَيک [كافى ، ج2 ، ص67] .

من وصايا النبى صلى الله عليه و آله لعلى عليه السلام : "الْخَوْفُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ ذِكرُهُ كأَنَّک تَرَاهُ" [كافى ، ج8 ، ص79] .

ذلِک لِمَنْ خافَ مَقامِى وَ خافَ وَعِيدِ [ابراهيم/14] .

وَ لِمَنْ خافَ مَقامَ رَبِّهِ جَنَّتانِ [الرحمن/46] .

نظر أمير المونين (على) (ع) إلى رجل (فرأى) أثر الخوف عليه ، فقال : ما بالک قال : إنى أخاف الله. قال : يا عبد الله ! خف ذنوبک ، و خف عدل الله عليک فى مظالم عباده ، و أطعه فيما كلفک ، و لا تعصه فيما يصلحک ،

ثم لا تخف الله بعد ذلک ، فإنه لا يظلم أحدا و لا يعذبه فوق استحقاقه أبدا ، إلا أن تخاف سوء العاقبه بأن تغير أو تبدل. فإن أردت أن يونک الله سوء العاقبه ، فاعلم أن ما تأتيه من خير فبفضل الله و توفيقه و ما تأتيه من شر فبإمهال الله ، و إنظاره إياک ، و حلمه عنک [تفسير الإمام العسكرى ، ص264] .

قال امير المؤمنين (ع) : لا تخافوا ظلم ربكم و لكن خافوا ظلم أنفسكم [غرر الحكم ، ص192] .

قال امير المؤمنين (ع) : لا تخف إلا ذنبک [غرر الحكم ، ص192] .

قال امير المؤمنين (ع) : لَا يرْجُوَنَّ أَحَدٌ مِنْكمْ إِلَّا رَبَّهُ وَ لَا يخَافَنَّ إِلَّا ذَنْبَهُ [نهج البلاغه ، حكمت 82] .

قال امير المؤمنين (ع) : إذا خفت الخالق فررت إليه [غرر الحكم ، ص190] .

قال امير المؤمنين (ع) : حسب المرء من كمال المروه تركه ما لا يجمل به و من حيائه أن لا يلقى أحدا بما يكره و من عقله حسن رفقه و من أدبه أن لا يترک ما لا بد له منه و من عرفانه علمه بزمانه و من ورعه غض بصره و عفه بطنه و من حسن خلقه كفه أذاه و من سخائه بره بمن يجب حقه عليه و إخراجه حق الله من ماله و من إسلامه تركه ما لا يعنيه و تجنبه الجدال و المراء فى دينه و من كرمه إيثاره على نفسه و من صبره قله شكواه و من عقله إنصافه من نفسه و من حلمه تركه الغضب عند مخالفته و من إنصافه

قبوله الحق إذا بان له و من نصحه نهيه عما لا يرضاه لنفسه و من حفظه جوارک ترکه توبیخک عند إساءتک مع علمه بعیوبک و من رفقه ترکه عذلک عند غضبک بحضره من تکره و من حسن صحبته لک إسقاطه عنک مئونه أذاک و من صداقته کثره موافقته و قله مخالفته و من صلاحه شده خوفه من ذنوبه [بحار الأنوار ، ج75 ، ص80] .

قال الصادق (ع) : إِذَا دَخَلْتَ مُدْخَلًا تَخَافُهُ فَاقْرَأْ هَذِهِ الآيهَ رَبِّ أَدْخِلْنِی مُدْخَلَ صِدْقٍ وَ أَخْرِجْنِی مُخْرَجَ صِدْقٍ وَ اجْعَلْ لِی مِنْ لَدُنْک سُلْطاناً نَصِیراً فَإِذَا عَایَنْتَ الَّذِی تَخَافُهُ فَاقْرَأْ آیهَ الْکرْسِی [المحاسن ، ج2 ، ص367] .

قال امیر المؤمنین (ع) : من لم یخف أحدا لم یخف أبدا [غرر الحکم ، ص482] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : من لم یخف الله فی القلیل لم تخفه فی الکثیر [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص180] .

2. مؤمن خوف

قال رسول الله (ص) : أَلَا إِنَّ الْمُومِنَ یعْمَلُ بَینَ مَخَافَتَینِ بَینَ أَجَلٍ قَدْ مَضَی لَا یدْرِی مَا اللَّهُ صَانِعٌ فِیهِ وَ بَینَ أَجَلٍ قَدْ بَقِی لَا یدْرِی مَا اللَّهُ قَاضٍ فِیهِ فَلْیأْخُذِ الْعَبْدُ الْمُومِنُ مِنْ نَفْسِهِ لِنَفْسِهِ وَ مِنْ دُنْیاهُ لِآخِرَتِهِ وَ فِی الشَّبِیبَهِ قَبْلَ الْکبَرِ وَ فِی الْحَیاهِ قَبْلَ الْمَمَاتِ فَوَ الَّذِی نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِیدِهِ مَا بَعْدَ الدُّنْیا مِنْ مُسْتَعْتَبٍ وَ مَا بَعْدَهَا مِنْ دَارٍ إِلَّا الْجَنَّهُ أَوِ النَّارُ [کافی ، ج2 ، ص70] .

قال الصادق (ع) : الْمُومِنُ بَینَ مَخَافَتَینِ ذَنْبٍ قَدْ مَضَی لَا یدْرِی مَا صَنَعَ اللَّهُ فِیهِ وَ عُمُرٍ قَدْ بَقِی لَا یدْرِی مَا یکتَسِبُ فِیهِ مِنَ الْمَهَالِک فَهُوَ

لَا يصْبِحُ إِلَّا خَائِفاً وَ لَا يصْلِحُهُ إِلَّا الْخَوْفُ [كافى ، ج2 ، ص71] .

قال امير المؤمنين (ع) : إِنَّ الْمُومِنَ لَا يصْبِحُ إِلَّا خَائِفاً وَ إِنْ كانَ مُحْسِناً وَ لَا يمْسِى إِلَّا خَائِفاً وَ إِنْ كانَ مُحْسِناً لِأَنَّهُ بَينَ أَمْرَينِ بَينَ وَقْتٍ قَدْ مَضَى لَا يدْرِى مَا اللَّهُ صَانِعٌ بِهِ وَ بَينَ أَجَلٍ قَدِ اقْتَرَبَ لَا يدْرِى مَا يصِيبُهُ مِنَ الْهَلَكاتِ [أمالى طوسى ، ج8 ، ص208] .

3. ما الجبن؟

سُئِلَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِى (ع) فما الجبن قَالَ : الجرأه على الصديق و النكول عن العدو [تحف العقول ، ص225] .

4. الجبان والغزو

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَحَسَّ مِنْ نَفْسِهِ جُبْناً فَلَا يغْزُ [النوادر راوندى ، ص32] .

قال امير المؤمنين (ع) : لا يحل للجبان أن يغزو لأن الجبان ينهزم سريعا و لكن لينظر ما كان يريد أن يغزو به فليجهز به غيره فإن له مثل أجره فى كل شىء و لا ينقص من أجره شىء [النوادر راوندى ، ص32] .

عن رسول الله (ص) : للجبان أجران [كنز ، خ 11298] .

قال امير المؤمنين (ع) : الْجُبْنُ مَنْقَصَهٌ [نهج البلاغه ، حكمت 3] .

قال امير المؤمنين (ع) : الجبن آفه العجز سخافه [غرر الحكم ، ص333] .

قال امير المؤمنين (ع) : الجبن و الحرص و البخل غرائز سوء يجمعها سوء الظن بالله سبحانه [غرر الحكم ، ص292] .

قال امير المؤمنين (ع) : احذروا الجبن فإنه عار و منقصه [غرر الحكم ، ص263] .

قال امير المؤمنين (ع) : شده الجبن من عجز النفس و ضعف اليقين [غرر الحكم ، ص263] .

قال الباقر (ع) : لَا يكونُ الْمُومِنُ جَبَاناً وَ لَا حَرِيصاً وَ لَا شَحِيحاً [خصال صدوق ، ج1 ، ص82] .

قال امير المؤمنين (ع) : لا تشركن فى رأيک جبانا يضعفک عن الأمر (الأمور) و يعظم عليک ما ليس بعظيم [غرر الحكم ، ص442] .

5. انواع خوف

أنواع الخوف خمسه : خوف و خشيه و وجل و رهبه و هيبه فالخوف للعاصين و الخشيه للعالمين و الوجل للمخبتين و الرهبه للعابدين و الهيبه للعارفين. أما الخوف فلأجل الذنوب قال الله عز و جل : "وَ لِمَنْ خافَ مَقامَ رَبِّهِ

جَنَّتانِ " (الرحمن/46) و الخشیه لأجل روه التقصیر قال الله عز و جل : "إِنَّما یخْشَی اللّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَماء " (فاطر/28) . و أما الوجل فلأجل ترک الخدمه قال الله عز و جل "الَّذِینَ إِذا ذُکرَ اللّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ" (انفال/2) . و الرهبه لروه التقصیر قال الله عز و جل : "وَ یدْعُونَنا رَغَباً وَ رَهَباً " (انبیاء/90) . و الهیبه لأجل شهاده الحق عند کشف الأسرار أسرار العارفین قال الله عز و جل : "وَ یحَذِّرُکمُ اللّهُ نَفْسَهُ " (آل عمران/28) یشیر إلی هذا المعنی.

[خصال صدوق ، ج1 ، ص282] .

6. الخوف بقدر العلم والمعرفه

إِنَّما یخْشَی اللّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَماءُ [فاطر/28] .

قال رسول الله (ص) : من کان بالله أعرف کان من الله أخوف [جامع الأخبار ، ص96] .

قال الصادق (ع) : إِنَّ أَعْلَمَ النَّاسِ بِاللَّهِ أَخْوَفُهُمْ لِلَّهِ [تفسیر القمی ، ج2 ، ص146] .

قال الباقر (ع) : فی حکمه آل داود یا ابن آدم ! کیف تتکلم بالهدی و أنت لا تفیق عن الردی یا ابن آدم ! أصبح قلبک قاسیا و أنت لعظمه الله ناسیا ، فلو کنت بالله عالما ، و بعظمته عارفا ، لم تزل منه خائفا ، و لو عده راجیا ، ویحک کیف لا تذکر لحدک ، و انفرادک فیه وحدک [أمالی طوسی ، ج7 ، ص203] .

قال الصادق (ع) : مَنْ عَرَفَ اللَّهَ خَافَ اللَّهَ وَ مَنْ خَافَ اللَّهَ سَخَتْ نَفْسُهُ عَنِ الدُّنْیا [کافی ، ج2 ، ص68] .

قال امیر المؤمنین (ع) : أَکثَرُ النَّاسِ مَعْرِفَةً أَخْوَفُهُمْ لِرَبِّهِ [غرر الحکم ، ص232] .

7. ثمرات خوف در قرآن و سنت

إِنَّ فِی ذلِک لآَیةً لِمَنْ خافَ عَذابَ الآْخِرَهِ [هود/103] .

ذلِک لِمَنْ خافَ مَقامِی وَ خافَ وَعِیدِ [ابراهیم/14] .

وَ لِمَنْ خافَ مَقامَ رَبِّهِ جَنَّتانِ [الرحمن/46] .

وَ أَمّا مَنْ خافَ مَقامَ رَبِّهِ وَ نَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوى فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوى [نازعات/41-40] .

قال امير المؤمنين (ع) : الخوف سجن النفس عن الذنوب و رادعها عن المعاصى [غرر الحكم ، ص190] .

قال امير المؤمنين (ع) : نعم الحاجز عن المعاصى الخوف [غرر الحكم ، ص190] .

قال امير المؤمنين (ع) : خَفِ اللَّهَ خَوْفَ مَنْ شَغَلَ بِالْفِكرِ قَلْبَهُ فَإِنَّ الْخَوْفَ مَطِيهُ

الْأَمْنِ وَ سِجْنُ النَّفْسِ عَنِ الْمَعَاصِی [غرر الحکم ، ص191] .

قال امیر المؤمنین (ع) : من کثرت مخافته قلت آفته [غرر الحکم ، ص190] .

قال الصادق (ع) : فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لِمَنْ خافَ مَقامَ رَبِّهِ جَنَّتانِ قَالَ : مَنْ عَلِمَ أَنَّ اللَّهَ یرَاهُ وَ یسْمَعُ مَا یقُولُ وَ یعْلَمُ مَا یعْمَلُهُ مِنْ خَیرٍ أَوْ شَرٍّ فَیحْجُزُهُ ذَلِک عَنِ الْقَبِیحِ مِنَ الْأَعْمَالِ فَذَلِک الَّذِی خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَ نَهَی النَّفْسَ عَنِ الْهَوَی [کافی ، ج2 ، ص70] .

عن رسول الله (ص) : لو خفتم الله حق خیفته لعلمتم العلم الذی لاجهل معه و لو عرفتم الله حق معرفته لزالت بدعائکم الجبال [کنز ، خ5880] .

قال امیر المؤمنین (ع) : من خاف أدلج [غرر الحکم ، ص190] .

قال رسول الله (ص) : من خاف أدلج و من أدلج بلغ المنزل ألا إن سلعه الله غالیه ألا إن سلعه الله الجنه [مجموعه ورام ، ج1 ، ص279] .

قال الصادق (ع) : مَنْ خَافَ اللَّهَ أَخَافَ اللَّهُ مِنْهُ کلَّ شَیءٍ وَ مَنْ لَمْ یخَفِ اللَّهَ أَخَافَهُ اللَّهُ مِنْ کلِّ شَیءٍ [کافی ، ج2 ، ص68] .

قال الصادق (ع) : مَنْ خَافَ اللَّهَ أَخَافَ اللَّهُ مِنْهُ کلَّ شَیءٍ وَ مَنْ لَمْ یخَفِ اللَّهَ أَخَافَهُ اللَّهُ مِنْ کلِّ شَیءٍ [کافی ، ج2 ، ص68] .

قال امیر المؤمنین (ع) : من خاف الناس أخافه الله سبحانه من کل شیء [غرر الحکم ، ص191] .

قال الصادق (ع) : للمعلی بن خنیس یا معلی ! اعتزز بالله یعززک الله قال بما ذا یا

ابن رسول الله ! قال : يا معلى ! خف الله يخف منک کل شیء [بحار الأنوار ، ج67 ، ص382] .

عن رسول الله (ص) : من اتّقى الله اهاب الله منه کل شی ء و من لم يتّق الله اهابه الله من کل شی ء [کنز ، خ 5883] .

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : من عبد الله عبد الله له کل شیء [مجموعه ورام ، ج2 ، ص108] .

قَالَ عَلِی الْهَادِی (ع) : مَنِ اتَّقَى اللَّهَ يتَّقَى [کافی ، ج1 ، ص137] .

أَلا إِنَّ أَوْلِياءَ اللّهِ لا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ کانُوا يتَّقُونَ [يوسف/63-62] .

إِنَّ الَّذِينَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا فَلا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [احقاف/13] .

مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآْخِرِ وَ عَمِلَ صالِحاً فَلا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [مائده/69] .

بَلى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّهِ وَ هُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَ لا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [بقره/112] .

قال رسول الله (ص) : مَنْ عَرَضَتْ لَهُ فَاحِشَهٌ أَوْ شَهْوَهٌ فَاجْتَنَبَهَا مِنْ مَخَافَهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ النَّارَ وَ آمَنَهُ مِنَ الْفَزَعِ الْأَكبَرِ وَ أَنْجَزَ لَهُ مَا وَعَدَهُ فِی کتَابِهِ فِی قَوْلِهِ تَبَارَک وَ تَعَالَى" وَ لِمَنْ خافَ مَقامَ رَبِّهِ جَنَّتانِ" (الرحمن/46) [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص13] .

قال الصادق (ع) : مسکين ابن آدم لو خاف من النار کما يخاف من الفقر لأمنهما جميعا و لو خاف الله فی الباطن کما يخاف خلقه فی الظاهر لسعد فی الدارين [مجموعه

ورام ، ج2 ، ص112] .

أنه قِيلَ لِلْحُسَينِ بْنِ عَلِی (ع) ما أعظم خوفک من ربک فقال لا يأمن يوم القيامه إلا من خاف الله فی الدنيا [المناقب ، ج4 ، ص69] .

قال رسول الله (ص) : يا أَبَاذَرٍّ! يقُولُ اللَّهُ تَعَالَی : لَا أَجْمَعُ عَلَی عَبْدِی خَوْفَينِ وَ لَا أَجْمَعُ لَهُ أَمْنَينِ فَإِذَا أَمِنَنِی أَخَفْتُهُ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ إِذَا خَافَنِی آمَنْتُهُ يوْمَ الْقِيامَهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص79] .

قال امير المؤمنين (ع) : الخوف أمان [غرر الحكم ، ص191] .

قال امير المؤمنين (ع) : مَنْ خَافَ أَمِنَ [نهج البلاغه ، حكمت 208] .

قال امير المؤمنين (ع) : ثمره الخوف الأمن [غرر الحكم ، ص191] .

قال امير المؤمنين (ع) : خَفْ تَأْمَنْ وَ لَا تَأْمَنْ فَتَخَافَ [غرر الحكم ، ص191] .

قال امير المؤمنين (ع) : خف ربک و ارج رحمته يؤمنک مما تخاف و ينلک ما رجوت [غرر الحكم ، ص190] .

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : أن الله لم يرفع المتواضعين بقدر تواضعهم و لكن رفعهم بقدر عظمته و مجده و لم يؤمن الخائفين بقدر خوفهم و لكن آمنهم بقدر كرمه و جوده [تحف العقول ، ص397] .

قال امير المؤمنين (ع) : لا ينبغی للعاقل أن يقيم على الخوف إذا وجد إلى الأمن سبيلا [غرر الحكم ، ص263] .

قال الصادق (ع) : إن المؤمن يخشع له كل شیء [صفات الشيعه ، ص36] .

8. علامت خائف در قرآن و سنت

وَ أَمّا مَنْ خافَ مَقامَ رَبِّهِ وَ نَهَی النَّفْسَ عَنِ الْهَوی فَإِنَّ الْجَنَّهَ هِی الْمَأْوی [نازعات/41-40] .

قال امير المؤمنين

(ع) : من رجا شيئا طلبه و من خاف شيئا هرب منه ما أدرى ما خوف رجل عرضت له شهوه فلم يدعها لما خاف منه و ما أدرى ما رجاء رجل نزل به بلاء فلم يصبر عليه لما يرجو [تحف العقول ، ص213] .

قال امير المؤمنين (ع) : كلُّ خَوْفٍ مُحَقَّقٌ إِلَّا خَوْفَ اللَّهِ فَإِنَّهُ مَعْلُولٌ يرْجُو اللَّهَ فِي الْكَبِيرِ وَ يرْجُو الْعِبَادَ فِي الصَّغِيرِ فَيعْطِي الْعَبْدَ مَا لَا يعْطِي الرَّبَّ فَمَا بَالُ اللَّهِ جَلَّ ثَنَاوهُ يقَصَّرُ بِهِ عَمَّا يصْنَعُ بِهِ لِعِبَادِهِ أَ تَخَافُ أَنْ تَكونَ فِي رَجَائِک لَهُ كاذِباً أَوْ تَكونَ لَا تَرَاهُ لِلرَّجَاءِ مَوْضِعاً وَ كذَلِک إِنْ هُوَ خَافَ عَبْداً مِنْ عَبِيدِهِ أَعْطَاهُ مِنْ خَوْفِهِ مَا لَا يعْطِي رَبَّهُ فَجَعَلَ خَوْفَهُ مِنَ الْعِبَادِ نَقْداً وَ خَوْفَهُ مِنْ خَالِقِهِ ضِمَاراً وَ وَعْداً [نهج البلاغه ، خطبه 160] .

قال الصادق (ع) : لَا يكونُ الْمُومِنُ مُومِناً حَتَّى يكونَ خَائِفاً رَاجِياً وَ لَا يكونُ خَائِفاً رَاجِياً حَتَّى يكونَ عَامِلًا لِمَا يخَافُ وَ يرْجُو [كافى ، ج2 ، ص71] .

قال امير المؤمنين (ع) : إِنَّ لِلَّهِ عِبَاداً كسَرَتْ قُلُوبَهُمْ خَشْيةُ اللَّهِ فَاسْتَنْكفُوا مِنَ الْمَنْطِقِ وَ إِنَّهُمْ لَفُصَحَاءُ أَلِبَّاءُ نُبَلَاءُ يسْتَبِقُونَ إِلَيهِ بِالْأَعْمَالِ الزَّاكيهِ لَا يسْتَكثِرُونَ لَهُ الْكَثِيرَ وَ لَا يرْضَوْنَ لَهُ الْقَلِيلَ يرَوْنَ أَنْفُسَهُمْ أَنَّهُمْ شِرَارٌ وَ إِنَّهُمْ لَأَكياسُ الْأَبْرَارِ [الزهد ، ص5] .

قال الصادق (ع) : الْخَائِفُ مَنْ لَمْ تَدَعْ لَهُ الرَّهْبَهُ لِسَاناً ينْطِقُ بِهِ [تحف العقول ، ص362] .

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنَّهُ لَمْ يخَفِ اللَّهَ مَنْ لَمْ يعْقِلْ عَنِ اللَّهِ وَ مَنْ لَمْ يعْقِلْ عَنِ اللَّهِ لَمْ يعْقِدْ قَلْبَهُ عَلَى مَعْرِفَهِ ثَابِتَهِ يبْصِرُهَا وَ

يجِدُ حَقِيقَتَهَا فِی قَلْبِهِ وَ لَا یکونُ أَحَدٌ کذَلِک إِلَّا مَنْ کانَ قَوْلُهُ لِفِعْلِهِ مُصَدِّقاً وَ سِرُّهُ لِعَلَانِیتِهِ مُوَافِقاً لِأَنَّ اللَّهَ تَبَارَک اسْمُهُ لَمْ یدُلَّ عَلَی الْبَاطِنِ الْخَفِی مِنَ الْعَقْلِ إِلَّا بِظَاهِرٍ مِنْهُ وَ نَاطِقٍ عَنْهُ [کافی ، ج1 ، ص17] .

قال امیر المؤمنین (ع) : العجب ممن یخاف العقاب فلم یکف و رجا الثواب فلم یتب و یعمل [تحف العقول ، ص88] .

قال الباقر (ع) : لا خوف کخوف حاجز و لا رجاء کرجاء معین [تحف العقول ، ص286] .

قال امیر المؤمنین (ع) : مَنْ خَافَ رَبَّهُ کفَّ ظُلْمَهُ [کافی ، ج8 ، ص22] .

قال الصادق (ع) : إِنَّ حُبَّ الشَّرَفِ وَ الذِّکرِ لَا یکونَانِ فِی قَلْبِ الْخَائِفِ الرَّاهِبِ [کافی ، ج2 ، ص69] .

9. عدم ترس مؤمن

إِنَّما ذلِکمُ الشَّیطانُ یخَوِّفُ أَوْلِیاءَهُ فَلا تَخافُوهُمْ وَ خافُونِ إِنْ کنْتُمْ مُومِنِینَ [آل عمران/175] .

الَّذِینَ یبَلِّغُونَ رِسالاتِ اللّهِ وَ یخْشَوْنَهُ وَ لا یخْشَوْنَ أَحَداً إِلاَّ اللّهَ وَ کفی بِاللّهِ حَسِیباً [احزاب/39] .

قال امیر المؤمنین (ع) : جَعَلَ خَوْفَهُ مِنَ الْعِبَادِ نَقْداً وَ خَوْفَهُ مِنْ خَالِقِهِ ضِمَاراً وَ وَعْداً [نهج البلاغه ، خطبه 160] .

عن رسول الله (ص) : ما سلّط الله علی ابن آدم الا من خافه ابن آدم و لو انّ ابن آدم لم یخف الا الله ما سلّط الله علیه غیره و لا وکل الی غیره [کنز ، خ5909] .

قال امیر المؤمنین (ع) : لَمْ یوجِسْ مُوسَی (ع) خِیفَةً عَلَی نَفْسِهِ بَلْ أَشْفَقَ مِنْ غَلَبَهِ الْجُهَّالِ وَ دُوَلِ الضَّلَالِ [نهج البلاغه ، خطبه 4] .

قال الصادق (ع)

: الْمُومِنُ لَا يخَافُ غَيرَ اللَّهِ وَ لَا يقُولُ عَلَيهِ إِلَّا الْحَقَّ [مشكاه الأنوار ، ص117] .

قال امير المؤمنين (ع) : شر الناس من يخشى الناس فى ربه و لا يخشى ربه فى الناس [غرر الحكم ، ص480] .

يجاهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ لا يخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ [مائده/54] .

إِنَّما ذلِكمُ الشَّيطانُ يخَوِّفُ أَوْلِياءَهُ فَلا تَخافُوهُمْ وَ خافُونِ إِنْ كنْتُمْ مُومِنِينَ [آل عمران/175] .

قال امير المؤمنين (ع) : لَا تَخَافُوا فِى اللَّهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ يكفِكمُ اللَّهُ مَنْ آذَاكمْ وَ بَغَى عَلَيكمْ [كافى ، ج7 ، ص51] .

قال رسول الله (ص) : طُوبَى ! لِمَنْ شَغَلَهُ خَوْفُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَنْ خَوْفِ النَّاسِ [كافى ، ج8 ، ص168] .

قَالَ أَبُو ذَرٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ : "أَوْصَانِى رَسُولُ اللَّهِ (ص) أن لا أخاف فى الله لومه لائم" [خصال صدوق ، ج2 ، ص345] .

قال رسول الله (ص) : لَا تَخَفْ فِى اللَّهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ [معانى الأخبار ، ص335] .

10. اذا هبت امراً فقع فيه

قال امير المؤمنين (ع) : إِذَا هِبْتَ أَمْراً فَقَعْ فِيهِ فَإِنَّ شِدَّةَ تَوَقِّيهِ أَعْظَمُ مِمَّا تَخَافُ مِنْهُ [نهج البلاغه ، حكمت 175] .

قال امير المؤمنين (ع) : إذا خفت صعوبه أمر فاصعب له يذل لک و خادع الزمان عن إحداثه تهن عليک [غرر الحكم ، ص102] .

11. الأمن من مكرالله

أَ فَأَمِنُوا مَكرَ اللّهِ فَلا يأْمَنُ مَكرَ اللّهِ إِلاَّ الْقَوْمُ الْخاسِرُونَ [اعراف/99] .

وَ مَكرُوا مَكراً وَ مَكرْنا مَكراً وَ هُمْ لا يشْعُرُونَ [نمل/50] .

قَالَ الْحُسَينُ (ع) : إِياكَ أَنْ تَكونَ مِمَّنْ يخَافُ عَلَى الْعِبَادِ مِنْ ذُنُوبِهِمْ وَ يأمَنُ الْعُقُوبَةَ مِنْ ذَنْبِهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَا يخْدَعُ عَنْ جَنَّتِهِ وَ لَا ينَالُ مَا عِنْدَهُ إِلَّا بِطَاعَتِهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ [كافى ، ج8 ، ص49] .

قال امير المؤمنين (ع) : من أمن مكر الله بطل أمانه] إيمانه] [غرر الحكم ، ص200] .

12.تجرّی

قال الصادق (ع) : إِنَّ قَوْماً أَذْنَبُوا ذُنُوباً كثِيرَةً فَأَشْفَقُوا مِنْهَا وَ خَافُوا خَوْفاً شَدِيداً وَ جَاءَ آخَرُونَ فَقَالُوا : ذُنُوبُكمْ عَلَينَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَيهِمُ الْعَذَابَ ثُمَّ قَالَ : تَبَارَک وَ تَعَالَى خَافُونِى وَ اجْتَرَأْتُمْ عَلَى [كافى ، ج5 ، ص103] .

قال امير المؤمنين (ع) : مَنْ أَصَرَّ عَلَى ذَنْبِهِ اجْتَرَأَ عَلَى سخط رَبِّهِ [غرر الحكم ، ص187] .

قال امير المؤمنين (ع) : تعالى الله من قوى ما أحلمه و تواضعت من ضعيف ما أجرأک على معاصيه [غرر الحكم ، ص82] .

قال امير المؤمنين (ع) : إن الله سبحانه ليبغض الوقح المتجرئ على المعاصى [غرر الحكم ، ص187] .

1. تسبيح

1. سيماى تسبيح

1. معناى تسبيح

[ميزان الحكمه ، ج4 ، ص368] .

عَنْ هِشَامٍ الْجَوَالِيقِى قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سُبْحانَ اللَّهِ ، مَا يعْنَى بِهِ؟ قَالَ : "تَنْزِيهُهُ" [كافى ، ج1 ، ص118] .

سُئِلَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا تَفْسِيرُ سُبْحَانَ اللَّهِ؟ قَالَ : "هُوَ تَعْظِيمُ جَلَالِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ تَنْزِيهُهُ عَمَّا قَالَ : فِيهِ كلُّ مُشْرِک فَإِذَا قَالَهُ الْعَبْدُ صَلَّى عَلَيهِ كلُّ مَلَک" [توحيد صدوق ، ص311] .

ازامام صادق (ع) مقصود از سبحان الله سئوال شد. فرمود : " بلند داشت خدا ، یعنی اظهار پاکی خدا از هر بدی از روی غیرت بندگی". [المیزان ، ج 11 ، ص437] .

2. فلسفه جعل تسبیح

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّمَا جُعِلَ التَّسْبِيحُ فِی الرُّكوعِ وَ السُّجُودِ لِعِلَلٍ مِنْهَا أَنْ يكونَ الْعَبْدُ مَعَ خُضُوعِهِ وَ خُشُوعِهِ وَ تَعَبُّدِهِ وَ تَوَرُّعِهِ وَ اسْتِكانَتِهِ وَ

تَذَلُّلِهِ وَ تَوَاضُعِهِ وَ تَقَرُّبِهِ إِلَى رَبِّهِ مُقَدِّساً لَهُ مُمَجِّداً مُسَبِّحاً مُعَظِّماً شَاكراً لِخَالِقِهِ وَ رَازِقِهِ (وَ لَا تُسْتَعْمَلُ التَّسْبِيحُ وَ التَّحْمِيدُ كمَا اسْتُعْمِلَ التَّكبِيرُ وَ التَّهْلِيلُ وَ لْيشْغَلْ قَلْبَهُ وَ ذِهْنَهُ بِذِكرِ اللَّهِ) فَلَا يذْهَبْ بِهِ الْفِكرُ وَ الْأَمَانِى إِلَى غَيرِ اللَّهِ [علل الشرائع ، ج1 ، ص260] .

تسبیح عملی : [نمونه ، ج15 ، ص386] .

امام صادق (ع) : " یکی از مهمترین اموری که خدا بر خلق فرض کرده ذکر حدیث است". سپس فرمود : "منظورمسُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكبَرُ" [کافی ، ج2 ، ص80] .

نیست ، گر چه این هم جزئی از آن استوَ لَكنْ ذِكرَ اللَّهِ عِنْدَ مَا أَحَلَّ وَ حَرَّمَ فَإِنْ كانَ طَاعَةً عَمِلَ بِهَا وَ إِنْ كانَ مَعْصِيةً تَرَكهَا

1. پاداش تسبیح

امام صادق (ع) از رسول خدا نقل می فرماید : " وقتی بنده بگویدسبحان اللههر چه زیر عرش است همراه او تسبیح می گویند و به گوینده این کلمه ده برابر پاداش می دهند و وقتی بگویدالحمد لله ، خداوند نعمتهای دنیا را بر او ارزانی دارد تا با خدا ملاقات کند و نعمتهای آخرت به او ارزانی شود". [المیزان ، ج10 ، ص30] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ قَالَ بَينَ رَكعَتَى الْفَجْرِ إِلَى الْغَدَاهِ يوْمَ الْجُمُعَهِ سُبْحَانَ رَبِّى الْعَظِيمِ وَ بِحَمْدِهِ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّى وَ أَتُوبُ إِلَيهِ مِائَهَ مَرَّهٍ بَنَى اللَّهُ لَهُ مَسْكناً فِى الْجَنَّهِ [بحار الأنوار ، ج86 ، ص313] .

پیامبر : " در شب معراج مرا به بهشت بردند. ملائکه در قصری کار می کردند. یک خشت طلا

و یک خشت نقره ، دست از کار برداشتند ، سؤال کردم : این قصر از کیست و چرا کار نمی کنند؟ گفتند : مال یکی از امت توست که هر وقت بگویدسُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَکبَرُ

ما یک دوره کار می کنیم ، یک خشت طلا و یک خشت نقره. فعلا ما کار نمیکنیم چون صاحب این قصر خاموش نشسته و ذکر نمی گوید".

علی (ع) : "سُبْحَانَ اللَّهِنصف میزان را پر می کند ووَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَکبَرُ

میان آسمان و زمین را پر میکند. [شرح نماز ، ص128] .

2. تسبیح کنندگان

1. ملائکه

إِنَّ الَّذِینَ عِنْدَ رَبِّک لا یسْتَکبِرُونَ عَنْ عِبادَتِهِ وَ یسَبِّحُونَهُ وَ لَهُ یسْجُدُونَ [اعراف/206] .

وَ الْمَلائِکهُ یسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَ یسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِی الأَْرْضِ [شوری/5] .

وَ تَرَی الْمَلائِکهَ حَافِّینَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ یسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ [زمر/75] .

2. جمادات

روزی شخصی از پیامبر (ص) معجزه ای خواست ، حضرت 9 دانه ریگ را در دست گرفت و از آنها خواست تسبیح بگویند ... و ما تسبیح آنها را شنیدیم. مناقب ابن شهر آشوب. [المیزان ، ج13 ، ص206] .

کوه و دشت و بیابان :

-وَ سَخَّرْنا مَعَ داوُدَ الْجِبالَ یسَبِّحْنَ وَ الطَّیرَ [انبیاء/79] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن داود خرج ذات یوم یقرأ الزبور و کان إذا قرأ الزبور لا یبقی جبل و لا حجر و لا طائر و لا سبع إلا جاوبه [أمالی صدوق ، ص99] .

قال رسول الله (ص) : من قراء بسم الله الرحمن الرحیم ، موقنا

سبحت معه الجبال الا انه لا يسمع ذلک منها.میزان الحکمه ، ج4 ، ص368. [المنشور ، ج1 ، ص10] .

قال سعید بن المسیب : کان الناس لا یخرجون من مکه حتی یخرج علی بن الحسین فخرج و خرجت معه فنزل فی بعض المنازل فصلی رکعتین سبح فی سجوده فلم یبق شجر و لا مدر إلا سبحوا معه ففزعت منه فرفع رأسه ، فقال : یا سعید ! أ فزعت قلت : نعم یا ابن رسول الله ! قال" هذا التسبیح الأعظم [المناقب ، ج4 ، ص136] .

3. موجودات

تُسَبِّحُ لَهُ السَّماواتُ السَّبْعُ وَ الأَْرْضُ وَ مَنْ فِیهِنَّ وَ إِنْ مِنْ شَیءٍ إِلاّ یسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [اسراء/44] .

1 تمامی موجودات خدا را از آنچه جاهلان به او نسبت می دهند منزه می دانند.

2 تمامی موجودات به طور صریح بیانگر وحدانیت رب خود هستند.

3 عالم فی نفسه صرف فقر و حاجت است.

4 تمامی موجودات با حاجت و نقص خود خدا را از داشتن احتیاج و نقص تبرئه می کنند.

عن أبی بصیر قال : سألت أبا عبد الله (ع) عن قول الله تعالی : "وَ إِنْ مِنْ شَیءٍ إِلّا یسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَ لکنْ لا تَفْقَهُونَ تَسْبِیحَهُمْ " (اسراء/44) قال : " نقض الجدر تسبیحها" قلت : نقض الجدر تسبیحها. قال : " نعم" [المحاسن ، ج2 ، ص623] .

عن زراره قال سألت أبا جعفر (ع) عن قول الله وَ إِنْ مِنْ شَیءٍ إِلّا یسَبِّحُ بِحَمْدِهِ" (اسراء/44) فقال : " ما تری أن تنقض الحیطان تسبیحها [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص294] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) :

نهی رسول الله (ص) عن أن توسم البهائم فی وجوهها ، و أن یضرب وجوهها فإنها تسبح بحمد ربها [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص294] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ما من طیر یصاد فی بر و لا بحر ، و لا شیء یصاد من الوحش إلا بتضییعه التسبیح [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص294] .

تُسَبِّحُ لَهُ السَّماواتُ السَّبْعُ وَ الأَْرْضُ وَ مَنْ فِیهِنَّ وَ إِنْ مِنْ شَیءٍ إِلاّ یسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَ لکنْ لا تَفْقَهُونَ تَسْبِیحَهُمْ إِنَّهُ کانَ حَلِیماً غَفُوراً [اسراء/44] .

1 بسیاری معتقدند تسبیح موجودات زبان حال است (حقیقی است نه مجازی) .

2 زبان حال گاهی آنقدر قوی است که زبان قال را تحت الشعاع قرار می دهد.

گواهی یک تابلو زیبا بر ذوق و مهارت نقاش.

یک دیوان شعر بر قریحه عالی شاعر.

ساختمانهای عظیم و....

و هر یک در حد خود ستایش می کنند.

با پیشرفت علم و پرده برداشتن از اسرار این تسبیح آشکارتر می شود.

اگر یک روز شاعر هر برگی را دفتری از معرفت پروردگار می دانست امروزه دانشمندان گیاه شناس در مورد برگها می نویسند.

همگانی :

وَ یسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَ الْمَلائِکهُ مِنْ خِیفَتِهِ [رعد/13] .

أَ لَمْ تَرَ أَنَّ اللّهَ یسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ وَ الطَّیرُ صَافّاتٍ کلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلاتَهُ وَ تَسْبِیحَهُ وَ اللّهُ عَلِیمٌ بِما یفْعَلُونَ [نور/41] .

عالم هستی یک پارچه زمزمه و غوغاست. [نمونه ، ج12 ، ص133] .

4. حیوانات

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِلدَّابَّهِ عَلَى صَاحِبِهَا سِتَّهُ حُقُوقٍ لَا يحَمِّلُهَا فَوْقَ طَاقَتِهَا وَ لَا يتَّخِذُ ظَهْرَهَا مَجَالِسَ يتَحَدَّثُ عَلَيهَا وَ

يبْدَأُ بِعَلْفِهَا إِذَا نَزَلَ وَ لَا يسِمُهَا وَ لَا يضْرِبُهَا فِی وَجْهِهَا فَإِنَّهَا تُسَبِّحُ وَ يعْرِضُ عَلَيهَا الْمَاءَ إِذَا مَرَّ بِهِ [کافی ، ج6 ، ، ص537] .

پیامبر (ص) : "چه بسیار مرکب ها که از راکب خود بهترند و بیشتر ذکر خدا می گویند". [المیزان ، ج13 ، ص206] . از دارالمنشور.

رسول خدا (ص) : "مورچه ها تسبیح خدا می گویند".

رسول خدا (ص) : " اجل چارپایان ، حشرات ، مورچه ، تمامی جنبندگان و غیر جنبندگان در تسبیح است. هر وقت تسبیح خود را قطع کرد خدا جانش را می ستاند". [المیزان ، ج13 ، ص203] .

5. تسبیح در قرآن

ذکر مقدس و پر معنا که در تمام عبادات و نیایش ها به چشم می خورد.

زیر بنای ارتباط انسان با خدا و صفات کمال او است.

توحید بر اساس تسبیح خدا و جز با منزه دانستن پروردگار از شریک و شبیه و عیب و عجز نمی توان به آن رسید.

عدل بر اساس تسبیح : منزه دانستن خدا از ستم و تبعیض و حق کشی.

سُبْحانَ رَبِّنا إِنّا کنّا ظالِمِینَ [قلم/29] .

نبوت و امامت (رهبری معصوم) نیز بر تسبیح استوار است. یعنی منزه دانستن خدا از این که بندگانش را بی حجت رها کند.

معاد ، منزه شمردن خدا از این که پاداش نیکی ها و کیفر بدی ها را به نحو کامل ندهد و روزی برای حسابرسی نباشد.

عشق به خدا ، رضای انسان ، اطاعت و توکل بر مبنای تسبیح است.

تسبیح ، عصاره مکتب و دعوت انبیا. [نمونه ، ج26 ، ص384

] .

عالم هستی مملو از تسبیح کنندگان است :

وَ إِنّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ [صافات/166] .

(مفهوم حصر) استفاده برخی از مفسران که : فرشتگان با این عبارت می خواهند بگویند تنها ما مطیع فرمان خداو تسبیح کننده واقعی هستیم و اطاعت و تسبیح بنی آدم در برابر فرشتگان چیز قابل ملاحظه ای نیست.

پیامبر (ص) : ما فی السموات موضع شبرالا و علیه ملک یصلی و یسبح [تفسیر قطبی ، ج8 ، ص5581] .

فإِنِ اسْتَکبَرُوا فَالَّذِینَ عِنْدَ رَبِّک یسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّیلِ وَ النَّهارِ وَ هُمْ لا یسْأَمُونَ [فصلت/38] .

1 تسبیح بیشترین دستور به رسول خدا (ص) :

فرمان به توکل بر خداوند 8 مرتبه آمده است.

فرمان به سجده 2 مرتبه آمده است.

فرمان به استغفار 8 مرتبه آمده است.

فرمان به عبادت 5 مرتبه آمده است.

فرمان به ذکر خدا 5 مرتبه آمده است.

فرمان به تکبیر خدا 2 مرتبه آمده است.

فرمان به تسبیح 16 مرتبه و آن هم به نحوی که دائما رسول خدا (ص) بر آن مواظبت کند.

الف : قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلَ غُرُوبِها [طه/130] .

ب : وَ مِنْ آناءِ اللَّیلِ فَسَبِّحْ وَ أَطْرافَ النَّهارِ [طه/130] .

ج : وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک بِالْعَشِی وَ الْإِبْکارِ [غافر/55] .

د : وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک حِینَ تَقُومُ [طور/48] .

2 حدیث در فضیلت تسبیح :

معامله پر سود :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِذَا قَالَ الْعَبْدُ سُبْحَانَ اللَّهِ صَلَّی عَلَیهِ کلُّ مَلَک [توحید صدوق ، ص311] .

3 تسبیح ریشه تمام عقائد و تفکرات صحیح

اسلامی و زیر بنای تمام ارتباطات انسان با خداست :

الف : توحید بر اساس تسبیح خداست : سُبْحانَ اللّهِ عَمّا یشْرِکونَ [طور/43] .

ب : عدل بر اساس تسبیح خداست : سُبْحانَ رَبِّنا إِنّا کنّا ظالِمِینَ [قلم/29] .

وَ ما أَصابَکمْ مِنْ مُصِیبَهٍ فَبِما کسَبَتْ أَیدِیکمْ [شوری/30] .

ج : رهبری معصوم (نبوت و امامت) بر اساس تسبیح خداست :

وَ ما قَدَرُوا اللّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قالُوا ما أَنْزَلَ اللّهُ [انعام/91] .

منزه است خدا که انسان این گل سر سبد هستی را بدون رهبر وقانون به حال خود واگذارد.

د : معاد بر اساس تسبیح است :

أَ فَحَسِبْتُمْ أَنَّما خَلَقْناکمْ عَبَثاً وَ أَنَّکمْ إِلَینا لا تُرْجَعُونَ [مومنون/115] .

رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً سُبْحانَک فَقِنا عَذابَ النّارِ [آل عمران/191] .

ه : محبت و عشق بخدا بر اساس تسبیح است.

و : رضای انسان بر اساس تسبیح است.

ز : اطاعت و بندگی خدا بر اساس تسبیح است چون لازمه معبود منزه بودن از عیب و نقص است.

ح : توکل بر اساس تسبیح است :

سُبْحانَهُ هُوَ الْغَنِی [یونس/68] .

ط : تقوی بر اساس تسبیح است.

در رکعت سوم و چهارم نماز اولسبحان اللهبعدالحمد اللهو...است ، چون تا خدا را بی عیب ندانیم حاضر به تحمید و تکبیر نمی شویم.

4 گوشه ای از تسبیحات در قرآن :

سُبْحانَ اللّهِ عَمّا یشْرِکونَ [طور/43] .

فَسُبْحانَ اللّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمّا یصِفُونَ [انبیاء/22] .

سُبْحانَ رَبِّی هَلْ کنْتُ إِلاّ بَشَراً رَسُولاً [اسراء/93] .

وَ یجْعَلُونَ لِلّهِ الْبَناتِ سُبْحانَهُ [نحل/57] .

1

تسبیح بیشترین فرمان خدا به پیامبر ، 16 مرتبه (در حالیکه توکل 8 مرتبه ، سجده 2 مرتبه ، استغفار 8 ، عبادت 5 ، ذکر خدا 5 ، تکبیر ، 2بار.) [پرتوی از اسرار نماز ، ص183] .

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک وَ کنْ مِنَ السّاجِدِینَ [حجر/98] .

وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک حِینَ تَقُومُ [طور/48] .

هنگامی که سحرگاه برای نماز شب برمی خیزی.

هنگامی که که از خواب برای اداء نماز برمی خیزی

هنگامی که از هر مجلسی برمی خیزی [نمونه ، ج22 ، ص647] .

وَ مِنَ اللَّیلِ فَسَبِّحْهُ وَ إِدْبارَ النُّجُومِ [طور/49] .

وَ سَبِّحُوهُ بُکرَةً وَ أَصِیلاً [احزاب/42] .

وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک بِالْعَشِی وَ الإِبْکارِ [غافر/55] .

وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلَ غُرُوبِها وَ مِنْ آناءِ اللَّیلِ فَسَبِّحْ وَ أَطْرافَ النَّهارِ [طه/130] .

سُبْحانَ الَّذِی أَسْری بِعَبْدِهِ لَیلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ إِلَی الْمَسْجِدِ الأَقْصَی [اسراء/1] .

سُبُّوحٌ قُدُّوسُ رَبُّنَا وَ رَبُّ الْمَلَائِکهِ وَ الرُّوحِ [پرواز در ملکوت ، ج2 ، ص38] .

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّک الأَعْلَی [اعلی/1] .

سُبْحانَ اللّهِ عَمّا یصِفُونَ إِلاّ عِبادَ اللّهِ الْمُخْلَصِینَ [صافات/160-159] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَنَالُهُ الْأَوْهَامُ فَتُقَدِّرَهُ وَ لَا تَتَوَهَّمُهُ الْفِطَنُ فَتُصَوِّرَهُ وَ لَا تُدْرِکهُ الْحَوَاسُّ فَتُحِسَّهُ وَ لَا تَلْمِسُهُ الْأَیدِی فَتَمَسَّهُ [نهج البلاغه ، خطبه 186] .

حواس از درکش عاجز و دستها از لمسش قاصر.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : الْحَمْدُ لِلَّهِ الْأَوَّلِ بِلَا أَوَّلٍ کانَ قَبْلَهُ ، وَ الْ آخِرِ بِلَا آخِرٍ یکونُ بَعْدَهُ

(2) الَّذِی قَصُرَتْ عَنْ رُویتِهِ أَبْصَارُ النَّاظِرِینَ ، وَ عَجَزَتْ عَنْ نَعْتِهِ أَوْهَامُ الْوَاصِفِینَ. [صحیفه سجادیه ، دعای 1] .

سُبْحانَهُ وَ تَعالی عَمّا یقُولُونَ عُلُوًّا کبِیراً [اسراء/43] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَ لَا أُخْبِرُکمْ بِشَیءٍ أَمَرَ بِهِ نُوحٌ (ع) ابْنَهُ إِنَّ نُوحاً قَالَ لِابْنِهِ یا بُنَی آمُرُک بِأَمْرَینِ وَ أَنْهَاک عَنْ أَمْرَینِ آمُرُک أَنْ تَقُولَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِیک لَهُ فَإِنَّ السَّمَاءَ وَ الْأَرْضَ لَوْ جُعِلَتَا فِی کفَّهِ وَزَنَتْهُمَا وَ لَوْ جُعِلَتَا فِی حَلْقَهِ قَصَمَتْهَا وَ آمُرُک أَنْ تَقُولَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ بِحَمْدِهِ فَإِنَّهَا صَلَاهُ فِی بُیوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَ یذْکرَ فِیهَا اسْمُهُ یسَبِّحُ لَهُ فِیها بِالْغُدُوِّ وَ الْآصالِ رِجالٌ لا تُلْهِیهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَیعٌ عَنْ ذِکرِ اللَّهِ وَ إِقامِ الصَّلاهِ وَ إِیتاءِ الزَّکاهِ یخافُونَ یوْماً تَتَقَلَّبُ فِیهِ الْقُلُوبُ وَ الْأَبْصارُ [نور/37-36] .

3. انواع تسبیح

إِنَّما یومِنُ بِآیاتِنَا الَّذِینَ إِذا ذُکرُوا بِها خَرُّوا سُجَّداً وَ سَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَ هُمْ لا یسْتَکبِرُونَ تَتَجافی جُنُوبُهُمْ [سجده/16-15] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَإِذَا قَالَه (سُبْحَانَ اللَّهِ) الْعَبْدُ صَلَّی عَلَیهِ کلُّ مَلَک [توحید صدوق ، ص311] .

فِی کتَابِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ إِنَّ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) سُئِلَ عَنِ اسْتِعْمَالِ التُّرْبَتَینِ مِنْ طِینِ قَبْرِ حَمْزَهَ وَ طِینِ قَبْرِ الْحُسَینِ (ع) وَ التَّفَاضُلِ بَینَهُمَا فَقَالَ السُّبْحَهُ الَّتِی هِی مِنْ طِینِ قَبْرِ الْحُسَینِ (ع) تُسَبِّحُ بِیدِ الرَّجُلِ مِنْ غَیرِ أَنْ یسَبِّحَ [مکارم الأخلاق ، ص281] .

و روی ان الحور العین اذا ابصرن بواحد من الاملاک یهبط الی الارض لأمرما یستهدین منه السبح والتراب من طین قبر الحسین (ع)

[مكارم الاخلاق ، 326] .

عن الصادق (ع) : من ادار مره واحده بالاستغفار او غيره كتب له سبعين مره و ان السجود عليها يخرق الحجب السبع [مكارم الاخلاق ، 348] .

عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَكمِ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ مُوسَی (ع) فِی حَدِیثٍ قَالَ : قُلْتُ لَهُ لِأَی عِلَّهٍ یقَالُ فِی الرُّکوعِ سُبْحَانَ رَبِّیَ الْعَظِیمِ وَ بِحَمْدِهِ وَ یقَالُ فِی السُّجُودِ سُبْحَانَ رَبِّیَ الْأَعْلَی وَ بِحَمْدِهِ قَالَ : " یا هِشَامُ ! إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) لَمَّا أُسْرِی بِهِ وَ صَلَّی وَ ذَکرَ مَا رَأَی مِنْ عَظَمَهِ اللَّهِ ارْتَعَدَتْ فَرَائِصُهُ

پس از اینکه پیامبر (ص) در شب معراج با گفتن 7 تکبیر حجابها را بر طرف نمود و عظمت خدا را مشاهده کرد : فَابْتَرَک عَلَی رُکبَتَیهِ وَ أَخَذَ یقُولُ سُبْحَانَ رَبِّیَ الْعَظِیمِ وَ بِحَمْدِهِ فَلَمَّا اعْتَدَلَ مِنْ رُکوعِهِ قَائِماً نَظَرَ إِلَیهِ فِی مَوْضِعِ أَعْلَی مِنْ ذَلِکَ الْمَوْضِعِ خَرَّ عَلَی وَجْهِهِ وَ هُوَ یقُولُ سُبْحَانَ رَبِّیَ الْأَعْلَی وَ بِحَمْدِهِ فَلَمَّا قَالَهَا سَبْعَ مَرَّاتٍ سَکنَ ذَلِکَ الرُّعْبُ فَلِذَلِک جَرَتْ بِهِ السُّنَّهُ [علل الشرائع ، ج2 ، ص332] .

[مسندالامام الکاظم ، ج2 ، ص257] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : أن أول صلاه صلاها رسول الله (ص) إنما صلاها فی السماء بین یدی الله تبارک و تعالی قدام عرشه جل جلاله و ذلک إنه لما أسری به و صار عند عرشه تبارک و تعالی فتجلی له عن وجهه حتی رآه بعینه قال : یا محمد ! ادن من صاد فاغسل مساجدک و طهرها و صل لربک فدنا رسول الله (ص) إلی حیث أمره الله تبارک و تعالی فتوضأ فأسبغ وضوءه ثم استقبل الجبار تبارک و

تعالى قائما فأمره بافتتاح الصلاه ففعل فقال يا محمد! اقرأ بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِينَ إلى آخرها ففعل ذلک ثم أمره أن يقرأ نسبه ربه تبارک و تعالى بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ قُلْ هُوَ اللّهُ أَحَدٌ اللّهُ الصَّمَدُ ثم أمسک عنه القول فقال رسول الله (ص) : قُلْ هُوَ اللّهُ أَحَدٌ اللّهُ الصَّمَدُ فقال قل لَمْ يلِدْ وَ لَمْ يولَدْ وَ لَمْيکنْ لَهُ کفُواً أَحَدٌ فأمسک عنه القول فقال رسول الله (پس از قرائت سوره توحید پیامبر (ص) 3 بار فرمود :) کذلک الله ربی کذلک الله ربی کذلک الله ربی فلما قال ذلک قال ارکع یا محمد لربک فرکع رسول الله (ص) فقال له و هو راکع قل سبحان ربی العظیم و بحمده ففعل ذلک ثلاثا [علل الشرائع ، ج2 ، ص334] .

إِذا جاءَ نَصْرُ اللّهِ وَ الْفَتْحُ وَ رَأَيتَ النّاسَ يدْخُلُونَ فِى دِينِ اللّهِ أَفْواجاً فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک وَ اسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ کانَ تَوّاباً [نصر/3-1] .

پیامبر اسلام (ص) بعد از نزول سوره فوق ، بسیار تکرار می فرمود :

عن عبد الله بن مسعود قال : لما نزلت السوره (النصر) کان النبی (ص) یقول کثیرا : " سبحانک اللهم و بحمدک اللهم اغفر لی إِنَّک أَنْتَ التَّوّابُ الرَّحِيمُ " [بحار الأنوار ، ج21 ، ص100] .

هنگامی که پیامبر (ص) کنار در خانه کعبه ایستاد :

قُالْ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ (وَحْدَهُ) لَا شَرِيک لَهُ) أَنْجَزَ وَعْدَهُ وَ نَصَرَ عَبْدَهُ وَ هَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ [مصباح المتهجد ، ج291] .

سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكبَرُ

4 حلقه : تنزیه ، تحمید ، توحید ، تکبیر.

چون خدا منزه است پس شایسته ستایش و حمد است لذا پس ازسبحان الله ، الحمدللهمی گوئیم.

تسبیح نشانه ای برای پاک سازی و پیراستن از هر گونه عیب ونقص است.

حمد نشانه ای است برای آراستن به صفات فضیلت.

تکبیر رمزی است به پیشرفت و عظمت [نمونه ، ج12 ، ص6] .

[پرتوی از اسرار نماز ، (ص) 182] .

تسبیحات اربعه هدیه پیامبر (ص) به فقراء :

جمعی از فقراء خدمت پیامبر (ص) عرض کردند : یا رسول الله (ص) ثروتمندان اموالی برای انفاق دارند و ما نداریم ، وسیله برای حج دارند و ما نداریم ، امکانات برای آزاد کردن بندگان دارند و ما نداریم.

پیامبر (ص) : " هر کسی 100 بار تکبیر بگوید افضل است از آزاد کردن یک برده ، هر کسی 100 بار تسبیح خداسبحان اللهبگوید افضل است از اینکه 100 اسب برای جهاد زین و لجام کند و کسی که 100 بارلااله الا اللهبگوید عملش از تمام مردم در آن روز برتر است مگر کسی که بیشتر بگوید". [مجمع البیان ، ج10 ، ص284] .

این سخن به گوش اغنیا رسید آنها نیز به سراغ این اذکار رفتند.

فقراء خدمت پیامبر اکرم (ص) رسیده و گفتند : سخن شما به گوش اینها رسیده و مشغول ذکر شده اند ، پیامبر (ص) گفت : ذَلِک فَضْلُ اللّهِ یوتِیهِ مَنْ یشَاءُ [کافی ، ج2 ، ص505] . (اشاره به اینکه این عمل ثواب برای شما است که اشتیاق انفاق دارید و وسیله آن در اختیار تان نیست واما برای

دیگران راه وصول از طریق انفاق است) . [نمونه ، ج24 ، ص111] .

تسبیحات اربعه = حج وعمره است :

پیامبر (ص) وارد شد به منزل فاطمه (س) در حالی که فاطمه (س) رختخواب پهن کرده بودند تا بخوابند.

پیامبر (ص) فرمود : " ای فاطمه مخواب مگر آنکه 4 عمل را انجام داده باشی :

1 ختم قرآن کنی 2 پیامبران را شفیع خود گردانی 3 مؤمنین را از خود راضی وخشنود سازی 4 حج وعمره بکنی".

فاطمه (س) : "یا رسول الله (ص) امر فرمودی به 4 چیزی که من قدرت ندارم در این وقت به جا آورم".

پیامبر (ص) تبسمی کرده و فرمود :

"هر گاه 3 مرتبهقل هو الله احدرا بخوانی ، گویا ختم قرآن کرده ای.

صلوات بر من و پیامبران قبل از من بفرستی ، شفیعان تو خواهیم بود در قیامت.

استغفار کنی برای مومنین ، از تو خوشنود می شوند.

هر گاه بگویسُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَکبَرُحج و عمره انجام داده ای".

[منتهی الآمال چاپ دوجلدی ، ج1 ، ص257] .

تسبیحات اربعه ذکر حضرت ابراهیم :

علی (ع) : یک نفر یهودی خدمت پیامبر اکرم (ص)

فَسَأَلُوهُ عَنِ الْکلِمَاتِ الَّتِی اخْتَارَهُنَّ اللَّهُ لِإِبْرَاهِیمَ حَیثُ بَنَی الْبَیتَ فَقَالَ النبی (ص) : "نعم ، سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَکبَرُ" [أمالی صدوق ، ص187] .

عَنْ زُرَارَةَ : قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ (ع) مَا یجْزِئُ مِنَ الْقَوْلِ فِی الرَّکعَتَینِ الْأَخِیرَتَینِ؟ قَالَ : " أَنْ تَقُولَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكبَرُ وَ تُكبِّرُ وَ تَرْكعُ [كافى ، ج3 ، ص319] .

عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِى الضَّحَّاک أَنَّهُ صَحِبَ الرِّضَا (ع) مِنَ الْمَدِينَهِ إِلَى مَرْوَ فَكانَ يسَبِّحُ فِى الْأُخْرَاوَينِ يقُولُ : "سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكبَرُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ يرْكعُ" [وسائل الشيعه ، ج6 ، ص110] .

تسبيحات اربعه = باقيات و صالحات :

الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِينَهُ الْحَياهِ الدُّنْيا وَ الْباقِياتُ الصّالِحاتُ خَيرٌ عِنْدَ رَبِّک ثَواباً وَ خَيرٌ أَمَلاً [كهف/46] .

از طريق شيعه و سنى از رسول خدا (ص) واز طريق شيعه از ائمه اطهار روايت شده كه منظور از باقيات صالحات تسبيحات چهار گانه ، يعنيسُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكبَرُاست. [الميزان ، ج13 ، ص540] .

رابطه تسبيحات اربعه و حج :

سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكبَرُ

هنگامى كه نظرش به حجر الاسود افتاد متوجه به سوى او شده و بگويد : سُبْحَانَ اللَّهِ

در سعى "اللَّهُ أَكبَرُ100 بار ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ100 بار ، الْحَمْدُ لِلَّهِ100 بار ، سُبْحَانَ اللَّه100 بار" [مناسک ، 150] .

تسبيحات اربعه بجاى حمد :

قَالَ الرِّضَا (ع) : فإن قال فلم جعل القراءه فى الركعتين الأوليين و التسبيح فى الأخيرتين قل للفرق بين ما فرض الله عز و جل من عنده و ما فرضه من عند رسوله [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص109] .

4. زمان تسبيح

1- هنگامى كه جسد سعد بن معاذ (كه در جنگ

خندق مجروح شده و بعدا به شهادت رسید) را وارد قبر می نمودند چهره رسول الله (ص) در هم شد و 3 بار فرمودسبحان اللهو مسلمانان نیزسبحان اللهگفتند که بقیع به لرزه درآمد.

از پیامبر (ص) پرسیدند : چرا چهره تان درهم شد و 3 بارسبحان اللهگفتید؟ فرمود : " قبر به او فشاری آورد که اگر کسی از آن برهد همین سعد است ، بعد خداوند آن را برایش گشایش داد". [پیامبری وجهاد ، ص507] .

سردر منازل (قدیمها) آیات قرآن... با مقدار کمی هزینه

2 سردر مغازه ها ، ادارات ، رستورانها و....

3 داخل آشپزخانه چند عدد کاشی زیبا آیات قرآنی باشد

4 درب و داخل ماشین از کلمات قرآن استفاده شود.

5 اول کار الهی به امید تو ، تَوَکلْتُ عَلَی اللّهِ [هود/56] .

6 غذا : بِسْمِ اللّهِالْحَمْدُ لِلّهِشُکراً لِلَّهِ (الهی شکر) " ، دعای سفره

7 هنگام خواب :

به جای قصه گفتن : (یکی بود یکی نبود غیر از خدا هیچ کس نبود)

قدیمها به بچه ها یاد می دادند بگو :

8 در روستا هنگام جمع آوری محصول کسی که بالای درخت بود هنگامی که می خواست ظرف میوه را پائین بفرستد جهت اطلاع می گفت : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُمتقابلاً افرادی که پائین بودند همین ذکر را می گفتند وتا غروب بارها این ذکر رد و بدل می شد.

9 هنگام ورود به خانه جهت اطلاعیا الله ، یا الله

10 بچه کوچک هنگام ایستادن و راه رفتن یا از پله بالا رفتن : "یا علی ، یا علی"

11 کارهای ورزشی همه بانام ویاد خدا باشد.

12

روی اسباب ولوازم ورزش باستانی نام خدا ، نام علی (ع) (الآن روی لباس ورزشکاران تبلیغات پپسی و ....

13 در احوال پرسی : حالت چطور است؟الْحَمْدُ لِلّهِ (نه مرسی که کلمه ای غربی است)

14 هنگام کار : به جای خسته نباشی ، بگو : خداقوت.

15 به جای قربان شما ، قربانت بروم (خدا حفظت کند)

16 هنگام خداحافظی : خدا حافظ نه اینکه (امروزه : گودبای پارتی = جلسه خداحافظی) قرار داده اند

17 آغاز سخن : بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ

خلاصه همه چیز و همه جا ظواهر موجود باید مارا یاد خداوند بیاندازد.

عَلِی بْنِ یقْطِینٍ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الْأَوَّلِ (ع) (الْکاظِم) قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ یسْجُدُ کَمْ یجْزِیهِ مِنَ التَّسْبِیحِ فِی رُکوعِهِ وَ سُجُودِهِ فَقَالَ : "ثَلَاثٌ وَ ثُجْزِیهِ وَاحِدَهٌ" [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص76] .

5. مکان تسبیح

1 عَنْ عُبَیدِ بْنِ زُرَارَهَ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الرَّکعَتَینِ الْأَخِیرَتَینِ مِنَ الظُّهْرِ قَالَ تُسَبِّحُ وَ تُحَمِّدُ اللَّهَ وَ تَسْتَغْفِرُ لِذَنْبِک وَ إِنْ شِئْتَ فَاتِحَهَ الْکتَابِ فَإِنَّهَا تَحْمِیدٌ وَ دُعَاءٌ [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص98] .

2 عَنْ عَلِی بْنِ حَنْظَلَهَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّکعَتَینِ الْأَخِیرَتَینِ مَا أَصْنَعُ فِیهِمَا فَقَالَ : " إِنْ شِئْتَ فَاقْرَأْ فَاتِحَهَ الْکتَابِ وَ إِنْ شِئْتَ فَاذْکرِ اللَّهَ فَهُوَ سَوَاءٌ" [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص98] .

شخصی وارد خانه امام صادق (ع) شد. دید امام در حال رکوع به تسبیح خدا مشغول است و تا 60 مرتبه تسبیح را تکرار کرد. [به نقل از وافی ، ج2 ،

ص107] .

وقتی آیهفَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّک الْعَظِیمِ [(واقعه/74)] نازل شد ، پیامبر (ص) فرمود :

عَنْ عُقْبَهَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِی أَنَّهُ قَالَ لَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی "فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّک الْعَظِیمِ" (واقعه-74) قَالَ النَّبِی (ص) : " اجْعَلُوهَا فِی رُکوعِکمْ" [من لاَ یحضره الفقیه ، ج1 ، ص315] .

ذکر سجده :

شخصی می گوید : امام صادق (ع) را دیدم که در حال سجده 500 مرتبه ذکرسبحان اللهرا تکرار می کرد.

[پرتوی از اسرار نماز ، ص173] .

تسبیحات در سحر ماه رمضان :

سبحان من یعلم جوارح القلوب سبحان من یحصی عدد الذنوب سبحان من لا تخفی علیه خافیه فی السماوات و الأرضین سبحان الرب الودود سبحان الفرد الوتر سبحان العظیم الأعظم سبحان من لا یعتدی علی أهل مملکته سبحان من لا یوخذ أهل الأرض بألوان العذاب سبحان... [إقبال الأعمال ، ص82] .

6. آثار تسبیح

عارف واصل مرحوم حاج میرزا جواد ملکی قزوینی می فرماید : مرا شیخی بود بزرگوار (شاید مرحوم آخوند ملا حسین قلی همدانی) که مانند او را ندیده ام. از او پرسیدم : در اصلاح و جلب معارف چه عملی را به تجربه رسانده اید؟

فرمود : من عملی رامؤثرتر ندیدم از این که در هر شبانه روز یک بار بر سجده طولانی مداومت شود و در آن سجده بگوید : لا إِلهَ إِلاَّ أَنْتَ سُبْحانَک إِنِّی کنْتُ مِنَ الظّالِمِینَ [انبیاء/87] .

و به هنگام گفتن خود را در زندان طبیعت زندانی و به زنجیرهای اخلاق رذیله بسته ببیند ، آنگاه اقرار کند : بار الها این کار را تو بر من نکردی ،

بلکه من خود بر خود ستم کردم و خود را به اینجا انداختم. [اسرار الصلوه ، 427] .

مایه نجات :

فَلَوْ لا أَنَّهُ کانَ مِنَ الْمُسَبِّحِینَ لَلَبِثَ فِی بَطْنِهِ إِلی یوْمِ یبْعَثُونَ [صافات/143-144] .

پیامبر هنگامی که از مجلسی برمی خاست ، می فرمود :

إِذَا قُمْتَ مِنْ مَجْلِسِک تَقُولُ : سُبْحَانَک اللَّهُمَّ وَ بِحَمْدِک لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ اغْفِرْ لِی وَ تُبْ عَلَی وَ قَالَ إِنَّهُ کفَّارَهُ الْمَجْلِسِ [عوالی اللآلی ، ج2 ، ص26] .
برخی سئوال می کردند؟

پیامبر فرمود : اینها کلماتی است که جبرئیل به من آموخته : إِنَّهُ کفَّارَهُ الْمَجْلِسِ

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ أَرَادَ أَنْ یکتَالَ بِالْمِکیالِ الْأَوْفَی فَلْیقُلْ إِذَا أَرَادَ أَنْ یقُومَ مِنْ مَجْلِسِهِ سُبْحَانَ رَبِّک رَبِّ الْعِزَّهِ عَمَّا یصِفُونَ وَ سَلَامٌ عَلَی الْمُرْسَلِینَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ

سبحان ربک رب الغره عما یصفون وسلام علی المرسلین والحمدلله رب العالمین [نمونه ، ج19 ، ص198] . [نورالثقلین ، ج4 ، ص440] .

7. چند مسئله درباره تسبیحات اربعه

در رکعت سوم و چهام مخیر است بین قرائت حمد وتسبیحات اربعه.

بهتر است در هر دو رکعت تسبیحات بخواند.

اگر یک مرتبه تسبیحات هم بگوید کافی است.

واجب است در رکعت سوم وچهارم تسبیحات را (یا حمد را) آ هسته بخوانند.

مستحب است بعد از تسبیحات استغفار کند.

أَسْتَغْفِرُ اللّهَ رَبّی وَ أتُوبُ إِلَیهِیااللّهُمَّ اغْفِرْ لِی

1. تعبّد وتشبث

1. ربوبیت ولایت الهی

حتی کفّار در خالقیت الله کمتر بحث دارند : وَ لَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ لَیقُولُنَّ اللّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلّهِ بَلْ أَکثَرُهُمْ لا یعْلَمُون [لقمان/25.]

همه حرف ها بر سر اداره و سرپرستی و قانونگذاری و اختیاری است که فرعون ها و نمرودها و ابوها و ابرها تلاش می کنند.

َمَنْ رَبُّکما یا مُوسی [طه/49.]

قالَ إِبْراهیمُ رَبّی الَّذی یحْیی وَ یمیت [بقره/258.]

قالُوا آمَنّا بِرَبِّ هارُونَ وَ مُوسی [طه/70.]

اتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللّهِ [توبه/31.]

منطق ما آن است که مربّی و مقنّن حتما باید خالق و محیط و بی نیاز باشد. در مکاتب نیز مسأله همین است.

حرف ما این است که وحی از خالق نه سلیقه و اجتهاد نه هوس های طاغوت و نه هوس های شخصی امامان معصوم اَنَا اقول ندارند.خلفاء اَنَا اُحرمهادارند.

2. تعبد وتشبث در ادیان قبلی

ادیان قبلی به 3 سرنوشت گرفتار شدند :

الف : کتمان : وَ إِذْ أَخَذَ اللّهُ میثاقَ الَّذینَ أُوتُوا الْکتابَ لَتُبَینُنَّهُ لِلنّاسِ وَ لا تَکتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَراءَ ظُهُورِهِمْ وَ اشْتَرَوْا بِهِ ثَمَناً قَلیلاً فَبِئْسَ ما یشْتَرُونَ [آل عمران/187.]

ب : تلبیس : یا أَهْلَ الْکتابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْباطِلِ [آل عمران/71.]

ج : تحریف : یحَرِّفُونَ الْکلِمَ عَنْ مَواضِعِهِ [نساء/46]

چون از نظر روانشناسی اجتماعی تکذیب یکدفعه ممکن و مقبول مردم نیست مراحل فوق را اعمال می کردند.

3. تعبد وتشبث بعد از رسول خدا

عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع : فِی قَوْلِ اللَّهِ جَلَّ وَ عَزَّاتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللَّه [توبه-31] فَقَالَ وَ اللَّهِ مَا صَامُوا لَهُمْ (برای احبار و رهبان) وَ لَا صَلَّوْا لَهُمْ وَ لَكِنْ أَحَلُّوا لَهُمْ حَرَاماً وَ حَرَّمُوا عَلَيهِمْ حَلَالاً فَاتَّبَعُوهُمْ [کافی ، ج1 ، ص53.]

بعد از رسول خداصدو خط پیدا شد. خط اهل بیتعلیهم السلامکه همان تعبّد محض است

خط خلفاء که با سلیقه خلیفه تعیین و خلیفه هم با سلیقهاَنَا أحرّمهابگوید.

اجتهاد و فهم وحی فقهاء ما وحی را می فهمند و برای دیگران می گویند. قیاس و استحسان و خیال گاهی خارج از وحی است.

قَالَ الصَّادِقُ ع : مَهْمَا أَجَبْتُک فِيهِ بِشَیءٍ فَهُوَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص لَسْنَا نَقُولُ بِرَأْينَا مِنْ شَیءٍ [بصائرالدرجات ، ص300.]

قَالَ الصَّادِقُع : حَدِيثِی حَدِيثُ أَبِی وَ حَدِيثُ أَبِی حَدِيثُ جَدِّی وَ حَدِيثُ جَدِّی حَدِيثُ الْحُسَينِ وَ حَدِيثُ الْحُسَينِ حَدِيثُ الْحَسَنِ وَ حَدِيثُ الْحَسَنِ حَدِيثُ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ ع وَ حَدِيثُ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ حَدِيثُ رَسُولِ اللَّهِ ص وَ حَدِيثُ رَسُولِ اللَّهِ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [

کافی ، ج1 ، ص53.]

1. تعبّد وتشبث

1. ربوبیت و ولایت الهی

- حتی کفّار در خالقیت الله کمتر بحث دارند : وَ لَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لا يعْلَمُون [لقمان/25] .

همه حرف ها بر سر اداره و سرپرستی و قانونگذاری و اختیاری است که فرعون ها و نمرودها و ابوها و ابرها تلاش می کنند.

مَنْ رَبُّكما يا مُوسى [طه/49] .

قالَ إِبْراهيمُ رَبِّی الَّذی يحْيی وَ يميت [بقره/258] .

قالُوا آمَنّا بِرَبِّ هارُونَ وَ مُوسى [طه/70] .

اتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللّهِ [توبه/31] .

منطق ما آن است که مربّی و مقنّن حتما باید خالق و محیط و بی نیاز باشد. در مکاتب نیز مسأله همین است.

حرف ما این است که وحی از خالق؛ نه سلیقه و اجتهاد ، نه هوس های طاغوت و نه هوس های شخصی. امامان معصوم اَنَا اقول ندارند.خلفاء اَنَا اُحرمهادارند.

2. تعبد وتشبث در ادیان قبلی

ادیان قبلی به 3 سرنوشت گرفتار شدند :

الف : کتمان : وَ إِذْ أَخَذَ اللّهُ ميثاقَ الَّذينَ أُوتُوا الْكِتابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنّاسِ وَ لا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَراءَ ظُهُورِهِمْ وَ اشْتَرَوْا بِهِ ثَمَناً قَليلاً فَبِئْسَ ما يشْتَرُونَ [آل عمران/187] .

ب : تلبیس : يا أَهْلَ الْكِتابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْباطِلِ [آل عمران/71] .

ج : تحریف : یحَرِّفُونَ الْکلِمَ عَنْ مَواضِعِهِ [نساء/46] .

چون از نظر روانشناسی اجتماعی تکذیب یک دفعه ممکن و مقبول مردم نیست ، مراحل فوق را اعمال می کردند.

3. تعبد وتشبث بعد از رسول خدا

عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : "فِی قَوْلِ اللَّهِ جَلَّ وَ عَزَّ : "اتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللّه" (توبه/31) فَقَالَ : وَ اللَّهِ مَا صَامُوا لَهُمْ (برای احبار و رهبان) وَ لَا صَلَّوْا لَهُمْ وَ لَکنْ أَحَلُّوا لَهُمْ حَرَاماً وَ حَرَّمُوا عَلَیهِمْ حَلَالًا فَاتَّبَعُوهُمْ" [کافی ، ج1 ، ص53] .

بعد از رسول خدا (ص) دو خط پیدا شد. خط اهل بیت (علیهم السلام) که همان تعبّد محض است.

خط خلفا که با سلیقه خلیفه تعیین و خلیفه هم با سلیقهاَنَا أحرّمهابگوید.

4. اجتهاد و فهم وحی

فقهای ما وحی را می فهمند و برای دیگران می گویند. قیاس و استحسان و خیال گاهی خارج از وحی است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَهْمَا أَجَبْتُک فِیهِ بِشَی‌ءٍ فَهُوَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) لَسْنَا نَقُولُ بِرَأینَا مِنْ شَی‌ءٍ [بصائرالدرجات ، ص300] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حَدِیثِی حَدِیثُ أَبِی وَ حَدِیثُ أَبِی حَدِیثُ جَدِّی وَ حَدِیثُ جَدِّی حَدِیثُ الْحُسَینِ وَ حَدِیثُ الْحُسَینِ حَدِیثُ الْحَسَنِ وَ حَدِیثُ الْحَسَنِ حَدِیثُ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) وَ حَدِیثُ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ حَدِیثُ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ حَدِیثُ رَسُولِ اللَّهِ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج1 ، ص53] .

1. تعصب دراسلام

1. تعصب مثبت درقرآن وسنت

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَإِنْ کانَ لَا بُدَّ مِنَ الْعَصَبِیهِ فَلْیکنْ تَعَصُّبُکمْ لِمَکارِمِ الْخِصَالِ وَ مَحَامِدِ الْأَفْعَالِ وَ مَحَاسِنِ الْأُمُورِ الَّتِی تَفَاضَلَتْ فِیهَا الْمُجَدَاءُ وَ النَّجَدَاءُ مِنْ بُیوتَاتِ الْعَرَبِ وَ یعَاسِیبِ القَبَائِلِ بِالْأَخْلَاقِ الرَّغِیبَهِ وَ الْأَحْلَامِ الْعَظِیمَهِ وَ الْأَخْطَارِ الْجَلِیلَهِ وَ الْآثَارِ الْمَحْمُودَه [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

21 قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : لَمْ یدْخِلِ الْجَنَّهَ حَمِیهٌ غَیرُ حَمِیهِ حَمْزَهَ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَ ذَلِک حِینَ أَسْلَمَ غَضَباً لِلنَّبِی ص فِی حَدِیثِ السَّلَی الَّذِی أُلْقِی عَلَی النَّبِی (ص) [کافی ، ج2 ، ص308] .

شکم بند گوسفندی را در حال سجود بر پیامبر (ص) پرتاب کردند ، حمزه بن عبدالمطلب عصبانی شد و گفت : به خاطر این بی ادبی من مسلمان شدم.

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَیا عَجَباً عَجَباً وَ اللَّهِ یمِیتُ الْقَلْبَ وَ یجْلِبُ الْهَمَّ مِنَ اجْتِمَاعِ هَولَاءِ الْقَوْمِ عَلَی بَاطِلِهِمْ وَ تَفَرُّقِکمْ عَنْ حَقِّکمْ فَقُبْحاً لَکمْ وَ تَرَحاً حِینَ صِرْتُمْ غَرَضاً یرْمَی یغَارُ عَلَیکمْ وَ لَا تُغِیرُونَ وَ

تُغْزَوْنَ وَ لَا تَغْزُونَ وَ يعْصَى اللَّهُ وَ تَرْضَوْنَ [نهج البلاغه ، خطبه 27] .

4 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أُتِيَ النَّبِی ص بِأُسَارَی فَأَمَرَ بِقَتْلِهِمْ وَ خَلَّی رَجُلًا مِنْ بَينِهِمْ فَقَالَ : الرَّجُلُ كيفَ أَطْلَقْتَ عَنِّی فَقَالَ : أَخْبَرَنِی جَبْرَئِيلُ عَنِ اللَّهِ أَنَّ فِيک خَمْسَ خِصَالٍ يحِبُّهَا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ الْغَيرَةَ الشَّدِيدَةَ عَلَی حَرَمِک وَ السَّخَاءَ وَ حُسْنَ الْخُلُقِ وَ صِدْقَ اللِّسَانِ وَ الشَّجَاعَةَ فَلَمَّا سَمِعَهَا الرَّجُلُ أَسْلَمَ وَ حَسُنَ إِسْلَامُهُ وَ قَاتَلَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ص حَتَّی اسْتُشْهِدَ [أمالی صدوق ، ص271] .

5 انّ الله تبارک و تعالی غیور و یحبّ الغیره. [جامع السّعادات ، ج1 ، ص265]

6 انّ الله یغار و المؤمن یغار.

7 خلخال از پای زنی ذمّی کندند. حضرت علی (ع) فرمود : فَلَوْ أَنَّ امْرَأً مُسْلِماً مَاتَ مِنْ بَعْدِ هَذَا أَسَفاً مَا كانَ بِهِ مَلُوماً [نهج البلاغه ، خطبه 27] .

8 قَدْ كانَتْ لَكمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فی إِبْراهيمَ وَ الَّذينَ مَعَهُ إِذْ قالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنّا بُرَآوا مِنْكمْ وَ مِمّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ [ممتحنه/4] .

9 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ لَقَدْ كنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ص نَقْتُلُ آبَاءَنَا وَ أَبْنَاءَنَا وَ إِخْوَانَنَا وَ أَعْمَامَنَا مَا يزِيدُنَا ذَلِک إِلَّا إِيمَاناً وَ تَسْلِيماً وَ مُضِياً عَلَی اللَّقَمِ وَ صَبْراً عَلَی مَضَضِ الْأَلَمِ وَ جِدّاً فِی جِهَادِ الْعَدُو [نهج البلاغه ، خطبه 56] .

2. تعصب نابجا درقرآن وسنت

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَلَا فَالْحَذَرَ الْحَذَرَ مِنْ طَاعَهِ سَادَاتِكمْ وَ كبَرَائِكمُ الَّذِينَ تَكبَّرُوا عَنْ حَسَبِهِمْ وَ تَرَفَّعُوا فَوْقَ نَسَبِهِمْ وَ أَلْقَوُا الْهَجِينَهَ عَلَی رَبِّهِمْ وَ جَاحَدُوا اللَّهَ عَلَی مَا

صَنَعَ بِهِمْ مُكابَرَةً لِقَضائِهِ وَ مُغالَبَةً لآلائِهِ فَإِنَّهُمْ قَواعِدُ أَساسِ الْعَصَبِيهِ وَ دَعائِمُ أَرْكانِ الْفِتْنَهِ وَ سُيوفُ اعْتِزاءِ الْجاهِلِيه [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَاحْذَرُوا عِبَادَ اللَّهِ عَدُوَّ اللَّهِ أَنْ يعْدِيكمْ بِدَائِهِ وَ أَنْ يسْتَفِزَّكمْ بِخَيلِهِ وَ رَجْلِهِ فَلَعَمْرِى لَقَدْ فَوَّقَ لَكمْ سَهْمَ الْوَعِيدِ وَ أَغْرَقَ إِلَيكمْ بِالنَّزْعِ الشَّدِيدِ وَ رَمَاكمْ مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ فَقَالَ : رَبِّ بِما أَغْوَيتَنِى لَأُزَينَنَّ لَهُمْ فِى الْأَرْضِ وَ لَأُغْوِينَّهُمْ أَجْمَعِينَ قَذْفاً بِغَيبٍ بَعِيدٍ وَ رَجْماً بِظَنٍّ غَيرِ مُصِيبٍ صَدَّقَهُ بِهِ أَبْنَاءُ الْحَمِيهِ وَ إِخْوَانُ الْعَصَبِيهِ وَ فُرْسَانُ الْكبْرِ وَ الْجَاهِلِيهِ حَتَّى إِذَا انْقَادَتْ لَهُ الْجَامِحَهُ مِنْكمْ وَ اسْتَحْكمَتِ الطَّمَاعِيهُ مِنْهُ فِيكمْ فَنَجَمَتْ فِيهِ الْحَالُ مِنَ السِّرِّ الْخَفِى إِلَى الْأَمْرِ الْجَلِى اسْتَفْحَلَ سُلْطَانُهُ عَلَيكمْ وَ دَلَفَ بِجُنُودِهِ نَحْوَكمْ فَأَقْحَمُوكمْ وَلَجَاتِ الذُّلِّ وَ أَحَلُّوكمْ وَرَطَاتِ الْقَتْلِ وَ أَوْطَنُوكمْ إِثْخَانَ الْجِرَاحَهِ طَعْناً فِى عُيونِكمْ وَ حَزّاً فِى حُلُوقِكمْ وَ دَقّاً لِمَنَاخِرِكمْ وَ قَصْداً لِمَقَاتِلِكمْ وَ سَوْقاً بِخَزَائِمِ الْقَهْرِ إِلَى النَّارِ الْمُعَدَّهِ لَكمْ فَأَصْبَحَ أَعْظَمَ فِى دِينِكمْ حَرْجاً وَ أَوْرَى فِى دُنْياكمْ قَدْحاً مِنَ الَّذِينَ أَصْبَحْتُمْ لَهُمْ مُنَاصِبِينَ وَ عَلَيهِمْ مُتَأَلِّبِينَ فَاجْعَلُوا عَلَيهِ حَدَّكمْ وَ لَهُ جِدَّكمْ فَلَعَمْرُ اللَّهِ لَقَدْ فَخَرَ عَلَى أَصْلِكمْ وَ وَقَعَ فِى حَسَبِكمْ وَ دَفَعَ فِى نَسَبِكمْ وَ أَجْلَبَ بِخَيلِهِ عَلَيكمْ وَ قَصَدَ بِرَجْلِهِ سَبِيلَكمْ يقْتَنِصُونَكمْ بِكلِّ مَكانٍ وَ يضْرِبُونَ مِنْكمْ كلَّ بَنَانٍ لَا تَمْتَنِعُونَ بِحِيلَهٍ وَ لَا تَدْفَعُونَ بِعَزِيمَهٍ فِى حَوْمَهِ ذُلٍّ وَ حَلْقَهِ ضِيقٍ وَ عَرْصَهِ مَوْتٍ وَ جَوْلَهِ بَلَاءٍ فَأَطْفِئُوا مَا كمَنَ فِى قُلُوبِكمْ مِنْ نِيرَانِ الْعَصَبِيهِ وَ أَحْقَادِ الْجَاهِلِيهِ فَإِنَّمَا تِلْک الْحَمِيهُ تَكونُ فِى الْمُسْلِمِ مِنْ خَطَرَاتِ الشَّيطَانِ وَ نَخَوَاتِهِ وَ نَزَغَاتِهِ وَ نَفَثَاتِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 192

] .

2 وَ قالَتِ الْيهُودُ لَيسَتِ النَّصارى عَلى شَىءٍ وَ قالَتِ النَّصارى لَيسَتِ الْيهُودُ عَلى شَىءٍ [بقره/113] .

3 قُلْ إِنْ كانَ آباوكمْ وَ أَبْناوكمْ وَ إِخْوانُكمْ وَ أَزْواجُكمْ وَ عَشيرَتُكمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ كسادَها وَ مَساكنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَيكمْ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فى سَبيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّى يأْتِى اللّهُ بِأَمْرِهِ وَ اللّهُ لا يهْدِى الْقَوْمَ الْفاسِقينَ [توبه/24] .

4 يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا آباءَكمْ وَ إِخْوانَكمْ أَوْلِياءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكفْرَ عَلَى الْإِيمانِ وَ مَنْ يتَوَلَّهُمْ مِنْكمْ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُون [توبه/23] .

5 وَ إِذْ فَرَقْنا بِكمُ الْبَحْرَ فَأَنْجَيناكمْ وَ أَغْرَقْنا آلَ فِرْعَوْنَ وَ أَنْتُمْ تَنْظُرُونَ [بقره/50] .

به موسی (ع) گفتند ما 12 قبیله هستیم و باید از 12 راه برویم؛ شما دریا را به 12 بخش تقسیم کن. [تفسیر برهان ، ج1 ، ص97]

قَالِ اللَّهُ : يا مُوسَى قُلِ اللَّهُمَّ بِجَاهِ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّيِبِينَ جَفِّفْهَا فَقَالَهَا فَأَرْسَلَ اللَّهُ عَلَيهَا رِيحَ الصَّبَا فَجَفَّتْ وَ قَالَ مُوسَى : ادْخُلُوهَا قَالُوا : يا نَبِى اللّهِ ! نَحْنُ اثْنَتَا عَشْرَهَ قَبِيلَهً بَنُو اثْنَى عَشَرَ آبَاءٍ وَ إِنْ دَخَلْنَا رَامَ كلٌّ فَرِيقٍ مِنَّا تَقَدَّمَ صَاحِبِهِ فَلَا نَأمَنُ وُقُوعَ الشَّرِّ بَينَنَا فَلَوْ كانَ لِكلِّ فَرِيقٍ مِنَّا طَرِيقٌ عَلَى حِدَهٍ لَأَمِنَّا مَا نَخَافُه [بحارالأنوار ، ج13 ، ص138] .

6 وَ إِذا قيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِما أَنْزَلَ اللّهُ قالُوا نُومِنُ بِما أُنْزِلَ عَلَينا وَ يكفُرُونَ بِما وَراءَهُ وَ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقاً لِما مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِياءَ اللّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كنْتُمْ مُومِنينَ [بقره/91] .

تنها به تورات خودمان

ایمان می آوریم (یهودیهای زمان پیامبر (ص))

7 لَنْ تَرْضی عَنْک الْیهُودُ وَ لاَ النَّصاری حَتّی تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَی اللّهِ هُوَ الْهُدی [بقره/115] .

8 قالُوا کونُوا هُوداً أَوْ نَصاری تَهْتَدُوا [بقره/135] .

9 وَ لَئِنْ أَتَیتَ الَّذینَ أُوتُوا الْکتابَ بِکلِّ آیهٍ ما تَبِعُوا قِبْلَتَک [بقره/145] .

10 وَ لا تُومِنُوا إِلاّ لِمَنْ تَبِعَ دینَکمْ [آل عمران/73] .

11 یقُولُونَ (یهود) إِنْ أُوتیتُمْ هذا (آنچه در تورات و مطابق میل شماست.) فَخُذُوهُ وَ إِنْ لَمْ تُوتَوْهُ فَاحْذَرُوا [مائده/41] .

12 ما لَکمْ لا تُقاتِلُونَ فی سَبیلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفینَ مِنَ الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدان [نساء/75] .

اسلام خود را محدود به مرز و قبیله و نژاد نکرده و دیدگاه او تمام محرومان جامعه است نه ناسیونالیست.

13 یا أَیهَا النّاسُ إِنّا خَلَقْناکمْ مِنْ ذَکرٍ وَ أُنْثی وَ جَعَلْناکمْ شُعُوباً وَ قَبائِلَ لِتَعارَفُوا إِنَّ أَکرَمَکمْ عِنْدَ اللّهِ أَتْقاکمْ إِنَّ اللّهَ عَلیمٌ خَبیرٌ [حجرات/13] .

14 وَ قالَتِ الْیهُودُ وَ النَّصاری نَحْنُ أَبْناءُ اللّهِ وَ أَحِبّاوهُ قُلْ فَلِمَ یعَذِّبُکمْ بِذُنُوبِکمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَق [مائده/18] .

15 إِذْ جَعَلَ الَّذینَ کفَرُوا فی قُلُوبِهِمُ الْحَمِیةَ حَمِیةَ الْجاهِلِیهِ [فتح/26] .

16 فَلا یسْرِفْ فِی الْقَتْل [اسراء/33] . در شأن این بود که به خاطر قتل یک نفر چند نفر را می کشتند.

17 انتقاد از یهود که می گویند : لَنْ تَمَسَّنَا النّارُ إِلاّ أَیاماً مَعْدُودَةً [بقره/80] .

وَ قالُوا کونُوا هُوداً أَوْ نَصاری تَهْتَدُوا [بقره/135] .

18 ریشه عصیان ابلیس نژادپرستی است که

گفت : خَلَقْتَنی مِنْ نارٍ [اعراف/12] .

19 بَلْ نَتَّبِعُ ما أَلْفَینا عَلَیهِ آباءَنا [بقره/170] .

20 قالُوا حَسْبُنا ما وَجَدْنا عَلَیهِ آباءَنا [مائده/104] .

21 به موسی (ع) گفتند : وَ ما سَمِعْنا بِهذا فی آبائِنَا الْأَوَّلینَ [قصص/36] .

22 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَعَصَّبَ أَوْ تُعُصِّبَ لَهُ فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَ الْإِیمَانِ مِنْ عُنُقِهِ [کافی ، ج2 ، ص308] .

23 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ کانَ فِی قَلْبِهِ حَبَّهٌ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ عَصَبِیهٍ بَعَثَهُ اللَّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ مَعَ أَعْرَابِ الْجَاهِلِیهِ [کافی ، ج2 ، ص308] .

24 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یتَعَوَّذُ فِی کلِّ یوْمٍ مِنْ سِتٍّ مِنَ الشَّک وَ الشِّرْک وَ الْحَمِیهِ وَ الْغَضَبِ وَ الْبَغْی وَ الْحَسَدِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص329] .

25 میان زن عرب و عجم اختلافی پیدا شد. نزد حضرت علی (ع) آمدند و حضرت تفاوتی قائل نشد. زن عرب اعتراض کرد. امام دو مشت خاک در دست گرفت و فرمود : "میان این دو مشت فرقی نمی یابم." [خدمات متقابل ، ص125 چاپ چینی]

26 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ یعَذِّبُ سِتَّهً بِسِتَّهٍ الْعَرَبَ بِالْعَصَبِیهِ وَ الدَّهَاقِینَ بِالْکبْرِ وَ الْأُمَرَاءَ بِالْجَوْرِ وَ الْفُقَهَاءَ بِالْحَسَدِ وَ التُّجَّارَ بِالْخِیانَهِ وَ أَهْلَ الرُّسْتَاقِ بِالْجَهْلِ [إختصاص مفید ، ص234] .

27 وَ لَوْ نَزَّلْناهُ عَلی بَعْضِ الْأَعْجَمینَ فَقَرَأَهُ عَلَیهِمْ ما کانُوا بِهِ مُومِنین [شعراء/198-199] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَوْ نُزِّلَ الْقُرْآنُ عَلَی الْعَجَمِ مَا آمَنَتْ بِهِ الْعَرَبُ وَ قَدْ نُزِّلَ

عَلَى الْعَرَبِ فَ آمَنَتْ بِهِ الْعَجَمُ فَهَذِهِ فَضِيلَةُ الْعَجَمِ [تفسيرالقمى ، ج2 ، ص124] .

3. تعصب قبیله ای درزمان امام علی (ع)

نجاشی شاعر در ماه مبارک رمضان شراب خورد. حضرت علی (ع) 80 ضربه شلاق به خاطر شراب و 20 ضربه به خاطر ماه رمضان اجرا کرد. قبیله او که 6000 خانه در کوفه داشتند ، عصبانی شدند و بعضی از آنها به معاویه ملحق شدند. طارق بن عبدالله خدمت حضرت امیر (ع) رسید و گفت : ما باور نداشتیم شما این کار را بکنید. دل های ما را از کینه پر کردید.امور ما را متشتّت کردید. حضرت (ع) فرمود : وَ إِنَّها لَكَبِيرَةٌ إِلّا عَلَى الْخاشِعِينَ [(بقره/45)] .

قَالَ : صَاحِبُ كتَابِ الْغَارَاتِ : إِنَّ عَلِياً عَلَيهِ السَّلَامُ لَمَّا حَدَّ النَّجَاشِى غَضِبَ الْيمَانِيهُ ، فَدَخَلَ طَارِقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَلَيهِ فَقَالَ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ مَا كُنَّا نَرَى أَنَّ أَهْلَ الْمَعْصِيهِ وَ الطَّاعَهِ ، وَ أَهْلَ الْفُرْقَهِ وَ الْجَمَاعَهِ عِنْدَ وُلَاهِ الْعَدْلِ وَ مَعَادِنِ الْفَضْلِ سِيانِ فِى الْجَزَاءِ ، حَتَّى رَأَينَا مَا كانَ مِنْ صَنِيعِكَ بِأَخِى الْحَارِثِ ، فَأَوْغَرَتْ صُدُورُنَا ، وَ شَتَّتْ أُمُورُنَا ، وَ حَمَّلْتَنَا عَلَى الْجَادَّهِ الَّتِى كُنَّا نَرَى أَنَّ سَبِيلَ مَنْ رَكبَهَا النَّارُ. فَقَالَ [لِى عَلَيهِ السَّلَامُ] وَ إِنَّها لَكَبِيرَةٌ إِلّا عَلَى الْخاشِعِينَ" (بقره-45) [الغارات ، ج2 ، ص369] .

حضرت علی (ع) مأمور فرستاد که لبید بن عطارد را دستگیر کنند. در بین راه که او را خدمت حضرت علی (ع) می بردند ، نعیم بن دجاجه که از شرطه الخمیس بود و همشهری متهم بود ، بلند شد و دست متّهم را از مأمورین رها کرد. امام (ع) امر کرد نعیم را

بیاورید و دستور دادند او را سخت تازیانه بزنند. بعد از خوردن شلاق وقتی بیرون می رفت گفت : یا أمیرالمؤمنین ! اقامتِ با تو ذلّت و مفارقت از تو کفر است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بَعَثَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) إِلَى لَبِيدِ بْنِ عُطَارِدٍ التَّمِيمِى فِى كلَام بَلَغَهُ فَمَرَّ بِهِ رَسُولُ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) فِى بَنِى أَسَدٍ فَقَامَ إِلَيهِ نُعَيمُ بْنُ دَجَاجَةَ الْأَسَدِى فَأَفْلَتَهُ فَبَعَثَ إِلَيهِ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) فَأَتَوْهُ بِهِ وَ أَمَرَ بِهِ أَنْ يضْرَبَ فَقَالَ لَهُ نُعَيمٌ : وَ اللَّهِ إِنَّ الْمُقَامَ مَعَک لَذُلٌّ وَ إِنَّ فِرَاقَک لَكفْرٌ فَلَمَّا سَمِعَ ذَلِک مِنْهُ قَالَ : لَهُ قَدْ عَفَوْنَا عَنْک [تهذيب الأحكام ، ج10 ، ص87] .

1. تعلیم وتربیت

1. اهمیت تعلیم وتربیت

1. ضرورت تعلیم

1. منزلت علم

1. آیات

1) قُلْ هَلْ يسْتَوِى الَّذينَ يعْلَمُونَ وَ الَّذينَ لا يعْلَمُونَ إِنَّما يتَذَكرُ أُولُوا الْأَلْبابِ [زمر/9] .

2) يرْفَعِ اللَّهُ الَّذينَ آمَنُوا مِنْكمْ وَ الَّذينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجات [مجادله/11] .

3) وَ تِلْک الْأَمْثالُ نَضْرِبُها لِلنّاسِ وَ ما يعْقِلُها إِلاَّ الْعالِمُونَ [عنكبوت/43] .

4) الَّذى عَلَّمَ بِالْقَلَمِ [علق/4] .

ریشه استعمار و استثمار همانا استحمار است و آیات تدبّر ، تعقّل ، تفکر و سیر در ارض برای ریشه کنی جهل است.

2. روایات

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أُفٍّ لِكلِّ مُسْلِمٍ لَا يجْعَلُ فِى كلِّ جُمْعَهٍ يوْماً يتَفَقَّهُ فِيهِ أَمْرَ دِينِهِ وَ يسْأَلُ عَنْ دِينِهِ [المحاسن ، ج1 ، ص225] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : رَحِمَ اللّهُ عَبْداً أَحْيا أَمْرَنَا قُلْتُ كيفَ يحْيى أَمْرَكمْ قَالَ يتَعَلّمُ عُلُومَنَا وَ يعَلِّمُهَا النَّاسَ فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا [معانيالأخبار ، ص180] .

2. لزوم تحصيل علم

تحصيل علم به هر جهت مكان ندارد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اُطْلُبُوا الْعِلْمَ وَ لَوْ بِالصِّينِ [روضه الواعظين ، ج1 ، ص11] .

زمان ندارد ، شرط ندارد.و لو من عند يهود

بعد فردی ندارد : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كلِّ مُسْلِمٍ [كافى ، ج1 ، ص30] .

و قال المعصوم (ع) : اطلبوا العلم و لو لغير الله فانّه ينجرّ الى اللّه

2. ضرورت تعليم

اساسا تا دل از آلودگی ها خالی نشود و زمين صاف نباشد ، نهال در او گيرا نمی شود.

تربيت و پرورش به قدری مهم است که از هنگام انتخاب همسر سفارشات لازم شده است.

1) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِياكمْ وَ تَزْوِيجَ الْحَمْقَاءِ فَإِنَّ صُحْبَتَهَا بَلَاءٌ وَ وُلْدَهَا ضِياعٌ [كافى ، ج5 ، ص353] .

2) به شارب الخمر زن ندهيد.

3) از خاندان اصيل دختر بگيريد.

4) اگر امه مجنونه داشتی و زيبا بود و همبستر شدی ، عزل کن که بچه دار نشوی.

5) إِنَّک إِنْ تَذَرْهُمْ يضِلُّوا عِبادَک وَ لا يلِدُوا إِلاّ فاجِراً كفّاراً [نوح/27] .

شروع تربيت از قبل از ازدواج. همسر ترسو نه. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : (در خطاب به فرزندش محمد حنفيه) أدرکک عرق من أمک [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحديد ، ج1 ، ص243] .

همسر احمق نه ، گر چه زيبا باشد ، ناصبيه و يهوديه نه.

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : من كان له صبى فليتصاب له [عوالى اللئالى ، ج3 ، ص311] .

فَانْظُرْ ما ذا تَرى [صافات/102] .

يا بُنَى لا تَقْصُصْ رُوياک عَلى إِخْوَتِک [يوسف/5] .

يا بنىّ هاى لقمان

يا بُنَى إِنَّها إِنْ تَک مِثْقالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَکنْ فى صَخْرَةٍ أَوْ فِى السَّماواتِ

أَوْ فِی الْأَرْضِ یأْتِ بِهَا اللّهُ إِنَّ اللّهَ لَطیفٌ خَبیرٌ [لقمان/16] .

یا بُنَی أَقِمِ الصَّلاهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ اصْبِرْ عَلی ما أَصابَک إِنَّ ذلِک مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ [لقمان/17] .

ایجاد صحنه تضاد و مسابقهالسّابِقُونَ السّابِقُونَ [واقعه/10] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : حتی أسرح إلیک فی میادین السابقین [مصباح المتهجد ، ص849] . (دعای کمیل)

3. رابطه علم وتربیت

علم و تربیت با هم است ، بلکه علم یکی از راه های تربیت است. در قرآن هر مورد که سخن از انبیاء به میان آمده فرموده بعثت به خاطر تعلیم و تزکیه است.

یک جا از بیان ابراهیم (ع) است.

همه کس

همه چیز

همه وقت

همه جا

و سه مورد دیگر از خدا و اینک آیات :

1) رَبَّنا وَ ابْعَثْ فیهِمْ رَسُولاً مِنْهُمْ یتْلُوا عَلَیهِمْ آیاتِک وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَهَ وَ یزَکیهِمْ إِنَّک أَنْتَ الْعَزیزُ الْحَکیمُ [بقره/129] .

اینجا جملهیعَلِّمُهُمُدر بیان و درخواست ابراهیم (ع) بر جملهیزَکیهِمْمقدّم است ، امّا در سه مورد دیگر که خدا درخواست ابراهیم (ع) راَ اجابت فرمود ، بیان از خدا است نه ابراهیم (ع) . جملهیزَکیهِمْمقدّم شده و اینک آیات :

2) لَقَدْ مَنَّ اللّهُ عَلَى الْمُومِنينَ إِذْ بَعَثَ فيهِمْ رَسُولاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ يتْلَوا عَلَيهِمْ آياتِهِ وَ يزَكيهِمْ وَ يعَلِّمُهُمُ الْكتابَ وَ الْحِكمَةَ [آل عمران/164] .

3) هُوَ الَّذى بَعَثَ فِى الْأُمِّيينَ رَسُولاً مِنْهُمْ يتْلُوا عَلَيهِمْ آياتِهِ وَ يزَكيهِمْ وَ يعَلِّمُهُمُ الْكتابَ وَ الْحِكمَه [جمعه/2] .

4) كما أَرْسَلْنا فيكمْ رَسُولاً مِنْكمْ يتْلُوا عَلَيكمْ آياتِنا وَ يزَكيكمْ وَ يعَلِّمُكمُ الْكتابَ وَ الْحِكمَةَ [بقره/151] .

2. آداب تعليم وتربيت

1. ابزار تعليم وتربيت

تواض

(ع) : لَوْ كنْتَ فَظًّا غَليظَ الْقَلْبِ لاَنْفَضُّوا مِنْ حَوْلِک [آل عمران/159] .

أَ وَ عَجِبْتُمْ أَنْ جاءَکمْ ذِکرٌ مِنْ رَبِّکمْ عَلی رَجُلٍ مِنْکمْ لِيُنْذِرَکمْ وَ لِتَتَّقُوا وَ لَعَلَّکمْ تُرْحَمُونَ [اعراف/63] .

پيامبر (ص) به کسی که از او می ترسيد فرمود : من کسی نيستم.

محبّت و حسن خلق

وَ اخْفِضْ جَناحَک لِمَنِ اتَّبَعَک مِنَ الْمُومِنينَ [شعراء/215] .

2. روشهای تعليم وتربيت

1. تدريجی بودن

تعليم بايد تدريجی باشد :

نَزَّلْنا [دهر/23] .

تدريجی است.

فُصِّلَتْ آياتُهُ [فصلت/3] .

وَ مِنْ ثَمَراتِ النَّخيلِ وَ الْأَعْنابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَکراً وَ رِزْقاً حَسَناً [نحل/67] .

إِثْمُهُما أَکبَرُ مِنْ نَفْعِهِما [بقره/219] .

لا تَقْرَبُوا الصَّلاةَ وَ أَنْتُمْ سُکاری [نساء/43] .

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَ الْمَيسِرُ وَ الْأَنْصابُ وَ الْأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيطانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [مائده/90] .

در تحريم ربا ، چون آلودگی عجيب بود ، روش تدريجی به عمل آمد :

اوّل : حکم اخلاقی : وَ ما آتَيتُمْ مِنْ رِباً لِيرْبُوَا فی أَمْوالِ النّاسِ فَلا يرْبُوا عِنْدَ اللّهِ [روم/39] .

دوم : از عادات زشت یهود یکی می فرماید : وَ أَخْذِهِمُ الرِّبَوا وَ قَدْ نُهُوا عَنْهُ وَ أَكلِهِمْ أَمْوالَ النّاسِ بِالْباطِلِ وَ أَعْتَدْنا لِلْكافِرينَ مِنْهُمْ عَذاباً أَليماً [نساء/161] .

که یهودیان ممنوع بودند.

سوم : تنها نهی از یک نوع ربای غلیظ شده : لا تَأْكلُوا الرِّبَوا أَضْعافاً مُضاعَفَةً [آل عمران/130] .

چهارم : به هنگام نماز ، مست نباشید.

پنجم : اعلام خطرناک : فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِه [بقره/279] .

2. اول خود بعد دیگران

وَ ثِيابَک فَطَهِّرْ [مدثر/4] .

وَ أَنْذِرْ عَشيرَتَک

الْأَقْرَبينَ [شعراء/214] .

لِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرى وَ مَنْ حَوْلَها [انعام/92] .

وَ ما أَرْسَلْناک إِلاّ کافَّةً لِلنّاسِ [سبأ/28] .

3. استفاده از مثال

برای پذیرش بهتر : مطالبی را که می خواهیم بگوییم به نمونه هایی که در ذهن مردم است ، وابسته کنیم.

شَرَعَ لَکمْ مِنَ الدِّینِ ما وَصّی بِهِ نُوحاً وَ الَّذی أَوْحَینا إِلَیک وَ ما وَصَّینا بِهِ إِبْراهیمَ وَ مُوسی وَ عیسی أَنْ أَقیمُوا الدِّینَ وَ لا تَتَفَرَّقُوا فیهِ [شوری/13] .

زیرا مردم در برابر نوگرایی حسّاسیت نشان می دهند.

4. اصل موازنه

استاد مراعات موازنه را بکند تا نه یأس پیدا شود و نه غرور :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْفَقِیهُ کلُّ الْفَقِیهِ مَنْ لَمْ یقَنِّطِ النَّاسَ مِنْ رَحْمَهِ اللَّهِ وَ لَمْ یویسْهُمْ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ وَ لَمْ یومِنْهُمْ مِنْ مَکرِ اللَّهِ (کسی است که نه مردم را مأیوس و نه مغرور کند.) [نهج البلاغه ، حکمت 90] .

پدر و فرزندی مهمان حضرت علی (ع) شدند. حضرت (ع) دست پدر را شست و به پسرش فرمود تو دست پسر را بشوی.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : }اِلهِی{ أَعِزَّنِی (امّا موازنه برقرار) وَ لَا تَبْتَلِینِّی بِالْکبْرِ [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ لَا تَرْفَعْنِی فِی النَّاسِ دَرَجَةً إِلَّا حَطَطْتَنِی عِنْدَ نَفْسِی مِثْلَهَا [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

تعریف : چاپلوس ، انصاف ، حسود

لَعَلَّکمْها در قرآن برای جلوگیری از غرور است.

5. استفاده ازفرصت ها

استفاده از فرصت ها برای تعلیم :

أَ أَرْبابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيرٌ أَمِ اللّهُ الْواحِدُ الْقَهّارُ [یوسف/39] .

سفارش به تقوا ، وقت مسافرت

خطاب

به مستم (ع) :

إِذْ قالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَ لا تَتَّقُونَ [شعراء/124] .

إِذْ قالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صالِحٌ أَ لا تَتَّقُونَ [شعراء/142] .

إِذْ قالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَ لا تَتَّقُون [شعراء/161] .

ایام فراغت : فَإِذا فَرَغْتَ فَانْصَبْ وَ إِلى رَبِّک فَارْغَب [انشراح/7-6] .

گردش فرزند : أَرْسِلْهُ مَعَنا غَداً يرْتَعْ وَ يلْعَب [يوسف/12] .

و حضرت یعقوب (ع) منطق را پذیرفت.

میان مربّی و شاگرد حجابی نباشد. یکی از سفارشات حضرت علی (ع) به مالک اشتر و سؤالاتی که اصحاب بدون خجالت از شخص پیامبر (ص) می کردند ، حتی مردی آمد و گفت : عورتم بزرگ است چه کنم؟

6. تشویق وتنبیه ها

تشویق زبانی : تعریف و مدح خوبان :

رِجالٌ لا تُلْهيهِمْ تِجارَةٌ وَ لا بَيعٌ عَنْ ذِكرِ اللّه [نور/37] .

مذمّت از بدان :

تَبَّتْ يدا أَبى لَهَبٍ وَ تَبَّ [مسد/1] .

تشویق عملی : پیامبر (ص) برای خواهر رضاعی که احترام به والدین می گذارد ، ارزش خاصّی قائل است ، امّا برای برادر رضاعی نه.

عَنْ عَمَّارِ بْنِ حَيانَ قَالَ : "خَبَّرْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) بِبِرِّ إِسْمَاعِيلَ ابْنِي بِي فَقَالَ لَقَدْ كُنْتُ أُحِبُّهُ وَ قَدِ ازْدَدْتُ لَهُ حُبّاً إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) أَتَتْهُ أُخْتٌ لَهُ مِنَ الرَّضَاعَهِ فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيهَا سُرَّ بِهَا وَ بَسَطَ مِلْحَفَتَهُ لَهَا فَأَجْلَسَهَا عَلَيهَا ثُمَّ أَقْبَلَ يحَدِّثُهَا وَ يضْحَک فِي وَجْهِهَا ثُمَّ قَامَتْ وَ ذَهَبَتْ وَ جَاءَ أَخُوهَا فَلَمْ يصْنَعْ بِهِ مَا صَنَعَ بِهَا فَقِيلَ لَهُ يا رَسُولَ اللَّهِ صَنَعْتَ بِأُخْتِهِ مَا لَمْ تَصْنَعْ بِهِ وَ هُوَ رَجُلٌ فَقَالَ لِأَنَّهَا كانَتْ أَبَرَّ بِوَالِدَيهَا مِنْهُ" [كافى ، ج2 ، ص161

.]

3. موانع تعليم وتربيت

انسان قابل تربيت و مايل به نيكى است.

1) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كلُّ مَوْلُودٍ يولَدُ عَلَى الْفِطْرَه [كافى ، ج2 ، ص12] .

چيزهايى كه مانع تربيت مى شوند :

1) تقليد بيجا : وَ إِذا قيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا ما أَنْزَلَ اللّهُ قالُوا بَلْ نَتَّبِعُ ما أَلْفَينا عَلَيهِ آباءَنا أَ وَ لَوْ كانَ آباؤهُمْ لا يعْقِلُونَ شَيئاً وَ لا يهْتَدُونَ [بقره/170] .

2) تعصّب : وَ قالَتِ الْيهُودُ لَيسَتِ النَّصارى عَلى شَىءٍ وَ قالَتِ النَّصارى لَيسَتِ الْيهُودُ عَلى شَىءٍ وَ هُمْ يتْلُونَ الْكتابَ كذلِک قالَ الَّذينَ لا يعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللّهُ يحْكمُ بَينَهُمْ يوْمَ الْقِيامَهِ فيما كانُوا فيهِ يخْتَلِفُون [بقره/113] .

انى أخاف عليكم اثنان العصبيه و الجاهليه

آدم (ع) : رَبَّنا ظَلَمْنا أَنْفُسَنا وَ إِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنا وَ تَرْحَمْنا لَنَكونَنَّ مِنَ الْخاسِرينَ [اعراف/23] .

نوح (ع) : رَبِّ اغْفِرْ لى وَ لِوالِدَى وَ لِمَنْ دَخَلَ بَيتِى مُومِناً وَ لِلْمُومِنينَ وَ الْمُومِناتِ [نوح/28] .

ابراهيم (ع) : رَبَّنَا اغْفِرْ لى وَ لِوالِدَى وَ لِلْمُومِنينَ يوْمَ يقُومُ الْحِسابُ [ابراهيم/41] .

موسى (ع) : قالَ رَبِّ إِنِّى ظَلَمْتُ نَفْسى فَاغْفِرْ لى [قصص/16] .

عيسى (ع) : قالَ عيسَى ابْنُ مَرْيمَ اللّهُمَّ رَبَّنا أَنْزِلْ عَلَينا مائِدَهً مِنَ السَّماءِ تَكونُ لَنا عيداً لِأَوَّلِنا وَ آخِرِنا [مائده/114] .

پيامبر اكرم (ص) : وَ قُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِک مِنْ هَمَزاتِ الشَّياطين [مومنون/97] .

این شاید به خاطر آن باشد که گناه مانع تربیت است ، پس مربی باید مانع تربیت را بردارد.

4. عوامل مؤثر در تعلیم وتربیت

1. فردی

عوامل تربیت :

1) عبادت

2) تعلّم و تعقّل

3) انسان دوستی

4) محبّت عاقلانه

5) معاشرت با صالحان

6) تفکر در خود

7) تزکیه و

تقوا

8) کار

9) تقویت حق جویی

10) جهاد

11) رعایت حالت روح

عوامل تزکیه روح :

1) تعلّم و تعقّل : برای روشن شدن انسان است.

فَبَشِّرْ عِبادِ الَّذینَ یسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَیتَّبِعُونَ أَحْسَنَه [زمر/18-17] .

2) تقوا و تزکیه : برای تقوا اراده انسان است.

جهان بی تقوا بی اراده است.

3) عبادت : برای تقویت عشق و علاقه مندی انسان است. (حرارت ایمانی)

روح عبادت به یاد خدا بودن است و عوامل غفلت و انواع عبادت باید مشخّص شود.

عوامل غفلت :

پرخوری

پرخوابی

پرحرفی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِذَا أَرَادَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ صَلَاحَ عَبْدِهِ أَلْهَمَهُ قِلَّهَ الْکلَامِ وَ قِلَّهَ الطَّعَامِ وَ قِلَّهَ الْمَنَام [غررالحکم ، ص211] .

عبادت :

بدنی (نماز)

مالی (زکات ، انفاق...)

روحی (تفکر) : برترین عبادت

4) تفکر :

در خلقت : إِنَّ فی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلافِ اللَّیلِ وَ النَّهارِ لآَیاتٍ لِأُولِی الْأَلْباب [آل عمران/190] .

در تاریخ : فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ یتَفَکرُونَ [اعراف/176] .

در خود : وَ لْتَنْظُرْ نَفْسٌ ما قَدَّمَتْ لِغَدٍ [حشر/18] .

انسان باید بنشیند و در کارهای خود ، دوستان خود ، تصمیمات خود و... بیندیشد.

5) تربیت عاقلانه : غنچه گل را نمی شود با زور تبدیل به گل کرد.

علی رغم ناراحتی بچه از آمپول ، محبّت واقعی آمپول زدن است.

6) رعایت حالت روح : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ لِلْقُلُوبِ شَهْوَةً وَ إِقْبَالاً وَ إِدْبَاراً فَأْتُوهَا مِنْ قِبَلِ شَهْوَتِهَا وَ إِقْبَالِهَا فَإِنَّ الْقَلْبَ إِذَا أُکرِهَ عَمِی [نهج البلاغه ، حکمت 193] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ هَذِهِ الْقُلُوبَ تَمَلُّ کمَا تَمَلُّ الْأَبْدَانُ فَابْتَغُوا لَهَا طَرَائِفَ الْحِکمَهِ [نهج البلاغه ، حکمت 197] .

7) انسان دوستی : حتّی گاهی باید

کافر را دوست داشت.

امام صادق (ع) به محض دیدن انسان تشنه و گرسنه که در جایی افتاده بود ، دستور دادند سیرش کنید.

8) تقویت حق جویی : خطبه قاصعه در مبارزه با تعصّب است.

انسان ها فطرتا دنبال حقیقت و علم می روند. اسلام این غریزه را با توصیه های فراوان تقویت نموده است.

9) معاشرت با صالحان : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ وَ قَرِينِهِ [کافی ، ج2 ، ص375] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مُجَالَسَةَ أَهْلِ الْهَوَى مَنْسَاهٌ لِلْإِيمَان [نهج البلاغه ، خطبه 86] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَتِ الْحَوَارِيونَ لِعِيسَى يا رُوحَ اللَّهِ مَنْ نُجَالِسُ قَالَ مَنْ يذَكرُكمُ اللَّهَ رُويتُهُ وَ يزِيدُ فِى عِلْمِكمْ مَنْطِقُهُ وَ يرَغِّبُكمْ فِى الآْخِرَهِ عَمَلُهُ [کافی ، ج1 ، ص39] .

سرود از سینه ها در سینه ها از ره پنهان صلاح و کینه ها

صحبت صالح تو را صالح کند صحبت طالح تو را طالح کند

در باب معاشرت ، چیزی که اثرش فوق العاده است آنجا است که حالت ارادت پیدا شود. شیفتگی به یک شخص معین بالاترین و بزرگترین عامل در تغییر دادن انسان است. ارادت اگر جا بیفتد انسان را فوق العاده خوب می کند و اگر هم نابجا بیفتد آتشی است که آدم را آتش می زند.

10) جهاد : من مات و لم یغزو لم یحدث نفسه بغزوٍ مات علی شعبه من النفاق

جهاد در تربیت عاملی است که جانشین ندارد ، ازدواج هم همینطور است.

11) کار : کار و تربیت علّت و معلول یکدیگرند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ اللّهَ عَزَّ وَ جَلّ يحِبُّ الْمُحْتَرِفَ الْأَمِينَ وَ فِى رِوَايهٍ أُخْرَى إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يحِبُّ الْمُومِنَ الْمُحْتَرِفَ

[کافی ، ج5 ، ص113] .

جوان بیکار : عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ : "کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا نَظَرَ إِلَی الرَّجُلِ فَأَعْجَبَهُ قَالَ لَهُ حِرْفَةٌ فَإِنْ قَالُوا لَا قَالَ سَقَطَ مِنْ عَینِی قِیلَ وَ کیفَ ذَاک یا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لِأَنَّ الْمُومِنَ إِذَا لَمْ یکنْ لَهُ حِرْفَهٌ یعِیشُ بِدِینِهِ" [جامع الأخبار ، ص139] .

قال بعضهم : "اطرد العجب من نفسک بما تعلمه من نفسک و إنما هی النفس الأماره بالسوء و إنک متی لم تقدعها نزعت بک إلی شر الغایات و أعظم الهلکات و قد قیل هی نفسک إن لم تشغلها شغلتک فإن لم تشغلها بالطاعه شغلتک بالمعصیه فاشغلها بالمجاهده فإنه قد قیل فی المثل لیس للسفل إلا الهوان بعضهم" [مجموعه ورام ، ج2 ، ص134] .

هیچ یک از اعضا و جوارح انسان نباید معطّل بماند و الّا از راه منحرف خواهد شد.

کار از جنبه های مختلف جسمی ، ذهنی ، عقلی ، روحی ،

در کمال انسان نقش دارد.

تصمیم ، مشارطه ، مراقبه و محاسبه

2. اجتماعی

1. والدین

1. تأثیرات قهر والدین برفرزندان

پدر و مادر :

لا یلِدُوا إِلاّ فاجِراً کفّاراً [نوح/27] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کلُّ مَوْلُودٍ یولَدُ عَلَی الْفِطْرَهِ حَتَّی یکونَ أَبَوَاهُ یهَوِّدَانِهِ وَ ینَصِّرَانِهِ [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص35] .

از حیث خانوادگی : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَامَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) خَطِیباً فَقَالَ أَیهَا النَّاسُ إِیاکمْ وَ خَضْرَاءَ الدِّمَنِ قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا خَضْرَاءُ الدِّمَنِ قَالَ

الْمَرْأَةُ الْحَسْنَاءُ فِی مَنْبِتِ السَّوْءِ [کافی ، ج5 ، ص332] .

فامیلی : لاتنکحوا القرابه لقرابته

روانی : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِیاکمْ وَ تَزْوِیجَ

الْحَمْقَاءِ فَإِنَّ صُحْبَتَهَا بَلَاءٌ وَ وُلْدَهَا ضِياعٌ [کافی ، ج5 ، ص353] .

جسمی : مادر حضرت ابوالفضل (ع)

مذهبی : وَ لَأَمَةٌ مُومِنَةٌ خَيرٌ مِنْ مُشْرِكةٍ [بقره/221] .

و عدم جواز ازدواج دائمی با اهل کتاب و غیر دائمی با مشرک

2. تأثیرات منفی والدین برفرزندان

برخی عوامل بی رغبتی و یا کم رغبتی فرزندان در جهت تربیت دینی و مذهبی

1) ضعف باورهای دینی و مذهبی والدین

2) الگوپذیری فرزندان از والدین کم توجّه به رفتارهای دینی و مذهبی

3) عدم هماهنگی بین گفتار و عمل والدین و در نتیجه سلب اعتقاد فرزندان...

4) وجود جوّ رفاه زدگی و افزون طلبی مادی در خانواده و کم رنگ شدن ارزش های مذهبی

5) به کارگیری شیوه زور و آمرانه در انجام وظایف مذهبی

6) فقدان و یا ضعف اطّلاعات دینی و مذهبی والدین

7) تعارض بین آموزش ها و القائات خانواده و مدرسه و اجتماع و رادیو و تلویزیون

8) عدم توجه کافی والدین به معاشرت فرزندان با دوستان و هم سالان

9) عدم آشنایی والدین با شیوه های تربیتی

و...

3. وظائف والدین نسبت به فرزندان

حضور در مراسم و میهمانی های سالم خانوادگی و... با فاصله معقول.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : السرور يبسط النفس و يثير النشاط [غررالحكم ، ص319] .

گردش های علمی و مهیا نمودن پیشرفت های فرهنگی ، هنری ، ورزشی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سافروا فإنكم إن لم تغنموا مالا أفدتم عقلا [مكارم الأخلاق ، ص240] .

پدر و مادر باید برای تعلیم و تربیت فرزندان خود طرح و برنامه داشته باشند.

پدر امّت اسلامی پیامبر اکرم (ص) برنامه تربیت داشت.

وَ قُرْآناً فَرَقْناهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النّاسِ عَلى مُكثٍ وَ نَزَّلْناهُ تَنْزيلاً [اسراء/106] .

وَ قَدِّمُوا لِأَنْفُسِكم [بقره/223

] .

پیامبر اسلام (ص) سرزنش می کند پدران آخر الزّمان را به دلیل بی اعتنایی آنان نسبت به تربیت فرزندان و آموزش واجبات دینی آنان و می فرمایند : "بهترین عطیه پدر برای فرزند ، ادب نیکو است."

رُوِی عَنِ النَّبِی (ص) أَنَّهُ : "نَظَرَ إِلَی بَعْضِ الْأَطْفَالِ فَقَالَ وَیلٌ لِأَطْفَالِ آخِرِ الزَّمَانِ مِنْ آبَائِهِمْ فَقِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ مِنْ آبَائِهِمُ الْمُشْرِکِینَ فَقَالَ لَا مِنْ آبَائِهِمُ الْمُومِنِینَ لَا یعَلِّمُونَهُمْ شَیئاً مِنَ الْفَرَائِضِ وَ إِذَا تَعَلَّمُوا أَوْلَادُهُمْ مَنَعُوهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُمْ بِعَرَضٍ یسِیرٍ مِنَ الدُّنْیا فَأَنَا مِنْهُمْ بَرِیءٌ وَ هُمْ مِنِّی بِرَاءٌ" [جامع الأخبار ، ص106] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَداً نُحْلًا أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص164] .

لزوم مراقبت والدین از خوراکهای فکری فرزندان : فَلْینْظُرِ الْإِنْسانُ إِلی طَعامِهِ [عبس/24] .

جسم در مقابل غذای مسموم حساسیت و عکس العمل نشان می دهد. مانند رنگ غذا ، بوی غذا ، مزه و طعم ، تهوّع و نهایتا مسمومیت. امّا غذاهای روح اینگونه نیست.

باید توجّه داشت که فرزندان امروز ، جوانان قرن 21 هستند و باید خوراک فکری آنان متناسب با آنها باشد.

والدین باید ارتباط کافی با فرزندان داشته باشند.

پدرو مادر باید با هم تفاهم داشته باشند.

پدر و مادر باید به رشد عواطف و احساسات فرزندان توجّه داشته باشند.

عواطف مثبت مانند : محبّت ، دوستی ، همدلی ، گذشت ، ایثار و... مانند صدقه دادن با دست فرزند.

والدین باید به استعداد و توانایی های فرزندان توجّه کنند.

2. اجتماع

قالَوا كنّا مُسْتَضْعَفينَ فِى الْأَرْضِ قالَوا أَ لَمْ تَكنْ أَرْضُ اللّهِ واسِعَةٌ [نساء/97] .

3. مدرسه

معاويه بن يزيد ،

عمر بن عبدالعزیز ، معلّم خوب

4. تاریخ

تاریخ : فَسیرُوا فِی الْأَرْضِ [آل عمران/137] .

وَ اذْکرْ أَخا عادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقافِ (ریگستان [احقاف/21] .

5. رفیق

یا وَیلَتی لَیتَنی لَمْ أَتَّخِذْ فُلاناً خَلیلاً [فرقان/28] .

6. کتاب

تحریم کتب ضالّه و حفظ آن جز برای گروهی

مِنَ النّاسِ مَنْ یشْتَری لَهْوَ الْحَدیثِ [لقمان/6] .

7. حکومت

(انقلاب ها به خاطر رهبران بوده است.)

الناس علی دین ملوکهم [کشف الغمه ، ج2 ، ص21] .

دنیا که به کسی رو آورد ، محاسن دیگران برای او می شود.

فَقاتِلُوا أَئِمَّهَ الْکفْرِ [توبه/12] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : النَّاسُ بِأُمَرَائِهِمْ أَشْبَهُ مِنْهُمْ بِآبَائِهِمْ [تحف العقول ، ص208] .

در اجتماع؛ گروهی رهبر و گروهی پیرو. کثرت پیرو دلیل بر حقّانیت نمی شود. باید رهبر را دید. مارکس ، یک رهبر است. ابراهیم (ع) هم یکی ، باید مقایسه میان این دو نمود نه پیروان.

9. تشویق

1. اهمیت تشویق

تشویق و بی تشویقی : وَ تَواصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَواصَوْا بِالصَّبْرِ [عصر/3] .

بیش از چند صد آیه قرآن درباره تشویق است. نام نیک گزاردن تشویق است.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا یکونَنَّ الْمُحْسِنُ وَ الْمُسِیءُ عِنْدَک بِمَنْزِلَهٍ سَوَاءٍ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ازْجُرِ الْمُسِیءَ بِثَوَابِ الْمُحْسِن [نهج البلاغه ، حکمت 77] .

1) تمام آیاتی که درباره مدح انبیاء (علیهم السّلام) آمده : نِعْمَ الْعَبْد [ص/30] .

2) آیاتی که حاکی از محبّت خداوند است : إِنَّ اللّهَ یحِبُّ التَّوّابینَ وَ یحِبُّ الْمُتَطَهِّرینَ [بقره/222] .

إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُتَّقینَ [آل عمران/76] .

إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُقْسِطینَ [مائده/42] .

3) پاداش ها

و وعده های الهی در سراسر قرآن ، تشویق است.

4) برادر و خواهر رضاعی پیامبر (ص) به نوبت مهمان حضرت (ص) شدند. پیامبر (ص) احترام خواهر را بیشتر گرفت. مردم علّت را پرسیدند. فرمود : "این خواهر به مادرش بیشتر ادب می کند." [کافی ، ج2 ، ص161] .

عَنْ عَمَّارِ بْنِ حَیانَ قَالَ : "خَبَّرْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) بِبِرِّ إِسْمَاعِیلَ ابْنِی بِی فَقَالَ لَقَدْ کنْتُ أُحِبُّهُ وَ قَدِ ازْدَدْتُ لَهُ حُبّاً إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) أَتَتْهُ أُخْتٌ لَهُ مِنَ الرَّضَاعَهِ فَلَمَّا نَظَرَ إِلَیهَا سُرَّ بِهَا وَ بَسَطَ مِلْحَفَتَهُ لَهَا فَأَجْلَسَهَا عَلَیهَا ثُمَّ أَقْبَلَ یحَدِّثُهَا وَ یضْحَک فِی وَجْهِهَا ثُمَّ قَامَتْ وَ ذَهَبَتْ وَ جَاءَ أَخُوهَا فَلَمْ یصْنَعْ بِهِ مَا صَنَعَ بِهَا فَقِیلَ لَهُ یا رَسُولَ اللَّهِ صَنَعْتَ بِأُخْتِهِ مَا لَمْ تَصْنَعْ بِهِ وَ هُوَ رَجُلٌ فَقَالَ لِأَنَّهَا کانَتْ أَبَرَّ بِوَالِدَیهَا مِنْهُ" [کافی ، ج2 ، ص161] .

5) امام باقر (ع) : " رسول اکرم (ص) با این که خودش سه روز پی در پی از غذا و نان سیر نبود ، لکن برای تشویق ، گاهی به یک نفر صد شتر جایزه می داد." [کافی ، ج8 ، ص129] .

6) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَینَ عَمَّارٌ وَ أَینَ ابْنُ التَّیهَانِ وَ أَینَ ذُو الشَّهَادَتَینِ [نهج البلاغه ، خطبه 182] .

7) امام صادق (ع) هر گاه هشام وارد می شد با این که نوجوان بود ، از او تجلیل کرده و می فرمود : هَذَا نَاصِرُنَا بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ وَ یدِه [إعلام الوری ، ص280] .

2. آداب و روش های تشویق

1) به دنبال تکلیف ، تشویق کنید : خُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَهً تُطَهِّرُهُمْ

وَ تُزَکیهِمْ بِها وَ صَلِّ عَلَیهِمْ إِنَّ صَلاتَک سَکنٌ لَهُمْ وَ اللّهُ سَمیعٌ عَلیمٌ

2) تشویقِ به جا تنبیهی است برای خلافکار : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ارْجُرِ الْمُسِیءَ بِثَوَابِ الْمُحْسِنِ [نهج البلاغه ، حکمت 177] .

3) تشویق بیش از حد چاپلوسی و تشویق کمتر از حد ، حسادت است.

4) تشویق در حضور ، گاهی سببِ رکود و برانگیختن حسّاسیت ها می شود.

5) برای رشد بیشتر از کسانی که گام های فراتری برداشته اند نامبرده شود.

6) تمام تشویق ها را مختصّ شخصی خاص ، آن هم در زمان و مکان و شرایط خاص نثار نکنیم و از پیشگامان تاریخ ایثارگران غافل نشویم. در زیارت نامه ها به تمام اولیاء خدا سلام می دهیم.

7) در کنار تشویق سعی کنیم که ادامه راه را نیز تذکر دهیم.

8) ممکن است به خاطر مصالحی به جای تشویق مورد بی مهری قرار بگیریم ، رنجیده نشویم. گاهی امام صادق (ع) از دوستانشان انتقاد می کردند. بعدا به او پیام می دادند که بی توجّهی من به خاطر تاکتیک بوده ، چون دشمن در مجلس حاضر بود و تو شناخته می شدی.

9) اگر خواستیم از شاگردی تشویق کنیم از زحمات استاد و معلم و نویسنده و مؤسس و مدرسه و... غافل نشویم.

10) تشویق نباید تنها جنبه مالی داشته باشد. گرچه گاهی رسول خدا (ص) به برندگان مسابقات ، درخت خرمای باردار می داد ، امّا بیشتر تشویقات جنبه معنوی داشت. همین که وارد مسجد شد و گروهی را دید مشغول نماز مستحبّی و گروه دیگر در حال مذاکره علم بودند ، حضرت (ص) هر دو را تشویق کرد ، امّا به گروه مذاکره علمی ملحق شدند.

10. داستان

داستان : کسانی که در مسیر حق بودند ، کسانی

که در مسیر باطل بودند.

در قرآن حدود 300 داستان است.

بیان حقایق به صورت مستقیم

11. کیفر وقصاص

کیفر و قصا (ص) :

وَ لَکمْ فِی الْقِصاصِ حَیاهٌ یا أُولِی الْأَلْبابِ [بقره/179] .

6. تأثیرات فطرت در تعلیم وتربیت

1. اهمیت فطرت

استمداد از فطرت و وجدان

در قرآن با لحن های زیادی از فطرت کمک گرفته شده است :

1) آیات عهد و میثاق :

وَ اذْکرُوا نِعْمَهَ اللّهِ عَلَیکمْ وَ میثاقَهُ الَّذی واثَقَکمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنا وَ أَطَعْنا وَ اتَّقُوا اللّهَ إِنَّ اللّهَ عَلیمٌ بِذاتِ الصُّدُور [مائده/7] .

وَ أَوْفُوا بِعَهْدِ اللّهِ إِذا عاهَدْتُمْ وَ لا تَنْقُضُوا الْأَیمانَ بَعْدَ تَوْکیدِها وَ قَدْ جَعَلْتُمُ اللّهَ عَلَیکمْ کفیلاً إِنَّ اللّهَ یعْلَمُ ما تَفْعَلُونَ [نحل/91] .

2) آیات ذکر و نسیان و تذکره :

وَ مَنْ یعْشُ عَنْ ذِکرِ الرَّحْمنِ نُقَیضْ لَهُ شَیطاناً فَهُوَ لَهُ قَرینٌ [زخرف/36] .

وَ مِنَ الَّذینَ قالُوا إِنّا نَصاری أَخَذْنا میثاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمّا ذُکرُوا بِهِ فَأَغْرَینا بَینَهُمُ الْعَداوَهَ وَ الْبَغْضاءَ إِلی یوْمِ الْقِیامَهِ وَ سَوْفَ ینَبِّئُهُمُ اللّهُ بِما کانُوا یصْنَعُونَ [مائده/14] .

نَحْنُ جَعَلْناها تَذْکرَهً وَ مَتاعاً لِلْمُقْوین [واقعه/73] .

3) سؤالات از وجدان و فطرت :

أَ فَنَجْعَلُ الْمُسْلِمينَ كالْمُجْرِمينَ [قلم/35] .

هَلْ يسْتَوِی الْأَعْمی وَ الْبَصير [انعام/50] .

هَلْ جَزاءُ الْإِحْسانِ إِلاَّ الْإِحْسان [الرحمن/60] .

4) انتقاد از فطرت های غبارگرفته :

فَأَينَ تَذْهَبُونَ [تكوير/26] .

فَأَنّی تُوفَكونَ [انعام/95] .

أَ لَمْ تَر

هَلْ

5) از امام صادق (ع) سؤال شد گناه عوام يهود چيست كه منحرف می شوند؟ امام (ع) فرمود : گر چه عوام سواد خواندن و نوشتن نداشتند ، امّا فطرت داشتند ، با چشم خود دروغ و

فسق و رشوه علما را می دیدند و سکوت می کردند. [تفسیر الإمام العسکری ، ص299] .

6) اسلام از دختر 9 ساله ایمان می خواهد و این نشانه آن است که همه می توانند به راحتی به خدا برسند.

7) فطرت ها چشمه هایی جوشان هستند در درون انسان ها. باید آنها را شکوفا کرد نه این که در آن سنگ انداخت.

2. غبارهای فطرت

1) غرور علمی : گاهی فانوسی روشن می کند. در حالی که همان فانوس جلو دیدن انسان را نسبت به ستارگان می گیرد.

2) تکنولوژی و زندگی ماشینی

3) گناهان : قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَکاهاوَ قَدْ خابَ مَنْ دَسّاها [شمس/10-9] .

4) شیطان : اسْتَحْوَذَ عَلَیهِمُ الشَّیطانُ [مجادله/19] .

5) دوست : لَقَدْ أَضَلَّنی عَنِ الذِّکرِ [فرقان/29] .

6) محیط و جامعه فاسد : لَوْ لا أَنْتُمْ لَکنّا مُومِنین [سبأ/31] .

یا وَیلَتی لَیتَنی لَمْ أَتَّخِذْ فُلاناً خَلیلاً [فرقان/28] .

غبارروبی (پاکسازی) فطرت :

1) توجّه به ضعف و عجز علمی : وَ ما أُوتیتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلاّ قَلیلاً [اسراء/85] .

2) توجّه به ضعف جسمی : خُلِقَ الْإِنْسانُ ضَعیفاً [نساء/28] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَا لِابْنِ آدَمَ وَ الْفَخْرِ أَوَّلُهُ نُطْفَهٌ وَ آخِرُهُ جِیفَهٌ وَ لَا یرْزُقُ نَفْسَهُ وَ لَا یدْفَعُ حَتْفَهُ [نهج البلاغه ، حکمت 454] .

فَلْینْظُرِ الْإِنْسانُ مِمَّ خُلِقَ [طارق/5] .

أ أَنْتُمْ تَخْلَقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخالِقُونَ [واقعه/59] .

لَنْ يخْلُقُوا ذُباباً [حج/73] .

3) توجّه به ضعف اراده : إِنْ أَصْبَحَ ماوكم [ملک/30] .

أَنْتُمُ الْفُقَراءُ [فاطر/15] .

4) نگاهی به تاریخ مغروران : أَ لَمْ تَرَ کیفَ فَعَلَ رَبُّک بِعادٍ إِرَمَ ذاتِ الْعِماد

[فجر/7-6] .

5) یادی از گذشته خود : ماءٍ مَهینٍ [سجده/8] .

فی بُطُونِ أُمَّهاتِکم [زمر/6] .

لا تَعْلَمُونَ شَیئاً [نحل/78] .

لَمْ یک شَیئاً [مریم/67] .

6) حوادث : فَأَخَذْناهُمْ بِالْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ لَعَلَّهُمْ یتَضَرَّعُون [انعام/42] .

3. اشباع کاذبانه فطرت

میل به بقا دارد : یحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ [همزه/3] .

یوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ یعَمَّرُ أَلْفَ سَنَهٍ [بقره/96] .

یحْسَبُهُ الظَّمْآنُ ماءً [نور/39] .

در حالی که اشباع صادقانه این است : إِنَّ الدّارَ الْآخِرَهَ لَهِی الْحَیوان [عنکبوت/64] .

4. فطری بودن دین

فطرت همیشه هست ، اما هنگام خطر و عجز و ناتوانی مثل آتشفشان فوران می کند.

دین فطری است :

1) احساس وابستگی ، پرستش ، عشق به موجود برتر ، کنجکاوی : زمینه ایمان به خدا است.

2) احساس تحیر ، کدام راه؟ از کی؟ چرا؟ با چه تضمینی؟ : زمینه ایمان به پیامبر (ص) و امام است.

3) احساس حبّ بقا ، عدالتخواهی : زمینه ایمان به معاد است.

4) احساس قدردانی و تشکر و محبّت به ولی نعمت : زمینه نماز است.

5) احساس حذف عنصر مزاحم و خطرناک و احساس دفاع : زمینه جهاد است.

6) احساس تعاون و حمایت از هم نوع : زمینه خمس و زکات است.

7) احساس حفاظت از ارزش ها ، پاکسازی محیط : زمینه امر به معروف و نهی از منکر است.

7. سیمای معلم وشاگرد

1. وظایف معلم

1. وظایف فردی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : طَبِيبٌ دَوَّارٌ بِطِبِّه [نهج البلاغه ، خطبه 108] .

ولی سوز بیجا نباشد تا مشمول آیهفَلَعَلَّک باخِعٌ نَفْسَک عَلی آثارِهِمْ إِنْ لَمْ یومِنُوا بِهذَا الْحَدیثِ أَسَفاً [کهف/6] .

شود.

ویژگی های فردی

ویژگی های

فردی معلّم :

1) توجّه به رسالت معلّمی

2) تواضع و شخصیت

3) مهربانی و دلسوزی

4) اخلاص

5) شجاعت

روش کار معلّم :

1) ساده گویی

2) نرم خویی و صلابت

3) بی تکلّفی

4) عدالت

5) استقامت

2. روابط

1. رابطه استاد و شاگرد

1) حضرت علی (ع) در پاسخ امام حسین (ع) فرمود : "رسول خدا (ص) در هیچ مجلسی نمی نشست و بلند نمی شد مگر با یاد خدا."

1) به فکر روحیه شاگردان باشد.

رسول خدا (ص) فرمود : حضرت خضر (ع) به حضرت موسی (ع) گفت : إِنَّ الْقَائِلَ أَقَلَّ مَلَالَةً مِنَ الْمُسْتَمِعِ فَلَا تُمِلَّ جُلَسَاءَک إِذَا حَدَّثْتَهُمْ [منیه المرید ، ص140] .

2) أشدّ حسره یوم القیامه رجل امکنه طلب العلم فی الدّنیا فلم یطلبه و رجل علّم علما فانتفع به من سمحه منه دونه [نهج الفصاحه ، ص305] .

3) ان ممّا یلحق المؤمن من عمله و حسانته بعد موته علما نشره [نهج الفصاحه ، ص906] .

گوش دادن به حرف شاگرد

در قرآن می خوانیم ملکه سبا به اطرافیان گفت : ما کُنْتُ قاطِعَهً أَمْراً حَتّی تَشْهَدُون [نمل/32] .

و در ماجرای حضرت ابراهیم (ع) : إِنِّی أَری فِی الْمَنامِ أَنِّی أَذْبَحُک فَانْظُرْ ما ذا تَری [صافات/102] .

تواضع در مقابل شاگرد : وَ اخْفِضْ جَناحَک لِمَنِ اتَّبَعَک مِنَ الْمُومِنینَ [شعراء/215] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تَوَاضَعُوا لِمَنْ تُعَلِّمُونَهُ الْعِلْمَ [کافی ، ج1 ، ص36] .

توجیه کردن شاگرد :

أَمَّا السَّفینَهُ فَکانَتْ لِمَساکینَ یعْمَلُونَ فِی الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعیبَها وَ کانَ وَراءَهُمْ مَلِک یأْخُذُ کلَّ سَفینَهٍ غَصْباً [کهف/79] .

وَ أَمَّا الْجِدارُ فَکانَ لِغُلامَینِ یتیمَینِ فِی الْمَدینَهِ وَ کانَ تَحْتَهُ کنْزٌ لَهُما وَ کانَ أَبُوهُما صالِحاً فَأَرادَ

رَبُّک أَنْ یبْلُغا أَشُدَّهُما وَ یسْتَخْرِجا کنزَهُما رَحْمَةً مِنْ رَبِّک وَ ما فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْری ذلِک تَأْویلُ ما لَمْ تَسْطِعْ عَلَیهِ صَبْراً [کهف/82] .

عمل به سفارشات : أَ تَأْمُرُونَ النّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَکم [بقره/44] .

ایراد بحث های کاربردی : سَیقُولُونَ ثَلاثَةٌ رابِعُهُمْ کلْبُهُم [کهف/22] .

سنگین ِتر بودن وظایف علما : لَوْ لا ینْهاهُمُ الرَّبّانِیونَ وَ الْأَحْبارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَ أَکلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ ما کانُوا یصْنَعُون [مائده/63] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَا أَخَذَ اللَّهُ عَلَی الْجُهَّالِ أَنْ یتَعَلَّمُوا حَتَّی أَخَذَ عَلَی الْعُلَمَاءِ أَنْ یعَلِّمُوا [عوالی اللئالی ، ج4 ، ص71] .

تشویق شاگرد : احترام امام صادق (ع) از هشام

تنوّع در تدریس

شادی کلاس

استفاده از تمثیل

2. روشهای برخورد

قبل از انجام مسائل در جریان عمومی باشد. خدا که می خواهد آدم (ع) را بیافریند ، ملائکه را درجریان می گذارد و می گوید : إِنِّی جاعِلٌ فِی الْأَرْضِ خَلیفَةً [بقره/30] .

تا اشکالات بکنند و جواب داده شوند.

تربیت حسّ عاطفی و مذهبی ، اجتماعی ، عقلی

عاطفی : با دست آنان رسیدگی به طبقه ضعیف

مذهبی : بعد از سه سال : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

اجتماعی : شرکت دادن در جماعت مسلمانان

به شخصیت نوجوان اعتنا کردن : فَانْظَرْ ما ذا تَرى [صافات/102] .

اسباب بازی بچه ها : بدآموزی نداشته باشد. مجسّمه عروسک ها ، صلیب ها ، بازی های تفرقه انداز ، علاقه آور ، تعاونی

قبول نقاط قوّت قبل از تغییر سلیقه

قبول نقاط قوّت و تکریم : فیهِما إِثْمٌ کبیرٌ وَ مَنافِعُ لِلنّاسِ وَ إِثْمُهُما أَکبَرُ مِنْ نَفْعِهِما [بقره/219] .

مماشات : فَلَمّا رَأَى الشَّمْسَ بازِغَةً قالَ هذا رَبِّی

[انعام/78] .

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا آمِنُوا [نساء/136] .

توجّه به اهمّیت هدف در تربیت تحریک مؤثّر است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : و ایم الله لئن یهدی الله علی یدیک رجلا خیر لک مما طلعت علیه الشمس و غربت و لک ولاو یا علی [مجموعه ورام ، ج2 ، ص277] .

اهمّیت و اعتناء : به سخن شاگرد و نوشته آن. معلّمانی که نوشته شاگرد را یک سره خط می کشند. روح فرزند کوبیده می شود :

یقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ قُلْ أُذُنُ خَیرٍ لَکمْ [توبه/61] .

تعلیم عمیق نه ماشینی :

دختر پنج ساله پایتخت 40 کشور را در تلویزیون گفت ، امّا به جای ایران پرسیدند کشور عزیز ما ، در جواب ماند؛ چون در تعلیم یاد داده بودند ، عراق ، بغداد؛ مصر ، قاهره؛ ایران ، تهران. همین که به جای لفظ ایران ، کشور عزیز ما شد ، در جواب ماند. این نمونه تعلیم ماشینی است.

رهبریابی و یا رهبرجویی به طور ناخودآگاه در کودکان و جوانان هست که آثارش همان تقلیدهای از یکدیگر با شرق و غرب است. معلّم و مربّی باید سعی کند از راه مدح خوبان الگو و رهبران خوبی برای شاگردانش معین کند.

رشته ای در گردنم افکنده دوست می کشد هر جا که خاطرخواه اوست

قانون اصل است یا مجری : هر یک از نظریه ها طرفدارانی دارد ، ولی نقش مجری چند درصدی بیشتر است. شاهد در زمان خود پیامبر (ص) قانون کامل نبود. (مگر در نزدیکی آخر عمر شریفش که آیهالْیوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دینَکمْ [مائده/3] .

آمد ، ولی مجری لایق بود و لذا

کارهایی شد. امّا بعد از حضرتش قانون کامل بود ، ولی مجری ابوبکر و عمر. لذا...

هدف مربّی باید روشن باشد :

(تربیت برای ریاست و استبداد)

(تربیت برای ثروت و اقتصاد)

(تربیت برای شهرت)

(تربیت برای عزت و راحتی)

(تربیت برای حقیقت)

هدف رهبران مسلمانان ، حضرت محمّد (ص) و علی (ع) غیر هدف مسلمان نماها بود.

اگر هدف مربّی در تربیت خدا بود ، عزّت و ذلّت ، فقر و غنا ، اقبال و ادبار در او اثری نمی گذارد. او مردم را استخدام برای خواسته های شخصی نمی کند.

او خودش را با شاگردش را در پیشگاه خدا یکی می داند.

مربّی رهبر باید درانتقادها وحشت نکند : كلَّما مَرَّ عَلَيهِ مَلَأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْه [هود/38] .

مربّی باید کارهایی را به کسی که تحت تربیت اوست واگذار کند و آزادی هم بدهد و بازجویی هم بکند تا حسّ شخصیت و آزادی و مسؤلیت او را تقویت کند و اگر هر کاری را بخواهد تنها خودش انجام دهد به او بدبین می شوند.

مربّی باید از حالات حزن و شادی و فقر و غنای شاگرد بااطّلاع باشد ، تا بهتر بتواند...

3. توجه به ظرفیت

سرّاج ، خادم امام صادق (ع) بود. گفت : امام (ع) ، من و عدّه ای را برای کاری فرستاد. ما رفتیم و برگشتیم و ناراحت شدیم و من رفتم در باغ خودم. وقت مراجعت خیلی ناراحت بودم ، افتادم در فراشم؛ دراین حال امام صادق (ع) تشریف آوردند و من پا شدم و نشستم و او بالای سر من نشست. از من سؤالاتی راجع به آن کاری که مرا فرستاده بود کرد و من جواب دادم. حضرت (ع)

حمد خدا کرد. سپس حرفی از مردی پیش آمد. من از آن ها بدگویی کردم و گفتم به امام صادق (ع) که من از اینها بری ء هستم برای این که اینها نمی گویند آنچه را ما می گوییم. حضرت (ع) فرمود : آیا با این که ما را دوست دارند ، چون به مثل ما نمی گویند از آن ها دوری می کنی و تبری می جویی؟ گفتم : بلی. فرمود : نباید چنین باشد ، اگر بنا بر فضیلت باشد ، نزد ما اهل بیت چیزهایی است که نزد شما نیست ، پس باید ما شما را طرح کنیم. نزد خدا چیزهایی است که نزد ما اهل بیت هم نیست ، پس خدا ما را طرح کرده؟ ! من از گفته خود پشیمان شدم. عرض کردم : چه کنم؟ فرمود : آنها را دوست بدار و از آنها دوری نکن به درستی که بعضی مسلمان ها یک سهم از ایمان دارند ، بعضی دو سهم ، بعضی سه سهم ، بعضی چهار سهم ، بعضی پنج سهم ، بعضی شش سهم و بعضی هفت سهم.فلیس ینبغی ان یحمل صاحب السّهم علی ما علیه صاحب السّهمین و لا صاحب السّهمینو همینطور حضرت (ع) فرمود. نباید شش سهم دارنده را مجبور به اعمالی کنیم که عمل کسی است که هفت سهم دارد. بعد حضرت (ع) مثلی زدند که یک نفر مسلمان همسایه نصرانی داشت. همسایه را مسلمان کرد و سحر آمد او را برد مشغول نافله کرد. بعد صبح او خواست برود و او را نشانید تا نماز ظهر ، خواست برود. نشانید تا عصر و همینطور تا عشاء او را نشانید. سحر شب دوم که در خانه

همسایه را زد همسایه گفت : برو برای این دین آدم بیکاری را پیدا کن. حضرت (ع) فرمود : این مسلمان ناشی مسلمی را از دین بیرون کرد.

امام صادق (ع) فرمود به عبدالعزیز که ایمان ده درجه دارد. مثل نردبان ترقّی به مرتبه بعد از مرتبه جلویی است و نباید کسی که دو مرتبه را طی کرده به دیگری که یک مرتبه را پیموده بگوید تو چیزی نیستی و همینطور هیچ صاحب مزینی حق ندارد به پایین تر از خود تحمیل مطالبی کند ، بلکه باید با رفاقت او را مثل خود کند و اگر با خشونت تحمیل کرد و او را شکست ، جبران او با اوست. [کافی ، ج2 ، ص42] .

روایات به این معنی در کتاب کافی باب درجات ایمان زیاد است که با هر مردمی باید به نحوی مناسب سر و کار داشت. (چون که با کودک سر و کارت فتاد پس زبان کودکی باید گشاد)

4. نکات مهم

گروه های انسان :

گروه بی تفاوتان

گروه موافقان

گروه مخالفان

گروه متفاوتان

وظیفه معلّم و مدیر و رهبر و مربّی خوب آن است که در بی تفاوتان ایجاد انگیزه کند : لشکر معاویه برای باطل در حرکتند ، شما چرا...

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا أَشْبَاهَ الرِّجَالِ وَ لَا رِجَال [نهج البلاغه ، خطبه 27] .

قَالَ الْحُسَينُ (ع) : إِنِّى لَا أَرَى الْمَوْتَ إِلَّا سَعَادَةً [اللهوف ، ص79] .

و یکی از نقش های قیام امام حسین (ع) ، سخنرانی حضرت زینب (س) و حضرت سجّاد (ع) و فلسفه وصیت عزاداری ده روز در سرزمین منا برای امام باقر (ع) ، سفارش به رفتن به زیارت امام حسین

(ع) ، سیر در زمین و تاریخ های قرآن و... همه برای همین جهت است که در افراد بی تفاوت انگیزه ای پیدا شود.

وعده به پاداش های بزرگ : مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها [انعام/160] .

فَضَّلَ اللّهُ الْمُجاهِدین [نساء/95] .

کنْتُمْ خَیرَ أُمَّهٍ [آل عمران/110] .

وَ الَّذینَ جاهَدُوا فینا لَنَهْدِیَنَّهُمْ سُبُلَنا [عنکبوت/69] .

عدم مشورت با ترسو ، کوبیدن منطقِ بی تفاوتانإِنّا هاهُنا قاعِدُون [مائده/24] .

تجزیه و تحلیل مسائل ، همه و همه برای تحریک افراد بی تفاوت است. ریشه بی تفاوتی معمولاً جهل و استحمار است و آیات علم و تدبّر و تفکر برای زدودن این بی تفاوتی ها است.

دلگرم نمودن و تکیه بر موافقان : نباید کاری کند که موافقان کم کم کنار بکشند ، بلکه باید با رفاقت ، نوبت ، صداقت ، تواضع ، مشورت و سایر صفات انسانی اعتماد آنان را جلب نمود.

کاهش یا ریشه کنیِ مخالفت ها نه مخالف ها. آنچه مهم است مخالفت است ، نه مخالف. شطرنج باز شکست خورده مهره ها را نمی شکند. جای آن را عوض می کند تا موفّق شود. مخالف را در جمع موافقان قرار دادن و به مخالف چنین وانمود کردن که تو مخالف نیستی و... می تواند در کاهش مخالفت ها نقش بزرگی داشته باشد.

پذیرش و تفاهم با متفاوتان :

مربّی باید اصالت را برای مصلحت بداند و اگر با عاطفه و یا اعمال قدرت عمل می کند باز به خاطر مصلحت باشد.

کمک برای مصلحت باشد.

50% مراعات مصلحت

25% عاطفی

25% استبدادی

مربّی باید از هر نوع قیافه و یا سابقه ای که زننده است دور باشد. می گویند طفلی گریه می کرد. سیاه پوستی آن را بغل کرد تا آرام گیرد. طفل بیشتر جیغ

کشید. سفیدپوستی آن را گرفت و طفل ساکت شد و سپس گفت همین قیافه تو بیشتر سبب فریاد می شود. حالا بعضی از مربّیان مانند...

فَلِلّهِ الْحُجَّهُ الْبالِغَه [انعام/149] .

حجّت خداوند باید کامل و بهانه ای برای فرار نباشد.

2. وظایف شاگرد

1. وظایف فردی

جستجو برای پیدا کردن استاد

فَارْتَدّا عَلی آثارِهِما قَصَصاً فَوَجَدا عَبْداً مِنْ عِبادِنا آتَیناهُ رَحْمَهً [کهف/65-64] .

تعاون در تحصیل و در زندگی :

حضرت علی (ع) : "در جبهه افراد قوی دل دیگران را تقویت کنند." بعد می فرماید : فَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُ مِثْلَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 123] .

پس به شکرانه قدرت تعاون داشته باش.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : سَلْ تَفَقُّهاً وَ لَا تَسْأَلْ تَعَنُّتاً [نهج البلاغه ، حکمت 320] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حُسْنُ السُّوالِ نِصْفُ الْعِلْمِ [کنزالفوائد ، ج2 ، ص189] .

مداومت

رَبِّ زِدْنی عِلْماً [طه/114] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْحِکمَهُ ضَالَّهُ الْمُومِنِ فَحَیثُ وَجَدَهَا فَهُوَ أَحَقُّ بِهَا [منیه المرید ، ص173] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : لَا سَهَرَ إِلّا فِی ثَلَاثٍ مُتَهَجِّدٍ بِالْقُرْآنِ أَوْ فِی طَلَبِ الْعِلْمِ أَوْ عَرُوسٍ تُهْدَی إِلَی زَوْجِهَا [خصال صدوق ، ج1 ، ص112] .

2. روابط

1. رابطه شاگرد و استاد

شاگرد به چند جهت باید از استاد قدردانی کند :

1) حقّ تربیت و حقّ تخصّص؛ بنابراین اگر استاد کافر باشد به خاطر حقّ علمش باید مورد احترام باشد.

احترام به استاد : وقّروا من تعلّمون منه العلمَ [کنز العمّال ، ج10 ، ص250] .

از هر چیز سؤال نکند : لا تَسْئَلُوا عَنْ أَشْیاءَ إِنْ تُبْدَ لَکمْ تَسُوکمْ [مائده/110] .

عجله نکند : لا تَعْجَلْ

بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يقْضى إِلَیک وَحْیهُ [طه/114] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا جَلَسْتُمْ إِلَى الْمُعَلِّمِ أَوْ جَلَسْتُمْ فِی مَجَالِسِ الْعِلْمِ فَادْنُوا وَ لْيجْلِسْ بَعْضُكمْ خَلْفَ بَعْضٍ وَ لَا تَجْلِسُوا مُتَفَرِّقِينَ كمَا يجْلِسُ أَهْلُ الْجَاهِلِيهِ [مشكاه الأنوار ، ص205] .

2. حقوق معلم

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ مِنْ حَقِّ الْمُعَلِّمِ عَلَى الْمُتَعَلِّمِ :

1) أَنْ لَا يكثِرَ السُّوالَ عَلَيهِ

2) وَ لَا يسْبِقَهُ فِی الْجَوَابِ

3) وَ لَا يلِحَّ عَلَيهِ إِذَا أَعْرَضَ

4) وَ لَا يأْخُذَ بِثَوْبِهِ إِذَا كسِلَ

5) وَ لَا يشِيرَ إِلَيهِ بِيدِهِ وَ لَا يغْمِزَهُ بِعَينِهِ

6) وَ لَا يشَاوِرَ فِی مَجْلِسِهِ

7) وَ لَا يطْلُبَ وَرَاءَهُ وَ أَنْ لَا يقُولَ قَالَ فُلَانٌ خِلَافَ قَوْلِهِ

8) وَ لَا يفْشِی لَهُ سِرّاً

9) وَ لَا يغْتَابَ عِنْدَهُ

10) وَ أَنْ يحْفَظَهُ شَاهِداً وَ غَائِباً

11) وَ يعُمَّ الْقَوْمَ بِالسَّلَامِ وَ يخُصَّهُ بِالتَّحِيهِ

12) وَ يجْلِسَ بَينَ يدَيهِ وَ إِنْ كانَ لَهُ حَاجَهٌ سَبَقَ الْقَوْمَ إِلَى خِدْمَتِهِ

13) وَ لَا يمَلَّ مِنْ طُولِ صُحْبَتِهِ فَإِنَّمَا هُوَ مِثْلُ النَّخْلَهِ تُنْتَظَرُ مَتَى تَسْقُطُ عَلَيهِ مِنْهَا مَنْفَعَهٌ

14) وَ الْعَالِمُ بِمَنْزِلَهِ الصَّائِمِ الْمُجَاهِدِ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ إِذَا مَاتَ الْعَالِمُ انْثَلَمَ فِی الْإِسْلَامِ ثُلْمَهٌ لَا تَنْسَدُّ إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ

15) وَ إِنَّ طَالِبَ الْعِلْمِ یشَیعُهُ سَبْعُونَ أَلْفاً مِنْ مُقَرَّبِی السَّمَاءِ [عده الداعی ، ص80] .

3. نکات مهم در روابط استاد وشاگرد

خلاصه کتاب تعلیم و تربیت شهید مطهّری (ره) :

1) فرق است میان عالم بودن و روح علم داشتن. (آری فرق است میان بشکه آب و چشمه آب) روح علمی خالی از جمود و غرور و... است.

2) ثمره العلم العبودیه

العلم علی ثلاثه أشبار : اذا وصل الی شبر الأوّل تکبّر و اذا وصل الی الثّانی تواضع

و اذا وصل الی شبر الثّالث علم انّه لایعلم شیئا [تعلم و تربیت ، شهید مطهّری (ره) ، ص32] .

4) تربیت غیر صنعت است و انسان غیر جماد ، در تربیت باید توجّه به فطرت و سرشت و آزادی و تمایلات داشت :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ لِلْقُلُوبِ إِقْبَالًا وَ إِدْبَاراً فَإِذَا أَقْبَلَتْ فَاحْمِلُوهَا عَلَى النَّوَافِلِ وَ إِذَا أَدْبَرَتْ فَاقْتَصِرُوا بِهَا عَلَى الْفَرَائِضِ [نهج البلاغه ، حکمت 312] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ لِلْقُلُوبِ شَهْوَةً وَ إِقْبَالًا وَ إِدْبَاراً فَأْتُوهَا مِنْ قِبَلِ شَهْوَتِهَا وَ إِقْبَالِهَا فَإِنَّ الْقَلْبَ إِذَا أُكرِهَ عَمِی [نهج البلاغه ، حکمت 193] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ هَذِهِ الْقُلُوبَ تَمَلُّ كمَا تَمَلُّ الْأَبْدَانُ فَابْتَغُوا لَهَا طَرَائِفَ (چیز شگفت انگیز) الْحِكمَهِ [نهج البلاغه ، حکمت 197] .

تربیت بر اساس ترس بی ارزش است. البتّه برای جلوگیری از فساد ترس و تنبیه خوب است.

ترس ، عامل رشد انسان به مقامات بالا نیست ، امّا عامل جلوگیری از سقوط به مقامات پایین هست. ترس ، عامل اختلال روانی است. طفلی که در دامن بول کرد و کتک خورد نمی داند به خاطر مکان بود به خیالش

که بول کردن جرم دارد. همیشه هنگام ادرار دچار ترس و هیجان است ، ولی اگر فهمید بول عیب ندارد ، ولی در دامن بول کردن عیب دارد و لجاجت کرد ، جای تنبیه است.

4) تربیت به عادت خوب واداشتن است یا عادت بد را شکستن یا هر دو معیار آن است.

پشتوانه عادل استدلال است یا تقلید و هوس. هر کجا عادت بر اساس اوّل خوب و بر اساس دوم بد. گاهی عادت به

خیر و بر اساس عشق و شعور است و گاهی به خاطر سرگرمی.

5) هر مکتب جامعی سیستم آموزشی لازم دارد.

6) چه علمی در اسلام ارزش دارد؟ مدل چیست؟ روش تربیتی چیست؟

7) پر کردن مغز ، کم ارزش ، ولی پرورش مغز ارزش دارد. آتش و هیزم بردن در تنور ، کم ارزش است ، ولی جرقه و هیزم های درونی خوب.

8) گاهی باسواد تکیه بر معلومات خود می کند و بی سواد فکر می کند و حرف های حکیمانه می زند.

9) زیاد درس نشستن مهم نیست. شیخ انصاری 10 سال درس خوانده. مرحوم بروجردی 8 سال درس خوانده.

10) اشکال به بروجردی می گرفتند که استاد کم دیده است.

11) تفکر با علم مقرون است و گرنه کارخانه بی مواد است : وَ ما یعْقِلُها إِلاَّ الْعالِمُون [عنکبوت/43] .

مغز مثل معده است که باید فرصت هضم داشته و برف انبار کردن معده را خسته و جذب را کم می کند.

12) معلّم و خطیب باید رشد فکری به مردم بدهند. مرحوم حجت فرمود : اجتهاد؛ یعنی یک مسأله جدید فقهیِ بی سابقه را با اصول استنباط نماییم.

13) در اسلام هم تعلیم و تعلّم عبادت است ، هم تفکر ، ولی ارزش فکر بیشتر است. (روایات زیادی داریم.)

فیتّبعون أحسنهدر اثر تفکر است.

14) یکی از مصادیقأعدّوا لهماطّلاعات و علم است به مقدارِتُرْهِبُونَ بِه [انفال/60] .

15) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کفَی بِالْمَرْءِ کذِباً أَنْ یحَدِّثَ بِکلِّ مَا سَمِعَ [معانی الأخبار ، ص158] .

ضبط صوت بودن کم ارزش است.

16) در مسائل ، مقید به زمان الآن نباشیم : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا أَنْتَ هَمَمْتَ بِأَمْرٍ فَتَدَبَّرْ عَاقِبَتَهُ [کافی ، ج8

، ص149] .

17) تمام انبیا (علیهم السّلام) گرفتار عدم تفکر مردم و تقلید نابجا بوده اند : إِنّا وَجَدْنا آباءَنا عَلی أُمَّهٍ وَ إِنّا عَلی آثارِهِمْ مُقْتَدُون [زخرف/23] .

18) به خاطر این که خانه یادگار پدرم هست ، با تنگیِ آن ساخته ام :

امام صادق (ع) : "از بی شعوری تو است."

19) اکثریت ، تبلیغات ، تهدید ، شخصیت های نامدار ، طمع ، غرور و... جلو تعقّل را می گیرد.

استقبال و استدبار مردم هم همینطور است.

4. روابط استاد و شاگرد در سیره بزرگان

1) علّامه حسن زاده آملی : برف سنگینی در تهران آمده بود ، روز تعطیل رسمی بود. تردید داشتم به درس های علّامه شعرانی بروم یا نه. بالاخره رفتم و عذرخواهی کردم. ایشان فرمودند : امروز گداها را در مسیر دیدی؟ گفتم : چطور! این روزها بازارشان گرم است. فرمود : آنها کارشان را تعطیل نکردند ، ما چرا تعطیل کنیم؟ [حوزه ، 21] .

2) مردی از 600 کیلومتری به دیدن شهید رجایی آمد. گفتند کارش زیاد است. فرصت ندارد. ساعت ها نشست تا این که رجایی آمد. دست رجایی را بوسید و گفت : این ادای دینی بود به معلّمی که بسیار چیزها را به من آموخته بود و من فقط برای همین کار آمدم.

3) میرزا جواد آقا ملکی تبریزی : شیخ انصاری (ره) در محضر شاگرد خود می نشست و از او درخواست موعظه می کرد. [حوزه ، 16] .

4) استاد سید رضی (ره) به او گفت : خانه تو کوچک است و جای کافی ندارد. من خانه بزرگی دارم به تو بخشیدم. سید رضی قبول نمی کرد. استاد اصرار می کرد. سید گفت : من

احسان پدرم را نپذیرفتم ، چگونه احسان شما را قبول کنم؟ استاد گفت : من پدر روحانی تو هستم و حقّ بیشتر است. سید نپذیرفت. [منیه المرید ، ص241] .

خاطرات

5) عیسی بن مریم (علیهما السّلام) به شاگردان خود گفت : از شما خواهشی دارم ، گفتند : برآورده است. بلند شد و پاهای شاگردان خود را شست و فرمود : إن أحق الناس بالخدمه العالم [منیه المرید ، ص183] .

6) امام صادق (ع) وقتی هشام که یکی از شاگردانش بود وارد می شد او را در صدر مجلس می نشاند و می فرمود : هَذَا نَاصِرُنَا بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ وَ یدِهِ [إعلام الوری ، ص280] .

7) شهید مطهّری (ره) : طلبه ای سر درس آیت الله بروجردی ایرادی گرفت ، آقا نه تنها ناراحت نشد ، بلکه به آن طلبه جایزه هم دادند. [جلوه های استاد مطهّری (ره)]

8) شهید مطهّری (ره) وقتی نام اساتید خود را می بردند با احترام و تعظیم بسیار زیاد تجلیل می کردند. مثلاً به نام علّامه که می رسیدند می گفتند : روحی له الفداء

9) آیت الله جنّتی : سید رضی (ره) گردآورنده نهج البلاغه استاد ادیبی داشت غیر مسلمان. وقتی این استاد از دنیا رفت ، در قبرستان غیرمسلمان ها دفنش کردند. هر وقت سید رضی (ره) می خواست از این قبرستان عبور کند از اسب پیاده می شد تا آخر قبرستان پیاده می رفت و بعد سوار می شد. پرسیدند : علّت این کار چیست؟ فرمود : آخر معلّم من در این قبرستان خوابیده است.

10) دکتر شریعتی : ابن سکیت معلّم فرزندان متوکل بود. او بو برد که فرزندانش به علی (ع) علاقه پیدا کرده اند. روزی

به سراغ معلّم آمد و پرسید : فرزندان من نزد تو بهترند یاحسن و حسین؟ ابن سکیت جواب داد قنبر غلام علی (ع) از تو و فرزندانت ارجمندترند. متوکل دستور داد زبانش را از پشت سرش بیرون بیاورند. [فاطمه فاطمه است ، ص16] .

11) ابوعلی سینا می گوید : هر وقت در یک مسأله علمی دچار حیرت می شدم به مسجد می رفتم و نماز می خواندم ، درهای بسته به رویم باز می شد.

12) صاحب جواهر هنگام تدریس از نوشته های شیخ انصاری (ره) استفاده می کرد و... شیخ انصاری (ره) با شاگردان خود در درس صاحب جواهر حاضر می شد و هیچکدام ابایی نداشتند. [حوزه ، 6] .

13) حاج ملّا هادی سبزواری به هنگام شنیدن نام شیخ انصاری (ره) از جا بلند می شد و با تعبیرمنه السّلام و الیه السّلام و علیه السّلاماز او احترام می کرد. [حوزه ، 6] .

14) آیت الله کوه کمره ای از مشاهیر زمان خود وقتی دید شیخ انصاری به خاطر عدم شهرتش دو سه نفر شاگرد بیشتر ندارد درسش را تعطیل کرد و خود و شاگردانش به پای درس شیخ رفت. [گفتارهای معنوی ، شهید مطهّری (ره) ، ص39 و حوزه ، 6] .

15) خلیل قزوینی بعد از مباحثات علمی با فیض کاشانی وقتی متوجّه اشتباه خود شد بی درنگ جهت عذرخواهی از قزوین راهی کاشان شد ، وقتی به درب خانه فیض رسید ، گفت : یا مُحْسِنُ قَدْ أتاک الْمُسِیءُو بلافاصله برگشت که در اخلاصش خللی وارد نشود. [حوزه ، 6] .

خاطرات

16) مرحوم شیخ انصاری (ره) وقتی پاسخ مسأله ای را نمی دانست با صدای بلند می گفت : نمی دانم.

[حوزه ، 6] .

17) آموزگاری شاگرد تنبلی را پند و اندرز می داد و مفاسد تنبلی را تشریح می کرد. ناگهان دید شاگرد ضمن گوش دادن با زغالی روی زمین صورت می کشد. متوجّه شد او علاقه به نقّاشی دارد مطلب را با والدین شاگرد مطرح کرد. چیزی نگذشت که در رشته نقّاشی سرآمد شد. [فروغ ابدیت ، ج1 ، ص136] .

18) آیت الله مشکینی از جلد اوّل بحار الأنوار : شخصی خدمت امام سجّاد (ع) رسید و عرضه داشت یابن رسول الله (ص) این مرد پدرم را کشته و من می خواهم او را قصاص کنم و قاتل هم به قتل اعتراف کرد. حضرت (ع) فرمود : می توانی قصاص کنی ، ولی بگو ببینم آیا این مرد تا به حال خدمتی به تو نکرده که به جای قصاص دیه بگیری؟ گفت : او چند روزی به من درس داده و علوم شما اهل بیت (علیهم السّلام) را به من آموخته است ، ولی این باعث انصراف من نمی شود. حضرت (ع) فرمود : چه می گویی !حق ارشاد بیشتر از خون ارزش دارد و او از قصاص گذشت. بنا شد دیه بگیرد. (صد شتر) قاتل توانایی نداشت. امام (ع) فرمود : حاضری ثواب هدایت و ارشادت را به من بدهی و من صد شتر را بدهم. گفت : اوّلاً ، شما نیاز ندارید. ثانیا ، اگر فردای قیامت مقتول جلوی مرا بگیرد باید توشه ای داشته باشم. امام (ع) به ولی مقتول رو کرد و فرمود : اگر از حقّت درگذری روایتی از پیامبر (ص) می خوانم که برای هر دو شما از دنیا و ما فیها بیشتر باشد.

آن مرد حق خود را بخشید و حدیث مهم را شنید. [نماز جمعه ، 1/8/1366] .

خاطرات

19) به اسکندر گفتند : چرا معلّم خود را بیش از پدر تعظیم می کنی؟ گفت : چون پدرِ من ، مرا از عالم ملکوت به زمین آورده است و استاد مرا از زمین به آسمان برده است. [کشکول شیخ بهایی] .

20) آقا نجفی قوچانی (ره) : عذاب مرده ای مشهود اصحاب پیامبر (ص) شد و بعد از مدّتی مرتفع گردید. پیامبر (ص) فرمود : از خانواده میت بپرسند که امروز چه کرده اند؟ گفتند : طفلی داشته به مکتب فرستاده اند وبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِرا یاد گرفته است. [سیاحت شرق ، ص363] .

21) ابوعلی سینا هنوز به بیست سالگی نرسیده بود که علوم زمن را فرا گرفت. روزی به مجلس درس ابن مسکویه حاضر شده و گردویی را با کمال غرور جلو ابن مسکویه گذاشت و گفت : مساحت سطح این را تعیین کن. ابن مسکویه جزوه ای در علم اخلاق را جلو ابن سینا گذاشت و گفت : تو به ادب نفست محتاج تری تا مساحت این گردو. [داستان راستان] .

22) ابوریحان بیرونی در مرض موت بود که فقیهی به بالینش آمد. ابوریحان مسأله ای در ارث از فقیه پرسید. او گفت : حالا چه وقت مسأله پرسیدن است؟ ابوریحان گفت : من اگر بمیرم و بدانم بهتر از آن است که بمیرم و ندانم. [تعلیم و تربیت ، مطهّری (ره) ، ص200] .

23) استاد محمود شهابی می گوید : روزی در محضر آیت الله بروجردی (ره) بودم. اصحاب استفتاء هم تشریف داشتند. نامه ای

فقهی آمد که سؤال فقهی در آن مطرح شده بود. همه نظر دادند. آقا از من هم نظر خواست. امّا نظر من

با همه حاضران و خود آقا مخالف بود. نظرم را با دلیل بیان کردم و در پایان خداحافظی کرده و به تهران آمدم. پس از چند روز شخصی تقدیرنامه ای از آیت الله بروجردی (ره) برایم آورد که گفته بودند شما موجب شدید ما به کتب فقهی مراجعه کنیم و بالاخره فهمیدیم حرف شما درست است ، لذا دیدیم خلاف انصاف است که به اطّلاع شما نرسانیم. [کیهان فرهنگی ، شماره 4] .

24) ابن جوزی محدّث مشهور ، استادی که بیش از صد هزار شاگرد داشت ، هیچ وقت خود را ضایع نمی کرد. در وقت نوشتن تراشه های قلمش را جمع می کرد. وقت مردن وصیت کرد که آب غسل من از اینها گرم کرده شود. می گویند به قدری زیاد بود که اضافه آمد.

ابن جوزی بالای منبر گفت : با این انگشتان دو هزار جلد کتاب نوشته ام که دویست جلد آنها تألیف خودش بود. [حکایات صحابه ، ص163] .

25) عشق به معلّم شهید مطهّری (ره) : بزرگ مردی که مرا اوّلین بار با نهج البلاغه آشنا ساخت و درک محضر او را همواره یکی از ذخایر گران بهای خودم که حاضر نیستم با هیچ چیز معاوضه کنم می شمارم و شب و روزی نیست که خاطره اش در نظرم مجسّم نگردد. یادی نکنم و نامی نبرم. او هم فقیه بود ، هم حکیم بود ، هم ادیب و هم طبیب. (درباره مرحوم حاج میرزا علی آقا شیرزای) [سیری در نهج البلاغه]

26) بنی أمیه وقتی وضعیت معاویه

، پسر یزید را دیدند ، فهمیدند کار معلّم او عمر بن مقصوص است و معلّم را زنده به گور کردند. [کشکول طبسی ، ص23 ، به نقل از عدّه الدّاعی]

27) آیت الله جوادی آملی می گوید : روز اوّل طلبگی پدرم دستم را گرفت و گفت : اوّلین درس را باید بزرگواری به شما بدهد که خودش تزکیه شده باشد. رفتیم خدمت آیت الله فرسیو ، ایشان هم اوّلین درس را فرمود : اوّل العلم معرفه الجبّار و آخر العلم تفویض الأمر الی اللّهو آنچنان این جمله را معنا کردند که هنوز مدیون سروش غیبی آن استاد هستم. [کیهان فرهنگی ، شماره 9] .

28) آیت الله شیخ محمّد تقی آملی در کنار قبر حضرت معصومه (س) و قبور علمای مدفون در حرم می فرمودند : اینجا برکت هست و می فرمودند : شاگردان افلاطون هر وقت مسأله ای علمی برایشان مشکل می شد می رفتند کنار قبر افلاطون. [آقای جوادی آملی ، کیهان فرهنگی ، 9] .

29) عمر بن عبدالعزیز کودک بود. در کوچه با بچه ها بازی می کرد و طبق عادت همراه با کودکان به هر بهانه لعن علی می کرد. استادش گذر می کرد. شنید ، ولی چیزی نگفت. شاگرد رنجش خاطر استاد را فهمید. به سر کلاس آمد. استاد سؤال کرد ، فرزندم از چه وقت بر تو معلوم شده که اهل بدر مورد غضب خدا قرار گرفته اند. شاگرد گفت : مگر علی اهل بدر بود؟ استاد گفت : آیا افتخارات بدر جز به علی به کسی دیگر هم تعلّق دارد؟ عمر قول داد دیگر این عمل را تکرار نکند. استاد گفت قسم

بخور گفت

قسم می خورم و تا آخر عمر تکرار نکرد و از اولین خدماتش در زمان حکومت لغو این سنت زشت بود. [داستان راستان ، ج2 ، ص199] .

30) در درس آخوند خراسانی 1200 نفر شرکت می کردند که پانصد نفر آنان مجتهد بودند. در مقابل چنین استادی آیت الله بروجردی در سنین جوانی طرح اشکال کرد. مرحوم آخوند گفت : یک بار دیگر بگو ، بروجردی حرف خویش را تکرار کرد. آخوند فهمید راست می گوید. گفت : الحمد لله نمردم و از شاگرد خود استفاده کردم. [حماسه حسینی ، مطهّری (ره) ، ج1 ، ص298] .

31) ابن جوزی بر منبر سه پله ای بالا رفته بود و صحبت می کرد. زنی از پایین مسأله ای پرسید. ابن جوزی گفت نمی دانم. زن گفت : تو که نمی دانی پس چرا سه پلّه از دیگران بالاتر نشسته ای؟ خطیب گفت : این سه پلّه به اندازه ای است که من می دانم و شما نمی دانید. به اندازه معلوماتم بالا رفته ام. اگر می خواستم به اندازه مجهولاتم بالا روم ، منبری لازم بود تا فلک الأفلاک. [حکایت ها و هدایت ها ، مطهّری (ره) ، ص109] .

1. تفریح سالم

1. کلیات

1. ضرورت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إن لكل عضو من البدن استراحه [غررالحكم ، ص60] .

2. فرق تفریح وعبادت

قُلْ بِفَضْلِ اللّهِ وَ بِرَحْمَتِهِ فَبِذلِک فَلْيفْرَحُوا هُوَ خَيرٌ مِمّا يجْمَعُون [يونس/58] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ فَرْحَهٌ عِنْدَ إِفْطَارِهِ وَ فَرْحَهٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ [كافى ، ج4 ، ص65] .

2. اهداف

1. هدف عبادی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قو على خدمتک جوارحی [مصباح المتهجد ، ص849] .

2. هدف علمی

1. بررسی

سيرُوا فِی الْأَرْضِ [انعام/11] .

2. عبرت گیری

فَارْتَدّا عَلی آثارِهِما قَصَصاً [کهف/64] .

3. آمادگی برای دفاع

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، 00000وَ هَبْ لِی قُوَّةً أَحْتَمِلُ بِهَا جَمِيعَ مَرْضَاتِک [صحيفه سجاديه ، دعای21] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، 000000 وَ أَقْوَی قُوَّتِک فِی إِذَا نَصِبْت [صحيفه سجاديه ، دعای 20] .

وَ زادَهُ بَسْطَةً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ [بقره/247] .

4. صله رحم

عَنْ صَفْوَانَ عَنْ عَمْرِو بْنِ حُرَيثٍ قَالَ : دَخَلْتُ عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ هُوَ فِی مَنْزِلِ أَخِيهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ فَقُلْتُ لَهُ : جُعِلْتُ فِدَاک مَا حَوَّلَک إِلَی هَذَا الْمَنْزِلِ؟ قَالَ : " طَلَبُ النُّزْهَةِ" [کافی ، ج2 ، ص23] .

5. نشاط در عبادت

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، 000000 وَ لَا تَبْتَلِينِّی بِالْكسَلِ عَنْ عِبَادَتِک [صحيفه سجاديه ، دعای 20] .

3. شرائط

1 مناسب با کرامت های انسانی

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : اجْعَلُوا لِأَنْفُسِکمْ حَظّاً مِنَ الدُّنْیا بِإِعْطَائِهَا مَا تَشْتَهِی مِنَ الْحَلَالِ وَ مَا لَا یثْلِمُ الْمُرُوَّهَ وَ مَا لَا سَرَفَ فِیهِ وَ اسْتَعِینُوا بِذَلِک عَلَی أُمُورِ الدِّین [تحف العقول ، ص409] .

و لا سرف فیه

و استعینوا بذلک علی أمور الدّنیا

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا خَیرَ فِی لَذَّهٍ مِنْ بَعْدِهَا النَّارُ [أمالی صدوق ، ص498] .

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نزهوا أنفسکم عن

دنس اللذات و تبعات الشهوات [غررالحکم ، ص240] .

2. تفریح باید حق باشد

ذلِکمْ بِما کنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِی الْأَرْضِ بِغَیرِ الْحَقِّ وَ بِما کنْتُمْ تَمْرَحُون [غافر/75] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ فِی حِکمَهِ آلِ دَاوُدَ ینْبَغِی لِلْمُسْلِمِ الْعَاقِلِ أَنْ لَا یرَی ظَاعِناً إِلَّا فِی ثَلَاثٍ مَرَمَّهٍ لِمَعَاشٍ أَوْ تَزَوُّدٍ لِمَعَادٍ أَوْ لَذَّهٍ فِی غَیرِ ذَاتِ مُحَرَّمٍ [کافی ، ج5 ، ص87] .

3. تفریح کم خرج باشد

4. پایانش درگیری نباشد

5. در تفریح ، رفیق سالم انتخاب شود

6. دور از افراط وتفریط

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لِلْمُومِنِ ثَلَاثُ سَاعَاتٍ فَسَاعَهٌ ینَاجِی فِیهَا رَبَّهُ وَ سَاعَهٌ یرُمُّ مَعَاشَهُ وَ سَاعَهٌ یخَلِّی بَینَ نَفْسِهِ وَ بَینَ لَذَّتِهَا فِیمَا یحِلُّ وَ یجْمُلُ وَ لَیسَ لِلْعَاقِلِ أَنْ یکونَ شَاخِصاً إِلَّا فِی ثَلَاثٍ مَرَمَّهٍ لِمَعَاشٍ أَوْ خُطْوَهٍ فِی مَعَادٍ أَوْ لَذَّهٍ فِی غَیرِ مُحَرَّمٍ [نهج البلاغه ، حکمت 390] .

4. آفات

1 هیجان (مانند قمار)

2 خشونت (مانند بوکس)

3 مزاحمت (بوق عروس بردن ، ورزش در غیر جای خود)

4 تعصّب (تیم گرائی)

5 تحقیر (راه ندادن افراد و یا نبردن بعضی از اعضای خانواده)

6 غفلت از یاد خدا و نماز

7 وِلخرجی و اسراف

8 مردم آزاری در رانندگی

9 تفریح به قیمت حزن دیگران (استهزاء ، غیبت)

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یشْتَری لَهْوَ الْحَدیثِ لِیضِلَّ عَنْ سَبیلِ اللّهِ بِغَیرِ عِلْمٍ وَ یتَّخِذَها هُزُواً أُولئِک لَهُمْ عَذابٌ مُهینٌ [لقمان/6] .

10 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : آفَهُ الشَّجَاعَهِ الْبَغْی [المحاسن ، ج1 ، ص16] .

5. انواع تفریح

1. سفر

1. سلامتی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَافِرُوا تَصِحُّوا [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص265] .

2. تجارت

لِإِیلافِ قُرَیشٍ [قریش/1] .

3. تفریح

قَالَ الرِّضَا (ع) : لَقَدْ خَرَجْنَا إِلَی نُزْهَهٍ لَنَا وَ نَسِی بَعْضُ الْغِلْمَانِ الْمِلْحَ فَذَبَحُوا لَنَا شَاه [کافی ، ج6 ، ص236] .

2. شنا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلِّمُوا أَبْنَاءَکمُ الرَّمْی وَ السِّبَاحَهَ [النوادر راوندی ، ص49] .

3. تیراندازی

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : عَلَمُوا أَبْنَاءَكمُ الرَّمْی وَ السِّبَاحَهَ [النوادر راوندی ، ص49] .

4. روحی

وَ سارِعُوا إِلی مَغْفِرَهٍ مِنْ رَبِّکمْ وَ جَنَّهٍ عَرْضُهَا السَّماواتُ وَ الْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقین [آل عمران/133] .

فَاسْتَبِقُوا الْخَیرات [بقره/148] .

5. معنوی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : هب لی الجد فی خشیتک و الدوام فی الاتصال بخدمتک حتی أسرح إلیک فی میادین السابقین [مصباح المتهجد ، ص849] .

1. تفریح

1. اصول مثبت تفریحات

1. عمومی

1) تفریح برای همه (زن و مرد ، خاصّ و عام ، کوچک و بزرگ) : نظیر : راه رفتن ، شنا ، تیراندازی و...

2. اخلاقی

دید و بازدید و صله رحم

تفریح همراه با صرفه جویی

3. تربیتی

تفریح همراه با پرورش استعدادها :

(مثلاً گفتگو با کودک پر کردن ایام فراغت است ، در عین این که کودک هم رشد پیدا می کند.)

پرورش جسم همراه با پرورش عاطفه

تفریح همراه با آینده نگری (حضور بر مزار نیاکان)

4. علمی

تفریح همراه با آموزش (شنیدن خاطرات مفید)

تفریح همراه با عبرت (بازدید از موزه ها)

تفریح همراه با صنعت (بازدید از کارخانه ها)

تفریح همراه با معرفت (بازدید از باغ وحش و طبیعت)

تفریح همراه با تاریخ (آثار باستانی)

5. اجتماعی

تفریح همراه با انسانیت (بازدید از بیمارستان ها)

تفریح همراه با احساس

مسئولیت (بازدید از جبهه ها)

تفریح همراه با مشارکت ، مشورت ، همکاری و دوری از خودرأیی و استبداد

6. معنوی

تفریح و عبادت (مانند زیارت ها)

7. خدماتی

تفریح همراه با خدمت

اردوهای خدمت رسانی

2. اصول منفی تفریحات

1. همراه با اذیت

1. همراه با وحشت زایی

به وحشت انداختن والدین

استرس برای خود

ایجاد دلهره برای باقی مردم

2. مردم آزاری

تفریح همراه با مردم آزاری (ترقّه بازی)

3. هیجان آور

تفریحاتی که همراه با هیجان فوری و عاقبت وخیم است.

4. اخلال در امنیت

تفریحاتی که ضربه به امنیت ، حرمت و محبت می زند.

2. همراه با معصیت

1. اسراف

1. درعمر

تفریحات طولانی یا تماشای تفریح دیگران

2. درمال

به هدر دادن طبیعت

آلوده کردن آب ها و نابود کردن جنگل ها

2. لهو ولعب

تفریح و می گساری :

تفریحاتی فاقد هدف است.

کار و تفریح متضاد نیستند.

بیکاری مادر بیماری است.

شیطان برای دست بیکار کار تولید می کند (دستان بیکار ، کارگاه شیطان است.)

3. غفلت وشهوت

تفریح و گناه

1. تفسیر اياک نعبد واياک نستعين

1. اياک

1 خدایی که در آیات قبل محبوب بود ، اکنون معبود است.

2 عبادت ، شناخت لازم دارد.

3 تمام کمالات"الله" ، رشدها"ربّ" ، نیازها"رحمن" ، مالکیت هامالِک یوْمِ الدِّین [فاتحه/4] . به دست تو است ، پس فقط تو.

4 نه به خاطر بهشت ، نه جهنم ، فقط به خاطر خودت."إِیاک"

5 نه واسطه ها نه بت ها ، فقط تو.

6 تأثیر طبیعت از تو است و بی اثر شدنش نیز از تو است ، پس"إِیاک"

7 چون می خواهم عبادت و بهترین و عالی ترین نوع عبادت کنم جز تو لایق نیست."إِیاک"

8 نه شرق ، نه غرب ، نه زور ، نه زر ، نه تزویر."إِیاک"

9 استمداد از دیگران به امر تو ، از اولیاء تو ، در راه تو و در حقیقت باز هم تو."إِیاک"

10 تو دیگری داری من جز تو ندارم."إِیاک"ولی توإِنْ کلُّ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ إِلاَّ آتِی الرَّحْمنِ عَبْداً [مریم/93] .

11

از صفات بگذریم ، به خودش راه یابیم."إِیاک" [تفسیر نور ، پیام 5 ، 11 ، 12 ، 13 ، 19]

2. نعبد

1 نجات از همه شرک ها ، طاغوت ها ، قدرت ، وحدت و تمرکز لازم دارد."نَعْبُدُ"

2 اصل در نماز جماعت است. مسلمانان همه در یک خط هستند. فرد هم گویا نماینده جمع است.

3 بعد از توحید نظری و علمی ، توحید عملی و عبادی.

4 من همراه با فرشتگان و مؤمنان می گویم : "إِیاک نَعْبُدُ"و گرنه به تنهایی دروغگو هستم. همه را باید دید موسی (ع) گفت : سَتَجِدُنی إِنْ شاءَ اللّهُ صابِراً [کهف/69] .

ولی صبر نکرد. ولی اسماعیل (ع) گفت : سَتَجِدُنی إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّابِرینَ [صافات/102] .

و صبر کرد. موسی (ع) تنها خود را دید ، ولی اسماعیل (ع) دیگران را هم دید.

3. نستعین

1 پرواز معنوی سه مرحله دارد : 1 ثناء 2 ارتباط 3 دعا

2 عبادت از ماست ، ولی با کمک تو.وَ ما کنَّا لِنَهْتَدِی لَوْ لا أَنْ هَدانَا اللَّه [اعراف/43] .

3 نه جبر ، نه تفویض"نَعْبُدُ"ولی "نَسْتَعینُ"

4 استمداد واقعی در سایه عبادت واقعی است. اول"إِیاک نَعْبُدُ"بعد إیاک نستعین.

5 خواست خدا (عبادت) بر خواست ما (استعانت) مقدم است.إِیاک نَعْبُدُ وَ إِیاک نَسْتَعینُ

‟

2 مقتضای عالمین ، رحیم ، دین ، ضالّین آن است که جمله "نَسْتَعینُ" آخر باشد.

علیرغم همه زمینه های شرک ، اعم از درونی و بیرونی ، همانند هواها و خواهش های نفسانی و یا قدرت های بیرونی ، چون طاغوت ها و احبار و رهبان ، باید رو به سوی خدا برد و او را عبادت کرد و تنها از او استمداد و استعانت خواست.

توجه به صفات رحمن ، رحیم ، ربّ و مالکیت ، خداوند را

در ذهن و دل انسان محبوب می کند و اکنون آن محبوب ، معبود است. برای رهایی از قرار گرفتن در شعاع شرک ، باید به مرکز وحدت و قدرت پناهنده شد و در نماز گویا شخص نمازگزار ، به نمایندگی از تمام موحّدان سخن می گوید : که خدایا من به تنهایی قابل و لایق نیستم تا عبادتی شایسته داشته باشم ، ولی ما همه بنده تو هستیم. من به تنهایی ارزش ندارم. ولی همگی با هم از تو استمداد می کنیم. بنابراین ، اصل نماز به جماعت است ، ولی در صورت معذور بودن ، نماز فرادا جایز است.

در آیات قبل سوره حمد ، با توحید نظری و استدلالی آشنا شدیم و در این آیه با توحید عبادی و عملی آشنا می شویم تا در عبادت و بندگی و استمداد و یاری طلبی نیز به غیر خدا روی نکنیم ، نه بنده شرق و غرب و نه بنده زر و زور و نه بنده طاغوت ها و فقط بنده خدا باشیم.

انسان باید به حکم عقل بندگی خداوند را بپذیرد؛ زیرا ما انسان ها عاشق کمال هستیم و نیازمند رشد و تربیت ، و خداوند نیز جامع تمام کمالات و ربّ تمام آفرینش است و اگر به مهر و محبت نیازمندیم ، او رحمان و رحیم است و اگر از آینده دور نگرانیم ، او صاحب اختیار و مالک آن روز است؛ پس چرا به سوی دیگران برویم؟ ! عقل حکم می کند که تنها باید او را پرستید و از او کمک خواست.

4. نکات آیه

1 اوّل باید حق را اداء کرد و بعد از او حاجت خواست.إِیاک نَعْبُدُ وَ إِیاک نَسْتَعینُ [

فاتحه/] 5.

2 ما فقط ترا بنده هستیم. کاری به واسطه ها و یا وعده ها و تهدیدها نداریم. نه به خاطر ترس و یا طمع ، بلکه به خاطر این که شایسته عبادتی. الله ، رحمن ، رحیم ، ربّ و مالک هستی ترا بندگی می کنیم.

3 ما فقط از تو استمداد می کنیم ، آن هم از وسیله ای که تو اذن داده ای. و ما مخالف کسانی هستیم که برای استمداد و تقرّب به تو به موهومات پناه می برند.

4 فرمول ها و قوانین مادّی حاکم بر هستی محترم است ، ولی اسیر دست و تسلیم و محکوم ماده نیستیم. ما اراده ترا حاکم بر همه قوانین می دانیم و قوانین طبیعی ، محکوم تو هستند. در نظام خلقت از اسباب و وسایل متعددی بهره مند می شویم. امّا می دانیم کارایی و یا بی اثری هر سبب و وسیله ای به دست توست. تو سبب سازی و تو سبب سوزی. هم چیزی را سبب و وسیله قرار می دهی و هم می توانی اثر آن را بگیری.

5 گر چه عبادت از ماست ، ولی در عبادت کردن نیز نیازمند کمک تو هستیم.

وَ ما کنّا لِنَهْتَدِی لَوْ لا أَنْ هَدانَا اللّه [اعراف/43] . : اگر هدایت الهی نبود ، ما هدایت نمی یافتیم.

6 عبد مطلق در برابر مولای مطلق ، خاضعانه ایستاده است که من فقط بنده ام و تو مولا هستی.

7 خدایا من کسی جز تو را ندارم."إِیاک"ولی تو غیر مرا فراوان داری و همه هستی عبد و بنده تو هستند.

إِنْ کلُّ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ إِلاّ آتِی الرَّحْمنِ عَبْداً [مریم/93] .

در آسمان ها و زمین هیچ چیز دیگری نیست

، مگر اینکه بنده و فرمان بردار تو هستند.

8 اگر انسان تنها بندگی تو را نکند ، قطعا بنده هوس هاست.مَنِ اتَّخَذَ إِلهَهُ هَواهُ [فرقان/43] .

9 کسی که صادقانه گفت : "إِیاک نَعْبُدُ"او دیگر استکبار و سرکشی ندارد.

10 چون خداوند بیشترین لطف را بر ما کرده ، ما بهترین تذلّل را به درگاهش می بریم."إِیاک نَعْبُدُ"

11 خودت را در جمع خوبان قرار بده ، تا بتوانی همراه مخلصین بگویی : "إِیاک نَعْبُدُ"

12 جملهإِیاک نَعْبُدُ وَ إِیاک نَسْتَعینُیعنی : (نه جبر و نه تفویض) . چون می گوییم"نَعْبُدُ"پس دارای اختیار هستیم و چون می گوییم"نَسْتَعینُ"پس نیاز به او داریم.

14 چون اصل خداوند است و عبادت و استمداد ما فرع بر او می باشد ، پس"إِیاک"مقدّم بر"نَعْبُدُ"و"نَسْتَعینُ"است. حضرت علی (ع) می فرماید : ما رأیت شیئا الّا و قد رأیت الله قبله؛ چیزی را ندیدم ، مگر اینکه خداوند را پیش از آن دیدم.

15 خواست خداوند بر خواست بنده مقدّم است. به همین دلیل چون عبادت خواسته اوست مقدم بر استعانت ، که خواسته بنده است ، می باشد.

16 چون عبادت وسیله استمداد است. جمله"إِیاک نَعْبُدُ"قبل از"إِیاک نَسْتَعینُ"آمده است.

17 بنده ای که حضور دارد زودتر بهره می گیرد ، لذا با کلمه"إِیاک"خود را در محضر خداوند متعال احساس می کنیم و بعد از آن از خداوند طلب هدایت می نمائیم ، زیرا دعای حاضر ، مؤثرتر است.

18 مقتضای ادب آن است که گام به گام نزدیک شویم ، اوّل بگوییم خداوند ربّ ، مالک ، رحمن و رحیم است و بعد بگوییم فقط ترا می پرستیم و فقط از تو مدد می جوئیم.

19 مراحل پرواز معنوی

، عبارت است از ثنا ، ارتباط و دعا ، بنابراین اوّلِ سوره حمد ثنا است. آیه"إِیاکَ نَعْبُدُ"ارتباط و آیات بعد ، دعا می باشد.

20 چون گفتگو با محبوب واقعی شیرین است ، لذا کلمه"إِیاک"تکرار شد.

21 اول سوره حمد با صفات خداوند آشنا می شویم ، ولی کم کم به خودش می رسیم."إِیاک"

22 توجه به زیبایی های کلامی ، ارزش است. بعد از"إِیاکَ نَعْبُدُ" ، "إِیاکَ نَسْتَعینُ"آمد تا آخر آیات سوره حمد ، هم آهنگ باشند و اگر برعکس بود ، آهنگ آخر آیات موزون نبود.

1. تفسیر سوره علق

1. آیه 1 (إقرأ بسم ربک الذی خلق)

1. مقدمه

علم و قرائت هدیه الهی به عبد مخلص

1 اکثریت مورّخین و مفسّرین 5 آیه اوّل سوره علق را نخستین آیات قرآن می دانند. [تفسیر نوین + پرتو] .

2 مردی أمّی و درس نخوانده چهل سال در میان مردم زندگی کرده ، حتّی با شعر که بزرگ ترین هنر عرب بود ، سر و کاری نداشت. یک دفعه از غار حراء با این آیات پائین آمد.

3 انسان ، ساخته دست محیط نیست ، این مکاتب مادّی هستند که انسان را مجبور و محصول محیط می دانند. از میان مردمی که جز زر و زور ، هیچ چیز نمی فهمیدند ، انسانی ، با قلم و دعوت به علم و دانش ظهور کرد.

4 شروع اسلام بااقْرَأْو تعلیم ، کاری کرد که تا قرن ها مسلمین پیش گام و پیش تاز علوم بودند.

زمانی که مسلمانان در اندلس به مدرسه می رفتند ، مردم فرانسه ، تحصیل را ننگ می دانستند. [تفسیر نوین] .

2. واژه ها

ربّ به معنای مالک و صاحب و آقاست. گرچه با رَبَوَ و تربیت هم خانواده نیستند ، امّا

در معنا به هم نزدیک هستند.

عبادت

انسان

همه چیز

اهداف تحصیل در زمان ما :

چشم و هم چشمی ،

مدرک.

مقام.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ لِيبَاهِی بِهِ الْعُلَمَاءَ أَوْ يمَارِی بِهِ السُّفَهَاءَ أَوْ يصْرِفَ بِهِ وُجُوهَ النَّاسِ إِلَيهِ فَلْيتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ الرِّئَاسَةَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا لِأَهْلِهَا [كافی ، ج1 ، ص47] .

درآمد فردا : لِيشْتَرُوا بِهِ ثَمَناً قَلِيلاً [بقره/79] .

اشتغال امروز

3. نکات تفسیری

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّک الَّذی خَلَقَ [علق/1] .

تربیت ما به دست خداست.رَبِّکخدایی که ما را آفرید.

7 دلیل ربوبیت ، خالقیت است.رَبِّک الَّذی خَلَق

10 پیامبر (ص) فرمود : " من تربیت شده خدا و علی (ع) تربیت شده من است".

11 ربوبیت به خالقیت ارزش بیشتری می دهد.

(این آیه می گوید قبل از اینکه به سراغ خلق بروی ، سراغ خالق برو.)

همان قدرتی که به آتش فرمان داد تا بر ابراهیم (ع) سرد شود و همان قدرتی که به زمین و کرات آسمانی دستور می دهد تا بچرخند ، به محمد (ص) دستوراقْرَأداد. [تفسیر نوین] .

4. پیام ها

1 اسلام با خواندن شروع شد.

2 قرائت باید با اسم خدا باشد. (هر کاری باید با نام خدا شروع شود)

3 علم و دانش باید هدف دار باشد

4 ربّ از اسم های الهی است که حدود 900 مرتبه در قرآن آمده.

2. آیه 2 (خلق الأنسان من علق)

1. نکات تفسیری

2 مصداق بارز ربوبیت همین خلقت انسان است که علقه را تا مسجود فرشتگان بالا بُرد.

3 با تکرار کلمهخَلَقَ می خواهد بگوید آفرینشِ انسان ، آفرینش ویژه ای است : ثُمَّ أَنْشَأناهُ خَلْقاً آخَرَ [مومنون/14] .

تفسیر سوره علق ، صفحه 2

4 خَلَقَ

(در آیه اوّل) : از هیچ آفرید.

خَلَقَ : (در آیه دوم) : چیزی را از چیزی آفرید. [تفسیر نوین] .

2. پیام ها

1 انسان کُل موجودات است. شاه کار هستی است.

لذا بعد از خَلَقَ از انسان نام برد.

5 از ماده ای کم بها و پست ، اشرف مخلوق را آفریدن ، به مراتب مهم تر از دانا کردن یک فرد اُمّی است. [تفسیر نوین] .

3. آیه 3 (اقرأ و ربک الأکرم)

1. نکات تفسیری

1 دلیل فرمان به قرائت ربوبیت و کرامت الهی است.

2 خداوند "اکرم" است ، چون که بدون اینکه نیاز به ما داشته باشد ، ما را آفرید.

3 تکراراقْرَأنشانه اهمیت دانش آموزی است.

4 تکراراقْرَأنشانه اهمیت تلقین و تکرار و تمرین در تعلیم است.

5 تکرارربّکاشاره به دو نوع تربیت است.

رَبِّکدر آیه اوّل = تربیت تکوینی

رَبِّکدر آیه دوم = تربیت تشریعی

در اولی : رَبِّک =الَّذی خَلَقَ

در دومی : رَبِّک =أکرَم

2. پیام ها

6 از تعبیر "اکرم" و جمله بعد می فهمیم که هیچ مقامی و هیچ نعمتی بالاتر از مقام علم نیست ، حتّی هستی و آفرینش با علم برابری نمی کند ، چون که در سوره انفطار می خوانیم : ما غَرَّک بِرَبِّک الْکریمِ الَّذی خَلَقَک فَسَوّاک فَعَدَلَک [انفطار/7-6] .

[تفسیر نوین] .

4. آیه 4-5-6

1. نکات

1. علق4-5

1 قلم و نوشتن ابزار دانش است ، لذا بسیار مقدّس است. اولیاء خدا ، قلم را روی گوش خود می گذاشتند.

6 حضرت علی (ع) فرمود : "علم صحیح مقرون با عمل است".

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : الْعِلْمُ مَقْرُونٌ بِالْعَمَلِ فَمَنْ عَلِمَ عَمِلَ [نهج البلاغه ، حکمت 366] .

آفرینش جهانخَلَقَ : برای انسان

آفرینش انسانخَلَقَ الْإِنْسانَ : برای معرفت

2. علق 6

9 از تقدّم قرائت می فهمیم تاریخ زبان قبل از تاریخ خط بوده است. [نوین] .

11 نام کتاب آسمانی مسلمانان قرآن است؛ یعنی کتاب خواندن؛ یعنی پیوسته باید خوانده شود. [تفسیر نوین] .

12 تکرارعلّممثل تکراراقْرَأنشانه اهمیت علم و دانش و تعلیم است.

13 شاید بتوان گفتعَلَّمَدر آیه اول اشاره به علم اکتسابی و در آیه دوم اشاره به علم الهامی دارد. [

تفسیرنوین] .

14 - بعضی گفته اندعَلَّمَ الْإِنْسانَ ما لَمْ یعْلَمْ [علق/4] . یعنی معارفی که نمی تواند به آن برسد ، خدا با وحی به او آموخت.

15 دانشمندان می گویند : در تاریخ پیدایش اغلب علوم ، جهات دینی منشأ آنها بوده است. [تفسیر نوین] .

16 در جای دیگری از قرآن می خوانیم : وَ یعَلِّمُکمْ ما لَمْ تَکونُوا تَعْلَمُونَ [بقره/151] .

2. پیام ها

2 اوّلین معلّم خداست : عَلَّم

شغل معلمی و تعلیم و تربیت ، بسیار مقدّس و کاری الهی است.

3 اکرم بودن خداوند به خاطر معلّم بودن است.

4 علم و دانش اولین پیام آسمانی قرآن است و به همین دلیل بود که مسلمین تا قرن ها پیش تاز علم و دانش بودند.

5 خداوند کار خود را با خلق کردن آغاز و با آموختن ختم فرمود. معلوم می شود هدف از آفرینش معرفت است. [نوین] .

وَ ما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الْإِنْسَ إِلاّ لِیعْبُدُونَ [ذاریات/56] .

مفسّرینلِیعْبُدُونِرا (لیعرفون) معنا کرده اند.

7 حفظ و انتشار و بسط و تکثیر و تعمیم و بقای علم با قلم است.

تمدّن بشری ، علوم گسترده و فرهنگ های مختلف در طول سالیان دراز به خاطر قلم است که به دست ما رسیده است.

8 دینی که آغازش با خواندن و قلم است ، برای مسلمین ننگ است که بی سواد یا کم سواد باشند. خداوند سوره ای به نام قلم در قرآن آورده و به قلم و نوشته قسم یاد کرده است : ن وَ الْقَلَمِ وَ ما یسْطُرُون [قلم/1] .

5. آیه 7

1. نکات

1 در برابر این همه کرامتی که خدا به

انسان داد ، او سرکشی می کند.

2 علّت طغیان گریِ انسان بی نیاز دانستن خویش است.

6 استغنا به معنای اکتفاست. مستغنی کسی است که به مال و ثروتش اکتفا می کند و به امور معنوی و اخروی نمی پردازد. در برابر مستغنی این گروهند : رِجالٌ لا تُلْهيهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَيعٌ عَنْ ذِكرِ اللّهِ [نور/37] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا أَصِفُ مِنْ دَارٍ أَوَّلُهَا عَنَاءٌ وَ آخِرُهَا فَنَاءٌ فِی حَلَالِهَا حِسَابٌ وَ فِی حَرَامِهَا عِقَابٌ مَنِ اسْتَغْنَی فِيهَا فُتِنَ وَ مَنِ افْتَقَرَ فِيهَا حَزِنَ وَ مَنْ سَاعَاهَا فَاتَتْهُ وَ مَنْ قَعَدَ عَنْهَا وَاتَتْهُ وَ مَنْ أَبْصَرَ بِهَا بَصَّرَتْهُ وَ مَنْ أَبْصَرَ إِلَيهَا أَعْمَتْهُ [نهج البلاغه ، خطبه 82] .

معنای دیگر استغنا بی نیازی جستن است. فیض می گوید : استغنا بشهوات الدّنیا عن یغنم العقبی

7 بهترین معنا برای آیه این است :

انسان وقتی پنداشت بی نیاز گشته ، طغیان می کند.

رَآهُیعنی خیال می کند بی نیاز است. [تفسیر نوین] .

2. پیام ها

3 طغیان گر اگر بخواهد رام شود ، باید خودش را نیازمند بداند.

4 انتظار می رفت بشر با چراغ علم و دانش ، خود و خدا را بشناسد و بندگی کند ، امّا به عوض عبادت ، سرکشی کرد. [تفسیر نوین] .

5 در قرآن سه مرتبه استغنا به انسان نسبت داده شده و در تمام موارد در مقام بدگویی است.

وَ أَمّا مَنْ بَخِلَ وَ اسْتَغْنىَ [لیل/8] .

أَمّا مَنِ اسْتَغْنی [عبس/5] .

أَنْ رَآهُ اسْتَغْنی [علق/7] .

6. آیه 8

1. نکات

2. پیام ها

1 توجّه به معاد یکی از راه های کنترل غرائز است.

2 طاغی باید

بداند همیشه زنده نخواهد بود.

3 طاغی و مستغنی کارش به انکار معاد می کشد. [فیض کاشانی] .

7. آیه 9-10

1. نکات

2 شأن نزول آیه مربوط به نماز خواندن رسول خدا (ص) در مسجد الحرام در مقابل چشمان مشرکین است.

2. پیام ها

1 یکی از اقدامات طاغوت ها ، جلوگیری از نماز است.

3 اهمیت نماز در اولین سوره قرآن آمده است.

4 نمازگزاران نباید از تبلیغات و نیش و نوش ها بهراسند.

5 لازمه عبودیتعَبْداًخضوع و نماز است.صَلّی

8. تذکرات

1. اهمیت نگارش

1 صدای قلم نزد خدا محبوب است.

2 اهمیت نوشتن : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَیدُوا الْعِلْمَ بِالْکتَابَهِ [تحف العقول ، ص36] .

2. آداب نگارش

شعر منسوب به حضرت علی (ع) :

زیبا نوشتن

خوانا نوشتن

مستند نوشتن

منظّم نوشتن

خلاصه نوشتن

اسراف نکردن

احترام قلم و کاغذ

1. تفکر وغفلت

1. تفکر

1. اهمیت تفکر

1. اوامر قرآن به تفکر

تنها موعظه الهی قیام الهی و تفکر : قُلْ إِنَّما أَعِظُکمْ بِواحِدَهٍ أَنْ تَقُومُوا لِلّهِ مَثْنی وَ فُرادی ثُمَّ تَتَفَکرُوا ما بِصاحِبِکمْ مِنْ جِنَّهٍ إِنْ هُوَ إِلاّ نَذیرٌ لَکمْ بَینَ یدَی عَذابٍ شَدیدٍ [سبأ/46.]

شرح و بیان آیات الهی برای تفکر نمودن است : کذلِک یبَینُ اللّهُ لَکمُ الآْیاتِ لَعَلَّکمْ تَتَفَکرُونَ [بقره/266.]

عبرت ها برای صاحبان دیده مفید است : فَاعْتَبِرُوا یا أُولِی الْأَبْصارِ [حشر/2.]

إِنَّ فی ذلِک لَعِبْرَهً لِأُولِی الْأَبْصارِ [آل عمران/13.]

فَانْظُرُوا کیفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُکذِّبینَ [نحل/36.]

وصیت الهی برای تذکر و یادآوری :

ذلِکمْ وَصّاکمْ بِهِ لَعَلَّکمْ تَذَکرُونَ [انعام/152.]

بیان قصّه های قرآن برای تفکر است :

فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ یتَفَکرُونَ [اعراف/176.]

لَقَدْ كانَ فی قَصَصِهِمْ عِبْرَهٌ لِأولِی الْألْبابِ [یوسف/111.]

خلفت نعمت های الهی برای تفکر نمودن است : وَ هُوَ الَّذی مَدَّ الْأَرْضَ وَ جَعَلَ فیها رَواسِی وَ أَنْهاراً وَ مِنْ کلِّ الثَّمَراتِ جَعَلَ فیها زَوْجَینِ اثْنَینِ یغْشِی اللَّیلَ النَّهارَ إِنَّ فی ذلِک لآیاتٍ لِقَوْمٍ یتَفَکرُونَ [رعد/3.]

عذاب الهی نشانه ای برای اهل بصیرت و مؤمنین است :

إِنَّ فی ذلِک لآَیاتٍ لِلْمُتَوَسِّمین [حجر/75.]

إِنَّ فی ذلِک لآَیهً لِلْمُومِنینَ [حجر/77.]

باقی گزاردن نشانه هایی از عذاب الهی برای تفکر نمودن است :

وَ لَقَدْ تَرَکنا مِنْها آیةً بَینَةً لِقَوْمٍ یعْقِلُونَ [عنکبوت/35.]

دوستی بین انسان و همسرش برای تفکر است : وَ مِنْ آیاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَکمْ مِنْ أَنْفُسِکمْ أَزْواجاً لِتَسْکنُوا إِلَیها وَ جَعَلَ بَینَکمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً إِنَّ فی ذلِک لَآیاتٍ لِقَوْمٍ یتَفَکرُونَ [روم/21.]

تسخیر نمودن آنچه در آسمان و زمین است ، نشانه هایی برای متفکران است : وَ سَخَّرَ لَکمْ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ جَمیعاً مِنْهُ إِنَّ فی ذلِک لَآیاتٍ لِقَوْمٍ یتَفَکرُونَ [جاثیه/13.]

آسان بودن قرآن کریم برای تذکر و پندپذیری است :

وَ لَقَدْ یسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّکرِ فَهَلْ مِنْ مُذَکرٍ [قمر/17.]

نزول قرآن کریم اگر بر کوه بود خاشع و ذلیل می شد : لَوْ أَنْزَلْنا هذَا الْقُرْآنَ عَلی جَبَلٍ لَرَأَیتَهُ خاشِعاً مُتَصَدِّعاً مِنْ خَشْیهِ اللَّهِ وَ تِلْک الْأَمْثالُ نَضْرِبُها لِلنّاسِ لَعَلَّهُمْ یتَفَکرُونَ [حشر/21.]

و این برای تفکر است.

2. امر به تفکر در احادیث

تحدید پیامبر اکرم (ص) در مورد قرائت آیات 190 تا 194 سوره آل عمران برای کسی که درباره آن تفکر نکند. [میزان الحکمه ، بحث تفکر ، ج7 ، ص540 ، شماره 3250.]

إِنَّ فی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلافِ اللَّیلِ وَ النَّهارِ لَآیاتٍ لِأُولِی الْأَلْبابِ الَّذینَ یذْکرُونَ اللَّهَ قِیاماً وَ قُعُوداً وَ عَلی جُنُوبِهِمْ وَ یتَفَکرُونَ فی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً سُبْحانَک فَقِنا عَذابَ النّارِ رَبَّنا إِنَّک مَنْ تُدْخِلِ النّارَ فَقَدْ أَخْزَیتَهُ وَ ما لِلظّالِمینَ مِنْ أَنْصارٍ رَبَّنا إِنَّنا سَمِعْنا مُنادِیاً ینادی لِلْإِیمانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّکمْ فَ آمَنّا رَبَّنا فَاغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا وَ کفِّرْ عَنّا سَیئاتِنا وَ تَوَفَّنا مَعَ الْأَبْرارِ رَبَّنا وَ

آتِنا ما وَعَدْتَنا عَلى رُسُلِک وَ لا تُخْزِنا يوْمَ الْقِيامَهِ إِنَّک لا تُخْلِفُ الْميعادَ [آل عمران/190-194] .

حضرت امام خمینی (ره) فرمودند : اکثر پیامبران و یا همه پیامبران الهی مدّتی در بیابان ها بوده اند.

شاید علّت این امر سه چیز باشد : 1) تفکر 2) تشکر 3) تحمّل سختی ها و مشکلات.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : المؤمن دائم الذکر کثیر الفکر علی النعماء شاکر و فی البلاء صابر [غررالحکم ، ص90.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : أصل العقل الفکر و ثمرته السلامه [غررالحکم ، ص52.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : إِنَّ التَّفَكرَ يدْعُو إِلَى الْبِرِّ وَ الْعَمَلِ بِهِ [کافی ، ج2 ، ص55.]

قَالَ الصَّادِقُع : كانَ أَكثَرَ عِبَادَهِ أَبِی ذَرٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ التَّفَكرُ وَ الِاعْتِبَارُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص42.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : التَّفَكرُ حَياهُ قَلْبِ الْبَصِيرِ كمَا يمْشِی الْمَاشِی فِی الظُّلُمَاتِ بِالنُّورِ بِحُسْنِ التَّخَلُّصِ وَ قِلَّهِ التَّرَبُّصِ [کافی ، ج1 ، ص28] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : لَا عِلْمَ كالتَّفَكرِ [نهج البلاغه ، حکمت 113.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : فکر ساعه قصیره خیر من عباده طویله [غررالحکم ، ص57.]

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيع : أوصیکم بتقوی الله و إدامه التفکر فإن التفکر أبو کل خیر و أمه [مجموعه ورام ، ج1 ، ص52.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : من قل أکله صفی فکره [غررالحکم ، ص320.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : شَرُّ النَّاسِ مَنْ بَاعَ آخِرَتَهُ بِدُنْياهُ وَ شَرٌّ مِنْهُ مَنْ بَاعَ آخِرَتَهُ بِدُنْيا غَيرِهِ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص34.]

2.موارد تفکر

نگاه کردن در حالات گذشتگان :

قَدْ خَلَتْ مِنْ

قَبْلِكمْ سُنَنٌ فَسيرُوا فِی الْأَرْضِ فَانْظُروا کیفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُکذِّبینَ [آل عمران/137.]

2) توجّه به زندگی افرادیکه با تفکر حیات مجدّد پیدا کردند :

الف) داستان اسعد بن زراره که دور خانه کعبه طواف می کرد و پنبه در گوش خود نهاده بود.

قَالَ عَلِی بْنُ إِبْرَاهِیمِ : قَدِمَ أَسْعَدُ بْنُ زُرَارَهَ وَ ذَکوَانُ بْنُ عَبْدِ قَیسٍ فِی مَوْسِمٍ مِنْ مَوَاسِمِ الْعَرَبِ وَ هُمَا مِنَ الْخَزْرَجِ وَ کانَ بَینَ الْأَوْسِ وَ الْخَزْرَجِ حَرْبٌ قَدْ بَقُوا فِیهَا دَهْراً طَوِیلًا وَ کانُوا لَا یضَعُونَ السِّلَاحَ لَا بِاللَّیلِ وَ لَا بِالنَّهَارِ وَ کانَ آخِرُ حَرْبٍ بَینَهُمْ یوْمَ بِعَاثٍ وَ کانَتْ لِلْأَوْسِ عَلَی الْخَزْرَجِ فَخَرَجَ أَسْعَدُ بْنُ زُرَارَهَ وَ ذَکوَانُ إِلَی مَکهَ فِی عُمْرَهِ رَجَبٍ یسْأَلُونَ الْحَلْفَ عَلَی الْأَوْسِ وَ کانَ أَسْعَدُ بْنُ زُرَارَهَ صَدِیقاً لِعُتْبَهَ بْنِ رَبِیعَهَ فَنَزَلَ عَلَیهِ فَقَالَ لَهُ إِنَّهُ کانَ بَینَنَا وَ بَینَ قَوْمِنَا حَرْبٌ وَ قَدْ جِئْنَاک نَطْلُبُ الْحَلْفَ عَلَیهِمْ فَقَالَ لَهُ عُتْبَهُ بَعُدَتْ دَارُنَا مِنْ دَارِکمْ وَ لَنَا شُغُلٌ لَا نَتَفَرَّغُ لِشَیءٍ قَالَ وَ مَا شُغُلُکمْ وَ أَنْتُمْ فِی حَرَمِکمْ وَ أَمْنِکمْ قَالَ لَهُ عُتْبَهُ خَرَجَ فِینَا رَجُلٌ یدَّعِی أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ سَفَّهَ أَحْلَامَنَا وَ سَبَّ آلِهَتَنَا وَ أَفْسَدَ شُبَّانَنَا وَ فَرَّقَ جَمَاعَتَنَا فَقَالَ لَهُ أَسْعَدُ مَنْ هُوَ مِنْکمْ قَالَ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ مِنْ أَوْسَطِنَا شَرَفاً وَ أَعْظَمِنَا بَیتاً وَ کانَ أَسْعَدُ وَ ذَکوَانُ وَ جَمِیعُ الْأَوْسِ وَ الْخَزْرَجِ یسْمَعُونَ مِنَ الْیهُودِ الَّذِینَ کانُوا بَینَهُمُ النَّضِیرِ وَ قُرَیظَهَ وَ قَینُقَاعٍ أَنَّ هَذَا أَوَانُ نَبِی یخْرُجُ بِمَکهَ یکونُ مُهَاجَرُهُ بِالْمَدِینَهِ لَنَقْتُلَنَّکمْ بِهِ یا مَعْشَرَ الْعَرَبِ فَلَمَّا سَمِعَ ذَلِک أَسْعَدُ وَقَعَ فِی قَلْبِهِ مَا کانَ سَمِعَ مِنَ الْیهُودِ قَالَ فَأَینَ هُوَ قَالَ

جَالِسٌ فِی الْحِجْرِ وَ إِنَّهُمْ لَا یخْرُجُونَ مِنْ شِعْبِهِمْ إِلَّا فِی الْمَوْسِمِ فَلَا تَسْمَعْ مِنْهُ وَ لَا تُکلِّمْهُ فَإِنَّهُ سَاحِرٌ یسْحَرُک بِکلَامِهِ وَ کانَ هَذَا فِی وَقْتِ مُحَاصَرَهِ بَنِی هَاشِمٍ فِی الشِّعْبِ فَقَالَ لَهُ أَسْعَدُ فَکیفَ أَصْنَعُ وَ أَنَا مُعْتَمِرٌ لَا بُدَّ لِی أَنْ أَطُوفَ بِالْبَیتِ قَالَ ضَعْ فِی أُذُنَیک الْقُطْنَ فَدَخَلَ أَسْعَدُ الْمَسْجِدَ وَ قَدْ حَشَا أُذُنَیهِ بِالْقُطْنِ فَطَافَ بِالْبَیتِ وَ رَسُولُ اللَّهِ جَالِسٌ فِی الْحِجْرِ مَعَ قَوْمٍ مِنْ بَنِی هَاشِمٍ فَنَظَرَ إِلَیهِ نَظْرَهً فَجَازَهُ فَلَمَّا کانَ فِی الشَّوْطِ الثَّانِی قَالَ فِی نَفْسِهِ مَا أَجِدُ أَجْهَلَ مِنِّی أَ یکونُ مِثْلُ هَذَا الْحَدِیثِ بِمَکهَ فَلَا أَتَعَرَّفُهُ حَتَّی أَرْجِعَ إِلَی قَوْمِی فَأُخْبِرَهُمْ ثُمَّ أَخَذَ الْقُطْنَ مِنْ أُذُنَیهِ وَرَمَی بِهِ وَ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ أَنْعِمْ صَبَاحاً فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ص رَأْسَهُ إِلَیهِ وَ قَالَ قَدْ أَبْدَلَنَا اللَّهُ بِهِ مَا هُوَ أَحْسَنُ مِنْ هَذَا تَحِیهُ أَهْلِ الْجَنَّهِ السَّلَامُ عَلَیکمْ فَقَالَ لَهُ أَسْعَدُ إِنَّ عَهْدَک بِهَذَا لَقَرِیبٌ إِلَی مَا تَدْعُو یا مُحَمَّدُ قَالَ إِلَی شَهَادَه أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنِّی رَسُولُ اللَّهِ وَ أَدْعُوکمْ إِلَی أَلَّا تُشْرِکوا بِهِ شَیئاً وَ بِالْوالِدَینِ إِحْساناً وَ لا تَقْتُلُوا أَوْلادَکمْ مِنْ إِمْلاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُکمْ وَ إِیاهُمْ وَ لا تَقْرَبُوا الْفَواحِشَ ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَنَ وَ لا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذلِکمْ وَصّاکمْ بِهِ لَعَلَّکمْ تَعْقِلُونَ وَ لا تَقْرَبُوا مالَ الْیتِیمِ إِلَّا بِالَّتِی هِیَ أَحْسَنُ حَتّی یبْلُغَ أَشُدَّهُ وَ أَوْفُوا الْکیلَ وَ الْمِیزانَ بِالْقِسْطِ لا نُکلِّفُ نَفْساً إِلَّا وُسْعَها وَ إِذا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَ لَوْ کانَ ذا قُرْبی وَ بِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذلِکمْ وَصّاکمْ بِهِ لَعَلَّکمْ تَذَکرُونَ. فَلَمَّا سَمِعَ أَسْعَدُ هَذَا قَالَ لَهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ

إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّک رَسُولُ اللَّهِ یا رَسُولَ اللَّهِ بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی أَنَا مِنْ أَهْلِ یثْرِبَ مِنَ الْخَزْرَجِ وَ بَینَنَا وَ بَینَ إِخْوَتِنَا مِنَ الْأَوْسِ حِبَالٌ مَقْطُوعَهٌ فَإِنْ وَصَلَهَا اَللَّهُ بِک وَ لَا أَجِدُ أَعَزَّ مِنْک وَ مَعِی رَجُلٌ مِنْ قَوْمِی فَإِنْ دَخَلَ فِی هَذَا الْأَمْرِ رَجَوْتُ أَنْ یتَمِّمَ اللَّهُ لَنَا أَمْرَنَا فِیک وَ اللَّهِ یا رَسُولَ اللَّهِ لَقَدْ کنَّا نَسْمَعُ مِنَ الْیهُودِ خَبَرَک وَ یبَشِّرُونَنَا بِمَخْرَجِک وَ یخْبِرُونَنَا بِصِفَتِک وَ أَرْجُو أَنْ یکونَ دَارُنَا دَارَ هِجْرَتِک عِنْدَنَا فَقَدْ أَعْلَمَنَا الْیهُودُ ذَلِک فَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی سَاقَنِی إِلَیک وَ اللَّهِ مَا جِئْتُ إِلَّا لِنَطْلُبَ الْحَلْفَ عَلَی قَوْمِنَا وَ قَدْ آتَانَا اللَّهُ بِأَفْضَلَ مِمَّا أَتَیتُ لَهُ ثُمَّ أَقْبَلَ ذَکوَانُ فَقَالَ لَهُ أَسْعَدُ هَذَا رَسُولُ اللَّهِ الَّذِی کانَتِ الْیهُودُ تُبَشِّرُنَا بِهِ وَ تُخْبِرُنَا بِصِفَتِهِ فَهَلُمَّ فَأَسْلِمْ فَأَسْلَمَ ذَکوَانُ ثُمَّ قَالَا یا رَسُولَ اللَّهِ ابْعَثْ مَعَنَا رَجُلًا یعَلِّمُنَا الْقُرْآنَ وَ یدْعُو النَّاسَ إِلَی أَمْرِک فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ لِمُصْعَبِ بْنِ عُمَیرٍ وَ کانَ فَتًی حَدَثاً مُتْرَفاً بَینَ أَبَوَیهِ یکرِمَانِهِ وَ یفَضِّلَانِهِ عَلَی أَوْلَادِهِمْ وَ لَمْ یخْرُجْ مِنْ مَکهَ فَلَمَّا أَسْلَمَ جَفَاهُ أَبَوَاهُ وَ کانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ فِی الشِّعْبِ حَتَّی تَغَیرَ وَ أَصَابَهُ الْجَهْدُ وَ أَمَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ بِالْخُرُوجِ مَعَ أَسْعَدَ وَ قَدْ کانَ تَعَلَّمَ مِنَ الْقُرْآنِ کثِیراً فَخَرَجَا إِلَی الْمَدِینَهِ وَ مَعَهُمَا مُصْعَبُ بْنُ عُمَیرٍ فَقَدِمُوا عَلَی قَوْمِهِمْ وَ أَخْبَرُوهُمْ بِأَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ و..... [إعلام الوری ، ص55.]

ب) داستان حضرت حرّ بن یزید ریاحی که با لحظه ای تفکر عوض شد.

ج) داستان زهیر بن قین که در راه به امام حسینعپیوست.

د) داستان فضیل ایاز که هنگام شنیدن آیه ای از قرآن در حال دزدی بود :

أَ لَمْ

يأْنِ لِلَّذينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكرِ اللّهِ وَ ما نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَ لا يكونُوا كالَّذينَ أُوتُوا الْكتابَ مِنْ قَبْلُ فَطالَ عَلَيهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَ كثيرٌ مِنْهُمْ فاسِقُونَ [حديد/16.]

3. مواردنهی از تفکر

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : الفكر فی غير الحكمه هوس [غررالحكم ، ص58.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : من كثر فكره فی المعاصی دعته إليها [غررالحكم ، ص186.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : من كثر فكره فی اللذات غلبت عليه [غررالحكم ، ص186.]

2. غفلت

1. نهی از غفلت در قرآن

یادآوری حق تعالی برای دوری از غفلت است : وَ اذْكرْ رَبَّک فی نَفْسِک تَضَرُّعاً وَ خيفَةً وَ دُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَ الْآصالِ وَ لا تَكنْ مِنَ الْغافِلينَ [اعراف/205.]

2. نهی از غفلت در احادیث

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : ويل لمن غلبت عليه الغفله فنسی الرحله و لم يستعد [غررالحكم ، ص146.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : لا عمل لغافل [غررالحكم ، ص266.]

قَالَ الصَّادِقُع : إِنْ كانَ الشَّيطَانُ عَدُوّاً فَالْغَفْلَهُ لِمَا ذَا [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص393.]

قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی : وَ اجْعَلْ بَدَنَک حَياً لَا تَغْفَلُ عَنِّی مَنْ يغْفُلُ عَنِّی لَا أُبَالِی بِأَی وَادٍ هَلَک [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص205.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : عجبت لغافل و الموت حثيث فی طلبه [غررالحكم ، ص162] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِع : وَیحَک یا ابْنَ آدَمَ الْغَافِلَ وَ لَیسَ بِمَغْفُولٍ عَنْه [کافی ، ج8 ، ص72.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : کفی بالرجل غفله أن یضیع عمره فیما لا ینجیه [غررالحکم

، ص160.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : كفى بالمرء غفله أن يصرف همته فيما لا يعنيه [غررالحكم ، ص477.]

3. نشانه های غافلان

یکی از علامت های انسان های جهنّمی عدم تفکر و غافل بودن است : وَ لَقَدْ ذَرَأْنا لِجَهَنَّمَ كثيراً مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لا يفْقَهُونَ بِها وَ لَهُمْ أَعْينٌ لا يبْصِرُونَ بِها وَ لَهُمْ آذانٌ لا يسْمَعُونَ بِها أُولئِک كالْأَنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولئِک هُمُ الْغافِلُونَ [اعراف/179.]

بدترین جنبدگان افرادی هستند که تعقّل ندارند : إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللّهِ الصُّمُّ الْبُكمُ الَّذينَ لا يعْقِلُونَ [انفال/22.]

آنان که به فکر آخرت نیستند ، غافلان هستند.

إِنَّ الَّذينَ لا يرْجُونَ لِقاءَنا وَ رَضُوا بِالْحَياهِ الدُّنْيا وَ اطْمَأَنُّوا بِها وَ الَّذينَ هُمْ عَنْ آياتِنا غافِلُونَ [يونس/7.]

1. تقلید

1. تقلید

1. انواع تقلید

1. خوب

1. ملاک

1. علم : يا أَبَتِ إِنِّی قَدْ جاءَنِی مِنَ الْعِلْمِ ما لَمْ يأْتِک فَاتَّبِعْنِی أَهْدِک صِراطاً سَوِيا [مريم/43] .

2. پیروی از وحی : اتَّبِعْ ما أُوحِی إِلَيک مِنْ رَبِّک [انعام/106] .

اتَّبِعُوا ما أُنْزِلَ إِلَيكمْ مِنْ رَبِّكمْ [اعراف/3] .

3. پیروی از حق : اتَّبِعْ مِلّةَ إِبْراهِیمَ حَنِیفاً [نحل/123] .

4. پیروی از خداگرائی : وَ اتَّبِعْ سَبِیلَ مَنْ أَنابَ إِلَی [لقمان/15] .

5. پیروی از مخلصین : فَبِهُداهُمُ اقْتَدِهْ [انعام/90] .

اتَّبِعُوا مَنْ لا یسْئَلُکمْ أَجْراً وَ هُمْ مُهْتَدُونَ [یس/21] .

6. پیروی از سبیل هدایت : یا قَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِکمْ سَبِیلَ الرَّشادِ [غافر/38] .

7. پیروی از صراط مستقیم : وَ أَنَّ هذا صِراطِی مُسْتَقِیماً فَاتَّبِعُوهُ [انعام/153] .

8. پیروی از قرآن : وَ

هذا كتابٌ أَنْزَلْناهُ مُبارَک فَاتَّبِعُوهُ [انعام/155] .

2. عاقبت تقليد خوب

يوْمَ نَدْعُوا كلَّ أُناسٍ بِإِمامِهِمْ [اسراء/71] .

شيعتک على منابر من نور مبيضه وجوههم حولى فى الجنه و هم جيرانى [إقبال الأعمال ، ص296] .

هَلْ أَتَّبِعُک عَلى أَنْ تُعَلِّمَنِ مِمّا عُلِّمْتَ رُشْداً [كهف/66] .

2. تقليد منفى

1. ملاک

1. تحقير : فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطاعُوهُ [زخرف/54] .

2. ستم : وَ اتَّبَعُوا أَمْرَ كلِّ جَبّارٍ عَنِيدٍ [هود/59] .

3. حكومت : أَ لَيسَ لِى مُلْک مِصْرَ [زخرف/51] .

4. مال : أَنّى يكونُ لَهُ الْمُلْک عَلَينا وَ نَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْک مِنْهُ وَ لَمْ يوتَ سَعَةً مِنَ الْمالِ [بقره/247] .

5. نياكان منحرف : بَلْ نَتَّبِعُ ما أَلْفَينا عَلَيهِ آباءَنا [بقره/170] .

6.أَ فَمَنْ يهْدِى إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يتَّبَعَ أَمَّنْ لا يهِدِّى إِلاّ أَنْ يهْدى فَما لَكمْ كيفَ تَحْكمُونَ [يونس/35] .

2. عاقبت تقليد بد

إِنّا كنّا لَكمْ تَبَعاً فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنّا مِنْ عَذابِ اللّهِ مِنْ شَىءٍ [ابراهيم/21] .

فَلا تَلُومُونِى وَ لُومُوا أَنْفُسَكمْ [ابراهيم/22] .

يا وَيلَتى لَيتَنِى لَمْ أَتَّخِذْ فُلاناً خَلِيلاً [فرقان/28] .

یا لَیتَ بَینِی وَ بَینَک بُعْدَ الْمَشْرِقَینِ [زخرف/38] .

فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ یسْتَجِیبُوا لَهُمْ [کهف/52] .

هذا ما کنَزْتُمْ لِأَنْفُسِکمْ [توبه/35] .

2. راه های تشخیص مجتهد اعلم :

1. مستقیم : یعنی خود انسان یقین کند که شخص مجتهد یا اعلم است. مثلا آنکه از اهل علم باشد و بتواند مجتهد و اعلم را بشناسد.

1. دو نفر عالم عادل که می توانند مجتهد و اعلم را تشخیص دهند بگویند که فلان شخص مجتهد یا اعلم است

(در صورتی که دو نفر عالم عادل دیگر با گفته آنان مخالفت نکنند) .

2. غیر مستقیم :

عده ای از اهل علم که می توانند مجتهد یا اعلم بودن را تشخیص دهند ، اجتهاد یا اعلمیت شخص را تصدیق کنند. (در صورتی که از گفته آنان اطمینان حاصل شود) [توضیح المسائل ، مساله 4 ، (9) ص]

3. راه های کسب فتوی

راه های به دست آوردن فتوای مجتهد

1. شنیدن (سمعی) :

1. شنیدن از خود مجتهد

2. شنیدن از 2 نفر مجتهد

3. شنیدن از شخص مورد اطمینان و راستگو 2. دیدن بصری : دیدن در رساله مجتهد (در صورتی که به درستی آن رساله اطمینان داشته باشد) [توضیح المسائل ، 5 ، (9) ، ص7 ، (م)]

2. فلسفه تقلید

هستی مبدء و معاد دارد.

من مسئولم ،

خودم وقت تحقیق عمیق ندارم. (چون اسلام گسترده و فرصت کم و امکانات برای همه محدود)

از هر کس نباید حرف گوش کنم وگرنه هوس ها ، بدعت ها و تضادها تا بی نهایت خواهد بود ، پس ، از عالم عادل مسئولیت خود را بپرس.

تاریخ تقلید :

قال الباقر (ع) : اجْلِسْ فِی مَسْجِدِ الْمَدِینَهِ وَ أَفْتِ النَّاسَ فَإِنِّی أُحِبُّ أَنْ یرَی فِی شِیعَتِی مِثْلُک [الفهرست طوسی ، ص17] .

عَنْ عَبْدِ الْعَزِیزِ بْنِ الْمُهْتَدِی : وَ کانَ خَیرَ قُمِّی رَأَیتُهُ وَ کانَ وَکیلَ الرِّضَا (ع) وَ خَاصَّتَهُ قَالَ سَأَلْتُ الرِّضَا (ع) فَقُلْتُ : إِنِّی لَا أَلْقَاک فِی کلِّ وَقْتٍ فَعَمَّنْ آخُذُ مَعَالِمَ دِینِی فَقَالَ خُذْ عَنْ یونُسَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ [رجال نجاشی ، ص447] .

تقلید در قرآن : فَبِهُداهُمُ اقْتَدِهْ [انعام/90

] .

فَلَوْ لا نَفَرَ مِنْ كلِّ فِرْقَهٍ مِنْهُمْ طائِفَهٌ لِيتَفَقَّهُوا فِی الدِّینِ وَ لِینْذِرُوا قَوْمَهُمْ [توبه/122] .

از کی تقلید کنیم :

أَ فَمَنْ یهْدِی إِلَی الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ یتَّبَعَ أَمَّنْ لا یهِدِّی إِلاّ أَنْ یهْدی فَما لَکمْ کیفَ تَحْکمُونَ [یونس/35] .

فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّکرِ إِنْ کنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ [نحل/43] .

یغِیظُ الْکفّارَ [توبه/120] .

الَّذِینَ یسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَیتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ [زمر/18] .

از کی تقلید نکینم :

أَطَعْنا سادَتَنا [احزاب/67] .

إِنّا وَجَدْنا آباءَنا [زخرف/22] .

قال أمیر المؤمنین (ع) : یمِیلُونَ مَعَ کلِّ رِیحٍ [نهج البلاغه ، حکمت 147] .

لَوْ لا أَنْتُمْ لَکنّا مُومِنِینَ [سبأ/31] .

اتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً [توبه/31] .

تقلید از حی داشتن :

نشاط علمی در حوزه

ارتباط مردم با فقیه

جهت گیری های جدید و مقتضات زمان و توجه به عنصر زمان و مکان (حوادث واقعه)

ارزش به تحقیق وعلم و عدم توهین به دانشمندان روز

در چه تقلید کنیم؟

در احکام خمسه

درکجا تقلیدممنوع؟

1. عقائد

2. ضروریات

3. موضوعات

اختلاف فتوا چرا؟

گذشت از مال و مقام و کلام آری ، ولی صرف نظر از فهم هرگز

یکی به راوی اطمینان دارد یکی ندارد

یکی هدف امام وحدیث را واقع و فتوا می دهد و یکی هدف را تقیه وفتوا نمی دهد.

یکی دلالت را می پذیرد یکی نمی پذیرد

یکی لغت را چیزی معنا می کند و دیگری چیزی دیگر

به علاوه اختلاف فتوا در جامعه ما مسئله ای به وجود نیاورده است.

راستی پنج نفر پزشک که در یک دانشگاه درس خوانده اند و در یک خوابگاه یک شهر وبالای یک مریض هستند چند نوع نسخه می دهند.

3. انواع تقلید

س : آیا از مجتهدی که از دنیا رفته می توان

تقلید کرد؟

1. تقلید ابتدائی ، خیر (وقتی انسان می خواهد تازه تقلید کند)

2. اگر انسان در بعضی از مسائل به فتوای مجتهد عمل کرده بعد از مردن آن مجتهد می تواند در همه مسائل از او تقلید کند. [توضیح المسائل ، مساله2]

توضیح : در صورت عمل به فتوای او در حال زنده بودن در همه مسائل یا بعضی مسائل بعد از مردن می تواند در همه مسائل از او تقلید کند ، ولی اگر ابتدائاً بخواهد از او تقلید کند ، نمی شود. [(3) ، ص2 ، (م)]

تقلید ازشخص مرده ابتداء جایز نیست ، ولی بقاء بر تقلید از مرجعی که در زمان حیاتش به فتاوایش و یا به قسمتی از آن عمل می کرده جایز است و به عبارت دیگر کسی که در بعضی ازمسائل به فتوای مجتهدی عمل کرده بعد از مرگ آن مجتهد می توان در همه مسائل از او تقلیدکرد. و البته باید بقای بر تقلید میت به فتوای مرجع زنده اعلم باشد و بنابر این اگر بدون مراجعه به مرجع زنده ای که بقای بر تقلید میت را جایز می داند ، بر تقلید میت باقی بماند مانند کسی است که بدون تقلید عمل می کند.

1) قُلْ هاتُوا بُرْهانَکمْ [بقره/111] .

[انبیاء/24]

[نمل/64]

2) لا تَقْفُ ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ [اسراء/36] .

3) إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللّهِ الصُّمُّ الْبُکمُ الَّذِینَ لا یعْقِلُونَ [انفال/22] .

4) انتقاد از گروهی که می گفتند : حَسْبُنا ما وَجَدْنا عَلَیهِ آباءَنا [مائده/104] .

5) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اعْدُ عَالِماً أَوْ مُتَعَلِّماً [کافی ، ج1 ،

ص34] .

عن أحمد بن أبی عبد الله عن أبیه بإسناده یرفعه إلی أبی عبد الله (ع) إنه قال لرجل من أصحابه : "لا تکونن إمعه تقول أنا مع الناس و أنا کواحد من الناس" [معانی الأخبار ، ص266] .

6) قال الصادق (ع) : مَنْ دَخَلَ فِی هَذَا الدِّینِ بِالرِّجَالِ أَخْرَجَهُ مِنْهُ الرِّجَالُ وَ مَنْ دَخَلَ فِیهِ بِالْکتَابِ وَ السُّنَّهِ زَالَتِ الْجِبَالُ قَبْلَ أَنْ یزُولَ [الغیبه نعمانی ، ص22] .

7) أَطَعْنا سادَتَنا وَ کبَراءَنا [احزاب/67] .

8) قال أمیر المؤمنین (ع) : النَّاسُ ثَلَاثَهٌ فَعَالِمٌ رَبَّانِی وَ مُتَعَلِّمٌ عَلَی سَبِیلِ نَجَاهٍ وَ هَمَجٌ (مگس کوچکی که به صورت حیوان می نشیند.) رَعَاعٌ (احمق و فرومایه) أَتْبَاعُ کلِّ نَاعِقٍ یمِیلُونَ مَعَ کلِّ رِیحٍ [نهج البلاغه ، حکمت 147] .

9) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إعْرِفِ الْحَقَّ تَعْرِفْ أَهْلَهُ [أمالی مفید ، ص3] .

10) اتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللّهِ [توبه/21] .

11) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إیاک وَ الرِّئَاسَهَ وَ إیاک أَنْ تَطَأَ أَعْقَابَ الرِّجَالِ قَالَ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک أَمَّا الرِّئَاسَهُ فَقَدْ عَرَفْتُهَا وَ أَمَّا أَنْ أَطَأَ أَعْقَابَ الرِّجَالِ فَمَا ثُلُثَا مَا فِی یدِی إِلَّا مِمَّا وَطِئْتُ أَعْقَابَ الرِّجَالِ فَقَالَ لِی لَیسَ حَیثُ تَذْهَبُ إِیاک أَنْ تَنْصِبَ رَجُلًا دُونَ الْحُجَّهِ فَتُصَدِّقَهُ فِی کلِّ مَا قَالَ [کافی ، ج2 ، ص298] .

12) قال أمیر المؤمنین (ع) : لا تنظر إلی من قال و انظر إلی ما قال [غرر الحکم ، ص438] .

13) قال المسیح (ع) : خذوا الحق من أهل الباطل و لا تأخذوا الباطل من أهل الحق [المحاسن ، ج1

، ص229] .

14) فَبَشِّرْ عِبادِ الَّذِینَ یسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَیتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ [زمر/18-17] .

15) وَ إِنْ تُطِعْ أَکثَرَ مَنْ فِی الْأَرْضِ یضِلُّوک عَنْ سَبِیلِ اللّهِ [انعام/116] .

انواع تقلید :

صحیح : تقلید جاهل از عالم (مجتهد جامع الشرایط)

غیر صحیح :

1. جاهل از جاهل (کورکورانه)

2. عالم از جاهل

3. عالم از عالم

که همگی باطل هستند.

داستانهای قرآن در زمینه تقلید کورکورانه فراوان است که ذکر داستان حضرت ابراهیم خالی از لطافت نیست.إِنّا وَجَدْنا آباءَنا [زخرف/22] .

4. شرائط تکلیف

شرائط تکلیف و وجوب احکام :

1. بلوغ : اگر کسی بالغ شود ولیکن عقل نداشته باشد تکلیفی ندارد ، بنابراین بر شخص دیوانه بالغ تکلیفی نیست.

2. عقل :

3. اطلاع و آگاهی : مجازات کسی که از تکلیف آگاه نیست و تقصیری در کسب اطلاع ندارد زشت است. "قبح عقاب بلا بیان" البته نه به این معنی که کسی خود را در بی خبری نگه دارد ، زیرا انسان مکلف است که تحصیل علم و آگاهی کند و بر طبق آگاهی خویش عمل نماید و فعالیت کند.

4. قدرت و توانائی : تکالیف باید در محدوده توانائی باشد.لا یکلَفُ اللّهُ نَفْساً إِلاّ وُسْعَها [بقره/286] .

تکلیفبما لا یطاقدرست نیست.

5. آزادی و اختیار : اگر اجبار ، اکراه یا اضطرار در کار باشد تکلیف ساقط است. قال رسول الله (ص) : رُفِعَ عَنْ امَّتِی الْخَطَأُ وَ النِّسْیانُ وَ مَا اسْتُکرِهُوا عَلَیهِ [نهج الحق ، ص531] .

شرایط تکلیف بر دو قسم است :

1. شرایط عام تکلیف که عبارتند از :

1. بلوغ 2. عقل 3. قدرت 4. علم

2. شرائط خاص تکلیف

که عبارتند از :

1. آزادی و عدم اجبار و اکراه 2. اختیار و عدم اضطرار

که هر کدام را توضیح می دهیم.

شرایط عام تکلیف :

1. بلوغ :

2. عقل : از برترین نعمت های الهی است که خداوند متعال به خاطر وجود عقل در انسان است که او را باز خواست می کند و یا ثواب می بخشد قَالَ الرِّضَا (ع) : بِک آخُذُ وَ بِک أُعْطِیخداوند متعال پس از آنکه عقل را آفرید به او فرمود : "به خاطر وجود تو باز خواست می کنم و ثواب می دهم". [کافی ، ج1 ، ص27] .

یا امام صادق (ع) : إِنَّ الثَّوَابَ عَلَی قَدْرِ الْعَقْلِپاداش آدمی به اندازه عقل و خرد اوست. [کافی ، ج1 ، ص11] .

بنابر این انسان هنگامی عهده دار تکالیف الهی می شود که از نعمت عقل برخوردار باشد. پس آنان که از قوه عقلانی بی بهره اند (دیوانگان) تکلیفی هم ندارند. مثلا نماز و روزه بر آنان واجب نیست. و در صورت بهبود ، قضای تکالیفی که در ایام جنون انجام نداده اند از آنان ساقط است.

3. قدرت : لا یکلِّفُ اللّهُ نَفْساً إِلاّ وُسْعَها [بقره/286] .

خداوند هیچ کس را جز به اندازه طاقت و توانایی اش مکلف نمی کند. [مقدمات احکام ، موگهی ، ج1 ، ص83و84]

وچون توانایی های انسان محدود است ، تکالیف نیز باید در همین محدوده صورت گیرد. پس فردی مکلف به تکالیف الهی می شود که قدرت و طاقت داشته باشد ، چنان که پیامبر گرامی اسلام (ص) می فرمایند : رُفِعَ عَنْ أُمَّتِی الْخَطَأُ وَ النِّسْیانُ وَ مَا أُکرِهُوا عَلَیهِ وَ مَا لَا یطِیقُونَ وَ

غَیرِ ذَلِکتکلیف آنچه که مردم طاقت آن را ندارند از آن برداشته شده است. [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص373] .

در غیراین صورت متناسب با توانائی و قدرت انسان ، تکلیف یا ساقط و یا ساده می گردد. مثلاکسی که به واسطه پیری نمی تواند روزه بگیرد یا برای او مشقت دارد ، روزه بر او واجب نیست. و یا کسی که نمی تواند ایستاده نماز بخواند باید به چیزی تکیه دهد ، و اگر نتوانست باید نشسته نماز بخواند. و باز اگر قدرت نداشت باید خوابیده نماز بخواند...

نکته ای که باید بدان توجه شود این است که شرط (قدرت) در تکلیف مستلزم این نیست که انسان ، مکلف به تحصیل قدرت نباشد ، زیرا قرآن کریم می فرماید : وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِباطِ الْخَیلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ وَ عَدُوَّکمْتا آنجا که می توانید در برابر آنان (دشمنان) نیرو واسبان ورزیده آماده کنید تا به وسیله آن ، دشمنان خداوند ودشمنان خود را بترسانید. [انفال/60] .

بنابراین یک فرد و یا یک جامعه ناتوان اگر در تحصیل قدرت و توانائی کوتاهی نماید مورد مواخذه الهی قرار می گیرد که چرا در پی به دست آوردن قدرت وتوانایی نبوده است.

4. علم : بدیهی است انسان آنگاه قادر است تکلیفی را انجام دهد که از وجود آن آگاه باشد. و به عبارت دیگر اینکه تکلیف به او ابلاغ شده و نسبت به آن (علم) داشته باشد.

از نظر امام خمینی (ره) علم ، شرط اصل تکلیف نیست ، بلکه شرط تنجز و منجز شدن تکلیف است. [دفتر امام خمینی ، بخش استفتائات]

بنا

به فرض اگر قانون گذار قانونی را وضع وجعل کند ، ولی آن را به اطلاع مکلفین نرساند نه تنها آن ملزم به انجام آن نبوده ، بلکه اساسا قادر به اجرای آن نیست و در صورت مخالفت عملی مکلفین ، قانون گذار نمی تواند آنهارا مجازات نماید. علمای علم اصول در این باره می گویند کیفر کسی که از تکلیف آگاه نبوده است و در کسب علم و آگاهی نسبت به آن تقصیری نداشته ، زشت است.

و نام این اصل راقبح عقاب بلابیاننامیده اند. چنان که قرآن کریم می فرماید :

وَ ما کنّا مُعَذِّبِینَ حَتّی نَبْعَثَ رَسُولاًَو ما هیچ قومی را عذاب نمی کنیم مگر تا آنگه که برای آنان پیامبری بفرستیم. [اسراء/15] .

پیامبر گرامی اسلام (ص) در این باره چنین می فرماید : رُفِعَ عَنْ أُمَّتِی 000 مَا لَا یعْلَمُونَتکلیف آنچه که مردم نسبت به آن آگاهی ندارند ، از آنان برداشته شده است. [خصال صدوق ، ج2 ، ص417] .

نکته قابل توجه اینکه همان گونه که در شرط سوم از شروط تکلیف گفته شد در اینجا نیز مشروط بودن تکلیف به علم و آگاهی مستلزم این نیست که انسان بخواهد خود را در بی خبری نگه دارد. و آن را برای خویش عذر بشمارد؛ زیرا انسان مکلف است که علم و آگاهی را به دست آورد و بر طبق آن عمل نماید. بدین جهت گفته اند : "جاهل قاصر معذور" است.

1. جاهلی که در کسب علم و آگاهی نسبت به تکالیف الهی کوتاهی ننموده است ، ولی عذر جاهل مقصری که در کسب علم و آگاهی نسبت به تکالیف الهی کوتاهی نموده ، پذیرفته

نیست. پس منظور از مشروط بودن تکلیف به علم ، این است که اگر تکلیفی به مکلف ابلاغ نشده و او نیز در این جهت تقصیری نداشته باشد؛ یعنی کوشش لازم را برای آگاه شدن از آن تکلیف به کار گرفته ، ولی با این ملاک بدان دست نیافته است چنین مکلفی نزد خدا معذور است.

شرایط خاص تکلیف :

1. آزادی و عدم اجبار و اکراه : که از شرایط خاص تکلیف به شمار می روند؛ یعنی در غیر این صورت تکلیف از او ساقط می گردد.قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رُفِعَ عَنْ أُمَّتِی 000 مَا أُکرِهُوا عَلَیهِتکلیف آنچه که امت من در آن مجبور هستند از آنان برداشته شده است. مانند مجبور شدن انسان در نگرفتن روزه به خاطر "دفع" خطری که جانش را تهدید می کند. [خصال صدوق ، ج2 ، ص417] .

2. اختیار و عدم اضطرار : یکی دیگر از شرایط خاص تکلیف اختیار و عدم اضطرار است؛

یعنی تکالیف الهی هنگامی برانسان واجب می شوند که مضطر نباشد. چنانکه پیامبر گرامی اسلام (ص) می فرماید : رُفِعَ عَنْ أُمَّتِی 000 مَا اضْطُرُّوا إِلَیهِتکلیف آنچه که امت من در آن مضطر هستند از آنان برداشته شده است. [خصال صدوق ، ج2 ، ص417] .

مانند اینکه انسان به جهت حفظ جان و به خاطر (رفع) گرسنگی در خوردن گوشت خوک یا مردار مضطر شود. [مقدمات احکام ، موگهی ، ج1 ، ص90]

5. اعمال بدون تقلید

اعمالی که مکلف بدون تقلید انجام داده در صورتی صحیح است که :

1. بفهمد به وظیفه واقعی خود رفتار کرده.

2. با عمل او با فتوای مجتهدی که

وظیفه اش تقلید از او بوده و یا با فتوای مجتهدی که فعلا باید از او تقلید کند مطابق باشد.

3. یاعمل را طوری انجام داده باشد که از گفته آنان به احتیاط نزدیکتر باشد. [توضیح المسائل ، مسئله14 ، (3) ، ص2 ، (م)] عمل مشخص نادان مقصر و ملتفت بدون تقلید باطل است مگر این که به امید درک واقع عمل کرده وعملش مطابق با فتوای کسی که تقلیدش جایز است ، باشد. همچنین عمل شخص جاهل قاصر یا مقصر غافل که با قصد قربت ، مدتی عبادات خود را بدون تقلید انجام می داده ، چنانچه با فتوای مجتهدی که می تواند به وی رجوع کند مطابقت داشته باشد عباداتش صحیح است ، وگرنه باید اعمال گذشته را قضا نماید. [تحریر الوسیله ، ج1 ، ص7-5]

1. تقوی

1. معنای تقوی

1 مفردات : الوقایه حفظ الشی ء ممّا یؤذی و التقوی جعل النفس فی وقایه مما یخاف

2 مطهّری و نمونه : تقوا ، قوتی در انسان است ، که به او مصونیت می دهد.

3 تقوا حالت روحی است :

- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : إِنَّ تَقْوَى اللَّهِ حَمَتْ أَوْلِياءَ اللَّهِ مَحَارِمَهُ وَ أَلْزَمَتْ قُلُوبَهُمْ مَخَافَتَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 114] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : حَجَزَتْهُ التَّقْوَى عَنْ تَقَحُّمِ الشُّبُهَاتِ [نهج البلاغه ، خطبه 16] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : فَإِنَّ التَّقْوَى فِى الْيوْمِ الْحِرْزُ وَ الْجُنَّهُ وَ فِى غَدٍ الطَّرِيقُ إِلَى الْجَنَّهِ [نهج البلاغه ، خطبه 191] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : اعْلَمُوا عِبَادَ اللَّهِ أَنَّ التَّقْوَى دَارُ حِصْنٍ

عَزِيزٍ [نهج البلاغه ، خطبه 157] .

4 تقوا مصونیت است نه محدودیت. نظیر ساختن منزلی که مصونیت است نه محدودیت.

انسان سر خود را با کلاه و پا را در کفش قرار می دهدو این مصونیت است نه محدودیتوَ لِباسُ التَّقْوی ذلِک خَیرٌ [اعراف/26] .

5 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : أَلَا فَصُونُوهَا وَ تَصَوَّنُوا بِهَا [نهج البلاغه ، خطبه 191] .

6 تقوا آمیخته با تلاش و حضور در صحنه است : واژه تقوا معمولاً با صبر ، ایمان ، احسان ، اصلاح ، تبیین و... آمده است ، و در کنار حالت مصونیت باید خدمات اجتماعی هم باشد و واژه های فوق همه درباره مثبت بودن انسان است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : التقوی اجتناب [غرر الحکم ، ص268] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) التقوی أن یتقی المرء کلما یومه [غرر الحکم ، ص268] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : المتقی من اتقی الذنوب و المتنزه من تنزه عن العیوب [غرر الحکم ، ص268] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : رَأْسُ التَّقْوَی تَرْک الشَّهْوَهِ [غرر الحکم ، ص304] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : من ملک شهوته کان تقیا [غرر الحکم ، ص274] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : ملاک التقی رفض الدنیا [غرر الحکم ، ص138] .

2. اهمیت تقوی

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَا یغُرَّنَّک بُکاوهُمْ إِنَّمَا التَّقْوَی فِی الْقَلْبِ [صفات الشیعه ، ص27] .

إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا [آل عمران/186] .

إِنْ تُحْسِنُوا وَ تَتَّقُوا [نساء/128] .

إِنْ

تُصْلِحُوا وَ تَتَّقُوا [نساء/129] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : أُوصِيكمْ عِبَادَ اللَّهِ بِتَقْوَى اللَّهِ وَ طَاعَتِهِ فَإِنَّهَا النَّجَاهُ غَداً وَ الْمَنْجَاهُ أَبَداً [نهج البلاغه ، خطبه 161] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : عِبَادَ اللَّهِ أُوصِيكمْ بِتَقْوَى اللَّهِ فَإِنَّهَا حَقُّ اللَّهِ عَلَيكمْ [نهج البلاغه ، خطبه 191] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) فَإِنَّ التَّقْوَى فِى الْيوْمِ الْحِرْزُ وَ الْجُنَّهُ وَ فِى غَدٍ الطَّرِيقُ إِلَى الْجَنَّهِ [نهج البلاغه ، خطبه 191] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : لَا كرَمَ كالتَّقْوَى [نهج البلاغه ، حكمت 113] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : لَا يقِلُّ عَمَلٌ مَعَ التَّقْوَى وَ كيفَ يقِلُّ مَا يتَقَبَّلُ [نهج البلاغه ، حكمت 95] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : أَفْضَلُ مِنْ صِحَّهِ الْبَدَنِ تَقْوَى الْقَلْبِ [نهج البلاغه ، حكمت 388] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) أُوصِيكمْ عِبَادَ اللَّهِ بِتَقْوَى اللَّهِ الَّتِى هِى الزَّادُ وَ بِهَا الْمَعَادُ زَادٌ مُبْلِغٌ وَ مَعَادٌ مُنْجِحٌ دَعَا إِلَيهَا أَسْمَعُ دَاعٍ وَ وَعَاهَا خَيرُ وَاعٍ [نهج البلاغه ، خطبه 114] .

لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوى مِنْ أَوَّلِ يوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ [توبه/108] .

أَ فَمَنْ أَسَّسَ بُنْيانَهُ عَلى تَقْوى مِنَ اللّهِ وَ رِضْوانٍ خَيرٌ أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيانَهُ عَلى شَفا جُرُفٍ هارٍ (سقوط توبه) فَانْهارَ بِهِ فِى نارِ جَهَنَّمَ [توبه/109] .

شفا = كنار.

جرف = رود ، كه آب آنرا برده و زيرش خالى است.

3. آثار وبركات تقوى

1 صلاح ايمان : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : سبب صلاح الإيمان التقوى [غرر الحكم

، ص271] .

2 خویشتن داری از محرمات الهی : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : إِنَّ تَقْوَى اللَّهِ حَمَتْ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ مَحَارِمَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 114] .

3 آبادی دین : قال علی (علیه السلام) : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) إن تقوى الله عماره الدين و عماد اليقين و إنها لمفتاح صلاح و مصباح نجاح [غرر الحكم ، ص274] .

4 کلید پاکی.

5 توشه قیامت.

6 آزادی از هر نوع بندگی : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) فَإِنَّ تَقْوَى اللَّهِ مِفْتَاحُ سَدَادٍ وَ ذَخِيرَهُ مَعَادٍ وَ عِتْقٌ مِنْ كلِّ مَلَكهٍ وَ نَجَاهٌ مِنْ كلِّ هَلَكهٍ بِهَا ينْجَحُ الطَّالِبُ وَ ينْجُو الْهَارِبُ وَ تُنَالُ الرَّغَائِبُ [نهج البلاغه ، خطبه 230] .

7 پذیرش اعمال : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : صفتان لا يقبل الله سبحانه الأعمال إلا بهما التقى و الإخلاص [غرر الحكم ، ص155] .

8 نجات از گرفتاری ها : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : من اتقى الله سبحانه جعل له من كل هم فرجا و من كل ضيق مخرجا [غرر الحكم ، ص272] .

9 زندگی نیرومند : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من اتقى الله عاش قويا [الدعوات ، ص292] .

10 محبوبیت نزد مردم : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : من اتقى الله أحبه الناس [كشف الغمه ، ج2 ، ص347] .

11 در حفاظت الهی : قَالَ الْكاظِمُ (علیه السلام) : مَنِ اتَّقَى اللَّهَ يتَّقَى [كافى ، ج1 ، ص137] .

12 ورود به بهشت : قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ (ص) : أَکثَرُ مَا تَلِجُ بِهِ أُمَّتِی الْجَنَّهَ تَقْوَی اللَّهِ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ [کافی ، ج2 ، ص100] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : فَإِنَّ تَقْوَی اللَّهِ دَوَاءُ دَاءِ قُلُوبِکمْ وَ بَصَرُ عَمَی أَفْئِدَتِکمْ وَ شِفَاءُ مَرَضِ أَجْسَادِکمْ وَ صَلَاحُ فَسَادِ صُدُورِکمْ وَ طُهُورُ دَنَسِ أَنْفُسِکمْ وَ جِلَاءُ عَشَا أَبْصَارِکمْ [نهج البلاغه ، خطبه 198] .

13 احساس آرامش درونی :

وَ قِیلَ لِلَّذِینَ اتَّقَوْا ما ذا أَنْزَلَ رَبُّکمْ قالُوا خَیراً [نحل/30] .

14 رسیدن به فلاح :

قرآن یکسری کارها را می فرماید انجام دهید : لَعَلَّکمْ تَتَّقُونَ [بقره/21] .

بعد در جای دیگر می فرماید : وَ اتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [بقره/189] .

مؤید آن آیه 67 قصص است که می فرماید :

فَأَمّا مَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً فَعَسی أَنْ یکونَ مِنَ الْمُفْلِحِینَ [قصص/67] .

15 راه گشائی :

فَأَمّا مَنْ أَعْطی وَ اتَّقی وَ صَدَّقَ بِالْحُسْنی فَسَنُیسِّرُهُ لِلْیسْری [لیل/7-5] .

16 رزق و برکت و نجات از شدائد :

وَ مَنْ یتَّقِ اللّهَ یجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً وَ یرْزُقْهُ مِنْ حَیثُ لا یحْتَسِبُ [طلاق/3-2] .

17 آمرزش گناهان :

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْکتابِ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَکفَّرْنا عَنْهُمْ سَیئاتِهِمْ [مائده/65] .

یغْفِرْ لَکمْ ذُنُوبَکمْ [صف/12] .

18 رفاه :

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَيهِمْ بَرَكاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الأرْضِ [اعراف/96] .

19 قبولی عمل :

إِنَّما يتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ [مائده/27] .

20 امدادهای غیبی :

بَلى إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا وَ يأْتُوكمْ مِنْ فَوْرِهِمْ

(فوری) هذا یمْدِدْکمْ رَبُّکمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُسَوِّمِینَ (با علامت و نشانه [آل عمران/125] .

21 پاداش بزرگ :

وَ إِنْ تُومِنُوا وَ تَتَّقُوا فَلَکمْ أَجْرٌ عَظِیمٌ [آل عمران/179] .

22 تأیید و نصر :

إِنَّ اللّهَ مَعَ الَّذِینَ اتَّقَوْا [نحل/128] .

23 اصلاح اعمال :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ قُولُوا قَوْلاً سَدِیداً یصْلِحْ لَکمْ أَعْمالَکمْ [احزاب/71-70] .

24 فرقان :

إِنْ تَتَّقُوا اللّهَ یجْعَلْ لَکمْ فُرْقاناً [انفال/29] .

فرقان صیغه مبالغه از فرق است. قدرت شناخت حق و باطل ، دوست و دشمن ، نیک و بد و مفید و زیان.

قدرتی که فرق بین حق و باطل و هدایت و ضلالت را می داند.

عقل کافی است برای فرقان ، لکن طمع و حسادت و خودبینی و تکبّر و عشق پرده روی عقل می اندازد که اگر به وسیله تقوا این پرده ها کنار رود ، عقل خیلی روشن می فهمد.

ثانیا : هر کمالی پرتوی از کمال خداست. انسان به وسیله تقوا به آن منبع بی نهایت نزدیک و از نور او منوّر می شود.

ثالثا : در جامعه بی تقوا رادیو و تلویزیون بی تقوا و انتشارات بی تقوا به قدری تبلیغات نابجا می کنند که تشخیص حق و باطل مشکل می شود. در خانواده های بی تقوا جوری از فساد تشویق می شود که تشخیص نیک و بد برای فرزندان سخت می شود. بی تقوائی سبب می شود هر کسی هر مطلبی را از هر کجائی بگوید و بنویسد و به مدارک محکم مراجعه نکند و

ضرر این جوّ کاذب چگونه انسان را متحیر نمی کند ، گرچه در علم و صنعت ، پیشرفته باشند. [نمونه ،

ج7 ، ص140 144] .

و تعبیر بهمَنَارَ التَّقْوَیهم به همین ملاک است که در بالای منار روشنایی بود که مسافران جادّه را فراموش نکنند.

چهار فایده برای تقوی ذکر شده است : فرقان ، تکفیر ، غفران ، فضل.

انسان به دلیل غرائز ، وساوس ، دشمنان ، محدودیت های علمی ، ... تعدد راهزن ها و راه ها و با وجود موانع شناخت ، هوس ها ، حب و بغض ها ، آرزوها ، غذاهای حرام ، سرگرمی ها ، لهو و لعب ها و... نیاز شدید به فرقان دارد. فهم و علم انسان گاهی از راه چشم و گوش و فکر و خواندن و نوشتن است و گاهی از راه دل و شهود.

بسیارند دانشمندانی که فرقان ندارند ، خیال می کنند تحمل رنج آینده از لذت گناه فعلی آسان تر است و لذا اقدام به گناه می کنند.وَ أَضَلَّهُ اللّهُ عَلی عِلْمٍ [جاثیه/23] .

راه علم قابل از بین رفتن استلِکیلا یعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَیئاً [حج/5] .

ولی راه دل هرگز.

راه علم و کتاب گاهی مستلزم اندیشه صحیح است و گاهی نیست اما دل و راه خداوند دائم الفیض است. فقط متعلم آماده لازم دارد که آن روح پاک و تقوا است و مسأله فرقان و نور دائمی است.

25 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : وَ لَوْ أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرَضِینَ کانَتَا عَلَی عَبْدٍ رَتْقاً ثُمَّ اتَّقَی اللَّهَ لَجَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْهُمَا مَخْرَجاً (این جمله را حضرت علی (علیه السلام) هنگام تبعید ابوذر به ربذه فرمود.) [نهج البلاغه ، خطبه 130] .

26 از خود ستایش نکردن :

فَلا تُزَکوا أَنْفُسَکمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقی [نجم/32

] .

27 بهترین و تنها زاد و توشه قیامت :

تَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيرَ الزّادِ التَّقْوى [بقره/197] .

28 تعظیم شعائر الهی :

وَ مَنْ يعَظِّمْ شَعائِرَ اللّهِ فَإِنَّها مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ [حج/32] .

29 نجات از جهنم :

ثُمَّ نُنَجِّى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَ نَذَرُ الظّالِمِينَ فِيها جِثِيا [مريم/72] .

30 وارث بهشت شدن :

تِلْک الْجَنَّةُ الَّتِى نُورِثُ مِنْ عِبادِنا مَنْ كانَ تَقِيا [مريم/63] .

31 عدم تأثیر مکر و حیله دشمنان اسلام :

وَ إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا لا يضُرُّكمْ كيدُهُمْ شَيئاً [آل عمران/120] .

32 اصلاح اعمال و آمرزش گناهان :

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ قُولُوا قَوْلاً سَدِيداً يصْلِحْ لَكمْ أَعْمالَكمْ وَ يغْفِرْ لَكمْ ذُنُوبَكمْ [احزاب/71-70] .

4. ابعاد تقوا

1 تقوا در مسائل :

الف مالی : وَ لْيتَّقِ اللّهَ رَبَّهُ وَ لا يبْخَسْ مِنْهُ شَيئاً [بقره/282] .

اتَّقُوا اللّهَ وَ ذَرُوا ما بَقِى مِنَ الرِّبا [بقره/278] .

ب عاطفی : فَلْيتَّقُوا اللّهَ وَ لْيقُولُوا قَوْلاً سَدِيداً [نساء/9] .

ج سیاسی : یا أیهَا النَّبِی اتَّقِ اللّهَ وَ لا تُطِعِ الْکافِرِینَ وَ الْمُنافِقِینَ [احزاب/1] .

فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطِیعُونِ [آل عمران/50] .

د خانوادگی : أَمْسِک عَلَیک زَوْجَک وَ اتَّقِ اللّهَ [احزاب/37] .

ه اجتماعی : وَ أْتُوا الْبُیوتَ مِنْ أَبْوابِها وَ اتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [بقره/189] .

جابر از امام باقر (علیه السلام) نقل کرده که هر کاری را از راهش وارد شوید. [مجمع البیان] .

و عملی : فَاتَّقُوا اللّهَ

وَ لا تُخْزُونِ فِی ضَیفِی [هود/78] .

5. راه رسیدن به تقوا

1 عبادت :

یا أَیهَا النّاسُ اعْبُدُوا رَبَّکمُ الَّذِی خَلَقَکمْ وَ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِکمْ لَعَلَّکمْ تَتَّقُونَ [بقره/21] .

2 عدالت :

اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوی [مائده/8] .

3 تعهد :

خطاب به یهود : خُذُوا ما آتَیناکمْ بِقُوَّهٍ وَ اذْکرُوا ما فِیهِ لَعَلَّکمْ تَتَّقُونَ [بقره/63] .

4 عفو :

وَ أَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوی [بقره/237] .

5 هدایت :

وَ الَّذِینَ اهْتَدَوْا زادَهُمْ هُدیً وَ آتاهُمْ تَقْواهُمْ [محمد/17] .

6 ایجاد امنیت و پاکسازی :

وَ لَکمْ فِی الْقِصاصِ حَیاهٌ یا أُولِی الأَْلْبابِ لَعَلَّکمْ تَتَّقُونَ [بقره/179] .

7 روزه :

کتِبَ عَلَیکمُ الصِّیامُ کما کتِبَ عَلَی الَّذِینَ مِنْ قَبْلِکمْ لَعَلَّکمْ تَتَّقُونَ [بقره/183] .

8 صراط مستقیم وحدت :

وَ أَنَّ هذا صِراطِي مُسْتَقِيماً فَاتَّبِعُوهُ وَ لا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذلِكُمْ وَصّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ [انعام/153] .

9 روابط زناشوئی و خانوادگی سالم :

أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيامِ الرَّفَثُ إِلى نِسائِكُمْ هُنَّ لِباسٌ لَكُمْ وَ أَنْتُمْ لِباسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتابَ عَلَيكُمْ وَ عَفا عَنْكُمْ فَالآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَ ابْتَغُوا ما كَتَبَ اللّهُ لَكُمْ وَ كُلُوا وَ اشْرَبُوا حَتّى يتَبَينَ لَكُمُ الْخَيطُ الأَبْيضُ مِنَ الْخَيطِ الأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيامَ إِلَى اللَّيلِ وَ لا تُبَاشِرُوهُنَّ وَ أَنْتُمْ عاكِفُونَ فِي الْمَساجِدِ تِلْک حُدُودُ اللّهِ فَلا تَقْرَبُوها كذلِک يبَينُ اللّهُ آياتِهِ لِلنّاسِ لَعَلَّهُمْ يتَّقُونَ [بقره/187] .

6. ویژگی ها و کمالات متقین

قرآن کریم فضائل و کمالاتی را برای متقین برشمرده است ، به قسمتی از آیات اشاره می شود :

1 بهره مندی از هدایت قرآن :

ذلِک الْکتابُ لا رَیبَ فِیهِ هُدیً لِلْمُتَّقِینَ [بقره/2] .

2 مشمول لطف خاص خداوند شدن :

وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ مَعَ الْمُتَّقِینَ [بقره/194] .

3 حق سرپرستی مسجد الحرام :

إِنْ أَوْلِیاوهُ إِلاَّ الْمُتَّقُونَ [انفال/34] .

4 محبوب خداوند شدن :

بَلی مَنْ أَوْفی بِعَهْدِهِ وَ اتَّقی فَإِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُتَّقِینَ [آل عمران/76] .

5 قبولی و پذیرفته شدن اعمال :

إِنَّما یتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِینَ [مائده/27] .

6 عاقبت نیک داشتن :

إِنَّ الأَْرْضَ لِلّهِ یورِثُها مَنْ یشاءُ مِنْ عِبادِهِ وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِینَ [اعراف/128] .

7 آماده شدن بهشت برای آنها :

وَ سارِعُوا إِلی مَغْفِرَهٍ مِنْ رَبِّکمْ وَ جَنَّهٍ عَرْضُهَا السَّماواتُ وَ الأَْرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِینَ [آل عمران/133] .

8 نزدیک شدن بهشت به سوی آنها :

وَ أُزْلِفَتِ الْجَنَّهُ لِلْمُتَّقِینَ غَیرَ بَعِیدٍ [ق/31] .

9 رسیدن به فوز و رستگاری :

إِنَّ لِلْمُتَّقِینَ مَفازاً [نبأ/31] .

10 رسیدن به مقام امین :

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِی مَقامٍ أَمِینٍ فِی جَنّاتٍ وَ عُیونٍ [دخان/52-51] .

11 نورانی بودن متّقین :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ آمِنُوا بِرَسُولِهِ یوتِکمْ کفْلَینِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَ یجْعَلْ لَکمْ نُوراً تَمْشُونَ بِهِ [حدید/28] .

12 حشر با خداوند رحمان :

یوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِینَ إِلَی الرَّحْمنِ وَفْداً [مریم/85] .

13 بهره برداری از انواع نعم بهشتی :

هذا ذِکرٌ وَ إِنَّ لِلْمُتَّقِینَ لَحُسْنَ مَ آبٍ جَنّاتِ عَدْنٍ مُفَتَّحَةً لَهُمُ الْأَبْوابُ مُتَّکئِینَ فِیها یدْعُونَ فِیها بِفاکهَةٍ کثِیرَةٍ وَ شَرابٍ وَ عِنْدَهُمْ قاصِراتُ الطَّرْفِ أَتْرابٌ

هذا ما تُوعَدُونَ لِيوْمِ الْحِسابِ إِنَّ هذا لَرِزْقُنا ما لَهُ مِنْ نَفادٍ [ص/54-49] .

14 عُقبه بن بشیر اسدی به حضور امام باقر (علیه السلام) آمد و گفت : "من فرزند بشیر اسدی و از خاندان بزرگ و شریفی هستم." امام به او فرمود : "با به رخ کشیدن حسب و نسب خود بر ما منّت مگذار. ملاک برتری فقط تقوا و پرهیزکاری است : فَلَیسَ لِأَحَدٍ فَضْلٌ عَلَی أَحَدٍ إِلّا بِالتَّقْوَی [کافی ، ج2 ، ص328] .

15 مفضل بن عمر گوید : نزد امام صادق (علیه السلام) بودم. سخن از اعمال پیش آمد عرض کردم : چقدر عمل من ضعیف است. فرمود : استغفار کن ، بعد فرمود : عمل اندک با تقوی بهتر از عمل زیاد بدون تقوی است. عرض کردم : چگونه؟ فرمود : مثل اینکه شخصی اطعام می کند و به همسایگانش نیکی می نماید لکن هر گاه به حرام می رسد خود را کنترل نمی کند و این عمل بدون تقوی است. [کافی ، ج2 ، ص76] .

7. گروهای مقابل متقین

1 فجّار : أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِینَ کالْفُجّارِ [ص/28] .

2 طاغین : إِنَّ لِلْمُتَّقِینَ مَفازاً [نبأ/31] .

لِلطّاغِینَ مَآباً [نبأ/22] .

1.تقیه

1. تاریخچه

مخفی نماند روح تقیه در میان تمام طبقات و نظامات اجتماعی به انواع گوناگون از ابتدا بوده است. کسانی که مسئول کشف مسائلی هستند با تغییر لهجه ، لباس ، تعدّد شناسنامه ، قیافه های گوناگون درمی آیند و در ارتش دنیا نیز از این حقیقت (اخفاء) برای پیروزی بهتر و زودتر و بیشتر استفاده می کنند. بنابراین ، نه مخصوص اسلام است و نه مخصوص شیعه ، بلکه قانونی است عقلائی برای رسیدن به هدف.

در زندگی پیامبر (ص) اصل هجرت ، رفتن به غار ، حرکت در شب ها به سوی مدینه یک نوع تقیه بود.

2. حکم تقیه

وَ قالَ رَجُلٌ مُومِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ یکتُمُ إیمانَهُ أ تَقْتُلَونَ رَجُلاً أنْ یقُولَ رَبِّی اللّهُ [غافر/28] .

مؤمن وفادار در دستگاه فرعون جلو قتل موسی (ع) را گرفت.

ادْفَعْ بِالَّتی هِی أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذی بَینَک وَ بَینَهُ عَداوَهٌ کأَنَّهُ وَلِی حَمیمٌ [فصلت/34] .

وَ لا تُلْقُوا بِأَیدیکمْ إِلَی التَّهْلُکه [بقره/195] .

عَنْ حُذَیفَهَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَال : "وَ لا تُلْقُوا بِأَیدِیکمْ إِلَی التَّهْلُکهِ" (بقره/195) قَالَ : " هَذَا فِی التَّقِیهِ" [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص87] .

با همه حال ، تقیه گاهی حرام است :

الف : آنجا که حق تهدید بشود و تفکر اسلامی از بین برود به طوری که اگر معرّفی نشود ، مردم اساس اسلام را جور دیگری می دانند.

ب : در خون ریزی :

چون افراد از نظر مقام اجتماعی ، علمی ، سیاسی و قدرت بیان ، ایجاد موج سخن و ایجاد موج شهادتشان فرق دارند. گاهی وظیفه ها فرق می کند. برای بعضی تقیه لازم است و برای دیگری نه. مثلاً

حجر بن عدی تقیه نکرد و شهید شد. شهادتش معاویه را متزلزل کرده به طوری که حتّی عایشه به او عتاب کرد.

3. مواردی از تقیه

بت پرستان بابل برای جشن به بیرون شهر رفتند و از ابراهیم دعوت کردند. او گفت : إِنِّی سَقیمٌ [صافات/98] .

مرادش مریض روحی از بت پرستی آنان بود. امام صادق (ع) فرمود : این جمله ابراهیم (ع) از تقیه بود. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : التَّقِیهُ مِنْ دِینِ اللَّهِ قُلْتُ : مِنْ دِینِ اللَّهِ؟ قَالَ : إِی وَ اللَّهِ مِنْ دِینِ اللَّهِ وَ لَقَدْ قَالَ یوسُفُ (ع) "أَیتُهَا الْعِیرُ إِنَّکمْ لَسارِقُونَ" (یوسف/70) وَ اللَّهِ مَا کانُوا سَرَقُوا شَیئاً وَ لَقَدْ قَالَ إِبْرَاهِیمُ (ع) "إِنِّی سَقِیمٌ" (صافات/89) وَ اللَّهِ مَا کانَ سَقِیماً" [کافی ، ج2 ، ص217] .

بیرون نرفت و بت ها را شکست.فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِینَ فَراغَ إِلی آلِهَتِهِمْ فَقالَ أَ لا تَأْکلُونَ ما لَکمْ لا تَنْطِقُونَ فَراغَ عَلَیهِمْ ضَرْباً بِالْیمینِ [فصلت/93-90] .

4. فلسفه تقیه

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : التَّقِیهُ تُرْسُ اللَّهِ بَینَهُ وَ بَینَ خَلْقِهِ [کافی ، ج2 ، ص220] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : التَّقِیهُ مِنْ أَفْضَلِ أَعْمَالِ الْمُومِنِینَ یصُونُ بِهَا نَفْسَهُ وَ إِخْوَانَهُ عَنِ الْفَاجِرِین [جامع الأخبار ، ص94] .

گاهی اظهار عقیده باطنی برای خود طرف خطر ندارد ، ولی ممکن است دوستان ساده و غیرعاقل آن را نقل و برای آنان خطری تولید کنند.

می گویند : تقیه مردم را محافظه کار و روح شهامت را می کشد و این تخدیر است.

تقیه ، اخفای عقیده و تحفّظ از ضرر گاهی واجب گاهی حرام گاهی مباح

اخفای هدف های مقدّس درمیان اکثریت ناصالح برای ادامه کارو حفظ نیروها برای موقعیت بهترو کاربردبیشتر و استفاده کردن از قانون اهمّ و مهمّ ، اصلی است در زندگی روزمره عقلاء .

تقیه؛ یعنی حفظ و

اخفاء عقیده و کنار آمدن موقّت با دشمنان دست دوم برای مبارزه با دشمنان دست اوّل.

5. آثار تقیه

1) حفظ اقلیت صالح برای پیشبرد هدف های سازنده.

2) جلوگیری از هدر رفتن نیروهای انسانی بدون جهت.

بعضی از حیوانات دریایی به هنگام احساس خطر مرکبی از خود به آب اطراف خود می پاشند که در نتیجه آب را سیاه کرده و دشمن او را نمی بیند یا بعضی از حیوانات صحرایی خود را به قیافه جسم بی جان نشان داده و دشمن از او رد می شود و به او آسیب نمی رساند.

بنابراین تقیه ترس و بی شهامتی نیست ، در انتظار فرصت بهتر نشستن ، خدمت بهتر کردن و ضربه قوی تر زدن است.

1.سوره تکاثر

1.تفسیر سوره تکاثر

1.آیه اول

1.لهو

1.معنای لهو

الهاء : بمعنی سرگرم شدن به کارهای کوچک و غافل ماندن از کارهای مهم. [راغب] .

لهو ، چیزی است که انسان را به خود مشغول و از اهداف مهم باز می دارد.

2.اسباب لهو

وسائل سرگرمی و غفلت :

فخر فروشی :

أَلْهاكمُ التَّكاثُرُ [تكاثر ، 1] .

اموال :

لا تُلْهِكمْ أَمْوالُكمْ [منافقون ، 9] .

اولاد :

وَ لا أَوْلادُكمْ [منافقون ، 9] .

تجارت :

لا تُلْهِيهِمْ تِجارَهٌ [نور ، 37] .

آرزوها :

يلْهِهِمُ الأَمَلُ [حجر ، 3] .

2.تكاثر

1.معنای تكاثر

تكاثر : به معنای تفاخر و مباهات بر يكديگر است. در فارسی به معنای ثروت اندوزی استعمال می شود. تكاثر در روايات هم به معنای ثروت اندوزی استعمال شده. [نمونه] .

2.خطر تكاثر

قال النبی (ص) : ما اخشی عليكم الفقر و لكن اخشی عليكم التكاثر [در المنشور] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَهْلَک النَّاسَ اثْنَانِ خَوْفُ الْفَقْرِ وَ طَلَبُ الْفَخْرِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص69] .

قال

ابن عباس : قرأ رسول الله (ص) أَلْهاكمُ التَّكاثُرُ [(تكاثر/1)] ثم قال تكاثر الأموال جمعها من غير حقها (جمع نامشروع) و منعها من حقها (منع نامشروع) و سدها فی الأوعیه (کنز نامشروع) [روضه الواعظین ، ج2 ، ص493] .

قال رسول الله (صلی الله علیه و آله) : "أیکم مال وارثه أحب إلیه من ماله؟ قالوا : ما فینا أحد یحب ذلک یا نبی الله. قال بحسبکم ، بل کلکم یحب ذلک". ثم قال : یقول ابن آدم مالی مالی ، و هل لک من مالک إلا ما أکلت فأفنیت ، أو لبست فأبلیت ، أو تصدقت فأمضیت [أمالی طوسی ، ج81 ، ص915] .

قال النبی (ص) : "لا فخر لعربی علی عجمی و لا لابیض علی اسود الا بالتقوی

3.عوامل تکاثر و فخر فروشی

1 احساس حقارت :

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : "مَا مِنْ رَجُلٍ تَکبَّرَ أَوْ تَجَبَّرَ إِلَّا لِذِلَّهٍ وَجَدَهَا فِی نَفْسِهِ [کافی ، ج 2 ، ص312] .

2 غفلت و جهل به :

1 مسئولیت.

2 علم و هنر و خصلت و ایثار دیگران.

3 کمبودهای خودش :

قال النبی (ص) : لو لا ثلاثه فی ابن آدم ما طأطأ رأسه شیء المرض و الموت و الفقر و کلهن فیه و إنه لمعهن وثاب [بحارالأنوار ، ج6 ، ص118] .

روحیات بزرگان (که با داشتن صدها برابر فخر نمی کردند.)

4 آسیب پذیری :

ما أظَنُّ أنْ تَبِيدَ هذِهِ أبَداً [كهف ، 36] .

يحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ [همزه ، 3] .

5 خطر اجتماعی (فخر فروشی درجامعه جایگاهی

ندارد.)

6 خطر اخروی :

ذُقْ إِنَّک أَنْتَ الْعَزِیزُ الْکرِیمُ [دخان ، 49] .

عَذابٌ مُهِینٌ [نساء ، 14] .

7 خطر رشد بشر (کسی که به کمال خود دل گرم شد حرکتش راکد می شود.)

3 شیطان دگر بین او.

4.زمینه های تکاثر و فخر فروشی

دوستانش فخر می فروشند ، او هم... (مثل زمان جاهلیت)

کذِکرِکمْ آباءَکمْ [بقره ، 200] .

رقابت های ناسالم (نحر صدها شتر برای شکستن رقیب در زمان حضرت علی (ع) . به جای : فَاسْتَبِقُوا الْخَیراتِ [بقره ، 148] .

سارِعُوا إِلی مَغْفِرَهٍ مِنْ رَبِّکمْ [آل عمران ، 133] .

سابِقُوا إِلی مَغْفِرَهٍ مِنْ رَبِّکمْ [حدید ، 21] .

قال علی (ع) : "حتی أسرح إلیک فی میادین السابقین (دعای کمیل) [البلدالأمین ، 191] ..

بهره گیری از ضعف ها و فقرها : (در محله فقرا و خانه زیبا نزد افراد ساده اظهارعلم ...)

پاسخ به تحقیر مردم : اگر احترام لازم به مردم نگذاریم ، زمینه فخر فروشی را در افراد زنده می کنیم.

5.ابزار تکاثر و فخر فروشی

1 اولاد :

وَ بَنِينَ شُهُوداً [مدثر ، 13] .

2 قدرت :

أَ لَيسَ لِی مُلْک مِصْرَ [زخرف ، 51] .

3 مال :

فَخَرَجَ عَلی قَوْمِهِ فِی زِينَتِهِ [قصص ، 79] .

نَحْنُ أَكثَرُ أَمْوالاً وَ أَوْلاداً [سبأ ، 35] .

الَّذِی جَمَعَ مالاً وَ عَدَّدَهُ [همزه ، 2] .

4 تكيه گاه :

كمَثَلِ الْعَنْكبُوتِ [عنكبوت ، 41] .

فَما كانَ لَهُ مِنْ فِئَهٍ ينْصُرُونَهُ [قصص ، 81] .

وَ لا

يسْئَلُ حَمِيمٌ حَمِيماً [معارج ، 10] .

5 زیبائی :

زُينَ لِلنّاسِ حُبُّ الشَّهَواتِ [آل عمران ، 14] .

2.آیه دوم

1.معنای اول آیه

حَتّی زُرْتُمُ الْمَقابِرَ [تکاثر ، 2] .

تا لحظه مرگ دست از تفاخر و ثروت اندوزی بر نمی دارید.

2.معنای دوم آیه

حتی به مرده های خود افتخار می کنید و شمارش می کنید. (شأن نزول)

3.آیه سوم و چهارم

کلاّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ ثُمَّ کلاّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ [تکاثر ، 3-4] .

کلاّ : چنین نیست که شما می پندارید.

3 مرتبه دراین سوره آمده و 33 مرتبه در کل قرآن آمده و تمام موارد در آیات مکی است. جمعی از مفسران می گویند تکرارکلاّ سَوْفَ تَعْلَمُونَبرای تأکید و بعضی می گویند اولی اشاره به برزخ و دومی اشاره به قیامت دارد. [(حدیثی از حضرت علی علیه السلام در مجمع البیان)] .

با کنار رفتن حجاب ها و پیش آمدن مرگ خواهید دانست که اشتباه می کردید :

کلاّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ

4.آیه 5و6و7

كلاّ لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيقِينِ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ثُمَّ لَتَرَوُنَّها عَينَ الْيقِينِ [تکاثر ، 5-7] .

اگر آگاهی شما جدی و عمیق بود و آخرت را باور داشتید ، جهنم را در همین دنیا می دیدید با چشم دل.

یقین ، 3 مرحله دارد :

علم الیقین : از دود می فهمد آتش هست.

عین الیقین : آتش را می بیند.

حق الیقین : سوزش آتش را لمس می کند.

امام صادق (ع) فرمود : از نشانه های صحت یقین این است که :

لَا یرْضِی النَّاسَ بِسَخَطِ اللَّهِ [کافی ، ج 2 ، ص57] .

وَ لَا یلُومَهُمْ عَلَی مَا لَمْ یوتِهِ اللَّهُ

لَتَرَوُنَّ الْجَحِیمَ [تکاثر ، 6] .

1 همه جهنم را خواهند دید

(نمونه می گوید این معنا مناسب تر است.)

2 اهل یقین در این دنیا هم جهنم را با چشم دل می بینند. دنیاطلبی و ثروت اندوزی و تفاخرها بینش انسان را نسبت به آینده کور می کند. لذا می فرماید :

لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيقِين [تکاثر ، 5] .

5.آیه 8

1.معنای آیه

ثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ يوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ [تکاثر ، 8] .

1 به جای این که وقت خود را با مسائل موهوم و افتخارات پوشالی پر کنید به فکر حساب قیامت باشید.

2 جهان هدفدار است. حساب و کتاب دارد ، باز خواست دارد ، ذی حسابی دارد.

3 ممکن است کسی در دنیا از سؤال و حساب فرار کند ، اما در قیامت فرار هرگز.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ الْيوْمَ عَمَلٌ وَ لَا حِسَابَ وَ غَداً حِسَابٌ وَ لَا عَمَلَ [نهج البلاغه ، خطبه 42] .

2.بعضی از سئوالات قیامت

در قیامت از چه می پرسند؟

1 از همه اعمال :

وَ لَتُسْئَلُنَّ عَمّا كنْتُمْ تَعْمَلُونَ [نحل ، 93] .

2 از همه نعمت ها :

ثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ يوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ [تکاثر ، 8] .

3 از همه اعضا :

إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤادَ كلُّ أُولئِک كانَ عَنْهُ مَسْولاً [اسراء ، 36] .

4 از عمر و جوانی و مال و ولایت و حب اهل بیت.

5 از نماز چنانچه در روایاتی آمده است.

6 از حق الناس :

6.خطبه 221 نهج البلاغه و سوره تکاثر

1.کلام ابن ابی الحدید پیرامون این خطبه

خطبه 221 و سوره تکاثر :

این خطبه به قدری تکان دهنده است که ابن ابی الحدید می گوید :

از پنجاه سال پیش تا کنون بیش از هزار مرتبه این خطبه را خوانده ام و در هر باردرون قلبم لرزش و ترس و موعظه تازه ای احساس کرده ام و به یاد مرگ افراد افتاده ام و صحنه مرگ برایم مجسم شده است. چقدر شایسته است وعاظ و سخن وران این خطبه را در دستور کار خود قرار دهند.

ینبغی لو اجتمع فصحاء العرب قاطبه فی مجلس و تلی علیهم أن یسجدوا له کما سجد الشعراء لقول عدی بن الرقاع [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج11 ، ص152] .

2.متن خطبه

أَلْهاکمُ التَّکاثُرُ حَتّی زُرْتُمُ الْمَقابِر [(تکاثر-2-1)]

فرمود :

یا لَهُ مَرَاماً مَا أَبْعَدَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 221] .

شگفتا چه هدف دوری !

وَ زَوْراً مَا أَغْفَلَهُ

چه زیارت کنندگان غافلی !

وَ خَطَراً مَا أَفْظَعَهُ

چه افتخار موهوم و رسوایی !

لَقَدِ اسْتَخْلَوْا مِنْهُمْ أَی مُدَّکرٍ وَ تَنَاوَشُوهُمْ مِنْ مَکانٍ بَعِیدٍ

به یاد استخوان پوسیده کسانی که خاک شده اند ،

أَ فَبِمَصَارِعِ آبَائِهِمْ یفْخَرُونَ

آیا به محل نابودی پدران خود افتخار می کنند؟

أَمْ بِعَدِیدِ الْهَلْکی یتَکاثَرُونَ

یا با شمردن تعداد معدومین؟

یرْتَجِعُونَ مِنْهُمْ أَجْسَاداً خَوَتْ وَ حَرَکاتٍ سَکنَتْ

آن ها خواهان بازگشت اجسادی هستند که تار و پودشان از هم گسسته و از حرکت باز ایستاده.

وَ لَأَنْ یکونُوا عِبَراً أَحَقُّ مِنْ أَنْ یکونُوا مُفْتَخَراً وَ لَأَنْ یهْبِطُوا بِهِمْ جَنَابَ ذِلَّهٍ أَحْجَی مِنْ أَنْ یقُومُوا بِهِمْ مَقَامَ عِزَّهٍ لَقَدْ نَظَرُوا إِلَیهِمْ بِأَبْصَارِ الْعَشْوَهِ وَ ضَرَبُوا مِنْهُمْ فِی غَمْرَهِ جَهَالَهٍ وَ لَجِ اسْتَنْطَقُوا عَنْهُمْ عَرَصَاتِ تِلْکَ الدِّیارِ الْخَاوِیهِ وَ الرُّبُوعِ الْخَالِیهِ لَقَالَتْ ذَهَبُوا فِی الْأَرْضِ ضُلَّالًا وَ ذَهَبْتُمْ فِی أَعْقَابِهِمْ جُهَّالًا تَطَئُونَ فِی هَامِهِمْ وَ تَسْتَنْبِتُونَ فِی أَجْسَادِهِمْ وَ تَرْتَعُونَ فِیمَا لَفَظُوا وَ تَسْکنُونَ فِیمَا خَرَّبُوا وَ إِنَّمَا الْأَیامُ

بَينَكمْ وَ بَينَهُمْ بَوَاک وَ نَوَائِحُ عَلَيكمْ أُولَئِكمْ سَلَفُ غَايتِكمْ وَ فُرَّاطُ مَنَاهِلِكمْ الَّذِينَ كانَتْ لَهُمْ مَقَاوِمُ الْعِزِّ وَ حَلَبَاتُ الْفَخْرِ مُلُوكاً وَ سُوَقاً سَلَكوا فِی بُطُونِ الْبَرْزَخِ سَبِيلاً سُلِّطَتِ الْأَرْضُ عَلَيهِمْ فِيهِ فَأَكلَتْ مِنْ لُحُومِهِمْ وَ شَرِبَتْ مِنْ دِمَائِهِمْ فَأَصْبَحُوا فِی فَجَوَاتِ قُبُورِهِمْ جَمَاداً لَا ينْمُونَ وَ ضِمَاراً لَا يوجَدُونَ لَا يفْزِعُهُمْ وُرُودُ الْأَهْوَالِ وَ لَا يحْزُنُهُمْ تَنَكرُ الْأَحْوَالِ وَ لَا يحْفِلُونَ بِالرَّوَاجِفِ وَ لَا يأذَنُونَ لِلْقَوَاصِفِ غُيباً لَا ينْتَظَرُونَ وَ شُهُوداً لَا يحْضُرُونَ وَ إِنَّمَا كانُوا جَمِيعاً فَتَشَتَّتُوا وَ آلَافاً فَافْتَرَقُوا وَ مَا عَنْ طُولِ عَهْدِهِمْ وَ لَا بُعْدِ مَحَلِّهِمْ عَمِيتْ أَخْبَارُهُمْ وَ صَمَّتْ دِيارُهُمْ وَ لَكنَّهُمْ سُقُوا كأْساً بَدَّلَتْهُمْ بِالنُّطْقِ خَرَساً وَ بِالسَّمْعِ صَمَماً وَ بِالْحَرَكاتِ سُكوناً فَكأَنَّهُمْ فِی ارْتِجَالِ الصِّفَهِ صَرْعَی سُبَاتٍ جِيرَانٌ لَا يتَأَنَّسُونَ وَ أَحِبَّاءُ لَا يتَزَاوَرُونَ بَلِيتْ بَينَهُمْ عُرَا التَّعَارُفِ وَ انْقَطَعَتْ مِنْهُمْ أَسْبَابُ الْإِخَاءِ فَكلُّهُمْ وَحِيدٌ وَ هُمْ جَمِيعٌ وَ بِجَانِبِ الْهَجْرِ وَ هُمْ أَخِلَّاءُ لَا يتَعَارَفُونَ لِلَيلٍ صَبَاحاً وَ لَا لِنَهَارٍ مَسَاءً أَی الْجَدِيدَينِ ظَعَنُوا فِيهِ كانَ عَلَيهِمْ سَرْمَداً شَاهِدُوا مِنْ أَخْطَارِ دَارِهِمْ أَفْظَعَ مِمَّا خَافُوا وَ رَأَوْا مِنْ آياتِهَا أَعْظَمَ مِمَّا قَدَّرُوا فَكلْتَا الْغَايتَينِ مُدَّتْ لَهُمْ إِلَی مَبَاءَهٍ فَاتَتْ مَبَالِغَ الْخَوْفِ وَ الرَّجَاءِ فَلَوْ كانُوا ينْطِقُونَ بِهَا لَعَيوا بِصِفَهِ مَا شَاهَدُوا وَ مَا عَاينُوا وَ لَئِنْ عَمِيتْ آثَارُهُمْ وَ انْقَطَعَتْ أَخْبَارُهُمْ لَقَدْ رَجَعَتْ فِيهِمْ أَبْصَارُ الْعِبَرِ وَ سَمِعَتْ عَنْهُمْ آذَانُ الْعُقُولِ وَ تَكلَّمُوا مِنْ غَيرِ جِهَاتِ النُّطْقِ فَقَالُوا كلَحَتِ الْوُجُوهُ النَّوَاضِرُ وَ خَوَتِ الْأَجْسَامُ النَّوَاعِمُ وَ لَبِسْنَا أَهْدَامَ الْبِلَی وَ تَكاءَدَنَا ضِيقُ الْمَضْجَعِ وَ تَوَارَتْنَا الْوَحْشَهَ وَ تَهَكمَتْ عَلَينَا الرُّبُوعُ الصُّمُوتُ فَانْمَحَتْ مَحَاسِنُ أَجْسَادِنَا وَ تَنَكرَتْ مَعَارِفُ صُوَرِنَا وَ طَالَتْ فِی مَسَاكنِ الْوَحْشَهِ إِقَامَتُنَا وَ

لَمْ نَجِدْ مِنْ كرْبٍ فَرَجاً وَ لَا مِنْ ضِيقٍ مُتَّسَعاً فَلَوْ مَثَّلْتَهُمْ بِعَقْلِک أَوْ كشِفَ عَنْهُمْ مَحْجُوبُ الْغِطَاءِ لَک وَ قَدِ ارْتَسَخَتْ أَسْمَاعُهُمْ بِالْهَوَامِّ فَاسْتَكتْ وَ اكتَحَلَتْ أَبْصَارُهُمْ بِالتُّرَاب فَخَسَفَتْ وَ تَقَطَّعَتِ الْأَلْسِنَهُ فِی أَفْوَاهِهِمْ بَعْدَ ذَلَاقَتِهَا وَ هَمَدَتِ الْقُلُوبُ فِی صُدُورِهِمْ بَعْدَ يقَظَتِهَا وَ عَاثَ فِی كلِّ جَارِحَهٍ مِنْهُمْ جَدِيدُ بِلَی سَمَّجَهَا وَ سَهَّلَ طُرُقَ الْ آفَهِ إِلَيهَا مُسْتَسْلِمَاتٍ فَلَا أَيدٍ تَدْفَعُ وَ لَا قُلُوبٌ تَجْزَعُ لَرَأَيتَ أَشْجَانَ قُلُوبٍ وَ أَقْذَاءَ عُيونٍ لَهُمْ فِی كلِّ فَظَاعَهٍ صِفَهُ حَالٍ لَا تَنْتَقِلُ وَ غَمْرَهٌ لَا تَنْجَلِی فَكمْ أَكلَتِ الْأَرْضُ مِنْ عَزِيزِ جَسَدٍ وَ أَنِيقِ لَوْنٍ كانَ فِی الدُّنْيا غَذِی تَرَفٍ وَ رَبِيبَ شَرَفٍ يتَعَلَّلُ بِالسُّرُورِ فِی سَاعَهِ حُزْنِهِ وَ يفْزَعُ إِلَی السَّلْوَهِ إِنْ مُصِيبَهٌ نَزَلَتْ بِهِ ضَنّاً بِغَضَارَهِ عَيشِهِ وَ شَحَاحَهً بِلَهْوِهِ وَ لَعِبِهِ فَبَينَا هُوَ يضْحَک إِلَی الدُّنْيا وَ تَضْحَک إِلَيهِ فِی ظِلِّ عَيشٍ غَفُولٍ إِذْ وَطِئَ الدَّهْرُ بِهِ حَسَكهُ وَ نَقَضَتِ الْأَيامُ قُوَاهُ وَ نَظَرَتْ إِلَيهِ الْحُتُوفُ مِنْ كثَبٍ فَخَالَطَهُ بَثٌّ لَا يعْرِفُهُ وَ نَجِی هَمٍّ مَا كانَ يجِدُهُ وَ تَوَلَّدَتْ فِيهِ فَتَرَاتُ عِلَلٍ آنَسَ مَا كانَ بِصِحَّتِهِ فَفَزِعَ إِلَی مَا كانَ عَوَّدَهُ الْأَطِبَّاءُ مِنْ تَسْكينِ الْحَارِّ بِالْقَارِّ وَ تَحْرِيک الْبَارِدِ بِالْحَارِّ فَلَمْ يطْفِئْ بِبَارِدٍ إِلَّا ثَوَّرَ حَرَارَهً وَ لَا حَرَّک بِحَارٍّ إِلَّا هَيجَ بُرُودَهً وَ لَا اعْتَدَلَ بِمُمَازِجٍ لِتِلْک الطَّبَائِعِ إِلَّا أَمَدَّ مِنْهَا كلَّ ذَاتِ دَاءٍ حَتَّی فَتَرَ مُعَلِّلُهُ وَ ذَهَلَ مُمَرِّضُهُ وَ تَعَايا أَهْلُهُ بِصِفَهِ دَائِهِ وَ خَرِسُوا عَنْ جَوَابِ السَّائِلِينَ عَنْهُ وَ تَنَازَعُوا دُونَهُ شَجِی خَبَرٍ يكتُمُونَهُ فَقَائِلٌ يقُولُ هُوَ لِمَا بِهِ وَ مُمَنٍّ لَهُمْ إِيابَ عَافِيتِهِ وَ مُصَبِّرٌ لَهُمْ عَلَی فَقْدِهِ يذَكرُهُمْ أَسَی الْمَاضِينَ مِنْ قَبْلِهِ فَبَينَا هُوَ كذَلِک عَلَی جَنَاحٍ مِنْ

فِرَاقِ الدُّنْيا وَ تَرْكِ الْأَحِبَّهِ إِذْ عَرَضَ لَهُ عَارِضٌ مِنْ غُصَصِهِ فَتَحَيرَتْ نَوَافِذُ فِطْنَتِهِ وَ يبِسَتْ رُطُوبَهُ لِسَانِهِ فَكمْ مِنْ مُهِمٍّ مِنْ جَوَابِهِ عَرَفَهُ فَعَى عَنْ رَدِّهِ وَ دُعَاءٍ مُولِمٍ بِقَلْبِهِ سَمِعَهُ فَتَصَامَّ عَنْهُ مِنْ كَبِيرٍ كانَ يعَظِّمُهُ أَوْ صَغِيرٍ كانَ يرْحَمُهُ وَ إِنَّ لِلْمَوْتِ لَغَمَرَاتٍ هِى أَفْظَعُ مِنْ أَنْ تُسْتَغْرَقَ بِصِفَهٍ أَوْ تَعْتَدِلَ عَلَى عُقُولِ أَهْلِ الدُّنْيا

1. تکبیر

1. سیمای تکبیر

1. اولین رکن نماز

اولین رکن نماز است و مانند لبیک ابتدای حج واجبات است و مثل لبیک تکرار می شود. مثل لبیک اولی واجب ، بقیه مستحب. در پستی و بلندی لبیک مستحب ، در رکوع و سجود ، تکبیر مستحب است.

2. اولین کلمه واجب

اولین کلمه واجب بعد از خواب.

3. اولین کلمه درگوش نوزاد

اولین کلمه که در گوش نوزاد گفته می شود.

4. آخرین کلمه دنیا

آخرین کلمه که بعد از آن انسان وارد قبر می شود ، تکبیر آخر نماز میت است

5. رکن در نماز

یگانه ذکری که رکن است ، الله اکبر است.

6. اولین فرمان توحید

اولین فرمان توحید.وَ رَبَّک فَکبِّرْ [مدثر/3.]

7. اولین کلام در اذان

اولین کلام در اذان و شعار اسلامی.

8. نشانه شکر

نشانه شکر از خداوند.وَ لِتُکبِّرُوا اللّهَ عَلی ما هَداکمْ [بقره/185.]

9. سیمای نماز

سیما ، مفتاح ، آرم و تبلیغ نماز تکبیر است.

10. با هر رکوع یک تکبیر

در نماز آیات ، ده رکوع هست و ، با هر رکوع یک تکبیر.

11. شعار نماز عید

درِ نماز عید ، شعارها تکبیر است. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) اللَّهُ أَکبَرُ عَلَی مَا هَدَانَا [کافی ، ج4 ، ص166] .

12. تکبیردر نماز میت

در نماز میت ، تکبیر رکن است.

13. نماز غریق ، تکبیراست.

غریق با یک کلمه

الله اکبر ، از نماز کفایت می کند. (هر تکبیر به جای یک رکعت) [فقه شیرازی ج28 ، ص447.]

14. قلّه نماز

در حدیث آمده قله نماز تکبیر است؛قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) أَنْفُ الصَّلَاهِ التَّکبِیرُ [کافی ، ج3 ، ص270.]

2. معانی تکبیر

1. ناتوانی از توصیف خدا

معانی تکبیر : قَال أَمِیرُ الْمُومِنِینَ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ (علیه السلام) تَعَالَی اللَّهُ عَنْ أَنْ یدْرِک الْوَاصِفُونَ صِفَتَهُ [توحید صدوق ، ص238.]

2. 7تکبیر به عدد آسمان وزمین

شش تکبیر قبل از تکبیره الاحرام مستحب است که مجموعا 7 تکبیر می شود ، بعدد آسمانها و زمین.

3. کوچک شمردن همه چیز غیر خدا

قَالَ الصَّادِقُعلیه السلامفَإِذَا کبَّرْتَ فَاسْتَصْغِرْ مَا بَینَ السَّمَوَاتِ الْعُلَی وَ الثَّرَی [بحارالأنوار ، ج81 ، ص230.]

4. دور کردن فکر وخیال وعلایق

در ابتدای نماز احتیاج داری که فکرها و خیالات و علایق را از خود دور کنی.

بعد از رکوع و سجود خیال نکنی حق خدا را ادا کرده ای باز بگو الله اکبر.

5. یکی بودن قلب وزبان

یکی بودن قلب و زبان در تکبیر : قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) فَإِذَا کبَّرْتَ فَاسْتَصْغِرْ مَا بَینَ السَّمَوَاتِ الْعُلَی وَ الثَّرَی دُونَ کبْرِیائِهِ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَی إِذَا اطَّلَعَ عَلَی قَلْبِ الْعَبْدِ وَ هُوَ یکبِّرُ وَ فِی قَلْبِهِ عَارِضٌ عَنْ حَقِیقَهِ تَکبِیرِهِ قَالَ یا کاذِبُ أَ تَخْدَعُنِی وَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی لَأَحْرِمَنَّک حَلَاوَهَ ذِکرِی وَ لَأَحْجُبَنَّک عَنْ

قُرْبِی وَ الْمُسَارَّةَ بِمُنَاجَاتِی [بحارالأنوار ، ج81 ، ص230] . صلوه [الخاشعین ، شهید دستغیب ، ص75.]

6. عالم درجنب کبریایی حق ذلیل و ناچیز

با گفتن تکبیر همه موجودات عالم حس ، عقل ،

ملک ، ملکوت را در جنب کبریای حق ذلیل و ناچیز می شمارد.

[پرواز در ملکوت ، ج2 ، ص26.]

3. کیفیت اداء تکبیره الاحرام

1. رفع ید تا اذنتین

یستحب رفع الیدین عند التکبیر الی الاذنین ، او الی حیال وجهه مبتدء بالتکبیر بابتداء الرفع و منتهیا بانتهائه و الاولی ان لا یتجاوز الاذنین و ان یضم اصابع الکفین و یستقبل بباطنها القبله [تحریر الوسیله ، ج1 ، ص162.]

2. فلسفه رفع ید

از امام رضا ع راجع به استحباب بلند کردن دست سؤال کردند و فرمودند : قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : إِنَّمَا تُرْفَعُ الْیدَانِ بِالتَّکبِیرِ لِأَنَّ رَفْعَ الْیدَینِ ضَرْبٌ مِنَ الِابْتِهَالِ وَ التَّبَتُّلِ وَ التَّضَرُّعِ فَأَحَبَّ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ یکونَ الْعَبْدُ فِی وَقْتِ ذِکرِهِ لَهُ مُتَبَتِّلًا مُتَضَرِّعاً مُبْتَهِلًا وَ لِأَنَّ فِی رَفْعِ الْیدَینِ إِحْضَارَ النِّیهِ وَ إِقْبَالَ الْقَلْبِ عَلَی مَا قَالَ [علل الشرائع ، ج1 ، ص264.]

3. زینه صلوه

قال جبرئیلعلیه السلامإِنَّ لِکلِّ شَیءٍ زِینَةً وَ إِنَّ زِینَةَ الصَّلَاهِ رَفْعُ الْأَیدِی عِنْدَ کلِّ تَکبِیرَهٍ [وسائل الشیعه ، ج6 ، ص30] .

4. موارد تکرار الله اکبر

1. در اذان 6بار

در اذان 6 بار : (4 بار اول اذان و 2 بار در آخر) در 5 اذان ، مجموعا 30 الله اکبر وجود دارد.

2. در اقامه 4بار

در اقامه 4 بار : (2 بار اول اقامه و 2 بار در آخر) در 5 اقامه ، مجموعا 2 الله اکبر وجود دارد.

3. در تکبیره الاحرام 5بار

در تکبیره الاحرام 5 بار (در هر نوبت نماز یک بار) .

4. در 17 رکعت 68بار

قبل و بعد و پس دو سجده 4 بار. در 17 رکعت ، 68 بار.

5. پایان هر

نماز 3بار

پایان هر نماز 3 بار. در 5 نوبت نماز ، مجموعا 15 بار.

6. قبل هر رکوع 1بار

قبل از هر رکوع 1 بار. در 17 رکعت ، 17 بار.

7. هر قنوت 1یکبار

قبل از هر قنوت 1 بار. در 5 نوبت ، 5 بار.

8. بعد هر نماز 34بار

در تعقیب هر نماز 34 بار. در 5 نوبت نماز ، 170 بار.

9. تکبیرات اختتامیه 6بار

تکبیرات افتتاحیه 6 بار. در 5 نوبت نماز ، 30 بار.

10. مجموع 360بار

در مجموع 360 بار.

5. موارد تکبیر

1. تکبیر70000فرشته در زفاف حضرت فاطمه (سلام الله علیها)

هنگامی که فاطمه را به خانه علیعلیه السلاممی بردند پیامبر اکرمصلی الله علیه و آله) زهراسرا بر ناقه ای سوار کرد و سلمان دنبال ناقه می رفت و رسول اللهصلی الله علیه و آلهحاضر بود. رسول اکرمصلی الله علیه و آلهدید ، 70000 فرشته تکبیرگویان همراه جبرئیل و میکائیل برای زفاف فاطمهسلام الله علیهاآمده اند. [بحار ، ج104 ، ص141.]

2. تکبیر وشکسته شدن سنگ در خیبر

در جنگ خندق مسلمانان به سنگ سفتی رسیدند ، کلنگ شکست ولی سنگ نشکست. پیامبر ص آمد کلنگ زد فکبر رسول اللهصلی الله علیه و

آلهتکبیره فتح و کبر المسلمون ثم ضربها رسول اللهصلی الله علیه و آلهثانیه فبرق منها برق أضاء ما بین لابتیها حتی لکأن مصباحا فی جوف بیت مظلم فکبر رسول اللهصلی الله علیه و آلهتکبیره فتح و کبر المسلمون [بحارالأنوار ، ج20 ، ص188.]

3. هنگام قربانی

در حدیبیه ، پیامبرصلی الله علیه و آلهبا گفتنبسم الله و الله اکبربه صدای بلند ، شتر قربانی خود را نحر می کند [الغازی ، ج2 ، ص612] .

[کتاب پیامبری

و حکومت ، ص100.]

4. سوار کشتی

قال الصادقعلیه السلامفإذا رکبت فی سفینه فکبر الله تعالی مائه تکبیره [بحارالأنوار ، ج97 ، ص113.]

5. هنگام زیارت قبور ائمه

در زیارت نجف : قال الصادقعلیه السلامإذا وصلت إلی باب السلام فاستقبل القبله و کبر الله ثلاثین مره [إقبال الأعمال ، ص608.]

در زیارت کربلا : قال الصادقعلیه السلامفإذا أتیت الفرات فکبر الله مائه مره [بحارالأنوار ، ج98 ، ص257] .

در زیارت کاظمین : ثم تدخل مقدما رجلک الیمنی فإذا دخلت فکبر الله تعالی مائه تکبیره [بحارالأنوار ، ج99 ، ص16.]

در زیارت سامراء : قال السید ابن طاوس (ره) ثم تدخل مقدما رجلک الیمنی و تقف علی ضریح الإمام أبی الحسن الهادیعلیه السلاممستقبل القبر و مستدبر القبله و تکبر الله مائه تکبیره [بحارالأنوار ، ج99 ، ص64.]

1. هنگام نمایان شدن ضریح

هنگام نمایان شدن ضریح مقدس امیر مؤمنانعلیه السلامو هنگامی که قصد زیارت داری 34 بار الله اکبر بگو.

2. قبل از زیارت

موسی بن عبدالله : عرض کردم به امام نقیعلیه السلام ، مرا تعلیم فرما زیارتی که هرگاه خواستم یکی از شما را زیارت کنم ، آنرا بخوانم. امام ع فرمود : ...چون داخل حرم شوی و قبر را ببینی ، بایست و 30 مرتبه بگو؛ الله اکبر. پس اندکی راه برو... بایست و 30 مرتبه بگو الله اکبر. پس نزدیک قبر مطهر رو و40 بار بگو الله اکبر. تا صد تکبیر تمام شود. (جامعه کبیره)

عن البرمكى عن النخعى قال قلت لعلى بن محمد بن على بن موسى بن جعفر بن محمد بن على بن الحسين بن

علی بن أبی طالب صلوات الله و سلامه علیهمعلمنی یا ابن رسول الله قولا أقوله بلیغا کاملا إذا زرت واحدا منکم فقال إذا صرت إلی الباب فقف و اشهد الشهادتین و أنت علی غسل فإذا دخلت و رأیت القبر فقف و قل الله أکبر الله أکبر ثلاثین مره ثم امش قلیلا و علیک السکینه و الوقار و قارب بین خطاک ثم قف و کبر الله عز و جل ثلاثین مره ثم ادن من القبر و کبر الله أربعین مره تمام مائه تکبیره [بحارالأنوار ، ج99 ، ص127.]

3. فلسفه تکبیر قبل از زیارت

شاید چنانکه مجلسی اول گفته ، وجه تکبیر این باشد که مبادا از عبارات امثال این زیارت به غلو افتند ، و یا از بزرگی حق سبحانه غافل شوند. [مفاتیح الجنان ، ص1072.]

6. در نماز باران

علماء می گویند ، در نماز باران امام صد بار تکبیر با صدای بلند بگوید و مردم هم با او بگویند. ثم استقبل و کبر مائه تکبیره رافعا صوته بها و یکبرالناس معه [بحارالأنوار ، ج88 ، ص331.]

7. تکبیر امیر (علیه السلام) درلیله الهدیر

حضرت امیرالمؤمنین ع لیله الهریر (در صفین) قهرمان و نامدار مخالف را از پا در می آورد.فما لقی ع شجاعا إلا أراق دمه و لا بطلا إلا زلزل قدمه و لا مریدا إلا أعدمه و لا قاسطا إلا قصر عمره و أطال ندمه و لا جمع نفاق إلا فرقه و لا بناء ضلال إلا هدمه و کان کلما قتل فارسا أعلن بالتکبیر فأحصیت تکبیراته لیله الهریر فکانت خمسمائه و ثلاثا و عشرین تکبیره بخمسمائه و ثلاثه و عشرین

قتیلا من أصحاب السعیر [بحارالأنوار ، ج32 ، ص600.]

8. در رمی جمرات

قَالَ الصَّادِقُعلیه السلامفَقَالَ لَهُ جَبْرَئِیلُعلیه السلامیا آدَمُ ارْمِهِ بِسَبْعِ حَصَیاتٍ وَ کبِّرْ مَعَ کلِّ حَصَاهٍ تَکبِیرَةً فَفَعَلَ ذَلِک آدَمُ فَذَهَبَ إِبْلِیسُ [کافی ، ج4 ، ص191.]

9. تکبیر رسول خدا در نماز دفن فاطمه بنت اسد

رسول اکرمصلی الله علیه و آلهدر نماز دفن فاطمه بنت اسد ، چهل تکبیر گفت.

قال عبد الله بن عباس و أخرجت فاطمه أم علیعلیه السلامفصلی علیها النبیصلی الله علیه و آلهصلاه لم یصل علی أحد قبلها مثل تلک الصلاه ثم کبر علیها أربعین تکبیره [بحارالأنوار ، ج35 ، ص70.]

10. هفتاد تکبیر رسول خداصلی الله علیه و آله بر حمزه

پیامبرصلی الله علیه و آلهدر احد بر جنازه حضرت حمزه هفتاد تکبیر گفت.و کبر علی حمزه سبعین تکبیره [بحارالأنوار ، ج20 ، ص63.]

11.اولین سخن پیامبر هنگام تولد

اولین سخن پیامبر اکرم ص : هنگامی که پیامبرصمتولد شد گفت : الله اکبر و الحمد لله کثیرا سبحان الله بکره و اصیلا [فرازهایی از تاریخ اسلام ، ص59.]

12. هر غروب 100تکبیر

قَال عَلِی بْن الْحُسَینِعلیه السلاممَنْ کبَّرَ اللَّهَ عِنْدَ الْمَسَاءِ مِائَةَ تَکبِیرَةٍ کانَ کمَنْ أَعْتَقَ مِائَةَ نَسَمَةٍ [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص223.]

در شب معراج : النبیصکلما صعد سماء کبر تکبیره [بحارالأنوار ، ج86 ، ص206.]

13.در جبهه

در فتح مکه در حالی که پیامبرصلی الله علیه و آلهلباس نظامی به تن داشت ، وارد مسجدالحرام شد ، به حجرالاسود اشاره نمود و تکبیر گفت. یاران حضرت به پیروياز او با صدای بلند تکبیر گفتند. صدای تکبیر به

گوش های مشرکین رسید و همه دشت و کوه را پر کرد. [فرازهای از تاریخ اسلام ، ص445.] [نمونه ، ج27 ، ص407.]

1. تکبیر ، نشانه پیروزی

تکبیر علی علیه السلام در جنگ خندق ، نشانه پیروزی او بر عمرو بن عبدود بود. [فرازهایی از تاریخ اسلام ، ص338.]

2. محاصره خیبر

پیامبرصلی الله علیه و آلههنگام محاصره خیبرالله أکبر خزیت خیبر إنا جیش إذا نزلنا بساحه قوم فساء صباح المنذرین [بحارالأنوار ، ج21 ، ص31.]

[فرازهایی از تاریخ اسلام ، ص393.]

3. موقع سان دادن

در جریان فتح مکه هنگامی که واحدهای ارتش اسلام از برابر عباس و ابوسفیان عبور می کردند ، هر وقت فرماندهان واحدها مقابل این دو قرار می گرفتند ، 3 بار با صدای بلند تکبیر می گفتند و سربازان واحدها نیز پس از تکبیر فرمانده 3 بار صدا به تکبیر بلند می کردند. این تکبیر چنان در دل دره های مکه منعکس می گردید که دوستان را شیفته و زهره دشمنان را می درید. [فرازهایی از تاریخ اسلام ، ص441.]

4. موقع حمله

ابوقتاده ، دستورات را به سربازانش می دهد... و می گوید : وقتی تکبیر گفتم بگویید ، وقتی حمله ور شدم حمله آورید. [المغازی ، ج2 ، ص713.]

[منبع : پیامبری و حکومت ، ص195.]

زید بن حارثه جهت تنبیه راهزنان بنی فزاره مأموریت می یابد. وقتی محل را محاصره می کند. به نفراتش دستور می دهد : از هم پراکنده نشوند و تا او بانگ تکبیر برنداشته حمله نکنند. زید الله اکبر می گوید و سربازان نیز الله اکبر می گویند و می تازند. [المغازی ، ج2

، ص564.]

منبع : [پیامبری و حکومت ، ص48.]

6. وقایع تاریخی

1. پاک کردن کلمه رسول الله صلی الله علیه و آله در متن صلح حدیبیه

در صلح حدیبیه علی ع از پاک کردن کلمه رسول اللهصلی الله علیه و آلهامتناع ورزید. پیامبرصلی الله علیه و آلهفرزندان این گروه ترا به چنین امری دعوت می نمایند و تو با کمال مظلومیت می پذیری. در جریان صفین ذکر کلمه امیرالمؤمنینعلیه السلامرا در صلح نامه نپذیرفتند و سخن به درازا کشید تا اینکه به اصرار یکی از افسران خود ، اجازه داد لفظ امیرالمؤمنینعلیه السلامرا پاک کنند. آنگاه فرمود : فقال أمیر المونینعلیه السلامالله أکبر سنه بسنه [أمالی طوسی ، ص187.]

[فرازهایی از تاریخ اسلام ، ص371.]

2. نماز عید قربان امام رضاعلیه السلام

درخواست کرد مأمون از حضرت رضاعلیه السلامبرای اقامه نماز عید قربان.

امامعلیه السلامفرمود : من همانند رسول خدا و علی بن ابیطالبعلیه السلاماین فریضه را اداء خواهم کرد.

مأمون : اختیار با خود توست.

امامعلیه السلامبا حالت خاصی از خانه بیرون آمد و طبق سنت اسلامی با صدای بلند گفت : الله اکبر الله اکبر. جمعیت با شور و هیجان تکبیر گفتند : (تمام شهر پر الله اکبر شد) . امامعلیه السلاملحظه ای توقف کرد. فرمود : اللَّهُ أَکبَرُ اللَّهُ أَکبَرُ اللَّهُ أَکبَرُ عَلَی مَا هَدَانَا اللَّهُ أَکبَرُ عَلَی مَا رَزَقَنَا مِنْ بَهِیمَهِ الْأَنْعَامِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَی مَا أَبْلَانَا [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص453.]

[داستان راستان ، ص85.]

3. هنگام هوسهای بت پرستی

در مسیر راه به طرف حنین درخت سرسبز بسیار بزرگی است که هر ساله مشرکین به

زیارت آن رفته و قربانی و به نام ذات انواط معروف است ، هنگامی که چشم سپاهیان اسلام به آن درخت افتاد. عده ای از سپاهیان گفتند : ای رسول خداصلی الله علیه و آلهبرای ما یک ذات انواط تعیین بفرما. مثل این ها. پیامبرصلی الله علیه و آلهفرمود : الله اکبر الله اکبر. قسم به آن کسی که جانم در دست اوست همان حرفی را زدید که قوم موسیعلیه السلامزد ، آنجا که گفتند : اجْعَلْ لَنا إِلهاً کما لَهُمْ آلِهَهٌ قالَ إِنَّکمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ [اعراف/138.]

منبع : [پیامبری و حکومت ، ص48.]

4. در اعمال حج

الله اکبر در حج مستحب است.

در سعی ، وقوف به عرفات ، رمی جمره با هر سنگی که پرتاب می کند ، هنگام خروج از کعبه. [مناسک حج ، ص249 ، 280 ، 299 ، و 376.]

1. در هنگام قربانی

تکبیر عید قربان : وَ یذْکرُوا اسْمَ اللّهِ فِی أَیامٍ مَعْلُوماتٍ [حج/28] .

2. در منی

تکبیر گفتن در منی بعد از پانزده نماز و در غیر منی بعد از ده نماز که اول آنها نماز ظهر روز عید است ، مستحب می باشد و بعضی آنرا واجب دانسته اند و بهتر است این گونه بگویید : اللَّهُ أَکبَرُ اللَّهُ أَکبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَکبَرُ اللَّهُ أَکبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ اللَّهُ أَکبَرُ عَلَی مَا هَدَانَا اللَّهُ أَکبَرُ عَلَی مَا رَزَقَنَا مِنْ بَهِیمَهِ الْأَنْعَامِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَی مَا أَبْلَانَا [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص453.]

[مناسک حج ، ص374.]

3. در عرفات

هر گاه به عرفات رسیدید تکبیر بگویید ، قال علی

(علیه السلام) : فعد إلی عرفات فکبر [بحارالأنوار ، ج96 ، ص348.]

4. روبروی رکن

در مورد پیامبرصلی الله علیه و آلهگفته شده که : عن عفیف الکندی استقبل الرکن و رفع یدیه فکبر [بحارالأنوار ، ج38 ، ص244.]

5. روی صفا

رسول خدا وقتی به صفا رسید از کوه بالا رفت (مقابل بیت) و هفت مرتبه تکبیر گفت. [بحار الانوار ، ج96 ، ص345.]

5. تکبیر امیر علیه السلام هنگام کشتن فرمانده مارقین

در مورد پیامبرصلی الله علیه و آلهگفته شده که : عن عفیف الکندی استقبل الرکن و رفع یدیه فکبر [بحارالأنوار ، ج38 ، ص244.]

6. تکبیر امیر علیه السلام روز عید

در جنگ نهروان حضرت علیعلیه السلامفرمانده مارقین را کشتفکبر علی (ع) بأعلی صوته ثم سجد فکبر الناس کلهم [بحارالأنوار ، ج33 ، ص352.]

رَوَی أَبُو مِخْنَفٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُنْدَبٍ عَنْ أَبِیهِ أَنَّ عَلِیاً (ع) خَطَبَ یوْمَ الْأَضْحَی فَکبَّرَ [بحارالأنوار ، ج88 ، ص99.]

عن مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍعلیه السلامقَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ یدْخُلُ مَعَ الْإِمَامِ وَ قَدْ سَبَقَهُ بِرَکعَهٍ وَ یکبِّرُ الْإِمَامُ إِذَا سَلَّمَ أَیامَ التَّشْرِیقِ فَکیفَ یصْنَعُ الرَّجُلُ قَالَ یقُومُ فَیقْضِی مَا فَاتَهُ مِنَ الصَّلَاهِ فَإِذَا فَرَغَ کبَّرَ [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص466.]

7. تکبیر میثم تمار هنگام شهادت

میثم تمار اول کسی است که در اسلام به دار آویخته شد ، ابن زیاد دستور داد با نیزه به او بزنندفکبر ثم انبعث فی آخر النهار فمه و أنفه دما [إرشاد مفید ، ج1 ، ص323.]

8. صدای تکبیر حجر الاسود

اولین مرتبه ای که حجرالاسود در رکن کعبه

قرار گرفت صدای تکبیر بلند شد. قال الصادقعلیه السلامجعل الحجر فی الرکن فکبر الله و هلله و مجده فلذلک جرت السنه بالتکبیر فی استقبال الرکن الذی فیه الحجر من الصفا [بحارالأنوار ، ج96 ، ص224.]

9. تکبیر ارتش اسلام در فتح مکه

تکبیر ارتش اسلام

رسول خداصلی الله علیه و آلهدر رأس لشکر اسلام به سوی مکه حرکت کرد. ابوسفیان مخفیانه خود را به سپاه اسلام رسانید. عباس عموی پیغمبرصلی الله علیه و آلهابوسفیان را شناخت. لشکر اسلام به دستور پیامبرصلی الله علیه و آلهدر شب همه جا آتش روشن کرده بودند. ابوسفیان دید تا چشم کار می کند بیابان با آتش مسلمانان روشناست. عباس هم وقتی وحشت ابوسفیان را دید بیشتر قصه را داغ کرد. فردای آن روز ابوسفیان به صلح حاضر شد. حضرت رسولصلی الله علیه و آلهاجازه نداد. ابوسفیان به مکه برگردد تا توطئه کند ، بلکه ابوسفیان را نگه داشت و دستور داد سپاه اسلام گردان به گردان جلو هر کدام یک نفر با پرچم در حرکت بود ، در آن روز سپاه اسلام از مقابل رسول خداصلی الله علیه و آلهرژه رفتند و هر گروه وقتی مقابل جایگاه می رسیدند فریاد تکبیرشان بلند می شد و دل ابوسفیان می لرزید و از عباس می پرسید : این ها چه قبیله ای هستند؟ عباس هم یکی یکی توضیح می داد. [بحار الانوار ، ج21 ، ص107.]

10. تکبیر مسلمانان در شعب ابی طالب

پیامبر اکرمصلی الله علیه و آلهاز شعب ابی طالب به کفار خبر داد لوائح آویخته در کعبه مورد هجوم موریانه قرار گرفته ، جز نام مبارک الله ، کفار در ابتدا قبول نکردند بعد از بررسی دیدند

درست است.فکبر المسلمون [بحارالأنوار ، ج19 ، ص16.]

و این خبر غیبی مسئله آزادی از شعب را فراهم کرد.

عن أبی عبد اللهعلیه السلامقال من أعجبه شیء من أخیه المون فلیکبر علیه فإن العین حق [بحارالأنوار ، ج92 ، ص127] .

11. تکبیر مسلمانان برای مولا علی علیه السلام در احد

در جنگ احد طلحه بن ابی طالب مبارز می طلبید علیعلیه السلامبه مصاف او رفت و شمشیری بر فرق او زد : قال الواقدی فسر رسول اللهصلی الله علیه و آلهو کبر تکبیرا عالیا و کبر المسلمون [بحارالأنوار ، ج20 ، ص127.]

7. تکبیرهای مستحب

1. هنگام رؤیت هلال

قال رسول الله صیا علی إذا رأیت الهلال فکبر ثلاثا [بحارالأنوار ، ج74 ، ص66.]

2. هنگام نگاه درآئینه

قال رسول اللهصلی الله علیه و آلهیا علی إذا نظرت فی مرآه فکبر ثلاثا [بحارالأنوار ، ج74 ، ص66.]

3. هنگام دیدن شیر

قال رسول اللهصلی الله علیه و آلهیا علی إذا رأیت أسدا أو اشتد بک أمر فکبر ثلاثا [بحارالأنوار ، ج92 ، ص145.]

4. دشواری کار

قال رسول اللهصلی الله علیه و آلهیا علی إذا رأیت أسدا أو اشتد بک أمر فکبر ثلاثا [بحارالأنوار ، ج92 ، ص145.]

5. هنگام دیدن آتش

شعار مأموران آتش نشانی ، قال رسول اللهصلی الله علیه و آلهإذا رأیتم الحریق فکبروا فإن الله تعالی یطفیه [بحارالأنوار ، ج92 ، ص139.]

8. تکبیرهای مولاعلی (ع) وحضرت پیامبر (ص)

1.تکبیرمولا علیه السلام بر بدن حضرت زهرا سلام الله علیها

حضرت علیعلیه السلامبر بدن حضرت فاطمهسلام الله علیهانماز خواند و وقتی تکبیر می گفت ، جبرئیل و فرشتگان تکبیر می گفتند.

عن جعفر بن محمدعلیه السلامأنه سئل کم کبر أمیر المؤمنینعلیه السلامعلی فاطمهعلیه السلامفقال ان یکبر أمیر المؤمنینعلیه السلامتکبیره فیکبر جبرئیل تکبیره و الملائکه المقربون إلی أن کبر أمیر المؤمنینعلیه السلامخمسا فقیل له و أین کان یصلی علیها قال فی دارها ثم أخرجه [بحارالأنوار ، ج78 ، ص390.]

2. تکبیر درمعراج

وقتی رسول خداصلی الله علیه و آلهبه معراج رفت وقت نماز رسید. جبرئیل اذان گفت. فرشتگان هم جمله به جمله جواب می دادند.

عن أبی عبد اللهعلیه السلامقال : لما أسری برسول اللهصلی الله علیه و آلهو حضرت الصلاه فأذن جبرئیلعلیه السلامفلما قال : الله أکبر الله أکبر قالت الملائکه : الله أکبر

الله أكبر فلما قال : أشهد أن لا إله إلا الله قالت الملائكه خلع الأنداد فلما قال أشهد أن محمدا رسول الله قالت الملائكه نبی بعث فلما قال حی علی الصلاه قالت الملائكه حث علی عباده ربه فلما قال حی علی الفلاح قالت الملائكه أفلح من اتبعه [بحارالأنوار ، ج81 ، ص143] .

3. تکبیر پیامبر صلی الله علیه و آله هنگام قتل نوقل به دست مولاعلی علیه السلام

در جنگ بدر پیامبرصلی الله علیه و آلهمنتظر سرنوشت یکی از قهرمانان دشمن به نام نوقل بود. حضرت علی علیه السلاماو را به درک واصل کرد و خدمت حضرت رسولصلی الله علیه و آلهرسید. پیامبر ص وقتی این خبر را شنید ، تکبیر گفت. [بحار الانوار ، ج19 ، ص281.]

4. تکبیر پیامبر هنگام مشخص شدن وصی اش

سپس حضرت فرمود برویم مسجد ، وارد مسجد شدند ، سائلی انگشتری به دست داشت ، گفتند از کیست؟ گفت : علی بن ابی طالب در حال نماز به من عطاء فرمود : فکبر النبی ص و کبر اهل المسجد [امالی صدوق ، ص124.]

5. تکبیر ملائکه با تکبیر مولا

ابن عباس می گوید : جبرئیل نزد رسول خدا نشسته بود ، حضرت علیعلیه السلاموارد شد. جبرئیل گفت : یا محمد و الذی بعثک بالحق نبیا إن أهل السماوات لأشد معرفه له من أهل الأرض ما کبر تکبیره فی غزوه إلا کبرنا معه [بحارالأنوار ، ج39 ، ص98.]

6. تکبیر مولا هنگام قضاوت به حق

جوانی نزد حضرت امیرعلیه السلامآمد که پدرم با کاروانی به مسافرت رفته ، همسفران می گویند در سفر از دنیا رفت و مالی

هم از او نمانده. نزد شریح قاضی رفتم او هم نتوانست اموال پدرم را بگیرد. حضرت آنها را احضار کرد. مسجد از جمعیت پر شد. به فرزند ابو رافع فرمود : هر چه می پرسم یاد داشت کن. نفر اول را صدا زد و از جزئیات قصه سؤال فرمود. کی حرکت کردید؟ کجا مریض شد؟ با چه چیز کفن کردید؟ چه کسی غسل داد؟ در چه منزلی دفن شد؟ و... صدای الله اکبر حضرت بلند شد. نفر دوم را آورند و نفرات بعدی و بعد از هر بازجوئی صدای حضرت به تکبیر بلند شد. مردم فهمیدند که توطئه ای در کار بوده. خود آنها هم اقرار کردند که پدر این جوان را به قتل رسانده و اموالش را غارت کرده اند. حضرت آنها را به کیفر اعمال خود رساند. [بحار الانوار ، ج40 ، ص260.]

7. تکبیر پیامبر هنگام خواستگاری فاطمه سلام الله علیها

در خواستگاری علیعلیه السلاماز فاطمهسلام الله علیهاپیامبر فرمود : شما مقداری صبر کنید ، موضوع را با دخترم در میان بگذارم ، وقتی موضوع مطرح شد ، سکوت سراپای زهراسلام الله علیهارا فرا گرفت. پیامبرصلی الله علیه و آلهبرخاست. فرمود : اللَّهُ أَكبَرُ سُكوتُهَا إِقْرَارُهَا [بحارالأنوار ، ج43 ، ص93.]

[فرازهایی از تاریخ اسلام ، ص252.]

8. وصیت پیامبر صلی الله علیه و آله به مولا علیه السلام

امام صادقعلیه السلاممی فرمایند :

رسول خدا وصیت کرد به حضرت علیعلیه السلامکه او را در سه پارچه کفن کند و با دست خود او را به خاک بسپارد. ثم قال : یا عَلِی کنْ أَنْتَ وَ فَاطِمَهُ وَ الْحَسَنُ وَ الْحُسَینُ وَ

كبِّرُوا خَمْساً وَ سَبْعِينَ تَكبِيرَةً وَ كبِّرْ خَمْساً [وسائل الشيعه ، ج3 ، ص83.]

9. تکبیر رسول خدا صلی الله علیه و آله) هنگام دفن سعد بن معاذ

هنگام به خاک سپاری

جسد سعد بن معاذ (که در جنگ خندق مجروح شده و بعدا به شهادت می رسد) را وارد قبر می نماید. ... سپس پیامبرصلی الله علیه و آلهسه بار الله اکبر می گوید و بانک تکبیر مسلمانان بقیع را می لرزاند. [پیامبری و جهاد ، تالیف جلال الدین فارسی ، ص507.]

9. فضیلت و اهمیت تکبیر

1. محبوب ترین ذکر نزد خدا

روی رِبْعیّ ٌعَنْ فُضَیلٍ عَنْ أَحَدِهِمَاعلیه السلامقَال : لَیسَ شَیءٌ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ التَّهْلِیلِ وَ التَّکبِیرِ [کافی ، ج2 ، ص506.]

2. یک تکبیر و حسنات بی نهایت

قَالَ النَّبِیصلی الله علیه و آلهمَنْ هَبَطَ وَادِیاً فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَکبَرُ مَلَأَ اللَّهُ الْوَادِی حَسَنَاتٍ فَلْیعْظُمِ الْوَادِی بَعْدُ أَوْ فَلْیصْغُرْ [بحارالأنوار ، ج73 ، ص244.]

1. تکبر وعجب

1. خطر تکبر

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ وَضَعَ شَیئاً لِلْمُفَاخَرَهِ حَشَرَهُ اللَّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ أَسْوَدَ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص44] .

2 قال أبو الحسن الثالث (ع) : من رضی عن نفسه کثر الساخطون علیه [بحار الأنوار ، ج69 ، ص316] .

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : سَیئَهٌ تَسُوءُک خَیرٌ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ حَسَنَهٍ تُعْجِبُک [نهج البلاغه ، حکمت 46] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَاعْتَبِرُوا بِمَا كانَ مِنْ فِعْلِ اللّهِ بِإِبْلِيسَ إِذْ أَحْبَطَ عَمَلَهُ الطَّوِيلَ وَ جَهْدَهُ الْجَهِيدَ وَ كانَ قَدْ عَبَدَ اللَّهَ سِتَّةَ آلَافِ سَنَهٍ لَا يدْرَى أَ مِنْ سِنِى الدُّنْيا أَمْ مِنْ سِنِى الآخِرَهِ عَنْ كبْرِ سَاعَهٍ وَاحِدَهٍ فَمَنْ ذَا بَعْدَ إِبْلِيسَ يسْلَمُ عَلَى اللَّهِ بِمِثْلِ مَعْصِيتِهِ كلَّا مَا كانَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ لِيدْخِلَ الْجَنَّهَ بَشَراً بِأَمْرٍ أَخْرَجَ بِهِ مِنْهَا مَلَكاً إِنَّ حُكمَهُ فِى أَهْلِ السَّمَاءِ وَ أَهْلِ الْأَرْضِ لَوَاحِدٌ وَ مَا بَينَ اللَّهِ وَ بَينَ أَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ هَوَادَهٌ فِى إِبَاحَهِ حِمًى حَرَّمَهُ عَلَى الْعَالَمِينَ [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

حبط عمل 6 هزار ساله ابليس به خاطر تكبر بود.

5 نشانه كفر و الحاد :

الف :

اصول الکفر ثلاثه : " الحرص و الاستکبار و الحسد" [قصار الجمل ، ج2 ، ص172] .

ب : انبیاء هم حق علو و تکبر ندارند :

ما کانَ لِبَشَرٍ أَنْ یوتِیهُ اللّهُ الْکتابَ وَ الْحُکمَ وَ النُّبُوَّهَ ثُمَّ یقُولَ لِلنّاسِ کونُوا عِباداً لِی مِنْ دُونِ اللَّهِ [آل عمران/79] .

ج : إِنَّهُمْ کانُوا إِذا قِیلَ لَهُمْ لا إِلهَ إِلاَّ اللّهُ یسْتَکبِرُونَ [صافات/35] .

د : أَبی وَ اسْتَکبَرَ وَ کانَ مِنَ الْکافِرِینَ [بقره/34] .

ه : عَنْ أَبَانٍ عَنْ حُکیمٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ أَدْنَی الْإِلْحَادِ؟ فَقَالَ : "إِنَّ الْکبْرَ أَدْنَاهُ" [کافی ، ج2 ، ص309] .

6 محرومیت از بهشت :

قَالَ الْبَاقِرُ وَ الصَّادِقُ (ع) : لَا یدْخُلُ الْجَنَّهَ مَنْ کانَ فِی قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّهٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنَ الْکبْرِ قَالَ : فَاسْتَرْجَعْتُ فَقَالَ : مَا لَک تَسْتَرْجِعُ؟ قُلْتُ لِمَا سَمِعْتُ مِنْک. فَقَالَ : لَیسَ حَیثُ تَذْهَبُ إِنَّمَا أَعْنِی الْجُحُودَ إِنَّمَا هُوَ الْجُحُودُ [کافی ، ج2 ، ص310] .

سَأَصْرِفُ عَنْ آیاتِی الَّذِینَ یتَکبَّرُونَ فِی الأَْرْضِ [اعراف/146] .

8 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْمُتَکبِّرِینَ یجْعَلُونَ فِی صُوَرِ الذَّرِّ یتَوَطَّأُهُمُ النَّاسُ حَتَّی یفْرُغَ اللَّهُ مِنَ الْحِسَابِ [کافی ، ج2 ، ص311] .

ریشه تکبر

افتخارات :

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَ فَبِمَصَارِعِ آبَائِهِمْ یفْخَرُونَ أَمْ بِعَدِیدِ الْهَلْکی یتَکاثَرُونَ یرْتَجِعُونَ مِنْهُمْ أَجْسَاداً خَوَتْ [نهج البلاغه ، خطبه 221] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَعَهٌ لَا تَزَالُ فِی أُمَّتِی إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ الْفَخْرُ بِالْأَحْسَابِ وَ الطَّعْنُ فِی الْأَنْسَابِ وَ الِاسْتِسْقَاءُ بِالنُّجُومِ وَ النِّیاحَهُ وَ إِنَّ النَّائِحَهَ

إِذَا لَمْ تَثُبْ قَبْلَ مَوْتِهَا تَقُومُ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ عَلَيهَا سِرْبَالٌ مِنْ قَطِرَانٍ وَ دِرْعٌ مِنْ حَرَبٍ [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص128] .

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَتَى رَسُولَ اللَّهِ (ص) رَجُلٌ فَقَالَ يا رَسُولَ اللَّهِ أَتَا فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ حَتَّى عَدَّ تِسْعَهً فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَمَا إِنَّک عَاشِرُهُمْ فِی النَّارِ [کافی ، ج2 ، ص329] .

4 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ أَحَدٍ يتِيهُ إِلَّا مِنْ ذِلَّهٍ يجِدُهَا فِی نَفْسِهِ وَ فِی حَدِيثٍ آخَرَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : مَا مِنْ رَجُلٍ تَكبَّرَ أَوْ تَجَبَّرَ إِلَّا لِذِلَّهٍ وَجَدَهَا فِی نَفْسِهِ [کافی ، ج2 ، ص312] .

2. انواع تکبر

1. ممدوح

1 أَعِزَّهٍ عَلَی الْكافِرِينَ [مائده/54] .

2 التکبر مع المتکبر عباده

2. مذموم

عالمی نزد عابدی آمد و گفت : نمازت چطور است؟ گفت : از مثل من نماز سئوال می کنی و حال آن که مدتی است طولانی نماز گذاردم. گفت : گریه چطور؟ جواب داد : این قدر گریه می کنم تا اشکم جاری شود. عالم فرمود : اگر می خندیدی و خائف بودی ، بهتر بود از این که بگریی و متکبر باشی.

تکبر در برابر خدا

1 وَ قالَ فِرْعَوْنُ يا هامانُ ابْنِ لِی صَرْحاً (صرحاً : به معنای ظاهر به کاخهای بلند گفته می شود ، شاید به راههای آسمان ها برسیم و خدای موسی را ببینیم) لَعَلِّی أَبْلُغُ الأَسْبابَ [غافر/36] .

2 فَقالَ أَنَا رَبُّكمُ الأَعْلی [نازعات/24] .

3 إِنَّ الَّذِينَ يسْتَكبِرُونَ عَنْ عِبادَتِی سَيدْخُلُونَ جَهَنَّمَ داخِرِينَ [غافر/60] .

4 لَنْ يسْتَنْكفَ الْمَسِيحُ

أَنْ يكونَ عَبْداً لِلّهِ وَ لاَ الْمَلائِكهُ الْمُقَرَّبُونَ [نساء/172] .

5 وَ إِذا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمنِ قالُوا وَ مَا الرَّحْمنُ أَ نَسْجُدُ لِما تَأْمُرُنا وَ زادَهُمْ نُفُوراً [فرقان/60] .

6 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أعظم التكبر التكبر على الله عز و جلوَ إِذا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّهُ بِالإِثْمِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَ لَبِئْسَ الْمِهادُ [(بقره/206)] [بحار الأنوار ، ج70 ، ص190] .

7 وَ إِذا ذُكرَ اللّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لا يومِنُونَ بِالآْخِرَهِ [زمر/45] .

تكبر در برابر انبيا

1 توطئه : فَلَمّا جاءَهُمْ نَذِيرٌ ما زادَهُمْ إِلاّ نُفُوراً اسْتِكباراً فِى الأَْرْضِ وَ مَكرَ السَّيىِ وَ لا يحِيقُ الْمَكرُ السَّيىُ إِلاَّ بِأَهْلِهِ [فاطر/43-42] .

2 تشكيک : قالَ الْمَلأُ الَّذِينَ اسْتَكبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ أَ تَعْلَمُونَ أَنَّ صالِحاً مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ قالُوا إِنّا بِما أُرْسِلَ بِهِ مُومِنُونَ [اعراف/75] .

3 تكبر در برابر پيامبر (ص) : فَقالُوا أَ نُومِنُ لِبَشَرَينِ مِثْلِنا وَ قَوْمُهُما لَنا عابِدُونَ [مومنون/47] .

وَ لَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَراً مِثْلَكمْ إِنَّكمْ إِذاً لَخاسِرُونَ [مومنون/43] .

وَ قالُوا لَوْ لا نُزِّلَ هذَا الْقُرْآنُ عَلى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيتَينِ عَظِيمٍ [زخرف/31] .

وَ كذلِک فَتَنّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِيقُولُوا أَ هولاءِ مَنَّ اللّهُ عَلَيهِمْ مِنْ بَينِنا أَ لَيسَ اللّهُ بِأَعْلَمَ بِالشّاكرِينَ [انعام/53] .

وَ قالَ الَّذِينَ كفَرُوا لا تَسْمَعُوا لِهذَا الْقُرْآنِ وَ الْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكمْ تَغْلِبُونَ [فصلت/26] .

وَ قالَ الَّذِينَ لا يرْجُونَ لِقاءَنا لَوْ لا أُنْزِلَ عَلَينَا الْمَلائِكهُ [فرقان/21] .

وَ إِذا قِيلَ لَهُمْ

تَعالَوْا يسْتَغْفِرْ لَكمْ رَسُولُ اللّهِ لَوَّوْا رُوسَهُمْ وَ رَأَيتَهُمْ يصُدُّونَ وَ هُمْ مُسْتَكبِرُونَ [منافقون/5] .

تکبر در برابر مردم

1 قال النبی (ص) : من طلب الدنیا حلالا مکاثرا مفاخرا لقی الله و هو علیه غضبان و من طلبها استعفافا عن المسأله و صیانه لنفسه جاء یوم القیامه و وجهه کالقمر لیله البدر [مجموعه ورام ، ج1 ، ص153] .

2 راوی به امام صادق (ع) گفت : إِنَّنِی آکلُ الطَّعَامَ الطَّیبَ وَ أَشَمُّ الرِّیحَ الطَّیبَهَ وَ أَرْکبُ الدَّابَّهَ الْفَارِهَهَ وَ یتْبَعُنِی الْغُلَامُ فَتَرَی فِی هَذَا شَیئاً مِنَ التَّجَبُّرِ فَلَا أَفْعَلَهُ فَأَطْرَقَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) ثُمَّ قَال : إِنَّمَا الْجَبَّارُ الْمَلْعُونُ مَنْ غَمَصَ النَّاسَ وَ جَهِلَ الْحَقَّ قَالَ عُمَرُ فَقُلْتُ أَمَّا الْحَقُّ فَلَا أَجْهَلُهُ وَ الْغَمْصُ لَا أَدْرِی مَا هُوَ؟ قَال : مَنْ حَقَّرَ النَّاسَ وَ تَجَبَّرَ عَلَیهِمْ فَذَلِک الْجَبَّارُ [کافی ، ج2 ، ص311] .

شاید فلسفه اینکه امام (ع) اول سر خود را پایین انداخت و بعد پاسخ داد ، زیرا زندگی در رفاه زمینه ساز تکبر است.و الله اعلم [پاورقی محجه ، ص217] .

3 وَ ما أَنَا بِطارِدِ الَّذِینَ آمَنُوا [هود/29] .

4 وَ لا تَطْرُدِ الَّذِینَ یدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَداهِ وَ الْعَشِی یرِیدُونَ وَجْهَهُ ما عَلَیک مِنْ حِسابِهِمْ مِنْ شَیءٍ وَ ما مِنْ حِسابِک عَلَیهِمْ مِنْ شَیءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَکونَ مِنَ الظّالِمِینَ [انعام/52] .

5 قال ابن مسعود : کفی بالرجل اثما اذا قیل له اتق الله قال علیک بنفسک [محجه ، ج6 ، ص253] .

6 قالَ ما مَنَعَک أَلاّ تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُک قالَ أَنَا خَیرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِی

مِنْ نارٍ وَ خَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ [اعراف/12] .

3. درمان تکبر

1.نماز

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَرَضَ اللَّهُ الْإِيمَانَ تَطْهِيراً مِنَ الشِّرْک وَ الصَّلَاةَ تَنْزِيهاً عَنِ الْكِبْرِ [نهج البلاغه ، حكمت 252] .

2. عمل

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَمْسٌ لَا أَدَعُهُنَّ حَتَّى الْمَمَاتِ الْأَكلُ عَلَى الْحَضِيضِ مَعَ الْعَبِيدِ وَ رُكوبِى الْحِمَارَ مُوكفاً وَ حَلْبِى الْعَنْزَ بِيدِى وَ لُبْسُ الصُّوفِ وَ التَّسْلِيمُ عَلَى الصِّبْيانِ لِتَكونَ سُنَّةً مِنْ بَعْدِى [خصال صدوق ، ج1 ، ص271] .

5 مقدم داشتن اقران در محافل با آرامش درونی (نه تحمیل بر نفس) [جامع السعادات ، ص354] .

6 طبعا دوست بدارد خودش نیاز منزل را به دوش بکشد (اگر چه به عللی کار را دیگران می کنند ولی قلبا میل نداشته باشد)

7 از پذیرفتن دعوتهای ساده و خوراک و پوشاک و تماس با افراد گمنام رنج نبرد و با افراد خادم هم غذا شود.

3. توجه به ضعف ها

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : عَجِبْتُ لِابْنِ آدَمَ أَوَّلُهُ نُطْفَهٌ وَ آخِرُهُ جِيفَهٌ وَ هُوَ قَائِمٌ بَينَهُمَا وِعَاءً لِلْغَائِطِ ثُمَّ يتَكبَّرُ [وسائل الشيعه ، ج1 ، ص334] .

قال رسول الله (ص) : لو لا ثلاث فى ابن آدم ما طأطأ رأسه شىء المرض و الفقر و الموت كلهم فيه و إنه معهن لوثاب [خصال صدوق ، ج1 ، ص113] .

فَإِذا رَكبُوا فِى الْفُلْک دَعَوُا اللّهَ [عنكبوت/65] .

فَلَوْ لا إِذْ جاءَهُمْ بَأْسُنا تَضَرَّعُوا [انعام/43] .

وَ لَقَدْ أَرْسَلْنا إِلى أُمَمٍ مِنْ قَبْلِک فَأَخَذْناهُمْ بِالْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ لَعَلَّهُمْ يتَضَرَّعُونَ [انعام/42] .

4. نگاهی به گذشته

أَ لَمْ

يجِدْک يتِيماً فَآوى [ضحى/6] .

4. خطر عجب

4 قَالَ الْبَاقِرُ وَ الصَّادِقُ (ع) : دَخَلَ رَجُلَانِ الْمَسْجِدَ أَحَدُهُمَا عَابِدٌ وَ الآخَرُ فَاسِقٌ فَخَرَجَا مِنَ الْمَسْجِدِ وَ الْفَاسِقُ صِدِّيقٌ وَ الْعَابِدُ فَاسِقٌ وَ ذَلِک أَنَّهُ يدْخُلُ الْعَابِدُ الْمَسْجِدَ مُدِلًّا بِعِبَادَتِهِ يدِلُّ بِهَا فَتَكونُ فِكرَتُهُ فِی ذَلِک وَ تَكونُ فِكرَهُ الْفَاسِقِ فِی التَّنَدُّمِ عَلَى فِسْقِهِ وَ يسْتَغْفِرُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ مِمَّا صَنَعَ مِنَ الذُّنُوبِ [كافی ، ج2 ، ص314] .

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَقَعَ بَينَ سَلْمَانَ الْفَارِسِی رَحْمَهُ اللَّهِ عَلَيهِ وَ بَينَ رَجُلٍ خُصُومَهٌ فَقَالَ الرَّجُلُ لِسَلْمَانَ : مَنْ أَنْتَ؟ وَ مَا أَنْتَ؟ فَقَالَ سَلْمَانُ : أَمَّا أَوَّلِی وَ أَوَّلُک فَنُطْفَهٌ قَذِرَهٌ وَ أَمَّا آخِرِی وَ آخِرُک فَجِيفَهٌ مُنْتِنَهٌ فَإِذَا كانَ يوْمُ الْقِيامَهِ وَ نُصِبَتِ الْمَوَازِينُ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَهُوَ الْكرِيمُ وَ مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَهُوَ اللَّئِيمُ [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص404] .

2 امام فرمود : تعجب می کنم از مرد متکبر که چه طور دل خوش دارد و حال آن که از عاقبت خود آگاه نیست.

امام می فرماید : "حضرت عیسی در شهرها مشغول تبلیغ و تهذیب بود ، در یکی از سفرها مرد کوتاهی با حضرت بود ، حضرت نام خدا را برد و از روی آب حرکت کرد. مرد کوتاه به عجب گرفتار شد و گفت من مثل عیسی روح الله (ع) شدم ، فرق بین من و او چیست؟ به آب فرورفت و به عیسی استغاثه کرد. حضرت عیسی (ع) او را گرفت و فرمود : یا کوتاه چه گفتی؟ قصه خود و عجب را دید. حضرت عیسی فرمود : جای

خود را بالاتر از حق خود خیال کردی. خدا تو را مورد غضب قرار داد. توبه کن. مرد کوتاه توبه کرد ، به رتبه اولی خود رسید.

خاطرات

3 یکی از فقهای شافعی می گوید : من در مسائل بیع اطلاعاتی داشته و تحقیقاتی کرده و بسیاری از اقوال را دیدم و خیلی مطالعه و دقت کردم و خلاصه خیال می کردم کسی در مسائل بیع تحقیقاتش از من بیشتر نیست. دیدم 2 نفر عرب رسیده و از بیع از من مسئله پرسیدند که ما در بیابان عقدی بسته ایم و متضمن 4 شرط و مسئله بود که من یکی از آنها را بلد نبودم. به من بد گویی کرده و گفتند : تو چه عالمی هستی و رفتند. از 2 نفر دیگر پرسیدند ، جواب مسئله داده شد. تحسین کرده و رفتند. فهمیدم این خجالت برای عجب من بود.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : قال الله سبحانه : إن من عبادی المؤمنین لمن یسألنی الشیء من طاعتی فأصرفه عنه مخافه الإعجاب [بحار الأنوار ، ج69 ، ص322] .

5. فرق تکبر وعجب

1 عجب بزرگ شمردن خود است یا با حساب یا بیخود و مغرور به کمال واقعی باشد یا کمال خیالی و بزرگوار دانستن خود کافی است. در معنای عجب اگر این بزرگی را بر دیگری نیز می فروشد کبر است و اگر فقط پیش خود خود را بزرگ می دید عجب است پس پس فرق میان کبر و عجب معلوم شد. در کبر احتیاج به 2 نفر است به خلاف عجب. عجب وقتی است که کمال یا نعمت را منسوب به خود بداند ، لکن خوشحالی که

از کمال و نعمت پیدا می شود را از خدا بداند و خوشحالی او بر تفضل و ترحم خدا باشد. اگر از این تفضل و ترحم الهی استنباط کند که پس ما نزد خدا آبرومندیم این ادلال است و از عجب بالاتر است ، زیرا هر مدلی معجب است ، دون العکس.

قال الله تبارک و تعالی : أَ فَمَنْ زُينَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَناً [فاطر/8] .

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ (ع) : الْعُجْبُ دَرَجَاتٌ مِنْهَا أَنْ يزَينَ لِلْعَبْدِ سُوءُ عَمَلِهِ فَيرَاهُ حَسَناً فَيعْجِبَهُ وَ يحْسَبَ أَنَّهُ يحْسِنُ صُنْعاً وَ مِنْهَا أَنْ يومِنَ الْعَبْدُ بِرَبِّهِ فَيمُنَّ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لِلَّهِ عَلَيهِ فِيهِ الْمَنُّ [کافی ، ج2 ، ص313] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثٌ مُهْلِكاتٌ شُحٌّ مُطَاعٌ وَ هَوًى مُتَّبَعٌ وَ إِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص84] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِدَاوُدَ (ع) يا دَاوُدُ بَشِّرِ الْمُذْنِبِينَ وَ أَنْذِرِ الصِّدِّيقِينَ قَالَ كيفَ أَبَشِّرُ الْمُذْنِبِينَ وَ أُنْذِرُ الصِّدِّيقِينَ قَالَ يا دَاوُدُ بَشِّرِ الْمُذْنِبِينَ أَنِّى أَقْبَلُ التَّوْبَةَ وَ أَعْفُو عَنِ الذَّنْبِ وَ أُنْذِرِ الصِّدِّيقِينَ أَلَّا يعْجَبُوا بِأَعْمَالِهِمْ فَإِنَّهُ لَيسَ عَبْدٌ أَنْصِبُهُ لِلْحِسَابِ إِلَّا هَلَكَ [کافی ، ج2 ، ص314] .

1. تلخی ها و شیرینی ها

1. نشانه های دوستی و دشمنی خدا

سئوال : آیارفاه دنیوی نشانه اکرام خدا و سختی و مضیقه نشانه اهانت خداست ؟

جواب : نه رفاه و مضیقه نشانه نیست وسیله است .

فَأَمَّا الْإِنْسانُ إِذا مَا ابْتَلاهُ رَبُّهُ فَأَكرَمَهُ وَ نَعَّمَهُ فَيقُولُ رَبِّى أَكرَمَنِ وَ أَمّا إِذا مَا ابْتَلاهُ فَقَدَرَ عَلَيهِ رِزْقَهُ فَيقُولُ رَبِّى أَهانَنِ كلاّ [فجر/17-15] .

نشانه دوستی خدا :

إِنَّ اللّهَ

يحِبُّ الْمُحْسِنِينَ [بقره/195] .

إِنَّ اللّهَ يحِبُّ التَّوّابِينَ وَ يحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ [بقره/222] .

إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الْمُتَّقِينَ [توبه/4] .

وَ اللّهُ يحِبُّ الصّابِرِينَ [آل عمران/146] .

إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الْمُقْسِطِينَ [مائده/42] .

إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الَّذِينَ يقاتِلُونَ فِى سَبِيلِهِ صَفًّا كأَنَّهُمْ بُنْيانٌ مَرْصُوصٌ [صف/4] .

إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الْمُتَوَكلِينَ [آل عمران/159] .

نشانه دشمنی خدا :

إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ الْمُعْتَدِينَ [بقره/190] .

إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ الْكافِرِينَ [آل عمران/32] .

وَ اللّهُ لا يحِبُّ الظّالِمِينَ [آل عمران/57] .

إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ مَنْ كانَ مُخْتالاً فَخُوراً [نساء/36] .

إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ الْمُفْسِدِينَ [قصص/77] .

إِنَّهُ لا يحِبُّ الْمُسْرِفِينَ [انعام/141] .

إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ الْخائِنِينَ [انفال/58] .

إِنَّهُ لا يحِبُّ الْمُسْتَكبِرِينَ [نحل/23] .

2. مقابله با ناگواری

سئوال : راز آرامش به هنگام سختی ها در چیست؟

جواب : نماز

إِنَّ الْإِنْسانَ خُلِقَ هَلُوعاً إِذا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعاً وَ إِذا مَسَّهُ الْخَيرُ مَنُوعاً إِلاّ الْمُصَلِّينَ [معارج/22-19] .

سئوال : راه مقابله باسختی ها چیست؟

1 نگاهی به گذشتگان : فَاصْبِرْ كما صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ [احقاف/35] .

2 امید به آینده : فَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ إِنَّما تَقْضِى هذِهِ الْحَياةَ الدُّنْيا [طه/72] .

3 خود را در محضر خدا دیدن : إِنَّنِى مَعَكما أَسْمَعُ وَ أَرى [طه/46] .

3. وسیله ابتلا وامتحان

سئوال : خداوند باتلخیها امتحان می کند یاباشیرینی ها؟

جواب : باهر دو

وَ نَبْلُوكمْ بِالشَّرِّ وَ الْخَيرِ فِتْنَةً [انبياء/35] .

وَ بَلَوْناهُمْ بِالْحَسَناتِ وَ السَّيئاتِ [اعراف/168] .

سئوال : آیاقدرت و ریاست چیز بدی است؟

جواب : خیر بستگی به نوع استفاده از آن دارد.

هذا مِنْ فَضْلِ رَبِّى لِيبْلُوَنِى أَ أَشْكرُ أَمْ أَكفُرُ [نمل/40] .

سئوال : جهان بینی صابران چیست ؟

جواب : اعتقاد به آغاز روشن (توحید) پایان روشن (معاد)

وَ بَشِّرِ الصّابِرِينَ الَّذِينَ إِذا أَصابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قالُوا إِنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَيهِ راجِعُونَ [بقره/156-155] .

سئوال : از دیدگاه قرآن دنیا خوب است یابد؟

جواب : اگر وسیله باشد خوب واگر هدف باشد بداست .

اگر دردست اهل باشد خوب و اگر دردست نااهل باشد بداست .

اگربراو سوار شوی خوب و اگر دراو غرق شوی بد است.

دنیای مذموم :

استثمار مردم : أَ لَیسَ لِی مُلْک مِصْرَ [زخرف/51] .

مسخره کردن : وَیلٌ لِکلِّ هُمَزَهٍ لُمَزَهٍ [همزه/1] .

غفلت کردن : لا تُلْهِکمْ أَمْوالُکمْ [منافقون/9] .

پرتوقعی : لَوْ لا نُزِّلَ هذَا الْقُرْآنُ عَلی رَجُلٍ مِنَ الْقَرْیتَینِ

عَظِيمٍ [زخرف/31] .

طغيان : فَأَمّا مَنْ طَغى_feوَ آثَرَ الْحَياةَ الدُّنْيا [نازعات/38-37] .

نيش زدن : وَ مِنْهُمْ مَنْ يلْمِزُک فِى الصَّدَقاتِ [توبه/58] .

غرور : غَرَّتْهُمُ الْحَياةُ الدُّنْيا [انعام/70] .

كتمان حق : لِيشْتَرُوا بِهِ ثَمَناً قَلِيلاً [بقره/79] .

سئوال : فلسفه زينتهاو زيباييها و زرق و برق دنياچيست ؟

جواب : امتحان

إِنّا جَعَلْنا ما عَلَى الأَْرْضِ زِينَةً لَها لِنَبْلُوَهُمْ أَيهُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [كهف/7] .

سئوال : آيارفاه دنيوى نشانه اكرام خدا و سختى و مضيقه نشانه اهانت خداست ؟

جواب : نه ، رفاه و مضيقه نشانه نيست وسيله است .

فَأَمَّا الإِْنْسانُ إِذا مَا ابْتَلاهُ رَبُّهُ فَأَكرَمَهُ وَ نَعَّمَهُ فَيقُولُ رَبِّى أَكرَمَنِ وَ أَمّا إِذا مَا ابْتَلاهُ فَقَدَرَ عَلَيهِ رِزْقَهُ فَيقُولُ رَبِّى أَهانَنِ كلاّ [فجر/17-15] .

4. عموميت امتحان

سئوال : آياپيامبران هم سختى و ناگوارى داشته اند؟

جواب : بيش از همه چون

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْبَلَاءَ لِلْأَنْبِياءِ دَرَجَهٌ [جامع الأخبار ، ص113] .

فَبَشَّرْناهُ بِغُلامٍ حَلِيمٍ فَلَمّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْىَ قالَ يا بُنَى إِنِّى أَرى فِى الْمَنامِ أَنِّى أَذْبَحُک فَانْظُرْ ماذا تَرى قالَ يا أَبَتِ افْعَلْ ما تُومَرُ سَتَجِدُنِى إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّابِرِينَ فَلَمّا أَسْلَما وَ تَلَّهُ لِلْجَبِينِ وَ نادَيناهُ أَنْ يا إِبْراهِيمُ قَدْ صَدَّقْتَ الرُّويا إِنّا كذلِک نَجْزِى الْمُحْسِنِينَ إِنَّ هذا لَهُوَ الْبَلاءُ الْمُبِينُ [صافات/106-101] .

قالَوا حَرِّقُوهُ [انبياء/68] .

لأَجْعَلَنَّک مِنَ الْمَسْجُونِينَ [شعراء/29] .

وَ أَلْقُوهُ فِی غَیابَتِ الْجُبِّ [یوسف/10] .

وَ ابْیضَّتْ عَیناهُ مِنَ الْحُزْنِ [یوسف/84] .

یا أُخْتَ هارُونَ ما کانَ أَبُوک امْرَأَ سَوْءٍ وَ ما کانَتْ أُمُّک بَغِیا [مریم/28] .

إِذْ یمْکرُ بِک الَّذِینَ کفَرُوا

لِيثْبِتُوک أَوْ يقْتُلُوک أَوْ يخْرِجُوک وَ يمْكرُونَ وَ يمْكرُ اللّهُ وَ اللّهُ خَيرُ الْماكرِينَ [انفال/30] .

سئوال : چرا همه سختيهاو تلخيهابه سراغ ما آمد؟

جواب : سختی ها مخصوص شمانيست همه امتها داشته اند.

أَ حَسِبَ النّاسُ أَنْ يتْرَكوا أَنْ يقُولُوا آمَنّا وَ هُمْ لا يفْتَنُونَ وَ لَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ [عنكبوت/3-2] .

5. زاهد كيست

سئوال : تفسير زهد ازديدگاه قرآن چيست؟

جواب : حضرت على (ع) فرمود : تفسير درست زهد دراين آيه است.

لِكيلا تَأْسَوْا عَلى ما فاتَكمْ وَ لا تَفْرَحُوا بِما آتاكمْ [حديد/23] .

6. پاداش پيروزى

سئوال : بهشت رابه بها ميدهند يابه بهانه؟

جواب : به بها

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَ لَمّا يأْتِكمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكمْ [بقره/214] .

7. كيفر شكست

سئوال : راز سقوط بنى اسرائيل چه بود؟

جواب : نعمتهاى مادى رابرنعمتهاى معنوى ترجيح دادند.

وَ إِذْ قُلْتُمْ يا مُوسى لَنْ نَصْبِرَ عَلى طَعامٍ واحِدٍ فَادْعُ لَنا رَبَّک يخْرِجْ لَنا مِمّا تُنْبِتُ الأَرْضُ مِنْ بَقْلِها وَ قِثّائِها وَ فُومِها وَ عَدَسِها وَ بَصَلِها قالَ أَ تَسْتَبْدِلُونَ الَّذِى هُوَ أَدْنى بِالَّذِى هُوَ خَيرٌ اهْبِطُوا مِصْراً [بقره/61] .

1. تمركز

1. عوامل ایجاد تمرکز

1. دوری از کارهای بیهوده

سؤال : چگونه تمرکز حواس خود را تقویت کنیم؟

پاسخ : 1 دوری از حرف های بیهوده و دوری از : تماشای صحنه های بیهوده ، مطالعه حرف های متنوع ، شنیدن سخنان کم فایده مثلاً نماز در برابر درب باز ، پارچه گلدار ، تلویزیون و... موجب عدم تمرکز می شود.

2. ایجاد آرامش

2 دوری از مسایل درونی ، مثلاً اگر قاضی ادرار دارد ، قضاوت نکند؛ اگر کفش قاضی به پای او فشار می آورد ، قضاوت نکند؛ در حال عصبانیت و خستگی و گرسنگی ، قضاوت نکند.

3. ارتباط با خدا

3 بهره گیری از نماز که ضمن آثار و برکات فراوان ، تمرینی برای تمرکز است :

مسایلی از قبیل جهت گیری به قبله ، حضور قلب ، نگاه به محل سجده ، تنوع در حرکات ، تنوع در عبادات ، منع از خواندن نماز در برابر عکس ، توجه به وضو به خصوص استفاده از آب سرد و پرهیز از لباس تنگ و سفارش به تغییر لباس ، سفارش به عطر و سایر مسایلی که به نحوی برای نماز حساب ویژه ای باز می کند و حال و هوای نماز را از کارهای عادی جدا می سازد ، یک تمرینی برای تمرکز حواس است.

4. فعالیت مثمر

4 خستگی و کسالت

روح ، انسان را از تمرکز و علاقه به کار مورد نظر دور می کند.

5. مقدمه سازی کردن

تمرین های قبل از عمل ، می توانند در تمرکز نقش داشته باشند ، مثلاً اذان و اقامه و تکبیرهای مستحب قبل از تکبیره الاحرام ، واذن دخول های قبل از ورود به حرم ائمّه (علیهم السّلام) می تواند به انسان توجه و حضور قلب بدهد.

6. اهتمام در کار

نذر و عهد و قسم و مراقبت و جریمه ، خود نیز در تمرکز حواس سهم دارد.

7. برنامه ریزی

برنامه ریزی و زمان بندی عامل تمرکز حواس است ، اگر برای هر کاری زمان خاصی در نظر بگیریم و اینکه باید حتما آن را در همان زمان انجام دهیم ، فکرمان متمرکز می شود.

8. خلاصه برداری

نُت برداری و خلاصه نویسی سبب تمرکز حواس است.

9. پاسخ به نیازهای طبیعی

حلّ مشکلاتی که سبب پرت شدن حواس است ، مثلاً تأمین یک سری نیازها و خواسته های مشروع سبب تمرکز حواس است. حضرت علی (ع) قبل از رفتن به میهمانی کمی غذا می خورد ، تا هدفش از میهمان شدن ، تنها برای رضای خدا و استجابت دعوت میزبان باشد.

2. عوامل مؤثر در به وجود آمدن تمرکز

1. وجود مسابقه

ایجاد مسابقه در کار ، سبب تمرکز است. (رانندگانی که در جادّه مسابقه می گذارند ، تمام هدفشان سبقت است.)

2. تشویق اطرافیان

استقبال مردم و تشویق آنان می تواند انسان را به کار علاقمند سازد و علاقه ، سبب تمرکز می شود.

3. احساس نیاز

احساس نیاز سبب تمرکز حواس است.

4. احساس امید

احساس امید سبب تمرکز حواس است.

3. عوامل سلب تمرکز

1. کسالت

خستگی و کسالت روح انسان را از تمرکز و علاقه به کار مورد نظر دور می کند.

2. ناامیدی و...

خیال بافی ، یأس و ناامیدی ، تلقین های منفی ، افراد ترسو و... انسان را نسبت به کار مورد نظر دچار شک و تردید می کند و تمرکز حواس را نسبت به انجام کار کم می کند.

3. عدم آرامش

سر و صدا و سرما و گرما ، موجب عدم تمرکز حواس است.

1. تملق و چاپلوسی

1. مذمت تملق

و حبّ الاطراء (مبالغه الثناء) :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِيَاک وَ الْإِعْجَابَ بِنَفْسِک وَ الثِّقَةَ بِمَا يعْجِبُک مِنْهَا وَ حُبَّ الْإِطْرَاءِ فَإِنَّ ذَلِک مِنْ أَوْثَقِ فُرَصِ الشَّيطَانِ فِی نَفْسِهِ لِيمْحَقَ مَا يكونُ مِنْ إِحْسَانِ الْمُحْسِنِ [تحف العقول ، ص146] .

در همین نامه به مالک ، چهار مرتبه از اطراء بحث شده و امام تذکر داده است.

یحِبُّونَ أَنْ یحْمَدُوا بِما لَمْ یفْعَلُوا فَلا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفازَهٍ مِنَ الْعَذابِ وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلیمٌ [آل عمران/188] .

تِلْک الدّارُ الآْخِرَهُ نَجْعَلُها لِلَّذینَ لا یریدُونَ عُلُوًّا فِی الْأَرْضِ وَ لا فَساداً وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقینَ [نساء/49] .

أَ لَمْ تَرَ إِلَی الَّذینَ یزَکونَ أَنْفُسَهُمْ بَلِ اللّهُ یزَکی مَنْ یشاءُ وَ لا یظْلَمُونَ فَتیلاً [قصص/83] .

فَلا تُزَکوا أَنْفُسَکمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقی [نجم/32] .

2. آثار منفی تملق

1) افراط در مدح ، مدّاح را به دروغ می کشاند.

2) گاهی قلبا مدح شونده را همان گونه که می گوید نمی داند و به این وسیله ریاکار و منافق می شود.

3) باعث تکبر و خود پسندی در مدح شونده می شود :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَغْتَرَّ بِقَوْلِ الْجَاهِلِ وَ لَا بِمَدْحِهِ فَتَکبَّرَ وَ تَجَبَّرَ وَ تُعْجَبَ بِعَمَلِک فَإِنَّ أَفْضَلَ الْعَمَلِ الْعِبَادَهُ وَ التَّوَاضُعِ [تحف العقول ، ص303] .

3. جایگاه متملق

1) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا مُدِحَ الْفَاجِرُ اهْتَزَّ الْعَرْشُ وَ غَضِبَ الرَّبُّ [تحف العقول ، ص46] .

(عرش مرکز فرماندهی خداوند است.اسْتَوی عَلَی الْعَرْش [اعراف/54] .

مضمون روایت : و مدح فاجر عامل قدرت یافتن او است و قدرت فاجر با قدرت خدا تضاد دارد و مانع اجرای فرمان خدا است و لذا : اهتزّ)

2) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِیاکمْ وَ أَبْوَابَ السُّلْطَانِ وَ حَوَاشِیهَا فَإِنَّ أَقْرَبَکمْ مِنْ أَبْوَابِ السُّلْطَانِ وَ حَوَاشِیهَا أَبْعَدُکمْ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَل [ثواب الأعمال ،

. [260

3) متملّقین ، رهبران را از مفاسد باخبر نمی کنند ، ناراضی ها زیاد می شود و او با خیال راحت مغرور می شود.

4. نحوه برخورد با متملق

1) وَ مَدَحَهُ قَوْمٌ فِی وَجْهِهِ فَقَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اللَّهُمَّ! إِنَّک أَعْلَمُ بِی مِنْ نَفْسِی وَ أَنَا أَعْلَمُ بِنَفْسِی مِنْهُمْ اللَّهُمَّ! اجْعَلْنَا خَیراً مِمَّا یظُنُّونَ وَ اغْفِرْ لَنَا مَا لَا یعْلَمُونَ [نهج البلاغه ، حکمت 100] .

2) امام هادی (ع) به کسی که زیاد او را مدح می کرد فرمود : " این عمل رمزسوء ظنّ است ، شما تنها خوش بین باشید". [سفینهالبحار/ بحث مدح] .

3) قَالَ الْکاظِمُ (ع) : یا هِشَامُ! لَوْ کانَ فِی یدِک جَوْزَهٌ وَ قَالَ : النَّاسُ لُولُوهٌ مَا کانَ ینْفَعُک وَ أَنْتَ تَعْلَمُ أَنَّهَا جَوْزَهٌ وَ لَوْ کانَ فِی یدِک لُولُوهٌ وَ قَالَ : النَّاسُ إِنَّهَا جَوْزَهٌ مَا ضَرَّک وَ أَنْتَ تَعْلَمُ أَنَّهَا لُولُوهٌ [تحف العقول ، ص383] .

4) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِذَا زُکی أَحَدٌ مِنْهُمْ خَافَ مِمَّا یقَالُ لَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

5) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَلَا تُثْنُوا عَلَی

بِجَمِيلِ ثَنَاءٍ لِإِخْرَاجِی نَفْسِی إِلَی اللَّهِ وَ إِلَیکمْ مِنَ الْبَقِیهِ فِی حُقُوقٍ لَمْ أَفْرُغْ مِنْ أَدَائِهَا وَ فَرَائِضَ لَا بُدَّ مِنْ إِمْضَائِهَا (تا بتوانم از بقیه وظایفم خارج شوم و غرور مدح مرا وادار نکند که خیال کنم به آخرین درجه رسیده ام.) فَلَا تُکلِّمُونِی بِمَا تُکلَّمُ بِهِ الْجَبَابِرَهُ وَ لَا تَتَحَفَّظُوا مِنِّی بِمَا یتَحَفَّظُ بِهِ عِنْدَ أَهْلِ الْبَادِرَهِ وَ لَا تُخَالِطُونِی بِالْمُصَانَعَهِ وَ لَا تَظُنُّوا بِی اسْتِثْقَالًا فِی حَقٍّ قِیلَ لِی وَ لَا الْتِمَاسَ إِعْظَامٍ لِنَفْسِی لِمَا لَا یصْلُحُ لِی فَإِنَّهُ مَنِ اسْتَثْقَلَ الْحَقَّ أَنْ یقَالَ لَهُ أَوِ الْعَدْلَ أَنْ یعْرَضَ عَلَیهِ کانَ الْعَمَلُ بِهِمَا أَثْقَلَ عَلَیهِ [کافی ، ج8 ، ص355] .

5. موارد استثناء شده در مورد تملق

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : مَحْبُوبَهً فِی أَرْضِک وَ سَمَائِک [إقبال الأعمال ، ص470] .

إِنَّ الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ سَیجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمنُ وُدًّاً [مریم/96] .

از حضرت رسول صلی الله علیه واله و سلم "آمده که تملق از اخلاق مؤمن نباشد جز در کسب دانش". [بحار ، 2/45]

1. توبه

1. تعریف توبه

لغوی : به معنای بازگشت از چیزی و روی آوردن به چیزی می باشد.

اصطلاحی : در اصطلاح شرع بازگشت بنده از عصیان و روی آوردنش را به اطاعت از خداوند را گویند.

قال العلامه رحمه الله فی شرحه : التوبه هی الندم علی المعصیه لکونها معصیه و العزم علی ترک لمعاوده فی المستقبل لأن ترک العزم یکشف عن نفی الندم و هی واجبه بالإجماع. [بحارالأنوار ، ج6 ، ص42] .

-وقتی شخصی در حضور مبارک علی (علیه السلام) استغفار کرد و حضرت احساس کرد که او

معنی و حقیقت استغفار را نمی داند به او اعتراض کرد و فرمود : ثَکلَتْک أُمُّک أَ تَدْرِی مَا الِاسْتِغْفَارُ الِاسْتِغْفَارُ دَرَجَهُ الْعِلِّیینَ [نهج البلاغه ، حکمت 417] .

و سپس فرمود : "استغفار و توبه یک کلمه است براساس 6 پایه ، 2 تای از اینها ماهیت توبه و 2 تا شرط قبولی توبه و 2 تا کمال توبه است". [حکمت409]

1-أَوَّلُهَا النَّدَمُ عَلَی مَا مَضَی

-الم یأن للذین امنوا ان تخضع قلوبهم لذکر الله

2-وَ الثَّانِی الْعَزْمُ عَلَی تَرْک الْعَوْدِ إِلَیهِ أَبَداً

- طبق حدیث : گناه بعد از استغفار از استغفار نکردن بدتر است ، چون مسخره کردن استغفار است.

3- پرداخت حقوق و دیون مردم : وَ الثَّالِثُ أَنْ تُودِّی إِلَی الْمَخْلُوقِینَ حُقُوقَهُمْ حَتَّی تَلْقَی اللَّهَ أَمْلَسَ لَیسَ عَلَیک تَبِعَهٌ

4- ادای حقوق الهی مانند نماز و روزه قضا : وَ الرَّابِعُ أَنْ تَعْمِدَ إِلَی کلِّ فَرِیضَهٍ عَلَیک ضَیعْتَهَا فَتُودِّی حَقَّهَا

5- گوشتهایی که از حرام روییده آب کنی : وَ الْخَامِسُ أَنْ تَعْمِدَ إِلَی اللَّحْمِ الَّذِی نَبَتَ عَلَی السُّحْتِ فَتُذِیبَهُ بِالْأَحْزَانِ حَتَّی تُلْصِقَ الْجِلْدَ بِالْعَظْمِ وَ ینْشَأَ بَینَهُمَا لَحْمٌ جَدِیدٌ

6- به این بدن که لذت معصیت را چشیده رنج طاعت بچشان : وَ السَّادِسُ أَنْ تُذِیقَ الْجِسْمَ أَلَمَ الطَّاعَهِ کمَا أَذَقْتَهُ حَلَاوَهَ الْمَعْصِیهِ

نمونه های توبه واقعی : بشرحافی ، فضیل بن عیاض ، ابولبابه و زهیر بن قین از یاران امام حسین (علیه السلام)

درجات توبه

1- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : "التَّوْبَهُ حَبْلُ اللَّهِ وَ مَدَدُ عِنَایتِهِ وَ لَا بُدَّ لِلْعَبْدِ مِنْ مُدَاوَمَهِ التَّوْبَهِ عَلَی کلِّ حَالٍ وَ کلُّ فِرْقَهٍ مِنَ الْعِبَادِ لَهُمْ تَوْبَهٌ فَتَوْبَهُ الْأَنْبِیاءِ مِنِ

اضْطِرَابِ السِّرِّ وَ تَوْبَهُ الْأَوْلِيَاءِ مِنْ تَلْوِينِ الْخَطَرَاتِ وَ

تَوْبَهُ الْأَصْفِياءِ مِنَ التَّنَفُّسِ وَ تَوْبَهُ الْخَاصِّ مِنَ الِاشْتِغَالِ بِغَيرِ ذِكرِ اللَّهِ وَ تَوْبَهُ الْعَامِّ مِنَ الذُّنُوبِ [مصباح الشريعه ، ص97] .

2- رسول اكرم (صلى الله عليه و آله) : توبوا الى الله فانى اتوب الى الله فى كل يوم مأه مره [كنز ، خ 1071]

- توبه برای انسان تغییر مسیر دادن است ، نوعی انقلاب درونی و قیام از خود علیه خود است.

- توبه یک عکس العمل است ، عکس العمل روح در مقابل معاصی و به 2 چیز بستگی دارد ، یکی شدت معاصی و یکی صاف بودن و صیقلی بودن روح ، چنانکه عکس العمل یک توپ که به زمین زده می شود هم به فشار دست زننده و هم به مسطح بودن و صاف بودن زمین بستگی دارد.

2. اهمیت توبه

توبه واجب است : تُوبُوا إِلَى اللّهِ جَمِيعاً أَيهَا الْمُومِنُونَ [نور/31] .

88 بار در قرآن آمده که به توبه سفارش شده است.

خداوند توبه کنندگان را دوست دارد : إِنَّ اللّهَ يحِبُّ التَّوّابِينَ [بقره/]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : عَجِبْتُ لِمَنْ يقْنَطُ وَ مَعَهُ الِاسْتِغْفَارُ

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : لَا شَفِيعَ أَنْجَحُ مِنَ التَّوْبَهِ [نهج البلاغه ، حكمت 371] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : التَّوْبَهُ حَبْلُ اللَّهِ [مصباح الشريعه ، ص97] .

توبه پاتک انسان است بر تکهای شیطان ، توبه اسلحه گناهکاراست در برابر تمام اسلحه های شیطان.

توبه خود یک دعائی است : خير الدعاء الاستغفار

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : خَيرُ الْعِبَادَهِ الِاسْتِغْفَارُ [كافى ، ج2 ، ص517] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : أفضل التوسل الاستغفار

[غررالحکم ، ص195] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : لِکلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ وَ دَوَاءُ الذُّنُوبِ الِاسْتِغْفَارُ [کافی ، ج2 ، ص439] .

1-إِنَّ اللّهَ یحِبُّ التَّوّابِینَ [بقره/222] .

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : لَیسَ شَیءٌ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ تَعَالَی مِنْ مُومِنٍ تَائِبٍ وَ مُومِنَهٍ تَائِبَهٍ [عیون أخبارالرضا (علیه السلام) ، ج2 ، ص29] .

3- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : من تاب تاب الله علیه و أمرت جوارحه أن تستر علیه و بقاع الأرض أن تکتم علیه و أنسیت الحفظه ما کانت کتب علیه [ثواب الأعمال ، ص179] .

5- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ کمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ وَ الْمُقِیمُ عَلَی الذَّنْبِ وَ هُوَ مُسْتَغْفِرٌ مِنْهُ کالْمُسْتَهْزِئِ [کافی ، ج2 ، ص435] .

6- قال رسول الله (صلی الله علیه و آله) : التائب حبیب الله و التائب من الذنب کمن لا ذنب له [محجه ، ج7 ، ص9] .

سئل عن قوله (صلی الله علیه و آله) : "التائب حبیب الله فقال انما یکون التائب حبیبا اذا کان فیه جمیع ما ذکر فی قوله تعالی : التّائِبُونَ الْعابِدُونَ الْحامِدُونَ السّائِحُونَ الرّاکعُونَ السّاجِدُونَ الآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النّاهُونَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ الْحافِظُونَ لِحُدُودِ اللّهِ وَ بَشِّرِ الْمُومِنِینَ [توبه/112] .

إِنَّ الْحَسَناتِ یذْهِبْنَ السَّیئاتِ [هود/114] .

سوال : فرق کسی که توبه می کند با کسی که اصلا گناه نکرده چیست؟

پاسخ : اولا انسان نمی داند توبه اش قبول شده یا نه؟

ثانیا نمی داند موفق به توبه کردن می شود یا نه؟

ثالثا منحرفی که توبه کند مثل کسی است که جاده ای

را به اشتباه رفته و به سر جای اول بر می گردد ، ولی فرد متقی که گناه نکرده است مسیرهای تکامل را طی کرده است. در توبه هم کمیت مطرح استتُوبُوا إِلَی اللّهِ جَمِیعاً [نور/31] .

و هم کیفیتتُوبُوا إِلَی اللّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً [تحریم/8] .

نصوح؛ یعنی خالص.

گنه کاری که توبه کرده مثل طفلی است که از مادر متولد شده استکیوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ کمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ [کافی ، ج2 ، ص435] .

ولی کسی که از اول گناه نکرده و در مسیر خدا حرکت کرده هر روز گامی را در راه تکامل برداشته است ، او از علم حصولی به علم حضوری و علم الیقین آنان به عین الیقین و حق الیقین تبدیل شده است.

-پیامبر اکرم برای زدودن غبار روح در اثر معاشرت با مردم در هیچ مجلسی نمی نشست مگر آنکه 25 مرتبه استغفار می کرد.إِنَّهُ لَیغَانُ عَلَی قَلْبِی وَ إِنِّی لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِی کلِّ یوْمٍ سَبْعِینَ مَرَّةً [بحارالأنوار ، ج17 ، ص44] .

- در آخر رسالت پیامبر هم آخرین آیاتی که بر او نازل می شود سوره نصر است : فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک وَ اسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ کانَ تَوّاباً [نصر/3] .

یعنی دیگر تمام شد بعد از این در فکر خود باش و استغفار کن.

- اولین منزل عبودیت توبه است.

حدیث قدسی : انین المذنبین احب الی من تسبیح المسبحین (انین = ناله)

3. اقسام توبه

1. توبه عبد و توبه خدا

پذیرش توبه محفوف به دو توبه الهی : ثُمَّ تابَ عَلَيهِمْ لِيتُوبُوا إِنَّ اللّهَ هُوَ التَّوّابُ الرَّحِيمُ [توبه/118] .

اگر با کلمه الی

بود برای بنده و اگر با کلمه علی بود برای خدا است.

2. توبه فرد و توبه جامعه

کمیت درتوبه : تُوبُوا إِلَی اللّهِ جَمِیعاً [نور/31] .

توبه جامعه

1-وَ تُوبُوا إِلَی اللّهِ جَمِیعاً أَیهَا الْمُؤمِنُونَ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [نور/31] .

2- توبه گاهی برای فرد است و گاهی برای جامعه : إِنَّ اللّهَ لا یغَیرُ ما بِقَوْمٍ حَتّی یغَیرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ [رعد/11] .

3. توبه نصوح وتوبه مردود

1. تعریف توبه نصوح

مراد توبه ای است که نصیحت کند مردم را و خالص باشد برای خدا (تلخیص از اربعین حدیث امام خمینی)

2. آیات وروایات

کیفیت در توبه : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَی اللّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً [تحریم/8] .

توضیح : مقصود از کمیت و کیفیت آن است که هم باید همه توبه کنند و هم خالصانه توبه کنند.

توبه نصوح

1-یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَی اللّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً [تحریم/8] .

2-عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) "یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَی اللّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً " (تحریم/8) قَالَ : هُوَ الذَّنْبُ الَّذِی لَا یعُودُ فِیهِ أَبَداً [کافی ، ج2 ، ص432] .

3- قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إذا تاب العبد المؤمن توبه نصوحا أحبه الله فستر علیه فی الدنیا و الآخره قلت و کیف یستر علیه قال ینسی ملکیه ما

كتبا عليه من الذنوب و أوحى الله إلى جوارحه اكتمى عليه ذنوبه و أوحى إلى بقاع الأرض اكتمى عليه ما كان يعمل عليک من الذنوب فيلقى الله حين يلقاه و ليس شىء يشهد عليه بالذنوب [ثواب الأعمال ، ص171] .

4- قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) :

التَّوْبَهُ النَّصُوحُ أَنْ يكونَ بَاطِنُ الرَّجُلِ كظَاهِرِهِ وَ أَفْضَلَ [معانيالأخبار ، ص174] .

3. توبه مردود

نپذيرفته شدن توبه دردو مورد. 1- در هنگام مرگ 2- كافر مردن.

وَ لَيسَتِ التَّوْبَهُ لِلَّذِينَ يعْمَلُونَ السَّيئاتِ حَتّى إِذا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قالَ إِنِّى تُبْتُ الآْنَ وَ لاَ الَّذِينَ يمُوتُونَ وَ هُمْ كفّارٌ [نساء/18] .

توبه های مردود

1- كسانى كه توبه آنان قبول نمى شود : إِنَّ الَّذِينَ كفَرُوا بَعْدَ إِيمانِهِمْ ثُمَّ ازْدادُوا كفْراً لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ وَ أُولئِک هُمُ الضّالُّونَ [آل عمران/90] .

2- مفسدان فى الارض بايد اعدام يا تبعيد شوند : إِنَّما جَزاءُ الَّذِينَ يحارِبُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ يسْعَوْنَ فِى الأَْرْضِ فَساداً أَنْ يقَتَّلُوا أَوْ يصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيدِيهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلافٍ أَوْ ينْفَوْا مِنَ الأَْرْضِ ذلِک

لَهُمْ خِزْى فِى الدُّنْيا وَ لَهُمْ فِى الآْخِرَهِ عَذابٌ عَظِيمٌ إِلاَّ الَّذِينَ تابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيهِمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ [مائده/34-33] .

آرى ، بعد از دستگير شدن مفسدان توبه فايده اى ندارد.

3-وَ لَيسَتِ التَّوْبَهُ لِلَّذِينَ يعْمَلُونَ السَّيئاتِ حَتّى إِذا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قالَ إِنِّى تُبْتُ الآْنَ [نساء/18] .

حَتّى إِذا أَدْرَكهُ الْغَرَقُ قالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لا إِلهَ إِلاَّ الَّذِى آمَنَتْ بِهِ بَنُوا إِسْرائِيلَ وَ أَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ آلآْنَ وَ قَدْ عَصَيتَ قَبْلُ وَ كُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ [يونس/91-90] .

4-فَلَمّا رَأَوْا بَأْسَنا قالُوا آمَنّا بِاللّهِ وَحْدَهُ وَ كفَرْنا بِما كنّا بِهِ مُشْرِكينَ فَلَمْ يک ينْفَعُهُمْ إِيمانُهُمْ لَمّا رَأَوْا بَأْسَنا [غافر/85-84] .

5-يوْمَ يأْتِى بَعْضُ آياتِ رَبِّک لا ينْفَعُ نَفْساً إِيمانُها لَمْ تَكنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كسَبَتْ فِى إِيمانِها خَيراً [انعام/158] .

- اما دلیل اینکه توبه در آخرت دیگر قبول

نیست از آن جهت است که آن اظهار پشیمانی انقلاب درونی نیست ، انقلاب آزاد نیست و ثانیا انسان در این دنیا حکم میوه ای را دارد که به درخت چسبیده است. تا وقتی به درخت است ، تابع نظام درخت است؛ رشدش و رنگش و طعمش به وسیله درخت است ، اما همین که از درخت افتاد تمام امکاناتش از بین می رود. انسان میوه درخت طبیعت است ، میوه درخت دنیا است.

- طفل تا در رحم مادر است از مادر تغذیه می کند و تابع اوست ، اما وقتی به دنیا آمد نظامی دیگر بر زندگی او حکم فرما است.

- و لذا است که علی (علیه السلام) می فرماید : إِنَّ الْیوْمَ عَمَلٌ وَ لَا حِسَابَ وَ غَداً حِسَابٌ وَ لَا عَمَلَ [نهج البلاغه ، خطبه 42] .

- شیطان است که وعده می دهد توبه دیر نمی شود : یعِدُهُمْ وَ یمَنِّیهِمْ وَ ما یعِدُهُمُ الشَّیطانُ إِلاّ غُرُوراً [نساء/120] .

4. توبه امام و معصوم

استغفار امام و نبی از این دید است : حسنات الأبرار سیئات المقربین [کشف الغمه ، ج2 ، ص254] .

4. شرایط توبه

1.ایمان و عمل صالح

پذیرش توبه مشروط به ایمان و عمل صالح : إِلاّ مَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً فَأُولئِک یدْخُلُونَ الْجَنَّهَ وَ لا یظْلَمُونَ شَیئاً [مریم/60] .

شرائط قبولی توبه در پناه خط امامت

1-وَ إِنِّی لَغَفّارٌ لِمَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً ثُمَّ اهْتَدی [طه/82] .

2- در روایات می خوانیم : عن یعقوب بن شعیب قال : " و سألت أبا عبد الله (علیه السلام) عن قول الله تبارک و تعالی "وَ إِنِّی لَغَفّارٌ لِمَنْ تابَ وَ

آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً ثُمَّ اهْتَدی" (طه/82) قال : و من تاب من ظلم و آمن من كفر و عمل صالحا ثم اهتدی إلی ولايتنا و أومأ بيده إلی صدره" [بصائرالدرجات ، ص78] .

3- قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) : فِی قَوْلِهِ تَعَالَی "وَ إِنِّی لَغَفّارٌ لِمَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً ثُمَّ اهْتَدی " (طه/82) أَ لَا تَرَی كيفَ اشْتَرَطَ وَ لَمْ تَنْفَعْهُ التَّوْبَهُ وَ الْإِيمَانُ وَ الْعَمَلُ الصَّالِحُ حَتَّی اهْتَدَی وَ اللَّهِ لَوْ جَهَدَ أَنْ يعْمَلَ مَا قُبِلَ مِنْهُ حَتَّی يهْتَدِی قَالَ : قُلْتُ : إِلَی مَنْ جَعَلَنِی اللَّهُ فِدَاک؟ قَالَ : إِلَينَا [تفسيرالقمی ، ج2 ، ص61] .

4- قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) : إِنَّمَا أُمِرَ النَّاسُ أَنْ يأْتُوا هَذِهِ الْأَحْجَارَ فَيطُوفُوا بِهَا ثُمَّ يأْتُونَا فَيعْلِمُونَا وَلَايتَهُمْ لَنَا وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ وَ إِنِّی لَغَفّارٌ لِمَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً ثُمَّ اهْتَدی ثُمَّ أَوْمَأَ بِيدِهِ إِلَی صَدْرِهِ إِلَی وَلَايتِنَا [كافی ، ج1 ، ص392] .

إِلاَّ الَّذِينَ تابُوا مِنْ بَعْدِ ذلِک وَ أَصْلَحُوا فَإِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ [آل عمران/89] .

ثُمَّ تابُوا مِنْ بَعْدِ ذلِک وَ أَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّک مِنْ بَعْدِها لَغَفُورٌ رَحِيمٌ [نحل/119] .

وَ مَنْ تابَ وَ عَمِلَ صالِحاً فَإِنَّهُ يتُوبُ إِلَی اللّهِ مَتاباً [فرقان/71] .

إِلاّ مَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً [مريم/60] .

وحشی ، قاتل حمزه سيدالشهداء ، پشيمان شد ، و نامه ای به پيامبر نوشت كه قرآن می گويد: وَ الَّذِينَ لا يدْعُونَ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ وَ لا يقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللَّهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ وَ لا يزْنُونَ [فرقان/68] .

در حالی

که ما همه این کارها را کرده ایم.

فنزلت آیه : إِلاّ مَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ عَمَلاً صالِحاً [فرقان/70] .

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) آیه فوق را نزد آنها فرستاد. گفتند : مشکل اِست ، می ترسیم عمل صالحی انجام ندهیم. آیه نازل شد : إِنَّ اللّهَ لا یغْفِرُ أَنْ یشْرَک بِهِ وَ یغْفِرُ ما دُونَ ذلِک لِمَنْ یشاءُ [نساء/48] .

پیامبر آیه را فرستاد. وحشی و اصحابش گفتند : شاید ما مصداقمَنْ یشاءُنباشیم. آیه نازل شد : یا عِبادِی الَّذِینَ أَسْرَفُوا عَلی أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَهِ اللّهِ إِنَّ اللّهَ یغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِیعاً [زمر/53] .

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) این آیه را که فرستاد توبه کردند و وارد اسلام شدند. [مجمع البیان ، ج3 ، ص56] .

2. استغفار

1-وَ ما کانَ اللّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَ هُمْ یسْتَغْفِرُونَ [انفال/33] .

2- دو امان بود؛ یکی پیامبر (صلی الله علیه و آله) که از دنیا رفتند پس به امان دیگر که استغفار است ، توجه کنید.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) کانَ فِی الْأَرْضِ أَمَانَانِ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ وَ قَدْ رُفِعَ أَحَدُهُمَا فَدُونَکمُ الآخَرَ فَتَمَسَّکوا بِهِ أَمَّا الْأَمَانُ الَّذِی رُفِعَ فَهُوَ رَسُولُ اللَّهِ ص وَ أَمَّا الْأَمَانُ الْبَاقِی فَالِاسْتِغْفَارُ [نهج البلاغه ، حکمت 88] .

3- در مواردی از قرآن می خوانیم که انبیاء می فرمودند : اسْتَغْفِرُوا رَبَّکمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَیهِ [هود/3] .

4-اترکوا عباده الاصنام و اطلبوا غفران ما قدمتم من المعصیه ثم امنوا بربکم [المیزان ، ج10 ، ص145] .

استغفار بیرون آمدن از چاه و توبه حرکت کردن است.

استغفار شستشوی از گناه و توبه

بازگشت به صفای مال است. [تفسیر نمونه] .

5- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : قَدْ جَعَلَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ الِاسْتِغْفَارَ سَبَباً لِدُرُورِ الرِّزْقِ وَ رَحْمَهِ الْخَلْقِ فَقَالَ سُبْحَانَهُ "اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ إِنَّهُ كانَ غَفّاراً يرْسِلِ السَّمِاءَ عَلَيكمْ مِدْراراً وَ يمْدِدْكمْ بِأَمْوالٍ وَ بَنِينَ وَ يجْعَلْ لَكمْ جَنّاتٍ وَ يجْعَلْ لَكمْ أَنْهاراً" (نوح/12-10) [نهج البلاغه ، خطبه 143] .

عن على (علیه السلام) : التوبه على أربعه دعائم ندم بالقلب و استغفار باللسان و عمل بالجوارح و عزم أن لا يعود [بحارالأنوار ، ج75 ، ص81] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لتَّوْبَهُ نَدَمٌ بِالْقَلْبِ وَ اسْتِغْفَارٌ بِاللِّسَانِ وَ تَرْک بِالْجَوَارِحِ وَ إِضْمَارُ أَنْ لَا يعُودَ [غررالحكم ، ص194] .

3. تصمیم بر ترک گناه

1_قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لْمُقِيمُ عَلَى الذَّنْبِ وَ هُوَ مُسْتَغْفِرٌ مِنْهُ كالْمُسْتَهْزِئِ [كافى ، ج2 ، ص435] .

1 عن على (علیه السلام) : التوبه على أربعه دعائم ندم بالقلب و استغفار باللسان و عمل بالجوارح و عزم أن لا يعود [بحارالأنوار ، ج75 ، ص81] .

2-قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) لِقَائِلٍ قَالَ بِحَضْرَتِهِ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ : "كلَتْک أُمُّک أَ تَدْرِي مَا الِاسْتِغْفَارُ الِاسْتِغْفَارُ دَرَجَهُ الْعِلِّيينَ وَ هُوَ اسْمٌ وَاقِعٌ عَلَى سِتَّهِ مَعَانٍ أَوَّلُهَا النَّدَمُ عَلَى مَا مَضَى وَ الثَّانِى الْعَزْمُ عَلَى تَرْک الْعَوْدِ إِلَيهِ أَبَداً وَ الثَّالِثُ أَنْ تُودِّى إِلَى الْمَخْلُوقِينَ حُقُوقَهُمْ حَتَّى تَلْقَى اللَّهَ أَمْلَسَ لَيسَ عَلَيک تَبِعَهٌ وَ الرَّابِعُ أَنْ تَعْمِدَ إِلَى كلِّ فَرِيضَهٍ عَلَيک ضَيعْتَهَا فَتُودِّى حَقَّهَا وَ الْخَامِسُ أَنْ تَعْمِدَ إِلَى اللَّحْمِ الَّذِى نَبَتَ عَلَى السُّحْتِ فَتُذِيبَهُ بِالْأَحْزَانِ حَتَّى تُلْصِقَ الْجِلْدَ بِالْعَظْمِ وَ ينْشَأَ بَينَهُمَا لَحْمٌ جَدِيدٌ وَ السَّادِسُ أَنْ

تُذِيقَ الْجِسْمَ أَلَمَ الطَّاعَهِ كمَا أَذَقْتَهُ حَلَاوَهَ الْمَعْصِيهِ فَعِنْدَ ذَلِک تَقُولُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ" [نهج البلاغه ، حکمت 417] .

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : تَّوْبَهُ نَدَمٌ بِالْقَلْبِ وَ اسْتِغْفَارٌ بِاللِّسَانِ وَ تَرْک بِالْجَوَارِحِ وَ إِضْمَارُ أَنْ لَا يعُودَ [غررالحکم ، ص194] .

4. جبران مافات

1. ادای حق الناس

1-وَ إِنْ تُبْتُمْ فَلَکمْ رُوسُ أَمْوالِکمْ [بقره/279] .

2-عَنْ شَيخٍ مِنَ النَّخَعِ قال : " قلَتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ (علیه السلام) إِنِّی لَمْ أَزَلْ وَالِياً مُنْذُ زَمَنِ الْحَجَّاجِ إِلَی يوْمِی هَذَا فَهَلْ لِی مِنْ تَوْبَهٍ قَالَ فَسَکتَ ثُمَّ أَعَدْتُ عَلَيهِ فَقَالَ لَا حَتَّی تُودِّی إِلَی کلِّ ذِی حَقٍّ حَقَّهُ" [کافی ، ج2 ، ص331] .

3-عَنْ عَلِی بْنِ أَبِی حَمْزَهَ قَالَ : " کانَ لِی صَدِيقٌ مِنْ کتَّابِ بَنِی أُمَيهَ فَقَالَ لِی اسْتَأْذِنْ لِی عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَاسْتَأْذَنْتُ لَهُ فَأَذِنَ لَهُ فَلَمَّا أَنْ دَخَلَ سَلَّمَ وَ جَلَسَ ثُمَّ قَالَ کلِمَهً جُعِلْتُ فِدَاک إِنِّی کنْتُ أَکتُبُ فِی دِيوَانِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ فَأَصَبْتُ مِنْ دُنْياهُمْ مَالًا کثِيراً وَ أَغْمَضْتُ فِی مَطَالِبِهِ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) لَوْ لَا أَنَّ بَنِی أَمَيهَ وَجَدُوا مَنْ يکتُبُ لَهُمْ وَ يجْبِی لَهُمُ الْفَیءَ وَ يقَاتِلُ عَنْهُمْ وَ يشْهَدُ جَمَاعَتَهُمْ لَمَا سَلَبُونَا حَقَّنَا وَ لَوْ تَرَکهُمُ النَّاسُ وَ مَا فِی أَيدِيهِمْ لَمَا وَجَدُوا شَيئاً إِلَّا مَا وَقَعَ فِی أَيدِيهِمْ قَالَ فَقَالَ الْفَتَی جُعِلْتُ فِدَاک فَهَلْ لِی مَخْرَجٌ مِنْهُ قَالَ فَقَالَ إِنْ قُلْتُ لَک تَفْعَلُ قَالَ أَفْعَلُ قَالَ فَاخْرُجْ مِنْ جَمِيعِ مَا کسَبْتَ مِنْ دِيوَانِهِمْ فَمَنْ عَرَفْتَ مِنْهُمْ رَدَدْتَ عَلَيهِ مَالَهُ وَ مَنْ لَمْ تَعْرِفْ تَصَدَّقْتَ بِهِ لَهُ وَ أَنَا أَضْمَنُ لَک عَلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ الْجَنَّهَ" [تهذيب الأحکام ،

ج6 ، ص331] .

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الذَّنْبُ الَّذِی لَا یغْفَرُ فَمَظَالِمُ الْعِبَادِ بَعْضِهِمْ لِبَعْضٍ [کافی ، ج2 ، ص443] .

5- توبه گاهی مربوط به حق الناس است. آن هم گاهی مربوط به آبرو ، گاهی مربوط به مال. گاهی مربوط به فکر ، گاهی...

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : التَّائِبُ إِذَا لَمْ یسْتَبِنْ عَلَیهِ أَثَرُ التَّوْبَهِ فَلَیسَ بِتَائِبٍ یرْضِی الْخُصَمَاءَ وَ یعِیدُ الصَّلَوَاتِ وَ یتَوَاضَعُ بَینَ الْخَلْقِ وَ یقِی نَفْسَهُ عَنِ الشَّهَوَاتِ وَ یهَزِّلُ رَقَبَتَهُ بِصِیامِ النَّهَارِ [جامع الأخبار ، ص87] .

در آیات فوق درباره توبه جمله اصلحوا به کار رفته؛ یعنی همان گونه که با توبه جبران تجری خود را می کند با اصلاح خرابکاری ها هم جبران آثار وضعی و تکلیفی خود را از قبیل قضای نماز ، ادای دین ، قصاص دیه و... می نماید به دلیل اینکه قرآن در کنار توبه کتمان حق و بیان را آورده : إِنَّ الَّذِینَ یکْتُمُونَ ما أَنْزَلْنا مِنَ الْبَینَاتِ وَ الْهُدی مِنْ بَعْدِ ما بَینّاهُ لِلنّاسِ فِی الْکتابِ أُولئِک یلْعَنُهُمُ اللّهُ وَ یلْعَنُهُمُ اللاَّعِنُونَ إِلاَّ الَّذِینَ تابُوا وَ أَصْلَحُوا وَ بَینُوا فَأُولئِک أَتُوبُ عَلَیهِمْ وَ أَنَا التَّوّابُ الرَّحِیمُ [بقره/160-159] .

آری ، توبه کتمان بیان است و...

2. قضای حق الله

توبه منافق : إِلاَّ الَّذِینَ تابُوا وَ أَصْلَحُوا وَ اعْتَصَمُوا بِاللّهِ وَ أَخْلَصُوا دِینَهُمْ لِلّهِ [نساء/146] .

علامه می فرماید : اعتصموا : ای یتبعوا کتابه و سنه نبیه [المیزان ، ج5 ، ص124] .

فَإِنْ تابُوا وَ أَقامُوا الصَّلاهَ وَ آتَوُا الزَّکاهَ [توبه/5] .

لِلَّذِینَ تابُوا وَ اتَّبَعُوا سَبِیلَک [غافر/7] .

3. تغییر در رویه و

سلوک

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : أَ تَدْرُونَ مَنِ التَّائِبُ فَقَالُوا اللَّهُمَّ لَا قَالَ إِذَا تَابَ الْعَبْدُ وَ لَمْ یرْضِ الْخُصَمَاءَ فَلَیسَ بِتَائِبٍ

وَ مَنْ تَابَ وَ لَمْ یغَیرْ مَجْلِسَهُ وَ طَعَامَهُ فَلَیسَ بِتَائِبٍ

وَ مَنْ تَابَ وَ لَمْ یغَیرْ رُفَقَاءَهُ فَلَیسَ بِتَائِبٍ

وَ مَنْ تَابَ وَ لَمْ یزِدْ فِی الْعِبَادَهِ فَلَیسَ بِتَائِبٍ

وَ مَنْ تَابَ وَ لَمْ یغَیرْ لِبَاسَهُ فَلَیسَ بِتَائِبٍ

وَ مَنْ تَابَ وَ لَمْ یغَیرْ فِرَاشَهُ وَ وِسَادَتَهُ فَلَیسَ بِتَائِبٍ

وَ مَنْ تَابَ وَ لَمْ یفْتَحْ قَلْبَهُ وَ لَمْ یوَسِّعْ کفَّهُ فَلَیسَ بِتَائِبٍ

وَ مَنْ تَابَ وَ لَمْ یقَصِّرْ أَمَلَهُ وَ لَمْ یحْفَظْ لِسَانَهُ فَلَیسَ بِتَائِبٍ

وَ مَنْ تَابَ وَ لَمْ یقَدِّمْ فَضْلَ قُوتِهِ مِنْ بَینِ یدَیهِ فَلَیسَ بِتَائِبٍ

وَ إِذَا اسْتَقَامَ عَلَی هَذِهِ الْخِصَالِ فَذَاک التَّائِبُ [جامع الأخبار ، ص88] .

إِلاَّ الَّذِینَ تابُوا وَ أَصْلَحُوا وَ بَینُوا فَأُولئِک أَتُوبُ عَلَیهِمْ [بقره/160] .

ملائکه هم در دعا می گویند : فَاغْفِرْ لِلَّذِینَ تابُوا وَ اتَّبَعُوا سَبِیلَک [غافر/7] .

5. زمان و فوریت توبه

الف : فوریت توبه

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : یا ابن مسعود لا تقدم الذنب و لا تؤخّر التوبه و لکن قدم التوبه و أخر الذنب فإن الله تعالی یقول فی کتابه "بَلْ یرِیدُ الْإِنْسانُ لِیفْجُرَ أَمامَهُ" (قیامت-5) [مکارم الأخلاق ، ص453] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : تَأْخِیرُ التَّوْبَهِ اغْتِرَارٌ وَ طُولُ التَّسْوِیفِ حَیرَهٌ [إرشاد مفید ، ج2 ، ص205] .

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : لَا تَكنْ مِمَّنْ يرْجُو الْآخِرَةَ بِغَيرِ عَمَلٍ وَ يرَجِّى التَّوْبَةَ بِطُولِ الْأَمَلِ يقُولُ فِى الدُّنْيا بِقَوْلِ الزَّاهِدِينَ وَ يعْمَلُ فِيهَا بِعَمَلِ الرَّاغِبِينَ إِنْ أُعْطِى مِنْهَا لَمْ يشْبَعْ وَ إِنْ

مُنِعَ مِنْهَا لَمْ يقْنَعْ يعْجِزُ عَنْ شُكرِ مَا أُوتِی وَ يبْتَغِی الزِّيادَةَ فِيمَا بَقِی ينْهَی وَ لَا ينْتَهی وَ يأمُرُ بِمَا لَا يأتِی يحِبُّ الصَّالِحِينَ وَ لَا يعْمَلُ عَمَلَهُمْ وَ يبْغِضُ الْمُذْنِبِينَ وَ هُوَ أَحَدُهُمْ يكرَهُ الْمَوْتَ لِكثْرَةِ ذُنُوبِهِ وَ يقِيمُ عَلَی مَا يكرَهُ الْمَوْتَ مِنْ أَجْلِهِ إِنْ سَقِمَ ظَلَّ نَادِماً وَ إِنْ صَحَّ أَمِنَ لَاهِياً يعْجَبُ بِنَفْسِهِ إِذَا عُوفِی وَ يقْنَطُ إِذَا ابْتُلِی إِنْ أَصَابَهُ بَلَاءٌ دَعَا مُضْطَرّاً وَ إِنْ نَالَهُ رَخَاءٌ أَعْرَضَ مُغْتَرّاً تَغْلِبُهُ نَفْسُهُ عَلَی مَا يظُنُّ وَ لَا يغْلِبُهَا عَلَی مَا يسْتَيقِنُ يخَافُ عَلَی غَيرِهِ بِأَدْنَی مِنْ ذَنْبِهِ وَ يرْجُو لِنَفْسِهِ بِأَكثَرَ مِنْ عَمَلِهِ إِنِ اسْتَغْنَی بَطِرَ وَ فُتِنَ وَ إِنِ افْتَقَرَ قَنِطَ وَ وَهَنَ يقَصِّرُ إِذَا عَمِلَ وَ يبَالِغُ إِذَا سَأَلَ إِنْ عَرَضَتْ لَهُ شَهْوَةٌ أَسْلَفَ الْمَعْصِيةَ وَ سَوَّفَ التَّوْبَةَ [نهج البلاغه ، حكمت 150] .

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : إن قَارَفْتَ سَيئَةً فَعَجِّلْ مَحْوَهَا بِالتَّوْبَهِ [تحف العقول ، ص79] .

5- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : مُسَوِّفُ نَفْسِهِ بِالتَّوْبَهِ مِنْ هُجُومِ الْأَجَلِ عَلَی أَعْظَمِ الْخَطَرِ [غررالحكم ، ص194] .

6- توبه بايد فورى باشد : يتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ [نساء/17] .

7-إِنَّمَا التَّوْبَهُ عَلَی اللّهِ لِلَّذِينَ يعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهالَهٍ ثُمَّ يتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ [نساء/17] .

جهل در آيه به معناى ندانستن نيست ، بلكه طوفان غرائزى است كه علم را خنثى مى كند. قريب در آيه؛ يعنى قبل از ديدن آثار مرگ ، ولى معناى عرفى آن ، اين است كه نگذارد رسوبات و حالات گناه در روح او اثر كند و شايد كلمهعَلَى اللّهِ؛ يعنى قول پذيرش خدا تنها براى كسانى است كه

زود توبه کنند و اگر تأخیر بیفتد خدا قولی برای پذیرش آن نداده ، بلکه ممکن است تفضلا قبول کند و ممکن است قبول نکند.

8- قَالَ لُقْمَانُ (علیه السلام) : لِابْنِهِ یا بُنَی لَا تُوخِّرِ التَّوْبَهَ فَإِنَّ الْمَوْتَ یأْتِی بَغْتَهً [مجموعه ورام ، ج2 ، ص231] .

9-أَنِیبُوا إِلی رَبِّکمْ وَ أَسْلِمُوا لَهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ یأْتِیکمُ الْعَذابُ [زمر/54] .

ب : زمان توبه

1-وَ لَیسَتِ التَّوْبَهُ لِلَّذِینَ یعْمَلُونَ السَّیئاتِ حَتّی إِذا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قالَ إِنِّی تُبْتُ الْآنَ وَ لاَ الَّذِینَ یمُوتُونَ وَ هُمْ کفّارٌ أُولَئِک أَعْتَدْنا لَهُمْ عَذاباً أَلِیماً [نساء/18] .

2-سُئِلَ الصَّادِقُ (علیه السلام) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ لَیسَتِ التَّوْبَهُ لِلَّذِینَ یعْمَلُونَ السَّیئاتِ حَتّی إِذا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ " (نساء/18) قالَ إِنِّی تُبْتُ الْآنَ قَالَ ذَاک إِذَا عَاینَ أَمْرَ الْآخِرَهِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص133] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ یعَاینَ قَبِلَ اللَّهُ تَوْبَتَهُ [کافی ، ج2 ، ص440] .

فقط در یک مورد توبه قبول نمی شود و آن وقتی است که انسان در چنگال مرگ گرفتار شده است؛ یعنی لحظه ای که انسان مرگ را معاینه می کند.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لَا تَکنْ مِمَّنْ یرْجُو الْآخِرَهَ بِغَیرِ عَمَلٍ وَ یرَجِّی التَّوْبَهَ بِطُولِ الْأَمَلِ [نهج البلاغه ، حکمت 150] .

مباش از کسانی که قصد توبه دارند ، اما می گویند دیر نمی شود ، وقت باقی است.

- در اثر عقب انداختن توبه اولا ، آن رذایل و کثافات زیاد می شود و ثانیا ، ضعیف و ناتوان می شویم و لذا توفیق توبه کم می شود.

6. عدم لجاجت

1-إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى

اللّهِ لِلَّذِينَ يعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهالَهٍ [نساء/17] .

وَ آخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلاً صالِحاً وَ آخَرَ سَيئاً عَسَى اللّهُ أَنْ يتُوبَ عَلَيهِمْ [توبه/102] .

- افرادی فن تربیت را نمی دانند و می گویند می خواهیم بچه را تربیت کنیم ، هر مجلسی که خودش می رود او را هم همراه می برد. اجازه بازی و خنده به او نمی دهد ، همه اش به او می گوید : خدا ، قیامت ، جهنم. این بچه وقتی به سن 20 سالگی برسد به محض کوچکترین برخورد با یک عامل انحرافی و یا به دست آوردن یک فرصت وآزادی از راه به در می شود و زنجیر را پاره می کند. توبه درست به عکس این قضیه است. آدمی که گناه و معصیت کرده و غرق در شهوات است وقتی که فرشته وجودش اشباع نشد یک مرتبه فاجعه ای به وجود می آورد و علیه خود قیام می کند.

7. عوامل آمرزش گناه

الف) تقواوَ اتَّقُوا اللّهَ إِنَّ اللّهَ تَوّابٌ رَحِيمٌ [حجرات/12] .

ب) تسبیح و استغفار : فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک وَ اسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كانَ تَوّاباً [نصر/3] .

ج) استغفار پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) : وَ اسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللّهَ تَوّاباً رَحِيماً [نساء/64] .

د) فضل و رحمت الهی : وَ لَوْ لا فَضْلُ اللّهِ عَلَيكمْ وَ رَحْمَتُهُ وَ أَنَّ اللّهَ تَوّابٌ حَكيمٌ [نور/10] .

ه) ایمان و عمل صالح : وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ وَ آمَنُوا بِما نُزِّلَ عَلى مُحَمَّدٍ وَ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كفَّرَ عَنْهُمْ سَيئاتِهِمْ وَ أَصْلَحَ بالَهُمْ [محمد/2] .

و) صدقه مخفی : إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقاتِ فَنِعِمّا هِی وَ إِنْ تُخْفُوها وَ تُوتُوهَا

الْفُقَراءَ فَهُوَ خَيرٌ لَكمْ وَ يكفِّرُ عَنْكمْ مِنْ سَيئاتِكمْ وَ اللّهُ بِما تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ [بقره/271] .

ز) دعای دیگران : سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكمْ [يوسف/98] .

وَ اسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللّهَ تَوّاباً رَحِيماً [نساء/64] .

قالَ سَلامٌ عَلَيک سَأَسْتَغْفِرُ لَک رَبِّی إِنَّهُ كانَ بِی حَفِيا [مريم/47] .

(البته باید کسی که مشمول است خودش نیز توبه کند و قابل باشد و گرنه قرآن درباره مسخره کنندگان می فرماید : سَواءٌ عَلَيهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يغْفِرَ اللّهُ لَهُمْ [منافقون/6] .

اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يغْفِرَ اللّهُ لَهُمْ ذلِک بِأَنَّهُمْ كفَرُوا بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ [توبه/80] .

ح) قرض الحسنه : إِنْ تُقْرِضُوا اللّهَ قَرْضاً حَسَناً يضاعِفْهُ لَكمْ وَ يغْفِرْ لَكمْ [تغابن/17] .

ط) توبه : يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً عَسى رَبُّكمْ أَنْ يكفِّرَ عَنْكمْ سَيئاتِكمْ [تحريم/8] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : مِنْ كفَّارَاتِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ إِغَاثَةُ الْمَلْهُوفِ وَ التَّنْفِيسُ عَنِ الْمَكرُوبِ [نهج البلاغه ، حكمت 24] .

ملائكه هم در دعا می گویند : فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تابُوا وَ اتَّبَعُوا سَبِيلَک [غافر/7] .

8. گناهان نابخشودنی

1- المحقرات : قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : اتَّقُوا الْمُحَقَّرَاتِ مِنَ الذُّنُوبِ فَإِنَّهَا لَا تُغْفَرُ [كافى ، ج2 ، ص287] .

2- بدعت : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : إِنَّ اللَّهَ غَافِرُ كلِّ ذَنْبٍ إِلَّا مَنْ أَحْدَثَ دِيناً وَ مَنِ اغْتَصَبَ أَجِيراً أَجْرَهُ أَوْ رَجُلٍ بَاعَ حُرّاً [عيون أخبارالرضا (عليه السلام) ، ج2 ، ص33] .

3 آنجا که صغیره کبیره

می شود. اصرار ، شادی ، رهبری ، تحقیر و انجام گناه علنی.

4-سَواءٌ عَلَیهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ یغْفِرَ اللّهُ لَهُمْ [منافقون/6] .

5- حق الناس : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : الذَّنْبُ الَّذِی لَا یغْفَرُ فَمَظَالِمُ الْعِبَادِ بَعْضِهِمْ لِبَعْضٍ [کافی ، ج2 ، ص443] .

9. توفیق توبه

- قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ الْمُومِنَ لَیذَکرُ ذَنْبَهُ بَعْدَ عِشْرِینَ سَنَةً حَتَّی یسْتَغْفِرَ رَبَّهُ فَیغْفِرَ لَهُ وَ إِنَّ الْکافِرَ لَینْسَاهُ مِنْ سَاعَتِهِ [کافی ، ج2 ، ص437] .

- البته در صورتی انسان توفیق توبه پیدا می کند که لااقل عناصری پاک در او باقی باشند.

10. علائم تائب

دزدی کرده و پشیمان است ، ولی مردم دیگر او را قبول ندارند ، چون زندان رفته و آبرویش ریخته شده.

سخنی با توبه کننده و جمله ای با مردم :

اما توبه کننده : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلَامَهُ التَّائِبِ فَأَرْبَعَهٌ النَّصِیحَهُ لِلَّهِ فِی عَمَلِهِ وَ تَرْک الْبَاطِلِ وَ لُزُومُ الْحَقِّ وَ الْحِرْصُ عَلَی الْخَیرِ [تحف العقول ، ص20] .

مطلب دیگر آنکه توبه کننده نباید از مردم توقع خداگونه داشته باشد کهیبَدِّلُ اللّهُ سَیئاتِهِمْ حَسَناتٍ [فرقان/70] .

زیرا به هر حال بخاطر سابقه سوء از یک سری مزایا محروم خواهد بود.لا ینالُ عَهْدِی الظّالِمِینَ [بقره/124] .

اما جمله ای با مردم :

- حد بزنید ، ولی تعییر نکنید.

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (صلى الله عليه و آله) : يلزم الحق لأمتى فى أربع يحبون التائب و يرحمون الضعيف و يعينون المحسن و يستغفرون للمذنب [خصال صدوق ، ج1 ، ص239] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تخلقوا بأخلاق الله [بحارالأنوار

، ج58 ، ص129] .

و خداونديحِبُّ التَّوّابِينَ [بقره/222] .

است.

کسی که از زیر صفر به نمره ده نائل شده کمتر از کسی که از ده به نمره بیست نائل شده نیست.

توبه کننده که به دامن جامعه بر می گردد و دنبال جای پا می گردد به او جا بدهید ، همان گونه که شخص وارد دنبال جا می گردد : إِذا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِی الْمَجالِسِ فَافْسَحُوا [مجادله/11] .

البته در وارد مشکوک باید امتحان شود که توبه واقعی است نه صوری : إِذا جاءَكُمُ الْمُومِناتُ مُهاجِراتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ [ممتحنه/10] .

گاهی پیامبر با یک هجوم اخلاقی شخصیت له شده ای را احیا می کرد و خانه ابوسفیان را محل امن قرار می داد.

5.احکام توبه

1. قبول توبه لطف خدا است

خداوند قبول کننده توبه است : هُوَ الَّذِی يقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبادِهِ وَ يعْفُوا عَنِ السَّيئاتِ [شوری/25] .

خداوند توبه کنندگان را دوست دارد : إِنَّ اللّهَ يحِبُّ التَّوّابِينَ [بقره/222] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَشَدُّ فَرَحاً بِتَوْبَهِ عَبْدِهِ مِنْ رَجُلٍ أَضَلَّ رَاحِلَتَهُ وَ زَادَهُ فِی لَيلَهٍ ظَلْمَاءَ فَوَجَدَهَا [كافی ، ج2 ، ص435] .

انت الذی فتحت لعبادتک بابا الی العفو سمیته التوبه [صحیفه]

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ الْمُؤمِنَ لَيذَكرُ ذَنْبَهُ بَعْدَ عِشْرِينَ سَنَهً حَتَّى يسْتَغْفِرَ رَبَّهُ فَيغْفِرَ لَهُ وَ إِنَّ الْكَافِرَ لَينْسَاهُ مِنْ سَاعَتِهِ [كافی ، ج2 ، ص437] .

يا عِبادِی الّذِینَ أسْرَفُوا عَلی أنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطَوا مِنْ رَحْمَهِ اللّهِ إِنَّ اللّهَ یغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِیعاً

عن رسول الله (صلی الله علیه و آله) : ان الله عزوجل یبسط یده بالتوبه لمسیی ء اللیل الی النهار و

لمسیی ء النهار الی اللیل حتی تطلع الشمس من مغربها [محجه ، ج7 ، ص24] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : یا من سبقت رحمته غضبه [مصباح المتهجد ، ص696] .

هر توبه انسان میان دو توبه خداست : اول خداوند نظر لطف خود را به انسان بر می گرداند و انسان توفیق توبه پیدا می کند ، سپس انسان موفق به توبه می شود. باز خداوند با قبول توبه لطف می فرماید که : ثُمَّ تابَ عَلَیهِمْ لِیتُوبُوا [توبه/118] .

خداوند قبول توبه رابه مردم وعده داده : وَ اللّهُ یرِیدُ أَنْ یتُوبَ عَلَیکمْ [نساء/27] .

أَنَّ اللّهَ هُوَ یقْبَلُ التَّوْبَهَ عَنْ عِبادِهِ [توبه/104] .

قابِلِ التَّوْبِ [غافر/3] .

حتی توبه منافقان را : وَ یعَذِّبَ الْمُنافِقِینَ إِنْ شاءَ أَوْ یتُوبَ عَلَیهِمْ [احزاب/24] .

علامه می فرماید : وَ یعَذِّبَ الْمُنافِقِینَ إِنْ شاءَ (ذلک فیما لم یتوبوا او یتوب علیهم ان تابوا) [المیزان ، ج16 ، ص307] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللَّهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَهِ الْعَبْدِ مِنَ الظَّمْآنِ الْوَارِدِ وَ الْمُضِلِّ الْوَاجِدِ وَ الْعَقِیمِ الْوَالِدِ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص126] .

وَ إِنِّی لَغَفّارٌ لِمَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً ثُمَّ اهْتَدی [طه/82] .

در روایات آمده است که مراد به اهتدی خط امامت است.

کتَبَ رَبُّکمْ عَلی نَفْسِهِ الرَّحْمَهَ [انعام/54] .

إِلاّ مَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ عَمَلاً صالِحاً فَأُوْلئِک یبَدِّلُ اللّهُ سَیئاتِهِمْ حَسَناتٍ [فرقان/70] .

2. وجوب توبه

توبه واجب است : تُوبُوا إِلَى اللّهِ جَمِيعاً أيهَا الّمُومِنُونَ [نور/31] .

قال المحقق الطوسى قدس الله روحه فى التجريد : التوبه واجبه لدفعها الضرر

و لوجوب الندم على كل قبيح أو إخلال بواجب. [بحارالأنوار ، ج6 ، ص42] .

- قرآن : رَبَّنا ظَلَمْنا أَنْفُسَنا وَ إِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنا وَ تَرْحَمْنا لَنَكونَنَّ مِنَ الْخاسِرِينَ [اعراف/23] .

رسول اكرم (صلى الله عليه و آله) : توبوا الى الله فانى اتوب الى الله فى ل يوم مأه مره [كنز ، خ 1071]

3. ترک گناه آسانتر از توبه

1- قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : إِنَّ تَرْک الذَّنْبِ أَهْوَنُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَهِ [كافى ، ج8 ، ص384] .

قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) : توقى الصرعه خير من سول الرجعه [كشف الغمه ، ج2 ، ص151] .

3- قَالَ الْكاظِمُ (عليه السلام) : إن من ليس عليه دين من الناس أروح و أقل هما ممن عليه الدين و إن أحسن القضاء و كذلک من لم يعمل الخطيئه أروح هما ممن عمل الخطيئه و إن أخلص التوبه و أناب [تحف العقول ، ص392] .

4. تكرار توبه

- محمد بن مسلم در كافى از امام باقر (عليه السلام) مى پرسد : اگر بعد از توبه باز گناه كرد؟ امام مى فرمود : كُلَّمَا عَادَ الْمُومِنُ بِالِاسْتِغْفَارِ وَ التَّوْبَهِ عَادَ اللَّهُ عَلَيهِ بِالْمَغْفِرَهِ وَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ يقْبَلُ التَّوْبَهَ وَ يعْفُو عَنِ السَّيئَاتِ فَإِياک أَنْ تُقَنِّطَ الْمُومِنِينَ مِنْ رَحْمَهِ اللَّهِ [كافى ، ج2 ، ص434] .

5. برخورد با تائب

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يلزم الحق لأمتى فى أربع (نيازمندى ﺷﺎﻳﺴﺘﻪ ﻣﻌنوى)

الف) يحبون التائب

ب) و يرحمون الضعيف

ج) و يعينون المحسن

د) و يستغفرون للمذنب [خصال صدوق ، ج1 ، ص239] .

6. روش توبه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) :

أَحْدِثْ لِكلِّ ذَنْبٍ تَوْبَةً لِلسِّرِّ بِالسِّرِّ وَ لِلْعَلَانِيهِ بِالْعَلَانِيهِ [تحف العقول ، ص25] .

توبه کتمان بیان و توبه حق الناس پرداخت و توبه ترک نماز قضا و...

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَنْ عَمِلَ سَيئَةً فِی السِّرِّ فَلْيعْمَلْ حَسَنَةً فِی السِّرِّ وَ مَنْ عَمِلَ سَيئَةً فِی الْعَلَانِيهِ فَلْيعْمَلْ حَسَنَةً فِی الْعَلَانِيهِ [معانی الأخبار ، ص236] .

- اسلام بر خلاف مسیحیت می گویداگر می خواهی توبه کنی لازم نیست بروی پیش کشیش و آخوند و گناهت را به او بگویی ، به خدای خودت بگو.قُلْ يا عِبادِیَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلی أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَهِ اللّهِ إِنَّ اللّهَ يغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً [زمر/53] .

7. آثار توبه

الف) غفران و رحمت خداوند : أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكمْ سُوءاً بِجَهالَهٍ ثُمَّ تابَ مِنْ بَعْدِهِ وَ أَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ [انعام/54] .

ب) هدایت یابی : وَ إِنِّی لَغَفّارٌ لِمَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً ثُمَّ اهْتَدی [طه/82] .

ج) تبدیل سیئات به حسنات : إِلاّ مَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ عَمَلاً صالِحاً فَأُوْلئِک يبَدِّلُ اللّهُ سَيئاتِهِمْ حَسَناتٍ [فرقان/70] .

د) رستگار شدن : فَأَمّا مَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً فَعَسی أَنْ يكونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ [قصص/67] .

ه) محبوب خداوند شدن : إِنَّ اللّهَ يحِبُّ التَّوّابِينَ وَ يحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ [بقره/222] .

1-آمرزش گناه

2-بقای روح امید : قُلْ يا عِبادِیَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلی أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَهِ اللّهِ إِنَّ اللّهَ يغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ [زمر/53] .

3-زندگی نیکو : وَ أَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيهِ يمَتِّعْكمْ مَتاعاً حَسَناً إِلى أَجَلٍ مُسَمًّى [هود/3] .

4_باران و

برکت (زمان حضرت هود) : يا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيهِ يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكُمْ مِدْراراً وَ يزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَ لا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ [هود/52] .

1.توحید

1. مقدّمه

1. مباحثی که در بحث توحید می توان از آن بهره جست :

ابزار شناخت تنها حس نیست.

در شناخت محسوسات نیز ما نیاز به غیر محسوسات داریم.

بار دیگر به خلاصه حرف منکرین توجه کنیم و پاسخ به آن ها را ببینیم.

نقل یکی دو مناظره استدلالی و شیرین از کتاب شریف احتجاجات.

نامی از دانشمندان خداشناس و نمونه ای از سخنانشان.

خدا در قرآن ، صفات خدا ، تنزیه و تسبیح خدا ، قهر و مهر خدا ، امدادهای غیبی ، سنت های خدا و هدف خداوند در آفرینش.

اساس تمام اصول عقاید توحید است.

نمونه هایی از حکمت خداوند در هماهنگی موجودات.

شرک و معنای آن و آثار آن (آثار فردی و اجتماعی و اخروی و...)

معبودها در تاریخ ، فلسفه شرک ، بت دیروز و امروز (ان هی الا اسماء سمیتموها ، سازمان بین الملل ، حقوق بشر ، پیمان... قرار داد... ، آرمها ، خاکها ، نژادها و...

یک مقایسه میان مؤمن و مشرک و جامعه مشرک و موحد.

خیال شرک در استمدادها ، توسلات ، شفاعت و تفکرات خشک وهابی ها.

نوع مسئولیت موحد در نظام شرک با افراد مشرک (از دعوت تا صحنه اصحاب غار ، تا قیام علیه طاغوت تا کوبیدن بت و سوزاندن سامری و گوساله.)

شرک آشکار و مویرگهای شرک : ریا ، اخلاص و نشانه های مخلص و ریا کار.

تاریخ و نمونه مبارزات انبیا با مظاهر

شرک و مشرکان : تلاش برای زدودن غیر خداها نه اثبات صانع کهوَ لَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ [لقمان/ 25] .)

راه نجات از انواع شرک ها : توجه به قدرت خدا ، یادی از پناهگاه های خیالی نظیر سآوی الی جبل ، سرنوشت تکیه گاه ها و طاغوتها ، لن یخلقوا ذبابا

تشبیهات قرآن از قدرت ها ، سیمای شرکاء در قیامت ، نقش توکل به خدا و استغناء و عدم اتکاء به قدرت ها در دنیا.

مفهوم نشر : ترس دنیا و بنی امیه ها از اثبات صانع است یا مبارزه با بت ها : زدودن کادر رهبری از مشرکین سابقلا ینالُ عَهْدِی الظّالِمِینَ [بقره/ 124] .

تمرین روحیه توحید هر شبانه روز از طریق ذکر و نمازاقم الصلوه لذکریو گوشه ای از اسرار نماز و دعا و ذکر خدا.

تناقض میان شعار توحید کشورهای اسلامی با این همه ترس ، توجه به قانون غیر خدا ، ملاحظات از لومه لائم ها.

سیمائی از قهرمانان توحید و اخلاص (نقبای بشر)

- احکام فقه مشترک در ازدواج و معاشرت و...

اتحاد موحدین و اهل کتاب در صف آرایی و قیام علیه مشرکان.

نابخشوده بودن گناه شرک.

حفظ ادیان توحیدی از تحریف و شرک (شرک که عارضه مذهب های دیگر شده)

سیمای قوم یا امت و ملتی که ایمان به خدا را از دست بدهد. (ایمان که نیست یک سکه ارزش نداردء ان لنا لاجراایمان که آمد تمام دنیا کوچک می شود.إِنَّما تَقْضِی هذِهِ الْحَیاةَ الدُّنْیا) [طه ، 72] .

نمونه هایی از جوانان موحد در خانواده ها و قبایل شرک آلود در تاریخ و زمان ما (زن فرعون

و دختر ابو سفیان و...) ثنویت و دو گانه پرستی و نگاهی به مذهب زردشت.

تشبیهات عجیب و فراوان قرآن درباره شرک و مشرک و الهه و ریا کاران و...

تاکتیک و برنامه تقیه در سیستم ها و نظام های کفر و شرک.

سیره و گام های حضرت ابراهیم و محمد (ص) در دعوت توده ها یا سردمداران به توحید.

مخالفان راه توحید و انگیزه مخالفت و روش مخالفت آنان

نگاهی آماری به مسأله توحید.

داستان های توحید آور و شرک زدا در قرآن.

مسائلی که فلسفه آن ها را نمی فهمیم ، ولی باید تسلیم او باشیم.

2. نمونه هایی از احکام اسلامی برای دعوت عملی مردم به توحید در جامعه :

نماز جمعه و جماعت و حج یک قبله.

مشورت ، تنفر از استبداد و عجب.

اصلاح ذات البین و تمام دستورات الفت آور.

تعاون ، وام ، هدیه و سفارش به وحدت و اتحاد.

تحریم هر گونه عمل تفرقه آور.

رمز پیروزی ما توحید بود در همه ابعاد :

1 ایمان به یگانگی خدا و نترسیدن از طاغوت ها و... ،

2 وحدت در رهبری؛

3 وحدت در هدف؛

4 وحدت در تصمیم؛

5 وحدت در روش کار؛

6 وحدت در اقشار مردم؛

7 وحدت در شعارها.

3. جلوه توحید در دعاها و مناجات ها :

1 شمارش نعمت ها در دعا و شکوفا کردن عشق و محبت؛

2 شمارش لغرش ها در دعا و شکوفا کردن تذلل در خود؛

3 شمارش خطرات قیامت در دعا و شکوفا کردن رهبت؛

4 شمارش الطاف در دعا و شکوفا کردن رغبت.

2. اقسام توحید

1 توحید ذاتی :

یعنی برای خداوند شبیه و مانندی وجود ندارد.

2 توحید صفاتی :

یعنی صفات خداوند مانند

علم و قدرت و حیات عین ذات او است.

لَیسَ کمِثْلِهِ شَیءٌ وَ هُوَ السَّمِیعُ الْبَصِیرُ [شوری ، 11] .

قُلْ هُوَ اللّهُ أَحَدٌ اللّهُ الصَّمَدُ لَمْ یلِدْ وَ لَمْ یولَدْ وَ لَمْ یکنْ لَهُ کفُواً أَحَدٌ [اخلاص ، 1-4] .

3 توحید عبادی :

یعنی کسی به جز خداوند شایسته پرستش نیست :

وَ ما أَرْسَلْنا مِنْ قَبْلِک مِنْ رَسُولٍ إِلاّ نوحِی إِلَیهِ أَنَّهُ لا إِلهَ إِلاّ أَنَا فَاعْبُدُونِ [انبیاء ، 25] .

4 توحید افعالی :

1. توحید خالقیت :

یعنی آفریننده همه موجودات خداوند است :

یا أَیهَا النّاسُ اذْکرُوا نِعْمَتَ اللّهِ عَلَیکمْ هَلْ مِنْ خالِقٍ غَیرُ اللّهِ [فاطر ، 3] .

ذلِکمُ اللّهُ رَبُّکمْ لا إِلهَ إِلاّ هُوَ خالِقُ کلِّ شَیءٍ [انعام ، 102] .

خداوند و ملائک و صاحبان خرد به یگانگی خداوند گواهی می دهند :

شَهِدَ اللّهُ أَنَّهُ لا إِلهَ إِلاّ هُوَ وَ الْمَلائِکهُ وَ أُولُوا الْعِلْمِ قائِماً بِالْقِسْطِ لا إِلهَ إِلاّ هُوَ الْعَزِیزُ الْحَکیمُ [آل عمران ، 18] .

اله در قرآن

قرآن لفظ اله را در دو محل به کار برده است :

درباره خداوند : وَ إِلهُکمْ إِلهٌ واحِدٌ لا إِلهَ إِلاّ هُوَ الرَّحْمنُ الرَّحِیمُ

درباره معبودان دروغین : الَّذِینَ یجْعَلُونَ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ فَسَوْفَ یعْلَمُونَ

دِلایل قرآن بر نفی همتا و نظیر :

أمْ لَهُمْ إِلهٌ غَيرُ اللّهِ سُبْحانَ اللّهِ عَمّا يشْرِكونَ [فاطر ، 43] .

لَوْ كانَ فِيهِما آلِهَهٌ إِلاَّ اللّهُ لَفَسَدَتا [انبياء ، 22] .

قُلْ هُوَ اللّهُ أَحَدٌ [اخلاص]

2. توحيد ربوبى :

رب : يعنى تربيت كردن [قاموس قرآن] .

رب

: از اسماء حسنی به معنای مربی

در قرآن : رب به غیر خدا هم اطلاق شده است [قاموس قرآن] .

یعنی اداره و تدبیر جهان خلقت با خداوند است :

قُلْ أَ غَیرَ اللّهِ أَبْغِی رَبًّا وَ هُوَ رَبُّ کلِّ شَیءٍ [انعام ، 164] .

قُلْ مَنْ یرْزُقُکمْ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ أَمَّنْ یمْلِک السَّمْعَ وَ الْأَبْصارَ وَ مَنْ یخْرِجُ الْحَی مِنَ الْمَیتِ وَ یخْرِجُ الْمَیتَ مِنَ الْحَی وَ مَنْ یدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَیقُولُونَ اللّهُ [یونس ، 31] .

3. توحید درقرآن

1 معنای توحید درقرآن :

[المیزان ، ج6 ، ص86 به بعد] .

بعضی خیال می کردند معنای توحید واحد عددی است و لذا می گفتند :

أَجَعَلَ الْآلِهَةَ إِلهاً واحِداً إِنَّ هذا لَشَیءٌ عُجابٌ [ص ، 5] .

ولی ناگفته پیدا است که واحد عددی که در برابر تعدد است و محکوم و محدود به حد است و با بی نهایت و قاهر بودن مطلق او سازگار نیست. درقرآن در این زمینه آیاتی است که واحد عددی و نوعی و جنسی و هر معنای دیگری که بویی از محدودیت و متناهی بودن داشته باشد را نفی می کند و معمولا صفات را با کلمه واحد می آورند. از جمله :

هُوَ الْواحِدُ الْقَهّارُ [رعد ، 16] .

أَ أَرْبابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَیرٌ أَمِ اللّهُ الْواحِدُ الْقَهّارُ [یوسف ، 39] .

سُبْحانَهُ هُوَ اللّهُ الْواحِدُ الْقَهّارُ [زمر ، 4] .

أَنَّ الْقُوَّةَ لِلّهِ جَمِیعاً [بقره ، 165] .

إِنَّ الْعِزَّةَ لِلّهِ جَمِیعاً [یونس ، 65] .

الْحَقُّ مِنْ رَبِّک [بقره ، 147] .

وَ اللّهُ هُوَ الْغَنِی [فاطر

، 15] .

إِنَّهُ بِكلِّ شَیءٍ مُحِیطٌ [فصلت ، 54] .

أَنَّهُ عَلی كلِّ شَیءٍ شَهِیدٌ [فصلت ، 53] .

لا تَأْخُذُهُ سِنَهٌ وَ لا نَوْمٌ [بقره ، 255] .

لَهُ الْأَسْماءُ الْحُسْنی [طه ، 8] .

با توجه به اینکه از آیات فوق قدرت و عزت و قهر و شهود و احاطه مطلق استفاده می شود و این اوصاف با واحد عددی که محدود به حد و متناهی است سازگار نیست ، پس مراد از توحید ، توحید عددی نیست.

2. صفات خداوند متعال در قرآن :

1. ثبوتیه صفات جمال

1. خداوند به همه چیز آگاه است :

أَنَّ اللّهَ بِكلِّ شَیءٍ عَلِیمٌ [بقره ، 231] .

و حتّی از خاطرات ذهن همه آگاه است :

وَ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ وَ نَعْلَمُ ما تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ [ق ، 16] .

2. خداوند بر همه چیز قدرت دارد :

تَبارَک الَّذِی بِیدِهِ الْمُلْک وَ هُوَ عَلی كلِّ شَیءٍ قَدِیرٌ [ملک ، 1] .

3. خداوند در همه جا هست :

فَأَینَما تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ [بقره ، 115] .

و قائم به ذات خویش است :

اللّهُ لا إِلهَ إِلاّ هُوَ الْحَی الْقَیومُ [آل عمران ، 2] .

4. خداوند از رگ گردن به انسان نزدیک تر است :

نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ [ق ، 16] .

5. خداوند خالق تمام جهان هستی است :

لا إِلهَ إِلاّ هُوَ خالِقُ كلِّ شَىءٍ [انعام ، 102] .

6. تربیت و پرورش همه موجودات به دست او است :

الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِينَ [فاتحه ، 2]

.

فَلِلّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّماواتِ وَ رَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعالَمِينَ [جاثیه ، 36] .

7. حیات و مرگ به دست اوست :

وَ اللّهُ یحْیی وَ یمِیتُ وَ اللّهُ بِما تَعْمَلُونَ بَصِیرٌ [آل عمران ، 156] .

8. او نور آسمان ها و زمین است :

اللّهُ نُورُ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ [نور ، 35] .

9. خداوند مالک تمام جهان هستی است :

لِلّهِ مُلْک السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ ما فِیهِنَّ [مائده ، 120] . و تمام نظام هستی (تکویناً) در برابر او تسلیم هستند :

وَ لَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ طَوْعاً وَ کرْهاً وَ إِلَیهِ یرْجَعُونَ [آل عمران ، 83] .

10. همه موجوات نیاز به سوی او دارند :

یسْئَلُهُ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ کلَّ یوْمٍ هُوَ فِی شَأْنٍ [الرحمن ، 29] .

و رزق همه موجودات به دست او است :

إِنَّ اللّهَ هُوَ الرَّزّاقُ ذُو الْقُوَّهِ الْمَتِینُ [ذاریات ، 58] .

وَ ما مِنْ دَابَّهٍ فِی الْأَرْضِ إِلاّ عَلَی اللّهِ رِزْقُها [هود ، 6] .

و حتّی عزت و ذلت و گرفتن و عطا کردن به دست او است :

قُلِ اللّهُمَّ مالِک الْمُلْک تُوتِی الْمُلْک مَنْ تَشاءُ وَ تَنْزِعُ الْمُلْک مِمَّنْ تَشاءُ وَ تُعِزُّ مَنْ تَشاءُ وَ تُذِلُّ مَنْ تَشاءُ بِیدِک الْخَیرُ [آل عمران ، 26] .

2. سلبیه صفات جلال

1 خداوند مثل و مانند ندارد :

لَیسَ کمِثْلِهِ شَیءٌ وَ هُوَ السَّمِیعُ الْبَصِیرُ [شوری ، 11] .

2 خداوند بی نیاز مطلق است وهمه به او نیازمند هستند :

یا أَیهَا النّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَراءُ

إِلَی اللّهِ وَ اللّهُ هُوَ الْغَنِی الْحَمِیدُ [فاطر ، 15] .

3 خداوند با چشم ظاهر دیده نمی شود :

لا تُدْرِکهُ الْأَبْصارُ وَ هُوَ یدْرِک الْأَبْصارَ [انعام ، 103] .

4. خداوند را هرگز خواب سبک و سنگین نمی گیرد :

لا تَأْخُذُهُ سِنَهٌ وَ لا نَوْمٌ [بقره ، 255] .

5. او شریک و همتایی ندارد :

لَمْ یتَّخِذْ وَلَداً وَ لَمْ یکنْ لَهُ شَرِیک فِی الْمُلْک [اسراء ، 111] .

4. راههای شناخت خدا

1 ظهور فطرت در حال خطر :

فَإِذا رَکبُوا فِی الْفُلْک دَعَوُا اللّهَ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ فَلَمّا نَجّاهُمْ إِلَی الْبَرِّ إِذا هُمْ یشْرِکونَ [عنکبوت ، 65] .

2 راه حس و علم یا راه طبیعت :

مقصود از راه حس و علم یا راه طبیعت این است که با مطالعه در خلقت و آفرینش موجودات نظام هستی ، انسان پی به آفریدگار متعال می برد :

1.إِنَّ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلافِ اللَّیلِ وَ النَّهارِ وَ الْفُلْکِ الَّتِی تَجْرِی فِی الْبَحْرِ بِما ینْفَعُ النّاسَ وَ ما أَنْزَلَ اللّهُ مِنَ السَّماءِ مِنْ ماءٍ فَأَحْیا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها وَ بَثَّ فِیها مِنْ کلِّ دَابَّهٍ وَ تَصْرِیفِ الرِّیاحِ وَ السَّحابِ الْمُسَخَّرِ بَینَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ لَآیاتٍ لِقَوْمٍ یعْقِلُونَ [بقره ، 164] .

2 : إِنَّ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلافِ اللَّیلِ وَ النَّهارِ لَ آیاتٍ لِأُولِی الْأَلْبابِ الَّذِینَ یذْکرُونَ اللّهَ قِیاماً وَ قُعُوداً وَ عَلی جُنُوبِهِمْ وَ یتَفَکرُونَ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً سُبْحانَک فَقِنا عَذابَ النّارِ [آل عمران/ 190-191] .

3 راه عقل یا برهان و استدلال

:

1) برهان امکان و وجوب یا علت و معلول :

هر موجودی را ما در این جهان وابسته می بینیم. این وابستگی نمی تواند تا بی نهایت پیش برود و جهان مجموعه ای از وابسته ها باشد. این خود دلیل بر این است که در عالم ذات مستقلی قائم بالذات وجود دارد که همه این وابسته ها به او بسته اند و به تعبیر دیگر نظام علت و معلول باید منتهی به علتی شود که خود معلول چیزی نباشد و وجودش از خودش باشد :

1 : یا أَیهَا النّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَراءُ إِلَی اللّهِ وَ اللّهُ هُوَ الْغَنِی الْحَمِیدُ [فاطر ، 15]

2 : یسْئَلُهُ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ کلَّ یوْمٍ هُوَ فِی شَأْنٍ [الرحمن ، 29]

3 : أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَیرِ شَیءٍ أَمْ هُمُ الْخالِقُونَ [طور ، 35] .

2) برهان حرکت :

فَلَمّا جَنَّ عَلَیهِ اللَّیلُ رَأی کوْکباً قالَ هذا رَبِّی فَلَمّا أَفَلَ قالَ لا أُحِبُّ الْ آفِلِینَ [انعام ، 76] .

حضرت ابراهیم (ع) غروب کردن ستارگان و ماه و خورشید را دلیل بر عدم شایستگی آن ها برای الوهیت دانست به خاطر این که تغییر و

تحول نشانه حدوث آنها است و حدوث آن ها دلیل بر آن است که خالقی آن ها را ایجاد کرده است.

و بیان برهان حرکت از نظر عقلی به این صورت است که هر حرکتی نیاز به محرک دارد و اگر آن محرک یک امر ثابت نباشد ، بلکه آن هم نیز دارای حرکت باشد تسلسل لازم می آید که عقلا ممتنع است. بنابراین سلسله حرکات منتهی به محرکی می شود که متحرک نیست.

3 : برهان صدیقین :

شَهِدَ اللّهُ

أَنَّهُ لا إِلهَ إِلاّ هُوَ وَ الْمَلائِکهُ وَ أُولُوا الْعِلْمِ قائِماً بِالْقِسْطِ [آل عمران ، 18] .

أَ وَ لَمْ یکفِ بِرَبِّک أَنَّهُ عَلی کلِّ شَیءٍ شَهِیدٌ [فصلت ، 53] .

مقصود از برهان صدیقین آن است که به وسیله آن از ذات مقدس خداوند پی به وجود مقدس او می برند که دیگر مخلوقات واسطه در اثبات وجود او نخواهند بود و این برهان مخصوص انسان های کامل است.

حضرت علی علیه السلاممی فرماید : "خداوند بهترین دلیل بر وجود خویش است"یا من دل علی ذاته بذاته ... کان أمیر المؤمنین (ع) یدعو [بحارالأنوار ، ج84 ، ص339] .

5. آثار فردی و اجتماعی اعتقاد به وحدانیت خداوند

1. جهان در دیدگاه موحد :

1.بر اساس عدل است :

قال النبی (ص) : بالعدل قامت السماوات و الأرض [عوالی اللئالی ، ج4 ، ص102] .

2.نیکو است :

أَحْسَنَ کلَّ شَیءٍ خَلَقَهُ [سجده ، 7] .

3.زیر نظر است :

وَ یعْلَمُ ما فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ ما تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَهٍ إِلاّ یعْلَمُها وَ لا حَبَّهٍ فِی ظُلُماتِ الْأَرْضِ وَ لا رَطْبٍ وَ لا یابِسٍ إِلاّ فِی کتابٍ مُبِینٍ [انعام ، 59] .

و مورد توجه است :

وَ ما کنّا عَنِ الْخَلْقِ غافِلِینَ [مومنون ، 17] .

4.دارای حساب است :

کلُّ شَیءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدارٍ [رعد ، 8] .

وَ إِنْ مِنْ شَیءٍ إِلاّ عِنْدَنا خَزائِنُهُ وَ ما نُنَزِّلَهُ إِلاّ بِقَدَرٍ مَعْلَومٍ [حجر ، 21] .

5. بدون نیاز آفریده است :

وَ رَبُّک الْغَنِی [انعام ، 133] .

الحمد لله الذی تحبب إلی و هو غنی عنی [بحارالأنوار ، ج94 ، ص192

] .امّا بر اساس لطف آفریده است.کتَبَ عَلی نَفْسِهِ الرَّحْمَهَ [انعام ، 12] .

وَ لا یزالُونَ مُخْتَلِفِینَ إِلّا مَنْ رَحِمَ رَبُّک [هود ، 118] .

علاوه بر این که بر تمام نظام غالب است.وَ اللّهُ غالِبٌ عَلی أَمْرِهِ [یوسف ، 21] .

جهان هم در تحت قدرت او است :

بِیدِهِ مَلَکوتُ کلِّ شَیءٍ [یس ، 83] .

وَ اللّهُ یحْکمُ لا مُعَقِّبَ لِحُکمِهِ [رعد ، 41] .

6. او می تواند گسترش دهد :

وَ إِنّا لَمُوسِعُونَ [ذاریات ، 47] .

7. همه هستی خاضع اویند :

کلٌّ لَهُ قانِتُونَ [بقره ، 116] .

ومقدرات و مقسمات دارد.

2. منزلت و مقام انسان در دیدگاه موحد

1. انسان موجودی با کرامت است :

وَ لَقَدْ کرَّمْنا بَنِی آدَمَ [اسراء ، 70] .

2. انسان موجودی با فضیلت است :

فَضَّلْناهُمْ [اسراء ، 70] .

3. جانشین خدا است :

جاعِلٌ فِی الْأَرْضِ خَلِیفَهً [بقره ، 30] .

4. همه خیرها برای او است :

سَخَّرَ لَکمْ ما فِی الْأَرْضِ [حج ، 65] .

5. برای هدفی بس والا آفریده شده است :

لِیبْلُوَکمْ [مائده ، 48] .

لِیعْبُدُونِ [ذاریات ، 56] .

أَنْشَأَکمْ مِنَ الْأَرْضِ وَ اسْتَعْمَرَکمْ فِیها [هود ، 61] .

و جهت و رنگ کارهای او را خدایی باشد :

صِبْغَةَ اللّهِ [بقره ، 138] .

که رنگ الهی پاک شدنی نیست :

وَ مَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللّهِ صِبْغَةً [بقره ، 138]

و همیشگی استوَ ما عِنْدَ اللّهِ باقٍ [نحل ، 96] .

و با این

که به ما فرموده : وَ اعْبُدُوا [نساء ، 36] .

لکن هرگز نیازی به ما ندارد : إِنْ تَکفُرُوا أَنْتُمْ وَ مَنْ فِی الْأَرْضِ جَمِیعاً فَإِنَّ اللّهَ لَغَنِی حَمِیدٌ [ابراهیم ، 8] .

6. موحد خود را مسئول می داند.

چون برای جهان مسائلی قایل است :

إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤادَ کلُّ أُولئِک کانَ عَنْهُ مَسْؤلاً [اسراء ، 36] .

وَ قِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْولُونَ [صافات ، 24] .

7. در برابر خداوند و نعمت های او و در برابر محرومان مسئول است :

وَ ما لَکمْ لا تُقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفِینَ [نساء ، 75] .

در برابر گرسنگان دنیا مسئول است :

وَ لا تَحَاضُّونَ عَلی طَعامِ الْمِسْکینِ [فجر ، 18] .

وحتّی در برابرحیوانات مسئول است :

حتی البقاع و البهائم

و اگر کاری انجام می دهد به خواست خداست.

وَ ما رَمَیتَ إِذْ رَمَیتَ [انفال ، 17] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : إِذَا قَامَ الرَّجُلُ مِنَ السُّجُودِ قَالَ : بِحَوْلِ اللَّهِ أَقُومُ وَ أَقْعُدُ. [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص87] .

8. انسان مؤمن خود را مستقل نمی داند حتی در رها کردن فشنگ :

وَ لا تَقُولَنَّ لِشَیءٍ إِنِّی فاعِلٌ ذلِک غَداً إِلّا أَنْ یشاءَ اللّهُ [کهف ، 23-24] .

9. او هدایت خود را نیز از او می داند :

الْحَمْدُ لِلّهِ الّذِی هَدانا لِهذا وَ ما کنّا لِنَهْتَدِی لَوْ لا أنْ هَدانَا اللّهُ [اعراف ، 43] .

انسان موحد ضمن اینکه همه قدرت ها را از خدا می داند ، خودش را نیز آزاد می داند. انتخاب گر می داند. او به دلیل شک کردن

، پشیمان شدن و انتقاد کردن احساس می کند که انسان آزاد است. او از آیات قرآن و آمدن انبیا و تهدیدات و تشویقات آن بزرگواران درک می کند که می توان از هر راهی راه خودش را انتخاب کند.فَمَنْ شاءَ فَلْيومِنْ وَ مَنْ شاءَ فَلْيكفُرْ [کهف ، 29] .

3. ایمان و خود سازی در دیدگاه موحد

1. رستگاری در توحید است :

محمد رسول الله (ص) قال : حدثنی جبرئیل (ع) قال : سمعت رب العزه سبحانه و تعالی یقول کلمه لا إله إلا الله حصنی فمن قالها دخل حصنی و من دخل حصنی أمن من عذابی [(رابطه حصن و فلاح با توحید) بحارالأنوار ، ج49 ، ص127] .

طارق المحاربی یقول : " رأیت النبی (ص) فی سویقه ذی المجاز علیه حله حمراء و هو یقول : یا أیها الناس قولوا لا إله إلا الله تفلحوا" [بحارالأنوار ، ج18 ، ص202] .

1. خود را در گرو عمل خود می داند :

کل نفس بما کسبت رهینهو اگر هر کاری در آسمان ها و زمین عمل کند ، پاداش دارد :

فَمَنْ يعْمَلْ مِنَ الصّالِحاتِ وَ هُوَ مُؤمِنٌ فَلا كفْرانَ لِسَعْيهِ وَ إِنّا لَهُ كاتِبُونَ [انبیاء ، 94] .

و علاوه بر عمل ، آثار عمل او هم ثبت می شود :

نَكتُبُ ما قَدَّمُوا وَ آثارَهُمْ [یس ، 12] .

وهرگز عملی از او ضایع نمی شود :

إِنَّ اللّهَ لا يضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ [بقره ، 120] .

2. نماز و ارتباط با خداوند را ذکر می داند :

اقم الصلوه لذکری

و ذکر را وسیله اطمینان می داند :

أَلا بِذِکرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ

الْقُلُوبُ [رعد ، 28] .

و اطمینان را وسیله پرواز می داند :

یا أَیتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّهُ ارْجِعِی إِلی رَبِّک [فجر ، 27-28] .

مؤمن در این ارتباط معنوی عالی ترین لذت و حلاوت را می برد و بندگی او را فخر می داند :

أمیر المؤمنین (ع) : ...کفی بی عزا أن أکون لک عبدا [بحارالأنوار ، ج74 ، ص402] .

و بندگی غیر او را خسارت می داند.

قُلْ إِنَّ الْخاسِرِینَ الَّذِینَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ [زمر ، 15] .

3-عزت و ذلت را از او می داند :

مناجاه مولانا أمیر المؤنین علی بن أبی طالب صلوات الله علیه : "... و بیدک لا بید غیرک زیادتی و نقصی"

[بحارالأنوار ، ج91 ، ص96] .

4- رزق را از او می داند :

لَهُ مَقالِیدُ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ [زمر ، 63] .

و به وعده های الهی درباره آینده بشر امید دارد :

أَنَّ الْأَرْضَ یرِثُها عِبادِی الصّالِحُونَ [انبیاء ، 105] .

4. مسائل اجتماعی در دیدگاه موحد

1. توحید زیر بنای اتحاد است.

2 شخص خدا پرست ، خود را تحت ولایت خدا می داند :

اللّهُ وَلِی الَّذِینَ آمَنُوا [بقره ، 257] .

3. در جنگ و دفاع هدف او خدا است :

يقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ [نساء ، 76] .

4. در رابطه بازار :

رِجالٌ لا تُلْهِیهِمْ [النور ، 37] .

5. در رابطه با تبلیغ :

إِنْ أَجْرِی إِلاّ عَلَی اللّهِ [یونس ، 72] .

6. در رابطه با معیارها :

إِنَّ أَکرَمَکمْ عِنْدَ اللّهِ [حجرات ، 13] .

7. در رابطه با عواطف :

إِنَّهُ لَیسَ

مِنْ أَهْلِک [هود ، 46] .

تَبَّتْ یدا أَبِی لَهَبٍ [مسد ، 1] .

8-جز بندگی او از همه چیز آزاد است.

لا یخْشَوْنَ أَحَداً إِلاَّ اللّهَ [احزاب ، 39]

وَ لا یخافُونَ لَوْمَهَ لائِمٍ [مائده ، 54] .

ودر رابطه با ابر قدرت ها :

لا یخْشَوْنَ أَحَداً إِلاَّ اللّهَ [احزاب ، 39] .

9-در رابطه با مستضعفین :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْخَلْقُ عِیالُ اللَّهِ [کافی ، ج2 ، ص164] .

قُلِ اللّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ [انعام ، 91] .

ایمان به خدای واحد تار و پود تمام امتیازات پوشالی را در هم می پیچد. قرن ها نزاع بر سر نژاد و زبان و منطقه و مال و قبیله و مقررات گوناگون دنیا را به آتش کشیده ، ولی ایمان به توحید همه ما را بنده یکی و قانون لازم الاجرا را یک قانون و همه را در برابر آن یکسان می شمارد.

فدا کردن مصالح فردی به خاطر جامعه ، زمانی می تواند ریشه عمیق و منطقی داشته باشد که انسان باور کند این فدا شدن ها به هدر نمی رود. و خداوند متعال جبران می کند و این باور در سایه ایمان به توحید است.

مهمترین وسیله همبستگی ملت ها کنار آمدن در سایه توحید است.

مهمترین اهرم فشار بر طاغوت ها اهرم ایمان است. همان گونه که از پا در آوردن طاغوت ها به دست انبیا را مشاهده می کنیم و راه دور نرویم که ما در سایه ایمان و توحید و وحدت توانستیم هم شاه را بیرون کنیم و هم سال ها با قدرتی که مسلح به تمام قوا است جنگ کنیم.

5. اعمال و رفتار انسان در دیدگاه

موحد

1 توحید زیر بنای توکل است.

توحید زیر بنای تسلیم است. توحید زیر بنای محبت خدا است.

توحید زیر بنای عزت و خود را نفروختن است.

توحید زیر بنای تقوا و خوف و رجا است.

2. در رابطه با خوراک :

که ذبح حیوان رو به قبله باشد.

3. در رابطه با مرگ و حیات :

مَحْیای وَ مَماتِی لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ [انعام ، 162] .

4. در رابطه با شهوات :

اللّهُ خالِقُ کلِّ شَیءٍ [رعد ، 16] .

5. برای کارش حساب دارد :

فَمَنْ یعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّهٍ [زلزله ، 7] .

6. برای راهش چراغ دارد :

سِراجاً مُنِیراً [احزاب ، 46] .

توحید ، صفحه 9

7. هدفش روشن است :

إِلی رَبِّک الْمُنْتَهی [نجم ، 42] .

8. دیدش باز است :

ـَ

يجْعَلْ لَكمْ فُرْقاناً [انفال ، 29] .

9.راهش صاف است :

وَ أَنِ اعْبُدُونِی هذا صِراطٌ مُسْتَقِیمٌ [یس ، 61] .

إِنِّی جاعِلُک لِلنّاسِ إِماماً [بقره ، 124] .

10. پاداشش چندین برابراست :

(ضعف ، اضعافا ، فله عشر ، کمثل جنه وَ اللّهُ یضاعِفُ)

تا آن جا که می فرماید : فَلا تَعْلَمُ نَفْسٌ ما أُخْفِی لَهُمْ مِنْ قُرَّهِ أَعْینٍ [سجده ، 17] .

11. لغزشش بخشیده می شود :

وَ إِنِّی لَغَفّارٌ لِمَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً ثُمَّ اهْتَدی [طه ، 82] .

انسان بی ایمان خود را بی صاحب و بی هدف می بیند که راهنمای خود را طاغوت های بیرونی یا هوس های درونی می داند و برنامه خود را از انسان هایی امثال خودش گرفته ، که مملو

از خطا و محدودیت و تردید و انحراف هستند ، که در زندگی بعد از دوندگی های زیاد در رفاهی کمتر از رفاه یک پرنده با صدها غم و غصه قرار دارند ، بعد هم به سوی وادی پوچی و نیستی و...سیر می کنند.

راستی به چنین انسانی چگونه می توان گفت چنان و چنین باش؟ او که کل را یاوه و قطار هستی را با سرعت رو به نیستی در حرکت می بیند ، با چه منطقی به او بگوئیم شما در فلان کوپه روی فلان صندلی منظم بنشین؟ چرا در مجموعه تصادفات من منظم باشم؟ چرا به دست آوردن رفاه من این همه درد سر داشته باشد؟ چرا باشم؟ چرا با خود کشی خودم را راحت نکنم؟ بر فرض باشم چرا انسان باشم؟ چرا دیگران را برای خود نخواهم؟ چرا گرگ نباشم؟

6. مشکلات و سختی ها در دیدگاه موحد

1. تحلیل مشکلات

1-او برای حوادث تلخ و شیرین تحلیل منطقی دارد و می داند که اگر قوم عاد "وَ أُتْبِعُوا فِی هذِهِ الدُّنْیا لَعْنَةً وَ یوْمَ الْقِیامَهِ" هود ، 60. به خاطرانکار آیات الهی است : جحدوا بآیات ربهم و عصو رسله

وَ اتَّبَعُوا أَمْرَ کلِّ جَبّارٍ عَنِیدٍ [هود ، 59] .

2. اگر در زندگی خودش مضیقه ای دارد ، می داند که "رَبِّی أَهانَنِ" فجر ، 16.صحیح نیست ،

بلکهکلاّ بَلْ لا تُکرِمُونَ الْیتِیمَ [فجر ، 17] .مطرح است

3. در آزمایش الهی و فشارها ، تکامل و شکوفا شدن خصلت صبر و ابتکار مطرح است.

2.پناهگاه انسان موحّد در مشکلات و اضطراب ها :

أَلا بِذِکرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ [رعد ، 28] .

عوامل دلهره زیاد است که

ایمان به خداوند متعال دوای همه آن ها است.

1-گاهی نگرانی و دلهره انسان از احساس ضعف است

که ایمان جبران این نگرانی را می کند.

که ایمان به قدرت بی نهایت و توکل بر آن و احساس وابستگی و ایمان به امدادهای الهی جبران این نگرانی را می کند.

2 گاهی انسان در تفسیر معمای هستی گیج و نگران است و احساس پوچی می کند که بینش توحیدی مرهم آن است.

3 گاهی انسان از لغزش های بسیار خود نگران است که غفاریت خداوند مرهم آن است.

4 گاهی انسان نگران است که چرا این همه زحمت کشیدم و مردم قدر دانی نکردند ، اما مؤمن مخلص هرگز چنین احساسی ندارد :

لا یصِیبُهُمْ ظَمَأٌ وَ لا نَصَبٌ وَ لا مَخْمَصَهٌ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ لا یطَؤنَ [توبه ، 120] .

إِلاّ کتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صالِحٌ [توبه ، 120] .

5 گاهی حرکت ها و تلاش ها و تبلیغات و توهمات این و آن انسان را نگران می کند

که مؤمن به وعده های الهی که فرمودهبَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَی الْباطِلِ [انبیاء ، 18] .

عَلَی الْباطِلِ [انبیاء ، 18] .إِنَّ الْباطِلَ کانَ زَهُوقاً [اسراء ، 81] .لا یغُرَّنَّک تَقَلُّبُ الَّذِینَ کفَرُوا فِی الْبِلادِ [آل عمران ، 196] . تکیه می کند

6 گاهی نیش و متلک و استهزاء ، انسان را نگران می کند ،

ولی ایمان به خدایی که می فرماید : إِنّا کفَیناک الْمُسْتَهْزِئِینَ [حجر ، 95] .

إِنْ تَسْخَرُوا مِنّا فَإِنّا نَسْخَرُ مِنْكمْ [هود ، 38] .

فَالْيوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكفّارِ يضْحَكونَ [مطففين ، 34] .

او را از این

نگرانی خارج می کند.

7 گاهی نگران است که چرا همه را راضی نکرده و در میان صدها سلیقه و هوس گیج است ،

اما مومناللّهُ وَلِی الَّذِینَ آمَنُوا یخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَی النُّورِ [بقره ، 257] .

6. آیا این دو گروه قابل مقایسه هستند؟

1. آیا کسی که می داند

إِنَّ رَبَّک لَبِالْمِرْصادِ [فجر ، 14] .

با کسی که می گویدوَ ما یهْلِکنا إِلاَّ الدَّهْرُ [جاثیه ، 24] .

یکسان است؟

2. آیا کسی که معتقد است

قَدْ جَعَلَ اللّهُ لِکلِّ شَیءٍ قَدْراً [طلاق ، 3] .

با معتقد به تصادف یکی است؟

3. آیا کسی که انسان را بنده خدا با کسی که اسیر ماده و جبر تاریخ است یکی است؟

4. آیا کسی که برنامه زندگی خود را از آفریدگار قدرت ها و سازمان های حقوق بین الملل که جیره خواران آنها هستند و برای او برنامه ریزی می کند یک احساس دارد؟

5. آیا تفسیر و تبیین روشنی که خدا پرست دارد با نمی دانم های مادّیون یکسان است.

6. آیا کسانی که سر بر آستان یکتا خدای جهان نمی نهند ، در عمر خود تسلیم خدایگان های پوشالی نمی شوند؟

7. با توجه به اینکه خداوند هم یکی است و هم زود راضی می شود ،

کسانی که یک خدای سریع الرضا را راضی نمی کنند ، باید دائما معبودهای متعددی را راضی کنند که آخر هم راضی نمی شوند.

عن أبی عبد الله (ع) : ...خاب الوافدون علی غیرک و خسر المتعرضون إلا لک [بحارالأنوار ، ج95 ، ص389] .

8. راستی آیا جزای فرار از "خالِقُ کلِّ شَیءٍ" انعام ، 102.

پناهندگی به موجود ضعیفی است کهلَنْ یخْلُقُوا ذُباباً [حج/ 73] ، است؟

9. آیا جزای فرار از کشتی نوح که

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : "أَنَّهُ قَالَ أَهْلُ بَيتِی کسَفِينَهِ نُوحٍ مَنْ رَکبَهَا نَجَا وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا غَرِقَ" وسائل الشيعه ، ج27 ، ص34. گفتن "سَآوِی إِلی جَبَلٍ يعْصِمُنِی" هود ، 43. است؟

به همين جهت بارها در قيامت به غير اهل توحيد گفته می شود.نادُوا شُرَکائِی [کهف ، 52] .

10. آيا غير خدا کسی کار خدايی کرده است ؟"فَتَشابَهَ الْخَلْقُ عَلَيهِمْ" رعد ، 16.

که شما سراغ ديگری رفتيد؟

11. آيا نشستن انسان عاقل در اسارت ماده و در انتظار تصادف جمادات ، بزرگترين ظلم نيست

إِنَّ الشِّرْک لَظُلْمٌ عَظِيمٌ [لقمان ، 13] .

12. آيا مطالعه زندگی کسی که می گويد : "أَنَا رَبُّکمُ الْأَعْلی" نازعات ، 24.

آيا مطالعه زندگی کسی که می گويد : أَنَا أُحْيی وَ أُمِيتُ [بقره ، 258] .

آيا مطالعه زندگی کسی که می گويد : إِنَّما أُوتِيتُهُ عَلی عِلْمٍ عِنْدِی [قصص ، 78]

هَلْ فِی ذلِک قَسَمٌ لِذِی حِجْرٍ [فجر ، 5] .

وعبرت از آن کافی نيست؟

7. چرا در نظام يک پارچه ی عالم من وصله ی ناهمرنگ باشم؟

1. چرا من اهل تسبيح نباشيم؟

نظامی کهيسَبِّحُ لَهُ ما فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ [حشر ، 24] .

2. چرا من قنوت نداشته باشم؟

نظامی کهکلّ لَهُ قانِتُونَ [روم ، 26] است.

3. چرا من سجده نکنم؟

نظامی کهیسْجُدُ لَهُ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ مَنْ فِی الْأَرْضِ... [حج ، 18] است.

4. چرا من استغفار نکنم؟

در نظامی که فرشتگانشیسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِینَ آمَنُوا [غافر ، 7] هستند.

5. چرا من صلوات نفرستم؟

در نظامی کهإِنَّ اللّهَ وَ مَلائِکَتَهُ یصَلُّونَ عَلَی النَّبِی [احزاب ، 56] است.

6. چرا من توکل نکنم؟

2 در نظامی که هر دابه ای :

وَ ما

مِنْ دَابَّهٍ فِی الْأَرْضِ إِلاّ عَلَی اللّهِ رِزْقُها [هود ، 6] است.

1. توسل

1. توسل وتبرک در اسلام

در سوره کهف داستان جوانمردان خداپرستی است که از جامعه شرک به غار پناهنده و قرنها زندگی کرده اند و بعد از دنیا رفتند نقل می کند ، سپس به مسئله ساختمانی به نام مسجد بر فراز آن را مطرح می فرماید : فَقالُوا ابْنُوا عَلَیهِمْ بُنْیاناً رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قالَ الَّذِینَ غَلَبُوا عَلی أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَیهِمْ مَسْجِداً [کهف/21] .

بنای با عظمت برفراز قبر اولیای خدا ، پرچم توحید در منطقه است. اعلام حیات و زنده بودن تفکر کسی است که در آنجا دفن شده. اگر پرچم ها از پارچه ای است که زود در اثر باد و باران و غبار از بین می رود ، باید برفرار قبر قهرمانان توحید پرچمی باید باشد که حوادث طبیعی آن را از بین نبرد. تعمیر و بنای قبور اولیاء خدا هرگز عبادت آنان نیست؛ آنچه شرک است عبادت غیر خداست. اگر قرآن می فرماید : فَلا تَدْعُوا مَعَ اللّهِ أَحَداً [(جن/18)] .

در آیه دیگر می فرماید : وَ مَنْ یدْعُ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ [(مومنون/117)] .

بنابراین مراد از این که غیر خدا را نخوانید آن است که غیر خدا را به عنوان خداوند نخوانید.

اگر هر خواندن و استمدادی شرک باشد فرمانتَعاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوی [مائده/2] .

هم فرمان به شرک است ، چون استمداد از غیر خدا زنده و مرده ندارد ، هر دو شرک خواهد بود !!!

به هر حال خداوند است کهیدَبِّرُ الْأَمْرَ [سجده/5] . لکن به گروهی از فرشتگان نیز اجازه تدبیر داده استفَالْمُدَبِّراتِ أَمْراً [نازعات/5] . خداوند

است که جان را می گیرداللّهُ یتَوَفَّی الأَنْفُسَ [زمر/42] . امّا این کار را به ملک الموت هم واگذار فرموده استیتَوَفّاکمْ مَلَک الْمَوْتِ [سجده/11] . خداوند است که قرآن نازل می کندنَحْنُ نَزَّلْنا عَلَیک الْقُرْآنَ [دهر/23] . امّا این مأموریت را به جبرئیل امین هم واگذار کرده استنَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الأَمِینُ [شعراء/193] . کار انسان نیز با اراده خداستوَ اللّهُ خَلَقَکمْ وَ ما تَعْمَلُونَ [صافات/96] . خواست انسان هم بدون خواست او نیستوَ ما تَشاونَ إِلاّ أَنْ یشاءَ اللّهُ [دهر/30] . هرکه هست و هرچه هست از اوستیسْئَلُهُ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الأَرْضِ [الرحمن/29] . ما اگر از اولیاء خداوند سئوالی داریم ، چون آن عَزیزانقُتِلُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ [آل عمران/169] . هستند و شرک توجه بهدُونِ اللّهاست. فرزندان یعقوب برای بخشیده شدن گناهانشان به پدر گفتند : یا أَباَنَا اسْتَغْفِرْ لَنا [یوسف/97] . و پدر این توسل را شرک ندانست گرچه حضرت یعقوب زنده بود ، ولی اگر توجه به غیر خدا شرک باشد زنده و مرده ندارد. گاهی می گویند بوسیدن در و دیوار مسجد و حرم رسول خدا (ص) چه اثری دارد ، اینها که آهن و سنگی بیش نیستند؛ در حالی که قرآن می فرماید : اذْهَبُوا بِقَمِیصِی هذا فَأَلْقُوهُ عَلی وَجْهِ أَبِی یأْتِ بَصِیراً [یوسف/93] . یوسف گفت : پیراهن مرا برای پدرم ببرید و آن را روی صورتش انداخته تا بینا شود. همین که این دستور عملی شدفَارْتَدَّ بَصِیراً [یوسف/96] . ما شیعیان جز خداوند احدی را بندگی نمی کنیم و یک

نقطه و حرف قرآن ما با سایر قرآن ها تفاوت ندارد و قانونی بر خلاف قرآن و راه و سنت پیامبر را نمی پذیریم و اهل بیت رسول خدا (ص) را به دلیل آیهإِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیذْهِبَ عَنْکمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیتِ وَ یطَهِّرَکمْ تَطْهِیراً [احزاب/33] . معصوم می دانیم و مذهب ما مذهب اهل بیت است و زنان رسول الله را با اینکه همه آنان اُمِّ المؤمنین هستند امّا به دلیل آیهفَإِنَّ اللّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِناتِ مِنْکنَّ أَجْراً عَظِیماً [احزاب/29] . در یک حد نمی دانیم ، چون کلمهلِلْمُحْسِناتِ مِنْکنَّنشان دهنده آن است که همه یک سان نبودند و برای صحابه ارزش قائل هستیم ، چون مصداق آیهوَ السّابِقُونَ السّابِقُونَ [واقعه/10] . می دانیم و در میان صحابه بعضی را منافق می دانیم ، زیرا صدها آیه قرآن درباره کسانی است که در اطراف رسول خدا (ص) بودند ، ولی منافقانه با حضرت و سایر مسلمین رفتار می کردند و چون میان صحابه نزاع ها در می گرفت مثلاً میان ابوذر و معاویه عقل به ما اجازه نمی دهد دو طرف نزاع را بر حق بدانیم ، بنابراین همه صحابه را یک سان نمی دانیم. میان صحابه خوب هم درجاتی قائل هستیم ، زیرا خود قرآن می فرماید : فَضَّلَ اللّهُ الْمُجاهِدِینَ [نساء/95] . و درباره گروهی می فرماید : أُولئِک أَعْظَمُ دَرَجَةً [حدید/10] .

ما اصرار داریم که در نماز جماعت و جمعه شرکت کنیم ، ولی از این که امام جمعه مسائل جهان اسلام را مطرح نمی کند و کفار از این اجتماع راضی هستند و مسلمانان بعد از نماز تغییری در فکر و عملشان صورت نمی گیرد به

شدت نگرانیم ما تعطیل شدن جهاد و دفاع در بلاد اسلامی را مهجور شدن قرآن می دانیمیا رَبِّ إِنَّ قَوْمِی اتَّخَذُوا هذَا الْقُرْآنَ مَهْجُوراً [فرقان/30] .

مذهب ما مذهب اهل بیت است که رسول الله (ص) فرمود : إِنِّی تَارِک فِیکمُ الثَّقَلَینِ کتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِی أَهْلَ بَیتِی [أمالی صدوق ، ص415] . عدد امامان اهل بیت از قول رسول اکرم (ص) دوازده نفر هستند (صحیح مسلم ، ج6 ، ص3 و مسند احمد ، ج5 ، ص86) به عدد بنی اسرائیل (مسند احمد ، ج1 ، ص 398)

بدون توسّل انسان را نمی پذیرند :

عن ابی عبدالله (ع) قال : عَبَدَ اللَّهَ حِبْرٌ مِنْ أَحْبَارِ بَنِی إِسْرَائِیلَ حَتَّی صَارَ مِثْلَ الْخِلَالِ فَأَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی نَبِی زَمَانِهِ قُلْ لَهُ وَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی وَ جَبَرُوتِی لَوْ أَنَّک عَبَدْتَنِی حَتَّی تَذُوبَ کمَا تَذُوبُ الْأَلْیهُ فِی الْقِدْرِ مَا قَبِلْتُ مِنْک حَتَّی تَأْتِینِی مِنَ الْبَابِ الَّذِی أَمَرْتُک بِهِ [ثواب الأعمال ، ص203] .

لغه : حبر : عابد الیه : دنبه قدر : دیگ

1-یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ ابْتَغُوا إِلَیهِ الْوَسِیلَهَ وَ جاهِدُوا فِی سَبِیلِهِ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [مائده/35] .

2-قُلِ ادْعُوا الَّذِینَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلا یمْلِکونَ کشْفَ الضُّرِّ عَنْکمْ وَ لا تَحْوِیلاً أُولئِک الَّذِینَ یدْعُونَ یبْتَغُونَ إِلی رَبِّهِمُ الْوَسِیلَهَ أَیهُمْ أَقْرَبُ وَ یرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَ یخافُونَ عَذابَهُ إِنَّ عَذابَ رَبِّک کانَ مَحْذُوراً [اسراء/57-56] .

تبصره : آیه دوّم به بحث ما چندان مربوط نیست ، زیرا می گوید : این بتها که شما می خوانید نمی توانند وسیله شما باشند ، بلکه خودشان دنبال وسیله می گردند.

قرآن : قالُوا یا أَبانَا اسْتَغْفِرْ

لَنا ذُنُوبَنا إِنّا كنّا خاطِئِينَ قالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكمْ رَبِّی إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ [يوسف/98-97] .

ای پیامبر تو نمی توانی آنان را ارشاد کنی ، چون کوردل و گوش کرند؛ سخن حق در گوششان فرو نمی رود و انوار الهی در دلشان منعکس نگردد.

إِنْ تُسْمِعُ إِلاّ مَنْ يومِنُ بِآياتِنا فَهُمْ مُسْلِمُونَ [نمل/81] .

هُدیً لِلْمُتَّقِينَ [بقره/2] .

وَ نُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ ما هُوَ شِفاءٌ وَ رَحْمَهٌ لِلْمُومِنِينَ وَ لا يزِيدُ الظّالِمِينَ إِلاّ خَساراً [اسراء/82] .

و باید در نظر داشت که ما هنگام توسّل به ارواح طیبه اولیاء متوسل شویم که به نص قرآن در برزخ زنده و مرزوقند و نباید کلمه اموات را در موردشان به کار برد که خدا منع نموده است : وَ لا تَقُولُوا لِمَنْ يقْتَلُ فِی سَبِيلِ اللّهِ أَمْواتٌ بَلْ أَحْياءٌ وَ لكنْ لا تَشْعُرُونَ [بقره/154] .

وَ لا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِی سَبِيلِ اللّهِ أَمْواتاً بَلْ أَحْياءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يرْزَقُونَ [آل عمران/169] .

و با توجه به روایاتی که دلالت می کند که جسد اولیاء از بین نمی رود طبیعی است که محل دفن جسد شریفشان بسی شایسته تر است. [توسل ضیاءآبادی ص202 تا 207]

1- بخاری در باب صفت پیامبر اکرم (ص) حدیثی آورده که مردم به بازمانده آب وضوی پیامبر اکرم (ص) هجوم و تبرک می جستند. [ج4 ، ص231] .

2- صحیح مسلم نقل کرده که هرگاه پیامبر اکرم (ص) سر خود را می تراشیدند اصحابش اطراف او را می گرفتند و هر تار موی حضرت دست یکی بود. [ج4 ، ص1812 - کتاب فضائل ، باب19 ، حدیث75] .

3- علّامه

امینی می فرماید : هیچ یک از ائمه اربعه رأی به حرمت نداده اند. [الغدیر ، ج5 ، ص146] .

4- مرحوم مجلسی در جلد 18 بحار از صفحه 23 تا 45 بابی در برکت اعضای رسول خدا (ص) آورده که متجاوز از 30 حدیث است و چندین خاطره نقل کرده که یکی از آنها این است : زنی کودکی آورد که موی سرش می ریخت؛ رسول خدا (ص) بر سر او دست کشید ، سر کودک خوب شد و موها دیگر نریخت. [بحار ، ج18 ، ص39] .

5- بخاری در صحیح کتاب اشربه آورده که جامی که رسول الله (ص) با آن آب میل می فرمود در بصره نزد انس بن مالک بود که بارها برای تبرک از آن آب نوشیده بود. [ج7 ، ص147 بنقل از توسل ، ص186] .

تبرک جستن به آثار رسول خدا (ص) از موضوعات مسلّمه ای است که در میان صحابه و تابعین و مؤمنین از زمان حیات رسول خدا (ص) تا به امروز سنّت بوده است و جز وهّابی ها از فرق مسلمانان مخالفی نیست.

علّامه امینی (ره) می گوید : لم نجد فی المقام قولاً بالحرمه لاحد من اعلام المذاهب الاربعه ممّن لهم و لارائهم قیمه فی المجتمع... نعم هناک اناس شذّت عن شرعه الحق و حکموا بالحرمه قولاً بلادلیل و تحکما بلابرهان و رأیاً بلابینه و هم معروفون فی الملأ بالشذوذ لایعبأبهم و بارائهم. [الغدیر ، ج5 ، ص146] .

چند روایت :

1- بخاری در (صحیح) خود آورده است : رسول خدا (ص) در مکانی بود ، عربی گفت : چرا وعده ای که داده ای عملی نمی کنی؟ پیامبر

(ص) فرمود : "بشارت". گفت : این سخن را بسیار گفته اید حضرت خشمگین شد و رو به بلال و ابوموسی کرد و فرمود : "عرب بشارت را ردّ کرد ، شما قبول کنید". گفتند : پذیرفتیم. سپس ظرف آبی طلبید و دست و صورتشان را شست و مقداری از آب دهان خود را در آن ریخت و فرمود : "بنوشید و به صورت و سینه خود بپاشید". آن دو نفر این کار را کردند. امّ سلمه از پشت پرده گفت : قدری هم برای مادرتان بگذارید. [صحیح بخاری ، باب28 ، حدیث14 - فضائل ابوموسی اشعری] .

در روایتی است که اصحاب از آب دهان پیامبر استفاده می کردند و قطرات آب وضوی حضرت را سر دست را می بردند. [صحیح بخاری ، ج3 ، ص252] .

مسلم در (صحیح) گوید : پیامبر در حال سرتراشیدن بود ، هر تاری از مویش در دست یکی از آنان بود. همین طور زره ، عصا ، شمشیر ، ظروف ، مُهر ، انگشتر و کفش رسول خدا (ص) در زمان حیات و پس از حیات مورد تبرّک قرار می گرفت. [صحیح مسلم ، ج4 ، ص1812 ، ترجمه تبرّک الصحابه ، ص28] .

حضرت زهرا"علیها سلام"مشتی از خاک قبر پدر برداشت و بر چشمهای خود نهاد و گریست و این دو بیت را خواند.

[المناقب ، ج1 ، ص242] .

یکی از اهل تسنّن گوید : در دمشق به همراه تاج الدین فاکهانی (فقیه مالکی) بودم که او به قصد زیارت کفش مبارک پیامبر (ص) رفت و سر برهنه کرد و اشکش جاری بود و آن کفش

را می بوسید و بر صورتش می مالید و می گفت :

یعنی : اگر به مجنون بگویند : لیلی و وصلش برای تو محبوب تر است یا دنیا و ما فیها؟

می گوید : غبار کفش لیلی نزد من محبوبتر از همه چیز دنیا و شفابخش تر از همه درمان ها است. [الغدیر ، ج5 ، ص155] .

پیامبر در آخر عمر فرمود : "هرکس لطمه بدنی از طرف من دیده است قصاص کند که قصاص دنیا نزد من محبوبتر از آخرت است". سواده بن قیس برخاست و گفت : می خواستید روزی عصایتان را به ناقه بزنید ، تصادفاً به من خورد. پیامبر جامه را از سینه و شکم کنار زد. گفت : یا رسول الله اجازه می دهی لب هایم را به شکم مبارکت برسانم؟ اجازه صادر شد و او این کار را کرد و گفت : أعوذ بموضع القصاص من بطن رسول الله من النار یوم النار. [أمالی صدوق ، ص633] .

زنی کودکش را که کچل بود نزد حضرت آورد؛ دست بر سرش کشید و مو برآن روئید.

در فتح خیبر آب دهان به چشم علی (ع) مالید ، دردش منتفی شد. [بحار ، ج18 ، ص40] .

عاصم احول گوید : من جام پیامبر را نزد انس بن مالک دیدم و او می گفت : با این جام بارها حضرت را آب دادم و آن نزد صحابه و تابعین نگه داری می شد و تبرک به آن می جستند. [بحار ، ج7 ، ص147 ، ترجمه تبرّک الصحابه ص31] .

2. مفهوم توسل

توسل؛ یعنی گرفتن وسیله برای نزدیک شدن به چیزی.

وسیله : هر چیز که سبب رسیدن

به قرب خدا گردد.

3. شرائط توسل

1. اوقات توسل

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ يا عِبَادِي أَ وَ لَيسَ مَنْ لَهُ إِلَيكمْ حَوَائِجُ كبَارٌ لَا تَجُودُونَ بِهَا إِلَّا أَنْ يتَحَمَّلَ عَلَيكمْ بِأَحَبِّ الْخَلْقِ إِلَيكمْ تَقْضُونَهَا كرَامَةً لِشَفِيعِهِمْ أَلَا فَاعْلَمُوا أَنَّ أَكرَمَ الْخَلْقِ عَلَى وَ أَفْضَلَهُمْ لَدَى مُحَمَّدٌ وَ أَخُوهُ عَلِى وَ مِنْ بَعْدِهِ الْأَئِمَّهُ الَّذِينَ هُمُ الْوَسَائِلُ إِلَى اللَّهِ فَلْيدْعُنِى مَنْ هَمَّتْهُ حَاجَهٌ يرِيدُ نَفْعَهَا أَوْ دَهِمَتْهُ دَاهِيهٌ يرِيدُ كشْفَ ضُرِّهَا بِمُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ أَقْضِهَا لَهُ أَحْسَنَ مَا يقْضِيهَا مَنْ (تَسْتَشْفِعُونَ لَهُ) بِأَعَزِّ الْخَلْقِ إِلَيهِ [عده الداعى ، ص163] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ : مَنْ كانَتْ لَهُ حَاجَهٌ إِلَى فَلْيتَوَسَّلْ إِلَى بِهِمَا فَإِنِّى لَا أَرُدُّ سُوالَ سَائِلٍ يسْأَلُنِى بِهِمَا وَ بِالطَّيِبِينَ مِنْ عِتْرَتِهِمَا [وسائل الشيعه ، ج7 ، ص102] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِذَا نَزَلَتْ بِكمْ شِدَّهٌ فَاسْتَعِينُوا بِنَا عَلَى اللَّهِ وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِوَ لِلَّهِ الْأَسْماءُ الْحُسْنى فَادْعُوهُ بِها [(اعراف/180)] [تفسير عياشى ، ج2 ، ص42] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يقُول : أَلَا فَلْيدْعُنِى مَنْ هَمَّ بِحَاجَهٍ يرِيدُ نَفْعَهَا أَوْ دَهَتْهُ دَاهِيهٌ يرِيدُ كفَّ ضَرَرِهَا بِمُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الْأَفْضَلِينَ الطَّيِبِينَ الطَّاهِرِينَ [تفسيرالإمام العسكرى ، ص68] .

2. معرفت وشناخت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ يقُولُ : مَنْ سَأَلَنِى بِهِمْ (محمد ص و آل محمد) عَارِفاً بِحَقِّهِمْ وَ مَقَامِهِمْ أَوجِبَتْ لَهُ مِنِّى الْإِجَابَهُ وَ كانَ ذَلِک حَقّاً عَلَى [وسائل الشيعه ، ج7 ، ص102] .

4. انواع توسل

1. توسل درنظام آفرينش

1- با اینکه خداوند قادر مطلق است ، ولی نظام را بر اساس وساطت قرار داده

است ، مثلاً جنود دارد

وَ ما يعْلَمُ جُنُودَ رَبِّک إِلاّ هُوَ [مدثر/31] .

فَالْمُدَبِّراتِ أَمْراً [نازعات/5] .

فَالْمُقَسِّماتِ أَمْراً [ذاريات/4] .

لَهُ مُعَقِّباتٌ مِنْ بَينِ يدَيهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ [رعد/11] .

وَ إِنَّ عَلَيكمْ لَحافِظِينَ كراماً كاتِبِينَ [انفطار/11-10] .

هُوَ الْقاهِرُ فَوْقَ عِبادِهِ وَ يرْسِلُ عَلَيكمْ حَفَظَةً حَتّى إِذا جاءَ أَحَدَكمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنا وَ هُمْ لا يفَرِّطُونَ [انعام/61] .

هر دسته اي در مقام خاص و داراى قدرتى و براى كارى هستندوَ ما مِنّا إِلاّ لَهُ مَقامٌ مَعْلُومٌ [صافات/164] .

مسئول وحى (جبرئيل) مسئول ارزاق (ميكائيل) مسئول روح (عزرائيل) مسئول سور (اسرافيل) محل انتقال اراده (عرش ، كرسى ، لوح ، قلم)

براى عرش حاملانى استوَ تَرَى الْمَلائِكةَ حَافِّينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ [زمر/75] .

2- وساطت اين فرشتگان تكوينى است ، طبق قدرتى كه از طرف خداوند متعال به آنان داده شده است.

3- كار فرشتگان همان كار خداست؛ ماهيت همه يكى است و اين واسطه ها اراده خداوند را به تأخير نمى اندازدوَ ما أَمْرُنا إِلاّ واحِدَةٌ كلَمْحٍ بِالْبَصَرِ [قمر/50] .

آرى تمام فعل ها مظهر يک فعل و تمام فاعل ها مسخّر فرمان يک فاعلند.

4- همه دست اندركاران وابسته وسائل او هستنديسْئَلُهُ مَنْ فِى السَّماواتِ وَ الأَرْضِ [الرحمن/29] .

5- كار آنها همان كار خداست :

فَالْمُدَبِّراتِ أَمْراً [نازعات/5] . ولييدَبِّرُ الأمْرَ مِنَ السَّماءِ إِلَى الأرْضِ [سجده/5] .

يتَوَفّاكمْ مَلَک الْمَوْتِ [سجده/11] . ولياللّهُ يتَوَفَّى الأَنْفُسَ [زمر/42] .

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الأَمِينُ [شعراء/193] . ولينَحْنُ نَزَّلْنا عَلَيک الْقُرْآنَ [دهر/23] .

میکائیل عامل رزق است ولیوَ ما مِنْ دَابَّهٍ فِی

الأَْرْضِ إِلاّ عَلَى اللّهِ رِزْقُها [هود/6] .

و خلاصه در نظام و تشکیلات خدا قدرتی مستقل وجود ندارد و همه کارها با اذن خدا و زیر نظر او است : مَنْ ذَا الَّذِی یشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاّ بِإِذْنِهِ [بقره/255] .

نسبت کار به خدا و دیگران طولی است نظیر اینکه چشم من دید ، یا خودم دیدم ، گوشم شنید یا خودم شنیدم ، کلید در را باز کرد یا با دست خودم در را باز کردم ، خودم در را باز کردموَ اللّهُ خَلَقَکمْ وَ ما تَعْمَلُونَ [صافات/96] .

آری ، همه اشیاء قابلیت فیض مستقیم را ندارند و لذا در سایه موجودات عالیه و به واسطه آنان کسب فیض می کنند. همان گونه که قابلیت ها محدود است و نمی شود همه فیض را یک دفعه فرو فرستادوَ إِنْ مِنْ شَیءٍ إِلاّ عِنْدَنا خَزائِنُهُ وَ ما نُنَزِّلُهُ إِلاّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ [حجر/21] .

شکی نیست که انسان برای به دست آوردن کمالات مادّی و معنوی به غیر خود محتاج است. قانون توسّل یک واقعیت تکوینی و مسلم طبیعی است که در نظام آفرینش مشاهده می شود. نظام موجود در جهان و قانون حاکم بر آن نظام توسّل است و قانون تسبّب. جهان آفرینش بر این پایه استوار است که همه موجودات به یکدیگر محتاجند و تنها غنّی بالذات ذات مقدس خداست. خلق عالم همه محتاجتر از یکدگرند.

یا أَیهَا النّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَراءُ إِلَى اللّهِ وَ اللّهُ هُوَ الْغَنِی الْحَمِیدُ [فاطر/15] .

2. توسل درنظام تشریع

1- قرآن به شدت منطق کسانی را که می گفتند : وحی باید بدون واسطه و مستقیماً به خود ما برسد محکوم

می کند. آنها به خاطر همین پندار غلط زیربار تکلیف و هدایت نمی رفتند و می گفتند :

أَ أُنْزِلَ عَلَیهِ الذِّکرُ مِنْ بَینِنا [ص/8] .

لَوْ لا أُنْزِلَ عَلَینَا الْمَلائِکهُ أَوْ نَری رَبَّنا [فرقان/21] .

أَ بَعَثَ اللّهُ بَشَراً رَسُولاً [اسراء/94] .

وَ ما قَدَرُوا اللّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قالُوا ما أَنْزَلَ اللّهُ عَلی بَشَرٍ مِنْ شَیءٍ [انعام/91] .

3. توسل درقرآن

1. وسیله درقرآن

1-وَ لَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جاوک فَاسْتَغْفَرُوا اللّهَ وَ اسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللّهَ تَوّاباً رَحِیماً [نساء/64] .

2- در کتاب التاج تحت عنوان"بجوز التوسل الی الله باحبّائه" عن انس عن عمربن الخطاب "کان اذا قُحِطُوا استسقی بالعباس بن عبدالمطلب" رواه البخاری [التاج ، ص318 صحیح بخاری ، ج1 ، ص128]

3- در تفسیرفَتَلَقّی آدَمُ مِنْ رَبِّهِ کلِماتٍ [بقره/37] . روایات متعددی از نورالثقلین از خصال و احتجاج طبرسی و المیزان ج1 ، ص149 که آن کلمات توسل حضرت آدم بود به محمد (ص) و اهل بیت او ، سپس مرحوم علامه می فرماید : شیعه و سنّی این مضمون را آورده است.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) فِی قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ : "فَتَلَقّی آدَمُ مِنْ رَبِّهِ کلِماتٍ " (بقره/37) سَأَلَهُ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ عَلِی وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَینِ وَ فَاطِمَهَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِمْ" [کافی ، ج8 ، ص304] .

4- در فضائل ج1 ، ص170 از سیوطی و کنزالعمال نیز توسّل آدم را به محمد (ص) و علی و فاطمه و حسن و حسین (علیهم السلام) نقل می کند.

5-أُولئِک الَّذِینَ یدْعُونَ یبْتَغُونَ إِلی رَبِّهِمُ الْوَسِیلَهَ أَیهُمْ أَقْرَبُ وَ یرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَ یخافُونَ عَذابَهُ [اسراء/57

] .

6-يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ ابْتَغُوا إِلَيهِ الْوَسِيلَهَ [مائده/35] .

7- وسيله ، يعنى چاره جوئى براى رسيدن به چيزى با ميل و رغبت. [مفردات]

الوَسِيلهُ ما يتَقَرَّبُ به إِلى الغَيرِ [لسان العرب ، ج11 ، ص725] .

8- هرچه كه به سبب آن نزديک شدن به ديگرى ممكن باشد.

الوسيله و هى ما يتقرب به إلى الشىء [مجمع البحرين ، ج5 ، ص491] .

9- جهان ، جهان واسطه و سبب و مسبب و توسل است.

10- در دعا مى خوانيم : اللَّهُمَّ آتِ مُحَمَّداً صَلَوَاتُک عَلَيهِ وَ آلِهِ الْوَسِيلَهَ [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص82] .

11- البته وسيله شامل بسيارى از چيزها مى شود از جمله قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ أَفْضَلَ مَا تَوَسَّلَ بِهِ الْمُتَوَسِّلُونَ إِلَى اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى الْإِيمَانُ بِهِ وَ بِرَسُولِهِ وَ الْجِهَادُ فِى سَبِيلِهِ فَإِنَّهُ ذِرْوَهُ الْإِسْلَامِ وَ كلِمَهُ الْإِخْلَاصِ فَإِنَّهَا الْفِطْرَهُ وَ إِقَامُ الصَّلَاهِ فَإِنَّهَا الْمِلَّهُ وَ إِيتَاءُ الزَّكاهِ فَإِنَّهَا فَرِيضَهٌ وَاجِبَهٌ وَ صَوْمُ شَهْرِ رَمَضَانَ فَإِنَّهُ جُنَّهٌ مِنَ الْعِقَابِ وَ حَجُّ الْبَيتِ وَ اعْتِمَارُهُ فَإِنَّهُمَا يَنْفِيانِ الْفَقْرَ وَ يرْحَضَانِ الذَّنْبَ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ فَإِنَّهَا مَثْرَاهٌ فِى الْمَالِ وَ مَنْسَأَهٌ فِى الْأَجَلِ وَ صَدَقَهُ السِّرِّ فَإِنَّهَا تُكفِّرُ الْخَطِيئَهَ وَ صَدَقَهُ الْعَلَانِيهِ فَإِنَّهَا تَدْفَعُ مِيتَهَ السُّوءِ وَ صَنَائِعُ الْمَعْرُوفِ فَإِنَّهَا تَقِى مَصَارِعَ الْهَوَانِ [نهج البلاغه ، خطبه 110] .

12- قال الامير (ع) ذيل آيهوَ ابْتَغُوا إِلَيهِ الْوَسِيلَهَ [(مائده/35)] أنا وسيلته و أنا و ولدى ذريته [المناقب ، ج3 ، ص75] .

13- قال فاطمه الزهراء (س) : ... نحن وسيلته فى خلقه [شرح نهج البلاغه ، ابن ابى الحديد ، ج16 ،

ص211] .

سطر آخر

14- قال النبى (ص) : الأئمه من ولد الحسين من أطاعهم فقد أطاع الله و من عصاهم فقد عصى الله هم العروه الوثقى و هم الوسيله إلى الله عز و جل [بحارالأنوار ، ج36 ، ص244] .

15- قال الصادق (ع) : نحن السبب بينكم و بين الله (عز و جل) . [أمالى طوسى ، ص157] .

16- ابان بن تغلب : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نحن حبل الله الذى قال اللهوَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِيعاً وَ لا تَفَرَّقُوا [(آل عمران/103)] [شواهدالتنزيل ، ج1 ، ص169] .

17- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : آل محمد (ع) هم حبل الله الذى أمرنا بالاعتصام به ، فقالوَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِيعاً وَ لا تَفَرَّقُوا [(آل عمران/103)] [تفسير عياشى ، ج1 ، ص194] .

2. سلام براولياء الله

1- سلام بر اولياء خدا صريح قرآن است :

وَ سَلامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ [صافات/181] .

سَلامٌ عَلى نُوحٍ فِى الْعالَمِينَ [صافات/79] .

سَلامٌ عَلى إِبْراهِيمَ [صافات/109] .

سَلامٌ عَلى مُوسى وَ هارُونَ [صافات/120] .

سَلامٌ عَلى إِلْ ياسِينَ [صافات/130] .

3. يادمصائب

ياد مصائب اولياء خدا هم صريح قرآن است :

وَ كأيِنْ مِنْ نَبِی قاتَلَ مَعَهُ رِبِّیونَ کثِیرٌ فَما وَهَنُوا لِما أصابَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ ما ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَکانُوا وَ اَللّهُ یحِبُّ الصّابِرِینَ [آل عمران/146] .

4. نفرین ولعنت برقاتلان

نفرین و لعنت بر قاتلان صریح قرآن است :

إِنَّ الَّذِینَ یکفُرُونَ بِآیاتِ اللّهِ وَ یقْتُلُونَ النَّبِیینَ بِغَیرِ حَقٍّ وَ یقْتُلُونَ الَّذِینَ یأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذابٍ أَلِیمٍ [آل عمران/21] .

وَ الَّذِینَ ینْقُضُونَ

عَهْدَ اللّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثاقِهِ وَ يقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ يوصَلَ وَ يفْسِدُونَ فِی الأَرْضِ أُولئِک لَهُمُ اللَّعْنَهُ وَ لَهُمْ سُوءُ الدّارِ [رعد/25] .

از مهم ترین مسائلی کهأَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یوصَلَمودت ذی القربی استلا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی [شوری/23] . پس قاتلان اهل بیت مصداق روشنیقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یوصَلَهستند.

5. توسل بنی اسرائیل

هنگامی که به امر پروردگار دستور رسید که به خاطر پرستش گوساله همدیگر را بکشند ، ...رو به درگاه خداوند آورده و خداوند را به آبروی محمّد (ص) و آل محمد (ص) قسم دادند و این فرمان از آنها برداشته شد.

هنگام تشنگی : وَ إِذِ اسْتَسْقی مُوسی لِقَوْمِهِ [بقره/60] .

قالوا أهلکنا بالعطش فقال موسی إلهی بحق محمد سید الأنبیاء و بحق علی سید الأوصیاء و بحق فاطمه سیده النساء و بحق الحسن سید الأولیاء و بحق الحسین أفضل الشهداء و بحق عترتهم و خلفائهم ساده الأزکیاء لما سقیت عبادک هواء فأوحی الله تعالی یا موسی" اِضْرِبْ بِعَصاک الْحَجَرَ " (بقره/60) فضربه "فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتا عَشْرَهَ عَیناً" (بقره/60) [قصص الأنبیاء ، جزائری ، ص263] .

هنگام شدائد :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) فِی قَوْلِهِ تَعَالَی : وَ لَمّا جاءَهُمْ کتابٌ مِنْ عِنْدِ اللّهِ مُصَدِّقٌ لِما مَعَهُمْ وَ کانُوا مِنْ قَبْلُ یسْتَفْتِحُونَ عَلَی الَّذِینَ کفَرُوا فَلَمّا جاءَهُمْ ما عَرَفُوا کفَرُوا بِهِ فَلَعْنَهُ اللّهِ عَلَی الْکافِرِینَ" (بقره/89) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ کانَ اللَّهُ أَمَرَ الْیهُودَ فِی أَیامِ مُوسَی وَ بَعْدَهُ إِذَا دَهَمَهُمْ أَمْرٌ وَ دَهَمَتْهُمْ دَاهِیهٌ أَنْ یدْعُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّیبِینَ وَ أَنْ یسْتَنْصِرُوا بِهِمْ وَ کانُوا یفْعَلُونَ

ذَلِک [بحارالأنوار ، ج91 ، ص10] .

4. توسل از نظر روایات شیعه

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَلَا فَاعْلَمُوا أَنَّ أَکرَمَ الْخَلْقِ عَلَی وَ أَفْضَلَهُمْ لَدَی مُحَمَّدٌ وَ أَخُوهُ عَلِی وَ مَنْ بَعْدَهُ مِنَ الْأَئِمَّهِ ص الَّذِینَ هُمُ الْوَسَائِلُ إِلَی [مجموعه ورام ، ج2 ، ص100] .

2- در ذیل آیه شریفه قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ ابْتَغُوا إِلَیهِ الْوَسِیلَهَ [(مائده/35)] أنا وسیلته و أنا و ولدی ذریته [المناقب ، ج3 ، ص75] .

3- قَالَتْ فَاطِمَهُ (س) : نحن وسیلته فی خلقه [شرح نهج البلاغه ، ابن ابی الحدید ، ج16 ، ص211] .

4- ابان بن تغلب گفت : قَالَ الصَّادِقُ (ع) نحن حبل الله الذی قال الله : "وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا " (آل عمران/103) " [شواهدالتنزیل ، ج1 ، ص169] .

5- مردی صحرانشین محضر پیامبر آمد و پرسید : محمد بن علی العنبری بإسناده عن النبی (ص) أنه سأل أعرابی عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَی : "وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا " (آل عمران/103) فأخذ رسول الله (ص) یده فوضعها علی کتف علی فقال : " یا أعرابی! هذا حبل الله فاعتصم به" [المناقب ، ج3 ، ص76] .

توسل در دعاها

1- در صحیفه سجادیه می خوانیم : قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک بِحَقِّ هَذَا الشَّهْرِ ، وَ بِحَقِّ مَنْ تَعَبَّدَ لَک فِیهِ مِن ابْتِدَائِهِ إِلَی وَقْتِ فَنَائِهِ مِنْ مَلَک قَرَّبْتَهُ ، أَوْ نَبِی أَرْسَلْتَهُ ، أَوْ عَبْدٍ صَالِحٍ اخْتَصَصْتَهُ [صحیفه سجادیه ، دعای 44] .

2- قَالَ الْحُسَینُ (ع) : اللهم إنا نتوجه إلیک فی

هذه العشیه التی شرفتها و عظمتها بمحمد نبیک و رسولک و خیرتک من خلقک و أمینک علی وحیک [بلدالأمین ، ص256] .

3- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بذمه الإسلام أتوسل إلیک و بحرمه القرآن أعتمد علیک و بحق محمد و آل محمد أتقرب إلیک [المصباح کفعمی ، ص378] .

4- قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : رَبِّ صَلِّ عَلَی أَطَایبِ أَهْلِ بَیتِهِ الَّذِینَ اخْتَرْتَهُمْ لِأَمْرِک ، وَ جَعَلْتَهُمْ خَزَنَهَ عِلْمِک ، وَ حَفَظَهَ دِینِک ، وَ خُلَفَاءَک فِی أَرْضِک ، وَ حُجَجَک عَلَی عِبَادِک ، وَ طَهَّرْتَهُمْ مِنَ الرِّجْسِ وَ الدَّنَسِ تَطْهِیراً بِإِرَادَتِک ، وَ جَعَلْتَهُمُ الْوَسِیلَهَ إِلَیک ، وَ الْمَسْلَک إِلَی جَنَّتِک [صحیفه سجادیه ، دعای 47] .

سلمان حدیثی را از پیامبر (ص) نقل می کند که خداوند می فرماید : "هرکس هر حاجتی و گرفتاری دارد مرا به محمّد وآل محمّد بخواند من حاجت او را روا می کنم". بعضی به عنوان استهزاء به سلمان گفتند : پس چرا خودت از خدا نمی خواهی تا بدین وسیله تو را بی نیازترین مردم قرار دهد؟ سلمان گفت : من خداوند را خواندم و به وسیله آنها چیزی بهتر از دنیا خواستم. از او خواستم :

1- زبانی ذاکر به من دهد (برای حمد و ثناء)

2- قلبی شاکر به من دهد (برای نعم)

3- بدنی صابر به من بدهد (برای تحمل مشکلات)

و خداوند هم چین عطائی به من فرمود : و هو أفضل من ملک الدنیا بحذافیرها ، و ما تشتمل علیه من خیراتها مائه ألف ألف مره. [تفسیرالإمام العسکری ، ص68] .

از امام باقر (ع) نقل شده که فرمودند : "بنده ای سالهای

زیادی در جهنم قرار گرفت ، سپس از خدا به حق محمدو آل محمد می خواهد که به او رحم شود. خداوند هم به جبرئیل دستور داد که فوراً او را از جهنّم خارج کنند بعد فرمودند : بِه عزت و جلالملَوْ لَا مَا سَأَلْتَنِی بِهِ لَأَطَلْتُ هَوَانَک وَ لَکنِّی حَتَمْتُ عَلَی نَفْسِی أَنْ لَا یسْأَلَنِی عَبْدٌ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیتِهِ إِلَّا غَفَرْتُ لَهُ مَا کانَ بَینِی وَ بَینَهُ وَ قَدْ غَفَرْتُ لَک الْیوْمَ [أمالی صدوق ، ص672] .

شخصی اعرابی خدمت پیامبر (ص) آمد و گفت : یا محمّد ! أخبرنی عما فی بطن ناقتی. [قصص الأنبیاءراوندی ، ص295] . تا بفهمم کلامت حق است و به پروردگارت ایمان بیاورم. پیامبر (ص) فرمودند : "علی (ع) تو را راهنمائی می کند". علی (ع) آمد و سر به سوی آسمان فرمود : اللهم إنی أسألک بحق محمد و أهل بیت محمد و بأسمائک الحسنی و بکلماتک التاماتاین ناقه صحبت کند و خبر از ما فی بطنش بدهد. در آن هنگام ناقه رو به علی (ع) گفت : یا أمیر المؤمنین ! إنه رکبنی یوما و هو یرید زیاره ابن عم له و واقعنی فأنا حامل منه فقال الأعرابی : ویحکم النبی هذا أم هذا؟ فقیل هذا النبی و هذا أخوه و ابن عمه فقال الأعرابی أشهد أن لا إله إلا الله و أنک رسول الله

5. توسل از نظر روایات اهل سنت

1- قال رسول اللهصلی الله علیه و آله و سلم : اسئلوا الله لی الوسیله فانها درجه فی الجنه لاینالها الّا عبد واحد و ارجو ان اکون انا هو [التوسل و الوسیله لابن تیمیه ، ص43 بنقل

از توسّل تألیف آقای ضیاءآبادی ص31] .

2-...آتِ مُحَمَّداً الْوَسِیلَةَ [بحارالأنوار ، ج81 ، ص179] . پیامبر اکرم (ص) در ضمن دعائی هنگام شنیدن اذان فرمود.

نکته : تمام موجودات حتی رسول خدا (ص) در مقام تقرّب به خدا دنبال وسیله می گردند؛ هرچند وسیله آن جناب با وسائل سایر ممکنات ، تفاوت بسیار دارد. [التوسل و الوسیله ، ص42] .

3- قال علی (ع) : أَفْضَلُ مَا تَوَسَّلَ بِهِ الْمُتَوَسِّلُونَ [علل الشرائع ، ج1 ، ص247] .

1-الْإِیمَانُ بِاللَّهِ و رسوله و الجهاد فی سبیل الله

2-و کلمه الإخلاص

3-اقام الصلوه

4-و إیتاء الزکاه

5-و صوم شهر رمضان

6-و حج البیت

7-وَ صِلَةُ الرَّحِمِ

8-وَ صَدَقَةُ السِّرِّ

9-صدقه العلانیه

10-وَ صَنَائِعُ الْمَعْرُوفِ (المعروف؛ یعنی کارهای نیک)

تبصره : همه این موارد از مصادیق وسیله اند و سبب رسیدن به قرب خدا می باشند. [حدیث از شرح نهج البلاغه ابن میثم ، ج3 ، ص72 ، خطبه107] .

سمهودی که از علمای معروف شافعی است می گوید :

پیامبر را به کمک طلبیدن و مقام او را به پیشگاه پروردگار خدا به شفاعت بردن ، کار انبیاء و مرسلین بوده و سیره صلحاء چه در حال حیات و چه بعد از ممات آن حضرت ، چه در عالم برزخ و چه در قیامت و حتّی پیش از خلقت. [وفاءالوفاء ، ج4 ، ص1371] .

4- آنگاه از قول (حاکم نیشابوری) از عمربن خطّاب نقل می کند که رسول خدا (ص) فرمود : "پس از این که آدم (ع) مرتکب خطیئه (ترک اولی) شد ، در مقام توبه برآمده و به پیشگاه خدا عرضه داشت : یا ربّ اسئلک بحق محمّد (ص) لمّا غفرتَ لیپروردگارا به

حق پیامبرت محمد (ص) از تو خواستارم مرا بیامرزی.

خدا فرمود : ای آدم چگونه محمد (ص) را شناختی و حال آنکه او را نیافریده ام؟! عرض کرد : چون از روح خود در من دمیدی به پایه های عرش نظر کردم و دیدم نوشته است : لا اله الّا الله محمّد رسول الله (ص) فهمیدم که او محبوب ترین خلق تست که نام او را در کنار نامت قرار داده ای. فرمود : ای آدم راست گفتی او احبّ خلق پیش من است و چون به حق او قسمم دادی ترا بخشیدم و اگر محمد (ص) نبود ترا نمی آفریدم. [وفاءالوفاء ، ج4 ، ص1371] .

5- سالی منصور دوانیقی ، دومین خلیفه عباسی به حج رفت و به زیارت قبر پیامبر (ص) مشرف شد. (مالک) که رئیس فرقه مالکیه که یکی از چهار فرقه اهل تسنّن بود در اثناء زیارت به او گفت : ای امیر! اینجا حرم رسول خدا است؛ صدای خود را آهسته کن که خدا می فرماید : لا تَرْفَعُوا أَصْواتَکمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِی [حجرات/2] .

هم چنین در مدح کسانی که آهسته در محضر رسول خدا (ص) حرف می زنند می فرماید : إِنَّ الَّذِینَ یغُضُّونَ أَصْواتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ أُولئِک الَّذِینَ امْتَحَنَ اللّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوی لَهُمْ مَغْفِرَهٌ وَ أَجْرٌ عَظِیمٌ [حجرات/3] .

هم چنین در نکوهش قوم دیگری که رعایت ادب نمی کنند می فرماید : إِنَّ الَّذِینَ ینادُونَک مِنْ وَراءِ الْحُجُراتِ أَکثَرُهُمْ لا یعْقِلُونَ [حجرات/4] .

و از طرفی حرمت رسول خدا (ص) در حال مماتش چون حرمت وی در حال حیات است.

(منصور) از این سخن آگاه شد و تواضع نمود ، سپس

به (مالک) گفت : ای ابا عبداللّه (کنیه مالک است) آیا در حال دعا و خواندن خدا رو به قبله کنم یا رو به رسول خدا (ص) آورم؟ (یعنی : رو به قبر مطهّر آن حضرت نموده و خدا را بخوانم.)

مالک گفت : لِمَ تَصْرِفُ وجهک عنه و هو وسیلتک و وسیله ابیک ادم (ع) الی اللّه یوم القیامه بل استَقْبِلْهُ و استشفِعْ به فیشفّعک اللّه تعالی قال اللّه تعالی : وَ لَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جاوک فَاسْتَغْفَرُوا اللّهَ وَ اسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللّهَ تَوّاباً رَحِیماً [نساء/64] .

6- سواد بن قارب که از صحابه است در محضر رسول خدا (ص) به عنوان استشفاء و توسّل ، قصیده ای انشاء نموده و ضمن آن گفت :

[اختصاص مفید ، ص183] .

یعنی : ای رسول خدا (ص) تو در میان پیامبران ، نزدیک ترین وسیله به درگاه خدا هستی. ای فرزند گرامی تران پاک تران ، تو شفیع من باش در روزی که هیچ شفاعت کننده ای قادر بر رفع کم ترین بلا از سوادبن قارب نخواهد بود.

نکته : چنانکه پیداست آن مرد صحابی پیامبر اکرم (ص) را هم به عنوان (وسیله) تعبیر نموده و هم از آن حضرت تقاضای (شفاعت) کرده است و رسول خدا (ص) نیز (توسّل و استشفاع) را با سکوت خود تقریر و امضاء فرموده است. [کشف الارتیاب ، ص310] .

7- سمهودی می نویسد : هرگاه خشک سالی پیش می آمد ، عمر از طریق توسّل به عبّاس بن عبدالمطّلب به استسقا می پرداخت و می گفت : اللّهمّ انّا کنّا اذا قَحَطْنا توسّلنا الیک بنبینا فَتسقینا و انّا نتوسّل الیک

بعمّ نبینا فَاسْقِنا.

و باز عمر در روایت دیگری می گفت : اللّهمّ انّا نستسقیک بعمّ نبیک و نستشفع الیک بشَیبته.خدایا ما به وسیله عموی پیامبرت باران می خواهیم و موی سفید او را شفیع می آوریم. [وفاءالوفاء ، ج4 ، ص1375] .

8- باز سمهودی گفته است : در یکی از سال ها بعد از وفات رسول خدا (ص) مردم مدینه به قحطی شدیدی مبتلا شدند ، شکایت به عایشه همسر پیامبر بردند ، او گفت : رو به قبر رسول خدا (ص) آورده و از سقف قبر مطهّر ، روزنه ای به سمت آسمان بگشائید آنچنان که حائلی بین قبر شریف و آسمان باقی نماند ، طبق این دستور عمل کردند در نتیجه باران فراوان نازل گشت و گیاهان روئیده و شتران فربه شدند. [وفاءالوفاء ، ج1 ، ص560] .

9- ابن عبدالبرّ مالکی در کتاب (الاستیعاب) آورده است : مردم در زمان عمر به قحطی مبتلا شدند ، در آن ایام مردی از مسلمانان نزد قبر مطهّر پیامبر اکرم (ص) آمد و گفت : یا رسول الله! اِسْتَسْقِ لامّتک فانّهم قدهلکوا.او با این سخن ، توسّل به آن حضرت جست و کَسی هم به او اعتراض نکرد. [الدعوه الاسلامیه ، ج2 ، ص207 ، به نقل از توسّل آقای ضیاءآبادی ص45] .

10- ابوبکر کنار قبر رسول خدا (ص) می آمد و می گفت : یا محمّد انی اتوسّل الیک.

این بیان نشان می دهد که توسّل به رسول خدا (ص) و قبر مطهر آن حضرت عادت ابوبکر بوده و مکرّر از او صادر می شده است. [الدعوه الاسلامیه ، ج2 ، ص207] .

11- طبرانی در کتاب

(کبیر) آورده است :

مردی به خاطر حاجتی که به عثمان بن عفّان داشت چند مرتبه به دستگاه حکومت او مراجعه کرد ، امّا توجّهی به او ننمود تا آنکه روزی به عثمان بن حنیف (از اصحاب رسول خدا (ص)) برخورد و از بی مهری عثمان به او شکایت کرد. ابن حنیف گفت : به محلّ وضو برو و وضو بساز ، آن گاه در مسجد دو رکعت نماز بخوان سپس بگو : اللّهمّ انی اسئلک و اتوجه الیک بنبینا محمد (ص) نبیّ الرحمه یا محمد (ص) انی اتوجه بک الی ربک ان تقضی حاجتی.او رفت و چنان عمل نمود و تا به در خانه عثمان رسید ، دربان دستش را گرفت و نزد عثمان برد و در کنار عثمان نشانید ، عثمان نه تنها حاجتش را برآورد ، بلکه گفت : از این به بعد هر حاجتی که داشتی نزد ما بیا. مرد با تعجب خارج شد و به نزد ابن حنیف رفت و به او گفت : خدا به تو جزای نیک بدهد که نزد عثمان شفاعتم کردی.

ابن حنیف گفت : به خدا قسم که من حرفی نزد عثمان نزدم ، ولی رمز کار این است که روزی در محضر رسول خدا (ص) بودم مرد نابینائی وارد شد و از نابینائی شکایت کرد. پیامبر فرمود : اگر بخواهی دعا می کنم وگرنه صبر کن. گفت : ای رسول خدا کسی را ندارم که دستم را بگیرد و راهم ببرد ، لذا کار بر من دشوار شده است. پیامبر فرمودند : "به محلّ وضو برو و وضو بگیر و دو رکعت نماز بخوان و پس

از آن بگو : اللّهمّ انی اسئلک و اتوجه الیک بنبینا محمد (ص) . ابن حنیف گفت : به خدا قسم ما هنوز مشغول سخن گفتن بودیم که همان مرد وارد مجلس شد در حالتی که بینا شده بود و گوئی اصلاً کور نبوده است. [وفاءالوفاء ، ج4 ، ص1373 - کشف الارتیاب ، ص311] .

چند نکته : 1- از این روایت می فهمیم که : جواز (توسّل) و (استشفاء) به رسول خدا (ص) در حیات آن حضرت چنان که مرد کور عمل کرده است.

2- جواز (توسل) و (استشفاء) به رسول خدا (ص) پس از وفات رسول خدا به طوریکه مرد محتاج به عثمان از طریق راهنمائی (ابن حنیف) انجام داده است و حاجت روا گردیده.

3- جواز خواندن پیامبر و طلب حاجت از او چه در زمان حیات و چه پس از وفات ، چنانکه جملهیا محمد انی اتوجه بک الی ربک ان تقضی حاجتیکه ضمن دعای مزبور آمده شاهد گویای مدعا است و مخصوصاً لازم است در جمله ان تقضی حاجتی دقت شود که به صیغه مخاطب است و از شخص رسول خدا درخواست قضاء حاجت شد. [توسل ، ضیاءآبادی ، ص45] .

یک نکته عجیب : با این روایاتی که نقل کردیم تعجب از (قصیمی) صاحب کتاب (الصراع بین الاسلام و الوثنیه) است که با لحنی قاطع و عامّ می گوید : زمینه توسل و استشفاء و طلب حاجات از رسول خدا روایتی نرسیده نه به سند صحیح و نه به سند ضعیف. و عین عبارت منقوله از وی چنین است : فما جاء بسند صحیح و لا ضعیف انّ احداً من

الصحابه قال یا رسول الله... [الدعوه الاسلامیه ، ج2 ، ص204] .

ابن حجرمکی (در کتاب صواعق) از امام شافعی نقل می کند که او چنین می گفت :

[المناقب ، ج2 ، ص151] .

[التوصل الی حقیقه التوسل 329] ./

در تفسیر آلوسی (روح المعانی ، ج4 ، ص114و 115) چنین می گوید : بعد از اتمام این گفتگوها من مانعی در توسّل به پیشگاه خداوند به مقام پیامبر (ص) نمی بینم چه در حال حیات پیامبر و چه بعد از رحلت او... و توسّل جستن به مقام غیر پیامبر و چه بعد از رحلت او... و توسّل جستن به مقام غیر پیامبر در پیشگاه خدا نیز مانعی ندارد. به شرط آنکه او حقیقتاً در پیشگاه خدا مقامی داشته باشد. [نمونه ، ج4 ، ص369] .

از بیهقی نقل شده که در زمان خلیفه دوم قحطی شد ، بلال به همراهی عده ای از صحابه بر سر قبر پیامبر (ص) آمد و چنین گفت : یا رسول الله ! استسق لامّتک... فانّهم قد هلکوا... [التوصل الی حقیقه التوسّل ، ص253] .

از ابوهریره نقل شده عن النبی (ص) : قال الله تعالی.... ای آدم (ع) به عزت و جلالم هیچ بنده نباشد که مقدار خردلی بغض اینها (اهل بیت (ع)) را داشته باشد و نزد من آید مگر که وی را در دوزخ برم ...چون تو را به من حاجتی باشد به وسیله اینها به من توسّل نما و اینها را شفیع خود بساز. بعد پیامبر (ص) فرمودند : ما سفینه نجاتیم هرکه در سفینه محبت ما نشیند؛ یعنی به ما متمسّک شود

نجات یابد و هرکه از ما اعراض کند ما را وسیله نجات خود نسازد ، هلاک گردد. [منهج الصادقین ، ج3 (از دوره 10 جلدی) ، ص225] .

6. توسل به اهل بیت (علیهم السلام)

1. مقام اهل بیت (علیهم السلام)

سه نفر در غاری گرفتار آمدند و هیچ راه گریزی نداشتند ، به یاد این کلام حضرت موسی (ع) افتادند که فرموده بود : هرگاه گرفتاری سختی برایتان اتفاق افتاد خدا را به محمّد (ص) و آل او بخوانید.فقالوا [تعالوا] ندعوا الله بمحمد الأشرف الأفضل و بآله الطیبین و یذکر کل واحد منا حسنه من حسناته التی أراد الله بها ، فلعل الله أن یفرج عنا [تفسیرالإمام العسکری ، ص398] . و خداوند آنها را نجات داد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ یقُولُ فَمَنْ سَأَلَنِی بِهِمْ فَإِنِّی لَا أَرُدُّ دُعَاءَهُ وَ کیفَ أَرُدُّ دُعَاءَ مَنْ سَأَلَنِی بِحَبِیبِی وَ صَفْوَتِی وَ وَلِیی وَ حُجَّتِی وَ رُوحِی وَ نُورِی وَ آیتِی وَ بَابِی وَ رَحْمَتِی وَ وَجْهِی وَ نِعْمَتِی أَلَا وَ إِنِّی خَلَقْتُهُمْ مِنْ نُورِ عَظَمَتِی وَ جَعَلْتُهُمْ أَهْلَ کرَامَتِی وَ وَلَایتِی [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص102] . [تفسیرالإمام العسکری ، ص385] .

2. تعظیم پروردگار

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ قَالَ لآِدَمَ (ع) أَنْتَ عَصَیتَنِی بِأَکلِ الشَّجَرَهِ فَعَظَّمْنِی بِالتَّوَاضُعِ لِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ تُفْلِحْ کلَّ الْفَلَاحِ

3. کلمات مخصوص پروردگار

قال الله تبارک وتعالی فی القرآن : فَتَلَقّی آدَمُ مِنْ رَبِّهِ کلِماتٍ فَتابَ عَلَیهِ [بقره/37] .

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِی (ص) : " عَنِ الْکلِمَاتِ الَّتِی تَلَقَّاهَا آدَمُ مِنْ رَبِّهِ فَتَابَ عَلَیهِ. قَالَ

(ص) : " سَأَلَهُ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ عَلِی وَ فَاطِمَهَ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَینِ إِلَّا تُبْتَ عَلَی فَتَابَ عَلَیهِ" [خصال صدوق ، ج1 ، ص270] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِی قَوْلِهِ تَعَالَیوَ إِذِ ابْتَلی إِبْراهِیمَ رَبُّهُ بِکلِماتٍ [(بقره/24)] هِی الْکلِمَاتُ الَّتِی تَلَقَّاهَا آدَمُ مِنْ رَبِّهِ فَتَابَ عَلَیهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص304] .

4. وسیله قرب پروردگار

وَ ابْتَغُوا إِلَیهِ الْوَسِیلَهَ [مائده/35] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ یقُولُ أَلَا فَاعْلَمُوا أَنَّ أَکرَمَ الْخَلْقِ عَلَی وَ أَفْضَلَهُمْ لَدَی مُحَمَّدٌ وَ أَخُوهُ عَلِی وَ مِنْ بَعْدِهِ الْأَئِمَّهُ الَّذِینَ هُمُ الْوَسَائِلُ إِلَی اللَّهِ [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص101] .

5. گرامی ترین و برترین نزد پروردگار

عن سلمان (ع) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ یقُولُ أَلَا فَاعْلَمُوا أَنَّ أَکرَمَ الْخَلْقِ عَلَی وَ أَفْضَلَهُمْ لَدَی مُحَمَّدٌ وَ أَخُوهُ عَلِی وَ مِنْ بَعْدِهِ الْأَئِمَّهُ الَّذِینَ هُمُ الْوَسَائِلُ إِلَی اللَّهِ [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص101] .

6. اسماء حسنای پروردگار

وَ لِلّهِ الأَْسْماءُ الْحُسْنی فَادْعُوهُ بِها [اعراف/180] .

عن الصادق (ع) : نحن والله الاسماء الحسنی ، الذی لایقبل (دعاء) من احدٍ الّا بمعرفتنا...

قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّوَ لِلّهِ الْأَسْماءُ الْحُسْنی فَادْعُوهُ بِها [(اعراف/180)] نَحْنُ وَ اللَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَی الَّتِی لَا یقْبَلُ اللَّهُ مِنَ الْعِبَادِ عَمَلًا إِلَّا بِمَعْرِفَتِنَا [کافی ، ج1 ، ص143] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَحْنُ وَ اللَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَی الَّذِی لَا یقْبَلُ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِمَعْرِفَتِنَا [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص42] .

7. محبوب ترین اسماء نزد پروردگار

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : يا

جَابِرُ! إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَدْعُوَ اللَّهَ فَيسْتَجِيبَ لَک فَادْعُهُ بِأَسْمَائِهِمْ فَإِنَّهَا أَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [اختصاص مفيد ، ص223] .

7. توسل پیامبران

1. حضرت آدم (ع)

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِذَا كانَ يوْمُ الْقِيامَهِ لَمْ يبْقَ مَلَک مُقَرَّبٌ وَ لَا نَبِی مُرْسَلٌ وَ لَا مُومِنٌ مُمْتَحَنٌ إِلَّا وَ هُوَ يحْتَاجُ إِلَيهِمَا فِی ذَلِک الْيوْمِ [كافی ، ج2 ، ص562] .

2. حضرت نوح (ع)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ نُوحاً لَمَّا رَكِبَ السَّفِينَهَ وَ خَافَ الْغَرَقَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ لَمَّا أَنْجَيتَنِی مِنَ الْغَرَقِ فَأَنْجَاهُ اللَّهُ مِنْهُ [أمالی صدوق ، ص218] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : لَمَّا أَشْرَفَ نُوحٌ عَلَى الْغَرَقِ دَعَا اللَّهَ بِحَقِّنَا فَدَفَعَ اللَّهُ عَنْهُ الْغَرَقَ [قصص الأنبياء راوندی ، ص105] .

3. حضرت یوحناء (ع)

فی تفسير العسكری : قَالَ كالِبُ بْنُ يوحَنَّا : اللَّهُمَّ بِجَاهِهِمْ جَوِّزْنِی عَلَى مَتْنِ هَذَا الْمَاءِ [ثُمَّ أَقْحَمَ فَرَسَهُ فَرَكضَ عَلَى مَتْنِ الْمَاءِ] وَ إِذَا الْمَاءُ تَحْتَهُ كأَرْضٍ لَينَهٍ حَتَّى بَلَغَ آخِرَ الْخَلِيجِ ثُمَّ عَادَ رَاكِضاً ثُمَّ قَالَ لِبَنِی إِسْرَائِيلَ : يا بَنِی إِسْرَائِيلَ ! أَطِيعُوا مُوسَى فَمَا هَذَا الدُّعَاءُ إِلَّا مِفْتَاحُ أَبْوَابِ الْجِنَانِ وَ مَغَالِيقِ أَبْوَابِ النِّيرَانِ وَ مُسْتَنْزِلُ الْأَرْزَاقِ وَ جَالِبٌ عَلَى عَبِيدِ اللَّهِ وَ إِمَائِهِ رِضَاءَ الْمُهَيمِنِ الْخَلَّاقِ. [تفسيرالإمام العسكری ، ص245] .

4. حضرت ابراهیم (ع)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَمَّا أُلْقِی فِی النَّارِ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ لَمَّا أَنْجَيتَنِی مِنْهَا فَجَعَلَهَا اللَّهُ عَلَيهِ بَرْداً وَ سَلَاماً [جامع الأخبار ، ص8] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : لَمَّا رُمِی إِبْرَاهِيمُ فِی النَّارِ دَعَا

اللَّهَ بِحَقِّنَا فَجَعَلَ اللَّهُ عَلَيهِ النَّارَ بَرْداً وَ سَلَاماً [قصص الأنبياء راوندى ، ص105] .

5. حضرت يعقوب (ع)

جبرئيل نزد حضرت يعقوب آمد فَقَالَ : أَ لَا أُعَلِّمُک دُعَاءً يرُدُّ اللَّهُ بِهِ بَصَرَک وَ يرُدُّ عَلَيک ابْنَيک قَالَ بَلَى قَالَ فَقُلْ مَا قَالَهُ أَبُوک آدَمُ فَتَابَ اللَّهُ عَلَيهِ وَ مَا قَالَهُ نُوحٌ فَاسْتَوَتْ سَفِينَتُهُ عَلَى الْجُودِى وَ نَجَا مِنَ الْغَرَقِ وَ مَا قَالَهُ أَبُوک إِبْرَاهِيمُ خَلِيلُ الرَّحْمَنِ حِينَ أُلْقِى فِى النَّارِ فَجَعَلَهَا اللَّهُ عَلَيهِ بَرْداً وَ سَلَاماً قَالَ يعْقُوبُ وَ مَا ذَلِک يا جَبْرَئِيلُ؟ فَقَالَ : قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُک بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ عَلِى وَ فَاطِمَةَ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَينِ (ع) أَنْ تَأْتِينِى بِيوسُفَ وَ بِنْيامِينَ جَمِيعاً وَ تَرُدَّ عَلَى عَينِى فَقَالَهُ فَمَا اسْتَتَمَّ يعْقُوبُ هَذَا الدُّعَاءَ حَتَّى جَاءَ الْبَشِيرُ فَأَلْقَى قَمِيصَ يوسُفَ عَلَيهِ فَارْتَدَّ بَصِيراً [أمالى صدوق ، ص250] .

6. حضرت موسى (ع)

عن النبى (ص) : وانّ موسى لمّا القى عصاه و اوحس ؟؟ فى نفسه خيفه قال : اللهم انّى اسئلک بحق محمد و آل محمد لمّا اَمَنْتَنى ، فقال : له الله عزوجل : لاتخف انّک انت الاعلى.

اوجس فى نفسه خيفه : ترسيد و به دلش ترس راه پيدا كرد. [وسايل ، ج4 ، ص1141] .

عن الرضا (ع) : ...قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ مُوسَى لَمَّا ضَرَبَ طَرِيقاً فِى الْبَحْرِ دَعَا اللَّهَ بِحَقِّنَا فَجُعِلَ يبَساً [قصص الأنبياء راوندى ، ص105] .

7. حضرت عيسى (ع)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ مُوسَى لَمَّا أَلْقَى عَصَاهُ وَ أَوْجَسَ فِى نَفْسِهِ خِيفَةً قَالَ : اللَّهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُک بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ لَمَّا آمَنْتَنِى فَقَالَ لَهُ اللَّهُ عَزَّ

وَ جَلَّ لَا تَخَفْ إِنَّکَ أَنْتَ الْأَعْلَی [أمالی صدوق ، ص218] .

5. آثار توسل

1. نصرت پروردگار

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ألا فاذکروا یا أمه محمد ! ، محمدا و آله عند نوائبکم و شدائدکم لینصر الله به ملائکتکم علی الشیاطین الذین یقصدونکم.

ذکر الله و قال لا حول و لا قوه إلا بالله العلی العظیم ، و صلی الله علی محمد و آله الطیبین [تفسیرالإمام العسکری ، ص396] .

دنباله روایت پیامبر (ص) می فرمایند : "هریک از شما یک ملک طرف راست دارید که خوبی ها را می نویسد و یک ملک طرف چپ دارید که بدی ها را می نویسد و با او دو شیطان است که انسان را گول می زنند. پس اگر در قلب یکی از شما وسواسی یافت شد وذَکرَ الله و قال لاحول و لا قوه الّا بالله العلی العظیم و صلی الله علی محمد و آله الطیبین ، این دو شیطان به عقب برگردند و از او دور می شوند و نزد ابلیس شکایت می کنند و زمانی که به خاطر ذکر خداوند و صلواتِ انسان نتوانستند به انسان غلبه کنند به ابلیس می گویند هیچ راهی نیست مگر اینکه با لشکرت به جنگ این شخص بروی. لذا ابلیس حرکت می کند.

در آن هنگام فیقول الله تعالی للملائکه : هذا إبلیس قد قصد عبدی فلانا ، أو أمتی فلانه بجنوده ألا فقاتلوهمدر این هنگام ملائکه با آنها مقابله می کنند و آنها را تار و مار و او را اسیر می کنند و کتک می زنند و مجروح می کنند و این جراحت تا مادامی که بنده مشغول ذکر و طاعت و صلوات باشد ادامه دارد و الّا قضیه بر عکس

می شود و شیطان بر آن شخص مسلّط می شود". [بحار ، ج94 ، ص12] .

2. آمرزش

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی حَتَمْتُ عَلَی نَفْسِی أَنْ لَا یسْأَلَنِی عَبْدٌ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیتِهِ إِلَّا غَفَرْتُ لَهُ مَا کانَ بَینِی وَ بَینَهُ وَ قَدْ غَفَرْتُ لَک الْیوْمَ [ثواب الأعمال ، ص154] .

عن الصادق (ع) : شخصی پرده کعبه را گرفته و خداوند را به محمد و آلش قسم داد که گناهانش را ببخشد ندا رسید : عَنِ الْإِمَامِ جَعْفَرٍ الصَّادِقِ (ع) : یا شَیخُ ! کانَ ذَنْبُک عَظِیماً وَ لَکنْ غَفَرْنَا لَک جَمِیعَ ذُنُوبِک بِحُرْمَهِ شُفَعَائِک فَلَوْ سَأَلْتَنَا ذُنُوبَ أَهْلِ الْأَرْضِ لَغَفَرْنَا لَهُمْ غَیرَ عَاقِرِ النَّاقَهِ وَ قَتَلَهِ الْأَنْبِیاءِ وَ الْأَئِمَّهِ الطَّاهِرِینَ (ع) [الفضائل ، ص66] .

3. سعادت ورستگاری

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ دَعَا اللَّهَ بِنَا أَفْلَحَ وَ مَنْ دَعَاهُ بِغَیرِنَا هَلَک وَ اسْتَهْلَک [أمالی طوسی ، ص172] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ قَالَ لآِدَمَ (ع) أَنْتَ عَصَیتَنِی بِأَکلِ الشَّجَرَهِ فَعَظَّمْنِی بِالتَّوَاضُعِ لِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ تُفْلِحْ کلَّ الْفَلَاحِ وَ زَالَتْ عَنْک وَصْمَهُ الزَّلَّهِ فَادْعُنِی بِمُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّیبِینَ لِذَلِک فَدَعَاهُ بِهِمْ فَأَفْلَحَ کلَّ الْفَلَاحِ [احتجاج ، ج1 ، ص53] .

4. هدایت ونجات

تفسیر امام العسگری (ع) : قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْکرِی (ع) : قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی وَ لَوْ أَقْسَمَ عَلَی بِهَا إِبْلِیسُ لَهَدَیتُهُ وَ لَوْ أَقْسَمَ عَلَی بِهَا نُمْرُودُ أَوْ فِرْعَوْنُ لَنَجَّیتُهُمْ [تفسیرالإمام العسکری ، ص255] .

5. آثار توسل به اهل بیت (علیهم السلام)

الف : روشن نگاه داشتن خط رهبری معصوم.

ب : ترسیم خط الهی ائمه و خط ابلیسی

مخالفان ائمه و عکس العمل نشان دادن.

ج : غفلت زدائی که رهبران ما باید که باشند و چرا دیگران شدند.

د : توجه به اینکه در راه حق باید از همه چیز گذشت.

ه : عواطف را تند کردن و احساسات را شوراندن.

و : نترسیدن و مسئله خون بر شمشیر پیروز است را احیاء کردن.

2- توسل به امام معصوم تنها برای رفع گرفتاری ها نیست. حبل الله برای نجات است و بیرون آمدن از چاه فساد است.

3- لزوم تولّی و تبرّی برای تعقیب همین اهداف است پس زنده باد آن توسّلاتی که زمینه ساز سوز و شور و حرکت باشد و خدا عنایتی فرماید به توسّلی که نتیجه اش سکوت و ترس و خاموشی و انتظار مرگ بار باشد.

4- علاوه بر این خود واسطه قرار دادن اولیاء و مردان خدا یک وسیله قهری است برای سوق دادن مردم به کمالات معنوی. می گویند : شخصی (ظاهراً سکاکی) از آهن چیز ظریفی ساخته خدمت سلطان آورد. همین که خواست به او دقت کند خبر دادند فلان عالم می آید سلطان سراپا از جا برخاست و توجه به عالم کرد. سکاکی تکانی خورد و به فکر افتاد.

6. جواب به شبهات توسل

1- هر دعا و دعوت و استمداد از غیر خدا شرک استوَ أَنَّ الْمَساجِدَ لِلّهِ فَلا تَدْعُوا مَعَ اللّهِ أَحَداً [جن/18] .

ج : ولی باید توجه داشت که شرک در صورتی است که به عنوان الوهیت کسی دیگر را بخواند ، به دلیل : در آیه دیگر می خوانیم : وَ مَنْ یدْعُ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ لا بُرْهانَ لَهُ بِهِ [مومنون/117] .

- هر استمداد از غیر خدا شرک نیست به دلیل : تَعاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ

التَّقْوى [مائده/2] .

وَ إِنِ اسْتَنْصَرُوكمْ فِى الدِّينِ فَعَلَيكمُ النَّصْرُ [انفال/72] .

كما قالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيمَ لِلْحَوارِيينَ مَنْ أَنْصارِى إِلَى اللّهِ [صف/14] .

اذْكرْنِى عِنْدَ رَبِّک [يوسف/42] .

حَتّى إِذا أَتَيا أَهْلَ قَرْيهٍ اسْتَطْعَما أَهْلَها [كهف/77] .

فَأَعِينُونِى بِقُوَّهٍ [كهف/95] .

قالَ يا أَيهَا الْمَلَوا أَيكمْ يأْتِينِى بِعَرْشِها [نمل/38] .

- محمد بن عبدالوهاب می گوید : خواندن غیر خدا و استغاثه به غیر خدا سبب ارتداد و خروج از دین و مشرک و بت پرست و مهدورالدم و.... می گردد.

- ایمان به قدرتی مستقل از قدرت خدا شرک است ، ولی استمداد از قدرتها با توجه به اینکه همه چیز را از خدا بداند مانعی ندارد.فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيكونُ طَيراً بِإِذْنِ اللّهِ وَ أُبْرِئُ الأَكمَهَ وَ الأَبْرَصَ وَ أُحْى الْمَوْتى بِإِذْنِ اللّهِ [آل عمران/49] .

- کار خدا را نباید به دیگران نسبت داد ؛ همین که ابوحنیفه شنید که امام صادق (ع) بعد از غذا فرمود : "الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ اللَّهُمَّ هَذَا مِنْک وَ مِنْ رَسُولِک (ص) " فَقَالَ أَبُو حَنِيفَهَ : يا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ! أَ جَعَلْتَ مَعَ اللَّهِ شَرِيكاً؟ فَقَالَ : لَهُ وَيلَک إِنَّ اللَّهَ يقُولُ فِى كتَابِهِ "وَ ما نَقَمُوا إِلّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ " (توبه/74) وَ يقُولُ فِى مَوْضِعٍ آخَرَ "وَ لَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا ما آتاهُمُ اللّهُ وَ رَسُولُهُ وَ قالُوا حَسْبُنَا اللّهُ سَيوتِينَا اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ رَسُولُهُ " (توبه/59) فَقَالَ : أَبُو حَنِيفَهَ وَ اللَّهِ لَكأَنِّى مَا قَرَأْتُهُمَا قَطُّ من كتاب الله و لا سمعتهما إلا فى هذا الوقت فقال أبو عبد الله (ع) : " بلى

قد قرأتهما و سمعتهما و لكن الله تعالى أنزل فيک و فی أشباهک "أَمْ عَلی قُلُوبٍ أَقْفالُها " (محمد/24) و قال "كلّا بَلْ رانَ عَلی قُلُوبِهِمْ ما كانُوا يكسِبُونَ " (مطففين/14) " [كنزالفوائد ، ج2 ، ص36] .

- امروز معنای شرک را بدانیم تا جواب اشکالات را بدهیم : شرک؛ یعنی کسی یا چیزی را خدا بدانیم یا عبادت کنیم به عنوان این که او خداست یا حاجت از کسی خواهیم به عنوان این که او مستقل در تأثیر است. این است شرک که قرآن و عقل آن را ردّ می کند و می فرماید : أَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً قُلْ هاتُوا بُرْهانَكمْ [انبياء/24] .

وَ يعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ ما لا يضُرُّهُمْ وَ لا ينْفَعُهُمْ وَ يقُولُونَ هولاءِ شُفَعاونا عِنْدَ اللّهِ [يونس/18] .

اکنون که معنای شرک روش شد ، پس :

الف : تواضع و فروتنی در مقابل بزرگان شرک نیست؛ مگر ملائکه در برابر آدم سجده نکردند؟وَ إِذْ قُلْنا لِلْمَلائِكهِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلاّ إِبْلِيسَ أَبی وَ اسْتَكبَرَ وَ كانَ مِنَ الْكافِرِينَ [بقره/34] . آیا خدا امر به شرک کرد یا سجده به خاطر تواضع بود؟ سجده به عنوان عبادت که نبود به عنوان کرنش بود.

- مگر خدا تعریف مردمی را نمی کند كهأَذِلَّهٍ عَلَی الْمُومِنِينَ أَعِزَّهٍ عَلَی الْكافِرِينَ [مائده/54] .

تواضع و ذلیل شدن در برابر مردم با ایمان را خدا دوست دارد.

مگر قرآن نمی گوید : وَ رَفَعَ أَبَوَيهِ عَلَی الْعَرْشِ وَ خَرُّوا لَهُ سُجَّداً وَ قالَ يا أَبَتِ هذا تَأْوِيلُ رُءْيای مِنْ قَبْلُ [يوسف/100] . پس شفا خواستن از ائمه شرک نیست. ما

آنان را نمی پرستیم و نه خدا می دانیم.

سئوال 2 : استمداد از زنده غیر از شخص مرده است.

ج : مرده هم حیات برزخی دارد : بَلْ أَحْياءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يرْزَقُونَ [آل عمران/169] . به علاوه زنده و مرده دردُونِ اللّهِبودن فرقی نمی کند

سئوال 3 : إِنَّک لا تُسْمِعُ الْمَوْتی [نمل/80] .وَ ما أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِی الْقُبُورِ [فاطر/22] .

مرده دلان ، تشبیه به مردگان شده اند که هرگز نمی شوند به آنها توسل کرد پس توسل به مرده ممنوع است.

ج : قرآن برای اولیاء حیات برزخی معتقد است و ما با زنده های برزخ گفتگو می کنیم.

وَ لا تَقُولُوا لِمَنْ يقْتَلُ فِی سَبِيلِ اللّهِ أَمْواتٌ بَلْ أَحْياءٌ وَ لکنْ لا تَشْعُرُونَ [بقره/154] .

رسول خدا (ص) بالای چاه بدر با کشتگان گفتگو کرد. همین که پرسیدند مگر می شنوند فرمود : انهم لاسمع منکم [مجمه ؟؟؟ ، ج8 ، ص296 ، نقل از صحیح مسلم ، ج8 ، ص 136 به نقل از عمربن الخطاب]

حضرت علی (ع) گاهی به وادی السلام می رفت و با آنان گفتگو می کرد و به افرادی می فرمود : لَوْ کشِفَ لَک لَرَأَيتَهُمْ حَلَقاً حَلَقاً مُحْتَبِينَ يتَحَادَثُونَ [کافی ، ج3 ، ص243] .

ج : بدعت ادخالما لیس من الدین فی الدین بقصد الدیناست. آری ، با قصد ورود ممکن است بدعت باشد ، امّا بدون قصد نه ، مثلاً سیلی به صورت یتیم به قصد ظلم حرام و به قصد نهی از منکر و تأدیب در بعضی مراحل جایز. سجده به قصد توفیق زیارت و شکر از خدا جائز ، به قصد تعظیم صاحب قبر ممنوع.

ولی

مسئله مباح را حرام کردن شما مشمولوَ لَوْ تَقَوَّلَ عَلَینا بَعْضَ الأَقاوِیلِ [حاقه/44] . می باشد.

سئوال 6 : می گویند توجه به غیر خداست.

ج : شما دعای توسل را ملاحظه کنید اوّل آن اللهم و آخر آن کلمه الله است و در همه جملاتش نسبت به خدا به چشم می خورد : توسلت بکم إلی الله و استشفعت بکم إلی الله فاشفعوا لی عند الله و استنقذونی من ذنوبی عند الله فإنکم وسیلتی إلی الله [بحارالأنوار ، ج99 ، ص249] . اگر شما سیری در آداب زیارت بکنید می بینید سراسر تکبیر و تمجید خدا و ائمه جزء عباد صالح و بندگان مطیع و خالص که مرضی خدا و آبرومند درگاه او هستند مسئله دیگری ندارند.

سئوال 7 : مگر در مذهب و کارهای خدائی پارتی بازی وجود دارد؟

ج : پارتی دو قسم است :

الف : پارتی هائی که باعث نقض قانون و از هم پاشیدن قانون می شوند و این خیانت است ، مثل اینکه شاگرد مردود توسط پارتی بازی قبول و یا شاگرد اول شود این نوع پارتی بازی ظلم به اجتماع است و این عملاً قبیح است :

ب : پارتی هائی که علاوه بر حفظ و مراعات قانون وسیله تفضّل شود ، این نوع مانعی ندارد ، مثل مأموری که قانوناً ساعات کار خود را مشغول بوده و وقت تعطیل استراحت کرده در همین حال کسی به او رجوع می کند قانوناً حقی ندارد ، امّا به خاطر شخصیت واسطه ممکن است اقدام کند و خارج از ساعت کار ، اضافه کار کند. این مأمور ساعت کار قانونی را به هم نزده و ظلمی به اجتماع

نکرده است ، بلکه خدمت اضافه کرده است آن هم به خاطر شخصیت واسطه.

8- همه داروخانه ها را بسته و فقط تربت امام حسین (ع) بخورید ، مگر می شود خاک شفا باشد؟

ج : این اشکال ها دلیل این است که ما خدا را نشناخته ایم.

مگر قدرت خدا محدود است؟

مگر اثر را چه کسی به دارو می دهد؟

چه اشکال عقلی دارد که همان خدائی که فلان اثر را به فلان دارو می دهد به قطعه خاکی بدهد مگر خدا آتش سوزنده را سرد نکرد : یا نار کونی برداً و سلاماً

البته مورد استفاده از تربت تنها در موردی است که از داروها واسباب عادی مأیوس شویم آن هم به قدر ذرّه ای تا روزنه امیدی باشد.

مگر نه اینکه خداوند به همین استشفاء گروهی را سالم کرده؟ آیا خدا با این عمل مردم را به شرک ترغیب نموده است؟

9- سجده بر خاک حسین (ع) شرک نیست؟

سجده بر فرش و زیلو و.... هم همین طور. اگر ما خاک پرستیم ، پس اهل سنت هم پشم پرستند.

از ناحیه فرقه ضاله وهّابیت 3 شبهه اساسی در مسئله توسل وارد شده است.

شبهه اول ، شبهه شرک.

آنها گویند چون شما از ائمه چیزی را می خواهید که غیر خدا هستند پس مشرکید.

جواب : گوئیم هیچ موجودی در (فاعلیت بالاستقلال) با خدا شریک نیست و هیچ اثری از آفریده ای پدید نمی آید مگر به مشیت الهی.

إِذْ قالَ اللّهُ يا عِيسَى ابْنَ مَرْيمَ اذْكرْ نِعْمَتِي عَلَيک وَ عَلى والِدَتِک إِذْ أيدْتُک بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكلِّمُ النّاسَ فِى الْمَهْدِ وَ كهْلاً وَ إِذْ عَلَّمْتُک الْكتابَ وَ الْحِكمَةَ وَ التَّوْراةَ وَ الإِنْجِيلَ وَ إِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كهَيئَةِ الطَّيرِ بِإِذْنِى فَتَنْفُخُ فِيها فَتَكونُ طَيراً

بِإِذْنِی وَ تُبْرِئُ الْأَکمَهَ وَ الْأَبْرَصَ بِإِذْنِی وَ إِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتی بِإِذْنِی وَ إِذْ کفَفْتُ بَنِی إِسْرائِیلَ عَنْک إِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَیناتِ فَقالَ الَّذِینَ کفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هذا إِلاّ سِحْرٌ مُبِینٌ

مثلاً : حضرت عیسی (ع) به اذن خدا از گِل ، شکل پرنده درست کرد و در آن می دمید پرنده می شد و کور مادرزاد و بیمار مبتلا به برص را شفا می داد و مردگان را زنده می کرد. [مائده / 110] .

بدیهی است که این را نمی گویند در کار خدا شریک شدن ، بلکه می گویند : به اذن خدا کار کردن ، زیرا آنچه کار خدائی مخصوص به خداست ، استقلال در تأثیر و ایجاد است نه مطلق ایجاد. چنان که موجودات جهان ، با موجود شدن ، شریک خدا در (وجود) نشده اند ، بلکه به اذن خدا (وجوددار) شده اند. هرچیز جز خدا هم وجودش (بالاذن) است و هم ایجادش بالاذن.

یک اشکال : تصور نشود که چون گفتیم برای رسیدن به خدا احتیاج به واسطه داریم که آنها مقرّب درگاهند ، کسی بگوید که خدا نغوذ بالله عاجز است که بدون واسطه کار راه اندازی کند ، گوئیم : این ضعف مرتبه وجودی اشیاء است که آنها را از قابلیت کسب فیض مستقیم ، محروم کرده و ناچارند که در پناه وجود سایر مراتب عالیه خلقت از رحمت عامّ مبداء فیاض استفاده کنند.

یک مثال : زنده بودن زمینیان به بودن خورشید است که اگر خورشید نباشد تمام منظومه شمسی با همه موجوداتش نابود می شود. حال آیا آفتاب شریک خداست یا خیر. این لازمه ساختمان ، زمین و...است که بی وساطت خورشید نمی توانند از فیاضیت حق استفاده کنند.

[توسل ضیاءآبادی ، ص99] .

شبهه دوم ، استعانت از (میت) و (غائب) :

می گویند : اگر ما فرضاً بپذیریم که توسّل به انسان زنده و حاضر منافات با توحید ندارد شکی نیست که توسّل به مرده و غائب شرک عظیم است. چنانکه ابن تیمیه گوید : و قدیخاطبون المیت عند قبره او یخاطبون الحیّ و هو غائب کما یخاطبونه لو کان

حاضراً حیاً و ینشدون قصائد یقول احدهم فیها : یا سیدی فلاناً....اشفع لی الی اللّه سل اللّه لنا ان ینصرنا علی عدوّنا...فهذه الانواع من خطاب الملائکه و الانبیاء و الصالحین بعد موتهم عند قبورهم و فی مغیبهم... هو اعظم انواع الشرک الموجود فی المشرکین. [التوسل و الوسیله ، ص18] .

ما می گوئیم : هیچ مطلبی به صرف ادّعا نه اثبات می گردد و نه نفی ، بلکه برای اثباتش باید به برهان متوسّل شد. اگر مخلوقی در حال (حیات) و (حضورش) مقرّب درگاه خدا بوده و دعا و شفاعتش درباره دیگران مقبول است چه مانعی دارد که در حال (غیاب) یا پس از (مرگ) نیز همچنان ، مقرّبیت باقی مانده و خاصیت اثر بخشیش به (اذن خدا) دائمی باشد. همه انسانها حیات برزخی دارند و اولیاء خدا هرگز نمی میرند.وَ لا تَحْسَبَنَّ الَّذِینَ قُتِلُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ أَمْواتاً بَلْ أَحْیاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ یرْزَقُونَ [آل عمران/169] .

می گویند سلام و صلوات به پیامبر نمی رسد و او از سلام و کلام ما بی خبر است !!

چگونه شهداء زنده ، ولی پیامبران که برترند مرده اند.

چگونه شر حاسد به محسود می رسد ، ولی سلام عاشق به معشوق نمی رسد.

اگر استمداد از غیر خداوند کفر است ، پس چرا :

سلیمان

برای آوردن تخت از عفریت استمداد کرد؟

موسی از خداوند درخواست وزیری هارون را کرد؟

چرا خداوند از غیر خودش کمک دین را خواستهإِنْ تَنْصُرُوا اللّهَ [محمد/7] .

چرا یوسف پیراهن خود را وسیله بینائی چشم پدر قرار داد؟

چرا نوح نیاز به کشتی داشت؟

چرا در زمان موسی برای زنده شدن مردن از کشتن گاو استفاده شد؟

عمل بوسیدن عملی است که هر منصفی می داند که از قلبی سرشار از حبّ وعلاقه برمی خیزد و گویند : مجنون ، سگ کوی لیلی را می بوسید و دیوار خانه او را بوسه می زد. به او می گفتند : تو دیوانه ای که سنگ و گل را می بوسی. می گفت : من صاحب خانه را کار دارم.

اگر به ما در مورد بوسیدن ضریح اشکال کنند گوئیم : شما چرا حجرالاسود را می بوسید؟

گویند : مراد بیعت با خداست که در روایت است :ِقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طُوفُوا بِالْبَیتِ وَ اسْتَلِمُوا الرُّکنَ فَإِنَّهُ یمِینُ اللَّهِ فِی أَرْضِهِ یصَافِحُ بِهَا خَلْقَهُ [علل الشرائع ، ج2 ، ص424] . حجر ، دست راست خدا در زمین است.

ما می گوئیم که در مورد استلام و بوسیدن قبر پیامبر و امام هم بیعت با رسول خدا و ائمهعلیهم السلاماست که قرآن می فرماید : إِنَّ الَّذِینَ یبایعُونَک إِنَّما یبایعُونَ اللّهَ [فتح/10] .

و رسول خدا فرمود : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنما مثل أهل بیتی فیکم کمثل سفینه نوح ، من رکبها نجا ، و من تخلف عنها غرق [أمالی طوسی ، ص733] .

7. پیدایش وهابیت

بذر نخستین آن در قرن 7 هجری توسط ابن تیمیه پاشیده ، امّا رشد و ظهورش در قرن 12

توسط محمد بن عبدالوهاب شد.

بیش از 250 سال پیش جاسوسی از انگلستان می آید به نام مستر همفر مسیحی که پس از نفوذ در میان مسلمانان و تحریک محمد بن عبدالوهاب و همکاری محمد بن سعود در سال 1216 سعود بن عبدالعزیز به کربلا یورش برد و پنج هزار نفر از زوار بی دفاع از زن و کودک را کشتند و به منظور هتک حریم مقدس امام (ع) با اسب ها وارد صحن شدند و ضریح را از جا کنده و صندوق قبر را شکستند و همان جا هاون نهاده و قهوه کوبیدند و نوشیدند و تمام اشیاء قیمتی حرم را ، حتی خشت های طلای ایوان را کنده و بردند ، قرآنها و کتابهای حدیث را در کوچه و بازارها لگدکوب اسبها ساختند. در سال 1218 به منظور تصرف مکه و هدم قبور بزرگان اسلام به آنجا رفتند. اهل مکه تسلیم شدند ، آنها وارد حریم خدا شده و تمام قبه ها که حول و حوش کعبه بود از بین بردند سپس در سال 1221 دست به تخریب آثار اسلامی در مدینه و غارت اموال روضه رسول اکریم (ص) زدند و آنچه که اشیاء قیمتی بود همه را بردند و قبه های قبور ائمه بقیع و سایر بزرگان را ویران کردند و مردم را از زیارت پیامبر منع کردند ، ولی جرأت تخریب قبر مطهره رسول اکرم (ص) را نکردند. [کشف الارتیاب ، ص22] .

8. شبهات وهابیت

1. ساختن گنبد وبارگاه بدعت است

1- عده زیادی در یاری پیامبر (ص) در جنگ شهید شدند پیامبر (ص) آنان را به خاک سپرد ، امّا سنگ بزرگی را روی قبرعثمان بن مظعون نصب

کرد و فرمود : " چون او افسر شهیدان است ، می خواهم قبرش معلوم باشد".

ساختن گنبد و احترام مشمول...لَنَتَّخِذَنَّ عَلَیهِمْ مَسْجِداً [کهف/21] .

وَ مَنْ یعَظِّمْ شَعائِرَ اللّهِ [حج/32] .

مشمول تَعاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوی [مائده/2] . است.

فِی بُیوتٍ أَذِنَ اللّهُ أَنْ تُرْفَعَ [نور/36] .

رفعت عام است هم معنوی و هم مادی مثلرَفَعَ السَّماواتِ بِغَیرِ عَمَدٍ تَرَوْنَها [رعد/2] .

مثلرَفَعَ أَبَوَیهِ عَلَی الْعَرْشِ [یوسف/100] .

مثلرَفَعْنا فَوْقَهُمُ الطُّورَ [نساء/154] .

مثلوَ إِذْ یرْفَعُ إِبْراهِیمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَیتِ وَ إِسْماعِیلُ [بقره/127] .

3- می گوئید : در حدیث می خوانیم که یکی از کارهای حاکم اسلامی تسویه قبور است : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أ لا أبعثک علی ما بعثنی علیه رسول الله (ص) أن لا تدع تمثالا إلا طمسته و لا قبرا مشرفا إلا سویته [الطرائف ، ج2 ، ص552] .

پاسخ : تسویه قبور به معنای هدم و تخریب نیست : الَّذِی خَلَقَ فَسَوّی [اعلی/2] .

شبهه سوم ، بدعت

وهّابیها گویند : زیارت قبور انبیاء و اولیاء و سلام کردن بر آنها و نماز و دعا در کنار مرقدهای مطهّره و بوسیدن و دست مالی بر ضریحهای مبارک و ساختن گنبد و بارگاه بالای قبر آنان و... بدعت و حرام است.

بدعت : البدعه ادخال مالیس من الدین فی الدین بقصد الدین.

ساختن گنبد و بارگاه

وَ مَنْ یعَظَمْ شَعائِرَ اللّهِ فَإِنَّها مِنْ تَقْوَی الْقُلَوبِ [حج/32] .

عظمت قبور در دل افراد مادّی و صوری جلوه های ویژه دارد.

آنها که روحیه مادّی دارند با مشاهده آثار جلال و عظمت محسوس قهراً به خضوع و احترام

وادار می شوند و اعتقاد به عظمت و بزرگی صاحبان آنها را در جان آنها می نشاند. استفاده می شود از آیه شریفه که : فِی بُیوتٍ أَذِنَ اللّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَ یذْکرَ فِیهَا اسْمُهُ یسَبِّحُ لَهُ فِیها بِالْغُدُوِّ وَ الآصالِ رِجالٌ لا تُلْهِیهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَیعٌ عَنْ ذِکرِ اللّهِ وَ إِقامِ الصَّلاهِ وَ إِیتاءِ الزَّکاهِ یخافُونَ یوْماً تَتَقَلَّبُ فِیهِ الْقُلُوبُ وَ الأَبْصارُ [نور/37-36] . اگر گفته شود که مراد از (بیوت) در اینجا (مساجد) است و مقصود از (رفع) رفعت معنوی. در جواب گوئیم : اختصاص بیوت به مساجد و تقیید رفع به معنوی مخالف با اطلاق آیه است."

2. تسویه قبور

امّا تسویه قبور :

وهّابیها گویند : عن أبی الهیاج حیان بن حصین الأسدی قال : قال لی علی بن أبی طالب : " أ لا أبعثک علی ما بعثنی علیه رسول الله (ص) أن لا تدع تمثالا إلا طمسته و لا قبرا مشرفا إلا سویته" [الطرائف ، ج2 ، ص552] . اینها تسویه را به معنای هَدْم و تخریب گرفته اند ، نتیجتاً دست به تخریب بقاع متبرّکه زده و شیعه را متهم به شرک کرده اند.

راجع به این حدیث :

اوّلاً : این حدیث فقط از ابی الهیاج اسدی نقل شده و کسی از صحابه نقل نکرده و دیگر اینکه جز این روایت از این فرد روایت دیگری نقل نشده.

دوّماً : تسویه نه در لغت و نه در استعمالات عرفی به معنی تخریب نیامده ، بلکه معنای لغوی و عرفی آن (تعدیل) است ، چیزی را در حدّ وسط قرار دادن و از افراط و تفریط دور داشتنفَإِذا سَوَّیتُهُ وَ نَفَخْتُ فِیهِ

مِنْ رُوحِی [حجر/29] .

رَفَعَ سَمْکها فَسَوّاها [نازعات/28] .

الَّذِی خَلَقَ فَسَوّی [اعلی/2] .

الَّذِی خَلَقَک فَسَوّاک فَعَدَلَک [انفطار/7] .

وانگهی اصلاً محو نمودن آثار قبر و مساوی نمودن آن با زمین در شرع اسلام استحبابی ندارد ، بلکه ظاهراً اجماع فقهای اسلام بر این است که ارتفاع قبر از سطح زمین تا حدّ چهار انگشت باز و یا بسته از مستحبّات دفن است. [جواهرالکلام ، ج4 ، ص312] .

مناسبترین معنی تسویه تسطیح؛ یعنی صاف کردن روی قبر در برابر (تسنیم) است ، زیرا آن روز از رسوم جاهلی یکی آن بوده که روی قبر را (مسنّماً) ؛ یعنی بصورت پشت ماهی می ساخته اند و چون این کیفیت در شرع مکروه است ، لذا در حدیث امر به تسطیح شده است که در عین بلند بودن از زمین ، صاف و مسطّح باشد.

حتّی در احادیثی تعمیر قبور اولاد نبی از ایمان به خدا شمرده شده است.

یا علی! من عمّر قبورهم و تعاهدها کانّما اعان سلیمان بن داود علی بناء بیت المقدس. [وافی ، ج2 ، ص196] .

3. سلام کردن بر ارواح امامان

وهّابی ها می گویند : چرا شما بر امامانتان سلام می کنید؟ و حال آنکه آنان مرده اند. گوئیم : این قرآن کریم است که صریحاً بر انبیاء که در دنیا حیات و حضوری ندارند سلام کرده است.

وَ سَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلِینَ [صافات/181] .

سَلامٌ عَلی نُوحٍ فِی الْعالَمِینَ [صافات/79] .

سَلامٌ عَلی إِبْراهِیمَ [صافات/109] .

سَلامٌ عَلی مُوسی وَ هارُونَ [صافات/120] .

سَلامٌ عَلى إِلْ ياسِينَ [صافات/130] .

إِنَّ اللّهَ وَ مَلائِكتَهُ يصَلُّونَ عَلَى النَّبِى يا

أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيهِ وَ سَلِّمُوا تَسْلِيماً [احزاب/56] .

وَ سَلامٌ عَلَيهِ يوْمَ وُلِدَ وَ يوْمَ يمُوتُ وَ يوْمَ يبْعَثُ حَيا [مريم/15] .

وَ السَّلامُ عَلَى يوْمَ وُلِدْتُ وَ يوْمَ أَمُوتُ وَ يوْمَ أُبْعَثُ حَيا [مريم/33] .

همینطور در تشهد نماز 3 مرتبه سلام می کنیم. غزالی در احیاء العلوم نقل می کند از قول نافع که گفت :

کان ابن عمر رأیته ماه مرّه او اکثر یجی ء الی القبر فیقول : السلام علی النبی السلام علی ابی بکر السلام علی ابی. [البراهین الجلیه ، ص58] .

4. شفاعت

ابن تیمیه گوید : من اعظم الشرک ان یستغیث الرجل بمیت او غائب. [کشف الارتیاب ، ص467] .

از اینجا فهمیده می شود که لبه تیز حملات بر روی ائمه ما که به زعم آنان مرده اند و یکی از آنها هم که غائب است قرار دارد و هدف آنها جز این نیست که اراده کرده اند در خانه اهل بیت علیهم السلام را ببندندیرِیدُونَ لِیطْفِوا نُورَ اللّهِ بِأَفْواهِهِمْ وَ اللّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَ لَوْ کرِهَ الْکافِرُونَ [صف/8] .

آنها گویند :ِ مرده ها شعور ندارند : إِنَّک لا تُسْمِعُ الْمَوْتی وَ لا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعاءَ إِذا وَلَّوْا مُدْبِرِینَ [نمل/80] .

إِنَّ اللّهَ یسْمِعُ مَنْ یشاءُ وَ ما أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِی الْقُبُورِ [فاطر/22] .

با استناد به این دو آیه گویند : شنوندگان کلام به مردگان و تفهیم و تفیم آنان ناممکن است.

جواب : در این دو آیه کفّار تشبیه به اموات شده اند ، امّا مقصود از اموات نه انسانهائی است که از عالم دنیا بیرون رفته و در عالم دیگری به حیات ادامه

می دهند ، بلکه مقصود همان جسم های مرده و بی روحی است که بر اثر فقدان روح فاقد هرگونه حسّ و حرکت اند و طبعاً نه سخنی را می شنوند و نه درکی دارند و آدم کافر از جهت (فقد روح ایمان) چون پیکری بی روح مرده است.

وهابی ها منکر شفاعت در آخرت و روز قیامت نیستند ، بلکه معتقد به آن می باشند. ابن تیمیه گوید : نه تنها پیامبر ، بلکه تمام انبیاء و صدّیقین و غیر آنان درباره گناه کاران شفاعت می کنند تا عذاب نشوند و اگر وارد دوزخ شده اند از آن بیرون آیند. [الرسائل الکبری ، ج1 ، ص407] .

حتی محمد بن عبدالوهاب گوید : ما شفاعت را برای پیامبر و انبیاء و ملائکه و اولیاء و اطفال ثابت می دانیم ، امّا وظیفه ما این است که مستقیماً از خدا بخواهیم که شفاعت پیامبر را بپذیر ، نه اینکه به پیامبر بگوئیم یا رسول الله ما را شفاعت کن که این شرک است. [کشف الارتیاب ، ص239] .

آیا می شود گفت : ای انسان های لب تشنه من آب مورد نیاز شما را در فلان مکان قرار داده ام ، ولی شما نباید در مقام تحصیل آب به آنجا بشتابید.

آیا این درست است که پیامبر مقام شفاعت کبرا داشته باشد و خدا امّت را از این نیاز محروم نماید. آب به تشنه نشان دادن و آنگاه او را منع کردن کار حکیم نیست.

یعقوب در مورد فرزندانش شفاعت کرد ، خدا هم پذیرفت. قال : قالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَکمْ رَبِّی [یوسف/98] . اگر در چاهی افتادیم و غیر خدا را صدا زدیم آیا

مشرکیم و مهدور الدم؟!

5. بوسیدن ضریح

1- مخفی نماند که همه رقم توسّلی که عوام انجام می دهند صحیح نیست ، مثل روشن کردن شمع ، بستن کهنه و قفل به ضریح. امّا اصل بوسیدن و دست کشیدن به ضریح اشکال ندارد نه شرعاً و نه عقلاً.

2-اذْهَبُوا بِقَمِيصِی هذا فَأَلْقُوهُ عَلی وَجْهِ أَبِی يأْتِ بَصِيراً [يوسف/93] .

اظهار محبت و علاقه است ، نشان دادن مودت فی القربی است ، تعظیم شعائر است ، آن هم نه به قصد ورود تا بدعت باشد. مانند بوسیدن طفل و...

اَمرُ علی الدیار لیلیاقَبِّل ذاالجدار و ذاالجدار (این دیوار و آن دیوار) وما حُب الدیار شغفن قلبیولکن حبّ من سکن الدیار.

9. نکاتی درباب توسل

حضور در کنار قبر و زیارت

1- اصل زیارت کردن و نزد قبر حاضر شدن از نظر شیعه و سنّی تشویق شده ، به خصوص زیارت اولیاء خدا. در جلد 5الغدیر درباره ثواب و اهمیت زیارت پیغمبر (ص) از 41 نفر و از 40 کتاب معتبر اهل تسنّن نقل کرده و ساختن صحن و سرا برای شخصیت هائی که خون و هستی خود را در راه آزادی و هدایت مردم دادند از شعائر و فضیلت دادن و قدردانی از مقام والای حقیقت نیست؟

2- رفتن به این زیارت ها انسان رابه یاد خاطره هائی می اندازد. روح ایمان و فداکاری را در انسان زنده می کند. به خاطر این تازه شدن روح فداکاری بود که متوکل 17 مرتبه قبر امام حسین (ع) را خراب کرد ، چون می دید هر جمعیتی کربلا می روند خونشان جوش می آید از دستگاه ستمگران و دیگر حریف آنها نمی توان شد.

3- زیارات سائر شهداء و ائمه نیز خاطره شهادتشان را به

خاطر تسلیم ناحق نشدن به یاد می آورد و انسان را متوجه می کند که این بزرگان چگونه برای حفظ دین فداکاری کردند. علاوه بر این ، مسافرت های مذهبی در روش و اخلاق انسان اثر وضعی خاصی دارد. آیا اگر به خاطر بزرگداشت مقام انسانیت و دین شهدائی که در راه آنان جان دادند تجلیل شوند عقل پسند نیست؟

4- حضور در کنار قبر مؤمنین هم بلامانع است ، زیرا نهی از حضور مخصوص منافقان استوَ لا تُصَلِّ عَلی أَحَدٍ مِنْهُمْ ماتَ أَبَداً وَ لا تَقُمْ عَلی قَبْرِهِ [توبه/84] . و آیه شامل همیشه است نه وقت دفن.

قرآن می فرماید : وَ لا تُصَلِّ عَلی أَحَدٍ مِنْهُمْ ماتَ أَبَداً وَ لا تَقُمْ عَلی قَبْرِهِ [توبه/84] .

از آیه استفاده می شود که پیامبر کنار قبر مسلمانان توقف می نموده و دعایشان می کرده است و از آنجا که منافقان شایسته چنین احترامی نبوده اند خداوند پیامبرش را از انجام این مراسم نهی کرده است.

ممکن است بگویند پیامبر فقط در حین دفن اموات در کنار قبر حاضر می شدند و دعا می کردند نه پس از دفن که این توهم به اطلاق آیه مردود است ، زیرا قید حین دفن ندارد.

توسل به امام زاده ها

1- هر امام زاده باید این سه شرط را دارا باشد :

الف : شناخت او از جهت نسب و حسب.

ب : شناخت مذهب او.

ج : مکان دفن.

2- زیارت نامه ها را باید اصلاح کردحاجاتی لک مستودعا [بحارالأنوار ، ج99 ، ص272] . بایدلله مستودعاباشد.

3- باید بر در و دیوار احادیث باشد تا بقعه علم باشد نه رقابت طلا.

احساس مردگان

نمونه ای از روایات :

پس از اینکه در جنگ

بدر اجساد کفار را در میان چاه انداختند پیامبر بر سر چاه آمدند و فرمود : یا فلان ! یا فلان ! قد وجدنا ما وعدنا ربنا حقا فهل وجدتم ما وعد ربکم حقا ثم قال : إنهم لیسمعون کما تسمعون و لکن منعوا من الجواب [إعلام الوری ، ص77] . گفتند : یا رسول الله ! اتنادیهم و هم اموات.فرمود : ذالذی نفسی بیده انهم لاسمع لهذا الکلام منکم الا انهم لایقدرون علی الجواب [المحجه ، ج8 ، ص296 - صحیح مسلم ، ج8 ، ص136] .

علی (ع) پس از غسل رسول خدا (ص) گوشه کفن را بالا زد و گفت : بأبی أنت و أمی طبت حیا و طبت میتا انقطع بموتک ما لم ینقطع بموت أحد ممن سواک من النبوه و الإنباء خصصت حتی صرت مسلیا عمن سواک و عممت حتی صار الناس فیک سواء و لو لا أنک أمرت بالصبر و نهیت عن الجزع لأنفدنا علیک ماء الشئون و لکن ما لا یرفع کمد و غصص محالفان و هما داء الأجل و قلا لک بأبی أنت و أمی اذکرنا عند ربک و اجعلنا من همک ثم أکب علیه فقبل وجهه و مد الإزار علیه [أمالی مفید ، ص102] . یعنی ما را یاد کن و در زمره کسانی که مورد عنایت هستند قرار بده. سپس روی بدن مطهر افتاد و صورت مبارکش را بوسید. [کشف الارتیاب ، ص265 - شرح ابن ابی الحدید ، ج13 ، ص24] .

در زیارت اهل قبور می گوئیم : السَّلَامُ عَلَی أَهْلِ الدِّیارِ مِنَ الْمُومِنِینَ وَ الْمُسْلِمِینَ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص178

] . هنگام تلقین : یا فلان بن فلان افهم اسمع....افهمت یا فلانحضرت صادق (ع) فرمود : می گوید : فهمتُ

حبّه عُرَنی گفت : با علی (ع) بودم در وادی السلام ، حضرت مثل اینکه با آنها در صحبت بود ایستاد تا حدّی که خسته شدم و نشستم. بار دیگر ایستادم و باز نشستم و ردا روی زمین انداختم. گفتم : یا علی اندکی استراحت کنید. فرمود : یا حَبَّهُ ! إِنْ هُوَ إِلَّا مُحَادَثَهُ مُومِنٍ أَوْ مُوانَسَتُهُگفتم : آنها هم با هم مأنوس می شوند؟ فرمود : نَعَمْ وَ لَوْ کشِفَ لَک لَرَأَیتَهُمْ حَلَقاً حَلَقاً مُحْتَبِینَ یتَحَادَثُونَحلقه حلقه روی پانشسته و با هم گرم سخن اند. [کافی ، ج3 ، ص243] .

1. توکل

1. مفهوم توکل

1.در قرآن

هر مکتب طبق جهان بینی خود تکیه گاهی ارائه می دهد ،

اسلام ، خدا را تکیه گاه معرفی می کند ، که :

1 قدرتش بی انتها و بر همه چیز توانا است.

2 همه قدرت ها از او پدید آمده.

3 از همه مهربان تر وأَرْحَمُ الرَّاحِمِیناست.

4 و تمام صفاتی که در تکیه گاه تزلزل ناپذیر لازم است ، تنها در او موجود است.

[ارزش ها و ضد ارزش ها در قرآن ، ابوطالب تجلیل ، ص144] .

2. در مفردات

مفردات در معنای توکل می گوید : تَوَکلْتُ عَلَیهِ بِمَعْنَی اعتمدته

3. از نظر پیامبر (ص)

از پیامبر اکرم (ص) نقل شده که فرمود : از جبرئیل در معنای توکل پرسیدم جواب داد :

الْعِلْمُ بِأَنَّ الْمَخْلُوقَ لَا يضُرُّ وَ لَا يَنْفَعُ وَ لَا يعْطِی وَ لَا يمْنَعُ وَ اسْتِعْمَالُ الْيأْسِ مِنَ الْخَلْقِ فَإِذَا كانَ الْعَبْدُ كذَلِک لَا يعْمَلُ لِأَحَدٍ سِوَی اللَّهِ وَ لَمْ

يرْجُ وَ لَمْ يخَفْ سِوَى اللَّهِ وَ لَمْ يطْمَعْ فِی أَحَدٍ سِوَى اللَّهِ فَهَذَا هُوَ التَّوَكلُ [مشكاه الأنوار ، ص241] .

4 فردی از حضرت رضا (ع) درباره حد توکل سوال نمود ، ایشان فرمودند :

قال الرضا (ع) : أَنْ لَا تَخَافَ مَعَ اللَّهِ أَحَداً [أمالی صدوق ، ص240] .

از وکالت ، وکیل گرفتن. شرایط وکیل خوب : آگاهی ، امانت ، قدرت ، دلسوزی.

توکل در مقابل جهد و سعی نیست که آیا جهد و سعی کنیم یا توکل. توکل یعنی انسان همیشه به آنچه مقتضای حق است عمل کند و در این راه به خدا اعتماد کند که خداوند حامی و پشتیبان کسانی است که حامی و پشتیبان حق می باشند.

توکل : تضمین الهی است برای کسی که همیشه حامی و پشتیبان حق است.

خداوند این عالم را طوری ساخته است که همواره از کسانی که حق و حقیقت را حمایت کنند حمایت می کند. حق همواره تایید معنوی با خود دارد.

کار نکردن و راه نرفتن که تضمین نمی خواهد.

سکون و توقف تایید نمی خواهد.

رنج و مشقت هایی در پیمودن راه هست که اراده را سست و عزیمت را فسخ می کند که توکل نیاز دارد.

منبع : [بیست گفتار شهید مطهری ، جلد1 ، ص111] .

مفهوم توکل تسلیم حوادث شدن نیست.

بلکه در عین به کار گرفتن تمام قدرت و نیرو و توجه داشتن باشد که آنچه دارد از خود او نیست.

اثر توکل از بین بردن روح غرور و خودبینی است.

هرگز از بزرگی حوادث و مشکلات نهراسد و مأیوس نشود.

بداند تکیه گاهی دارد که قدرتش بالاترین قدرتهاست.

رَأَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) قَوْماً لَا یزْرَعُونَ قَالَ

: "مَا أَنْتُمْ؟" قَالُوا : نَحْنُ الْمُتَوَكلُونَ. قَالَ : "لا بَلْ أَنْتُمُ الْمُتَّكلوُنَ" [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص217] .

امیرالمؤمنین (ع) جماعتی را دیدند ، فرمودند :

"مَنْ أَنْتُمْ؟" قَالُوا : نَحْنُ قَوْمٌ مُتَوَكلُونَ.

"مَا بَلَغَ بِكمْ تَوَكلُكمْ"

قَالُوا : إِذَا وَجَدْنَا أَكلْنَا وَ إِذَا فَقَدْنَا صَبَرْنَا.

"هَكذَا يفْعَلُ الْكلَابُ عِنْدَنَا"

فَقَالُوا كيفَ نَفْعَلُ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ؟ فَقَالَ : "كمَا نَفْعَلُهُ إِذَا فَقَدْنَا شَكرْنَا وَ إِذَا وَجَدْنَا آثَرْنَا"؟؟

4. از نظر اهل بیت (علیهم السلام)

از امام صادق (ع) سؤال شد :

فَمَا حَدُّ التَّوَكلِ؟ قَالَ : " الْيقِينُ" قُلْتُ : فَمَا حَدُّ الْيقِينِ؟ قَالَ : " أَلَّا تَخَافَ مَعَ اللَّهِ شَيئاً" [کافی ، ج2 ، ص57] .

قانون توکل و تقوی فوق همه قوانین و حاکم بر آنهاست.

وَ مَنْ يتَوَكلْ عَلَى اللّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ [طلاق/3] .

به دنبال توکل ، عنایت پروردگار قطعی است.

با عنایت خدا ، رسید ن به هدف قطعی است.

البته کار خدا بدون قانون و بی وسیله نیست ، هرچند ممکن است آن وسیله ، از وسائل عادی و راه های شناخته شده نباشد بلکهمِنْ حَيثُ لا يحْتَسِبُ [طلاق/3] .

باشد.

[مجموعه آثار ، شهید مطهری ، ج1 ، ص141] .

فردی از حضرت رضا (ع) درباره حد توکل سوال نمود ، ایشان فرمودند :

قال الرضا (ع) : أَنْ لَا تَخَافَ مَعَ اللَّهِ أَحَداً [أمالی صدوق ، ص240] .

احذر کل الحذر أن یخدعک الشیطان فیمثل لک التوانی فی صوره التوکل [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص306] .

5. از نظر علماء

توکل : اعتماد به خدا با وثوق به حسن تدبیر و تقدیر او و واگذاری

امور خویش به او

توکل : پشتوانه محکمی برای فعالیت ، روشن کننده مشعل امید در دل ، زدودن یأس ، ایجاد آرامش ، ایجاد شهامت و تقویت روح.

انسان در برابر مشکلات و حوادث زندگی و دشمنی ها و سرسختی های مخالفان و پیچیدگی ها و احیانا بن بست هایی که در مسیر خود به سوی هدف دارد او را وکیل خود سازد.

تکیه کردن به خدا.

مؤثر اصلی را خدا دانستن.

[نمونه ، 10 ، ص295] .

چشم به لطف و حمایت پروردگار داشتن.

معنای توکل ، صرف نظر کرد ن از وسائل و اسباب نیست.

آنان که فرمان خدا را زیرپا بگذارند ، و از فراهم ساختن نیروهای مادی و معنوی غفلت ورزند. هرگز مشمول یاری او نخواهند بود.

بلکه منظور از توکل این است که انسان در چهار دیوار عالم ماده و محدوده قدرت خود محاصره نگردد.

به بهانه واگذاری کار به خدا شانه از زیر بار مسئولیت خالی کند.

[نمونه ، 4 ، ص149] .

قَالَ الْمَجْلِسِی رَحِمَهُ اللَّهُ : إن التوکل لیس معناه ترک السعی فی الأمور الضروریه و عدم الحذر عن الأمور المحذوره بالکلیه بل لا بد من التوسل بالوسائل و الأسباب علی ما ورد فی الشریعه من غیر حرص و مبالغه فیه و مع ذلک لا یعتمد علی سعیه و ما یحصله من الأسباب بل یعتمد علی مسبب الأسباب. [بحار الأنوار ، ج68 ، ص126] .

فیض کاشانی می گوید : "همانطور که مورچه به خاطر تنگی چشم روی کاغذ نوشته تنها سر خط و کلمات را می بیند نه نویسنده و نه دستی که

می نویسد و نه فکر و هدف آینه را ، انسان های منهای خدا و جدای

از خدا هم دارای دید تنگ هستند و تنها قدرت های محدود را می بینند." [محجه ، ج7 ، ص386] .

2. اهمیت توکل در قرآن وسنت

توکل به خدا سفارش صاحبان عقل و ایمان و شهامت :

قالَ رَجُلانِ مِنَ الَّذِینَ یخافُونَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَیهِمَا ادْخُلُوا عَلَیهِمُ الْبابَ فَإِذا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّکمْ غالِبُونَ وَ عَلَی اللّهِ فَتَوَکلُوا إِنْ کنْتُمْ مُومِنِینَ [مائده/23] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : التوکل علی الله رسول الفرج [شرح نهج البلاغه ، ج1 ، ص322] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : التوکل خیر عماد [غرر الحکم ، ص196] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : التوکل بضاعه [غرر الحکم ، ص197] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : التوکل حصن الحکمه [غرر الحکم ، ص196] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : صلاح العباده التوکل [غرر الحکم ، ص196] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فی التوکل حقیقه الإیقان [غرر الحکم ، ص196] .

قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ : یا بنی توکل علی الله ثم سل فی الناس من ذا الذی توکل علی الله فلم یکفه [کنز الفوائد ، ج2 ، ص66] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : قَالَ : لُقْمَانُ لِابْنِهِ یا بُنَی! إِنَّ الدُّنْیا بَحْرٌ عَمِیقٌ قَدْ غَرِقَ فِیهَا عَالَمٌ کثِیرٌ فَلْتَکنْ سَفِینَتُک فِیهَا تَقْوَی اللَّهِ وَ حَشْوُهَا الْإِیمَانَ وَ شِرَاعُهَا التَّوَکلَ وَ قَیمُهَا الْعَقْلَ وَ دَلِیلُهَا الْعِلْمَ وَ سُکانُهَا الصَّبْرَ [کافی ، ج1 ، ص15] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَصَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَیهِ : الْإِیمَانُ لَهُ أَرْکانٌ أَرْبَعَهٌ التَّوَکلُ عَلَی اللَّهِ وَ تَفْوِیضُ الْأَمْرِ إِلَی اللَّهِ وَ الرِّضَا بِقَضَاءِ اللَّهِ وَ التَّسْلِیمُ لِأَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج2

، ص47] .

پیامبر اسلام (ص) در شب معراج از پیشگاه خداوند سؤال کرد :

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فِی خَبَرِ الْمِعْرَاجِ أَنَّهُ قَالَ : "يا رَبِّ ! أَی الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ : (يا أَحْمَدُ) لَيسَ شَیءٌ أَفْضَلَ عِنْدِی مِنَ التَّوَكلِ عَلَی وَ الرِّضَی بِمَا قَسَمْتُ" [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص199]

أَ لَيسَ اللّهُ بِكافٍ عَبْدَهُ [زمر/36] .

إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ لا يمْلِكونَ لَكمْ رِزْقاً فَابْتَغُوا عِنْدَ اللّهِ الرِّزْقَ وَ اَعْبُدُوهُ وَ اشْكرُوا لَهُ إِلَيهِ تُرْجَعُونَ [عنكبوت/17] .

إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ عِبادٌ أَمْثالُكمْ [اعراف/194] .

وَ لِلّهِ خَزائِنُ السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ [منافقون/7] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا أَحْسَنَ تَوَاضُعَ الْأَغْنِياءِ لِلْفُقَرَاءِ طَلَباً لِمَا عِنْدَ اللَّهِ وَ أَحْسَنُ مِنْهُ تِيهُ الْفُقَرَاءِ عَلَی الْأَغْنِياءِ اتِّكالًا عَلَی اللَّهِ [نهج البلاغه ، حكمت 406] .

3. خصوصیات توکل

1. حرکت

1 وکیل گرفتن در مواردی است که انسان شخصا عاجز باشد.

2 توکل به خدا واعتماد به او تعطیل تلاش نیست ، توجه به قدرت ما فوق است.

نجات دهنده از انواع وابستگی های ذلت آفرین و بردگی است.

شخص پیامبر (ص) و ائمهعلیهم السلامدر کنار توکل و اعتماد به قدرت غیبی همه نوع تلاش و کار داشتند.

6 قامُوا فَقالُوا [كهف/14] .

7 إِذْ أوَى الْفِتْيةُ إِلَى الْكهْفِ فَقالَوا رَبَّنا آتِنا مِنْ لَدُنْک رَحْمَةً وَ هَیئْ لَنا مِنْ أَمْرِنا رَشَداً [کهف/10] .

2. صبر

توکل ملازم صبر و استقامت است :

وَ لَنَصْبِرَنَّ عَلی ما آذَیتُمُونا وَ عَلَی اللّهِ فَلْیتَوَکلِ الْمُتَوَکلُونَ [ابراهیم/12] .

3. تصمیم گیری

مشورت ، تصمیم ، توکل : وَ شاوِرْهُمْ فِی الْأَمْرِ فَإِذا عَزَمْتَ فَتَوَکلْ عَلَی اللّهِ إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُتَوَکلِینَ [آل عمران/159] .

إِذْ أَوَی الْفِتْیهُ إِلَی الْکهْفِ فَقالُوا رَبَّنا آتِنا مِنْ لَدُنْک رَحْمَهً وَ هَیئْ لَنا مِنْ أَمْرِنا رَشَداً [کهف/10] .

4. جلوگیری از سستی

توکل جلو سستی را می گیرد :

إِذْ هَمَّتْ طائِفَتانِ مِنْکمْ أَنْ تَفْشَلا وَ اللّهُ وَلِیهُما وَ عَلَی اللّهِ فَلْیتَوَکلِ الْمُومِنُونَ [آل عمران/122] .

4. انگیزه توکل به خدا درقرآن

1. یقین

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : التوکل من قوه الیقین [غرر الحکم ، ص196] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بحسن التوکل یستدل علی حسن الإیقان [غرر الحکم ، ص197] .

قُلْ أَ فَرَأَیتُمْ ما تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ إِنْ أَرادَنِی اللّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ کاشِفاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرادَنِی بِرَحْمَهٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِکاتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِی اللّهُ عَلَیهِ یتَوَکلُ الْمُتَوَکلُونَ [زمر/38] .

2. رحمانیت

چرا به خدا توکل می کنیم؟

جواب : قُلْ هُوَ الرَّحْمنُ آمَنّا بِهِ وَ عَلَیهِ تَوَکلْنا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِی ضَلالٍ مُبِینٍ [ملک/29] .

چون او رحمان است. همه موجودات تجلی رحمت عام او هستند.

گمراهی آشکار : کسانی که به خدا ایمان نیاورده و به او توکل نکنند در گمراهی آشکار هستند.

3. قدرت وعلم

1 قدرت و علم و آگاهی کسی که انسان بر او اعتماد می کند.

وَ لِلّهِ غَیبُ السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ وَ إِلَیهِ یرْجَعُ الأَْمْرُ کلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَ تَوَکلْ عَلَیهِ [توبه/123] .

إِنَّ رَبَّک یقْضِی بَینَهُمْ بِحُکمِهِ وَ هُوَ الْعَزِیزُ الْعَلِیمُ فَتَوَکلْ عَلَی اللّهِ إِنَّک عَلَی الْحَقِّ الْمُبِینِ [نمل/79-78] .

4. روشن بودن

2 روشن بودن راهی که انسان

برگزیده است.

فتوکل علی الله انک علی الحق المبین [نمل ، 79] .

5. زمینه توکل

1. اعتقاد به ربوبیت

اعتقاد به ربوبیت و وحدانیت خدا :

قُلْ هُوَ رَبِّی لا إِلهَ إِلاّ هُوَ عَلَیهِ تَوَکلْتُ وَ إِلَیهِ مَتابِ [رعد/30] .

[المیزان] .

2. راضی به قضای الهی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ینبغی لمن رضی بقضاء الله سبحانه أن یتوکل علیه [غرر الحکم ، ص196] .

6. علامات توکل

از حد توکل از امام رضا (ع) سوال شد فرمود :

أَنْ لَا تَخَافَ مَعَ اللَّهِ أَحَداً [أمالی صدوق ، ص240] .

فضیل بن عیاض : خدایا من حیا می کنم که بگویمتَوَکلْتُ عَلَیک. چنانکه به تو توکل کرده بودم ، از احدی غیر از تو نمی ترسیدم و به احدی غیر از تو امیدوار نبودم. [شرح ابن ابی الحدید ، ج2 ، ص96] .

درجات توکل :

1 حالت توکل و اعتمادش به خدا همانند اعتماد و اطمینان به وکیلش باشد.

2 حالی همچون حال کودک به مادرش داشته باشد. (غیر از او را نمی شناسد و به غیر او اعتماد ندارد) ، (هر مشکلی پیش آید اولین سخنش ، مامان است)

3 خود را مانند میت زیر دست غسال ببیند. (همانند حضرت ابراهیم در هنگام پرتاب به سوی آتش)

[جامع السعادات ، ج3 ، ص223] .

7. رابطه توکل واسباب

سعی در اموری که خارج از قدرت انسان نیست منافاتی با توکل ندارد.

اعتماد به اسباب نباید باشد.

شارع انسان را مکلف نموده است به طلب رزق به وسیله اسباب آنها.

شارع انسان را مکلف نموده است به دفع اشیاء موذی به وسیله اسباب معین.

همان گونه که خداوند عبادت را وسیله تقرب به او و سعادت قرار داده است.

لکن خداوند افراد را مکلف نموده است که به چیزی جز او اطمینان نداشته باشند و به اسباب اعتمادی نکنند همانگونه که فرموده به اعمال نیک خود هم اعتماد و تکیه ای نداشته باشید ، بلکه به فضل و رحمت او اعتماد کنند.

اما اسباب موهومه : رقیه (افسون و تعویذ) طیره (فال) استقصاء فی

دقایق التدبیراینها همه باطل کننده توکل هستند. [جامع السعادات ، ج3] .

توکل با توسل به اسباب منافاتی ندارد :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَبَى اللَّهُ أَنْ يجْرِى الْأَشْياءَ إِلَّا بِأَسْبَابٍ [کافی ، ج1 ، ص183] .

- قال الصادق (ع) : اوجب الله لعباده ان یطلبوامنه مقاصدهم بالاسباب التی سببها لذلک و امرهم بذلک.

خُذُوا حِذْرَكمْ [نساء/71] .

(اختفاء شبانه از دید دشمن) : فَأَسْرِ بِعِبادِى لَيلاً [دخان/23] .

- (در اسرائیلیات که روایات جعلی هستند که وارد حدیث شده است) : حضرت موسی (ع) بیمار شد ، جمعی از بنی اسرائیل گفتند : اگر فلان دوا را بخوری خوب می شوی.

حضرت موسی : دوا نمی خورم تا خدا خودش بدون دوا مرا خوب کند. بیماری حضرت طول کشید ، وحی آمد : و عزتی وجلالی! لا ابرؤک حتی تتداوی بما ذکروه لک. حضرت موسی دارو را خورد و خوب شد. پس وحی آمد : اردت ان تبطل حکمتی بتوکلک علی فمن أورع العقاقیر (گیاه داروئی) منافع الاشیاء غیری؟. [جامع السعادات ، ج3 ، ص228] .

آرامش و اطمینان : آرامش او را از دست دادن سودها و رسیدن ضررها به هم نزدن؛ یعنی آرامش و اطمینان قلبش قبل و بعد از این اینگونه اتفاقات یکنواخت باشد. [جامع السعادات ، ج3 ، ص232] .

8. موارد زمینه ساز توکل درجامعه

تقویت توحید.

اعتقاد راسخ به :

1 همه کارها در دست خداست.

2 حول وقوه ای جز به خدا نیست.

3 علم و قدرت کامل برای کفایت بندگانش دارد.

4 عطوفت و عنایت و رحمتش نسبت به بندگانش کامل است.

یادآوری آیات

و احادیث وارده در باب توکل و فضیلت آن.

توجه به اینکه انسان نبود و خداوند او را خلق کرد و نیازهای او را برایش فراهم ساخت.

خدا به بندگانش از مادر مهربانتر است.

خدا کفالت متوکلین را ضمانت نموده است.

چه بسیار بندگانی که مال و بضاعتی ندارند و خداوند به راحتی روزی آنها را می رساند.

چه بسیار ثروتمندان و... که ناگهان سرمایه آنها از بین رفت و نیازمند شدند.

هلاکت اغنیاء. ذلیل شدن اقویا.

یادآوری حکایات وارده در این باب ، رسیدن روزی ، دفع بلاها و بدهی ها.

ریشه توکل :

توکل از ابواب ایمان است. توحید 4 مرتبه دارد : 1 پوست پوست 2 پوست 3 مغز 4 مغز مغز (همانند گردو)

توحید قسم سوم ایمان مقربین است. (همه کارها را از طرف خدا می داند)

ایمان قسم سوم است که توکل بر آن مبتنی است.

شیطان انسان را از این قسم توحید به دو وسیله باز می دارد : 1 توجه به جمادات 2 توجه به حیوانات

توجه به ابر در آمدن باران ، توجه به باران در روئیدن گیاه ها و...

در تفسیر آیهفَإِذا رَکبُوا فِی الْفُلْک دَعَوُا اللّهَ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ فَلَمّا نَجّاهُمْ إِلَی الْبَرِّ إِذا هُمْ یشْرِکونَ [عنکبوت/65] .

گفته اند : آنها می گویند اگر باد نبود ما نجات پیدا نمی کردیم. مانند کسی که سلطانی نامه عفو او را بنویسد و او بگوید اگر قلم نبود ، اگر کاغذ نبود ، من نجات پیدا نمی کردم؟ ! اما کسی که می داند کاغذ و قلم فی نفسه حکمی ندارد ، فقط شکرگزار سلطان خواهد بود ، اصلا چه بسا در این هنگام

هیچ توجهی به قلم و کاغذ و... نداشته باشدوَ ما رَمَیتَ إِذْ رَمَیتَ وَ لکنَّ اللّهَ رَمی [انفال/17] .

منبع : [محجه البیضاء ، ج7 ، ص381] .

9. موارد توکل در قرآن وسنت

هنگام صلح با دشمن :

وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِباطِ الْخَیلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ وَ عَدُوَّکمْ وَ آخَرِینَ مِنْ دُونِهِمْ لا تَعْلَمُونَهُمُ اَللّهُ یعْلَمُهُمْ وَ ما تُنْفِقُوا مِنْ شَیءٍ فِی سَبِیلِ اللّهِ یوَفَّ إِلَیکمْ وَ أَنْتُمْ لا تُظْلَمُونَ وَ إِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَها وَ تَوَکلْ عَلَی اللّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ [انفال/61-60] .

سرکشی و عصیان مردم :

فَإِنْ عَصَوْک فَقُلْ إِنِّی بَرِیءٌ مِمّا تَعْمَلُونَ وَ تَوَکلْ عَلَی الْعَزِیزِ الرَّحِیمِ [شعراء/217-216] .

لَقَدْ جاءَکمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِکمْ عَزِیزٌ عَلَیهِ ما عَنِتُّمْ حَرِیصٌ عَلَیکمْ بِالْمُومِنِینَ رَوفٌ رَحِیمٌ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِی اللّهُ لا إِلهَ إِلاّ هُوَ عَلَیهِ تَوَکلْتُ وَ هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِیمِ [توبه/129-128] .

هنگام خروج از منزل :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا خَرَجْتَ مِنْ مَنْزِلِک فَقُلْ بِسْمِ اللَّهِ تَوَکلْتُ عَلَی اللَّهِ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ000 [کافی ، ج2 ، ص542] .

- توطئه و تجاوز دشمن :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اذْکرُوا نِعْمَتَ اللّهِ عَلَیکمْ إِذْ هَمَّ قَوْمٌ أَنْ یبْسُطُوا إِلَیکمْ أَیدِیهُمْ فَکفَّ أَیدِیهُمْ عَنْکمْ وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ عَلَی اللّهِ فَلْیتَوَکلِ الْمُومِنُونَ [مائده/11] .

توطئه و نقشه های دشمن :

إِنَّمَا النَّجْوى مِنَ الشَّيطانِ لِيحْزُنَ الّذِينَ آمَنُوا وَ لَيسَ بِضارِّهِمْ شَيئاً إِلاّ بِإِذْنِ اللّهِ وَ عَلَى اللّهِ فَلْيتَوَكلِ الْمُومِنُونَ [مجادله/10] .

توکل ، صفحه 6

[نمونه ، ج23 ، ص434] .

هنگام شماتت و

زخم زبان دشمن : إِنْ تُصِبْکَ حَسَنَهٌ تَسُوهُمْ وَ إِنْ تُصِبْکَ مُصِيبَهٌ يقُولُوا قَدْ أَخَذْنا أَمْرَنا مِنْ قَبْلُ وَ يتَوَلَّوْا وَ هُمْ فَرِحُونَ قُلْ لَنْ يصِيبَنا إِلاّ ما کتَبَ اللَّهُ لَنا هُوَ مَوْلانا وَ عَلَى اللَّهِ فَلْيتَوَکلِ الْمُومِنُونَ [توبه/51-50] .

إِنَّمَا النَّجْوى مِنَ الشَّيطانِ لِيحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ لَيسَ بِضارِّهِمْ شَيئاً إِلاّ بِإِذْنِ اللَّهِ وَ عَلَى اللَّهِ فَلْيتَوَکلِ الْمُومِنُونَ [مجادله/10] .

تصمیم گیری :

فَإِذا عَزَمْتَ فَتَوَکلْ عَلَى اللّهِ إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الْمُتَوَکلِينَ [آل عمران/159] .

وَ لَوْ کنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لاَنْفَضُّوا مِنْ حَوْلِکَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَ اسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَ شاوِرْهُمْ فِى الأَمْرِ فَإِذا عَزَمْتَ فَتَوَکلْ عَلَى اللّهِ [آلعمران/159] .

(مهربانی بخشش استغفار مشاوره توکل)

- در عین فراهم نمودن اسباب و وسایل عادی ، استمداد از پروردگار فراموش نشود.

توکل بعد از مشورت و استفاده از همه امکاناتی که در اختیار انسان است.

[نمونه ، ج3 ، ص150] .

هنگام پیمان شکنی و کار شکنی منافقان :

فَإِذا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِکَ بَيتَ طائِفَهٌ مِنْهُمْ غَيرَ الَّذِى تَقُولُ وَ اللّهُ يکتُبُ ما يبَيتُونَ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَ تَوَکلْ عَلَى اللَّهِ وَ کفى بِاللَّهِ وَکيلاً [نساء/81] .

هنگام حمله :

يا قَوْمِ ادْخُلُوا الأَْرْضَ الْمُقَدَّسَهَ الَّتِى کتَبَ اللّهُ لَکمْ وَ لا تَرْتَدُّوا عَلى أَدْبارِکمْ فَتَنْقَلِبُوا خاسِرِينَ قالُوا يا مُوسى إِنَّ فِيها قَوْماً جَبّارِينَ وَ إِنّا لَنْ نَدْخُلَها حَتّى يخْرُجُوا مِنْها فَإِنْ يخْرُجُوا مِنْها فَإِنّا داخِلُونَ قالَ رَجُلانِ مِنَ الَّذِينَ يخافُونَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَيهِمَا ادْخُلُوا عَلَيهِمُ الْبابَ فَإِذا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّکمْ غالِبُونَ وَ عَلَى اللَّهِ فَتَوَکلُوا إِنْ کنْتُمْ مُومِنِينَ [مائده/23-21] .

هنگام اولتیماتوم دشمن

:

الَّذِينَ قالَ لَهُمُ النّاسُ إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إِيماناً وَ قالُوا حَسْبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَكيلُ [آل عمران/173] .

(غزوه حمراء الاسد در پايان جنگ احد) [نمونه ، ج3 ، ص176] .

تهديد دشمن :

قالَ الْمَلأُ الَّذِينَ اسْتَكبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّک يا شُعَيبُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَک مِنْ قَرْيتِنا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِى مِلَّتِنا قالَ أَ وَ لَوْ كنّا كارِهِينَ قَدِ افْتَرَينا عَلَى اللّهِ كذِباً إِنْ عُدْنا فِى مِلَّتِكمْ بَعْدَ إِذْ نَجّانَا اللّهُ مِنْها وَ ما يكونُ لَنا أَنْ نَعُودَ فِيها إِلاّ أَنْ يشاءَ اللّهُ رَبُّنا وَسِعَ رَبُّنا كلَّ شَىءٍ عِلْماً عَلَى اللّهِ تَوَكلْنا رَبَّنَا افْتَحْ بَينَنا وَ بَينَ قَوْمِنا بِالْحَقِّ [اعراف/89-88] .

در مسافرت :

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِذَا خَرَجْتَ مِنْ مَنْزِلِک فِى سَفَرٍ أَوْ حَضَرٍ فَقُلْ بِسْمِ اللَّهِ آمَنْتُ بِاللَّهِ تَوَكلْتُ عَلَى اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ [كافى ، ج2 ، ص543] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) إِذَا أَرَدْتَ الْحَجَّ فَجَرِّدْ قَلْبَک لِلَّهِ تَعَالَى مِنْ كلِّ شَاغِلٍ وَ حِجَابٍ وَ فَوِّضْ أُمُورَک إِلَى خَالِقِهَا وَ تَوَكلْ عَلَيهِ فِى جَمِيعِ حَرَكاتِک وَ سَكنَاتِک [مصباح الشريعه ، ص47] .

10. آثار توكل درقرآن وسنت

با توكل انسان به بن بست نمى رسد : قُلْ هُوَ رَبِّى لا إِلهَ إِلاّ هُوَ عَلَيهِ تَوَكلْتُ وَ إِلَيهِ مَتابِ [رعد/30] .

دل گرمى.

- ايستادگى و شكيبائى : وَ ما لَنا أَلاّ نَتَوَكلَ عَلَى اللّهِ وَ قَدْ هَدانا سُبُلَنا وَ لَنَصْبِرَنَّ عَلى ما آذَيتُمُونا وَ عَلَى اللّهِ فَلْيتَوَكلِ الْمُتَوَكلُونَ [ابراهيم/12] .

عدم ترس از دشمن (درسى از حضرت نوح براى همه رهبران الهى) [

نمونه ، ج10 ، ص294] .

وَ اتْلُ عَلَيهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قالَ لِقَوْمِهِ يا قَوْمِ إِنْ كانَ كبُرَ عَلَيكمْ مَقامِی وَ تَذْكيرِی بِآياتِ اللّهِ فَعَلَى اللّهِ تَوَكلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكمْ وَ شُرَكاءَكمْ ثُمَّ لا يكنْ أَمْرُكمْ عَلَيكمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَى وَ لا تُنْظِرُونِ [يونس/71] .

حضرت هود هم سخنانی مشابه دارد :

إِنِّی تَوَكلْتُ عَلَى اللّهِ رَبِّی وَ رَبِّكمْ ما مِنْ دَابَّةٍ إِلاّ هُوَ آخِذٌ بِناصِيتِها إِنَّ رَبِّی عَلى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ [هود/56] .

فرا خواندن دشمنان به ميدان.

تحقير قدرت آنها.

كه اين دو عامل مهمی است برای تقويت روحی پيروان و شكست روحيه دشمنان.

[نمونه ، ج8 ، ص352] .

توكل به خدا جلو سستی جنگ جويان را می گيرد :

إِذْ هَمَّتْ طائِفَتانِ مِنْكمْ أَنْ تَفْشَلا وَ اللّهُ وَلِيهُما وَ عَلَى اللّهِ فَلْيتَوَكلِ الْمُومِنُونَ [آل عمران/122] .

(جنگ احد و تصميم دو طايفه از مسلمانان جهت مراجعت به مدينه) [نمونه ، ج3 ، ص68] .

ايستادگی و شكيبائی در برابر دشمنان :

وَ لَنَصْبِرَنَّ عَلى ما آذَيتُمُونا وَ عَلَى اللّهِ فَلْيتَوَكلِ الْمُتَوَكلُونَ [ابراهيم/12] .

متوكلين تحت تسلط شيطان نيستند :

إِنَّهُ لَيسَ لَهُ سُلْطانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَلى رَبِّهِمْ يتَوَكلُونَ [نحل/99] .

رهائی از وابستگی هاكه سرچشمه ذلت وبردگی است.

آزادی و اعتماد به نفس.

[نمونه ، ج10 ، ص297.؟؟]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أقوى الناس إيمانا أكثرهم توكلا على الله سبحانه [غرر الحكم ، ص196] .

توکل بیشتر ، ایمان بیشتر.

[میزان الحکمه ، ج10 ، ص680] .

توکل بر منبع فناناپذیر قدرت و توانائی سبب افزایش مقاومت انسان

در برابر مشکلات و حوادث سخت زندگی است.

(غزوه حمراء الاسد) داستان بازگشت مشرکین در جنگ احد جهت زدن ضربه نهایی و پایداری مسلمین و توکل آنها بر خداوند

الَّذِینَ قالَ لَهُمُ النّاسُ إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَکمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إِیماناً وَ قالُوا حَسْبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَکیلُ [آل عمران/173] .

[نمونه ، ج13 ، ص296 / ج3 ، ص174] .

کسانی که بر خدا توکل کنند هرگز درنمی مانند.وَ یرْزُقْهُ مِنْ حَیثُ لا یحْتَسِبُ وَ مَنْ یتَوَکلْ عَلَی اللّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللّهَ بالِغُ أَمْرِهِ [طلاق/3] .

خدا ضامن متوکلین است ، و خداوند قادر برانجام هر کاری.

کسی که روح توکل دارد هرگز یأس به خود راه نمی دهد.

توکل شخصیت زاست و موثر در تمام اعمال.

توکل همیشه توام با جهاد و تلاش است ، نه تنبلی و فرار از مسئولیت ها.

[نمونه ، ج24 ، ص239] .

توکل به خدا موجب پیروزی است.

إِذْ یقُولُ الْمُنافِقُونَ وَ الَّذِینَ فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ هولاءِ دِینُهُمْ وَ مَنْ یتَوَکلْ عَلَی اللّهِ فَإِنَّ اللّهَ عَزِیزٌ حَکیمٌ [انفال/49] .

اینها بر اثر عدم ایمان و عدم آگاهی از الطاف خدا و امدادهای غیبی از این حقیقت آگاهی ندارند. [نمونه ، ج7 ، ص203] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : التَّوَکلُ عَلَی اللَّهِ نَجَاهٌ مِنْ کلِّ سُوءٍ وَ حِرْزٌ مِنْ کلِّ عَدُوٍّ [بحار الأنوار ، ج75 ، ص79] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَرَّهُ أَنْ یکونَ أَقْوَی النَّاسِ فَلْیتَوَکلْ عَلَی اللَّهِ [مشکاه الأنوار ، ص18] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ تَوَكلَ عَلَى اللّهِ لَا يغْلَبُ [

مشکاه الأنوار ، ص17] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أصل قوه القلب التوكل على الله [غرر الحكم ، ص197] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من توكل على الله ذلت له الصعاب و تسهلت عليه الأسباب و تبوأ الخفض و الكرامه [غرر الحكم ، ص197] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ليس لمتوكل عناء [غرر الحكم ، ص197] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من توكل على الله أضاءت له الشبهات [غرر الحكم ، ص197] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من انقطع إلى الله كفاه الله مئونته و رزقه من حيث لا يحتسب و من انقطع إلى الدنيا وكله إليها [مشكاه الأنوار ، ص18] .

الصحيفه الخامسه عشر مما أنزلت على إدريس (ع) : "توكلوا عليه يسهل لكم فى دنياكم المطالب و يجركم فى معادكم من المعاطب" [بحار الأنوار ، ج92 ، ص464] .

آثار توكل :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ تَوَكلَ عَلَيهِ كفَاهُ [نهج البلاغه ، خطبه 90] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَتَوَكلُ عَلَيهِ كافِياً نَاصِراً [نهج البلاغه ، خطبه 83] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَوْ تَوَكلْتُمْ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكلِهِ لَرَزَقَكمْ كمَا يرْزُقُ الطَّيرَ تَغْدُو خِمَاصاً وَ تَرُوحُ بِطَاناً [مجموعه ورام ، ج1] ،

کسانی که بر خدا توکل کنند هرگز درنمی مانند.

وَ يرْزُقْهُ مِنْ حَيثُ لا يحْتَسِبُ وَ مَنْ يتَوَكلْ عَلَى اللّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللّهَ بالِغُ أَمْرِهِ [طلاق/3] .

1. قدرت

2. امانت

3. آگاهی

4. دل سوز بودن

12. اوصاف وکیل مطمئن

1. معبود

اللّهُ لا إِلهَ إِلاّ هُوَ وَ عَلَى اللّهِ فَلْيَتَوَكلِ الْمُومِنُونَ [تغابن/13] .

آنکه شایسته پرستش است شایسته تکیه گاه بودن نیز است.

2. هدایت گر

وَ ما لَنا أَلاّ نَتَوَكلَ عَلَى اللّهِ وَ قَدْ هَدانا سُبُلَنا [ابراهيم/12] .

3. قاطع

به کسی باید تکیه نمود که بتواند به اختلافات پایان دهد.

وَ مَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَىءٍ فَحُكمُهُ إِلَى اللّهِ ذلِكمُ اللّهُ رَبِّى عَلَيهِ تَوَكلْتُ وَ إِلَيهِ أَنِيبُ [شورى/10] .

4. همیشه می باشد

وَ تَوَكلْ عَلَى الْحَى الَّذِى لا يمُوتُ وَ سَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَ كفى بِهِ بِذُنُوبِ عِبادِهِ خَبِيراً [فرقان/58] .

با داشتن تکیه گاه وسرپرستی که همیشه زنده است نه نیازی به اجر و پاداش دیگران داری و نه وحشتی از ضرر و زیان و توطئه آنان)

5. شکست ناپذیر

وَ تَوَكلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ [شعراء/217] .

6. ولی عادل

عَلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ [هود/56] .

[نمونه ، ج15 ، ص134] .

7. تسلط برهمه عالم

إِنِّی تَوَکلْتُ عَلَی اللّهِ رَبِّی وَ رَبِّکمْ ما مِنْ دَابَّهٍ إِلاّ هُوَ آخِذٌ بِناصِیتِها [هود/56] .

13. خصوصیات متوکلین

1. آینده نگر

عمیق اندیشمند و آینده نگر :

فَما أُوتِیتُمْ مِنْ شَیءٍ فَمَتاعُ الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ ما عِنْدَ اللّهِ خَیرٌ وَ أَبْقی لِلَّذِینَ آمَنُوا وَ عَلی رَبِّهِمْ یتَوَکلُونَ [شوری/36] .

2. صراحت لهجه وقاطعیت در گفتار

قَدْ کانَتْ لَکمْ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ فِی إِبْراهِیمَ وَ الَّذِینَ مَعَهُ إِذْ قالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنّا بُرَآوا مِنْکمْ وَ مِمّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ کفَرْنا بِکمْ وَ بَدا بَینَنا وَ بَینَکمُ الْعَداوَهُ وَ الْبَغْضاءُ أَبَداً حَتّی تُومِنُوا بِاللّهِ وَحْدَهُ إِلاّ قَوْلَ إِبْراهِیمَ لِأَبِیهِ لأَسْتَغْفِرَنَّ لَک وَ ما أَمْلِک لَک مِنَ اللّهِ مِنْ شَیءٍ رَبَّنا عَلَیک

تَوَكلْنا وَ إِلَیک أَنَبْنا وَ إِلَیک الْمَصِیرُ [ممتحنه/4] .

3. مکر شیطان برآنها بی تأثیرباشد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ : إِبْلِیسُ خَمْسَهُ أَشْیاءَ لَیسَ لِی فِیهِنَّ حِیلَهٌ وَ سَائِرُ النَّاسِ فِی قَبْضَتِی مَنِ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ عَنْ نِیهِ صَادِقَهٍ وَ اتَّکلَ عَلَیهِ فِی جَمِیعِ أُمُورِهِ0000 [خصال صدوق ، ج1 ، ص285] .

14. پاداش متوکلین درقرآن

وَ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّهِ غُرَفاً تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ خالِدِینَ فِیها نِعْمَ أَجْرُ الْعامِلِینَ الَّذِینَ صَبَرُوا وَ عَلی رَبِّهِمْ یتَوَکلُونَ [عنکبوت/58-59] .

ریشه همه فضائل انسانی صبر و توکل است.

[نمونه ، ج16 ، ص331] .

15. نکاتی در باب توکل وعدم توکل

حضرت شعیب : إِنْ أُرِیدُ إِلاَّ الإِصْلاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَ ما تَوْفِیقِی إِلاّ بِاللّهِ عَلَیهِ تَوَکلْتُ وَ إِلَیهِ أُنِیبُ [هود/88] .

خیانت کاران در قیامت وکیلی (تکیه گاهی) ندارند :

ها أَنْتُمْ هولاءِ جادَلْتُمْ عَنْهُمْ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا فَمَنْ یجادِلُ اللّهَ عَنْهُمْ یوْمَ الْقِیامَهِ أَمْ مَنْ یکونُ عَلَیهِمْ وَکیلاً [نساء/109] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ مِنْ أَبْغَضِ الرِّجَالِ إِلَی اللَّهِ تَعَالَی لَعَبْداً وَکلَهُ اللَّهُ إِلَی نَفْسِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 103] .

منحرف : جَائِراً عَنْ قَصْدِ السَّبِیلِ

بدون راهنما : سَائِراً بِغَیرِ دَلِیلٍ

حریص به دنیا : إِنْ دُعِی إِلَی حَرْثِ الدُّنْیا عَمِلَ

بیِ تفاوت و بی حال : وَ إِنْ دُعِی إِلَی حَرْثِ الْآخِرَهِ کسِلَ

كأنَّ مَا عَمِلَ لَهُ وَاجِبٌ عَلَيهِ وَ كأنَّ مَا وَنَى فِيهِ سَاقِطٌ عَنْهُ [نهج البلاغه ، خطبه 103] .

1 تنها بر خدا بايد توكل كرد :

فَإِذا عَزَمْتَ فَتَوَكلْ عَلَى اللّهِ [آل عمران/159] .

2 مؤمنان بايد بر خدا توكل كنند :

وَ عَلَى اللّهِ فَلْيتَوَكلِ الْمُومِنُونَ [ابراهيم/11] .

3 شيطان تسلطى بر متوكلان ندارد :

إِنَّهُ لَيسَ لَهُ سُلْطانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَلى رَبِّهِمْ يتَوَكلُونَ [نحل/99] .

4 هفت قسمت از برنامه هاى متوكلان : 1 اجتناب از گناهان بزرگ و اعمال زشت. 2 عفو و بخشش

، هنگام خشم 3 اجابت دعوت الهی 4 بر پا داشتن نماز 5 مشورت در کارها 6 انفاق 7 تسلیم ظلم نشدن.

وَ عَلی رَبِّهِمْ یتَوَکلُونَ وَ الَّذِینَ یجْتَنِبُونَ کبائِرَ الإِْثْمِ وَ الْفَواحِشَ وَ إِذا ما غَضِبُوا هُمْ یغْفِرُونَ وَ الَّذِینَ اسْتَجابُوا لِرَبِّهِمْ وَ أَقامُوا الصَّلاةَ وَ أَمْرُهُمْ شُوری

بَینَهُمْ وَ مِمّا رَزَقْناهُمْ ینْفِقُونَ وَ الَّذِینَ إِذا أَصابَهُمُ الْبَغْی هُمْ ینْتَصِرُونَ [شوری/39-36] .

5 اهل توکل محبوب خداوند هستند :

فَإِذا عَزَمْتَ فَتَوَکلْ عَلَی اللّهِ إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُتَوَکلِینَ [آل عمران/159] .

6 چرا باید بر خداوند توکل نمود؟پاسخ به خاطر جهات ذیل :

1 او بهترین وکیل و تکیه گاه است :

قالُوا حَسْبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَکیلُ [آل عمران/173] .

2 او تکیه گاه همه موجودات است :

وَ اللّهُ عَلی کلِّ شَیءٍ وَکیلٌ [هود/12] .

3 او کفایت از دیگران می کند :

وَ مَنْ یتَوَکلْ عَلَی اللّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ [طلاق/3] .

4-او برای همیشه زنده است.

5 او به همه چیز آگاه است.

6 او قدرت و حاکمیت بر همه چیز دارد :

وَ تَوَکلْ عَلَی الْحَی الَّذِی لا یمُوتُ وَ سَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَ کفی بِهِ بِذُنُوبِ عِبادِهِ خَبِیراً الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الأَْرْضَ وَ ما بَینَهُما فِی سِتَّهِ أَیامٍ ثُمَّ اسْتَوی عَلَی الْعَرْشِ الرَّحْمنُ فَسْئَلْ بِهِ خَبِیراً [فرقان/59-58] .

7 او شکست ناپذیر است :

وَ تَوَکلْ عَلَی الْعَزِیزِ الرَّحِیمِ [شعراء/217] .

8 او هدایت گر انسانها است :

وَ ما لَنا أَلاّ نَتَوَکلَ عَلَی اللّهِ وَ قَدْ هَدانا سُبُلَنا [ابراهیم/12] .

9

او رحمت بر همه دارد :

قُلْ هُوَ الرَّحْمنُ آمَنّا بِهِ وَ عَلَيهِ تَوَكلْنا [ملک/29] .

1.تولی وتبری

1. حدومرزهای تولی وتبری

1. خط قرمزها در اسلام

خطّ قرمز به معنای حریم ها و ضوابطی است که در یک جامعه مردم سالار به ضرورت مطرح می شوند و همه ملزم به رعایت آنها هستند.

خطّ قرمزها در سه حوزه اندیشه ، عقیده و بیان که هر کدام به شکل خاص و گستره مربوط به خود هستند.

برای عقیده ای که بر اساس تفکر و عقلانیت استوار باشد خط قرمزی وجود ندارد ، امّا در مقابل عقیده ای که مبنای آن تفکر نیست ، بلکه در اثر نهادینه شدن احساسات و وابستگی به یک دسته امور و یا تبعیت از پدران پدید آمده باشد باید موضع گرفت و در صورتی که سازگار با یافته های عقلی نباشد آنها را کنار گذاشت.

در مورد بیان در اسلام محدودیت هایی وجود دارد. از جمله بیاناتی که منجر به تمسخر یا اهانت به مقدّسات دینی و یا دیگر انسان ها شود ، بیان شبهات برای کسانی که تخصّصی در آن ندارند که موجب بدعت گزاری و تحریف دین می شود ، ممنوع است. البتّه اصل بیان شبهه برای پاسخ دادن اهل فن و یا طرح پرسش از اهل تخصّص معقول و بلکه لازم است.

2. آزادی دینی یا استبداد دینی

1) رجوع کامل به ناقص مردود است. قرآن کامل ترین شکل دین را اسلام می داند.

2) در حاکمیت دینی ، خاستگاه حاکمیت ، صلاحیت های واقعی نظری عملی است که نوعی برتری ایجاد می کند و تنها بر دو مبنای آگاهی و تقوا استوار است.

ولی در حکومت های استبدادی خاستگاه قدرت ، غلبه زور و شمشیر است.

استبداد دینی با

در نظر داشتن آموزه های دینی بی معنی است.

3. حدود وپذیرش وتحمل مخالفان

1. اعتقادی

مخالفان از نظر اسلام سه دسته اند :

1) عقیدتی (کفّار) : در صورت عدم دشمنی ، در عین این که عقاید و رفتارشان پذیرفتنی نیست ، اسلام سفارش می کند رفتاری نرم ، توأم با عطوفت و رأفت اسلامی با آنان صورت گیرد :

لا یَنْهاکمُ اللّهُ عَنِ الَّذینَ لَمْ یقاتِلُوکمْ فِی الدِّینِ وَ لَمْ یخْرِجُوکمْ مِنْ دِیارِکمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَ تُقْسِطُوا إِلَیهِمْ إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُقْسِطین [ممتحنه/8] .

و حتی از خیانت های کوچک آنها درگذرند :

لا تَزالُ تَطَّلِعُ عَلی خائِنَهٍ مِنْهُمْ إِلاّ قَلیلاً مِنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَ اصْفَحْ إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُحْسِنین [مائده/13] .

و البتّه اگر سرِ دشمنی داشته باشند ، باید با آنها مقابله کرد :

قاتِلُوا الْمُشْرِکینَ کافَّهً کما یقاتِلُونَکمْ کافَّهً [توبه/36] .

2) منافقان و مروّجان فساد و تباهی : اسلام با این گروه سرِ سازش ندارد ، چه برسد به پذیرش و تسلیم. یکی از راه های مقابله با این ها امر به معروف و نهی از منکر است که در هیچ کدام از مراتبش سکوت و سازش مطرح نیست.

3) مخالفان شخصی و سلیقه ای : اسلام سفارش به عدل و احسان و رفتار همراه با صفا بر محور حق نموده است؛ این توصیه حتّی شامل غیرمسلمانان هم می شود. حلّ اختلافات از طریق استدلال و اخلاق و موعظه از دیگر سفارشات اسلام درباره این گروه است ، بنابراین علاوه بر تحمل ، پذیرش هم روا و بلکه لازم است. [تساهل و تسامح ، محمّد تقی اسلامی]

2. مرز میان مدارا و مداهنه

1) مقصود از مدارا

مطابق روایات دستورالعمل چگونگی رفتار و برخورد مؤمنان با مردم و به خصوص با مؤمنان دیگر است.

2) مداهنه به معنای دست برداشتن از اصول و مبانی و ارزشها و آرمان های الهی برای خوش آمد مخالفان است که این امر از نظر قرآن مردود است.

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيدْهِنُون [قلم/9] .

وَ لا أَنا عابِدٌ ما عَبَدْتُّمْ [كافرون/4] .

لَكمْ دينُكمْ وَ لِى دينِ [كافرون/6] .

تساهل و تسامح ، محمدّ تقی اسلامی

2. نقش تولی وتبری

1) شرکت در اجر یا کیفر : فَعَقَرُوا النّاقَه [اعراف/77] .

(با این که یک نفر ناقه را کشت ، ولی برای این که بقیه هم دل بودند ، قرآن می فرماید : عَقَرُوا)

3. اهمیت

1. اهمیت تولی وتبری درقرآن

وَ مَنْ يتَوَلَّ فَإِنَّ اللّهَ هُوَ الْغَنِى الْحَميدُ [حديد/24] .

لَكمْ دينُكمْ وَ لِى دينِ [كافرون/6] .

قَدْ كانَتْ لَكمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فى إِبْراهيمَ وَ الَّذينَ مَعَهُ إِذْ قالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنّا بُرَآوا مِنْكمْ وَ مِمّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ كفَرْنا بِكمْ وَ بَدا بَينَنا وَ بَينَكمُ الْعَداوَةُ وَ الْبَغْضاءُ أَبَداً حَتّى تُومِنُوا بِاللّهِ وَحْدَهُ [ممتحنه/4] .

لا ينْهاكمُ اللّهُ عَنِ الَّذينَ لَمْ يقاتِلُوكمْ فِى الدِّينِ وَ لَمْ يخْرِجُوكمْ مِنْ دِيارِكمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَ تُقْسِطُوا إِلَيهِمْ إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الْمُقْسِطينَ إِنَّما ينْهاكمُ اللّهُ عَنِ الَّذينَ قاتَلُوكمْ فِى الدِّينِ وَ أَخْرَجُوكمْ مِنْ دِيارِكمْ وَ ظاهَرُوا عَلى إِخْراجِكمْ أَنْ تَوَلَّوْهُمْ وَ مَنْ يتَوَلَّهُمْ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [ممتحنه/9-8]

وَ لا تَرْكنُوا إِلَى الّذينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكمُ النّارُ [هود/113] .

إِنَّ الَّذينَ يحِبُّونَ أَنْ تَشيعَ الْفاحِشَهُ فِى الَّذينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَليمٌ فِى الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ [نور/19] .

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا كونُوا قَوّامينَ بِالْقِسْطِ شُهَداءَ لِلّهِ وَ لَوْ عَلى أَنْفُسِكمْ أَوِ الْوالِدَينِ وَ الْأَقْرَبينَ [نساء/135] .

ها أَنْتُمْ أُولاءِ تُحِبُّونَهُمْ وَ لا يحِبُّونَكم [آل عمران/119] .

در هر نماز : غَيرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيهِمْ وَ لاَ الضّالِّينَ [فاتحه/7] .

درهر نماز : صِراطَ الَّذينَ أَنْعَمْتَ عَلَيهِم [فاتحه/7] .

رَبِّ بِما أَنْعَمْتَ عَلَى فَلَنْ أَكونَ ظَهيراً لِلْمُجْرِمين [قصص/17] .

کسی که خدا را دوست بدارد ، خلق او و آثار و

آیات او را هم دوست دارد.

تبرّی قبل از تولّی است : فَمَنْ یکفُرْ بِالطّاغُوتِ وَ یومِنْ بِاللّه [بقره/256] .

لَکمْ دینُکمْ وَ لِی دین [کافرون/6] .

إِنِّی تَرَکتُ مِلَّهَ قَوْمٍ لا یومِنُونَ بِاللّهِ وَ هُمْ بِالآْخِرَهِ هُمْ کافِرُون [یوسف/37] .

إِنّا بُرَآوا مِنْکمْ وَ مِمّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ [ممتحنه/4] .

2. اهمیت تولی وتبری درروایات

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : قَالَ : رَجُلٌ لِلنَّبِی (ص) یا رَسُولَ اللَّه! عَلِّمْنِی شَیئاً إِذَا أَنَا فَعَلْتُهُ أَحَبَّنِی اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ وَ أَحَبَّنِی أَهْلُ الْأَرْضِ قَالَ ارْغَبْ فِیمَا عِنْدَ اللَّهِ یحِبَّک اللَّهُ وَ ازْهَدْ فِیمَا عِنْدَ النَّاسِ یحِبَّک النَّاسُ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص377] .

بعضی برای بهشت و بعضی از ترس جهنّم...

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِنَّ النَّاسَ یعْبُدُونَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَی ثَلَاثَهِ أَوْجُهٍ فَطَبَقَهٌ یعْبُدُونَهُ رَغْبَهً فِی ثَوَابِهِ فَتِلْک عِبَادَهُ الْحُرَصَاءِ وَ هُوَ الطَّمَعُ وَ آخَرُونَ یعْبُدُونَهُ خَوْفاً مِنَ النَّارِ فَتِلْک عِبَادَهُ الْعَبِیدِ وَ هِی رَهْبَهٌ وَ لَکنِّی أَعْبُدُهُ حُبّاً لَهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَتِلْک عِبَادَهُ الْکرَامِ وَ هُوَ الْأَمْن [خصال صدوق ، ج1 ، ص188] .

اوّلین کلمه اسلام تبرّی است : لا إِلهَ [کافی ، ج2 ، ص127] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کلُّ مَنْ لَمْ یحِبَّ عَلَی الدِّینِ وَ لَمْ یبْغِضْ عَلَی الدِّینِ فَلَا دِینَ لَهُمنبع ذکر نشده است !

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَوْ أَنَّ رَجُلًا أَحَبَّ رَجُلًا لِلَّهِ لَأَثَابَهُ اللَّهُ عَلَی حُبِّهِ إِیاهُ وَ إِنْ کانَ الْمَحْبُوبُ فِی عِلْمِ اللَّهِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ وَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا أَبْغَضَ رَجُلًا لِلَّهِ لَأَثَابَهُ اللَّهُ عَلَی بُغْضِهِ إِیاهُ وَ إِنْ کانَ الْمُبْغَضُ فِی عِلْمِ

اللَّهِ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّهِ [کافی ، ج2 ، ص127] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : هَلِ الدِّینُ إِلَّا الْحُبُّ وَ الْبُغْضُ [تفسیر فرات کوفی ، ص428] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حُبِّی وَ حُبُّ أَهْلِ بَیتِی نَافِعٌ فِی سَبْعَهِ مَوَاطِنَ أَهْوَالُهُنَّ عَظِیمَهٌ عِنْدَ الْوَفَاهِ وَ فِی الْقَبْرِ وَ عِنْدَ النُّشُورِ وَ عِنْدَ الْکتَابِ وَ عِنْدَ الْحِسَابِ وَ عِنْدَ الْمِیزَانِ وَ عِنْدَ الصِّرَاطِ [أمالی صدوق ، ص10] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِکلِّ شَی‌ءٍ أَسَاسٌ وَ أَسَاسُ الْإِسْلَامِ حُبُّنَا أَهْلَ الْبَیتِ [کافی ، ج2 ، ص46] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حُبُّنَا أَهْلَ الْبَیتِ أَفْضَلُ عِبَادَهٍ [المحاسن ، ج1 ، ص150] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : حُبُّنَا اِیمَانٌ وَ بُغْضُنَا کفْرٌ [کافی ، ج1 ، ص187] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : بُنِی الْإِسْلَامُ عَلَی خَمْسٍ عَلَی الصَّلَاهِ وَ الزَّکاهِ وَ الصَّوْمِ وَ الْحَجِّ وَ الْوَلَایهِ وَ لَمْ ینَادَ بِشَی‌ءٍ کمَا نُودِی بِالْوَلَایهِ [کافی ، ج2 ، ص18] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ سَرَّهُ أَنْ لَا یکونَ بَینَهُ وَ بَینَ اللَّهِ حِجَابٌ حَتَّی ینْظُرَ إِلَی اللَّهِ وَ ینْظُرَ اللَّهُ إِلَیهِ فَلْیتَوَالَ آلَ مُحَمَّدٍ وَ یتَبَرَّأْ مِنْ عَدُوِّهِمْ وَ یأْتَمَّ بِالْإِمَامِ مِنْهُمْ فَإِنَّهُ إِذَا کانَ کذَلِک نَظَرَ اللَّهُ إِلَیهِ وَ نَظَرَ إِلَی اللَّهِ [قرب الإسناد ، ص152] .

کسی که خدا را دوست بدارد ، خلق او و آثار و آیات او را هم دوست دارد.

کسی که خدا را دوست بدارد ، به راحتی درراه او از مال و جان می گذرد.

کسی که خدا را دوست بدارد ، دشمن او و گناهکار را دوست ندارد.

قُلْ إِنْ کنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونی

يحْبِبْكمُ اللّه [آل عمران/31] .

طبق روایات ، بخش مهمّ قرآن درباره رهبری آسمانی و امام نار و امام نور است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا يبْلُغُ أَحَدُكمْ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يحِبَّ أَبْعَدَ الْخَلْقِ مِنْهُ فِى اللَّهِ وَ يبْغِضَ أَقْرَبَ الْخَلْقِ مِنْهُ فِى اللَّهِ [تحف العقول ، ص369] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ اللَّهِ لَقَدْ رَأَيتُنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَ آلِهِ وَ سَلَّمَ نَقْتُلُ آبَاءَنَا وَ أَبْنَاءَنَا وَ أَخْوَالَنَا وَ أَعْمَامَنَا وَ أَهْلَ بُيوتِنَا ثُمَّ لَا يزِيدُنَاذَلِک إِلَّا إِيمَاناً وَ تَسْلِيماً وَ جِدّاً فِى طَاعَةِ اللَّه [كتاب سليم بن قيس ، ص696] .

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا كونُوا قَوّامينَ بِالْقِسْطِ شُهَداءَ لِلّهِ وَ لَوْ عَلى أَنْفُسِكمْ أَوِ الْوالِدَينِ وَ الْأَقْرَبينَ [نساء/135] .

تولّی و تبرّی نشانه خط است و کسی که ندارد ، در واقع خط ندارد.

قَالَ الْهَادِى (ع) : بِمُوَالَاتِكمْ تُقْبَلُ الطَّاعَةُ الْمُفْتَرَضَه [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص615] . (زيارت جامعه كبيره)

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَحَبَّ كافِراً فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّهَ وَ مَنْ أَبْغَضَ كافِراً فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ [أمالى صدوق ، ص605] .

درجات بهشت و درکات دوزخ بستگی به تولّی و تبرّی قلبی و یدی و لسانی دارد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فِى الْجَنَّهِ ثَلَاثُ دَرَجَاتٍ وَ فِى النَّارِ ثَلَاثُ دَرَكاتٍ فَأَعْلَى دَرَجَاتِ الْجَنَّهِ لِمَنْ أَحَبَّنَا بِقَلْبِهِ وَ نَصَرَنَا بِلِسَانِهِ وَ يدِهِ وَ فِى الدَّرَجَهِ الثَّانِيهِ مَنْ أَحَبَّنَا بِقَلْبِهِ وَ نَصَرَنَا بِلِسَانِهِ وَ فِى الدَّرَجَهِ الثَّالِثَهِ مَنْ أَحَبَّنَا بِقَلْبِهِ وَ فِى أَسْفَلِ الدَّرْک مِنَ النَّارِ مَنْ أَبْغَضَنَا بِقَلْبِهِ وَ أَعَانَ عَلَينَا بِلِسَانِهِ وَ يدِهِ وَ فِى الدَّرْک الثَّانِيهِ مِنَ النَّارِ مَنْ أَبْغَضَنَا بِقَلْبِهِ

وَ أَعَانَ عَلَينَا بِلِسَانِهِ وَ فِی الدَّرْک الثَّالِثَهِ مِنَ النَّارِ مَنْ أَبْغَضَنَا بِقَلْبِهِ [المحاسن ، ج1 ، ص153] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ جَالَسَ لَنَا عَائِباً أَوْ مَدَحَ لَنَا قَالِیاً أَوْ وَصَلَ لَنَا قَاطِعاً أَوْ قَطَعَ لَنَا وَاصِلاً أَوْ وَالَی لَنَا عَدُوّاً أَوْ عَادَی لَنَا وَلِیاً فَقَدْ کفَرَ بِالَّذِی أَنْزَلَ السَّبْعَ الْمَثَانِی وَ الْقُرْآنَ الْعَظِیمَ [أمالی صدوق ، ص56] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : حُبُّنَا اِیمَانٌ وَ بُغْضُنَا کفْرٌ [کافی ، ج1 ، ص187] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَوَلَّی ظَالِماً فَهُوَ ظَالِم [بحارالأنوار ، ج27 ، ص60] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کذَبَ مَنِ ادَّعَی مَحَبَّتَنَا وَ لَمْ یتَبَرَّأْ مِنْ عَدُوِّنَا [مستطرفات السرائر ، ص640] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ أَحَبَّ عَاصِیاً فَهُوَ عَاصٍ وَ مَنْ أَحَبَّ مُطِیعاً فَهُوَ مُطِیع [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص235] .

عَنْ أَنَسٍ قَالَ : "جَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَادِیهِ وَ کانَ یعْجِبُنَا أَنْ یأْتِی الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِ الْبَادِیهِ یسْأَلُ النَّبِی (ص) فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ! مَتَی قِیامُ السَّاعَهِ فَحَضَرَتِ الصَّلَاهُ فَلَمَّا قَضَی صَلَاتَهُ قَالَ : أَینَ السَّائِلُ عَنِ السَّاعَهِ؟ قَالَ : أَنَا یا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ فَمَا أَعْدَدْتَ لَهَا قَالَ وَ اللَّهِ مَا أَعْدَدْتُ لَهَا مِنْ کثِیرِ عَمَلٍ صَلَاهٍ وَ لَا صَوْمٍ إِلَّا أَنِّی أُحِبُّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ فَقَالَ لَهُ النَّبِی (ص) : الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ قَالَ أَنَسٌ : فَمَا رَأَیتُ الْمُسْلِمِینَ فَرِحُوا بَعْدَ الْإِسْلَامِ بِشَیءٍ أَشَدَّ مِنْ فَرَحِهِمْ بِهَذَا" [علل الشرائع ، ج1 ، ص139] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کلُّ مَنْ لَمْ یحِبَّ عَلَی الدِّینِ وَ لَمْ یبْغِضْ عَلَی الدِّینِ فَلَا دِینَ لَهُ [کافی

، ج2 ، ص127] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْمُسْلِمَينِ يلْتَقِيانِ فَأَفْضَلُهُمَا أَشَدُّهُمَا حُبّاً لِصَاحِبِهِ [كافى ، ج2 ، ص127] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ثَلَاثٌ مِنْ عَلَامَاتِ الْمُومِنِ عِلْمُهُ بِاللَّهِ وَ مَنْ يحِبُّ وَ مَنْ يبْغِضُ [كافى ، ج2 ، ص126] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لِأَصْحَابِهِ : أَى عُرَى الْإِيمَانِ أَوْثَقُ؟ فَقَالُوا : اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَعْلَمُ وَ قَالَ بَعْضُهُمُ : الصَّلَاهُ وَ قَالَ بَعْضُهُمُ : الزَّكَاهُ وَ قَالَ : بَعْضُهُمُ الصِّيَامُ وَ قَالَ : بَعْضُهُمُ الْحَجُّ وَ الْعُمْرَهُ وَ قَالَ بَعْضُهُمُ الْجِهَادُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِكلِّ مَا قُلْتُمْ فَضْلٌ وَ لَيسَ بِهِ وَ لَكنْ أَوْثَقُ عُرَى الْإِيمَانِ الْحُبُّ فِى اللَّهِ وَ الْبُغْضُ فِى اللَّهِ وَ تَوَالِى أَوْلِياءِ اللَّهِ وَ التَّبَرِّى مِنْ أَعْدَاءِ اللَّهِ [كافى ، ج2 ، ص125] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وُدُّ الْمُومِنِ لِلْمُومِنِ فِى اللَّهِ مِنْ أَعْظَمِ شُعَبِ الْإِيمَانِ أَلَا وَ مَنْ أَحَبَّ فِى اللَّهِ وَ أَبْغَضَ فِى اللَّهِ وَ أَعْطَى فِى اللَّهِ وَ مَنَعَ فِى اللَّهِ فَهُوَ مِنْ أَصْفِياءِ اللَّهِ [كافى ، ج2 ، ص125] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ وَ أَبْغَضَ لِلَّهِ وَ أَعْطَى لِلَّهِ فَهُوَ مِمَّنْ كمَلَ إِيمَانُهُ [كافى ، ج2 ، ص124] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَحَبَّنَا أَهْلَ الْبَيتِ فَلْيحْمَدِ اللَّهَ عَلَى أَوَّلِ النِّعَمِ قِيلَ وَ مَا أَوَّلُ النِّعَمِ قَالَ : طِيبُ الْوِلَادَهِ وَ لَا يحِبُّنَا إِلَّا مَنْ طَابَتْ وِلَادَتُهُ [المحاسن ، ج1 ، ص138] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَوَّلُ مَا يسْأَلُ عَنْهُ الْعَبْدُ حُبُّنَا أَهْلَ الْبَيت [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص62] .

ج

1. جابربن عبدالله انصاری

1. سیماوشخصیت

1. پدرجابر

اوّلین

شهید احد ، پدر جابر بن عبدالله انصاری است که رسول خدا (ص) قبل از هزیمت به وی نماز گذاشت.

عبدالله (پدر جابر) دوستی داشت که در بدر شهید شده بود. در خواب او را دید و گفت : من در بهشتم و تو هم به ما ملحق می شوی و به همین دلیل هنگامی که می خواست به احد برود گفت : که من شهید می شوم ، چون رسول خدا (ص) خوابش را با شهید شدنش تعبیر فرموده بود.

پدر جابر 200 سال داشت.

رُوِی عَنْ جَابِرٍ قَالَ : اسْتُشْهِدَ وَالِدِی بَینَ یدَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) یوْمَ أُحُدٍ وَ هُوَ ابْنُ مِائَتَی سَنَه. [الخرائج و الجرائح ، ج1 ، ص153] .

2. ازدواج

1) رسول خدا (ص) از جابر پرسید : ازدواج کرده ای؟ گفت : بله. پرسید با کی؟ گفت : با فلانی که زن بیوه ای است. فرمود : چرا باکره نگرفتی؟ گفت پدرم در جبهه شهید شده و هفت دختر در خانه گذاشته. اگر دختر می گرفتم مسائلی و سبک مغزی هایی در خانه رخ می داد ، ولی آن زن بیوه به خاطر مدیریتی که دارد هم آهنگی به وجود می آورد.هَذِهِ أَجْمَعُ لِأَمْرِی [مکارم الأخلاق ، ص20] .

جالب این که این گفت و گوها در راه جبهه بوده است.

3. جهاد جابر

جابر از طایفه خزرج بود و در 21 جنگی که رسول خدا (ص) شرکت فرمود 19 جنگ را جابر شرکت داشت و در دو جنگ چون کودک بود. پدرش ممانعت کرد ، ولی باز هم به جبهه رفت ، به رزمندگان آب می داد. پدر جابر در جنگ احد در رکاب رسول خدا (ص) شهید شد و قبل از رفتن به

جبهه به همین جابر گفت : فرزندم! من در این جبهه شهید می شوم. مواظب خواهرانت باش و قرض های مرا بده. کفّار او را مثله کردند.

4. شکنجه

1) حجّاج دست جابر بن عبدالله انصاری را با مسّ گداخته داغ و مهر گذاشت به بهانه این که چرا شما در قتل عثمان طرفداری نکرده اید. [الغدیر ، ج9 ، ص129] .

5. حدیث جابر

جابر حلقه درسی داشت که در مسجد رسول الله (ص) می نشست و مردم دور او جمع و حدیث رسول الله (ص) را می شنیدند. [اعیان الشّیعه] .

1) جابر می گوید : رسول خدا (ص) ، فاطمه (س) را دید که لباس کم ارزشی پوشیده و با دستش آسیا می کند و بچه اش را در دامن نهاده شیر می دهد. از دیدن این منظره اشکش جاری شد. فرمود : دختر عزیزم سختی و مرارت دنیا را بچش تا به شیرینی نعمت های آخرت نائل گردی. عرض کرد : یا رسول الله (ص) ! خدا را بر نعمت هایش سپاس می گویم. آنگاه این آیه نازل شد : وَ لَسَوْفَ یعْطِیک رَبُّک فَتَرْضی [(ضحی/5)] [المناقب ، ج3 ، ص342] .

2) جابر می گوید : با رسول خدا (ص) به خانه فاطمه (س) رفتیم. حضرت (ص) دیدند رنگ زهرا (س) زرد شده ، علّت را پرسیدند فاطمه (س) عرض کرد : یا رَسُولَ اللَّهِ الْجُوعپیامبر برایش دعا کرد. [کافی ، ج5 ، ص528] .

3) جابر بن عبدالله می گوید : درمسجد رسول الله (ص) نماز می خواندیم. پیرمرد کهنه پوش ضعیفی وارد مسجد شد. رسول خدا (ص) حال او را پرسید. پیرمرد گفت : من گرسنه ام ، سیرم کن؛ لباس ندارم ،

مرا بپوشان و فقیرم ، کمکم کن. پیامبر (ص) فرمود من چیزی ندارم ، ولی تو را راهنمایی می کنم.انْطَلِقْ إِلَی مَنْزِلِ مَنْ یحِبُّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یحِبُّهُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ یوثِرُ اللَّهَ عَلَی نَفْسِهِ انْطَلِقْ إِلَی حُجْرَهِ فَاطِمَهَ [بشاره المصطفی ، ص137] .

پیرمرد به همراه بلال به سراغ حضرت زهرا (س) رفت و پس از سلام درخواست هایش را بازگو کرد در حالی که حضرت زهرا (س) با بچه هایش سه روز هیچ نخورده بودند و پیامبر (ص) هم از این مسأله باخبر بود. حضرت پوست گوسفندی که حسن و حسین (علیهما السّلام) روی آن می خوابیدند را به او داد.

پیرمرد عرض کرد : من گرسنه ام ، به من پوست می دهید؟ آنگاه حضرت گردن بند خود را به او اهدا کرد. او هم به مسجد آمد و جریان را به حضرت رسول (ص) گفت. حضرت فرمود : بفروش ان شاء الله خدا کارت را درست کند. سپس رسول خدا (ص) گریه کرد و فرمود : چطور خدا کار او را درست نکند در حالی که بهترین دختران آدم به او گردن بندی اهدا کرده است. عمّار یاسر عرض کرد یا رسول الله اجازه می دهید من گردنبند را بخرم؟ فرمود : بخر. به اعرابی گفت : به چند می فروشی؟ پیرمرد گفت : به مقداری گوشت و نان و لباسی که بپوشم و دیناری که به وطن خود بازگردم. عمّار 20 دینار و 200 درهم و یک برد یمانی و یک مرکب و مقداری گوشت و نان به او داد و پیرمرد به عمّار گفت : راستی چقدر سخاوتمندی. پیرمرد خدمت پیامبر (ص) رسید و برای حضرت زهرا (س)

دعا کرد و پیامبر (ص) آمّین گفت. عمّار یاسر این گردن بند را خوشبو کرد و داخل برد یمانی گذاشت و به همراه غلامی تقدیم حضرت زهرا (س) کرد. حضرت غلام را آزاد کرد در حالی که می خندید. فرمود : چرا می خندی؟ عرض کرد : از برکت این گردن بند در تعجّبم. گرسنه ای را سیر ، عریانی را پوشانید ، فقیری را بی نیاز و برده ای را آزاد و سپس به صاحبش برگشت. [بحار ، ج43 ، ص56] .

6. وفات

مات سنه 78 [معجم رجال خویی ، ج4 ، ص17 به بعد] .

2. جابر واهل بیت

1. رسول خدا و جابر

رسول خدا (ص) به جابر فرمود : أَنْتَ مِنَّا أَبْغَضَ اللَّهُ مَنْ أَبْغَضَک وَ أَحَبَّ مَنْ أَحَبَّک [إختصاص مفید ، ص222] .

علم غیب رسول خدا (ص) بهِ طول عمر او : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا جَابِرُ فَإِذَا لَقِیتَهُ (امام باقر (ع)) فَأَقْرِئْهُ مِنِّی السَّلَامَ [أمالی صدوق ، ص353] .

رسول خدا (ص) در شب حمله بر دشمن 25 مرتبه به جابر دعا کرد.

2. صحابی بزرگ

از اصحاب 6 معصوم بوده است. (رسول الله و پنج امام) .

من اصحاب امیر المؤمنین الاصفیاء و من شرطه خمیسه و من اصحاب الحسنین (علیهما السّلام) و السّجّاد (ع) و الباقر (ع) [معجم رجال خویی ، ج4 ، ص17 به بعد] .

آخرین صحابه رسول الله (ص) از جهت مدت عمر بوده است.

3. حمایت از ولایت

فضیلت علیّ بن ابی طالب (علیهما السّلام) را بر دیگران اعلام کرده است.

در اثر پیر شدن ابروهایش چشمانش را پوشانده بود ، ولی همین که درباره حضرت علی (ع) سؤال

شد : فَرَفَعَ حاجبَيهِ عَنْ عَينَيهِ فَقَالَ : ذلک خيرُ البَشَرِ امّا واللّهِ انّا کنّا لَنَعْرِفُ المُنَافِقِينَ عَلَى عَهْدِ رَسولِ اللّهِ بِبُغْضِهِمْ إِياهُ [اعيان الشّيعه و معجم خويى] .

1) جابر در کوچه های مدينه راه می افتاد و داخل جلسات انصار می شد و می گفت :

عَلِى خَيرُ الْبَشَرِ فَمَنْ أَبَى فَقَدْ کفَرَ يا مَعَاشِرَ الْأَنْصَارِ أَدِّبُوا أَوْلَادَکمْ عَلَى حُبِّ عَلِى فَمَنْ أَبَى فَانْظُرُوا فِى شَأنِ أُمِّهِ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص493] .

2) فَقَامَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِى فَقَالَ : يا رَسُولَ اللَّه ِ! وَ مَن الْأَئِمَّهُ مِنْ وُلْدِ عَلِى بْنِ أَبِى طَالِبٍ قَالَ : الْحَسَنُ وَ الْحُسَينُ سَيدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّهِ ثُمَّ سَيدُ الْعَابِدِينَ فِى زَمَانِهِ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ ثُمَّ الْبَاقِرُ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِى وَ سَتُدْرِکهُ يا جَابِرُ فَإِذَا أَدْرَکتَهُ فَأَقْرِئْهُ مِنِّى السَّلَامَ ثُمَّ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ ثُمَّ الْکاظِمُ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ ثُمَّ الرِّضَا عَلِى بْنُ مُوسَى ثُمَّ التَّقِى مُحَمَّدُ بْنُ عَلِى ثُمَّ النَّقِى عَلِى بْنُ مُحَمَّدٍ ثُمَّ الزَّکى الْحَسَنُ بْنُ عَلِى ثُمَّ ابْنُهُ الْقَائِمُ بِالْحَقِّ مَهْدِى أُمَّتِى الَّذِى يمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطاً وَ عَدْلًا کمَا مُلِئَتْ ظُلْماً وَ جَوْراً هَولَاءِ يا جَابِرُ! خُلَفَائِى وَ أَوْصِيائِى وَ أَوْلَادِى وَ عِتْرَتِى مَنْ أَطَاعَهُمْ فَقَدْ أَطَاعَنِى وَ مَنْ عَصَاهُمْ فَقَدْ عَصَانِى وَ مَنْ أَنْکرَهُمْ أَوْ أَنْکرَ وَاحِداً مِنْهُمْ فَقَدْ أَنْکرَنِى وَ بِهِمْ يمْسِکِ اللَّهُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَ بِهِمْ يحْفَظُ اللَّهُ الْأَرْضَ أَنْ تَمِيدَ بِأَهْلِهَا [کمال الدين ، ج1 ، ص258] .

3) جابر يکى از شاهدان غدير خم و نصب على بن ابى طالب (عليهما السّلام) که ده ها سال بعد در جلساتى آنچه را ديده بودمى گفت و يکى از

راویان حدیث غدیر است. [الغدیر ، ج1 ، ص205] .

7) قال جابر : کنّا مع النّبی (ص) فی حجّه الوداع فلمّا رجع الی الجُحْفَه نَزَل ثمّ خطب النّاس فقال أیها النّاس انی مسئول و أنتم مسئولون...الی آخر. [الغدیر ، ج1 ، ص21] .

8) در حدیث دیگر آمده که راوی می گوید : منزل جابر بودم که امام سجّاد (ع) و محمّد بن حنفیه وارد شدند و یک مرد عراقی جابر را قسم داد که ماجرای غدیر را که از نزدیک دیده ، تعریف کند. (یکی از کسانی است که اصرار بر نقل حدیث غدیر داشت.) [الغدیر ، ج1 ، ص21] .

9) نقل های متعدّدی از حدیث غدیر به جابر منتهی می شود که در جلد اوّل الغدیر آمده : قَالَ جَابِرٌ الْأَنْصَارِی : لَمَّا نَزَلَتْ "الْیوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دِینَکمْ " (مائده/3) قَالَ النَّبِی (ص) : " اَللَّهُ أَکبَرُ عَلَی إِکمَالِ الدِّینِ وَ إِتْمَامِ النِّعْمَهِ وَ رِضَی الرَّبِّ بِرِسَالَتِی وَ وَلَایهِ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) بَعْدِی [المناقب ، ج3 ، ص23] .

10) در نقل بحار جابر می گوید : من در حجّه الوداع نزدیک ترین مردم به پیامبر (ص) بودم.

قَالَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِی : إِنِّی لَأَدْنَاهُمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فِی حَجَّهِ الْوَدَاعِ بِمِنًی. [أمالی طوسی ، ص363] .

4. عشق به اهل بیت

4) اصحاب رسول الله (ص) سه دسته شدند :

الف : گروهی که در زمان خود حضرت (ص) منحرف شدند مثل ثعلبه که این آیه آمدوَ مِنْهُمْ مَنْ عاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتانا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَ لَنَکونَنَّ مِنَ الصّالِحینَ فَلَمّا آتاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَ تَوَلَّوْا

وَ هُمْ مُعْرِضُونَ فَأَعْقَبَهُمْ نِفاقاً فی قُلُوبِهِم [توبه/77-75] .

ب : گروهی بعد از رحلت منحرف شدند.

ج : گروهی که تا پایان عمر در راه بودند مثل جابر بن عبدالله انصاری که با سن 94 سالگی آخرین صحابی باز هم دست کودکی را که نامش امام باقر (ع) بود می بوسید و بدین وسیله مردم را متوجّه خطّ رهبری او می کرد و مانند عدی بن حاتم که سه فرزندش در جنگ ها شهید و دو چشمش در صفّین و جمل نابینا شد و در برابر نیش معاویه که پرسید : فرزندانت کجا هستند؟ و علی با تو انصاف نکرد که فرزندان خودش را نگاه داشت و فرزندان تو را به جبهه فرستاد. گفت : من انصاف نکردم ، زیرا باید خودم را فدا می کردم ، ولی هنوز زنده هستم.

5) جابر در میان جمعیت در وسط راه همین که امام حسن و حسین (علیهما السّلام) را دید خودش را روی پاهای آن دو عزیز اندخت و بوسید. به او گفتند : شما با این سنّ پیری و موقعیت اجتماعی و سابقه های مبارزاتی در میان انظار عمومی صلاح نیست این همه تواضع نسبت به حسنین (علیهما السّلام) . جابر در پاسخ گفت : إِلَیک عَنِّی فَلَوْ عَلِمْتَ یا أَخَا قُرَیشٍ مِنْ فَضْلِهِمَا وَ مَکانِهِمَا مَا أَعْلَمُ لَقَبَّلْتَ مَا تَحْتَ أَقْدَامِهِمَا مِنَ التُّرَاب. [أمالی طوسی ، ص499] .

5. زائر اربعین حسینی

جابر بن عبدالله اوّلین زائر امام حسین (ع) [معجم رجال خویی ، ج4 ، ص17 به بعد] .

6. جابر ومعجزات رسول خدا

1) جابر گرسنگی شدید رسول الله (ص) در کندن خندق را احساس کرد و به

منزل آمد و با مشورت همسر تصمیم گرفتند بزغاله خود را ذبح و یک من آرد را نان و رسول خدا (ص) را مهمان کنند. دعوت به عمل آمد. حضرت پرسید : تنها بیایم یا با همراه؟ جابر می گوید : با خودم فکر کردم ، لابد همراه کسی مثل علی بن ابیطالب (علیهما السّلام) دارد. گفتم : با همراه. حضرت جلو خندق ایستاد و همه اهل خندق را به خانه جابر دعوت کرد. به علاوه در بین راه هم مردم را دعوت می کرد. جابر گفت : با خود گفتم امروز رسوا شدم. با هیجان به خانه آمدم. همسرم گفت : اگر رسول الله دعوت کرده ، پس ناراحت نباش. خودش مسأله را حل می کند. جابر می گوید : ایمان زنم از من بیشتر است. حضرت (ص) فرمود : همگی پشت در خانه بمانید خودش با علی (ع) وارد و نگاهی به تنور و دیگ آبگوشت کرد و فرمود : نان را دانه دانه از تنور به من بده زن جابر نان را به حضرت (ص) داده و حضرت (ص) نان ها را در ظرف خرد و آبگوشت روی آن می ریخت و مردم ده نفر ده نفر می آمدند غذا میل کرده و می رفتند و همه سیر شدند و غذاها هم زیاد آمد. [الخرائج والجرائح ، ج1 ، ص151] .

2) پدر جابر که در اُحد شهید و مثله شده بود به یک یهودی بدهکار بود. رسول خدا (ص) که حامی مستضعفان و خانواده شهدا بود و از سوی دیگر جابر 7 خواهر در خانه داشت ، به جابر گفت : به یهودی بگو بدهی تو را هنگام خشک

شدن خرما می دهم و همین که خرماها خشک شد مرا خبر کن. جابر هنگام خشک شدن خرما رسول خدا (ص) را خبر کرد. حضرت به نخلستان آمد و از هر نوع خرما مشتی برداشت و دوباره روی آن ریخت و فرمود : یهودی را خبر کن. طلبکار یهودی آمد. رسول خدا (ص) فرمود از کدام نوع خرماها طلب خود را وصول می کنی؟ گفت : به قدری بدهکاری زیاد است که تمام انواع خرماها هم کافی نیست. حضرت (ص) فرمود کار نداشته باش. یهودی نوعی را انتخاب کرد. حضرت با کلمه بسم الله با دست مبارکش با کیل آنقدر به یهودی خرما داد تا تمام بدهکاری پدر جابر پرداخت شد و همچنان خرماها کم نشد ، سپس به جابر که فرزند شهید و هفت خواهر در خانه داشت فرمود : خرماها را به منزل ببر که خداوند در آن برکت قرار داده است. جابر می گوید : از خرماها خوردیم و بخشیدیم و فروختیم تا سال بعد. [الخرائج والجرائح ، ج1 ، ص153] .

3) امام باقر (ع) به عیادت جابر که بسیار پیر شده بود رفت و احوالپرسی کرد. جابر گفت : أنا فی حال الکبر أحبّ الی من الشّباب و المرض أحبّ الیّ من الصّحّه و الموت أحب الیّ من الحیوه. فقال الباقر (ع) : " امّا أنا فَاَحبّ الیّ الّتی یختاره الله من الشّباب و المرض و.." فأَخَذَ یدَ الباقر (ع) و قبّلها و قال : صدق رسول الله (ص) [أعیان الشّیعه] .

7. جابر و امام باقر (ع)

امام باقر (ع) به او قول شفاعت داد.

عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ : قَالَ

لِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِنَّ لِأَبِی مَنَاقِبَ لَیسَتْ لِأَحَدٍ مِنْ آبَائِی إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) قَالَ : لِجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ إِنَّک تُدْرِک مُحَمَّداً ابْنِی فَأَقْرِئْهُ مِنِّی السَّلَامَ فَأَتَی جَابِرٌ عَلِی بْنَ الْحُسَینِ (ع) فَطَلَبَهُ مِنْهُ فَقَالَ نُرْسِلُ إِلَیهِ فَنَدْعُوهُ لَک مِنَ الْکتَّابِ فَقَالَ اذْهَبْ إِلَیهِ فَأَتَاهُ فَأَقْرَأَهُ السَّلَامَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ وَ قَبَّلَ رَأْسَهُ وَ الْتَزَمَهُ فَقَالَ وَ عَلَی جَدِّی السَّلَامُ وَ عَلَیک یا جَابِرُ قَالَ فَسَأَلَهُ جَابِرٌ أَنْ یضْمَنَ لَهُ الشَّفَاعَةَ یوْمَ الْقِیامَهِ فَقَالَ لَهُ أَفْعَلُ ذَلِک یا جَابِرُ [إختصاص مفید ، ص62] .

امام سجّاد (ع) همراه کودکش امام باقر (ع) بر جابر وارد شد. امام سجّاد (ع) به فرزندش فرمود : سر عموی خود جابر را ببوس و همین که جابر متوجّه شد که کودک امام باقر (ع) است او را بغل کرد و بوسید.

جابر به امام باقر (ع) در سن کهولت گفت : وَ اللَّهِ لَا دَخَلْتُ فِی نَهْی رَسُولِ اللَّهِ ص [کفایه الأثر ، ص53] .

جابر هر روز دو بار به منزل امام باقر(ع) که کودک بود می آمد و او را می بوسید و می گفت : بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی أَبُوک رَسُولُ اللَّهِ (ص) یقْرِئُک السَّلَامَ وَ یقُولُ ذَلِک قَالَ : فَرَجَعَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِی بْنِ الْحُسَینِ إِلَی أَبِیهِ وَ هُوَ ذَعِرٌ فَأَخْبَرَهُ ! الْخَبَرَ فَقَالَ لَهُ : "یا بُنَی وَ قَدْ فَعَلَهَا جَابِرٌ قَالَ نَعَمْ قَالَ : الْزَمْ بَیتَک یا بُنَی ! فَکانَ جَابِرٌ یأْتِیهِ طَرَفَی النَّهَارِ وَ کانَ أَهْلُ الْمَدِینَهِ یقُولُونَ وَا عَجَبَاهْ لِجَابِرٍ یأْتِی هَذَا الْغُلَامَ طَرَفَی النَّهَارِ وَ هُوَ آخِرُ مَنْ بَقِی مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) . [کافی ، ج1 ،

ص469] .

با عمّامه سیاه در مسجد رسول الله (ص) می نشست و تکرار می کرد : یا باقر العلم ! یا باقر العلم ! مردم می گفتند : هذیان می گوید. می گفت : هرگز ! من حامل سلام رسول الله (ص) به امام باقر (ع) هستم :

كانَ يقْعُدُ فِی مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ هُوَ مُعْتَجِرٌ بِعِمَامَهٍ سَوْدَاءَ وَ كانَ ينَادِی يا بَاقِرَ الْعِلْمِ ! يا بَاقِرَ الْعِلْمِ ! فَكانَ أَهْلُ الْمَدِينَهِ يقُولُونَ : جَابِرٌ يهْجُرُ. فَكانَ يقُولُ : لَا وَ اَللَّهِ مَا أَهْجُرُ وَ لَكنِّی سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) يقُولُ إِنَّک سَتُدْرِک رَجُلًا مِنِّی اِسْمُهُ اسْمِی وَ شَمَائِلُهُ شَمَائِلِی يبْقُرُ الْعِلْمَ بَقْراً فَذَاک الَّذِی دَعَانِی إِلَی مَا أَقُول. [كافی ، ج1 ، ص469] .

در صحیح مسلم و کنز العمّال و أسد الغابه از او تجلیل بسیار شده است.

هر روز صبح و عصر در آن سنّ بالای 90 سالگی در حالی که نابینا بود با عصا روزی دو بار به منزل امام باقر (ع) می آمد و دست امام را می بوسید و می رفت.

1. جامعیت اسلام

1. ضرورت وجود دین جامع

1. مقدمه

مثال : شما برای کار خیاطی و گل دوزی منزل احتیاج به چرخ خیاطی دارید ، پس از خرید و باز کردن در جعبه ، می بینید که در کنار آن یک دفتر چه است؛ دفترچه راهنمای استفاده از این چرخ. در این دفترچه 2 مطلب آمده یکی آشنایی با اجزای مختلف چرخ و دیگری طرز صحیح استفاده از چرخ تا عمر بیشتری داشته باشد. شما باید قبل از استفاده ، دفترچه را بخوانید و سپس با چرخ کار کنید ، حتی گاهی آن قدر اجزا و لوازم دارد که شما باید یک دوره آموزش با چرخ را ببینید.

و الا چرخ نخ پاره می کند یا سوزن می شکند یا توی ماسوره نخ گیر می کند و...

این دفترچه را چه کسی نوشته است؟ معلوم است سازنده و مخترع این چرخ ، آیا کس دیگری که نه سازنده است و نه آشنا ، می تواند چنین دفترچه ای را بنویسد و آیا اگر کسی دیگر نوشت شما از آن استفاده می کنید؟ مسلما نه ، چون می گویید دفترچه راهنما را باید سازنده دستگاه بنویسد نه هر کسی.

از طرفی هر وقت دستگاه خراب شد آن را نزد تعمیر گاه خودش می برید و دست هر کس نمی دهید ، تا مطمئن نباشید که او وارد است چرخ را به او نمی سپارید.

حالا در مورد خود ما انسان ها ، آیا ما سازنده و خالقی داریم یا نه؟ آیا ما خودمان خودرا به وجود آوردیم؟ چه کسی پدر و مادر ما را به وجود آورده؟ همه ما قبول داریم که خدای قادر متعال.

2. خداوند تنها راهنمای بشر

خالق ماست ، حال آیا این خالق ما ، ما را خلق کرده و رها کرده؟

آیا ما از یک چرخ خیاطی کمتریم؟ آیا خالق ما ، دفترچه راهنمای ما را ننوشته است؟ اگر نوشته پس کجاست؟... تمام کتب آسمانی و بالاخص قرآن ، دفترچه راهنمای ما انسان هاست ، آیا غیر خدا کس دیگری حق دارد دفترچه راهنمای ما انسان ها را بنویسد؟ برنامه زندگی ما را تنظیم کند؟ خدا توی این دفترچه گفته؟ ای انسان تو فقط این جسم نیستی ، تو دارای روح و روان هستی؟ همه فکرت و هم و غمت جسمت نباشد ، به فکر رشد روحت هم باش.

حالا هر وقت این دستگاه خراب شد به چه

کسی مراجعه کنی؟ : آیا خدا تعمیر کار این مخلوق را هم فرستاده یا نه؟... بلی ، انبیاء و ائمه ، تعمیر کار انسان ها هستند ، آن ها آمدند تا انسان ها را از عیب ها و خطاها پاک کنند و جامعه را اصلاح کنند ، چون آن ها انسان های کاملی هستند لذا به تمام رموز انسان ها آشنا هستند و راحت می توانند او را تعمیر کنند. انبیا الگوی کامل و نمونه مجسم انسان کامل هستند.

اسلام یک دین ایده آلیسم نیست ، بلکه همه برنامه هایش قابل عمل و اجرا است. مدینه فاضله ارسطو نیست که ساخته فکر و ذهن و خیال باشد ، واقع گرا است ، انبیا را فرستاده تا نشان دهد همه مطالبش قابل اجرا است. مردم الگوها را ببینند و باور کنند که قابل اجرا است ،

3. قرآن کتاب راهنما و پیامبر بیانگر آن

نگویید نمی شد ، امکان نداشت ، ببینند که ممکن است و شدنی است. پس تا این جا معلوم شد که قرآن دفترچه راهنمای ما و پیامبران مسئول بیان و پیاده کردن مطالب این دفترچه هستند.

پس با این حساب و با این بیان دیگر ، قرآن تنها یک کتاب عبادی نیست ، یک بعدی نیست ، بلکه برای همه ابعاد انسان برنامه دارد ، همه جهات انسان را در نظر گرفته و طبق آن برنامه زندگی او را ریخته است.

در جهان امروز گروهی اصالت رابه جنبه فردی انسان داده اند و می گویند اصل فرد است و باید همه چیز فدای او شود ، حق فرد مقدم بر حق جامعه است ، و بعضی اصالت را به جنبه اجتماعی انسان داده اند و گفته اند

باید فرد فدای اجتماع شود ، حق جامعه مقدم بر حق فرد است.

مثلا در مسئله آزادی ، عده ای می گویند انسان ، آزاد آفریده شده و هیچ کس حق ندارد جلوی آزادی او را بگیرد هر کار بخواهد می تواند بکند او آزاد مطلق است ، جامعه حق ندارد جلوی آزادی او را بگیرد ، اما عده ای در مقابل می گویند انسان یک موجود اجتماعی است و اجتماعی آفریده شده پس او حق ندارد هر کار دلش می خواهد بکند ، باید مراعات جامعه را بکند ، آزادی او نباید به جامعه ضرری بزند. این ها حرف های کسانی است که بدون آن که انسان را بشناسند برای او برنامه و دستور می نویسند و آن را به شکل قانون در می آورند همانند کسی که از چرخ خیاطی چیزی نمی فهمد و برای آن دستور استفاده می نویسد.

4. انسان موجود دو بعدی

اما خالق او در کتاب راهنمای بشر قرآن به او آموخته است که ای انسان ! تو دو بعد داری یکی فردی و یکی اجتماعی و هیچ یک از این دو بعد نباید فدای دیگری شود. نه افراط و نه تفریط ، بلکه عدل و عدالت و اعتدال ، تو باید هر دو بعدت را رشد دهی ، هم به فکر خودت باشی و هم به فکر جامعه ، نه آن که یکی را به خاطر دیگری رها کنی ، اسلام دین جامع است ، جمع میان خود و جامعه. مگر جامعه در خارج چیزی جز همین افراد جامعه نیست. جامعه که وجود خارجی ندارد ، بلکه ترکیب و اجتماع تک تک افراد را جامعه می گویند. حالا اگر تک تک افراد اصلاح

شوند و وظایف خود را به خوبی انجام دهند جامعه هم اصلاح می شود ، لکن علاوه بر وظایف فردی ، هر انسانی در مقابل دیگران وظایفی دارد؛ باید رابطه میان افراد نیز سالم باشد تا جامعه رشد کند و الا مثل موتور ماشینی است که تمام اجزای آن جدای از هم باشند ، گر چه همه سالمند و قدرت انجام وظیفه شان را دارند؛ اما تا این اجزاء به هم پیوند نخورند ، آن هم پیوندی صحیح و محکم ، این موتور روشن نمی شود. پس هر جزء به تنهایی باید سالم باشد و با اجزای دیگر نیزرابطه ای صحیح داشته باشد. جامعه انسانی نیز درست این چنین است. به قول سعدی :

2. جامعیت در روابط

اسلام نیز با توجه به این دو بعد انسان که شامل بعد فردی و بعد اجتماعی است دو وظیفه بر گردن آن ها گذاشته و آن ها را در ارتباط با این دو وظیفه مسئول دانسته است :

1 رابطه فرد با خالق خود ، برای رشد و کمال فردی او.

2 رابطه فرد با جامعه ، برای رشد و کمال جامعه.

و در بعضی آیات این دو وظیفه را کاملا کنار یکدیگر قرار داده و بیان کرده است :

لا تَعْبُدُوا إِلاَّ اللّه [هود/26] .

بِالْوالِدَينِ إِحْسانا [بقره/83] .

در کنار :

أَقامُوا الصَّلاةَ

وَ آتَوُا الزَّكاةَ [بقره/277] .

و از نظر اسلام کسی مقبول درگاه الهی است که هر دو وظیفه را انجام دهد نه آن که همانند بعضی یک بعدی شود؛ یا جامعه را رها کند و فقط به فکر خود باشد یا بر عکس چنان خود

را مشغول کند که از خود غافل شود.

لذا امام صادق (ع) می فرماید :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اخْتَبِرُوا إِخْوَانَكمْ بِخَصْلَتَينِ فَإِنْ كانَتَا فِيهِمْ وَ إِلَّا فَاعْزُبْ ثُمَّ اعْزُبْ ثُمَّ اعْزُبْ مُحَافَظَهٍ عَلَى الصَّلَوَاتِ فِى مَوَاقِيتِهَا وَ الْبِرِّ بِالْإِخْوَانِ فِى الْعُسْرِ وَ الْيسْرِ [كافى ، ج2 ، ص672] .

برای انتخاب دوست دو ملاک را در نظر بگیرید ، یکی رابطه او با خالق که آیا بر نماز محافظت دارد یا نه؟ و یکی رابطه او با مخلوق که آیا در عسر و یسر ، نیکی می کند یا نه؟

اما متاسفانه ما از دین همان جنبه های فردی و شخصی اش را می دانیم و از دستورات اجتماعی اسلام بی اطلاعیم. اسلام را در نماز و روزه و حج و دعا و عبادت خلاصه می کنیم. در حالی که اگر دقت کنیم می بینیم همین دستورات عبادی را نیز اسلام دستور داده که در میان جمع انجام دهید. نماز را به جماعت بخوانید ، هر هفته روز جمعه از تمام شهر در یک نقطه جمع شوید ، نماز جمعه به پا دارید و از اخبار و مسائل جامعه با خبر شوید. سالی یک بار در حج جمع شوید و از مشکلات جهان اسلام مطلع شوید.

3. جامعیت در تعلیم وتربیت

تعلیمات اسلام :

عقاید : خداشناسی ، توحید ، نبوت ، امامت ، معاد ، عدل خدا ، بررسی ادیان و مکتب ها ، فلسفه عقاید اسلامی.

نظام عبادی : نماز ، روزه ، حج ، عبادت های اجتماعی.

نظام اقتصادی : معاملات (انواع کسب ها) ، مالیات اسلامی (خمس و زکات) ، کفارات ، انفال (ثروت های عمومی ، تحریم عوامل تمرکز ثروت ، توزیع ثروت ، مالکیت در اسلام

، اقتصاد تحلیلی و تطبیقی.

نظام اجتماعی : نظام جنگی و جهاد ، نظام سیاسی (آئین حکومت) ، نظام دادرسی (شهادت و قضا) آئین ازدواج (تشکیل خانواده)

اخلاق : اخلاق عملی ، اخلاق نظری.

تاریخ : تاریخ مختصر رسول اکرم (ص) ، تاریخ مختصر ائمه (ع) ، تاریخ خلفا ، تاریخ تحلیلی اسلام.

قرآن : آموزش ساده (مرحله اول تعلیم قرآن) ، تجوید (مرحله دوم تعلیم قرآن) ، ترجمه و تفسیر (مرحله سوم) ، علوم قرآن.

حدیث : اجتماعی ، اخلاقی ، اعتقادی ، علمی.

عربی : قواعد عربی ، مکالمه عربی ، انشاء عربی.

حقوق : حقوق متقابل والدین و فرزند ، حقوق متقابل زن و شوهر ، حقوق همسایه ، حقوق خویشاوندی ، حقوق مسلمان بر مسلمان ، حقوق بشر ، حقوق متفرقه.

تربیت اسلام : وراثت ، محیط خانه ، محیط زندگی ، محیط آموزش ، آئین معاشرت و دوستی ، شناخت کتب مفید و مضر.

تعلیمات متفرقه : معنا و آثار دین در جامعه ، اسلام و پیکار با بی سوادی ، اسلام و مبارزه با خرافات ، اسلام و لغو امتیازات کار و کوشش در اسلام ، علم در اسلام ، طب و بهداشت در اسلام ، و...

در این فرمول ، تعالیم اسلام به طور کلی به 12 رشته و هر رشته به چند ماده درسی تجزیه شده و جمعا 64 واحد درسی ملحوظ گردیده است که هر یک از این مواد درسی به طور فشرده و ساده و به روش آموزشی در سه سطح (ابتدایی ، متوسطه ، عالی) نوشته شود و به صورت کتاب های درسی که هر یک در چند جلسه معین و محدود و قابل

تدریس باشد ، در اختیار کلاس های دینی و آموزگاران مذهبی قرار گیرد.

4. جامعیت در احکام

در فقه اسلام کتاب ها و عنوان های زیادی در تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی و حقوقی و اخلاقی و عبادی و سیاسی به چشم می خورد از این قرار :

1 طهارت ، 2 نماز ، 3 زکات ، 4 خمس ، 5 حج ، 6 جهاد ، 7 امر به معروف ، 8 نهی از منکر ، 9 کفارات ، 10 بیع ، 11 اجاره ، 12 نکاح ، 13 طلاق ، 14 ارث ، 15 رهن ، 16 افلاس ، 17 محجور ، 18 ضمان ، 19 حواله ، 20 کفالت ، 21 صلح ، 22 شرکت ، 23 مضاربه ، 24 مزارعه ، 25 مساقات ، 26 ودیعه ، 27 عاریه ، 28 جعاله ، 29 وکالت ، 30 وقف ، 31 هبه ، 32 صدقه ، 33 سبق و رمایه ، 34 وصیت ، 35 اغذیه و اشربه ، 36 شکار و ذبح ، 37 غصب ، 38 شفعه ، 39 احیاء موات ، 40 لقطه ، 41 قضاوت ، 42 شهادت ، 43 حدود ، 44 قصاص ، 45 دیات ، 46 روزه ،

1. جاهلیت

1. اسلام و جاهلیت

1. تغییر ارزش ها

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا جُوَیبِرُ! إِنَّ اللَّهَ قَدْ وَضَعَ بِالْإِسْلَامِ مَنْ کانَ فِی الْجَاهِلِیهِ شَرِیفاً

وَ شَرَّفَ بِالْإِسْلَامِ مَنْ کانَ فِی الْجَاهِلِیهِ وَضِیعاً

وَ أَعَزَّ بِالْإِسْلَامِ مَنْ

كانَ فِی الْجَاهِلِیهِ ذَلِیلاً

وَ أَذْهَبَ بِالْإِسْلَامِ مَا كانَ مِنْ نَخْوَهِ الْجَاهِلِیهِ

وَ تَفَاخُرِهَا بِعَشَائِرِهَا [كافی ، ج5 ، ص339] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ثَلَاثَهٌ مِنْ عَمَلِ الْجَاهِلِیهِالْفَخْرُ بِالْأَنْسَابِ

وَ الطَّعْنُ بِالْأَحْسَابِ

وَ الِاسْتِسْقَاءُ بِالْأَنْوَاءِ [معانی الأخبار ، ص326] .

قال ابن عباس : أن الأوس و الخزرج ذكروا ما كان منهم فی الجاهلیه فثار بعضهم إلی بعض بالسیوف فأنزل الله تعالیوَ كیفَ تَكفُرُونَ وَ أَنْتُمْ تُتْلی عَلَیكمْ آیاتُ اللّهِ وَ فِیكمْ رَسُولُهُ [(آل عمران/101)] [بحار الأنوار ، ج72 ، ص163] .

2. احیای سنت های حسنه فراموش شده

مساله چوب كوچک همراه مرده در قبر ، سفارش حضرت آدم بوده كه در جاهلیت فراموش شده بود.فَأَحْیاهُ النَّبِی [تهذیب الأحكام ، ج1 ، ص326] .

أهل الجاهلیه كانوا یجتنبون موكله الحیض [بحار الأنوار ، ج78 ، ص78] .

در جاهلیت عده زن در فوت شوهر یک سال بود كه آیه آمدهیتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَهَ أَشْهُرٍ وَ عَشْراً [(بقره/234)] [تفسیر القمی ، ج1 ، ص5] .

نازل شد و سنت عوض شد. [بحار ، ج90 ، ص6] .

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : نَصْبَ الرَّایاتِ الَّتِی كانَتْ تَرْفَعُهَا الْفَوَاجِرُ لِلْفَوَاحِشِ فِی الْجَاهِلِیهِ [كافی ، ج6 ، ص406] .

2. سیمای جاهلیت

1. قرآن

1.إِنْ كنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الضّالَينَ [بقره/198] .

2.إِذْ كنْتُمْ أَعْداءً فَأَلَّفَ بَينَ قُلُوبِكمْ [آل عمران/103] .

3.كنْتُمْ عَلى شَفا حُفْرَهٍ مِنَ النّارِ فَأَنْقَذَكمْ مِنْها [آل عمران/103] .

4.وَ اذْكرُوا إِذْ كنْتُمْ قَلِيلاً فَكثَّرَكمْ [اعراف/86] .

5.أَنْ كنْتُمْ قَوْماً مُسْرِفِينَ [زخرف/5] .

6.وَ إِنْ كانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِى ضَلالٍ مُبِينٍ [آل عمران/154

] .

7.كانُوا لا يتَناهَوْنَ عَنْ مُنكرٍ فَعَلُوهُ [مائده/79] .

8.يظُنُّونَ بِاللّهِ غَيرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجاهِلِيهِ [آل عمران/154] .

به جای اطمینان به وعده خداوند شک ورزیده و سوء ظن که آیا با این وضع دل خراش ما پیروز می شویم؟هَلْ لَنا مِنَ الأَمْرِ مِنْ شَیءٍ قُلْ إِنَّ الأَمْرَ کلَّهُ لِلّهِ [آل عمران/154] .

آری تنهاتکیه بر محاسبات مادی جاهلیت مطرح بوده است.

9.وَ لا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجاهِلِیهِ الأُولی [احزاب/33] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) فی قوله تعالی : وَ لا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجاهِلِیهِ الْأُولی [(احزاب-33)] : أی ستکون جاهلیه أخری [بحار الأنوار ، ج22 ، ص189] .

10.أَ فَحُکمَ الْجاهِلِیهِ یبْغُونَ وَ مَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللّهِ حُکماً لِقَوْمٍ یوقِنُونَ [مائده/50] .

اشراف یهود به پیامبر که اگر در فلان ماجرا به نفع ما قضاوت کنی همه ما به تو ایمان می آوریم بعد هم سایر یهود ملحق می شوند. پیامبر (ص) نپذیرفت و آیه فوق نازل شد همراه آیه :

وَ أَنِ احْکمْ بَینَهُمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ وَ لا تَتَّبِعْ أَهْواءَهُمْ [مائده/49] .

11.إِذْ جَعَلَ الَّذِینَ کفَرُوا فِی قُلُوبِهِمُ الْحَمِیهَ حَمِیهَ الْجاهِلِیهِ [فتح/26] .

2. سنت نبوی

1. برخورد قاطع با جاهلیت

رسول اکرم (ص) در غدیر خم :

ألا و کل مأثره أو بدعه کانت فی الجاهلیه أو دم أو مال فهو تحت قدمی هاتین (پیامبر قدم خود را بلند کرد) ، لیس أحد أکرم من أحد إلا بالتقوی ، ألا هل بلغت قالوا نعم ، قال اللهم اشهد ، ثم قال

ألا و كل ربا كان فى الجاهليه فهو موضوع ، و أول موضوع منه ربا العباس بن عبد المطلب

،

ألا و كل دم كان فى الجاهليه فهو موضوع [تفسير القمى ، ج1 ، ص171] .

رسول الله هنگام اعزام فرمود : يا عَلِى! اجْعَلْ قَضَاءَ أَهْلِ الْجَاهِلِيهِ تَحْتَ قَدَمَيک [أمالى صدوق ، ص173] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ليدعن الناس فخرهم فى الجاهليه أو ليكونن أبغض إلى الله من الخنافس (سوسک) [بحار الأنوار ، ج61 ، ص313] .

قال ابن ابى الحديد : ثلمتم حصن الله بأحكام الجاهليه. [شرح نهج البلاغه ، ج13 ، ص180] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن الله تبارک و تعالى بعثنى رحمه للعالمين و لأمحق المعازف و المزامير و أمور الجاهليه و أوثانها و أزلامها [أمالى صدوق ، ص416] .

2. مبارزه با جاهليت

1.النساء ريحانه

در حجه الوداع در كنار مسئله رهبرى فرمود : فلكم عليهن حق و لهن عليكم حق [خصال صدوق ، ج2 ، ص486] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيراً فَإِنَّهُنَّ عِنْدَكمْ عَوَانٍ أَى أَسِيرَاتٌ [مستدرک الوسائل ، ج14 ، ص251] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَطْعِمُوهُمْ مِمَّا تَأْكلُونَ وَ أَلْبِسُوهُمْ مِمَّا تَلْبَسُونَ [الغارات ، ج1 ، ص65] .

2. به مبلغ خود به يمن (معاذ بن جبل) دستور داد : ... قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : و أمت أمر الجاهليه [تحف العقول ، ص25] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ألا و كل مأثره أو بدع كانت فى الجاهليه أو دم أو مال فإنها تحت قدمى هاتين [بحار الأنوار ، ج37 ، ص113] .

3. نهج البلاغه

1. عقیدتی

از نظر عقیدتی : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَالْهُدَى خَامِلٌ وَ

الْعَمَى شَامِلٌ عُصِى الرَّحْمَنُ وَ نُصِرَ الشَّيطَانُ وَ خُذِلَ الْإِيمَانُ [نهج البلاغه ، خطبه2] .

انقطع حبل الذين

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ أَنْتُمْ مَعْشَرَ الْعَرَبِ عَلَى شَرِّ دِينٍ وَ فِى شَرِّ دَارٍ مُنِيخُونَ بَينَ حِجَارَهٍ خُشْنٍ وَ حَيَاتٍ صُمٍّ تَشْرَبُونَ الْكدِرَ وَ تَأْكُلُونَ الْجَشِبَ وَ تَسْفِكونَ دِمَاءَكمْ وَ تَقْطَعُونَ أَرْحَامَكمْ الْأَصْنَامُ فِيكمْ مَنْصُوبَهٌ وَ الْآثَامُ بِكمْ مَعْصُوبَهٌ [نهج البلاغه ، خطبه 26] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بَعَثَهُ وَ النَّاسُ ضُلَّالٌ فِى حَيرَهٍ وَ حَاطِبُونَ فِى فِتْنَهٍ [نهج البلاغه ، خطبه 95] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قَدِ اسْتَهْوَتْهُمُ الْأَهْوَاءُ وَ اسْتَزَلَّتْهُمُ الْكبْرِياءُ وَ اسْتَخَفَّتْهُمُ الْجَاهِلِيهُ الْجَهْلَاءُ [نهج البلاغه ، خطبه 95] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بَعَثَهُ حِينَ لَا عَلَمٌ قَائِمٌ وَ لَا مَنَارٌ سَاطِعٌ وَ لَا مَنْهَجٌ وَاضِحٌ [نهج البلاغه ، خطبه 196] .

2. عبادى

وَ ما كانَ صَلاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيتِ إِلاّ مُكاءً (صوت) وَ تَصْدِيهً (كف زدن) فَذُوقُوا الْعَذابَ بِما كنْتُمْ تَكفُرُونَ [انفال/35] .

3. بهداشتى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تَشْرَبُونَ الْكدِرَ وَ تَأْكُلُونَ الْجَشِبَ [نهج البلاغه ، خطبه 26] .

4. اجتماعى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع): أَرْسَلَهُ عَلَى حِينِ فَتْرَهٍ مِنَ الرُّسُلِ وَ طُولِ هَجْعَهٍ (خواب و غفلت) مِنَ الْأُمَمِ وَ اعْتِزَامٍ مِنَ الْفِتَنِ وَ انْتِشَارٍ مِنَ الْأُمُورِ وَ تَلَظٍّ مِنَ الْحُرُوبِ وَ الدُّنْيا كاسِفَهُ النُّورِ ظَاهِرَهُ الْغُرُورِ عَلَى حِينِ اصْفِرَارٍ مِنْ وَرَقِهَا وَ إِياسٍ مِنْ ثَمَرِهَا وَ اغْورَارٍ مِنْ مَائِهَا قَدْ دَرَسَتْ مَنَارُ الْهُدَى وَ ظَهَرَتْ أَعْلَامُ الرَّدَى فَهِى مُتَجَهِّمَهٌ لِأَهْلِهَا عَابِسَهٌ فِى وَجْهِ طَالِبِهَا ثَمَرُهَا الْفِتْنَهُ وَ طَعَامُهَا الْجِيفَهُ وَ شِعَارُهَا (درون) الْخَوْفُ

وَ دِثَارُهَا (بیرون) السَّیفُ. [نهج البلاغه ، خطبه 89] .

و الناس فی فتن...

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَوْمُهُمْ سُهُودٌ وَ کحْلُهُمْ دُمُوعٌ بِأَرْضٍ عَالِمُهَا مُلْجَمٌ وَ جَاهِلُهَا مُکرَمٌ [نهج البلاغه ، خطبه 2] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ تَسْفِکونَ دِمَاءَکمْ وَ تَقْطَعُونَ أَرْحَامَکمْ [نهج البلاغه ، خطبه 26] .

5. فرهنگی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَلَا الدَّاعِی أَجَابُوا وَ لَا فِیمَا رَغَّبْتَ رَغِبُوا [نهج البلاغه ، خطبه 109] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ بَعَثَ مُحَمَّداً (ص) وَ لَیسَ أَحَدٌ مِنَ الْعَرَبِ یقْرَأُ کتَاباً [نهج البلاغه ، خطبه 33] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ النَّاسُ یسْتَحِلُّونَ الْحَرِیمَ وَ یسْتَذِلُّونَ الْحَکیمَ [نهج البلاغه ، خطبه 151] .

3. خطرات جهل

1. قرآ ن

1. شرک

یا مُوسَی اجْعَلْ لَنا إِلهاً کما لَهُمْ آلِهَهٌ قالَ إِنَّکمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ [اعراف/138] .

جهل به خدا و صفات و علم و قدرت او.

جهل به علل واقعی و...

2. انحراف جنسی

أ إِنَّكمْ لَتَأْتُونَ الرِّجالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّساءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلَونَ [نمل/55] .

جهل به هدف آفرینش ، غریزه شهوت در انسان.

جهل به آثار شوم.

3. لجاجت

أُبَلِّغُكمْ ما أُرْسِلْتُ بِهِ وَ لكنِّی أَراكمْ قَوْماً تَجْهَلُونَ [احقاف/23] .

4. برادرکشی

قالَ هَلْ عَلِمْتُمْ ما فَعَلْتُمْ بِيوسُفَ وَ أَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جاهِلُونَ [يوسف/89] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جاءَكمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَينُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْماً بِجَهالَهٍ فَتُصْبِحُوا عَلى ما فَعَلْتُمْ نادِمِينَ [حجرات/6] .

2. روایات

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل میت و إن کان حیا [غرر الحکم ،

ص75] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل من خدعته المطالب [غرر الحكم ، ص74] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل من جهل قدره [غرر الحكم ، ص73] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل من يعتمد على أمله و يقصر فى عمله [غرر الحكم ، ص73] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَرَى الْجَاهِلَ إِلَّا مُفْرِطاً أَوْ مُفَرِّطاً [نهج البلاغه ، حكمت 70] .

قَالَ عَلِى بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَادِى (ع) : الجاهل أسير لسانه [أعلام الدين ، ص311] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثروه الجاهل فى ماله و أمله [غرر الحكم ، ص75] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل لا يرتدع و بالمواعظ (بالموعظه) لا ينتفع [غرر الحكم ، ص74] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أجهل الناس المغتر بقول مادح متملق يحسن له القبيح و يبغض إليه النصيح [غرر الحكم ، ص74] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من الجهل أن تظهر كل ما علمت [مجموعه ورام ، ج2 ، ص121] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الجهل فى ثلاث فى تبدل الإخوان و المنابذه بغير بيان و التجسس عما لا يعنى [تحف العقول ، ص315] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الرُّكونُ إِلَى الدُّنْيا مَعَ مَا تُعَاينُ مِنْهَا جَهْلٌ [نهج البلاغه ، حكمت 384] .

4. جاهليت درقرن تمدن

وَ لا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجاهِلِيهِ الأُولى [احزاب/33] .

1. از مشخصات عصر جاهلیت : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شِعَارُهَا الْخَوْفُ (در باطن ترس) وَ دِثَارُهَا السَّيفُ (در ظاهر شمشیر) [نهج البلاغه ، خطبه89

.]

گفتند : کنفرانس خلع سلاح تشکیل ، ولی پس از یک دقیقه و 8 ثانیه تعطیل شد ، چون طرحی نداشتند و زمزمه خلع سلاح برای :

1. مخفی کردن قیافه جنگ طلبانه خود زیر ماسک صلح.

2. جلو دهان مردم را گرفتن از انتقاد به وضع موجود.

3. تخدیر اذهان و ایجاد خوش بینی و امید.

سازمان های بین المللی نه در گذشته و نه در الان کار چشم گیری نکردند اما کمک های غرب :

الف : به کشورهایی که روابط حسنه دارند.

ب : با تحمیلات سیاسی.

ج : با کمک پولی مثلا پول می فرستد ، قیمت بالا می رود و سپس اجناس خود را گران می کند و دوباره پول برمی گردد.

د : بهره می گیرد.

2. بردگی نو : استعمار تمام ذخائر منطقه ای با نیروهای انسانی آن ربوده و آزادی صوری اعطاء می کند و سپس از خودملت بر ملت ، لکن زیر نظر دیگران.

3. تمدن روز : در قدیم جنگ های صلیبی 200 سال طول کشید ، ولی جنگ های جهانی اول 4 سال طول کشید؛ ولی تلفات جنگ جهانی 50 برابر تلفات جنگهای صلیبی.

1. دفع توهم جبر

1. با آیات قرآن

1. روش آیت الله مرعشی

1. آیات موهم جبر

یادگاری از کتاب شریف احقاق الحق ، جلد1 ، از صفحه 406 تا 415

پاورقی از آیت الله نجفی مرعشی مقیم قم

آیت الله نجفی (ره) 32 آیه می آورد که نسبت اضلال به خدا داده شده ، در بعضی افراد آن نام برده نشده و در بعضی گروه فاسق ، کافر ، مسرف و... نام برده شده است.

آیاتی را می آورد که درهدایت و اضلال انسان دخالت دارد ، از جمله : فَمَنْ شاءَ

فَلْيومِنْ وَ مَنْ شاءَ فَلْيكفُر [كهف/29] .

آياتی كه لغت اضلال به كار نرفته ولی بوی جبر می دهد ، نظير آيات : طَبَعَ اللَّهُ ، خَتَمَ اللَّهُ ، استدراج ، اغفال نيز با بيان فوق (كه مقدّمات آن را خود ايشان فراهم می كند) قابل توجيه است.

آياتی كه نفی قدرت از انسان می كند با جملهلا قُوَّهَ إِلاَّ بِاللَّهِ [كهف/39] .

نيز استقلال قدرت را نفی می كند.

آياتی كه نسبت كار انسان را به خدا می دهد ، نظير آيهوَ اللَّهُ خَلَقَكمْ وَ ما تَعْمَلُونَ [صافات/96] .

ووَ ما رَمَيتَ إِذْ رَمَيتَ [انفال/17] .

فی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزادَهُمُ اللّهُ مَرَضاً [بقره/10] .

بَلْ لَعَنَهُمُ اللّهُ بِكفْرِهِمْ [بقره/88] .

وَ اللّهُ لا يهْدِی الْقَوْمَ الظّالِمينَ [بقره/258] .

وَ اللّهُ لا يهْدِی الْقَوْمَ الْكافِرينَ [بقره/264] .

كذلِک يضِلُّ اللّهُ الْكافِرينَ [غافر/74] .

وَ اللّهُ لا يهْدِی الْقَوْمَ الْفاسِقينَ [مائده/108] .

وَ مَكرُوا وَ مَكرَ اللّهُ وَ اللّهُ خَيرُ الْماكرينَ [آل عمران/54] .

كيفَ يهْدِی اللّهُ قَوْماً كفَرُوا بَعْدَ إيمانِهِمْ [آل عمران/86] .

سَيجْزِی اللّهُ الشّاكرينَ [آل عمران/144] .

بَلِ اللّهُ يزَكی مَنْ يشاءُ وَ لا يظْلَمُونَ فَتيلاً [نساء/49] .

وَ اللّهُ أَرْكسَهُمْ بِما كسَبُوا [نساء/88] .

بَلْ طَبَعَ اللّيهُ عَلَيها بِكفْرِهِمْ [نساء/155] .

يهْدی بِهِ اللّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوانَهُ سُبُلَ السَّلامِ [مائده/16] .

درباره سرعت كنندگان در كفر و منافقان و سمّاعون می فرمايد : أُولئِک الَّذينَ لَمْ يرِدِ اللّهُ أَنْ يطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ [مائده/41] .

يريدُ اللّهُ أَنْ يصيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ [مائده/49] .

كذلِک يجْعَلُ اللّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذينَ لا

يومِنُونَ [انعام/49] .

وَ لَوْ عَلِمَ اللّهُ فيهِمْ خَيراً لَأَسْمَعَهُمْ وَ لَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا [انفال/23] .

رَضُوا بِأَنْ يكونُوا مَعَ الْخَوالِفِ وَ طَبَعَ اللّهُ عَلى قُلُوبِهِمْ [توبه/93] .

فَكفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللّهِ فَأَذاقَهَا اللّهُ لِباسَ الْجُوعِ وَ الْخَوْفِ [نحل/112] .

وَ يزيدُ اللّهُ الَّذينَ اهْتَدَوْا هُدىً [مريم/76] .

يضِلُّ اللّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتابٌ [غافر/34] .

كذلِک حَقَّتْ كلِمَهُ رَبِّک عَلَى الَّذينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لا يومِنُونَ [يونس/33] .

كذلِک يطْبَعُ اللّهُ عَلى كلِّ قَلْبِ مُتَكبِّرٍ جَبّارٍ [غافر/35] .

فَلَمّا زاغُوا أَزاغَ اللّهُ قُلُوبَهُمْ [صف/5] .

مَنْ يومِنْ بِاللّهِ يهْدِ قَلْبَهُ [تغابن/11] .

يهْدى إِلَيهِ مَنْ أَنابَ [رعد/27] .

إِنَّ اللّهَ لا يهْدى مَنْ يضِلُّ [نحل/37] .

إِنَّ اللّهَ لَهادِ الَّذينَ آمَنُوا إِلى صِراطٍ مُسْتَقيمٍ [حج/54] .

إِنَّ اللّهَ لا يهْدى مَنْ هُوَ كاذِبٌ كفّارٌ [زمر/3] .

إِنَّ اللّهَ لا يهْدى مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كذّابٌ [غافر/28] .

وَ لا تَكونُوا كالَّذينَ نَسُوا اللّهَ فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ [حشر/19] .

يهْديهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمانِهِمْ [يونس/9] .

فَعَلِمَ ما فى قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكينَهَ عَلَيهِمْ [فتح/18] .

إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ ينْصُرْكمْ وَ يثَبِّتْ أَقْدامَكمْ [محمد/7] .

إِنْ تَتَّقُوا اللّهَ يجْعَلْ لَكمْ فُرْقاناَ [انفال/29] .

وَ مَنْ يتَّقِ اللَّهَ يجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً وَ يرْزُقْهُ مِنْ حَيثُ لا يحْتَسِب [طلاق/2-3] .

إِنْ عُدْتُمْ عُدْنا [اسراء/8] .

وَ الَّذينَ جاهَدُوا فينا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنا [عنكبوت/69] .

إِنَّهُمْ فِتْيهٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَ زِدْناهُمْ هُدىً [كهف/13] .

وَ الَّذينَ اهْتَدَوْا زادَهُمْ هُدىً [محمد/17] .

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ آمِنُوا بِرَسُولِهِ يوتِكمْ

كفْلَينِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَ يجْعَلْ لَكمْ نُوراً تَمْشُونَ بِهِ وَ يغْفِرْ لَكمْ وَ اللَّهُ غَفُورٌ رَحيمٌ [حديد/28] .

فَأَعْقَبَهُمْ نِفاقاً فى قُلُوبِهِمْ إِلى يوْمِ يلْقَوْنَهُ بِما أَخْلَفُوا اللَّهَ ما وَعَدُوهُ وَ بِما كانُوا يكذِبُونَ [توبه/77] .

فَلَمَّا زاغُوا أَزاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ [صف/5] .

قَالَ اللَّهُ إِنِّى مَعَكمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلاةَ وَ آتَيتُمُ الزَّكاةَ وَ آمَنْتُمْ بِرُسُلى [مائده/12] .

فَبِما نَقْضِهِمْ ميثاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَ جَعَلْنا قُلُوبَهُمْ قاسِيةً [مائده/13] .

وَ ما يضِلُّ بِهِ إِلاَّ الْفاسِقينَ الَّذينَ ينْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ ميثاقِهِ وَ يقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يوصَلَ وَ يفْسِدُونَ فِى الْأَرْضِ أُولئِک هُمُ الْخاسِرُونَ [بقره/26-27] .

2. آيات تفسير كننده آيات ديگر

معنای آيات جبر با آيات ديگر قابل فهم است.

آياتی كه نفع و ضرر را به دست خدا می داند : لا أَمْلِک لِنَفْسى نَفْعاً وَ لا ضَرًّا [اعراف/188] .

در كنار آياتفَمَنْ شاءَقابل حلّ است.

آياتی كه نفی ظلم از خدا می كند حل كننده بسياری از آيات ديگر است كه آمار آن را به چهل رسانيده است.

آياتی كه می گويد : خدا همه را آزمايش می كند و با واژه های مختلفامْتَحَنَ ، ابْتَليو... آمده و آمارش را به 67 رسانيده كه آيا بشر دراين آزمايش كفر را انتخاب می كند و معصيت ، يا ايمان و عمل صالح را.

تمام آياتی كه ترجّی دارد و با جمله هايی نظيرلَعَلَّهُمْآمده دليل بر قدرت انتخاب انسان است كه آمارش را به 97 رسانيده است.

آیاتی که در آن واژهکسَبَو این که ثواب و جزا به خاطر همان کسب و اکتساب انسان است ، دلیل دیگری برای اختیار است. که ایشان 9 نمونه

آورده و سپس می گوید : آیات کثیره جدا و آیه : ذلِک بِما قَدَّمَتْ یداک [حج/10] .

مؤید است.

آیات خدمت و توبیخ دلیل دیگر بر اختیار انسان است ، نظیر :

لِمَ تَکفُرُونَ [آل عمران/70] .

کیفَ تَکفُرُونَ [بقره/28] .

أَنَّی تُوفَکونَ [انعام/95] .

أَ فَبِالْباطِلِ یومِنُونَ [نحل/72] .

آیاتی که صریحا اعمال را نسبت به انسان داده است :

أَمْ نَجْعَلُ الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحاتِ کالْمُفْسِدینَ فِی الْأَرْضِ [ص/28] .

وَ مَنْ یکفُرْ بِاللَّهِ [نساء/136] .

إِنْ تَکفُرُوا أَنْتُمْ وَ مَنْ فِی الْأَرْضِ جَمیعاً فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِی حَمیدٌ [ابراهیم/8] .

آیاتاشْتَری ، فَما رَبِحَتْدلیل دیگری برای انتخاب است.

أُولئِک الَّذینَ اشْتَرَوُا الضَّلالَهَ بِالْهُدی فَما رَبِحَتْ تِجارَتُهُمْ وَ ما کانُوا مُهْتَدینَ [بقره/16] .

تردید دلیل دیگری برای انتخاب است.

پشیمانی دلیل دیگری برای انتخاب است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ أَرْحَمُ بِخَلْقِهِ مِنْ أَنْ یجْبِرَ خَلْقَهُ عَلَی الذُّنُوبِ ثُمَّ یعَذِّبَهُمْ عَلَیهَا وَ اللَّهُ أَعَزُّ مِنْ أَنْ یرِیدَ أَمْراً فَلَا یکونَ قَالَ فَسُئِلَا (ع) هَلْ بَینَ الْجَبْرِ وَ الْقَدَرِ مَنْزِلَهٌ ثَالِثَهٌ قَالَا : نَعَمْ أَوْسَعُ مِمَّا بَینَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ [کافی ، ج1 ، ص159] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ اللّهَ عَزَّ وَ جَلّ لَمْ يطَعْ بِإِكرَاهٍ وَ لَمْ يعْصَ بِغَلَبَهٍ وَ لَمْ يهْمِلِ الْعِبَادَ فِی مُلْکهِ [توحید صدوق ، ص361] .

3. فلسفه نسبت کارها به خدا

امّا فلسفه نسبت کارها به خدا به عللی است :

1) خدا قدرت فعل خیر و شر به انسان داده است.

2) خدا محیط به فعل خیر و شر انسان است

و چون منع جبری نمی کند ، نسبت به خدا داده می شود.

فَلَوْ شاءَ لَهَداکمْ أَجْمَعینَ [انعام/149] .

البته عدم منع جبر به خاطر سنّت آزمایش است.

3) غرایز ، وسواس ، شیطان جزء علت برای فسادند و چون همه اینها مخلوق خدایند ، لذا کار به وجهی قابل توجیه است.

4) فسق ما سبب می شود خدا اعمال بد ما را نزد ما تزیین دهد و چون تزینن کار خداست ، فعل به او نسبت داده می شود.

و الله العالم

2. حل آیات اضلال درقرآن

فَیضِلُّ اللّهُ مَنْ یشاءُ وَ یهْدی مَنْ یشاءُ [ابراهیم/4] .

اضلال در قرآن :

کار شیطان است :

إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبینٌ [قصص/15] .

کار فرعون و رهبر سوء است :

وَ أَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ [طه/79] .

کار حیله گران است :

وَ أَضَلَّهُمُ السّامِرِی [طه/85] .

کار مردم است :

أَرِنَا الَّذَینِ أَضَلاّنا مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ [فصلت/29] .

بعضی از آیهفَیضِلُّ اللَّهُ مَنْ یشاءُ وَ یهْدی مَنْ یشاءُ [ابراهیم/4] .

استفاده کرده اند که خدا به گروهی مُهر بدبختی زده است.

پاسخ :

1) اضلال خدا : یا از بخل است یا حسد و یا... که در مورد خدا محال است.

2) اضلال خدا با بعثت انبیاء (علیهم السّلام) سازگار نیست.

3) اضلال خدا با فرستادن کتب سازگار نیست.

4) اضلال خدا با آیات قرآن سازگار نیست و اینک چند آیه :

الف) فَما لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضينَ [مدثر/49] .

ب) وَ ما مَنَعَ النّاسَ أَنْ يومِنُوا إِذْ جاءَهُمُ الْهُدى [اسراء/94] .

ج) أَنّى يصْرَفُونَ [غافر/69] .

فَأَنّى يوفَكونَ [عنكبوت/61] .

3. حل آیات مشیت در قرآن

وَ ما تَشاونَ إِلاّ أَنْ يشاءَ اللّهُ [دهر/30] .

ظاهر آیه جبر است.

امّا آیه قبل که می فرماید :

فَمَنْ شاءَ اتَّخَذَ إِلى رَبِّهِ سَبيلاً [دهر/29] .

کلمهشاءَدلیل بر اختیار است.

وَ ما يضِلُّ بِهِ إِلاَّ الْفاسِقينَ [بقره/26] .

فَلَمّا زاغُوا أَزاغَ اللّهُ قُلُوبَهُمْ [صف/5] .

وَ ما أَصابَكمْ مِنْ مُصيبَةٍ فَبِما كسَبَتْ أَيديكمْ [شورى/30] .

وَ أَنْ لَيسَ لِلْإِنْسانِ إِلاّ ما سَعى [نجم/39] .

مَنْ يعْمَلْ سُوءاً يجْزَ بِهِ [نساء/123] .

4. حل آیات قضا در قرآن

الطّریق الثّانی لحلّ معنی القضاء :

مراجعه کردن به موارد استعمال قضا در قرآن که به چه معنی آمده و کدام یک موجب جبر است.

1) بمعنی العلم : إِلاّ حاجَةً فی نَفْسِ یعْقُوبَ [یوسف/68] .

2) بمعنی اعلام : وَ قَضَینا إِلی بَنی إِسْرائیلَ فِی الْکتابِ [اسراء/4] .

3) بمعنی حکم : وَ اللّهُ یقْضی بِالْحَقِّ [نمل/78] .

4) بمعنی قول : إِنَّ رَبَّک یقْضی بَینَهُمْ بِحُکمِهِ [غافر/20] .

5) بمعنی حتمی شدن : فَلَمّا قَضَینا عَلَیهِ الْمَوْتَ [سبأ/14] .

6) بمعنی الأمر : وَ قَضی رَبُّک أَلاّ تَعْبُدُوا إِلاّ إِیاهُ [اسراء/23] .

7) بمعنی خلق : فَقَضاهُنَّ سَبْعَ سَماواتٍ فی یوْمَینِ [فصلت/12] .

8) بمعنی الفعل : فَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ [طه/72] .

9) بمعنی الاتمام : فَلَمّا قَضی مُوسَی الْأَجَلَ [قصص/29] .

10) بمعنی الفراغ : قُضِی الْأَمْرُ الَّذی فیهِ تَسْتَفْتِیانِ [یوسف/41] .

راجع اما تفصیلها :

اما العلم و الاعلام فظاهر انه لایوجب سلب الاختیار لانّع علم باننا نفعل بالاختیار و هکذا الاعلام فانه اخبار باننا باختیارنا نرجّح الضلال علی الهدی

و امّا الحکم فامّا

ان یکون بمعنی الامر و النهی فلا سلب الاختیار و لذا نری کثیرا من العاصین لاوامره تعالی و امّا بمعنی غیر النهی و الامر؟؟؟ اثباته و امّا القول فحکمه حکم العلم و الاعلام و اما الحتم فقد انکره امیر المؤمنین (ع) فی الرّوایه المذکور فی صدر صفحه قبل فانّ القضاء لله المتعلق لافعالنا لیس؟؟؟ حتم و انما یأتی القضاء بمعنی الحتم فی افعاله تبارک و تعالی کما نشاهد بهذا المعنی فی الموت الذی هو فعله لافعالنا : فَلَمّا قَضَینا عَلَیهِ الْمَوْتَ ما دَلَّهُمْ عَلی مَوْتِهِ إِلاّ دَابَّهُ الْأَرْضِ تَأکلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمّا خَرَّ تَبَینَتِ الْجِنُّ أَنْ لَوْ کانُوا یعْلَمُونَ الْغَیبَ ما لَبِثُوا فِی الْعَذابِ الْمُهینِ [سبأ/14] .

و اما الامر فحکمه حکم القول و اما الخلق و الفعل لقبح استناد خلق؟؟؟ الی الله ثم؟؟؟ علیها و اما الخیرین ان ارید الاتمام و الفراغ

2. با احادیث معصومین

1. احادیث در رد جبر

لا جبر و لا تفویض بل الأمر بین الأمرین

الطّریق الاولی فی حل :

آیات و روایاتی که ظاهرش جبر است باید به کلمات ائمّه (علیهم السّلام) و بعضی دیگر از آیات معنای صحیح بشود.

مثلاً حضرت امیرالمؤمنین (ع) وقتی از صفّین مراجعت فرمود از او پرسیدند : فَمَا الْقَضَاءُ وَ الْقَدَرُ الَّذِی ذَکرْتَهُ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ؟ قَالَ : الْأَمْرُ بِالطَّاعَهِ وَ النَّهْی عَنِ الْمَعْصِیهِ وَ التَّمْکینُ مِنْ فِعْلِ الْحَسَنَهِ وَ تَرْک الْمَعْصِیهِ وَ الْمَعُونَهُ عَلَی الْقُرْبَهِ إِلَیهِ وَ الْخِذْلَانُ لِمَنْ عَصَاهُ وَ الْوَعْدُ وَ الْوَعِیدُ وَ التَّرْغِیبُ وَ التَّرْهِیبُ کلُّ ذَلِک قَضَاءُ اللَّهِ فِی أَفْعَالِنَا وَ قَدَرُهُ لِأَعْمَالِنَا أَمَّا غَیرُ ذَلِک فَلَا تَظُنَّهُ فَإِنَّ الظَّنَّ لَهُ مُحْبِطٌ لِلْأَعْمَالِ فَقَالَ : الرَّجُلُ فَرَّجْتَ عَنِّی یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ ! فَرَّجَ

اللَّهُ عَنْک [إرشاد مفيد ، ج1 ، ص225] .

اين كلمات حلّ می كند تمام رواياتی كه ظاهرش بوی جبر می دهد.

و يظهر من بعض الرّوايات ان القضاء المستعمل فی الرّوايات على قسمين : حتم و غير حتم و الذی تعلّق بالافعال هو الثّانی

1) عَلِی بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيادٍ وَ إِسْحَاقَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ غَيرِهِمَا رَفَعُوهُ قَالَ : "كانَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) جَالِساً بِالْكوفَهِ بَعْدَ مُنْصَرَفِهِ مِنْ صِفِّينَ إِذْ أَقْبَلَ شَيخٌ فَجَثَا بَينَ يدَيهِ ثُمَّ قَالَ : لَهُ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ! أَخْبِرْنَا عَنْ مَسِيرِنَا إِلَى أَهْلِ الشَّامِ أَ بِقَضَاءٍ مِنَ اللَّهِ وَ قَدَرٍ فَقَالَ : أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) أَجَلْ يا شَيخُ ! مَا عَلَوْتُمْ تَلْعَةً وَ لَا هَبَطْتُمْ بَطْنَ وَادٍ إِلَّا بِقَضَاءٍ مِنَ اللَّهِ وَ قَدَرٍ فَقَالَ : لَهُ الشَّيخُ عِنْدَ اللَّهِ أَحْتَسِبُ عَنَائِی (ای منه طلب اجر مشقتی) يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ ! فَقَالَ : لَهُ مَهْ يا شَيخُ ! فَوَ اللَّهِ لَقَدْ عَظَّمَ اللَّهُ الْأَجْرَ فِی مَسِيرِكمْ وَ أَنْتُمْ سَائِرُونَ وَ فِی مَقَامِكمْ وَ أَنْتُمْ مُقِيمُونَ وَ فِی مُنْصَرَفِكمْ وَ أَنْتُمْ مُنْصَرِفُونَ وَ لَمْ تَكونُوا فِی شَیءٍ مِنْ حَالَاتِكمْ مُكرَهِينَ وَ لَا إِلَيهِ مُضْطَرِّينَ فَقَالَ لَهُ الشَّيخُ وَ كيفَ لَمْ نَكنْ فِی شَیءٍ مِنْ حَالَاتِنَا مُكرَهِينَ وَ لَا إِلَيهِ مُضْطَرِّينَ وَ كانَ بِالْقَضَاءِ وَ الْقَدَرِ مَسِيرُنَا وَ مُنْقَلَبُنَا وَ مُنْصَرَفُنَا فَقَالَ لَهُ وَ تَظُنُّ أَنَّهُ كانَ قَضَاءً حَتْماً وَ قَدَراً لَازِماً إِنَّهُ لَوْ كانَ كذَلِک لَبَطَلَ الثَّوَابُ وَ الْعِقَابُ وَ الْأَمْرُ وَ النَّهْی وَ الزَّجْرُ مِنَ اللَّهِ وَ سَقَطَ مَعْنَى الْوَعْدِ وَ الْوَعِيدِ فَلَمْ تَكنْ لَائِمَهٌ لِلْمُذْنِبِ وَ لَا مَحْمَدَهٌ لِلْمُحْسِنِ وَ لَكانَ الْمُذْنِبُ أَوْلَى بِالْإِحْسَانِ مِنَ الْمُحْسِنِ وَ لَكانَ الْمُحْسِنُ أَوْلَى بِالْعُقُوبَهِ مِنَ الْمُذْنِبِ تِلْک

مَقَالَهُ إِخْوَانِ عَبَدَهِ الْأَوْثَانِ وَ خُصَمَاءِ الرَّحْمَنِ وَ حِزْبِ الشَّيطَانِ وَ قَدَرِيهِ هَذِهِ الْأُمَّهِ وَ مَجُوسِهَا إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی کلَّفَ تَخْيِيراً وَ نَهَی تَحْذِيراً وَ أَعْطَی عَلَی الْقَلِيلِ کثِيراً وَ لَمْ يعْصَ مَغْلُوباً وَ لَمْ يطَعْ مُکرِهاً وَ لَمْ يمَلِّک مُفَوِّضاً وَ لَمْ يخْلُقِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَينَهُمَا بَاطِلًا وَ لَمْ يبْعَثِ النَّبِيينَ مُبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ عَبَثاً ذَلِک ظَنُّ الَّذِينَ کفَرُوا فَوَيلٌ لِلَّذِينَ کفَرُوا مِنَ النَّارِ فَأَنْشَأَ الشَّيخُ يقُولُ :

أَنْتَ الْإِمَامُ الَّذِی نَرْجُو بِطَاعَتِهِ يوْمَ النَّجَاهِ مِنَ الرَّحْمَنِ غُفْرَاناً

أَوْضَحْتَ مِنْ أَمْرِنَا مَا کانَ مُلْتَبِساً جَزَاک رَبُّک بِالْإِحْسَانِ إِحْسَاناً" [کافی ، ج1 ، ص155] .

فِطْرَهُ اللّه

الکتاب :

فَأَقِمْ وَجْهَک لِلدِّينِ حَنيفاً فِطْرَتَ اللّهِ الَّتی فَطَرَ النّاسَ عَلَيها [روم/30] .

الحدیث :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ خَلْقَهُ جَمِيعاً مُسْلِمِينَ أَمَرَهُمْ وَ نَهَاهُمْ وَ الْکفْرُ اسْمٌ يلْحَقُ الْفِعْلَ حِينَ يفْعَلُهُ الْعَبْدُ وَ لَمْ يخْلُقِ اللَّهُ الْعَبْدَ حِينَ خَلَقَهُ کافِراً إِنَّهُ إِنَّمَا کفَرَ مِنْ بَعْدِ أَنْ بَلَغَ وَقْتاً لَزِمَتْهُ الْحُجَّهُ مِنَ اللَّهِ فَعَرَضَ عَلَيهِ الْحَقَّ فَجَحَدَهُ فَبِإِنْکارِهِ الْحَقَّ صَارَ کافِراً [إحتجاج طبرسی ، ج2 ، ص341] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَلَقَ النَّاسَ کلَّهُمْ عَلَی الْفِطْرَهِ الَّتِی فَطَرَهُمْ عَلَيهَا لَا يعْرِفُونَ إِيمَاناً بِشَرِيعَهٍ وَ لَا کفْراً بِجُحُودٍ ثُمَّ بَعَثَ اللَّهُ الرُّسُلَ تَدْعُوا الْعِبَادَ إِلَی الْإِيمَانِ بِهِ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَی اللَّهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ لَمْ يهْدِهِ اللَّهُ [کافی ، ج2 ، ص416] .

بُطْلانِ الْجَبْر

(فی بيان بطلان الجبر) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَوْ کانَ کذَلِک لَبَطَلَ الثَّوَابُ وَ الْعِقَابُ وَ الْأَمْرُ وَ النَّهْی وَ الزَّجْرُ مِنَ اللَّهِ وَ سَقَطَ مَعْنَی

الْوَعْدِ وَ الْوَعِيدِ فَلَمْ تَكُنْ لَائِمَهُ لِلْمُذْنِبِ وَ لَا مَحْمَدَهُ لِلْمُحْسِنِ وَ لَكانَ الْمُذْنِبُ أَوْلَى بِالْإِحْسَانِ مِنَ الْمُحْسِنِ وَ لَكانَ الْمُحْسِنُ أَوْلَى بِالْعُقُوبَهِ مِنَ الْمُذْنِبِ تِلْک مَقَالَهُ إِخْوَانِ عَبَدَهِ الْأَوْثَانِ وَ خُصَمَاءِ الرَّحْمَنِ وَ حِزْبِ الشَّيطَانِ وَ قَدَرِيهِ هَذِهِ الْأُمَّهِ وَ مَجُوسِهَا [كافى ، ج1 ، ص155] .

رُوِى أَنَّ الْحَجَّاجَ بْنَ يوسُفَ كتَبَ إِلَى الْحَسَنِ الْبَصْرِى وَ إِلَى عَمْرِو بْنِ عُبَيدٍ وَ إِلَى وَاصِلِ بْنِ عَطَاءٍ وَ إِلَى عَامِرِ الشَّعْبِى أَنْ يذْكرُوا مَا عِنْدَهُمْ وَ مَا وَصَلَ إِلَيهِمْ فِى الْقَضَاءِ وَ الْقَدَرِ فَكتَبَ إِلَيهِ الْحَسَنُ الْبَصْرِى أَنَّ أَحْسَنَ مَا انْتَهَى إِلَى مَا سَمِعْتُ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ عَلِى بْنَ أَبِى طَالِبٍ (ع) أَنَّهُ قَالَ : " أَ تَظُنُّ أَنَّ الَّذِى نَهَاک دَهَاک وَ إِنَّمَا دَهَاک أَسْفَلُک وَ أَعْلَاک وَ اللَّهُ بَرِىءٌ مِنْ ذَاک". وَ كتَبَ إِلَيهِ عَمْرُو بْنُ عُبَيدٍ أَحْسَنُ مَا سَمِعْتُ فِى الْقَضَاءِ وَ الْقَدَرِ قَوْلُ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ عَلِى بْنِ أَبِى طَالِبٍ (ع) : " لَوْ كانَ الزُّورُ فِى الْأَصْلِ مَجْتُوماً كانَ الْمُزَوَّرُ فِى الْقِصَاصِ مَظْلُوماً". وَ كتَبَ إِلَيهِ وَاصِلُ بْنُ عَطَاءٍ أَحْسَنُ مَا سَمِعْتُ فِى الْقَضَاءِ وَ الْقَدَرِ قَوْلُ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ عَلِى بْنِ أَبِى طَالِبٍ (ع) : "أَ يدُلُّک عَلَى الطَّرِيقِ وَ يأْخُذُ عَلَيک الْمَضِيقَ". وَ كتَبَ إِلَيهِ الشَّعْبِى أَحْسَنُ مَا سَمِعْتُ فِى الْقَضَاءِ وَ الْقَدَرِ قَوْلُ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ عَلِى بْنِ أَبِى طَالِبٍ (ع) : " كلُّ مَا اسْتَغْفَرْتَ اللَّهَ مِنْهُ فَهُوَ مِنْک وَ كلُّ مَا حَمِدْتَ اللَّهَ عَلَيهِ فَهُوَ مِنْهُ". فَلَمَّا وَصَلَتْ كتُبُهُمْ إِلَى الْحَجَّاجِ وَ وَقَفَ عَلَيهَا قَالَ : لَقَدْ أَخَذُوهَا مِنْ عَينٍ صَافِيهٍ [بحارالأنوار ، ج5 ، ص58] .

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنَّ السَّيئَاتِ لَا تَخْلُو مِنْ إِحْدَى

ثَلَاثٍ إِمَّا أَنْ تَكونَ مِنَ اللَّهِ وَ لَيسَتْ مِنْهُ فَلَا يَنْبَغِی لِلرَّبِّ أَنْ يعَذِّبَ الْعَبْدَ عَلَی مَا لَا يرْتَكِبُ وَ إِمَّا أَنْ تَكونَ مِنْهُ وَ مِنَ الْعَبْدِ وَ لَيسَتْ كذَلِک فَلَا ينْبَغِی لِلشَّرِيک الْقَوِی أَنْ يظْلِمَ الشَّرِيک الضَّعِيفَ وَ إِمَّا أَنْ تَكونَ مِنَ الْعَبْدِ وَ هِی مِنْهُ فَإِنْ عَفَا فَبِكرَمِهِ وَ جُودِهِ وَ إِنْ عَاقَبَ فَبِذَنْبِ الْعَبْدِ وَ جَرِيرَتِهِ [تحف العقول ، ص411] .

رُوِی أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ الصَّادِقَ (ع) عَنِ الْقَضَاءِ وَ الْقَدَرِ. فَقَالَ : مَا اسْتَطَعْتَ أَنْ تَلُومَ الْعَبْدَ عَلَيهِ فَهُوَ مِنْهُ وَ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تَلُومَ الْعَبْدَ عَلَيهِ فَهُوَ مِنْ فِعْلِ اللَّهِ يقُولُ اللَّهُ تَعَالَی لِلْعَبْدِ لِمَ عَصَيتَ لِمَ فَسَقْتَ لِمَ شَرِبْتَ الْخَمْرَ لِمَ زَنَيتَ فَهَذَا فِعْلُ الْعَبْدِ وَ لَا يقُولُ لَهُ لِمَ مَرِضْتَ لِمَ قَصُرْتَ لِمَ ابْيضَضْتَ لِمَ اسْوَدَدْتَ لِأَنَّهُ مِنْ فِعْلِ اللَّهِ تَعَالَی [الطرائف ، ج2 ، ص330] .

تَمِيمٌ الْقُرَشِی عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَلِی الْأَنْصَارِی عَنِ الْهَرَوِی قَالَ : سَأَلَ الْمَأْمُونُ يوْماً عَلِی بْنَ مُوسَی الرِّضَا (ع) فَقَالَ : لَهُ يا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ! مَا مَعْنَی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ؟ "وَ لَوْ شاءَ رَبُّک لآَمَنَ مَنْ فِی الْأَرْضِ كلُّهُمْ جَمِيعاً أَ فَأَنْتَ تُكرِهُ النّاسَ حَتّی يكونُوا مُومِنِينَ وَ ما كانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُومِنَ إِلّا بِإِذْنِ اللّهِ" (يونس-100 -99) فَقَالَ الرِّضَا (ع) : "حَدَّثَنِی أَبِی مُوسَی بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِی عَنْ أَبِيهِ عَلِی بْنِ الْحُسَينِ عَنْ أَبِيهِ الْحُسَينِ بْنِ عَلِی عَنْ أَبِيهِ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) أَنَّ الْمُسْلِمِينَ قَالُوا لِرَسُولِ اللَّهِ (ص) لَوْ أَكرَهْتَ يا رَسُولَ اللَّهِ! مَنْ قَدَرْتَ عَلَيهِ مِنَ النَّاسِ عَلَی

الْإِسْلَام لَكثُرَ عَدَدُنَا وَ قَوِينَا عَلَى عَدُوِّنَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا كِنْتُ لِأَلْقَى اَللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ بِبِدْعَهٍ لَمْ يحْدِثْ إِلَى فِيهَا شَيئاً وَ ما أَنَا مِنَ الْمُتَكلِّفِينَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى يا مُحَمَّدُ! وَ لَوْ شاءَ رَبُّک لآمَنَ مَنْ فِی الْأَرْضِ كلُّهُمْ جَمِيعاً عَلَى سَبِيلِ الْإِلْجَاءِ وَ الِاضْطِرَارِ فِی الدُّنْيا كمَا يومِنُونَ عِنْدَ الْمُعَاينَهِ وَ رُوِيهِ الْبَأْسِ فِی اَلْآخِرَهِ وَ لَوْ فَعَلْتُ ذَلِک بِهِمْ لَمْ يسْتَحِقُّوا مِنِّی ثَوَاباً وَ لَا مَدْحاً لَكنِّی أُرِيدُ مِنْهُمْ أَنْ يومِنُوا مُخْتَارِينَ غَيرَ مُضْطَرِّينَ لِيسْتَحِقُّوا مِنِّی الزُّلْفَى وَ الْكرَامَهَ وَ دَوَامَ الْخُلُودِ فِی جَنَّهِ الْخُلْدِ" [توحيد صدوق ، ص341] .

2. احاديث در اثبات امر بين الامرين

لا جَبْرَ وَ لا تَفْوِيض

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يحْيى الْخَزَّازِ عَنِ الْمُفَضَّلِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : "لَا جَبْرَ وَ لَا تَفْوِيضَ وَ لَكنْ أَمْرٌ بَينَ أَمْرَينِ". قَالَ قُلْتُ : مَا أَمْرٌ بَينَ أَمْرَينِ؟ قَالَ : " مَثَلُ ذَلِک مَثَلُ رَجُلٍ رَأَيتَهُ عَلَى مَعْصِيتِهِ فَنَهَيتَهُ فَلَمْ ينْتَهِ فَتَرَكتَهُ فَفَعَلَ تِلْک الْمَعْصِيهَ فَلَيسَ حَيثُ لَمْ يقْبَلْ مِنْک فَتَرَكتَهُ كنْتَ أَنْتَ الَّذِی أَمَرْتَهُ بِالْمَعْصِيهِ" [توحيد صدوق ، ص362] .

عَنْ أَبِی طَالِبٍ الْقُمِّی عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : قُلْتُ أَجْبَرَ اللَّهُ الْعِبَادَ عَلَى الْمَعَاصِی؟ قَالَ : لَا". قُلْتُ : فَفَوَّضَ إِلَيهِمُ الْأَمْرَ؟ قَالَ : "لَا"قَالَ : قُلْتُ : فَمَا ذَا؟ قَالَ : " لُطْفٌ مِنْ رَبِّک بَينَ ذَلِک" [كافی ، ج1 ، ص159] .

قال علیّ (ع) : (فی جواب السائل عنه عن القدر) ... "امّا إذا أبيت فانّه أمر بين أمرين ، لا جبر و لا تفويض" [كنزالعمّال ، ج1 ، ص349

] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ أَرْحَمُ بِخَلْقِهِ مِنْ أَنْ يجْبِرَ خَلْقَهُ عَلَى الذُّنُوبِ ثُمَّ يعَذِّبَهُمْ عَلَيهَا وَ اللَّهُ أَعَزُّ مِنْ أَنْ يرِيدَ أَمْراً فَلَا يكونَ" قَالَ : فَسُئِلَا (ع) هَلْ بَينَ الْجَبْرِ وَ الْقَدَرِ مَنْزِلَةٌ ثَالِثَةٌ؟ قَالَا : " نَعَمْ ، أَوْسَعُ مِمَّا بَينَ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ" [كافى ، ج1 ، ص159] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الله تبارک و تعالى أكرم من أن يكلف الناس ما لا يطيقونه و الله أعز من أن يكون فى سلطانه ما لا يريد [توحيد صدوق ، ص360] .

رُوِى أَنَّ الْفَضْلَ بْنَ سَهْلٍ سَأَلَ الرِّضَا (ع) بَينَ يدَى الْمَأْمُونِ فَقَالَ : " يا أَبَا الْحَسَنِ ! الْخَلْقُ مَجْبُورُونَ؟ فَقَالَ : "اللَّهُ أَعْدَلُ مِنْ أَنْ يجْبِرَ خَلْقَهُ ثُمَّ يعَذِّبَهُمْ" قَالَ : فَمُطْلَقُونَ؟ قَالَ : "اللَّهُ أَحْكمُ مِنْ أَنْ يهْمِلَ عَبْدَهُ وَ يكلَهُ إِلَى نَفْسِهِ" [الطرائف ، ج2 ، ص330] .

أنَا أوْلى بِحَسَناتِک مِنْک

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : يا ابْنَ آدَمَ ! بِمَشِيتِى كنْتَ أَنْتَ الَّذِى تَشَاءُ وَ بِقُوَّتِى أَدَّيتَ إِلَى فَرَائِضِى وَ بِنِعْمَتِى قَوِيتَ عَلَى مَعْصِيتِى وَ جَعَلْتُک سَمِيعاً بَصِيراً قَوِياً فَمَا أَصَابَک مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنِّى وَ مَا أَصَابَک مِنْ سَيئَةٍ فَمِنْ نَفْسِک وَ ذَلِک أَنِّى لَا أُسْأَلُ عَمَّا أَفْعَلُ وَ هُمْ يسْئَلُونَ ثُمَّ قَالَ : قَدْ نَظَمْتُ لَک كلَّ شَىءٍ تُرِيدُهُ [المحاسن ، ج1 ، ص244] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ فِى التَّوْرَاهِ مَكتُوباً يا مُوسَى ! إِنِّى خَلَقْتُک وَ اصْطَنَعْتُک وَ قَوَّيتُک وَ أَمَرْتُک بِطَاعَتِى وَ نَهَيتُک عَنْ مَعْصِيتِى فَإِنْ أَطَعْتَنِى أَعَنْتُک عَلَى طَاعَتِى وَ إِنْ عَصَيتَنِى لَمْ أُعِنْک عَلَى مَعْصِيتِى يا مُوسَى ! وَ لِى الْمِنَّةُ عَلَيک فِى طَاعَتِک لِى وَ لِى الْحُجَّةُ

عَلَیک فِی مَعْصِیتِک لِی [توحید صدوق ، ص406] .

اَلْجَبْرِیهُ وَ الْقَدَرِیه :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ زَعَمَ أَنَّ اللَّهَ یجْبِرُ عِبَادَهُ عَلَی الْمَعَاصِی أَوْ یکلِّفُهُمْ مَا لَا یطِیقُونَ فَلَا تَأْکلُوا ذَبِیحَتَهُ وَ لَا تَقْبَلُوا شَهَادَتَهُ وَ لَا تُصَلُّوا وَرَاءَهُ وَ لَا تُعْطُوهُ مِنَ الزَّکاهِ شَیئاً [عیون أخبارالرضا ، ج1 ، ص122] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَمْسَهٌ لَا تُطْفَأُ نِیرَانُهُمْ وَ لَا تَمُوتُ أَبْدَانُهُمْ رَجُلٌ أَشْرَک وَ رَجُلٌ عَقَّ وَالِدَیهِ وَ رَجُلٌ سَعَی بِأَخِیهِ إِلَی السُّلْطَانِ فَقَتَلَهُ وَ رَجُلٌ قَتَلَ نَفْساً بِغَیرِ نَفْسٍ وَ رَجُلٌ أَذْنَبَ ذَنْباً وَ حَمَلَ ذَنْبَهُ عَلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [کنزالفوائد ، ج2 ، ص47] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یکونُ فِی آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ یعْمَلُونَ الْمَعَاصِی وَ یقُولُونَ : إِنَّ اللَّهَ قَدْ قَدَّرَهَا عَلَیهِمْ الرَّادُّ عَلَیهِمْ کشَاهِرِ سَیفِهِ فِی سَبِیلِ اللَّهِ [متشابه القرآن ، ج1 ، ص202] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یدْخُلُ الْجَنَّهَ .... قَدَرِی [خصال صدوق ، ج2 ، ص436] .

اَلْمَعاصِی لَیسَتْ بِأَمْرِ اللّهِ وَ لا بِمَشِیتِه

الکتاب :

وَ إِذا فَعَلُوا فاحِشَهً قالُوا وَجَدْنا عَلَیها آباءَنا وَ اللّهُ أَمَرَنا بِها [اعراف/28] .

الحدیث :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْأَعْمَالُ ثَلَاثَهٌ فَرَائِضُ وَ فَضَائِلُ وَ مَعَاصِی فَأَمَّا الْفَرَائِضُ فَبِأَمْرِ اللَّهِ وَ مَشِیئَتِهِ وَ بِرِضَاهُ وَ بِعِلْمِهِ وَ بِقَدَرِهِ یعْمَلُهَا الْعَبْدُ فَینْجُو مِنَ اللَّهِ بِهَا وَ أَمَّا الْفَضَائِلُ فَلَیسَ بِأَمْرِ اللَّهِ لَکنْ بِمَشِیئَتِهِ وَ بِرِضَاهُ وَ بِعِلْمِهِ وَ بِقَدَرِهِ یعْمَلُهَا الْعَبْدُ فَینَالُ عَلَیهَا وَ أَمَّا الْمَعَاصِی فَلَیسَ بِأَمْرِ اللَّهِ وَ لَا بِمَشِیئَتِهِ وَ لَا بِرِضَاهُ لَکنْ بِعِلْمِهِ وَ بِقَدَرِهِ یقَدِّرُهَا لِوَقْتِهَا فَیفْعَلُهَا الْعَبْدُ بِاخْتِیارِهِ فَیعَاقِبُهُ اللَّهُ عَلَیهَا

لِأَنَّهُ قَدْ نَهَاهُ عَنْهَا فَلَمْ ينْتَهِ [تحف العقول ، ص206] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الأعمال على ثلاثه : أحوال فرائض و فضائل و معاصى و أما الفرائض فبأمر الله عز و جل و برضى الله و قضاء الله و تقديره و مشيته و علمه و أما الفضائل فليست بأمر الله و لكن برضى الله وبقضاء الله و بقدر الله و بمشيته و بعلمه و أما المعاصى فليست بأمر الله و لكن بقضاء الله و بقدر الله و بمشيته و بعلمه ثم يعاقب عليها [توحيد صدوق ، ص369] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ أَمَرَ عِبَادَهُ تَخْييراً وَ نَهَاهُمْ تَحْذِيراً وَ كلَّفَ يسِيراً وَ لَمْ يكلِّفْ عَسِيراً وَ أَعْطَى عَلَى الْقَلِيلِ كثِيراً وَ لَمْ يعْصَ مَغْلُوباً وَ لَمْ يطَعْ مُكرِهاً وَ لَمْ يرْسِلِ الْأَنْبِياءَ لَعِباً وَ لَمْ ينْزِلِ الْكتُبَ لِلْعِبَادِ عَبَثاً وَ لَا خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَينَهُمَا بَاطِلاً [نهج البلاغه ، حكمت 78] .

3. دین از روی اختیار

بنابراین جنگ های اسلامی برای چه بود؟

1) بسیاری از جنگ ها جنبه دفاعی داشت : قاتِلُوا الْمُشْرِكينَ كافَّةً كما يقاتِلُونَكمْ كافَّةً [توبه/36] .

وَ إِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَها [انفال/61] .

2) به خاطر پیمان شکنی های دشمن بوده است : فَمَا اسْتَقامُوا لَكمْ فَاسْتَقيمُوا لَهُمْ [توبه/7] .

وَ إِنْ نَكثُوا أَيمانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَ طَعَنُوا فى دينِكمْ فَقاتِلُوا أَئِمَّةَ الْكفْرِ [توبه/12] .

أَ لا تُقاتِلُونَ قَوْماً نَكثُوا أَيمانَهُمْ وَ هَمُّوا بِإِخْراجِ الرَّسُولِ وَ هُمْ بَدَوكمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ [توبه/13] .

3) جلوگیری از فتنه بوده است : وَ قاتِلُوهُمْ حَتّى لا تَكونَ فِتْنَةٌ [بقره/93] .

وَ

لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ [بقره/251] .

4) اسلام در زمان قدرتش پیشنهادهای صلح را می پذیرفت : در فتح مکه مشرکین را آزاد گذارد.

از تحقیق و بررسی استقبال می کرد : وَ إِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكينَ اسْتَجارَک فَأَجِرْهُ حَتّى يسْمَعَ كلامَ اللّهِ [توبه/6] .

يا أَهْلَ الْكتابِ تَعالَوْا إِلى كلِمَةٍ سَواءٍ بَينَنا وَ بَينَكمْ أَلاّ نَعْبُدَ إِلاَّ اللّهَ [آل عمران/64] .

از همه گذشته ، درمواردی که جنگ نبود ، باز می بینیم که اسلام پیشرفت عجیبی داشته است. جنگ های اسلام برای افراد لجوج و مزاحم است.

1. جدال

1.احسن

1. درآیات

1 وَ جادِلْهُمْ بِالَّتى هِى أَحْسَنُ [نحل/125] .

2 وَ لا تُجادِلُوا أَهْلَ الْكتابِ إِلاّ بِالَّتى هِى أَحْسَنُ إِلاَّ الَّذينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ [عنكبوت/46] .

2. درروایات

قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ الْعَسْكرِي (ع) : ذُكرَ عِنْدَ الصَّادِقِ (ع) الْجِدَالُ فِى الدِّينِ وَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) وَ الْأَئِمَّةَ الْمَعْصُومِينَ عَلَيهِمُ السَّلَامُ قَدْ نَهَوْا عَنْهُ فَقَالَ الصَّادِقُ (ع) لَمْ ينْهَ عَنْهُ مُطْلَقاً لَكنَّهُ نَهَى عَنِ الْجِدَالِ بِغَيرِ الَّتِى هِى أَحْسَن [إحتجاج طبرسى ، ج1 ، ص21] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نَحْنُ الْمُجَادِلُونَ فِى دِينِ اللَّهِ [إحتجاج طبرسى ، ج1 ، ص15] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ أَعَانَنَا بِلِسَانِهِ عَلَى عَدُوِّنَا أَنْطَقَهُ اللَّهُ بِحُجَّتِهِ يوْمَ مَوْقِفِهِ بَينَ يدَيهِ عَزَّ وَ جَل [أمالى مفيد ، ص33] .

3. موارد جدال احسن

قالَ لا أُحِبُّ الآْفِلين [انعام/76] .

فَأْتِ بِها مِنَ الْمَغْرِب [بقره/258] .

قالَ مَوْعِدُكمْ يوْمُ الزِّينَهِ [طه/59] .

يا صاحِبَى السِّجْنِ أَ أَرْبابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيرٌ أَمِ اللّهُ الْواحِدُ الْقَهّارُ

[یوسف/39]

فَاسْتَمْسِک بِالَّذی أُوحِی إِلَیک [زخرف/43] .

لا تَسُبُّوا الَّذینَ یدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّه [انعام/108] .

قُلْ هاتُوا بُرْهانَکم [بقره/111] .

قُولُوا قَوْلاً سَدیدا [احزاب/70] .

جادِلْهُمْ بِالَّتی هِی أَحْسَن [نحل/125] .

امام رضا (ع) در یک جلسه مناظره علمی با دانشمندان مذاهب مختلف ، به دانشمند مسیحی که معتقد بود عیسی (ع) فرزند خدا است ، از شیوه جدل استفاده کرد و فرمود : عیسی (ع) همه کمالات را داشت ، فقط یک نقص داشت و آن اینکه اهل عبادت نبود.

دانشمند مسیحی گفت : این چه سخنی است؟ او عبادتش از همه مردم بیشتر بود.

امام رضا (ع) فرمود : پس اگر عبادت می کرد؛ یعنی بنده خدا بود ، زیرا عبادت یعنی بندگی.

امام صادق (ع) فرمود : "جدال احسن ، مانند آیه آخر سوره یس است"

قَالَ الصَّادِقُع : أَمَّا الْجِدَالُ الَّتِی هِی أَحْسَنُ فَهُوَ مَا أَمَرَ اللَّهُ تَعَالَی بِهِ نَبِیهُ أَنْ یجَادِلَ بِهِ مَنْ جَحَدَ الْبَعْثَ بَعْدَ الْمَوْتِ وَ إِحْیاءَهُ لَهُ فَقَالَ اللَّهُ حَاکیاً عَنْهُ وَ ضَرَبَ لَنا مَثَلًا وَ نَسِی خَلْقَهُ قالَ مَنْ یحْیِ الْعِظامَ وَ هِی رَمِیمٌ فَقَالَ اللَّهُ فِی الرَّدِّ عَلَیهِ "قُلْ }یا مُحَمَّدُ{ یحْییهَا الَّذِی أَنْشَأَها أَوَّلَ مَرَّهٍ وَ هُوَ بِکلِّ خَلْقٍ عَلِیمٌ الَّذِی جَعَلَ لَکمْ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ ناراً فَإِذا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ"یس/80-79 [إحتجاج طبرسی ، ج1 ، ص21] .

أَ فَمَنْ کانَ مُومِناً کمَنْ کانَ فاسِقاً لا یسْتَوُون [سجده/18]

هَلْ یسْتَوِی الَّذینَ یعْلَمُونَ وَ الَّذینَ لا یعْلَمُونَ [زمر/9] .

2. مذموم

1. درآیات

1 وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یجادِلُ فِی

اللّهِ بِغَيرِ عِلْمٍ وَ يتَّبِعُ كلَّ شَيطانٍ مَريد [حج/3] .

2 ما يجادِلُ فى آياتِ اللّهِ إِلاَّ الَّذينَ كفَرُوا فَلا يغْرُرْک تَقَلُّبُهُمْ فِى الْبِلادِ [غافر/4] .

3 وَ جادَلُوا بِالْباطِلِ لِيدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ [غافر/5] .

4 الَّذينَ يجادِلُونَ فى آياتِ اللّهِ بِغَيرِ سُلْطانٍ أَتاهُمْ كبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللّهِ وَ عِنْدَ الَّذينَ آمَنُوا كذلِک يطْبَعُ اللَّهُ عَلى كلِّ قَلْبِ مُتَكبِّرٍ جَبّارٍ [غافر/35] .

5 إِنَّ الَّذينَ يجادِلُونَ فى آياتِ اللّهِ بِغَيرِ سُلْطانٍ أَتاهُمْ إِنْ فى صُدُورِهِمْ إِلاّ كبْرٌ ما هُمْ بِبالِغيه [غافر/56] .

6 وَ الَّذينَ يحَاجُّونَ فِى اللّهِ مِنْ بَعْدِ ما اسْتُجيبَ لَهُ حُجَّتُهُمْ داحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَ عَلَيهِمْ غَضَبٌ وَ لَهُمْ عَذابٌ شَديدٌ [شورى/16] .

2. درروايات

7 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِياكمْ وَ الْجِدَالَ فَإِنَّهُ يورِثُ الشَّک [خصال صدوق ، ج2 ، ص614] .

8 قَالَ الرِّضَا (ع) : يا عَبْدَ الْعَظِيمِ أَبْلِغْ عَنِّى أَوْلِيائِى السَّلَامَ وَ قُلْ لَهُمْ أَنْ لَا تَجْعَلُوا لِلشَّيطَانِ عَلَى أَنْفُسِهِمْ سَبِيلًا وَ مُرْهُمْ بِالصِّدْقِ فِى الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ وَ مُرْهُمْ بِالسُّكوتِ وَ تَرْک الْجِدَالِ فِيمَا لَا يعْنِيهِمْ وَ إِقْبَالِ بَعْضِهِمْ عَلَى بَعْضٍ وَ الْمُزَاوَرَهِ فَإِنَّ ذَلِک قُرْبَهٌ إِلَى وَ لَا يشْغَلُوا أَنْفُسَهُمْ بِتَمْزِيقِ بَعْضِهِمْ بَعْضاً فَإِنِّى آلَيتُ عَلَى نَفْسِى أَنَّهُ مَنْ فَعَلَ ذَلِک وَ أَسْخَطَ وَلِياً مِنْ أَوْلِيائِى دَعَوْتُ اللَّهَ لِيعَذِّبَهُ فِى الدُّنْيا أَشَدَّ الْعَذَابِ وَ كانَ فِى الآخِرَهِ مِنَ الْخَاسِرِينَ وَ عَرِّفْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لِمُحْسِنِهِمْ وَ تَجَاوَزَ عَنْ مُسِيئِهِمْ إِلَّا مَنْ أَشْرَک بِى أَوْ آذَى وَلِياً مِنْ أَوْلِيائِى أَوْ أَضْمَرَ لَهُ سُوءاً فَإِنَّ اللَّهَ لَا يغْفِرُ لَهُ حَتَّى يرْجِعَ عَنْهُ

فَإِنْ رَجَعَ عَنْهُ وَ إِلَّا نُزِعَ رُوحُ الْإِيمَانِ عَنْ قَلْبِهِ وَ خَرَجَ عَنْ وَلَايتِی وَ لَمْ يكنْ لَهُ نُصِيبٌ فِی وَلَايتِنَا وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ ذَلِک [بحارالأنوار ، ج71 ، ص230] .

9 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا ضَلَّ قَوْمٌ إِلَّا أَوْتَقُوا الْجَدَلَ [بحارالأنوار ، ج2 ، ص138] .

10 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجدل فی الدين يفسد اليقين [غررالحكم ، ص65] .

1. جشن

1. ادّله تعظيم ايام الله وبرگزاری مراسم جشن

1. قرآن

وَ ذَكرْهُمْ بِأَيامِ اللّهِ [ابراهيم ، 5] .

قُلْ بِفَضْلِ اللّهِ وَ بِرَحْمَتِهِ فَبِذلِک فَلْيفْرَحُوا [يونس/ 58] .

فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَ عَزَّرُوهُ وَ نَصَرُوهُ [اعراف/ 157] .

قُلْ لا أَسْئَلُكمْ عَلَيهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی [شوری/ 23] .

اللّهُمَّ رَبَّنا أَنْزِلْ عَلَينا مائِدَهً مِنَ السَّماءِ تَكونُ لَنا عِيداً لِأَوَّلِنا وَ آخِرِنا [مائده/ 114] .

2. عرف و سيره عقلا

در همه زمانها مردم ياد بود دارند. حكومت وهابی به مناسبت هر سالگردی به اطراف كشورها تبريک می فرستد.

اهل بيت اقامه عزا در تاريخ داشته اند. در جلسات ياد بود ، شعرها ، نثرها ، عشق ها و خاطرات بزرگان گفته می شود.

وهابيون ، مخالفان جشن ها و سوگواری ها.

جشن و سوگواری نوعی عبادت است. اگر تعظيم و عبادت ، كفر و شرک است ، پس در طول تاريخ همه مردم جهان كافر و مشركند !

شبهه : احیای سنت جاهلی است!! جواب شبهه : گریه بر مظلوم و شادی به خاطر لطف خداوند چه کار به جاهلیت دارد؟ بر عکس احیای احکام محل گناه است!! در کدام اجتماع جشن و سوگواری مرکز گناه است. در سفر مکه هم ممکن است حاجی گناه کند. دلیل

شرعی نداریم ، منع شرعی هم نداریم؛ اصلا تحریم دلیل می خواهد ، نه مباح بودن. شعائر الهی باید از طرف خداوند باشدوَ الْبُدْنَ جَعَلْناها لَکمْ مِنْ شَعائِرِ اللَّهِ [حج/ 36] .

اگر شتر قربانی از شعائر باشد ، انسان های قربانی چه؟ دین اسلام ساده است تشریفات نمی خواهد؛ چون ساده و آسان است واجب نیست ، ولی به چه دلیل حرام باشد؟ شبهه : شباهت کار نصرانی ها است. جواب شبهه : مگر اگر مسجد سازی شباهت کلیسا سازی شد حرام است؟

3. روایت

اکثر اعمال حج ، زنده کردن و یادبود است؛ رمی جمره ، سعی صفا و مروه ، قربانی ، سال ها یعقوب در فراق گریستوَ ابْیضَّتْ عَیناهُ مِنَ الْحُزْنِ [یوسف/ 84] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ أُصِیبَ بِمُصِیبَهٍ فَأَحْدَثَ اسْتِرْجَاعاً وَ إِنْ تَقَادَمَ عَهْدُهَا کتَبَ اللَّهُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلَهُ یوْمَ أُصِیبَ [مستدرک الوسائل ، ج2 ، ص407] .

أم المؤمنین أم سلمه (رضی الله عنها) أنها قالت : سمعت رسول الله (ص) یقول : ما قوم اجتمعوا یذکرون فضل علی بن أبی طالب إلا هبطت علیهم ملائکه السماء حتی تحف بهم فإذا تفرقوا عرجت الملائکه إلی السماء [بحارالأنوار ، ج38 ، ص199] .

وَ لا تَحْسَبَنَّ الَّذِینَ قُتِلُوا فِی سَبِیلِ اللَّهِ أَمْواتاً بَلْ أَحْیاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ یرْزَقُونَ فَرِحِینَ بِما آتاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ یسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِینَ لَمْ یلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلاَّ خَوْفٌ عَلَیهِمْ وَ لا هُمْ یحْزَنُونَ [آل عمران/169-170] .

قالَ عِیسَی ابْنُ مَرْیمَ : اللَّهُمَّ رَبَّنا أَنْزِلْ عَلَینا مائِدَهً مِنَ السَّماءِ تَکونُ لَنا عِیداً لِأَوَّلِنا وَ آخِرِنا وَ آیهً مِنْک وَ ارْزُقْنا وَ أَنْتَ خَیرُ الرّازِقِینَ

[مائده/114] .

فَاتَّقُوا اللّهَ یا أُولِی الأَلْبابِ الَّذِینَ آمَنُوا قَدْ أَنْزَلَ اللّهُ إِلَیکمْ ذِکراً رَسُولاً یتْلُوا عَلَیکمْ آیاتِ اللّهِ مُبَیناتٍ لِیخْرِجَ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَی النُّورِ [طلاق/11-10] .

قُلْ لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی [شوری/23] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : طَبِیبٌ دَوَّارٌ بِطِبِّهِ [نهج البلاغه ، خطبه 108] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اسْتَجِیبُوا لِلّهِ وَ لِلرَّسُولِ إِذا دَعاکمْ لِما یحْییکمْ [انفال/24] .

کتابٌ أَنْزَلْناهُ إِلَیک لِتُخْرِجَ النّاسَ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَی النُّورِ [ابراهیم/1] .

4. فطرت

فطرت انسان حکم می کند که انسان از دیدن مولود در روز تولدش خوشحال شود و از فقدان او در روز مرگش ناراحت واندوهگین باشد. [بزرگداشت ها در اسلام 108] .

اقامه مجالس و بزرگداشت اختصاص به گروه خاص یا فرقه معینی ندارد ، بلکه بزرگ و کوچک ، فقیر و غنی در آن مساویند. این شمول می فهماند که اقامه موالید ، چیزی جز پاسخ به یک خواست و نیاز فطری درونی نیست.

اسلام ، دین فطرت است.

2. ادّله مخالفین

1 سخن رسول اکرم (ص) : قبر مرا عید نگیرید. سلف با استفاده از این سخن ، عید گرفتن را مکروه دانسته اند.

2 مردم ، معاصی بزرگی در این یادواره ها انجام می دهند.

گرامی داشت رسول جز به طریقی که از جانب خداوند تشریع شده است امکان ندارد.

3 این موالید و مجالس جز برای نابودی اسلام وضع نشده اند.

4 تعظیم و پرستش غیرخدا است.

5 تشابه با مسیحیان است و این تشابه مردود است.

3. ردّ برخی ادّله مخالفین

منبع : [آئین وهابیت ، ص177] .

هر تکریم و تعظیم بندگان صالح خدا ، (به قید اینکه بندگان خدا هستند) به هیچ وجه پرستش آنها نیست. به دلیل ستایش مکرر قرآن از انبیاء و بندگان به طور مثال :

صالح :

إِنَّهُمْ کانُوا یسارِعُونَ فِی الْخَیراتِ وَ یدْعُونَنا رَغَباً وَ رَهَباً وَ کانُوا لَنا خاشِعِینَ [انبیاء ، 90] .

اعلان روز نزول مائده آسمانی به عنوان روز عید :

اللّهُمَّ رَبَّنا أَنْزِلْ عَلَینا مائِدَةً مِنَ السَّماءِ تَکونُ لَنا عِیداً لِأَوَّلِنا وَ آخِرِنا وَ آیةً مِنْک وَ ارْزُقْنا وَ أَنْتَ خَیرُ الرّازِقِینَ [مائده ، 114] .

آیا ارزش وجود رسول الله (ص) کمتر از یک مائده آسمانی است.

روزنزول مائده آسمانی که برای سیر کردن شکم ها است حاضرند جشن بگیرند ، ولی روز نزول قرآن و بعثت پیامبر که برای تکامل...

وَ رَفَعْنا لَک ذِکرَک [انشراح ، 4] .

آیا ترتیب مجالس جشن برای رسول خدا (ص) جز بالا بردن نام و نشان و آوازه او نتیجه ای دارد؟

مگر قرآن الگو نیست. [آئین وهابیت ، 184] .

تلگرام های تبریک و تشکر که از طرف رئیس گروه وهابی ها ارسال

و یا دریافت می کند.

روز مالی وهابی ها ، روز تأسیس دولت وهابی ها در سرزمین حجاز [بزرگداشت ها در اسلام 122] .

اگر اقامه این موالید و مجالس مطلقا حرام است ، پس چرا؟

4. بدعت یعنی چه ؟

بدعت عبارت است از : ادخال چیزی در دین که جزء تعالیم و احکام دینی نمی باشد.

اما ابداع و ابتکار در آداب و رسوم و تقالید مردم و امور معاش و زندگی آنان... [بزرگداشت ها در اسلام74] .

5. دفع توهّم در تعیین مصادیق بدعت

گاهی اوامر ونواهی شارع به عنوان عام تعلق می گیرد.

و انتخاب مصادیق به عهده مکلف است. مثلا یاری فقرا و مستمندان یا احترام پدر و مادر (ایستادن به هنگام ورود یا نشاندن در بالای مجلس و...) همین طور بزرگداشت و تکریم پیامبر (ص) .

منبع : [بزرگداشت ها در اسلام ، ص80] .

مطلق خضوع و فروتنی قطعا موجب کفر و شرک نمی شود و گرنه همه مردم کافر محسوب می شوند ، زیرا هیچکس در زندگی شخصی و اجتماعی خود از نوعی خضوع و رام بودن در برابر کسی دیگر خالی نمی باشد. زن نسبت به شوهر ، فرزند در برابر پدر ، کارگر در برابر کارفرما و... بالاتر تمامی انبیاء در برابر والدین خود... پس باید همه کافر باشند.

وَ اخْفِضْ جَناحَک لِمَنِ اتَّبَعَک مِنَ الْمُومِنِینَ [شعرا ، 215] .

6. بزرگداشت برخی موارد در دین اسلام

1. بزرگداشت پیامبر

لا تَجْعَلُوا دُعاءَ الرَّسُولِ بَینَکمْ کدُعاءِ بَعْضِکمْ بَعْضاً [نور ، 63] .

يا أيهَا الّذِينَ آمَنُوا لا تَرْفَعُوا أصْواتَكمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِى وَ لا تَجْهَرُوا لَهُ بِالّقَوْلِ كجَهْرِ بَعْضِكمْ لِبَعْضٍ [حجرات ، 2] .

تعظیم و احترام کعبه از آفتاب روشن تر است. احترام مؤمن از کعبه بالاتر است. پیامبر اسلام ، سرور جهانیان و بهترین خلق است. حال پیامبر چگونه باید مورد احترام قرار گیرد. [بزرگداشت ها در اسلام81] .

لَقَدْ مَنَّ اللّهُ عَلَى الْمُومِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ [آل عمران ، 164] .

2. نوروز ومهرگان

در نوروزی به حضرت علی (ع) هدیه ای اهداء نمودند ، فرمود : این چیست؟ گفتند : یا امیرالمؤمنین امروز نوروز است. فرمود : پس هر روز را نوروزی کنید. [بزرگداشت ها در اسلام 115

] .

به مناسبت عید نوروز در بغداد ، مصر و جاهای دیگر مراسم ویژه ای برگزار می شد.

جشن مهرگان در طول و عرض بلاد اسلامی مجالس جشن و سرور بر پا می شد. در قرن اول تا سوم هجری عید نوروز و مهرگان برگزار می شد. و احدی اعتراض نمی کرد.

3. عید فطر و قربان

دو وظیفه مهم برای مسلمین در این دو روز : 1- نماز 2- انفاق [سخنرانی راشد ، ج6 ، ص257] .

تکبیر عید : اللَّهُ أَکبَرُ اللَّهُ أَکبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَکبَرُ اللَّهُ أَکبَرُ [کافی ، ج4 ، ص166] .

نماز عید حضرت امام رضا (ع) :

عَلِی بْنُ إِبْرَاهِیمَ عَنْ یاسِرٍ الْخَادِمِ وَ الرَّیانِ بْنِ الصَّلْتِ جَمِیعا..... قَالَ فَلَمَّا حَضَرَ الْعِیدُ بَعَثَ الْمَأْمُونُ إِلَی الرِّضَا (ع) یسْأَلُهُ أَنْ یرْکبَ وَ یحْضُرَ الْعِیدَ وَ یصَلِّی وَ یخْطُبَ فَبَعَثَ إِلَیهِ الرِّضَا (ع) قَدْ عَلِمْتَ مَا کانَ بَینِی وَ بَینَک مِنَ الشُّرُوطِ فِی دُخُولِ هَذَا الْأَمْرِ فَبَعَثَ إِلَیهِ الْمَأْمُونُ إِنَّمَا أُرِیدُ بِذَلِک أَنْ تَطْمَئِنَّ قُلُوبُ النَّاسِ وَ یعْرِفُوا فَضْلَک فَلَمْ یزَلْ (ع) یرَادُّهُ الْکلَامَ فِی ذَلِک فَأَلَحَّ عَلَیهِ فَقَالَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ إِنْ أَعْفَیتَنِی مِنْ ذَلِک فَهُوَ أَحَبُّ إِلَی وَ إِنْ لَمْ تُعْفِنِی خَرَجْتُ کمَا خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) فَقَالَ الْمَأْمُونُ اخْرُجْ کیفَ شِئْتَ [کافی ، ج2 ، ص489] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ أَسْأَلُک فِی هَذَا الْیوْمِ الَّذِی جَعَلْتَهُ لِلْمُسْلِمِینَ عِیداً [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص513] .

آداب روز عید

عنَ الرِّضَا (ع) : إِنَّمَا جُعِلَ یوْمُ الْفِطْرِ الْعِیدَ لِیکونَ لِلْمُسْلِمِینَ مُجْتَمَعاً یجْتَمِعُونَ فِیهِ وَ یبْرُزُونَ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَیمَجِّدُونَهُ عَلَی مَا مَنَّ عَلَیهِمْ

[من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص522] .

4. عید غدیر

مسعودی : فرزندان و شیعیان علی رضی الله عنه (علیه السلام) این روز را گرامی می داشتند. [بزرگداشت ها در اسلام 117] .

قال رسول الله (ص) : یوم غدیر خم أفضل أعیاد أمتی [أمالی صدوق ، ص125] .

حضرت علی (ع) در سالی که روز جمعه و روز غدیر با هم مصادف شده بود در خطبه ای فرمودند : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَمَعَ لَكُمْ مَعْشَرَ الْمُومِنِينَ فِی هَذَا الْيوْمِ عِيدَينِ عَظِيمَينِ كبِيرَينِ [بحارالأنوار ، ج94 ، ص114] .

در این خطبه امام مردم را به انجام کارهایی که شایسته است در اعیاد انجام گردد و اظهار شادی و سرور در این گونه ایام امر می کند. [بزرگداشت ها در اسلام ، 118 به نقل از مصباح المجتهد ، 698] .

امام صادق (ع) روز غدیر را عید خواند و فرمودند : فَإِنَّ الْأَنْبِياءَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيهِمْ كانَتْ تَأْمُرُ الْأَوْصِياءَ بِالْيوْمِ الَّذِی كانَ يقَامُ فِيهِ الْوَصِی أَنْ يتَّخَذَ عِيداً [كافی ، ج4 ، ص148] .

عمر : هنیئا لک یا ابن أبی طالب أصبحت مولای و مولی کل مؤمن و مؤمنه. [بحارالأنوار ، ج37 ، ص149 باب52 ، أخبار الغدیر] .

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) هَلْ لِلْمُسْلِمِينَ عِيدٌ غَيرَ يوْمِ الْجُمُعَهِ وَ الْأَضْحَى وَ الْفِطْرِ؟ قَالَ: نَعَمْ أَعْظَمُهَا حُرْمَةً. قُلْتُ : وَ أَی عِيدٍ هُوَ جُعِلْتُ فِدَاک؟ قَالَ : الْيوْمُ الَّذِی نَصَبَ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) وَ قَالَ مَنْ كنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِی مَوْلَاهُ قُلْتُ وَ..... فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ أَوْصَى أَمِيرَ الْمُومِنِينَ

(ع) أَنْ يتَّخِذَ ذَلِک الْيوْمَ عِيداً وَ کذَلِک کانَتِ الْأَنْبِياءُ (ع) تَفْعَلُ کانُوا يوصُونَ أَوْصِياءَهُمْ بِذَلِک فَيتَّخِذُونَهُ عِيداً" [کافی ، ج4 ، ص149] .

فیاض بن عمر طوسی در سال 259 در حالی که بیش از نود سال از عمرش می گذشت ، گفت : روز عید غدیر حضرت امام رضا (ع) را دیدم که گروهی از خواصش در حضور آن بزرگوار نشسته بودند. حضرت آنها را برای صرف افطار دعوت کرده بود. و طعام و خیرات و عطایایی از قبیل پوشاک و حتی انگشتر و کفش به منازل آنان فرستاد و وضع آنها و حواشی را تغییر داد. و در آن روز وسائلی را دیدم به کار گرفتند که سابقه نداشت. و حضرت فضایل این روز بزرگ را برای آنها ذکر می کرد [الغدیر ، ج1 ، ص273] .

5. جمعه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ جَبْرَئِيلَ أَتَانِی بِمِرْآهٍ فِی وَسَطِهَا کالنُّکتَهِ السَّوْدَاءِ فَقُلْتُ لَهُ يا جَبْرَئِيلُ ! مَا هَذِهِ؟ قَالَ : هَذِهِ الْجُمُعَهُ. قَالَ : قُلْتُ : وَ مَا الْجُمُعَهُ؟ قَالَ : لَکمْ فِيهَا خَيرٌ کثِيرٌ. قَالَ : قُلْتُ : وَ مَا الْخَيرُ الْکثِيرُ؟ قَالَ : تَکونُ لَک عِيداً وَ لِأُمَّتِک مِنْ بَعْدِک إِلَی يوْمِ الْقِيامَهِ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص280] .

6. سال تولد امام علی (ع)

و کانَ رَسولُ اللهِ (ص) يتَيمّنُ بِتِلِک السَّنَهِ و بِولادَهِ علی (ع) فِيهَا و يسَمّيها سنهَ الخيرِ و سنهَ البَرَکهِ و قال لأَهلِهِ لَيله ولادته و فيها شاهد ما شاهَدَ مِنَ الکرامات و القُدرهِ الإلهيهِ و لَم يکن مِن قبلها شاهد من ذلک شيئا. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحديد ، ج 4 (ص) 115

[

پیامبر همیشه به سال تولد حضرت علی (ع) تیمن و تبرک می جست و آن را سال خیر و برکت می نامید.

7. حزن وسوگواری

رسول الله (ص) سال رحلت حضرت ابوطالب و خدیجه را عام الحزن نامید : توفیت خدیجه رضی الله عنها بعد أبی طالب بثلاثه أیام فسمی رسول الله ذلک العام عام الحزن [بحارالأنوار ، ج19 ، ص 25] .

قَالَ النَّبِيِ (ص) : مَا مِنْ مُسْلِمٍ يصَابُ بِمُصِيبَهٍ وَ إِنْ قَدُمَ عَهْدُهَا فَأَحْدَثَ لَهَا اسْتِرْجَاعاً إِلَّا أَحْدَثَ اللَّهُ لَهُ مَنْزِلَهً وَ أَعْطَاهُ مِثْلَ مَا أَعْطَاهُ يوْمَ أُصِيبَ بِهَا وَ مَا مِنْ نِعْمَهٍ وَ إِنْ تَقَادَمَ عَهْدُهَا فَذَكَرَهَا الْعَبْدُ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ إِلَّا جَدَّدَ اللَّهُ لَهُ ثَوَابَهُ كيوْمَ وَجَدَهَا وَ قَالَ إِنَّ أَهْلَ الْمُصِيبَهِ لَتَنْزِلُ بِهِمُ الْمُصِيبَهُ فَيجْزَعُونَ فَيمُرُّ بِهِمْ مَارٌّ مِنَ النَّاسِ فَيسْتَرْجِعُ فَيكونُ أَعْظَمَ أَجْراً مِنْ أَهْلِهَا [بحارالأنوار ، ج79 ، ص132] .

ذریه ، خدمتکار رسول الله (ص) : رسول الله (ص) روز عاشورا زنان شیرده حسین (ع) را فرا می خواند و به آنان می فرمودند که چیز تلخی بنوشید. [بزرگداشت ها در اسلام ، به نقل از ینابیع الموده قندوزی ، 262] .

عن أبی عبد الله (ع) قال : من ذکرنا أو ذکرنا عنده فخرج من عینه دمع مثل جناح بعوضه غفر الله له ذنوبه و لو کانت مثل زبد البحر [بحارالأنوار ، ج44 ، ص278] .

7. اعمال عید

1- صدقه ، 2- انجام کارهای نیک و معروف ، 3- آذین بندی ، 4- سرور و خوشحالی ، 5- احسان به فقرا ، 6- صله رحم و دید و بازدید ، 7- ابراز محبت و احترام نسبت به رسول

الله (ص) و بزرگان ، 8- شکر و سپاسگذاری از خداوند متعال ، 9- نظافت و تمیزی.

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَنَّهُ قَالَ : عَلَی الْإِمَامِ أَنْ یخْرِجَ الْمَحْبُوسِینَ فِی الدَّینِ یوْمَ الْجُمُعَهِ إِلَی الْجُمُعَهِ وَ یوْمَ الْعِیدِ إِلَی الْعِیدِ فَیرْسِلَ مَعَهُمْ فَإِذَا قَضَوُا الصَّلَاهَ وَ الْعِیدَ رَدَّهُمْ إِلَی السِّجْنِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص31] ، باب الحبس بتوجه الأحکام .....

اعیاد و مسافرت :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : إِذَا أَرَدْتَ الشُّخُوصَ فِی یوْمِ الْعِیدِ فَانْفَجَرَ الْفَجْرُ وَ أَنْتَ فِی الْبَلَدِ فَلَا تَخْرُجْ حَتَّی تَشْهَدَ ذَلِک الْعِیدَ [من لایحضره الفقیه ج1 ، ص510] .

8. شیطان در عید هم به فکر اغفال است ؟

گردن بند امانتی دختر حضرت علی (ع) از بیت المال برای روز عید ، و برخورد حضرت علی با او و با خزانه دار :

عَنْ عَلِی بْنِ أَبِی رَافِعٍ قَالَ : کنْتُ عَلَی بَیتِ مَالِ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) وَ کاتِبَهُ وَ کانَ فِی بَیتِ مَالِهِ عِقْدُ لُولُو کانَ أَصَابَهُ یوْمَ الْبَصْرَهِ قَالَ فَأَرْسَلَتْ إِلَی بِنْتُ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) فَقَالَتْ لِی : بَلَغَنِی أَنَّ فِی بَیتِ مَالِ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) عِقْدَ لُولُو وَ هُوَ فِی یدِک وَ أَنَا أُحِبُّ أَنْ تُعِیرَنِیهِ أَتَجَمَّلُ بِهِ فِی أَیامِ عِیدِ الْأَضْحَی فَأَرْسَلْتُ إِلَیهَا عَارِیهً مَضْمُونَهً مَرْدُودَهً یا بِنْتَ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ. فَقَالَتْ : نَعَمْ عَارِیهً مَضْمُونَهً مَرْدُودَهً بَعْدَ ثَلَاثَهِ أَیامٍ فَدَفَعْتُهُ إِلَیهَا وَ إِنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) رَآهُ عَلَیهَا فَعَرَفَهُ فَقَالَ لَهَا : مِنْ أَینَ صَارَ إِلَیک هَذَا الْعِقْدُ؟ فَقَالَتِ : اسْتَعَرْتُهُ مِنْ عَلِی بْنِ أَبِی رَافِعٍ خَازِنِ بَیتِ مَالِ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ لِأَتَزَینَ بِهِ فِی الْعِیدِ ثُمَّ أَرُدُّهُ. قَالَ : فَبَعَثَ إِلَی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) فَجِئْتُهُ فَقَالَ لِی

أَ تَخُونُ الْمُسْلِمِينَ يا ابْنَ أَبِی رَافِعٍ؟ فَقُلْتُ لَهُ : مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ أَخُونَ الْمُسْلِمِينَ. فَقَالَ : کیفَ أَعَرْتَ بِنْتَ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ الْعِقْدَ الَّذِی فِی بَیتِ مَالِ الْمُسْلِمِینَ بِغَیرِ إِذْنِی وَ رِضَاهُمْ. فَقُلْتُ : یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ إِنَّهَا ابْنَتُک وَ سَأَلَتْنِی أَنْ أُعِیرَهَا إِیاهُ تَتَزَینُ بِهِ فَأَعَرْتُهَا إِیاهُ عَارِیةً مَضْمُونَةً مَرْدُودَةً فَضَمِنْتُهُ فِی مَالِی وَ عَلَی أَنْ أَرُدَّهُ سَلِیماً إِلَی مَوْضِعِهِ. قَالَ : فَرُدَّهُ مِنْ یوْمِک وَ إِیاک أَنْ تَعُودَ لِمِثْلِ هَذَا فَتَتَالَک عُقُوبَتِی ثُمَّ قَالَ : أَوْلَی لِابْنَتِی لَوْ کانَتْ أَخَذَتِ الْعِقْدَ عَلَی غَیرِ عَارِیهٍ مَضْمُونَهٍ مَرْدُودَهٍ لَکانَتْ إِذَنْ أَوَّلَ هَاشِمِیهٍ قُطِعَتْ یدُهَا فِی سَرِقَهٍ. قَالَ : فَبَلَغَ مَقَالَتُهُ ابْنَتَهُ. فَقَالَتْ لَهُ : یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ أَنَا ابْنَتُک وَ بَضْعَهٌ مِنْک فَمَنْ أَحَقُّ بِلُبْسِهِ مِنِّی؟ فَقَالَ لَهَا أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یا بِنْتَ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ لَا تَذْهَبَنَّ بِنَفْسِک عَنِ الْحَقِّ أَ کلُّ نِسَاءِ الْمُهَاجِرِینَ تَتَزَینُ فِی هَذَا الْعِیدِ بِمِثْلِ هَذَا. قَالَ : فَقَبَضْتُهُ مِنْهَا وَ رَدَدْتُهُ إِلَی مَوْضِعِهِ [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص 151] .

عَنِ السَّکونِی أَنَّ النَّبِی (ص) : کانَ إِذَا خَرَجَ إِلَی الْعِیدِ لَمْ یرْجِعْ فِی الطَّرِیقِ الَّذِی بَدَأَ فِیهِ یأْخُذُ فِی طَرِیقٍ غَیرِهِ [من لایحضره الفقیه ج : 1 ، ص 510]

1. جماعت

1. اهمیت دراسلام

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ یدَ اللَّهِ عَلَی الْجَمَاعَهِ [الفصول المختاره ، ص237] .

2- عن رسول الله (ص) : ایها الناس علیکم بالجماعه و ایاکم و الفرقه

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن الاجتماع رحمه و الفرقه عذاب [إرشادالقلوب ، ج2 ، ص334] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ یدَ اللَّهِ مَعَ الْجَمَاعَهِ [نهج البلاغه ، خطبه 127]

.

5- قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : مَا مِنْ خُطْوَةٍ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ مِنْ خُطْوَتَینِ خُطْوَةٍ یسُدُّ بِهَا الْمُومِنُ صَفّاً فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَ خُطْوَةٍ إِلَی ذِی رَحِمٍ قَاطِعٍ [خصال صدوق ، ج1 ، ص50] .

6-قَالَ اللَّهُ تَعَالَی یا مُحَمَّدُ مَنْ أَحَبَّ الْجَمَاعَةَ أَحَبَّهُ اللَّهُ وَ الْمَلَائِکهُ أَجْمَعُونَ [جامع الأخبار ، ص76] .

2. تفرقه و جدائی از جماعت

1- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ تَرَک الْجَمَاعَةَ رَغْبَةً عَنْهَا وَ عَنْ جَمَاعَهِ الْمُومِنِینَ مِنْ غَیرِ عِلَّهٍ فَلَا صَلَاهَ لَهُ [ثواب الأعمال ، ص232] .

2- عن الامام الصادق (ع) به یونس فرمود : برو به کسانی که در جماعت شرکت نمی کنند بگو : یا مُولَّفَهُ قَدْ رَأَیتُ مَا تَصْنَعُونَ إِذَا سَمِعْتُمُ الْأَذَانَ أَخَذْتُمْ نِعَالَکمْ وَ خَرَجْتُمْ مِنَ الْمَسْجِدِ [رجال الکشی ، ص388] .

یا مؤلفه ، کنایه از بی ایمانی است

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ رَغِبَ عَنْ جَمَاعَهِ الْمُسْلِمِینَ وَجَبَ عَلَی الْمُسْلِمِینَ غِیبَتُهُ وَ سَقَطَتْ بَینَهُمْ عَدَالَتُهُ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص241] .

4- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا غیبه لمن صلی فی بیته و رغب عن جماعتنا [بحارالأنوار ، ج80 ، ص354] .

5- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا غِیبَهَ إِلَّا لِمَنْ صَلَّی فِی بَیتِهِ وَ رَغِبَ عَنْ جَمَاعَتِنَا وَ مَنْ رَغِبَ عَنْ جَمَاعَهِ الْمُسْلِمِینَ وَجَبَ عَلَی الْمُسْلِمِینَ غِیبَتُهُ وَ سَقَطَتْ بَینَهُمْ عَدَالَتُهُ وَ وَجَبَ هِجْرَانُهُ وَ إِذَا رُفِعَ إِلَی إِمَامِ الْمُسْلِمِینَ أَنْذَرَهُ وَ حَذَّرَهُ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص241] .

اول : انذره دوم مردم او را بایکوت کنند سوم حکومت تهدید کند و هشدار دهد.

1- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ خَلَعَ جَمَاعَهَ الْمُسْلِمِینَ قَدْرَ شِبْرٍ خَلَعَ رِبْقَ الْإِیمَانِ مِنْ

عُنُقِهِ و من نکث صفقه الإمام جاء إلی الله أجذم [المحاسن ، ج1 ، ص219] .

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ فِی الْمَسْجِدِ فَخَرَجَ مِنْ غَیرِ عِلَّهٍ فَهُوَ مُنَافِقٌ إِلَّا أَنْ یرِیدَ الرُّجُوعَ إِلَیهِ [تهذیب الأحکام ، ج3 ، ص262] .

به مناسبت جماعت و اجتماع :

یک سید ویک آخوند و یک صوفی وارد باغ شدند صاحب باغ دید حریف هر سه نمی شود.

3. برخورد با بی اعتنائی به جماعت

1. تهدید حکومت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنِّی لَأُوشِک أَنْ آمُرَ لَهُمْ بِنَارٍ تُشْعَلُ فِی دُورِهِمْ فَأُحْرِقَهَا عَلَیهِمْ أَوْ ینْتَهُونَ [أمالی طوسی ، ص696] .

2. محرومیت از امکانات عمومی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ لَا یأْخُذُوا مِنْ فَیئِنَا شَیئاً أَوْ یحْضُرُوا مَعَنَا صَلَاتَنَا جَمَاعَهً [أمالی طوسی ، ص696] .

3. بایکوت اجتماعی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) بَلَغَهُ أَنَّ قَوْماً لَا یحْضُرُونَ الصَّلَاهَ فِی الْمَسْجِدِ فَخَطَبَ فَقَالَ إِنَّ قَوْماً لَا یحْضُرُونَ الصَّلَاهَ مَعَنَا فِی مَسَاجِدِنَا فَلَا یواکلُونَا وَ لَا یشَارِبُونَا وَ لَا یشَاوِرُونَا وَ لَا ینَاکحُونَا وَ لَا یأْخُذُوا مِنْ فَیئِنَا شَیئاً أَوْ یحْضُرُوا مَعَنَا صَلَاتَنَا جَمَاعَهً وَ إِنِّی لَأُوشِک أَنْ آمُرَ لَهُمْ بِنَارٍ تُشْعَلُ فِی دُورِهِمْ فَأُحْرِقَهَا عَلَیهِمْ أَوْ ینْتَهُونَ قَالَ فَامْتَنَعَ الْمُسْلِمُونَ عَنْ مُواکلَتِهِمْ وَ مُشَارَبَتِهِمْ وَ مُنَاکحَتِهِمْ حَتَّی حَضَرُوا الْجَمَاعَهَ مَعَ الْمُسْلِمِینَ [أمالی طوسی ، ص696] .

حضرت علی (ع) وقتی مطلع شدند گروهی در نماز جماعت حاضر نمی شوند به مسلمین دستور دادند تا زمانی که اینها در جماعت حاضر نشوندفامتنع المسلمون عن مؤالتهم و مشاربتهم و مناکحتهم

4. اخراج از محل

اخراج از محل : "درباره گروهی که در نماز جماعت حاضر نمی شدند فرمودند یا باید در نماز

جماعت حاضر شوند یا از این محله بروند" [بحار ، ج 88 ، ص14] .

5. تصمیم قاطع

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ قَوْماً جَلَسُوا عَنْ حُضُورِ الْجَمَاعَهِ فَهَمَّ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ يشْعِلَ النَّارَ فِی دُورِهِمْ حَتَّی خَرَجُوا وَ حَضَرُوا الْجَمَاعَهَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ [بحارالأنوار ، ج85 ، ص16] .

4. ملاک حق است نه جماعت

1-عن عبد الله بن يحيی بن عبد الله العلوی رفعه قال : " قيل لرسول الله (ص) ما جماعه أمتک قال : من كان على الحق و إن كانوا عشره" [معانی الأخبار ، ج154] .

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من فارق جماعه المسلمين فقد خلع ربقه الإسلام من عنقه قيل : يا رسول الله! و ما جماعه المسلمين قال جماعه أهل الحق و إن قلوا [أمالی صدوق ، ص333] .

5. دعا کردن اجتماعی

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا يجْتَمِعُ أَرْبَعُونَ رَجُلًا فِی أَمْرٍ وَاحِدٍ إِلَّا اسْتَجَابَ اللَّهُ تَعَالَی لَهُمْ حَتَّی لَوْ دَعَوْا عَلَی جَبَلٍ لَأَزَالُوهُ [الدعوات ، ص30] .

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ يسْتَحْيی مِنْ عَبْدِهِ إِذَا صَلَّی فِی جَمَاعَهٍ ثُمَّ سَأَلَهُ حَاجَتَهُ أَنْ ينْصَرِفَ حَتَّی يقْضِيهَا [مجموعه ورام ، ج1 ، ص4] .

3- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ أَبِی (ع) إِذَا حَزَنَهُ أَمْرٌ جَمَعَ النِّسَاءَ وَ الصِّبْيانَ ثُمَّ دَعَا وَ أَمَّنُوا [كافی ، ج2 ، ص487] .

حضرت صادق می فرمایند : "وقتی مشکلی برایش پیش می آمد دستور می دادند زنان و بچه ها جمع شوند و دعا می کردند و آنها آمین می گفتند" [بحار ، ج90 ، ص394] .

6. غذا خوردن اجتماعی

1- رسول خدا (ص) سه نفر را لعن کردند

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : لَعَنَ رَسُولُ اللّهِ (ص) ثَلَاثَةً الآكلَ زَادَهُ وَحْدَهُ وَ النَّائِمَ فِی بَیتٍ وَحْدَهُ وَ الرَّاکبَ فِی الْفَلَاهِ وَحْدَهُ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص277] .

2-از رسول خدا (ص) پرسیدند ما غذا می خوریم ولی سیر نمی شویم فرمود : لَعَلَّکمْ تَفْتَرِقُونَ عَنْ طَعَامِکمْ فَاجْتَمِعُوا عَلَیهِ [مکارم الأخلاق ، ص149. ص349] .

7. فلسفه نماز جماعت

1. نمایش مکتب

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّمَا جُعِلَتِ الْجَمَاعَهُ لِئَلَّا یکونَ الْإِخْلَاصُ وَ التَّوْحِیدُ وَ الْإِسْلَامُ وَ الْعِبَادَهُ لِلَّهِ إِلَّا ظَاهِراً مَکشُوفاً مَشْهُوراً لِأَنَّ فِی إِظْهَارِهِ حُجَّهً عَلَی أَهْلِ الشَّرْقِ وَ الْغَرْبِ لِلَّهِ وَحْدَهُ [علل الشرائع ، ج1 ، ص262] .

وَ لِیکونَ الْمُنَافِقُ وَ الْمُسْتَخِفُّ مُودِّیاً لِمَا أَقَرَّ بِهِ یظْهِرُ الْإِسْلَامَ وَ الْمُرَاقَبَهَ [علل الشرائع ، ج1 ، ص262] .

2. کمک رسانی

وَ لِیکونَ شَهَادَاتُ النَّاسِ بِالْإِسْلَامِ بَعْضِهِمْ لِبَعْضٍ جَائِزَهً مُمْکنَهً مَعَ مَا فِیهِ مِنَ الْمُسَاعَدَهِ عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوَی [علل الشرائع ، ج1 ، ص262] .

وَ لَوْ لَا ذَلِک لَمْ یمْکنْ أَحَداً أَنْ یشْهَدَ عَلَی آخَرَ بِصَلَاحٍ لِأَنَّ مَنْ لَا یصَلِّی لَا صَلَاحَ لَهُ بَینَ الْمُسْلِمِینَ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص39] .

3. دوری از گناهان

وَ الزَّجْرِ عَنْ کثِیرٍ مِنْ مَعَاصِی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [علل الشرائع ، ج1 ، ص262] .

4. شناسائی مصلین

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا جُعِلَ الْجَمَاعَهُ وَ الِاجْتِمَاعُ إِلَی الصَّلَاهِ لِکی یعْرَفَ مَنْ یصَلِّی مِمَّنْ لَا یصَلِّی وَ مَنْ یحْفَظُ مَوَاقِیتَ الصَّلَوَاتِ مِمَّنْ یضَیعُ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص39] .

8. اهمیت نماز جماعت

وَ ارْكعُوا مَعَ الرّاكِعِينَ [بقره/43] .

1- قَالَ الرِّضَا (ع) : فَضْلُ الْجَمَاعَهِ عَلَى الْفَرْدِ بِكلِّ رَكعَهٍ أَلْفَا رَكعَهٍ [وسائل الشيعه ، ج8 ، ص290] .

2- قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صلاه الجماعه تفضل صلاه الفرادى بسبع و عشرين درجه [بحارالأنوار ، ج85 ، ص4] .

حضرت رسول (ص) می فرمایند : "نماز جماعت 27 درجه با ارزش تر از فرادی است

3- قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَلَّى أَرْبَعِينَ يوْماً فِى الْجَمَاعَهِ يدْرِک التَّكبِيرَهَ الْأُولَى كتِبَ لَهُ بَرَاءَتَانِ بَرَاءَهٌ مِنَ النَّارِ

وَ بَرَاءَةٌ مِنَ النِّفَاقِ [بحارالأنوار ، ج85 ، ص4] .

4- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يصَلِّ فِی الْمَسْجِدِ مَعَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا مِنْ عِلَّةٍ [إستبصار ، ج3 ، ص12] .

وَ أَقِيمُوا وُجُوهَكمْ عِنْدَ كلِّ مَسْجِدٍ [اعراف/29] .

چون مسجد محل اجتماع مسلمين است

5- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ حَافَظَ عَلَى الْجَمَاعَهِ حَيثُمَا كانَ مَرَّ عَلَى الصِّرَاطِ كالْبَرْقِ الْخَاطِفِ اللَّامِعِ فِي أَوَّلِ زُمْرَهٍ مَعَ السَّابِقِينَ وَ وَجْهُهُ أَضْوَأُ مِنَ الْقَمَرِ لَيلَهَ الْبَدْرِ وَ كانَ لَهُ بِكلِّ يوْمٍ وَ لَيلَهٍ حَافَظَ عَلَيهَا ثَوَابُ شَهِيدٍ [ثواب الأعمال ، ص290] .

6- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصَّلَاهَ جَمَاعَهً وَ لَوْ عَلَى رَأْسِ زُجٍّ [بحارالأنوار ، ج85 ، ص5] .

زج : سرنيزه

7- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا سُئِلْتَ عَمَّنْ لَا يشْهَدُ الْجَمَاعَهَ فَقُلْ لَا أَعْرِفُهُ [بحارالأنوار ، ج85 ، ص5] .

8-قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ثَلَاثٌ كفَّارَاتٌ إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ بِالسَّبَرَاتِ وَ الْمَشْی بِاللَّيلِ وَ النَّهَارِ إِلَى الصَّلَاهِ وَ الْمُحَافَظَهُ عَلَى الْجَمَاعَاتِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص83] .

امام باقر (ع) می فرمايند : "شركت در نماز جماعت كفاره گناهان است"

9- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا جُعِلَ الْجَمَاعَهُ وَ الِاجْتِمَاعُ إِلَى الصَّلَاهِ لِكی يعْرَفَ مَنْ يصَلِّی مِمَّنْ لَا يصَلِّی [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص38] .

10- در روايات نماز جماعت صبح و مغرب و عشاء بيشتر سفارش شده

عَنْ عَلِی (ع) : "أَنَّهُ غَدَا عَلَى أَبِی الدَّرْدَاءِ فَوَجَدَهُ نَائِماً فَقَالَ لَهُ : مَا لَک؟ فَقَالَ : كانَ مِنِّی مِنَ اللَّيلِ شَیءٌ فَنِمْتُ فَقَالَ عَلِی أَ فَتَرَكتَ صَلَاهَ الصُّبْحِ فِی جَمَاعَهٍ قَالَ نَعَمْ قَالَ عَلِی (ع) :

"يا أَبَا الدَّرْدَاءِ! لَأَنْ أُصَلِّی الْعِشَاءَ وَ الْفَجْرَ فِی جَمَاعَةٍ أَحَبُّ إِلَی مِنْ أَنْ أُحْیی مَا بَینَهُمَا أَ وَ مَا سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) یقُولُ : لَوْ یعْلَمُونَ مَا فِیهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَ لَوْ حَبْواً وَ إِنَّهُمَا لَیکفِّرَانِ مَا بَینَهُمَا" [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص153] .

11- به امیرالمؤمنین (ع) اطلاع دادند عده ای از همسایگان مسجد در جماعت شرکت نمی کنند.

حضرت فرمودند : یا باید در اجتماع مسلمین شرکت کنند یا از این محله به منطقه دیگری بروند" [بحار ، ج18 ، ص13] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رُفِعَ إِلَی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) بِالْکوفَهِ أَنَّ قَوْماً مِنْ جِیرَانِ الْمَسْجِدِ لَا یشْهَدُونَ الصَّلَاهَ جَمَاعَهً فِی الْمَسْجِدِ فَقَالَ (ع) لَیحْضُرُنَّ مَعَنَا صَلَاتَنَا جَمَاعَهً أَوْ لَیتَحَوَّلُنَّ عَنَّا وَ لَا یجَاوِرُونَّا وَ لَا نُجَاوِرُهُمْ [أمالی طوسی ، ص696] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) بَلَغَهُ أَنَّ قَوْماً لَا یحْضُرُونَ الصَّلَاهَ فِی الْمَسْجِدِ فَخَطَبَ فَقَالَ إِنَّ قَوْماً لَا یحْضُرُونَ الصَّلَاهَ مَعَنَا فِی مَسَاجِدِنَا فَلَا یواکلُونَا وَ لَا یشَارِبُونَا وَ لَا یشَاوِرُونَا وَ لَا ینَاکحُونَا وَ لَا یأْخُذُوا مِنْ فَیئِنَا شَیئاً أَوْ یحْضُرُوا مَعَنَا صَلَاتَنَا جَمَاعَهً وَ إِنِّی لَأُوشِک أَنْ آمُرَ لَهُمْ بِنَارٍ تُشْعَلُ فِی دُورِهِمْ فَأُحْرِقَهَا عَلَیهِمْ أَوْ ینْتَهُونَ قَالَ فَامْتَنَعَ الْمُسْلِمُونَ عَنْ مُواکلَتِهِمْ وَ مُشَارَبَتِهِمْ وَ مُنَاکحَتِهِمْ حَتَّی حَضَرُوا الْجَمَاعَهَ مَعَ الْمُسْلِمِینَ [أمالی طوسی ، ص696] .

جالب این است که مسلمانان هم با اینها قطع رابطه کردند و این بایکوت سبب شد تا آنها در نماز جماعت شرکت کردند."

13- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَتَانِی جَبْرَئِیلُ مَعَ سَبْعِینَ أَلْفَ مَلَک بَعْدَ صَلَاهِ الظُّهْرِ فَقَالَ یا مُحَمَّدُ إِنَّ رَبِّک یقْرِوک السَّلَامَ وَ أَهْدَی إِلَیک

هَدِيتَينِ لَمْ يهْدِهِمَا إِلَى نَبِى قَبْلَک قُلْتُ مَا الْهَدِيتَانِ قَالَ الْوَتْرُ ثَلَاثُ رَكعَاتٍ وَ الصَّلَاةُ الْخَمْسُ فِى جَمَاعَهٍ [بحارالأنوار ، ج85 ، ص14] .

جبرئيل بر رسول خدا (ص) نازل شد و گفت : هديه آسمانى آورده ام حضرت پرسيد چيست؟ گفت : نماز جماعت

14- رسول خدا (ص) اولين نماز را به جماعت خواند در مسجد الحرام با على و خديجه و اولين نماز جماعت را در مدينه با 100 نفر اقامه كرد" [آقاى منتظرى با ائمه جماعات] .

15- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَلَّى الصَّلَاةَ فِى جَمَاعَهٍ فَظُنُّوا بِهِ كلَّ خَيرٍ وَ اقْبَلُوا شَهَادَتَهُ [بحارالأنوار ، ج85 ، ص16] .

16- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : قام على (ع) الليل كله حتى إذا انشق عمود الصبح صلى الفجر و خفق برأسه فلما صلى رسول الله (ص) الغداه لم يره فأتى فاطمه فقال : أى بنيه ما بال ابن عمک لم يشهد معنا صلاه الغداه فأخبرته الخبر فقال : ما فاته من صلاه الغداه فى جماعه أفضل من قيام ليله كله [بحارالأنوار ، ج85 ، ص17] .

امير المومنين شب را تا به صبح عبادت كرد؛ در روز خوابش برد و موفق نشد به نماز جماعت برود. رسول خدا (ص) از فاطمه علت غيبت على را پرسيد و ايشان جواب دادند. حضرت فرمود : پاداش جماعت صبح از تمام شب زنده دارى اش بيشتر بوده" [بحار ، ج85 ، ص17] .

17- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَتَى رَجُلٌ مِنْ جُهَينَهَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَقَالَ : يا رَسُولَ اللَّهِ ! أَكونُ بِالْبَادِيهِ وَ مَعِى أَهْلِى وَ وُلْدِى وَ غِلْمَتِى فَأُوذِّنُ وَ

أُقِيمُ وَ أُصَلِّي بِهِمْ أَ فَجَمَاعَةٌ نَحْنُ قَالَ (ص) : نَعَمْ قَالَ فَإِنَّ الْغِلْمَةَ رُبَّمَا اتَّبَعُوا آثَارَ الْإِبِلِ وَ أَبْقَى أَنَا وَ أَهْلِي وَ وُلْدِي فَأُوذِّنُ وَ أُقِيمُ وَ أُصَلِّي بِهِمْ أَ فَجَمَاعَةٌ نَحْنُ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَإِنَّ بَنِي رُبَّمَا اتَّبَعُوا قَطْرَ السَّحَابِ وَ أَبْقَى أَنَا وَ أَهْلِي فَأُوذِّنُ وَ أُقِيمُ وَ أُصَلِّي بِهِمْ أَ فَجَمَاعَةٌ نَحْنُ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَإِنَّ الْمَرْأَةَ تَذْهَبُ فِي مَصْلَحَتِهَا فَأَبْقَى وَحْدِي فَأُوذِّنُ وَ أُقِيمُ وَ أُصَلِّي أَ فَجَمَاعَةٌ أَنَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) نَعَمْ الْمُومِنُ وَحْدَهُ جَمَاعَةٌ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص154] .

مردی از بادیه خدمت رسول خدا رسید و عرض کرد من در مزرعه زندگی می کنم وقت نماز که می شود اذان می گویم و همسر و دختر و غلامانم با من نماز می خوانند آیا این جماعت حساب می شود؟ فرمود بله. گفت : غلامان دنبال گوسفند می روند با زن و دخترم می خوانم دخترم به دنبال آب می رود و نماز با همسرم می خوانم همسرم کوتاهی یا مانعی دارد و اذان می گویم و تنها می خوانم حضرت فرمود : همه اینها جماعت است

الْمُومِنُ وَحْدَهُ جَمَاعَةٌ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص154] .

18- عن رسول الله (ص) : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا مِنْ مُومِنٍ مَشَى إِلَى الْجَمَاعَةِ إِلَّا خَفَّفَ اللَّهُ عَلَيهِ أَهْوَالَ يوْمِ الْقِيامَةِ ثُمَّ يأْمُرُ بِهِ إِلَى الْجَنَّةِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص355] .

19- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيسَ عَلَى مَنْ مَاتَ عَلَى السُّنَّةِ وَ الْجَمَاعَةِ عَذَابُ الْقَبْرِ وَ لَا شِدَّةُ يوْمِ الْقِيامَةِ [جامع الأخبار ، ص76] .

20- قَالَ الْكاظِمُ (ع) : من أسبغ وضوئه فی بیته و تطیب ثم مشی من بیته

غیر مستعجل و علیه السکینه و الوقار إلی مصلاه رغبه فی جماعه المسلمین لم یرفع قدما و لم یضع أخری إلا کتبت له حسنه و محیت عنه سیئه و رفعت له درجه [بحارالأنوار ، ج85 ، ص98] .

امام موسی کاظم می فرمایند : "کسی که در خانه اش وضو گرفته و بدون عجله و با عشق و علاقه به جماعت می رودبه ازاء هر قدمیکتبت له حسنهومحیت عنه سیئهورفعت له درجه

21- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ یسْتَحْیی مِنْ عَبْدِهِ إِذَا صَلَّی فِی جَمَاعَهٍ ثُمَّ سَأَلَهُ حَاجَتَهُ أَنْ ینْصَرِفَ حَتَّی یقْضِیهَا [مجموعه ورام ، ج1 ، ص4] .

22- رسول خدا (ص) می فرمایند : "فرشتگان به کسی که در انتظار نمازجماعت نشسته دعا می کنند و می گویند : اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَ لَا أَدُلُّکمْ عَلَی شَیءٍ یکفِّرُ اللَّهُ بِهِ الْخَطَایا وَ یزِیدُ فِی الْحَسَنَاتِ قِیلَ : بَلَی یا رَسُولَ اللَّهِ ! قَالَ : إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَی الْمَکارِهِ وَ کثْرَهُ الْخُطَی إِلَی هَذِهِ الْمَسَاجِدِ وَ انْتِظَارُ الصَّلَاهِ بَعْدَ الصَّلَاهِ وَ مَا مِنْ أَحَدٍ یخْرُجُ مِنْ بَیتِهِ مُتَطَهِّراً فَیصَلِّی الصَّلَاهَ فِی الْجَمَاعَهِ مَعَ الْمُسْلِمِینَ ثُمَّ یقْعُدُ ینْتَظِرُ الصَّلَاهَ الْأُخْرَی إِلَّا وَ الْمَلَائِکهُ تَقُولُ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ [أمالی صدوق ، ص322] .

23- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من مشی إلی مسجد من مساجد الله فله بکل خطوه خطاها حتی یرجع إلی منزله عشر حسنات و یمحی عنه عشر سیئات و رفع له عشر درجات و من حافظ علی الجماعه حیث ما کان مر علی الصراط کالبرق اللامع فی أول زمره مع السابقین و وجهه أضوأ من القمر لیله البدر و

كان له بكل يوم و ليله يحافظ عليها ثواب شهيد [ثواب الأعمال ، ص290] .

رسول خدا (ص) می فرمایند : "کسی که به طور مداوم در نماز جماعت شرکت کند ثواب شهید داردو کان له بکل یوم و لیله یحافظ علیها ثواب شهید.

24- عن رسول الله (ص) : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَلَّى خَلْفَ إِمَامٍ عَالِمٍ فَكَأَنَّمَا صَلَّى خَلْفِی وَ خَلْفَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ الرَّحْمَنِ [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص473] .

25- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَشَى إِلَى مَسْجِدٍ يطْلُبُ فِيهِ الْجَمَاعَةَ كانَ لَهُ بِكلِّ خُطْوَةٍ سَبْعُونَ أَلْفَ حَسَنَةٍ وَ يرْفَعُ لَهُ مِنَ الدَّرَجَاتِ مِثْلُ ذَلِک فَإِنْ مَاتَ وَ هُوَ عَلَى ذَلِک وَكلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَک يعُودُونَهُ فِی قَبْرِهِ وَ يبَشِّرُونَهُ وَ يونِسُونَهُ فِی وَحْدَتِهِ وَ يسْتَغْفِرُونَ لَهُ حَتَّى يبْعَثَ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص17] .

رسول الله (ص) فرمود : اگر کسی در راه جماعت و رفتن به مسجد بمیرد خداوند هفتاد هزار فرشته به قبرش می فرستد تا هم او را از تنهایی درآورند و هم برایش استغفار کنند و این فرشتگان با او هستند تا قیامت به پا شود.

26- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : و أما الجماعه فإن صفوف أمتی فی الأرض كصفوف الملائكه فی السماء [خصال صدوق ، ج2 ، ص355] .

27- عَنِ النَّبِیِ (ص) : أَنَّهُ رَأَى رَجُلًا يصَلِّی وَحْدَهُ فَقَالَ : أَ لَا رَجُلٌ يتَصَدَّقُ عَلَى هَذَا فَيصَلِّی مَعَهُ [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص342] .

وَ سَأَلَهُ (الصَّادِقَ (ع)) رَجُلٌ فَقَالَ لَهُ : إِنَّ لِی مَسْجِداً عَلَى بَابِ دَارِی فَأَيهُمَا أَفْضَلُ أُصَلِّی فِی مَنْزِلِی فَأُطِيلُ

الصَّلَاهَ أَوْ أُصَلِّی بِهِمْ وَ أُخَفِّفُ فَکتَبَ صَلِّ بِهِمْ وَ أَحْسِنِ الصَّلَاهَ وَ لَا تُثَقِّلْ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص381] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قُلْتُ یا جَبْرَئِیلُ ! وَ مَا لِأُمَّتِی فِی الْجَمَاعَهِ قَالَ : یا مُحَمَّدُ ! إِذَا کانَا اثْنَینِ کتَبَ اللَّهُ لِکلِّ وَاحِدٍ بِکلِّ رَکعَهٍ مِائَهً وَ خَمْسِینَ صَلَاهً وَ إِذَا کانُوا ثَلَاثَهً کتَبَ اللَّهُ لِکلِّ مِنْهُمْ بِکلِّ رَکعَهٍ سِتَّمِائَهِ صَلَاهٍ وَ إِذَا کانُوا أَرْبَعَهً کتَبَ اللَّهُ لِکلِّ وَاحِدٍ بِکلِّ رَکعَهٍ أَلْفاً وَ مِائَتَی صَلَاهٍ وَ إِذَا کانُوا خَمْسَهً کتَبَ اللَّهُ لِکلِّ وَاحِدٍ بِکلِّ رَکعَهٍ أَلْفَینِ وَ أَرْبَعَمِائَهِ صَلَاهٍ وَ إِذَا کانُوا سِتَّهً کتَبَ اللَّهُ لِکلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ بِکلِّ رَکعَهٍ أَرْبَعَهَ آلَافٍ وَ ثَمَانَمِائَهِ صَلَاهٍ وَ إِذَا کانُوا سَبْعَهً کتَبَ اللَّهُ لِکلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ بِکلِّ رَکعَهٍ تِسْعَهَ آلَافٍ وَ سِتَّمِائَهِ صَلَاهٍ وَ إِذَا کانُوا ثَمَانِیهً کتَبَ اللَّهُ تَعَالَی لِکلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ تِسْعَهَ عَشَرَ أَلْفاً وَ مِائَتَی صَلَاهٍ وَ إِذَا کانُوا تِسْعَهً کتَبَ اللَّهُ تَعَالَی لِکلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ بِکلِّ رَکعَهٍ سِتَّهً وَ ثَلَاثِینَ أَلْفاً وَ أَرْبَعَمِائَهِ صَلَاهٍ وَ إِذَا کانُوا عَشَرَهً کتَبَ اللَّهُ تَعَالَی لِکلِّ وَاحِدٍ بِکلِّ رَکعَهٍ سَبْعِینَ أَلْفاً وَ أَلْفَینِ وَ ثَمَانَمِائَهِ صَلَاهٍ فَإِنْ زَادُوا عَلَی الْعَشَرَهِ فَلَوْ صَارَتْ بِحَارُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ کلُّهَا مِدَاداً وَ الْأَشْجَارُ أَقْلَاماً وَ الثَّقَلَانِ مَعَ الْمَلَائِکهِ کتَّاباً لَمْ یقْدِرُوا أَنْ یکتُبُوا ثَوَابَ رَکعَهٍ وَاحِدَهٍ [جامع الأخبار ، ص76] .

1- و لو قبلا فرادی خواند :

عَنْ یزِیدَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ : جِئْتُ وَ النَّبِی (ص) فِی الصَّلَاهِ فَجَلَسْتُ وَ لَمْ أَدْخُلْ مَعَهُمْ فَانْصَرَفَ (ص) وَ قَالَ : مَا مَنَعَک أَنْ تَدْخُلَ مَعَ النَّاسِ فِی صَلَاتِهِمْ قَالَ قُلْتُ إِنِّی کنْتُ قَدْ صَلَّیتُ فِی مَنْزِلِی وَ کنْتُ

أَحْسَبُ أَنَّكمْ صَلَّيتُمْ فَقَالَ (ص) : "إِذَا جِئْتَ فَوَجَدْتَ النَّاسَ يصَلُّونَ فَصَلِّ مَعَهُمْ وَ إِنْ كنْتَ قَدْ صَلَّيتَ تَكنْ لَک نَافِلَةً وَ هِی لَهُمْ مَكتُوبَهٌ" [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص496] .

شخصی می گوید : وارد بر رسول خدا (ص) شدم ولی در نماز شرکت نکردم. حضرت فرمود : چرا در نماز داخل نشدی؟ عرض کردم : نمی دانستم شما هنوز نخوانده اید لذا در خانه خواندم. حضرت فرمود : باز با جماعت بخوان ، گرچه درخانه خوانده ای" [مستدرک ، ج6 ، ص496] .

2- و لو به قطع کردن نماز مستحبی : قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنْ كنْتَ فِی صَلَاةٍ نَافِلَةٍ وَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَاقْطَعْهَا وَ صَلِّ الْفَرِيضَةَ مَعَ الْإِمَامِ [فقه الرضا (ع) ، ج143 ، ص12] .

3- و لو احساس خطر می کنی. به رسول خدا عرض کرد : در شهر حیوانات خطرناک زیادند. حضرت فرمود : هل تسمع حی علی الصلوه قال : نعم قال فحیّ [نسائی ، ج2 ، ص110] .

4- و لو به رکعت آخر می رسی : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَدْرَک الْإِمَامَ وَ هُوَ فِی الرَّكعَةِ الْأَخِيرَةِ فَقَدْ أَدْرَک فَضْلَ الْجَمَاعَةِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص408] .

5- ولو به تشهد برسد : عن رسول الله (ص) : [اذا دخل احدکم المسجد و الامام فی التشهد فلیکبر و لیجلس] [کنز ، ج7 ، ص644] .

6- "حتی اگر تلاش خود را بکند ولی به نماز نرسد اجر دارد" [کنز ، ج7 ، ص560] .

7- حتی با مرگ ناگهانی امام جماعت ، نباید نماز جماعت به هم بخورد.

عَنِ الْحَلَبِی قَالَ : سَأَلْتُ

أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ رَجُلٍ أَمَّ قَوْماً فَصَلَّى بِهِمْ رَكعَةً ثُمَّ مَاتَ قَالَ يقَدِّمُونَ رَجُلًا آخَرَ وَ يعْتَدُّونَ بِالرَّكعَهِ وَ يطْرَحُونَ الْمَيتَ خَلْفَهُمْ وَ يغْتَسِلُ مَنْ مَسَّهُ" [كافى ، ج3 ، ص383] .

وَ إِذا كنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلاهَ فَلْتَقُمْ طائِفَهٌ مِنْهُمْ مَعَک وَ لْيأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذا سَجَدُوا فَلْيكونُوا مِنْ وَرائِكمْ وَ لْتَأْتِ طائِفَهٌ أُخْرى لَمْ يصَلُّوا فَلْيصَلُّوا مَعَک وَ لْيأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَ أَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذِينَ كفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكمْ وَ أَمْتِعَتِكمْ فَيمِيلُونَ عَلَيكمْ مَيلَهً واحِدَهً وَ لاجُناحَ عَلَيكمْ إِنْ كانَ بِكمْ أَذىً مِنْ مَطَرٍ أَوْ كنْتُمْ مَرْضى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكمْ وَ خُذُوا حِذْرَكمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكافِرِينَ عَذاباً مُهِيناً [نساء/102] .

سال 6 هجری مسلمانان از مدینه به سوی مکه برای عمره حرکت کردند. خالد بن ولید با 200 مشرک بیرون مکه و مسلمانان را در منطقه حدیبیه متوقف کردند؛ ظهر شد و بلال اذان گفت. همه مسلمانان نماز جماعت را به پا داشتند. ولید منظره جماعت را دید در فکر خود تصمیم گرفت هنگام نماز عصر با یک حمله ناگهانی همه مسلمانان را از پای در آورد. آیه نازل و توطئه کشف و ولید مسلمان شد؛ زیرا فهمید خدائی هست که افکار قلبی او را به رسول الله خبر می دهد.

پیام آیه :

نماز جماعت در هیچ شرائطی تعطیل نشود

رزمنده بی نماز نمی شود ، تقسیم کار. عبادات در هر شرائطی ، رهبر محور وحدت و عبادت استكنْتَ فِيهِمْ أَقَمْتَ لَهُمُ

آخرین درجه هوشیاری همراه با بهترین نوع عبادت امام جماعت به قدری نماز را طول دهد که همه به فیض برسند. در جبهه ها باید در فاصله یک رکعت نماز

پست ها تعویض شود .

9. اهمیت صف اول نماز جماعت

1- قَالَ اللَّهَ تَعَالَى : يا مُحَمَّدُ! تَكبِيرَهٌ يدْرِكهَا الْمُومِنُ مَعَ الْإِمَامِ خَيرٌ لَهُ مِنْ سِتِّينَ أَلْفَ حَجَّهٍ وَ عُمْرَهٍ [بحارالأنوار ، ج85 ، ص14] .

2- روزی عبدالله بن مسعود به تکبیره الاحرام نماز جماعت نرسید بنده ای را آزاد کرده ، امیدوار به نزد رسول خدا (ص) آمد و گفت : هَلْ كنْتُ مُدْرِكاً فَضْلَهَا فَقَالَ : لَا فَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ ثُمَّ أَعْتِقُ أُخْرَى هَلْ كنْتُ مُدْرِكاً فَضْلَهَا فَقَالَ لَا يا ابْنَ مَسْعُودٍ وَ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِى الْأَرْضِ جَمِيعاً لَمْ تَكنْ مُدْرِكاً فَضْلَهَا [جامع الأخبار ، ص77] .

1- قَالَ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ الصَّلَاهَ فِى الصَّفِّ الْأَوَّلِ كالْجِهَادِ فِى سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص385] .

عن عَلِى بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيادٍ بِإِسْنَادِهِ قَالَ قَالَ فَضْلُ مَيامِنِ الصُّفُوفِ عَلَى مَياسِرِهَا كفَضْلِ الْجَمَاعَهِ عَلَى صَلَاهِ الْفَرْدِ [كافى ، ج3 ، ص373] .

"فضیلت سمت راست امام بسیار بیشتر است"

2- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لِيكنِ الَّذِينَ يلُونَ الْإِمَامَ أُولِى الْأَحْلَامِ مِنْكمْ وَ النُّهَى فَإِنْ نَسِى الْإِمَامُ أَوْ تَعَايا قَوَّمُوهُ [كافى ، ج3 ، ص372] .

امام جعفر صادق (ع) می فرمایند : "سزاوار است در صف اول آگاهان و پرهیزکاران بایستند که اگر امام عاجز شد به او تلقین کنند".

عن رسول الله (ص) : ليلتنى منكم اولوا الاحكام و النهى ثم الذين يلونهم [مستدرک ، ج6 ، ص459] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَفْضَلُ الصُّفُوفِ أَوَّلُهَا وَ هُوَ صَفُّ الْمَلَائِكهِ وَ أَفْضَلُ الْمُقَدَّمِ مَيامِنُ الْإِمَامِ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص155] .

قالَ رَسُولُ اللَّهِ

(ص) : إن الله و ملائکته یصلون علی الصف المقدم فازدحم الناس و کانت دور بنی عذره بعیده من المسجد فقالوا لنبیعن دورنا و لنشترین دورا قریبه من المسجد حتی ندرک الصف المتقدم [بحارالأنوار ، ج85 ، ص23] .

آنقدر رسول خدا در فضیلت صف اول سخن گفت که ازدحام شد و عده ای گفتند ما خانه هایمان را می فروشیم و نزدیک مسجد خانه می خریم تا به صف اول برسیم

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ حَافَظَ عَلَى الصَّفِّ الْأَوَّلِ وَ التَّكبِيرَهِ الْأُولَى لَا يوذِى مُسْلِماً أَعْطَاهُ اللَّهُ مِنَ الْأَجْرِ مَا يعْطَى الْمُوذِّنُونَ فِى الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص17] .

"ثواب صف اول مثل ثواب موذن است"

10. ثواب نماز های یومیه به جماعت

1. نماز صبح

جماعت صبح : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَلَّى صَلَاهَ الْفَجْرِ فِى جَمَاعَهٍ ثُمَّ جَلَسَ يذْكرُ اللَّهَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ كانَ لَهُ فِى الْفِرْدَوْسِ سَبْعُونَ دَرَجَهً بُعْدُ مَا بَينَ كلِّ دَرَجَتَينِ كحُضْرِ الْفَرَسِ الْجَوَادِ الْمُضَمَّرِ سَبْعِينَ سَنَهً [أمالى صدوق ، ج66] .

2. نماز ظهر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَلَّى الظُّهْرَ فِى جَمَاعَهٍ كانَ لَهُ فِى جَنَّاتِ عَدْنٍ خَمْسُونَ دَرَجَهً بُعْدُ مَا بَينَ كلِّ دَرَجَتَينِ كحُضْرِ الْفَرَسِ الْجَوَادِ خَمْسِينَ سَنَهً [أمالى صدوق ، ص66] .

3. نماز عصر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ(ص) : مَنْ صَلَّى الْعَصْرَ فِى جَمَاعَهٍ كانَ لَهُ كأَجْرِ ثَمَانِيهٍ مِنْ وُلْدِ إِسْمَاعِيلَ كلُّهُمْ رَبُّ بَيتٍ يعْتِقُهُمْ [أمالى صدوق ، ص66] .

ثواب آزاد کردن 80 برده از فرزندان اسماعیل را دارد.

4. نماز مغرب

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : وَ مَنْ صَلّى الْمَغْرِبَ فِی جَمَاعَهٍ کانَ لَهُ کحَجَّهٍ مَبْرُورَهٍ وَ عُمْرَهٍ مَقْبُولَهٍ [أمالی صدوق ، ص66]

.

5. نماز عشاء

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِی جَمَاعَهٍ کانَ لَهُ کقِیامِ لَیلَهِ الْقَدْرِ [أمالی صدوق ، ص66] .

1- رسول خدا (ص) فرمود : اگر مردم اهمیت جماعت صبح و عشا را می دانستند چهاردست و پا به سوی مسجد می دویدندانهما لیکفّر ان ما بینهما [بحار ، ج88 ، ص7 و 8] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَلَّى الْمَغْرِبَ وَ الْعِشَاءَ الآخِرَهَ وَ صَلَاهَ الْغَدَاهِ فِی الْمَسْجِدِ فِی جَمَاعَهٍ فَکأَنَّمَا أَحْیا اللَّیلَ کلَّهُ [أمالی صدوق ، ص328] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ صَلَّى الْغَدَاهَ وَ الْعِشَاءَ الْ آخِرَهَ فِی جَمَاعَهٍ فَهُوَ فِی ذِمَّهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَنْ ظَلَمَهُ فَإِنَّمَا یظْلِمُ اللَّهَ وَ مَنْ حَقَّرَهُ فَإِنَّمَا یحَقِّرُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص377] .

4- رسول خدا (ص) نماز صبح را به جماعت برگزار کرده بودند که به گروهی برخوردند ، پرسیدند : اینها در جماعت حاضر بودند؟ گفتند : نه. حضرت فرمود : أَمَا إِنَّهُ لَیسَ مِنْ صَلَاهٍ أَشَدَّ عَلَى الْمُنَافِقِینَ مِنْ هَذِهِ الصَّلَاهِ وَ الْعِشَاءِ وَ لَوْ عَلِمُوا أَی فَضْلٍ فِیهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَ لَوْ حَبْواً [تهذیب الأحکام ، ج3 ، ص25] .

5- روزی حضرت علی (ع) در نماز صبح حاضر نبود رسول خدا (ص) به خانه فاطمه رفته علت را پرسیدند فاطمه زهرا عرض کردند دیشب تا صبح احیاء داشتند. در حین گفتگو حضرت علی (ع) بیدار شد. رسول خدا (ص) فرمودند : یا عَلِی إِنَّ مَنْ صَلَّى الْغَدَاهَ فِی جَمَاعَهٍ فَکأَنَّمَا قَامَ اللَّیلَ کلَّهُ رَاکعاً وَ سَاجِداً یا علی أ ما علمت أن الأرض تعج إلی الله

من نوم العالم علیها قبل طلوع الشمس [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص153] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ صَلَّی الْفَجْرَ فِی جَمَاعَهٍ رُفِعَتْ صَلَاتُهُ فِی صَلَاهِ الْأَبْرَارِ وَ کتِبَ یوْمَئِذٍ فِی وَفْدِ الْمُتَّقِینَ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص153] .

11. آثار نماز جماعت

مصونیت از شیطان : عن النبی (ص) : ما من ثلاثه فی قریه و لا بُدو لاتقام فیهم الصلاه الا و قد استحوذ علیهم الشیطان فعلیکم بالجماعه فانّما یاکل الذنب القاصیه [سنن نسائی ، ج2 ، ص106] .

1- عمل بهإِنَّ أَکرَمَکمْ عِنْدَ اللّهِ أَتْقاکمْ [حجرات/13] .

2- مانور فوری و مقدس 3- خبر از مردم

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ثَلَاثٌ کفَّارَاتٌ إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ بِالسَّبَرَاتِ وَ الْمَشْی بِاللَّیلِ وَ النَّهَارِ إِلَی الصَّلَاهِ وَ الْمُحَافَظَهُ عَلَی الْجَمَاعَاتِ [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص489] .

12. آداب نماز جماعت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَلَّی بِقَوْمٍ فَاخْتَصَّ نَفْسَهُ بِالدُّعَاءِ دُونَهُمْ فَقَدْ خَانَهُمْ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص400] .

1- صف های مرتب و منسجم : روزی رسول خدا (ص) فرمود : مثل فرشتگان صف بندی کنند. پرسیدند : صفوف فرشتگان چگونه است؟ فرمود : تا صف جلو تکمیل نشده به سراغ صفهای بعدی نمی روند و در صفها به هم چسبیده می ایستند" [سنن نسائی ، ج2 ، ص92] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سووا صفوفکم فإن تسویه الصف تمام الصلاه [بحارالأنوار ، ج85 ، ص19] .

2- هماهنگی با امام : عن رسول الله (ص) : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِیوتَمَّ بِهِ فَلَا تَخْتَلِفُوا عَلَیهِ فَإِذَا رَکعَ فَارْکعُوا وَ إِذَا قَالَ سَمِعَ اَللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَک الْحَمْدُ وَ إِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا وَ إِذَا صَلَّی جَالِساً فَصَلُّوا جُلُوساً [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص492] .

3- صفوف متراكم : قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاهِ فَاعْدِلَوا صُفُوفَكمْ وَ أَقِيمُوهَا وَ سَدُّوا الْفُرَجَ [أمالى صدوق ، ص322

] .

امام جماعت باید صفوف را منظم کند : قَالَ النُّعْمَانُ : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يسَوِّي صُفُوفَنَا كأَنَّمَا يسَوِّي بِهَا الْقِدَاحَ حَتَّى رَأى أَنَّا قَدْ أَغْفَلْنَا عَنْهُ ثُمَّخَرَجَ يوْماً فَقَامَ حَتَّى كادَ أَنْ يكبِّرَ فَرَأى رَجُلًا بَادِئاً صَدْرُهُ فَقَالَ : عِبَادَ اللَّهِ لَتُسَوُّونَ صُفُوفَكمْ أَوْ لَيخَالِفَنَّ اللَّهُ بَينَ وُجُوهِكمْ" [مجموعه ورام ، ج2 ، ص267] .

القداح يعنى تيرهاى ناتمام كه كاملا تراشيده نشده.

4- صفها را نشكنيد : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إذا جاء الرجل و لم يستطع أن يدخل الصف فليقم حذاء الإمام فإن ذلک يجزيه و لا يعاند الصف [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص156] .

يعاند : متعرض نشود ، حذاء : عقب.

عن رسول الله (ص) : من وصل صفا وصله الله و من قطع صفا قطعه الله عزوجل [سنن نسائى ، ج2 ، ص93] .

13. بنيان گزاران نماز جماعت

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : أَوَّلُ جَمَاعَةٍ كانَتْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) كانَ يصَلِّى وَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِى بْنُ أَبِى طَالِبٍ (ع) مَعَهُ إِذْ مَرَّ أَبُو طَالِبٍ بِهِ وَ جَعْفَرٌ مَعَهُ فَقَالَ : يا بُنَى! صَلِّ جَنَاحَ ابْنِ عَمِّک فَلَمَّا أَحَسَّ رَسُولُ اللَّهِ (ص) تَقَدَّمَهُمَا وَ انْصَرَفَ أَبُو طَالِبٍ مَسْرُوراً إِلَى أَنْ قَالَ فَكانَتْ أَوَّلُ جَمَاعَةٍ جُمِعَتْ ذَلِک الْيوْمَ [أمالى صدوق ، ص508] .

14. شركت زنان در نمازجماعت

در سبب نزول آيه : وَ لَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكمْ وَ لَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ [حجر/24] .

حسناء فكان لبعض الناس يستقدم فى الصف الاول لئلا يراها و يستأخر ببعضهم حتى يكون فى الصف المؤخر فاذا اركع نظر من تحت الطيه فى الصف فانزل الله هذه الايه [تفسير طبرى ، ج14 ، ص27] .

15. شركت درجماعت اهل سنت

1- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ صَلّى مَعَهُمْ فِی الصَّفِّ الْأَوَّلِ کانَ کمَنْ صَلّی خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ ص [کافی ، ج3 ، ص380] .

2-عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ : قَالَ لِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) یا إِسْحَاقُ! أَ تُصَلِّی مَعَهُمْ فِی الْمَسْجِدِ؟ قُلْتُ : نَعَمْ قَالَ صَلِّ مَعَهُمْ فَإِنَّ الْمُصَلِّی مَعَهُمْ فِی الصَّفِّ الْأَوَّلِ کالشَّاهِرِ سَیفَهُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ [تهذیب الأحکام ، ج3 ، ص277] .

3-نَظَرَ الْبَاقِرُ (ع) إِلَی بَعْضِ شِیعَتِهِ وَ قَدْ دَخَلَ خَلْفَ بَعْضِ الْمُخَالِفِینَ إِلَی الصَّلَاهِ وَ أَحَسَّ الشِّیعِی بِأَنَّ الْبَاقِرَ (ع) قَدْ عَرَفَ ذَلِک مِنْهُ فَقَصَدَهُ وَ قَالَ : أَعْتَذِرُ إِلَیک یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ! مِنْ صَلَاتِی خَلْفَ فُلَانٍ فَإِنِّی أَتَّقِیهِ لَوْ لَا ذَلِک لَصَلَّیتُ وَحْدِی قَالَ لَهُ الْبَاقِرُ (ع) : یا أَخِی! إِنَّمَا کنْتَ تَحْتَاجُ أَنْ تَعْتَذِرَ لَوْ تَرَکتَ یا عَبْدَ اللَّهِ الْمُومِنَ مَا زَالَتْ مَلَائِکهُ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَ الْأَرَضِینَ السَّبْعِ تُصَلِّی عَلَیک وَ تَلْعَنُ إِمَامَک ذَاک وَ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَی أَمَرَ أَنْ تُحْسَبَ لَک صَلَاتُک خَلْفَهُ لِلتَّقِیهِ بِسَبْعِمِائَهِ صَلَاهٍ لَوْ صَلَّیتَهَا وَحْدَک فَعَلَیک بِالتَّقِیهِ [تفسیرالإمام العسکری ، ص586] .

یکی از یاران امام باقر (ع) از روی تقیه در نماز اهل سنت شرکت کرده بود. احساس کرد امام او را می بیند ، بعد از نماز خدمت امام رسیده و عذر

خواهی کرد و عرض کرد : نماز من از روی تقیه بود وگرنه تنها می خواندم. حضرت فرمود : اگر تنها می خواندی جای عذر خواهی داشت. خداوند امر فرموده در چنین مواردی از روی تقیه اقتدا کنید و ثوابش برابر است با 700 نماز.

4-عن عَلِی بْنُ جَعْفَرٍ فِی کتَابِهِ عَنْ أَخِیهِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : صَلَّی حَسَنٌ وَ حُسَینٌ خَلْفَ مَرْوَانَ وَ نَحْنُ نُصَلِّی مَعَهُمْ [وسائل الشیعه ، ج8 ، ص301] .

5- امام صادق (ع) در ذیل آیهقولوا للناس حسنامی فرمایند : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِی قَوْلِهِ تَعَالَی "وَ قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً " (بقره-83) عُودُوا مَرْضَاهُمْ وَ اشْهَدُوا جَنَائِزَهُمْ وَ اشْهَدُوا لَهُمْ وَ عَلَیهِمْ وَ صَلُّوا مَعَهُمْ فِی مَسَاجِدِهِمْ [وسائل الشیعه ، ج8 ، ص301] .

6- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْکمْ أَحَدٌ یصَلِّی صَلَاةً فَرِیضَةً فِی وَقْتِهَا ثُمَّ یصَلِّی مَعَهُمْ صَلَاةً تَقِیةً وَ هُوَ مُتَوَضِّئٌ إِلَّا کتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا خَمْساً وَ عِشْرِینَ دَرَجَةً فَارْغَبُوا فِی ذَلِک [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص382] .

عن الامام الباقر (ع) : "اگر نمازت را قبلا خوانده ای باز به جماعت اینها که رسیدی ، وضو داری اقتدا کن" [وسائل ، ج5 ، ص383] .

1- امام صادق (ع) به شیعیانش سفارش فرمود : خَالِقُوا النَّاسَ بِأَحْسَنِ أَخْلَاقِکمْ صَلُّوا فِی مَسَاجِدِهِمْ وَ عُودُوا مَرْضَاهُمْ وَ اشْهَدُوا جَنَائِزَهُمْ وَ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَکونُوا الْأَئِمَّةَ وَ الْمُوذِّنِینَ فَافْعَلُوا فَإِنَّکمْ إِذَا فَعَلْتُمْ ذَلِک قَالَ النَّاسُ هَولَاءِ الْفُلَانِیهُ رَحِمَ اللَّهُ فُلَاناً مَا أَحْسَنَ مَا کانَ یودِّبُ أَصْحَابَهُ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص66] .

16. امام جماعت

1. اولویت

1. سابقه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یومُّ الْقَوْمَ أَقْدَمُهُمْ هِجْرَةً [

دعائم الإسلام ، ج1 ، ص152] .

2. قرائت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَإِنِ اسْتَوَوْا فَأَقْرَوهُمْ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص152] .

3. علم وفقه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ إِنِ اسْتَوَوْا فَأَفْقَهُهُمْ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص152] .

4. سن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ إِنِ اسْتَوَوْا فَأَكبَرُهُمْ سِنّاً [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص152] .

5. مراتب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ صَاحِبُ الْمَسْجِدِ أَحَقُّ بِمَسْجِدِهِ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص152] .

6. اميرو حاكم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كلُّ أَهْلِ مَسْجِدٍ أَحَقُّ بِالصَّلَاهِ فِى مَسْجِدِهِمْ إِلَّا أَنْ يكونَ أَمِيرٌ حَضَرَ فَإِنَّهُ أَحَقُّ بِالْإِمَامَهِ مِنْ أَهْلِ الْمَسْجِدِ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص152] .

7. آشنائى با قرآن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يومُّ الْقَوْمَ أَقْرَوهُمْ لِكتَابِ اللَّهِ [بحارالأنوار ، ج85 ، ص64] .

8. صاحب خانه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا يتَقَدَّمَنَّ أَحَدُكمُ الرَّجُلَ فِى مَنْزِلِهِ [كافى ، ج3 ، ص376] .

9. نورانیت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یومُّکمْ أَکتَرُکمْ نُوراً وَ النُّورُ الْقُرْآنُ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص152] .

2. وظایف

1. توجه به عواطف

عن رسول الله (ص) : انّی لاقوم فی الصلوه و انا ارید ان اطول فیها فاسمع بکاء الصبی فاتجوّز کراهیه ان یشق علی امّه [سنن ابن ماجه ، ج1 ، ص317] .

رسول خدا به حضرت علی (ع) هنگام اعزام به یمن فرمود : صل بهم کصلوه اضعفهم [بحار ، ج77 ، ص262] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : صَلِّ بِهِمْ کصَلَاهِ أَضْعَفِهِمْ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

امیرالمؤمنین (ع) در بخشنامه ای به کارگزارانش فرمودند : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) :

صَلُّوا بِهِمْ صَلَاةَ أَضْعَفِهِمْ وَ لَا تَكونُوا فَتَّانِينَ [نهج البلاغه ، نامه 52] .

قال الصادق (ع) : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إذا كنت إماما أجزأک تكبيره واحده لأن معک ذا الحاجه و الضعيف و الكبير [علل الشرائع ، ج2 ، ص333] .

2. توجه به ضعيفان

توجه به ضعيفان و پيران و گرفتاران : "شخصی از پيامبر پرسيد من نمازم را طول می دهم چون فلانی دوست دارد. حضرت خيلی ناراحت شده ، فرمود : يا ايها الناس انّ منكم منفرين فايكم ما صلی بالناس فليجوز فان فيهم الضعيف و الكبير و ذالحاجه [سنن ابن ماجه ، ج1 ، ص315] .

3. محبوب باشد

عن رسول الله (ص) : ثلاثه لاترفع صلاتهم فوق رؤسهم بشرا رجل امّ قوما و هم كارهون [سنن ابن ماجه ، ج1 ، ص311] .

4. مرد باشد

به فتوای بعضی از مراجع (مثل آقای خوئی و اراکی) امامت زن برای زنان مانعی نداردیجوز امامه المرأه لمثلها [عروه الوثقی] .

5. نماز کامل و کوتاه

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : كانت صلاه رسول الله (ص) أخف صلاه فی تمام [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص152] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : كانت صلاه رسول الله (ص) أخف صلاه فی تمام [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص152] .

6. تفقد

رسول خدا (ص) از غائبين سوال می كرد درباره مسافران دعا می فرمود و با نمازگران به عيادات مريض می رفت.

7. به فكر ديگران

فقط به فکر خودش نباشد. قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَنْ صَلّی بِقَوْمٍ فَاخْتَصَّ نَفْسَهُ بِالدُّعَاءِ دُونَهُمْ فَقَدْ خَانَهُمْ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص400] .

8. دفعه اول اجازه

اگر

دفعه اول است اجازه بگیرد. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ یومَّ الرَّجُلُ قَوْماً إِلَّا بِإِذْنِهِمْ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص15] .

9. رعایت حال افراد

صَلَّی رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِالنَّاسِ یوْماً فَخَفَّفَ فِی الرَّکعَتَینِ الْأَخِیرَتَینِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ لَهُ النَّاسُ : یا رَسُولَ اللَّهِ! رَأَینَاک خَفَّفْتَ هَلْ حَدَثَ فِی الصَّلَاهِ أَمْرٌ؟ قَالَ : وَ مَا ذَاک؟ قَالُوا : خَفَّفْتَ فِی الرَّکعَتَینِ الْأَخِیرَتَینِ. فَقَالَ : أَ وَ مَا سَمِعْتُمْ صُرَاخَ الصَّبِی... خَشِیتُ أَنْ یشْتَغِلَ بِهِ خَاطِرُ أَبِیهِ [عده الداعی ، ص89] .

توجه به حواس مردم. رسول خدا با سرعت نمازی را به آخر رساند ، علت را پرسیدند فرمود : مگر صدای گریه بچه را نشنیدیدخَشِیتُ أَنْ یشْتَغِلَ بِهِ خَاطِرُ أَبِیهِ [عده الداعی ، ص89] .

10. صدای ساده

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَمَّ قَوْماً بِإِذْنِهِمْ وَ هُمْ بِهِ رَاضُونَ فَاقْتَصَدَ بِهِمْ فِی حُضُورِهِ وَ أَحْسَنَ صَلَاتَهُ بِقِیامِهِ وَ قِرَاءَتِهِ وَ رُکوعِهِ وَ سُجُودِهِ وَ قُعُودِهِ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ الْقَوْمِ وَ لَا ینْقَصُ مِنْ أُجُورِهِمْ شَیءٌ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص15] .

با صدای رسا قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : أَنَّ عَلِیاً (ع) کانَ إِذَا صَلَّی بِالنَّاسِ خَرَقَ الصُّفُوفَ خَرْقاً [الجعفریات ، ص53] .

خرقا : صدایش صفها را می شکافت

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : ینْبَغِی لِلْإِمَامِ أَنْ یسْمِعَ مَنْ خَلْفَهُ کلَّمَا یقُولُ وَ لَا ینْبَغِی لِمَنْ خَلْفَ الْإِمَامِ أَنْ یسْمِعَهُ شَیئاً مِمَّا یقُولُ [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص102] .

11. ضامن قرائت

امیرالمؤمنین (ع) در بخشنامه ای به کارگزارانش فرمودند : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : صَلُّوا بِهِمْ صَلَاهَ أَضْعَفِهِمْ وَ لَا تَکونُوا فَتَّانِینَ

[نهج البلاغه ، نامه 52] .

12. اعلم از او در جمع نباشد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أم قوما و فيهم أعلم منه أو أفقه منه لم يزل أمرهم فی سفال إلی يوم القيامه [المحاسن ، ج1 ، ص93] .

3. پاداش

1- عن رسول الله (ص) : من امّ قوما باذنهم و هم راضون فاقتضد بهم فی حضوره و احسن صلوته فله اجر القوم و لاينقص من اجورهم شی ء [بحار ، ج88 ، ص8] .

2- امام تا 80000 نفر را شفاعت می کندو يشفع كل واحد منهم فی ثمانين الفا [مستدرک ، ج6 ، ص449] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَمَّ قَوْماً بِإِذْنِهِمْ وَ هُمْ بِهِ رَاضُونَ فَاقْتَصَدَ بِهِمْ فِی حُضُورِهِ وَ أَحْسَنَ صَلَاتَهُ بِقِيامِهِ وَ قِرَاءَتِهِ وَ رُكوعِهِ وَ سُجُودِهِ وَ قُعُودِهِ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ الْقَوْمِ وَ لَا ينْقَصُ مِنْ أُجُورِهِمْ شَیءٌ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِنَّ الْإِمَامَ ضَامِنٌ لِلْقِرَاءَهِ وَ لَيسَ يضْمَنُ الْإِمَامُ صَلَاهَ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَلْفِهِ إِنَّمَا يضْمَنُ الْقِرَاءَهَ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص378] .

تقدير از امام جماعت : حضرت علی بن الحسين (ع) در رساله حقوق فرمود : امام جماعت نماينده شماست از طرف شما با خداوند سخن می گويدفَتَشْكرُ لَهُ عَلَی قَدْرِ ذَلِک [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص623] .

4. شرائط انتخاب

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا تُصَلِّ إِلَّا خَلْفَ مَنْ تَثِقُ بِدِينِهِ وَ أَمَانَتِهِ [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص266] .

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَئِمَّتَكمْ قَادَتُكمْ إِلَی اللَّهِ فَانْظُرُوا بِمَنْ تَقْتَدُونَ فِی دِينِكمْ وَ صَلَاتِكمْ [كمال الدين

، ج1 ، ص221] .

2-قَالَ أَبُوذَرٍّ (ره) إِنَّ إِمَامَک شَفِيعُک إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَلَا تَجْعَلْ شَفِيعَک سَفِيهاً وَ لَا فَاسِقاً [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص378] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَمَّ قَوْماً وَ فِيهِمْ مَنْ هُوَ أَعْلَمُ مِنْهُ لَمْ يزَلْ أَمْرُهُمْ إِلَى السَّفَالِ إِلَى يوْمِ الْقِيامَهِ [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص56] .

4- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا تُصَلِّ إِلَّا خَلْفَ مَنْ تَثِقُ بِدِينِهِ وَ أَمَانَتِهِ [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص266] .

5- اقتدا به امام فاسق ، مرتد ، منحرف الفكر ، مسرف و عاق والدين و... نهی شده [وسائل ، ج5 ، ص392] .

5. احكام نماز جماعت

1- حضرت صادق (ع) می فرمایند : تاخير با جماعت بهتر از اول وقت فرادا است

عَنْ عَلِی بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الْقَوْمِ يتَحَدَّثُونَ حَتَّى يذْهَبَ الثُّلُثُ الْأَوَّلُ مِنَ اللَّيلِ وَ أَكثَرُ أَيهُمَا أَفْضَلُ يصَلُّونَ الْعِشَاءَ جَمَاعَةً أَوْ فِی غَيرِ جَمَاعَهٍ قَالَ يصَلُّونَهَا جَمَاعَةً أَفْضَلُ [وسائل الشيعه ، ج8 ، ص308] .

2- نماز جماعت با دو نفر؛ امام و مأموم تشكيل می شود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الِاثْنَانِ فَمَا فَوْقَهُمَا جَمَاعَهٌ [وسائل الشيعه ، ج8 ، ص297] .

3- در صف اول اهل فضل بايستند.

4- كراهت اقتداء مسافر بر حاضر و بر عكس ، به معنای ترک نماز جماعت نيست

5- شما كه ديد نداريد از خانه به مسجد طنابی ببنديد ولی به جماعت حاضر شويد. (اشاره به شخص نابينايی است كه می خواست در نماز جماعت پيامبر (ص) شركت كند)

نماز جماعت سریع ، از نماز فرادای طولانی بهتر

است [رساله] .

اگر شخصی نمازش را فرادا خوانده مستحب است همین که جماعت تشکیل شد دوباره بخواند و اگر بفهمد نماز اول باطل بوده همان نماز دوم کفایت می کند [رساله] .

امام می تواند در صورتی که مأمومین عوض شدند باز همان نماز را با جماعت بخواند

اگر والدین امر به جماعت کنند و از نافرمانی ناراحت شوند نماز جماعت بر فرزند واجب می شود مستحب است امام جماعت رکوع را طول دهد (به تعداد دو برابر) تا کسی که وارد شده به جماعت برسد.

1. جن درقرآن

1. فردی

1. وجود جن از نظر ما قابل تردید نیست. میلیونها موجود نامریی خداوند خلق کرده است که ما آنها را مشاهده نمی کنیم ، ولی در جهان بینی ما راه شناخت منحصر به چشم نیست ، بلکه هم از راه حس و هم از راه آثار و هم از راه خبر دادن گوینده راستگو می توانیم آنها را بپذیریم.

2. جن موجودی است با شعور و ادراک و مکلف ومورد خطاب و عتاب خداوند و تنها در سوره الرحمن 31 مرتبه با جمله فَبِأَی آلاءِ رَبِّکما تُکذِّبانِ [الرحمن/13] .

جن مورد خطاب قرار گرفته است. در آیه 130 انعام نیز می خوانیم : یا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَ الإِْنْسِ أَلَمْ یأْتِکمْ رُسُلٌ مِنْکمْ [انعام/130] .

3. جن قدرت دارد. همین که حضرت سلیمان خواست تخت وتاج بلقیس را در اسرع وقت حاضر کند؛قالَ عِفْرِیتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِیک بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقامِک وَ إِنِّی عَلَیهِ لَقَوِی أَمِینٌ [نمل/39] .

4. زبان عربی می فهمند ، به دلیل آیات همین سوره.

5. ابلیس از جنس جن است ، به دلیل : کانَ مِنَ

الْجِنِّ [کهف/50] .

6. خلقت جن قبل از انسان است : وَ الْجَانَّ خَلَقْناهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نارِ السَّمُومِ [حجر/27] .

7. الان هم هستند : إِلى يوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ [حجر/38] .

8. شهوت هم دارند : لَمْ يطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَ لا جَانٌّ [الرحمن/56] .

9. زن و مرد دارند : يعُوذُونَ بِرِجالٍ مِنَ الْجِنِّ [جن/6] .

10. ذريه دارند : أَ فَتَتَّخِذُونَهُ وَ ذُرِّيتَهُ أَوْلِياءَ مِنْ دُونِی [کهف/50] .

11. می توانند به انسان کمک کنند : وَ مِنَ الْجِنِّ مَنْ يعْمَلُ بَينَ يدَيهِ [سبأ/12] .

وَ حُشِرَ لِسُلَيمانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ [نمل/17] .

12. علم غیب نمی دانند : فَلَمَّا خَرَّ تَبَينَتِ الْجِنُّ أَنْ لَوْ كانُوا يعْلَمُونَ الْغَيبَ ما لَبِثُوا فِی الْعَذابِ الْمُهِينِ [سبأ/14] .

13. قابل رؤیت در قالب مثالی هستند :

گفتگوی آنها با حضرت سلیمان در قرآن آمده ، ولی از آیات اول سوره جن معلوم می شود که خود رسول خدا (ص) هنگام معراج جن را ندید ، زیرا آمدهقل اوحی الی انه استمع نفراگر می دید اوحی نبود ، ولی در صحیح مسلم ، کتاب الصلوه ، باب33 آمده است که حضرت رسول (ص) با توجه و عمد گاهی آیات قرآن را برای تبلیغ جن تلاوت می کرد. و حدیثی آورده که شبی ما رسول اکرم (ص) را ندیدیم ، هرچه سراغ گرفتیم نیافتیم و ناراحت بودیم ، صبح که آمد ، فرمود : رفته بودم آیات را برای أجنه بخوانیم.

14. آفرینش جن از آتش است.وَ الْجَانَّ خَلَقْناهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نارِ السَّمُومِ [حجر/27] .

15. مرگ دارند :

أُولئِک الَّذِینَ حَقَّ عَلَیهِمُ الْقَوْلُ فِی أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَ الإِْنْسِ [احقاف/18] .

16. او ما را می بیند ، ولی ما او را نمی بینیم : إِنَّهُ یراکمْ هُوَ وَ قَبِیلُهُ مِنْ حَیثُ لا تَرَوْنَهُمْ [اعراف/27] .

نور الثقلین از خصال نقل می کند که أجنه سه گروه هستند ، گروهی با فرشتگان ، گروهی در هوای آزاد و گروهی هم با حیوانات (سگ و مار) هستند.

یأْتُونَّا یسْأَلُونَّا عَنْ مَعَالِمِ دِینِهِمْ وَ حَلَالِهِمْ وَ حَرَامِهِمْ [کافی ، ج1 ، ص394] .

17. دارای قوه شهوانی هستند :

در چند آیه درباره وصف حوریان بهشتی آمده که جن و انس با او تماس نگرفته اند ، پس معلوم می شود تکثیر آنها (جن) به واسطه مقاربت نر و ماده است.

18. آنها قدرت انجام بر بعضی از کارهای انسان را دارند که برای سلیمان (ع) معبدها ، تمثالها و ظروف بزرگ غذا ساختند :

وَ مِنَ الْجِنِّ مَنْ یعْمَلُ بَینَ یدَیهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَ مَنْ یزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنا نُذِقْهُ مِنْ عَذابِ السَّعِیرِ یعْمَلُونَ لَهُ ما یشاءُ مِنْ مَحارِیبَ وَ تَماثِیلَ وَ جِفانٍ کالْجَوابِ [سبأ/12-13] .

2. دینی

1.هدف از آفرینش آنها همان هدف از آفرینش انسان است : وَ ما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الإِْنْسَ إِلاّ لِیعْبُدُونِ [ذاریات/56] .

2.احکام را از رسول ما فرا می گیرند ، به دلیل آیات همین سوره و نیز سوره احقاف آیات 28-30 :

فَلَوْ لا نَصَرَهُمُ الَّذِینَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّهِ قُرْباناً آلِهَةً بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ وَ ذلِک إِفْکهُمْ وَ ما کانُوا یفْتَرُونَ وَ إِذْ صَرَفْنا إِلَیک نَفَراً مِنَ الْجِنِّ یسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمّا حَضَرُوهُ قالُوا أَنْصِتُوا

فَلَمّا قُضِی وَلَّوْا إِلی قَوْمِهِمْ مُنْذِرِینَ قالُوا یا قَوْمَنا إِنّا سَمِعْنا کتاباً أُنْزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسی مُصَدِّقاً لِما بَینَ یدَیهِ یهْدِی إِلَی الْحَقِّ وَ إِلی طَرِیقٍ مُسْتَقِیمٍ [احقاف/30-28] .

3.انبیای قبلی را هم می شناختند ، به دلیل : إِنّا سَمِعْنا کتاباً أُنْزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسی مُصَدِّقاً لِما بَینَ یدَیهِ یهْدِی إِلَی الْحَقِّ وَ إِلی طَرِیقٍ مُسْتَقِیمٍ [احقاف/30] .

4.اهل تبلیغ و انذار و شناخت گناه و سعادت و شقاوت هستند.

یا قَوْمَنا أَجِیبُوا داعِی اللّهِ وَ آمِنُوا بِهِ یغْفِرْ لَکمْ مِنْ ذُنُوبِکمْ وَ یجِرْکمْ مِنْ عَذابٍ أَلِیمٍ [احقاف/31] .

وَ مَنْ لا یجِبْ داعِی اللّهِ فَلَیسَ بِمُعْجِزٍ فِی الأَْرْضِ وَ لَیسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِیاءُ أُولئِک فِی ضَلالٍ مُبِینٍ [احقاف/32] .

5.فاسقان از جن به دوزخ می روند.وَ لَقَدْ ذَرَأْنا لِجَهَنَّمَ کثِیراً مِنَ الْجِنِّ وَ الإِْنْسِ [اعراف/179] .

قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أقسمت أن تملأها من الکافرین من الجنه و الناس أجمعین و أن تخلد فیها المعاندین (دعای کمیل) [مصباح المتهجد ، ص847] .

6.مومن و فاسق دارند : وَأَنّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَ مِنَّا الْقاسِطُونَ [جن/14] .

وَ أَنّا مِنَّا الصّالِحُونَ وَ مِنّا دُونَ ذلِک [جن/11] .

7.معبود انسان هایی بوده اند : بَلْ کانُوا یعْبُدُونَ الْجِنَّ [سبأ/41] .

8.مشرکان میان خداوند و جن نسبت قائل بودند : وَ جَعَلُوا بَینَهُ وَ بَینَ الْجِنَّهِ نَسَباً [صافات/158] .

امام فرمود : جن ها نزد ما می آیند و دستورات دینی و مسائل حرام و حلال را از ما فرا می گیرند و در پایان فرمود : اینها برادران دینی شما هستند.

9.دارای علم وادراک وتشخیص حق از باطل و

قدرت منطق واستدلال هستند. آیات مختلف سوره جن این مطلب را تأئید می کند.

10.آنها دارای حشر و نشر هستند :

وَ لَقَدْ ذَرَأْنا لِجَهَنَّمَ کثِیراً مِنَ الْجِنِّ وَ الإِْنْسِ [اعراف/179] .

11.آنها دارای قدرت نفوذ در آسمانها و خبرگیری بوده اند و بعدا ممنوع شده اند :

وَ أَنّا کنّا نَقْعُدُ مِنْها مَقاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ یسْتَمِعِ الاْنَ یجِدْ لَهُ شِهاباً رَصَداً [جن/9] .

9.در میان آنها افرادی پیدا می شود که قدرت زیادی دارد :

قالَ عِفْرِیتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِیک بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقامِک [نمل/39] .

12.بعضی از آن ها به جهنم می روند :

لأَمْلأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّهِ وَ النّاسِ أَجْمَعِینَ [سجده/13] .

15.جن ها بعد از ایمان به پیامبر (ص) اکرم یکدیگر را به نیکوکاری دعوت می کنند :

قُلْ أُوحِی إِلَی أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ فَقالُوا إِنّا سَمِعْنا قُرْآناً عَجَباً یهْدِی إِلَی الرُّشْدِ فَ آمَنّا بِهِ وَ لَنْ نُشْرِک بِرَبِّنا أَحَداً [جن/2-1] .

1. جنگ احد

1. استراتژی جنگ

1. آماره

32 ماه بعد از هجرت

عدد مسلمین در مرحله اول 1000 نفر و بعد 700 نفر شد.

عدد دشمن 700 زره پوش و 200 اسب و 3000 شتر.

حدود 60 آیه از سوره آل عمران درباره احد (از آیه 121 آل عمران به بعد) .

70 نفر از یاران پیامبر اکرم (ص) در آن جنگ شهید شدند.

سران و بستگان مقتولین بدر در مکه گرد هم جمع شده و طرح جنگ احد ریخته شد.

ابوسفیان : من اولین کسی هستم که حاضرم با محمد (ص) بجنگم.

بودجه جنگ احد از درآمد مال التجاره بود.

قبائل کنانه ، تهامه با 3000 مرد جنگی آماده شدند.

دعوت از شاعر برای تحریک جنگجویان.

فرمانده جنگ ابوسفیان

بود.

2. ترفندها

زنان را با خود به جبهه بردند ، تا روحیه بیشتری داشته باشند.

منافقان در مدینه مشغول ارعاب مسلیمن بودند که قریش حرکت کرده اند و....

عباس از مکه تصمیم کفار را به مدینه خبر داد.

پیامبر اکرم (ص) در چند مرحله مامور اطلاعاتی فرستاد تا نتیجه تحقیقات خود را از حرکت کفار اطلاع دهند.

مدینه آماده می شود.

اصحاب شبها پاسداری می کنند.

رسول اکرم (ص) محافظت می شود.

مشورت شد. بزرگان مهاجر و انصار گفتند : در مدینه سنگر بگیریم و زنان و کودکان را در برجها جای داده و خودمان می جنگیم.

جوانان گفتند : باید به استقبال جنگ ، بیرون شهر برویم.

روز جمعه بود. رسول اکرم (ص) نماز جمعه و عصر را به جا آورده و وارد منزل شدند و لباس رزم پوشیده و حرکت کردند.

مسلمانان صد زره داشتند که به راه افتادند.

3. سیر حرکت

إِنَّ الَّذِينَ كفَرُوا ينْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ لِيصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّهِ فَسَينْفِقُونَها ثُمَّ تَكونُ عَلَيهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يغْلَبُونَ [انفال/36.]

سعدبن معاذ و سعد بن عباده در جلوی رسول اکرم (ص) حرکت می کردند.

پیامبر اکرم (ص) سه پرچم آماده کردند. یکی برای اوس ، یکی برای خزرج که انصار بودند و سومی پرچمی برای مهاجرین که به دست علی (ع) یا مصعب بن عمیر دادند.

عبد الله ابی با یک سوم مردم (سیصد نفر) از وسط راه برگشتند و گفتند : چرا به نظریه ما عمل نشد که گفتیم جنگ در مدینه باشد نه احد.

از اوس و خزرج هم بعضی سست شدند که خداوند آنها را حفظ کرد.

إِذْ هَمَّتْ طائِفَتانِ مِنْكمْ أَنْ تَفْشَلا وَ اللّهُ وَلِيهُما وَ عَلَى اللّهِ فَلْيتَوَكلِ الْمُومِنُونَ [آل عمران/122.]

انصار پیشنهاد کردند که از یهودیان هم کمک

گرفته شود. پیامبر (ص) فرمود : در جنگ با مشرک از مشرک کمک نخواهید.

غروب جمعه سر رسید. بلال اذان گفت. پیامبر (ص) نماز جماعت خواندند. و 50 نفر شب تا صبح پاسداری دادند تا لشگر اسلام استراحت کنند.

روز احد بعد از نماز صبح پیامبر (ص) صف آرائی فرمود. کوه احد پشت سر ، مدینه روبرو و پنجاه نفر با فرماندهی عبدالله بن جبیر مسئول شکاف کوه احد شدند.

2. نکات مهم

1. ایمان

1. فدائیان مؤمن

1. دستگاه اطلاعاتی پیامبر (ص) توسط عباس عموی حضرت که یک مومن واقعی ولی غیر متظاهر به اسلام و در میان بت برستان مکه بود ، در واقع هم چون خبرنگار محمد (ص) در مکه بود ، به حضرت نامه ای نوشت که قریش با ساز و برگ کامل برای انتقام از بدر به سوی مدینه عازمند. پیامبر (ص) شورایی تشکیل داد. مردی به نام خیثیمه برخاست و گفت :

اگر ما در مدینه بمانیم قریش مدینه را محاصره می کند و این برای ما ذلت است. من تاسف می خورم که در بدر شرکت نکردم و فرزندم در رکاب شما آمد و به درجه شهادت رسید. من پیر شدم ، خواستم شهید شوم ، به فرزندم گفتم : تو جوانی می توانی کارهای شایسته ای انجام دهی ولی من پیر مرد کاری نکردم می خواهم شهید شوم. او از من و من از او بنا به قرعه شد که کدام شهید شویم. قرعه به نام او آمد و شهید شد. و دیشب در خواب دیدم که او در بهشت قدم می زد و گفت : پدر جان منتظر شما هستم. یا رسول الله برویم بجنگیم ، من عاشق شهادتم.

یا رسول الله تقاضا دارم دعا بفرمائید که این بدن لاغر من و ریش سفیدم در راه اسلام در خون بغلتد. [فروغ ، ج2 ، ص452]

2. عمرو بن جموح پیرمرد ، لنگ و ضعیف چهار پسر رشیدش را به حمایت پیامبر (ص) به احد فرستاد. خودش هم عاشق شهادت بود. فامیل او را منع کردند. خودش را به پیامبر رساند که می خواهم شهید شوم. فرمود : جهاد بر تو واجب نیست. اصرارش باعث شد که پیامبر (ص) اجازه دادند. رفت و شمشیر زد تا شهید شد.

3. حنظله : پدرش ابوعامر دشمن پیامبر (ص) در ارتش قریش وپایه گذار مسجد ضرار بود و پدر زنش رئیس منافقان مدینه بود؛ اما او در شب زفافش که فرمان جهاد احد صادر شد از پیامبر یک شب اجازه خواست. مجلسی می گوید : إِنَّمَا الْمُومِنُونَ الَّذِینَ آمَنُوا بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ إِذا کانُوا مَعَهُ عَلی أَمْرٍ جامِعٍ لَمْ یذْهَبُوا حَتّی یسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِینَ یسْتَأْذِنُونَک أُولئِک الَّذِینَ یومِنُونَ بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوک لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأْذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَ اسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللّهَ إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِیمٌ [نور/62.]

رفت و عروسی کرد و صبح زود با عروس خداحافظی کرد و عروس چهار شاهد گرفت. وارد احد شد. شمشیری به سوی ابوسفیان افکند که بر اسب او اصابت کرد و او افتاد و فریاد زد. کفار دورش را گرفته و نیزه ای بر حنظله زدند تا اینکه او شهید شد. پسر در ارتش اسلام و پدر در ارتش کفر بود. پیامبر جمله «غسیل الملائکه» را به او فرمود.

با این نوع فداکاریهای خالصانه پیش رفتند و پیروز شدند. اما

همین که نیت جهاد فی سبیل الله عوض شد به فکر غنائم افتاده و شکاف احد را خالی گذاشتند ، شکست خوردند.

حمزه عموی پیامبر (ص) در احد شهید شد و زن ابوسفیان شکم او را درید و جگرش را بیرون آورد و زیر دندان گرفت. صفیه خواهر حمزه خواست جسد برادر را ببیند ولی فرزند او از آمدن مادرجلوگیری می کرد؛ البته به دستور پیامبر (ص) . صفیه گفت : به خدا صبر می کنم و اظهار ناراحتی نمی کنم و برای رضای خدا این مصیبت را می پذیرم.

بالاخره این خواهر آمد و وضع برادر را دید. با کمال وقار بر او نماز گذارد و در حق او طلب آمرزش کرد و رفت.

6. سعد بن ربیع کسی بود که می گفت : بر فرض پیامبر (ص) کشته شده ، خدای او و دین او باقی است 120 زخم در احد دید و به زمین افتاد. پیامبر (ص) میل داشت وضع او را ببیند. زید بن ثابت رفت و سعد را نقش بر زمین در آستانه مرگ دید. گفت مرا پیامبر فرستاده تا احوال پرسی کنم. سعد گفت : سلام مرا به پیامبر برسان و بگو خدا به تو جزای خیر دهد. و به مسلمانان بگو : اگر به پیامبر آسیبی برسد و شما زنده باشید معذور نخواهید بود و سپس از دنیا رفت.

7. پیامبر (ص) از احد بر می گردد. زنان داغدار برای کشتگان نوحه سرایی می کنند. زنی از قبیله بنی دنیار شوهر و پدر و برادرش در یاری پیامبر (ص) در احد کشته شده بودند و اکنون اشک می ریخت و زنان گردش نوحه سرایی می کنند. پیامبر (ص) از کنار

این صحنه عبور کرد. زن داغدار احوال پیامبر (ص) را پرسید. گفتند : سالم است. گفت : می خواهم او را ببینم. پیامبر (ص) را که در فاصله نزدیکی از محل نوحه سرایی این زن بود به خانم نشان دادند. فریاد زد : یا رسول الله ! تو را که سالم دیدم داغ شوهر و برادر و فرزندم را فراموش کردم. شما زنده بمانید هر فاجعه ای آسان است. این سخن در میان زنان نوحه گر اثر عجیبی گذاشت.

8. قریش نه نفر دادور را برای پرچمداری در احد انتخاب کرده بود. که یکی پس از دیگری پرچم کفر را بلند کند. هر نه نفر به دست علی (ع) کشته شدند.

صواب غلام حبشی که هیکل مهیب و وحشت آوری داشت و تصمیم قطعی برای کشتن پیامبر (ص) داشت ، پرچم کفر را به دست گرفت که او هم به دست علی (ع) به هلاکت رسید.

9. زنی به احد رفت و جنازه شوهر و فرزندان خویش را با شتر حمل کرد و به سوی مدینه روانه شد. عایشه این زن داغدیده را می بیند. از جنگ می پرسد ، او می گوید : خیر است. پیامبر (ص) سالم است و با سلامتی او هر مشکلی و مصیبتی آسان است.

2. کافرانی که مسلمان شهید شدند

1. عمرو بن ثابت تا روز احد کافر بود. لکن همین که دید پیامبر (ص) به جبهه رفته مسلمان شد و به احد حرکت کرد و شهید شد. و به بهشت رفت بدون اینکه یک رکعت نماز خوانده باشد. کسی او را در حال جان کندن دید ، و پرسید چرا آمدی؟ گفت : اسلام مرا اینجا آورد.

2. فخیریق عالم

یهودی روز احد مسلمان شد و به جبهه رفت و شهید شد. لکن به یهودیان پیشنهاد کرد ، گفتند : امروز شنبه است ، صبرکن تا فردا تصمیم بگیریم. ولی او همان شنبه به فیض اسلام و شهادت رسید. و شنید که رسول اکرم (ص) فرمود : فخیریق خیر الیهود. درختان خرمای بسیاری داشت. قبل از شهادت وصیت کرد تا همه اموالش در اختیار پیامبر اکرم (ص) قرار گیرد. لذا حضرت آنها را تصرف کرد و وقف فرمود.

3. فداکاری مسلمین

1. هند همسر ابوسفیان خلخال و گردن بند و گوشواره خود را به وحشی جایزه داد و در عوض از گوش بریده شهداء برای خود خلخال درست کرد و جگر حمزه را بیرون آورد و جوید.

2. دو پیرمرد که بدلیل سالخوردگی مانده بودند ، به یکدیگر گفتند : ما که امروز یا فردا می میریم چرا در جبهه نرویم و شهید نشویم. حرکت کردند و بدون اطلاع به سایر مسلمانان حرکت کرده به جبهه ملحق شدند. یکی به دست کفار شهید شد ولی دیگری (یمان) که پدر خدیفه بود اشتباها به دست مسلمانان کشته شد لکن خدیفه قاتل را عفو کرد و همین که رسول اکرم (ص) دیه را از بیت المال داد خدیفه دیه را بر مسلمانان تصدق کرد و رسول اکرم (ص) علاقه اش به خدیفه بیشتر شد.

3. عبد الله جبیر فرمانده 50 نفر مسئول حفاظت شکاف کوه احد. همین که دید نیروهای تحت فرماندهی به حرص غنائم منطقه را رها کردند ، خودش استوار ماند تا شهید شد ، زیرا رسول اکرم (ص) فرموده بود : اتقوا الله و اصبروا و إن رأیتمونا یخطفنا الطیر

فلا تبرحوا مکانکم حتی أرسل إلیکم [إعلام الوری ، ص81.] هشتاد و چند زخم بر بدنش بود و چنان مثله شد که خواهرش فقط از طریق انگشتانش او را شناخت.

4. به خارجه بن زید که 13 زخم کاری خورده و زمین افتاده بود ، گفتند : پیامبر (ص) کشته شد. گفت : خدای او زنده است و راهش روشن [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج14 ، ص276]

4. اهمیت ایمان

قزمان منافقی است که در احد شرکت نکرد ، ولی چون سابقه جنگ جوئی داشت و مورد ملامت زنان قرار گرفت که تو ترسو هستی ، تحریک شد و شمشیر برداشته و به احد آمد و مجروح شد. لکن رسول الله (ص) فرمود : هدف او نشان دادن خود بوده است تا بگوید من شجاع هستم ، او اهل دوزخ است. زخم او را ناراحت کرد و بالاخره خودش را کشت و خود کشی کرد.

5. موضع گیری در قبال یهودیان

یهودیان هم پیمان منافقان اعلام آمادگی و کمک برای احد کردند. رسول الله (ص) نپذیرفت و فرمود : برای جنگ با کفر نباید از کفر کمک گرفت.

6. نقش علی علیه السلام

حضرت علی (ع) در احد بیست و شش ساله بود. در جنگ احد پنج نفر هم پیمان شدند که شخص پیامبر (ص) را بکشند ، نتوانستند ، گرچه از طرف همین افراد صورت مبارکش مجروح شد و دندانش شکست. گروه گروه هدف را شخص پیامبر (ص) قرار داده بودند. گروهها پنجاه نفری بودند. حضرت علی (ع) پیاده این گروهها را متفرق کرد و جمله قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : نادی ملک من السماء یوم أحد لا

سیف إلا ذو الفقار و لا فتی إلا علی [إرشاد مفید ، ج1 ، ص87.] در احد آمد و ابن ابی الحدید از استادش نقل می کند که این شعار صحیح است. گرچه در صحاح نیامده است. [شرح ابن ابی الحدید ، ج14 ، ص251]

حضرت علی (ع) با پنجاه زخم که دید ، جان پیامبر را به سلامت برد. عثمان بن عفان از فراریان احد بود. دراحد بیست ودو نفر از مشرکان کشته شدند که دوازده نفر آنها را علی (ع) کشت.

2. مسائل روحی وروانی

1. درلشگر کفر

شایعه دروغین قتل پیامبر (ص) در احد دو اثر داشت :

الف : بسیاری از مسلمانان ترسیدند و فرار کردند.

ب : بسیاری از مشرکان کار را خاتمه یافته دیدند.

دراینجا به مسلمانان گفته می شد که او زنده است تا فرار نکنند.

به مشرکان خبر نمی شد که او زنده است تا مشغول پیدا کردن جسد کشته شدگانشان باشند.

در جنگ احد قریش زنها و دختران را آوردند تا کسی فرار نکند که در این صورت زنان و دختران اسیر مسلمانها شوند و برای آنها ننگ بود.

زنانی را برای تحریک دستور دادند طبل و شعر بنوازند

برای کشتن (محمد (ص) و علی (ع) و حمزه) جایزه مقرر کرده ، و برای بردگان آزادی آنها به عنوان جایزه شان بود.

زنان کفار به رهبری هند همسر ابوسفیان با دف زدن کفار را به یاد کشتگان بدرانداخته و آنها راتحریک می کردند.

2. درلشگر اسلام

حضرت علی (ع) همین که شمشیر می زد و کافری به زمین می افتاد تکبیرمی گفت و همه تکبیر می گفتند.

کفار قریش دوازده پرچم دار را یکی پس از دیگری با دست

شجاع مسلمانان از دست داند و با این عمل در آستانه سقوط قرار گرفتند ، که طمع غنایم صحنه را واژگون کرد.

مخفی نماند که 10 نفر از پرچمداران کفر را فقط حضرت علی (ع) به درک فرستاد.

پیامبر (ص) درباره ارتش قریش که تا پشت مدینه آمده بودند شورای نظامی تشکیل داد ، در نظم صفها بسیار دقت می نمود و برای تحریک می فرمود : کیست حق شمشیر را ادا کند؟

بعد از جنگ که مسلمانان به مدینه برگشتند ، پیامبر (ص) فرمودند : گویا ارتش قریش به مکه برنگشته و باز تصمیم حمله دارند. آنهائی که در جنگ شرکت داشته اند ، آماده باشند (برای کوبیدن شخصیت قاعدین) جمعی آمدند بیرون مدینه و به دستور رسول الله (ص) در چند منطقه آتش روشن کردند که کفار فکر کردند جمعیت زیاد است.

ابودجانه پارچه سرخی را به پیشانی بسته و با تکبر در احد قدم می زد. پیامبر (ص) فرمود : تکبر؛ و این نحوه راه رفتن همه جا بد است؛ مگر در برابر دشمن.

3. اطلاعات

1. ستون پنجم

1. کعب اشرف در مدینه در پناه اسلام زندگی می کرد ، مادرش که یهودی بود و بعد بت پرست شد ، به مکه رفت و قریش را با اشک هائی برای مقتولین جنگ بدر ، و زیبا بودن زنان مدینه تحریک کرد و مقدمات جنگ احد را به راه انداخته و به مدینه بازگشت و داخل دژ خود شد.

جوانان اوس از جاسوسی او باخبر شده و برای قتلش نقشه کشیدند.

دو نفر به صورت ظاهر به لباس مخالف محمد (ص) رفته و شکایتها و بدگوئی ها کردند تا اطمینان کعب را جلب کرده و به

عنوان خرید غله و اظهار بی پولی و اینکه ما اسلحه هایمان راگرو می گذاریم به نزد او راه پیدا کرده و به قتلش رساندند.

2. عباس عموی پیامبر (ص) یک مسلمان واقعی غیر متظاهر به اسلام در میان قریش و کفار همچون یک خبرنگار پیامبر (ص) بود. مثلا تصمیم خطرناک قریش را برای ایجاد جنگ احد برای پیامبر (ص) نوشت و به شخصی از قبیله بنی غفار داد تا سه روزه به دست رسول الله (ص) تحویل گردد.

2. حفاظت اطلاعات

1. کعب بن مالک رسول الله (ص) را سالم (ولی مجروح) در دره مشاهده کرد. از شدت شادی فریاد زد و به مسلمانان مژده سلامتی و دروغ بودن شایعه قتل را داد. که پیامبر اکرم (ص) به او اشاره کردند که حرفی نزند. تا دشمن فکر برگشتن و کشتن مرا نکند.

2. همین که حادثه احد تمام شده و کفار به مکه برگشتند ، پیامبر شخصی را برای تحقیق فرستاد و به او فرمود : اگر آنان سوار شتر بودند و اسبها را یدک می کشیدند هدفشان برگشتن است و اگر بالعکس توطئه و هدفشان هجوم است. او رفت و مطمئن شد که آنها بر گشتند و همین که خواست فریاد بزند پیامبر اکرم (ص) فرمود : فریاد نزن.

3. حباب بن منذر مسئول کسب اطلاعات مخفیانه از نیروهای دشمن و عدد اسبها و زره پوشها و زنان و... بود.

4. تبلیغات

1. شعاراُعْلُ هُبَل اُعْلُ هُبَل

2. ابوطلحه صدای عالی و بلندی داشت که رسول الله (ص) فرمود : صدای رسای او ارزنده تر از چهل مرد جنگی است. ضمنا تیر اندازماهر و محافظ رسول الله (ص) هم بود و هر تیری که پرتاب

می کرد می گفت : جانم فدایت ای رسول.

3. جوانی ایرانی به نام رشید ، هرگاه ضربه ای به کفار می زد می گفت : این ضربه را از من که جوانی فارسی هستم بگیر. پیامبر اکرم (ص) فرمود : چرا نگفتی از من که جوانی از انصارم بگیر؟ او از ضربات بعد جمله را عوض نمود و پیامبر (ص) شاد شد و او را تشویق نمود.

4. ابوسفیان وقتی روحیه آنها را ضعیف دید دستور داد مشرکان شعار بدهندأَعْلُ هُبَل

پیامبر (ص) دستور فرمودند : مسلمانان شعار بدهندالله أعلی و أجلباز آنها گفتند : لنا عزی و لا عزی لکمپیامبر (ص) فرمودند : الله مولانا و لا مولی لکم

آنها گفتند : پیروزی احد در مقابل شکست بدر است ، پیامبر (ص) فرمودند : کشتگان ما در بهشت و از شما در جهنم و همچنین هر شعاری شعار دیگر [خصال صدوق ، ج2 ، ص397.]

یکی از کفار که شاعر بود در بدر اسیر مسلمین شد و رسول اکرم (ص) او را آزاد کرد مشروط بر اینکه بار دیگر علیه مسلمین حرکتی نکند. لکن باز در سال بعد همراه کفار در احد شرکت کرد و بار دیگر اسیر شد ، باز التماس کرد ، لکن پیامبر فرمود : مومن از یک سوراخ دو بار گزیده نمی شود. تو می خواهی به مکه برگردی و بگوئی که من محمد را مسخره کردم.

5. نقش جوانان

1. ابو سعید خدری می گوید : در خندق 13 ساله بودم. پدرم دستم را گرفت. خدمت رسول الله (ص) آورد و گفت : بازوی فرزندم قوی است. برای میدان جنگ بپذیرید. حضرت به خاطر کمبود سن او را نپذیرفت. [

پیامبر و یاران ، ج1 ، ص78]

2. در احد پسران متعددی را که کمتر از 15 سال سن داشتند پیامبر (ص) برگرداند. جز دو نفر. که در تیر اندازی بسیار ماهر بودند. یکی از آن دو کفش بلند پوشید تا بگوید قد من بلند است. و دیگری گفت یا رسول الله! شما که به اواجازه دادید من او را به زمین زده و از او زرنگ ترم.

6. حضور بانوان

1. در احد مردها بیرون و زنها در شهرها و در برجها بودند. یک مسلمان رفاه طلب و ترسو (حسان بن ثابت) نیز به احد نرفت. یک یهودی که شهر را خلوت دید نسبت به زنان مسلمان سوء قصدی داشت. صفیه خواهر حمزه به حسان گفت : به پا خیز و دفاع کن. او گفت : می ترسم. صفیه شمشیر برداشت و گردن آن یهودی متجاوز را زد و از بالای برج نزد یهودیان انداخت.

2. ام ایمن به گروهی از کسانی که از احد فرار کرده و وارد مدینه شداند ، به رویشان خاک پاشیده و گفت : بیائید این دوک را گرفته و بریسید و شمشیرتان رابه من بدهید تا بجنگم و بالاخره ام ایمن همراه گروهی از زنان به احد رفت.

3. نصیبه با دو فرزندش در آخرین لحظات تنهائی رسول الله (ص) با شمشیر از ایشان حمایت کرد ، در حالی که مردها فرار می کردند. بعضی با سپر فرار می کردند که حضرت فرمود : لا اقل سپرت را رها کن .او سپر را رها و پا به فرار گذاشت. ولی نصیبه سپر را برداشت و این شیر زن افرادی را به زمین انداخت که

پیامبر (ص) در همان لحظات لبخند زده و فرمود : این زن از فلان شخص و فلان بهتر است.

4. فاطمه زهرا (س) با اینکه چند روز قبل فرزندش امام حسن (ع) به دنیا آمده بود با شنیدن اخبار احد با همراه چهارده تن از زنان دیگر غذا و آشامیدنی به احد بردند. و دست به گردن پدر انداخت و خون از صورت پدر پاک کرد. و با خاکستر حصیری که سوزاند جلوی خون را گرفت.

5.زنی بود به نام حمنه با گروهی از زنان دیگر برای بستن زخم و آب دادن به سوی احد روانه شدند. حضرت او را دید و تسلیت گفت :حمنه پرسید برای کی؟ فرمود : دایی تو حمزه. این بانو گفت : إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَيهِ رَاجِعُونَباز حضرت تسلیت گفت. پرسید برای کی؟ فرمود : برادرت عبد الله ، بازگفت : انا لله..... باز تسلیت ، پرسید برای کی؟ فرمود : شوهرت مصعب بن عمیر. آهی کشید. رسول الله (ص) فرمود : شوهر درقلب زن مقامی دارد که هیچ کس ندارد.زن گفت : به یاد یتیمی پسرانش افتادم. پیامبر عزیز دعا فرمود که سرپرست شایسته ای نصیبش شود. بار دیگر ازدواج کرد و دعا مستجاب شد. ویک شوهری که نسبت به فرزندان مصعب بسیار مهربان بود پیداشد.

7. اهمیت بهداشت

در احد رسول الله (ص) تشنه می شود. آبی می آوردند ، حضرت از بوی او کراهت دارد و میل نمی فرمایند تا می روند از قناتهای اطراف با مشکی آب می آورند و میل می فرماید و دعا می کند.

8. جایگاه منافقین

امام باقر (ع) ... همین که اصحاب ، مقام شهدای بدر را فهمیدند آرزوی شهادت کردند؛ لکن

در احد فرار کردند که آیه نازل شدوَ لَقَدْ کنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ [آل عمران-143]

عَنِ الْبَاقِرِ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فی قولهوَ لَقَدْ کنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ [آل عمران/143] فإن المؤمنین لما أخبرهم الله بالذی فعل بشهدائهم یوم بدر و منازلهم من الجنه رغبوا فی ذلک فقالوا اللهم أرنا القتال نستشهد فیه فأراهم الله إیاه فی یوم أحد فلم یثبتوا إلا من شاء الله منهم ، فذلک قولهوَ لَقَدْ کنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ [آل عمران-143] [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص119.]

حضرت امیر (ع) در احد 26 ساله بود. جراحاتی فراوان داشت لکن گریان بود که چرا شهید نشد. رسول اکرم (ص) فرمود : در آینده شهید می شوی لکن صبر تو چگونه خواهد بود؟ حضرت امیر (ع) فرمود : مقام شکر است نه صبر. [قصص الأنبیاء جزائری ، ص352.]

چوپانی به نام وهب بن قابوس با گوسفندان از اطراف وارد مدینه شده و می بیند شهر خلوت است و مردم با رسول الله (ص) به احد رفته اند. گوسفندان را رها کرده و به جبهه می رود و در حالی می رسد که مسلمانان پا به فرار می گذارند ، او وارد معرکه شده و مقاومت می کند و از هجوم دشمن به جان رسول الله (ص) حمایت می کند تا شهید می شود. پیامبر اکرم (ص) به بالین او رفته و فرمود : خدا از تو شاد و من نیز از تو خشنودم.

گروهی از فراریان در احد پشیمان شده و دوباره به میدان برگشتند و مردانه می جنگیدند تا شهید شدند.

در احد مسلمانی خورده

حسابهای جاهلیت خود را تصفیه کرد به این صورت که قاتل پدرش را که مسلمان و فعلا در صف پیامبراست به انتقام کشت. حضرت رسول از طریق غیب (وحی) مطلع شد ، حضرت فرمان اعدام قاتل انتقام جو را صادر نمود. آری ، در هدف الهی بعد از گذشت جاهلیت و عفو و توبه و حاضر شدن به دادن خون بهاء مسیر فکری نباید چیز دیگری باشد.

9. جایگاه مجروحین

1. مقام جانبازان

رسول اکرم (ص) فرمود : مجروحان برای مداوا به منزل خود برگردند و مرا مشایعت ننمایند. و روز قیامت مجروحان مبعوث می شوند درحالیکه خون از محل مجروح شده با بوی مشک بیرون می آید و همه مردم صحنه را مشاهده می نمایند. [مغماری ، ج1 ، ص315]

2. نقش مجروحین در جنگ احد

بعد از بازگشت کفار به مکه ، رسول الله (ص) دستور تشکیل یک لشکر فقط از مجروحان برای تعقیب کفار به راه انداخت. و با اینکه خود حضرت نیز مجروح بود همین که حرکت کردند و دشمنان می فهمند ، سرعت خود را بیشتر می نمایند.

10. جایگاه شهداء

1. شهدای احد

1. الغدیر از 72 شهید از اسلام نام می برد.

2. حمزه شهید می شود به دست وحشی و او به خاطر این کارش آزاد می شود. و روز فتح مکه به طائف فرار کرد. ولی بعد مسلمان شد و مورد عفو قرار گرفت. و پس از وفات حضرت رسول خدا (ص) به تلافی سابقه بد خود به جنگ مسیلمه رفت واو را کشت.

جبرئیل نازل شد که حمزه اسد الله و اسد رسوله است.

پیامبر (ص) بر عمو نماز خواند و برای هر یک از سایرشهداء که نماز می خواند برای حمزه

هم می خواند. (هفتاد ودو نماز به او خواند)

صفیه (خواهر حمزه) بالای سر جنازه حاضر شد و گفت : إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَیهِ رَاجِعُونَ. پیامبر (ص) فرمود : او را برگردانید. ولی او قول داد که راضی وصابر است.

3. حنظله (پدرش ابوعامر از مشرکین و درمیان کفار مکه حاضر بود و پدر زنش رهبر منافقان بود) گفت : یا رسول الله ! امشب شب عروسی من است و آشنایان را دعوت به مهمانی کرده ام و فرمان جهاد تو نیز صادر شده است حضرت به اواجازه داد ، او رفت ، مهمانی برگزار شد و عروسی کرد ولی قبل از غسل به جبهه ملحق و شهید شد. و حضرت (ص) فرمود : تُغَسِّلُهُ الْمَلَائِکهُ. جالب اینکه حنظله داماد رهبرمنافقان بود. و از همان یک شب عروسی خداوند به او فرزندی داد به نام عبد الله که رهبر واقعی حره بود که یک سال بعد از عاشورا در مقابل هجوم لشگر یزید به مدینه قرار گرفت. و در آن واقعه اول 8 فرزندش (نوه های حنظله) و بعد خودش شهید شد.

3. اولین شهید احد پدر جابربن عبد الله انصاری است که رسول خدا (ص) قبل از عزیمت به وی نماز گذاشت.

4. سه پسران عمرو بن جموح با هم در بدر شرکت کردند و الان چهار پسرش با هم در احد شرکت کردند. و خود که لنگ بود با التماس از رسول خدا (ص) اجازه گرفت. پیامبر (ص) فرمود : جهاد بر تو واجب نیست.لکن او اصرار داشت. حضرت به پسران او فرمود مانعش نشوید. شاید خداوند شهادت را برای او خواسته است. دعا کرد که خدایا

مرا دیگر به مدینه بر مگردان. جالب اینکه بعد از فرار همه ، او رسول الله را تا لحظه آخر رها نکرد.

5. در دفن شهدای احد ، پیامبر اکرم (ص) فرمود : هر کدام با قرآن آشناترند زودتر دفن شوند. پیامبر اکرم (ص) فرمود : میان دو نفر از شهداء که علاقه و صفای خاصی بوده آنها را در یک قبر بگذارند.

6. فاطمه زهراء (س) هفته ای دو بار سر قبر شهیدان احد و حمزه می رفت و پیامبر اکرم (ص) دستور اکید برای زیارت شهداء دادند.

7. مصعب بن عمیر در احد پرچمدار بود. در احد دست راستش قطع شد. پرچم را به دست چپ داد که دست چپش نیز قطع شد. پرچم را با دو بازو نگهداشت ، بعد با نیزه ای از پا در آمد؛ سپس پرچم را علی (ع) گرفت.

رسول خدا (ص) بالای سر مصعب آمد و آیهمِنَ الْمُومِنِینَ رِجالٌ صَدَقُوا [احزاب/23.] را تلاوت کرد و فرمود : مردم شما به زیارت مصعب بیائید. بر او سلام کنید. به خدائی که جانم در دست اوست هر که بر او سلام کند ، جوابش را می دهد.

مصعب سید و از اشراف بود ولی هنگام شهادت پیراهنش کفاف نداد که هم سر و هم پای او را بپوشاند ، رسول خدا (ص) فرمود : سر را با پیراهن و پاهای او را با گیاه بپوشانید.

2. مظلومیت خانواده شهداء

1. منافقان به منزل شهدای احد رفته و نیش می زدند که ما گفتیم کذا و کذا.

2. رسول اکرم (ص) به قبیله ای رسید که 12 شهید داده و گریان بودند. گفتند : یا رسول الله (ص) در حق بازماندگان دعا

فرمائید.حضرت این دعا را نمودند : اللهم أذهب حزن قلوبهم و آجر مصیبتهم و أَحْسِن الخَلَف علی من خُلِفُوا [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج15 ، ص41.]

3. حرمت شهیدان

بعد از دفن شهداء احد و آمدن زنان و مجروحان به شهر مدینه ، رسول الله (ص) همه را به صف نمودند. (مردان جلو و زنان پشت سر) و دعائی مفصل و دسته جمعی نمودند.

پس از پایان جنگ مسلمانان با صدها زخمی و 70 کشته به نماز ایستادند که بر اثر ضعف زیاد ، پیامبر (ص) نماز ظهر و عصر را نشسته خواند و بعد مشغول کفن و دفن شهداء شدند.

3. پیامها درقرآن

1. سوره آل عمران121

وَ إِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِک تُبَوِّئُ الْمُومِنِینَ [آل عمران/121.]

پیامها

1. روزهای حساس فراموش نشود. (تمام آیاتی که با کلمه «إِذْ» آغاز می شود)

2. در آستانه جنگ باید از خانواده دل کند.وَ إِذْ غَدَوْتَ

3. برنامه ریزی های فنی ، جغرافیایی ، طبیعی باید قبل از عملیات باشد.

4. انتخاب پایگاه نظامی و تشخیص مناطق استراتژیک باید زیر نظر رهبر و فرماندهی باشد.تُبَوِّئُ الْمُومِنِینَ.

جنگ احد در سوره آل عمران دهها آیه را به خود اختصاص داده است که ما به درسهایی از آن اشاره می کنیم :

آیه 121وَ إِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِک تُبَوِّئُ الْمُومِنِینَ مَقاعِدَ لِلْقِتالِ وَ اللّهُ سَمِیعٌ عَلِیمٌ [آل عمران/121.] می فرماید : برنامه ریزی های فنی ، جغرافیایی

و استراتژیک نظامی ، انتخاب پایگاه و مناطق دفاعی به عهده رهبری است.

2. سوره آل عمران122

آیه 122 : إِذْ هَمَّتْ طائِفَتانِ مِنْكمْ أَنْ تَفْشَلا وَ اللّهُ وَلِيهُما وَ عَلَى اللّهِ فَلْيتَوَكلِ الْمُومِنُونَ [آل عمران/122.]

گاهی خود رأیها مثل می شوند :

تَفْشَلا

دلائل شل شدن :

1. چرا به رای ما در سنگرگیری در شهر عمل نشد.

2. چگونه ما حریف دشمن ساز و برگ دار کفار می شویم.

3. چرا پیامبر (ص) یاری رسانی یهودیان را رد کرد.

ولی خداوند همان متزلزلها را حفظ کرد.وَ اللّهُ وَلِیهُما

خداوند در مواقع حساس مومنان را به حال خود رها نمی کند و دست آنان را می گیرد. توکل داروی سستی است.

3. سوره آل عمران123

وَ لَقَدْ نَصَرَکمُ اللّهُ بِبَدْرٍ وَ أَنْتُمْ أَذِلَّهٌ فَاتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [آل عمران/123.]

شما که بارها نصرت خدا را دیده اید ، چرا به فکر سستی می افتید؟

امدادهای الهی سرنوشت جنگ را تعیین می کند ، نه عوامل طبیعی و فنی.

تقوا وسیله دریافت نصرت است : وَ لَقَدْ نَصَرَکمُ اللّهُ بِبَدْرٍ وَ أَنْتُمْ أَذِلَّهٌ فَاتَّقُوا اللّهَ

دستور توکل بی دلیل نیست : وَ عَلَی اللّهِ فَلْیتَوَکلِ الْمُومِنُونَ [آل عمران/122.]

وَ لَقَدْ نَصَرَکمُ اللّهُ بِبَدْرٍ وَ أَنْتُمْ أَذِلَّهٌ فَاتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [آل عمران/123.]

4. سوره آل عمران124

إِذْ تَقُولُ لِلْمُومِنِینَ أَ لَنْ یکفِیکمْ أَنْ یمِدَّکمْ رَبُّکمْ بِثَلاثَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُنْزَلِینَ [آل عمران/124.]

رزمنده نیاز به چند چیز دارد :

1. امید درونی؛ توکل

2. امداد بیرونی؛ نزول فرشته

فرشتگان در خدمت مخلصین هستند.

5. سوره آل عمران125

بَلى إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا وَ يأْتُوكمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هذا يمْدِدْكمْ رَبُّكمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِكهِ مُسَوِّمِينَ [آل عمران/125.]

هرگاه هجوم دشمن بر اهل تقوا زیاد شد ، خداوند امداد خود را زیاد می کند :

يأْتُوكمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هذا يمْدِدْكمْ رَبُّكمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ

هر صبری ارزش ندارد : إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا

امدادهای غیبی اختصاص به زمان پیامبر ندارد : إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا

6.

سوره آل عمران126

وَ ما جَعَلَهُ اللّهُ إِلاّ بُشْری لَکمْ وَ لِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُکمْ بِهِ وَ مَا النَّصْرُ إِلاّ مِنْ عِنْدِ اللّهِ الْعَزِیزِ الْحَکیمِ [آل عمران/126]

رزمنده در جبهه به آرامش و امید نیاز دارد : بُشْری لَکمْ وَ لِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُکمْ بِهِ

تمام مقدمات مادی ، علمی ، روانی و انسانی بدون اراده خدا کاری از پیش نمی برند : وَ مَا النَّصْرُ إِلاّ مِنْ عِنْدِ اللّهِ

قدرت نمایی خداوند همراه با حکمت است : الْعَزِیزِ الْحَکیمِ (لذا با اینکه خدا قدرت دارد ، گاهی مسلمین شکست می خورند؛ چون از مسیر حکیمانه ای که خدا خواسته است ، حرکت نکرده اند.)

7. سوره آل عمران139

وَ لا تَهِنُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ کنْتُمْ مُومِنِینَ [آل عمران/139.]

شکست موضعی در یک جنگ (جنگ احد) نشانه شکست نهایی نیست.

در سایه ایمان می توان بر همه جهان غالب شد : أَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ (آری در دید مادی عامل پیروزی اسلحه و نفرات است ، ولی در دید الهی عامل پیروزی ، ایمان و صبر و تقوایی است که کلید دریافت امدادهای غیبی و اراده الهی است.)

رهبر باید روحیه ها را تقویت کند : أَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ

8. سوره آل عمران140

إِنْ یمْسَسْکمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ وَ تِلْک الْأَیامُ نُداوِلُها بَینَ النّاسِ وَ لِیعْلَمَ اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا وَ یتَّخِذَ مِنْکمْ شُهَداءَ وَ اللّهُ لا یحِبُّ الظّالِمِینَ [آل عمران/140.]

عوامل تقویت روحیه :

1. توجه به تفکر و ایمان و منطق و استدلال خود : وَ أَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ [آل عمران/139.]

2. مشکلات برای همه هست : فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ [آل عمران/140.] (شما نباید از

کفار کمتر باشید)

3. تلخ و شیرینی ها می گذرد : تِلْک الْأَیامُ نُداوِلُها

4. شما تاریخ سازان آینده هستید : وَ یتَّخِذَ مِنْکمْ شُهَداءَ

5. شما محبوب خدا و دشمنان شما منفور خدا هستند : وَ اللّهُ لا یحِبُّ الظّالِمِینَ (پیروزی موقت کفار نشانه محبت خدا نسبت به آنان نیست)

6. همه شما در معرض امتحان هستید : وَ لِیعْلَمَ اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا

9. سوره آل عمران141

وَ لِیمَحِّصَ اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا وَ یمْحَقَ الْکافِرِینَ [آل عمران/141.]

"تمحیص" پاک نمودن از هرگونه عیب و " محق " به معنای کم شدن تدریجی است.

جنگ وسیله شناسایی افراد است. (خداوند در احد نقاط ضعف مسلمانان را به آنان نشان داد.)

شکست های بیداد گر از پیروزی های خواب آوربهتر است.

جنگ برای اهل ایمان سه نتیجه دارد :

الف : یا پیروزی

ب : یا شهادت

ج : یا تجربه

آینده تاریخ محو کفر است ، پس شکست امروز مهم نیست : یمْحَقَ الْکافِرِینَ

10. سوره آل عمران142

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلَوا الْجَنَّةَ وَ لَمّا يعْلَمِ اللّهُ الّذِينَ جاهَدُوا مِنْكمْ وَ يعْلَمَ الصّابِرِينَ [آل عمران/142.]

1. جنگ موته

1. فرمانده جنگ موته کیست ؟

پیامبر (ص) به سپاهی که به فرماندهی جعفر طیار به موته شام اعزام می شدند فرمود : لاتقتلوا ولیدا و لا امرئةً و لا شیخا فانیا و لا منفرا بصومعه و لا عیفا و لاتقربوا نخلاً و لاتقطعوا شجرا و لاتهدموا بناءً... [سروش مقدّس کمره ای ، ص87]

2. موته کجاست؟

منتهی الامال ، باب اول ، فصل ششم ، ذکر وقایع سال هفتم هجری جنگ موته

3. سبب جنگ موته چه بوده است؟

منتهی الامال ، باب اول ، فصل ششم ، ذکر وقایع سال هفتم هجری

جنگ موته

4. تعیین فرمانده ونحوه جایگزینی از جانب پیامبر (ص)

منتهی الامال ، باب اول ، فصل ششم ، ذکر وقایع سال هفتم هجری جنگ موته

5. نحوه پیکار

منتهی الامال ، باب اول ، فصل ششم ، ذکر وقایع سال هفتم هجری جنگ موته

6. فضایل جعفر

منتهی الامال ، باب اول ، فصل ششم ، ذکر وقایع سال هفتم هجری جنگ موته

7. شجاعت جعفر

منتهی الامال ، باب اول ، فصل پنجم ، در باب معجزات ، اواخر این فصل

1. جوان

1. سیمای جوان

1. اهمیت

1. حضرت علی (علیه السلام) دستور می دهد که به فرزندان خود از علوم و معارف اسلامی که آنان را در برابر افکار انحرافی بیمه می کند یاد دهید :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : عَلِّمُوا صِبْيانَكمْ مِنْ عِلْمِنَا مَا ينْفَعُهُمُ اللَّهُ بِهِ لَا تَغْلِبْ عَلَيهِمُ الْمُرْجِئَةُ بِرَأيهَا [وسائل الشيعه ، ج21 ، ص478] .

2. بسیاری از اصحاب پیامبر اکرم (ص) را جوان تشکیل می دادند. و در جبهه پیامبر اکرم ، جوانان بودند :

كنا نغزوا مع النبی (ص) و نحن شباب

3. قرآن به نوجوانان سفارش می کند که باید در مصالح و مفاسد جامعه خود را دخالت بدهد :

یا بُنَی أَقِمِ الصَّلاةَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْکرِ [لقمان/17] .

4. پیامبر اکرم (ص) در دوازده سالگی دارای آن چنان صفاتی است که بزرگان مسیحیت عظمت او را در سفر شام پیش بینی کردند.

5. در اهمیت جوانی همین بس که خداوند در قیامت اولین سوالی که از انسان می کند نعمت جوانی است.

6. امام صادق (علیه السلام) نسبت به جوانانی که دنبال تحصیل و تفقه نیستند تهدیداتی دارد و می فرماید : "اگر آنان

را بیابم ادب می کنم". [میزان الحکمه] ،

7. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : شیئان لا یعرف فضلهما إلا من فقدهما الشباب و العافیه [غرر الحکم ، ص324] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : إِنَّمَا قَلْبُ الْحَدَثِ كَالْأَرْضِ الْخَالِيهِ مَا أُلْقِی فِيهَا مِنْ شَیءٍ قَبِلَتْهُ فَبَادَرْتُک بِالْأَدَبِ قَبْلَ أَنْ يقْسُوَ قَلْبُک [نهج البلاغه ، نامه 31] .

8. فردی از طرف امام صادق (علیه السلام) به بصره اعزام شد جهت تبلیغ ، در موقع بازگشت امام (علیه السلام) از او نتیجه کار را پرسید؟ عرض کرد : خوب نبود. فرمود : "چه کسی پای منبر تو می آمد؟ پیرمردها. اشتباه تو همین است"؛

عَلَيک بِالْأَحْدَاثِ فَإِنَّهُمْ أَسْرَعُ إِلَی كلِّ خَيرٍ [کافی ، ج8 ، ص93] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : بَادِرُوا أَحْدَاثَكمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ تَسْبِقَكمْ إِلَيهِمُ الْمُرْجِئَةُ [تهذیب الأحکام ، ج8 ، ص111] .

2. ویژگی های اخلاقی جوان

1. در آینده نگر :

در این مرحله سه دسته اند :

الف : واقع نگر

ب : بد بین و مایوس

ج : خیال پرداز

2. تجدد طلب

3. نقش پذیر

4. پژوهش گر (تشنه است برای فهمیدن)

مرحوم شهید مطهری فرموده بود : اگر مقامات به من اجازه بدهند من به سینماها می روم و سخنرانی می کنم برای جوانانی که به مسجد و پای منبر نمی آیند ، ولی تشنه فهمیدن هستند.

5. هویت جویی و قهرمان گرایی.

6. علاقه به مسئولیت و مقبولیت .

7. کشش غریزه جنسی.

8. تفریح و سرگرمی.

جواهر لعل نهرو یکی از سیاست مداران ورزیده دنیا می گوید :

چیزی که دنیا را تهدید می کند بیکاری و ایام فراغ جوان است که هرچه زندگی به

سوی ماشینیسم شدن پیش می رود ایام فراغت نیز زیادتر می گردد.

او می گوید : هیچ منطق و مکتبی جز مذهب نمی تواند مسئله فراغت جوان را حل کند.

3. خصائص

1.قلب پاک و آماده :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : إِنَّمَا قَلْبُ الْحَدَثِ كالْأَرْضِ الْخَالِيهِ مَا أُلْقِى فِيهَا مِنْ شَىءٍ قَبِلَتْهُ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

2.احساساتی و بی باک :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الشَّبَابُ شُعْبَهٌ مِنَ الْجُنُونِ [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص377] .

3.کپسول عاطفه :

قال رسول الله (ص) :

اوصیکم بالشبان خیرا فانهم ارق افئده.... [الحدیث ، ج1 ، ص349] .

4. استعدادها

1. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إن قلب الشاب أرق من قلب الشيخ [علل الشرائع ، ج1 ، ص54] .

2.فَطالَ عَلَيهِمُ الأَْمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ [حدید/16] .

3. قرآن به نوجوانان سفارش می کند که با پدر ، خود را در مصالح و مفاسد اجتماع دخالت بدهند :

يا بُنَى أَقِمِ الصَّلاهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْكرِ [لقمان/17] .

4. اسلام برای اشک و مناجات و توبه جوان حساب خاصی باز کرده و پیامبر اکرم فرمود : "بهترین خلق خدا که سبب مباهات فرشتگان می

شوند نوجوانی است که عمر خود را در راه بندگی خدا صرف کرده باشد".

5. امام صادق (علیه السلام) به یکی از یاران خود که برای تبلیغ به بصره عازم شده بود دستور داد تا به سراغ نسل نورفته و با آنان کار کند.

6.عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِی (علیه السلام) أنه دعا بنیه و بنی أخیه فقال : " إنکم صغارَ قوم و یوشک أن تکونوا کبار قوم آخرین

فتعلموا العلم فمن لم يستطع منكم أن يحفظه فليكتبه و ليضعه فی بيته" [منيه المريد ، ص340] .

5. عوامل ناهنجاری

1.ارثی :

قَالَ عُمر : انظر فی أی نصاب تضع ولدک فإن العرق دساس. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحديد ، ج12 ، ص116] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : "أَيهَا النَّاسُ إِياكمْ وَ خَضْرَاءَ الدِّمَنِ" قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا خَضْرَاءُ الدِّمَنِ؟ قَالَ : " الْمَرْأَةُ الْحَسْنَاءُ فِی مَنْبِتِ السَّوْءِ" [كافی ، ج5 ، ص332] .

2.جهل خانواده :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَكرِمُوا أَوْلَادَكمْ وَ أَحْسِنُوا آدَابَهُمْ يغْفَرْ لَكمْ [مكارم الأخلاق ، ص222] .

شخصی فرزندش را خدمت پيامبر اكرم (ص) آورد و آن فرزند كه در دامن حضرت بود لباسش را نجس كرد ، پدرش بسيار عصبانی و به بچه تند شد. حضرت فرمود : " اين كار صحيح نيست ، لباس من با آب پاک می شود ، ولی ذهن آلوده فرزند پاک شدنی نيست".

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : لَا تَرَی الْجَاهِلَ إِلَّا مُفْرِطاً أَوْ مُفَرِّطاً [نهج البلاغه ، حكمت 70] .

3.دگرگونی ارزش ها :

اگر ارزش های كاذب بر جامعه حكومت كند ، شخصيت ها نيز كاذب خواهند بود.

ملاک ارزش هاإِنَّ أَكرَمَكمْ عِنْدَ اللّهِ أَتْقاكمْ [حجرات/13] . است.

افرادی ديده می شوند كه سوار ژيان می شوند ، ولی بر اين ژيان آرم بنز می زنند ، چرا؟

گویند : بهلول روزی با لباس کهنه به مجلس مهمانی رفت. او را اعتنا نکردند؛ برگشت و لباسی فاخر به تن کرد و آمد. همه او را احترام کرده و بالا

نشاندند و غذا آوردند. او هم شروع کرد غذا را در آستین ریختن. گفتند : مگر دیوانه شده ای؟ گفت : شما دیوانه اید ، من همان آدمی هستم که با لباس معمولی آمدم و مرا احترام نکردید ، پس لباس باید غذا بخورد.

در زمان طاغوت تجملات و رقص و هیپی گری ملاک ارزش بودند ، ولی زمان انقلاب ایثار و جهاد و شهادت و...ملاک ارزش شد.

4.عدم درک روحیه جوان :

مادری را گفتند که به علت قبول نشدن فرزندش در کنکور به واسطه فشارهای روحی سقط جنین کرده.

5.عدم معرفی الگوهای شایسته :

لَقَدْ كانَ لَكمْ فِی رَسُولِ اللّهِ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ [احزاب/21] .

6.اعمال خلاف الگوها.

7.تضاد در روش تربیتی بین خانواده ، آموزشگاه ، جامعه.

8.مسائل اقتصادی.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) لِجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِی : يَا جَابِرُ! قِوَامُ الدِّينِ وَ الدُّنْيا بِأَرْبَعَهٍ عَالِمٍ مُسْتَعْمِلٍ عِلْمَهُ وَ جَاهِلٍ لَا يسْتَنْكفُ أَنْ يتَعَلَّمَ وَ جَوَادٍ لَا يبْخَلُ بِمَعْرُوفِهِ وَ فَقِيرٍ لَا يبِيعُ آخِرَتَهُ بِدُنْياهُ فَإِذَا ضَيعَ الْعَالِمُ عِلْمَهُ اسْتَنْكفَ الْجَاهِلُ أَنْ يتَعَلَّمَ وَ إِذَا بَخِلَ الْغَنِی بِمَعْرُوفِهِ بَاعَ الْفَقِيرُ آخِرَتَهُ بِدُنْياهُ [نهج البلاغه ، حکمت 372] .

اقدام در جهت رفع مشکلات مالی پسران و دختران امری است ضروری.

6. جوانان در بهشت

1. قال رسول (ص) : يدخلوا الجنه ، جردا مردا مکحلين ابناء ثلاثين او ثلاث و ثلاثين [ميزان الحکمه ، ج2 ، ص114]

إن أهل الجنه جرد مرد مکحلين [اختصاص مفيد ، ص358] .

2.السَّلَامُ عَلَى الْحَسَنِ وَ الْحُسَينِ سَيدَى شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّهِ مِنَ الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ (زيارت امام حسين (عليه السلام)) [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص56]

.

2. نیازهای جوان

1. ازدواج

1.وَ أَنْكحُوا الأَيامى مِنْكمْ وَ الصّالِحِينَ مِنْ عِبادِكمْ وَ إِمائِكمْ [نور/32] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنْ حَقِّ الْوَلَدِ عَلَى وَالِدِهِ ثَلَاثَهٌ يحَسِّنُ اسْمَهُ وَ يعَلِّمُهُ الْكتَابَهَ وَ يزَوِّجُهُ إِذَا بَلَغَ [مكارم الأخلاق ، ص220] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا مِنْ شَابٍّ تَزَوَّجَ فِى حَدَاثَهِ سِنِّهِ إِلَّا عَجَّ شَيطَانُهُ يا وَيلَهُ عَصَمَ مِنِّى ثُلُثَى دِينِهِ فَلْيتَّقِ اللَّهَ الْعَبْدُ فِى الثُّلُثِ الْبَاقِى [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص190] .

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا شاب تزوج و إياک و الزناء فإنه ينزع الإيمان من قلبک [مكارم الأخلاق ، ص196] .

5. قال النبى (ص) : من بلغ ولده النكاح و عنده ما ينكحه فلم ينكحه ثم احدث حدثا فالاثم عليه [كنز ، ج16 ، ص443] .

6. قال النبى (ص) : مكتوب فى التوراه من بلغت له ابنه اثنتى عشر سنه فلم يزوجها فاصبت اثما فاثم ذلک عليه [كنز ، ج16 ، ص456] .

2. كار وحرفه

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طلب الحلال فريضه على كل مسلم و مسلمه [جامع الأخبار ، ص139] .

2.قَالَ رَجُلٌ يا رَسُولَ اللَّهِ! مَا حَقُّ ابْنِى هَذَا؟ قَالَ (ص) : " تُحَسِّنُ اسْمَهُ وَ أَدَبَهُ وَ تَضَعُهُ مَوْضِعاً حَسَناً" [عده الداعى ، ص86] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِى حَقُّ الْوَلَدِ عَلَى وَالِدِهِ أَنْ يحْسِنَ اسْمَهُ وَ أَدَبَهُ وَ يضَعَهُ مَوْضِعاً صَالِحاً [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص371] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : أولى الأشياء أن يتعلمها الأحداث الأشياء التى إذا صاروا رجالا

احتاجوا إليها [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج20 ، ص333] .

3. ورزش وتفريح

1.أَرْسِلْهُ مَعَنا غَداً يرْتَعْ وَ يلْعَبْ [يوسف/12] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : دَعِ ابْنَک يلْعَبُ سَبْعَ سِنِينَ [كافى ، ج6 ، ص46] .

4. زيبائى

1. حضرت على (عليه السلام) كه دو لباس خريد ، لباس زيباتر را به قنبر غلامش داد و فرمود : "تو جوان هستى."

3. وظائف جوان

1. نصيحت پذيرى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : لِيتَأَسَّ صَغِيرُكمْ بِكبِيرِكمْ وَ لْيرْأَفْ كبِيرُكمْ بِصَغِيرِكمْ [نهج البلاغه ، خطبه 166] .

2. شايستگى

يا أَبَتِ افْعَلْ ما تُومَرُ سَتَجِدُنِى إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّابِرِينَ [صافات/102] .

يا يحْيى خُذِ الْكتابَ بِقُوَّةٍ وَ آتَيناهُ الْحُكمَ صَبِيا [مريم/12] .

3. استفاده از تجربه ها

قَالَ الْكاظِمُ (عليه السلام) : يسْتَحَبُّ غَرَامَهُ الْغُلَامِ فِى صِغَرِهِ لِيكونَ حَلِيماً فِى كبَرِهِ [وسائل الشيعه ، ج21 ، ص479] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَيرُ شَبَابِكمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكهُولِكمْ وَ شَرُّ كهُولِكمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِشَبَابِكمْ [مكارم الأخلاق ، ص118] .

4. حضوردر اجتماع

يا بُنَى أَقِمِ الصَّلاهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْكرِ [لقمان/17] .

قالَوا سَمِعْنا فَتًى يذْكرُهُمْ يقالُ لَهُ إِبْراهِيمُ [انبياء/60] .

5. خود سازى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : من لم يجهد نفسه فى صغره لم ينبل فى كبره [غرر الحكم ، ص443] .

وَ لا تُصَعِّرْ خَدَّک لِلنّاسِ

وَ لا تَمْشِ فِى الأَْرْضِ مَرَحاً إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ كلَّ مُخْتالٍ فَخُورٍ

وَ اقْصِدْ فِى مَشْيک وَ اغْضُضْ مِنْ صَوْتِک إِنَّ أَنْكرَ الأَْصْواتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ [لقمان/19-18] .

6. توبه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ما من شىء

أحب إلى الله من شاب تائب [مشكاه الأنوار ، ص110] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : التوبه حسنه لكنها فى الشباب أحسن [مجموعه ورام ، ج2 ، ص118] .

و عنه ايضا :

ان الله تعالى يحب الشباب التائب. [ميزان الحكمه ، ج5 ، ص8] .

رَبِّ اجْعَلْنِی مُقِیمَ الصَّلاهِ وَ مِنْ ذُرِّیتِی رَبَّنا وَ تَقَبَّلْ دُعاءِ رَبَّنَا اغْفِرْ لِی وَ لِوالِدَی وَ لِلْمُومِنِینَ یوْمَ یقُومُ الْحِسابُ [ابراهیم/41-40] .

7. تقلید

وَ قالُوا رَبَّنا إِنّا أَطَعْنا سادَتَنا وَ کبَراءَنا فَأَضَلُّونَا السَّبِیلاَ [احزاب/67] .

8. احترام به بزرگان

1. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَا تُشَارَّ مَنْ فَوْقَک وَ لَا تَسْخَرْ بِمَنْ هُوَ دُونَک [تحف العقول ، ص303] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ إِجْلَالُ ذِی الشَّیبَهِ الْمُسْلِمِ [کافی ، ج2 ، ص165] .

3. و عنه (ص) : البرکه مع اکابرهم [نهج الفصاحه ، کلمه 1110 ، ص222] .

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَقِّرُوا کبَارَکمْ [أمالی صدوق ، ص93] .

5. قال أنس : جاء شیخ إلی رسول الله (ص) فی حاجه فابطئوا عن الشیخ أن یوسعوا له فقال (ص) : " لیس منا من لم یرحم صغیرنا و لم یوقر کبیرنا" [مجموعه ورام ، ج1 ، ص34] .

9. احترام به والدین

وَ إِنْ جاهَداک عَلی أَنْ تُشْرِک بِی ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ فَلا تُطِعْهُما وَ صاحِبْهُما فِی الدُّنْیا مَعْرُوفاً [لقمان/15] .

1. ثمره تلاش در جوانی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : من لم یجهد نفسه فی صغره لم ینبل فی کبره [غرر الحکم ، ص443]

.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : من لم یتعلم فی الصغر لم یتقدم فی الکبر [غرر الحکم ، ص43] .

قَالَ الْکاظِمُ (علیه السلام) : یسْتَحَبُّ غَرَامَهُ الْغُلَامِ فِی صِغَرِهِ لِیکونَ حَلِیماً فِی کبَرِهِ [وسائل الشیعه ، ج21 ، ص479] .

2. ایفای نقش درنهضت ها

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : یا مَعْشَرَ الْأَحْدَاثِ اتَّقُوا اللَّهَ وَ لَا تَأْتُوا الرُّوسَاءَ وَ غَیرَهُمْ حَتَّی یصِیرُوا أَذْنَاباً [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص83] .

5. رفتار با جوان

1. مسئولیت بزرگ ترها

وَ إِذْ قالَ لُقْمانُ لِابْنِهِ وَ هُوَ یعِظُهُ یا بُنَی لا تُشْرِک بِاللّهِ إِنَّ الشِّرْک لَظُلْمٌ عَظِیمٌ [لقمان/13] .

قال النبی (ص) : الشیخ فی قومه کاالنبی فی امته [محجه البیضاء ، ج1 ، ص170] .

2. احترام به جوان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْوَلَدُ سَیدٌ سَبْعَ سِنِینَ وَ عَبْدٌ سَبْعَ سِنِینَ وَ وَزِیرٌ سَبْعَ سِنِینَ [مکارم الأخلاق ، ص222] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا سَمَّیتُمُ الْوَلَدَ مُحَمَّداً فَأَکرِمُوهُ وَ أَوْسِعُوا لَهُ فِی الْمَجْلِسِ وَ لَا تُقَبِّحُوا لَهُ وَجْهاً [جامع الأخبار ، ص106] .

حضرت ابراهیم (علیه السلام) از فرزند عزیزش اسماعیل درباره فرمان خدا که برای ذبح او آمده بود نظرمی خواهد. و پدر صد ساله با فرزند سیزده ساله مشورت می کند. آری ، نوجوان باید احساس استقلال کند.

قرآن می فرماید : "همینکه کودکان یتیم قدرت داد و ستد پیدا کردند اموال ارثی پدر را به خودشان واگذار کنید. و برای همیشه آنان را وابسته قرار

ندهید".

3. تأثیر متقابل

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) وقروا کباارکم یوقرکم صغارکم [غرر الحکم ، ص482] .

شما به بزرگان احترام

بگذارید تا کودکان به شما احترام بگذارند.

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی لَعَنَ اللَّهُ وَالِدَینِ حَمَلَا وَلَدَهُمَا عَلَی عُقُوقِهِمَا [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص371] .

3.وَ أَمَّا الْجِدارُ فَکانَ لِغُلامَینِ یتِیمَینِ فِی الْمَدِینَهِ وَ کانَ تَحْتَهُ کنْزٌ لَهُما وَ کانَ أَبُوهُما صالِحاً فَأَرادَ رَبُّک أَنْ یبْلُغا أَشُدَّهُما وَ یسْتَخْرِجا کنزَهُما رَحْمَهً مِنْ رَبِّک [کهف/82] .

4. قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : یحفظ الأطفال بأعمال آبائهم [شواهد التنزیل ، ج2 ، ص273] .

5. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إن الله لیصلح بصلاح الرجل المؤمن ولده و ولد ولده [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص337] .

6.وَ أَمَّا الْغُلامُ فَکانَ أَبَواهُ مُومِنَینِ فَخَشِینا أَنْ یرْهِقَهُما طُغْیاناً وَ کفْراً [کهف/80] .

4. تربیت

1. روح نوجوان مانند زمین خالی است ، قابلیت هر نوع کشت و زرع را دارد.

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رَحِمَ اللَّهُ وَلَداً أَعَانَ وَالِدَیهِ عَلَی بِرِّهِ وَ رَحِمَ وَالِداً أَعَانَ وَلَدَهُ عَلَی بِرِّهِ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص378] .

3. قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : وَ أَنْزِلْهُمْ جَمِیعاً مِنْک مَنَازِلَهُمْ کبِیرَهُمْ بِمَنْزِلَهِ الْوَالِدِ وَ صَغِیرَهُمْ بِمَنْزِلَهِ الْوَلَدِ وَ أَوْسَطَهُمْ بِمَنْزِلَهِ الْأَخِ [تحف العقول ، ص271] .

5. توجه به شرایط روز

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لا تقسروا أولادکم علی آدابکم فإنهم مخلوقون لزمان غیر زمانکم [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص267] .

6. مدارا

قال بعضهم : شكوت إلى أبى الحسن موسى (عليه السلام) ابنا لى. فقال (عليه السلام) : " لا تضربه و اهجره و لا تطل" [عده الداعى ، ص89

] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : إذا عاتبت الحدث فاترک له موضعا من ذنبه لئلا یحمله الإخراج علی المکابره (عناد و لج) [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص333] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الإفراط فی الملامه یشب نار اللجاجه [غرر الحکم ، ص223] .

7. آموزش وپرورش

1. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : الْغُلَامُ یلْعَبُ سَبْعَ سِنِینَ وَ یتَعَلَّمُ الْکتَابَ سَبْعَ سِنِینَ وَ یتَعَلَّمُ الْحَلَالَ وَ الْحَرَامَ سَبْعَ سِنِینَ [کافی ، ج6 ، ص47] .

2.کان زین العابدین (علیه السلام) :

اذا نظر الی الشباب اذین یطلبون العلم ادناهم الیه و قال مرحبا بکم انتم ودائع العلمو یوشک اذا انتم صغار قوم ان تکونوا کبار اخرین [الحدیث ، ج3 ، ص3] ،

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من تعلم فی شبابه کان بمنزله الوشم فی الحجر و من تعلم و هو کبیر کان بمنزله الکتاب علی وجه الماء [النوادر راوندی ، ص18] .

4. امام زین العابدین (علیه السلام) :

یا معشر الفتیان حصنوا اعراضکم بالادب و دینکم بالعلم.

5. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : علیکم بالعلم و الأدب فإن العالم یکرم و إن لم ینتسب و یکرم و إن کان فقیرا و یکرم و إن کان حدثا [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص332] .

6. قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : لو أتیت بشاب من شباب الشیعه لا یتفقه لأدبته [المحاسن ، ج1 ، ص228] .

7. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنْ حَقِّ الْوَلَدِ عَلَی وَالِدِهِ ثَلَاثَهٌ یحَسِّنُ اسْمَهُ وَ یعَلِّمُهُ الْکتَابَهَ وَ یزَوِّجُهُ إِذَا

بَلَغَ [مکارم الأخلاق ، ص220] .

1. جهاد

1. جهاد درقرآن

وَ قاتِلُوا فی سَبیلِ اللّهِ الَّذینَ یقاتِلُونَکمْ وَ لا تَعْتَدُوا إِنَّ اللّهَ لا یحِبُّ الْمُعْتَدینَ [بقره/190] .

فَإِنْ قاتَلُوکمْ فَاقْتُلُوهُم [بقره/191] .

فَمَنِ اعْتَدی عَلَیکمْ فَاعْتَدُوا عَلَیهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدی عَلَیکمْ [بقره/194] .

کتِبَ عَلَیکمُ الْقِتالُ وَ هُوَ کرْهٌ لَکمْ وَ عَسی أَنْ تَکرَهُوا شَیئاً وَ هُوَ خَیرٌ لَکمْ وَ عَسی أَنْ تُحِبُّوا شَیئاً وَ هُوَ شَرٌّ لَکم [بقره/216] .

إِنْ یمْسَسْکمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ [آل عمران/140] .

وَ کأَینْ مِنْ نَبِی قاتَلَ مَعَهُ رِبِّیونَ کثیرٌ فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فی سَبیلِ اللّهِ وَ ما ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَکانُوا وَ اللّهُ یحِبُّ الصّابِرین [آل عمران/146] .

وَ لا تَحْسَبَنَّ الَّذینَ قُتِلُوا فی سَبیلِ اللّهِ أَمْواتاً بَلْ أَحْیاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ یرْزَقُون [آل عمران/169] .

فَضَّلَ اللّهُ الْمُجاهِدینَ عَلَی الْقاعِدینَ أَجْراً عَظیماً [نساء/95] .

الَّذینَ اسْتَجابُوا لِلّهِ وَ الرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ ما أَصابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذینَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَ اتَّقَوْا أَجْرٌ عَظیم [آل عمران/172] .

الَّذینَ قالَ لَهُمُ النّاسُ إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَکمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إیماناً وَ قالُوا حَسْبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَکیل [آل عمران/173] .

فَلْیقاتِلْ فی سَبیلِ اللّهِ الَّذینَ یشْرُونَ الْحَیاةَ الدُّنْیا بِالْآخِرَهِ وَ مَنْ یقاتِلْ فی سَبیلِ اللّهِ فَیقْتَلْ أَوْ یغْلِبْ فَسَوْفَ نُوتیهِ أَجْراً عَظیماً [نساء/74] .

الَّذینَ آمَنُوا یقاتِلُونَ فی سَبیلِ اللّهِ وَ الَّذینَ کفَرُوا یقاتِلُونَ فی سَبیلِ الطّاغُوتِ فَقاتِلُوا أَوْلِیاءَ الشَّیطانِ إِنَّ کیدَ الشَّیطانِ کانَ ضَعیفاً [نساء/76]

يا أيهَا الّذينَ آمَنُوا ما لَكمْ إِذا قيلَ

لَکمُ انْفِرُوا فی سَبیلِ اللّهِ اثّاقَلْتُمْ إِلَی الْأَرْضِ أَ رَضیتُمْ بِالْحَیاهِ الدُّنْیا مِنَ الْآخِرَه [توبه/38] .

إِنَّ اللّهَ اشْتَری مِنَ الْمُومِنینَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ [توبه/111] .

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا قاتِلُوا الَّذینَ یلُونَکمْ مِنَ الْکفّارِ وَ لْیجِدُوا فیکمْ غِلْظَهً [توبه/123] .

إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الَّذینَ یقاتِلُونَ فی سَبیلِهِ صَفًّا کأَنَّهُمْ بُنْیانٌ مَرْصُوصٌ [صف/4] .

فَضَّلَ اللّهُ الْمُجاهِدینَ عَلَی الْقاعِدینَ أَجْراً عَظیماً [نساء/95] .

یا أَیهَا النَّبِی جاهِدِ الْکفّارَ وَ الْمُنافِقینَ وَ اغْلُظْ عَلَیهِمْ [تحریم/9] .

فَلا تَهِنُوا وَ تَدْعُوا إِلَی السَّلْمِ وَ أَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ وَ اللّهُ مَعَکمْ وَ لَنْ یتِرَکمْ أَعْمالَکمْ [محمد/35] .

2. جهاد ، عامل حرکت

الفاظی که در فرهنگ دینی است مانند واژه های مذهب ، هجرت ، مسلک ، شریعت ، سبیل الله ، صراط ، امّت ، در همه یک نوع حرکت و جنبش توأم با توجه و آگاهی موجود است.

اسلام طرفدار :

ترقّی است (گرچه با زحمت) نه رفاه و راحتی.

خوبی است (گرچه با زحمت) ، نه خوشی.

رفتن است (گرچه با زحمت) ، نه ماندن.

مردم سازی است (گرچه با زحمت) ، نه مردم داری.

بنابراین جهاد زیربنای هر گونه ترقّی و حرکت و... است.

3. هدف وآثار جهاد

الف) ترساندن دشمنان خداوند و دشمنان مسلمان ها :

وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِباطِ الْخَيلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ وَ عَدُوَّكم [انفال/60] .

ب) حفظ مراکز عبادی و مساجد الهی :

وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوامِعُ وَ بِيعٌ وَ صَلَواتٌ وَ مَساجِدُ يذْكرُ فيهَا اسْمُ اللّه [حج/40] .

ج) از بین رفتن فساد در زمین :

وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَ لكنَّ اللّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعالَمين [بقره/251] .

د) خواری و رسوایی دشمنان :

قاتِلُوهُمْ يعَذِّبْهُمُ اللّهُ بِأَيديكمْ وَ يخْزِهِمْ وَ ينْصُرْكمْ عَلَيهِمْ وَ يشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُومِنين [توبه/114] .

ه) از بین بردن شرک و بت پرستی و حاکمیت دین الهی :

وَ قاتِلُوهُمْ حَتّى لا تَكونَ فِتْنَةٌ وَ يكونَ الدِّينُ كلُّهُ لِلّه [انفال/39] .

4. ویژگی مجاهد

التّائِبُونَ الْعابِدُونَ الْحامِدُونَ السّائِحُونَ الرّاكعُونَ السّاجِدُونَ الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النّاهُونَ عَنِ الْمُنْكرِ وَ الْحافِظُونَ لِحُدُودِ اللّهِ وَ بَشِّرِ الْمُومِنينَ [توبه/112] .

آثار جهاد

هنگام جهاد

آداب جهاد

آموزش جهاد

غنائم

اُسراء

اراضی

صلح و متارکه

امان و ذمّه

جزیه

معاهده

مرابطه

سفارت

إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الَّذینَ یقاتِلُونَ فی سَبیلِهِ صَفًّا کأَنَّهُمْ بُنْیانٌ مَرْصُوص [صف/4] .

الف) صبر و استقامت

ب) به یاد خداوند بودن

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا إِذا لَقیتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَ اذْکرُوا اللّهَ کثیراً لَعَلَّکمْ تُفْلِحُون [انفال/45] .

ج) عدم تعدّی و تجاوز از حدّ لازم :

وَ قاتِلُوا فی سَبیلِ اللّهِ الَّذینَ یقاتِلُونَکمْ وَ لا تَعْتَدُوا إِنَّ اللّهَ لا یحِبُّ الْمُعْتَدین [بقره/190] .

د) مبارزه با پیشوایان کفر :

فَقاتِلُوا أَئِمَّةَ الْکفْرِ إِنَّهُمْ لا أَیمانَ لَهُم [توبه/12] .

5. جایگاه غنیمت در جهاد

وَ قاتِلَوا فی سَبیلِ اللّهِ الّذینَ یقاتِلَونَکمْ وَ لا تَعْتَدُوا إِنَّ اللّهَ لا یحِبُّ الْمُعْتَدینَ [بقره/190] .

فَإِنْ قاتَلُوکمْ فَاقْتُلُوهُم [بقره/191] .

فَمَنِ اعْتَدی عَلَیکمْ فَاعْتَدُوا عَلَیهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدی عَلَیکمْ [بقره/194] .

کتِبَ عَلَیکمُ الْقِتالُ وَ هُوَ کرْهٌ لَکمْ وَ عَسی أَنْ تَکرَهُوا شَیئاً وَ هُوَ خَیرٌ لَکمْ وَ عَسی أَنْ تُحِبُّوا شَیئاً وَ هُوَ شَرٌّ لَکم [بقره/216] .

إِنْ یمْسَسْکمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ [آل عمران/140] .

وَ کأَینْ مِنْ نَبِی قاتَلَ مَعَهُ رِبِّیونَ کثیرٌ فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فی سَبیلِ اللّهِ وَ ما ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَکانُوا وَ اللّهُ یحِبُّ الصّابِرین [آل عمران/146] .

وَ لا تَحْسَبَنَّ الَّذینَ قُتِلُوا فی سَبیلِ اللّهِ أَمْواتاً بَلْ أَحْیاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ یرْزَقُون [آل عمران/169] .

فَضَّلَ اللّهُ الْمُجاهِدینَ عَلَی الْقاعِدینَ أَجْراً عَظیماً [نساء/95] .

الَّذینَ

اِسْتَجابُوا لِلّهِ وَ الرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ ما أَصابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَ اتَّقَوْا أَجْرٌ عَظيم [آل عمران/172] .

الَّذينَ قالَ لَهُمُ النّاسُ إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إيماناً وَ قالُوا حَسْبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَكيل [آل عمران/173] .

فَلْيقاتِلْ فى سَبيلِ اللّهِ الَّذينَ يشْرُونَ الْحَياةَ الدُّنْيا بِالْآخِرَهِ وَ مَنْ يقاتِلْ فى سَبيلِ اللّهِ فَيقْتَلْ أَوْ يغْلِبْ فَسَوْفَ نُوتيهِ أَجْراً عَظيماً [نساء/74] .

الَّذينَ آمَنُوا يقاتِلُونَ فى سَبيلِ اللّهِ وَ الَّذينَ كفَرُوا يقاتِلُونَ فى سَبيلِ الطّاغُوتِ فَقاتِلُوا أَوْلِياءَ الشَّيطانِ إِنَّ كيدَ الشَّيطانِ كانَ ضَعيفاً [نساء/76] .

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا ما لَكمْ إِذا قيلَ لَكمُ انْفِرُوا فى سَبيلِ اللّهِ اثّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَ رَضيتُمْ بِالْحَياهِ الدُّنْيا مِنَ الآخِرَه [توبه/38] .

إِنَّ اللّهَ اشْتَرى مِنَ الْمُومِنينَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ [توبه/111] .

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا قاتِلُوا الَّذينَ يلُونَكمْ مِنَ الْكفّارِ وَ لْيجِدُوا فيكمْ غِلْظَهً [توبه/123] .

إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الَّذينَ يقاتِلُونَ فى سَبيلِهِ صَفًّا كأَنَّهُمْ بُنْيانٌ مَرْصُوصٌ [صف/4] .

فَضَّلَ اللّهُ الْمُجاهِدينَ عَلَى الْقاعِدينَ أَجْراً عَظيماً [نساء/95] .

يا أَيهَا النَّبِى جاهِدِ الْكفّارَ وَ الْمُنافِقينَ وَ اغْلُظْ عَلَيهِمْ [تحريم/9] .

فَلا تَهِنُوا وَ تَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ وَ أَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ وَ اللّهُ مَعَكمْ وَ لَنْ يتِرَكمْ أَعْمالَكمْ [محمد/35] .

6. جنگ تحمیلی ایران نمودار یک جهاد اسلامی

امروز پس از گذشت سیزده سال از پایان جنگ تحمیلی باید نگاه تازه به سر برهه مهم از این نبرد طولانی قرن بیستم انداخت. "آغاز جنگ" ، "تداوم جنگ پس از فتح خرّمشهر" و "پایان جنگ".

به دلیل قرار

داشتن در سالگرد قبول آتش بس از سوی جمهوری اسلامی ایران نگاهی اجمالی خواهیم داشت به مقطع پایانی این رویداد تاریخی. همه این مکتوب را تقدیم می کنم به شهدای "عملیات الغدیر"، آنان که یک بار دیگر پس از روزهای آغازین انقلاب اسلامی و جنگ ، ثابت کردند ، "خون بر شمشیر پیروز است" تنها یک شعار نیست.

اوّلین مداخله جدّی قدرت های جهانی

شورای امنیت سازمان ملل متّحد ، در طول جنگ هشت ساله ایران و عراق ، صرف نظر از قطعنامه 598 ، شش بار اقدام به تصویب قطعنامه در رابطه با این بحران مهم خاورمیانه نمود که عناوین این مصوبه ها عبارتند از : 479 ، 514 ، 522 ، 540 ، 582 و 588. هیچ کدام از این قطعنامه ها به دلیل جانبدارانه و ناعادلانه بودن آشکار آنها به تأیید جمهوری اسلامی ایران نرسید. رد قطعنامه های شورای امنیت توسط جمهوری اسلامی ایران به دلیل یک طرف بودن اکثر مفاد آنها ، ناتوانی شورای امنیت سازمان ملل را درحل مشکل این منازعه بیش از پیش به نمایش گذاشت. این مسأله موجب شد تا شورای امنیت در مواجهه با آخرین موضع ایران مبنی بر رد قاطع قطعنامه 588 به این نتیجه برسد که تا زمان ملحوظ نمودن برخی نظرات ایران ، از صدور هر گونه قطعنامه دیگری خودداری ورزد. این نتیجه در کنار دو مسأله اساسی دیگر باعث شد تا شورای امنیت اقدام به تصویب قطعنامه ای نماید که در آن تا حدودی نظرات ایران ، به ویژه در زمینه تعیین متجاوز ، منعکس شده باشد. این دو مسأله به ترتیب عبارت بودند از :

1) پیروزی های بزرگ و استراتژیک ایران درجبهه های

جنگ به ویژه در دو عملیات والفجر 8 و کربلای 5.

2) به توافق رسیدن آمریکا و شوروی در مورد حل چند منازعه منطقه ای از جمله جنگ ایران و عراق.

عملیات والفجر 8 که فتح بندر استراتژیک "فاو" را به دنبال داشت به حامیان غربی و منطقه ای عراق فهماند ، ارتش عراق حتی به صورت بازدارنده هم قابل اعتماد نیست. علی الخصوص که این عملیات برخلاف غالب موارد قبلی ، هم برای عراق و هم برای غرب غیرقابل پیش بینی و غافلگیرکننده بود. نطفه تصمیم نهایی قدرت های جهانی برای پایان دادن به این جنگ و جلوگیری از پیروزی نهایی ایران ، همزمان با عملیات والفجر 8 بسته شد. و در نهایت (عملیات کربلای 5) هشداری جدی بود ، که توانایی ایران برای پیروزی نظامی توسط جمهوری اسلامی عواقب بسیار وخیمی را برای منافع غرب ، علی الخصوص آمریکا در منطقه خاورمیانه داشت.

با به قدرت رسیدن میخائیل گرورباچف در شوروی که شخصی روشنفکر مآب و دارای تمایلات آشکار به غرب بود ، آمریکا موقعیت را برای توافق با این رقیب سرسخت در مورد پایان جنگ به ضرر ایران یا حداقل بدون پیروزی برای طرفین آن مناسب دید و به این ترتیب از اسفندماه سال 1365 همزمان با موفقیت های ایران در عملیات کربلای 5 گروه کاری ویژه ای مرکب از اعضای دائم شورای امنیت (آمریکا ، شوروی ، چین ، فرانسه و انگلیس) به منظور بحث و تبادل نظر پیرامون بررسی راه های پایان جنگ ایران و عراق تشکیل شد. نتیجه کار این گروه که جلسات کار خود را به صورت محرمانه برگزار می کردند تحت عنوان قطعنامه 598 منتشر شد و در

تاریخ 29/4/1366 (20 ژوئیه 1987) به اتفاق آرا به تصویب شورای امنیت رسید. این قطعنامه عملاً اولین مداخله جدی و قابل تأمل شورای امنیت در باب جنگ ایران و عراق بود.

ایران رو در روی آمریکا

قطعنامه 598 تنها یک روز پیش از اولین اقدام آمریکا در حفاظت از نفت کش های کویتی در 30 تیر 1366 تصویب شد. این عمل آمریکا که به "اسکورت نفت کش ها" معروف شد هیچ معنایی جز افزایش فشار به ایران به منظور پذیرفتن قطعنامه 598 نداشت. آمریکا به بهانه حفاظت از نفت کش های کویتی ، مجهّزترین ناوگان نظامی خود را عازم خلیج فارس کرد تا هم نمایش قدرتی مؤثر درمنطقه را داشته و هم برای اقدامات احتمالی به نفع عراق در منطقه گوش به زنگ باشد. اولین عملیات اسکورت برای نفت کش های کویتی "گس پرنس" و "بریجتون" انجام شد. اما برخورد نفت کش غول پیکر "بریجتون" با مین که خسارات سنگینی را به بار آورد حیثیت آمریکا را به شدت لکه دار کرد. ایران بدون پذیرش مسئولیت این واقعه از آن ابراز خرسندی کرد و آمریکا را به خاطر توخالی بودن وعده هایش به سخره گرفت. حدود یک هفته بعد ، در تاریخ 9 مرداد 1366 ، زائران ایرانی خانه خدا که در حال برگزاری تظاهرات سالانه برائت از مشرکین بودند در شهر مکه توسط عوامل امنیتی رژیم سعودی مورد حمله قرار گرفتند که طی آن چهارصد حاجی به شهادت رسیدند. این اتفاق که با حمایت آشکار و صریح اکثر کشورهای منطقه (به جز لیبی و سوریه) مواجه شد و سکوت کامل مجامع بین المللی و حتی پشتیبانی رسمی آمریکا را در پی داشت اولاً باب منازعه مستقیم و بی باکانه کشورهای

حاشیه خلیج فارس را با ایران باز کرد و ثانیا نشان داد که آمریکا در مواجهه با تهدید منافع خود در منطقه خلیج فارس ، بدون ملاحظه پایگاهای عقیدتی انقلاب اسلامی را در هر کجای جهان هدف خواهد گرفت. ضمن این که غوغای خبری ناشی از این فاجعه بی سابقه ، اخبار مربوط به شکست طرح اسکورت نفت کش ها را تحت تأثیر قرار داد و این بیش از سایر مسایل به نفع آمریکا تمام شد. پس از وقوع فاجعه خونبار مکه ، منطقه خلیج فارس شاهد یک دور حملات نظامی علیه منافع ایران بود. این حملات که در مراحل مختلفی شکل گرفت ، در مقاطع حسّاسی به وقوع پیوست. در ابتدا ، عراق حملات هوایی خود علیه ایران را با حمله به تأسیسات نفتی و کشتی های تجاری و نفت کش ها آغاز کرد. همچنین نیروی هوایی عراق شش شهر ایران را مورد حمله سنگین قرار داد ، ایران با توجه به موقعیت جدید و احتمال افزایش فشارهای عراق با حمایت آمریکا و کشورهای منطقه ، پیش از این اعلام کرده بود که بمباران های عراق را از طریق حمله علیه حامیان این کشور تلافی خواهد کرد. به این دلیل ، متعاقب از سرگیری تهاجمات هوایی عراق ، مقابله به مثل ایران محتمل به نظر می رسید. در چنین وضعیتی ، برای اولین بار یک کشتی آمریکایی با پرچم پاناما در آب های دریای عمان با مین برخورد کرد.خبرگزاری ها به هنگام مخابره خبر به این مسأله اشاره کردند که برخورد این نفت کش با مین به فاصله سه روز پیش از مانور دریایی ایران (موسوم به مانور شهادت در خلیج فارس) در آب های منقطه

و تمرین عملیات مین گذاری توسط قایق های سپاه پاسداران انقلاب اسلامی صورت گرفته است. در همین چارچوب ، پس از اصابت کشتی پانامایی با مین و کشف مین های جدید در دریای عمان ، سخنگوی پنتاگون برای نخستین بار علنا و رسما ایران را مقصّر قلمداد کرد. واکنش رسمی آمریکایی ها نشان دهنده تلاش جدید آنها برای گسترش حضورش در منطقه ، با وارد ساختن فشار بر کشورهای اروپایی جهت ارسال ناوهای مین روب به خلیج فارس و همچنین فراهم سازی مقدّمات اقدام نظامی علیه ایران بود.

با این حال آمریکایی ها برای رها شدن از اتّهام مداخله در جنگ به سود عراق و با نگرانی نسبت به ازسرگیری حملات هوایی عراق علیه تأسیسات اقتصادی و نفتی ایران و مقابله به مثل این کشور ، از طریق کویت و عربستان از عراق درخواست کردند تا زمان صدور قطعنامه ای از طرف شورای امنیت در مورد مجازات ایران ، حملات خود را متوقف کند. عراق علی رغم بی میلی نسبت به این امر تحت فشارهای پیگیر آمریکا و کشورهای منطقه چند هفته ای از تهاجمات هوایی خود دست کشید. در آن مقطع زمانی معادله حاکم بر جنگ بدین شکل بود که عراق لازمه پایان دادن به آن را گسترش حملات به منابع نفتی و نفت کش ها و کشتی های تجاری ایران می دانست و چنین ارزیابی می کرد که طی این حملات ، علاوه بر تخریب مؤثر اقتصاد ایران و در نتیجه تضعیف پشتوانه مالی جبهه ای این کشور ، بر اثر اقدامات تلافی جویانه ایران ، آمریکا هم به حمایت ازکشورهای منطقه با ایران درگیر می شود و این امر نهایتا به سود عراق خواهد بود. بر همین اساس ، توقف حملات هوایی عراق

، 45 روز بیشتر طول نکشید و زمانی که عراق باعملیات های پارتیزانی موفق ایران و بی نتیجه بودن تلاش های آمریکا مواجه شد حملات خود را با بمباران نفت کش الوند که مشغول بارگیری نفت خام در جزیره سیری بود ، از سرگرفت. آمریکایی ها که از متقاعد ساختن ایران ناامید شده بودند و توانایی جلوگیری از تجاوز هوایی عراق را هم نداشتند ، به ناچار بخشی از فشار خود علیه ایران را با نشان دادن چراغ سبز به عراق اعمال کردند و امیدوار بودند ایران با رها ساختن خواسته های خود ، طرح و ابتکار عمل سازمان ملل برای پایان بخشیدن به جنگ را بپذیرد. در همین موقعیت بود که عراق حملات خود را از سرگرفت. 48 ساعت پس از شروع دور جدید تهاجم عراق ، یک کشتی باربری با پرچم کویت توسط یک قایق تندرو مورد حمله قرار گرفت. متقابلاً عراق درادامه حملات خود دو نفت کش و یک یدک کش متعلق به ایران را مورد حمله قرار داد. سرانجام در تاریخ 13/6/1366 اصابت یک فروند موشک به جنوب کویت منجر به استمداد کویت از سازمان ملل شد. حمله موشکی به ساحل کویت در پاسخ به تهاجمات هوایی عراق ، بحران منطقه خلیج فارس را وارد مرحله جدیدی کرد. این حادثه نشان داد که حضور نظامی آمریکا نه تنها کمکی به حل بحران نکرده ، بلکه منجر به گسترش آن نیز شده است. ضمن این که صحّت تحلیل های موجود ، یعنی تأثیر بازدارندگی حضور نیروهای آمریکا درمنطقه را در برابر ایران مخدوش کرد.آمریکا در این وضعیت جدید به دنبال کسب ابتکار عمل در جنگ بود و چاره ای جز زدن ضربه

مستقیم به ایران برای بازیابی آبروی ازدست رفته اش نمی دید. در تاریخ 30 شهریور 1366 دو فروند هلی کوپتر آمریکایی ، کشتی "ایران اجر" متعلّق به نیروی دریایی ارتش را به اتّهام مین گذاری ، بدون هیچ گونه هشدار قبلی مورد حمله قرار دادند که در این حادثه چهار ملوان این کشتی شهید ، چهار تن مجروح و همچنین ده ملوان به اسارت آمریکایی ها درآمدند. آمریکا با افتخار و سر و صدای فراوان اخبار این عملیات را به سراسر جهان مخابره کرد.

عملیات آمریکا علیه کشتی ایران یک شب قبل ازسخنرانی رییس جمهور وقت ایران در مجمع عمومی سازمان ملل انجام گرفت و این خود دلیلی منطقی است مبنی بر این که چنین عملیاتی با طراحی قبلی انجام گرفته است و خود آمریکایی ها نیز بعدها به این امر اعتراف کردند. "واینبرگر" وزیر دفاع آمریکا ، با حضور در خلیج فارس در هنگام غرق کشتی ایران اجر با صراحت ابراز داشت : "وقتش رسیده ، ریشه ملت ایران باید خشکیده شود."

در پاسخ به این اتّهام آمریکا ، بسیجیان نیروی دریایی سپاه در 13 مهر 1366 ، درصدد انجام عملیات "خفجی" روی چاه های نفتی عربستان در خلیج فارس برآمدند که بنا بر دلایلی میسر نشد. روز بعد یک تانکر عربستان سعودی به نام "رد الکبری" که حامل مواد شیمیایی بود در نزدیکی سواحل امارات متحده عربی مورد حمله قرار گرفت و خسارات عمده ای دید. پس از آن در 17 مهرماه ، هلی کوپترهای آمریکایی به قایق های تندرو ایرانی که در آب های کشور مشغول گشت زنی بودند حمله کردند که بر اثر این حمله ، دو قایق ایران غرق شد و سه نفر از پاسداران انقلاب به

شهادت رسیدند. همچنین بر اثر عملیات تدافعی قایق های ایرانی ، یک هلی کوپتر توپدار آمریکایی منهدم شد. یک هفته بعد نفت کش آمریکایی "سانگاری" که در سواحل کویت لنگر انداخته بود مورد اصابت یک فروند موشک قرار گرفت و 18 نفر از خدمه آن زخمی شدند. فردای آن روز هم نفت کش کویتی "سی ایل سیتی" که تحت اسکورت ناوهای آمریکایی بود و پرچم آمریکا را حمل می کرد هدف موشک قرار گرفت و در نتیجه سه خدمه آن زخمی و نفت کش آسیب جدی دید. کاخ سفید در پی حمله موشکی ایران به این دو کشتی ، در 24 مهرماه اعلام کرد که راه های پاسخ گویی به ایران را بررسی می کند. در روز 27/7/1366 چهار ناوشکن آمریکایی به سکوهای نفتی ایران به نامهای "رشادت" و "رسالت" حمله کردند و این دو سکو را با شلیک هزار گلوله توپ منهدم نمودند. در پاسخ به این اقدام آمریکا ، سه روز بعد اسکله بندر الاحمدی کویت مورد اصابت یک فروند موشک قرار گرفت. این حملات نظامی در خلیج فارس که شاهرگ حیاتی نفت جهان به شمار می رفت تأثیر بسیار بدی در بازار بورس سهام به وجود آورد و چنان رکودی را در این بازار ایجاد کرد که آمریکایی ها به آن "بحران دوشنبه سیاه" لقب دادند. وحشت ایالات متحده از ادامه این بحران اقتصادی که حیات آمریکا را به طور جدی مورد تهدید قرار داده بود باعث شدآمریکا سیاست جدیدی را مبنی بر عدم اقدام نظامی برای حمایت از کویت اعلام نماید. تنها ماندن کویت در بحران اخیر و همچنین ارسال پیام ایران مبنی برخودداری از تداوم حملات در صورت حفظ بی طرفی کویت و همچنین

اعلام تلویحی کویت مبنی بر عدم تمایل برای مواجهه با ایران باعث شد درگیری میان ایران و آمریکا به طور موقت پایان یابد.

بستن سنگ ها ، باز کردن سگ ها

در این مرحله آمریکایی ها علی رغم اقدام نظامی علیه ایران ، نه تنها نتوانستند ایران را از اقدام تلافی جویانه بازدارند ، بلکه به هیچ گونه موفقیتی نیز برای پایان بخشیدن به جنگ دست نیافتند. ضمن این که برخلاف خواسته آمریکا ، این ایران بود که آخرین اقدام را انجام داد. در مرحله بعد آمریکا تلاش های گسترده ای را برای تصویب قطعنامه ای در جهت تحریم تجاری ایران به انجام رساند که به دلیل مخالفت شوروی به نتیجه ای نرسید و فعالیت های دیگر این کشور برای تحریم اقتصادی همه جانبه ایران از جانب اروپا نیز بی نتیجه ماند و تنها تحریم تسلیحاتی ایران بر اثر فشارهای مستمرآمریکا تشدید شد. با توقف نبرد خلیج فارس ، توجه سپاه یک بار دیگر به جبهه های زمینی معطوف شد و با انجام عملیات نصر 8 در شمال سلیمانیه عراق ، جنگ در زمین مجددا رونق گرفت. در برابر این عملکرد ایران ، غرب رویکرد دیگری را در پیش گرفت و آن مسلح کردن ارتش عراق و تقویت ماشین جنگی این کشور بود که با توجّه به برتری ایران در صحنه نبرد ، موازنه تسلیحات استراتژیک به سوی عراق سرازیر شد. انواع جنگنده های آخرین سیستم ، موشک های دوربرد و میان برد ، انبوه تانک هند نفربر ، قبضه های توپ ، هلی کوپتر و... از سوی آمریکا ، شوروی ، انگلیس ، فرانسه ، آلمان و... با قیمت های مناسب و حتّی بدون پرداخت پول ، پس از هفت سال جنگ ، عراق را به

مراتب از شروع جنگ توانمندتر ساخت. اخبار غیرآشکار نیز حاکی از آن بود که عراق در آستانه دستیابی به بمب اتمی است. همچنین در زمینه تهیه سلاح شیمیایی ، حمایت بی دریغ کشورهای اروپایی از عراق ، موجب شد که بغداد مهلک ترین مواد شیمیایی را در زرّادخانه های خود انبار کرده و از آنها در میدان نبرد استفاده نماید. این در حالی بود که ایران برای خرید ابتدایی ترین مایحتاج تسلیحاتی هم دچار مشکل بود و قیمت هایی سرسام آور برای خریدهای نظامی خود می پرداخت و این مسأله در کنار سقوط وحشتناک قیمت نفت و مشکلات جدی ایران برای صادرات نفت ، به شدت پشتیبانی مالی و تسلیحاتی سپاه و ارتش را تحلیل می برد و این تغییر توازن به نفع عراق و به زیان کشورمان هر روز بیشتر می شد. ضمن این که فشارهای بین المللی حتّی از جانب متّحدان قابل اعتماد ایران مانند سوریه و بروز چنین شرایطی حاکی از آن بود که فرصت جنگ عراق و ایران پایان یافته است و این نزاع پس از حدود هشت سال در آستانه تعیین سرنوشت قرار دارد.

دفاع ادامه می یابد

با این وجود ، ایران برای حفظ برتری قوا ، از طریق جبهه های زمینی خود ، جنگ را ادامه داد و پس از چند عملیات موفق درغرب کشور ، در حالی که عراق با موشک های دریافتی از شوروی ، شهرهای بزرگ کشور از جمله تهران را پی در پی مورد حمله قرار می داد سپاه پاسداران طی یک عملیات بزرگ در اسفند سال 1366 شهر کردنشین و استراتژیک حلبچه را به تصرف درآورد و یک بار دیگر قدرت نظامی خود را به نمایش گذاشت ،

اما دیگر رویه سابق جنگ با عراق کارگر نبود. تصمیم جهانی برای جلوگیری از پیروزی ایران اتخاذ شده و عملاً پس از عملیات آزادسازی حلبچه آغاز گردید. چند روز بعد از انجام عملیات والفجر 10 و ورود پاسداران انقلاب اسلامی به شهر حلبچه ، صدام حکم اعدام تمامی مردم این شهر را به دلیل استقبال از نیروهای ایرانی صادرکرد و این حکم را با بمباران بی سابقه شیمیایی در این شهر به اجرا درآورد. در پی این بمباران ، پنج هزار عراقی غیرنظامی کشته شدند و حلبچه تا ده سال غیرقابل سکونت اعلام شد. جنایت کشتار مردم حلبچه بسیار سهمگین بود و تا یک ماه کم و بیش در رسانه های خارجی بازتاب داشت اما در برابر چشمان حیرت زده جهانیان ، هیچ اقدامی ، حتی به صورت ظاهری و نمایشی از سوی مراجع و مجامع بین المللی برای محکومیت صدام انجام نگرفت و تدریجا اخبار آن به بایگانی ها سپرده شد. این واقعه و بازتاب آن یک پیام برای ایران داشت؛ از این پس دست عراق برای هر کاری باز است. جمهوری اسلامی در موقعیت دشواری قرار داشت ، از یک طرف به دلیل برخورداری از برتری نظامی و دیدگاه های اعتقادی خود مایل به عقب نشینی از مواضع اصولی و برحق خود نبود و از سوی دیگر برای پیگیری خواسته هایش در شرایط دشوار جهانی احتیاج به یک عملیات بزرگ و پیروز دیگر داشت که به دلیل مشکلات نظامی فوق العاده ای که به آنها اشاره شد به زودی توانایی چنین کاری را نداشت. موقعیت جدید ایران به دلیل عملکرد برخی عناصر ستون پنجم در کشور و مواضع سازش طلبانه بعضی محافل منزوی سیاسی داخلی

برای آمریکا و متّحدانش آشکار شد. بدین ترتیب همه چیز برای زدن ضربه نهایی آماده بود.

عملیات نهایی شیطان

در روز 25 فروردین سال 1367 ، برخورد رزم ناو "ساموئل رابرتز" با مین ، بهانه آغاز دورجدید اقدامات نظامی آمریکا علیه ایران شد. در تاریخ 29/1/1367 ناوهای آمریکایی سکوهای نفتی رشادت و سلمان و مبارک را مورد حمله قرار دادند و ناوهای ایرانی سهند و جوشن را که برای عقب راندن ناوهای آمریکایی اعزام شده بودند منهدم نمودند و رزم ناو سبلان را هم بمباران کردند. همزمان با حمله نظامی آمریکا در خلیج فارس ، ارتش عراق در منطقه "فاو" که چسبیده به خلیج فارس است با حمایت مستقیم هلی کوپترهای توپدار آمریکایی و اجرای بمباران وسیع شیمیایی به مواضع رزمندگان اسلام حمله کرد.این حمله در شرایطی انجام شد که بیشترنیروهای ایرانی در جبهه های شمال غرب مستقر بوده و درحال تثبیت و تحکیم مواضع خود در حلبچه بودند. بدین ترتیب فاو در کمتر از 36 ساعت سقوط کرد و اینگونه ، ورق به نفع عراق برگشت. ارتش عراق که با تصرف فاو روحیه مضاعفی گرفته بود نام این عملیات خود را "رمضان المبارک" نهاد و 38 روزبعد در حالی که هنوز شوک بازپس گیری فاو توسط عراق در میان قوای ایران حاکم بود ، طی عملیاتی که آن راتوکلنا علی اللّهنام نهاده بود به شملچه حمله برد. شملچه هم در کمتر از 72 ساعت سقوط کرد.در 29 خردادماه نیز لشکرهای عراق با کمک نیروهای منافقین شهر مهران را به تصرّف درآوردند. در روز 4 تیرماه عراق شروع عملیاتتوکلنا علی اللّه 2را اعلام کرد و طی دو سه روز جزایر مجنون

را از تصرف ایران خارج نمود. توان بالای نظامی عراق ، استفاده هول انگیز این کشور از گازهای شیمیایی بدون این که کوچکترین برخورد بین المللی را در پی داشته باشد و غافلگیری جبهه خودی باعث شد که ایران نتایج درخشان ترین فتوحات خود را به عراق واگذار کند. این در حالی بود که ایران همزمان مشغول مقابله با تحرکات نظامی آمریکا در خلیج فارس نیز بود. مهمترین عامل تضعیف جبهه های خودی کمبود نیروی انسانی محسوب می شد. تبلیغات ضعیف و ناشیانه ستاد تبلیغات جنگ و سیاست بی تدبیرانه برخی مسئوولین مبنی بر دور نگه داشتن جوّ داخلی کشور از وضعیت جنگی باعث شده بود که افکار عمومی تصور صحیحی از جنگ نداشته باشند و ذهنیت "ایران همیشه پیروز" به گونه ای بر اذهان عمومی حاکم شده بود که بحران حاکم بر جبهه ها و جنگ به سختی موردقبول عموم قرار می گرفت. این مسأله موجب شده بود که نیاز شدید جبهه ها به نیروی انسانی مورد درک جدی آحاد مردم قرار نگیرد و این مشکل زمانی مرتفع گردید که کار از کار گذشته بود.

با این حال عزم و اراده ملی هنوز بر تداوم دفاع و ضربه زدن به متجاوزین بعثی قرار داشت و با از میان رفتن سیاست غلط تبلیغاتی ، امید آن می رفت که روند جنگ غلی رغم دشواری های پیش آمده ادامه یابد. این تصوّر در روز 12/4/1367 از میان رفت. ناو فوق مدرن آمریکایی موسوم به "وینسنس" در یک اقدام کاملاً غیرمنتظره ، یک فروند هواپیمای مسافربری ایران را که عازم دبی بود با دو فروند موشک مورد اصابت قرار داد و آن را سرنگون ساخت. از میان 290 مسافر مقتول

این پرواز که همگی غیرنظامی بودند تنها 190 جنازه سالم مانده از آب گرفته شد.

آخرین اخطار

آمریکا ابتدا ادّعا کرد که یک هواپیمای جنگی را سرنگون کرده است ولی بعد مدعی شد که ناو "وینسنس" دچار اشتباه شده است اما به جای عذرخواهی تقصیر این جریان را متوجه ایران دانست که تن به توقف جنگ نمی دهد. مدتی بعد هم فرمانده ناو "وینسنس" از دست رییس جمهور وقت آمریکا مدال افتخار دریافت کرد. اصرار ایران به سازمان ملل متحد ، سرانجام منجر به تصویب یک قطعنامه از طرف شورای امنیت شد که البته در آن هیچ کس مقصر این فاجعه معرفی نشد و تنها به ابراز تأسف از اصل عمل و تأکید بر توقف بحران خاورمیانه بسنده گردید. این فاجعه در حقیقت اخطاری بود به ایران مبنی بر این که آمریکا از این پس خود را در هر کاری برای توقف جنگ و تنبیه ایران به خاطر بازی با حیثیت این کشور در خلیج فارس آزاد می داند. این مسأله به صورت تلویحی از جانب مقامات ارشد کاخ سفید نیز ابراز شد. انتظار هرگونه عکس العمل جهانی در برابر اقدامات آتی آمریکا بیهوده بود. امپراطوری های رسانه ای دنیا که همگی تحت سیطره آمریکا و متحدانش قرار داشتند ، علاوه بر سانسور خبری جنایات آمریکا ، فضای منفی بی سابقه ای راعلیه ایران تدارک دیده بودند. زمینه برای زدن یک ضربه نهایی به پردرد سرترین انقلاب جهان و خلاصی از شر آن کاملاً مهیا بود. آمریکا نیازی به دخالت مستقیم خود نمی دید و این وظیفه را مجدّدا بر عهده عراق گذاشت. عراقی که قدرتی معادل 10 برابر نسبت به سال 1359 پیدا کرده

بود و مجهّزترین ارتش خاورمیانه پس از اسرائیل را در اختیار داشت.

در 15 تیرماه سال 67 عراق عملیاتی را به نامتوکلنا علی اللّه 3در منطقه حاج عمران ، قلعه دیزه ، پنجوین و ماووت شروع کرد و طی پنج روز کلیه مناطق شمال کشور را که در سال 66 و اردیبهشت سال 67 با عملیات های کربلای 10 ، نصر4 ، نصر8 و بیت المقدس6 آزاد شده بود بازپس گرفت. اساسی ترین نیاز ایران در این برهه از جنگ ، زمان بود تا به بازسازی نیروهایش بپردازد ، اما عراق با قدرت تمام که قسمت اعظم آن را مدیون حملات کابوس وار شیمیایی خود بود این مهم را از ایران دریغ می کرد. در برخی محورها ، رزمندگان اسلام قبل از این که فرصت آرایش نظامی پیدا کنند در سنگرهای خود با گاز شیمیایی به شهادت می رسیدند.

کمبود وسایل ضدشیمیایی به دلیل تحریم تسلیحاتی نیز ایران را در برابر این حملات فلج می کرد. صدای اعتراض های نمایندگان سیاسی ایران هم نسبت به این شیوه ناعادلانه و غیراصولی به جایی نمی رسید.

در 21/4/1367 دشمن طی یک حرکت گسترده و با نیرویی معادل 11 لشکر ، منطقه وسیعی در غرب عین خوش ، موسیان و جنوب دهلران را اشغال کرد و در ا دامه عملیاتتوکلنا علی اللّه 3و در کمتر از پنج ساعت ، شهر دهلران را برای بار دوم پس از سال 59 به تصرف درآورد و طی این حمله هزاران تن از نیروهای ارتشی مستقر درمنطقه را به اسارت درآورد. وقوع این حادثه بیشتر به یک فاجعه شبیه بود تا یک رخداد نظامی ، زیرا علاوه برسرعت پیش روی دشمن و ازهم گسیختگی نیروهای خودی ، شهر دهلران

که مقر فرماندهی ارتش در جنوب کشور بود به تصرف دشمن درآمد. سقوط ناگهانی این مناطق و پراکندگی تأثرانگیز هزاران سرباز سرگردان درمنطقه ، روحیه مردم را تضعیف نمود. در روز 22 تیرماه نیروهای ایرانی به جهت مقابله با حملات عراق و تمرکز قوا درجبهه های جنوب از حلبچه عقب نشینی کردند. پس از عقب نشینی ایران از آخرین مناطق عراق در 22 تیرماه ، سلسله جلساتی در داخل کشور با هدف اتّخاذ تصمیم نهایی درباره جنگ تشکیل شد.

امام راحل در روزهای 23 و 24 تیرماه مشورت هایی را به صورت جداگانه انجام دادند. ولی نشست اصلی بر اساس دستور امام و با حضور چهل تن از شخصیت های مهم کشور در روز 25/4/67 تشکیل شد. امام در پیامی به این جلسه ضمن بیان نظرات خود ، تصمیم گیری در مورد آینده جنگ را به جلسه واگذار کردند. با گزارش نتایج این جلسه به امام ، آن حضرت طی نامه تکان دهنده در همان روز خطاب به مسئولین کشور و نمایندگان مردم پذیرش قطعنامه 598 را اعلام کردند که این نامه روز بعد در صحن عمومی مجلس توسط حاج سید احمد خمینی قرائت شد و خبر رسمی پذیرش قطعنامه بدون هیچ مقدّمه ای در اخبار ساعت 14 روز 27/4/1367 از صدای جمهوری اسلامی ایران پخش گردید. مردم ، به ویژه رزمندگان و افراد حزب اللهی و متدین و تمامی کسانی که در داخل و خارج کشور نسبت به نظام و انقلاب اسلامی تعلّق خاطر داشتند و تازه شروع به مقابله با وضعیت جدید نموده بودند ، با انتشار این خبر شگفت زده و کاملاً غافلگیر شدند و موجی از نگرانی در میان مردم پدید

آمد. در نخستین ساعات حتی برای بسیاری از مردم این اقدام قابل قبول نبود و قطرات اشک و چهره های برافروخته ، حکایت از همین مسأله داشت. موج شایعات مبنی بر دروغ بودن خبر رادیو و یا حتی احتمال فوت حضرت امام در میان مردم رواج پیدا کرد. سرانجام پیام امام به مناسبت سالگرد کشتار حجاج ایرانی در مکه معظّمه که به "پیام استقامت" معروف شد مردم را به آرامش رساند تأثیر این پیام در آن مقطع بسیار عمیق بود. امام پذیرش قطعنامه را به "نوشیدن جام زهر" تشبیه کردند و از خداوند طلب لقای او را نمودند و مردم را به استقامت و پایداری در برابر همه قدرت ها دعوت نموده و اعلام کردند که با پذیرش قطعنامه ، مسأله جنگ پایان نگرفته است. موج تحیر ، سرگردانی و ابهام ایجاد شده در میان مردم به یک باره تبدیل به شور مذهبی و احساس تکلیف و درعین حال تقصیر شد و... اما عراق طبق پیش بینی حضرت امام از پذیرش قطعنامه 598 توسّط ایران استقبال نکرد. حتی صدام در جلسه ای اظهار داشت که : "ما فکر می کردیم خمینی تنها مرد خدا و عبادت است ، ما نمی دانستیم او یک سیاستمدار خبره است ، پذیرش قطعنامه پشت ما را می شکند." صدام حاضر نبود برتری فعلی خود را که او را در آستانه رسیدن به آرزوهایش ، در سال 59 قرار داده بود با هیچ چیز معاوضه کند. در سحرگاه 31/4/1367 و تنها سه روز پس از پاسخ رسمی ایران به سازمان ملل مبنی بر پذیرش قطعنامه 598 و در شرایطی که وزیر خارجه وقت ایران در حال مذاکره

با دبیر کل سازمان ملل بود ، نیروهای عراقی از دو محور کوشک و شلمچه به داخل خاک ایران پیشروی کردند و در مدت کمی توانستند تقریبا خرمشهر را به محاصره درآورند و حتی خود را به چند کیلومتری قرارگاه کربلا برسانند.انتشار خبر پیشروی دشمن به سمت جاده اهواز خرمشهر و تهدید دوباره خرمشهر یادآور رخدادهای آغاز جنگ بود و بازتاب گسترده ای در میان مردم به ویژه اهالی استان خوزستان داشت. در پی این حادثه ، مردم که کاملاً حالت جنگی پیدا کرده بودند بار دیگر بسیج شدند. نیروهایی که هشت سال در جبهه ها حضور داشته و بسیاری از آنها بارها زخمی شده بودند ، دوباره به جبهه ها آمدند. با این دگرگونی در روحیه و نگرش حاکم بر جامعه درباره تجاوز نیروهای ارتش عراق ، سپاه نیز خطوط دفاعی را برای مقابله با عراق تشکیل داد. مجموعه این رخدادها که برای عراق غیرقابل پیش بینی بود اوضاع را به سود ایران تغییر داد.

کربلا در الغدیر

در چنین شرایط دشواری که خرمشهر و اهواز در معرض اشغال قرار داشتند ، حاج سید احمد خمینی پیام امام را تلفنی برای فرمانده وقت سپاه این چنین قرائت کرد : "این نقطه حیاتی کفر و اسلام است ، یعنی نقطه شکست یا پیروزی اسلام و کفر است. و باید متر به متر جنگید و هیچ عذری از هیچ کس پذیرفته نیست و این جا نقطه ای است که یا موجب می شود سپاه ، حیات پیدا کند دوباره در کشور ، و یا برای همیشه یک سپاه ذلیل و مرده ای بشود." پیام امام بلافاصه در میان فرماندهان سپاه ، قرارگاه ها و بسیجیان و

سپاهیان منتشر شد و خروش عجیبی را ایجاد کرد. بوی نشاط و جهاد در همه جبهه های جنوب به مشام می رسید. روز جمعه مقابله قوای اسلام با قوای کفر آغاز شد و طی سه روز ، بسیجیان و پاسداران که عمده ترین مهماتشان سلاح انفرادی بود گوشت و پوست خود را در مقابل تسلیحات زرهی عراق قرار دادند و درست مانند روزهای ابتدای جنگ ، نبرد تن و تانک در اطراف خرمشهر به جریان افتاد. در کمال تعجب ، ارتش عراق گرفتار چنان تلاشی و اضمحلالی شد که گزارشات مربوط به آن صدام را به وحشت انداخت و متعاقبا دولت عراق پذیرش قطعنامه 598 و عقب نشینی از خاک ایران را اعلام کرد. این در حالی بود که بسیجیان و پاسداران ، عراق را تا مرزهای بین المللی عقب رانده بودند و بیم آن می رفت که وارد خاک عراق شوندو جریانات ابتدای جنگ تکرار شود ، اما فرماندهی کل قوا مانع از چنین اقدامی شد و تعهّد خود را نسبت به قبول قطعنامه 598 اعلام کرد. نام این عملیات حسینی که آخرین نبرد میان ایران و عراق بود به دلیل تقارن با عید غدیر خم ، "الغدیر" گذاشته شد ، همزمان با نبرد "الغدیر" در جنوب کشور ، غرب ایران نیز آبستن حوادث مهمّی بود که ان شاء الله در شماره آینده و همزمان با سالگرد عملیات پیروزمندانه "مرصاد" به آن خواهیم پرداخت. [یا لثارات الحسین (ع) ، محمّد یاسر رجبی ، سال هشتم ، شماره 136 ، چهارشنبه ، 27 تیر 1380] .

جنگ ظاهری : وَ لا یزالُونَ یقاتِلُونَکمْ حَتّی یرُدُّوکمْ عَنْ دینِکمْ إِنِ اسْتَطاعُوا [

بقره/217] .

وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِباطِ الْخَيلِ [انفال/60] .

جنگ باطنى : وَ ما أُبَرِّئُ نَفْسى إِنَّ النَّفْسَ لَأَمّارَهٌ بِالسُّوءِ إِلاّ ما رَحِمَ رَبِّى إِنَّ رَبِّى غَفُورٌ رَحيمٌ [يوسف/53] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِرْحَمْ مَنْ رَأسُ مَالِهِ الرَّجَاءِ و سَلاحُهُ البُكاءِ [مصباح المتهجد ، ص360] .

فَاتَّقُوا اللّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ [تغابن/16] .

1. جهل وبيسوادى

1. خطر جهل وبيسوادى درقرآن وسنت

إِنّا عَرَضْنَا الأَمانَهَ عَلَى السَّماواتِ وَ الأَرْضِ وَ الْجِبالِ فَأَبَينَ أَنْ يحْمِلْنَها وَ أَشْفَقْنَ مِنْها وَ حَمَلَهَا الإِنْسانُ إِنَّهُ كانَ ظَلُوماً جَهُولاً [احزاب/72.]

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا تتكلم بكل ما تعلم فكفى بذلک جهلا [غررالحكم ، ص213.]

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كفى بالعالم جهلا أن ينافى علمه عمله [غررالحكم ، ص152.]

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كفى بالمرء جهلا أن يرتكب ما نهى عنه [بحارالأنوار ، ج75 ، ص8.]

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حَسْبُک مِنَ الْجَهْلِ أَنْ تُعْجَبَ بِعِلْمِک [أمالى طوسى ، ص56.]

5- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كفَى بِالْمَرْءِ جَهْلًا أَنْ لَا يعْرِفَ قَدْرَهُ [إرشاد مفيد ، ج1 ، ص231.]

6- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كفَى بِخَشْيهِ اللَّهِ عِلْماً وَ كفَى بِالِاغْتِرَارِ بِاللَّهِ جَهْلًا [سعدالسعود ، ص87.]

7- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَرُدَّ عَلَى النَّاسِ كلّ مَا حَدَّثُوک بِهِ فَکفَى بِذَلِک جَهْلًا [نهج البلاغه نامه ، 69.]

8- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الجهل فی ثلاث فی تبدل الإخوان و المنابذه بغیر بیان و التجسس عما لا یعنی [تحف العقول ، ص315.]

9- قَالَ

الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ مِنَ الْجَهْلِ الضَّحِک مِنْ غَيرِ عَجَبٍ [کافی ، ج2 ، ص664.]

10- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من الجهل أن تظهر کل ما علمت [مجموعه ورام ، ج2 ، ص121.]

11- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الرُّکونُ إِلَی الدُّنْيا مَعَ مَا تُعَاينُ مِنْهَا جَهْلٌ [نهج البلاغه ، حکمت 384.]

12- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رغبتک فی المستحيل جهل [غررالحکم ، ص312.]

2. خطر جهل درروايات

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْجَهْلُ مَوْتٌ التَّوَانِی فَوْتٌ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص67.]

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجهل فی الإنسان أضر من الآکله فی البدن [غررالحکم ، ص73]

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجهل مميت الأحياء و مخلد الشقاء [غررالحکم ، ص75.]

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجهل أدوأ الداء [غررالحکم ، ص73.]

5- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجهل مطيه شموس من رکبها زل و من صحبها ضل [ظل] [غررالحکم ، ص75.]

6- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجهل يفسد المعاد [غررالحکم ، ص75.]

7- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجهل فساد کل أمر [غررالحکم ، ص73.]

8- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجهل أصل کل شر [غررالحکم ، ص73.]

9- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجهل معدن الشر [غررالحکم ، ص73.]

10- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا أَعَزَّ اللَّهُ بِجَهْلٍ قَطُّ [کافی ، ج2 ، ص112.]

11- قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْكرِی (ع) : الجهل خصم [أعلام الدين ، ص313.]

12- قَالَ

أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الحرص و الشره و البخل نتيجه الجهل [غررالحكم ، ص292.]

3. خصوصيات جاهل در روايات

13- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أنا الجاهل عصيتک بجهلی و ارتکبت الذنوب بجهلی لفساد عقلی و ألهتنی الدنیا لسوء عملی و اغتررت بزینتها بجهلی و سهوت عن ذکرک [العددالقویه ، ص363.]

14- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا یردع الجهول إلا حد الحسام [غررالحکم ، ص74.]

15- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لو أن العباد حین جهلوا وقفوا لم یکفروا و لم یضلوا [غررالحکم ، ص76.]

16- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَوْ أَنَّ الْعِبَادَ إِذَا جَهِلُوا وَقَفُوا وَ لَمْ یجْحَدُوا لَمْ یکفُرُوا [کافی ، ج2 ، ص388.]

17- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : عمل الجاهل وبال و علمه ضلال [غررالحکم ، ص74.]

18- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نعمه الجاهل کروضه علی مزبله [مجموعه ورام ، ج2 ، ص17.]

19- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : غنی الجاهل بماله [غررالحکم ، ص73.]

20- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : للجاهل فی کل حاله خسران [غررالحکم ، ص76.]

21- قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْکرِی (ع) : ریاضه الجاهل و رد المعتاد عن عادته کالمعجز [تحف العقول ، ص489.]

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أجهل الناس المغتر بقول مادح متملق یحسن له القبیح و یبغض إلیه النصیح [غررالحکم ، ص74.]

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : غایه الجهل تبجح المرء بجهله [غررالحکم ، ص75.]

3- قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : أَعْقَلُ النَّاسِ مُحْسِنٌ خَائِفٌ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص87.]

4-

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أعظم الجهل جهل الإنسان أمر نفسه [غررالحكم ، ص233.]

5- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تكثرک بما لا يبقى لک و لا تبقى له من أعظم الجهل [غررالحكم ، ص74.]

6- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رأس الجهل الجور [غررالحكم ، ص455.]

7- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رأس الجهل معاداه الناس [غررالحكم ، ص461.]

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ الْجَاهِلَ مَنْ عَدَّ نَفْسَهُ بِمَا جَهِلَ مِنْ مَعْرِفَتِهِ لِلْعِلْمِ عَالِماً وَ بِرَأْيِهِ مُكتَفِياً فما يزال للعلماء مباعدا و عليهم زاريا و لمن خالفه مخطئا و لما لم يعرف من الأمور مضللا فإذا ورد عليه من الأمور ما لم يعرفه أنكره و كذب به و قال بجهالته ما أعرف هذا و ما أراه كان و ما أظن أن يكون و أنى كان و ذلک لثقته برأيه و قله معرفته بجهالته فما ينفک بما يرى مما يلتبس عليه رأيه مما لا يعرف للجهل مستفيدا و للحق منكرا و فى الجهاله متحيرا و عن طلب العلم مستكبرا [تحف العقول ، ص73.]

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من أخلاق الجاهل الإجابه قبل أن يسمع و المعارضه قبل أن يفهم و الحكم بما لا يعلم [أعلام الدين ، ص303.]

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فى جواب من ساله عن اعلام الجاهل : إن صحبته عناک و إن اعتزلته شتمک و إن أعطاک من عليک و إن أعطيته كفرک و إن أسررت إليه خانک و إن أسر إليک اتهمک و إن استغنى بطرو كان فظا غليظا و إن افتقر جحد نعمه الله و لم

يتحرج و إن فرح أسرف و طغى و إن حزن أيس و إن ضحک فهق و إن بکى خار يقع فى الأبرار و لا يحب الله و لا يراقبه و لا يستحيى من الله و لا يذکره إن أرضيته مدحک و قال فيک من الحسنه ما ليس فيک و إن سخط عليک ذهبت مدحته و وقع فيک من السوء ما ليس فيک فهذا مجرى الجاهل [تحف العقول ، ص18.]

4- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) صفه الجاهل أن يظلم من خالطه و يتعدى على من هو دونه و يتطاول على من هو فوقه کلامه بغير تدبر إن تکلم أثم و إن سکت سها و إن عرضت له فتنه سارع إليها فأردته و إن رأى فضيله أعرض و أبطأ عنها لا يخاف ذنوبه القديمه و لا يرتدع فيما بقى من عمره من الذنوب يتوانى عن البر و يبطى عنه غير مکترث لما فاته من ذلک أو ضيعه فتلک عشر خصال من صفه الجاهل الذى حرم العقل [تحف العقول ، ص28.]

5- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ قُلُوبَ الْجُهَّالِ تَسْتَفِزُّهَا الْأَطْمَاعُ وَ تَرْتَهِنُهَا الْمُنَى وَ تَسْتَعْلِقُهَا الْخَدَائِعُ [کافى ، ج1 ، ص23.]

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل لا يعرف تقصيره و لا يقبل من النصيح له [غررالحکم ، ص75.]

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل ميت و إن کان حيا [غررالحکم ، ص75.]

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل لا يرتدع و بالمواعظ [بالموعظه] لا ينتفع [غررالحکم ، ص74.]

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل کزله العالم صوابه [غررالحکم

، ص74.]

5- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل يستوحش مما يأنس به الحكيم [الحليم] [غررالحكم ، ص74.]

6- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل صخره لا ينفجر ماوا و شجره لا يخضر عودها و أرض لا يظهر عشبها [غررالحكم ، ص74.]

7- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل من خدعته المطالب [غررالحكم ، ص74.]

8- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل من جهل قدره [غررالحكم ، ص73.]

9- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل من جهل أمره [غررالحكم ، ص73.]

10- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْعَالِمُ مَنْ عَرَفَ قَدْرَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 103.]

11- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العاقل من أحرز أمره [غررالحكم ، ص152.]

12- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العاقل يعتمد على عمله الجاهل يعتمد على أمله [غررالحكم ، ص151.]

13- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العالم ينظر بقلبه و خاطره و الجاهل ينظر بعينه و ناظره [غررالحكم ، ص74.] (ع) [غررالحكم ، ص75.]

15- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل يميل إلى شكله [غررالحكم ، ص423.]

16- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل لن يلقى [يلغى] أبدا إلا مفرطا أو مفرطا [غررالحكم ، ص74.]

17- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَرَى الْجَاهِلَ إِلَّا مُفْرِطاً أَوْ مُفَرِّطاً [نهج البلاغه ، حكمت 70.]

18- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل من خدعته المطالب [غررالحكم ، ص74.]

19- قَالَ الْهَادِى (ع) : الجاهل أسير لسانه [أعلام الدين ، ص311.

[

20- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجاهل إذا جمد وجد [إذا جحد وحد] و إذا وجد الحد [وحد] [غررالحكم ، ص74.]

21- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : طاعه الجهول تدل على الجهل [غررالحكم ، ص75.]

22- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من جهل قدره عدا [تعدى] طوره [غررالحكم ، ص233.]

23- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : : إن الجاهل من عصى الله و إن كان جميل المنظر عظيم الخطر [كنزالفوائد ، ج1 ، ص55.]

24- قَالَ الْكاظِمُ (ع) : تعجب الجاهل من العاقل أكثر من تعجب العاقل من الجاهل [تحف العقول ، ص414.]

4. ارتباط انسان با دوست جاهل ودشمن دانا در روايات

1- خُذِ الْعَفْوَ وَ أْمُرْ بِالْعُرْفِ وَ أَعْرِضْ عَنِ الْجاهِلِينَ [اعراف/199.]

2- قَالَ الرِّضَا (ع) : صديق الجاهل فى تعب [العددالقويه ، ص292.]

3- قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْكرِى (ع) : صديق الجاهل فى تعب [خصائص الأئمه (ع) ، ص118.]

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : صديق الجاهل معرض للعطب [غررالحكم ، ص432.]

5- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَحْكمُ النَّاسِ مَنْ فَرَّ مِنْ جُهَّالِ النَّاسِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص394.]

6- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قَطِيعَهُ الْجَاهِلِ تَعْدِلُ صِلَهَ الْعَاقِلِ [نهج البلاغه ، نامه 31.]

7- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كن بعدوک العاقل أوثق منک بصديقک الجاهل [غررالحكم ، ص425.]

5. مبارزه اسلام با جهل

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : النَّاسُ أَعْدَاءُ مَا جَهِلُوا [نهج البلاغه ، حکمت 438.]

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من جهل شيئا عابه [کشف الغمه ، ج2 ، ص347.]

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قلت أربعا أنزل الله تصديقی بها فی کتابهقلت المرء مخبوء تحت لسانه فإذا تکلم ظهر فأنزل الله تعالی وَ لَتَعْرِفَنَّهُمْ فِی لَحْنِ الْقَوْلِ [محمد-30] : قلت فمن جهل شيئا عاداه فأنزل اللهبَلْ کذَّبُوا بِما لَمْ يحِيطُوا بِعِلْمِهِ [يونس-39] [بحارالأنوار ، ج68 ، ص283.]

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا تعادوا ما تجهلون فإن أکثر العلم فيما لا تعرفون [غررالحکم ، ص46.]

1- معرفی جهل : جنايات جهل

2- جهل حافظ حکومت ستمگران و حکومتهای ضد انسانی

الف) معاويه : هر وقت مسلمين آگاه و عالم شوند و تکاليف خود را بدانند مرگ بنی اميه رسيده

است.

ب) یزید : غلبه و پیروزی بر حسین برای من به خاطر جهل و نادانی مردم بود. (زندگانی امام حسین (ع) -عمادزاده ، ص196) .

ج) فرعون مشتی ساحر را در کاخش جمع می کند تا مردم را در جهل و خرافات نگهدارند.

الف) مساله جبر در زمان حکومت بنی امیه به وجود آمد تا جنایات و امام کشی را به اراده خداوند واگذارند و بنی امیه را معصوم و بی گناه جلوه دهند.

6. نکاتی در باب جهل

ب) هرگاه نمی توانستند از کمیت محصلین بکاهند کیفیت آموزش و پرورش را تغییر می دادند.

محصل دبیرستانی در پایان دوره دبیرستان از تعمیر یک دو چرخه عاجز است. کیهان ، 14 یا 15 آذر سال 36.

حکومتهای مذکور نیز از جهل پاسداری می کردند :

الف) از گسترش کمی دانش جلوگیری می کردند.

کنگو در نیمه قرن بیستم با 16 میلیون جمعیت 16 نفر دانشجو داشت. پیکار اندیشه ، ج2 ، ص5.

آنگولا با 5/4 میلیون جمعیت 750 محصل دبستانی و 4 دانشجو داشت (الجزائر و مردان مجاهد) .

کاپیتان دین فرانسوی می نویسد وقتی ما فرانسویها متصدی امور الجزائر شدیم مدارس آنها را به یک پنجم تقلیل دادیم.

وقتی کفاشی قبول می کند که همه بدهکاری خزانه دولت را بپردازد و در عوض به پسرش اجازه آموزش و تعلیم داده شود انوشیروان اجازه نمی دهد.

1. چهل خاطره از شهدای کربلا

1. شهدای خاندان بنی هاشم

1. پسران حضرت زینب (سلام الله)

پس از خارج شدن امام حسین (ع) از مدینه فرزندان حضرت زینب عون و محمد ازمدینه بیرون

آمده وخود را به امام رساندند .

روز عاشورا حضرت زینب این دو فرزند را آماده کرده و تقدیم برادر کرد و به داخل خیمه

رفت و وقتی شهید شدند برای اینکه برادرش خجالت نکشد از خیمه بیرون نیامد .

عبدالله جعفر در مدینه مجلس ختمی برای دو فرزندش گرفته بود ، شخصی وارد شد و گفت :

حیف شدند این بچه ها عبدالله کفشی برداشته بر صورت او زد و گفت :

ما ضرر کردیم که از شرکت در این فوز محروم شدیم.

2. حضرت علی اکبر (ع)

شبیه ترین مردم از نظر ظاهر و اخلاق و رفتار به رسول اکرم (ص)

هر جا به امام حسین سلام می دهیم بلافاصله می گوییم و علی

علی بن الحسین

اولین شهید از بنی هاشم - جنگاور و شجاع

روز عاشورا اذان نماز را او گفت .

پیامبر خدا وقتی به جوانان بنی هاشم نگاه کرد این گونه فرمود :

إنا أهل بیت اختار الله لنا الآخره علی الدنیا و أنی ذکرت ما یلقی أهل بیتی من بعدی من أمتی من قتل و تطرید و تشرید [کشف الغمه ، ج2 ، ص12] .

در منزلگاه ثعلبیه امام خواب می بیند و کلمه استرجاع را می گوید ، علی اکبر سؤال می کند. حضرت جواب داد : صدای هاتفی را شنیدم که مرگ پشت سر این قافله در حرکت است علی اکبر پرسید مگر ما بر حق نیستیم. حضرت فرمود : آری بر حقیم

علی اکبر : اذا لابنالی بالموت و نموت محققین. [تاریخ ابن اثیر]

جای مقایسه دارد با گفتگوی حضرت ابراهیم بافرزندش اسماعیل

3. حضرت قاسم (ع)

نوجوان شهیدی که شب عاشورا در جواب عمو گفت : أَحْلَی مِنَ الْعَسَلِسنش به بلوغ نرسیده بود. برای جبهه رفتن ، دست وپای امام حسین را می بوسید تا اجازه بگیرد. امام او را

در آغوش گرفت و هر دو گریه کردند ، او دلاورانه جنگید تابه شهادت رسید.

4. برادران حضرت ابوالفضل (ع)

مستجداش انشاءالله من الصابرین لابنامی بالموت

برادران حضرت ابوالفضل یعنی

حضرت عباس (ع) قبل از شهادتش به برادرها فرمود شماقبل از من به میدان بروید تا

برای شما نوحه سرایی کنم وچون برادر بزرگتر بود اول برادرهایش را به بهشت فرستاد

وآنگاه خودش این چهار برادر افتخار ام البنین هستند.

5. مسلم بن عقیل (ع)

نماینده امام به کوفه ، امام در نامه اش فرمود : تو برادر من

و مورد اعتماد من هستی

در روزهای اول تا هجده هزار نفر دورش جمع شدند اما به خاطر تهدیدها و تطمیع های ابن

زیاد تنهای تنها شد به طوریکه یک نفر نبود او را به خانه راه بدهد .

روز واقعه یک تنه با مأموران جنگید ولبهایش مجروح شد وباکمال افتخاربه شهادت رسید.

6. حضرت ابوالفضل (ع)

قمر بنی هاشم فقیه اهل بیت بسیار اهل عبادت و نماز

فرمانده پرچمدار پاسدار خیمه ها سقا

باب الحوائج

رجز او در کربلا : والله ان قطعتموا یمینی انی احامی ابدا" عن دینی

7. کودکان شهید

این کودک هفت سال داشت ، وقتی شهادت عبدالله بن حسن را دید خیلی متأثر شد ، غروب

عاشورا وقتی لشکر عمر سعد خیمه ها را آتش زدند بچه ها فرار کردند ، ده نفر به دنبال

این بچه افتاده بودند تاگوشواره او را برداشته ، آنگاه اورا بکشند ، بالاخره به طرز نا جوانمردانه ای او را کشتند.

1. محمد نوه عقیل

درشکم مادر بود که پدرش امام حسن شهید شد. سرپرستی اورا عمویش امام حسین بر عهده

گرفت ، ده ساله بود که در آغوش عمویش به شهادت رسید ، روز عاشورا وقتی غربت امام را

دیدبه سوی میدان دوید و خودش را سپر کرد و شمشیری که برای آسیب رساندن به امام فرود

آمد دست او را قطع کرد.خودش رادربغل عمواندا‌خت ، دشمن جلوآمده سرازتن این طفل جدا کرد.

2. عبدالله بن حسین

جعفر طیار در جنگ موته که به فرمان پیامبر شرکت کرده بود شهید شد. فرزندش محمد در

جنگ صفین شهید شد .

فرزند محمد ، قاسم در کربلا به شهادت رسید.

(شجره طیبه)

3. قاسم

جعفر طیار در جنگ موته که به فرمان پیامبر شرکت کرده بود شهید شد. فرزندش

محمد در

جنگ صفین شهید شد .

فرزند محمد ، قاسم در کربلا به شهادت رسید.

(شجره طیبه)

2. صحابه شهید کربلا

1. هانی بن عروه

پیرمرد نود ساله میزبان حضرت مسلم ، گرفتار مزدوران ابن زیاد شد. او بزرگ دوازده هزار مرد مسلح بود ولی در زندان ابن زیاد ابتدا شکنجه و سپس در بازار گوسفند فروشها

سر بریدند. هانی به هیچ قیمت حاضر نشد مسلم بن عقیل را تحویل دهد و گفت : به دور از جوانمردی است که مهمان خود را تحویل شما بدهم.

هانی را در بازار گوسفندفروشها سر بریدند.

2. حبیب بن مظاهر

صحابی پیامبر (ص) بود. در جنگهای امیرالمؤمنین شرکت داشت .دانشمند و مورد اعتماد و

محبوب مردم کوفه بود .

روزی با میثم تمار به هم رسیدند ، حبیب به میثم گفت : می بینم که به زودی به دار آویخته

می شوی. میثم گفت : من هم می بینم تو را در راه یاری فرزند رسول خدا شهید می کنند و

سرت را بریده در کوفه می گردانند.

مردم که این گفت وشنود را دیدند متحیر مانده بودند که رشید هجری از راه رسید و

گفت : قاتل میثم صد درهم بیشتر از قاتل حبیب جایزه می گیرد.

چند سالی گذشت هر سه پیشگویی عملی شد.

(رجال کشی)

3. انس

مسن ترین صحابی شهید کربلا

4. مسلم بن عوسجه

صحابی عابد حاضر در فتوحات صدر اسلام ، اهل تبلیغ و ارشاد ، بعداز شهادت حضرت مسلم

بن عقیل با زن و فرزندش از کوفه فرار کرد.

چهل خاطره از شهدای کربلا ، صفحه 3

شب عاشورا به امام حسین (ع) عرض کرد : آنقدر می جنگیم تا اسلحه ها تمام شود آنگاه

باسنگ می جنگیم. وقتی شهید شد امام بر بالینش آمد و این آیه را

تلاوت کردفمنهم من قضی نحبه و منهم...

در لحظه آخر دوستش حبیب بن مظاهر را به یاری امام سفارش کرد .

مسلم قرائتش را بر حضرت علی (ع) عرضه کرد.

3. قاصدان شهید کربلا

ازجوانان کوفه بود. بارها میان امام حسین (ع) و مردم کوفه نامه آورد.درآخرین بار که پیام امام را برای مردم کوفه می آورد دستگیر شد. قبل از دستگیری نامه را جوید تا به دست دشمن نیفتد.

ابن زیادگفت : باید درمقابل مردم به امام حسین وپدرش علی (ع) دشنام بدهی ، پذیرفت بالای منبر رفت وگفت :

انّ الحسین خیر خلق الله ابن فاطمه بنت رسول الله و انا رسوله الیکم فاجیبوه ثم لعن ابن زیاد و اباه

ماموران او را گرفتند وبه شهادت رساندند.

وقتی خبر شهادتش به امام حسین (ع) رسید چشمان امام از اشک پر شد واین آیه را تلاوت کرد ، ومنهم من قضی نحبه ومنهم من نیتظر [(معجم رجال خوئی) ، (قاموس تستری)]

صحابی فقیه نامه رسان حضرت مسلم برای امام حسین (ع) درراه دستگیر شد. او را پیش ابن زیاد آوردند ، اقرار نکردوگفت : از مرگ نمی ترسم. این پیرمرد صحابی را از بالای قصر دارالاماره پرتاب کرده و آنگاه سرش را بریدند.

عبدالله برادر رضاعی امام حسین بود.

حامل نامه امام به مردم بصره بود تا مردم را به کربلا دعوت کند. شخصی در بصره سلیمان را با نامه تحویل حکومت داد و به شهادت رسید.

4. توابین شهید کربلا

هر دو از خوارج بودند. بعد از طرفداران معاویه ویزید و همراه سپاه عمر سعد به کربلا آمدند تا عصر عاشورا هوادار یزید بودند امّا بعد از شنیدن هل من ناصر امام حسین به طرف امام آمدند و وفاداری خود را اعلام کردند و هر دو با هم در یکجا شهید شدند.

از خانواده ای بزرگ و با شخصیت بود. حر در کوفه رئیس

بود .

باهزار نفر راه را بر امام بست امّا مودب و متواضع بود .

وقت نماز مردانگی به خرج داده به امام اقتدا کرد. وقتی جلو امام را گرفت امام فرمود : مادرت به عزایت بنشیند ، حّر گفت : حیف که مادرت زهرا است وگرنه جواب می دادم. روز عاشورا گفت : خودم را میان بهشت و جهنم می بینم

بالاخره تصمیم گرفت حسینی شود ، خدمت امام رسید و امام توبه اش راپذیرفت فوری به میدان رفت وبه شهادت رسید. امام بر بالینش آمد ، به رخسارش دست کشید وفرمود : تو را باید آزادمرد نامید

همانگونه که مادرت نامت را حرگذاشته.

5. بردگان شهید کربلا

ابونیزر از اهالی ایران از مناطق کویری بود و قنات کندن را خوب بلد بود ، حضرت علی (ع)

در حفر قناتها از او کمک گرفت و مزرعه اش را به نام او نام گذاری کرد.مزرعه ابو نیزر

ماجرای وقف چشمه آب که حضرت فرمود : قلم و کاغذ بیاورید تا وقف کنم مربوط به این مزرعه

است. این پیرمرد به همراه فرزندش در کربلا شهید شدند.

غلام بود صحابی بود در تمام جنگها یار علی (ع) بود در کربلا شهید شد.

غلام امام مجتبی (ع) بود ، بعد از شهادت امام حسن (ع) در خانه امام حسین (ع) کار می کرد.

او با کمال افتخار در کربلا به شهادت رسید مادرش در خانه امام سجاد کار می کرد. چون سفر کربلا پیش آمد این مادر و فرزند از مدینه همراه امام حسین (ع) به کربلا آمدند.

مُنجح از اولین شهیدان کربلاست و نامش در زیارت ناحیه آمده است. [تنقیح المقال ، ج 3 ، ص247] .

برده ای که رسول خدا

را درک کرد. حضرت امیر او را به فرماندهی کوفه منصوب کرد. بعد از مدتی والی آذربایجان شد. وقتی به شهر انبار حمله شد امام نامه ای نوشته به دست سعد داد تا برای مردم بخواند (همان خطبه معروففانّ الجهاد باب من ابواب الجنّه) بعد از حضرت علی (ع) ازیاران امام حسن و امام حسین بود و در کربلا شهید شد.

جون برده سیاه متخصص اسلحه شب عاشورا امام به خیمه تعمیر اسلحه آمد و شعر معروف را خواندیا دهراف لک من خلیل...

روز عاشورا امام او را آزاد گذاشت ولی جون خودش را روی پای امام انداخت و گفت : برده ای سیاهم بدبو هستم اما عمری در خدمت شما بوده ام می خواهم خونم در راه شما ریخته شود. امام اجازه داد به میدان رفت رجز می خواند که افتخارم همین بس که حامی دین خدا شده ام .

پس از شهادتش امام بر بالینش آمده فرمود : بار خدایا روسفیدش کن ، خوش بویش قرار ده ، او را با ابرار محشورش نما.

امام باقر (ع) فرمود : وقتی بنی اسد برای دفن شهدا آمدند بوی خوشی از بدن او استشمام کردند.

پدرش راهنمای رسول الله در هجرت از مکه به مدینه بود.

اسلم قاری قرآن ، کاتب امام ، مسئول حفظ اسناد ونوشته جات امام (بایگانی) رجز او : امیری حسین و نعم الامیر سرور فوأد بشیر النذیروقتی شهید شد امام بر بالینش آمده ودست به گردنش انداخته صورت به صورتش گذاشت و گریه کرد. اسلم چشم باز کرد ، امام به صورتش لبخند زد اسلم گفت : کیست مانند من که پسر پیامبر در وقت احتضار صورت به صورتش بگذارد.

6. خصوصیات شهدای کربلا

چند روزی قبل از اینکه کاروان اهل بیت به کربلا برسند مردی وارد آن منطقه شد ، مردم نام او را پرسیدند او گفت : خبر یافته ام که در این نقطه بین سپاه حق و باطل درگیری می شود برای کمک آمده ام. این مرد در کربلا ماند تا امام وارد شد و روز عاشورا به شهادت رسید ولی هیچ کسی نام او را نفهمید لذا مرحوم سید رضا صدر در کتاب پیشوای شهیدان نام او را شهید گمنام گذاشته است.

مسلم یک پایش را در جنگ صفین از دست داده بود.

بااینکه طبق آیات جهاد از جنگ معاف بود در کربلا حاضر شد و به شهادت رسید.

از چهره های سر شناس شیعه در کوفه ، مردی آگاه و اسلحه شناس ، مسؤل دریافت اموال و خرید اسلحه درکوفه برای حضرت مسلم بن عقیل بود. روز عاشورا هنگام ظهر خدمت امام آمد و گفت : جانم فدای تو وقت نماز نزدیک شده دوست دارم نماز گزارده به ملاقات خدا بروم. امام نگاهش را بالا انداخت و فرمود : تو نماز را به یاد آوردی خداوند تو را از نمازگزاران قرار دهد. آنگاه ابوثمامه و جمعی دیگر با امام نماز جماعت خواندند. او جزء آخرین سه نفری بود که روز عاشورا از یاران امام باقیمانده بود. [عنصر شجاعت]

جوانی قهرمان از اشراف کوفه بود ، همین که به همسرش پیشنهاد رفتن به کربلا را داد همسرش استقبال کرده گفت : به شرط اینکه مراهم ببری.

زن و شوهر شبانه از کوفه فرار و به لشکر امام پیوستند.

روز عاشورا زن شوهرش را تشویق می کرد. به شوهرش گفت : پدر و

مادرم به فدایت جنگ کن پیش روی فرزند پیامبر من هم باتو هستم تاشهید شوم. همسر عبدالله عمود خیمه را برداشت به سوی دشمن رفت امّا امام دستور داد برگردد او هم اطاعت کرد.

وقتی شوهر روی زمین افتاد زن بربالینش آمده گفت : بهشت بر تو گوارا باد. دشمن از او هم صرف نظر نکرد و همسر عبدالله را به شهادت رساند.

پیرمرد عابد ، شجاع از صبح عاشورا تا تنهایی امام حسین (ع) جنگید تا اینکه به زمین افتاد و در میان کشته ها بیهوش افتاده بود ، وقتی به هوش آمد فریاد خوشحالی دشمن را شنید خنجری از قبل در چکمه هایش پنهان کرده بود بیرون آورد و جنگید تا شهید شد. [(عنصر شجاعت کمره ای)]

از یاران حضرت علی (ع) در سه جنگ صفین ، جمل و نهروان بود. درجنگ صفین فرمانده بود.

همین که قاصد امام مردم بصره را برای کمک دعوت کرد هیچ کس جز هفهاف به کربلا نیامد بااینکه وسیله نداشت ، جاده ها هم نا امن بود پیاده به کربلا آمد و شهید شد.

در کربلا در بین کشته ها افتاده بود. مجروح شده بود

بعد از مجروحیت اسیر شد ودر زندان دشمن به شهادت رسید.

از معروفین کوفه بود ، کوفه حکومت نظامی بود ، فکر کرد که چگونه از کوفه خارج شده و خودش را به لشکر امام برساند.

بالاخره لباس سربازان دشمن راپوشید و همراه لشکر عمر سعد بیرون آمد و در کربلا خودش رابه امام رساندو روز عاشورا همراه فرزندش شهید شد.

موّقع به معنای دردمند است گویا این اسم از روز اول به پدرش الهام شده بود. در عاشورا در اثر

شمشیرها بی هوش روی زمین افتاد ، بستگانش که در لشکر یزید بودند اورابه پشت جبهه و پس از آن به کوفه بردند و مخفیانه مداوا کردند. ابن زیاد فهمید و فرمان قتل اورا داد امّا با وساطت افراد دستور داد با غل و زنجیر تبعید شود ، پس از یک سال جراحت و تبعید به شهادت رسید.

از اشراف قبیله ، جنگ آور و با سابقه در اسلام بود.

در زمان عثمان از طرفداران عثمان بود همزمان با امام حسین از مکه بر می گشت در مسیر راه در یک توقفگاه استراحت می کردند. امام قاصدی فرستاد و او را به خیمه اش دعوت کرد. زهیر به فکر فرو رفت همسرش گفت : آیا به دعوت امام لبیک نمی گویی؟ زهیر نزد امام رفت و متحوّل شد ، برگشت و گفت : خیمه هارا بر کنید و در کنار خیمه های حسین بر پا کنید من حسینی شدم .

دو برادر اول علوی بعد اموی ودر پایان حسینی شدند.

هر دو برادر از یاران حضرت علی در جنگ صفین بودند.

حلاس رئیس شرطه امام علی در کوفه بود.

با عمر سعد به کربلا آمدند ، عمر سعد مصالحه ای را تنظیم کرد امّا ابن زیاد نپذیرفت و گفت : من تو را برای صلح نفرستادم وقتی جنگ جدّی شد این دو برادر فکر کرده تصمیم گرفتند به اردوگاه امام بروند.

شب هشتم محرم خود را به امام حسین رسانده و روز عاشورابه شهادت رسیدند. [عنصر شجاعت]

ح

1. حبّ وبغض

1. محبت الهی درقرآن

1. آثار محبت الهی

1 انسان دارای یک قلب :

ما جَعَلَ اللّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَینِ فی جَوْفِهِ [احزاب/4] .

2 قلب مرکز ایمان و محبت

:

أُولئِک کتَبَ فی قُلُوبِهِمُ الْإیمانَ [مجادله/22] .

از این دو آیه چنین استفاده می شود که دو محبّت مختلف در یک قلب نمی گنجد.

3 نشانه محبت به خداوند ، پیروی از پیامبر اکرم (ص) :

قُلْ إِنْ کنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونی یحْبِبْکمُ اللّهُ [آل عمران/31] .

4 شدّت محبّت اهل ایمان به خداوند :

وَ الَّذینَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّهِ [بقره/165] .

5 تهدید نسبت به مقدم داشتن محبّت غیر خدا :

قُلْ إِنْ کانَ آباوکمْ وَ أَبْناوکمْ وَ إِخْوانُکمْ وَ أَزْواجُکمْ وَ عَشیرَتُکمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ کسادَها وَ مَساکنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَیکمْ مِنَ اللّهِ و رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فی سَبیلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّی یأْتِی اللّهُ بِأَمْرِهِ [توبه/24] .

6 محبت خداوند به انسان مؤمن :

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا مَنْ یرْتَدَّ مِنْکمْ عَنْ دینِهِ فَسَوْفَ یأْتِی اللّهُ بِقَوْمٍ یحِبُّهُمْ وَ یحِبُّونَهُ [مائده/54] .

2. محبوبین نزد خدا

الف) عدالت پیشگان :

إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُقْسِطینَ [مائده/42] .

ب) توکل کنندگان :

إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُتَوَکلینَ [آل عمران/159] .

ج) پرهیزکاران :

إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الّمُتَّقينَ [آل عمران/76] .

د) توبه كنندگان :

إِنَّ اللّهَ يحِبُّ التَّوّابينَ وَ يحِبُّ الْمُتَطَهِّرين [بقره/222] .

ه) صبركنندگان :

وَ اللّهُ يحِبُّ الصّابِرينَ [آل عمران/146] .

و) احسان كنندگان :

وَ اللّهُ يحِبُّ الْمُحْسِنينَ [آل عمران/134] .

ز) رزمندگان در راه خدا :

إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الَّذينَ يقاتِلُونَ فى سَبيلِهِ صَفًّا كأَنَّهُمْ بُنْيانٌ مَرْصُوصٌ [صف/4] .

3. مبغوضين نزد خدا

الف) اسراف كنندگان :

إِنَّهُ لا يحِبُّ الْمُسْرِفينَ [اعراف/31] .

ب) خيانت پيشگان :

إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ

الْخائِنينَ [انفال/58] .

ج) تجاوزكاران :

إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ الْمُعْتَدين [بقره/190] .

د) كافران :

إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ الْكافِرينَ [آل عمران/32] .

ه) ستمگران :

وَ اللّهُ لا يحِبُّ الظّالِمينَ [آل عمران/57] .

و) مستكبران :

إِنَّهُ لا يحِبُّ الْمُسْتَكبِرين [نحل/23] .

ز) متكبران فخرفروش :

إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ مَنْ كانَ مُخْتالاً فَخُوراً [نساء/36] .

2. محبت الهى درروايات

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّی أُشْهِدُک أَنِّی وَلِی لِمَنْ وَالَاهُ وَ عَدُوٌّ لِمَنْ عَادَاهُ بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص113] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَلْبِی لِقَلْبِکمْ سِلْمٌ وَ أَمْرِی لِأَمْرِکمْ مُتَّبِعٌ وَ نُصْرَتِی لَکمْ مُعَدَّهٌ حَتَّی یأْذَنَ اللَّهُ لَکمْ فَمَعَکمْ مَعَکمْ لَا مَعَ عَدُوِّکمْ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص113] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : فَأَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِی أَکرَمَ مَقَامَک أَنْ یکرِمَنِی بِک وَ یرْزُقَنِی طَلَبَ ثَارِک مَعَ إِمَامٍ مَنْصُورٍ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ [کامل الزیارات ، ص177] .

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّهِ وَ الَّذینَ مَعَهُ أَشِدّاءُ عَلَی الْکفّارِ رُحَماءُ بَینَهُمْ [فتح/29] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اللَّهُمَّ إِنَّا نَرْغَبُ إِلَیک فِی دَوْلَهٍ کرِیمَهٍ تُعِزُّ بِهَا الْإِسْلَامَ وَ أَهْلَهُ وَ تُذِلُّ بِهَا النِّفَاقَ وَ أَهْلَه [کافی ، ج3 ، ص424] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَتَقَرَّبُ إِلَى اللّهِ ثُمَّ إِلَيكمْ بِمُوَالَاتِكمْ وَ مُوَالَاهِ وَلِيكمْ وَ الْبَرَاءَهِ مِنْ أَعْدَائِكمْ [كامل الزيارات ، ص177] .

أَ لَمْ أَعْهَدْ إِلَيكمْ يا بَنى آدَمَ أَنْ لا تَعْبُدُوا الشَّيطانَ إِنَّهُ لَكمْ عَدُوٌّ مُبينٌ وَ أَنِ اعْبُدُونى هذا صِراطٌ مُسْتَقيمٌ [يس/61 -60] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَحْيای مَحْيا مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

وَ مَمَاتِی مَمَاتَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ [کامل الزیارات ، ص177] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بَذَلَ مُهْجَتَهُ فِیک لِیسْتَنْقِذَ عِبَادَک مِنَ الْجَهَالَهِ وَ حَیرَهِ الضَّلَالَهِ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص113] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّی أُشْهِدُک أَنِّی وَلِی لِمَنْ وَالَاهُ وَ عَدُوٌّ لِمَنْ عَادَاهُ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص113] .

وَ ما لَکمْ لا تُقاتِلُونَ فی سَبِیلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفینَ مِنَ الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدانِ الَّذینَ یقُولُونَ رَبَّنا أَخْرِجْنا مِنْ هذِهِ الْقَرْیهِ الظّالِمِ أَهْلُها وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک وَلِیا وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک نَصیراً [نساء/75] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَسْأَلُهُ أَنْ یبَلِّغَنِی الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ لَکمْ عِنْدَ اللَّهِ وَ أَنْ یرْزُقَنِی طَلَبَ ثَارِی مَعَ إِمَامٍ مَهْدِی [کامل الزیارات ، ص177] .

لِیقُومَ النّاسُ بِالْقِسْطِ وَ أَنْزَلْنَا الْحَدیدَ فیهِ بَأْسٌ شَدیدٌ [حدید/25] .

فَقاتِلُوا أَئِمَّهَ الْکفْر [توبه/12] .

جاهِدِ الْکفّارَ وَ الْمُنافِقینَ وَ اغْلُظْ عَلَیهِم [توبه/73] .

وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا [آل عمران/103] .

وَ لا تَنازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَ تَذْهَبَ ریحُکمْ [انفال/46] .

هل من ناصر ینصرنی

إِنْ تَنْصُرُوا اللّهَ ینْصُرْکمْ وَ یثَبِّتْ أَقْدامَکمْ [محمد/7] .

امام خمینی (ره) : مگر تحقق دیانت جز اعلام محبت و وفاداری نسبت به حق و اظهار خشم و برائت نسبت به باطل است؟

حاشا که خلوص عشق موحدین جز به ظهور کامل نفرت از کافرین و منافقین میسر شود. [فریاد برائت ، ص8]

- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : هَلِ الْإِیمَانُ إِلَّا الْحُبُّ وَ الْبُغْضُ [کافی ، ج2 ، ص125] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كلّ مَنْ لَمْ يحِبَّ

عَلَى الدِّينِ وَ لَمْ يبْغِضْ عَلَى الدِّينِ فَلَا دِينَ لَهُ [کافی ، ج2 ، ص127] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ وَ أَبْغَضَ لِلَّهِ وَ أَعْطَى لِلَّهِ فَهُوَ مِمَّنْ كمَلَ إِيمَانُهُ [کافی ، ج2 ، ص124] .

- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مِنْ أَوْثَقِ عُرَى الْإِيمَانِ أَنْ تُحِبَّ فِی اللَّهِ وَ تُبْغِضَ فِی اللَّهِ وَ تُعْطِی فِی اللَّهِ وَ تَمْنَعَ فِی اللَّهِ [کافی ، ج2 ، ص125] .

صِراطَ الَّذينَ أَنْعَمْتَ عَلَيهِمْ غَيرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيهِمْ وَ لاَ الضّالِّينَ [فاتحه/7] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ إِنِّی سِلْمٌ لِمَنْ سَالَمَكمْ وَ حَرْبٌ لِمَنْ حَارَبَكمْ إِلَى يوْمِ الْقِيامَه [کامل الزیارات ، ص177] .

3. آثار محبت الهی

1 جهاد برای حکومت جهانی واحد

2 هدایت و رهبری

3 ایجاد نظام های اسلامی برای اجرای احکام اسلام

4 تقرّب به خدا و رسول و آل محمد (ص)

5 آزادی معنوی

6 زندگی سعادت مندانه و مرگ شهادت مندانه

7 استقلال و امنیت در جامعه و نفی جهالت و حیرانی

8 دشمن شناسی و دوست شناسی

9 یاری مستضعفان

10 معنویت و عرفان در عین خون خواهی

11 عدالت اجتماعی

12 نابودی حکومت های ستمگر و هر نوع ستم

13 وحدت و عزّت

14 یاری خدا و پیروزی و نصرت

1. حبط وتکفیر

1. حبط

1. حبط عمل

1. امام باقر (علیه السلام) : " اگر کسی بعد از ایمان کافر و سپس مومن شود اعمال زمان ایمانش در پرونده می آید". [بحار ، ج76 ، ص219]

2.مثل بدهکاری که حاکم خانه اش را توقیف بکند تا زمانی که بدهکاری را بپردازد و بعد از پرداختن دوباره می تواند استفاده کند ، و تا زمانی که نپردازد نمی تواند بهره برداری کند.

3. مثل کسی که بر ضد حکومت آشوب می کند و موفق نشده از کشور خارج می شود ، دولت اموالش را توقیف می کند و اگر برگشت و خود را تسلیم کرد ، به او بر می گرداند و این کار نوعی مجازات است.

4. اما بطلان غیر از حبط است و اصلا منافعی نیست که مصادره شود ، در بطلان ، عمل آنگونه که خواسته شده انجام نشده ، حبط به معنای باطل و بی خاصیت کردن عمل نیست ، بلکه به معنای توقیف ثواب و منافع عمل است. پس از آیات حبط می توان فهمید که اعمال صالحه و صحیحه ، مقبول بوده و

ثواب داشته ، ولی از زمان حبط این ثوابها قابل بهره برداری نیستند و معلق هستند تا زمان موت که اگر توبه کرد باز می گردد وگرنه نه.

2. عوامل حبط عمل

1. اعتقادی

1.معترضین به احکام الله :

ذلِک بِأَنَّهُمْ کرِهُوا ما أَنْزَلَ اللّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمالَهُمْ [محمد/9] .

ذلِک بِأَنَّهُمُ اتَّبَعُوا ما أَسْخَطَ اللّهَ وَ کرِهُوا رِضْوانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمالَهُمْ [محمد/28] .

2.صد عن سبیل الله و آزار مسلمین :

إِنَّ الَّذِینَ کفَرُوا وَ صَدُّوا عَنْ سَبِیلِ اللّهِ وَ شَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ ما تَبَینَ لَهُمُ الْهُدی لَنْ یضُرُّوا اللّهَ شَیئاً وَ سَیحْبِطُ أَعْمالَهُمْ [محمد/32] .

3.بی ادبی و تند روی نسبت به رهبر :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تُقَدِّمُوا بَینَ یدَی اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ اتَّقُوا اللّهَ إِنَّ اللّهَ سَمِیعٌ عَلِیمٌ یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَرْفَعُوا أَصْواتَکمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِی وَ لا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ کجَهْرِ بَعْضِکمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ أَعْمالُکمْ وَ أَنْتُمْ لا تَشْعُرُونَ [حجرات/2-1] .

4.ارتداد :

مَنْ یرْتَدِدْ مِنْکمْ عَنْ دِینِهِ فَیمُتْ وَ هُوَ کافِرٌ فَأُولئِک حَبِطَتْ أَعْمالُهُمْ فِی الدُّنْیا وَ الْ آخِرَهِ وَ أُولئِک أَصْحابُ النّارِ هُمْ فِیها خالِدُونَ [بقره/217] .

5.تکذیب آخرت :

وَ الَّذِینَ کذَّبُوا بِآیاتِنا وَ لِقاءِ الْآخِرَهِ حَبِطَتْ أَعْمالُهُمْ هَلْ یجْزَوْنَ إِلاّ ما کانُوا یعْمَلُونَ [اعراف/147] .

6.شرک و کفر :

وَ لَوْ أشْرَکوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ ما کانُوا یعْمَلَونَ [انعام/88] .

ما کانَ لِلْمُشْرِکینَ أَنْ یعْمُرُوا مَساجِدَ اللّهِ شاهِدِینَ عَلی أَنْفُسِهِمْ بِالْکفْرِ أُولئِک حَبِطَتْ أَعْمالُهُمْ وَ فِی النّارِ هُمْ خالِدُونَ [توبه/17] .

لَئِنْ أَشْرَکتَ لَیحْبَطَنَّ عَمَلُک [زمر/65] .

وَ مَنْ یکفُرْ بِالْإِیمانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ [مائده/5] .

7.نفاق :

وَعَدَ اللّهُ الْمُنافِقِينَ وَ الْمُنافِقاتِ وَ الْكفّارَ نارَ جَهَنَّمَ خالِدِينَ فِيها هِی حَسْبُهُمْ وَ لَعَنَهُمُ اللّهُ وَ لَهُمْ عَذابٌ مُقِيمٌ كالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكمْ كانُوا أَشَدَّ مِنْكمْ قُوَّةً وَ أَكثَرَ أَمْوالاً وَ أَوْلاداً فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلاقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلاقِكمْ كمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكمْ بِخَلاقِهِمْ وَخُضْتُمْ كالَّذِی خاضُوا أُولئِک حَبِطَتْ أَعْمالُهُمْ فِی الدُّنْيا وَ الْ آخِرَهِ وَ أُولئِک هُمُ الْخاسِرُونَ [توبه/69-68] .

8.نسبت عدم عفو به خداوند :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ رَجُلًا قَالَ يوْماً وَ اللَّهِ لَا يغْفِرُ اللَّهُ لِفُلَانٍ فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مَنْ ذَا الَّذِی تَأَلَّی عَلَی أَنْ لَا أَغْفِرَ لِفُلَانٍ فَإِنِّی قَدْ غَفَرْتُ لِفُلَانٍ وَ أَحْبَطْتُ عَمَلَ المُتَأَلِّی بِقَوْلِهِ لَا يغْفِرُ اللَّهُ لِفُلَانٍ [أمالی طوسی ، ص58] .

9.راضی نبودن از خداوند :

قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) : مَنْ سَخِطَ الْقَضَاءَ مَضَی عَلَيهِ الْقَضَاءُ وَ أَحْبَطَ اللَّهُ أَجْرَهُ [كافی ، ج2 ، ص62] .

10.دشمن علی (عليه السلام) :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فِی جُمْلَهِ كلَامٍ لَهُ فِی فَضْلِ الزَّكاهِ فَمَنْ بَخِلَ بِزَكاتِهِ وَ لَمْ يودِّهَا أُمِرَ بِالصَّلَاهِ فَرُدَّتْ إِلَيهِ وَ لُفَّتْ كمَا يلَفُّ الثَّوْبُ الْخَلَقُ ثُمَّ يضْرَبُ بِهَا وَجْهُهُ وَ يقَالُ لَهُ يا عَبْدَ اللَّهِ مَا تَصْنَعُ بِهَذَا دُونَ هَذَا قَالَ فَقَالَ لَهُ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ص مَا أَسْوَأَ حَالَ هَذَا وَ اللَّهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَ وَ لَا أُنَبِّئُكمْ بِأَسْوَأَ حَالًا مِنْ هَذَا قَالُوا بَلَی يا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ رَجُلٌ حَضَرَ الْجِهَادَ فِی سَبِيلِ اللَّهِ فَقُتِلَ مُقْبِلًا غَيرَ مُدْبِرٍ وَ الْحُورُ الْعِينُ يطَّلِعْنَ عَلَيهِ وَ خُزَّانُ الْجِنَانِ يتَطَلَّعُونَ وُرُودَ رُوحِهِ وَ أَمْلَاک الْأَرْضِ يتَطَلَّعُونَ نُزُولَ الْحُورِ الْعِينِ عَلَيهِ وَ الْمَلَائِكهِ وَ خُزَّانِ الْجِنَانِ فَلَا يأْتُونَهُ فَتَقُولُ

مَلَائِكَهُ الْأَرْضِ حَوْلَ ذَلِک الْمَقْتُولِ مَا بَالُ الْحُورِ الْعِينِ لَا يَنْزِلْنَ إِلَيهِ وَ مَا بَالُ خُزَّانِ الْجِنَانِ لَا يَرِدُونَ عَلَيهِ فَينَادَوْنَ مِنْ فَوْقِ السَّمَاءِ السَّابِعَهِ يا أَيتُهَا الْمَلَائِكَهُ انْظُرُوا إِلَى آفَاقِ السَّمَاءِ دُوَينَهَا فَينْظُرُونَ فَإِذَا تَوْحِيدُ هَذَا الْعَبْدِ وَ إِيمَانُهُ بِرَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ صَلَاتُهُ وَ زَكَاتُهُ وَ صَدَقَتُهُ وَ أَعْمَالُ بِرِّهِ كلُّهَا مَجْبُوسَاتٌ دُوَينَ السَّمَاءِ قَدْ طَبِقَتْ آفَاقَ السَّمَاءِ كلَّهَا كالْقَافِلَهِ الْعَظِيمَهِ قَدْ مَلَأَتْ مَا بَينَ أَقْصَى الْمَشَارِقِ وَ الْمَغَارِبِ وَ مَهَابِّ الشَّمَالِ وَ الْجَنُوبِ تُنَادِی أَمْلَاک تِلْک الْأَعْمَالِ الْحَامِلُونَ لَهَا الْوَارِدُونَ بِهَا مَا لَنَا لَا تُفْتَحُ لَنَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ لِنُدْخِلَ إِلَيهَا أَعْمَالَ هَذَا الشَّهِيدِ فَيأْمُرُ اللَّهُ بِفَتْحِ أَبْوَابِ السَّمَاءِ فَتُفْتَحُ ثُمَّ ينَادِی يا هَولَاءِ الْمَلَائِكَهُ أَدْخِلُوهَا إِنْ قَدَرْتُمْ فَلَا تُقِلُّهُمْ أَجْنِحَتُهُمْ وَ لَا يقْدِرُونَ عَلَى الِارْتِفَاعِ بِتِلْک الْأَعْمَالِ فَيقُولُونَ يا رَبَّنَا لَا نَقْدِرُ عَلَى الِارْتِفَاعِ بِتِلْک الْأَعْمَالِ فَينَادِی مُنَادِی رَبِّنَا عَزَّ وَ جَلَّ يا أَيهَا الْمَلَائِكَهُ لَسْتُمْ حُمَّالَ هَذِهِ الْأَعْمَالِ الثِّقَالِ الصَّاعِدِينَ بِهَا إِنَّ حَمَلَتَهَا الصَّاعِدِينَ بِهَا مَطَايَاهَا الَّتِی تَرْفَعُهَا إِلَى دُوَينِ الْعَرْشِ ثُمَّ تُقِرُّهَا فِی دَرَجَاتِ الْجِنَانِ فَتَقُولُ الْمَلَائِكَهُ يا رَبَّنَا مَا مَطَايَاهَا فَيقُولُ اللَّهُ وَ مَا الَّذِی حَمَلْتُمْ مِنْ عِنْدِهِ فَيقُولُونَ تَوْحِيدُهُ بِک وَ إِيمَانُهُ بِنَبِيک فَيقُولُ اللَّهُ تَعَالَى فَمَطَايَاهَا مُوَالَاهُ عَلِی ع أَخِی نَبِيی وَ مُوَالَاهُ الْأَئِمَّهِ الطَّاهِرِينَ فَإِنْ أَتَتْ فَهِی الْحَامِلَهُ الرَّافِعَهُ الْوَاضِعَهُ لَهَا فِی الْجِنَانِ فَينْظُرُونَ فَإِذَا الرَّجُلُ مَعَ مَا لَهُ مِنْ هَذِهِ الْأَشْيَاءِ لَيسَ لَهُ مُوَالَاهُ عَلِی وَ الطَّيبِينَ مِنْ آلِهِ ع وَ مُعَادَاهُ أَعْدَائِهِمْ فَيقُولُ اللَّهُ تَعَالَى لِلْأَمْلَاک الَّذِينَ كانُوا حَامِلِيهَا اعْتَزِلُوهَا وَ الْحَقُوا بِمَرَاكِزِكُمْ مِنْ مَلَكوتِی لِيأْتِيهَا مَنْ هُوَ أَحَقُّ بِحَمْلِهَا وَ وَضْعِهَا فِی مَوْضِعِ اسْتِحْقَاقِهَا فَتَلْحَقُ تِلْک الْأَمْلَاک بِمَرَاكِزِهَا الْمَجْعُولَهِ لَهَا ثُمَّ ينَادِی مُنَادِی

رَبِّنَا عَزَّ وَ جَلَّ يا أَيتُهَا الزَّبَانِيهُ تَنَاوَلِيهَا وَ ضَعِيهَا إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ لِأَنَّ صَاحِبَهَا لَمْ يجْعَلْ لَهَا مَطَايا مِنْ مُوَالَاهِ عَلِى وَ الطَّيبِينَ مِنْ آلِهِ قَالَ فَتَأْتِى تِلْک الْأَمْلَاک وَ يقَلِّبُ اللَّهُ تِلْک الْأَثْقَالَ أَوْزَاراً وَ بَلَايا عَلَى بَاعِثِهَا لِمَا فَارَقَهَا مِنْ مَطَاياهَا مِنْ مُوَالَاهِ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) وَ نَادَتْ تِلْک الْأَعْمَالُ إِلَى مُخَالَفَتِهِ لِعَلِى (ع) وَ مُوَالَاتِهِ لِأَعْدَائِهِ فَيسَلِّطُهَا اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هِى فِى صُورَهِ الْأَسْوَدِ عَلَى تِلْک الْأَعْمَالِ وَ هِى كالْغِرْبَانِ وَ الْقَرْقَسِ فَيخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِ تِلْک الْأَسْوَدِ نِيرَانٌ تُحْرِقُهَا وَ لَا يبْقَى لَهُ عَمَلٌ إِلَّا حَبِطَ وَ يبْقَى عَلَيهِ مُوَالَاتُهُ لِأَعْدَاءِ عَلِى (ع) وَ جَحْدُهُ وَلَايتَهُ فَيقِرُّهُ ذَلِک فِى سَوَاءِ الْجَحِيمِ فَإِذَا هُوَ قَدْ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُ وَ ثَقُلَتْ أَوْزَارُهُ وَ أَثْقَالُهُ فَهَذَا أَسْوَأُ حَالًا مِنْ مَانِعِ الزَّكاهِ الَّذِى يحْفَظُ الصَّلَاهَ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص163] .

2. اخلاقی

1.دنیا طلبی :

مَنْ كانَ يرِيدُ الْحَياهَ الدُّنْيا وَ زِينَتَها نُوَفِّ إِلَيهِمْ أَعْمالَهُمْ فِيها وَ هُمْ فِيها لا يبْخَسُونَ أُولئِک الَّذِينَ لَيسَ لَهُمْ فِى الْآخِرَهِ إِلَّا النّارُ وَ حَبِطَ ماصَنَعُوا فِيها وَ باطِلٌ ما كانُوا يعْمَلُونَ [هود/15-16] .

2.منت و اذیت :

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِكمْ بِالْمَنِّ وَ الْأَذى كالَّذِى ينْفِقُ مالَهُ رِئاءَ النّاسِ وَ لا يومِنُ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الْ آخِرِ فَمَثَلُهُ كمَثَلِ صَفْوانٍ عَلَيهِ تُرابٌ فَأَصابَهُ وابِلٌ فَتَرَكهُ صَلْداً لا يقْدِرُونَ عَلى شَىءٍ مِمّا كسَبُوا وَ اللّهُ لا يهْدِى الْقَوْمَ الْكافِرِينَ [بقره/264] .

3.حسد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إياكم و الحسد فإنه يأكل الحسنات كما تأكل النار الحطب [جامع الأخبار ، ص159] .

4.ریاکار :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ

الْمُرَائِی یدْعَی یوْمَ الْقِیامَهِ بِأَرْبَعَهِ أَسْمَاءٍ یا کافِرُ یا فَاجِرُ یا غَادِرُ یا خَاسِرُ حَبِطَ عَمَلُک وَ بَطَلَ أَجْرُک فَلَا خَلَاصَ لَک الْیوْمَ فَالْتَمِسْ أَجْرَک مِمَّنْ کنْتَ تَعْمَلُ لَهُ [ثواب الأعمال ، ص255] .

5.سعایت :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَعَی بِأَخِیهِ إِلَی سُلْطَانٍ وَ لَمْ ینَلْهُ مِنْهُ سُوءٌ وَ لَا مَکرُوهٌ أَحْبَطَ اللَّهُ عَمَلَهُ وَ إِنْ وَصَلَ مِنْهُ إِلَیهِ سُوءٌ أَوْ مَکرُوهٌ أَوْ أَذًی جَعَلَهُ اللَّهُ فِی طَبَقَهٍ مَعَ هَامَانَ فِی جَهَنَّمَ [ثواب الأعمال ، ص285] .

6.افتری :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ رَمَی مُحْصَناً أَوْ مُحْصَنَهً أَحْبَطَ اللَّهُ عَمَلَهُ وَ جَلَدَهُ یوْمَ الْقِیامَهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَک مِنْ بَینِ یدَیهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ [ثواب الأعمال ، ص285] .

7.منت گذاری :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اصْطَنَعَ إِلَی أَخِیهِ مَعْرُوفاً فَمَنَّ بِهِ عَلَیهِ حَبِطَ عَمَلُهُ وَ خَابَ سَعْیهُ [ثواب الأعمال ، ص288] .

8.نق نق همسر :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَیمَا امْرَأَهٍ قَالَتْ لِزَوْجِهَا مَا رَأَیتُ قَطُّ مِنْ وَجْهِک خَیراً فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهَا [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص440] .

3. رفتاری

1.فراریان و مانعین از جبهه :

قَدْ یعْلَمُ اللّهُ الْمُعَوِّقِینَ مِنْکمْ وَ الْقائِلِینَ لِإِخْوانِهِمْ هَلُمَّ إِلَینا وَ لا یأْتُونَ الْبَأْسَ إِلاّ قَلِیلاً أَشِحَّهً عَلَیکمْ فَإِذا جاءَ الْخَوْفُ رَأَیتَهُمْ ینْظُرُونَ إِلَیک تَدُورُ أَعْینُهُمْ کالَّذِی یغْشی عَلَیهِ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوکمْ بِأَلْسِنَهٍ حِدادٍ أَشِحَّهً عَلَی الْخَیرِ أُولئِک لَمْ یومِنُوا فَأَحْبَطَ اللّهُ أَعْمالَهُمْ وَ کانَ ذلِک عَلَی اللّهِ یسِیراً [احزاب/19-18] .

2.ظلم به کارگر :

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَنْ ظَلَمَ أَجِيراً أَجْرَهُ أَحْبَطَ اللّهُ عَمَلَهُ وَ حَرَّمَ عَلَيهِ

رِيحَ الْجَنَّهِ وَ إِنَّ رِيحَهَا لَيوجَدُ مِنْ مَسِيرَهِ خَمْسِمِائَهِ عَامٍ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص11] .

3.نگاه بد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اشْتَدَّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَى امْرَأَهٍ ذَاتِ بَعْلٍ مَلَأَتْ عَينَهَا مِنْ غَيرِ زَوْجِهَا أَوْ غَيرِ ذِى مَحْرَمٍ مِنْهَا فَإِنَّهَا إِنْ فَعَلَتْ ذَلِک أَحْبَطَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ كلَّ عَمَلٍ عَمِلَتْهُ فَإِنْ أَوْطَأَتْ فِرَاشَهُ غَيرَهُ كانَ حَقّاً عَلَى اللَّهِ أَنْ يحْرِقَهَا بِالنَّارِ بَعْدَ أَنْ يعَذِّبَهَا فِى قَبْرِهَا [أعلام الدين ، ص417] .

4.فحشا و منكرات :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ نَكحَ امْرَأَهً حَرَاماً فِى دُبُرِهَا أَوْ رَجُلًا أَوْ غُلَاماً حَشَرَهُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ أَنْتَنَ مِنَ الْجِيفَهِ يتَأَذَّى بِهِ النَّاسُ حَتَّى يدْخُلَ جَهَنَّمَ وَ لَا يقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ صَرْفاً وَ لَا عَدْلًا وَ أَحْبَطَ اللَّهُ عَمَلَهُ وَ يدَعُهُ فِى تَابُوتٍ مَشْدُودٍ بِمَسَامِيرَ مِنْ حَدِيدٍ وَ يضْرَبُ عَلَيهِ فِى التَّابُوتِ بِصَفَائِحَ حَتَّى يتَشَبَّک فِى تِلْک الْمَسَامِيرِ فَلَوْ وُضِعَ عِرْقٌ مِنْ عُرُوقِهِ عَلَى أَرْبَعَمِائَهِ أُمَّهٍ لَمَاتُوا جَمِيعاً وَ هُوَ مِنْ أَشَدِّ أَهْلِ النَّارِ عَذَاباً [أعلام الدين ، ص412] .

5.قتل صالحان :

إِنَّ الَّذِينَ يكفُرُونَ بِآياتِ اللّهِ وَ يقْتُلُونَ النَّبِيينَ بِغَيرِ حَقٍّ وَ يقْتُلُونَ الَّذِينَ يأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذابٍ أَلِيمٍ أُولئِک الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمالُهُمْ فِى الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ وَ ما لَهُمْ مِنْ ناصِرِينَ [آل عمران/22-21] .

6.ترک نماز :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَرَک صَلَاتَهُ حَتَّى تَفُوتَهُ مِنْ غَيرِ عُذْرٍ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ [جامع الأخبار ، ص73] .

7.آشكار نمودن زشتى ها :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ غَسَّلَ مَيتاً فَأَدَّى فِيهِ الْأَمَانَهَ كانَ لَهُ بِكلِّ شَعْرَهٍ مِنْهُ عِتْقُ رَقَبَهٍ وَ رُفِعَ

لَهُ مِائَهُ دَرَجَهٍ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ وَ كيفَ يودِّی فِيهِ الْأَمَانَهَ قَالَ يسْتُرُ عَوْرَتَهُ وَ يسْتُرُ شَينَهُ وَ إِنْ لَمْ يسْتُرْ عَوْرَتَهُ وَ يسْتُرْ شَينَهُ حَبِطَ أَجْرُهُ وَ كشِفَتْ عَوْرَتُهُ فِی الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ [ثواب الأعمال ، ص292] .

3. نمونه هائی از حبط عمل

1.شيطان :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : فَاعْتَبِرُوا بِمَا كانَ مِنْ فِعْلِ اللَّهِ بِإِبْلِيسَ إِذْ أَحْبَطَ عَمَلَهُ الطَّوِيلَ وَ جَهْدَهُ الْجَهِيدَ وَ كانَ قَدْ عَبَدَ اللَّهَ سِتَّهَ آلَافِ سَنَهٍ لَا يدْرَی أَ مِنْ سِنِی الدُّنْيا أَمْ مِنْ سِنِی الْآخِرَهِ عَنْ كبْرِ سَاعَهٍ وَاحِدَهٍ [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

2.بلعم باعوراء

3.برخی از اصحاب رسول الله (ص)

4.زبير ، شريح قاضی ، ...

5.حبط عمل ها در زمان انقلاب

6.حبط عمل ها پس از جنگ

2. تكفير

1. عوامل

1.اجتناب از گناه :

إِنْ تَجْتَنِبُوا كبائِرَ ما تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكفِّرْ عَنْكمْ سَيئاتِكمْ وَ نُدْخِلْكمْ مُدْخَلاً كرِيماً [نساء/31] .

2.تقوا :

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللّهَ يجْعَلْ لَكمْ فُرْقاناً وَ يكفِّرْ عَنْكمْ سَيئاتِكمْ وَ يغْفِرْ لَكمْ وَ اللّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ [انفال/29] .

وَ مَنْ يتَّقِ اللّهَ يكفِّرْ عَنْهُ سَيئاتِهِ [طلاق/5] .

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكتابِ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَكفَّرْنا عَنْهُمْ سَيئاتِهِمْ وَ لَأَدْخَلْناهُمْ جَنّاتِ النَّعِيمِ [مائده/65] .

3.ايمان و عمل صالح :

لِيدْخِلَ الْمُومِنِينَ وَ الْمُومِناتِ جَنّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها وَ يكفِّرَ عَنْهُمْ سَيئاتِهِمْ وَ كانَ ذلِک عِنْدَ اللّهِ فَوْزاً عَظِيماً [فتح/5] .

وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَنُكفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيئاتِهِمْ وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِى كانُوا يعْمَلُونَ [عنكبوت/7] .

وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ وَ آمَنُوا بِما نُزِّلَ عَلى مُحَمَّدٍ وَ هُوَ

الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كفَّرَ عَنْهُمْ سَيئاتِهِمْ وَ أَصْلَحَ بالَهُمْ [محمد/2] .

4.صداقت :

وَ الَّذِی جاءَ بِالصِّدْقِ وَ صَدَّقَ بِهِ أُولئِک هُمُ الْمُتَّقُونَ لَهُمْ ما یشاونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ لِک جَزاءُ الْمُحْسِنِینَ لِیکفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِی عَمِلُوا وَ یجْزِیهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِی کانُوا یعْمَلُونَ [زمر/ 35-33] .

5.توبه ،

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَی اللّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً عَسی رَبُّکمْ أَنْ یکفِّرَ عَنْکمْ سَیئاتِکمْ [تحریم/8] .

6.حسنات :

إِنَّ الْحَسَناتِ یذْهِبْنَ السَّیئاتِ [هود/114] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا عَمِلْتَ سَیئَةً فَاعْمَلْ حَسَنَةً تَمْحُوهَا [أمالی طوسی ، ص186] .

مهاجرین و مجاهدین در راه خدا :

فَالَّذِینَ هاجَرُوا وَ أُخْرِجُوا مِنْ دِیارِهِمْ وَ أُوذُوا فِی سَبِیلِی وَ قاتَلُوا وَ قُتِلُوا لَأُکفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَیئاتِهِمْ وَ لَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ ثَواباً مِنْ عِنْدِ اللّهِ وَ اللّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوابِ [آل عمران/195] .

2. تکفیر در مقابل احباط

1. قطع و ترک گناه (پاک سازی)

2. تقویت جان با اعمال نیک (به سازی)

جبران گناه به مرحله ای می رسد که گناهان سابق را به نیکی ها تبدیل می کند.

وَ یدْرَونَ بِالْحَسَنَهِ السَّیئَهَ [رعد/22] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : مَنْ عَمِلَ سَيئَةً فِی السِّرِّ فَلْيعْمَلْ حَسَنَةً فِی السِّرِّ وَ مَنْ عَمِلَ سَيئَةً فِی الْعَلَانِيهِ فَلْيعْمَلْ حَسَنَةً فِی الْعَلَانِيهِ [معانی الأخبار ، ص236] .

3. تأثير زمان ومكان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی اخْتَارَ السَّاعَاتِ فَاخْتَارَ مِنْهَا سَاعَاتِ الصَّلَوَاتِ وَ اخْتَارَ الْأَيامَ فَاخْتَارَ مِنْهَا يوْمَ الْجُمُعَهِ وَ اخْتَارَ الشُّهُورَ فَاخْتَارَ شَهْرَ رَمَضَانَ وَ اخْتَارَ اللَّيالِی فَاخْتَارَ لَيلَهَ الْقَدْرِ فَالصَّلَاهُ تُكفِّرُ مَا بَينَهَا وَ بَينَ الصَّلَاهِ وَ شَهْرُ

رَمَضَانَ يكفِّرُ مَا بَينَهُ وَ بَينَ رَمَضَانَ وَ الْجُمُعَهُ تُكفِّرُ مَا بَينَهَا وَ بَينَ الْجُمُعَهِ وَ أَيامُ الْحَجِّ مِثْلُ ذَلِک وَ مَا مِنْ أَيامِ الدُّنْيا أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْعَمَلِ فِى أَيامِ الْعَشْرِ مِنْ ذِى الْحِجَّهِ وَ لَا لَيالِى أَفْضَلُ مِنْهُنَّ فَيمُوتُ الْمُومِنُ وَ هُوَ بَينَ حَسَنَتَينِ حَسَنَهٍ ينْتَظِرُهَا وَ حَسَنَهٍ قَدْ قَضَاهَا [مستدرک الوسائل ، ج10 ، ص156] .

نماز : فَالصَّلَاهُ تُكفِّرُ مَا بَينَهَا وَ بَينَ الصَّلَاهِ

ماه رمضان : وَ شَهْرُ رَمَضَانَ يكفِّرُ مَا بَينَهُ وَ بَينَ رَمَضَانَ

جمعه : وَ الْجُمُعَهُ تُكفِّرُ مَا بَينَهَا وَ بَينَ الْجُمُعَه

ايام حج : وَ أَيامُ الْحَجِّ مِثْلُ ذَلِک

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَلَّى الْخَمْسَ كفَّرَ اللَّهُ عَنْهُ مِنَ الذُّنُوبِ مَا بَينَ كلِّ صَلَاتَينِ وَ كانَ كمَنْ عَلَى بَابِهِ نَهَرٌ جَارٍ يغْتَسِلُ فِيهِ خَمْسَ مَرَّاتٍ لَا تُبْقِى عَلَيهِ مِنَ الذُّنُوبِ شَيئاً إِلَّا الْمُوبِقَاتِ الَّتِى هِى جَحْدُ النُّبُوَّهِ أَوِ الْإِمَامَهِ أَوْ ظُلْمُ إِخْوَانِهِ الْمُومِنِينَ أَوْ تَرْک التَّقِيهِ حَتَّى يضِرَّ بِنَفْسِهِ وَ إِخْوَانِهِ الْمُومِنِينَ [تفسير الإمام العسكرى ، ص231] .

4. تأثير رفتار وكردار

1. نماز

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ عَمَدَ إِلَى صَلَاهِ الْجَمَاعَهِ كتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكلِّ خُطْوَهٍ يخْطُوهَا حَسَنَهً وَ كفَّرَ عَنْهُ سَيئَهً [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص448] .

على (عليه السلام) : شنيدم پيامبر اكرم (ص) مى فرمود : أَ لَا أَدُلُّكمْ عَلَى مَا يكفِّرُ الذُّنُوبَ وَ الْخَطَايا إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عِنْدَ الْمَكارِهِ وَ انْتِظَارِ الصَّلَاهِ بَعْدَ الصَّلَاهِ فَذَلِک الرِّبَاطُ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص100] .

عَنِ ابْنِ خِرَاشٍ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ "إِنَّ الْحَسَناتِ يذْهِبْنَ السَّيئاتِ " (هود/114) قَالَ : "صَلَاهُ اللَّيلِ تُكفِّرُ مَا كانَ

مِنْ ذُنُوبِ النَّهَارِ" [بحارالأنوار ، ج84 ، ص155] .

وَ لَقَدْ أَخَذَ اللّهُ مِيثاقَ بَنِی إِسْرائِيلَ وَ بَعَثْنا مِنْهُمُ اثْنَی عَشَرَ نَقِيباً وَ قالَ اللّهُ إِنِّی مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلاَةَ وَ آتَيتُمُ الزَّكاةَ وَ آمَنْتُمْ بِرُسُلِی وَ عَزَّرْتُمُوهُمْ وَ أَقْرَضْتُمُ اللّهَ قَرْضاً حَسَناً لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيئاتِكُمْ وَ لَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ فَمَنْ كفَرَ بَعْدَ ذلِک مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَواءَ السَّبِيلِ [مائده/12] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَكثِرِ السُّجُودَ فَإِنَّهُ يحُطُّ الذُّنُوبَ كمَا تَحُطُّ الرِّيحُ وَرَقَ الشَّجَرِ [أمالی صدوق ، ص499] .

2. ندامت

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا كثُرَتْ ذُنُوبُهُ وَ لَمْ يكنْ عِنْدَهُ مِنَ الْعَمَلِ مَا يكفِّرُهَا ابْتَلَاهُ بِالْحُزْنِ لِيكفِّرَهَا [كافی ، ج2 ، ص444] .

گرفتاری و بیماری :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا يصِيبُ الْمُومِنَ مِنْ وَصَبٍ وَ لَا نَصَبٍ وَ لَا سَقَمٍ وَ لَا أَذًی وَ لَا حَزَنٍ وَ لَا هَمٍّ حَتَّی الْهَمُّ يهِمُّهُ إِلَّا كفَّرَ اللَّهُ بِهِ مِنْ خَطَايَاهُ وَ مَا ينْتَظِرُ أَحَدُكمْ مِنَ الدُّنْيا إِلَّا غِنًی مُطغِياً أَوْ فَقْراً مُنْسِياً أَوْ مَرَضاً مُفْسِداً أَوْ هَرَماً مُنْقِداً أَوْ مَوْتاً مُجْهِزاً [الدعوات ، ص171]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : نَدَمُ الْقَلْبِ يكفِّرُ الذَّنْبَ [غررالحكم ، ص195] .

3. طلب معیشت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ مِنَ الذُّنُوبِ ذُنُوباً لَا يكفِّرُهَا صَلَاهٌ وَ لَا صَدَقَهٌ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا يكفِّرُهَا قَالَ الْهُمُومُ فِی طَلَبِ الْمَعِيشَهِ [الدعوات ، ص56] .

4. یاد خدا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ اذْكرُوا اللَّهَ كثِيراً يكفِّرْ سَيئَاتِكمْ [بحارالأنوار ، ج79 ، ص222] .

5. روزه

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَا

مِنْ مُومِنٍ يصُومُ يوْماً مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ حَاسِباً مُحْتَسِباً إِلَّا أَوْجَبَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ سَبْعَ خِصَالٍ أَوَّلُ الْخَصْلَهِ يذُوبُ الْحَرَامُ مِنْ جَسَدِهِ وَ الثَّانِى يتَقَرَّبُ إِلَى رَحْمَهِ اللَّهِ تَعَالَى وَ الثَّالِثُ يكفِّرُ خَطِيئَتَهُ أَ لَا تَعْلَمُ أَنَّ الْكفَّارَاتِ فِى الصَّوْمِ يكفِّرُ وَ الرَّابِعُ يهَوِّنُ عَلَيهِ سَكرَاتِ الْمَوْتِ وَ الْخَامِسُ آمَنَهُ اللَّهُ مِنَ الْجُوعِ وَ الْعَطشِ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ السَّادِسُ بَرَاءَهٌ مِنَ النَّارِ وَ السَّابِعُ أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ طَيبَاتِ الْجَنَّهِ [اختصاص مفيد ، ص37] .

6. دوری از گناهان

قَالَ الرِّضَا (عليه السلام) : مَنِ اجْتَنَبَ مَا وَعَدَ اللَّهُ عَلَيهِ النَّارَ كفَّرَ عَنْهُ سَيئَاتِهِ إِذَا كانَ مُومِناً [كافى ، ج2 ، ص276] .

7. تصدق

عَنِ الْحَلَبِى عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كفّارَهٌ لَهُ فَقَالَ : "يكفَّرُ عَنْهُ مِنْ ذُنُوبِهِ بِقَدْرِ مَا عَفَا" [كافى ، ج7 ، ص358] .

عَنْ سَمَاعَهَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) عَنْ رَجُلٍ أَصَابَ مَالًا مِنْ عَمَلِ بَنِى أُمَيهَ وَ هُوَ يتَصَدَّقُ مِنْهُ وَ يصِلُ مِنْهُ قَرَابَتَهُ وَ يحُجُّ لِيغْفَرَ لَهُ مَا اكتَسَبَ وَ هُوَ يقُولُ "إِنَّ الْحَسَناتِ يذْهِبْنَ السَّيئاتِ " (هود/114) فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : "إِنَّ الْخَطِيئَهَ لَا تُكفِّرُ الْخَطِيئَهَ وَ لَكنَّ الْحَسَنَهَ تَحُطُّ الْخَطِيئَهَ ثُمَّ قَالَ إِنْ كانَ خَلَطَ الْحَلَالَ بِالْحَرَامِ فَاخْتَلَطَا جَمِيعاً فَلَا يعْرِفُ الْحَلَالَ مِنَ الْحَرَامِ فَلَا بَأْسَ" [كافى ، ج5 ، ص126] .

8. جهاد

قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) : كلُّ ذَنْبٍ يكفِّرُهُ الْقَتْلُ فِى سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا الدَّينَ لَا كفَّارَهَ لَهُ إِلَّا أَدَاوهُ أَوْ يقْضِى صَاحِبُهُ أَوْ يعْفُوَ الَّذِى لَهُ الْحَقُّ [كافى ،

ج5 ، ص94] .

9. توبه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : التائب إذا لم يستبن أثر التوبه فليس بتائب يرضى الخصماء و يعيد الصلوات و يتواضع بين الخلق و يتقى نفسه عن الشهوات و يهزل رقبته بصيام النهار و يصفر لونه بقيام الليل و يخمص بطنه بقله الأكل و يقوس ظهره من مخافه النار و يذيب عظامه شوقا إلى الجنه و يرق قلبه من هول ملک الموت و يجفف جلده على بدنه بتفكر الأجل فهذا أثر التوبه و إذا رأيتم العبد على هذه الصوره فهو تائب ناصح لنفسه [بحارالأنوار ، ج6 ، ص35] .

10. خدمت به خلق

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : مِنْ كفَّارَاتِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ إِغَاثَهُ الْمَلْهُوفِ وَ التَّنْفِيسُ عَنِ الْمَكرُوبِ [نهج البلاغه ، حكمت 24] .

5. نمونه هائی از جبران گناه

1. ابولبابه

2. يعقوب مغربی و قطع رحم و صله رحم و افزايش 20 سال عمر

3. مرد نخعی که سالها سمت فرمانداری حکومت امويان را به عهده داشت. او آمد خدمت امام باقر (عليه السلام) و گفت : فَهَلْ لِی مِنْ تَوْبَهٍامام فرمود : لَا حَتَّی تُودِّی إِلَی کلِّ ذِی حَقٍّ حَقَّهُ [کافی ، ج2 ، ص331] .

3. على بن يقطين :

داستان عدم توجه او به ابراهيم ساربان [کتاب گناه شناسی]

6. کفاره گناهان

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : سُئِلَ النَّبِی (ص) مَا کفَّارَهُ الِاغْتِيابِ قَالَ : تَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِمَنِ اغْتَبْتَهُ کلَّمَا ذَکرْتَهُ [کافی ، ج2 ، ص357] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : ثَلَاثٌ كفَّارَاتٌ إفْشَاءُ السَّلَامِ وَ إطْعَامُ الطّعَامِ وَ التَّهَجُّدُ بِاللَّيلِ وَ النَّاسُ نِيامٌ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص358] .

قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَعٌ مَنْ كنَّ فِيهِ وَ كانَ مِنْ قَرْنِهِ إِلَى قَدَمِهِ ذُنُوباً بَدَّلَهَا اللَّهُ حَسَنَاتٍ الصِّدْقُ وَ الْحَياءُ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ وَ الشُّكْرُ [کافی ، ج2 ، ص107] .

7. تأثیر متقابل اعمال و احوال

1. تأثیر اعمال در حالات

- کارهایی که سبب قساوت قلب است در حالت و کیفیت عمل مؤثر است.

2. تأثیر حالات در اعمال

-وَ أَنْتُمْ سُکاری [نساء/43] . سکران ، خواب و...در انجام عمل مؤثر است.

3. تأثیر حالات شخصی در حالات شخص دیگر

نشستن افراد ناراحت از خدا در کنار افراد راحت

1. حج

1. معنا

1. لغوی

کلمه حجّ : یعنی آهنگ و قصد.

آن وقت ها موقعی که از یک نفر می پرسیدند کجا می روی؟ می گفت : من عازم خانه خدا هستم. «أنا أحجّ البیت». کم کم حجّ نام این سفر شد.

کلمه عمره : چون در طول سال مسجد الحرام بسیار خلوت می شد برای آباد نگه داشتن آن و باشکوه برگزار شدن مراسم ، گروهی در طول سال به مکه سفر می کردند.

عمره : آبادانی

و چون در ماه های حرام جادّه ها امنیت داشت عمره را بیشتر در ماه رجب و ماه های حرام می رفتند.

چون مراسم سالانه اجتماع بزرگتری بود ، آن را حجّ اکبر نام نهادند.

2. حقیقی

1) عبادت

2) هجرت

3) ولایت

4) برائت

5) سیاست

6) قدرت

7) فقاهت

8) اخوّت

9) اثابت

2. سیمای حج

1) تشریع وجوب حجّ :

وَ لِلّهِ عَلَی النّاسِ حِجُّ الْبَیتِ مَنِ اسْتَطاعَ إِلَیهِ سَبِیلاً [آل عمران/97.]

2) انجام مناسک حجّ در ماه های معین :

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُوماتٌ [بقره/197.]

3) اعلام عمومی حجّ توسّط حضرت ابراهیم (ع) :

وَ أَذِّنْ فِی النّاسِ بِالْحَجِّ یأْتُوک رِجالاً وَ عَلی کلِّ ضامِرٍ یأْتِینَ مِنْ کلِّ فَجٍّ عَمِیقٍ [حج/27.]

4) حدود و شرایط حجّ :

الف) لزوم قربانی در صورت منع دشمن یا مریضی :

ب) عدم جواز تراشیدن سر قبل از قربانی :

فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيسَرَ مِنَ الْهَدْی وَ لا تَحْلِقُوا رُوسَكمْ حَتّی يبْلُغَ الْهَدْی مَحِلَّهُ [بقره/196.]

5) فوائد مادّی و معنوی حجّ :

لِيشْهَدُوا مَنافِعَ لَهُمْ [حج/28.]

6) حرام بودن تمتّعات جنسی و جدال و گناه در ایام حجّ :

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُوماتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلا رَفَثَ وَ لا فُسُوقَ وَ لا جِدالَ فِی الْحَجِّ [بقره/197.]

7) فعّالیت های اقتصادی

در موسم حجّ :

8) لزوم یاد الهی در مشعر الحرام :

لَیسَ عَلَیکمْ جُناحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلاً مِنْ رَبِّکمْ فَإِذا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفاتٍ فَاذْکرُوا اللّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرامِ [بقره/198.]

9) مساوات و عدم تبعیض در مسجد الحرام :

سَواءً الْعاکفُ فِیهِ وَ الْبادِ [حج/25.]

10) بهره برداری از زاد و توشه معنوی (تقوا) در سفر حجّ :

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُوماتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِیهِنَّ الْحَجَّ فَلا رَفَثَ وَ لا فُسُوقَ وَ لا جِدالَ فِی الْحَجِّ وَ ما تَفْعَلُوا مِنْ خَیرٍ یعْلَمْهُ اللّهُ وَ تَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَیرَ الزّادِ التَّقْوی وَ اتَّقُونِ یا أُولِی الأَلْبابِ [بقره/197.]

11) انگیزه از حجّ و عمره قرب به خداوند :

وَ أَتِمُّوا الْحَجَّ وَ الْعُمْرَةَ لِلّهِ [بقره/196.]

قدیمی ترین ، پررونق ترین (با این که معمولاً کهنه ها رونقی ندارند.)

خانه من است : بَیتِی [بقره/125.]

و من به همه تعلّق دارم : وُضِعَ لِلنّاسِ [آل عمران/96.]

در خانه پاک : طَهِّرا بَیتِی [بقره/125.]

با دل و لباس و مال و فکر پاک وارد شوید.

خداوند دو خانه دارد : کعبه : بَیتِی

دل مؤمنین : القلوب اوانی الله

کعبه عزیز است : بَیتِی [بقره/125.]

انسان هم عزیز است : نَفَخْتُ فِیهِ مِنْ رُوحِی [حجر/29.]

مکه باید جایگاه اشواق الهی باشد نه اسواق کذایی

در آغاز کار لباس احرام چشم نواز و صدای لبیک گوش نواز است.

هم پلیدی ظاهری را از بدن و لباس دور و هم پلیدی باطنی (غیر خدا) را از نیت ها دور کنیم.

یک بار «قالُوا بَلی» گفتیم بار دیگر «لَبَّیک اللَّهُمَّ لَبَّیک»

در نیت خالص تمرکز است : إِنَّ صَلاتِی وَ

نُسُکی وَ مَحْیای وَ مَماتِی لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ [انعام/162.]

انسان درحال احرام یک دنیا صلح است : فَلا رَفَثَ وَ لا فُسُوقَ وَ لا جِدالَ فِی الْحَجِّ [بقره/197.]

نه گیاه را می کند ، نه صیاد را شکار و نه بدن خود را خونی

حجّ در ایام الله است : فِی أَیامٍ مَعْلُوماتٍ [حج/28.]

شهر حرام

ریشه های بت پرستی یا جهل و تقلید از نیاکان بود : قالُوا بَلْ وَجَدْنا آباءَنا کذلِک یفْعَلُونَ [شعراء/74.]

یا حفظ دوستی و مجامله با دیگران : قالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللّهِ أَوْثاناً مَوَدَّةَ بَینِکمْ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا [عنکبوت/25.]

مکه مرکز وحی است. قرآن برای زنده ها است وگرنه برای مرده بگویی : وَیلٌ لِلْمُطَفِّفِینَ [مطففین/1.]

لا یغْتَبْ بَعْضُکمْ بَعْضاً [حجرات/12.]

إِنَّمَا الْخَمْرُ وَ الْمَیسِرُ وَ الأَنْصابُ وَ الأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّیطانِ [مائده/90.]

جاهِدِ الْکفّارَ وَ الْمُنافِقِینَ [توبه/73.]

الَّذِینَ فِی أَمْوالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ لِلسّائِلِ وَ الْمَحْرُومِ [معارج/25-24.]

ما لَکمْ لا تُقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ [نساء/75.]

توحید به انسان جرأت می دهد. (آمریکا هیچ غلطی نمی تواند بکند.)

شرک سبب ترس است : سَنُلْقِی فِی قُلُوبِ الَّذِینَ کفَرُوا الرُّعْبَ بِما أَشْرَکوا بِاللّهِ ما لَمْ ینَزِّلْ بِهِ سُلْطاناً وَ مَأْواهُمُ النّارُ وَ بِئْسَ مَثْوَی الظّالِمِینَ [آل عمران/151.]

طواف یعنی دوری از تک روی ، ورود در جمع

وَ لِلّهِ عَلَى النّاسِ حِجُّ الْبَيتِ مَنِ اسْتَطاعَ إِلَيهِ سَبِيلاً وَ مَنْ كفَرَ فَإِنَّ اللّهَ غَنِى عَنِ الْعالَمِينَ [آل عمران/97.]

1) حجّ ، حقّ خدا بر مردم است.

2) تکلیف به قدر طاقت.

3) تارک حجّ کافر است

: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی تَارِک الْحَجِّ وَ هُوَ مُسْتَطِیعٌ کافِرٌ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص368.]

فلسفه حجّ :

1) لِیشْهَدُوا مَنافِعَ لَهُمْ [حج/28.]

2) وَ لکنْ ینالُهُ التَّقْوی مِنْکمْ [حج/37.]

3) إِنَّ الصَّفا وَ الْمَرْوَهَ مِنْ شَعائِرِ اللّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَیتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَیهِ أَنْ یطَّوَّفَ بِهِما وَ مَنْ تَطَوَّعَ خَیراً فَإِنَّ اللَّهَ شاکرٌ عَلِیمٌ [بقره/158.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : بُنِی الْإِسْلَامُ عَلَی خَمْسٍ عَلَی الصَّلَاهِ وَ الزَّکاهِ وَ الصَّوْمِ وَ الْحَجِّ وَ الْوَلَایهِ وَ لَمْ ینَادَ بِشَیءٍ کمَا نُودِی بِالْوَلَایهِ [کافی ، ج2 ، ص18.]

الحجّ ریاضه نفسانیه طاعه مالیه عباده بدنیه قولیه و فعلیه و جودیه و عدلیه [جواهر.]

حج بسیج است علیه :

ملی گرایی و قومیت

مرزهای مصنوعی

تفرقه و امتیازات

شرک و کفر

طرد شیطان های دیروز و امروز

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الحج تسکین القلوب [أمالی طوسی ، ص296.]

حجّ عشق و تعبّد است.

حجّ وسیله آزمایش است :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : هَذَا بَيتٌ اسْتَعْبَدَ اللّهُ بِهِ خَلْقَهُ لِيخْتَبِرَ طَاعَتَهُمْ فِی إِتْيانِهِ [کافی ، ج4 ، ص197.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِخْرَاجاً لِلتَّكبُّرِ مِنْ قُلُوبِهِمْ وَ إِسْكاناً لِلتَّذَلُّلِ فِی نُفُوسِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 192.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحَجُّ وِفَادَهٌ إِلَی رَبِّک [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص618.]

بازدید از کلاس عشق و تسلیم ابراهیم (ع)

یاد ایثار ابراهیم (ع) در چهار هزار سال قبل

در نماز چند دقیقه و در روزه چند ساعت ولی در حجّ در چند چیز انسان باید مراعات کند.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع)

: أَنَّ الْحَاجَّ يشْخِصُ بَدَنَهُ وَ يضْحِی نَفْسَهُ وَ ينْفِقُ مَالَهُ وَ يطِيلُ الْغَيبَةَ عَنْ أَهْلِهِ لَا فِی مَالٍ يرْجُوهُ وَ لَا إِلَی تِجَارَةٍ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص221.]

(در اوّلين خطبه نهج البلاغه بعد از توحيد و آفرينش هستی و معرفت مسأله حجّ مطرح شده است.)

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَرَضَ عَلَيكمْ حَجَّ بَيتِهِ الْحَرَامِ الَّذِی جَعَلَهُ قِبْلَةً لِلْأَنَامِ يرِدُونَهُ وُرُودَ الْأَنْعَامِ وَ يأْلَهُونَ إِلَيهِ وُلُوهَ الْحَمَامِ وَ جَعَلَهُ سُبْحَانَهُ عَلَامَةً لِتَوَاضُعِهِمْ لِعَظَمَتِهِ وَ إِذْعَانِهِمْ لِعِزَّتِهِ وَ اخْتَارَ مِنْ خَلْقِهِ سُمَّاعاً أَجَابُوا إِلَيهِ دَعْوَتَهُ وَ صَدَّقُوا كلِمَتَهُ وَ وَقَفُوا مَوَاقِفَ أَنْبِيائِهِ وَ تَشَبَّهُوا بِمَلَائِكتِهِ الْمُطِيفِينَ بِعَرْشِهِ يحْرِزُونَ الْأَرْبَاحَ فِی مَتْجَرِ عِبَادَتِهِ وَ يتَبَادَرُونَ عِنْدَهُ مَوْعِدَ مَغْفِرَتِهِ جَعَلَهُ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَی لِلْإِسْلَامِ عَلَماً وَ لِلْعَائِذِينَ حَرَماً فَرَضَ حَقَّهُ وَ أَوْجَبَ حَجَّهُ وَ كتَبَ عَلَيكمْ وِفَادَتَهُ فَقَالَ سُبْحَانَهُوَ لِلَّهِ عَلَی النّاسِ حِجُّ الْبَيتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيهِ سَبِيلًا وَ مَنْ كفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِی عَنِ الْعالَمِينَ (آل عمران-97) [نهج البلاغه ، خطبه 1.]

3. حدود وشرائط حج

1. تروک احرام

حرام بودن تمتّعات جنسی و جدال و گناه در ايام حجّ :

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُوماتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلا رَفَثَ وَ لا فُسُوقَ وَ لا جِدالَ فِی الْحَجِّ [بقره/197.]

2. ميقات ولبيک

راه ورودی بسته نيست

محدود نيست

از هر طرف باز است

الآن بايد بگويی لبيک مبادا بشنوی لالبيک

از اول عمر به کی لبيک گفتی؟

به هوس ها و نفس

به طاغوت ها و مردم

به شیطان ها و خیال

فلسفه تکرار

تکرار کن تا عمق بخشی

تکرار کن تا عشق ورزی

تکرار کن تا پخته شوی

دراین ایام به دیگری لبّیک نگو

بلند بگو

درست بگو

باحال بگو

برای میقات یک غسل (غسل احرام)

برای ورود به حَرَم یک غسل

یک فرسخی

ورود به مکه یک غسل

ورود به مسجد الحرام غسل کند

امام رضا (ع) هنگام تلاوت آیات قرآن هر گاه به آیه های : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوامی رسیدند ، می فرمودند : لَبَّیک اللَّهُمَّ لَبَّیک [وسائل الشیعه ، ج6 ، ص73.]

هنگام به پا داشتن نماز ، مستحب است گفته شود : لَبَّیک وَ سَعْدَیک

3. برائت درحج

1) طَهِّرا بَیتِی لِلطّائِفِینَ [بقره/125.]

2) دخول از باب بنی شیبه : اول ، «لَا إِلَه» بعد ، «إِلَّا اللَّهُ»

3) أَشِدّاءُ عَلَی الْکفّارِ رُحَماءُ بَینَهُمْ تَراهُمْ رُکعاً سُجَّداً [فتح/29.]

4) تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ [انفال/60.]

5) لِیغِیظَ بِهِمُ الْکفّارَ [فتح/29.]

6) وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَیدْهِنُونَ [قلم/9.]

7) در طواف کنار کعبه ، برائت مطرح است. هنگام دست کشیدن به حجر الأسود :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا دَنَوْتَ مِنَ الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ فَارْفَعْ یدَیک وَ احْمَدِ اللَّهَ وَ أَثْنِ عَلَیهِ وَ صَلِّ عَلَی النَّبِی (ص) وَ اسْأَلِ اللَّهَ أَنْ یتَقَبَّلَ مِنْک ثُمَّ اسْتَلِمِ الْحَجَرَ وَ قَبِّلْهُ فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تُقَبِّلَهُ فَاسْتَلِمْهُ بِیدِک فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تَسْتَلِمَهُ بِیدِک فَأَشِرْ إِلَیهِ وَ قُلِ اللَّهُمَّ أَمَانَتِی أَدَّیتُهَا وَ مِیثَاقِی تَعَاهَدْتُهُ لِتَشْهَدَ لِی بِالْمُوَافَاهِ اللَّهُمَّ تَصْدِیقاً بِکتَابِک وَ عَلَی سُنَّهِ نَبِیک أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِیک لَهُ وَ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ آمَنْتُ بِاللَّهِ وَ کفَرْتُ بِالْجِبْتِ وَ الطَّاغُوتِ وَ بِاللَّاتِ وَ الْعُزَّی وَ عِبَادَهِ الشَّیطَانِ وَ عِبَادَهِ کلِّ نِدٍّ یدْعَی مِنْ دُونِ

اللّهِ فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ أَنْ تَقُولَ هَذَا كلّهُ فَبَعْضَهُ وَ قُلِ : اللّهُمَّ إِلَیک بَسَطْتُ یدِی وَ فِیمَا عِنْدَک عَظُمَتْ رَغْبَتِی فَاقْبَلْ سَیحَتِی وَ اغْفِرْ لِی

وَ ارْحَمْنِی اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِک مِنَ الْکفْرِ وَ الْفَقْرِ وَ مَوَاقِفِ الْخِزْی فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ [کافی ، ج4 ، ص402.]

حرکت عبادتی تکاملی انسان دو گام اساسی دارد :

الف) اصل ولایت

ب) اصل برائت : در حجّ است.

2) حجّ : پیوستگی به حقّ (عشق) ولایت

گسستگی از کفر و شرک (خشم) برائت

3) «آمَنْتُ بِاللَّهِ» متضاد «وَ کفَرْتُ بِالْجِبْتِ وَ الطَّاغُوتِ»

4) طواف متضادّ رمی شیطان

5) تولّا متضادّ تبرّا

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : هَلِ الدِّینُ إِلَّا الْحُبُّ وَ الْبُغْضُ [تفسیر فرات کوفی ، ص430.]

6) قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مِنْ تَمَامِ الْحَجِّ لِقَاءُ الْإِمَامِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص578.]

در تپّه و بلندی ها : اللَّهُ أَکبَرُ» در نشیب ها : «سُبْحَانَ اللَّهِ»

4. طواف

1. عدد 7درطواف

أَنْ طَهِّرا بَیتِی لِلطّائِفِینَ وَ الْعاکفِینَ وَ الرُّکعِ السُّجُودِ [بقره/125.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ یبَاهِی بِالطَّائِفِینَ [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص96.]

مراحل تکامل انسانی هفت مرحله است :

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ مِنْ سُلالَهٍ مِنْ طِينٍ [مومنون/12.]

ثُمَّ جَعَلْناهُ نُطْفَهً فِی قَرارٍ مَکینٍ [مومنون/13.]

ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَهَ عَلَقَهً [مومنون/14.]

فَخَلَقْنَا الْعَلَقَهَ مُضْغَهً [مومنون/14.]

فَخَلَقْنَا الْمُضْغَهَ عِظاماً [مومنون/14.]

فَکسَوْنَا الْعِظامَ لَحْماً [مومنون/14.]

ثُمَّ أَنْشَأْناهُ خَلْقاً آخَرَ [مومنون/14.]

قرآن هفت بطن دارد.

بعضی اذکار مثلیا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَهفت بار گفته می شود.

عدد آسمان ها هفت است.

هفت گاو فربه ، هفت گاو لاغر را می خورند : سَبْعَ بَقَراتٍ [یوسف/43.]

رمی جمرات هفت است.

جهنّم هفت درب دارد.

سوره حمد هفت آیه دارد.

سعی صفا و مره هفت بار است.

در سجده هفت عضو بدن بر

زمین می رسد.

ایام هفته هفت روز است.

هفت تیر یکی از اسلحه های گرم است.

کتابی درباره عدد هفت نوشته شده است. (صفدی از دانشمندان مصر)

2. فرق طواف عمره و طواف حج

میرزا خلیل کمره ای می گوید : طواف عمره گویا گم شده ای داریم که می گردیم.

فساد جهان به خاطر آن است که یا در کنجکاوی حق و عدل کوتاهی کرده ایم یا در پاسداری از آن.

تعیین عدد در طواف نشانه انضباط است وگرنه هر کس به دلخواه تاب می خورد و هرج و مرج پیش می آمد.

قبل از اسلام نیز عدد طواف و سعی ، هفت شرط بوده است ولی اعراب جاهلیت آن را تغییر و بار دیگر عبدالمطّلب آن را به همان عدد هفت برگرداند.

5. عید قربان

عید أضحی ، در چاشت گاه مراسم انجام می گیرد. مجمع البحرین.

با نوک انگشت رمی جمرات : یعنی دشمن زود فرار می کند.

هم رمی و هم قربانی : یعنی مبارزه با دشمن خون می خواهد.

دنیا بداند که ما هر سال عید خون داریم و این اعلام آمادگی جهانی است.

جَعَلَ اللّهُ الْکعْبَهَ الْبَیتَ الْحَرامَ قِیاماً لِلنّاسِ وَ الشَّهْرَ الْحَرامَ وَ الْهَدْی وَ الْقَلائِدَ [مائده/97.]

مسجد و مسلخ

رُکعاَ سُجَّداَ [فتح/29.] وأشِدّاءُ عَلَی الّکفّار [فتح/29.]

محراب عبادت و محراب جنگ

دو خیر طبقات را تخفیف می دهد : مال دادن ، از جان گذشتن و در عید قربان ، هم قربانی است و هم نماز عید.

عید قربان ، اوّل زکات بدهید تا فقراء خوشحال شوند. بعد به نماز عید بروید تا فقراء با دلگرمی شرکت کنند :

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَکی وَ ذَکرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلّی [اعلی/15-14.]

لزوم قربانی در صورت منع دشمن یا مریضی :

4. فوائد حج

1. فوائد

سفر

منسوب به حضرت علی (ع) :

1) تَغَرَّبْ عَنِ الْأَوْطَانِ فِی طَلَبِ الْعُلَی وَ سَافِرْ فَفِی الْأَسْفَارِ خَمْسُ فَوَائِد

تَفَرُّجُ هَمٍّ وَ اکتِسَابُ مَعِیشَهٍ وَ عِلْمٌ وَ آدَابٌ وَ صُحْبَهُ مَاجِدٍ» [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص115.]

2) دانشمندانی که اهل مسافرت بوده اند ، سرآمد عالمان هر علم هستند مثل شیخ بهایی ، سعدی ، جارالله زمخشری و...

3) مبدأ تاریخ اسلام سفر تاریخی پیامبر (ص) از مکه به مدینه است.

بنای کعبه به دنبال سفر ابراهیم (ع) و اسماعیل (ع) و هاجر (س) است.

نهضت موسی (ع) با چند سفر درآمیخته است. سفر به مدین ، سفر به مصر ، سفر به طور و سفر به...

رشد و تعالی حضرت یوسف (ع) در یک سفر سخت و دشوار است.

پیامبر (ص) در جوانی چند سفر کرد.

معاش مردم حجار در سفر تابستانی و زمستانی بود.

سفر خضر (ع) و موسی (ع) از میراث های گرانبهای فرهنگ بشری است.

2. فوائد حج

فوائد مادّی و معنوی حجّ :

لِیشْهَدُوا مَنافِعَ لَهُمْ [حج/28.]

مقامات معنوی در قرآن به اهل گذشت داده می شود :

1) گذشت از مال :

2) گذشت از جان : وَ أَرادُوا بِهِ کیداً [انبیاء/70.]

3) گذشت از همسر : إِنِّی أَسْکَنْتُ مِنْ ذُرِّیتِی [ابراهیم/37.]

4) گذشت از وطن : إِنِّی مُهاجِرٌ إِلی رَبِّی [عنکبوت/26.]

5) گذشت از فرزند : أَنِّی أَذْبَحُک [صافات/102.]

6) گذشت از آبرو : یا لَیتَنِی مِتُّ قَبْلَ هذا [مریم/23.]

فَجَعَلَهُمْ کعَصْفٍ مَأْکولٍ [فیل/5.]

الْبَیتِ الْعَتِیقِ [حج/29.]

أَوَّلَ بَیتٍ وُضِعَ لِلنّاسِ [آل عمران/96.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الحج تسکین القلوب [

أمالی طوسی ، ص296.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جَعَلَهُ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى لِلْإِسْلَامِ عَلَماً [نهج البلاغه ، خطبه 1.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : بُنِی الْإِسْلَامُ عَلَى الْحَجِّ [كافی ، ج2 ، ص18.]

قَالَ زَينُ الْعَابِدِينَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : حُجُّوا وَ اعْتَمِرُوا يصْلُحْ إِيمَانُكمْ [وسائل الشيعه ، ج11 ، ص15.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِخْرَاجاً لِلتَّكبُّرِ مِنْ قُلُوبِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 192.]

فلسفه حجّ مراجعه و بيعت با امام است :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : تَمَامُ الْحَجِّ لِقَاءُ الْإِمَامِ [كافی ، ج4 ، ص549.]

قَالَ زَينُ الْعَابِدِينَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : حَقُّ الْحَجِّ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّهُ وِفَادَهٌ إِلَى رَبِّک [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص618.]

رياضه نفسانيه

طاعه ماليه

عباده بدنيه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جَعَلَهُ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى لِلْإِسْلَامِ عَلَماً [نهج البلاغه ، خطبه 1.]

لِيشْهَدُوا مَنافِعَ لَهُمْ [حج/28.]

محلّ الامين؟؟؟

مِلَّهَ أَبِيكمْ [حج/78.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَابِعُوا بَينَ الْحَجِّ وَ الْعُمْرَهِ فَإِنَّهُمَا ينْفِيانِ الْفَقْرَ وَ الذُّنُوبَ كمَا ينْفِی الْكيرُ خَبَثَ الْحَدِيدِ [كافی ، ج4 ، ص255.]

قَالَ زَینُ الْعَابِدِینَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : فِیهِ قَبُولُ تَوْبَتِک [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص618.]

سَواءً الْعاکفُ فِیهِ وَ الْبادِ [حج/25.]

امام صادق (ع) : سفری نیست که اثر آن در گوشت و خون و پوست و موی انسان زیادتر از مکه باشد. [من لایحضره الفقیه.]

5. هدف حج

عصاره حجّ اصل توحید و یکتاپرستی است. ابراهیم (ع) به عنوان الگوی خداپرستان هسته رسالت پیامبر اکرم (ص) قُولُوا لَا إِلَهَ

إِلَّا اللَّهُاست.

این اصل باید در تمام مراسم حجّ تجلّی پیدا کند. اگر خدا یکی است ، جامعه خداپرستان هم باید یکی باشد. تمام مسلمین از هر دره عمیقی باید بیایند در یک اجتماع منسجم ، متّحد و برادر شرکت کنند.

6. اسرار وفلسفه حج

1. درقرآن

بیش از 90 آیه در مورد حجّ است.

وَ أَذِّنْ فِی النّاسِ بِالْحَجِّ یأْتُوک رِجالاً وَ عَلی کلِّ ضامِرٍ یأْتِینَ مِنْ کلِّ فَجٍّ عَمِیقٍ لِیشْهَدُوا مَنافِعَ لَهُمْ وَ یذْکرُوا اسْمَ اللَّهِ فِی أَیامٍ مَعْلُوماتٍ [حج/28-27.]

چند نکته :

1) پاسخگوی این دعوت اوّل پیاده ها هستند ، بعد سواره ها ، آن هم سواره های بر شتر لاغر

2) کلمه منافع شامل همه نوع می شود. منافعی که به مرور زمان متنوّع می شود ، گسترده می شود و...

3) کلمه ناس مطرح است.

4) اوّلمَنافِعَ لَهُمْ [حج/28.]

بعدوَ یذْکرُوا اسْمَ اللّهِ [حج/28.]

2. دربیان اهل بیت

اسرار حجّ تمام شدنی نیست

زراره به امام صادق (ع) گفت چهل سال است درباره حجّ از شما سؤال می کنم و شما جواب می دهی؟

فرمود آیا خانه ای که 2000 سال قبل از آدم (ع) حجّ می شده می خواهی با چهل سال سؤال تمام شود.

عَنْ بُکیرِ بْنِ أَعْینَ عَنْ أَخِیهِ زُرَارَهَ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) جَعَلَنِی اللَّهُ فِدَاک أَسْأَلُک فِی الْحَجِّ مُنْذُ أَرْبَعِینَ عَاماً فَتُفْتِینِی فَقَالَ : یا زُرَارَهُ بَیتٌ حُجَّ إِلَیهِ قَبْلَ آدَمَ بِأَلْفَی عَامٍ تُرِیدُ أَنْ تَفْنَی مَسَائِلُهُ فِی أَرْبَعِینَ عَاماً [وسائل الشیعه ، ج11 ، ص12.]

3. از منظر تاریخ

بهترین محلّ فریاد و تبلیغات

مردم در زمان بنی امیه و بنی عبّاس در انتظار فرا رسیدن ایام حجّ بودند تا بروند در محیط أمن فریاد بزنند.

ابوذر کنار کعبه فریاد می زد و مردم

را به اهل بیت (علیهم السّلام) دعوت می کرد و از بنی امیه انتقاد شدید کرد.

امام حسین (ع) اوّلین خطبه علیه رژیم را در مکه خواندند.

امام صادق (ع) خیمه می زد و راه مبارزه فرهنگی را به دانشمندان تعلیم می داد.

مردم مدینه در ایام حجّ به مکه می آمدند. حضرت مهدی (عجّل اللّه تعالی فرجه الشّریف) از مکه فریادش را به تمام جهان می رساند.

خطبه های رسول اکرم (ص) در حجّه الوداع فراموش نشود.

امام خمینی (ره) : مکه باید به خانه فریاد علیه ستمگران و جبّاران تبدیل شود.

جمع شدن در محل فروپاشی بت ها و پا جای پای ابراهیم (ع) گذاشتن یعنی ابراهیم (ع) شدن و فریاد زدن.

مدرسه آدم سازی است.

قبل از افلاطون و فیثاغورث مدرسه ای تشکیل داد که آدم بسازد.

بعد افلاطون مدرسه ای تشکیل داد که مدینه فاضله بسازد و اطفال را قبل از هرگونه تلقین پنجاه سال با یک سری اساتید ولی...

فرمانهای اسلام :

مدرسه اسلام حجّ است که اسرارش انسان کامل می سازد.

مدرسه اسلام هر سال بیش از یک میلیون شاگرد می پذیرد که باید

هوس را کنار گذاشت

نژاد را کنار گذاشت

ثروت را کنار گذاشت

شغل را کنار گذاشت

زیبایی و زشتی را کنار گذاشت

4. حج وولایت

لا أُقْسِمُ بِهذَا الْبَلَدِ وَ أَنْتَ حِلٌّ بِهذَا الْبَلَدِ [بلد/2-1.]

تولّد علیّ بن ابی طالب (علیهما السّلام) در کعبه.

نصب حضرت علی (ع) در حجّه الوداع.

امام صادق (ع) : والله ما اُمروا بهذا انّما اُمروا ان یأتوا هذا الأحجار حتی یسجدونا فیعرضوا علینا أدیانهم

فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النّاسِ تَهْوِی إِلَیهِمْ [ابراهیم/37.]

امام فرمود : (تمایل به اهل بیت (علیهم السّلام) است) و شما شیعه همان افراد هستید چون با ما هستید. مناسک حجّ.

امام زمان (عجّل اللّه تعالی فرجه

الشّریف) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یفْقِدُ النَّاسُ إِمَامَهُمْ یشْهَدُ الْمَوَاسِمَ یرَاهُمْ وَ لَا یرَوْنَهُ [الغیبت نعمانی ، ص175.]

علیّ بن مهزیار 20 بار مکه رفت تا آقا را ببیند.

5. تکرار حج

فلسفه تکرار حجّ

1) هر سال؛

تا شیوه های تازه بررسی شود.

تا یک روش فرسوده حاکم نباشد.

تا از آخرین اخبار آگاه شویم.

تا مانور و تجدید عهد و روحیه بگیریم.

تا دشمن بداند ، بیداریم.

6. اجتماع جهانی

حجّ یک بسیج ، اردو و پیشاهنگی است.

1) زمان حجّ با تاریخ قمری است. گاهی به زمستان می افتد ، گاهی به تابستان.

تا حاجی از گرما و سرما ، ضعف و سستی از خود نشان ندهد.

برای حاجی در این اردو ، خدا ، تکامل و جامعه و مردم مطرح است.

بی قید ، بی تشریفات ، ساده و آماده و مخلص و عابد

کمیسیون های محلّی : نماز جماعت ها.

کمیسیون های شهری : نماز جمعه ها.

کنگره جهانی : حجّ

به جای این کنگره دهها سازمان و کمیسیون و... ولی نه قداست دارد ، نه روح.

آتُونِی زُبَرَ الْحَدِیدِ [کهف/96.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَمِعَ رَجُلًا ینَادِی یا لَلْمُسْلِمِینَ فَلَمْ یجِبْهُ فَلَیسَ بِمُسْلِمٍ [کافی ، ج2 ، ص164.]

کاری که هیچ ابرقدرتی نکرده است

میلیون ها انسان از تمام دنیا کفن پوش با یک صدا در بیابان ها

خیمه ها ، خانه ها در گرد یک خانه ، یک قبله ، تاکنون هیچ مذهب و مراسمی ، هیچ دولت و ملّتی ، این طرح را به فکرش نرسیده تا چه رسد به انجام.

چه قدرتی ، پولی ، هدفی می تواند انسان ها را در مکان مقدّس با قصد قربت یکی جمع کند.

تماس افراد جلو سوء تفاهم ها را می گیرد.

دشمنان ما سال ها با تبلیغات ، صورت زشتی از مسلمانان

برای یکدیگر ترسیم می کنند.

همین که یک جا جمع شدند و از نزدیک عمل یکدیگر را دیدند ، سوء تفاهمات برطرف می شود.

اگر قاضی حجاز شناخت از شیعه داشت دستور قتل ابوطالب یزدی را (به بهانه این که ایشان از ایران آمده که استفراغ به کعبه بمالد) نمی داد.

یکی از دانشمندان مدینه به یکی از دانشمندان ایرانی گفته بود شنیده ام که شیعه معتقد است زنا با واسطه یک پارچه ابریشم را حلال می دانند!!!!

7. انقطاع

جدا شدن از...

حجّ مصداق :

إِنِّی مُهاجِرٌ إِلی رَبِّی [عنکبوت/26.]

در نماز چند لحظه از مادّیات دور می شویم.

در روزه چند ساعت

در حجّ چند روز

فَفِرُّوا إِلَی اللّهِ [ذاریات/50.]

به حجّ تفسیر شده است.

این جدایی چند روز افرادی را چنان دگرگون کرده که بعد از حجّ عوض شده اند.

7. حج وبدعت

کسی حق ندارد هر گونه دلش می خواهد خدا را عبادت کند ، بلکه نوع پرستش خدا را باید از کارشناس پرسید : وَ أَرِنا مَناسِکنا [بقره/128.]

خداپرستی ساختگی انحراف ایجاد می کند.

نمونه انحراف از مناسک :

1) خانه بی آلایش و ساده را به بتخانه ای بزرگ تبدیل کردند و حج با یک مشت خرافات و موهومات و آلودگی ها آمیخته شد.

2) در حجّ ابراهیمی مقرّر بود کسی لباس فاخر و تجمّلی نپوشد و انگیزه ثروت و جلال و جبروت خود را به رخ دیگران کشیدن نداشته باشد.

امّا کم کم گفتند اگر بخواهیم هیچ تجمّل نباشد باید لخت مادرزاد طواف کنیم. روزها مردان و شب ها زنان و این انحراف خود را توجیه کردند. توجیه عرفانی راه توجیه هم که همیشه باز است. به همین دلیل است که اسلام می گوید دنبال ظنّ و گمان و حدس نروید بلکه

بر مبنای مسلّمات حرکت کنید نه ذوقیات و ظنیات. به همین دلیل در آخر آیهیا اولی الألبابآمده است. [حجّ در قرآن ، بهشتی ، ص19.]

3) در مراسم حجّ گروهی خود را ممتاز می دانستند و حساب خود را از دیگران جدا می کردند یا به خاطر این که خود را میزبان حجّاج می دانستند یا به دلیل دیگر.

مردم روز نهم در عرفات می ماندند. هنگام غروب به سمت منا و شب عرفه و روز عرفه می ماندند. امّا گروه ویژه از همان اوّل حدود مشعر الحرام اقامت می کردند و به سوی مکه حرکت می کردند.

4) بت پرستانی که مسلمان شده ، ولی دراسلام خوب فرو نرفته اند ، خداپرستانی که انحراف دارند ، از یمن راه می افتادند بدون این که زاد و توشه ای بردارند به امید خدا. می گفتند خدا خودش می رساند. ما مهمان هستیم و او میزبان. غافل از این که او همیشه مهمان خداست. در شهر خود ، در خانه خود ، هر جا که هست و باید برای این سفر توشه بردارد.فَتَزَوَّدُوا

جالب این که قرآن به محض این که به یک مطلب معمولی اشاره می کند ، یک نتیجه عالیتری هم می گیرد. توشه بردارید که حتّی سفر آخرت هم توشه می خواهد.فَإِنَّ خَيرَ الزّادِ التَّقْوى [بقره/197.] [حجّ در قرآن ، بهشتی ، ص19.]

5) پس از ظهور اسلام کسانی که به حجّ می رفتند سعی می کردند که از هر کارِ درآمدزا خودداری کنند. می گفتند آمده ایم سفر زیارت نه تجارت و فکر کسب و تجارت را باید از مغز بیرون کرد.

قبل از اسلام در موسم حجّ چند بازار مهمّ تشکیل می شد که علاوه بر جنبه های اقتصادی ، اجتماعی ، جنبه

ادبی و هنری هم داشت. یک بازار سالانه ، نمایشگاه بین الملل

پس از اسلام مسلمانان احساس کردند منافات دارد با عبادت و توجّه به خدا و ارزش سفر حجّ را از بین می برد.آیه آمد : لَیسَ عَلَیکمْ جُناحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلاً مِنْ رَبِّکمْ [بقره/198.]

روایاتی هم داریم که از امام می پرسند من در ایام حج کاسبی می کنم. شترکرایه می دهم. پس دیگر محرم نشوم (معلوم می شود چنین تفکری بود.) این انحراف هم ازنوع خداشناسی ناشی شده. خدایی که اگر بخواهیم به یادش باشیم ، باید مشغول کسب و کار نباشیم. در حالی که خدای اسلام کاسب را حبیب خود می داند. کسب را جهاد می داند. البته مشروط به این که کسب حلال باشد. انگیزه های صحیح باشد و... به همین دلیل در اسلام کار و عبادت در هم آمیخته است.

از صبح : نماز کار نماز کار نماز خواب. حجّ در قرآن ، بهشتی ، ص19.

8. حاجی

1. وظائف حاجی قبل از حج

1) محاسبه النّفس : حجّ سفر الی اللّه است شبیه سفر آخرت

2) تفکر در اسرار و اعمال حجّ

3) نیت خالص

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْحَجُّ حَجَّانِ حَجٌّ لِلَّهِ وَ حَجٌّ لِلنَّاسِ فَمَنْ حَجَّ لِلَّهِ کانَ ثَوَابُهُ عَلَی اللَّهِ الْجَنَّةَ وَ مَنْ حَجَّ لِلنَّاسِ کانَ ثَوَابُهُ عَلَی النَّاسِ یوْمَ الْقِیامَهِ [وسائل الشیعه ، ج11 ، ص109.]

پیامبر (ص) فرمود زائران خانه خدا سه طائفه اند :

گناهان گذشته و آینده اش آمرزیده شود.

گناهان گذشته آمرزیده ، امّا آینده نوشته می شود.

از مال و اهلش حفاظت می شود و این کمترین بهره است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا أَرَدْتَ الْحَجَّ فَجَرِّدْ قَلْبَک لِلّٰهِ تَعَالَی مِنْ کلِّ شَاغِلٍ وَ حِجَابٍ وَ فَوِّضْ

أُمُورَک إِلَی خَالِقِهَا وَ تَوَکلْ عَلَیهِ فِی جَمِیعِ حَرَکاتِک وَ سَکنَاتِک وَ سَلِّمْ لِقَضَائِهِ وَ حُکمِهِ وَ قَدَرِهِ وَ دَعِ الدُّنْیا وَ الرَّاحَهَ وَ الْخَلْقَ وَ اخْرُجْ مِنْ حُقُوقٍ تَلْزِمُک مِنْ جِهَهِ الْمَخْلُوقِینَ وَ لَا تَعْتَمِدْ عَلَی زَادِک وَ رَاحِلَتِک وَ أَصْحَابِک وَ قُوَّتِک وَ شَبَابِک وَ مَالِک مَخَافَهَ أَنْ یصِیرَ ذَلِک عَدُوّاً وَ وَبَالًا فَإِنَّ مَنِ ادَّعَی رِضَی اللَّهِ وَ اعْتَمَدَ عَلَی مَا سِوَاهُ صَیرَهُ عَلَیهِ وَبَالًا وَ عَدُوّاً لِیعْلَمَ أَنَّهُ لَیسَ لَهُ قُوَّهٌ وَ لَا حِیلَهٌ وَ لَا لِأَحَدٍ إِلَّا بِعِصْمَهِ اللَّهِ وَ تَوْفِیقِهِ فَاسْتَعِدَّ اسْتِعْدَادَ مَنْ لَا یرْجُو الرُّجُوعَ وَ أَحْسِنِ الصُّحْبَهَ وَ رَاعِ أَوْقَاتَ فَرَائِضِ اللَّهِ وَ سُنَنِ نَبِیهِ (ص) وَ مَا یجِبُ عَلَیک مِنَ الْأَدَبِ وَ الِاحْتِمَالِ وَ الصَّبْرِ وَ الشُّکرِ وَ الشَّفَقَهِ وَ السَّخَاوَهِ وَ إِیثَارِ الزَّادِ عَلَی دَوَامِ الْأَوْقَاتِ [مصباح الشریعه ، ص47.]

(قبل از تشرّف این بحث ضروری است و می طلبد در اولویت قرار گیرد.)

4) مال حلال :

رسول خدا (ص) : حجّ بامال حرام وزر و وبال است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اکتَسَبَ مَالًا حَرَاماً لَمْ یقْبَلِ اللَّهُ مِنْهُ صَدَقَهً وَ لَا عِتْقاً وَ لَا حَجّاً وَ لَا اعْتِمَاراً وَ کتَبَ اللَّهُ لَهُ بِعَدَدِ أَجْزَاءِ ذَلِک أَوْزَاراً وَ مَا بَقِی مِنْهُ بَعْدَ مَوْتِهِ کانَ زَادَهُ إِلَی النَّارِ [وسائل الشیعه ، ج11 ، ص145.]

امام باقر (ع) : حجّ با مال ربا و غشّ و خیانت و سرقت پذیرفته نیست.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ أَرْبَعٍ لَمْ یقْبَلْ مِنْهُ فِی أَرْبَعٍ مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ غُلُولٍ أَوْ رِبًا أَوْ خِیانَهٍ أَوْ سَرِقَهٍ لَمْ یقْبَلْ مِنْهُ فِی زَکاهٍ وَ لَا صَدَقَهٍ وَ

لَا حَجٍّ وَ لَا عُمْرَهٍ [وسائل الشیعه ، ج11 ، ص145.]

شخصی از امام صادق (ع) پرسید : با فرماندار رابطه دارم و منافعی از او به من می رسد ولی مقداری از آن را صرف صله رحم و اطعام و حجّ می کنم.حضرت (ع) فرمود : إِنَّ الْخَطِيئَهَ لَا تُكفِّرُ الْخَطِيئَهَ [کافی ، ج5 ، ص126.]

اذا حججت بمال أصله سحت فما حججت و لکن حججت البصر

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنَّا أَهْلُ بَيتٍ حَجُّ صَرُورَتِنَا وَ مُهُورُ نِسَائِنَا وَ أَكفَانُنَا مِنْ طَهُورِ أَمْوَالِنَا [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص189.]

امام صادق (ع) : به کسی که با مال حرام به مکه آمده گفته می شود : لا لبّیک و لا سعدیک

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا اكتَسَبَ الرَّجُلُ مَالاً مِنْ غَيرِ حِلِّهِ ثُمَّ حَجَّ فَلَبَّى نُودِى لَا لَبَّيک وَ لَا سَعْدَيک وَ إِنْ كانَ مِنْ حِلِّهِ فَلَبَّى نُودِى لَبَّيک وَ سَعْدَيک [کافی ، ج5 ، ص124.]

5) پرداخت دیون :

شخصی به امام جواد (ع) عرض کرد می خواهم در مکه یا مدینه بمانم و مدیون هستم. حضرت (ع) فرمود : ارْجِعْ إِلَى مُودَّى دَينِک وَ انْظُرْ أَنْ تَلْقَى اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَيسَ عَلَيک دَينٌ فَإِنَّ الْمُومِنَ لَا يخُونُ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص183.]

عبدالرّحمن می گوید : پدرم از دنیا رفت امّا مالی برای ما نگذاشته بود. یکی از دوستان پدرم هزار درهم قرض به من داد تا کسب کنم. یکی از دوستان دیگرش شغل پیراهن فروشی را برایم انتخاب کرد.

آن سال سود زیاد بردم. تصمیم به حجّ گرفتم. مادرم گفت : اوّل قرضت را بده. با

باقیمانده پولت به حجّ برو. همین کار را کردم. در سفر حجّ وقتی داستان را برای امام صادق (ع) تعریف کردم ، وسط صحبت کردن من امام پرسید : هزار درهم قرض چه شد؟ عرض کردم پرداختم. حضرت (ع) تشویقم کرد. سفینه ، لفظ عبدالرحمن

6) پرداخت حقوق شرعی : خمس ، زکات ، نذر مالی و...

امام صادق (ع) فرمود : یک درهم خرج کردن در راه حجّ بهتر است از هزار هزار درهم در راه حقّ دیگر و یک درهم به امام رساندن بهتر از هزار هزار درهم در راه حجّ

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ دِرْهَماً فِی الْحَجِّ خَیرٌ مِنْ أَلْفِ أَلْفِ دِرْهَمٍ فِی غَیرِهِ وَ دِرْهَمٌ یصِلُ إِلَی الْإِمَامِ مِثْلُ أَلْفِ أَلْفِ دِرْهَمٍ فِی حَجٍّ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص225.]

7) وصیت :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ رَکبَ رَاحِلَهً فَلْیوصِ [کافی ، ج4 ، ص542.]

هنگام نوشتن وصیت :

1) قوی دل و باایمان باشید.

2) به فکر آخرت هم باشید. سهمی برای توشه آخرت بردارید.

3) برای خود وصیّ مشخّص کنید. (عادل ، موثّق)

4) سعی کنید وصیت نامه رسمی باشد که معتبر باشد.

8) حلالیت طلبیدن :

ماجرای علیّ بن یقطین

در روایت است که نباید دل مؤمنی را بشکنید که دل شکستن مانند ویران کردن کعبه است.

9) تودی (ع) :

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : حَقٌّ عَلَى الْمُسْلِمِ إِذَا أَرَادَ سَفَراً أَنْ يعْلِمَ إِخْوَانَهُ وَ حَقٌّ عَلَى إِخْوَانِهِ إِذَا قَدِمَ أَنْ يأْتُوهُ [كافى ، ج2 ، ص174.]

سزاوار است با اسيران خاک هم توديع و خداحافظى كند ، چون كه حق دارند.

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : وَ

مَنْ خَلَفَ حَاجّاً فِی أَهْلِهِ بِخَیرٍ کانَ لَهُ کأَجْرِهِ حَتَّی کأَنَّهُ یسْتَلِمُ الْأَحْجَارَ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص228.]

10) وسایل لازم که بایدهمراه داشته باشید : نخ ، سوزن ، دارو ، لباس اضافی ، قرآن ، دفتر و قلم ، کیف و همیان ، قیچی ، سجّاده

11) همسفر مناسب :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اصْحَبْ مَنْ تَتَزَینُ بِهِ وَ لَا تَصْحَبْ مَنْ یتَزَینُ بِک [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص278.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : قَالَ : لِی عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) یا بُنَی ! انْظُرْ خَمْسَةً فَلَا تُصَاحِبْهُمْ وَ لَا تُحَادِثْهُمْ وَ لَا تُرَافِقْهُمْ فِی طَرِیقٍ فَقُلْتُ یا أَبَهْ مَنْ هُمْ قَالَ إِیاک وَ مُصَاحَبَهَ الْکذَّابِ فَإِنَّهُ بِمَنْزِلَهِ السَّرَابِ یقَرِّبُ لَک الْبَعِیدَ وَ یبَاعِدُ لَک الْقَرِیبَ وَ إِیاک وَ مُصَاحَبَهَ الْفَاسِقِ فَإِنَّهُ بَائِعُک بِأُکلَهٍ أَوْ أَقَلَّ مِنْ ذَلِک وَ إِیاک وَ مُصَاحَبَهَ الْبَخِیلِ فَإِنَّهُ یخْذُلُک فِی مَالِهِ أَحْوَجَ مَا تَکونُ إِلَیهِ وَ إِیاک وَ مُصَاحَبَهَ الْأَحْمَقِ فَإِنَّهُ یرِیدُ أَنْ ینْفَعَک فَیضُرُّک وَ إِیاک وَ مُصَاحَبَهَ الْقَاطِعِ لِرَحِمِهِ [کافی ، ج2 ، ص376.]

امام صادق (ع) فرمود : شخص کم پولی که با جمعی پولدار همسفر شود ، خوار می شود.

12) صدقه دادن و دعا و غسل هنگام خروج از خانه :

إِنِّی ذاهِبٌ إِلی رَبِّی سَیهْدِینِ [صافات/99.]

2. اخلاص درحج

3. آداب بین راه

1) رعایت بهداشت :

از لباس ساده ، سفید ، نازک و تمیز استفاده کنید.

از شستشوی بدن مخصوصا پاها غفلت نکنید.

قبل و بعد از غذا و بعد از توالت به خصوص دست های خود را بشویید.

مصرف نمک را فراموش نکنید ، چون استقامت بدن را

زیاد می کند.

2) به شناسایی قبله اهمّیت بدهید.

3) نمازها را در وقت فضیلت بخوانید.

امام صادق (ع) فرمود : یک نماز فریضه بهتر از بیست حجّ است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : صَلَاهٌ فَرِیضَهٌ أَفْضَلُ مِنْ عِشْرِینَ حَجَّهً [تهذیب الأحکام ، ج5 ، ص21.]

4) مراعات پیران ، مریضان و بانوان را بکنید.

5) کمک کار همسفران باشید.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : سَیدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ فِی السَّفرِ [بحارالأنوار ، ج73 ، ص273.]

امام ششم (ع) به کسی که مواظب اثاثیه بوده و بقیه به زیارت رفتند ، فرمود : اجر بزرگتر را تو برده ای

شخصی می گوید : در طواف دستم در دست امام صادق (ع) بود. مردی مرا صدا زد. حضرت (ع) فرمود قضیه چیست؟ عرض کردم مردی با من کاری دارد. فرمود. برو حاجت او را برآور. گفتم در طواف هستم. فرمود طواف را قطع کن.

عَنْ أَبَانِ بْنِ تَغْلِبَ قَالَ : کنْتُ أَطُوفُ مَعَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَعَرَضَ لِی رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِنَا کانَ سَأَلَنِی الدَّهَابَ مَعَهُ فِی حَاجَهٍ فَأَشَارَ إِلَی فَرَآهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَقَالَ : یا أَبَانُ إِیاک یرِیدُ هَذَا؟ قُلْتُ : نَعَمْ قَالَ هُوَ عَلَی مِثْلِ مَا أَنْتَ عَلَیه؟ قُلْتُ : نَعَمْ. قَالَ : فَاذْهَبْ إِلَیهِ وَ اقْطَعِ الطَّوَافَ قُلْتُ وَ إِنْ کانَ طَوَافَ الْفَرِیضَهِ قَالَ نَعَمْ [وسائل الشیعه ، ج12 ، ص209.]

شخصی می گوید در سفر عتبات با شیخ عبّاس قمی (ره) بودیم. محدّث قمی دائما در حمل و نقل اثاث بر ما سبقت می گرفت و نشد که ما از اتومبیلی پیاده شویم و خودمان چمدان های خود را برداریم.

امام سجّاد (ع) به خاطر رسیدن به پاداش خدمتگزاری ، به صورت ناشناس

به مکه می رفت.

امام خمینی (ره) در سفر مشهد زودتر از همسفران به مسافرخانه می آید و چای درست می کند.

پیامبر (ص) در یکی از مسافرت ها مسئولیت جمع کردن هیزم را به عهده می گیرد.

6) اگر مریض شدید ، شکوه نکنید.

پیامبر (ص) فرمود : کسانی که در مکه مریض می شوند و شکایت نمی کنند در برابر هر روز مریضی ، خداوند ثواب شصت سال عبادت به آنها می دهد و کسی که هوای گرم مکه را تحمّل کند به اندازه صد سال آتش جهنّم از او دور می شود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَرِضَ يوْماً بِمَكةَ كتَبَ اللَّهُ لَهُ مِنَ الْعَمَلِ الصَّالِحِ الَّذِی كانَ يعْمَلُهُ عِبَادَةَ سِتِّينَ سَنَةً وَ مَنْ صَبَرَ عَلَى حَرِّ مَكةَ سَاعَةً تَبَاعَدَتْ عَنْهُ النَّارُ مَسِيرَةَ مِائَهِ عَامٍ وَ تَقَرَّبَتْ مِنْهُ الْجَنَّهُ مَسِيرَةَ مِائَهِ عَامٍ [بحارالأنوار ، ج96 ، ص85.]

7) خوشرفتاری :

از رسول خدا (ص) پرسیدند ، حجّ مبرور کدام است؟ فرمود : خوشرفتاری و اطعام.

امام ششم (ع) فرمود : اگر حاجی سه خصلت نداشته باشد ، حجّ او هیچ است : خوش خلقی ، فرو بردن خشم و تقوا.

ماجرای همسفر شدن حضرت علی (ع) با یک ذمّی که مسلمان شد.

امام باقر (ع) فرمود : پدرم شتری داشت که با او 22 سفر حجّ می رفت و یک تازیانه به او نزد. (این حدیث علامت خوشرفتاری حضرت (ع) است.)

چند تذکر : در بین راه و خیابان ها و بازارها بسیار مؤدّب باشید و همدیگر را خوب صدا بزنید.

از شوخی های زشت اجتناب کنید.

جلو خشم خود را بگیرید.

در سفر ، خوش مشرب و مزّاح باشید.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يدَاعِبُ الرَّجُلَ يرِيدُ أَنْ يسُرَّهُ [كافى

، ج2 ، ص663.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْمُرُوَّهُ مُرُوَّتَانِ مُرُوَّهُ الْحَضَرِ وَ مُرُوَّهُ السَّفَرِ فَأَمَّا مُرُوَّهُ الْحَضَرِ فَتِلَاوَهُ الْقُرْآنِ وَ حُضُورُ الْمَسَاجِدِ وَ صُحْبَهُ أَهْلِ الْخَيرِ وَ النَّظَرُ فِی الْفِقْهِ وَ أَمَّا مُرُوَّهُ السَّفَرِ فَبَذْلُ الزَّادِ وَ الْمِزَاحُ فِی غَيرِ مَا يسْخِطُ اللَّهَ وَ قِلَّهُ الْخِلَافِ عَلَی مَنْ تَصْحَبُهُ وَ تَرْک الرِّوَايهِ عَلَيهِمْ إِذَاأَنْتَ فَارَقْتَهُمْ [تحف العقول ، ص374.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَيسَ مِنَ الْمُرُوءَهِ أَنْ يحَدِّثَ الرَّجُلُ بِمَا يلْقَی فِی سَفَرِهِ مِنْ خَيرٍ أَوْ شَرٍّ [المحاسن ، ج2 ، ص358.]

8) سوغات :

مُحَمَّدُ بْنُ عَلِی بْنِ الْحُسَينِ قَالَ : رُوِی أَنَّ هَدِيهَ الْحَاجِّ مِنْ نَفَقَهِ الْحَاجِّ [وسائل الشيعه ، ج11 ، ص149.]

4. فضا سازی شهر وروستا

کیوان در حج نامه خود می نویسد که در قزوین سابقا رسم بوده که حجّاج بر سر در خانه هاشان یک تابلو از گچ ساخته و نصب می کرده اند و در آن تابلو این آیه را می نوشتند :

وَ لِلّهِ عَلَی النّاسِ حِجُّ الْبَيتِ [آل عمران/97.]

هر خانه ای که چند حاجی داشته ، چند تابلو نصب می کردند.

5. آداب دخول به حرم

امام صادق (ع) هر گاه به حرم می رسید شتر و کاروان را نگاه می داشت.توقف و اسْتوقف وَ بَکی و استکبی

ابان بن تغلب : امام صادق (ع) به حرم که رسید پیاده شد و غسل کرد و کفش خود را دست گرفت و با پای برهنه وارد حرم شد و فرمود : ای ابان قافله را نگاه دار. الآن وقت از خودرستگی است. ابان سی هزار حدیث از امام به یاد داشت.

عن أبان بن عثمان عن أبی عبد الله علیه السلام : أن أبان

بن تغلب روی عنی ثلاثین ألف حدیث ، فاروها عنه [رجال نجاشی ، ص11.]

همین که از کوفه به مدینه می آمد یک ستون را برایش خالی می کردند تا تدریس کند. امام باقر (ع) به او فرمود : اجْلِسْ فِی مَسْجِدِ الْمَدِینَهِ وَ أَفْتِ النَّاسَ فَإِنِّی أُحِبُّ أَنْ یرَی فِی شِیعَتِی مِثْلُک [الفهرست طوسی ، ص17.]

همین که خانه های مکه را دیدید دیگر لبّیک نگویید.

به مقصد رسید دیگر ناله نکن. تندی سیلاب را تسکین دریا می شکند.

6. حج و انبیاء واولیاء

حضرت شعیب (ع) به موسی (ع) گفت : ثَمانِی حِجَجٍ فَإِنْ أَتْمَمْتَ عَشْراً فَمِنْ عِنْدِک [قصص/27.]

به گفته روایات ، آدم (ع) ، نوح (ع) ، سلیمان (ع) موسی (ع) حجّ انجام می دادند.

جابر از امام باقر (ع) نقل می کند که در مسجد خیف 700 پیامبر نماز گزارده اند.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : صَلَّی فِی مَسْجِدِ الْخَیفِ سَبْعُمِائَهِ نَبِی [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص230.]

از امام صادق (ع) حدیثی است که هفتاد پیامبر در اثر سختی و گرسنگی در مکه فوت کرده اند و بین رکن یمانی و حجر الأسود دفن شده اند. راهنمای حرمین از فلسفه حجّ از بیهقی در ذیل بیت عتیق.

اولیاء خداوند در راه مکه خاکسار بودند.

پیاده

پابرهنه

ناشناس

گریان و عاشق

امام کاظم (ع) مسافت مکه و مدینه را در یک سفر 25 روز ، در سفر دیگر ، 24 روز و در سفر دیگر 26 روزه پیاده رفتند.

1) رَبَّنا إِنِّی أَسْکَنْتُ مِنْ ذُرِّیتِی بِوادٍ غَیرِ ذِی زَرْعٍ عِنْدَ بَیتِک الْمُحَرَّمِ [ابراهیم/37.]

2) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللهم ارزقنی حج بیتک الحرام [إقبال الأعمال ، ص24.]

4) حضرت آدم

(ع) هزار بار بارها

5) امام حسن (ع) بیست بار پیاده

6) امام سجاد (ع) پیاده

7) حضرت موسی (ع) بارها پیاده و یا گاهی پابرهنه

الَّذِینَ هُمْ فِی صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ [مومنون/2.]

الَّذِینَ یبِیتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّداً وَ قِیاماً [فرقان/64.]

سُجَّدا و بکیا

الَّذِینَ هُمْ عَلی صَلاتِهِمْ دائِمُونَ [معارج/23.]

الَّذِینَ هُمْ عَلی صَلَواتِهِمْ یحافِظُونَ [مومنون/9.]

بلوغ ایتاء

الَّذِینَ یومِنُونَ بِالْغَیبِ وَ یقِیمُونَ الصَّلاهَ وَ مِمّا رَزَقْناهُمْ ینْفِقُونَ [بقره/3.]

لَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّی تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران/92.]

یوثِرُونَ عَلی أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ کانَ بِهِمْ خَصاصَهٌ [حشر/9.]

بلوغ نماز

إِنِّی نَذَرْتُ لَک ما فِی بَطْنِی مُحَرَّراً [آل عمران/35.]

حضرت زکریا (ع) خادم مسجد

طَهِّرا بَیتِی [بقره/125.]

7. سیمای حاجی ایران

1) به همه سلام کنیم :

می گویند : ایرانی ها همان هایی هستند که سلام می کنند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کونُوا لَنَا زَیناً [أمالی صدوق ، ص400.]

2) سیگار نکشیدن در حَرَم :

قرآن را روی زمین نگذاریم ، با سوغاتی وارد حرم نشویم ، پا از روی سر مردم برنداریم.

3) فرهنگ مناجات

4) خوشرویی

5) خوش بویی

ایرانی کیست؟

1) آنها که ساکشان بزرگتر است.

21) آنها که وقت نماز در بازار پرسه می زنند.

3) آنها که پسته و انگشتر و زعفران و...

4) آنها که پشت مقام حلقه می گیرند و مزاحم دیگران می شوند.

5) آنها که در طواف هل می دهند.

6) آنها که خیلی چونه می زنند.

7) آنها که پشت بقیع نماز می خوانند.

در عرفات خود بودن

حضور در صحنه

سیاهی لشگر یک ارزش است و از ارکان حجّ است.

در احرام بودن ارزش است. سعی نکنیم زود بیرون بیاییم.

ابوحنیفه می گوید :

لَوْ لَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ مَا عَلِمَ النَّاسُ

مَنَاسِک حَجِّهِمْ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص519.]

خمس درآمد

خمس مخلوط به حرام را بدهیم.

توجّه به روحانی و مسأله شرعی ، از مسافرهای دیگر نپرسید مگر عالم و دقیق باشد.

همسر شما که با لبیک حرام شد فقط با نماز صحیح حلال می شود.

شرکت درجماعت اهل سنّت

با کسی رفیق شویم که ما را با خدا و عبادت بیشتر آشنا کند ، نه جنس ارزان.

بنای مخالفت با رفقا را نداشته باشید. (اسرار رفقا را جایی نقل نکنید.)

بین محلّ سجده و قیام عبور نکنید. این رشد تقوی داده او را بزنید.

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : إِنَّکمْ قَوْمٌ أَعْدَاوکمْ کثِیرَهٌ عَادَاکمُ الْخَلْقُ یا مَعْشَرَ الشِّیعَهِ ! إِنَّکمْ قَدْ عَادَاکمُ الْخَلْقُ فَتَزَینُوا لَهُمْ بِمَا قَدَرْتُمْ عَلَیهِ [کافی ، ج6 ، ص480.]

پرداخت وجوهات

وصیت نامه

نمازشان را اینجا درست کنند.

جلسات روحانیون را شرکت کنید.

حاجی با خودش :

اخلاص

استمداد

شکر

حج ، صفحه 18

توبه

مطالعه اسرار حجّ؟؟؟

حاجی با مالش :

خمس

زکات

ردّ مظالم

وصیت

حاجی با مردم :

عذرخواهی (علیّ بن یقطین)

خداحافظی : با مرده و زنده

سپردن اهل

سفارش به تقوی

تفقد از محرومین به خصوص فامیل

مردم با حاجی :

سفارش به سوغاتی نکنند.

سفارش به نماز و طواف؟؟؟

از در بنی شیبه زیرا بت هُبل آنجا دفن شده است.

زیر پا گذاردن پرچم آمریکا

دعا و طلب خیر

صدقه

اعلام اخوانه بسفره

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَین (ع) : مَنْ خَلَفَ حَاجّاً فِی أَهْلِهِ بِخَیرٍ کانَ لَهُ کأَجْرِهِ حَتَّی کأَنَّهُ یسْتَلِمُ الْأَحْجَارَ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص228.]

دیدن حاجی بروید. شریک در اجر او هستید.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَعَانَ مُومِناً مُسَافِراً نَفَّسَ اللَّهُ عَنْهُ ثَلَاثاً وَ سَبْعِینَ کرْبَةً وَ أَجَارَهُ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ مِنَ الْغَمِّ وَ الْهَمِّ وَ نَفَّسَ عَنْهُ

كرْبَهُ الْعَظِيمَ يوْمَ يغُصُّ النَّاسُ بِأَنْفَاسِهِمْ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص293.]

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنَّا أَهْلُ بَيتٍ حَجُّ صَرُورَتِنَا وَ مُهُورُ نِسَائِنَا وَ أَكفَانُنَا مِنْ طَهُورِ أَمْوَالِنَا [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص189.]

رُوِی عَنِ الْأَئِمَّهِ (ع) أَنَّهُمْ قَالُوا : مَنْ حَجَّ بِمَالٍ حَرَام نُودِی عِنْدَ التَّلْبِيهِ لَا لَبَّیک عَبْدِی وَ لَا سَعْدَیک [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص317.]

لايحجّ و لا يعمر على الابل الجلّاله

انضباط

اگر یک لحظه قبل از مغرب از عرفات کوچ کند ، برود

بزگترین کفّاره را باید دهد. (یک شتر)

اگر ندارد 18 روز باید روزه بگیرد.

تذکرات

1) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كونُوا لَنَا زَيناً [أمالی صدوق ، ص400.]

2) دستورات مسئولین را گوش دهید.

3) قبل از سوار شدن به هواپیما از خوردن و آشامیدن زیاد بپرهیزید.

4) به عربی سلام کنید.السَّلَامُ عَلَيكمْ

5) از خوشی زننده دوری کنید.

به خیال خود دور از چشم مأمورین خلاف نکنید.

کیف نایلون کوچک برای کفش خود همراه داشته باشید.

در حدیث است : در حفظ زاد و توشه خود دقیق باشید.

در قبرستان بقیع و ضریح پیامبر (ص) نخ نبندید ، پول نیندازید.

سر به سر تجّار و کسبه نگذارید.

زنان تنها به مغازه ها نروند.

در برخورد با پلیس و متصدّیان گمرک با کمال خونسردی روبرو شوید.

8. لباس حاجی

با لباس ، قالب را می شکند تا شاید قلب بشکند.

اصل لباس نشانه :

ادب

فرهنگ

هدف

بهداشت

تواضع

رنگ لباس :

نوزاد : سفید

احرام : سفید

کفن : سفید

بی دوخت

رنگ

با رنگ طبیعت پنبه

انگیزه لباس :

سرما

گرما

خودنمایی

حیاء (ورق الجنّه)

عبودیت

مساوات با همه

نه بلند ، نه کوتاه

لباسی که نشانه :

کشور

سن

صنف

مقام

عبادت

9. مکه وکعبه

1. فضیلت

9) قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : النَّائِمُ بِمَکهَ کالْمُجْتَهِدِ فِی الْبُلْدَانِ وَ

السَّاجِدُ بِمَکهَ کالْمُتَشَحِّطِ بِدَمِهِ فِی سَبِیلِ اللَّهِ [وسائل الشیعه ، ج13 ، ص231.]

قال النّبیّ (ص) : هر کس برا ی حجّ از خانه بیرون رود تا برگردد به هر گامی صد هزار هزار حسنه و هزار هزار گناه از او محو و هزار هزار درجه و برای هر درهمی هزار هزار درهم و هر کار خیری انجام دهد ، هزار هزار. اگر بمیرد اهل بهشت و اگر برگردد آمرزیده و دعایش مستجاب و...

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ خَرَجَ حَاجّاً أَوْ مُعْتَمِراً فَلَهُ بِکلِّ خُطْوَهٍ حَتَّی یرْجِعَ مِائَهُ أَلْفِ أَلْفِ حَسَنَهٍ وَ یمْحَی عَنْهُ أَلْفُ أَلْفِ سَینَهٍ وَ تُرْفَعُ لَهُ أَلْفُ أَلْفِ دَرَجَهٍ وَ کانَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ بِکلِّ دِرْهَمٍ أَلْفُ أَلْفِ دِرْهَمٍ وَ بِکلِّ دِینَارٍ أَلْفُ أَلْفِ دِینَارٍ وَ بِکلِّ حَسَنَهٍ عَمِلَهَا فِی وَجْهِهِ ذَلِک أَلْفُ أَلْفِ حَسَنَهٍ حَتَّی یرْجِعَ وَ کانَ فِی ضَمَانِ اللَّهِ إِنْ تَوَفَّاهُ أَدْخَلَهُ الْجَنَّهَ وَ إِنْ رَجَعَ رَجَعَ مَغْفُوراً لَهُ مُسْتَجَاباً لَهُ فَاغْتَنِمُوا دَعْوَتَهُ فَإِنَّ اللَّهَ لَا یرُدُّ دُعَاءَهُ إِذَا قَدِمَ فَإِنَّهُ یشَفَّعُ فِی مِائَهِ أَلْفِ رَجُلٍ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ مَنْ خَلَفَ حَاجّاً أَوْ مُعْتَمِراً فِی أَهْلِهِ بِخَیرٍ بَعْدَهُ کانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ کامِلًا مِنْ غَیرِ أَنْ ینْقُصَ مِنْ أَجْرِهِ شَیءٌ [وسائل الشیعه ، ج11 ، ص104.]

خدا : بَیتِی [حج/26.]

انبیاء : حجر اسماعیل (ع)

مردم : وُضِعَ لِلنّاسِ [آل عمران/96.]

خانه دنیا و آخرت : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَرَادَ الدُّنْیا وَ الْآخِرَهَ فَلْیومَّ هَذَا الْبَیتَ [وسائل الشیعه ، ج11 ، ص151.]

خانه محفوظ : فَجَعَلَهُمْ کعَصْفٍ مَأْکولٍ [فیل/5.]

خانه با برکت : بِبَکهَ مُبارَکاً

[آل عمران/96.]

خانه آزاد : الْبَيتِ الْعَتِيقِ [حج/29.]

خانه همه : سَواءً الْعاكفُ فِيهِ وَ الْبادِ [حج/25.]

امن : أَمْناً [بقره/125.]

بابا : أَبِيكمْ [حج/78.]

خانه هر روز : قبله

خانه هر کار : (حتّی ذبح)

خانه حیات : مستحب است تمام کارهای ما رو به قبله باشد.

خانه مرگ : دفن میت

1) زمین : اوّلین زمین و مقدّس ترین : وَ الْأَرْضَ بَعْدَ ذلِک دَحاها [نازعات/30.]

2) نقشه : نقشه عرش ، نمود عرش در زمین

3) معمار : خدا

4) بنّا : ابراهیم (ع)

5) دستیار و کارگر : اسماعیل (ع)

6) صاحب : خدا

7) ساکنین : ناس

8) اهداف خانه : عبادت ، وحدت ، امنیت

مستحبات اماکن مقدّسه مسجد الحرام

حجر الأسود : قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : یمِینُ اللّهِ فِی أَرْضِهِ [وسائل الشیعه ، ج13 ، ص321.]

مقام ابراهیم (ع) : جای پای ابراهیم (ع) رکن یمانی

زمزم

ناودان طلا

خانه خدا : بَیتِی [حج/26.]

خانه بابا : أَبِیکمْ [حج/78.]

خانه خودت : وُضِعَ لِلنّاسِ [آل عمران/96.]

خانه همه : سَواءً الْعاکفُ فِیهِ وَ الْبادِ [حج/25.]

خانه آزاد : الْبَیتِ الْعَتِیقِ [حج/29.]

مِلَّهَ أَبِیکمْ إِبْراهِیمَ [حج/78.]

وَ إِذْ یرْفَعُ إِبْراهِیمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَیتِ [بقره/27.]

انسان های طول تاریخ

پاکی و سادگی ما را به خدا می رساند ، نه تشریفات

حرکت ما را به خدا می رساند ، نه توقّف

دل دادن ، ما را به خدا می رساند ، نه غفلت

با مردم به خدا می رسیم ، نه تنها

حرکت حساب شده ، ما را به خدا می رساند ، نه حرکت بی رویه

دنباله روی

از انبیاء (علیهم السّلام) ما را به خدا می رساند ، نه شرق و غرب

فضای اَمن ما را به خدا می رساند ، نه فسوق و جدال

گذشت ما را به خدا می رساند ، نه بخل

کنار زدن محرمات ما را به خدا می رساند ، نه ارتکاب به محرمات

1) در حجّ مردم باید بروند ، در قبله و کعبه هر کجای دنیا باشند آن را در ذهن در آغوش می گیرند.

2) در حج یکی دو میلیون می روند ، کعبه را تمام مسلمین توجّه دارند.

3) حجّ برای مستطیع است ، توجّه به قبله ، وظیفه همه

4) حجّ در تمام عمر یک بار ، قبله و کعبه هر روز و هر شب.

5) در حجّ صف بندی نیست ، در قبله صف بندی جماعت است.

6) حجّ برای رزمندگان است ، قبله برای زنده و مرده

میرزا خلیل (کمره ای) ، از راهنمای حرمین ، ج1 ، ص140.

چقدر عزیزی که باید ابراهیم (ع) و اسماعیل (ع) خادم تو باشند : طَهِّرا بَیتِی [بقره/125.]

مشرک نزدیک تو نیاید.

جنگ در تو ممنوع است.

موجب برپایی اسلام و مسلمین هستی.

اوّل خانه مردم هستی.

2. مسجدالحرام

مکه جغرافیا نیست ، تاریخ است.

زمینی نیست ، زمانی است.

زمانی رسول اکرم (ص) در اینجا تنها بوده است.

زمانی این کعبه بت ها

نماز فرادی در آنجا از جماعت در منزل بهتراست. وافی.

مشرکون نجس از ورود ممنوع هستند : إِنَّمَا الْمُشْرِکونَ نَجَسٌ فَلا یقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرامَ [توبه/28.]

یک نماز در آن سبب قبولی تمام نمازهای عمر است. وافی.

وَ مَنْ یرِدْ فِیهِ بِإِلْحادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذابٍ أَلِیمٍ [حج/25.]

مراد قبول تولیت نااهلان

إِنْ أَوْلِیاوهُ إِلاَّ الْمُتَّقُونَ [انفال/34.]

صدها پیامبر در آن نماز

با قبله دقیق

از جماعت

سه نفری به چند میلیونی

خانه ای که ابراهیم (ع) و اسماعیل (ع) پاکش کردند. (تو با آلودگی وارد نشو.)

ازدرب بنی شیبه وارد شو.

سلام بر ابراهیم (ع) و محمّد (ص) کن.

مهمان او هستی ، دعا کن.

مرکز اصلی زمین : وَ الْأَرْضَ بَعْدَ ذلِک دَحاها [نازعات/30.]

قصد قربت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حَجُّ أَغْنِیاءِ أُمَّتِی لِلنُّزْهَهِ وَ یحُجُّ أَوْسَاطُهَا لِلتِّجَارَهِ وَ یحُجُّ فُقَرَاوهُمْ لِلرِّیاءِ وَ السُّمْعَهِ [وسائل الشیعه ، ج15 ، ص348.]

3. نام های کعبه

کعبه : هَدْیاً بالِغَ الْکعْبَهِ [مائده/95.]

بیت الحرام : وَ لاَ آمِّینَ الْبَیتَ الْحَرامَ [مائده/2.]

بیتی (بیت اللّه) : طَهِّرا بَیتِی [بقره/125.]

بیت العقیق : وَ لْیطَّوَّفُوا بِالْبَیتِ الْعَتِیقِ [حج/29.]

بکه بیت المعمور (بنا به بعضی تفاسیر) بِبَکهَ [آل عمران/96.]

امتیازات :

1) کعبه تنها بنایی است که خداوند به خودش نسبت داده است : بَیتِی [حج/26.]

2) هر روز هر مسلمانی باید یاد او باشد ، در ذبح ، نماز ، حیات و مرگ.

3) اراده سوء به آن عذاب دارد.

4) بیشترین ثواب برای نمازکنار او

4. جاذبه کعبه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يأْلَهُونَ إِلَيهِ وُلُوهَ الْحَمَامِ [نهج البلاغه ، خطبه 1.]

قَالَ عَلِي بْنُ الْحُسَينِ (ع) : الْحَجُّ وِفَادَهٌ إِلَى رَبِّک وَ فِرَارٌ إِلَيهِ مِنْ ذُنُوبِک وَ فِيهِ قَبُولُ تَوْبَتِک [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص618.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يا سَدِيرُ ! إِنَّمَا أُمِرَ النَّاسُ أَنْ يأْتُوا هَذِهِ الْأَحْجَارَ فَيطُوفُوا بِهَا ثُمَّ يأْتُونَا فَيعْلِمُونَا وَلَايتَهُمْ لَنَا [كافى ، ج1 ، ص392.]

مکه امّ القری است یعنی باید کار مادر را بکند.

ازتمام بلاد حفاظت کند.

به

تمام بلاد خوراک دهد.

همه بلاد را به راه اندازد.

همه بلاد را با یک دید بنگرد.

همه بلاد با او رابطه مستقیم داشته باشند.

سادگی ، قداست ، امنیت ، حرکت ، بت شکنی جلوه حق همه بلاد را تأمین کند.

5. جغرافیای کعبه

سنگ کعبه به قدری ساده است که احتمال معبودیت در آن نیست.

آری پرچم ، پارچه ای بیش نیست ، لکن ارتش یک کشور به آن افتخار می کند و برای سربلندی آن جان می دهد ، چون رمز عزّت است.

پرچم اسلام ، سنگ است. یعنی تو هم باید مثل سنگ محکم باشی.

ساختمان در بلندی ها نشانه غرور است : أَ تَبْنُونَ بِكلِّ رِيعٍ آيةً تَعْبَثُونَ [شعراء/128.]

ولی کعبه که خانه بندگی و غرورزدایی است ، در محلّ پایین قرار گرفته است.

اگر در جای خوش آب و هوا بود ، تفریح گاه بود.

در قرآن 14 مرتبه مسجد الحرام و بیت الله مطرح است.

10. تبلیغات وحج

امام صادق (ع) در عرفات با فریاد بلند رو به چهار طرف کرده در هر طرف سه مرتبه می فرمود :

عن عمرو بن أبی المقدام قال : رأیت أبا عبد الله (ع) یوم عرفه بالموقف و هو ینادی بأعلا صوته یا أیها الناس إن رسول الله کان الإمام [إقبال

الأعمال ، ص330.]

11. حج وجهاد

درباره جهاد می خوانیم :

لایقاربه شی ءٌ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَوْقَ كلِّ ذِی بِرٍّ بِرٌّ حَتَّی یقْتَلَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَإِذَا قُتِلَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَلَیسَ فَوْقَهُ بِرٌّ [کافی ، ج5 ، ص53.]

شخصی به امام سجاد (ع) گفت : چرا به جای جهاد حجّ آمده ای؟ ! فرمود : یار نداشتم. اگر به عدد این گله یار داشتم...؟؟

أَیاماً مَعْدُوداتٍ

امّا جهاد زمان ندارد.

کلُّ أَرْضٍ مکهنداریم.

کلُّ أَرْضٍ کربلاداریم.

کلُّ یوْمٍ عرفهنداریم.

کلُّ یوْمٍ عاشورادارِیم.

حجّ زمانی است که استطاعت پیدا شد برای جهاد باید استطاعت به دست آورد.

وَ لِلّهِ عَلَی النّاسِ حِجُّ الْبَیتِ مَنِ اسْتَطاعَ إِلَیهِ سَبِیلاً [آل عمران/97.]

أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ [انفال/60.]

در حجّ جای پای اولیاء است. در جبهه انسان از اولیاء می شود.

در حجّ منافع را می گیریم : لِیشْهَدُوا مَنافِعَ [حج/28.]

در جبهه منافع را می دهیم.

در حجّ می رود که برگردد ، در جبهه می رود که برنگردد.

در حجّ مُحْرِمْ ولی در جبهه مَحْرَم

در حجّ ید الله را می بوسیم؟؟ ، در جبهه یدالله می شویم : قاتِلُوهُمْ یعَذِّبْهُمُ اللّهُ بِأَیدِیکمْ [توبه/14.]

در حجّ با کمّیت (عدد) آشنا می شویم. در جبهه با کیفیت (اثر) آشنا می شویم.

در حجّ مصرف امنیت است. در جبهه برای تولید و کسب امنیت می رود.

در حجّ زادگاه جسم علی (ع) را می بینیم.

در جبهه فکر علی (ع) را می بینیم.

در مکه بیت عتیق را طواف می کند. ولی در جبهه خودمان را آزاد می کنیم.

در مکه سیمای اسلام ، در جبهه سیمای ایمان

در مکه جای شعار ، در جبهه جای شعور

در مکه اهل دینارند ، در جبهه اهل ایثار

در مکه کوه صفا ، در جبهه روح صفا.

از حجّ می توان جبهه رفت ، ولی از جبهه نمی توان حجّ رفت.

حجّ سیر افقی است ، جبهه سیر عمودی است.

در حجّ مو و ناخن کوتاه و در جبهه آرزوها کوتاه می شود.

در حجّ عرق می ریزیم. در جبهه خون می ریزیم.

در حجّ سنگریزه به جای شیطان ، در جبهه موشک به سوی خود شیطان.

حج ، صفحه 25

در حجّ گوسفند را به قربانگاه می بریم. در جبهه خودمان را به قربانگاه می بریم.

در حجّ ترک مو ، در جبهه ترک سر.

در حجّ به سوی منا (سرزمین آرزوها) ولی در جبهه ، از همه آرزوها دست برمی داریم. (دست از همه غیر برمی داریم.)

در حجّ شبیه فرشته می شویم ، در جبهه امام فرشته می شویم. (لیله المبیت خداوند حضرت علی (ع) را الگوی فرشتگان قرار داد.)

در حجّ ظالم در امان است. در جبهه ظالم گرفتار است.

حجّ مکتب می خواهد ، جبهه جرأت می خواهد.

اثر حجّ محدود است ، اثر خون تا ابد باقی است : بَلْ أَحْياءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يرْزَقُونَ [آل عمران/169.]

امام حجّ ابراهیم (ع) است که حاضر شد یک قربانی دهد. امام جبهه حسین (ع) است که آن همه قربانی داد.

سوغات حجّ لباس است. سوغات جبهه شفاعت است.

امامی داریم که حجّ نرفته ، ولی امامی نداریم که شهید نشده باشد.

حاجی خودش عزیز می شود. رزمنده کشورش را عزیز می کند.

خلفاء جلو مسجد

را نمی گرفتند ولی جلو کربلا را می گرفتند.

حجّ بر همه واجب نیست. ولی دفاع بر همه لازم است.

حجّ در تمام عمر یک بار واجب است ، ولی دفاع همیشه.

در مدیریت ها گاهی فقط تسلط و قاطعیت است.

گاهی فقط محبت است.

در اسلام ، بیعت ، اطاعت ، ولایت. واژه هایی است که هم تسلط در آن است ، هم محبّت.

12. حجه الوداع

رسول خدا (ص) در سال دهم با جمعیتی انبوه حدود هشتاد هزار نفر در مکه حجّی با شکوه برگزار کرد. از سال قبل اعلام شده بود حضور بت پرستان در این حجّ ممنوع است.

آن حجّ یک نمایش و تظاهرات بسیار عالی و چشمگیر بود که در عظمت بخشیدن به نهضت اسلامی نقش مهمّی داشت.

در همان سرزمینی که مسلمانان شکنجه شده بودند ، تحقیر شده بودند ، اخراج شده بودند ، هشتاد هزار نفر یکصدا فریاد می کشیدند : «الله اکبر»

این همان سرزمینی است که تا یک سال قبل ، بت پرستان هر دسته ای شعار می دادند.

گروهی یا لات یا لات گروهی یا هبل یا هبل امّا اکنون هشتاد هزار نفر خدای واحد را می خوانند : لَبَّیک اللّهُمَّ لَبَّیک لَا شَرِیک لَک لَبَّیک

تنها حجّی که رسما پیامبر (ص) بجا آورد همین حجّ بود و تمام فِرَق مسلمین از همین حجّ الگو گرفته اند.

ماجرای غدیر هم در همین حجّ است. [حجّ در قرآن ، بهشتی ، ص28.]

1. حجاب

1. سیمای حجاب

1- عفاف یک کرامت است : زن با حجاب خود می تواند به مردها هم عفت بدهد.

2- اگر جلوگیری مطرح شد بازار رقابت مصرف محرومیت کم جلوه ها عارض می شود.

3- حجاب نشانه ارزش است.

4- زن به خاطر حیا و کنترل بیشتر مسئولیت بیشتری دارد ، چون که تسلط مالی و تسلط قلبی در زندگی را بر عهده دارد.

باید به زن آموخت که تو فقط تن نیستی. باید به مرد گفت : تو چشم نیستی. شعار خوراک ، پوشاک ، مسکن نشانه اصالت تن و بینش مادی است.

حجاب یک مساله شخصی نیست تا بگوئیم انسان آزاد است. بی حجابی از میراث های ننگین رضا خان است.

حجاب

از چه زمانی؟

دختران باید حجاب را تمرین کنند.

حجاب برای نامحرمان؛ خواه فامیل ، خواه بیگانه ، برادر شوهر ، پسر عمو و... باید رعایت شود.

یکی از راه های تعاون بر حجاب ، ارزان بودن چادر است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : زكاه الجمال العفاف [غرر الحكم ، ص256] .

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُسْلِماتِ وَ الْمُومِنِينَ وَ الْمُومِناتِ وَ الْقانِتِينَ وَ الْقانِتاتِ وَ الصّادِقِينَ وَ الصّادِقاتِ وَ الصّابِرِينَ وَ الصّابِراتِ وَ الْخاشِعِينَ وَ الْخاشِعاتِ وَ الْمُتَصَدِّقِينَ وَ الْمُتَصَدِّقاتِ وَ الصّائِمِينَ وَ الصّائِماتِ وَ الْحافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَ الْحافِظاتِ وَ الذّاكِرِينَ اللّهَ كَثِيراً وَ الذّاكِراتِ أَعَدَّ اللّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَ أَجْراً عَظِيماً [احزاب/35] .

2. اهمیت حجاب

سکینه (س) درگودی قتلگاه خطاب به پدر : یاابتا انظر الی رووسنا المکشوفه. [تظلم الزهراء] .

در مجلس یزید اشک می ریخت. یزید علت را پرسید فرمود : کیف لایبکی من لیس له ساتر تستر وجهها عنک و عن جلسائک.

خطبه حضرت زینب در کوفه وشام :

قد هتکت ستورهن و أبديت وجوههن. [اللهوف ، ص181] .

أ من العدل يا ابن الطلقاء! تخديرک حرائرک و إمائک و سوقک بنات رسول الله (ص) سبايا. [اللهوف ، ص181] .

حجاب ارزان به دست نیامده؛ صد هزار شهید داده ایم تا حجاب را گرفته ایم.

امام حسین (ع) تا آخرین لحظات عمر نگران خیمه ها و حجاب خانم ها بود.

حضرت زهرا (س) از اینکه پیامبر کارهای بیرون خانه را به علی سپرد بسیار خوشحال شد.

حجاب سنگر است در مقابل تیرهای دشمن.

3. حجاب درقرآن

فلسفه و آثار/ عفت عمومی

1-وَ إِذا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتاعاً فَسْئَلُوهُنَّ مِنْ وَراءِ حِجابٍ ذلِکمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِکمْ وَ قُلُوبِهِنَّ [احزاب/53] .

قال : فی المیزان ، ج16 ت ، ص39 : و سئلوهن متاعا کنایه عن تکلمهن لحاجه.

2-فَجاءَتْهُ إِحْداهُما تَمْشِی عَلَی اسْتِحْیاءٍ [قصص/25] .

3-فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَیطْمَعَ الَّذِی فِی قَلْبِهِ مَرَضٌ [احزاب/32] .

4-وَ لا یضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِیعْلَمَ ما یخْفِینَ مِنْ زِینَتِهِنَّ [نور/31] .

5-وَ الَّذِینَ یرْمُونَ الْمُحْصَناتِ ثُمَّ لَمْ یأْتُوا بِأَرْبَعَهِ شُهَداءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمانِینَ جَلْدَهً وَ لا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهادَهً أَبَداً وَ أُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [نور/4] .

6-إِنَّ الَّذِینَ یرْمُونَ الْمُحْصَناتِ الْغافِلاتِ الْمُومِناتِ لُعِنُوا فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ [نور/23] .

7-یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُیوتاً غَیرَ بُیوتِکمْ حَتّی تَسْتَأْنِسُوا وَ تُسَلِّمُوا عَلی أَهْلِها [نور/27] .

8- از بیت المال می توان مخارج

عروسی را تهیه کرد.

9-قُلْ لِلْمُومِنِینَ یغُضُّوا مِنْ أَبْصارِهِمْ وَ یحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ [نور/30] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ تَبَارَک وَ تَعَالَی "قُلْ لِلْمُومِنِینَ یغُضُّوا مِنْ أَبْصارِهِمْ وَ یحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ" (نور-30) فَنَهَاهُمْ أَنْ ینْظُرُوا إِلَی عَوْرَاتِهِمْ وَ أَنْ ینْظُرَ الْمَرْءُ إِلَی فَرْجِ أَخِیهِ وَ یحْفَظَ فَرْجَهُ أَنْ ینْظَرَ إِلَیهِ [کافی ، ج2 ، ص35] .

وَ قُلْ لِلْمُومِناتِ یغْضُضْنَ مِنْ أَبْصارِهِنَّ وَ یحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لا یبْدِینَ زِینَتَهُنَّ (مواضع الزینه) إِلاّ ما ظَهَرَ مِنْها وَ لْیضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلی جُیوبِهِنَّ [نور/31] .

10-وَ الَّذِینَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حافِظُونَ [مومنون/5] .

11-وَ أَنْکحُوا الأَیامی مِنْکمْ وَ الصّالِحِینَ مِنْ عِبادِکمْ وَ إِمائِکمْ [نور/32] .

ایامی جمع ایم مردی که زن ندارد و زنی که مرد ندارد. مراد از صالحین کسانی که صلاحیت ازدواج دارند. نه اینکه از نظر اعمال صالح و بر جسته هستند. [المیزان ، ج15 ، ص113] .

12-قَالَ قُطْبُ الدِّینِ الرَّاوَنْدِی (ره) فِی قَوْلِهِ تَعَالَی "وَ لْیسْتَعْفِفِ الَّذِینَ لا یجِدُونَ نِکاحاً حَتّی یغْنِیهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ" (نور-33) : أمر تعالی من لا یجد السبیل إلی أن یتزوج بأن لا یجد طولا من المهر و لا یقدر علی القیام بما یلزمه لها من النفقه و الکسوه أن یتعفف و لا یدخل فی الفاحشه و یصبر حتی یغنیه الله من فضله. [فقه القرآن ، ج2 ، ص75] .

13-وَ إِذا بَلَغَ الأَطْفالُ مِنْکمُ الْحُلُمَ فَلْیسْتَأْذِنُوا کمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ [نور/59] .

14-وَ لا تُکرِهُوا فَتَیاتِکمْ عَلَی الْبِغاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّناً [نور/33] .

فتیاتکم؛ یعنی الاماء ، البغاء؛ یعنی الزنا ، تتحصنا؛ یعنی تعفف و ازدواج. [المیزان ، ج15 ،

ص113] .

15 يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيسْتَأْذِنْكمُ الَّذِينَ مَلَكتْ أَيمانُكمْ وَ الَّذِينَ لَمْ يبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكمْ ثَلاثَ مَرّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلاهِ الْفَجْرِ وَ حِينَ تَضَعُونَ ثِيابَكمْ مِنَ الظَّهِيرَهِ وَ مِنْ بَعْدِ صَلاهِ الْعِشاءِ ثَلاَثُ عَوْراتٍ لَكمْ [نور/58] .

پیامبر (ص) فرمود : " حتی ورود به اتاق مادری که جز فرزند این کسی ندارد ممنوع است ، مگر با اذن قبلی".

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِى (ص) فَقَالَ : يا رَسُولَ اللَّهِ! أُمِّى أَسْتَأْذِنُ عَلَيهَا؟ فَقَالَ : نَعَمْ قَالَ : وَ لِمَ يا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَ يسُرُّک أَنْ تَرَاهَا عُرْيانَهً قَالَ : لَا قَالَ : فَاسْتَأْذِنْ عَلَيهَا [النوادر راوندى ، ص19] .

16-وَ الْقَواعِدُ مِنَ النِّساءِ اللاّتِى لا يرْجُونَ نِكاحاً فَلَيسَ عَلَيهِنَّ جُناحٌ أَنْ يضَعْنَ ثِيابَهُنَّ غَيرَ مُتَبَرِّجاتٍ بِزِينَهٍ وَ أَنْ يسْتَعْفِفْنَ خَيرٌ لَهُنَّ وَ اللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ [نور/60] .

وَ اذْكرْنَ ما يتْلى فِى بُيوتِكنَّ مِنْ آياتِ اللّهِ [احزاب/34] .

نوع گفتگو با مردان : فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ [احزاب/32] .

يدْنِينَ عَلَيهِنَّ مِنْ جَلاَبِيبِهِنَّ ذلِک أَدْنى أَنْ يعْرَفْنَ فَلا يوذَينَ [احزاب/59] .

در صورتی که با حجاب اسلامی باشند مشخص می شود زن مسلمان است و از اذیت و آزار سالم می ماند. [المیزان] .

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجاباً فَأَرْسَلْنا إِلَيها رُوحَنا [مریم/17] .

در قرآن و حدیث/ آیه حجاب

قُلْ لِلْمُومِناتِ [نور/31] .

1-يغْضُضْنَ مِنْ أَبْصارِهِنَّ [نور/31] .

2-وَ يحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ [نور/31] .

3-وَ لا يبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاّ ما ظَهَرَ مِنْها [نور/31] .

4-وَ لْيضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلى جُيوبِهِنَّ [نور/31] .

5-وَ لا يبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِنَّ [

نور/31] .

6-وَ لا يضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيعْلَمَ ما يخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ [نور/31] .

7-وَ تُوبُوا إِلَى اللّهِ جَمِيعاً [نور/31] .

عایشه همسر پیامبر (ص) به آیهوَ قَرْنَ فِی بُیوتِکنَّ [احزاب/33] .

عمل نکرد و چه سر اسلام آمد؛ بعدها عایشه بارها می گفت : و ردت لو کان لی العدید من الانباء من رسول الله و اراهم یموتون جمیعا و لا اخرج فیما خرجت فیه [مساله حجاب ، شهید مطهری ص 83] .

یا نِساءَ النَّبِی لَسْتُنَّ کأَحَدٍ مِنَ النِّساءِ إِنِ اتَّقَیتُنَّ فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَیطْمَعَ الَّذِی فِی قَلْبِهِ مَرَضٌ وَ قُلْنَ قَوْلاً مَعْرُوفاً [احزاب/32] .

1- موقعیت اجتماعی محدودیت آور است : یا نِساءَ النَّبِی

2- هرگونه سخن ، لباس و عمل که تحریک کننده باشد ممنوع است.

3- نه گناه کنید و نه سبب گناه دیگران شوید : فَیطْمَعَ الَّذِی

4- حتی سبب فتنه یک نفر نشوید : الَّذِی فِی قَلْبِهِ

نهالَّذِینَ فِی قُلُوبِهِمْ

5- طمع بیمار دلان برای کنترل کافی است ، گرچه قصد جدی نداشته باشند.فَیطْمَعَ

6- در جامعه نبوی نیز همه افراد سالم نیستند : فیطمع الذی

7- راه فساد را به روی فاسدان ببندید.

8- چشم چرانی یک مرض قلبی است.

9- افراد آلوده از مقدسات نیز دست بر نمی دارند.

4. حجاب درروایات

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ اكفُفْ عَلَيهِنَّ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ بِحِجَابِک إِياهُنَّ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحِجَابِ خَيرٌ لَک وَ لَهُنَّ مِنَ الِارْتِيابِ وَ لَيسَ خُرُوجُهُنَّ بِأَشَدَّ مِنْ دُخُولِ مَنْ لَا تَثِقُ بِهِ عَلَيهِنَّ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ لَا يعْرِفْنَ غَيرَک مِنَ الرِّجَالِ فَافْعَلْ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

روز قیامت دوستان حضرت زهرا (س) به رشته چادر حضرت چنگ می زنند.

امام صادق (ع)

: لاینبغی للمرأه ان تجمل ثوبها اذا خرجت من بیتها

نگرانی حضرت زهرا (س) از اینکه بیگانگان اندام او را در حال تشییع جنازه ببینند و پیشنهاد اسما بنت عمیس : ما احسن و اجمل لا تعرف به المرئه من الرجل سترتینی سترک الله من النار [احتجاج الزهراء، 206] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا جَلَسَتِ الْمَرْأَةُ مَجْلِساً فَقَامَتْ عَنْهُ فَلَا يجْلِسُ فِی مَجْلِسِهَا رَجُلٌ حَتَّی يبْرُدَ [کافی ، ج5 ، ص564] .

نوع حضور در جامعه و بین مردان : تَمْشِی عَلَی اسْتِحْیاءٍ [قصص/25] .

استحیا نکره آمده که حاکی از عفت است. در حدیث آمده که حضرت موسی به دختر شعیب پیشنهاد کرد که راه را به او نشان دهد و خود از عقب بیاید. [المیزان] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَیمَا امْرَأَةٍ تَطَیبَتْ لِغَیرِ زَوْجِهَا لَمْ تُقْبَلْ مِنْهَا صَلَاةٌ حَتَّی تَغْتَسِلَ مِنْ طِیبِهَا کغُسْلِهَا مِنْ جَنَابَتِهَا [کافی ، ج5 ، ص507] .

مصافحه :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَافَحَ امْرَأَةً حَرَاماً جَاءَ یوْمَ الْقِیامَهِ مَغْلُولًا ثُمَّ یومَرُ بِهِ إِلَی النَّارِ وَ مَنْ فَاکهَ (شوخی) امْرَأَةً لَا یمْلِکهَا (حَبَسَهُ اللَّهُ) بِکلِّ کلِمَهٍ کلَّمَهَا فِی الدُّنْیا أَلْفَ عَامٍ [ثواب الأعمال ، ص282] .

5. سیر تاریخی حجاب

1. سوغات غرب

زن سه دوره داشته : 1- شی ء گرانبها (که از شخصیت انسانی بی بهره بود)

2- شخص بی بها (که در اروپا در قرون وسطی به ابتذال کشیده شد)

3- شخص گران بها (که انقلاب اسلامی به ارمغان آورد) هم شخصیت دارد و در صحنه اجتماع نقش دارد. هم با حفظ حجاب ارزش خود را حفظ کرده است.

1- تا

جنگ جهانی اول.

زن و مرد از هم جدا بودند. پس ازخاتمه جنگ آمد و رفت غرب زیاد شد. سرو صدای آمیزش زن و مرد بلند شد و چند چیز کمک به این نظریه کرد :

الف : اختراعات غرب نظر مردم را طوری جلب کرد که خیال کردند همه کار آنها صحیح است.

ب : تمایل مردم به دیدن زنها موجب طرفداری آنها شد.

ح : استعمار چیان غرب از محروم بودن دیدن زن های شرق ناراحت و میل به دیدن داشتند.

تظاهر به روشنفکری را شعار عور بودن خود قرار دادند و این اسم روشنفکری اثر گذاشت. و ظلم بی اندازه مردها به زنها عقده ای در دل زنها گذاشته بود که دنبال وقت مناسب می گشتند.

حجاب مورد اتفاق همه ادیان است. اگر به شعائر دین مسیحیت نگاه کنیم ، شما عکس حضرت مریم (س) را بدون روسری هنوزندیده اید و خود نمایانگر اهمیت موضوع در عمق اعتقادات اینان است یا اینکه در کلیسا زنان مسیحی حتما روسری به سر می کنند.

2. سیمای غرب

1- آماری از دختران فریب خورده غرب را توجه کنید : در سال 1961 آمریکا 000000 دختر فریب خورده با اینکه 23 سال قبل یعنی 1937 این رقم 30000 نفر بوده ، آلمان 375000 دختر فریب خورده ، فرانسه 390000 ، انگلستان 215000.

2- روزنامه کیهان از قول یک دکتر که در قسمت جنوبی لندن طبابت می کند نوشته بود هر سال 50000 سقط جنین می شود. در اروپاکه بچه حرام ننگ نیست چنین است ، پس در ایران چه خبر است.

3- روزنامه اطلاعات 9 مرداد 1338 می نویسد : جوانان انگلستان در بعضی مناطق وقتی قصد مسافرت دارند

از زن خود که مبادا ربوده شود می ترسند و آنها رابه کمپانی های بیمه می سپارند و از طرف اداره بیمه برای آنها مامورقرار می دهند که کسی آن ها را منحرف نکند. اداره بیمه نیز بیش از 2 ماه آنها را نگهداری نمی کند. 4- در نیویورک در 6 ماه حدود 3000 شکایت از تجاوز به ناموس انجام شده داشته است.

3. آرایش

روزنامه اطلاعات 5/ 9 / 1347 تنها دریک سال ، 210 هزار کیلو مواد ولوازم آرایشی وارد کشور شد.

آرایش برای غیر شوهر حاکی از کمبود محبت داشتن زن و احساس حقارت است. (توصیه : به همسران و دخترانتان وخواهران و مادرانتان زیاد احترام بگذارید)

4. مبارزه دنیا با حجاب

1- در تایلند با اینکه در قانون اساسی عمل به عقاید مذهبی حرام است و در بعضی مکانها تا 95 در صد مردم مسلمانند و با وجودی که عده زیادی از خواهران مصرند با حجاب باشند دولت مانع می شود و آنها را از دانشگاه و ادارات اخراج می کند. [روزنامه جمهوری اسلامی 27/3/1367]

توضیح اینکه در بانکوک پایتخت سه میلیونی تایلند نزدیک به 500 هزار فاحشه هست که دولت به لحاظ ورود ارز از آنها تشکر می کند.

5. مقاومت علما دربرابر بی حجابی

درنامه ای که شیخ عبدالکریم حائری به رضا شاه می نویسد آمده : تا پای جان باید ایستاد ، من هم می ایستم ، ناموس است ، حجاب است. [اطلاعات 7 /7 / 64] .

فرماندار وقت در تاریخ /19 10 / 1316 می نویسد : بارها دعوت خصوصی و عمومی وتهدید کردم ، اما مردم کاشان حاضر به کشف حجاب نمی شوند جز چند نفر معدود. [اطلاعات 2/ 10

6. نکات

سوال و خاطره

1- آیا کسانی که مراکز فساد را به راه انداختند از بی بند و بارها نبودند؟

2- آیا کسانی که در کاباره ها و قمار خانه ها و شب نشینی ها بودند از بی بند و بارها نبودند؟

3- کسانی که به نفع شاه در جشنهای دو هزار و پانصد ساله ، تاجگذاری ها ، و راه پیمائی به نفع بختیار شرکت می کردند چه کسانی بودند؟

4- الگوی با حجابها : فاطمه زهرا (س) عالم ترین زنها ، مربی ترین زنها ، باوفاترین زنها.

5- موسس حجاب رسول الله ، فطرت انسان و سنت نیاکان است.

6- موسس بی حجابی رضاخان و غرب است.

7- آیا تولید بیشتر به دست زنان باحجاب است یا بی حجاب؟ بافتنی ها ، برنج و یاری به کشاورز و هنرهای مفید چطور؟

8- آیا خدمات جنگ بیشتر به دوش کیست؟ کی برای جبهه نان می پزد؟ کی خون خود راهبه می کند؟

آیا زنان با حجاب فرزند خود رابه جبهه می فرستند یا بی حجاب؟

9- آیا شهدای زن در تهران و 17 شهریور زنان باحجاب بودند یا بی حجاب؟

10- آیا مصرف زنان باحجاب بیشتر است یا بی حجاب؟

آیا تاکنون دختر بی حجاب حاضر به ازدواج با معلولین شده است.

12- آیا برای مبارزه با استعمار ، غرب زدگی ، پهلوی زدگی زنان با حجاب پیش گامند یا بی حجاب؟

6. فلسفه وآثار حجاب

1. فردی

حجاب نگه دار عصمت زن است.

الف) متین و با وقار بودن موجب احترام اوست.

ب) استغنا از خود نمائی نشان شخصیت اوست.

ج) پوشش کامل ، باعث محفوظ ماندن ارزش های زن در برابر توطئه ها و دشمنان ناپاک است.

د) حریم نگه داشتن در برابر مرد ، نشان آگاهی به وظیفه است و

عمل به وظیفه موجب احترام می شود.

1- شخصی : اگر غریزه جنسی کنترل نشود اشباع شدنی نیست موید این حرف : الف) تاریخ : کسانی که امکانات داشتند به انتها نرسیدند. خسرو پرویز و حرمسرای سه هزار نفری.

ب) ریشه این غریزه از همه چیز قوی تر است حتی از مسائل اقتصادی نشانه ، اشعار ، تعزل ، تشبیب.

4-ارزش زن : شکی نیست که زن از لحاظ جسمانی ضعیف تر از مردان است و از جنبه عقلی تفوق مردان غالب است لذا زن باحجاب و وقار وقناعت و متانت خود در پیش مردان دارای ارزش و مقام شخصیت خواهد شد.ذلِک أَدْنی أَنْ یعْرَفْنَ فَلا یوذَینَ [احزاب/59] .

2. اجتماعی

مساوات : همه زیر یک نوع لباس ، بلند و ساده.

پوشیدگی سبب زیاد شدن ازدواج می شود ، چون چشم هرزه آلود مرد به هر جا افتاد پوشیده است ، به خودش بر می گردد و قهرا برای به دست آوردن میل خود مجبور می شود ازدواج کند.

حجاب زن را از نظر استثمار مردان برای هدفهای گوناگون که مقداری از آنرا در فروش کالا در جاسوسی و غیره می توان دید نگاه می دارد.

حجاب ، زن را از فروزان شدن آتش هوس رانی مرد که صدها فساد در بر دارد حفظ می کند.

اجتماعی : حجاب دست و پاگیر و موجب ضعف زن در اجتماع و نهایتا ضعف اجتماع نیست ، بلکه اجتماعی ضعیف است که وابسته به خواسته های نفسانی و به تبع آن قتل و جنایت و خیانت باشد.

3. خانوادگی

همسر می داند که فقط برای یکدیگرند.

حجاب ، زن را از بدبینی شوهر به او که مبادا فلانی به او نگاه کرد و

علاقه پیدا کرده باشد حفظ می کند.

حجاب ، مرد را مهیای تهیه منزل و زندگی و جلوگیری از هرزه گری می نماید.

حجاب ، به شوهر می فهماند که زن او مطلوب است و مرد می داند که این زن فقط برای او است و هیچ کس از او استفاده نکرده است.

حجاب زن به مردها می فهماند که زن به آسانی پیدا نمی شود ، چون به هرزنی نگاه کند او خود را پوشانده است.

حجاب ، زن را از شوهر خاطر جمع می کند و زن می داند که شوهرش بیرون نتوانسته به زن ها نگاه کند و علاقه پیدا کند.

حجاب ، از به هم خوردن زندگی زناشوئی جلوگیری می کند ، زیرا بسیاری از به هم خوردن ها در اثر بدبینی مردها است و حجاب جلو این سوء ظن ها را می گیرد و مرد را مطمئن می کند که زن او زیبا است.

حجاب زن خاطر شوهرش را در هنگام مسافرتش آسوده قرار می دهد.

خانوادگی : موجب استحکام خانواده می شود.

ایجاد آرامش بین زوجینلِتَسْکنُوا إِلَیها [روم/21] .

ایجاد همبستگی بین زوجین ودفع شقاقوَ جَعَلَ بَینَکمْ مَوَدَّهً وَ رَحْمَهً [روم/21] .

7. بی حجابی

1. سیمای بی حجابی

تنوع در لباس نشانه ناآرامی در روان است.

تنوع در لباس؛ یعنی شکستن و گسستن زنجیره ارتباط با نیاکان ، مذهب اصالت های فکری ، اخلاق.

تنوع در سبک پوشی رابطه تنگاتنگ با شیوع فساد.

بی حجابی ، خود باختگی در برابر غرب است.

بی حجابی ، پیوند با رضاشاه است. بی حجاب به جای توجه دادن مردم به کمالات علم مردم را متوجه به کفش و لباس برخودی می کند.

بی حجابی ، بی ارادگی و خود باختگی است ، کسی که در پشم و نخ استقلال نداشت

در برابر عقیده دیگران نیز استقلال نخواهد داشت.

نمی توان گفت من در فکر الهی هستم ، ولی در عمل مادی.

هر مقدار به پی خود آرایی ظاهری برویم ، از خود آرایی باطنی بازمانده ایم.

تلف کردن عمر برای خود آرایی.

کم کارترین زنان شیک ترین آنها است.

شیک پوشی ضد کار است.

شیک پوشی عامل فتنه در میان زن و شوهر است و یکی از مهم ترین مسائل زن و شوهر تحمل بودجه لباس است.

جلوه گری نشانه اصاله بدن و ماده است.

اصل جلوگیری مانع روابط مفید و کارساز اجتماعی است.

همان گونه که سرکوب کردن غریزه خطر دارد ، رها کردن آن نیز خطراتی دارد ، زیرا تمایل بی نهایت ، و امکانات محدود است ، لذا باز هم تمایلات سرکوب می شود ، پس بهترین راه دو چیز است. 1- ارضاء به قدر حاجت.

2- جلوگیری از تحریکات و تهییج.

رها کردن شهوت مثل رها کردن آتش و ارضاء آزاد مثل هیزم ریختن به آتش است. غرق در شهوات مساوی است با از دست دادن احساس های عالی از نظر اخلاق ، علم ، هنر ، خدمت و ابتکار.

مَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكرِی [طه/124] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من لم تصلحه الكرامه أصلحته الإهانه [غرر الحكم ، ص482] .

انسان طراح مدهاست یا مدها نشانه شخصیت انسان.

با بدحجابی ، شیک پوشی و تجمل پرستی ، شخصیت ما عوض نمی شود.

زن باید پارچه را قیچی کند ، نه اینکه پارچه ها شخصیت زن را قیچی کند.

[مجله پاسدار اسلام شماره 37 سال 63] .

همه نهادها بریده از هم متاسفانه...

زن در تاریخ مظلوم بوده جاهلیه الاولی و جاهلیه الثانی.

هدف برای بعضی به رخ کشیدن سرمایه.

برای بعضی بدحجابی

وسیله مبارزه با نظام جمهوری اسلامی است. در اندلس ثابت شده در انحراف بعضی جوانان حزب اللهی هم...

برای بعضی دنبال جلب نظر و محتاج به خودنمائی و جبران کمبودها و پیدا کردن خواستگار هستند ، چون که معمولا یکی مثل خودشان چشم چران گیرشان می آید.

برای بعضی ناگاه و بی غرض که سخت تاثیر محیط خانوادگی یا قبیله ای و یا اعتقاد به اینکه باید دل پاک باشد و بی توجهی به خطرات بی حجابی است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّمَا بَدْءُ وُقُوعِ الْفِتَنِ أَهْوَاءٌ تُتَّبَعُ [نهج البلاغه ، خطبه 50] .

قَالَ الْجَوَادُ (ع) : مَنْ أَطَاعَ هَوَاهُ فَقَدْ أَطَاعَ عَدُوَّهُ مُنَاهُ [أعلام الدين ، ص309] .

2. عوامل بی حجابی

1. فردی

1- مساله حجاب را نمی دانند و فکر می کند عیبی ندارد.

2- فلسفه حجاب و آثار شوم بی بند و باری را نمی داند.

3- کمبودی دارد که می خواهد خود را مطرح کند.

4- طبق هوا و هوس ومیل رفتار می کند.

5- می خواهد از سایر بد حجاب ها عقب نماند.

6- فکر می کند بی حجابی ، رمز ترقی و روشنفکری است.

7 - می خواهد با دیگران فرقی داشته باشد.

8 - فکر می کند که بد حجابی گناه ساده ای است و به دیگران لطمه ای نمی زند ، در صورتی که این اثرات را به همراه دارد.

1- تزلزل خانواده ،

2- دختران ربوده شده ،

3- سقط جنین ،

3- امراض مقاربتی.

5- امراض روانی ، 6- تشویق به فساد ، 7- خودکشی و دیگرکشی ، 8- مصائب والدین و همسر زنان بی حجاب ، 9- ضرر علمی ، 10- بچه های سر راهی ، 11- زیاد شدن آمار طلاق ، 12- ناراضی بودن همسر چشم چران ،

13- تاخیر ازدواج و اشباع کاذب ، 14- غفلت از کمالات واقعی و اکتسابی.

15- صرف بودجه ها برای آرایش و هوسها.

1- گروهی حجاب را در اثر پستی و حقارتی که زن در ایام عادت است می دانند و گویا از خجالت حجاب را قرار داده اند؛ در حالی که نظر اسلام به حیض فقط دوری از جماع است و در همه کارهای دیگر با مرد شریک. آن یهود بود که وقتی زن حیض شود ار از خانه بیرون می کردند ، با او غذا نمی خوردند ، از یک طرف حتی در اتاق خودشان راه نمی دادند واسلام نظر بدی به عادت ندارد تا علت حجاب را آن بدانیم.

2- گروهی نادان می گویند : حجاب موجب شعله ور شدن غرائز می شود و این بدتر است ، لذا خوب است زنها عادی باشند :

قَالَ الْمَجْلِسِی رَحِمَهُ اللَّهُ : "المرء حریص علی ما منع" [بحار الأنوار ، ج32 ، ص36] .

همین که جوان چند مرتبه چند زنی را دید سیر شده و دنبال کار خود است ، زیرا تکرار یک موضوع انسان را سیر و بی میل می کند. راسل می گوید : پخش عکسهای منافی عفت مردم را خسته و بی میل می کند. اتفاقا برعکس است ، هر چه آزادی باشد ، شهوت شعله ورتر می شود به دلیل اینکه جوانهای شهوتران با اینکه بسیار از این و آن حلال و حرام کام می گیرد ، ولی در مقابل شهوت زودتر زمین خورده و آنهائی که خود دار هستند خیر. روح آدم شهوت پرست ، مثل نان و آب خوردن نیست که به یک مقدرای سیر شود. شهوت مثل علاقه به

مال و مقام است که هر چه بیشتر شد سیری ندارد و سیری جسمی شعله را خاموش نمی کند ، مثل خواب شخصی است که علاقه به مال دارد ، نمی شودگفت : این علاقه به مال در او فانی شد.

3- اما پخش عکس ها ، اگر یک قسمت حرف راسل حتی صحیح باشد ، اما هر عکسی با هر رنگی و از شخصی باقیاقه ای هرگز ملال آور نیست ، بلکه تهیج کننده است.اما اینکه : قَالَ الْمَجْلِسِی رَحِمَهُ اللَّهُ علیه : المرء حریص علی ما منع. [بحار الأنوار ، ج32 ، ص36] .

این درجایی است که جلوگیری باشد به طور کامل که دراین وقت انسان حریص می شود ، اما اگر جلوگیری شود که ناز و غمزه نباشد انسان را تحریص نمی کند. اگر مردی را در چند فرسخی نگه دارند حریص به رفتن سینما نمی شود ، ولی اگر پشت در سینما مردم را نگه دارند ، ولی بگویند : نروید. جلوگیری سینما با جلوگیری از آن بیشتر انسان را تحریص می کند. مضافا به اینکه اگر برای شعله ورنشدن غرائض دستور آزادی دادیم مبتلا به مرض هرزگی مطلق می شویم. آیا برای این داروئی پیدا شده شده؟ آیا آقایان دلسوز ، از هرزگی مطلق راضی می شوند؟ غریزه که در اثر آزادی دیوانه اش کرده به چه وسیله باید او را رام کرد؟ به عقیده ما آزادی جلو شعله ورشدن غزائز را نمی گیرد ، بلکه زیاد می کند و فقط تنها چیزی که جلوگیری می کند دو چیز است : الف) ارضای غرائز در حد حاجت طبیعی (ازدواج) ب) جلوگیری از تهییج و تحریک.

4- بعضی گفته اند : حجاب برای

میل به ریاضت است ، چون جلو جمال زن گرفتن برای مردها و زنها یک نوع ریاضت است که (یا برای رسیدن به حقیقت یا برای سرکوب شدن از درک لذتها) راه فرار از لذت را در انسان به وجود می آورد. در انسان میل به انزوا و ریاضت پیدا و موجب چیزهایی از جمله حجاب می شود.

این حرف غلط است. در اسلام رهبانیت منع شده است : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يحِبُّ الْجَمَالَ [کافی ، ج6 ، ص438] .

شانه کردن و کوتاه کردن مو ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : النَّظَافَةُ مِنَ الْإِيمَانِ [طب النبی (ص) ، ص12] .

خانه را با گچ سفید کردن ، بوی خوش ، ازدواج ، لباس خوب و یا دوری از غناء و امثال اینها شده ریاضت نیست و ابدا فلسفه حجاب ریاضت نیست.

5- بعضی علت حجاب را ناامنی می گویند. اینها می گویند ، چون سابقا مردم به زنهای زیبا هجوم می بردند ، اسلام دستور حجاب داده تا معلوم نشود و سالم بمانند ، ولی امروز که امنیت همه جا برقرار است احتیاجی به حجاب نیست.

جواب : اولا : امروز مثل سابق بهترین شاهد اطلاعات روزنامه ها است که در کنار دریاچه جنگها که نمی شود. روزی چند زن با تاکسی ربوده می شوند؟؟ ! هر شخصی چند قدم در خیابانها راه برود ، امنیت امروز برایش روشن می شود.

ثانیا : این علت برای حجاب نه در متن دستورات اسلامی است نه داروی ناامنیتی. صدر اسلام چون جنگ های اسلام فامیلی بوده ودسته غالب بر همه چیز مغلوب مسلط بودند؛ بر مردها ، زنها ، مال ها و حیوان

هادر این وسط پوشش زن چه نقشی خواهد داشت؟

6- عده ای دیگر علت حجاب را این می دانند که مردان چون قصد داشتند از وجود زن در خانه استفاده کنند (اقتصادی و مادی) و دیدند بهترین راه این است که بیرون رفتن زن را مقید به چیزهائی کنند که زن خودبخود از خانه بیرون نرود ، به همین جهت مساله حجاب را پیش آوردند. اسلام هرگز علت حجاب را این نمی داند. این اسلام است که می گوید : مرد حق ندارد هیچ گاه و هیچ گونه استفاده اقتصادی از زن بنماید ، حتی برای شیر دادن ، زن می تواند از شوهرش اجرت بگیرد و بلکه اگر زن با دایه یک نرخ دارند اولویت برای زن هست. حضرت امیر (ع) می فرمایند :

إنَّ الْمَرْأَةَ رَيحَانَةٌ وَ لَيسَتْ بِقَهْرَمَانَةٍ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

زن ریحانه است نه قهرمان. زن حق دارد (تامادامی که حقوق ازدواج محفوظ باشد) هرگونه کسب را برای خودش انجام دهد و در آمدش مخصوص خودش. پس این حرفها غلط است.

7- گروهی علت پیدایش حجاب را حسادت مرد می دانند؛ یعنی مرد نمی تواند هضم کند که زن او را دیگران ببینند و حسادت مرض بسیار بدی است و همان طور که حسادت در مال مذموم است در زن بد است و این حسادت یک نوع خودخواهی است در مرد و اسلام چرا این خودخواهی را امضا کرده؟

جواب : هم چنان که در روایات است این جلوگیری در مرد غیرت و در زن حسادت است و با هم فرق دارد. غیرت حالتی است که در نهاد بشر نهاده شده که انسان حاضر نیست زنش با دیگران

در آویزد و باید در مرد این حالت نهفته باشد برای حفظ نسل تا مرد نسل خود را بشناسد ، ولی در زن حسادت است ، زیرا زن (گرچه) شوهرش چند زن دیگر داشته باشد) نسل خود را به حامل شدن می شناسد و اشتباهی نمی شود ، ولی مرد است که اگر زنش چند شوهر کند اشتباه می کند. خلاصه این که در مرد است که روح پاسبانی از زن و حفظ نسل و غیرت است نه خودخواهی ، چه آنان که بسیار روح خودخواهی را در خود کوبیده اند بسیار غیور هستند. حالا اسلام گرچه تنها برای این جهت حجاب را لازم ندانسته ولی بسیار به جا است که یکی از اغراض شارع اسلام همین حفظ نسل مردم باشد.

2. اجتماعی

1- معمولا بی حجابی در خانواده های مرفه است. می گویند : هوا گرم است : قُلْ نارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كانُوا يفْقَهُونَ [توبه/81] .

2- همین که فرمان جهاد و ایمان می رسید رفاه طلبان می گفتند ما را معاف بدار : اسْتَأْذَنَک أُولُوا الطَّوْلِ (امکانات) مِنْهُمْ وَ قالُوا ذَرْنا [توبه/86] .

3- مخالفت با نظامی که طرفدار حجاب است.

4- تاثیر تبلیغات سوء.

علل اصل بدحجابی؟

پس از آگاهی و شناخت این معضل و درد اجتماعی به علل وریشه های آن د رجامعه کنونی ایران پرداخته و دلائل عمده ای را که جمهوری اسلامی چند سال هنوز نتوانسته است این مشکل را حل کند و با کمال تاسف در سالهای اخیر روز به روز در حال افزایش است مورد بررسی قرار می دهیم که با بررسی این علل و برطرف کردن موانع موجود علاج ساده تر می گردد.

علل اصلی بدحجابی :

1- بی

سامانی مسائل فرهنگ و فرهنگی جامعه و نبودن یک سیاست مشخص و وحدت رویه و نبودن جایگاه ، فرد معین برای رسیدگی به مساله بد حجابی.

2- کم رنگ شدن شعارهای اصلی انقلاب اسلامی در باب معنویت جامعه و حاکمیت دیانت.

3- بی تفاوت شدن نیروهای مومن و دل سوزی که مفاسد اجتماعی خواب را از چشم آنها ربوده بود و هر لحظه آماده بودند تا جهت مقابله با آن خود را به آب و آتش بزنند.

4- کنار رفتن عده زیادی از حزب اللهی های وفادار به نظام از ادارات و ارگانها و نهادها ، به بهانه عدم مدرک و عدم تخصص.

5- روی کار آمدن افرادی که مقابله با فساد و بدحجابی برای آنها مساله دست دهم است ، گرچه عرق مذهبی دارند ، ولی عمدتا این مسائل را حل شده می انگارند.

6- لوث شدن مساله امر به معروف و نهی از منکر در جامه و دوائر دولتی از طریق پخش اطلاعیه ها و نصب بخش نامه های مختلف وعمل نکردن به آنها.

7- تضعیف نیرو های مسلمان و انجمن های اسلامی ادارات و بیمارستانها.

8- کم ارزش شدن هیئت و وجاهت حزب اللهی و قیافه های مذهبی.

9- شکسته شدن ابهت و اهمیت حجاب اسلامی توسط برنامه های سیما و کارمندان وابسته به دولت.

10- جدی نبودن نظام در برخورد با عوامل مفاسد و بدحجابی.

11- سرمایه گذاری گسترده مخالفین اسلام جهت رواج فساد و بد حجابی توسط ابزارهای مختلف.

12-مشکلات عمومی دولت ، خصوصا در امر حمل و نقل شهری و ارزاق عمومی و تورم که در نتیجه جرئت برخورد جدی با این معضل رااز او سلب کرده است.

13- عدم یک برنامه مدون فرهنگی -تبلیغاتی منظم وحساب شده ای

که با استفاده از آن ، در زمینه ارتقای عفت عمومی تلاش کافی مبذول دارد.

14- عدم کنترل و نظارت بر مراکز فرهنگی ، تبلیغی ، تربیتی ، پرورشی و تسامح در امر بازبینی فیلم ها و کتاب ها و نوارهای تولیدی.

15- عدم وجود مراکز فرهنگی - هنری جذاب و حساب شده با نیروهای مومن و معتقد به اسلام و انقلاب.

16- برخوردهای خودسرانه غیر اصولی که تاکنون اعمال شده است و تدریجاً افراد خاطی را جری تر و گستاخ تر کرده است.

17- تخلفات مستهجن بعضی از کارگزاران که به جرائد نیز کشیده شد وسبب خدشه دار شدن عفت عمومی گردید.

18- بروز خلا معنوی ، مخصوصا بعد از جنگ در جامعه.

19- بیکاریها و وجود شغل های کاذب.

20- مساله ازدواج و مشکلات همراه آن و تهیه امکانات زندگی.

21- وجود فیلم های ویدیوئی و نوارهای مبتذل در بین مردم ، مخصوصا قشر جوان.

22- عوامل مختلف ، چون اقلیت های مذهبی و مهاجرین جنگ تحمیلی و روستائیان.

23- تفاله های باقیمانده از رژیم منقرض شاهنشاهی.

24- اختلاف نظر در طرح حجاب و حدود و صغور آن.

25- فراهم شدن زمینه های هتک حرمت حجاب و زنان محجبه د راماکن و سر چهارراهها به عنوان آدامس فروشی ، سیگار فروشی ، تکدی گری ، فال گیری و... .

26- وجود شبکه های فساد زیر زمینی و آپارتمان نشینی که حمایت و تقویت مالی ، تبلیغی قدرتهای استکباری از طرق مختلف از جمله

سفارتخانه ها ، به همراه دارد.

عقده حقارت و حس خودکم بینی.

32- فقدان برنامه موثر و دائمی در مدارس ، دانشگاهها و ادارات به منظور ترویج اصولی حجاب.

33- تولید لباسهای مبتذل و غیر مناسب.

34- نبودن لباس مناسب برای کسانی که به دنبال

حجاب اسلامی هستند.

3. خانوادگی

- مادر و خواهر و دوستانش بد حجابند.

3. مفاسد بی حجابی

1. فردی

1- زیاد شدن بیماری های مقاربتی و روانی.

2- خود کشی ها.

3- کم کاری در ادارات ، کمی مطالعه درمراکز تحصیلی مخلوط.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : النَّظَرُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ مَسْمُومٌ وَ كَمْ مِنْ نَظْرَةٍ أَوْرَثَتْ حَسْرَةً طَوِيلَةً [كافى ، ج5 ، ص559] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَ هُوَ يصِيبُ حَظّاً مِنَ الزِّنَى فَزِنَى الْعَينَينِ النَّظَرُ وَ زِنَى الْفَمِ الْقُبْلَةُ وَ زِنَى الْيدَينِ اللَّمْسُ صَدَّقَ الْفَرْجُ ذَلِک أَمْ كذَّبَ [كافى ، ج5 ، ص559] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : النَّظْرَةُ بَعْدَ النَّظْرَةِ تَزْرَعُ فِى الْقَلْبِ الشَّهْوَةَ وَ كفَى بِهَا لِصَاحِبِهَا فِتْنَةً [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص18] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَوَّلُ النَّظْرَةِ لَک وَ الثَّانِيةُ عَلَيک وَ لَا لَک وَ الثَّالِثَةُ فِيهَا الْهَلَاک [من لا يحضره الفقيه ، ج3 ، ص474] .

1- تلف کردن عمر.

2- خود باختگی و عدم استقلال فکری و شکسته شدن و آسیب پذیری.

3- غافل شدن از ارزشهای واقعی (به جای رقابت در علم و هنر ، رقابت در پشم و نخ و طلا)

4- دغدغه به جای آرامش ، چون تنوع طلبی نهایت ندارد و نفس انسان جهنمی است که دائما هل من مزید می گوید.

5- به جای انسان مستقل و مقاوم و دکوری زود رنج.

2. اجتماعی

19- آمار جنایات ، سوءظن ، متلک ، شخص ربائی ، شخصیت ربائی ، تظاهرات به علاقه بی اساس.

11- آمار نشان می دهد که جنون در کشورهایی که روابط جنسی مرد و زن از حدود اعتدال خارج می شود و عیاشی و هوسرانی

یکی از شئونات زندگی آن مردم به شمار می رود ، بیشتر است. امراض عصبی و خودکشی ها وابسته به آزادی زنان ومردان است ، زیرا یکی از علل مختل شدن دستگاه اعصاب وارد شدن تحریکات فوق العاده شدید بر اعصاب است که اعصاب قدرت آنرا ندارند. [کتاب زن و آزادی ، ص113] .

12- شما کمتر کتابی پیدا می کنید که مثل کتاب های درمان ناراحتی مشتری داشته باشند. تنها کتاب چگونه نگرانی را از خود دور کنیم تالیف دیل کارنگی مدت کمی چندین میلیون نسخه به فروش رفته.

چرا کتاب درمان ناراحتی مشتری زیاد دارد؟

چرا خواب از سر مردم رفته و باید با خوردن قرص کمی بخوابند.

همه و همه برای ناراحتی ها است. ناراحتی از چیست؟ نصف ناراحتی ها ، اکر نگوئیم همه آنها در اثر آزادیهایی است که در رفت و آمدها است. جوان و دختر به غیر دستور اسلام از خانه بیرون می رود و به غیر دستور اسلام نگاه می کند. [کتاب زن و آزادی ، ص115] .

مفاسد بی حجابی

13- ازدواجها کم می شوند :

از جوانی اروپائی پرسیدند چرا ازدواج نمی کنی؟ گفت : وقتی هر روز شیر تازه بتوانم تهیه کن چرا گاو تهیه کنم؟

14- در فرانسه عدد ازدواج نسبت به 18 سال قبل به یک سوم تقلیل پیدا کرده است.

در آمریکا عدد ازدواج نسبت به ده سال قبل به نصف تقلیل پیدا کرده است. استفاده آزاد از زن آزاد کجا اجازه به ازدواج می دهد؟ وقتی ازدواج کم شد جوانهای لاابالی و هرزه زیاد ، دختر تنها زیاد ، چون خرجی زن و بچه ندارند کار کمتر می کنند و جنایات اضافه می شود و صدها مفاسد

دیگر.

استعمار

1- بجای ترویج مکتب خداپرستی ، تجمل پرستی را رواج می دهد.

2- به جای کار ، مصرف کنندگی را ترویج می کند.

3- به جای توجه به رشد ، توجه به تظاهر می دهد.

4- به جای آرامش ، ایجاد اضطراب می کند.

5- به جای مرغوب نگهداشتن ، در دسترس قرار دادن.

6- به جای صرفه جوئی ، اسراف و تبذیر.

7- به جای شخصیت دادن ، او را از خود خالی کردن.

8- به جای موجودی مقاوم ، فرد دکوری زود رنج از زن نشان می دهد.

9- به جای رقابت در علم و هنر ، رقابت در پشم و نخ.

10- به جای زهد و سادگی ، پرکردن جیب بیگانگان.

والان دشمن اسلام و امام و مسلمین چه می خواهد؟

11- عامل ناامنی زن در جامعه ، به خاطر تحریک مردان و سوء قصد به آنان.

12- پول بلیط سینما در اصل اجاره زنان کرایه ای است ، زن شرف خود را اجاره می دهد و جیب کمپانی ها پر می شود.

13- زن بی حجاب مزدور سرمایه داران برای اشباع هوسهای دیگران می شود.

14- بی حجابی عامل چشم و هم چشمی ، زندگی لوکس ، اشرافی گری ، مدپرستی ، تحریکات ، دنبال درآمد حرام ، اختلافات زن و شوهری ، عقده

حقارت برای محرومان مانع رفت و آمدهای ساده و مفید ، اسراف ، رقابت ، واردات ، گناه ، سقوط علم ، استقبال از رقاصه به جای استقبال از یک پرفسور و... .

بلاء نشانه هرزگی در اجتماع است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَمْ تَظْهَرِ الْفَاحِشَهُ فِی قَوْمٍ قَطُّ حَتَّی یعْلِنُوهَا إِلَّا ظَهَرَ فِیهِمُ الطَّاعُونُ وَ الْأَوْجَاعُ الَّتِی لَمْ تَکنْ فِی أَسْلَافِهِمُ الَّذِینَ مَضَوْا

[کافی ، ج2 ، ص373] .

کم شدن نیروی کار بقیه.

زیر بنای برخوردها هوس ها بود در مراکزی که زن مسوولیتی داشت.

بی حجابی اراده و فعالیت مفید را تبدیل به هوس بازی و چشم چرانی و بی ارادگی می کند.

مفاسد اجتماعی

ایجاد تزلزل در روابط خانوادگی دیگران و بالا بردن آمار طلاق.

2- باز کردن بستر برای متلک ، سوء قصد ، توطئه و هجوم.

3- به هم زدن آرامش اجتماع و جریحه دار کردن فقرا.

4- به هم زدن هم دلی و مساوات.

5- از دست دادن عباد صالح و مبادله آنان با افراد لاابالی.

15- عامل کم کاری در ادارات و کمی مطالعه در مراکز تحصیلی.

16- جلوه گری مقدمه گناهان دیگر : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّمَا بَدْءُ وُقُوعِ الْفِتَنِ أَهْوَاءٌ تُتَّبَعُ [نهج البلاغه ، خطبه 50] .

17- جلوه گری به هم زدن مساوات و عدالت.

19- جلوه گری وسیله اسراف و تبذیر و سوزاندن دل محرومان.

20 جلوه گری بی اعتنایی به خالق ، به پیامبر ، به عفت ، به مومنین ، و نادیده گرفتن اصالت های مکتبی و ملی.

21- جلوه گری ، چراغ سبزی به بیگانه.

3. خانوادگی

- اختلافاتی که میان زن و شوهر بر سر تنوع خواهی و جلوگیری پیدا می شود.

1- تجمل پرستی اختلافات را دامن می زند :

2- بی علاقگی جوانان به تشکیل خانواده ، چون بیرون خانه وسایل اشباع هست.

3- سرد شدن کانون خانواده و سر از طلاق در آوردن ، زیرا او همیشه بهتر از زن خود را در خیابان ها می بیند و دیگر دلگرم نیست.

4- فرار از خانه.

5- محرومیت فرزندان از تربیت و مهر مادری.

4. سیاسی

1- استعمار گران رنگ پذیری و مدپرستی

را میزان نفوذ خود می دانند.

2- جلوه گری ، چراغ سبزی به بیگانه.

5. اقتصادی

1- پر کردن جیب بیگانگان به جای شکم گرسنگان.

2- بالا بردن مصرف به جای تولید.

3- دست زدن به درآمدهای حرام برای تامین مخارج جلوه گری.

4- تنوع و شیک پوشی مانع کار : کم کارترین افراد شیک پوش ترین آنانند.

6. اخلاقی

1- تجمل پرستی به جای خدا پرستی و اصالت دادن به تن به جای اصالت روح.

2- کم رنگ کردن حیا و بستر سازی برای گناهان.

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّمَا بَدْءُ وُقُوعِ الْفِتَنِ أَهْوَاءٌ تُتَّبَعُ [نهج البلاغه ، خطبه 50] .

4- راضی کردن هوسبازان : قَالَ الْجَوَادُ (ع) : مَنْ أَطَاعَ هَوَاهُ فَقَدْ أَطَاعَ عَدُوَّهُ مُنَاهُ [أعلام الدين ، ص309] .

5- قهر خداوند از طریق گناهان خود.

6- زمینه سازی برای به گناه کشیدن دیگران.

7- نادیده گرفتن اهداف انبیا ، مراجع ، امام (ره) و شهداء.

8. روابط زن ومرد

1. جدایی بین زن ومرد در اجتماع

قال النبی (ص) : خاطب النساء قاتلا... انتن فی حافه الطریق و الرجال فی وسطه [سنن ابی داوود ، ج2 ص 658] .

ففی یوم من الایام اشار النبی (ص) الی احد الابواب (لمسجدالنبوی) و قال : "لوترکنا هذا الباب للنساء" و بعد ذلک نهی عمر الرجال من الدخول من ذلک الباب. [سنن ابی داوود ، ج1 ص 109] .

2. حدبی حجاب واندازه آن

اسما خواهر عایشه وارد خانه پیامبر (ص) شد ، در حالی که لباس نازک به تن داشت. پیامبر (ص) از او روی برگرداند و فرمود : یا اسماء ان المراه اذا بلغت المحیض لم تصلح ان یری منها الا هذا و هذا واشار

الی کفه و وجهه [سنن ابی داوود ، ج2 ص 383] .

2-وَ یحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ [نور/31] .

در روایات آمده است پوشش اندام زن غیر از وجه و کفین عورت است ، زیرا لذت مرد به تمام اندام زن است بر خلاف حیوانات.

3-وَ لا یبْدِینَ زِینَتَهُنَّ إِلاّ ما ظَهَرَ مِنْها [نور/31] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) فِی قَوْلِهِ تَعَالَی "وَ لا یبْدِینَ زِینَتَهُنَّ إِلّا ما ظَهَرَ مِنْها " (نور-31) : "فَهی الثِّیابُ وَ الْکحْلُ وَ الْخَاتَمُ وَ خِضَابُ الْکفِّ وَ السِّوَارُ وَ الزِّینَهُ ثَلَاثٌ زِینَهٌ لِلنَّاسِ وَ زِینَهٌ لِلْمَحْرَمِ وَ زِینَهٌ لِلزَّوْجِ فَأَمَّا زِینَهُ النَّاسِ فَقَدْ ذَکرْنَاهُ وَ أَمَّا زِینَهُ الْمَحْرَمِ فَمَوْضِعُ الْقِلَادَهِ فَمَا فَوْقَهَا وَ الدُّمْلُجِ وَ مَا دُونَهُ وَ الْخَلْخَالُ وَ مَا أَسْفَلَ مِنْهُ وَ أَمَّا زِینَهُ الزَّوْجِ فَالْجَسَدُ کلُّهُ" [تفسیر القمی ، ج2 ، ص101] .

3. نقش مردان درحفظ حجاب

زن و مرد لباس یکدیگرند : هُنَّ لِباسٌ لَکمْ وَ أَنْتُمْ لِباسٌ لَهُنَّ [بقره/187] .

اگر مردان نگاه نکنند به اندام زنها انگیزه ای برای خودنمایی زنان وجود نخواهد داشت.

حضرت زینب (ص) با امام حسن و امام حسین (س) از خانه بیرون می آمد.

4. مسئولیت شوهر درقبال حجاب

1- لباس نازک :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ أَطَاعَ امْرَأَتَهُ فِی أَرْبَعَهِ أَشْیاءَ أَکبَّهُ اللَّهُ عَلَی مَنْخِرَیهِ فِی النَّارِ قِیلَ وَ مَا هِی؟ قَالَ : فِی الثِّیابِ الرِّقَاقِ وَ الْحَمَّامَاتِ وَ الْعُرْسَاتِ وَالنِّیاحَاتِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص196] .

امام موسی بن جعفر (ع) : ... نان الخضاب و التطبیب فی الجل تزید فی طهاره الزوجه فقد تفقد امراه عفافها لعدم تجمل زوجها. [کافی ، ج5 ص 567

] .

عَنِ الْحَسَنِ بْنِ جَهْمٍ قَالَ : "رَأَيتُ أَبَا الْحَسَنِ (ع) اخْتَضَبَ فَقُلْتُ : جُعِلْتُ فِدَاک اخْتَضَبْتَ؟ فَقَالَ : نَعَمْ إِنَّ التَّهْيئَةَ مِمَّا يزِيدُ فِی عِفَّهِ النِّسَاءِ وَ لَقَدْ تَرَک النِّسَاءُ الْعِفَّهَ بِتَرْک أَزْوَاجِهِنَّ التَّهْيئَهَ. ثُمَّ قَالَ : أَ يسُرُّک أَنْ تَرَاهَا عَلَی مَا تَرَاک عَلَيهِ إِذَا كنْتَ عَلَی غَيرِ تَهْيئَهٍ؟ قُلْتُ : لَا. قَالَ : فَهُوَ ذَاک. ثُمَّ قَالَ : مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِياءِ التَّنَظُّفُ وَ التَّطَيبُ وَ حَلْقُ الشَّعْرِ وَ كثْرَهُ الطُّرُوقَهِ ثُمَّ قَالَ : كانَ لِسُلَيمَانَ بْنِ دَاوُدَ (ع) أَلْفُ امْرَأَهٍ فِی قَصْرٍ وَاحِدٍ ثَلَاثُمِائَهٍ مَهِيرَهٌ وَ سَبْعُمِائَهٍ سُرِّيهٌ وَ كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لَهُ بُضْعُ أَرْبَعِينَ رَجُلًا وَ كانَ عِنْدَهُ تِسْعُ نِسْوَهٍ وَ كانَ يطُوفُ عَلَيهِنَّ فِی كلِّ يوْمٍ وَ لَيلَهٍ" [كافی ، ج5 ، ص567] .

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِياءِ التَّنَظُّفُ وَ التَّطَيبُ وَ حَلْقُ الشَّعْرِ وَ كثْرَهُ الطُّرُوقَهِ [كافی ، ج5 ، ص567] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِياءِ صَلَّی اللَّهُ عَلَيهِمْ حُبُّ النِّسَاءِ [كافی ، ج5 ، ص320] .

5. تفاوت مردبازن

مرد : قدرت بدنی ، تصمیم ، مالی.

زن : کنترل ، حیاء ، ظرافت.

6. برخورد بابی حجابی

یا مسلمانی یا غیر مسلمان : اگر مسلمانی ، این الگوی اسلامی نیست. اگر نامسلمانی ، این الگو خواست اکثریت مردم نیست.

7. مثل حجاب

مولوی : زن آتش است و مرد آب ، چون آب و آتش بدون حائل باشد آب آتش را خاموش کند و اگر بین آنها حائل باشد آتش آب را به غلیان و جوشش در آورد.

8. مسئولیت های دولت درقبال حجاب

در عملکردها مراقب رادیوهای خارجی ، مجلات مغرض و ضیافت های

بد هم باشیم.

برخوردهای تند خیابانی ، قیچی کردن مو ، هجوم به محل کار پزشک زن (توهین به پرستار = کمبود کار) ، سوء استفاده لاتها و تظاهرات بی شکل آشفته بد حجابها را هم بی حجاب و بی تفاوتها را هم ضد انقلاب می کند.

تئاترها هم باید حساب شده باشد.

ریشه ها : فرهنگ اشرافیت.

ریشه های فیلمهای سینمایی و وضعیت صدا وسیما.

ریشه های رادیوها و تلویزیونهای کشورهای همجوار (50 رادیوی فارسی ترانه های مبتذل) .

1- ماجرای سفر ناصر الدین شاه با همسرش و عکس العمل ملا علی کنی و تاثیر آن.

رقابت با دو آفتاب در بی حجابی شیوه رضاشاه و محمدرضا پهلوی.

3- حجاب نمایش لباسهای هفت رنگ - بی حجابی در قالب حجاب روسری اسلامی ، مدل سوئیسی جمع بین اسلام و غرب.

4- ایدئولوژی (ریشه ها) .

5-اطاق لباس پوشیدن یک بوتیک ، آسانسور بوده و چند زن مفقود الاثر شده؛ دو زندگان ، بوتیکها ، فروشگاههای لباسهای زیر زنانه و... [روزنامه اطلاعات 10 / 2] ، کشته شدن زن و خراب شدن... بوتیک وعده ای جوان.

و بی حجابی در رستورانها ، هتل ها و آموزشگاهها.

عدم آشنایی مربیان با فرهنگ اسلامی.

1- افراط : مقدس مآب.

2- تفریط : بی اعتنا و بد حجاب.

مربی بد شکل.

بیکاری : از حدود 800 هزار حدود 60 هزار قبولی کنکور داشته ایم.

عامل تربیتی : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کسْبُ الْحَرَامِ یبِینُ فِی الذُّرِّیهِ [کافی ، ج5 ، ص124] .

فرزندان در مرحله اول از والدین خط می گیرند و بعد از مدرسه ، بعد از محیط

کارل می گوید : اولین عامل پدید آورنده جرم پدران مادران هستد. فرزند یک دزد و یک آدم کش کمتر از

یک دیوانه قابلیت اداره صحیح را دارد.

ادامه فیلم های مناسب : وقتی نهی می کنیم باید راه نشان دهیم. بایک بخشنامه می شود جلوی خیلی از فسادها را به طور موقتی گرفت ، اما مهم ارائه طرح است.

ارائه برنامه مناسب با ساختار و نیازهای دختر و پسر جوان.

نیازهای متناسب با زمان جوانان : نمی شود گفت ما که جوان بودیم چه کردیم.

ورزش ، تئاتر ، کتابهای رمان و داستان ، فیلم ، هنر و... .

بی حجابی و بد حجابی داخل خانه ها غوغا می کند :

بین الصبیان "و لو ان رجلا تغشی امذته و فی البیت صبی مستیقظ یراهما و یسمع کلامهما و نفسهما ما افلح ابدا ان کان غلاما کان زانیا" [وسایل؟؟ ، 165]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یفَرَّقُ بَینَ الصِّبْیانِ فِی الْمَضَاجِعِ لِسِتِّ سِنِینَ [من لا یحضره الفقیه ، ج3 ، ص436] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یفَرَّقُ بَینَ الصِّبْیانِ وَ النِّسَاءِ فِی الْمَضَاجِعِ إِذَا بَلَغُوا عَشْرَ سِنِینَ [خصال صدوق ، ج2 ، ص439] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ الَّذِی نَفْسِی بِیدِهِ لَوْ أَنَّ رَجُلًا غَشِی امْرَأَتَهُ وَ فِی الْبَیتِ صَبِی مُسْتَیقِظٌ یرَاهُمَا وَ یسْمَعُ کلَامَهُمَا وَ نَفَسَهُمَا مَا أَفْلَحَ أَبَداً إِذَا کانَ غُلَاماً کانَ زَانِیاً أَوْ جَارِیةً کانَتْ زَانِیةً [کافی ، ج5 ، ص500] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : دَعِ ابْنَک یلْعَبُ سَبْعَ سِنِینَ [کافی ، ج6 ، ص46] .

فیلمی ساخته شود که چگونه یک بد حجاب به خاطر یک نامه استدلالی منقلب می شود. 1-تشویق کننده خواهر به صورت یک حزب اللهی در می آورد.

2-بحث حجاب در کتب درسی.

3- جلوگیری از تولیدجوراب نازک.

9. مواعظی پیرامون حجاب

چون دامنه مطالعات و مقدار

تحصیلات شما را نمی دانم از همه استدلالهای علمی و فنی دوری می کنم و بی مقدمه حرفم را شروع می کنم.

خیلی هم با شما بیگانه نیستم ، هفده سال است شبهای جمعه درتلویزیون منزل شما هستم. غفلت بزرگترین خطر برای انسان است.

غفلت :

از خداوند خالق هستی.

از مرگ و معاد.

از جوانی ، استعدادها ، ارزشها و کرامت های انسانی.

از جامعه ، دوستان و محرومان.

از توطئه های دشمنان و طرفندها.

هرچیز و هر کس ما را غافل کند ، ما را به خطر می اندازد و بزرگترین دشمن ما است و هر چیز و هر کس ما را از غفلت بیرون آورد و به ما هشدار دهد ، بهترین دوست ما است.

دوست ما خداوند است که به ما هستی داد و هستی را به ما داد. به ما عقل ، فکر ، علم ، هدایت ، قدرت تشخیص و انتخاب داد و طبیعت را تسخیر ماکردو هم او است که کار نیکوی ما را به چند برابر خریداری می کند.

دوست ما پیامبر عزیز اسلام است که با بوسیدن دست دخترش در عصر زنده به گور کردن دختران ، به زنان مقام داد و برای زن حق مالک شدن ، رای داشتن ، تحصیل کردن ، انتخاب همسر ، نطارت بر همه امور؛ یعنی حق امر به معروف و نهی از منکر قائل شد و زن را مثل مرد برای رسیدن به همه کمالات شایسته دانست.

دوست ما ، رزمندگان و شهدایی هستند که با قبول جراحت و اسارت و شهادت وبی خوابی در مرزها و جاده های شهر و روستا ، کشور را امن ساختند تا من و شما هر شب در منزل به

راحتی استراحت کنیم.

دشمن ما ، شیطان است که با وسوسه خود آدم و حوا را فریب داد و آنان را به کاری وادار کرد که موجب کنار رفتن پوشش بهشتی آنان گردید. آری ، برهنگی اولین برنامه شیطان و اولین نتیجه عصیان انسان بود.

دشمن ما تفکری است که زن را برای هوسبازی ، تفنن و کامیابی می خواهد و عکس او را وسیله تبلیغات اجناس خود قرار می دهد.

خواهرم و دخترم من از شما می پرسم :

چرا دشمنان ما پیشرفتهای علمی خود را ازما دریغ می کنند ، اما نسبت به آنچه دختران و پسران ما را فاسد می کند بخشش می کنند؟

در استقلال کشور و دفاع از میهن زنان پوشیده بیشتر فرزندان خود را به جبهه فرستادند ، یا زنان بد حجاب؟ اگر به کشور عزیز ما هجومی شود ، مردان و زنان با ایمان زودتر فرار می کنند یا عناصر سست ایمان؟ اغفال دختران پوشیده راحت تر است یا دختران بدحجاب؟ اگر برادر شما بنای ازدواج داشته باشد و شما را وکیل کند ، آیا شما دختری را برای او انتخاب می کنی که هر روز چشم هزاران جوان هرزه به او افتاده یا کسی را که عفاف و حجاب او کامل تر و از چشم هوسبازان دورتر بوده است؟

آیا افت تحصیلی ، نگرانی و اضطراب ، امراض روانی و مقاربتی ، فرزندان سر راهی ، سقط جنین ، فرار از خانه ، ولخرجی و بهانه گیری ، اسراف و تجمل گرایی ، گناه و بی بندوباری در میان دختران با تقوا بیشتر است یا دختران رها و بدحجاب؟

خواهرم و دخترم! حجاب از ضروریات اسلام است و شما بحمدالله فرزند اسلام هستید.

امروز هزاران خواهر شما با حجاب کامل ، به عالی ترین درجات علمی رسیده و در صحنه های فرهنگی ، سیاسی و اقتصادی کشور درخشیده اند.

خواهرم و دخترم ، اگر هر چیز را انکار کنیم مرگ را نمی توان انکار کرد؛ من و شما دیر یا زود باید پاسخگوی همه کارهای خود باشیم ، کمال آفرینش ما در بندگی خدا است نه در اسارت هوسها. در حجاب کامل؛ رضای خدا ، پیامبر خدا ، امامان معصوم ، مردم با ایمان و خانواده های شهدا است ، و لی در بی بندوباری؛ رضای شیطان ، افراد لاابالی و چشم هرزه است؛ در فکر جلب رضایت کدام یک باشیم؟ !

خواهرم و دخترم شما جواهرات قیمتی خود را در پوشش قرار نمی دهید تا از دسترس نااهلان دور بماند؟ چه گوهری گران تر از وجود خود شما است؟ چرا خود را ارزان در جلوی هر چشمی قرار دهی؟ مگر نه این است ، کسانی که به شما نگاه بد می کنند ، شما را برای خودشان می خواهند؟

خواهرم و دخترم اگر جلوه گری و دل ربائی امروز شما علاقه مردی را به همسرش کم کرد نمی دانید زن زیبای دیگری با جلوه گری خود ، دل شوهر شما را خواهد ربود و رونق زندگی شما را کم خواهد کرد. خواهرم و دخترم چه بسا لباس و آرایش فریبنده ای که دل فقرای بسیاری را به درد خواهد آوردو یقینا شما راضی نخواهید بود برای خودنمایی هم نوعان تهیدست خود را دچار ناراحتی و پریشان خاطری کنید. خواهرم و دخترم ، شرق به خاطر بی ایمانی از هم فروپاشید و غرب نیز به خاطر بی تقوایی از هم فرو خواهد

پاشید. به هوش باشیم وچنین تمدنی را الگوی خود قرار ندهیم .

خواهرم و دخترم !

اشتباه می کند کسی که خیال می کند که بی حجابی نشانه تمدن است !!

خیال می کند نگاه آلوده دیگران به او به سود اوست.

خیال می کند جلوه گری گناه ساده ای است. نمی داند همین کار به ظاهر ساده ممکن است دانشجویی را در فصل امتحانات دچار شکست کند و یا راننده های را به تصادف کشاند و یا آرامش خانواده ای را به نگرانی تبدیل کند.

این اولین نامه ای است که برای شما نوشتم و خدا می داند به خاطر پاک ماندن شما و جامعه ، وقت شما را گرفتم؛ اگر در این سطرها سودی دیدید یک بار دیگر آن را بخوانید و سپس به خواهران دیگر بدهید تا بخوانند.

یا بَنِی آدَمَ لا یفْتِنَنَّکمُ الشَّیطانُ کما أَخْرَجَ أَبَوَیکمْ مِنَ الْجَنَّهِ ینْزِعُ عَنْهُما لِباسَهُما لِیرِیهُما سَوْآتِهِما إِنَّهُ یراکمْ هُوَ وَ قَبِیلُهُ مِنْ حَیثُ لا تَرَوْنَهُمْ إِنّا جَعَلْنَا الشَّیاطِینَ أَوْلِیاءَ لِلَّذِینَ لا یومِنُونَ [اعراف/27] .

یا أَیهَا النَّبِی قُلْ لِأَزْواجِک وَ بَناتِک وَ نِساءِ الْمُومِنِینَ یدْنِینَ عَلَیهِنَّ مِنْ جَلاَبِیبِهِنَّ ذلِک أَدْنی أَنْ یعْرَفْنَ فَلا یوذَینَ وَ کانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِیماً [احزاب/59] .

وَ لْیضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلی جُیوبِهِنَّ [نور/31] .

10. خاطرات

1. پاداش اطاعت از شوهر

مردی از انصار در زمان رسول خدا سفر کرد و با زن عهد بست که از منزل بیرون نرود تا پایان سفر. زن از بیماری پدر خود مطلع شد ، تا قاصدی نزد پیامبر فرستاد و برای عیادت پدر اذن خواست. پیامبر (ص) اجازه نداد. پدر مرد ، برای تشییع اذن خواست ، پیامبر (ص) اجازه نداد. بعد پدر دفن شد و بعد از دفن

، پیامبر (ص) شخصی را نزد او فرستاد که خداوند تو را و پدرت را به خاطر اطاعت از شوهر آمرزید. [مکارم الاخلاق] .

2. بنای مسجد بافروش پیراهن

جریان فرماندار خلیفه عباسی در بلخ و مالیات ندادن مردم بلخ و اعلان فرماندار و پناه بردن به همسر فرماندار و اهدای همسر فرماندار پیراهن زربافت را به خلیفه و برگرداندن خلیفه پیراهن را و فروش پیراهن و بنای مسجد در بلخ با یک سوم پول پیراهن. [نهج البلاغه ، فیض الاسلام ، ج1 ، ص17] .

3. بی حجابی همسررضاخان

زیارت همسر و دو دختر رضاخان (شمس و اشرف) بدون حجاب در حرم معصومه و برخورد آیت الله شیخ محمد تقی بافقی و نهایتا حبس آنان و خبر رئیس شهربانی قم به رضا خان و آمدن رضا خان و ضرب شتم آیت ا.. بافقی و نجات خانواده خود. [تاریخ 20 ساله ایران ، ص284] .

4. مردباغیرت

زنی در نیشابور ادعا کرد شوهرم پانصد دینار به من بدهکار است و نمی دهد. قاضی شاهد خواست. زن شاهد آورد ، شهود گفتند : باید ما صورت زن را ببینیم ، بعد شهادت می دهیم. شوهر گفت : پانصد دینار را می دهم و نمی گذارم شما به صورت زن من نگاه کنید. زن هم گفت : من پانصد درهم را نمی خواهم و صورتم را هم باز نمی کنم؛ هر دو برخاستند و رفتند. [ریاض الحکایات] .

5. امام رضا (ع) ودختر5ساله

بعضی از بنی هاشم امام رضا (ع) را باگروهی از خانواده اش دعوت کردند؟ دختر بچه نابالغی در جلسه آمد. اهل مجلس همگی او را به سوی خود خواندند ،

چون به حضرت نزدیک شد از سن او پرسید. گفته شد : پنج سال دارد ، حضرت او را از خود دور کرد. [فروع کافی ، ج5 ، ص533] .

6. قتل دختر تازه عروس

1- دو آموزشیار شهید عفت.

2- جوانی را به کلانتری بردند که چرا دختر جوانی را کشتی؟ گفت : با این دختر عقد خوانده بودم ، ولی هنوز او را به منزلم نیاورده بودم د راین ایام حرفهائی شنیدم که این دختر از خانه بیرون می رود و رفیق هایی دارد. پس از چند روزی این زن مسافرتی طولانی کرد و برگشت و به من اظهار بی میلی کرد. من کارد برداشتم و این دختری که در عقد من بود را با چند ضربه کشتم. بیرون رفتن دختر در خیابانها و جلوه گری همین نتایج را دارد. دختری که در کوچه ها چشم چرانی می کند ، دیگر با شوهر خود سازش ندارد.

3- یک نفر به پسر عموی خودکه بسیار آراسته بود کمک ها می کرد ، پول می داد و تمام وسائل خوشی او را فراهم می کرد. دیگران هر چه می گفتند این همه لطف در حق او روا نباشد ، من حمل بر غرض می کردم و اعتنا نمی کردم. در آن روزها من بادختری بسیار خوب ازدواج کردم و زندگی شیرینی داشتم و از شدت علاقه تمام وسایل تفریح زنم را فراهم می کردم. چند ماهی گذشت یک شب به من خبر دادندکه همان پسر عموئی که این همه به او کمک کردی زن شما را کشت. دیوانه وار حرکت کردم و به منزل رفتم. اطرافیان هرچه خواستند داستان را از من پنهان کنند نشد ، خلاصه

معلوم شد پسر عمویم از زنم کام خواسته و او حاضر نشده ، به او حمله کرده و او را کشته است.

آری ، نتیجه بی اعتنائی ، رهاکردن زن برای هرگونه خودنمائی ، راه دادن پسر عمو در منزل تنهائی و اجازه دادن مطلق به زن و.. بیش از این نخواهد بود. [کتاب زن و آزادی ، از اطلاعات 8786] .

7. شاگردقصاب قاتل

4- شاگرد قصابی 19 ساله دختر جوانی رادید و علاقه پیدا کرد. پدر این دختر دارای رتبه عالی بود. شاگرد قصاب چندین دفعه خواستگاری کرد جوابش کردند.تا بالاخره این جوان درب خانه دختر آمد و پدر دختر را دم درب ملاقات کرد. پرسید آیا دخترت رابه من می دهی؟ گفت : نه. پرسید چرا؟ گفت : برای اینکه تو با ما جور نیستی. هنوز این جمله از دهان پدر بیرون نیامده بود که شاگرد قصاب هفت تیری را از جیبش در آورد و با شلیک چند تیر پی در پی او را از پا درآورد. اگر این دختر در خیابان صورت خود را می پوشاند و جوان او را نمی دید و این همه ناراحتی پیدا نمی شد. این دختر خودش را یتیم کرد ، مادرش را بیوه کرد ، عمر پدرش را برید و همه این ها برای جلوه گری در خیابان است. [کتاب زن و آزادی ، ص27] .

5- در تهران مدیر مدرسه ای که 4 فرزند داشت مشغول کار بود ، ناگهان خانمی آرایش کرده برای سوال از وضع تحصیل برادرزاده اش نزد مدیر آمد. مدیر عاشق او شد و زن نیز فهمید و هر روز به بهانه ای خود را نشان مدیر

می داد. خلاصه پس از رفت و آمد زیاد ، مدیر او را گرفت. پس از چندی مدیر از پدرش برای کمک خرجی پول خواست. پدر گفت : تو زن و بچه داشتی ، چرا دیگر زن گرفتی؟ مدیر دلباخته عصبانی شده و پدرش را کشت. [زن و آزادی ، به نقل از مجله تهران مصور] .

8. فریب خورده ها

6- روزنامه کیهان نوشته بود : جوانی به نام ایرج دختری را به فریب اینکه من با تو ازدواج می کنم به خیانت کشیده و بعد از هوسرانی ، از ازدواج شانه خالی کرده است. دختری که عفت خود اراز دست داده به دادسرا شکایت کرد و ایرج اعتراف کرد که اگر این دختر خود را پوشانده بود که ایرج او را نمی دید و عاشق او نمی شد و این جنایت واقع نمی شد.

7- آقای فلسفی می فرمود : روزی یک دختر به من تلفن کرد که جوانی مرا فریب داده و پدر و مادرم نفهمیده اند و بعد مرا به جوانی دیگر شوهر داده اند و امشب مرا به منزل داماد خواهند برد و معلوم خواهد شد که دختر نیستم و آبروی همه ما ریخته خواهد شد. وای وای الآن خودم را می کشم ، تلفن را زمین گذاشت و رفت.

8- روزنامه اطلاعات مورخ 5 تیر نیمه شب گذشته پاسبان کلانتری 25 ، دوشیزه ای 16 ساله را که کنار خیابان خوابیده بود به کلانتری بردند ، او خود را پروین فرزند فلان معرفی کرد. این دختر گفت : جوانی به نام سعید مرا اغفال کرده و با من نزدیک شده و پدر و مادرم مطلع شده اند و مرا

از خانه بیرون کرده اند.

9- ساعت 40/11 دقیقه در خیابان عین الدوله فریاد دختری که از مدرسه بیرون می آمد به گوش رسید که سوختم. مردم او را به بیمارستان شفا بردند معلوم شد جوانی به نام مهدی همایون به وی اظهار عشق می کند و دختر نمی پذیرد. جوان تصمیم می گیرد صورت دختر را جوری کند که هیچ کس به او نگاه نکند ، لذا مقداری اسید تهیه و به صورت دختر پاشید و صورتش را از بین برد.

10- مردی 30 ساله دارای زن و بچه ، خواهر زنی داشت. از شهر دیگر به دیدار خواهر آمد ، اتفاقا خواهرش نبود. شوهر خواهر از این خواهر زن مسافر پذیرایی کرد ، شام خوردند ، پیشنهاد سینما کرد ، پذیرفتند ، با هم سینما رفتند و برگشتند. هرکدام در اطاقی خوابیدند. در اواخر شب مرد پاشد زنش که نبود ، خواهر زن در اطاق دیگری بود. آهسته آهسته بالای سر او رفت و قصد بد داشت. زن بیدار شد و نپذیرفت. شوهر خواهر تیغ بزرگی به دست گرفت و تهدید به قتل کرد. زن از ترس حاضر شد ، ولی شرط کرد که تیغ را به او دهد. مرد تیغ را به زن داد و همین که بنای کار بد گذاشت زن ناگهان تیغ را زد و شوهر خواهر خود را از مردی انداخت. این است نتیجه روشنفکری و عمل نکردن به دستورات اسلام. [روزنامه اطلاعات 9033 به نقل از کتاب زن و آزادی] .

اسلام می فرماید : زن و مرد در مکان خلوت نباشند ، حتی در حال نماز و عبادت.

9. جاسوس زن اسرائیلی

- زن

، وسیله جاسوسی می شود : در کتاب زن و آزادی می نویسد : زمانی که سوریه با اسرائیل جنگ می کردند حکومت سوریه اسلحه از ایتالیا خرید و افسری را با ده سرباز فرستاد ایتالیا تا کشتی اسلحه را وارد کند. اسرائیل فهمید. زن بسیار زیبایی را فرستاد. تا وسیله خود را در کشتی نهد. به قصد مسافرت او سوار کشتی اسلحه شد. خود را به هر رنگی نشان افسر کشتی که رهبری کشتی را داشته داد و دل افسر را ربود. خلاصه وقتی افسر می خواهد در بندر سوریه لنگر اندازد زن یهودی قصد بندرگاه اسرائیل داشت. افسر نامزد دلباخته کشتی را به بندر اسرائیل برده واسلحه هائی که ازپول مردم مسلمان تهیه شده بود در آن موقع حساس جنگ به دولت یهودی داده شد توسط حیله و جلوه گری زن زیبا. الان نیز متوجه هستند؛ اگر متفکری و روشنفکری را دریابند که آینده خوبی داشته باشد دلش را با زن می برند. شاید ایجاد مدارس مختلط برای مشغول کردن فکر عزیز کشورهای اسلامی باشد که از غرب الهام می گیرند.

10. ناصرالدین شاه ومسافرت به اروپا

همین که ناصرالدین شاه تصمیم گرفت با همسرش به اروپا برود؛ آیت ا... ملاعلی کنی تلگراف زد که اگر چنین کنی تو را به تهران راه نخواهیم داد. و به خاطر این بدعت سپهسالار (نخست وزیر) را باید عزل کنی. ناصرالدین شاه ترسید ، نخست وزیر را عزل و همسرش را در گیلان گذاشت و تنها به سفررفت. [اطلاعات 8/2/64] .

1. حدود

1. حد

1. تعریف و تبیین

حد شرعی : مجازات بدنی طبق دستور شرع اسلام دراثر ارتکاب اموری چند؛ قانون کیفری معروف ومعهود اسلامی

را حد می گویند ، عقوبه مقدره وجبت حقا لله تعالی عقوبه تتعلق بایلام البدن عین الشارع کیفیتها .

اصل معنای حد منع است و مناسب آن با حد شرعی آن است که پیگیری این چنینی ، مانع از تکرار آن عمل می شود . مقدار مجازات در حد معین است به خلاف تعزیر که آن نیز مجازات بدنی است ، ولی مقدار آن به نظر حاکم محول شده است. [معارف ومعاریف ج4ص412]

بَابُ أَنَّ کلَّ مَنْ خَالَفَ الشَّرْعَ فَعَلَیهِ حَدٌّ أَوْ تَعْزِیرٌ [وسائل الشیعه ، ج28 ، 14] .

تِلْک حُدُودُ اللّهِ یبَینُها لِقَوْمٍ یعْلَمُونَ [بقره/230] .

ما فَرَّطْنا فِی الْکتابِ مِنْ شَیءٍ [انعام/38] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی لَمْ یدَعْ شَیئاً یحْتَاجُ إِلَیهِ الْأُمَّهُ إِلَّا أَنْزَلَهُ فِی کتَابِهِ وَ بَینَهُ لِرَسُولِهِ (ص) وَ جَعَلَ لِکلِّ شَیءٍ حَدّاً وَ جَعَلَ عَلَیهِ دَلِیلًا یدُلُّ عَلَیهِ وَ جَعَلَ عَلَی مَنْ تَعَدَّی ذَلِک الْحَدَّ حَدّاً [کافی ، ج1 ، ص59] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) ما من شیء إلا و له حد کحدود داری هذه فما کان فی الطریق فهو من الطریق و ما کان فی الدار فهو من الدار [المحاسن ، ج1 ، ص273] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) مَا خَلَقَ اللَّهُ حَلَالًا وَ لَا حَرَاماً إِلَّا وَ لَهُ حُدُودٌ کحُدُودِ دَارِی هَذِهِ مَا کانَ مِنَ الطَّرِیقِ فَهُوَ مِنَ الطَّرِیقِ وَ مَا کانَ مِنَ الدَّارِ فَهُوَ مِنَ الدَّارِ حَتَّی أَرْشُ الْخَدْشِ فَمَا سِوَاهُ وَ الْجَلْدَهِ وَ نِصْفِ الْجَلْدَهِ [کافی ، ج7 ، ص175] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) کان علی (علیه السلام) یعلم الخبر الحلال

و الحرام و يعلم القرآن و لكل شىء منهما حدا [المحاسن ، ج1 ، ص273] .

عن خثيمه بن عبد الرحمن الجعفى قال : " حدثنى أبو الوليد النجرانى عن أبى جعفر (عليه السلام) أنه أتاه رجل بمكه فقال له يا محمد بن على أنت الذى تزعم أنه ليس شىء إلا و له حد؟ فقال أبو جعفر (ع) : نعم أنا أقول إنه ليس شىء مما خلق الله صغيرا و لا كبيرا إلا و قد جعل الله له حدا إذا جوز به ذلک الحد فقد تعدى حد الله فيه قال فما حد مائدتک هذه قال تذكر اسم الله حين توضع و تحمد الله حين ترفع و تقم ما تحتها. قال : فما حد كوزک هذا؟ قال : لا تشرب من موضع أذنه و لا من موضع كسره فإنه مقعد الشيطان و إذا وضعته على فيک فاذكر اسم الله و إذا رافعته عن فيک فاحمد الله و تنفس فيه ثلاثه أنفاس فإن النفس الواحد يكره" [المحاسن ، ج1 ، ص274] .

قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) : قال رسول الله (ص) : فى خطبته فى حجه الوداع أيها الناس اتقوا الله ما من شىء يقربكم من الجنه و يباعدكم من النار إلا و قد نهيتكم عنه و أمرتكم به [المحاسن ، ج1 ، ص278] .

تِلْک حُدُودُ اللّهِ فَلا تَعْتَدُوها وَ مَنْ يتَعَدَّ حُدُودَ اللّهِ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [بقره/229] .

وَ مَنْ يتَعَدَّ حُدُودَ اللّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ [طلاق/1] .

وَ مَنْ يعْصِ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ يتَعَدَّ حُدُودَهُ يدْخِلْهُ ناراً خالِداً فِيها وَ لَهُ عَذابٌ مُهِينٌ [نساء/14] .

قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَدَّ لَكمْ حُدُوداً فَلَا تَعْتَدُوهَا [أمالى مفيد ، ص158] .

قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) : إِنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) أَمَرَ قَنْبَرَ أَنْ يضْرِبَ رَجُلًا حَدّاً فَغَلُظَ قَنْبَرٌ فَزَادَهُ ثَلَاثَةَ أَسْوَاطٍ فَأَقَادَهُ عَلِى (ع) مِنْ قَنْبَرٍ ثَلَاثَةَ أَسْوَاطٍ [كافى ، ج7 ، ص260] .عن ابى عبد الله بن معقل : " ان عليا ضرب رجلا فزاده الجلاد سوطين فاقاده عنه علىّ" [كنز ، 14003]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يوتَى بِوَالٍ نَقَصَ مِنَ الْحَدِّ سَوْطاً فَيقُولُ رَبِّ رَحْمَةً لِعِبَادِكِ فَيقَالُ لَهُ أَنْتَ أَرْحَمُ بِهِمْ مِنِّى فَيومَرُ بِهِ إِلَى النَّارِ وَ يوتَى بِمَنْ زَادَ سَوْطاً فَيقُولُ لِينْتَهُوا عَنْ مَعَاصِيک فَيومَرُ بِهِ إِلَى النَّارِ [عواليالآلى ، ج2 ، ص153] .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ (عليه السلام) : " فِى قَوْلِ اللَّهِ "تِلْک حُدُودُ اللّهِ فَلا تَعْتَدُوها وَ مَنْ يتَعَدَّ حُدُودَ اللّهِ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ " (بقره/229) فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ غَضِبَ عَلَى الزَّانِى فَجَعَلَ لَهُ جَلْدَ مِائَةٍ فَمَنْ غَضِبَ عَلَيهِ فَزَادَهُ فَأَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُ بَرِىءٌ" [تفسير عياشى ، ج1 ، ص117] .

2. فلسفه حد

1. كفاره آن گناه است

عَنْ حُمْرَانَ قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ أَوْ أَبَا جَعْفَرٍ (ع) عَنْ رَجُلٍ أُقِيمَ عَلَيهِ الْحَدُّ فِى الدُّنْيا أ يعَاقَبُ فِى الآخِرَهِ فَقَالَ : اللَّهُ أَكرَمُ مِنْ ذَلِک" [كافى ، ج7 ، ص265] .

قال رسول الله (ص) : من اذنب ذنبا فاقيم عليه حد ذلک الذنب فهو كفارته [كنز ، 12964]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أصاب فى الدنيا ذنبا فعوقب به فالله أعدل من أن

یثنی عقوبه علی عبده و من أذنب ذنبا فی الدنیا فستره الله علیه و عفا فالله أکرم من أن یعود فی شیء إذا عفا عنه [روضه الواعظین ، ج2 ، ص502] .

قال رسول الله (ص) : لا یمر السیف بذنب الا محاه [کنز ، 12969]

قال رسول الله (ص) : الرجم کفاره ما صنعت [کنز ، 12970]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ما عاقب الله عبدا مؤمناً فی هذه الدنیا إلا کان أجود و أمجد من أن یعود فی عقابه یوم القیامه [تحف العقول ، ص213] .

2. فلسفه ضربه شلاق بر بدن زانی

قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : عِلَّهُ ضَرْبِ الزَّانِی عَلَی جَسَدِهِ بِأَشَدِّ الضَّرْبِ لِمُبَاشَرَتِهِ الزِّنَا وَ اسْتِلْذَاذِ الْجَسَدِ کلِّهِ بِهِ فَجُعِلَ الضَّرْبُ عُقُوبَهً لَهُ وَ عِبْرَهً لِغَیرِهِ وَ هُوَ أَعْظَمُ الْجِنَایاتِ [عیون أخبارالرضا (علیه السلام) ، ج2 ، ص96] .

3. تجسس لازم نیست

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَسْأَلُوا الْفَاجِرَهَ مَنْ فَجَرَ بِک فَکمَا هَانَ عَلَیهَا الْفُجُورُ یهُونُ عَلَیهَا أَنْ تَرْمِی الْبَرِیءَ الْمُسْلِمَ [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص48] .

4. توبه افضل از اقرار واجرای حد است

التوبه من الله افضل من الاقرار عند الامام

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السَّارِقُ إِذَا جَاءَ مِنْ قِبَلِ نَفْسِهِ تَائِباً إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ (تُرَدُّ سَرِقَتُهُ إِلَی صَاحِبِهَا وَ لَا قَطْعَ عَلَیهِ) [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص36] .

3 عَلِی بْنُ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ رَفَعَهُ إِلَی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) قَالَ : " أَتَاهُ رَجُلٌ بِالْکوفَهِ فَقَالَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ إِنِّی زَنَیتُ فَطَهِّرْنِی قَالَ مِمَّنْ أَنْتَ قَالَ مِنْ مُزَینَهَ قَالَ أَ تَقْرَأُ مِنَ

الْقُرْآنِ شَيئاً قَالَ بَلَى قَالَ فَاقْرَأْ فَقَرَأَ فَأَجَادَ فَقَالَ أَ بِكَ جِنَّةٌ قَالَ لَا قَالَ فَاذْهَبْ حَتَّى نَسْأَلَ عَنْكَ فَذَهَبَ الرَّجُلُ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيهِ بَعْدُ فَقَالَ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ إِنِّى زَنَيتُ فَطَهِّرْنِى فَقَالَ أَ لَكَ زَوْجَةٌ قَالَ بَلَى قَالَ فَمُقِيمَةٌ مَعَكَ فِى الْبَلَدِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَمَرَهُ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) فَذَهَبَ وَ قَالَ حَتَّى نَسْأَلَ عَنْكَ فَبَعَثَ إِلَى قَوْمِهِ فَسَأَلَ عَنْ خَبَرِهِ فَقَالُوا يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ صَحِيحُ الْعَقْلِ فَرَجَعَ إِلَيهِ الثَّالِثَةَ فَقَالَ لَهُ مِثْلَ مَقَالَتِهِ فَقَالَ لَهُ اذْهَبْ حَتَّى نَسْأَلَ عَنْكَ فَرَجَعَ إِلَيهِ الرَّابِعَةَ فَلَمَّا أَقَرَّ قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) لِقَنْبَرٍ احْتَفِظْ بِهِ ثُمَّ غَضِبَ ثُمَّ قَالَ مَا أَقْبَحَ بِالرَّجُلِ مِنْكُمْ أَنْ يأتِى بَعْضَ هَذِهِ الْفَوَاحِشِ فَيفْضَحَ نَفْسَهُ عَلَى رُءُوسِ لْمَلَإِ أَ فَلَا تَابَ فِى بَيتِهِ فَوَ اللَّهِ لَتَوْبَتُهُ فِيمَا بَينَهُ وَ بَينَ اللَّهِ أَفْضَلُ مِنْ إِقَامَتِى عَلَيهِ الْحَدَّ ثُمَّ أَخْرَجَهُ وَ نَادَى فِى النَّاسِ يا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ اخْرُجُوا لِيقَامَ عَلَى هَذَا الرَّجُلِ الْحَدُّ وَ لَا يعْرِفَنَّ أَحَدُكُمْ صَاحِبَهُ فَأَخْرَجَهُ إِلَى الْجَبَّانِ فَقَالَ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ أَنْظِرْنِى أُصَلِّى رَكعَتَينِ ثُمَّ وَضَعَهُ فِى حُفْرَتِهِ وَ اسْتَقْبَلَ النَّاسَ بِوَجْهِهِ فَقَالَ يا مَعَاشِرَ الْمُسْلِمِينَ إِنَّ هَذَا حَقٌّ مِنْ حُقُوقِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَمَنْ كَانَ لِلَّهِ فِى عُنُقِهِ حَقٌّ فَلْينْصَرِفْ وَ لَا يقِيمُ حُدُودَ اللَّهِ مَنْ فِى عُنُقِهِ لِلَّهِ حَدٌّ فَانْصَرَفَ النَّاسُ وَ بَقِى هُوَ وَ الْحَسَنُ وَ الْحُسَينُ ع فَأَخَذَ حَجَراً فَكَبَّرَ ثَلَاثَ تَكبِيرَاتٍ ثُمَّ رَمَاهُ بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ فِى كلِّ حَجَرٍ ثَلَاثَ تَكبِيرَاتٍ ثُمَّ رَمَاهُ الْحَسَنُ (عليه السلام) مِثْلَ مَا رَمَاهُ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) ثُمَّ رَمَاهُ الْحُسَينُ (ع) فَمَاتَ الرَّجُلُ فَأَخْرَجَهُ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) فَأَمَرَ فَحُفِرَ لَهُ وَ صَلَّى عَلَيهِ وَ دَفَنَهُ فَقِيلَ يا

أَمِيرَ الْمُومِنِينَ أَ لَا تُغَسِّلُهُ فَقَالَ قَدِ اغْتَسَلَ بِمَا هُوَ طَاهِرٌ إِلَى يوْمِ الْقِيامَهِ لَقَدْ صَبَرَ عَلَى أَمْرٍ عَظِيمٍ" [كافى ، ج7 ، ص188] .

4 قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : أَتَى النَّبِى (ص) رَجُلٌ فَقَالَ إِنِّى زَنَيتُ فَطَهِّرْنِى فَصَرَفَ النَّبِى ص وَجْهَهُ عَنْهُ فَأَتَاهُ مِنْ جَانِبِهِ الآخَرِ ثُمَّ قَالَ مِثْلَ مَا قَالَ فَصَرَفَ وَجْهَهُ عَنْهُ ثُمَّ جَاءَ الثَّالِثَهَ فَقَالَ لَهُ يا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّى زَنَيتُ وَ عَذَابُ الدُّنْيا أَهْوَنُ لِى مِنْ عَذَابِ الْ آخِرَهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَ بِصَاحِبِكمْ بَأْسٌ يعْنِى جِنَّهً فَقَالُوا لَا فَأَقَرَّ عَلَى نَفْسِهِ الرَّابِعَهَ فَأَمَرَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ يرْجَمَ فَحَفَرُوا لَهُ حَفِيرَهً فَلَمَّا وَجَدَ مَسَّ الْحِجَارَهِ خَرَجَ يشْتَدُّ فَلَقِيهُ الزُّبَيرُ فَرَمَاهُ بِسَاقِ بَعِيرٍ فَسَقَطَ فَعَقَلَهُ بِهِ فَأَدْرَكهُ النَّاسُ فَقَتَلُوهُ فَأَخْبَرُوا رَسُولَ اللَّهِ (ص) بِذَلِک فَقَالَ هَلَّا تَرَكتُمُوهُ ثُمَّ قَالَ لَوِ اسْتَتَرَ ثُمَّ تَابَ كانَ خَيراً لَهُ [كافى ، ج7 ، ص185] .

5. عفو از اجراى حد برتر است

1 حق الناس للناس : عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : " قُلْتُ لَهُ رَجُلٌ جَنَى عَلَى أَعْفُو عَنْهُ أَوْ أَرْفَعُهُ إِلَى السُّلْطَانِ قَالَ هُوَ حَقُّک إِنْ عَفَوْتَ عَنْهُ فَحَسَنٌ وَ إِنْ رَفَعْتَهُ إِلَى الْإِمَامِ فَإِنَّمَا طَلَبْتَ حَقَّک وَ كيفَ لَک بِالْإِمَامِ" [كافى ، ج7 ، ص252] .

6. در صورت جهل بخشيده مى شود

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : لَوْ أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ فِى الْإِسْلَامِ فَأَقَرَّ بِهِ ثُمَّ شَرِبَ الْخَمْرَ وَ زَنَى وَ أَكلَ الرِّبَا وَ لَمْ يتَبَينْ لَهُ شَىءٌ مِنَ الْحَلَالِ وَ الْحَرَامِ لَمْ أُقِمْ عَلَيهِ الْحَدَّ إِذَا كانَ جَاهِلًا إِلَّا أَنْ تَقُومَ عَلَيهِ الْبَينَهُ أَنَّهُ قَرَأَ السُّورَهَ الَّتِى فِيهَا الزِّنَا وَ

الْخَمْرُ وَ أَكلُ الرِّبَا وَ إِذَا جَهلَ ذَلِک أَعْلَمْتُهُ وَ أَخْبَرْتُهُ فَإِنْ رَكبَهُ بَعْدَ ذَلِک جَلَدْتُهُ وَ أَقَمْتُ عَلَيهِ الْحَدَّ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص55] .

7. سخت گیری در اثبات جرم

قال رسول الله (ص) : ادرؤا الحدود عن المسلمين ما استطعتم فان وجدتم للمسلم مخرجا فخلوا سبيله فان الامام لان يخطى ء فى العفو خير من ان يخطى ء فى العقوبه [كنز ، 12971]

قال رسول الله (ص) : ادفعوا الحدود عن عباد الله ما وجدتم له مدفعا [كنز ، 12974]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ادْرَءُوا الْحُدُودَ بِالشُّبُهَاتِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص74] .

8. عدم جواز اجرای حد ، مگر با حکم ائمه (علیه السلام) و منصوبین از طرف آنها

قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) : لَا يحْضُرَنَّ أَحَدُكمْ رَجُلًا يضْرِبُهُ سُلْطَانٌ جَائِرٌ ظُلْماً وَ عُدْوَاناً وَ لَا مَقْتُولًا وَ لَا مَظْلُوماً إِذَا لَمْ ينْصُرْهُ لِأَنَّ نُصْرَةَ الْمُومِنِ عَلَى الْمُومِنِ فَرِيضَةٌ وَاجِبَةٌ إِذَا هُوَ حَضَرَهُ وَ الْعَافِيةُ أَوْسَعُ مَا لَمْ تُلْزِمْک الْحُجَّةُ الظَّاهِرَةُ [قرب الإسناد ، ص26] .

أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ فِى مَسَائِلِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عِيسَى عَنِ الْأَخِيرِ (عليه السلام) فِى مَمْلُوک لَا يزَالُ يعْصِى صَاحِبَهُ أَ يحِلُّ ضَرْبُهُ أَمْ لَا؟ فَقَالَ : " لَا يحِلُّ أَنْ تَضْرِبَهُ إِنْ وَافَقَک فَأَمْسِكهُ وَ إِلَّا فَخَلِّ عَنْهُ" [تهذيب الأحكام ، ج10 ، ص148] .

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ النُّعْمَانِ الْمُفِيدُ : فَأَمَّا إِقَامَهُ الْحُدُودِ فَهُوَ إِلَى سُلْطَانِ الْإِسْلَامِ الْمَنْصُوبِ مِنْ قِبَلِ اللَّهِ وَ هُمْ أَئِمَّهُ الْهُدَى مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ (ع) وَ مَنْ نَصَبُوهُ لِذَلِک مِنَ الْأُمَرَاءِ وَ الْحُكامِ وَ قَدْ فَوَّضُوا النَّظَرَ فِيهِ إِلَى فُقَهَاءِ شِيعَتِهِمْ مَعَ الْإِمْكانِ. [المقنعه ،

ص809] .

3. اهمیت و جایگاه

1. واجب بودن اقامه حدود

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : إِذَا كانَ فِی الْحَدِّ لَعَلَّ أَوْ عَسَى فَالْحَدُّ مُعَطَّلٌ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص50] .

2 قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : حَدٌّ يقَامُ فِی الْأَرْضِ أَزْكى فِيهَا مِنْ مَطَرِ أَرْبَعِينَ لَيلَةً وَ أَيامَهَا [كافی ، ج7 ، ص174] .

3 عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِی إِبْرَاهِيمَ (علیه السلام) فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ" يحْيِی الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها " (روم-19) قَال : " لَيسَ يحْيِيهَا بِالْقَطْرِ وَ لَكِنْ يبْعَثُ اللَّهُ رِجَالًا فَيحْيونَ الْعَدْلَ فَتُحْيا الْأَرْضُ لِإِحْياءِ الْعَدْلِ وَ لَإِقَامَهُ الْحَدِّ لِلَّهِ أَنْفَعُ فِی الْأَرْضِ مِنَ الْقَطْرِ أَرْبَعِينَ صَبَاحاً" [كافی ، ج7 ، ص174] .

قال رسول الله (ص) : اقامه حد من حدود الله خیر من مطر اربعین لیله فی بلاد الله [كنز ، 14599]

قال رسول الله (ص) : حد يقام فی الارض ازكى من عباده ستين سنه [مستدرک ، ج3 ، ص216]

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : حَدٌّ يقَامُ فِی الْأَرْضِ أَزْكى فِيهَا مِنْ مَطَرِ أَرْبَعِينَ لَيلَةً وَ أَيامَهَا [كافی ، ج7 ، ص174] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لو حفظتم حدود الله سبحانه لعجل لكم من فضله الموعود [غررالحكم ، ص200] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : وَ إِقَامَهَ الْحُدُودِ إِعْظَاماً لِلْمَحَارِمِ [نهج البلاغه ، حكمت 252] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : " أَنَّهُ قَالَ فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ لا تَأْخُذْكمْ بِهِما رَأفَهٌ فِی دِينِ اللَّهِ " (نور-2) قَالَ إِقَامَهِ الْحُدُودِ" [دعائم الإسلام ، ج2

، ص451] .

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : أَنَّهُ قَالَ لِبَعْضِ مَنْ أَوْصَاهُ عَلَيک بِإِقَامَهِ الْحُدُودِ عَلَى الْقَرِيبِ وَ الْبَعِيدِ وَ الْحُكمِ بِكتَابِ اللَّهِ فِى الرِّضَاءِ وَ السَّخَطِ وَ الْقَسْمِ بِالْعَدْلِ بَينَ الْأَحْمَرِ وَ الْأَسْوَدِ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص443] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ادْرَءُوا الْحُدُودَ بِالشُّبُهَاتِ وَ أَقِيلُوا الْكرَامَ عَثَرَاتِهِمْ إِلَّا فِى حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص465] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : إن كنتم لا محاله متسابقين فتسابقوا إلى إقامه حدود الله و الأمر بالمعروف [غررالحكم ، ص332] .

وُجُوبِ إِقَامَهِ الْحَدِّ عَلَى الْكفَّارِ إِذَا فَعَلُوا الْمُحَرَّمَاتِ جَهْراً أَوْ رُفِعُوا إِلَى حَاكمِ الْمُسْلِمِينَ [وسائل الشيعه ، ج28 ، ص50] .

قَالَ الْحَارِثُ عَنْ أَبِيهِ كتَبَ إِلَيه (مُحَمَّدَ بْنَ أَبِى بَكرٍ) عَلِى (عليه السلام) : " أَنْ أَقِمِ الْحَدَّ فِيهِمْ عَلَى الْمُسْلِمِ الَّذِى فَجَرَ بِالنَّصْرَانِيهِ وَ ادْفَعِ النَّصْرَانِيهَ إِلَى النَّصَارَى يقْضُونَ فِيهَا مَا شَاءُوا" [الغارات ، ج1 ، ص146] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : لَا أُقِيمُ عَلَى رَجُلٍ حَدّاً بِأَرْضِ الْعَدُوِّ حَتَّى يخْرُجَ مِنْهَا مَخَافَهَ أَنْ تَحْمِلَهُ الْحَمِيهُ فَيلْحَقَ بِالْعَدُوِّ [علل الشرائع ، ج2 ، ص544] .

قَالَ الْكاظِمُ (عليه السلام) : أَصْحَابُ الْكبَائِرِ كلِّهَا إِذَا أُقِيمَ عَلَيهِمُ الْحَدُّ مَرَّتَينِ قُتِلُوا فِى الثَّالِثَهِ [كافى ، ج7 ، ص191] .

قَالَ الرِّضَا (عليه السلام) : أَنَّ عِلَّهَ الْقَتْلِ بَعْدَ إِقَامَهِ الْحَدِّ فِى الثَّالِثَهِ عَلَى الزَّانِى وَ الزَّانِيهِ لِاسْتِخْفَافِهِمَا وَ قِلَّهِ مُبَالَاتِهِمَا بِالضَّرْبِ حَتَّى كأَنَّهُ مُطْلَقٌ لَهُمَا ذَلِک الشَّىءُ وَ عِلَّهٌ أُخْرَى أَنَّ الْمُسْتَخِفَّ بِاللَّهِ وَ بِالْحَدِّ كافِرٌ فَوَجَبَ عَلَيهِ الْقَتْلُ لِدُخُولِهِ فِى الْكفْرِ [علل الشرائع ، ج2 ،

ص546] .

2. عدم تعطیلی در حدود

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إِذَا کانَ فِی الْحَدِّ لَعَلَّ أَوْ عَسَی فَالْحَدُّ مُعَطَّلٌ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص50] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : مَنْ عَطَّلَ حَدّاً مِنْ حُدُودِی فَقَدْ عَانَدَنِی وَ طَلَبَ بِذَلِک مُضَادَّتِی [کافی ، ج7 ، ص187] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) : أُتِی بِامْرَأَهٍ لَهَا شَرَفٌ فِی قَوْمِهَا قَدْ سَرَقَتْ فَأَمَرَ بِقَطْعِهَا فَاجْتَمَعَ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) نَاسٌ مِنْ قُرَیشٍ وَ قَالُوا یا رَسُولَ اللَّهِ تَقْطَعُ امْرَأَهً شَرِیفَهً مِثْلَ فُلَانَهَ فِی خَطَرٍ یسِیرٍ قَالَ نَعَمْ إِنَّمَا هَلَک مَنْ کانَ قَبْلَکمْ بِمِثْلِ هَذَا کانُوا یقِیمُونَ الْحُدُودَ عَلَی ضُعَفَائِهِمْ وَ یتْرُکونَ أَقْوِیاءَهُمْ وَ أَشْرَافَهُمْ فَهَلَکوا [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص442] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لَا یسْعَدُ أَحَدٌ إِلَّا بِإِقَامَهِ حُدُودِ اللَّهِ وَ لَا یشْقَی أَحَدٌ إِلَّا بِإِضَاعَتِهَا [غررالحکم ، ص167] .

الصَّدُوقُ فِی الْمُقْنِعِ : " وَ أُتِی رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِرَجُلٍ کبِیرِ الْبَطْنِ عَلِیلٍ قَدْ زَنَی فَأَتَی رَسُولُ اللَّهِ ص بِعُرْجُونٍ فِیهِ مِائَهُ شِمْرَاخٍ فَضَرَبَهُ ضَرْبَهً وَاحِدَهً مَکانَ الْحَدِّ وَ کرِهَ أَنْ یبْطَلَ حَدّاً مِنْ حُدُودِ اللَّهِ تَعَالَی " [مستدرک الوسائل ، ج18 ، ص9] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : مَتَی وَجَبَ الْحَدُّ أُقِیمَ وَ لَیسَ فِی الْحُدُودِ نَظِرَهٌ [مستدرک الوسائل ، ج18 ، ص27] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إِذَا کانَ فِی الْحَدِّ لَعَلَّ أَوْ عَسَی فَالْحَدُّ مُعَطَّلٌ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص50] .

3. عدم شفاعت و کفالت در حدود

کفالت و شفاعت ممنوع قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا شَفَاعَهَ فِی حَدٍّ [من لایحضره الفقیه ، ج4

، ص365] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا كفَالَةَ فِی حَدٍّ [کافی ، ج7 ، ص255] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ادْرَءُوا الْحُدُودَ بِالشُّبُهَاتِ وَ لَا شَفَاعَةَ وَ لَا كفَالَةَ وَ لَا يمِينَ فِی حَدٍّ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص74] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : " أَنَّهُ نَهَی عَنِ الشَّفَاعَةِ فِی الْحُدُودِ وَ قَالَ مَنْ شَفَعَ فِی حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ لِيبْطِلَهُ وَ سَعَی فِی إِبْطَالِ حُدُودِهِ عَذَّبَهُ اللَّهُ تَعَالَی يوْمَ الْقِيامَةِ" [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص443] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِأُسَامَةَ بْنِ زَيدٍ يا أُسَامَةُ لَا تَشْفَعْ فِی حَدٍّ [کافی ، ج7 ، ص254] .

عن عائشه قالت : کانت امرأه مخزومیه تستعیر المتاع و تحجده فامر ال نبی (ص) بقطع یدها فاتی اهلها اسامه فکلموه فکلم اسامه النبی (ص) یا اسامه ! لا اراک تکلم فی حد من حدود الله ! ثم قال النبی (ص) خطیبا فقال : انما اهلک الذین ممن کان قبلکم انه اذا سرق فیهم الشریف ترکوه و اذا سرق فیهم الضعیف قطعوه و الذی نفسی بیده لو کانت فاطمه بنت محمد لقطعت یدها فقطع ید المخزومیه. [کنز ، 8611]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : أَنَّهُ أَخَذَ رَجُلًا مِنْ بَنِی أَسَدٍ فِی حَدٍّ وَجَبَ عَلَيهِ لِيقِيمَهُ عَلَيهِ فَذَهَبَ بَنُو أَسَدٍ إِلَی الْحُسَينِ بْنِ عَلِی (علیه السلام) يسْتَشْفِعُونَهُ فَأَبَی عَلَيهِمْ فَانْطَلَقُوا إِلَی أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) فَسَأَلُوهُ فَقَالَ : لَا تَسْأَلُونَنِی شَيئاً أَمْلِكهُ إِلَّا أَعْطَيتُكمُوهُ فَخَرَجُوا مَسْرُورِينَ فَمَرُّوا بِالْحُسَينِ (ع) فَأَخْبَرُوهُ بِمَا قَالَ فَقَالَ إِنْ كانَ لَكمْ بِصَاحِبِكمْ حَاجَةٌ فَانْصَرِفُوا فَلَعَلَّ أَمْرَهُ قَدْ

قُضِی فَانْصَرَفُوا إِلَیهِ فَوَجَدُوهُ (ص) قَدْ أَقَامَ عَلَیهِ الْحَدَّ فَقَالُوا أَ وَ لَمْ تَعِدْنَا یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ قَالَ قَدْ وَعَدْتُکمْ بِمَا أَمْلِک وَ هَذَا شَیءٌ لِلَّهِ لَسْتُ أَمْلِکهُ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص443] .

قال رسول الله (ص) : ایما رجل حالت شفاعه من دون حد من حدود الله لم یزل فی سخط الله حتی ینزع... [کنز ، 43837]

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : أَنَّهُ قَالَ لَا بَأْسَ بِالشَّفَاعَهِ فِی الْحُدُودِ إِذَا کانَتْ مِنْ حُقُوقِ النَّاسِ یسْأَلُونَ فِیهَا قَبْلَ أَنْ یرْفَعُوهَا فَإِذَا رُفِعَ الْحَدُّ إِلَی الْإِمَامِ فَلَا شَفَاعَهَ [لَهُ] [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص443] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ادْرَءُوا الْحُدُودَ بِالشُّبُهَاتِ وَ لَا شَفَاعَهَ وَ لَا کفَالَهَ وَ لَا یمِینَ فِی حَدٍّ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص74] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لَا کفَالَهَ فِی حَدٍّ مِنَ الْحُدُودِ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص65] .

رَوَی سَعْدُ بْنُ طَرِیفٍ عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَهَ قَالَ : قَضَی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) فِی رَجُلٍ تَکفَّلَ بِنَفْسِ رَجُلٍ أَنْ یحْبَسَ وَ قَالَ لَهُ اطْلُبْ صَاحِبَک وَ قَضَی (ع) أَنَّهُ لَا کفَالَهَ فِی حَدٍّ" [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص95] .

4. عدم قبول قسم درحدود

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لَا یسْتَحْلَفُ صَاحِبُ الْحَدِّ [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص150] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ادْرَءُوا الْحُدُودَ بِالشُّبُهَاتِ وَ لَا شَفَاعَهَ وَ لَا کفَالَهَ وَ لَا یمِینَ فِی حَدٍّ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص74] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : جَاءَ رَجُلٌ إِلَی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : بِرَجُلٍ وَ قَالَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ

هَذَا قَذَفَنِی فَقَالَ لَهُ أَ لَک بَینَهٌ فَقَالَ لَا وَ لَکنِ اسْتَحْلِفْهُ فَقَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) لَا یمِینَ فِی حَدٍّ وَ لَا قِصَاصَ فِی عَظْمٍ [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص79] .

5. عدم بخشش در حدود الهی

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : لَا یعْفَی عَنِ الْحُدُودِ الَّتِی لِلَّهِ دُونَ الْإِمَامِ فَأَمَّا مَا کانَ مِنْ حَقِّ النَّاسِ فِی حَدٍّ فَلَا بَأسَ أَنْ یعْفَی عَنْهُ دُونَ الْإِمَامِ [کافی ، ج7 ، ص252] .

4. کارهائی که موجب حد است

1. زنا

1. اقسام زنا

عَنْ عَمَّارٍ السَّابَاطِی قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) عَنْ مُحْصَنَهٍ زَنَتْ وَ هِی حُبْلَی قَالَ تُقَرُّ حَتَّی تَضَعَ مَا فِی بَطْنِهَا وَ تُرْضِعَ وَلَدَهَا ثُمَّ تُرْجَمُ " [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص49] .

الزّانِیهُ وَ الزّانِی فَاجْلِدُوا کلَّ واحِدٍ مِنْهُما مِائَهَ جَلْدَهٍ وَ لا تَأْخُذْکمْ بِهِما رَأْفَهٌ فِی دِینِ اللّهِ إِنْ کنْتُمْ تُومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ لْیشْهَدْ عَذابَهُما طَائِفَهٌ مِنَ الْمُومِنِینَ [نور/2] .

عَنْ جَمِیلِ بْنِ دَرَّاجٍ قَالَ : " قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) أَینَ یضْرَبُ الَّذِی یأْتِی ذَاتَ مَحْرَمٍ بِالسَّیفِ أَینَ هَذِهِ الضَّرْبَهُ؟ قَالَ : یضْرَبُ عُنُقُهُ أَوْ قَالَ : تُضْرَبُ رَقَبَتُهُ " [کافی ، ج7 ، ص190] .

2. شرایط حد زنا

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَا یقْطَعُ السَّارِقُ حَتَّی یقِرَّ بِالسَّرِقَهِ مَرَّتَینِ وَ لَا یرْجَمُ الزَّانِی حَتَّی یقِرَّ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص8] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : الْمُغِیبُ وَ الْمُغِیبَهُ لَیسَ عَلَیهِمَا رَجْمٌ إِلَّا أَنْ یکونَ الرَّجُلُ مَعَ الْمَرْأَهِ وَ الْمَرْأَهُ مَعَ الرَّجُلِ [کافی ، ج7 ، ص178] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : قَضَی أَمِیرُ

الْمُومِنِينَ (علیه السلام) فِی الرَّجُلِ الَّذِی لَهُ امْرَأَهٌ بِالْبَصْرَهِ فَفَجَرَ بِالْکوفَهِ أَنْ یدْرَأَ عَنْهُ الرَّجْمُ وَ یضْرَبَ حَدَّ الزَّانِی قَالَ وَ قَضَی (ع) فِی رَجُلٍ مَحْبُوسٍ فِی السِّجْنِ وَ لَهُ امْرَأَهٌ حُرَّهٌ فِی بَیتِهِ فِی الْمِصْرِ وَ هُوَ لَا یصِلُ إِلَیهَا فَزَنَی فِی السِّجْنِ قَالَ عَلَیهِ الْجَلْدُ وَ یدْرَأُ عَنْهُ الرَّجْمُ [کافی ، ج7 ، ص179] .

عَنْ عُمَرَ بْنِ یزِیدَ قَالَ : " قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) أَخْبِرْنِی عَنِ الْغَائِبِ عَنْ أَهْلِهِ یزْنِی هَلْ یرْجَمُ إِذَا کانَتْ لَهُ زَوْجَهٌ وَ هُوَ غَائِبٌ عَنْهَا قَالَ لَا یرْجَمُ الْغَائِبُ عَنْ أَهْلِهِ وَ لَا الْمُمْلَک الَّذِی لَمْ یبْنِ بِأَهْلِهِ وَ لَا صَاحِبُ الْمُتْعَهِ قُلْتُ فَفِی أَی حَدٍّ سَفَرِهِ لَا یکونُ مُحْصَناً قَالَ إِذَا قَصَّرَ وَ أَفْطَرَ فَلَیسَ بِمُحْصَنٍ" [کافی ، ج7 ، ص179] .

عَنِ ابْنِ بُکیرٍ قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) عن جَارِیهٍ لَمْ تَبْلُغْ وُجِدَتْ مَعَ رَجُلٍ یفْجُرُ بِهَا. قَالَ : تُضْرَبُ الْجَارِیهُ دُونَ الْحَدِّ وَ یقَامُ عَلَی الرَّجُلِ الْحَدُّ [الْکامِلُ] " [کافی ، ج7 ، ص180] .

از حضرت علی (علیه السلام) حدیثی طولانی و به این مضمون وارد شده است : زنی نزد علی (علیه السلام) آمد و گفت : طهّرنی. از چه؟ زنا کردم. شوهر داری؟ بله. حاضر بود؟ بله. برو بعد از وضع حمل بیا. آمد و گفت : طهّرنی. از چه؟ زنا کردم. شوهر داری؟ بله. حاضر بود؟ بله. برو بعد از شیر دادن دو سال بیا. آمد و گفت : طهّرنی. از چه؟

زنا کردم. شوهر داری؟ بله. حاضر بود؟ بله. برو بعد از رشد فرزند موقعی که دیگر از بلندی پرت نشود بیا. آمد و گفت : طهّرنی. از چه؟ زنا کردم. شوهر داری؟ بله. حاضر بود؟ بله. آنگاه رجم صورت گرفت. [وسائل ، ج18 ، ص378]

فَقَالَتْ : یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ إِنِّی زَنَیتُ فَطَهِّرْنِی فَقَالَ : وَ ذَاتُ بَعْلٍ أَنْتِ إِذْ فَعَلْتِ مَا فَعَلْتِ؟ قَالَتْ : نَعَمْ قَالَ أَ فَغَائِباً کانَ بَعْلُک إِذْ فَعَلْتِ مَا فَعَلْتِ قَالَتْ : بَلْ حَاضِراً قَالَ : فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَی السَّمَاءِ فَقَالَ : اللَّهُمَّ إِنَّهُ قَدْ ثَبَتَ عَلَیهَا أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ إِلَی أَنْ قَالَ فَنَظَرَ إِلَیهِ عَمْرُو بْنُ حُرَیثٍ وَ کأَنَّمَا الرُّمَّانُ یفْقَأُ فِی وَجْهِهِ فَلَمَّا رَأَی ذَلِک عَمْرٌو قَالَ : یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ إِنِّی إِنَّمَا أَرَدْتُ أَنْ أَکفُلَهُ إِذْ ظَنَنْتُ أَنَّک تُحِبُّ ذَلِک فَأَمَّا إِذْ کرِهْتَهُ فَإِنِّی لَسْتُ أَفْعَلُ فَقَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) أَ بَعْدَ أَرْبَعِ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ لَتَکفُلَنَّهُ وَ أَنْتَ صَاغِرٌ الْحَدِیثَ وَ ذَکرَ أَنَّهُ رَجَمَهَا [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص105] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَا یرْجَمُ الزَّانِی حَتَّی یقِرَّ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص8] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ لِکلِّ شَیءٍ حَدّاً وَ جَعَلَ عَلَی کلِّ مَنْ تَعَدَّی حَدّاً مِنْ حُدُودِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَدّاً وَ جَعَلَ مَا دُونَ الْأَرْبَعَهِ الشَّهَدَاءِ مَسْتُوراً عَلَی الْمُسْلِمِینَ [کافی ، ج7 ، ص174] .

سُقُوطُ الْحَدِّ عَنِ الْمُسْتَکرَهِ عَلَی الزِّنَا وَ لَوْ بِأَنْ تُمَکنَ مِنْ نَفْسِهَا خَوْفاً مِنَ الْهَلَاک عِنْدَ الْعَطَشِ وَ تُصَدَّقُ إِذَا ادَّعَتْ [وسائل الشیعه ، ج28

، ص110] .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا (علیه السلام) فِی امْرَأَةٍ مَجْنُونَةٍ زَنَتْ قَالَ : " إِنَّهَا لَا تَمْلِکُ أَمْرَهَا وَ لَیسَ عَلَیهَا شَیءٌ" [کافی ، ج7 ، ص191] .

3. مقدار حد زنا

عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَهَ قَالَ : أُتِی عُمَرُ بِخَمْسَهِ نَفَرٍ أُخِذُوا فِی الزِّنَا فَأَمَرَ أَنْ یقَامَ عَلَی کلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمُ الْحَدُّ وَ کانَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) حَاضِراً فَقَالَ : یا عُمَرُ لَیسَ هَذَا حُکمَهُمْ. قَالَ : فَأَقِمْ أَنْتَ الْحَدَّ عَلَیهِمْ فَقَدَّمَ وَاحِداً مِنْهُمْ فَضَرَبَ عُنُقَهُ وَ قَدَّمَ الآخَرَ فَرَجَمَهُ وَ قَدَّمَ الثَّالِثَ فَضَرَبَهُ الْحَدَّ وَ قَدَّمَ الرَّابِعَ فَضَرَبَهُ نِصْفَ الْحَدِّ وَ قَدَّمَ الْخَامِسَ فَعَزَّرَهُ فَتَحَیرَ عُمَرُ وَ تَعَجَّبَ النَّاسُ مِنْ فِعْلِهِ فَقَالَ عُمَرُ : یا أَبَا الْحَسَنِ خَمْسَهُ نَفَرٍ فِی قَضِیهٍ وَاحِدَهٍ أَقَمْتَ عَلَیهِمْ خَمْسَهَ حُدُودٍ لَیسَ شَیءٌ مِنْهَا یشْبِهُ الآخَرَ. فَقَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَمَّا الْأَوَّلُ فَکانَ ذِمِّیاً فَخَرَجَ عَنْ ذِمَّتِهِ لَمْ یکنْ لَهُ حَدٌّ إِلَّا السَّیفُ وَ أَمَّا الثَّانِی فَرَجُلٌ مُحْصَنٌ کانَ حَدُّهُ الرَّجْمَ وَ أَمَّا الثَّالِثُ فَغَیرُ مُحْصَنٍ حَدُّهُ الْجَلْدُ وَ أَمَّا الرَّابِعُ فَعَبْدٌ ضَرَبْنَاهُ نِصْفَ الْحَدِّ وَ أَمَّا الْخَامِسُ فَمَجْنُونٌ مَغْلُوبٌ عَلَی عَقْلِهِ [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص66] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِذَا کابَرَ الرَّجُلُ الْمَرْأَهَ عَلَی نَفْسِهَا ضُرِبَ ضَرْبَهً بِالسَّیفِ مَاتَ مِنْهَا أَوْ عَاشَ [کافی ، ج7 ، ص189] .

عَنْ جَمِیلِ بْنِ دَرَّاجٍ قَالَ : " قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) أَینَ یضْرَبُ الَّذِی یأْتِی ذَاتَ مَحْرَمٍ بِالسَّیفِ أَینَ هَذِهِ الضَّرْبَهُ؟ قَالَ : یضْرَبُ عُنُقُهُ أَوْ قَالَ تُضْرَبُ رَقَبَتُهُ" [کافی ، ج7 ، ص190] .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَیسٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (علیه السلام) قَالَ

: " سَأَلْتُهُ عَنِ امْرَأَةٍ ذَاتِ بَعْلٍ زَنَتْ فَحَمَلَتْ فَلَمَّا وَلَدَتْ قَتَلَتْ وَلَدَهَا سِرّاً قَالَ : تُجْلَدُ مِائَةً لِقَتْلِهَا وَلَدَهَا وَ تُرْجَمُ لِأَنَّهَا مُحْصَنَةٌ" [تهذيب الأحكام ، ج10 ، ص46] .

2. لواط

1 عَنْ مَالِک بْنِ عَطِيةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) فِی حَدِيثٍ : أَنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) قَالَ : لِرَجُلٍ أَقَرَّ عِنْدَهُ بِاللِّوَاطِ أَرْبَعاً يا هَذَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) حَكمَ فِی مِثْلِک بِثَلَاثَهِ أَحْكامٍ فَاخْتَرْ أَيهُنَّ شِئْتَ قَالَ وَ مَا هُنَّ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ قَالَ ضَرْبَهٌ بِالسَّيفِ فِی عُنُقِک بَالِغَهً مِنْک مَا بَلَغَتْ أَوْ إِهْدَابٌ مِنْ جَبَلٍ (ديده شود) مَشْدُودَ الْيدَينِ وَ الرِّجْلَينِ أَوْ إِحْرَاقٌ بِالنَّارِ" [وسائل الشيعه ، ج28 ، ص157] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : لَوْ كانَ ينْبَغِی لِأَحَدٍ أَنْ يرْجَمَ مَرَّتَينِ لَرُجِمَ اللُّوطِی [كافی ، ج7 ، ص199] .

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : إِذَا كانَ الرَّجُلُ كلَامُهُ كلَامَ النِّسَاءِ وَ مِشْيتُهُ مِشْيةَ النِّسَاءِ وَ يمَكنُ مِنْ نَفْسِهِ فَينْكحُ كمَا تُنْكحُ الْمَرْأَهُ فَارْجُمُوهُ وَ لَا تَسْتَحْيوهُ [كافی ، ج7 ، ص268] .

3. مساحقه

حدَّ السَّحْقِ حَدُّ الزِّنَا مِائَهُ جَلْدَهٍ مَعَ عَدَمِ الْإِحْصَانِ وَ الْقَتْلُ مَعَهُ [وسائل الشيعه ، ج28 ، ص165] .

4. قيادت

1 لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) الْوَاصِلَهَ وَ الْمُوتَصِلَهَ يعْنِی الزَّانِيهَ وَ الْقَوَّادَهَ فِی هَذَا الْخَبَرِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص48] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : يضْرَبُ ثَلَاثَهَ أَرْبَاعِ (34) حَدِّ الزَّانِی خَمْسَهً وَ سَبْعِينَ سَوْطاً وَ ينْفَی مِنَ الْمِصْرِ الَّذِی هُوَ فِيهِ [كافی ، ج7 ، ص261] .

5. قذف

1. مفاسد قذف

1 قَالَ الرِّضَا (عليه السلام) :

حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ قَذْفَ الْمُحْصَنَاتِ لِمَا فِيهِ مِنْ فَسَادِ الْأَنْسَابِ وَ نَفْیِ الْوَلَدِ وَ إِبْطَالِ الْمَوَارِيثِ وَ تَرْکِ التَّرْبِيهِ وَ ذَهَابِ الْمَعَارِفِ وَ مَا فِيهِ مِنَ الْکبَائِرِ وَ الْعِلَلِ الَّتِی تُودِّی إِلَی فَسَادِ الْخَلْقِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص565] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ رَمَی مُحْصَناً أَوْ مُحْصَنَةً أَحْبَطَ اللَّهُ عَمَلَهُ وَ جَلَدَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَک مِنْ بَينِ يدَيهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ ثُمَّ يومَرُ بِهِ إِلَی النَّارِ [ثواب الأعمال ، ص285] .

2. مقدار حد قذف

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِذَا قَذَفَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ فَقَالَ إِنَّک لَتَعْمَلُ عَمَلَ قَوْمِ لُوطٍ تَنْکحُ الرِّجَالَ قَالَ يجْلَدُ حَدَّ الْقَاذِفِ ثَمَانِينَ جَلْدَةً [کافی ، ج7 ، ص208] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَنِ افْتَرَی عَلَی مُسْلِمٍ ضُرِبَ ثَمَانِينَ يهُودِياً کانَ أَوْ نَصْرَانِياً أَوْ عَبْداً [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص73] .

عَنْ أَبِی بَکرٍ الْحَضْرَمِی قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) عَنْ عَبْدٍ مَمْلُوک قَذَفَ حُرّاً قَالَ : يجْلَدُ ثَمَانِينَ هَذَا مِنْ حُقُوقِ النَّاسِ فَأَمَّا مَا کانَ مِنْ حُقُوقِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِنَّهُ يضْرَبُ نِصْفَ الْحَدِّ قُلْتُ الَّذِی مِنْ حُقُوقِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَا هُوَ؟ قَالَ : إِذَا زَنَی أَوْ شَرِبَ خَمْراً فَهَذَا مِنَ الْحُقُوقِ الَّتِی يضْرَبُ فِيهَا نِصْفَ الْحَدِّ" [کافی ، ج7 ، ص237] .

لا فرق فی حد القذف بین الحر و المملوک و استدل الامام لان القذف من حقوق الناس (فلا فرق بین العبد و الحر) و اما ما کان من حقوق الله فانه یضرب نصف الحد [وسائل ، ج18 ، صص 438 34]

عَنْ

عَبَّادِ بْنِ صُهَيبٍ قَال : " سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) عَنْ نَصْرَانِی قَذَفَ مُسْلِماً فَقَالَ لَهُ يا زَانِ فَقَالَ يجْلَدُ ثَمَانِينَ جَلْدَةً لِحَقِّ الْمُسْلِمِ وَ ثَمَانِينَ سَوْطاً إِلَّا سَوْطاً لِحُرْمَهِ الْإِسْلَامِ وَ يحْلَقُ رَأسُهُ وَ يطَافُ بِهِ فِی أَهْلِ دِينِهِ لِکی ينَکلَ غَيرُهُ" [کافی ، ج7 ، ص239] .

عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ الْفَضْلِ قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) عَنِ الِافْتِرَاءِ عَلَی أَهْلِ الذِّمَّهِ وَ أَهْلِ الْکتَابِ هَلْ يجْلَدُ الْمُسْلِمُ الْحَدَّ فِی الِافْتِرَاءِ عَلَيهِمْ قَالَ لَا وَ لَکنْ يعَزَّرُ" [کافی ، ج7 ، ص240] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : مَنِ افْتَرَی عَلَی مُسْلِمٍ ضُرِبَ ثَمَانِينَ يهُودِياً کانَ أَوْ نَصْرَانِياً أَوْ عَبْداً [تهذيب الأحکام ، ج10 ، ص73] .

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) عَنْ رَجُلَينِ افْتَرَی کلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَی صَاحِبِهِ فَقَالَ يدْرَأُ عَنْهُمَا الْحَدُّ وَ يعَزَّرَانِ" [کافی ، ج7 ، ص240] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : إِذَا قَالَ الرَّجُلُ أَنْتَ خَبِيثٌ أَوْ أَنْتَ خِنْزِيرٌ فَلَيسَ فِيهِ حَدٌّ وَ لَکنْ فِيهِ مَوْعِظَهٌ وَ بَعْضُ الْعُقُوبَهِ [وسائل الشيعه ، ج28 ، ص203] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : قَضَی أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) فِی رَجُلٍ دَعَا آخَرَ ابْنَ الْمَجْنُونِ فَقَالَ لَهُ الْ آخَرُ أَنْتَ ابْنُ الْمَجْنُونِ فَأَمَرَ الْأَوَّلَ أَنْ يجْلِدَ صَاحِبَهُ عِشْرِينَ جَلْدَةً وَ قَالَ لَهُ اعْلَمْ أَنَّهُ مُسْتَحِقٌّ مِثْلَهَا عِشْرِينَ فَلَمَّا جَلَدَهُ أَعْطَی الْمَجْلُودَ السَّوْطَ فَجَلَدَهُ نَکالًا ينَکلُ بِهِمَا [کافی ، ج7 ، ص242] .

عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الْحَذَّاءِ قَالَ : " کنْتُ عِنْدَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) فَسَأَلَنِی رَجُلٌ مَا فَعَلَ غَرِيمُک قُلْتُ

ذَاکَ ابْنُ الْفَاعِلَهِ فَنَظَرَ إِلَی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) نَظَراً شَدِیداً قَالَ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک إِنَّهُ مَجُوسِی أُمَّهُ أُخْتُهُ فَقَالَ أَ وَ لَیسَ ذَلِک فِی دِینِهِمْ نِکاحاً" [کافی ، ج7 ، ص240] .

عَنْ جَمِیلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : " سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ افْتَرَی عَلَی قَوْمٍ جَمَاعَهً قَالَ إِنْ أَتَوْا بِهِ مُجْتَمِعِینَ ضُرِبَ حَدّاً وَاحِداً وَ إِنْ أَتَوْا بِهِ مُتَفَرِّقِینَ ضُرِبَ لِکلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ حَدّاً" [کافی ، ج7 ، ص209] .

إِذَا قَذَفَ جَمَاعَهٌ وَاحِداً فَعَلَی کلِّ وَاحِدٍ حَدٌّ وَ کذَا شُهُودُ الزِّنَا إِذَا نَقَصُوا عَنِ الْأَرْبَعَهِ أَوْ لَمْ یعَدَّلُوا (هذا عنوان الروایات الاربعه الوارده فی هذا المضمون) [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص194] .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ (علیه السلام) عَنْ رَجُلٍ قَذَفَ ابْنَهُ بِالزِّنَا. قَالَ : لَوْ قَتَلَهُ مَا قُتِلَ بِهِ وَ إِنْ قَذَفَهُ لَمْ یجْلَدْ لَهُ" [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص196] .

3. شرایط اجرای حد قذف

إِقَامَهُ حَدِّ الْقَذْفِ مَوْقُوفَهٌ عَلَی أَنْ یطْلُبَهُ صَاحِبُهُ (هذا عنوان الحدیث) [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص187] .

عَنْ سَمَاعَهَ قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) عَنِ الرَّجُلِ یقْذِفُ الرَّجُلَ بِالزِّنَا فَیعْفُو عَنْهُ وَ یجْعَلُهُ مِنْ ذَلِک فِی حِلٍّ ثُمَّ إِنَّهُ بَعْدُ یبْدُو لَهُ فِی أَنْ یقَدِّمَهُ حَتَّی یجْلِدَهُ فَقَالَ : لَیسَ لَهُ حَدٌّ بَعْدَ الْعَفْوِ" [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص40] .

6. دزدی

1. مفاسد دزدی

1 قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : حُرِّمَ السَّرِقَهُ لِمَا فِیهَا مِنْ فَسَادِ الْأَمْوَالِ وَ قَتْلِ الْأَنْفُسِ لَوْ کانَتْ مُبَاحَهً وَ لِمَا یأْتِی فِی التَّغَاصُبِ مِنَ الْقَتْلِ وَ التَّنَازُعِ وَ التَّحَاسُدِ

وَ مَا يدْعُو إِلَى تَرْک التِّجَارَاتِ وَ الصِّنَاعَاتِ فِی الْمَکاسِبِ وَ اقْتِنَاءِ الْأَمْوَالِ إِذَا کانَ الشَّیءُ الْمُقْتَنَی لَا یکونُ أَحَدٌ أَحَقَّ بِهِ مِنْ أَحَدٍ [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص241] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَعٌ لَا تَدْخُلُ بَیتاً وَاحِدَهٌ مِنْهُنَّ إِلَّا خَرِبَ وَ لَمْ یعْمَرْ بِالْبَرَکهِ الْخِیانَهُ وَ السَّرِقَهُ وَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الزِّنَا [ثواب الأعمال ، ص242] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : السُّرَّاقُ ثَلَاثَهٌ مَانِعُ الزَّکاهِ وَ مُسْتَحِلُّ مُهُورِ النِّسَاءِ وَ کذَلِک مَنِ اسْتَدَانَ دَیناً وَ لَمْ ینْوِ قَضَاءَئهُ [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص153] .

2. شرایط حد دزدی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لَا یقْطَعُ إِلَّا مَنْ نَقَبَ بَیتاً أَوْ کسَرَ قُفْلًا [تهذیب الأحکام ع ، ج10 ، ص109] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أُتِی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) بِطَرَّارٍ قَدْ طَرَّ دَرَاهِمَ مِنْ کمِّ رَجُلٍ قَالَ فَقَالَ إِنْ کانَ قَدْ طَرَّ مِنْ قَمِیصِهِ الْأَعْلَی لَمْ أَقْطَعْهُ وَ إِنْ کانَ طَرَّ مِنْ قَمِیصِهِ الدَّاخِلِ قَطَعْتُهُ [کافی ، ج7 ، ص226] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : مَنْ أَقَرَّ عِنْدَ تَجْرِیدٍ أَوْ تَخْوِیفٍ أَوْ حَبْسٍ أَوْ تَهْدِیدٍ فَلَا حَدَّ عَلَیهِ [کافی ، ج7 ، ص261] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَا یقْطَعُ السَّارِقُ حَتَّی یقِرَّ بِالسَّرِقَهِ مَرَّتَینِ وَ لَا یرْجَمُ الزَّانِی حَتَّی یقِرَّ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص8] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لَا أَقْطَعُ فِی الدَّغَارَهِ الْمُعْلَنَهِ وَ هِی الْخَلْسَهُ وَ لَکنْ أُعَزِّرُهُ [کافی ، ج7 ، ص225] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) أَنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : أُتِی بِرَجُلٍ اخْتَلَسَ دُرَّهً مِنْ أُذُنِ جَارِیهٍ قَالَ

هَذِهِ الدَّغَارَهُ الْمُعْلَنَهُ فَضَرَبَهُ وَ حَبَسَهُ [کافی ، ج7 ، ص226] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : كلُّ مَدْخَلٍ يدْخَلُ فِيهِ بِغَيرِ إِذْنِ صَاحِبِهِ فَسَرَقَ مِنْهُ السَّارِقُ فَلَا قَطْعَ عَلَيهِ يعْنِى الْحَمَّامَاتِ وَ الْخَانَاتِ وَ الْأَرْحِيهَ [کافی ، ج7 ، ص231] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَنَّ عَلِياً (ع) أُتِى بِرَجُلٍ سَرَقَ مِنْ بَيتِ الْمَالِ فَقَالَ لَا يقْطَعُ فَإِنَّ لَهُ فِيهِ نَصِيباً [کافی ، ج7 ، ص231] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : فِى رَجُلٍ أَخَذَ بَيضَهً مِنَ الْمَقْسَمِ وَ قَالُوا قَدْ سَرَقَ اقْطَعْهُ فَقَالَ : إِنِّى لَمْ أَقْطَعْ أَحَداً لَهُ فِيمَا أَخَذَ شِرْک [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص260] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : كانَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) لَا يقْطَعُ السَّارِقَ فِى أَيامِ الْمَجَاعَهِ [کافی ، ج7 ، ص231] .

لَا قَطْعَ فِى سَرِقَهِ الْحِجَارَهِ مِنَ الرُّخَامِ وَ نَحْوِهَا وَ لَا فِى سَرِقَهِ الثِّمَارِ قَبْلَ إِحْرَازِهَا [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص286] .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : " قُلْتُ لِأَبِى عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) فِى كمْ يقْطَعُ السَّارِقُ فَقَالَ فِى رُبُعِ دِينَارٍ" [کافی ، ج7 ، ص221] .

عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلَبِى قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) عَنْ رَجُلٍ ثَقَبَ بَيتاً فَأُخِذَ قَبْلَ أَنْ يصِلَ إِلَى شَىءٍ قَالَ يعَاقَبُ فَإِنْ أُخِذَ وَ قَدْ أَخْرَجَ مَتَاعاً فَعَلَيهِ الْقَطْعُ" [کافی ، ج7 ، ص224] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : فِى السَّارِقِ إِذَا أُخِذَ وَ قَدْ أَخَذَ الْمَتَاعَ وَ هُوَ فِى الْبَيتِ لَمْ يخْرُجْ بَعْدُ فَقَالَ لَيسَ عَلَيهِ الْقَطْعُ حَتَّى يخْرُجَ بِهِ مِنَ الدَّارِ

[کافی ، ج7 ، ص224] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : قَضَی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) فِی عَبْدٍ سَرَقَ وَ اخْتَانَ مِنْ مَالِ مَوْلَاهُ قَالَ لَیسَ عَلَیهِ قَطْعٌ [کافی ، ج7 ، ص234] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : فِی رَجُلٍ اسْتَأْجَرَ أَجِیراً فَأَقْعَدَهُ عَلَی مَتَاعِهِ فَسَرَقَهُ قَالَ هُوَ مُوتَمَنٌ [کافی ، ج7 ، ص227] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَا یقْطَعُ الْأَجِیرُ وَ الضَّیفُ إِذَا سَرَقَا لِأَنَّهُمَا مُوتَمَنَانِ [علل الشرائع ، ج2 ، ص535] .

عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ (علیه السلام) عَنْ قَوْمٍ اصْطَحَبُوا فِی سَفَرٍ رُفَقَاءَ فَسَرَقَ بَعْضُهُمْ مَتَاعَ بَعْضٍ فَقَالَ هَذَا خَائِنٌ لَا یقْطَعُ وَ لَکِنْ یتْبَعُ بِسَرِقَتِهِ وَ خِیانَتِهِ قِیلَ لَهُ فَإِنْ سَرَقَ مِنْ مَنْزِلِ أَبِیهِ فَقَالَ لَا یقْطَعُ لِأَنَّ ابْنَ الرَّجُلِ لَا یحْجَبُ عَنِ الدُّخُولِ إِلَی مَنْزِلِ أَبِیهِ هَذَا خَائِنٌ وَ کذَلِک إِنْ سَرَقَ مِنْ مَنْزِلِ أَخِیهِ وَ أُخْتِهِ إِذَا کانَ یدْخُلُ عَلَیهِمْ لَا یحْجُبَانِهِ عَنِ الدُّخُولِ" [کافی ، ج7 ، ص228] .

القطع انما یکون فی صوره الرجوع الی الحاکم فاذا عفی صاحب المال قبل المراجعه لا یقطع. هذا مضمون الحدیث [وسائل ، ج18 ، ص509]

3. مقدار حد سرقت

1 یقطع ید سارق الحره و سارق الکفن [وسائل ، ج18 ، ص510 تا 515]

2 قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : السَّارِقُ إِذَا جَاءَ مِنْ قِبَلِ نَفْسِهِ تَائِباً إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ رَدَّ سَرِقَتَهُ عَلَی صَاحِبِهَا فَلَا قَطْعَ عَلَیهِ [کافی ، ج7 ، ص220] .

3 قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : قَضَی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) فِی نَفَرٍ نَحَرُوا بَعِیراً

فَأَكلُوهُ فَامْتُحِنُوا أَيهُمْ نَحَرَ فَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ نَحَرُوهُ جَمِيعاً لَمْ يخُصُّوا أَحَداً دُونَ أَحَدٍ فَقَضَى أَنْ تُقْطَعَ أَيمَانُهُمْ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص63] .

7. شراب خوارى

1 عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) عَنْ رَجُلٍ شَرِبَ حُسْوَةَ خَمْرٍ قَالَ يجْلَدُ ثَمَانِينَ جَلْدَةً قَلِيلُهَا وَ كثِيرُهَا حَرَامٌ" [كافى ، ج7 ، ص214] .

2 عَنْ أَبِى بَصِيرٍ قَالَ : " كانَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) يجْلِدُ الْحُرَّ وَ الْعَبْدَ وَ الْيهُودِى وَ النَّصْرَانِى فِى الْخَمْرِ وَ النَّبِيذِ ثَمَانِينَ فَقُلْتُ مَا بَالُ الْيهُودِى وَ النَّصْرَانِى فَقَالَ إِذَا أَظْهَرُوا ذَلِک فِى مِصْرٍ مِنَ الْأَمْصَارِ لِأَنَّهُمْ لَيسَ لَهُمْ أَنْ يظْهِرُوا شُرْبَهَا" [كافى ، ج7 ، ص215] .

3 قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : كلُّ مُسْكرٍ مِنَ الْأَشْرِبَهِ يجِبُ فِيهِ كمَا يجِبُ فِى الْخَمْرِ مِنَ الْحَدِّ [كافى ، ج7 ، ص216] .

4 عَنْ أَبِى بَصِيرٍ قَالَ : " سَأَلْتُهُ عَنِ السَّكرَانِ وَ الزَّانِى قَالَ يجْلَدَانِ بِالسِّياطِ مُجَرَّدَينِ بَينَ الْكَتِفَينِ" [كافى ، ج7 ، ص216] .

5 عَنْ أَبِى مَرْيمَ قَالَ : " أُتِى أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) بِالنَّجَاشِى الشَّاعِرِ قَدْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِى شَهْرِ رَمَضَانَ فَضَرَبَهُ ثَمَانِينَ ثُمَّ حَبَسَهُ لَيلَةً ثُمَّ دَعَا بِهِ مِنَ الْغَدِ فَضَرَبَهُ عِشْرِينَ سَوْطاً فَقَالَ لَهُ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ فَقَدْ ضَرَبْتَنِى فِى شُرْبِ الْخَمْرِ وَ هَذِهِ الْعِشْرُونَ مَا هِى فَقَالَ هَذَا لِتَجَرِّيک عَلَى شُرْبِ الْخَمْرِ فِى شَهْرِ رَمَضَانَ" [كافى ، ج7 ، ص216] .

6- مردى را نزد ابى بكر آوردند براى حد شراب ، مرد گفت : نمى دانستم كه شلاق دارد و الا نمى خوردم. على

علیه السلام فرمود : آن مرد را به مهاجرین و انصار عرضه دارید ، اگر شهادت دادند که ما آیات شراب را برای این مرد خوانده ایم برای این مرد حد جاری کنید و گرنه معاف است. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : شَرِبَ رَجُلٌ الْخَمْرَ عَلَى عَهْدِ أَبِی بَكْرٍ فَرُفِعَ إِلَى أَبِی بَكْرٍ فَقَالَ لَهُ أَ شَرِبْتَ خَمْراً قَالَ نَعَمْ قَالَ وَ لِمَ وَ هِیَ مُحَرَّمَةٌ قَالَ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ إِنِّی أَسْلَمْتُ وَ حَسُنَ إِسْلَامِی وَ مَنْزِلِی بَینَ ظَهْرَانَیْ قَوْمٍ یشْرَبُونَ الْخَمْرَ وَ یسْتَحِلُّونَهَا وَ لَوْ عَلِمْتُ أَنَّهَا حَرَامٌ اجْتَنَبْتُهَا فَالْتَفَتَ أَبُو بَكْرٍ إِلَى عُمَرَ فَقَالَ مَا تَقُولُ فِی أَمْرِ هَذَا الرَّجُلِ فَقَالَ عُمَرُ مُعْضِلَةٌ وَ لَیسَ لَهَا إِلَّا أَبُو الْحَسَنِ قَالَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ ادْعُ لَنَا عَلِیاً فَقَالَ عُمَرُ یوتَى الْحَكَمُ فِی بَیتِهِ فَقَامَا وَ الرَّجُلُ مَعَهُمَا وَ مَنْ حَضَرَهُمَا مِنَ النَّاسِ حَتَّى أَتَوْا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) فَأَخْبَرَاهُ بِقِصَّةِ الرَّجُلِ وَ قَصَّ الرَّجُلُ قِصَّتَهُ قَالَ فَقَالَ ابْعَثُوا مَعَهُ مَنْ یدُورُ بِهِ عَلَى مَجَالِسِ الْمُهَاجِرِینَ وَ الْأَنْصَارِ مَنْ كَانَ تَلَا عَلَیهِ آیةَ التَّحْرِیمِ فَلْیشْهَدْ عَلَیهِ فَفَعَلُوا ذَلِك بِهِ فَلَمْ یشْهَدْ عَلَیهِ أَحَدٌ بِأَنَّهُ قَرَأَ عَلَیهِ آیةَ التَّحْرِیمِ فَخَلَّى عَنْهُ وَ قَالَ لَهُ إِنْ شَرِبْتَ بَعْدَهَا أَقَمْنَا عَلَیك الْحَدَّ [كافی ، ج7 ، ص216] .

8. محارب

عَنْ عُبَیدِ اللَّهِ بْنِ إِسْحَاقَ الْمَدَائِنِی عَنِ الرِّضَا (علیه السلام) قَالَ : " سُئِلَ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "إِنَّما جَزاءُ الَّذِینَ یحارِبُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یسْعَوْنَ فِی الْأَرْضِ فَساداً أَنْ یقَتَّلُوا أَوْ یصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَیدِیهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلافٍ أَوْ ینْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ" (مائده/33) فَمَا الَّذِی إِذَا فَعَلَهُ اسْتَوْجَبَ وَاحِدَةً مِنْ هَذِهِ الْأَرْبَعِ فَقَالَ إِذَا

حَارَبَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ سَعَى فِی الْأَرْضِ فَسَاداً فَقَتَلَ قُتِلَ بِهِ وَ إِنْ قَتَلَ وَ أَخَذَ الْمَالَ قُتِلَ وَ صُلِبَ وَ إِنْ أَخَذَ الْمَالَ وَ لَمْ یقْتُلْ قُطِعَتْ یدُهُ وَ رِجْلُهُ مِنْ خِلَافٍ وَ إِنْ شَهَرَ السَّیفَ فَحَارَبَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ سَعَى فِی الْأَرْضِ فَسَاداً وَ لَمْ یقْتُلْ وَ لَمْ یأْخُذِ الْمَالَ نُفِی مِنَ الْأَرْضِ فَقُلْتُ کیفَ ینْفَی وَ مَا حَدُّ نَفْیهِ قَالَ ینْفَی مِنَ الْمِصْرِ الَّذِی فَعَلَ فِیهِ مَا فَعَلَ إِلَى مِصْرٍ غَیرِهِ وَ یکتَبُ إِلَى أَهْلِ ذَلِک الْمِصْرِ بِأَنَّهُ مَنْفِی فَلَا تُجَالِسُوهُ وَ لَا تُبَایعُوهُ وَ لَا تُنَاکحُوهُ وَ لَا تُواکلُوهُ وَ لَا تُشَارِبُوهُ فَیفْعَلُ ذَلِک بِهِ سَنَةً فَإِنْ خَرَجَ مِنْ ذَلِک الْمِصْرِ إِلَى غَیرِهِ کتِبَ إِلَیهِمْ بِمِثْلِ ذَلِک حَتَّى تَتِمَّ السَّنَةُ قُلْتُ فَإِنْ تَوَجَّهَ إِلَى أَرْضِ الشِّرْک لِیدْخُلَهَا قَالَ إِنْ تَوَجَّهَ إِلَى أَرْضِ الشِّرْک لِیدْخُلَهَا قُوتِلَ أَهْلُهَا" [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص132] .

9. ارتداد

عن موسی بن جعفر علیه السلام فی نصرانی اسلم ثم ارتد؟ قال (ع) : " یستتاب فان رجع و الا قتل" [وسائل ، ج18 ، ص547]

قَال الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَنَّ الْمُرْتَدَّ عَنِ الْإِسْلَامِ تُعْزَلُ عَنْهُ امْرَأَتُهُ وَ لَا تُوکلُ ذَبِیحَتُهُ وَ یسْتَتَابُ ثَلَاثاً فَإِنْ رَجَعَ وَ إِلَّا قُتِلَ یوْمَ الرَّابِعِ إِذَا کانَ صَحِیحَ الْعَقْلِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص149] .

10. سبّ معصومین یا ادعای نبّوت و امامت

عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : " أَنَّهُ سَأَلَ عَمَّنْ شَتَمَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) فَقَالَ : یقْتُلُهُ الْأَدْنَى فَالْأَدْنَى قَبْلَ أَنْ یرْفَعَهُ إِلَى الْإِمَامِ" [کافی ، ج7 ، ص259] .

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ : " فَقُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ

(علیه السلام) أَ رَأَیتَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا الْآنَ سَبَّ النَّبِی (ص) أَ یقْتَلُ؟ قَالَ : إِنْ لَمْ تَخَفْ عَلَی نَفْسِک فَاقْتُلْهُ" [کافی ، ج7 ، ص267] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : مَنْ قَعَدَ فِی مَجْلِسٍ یسَبُّ فِیهِ إِمَامٌ مِنَ الْأَئِمَّهِ یقْدِرُ عَلَی الِانْتِصَابِ فَلَمْ یفْعَلْ أَلْبَسَهُ اللَّهُ الذُّلَّ فِی الدُّنْیا وَ عَذَّبَهُ فِی الآخِرَهِ وَ سَلَبَهُ صَالِحَ مَا مَنَّ بِهِ عَلَیهِ مِنْ مَعْرِفَتِنَا [کافی ، ج2 ، ص379] .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی بْنِ عُبَیدٍ : " أَنَّ أَبَا الْحَسَنِ (ع) أَهْدَرَ مَقْتَلَ فَارِسِ بْنِ حَاتِمٍ وَ ضَمِنَ لِمَنْ یقْتُلُهُ الْجَنَّهَ فَقَتَلَهُ جُنَیدٌ وَ کانَ فَارِسٌ فَتَّاناً یفْتِنُ النَّاسَ وَ یدْعُوهُمْ إِلَی الْبِدْعَهِ فَخَرَجَ مِنْ أَبِی الْحَسَنِ (ع) هَذَا فَارِسٌ یعْمَلُ مِنْ قِبَلِی فَتَّاناً دَاعِیاً إِلَی الْبِدْعَهِ وَ دَمُهُ هَدَرٌ لِکلِّ مَنْ قَتَلَهُ فَمَنْ هُوَ الَّذِی یرِیحُنِی مِنْهُ وَ یقْتُلُهُ وَ أَنَا ضَامِنٌ لَهُ عَلَی اللَّهِ الْجَنَّهَ" [رجال الکشی ، ص523] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ شَهَرَ سَیفاً فَدَمُهُ هَدَرٌ [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص315] .

عن جابر قال : قال رسول الله (ص) : (من الکعب بن الاشرف؟ فانه آذی الله و رسوله) فقال محمد بن مسلمه : یا رسول الله! اتحب اناقتله؟ قال : نعم قال : ائذن لی فلاقل؟ قال : قل فاتاه فقال ه و ذکر ما بینهما و قال : ان هذا الرجل قد اراد صدقه و قد عنانا فلما سمعه قال : و ایضا و الله! لتملنه... و واعده ان یأتیه بالحارث و ابی عبس بن جبر و عباد بن بشر قال : فجاؤا فدعوه لیلا فنزل الیهم... قال محمد : انی اذا

جاء فسوف امديدی الی راسه فاذا استمکنت منه فدونکم. فلما نزل ، نزل و هو متوشح فقالوا : نجد منک ریح الطیب قال : نعم ، تحتی فلانه هی اعطر نساء العرب قال : فتاذن لی ان اشم منه؟ قال : نعم ، فشم ، فتناول فشم.

ثم قال : أتأذن لی ان اعود؟ قال : فاستمکن من راسه ثم قال : دونکم فقتلوه [صح ، ج3 ، ص1425 ، 1426]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لِلْمُسْلِمِينَ وَ هُمْ مُجْتَمِعُونَ حَوْلَه : " أَيهَا النَّاسُ لَا نَبِی بَعْدِی وَ لَا سُنَّةَ بَعْدَ سُنَّتِی فَمَنِ ادَّعَی ذَلِک فَدَعْوَاهُ وَ بِدْعَتُهُ فِی النَّارِ وَ مَنِ ادَّعَی ذَلِک فَاقْتُلُوهُ وَ مَنِ اتَّبَعَهُ فَهُمْ فِی النَّارِ" [أمالی مفید ، ص53] .

5. انواع حدود

1. قتل

1. سنگسار (رجم)

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَا یرْجَمُ الزَّانِی حَتَّی یقِرَّ أَرْبَعَ مَرَّاتٍ [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص8] .

2. سوزاندن در آتش

3. پرتاب از بلندی

4. ضربه با شمشیر

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : بَینَا أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) فِی مَلَإٍ مِنْ أَصْحَابِهِ إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ إِنِّی قَدْ أَوْقَبْتُ عَلَی غُلَامٍ فَطَهِّرْنِی فَقَالَ لَهُ یا هَذَا امْضِ إِلَی مَنْزِلِک لَعَلَّ مِرَاراً هَاجَ بِک فَلَمَّا کانَ مِنْ غَدٍ عَادَ إِلَیهِ فَقَالَ لَهُ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ إِنِّی أَوْقَبْتُ عَلَی غُلَامٍ فَطَهِّرْنِی فَقَالَ لَهُ یا هَذَا امْضِ إِلَی مَنْزِلِک لَعَلَّ مِرَاراً هَاجَ بِک حَتَّی فَعَلَ ذَلِک ثَلَاثاً بَعْدَ مَرَّتِهِ الْأُولَی فَلَمَّا کانَ فِی الرَّابِعَهِ قَالَ لَهُ یا هَذَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) حَکمَ فِی مِثْلِک بِثَلَاثَهِ أَحْکامٍ فَاخْتَرْ أَیهُنَّ شِئْتَ قَالَ وَ مَا هُنَّ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ قَالَ ضَرْبَهٌ

بِالسَّيفِ فِی عُنُقِک بَالِغَةً مَا بَلَغَتْ أَوْ إِهْدَاءٌ مِنْ جَبَلٍ مَشْدُودَ الْیدَینِ وَ الرِّجْلَینِ أَوْ إِحْرَاقٌبِالنَّارِ فَقَالَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ أَیهُمَّ أَشَدُّ عَلَی قَالَ الْإِحْرَاقُ بِالنَّارِ قَالَ فَإِنِّی قَدِ اخْتَرْتُهَا یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ قَالَ خُذْ لِذَلِک أَهْبَتَک فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ فَصَلَّی رَکعَتَینِ ثُمَّ جَلَسَ فِی تَشَهُّدِهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنِّی قَدْ أَتَیتُ مِنَ الذَّنْبِ مَا قَدْ عَلِمْتَهُ وَ إِنِّی تَخَوَّفْتُ مِنْ ذَلِک فَجِئْتُ إِلَی وَصِی رَسُولِک وَ إِبْنِ عَمِّ نَبِیک فَسَأَلْتُهُ أَنْ یطَهِّرَنِی فَخَیرَنِی بَینَ ثَلَاثَهِ أَصْنَافٍ مِنَ الْعَذَابِ اللَّهُمَّ فَإِنِّی قَدِ اخْتَرْتُ أَشَدَّهَا اللَّهُمَّ فَإِنِّی أَسْأَلُک أَنْ تَجْعَلَ ذَلِک کفَّارَهً لِذُنُوبِی وَ أَنْ لَا تُحْرِقَنِی بِنَارِک فِی آخِرَتِی ثُمَّ قَامَ وَ هُوَ بَاک حَتَّی جَلَسَ فِی الْحُفْرَهِ الَّتِی حَفَرَهَا لَهُ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ ع وَ هُوَ یرَی النَّارَ تَتَأَجَّجُ حَوْلَهُ قَالَ فَبَکی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) وَ بَکی أَصْحَابُهُ جَمِیعاً فَقَالَ لَهُ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) قُمْ یا هَذَا فَقَدْ أَبْکیتَ مَلَائِکهَ السَّمَاءِ وَ مَلَائِکهَ الْأَرْضِ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ تَابَ عَلَیک فَقُمْ وَ لَا تُعَاوِدَنَّ شَیئاً مِمَّا قَدْ فَعَلْتَ [کافی ، ج7 ، ص201] .

مردی خدمت علی علیه السلام گفت : طهرنی ، من با غلام بچه ای لواط کردم. علیعلیه السلامفرمود : برو به منزل ، مثل اینکه حالت ناجور است. رفت و فردا آمد و گفت : طهرنی. باز علیعلیه السلامهمان را تکرار کرد. رفت و روز سوم آمد وگفت : طهرنی. علیعلیه السلامباز همان حرف را تکرار کرد. بار چهارم فرمود : سه عذاب و حد برای تو هست. شمشیر ، سقوط از کوه ، احراق. پرسید : کدام سخت تر است؟ فرمود : احراق. گفت : من او را انتخاب کردم. حضرت فرمود : آماده باش.

دو رکعت نماز به جا آورد و این دعا را بعد از تشهد خواند : خداوندا گناهی کردم ، نزد علیعلیه السلامآمدم ، تا حد بخورم. خداوندا دیگر مرا به آتش دوزخ نسوزان. در حال گریه بلند شد و در گودالی که برای آتش زدن آماده شده بود رفت. آتش افروخته شد نزدیکش آوردند. علیعلیه السلامو اصحاب همه به گریه افتادند ، علی علیه السلام فرمود : ملائکه به این حال گریان شدند؛ بیرون بیا ، خدا ترا بخشید.

و فی تحریر الوسیله : لو کان الثبوت باقراره فتاب فللامام علیه السلام العفو و الاجراء و کذا النائبه علی الظاهر. [تحریر ، ج2 ، ص470]

5. به دار آویختن

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) صَلَبَ رَجُلًا بِالْحِیرَهِ ثَلَاثَهَ أَیامٍ ثُمَّ أَنْزَلَهُ فِی الْیوْمِ الرَّابِعِ فَصَلَّی عَلَیهِ وَ دَفَنَهُ [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص318] .

2. تبعید

1 قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِذَا زَنَی الرَّجُلُ یجْلَدُ وَ ینْبَغِی لِلْإِمَامِ أَنْ ینْفِیهُ مِنَ الْأَرْضِ الَّتِی جُلِدَ بِهَا إِلَی غَیرِهَا سَنَهً وَ کذَلِک ینْبَغِی لِلرَّجُلِ إِذَا سَرَقَ وَ قُطِعَتْ یدُهُ [تفسیرالعیاشی ، ج1 ، ص316] .

2 أَوْ ینْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ [مائده/33] .

3 سُئِلَ عَنْ الرِّضَا (علیه السلام) کیفَ ینْفَی وَ مَا حَدُّ نَفْیهِ قَالَ : " ینْفَی مِنَ الْمِصْرِ الَّذِی فَعَلَ فِیهِ مَا فَعَلَ إِلَی مِصْرٍ غَیرِهِ وَ یکتَبُ إِلَی أَهْلِ ذَلِک الْمِصْرِ أَنَّهُ مَنْفِی فَلَا تُجَالِسُوهُ وَ لَا تُبَایعُوهُ وَ لَا تُنَاکحُوهُ وَ لَا تُواکلُوهُ وَ لَا تُشَارِبُوهُ فَیفْعَلُ ذَلِک بِهِ سَنَهً فَإِنْ خَرَجَ مِنْ ذَلِک الْمِصْرِ إِلَی غَیرِهِ کتِبَ إِلَیهِمْ بِمِثْلِ ذَلِک حَتَّی تَتِمَّ السَّنَهُ قُلْتُ فَإِنْ تَوَجَّهَ

إِلَى أَرْضِ الشِّرْک لِيدْخُلَهَا قَالَ إِنْ تَوَجَّهَ إِلَى أَرْضِ الشِّرْک لِيدْخُلَهَا قُوتِلَ أَهْلُهَا" [کافی ، ج7 ، ص246] .

3. زندان

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) صَلَبَ رَجُلًا بِالْجِيرَهِ ثَلَاثَهَ أيامٍ ثُمَّ أَنْزَلَهُ فِی الْيوْمِ الرَّابِعِ فَصَلَّی عَلَيهِ وَ دَفَنَهُ [وسائل الشيعه ، ج28 ، ص318] .

1 رَوَی الْأَصْبَغُ بْنُ نُبَاتَهَ عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : " أَنَّهُ قَضَی أَنْ يحْجَرَ عَلَی الْغُلَامِ الْمُفْسِدِ حَتَّی يعْقِلَ وَ قَضَی (علیه السلام) فِی الدَّينِ أَنَّهُ يحْبَسُ صَاحِبُهُ فَإِذَا تَبَينَ إِفْلَاسُهُ وَ الْحَاجَهُ فَيخَلَّی سَبِيلُهُ حَتَّی يسْتَفِيدَ مَالًا" [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص28] .

2 زن مرتد و دزدی که با اجرای مکرر حد و قطع دست و پا بازهم دزدی می کند ، حبس ابد می شود.

3 رَوَی الْأَصْبَغُ بْنُ نُبَاتَهَ عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : " أَنَّهُ قَضَی فِی الرَّجُلِ يلْتَوِی عَلَی غُرَمَائِهِ أَنَّهُ يحْبَسُ ثُمَّ يومَرُ بِهِ فَيقْسِمُ مَالَهُ بَينَ غُرَمَائِهِ بِالْحِصَصِ فَإِنْ أَبَی بَاعَهُ فَقَسَمَهُ بَينَهُمْ" [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص28] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : يجِبُ عَلَی الْإِمَامِ أَنْ يحْبِسَ الْفُسَّاقَ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَ الْجُهَّالَ مِنَ الْأَطِبَّاءِ وَ الْمَفَالِيسَ مِنَ الْأُكَرِياءِ وَ قَالَ (علیه السلام) حَبْسُ الْإِمَامِ بَعْدَ الْحَدِّ ظُلْمٌ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص31] .

5 قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : كانَ عَلِی (علیه السلام) لَا يحْبِسُ فِی الدَّينِ إِلَّا ثَلَاثَهَ الْغَاصِبَ وَ مَنْ أكلَ مَالَ الْيتِيمِ ظُلْماً وَ مَنِ اوتُمِنَ عَلَی أَمَانَهٍ فَذَهَبَ بِهَا وَ إِنْ وَجَدَ لَهُ شَيئاً بَاعَهُ غَائِباً كانَ أَوْ شَاهِداً [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص248] .

شاهد زور

نیز مدتی زندان میرود.

6 قال شیخ الطوسی (ره) : الْحَبْسُ فِی الدَّینِ إِنَّمَا یکونُ بِمِقْدَارِ مَا یبِینُ حَالُهُ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص300] .

7 کسی که در راه مردم ایجاد خوف کند زندان میرود. [وسائل ، ج18 ، ص539]

ذیل حدیث.

8 جواز منع الامام من الزنا و المحرمات و لو بالحبس : قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : " جَاءَ رَجُلٌ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَقَالَ إِنَّ أُمِّی لَا تَدْفَعُ یدَ لَامِسٍ قَالَ فَاحْبِسْهَا" [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص72] .

4. بیگاری واعمال شاقه

رَوَی حَمَّادٌ عَنِ الْحَلَبِی عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) فِی الْمُرْتَدِّ عَنِ الْإِسْلَامِ قَالَ : " لَا تُقْتَلُ وَ تُسْتَخْدَمُ خِدْمَةً شَدِیدَةً وَ تُمْنَعُ عَنِ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ إِلَّا مَاتُمْسِک بِهِ نَفْسَهَا وَ تُلْبَسُ أَخْشَنَ الثِّیابِ وَ تُضْرَبُ عَلَی الصَّلَوَاتِ" [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص150] .

و فی حدیث آخر : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إِذَا ارْتَدَّتِ الْمَرْأَهُ عَنِ الْإِسْلَامِ لَمْ تُقْتَلْ وَ لَکنْ تُحْبَسُ أَبَداً [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص150] .

و فی حدیث : حُبست و اضربها [وسائل ، ج18 ، ص550]

5. شلاق

1. 50ضربه

1 بَابُ أَنَّهُ یجِبُ عَلَی الْمَمْلُوک إِذَا زَنَی نِصْفُ الْحَدِّ خَمْسُونَ جَلْدَةً وَ لَا یرْجَمُ وَ إِنْ کانَ مُحْصَناً إِلَّا مَا اسْتُثْنِی [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص133] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِذَا زَنَی الْعَبْدُ ضُرِبَ خَمْسِینَ فَإِنْ عَادَ ضُرِبَ خَمْسِینَ فَإِنْ عَادَ ضُرِبَ خَمْسِینَ إِلَی ثَمَانِی مَرَّاتٍ فَإِنْ زَنَی ثَمَانِی مَرَّاتٍ قُتِلَ وَأَدَّی الْإِمَامُ قِیمَتَهُ إِلَی مَوْلَاهُ مِنْ بَیتِ الْمَالِ [کافی ، ج7 ، ص235

] .

3 قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : فِی الْمُکاتَبِ یزْنِی قَالَ یجْلَدُ فِی الْحَدِّ بِقَدْرِ مَا أَعْتِقَ مِنْهُ [کافی ، ج7 ، ص236] .

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إِذَا اغْتَصَبَ الرَّجُلُ أَمَةً فَاقْتَضَّهَا فَعَلَیهِ عُشْرُ قِیمَتِهَا وَ إِنْ کانَتْ حُرَّةً فَعَلَیهِ الصَّدَاقُ [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص481] .

2. 80 ضربه

1 عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ : " سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) عَنْ رَجُلٍ شَرِبَ خُسْوَةَ خَمْرٍ قَالَ یجْلَدُ ثَمَانِینَ جَلْدَةً قَلِیلُهَا وَ کثِیرُهَا حَرَامٌ" [کافی ، ج7 ، ص214] .

3. 100 ضربه

1 و 2 الزّانِیةُ وَ الزّانِی فَاجْلِدُوا کلَّ واحِدٍ مِنْهُما مِائَةَ جَلْدَةٍ وَ لا تَأْخُذْکمْ بِهِما رَأْفَةٌ فِی دِینِ اللّهِ إِنْ کنْتُمْ تُومِنُونَ بِاللَّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ لْیشْهَدْ عَذابَهُما طائِفَةٌ مِنَ الْمُومِنِینَ [نور/2] .

حدَّ السَّحْقِ حَدُّ الزِّنَا مِائَةُ جَلْدَةٍ مَعَ عَدَمِ الْإِحْصَانِ وَ الْقَتْلُ مَعَهُ [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص165] .

6. بریدن انگشتان دست

یقطع ید سارق الحره و سارق الکفن [وسائل ، ج18 ، ص510 تا 515]

1. حدیث شناسی

1. معنای حدیث وروایت

قَالَ الْمَجْلِسِی رَحِمَهُ اللَّهُ : عند أکثر محدثی الإمامیه لا یطلق اسم الحدیث إلا علی ما کان عن المعصوم (ع) . [بحارالأنوار ، ج2 ، ص156] .

فرق احادیث قدسی با دیگر احادیث : کتاب درایه الحدیث ، ص 13 و کتاب لغت نامه دهخدا ، کتاب جوار السنه و کلمه الله

2. اهمیت حدیث

1 ما آتاکمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ [حشر/7] .

2 أَطِیعُوا اللّهَ وَ أَطِیعُوا الرَّسُول [نساء/59] .

3 وَ ما ینْطِقُ عَنِ الْهَوی إِنْ هُوَ إِلاّ وَحْی یوحی [نجم/4-3] .

4 الا انّ ما حرّم رسول الله مثل ما حرّم الله [سنن ابن ماجه ، ج 1 ، ص 6 ، باب تعظیم حدیث] .

5 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا قَوْلَ إِلَّا بِالْعَمَلِ وَ لَا قَوْلَ وَ لَا عَمَلَ إِلَّا بِنِیهٍ وَ لَا قَوْلَ وَ لَا عَمَلَ وَ لَا نِیهَ إِلَّا بِإِصَابَهِ السُّنَّهِ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص89] .

6 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ الْفَقِیهَ حَقَّ الْفَقِیهِ الزَّاهِدُ فِی الدُّنْیا الرَّاغِبُ فِی الآخِرَهِ الْمُتَمَسِّک بِسُنَّهِ النَّبِی ص [کافی ، ج1 ، ص70] .

7 کان جبرئیل ینزل علی النبی (ص) بالسنّه کما ینزل علیه بالقرآن. [سنن دارمی ، ج 1 ، ص 145]

8 پیش گوئی مهم رسول الله (ص) ازحسبنا کتاب الله!!! : لَأَعرفنّ أحداً منکم اتاه عنّی حدیث و هو متّکی ء فی أریکته فیقول أتلوا عَلَیَّ به قرانا [مسند احمد حنبل ، ج 2 ، ص 376]

عبید الله بن أبورافع : انّ رسول الله (ص) قال لَاُلقین احدکم متکأً علی

أریکته یأتیه الأمر مما أمرتُ به او نهیتُ عنه فیقول لاأدری ماوجدنا فی کتاب الله اتّبعناه. [ابن ماجه ، ج 1 ، ص7]

جالب اینکه در احادیث فوق کلمه (متکا علی أریکته) آمده و باید دید مراد کیست؟ آیا غیر از عمر است؟

9 کلام رسول الله (ص) با آیاتوَ ما ینْطِقُ عَنِ الْهَوی [نجم/3] .

وما آتاکمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ [حشر/7] .

تأئید می شود و احادیث ائمه با جملات پیامبر اکرم (ص) که می فرمود :

علی منی و أنا من علی [خصال صدوق ، ج2 ، ص640] .

پیامبر اکرم (ص) اشاره به امام حسن (ع) و فرمود : هذا منّی [مسند احمد ، ج 4 ، ص 132]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : المهدی منی [کشف الغمه ، ج2 ، ص437] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حسین منی و أنا من حسین [إرشاد مفید ، ج2 ، ص127] .

10 اگر حدیث را از ما جدا کنند. ما از کجا بدانیم چند رکعت نماز ، چند دور طواف صحیح است. یا عقد همسر و نماز و روزه و حج چگونه است؟ خلاصه : چگونه مسلمان باشیم؟

11 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَوْ أَنَّ رَجُلًا قَامَ لَیلَهُ وَ صَامَ نَهَارَهُ وَ تَصَدَّقَ بِجَمِیعِ مَالِهِ وَ حَجَّ جَمِیعَ دَهْرِهِ وَ لَمْ یعْرِفْ وَلَایهَ وَلِی اللَّهِ فَیوَالِیهُ وَ یکونَ جَمِیعُ أَعْمَالِهِ بِدَلَالَتِهِ إِلَیهِ مَا کانَ لَهُ عَلَی اللَّهِ جَلَّ وَ عَزَّ حَقٌّ فِی ثَوَابِهِ وَ لَا کانَ مِنْ أَهْلِ الْإِیمَانِ [کافی ، ج2 ، ص18] .

عَنْ زَیدٍ الشَّحَّامِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فِی قَوْلِ اللَّهِ

عَزَّ وَ جَلَّ "فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسانُ إِلى طَعامِهِ " (عبس/24) قَالَ : قُلْتُ مَا طَعَامُهُ؟ قَالَ : " عِلْمُهُ الَّذِی يَأْخُذُهُ عَمَّنْ يَأْخُذُهُ" [المحاسن ، ج1 ، ص220] .

13 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : فَلْيذْهَبِ النَّاسُ حَيثُ شَاءُوا فَوَ اللَّهِ لَيسَ الْأَمْرُ إِلَّا مِنْ هَاهُنَا وَ أَشَارَ بِيدِهِ إِلَى بَيتِهِ [كافى ، ج1 ، ص399] .

14 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : كلُّ مَا لَمْ يخْرُجْ مِنْ هَذَا الْبَيتِ فَهُوَ بَاطِلٌ [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص74] .

15 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ دَانَ اللَّهَ بِغَيرِ سَمَاعٍ مِنْ صَادِقٍ أَلْزَمَهُ اللَّهُ التِّيهَ يوْمَ الْقِيامَهِ [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص75] .

16 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَذَاكرُوا وَ تَلَاقَوْا وَ تَحَدَّثُوا فَإِنَّ الْحَدِيثَ جِلَاءٌ لِلْقُلُوبِ إِنَّ الْقُلُوبَ لَتَرِينُ كمَا يرِينُ السَّيفُ جِلَاؤهَا الْحَدِيثُ [كافى ، ج1 ، ص41] .

17 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بَادِرُوا أَحْدَاثَكمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ تَسْبِقَكمْ إِلَيهِمُ الْمُرْجِئَهُ [تهذيب الأحكام ، ج8 ، ص111] .

18 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كذَبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ مِنْ شِيعَتِنَا وَ هُوَ مُتَمَسِّک بِعُرْوَهِ غَيرِنَا [صفات الشيعه ، ص3] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كذَبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ يعْرِفُنَا وَ هُوَ مُسْتَمْسِک بِعُرْوَهِ غَيرِنَا [معانى الأخبار ، ص399] .

19 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ أَصْغَى إِلَى نَاطِقٍ فَقَدْ عَبَدَهُ فَإِنْ كانَ النَّاطِقُ يؤَدِّى عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَدْ عَبَدَ اللَّهَ وَ إِنْ كانَ النَّاطِقُ يؤَدِّى عَنِ الشَّيطَانِ فَقَدْ عَبَدَ الشَّيطَانَ [كافى ، ج6 ، ص434] .

20 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَخَذَ دِينَهُ مِنْ أَفْوَاهِ الرِّجَالِ أَزَالَتْهُ الرِّجَالُ

وَ مَنْ أَخَذَ دِينَهُ مِنَ الْكتَابِ وَ السُّنَّهِ زَالَتِ الْجِبَالُ وَ لَمْ يزُلْ [تصحيح الاعتقاد ، ص72] .

21 ورد 82 حديث فى لزوم المراجعه الى أحاديث أهل البيت فى فهم القرآن لانّ فيه المحكم و المتشابه و لانّهم (عليهم السلام) هم الراسخون و هم الذين عندهم علم الكتاب و قرين القرآن و اوتوا العلم و الّا فليتبوّء مقعده من النار و مسقط من السماء الى الأرض و.... [وسائل ، ج 18 ، ص 129 الى 152]

22 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بَادِرُوا أَوْلَادَكمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ يسْبِقَكمْ إِلَيهِمُ الْمُرْجِئَهُ [كافى ، ج6 ، ص47] .

3. نوشتن حديث

1 عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ : قُلْتُ يا رَسُولَ اللَّهِ! أُقَيدُ الْعِلْمَ؟ قَالَ : " نَعَمْ". قِيلَ : وَ مَا تَقْييدُهُ؟ قَالَ : "كتَابَتُهُ" [عوالى اللئالى ، ج1 ، ص68] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْقَلْبُ يتَّكلُ عَلَى الْكتَابَهِ [كافى ، ج1 ، ص52] .

3 عن الحسن بن على (ع) أنه دعا بنيه و بنى أخيه. فقال : " إنكم صغار قوم و يوشک أن تكونوا كبار قوم آخرين فتعلموا العلم فمن لم يستطع منكم أن يحفظه فليكتبه و ليضعه فى بيته" [منيه المريد ، ص340] .

4 در جلد 2 بحار از صفحه 144 تا ص 153 درباره كتابت ، روايات بسيار خوبى آورده شده است.

5 نامه و نوشتن وسيله هدايت يک كشور : إِنَّهُ مِنْ سُلَيمانَ وَ إِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ [نمل/30] .

6 ن وَ الْقَلَمِ وَ ما يسْطُرُونَ [قلم/1] .

7 مكاتيب الرسول

(ص) ، نامه های پیامبر اکرم (ص) ...

8 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْكتُبُ بَسَاتِينُ الْعُلَمَاءِ [غررالحكم ، ص49] .

9 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يأْتِى عَلَى النَّاسِ زَمَانُ هَرْجٍ لَا يأْنَسُونَ فِيهِ إِلَّا بِكتُبِهِمْ [كافى ، ج1 ، ص52] .

10 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اكتُبْ وَ بُثَّ عِلْمَک فِى إِخْوَانِک فَإِنْ مِتَّ فَأَوْرِثْ كتُبَک بَنِيک فَإِنَّهُ يأتِى عَلَى النَّاسِ زَمَانُ هَرْجٍ لَا يأنَسُونَ فِيهِ إِلَّا بِكتُبِهِمْ [كافى ، ج1 ، ص52] .

11 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قيدوا العلم بالكتابه [أعلام الدين ، ص82] .

12 اكتبوا العلم قبل ذهاب العلماء [كنز ، جمله 28733]

13 امام صادق (ع) از نوشتن مردم بصره تجليل و از ننوشتن مردم مدينه انتقاد كرد.

عَنْ أَبِى بَصِيرٍ قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَقَالَ : " دَخَلَ عَلَى أُنَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَهِ فَسَأَلُونِى عَنْ أَحَادِيثَ وَ كتَبُوهَا فَمَا يمْنَعُكمْ مِنَ الْكتَابِ أَمَا إِنَّكمْ لَنْ تَحْفَظُوا حَتَّى تَكتُبُوا" [بحارالأنوار ، ج2 ، ص153] .

14 قال النبى (ص) : من كتب عنّى علما او حديثنا لم يزل يكتب له الأجر مابقى ذلک العلم و الحديث [كنز ، ج 10 ، ص 183 ، جمله 28951]

15 "يک ورقه ستر دوزخ است"

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمُومِنُ إِذَا مَاتَ وَ تَرَک وَرَقَةً وَاحِدَةً عَلَيهَا عِلْمٌ تَكونُ تِلْک الْوَرَقَةُ يوْمَ الْقِيامَهِ سِتْراً فِيمَا بَينَهُ وَ بَينَ النَّارِ [أمالى صدوق ، ص37] .

16 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللهم ارحم خلفائى ثلاثا قيل يا رسول الله و من خلفائک. قال

الذين يتبعون حديثى و سنتى ثم يعلمونهاأمتى [بحارالأنوار ، ج2 ، ص144] .

17 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اكتُبُوا فَإِنَّكمْ لَا تَحْفَظُونَ حَتَّى تَكتُبُوا [كافى ، ج1 ، ص52] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : احتفظوا بكتبكم فسوف تحتاجون إليها [مشكاه الأنوار ، ص142] .

18 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يا ابْنَ مَارِدٍ اكتُبْ هَذَا الْحَدِيثَ بِمَاءِ الذَّهَبِ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص21] .

4. سند

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا حَدَّثْتُمْ بِحَدِيثٍ فَأَسْنِدُوهُ إِلَى الَّذِى حَدَّثَكمْ فَإِنْ كانَ حَقّاً فَلَكمْ وَ إِنْ كانَ كذِباً فَعَلَيهِ [كافى ، ج1 ، ص52] .

2 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْوُقُوفُ عِنْدَ الشُّبْهَهِ خَيرٌ مِنَ الِاقْتِحَامِ فِى الْهَلَكهِ وَ تَرْكک حَدِيثاً لَمْ تُرْوَهُ خَيرٌ مِنْ رِوَايتِک حَدِيثاً لَمْ تُحْصِهِ [كافى ، ج1 ، ص50] .

5. نقل وضبط حديث

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) خَطَبَ النَّاسَ فِى مَسْجِدِ الْخَيفِ فَقَالَ نَضَّرَ اللَّهُ عَبْداً سَمِعَ مَقَالَتِى فَوَعَاهَا وَ حَفِظَهَا وَ بَلَّغَهَا مَنْ لَمْ يسْمَعْهَا فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ غَيرُ فَقِيهٍ وَ رُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ [كافى ، ج1 ، ص403] .

2 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يا فُضَيلُ إِنَّ حَدِيثَنَا يحْيى الْقُلُوبَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص22] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَحَدِيثٌ وَاحِدٌ تَأْخُذُهُ عَنْ صَادِقٍ خَيرٌ لَک مِنَ الدُّنْيا وَ مَا فِيهَا [أمالى مفيد ، ص42] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمُومِنُ إِذَا مَاتَ وَ تَرَک وَرَقَهً وَاحِدَهً عَلَيهَا عِلْمٌ تَكونُ تِلْک الْوَرَقَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ سِتْراً فِيمَا بَينَهُ وَ بَينَ النَّارِ وَ أَعْطَاهُ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى بِكلِّ حَرْفٍ مَكتُوبٍ عَلَيهَا مَدِينَهً أَوْسَعَ مِنَ الدُّنْيا سَبْعَ مَرَّاتٍ [أمالى صدوق ، ص37] .

4 قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : اللّهُمَّ ارْحَمْ خُلَفَائِی قِیلَ یا رَسُولَ اللّهِ وَ مَنْ خُلَفَائک قَالَ الَّذِینَ یبلغون حدیثی و سنتی ثم یعلمونها أمتی [أمالی صدوق ، ص180] .

[وسائل الشیعه ، ج27 ، ص139] .

5 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الراویه لحدیثنا یبث فی الناس و

یسدده فی قلوب شیعتنا أفضل من ألف عابد [بصائرالدرجات ، ص7] .

6 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : یا جَابِرُ وَ اللَّهِ لَحَدِیثٌ تُصِیبُهُ مِنْ صَادِقٍ فِی حَلَالٍ وَ حَرَامٍ خَیرٌ لَک مِمَّا طَلَعَتْ عَلَیهِ الشَّمْسُ حَتَّی تَغْرُبَ [المحاسن ، ج1 ، ص227] .

7 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَذَاکرُوا وَ تَلَاقَوْا وَ تَحَدَّثُوا فَإِنَّ الْحَدِیثَ جِلَاءٌ لِلْقُلُوبِ إِنَّ الْقُلُوبَ لَتَرِینُ کمَا یرِینُ السَّیفُ جِلَاوهَا الْحَدِیثُ [کافی ، ج1 ، ص41] .

روایات متعدد داریم که امر به نوشتن کرده اند.

8 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من تعلم حدیثین اثنین ینفع بهما نفسه أو یعلمهما غیره فینتفع بهما کان خیرا له من عباده ستین سنه [منیه المرید ، ص372] .

9 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لیبلغ الشاهد الغائب فإن الشاهد عسی أن یبلغ من هو أوعی له منه [منیه المرید ، ص370] .

10 در صحیح بخاری ، ج 1 ، ص 24 ، چنین آمده است : باب لیبلغ العلم الشاهد الغائب

باب کتابه العلم

باب اثم من کذب علی النبی (ع)

11 عَنْ أَبِی هَاشِمٍ الْجَعْفَرِی قَالَ : "عَرَضْتُ عَلَی أَبِی مُحَمَّدٍ الْعَسْکرِی (ع) کتَابَ یوْمٍ وَ لَیلَهٍ لِیونُسَ فَقَالَ لِی تَصْنِیفُ مَنْ هَذَا قُلْتُ تَصْنِیفُ یونُسَ مَوْلَی آلِ یقْطِینٍ فَقَالَ أَعْطَاهُ اللَّهُ بِکلِّ حَرْفٍ نُوراً یوْمَ الْقِیامَهِ" [رجال نجاشی ، ص447] .

12 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أدی إلی أمتی حدیثا یقام به سنه أو یثلم به بدعه فله الجنه [منیه المرید ، ص371] .

13 گاهی حملاتی را ائمه می فرمودند و سپس می فرمودند : یجِبُ أَنْ یکتَبَ هَذَا الْحَدِیثُ

بِمَاءِ الذَّهَبِ [بحارالأنوار ، ج2 ، ص147] .

14 از رسول الله (ص) سؤال کردند : هر چه شنیدیم ، بنویسیم؟ در شادی و غضب؟ فقال (ص) : نعم فإنی لا أقول فی ذلک کله إلا الحق [عواليااللآلی ، ج1 ، ص68] .

15 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الرَّاوِيهُ لِحَدِيثِنَا يشُدُّ بِهِ قُلُوبَ شِيعَتِنَا أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ [كافى ، ج1 ، ص33] .

16 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اعْرِفُوا مَنَازِلَ النَّاسِ عَلَى قَدْرِ رِوَايتِهِمْ عَنَّا [كافى ، ج1 ، ص50] .

17 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَعْرِبُوا حَدِيثَنَا فَإِنَّا قَوْمٌ فُصَحَاءُ [كافى ، ج1 ، ص52] .

18 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْمُومِنُونَ خَدَمٌ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ قُلْتُ وَ كيفَ يكونُونَ خَدَماً بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ قَالَ يفِيدُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً الْحَدِيثَ [كافى ، ج2 ، ص167] .

19 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يا جَمِيلُ ارْوِ هَذَا الْحَدِيثَ لِإِخْوَانِک فَإِنَّهُ تَرْغِيبٌ فِی الْبِرِّ [كافى ، ج2 ، ص206] .

20 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) خَطَبَ النَّاسَ فِی مَسْجِدِ الْخَيفِ فَقَالَ نَضَّرَ اللَّهُ عَبْداً سَمِعَ مَقَالَتِی فَوَعَاهَا وَ حَفِظَهَا وَ بَلَّغَهَا مَنْ لَمْ يسْمَعْهَا [كافى ، ج1 ، ص403] .

21 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يا جَابِرُ لَحَدِيثٌ وَاحِدٌ تَأْخُذُهُ عَنْ صَادِقٍ خَيرٌ لَک مِنَ الدُّنْيا وَ مَا فِيهَا [أمالى مفيد ، ص42] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يا جَابِرُ وَ اللَّهِ لَحَدِيثٌ تُصِيبُهُ مِنْ صَادِقٍ فِی حَلَالٍ وَ حَرَامٍ خَيرٌ لَک مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيهِ الشَّمْسُ حَتَّى تَغْرُبَ [المحاسن ، ج1 ، ص227] .

22 قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَذَاكرُوا وَ تَلَاقَوْا وَ تَحَدَّثُوا فَإِنَّ الْحَدِيثَ جِلَاءٌ لِلْقُلُوبِ [کافی ، ج1 ، ص41] .

1. احتیاط در نقل

1 عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَی خَلْقِهِ؟ فَقَالَ : " أَنْ يقُولُوا مَا يعْلَمُونَ وَ يكفُّوا عَمَّا لَا يعْلَمُونَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِک فَقَدْ أَدَّوْا إِلَی اللَّهِ حَقَّهُ" [کافی ، ج1 ، ص50] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ خَافَ الْعَاقِبَهَ تَثَبَّتَ عَنِ التَّوَغُّلِ فِيمَا لَا يعْلَمُ [کافی ، ج1 ، ص26] .

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ شَک أَوْ ظَنَّ فَأَقَامَ عَلَی أَحَدِهِمَا (فَقَدْ حَبِطَ) عَمَلُهُ إِنَّ حُجَّهَ اللَّهِ هِی الْحُجَّهُ الْوَاضِحَهُ [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص40] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَرَک الشُّبُهَاتِ نَجَا مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ وَ مَنْ أَخَذَ بِالشُّبُهَاتِ ارْتَكبَ الْمُحَرَّمَاتِ وَ هَلَک مِنْ حَيثُ لَا يعْلَمُ [کافی ، ج1 ، ص67] .

5 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا تَرُومَنَّ أَمْراً أَنْتَ مِنْهُ فِی شَک وَ شُبْهَهٍ [کافی ، ج1 ، ص356] .

6 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَوْ أَنَّ الْعِبَادَ إِذَا جَهِلُوا وَقَفُوا وَ لَمْ يجْحَدُوا لَمْ يكفُرُوا [کافی ، ج2 ، ص388] .

7 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا وَرَعَ كالْوُقُوفِ عِنْدَ الشُّبْهَهِ [نهج البلاغه ، حکمت 113] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّمَا سُمِّيتِ الشُّبْهَهُ شُبْهَهً لِأَنَّهَا تُشْبِهُ الْحَقَّ [نهج البلاغه ، خطبه 38] .

8 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : دَعْ مَا يرِيبُک إِلَی مَا لَا يرِيبُک [غررالحکم ، ص71] .

9 قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ لِكلِّ مَلِک حِمًی وَ حِمَی اللَّهِ مَحَارِمُهُ فَمَنْ رَتَعَ حَوْلَ الْحِمَی أَوْشَک أَنْ یقَعَ فِیهِ [عوالی اللئالی ، ج2 ، ص83] .

10 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) لِکمَیلِ بْنِ زِیادٍ : أَخُوک دِینُک فَاحْتَطْ لِدِینِک بِمَا شِئْتَ [أمالی مفید ، ص283] .

11 قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : لَمَّا حَضَرَتْ وَالِدِی الْوَفَاهُ أَقْبَلَ یوصِی فَقَالَ أُوصِیک یا بُنَی بِالصَّلَاهِ عِنْدَ وَقْتِهَا وَ الزَّکاهِ فِی أَهْلِهَا عِنْدَ مَحَلِّهَا وَ الصَّمْتِ عِنْدَ الشُّبْهَهِ وَ أَنْهَاک عَنِ التَّسَرُّعِ بِالْقَوْلِ وَ الْفِعْلِ وَ الْزَمِ الصَّمْتَ تَسْلَمْ [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص167] .

12 فی روایه أبی الجارود عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فِی قَوْلِهِ تَعَالَی "هَلْ نُنَبِّئُکمْ بِالْأَخْسَرِینَ أَعْمالاً الَّذِینَ ضَلَّ سَعْیهُمْ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ هُمْ یحْسَبُونَ أَنَّهُمْ یحْسِنُونَ صُنْعاً " (کهف/104 -103) قَالَ : " هُمُ النَّصَارَی وَ الْقِسِّیسُونَ وَ الرُّهْبَانُ وَ أَهْلُ الشُّبُهَاتِ وَ الْأَهْوَاءِ مِنْ أَهْلِ الْقِبْلَهِ وَ الْحَرُورِیهُ وَأَهْلُ الْبِدَعِ" [تفسیرالقمی ، ج2 ، ص46] .

2. تحمل سختی در نقل حدیث

نمونه کسانی که علی رغم منع 90 ساله حدیث توسط خلفاء ، برای حدیث زحمت ها کشیده اند :

1 جابر بن عبد الله انصاری شتری خریده و برای أخذ حدیث مظالم ، یک ماه مسافت پیمود. تازه فهمید که راوی حدیث عبدالله بن أنیس است که در شام است. سپس بعد از یک ماه ، مسافرت به دمشق را شروع کرد. وارد دمشق شد و به خانه عبدالله رفت و حدیث را گرفت و با خستگی راه برگشت. [افق اعلی ، ص 447]

2 عبدالله بن مسعود

، أبودرداء ، ابوذر به خاطر نقل حدیث (بعد از منع عمر) تا پایان خلافت خلیفه دوم در زندان بودند. [الغدیر ، ج 6 ، ص 295]

3 أبوایوب انصاری از مدینه تا مصر برای یادگیری حدیثی ه از رسول خدا که شخصاً نشنیده بود مسافرت کرد و در خانه عقبه بن عامر رفت و گفت : حدیثی را رسول اکرم (ص) فرموده که از شنوندگان تنها تو زنده هستی ، آن حدیث این بود : من ستر علی مؤمن خزیه ستر الله علیه یوم القیامه

همین که أبوأیوب حدیث را شنید به مدینه بازگشت. تازه حدیث را می دانست ، ولی دوست داشت از یک راوی که بی واسطه شنیده است بشنوند. [افق اعلی ، ص 443]

4 دیگری برای شنیدن حدیث غدیر از مصر تا به مدینه آمد؛ وارد مسجد شد و از زید بن أرقم سؤال کرد و حدیث را شنید و برگشت. [افق اعلی ، ص 448]

5 کثیر بن قیس از مدینه به شام آمد تا حدیثی را یاد گرفته و برگردد. [افق اعلی ، ص 448]

6 ابوذر به خاطر نقل حدیث تبعید شد.

7 میرزا خلیل کمره ای می گوید : برای پیدا کردن حدیث مظالم (که جابر به دنبالش رفته بود) بیش از 5 سال گشتم و بیش از چند دوره از اوّل تا آخر بحار را دیدم تا بالاخره در مجمع الزوائد هیثمی یافتم. [افق اعلی ، ص 447]

8 ابن زیاد دست و پای میثم تمّار را برید و به چوب دار آویزان کرد ،

میثم که ایرانی هم بود در بالای دار فرمود : أیها الناس من أراد أن یسمع الحدیث المکنون عن علی بن أبی طالب (ع) که قال : فاجتمع الناس و أقبل یحدثهم بالعجائب.جالب اینکه بعد از دستگیری به ابن زیاد گفت : مولایم امیرالمؤمنین خبر داده که تو مرا می کشی و زبانم را قطع می کنی.

ابن زیاد گفت : من ثابت می کنم که علی (ع) دروغ گفته تو را می کشم ، ولی زبانت را قطع نمی کنم. لکن دست و پای او را برید و به دار آویخت ، ولی چنان سخنرانی و نقل حدیث میثم شهر را تکان داد که به ابن زیاد خطر سقوط حکومت داده شد.

مأموری فرستاد تا زبانش را قطع کند. میثم گفت : او که می خواست زبانم را قطع نکند و کذب علی (ع) را ثابت کند. دیدید که علی (ع) درست فرموده؟ بیا این زبانم؛ و مأمور ، زبان میثم حدیث گوی علی (ع) را قطع کرد. [رجال الکشی ، ص85] .

9 عین همین ماجرا و دستگیری برای رُشید هَجَری پیش آمد. ابن زیاد او را گرفت ، دست و پایش را برید و گفت : من زبان ترا قطع نمی کنم تا پیش گوئی دروغ علی (ع) را ثابت کنم. دست و پای رُشید را قطع کرد و او را به خانه فرستاد. رشید به دخترش تسلّی می داد که من دردی احساس نمی کنم. مردم به عیادت او آمدند و گریان بودند ، ولی او می گفت : گریه نکنید. قلم و کاغذ بیاورید تا برای شما حدیث بگویم و شما بنویسید." مردم جمع شده و تحت تأثیر احادیث قرار گرفتند. به

ابن زیاد خبر دادند ، ابن زیاد مأمور فرستاد تا زبان رُشید را قطع کنند و صحت پیش گوئی حضرت علی (ع) و دروغ خودش ثابت شد. [أمالی طوسی ، ص561] .

3. شهادت برای نقل حدیث

1 ابوذر در منی نزدیک جمره می نشیند ، مردم گردش جمع شده و از او سؤال می کنند و او پاسخ می دهد. مأمور دولت از راه می رسد. می گوید : ابوذر مگر تومنوع الحدیث نیستی؟ بگذارید عربی آن را از سنن دارمی بنویسم :

اتیتُ اباذر و هو جالس عند الجمره الوسطی و قد اجتمع الناس علیه یستفتونه فَأَتاه رجل فوقف علیه ثمّ قال : أَلَم تُنهَ عن الفتیا؟ فرفع رأسه الیه فقال : أَرَقیب أنت علیّ لو وضعتم الصمصامه (شمشیر) علی هذه و اشار الی قفاه ثم ظننت انی انفذ کلمه سمعتها من رسول الله (ص) قبل ان تجیزوا علیّ لَاَنفذتْها. [سنن دارمی ، ج 1 ، ص 136]

ابوذر به خاطر نقل حدیث از مدینه به شام تبعید می شود. در شام بخش نامه شد که هر کس در کنار ابوذر بنشیند دستگیر خواهد شد. احنف بن قیس می گوید : در مسجد شام مردی را دیدم که هر کجای مسجد می رود مردم فرار می کنند. نزدیک او رفتم. گفت : فرار کن ، شرّ من به تو می رسد. گفتم : مگر مرض مسری داری؟ گفت : ممنوع الملاقات هستم. معاویه بیچاره شده بود. شبی صد دینار حق السکوت برای ابی ذر فرستاد. ابوذر همه را میان فقرا تقسیم کرد. معاویه دید ابوذر با این انفاق محبوب شد. مأمور فرستاد تا بگوید صد دینار اشتباهی به تو داده شده

و لذا بازگردان. ابوذر گفت : بگذارید بروم از فقرا پس بگیرم. (می خواست معاویه را نزد فقرا منفور کند.) معاویه به عثمان نوشت : با بودن ابوذر شام در خطر است. عثمان ابوذر را به مدینه احضار و آن عزیز را با شتر برهنه یکسره بدون توقف به مدینه بردند. گوشت های ران او ریخته بود. او با همان بدن خسته نزد عثمان رفت.

اتفاقاً ابوذر وقتی وارد شد که ارث های کلان رفیق عثمان (عبدالرحمن بن عوف ، عضو شورای 6 نفره) را تقسیم می کردند. عثمان کمی ستایش کرد که عبدالرحمن چه مرد خوبی بود و... کعب الأحبار هم تأئید می کرد. ابوذر از راه رسیده و خسته با پای مجروح عصای خود را بلند کد و بر کعب کوبید و گفت : ای یهودی زاده ! تو دین ما را به ما یاد می دهی؟ !وَ الَّذِینَ یکنِزُونَ الذَّهَبَ وَ الْفِضَّهَ وَ لا ینْفِقُونَها فِی سَبِیلِ اللّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذابٍ أَلِیمٍ [توبه/34] .

تلاوت این آیه به خاطر طلاهای زیادی بود که از عبدالرحمن برای عثمان مانده بود تا تقسیم ارث کند. [نقش ائمه در احیاء دین ، ج 2 ، ص 37 نقل از مروّج الذّهب ، ج 2 ، ص 340]

4. تاریخ منع نقل حدیث

1 مرحوم امینی در جلد 6 ، ص 194 از متون اهل سنّت دلائل محکمی آورده که در صدر اسلام نقل حدیث منع شده است.

2 ابوبکر مردم را جمع کرد و گفت : به خاطر عدم اختلاف در آینده حدیث نقل نکنید و بگوئید : کفانا کتاب الله. [تذکره ذهبی به نقل از نقش ائمه ، مرتضی

عسگری ، ج 2 ، ص 27]

3 عمر نماینده ای به کوفه می فرستد و هنگام بدرقه او تا بیابان همراه او می رود و به او می گوید : بدرقه من به خاطر صحابی و انصاری بودن تو نیست ، بلکه سفارش ویژه ای دارم و آن اینکه مردم کوفه به خاطر صحابی بودن تو گرد تو جمع شده و علاقه به شنیدن حدیث رسول الله هستند. هرچه می توانی حدیث نقل نکن. [ابن ماجه ، ج 1 ، ص 12]

ولی در سنن دارمی ، ج 1 ، ص 85 این جمله نیز اضافه شده (قرظه بن کعب همان نماینده عمر در کوفه) می گوید : هر گاه می خواستم حدیثی بگویم ، یاد سفارش و بدرقه عمر می افتادم و نقل نمی کردم. [الغدیر ، ج 6 ، ص 294]

4 عمر از نقاط مختلف اصحاب پیامبر اکرم (ص) از قبیل ابی ذر ، عبدالله بن مسعود و... را احضار می کرد و می گفت : (با وجود منع من) این احادیث پیامبر را چرا انتشار داده اید؟ گفتند : آیا ما را نهی می کنی؟ عمر گفت : شما باید از مدینه خارج نشوید. ما بهتر می دانیم که کدام حدیث قابل انتشار و کدام باید مسکوت بماند. این گروه تا آخر عمر در مدینه زیر نظر و در واقع بازداشت بودند. [کنز العمال ، به نقل از نقش أئمه ، علامه عسگری ، ج 2 ، ص30 ، حاشیه کتاب مسند احمد ص 62 ، جلد 4] (البته منتخب کنز العمال به صورت حاشیه مسند احمد در آمده است.)

5

عمر افرادی را احضار می کرد و می گفت : أحادیث را نقل نکنید و گرنه شما را تبعید می کنم. [منتخب کنز العمال که حاشیه مسند أحمد ، ج 4 ، ص 61 است] .

6 عمر بالای منبر با سوگند به مردم گفت : هر چه حدیث نوشته اید بیاورید ، سپس همه را آتش زد. [طبقات ابن سعد ، ج 5 ، ص 140] ،

7 عثمان به منبر رفته و گفت : هر چه در زمان ابوبکر و عمر نشر نشده روایت نشود : لایحل لأحد یروی حدیثا لم یسمع به علی عهد ابی بکر و عمر. [منتخب کنز که در ص 64 مسند احمد ، ج 4 درج شده است] .

8 عمر گفت : جز در مسائل عبادی حدیث نقل نکنید. [البدایه و النهایه ، ج 8 ، ص 107]

9 معاویه گفت : از نقل هرگونه حدیث دوری کنید ، جز حدیثی که در دوران عمر گفته شده است. [نقش ائمه ، علامه عسگری ، ج 2 ص 32]

10 تا زمان عمر بن عبدالعزیز منع بود (حدود 90 سال) تا او دستور نوشتن داد. خلیفه گفت : ننویسید؛ 90 سال حرام بود. خلیفه دیگر گفت : بنویسید؛ همه حلال شد !!!

منع نشر حدیث مقدّمه تحریف در حدیث شد.

بنابراین بعد از حدود یک قرن منع حدیث در زمان عمر بن عبدالعزیز منع شکسته شد.

11 اولین کسی که (از گروه آنان) کتاب نوشت مالک بود که کتاب مؤطأ را در سال 111 هجری نوشت. بعضی گفته اند اولی کسی که (از

گروه آنان) کتاب نوشت ابن جُریح که متوفای 150 هجری است.

بعد سنن دارمی ، متوفای 255

بعد صحیح بخاری متوفای 256 ، مولود 194

بعد صحیح مسلم متوفای 261 ، مولود 206

بعد أبوداود متوفای 275 ، مولود 202

بعد سنن ابن ماجه متوفای 275 ، مولود 207

بعد سنن لسانی متوفای 338 ، مولود 214

(مدارک صفحه اول خود این کتاب ها است.)

12 اما شیعه از همان حضرت امیر (ع) کتابی داشت که امامان معصوم نیز به نام (کتاب علی) از آن نام سلمان ، ابوذر ، ابورافع تا زمان امام رضا (ع) شیعه چهارصد نسخه کتاب به نام اصول اربع مأه داشت. [ری شهری از وسائل مقدمه ، ج 1]

6. حفظ

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ حَفِظَ مِنْ أَحَادِيثِنَا أَرْبَعِينَ حَدِيثاً بَعَثَهُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ عَالِماً فَقِيهاً [كافى ، ج1 ، ص49] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ حَفِظَ مِنْ شِيعَتِنَا أَرْبَعِينَ حَدِيثاً بَعَثَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ الْقِيامَهِ فَقِيهاً عَالِماً وَ لَمْ يعَذِّبْهُ [أمالى صدوق ، ص306] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ حَفِظَ عَنِّى مِنْ أُمَّتِى أَرْبَعِينَ حَدِيثاً فِى أَمْرِ دِينِهِ يرِيدُ بِهِ وَجْهَ اللَّهِ وَ الدَّارَ الآخِرَهَ بَعَثَهُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ فَقِيهاً عَالِماً [خصال صدوق ، ج2 ، ص542] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ حَفِظَ عَلَى أُمَّتِى أَرْبَعِينَ حَدِيثاً مِنَ السُّنَّهِ كنْتُ لَهُ شَفِيعاً يوْمَ الْقِيامَهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص541] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَنْ حَفِظَ مِنْ أُمَّتِی أَرْبَعِینَ حَدِیثاً مِمَّا یحْتَاجُونَ إِلَیهِ مِنْ أَمْرِ دِینِهِمْ بَعَثَهُ اللَّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ فَقِیهاً عَالِماً [ثواب الأعمال ، ص134] .

2 قَالَ

الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) خَطَبَ النَّاسَ فِی مَسْجِدِ الْخَیفِ فَقَالَ نَضَّرَ اللَّهُ عَبْداً سَمِعَ مَقَالَتِی فَوَعَاهَا وَ حَفِظَهَا وَ بَلَّغَهَا مَنْ لَمْ یسْمَعْهَا [کافی ، ج1 ، ص403] .

1. اربعین

1. کتب موجود

1 در بحار الأنوار بابی درباره حفظ أربعین حدیث دارد و 10 حدیث در این زمینه نقل کرده و بیانی هم از علامه مجلسی است که فرموده : سفارش به حفظ 40 حدیث از شیعه و سنی متواتر است. [بحارالأنوار ، ج2 ، ص153] .

2 در الذریعه حاج آقا بزرگ نام 77 کتاب اربعون و 5 کتاب به نام چهل حدیث آورده است.

2. ارزش حفظ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ حَفِظَ مِنْ أُمَّتِی أَرْبَعِینَ حَدِیثاً ینْتَفِعُونَ بِهَا ، بَعَثَهُ اللَّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ فَقِیهاً عَالِماً [ثواب الأعمال ، ص134] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی مَنْ حَفِظَ مِنْ أُمَّتِی أَرْبَعِینَ حَدِیثاً یطْلُبُ بِذَلِک وَجْهَ اللَّهِ وَ الدَّارَ الآخِرَهَ حَشَرَهُ اللَّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ مَعَ النَّبِیینَ وَ الصِّدِّیقِینَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِینَ وَ حَسُنَ أُولَئِک رَفِیقاً [خصال صدوق ، ج2 ، ص543] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من حفظ عنی أربعین حدیثا من أحادیثنا فی الحلال و الحرام بعثه الله یوم القیامه فقیها عالما و لم یعذبه [بحارالأنوار ، ج2 ، ص154] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ حَفِظَ عَلَی أُمَّتِی أَرْبَعِینَ حَدِیثاً ینْتَفِعُونَ بِهَا بَعَثَهُ اللَّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ فَقِیهاً عَالِماً [عوالی اللئالی ، ج4 ، ص79] .

7. جعل حدیث

1. انگیزه

1. شکستن جایگاه پیامبر واصحابش

1 حجاج روزی در خطبه خود گفت : آیا جانشین شما در میان خانواده تان در غیاب شما

برتر است؟ یا فرستاده شما به سوی خانواده؟ خلیفه نزد خداوند از فرشتگان مقرّب و انبیاء مرسلین بالاتر است. [نقش ائمه ، علامه عسگری ، ج 3 ، ص 69 ، از عقد الفرید ، ج 5 ، ص 311] دیدم

أَخلیفه أحدکم فی أهله اکرم أم رسوله الیهم؟

در جلد 7 و 8 الغدیر فضائل عجیبی که برای شیخین نقل شده مورد بررسی قرار گرفته است. و در ج 2 تاریخ یعقوبی ص 251

لشکر شام بر کوبیدن کعبه وارد مکه شد. شخصی بالای بام کعبه رفت و گفت : یا اهل الشام هذا حرم الله الذی کان مأمنا فی الجاهلیه یأمن فیها الطیر و الصید فاتقوا الله یا أهل الشام. فیصیحوا الشامیون : الطاعه الطاعه فقال بعض اهل الشام : ان الحُرمه و الطاعه اجتمعتا فغلبت الطاعه الحُرمه. الخ [یعقوبی ، ج 2 ، ص 251]

2 حجاج مُهری که داغ می کردند و بر بدن شتر علامت می زدند را داغ کرد و بر دست جابر ابن عبد الله انصاری و گردن انس بن مالک و سهل بن سعد ساعدی نهاد تا مقام صحابی بودن را بشکنند. [تاریخ یعقوبی ، ج 2 ، ص 272]

3 منصور دوانیقی نام فرزندش را مهدی گذاشت بعضی از درباریان هم برای خوشایند خلیفه در جلسه ولایتعهدی گفتند : قال رسول الله (ص) : المهدی منّا و أمّه من غیرنا یملأها عدلا کما مُلِئت جوراً. [نقش ائمه ، ج 6 ، ص 11 ، به نقل از اغانی ، ج 13 ، ص 288]

4 برای تحقق دادن بهیمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطاً وَ

عَدْلًا کمَا مُلِئَتْ جَوْراً وَ ظُلْماً.منصور دستور داد اموالی را به ناحق مصادره تا بعد از مرگش به صاحبانش استرداد شود تا مردم بگویند این همان مهدی موعود است کهیمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطو اموال را به ما پس داد. [نقش ائمه عسگری ، ج 6 ، ص 12 ، از اغانی ، ج 13 ، ص 287]

5 عایشه می گوید : پیامبر اکرم (ص) از نخلستان عبور می کرد کشاورزان گرد نر را روی ماده قرار می دادند. فرمود : اگر این کار را نکنید بهتر است. مردم هک آن کار را رها کردند و آن سال خرمای خوبی به دستشان نیامد ، شکایت کردند. حضرت فرمود : شما در مسائل دنیائی خودتان از من بهتر می دانید!!! من گاهی روی گمانم مطلبی می گویم ، اگر خوب بود که بود ، وگرنه... [مسند احمد ، ج 1 ، ص 162]

در سنن ابن ماجه عبارت کمی فرق دارد که می گوید : ان کان شیئا من أمر دنیاکم فشأنکم به و ان کان من أمور دینکم فالیّ. [سنن ابن ماجه ، ج 2 ، ص 825]

فی حدیث آخر : أنتم اعلم بأمر دنیاکم. [مسلم ج 4 ، ص 1836 ، حدیث 2363]

یک کشاورز عادی گرمسیر می داند که لقاح نخل لازم است ، ولی جعل این حدیث برای باز کردن راه است. راه انتخابات!!! راه این که سخن رسول الله (ص) در زندگی ما ناشیانه است!!!

جالب اینکه در فاصله سه صفحه تناقض گوئی است.

در باب وجوب اتباع الرسول (ص) [صحیح مسلم ، ج 4 ، ص 1829]

در ماجرای

حکم رسول الله (ص) راجع به آبیاری بیان می کند که مرد انصاری گفت : تو به نفع پسر عمه ات گفتی.فَتَلَوَّن وجه رسول الله (ص) و نزل آیهفَلا وَ رَبِّک لا یومِنُونَ حَتّی یحَکمُوک فِیما شَجَرَ بَینَهُمْ ثُمَّ لا یجِدُوا فِی أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمّا قَضَیتَ وَ یسَلِّمُوا تَسْلِیماً [نساء/65] . مسأله آبیاری دنیائی است یا آخرتی؟

باید به فرمان رسول الله (ص) تسلیم محض بود. اما با کمال تأسف در چند صفحه بعد همین صحیح مسلم؛ یعنی در ج 4 ، ص 1835 آمده است : باب وجوب امتثال ما قاله النبی (ص) شرعاً دون ما ذکره من معایش الناس.

2. سیاسی

1 نظیر روایاتی که هر امامی واجب الاطاعه است مانند :

ثلاث من السّنه الصلاه خلف کل امام لک صلاتک و علیه اثمه و الجهاد مع کل أمیر لک جهادک و علیه شرّه.... [کنز العمال ، ج 1 ، ص 216 ، حدیث 1082]

اگر فاسق بود در سایه او و به امر او جهاد کنید و نماز بخوانید؛ گناهش به گردن خود او ، ولی به هر حال باید از او اطاعت کنی.

2 قال رسول الله (ص) : ستکون بعدی اثره و أمور تنکرونها. قالوا : یا رسول الله (ص) کیف تأمر من ادرک منّا ذلک؟ قال تَودّون الحق الذی علیکم و تسألون الله الذی لکم. [صحیح مسلم ، ج 3 ، ص 1472]

3 سئل النبی (ص) : یا رسول الله (ص) أرأیتَ ان قامت علینا أمراء یسألونا حقّهم و یمنعونا حقّنا فما تأمرنا؟... اسمعوا و أطیعوا. [صحیح مسلم ، ج 3 ، ص 1475

[

4 در صحیح مسلم ، ج 3 ، ص 1475 باب مفصلی باز شده که اطاعت از امیر گر چه ناحق باشد ، تسلیم محض در برابر آنها لازم است و لزوم بیعت با آنها و اینکه خروج از بیعت آنان دوزخ است !!!

حدیث شناسی / 26 •••

جعل حدیث / انگیزه ها : سیاسی

5 در جنگ دوم (ماجرای قسطنطنیه) یزید یکی از فرماندهان بود. معشوقه خود را نیز به جبهه برده بود. از لشگر جدا و وارد دیری شد (دیر محل عبادت نصارا که بعداً به صورت عیاش خانه درآمده بود.) و در کنار معشوقه اش... به او خبر دادند که لشگریان تب و آبله گرفته اند. یزید شعر خواند :

مَن حُمِّی و مَن موم : چه کسی تب کرد و چه کسی آبله گرفت.

الغَدْغدونه : نام مکانی است.

برای توجیه عیاشی یزید در جبهه ، حدیثی جعل شد که رسول اکرم (ص) نیز که از جبهه برمی گشت با این که لشگرش را از شب تا صبح معطل کرد تا دانه های گردن بند کم قیمتی که از عایشه گم شده بود پیدا کند. صبح که لشگر آب نداشت آیه تیمّم نازل شد و بعد در آن حال رسول اکرم (ص) فرمود که لشکر جلوتر بروند و خودش با عایشه مسابقه دویدن گذاشت. [قسمتی از ماجرا در مسند احمد ، ج 6 ، ص 129 ، ص39]

در حالی که خود اهل سنت شأن نزول آیه تیمم را در مورد دیگری می دانند.

2. گواه تاریخ

1 الغدیر در جلد 5 از ص 209 تا ص 380 (171 صفحه) درباره کذّابین و وضّاعین صحبت کرده است و نام 700 نفر

دروغگو را یک به یک به ترتیب حروف الفبا برده است.

مثلاً ابان بن جعفر (أبوسعید بصری) 300 حدیث دروغ به أبوحنیفه نسبت داده است. امینی می گوید : "این گوشه ای است از آنچه واقع شده است."

بعضی از این دروغ ها به خاطر دلسوزی و از افراد زاهد بوده که پرسیدند چرا این همه دروغ؟ چون دیدم مردم قرآن کم می خوانند برای فضائل قرآن جعل کردم.

دروغ تا آنجائی که کتابی در فضائل یزید بن معاویه نوشتند.

علامه امینی نام جمعیتی را می برد که بعضی 20 دروغ و بعضی سی هزار دروغ درست کرده اند و همه را آمار می دهد. [الغدیر ، ج 5 ، ص 288]

سپس علامه امینی در صفحه 290 بعد از جمع زدن آمار و ارقام ، 408684 حدیث دروغ را نقل می کند. حدود نیم میلیون

2 بخاری می گوید : 200000 حدیث غیر صحیح را حفظ هستم. [الغدیر ، ج 5 ، ص 291]

3 أبوداود از میان 500000 حدیث حدود 4800 حدیث را درست دانسته و در سنن خود آورده. [الغدیر ، ج 5 ، ص 292]

4 صحیح مسلم از 300 هزار حدیث ، 4000 حدیث آورده است.

5 احمد حنبل یک میلیون حدیث که حفظ است و از 750000 حدیث ، 30 هزار حدیث آورده است.

6 بُهت آور : گفته اند زیاد بن ابیه موثق است !!

عمر سعد قاتل امام حسین (ع) ثقه است !!

رهبر خوارج ثقه است !!

لکن امام عسگری (ع) را ابن جوزی ضعیف دانسته !! و بخاری حدیثی از امام صادق (ع) نیاورده !!!

7 عایشه می گوید : پدرم 500 حدیث را در کتابی جمع کرد و نزد

من امانت گذاشت ، ولی دیدم شب خوابش نمی برد. صبح احادیث را سوزاند و آرام شد و در توجیه کارش گفت : ترسیدم حدیث بی اصلی در میان احادیث باشد و من مسئول باشم!. [تذکره ذهبی ، ج 1 ، ص 5] ، چاپ هند به نقل نقش ائمه عسگری [الغدیر ، ج 5 ، ص 292]

8 فرمان رسمی جعل حدیث :

بخشنامه اول : در سال 40 هجری معاویه فرمان عمومی بر کارگزاران از هند تا آفریقا صادر کرد که هر کس مطلبی در فضل أبوتراب و خاندانش نقل کند ، خونش هدر و مالش حرمت ندارد و از حوزه حفاظتی اسلام بیرون است. ++ نقش ائمه ، عسگری ، 7

بخشنامه دوم : گواهی و شهادت هیچ یک از شیعیان علی (ع) مقبول نیست و همه آنها از عدالت ساقطند.

بخشنامه سوم : آنچه از دوستداران عثمان حدیثی در فضل عثمان نقل می کنند شناسائی شوند و مورد اکرام قرار گیرند ، حدیث او را با اسم و فامیل ثبت و به دنبال این کارها برای ناقلین ، زمین و جایزه می داد.

بخشنامه چهارم : چون حدیث برای عثمان زیاد شده دیگر کافی است. حالا برای صحابه و خلیفه اول و دوم حدیث بگوئید و نگذارید حدیثی درباره علی (ع) نقل شود مگر آنکه مثل آن فضیلت را برای یکی از صحابه دیگر نیز نقل کنید ، زیرا این کار بیشتر چشم مرا روشن می کند. ابن ابی الحدید می گوید : به خاطر این بخشنامه اخبار فراوانی در مناقب صحابه به دروغ جعل و نقل شد و به سخنان قبل از خطبه و

به خانه و سنبه ها راه یافت.

9 بیشتر احادیث مناقب صحابه دروغ و در زمان معاویه به خاطر تحت الشعاع قرار دادن بنی هاشم و تقرب به دستگاه معاویه ساخته شد و لذا در کنارأَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِی بَابُهَاگفتند : أنا مدينه العلم و أبو بكر أساسها و عمر حيطانها و عثمان سقفها و على بابها. [الصوارم المهرقه ، ص132] .

10 علامه امینی در جلد 7 الغدیر ص 198 حدیثی که و المعاویه حلقتها را نیز آورده است.

آثار دروغ از سرتاسر آن می بارد که شهر سقف لازم ندارد و باب علم بسته نیست تا حلقه برای کوبیدن لازم باشد؛ به علاوه حلقه خود آویخته به در است.

11 در برابرسید شباب ، سید کهول ساختند ، در حالی که در بهشت پیری وجود ندارد. [ابن ماجه ، ج 1 ، ص 36]

12 معاویه گروهی را اجیر کرد تا برای حضرت علی (ع) ، روایاتی زشت و نادرست جعل کنند و او را بشکنند ، که لعنت بر حضرت بعد از این روایات جعلی پیش آمد. اما نام أجیرها : (أبوهریره ، عمروعاص ، مغیره بن شعبه ، عروه بن زبیر)

13 در برابر آیهإِنَّما وَلِيكمُ اللّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يقِيمُونَ الصَّلاةَ وَ يوتُونَ الزَّكاةَ وَ هُمْ راكعُونَ [مائده/55] .

که در جلد 2 الغدیر ص 52 از 23 مدرک معتبر درباره علی (ع) نقل شده حدیثی ساختند که عمروعاص گفته : سمعت رسول الله جهاراً غير سرّاً يقول آل ابی فلان... (مراد آل ابوطالب است) ليسوا باوليائی انّما وَلیی الله و صالح المؤمنين.

[مسند احمد ، ج 4 ، ص 203]

14 علّامه امینی در جلد 5 الغدیر از ص 208 به بعد چهارصد و هشت هزار و ششصد و هشتاد و چهار حدیث جعلی (موضوع) آمار داده است. [نقل از سروش مقدس ، ج 1 ، ص 233]

15 اخیراً در مصر کتاب جامع کبیر سیوطی چاپ شده با یک صدهزار حدیث دروغ! مؤلّف شخصاً گفته است حدود نود هزار آن را نمی توان اعتماد کرد! [مدرک بالا ، ص 239]

16 احمد بن حنبل و یحیی ابن هین در مسجدی بودند. شخصی حدیثی را از آن دو نفر نقل کرد که کذب بود. آن دو نفر گفتند تو این راوی ها را می شناسی؟ (خودشان را) او گفت : خیر. آنها گفتند : ما هسیتم و این خبر را تکذیب می کنیم. گوینده گفت : من چندین احمد بن حنبل و یحیی ابن هین می شناسم!!!. [سروش مقدس ، ج 1 ، ص 233]

17 نظیر این برای امام صادق (ع) پیش آمد. افرادی چندین حدیث از امام خواندند همه دروغ. امام فرمودند : "جعفر ابن محمد را می شناسید؟" گفتند : خیر. گفت : "اگر او بگوید اینها دروغ است چه می کنید؟" گفتند : افراد مورد اطمینان نقل کرده اند. امام فرمود : "بنویس پدرم از جدم نقل کرد که هر کس بر ما دروغ ببندد روز قیامت کور یهودی محشور می شود." [سروش مقدس ، ج 1 ، ص 236]

18 صاحب کتاب (الدرر الملتقطه) می گوید : من از نسل عمر هستم؛ اما این حدیث دروغ است

که روز قیامت اول کسی که نامه اش به دست راستش داده می شود عمر است.

گفته شد که پس ابوبکر چی؟ جواب داده اند که نامه او را ملائکه سرقت کرده اند!! [سروش مقدس ، ج 1 ، ص 236]

19 عقیلی از حمّاد بن زید نقل می کند که زنادقه 14000 حدیث جعلی به نام پیغمبر (ص) جعل کرده اند. [البدایه فی علم الدرایه]

20 هنگامی که ابن ابی العوجا را به اتهام جعل حدیث پیش مهدی فرزند منصور بردند ، صریحاً گفت : من 4 هزار حدیث که حرام را حلال و حلال را حرام کند ، جعل کرده ام. [البدایه فی علم الدرایه]

21 علّامه امینی در ج 5 الغدیر ، ص 249 از 43 نفر صحابی و غیره نقل می کند که 408324 حدیث جعل کرده اند. آنگاه اضافه می کند : بخاری از بین 600000 هزار 2761 حدیث در کتاب خود آورده و احمد بن فرات از بین یک میلیون و نیم حدیث ، 300000 حدیث در کتاب خود آورده است.

3. نمونه ها

در صحیح مسلم ، ج 2 ، ص 607 کتاب صلاه العیدین باب الرخصه فی اللعب حدود 10 حدیث آورده که در آنها این مطالب آمده است :

1 حبشی ها در مسجد رسول الله (ص) بازیگری و رقّاصی می کردند؛ پیامبر (ص) عایشه را زیر عبا پنهانی برد تا بازی آنان را ببیند و در حدیث دیگر آورده است ، عایشه تمایل داشت بازی را مشاهده کند و رسول الله مقدمات آن را فراهم کرد.

2 پیامبر (ص) عایشه را روبروی مردم بر دوش گرفت به جوری که

صورتش به صورت حضرت و...

3 دو خواننده زن با دف و داریه می نواختند و اشعار جاهلی می خواندند. ابوبکر رسید و گفت : این حرکات زشت است و شیطانی است. پیامبر (ص) گفت مانعی ندارد.

4 رسول الله (ص) به اهل حبشه گفت : به لهو و رقص مشغول شوید تا یهود و نصارا بدانند در دین ما آزادی است!! [حاشیه مسند احمد ، ج 6 ، ص 173 (این احادیث را خودم دیدم)]

علامه عسگری فرمود : این احادیث تیر سه شعبه است. با یک شعبه در مکتب تحریف ، با یک شبعه به رسول الله (ص) توهین ، با یک شعبه خلفا را متعهدتر از رسول الله (ص) می دانند. هدف این احادیث توجیه حکومت امثال معاویه و یزید که در جبهه قسطنطنیه یزید به دنبال معشوقه خود می رود ، زیرا اینها قبلاً راه را برای یزید باز کرده اند آنجا که نقل کرده اند :

رسول الله (ص) لشگر را رها و با عایشه به سراغ مسابقه و تفریح رفت و همین که مورد سرزنش لشگر واقع شدند. گفتند : گردن بند عایشه گم شده بود ، رفتیم دانه هایش را پیدا کنیم!!"

5 در مسند احمد ، ج 4 ، ص 393 حاشیه که منتخب کنز العمال است می خوانیم : حبشی مشغول لهو و لعب بود. مردم گردش جمع شده بودند. رسول الله (ص) فرمود : یا عایشه تعالی فانظری فوضعتُ خدّی علی منکبه فجعلت انظر... فجعل یقول : یا عایشه ماشبعتَ؟ فأقول : لا لأنظر منزلتی عنده... فَطَلَع عمر فتفرق الناس و الصبیان. فقال رسول الله : رأیت شیاطین الانس و الجن

فرّوا من عمر...!!! از رسول الله (ص) فرار نکردند؛ اما از عمر فرار کردند.

رسول الله (ص) دعوت به تماشای لهو و لعب می کند.

رسول الله (ص) در میان آن همه مردم سر عایشه را روی دوش حمل می کند.

پس چرا همین که ام مکتوم اعمی وارد شد رسول الله (ص) به زنان فرمود : "خودتان را بپوشانید." گفتند : نابینا است. فرمود : "باشد." [سنن ابی داود ، ج 4 ص 63]

با این احادیث ، مسجد از اعتبار می افتد.

با این احادیث ، رسول الله (ص) از اعتبار می افتد.

با این احادیث ، کتب صحاح از اعتبار می افتد.

6 در صحیح بخاری کتاب النکاح باب ضرب الدف فی النکاح حدیثی دیدم که دختری می گوید : رسول الله (ص) در جلسه عروسی من وارد شد و در کنار من نشست و جاریه ها مشغول داریه و تنبک زدن بودند. به احترام رسول الله (ص) شعر خود را عوض کردند. حضرت فرمود : همان اشعار را بخوان.

در حدیث دیگر رسول الله (ص) انتقاد کرد از عروسی که زنان جوان غناخوان در آن نباشند. [سنن ابن ماجه ، ج1 ، ص 612]

آیا این احادیث قابل جمع است با احادیثی که عایشه می گوید : رسول الله (ص) به خاطر تصویری که روی بالش بود ، وارد خانه نشد؟!

7 در مسند احمد ، ج 2 ، ص 338 سطر آخر می خوانیم : خرج رسول الله (ص) و قد أقیمت الصلوه و عَدَلت الصفوف حتّی اذا قام فی مصلّاه وانتظرنا أن یکبّر انصرف فقال علی مکانکم فدخل بیته و مکثنا علی هیئتنا حتّی خرج الینا و رأسه ینظف و قد اغتسل.

پیامبر

(ص) العیاذ بالله جنب در مسجد وارد شده و فراموش کرده !!!

8 أبو هریره گفت : مردم تعجب کردند؛ پرسیدندهذا شیی ء قاله رسول الله (ص) ؟ ام هذا من کیسک؟ قال هذا من کیسی [مسند احمد ، ج 2 ، ص 252 صحیح بخاری کتاب النفقات باب وجوب النفقه علی الأهل و العیال] (دیدم)

9 منصور دوانیقی که نام پسرش را مهدی گذاشت تا تبلیغ کند که او مهدی موعود است. روزی این پسر کبوتربازی می کرد (بعد از آن که خلیفه شده بود) عتاب (حدیث گوی دربار) به محضر خلیفه وارد شد و دید که خلیفه کبوتربازی می کند !! فوری حدیثی جعل که : ".. ابوهریره از پیامبر اکرم (ص) که : لا سبقَ الاخفٍ او حافر او نعل او جُناح.خلیفه ده هزار درهم به او داد. همین که عتاب بیرون رفت ، مهدی گفت : به خدا قسم من می دانم که عتاب به رسول الله دروغ گفت : (و کلمه جُناح را به خاطر خوشایند من اضافه کرد.) [نقش ائمه ، ج 6 ، ص 13 از البدایه و النهایه ج 10 ص 153]

10 یزید بن مِهلب که همزمان حجاج بود ، همین که بر ایران (طالقان ، بلخ ، ترکمن صحرا ، و...) وارد شد ، سوگند یاد کرد که از مردم آنقدر بکشد که آسیائی از خون آنان به گردش آید. بعد از پیروزی سر مردم را لب نهر آسیا برید تا به سوگندش وفا کرده باشد و بدن هارا تا چهار فرسخ دو طرف جاده به دار آویخت که عدد کشتگان 40000 نفرند. [فتوحات اسلامیه و

تاریخ طبری به نقل از ملکه اسلام کمره ای]

11 یکون بعدی أئمةً لایهتدون بهُدای و لایستنون بسنّتی و سیقوم فیهم رجال قلوبهم قلوب الشیاطین فی جثمان انس. قال : قلت : کیف أصنع یا رسول الله اِن ادرکت ذلک؟ قال تسمع و تطع للامیر و ان ضَرَب ظهرک و اخذ مالک فاسمع و اطع. [صحیح مسلم ، ج 6 ، ص 20 ، به نقل از نقش ائمه ، عسگری]

12 قال النبی (ص) : من رأی من امامه شیئا یکرهه فلیبصر فانّه من فارقَ الجماعه شُبراً فمات فمیته جاهلیه. [سند فوق]

13 لشگر یزید به مدینه حمله کرد. سه روز قتل و غارت مباح بود. هزار دختر بی صورت ، هزار زن بی شوهر بچه دار شد ، ده هزار کشته ، 700 کشته از بزرگان و انصار ، 700 کشته حافظ قرآن بودند.

بعد از سه روز هر که با یزید بیعت می کرد شرط بود که اموال و غنائم جنگی در ملک یزید باشد وگرنه کشته می شدند. همین که سر کشتگان مدینه را نزد یزد بردند. باز گفت : لیت أشیاخی ببرد شهدوا...

شاهد ما اینجاست که بعد از این همه قتل و غارت فرمانده لشگر یزید در بازگشت در مناجات می گفت : بارالها من بعد از شهادت به وحدانیت و نبوت عملی محبوب تر و امیدبخش تر از کشتار مدینه که در راه اطاعت یزید بود برای آخرت خویش سراغ ندارم. [نقش ائمه ، ج 5 ، ص 91 ، از تاریخ ذهبی ، ج 3 ، ص 18]

14 شمر بعد از نماز صبح تا آفتاب دعا

می کرد. گفتند : تو دیروز امام حسین (ع) را کشتی و شهید کردی و فردای آن روز دعا می کنی؟ !

گفت : اطاعت از امیر لازم است. [نقش ائمه ، ج 5 ، ص 91 ، از تاریخ ذهبی ، ج 3 ، ص 18]

4. آمار

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ فِي أَيدِى النَّاسِ حَقّاً وَ بَاطِلًا وَ صِدْقاً وَ كذِباً وَ نَاسِخاً وَ مَنْسُوخاً وَ عَامّاً وَ خَاصّاً وَ مُحْكماً وَ مُتَشَابِهاً وَ حِفْظاً وَ وَهْماً وَ لَقَدْ كذِبَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) عَلَى عَهْدِهِ حَتَّى قَامَ خَطِيباً فَقَالَ مَنْ كذَبَ عَلَى مُتَعَمِّداً فَلْيتَبَوَّأ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ وَ إِنَّمَا أَتَاک بِالْحَدِيثِ أَرْبَعَهُ رِجَالٍ لَيسَ لَهُمْ خَامِسٌ [نهج البلاغه ، خطبه 210] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قَدْ كذِبَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) عَلَى عَهْدِهِ حَتَّى قَامَ خَطِيباً فَقَالَ أَيهَا النَّاسُ قَدْ كثُرَتْ عَلَى الْكذَّابَهُ فَمَنْ كذَبَ عَلَى مُتَعَمِّداً فَلْيتَبَوَّأ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ ثُمَّ كذِبَ عَلَيهِ مِنْ بَعْدِهِ [كافى ، ج1 ، ص62] .

مَنْ كذَبَ عَلَىَّ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كذَبَ عَلَى مُتَعَمِّداً فَلْيتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص362] .

قال رسول الله (ص) : من حدّث عنّى بحديث يرى أنّه كذب فهو أحد الكاذبين [بحار ، ج 2 ، ص 158]

قال رسول الله (ص) : من كذب علىّ بُنى له بيت فى جهنّم يرتع فيه [كنز ، 29178]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كذَبَ عَلَى مُتَعَمِّداً فَلْيتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص362] .

قال رسول الله (ص) : اللّهم لا أحلّ لهم أن يكذبوا علىّ

[کنز ، 29241]

قال رسول الله (ص) : انّ أكبر الكبائر أن يقول الرّجل علىّ ما لم أقل [کنز ، 29255]

تَكذيبُ ما لايعْلَمُ كذبُه

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لا تكذب بحديث أتاكم به مرجئى و لا قدرى و لا خارجى نسبه إلينا فإنكم لا تدرون لعله شىء من الحق فتكذبون الله عز و جل فوق عرشه [بحارالأنوار ، ج2 ، ص212] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من رد حديثا بلغه عنى فأنا مخاصمه يوم القيامه فإذا بلغكم عنى حديث لم تعرفوه فقولوا الله أعلم [منيه المريد ، ص372] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من بلغه عنى حديث فكذب به فقد كذب ثلاثه الله و رسوله و الذى حدث به [منيه المريد ، ص372] .

8. تحریف حدیث

1.وقوعش

1 از اول که تصمیم گرفتند حدیثی نقل نشود. بعد تصمیم گرفتند که تنها احادیث عبادی نقل شود ولی نشد. بعد تصمیم گرفتند که تنها احادیثی نقل شود که زمان خلیفه 1 و 2 نقل شده ، ولی نشد. بعد تصمیم گرفتند که مسیر احادیث را عوض کنند ، ولی نشد. آمدند پیامبر (ص) و سخنانش را بی اعتبار کردند. مثلا :

الف : برای بی اعتبار کردن روایاتی که برای لعن اشخاصی صادر شده است ، جعل اینچنین روایاتی نموده اند ، مانند اینکه : رسول خدا (ص) ناراحت بود و از مسجد به منزل می رفت و می گفت : اللهم العنهم. عایشه گفت : این نفرین آنان را هلاک می کند. حضرت فرمود : با خداوند قرار بسته ام که من یک انسان معمولی هستم عصبانی می شوم ، لعنت می کنم. تو همه لعنت های مرا

، کفاره گناهان لعنت شدگان قرار بده. [مسند احمد ، ج 6 ، ص 107]

ب : حدیث دیگری را نقل کرده اند که رسول الله (ص) دست به دعا بلند کرده و می گفت : اللهم فانّما أنَا بشر فلاتُعذبنی بشتم رجل ستمته او آذیته. [مسند احمد ، ج 6 ، ص 225]

ج : قال النبی (ص) : انّما أنا بشر فأیما رجل من المسلمین سببته أو لعنته أو جلدته فاجعلها له زکاه و رحمه. [صحیح مسلم ، ج 4 ، ص 2007]

د : قال النبی (ص) : فایما مؤمن آذیته أو سببته أو جلدته فاجعلها له کفاره و قربه تقربه بها الیک یوم القیامه. [مسلم ، ج 4 ، ص 2008]

2 با اینکهعَزِیزٌ عَلَیهِ ما عَنِتُّمْ حَرِیصٌ عَلَیکمْ بِالْمُومِنِینَ رَوفٌ رَحِیمٌ [توبه/128] . ورَحْمَهً لِلْعالَمِینَ [انبیاء/107] .است ، با اینکهوَ ما ینْطِقُ عَنِ الْهَوی [نجم/3] . ، با اینکهمِنْ بَینِ یدَیهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ [رعد/11] . با اینکه فرمود : "لعنت حتی بر باد تند و زمین نکنید" ، با اینکه قانون خدا (نفرین و لعنت) ، نمی شود از یک دهان قدح و جرح ، ولی از برای دیگری کفاره (یک بام و دو هوا) ، با اینکه روایات متعدد در نهی از لعن و سب و ستم کهمن لعن مؤمناً فهو قتله. [(کنز ، حدیث 8183)] و قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوق [أمالی طوسی ، ص735] .

با اینکه روایات متعدد داریم که : لاینبغی للصدیق أن یکون

لعّاناً [(مسلم ، ج 4 ، ص 2005)] آیا صحیح است که اگر انسان های عادی لعنت کنند ، گویا قاتل و فاسق ، ولی رسول خدا (ص) چنین نباشد؟

با اینکه خلاف از زنان رسول خدا (ص) دو برابر ، ولی خلاف از خود رسول خدا (ص) برای لعن شده کفّاره و قرب؟

شکست عصمت رسول الله (ص) و جعل این احادیث همه برای آن است که لعنت شدگان از طرف رسول الله (ص) را بتوانند حاکم بر مردم و محبوب جلوه دهند.

و گرنه از آنجا که دروغگو کم حافظه است. همین عایشه (که حدیث صفحه پشت از او نقل شد) در جای دیگر می گوید : پیامبر (ص) هرگز مسلمانی را لعنت نکرد که به یادها بماند. گویا فراموش شده که در حدیث است که لعنت به آسمان می رود ، همین که موردی به حق نداشت به خود لعنت کننده بر می گردد. [کنزالعمال ، حدیث 8170]

گویا فراموش شده که خود رسول الله (ص) فرمود : لایکون اللعّانون شفعاء و لا شهداء یوم القیامه [کنز العمال ، 8179 و صحیح مسلم ج 4 ، ص 2006]

3 عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : قُلْتُ لَهُ "اِتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللَّهِ " (توبه-31) فَقَالَ : " أَمَا وَ اللَّهِ مَا دَعَوْهُمْ إِلَى عِبَادَهِ أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ دَعَوْهُمْ مَا أَجَابُوهُمْ وَ لَكِنْ أَحَلُّوا لَهُمْ حَرَاماً وَ حَرَّمُوا عَلَيهِمْ حَلَالاً فَعَبَدُوهُمْ مِنْ حَيثُ لَا يشْعُرُونَ" [کافی ، ج1 ، ص53] .

2. مبارزه با تحریف

1 یکی از کارهای حضرت امیر (ع) اخراج قصاصین از مسجد

بود :

دخل علی (ع) المسجد فاذاً بصوت قاصّ رأه سکتَ قال : "من هذا؟" قال : "القاص أنا" فقال (ع) : "امّا انی سمعت رسول الله (ص) یقول : سیکون بعدی قُصّاص لاینظر الله الیهم" [منتخب کنز العمال در حاشیه ، ج 4 ، مسند احمد ، ص 56] و بَابُ أَنَّ الْقَاصَّ یضْرَبُ وَ یطْرَدُ مِنَ الْمَسْجِدِ. [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص244] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) رَأَی قَاصّاً فِی الْمَسْجِدِ فَضَرَبَهُ بِالدِّرَّهِ وَ طَرَدَهُ [کافی ، ج7 ، ص263] .

مراد از قصّاصین ، قصه گوی بی اعتبار و افسانه ای برای پر کردن اوقات فراغت و یا نشر اکاذیب نظیر تمیم داری که یک مسیحی تازه مسلمان بود ، با اجازه عمر (چون رسول الله (ص) و ابوبکر به او اجازه نقل داستان ندادند) شروع به داستان گوئی کرد و در ضمن ، افکار و عقائد سابق خود را در لابلای حرف ها می زد و در زمان عمر حقوق کلانی می گرفت و هر هفته در زمان عمر یک بار و در زمان عثمان دو بار سخنرانی علنی می کرد که مردم الزاماً باید شرکت می کردند. اما حضرت امیر (ع) با او برخورد شدید کرد و او از ترس به شام گریخت.

3. نفوذ فرهنگ های بیگانه در اسلام

1 بعد از رحلت پیامبر اکرم (ص) ، اسلام گسترش یافت. مردم از سراسر دنیا ، رو به مدینه با سؤالات مختلف می آمدند ، در حالی که اهل علم واقعی خانه نشین و اصحاب متعهد منزوی شده بودند. تازه مسلمانان مسیحی (تمیم داری) یهودی (کعب الأحبار) زندیقی (سیف بن عمر

تمیمی) مسئول پاسخ گوئی به سؤالات مردم و سخنگوی قبل از نماز جمعه شدند. [تاریخ بغداد ، ج 2 ، ص 106 ، به نقل از نقش ائمه عسگری]

اینها تفکرات خود را در لابلای پاسخ ها در قالب جعل حدیث نقل می کردند.

تمیم داری که آشنا به تورات و انجیل و فلسطینی و راهب مسیحی بود ، اوّلین قصه گو ، با اجازه عمر در اسلام بود.

در مسند احمد ، ج 3 ، ص449 می خوانیم : لم یکن یقصّ علی عهد رسول الله (ص) و لا ابی بکر و کان اوّل من قَصَّ تمیم الداری استأذن عمر بن الخطاب ان یقص علی الناس قائما فَأذن له عمر.خلیفه دوم حقوق او را بالاترین ردیف حقوقی قرار داد. (5000 درهم)

ردیف حقوقی به این صورت بود که : اول بدریان مهاجر 5000 و انصار 4000 درهم ، بعد أحدیان ، بعد خندقیان ، بعد خیبریان ، مشرکین در صلح حدیبیه و آخرین ردیف حقوقی مسلمانان بعد از رحلت که 200 درهم می گرفتند.

البته این ردیف حقوق با قرآن و سنّت قابل تطبیق نیست.

عمر این مسیحی تازه مسلمان را امام جماعت نمازهای مستحبی کرد. با لباس 10000 درهمی امام جماعت بود. همین که حضرت علی (ع) خلیفه شد ، تمیم داری ، امام جماعت اشرافی به شام فرار کرد و به معاویه پیوست. شاگردانی تربیت کرد از جمله أبوهریره که 5374 حدیث در کتب معتبره از او نقل شده است.

انس بن مالک 2288 حدیث از او نقل شده است.

عبدالله بن عباس 1660 حدیث از او نقل شده است.

نامه ای جعل کرد که رسول الله (ص) قبل از رحلت طی آن نامه

تعدادی آبادی را با مردمش و اموالش به او بخشیده است!! نامه را به معاویه نشان داد و معاویه همه آن روستاها را به او بخشید. امضاءکنندگان این نامه خلفاء سه گانه هستند.

متن نامه در ص 212 معجم البلدان ، ج 2 چنین می خوانیم : قَدَم تمیم الداری علی النّبی (ص) فی قومه و سئله عن یقطعه حبرون (منطقه آباد شام) فأجابه و کتب له کتاباً نسخته :

بسم الله الرحمن الرحیم

هذا ما أعطی محمد رسول الله (ص) (با اینکه پیامبر (ص) در هیچ نامه ای به خودش صلوات نفرستاده ، ولی در این نامه فرستاده!!) لتمیم الداری و أصحابه انی اعطیتکم بیت عنیون و حبرون و المرطوم (منطقه آباد دیگر) و بیت ابراهیم بذمّتهم و جمیع ما فیهم عطیه بتّ و نفدت و سلّمت ذلک لهم لاعقابهم بعدهم ابدالابدین فمن اذاهم فیه اذی الله. شهد أبوبکر ، عمر ، عثمان ، علی.

آثار دروغ از این نامه می بارد.

کعب الأحبار (حِبر به معنای عالم یهودی) سرآمد همه علماء یهود ، کتاب های یهود نزد او بود ، در زمان ابوبکر مسلمان و در زمان عمر از یمن به مدینه آمد. [طبقات ابن سعد ، ج 7 ، ص 156]

با پیشنهاد عمر در مدینه مقیم شد. او از تورات به کتاب الله نام می برد به نحوی که مردم از کتاب الله تورات می فهمیدند. تا نیمه دوم حکومت عثمان در مدینه ، بعد به شام گریخت و به معاویه پیوست. کوشش او نشر افکار یهود ، در لابلای حرف های اسلام بود. بیشتر اخبار مدح اهل کتاب ومدح بیت المقدس و یهودیانی که در کتب اسلامی است از او

است.

نمونه احادیث :

احبّ البلاد الی الله الشام و أحب الشام الی الله القدس. [ابن عساکر ، ج 1 ، ص 110 ، به نقل نقش أئمه]

خمس مدائن من مُدن الجنّه : بیت المقدس ، الحمص ، الدمشق ، جیرین ، ظفار. [ابن عساکر ، ج 1 ، ص 212 به نقل نقش أئمه]

إِنَّ الْکعْبَهَ تَسْجُدُ لِبَیتِ الْمَقْدِسِ فِی کلِّ غَدَاهٍ. [کافی ، ج4 ، ص239] .

لاتقوم الساعه حتّی یزَفّ بیت الحرام الی البیت المقدس.

کعب شاگردانی نظیر خودش تربیت کرد و با تجلیل به جامعه معرفی کرد. از جمله عبدالله بن عمرو عاص به او گفت : أنت أفقه العرب.گاهی که عبدالله حرف می زد کعب با صدای بلند می گفت : عالم والله. [طبری ، ج 1 ، ص 402]

شاگرد دیگرش ابوهریره بود که او را با بینش خود سیراب کرد. [طبری ، ج 1 ، ص 402]

کعب درباره ابوهریره گفت : ما رأیت أحدأ اعلم بالتوراه من أبی هریره. [اصابه ، ج 4 ، ص 206 ، تاریخ ذهبی ، ج 1 ، ص 36 ، به نقل از نقش ائمه]

کعب به عمر گفت : انا لنجدک فی کتاب الله (توراه) علی باب من أبواب جهنم تمنع الناس أن یقعوا فیها فاذا متّ لم یزالوا یقتحمون فیها الی یوم القیامه. [طبقات ابن سعد ، ج 3 ، ص 240 ، به نقل از نقش ائمه]

کعب به عنوان مفسر در مکتب خلفا راه یافت [نمونه اش در تفسیر آیه 8 سوره غافر] رَبَّنا وَ أَدْخِلْهُمْ جَنّاتِ

عَدْنٍ الَّتِی وَعَدْتَهُمْ وَ مَنْ صَلَحَ مِنْ آبائِهِمْ وَ أَزْواجِهِمْ وَ ذُرِّیاتِهِمْ إِنَّک أَنْتَ الْعَزِیزُ الْحَکیمُ [غافر/8] .

[در قرطبی ، ج 8 ، ص 5738]

همین که ابوذر در مقابل عثمان آیهوَ الَّذِینَ یکنِزُونَ الذَّهَبَ وَ الْفِضَّهَ وَ لا ینْفِقُونَها فِی سَبِیلِ اللّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذابٍ أَلِیمٍ [توبه/34] . را تلاوت کرد کعب الأحبار خواست توجیه کند که ابو ذر با استخوانی به مغز کعب کوبید و فرمود : ای یهودی ! تو می خواهی دین ما را به ما یاد دهی؟.

آقای پرورش از کتاب المعاجز چنین دیده که رسول اکرم (ص) به ابوذر فرمود : "تو حق نداری شمشیر دست گیری. او هم استخوانی را تیز و دم دست داشت و گاهی بر مغز مخالفان می کوبید."

در سنن دارمی ، ج 1 ، ص 55 می خوانیم که شخصی نزد خلیف دوم از آیهوَ الذّارِیاتِ ذَرْواً [ذاریات/1] . سؤال کرد. خلیفه او را چنان با شاخه خرما زد تا بدنش خون آلود شد. بعد که مدتی گذشت و بهتر شد ، باز او را آوره و زدن دو این عمل چندبار تکرار شد تا سائل تقاضای شهادت یکدفعه را کرد. بعد تبعیدش کرد.

خیال پردازی که جنگ خیالی وضع ، بعد کشته درست کرده ، تاریخ و جغرافی درست کرده ، صدها صحابی ، تابعی ، راوی ، جنگ ها ، روزها ساخته. نامه ها ، قصیده ها ساخته.

93 نفر صحابی ساخته که 23 نفرش از قبیله خودش (قبیله تمیم) ساخته.

بیش از هزار سال همه اینها در کتب اهل سنت در تاریخ ابن خلدون ، طبری و... آمده است.

اسم ابن ملجم ، معاویه و... را عوض کرده. نفرین

رسول اکرم (ص) به شخصی را با تغییر نام آن عوض کرده است.

پدر را پسر و پسر را پدر جابجا کرده تا مسیرها را عوض کند.

سیف بن عمر (زندیق) برای کوبیدن حضرت امیر (ع) و یارانش یک چهره خیالی به نام عبدالله بن سبا ساخت. عبداللله خیالی یهودی از یمن در زمان عثمان منافقانه مسلمان شد. در شهرها مثل شام و کوفه و مصر تبلیغ می کرد و می گفت : "پیامبر اسلام (ص) مثل عیسی (ع) رجعت دارد و وصیّ دارد. وصیّ محمد (ص) علی (ع) است و عثمان غضب کرد. باید قیام کرد و حق را به علی (ع) داد. عده ای تحریک و به مدینه آمده و عثمان را کشتند و مردم با علی (ع) بیعت و طلحه و زبیر به خونخواهی خون عثمان به بصره رفته و جنگ جمل را به راه انداختند. بیرون شهر فرماندهان دو لشکر (علی (ع) ، طلحه و زبیر) با هم تفاهم کردند. سبائیان (عبدالله بن سبا خیالی با طرفدارانش ابوذر و مالک و سلمان و مقدار و عمّار و صعصعه!!!) از تفاهم وحشت کردند که اگر تفاهم شود خودشان گرفتار شوند ، آتش جنگ را برافروختند از تاریکی استفاده کرده و به طرف هر دو لشکر تیراندازی و برخلاف میل فرماندهان جنگ شد.

سیف زندیق می گوید : "هزاران نفر دعوت عبدالله بن سبا را پذیرفته و فرقه سبائیان را تشکیل دادند." در این شخص و تاریخ بافتگی هم أمیرالمؤمنین (ع) کوبیده شده و اسلام را آلت دست یک یهودی زاده منافق است.

همین که به دستور والی کوفه به دار رفت گفت : شما مرا اعدام می کنید ، در حالی که

من چهار هزار حدیث در کتب شما وارد کردم. [نقش ائمه ، علامه عسگری]

4. تاریخ منع نقل حدیث

1 مرحوم امینی در جلد 6 ، ص 194 از متون اهل سنّت دلائل محکم آورده که نقل حدیث در زمان خلیفه اول منع شد.

2 ابوبکر مردم را جمع کرد و گفت : به خاطر عدم اختلاف در آینده حدیث نقل نکنید و بگوئید : کفانا کتاب الله. [تذکره ذهبی به نقل از نقش ائمه ، مرتضی عسگری ، ج 2 ، ص 27]

3 عمر نماینده ای به کوفه می فرستد و بدرقه می کند و می گوید : بدرقه من به خاطر صحابی و انصاری بودن تو نیست ، بلکه سفارش ویژه ای دارم و آن اینکه مردم کوفه به خاطر صحابی بودن تو گرد تو جمع شده و مشتاق به شنیدن حدیث رسول الله هستند. هرچه می توانی حدیث نقل نکن. [ابن ماجه ، ج 1 ، ص 12]

ولی در سنن دارمی ، ج 1 ، ص 85 این جمله نیز اضافه شده (قرظه بن کعب همان نماینده عمر در کوفه) می گوید : هر گاه می خواستم حدیثی بگویم ، یاد سفارش و بدرقه عمر می افتادم و نقل نمی کردم. [الغدیر ، ج 6 ، ص 294]

4 عمر از نقاط مختلف اصحاب پیامبر اکرم (ص) را احضار کرده از قبیل ابو ذر ، عبدالله بن مسعود و... و گفت : " (با وجود منع من) این احادیث پیامبر را چرا انتشار داده اید؟ گفتند : آیا ما را نهی می کنی؟ عمر گفت : شما باید از مدینه خارج نشوید.

ما بهتر می دانیم که کدام حدیث قابل انتشار و کدام باید مسکوت بماند. این گروه تا آخر عمر در مدینه زیر نظر و در واقع بازداشت بودند. [کنز العمال ، به نقل از نقش أئمه ، علامه عسگری ، ج 2 ، ص30 ، حاشیه کتاب مسند احمد ص 62 ، جلد 4] (البته منتخب کنز العمال به صورت حاشیه مسند احمد در آمده است.)

5 عمر افرادی را احضار می کرد و می گفت : " أحادیث را نقل نکنید و گرنه شما را تبعید می کنم. [منتخب کنز العمال که حاشیه مسند أحمد ، ج 4 ، ص 61 است] .

6 عمر بالای منبر با سوگند به مردم گفت : هر چه حدیث نوشته اید بیاورید ، سپس همه را آتش زد. [طبقات ابن سعد ، ج 5 ، ص 140 ، به نقل از نقش ائمه عسگری]

7 عثمان به منبر رفته و گفت : هر چه در زمان ابوبکر و عمر نشر نشده روایت نشود : لایحل لأحد یروی حدیثا لم یسمع به علی عهد ابی بکر و عمر. [منتخب کنز که در ص 64 مسند احمد ، ج 4 درج شده است] .

8 عمر گفت : جز در مسائل عبادی حدیث نقل نکنید. [البدایه و النهایه ، ج 8 ، ص 107]

9 معاویه گفت : از نقل هرگونه حدیث دوری کنید ، جز حدیثی که در دوران عمر گفته شده است. [نقش ائمه ، علامه عسگری ، ج 2 ص 32]

10 تا زمان عمر

بن عبدالعزیز منع بود (حدود 90 سال) تا او دستور نوشتن داد. خلیفه گفت : ننویسید؛ 90 سال حرام بود. خلیفه دیگر گفت : بنویسید؛ همه حلال شد!!!

منع نشر حدیث مقدّمه تحریف در حدیث شد.

بنابراین بعد از حدود یک قرن منع حدیث در زمان عمر بن عبدالعزیز منع شکسته شد.

11 اولین کسی که (از گروه آنان) کتاب نوشت مالک بود که کتاب مؤطأ را در سال 111 هجری نوشت. بعضی گفته اند اولی کسی که (از گروه آنان) کتاب نوشت ابن جُریح که متوفای 150 هجری است.

بعد سنن دارمی ، متوفای 255

بعد صحیح بخاری متوفای 256 ، مولود 194

بعد صحیح مسلم متوفای 261 ، مولود 206

بعد أبوداود متوفای 275 ، مولود 202

بعد سنن ابن ماجه متوفای 275 ، مولود 207

بعد سنن لسانی متوفای 338 ، مولود 214

(مدارک صفحه اول خود این کتاب ها است.)

12 اما شیعه از زمان حضرت امیر (ع) کتابی داشت که امامان معصوم نیز به نام (کتاب علی) از آن می بردند ، تا زمان امام رضا (ع) شیعه چهارصد نسخه کتاب به نام اصول اربع مأه داشت. [ری شهری از وسائل مقدمه ، ج 1]

9. رجال

1 از علی (ع) سؤال می شود گاهی حدیثی را سلمان و ابوذر ، از پیغمبر (ص) جوری نقل می کنند و سایر مردم جور دیگر. آیا سایر صحابه دروغ بر پیامبر (ص) می بندند؟

فرمود : راویان چهار دسته هستند.

عَنْ سُلَیمِ بْنِ قَیسٍ الْهِلَالِی قَالَ : قُلْتُ لِأَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) إِنِّی سَمِعْتُ مِنْ سَلْمَانَ وَ الْمِقْدَادِ وَ أَبِی ذَرٍّ شَیئاً مِنْ تَفْسِیرِ الْقُرْآنِ وَ أَحَادِیثَ عَنْ نَبِی اللَّهِ (ص) غَیرَ مَا فِی أَیدِی النَّاسِ ثُمَّ

سَمِعْتُ مِنْک تَصْدِيقَ مَا سَمِعْتُ مِنْهُمْ وَ رَأَيتُ فِی أَيدِی النَّاسِ أَشْياءَ كثِيرَةً مِنْ تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ وَ مِنَ الْأَحَادِيثِ عَنْ نَبِی اللَّهِ (ص) أَنْتُمْ تُخَالِفُونَهُمْ فِيهَا وَ تَزْعُمُونَ أَنَّ ذَلِک كلَّهُ بَاطِلٌ أَ فَتَرَی النَّاسَ يكذِبُونَ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) مُتَعَمِّدِينَ وَ يفَسِّرُونَ الْقُرْآنَ بِآرَائِهِمْ؟ قَالَ : فَأَقْبَلَ عَلَی فَقَالَ : " قَدْ سَأَلْتَ فَافْهَمِ الْجَوَابَ إِنَّ فِی أَيدِی النَّاسِ حَقّاً وَ بَاطِلًا وَ صِدْقاً وَ كذِباً وَ نَاسِخاً وَ مَنْسُوخاً وَ عَامّاً وَ خَاصّاً وَ مُحْكماً وَ مُتَشَابِهاً وَ حِفْظاً وَ وَهَماً وَ قَدْ كذِبَ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) عَلَی عَهْدِهِ حَتَّی قَامَ خَطِيباً فَقَالَ أَيهَا النَّاسُ قَدْ كثُرَتْ عَلَی الْكذَّابَةُ فَمَنْ كذَبَ عَلَی مُتَعَمِّداً فَلْيتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ ثُمَّ كذِبَ عَلَيهِ مِنْ بَعْدِهِ وَ إِنَّمَا أَتَاكمُ الْحَدِيثُ مِنْ أَرْبَعَةٍ لَيسَ لَهُمْ خَامِسٌ رَجُلٍ مُنَافِقٍ يظْهِرُ الْإِيمَانَ مُتَصَنِّعٍ بِالْإِسْلَامِ لَا يتَأَثَّمُ وَ لَا يتَحَرَّجُ أَنْ يكذِبَ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) مُتَعَمِّداً فَلَوْ عَلِمَ النَّاسُ أَنَّهُ مُنَافِقٌ كذَّابٌ لَمْ يقْبَلُوا مِنْهُ وَ لَمْ يصَدِّقُوهُ وَ لَكنَّهُمْ قَالُوا هَذَا قَدْ صَحِبَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) وَ رَآهُ وَ سَمِعَ مِنْهُ وَ أَخَذُوا عَنْهُ وَ هُمْ لَا يعْرِفُونَ حَالَهُ وَ قَدْ أَخْبَرَهُ اللَّهُ عَنِ الْمُنَافِقِينَ بِمَا أَخْبَرَهُ وَ وَصَفَهُمْ بِمَا وَصَفَهُمْ فَقَالَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ إِذا رَأَيتَهُمْ تُعْجِبُک أَجْسامُهُمْ وَ إِنْ يقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ ثُمَّ بَقُوا بَعْدَهُ فَتَقَرَّبُوا إِلَی أَئِمَّةِ الضَّلَالَةِ وَ الدُّعَاةِ إِلَی النَّارِ بِالزُّورِ وَ الْكذِبِ وَ الْبُهْتَانِ فَوَلَّوْهُمُ الْأَعْمَالَ وَ حَمَلُوهُمْ عَلَی رِقَابِ النَّاسِ وَ أَكلُوا بِهِمُ الدُّنْيا وَ إِنَّمَا النَّاسُ مَعَ الْمُلُوک وَ الدُّنْيا إِلَّا مَنْ عَصَمَ اللَّهُ فَهَذَا أَحَدُ الْأَرْبَعَةِ وَ رَجُلٍ سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ شَيئاً لَمْ يحْمِلْهُ عَلَی وَجْهِهِ وَ

وَهِمَ فِيهِ وَ لَمْ يتَعَمَّدْ كذِباً فَهُوَ فِی یدِهِ یقُولُ بِهِ وَ یعْمَلُ بِهِ وَ یرْوِیهِ فَیقُولُ أَنَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَلَوْ عَلِمَ الْمُسْلِمُونَ أَنَّهُ وَهِمَ لَمْ یقْبَلُوهُ وَ لَوْ عَلِمَ هُوَ أَنَّهُ وَهِمَ لَرَفَضَهُ وَ رَجُلٍ ثَالِثٍ سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) شَیئاً أَمَرَ بِهِ ثُمَّ نَهَی عَنْهُ وَ هُوَ لَا یعْلَمُ أَوْ سَمِعَهُ ینْهَی عَنْ شَیءٍ ثُمَّ أَمَرَ بِهِ وَ هُوَ لَا یعْلَمُ فَحَفِظَ مَنْسُوخَهُ وَ لَمْ یحْفَظِ النَّاسِخَ وَ لَوْ عَلِمَ أَنَّهُ مَنْسُوخٌ لَرَفَضَهُ وَ لَوْ عَلِمَ الْمُسْلِمُونَ إِذْ سَمِعُوهُ مِنْهُ أَنَّهُ مَنْسُوخٌ لَرَفَضُوهُ وَ آخَرَ رَابِعٍ لَمْ یكذِبْ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) مُبْغِضٍ لِلْكذِبِ خَوْفاً مِنَ اللَّهِ وَ تَعْظِیماً لِرَسُولِ اللَّهِ (ص) لَمْ ینْسَهُ بَلْ حَفِظَ مَا سَمِعَ عَلَی وَجْهِهِ فَجَاءَ بِهِ كمَا سَمِعَ لَمْ یزِدْ فِیهِ وَ لَمْ ینْقُصْ مِنْهُ وَ عَلِمَ النَّاسِخَ مِنَ الْمَنْسُوخِ فَعَمِلَ بِالنَّاسِخِ وَ رَفَضَ الْمَنْسُوخَ فَإِنَّ أَمْرَ النَّبِی (ص) مِثْلُ الْقُرْآنِ نَاسِخٌ وَ مَنْسُوخٌ وَ خَاصٌّ وَ عَامٌّ وَ مُحْكمٌ وَ مُتَشَابِهٌ قَدْ كانَ یكونُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ص الْكلَامُ لَهُ وَجْهَانِ كلَامٌ عَامٌّ وَ كلَامٌ خَاصٌّ مِثْلُ الْقُرْآنِ وَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِی كتَابِهِ ما آتاكمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَ ما نَهاكمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا فَیشْتَبِهُ عَلَی مَنْ لَمْ یعْرِفْ وَ لَمْ یدْرِ مَا عَنَی اللَّهُ بِهِ وَ رَسُولُهُ (ص) وَ لَیسَ كلُّ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) كانَ یسْأَلُهُ عَنِ الشَّیءِ فَیفْهَمُ وَ كانَ مِنْهُمْ مَنْ یسْأَلُهُ وَ لَا یسْتَفْهِمُهُ حَتَّی إِنْ كانُوا لَیحِبُّونَ أَنْ یجِیءَ الْأَعْرَابِی وَ الطَّارِئُ فَیسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) حَتَّی یسْمَعُوا وَ قَدْ كنْتُ أَدْخُلُ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) كلَّ یوْمٍ دَخْلَةً وَ كلَّ لَیلَةٍ دَخْلَةً فَیخَلِّینِی فِیهَا

أَدُورُ مَعَهُ حَيثُ دَارَ وَ قَدْ عَلِمَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ (ص) أَنَّهُ لَمْ يصْنَعْ ذَلِک بِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ غَيرِی فَرُبَّمَا كانَ فِی بَيتِی يأْتِينِی رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَكثَرُ ذَلِک فِی بَيتِی وَ كنْتُ إِذَا دَخَلْتُ عَلَيهِ بَعْضَ مَنَازِلِهِ أَخْلَانِی وَ أَقَامَ عَنِّی نِسَاءَهُ فَلَا يبْقَی عِنْدَهُ غَيرِی وَ إِذَا أَتَانِی لِلْخَلْوَهِ مَعِی فِی مَنْزِلِی لَمْ تَقُمْ عَنِّی فَاطِمَهُ وَ لَا أَحَدٌ مِنْ بَنِی وَ كنْتُ إِذَا سَأَلْتُهُ أَجَابَنِی وَ إِذَا سَكتُّ عَنْهُ وَ فَنِيتْ مَسَائِلِی ابْتَدَأَنِی فَمَا نَزَلَتْ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) آيهٌ مِنَ الْقُرْآنِ إِلَّا أَقْرَأَنِيهَا وَ أَمْلَاهَا عَلَی فَكتَبْتُهَا بِخَطِّی وَ عَلَّمَنِی تَأْوِيلَهَا وَ تَفْسِيرَهَا وَ نَاسِخَهَا وَ مَنْسُوخَهَا وَ مُحْكمَهَا وَ مُتَشَابِهَهَا وَ خَاصَّهَا وَ عَامَّهَا وَ دَعَا اللَّهَ أَنْ يعْطِينِی فَهْمَهَا وَ حِفْظَهَا فَمَا نَسِيتُ آيهً مِنْ كتَابِ اللَّهِ وَ لَا عِلْماً أَمْلَاهُ عَلَی وَ كتَبْتُهُ مُنْذُ دَعَا اللَّهَ لِی بِمَا دَعَا وَ مَا تَرَک شَيئاً عَلَّمَهُ اللَّهُ مِنْ حَلَالٍ وَ لَا حَرَامٍ وَ لَا أَمْرٍ وَ لَا نَهْی كانَ أَوْ يكونُ وَ لَا كتَابٍ مُنْزَلٍ عَلَی أَحَدٍ قَبْلَهُ مِنْ طَاعَهٍ أَوْ مَعْصِيهٍ إِلَّا عَلَّمَنِيهِ وَ حَفِظْتُهُ فَلَمْ أَنْسَ حَرْفاً وَاحِداً ثُمَّ وَضَعَ يدَهُ عَلَی صَدْرِی وَ دَعَا اللَّهَ لِی أَنْ يمْلَأَ قَلْبِی عِلْماً وَ فَهْماً وَ حُكماً وَ نُوراً فَقُلْتُ يا نَبِی اللَّهِ بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی مُنْذُ دَعَوْتَ اللَّهَ لِی بِمَا دَعَوْتَ لَمْ أَنْسَ شَيئاً وَ لَمْ يفُتْنِی شَیءٌ لَمْ أَكتُبْهُ أَ فَتَتَخَوَّفُ عَلَی النِّسْيانَ فِيمَا بَعْدُ فَقَالَ لَا لَسْتُ أَتَخَوَّفُ عَلَيک النِّسْيانَ وَ الْجَهْلَ" [كافی ، ج1 ، ص62] .

1 قد ورد 47 حديث من ص 75 الی ص89 من جلد 18 وسائل فی انّ

الحديثين المختلفين من راويين أُخذ باعلمهما و أوثقهما و ما وافق كتاب الله و سنّه رسوله و ما خالف العامّه

10. درایه

1 درایه به معنای دانستن؛ ما أدری و أدری نمی دانم و می دانم است.

در اصطلاح علمی است که در آن بحث می شود از متن و سند حدیث که صحیح و سقیم ، مقبول و مردود کدام حدیث است. [دهخدا]

11. راه شناخت حدیث

1 عرضه بر قرآن :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ عَلَى كلِّ حَقٍّ حَقِيقَةً وَ عَلَى كلِّ صَوَابٍ نُوراً فَمَا وَافَقَ كتَابَ اللَّهِ فَخُذُوهُ وَ مَا خَالَفَ كتَابَ اللَّهِ فَدَعُوهُ [كافى ، ج1 ، ص69] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا لَمْ يوَافِقْ مِنَ الْحَدِيثِ الْقُرْآنَ فَهُوَ زُخْرُفٌ [كافى ، ج1 ، ص69] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خَطَبَ النَّبِى (ص) بِمِنًى فَقَالَ أَيهَا النَّاسُ مَا جَاءَكمْ عَنِّى يوَافِقُ كتَابَ اللَّهِ فَأَنَا قُلْتُهُ وَ مَا جَاءَكمْ يخَالِفُ كتَابَ اللَّهِ فَلَمْ أَقُلْهُ [كافى ، ج1 ، ص69] .

توجه به چند نکته :

1 عرضه بر قرآن کار علما است.

2 اگر حدیثی را قلب شما نپذیرفت آن را مسکوت و علم آن را به خدا و رسول و اهل بیت واگذار کنید.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ مَا اشْمَأَزَّتْ مِنْهُ قُلُوبُكمْ وَ أَنْكرْتُمُوهُ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَ إِلَى الرَّسُولِ وَ إِلَى الْعَالِمِ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ وَ إِنَّمَا الْهَالِك أَنْ يحَدِّثَ أَحَدُكمْ بِشَىءٍ مِنْهُ لَا يحْتَمِلُهُ فَيقُولَ وَ اللَّهِ مَا كانَ هَذَا وَ اللَّهِ مَا كانَ هَذَا وَ الْإِنْكارُ هُوَ الْكفْرُ [كافى ، ج1 ، ص401] .

2 تازه در قرآن و حدیث حقیقت و مجاز است :

"فَما رَبِحَتْ تِجارَتُهُمْ [بقره/16] .

یعنی فما ربحوا فی تجارتهم

یذَبِّحُ أَبْناءَهُمْ [قصص/4] .

کار عمال فرعون

بود نه خودش

اصْنَعِ الْفُلْک بِأَعْیینِنا [هود/37] .

حضور است نه چشم

رَحِمَ اللّهُ [دخان/42] .

غَضِبَ اللّهُ [نساء/93] .

زمینه رحم وغضب خداست نه آنکه او محل حوادث است.

3 تازه امر و نهی ها برای وجوب و حرام است یا مستحب و مکروه و یا گاهی برای این وگاهی برای آن

4 مسأله مبالغه نیز مطرح است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا صَلَاهَ لِجَارِ الْمَسْجِدِ إِلَّا فِی مَسْجِدِهِ [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص92] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا زَالَ یوصِینِی بِالْجَارِ حَتَّی ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَیوَرِّثُهُ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص52] .

از جمله مبالغات آنکه نسبت به بعضی از گناهان بزرگ تعبیر به کفر شده است.

یا در بعضی از روایات نسبت به ترک بعضی از مستحبات لعن و تهدید شده است.

یا در بعضی از روایات نسبت به انجام مکروهات تعبرات بسیار شدید آمده است.

نظیر حدیث قَالَ الْکاظِمُ (ع) : لعن رسول الله (ص) ثلاثه الآکل زاده وحده و الراکب فی الفلاه وحده و النائم فی البیت وحده [بحارالأنوار ، ج73 ، ص187] .

همان گونه که از مکروه انبیا به معصیت تعبیر شده است.

5 گوشه ای از حدیث هایی که به خاطر اهمیت تعبیر به کفر شده است :

ایما عبد أبَقَ من مواليه فقد كفر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَرْضَى سُلْطَاناً بِسَخَطِ اللَّهِ خَرَجَ مِنْ دِينِ اللَّهِ [كافى ، ج2 ، ص373] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من ترک الصلاه متعمدا فقد كفر [عوالى اللئالى ، ج2 ، ص224] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا دِينَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَه [مشكاه الأنوار

، ص46] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : الْمِرَاءُ فِی کتَابِ اللَّهِ کفْرٌ [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص18] .

کسب الریاء شرک

نسبه المسلم الی الکفر کفر

لایفوتُ حضور الجماعه الاّ المنافق

در این قبیل روایات باید دقت کرد که ممکن است :

در زمان گناه انسان از دین خارج است نه همیشه.

به قصد اینکه حلال است و اسلام بیخود گفته ، اگر انجام دهد ، نه با هر قصد.

از نظر سقوط انسانی در مدار کفر است نه احکام.

و یا اصرار و بی اعتنائی به حکم خدا نه لغزش.

تذکر : سعی کنیم با احتیاط و تقوا و بدون هوا و هوس به سراغ اسلام برویم و گرنه موارد دستاویزی برای هرگونه کج فهمی و حمله و تکفیر موجود است.

عالی : راستی اگر به مجرد گناه انسان کافر شود این همه حدود و دیات و تعزیر برای چه؟

6 از علی (ع) سؤال می شود گاهی حدیثی را سلمان و ابوذر ، از پیغمبر (ص) جوری نقل می کنند و سایر مردم جور دیگر. آیا سایر صحابه دروغ بر پیامبر (ص) می بندند؟

فرمود : "راویان چهار دسته هستند :

الف : دروغ گویان خود پیامبر اکرم (ص) فرمود : قد کثُرتْ علیّ الکذّابه فمن کذب علیّ فلیتبوء مقعده من النّار

ب : رجل سمع من رسول الله (ص) شيئاً و لم يسمعه على وجهه و وَهَم فيه و لم يتعمّد كذباً.

ج : رجل سمع أمر رسول الله (ص) و لم يسمع نهيه (ص) عنه و نسخه منه.

د : و رجلٌ علم الناسخ و المنسوخ و الظاهر و الباطن و أنا منهم. [تلخيص الحديث مع تغيير منّى ، وسايل ، ج 18

، ص 152 و 153]

12. تعبد وتثبت

حتی کفار در خالقیت الله کمتر بحث دارند : وَ لَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللّهُ [لقمان/25] .

همه حرف ها بر سر اداره و سرپرستی و قانون گذاری و اختیاری است که فرعون ها و نمرودها و أبوها و أبَرها تلاش می کنند.

رَبُّكما [اعراف/20] . ، رَبِّي الَّذِی [بقره/258] . ، آمَنّا بِرَبِّ هارُونَ وَ مُوسی [طه/70] . ، اتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً [توبه/31] .

منطق ما آن است که مربی و مقنن حتماًباید خالق و محیط بی نیاز باشد. در مکاتب نیز مسأله همین است. حرف ما این است که وحی از خالق است نه سلیقه و اجتهاد و نه هوس های طاغوت و نه هوس های شخصی.

امامان معصوم أنَا أقول ندارند ، اما خلفاءأنَا أُحرمهادارند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مهما أجبتک فیه لشیء فهو عن رسول الله (ص) لسنا نقول برأینا من شیء [بصائرالدرجات ، ص300] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حَدِيثِی حَدِيثُ أَبِی وَ حَدِيثُ أَبِی حَدِيثُ جَدِّی وَ حَدِيثُ جَدِّی حَدِيثُ الْحُسَينِ وَ حَدِيثُ الْحُسَينِ حَدِيثُ الْحَسَنِ وَ حَدِيثُ الْحَسَنِ حَدِيثُ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) وَ حَدِيثُ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ حَدِيثُ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ حَدِيثُ رَسُولِ اللَّهِ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج1 ، ص53] .

فقهای ما وحی را می فهمند و برای دیگران می گویند. قیاس و استحسان و خیال گاهی خارج از وحی است.

عدی بن حاتم (پسر حاتم طائی) همین که مسلمان می شود رسول اکرم (ص) اتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللّهِ وَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيمَ وَ ما أُمِرُوا إِلاّ لِيعْبُدُوا

إِلهاً واحِداً لا إِلهَ إِلاّ هُوَ سُبْحانَهُ عَمّا يشْرِكونَ [توبه/31] .

را می خواند. او می گوید : ما أحبار و رهبان را عبادت نمی کردیم. پیامبر عزیز (ص) فرمود : "همین که آنان حلال را حرام و حرامی را حلال و شما اطاعت می کردید ، پس آنان ربّ بودند.فَعَبَدُوهُمْ مِنْ حَيثُ لَا يشْعُرُونَ

عَنْ أَبِی بَصِيرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : قُلْتُ لَهُ "اتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللّهِ " (توبه/31) فَقَالَ : " أَمَا وَ اللَّهِ مَا دَعَوْهُمْ إِلَى عِبَادَهِ أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ دَعَوْهُمْ مَا أَجَابُوهُمْ وَ لَكنْ أَحَلُّوا لَهُمْ حَرَاماً وَ حَرَّمُوا عَلَيهِمْ حَلَالًا فَعَبَدُوهُمْ مِنْ حَيثُ لَا يشْعُرُونَ" [كافی ، ج1 ، ص53] .

عَنْ أَبِی بَصِيرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : "فِی قَوْلِ اللَّهِ جَلَّ وَ عَزَّ "اتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللّهِ " (توبه/31) فَقَالَ : " وَ اللَّهِ مَا صَامُوا لَهُمْ وَ لَا صَلَّوْا لَهُمْ وَ لَكنْ أَحَلُّوا لَهُمْ حَرَاماً وَ حَرَّمُوا عَلَيهِمْ حَلَالًا فَاتَّبَعُوهُمْ" [كافی ، ج1 ، ص53] .

بعد از رسول خدا (ص) دو خط پیدا شد. خط أهل بیت که همان تعبد محض است.

خط خلفاء که با سلیقه خلیفه تعیین می شد ، و خلیفه هم با سلیقهأَنَا أحرمهااظهار می کرد.

ادیان قبلی به سه سرنوشت گرفتار شدند :

الف : کتمان :

وَ إِذْ أَخَذَ اللّهُ مِيثاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكتابَ لَتُبَينُنَّهُ لِلنّاسِ وَ لا تَكتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَراءَ ظُهُورِهِمْ [آل عمران/187] .

ب : تلبیس :

يا أَهْلَ الْكتابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْباطِلِ [آل عمران/71] .

ج : تحریف :

يحَرِّفُونَ الْكلِمَ عَنْ مَواضِعِهِ [نساء/46

.]

چون از نظر روانشناسی اجتماعی تکذیب یکدفعه ممکن و مقبول مردم نیست ، مراحل فوق را اعمال می کردند.

در روایاتی می خوانیم سرنوشت مسلمانان مو به مو همچون سرنوشت پیشینیان است که :

الف : کتمان : از اولین روزها ، کتمان غدیر خم و فضائل اهل بیت

ب : تلبیس : منع نشر أحادیث و بدعت ها

ج : تحریف : جعل حدیث

تمام خطرات فوق برای این است که انسان از مدار تعبد خارج و اسلام را دستاویز و به جای تعبد تشبث را...

امروز راه و خط و گفتار امام مورد تعبد بعضی نیست ، بلکه مورد تشبّث است. لکن فرق دارد.

خداوند قول داده که دین اسلام را حفظ کند از : تحریف ، تلبیس ، کتمان و بهترین راه حفظ اهل بیت هستند.

13. کتب حدیث ومحدثان

1 امام علی (ع) و امام حسن (ع) از عصر اول ، حدیث را تدوین کردند و تا عصر امام صادق (ع) 400 اصل (أصول أربع مأه) به وجود آمد و تا عصر امام عسگری (ع) افزون از 6600 کتاب داشتیم. (طبق نظر صاحب وسایل) [سروش مقدس ، کمره ای ، ص 241]

2 صاحب اعلام الوری می گوید : "کسانی که از امام صادق (ع) روایت نقل کرده اند (مشاهیرشان) 4000 نفرند که 400 نفر آنان کتابی از او نوشتندمعروف به نام أصول أربع ماه [سند فوق]

3 شیخ طوسی در کتاب الفهرست نام آنان را آورده و در کتاب رجالش نیز در بحث یاران امام صادق (ع) [سند فوق]

4 دانشمند محقق و متتبع اسد حیدر در ج 2 الامام الصادق و المذاهب

الأربعه ، ص 543 به بعد تحقیقی در مورد تدوین علم کرده که خلاصه اش این است :

در اول نویسنده اسلام گفتگو است. بعضی زمان صحابه ، ولی بعضی زمان عمر بن عبدالعزیز سال 101 در اواخر امویه تألیف را شروع کرده اند. ولی قرن اول به خاطر تصمیم عمر و خیال اینکه نوشتن و حفظ حدیث با آیات مخلوط و مردم از قرآن دل سرد شده اند و می شوند ، ممنوع شد.

5 غزالی اوّل تألیف را سال 120 می داند و سپس أقوال مختلف را نقل می کند و می گوید :

الشیعه و التدوین : از اهل بیت و سفارشات و عهدنامه حضرت أمیر (ع) و قضاوت ها ، خطبه های فاطمه زهرا (س) و سفارشات به تدوین و نوشتن شواهد زیاد و ثابت می کند که شیعه یک قرن در نوشتن از دیگران جلوتر است.

6 در کتاب تأسیس الشیعه لعلوم الاسلام همین مطلب را علّامه صدر آورده است.

7 در کتاب خدمات متقابل شهید مطهری همین مطلب را نقل می کند و با شواهد اظهار می کند که شیعه یک قرن جلو است.

8 در أعیان الشیعه ، ج 1 ، ص 139 تحت عنوان فقهاء الشیعه و مؤلفوهم فی الحدیث و الفقه من الصحابه :

أوّلهم : أمیرالمؤمنین حیث قال : "سلونی..."

قال رسول الله (ص) : "... أقضاکم علیّ" و قال عمر : "لولا علی..."

و مؤلفاته صلوات الله علیه الجعفر و الجامعه ، نامه به مالک أشتر ، صحیفه الفرائض ، کتاباً فی زکاه الغنم و کتابین فی الفقه و کتاب قضایاه و أحکامه.

و الثانی : فاطمه الزهرا و الامامین الحسن و الحسین ، خطب الزهراء ، مصحف

فاطمه.

و الثالث : العباس حبر الأمه و فقیه ها و المرجوع الیه فی الحدیث و الفقه و الأحکام سلمان فارسی و أبوذر هما أول من جمع حدیثاً

9 ابن شهر آشوب : "اوّل من صنّف فی الاسلام أمیر المؤمنین ، ثم سلمان ، ثم أبوذر ، ثم أصبغ بن نباته ، ثم عبدالله بن رافع ، ثم الصحیفه السجادیه و لسلمان کتاب حدیث و لأبی ذر کتاب و لأبی رافع کتاب.

10 مرحوم سید محسن امین در اعیان از عده زیادی نقل کرده که ائمه اهل سنت شاگرد شیعه بوده اند مثلاً أبوحنیفه ، شاگرد امام صادق (ع) ، امام شافعی شاگرد ابراهیم بن محمد بن سمعان (شیعه بوده) و استاد احمد حنبل ، نجاری نیز شیعه بوده اند. (أعیان الشیعه از 15 مدرک أهل سنت در ص 140 نقل می کند.)

11 از زمان حضرت أمیر (ع) تا زمان حضرت عسگری (ع) 6600 کتاب نوشته شده است. [أعیان الشیعه ، به نقل از شیخ حُرّ عاملی]

12 400 کتاب از این 6600 عدد به نام أصول أربعمائه است.

اوّل من دوّن الحدیث عبید الله ابن ابی رافع ، کاتب أمیرالمؤمنین (ع) حدود سنه 40 هجری است. [الذریعه ، ج 10 ، ص 84]

فرزند أبورافع کتابی دارد که تم ام کسانی را که در بدر بوده اند را در سال 40 هجری آورده است. [مقدمه رجال زرکشی]

در بعضی از کتابها اسماء روات آمده. در بعضی مدایح و مثالب و در بعضی طبقات روات آمده است.

13 در اینکه فرق میان کتاب و اصل چیست ، سید محسن امین چند وجه

گفته است. [أعیان ، ج 1 ، ص 140]

بعد از بحث مفصل نام افرادی را می برد از جمله : از تابعین.

1 عبیدالله بن أبی راف (ع) : به کتاب (قضایا أمیرالمؤمنین) أوّل من صنّف مبوباً فی الفقه.

2 أصبغ بن نباته : له کتاب (عجائب أحکام أمیر المؤمنین)

3 ربیعه بن سمی (ع) : له کتاب فی الزکاه.

4 حارث همدانی : له کتاب یروی فیه المسائل التی أخبر بها أمیرالمؤمنین.

5 میثم تمّار کوفی : له کتاب فی الحدیث.

6 عبدالله بن حُر جعفی : له نسخه یرویها عن امیرالمؤمنین (ع)

7 سلیم بن قیس هلالی : له کتاب.

8 سعید بن مسیب : من علماء التابعین.

9 جابر جعفی : 70000 حدیث از امام باقر (ع) حفظ بود که 50 هزار آن محرمانه بود و برای عموم قابل هضم نبود که از رسول خدا (ص) از طریق أهل بیت فرا گرفته بود.

10 أبان بن تغلب : 30 هزار حدیث از امام صادق (ع) از حفظ بود و کتاب فضائل را نوشت.

14 صاحب أعیان الشیعه نام جمع دیگری از اصحاب ائمه هدی را می برد که ما نقل نمی کنیم ، ولی همین مقدار بدانیم که :

محمد بن مسعود عیاشی در قرن 3 بیش از 200 کتاب نوشته است.

صفوان بن یحیی در سال 210 هجری 30 کتاب نوشته است.

فضل بن شاذان 180 کتاب در سال های حوالی 280 هجری نوشته است.

بعد کم کم نوبت به قرن سوم و مؤلفان کتب أربعه می رسد :

کافی در 20 سال ، "کلین" نام دهی نزدیک ری است. مرحوم کلینی ،

مؤلف کتاب شریف کافی ، در تهیه أحادیث سفرها کرده و 20 سال در بغداد بوده و در همان جا کتاب را تألیف نموده و در آنجا از دنیا رفت. کافی از معتبرترین کتب شیعه است و 16099 حدیث دارد. وفات کلینی 329 هجری است.

من لایحضره الفقیه : چون محمد بن ذکریای رازی (من لایحضره الطبیب) نوشت ، صدوق (من لایحضره الفقیه) را نوشت.

نام (علی بن بابویه) کنیه أبوجعفر. صدوق 300 تألیف دارد. 5920 حدیث در من لایحضره الفقیه است. او به نیشابور ، طوس ، مرو ، سرخس ، بخارا و بغداد برای تهیه حدیث سفر کرده است. در 381 هجری وفات نمود و نزدیک عبدالعظیم دفن است. [خدمات متقابل ، ص 472]

استبصار : طوسی 920 باب و 5511 حدیث دارد. مجموع أحادیث کتب أربعه 44244 عدد است. مرحوم طوسی دارای 300 شاگرد بود کتابخانه اش با 10000 کتاب در بغداد به دست شاه سلجوقی آتش گرفت.

تهذیب طوسی : او در فقه و تفسیر و رجال ، ادبیات و کلام متبحر و اول کسی است که فقه را در کتاب مبسوط با نحوه جدیدی وارد دنیای فقاهت کرد. 13590 حدیث آورده است. طوسی در سال 460 هجری درگذشته است. تهذیب دارای 390 باب است.

بعد یکی یکی در أعیان الشیعه نام محدثان را می آورد تا زمان ما. جالب اینکه از علمای شیعه که صحاح ستّه روایاتشان را در صحاح آورده اند ، عددشان کمتر از 250 نیست.

اول کتاب در فقه کتاب قضای امیرالمؤمنین (ع) است که نسخه ای از آن نزد ابن عباس بود.

عهدنامه حضرت علی (ع) به مالک اشتر

که اسد حیدر 11 شرح برای همین عهدنامه در ص 548 نقل می کند.

خطبه های نهج البلاغه بیش از 100 شرح خورده است.

رساله حقوق امام سجاد (ع) که شامل 50 حق است که شروح مفصلی بر آن نوشته شده است.

زید بن علی بن الحسین کتاب مسند فقهی نوشته است.

امام باقر (ع) اولین طراح علم أصول است و اینکه می گویند شافعی علم أصول را طراحی کرده ظلم است.

اسد حیدر نام 5 نفر از شاگردان امام باقر (ع) را می برد که صاحب تألیف اند. البته این 5 نفر برجسته اند و گرنه زیادند.

در زمان امام عسگری شیعه 400 کتاب تألیف کرده است. [اسد حیدر ، ج 2 ، ص 553]

شیخ آغا بزرگ در ج 6 الذریعه به نقل اسد حیدر ، ص 553 ، ج 2 می گوید : 200 نفر شاگرد امام صادق (ع) دارای تصنیف بودند و نام همه این 200 نفر را می برد.

آقای دهشت می گفت : که ایشان حدود 100 سالگی در حال لغوه و لرزش در سه سمت خود متکا می گذاشت تا نیفتد و همینطور درباره شیعه می نوشت.

الذریعه 737 مؤلف از اصحاب تمام ائمه نقل می کند. تازه می فرماید : من به این عدد برخورده ام و شاید بیشتر باشد. [اسد حیدر ، ج 2]

14.کتب روایی اهل سنت

1 بنی العباس چون می خواستند وجهه دینی و علمی به حکومت بدهند برای نوشتن کتاب تلاشها کردند. [اسد حیدر ، ج 2 ، ص 543]

2 غزالی (برخلاف حقیقت) می گوید : تدوین کتاب در سنه 120 صورت گرفته است. [سند فوق]

نویسندگان در شهرها :

در مکه : ابن جریح و لم یوثقه البخاری ، متوفّی 151

حدیث شناسی ، صفحه 18

در مدینه : محمد بن اسحاق و مالک بن انس ، متوفّی 179

در بصره : ربیعه بن صبیح ، متوفی 160

در بصره : سعید ابن ابی عرویه ، متوفی 156

در شام : اوزاعی ، متوفی 156

در یمن : معمّر ، متوفی 153

در خراسان : ابن مبارک ، متوفی 181

در مصر : لیث بن سعد ، متوفی 175

4 احمد بن حنبل می گوید : مالک بیخود کتاب نوشت ، زیرا صحابه کتاب نوشتند.

توجه دارید که تمام نویسندگان اهل سنت در قرن دوم بوده اند.

کتب روائی اهل سنّت / صحیح بخاری

1 از محمد بن اسماعیل بخاری و در تألیف آن 16 سال وقت صرف شده است. وی برای تألیف این کتاب به خراسان ، عراق ، شام ، حجاز ، مصر و عاقبت به بغداد مسافرت نمود.

بخاری در سال 256 هجری در یکی از قراء سمرقند وفات یافت. [خدمات متقابل ، ص 475]

2 مع البخاری (ج 1 ، الامام الصادق و المذاهب الأربعه ، اسد حیدر) :

80 راوی بخاری توسط محققان اهل سنت تضعیف شده است.

بخاری حدیث غدیر را نقل نکرده با اینکه 100 صحابی ، 80 تابعی و 30 کتاب مستقل درباره غدیر از اهل سنت موجود است.

درباره فضایل علی (ع) تنها 3 یا 4 حدیث از صدها حدیث را نقل کرده است.

بخاری از امام صادق (ع) حدیثی نقل نکرده است.

حدیث شناسان به 110 حدیث بخاری انتقاد کرده اند. [اسد حیدر ، ج 1 ، ص 78]

صحیح بخاری مهم ترین کتاب و آن را عدل قرآن نامیده اند و می گویند که هر کس به هر حاجت و هر قصد یک دوره آن را بخواند حاجتش مستجاب می شود.

در سال 798 در مصر قحطی شد. بخاری را قطعه قطعه کرده و بین مردم تقسیم کردند تا بخوانند و رفع قحطی بشود. عدد أحادیث بخاری 7397 و با حذف مکررات 2620 عدد می باشد.

3 بخاری بیش از 200 هزار حدیث جمع آوری کرد ، سپس سالیان دراز وقت صرف کرد و از آن میان فقط 2400 حدیث در صحیح نوشته است. [سروش مقدس کمره ای ، ص 240]

کتب روائی اهل سنّت / صحیح مسلم

1 مؤلف مسلم حجاج نیشابوری است و به عراق و حجاز و مصر و شام برای حدیث سفر کرده و مدتی در نیشابور ملازم بخاری بوده. در سال 261 در نصرآباد نیشابور درگذشت. [خدمات متقابل]

2 مسلم بیش از 300 هزار حدیث جمع آوری کرد و پس از بررسی فقط 5 هزار حدیث را قبول کرد و در صحیح خود آورد. [سروش مقدس کمره ای ، ص 240]

3 لکن در 160 راوی کتاب او طعن شده. عدد أحادیث صحیح مسلم 7375 و بدون مکررات حدود 4 هزار حدیث است.

کتب روائی اهل سنّت / سنن أبوداود

1 مؤلف سلیمان ابن أشعث معروف به أبوداود سجستانی (اهل سیستان) است. سفرها کرد. معاصر احمد بن حنبل بود. وفاتش در سال 275 و تولد 202.

49 استاد در مقدمه سنن برای مؤلف ذکر کرده اند. عدد احادیث 5274 حدیث و عنوان یکی از کتاب ها در سنن کتاب المهدی که 11

حدیث آورده از شماره 4279 تا 4290 [مقدمه سنن ابی داود]

2 أبوداود از میان 500 هزار حدیث حدود 4800 حدیث را درست دانسته و در سنن آورده. [الغدیر ، ج 5 ، ص 292]

قد أتی أبوداود فی سننه بأربعه آلاف و ثمان مائه حدیثاً و قال : انتخبته من خمس مائه ألف حدیث.

کتب روائی اهل سنّت / مسند احمد حنبل

1 احمد مسند را مشتمل 40000 حدیث جمع آوری کرد. مکررات آن 10 هزار تا است که اگر حذف کنیم 30 هزار حدیث می ماند که 300حدیث آن ثلاثیه الأسناد است؛ یعنی روات آن تا رسول خدا (ص) سه نفر هستند و خود احمد حنبل می گوید : این حدیث را از میان 750000 حدیث تنقیح کرده ام. [سروش مقدس کمره ای ، ص 283]

کتب روائی اهل سنّت / سنن نسائی

1 مؤلف ابوعبدالرحمن احمد بن علی بن شعیب نسائی. مسافرت ها کرده است به شام که رسید مردم را نسبت به حضرت علی (ع) منحرف دید. کتاب خصائص را در فضائل علی (ع) نوشت. چون او مخالف معاویه بود ، در شام کتک خورد و در اثر همان ضرب از دنیا رفت.

نساء از توابع خراسان (منطقه ای نزدیک سرخس که جدّ انوشیروان هم از آنجاست (دهخدا)) وفات 303 و روایاتش بیشتر از احمد حنبل است و یک روز در میان روزه می گرفت. [خدمات متقابل ، ص 476]

کتب روائی اهل سنّت / سنن ابن ماجه

1 مؤلف محمد بن یزید بن ماجه قزوینی. به عراق ، حجاز ، مصر و شام سفر کرد. در سال 273 درگذشت.

کتب روائی اهل

سنّت / مؤطاء مالک

1 مالک از بین یک صد هزار حدیثِ جمع آوری شده به درستی 800 حدیث اطمینان حاصل کرد. [سروش مقدس کمره ای ، ص 240]

کتب روائی اهل سنّت / جامع ترمذی

1 مؤلف محمد بن عیسی ترمذی شاگرد بخاری در متوفی 279. اهل ترمذ از بلاد ماوراء النهر (منطقه ای در افغانستان)

15.حدیث برای دنیا

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَرَادَ الْحَدِيثَ لِمَنْفَعَهِ الدُّنْيا لَمْ يكنْ لَهُ فِی الآخِرَهِ نَصِيبٌ وَ مَنْ أَرَادَ بِهِ خَيرَ الْآخِرَهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ خَيرَ الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ [كافی ، ج1 ، ص46] .

16. رعایت حدیث

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِعْقِلُوا الْحَقَّ إِذَا سَمِعْتُمُوهُ عَقْلَ رِعَايهٍ وَ لَا تَعْقِلُوهُ عَقْلَ رِوَايهٍ فَإِنَّ رُوَاهَ الْكتَابِ كثِيرٌ وَ رُعَاتَهُ قَلِيلٌ وَ اللَّهُ الْمُسْتَعَانُ [كافی ، ج8 ، ص389] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اعْقِلُوا الْخَبَرَ إِذَا سَمِعْتُمُوهُ عَقْلَ رِعَايهٍ لَا عَقْلَ رِوَايهٍ فَإِنَّ رُوَاهَ الْعِلْمِ كثِيرٌ وَ رُعَاتَهُ قَلِيلٌ [نهج البلاغه ، حكمت 98] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْجُهَّالُ يعْجِبُهُمْ حِفْظُهُمْ لِلرِّوَايهِ وَ الْعُلَمَاءُ يحْزُنُهُمْ تَرْكهُمْ لِلرِّعَايهِ [كافی ، ج8 ، ص52] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إن العلماء همتهم الرعايه و السفهاء همتهم الروايه [مجموعه ورام ، ج2 ، ص213] .

17. فهم حدیث

الكاتب :

وَ تَعِيها أُذُنٌ واعِيهٌ [حاقه/12] .

الحديث :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حديث تدريه خير من ألف حديث ترويه [معانى الأخبار ، ص2] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يا بُنَى اعْرِفْ مَنَازِلَ شِيعَهِ عَلِى (ع) عَلَى قَدْرِ رِوَايتِهِمْ وَ مَعْرِفَتِهِمْ فإن المعرفه هى الدرايه للروايه [معانى الأخبار ، ص1] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نَضَّرَ اللَّهُ عَبْداً سَمِعَ مَقَالَتِى فَوَعَاهَا وَ حَفِظَهَا وَ بَلَّغَهَا مَنْ لَمْ يسْمَعْهَا فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ غَيرُ فَقِيهٍ وَ رُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ [كافى ، ج1 ، ص403] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نَصَرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا حَدِيثاً فَأَدَّاهُ كمَا سَمِعَ فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ [كنزالفوائد ، ج2 ، ص31] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : عليكم بالدرايات لا بالروايات همه السفهاء الروايه و همه العلماء الدرايه [كنزالفوائد ، ج2 ، ص31] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : العلماء تحزنهم الدرايه و الجهال تحزنهم الروايه

[بحارالأنوار ، ج2 ، ص161] .

18. ارزش محدّث

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللَّهُمَّ ارْحَمْ خُلَفَائِی ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قِیلَ لَهُ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَنْ خُلَفَاؤک قَالَ الَّذِینَ یأْتُونَ مِنْ بَعْدِی وَ یرْوُونَ أَحَادِیثِی وَ سُنَّتِی فَیعَلِّمُونَهَا النَّاسَ مِنْ بَعْدِی [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص37] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : "رحم الله خلفائی" قیل : و من خلفاؤ یا رسول الله؟ قال : "الذین یأتون بعدی و یروون سنتی و یحفظون حدیثی علی أمتی أُولَئِک رُفَقَائِی فِی الْجَنَّهِ" [عوالی اللئالی ، ج4 ، ص64] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الراویه لحدیثنا یبث فی الناس و یسدده فی قلوب شیعتنا أفضل من ألف عابد [بصائرالدرجات ، ص7] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الراویه للحدیث المتفقه فی الدین أفضل من ألف عابد لا فقه له و لا روایه [بصائرالدرجات ، ص8] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أدی إلی أمتی حدیثا واحدا یقیم به سنه و یرد به بدعه فله الجنه [جامع الأخبار ، ص181] .

19. احادیث متفاوت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نَضَّرَ اللَّهُ عَبْداً سَمِعَ مَقَالَتِی فَوَعَاهَا وَ حَفِظَهَا وَ بَلَّغَهَا مَنْ لَمْ یسْمَعْهَا [کافی ، ج1 ، ص403] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ حَدِیثَنَا یحْیی الْقُلُوبَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص22] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَحَدِیثٌ وَاحِدٌ تَأْخُذُهُ عَنْ صَادِقٍ خَیرٌ لَک مِنَ الدُّنْیا وَ مَا فِیهَا [أمالی مفید ، ص42] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَذَاکرُوا وَ تَلَاقَوْا وَ تَحَدَّثُوا فَإِنَّ الْحَدِیثَ جِلَاءٌ لِلْقُلُوبِ إِنَّ الْقُلُوبَ لَتَرِینُ کمَا یرِینُ السَّیفُ جِلَاوهَا الْحَدِیثُ [کافی ، ج1 ، ص41] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : سَارِعُوا فِی طَلَبِ الْعِلْمِ فَوَ

الَّذِی نَفْسِی بِیدِهِ لَحَدِیثٌ وَاحِدٌ تَأْخُذُهُ عَنْ صَادِقٍ خَیرٌ مِنَ الدُّنْیا وَ مَا حَمَلَتْ مِنْ ذَهَبٍ وَ فِضَّهٍ [المحاسن ، ج1 ، ص227] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : یا جَابِرُ وَ اللَّهِ لَحَدِیثٌ تُصِیبُهُ مِنْ صَادِقٍ فِی حَلَالٍ وَ حَرَامٍ خَیرٌ لَک مِمَّا طَلَعَتْ عَلَیهِ الشَّمْسُ حَتَّی تَغْرُبَ [المحاسن ، ج1 ، ص227] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من تعلم حدیثین اثنین ینفع بهما نفسه أو یعلمهما غیره فینتفع بهما کان خیرا له من عباده ستین سنه [منیه المرید ، ص372] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اعْرِفُوا مَنَازِلَ النَّاسِ عَلَی قَدْرِ رِوَایتِهِمْ عَنَّا [کافی ، ج1 ، ص50] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أدی إلی أمتی حدیثا یقام به سنه أو یثلم به بدعه فله الجنه [منیه المرید ، ص371] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الحفظ زینه الروایه خفض الجناح زینه العلم [کنزالفوائد ، ج1 ، ص299] .

20.نکاتی در مورد حدیث

1.اصول وفروع

قَالَ الرِّضَا (ع) : عَلَینَا إِلْقَاءُ الْأُصُولِ إِلَیکم وَ عَلَیکم التَّفَرعُ [مستطرفات السرائر ، ص575] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا عَلَینَا أَنْ نُلْقِی إِلَیکمُ الْأُصُولَ وَ عَلَیکمْ أَنْ تُفَرِّعُوا [مستطرفات السرائر ، ص575] .

2. ملاک صحت

قال رسول الله (ص) : اعرضوا حدیثی علی کتاب الله فان وافقه فهو منّی و أنا قلته [کنز ، ج 1 ، ص 179 / ص 196]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ عَلَی کلِّ حَقٍّ حَقِیقَهً وَ عَلَی کلِّ صَوَابٍ نُوراً فَمَا وَافَقَ کتَابَ اللَّهِ فَخُذُوهُ وَ مَا خَالَفَ کتَابَ اللَّهِ فَدَعُوهُ [کافی ، ج1 ، ص69] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا لَمْ يوَافِقْ مِنَ الْحَدِيثِ الْقُرْآنَ

فَهُوَ زُخْرُفٌ [کافی ، ج1 ، ص69] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا وَرَدَ عَلَیکمْ مِنْ حَدِیثِ آلِ مُحَمَّدٍ (ص) فَلَانَتْ لَهُ قُلُوبُکمْ وَ عَرَفْتُمُوهُ فَاقْبَلُوهُ وَ مَا اشْمَأَزَّتْ مِنْهُ قُلُوبُکمْ وَ أَنْکرْتُمُوهُ فَرُدُّوهُ إِلَی اللَّهِ وَ إِلَی الرَّسُولِ وَ إِلَی الْعَالِمِ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ [کافی ، ج1 ، ص401] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا أَجِدُ مَنْ أُحَدِّثُهُ وَ لَوْ أَنِّی أُحَدِّثُ رَجُلًا مِنْکمْ بِالْحَدِیثِ فَمَا یخْرُجُ مِنَ الْمَدِینَهِ حَتَّی أُوتَی بِعَینِهِ فَأَقُولُ لَمْ أَقُلْهُ [بصائرالدرجات ، ص479] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَوْ لَا أَنْ یقَعَ عِنْدَ غَیرِکمْ کمَا قَدْ وَقَعَ غَیرُهُ لَأَعْطَیتُکمْ کتَاباً لَا تَحْتَاجُونَ إِلَی أَحَدٍ حَتَّی یقُومَ الْقَائِمُ عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَی فَرَجَهُ [بصائرالدرجات ، ص478] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ أَبِی نِعْمَ الْأَبُ رَحْمَهُ اللَّهِ عَلَیهِ کانَ یقُولُ لَوْ أَجِدُ ثَلَاثَهَ رَهْطٍ أَسْتَوْدِعُهُمُ الْعِلْمَ وَ هُمْ أَهْلٌ لِذَلِک لَحَدَّثْتُ بِمَا لَا یحْتَاجُ فِیهِ إِلَی نَظَرٍ فِی حَلَالٍ وَ لَا حَرَامٍ وَ مَا یکونُ إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ إِنَّ حَدِیثَنَا صَعْبٌ مُسْتَصْعَبٌ لَا یومِنُ بِهِ إِلَّا عَبْدٌ امْتَحَنَ اللَّهُ قَلْبَهُ لِلْإِیمَانِ [بصائرالدرجات ، ص478] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَمَا وَ اللَّهِ لَوْ أَنِّی أَجِدُ مِنْکمْ ثَلَاثَهَ مُومِنِینَ یکتُمُونَ حَدِیثِی مَا اسْتَحْلَلْتُ أَنْ أَکتُمَهُمْ حَدِیثاً [کافی ، ج2 ، ص242] .

3. نقل به معنا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ما جاءکم عنی من حدیث موافق للحق فأنا قلته و ما أتاکم عنی من حدیث لا یوافق الحق فلم أقله و لن أقول إلا الحق [معانی الأخبار ، ص390] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا أَصَبْتَ الْحَدِیثَ فَأَعْرِبْ عَنْهُ بِمَا شِئْتَ [بحارالأنوار ،

ج2 ، ص161] .

عَنْ خَلَفِ بْنِ حَمَّادٍ عَنِ ابْنِ الْمُخْتَارِ أَوْ غَيرِهِ رَفَعَهُ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَسْمَعُ الْحَدِيثَ مِنْک فَلَعَلِّی لَا أَرْوِيهِ كمَا سَمِعْتُهُ فَقَالَ إِذَا أَصَبْتَالصُّلْبَ مِنْهُ فَلَا بَأْسَ إِنَّمَا هُوَ بِمَنْزِلَهِ تَعَالَ وَ هَلُمَّ وَ اقْعُدْ وَ اجْلِسْ" [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص105] .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَسْمَعُ الْحَدِيثَ مِنْک فَأَزِيدُ وَ أَنْقُصُ. قَالَ : " إِنْ كنْتَ تُرِيدُ مَعَانِيهُ فَلَا بَأْسَ" [كافى ، ج1 ، ص51] .

قال رسولِ الله (ص) : لابأس ان زدت ، أو نقصت ، اذا لم تحلّ حراماً ، أو تحرّم حلالاً و أصبت المعنى [كنز ، 29216]

4. كيفيت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِياءِ أُمِرْنَا أَنْ نُكلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ [كافى ، ج1 ، ص23] .

قال رسول الله (ص) : لاتحدّثوا امّتى من أحاديثى الّا بما تحمله عقولهم [كنز ، 29284]

قال رسول الله (ص) : اُمرنا أن نكلّم النّاس على قدر عقولهم [كنز ، 29282]

قال رسول الله (ص) : ما أنت محدّث حديثاً لاتبلغه عقولهم الّا كان على بعضهم فتنه [كنز ، 29011]

قال رسول الله (ص) : من حدّث بحديث لايعلم تفسيره ، لا هو و لا الّذى حدّثه ، الّا كأنّما هو فتنه عليه و على الّذى حدّثه [كنز ، 29283]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَ تُحِبُّونَ أَنْ يكذَّبَ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ حَدِّثُوا النَّاسَ بِمَا يعْرِفُونَ وَ أَمْسِكوا عَمَّا ينْكرُونَ [الغيبه نعمانى ، ص33] .

قال رسول الله (ص) :

اذا حدّثتم النّاس عن ربّهم فلاتحدّثوهم بما يفرعُهم و يشقّ عليهم [كنز ، 5307]

حَديثُنا صَعْبٌ مُسْتَصْعَبٌ

الكتاب :

بَلْ كذَّبُوا بِما لَمْ يحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَ لَمّا يأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ [يونس/39] .

الحديث :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : "إن حديثنا صعب مستصعب لا يحتمله إلا ملک مقرب أو نبى مرسل أو عبد امتحن الله قلبه للإيمان أو مدينه حصينه" قال عمرو : فقلت لشعيب يا أبا الحسن و أى شىء المدينه الحصينه؟ قال : فقال : سألت الصادق (ع) عنها فقال لى : "القلب المجتمع" [أمالى صدوق ، ص4] .

لَيس شى ءٌ الّا وَرَدَ فيهِ كتابٌ أوْ سنّةٌ

الكتاب :

ما فَرَّطْنا فِى الْكتابِ مِنْ شَىءٍ [انعام/38] .

الْيوْمَ أَكمَلْتُ لَكمْ دِينَكمْ [مائده/3] .

الحديث :

عن أبى أسامه قال : "كنت عند أبى عبد الله (ع) و عنده رجل من المغيريه فسأله عن شىء من السنن فقال ما من شىء يحتاج إليه ولد آدم إلا و قد خرجت فيه السنه من الله و من رسوله و لو لا ذلک ما احتج علينا بما احتج فقال المغيرى و بما احتج فقال أبو عبد الله ع قوله "الْيوْمَ أَكمَلْتُ لَكمْ دِينَكمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَيكمْ نِعْمَتِى " (مائده/3) حتى فرغ من الآيه فلو لم يكمل سنته و فرائضه و ما يحتاج إليه الناس ما احتج به" [بحارالأنوار ، ج2 ، ص169] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أَيهَا النَّاسُ وَ اللَّهِ مَا مِنْ شَىءٍ يقَرِّبُكمْ مِنَ الْجَنَّهِ وَ يبَاعِدُكمْ مِنَ النَّارِ إِلَّا وَ قَدْ أَمَرْتُكمْ بِهِ وَ مَا مِنْ شَىءٍ يقَرِّبُكمْ مِنَ النَّارِ وَ

يبَاعِدُكمْ مِنَ الْجَنَّهِ إِلّا وَ قَدْ نَهَيتُكمْ عَنْهُ

[کافی ، ج2 ، ص74] .

5. علت کتمان فی علوم

عَنِ ابْنِ رِئَابٍ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) یقُولُ لِأَبِی بَصِیرٍ : " أَمَا وَ اللَّهِ لَوْ أَنِّی أَجِدُ مِنْکمْ ثَلَاثَهَ مُومِنِینَ یکتُمُونَ حَدِیثِی مَا اسْتَحْلَلْتُ أَنْ أَکتُمَهُمْ حَدِیثاً" [کافی ، ج2 ، ص242] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن أبی نعم الأب رحمه الله علیه کان یقول لو أجد ثلاثه رهط أستودعهم العلم و هم أهل لذلک لحدثت بما لا یحتاج فیه إلی نظر فی حلال و لا حرام و ما یکون إلی یوم القیامه إن حدیثنا صعب مستصعب لا یون به إلا عبد امتحن الله قلبه للإیمان [بصائرالدرجات ، ص478] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لو لا أن یقع عند غیرکم کما قد وقع غیره لأعطیتکم کتابا لا تحتاجون إلی أحد حتی یقوم القائم [بصائرالدرجات ، ص478] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ما أجد من أحدثه و لو أنی أحدث رجلا منکم بالحدیث فما یخرج من المدینه حتی أوتی بعینیه فأقول لم أقله [بصائرالدرجات ، ص479] .

6. علت اختلاف احادیث

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من عرف من أمرنا أن لا نقول إلا حقا فلیکتف بما یعلم منا فإن سمع منا خلاف ما یعلم فلیعلم أن ذلک منا دفاع و اختیار له [إحتجاج طبرسی ، ج2 ، ص355] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یا أَبَا عَمْرٍو أَ رَأَیتَک لَوْ حَدَّثْتُک بِحَدِیثٍ أَوْ أَفْتَیتُک بِفُتْیا ثُمَّ جِئْتَنِی بَعْدَ ذَلِک فَسَأَلْتَنِی عَنْهُ فَأَخْبَرْتُک بِخِلَافِ مَا کنْتُ أَخْبَرْتُک أَوْ أَفْتَیتُک بِخِلَافِ ذَلِک بِأَیهِمَا کنْتَ تَأْخُذُ قُلْتُ بِأَحْدَثِهِمَا وَ أَدَعُ الآخَرَ فَقَالَ قَدْ أَصَبْتَ یا أَبَا عَمْرٍو أَبَی اللَّهُ إِلَّا

أَنْ يعْبَدَ سِرّاً أَمَا وَ اللَّهِ لَئِنْ فَعَلْتُمْ ذَلِک إِنَّهُ لَخَيرٌ لِی وَ لَکمْ وَ أَبَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَنَا وَ لَکمْ فِی دِينِهِ إِلَّا التَّقِيةَ [کافی ، ج2 ، ص218] .

7.متشابهات حديث

قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ رَدَّ مُتَشَابِهَ الْقُرْآنِ إِلَی مُحْکمِهِ هُدِی إِلَی صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ثُمَّ قَالَ إِنَّ فِی أَخْبَارِنَا مُتَشَابِهاً کمُتَشَابِهِ الْقُرْآنِ وَ مُحْکماً کمُحْکمِ الْقُرآنِ فَرُدُّوا مُتَشَابِهَهَا إِلَی مُحْکمِهَا وَ لَا تَتَّبِعُوا مُتَشَابِهَهَا دُونَ مُحْکمِهَا فَتَضِلُّوا [عيون أخبارالرضا ، ج1 ، ص290] .

1. حرص

1. تعريف حرص

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الحريص فقير و لو ملک الدنيا بحذافيرها [غررالحکم ، ص295] .

2. انواع حرص

1. ممدوح

قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ما أحسن بالإنسان أن لا يشتهی ما لا ينبغی [غررالحکم ، ص304] .

در اسلام ، حرص در مواردی محبوب است از جمله :

1 در هدايت و تعليم مردم : حَرِيصٌ عَلَيکمْ [توبه/128] .

2 در خودسازی : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَحَبُّ إِخْوَانِی إِلَی مَنْ أَهْدَی إِلَی عُيوبِی [کافی ، ج2 ، ص639] .

3 در فراگيری : وَ قُلْ رَبِّ زِدْنی عِلْماً [طه/114] .

1 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا حِرْصَ کالْمُنَافَسَهِ فِی الدَّرَجَاتِ [تحف العقول ، ص286] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْمُومِنُ لَهُ قُوَّهٌ فِی دِینٍ وَ حَزْمٌ فِی لِینٍ وَ إِیمَانٌ فِی یقِینٍ وَ حِرْصٌ فِی فِقْهٍ [کافی ، ج2 ، ص231] .

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إن کنت حریصا علی طلب [علی استیفاء طلب المضمون لک فکن حریصا علی أداء المفروض علیک [غررالحکم ،

ص176] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى دَاوُدَ (ع) يا دَاوُدُ! إِنِّی وَضَعْتُ خَمْسَةً فِی خَمْسَهٍ وَ النَّاسُ یطْلُبُونَهَا فِی خَمْسَهٍ غَیرِهَا فَلَا یجِدُونَهَا وَضَعْتُ الْعِلْمَ فِی الْجُوعِ وَ الْجَهْدِ وَ هُمْ یطْلُبُونَهُ فِی الشِّبَعِ وَ الرَّاحَهِ فَلَا یجِدُونَهُ وَضَعْتُ الْعِزَّ فِی طَاعَتِی وَ هُمْ یطْلُبُونَهُ فِی خِدْمَهِ السُّلْطَانِ فَلَا یجِدُونَهُ وَ وَضَعْتُ الْغِنَی فِی الْقَنَاعَهِ وَ هُمْ یطْلُبُونَهُ فِی کثْرَهِ الْمَالِ فَلَا یجِدُونَهُ وَ وَضَعْتُ رِضَای فِی سَخَطِ النَّفْسِ وَ هُمْ یطْلُبُونَهُ فِی رِضَا النَّفْسِ فَلَا یجِدُونَهُ وَ وَضَعْتُ الرَّاحَهَ فِی الْجَنَّهِ وَ هُمْ یطْلُبُونَهَا فِی الدُّنْیا فَلَا یجِدُونَهَا [عده الداعی ، ص179] .

2. مذموم

امّا در مال خوب نیست ، زیرا حرص در مال باعث کلاهبرداری و رشوه ها و کم فروشی ها و گرانفروشی ها می شود.

3. علامت های شقاوت وبدبختی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنْ عَلَامَاتِ الشَّقَاءِ جُمُودُ الْعَینِ وَ قَسْوَهُ الْقَلْبِ وَ شِدَّهُ الْحِرْصِ فِی طَلَبِ الدُّنْیا وَ الْإِصْرَارُ عَلَی الذَّنْبِ [کافی ، ج2 ، ص290] .

4. حرص یک صفت خوار کننده

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : سُئِلَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) أی ذُلٍّ أَذَلُّ؟ قَالَ : الْحِرْصُ عَلَی الدُّنْیا [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص381] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ما أحسن بالإنسان أن لا یشتهی ما لا ینبغی [غررالحکم ، ص304] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَثَلُ الْحَرِیصِ عَلَی الدُّنْیا مَثَلُ دُودَهِ الْقَزِّ کلَّمَا ازْدَادَتْ مِنَ الْقَزِّ عَلَی نَفْسِهَا لَفّاً کانَ أَبْعَدَ لَهَا مِنَ الْخُرُوجِ حَتَّی تَمُوتَ غَمّاً [کافی ، ج2 ، ص316] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الحریص فقیر و لو ملک الدنیا بحذافیرها [غررالحکم ،

ص295] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِظْهَارُ الْحِرْصِ يورِثُ الْفَقْرَ [خصال صدوق ، ج2 ، ص504] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحِرْصُ عَلَامَهُ الْفَقْر [كافى ، ج8 ، ص22] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحِرْصُ عَلَامَهُ الْأَشْقِياءِ [غررالحكم ، ص295] .

5. حرص دروازه ورود به گناهان ديگر است

حرص گناه مادر است :

كم فروشى ، حيله ، دروغ ، مدح نابجا و تملّق و احتكار از آثار حرص است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحِرْصُ مُوْقِعٌ فِى كبِيرِ الذُّنُوبِ [غررالحكم ، ص295] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحِرْصُ يزْرِى بِالْمُرُوَّهِ [غررالحكم ، ص295] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا حياء لحريص [غررالحكم ، ص296] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قَلِيلُ الطَّمَعِ يفْسِدُ كثِيرَ الْوَرَعِ [غررالحكم ، ص297] .

وَ لا تَقْرَبا هذِهِ الشَّجَرَهَ [بقره/35] .

حرص عدم توازن جسم و روح است. براى جسم كافى ، ولى روحهل من مزيدمى گويد.

إِنَّ الْإِنْسانَ خُلِقَ هَلُوعاً إِذا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعاً [معارج/20 -19] .

6. آثار حرص

1. اخروى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَتَى غَنِياً فَتَوَاضَعَ لَهُ لِغِنَاهُ ذَهَبَ ثُلُثَا دِينِهِ [نهج البلاغه ، حكمت228] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا أَقْبَحَ بِالْمُومِنِ أَنْ تَكونَ لَهُ رَغْبَهٌ تُذِلُّهُ [كافى ، ج2 ، ص320] .

عَنْ سَعْدَانَ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ : "قُلْتُ لَهُ مَا الَّذِى يثْبِتُ الْإِيمَانَ فِى الْعَبْدِ؟ قَالَ : الْوَرَعُ وَ الَّذِى يخْرِجُهُ مِنْهُ قَالَ الطَّمَعُ" [كافى ، ج2 ، ص320] .

2. دنیوی

1. اقتصادی

1. در روایت

حرص در افزایش رزق بی اثر است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحِرْصُ

لَا یزِیدُ فِی الرِّزْقِ وَ لَکنْ یذِلُّ الْقَدْرَ [غررالحکم ، ص62] .

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : لَیسَ الْعِفَّهُ بِمَانِعَهٍ رِزْقاً وَ لَا الْحِرْصُ بِجَالِبٍ فَضْلًا [أعلام الدین ، ص428] .

اما در مال خوب نیست ، زیرا حرص در مال مایه :

کلاهبرداری و رشوه ها و کم فروشی ها و گرانفروشی ها می شود.

شخصیت آدمی و صفات و کمالات و لیاقت او فدای جمادات می شود.

حریص خود را فراموش می کند.

حریص خدا را فراموش می کند.

حریص حساب را فراموش می کند.

حریص دوستان خود را از دست می دهد.

حریص سلامت خود را از دست می دهد.

2. مثال تاریخی

1 داستان ثعلبه که کم کم مالدار شد و از مدینه بیرون رفت و به مأمور زکات که فرستاده پیامبر (ص) بود ، یاوه سرائی کرد که مگر ما یهودی هستیم که باید جزیه بدهیم. با آنکه در ایام فقرعاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتانا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَ لَنَکونَنَّ مِنَ الصّالِحینَ [(توبه/75)] و بارها به پیامبر (ص) می گفت : "دعا کن وضعم خوب بشود." [بحارالأنوار ، ج22 ، ص40] .

2 داستان قارون

2. روحی و فکری

روانی :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الطَّمَعُ رِقٌّ مُوبَّدٌ [نهج البلاغه ، حکمت180] .

فکری :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَكثَرُ مَصَارِعِ الْعُقُولِ تَحْتَ بُرُوقِ الْمَطَامِعِ [نهج البلاغه ، حکمت219] .

7. حرص از کجا نشأت می گیرد؟

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ اعْلَمْ أَنَّ الْجُبْنَ وَ الْبُخْلَ وَ الْحِرْصَ غَرِيزَهٌ يجْمَعُهَا سُوءُ الظَّنِّ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص409] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شده الحرص من قوه الشره و ضعف الدين [غررالحکم ، ص296] .

8. راه علاج

حرص

1 برای پاک سازی روح از حرص باید :

الف : توجّه به مقام انسان

ب : خطر حرص

ج : کمی دنیا

د : پاداش انفاق

ه : توجه به سوء عاقبت : وَ لكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ [اعراف/176] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَ مَا تَحْزَنُ أَ مَا تَهْتَمُّ أَ مَا تَأْلَمُ؟ قُلْتُ : بَلَى وَ اللَّهِ قَالَ : فَإِذَا كانَ ذَلِكَ مِنْكَ فَاذْكرِ الْمَوْتَ وَ وَحْدَتَكَ فِي قَبْرِكَ وَ سَيلَانَ عَينَيكَ عَلَى خَدَّيكَ وَ تَقَطُّعَ أَوْصَالِكَ وَ أَكلَ الدُّودِ مِنْ لَحْمِكَ وَ بَلَاءَكَ وَ انْقِطَاعَكَ عَنِ الدُّنْيَا فَإِنَّ ذَلِكَ يحُثُّكَ عَلَى الْعَمَلِ وَ يرْدَعُكَ عَنْ كثِيرٍ مِنَ الْحِرْصِ عَلَى الدُّنْيَا [أمالى صدوق ، ص345] .

9. نتیجه مبارزه باحرص

لطف خدا با قان (ع) :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ رَضِي بِالْقَلِيلِ مِنَ الرِّزْقِ قَبِلَ اللَّهُ مِنْهُ الْيسِيرَ مِنَ الْعَمَلِ [كافى ، ج8 ، ص346] .

1. حرکت

1. تکاملی

1 وَ الَّذينَ اهْتَدَوْا زادَهُمْ هُدىً [محمد/17] .

2 وَ إِذا تُلِيتْ عَلَيهِمْ آياتُهُ زادَتْهُمْ إيماناً [انفال/2] .

3 لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزيدَنَّكُمْ [ابراهيم/7] .

4 إِنِّي ذاهِبٌ إِلى رَبِّي سَيهْدين [صافات/99] .

5 إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إيماناً [آل عمران/173] .

6 الدَّيلَمِی فِی إِرْشَادِ الْقُلُوبِ ، رُوِی "أَنَّ اللَّهَ تَعَالَی يقُولُ فِی بَعْضِ كتُبِهِ يا ابْنَ آدَمَ أَنَا حَی لَا أَمُوتُ أَطِعْنِی فِيمَا أَمَرْتُک حَتَّی أَجْعَلَک حَياً لَا تَمُوتُ يا ابْنَ آدَمَ أَنَا أَقُولُ لِلشَّیءِ كنْ فَيكونُ أَطِعْنِی فِيمَا أَمَرْتُک أَجْعَلْک تَقُولُ لِلشَّیءِ كنْ فَيكونُ" [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص258] .

7 إِنَّهُمْ فِتْيةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَ

زِدْناهُمْ هُدىً [کهف/13] .

8 وَ قُلْ رَبِّ زِدْنی عِلْماً [طه/114] .

9 حرکت تکاملی نهایت ندارد.

امام سجاد (ع) می خواهد به حضرت علی (ع) برسد و او می گوید : "من کجا و محمّد (ص) کجا" و حضرت محمّد (ص) می گوید : أَ فَلَا أَکونُ عَبْداً شَکوراً [أمالی طوسی ، ص 636] .

10 در انقلاب ما روز به روز روح شهامت ، عبادت و تعاون بیشتر می شود.

11 عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْعَلَوِی بِإِسْنَادٍ مُتَّصِلٍ إِلَی الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (ع) أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ : ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْکتابَ الَّذِینَ اصْطَفَینا مِنْ عِبادِنا فَمِنْهُمْ ظالِمٌ لِنَفْسِهِ وَ مِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَ مِنْهُمْ سابِقٌ بِالْخَیراتِ بِإِذْنِ اللَّهِ" (فاطر/32) فَقَالَ : "الظَّالِمُ یحُومُ حَوْمَ نَفْسِهِ وَ الْمُقْتَصِدُ یحُومُ حَوْمَ قَلْبِهِ وَ السَّابِقُ یحُومُ حَوْمَ رَبِّهِ عَزَّ وَ جَلَّ" [معانی الأخبار ، ص104] .

2. سیر نزولی

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْمُتَعَبِّدُ عَلَی غَیرِ فِقْهٍ کحِمَارِ الطَّاحُونَهِ یدُورُ وَ لَا یبْرَح [إختصاص مفید ، ص245] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنِ اسْتَوَی یوْمَاهُ فَهُوَ مَغْبُون [أمالی صدوق ، ص668] .

1 آتَیناهُ آیاتِنا فَانْسَلَخَ مِنْها فَأَتْبَعَهُ الشَّیطان [اعراف/175] .

2 ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْل [بقره/51] .

3 آمَنُوا ثُمَّ کفَرُوا [نساء/137] .

4 ثُمَّ تَوَلَّیتُم [بقره/64] .

5 وَ أَمَّا الَّذینَ فی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزادَتْهُمْ رِجْساً إِلَی رِجْسِهِمْ [توبه/125] .

6 فَلَمّا جاءَهُمْ نَذیرٌ ما زادَهُمْ إِلاّ نُفُورا [فاطر/42] .

7 أَ فَحُكمَ الْجاهِلِيهِ يبْغُونَ [مائده/50] .

8

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّد00000 فَإِذَا کانَ عُمُرِی مَرْتَعاً لِلشَّیطَانِ فَاقْبِضْنِی إِلَیک قَبْلَ أَنْ یسْبِقَ مَقْتُک إِلَی ، أَوْ یسْتَحْکمَ غَضَبُک عَلَی [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

9 قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إِلَهِی00000 وَیلِی کلَّمَا طَالَ عُمُرِی کثُرَتْ خَطَایای [المناقب ، ج4 ، ص151] .

10 انْقَلَبْتُمْ عَلی أَعْقابِکمْ [آل عمران/144] .

11 فَلَمّا جاءَهُمْ ما عَرَفُوا کفَرُوا بِهِ [بقره/89] .

12 در حدیث می خوانیم که گروهی هر چه بیشتر عمر کنند ، بیشتر گناه می کنند.

1. حریم ها

1. حریم ها در قرآن

1. حرمت خانه خدا

وَ أَنْتُمْ حُرُمٌ [مائده/1] .

2. حرمت قرآن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِنَّ حِمَی اللَّهِ مَحَارِمُهُ [سعدالسعود ، ص129] .

3. حرمت اهل بیت

4. حرمت مؤمن

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِی بِلَادِهِ خَمْسُ حُرَمٍ حُرْمَهُ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ حُرْمَهُ آلِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ حُرْمَهُ کتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ حُرْمَهُ کعْبَهِ اللَّهِ وَ حُرْمَهُ الْمُومِنِ [کافی ، ج8 ، ص107] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) الحرمات التی تلزم کل مؤمن رعایتها و الوفاء بها حرمه الدین و حرمه الأدب و حرمه الطعام [تحف العقول ، ص49] .

امام صادق می فرماید : إِنَّ لِلّهِ عَزَّ وَ جَلّ حُرُمَاتٍ ثَلَاثاَ لَیسَ مِثْلَهُنَّ شَیءٌ کتَابُهُ وَ هُوَ حِکمَتُهُ وَ نُورُهُ وَ بَیتُهُ الَّذِی جَعَلَهُ قِبْلَهً لِلنَّاسِ لَا یقْبَلُ مِنْ أَحَدٍ تَوَجُّهاً إِلَی غَیرِهِ وَ عِتْرَهُ نَبِیکمْ (ص) [خصال صدوق ، ج1 ، ص146] .

5. حرمت ماه ها

1. ویژگی های ماه های حرام

1 جنگ در این ماه ها حرام و ممنوع

است : يسْئَلُونَک عَنِ الشَّهْرِ الْحَرامِ قِتالٍ فِيهِ قُلْ قِتالٌ فِيهِ كبِيرٌ [بقره/217] .

2 ماه حرام از شعائر است : يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُحِلُّوا شَعائِرَ اللّهِ وَ لاَ الشَّهْرَ الْحَرامَ [مائده/2] .

3 احترام به ماه هاى حرام عامل بقاء مسلمين است : جَعَلَ اللّهُ الْكعْبَةَ الْبَيتَ الْحَرامَ قِياماً لِلنّاسِ وَ الشَّهْرَ الْحَرامَ [مائده/97] .

2. نكات

كلمه شهر 12 بار در قرآن آمده است. عدد مقدس است : إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللّهِ اثْنا عَشَرَ شَهْراً [توبه/36] .

12 ماه همراه آفرينش است (طبيعى ، همگانى...) : فِى كتابِ اللّهِ يوْمَ خَلَقَ السَّماواتِ وَ الأَرْضَ [توبه/36] .

براى استراحت ، فكر ، مذاكره ، برنامه ريزى ، عبادت ، بازيابى روحيه و... : مِنْها أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ [توبه/36] .

اگر يک سوم زمان صرف استراحت شود مكتب سالم است : ذلِک الدِّينُ الْقَيمُ [توبه/36] .

اگر يک سوم عمر به فكر و استراحت پرداخته نشود ظلم است :

فَلا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكمْ [توبه/36] .

اعْتَدَوْا مِنْكمْ فِى السَّبْتِ [بقره/65] .

سوء استفاده از آتش ممنوع است. دفاع در هر حال لازم است : وَ قاتِلُوا الْمُشْرِكينَ كافَّةً كما يقاتِلُونَكمْ كافَّةً [توبه/36] .

پيروزى نهايى با اهل تقوا است : وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ [توبه/36] .

ماه هاى حرام : رجب ، ذى القعده ، ذى الحجه ، محرم

سه ماه پی درپی و رجب در وسط قرار دارد ، تا هر مظلومی بتواند خود را به منطقه امن و دادخواهی کند.

تغییر قانون :

لجوجانه : "حطه"

روشنفکری : إِنَّمَا النَّسِیءُ زِیادَهٌ فِی الْکفْرِ [توبه/37]

.

مقدس مئابانه : اعْتَدَوْا مِنْكمْ فِی السَّبْتِ [بقره/65] .

5. حرمت مال ها

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَرَدُّ دَانِقٍ مِنْ حَرَامٍ یعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ سَبْعِینَ أَلْفَ حَجَّهٍ مَبْرُورَهٍ [جامع الأخبار ، ص157] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ترک لقمه حرام أحب إلی الله من صلاه ألفی رکعه تطوعا [مجموعه ورام ، ج2 ، ص119] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ وَلِی عَلِی (ع) لَا یأْکلُ إِلَّا الْحَلَالَ لِأَنَّ صَاحِبَهُ کانَ کذَلِک [کافی ، ج8 ، ص163] .

رسول خدا هفت ساله بود که گروهی از یهود وارد مکه شدند و از نشانه های حضرت او را شناختند ، بعد گفتند برای اینکه مطمئن شویم او را امتحان می کنیم. پیشنهاد شد با غذای حرام امتحان کنیم ، چرا که در تورات یکی از نشانه های حضرت اجتناب از غذای حرام است. پیامبر و ابوطالب و عده ای از قریش را به مهمانی دعوت کردند و برای غذا مرغهایی را بر زمین کوبیدند تا کشته شدند بعد کباب کردند و جلو مهمانان گذاشتند. مهمانان شروع به خوردن کردند جز رسول خدا که دستش به غذا نمی رفت. پرسیدند : چرا غذا نمی خورید؟ حضرت فرمود : این غذا حلال نیست. [بحار ، ج17 ، ص311] .

7. حرمت مکان ها

1 قبله گاه است : فَوَلِّ وَجْهَک شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ [بقره/150] .

2 مرکز امن است : وَ لا تُقاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ [بقره/191] .

3 مزاحمین آن به قهر خدا دچار می شوند : وَ ما لَهُمْ أَلاّ یعَذِّبَهُمُ اللّهُ وَ هُمْ یصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ [انفال/34] .

4 به پیمان ها اعتبار می دهد :

إِلاَّ الَّذِينَ عاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ [توبه/7] .

5 ورود کافر به آن ممنوع است : إِنَّمَا الْمُشْرِکونَ نَجَسٌ فَلا یقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرامَ [توبه/28] .

6 سکوی پرواز پیامبر است : سُبْحانَ الَّذِی أَسْری بِعَبْدِهِ لَیلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ [اسراء/1] .

7 مرکز قیام است : جَعَلَ اللّهُ الْکعْبَهَ الْبَیتَ الْحَرامَ قِیاماً لِلنّاسِ [مائده/97] .

2. حریم ها در روایات

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِی بِلَادِهِ خَمْسُ حُرَمٍ حُرْمَهُ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ حُرْمَهُ آلِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ حُرْمَهُ کتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ حُرْمَهُ کعْبَهِ اللَّهِ وَ حُرْمَهُ الْمُومِنِ [کافی ، ج8 ، ص107] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الحرمات التی تلزم کل مؤمن رعایتها و الوفاء بها حرمه الدین و حرمه الأدب و حرمه الطعام [تحف العقول ، ص49] .

امام صادق می فرماید : إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حُرُمَاتٍ ثَلَاثاً لَیسَ مِثْلَهُنَّ شَیءٌ کتَابُهُ وَ هُوَ حِکمَتُهُ وَ نُورُهُ وَ بَیتُهُ الَّذِی جَعَلَهُ قِبْلَهً لِلنَّاسِ لَا یقْبَلُ مِنْ أَحَدٍ تَوَجُّهاً إِلَی غَیرِهِ وَ عِتْرَهُ نَبِیکمْ (ص) [خصال صدوق ، ج1 ، ص146] .

3. حریم ها در ادعیه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا رب البیت الحرام یا رب الشهر الحرام یا رب البلد الحرام یا رب الرکن و المقام یا رب المشعر الحرام یا رب المسجد الحرام یا رب الحل و الحرام [البلدالأمین ، ص404] .

1. حزب

1. حزب الله

الکتاب :

وَ مَنْ یتَوَلَّ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ الَّذینَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْغالِبُونَ [مائده/56] .

رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ أولئِک حِزْبُ اللّهِ ألا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُون [مجادله/22] .

الحدیث :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أ یسرک أن تکون من حزب الله الغالبین اتق الله سبحانه و أحسن فی کل أمورک فإن الله مع الذین اتقوا و الذین هم محسنون [غررالحکم ، ص269] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَحْنُ النُّجَبَاءُ وَ أَفْرَاطُنَا أَفْرَاطُ الْأَنْبِیاءِ حِزْبُنَا حِزْبُ اللَّهِ وَ الْفِئَةُ الْبَاغِیةُ حِزْبُ الشَّیطَانِ مَنْ سَاوَی بَینَنَا وَ بَینَهُمْ فَلَیسَ مِنَّا [أمالی طوسی ، ص270] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَحَبَّ أَنْ یرْکبَ سَفِینَةَ النَّجَاهِ وَ یسْتَمْسِک بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقَی وَ یعْتَصِمَ بِحَبْلِ اللَّهِ الْمَتِینِ فَلْیوَالِ عَلِیاً بَعْدِی وَ لْیعَادِ عَدُوَّهُ وَ لْیأْتَمَّ بِالْهُدَاهِ مِنْ وُلْدِهِ فَإِنَّهُمْ خُلَفَائِی وَ أَوْصِیائِی وَ حُجَجُ اللَّهِ عَلَی الْخَلْقِ بَعْدِی وَ سَادَهُ أُمَّتِی وَ قَادَهُ الْأَتْقِیاءِ إِلَی الْجَنَّهِ حِزْبُهُمْ حِزْبِی وَ حِزْبِی حِزْبُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ حِزْبُ أَعْدَائِهِمْ حِزْبُ الشَّیطَانِ [أمالی صدوق ، ص 18] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یجِیءُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یوْمَ الْقِیامَهِ آخِذاً بِحُجْزَهِ رَبِّهِ وَ نَحْنُ آخِذُونَ بِحُجْزَهِ نَبِینَا وَ شِیعَتُنَا آخِذُونَ بِحُجْزَتِنَا فَنَحْنُ وَ شِیعَتُنَا حِزْبُ اللَّهِ وَ حِزْبُ اللَّهِ هُمُ الْغالِبُونَ وَ اللَّهِ مَا نَزْعُمُ أَنَّهَا حُجْزَهُ

الْإِزَارِ وَ لَكِنَّهَا أَعْظَمُ مِنْ ذَلِک يجِىءُ رَسُولُ اللَّهِ ص آخِذاً بِدِينِ اللَّهِ وَ نَجِىءُ نَحْنُ آخِذِينَ بِدِينِ نَبِينَا وَ يجِىءُ شِيعَتُنَا آخِذِينَ بِدِينِنَا [توحيد صدوق ، ص 166] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِى زِيارَهِ الْحُسَينِ (ع) : وَ ثَبِّتْ قُلُوبَ شِيعَتِهِمْ وَ حِزْبِک عَلَى طَاعَتِک وَ وَلَايتِهِمْ وَ نُصْرَتِهِمْ وَ مُوَالَاتِهِم [مصباح المتهجد ، ص784] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : عَلَيكمْ بِالتَّمَسُّک بِحَبْلِ اللَّهِ وَ عُرْوَتِهِ وَ كونُوا مِنْ حِزْبِ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ الْزَمُوا عَهْدَ اللَّهِ وَ مِيثَاقَهُ عَلَيكمْ فَإِنَّ الْإِسْلَامَ بَدَأَ غَرِيباً وَ سَيعُودُ غَرِيباً [إرشادالقلوب ، ج2 ، ص313] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : طُوبَى لِنَفْسٍ أَدَّتْ إِلَى رَبِّهَا فَرْضَهَا وَ عَرَكتْ بِجَنْبِهَا بُوسَهَا وَ هَجَرَتْ فِى اللَّيلِ غُمْضَهَا حَتَّى إِذَا غَلَبَ الْكرَى عَلَيهَا افْتَرَشَتْ أَرْضَهَا وَ تَوَسَّدَتْ كفَّهَا فِى مَعْشَرٍ أَسْهَرَ عُيونَهُمْ خَوْفُ مَعَادِهِمْ وَ تَجَافَتْ عَنْ مَضَاجِعِهِمْ جُنُوبُهُمْ وَ هَمْهَمَتْ بِذكرِ رَبِّهِمْ شِفَاهُهُمْ وَ تَقَشَّعَتْ بِطُولِ اسْتِغْفَارِهِمْ ذُنُوبُهُمْ أُولئِک حِزْبُ اللَّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [نهج البلاغه ، نامه 45] .

قرآن یک حزب را بیشتر درست نمی داند

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَحْنُ النُّجَبَاءُ وَ أَفْرَاطُنَا أَفْرَاطُ الْأَنْبِياءِ حِزْبُنَا حِزْبُ اللَّهِ وَ الْفِئَهُ الْبَاغِيهُ حِزْبُ الشَّيطَانِ مَنْ سَاوَى بَينَنَا وَ بَينَهُمْ فَلَيسَ مِنَّا [أمالى طوسى ، ص270] .

فَما ذا بَعْدَ الْحَقِّ إِلاَّ الضَّلال [يونس/32] .

كلمه احزاب و كل حزب منفور است.

ولی كلمه حزب به نحو مفرد اگر خط بود...

چونأكثرهم لا يشعرون

لايفهمون

احزابی كه مردم درست كنند ، سر از تعصّب و باند و خطر درمی آورد.

قُلْ إِنَّما أَعِظُكمْ بِواحِدَهٍ أَنْ تَقُومُوا لِلّهِ مَثْنى وَ فُرادى [سبأ/46] .

كنْتُمْ خَيرَ

أُمَّةٍ [آل عمران/110] .

مؤسّسحِزْبُ اللّهِخداست :

إِنَّما وَلِيكمُ اللّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذينَ آمَنُوا الَّذينَ يقيمُونَ الصَّلاةَ وَ يوتُونَ الزَّكاةَ وَ هُمْ راكعُون [مائده/55] . بعد از

وَ مَنْ يتَوَلَّ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ الَّذينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْغالِبُون [مائده/56] .

(اوّل ولی را معرّفی بعد حزب الله) ما باید شرائط احزاب را در خود به وجود آوریم.

إِنْ تَمْسَسْكمْ حَسَنَةٌ تَسُوهُمْ وَ إِنْ تُصِبْكمْ سَيئَةٌ يفْرَحُوا بِها [آل عمران/120] .

لَنْ يجْعَلَ اللّهُ لِلْكافِرينَ عَلَى الْمُومِنينَ سَبيلا [نساء/141] .

عَلى أَمْرٍ جامِعٍ لَمْ يذْهَبُوا حَتّى يسْتَأْذِنُوهُ [نور/62] .

وَ أَمْرُهُمْ شُورى بَينَهُمْ [شورى/58] .

رابطهصَلُّوا عَلَيهِ وَ سَلِّمُوا [احزاب/56] .

صَلِّ عَلَيهِمْ [توبه/103] .

مقدمه واجب واجب است.

حکومت اسلامی یک ضرورت است.

کلمهمفلحوندر قرآن وغالِبوندر قرآن همانحزب اللهاست.

بیعت : فَلَمّا أَحَسَّ عيسى مِنْهُمُ الْكفْرَ قالَ مَنْ أَنْصارى إِلَى اللّهِ قالَ الْحَوارِيونَ نَحْنُ أَنْصارُ اللّهِ آمَنّا بِاللّهِ وَ اشْهَدْ بِأَنّا مُسْلِمُون [آل عمران/52] .

وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ [بقره/177] .

حرام بودن معصیت

آیاتمَعَ

مَعَ الصّادِقینَ [توبه/119] .

[تفسیر نور ، ج4 ، ص386 ، سطر 6]

صِراطَ الَّذینَ أَنْعَمْتَ عَلَیهِمْ غَیرِ الْمَغْضُوبِ عَلَیهِمْ وَ لاَ الضّالِّینَ [فاتحه/7] .

وحدت رهبری : باعصمت

عقیده : منطق

قانون : بی تحریف

آرمان : واقع گرا

رویه : تقوی

حزب غالب شیعه است.هُمُ الْغالِبُون [مائده/56] . بعد ازهُمْ راکعُون [مائده/55] . است.

برائت حدّی شرط حزب الله شدن است.

حزب اللّه و حزب الشّیطان

سوره مائده مجادله

بعضهم

کلمهمفلحوندر قرآن را پیگیری کنیم ، کهحزب اللهکیانند.

کلمهغالبونبررسی شود.

جندنا غالب

حزب الله غالب

پذیرفتن ولایت خداوند و رسول (ص)

ایمان به خداوند و رسول (ص)

دوستی با خداوند و رسول (ص)

عدم رابطه دوستی با دشمنان خدالا تَجِدُ قَوْماً یومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الآْخِرِ یوادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لَوْ کانُوا آباءَهُمْ أَوْ أَبْناءَهُمْ أَوْ إِخْوانَهُمْ أَوْ عَشیرَتَهُمْ أُولئِک کتَبَ فی قُلُوبِهِمُ الْإیمانَ وَ أَیدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَ یدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْری مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدینَ فیها رَضِی اللَّهُعَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ أُولئِک حِزْبُ اللَّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مجادله/22] .

فَلَمّا أَحَسَّ عیسی مِنْهُمُ الْکفْرَ قالَ مَنْ أَنْصاری إِلَی اللّهِ قالَ الْحَوارِیونَ نَحْنُ أَنْصارُ اللّهِ آمَنّا بِاللّهِ وَ اشْهَدْ بِأَنّا مُسْلِمُونَ [آل عمران/52] .

وَ عِبادُ الرَّحْمنِ الَّذینَ یمْشُونَ عَلَی الْأَرْضِ هَوْناً وَ إِذا خاطَبَهُمُ الْجاهِلُونَ قالُوا سَلاما [فرقان/63. مؤمنین]

أَلا إِنَّ أَوْلِیاءَ اللّهِ لا خَوْفٌ عَلَیهِمْ وَ لا هُمْ یحْزَنُونَ [یونس/62] .

مؤمنین

ابرار

حزب الله

تقوی و درستکاری

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أ یسرک أن تکون من حزب الله الغالبین اتق الله سبحانه و أحسن فی کل أمورک فإن الله مع الذین اتقوا و الذین هم محسنون [غررالحکم ، ص 269] .

پذیرفتن ولایت حضرت علی (ع)

الحکمه 3677

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَحْنُ وَ شِیعَتُنَا حِزْبُ اللَّهِ وَ حِزْبُ اللَّهِ هُمُ الْغالِبُونَ [توحید صدوق ، ص166] .

الحکمه 3677

ویژگی های رفتار

اداء واجبات ، سحرخیزی ، دائم الذّکر ، صبر در مشکلات ، استغفار و توبه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : طُوبَى لِنَفْسٍ أَدَّتْ إِلَى رَبِّهَا فَرْضَهَا وَ عَرَكتْ بِجَنْبِهَا بُوسَهَا وَ هَجَرَتْ فِى اللَّيلِ غُمْضَهَا حَتَّى إِذَا غَلَبَ الْكرَى عَلَيهَا افْتَرَشَتْ أَرْضَهَا وَ تَوَسَّدَتْ كفَّهَا فِى مَعْشَرٍ أَسْهَرَ عُيونَهُمْ خَوْفُ مَعَادِهِمْ وَ تَجَافَتْ عَنْ مَضَاجِعِهِمْ جُنُوبُهُمْ وَ هَمْهَمَتْ بِذِكرِ رَبِّهِمْ شِفَاهُهُمْ وَ

تَقَشَّعَتْ بِطُولِ اسْتِغْفَارِهِمْ ذُنُوبُهُمْ أُولئِک حِزْبُ اللّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [نهج البلاغه ، نامه45] .

پاداش دنیوی : فَإِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْغالِبُونَ [مائده/56] .

پاداش اخروی : أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مجادله/22] .

ادیان آسمانی دارند :

وحدت عقیده

وحدت رهبری

وحدت قانون

وحدت آرمان ها

وحدت رویه

أمّه واحده : فرامرزی ، فرازمانی

سابقه حزب : هذا مِنْ شیعَتِهِ وَ هذا مِنْ عَدُوِّهِ [قصص/15] .

هدف حزبی شدن ، نصرت و عزّت است.

فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلّهِ جَمیعاً [نساء/139] .

أَنَّ الْقُوَّةَ لِلّهِ جَمیعاً [بقره/165] .

محور حزب الله ولایت است.

کفار را اولیاء نگیرید.

وَ الَّذینَ آمَنُوا وَ لَمْ یهاجِرُوا ما لَکمْ مِنْ وَلایتِهِمْ مِنْ شَیءٍ [انفال/72] .

[تهذیب ، ج2 ، ص4 ، ح5]

2. حزب الشیطان

الكتاب :

اسْتَحْوَذَ عَلَيهِمُ الشَّيطانُ فَأَنْساهُمْ ذِكرَ اللّهِ أُولئِک حِزْبُ الشَّيطانِ أَلا إِنَّ حِزْبَ الشَّيطانِ هُمُ الْخاسِرُونَ [حجرات/19] .

إِنَّما يدْعُوا حِزْبَهُ لِيكونُوا مِنْ أَصْحابِ السَّعيرِ [فاطر/6] .

الحديث :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَيهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَدْءُ وُقُوعِ الْفِتَنِ أَهْوَاءٌ تُتَّبَعُ وَ أَحْكامٌ تُبْتَدَعُ يخَالَفُ فِيهَا كتَابُ اللَّهِ يتَوَلَّى فِيهَا رِجَالٌ رِجَالًا فَلَوْ أَنَّ الْبَاطِلَ خَلَصَ لَمْ يخْفَ عَلَى ذِى حِجًى وَ لَوْ أَنَّ الْحَقَّ خَلَصَ لَمْ يكنِ اخْتِلَافٌ وَ لَكنْ يوخَذُ مِنْ هَذَا ضِغْثٌ وَ مِنْ هَذَا ضِغْثٌ فَيمْزَجَانِ فَيجِيئَانِ مَعاً فَهُنَالِک اسْتَحْوَذَ الشَّيطَانُ عَلَى أَوْلِيائِهِ وَ نَجَا الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ الْحُسْنَى [كافى ، ج1 ، ص 54] .

تقدم الحسين (ع) حتى وقف بإزاء القوم فجعل ينظر إلى صفوفهم كأنهم السيل و نظر إلى ابن سعد واقفا فى صناديد الكوفه فقال "الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى خَلَقَ

الدُّنْيا فَجَعَلَهَا دَارَ فَنَاءٍ وَ زَوَالٍ مُتَصَرِّفَةً بِأَهْلِهَا حَالاً بَعْدَ حَالٍ فَالْمَغْرُورُ مَنْ غَرَّتْهُ وَ الشَّقِی مَنْ فَتَنَتْهُ فَلَا تَغُرَّنَّكُمْ هَذِهِ الدُّنْیا فَإِنَّهَاتَقْطَعُ رَجَاءَ مَنْ رَكَنَ إِلَیهَا وَ تُخَیبُ طَمَعَ مَنْ طَمِعَ فِیهَا وَ أَرَاكُمْ قَدِ اجْتَمَعْتُمْ عَلَی أَمْرٍ قَدْ أَسْخَطْتُمُ اللَّهَ فِیهِ عَلَیكُمْ وَ أَعْرَضَ بِوَجْهِهِ الْكَرِیمِ عَنْكُمْ وَ أَحَلَّ بِكُمْ نَقِمَتَهُ وَ جَنَّبَكُمْ رَحْمَتَهُ فَنِعْمَ الرَّبُّ رَبُّنَا وَ بِئْسَ الْعَبِیدُ أَنْتُمْ أَقْرَرْتُمْ بِالطَّاعَهِ وَ آمَنْتُمْ بِالرَّسُولِ مُحَمَّدٍ (ص) ثُمَّ إِنَّكُمْ زَحَفْتُمْ إِلَی ذُرِّیتِهِ وَ عِتْرَتِهِ تُرِیدُونَ قَتْلَهُمْ لَقَدِ اسْتَحْوَذَ عَلَیكُمُ الشَّیطَانُ فَأَنْسَاكُمْ ذِكرَ اللَّهِ الْعَظِیم" [المناقب ، ج4 ، ص100] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع): وَ لَكِنَّنِی آسَی أَنْ یلِی أَمْرَ هَذِهِ الْأُمَّهِ سُفَهَاوهَا وَ فُجَّارُهَا فَیتَّخِذُوا مَالَ اللَّهِ دُوَلاً وَ عِبَادَهُ خَوَلاً وَ الصَّالِحِینَ حَرْباً وَ الْفَاسِقِینَ حِزْباً [نهج البلاغه ، نامه 62] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَلَا وَ إِنَّ الشَّیطَانَ قَدْ ذَمَّرَ حِزْبَهُ وَ اسْتَجْلَبَ جَلَبَهُ لِیعُودَ الْجَوْرُ إِلَی أَوْطَانِهِ وَ یرْجِعَ الْبَاطِلُ إِلَی نِصَابِهِ وَ اللَّهِ مَا أَنْكرُوا عَلَی مُنْكراً وَ لَا جَعَلُوا بَینِی وَ بَینَهُمْ نَصِفاً [نهج البلاغه ، خطبه 22] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَلَا وَ إِنَّ الشَّیطَانَ قَدْ جَمَعَ حِزْبَهُ وَ اسْتَجْلَبَ خَیلَهُ وَ رَجِلَهُ وَ إِنَّ مَعِی لَبَصِیرَتِی مَا لَبَّسْتُ عَلَی نَفْسِی وَ لَا لُبِّسَ عَلَی وَ ایمُ اللَّهِ لَأُفْرِطَنَّ لَهُمْ حَوْضاً أَنَا مَاتِحُهُ لَا یصْدُرُونَ عَنْهُ وَ لَا یعُودُونَ إِلَیه [نهج البلاغه ، خطبه 10] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَهُمْ لُمَهُ الشَّیطَانِ وَ حُمَهُ النِّیرَانِ أُولئِک حِزْبُ الشَّیطانِ أَلا إِنَّ حِزْبَ الشَّیطانِ هُمُ الْخاسِرُونَ [نهج البلاغه ، خطبه 194] .

الكتاب :

كلُّ حِزْبٍ بِما لَدَیهِمْ فَرِحُونَ

[مومنون/53] .

فی تفسیر القمّی : "قوله "کلُّ حِزْبٍ بِما لَدَیهِمْ فَرِحُون" (مومنون-53) قال کل من اختار لنفسه دینا فهو فرح به" [تفسیرالقمی ، ج2 ، ص91] .

و فی الدّر المنثور أخرج ابن جریر و ابن أبی حاتم عن ابن زید "فتقطّعوا أمرهم بینهم زبرا" قال : "هذا ما اختلفوا فیه من الأدیان "کلّ حزب بما لدیهم فرحون" معجبون برأیهم" [ج5 ، ص11]

إِنَّ الشَّیطانَ لَکمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّما یدْعُوا حِزْبَهُ لِیکونُوا مِنْ أَصْحابِ السَّعیر [فاطر/6] .

اسْتَحْوَذَ عَلَیهِمُ الشَّیطانُ فَأَنْساهُمْ ذِکرَ اللّهِ أُولئِک حِزْبُ الشَّیطانِ أَلا إِنَّ حِزْبَ الشَّیطانِ هُمُ الْخاسِرُونَ [مجادله/19] .

علائم :

1 خطبه 194 در وصف منافقین : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَهُمْ لُمَهُ الشَّیطَانِ وَ حُمَهُ النِّیرَانِ أُولئِک حِزْبُ الشَّیطانِ أَلا إِنَّ حِزْبَ الشَّیطانِ هُمُ الْخاسِرُونَ [نهج البلاغه ، خطبه 194] .

2 پیمان شکنی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَلَا وَ إِنَّ الشَّیطَانَ قَدْ ذَمَّرَ حِزْبَهُ وَ اسْتَجْلَبَ جَلَبَهُ لِیعُودَ الْجَوْرُ إِلَی أَوْطَانِهِ وَ یرْجِعَ الْبَاطِلُ إِلَی نِصَابِه [نهج البلاغه ، خطبه 22] .

3 التقاط

4 اختلاف افکنی

5 تحریف

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَوْ أَنَّ الْحَقَّ خَلَصَ مِنْ لَبْسِ الْبَاطِلِ انْقَطَعَتْ عَنْهُ أَلْسُنُ الْمُعَانِدِینَ وَ لَکنْ یوخَذُ مِنْ هَذَا ضِغْثٌ وَ مِنْ هَذَا ضِغْثٌ فَیمْزَجَانِ فَهُنَالِک یسْتَوْلِی الشَّیطَانُ عَلَی أَوْلِیائِهِ وَ ینْجُو الَّذِینَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ الْحُسْنی [نهج البلاغه ، خطبه 50] .

اسْتَحْوَذَ عَلَيهِمُ الشَّيطانُ فَأنْساهُمْ ذِكرَ اللّهِ أولئِک حِزْبُ الشَّيطان [مجادله/19] .

عاقبت : خسران و ضرر دوزخ

حُبُّ اللَّهِ

وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَميعا [آل عمران/103] .

آیات ردّ حزب

وَ ثَمُودُ

وَ قَوْمُ لُوطٍ وَ أَصْحابُ الْأَیکهِ أُولئِک الْأَحْزاب [ص/13] .

مِنَ الَّذینَ فَرَّقُوا دینَهُمْ وَ کانُوا شِیعاً کلُّ حِزْبٍ بِما لَدَیهِمْ فَرِحُون [روم/32] .

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلا فِی الْأَرْضِ وَ جَعَلَ أَهْلَها شِیعاً [قصص/4] .

1. حزن

1. عوامل حزن

1. دنیا گرائی

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أنا زعیم بثلاث لمن أکب علی الدنیا بفقر لا غناء له و بشغل لا فراغ له و بهم و حزن لا انقطاع له [کنزالفوائد ، ج1 ، ص344] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الرغبه فی الدنیا تورث الغم و الحزن و الزهد فی الدنیا راحه القلب و البدن [تحف العقول ، ص358] .

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من نظر إلی ما فی أیدی الناس طال حزنه و دام أسفه [أعلام الدین ، ص294] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لما نزلت هذه الآیه "لا تَمُدَّنَّ عَینَیک إِلی ما مَتَّعْنا بِهِ أَزْواجاً مِنْهُمْ وَ لا تَحْزَنْ عَلَیهِمْ وَ اخْفِضْ جَناحَک لِلْمُومِنِینَ" (حجر-88) قال رسول الله (ص) : " من لم یتعز بعزاء الله تقطعت نفسه علی الدنیا حسرات ، و من رمی بنظره إلی ما فی ید غیره کثر همه و لم یشف غیظه" [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص381]

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رب شهوه ساعه تورث حزنا طویلا [مجموعه ورام ، ج2 ، ص59] .

1. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ غَضِبَ عَلَی مَنْ لَا یقْدِرُ عَلَی ضَرِّهِ طَالَ حُزْنُهُ وَ عَذَّبَ نَفْسَهُ [کافی ، ج8 ، ص22] .

1. قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَا رَأَیتُ ظَالِماً أَشْبَهَ بِمَظْلُومٍ مِنَ الْحَاسِدِ نَفَسٌ دَائِمٌ وَ قَلْبٌ هَائِمٌ وَ

حَزَنٌ لَازِمٌ [کنزالفوائد ، ج1 ، ص136] .

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ قَصَّرَ فِی الْعَمَلِ ابْتُلِی بِالْهَمِّ [نهج البلاغه ، حکمت 127] .

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِياک ! وَ الْجَزَعَ فَإِنَّهُ يقْطَعُ الْأَمَلَ وَ يضَعِّفُ الْعَمَلَ وَ يورِثُ الْهَمَّ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص223] .

1.عن أبی بصير قال : دخلت علی أبی عبد الله (ع) و معی رجل من أصحابنا فقلت له : جعلت فداک يا ابن رسول الله ! إنی لأغتم و أحزن منغير أن أعرف لذلک سببا فقال أبو عبد الله (ع) : إن ذلک الحزن و الفرح يصل إليکم منا لأنا إذا دخل علينا حزن أو سرور کان ذلک داخلا عليکم لأنا و إياکم من نور الله عز و جل [علل الشرائع ، ج1 ، ص93] .

2.عَنْ جَابِرٍ الْجُعْفِی قَالَ : " تَقَبَّضْتُ بَينَ يدَی أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فَقُلْتُ : جُعِلْتُ فِدَاک رُبَّمَا حَزِنْتُ مِنْ غَيرِ مُصِيبَةٍ تُصِيبُنِی أَوْ أَمْرٍ ينْزِلُ بِی حَتَّييعْرِفَ ذَلِک أَهْلِی فِی وَجْهِی وَ صَدِيقِی فَقَالَ : نَعَمْ يا جَابِرُ ! إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَلَقَ الْمُومِنِينَ مِنْ طِينَهِ الْجِنَانِ وَ أَجْرَی فِيهِمْ مِنْ رِيحِ رُوحِهِ فَلِذَلِک الْمُومِنُ أَخُو الْمُومِنِ لِأَبِيهِ وَ أُمِّهِ فَإِذَا أَصَابَ رُوحاً مِنْ تِلْک الْأَرْوَاحِ فِی بَلَدٍ مِنَ الْبُلْدَانِ حُزْنٌ حَزِنَتْ هَذِهِ لِأَنَّهَا مِنْهَا" [کافی ، ج2 ، ص166] .

3.روی أنه سئل امام (ع) عن الرجل يصبح مغموما لا يدری سبب غمه؟ فقال : إذا أصابه ذلک فليعلم أن أخاه مغموم و کذلک إذا أصبح فرحان لغير سبب يوجب الفرح فبالله نستعين علی حقوق الإخوان [فقه الرضا (ع) ، ص335] .

2. آثار حزن

1. قَالَ

أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْهَمُّ نِصْفُ الْهَرَمِ [نهج البلاغه ، حکمت 143] .

2. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الهم يذيب الجسد [غررالحكم ، ص321] .

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الهم أحد الهرمين [غررالحكم ، ص321] .

4. قَالَ الْمَسِيحُ (ع) : مَنْ كثُرَ هَمُّهُ سَقِمَ بَدَنُهُ [أمالى صدوق ، ص543] .

5. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الأحزان أسقام القلوب كما أن الأمراض أسقام الأبدان [الدعوات ، ص118] .

6. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْخُرْقُ [الْحَزَنُ] شَينُ الْخُلُقِ [غررالحكم ، ص76] .

3.حزن ممدوح

1. قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : إِنَّ اللَّهَ يحِبُّ كلَّ قَلْبٍ حَزِينٍ [كافى ، ج2 ، ص99] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أباذر! ما عبد الله على مثل طول الحزن [مجموعه ورام ، ج2 ، ص55] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قرأت فى كتاب على (ع) إن المؤمن يمسى و يصبح حزينا و لا يصلح له إلا ذلک [بحارالأنوار ، ج69 ، ص71] .

4.روى أن داود (ع) قال : " إلهى! أمرتنى أن أطهر وجهى و بدنى و رجلى بالماء فبما ذا أطهر لک قلبى قال : بالهموم و الغموم" [الدعوات ، ص56] .

5. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَعَظَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عِيسَى (ع) يا عِيسَى! اكحُلْ عَينَک بِمِيلِ الْحُزْنِ إِذَا ضَحِک الْبَطَّالُونَ [كافى ، ج8 ، ص131] .

6.من طال حزنه على نفسه فى الدنيا أقر الله عينه يوم القيامه و أحله دار المقامه [غررالحكم ، ص147] .

7.سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أين الله؟ فقال : عند المنكسره

قلوبهم [الدعوات ، ص120] .

8. قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : الحزن من شعار العارفين لكثره مواردات الغيب على سرائرهم و طول مباهاتهم تحت ستر الكبرياء والمحزون ظاهره قبض و باطنه بسط يعيش مع الخلق عيش المرضى و مع الله عيش القربى و المحزون غير المتفكر لأن المتفكر متكلف و المحزون مطبوع و الحزن يبدو من الباطن و التفكر يبدو من رؤه المحدثات و بينهما فرق. قال الله تعالى : فى قصه يعقوب (ع) " إِنَّماأَشْكوا بَثِّى وَ حُزْنِى إِلَى اللَّهِ وَ أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ ما لا تَعْلَمُونَ" (يوسف-86) فبسبب ما تحت الحزن علم خص به من الله دون العالمين. قيل لربيع بن خيثم ما لک محزون قال : لأنى مطلوب و يمين الحزن الانكسار و شماله الصمت و الحزن يختص به العارفون لله و التفكريشترک فيه الخاص و العام و لو حجب الحزن عن قلوب العارفين ساعه لاستغاثوا و لو وضع فى قلوب غيرهم لاستنكروه [مصباح الشريعه ، ص187] .

9. قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : إِنْ كانَ الْمَوْتُ حَقّاً فَالْفَرَحُ لِمَا ذَا [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص393] .

1. قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : نفَسُ الْمَهْمُومِ لَنَا الْمُغْتَمِّ لِظُلْمِنَا تَسْبِيحٌ وَ هَمُّهُ لِأَمْرِنَا عِبَادَهٌ وَ كَتْمَانُهُ لِسِرِّنَا جِهَادٌ فِى سَبِيلِ اللَّهِ [كافى ، ج2 ، ص226] .

حضرت امير (ع) درباره حضرت زهرا (س) فرمود : يا رَسُولَ اللَّهِ! أَمَّا حُزْنِى فَسَرْمَدٌ [كافى ، ج1 ، ص458] .

4. درمان حزن

1. ايمان

1.أَلا إِنَّ أَوْلِياءَ اللّهِ لا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [يونس/62] .

2. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا اشْتَدَّ

الْفَزَعُ فَإِلَى اللَّهِ الْمَفْزَعُ [کافی ، ج2 ، ص468] .

2. صبر

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اطْرَحْ عَنْک وَارِدَاتِ الْهُمُومِ بِعَزَائِمِ الصَّبْرِ وَ حُسْنِ الْيقِينِ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

3. يقين

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نعم طارد الهموم اليقين [بحارالأنوار ، ج74 ، ص212] .

4. توكل

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نعم الطارد للهم الاتكال على القدر [غررالحكم ، ص104] .

5. قضا و قدر

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن كان كل شىء بقضاء و قدر فالحزن لما ذا [خصال صدوق ، ج2 ، ص450] .

2. قَالَ الرِّضَا (ع) : عَجِبْتُ لِمَنْ أَيقَنَ بِالْقَدَرِ كيفَ يحْزَنُ [کافی ، ج2 ، ص59] .

6. تسليم

1. قَالَ الْكاظِمُ (ع) : مَنْ إغتُمَّ كانَ لِلْغَمِّ أَهْلًا فَينْبَغِى لِلْمُومِنِ أَنْ يكونَ بِاللَّهِ وَ بِمَا صَنَعَ رَاضِياً [التمحيص ، ص59] .

2. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَصْبَحَ عَلَى الدُّنْيا حَزِيناً فَقَدْ أَصْبَحَ لِقَضَاءِ اللَّهِ سَاخِطاً [نهج البلاغه ، حكمت 228] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن الله بعدله و حكمته و علمه جعل الروح و الفرح فى اليقين و الرضا عن الله و جعل الهم و الحزن فى الشک و السخط فارضوا عن الله و سلموا لأمره [التمحيص ، ص59] .

7. رازداری

1. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : دخل محمد بن شهاب الزهری علی علی بن الحسین زین العابدین و هو کئب حزین فقال له : زین العابدین ما بالک مهموما قال : یا ابن رسول الله! غموم و هموم تتوالی علی لما امتحنت به من حساد نعمی و الطامعین فی و ممن أرجوه و

ممن أحسنت إليه فتخلف ظنى فقال له : على بن الحسين احفظ عليک لسانک تملک به إخوانک [مجموعه ورام ، ج2 ، ص93] .

8. زهد

1.لِكيلا تَأْسَوْا عَلى ما فاتَكمْ وَ لا تَفْرَحُوا بِما آتاكمْ [حديد/23] .

9. شناخت دنيا

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أيها الناس ! هذه دار ترح لا دار فرح و دار التواء لا دار استواء فمن عرفها لم يفرح لرجاء و لم يحزن لشقاء [أعلام الدين ، ص343] .

2. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الدَّهْرُ يوْمَانِ يوْمٌ لَک وَ يوْمٌ عَلَيک فَإِذَا كانَ لَک فَلَا تَبْطَرْ وَ إِذَا كانَ عَلَيک فَاصْبِرْ [نهج البلاغه ، حكمت 396] .

10. به جای غصه از صفر شروع كنيم

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا تشعر قلبک الهم على ما فات فيشغلک [عن الاستعداد] عما هو آت [غررالحكم ، ص321] .

11. دعا

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إذا حزنک أمر من سلطان أو غيره فأكثر من قول لا حول و لا قوه إلا بالله فإنها مفتاح الفرج و كنز من كنوز الجنه [العددالقويه ، ص149] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَكثَرَ الِاسْتِغْفَارَ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كلِّ هَمٍّ فَرَجاً وَ مِنْ كلِّ ضِيقٍ مَخْرَجاً وَ رَزَقَهُ مِنْ حَيثُ لَا يحْتَسِبُ [أعلام الدين ، ص294] .

12. تأثير انگور در درمان حزن

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شَكا نَبِى مِنَ الْأَنْبِياءِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ الْغَمَّ فَأَمَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِأَكلِ الْعِنَبِ [كافى ، ج6 ، ص351] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَمَّا حَسَرَ الْمَاءُ عَنْ عِظَامِ الْمَوْتَى فَرَأى ذَلِک نُوحٌ ع جَزِعَ جَزَعاً

شَدِيداً وَ اغْتَمَّ لِذَلِک فَأَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيهِ هَذَا عَمَلُک بِنَفْسِک أَنْتَ دَعَوْتَ عَلَيهِمْ فَقَالَ : يا رَبِّ ! إِنِّی أَسْتَغْفِرُک وَ أَتُوبُ إِلَيک فَأَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيهِ أَنْ كلِ الْعِنَبَ الْأَسْوَدَ لِيذْهَبَ غَمُّک [كافی ، ج6 ، ص350] .

درمان حزن : 13. نظافت

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : غَسْلُ الثِّيابِ يذْهِبُ الْهَمَّ وَ الْحَزَنَ [خصال صدوق ، ج2 ، ص612] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من وجد هما و لا يدری ما هو فليغسل رأسه [الدعوات ، ص120] .

درمان

1.زبانی : یاد خدا و توکل و تفویض الی الله مثلا :

در هنگام ترس از قتل بگو : حَسْبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَكيلُ [آل عمران/173] .

زیرا : الَّذِينَ قالَ لَهُمُ النّاسُ إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إِيماناً وَ قالُوا حَسْبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَكيلُ [آل عمران/173] .

هنگام ترس از حیله بگو : أُفَوِّضُ أَمْرِی إِلَی اللّهِ إِنَّ اللّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبادِ فَوَقاهُ اللّهُ سَيئاتِ ما مَكرُوا [غافر/45-44] .

هنگام غرق و آتش سوزی بگو : ما شاءَ اللّهُ لا قُوَّةَ إِلاّ بِاللّهِ [كهف/39] .

وَ لَوْ لا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَک قُلْتَ ما شاءَ اللّهُ لا قُوَّةَ إِلاّ بِاللّهِ [كهف/39] .

هنگام حزن و غم بگو : لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ سُبْحانَک إِنِّی كنْتُ مِنَ الظّالِمِينَ فَاسْتَجَبْنا لَهُ وَ نَجَّيناهُ مِنَ الْغَمِّ وَ كذَلِک نُنْجِی الْمُومِنِينَ [انبياء/88-87] .

2.تغذیه و استحمام :

تفریح و تغییر شرائط دوست و مکان و....ثلاثه یذهبن عن قلب الحزن

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شَكا نَبِی مِنَ الْأَنْبِياءِ إِلَی اللَّهِ عَزَّ

وَ جَلَّ الْغَمَّ فَأَمَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِأَكلِ الْعِنَبِ [كافى ، ج6 ، ص351] .

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) اغْتَمَّ فَأَمَرَهُ جَبْرَئِيلُ (ع) أَنْ يغْسِلَ رَأْسَهُ بِالسِّدْرِ وَ كانَ ذَلِک سِدْراً مِنْ سِدْرَهِ الْمُنْتَهَى [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص125] .

3.توجه به کم بودن مال و مقام و دنیا :

این همه قرآن و نهج البلاغه دراین زمینه گفتگو دارد.

4.توجه به زود گذشتن نعمت ها :

كلُّ شَىءٍ هالِک إِلاّ وَجْهَهُ [قصص/88] .

لا أُحِبُّ الآْفِلِينَ [انعام/76] .

ما عِنْدَكمْ ينْفَدُ [نحل/96] .

5.توجه به قانون مندی این آمد و رفت :

تِلْک الأَْيامُ نُداوِلُها بَينَ النّاسِ [آل عمران/140] .

6.توجه به بی فایده بودن حزن و غم :

7.توجه به آثار مثبت محرومیت ها در دنیا وآخرت :

8.توجه به کسانی که از ما بهترند و مشکلاتشان از ما بیشتر ولی شادند.

9.توجه به هادم الذات و بیمارستان و قبرستان و.....

10.دنیا جای فراز و نشیب است :

لا يمَسُّهُمُ السُّوءُ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [زمر/61] .

در قیامت است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : دَارٌ بِالْبَلَاءِ مَحْفُوفَهٌ [نهج البلاغه ، خطبه 226] .

11.ناگواریِ ها برای همه با رنگ هایِ مختلف هست :

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلَوا الْجَنَّةَ وَ لَمّا يأْتِكمْ مَثَلُ الّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْساءُ وَ الضَّرّاءُ وَ زُلْزِلُوا حَتّى يقُولَ الرَّسُولُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتى نَصْرُ اللّهِ أَلا إِنَّ نَصْرَ اللّهِ قَرِيبٌ [بقره/214] .

12.از ما بهتران از ما بیشتر سختی کشیده اند :

البلاء للولاءبلاء به خاطر دوست داشتن است

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ بَلَاءً الْأَنْبِياءُ ثُمَّ الَّذِينَ يلُونَهُمْ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ [

کافی ، ج2 ، ص252] .

13.سختی ها و ناگواریها شخصیت ساز و رشد آور است. هم و غم انسان را به فکر وا می دارد.

14.حساب شادی و غم را باید در پایان کرد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا خَيرَ فِی لَذَّةٍ بَعْدَهَا النَّارُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص392] .

15.انسان نیاز به تفریح و شادی دارد :

يرْتَعْ وَ يلْعَبْ [یوسف/12] .

وساعه للذه

16.همان گونه که درآمد طبیعی همه افراد تامین نیست و باید از طریق انفاق و زکوه تامین شود ، تفریح همه افراد هم تامین نیست که باید از طریق ادخال سرور دیگران جبران شود.

17.روحیه دادن نقش مهمی در جنگ ، اقتصاد ، تحصیل و.... دارد.

18.دوای درد افراد عقده ای ، منزوی ، مایوس ، بدبین ، خجالتی شوخی است.

5.غم و شادی با هم

1.وَ قالُوا الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِی أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ إِنَّ رَبَّنا لَغَفُورٌ شَكورٌ [فاطر/34] .

2.كلَّما أَرادُوا أَنْ يخْرُجُوا مِنْها مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيها [حج/22] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ما من هم إلا و له فرج إلا هم أهل النار [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص364] .

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ما من دار فیها فرحه إلا تبعها ترحه [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص364] .

2. قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مع کل فرحه ترحه [بحارالأنوار ، ج74 ، ص166] .

3. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کل سرور متنغص [غررالحکم ، ص481] . [انتهای فیش 32 و پرونده حزن 13/4/83] .

1. حسبه و محتسب

1. تاریخچه حسبه و محتسب

از اداره هایی که در دوران های خلافت اسلامی ، متداول و رایج بوده ، اداره حسبه بود که گاهی از آن با عنوان ولایت حسبه نام برده می شد ، و تاریخ این اداره همان طوری که بعدا خواهیم گفت به عصر پیغمبر اسلام می رسد. وظیفه این اداره در اعصار خلافت اسلامی به طور اجمال امر به معروف و نهی از منکر در مراتب مختلف و به مفهوم وسیع آنها (که شامل مکروهات و مستحبات شرعی و عرفی می شد) بود ، شاید هنوز هم در برخی از کشورها این اداره به همین اسم یا اسمی شبیه به آن ، پیدا شود.

وظایف این اداره در عصر کنونی در بیشتر کشورها ، میان وزارت خانه های مختلف که از قدرت اجرایی منشعب شده اند تقسیم شده و قسمتی نیز به قوه قضائیه واگذار شده است.

این اداره در سال های

اولیه خلافت اسلامی که از تشکیلات اداری ساده و بسیطی برخوردار بودند ، زیر نظر و اشراف خود خلیفه و امام اعظم ، اداره می شد و چه بسا شخص امام تصدی اکثر وظایف آن را به عهده می گرفت.

اینک به طور اجمالی به تعریف لغت حسبه و شرح وظایف محتسب می پردازیم :

2. تعریف حسبه

1. ابن اثیر

1 ابن اثیر در نهایه می گوید : حسبه اسمی از ماده احتساب است ، چنانکه "عده" از لغت "اعتداد" می باشد.

و آن در مورد اعمال صالحه و کارهای ناپسند ، عبارت است از مبادرت به طلب و تحصیل اجر و ثواب به وسیله صبر و شکیبایی ، در مقابل آن کارهای زشت و ناپسند است و یا به وسیله انجام دادن انواع نیکوکاری ها و اقدام به انجام آنها بر وجهی که مقرر شده برای به دست آوردن ثوابی که برای آن تعیین شده است.

2. صحاح اللغه

در صحاح اللغه چنین آمده است : احتسبت علیه کذا؛ یعنی نسبت به کارهایی که او انجام می داد اعتراض کرده و او را نهی از منکر کردم و ابن درید گفته : احتسبت بکذا (طلبت) اجرا عند الله؛ یعنی از خدا به خاطر آن ، مزد و ثواب طلب کردم و "حسبه" (بالکسر) اسمی از این ماده می باشد. و به معنی مزد و پاداش و اجر است.

3. مجمع البحرین

در مجمع البحرین گوید : "احتسب فلان"؛ یعنی کاری را به خاطر خدا و به منظور رسیدن به ثواب آن انجام داد و "حسبه" که به معنی اجر و ثواب می باشد از همین باب است. و "حسبه" امر به معروف و نهی از منکر است و علما

در وجوب آن که آیا واجب عینی است یا کفایی. اختلاف کرده اند.

و هر چند که اجتهاد در لغت صحیح نیست ، ولی احتمال دارد که حسبه از لغت محاسبه به معنی مراقبت و حسابرسی فردی از دیگری باشد و شاید حسیب به معنی محاسب نیز از این قبیل باشد ، چنانکه در قرآن مجید آمده است : وَ کفی بِاللّهِ حَسِیباً [نساء/6] .

4. ابن اخوه

ابن اخوه در معالم القربه فی احکام الحسبه می گوید : حسبه از قواعد مربوط به امور دینی است و در صدر اول اسلام ، به علت اینکه از مصالح عمومی بوده و ثواب زیادی بر آن وعده داده شده است ، پیشوایان و رهبران ، شخصا اداره امور آن را به عهده می گرفتند.

و حسبه عبارت است از امر به معروف ، وقتی که انجام کارهای نیک و پسندیده در جامعه به دست فراموشی سپرده شود ، و نهی از منکر ، وقتی که ارتکاب کارهای بد در اجتماع شیوع پیدا کند ، و به معنی رسیدگی به اختلافات و اصلاح و آشتی دادن در میان مردم نیز می باشد ، خداوند متعال می فرماید : لا خَیرَ فِی کثِیرٍ مِنْ نَجْواهُمْ إِلاّ مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَهٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلاحٍ بَینَ النّاسِ [نساء/114] .

و محتسب کسی است که شخص امام و یا نائبش ، او را برای نظارت در احوال مردم و کشف امور و مصالح عمومی آنان (از قبیل معاملات و خرید و فروش و غذا و لباس و آب و مسکن آنان و امور مربوط به راه ها از جهت امنیت و غیره و امر آنها به معروف

و نهیشان از منکر) تعیین و نصب کرده باشد.

و کسی می تواند از طرف حکومت محتسب شده و تصدی را بر عهده بگیرد که :

1 مسلمان 2 آزاد 3 بالغ 4 عاقل 5 عادل و 6 قادر باشد. پس کودکان و دیوانگان و کفار نمی توانند متصدی این کار باشند ، ولی غیر از این سه گروه ، تمام افراد ملت اگر چه از طرف دولت هم مامور انجام وظایف حسبه نباشند حتی فساق و بندگان و زنان می توانند ، این وظیفه را انجام دهند.

البته روشن است این که گفت : "تمام افراد ملت می توانند این وظیفه را به عهده گیرند" منظورش این است که اشخاص ، تطوعا و بدون اینکه مامور حکومت باشند ، می توانند این کار را انجام دهند ، پس با حرف قبلی او دائر بر اینکه انتخاب محتسب شرایط خاصی دارد ، منافات ندارد. و اینکه گفت : "در صدر اول اسلام ، پیشوایان و رهبران شخصا بر این کار مباشرت می کردند" این مطلبی است واضح و برای افرادی که به اخبار و تواریخ مراجعه کنند ، بدیهی می باشد و در آینده نزدیک مواردی را گوشزد خواهیم کرد.

5. کتانی

کتانی در کتاب تراتیب الاداریه از کتاب تیسیر ابن سعید نقل می کند : حسبه یکی از مهم ترین و بزرگ ترین برنامه ریزی های دینی است و برای این که مصالح عمومی و اجتماعی و فوائد و منافع مهمی را در بر دارد ، خلفاء راشدین ، خود تولیت امور آن را به عهده می گرفتند و با این که شخصا به امور جهاد و تجهیز سپاه برای جنگ

و مبارزه اشتغال داشتند ، وظایف حسبه را به عهده کسی نمی گذاشتند.

و نیز در همان کتاب از کشف الظنون نقل می کند :

علم احتساب از امور جاری در بین مردم کشور ، بحث می کند ، مثل معاملاتی که زندگی شهری از لحاظ جریان آن بر طبق یک قانون و دستورالعمل عادلانه به طوری که تراضی طرفین معامله را تضمین کند بدون آن شکل نمی گیرد ، و همچنین از تدبیر و اداره امور بندگان خدا به وسیله نهی از منکر و امر به معروف ، البته به آن ترتیبی که خلیفه صلاح می داند ، و به نحوی که به اختلاف و برتری جویی مردم منجر نشود بحث می کند.

پاره ای از ادله و مبادی فقهی آن ، مثل حرمت زنا و سرقت و قسمتی دیگر از امور استحسانی است که از نظر و رأی خلیفه نشأت می گیرد.

و هدف از آموختن علم احتساب ، به دست آوردن توانائی کنترل امور کشور می باشد. و فائده آن جریان دادن امور کشور در مجاری آن به بهترین طرز ممکن است.

و این علم یکی از دقیق ترین علوم است و افرادی که دارای درک نافذ و حدس صحیح نباشند ، نمی توانند آن را درک کنند ، چون اشخاص و اوضاع و زمانهای یک کشور همواره بر یک روش کلی نیست ، بلکه برای هر زمان و برای هر وضعی ، سیاستی خاص لازم است و آن (شناخت وضعیت اجتماعی هر عصر و تشخیص سیاست متناسب با آن وضعیت) یکی از مشکل ترین کارهاست ، بدین جهت برای اداره امور آن ، جز کسی که

دارای قدرت الهیه و به دور از هوا و هوس

باشد ، شایستگی ندارد.

3. فرق محتسب با متطوع

قاضی ابوعلی می گوید :

حسبه عبارت است از امر به معروف ، وقتی که ترک کردن معروف شیوع پیدا کند ، و نهی از منکر ، موقعی که ارتکاب منکر ظاهر شده و افراد علنا و متجاهرا آن را انجام دهند و این (امر به معروف و نهی از منکر) اگر چه از هر مسلمانی که آن را به جای آورد صحیح است ، ولی محتسب (کسی که دولت ، نظارت بر اجرای صحیح امور حسبه را به عهده او گذاشته) با متطوع (کسی که خودش بدون اینکه کسی و یا دولتی این وظیفه را به عهده او گذاشته باشد و بر حسب وظیفه شرعی ، خود به این کار می پردازد) در نه جهت باهم فرق دارند :

1 امر به معروف و نهی از منکر برای محتسب به حکم ولی و مقام ولایت ، واجب عینی است و نمی تواند آن را انجام ندهد ولکن وجوبش برای غیر محتسب به نحو وجوب کفائی است.

2 اقدام محتسب به امر به معروف و نهی از منکر از وظایف شغلی او بوده و جایز نیست به جهت اشتغال به عمل دیگری آن را ترک کند ، ولی چون این کار برای متطوع یک امر استحبابی است ، می تواند آن را به جهت انجام کار دیگری ، ترک کند.

ولی به نظر می رسد که این ، مطلب صحیحی نباشد ، چون اگر فردی مشاهده کند که محتسب به عللی نمی تواند وظیفه خود را انجام دهد و اگر او هم این وظیفه را به عهده نگیرد ، اختلالی در کارهای عمومی اجتماع به وجود

می آید ، شاید انجام دادن این کار در این فرض برای او واجب عینی باشد.

3 محتسب بدین سمت منصوب شده که در حدود اختیاراتش مورد مراجعات مردم قرار گرفته و شکایات ، پیش او مطرح گردد و لکن متطوع از این جهت ، وظیفه ای ندارد.

4 بر محتسب واجب است که به شکایات شاکیان و مراجعه کنندگان ، رسیدگی کند ، ولی بر متطوع چنین رسیدگی واجب نیست.

5 محتسب موظف است از منکراتی که آشکارا به عمل می آید و همچنین از معروفی که آشکارا ترک می شود ، تفتیش کرده تا مرتکب منکر را نهی از منکر و تارک معروف را امر به معروف کند ، ولی تفتیش و جستجو از وظایف متطوع نیست.

6 محتسب می تواند برای انجام کارهائی که به تنهایی از عهده آنها بر نمی آید اشخاصی را به عنوان همکاری با خود به کمک طلبیده و یا آنها را استخدام کند تا بدین وسیله در کار خویش دارای قدرت و تسلط بیشتری باشد ، زیرا او برای این کار

منصوب شده و مأموریتش انجام آن است ، و لکن متطوع نمی تواند کسی را برای امر به معروف و نهی از منکر استخدام کرده و یا به کسی چنین مأموریتی بدهد.

و لکن این گفته به نظر ما صحیح نمی آید ، زیرا اگر متطوع بتواند با کمک طلبیدن افرادی امر به معروف و یا نهی از منکر بکند ، این چه اشکالی دارد؟

7 محتسب می تواند افرادی را که آشکارا مرتکب منکرات می شوند ، تنبیه تأدیبی کند ، البته حق تنبیه افراد به اندازه حدود شرعی (یعنی مجازاتهای تعیین شده در قانون یا شرع)

را ندارد ، ولی متطوع حق تنبیه تأدیبی را نیز ندارد.

8 محتسب می تواند در مقابل کارهای محوله از دولت (بیت المال) حقوق دریافت دارد ، ولی متطوع چنین حقی ندارد.

9 بر محتسب لازم است در امور عرفی (نه شرعی) اعمال اجتهاد و رأی کند ، مانند تعیین بساط و جاهای اهل بازار و اجازه ایجاد بالکن برای ساختمان ها و امثال آن و طبق نظر خود آن چه را که مفید می داند اجازه دهد و آن چه را که مضر بداند برچیند ، ولکن متطوع چنین حقی ندارد.

پس میان متصدی حسبه ولو به معنی امر به معروف و نهی از منکر باشد و غیر او که امر به معروف و نهی از منکر بر او جایز است با این نه جهت می توان فرق گذاشت.

از (دیگر) شرایط متصدی حسبه ، این است که باید آگاه ، عادل و صاحب نظر (در کار خود) و قاطع و سخت گیر در امور دینی بوده و شناخت کامل از منکرات ظاهریه داشته باشد.

ولی در اینکه آیا بر او لازم است که در مسائل و احکام دینی دارای قدرت اجتهاد باشد تا از نظر خود استفاده کند یا نه؟ دو احتمال وجود دارد :

1 ممکن است چنین اجتهادی بر او لازم باشد.

2 ممکن است بگوییم : اگر بر منکراتی که مورد قبول همه فقها است ، عارف باشد ، چنین شرطی درباره او لازم نباشد.

بیان ما وردی نیز در الاحکام السلطانیه ، صفحه 240 به همین منوال است.

البته ما در بعضی از موارد نه گانه مذکور نظر موافقی نداریم ، مخصوصا

همان طوری که گفتیم در وجه دوم و ششم.

4. سیره معصومین

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِالْمُحْتَكِرِينَ فَأَمَرَ بِحُكرَتِهِمْ أَنْ تُخْرَجَ إِلَى بُطُونِ الْأَسْوَاقِ وَ حَيثُ ينْظُرُ النَّاسُ إِلَيهَا [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص265] .

روزی پیغمبر اکرم با محتکرین برخورد کرده و فرمود تا آن چه را که احتکار کرده اند در وسط بازارها و در محلی که مورد دید همه باشد ، به مردم عرضه دارند.

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يا فُلَانُ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ ذَكرُوا أَنَّ الطَّعَامَ قَدْ نَفِدَ إِلَّا شَيئاً عِنْدَک فَأَخْرِجْهُ وَ بِعْهُ كيفَ شِئْتَ وَ لَا تَحْبِسْهُ [كافى ، ج5 ، ص164] .

در روایت حذیفه بن منصور آمده که رسول خدا فرمودند : " فلانی ، مسلمانان می گویند ، مواد غذایی نایاب شده ، مگر مقداری که پیش توست؛ آن را به بازار بیاور و به هر کیفیتی که می خواهی بفروش".

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِى (ص) فَقَالَ يا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّنِى سَأَلْتُ رَجُلًا بِوَجْهِ اللَّهِ فَضَرَبَنِى خَمْسَةَ أَسْوَاطٍ فَضَرَبَهُ النَّبِى (ص) خَمْسَةَ أَسْوَاطٍ أُخْرَى وَ قَالَ سَلْ بِوَجْهِک اللَّئِيمِ و لا تسأل بوجه الله الكريم. [بحارالانوار ، ج101 ، ص ، 213] .

در خبر ابن ابی یعفور از حضرت صادق آمده : مردی پیش رسول خدا آمد و گفت یا رسول الله من به مردی گفتم که تو را به خدا قسم کمکی به من بکن و او پنج تازیانه به من زد ، حضرت پنج تازیانه دیگر به او می زنند و فرمودند : در گدایی به پستی خودت قسم بخور نه به خدای

کریم".

4 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَرَّ النَّبِی (ص) فِی سُوقِ الْمَدِینَهِ بِطَعَامٍ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ مَا أَرَی طَعَامَکَ إِلَّا طَیباً وَ سَأَلَهُ عَنْ سِعْرِهِ فَأَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَیهِ أَنْ یدُسَّ یدَیهِ فِی الطَّعَامِ فَفَعَلَ فَأَخْرَجَ طَعَاماً رَدِیاً فَقَالَ لِصَاحِبِهِ مَا أَرَاکَ إِلَّا وَ قَدْ جَمَعْتَ خِیانَهً وَ غِشّاً لِلْمُسْلِمِینَ [کافی ، ج5 ، ص161] .

در خبر سعد اسکاف از امام باقر نقل شده که حضرت فرمود : " رسول خدا در بازار مدینه گندمی را دید ، به فروشنده آن فرمود : گندمت را پاک و پاکیزه می بینم ، سپس از قیمت آن سؤال کرد ، به قلب حضرت الهام شد که دستش را در گندم فروبرد (و آن را امتحان کند) و چون دست در میان گندم فروبردند گندم پست و خراب بیرون آوردند ، سپس به صاحب گندم فرمودند : تو خائن و متقلب بر مسلمانان هستی".

5 و فی سنن الترمذی بسنده عن ابی هریره ان رسول الله مر علی صبره من طعام فادخل یده فیها فنالت اصابعه بللا فقال : یا صاحب الطعام ما هذا؟ قال : اصابته السماء یا رسول الله ، قال : "افلا جعلته فوق الطعام حتی یراه الناس" ثم قال : "من غش فلیس منا".

در سنن ترمذی از ابوهریره نقل شده که گفت : رسول خدا مقداری گندم در دکانی دیدند ، چون دستشان را در آن فروبردند ، انگشتان حضرت تر شد ، از صاحبش پرسید که این چیست؟ فروشنده جواب داد که باران خورده است. حضرت فرمودند : چرا قسمت خیس شده را در روی قرار ندادی ، تا مردم آن

را ببینند؟ سپس گفتند : هر کس (در بیع و شراء) با مسلمانان تقلب کند از ما (مسلمانان) نیست.

6 روی أبو هریره؛مر رسول الله (ص) برجل یبیع طعاما فسأله کیف تبیع فأخبره فأوحی الله إلیه أن أدخل یدک فیه فأدخل یده فیه فإذا هو مبلول فقال النبی (ص) لیس منا من غش. [مجموعه ورام ، 1 ، ص85] .

در سنن ابو داود از ابوهریره روایت می کند که : رسول خدا به مردی که گندم می فروخت برخورد کردند و از او پرسیدند : چگونه می فروشی؟ آن مرد نحوه فروش خود را به عرض حضرت رساند. به حضرت الهام شد دستش را در لابلای آن فروبرد سپس ملاحظه کردند که قسمت داخلی آن خیس است ، پس خطاب به آن مرد فرمودند : هر کس تقلب کند از ما (مسلمانان) نیست.

7 و فی کنز العمال عن محمد بن راشد قال : سمعت مکحولا یقول : مر رسول الله برجل یبیع طعاما قد خلط جیدا بقبیح ، فقال له النبی : ما حملک علی ما صنعت؟ فقال : اردت ان ینفق. فقال له النبی : "میز کل واحد منهما علی حده لیس فی دیننا غش".

در کنز العمال از محمد بن راشد نقل کرده که گفت از مکحول شنیدم که می گفت : رسول خدا بر مردی که فروشنده گندم بود و جنس خوب و بد را باهم مخلوط کرده بود ، برخورد کرده و به او امر فرمودند : چه چیز باعث شد که چنین کاری بکنی؟ جواب داد : خواستم (در اثر پایین بودن قیمت) رواج پیدا کرده و به فروش برود. حضرت گفتند

: "خوب و بد آن را از هم جدا کن ، در دین ما تقلب (روا) نیست".

8 و فی صحیح البخاری بسنده عن ابن عمر : انهم کانوا یشترون الطعام من الرکبان علی عهد النبی فیبعث علیهم من یمنعهم ان یبیعوه حیث اشتروه حتی ینقلوه حیث یباع الطعام.

در صحیح بخاری از ابن عمر نقل کرده که مردم در زمان رسول خدا از مسافرین ، (قبل از این که وارد شهر شوند با زبان بازی و این که این جنسها دیگر مشتری ندارد و قیمتشان تنزل کرده و غالبا بدون توزین) مواد غذائی می خریدند ، حضرت فردی را فرستاد تا مانع فروش آنها شده تا آن را به بازار منتقل کرده و آن جا به فروش برسانند.

9 و فیه ایضا بسنده عن سالم بن عبدالله عن ابیه قال : رایت الذین یشترون الطعام مجازفه یضربون علی عهد رسول الله ان یبیعوه حتی یؤووه الی رحالهم.

و نیز در همان کتاب از سالم بن عبدالله ، آن هم از پدرش نقل می کند که می گفت : در زمان رسول خدا ، کسانی را که مواد غذائی را بدون کیل و وزن و به طور تخمینی می فروختند ، مورد تنبیه قرار می دادند تا آن را در حالت عادی عرضه کنند.

و روی نحوه عن سالم ابن عمر ایضا (صفحه 16)

10 و فی التراتیب الاداریه للکتانی عن ابن عبدالبر فی الاستیعاب : استعمل رسول الله سعید بن سعید بن العاص بعد الفتح علی سوق مکه.

در کتاب تراتیب الاداریه از ابن عبدالبر در کتاب استیعاب نقل می کند که : پیغمبر اکرم سعید بن سعید بن العاص را بعد از فتح

مکه به نظارت در امور بازار و کسب و کار بازاری های مکه گماشت.

11 و فیه ایضا عن الاستیعاب : سمراء بنت نهیک الاسدیه ادرکت النبی و عمرت و کانت تمر فی الاسواق تأمر بالمعروف و تنهی عن المنکر و تنهی الناس عن ذلک بسوط معها.

و باز در همان کتاب از استیعاب نقل می کند که سمراء دختر نهیک اسدی که پیغمبر اکرم را درک کرده و عمر زیادی نمود ، در بازارها می گشت و امر به معروف و نهی از منکر می نمود و مردم را با تازیانه ای که همراه داشت (پس معلوم می شود که از طرف حکومت بوده) از منکرات باز می داشت.

و لکن بعضی ها گفته اند که محتسب بودن نام برده در زمان رسول خدا نبود ، بلکه در زمان عمر بوده است. از قاضی ابن سعید نقل شده که مأموریت این بانو درباره امر خاصی بوده که به زنان مربوط می شده است.

12 و فی کنز العمال عن ابی سعید قال : مر النبی بسلاخ و هو یسلخ شاه و هو ینفخ فیها فقال لیس منا من غشنا و دحس بین جلدها و لحمها و لم یمس ماء.

در کنز العمال از ابوسعید نقل می کند که عبور پیغمبر اکرم بر سلاخی افتاد که گوسفندی را سلاخی کرده و در آن می دمید ، حضرت به او فرمود : "کسی که بر مسلمانان تقلب کند از ما نیست".

13 و فیه ایضا عن کلیب بن وائل الازدی قال : رأیت علی بن ابیطالب مر بالقصابین فقال : یا معشر القصابین لا تنفخوا ، فمن نفخ اللحم فلیس منا.

و نیز در همان کتاب از کلیب بن وائل ازدی

روایت کرده که می گفت : علی بن ابیطالب را دیدم که از مقابل قصاب ها عبور کرده و می فرمود : " ای قصابان ! در میان گوشت گوسفند ندمید و هر کس چنین کاری بکند از ما مسلمانان نیست".

14 و امر امیر المؤمنین مالکا بمنع التجار من الاحتکار و معاقبه من قارف الحکره بعد نهیه.

امیر المؤمنین به مالک اشتر دستور داد تا بازرگانان را از احتکار جلوگیری کند و کسانی را که پس از نهی او به احتکار دست می زنند ، تحت پی گرد قانونی قرار دهد.

15 و امر رفاعه قاضیه علی الاهواز بالنهی عن الاحتکار و انه من رکبه فاوجعه و عاقبه باظهار ما احتکر.

امیر المؤمنین به رفاعه که از طرف حضرت به قضاوت اهواز منصوب شده بود دستور دادند که از احتکار جلوگیری کند و کسانی را که مرتکب احتکار می شوند مجازات کرده و با بیرون آوردن اشیاء احتکار شده آنها را تنبیه نماید.

16 و فی المحلی لابن حزم عن حبیش قال : احرق لی علی بن علی ابیطالب بیادر بالسواد کنت احتکرتها لو ترکها لربحت فیها مثل عطاء الکوفه.

ابن حزم در المحلی از حبیش روایت می کند که او گفت : علی بن ابیطالب خرمن هایی را که در عراق احتکار کرده بودم آتش زد و اگر آنها را از بین نمی برد به اندازه مالیات کوفه ، سود می بردم.

17 و فیه ایضا بسنده عن ابی الحکم : ان علی بن ابیطالب احرق طعاما احتکر بمأه الف.

و نیز در همان کتاب از ابی الحکم نقل می کند که علی بن ابی طالب گندم های احتکار شده ای به ارزش یک صد

هزار را آتش زد.

و ظاهر این است که هر دو یک حدیث باشند.

18 عَنْ حَبَابَهَ الْوَالِبِیهِ قَالَتْ : رَأَیتُ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) فِی شُرْطَهِ الْخَمِیس وَ مَعَهُ دِرَّهٌ لَهَا سَبَابَتَانِ یضْرِبُ بِهَا بَیاعِی الْجِرِّی وَ الْمَارْمَاهِی وَ الزِّمَّارِ. [کافی ، ج1 ، ص346] .

و در حدیث الوالبیه آمده است که گفت : حضرت امیر را در اداره شرطه دیدم ، شلاقی دو شقه در دست داشت و با آن فروشندگان ماهی های بی فلس و حرام و مارماهی و ماهی خاردار را تنبیه می کرد.

19 عَنْ رَزِینٍ قَالَ : کنْتُ أَتَوَضَّأُ فِی مِیضَاهِ الْکوفَهِ فَإِذَا رَجُلٌ قَدْ جَاءَ فَوَضَعَ نَعْلَیهِ وَ وَضَعَ دِرَّتَهُ فَوْقَهَا ثُمَّ دَنَا فَتَوَضَّأَ مَعِی فَزَحَمْتُهُ فَوَقَعَ عَلَی یدَیهِ فَقَامَ فَتَوَضَّأَ فَلَمَّا فَرَغَ ضَرَبَ رَأْسِی بِالدِّرَّهِ ثَلَاثاً ثُمَّ قَالَ إِیاکَ أَنْ تَدْفَعَ فَتَکسِرَ فَتُغَرَّمَ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا فَقَالُوا : أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) فَذَهَبْتُ أَعْتَذِرُ إِلَیهِ فَمَضَی وَ لَمْ یلْتَفِتْ إِلَی. [کافی ، ج7 ، ص268] .

در خبر رزین آمده است که گفت : در وضوخانه کوفه وضو می گرفتم ، مردی آمد و کفشهایش را کناری گذاشته و تازیانه اش را هم روی آنها قرار داد ، سپس پیش آمد تا وضو بگیرد ، بر او فشار آوردم و بر روی دو دستش بر زمین افتاد و بعد بلند شده و وضو ساخت ، پس از آنکه وضویش تمام شد با آن تازیانه ، سه مرتبه بر سرم زده و گفت : فشار نده ، چون دست و پای مردم می شکند ، آن وقت باید جریمه بپردازی. سؤال کردم این مرد کیست؟ گفتند : امیرالمؤمنین است ، پیش رفتم عذرخواهی کنم

، ولی به راه افتاده بود و متوجه من نشد.

20 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) أُتِی بِرَجُلٍ عَبِثَ بِذَكَرِهِ فَضَرَبَ يدَهُ حَتَّی احْمَرَّتْ ثُمَّ زَوَّجَهُ مِنْ بَيتِ الْمَالِ [كافی ، ج7 ، ص265] .

طلحه بن زید از امام صادق نقل می کند که مردی را پیش حضرت امیر آوردند که با آلتش بازی می کرد (استمناء می نمود) حضرت چنان به دستش زد که سرخ شد و سپس مخارج ازدواج او را از بیت المال پرداخت کرده و برای او همسری اختیار کرد.

21 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) أُتِی بِرَجُلٍ عَبِثَ بِذَكَرِهِ فَضَرَبَ يدَهُ حَتَّی احْمَرَّتْ ثُمَّ زَوَّجَهُ مِنْ بَيتِ الْمَالِ [كافی ، ج7 ، ص265] .

زراره از امام باقر نقل می کند که حضرت فرمودند : "مردی را که با دستش استمناء کرده بود خدمت حضرت آوردند ، حضرت به دستش چنان شلاق زد که دستش قرمز شد و بعدا هزینه ازدواج او را از بیت المال پرداخت کرد".

22 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) رَأَی قَاصّاً فِی الْمَسْجِدِ فَضَرَبَهُ بِالدِّرَّهِ وَ طَرَدَهُ [كافی ، ج7 ، ص263] .

هشام بن سالم از حضرت صادق نقل می کند که حضرت فرمود : " امیرالمؤمنین مرد قصه پرداز و معرکه گیری را در مسجد دید (که قصه پردازی می کند) او را با تازیانه زده و از مسجد بیرون کرد".

23 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أُتِی أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) بِرَجُلٍ نَصْرَانِی كانَ أَسْلَمَ وَ مَعَهُ خِنْزِيرٌ قَدْ شَوَاهُ وَ أَدْرَجَهُ بِرَيحَانٍ قَالَ مَا حَمَلَكَ عَلَی هَذَا قَالَ الرَّجُلُ مَرِضْتُ فَقَرِمْتُ إِلَی اللَّحْمِ فَقَالَ أَينَ أَنْتَ مِنْ لَحْمِ الْمَعْزِ وَ كانَ

خَلَفاً مِنْهُ ثُمَّ قَالَ لَوْ أَنَّک أَکلْتَهُ لَأَقَمْتُ عَلَیک الْحَدَّ وَ لَکنْ سَأَضْرِبُک ضَرْباً فَلَا تَعُدْ فَضَرَبَهُ حَتَّی شَغَرَ بِبَوْلِهِ [کافی ، ج7 ، ص265] .

سکونی از امام صادق روایت کرده که حضرت گفتند : "مرد نصرانی ای را که تازه مسلمان شده بود خدمت حضرت آوردند ، (گوشت) خوکی را بریان کرده و روی آن را با سبزی پوشانیده بود ، حضرت پرسیدند : تو که مسلمان شدی پس چه عاملی باعث شد این کار را بکنی؟ مرد جواب داد : مریض بودم و تازه خوب شدم و احتیاج زیادی به خوردن گوشت دارم. حضرت فرمودند : چرا از گوشت گوسفند (بز) استفاده نکردی؟ و سپس گفتند اگر آن گوشت را می خوردی ، بر تو حد جاری می کردم ، ولی تو را تنبیه خواهم کرد تا دوباره این کار را انجام ندهی ، و موقعی که حضرت او را تنبیه نمود ، شلوار خود را خیس کرد".

قرم الی اللحم؛ یعنی اشتهایش چنان شدید شد که نتوانست در مقابل آن صبر کند.

شغر الکلب؛ یعنی سگ پای خود را بلند کرد تا بول کند.

24 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) أَلْقَی صِبْیانُ الْکتَّابِ أَلْوَاحَهُمْ بَینَ یدَیهِ لِیخِیرَ بَینَهُمْ فَقَالَ أَمَا إِنَّهَا حُکومَهٌ وَ الْجَوْرُ فِیهَا کالْجَوْرِ فِی الْحُکمِ أَبْلِغُوا مُعَلِّمَکمْ إِنْ ضَرَبَکمْ فَوْقَ ثَلَاثِ ضَرَبَاتٍ فِی الْأَدَبِ اقْتُصَّ مِنْهُ [کافی ، ج7 ، ص268] .

در خبر سکونی از امام صادق روایت شده که امام فرمودند : "بچه هایی که تمرین خط نویسی می کردند ، نوشته های خود را خدمت امیرالمؤمنین آوردند ، که ایشان بهترین خط را تعیین کنند. حضرت فرمودند :

این یک نوع داوری است و ستم رواداشتن در آن مثل ستم در قضاوت است و از قول من به معلم خود بگویید که اگر شما را به عنوان تأدیب ، بیش از سه ضربه کتک بزند ، مورد قصاص قرار خواهد گرفت".

25 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : كانَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) بِالْكوفَهِ عِنْدَكمْ يغْتَدِى كلَّ يوْمٍ بُكرَةً مِنَ الْقَصْرِ فَيطُوفُ فِى أَسْوَاقِ الْكوفَهِ سُوقاً سُوقاً وَ مَعَهُ الدِّرَّهُ عَلَى عَاتِقِهِ وَ كانَ لَهَا طَرَفَانِ وَ كانَتْ تُسَمَّى السَّبِيبَهَ فَيقِفُ عَلَى أَهْلِ كلِّ سُوقٍ فَينَادِى يا مَعْشَرَ التُّجَّارِ اتَّقُوا اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ فَإِذَا سَمِعُوا صَوْتَهُ (ع) أَلْقَوْا مَا بِأَيدِيهِمْ وَ أَرْعَوْا إِلَيهِ بِقُلُوبِهِمْ وَ سَمِعُوا بِآذَانِهِمْ فَيقُولُ (ع) قَدِّمُوا الِاسْتِخَارَهَ وَ تَبَرَّكوا بِالسُّهُولَهِ وَ اقْتَرِبُوا مِنَ الْمُبْتَاعِينَ وَ تَزَينُوا بِالْحِلْمِ وَ تَنَاهَوْا عَنِ الْيمِينِ وَ جَانِبُوا الْكذِبَ وَ تَجَافَوْا عَنِ الظُّلْمِ وَ أَنْصِفُوا الْمَظْلُومِينَ وَ لَا تَقْرَبُوا الرِّبَا وَ أَوْفُوا الْكيلَ وَ الْمِيزَانَ وَلا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْياءَهُمْ وَ لا تَعْثَوْا فِى الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ [(شعراء/183)] فَيطُوفُ (ع) فِى جَمِيعِ أَسْوَاقِ الْكوفَهِ ثُمَّ يرْجِعُ فَيقْعُدُ لِلنَّاسِ [كافى ، ج5 ، ص151] .

و روى عن الصدوق بسنده عن محمد بن قيس عن ابى جعفر نحوه.

کلینی و شیخ طوسی از جابر از امام باقر نقل می کنند که حضرت فرمودند : "امیرالمؤمنین در کوفه پیش روی شما ، هر روز ، صبح زود از مرکز خلافت خود بیرون آمده و بازارهای کوفه را در حالی که تازیانه ای که دو سر داشت و به آن سبیبه می گفتند همراه داشتند بازار به بازار می گشت و در مقابل هر بازاری می ایستاد و خطاب به تجار می فرمود : ای

کاسبها! از خدا بترسید و تجار وقتی صدای آن حضرت را می شنیدند ، هرچه در دست داشتند به زمین گذاشته و از صمیم قلب متوجه فرمایشات حضرتش می گشتند که می فرمود : مشورت و استشاره را بر همه چیز مقدم دارید ، با سهل المعامله بودن و آسان گرفتن در خرید و فروش به اموالتان برکت دهید و با خریداران با مهربانی و شفقت برخورد کنید ، (اخلاق) خود را با بردباری زینت دهید و از قسم خوردن دوری جسته و از دروغ گویی دور باشید ، از ظلم کناره جوئی کرده و با ستمدیدگان با عدل و انصاف برخورد کنید ، دور و بر ربا نگردید و در اندازه گیری و وزن کردن کم نگذاشته و از مقدار آن کم نکنید و اجناس مردم را با حرام آلوده نساخته و خود را از مفسدین روی زمین قرار ندهید. و بدین نحو به تمام بازارها یکی پس از دیگری سر می زدند و سپس بر می گشتند و برای رسیدگی به مراجعات مردم آماده می شدند".

مرحوم صدوق با سند خود از محمد بن قیس ، او هم از امام صادق (ع) ، عین همین روایت را نقل کرده است.

در حاشیه فروع کافی آمده است که سبیبه؛ یعنی شقه و دو تکه شدن است و چون تازیانه حضرت دو سر و دو شعبه داشت بدین جهت به آن سبیبه می گفتند.

أَرْعَوْا إِلَیهِ بِقُلُوبِهِمْازارعیه سمعیگرفته شده و به معنی گوش فرادادن است.

26 عَنْ أَبِی سَعِیدٍ قَالَ : کانَ عَلِی (ع) یأْتِی السُّوقَ فَیقُولُ یا أَهْلَ السُّوقِ اتَّقُوا اللَّهَ وَ إِیاکمْ وَ الْحَلْفَ فَإِنَّهُ ینْفِقُ السِّلْعَهَ وَ یمْحَقُ الْبَرَکهَ فَإِنَّ التَّاجِرَ فَاجِرٌ إِلَّا مَنْ أَخَذَ الْحَقَّ

وَ أَعْطَاهُ السَّلَامُ عَلَيكمْ ثُمَّ يمْكثُ الْأَيامَ ثُمَّ يأْتِى فَيقُولُ مِثْلَ مَقَالَتِهِ فَكانَ إِذَا جَاءَ قَالُوا قَدْ جَاءَ الْمَرْدَ شِكنْبَهُ فَكانَ يرْجِعُ إِلَى أُسْرَتِهِ فَيقُولُ إِذَا جِئْتُ قَالُوا قَدْ جَاءَ الْمَرْدَ شِكنْبَهُ فَمَا يعْنُونَ بِذَلِک قِيلَ لَهُ يقُولُونَ قَدْ جَاءَ عَظِيمُ الْبَطْنِ فَيقُولُ أَسْفَلُهُ طَعَامٌ وَ أَعْلَاهُ عِلْمٌ. [الغارات ، ج1 ، ص67] .

مرحوم محدث نوری از کتاب غارات از ابن سعید نقل می کنند که علی (ع) معمولا به بازار آمده و خطاب به اهل بازار می فرمودند : "ای اهل بازار! از خدا بترسید ، مبادا قسم بخورید که قسم خوردن سرمایه را نابود کرده و برکت را از بین می برد ، تاجر اگر (از راه) حق نفروشد فاجر است". و بعد از گذشت چند روزه دوباره به بازار آمده و عین همان فرمایشات را می فرمود.

27 عَنْ عَلِى (ع) أَنَّهُ كانَ يمْشِى فِى الْأَسْوَاقِ وَ بِيدِهِ دِرَّهٌ يضْرِبُ بِهَا مَنْ وَجَدَ مِنْ مُطَفِّفٍ أَوْ غَاشٍّ فِى تِجَارَهِ الْمُسْلِمِينَ قَالَ الْأَصْبَغُ فَقُلْتُ لَهُ يوْماً أَنَا أَكفِيک هَذَا يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ وَ اجْلِسْ فِى بَيتِک. قَالَ : مَا نَصَحْتَنِى؟ يا أصبغ! و كان يركب بغله رسول الله (ص) الشهباء و يطوف فى الأسواق سوقا سوقا فأتى يوما طاق اللحامين فقال : يا معشر القصابين لا تعجلوا الأنفس قبل أن تزهق و إياكم و النفخ فى اللحم ثم أتى إلى التمارين فقال أظهروا من ردىء بيعكم ما تظهرون من جيده ثم أتى السماكين فقال : لا تبيعوا إلا طيبا و إياكم و ما طفا ثم أتى الكناسه و فيها من أنواع التجاره من نخاس و قماط و بائع إبل و صيرفى و بزاز و خياط

فنادی بأعلی صوت یا معشر التجار! إن أسواقکم هذه تحضرها الأیمان فشوبوا أیمانکم بالصدقه و کفوا عن الحلف فإن الله تبارک و تعالی لا یقدس من حلف باسمه کاذبا [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص538] .

در دعائم الاسلام از امیرالمؤمنین روایت می کند که آن حضرت در حالی که تازیانه ای به دست می گرفت در بازارها به راه می افتاد و کسانی را که در خرید و فروش مسلمین کم فروشی و یا تقلب می کردند با آن تنبیه می کرد.

اصبغ نقل می کند که روزی به حضرتش گفتم : شما در منزل بنشینید و من عوض شما این کار را انجام می دهم ، فرمودند : " ای اصبغ! این چه نصیحت و خیرخواهی است؟! آن حضرت ، مرکب رسول خدا یعنی "شهباء" را سوار می شد و تمام بازارها را یکی از پس دیگری زیر پا می گذاشت ، روزی به سرای گوشت فروشان آمد ، و فرمودند : ای قصابان در کار گوسفندان شتاب مکنید و پس از ذبح بگذارید روح از بدنشان بیرون رود ، مبادا بر گوشت بدمید ، سپس به بازار خرمافروشان رفته و فرمودند : هر دو جنس خوب و بد خرما را در معرض دید مشتری قراد دهید. و بعد در بین ماهی فروشها رفته وگفتند : جز ماهی حلال گوشت نفروشید و از فروش ماهی هائی که در دریا مرده و موج آب آنها را بیرون انداخته ، خودداری کنید ، سپس به کناسه آمدند که در آن جا اجناس مختلفی خرید و فروش می شد و خطاب به خریداران و فروشندگان گفتند : ای بازرگانان! قسم خوردن در این بازارها رایج شده ، قسم هایتان

را با دادن صدقه جبران نمائید و از قسم خوردن خودداری کنید که خداوند متعال منزه و پاک نخواهد کرد کسی را که قسم دروغ خورده باشد".

28 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ رَجُلًا لَقِی رَجُلًا عَلَی عَهْدِ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) فَقَالَ : إِنَّ هَذَا افْتَرَی عَلَی قَالَ : وَ مَا قَالَ لَک؟ قَالَ : إِنَّهُ اخْتَلَمَ بِأُمِّ الآخَرِ. قَالَ : إِنَّ فِی الْعَدْلِ إِنْ شِئْتَ جَلَدْتَ ظِلَّهُ فَإِنَّ الْحُلُمَ إِنَّمَا هُوَ مِثْلُ الظِّلِّ وَ لَکنْ سَنُوجِعُهُ ضَرْباً وَجِیعاً حَتَّی لَا یوذِی الْمُسْلِمِینَ فَضَرَبَهُ ضَرْباً وَجِیعاً [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص80] .

از مرحوم صدوق در ضمن قضاوت های امیرالمؤمنین روایت شده که مردی به حضرتش گفت : این مرد خواب دیده که با مادر من هم بستر شده. حضرت فرمودند : "خواب به منزله سایه است ، اگر می خواهی سایه او را شلاق بزنم ، ولی او را تنبیه تأدیبی می کنم تا (با بازگو کردن این نوع قضایا) مسلمانان رااذیت نکند".

و در روایت صحیحه حسین بن علاء مثل همین مطلب نقل شده و اضافه کرده که او را تنبیه شدیدی کرد.

29 عن أبی مطر قال : خرجت من المسجد فإذا رجل ینادی من خلفی "ارفع إزارک فإنه أتقی لثوبک و أبقی لک و خذ من رأسک إن کنت مسلما" فمشیت خلفه و هو موزر بإزار و مرتد برداء و معه الدره کأنه أعرابی بدوی. فقلت : من هذا؟ فقال لی رجل : أراک غریبا بهذا البلد. قلت : أجل ، رجل من أهل البصره. قال : هذا علی أمیر المؤمنین ، حتی انتهی إلی دار بنی أبی معیط و هو سوق الإبل. فقال

: " بیعوا و لا تحلفوا فإن الیمین تنفق السلعه و تمحق البرکه". ثم أتی أصحاب التمر فإذا خادم تبکی. فقال : " ما یبکیک؟" قالت : باعنی هذا الرجل تمرا بدرهم فردوه موالی فأبی أن یقبله. فقال : " خذ تمرک و أعطها درهمها فإنها خادم لیس لها أمر"؛ فدفعه. [کشف الغمه ، ج1 ، ص163] .

کتانی از مسند عبد بن حمید از مطرف نقل می کند که گفت : از مسجد که بیرون آمدم ، مردی از پشت سرم با صدای بلند گفت : دامن لباست را جمع کن تا لباست پاکیزه مانده و از بین نرود" پشت سر او به راه افتادم ، او دامنی بر تن و ردائی بر دوش و شلاقی در دست داشت و به نظر از اعراب بادیه نشین می آمد. پرسیدم : این مرد کیست؟ گفتند : علی بن ابیطالب ، امیرالمؤمنین هستند تا اینکه به بازار شتر فروش ها رسیدند ، گفتند : "بفروشید و قسم نخورید ، چون قسم خوردن سرمایه را از بین برده و برکت را نابود می کند" ، سپس به میان خرمافروشان رفت و در آنجا دختر بچه ای را دید که گریه می کند ، پرسید : " چرا گریه می کنی؟" گفت : این مرد ، خرمائی را به یک درهم به من فروخت ، ولی آقایم آن را قبول نکرده و پس داد. امیرالمؤمنین به خرمافروش گفت : "خرما را بگیر و درهمش را پس بده که (این دختر بچه) از خود اختیاری ندارد".

و روایات دیگری در این زمینه وارد شده که بر اهل تحقیق پوشیده نیست.

عَنْ عَلِی (ع) أَنَّهُ اسْتَدْرَک عَلَی ابْنِ

هَرْمَهَ خِيانَهً وَ كانَ عَلَى سُوقِ الْأَهْوَازِ فَكتَبَ إِلَى رِفَاعَهَ : " فَإِذَا قَرَأْتَ كتَابِى هَذَا فَنَحِّ ابْنَ هَرْمَهَ عَنِ السُّوقِ وَ أَوْقِفْهُ لِلنَّاسِ وَ اسْجُنْهُ وَ نَادِ عَلَيهِ وَ اكتُبْ إِلَى أَهْلِ عَمَلِک لِتُعْلِمَهُمْ رَأيى فِيهِ وَ لَا تَأْخُذْکَ فِيهِ غَفْلَهٌ وَ لَا تَفْرِيطٌ فَتَهْلِک عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ ذَلِک وَ أَعْزِلُک أَخْبَثَ عُزْلَهٍ وَ أُعِيذُک بِاللَّهِ مِنْ ذَلِک فَإِذَا كانَ يوْمَ الْجُمُعَهِ فَأَخْرِجْهُ مِنَ السِّجْنِ وَ اضْرِبْهُ خَمْسَهً وَ ثَلَاثِينَ سَوْطاً وَ طُفْ بِهِ فِى الْأَسْوَاقِ فَمَنْ أَتَى عَلَيهِ بِشَاهِدٍ فَحَلِّفْهُ مَعَ شَاهَدِهِ وَ ادْفَعْ إِلَيهِ مِنْ مَكسَبِهِ مَا شُهِدَ بِهِ عَلَيهِ وَ مُرْ بِهِ إِلَى السِّجْنِ مِهَانًا مَقْبُوضاً وَ احْزِمْ رِجْلَيهِ بِحِزَامٍ وَ أَخْرِجْهُ وَقْتَ الصَّلَاهِ وَ لَا تَحُلْ بَينَهُ وَ بَينَ مَنْ يأتِيهِ بِمَطْعَمٍ أَوْ مَشْرَبٍ أَوْ مَلْبَسٍ أَوْ مَفْرَشٍ وَ لَا تَدَعْ أَحَداً يدْخُلُ إِلَيهِ مِمَّنْ يلَقِّنُهُ اللَّدَدَ وَ يرَجِّيهِ الْخَلَاصَ فَإِنْ صَحَّ عِنْدَک أَنَّ أَحَداً لَقَّنَهُ مَا يضُرُّ بِهِ مُسْلِماً فَاضْرِبْهُ بِالدِّرَّهِ وَ احْبِسْهُ حَتَّى يتُوبَ وَ مُرْ بِإِخْرَاجِ أَهْلِ السِّجْنِ إِلَى صَحْنِ السِّجْنِ فِى اللَّيلِ لِيتَفَرَّجُوا غَيرَ ابْنِ هَرْمَهَ إِلَّا أَنْ تَخَافَ مَوْتَهُ فَتُخْرِجُهُ مَعَ أَهْلِ السِّجْنِ إِلَى الصَّحْنِ فَإِنْ رَأيتَ لَهُ طَاقَهً أَوِ اسْتَطَاعَهً فَاضْرِبْهُ بَعْدَ ثَلَاثِينَ يوْماً خَمْسَهً وَ ثَلَاثِينَ سَوْطاً بَعْدَ الْخَمْسَهِ وَ ثَلَاثِينَ سَوْطاً الْأُولَى وَ اكتُبْ إِلَى بِمَا فَعَلْتَ فِى السُّوقِ وَ مَنِ اخْتَرْتَ بَعْدَ الْخَائِنِ وَ اقْطَعْ عَنِ الْخَائِنِ رِزْقَهُ" [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص532] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِالْمُحْتَكِرِينَ فَأَمَرَ بِحُكرَتِهِمْ أَنْ تُخْرَجَ إِلَى بُطُونِ الْأَسْوَاقِ وَ حَيثُ ينْظُرُ النَّاسُ إِلَيهَا فَقِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ (ص) لَوْ قَوَّمْتَ عَلَيهِمْ فَغَضِبَ (ع) حَتَّى عُرِفَ

الْغَضَبُ فِی وَجْهِهِ وَ قَالَ : أَنَا أُقَوِّمُ عَلَیهِمْ إِنَّمَا السِّعْرُ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ یرْفَعُهُ إِذَا شَاءَ وَ یخْفِضُهُ إِذَا شَاءَ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص265] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : کان رسول الله (ص) یسأل الناس عما فی الناس [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج1 ، ص318] .

5. ماحصل مدارک وروایات

از مدارکی که در مقالات قبلی ارائه داده شده مطالب زیر به دست می آید :

1 رسول الله قبل از هجرت در لیله العقبه هنگامی که انصار با آن حضرت ملاقات کرده و بیعت نموده اند ، برای آنان نقیب تعیین کرده و برای هر طائفه ای از طوائف انصار یک یا دو نفر را از خودشان به عنوان نقابت نصب فرمود.

2 در مدینه در میان ارتش در سال 6 هجری برای هر ده نفر ، یک نفر عریف معین فرمود تا به وسیله آنها اوضاع و احوال را تحت نظر داشته و مطالب لازمه را رسیدگی نماید ، و همچنین در میان قبائل مختلف عرب نیز عریف معین شد. مانند : جندب بن النعمان و رافع بن خدیج و... .

3 علی نیز از سیره رسول الله تبعیت کرده و در طول چهار سال و اندی که روی کار آمد عریفهایی داشته و اموال و عطایا را به وسیله آنان تقسیم و اوضاع و احوال را قهرا به واسطه آنان تحقیق و گاهی هم مجرمین را به وسیله آنها تنبیه می نمود.

4 علی در شهرها به و سیله عیون و جاسوسان مخفی و مورد اعتماد و وثوق خود ، کارمندان حکومت را مراقبت شدید نموده و حتی در

دستورالعمل ها ، مخصوصا در عهد نامه مالک بن الحارث الاشتر دستور تعیین چنین افرادی را صادر می کند.

5 رسول خدا سعید بن العاص را عامل السوق (مأمور بازار) مکه و عمر را عامل السوق مدینه قرار داده بود.

ابن عمر می گوید : شخصی را دیدم به جرم اینکه مکیل و موزون را جزافا (بدون کیل و وزن) فروخته بود تعزیر می نمودند.

نقل شده که عمر (در زمان خلافت خود) زنی را به نام ام الشفاء عامل السوق تعیین کرده بود و بعضی این قضیه را به رسول خدا نسبت داده اند.

علی هر روز در بازارهای کوفه می گشت و امر به معروف می نمود و شخصا به اوضاع رسیدگی می کرد.

امیرالمؤمنین علی (ع) ، ابن اصمع را والی بارجاه قرار داد و چون خیانت او آشکار شد ، دستش را قطع کرد.

علی عامل السوق اهواز را در اثر خیانت دستور داد زندانی با اعمال شاقه نمودند و چون حضرت مشاهده کرد که جمعی در بازار از محوطه ای که برای خود داشتند تجاوز کرده اند ، دستور داد جایگاهی که درست کرده بودند خراب کنند.

و نیز امام علی (ع) دستور داد تا فاضلاب هایی که از پشت بام ها و حوض ها در کوچه ریخته می شد و همچنین آب کثیف ها (یعنی توالت ها) قطع گردد.

همچنین حضرت نشستن در معابر عمومی را ممنوع کرد و جائی را که جوانان و اشخاص هرزه تجمع می کردند خراب کرد.

رسول خدا دستور داد : مالی را که صاحبش آن را احتکار نموده بود به بازار بیاورند و در معرض فروش قرار دهند.

رأیت علیا بشط الکلا یسأل عن الاسعار؛

علی را درشط الکلادیدم که از قیمتهای اجناس سؤال می نمود.

كان رسول الله صلى الله

علیه و آله یسأل الناس عما فی الناس

پیغمبر اسلام همیشه از جریاناتی که در بین مردم اتفاق می افتاد ، جویا می شد.

6 احادیث وارده در موضوع عریف را نقل کردیم از جمله فرموده بودند : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا بُدَّ مِنَ الْعَرِیفِ وَ الْعَرِیفُ فِی النَّارِ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص110] .

در عین حال که گفته بودند عرافت حق است و عریف باید باشد و لکن چون مقام عرافت مانند مقام قضاء بسیار حساس و خطرناک است فرمودند : و العریف فی النار

7 امیرالمؤمنین برای جلوگیری از خطرات مخالفین داخلی طلحه و زبیر و خوارج و هواخواهان بنی امیه و جاسوسان معاویه که در دوران خلافت چند ساله گرفتار کارشکنی و توطئه های آنان بود ، مراقبت کامل می کرد و به قیس بن سعد بن عباده در مصر و دیگر عمال و کارگزاران حکومتی دستور می داد که در مورد افراد مشکوک (مریب) شدیدا مراقبت کنند.

1. حسد

1. حسد درقرآن

1.وَ مَا اخْتَلَفَ الَّذِینَ أُوتُوا الْکتابَ إِلاّ مِنْ بَعْدِ ما جاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْیاً بَینَهُمْ [آل عمران/19] .

2.وَدَّ کثِیرٌ مِنْ أَهْلِ الْکتابِ لَوْ یرُدُّونَکمْ مِنْ بَعْدِ إِیمانِکمْ کفّاراً حَسَداً مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ ما تَبَینَ لَهُمُ الْحَقُّ [بقره/109] .

3.أَمْ یحْسُدُونَ النّاسَ عَلی ما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَینا آلَ إِبْراهِیمَ الْکتابَ وَ الْحِکمَةَ وَ آتَیناهُمْ مُلْکاً عَظِیماً [نساء/54] .

4.وَ اتْلُ عَلَیهِمْ نَبَأَ ابْنَی آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبا قُرْباناً فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِما [مائده/27] .

5.قالَ أَنَا خَیرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِی مِنْ نارٍ وَ خَلَقْتَهُ مِنْ طِینٍ [اعراف/12] .

6.قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ ما خَلَقَ وَ

مِنْ شَرِّ غاسِقٍ إِذا وَقَبَ وَ مِنْ شَرِّ النَّفّاثاتِ فِی الْعُقَدِ وَ مِنْ شَرِّ حاسِدٍ إِذا حَسَدَ [فلق/5-1] .

7.وَ لا تَتَمَنَّوْا ما فَضَّلَ اللّهُ بِهِ بَعْضَکمْ عَلی بَعْضٍ [نساء/32] .

2. پیشینه بیماری حسادت

أَنَا خَیرٌ مِنْهُ [اعراف/12] .

وَ اتْلُ عَلَیهِمْ نَبَأَ ابْنَی آدَمَ [مائده/27] .

إِذْ قالُوا لَیوسُفُ وَ أَخُوهُ أَحَبُّ إِلی أَبِینا مِنّا وَ نَحْنُ عُصْبَهٌ إِنَّ أَبانا لَفِی ضَلالٍ مُبِینٍ [یوسف/8] .

3. عوامل وانگیزه ها

1. یکی از عوامل حسد تنگ نظری و کوردلی است ، که نمی تواند نعمت را در دست دیگران ببیند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْحَسَدُ أَصْلُهُ مِنْ عِمَی الْقَلْبِ وَ الْجُحُودِ بِفَضْلِ اللَّهِ تَعَالَی وَ هُمَا جَنَاحَانِ لِلْکفْرِ [مصباح الشریعه ، ص104] .

2. حسود به مقدرات و قضای الهی ایمان ندارد و به حکمت تقسیم نعمت توجه نمی کند.

حدیث قدسی : یقول الله عز و جل الحاسد عدو نعمتی متسخط لفعلی غیر راض بقسمتی [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج1 ، ص317] .

3. حسود توجه ندارد که دنیا متاع قلیل و بی ارزش است و نعمت ها مسئولیت دارد.

4. چون کمال را تحمل نمی کند ، اطاعت هم نمی کند :

علماء اهل کتاب : بَغْیاً [آل عمران/19] .حَسَداً [بقره/109] . رسالت را نپذیرفتند.

5. خیال می کند که اگر مردم نعمت نداشتند ، لابد همه نعمتها را به او خواهند داد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يرَى أَنَّ زَوَالَ النِّعْمَهِ عَمَّنْ يحْسُدُهُ نِعْمَهٌ عَلَيهِ [غرر الحكم ، ص301] .

4. آفات ومضرات

1. سرچشمه همه گناهان و زشتی ها : (عیب جوئی ، غیبت ، تهمت ، تحقیر ، قتل ، غارت ، نزاع های خانوادگی و قبیله ای و کشوری و بین المللی سوء ظن به خداأَمْ يحْسُدُونَ النّاسَ عَلى ما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [نساء/54] .)

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحَسَدُ رَأْسُ الْعُيوبِ [غرر الحكم ، ص299] .

2. شراره ای از آتش که حسنات را نابود می کند :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إنَّ الْحَسَدَ يأْكلُ الْحَسَنَاتِ كمَا تَأْكلُ النَّارُ الْحَطَبَ [غرر الحكم ، ص301

] .

3. بیماری مزمن :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْحَسَدُ دَاءٌ عَیاءٌ لَا یزُولُ إِلَّا بِهَلْک (الْحَاسِدِ) أَوْ مَوْتِ الْمَحْسُودِ [غرر الحکم ، ص300] .

4. مایه نفاق و دورنگی در گفتار و کردار و رفتار :

الحاسد یظهر وده فی أقواله و یخفی بغضه فی أفعاله فله اسم الصدیق و صفه العدو [غرر الحکم ، ص301] .

5. اولین گناه در آسمان و زمین (حسد) .

6. حسد مانع کمال است. (شاگردی نمی کند ، تواضع نمی کند ، تشکر نمی کند)

7. نساختن دو زنی که یک شوهر دارند نتیجه حسد است ، ولی درعوض اگر هر دو در تهذیب و پاکی قلب بکوشند بهتر و بیشتر نتیجه خواهند گرفت.

8. حسود بر مال طرف خود را مغبون می کند. راهنمائی به سوی ضرری می کند ، بلکه مالش از بین برود یا غیرت دینی به خرج می دهد و می گوید : مال دارها مالشان از صرف پو ل است یا این خانه ها برای وارث می ماند و نظیر این. گاهی ثروتمندان از این حسودها هستند.

فرعون که دستور داد بچه ها را بکشند از حسدی بود که داشت که دیگری ترقی کند.

9. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْحَسَدُ مَرَضٌ لَا یوسَی [غرر الحکم ، ص300] .

10. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْحَسَدُ دَأْبُ السُّفَّلِ وَ أَعْدَاءِ الدُّوَلِ [غرر الحکم ، ص299] .

11. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الحسد شر الأمراض [غرر الحکم ، ص300] .

12. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رَأسُ الرَّذَائِلِ الْحَسَدُ [غرر الحكم ، ص300] .

13. ابلیس بر مقام آدم حسد برد ، بد بخت شد.

14. در مثل است که

خر مرگ خود را می خواهد تا به صاحبش ضرر بزند. آری خریت اقتضا می کند برای انتقام به زیان قطعی خویش تن دهد تازیانی مشکوک به صاحبش بزند. [حسد ، ص27] .

15. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِمُوسَى بْنِ عِمْرَانَ (ع) يا ابْنَ عِمْرَانَ لَا تَحْسُدَنَّ النَّاسَ عَلَى مَا آتَيتُهُمْ مِنْ فَضْلِي وَ لَا تَمُدَّنَّ عَينَيک إِلَى ذَلِک وَ لَا تُتْبِعْهُ نَفْسَک فَإِنَّ الْحَاسِدَ سَاخِطٌ لِنِعَمِي صَادٌّ لِقَسْمِي الَّذِي قَسَمْتُ بَينَ عِبَادِي وَ مَنْ يک كذَلِک فَلَسْتُ مِنْهُ وَ لَيسَ مِنِّي [كافى ، ج2 ، ص307] .

16. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الحسد يذيب الجسد [غرر الحكم ، ص300] .

17. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحَسُودُ أَبَداً عَلِيلٌ [غرر الحكم ، ص301] .

18. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : صِحَّةُ الْجَسَدِ مِنْ قِلَّةِ الْحَسَدِ [نهج البلاغه ، حكمت 256] .

19. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا رَاحَةَ لِحَسُودٍ [خصال صدوق ، ج1 ، ص169] .

20. تلخی زندگی روزمره :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحَسَدُ ينَكدُ الْعَيشَ [غرر الحكم ، ص300] .

21. ذلت در دنیا :

عده ای از اصحاب رسول اکرم (ص) خدمت حضرت علی (ع) بودند. فرمود : هر کس حدیث غدیر خممن کنت مولاه الخ

را از پیغمبر شنیده بیان کند که 12 نفر بیان کردند ، انس بن مالک بیان نکرد ، حضرت فرمود : چرا نگفتی؟ گفت : پیر شدم و فراموش کرده ام. حضرت نفرین کرد که اگر دروغ می گوید ، او به دردی مبتلا شود که پنهان نشدنی باشد ، انس به مرض پیسی در

سر و صورت مبتلا شد و زید بن ارقم نیز گواهی نداد و کور شد.

22. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إذا أمطر التحاسد نبت (أنبت) التفاسد [غرر الحكم ، ص300] .

23. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لله در الحسد ما أعدله بدأ بصاحبه فقتله [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص129] .

24. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحَسُودُ سَرِيعُ الْوَثْبَهِ بَطِىءُ الْعَطْفَهِ [كنز الفوائد ، ج1 ، ص137] .

25. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحَسُودُ كثِيرُ الْحَسَرَاتِ مُتَضَاعِفُ السَّيئَاتِ [غرر الحكم ، ص301] .

26. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا رَأَيتُ ظَالِماً أَشْبَهَ بِمَظْلُومٍ مِنَ الْحَاسِدِ [كنز الفوائد ، ج1 ، ص136] .

5. علامت حسادت

علامات حسد یا نفی کمالات مردم یا بیان کمالات خود است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ يا بُنَى لِلْحَاسِدِ ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ يتَمَلَّقُ إِذَا شَهِدَ وَ يغْتَابُ إِذْ غَابَ وَ يشْمَتُ بِالْمُصِيبَهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص121] .

إِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسَنَهٌ تَسُوهُمْ وَ إِنْ تُصِبْكُمْ سَيئَهٌ يفْرَحُوا بِها [آل عمران/120] .

حسود قدرت بر شنیدن مدح هم کار راندارد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحَاسِدُ لَا يشْفِيهِ إِلَّا زَوَالُ النِّعْمَهِ [غرر الحكم ، ص301] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحَاسِدُ يفْرَحُ بِالشَّرِّ وَ يغْتَمُّ بِالسُّرُورِ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص22] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الحاسد يظهر وده فى أقواله و يخفى بغضه فى أفعاله فله اسم الصديق و صفه العدو [غرر الحكم ، ص301] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : علامه الحاسد فأربعه الغيبه و التملق و الشماته بالمصيبه [تحف العقول ، ص21

.]

حسود اگر تعریف رفیقش را کردند یا رد می کند و یا اگر ریاکار باشد سکوت می کند یا می گوید من اطلاعی ندارم یا به طور کلی انکار می کند که تعریف کننده خود به خود به بطلان حرف خود پی ببرد.

6. انواع حسادت

1. ازحیث محسود

1. حسود سه قسم است :

الف : حسد بر بیگانه.

ب : حسد بر بیگانه و خودی.

ج : حسد بر خودی که امامان علیهم السلام از این خیلی رنج می بردند. منصور دوانیقی پسر عموی حضرت صادق (ع) بود. بیگانه آقائی می کند طوری نیست ، برای آقای خودی غوغا می کنم.

1. حسادت در قدرت

خالد بن ولید به شجاعت علی (ع) حسد می برد ، نقشه ترور حضرت علی (ع) را با موافقت ابوبکر کشید. اما ابوبکر در لحظات اجرا فریاد کشید که منصرف شدم ، یا خالد لا تفعل ما أمرتک. [کتاب سلیم بن قیس ، ص871 .]

علی (ع) فرمود : ای خالد! اگر ابوبکر هم منصرف نشده بود تو توان این کار را نداشتی. [حسد ، ص38] .

2. حسادت در ثروت

حسود می کوشد مال محسود را تلف کند و او را مغبون کند. کلاه سرش بگذارد. به قمار او را دعوت می کند و اموالش را غصب می کند. او را به مجالس عیش و نوش می برد.

3. حسادت در خانواده

1. معمولا در بین خویشان ، بین دختران هم تا (دختر خاله ، دختر عمه ، دختر عمو) به خصوص که از نظر سنی هم نزدیک باشند و بین پسران هم تا حسد زیاد است که با مراقبت قابل حل است.

2. حسادت قابیل موجب قتل برادرش هابیل شد.

فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ

فَأَصْبَحَ مِنَ الْخاسِرِينَ [مائده/30] .

3. حسادت فرزندان یعقوب عامل نسبت دادن گمراهی به پدر و موجب نقشه قتل برادر شد :

إِنَّ أَبانا لَفِی ضَلالٍ مُبِینٍ اقْتُلُوا یوسُفَ أَوِ اطْرَحُوهُ أَرْضاً یخْلُ لَکمْ وَجْهُ أَبِیکمْ [یوسف/9-8] .

4. حسادت در جزئیات

بدبخت ترین حسودان کسانی هستند که حسد بر جزئیات می برند. مثل : غذا خوردن ، خواب کردن ، چاق بودن ، به صورت انتقاد و متلک بر او حسد می برند.

5. حسادت در علم

زنان حضرت رسول می گفتند : شما که سینه حضرت زهرا را می بوسی برای شما سبک است. به گفته روایات حسد میان دانشمندان بیشتر است.

6. حسادت در دین

1. اختلاف دانشمندان یهود به خاطر حسادت :

وَ ما تَفَرَّقُوا إِلاّ مِنْ بَعْدِ ما جاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْیاً بَینَهُمْ [شوری/14] .

2. حسادت اهل کتاب بر مسلمانان :

وَدَّ کثِیرٌ مِنْ أَهْلِ الْکتابِ لَوْ یرُدُّونَکمْ مِنْ بَعْدِ إِیمانِکمْ کفّاراً حَسَداً [بقره/109] .

إِنْ تَمْسَسْکمْ حَسَنَهٌ تَسُوهُمْ وَ إِنْ تُصِبْکمْ سَیئَهٌ یفْرَحُوا بِها [آل عمران/120] .

7. حسادت در کمالات

. حسادت یهود نسبت به پیامبر اکرم (ص) وامامان (ع) :

وَ لَمّا جاءَهُمْ كتابٌ مِنْ عِنْدِ اللّهِ مُصَدِّقٌ لِما مَعَهُمْ وَ كانُوا مِنْ قَبْلُ يسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كفَرُوا فَلَمّا جاءَهُمْ ما عَرَفُوا كفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللّهِ عَلَى الْكافِرِينَ بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يكفُرُوا بِما أَنْزَلَ اللّهُ بَغْياً أَنْ ينَزِّلَ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [بقره/9-8] .

امام صادق (ع) در ذیل آیه شریف می فرماید :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فلما بعث الله نبيه بهذه الصفه حسدوه و كفروا به كما قال اللهوَ كانُوا مِنْ قَبْلُ يسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كفَرُوا فَلَمّا جاءَهُمْ ما عَرَفُوا كفَرُوا بِهِ [

(بقره-89)] [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص33] .

أَمْ يحْسُدُونَ النّاسَ عَلى ما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَينا آلَ إِبْراهِيمَ الْكتابَ وَ الْحِكمَةَ وَ آتَيناهُمْ مُلْكاً عَظِيماً [نسا/54] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَحْنُ الْمَحْسُودُونَ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُأمْ يحْسُدُونَ النّاسَ عَلى ما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [(نساء-54)] [كافى ، ج1 ، ص186] .

7. غبطه

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْمُومِنَ يغْبِطُ وَ لَا يحْسُدُ وَ الْمُنَافِقُ يحْسُدُ وَ لَا يغْبِطُ [كافى ، ج2 ، ص307] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَينِ رَجُلٍ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَهُوَ ينْفِقُ مِنْهُ آنَاءَ اللَّيلِ وَ آنَاءَ النَّهَارِ وَ رَجُلٍ آتَاهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَهُوَ يقُومُ بِهِ آنَاءَ اللَّيلِ وَ آنَاءَ النَّهَارِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص76] .

3. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّوَ لا تَتَمَنَّوْا ما فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكمْ عَلى بَعْضٍ [(نساء/32)] قَالَ (ع) : لَا يتَمَنَّى الرَّجُلُ امْرَأَةَ الرَّجُلِ وَ لَا ابْنَتَهُ وَ لَكنْ يتَمَنَّى مِثْلَهُمَا [تفسير عياشى ، ج1 ، ص239] .

8. پیش گیری ودرمان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إذا حسدت فلا تبغ [تحف العقول ، ص50] .

1. اگر بینش فرد نسبت به جهان و انسان ها قرآنی باشد و همه را به تعبیر روایت عیال الله بداند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْخَلْقُ عِيالُ اللَّهِ فَأَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ مَنْ نَفَعَ عِيالَ اللَّهِ وَ أَدْخَلَ عَلَى أَهْلِ بَيتٍ سُرُوراً [كافى ، ج2 ، ص164] .

و دیگران را نسبت به خود و خویشتن را نسبت به دیگران برادر به شمار آورد. هیچ گاه چنین نظری به نعمت های خدا در میان افراد ندارد. چنانچه پدر و مادر هیچ وقت نسبت به فرزند خود حسادت نمی ورزند ، چون او را از خود می دانند و سعادت وی را خوش بختی خود به حساب می آورند. بنابراین نسبت به وی کینه ای در دل ندارند.

قال النبى (ص) :

لا تحاسدوا و لا تقاطعوا... و کونوا عباد الله اخوانا [جامع السعادات ، ج2 ، ص150] .

2. ایمان به این که متاع دنیا قلیل است و ارزش ندارد تا برای آن غصه بخورد.

3. اعتقاد به این که خیرها و نعمت ها مایه آزمایش اند.

4. اعتقاد به این که خداوند نعمت ها را روی حکمت میان مردم تقسیم فرموده است.

وَ لا تَتَمَنَّوْا ما فَضَّلَ اللّهُ بِهِ بَعْضَکمْ عَلی بَعْضٍ [نساء/32] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الرِّزْقُ مَقْسُومٌ فَمَا ذَا ینْفَعُ الْحَسَدُ الْحَاسِدَ وَ مَا ذَا یضُرُّ الْمَحْسُودَ الْحَسَدُ [مصباح الشریعه ، ص104] .

. باور داشتن به این که هر کس نعمت بیشتری داشته باشد مسئولیت بیشتری دارد.

6. توجه به الطاف الهی نسبت به خود.

7. توجه داشتن به این که حسادت ورزیدن نقشی در زوال نعمت ندارد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الحاسد مضر بنفسه قبل أن یضر بالمحسود [کشف الریبه ، ص53] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الحسود ظالم ضعفت یده عن انتزاع ما حسدک علیه فلما قصر علیک بعث إلیک تأسفه [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج02 ، ص331] .

8. توجه داشتن به مفاسد و شروری که از حسادت ریشه می گیرد و انسان را تا دم مرگ رها نمی کند.

9. تبعیض قائل نشدن میان فرزندان

10. به دیگران هم بها دادن تا احساس حقارت نکنند تا دست به کارهای برخواسته از حسادت نزنند.

11. برای کمال دیگران بی کمالی را توجیه کردن.

سوال : برای حسد چه کنیم؟

پاسخ : اولا حسد غیر از غبطه است.

ثانیا : بدانیم حسادت سبب غیبت و تهمت و از بین رفتن گناهان محسود و افتادن

آن گناهان به دوش حسود است. بنابراین علاوه بر این که چیزی از او کم نمی شود ، بار گناهش هم کم شده است.

ثالثا : حسود با حکمت خدا مسئله دارد. قرآن می فرماید : وَ لا تَمُدَّنَّ عَینَیک إِلی ما مَتَّعْنا بِهِ أَزْواجاً مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَیاهِ الدُّنْیا لِنَفْتِنَهُمْ فِیهِ [طه/131] .

و می فرماید : وَ رِزْقُ رَبِّک خَیرٌ وَ أَبْقی [طه/131] .

رابعا : اگر به او چیزی داده ، به تو هم چیزهایی داده است.

خامسا : اگر تو نعمت او را نداری ، بسیاری هم نعمتهای تو را او ندارند.

سادسا : شکست محسود هیچ کمکی به تو نمی کند.

9. نمونه ها

1. به ابوجهل گفتند : از محمد (ص) جز راستی دیدی؟ گفت : نه ، گفتند : پس چرا ایمان نمی آوری؟ گفت : چطور در میان پسران عبد مناف پیامبری باشد و در میان پسران مخزوم نباشد؟

2. شهید اول از علمای خیلی مهم قرن هشتم بود و خیلی علاقه مند داشت. ابن جماعت که از دانشمندان نامی شافعی مذهب و قاضی القضاه بود ، یعنی کسی که ریاست دادگستری ، ریاست دیوان کشور ، مدعی العموم دیوان کشور را داشت ، به علاوه پست های حساس ارتش وقت را نیز داشت ولی ، با همه درجات و مقامات به شهید اول حسد برد. رساله ای که بعضی مطالبش خلاف اسلام بود نوشت و به شهید نسبت داد و شواهدی نیز گرفت و او را به زندان انداخت و خیلی شکنجه دادند در زندان ، حتی به زندان رفتن شهید اکتفاء نکرد ، جلسه تشکیل داد و حکم به ارتداد شهید کرد و الخ. [داستان مفصل

در کتاب حسد آمده است ، ص90] .

3. وقتی حضرت رسول اکرم (ص) از مکه به مدینه هجرت می کرد ، قبل از ورود به مدینه چند روزی در قبا توقف کرد. علی (ع) برسد ، ابوبکر می گفت : شاید علی (ع) تا یک ماه نیاید ، برویم مردم منتظرند ، رسول خدا (ص) به سخن او گوش نمی داد. می خواست همراهی حضرت رسول منحصر به او باشد و لذا از حضرت رسول (ص) قهر کرد و تنها به مدینه شتافت.

4. شلمغانی چون مورد احترام شیعیان بود خواست بعد از محمد بن عثمان نایب خاص امام زمان (ع) شود ، ولی دید حسین بن روح شد. حسد بر حسین کرد و کرد تا منحرف شد. حکم بر جواز ازدواج با محارم را داد و وجوب عبادات را منکر شد و عده ای را گمراه کرد و به مریدان خود گفت : من حاضرم با حسین بن روح مباهله کنم. خلاصه بعد از چند روز از طرف نخست وزیر او را گرفتند و به دارش زدند و جسدش را آتش زدند ، در آخرت هم نصیبش آتش است.خَسِرَ الدُّنْیا وَ الآخِرَةَ [حج/11] .

ای کاش به جای حسد بر حسین ، دنبال تهذیب نفس خود بود.

5. تنها دری که به مسجد باز می شود درب خانه حضرت علی (ع) بود و این موجب حسد حسودان شد تا عبد الملک مروان آمد و به قصد توسعه مسجد ، فرزندان علی (ع) را بیرون کرد و حسن مثنی فرزند امام حسن (ع) را تازیانه زدند ولی زید فرزند امام سجاد (ع) در خانه ماند تا خانه را خراب کردند.

6. حسد

عایشه بر حضرت خدیجه با این که خدیجه مرده بود و فاصله بین خدیجه و عایشه زیاد بود و تقارن زمانی نبود. به قدری بود که وقتی رسول اکرم (ص) یادی از خدیجه می کرد عایشه می گفت : چرا این قدر نام پیرزنی که دندانهایش ریخته بود را می بری؟ خدا بهترش را نصیب توکرده است. مقصود خودش بود.

7. زنی در کرمان حسود بود و مرد همسایه تاجری داشت که به حیله ائی نتوانست آبروی او را ببرد. قصد کشتن وی را کرد. حلوائی را پخت و زهری در آن ریخت ، صبح که همسایه از خانه بیرون آمد به او مقداری نان و حلوا داد و مرد گرفت ، ولی عجله داشت و از آن نخورد و از شهر به قصد مسافرتی بیرون رفت. در بین راه 2 جوان گرسنه دید ، حلوا را به آنها داد ، خوردند و مردند. فرماندار فهمید ، همسایه را احضار کرد. او گفت : حلوا از زنی است از خودم نبوده است. فرماندار زن را احضار کرد تا رسید ، شیون زد ، معلوم شد دو جوان یکی پسرش و دیگری برادرش بوده اند. و از داغ آنها خودش هم بعد از چند روزی مرد. (خودم کردم که لعنت بر خودم باد)

8. غزالی گوید : رسول خدا (ص) با عده ای در مسجد بودند. فرمود : الان کسی از اهل بهشت از در خواهد آمد. مردم متوجه در شدند. مرد انصاری آمد آب وضو از صورتش می ریخت. روز بعد باز حضرت در مسجد به مردم چنین فرمودند ، باز دیدند مرد انصاری است. روز سوم همین طور ، خیلی تعجب

کردند. عبد الله بن عمرو نزد انصاری آمد و بهانه گرفت که من 3 شب مهمان شما باشم. گفت : باش. عبد الله بن عمرو خیلی متوجه حالات انصاری بود که چه عباداتی می کند که اهل بهشت است. دید خوابید.

تا صبح فقط 2 رکعت نماز خواند ، تعجب کرد. شب دوم باز همین طور و شب سوم. باز خیلی تعجب کرد. به انصاری خبر رسول الله (ص) راداد. جواب داد خبر رسول الله (ص) برای این است که به احدی حسد ندارم و شاکر نعمت های خدا هستم.

9. غزالی نقل می کند که شاهی ناصحی داشت. خیلی مقرب درگاه بود. بعضی مامورین حسد بر مقامش برده و به دروغ به شاه گفتند : این که تو را موعظه می کند می گوید ، دهان شاه گند دارد. و لذا جلوی دماغ خود را می گیرد و حرف می زند. شاه ناراحت شد و گفت : فردا او را امتحان می کنم. قبل از رسیدن فردا مامور حسود ، واعظ شاه را دعوت کرد و به او سیر خورانید. فردا که واعظ خدمت شاه رفت ، برای جلوگیری از این که بوی سیر شاه را ناراحت نکند جلوی دهان خود را می گرفت. شاه اظهار مامور دیروزی یادش آمد. خیال کرد برای گند دهان شاه ، دست جلوی دهان گذاشته است ، نامه ای نوشت ، مثلا به فرماندار ، به واعظ داد و در او نوشته بود که حامل نامه را بکش و پوستش را کاه کن و برایم آور. واعظ به خیال اینکه هدیه ای است که رسم شاه هدیه دادن است. قبض را برای فرمانداری برد ، واعظ غافل با دلی

شاد از خدمت شاه بیرون رفت و به مامور برخورد ، مامور حسود به خیال هدیه خواهش کرد که واعظ قبض هدیه را به او بخشد و او هم بخشید. مامور حسود نامه را رساند فوری او را کشتند. هرچه گفت : نامه از دیگری است نپذیرفتند ، روز دیگر شاه به خیال کشته شدن واعظ ، دید واعظ دو مرتبه سالم آمد. گفت : چطور شد؟ گفت : نامه و فیض هدیه شما را ماموری خواهش کرد ، من بخشیدم ، شاه تعجب کرد که شر حسد بر خود حاسد برگشت و او را کشتند. شاه پرسید پس چرا جلوی دهانت را می گیری؟ گفت : گاه گاهی سیر می خورم ، برای این که شما ناراحت نشوید جلوی دهانم رامی گیرم.

10. به معاویه گفتند : چرا متفکری؟ گفت : هر چه فکر می کنم که آثار محمد (ص) را برافکنم نمی توانم ، زیرا دستور داده که روزی 5 مرتبه در بالای مأذنهأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِگفته شود.

11. در زمان هادی عباسی مردی به همسایه اش حسد می ورزید. غلامی خرید و به او گفت : پس از مرگ من آزاد هستی و سه هزار درهم به او داد. نیم شبی غلام را بیدار کرد و بالای پشت بام همسایه رفت و کارد تیزی به غلام داد و گفت : سرم را ببر. هر چه غلام امتناع کرد سودی نبخشید. حسود رو به قبله خوابید و غلام رگهای گردنش را قطع کرد. همسایه دستگیر شد ، ولی از آنجا که مظلوم حمایت می شود جریان فاش شد و همسایه آزاد. [++ حسد ، ص26] .

12. داستان حسادت

فرزندان آدم

وَ اتْلُ عَلَيهِمْ نَبَأَ ابْنَی آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبا قُرْباناً فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِما وَ لَمْ يتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّک قالَ إِنَّما يتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ [مائده/27] .

(ای پیامبر!) خبر دو فرزند آدم را به حق برای مردم بازخوان ، آنگاه که (هر یک از آن دو) قربانی پیش آوردند ، پس از یکی شان پذیرفته شد و از دیگری قبول نگشت. (از هابیل قبول شد و از قابیل پذیرفته نشد) ، قابیل گفت : حتما تو را خواهم کشت ، هابیل گفت : خداوند ، تنها از متقین قبول می کند.

نکته :

شاید مراد از تلاوت به حق اشاره به آن باشد که این ماجرا در تورات تحریف شده و با خرافات ، آمیخته است و آنچه در قرآن است ، حق است.

در روایات اسلامی و در تورات [(سفر تکوین ، باب چهارم)] آمده است که : هابیل ، دامدار بود و بهترین گوسفند خود را قربانی آورد. و قابیل کشاورز بود و بدترین قسمت زراعت خود را برای قربانی برگزید. قرآن هم می فرماید : هرگز به خیر نمی رسید ، مگر آنکه از آنچه دوست دارید انفاق کنید.لَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّی تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران/92] .

پیامها :

1. مطالعه تاریخ باید برای عبرت گرفتن باشد.وَ اتْلُ

2. خبرهای مهم تاریخ باید بازگو شود.نَبَأَ

3. تاریخ را از افسانه ها جدا کنید.بِالْحَقِّ

4. اصل ، تقرب است نه قربانی؛ قربانی هرچه که می خواهد ، باشد.قُرْباناً

5. در قبولی یا عدم قبولی اعمال ، انگیزه ها ، روحیه و خصلتها موثرند.

6. مرز حسادت تا برادر کشی هم پیش می رود.لَأَقْتُلَنَّک

7. ملاک پذیرش اعمال تقواست

، نه من و تو.إِنَّما يتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

8. تاریخ قتل و خون ریزی همزمان با تاریخ خلقت انسان است.نَبَأَ ابْنَی آدَمَ

9. تفاوت در قبول و عدم قبول ، براساس حکمت است نه تبعیض.مِنَ الْمُتَّقِينَ

10. به قاتل هم باید منطقی جواب داد.إِنَّما يتَقَبَّلُ اللّهُ

11. خودسازی و تحصیل تقوا بر هر کاری مقدم است.إِنَّما يتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَی يدَک لِتَقْتُلَنِی ما أَنَا بِباسِطٍ يدِی إِلَيک لِأَقْتُلَک إِنِّی أَخافُ اللّهَ رَبَّ الْعالَمِينَ [مائده/28] .

هابیل به برادرش قابیل گفت : اگر برای کشتن من دست به سویم دراز کنی ، من هرگز برای کشتن تو دست دراز نخواهم کرد ، من از خداوند پروردگار جهانیان بیم دارم.

پیام ها :

1. در برخورد با حسود ، آرام سخن بگویید و آتش حسد را با نرمش در گفتار ، خاموش کنید.لَئِنْ بَسَطْتَ

2. یکی از راه های نهی ازمنکر ، آن است که به گنه کار اطمینان دهی که به او تجاوز و تعدی نخواهی کرد.ما أَنَا بِباسِطٍ يدِی إِلَيک

3. هابیل ، قصد کشتن نداشت ، نه آنکه از خود هم دفاع نمی کرد. (چون تسلیم قاتل شدن با تقوا سازگار نیست.)

4. آنچه ارزش است ، نکشتن بر اساس خوف از خداست ، نه به خاطر ناتوانی و بی عرضگی.إِنِّی أَخافُ اللّهَ

5. تقوا و خدا ترسی ، عامل بازدارنده از گناه و تعدی در حساس ترین حالات است.إِنِّی أَخافُ اللّهَ

إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِی وَ إِثْمِک فَتَکونَ مِنْ أَصْحابِ النّارِ وَ ذلِک جَزاءُ الظّالِمِينَ فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخاسِرِينَ [مائده/30-29] .

همانا من می خواهم تو ، با گناه من و گناه خودت

(به سوی خدا) باز گردی و از دوزخیان باشی ، و این است کیفر ستمکاران.

پس نفس او (قابیل ، با وسوسه های برخاسته از حسد) کشتن برادرش را برایش آسان و رام ساخت ، پس او را کشت؛ در نتیجه از زیانکاران گشت.

نکته :

هابیل نمی خواست بار گناه دیگری را به دوش کشد. از این رو دست به برادر کشی و خون ریزی نزد ، به علاوه بار گناه خود را به دوش قاتل نهاد. در حدیث از امام باقر (ع) است که فرمود :

مَنْ قَتَلَ مُومِناً مُتَعَمِّداً أَثْبَتَ اللَّهُ عَلَی قَاتِلِهِ جَمِیعَ الذُّنُوبِ وَ بَرِئَ الْمَقْتُولُ مِنْهَا وَ ذَلِک قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّإِنِّی أُرِیدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِی وَ إِثْمِک فَتَکونَ مِنْ أَصْحابِ النّارِ [(مائده/29)] [ثواب الأعمال ، ص278] .

هر که عمدا مومنی را بکشد ، خداوند همه گناهان را به حساب قاتل ثبت می کند و مقتول را از گناهان پاک می کند.

البته معنای آیه ، سکوت در مقابل ظالم به امید آنکه گناهان ما را به دوش کشد ، نیست.

پیام ها :

1. گناهان مقتول ، به قاتل منتقل می شود.تَبُوءَ بِإِثْمِی

2. ایمان به معاد ، جزء عقاید اولیه انسان های روی زمین بوده است.أَصْحابِ النّارِ

3. یکی از روش های نهی از منکر توجه دادن ظالم است به این که علاوه برکیفر ستم های خود ، بار گناهان مظلوم هم به دوش او خواهد بود ، و عذابش بیشتر خواهد گشت.

4. نفس انسان ، اگر یک مربته حریف انسان نشود ، کم کم با وسوسه و تلقین و تزیین ، انسان را رام و خام می کند و به گناه می کشد.فَطَوَّعَتْ لَهُ

نَفْسُهُ

5. فطرت پاک انسانی ، از آدم کشی بیزار است ، ولی گناه را جلوه داده وانسان را به قتل وا می دارد.فَطَوَّعَتْ

6. اولین مرگ انسان در زمین ، با شهادت آغاز می شود.فَقَتَلَه

7. قاتل ، هم به خود خسارت می رساند ، هم به مقتول؛ هم به خانواده مقتول و هم به جامعه.

قاتل ، هم از درون ، گرفتار عذاب وجدان است و هم از بیرون مورد انتقاد مردم است؛ و هم گرفتار قصاص و عدل می شود و کامی نمی گیرد.فَأَصْبَحَ مِنَ الْخاسِرِينَ

8. جنگ میان حق و باطل ، در طول تاریخ بوده است.

فَبَعَثَ اللّهُ غُراباً يبْحَثُ فِی الأَْرْضِ لِيرِيهُ كيفَ يوارِی سَوْأَةَ أَخِيهِ قالَ يا وَيلَتی أَ عَجَزْتُ أَنْ أَكونَ مِثْلَ هذَا الْغُرابِ فَأُوارِی سَوْأَةَ أَخِی فَأَصْبَحَ مِنَ النّادِمِينَ [مائده/31] .

پس خداوند ، زاغی را فرستاد که زمین را می کاوید ، تا به او (قاتل) نشان دهد که چگونه کشته برادرش را بپوشاند (و دفن کند) . گفت : وای بر من! آیا عاجز شدم از این که مانند این کلاغ باشم و جسد برادرم را دفن کنم؟ سرانجام پشیمان شد.

نکته :

قابیل که مرتکب آن گناه شد ، چون دید درندگان سراغ جسد کشته می آیند ، مقداری آن را به دوش کشید ، سودی ندید و هم چنان متحیر بود. همین که کار کلاغ را در دفن کشته کلاغی دیگر دید ، از آن آموخت که جسد برادر را دفن کند.

پیام ها :

1. گاهی حیوانات هم مامور الهی اند و حرکت پرندگان نیز به فرمان او و در مسیری است که او می خواهد.فَبَعَثَ اللّهُ غُراباً

2. از هر حرکتی می توان درس گرفت. بسیاری از

معلومات بشر ، الهام گرفته از حیوانات است.

3. خداوند ، گاهی مغروران را با حیوانات کوچکی تحقیر می کند و تا بفهماند هدهد و زاغ هم می تواند وسیله آموزش انسان باشد ، پس مغرور نشوید.

4. انسان باید همواره در پی آموختن باشد ، گرچه از حیوانات ، پس اصل ، آموختن و یادگیری است ، از هر که و هر جا که باشد.

5. مرده را باید در زمین دفن کرد (در شیشه قرار دادن ، مومیایی کردن ، سوزاندن و... صحیح نیست.)

6. بیشتر آموزش های بشری در طول تاریخ ، تجربی بوده است. آموزش تجربی در تاریخ بشر ، سابقه ای طولانی دارد.

7. ندامت ، نشانه حق طلبی فطرت هاست.فَأَصْبَحَ مِنَ النّادِمِین

1. حسرت

1. حسرت ، نامی از نامهای آخرت

وَ أَنْذِرْهُمْ یوْمَ الْحَسْرَهِ إِذْ قُضِی الْأَمْرُ [مریم/39] .

2. حسرت برگذشته

أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ یا حَسْرَتی عَلی ما فَرَّطْتُ فی جَنْبِ اللّهِ وَ إِنْ کنْتُ لَمِنَ السّاخِرین [زمر/56] .

وَ یوْمَ یعَضُّ الظّالِمُ عَلی یدَیهِ یقُولُ یا لَیتَنِی اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبیلاً [فرقان/27] .

3. حسرت برمال

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ أَعْظَمَ الْحَسَرَاتِ یوْمَ الْقِیامَهِ حَسْرَهُ رَجُلٍ کسَبَ مَالاً فِی غَیرِ طَاعَهِ اللَّهِ فَوَرِثَهُ رَجُلٌ فَأَنْفَقَهُ فِی طَاعَهِ اللّهِ سُبْحَانَهُ فَدَخَلَ بِهِ الْجَنَّهَ وَ دَخَلَ الْأَوَّلُ بِهِ النَّارَ [نهج البلاغه ، حکمت 429] .

قِيلَ لِأمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) فَمَنْ أعْظَمُ النَّاسِ حَسْرَةً؟ قَالَ : مَنْ رَأى مَالَهُ فِى مِيزَانِ غَيرِهِ فَأَدْخَلَهُ اللَّهُ بِهِ النَّارَ وَ أَدْخَلَ وَارِثَهُ بِهِ الْجَنَّه [تفسيرالإمام العسكرى ، ص39] .

4. حسرت از عدم عدالت ورزى

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ النَّاسِ حَسْرَةً يوْمَ الْقِيامَهِ مَنْ وَصَفَ عَدْلًا ثُمَّ خَالَفَهُ

إِلَی غَیرِهِ [کافی ، ج2 ، ص300] .

5. حسرت نادان

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْحَسْرَةَ وَ النَّدَامَةَ وَ الْوَیلَ کلُّهُ لِمَنْ لَمْ ینْتَفِعْ بِمَا أَبْصَرَ وَ مَنْ لَمْ یدْرِ الْأَمْرَ الَّذِی هُوَ عَلَیهِ مُقِیمٌ أَ نَفْعٌ هُوَ لَهُ أَمْ ضَرَرٌ [المحاسن ، ج1 ، ص252] .

6. حسرت فروختن آخرت برای دنیای دیگری

قال رسول الله (ص) : انّ أشدّ النّاس ندامه یوم القیامه ، رجل باع آخرته بدنیا غیره [کنز ، ج69 ، ص218] .

1. حسنه

1. ویژگی حسنه

1. حسنات بعد از سیئات

إِلاّ مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْناً بَعْدَ سُوءٍ فَإِنِّی غَفُورٌ رَحیمٌ [نمل/11] .

إِنَّ الْحَسَناتِ یذْهِبْنَ السَّیئات [هود/114] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَا أَحْسَنَ الْحَسَنَاتِ بَعْدَ السَّیئَاتِ وَ مَا أَقْبَحَ السَّیئَاتِ بَعْدَ الْحَسَنَاتِ [کافی ، ج2 ، ص458] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنِّی لَمْ أَرَ شَیئاً قَطُّ أَشَدَّ طَلَباً وَ لَا أَسْرَعَ دَرَکاً مِنْ حَسَنَهٍ مُحْدَثَهٍ لِذَنْبٍ قَدِیمٍ [علل الشرائع ، ج2 ، ص599] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ عَمِلَ سَیئَةً فِی السِّرِّ فَلْیعْمَلْ حَسَنَةً فِی السِّرِّ وَ مَنْ عَمِلَ سَیئَةً فِی الْعَلَانِیهِ فَلْیعْمَلْ حَسَنَةً فِی الْعَلَانِیهِ [معانی الأخبار ، ص236] .

2. تضاعف حسنات

وَ إِنْ تَک حَسَنَةً یضاعِفْها [نساء/40] .

مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها [انعام/160] .

مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ خَيرٌ مِنْها [نمل/89] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : یا سَوْأَتَاهْ! لِمَنْ غَلَبَتْ إِحْدَاتُهُ عَشَرَاتِهِ یرِیدُ أَنَّ السَّیئَهَ بِوَاحِدَهٍ وَ الْحَسَنَهَ بِعَشَرَهٍ [تحف العقول ، ص281] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : وَیلٌ لِمَنْ غَلَبَتْ آحَادُهُ أَعْشَارَهُ فَقُلْتُ لَهُ : وَ کیفَ هَذَا؟ قَالَ : أ

مَا سَمِعْتَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ : "مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها وَ مَنْ جاءَ بِالسَّيئَهِ فَلا يجْزى إِلّا مِثْلَها" (انعام/160) فَالْحَسَنَهُ الْوَاحِدَهُ إِذَا عَمِلَهَا كتِبَتْ لَهُ عَشْراً وَ السَّيئَهُ الْوَاحِدَهُ إِذَا عَمِلَهَا كتِبَتْ لَهُ وَاحِدَهً فَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِمَّنْ يرْتَكبُ فِى يوْمٍ وَاحِدٍ عَشْرَ سَيئَاتٍ وَ لَا يكونُ لَهُ حَسَنَهٌ وَاحِدَهٌ فَتَغْلِبَ حَسَنَاتُهُ سَيئَاتِهِ [معانى الأخبار ، ص248] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا أَحْسَنَ الْمُومِنُ عَمَلَهُ ضَاعَفَ اللَّهُ عَمَلَهُ لِكلِّ عَمَلٍ سَبْعَمِائَهٍ وَ ذَلِک قَوْلُ اللَّهِ تَبَارَک وَ تَعَالَى وَ اللّهُ يضاعِفُ لِمَنْ يشاءُ [المحاسن ، ج1 ، ص254] .

2. آثارحسنه

قال رسول الله (ص) : وحدت الحسنه نورا فى القلب ، و زينا فى الوجه ، و قوّهً فى العمل و وجدت الخطيئه سوادا فى القلب ، و وهنا فى العمل ، و شينا فى الوجه [كنزالعمال ، خ44084]

3. بهترين حسنه

سئل رجل رسول الله (ص) فقال : "أىّ حسنه أفضل عند الله؟ قال : حسن الخلق و التّواضع و الصّبر على البليه و الرّضاء بالقضاء قال : أىّ سيئه أعظم عند الله؟ قال : سوء الخلق و الشّح المطاع" [كنزالعمال ، خ44154]

4. علامت ايمان

الاستبْشارُ بالحَسَنَه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من سائته سيئته و سرته حسنته فهو مؤمن [أمالى صدوق ، ص199] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : الْمُومِنُ الَّذِى إِذَا أَحْسَنَ اسْتَبْشَرَ وَ إِذَا أَسَاءَ اسْتَغْفَرَ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص24] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : سُئِلَ النَّبِى (ص) عَنْ خِيارِ الْعِبَادِ فَقَالَ الَّذِينَ إِذَا أَحْسَنُوا اسْتَبْشَرُوا وَ إِذَا أَسَاءُوا اسْتَغْفَرُوا وَ إِذَا أُعْطُوا شَكرُوا وَ إِذَا ابْتُلُوا صَبَرُوا وَ إِذَا غَضِبُوا غَفَرُوا [كافى ، ج2 ، ص240] .

5. جزا

1. قطعیت جزا

إِنَّ السّاعَةَ آتِيةٌ أَكادُ أُخْفيها لِتُجْزى كلُّ نَفْسٍ بِما تَسْعى [طه/15] .

وَ لِلّهِ ما فِى السَّماواتِ وَ ما فِى الْأَرْضِ لِيجْزِى الَّذينَ أَساوا بِما عَمِلُوا وَ يجْزِى الَّذينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى [نجم/31] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كل امرئ يلقى ما عمل و يجزى بما صنع [غررالحكم ، ص165] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لن يلقى جزاء الشر إلا عامله [غررالحكم ، ص100] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لن يجزى جزاء الخير إلا فاعله [غررالحكم ، ص166] .

جزاءُ السّيئه مثلها

وَ مَنْ جاءَ بِالسَّيئَهِ فَلا يجْزى إِلاّ مِثْلَها وَ هُمْ لا يظْلَمُونَ [انعام/160] .

مَنْ عَمِلَ سَيئَةً فَلا يجْزى إِلاّ مِثْلَها [غافر/40] .

وَ مَنْ جاءَ بِالسَّيئَهِ فَلا يجْزَى الَّذينَ عَمِلُوا السَّيئاتِ إِلاّ ما كانُوا يعْمَلُون [قصص/84] .

2.جزای محسنین

وَ لَمّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيناهُ حُكماً وَ عِلْماً وَ كذلِک نَجْزِى الْمُحْسِنينَ [يوسف/22] .

وَ لَمّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَ اسْتَوى آتَيناهُ حُكماً وَ عِلْماً وَ كذلِک نَجْزِى الْمُحْسِنين [قصص/14] .

سَلامٌ عَلى نُوحٍ فِى الْعالَمينَ إِنّا كذلِک نَجْزِى الْمُحْسِنينَ [صافات/80 -79]

.

وَ نادَيناهُ أَنْ يا إِبْراهيمُ قَدْ صَدَّقْتَ الرُّويا إِنّا كذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنينَ [صافات/105 -104] .

سَلامٌ عَلی إِبْراهيمَ كذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنينَ [صافات/110 -109] .

سَلامٌ عَلی مُوسی وَ هارُونَ إِنّا كذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنين [صافات/121-120] .

سَلامٌ عَلی إِلْ ياسينَ إِنّا كذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنينَ [صافات/131 -130] .

فی الاخره :

وَ جَزاهُمْ بِما صَبَرُوا جَنَّةً وَ حَريراً [دهر/12] .

كلُوا وَ اشْرَبُوا هَنيئاً بِما كنْتُمْ تَعْمَلُونَ إِنّا كذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنينَ [مرسلات/44 -43] .

لَهُمْ فيها ما يشاونَ كذلِک يجْزِی اللّهُ الْمُتَّقينَ [نحل/31] .

لَهُمْ ما يشاونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذلِک جَزاءُ الْمُحْسِنينَ [زمر/34] .

الحديث :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من أيقن بالمجازاه لم يور غير الحسنی [غررالحكم ، ص151] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من صدق بالمجازاه لم يور غير الحسنی [غررالحكم ، ص166] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : علی قدر البلاء يكون الجزاء [غررالحكم ، ص100] .

3. جزای مجرمين

فی الدّنيا :

فَلَمّا قَضَينا عَلَيهِ اَلْمَوْتَ ما دَلّهُمْ عَلى مَوْتِهِ إِلاّ دَابَّهُ الْأَرْضِ تَأكلُ مِنْسَأتَهُ فَلَمّا خَرَّ تَبَينَتِ الْجِنُّ أَنْ لَوْ كانُوا يعْلَمُونَ الْغَيبَ مالَبِثُوافِيالْعَذَابِ الْمُهينِ لَقَدْكانَ لِسَبَإٍ فى مَسْكنِهِمْ آيهٌ جَنَّتانِ عَنْ يمينٍ وَ شِمالٍ كلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكمْ وَ اشْكرُوا لَهُ بَلْدَهٌ طَيبَهٌ وَ رَبٌّ غَفُورٌفَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنا عَلَيهِمْ سَيلَ الْعَرِمِ وَ بَدَّلْناهُمْ بِجَنَّتَيهِمْ جَنَّتَينِ ذَواتَى أُكلٍ خَمْطٍ وَ أَثْلٍ وَ شَىءٍ مِنْ سِدْرٍ قَليلٍ ذلِک جَزَيناهُمْ بِما كَفَرُوا وَ هَلْ نُجازى إِلاَّ الْكفُورَوَ جَعَلْنا بَينَهُمْ وَ بَينَ اَلْقُرَى الَّتى بارَكنا فيها قُرىً ظاهِرَةً وَ قَدَّرْنا فيهَا السَّيرَ سيرُوا فيها لَيالِى وَ أَياما آمِنينَ فَقالُوا رَبَّنا باعِدْ بَينَ أَسْفارِنا وَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْناهُمْ أَحاديثَ وَ مَزَّقْناهُمْ

كلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّ فی ذلِک لآَياتٍ لِكلِّ صَبّارٍ شَكورٍ [سبأ/19-14] .

وَ مَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكری فَإِنَّ لَهُ مَعيشَةً ضَنْكاً وَ نَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيامَهِ أَعْمی قالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنی أَعْمی وَ قَدْ كُنْتُ بَصيراً قالَ كذلِک أَتَتْک آياتُنا فَنَسيتَها وَ كذلِک الْيَوْمَ تُنْسی وَ كذلِک نَجْزی مَنْ أَسْرَفَ وَ لَمْ يومِنْ بِآياتِ رَبِّهِ وَ لَعَذابُ الآْخِرَهِ أَشَدُّ وَ أَبْقی [طه/127-124] .

إِنَّ الَّذينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَينالُهُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَ ذِلَّهٌ فِی الْحَياهِ الدُّنْيا وَ كَذلِک نَجْزِی الْمُفْتَرينَ [اعراف/152] .

وَ اذْكُرْ أَخا عادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقافِ وَ قَدْ خَلَتِ النُّذُرُ مِنْ بَينِ يدَيهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ أَلاّ تَعْبُدُوا إِلاَّ اللّهَ إِنِّی أَخافُ عَلَيكُمْ عَذابَ يوْمٍ عَظيمٍ قالُوا أَجِئْتَنا لِتَأْفِكنا عَنْ آلِهَتِنا فَأْتِنا بِما تَعِدُنا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّادِقينَ قالَ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّهِ وَ أُبَلِّغُكُمْ ما أُرْسِلْتُ بِهِ وَ لكِنِّی أَراكُمْ قَوْماً تَجْهَلُونَ فَلَمَّا رَأَوْهُ عارِضاً مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيتِهِمْ قالُوا هذا عارِضٌ مُمْطِرُنا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ ريحٌ فيها عَذابٌ أَلِيمٌ تُدَمِّرُ كلَّ شَیءٍ بِأَمْرِ رَبِّها فَأَصْبَحُوا لا يرى إِلاّ مَساكنُهُمْ كذلِک نَجْزِی الْقَوْمَ الْمُجْرِمينَ [احقاف/25 -21] .

فی الآخره :

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهادٌ وَ مِنْ فَوْقِهِمْ غَواشٍ وَ كذلِک نَجْزِی الظّالِمينَ [اعراف/41] .

وَ الَّذينَ كفَرُوا لَهُمْ نارُ جَهَنَّمَ لا يقْضی عَلَيهِمْ فَيمُوتُوا وَ لا يخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذابِها كذلِک نَجْزی كلَّ كفُورٍ [فاطر/36] .

إِنَّهُ مَنْ يأْتِ رَبَّهُ مُجْرِماً فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لا يمُوتُ فيها وَ لا يحْيی [طه/74] .

إِنَّ الْمُجْرِمينَ فی ضَلالٍ وَ سُعُرٍ يوْمَ يسْحَبُونَ فِی النّارِ عَلی وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ [قمر/48-47] .

1. حضرت آدم (ع)

1. قبل از هبوط

1. خلقت آدم

خلقت آدم قبل از انسان بوده ولی

ظرفیت آدم بیشتر بود

اعتراف فرشته

و لجاجت ابلیس

فرشته ها امتحان می شوند با سجده

خداوند خون ریزی انسانها را نفی نکرد.

وَ نَفَخْتُ فیهِ مِنْ رُوحی فَقَعُوا لَهُ ساجِدینَ [حجر/29] .

منتسب به خدا ارزش دارد.

انسان باید هوشیار باشد تا دوست و دشمن را بشناسد.

انسانوَ عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْماءَ کلَّها [بقره/31] .

هم ممکن است گول بخورد.

یک ابلیس بدبخت این همه را بدبخت می کند

باعبادات ظاهری ابلیس گول نخوریم.

عامل این همه روح تعصب و نژادپرستی در نزد ابلیس نسبت به سجده کردن به انسان

مسأله حرص

مسأله قیاس

استفاده از وعدهشَجَرَهِ الْخُلْدِ

یا آدَمُ هَلْ أَدُلُّک عَلی شَجَرَهِ الْخُلْدِ [طه/120] .

مصلحت در سکوت و ایمان به حکمت الهی است.

ملائکه فساد و مفسد را در بنی آدم می دیدند ، ولی در میان خودشان اوّلین خلاف کار درآمد.

در خبر است که شیطان اوّل حریف آدم (ع) نشد. به سراغ حوّا (س) آمد و از طریق او آدم (ع) را نسبت به خوردن شجره منهیه وسوسه کرد.

سوگند دروغ : وَ قاسَمَهُما إِنِّی لَکما لَمِنَ النّاصِحین [اعراف/21] .

آدم (ع) بعد از توجّه به خلاف گفت : رَبَّنا ظَلَمْنا أَنْفُسَنا وَ إِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنا وَ تَرْحَمْنا لَنَکونَنَّ مِنَ الْخاسِرین [اعراف/23] .

و نگفت : فَاغْفِرْ لَنا

و این خود یک ادب است.

نسل کنونی به آدم (ع) می رسد و مسأله رنگ ها و کشف قاره آمریکا بعد از قرن ها مسأله ای نیست ، زیرا ظهور قرآن می گوید : یا أَیهَا النّاسُ اتَّقُوا رَبَّکمُ الَّذی خَلَقَکمْ مِنْ نَفْسٍ واحِدَهٍ وَ خَلَقَ مِنْها زَوْجَها وَ بَثَّ مِنْهُما رِجالاً کثیراً وَ نِساءً [نساء/1] .

اگر انسان

خلیفه خداست ، تمام هستی و اموال امانت است و انسان تنها امانت دار است و باید تمام اعمالش طبق فرمان و رضایت باشد و حقّ تصرّف بالاستقلال ندارد.

انسان خلیفه خدا به کجا کشیده شد که... مسجود ملائکه بود و الان ساجد جمّادات شده

2. تعلیم آدم از طرف خدای متعال

وَ عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْماءَ کلَّها ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَی الْمَلائِکهِ فَقالَ أَنْبِئُونی بِأَسْماءِ هولاءِ إِنْ کنْتُمْ صادِقینَ [بقره/31] .

خداوند تمام اسماء (حقایق و اسرار عالم هستی) را به آدم تعلیم داد. (به قول امام صادق (ع) در تفسیر عیاشی تمام زمین های کوه ها ، دره ها و بستر رودخانه ها و حتی همین فرشی که زیر پای ماست به آدم تعلیم داد) سپس آنها را به فرشتگان عرضه کرد و فرمود : نام های اینها که در نزد ما هست نیز خبر داده شد.

عَنْ أَبِی الْعَبَّاسِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ(ع) قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ "وَ عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ کلَّها" (بقره/31) مَا ذَا عَلَّمَهُ؟ قَالَ : " الْأَرَضِینَ وَ الْجِبَالَ وَ الشِّعَابَ وَ الْأَوْدِیهَ ثُمَّ نَظَرَ إِلَی بِسَاطٍ تَحْتَهُ فَقَالَ وَ هَذَا الْبِسَاطُ مِمَّا عَلَّمَهُ" [تفسیرعیاشی ، ج1 ، ص32] .

توضیح : اسم در عرف ما فقط نام است ، ولی در فرهنگ قرآن نام هر چیز با محتواست

فَلَهُ الْأَسْماءُ الْحُسْنی [اسراء/110] .

3. برتری آدم برفرشتگان

قالُوا سُبْحانَک لا عِلْمَ لَنا إِلاّ ما عَلَّمْتَنا إِنَّک أَنْتَ الْعَلیمُ الْحَکیمُ [بقره/32] .

ترجمه : فرشتگان گفتند خداوندا تو منزه هستنی ما جز آنچه تو یادمان دادی چیزی نمی دانیم ، همانا تو عالم و حکیمی

1) عذر خواهی سریع از سوال بدون علم یک ارزش

است

سُبْحانَک

2) اوج ها باید تنظیم شود

نَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِک [بقره/30] .

3) عالی ترین نوع ادب را از فرشتگان بیاموزیم. کلمات :

سُبْحانَک لا عِلْمَ لَنا [بقره/32] .

سُبْحانَک

لا عِلْمَ لَنا

عَلَّمْتَنا

إِنَّک

أَنْتَ

الْعَلیمُ

الْحَکیمُ

4) به جهل خود اعتراف کنید

لا عِلْمَ لَنا

5) چنان مستند کار کنیم تا دیگران تسلیم منطق و کارها شوند

قالُوا سُبْحانَک

6) علم را فقط از او بدانید

عَلَّمْتَنا

7) هم به کمالات دیگران اقرار کنید و هم مساله را تصادفی نپندارید

الْعَلیمُ الْحَکیمُ

8) تسبیح خداوند درب ورودی توبه است.سُبْحانَک فَقِنا عَذابَ النّارِ [آل عمران/191] .

سُبْحانَک تُبْتُ إِلَیک [اعراف/143] .

سُبْحانَک إِنِّی کنْتُ مِنَ الظّالِمینَ [انبیاء/87] .

9) استکبار و لجاجت ، رمز بدبختی هاست. (ابلیس گفت : أَنَا خَیرٌ مِنْهُ [اعراف/12] .

من از آدم بهترم. ملائکه هم گفتند ما بهتریم.

نَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِک وَ نُقَدِّسُ لَک [بقره/30] .

لکن فرشتگان معذرت خواستند.سُبْحانَک لا عِلْمَ لَنا [بقره/32] .

ولی ابلیس سرسختی کرد.

آیه 33 سوره بقره

قالَ یا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمائِهِمْ فَلَمّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمائِهِمْ قالَ أَ لَمْ أَقُلْ لَکمْ إِنِّی أَعْلَمُ غَیبَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ أَعْلَمُ ما تُبْدُونَ وَ ما کنْتُمْ تَکتُمُونَ [بقره/33] .

ترجمه :

خداوند فرمود : ای آدم! فرشتگان را از اسماء و خواصّ و آثار این موجودات آگاه کن. پس همین که آدم ملائکه را آگاه ساخت ، خداوند فرمود : آیا برای شما نگفتم که من غیب آسمان ها و زمین را می دانم و از آنچه را ظاهر یا کتمان نمایید آگاهم.

توضیح : دراین آیات سه تعبیر به کار رفته : 1) تعلیم دادن اسماء 2) عرضه کردنعَرَضَهُمْ3) خبر دادنأَنْبِئْهُمْ. درباره انسان تعبیر اول به کار رفته و درباره ملائکه تعبیر

دوم و سوم

مقدّمه :

همیشه کلمهھُمْوهولاءِدرباره انسان عاقل به کار نمی رود ، زیرا قرآن درباره ستارگان همین کلمه را به کار برده است : رَأَیتُهُمْ لی ساجِدینَ [یوسف/4] .

پیام آیه :

1) به استعدادهای لایق فرصت جلوه و شکوفایی بدهید.أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمائِهِمْ

2) جز در مواردی که خداوند راضی است ، نبوغ و علم خود را مطرح نکنید.

3) فرشتگان علم غیب ندارند. به گفته مفسّران : أَ لَمْ أَقُلْ لَکمْ [بقره/33] .

همان مطلب آیه 30 است که می فرماید : إِنِّی أَعْلَمُ ما لا تَعْلَمُونَ [بقره/30] .

4) ظرفیت انسانِ محدود نیست. (هر چه را بداند باز هم می تواند بیشتر بداند.) زِدْنی عِلْماً [طه/114] .

ولی ظرفیت ملائکه محدود است.

وَ ما مِنّا إِلاّ لَهُ مَقامٌ مَعْلُومٌ [صافات/164] .

5) ملائکه علاوه بر آنچه گفتند ، مسائلی را هم کتمان داشتند.تَکتُمُونَ

6) آنجا که فرشتگان مسأله را آشکارا گفتند خداوند هم علنی به آنها فهماند و آنچه را کتمان کردند خداوند هم سربسته فرمود : کتمان های شما را می دانم.

4. سجده برآدم

وَ إِذْ قُلْنا لِلْمَلائِکهِ اسْجُدُوا لآِدَمَ فَسَجَدُوا إِلاّ إِبْلیسَ أبی وَ اسْتَکبَرَ وَ کانَ مِنَ الْکافِرینَ [بقره/34] .

ترجمه :

به یاد آور هنگامی را که به فرشتگان گفتیم برای آدم سجده (و خضوع) نما. آنها همگی سجده کردند جز ابلیس که سر باز زد و تکبّر ورزید و از کافران بود. (ماجرای فرمان سجده و انکار ابلیس هفت بار تکرار شده است.)

توضیح : سجده برای آدم بوده نه به سوی آدم و گرنه ابلیس ناراحت نمی شد گرچه در کتاب عروه می گوید : سجده برای خود آدم بوده و این رمز

کرامت اوست. خود ابلیس گفت : هذَا الَّذی کرَّمْتَ عَلَی [اسراء/62] .

جملهوَ کانَ مِنَ الْکافِرین [بقره/34] .

احتمالاً به معنای صارَ است نظیرفَکانَ مِنَ الْمُغْرَقینَ [هود/34] .

امام سجّاد (ع) می فرماید که رسول خدا (ص) فرمود : " فلسفه سجده بر آدم به خاطر آن بود که از طرف ذریه می شود که اشرف مخلوقات است". [صافی] .

مقدّمه :

گر چه از ظاهر این آیه استفاده می شود که سجده فرشتگان بعد از تعلیم اسرار هستی به آدم بوده ، ولی به خاطر صراحت آیه 29 سوره حجر و آیه 72 سوره ص که با یک بیان می فرماید : فَإِذا سَوَّیتُهُ وَ نَفَخْتُ فیهِ مِنْ رُوحی فَقَعُوا لَهُ ساجِدینَ

همین که عنصر انسان را معتدل آفریدم و از روح خودم در او دمیدم فورا برای او سجده کنید. این دو آیه به ما می گوید : سجده قبل از تعلیم بوده وانگهی سجده بعد از تعلیم وسیله آزمایش نیست؛ زیرا نشانه ادب فرشتگان نسبت به آدم (ع) است.

پیام آیه :

1) فرشتگان مورد خطر امر و نهی قرار می گیرند.

2) تکبّر و حسادت ابلیس سرچشمه همه بدبختی های او شد.أَنَا خَیرٌ مِنْهُ [اعراف/12] .

3) خطرناک تراز نافرمانی در عمل ، بی اعتقادی به فرمان است.أَبی وَ اسْتَکبَرَ

اباء بدون استکبار کفر نیست.

4) سجده برای کرامت آدم ، چون به فرمان خداست بندگی و عبودیت خداست. (امام رضا (ع) در عیون أخبار الرّضا (ع))

5) ابلیس مرتکب سه خلاف شد : الف) خلاف عملیأبیکه سبب فسق او شدفَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ [کهف/50] .

ب) خلاف اخلاقیاسْتَکبَرَفَلَبِئْسَ مَثْوَی الْمُتَکبِّرین [نحل/29] .

ج) خلاف عقیدتیوَ کانَ

مِنَ الْکافِرینانکار عدل الهی

6) لیاقت از سابقه مهم تر است. (فرشتگان قدیمی باید برای انسان های لایق ، ولی تازه به دو ْOّjزرسیده سجده کند.)

7) سجده برای آدم نه تنها به خاطر شخص اوست ، بلکه به خاطر نسل و نژاد اوست.وَ لَقَدْ خَلَقْناکمْ ثُمَّ صَوَّرْناکمْ ثُمَّ قُلْنا لِلْمَلائِکهِ اسْجُدُوا لآِدَمَ فَسَجَدُوا إِلاّ إِبْلیسَ لَمْ یکنْ مِنَ السّاجِدینَ [اعراف/11] .

8) سجده بر آدم نه تنها به خاطر جسم اوست ، بلکه به خاطر روح الهی اوست.فَإِذا سَوَّیتُهُ وَ نَفَخْتُ فیهِ مِنْ رُوحی فَقَعُوا لَهُ ساجِدینَ [حجر/29] .

9) ابلیس عبادت داشت ، ولی تسلیم و عبودیت نداشت.أَبی وَ اسْتَکبَرَ

عبادت خیری است که خدا می خواهد نه آن که ما می خواهیم. [در کتاب صافی ، از امام صادق (ع) نقل کرده است] .

10) حیف که تمام فرشتگان بر آدم سجده کردند ، ولی آدم برای خدا سجده نکرد.

11) سجده فرشتگان موقت بود؛ امّا نزول آنها بر مؤمنان و استغفارشان برای آنان دائمی است.

5. آدم وحوا دربهشت

وَ قُلْنا یا آدَمُ اسْکنْ أَنْتَ وَ زَوْجُک الْجَنَّهَ وَ کلا مِنْها رَغَداً حَیثُ شِئْتُما وَ لا تَقْرَبا هذِهِ الشَّجَرَهَ فَتَکونا مِنَ الظّالِمینَ [بقره/35] .

ترجمه :

و گفتیم ای آدم! تو و همسرت در بهشت مسکن گزینید و هر چه را میل دارید از این بهشت گوارا بخورید لکن به این درخت نزدیک نشوید که از ظالمین خواهید بود. (جنّت به باغ های دنیا هم گفته می شود.إِنّا بَلَوْناهُمْ کما بَلَوْنا أَصْحابَ الْجَنَّهِ [قلم/17] .

ما صاحبان باغ را آزمایش کردیم.)

توضیح : بهشتی که آدم (ع) در آن مسکن گزید آن بهشت موعود نبوده ، زیرا : 1)

آن بهشت پاداش است و آدم (ع) هنوز کاری نکرده که استحقاق داشته باشد.أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَ لَمّا يعْلَمِ اللَّهُ الَّذينَ جاهَدُوا مِنْكمْ وَ يعْلَمَ الصّابِرينَ [آل عمران/142] .

2) کسی که به بهشت موعود رفت خارج نمی شود.وَ ما هُمْ مِنْها بِمُخْرَجينَ [حجر/48] .

در حالی که آدم (ع) خارج شد.

3) در آن بهشت امر و نهی و ممنوعیت و تکلیف نیست در حالی که آدم (ع) نهی و به او تکلیف شد.

مقدّمه :

الف) مسأله سجده بر آدم (ع) و تخلّف ابلیس در هفت مورد و مسأله خروج آدم (ع) از بهشت در سه مورد مطرح است : 1) همین سوره 2) سوره اعراف 3) سوره طه

ب) در فرهنگ و اصطلاح قرآن به بوته هم کلمه شجر گفته می شود. مثلاً به بوته کدو می گوید : شَجَرَةً مِنْ يقْطينٍ [صافات/146] .

بنابراین اگر در روایات و تفاسیر می خوانیم که مراد از شجر گندم است ، مانعی ندارد.

پیام آیه :

1) در مسکن ، زن تابع مرد است.أَنْتَ وَ زَوْجُک [بقره/35] .

(توضیح به اینکه در مسأله امر و نهی و اخراج از بهشت ، آدم (ع) و همسرش (س) یکسان مورد خطاب قرار گرفته اند :

کلاَ [بقره/35] .

شِئْتُماَ [بقره/35] .

لا تَقْرَباَ [بقره/35] .

فَتَکوناَ [بقره/35] .

فَأَزَلَّهُمَا [بقره/36] .

فَأَخْرَجَهُما [بقره/36] .

ولی در مسأله مسکن به جایاسْکنامی خوانیم : اسْکنْ أَنْتَ وَ زَوْجُک [بقره/35] .

2) هر کجا خواستید محرومیتی ایجاد کنید اول راه های صحیح را باز گذارید بعد مورد را نهی کنید. اول فرمود : کلا مِنْها رَغَداً حَیثُ

شِئْتُما

بعد فرمود : وَ لا تَقْرَبا)

(این نهی مولوی که انجامش حرام باشد نیست ، بلکه در اصطلاح نهی ارشادی و راهنمایی به صلاح و خیر است که ترک آن عقوبت اخروی ندارد ، ولی دردسر دنیوی دارد.)

3) نزدیک شدن به خطر همان و در دام قرار گرفتن همانوَ لا تَقْرَباضمنا نهی ارشادی است وگرنه بعد از توبه باید به بهشت برگردند ، زیرا در آیه دیگر فرمود : گرفتار شیطان شدی به مشقت می افتیفَلا یخْرِجَنَّکما مِنَ الْجَنَّهِ فَتَشْقی [طه/117] .

4) بهره گیری از باغ ها و میوه ها در مَدار ، فرمان خداوند بلامانع است.

5) ارتکاب منهیات ظلم به خویش است.فتَکونا مِنَ الظّالِمینَ

آدم (ع) و همسرش (س) گفتند : رَبَّنا ظَلَمْنا أَنْفُسَنا [اعراف/23] .

6) لازمه ظلم به خود در مشقت قرار گرفتن است. در این آیه می فرماید : اگر از فلان میوه استفاده کردید ظالمند. در آیه 117 سوره طه می فرماید در مشقّت قرار می گیرید.فَتَشْقیبنابراین ظلم به خود مساوی است با مشقت ها

7) دانستن نام مخصوص شجره مهم نیست. احترام به قانون مهم است.

2. بعد از هبوط

1. هبوط به زمین

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْها جَمیعاً فَإِمّا یأْتِیَنَّکمْ مِنِّی هُدیً فَمَنْ تَبِعَ هُدای فَلا خَوْفٌ عَلَیهِمْ وَ لا هُمْ یحْزَنُونَ [بقره/38] .

ترجمه :

(گر چه اقرار و توبه آدم سبب شد که خداوند او را عفو کند ، امّا خیال نشود که بعد از توبه بار دیگر به بهشت برمی گردد ، زیرا آثار وضعی گناه

غیر از عفو الهی است و لذا بار دیگر فرمان به هبوط صادر شد که ای آدم ! تو به همراه ذریه ات و ابلیس از بهشت فرود آیید (فرمان هبوط در چند

آیه قبل همراه با نوعی قهر بود ، ولی در این آیه که بعد از توبه آدم است ، عادی مطرح شده است) پس هر گاه هدایتی از طرف من برای شما آمد ، پس هر که از هدایت پیروی کند ، ترس و حزنی نخواهد داشت.

پیام آیه :

1) گاهی یک حرکت در همه عصرها و نسل ها آثار خیر یا شر خود را به جا می گذارد.اهْبِطُوا مِنْها جَمیعاً

2) با یک لغزش انسان را نباید رها کرد ، زیرا باز هم قابل ارشاد و هدایت پذیر است.

3) برای راهنمایی بشر ، آمدن انبیاء (علیهم السّلام) قطعی است.یأْتِیَنَّکمْ

4) انسان آزاد است.فَمَنْ تَبِعَ هُدای

5) هدایت واقعی تنها از طرف خداست.مِنِّی هُدیً

6) هدایت پذیری در آرامش واقعی است و دور از خطر است.فَلا خَوْفٌ عَلَیهِمْ

2. توبه آدم

فَتَلَقّی آدَمُ مِنْ رَبِّهِ کلِماتٍ فَتابَ عَلَیهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوّابُ الرَّحیمُ [بقره/37] .

ترجمه :

(همین که آدم از شجره چشید و از آن همه نعمت و رفاه اخراج شد ، متوجّه اشتباه خود گردید.) و از پروردگار خود کلماتی را دریافت داشت (و با آن کلمات توبه کرد و خداوند توبه او را پذیرفت) پس لطف خود را به او برگرداند.

قطعا خداوند توبه پذیر و رحیم است.

توضیح : کلمه "توبه" به معنای بازگشت است یا بازگشت انسان به سوی خداوند و یا بازگشت خداوند با لطف و مرحمت بر بنده خلاف کار و پشیمان.

به گفته روایات سنّی و شیعه مراد کلمات توسّل به بهترین خلق خدا ، یعنی محمّد (ص) و اهل بیت او (علیهم السّلام) بوده و یا همان آیه 23 سوره اعراف که می گویند :

قالا رَبَّنا ظَلَمْنا أَنْفُسَنا وَ إِنْ

لَمْ تَغْفِرْ لَنا وَ تَرْحَمْنا لَنَكونَنَّ مِنَ الْخاسِرينَ [اعراف/23] .

در كافى ، جلد 8 ، صفحه 304 از ابن عبّاس نقل شده كه كلمات اين بوده : ...

عَنْ كثِيرِ بْنِ كلْثَمَةَ عَنْ أَحَدِهِمَا (ع) : فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "فَتَلَقّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كلِماتٍ" (بقره/37) قَالَ : " لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَک اللَّهُمَّ وَ بِحَمْدِک عَمِلْتُ سُوءاً وَ ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي وَ أَنْتَ خَيرُ الْغَافِرِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَک اللَّهُمَّ وَ بِحَمْدِک عَمِلْتُ سُوءاً وَ ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي وَ ارْحَمْنِي وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَک اللَّهُمَّ وَ بِحَمْدِک عَمِلْتُ سُوءاً وَ ظَلَمْتُ نَفْسِي فَتُبْ عَلَي إِنَّک أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ". وَ فِي رِوَايهٍ أُخْرَى فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ "فَتَلَقّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كلِماتٍ" (بقره/37) قَالَ : "سَأَلَهُ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ عَلِي وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَينِ وَ فَاطِمَةَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِمْ" [كافى ، ج8 ، ص304] .

پيام آيه :

1) توفيق و راه توبه را نيز بايد از خداوند دريافت كنيم.

2) القاء راه توبه از شؤون ربوبيت اوست.مِنْ رَبِّهِ

3) عموم مردم از گناه توبه مى كنند و انبياء خداوند از ترک اولى

4) اگر توبه انسان واقعى باشد ، خداوندتوبه را مى پذيرد.فَتابَ عَلَيهِ

5) توبه پذيرى خداوند يک سنّت براى همه افراد لايق است.التَّوَّابُ

6) توبه و عذرپذيرى خداوند همراه با رحمت است ، نه عتاب و سرزنش.الرَّحيمُ

3. خلافت آدم

وَ إِذْ قالَ رَبُّک لِلْمَلائِكهِ إِنِّي جاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَليفَةً قالُوا أَ تَجْعَلُ فيها مَنْ يفْسِدُ فيها وَ يسْفِک الدِّماءَ وَ نَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِک وَ نُقَدِّسُ لَک قالَ إِنِّي أَعْلَمُ ما لا تَعْلَمُون [بقره/30] .

در

آیه قبل آمده که خداوند همه مواهب زمین را برای انسان آفریده و در این آیات مساله رهبری و خلافت انسان مطرح است.

2) تعیین خلیفه نه به خاطر عجز خداست ، بلکه به خاطر آن است که مردم نمی توانند مستقیما حقائق را دریافت نمایند نیاز به واسطه دارند.

3) کلمه خَلف به معنای جانشین بد و خَلَّف به معنای جانشین خوب و خلیفه به معنای جانشین است که در اینجا تاء برای مبالغه است [صحاح و تبیان] .

به یاد آور هنگامی را که پروردگار تو به فرشتگان گفت : من بر آنم که در زمین جانشینی قرار دهم. فرشتگان گفتند : آیا کسی را جانشین قرار می دهی که در زمین فساد کند و خون ها بریزد در حالی که ما تسبیح و حمد تو را به جا می آوریم و تقدیست می نماییم. خداوند فرمودند : قطعا من چیزهائی می دانم که شما نمی دانید (تسبیح خداوند به معنای پاک دانستن او از هر عیب ونقص است وتقدیس برای خداوند به معنای پاک سازی روح خود یا جامعه از فساد است) .

توضیح : از این آیه تا آیه 39 به مساله خبر دادن خداوند از آفرینش آدم (نخستین انسان) ونگرانی فرشتگان از فسادهای این پدیده و توضیح و توجیه خداوند و سجده فرشتگان در برابر نخستین انسان و بیان زندگی او در بهشت و حوادثی که منجر به اخراج او شد ، می باشد.

پیام آیه :

1) طرح مسائل با اهل تدبیر یکی از اصول سیاسی ، اجتماعی است.

2) تنها مساله ای که قبل از آفرینش طرح شد خلقت انسان است.

3) ارتباط مستقیم خداوند با فرشتگان

قالَ رَبُّک لِلْمَلائِکهِ

4) انتصاب خلیفه

و جانشین و حاکم الهی تنها به دست خداست.

إِنِّی جاعِلٌ

5) انسان جانشین و خلیفه دائمی خداوند در زمین استجاعِلُسنت خداوند در زمین تعیین خلیفه است.

6) انسان مخلوق لایق مقام خلیفه اللهی است (البتهلا ینالُ عَهْدِی الظّالِمینَ [بقره/124] .

ستم کاران را از رسیدن به این مقام محروم می داند.

8) علوم واطلاعات فرشتگان محدود است

9) اعتراض و بهانه ، گناهی است که با فرشتگان سازگار نیست ، ولی سوال و رفع ابهام یک ارزش است که در سوره نساء آیه 172 می خوانیم.

نه مسیح و نه ملائکه هیچ کدام اهل استنکاف نیستند

لَنْ یسْتَنْکفَ الْمَسیحُ أَنْ یکونَ عَبْداً لِلّهِ وَ لاَ الْمَلائِکهُ الْمُقَرَّبُونَ وَ مَنْ یسْتَنْکفْ عَنْ عِبادَتِهِ وَ یسْتَکبِرْ فَسَیحْشُرُهُمْ إِلَیهِ جَمیعاً [نساء/172] .

10) فرشتگان یا از طریق اخبار الهی ویا سوء سابقه انسان های قبل از حضرت آدم در عوالم دیگر یا در همین عالم یا به خاطر پیش بینی صحیحی که از انسان خاکی و مادی و پیش بینی های طبیعی داشتند در مورد انسان پیش داوری کرده اند.

11) به نظر ملائکه فساد و خون ریزی برای انسان یکی کار دائمی است.

مَنْ یفْسِدُ فیها وَ یسْفِک الدِّماءَ

12) حاکم و خلیفه الهی باید عادل باشد نه فاسد و فاسق.

13) طرح لیاقت های خود و حذف دیگران اگر بر اساس حسادت نباشد مانعی ندارد.

14) بیشتر ناباوری ها به خاطر یک بعد نگری هاست

15) زود قضاوت نکنید ، تمام خیرات و شرور را در کنار هم بگذاریم؛ بعد قضاوت کنیم.

16) عبادت و تسبیح در فضای آرام معیار لیاقت نیست.

17) هر کس طبق اطلاع و برداشت خود حرف می زند. در جهان بینی ملائکه هدف آفرینش تنها تسبیح و حمد است.

شیطان اول

کار را می بیند و می گوید : من از آتش و او از خاک است و زیر بار نمی رود

فرشتگان حال را می بینند که تسبیح و حمد آنها بیشتر ازانسان است

خداوند مجموعه را می بیند که انسان بهتر است؛ می فرماید :

إِنِّی أَعْلَمُ ما لا تَعْلَمُونَ

20) آفرینش ملائکه قبل از آدم بوده است

21) اول امکانات را آماده بعد انسان را آفرید

هُوَ الَّذی خَلَقَ لَکمْ ما فِی الْأَرْضِ جَمیعاً ثُمَّ اسْتَوی إِلَی السَّماءِ فَسَوّاهُنَّ سَبْعَ سَماواتٍ وَ هُوَ بِکلِّ شَیءٍ عَلیمٌ وَ إِذْ قالَ رَبُّک لِلْمَلائِکهِ إِنِّی جاعِلٌ فِی الْأَرْضِ خَلیفَهً [بقره/30-29] .

حضرت علی (ع) در نهج البلاغه می فرماید :

فَلَمَّا مَهَدَ أَرْضَهُ وَ أَنْفَذَ أَمْرَهُ اخْتَارَ آدَمَعخِیرَهً مِنْ خَلْقِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 91] .

همین که زمین را آماده کرد و فرمانش را متنفذ قرارداد انسان را آفرید.

22) تسلیم بی چون و چرا بودن با سوال و رفع ابهام تضادی ندارد (فرشتگان همیفْعَلُونَ ما یومَرُونَ [نحل/50] .

23) علم و قدرت و حکمت بی نهایت دلیل آن نیست که تمام حرف دیگران مردود است (خداوند فساد و خون ریزی انسان را مردود ندانست ، لکن مصلح مهم تری را طرح نمود)

24) زشتی فساد و خون ریزی از اول برای همه روشن بوده است.

أَ تَجْعَلُ فیها [بقره/30] .

25) تک تک انسان ها خلیفه خدا نیستند؛ زیرا بعضی :

أولئِک کالّأنْعامِ بَلْ هُمْ أضَلّ [اعراف/179] .

26) قرارگاه این خلیفه زمین است ، ولی لیاقت او تاقابَ قَوْسَینِ أَوْ أَدْنی [نجم/9] .

است

27) اشکال در مقام خلافت است نه دراصل آفرینش (در سوره صاد و حجر می خوانیم : خداوند به فرشتگان درباره خلقت

سخن گفت و آنها حرفی نزدند

وَ إِذْ قالَ رَبُّک لِلْمَلائِکهِ إِنِّی خالِقٌ بَشَراً مِنْ صَلْصالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ [حجر/28] .

إِذْ قالَ رَبُّک لِلْمَلائِکهِ إِنِّی خالِقٌ بَشَراً مِنْ طینٍ [ص/71] .

28) به دیگران اجازه دهید تا سوال کنند (خداوند خود به فرشتگان اذن سوال داد؛ زیرا اگر بدون اجازه حرفی بزنند سبقت در کلام است.

لا یسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ [انبیاء/27] .

29) تعلیم غیر مستقیم از طریق نمایش بهترین نوع تعلیم است. خداوند به فرشتگان اجازه سوال داد ، آنها پرسیدند؛ خداوند جواب داد تا برای همه روشن شود که مقام انسان چیست.

31) در مقام بررسی و بحث و مشورت و سپردن مسئولیت ها بدون روحیه حسادت و نظر تنگی بیان نقطه ضعف مانعی ندارد

مَنْ یفْسِدُ فیها وَ یسْفِک الدِّماءَ

32) هر کجا کلمه خلیفه و خلفاء مطرح است ، کلمه جعل هم هست.

33) مراد از خلیفه شخص حضرت آدم شود زیرا او که اهل فساد و خون ریزی نبود.

34) برتری خود یا ضعف دیگران را مستند نقل کنیدنُسَبِّحُ بِحَمْدِک

یفْسِدُ فیها

طرح دو سوال :

سوال 1 : چرا تنها در آفرینش انسان خداوند مساله را با فرشتگان طر ح کرد؟

پاسخ : انسان مخلوق ویژه ای است که در ساختمان او بهترین ویژگی به کار رفته :

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ فی أَحْسَنِ تَقْویمٍ [تین/4] .

و در ساخت روحی او روح خدا در او دمیده شده و در آفرینش او خداوند به خود تبریک گفته

فَتَبارَک اللّهُ أَحْسَنُ الْخالِقینَ [مومنون/14] .

و بار امانتی که آسمان ها و زمین ، آن را بر عهده نگرفتند ، به عهده گرفت ، انسانی که تمام کرات آسمانی

برای زینت دیدگاه اوست و از همان روز اول مشت ابلیس را باز و سپس معلم و مسجود فرشتگان شد.

سوال2 :

خدائی که دائما حاضر و ناظر و قیوم است چه نیازی به جانشین و خلیفه دارد؟

پاسخ :

اولا جانشینی انسان به خاطر کرامت مقام انسانیت است نه به خاطر نیاز و عجز خدا.

ثانیا نظام آفرینش بر اساس واسطه هاست ، یعنی با اینکه خداوند مستقیما قادر به انجام هرکاری است ، ولی برای اجرای کارها واسطه قرار داده است و ما نمونه هائی را بیان می کنیم.

الف) با اینکه مدبر اصلی اوستاللّهُ الَّذی.... یدَبِّرُ الْأَمْرَ [رعد/2] .

فرشتگان را مدبر هستی قراردادهفَالْمُدَبِّراتِ أَمْراً [نازعات/5] .

ب) با اینکه شفا به دست اوست

إِذا مَرِضْتُ فَهُوَ یشْفینِ [شعراء/80] .

لکن در عسل هم شفا قرار دادهفیهِ شِفاءٌ لِلنّاسِ [نحل/69]

ج) با این که علم غیب مخصوص اوستلا یعْلَمُ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ الْغَیبَ إِلاَّ اللّه [نمل/65] .

لکن بخشی از آن علم را برای بعضی از بندگان صالحش مانند انبیاء ظاهر می کند

إِلاّ مَنِ ارْتَضی مِنْ رَسُولٍ [جن/27] .

آری انسان می تواند جانشین خداوند باشد تا جائی که دعای او مثل اراده خداوند تاثیر فوری داشته باشد و اطاعت او همچون اطاعت از خداوند

باشدمَنْ يطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أطاعَ اللّهَ [نساء/80] .

و بیعت با او به منزله بیعت با خداوند باشد

إِنَّ الَّذينَ يبايعُونَک إِنَّما يبايعُونَ اللّهَ [فتح/10] .

و محبت به او مثل محبت خدا باشد (من احبکم فقد احب الله) و غضب و اذیت او همچون غضب و آزار پروردگار باشد.

قَالَ الْهَادِی (ع) : مَنْ أَحَبَّکمْ

فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ وَ مَنْ أَبْغَضَكمْ فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّه [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص613] .

4. عبرت ها

1) آیا ضرورتی داشت که خدا در آفرینش آدم (ع) مسأله را با ملائکه مطرح کند؟بله این خود (یک اصل در مدیریت) است.

2) خلقت ملائکه قبل از آدم (ع) بوده است.

3) کسانی که مسائل را از یک زاویه می نگرند. (یک مسأله کلّی در بینش ها)

4) ظرفیت آدم بیش از ملائکه است.

5) اعتراف و انصاف فوری از ملائکه : قالُوا سُبْحانَک لا عِلْمَ لَنا إِلاّ ما عَلَّمْتَنا [بقره/32] .

(یک درس) برای ما انسانها است.

7) امتحان حتی برای فرشتگان و ابلیس هم هست (امتحان تسلیم)

8) خصلت فرشته و ابلیس (یکی تسلیم و یکی لجاجت است)

9) با یک گناه ، عمری خروج از نعمت (سوء عاقبت) شدن است.

11) معنای خلیفه خدا (نماینده او ، صفاتش پرتوی از صفات او ، از عقل و شعور و استعداد ویژه برخوردار) شدن است.

12) هدف سؤالاَ تَجْعَلُ فیها [بقره/30] .

درک حقیقت بود نه اعتراض

13) توضیح خواستن همراه با ایمان و علم به حکمت مانعی ندارد. (کر شو ، کور شو ، عالم را با جاهل بحثی نیست ، ممنوع) است مطرح شود.

14) از نظر تربیتی لازم است خدای ربّ العالمین مسألهنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِک وَ نُقَدِّسُ لَک [بقره/30] .

را با اقرار به جهل تنظیم کند.سُبْحانَک لا عِلْمَ لَنا [بقره/32] .

15) نحوه پاسخ : اوّل اجمال : إِنِّی أَعْلَمُ ما لا تَعْلَمُونَ [بقره/30] .

بعد تفصیل : عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْماءَ کلَّها [بقره/31] .

در پایان باز اجمال : إِنِّی أَعْلَمُ غَیبَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ

وَ أَعْلَمُ ما تُبْدُونَ وَ ما كنْتُمْ تَكتُمُونَ [بقره/33] .

16) ملائکه از کجا فهمیدند که انسان خون ریز است؟

آیا از کلمهفِی الْأَرْضِ [بقره/30] .

و محدودیت های موجود مادّی و حرص بشر و تزاحم و تضادّ در عالم مادّه؟

آیا این سوء سابقه را از انسان های پیشین یافته بودند؟

آیا خداوند از طریقی اجمال وضع انسان را برای آنها گفته بود؟

17) خدا خون ریزی را نفی و توجیه نکرد ، بلکه به خاطر ابعاد دیگر ، فرشتگان را متقاعد ساخت (واقیعت ها را نفی نکنیم. گر چه ما بزرگ و طرف ما کوچک باشد.)

18) خداوند یک لحظه عبادت انتخابی را از موجودی که لابلای چندین غریزه و طوفان است ، بر مدّت ها عبادت ساحل نشین آرام ، بهتر می پسندد.لِيعْبُدُونِ [ذاريات/56] .

انسان ازنُسَبِّحُ بِحَمْدِک وَ نُقَدِّسُ لَک [بقره/30] .

فرشته ها بهتر است.

19) فرشته ها عبادت بالفعل خدا را دیدند و خدا رشد بالقوه نسل آدم را. (فرشته ها عرض را دیدند و خدا عمق را)

20) بهترین نوع برخورد است که طرف برسد به مرحله تسلیم از روی منطق ، نه آن که مسأله را تحمیل کنیم. (عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْماءَ كلَّها ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلائِكهِ [بقره/31] .

برای این جهت بود) لیاقت را با عمل و هنر باید نشان داد نه با سفارش و شعار.

21) منظور از اسماء چیست؟ (همه اسماء ، حقایق و اسرار عالم هستی : عَنْ أَبِی الْعَبَّاسِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ "وَ عَلَّمَ آدَمَ

الْأَسْماءَ كلّها" (بقره/31) مَا ذَا عَلّمَهُ قَالَ : " الْأَرَضِينَ وَ الْجِبَالَ وَ الشِّعَابَ (درّه) وَ الْأَوْدِيَةَ (رودخانه) ثُمَّ نَظَرَ إِلَى

بِسَاطٍ تَحْتَهُ فَقَالَ وَ هَذَا الْبِسَاطُ مِمَّا عَلَّمَهُ" [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص32] .

نه علم لغات ، بلکه اسرار و خواص و فلسفه همه چیز)

22) سجده بر آدم اگر بعد ازثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلائِكهِ [بقره/31] .

باشد سجده در برابر انسان کامل است و خیلی بعد تعبّد و تسلیم ندارد. جالب این است که سجده فقط به خاطر فرمان خدا بوده و تعبّد و تسلیم محض است (قبل از آگاهی ملائکه به مقام آدم) استفَإِذا سَوَّيْتُهُ وَ نَفَخْتُ فيهِ مِنْ رُوحى فَقَعُوا لَهُ ساجِدينَ [حجر/29] .

23) ما در برابر دانشمندی که چند فرمول می داند تواضع می کنیم ، ولی نسبت به آدمی کهعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْماءَ كلَّها [بقره/31] .

کم توجّهیم.

24) از اصل توحید در عبادت می فهمیم که سجده بر خدا بود به خاطر آفرینش انسان و یا این که مراد از سجده خضوع است نه پرستش.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كانَ سُجُودُهُمْ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عُبُودِيةً وَ لآِدَمَ إِكرَاماً وَ طَاعَةً لِكوْنِنَا فِى صُلْبِهِ [عيون أخبارالرضا ، ج1 ، ص262] .

25) وَ كلا مِنْها رَغَداً حَيثُ شِئْتُما [بقره/35] .

(رَغَد بر وزن صَمد فراوان ، گسترده ، گوارا) از هر کجا ، از هر نوع.وَ لا تَقْرَبا هذِهِ الشَّجَرَهِ [بقره/35] .

انسان آزاد هست ، امّا نه مطلق؛ میل دارد ، امّا باید محدود باشد.

26) انسان باید راه های حیله دشمن را (سوگند ، تزیین ، غرور ، دل سوزی و...) بشناسد.

27) انسان هم در هر مرحله باشدعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْماءَ كلَّها [بقره/31] .

باز احتمال گول خوردنش هست و از استمداد و اعتصام به

خدا بی نیاز نیست.

28) یک ابلیس بدبخت میلیون ها نفر را بدبخت می کند. (این است آثار لجاجت)

29) با عبادات ظاهری گول نخور ، بگذار فرمان خلاف میل صادر شود تا ببینیم مرد کیست.

30) همه کمال ها از اوست. اگروَ نَفَخْتُ فیهِ مِنْ رُوحی [حجر/29] .

را برداریمماءٍ مَهینٍ [سجده/8] .

و یاصَلْصالٍ [حجر/26] .

مقداری گل بیش نیست. غفلت از او مساوی است با انعام : أُولئِک کالْأَنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولئِک هُمُ الْغافِلُونَ [اعراف/179] .

31) در تحلیل ها عامل اصلی را شناسایی کنیم. عامل اصلی ابلیس تکبّر ، تعصّب و نژادپرستی او بود ، ولی او ناراحتی و عداوتش را خلقت انسان می دانست.

32) شیطان درگول زدن هم از نرمی ها و حیله ها استفاده می کند و هم از تمایلات خود ما. او فهمید که انسان بقاءطلب است ، گفت : هَلْ أَدُلُّک عَلی شَجَرَهِ الْخُلْدِ [طه/120] .

برادران یوسف (ع) هم گفتند : أَرْسِلْهُ مَعَنا غَداً یرْتَعْ وَ یلْعَبْ [یوسف/12] .

نیاز به تفریح و تمایل به خلود زمینه های بهره برداری او شد.

33) توجّه به مسأله سوگند دروغ و کاربرد آن در طول تاریخإِتَّخَذُوا أَیمانَهُمْ جُنَّهً [مجادله/16] .

34) قیاس و استحسان ابلیس (پرونده قیاس استفاده شود)

35) مسأله توبه آدم (ع) و توفیق توبه و قبول توبه

36) آدم گناه را به خودش نسبت داد و گفت : رَبَّنا ظَلَمْنا أَنْفُسَنا [اعراف/23] .

ولی شیطان به خدا و گفت : قالَ فَبِما أَغْوَيتَنى لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِراطَک الْمُسْتَقيمَ [اعراف/16] .

37) در پایان فرشتگان گفتند : إِنَّک أَنْتَ الْعَليمُ الْحَكيمُ [بقره/32] .

شایداین اعتراف و ادب نشان گر آن باشد

که سؤال فرشتگان جنبه اعتراض نداشته ، بلکه استفهام بوده است؟

1. حضرت آمنه (س)

1. مقام حضرت آمنه (س)

آمنه بنت وهب مادر گرامی پیامبر اسلامصاز نظر شخصیت و کمالات صوری و معنوی و عقل و ادب و فصاحت و بلاغت و پاکدامنی و عفت همتائی نداشت و از روایات عامّه و خاصّه استفاده می شود که پدران و مادران رسول خداصتا حضرت آدمعهمه مؤمن بوده اند.

صاحب خصائص فاطمیه می گوید :

جلال الدین سیوطی کتابی دارد به نام مسالک الخلفاء فی والدی المصطفی در آن کتاب گفته من آنچه استقراء کرده ام امهات پیغمبران را مؤمنات یافته ام.

2. وفات حضرت آمنه (س)

وفات حضرت آمنه در سال 45 قبل از هجرت مطابق با سال 575 میلادی بوده است.

گویند آمنه در دم مرگ در حالی که به صورت فرزندش رسول خداصنگاه می کرد این اشعار را می سرود :

خداوند به تو ای فرزند عزیز خیر و برکت مرحمت کند. ای فرزند کسی که خدا به فضل و کرمش او را از چنگال مرگ خلاصی بخشید.

در آن روزی که بین اوعبداللهو شتران قرعه کشیدند و به صد شتر گران قیمت فدا داده شد.

3. کلام حضرت آمنه (س)

پس فرمود : کلُّ حی میت و کل جدید بال و کل کثیر یفنی و أنا میت و ذکری باقی و قد ترکت خیرا و ولدت طُهرا

هر زنده ای می میرد. هر نو و تازه ای کهنه می شود و هر زیاده ای رو به کاستی رفته و فانی می شود. من می میرم ولی نام من جاودان می ماند

چون از خود خیری و فرزند پاکیزه ای یادگار گذاشته ام. [آخرین گفتارها ، ص168 تا] 170

1. حضرت ابراهیم (ع)

1. ولادت

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن آزر أبا إبراهیم کان منجما لنمرود بن کنعان فقال له : إنی أری فی حساب النجوم أن هذا الزمان یحدث رجلا فینسخ هذا الدین و یدعوا إلی دین آخر ، فقال نمرود : فی أی بلاد یکون؟ قال : فی هذه البلاد ، و کان منزل نمرود بکونی ربا [کوثی ریا] (در عراق فعلی) فقال له نمرود : قد خرج إلی الدنیا. قال آزر : لا ، قال فینبغی أن یفرق بین الرجال و النساء ، ففرق بین الرجال و النساء ، و حملت أم إبراهیم (ع) و لم تبین حملها ، فلما حان ولادتها قالت یا آزر إنی قد اعتللت و أرید أن أعتزل عنک ، و کان فی ذلک الزمان المرأه إذا اعتلت اعتزلت عن زوجها ، فخرجت و اعتزلت عن زوجها و اعتزلت فی غار ، و وضعت بإبراهیم (ع) فهیئته و قمطته ، و رجعت إلی منزلها و سدت باب الغار بالحجاره ، فأجری الله لإبراهیم (ع) لبنا من إبهامه ، و کانت أمه تأتیه و وکل نمرود بکل امرأه حامل فکان یذبح کل ولد ذکر ، فهربت أم إبراهیم بإبراهیم من الذبح ،

و كان يشب إبراهيم فى الغار يوما كما يشب غيره فى الشهر ، حتى أتى له فى الغار ثلاثه عشر سنه فلما كان بعد ذلک زارته أمه ، فلما أرادت أن تفارقه تشبث بها ، فقال يا أمى أخرجينى ، فقالت له : يا بنى إن الملک إن علم أنک ولدت فى هذا الزمان قتلک ، فلما خرجت أمه و خرج من الغار و قد غابت الشمس نظر إلى الزهره فى السماء ، فقال هذا ربى فلما أفلت قال لو كان هذا ربى ما تحرک و لا برح ثم قال" لا أُحِبُّ الآفِلِينَ " (انعام/76) الآفل الغائب ، فلما نظر إلى المشرق رأى و قد طلع القمر و أحسن فلما تحرک و زال قال "لَئِنْ لَمْ يهْدِنِى رَبِّى لَأكونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضّالِّينَ " (انعام/77) فلما أصبح و طلعت الشمس و رأى ضوئها و قد أضائت الدنيا لطلوعها قال هذا ربى هذا أكبر و أحسن فلما تحركت و زالت كشف الله له عن السماوات حتى رأى العرش و من عليه و أراه الله ملكوت السماوات و الأرض

فعند ذلک قالياِ قَوْمِ إِنِّى بَرِىءٌ مِمّا تُشْرِكونَ إِنِّى وَجَّهْتُ وَجْهِى لِلَّذِى فَطَرَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ حَنِيفاً وَ ما أَنَا مِنَ الْمُشْرِكينَ " (انعام/79) جاء إلى أمه و أدخلته دارها و جعلته بين أولادها [قصص الأنبياء جزائرى ، ص101] .

2. نوجوانى

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تيقظ إبراهيم بالاعتبار على معرفه الله و أحاطت دلائله بعلم الإيمان به و هو ابن خمسه عشر سنه [بحارالأنوار ، ج12 ، ص2] .

2.وَ لَقَدْ آتَينا إِبْراهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَ كنّا بِهِ عالِمِينَ إِذْ قالَ لِأَبِيهِ وَ قَوْمِهِ ما

هذِهِ التَّماثِيلُ الَّتِی أَنْتُمْ لَها عاکفُونَ قالُوا وَجَدْنا آباءَنا لَها عابِدِینَ قالَ لَقَدْ کنْتُمْ أَنْتُمْ وَ آباوکمْ فِی ضَلالٍ مُبِینٍ [انبیاء/54-51] .

(رشد : راه یافتن به مقصد واشاره به توحید است.)

کنّا بِهِ عالِمِینَ [انبیاء/51] . : شایستگی هایی که در ابراهیم بوده سبب موهبت است. (خدا هیچ موهبتی بدون دلیل نمی دهد.)

3. سیما وشخصیت

1. درقرآن

وَ وَهَبْنا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنا وَ جَعَلْنا لَهُمْ لِسانَ صِدْقٍ عَلِیا [مریم/50] .

و از رحمت خویش به آنها عطا کردیم و برای آنان (در میان مردم) نام بلند و نیکو قرار دادیم.

نکته ها :

- ابراهیم (ع) از ستاره و ماه و خورشید دل برید ،به خدارسید.فَلَمّا جَنَّ عَلَیهِ اللَّیلُ رَأی کوْکباً قالَ هذا رَبِّی فَلَمّا أَفَلَ قالَ لا أُحِبُّ الْآفِلِینَ فَلَمّا رَأَی الْقَمَرَ بازِغاً قالَ هذا رَبِّی فَلَمّا أَفَلَ قالَ لَئِنْ لَمْ یهْدِنِی رَبِّی لَأَکونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضّالِّینَ فَلَمّا رَأَی الشَّمْسَ بازِغَةً قالَ هذا رَبِّی هذا أَکبَرُ فَلَمّا أَفَلَتْ قالَ یا قَوْمِ إِنِّی بَرِیءٌ مِمّا تُشْرِکونَ إِنِّی وَجَّهْتُ وَجْهِی لِلَّذِی فَطَرَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ حَنِیفاً وَ ما أَنَا مِنَ الْمُشْرِکینَ [انعام/79-76] .

- عموی منحرف را رها کرد ، خود برای همه ی مردم پدر شد.مِلَّةَ أَبِیکمْ إِبْراهِیمَ [حج/78] .

- عمو با او قهر کرد ، وَ اهْجُرْنِی مَلِیا [مریم/46] .

امّا خدا به او لطف نمود.إِنَّهُ کانَ بِی حَفِیا [مریم/47] .

- برای خدا کناره گیری کرد ، اعْتَزَلَهُمْ [مریم/48] .

شهره آفاق شد.جَعَلْنا لَهُمْ لِسانَ صِدْقٍ عَلِیا [مریم/50] .

- از خانه بتها فرار کرد ، سازنده خانه توحید شد.إِذْ يرْفَعُ إِبْراهِيمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَيتِ

[بقره/127] .

- جانش را در راه خدا تسلیم کرد ، آتش بر او گلستان شد.یا نارُ کونِی بَرْداً وَ سَلاماً عَلی إِبْراهِیمَ [انبیاء/69] .

- فرزند برای ذبح آماده کرد ، وَ تَلَّهُ لِلْجَبِینِ [صافات/103] .

جان به سلامت برد و سنت قربانی در جایگاهش واجب شد.

- تا آخر عمر بی فرزند ، ولی راضی بود؛ در پایان عمر ، نبوت در دودمانش قرار گرفت.

- در خلوت ترین مکان ها کعبه را ساخت ، پر جاذبه ترین منطقه زمین شد.

- در بیابان ، تنهای تنها فریاد زد ، از تمام زمین لبیک گو ، رسید.أَذِّنْ فِی النّاسِ بِالْحَجِّ [حج/27] .

- کودک تشنهی خود را رها کرد ، آب زمزم ، برای همیشه جاری شد.

- در برابر تهدید عموی بت پرستش سلام کرد ، قالَ سَلامٌ عَلَیک [مریم/47] .

خداوند به او سلام فرستاد.سَلامٌ عَلی إِبْراهِیمَ [صافات/109] .

- یک نفر بود ، امروز همه مکتب های آسمانی ، خود را ابراهیمی می دانند.

- همه با او دشمنی کردند ، اما خدا او را خلیل خود دانست.وَ اتَّخَذَ اللّهُ إِبْراهِیمَ خَلِیلاً [نساء/125] .

پیامها :

1) هم از گناهکار جدا شویم و هم از گناه ، زیرا کناره گیری از منحرفان ، زمانی مؤثر است که با کناره گیری از انحراف همراه باشد.أَعْتَزِلُکمْ وَ ما تَدْعُونَ [مریم/48] .

اعْتَزَلَهُمْ وَ ما یعْبُدُونَ [مریم/49] .

2) فرزند صالح ، پداش مجاهدت های والدین است.فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَ ما يعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ وَهَبْنا [مریم/49] .

3) اگر غیر خدا را رها کنیم ، امدادهای الهی می رسد.فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَ ما يعْبُدُونَ مِنْ دُونِ

اللّهِ وَهَبْنا [مریم/49] .

4) مهم تر از فرزند ، مقام معنوی اوست.وَهَبْنا لَهُ إِسْحاقَ وَ یعْقُوبَ وَ کلاًّ جَعَلْنا نَبِیا [مریم/49] .

5) نوه انسان نیز از الطاف الهی است.وَهَبْنا لَهُ إِسْحاقَ وَ یعْقُوبَ [مریم/49] .

(یعقوب نوه ابراهیم بود.)

فَبَشَّرْناها بِإِسْحاقَ وَ مِنْ وَراءِ إِسْحاقَ یعْقُوبَ [هود/71] .

6) نبوت ، مقامی است که خداوند تعیین می کند.جَعَلْنا نَبِیا [مریم/49] .

7) یک حرکت الهی از یک پدر بزرگ ، نسلی در رحمت الهی غرق می کند.اعْتَزَلَهُمْ وَ ما یعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ وَهَبْنا لَهُ [مریم/49] .

8) هر کس ، هر چه دارد از خداست.وَهَبْنا لَهُ إِسْحاقَ وَ یعْقُوبَ وَ کلاًّ جَعَلْنا نَبِیا وَ وَهَبْنا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنا وَ جَعَلْنا لَهُمْ لِسانَ صِدْقٍ عَلِیا [مریم/50-49] .

9) رحمت خدامند به قدری وسیع است که انبیاء هر چه دریافت می کنند ، تنها گوشه ای از آن است.مِنْ رَحْمَتِنا [مریم/50] .

10) محبوبیت و خوشنامی ، از الطاف الهی است.جَعَلْنا لَهُمْ لِسانَ صِدْقٍ عَلِیا [مریم/50] .

(ابراهیم به جایی رسید که همه مشرکان و یهودیان و مسیحیان می گفتند : ابراهیم از ماست.

1. بیش از شصت بار در قرآن تسلیم وتعبد ابراهیم آمده است.

2. مهمان نوازی :

قَالَ الصَّادِقُ ع : لَمَّا جَاءَ الْمُرْسَلُونَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ ع جَاءَهُمْ بِالْعِجْلِ فَقَالَ كلُوا فَقَالُوا لَا نَأْكلُ حَتَّى تُخْبِرَنَا مَا ثَمَنُهُ فَقَالَ إِذَا أَكلْتُمْ فَقُولُوا بِسْمِ اللَّهِ فَإِذَا فَرَغْتُمْ فَقُولُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ قال فالتفت جبرئیل إلی أصحابه و کانوا أربعه و

جبرئيل رئيسهم فقال حق لله أن يتخذ هذا خليلا [علل الشرائع ، ج1 ، ص35] .

3.إِنَّ إِبْراهِيمَ كانَ أُمَّةً قانِتاً لِلّهِ حَنِيفاً

وَ لَمْ یک مِنَ الْمُشْرِکینَ [ابراهیم/120] .

ابراهیم (ع) امت است زیرا :

الف : تنهاموحد بود : او یک تنه در مقابل کفر ایستاد.

زمانی بود که تنها موحد روی کره زمین او بود. [المیزان] .

امام صادق (ع) : لقد کانت الدنیا و ما کان فیها الا واحد یعبد الله و لو کان معه غیره لاضافه الیه حیث یقول ان ابراهیم..... [المیزان ، ذیل آیه 121سوره نحل] .

ب : به تنهائی کار امتی را می کرد.

ج : صفات خوب او در حد کمال است.

د : شعاع شخصیت او به اندازه یک امت بود.

ه : سرچشمه پیدایش امتی بود.

4.صفات ابراهمیی در قرآن :

حنیف : (همیشه درخط مستقیم) ما کانَ إِبْراهِیمُ یهُودِیا وَ لا نَصْرانِیا وَ لکنْ کانَ حَنِیفاً مُسْلِماً [آل عمران/67] .

مسلم : ما کانَ إِبْراهِیمُ یهُودِیا وَ لا نَصْرانِیا وَ لکنْ کانَ حَنِیفاً مُسْلِماً [آل عمران/67] .

حلیم منیب : إِنَّ إِبْراهِیمَ لَحَلِیمٌ أَوّاهٌ مُنِیبٌ [هود/75] .

اواه : امام باقر (ع) : فِی تَفْسِیرِ قَوْلِهِ تَعَالَی" إِنَّ إِبْراهِیمَ لَأَوّاهٌ حَلِیمٌ " (توبه-114) عَنْ أَبِی الْجَارُودِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ الْأَوَّاهُ الْمُتَضَرِّعُ إِلَی اللَّهِ فِی صَلَاتِهِ وَ إِذَا خَلَا فِی قَفْرَهٍ فِی الْأَرْضِ وَ فِی الْخَلَوَاتِ" [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص306] .

مجتبی : اجْتَباهُ وَ هَداهُ إِلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ [نحل/121] . (اصطفاه للنبوه)

صديق : وَ اذْكرْ فِی الْكتابِ إِبْراهِيمَ إِنَّهُ كانَ صِدِّيقاً نَبِيا [مريم/41] .

شاكر : شاكراً لِأَنْعُمِهِ اجْتَباهُ وَ هَداهُ إِلى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ [نحل/121] .

قانت : إِنَّ إِبْراهِيمَ كانَ أُمَّةً قانِتاً لِلّهِ حَنِيفاً [

نحل/120] . (مطیع اوامر الله)

قلب سلیم : وَ إِنَّ مِنْ شِیعَتِهِ لَإِبْراهِیمَ إِذْ جاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِیمٍ [صافات/84-83] .

مومن :

صالح : وَ إِنَّهُ فِی الْآخِرَهِ لَمِنَ الصّالِحِینَ [نحل/122] .

امام : قالَ إِنِّی جاعِلُک لِلنّاسِ إِماماً [بقره/124] .

علم و حکمت.

بانی کعبه : وَ إِذْ یرْفَعُ إِبْراهِیمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَیتِ [بقره/127] .

اسوه : قَدْ کانَتْ لَکمْ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ فِی إِبْراهِیمَ [ممتحنه/4] .

مبارک : وَ بارَکنا عَلَیهِ [صافات/113] .

مرد جدل و تبر :

مرد ایثار :

خلیل : مشتق از خله به معنای فقر و فاقه وخلیل یعنیفقیر الی ربه ومنقطعا عن غیره. [الیمزان ، ج9 ، ص397] .

صفات و خصال

1.إِنَّ إِبْراهِیمَ لَحَلِیمٌ أَوّاهٌ (بسیار آه وناله دارد) مُنِیبٌ (انابه دارد [هود/75] .

2.إِنَّ إِبْراهِیمَ کانَ أُمَّهً قانِتاً لِلّهِ حَنِیفاً وَ لَمْ یک مِنَ الْمُشْرِکینَ [نحل/120] .

3.شاکراً لِأَنْعُمِهِ [نحل/121] .

4.إِنَّهُ کانَ صِدِّیقاً نَبِیا [مریم/41] .

5.إِذْ جاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ [صافات/84] .

6.إِنَّهُ مِنْ عِبادِنَا الْمُومِنِينَ [صافات/111] .

7.كذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنِينَ [صافات/110] .

اسوه و الگو

1.قَدْ كانَتْ لَكمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِی إِبْراهِيمَ وَ الَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنّا بُرَآؤا مِنْكمْ وَ مِمّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ كفَرْنا بِكمْ وَ بَدا بَينَنا وَ بَينَكمُ الْعَداوَةُ وَ الْبَغْضاءُ [ممتحنه/4] .

2. حضرت يوسف (ع) : وَ اتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبائِی إِبْراهِيمَ وَ إِسْحاقَ وَ يعْقُوبَ [يوسف/38] .

3.ثُمَّ أَوْحَينا إِلَيک أَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْراهِيمَ حَنِيفاً [نحل/123] .

- سخاوت

1.هَلْ أَتاک حَدِيثُ ضَيفِ إِبْراهِيمَ الْمُكرَمِينَ [ذاريات/24] .

- بردبارى در رابطه

با انجام مسئولیت

1.إِنَّ إِبْراهِيمَ لَحَلِيمٌ [هود/75] .

2. دروراىات

روحيه رضا و تسليم

1.رُوِی عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَهَ قَالَ : "دَخَلْتُ فِی بَعْضِ الْأَيَّامِ عَلَی أَمِيرِ الْمُومِنِينَ ع فِی جَامِعِ الْكوفَهِ وَ إِذَا بِجَمٍّ غَفِيرٍ وَ مَعَهُمْ عَبْدٌ أَسْوَدُ فَقَالُوا يَا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ هَذَا الْعَبْدُ سَارِقٌ فَقَالَ لَهُ الْإِمَامُ أَ سَارِقٌ أَنْتَ يا غُلَامُ فَقَالَ لَهُ نَعَمْ فَقَالَ لَهُ مَرَّهً ثَانِيهً أَ سَارِقٌ أَنْتَ يا غُلَامُ فَقَالَ نَعَمْ يا مَوْلَای فَقَالَ لَهُ الْإِمَامُ إِنْ قُلْتَهَا ثَالِثَهً قَطَعْتُ يمِينَک فَقَالَ أَ سَارِقٌ أَنْتَ يا غُلَامُ قَالَ نَعَمْ يا مَوْلَای فَأَمَرَ الْإِمَامُ بِقَطْعِ يمِينِهِ فَقُطِعَتْ فَأَخَذَهَا بِشِمَالِهِ وَ هِی تَقْطُرُ دَماً فَلَقِيهُ ابْنُ الْكوَّاءِ وَ كَانَ يشْنَأُ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ ع فَقَالَ لَهُ مَنْ قَطَعَ يمِينَک قَالَ قَطَعَ يمِينِی الْأَنْزَعُ الْبَطِينُ (پيشانی بلند و جسيم) وَ بَابُ الْيقِينِ وَ حَبْلُ اللَّهِ الْمَتِينُ وَ الشَّافِعُ يوْمَ الدِّينِ الْمُصَلِّی إِحْدَی وَ خَمْسِينَ قطع يمينی إمام التقی ، و ابن عمّ المصطفی ، شقيق (پاره تن) النبی المجتبی ، ليث الثری (شير زمين) غيث الوری (باران مردم) ، حتف العدی ، و مفتاح الندی ، و مصباح الدجی. قطع يمينی إمام الحقّ ، و سيد الخلق ،] و [فاروق الدين ، و سيد العابدين و إمام المتّقين ، و خير المهتدين ، و أفضل السابقين ، و حجّه اللّه علی الخلق أجمعين. قطع يمينی إمام حظّی بدری أحدی مکی مدنی أبطحی هاشمی قرشی أريحی مولوی طالبی جری قوی لوذعی (بسيار دانا) الولی الوصی. قطع يمينی داحی باب خيبر ، و قاتل مرحب (قهرمان عرب) و من کفر ، و أفضل من حجّ و اعتمر ، و هلّل و کبّر ،

و صام و أفطر ، و حلق و نحر. قطع يمينى شجاع جرى ، جواد سخى ، بهلول (دانا و جامع خير) شريف الأصل] الأصول "خ" [ابن عمّ الرسول ، و زوج البتول و سيف اللّه المسلول ، المردود له الشمس عند الأفول. قطع يمينى صاحب القبلتين ، الضارب بالسيفين ، الطاعن بالرمحين ،] و [وارث المشعرين ، الذى لم يشرک باللّه طرفه عين ، أسمح كلّ ذى كفّين ، و أفصح كلّ ذى شفتين ، أبو السيدين الحسن و الحسين. قطع يمينى عين المشارق و المغارب ، تاج لئوى بن غالب ، أسد اللّه الغالب ، على بن أبى طالب عليه من الصلوات أفضلها و من التحيات أكملها. فلمّا فرغ الغلام عن الثناء و مضى لسبيله ، دخل عبد اللّه بن الكوّاء على الإمام عليه السلام فقال له السلام عليک يا أمير المونين. فقال له أمير المونين السَّلامُ عَلى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدى و خشى عواقب الردى. فقال له] ابن الكواء [يا أبا الحسنين قطعت يمين غلام أسود و سمعته يثنى عليک بكلّ جميل." [بحارالأنوار ، ج34 ، ص267] .

امام به حسنين (ع) فرمود : برويد غلام را بياوريد. غلام را احضار و پرسيدند : با قطع دست اين همه ستايش؟ فرمود : بحق قطع شده. حضرت قسمت قطع شده را گرفت و بعد از دو ركعت نماز و جملاتى و دعا به اذن الله متصل و سپس به ابن كواء گفت :

ما علاقمندانى داريم كه اگر قطعه قطعه شوند از ما دست بر نمى دارند و دشمنانى داريم كه اگر عسل در دهان آنها بگذاريم بغض

آنها زیاد می شود." [بحارالأنوار ، ج34 ، ص267] .

2. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : التسليم أن لا تتهم [غررالحكم ، ص84] .

خداوند را متهم نکنی که چرا کرده ، خلاف بود ، حق چیز دیگری بوده.

3. در سوره صافات بعد ازفَلَمّا أَسْلَما وَ تَلَّهُ لِلْجَبِينِ [صافات/103] .

این آیات آمده است :

قَدْ صَدَّقْتَ الرُّويا [صافات/105] .

وَ فَدَيناهُ بِذِبْحٍ عَظِيمٍ [صافات/107] .

سَلامٌ عَلى إِبْراهِيمَ [صافات/109] .

إِنَّهُ مِنْ عِبادِنَا الْمُومِنِينَ [صافات/111] .

وَ بَشَّرْناهُ بِإِسْحاقَ نَبِيا مِنَ الصّالِحِينَ [صافات/112] .

وَ بارَكنا عَلَيهِ وَ عَلى إِسْحاقَ [صافات/113] .

تمام آیات فوق همراه مسئله بیان شده است.

4.قَالَ الصَّادِقُع : لَوْ أَنَّ قَوْماً عَبَدُوا اللَّهَ وَحْدَهُ لَا شَرِيک لَهُ وَ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَ آتَوُا الزَّكاةَ وَ حَجُّوا الْبَيتَ وَ صَامُوا شَهْرَ رَمَضَانَ ثُمَّ قَالُوا لِشَىءٍ صَنَعَهُ اللَّهُ أَوْ صَنَعَهُ النَّبِى ص أَلَّا صَنَعَ خِلَافَ الَّذِى صَنَعَ أَوْ وَجَدُوا ذَلِک فِى قُلُوبِهِمْ لَكانُوا بِذَلِک مُشْرِكينَ ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْ آيةَ" فَلا وَ رَبِّک لا يومِنُونَ حَتّى يحَكمُوک فِيما شَجَرَ بَينَهُمْ ثُمَّ لا يجِدُوا فِى أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمّا قَضَيتَ وَ يسَلِّمُوا تَسْلِيماً" (نساء-65) [كافى ، ج2 ، ص398] .

5. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : غايه الإسلام التسليم [غررالحكم ، ص84] .

6. تسلیم فوق رضا است چون در رضا دل هم راضی است اما در تسلیم اصلا ذلی مطرح نیست. [جامع السعادات ، ج3 ، ص213] .

أُمِرْنا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ الْعالَمِينَ [انعام/71] .

7. قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِع : إن المراتب الرفیعه لا تنال إلا بالتسلیم لله جل

ثناو [أمالى صدوق ، ص453] .

8. قَالَ الصَّادِقُع : الْقَلْبُ السَّلِيمُ الَّذِى يلْقَى رَبَّهُ وَ لَيسَ فِيهِ أَحَدٌ سِوَاهُ [كافى ، ج2 ، ص16] .

9. عَنِ الصَّادِقِعقَالَ :ِقُلْتُ لَهُ إِنَّ عِنْدَنَا رَجُلًا يقَالُ لَهُ كلَيبٌ فَلَا يجِىءُ عَنْكمْ شَىءٌ إِلَّا قَالَ أَنَا أُسَلِّمُ فَسَمَّينَاهُ كلَيبَ تَسْلِيم قَالَ فَتَرَحَّمَ عَلَيهِ ثُمَّ قَالَ أَ تَدْرُونَ مَا التَّسْلِيمُ فَسَكتْنَا فَقَالَ هُوَ وَ اللَّهِ الْإِخْبَاتُ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ وَ أَخْبَتُوا إِلى رَبِّهِمْ " (هود-23) [كافى ، ج1 ، ص390] .

4. مأ موريتها

1. مهاجرت

رَبَّنا إِنِّى أَسْكنْتُ مِنْ ذُرِّيتِى بِوادٍ غَيرِ ذِى زَرْعٍ [ابراهيم/37] .

2. بناى كعبه

وَ إِذْ يرْفَعُ إِبْراهِيمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَيتِ [بقره/127] .

.رَبَّنا إِنِّى أَسْكنْتُ مِنْ ذُرِّيتِى بِوادٍ غَيرِ ذِى زَرْعٍ عِنْدَ بَيتِک الْمُحَرَّمِ [ابراهيم/37] .

2.وَ إِذْ يرْفَعُ إِبْراهِيمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَيتِ وَ إِسْماعِيلُ رَبَّنا تَقَبَّلْ مِنّا [بقره/127] .

3.وَ عَهِدْنا إِلى إِبْراهِيمَ وَ إِسْماعِيلَ أَنْ طَهِّرا بَيتِى لِلطّائِفِينَ وَ الْعاكفِينَ وَ الرُّكعِ السُّجُودِ [بقره/125] .

4.وَ إِذْ جَعَلْنَا الْبَيتَ مَثابَةً لِلنّاسِ وَ أَمْناً وَ اتَّخِذُوا مِنْ مَقامِ إِبْراهِيمَ مُصَلًّى [بقره/125] .

5.عَنِ الْمُنْذِرِ الثَّوْرِى عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ ع قَالَ : "سَأَلْتُهُ عَنِ الْحَجَرِ فَقَالَ نَزَلَتْ ثَلَاثَةُ أَحْجَارٍ مِنَ الْجَنَّهِ الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ اسْتَوْدَعَهُ إِبْرَاهِيمَ ع وَ مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَ (حَجَرُ بَنِى إِسْرَائِيلَ) قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع إِنَّ اللَّهَ اسْتَوْدَعَ إِبْرَاهِيمَ الْحَجَرَ الْأَبْيضَ

وَ كانَ أَشَدَّ بَياضاً مِنَ الْقَرَاطِيسِ فَاسْوَدَّ مِنْ خَطَايا بَنِی آدَمَ" [تفسير عياشی ، ج1 ، ص59] .

6. حديثی طولانی در بحار ، ج12 ، ص93 به بعد درباره بنای كعبه.

3. طهارت بيت

أَنْ

طَهِّرا بَيتِی لِلطّائِفِينَ وَ الْعاكِفِينَ وَ الرُّكعِ السُّجُودِ [بقره/125] .

4. اعلام حج

وَ أَذِّنْ فِی النّاسِ بِالْحَجِّ يأْتُوک رِجالاً وَ عَلی كلِّ ضامِرٍ يأْتِينَ مِنْ كلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ [حج/27] .

5. مبارزه با طاغوت

1.أَ لَمْ تَرَ إِلَی الَّذِی حَاجَّ إِبْراهِيمَ فِی رَبِّهِ أَنْ آتاهُ اللّهُ الْمُلْک إِذْ قالَ إِبْراهِيمُ رَبِّی الَّذِی يحْيِی وَ يمِيتُ قالَ أَنَا أُحْيِی وَ أُمِيتُ قالَ إِبْراهِيمُ فَإِنَّ اللّهَ يأْتِی بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِها مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِی كفَرَ وَ اللّهُ لا يهْدِی الْقَوْمَ الظّالِمِينَ [بقره/258] .

2.عن ابن عباس : "ان الله تعالی سلط علی نمرود بعوضه فغصت شفته فاهوی اليها لياخذها فطارت الی منخره فذهب ليستخرجها فطارت الی دماغه و دخلت به فعذبه الله تعالی بها اربعين ليله ثم اهلكه" [الانبياء ، ص128] .

3. قَالَ الْبَاقِرُع : أَوَّلُ مَنْ قَاتَلَ إِبْرَاهِيمُ ع حَيثُ أَسَرَتِ الرُّومُ لُوطاً ع فَنَفَرَ إِبْرَاهِيمُ ع حَتَّی اسْتَنْقَذَهُ مِنْ أَيدِيهِمْ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص170] .

6. مبارزه با بت پرستی

1.ما هذِهِ التَّماثِيلُ الَّتِی أَنْتُمْ لَها عاكفُونَ [انبياء/52] .

2.وَ تَاللّهِ لَأَكيدَنَّ أَصْنامَكمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ فَجَعَلَهُمْ جُذاذاً [انبياء/58-57] .

3.وَ لا أَخافُ ما تُشْرِكونَ بِهِ [انعام/80] .

4.أُفٍّ لَكمْ وَ لِما تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ أَ فَلا تَعْقِلُونَ [انبياء/67] .

5. قَالَ الصَّادِقُع : كان آزر كلما نظر إلی إبراهيم أحبه حبا شديدا و كان يدفع إليه الأصنام ليبيعها كما يبيع إخوته فكان يعلق فی أعناقها الخيوط و يجرها علی الأرض و يقول من يشتری ما لا يضره و لاينفعه و يغرقها فی الماء و الحمام و يقول لها تكلمی [قصص الأنبياء

جزائری ، ص101] .

6. توسل به زور بعد از شکست از منطق :

حَرِّقُوهُ وَ انْصُرُوا آلِهَتَکمْ [انبیاء/68] .

سَمِعْنا فَتًی یذْکرُهُمْ یقالُ لَهُ إِبْراهِیمُ [انبیاء/60] .

وَ تَاللّهِ لَأَکیدَنَّ أَصْنامَکمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِینَ [انبیاء/57] .

فَجَعَلَهُمْ جُذاذاً إِلاّ کبِیراً لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَیهِ یرْجِعُونَ [انبیاء/58] .

أُفٍّ لَکمْ وَ لِما تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ أَ فَلا تَعْقِلُونَ [انبیاء/67] .

5. امتحانات

1. درآتش

1. نمونه توکل حضرت ابراهیم (ع) در برخورد با جبرئیل در صحنه آتش :

قَالَ الصَّادِقُع : لما أرید قذفه فی النار فرمی به فی المنجنیق فبعث الله جبرئیل فقال له أدرک عبدی فجاء فلقیه فی الهواء فقال له کلفنی ما بدا لک فقد بعثنی الله لنصرتک فقال إبراهیم حسبی الله و نعم الوکیل إنی لا أسأل غیره و لا حاجه لی إلا إلیه فسماه خلیله أی فقیره و محتاجه [إحتجاج طبرسی ، ج1 ، ص24] .

شعری از مولوی :

2. توکل او در حیرت پرستشهای گوناگون :

الَّذِی خَلَقَنِی فَهُوَ یهْدِینِ [شعراء/78] .

امتحان آتش

1.قالُوا حَرِّقُوهُ وَ انْصُرُوا آلِهَتَکمْ إِنْ کنْتُمْ فاعِلِینَ [انبیاء/68] .

2.قُلْنا یا نارُ کونِی بَرْداً وَ سَلاماً عَلی إِبْراهِیمَ [انبیاء/69] .

2. ذبح اسماعيل

1.فَلَمّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْی قالَ یا بُنَی إِنِّی أَری فِی الْمَنامِ أَنِّی أَذْبَحُک [صافات/102] .

2.روی شیخنا أمین الإسلام الطبرسی رحمه الله : "أن إبراهیم ع لما خلا بابنه إسماعیل أخبره بما قد ذکر الله عنه فی المنام فقال یا أبت اشدد رباطی حتی لا أضطرب و اکفف عنی ثیابک حتی لا ینتضح من دمی شیء فتراه أمی و أشحذ شفرتک و أسرع

من السكين على حلقى ليكون أهون على فإن الموت شديد فقال له إبراهيم نعم العون أنت على أمر الله" [قصص الأنبياء جزائرى ، ص131] .

3. قَالَ الْبَاقِرُع : ثُمَّ قَامَ عَلَى الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ فَأَمَرَهُ اللَّهُ أَنْ يذْبَحَ ابْنَهُ وَ قَدْ رَأَى فِيهِ شَمَائِلَهُ وَ خَلَائِقَهُ وَ أَنِسَ مَا كَانَ إِلَيهِ فَلَمَّا أَصْبَحَ أَفَاضَ مِنَ الْمَشْعَرِ إِلَى مِنًى فَقَالَ لِأُمِّهِ زُورِى الْبَيتَ أَنْتِ وَ أَحْتَبِسَ الْغُلَامَ فَقَالَ يا بُنَى هَاتِ الْحِمَارَ وَ السِّكينَ حَتَّى أُقَرِّبَ الْقُرْبَانَ فَقَالَ أَبَانٌ فَقُلْتُ لِأَبِى بَصِيرٍ مَا أَرَادَ بِالْحِمَارِ وَ السِّكينِ قَالَ أَرَادَ أَنْ يذْبَحَهُ ثُمَّ يحْمِلَهُ فَيجَهِّزَهُ وَ يدْفِنَهُ قَالَ فَجَاءَ الْغُلَامُ بِالْحِمَارِ وَ السِّكينِ فَقَالَ يا أَبَتِ أَينَ الْقُرْبَانُ قَالَ رَبُّک يعْلَمُ أَينَ هُوَ يا بُنَى أَنْتَ وَ اللَّهِ هُوَ إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَمَرَنِى بِذَبْحِک فَانْظُرْ مَا ذَا تَرَى قَالَ يا أَبَتِ افْعَلْ ما تُومَرُ سَتَجِدُنِى إِنْ شاءَ اللَّهُ مِنَ الصّابِرِينَ قَالَ فَلَمَّا عَزَمَ عَلَى الذَّبْحِ قَالَ يا أَبَتِ خَمِّرْ وَجْهِى وَ شُدَّ وَثَاقِى قَالَ يا بُنَى الْوَثَاقُ مَعَ الذَّبْحِ وَ اللَّهِ لَا أَجْمَعُهُمَا عَلَيک الْيوْمَ [كافى ، ج4 ، ص207] .

4. عَنِ الصَّادِقِع : فِى قَوْلِهِ تَعَالَى "وَ إِذِ ابْتَلى إِبْراهِيمَ رَبُّهُ بِكلِماتٍ فَأَتَمَّهُنَّ " (بقره-124) قَالَ إِنَّهُ مَا ابْتَلَاهُ اللَّهُ بِهِ فِى نَوْمِهِ مِنْ ذَبْحِ وَلَدِهِ إِسْمَاعِيلَ فَأَتَمَّهَا إِبْرَاهِيمُ وَ عَزَمَ عَلَيهَا وَ سَلَّمَ لِأَمْرِ اللَّهِ فَلَمَّا عَزَمَ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ ثَوَاباً لَهُ إِلَى أَنْ قَالَ "إِنِّى جاعِلُک لِلنّاسِ إِماماً" (بقره-124) [وسائل الشيعه ، ج2 ، ص117] .

و نيز در تفسير مجمع البيان به موارد زير به عنوان اقوال مختلف اشاره شده .

3. برخورد با محيط آلوده

1.فَجَعَلَهُمْ جُذاذاً إِلاّ كبِيراً لَهُمْ [

انبياء/58] .

2.فَلَمّا أَفَلَ قالَ لا أُحِبُّ الْآفِلِينَ [انعام/76] .

4. مشكل نداشتن فرزند تا كهولت

5. مناسک حج

6. هجرت

7. ابراهيم وتوحيد

1.وَ كذلِک نُرِی إِبْراهِيمَ مَلَكوتَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ [انعام/75] .

2.فَلَمّا جَنَّ عَلَيهِ اللَّيلُ رَأی كوْكباً قالَ هذا رَبِّی [انعام/76] .

3.وَ لَقَدْ آتَينا إِبْراهِيمَ رُشْدَهُ [انبياء/51] .

4.إِنِّی وَجَّهْتُ وَجْهِی لِلَّذِی فَطَرَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ حَنِيفاً [انعام/79] .

8. ابراهيم ومعاد

1.وَ إِذْ قالَ إِبْراهِيمُ رَبِّ أَرِنِی كيفَ تُحْی الْمَوْتی قالَ أَ وَ لَمْ تُومِنْ قالَ بَلی وَ لكنْ لِيطْمَئِنَّ قَلْبِی [بقره/260] .

2.يا أَيتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِی إِلی رَبِّک راضِيةً مَرْضِيةً [فجر/28-27] .

6. سرگذشت ابراهيم

1. ابراهيم وآذر

1.وَ إِذْ قالَ إِبْراهِيمُ لِأَبِيهِ آزَرَ أَ تَتَّخِذُ أَصْناماً آلِهَةً [انعام/74] .

2.يا أَبَتِ لا تَعْبُدِ الشَّيطانَ إِنَّ الشَّيطانَ كانَ لِلرَّحْمنِ عَصِيا [مريم/44] .

3. اصرار به كفر : قالَ أَ راغِبٌ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِی يا إِبْراهِيمُ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لَأَرْجُمَنَّک وَ اهْجُرْنِی مَلِيا قالَ سَلامٌ عَلَيک سَأَسْتَغْفِرُ لَک رَبِّی إِنَّهُ كانَ بِی

حَفِيا [مريم/47-46] .

از آيهوَ إِذا خاطَبَهُمُ الْجاهِلُونَ قالُوا سَلاماً [فرقان/63] .

استفاده می شود.

4. برائت از مشركين : وَ ما كانَ اسْتِغْفارُ إِبْراهِيمَ لِأَبِيهِ إِلاّ عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَها إِياهُ فَلَمّا تَبَينَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ [توبه/114] .

وَ إِذْ قالَ إِبْراهِيمُ لِأَبِيهِ آزَرَ أَ تَتَّخِذُ أَصْناماً آلِهَةً إِنِّى أَراک وَ قَوْمَک فِى ضَلالٍ مُبِينٍ [انعام/74] .

يا أَبَتِ إِنِّى قَدْ جاءَنِى مِنَ الْعِلْمِ ما لَمْ يأْتِک فَاتَّبِعْنِى أَهْدِک صِراطاً سَوِيا [مريم/43] .

يا أَبَتِ لا تَعْبُدِ الشَّيطانَ إِنَّ الشَّيطانَ كانَ لِلرَّحْمنِ عَصِيا [مريم/44] .

يا أَبَتِ إِنِّى أَخافُ

أَنْ يمَسَّک عَذابٌ مِنَ الرَّحْمنِ فَتَکونَ لِلشَّيطانِ وَلِيا [مريم/45] .

قالَ أَ راغِبٌ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِی يا إِبْراهِيمُ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لَأَرْجُمَنَّک وَ اهْجُرْنِی مَلِيا [مريم/46] .

قالَ سَلامٌ عَلَيک سَأَسْتَغْفِرُ لَک رَبِّی إِنَّهُ کانَ بِی حَفِيا [مريم/47] .

إِذْ قالَ لِأَبِيهِ وَ قَوْمِهِ ما تَعْبُدُونَ قالُوا نَعْبُدُ أَصْناماً فَنَظَلُّ لَها عاکِفِينَ قالَ هَلْ يسْمَعُونَکمْ إِذْ تَدْعُونَ أَوْ ينْفَعُونَکمْ أَوْ يضُرُّونَ قالُوا بَلْ وَجَدْنا آباءَنا کذلِک يفْعَلُونَ [شعراء/74-70] .

2. ابراهيم نمرود

1. قَالَ الصَّادِقُ ع : فَأَمَرَهُمْ (نمرود) أَنْ ينْفُوا إِبْرَاهِيمَ ع مِنْ بِلَادِهِ وَ أَنْ يمْنَعُوهُ مِنَ الْخُرُوجِ بِمَاشِيتِهِ وَ مَالِهِ فَحَاجَّهُمْ إِبْرَاهِيمُ ع عِنْدَ ذَلِک فَقَالَ إِنْ أَخَذْتُمْ مَاشِيتِی وَ مَالِی فَإِنَّ حَقِّی عَلَيكمْ أَنْ تَرُدُّوا عَلَی مَا ذَهَبَ مِنْ عُمُرِی فِی بِلَادِكمْ [كافی ، ج8 ، ص370] .

2.وَ قالَ إِنِّی ذاهِبٌ إِلی رَبِّی سَيهْدِينِ [صافات/99] .

3.وَ أَعْتَزِلُکمْ وَ ما تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَ أَدْعُوا رَبِّی [مريم/48] .

4. قَالَ الصَّادِقُ ع : فَتَحَمَّلَ إِبْرَاهِيمُ ع بِمَاشِيتِهِ وَ مَالِهِ وَ عَمِلَ تَابُوتاً وَ جَعَلَ فِيهِ سَارَةَ وَ شَدَّ عَلَيهَا الْأَغْلَاقَ غَيرَةً مِنْهُ عَلَيهَا وَ مَضَی حَتَّی خَرَجَ مِنْ سُلْطَانِ نُمْرُودَ وَ صَارَ إِلَی سُلْطَانِ رَجُلٍ مِنَ الْقِبْطِ يقَالُ لَهُ عَرَارَهُ فَمَرَّ بِعَاشِرٍ لَهُ فَاعْتَرَضَهُ الْعَاشِرُ لِيعْشُرَ مَا مَعَهُ [كافی ، ج8 ، ص370] .

5.فخرج إبراهيم من بلاد نمرود و معه ساره فی صندوق و ذلک أنه كان شديد الغيره [تفسيرالقمی ، ج1 ، ص332] .

3. گفتگو با مردم

إِذْ قالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَ اتَّقُوهُ ذلِكمْ خَيرٌ لَكمْ إِنْ كنْتُمْ تَعْلَمُونَ [عنكبوت/16] .

إِنَّما تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثاناً وَ تَخْلُقُونَ

إِفْكاً إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ لا يمْلِكونَ لَكمْ رِزْقاً فَابْتَغُوا عِنْدَ اللّهِ الرِّزْقَ وَ اعْبُدُوهُ وَ اشْكرُوا لَهُ إِلَيهِ تُرْجَعُونَ [عنكبوت/17] .

فَما كانَ جَوابَ قَوْمِهِ إِلاّ أَنْ قالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ [عنكبوت/24] .

فَلَمّا جَنَّ عَلَيهِ اللَّيلُ رَأى كوْكباً قالَ هذا رَبِّى فَلَمّا أَفَلَ قالَ لا أُحِبُّ الْآفِلِينَ [انعام/76] .

فَلَمّا رَأَى الْقَمَرَ بازِغاً قالَ هذا رَبِّى فَلَمّا أَفَلَ قالَ لَئِنْ لَمْ يهْدِنِى رَبِّى لَأَكونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضّالِّينَ [انعام/77] .

فَلَمّا رَأَى الشَّمْسَ بازِغَةً قالَ هذا رَبِّى هذا أَكبَرُ فَلَمّا أَفَلَتْ قالَ يا قَوْمِ إِنِّى بَرِىءٌ مِمّا تُشْرِكونَ [انعام/78] .

إِنِّى وَجَّهْتُ وَجْهِى لِلَّذِى فَطَرَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ حَنِيفاً وَ ما أَنَا مِنَ الْمُشْرِكينَ [انعام/79] .

أَ لَمْ تَرَ إِلَى الَّذِى حَاجَّ إِبْراهِيمَ فِى رَبِّهِ [بقره/258] .

إِذْ قالَ إِبْراهِيمُ رَبِّى الَّذِى يحْيى وَ يمِيتُ [بقره/258] .

قالَ أَنَا أُحْيى وَ أُمِيتُ [بقره/258] .

قالَ إِبْراهِيمُ فَإِنَّ اللّهَ يأْتِى بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِها مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِى كفَرَ [بقره/258] .

4. درخواست فرزند

1.فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَ ما يعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ وَهَبْنا لَهُ إِسْحاقَ وَ يعْقُوبَ وَ كلاًّ جَعَلْنا نَبِيا [مريم/49] .

2.الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِى وَهَبَ لِى عَلَى الْكبَرِ إِسْماعِيلَ وَ إِسْحاقَ إِنَّ رَبِّى لَسَمِيعُ الدُّعاءِ [ابراهيم/39] .

3. قَالَ الصَّادِقُع : فَلَمَّا وُلْدِ لَهُ مِنْ هَاجَرَ إِسْمَاعِيلُ اغْتَمَّتْ سَارَهُ مِنْ ذَلِک غَمّاً شَدِيداً لِأَنَّهُ لَمْ يکنْ لَهُ مِنْهَا وَلَدٌ وَ کانَتْ تُوذِى إِبْرَاهِيمَ فِى هَاجَرَ فَتَغُمُّهُ فَشَکا

إِبْرَاهِيمُ ع ذَلِک إِلَى اللّهِ عَزَّ وَ جَلّ فَأَوْحَى اللّهُ إِلَيهِ إِنَّمَا مَثَلُ الْمَرْأَهِ مَثَلُ الضِّلْعِ الْعَوْجَاءِ إِنْ تَرَکتَهَا اسْتَمْتَعْتَ بِهَا وَ

إِنْ أَقَمْتَهَا كسَرْتَهَا ثم أمره أن يخرج إسماعيل ع و أمه عنها فقال يا رب إلى أی مکان قال إلى حرمی و أمنی و أول بقعه خلقتها من الأرض و هی مکه [تفسيرالقمی ، ج1 ، ص60] .

4.رَبِّ هَبْ لِی مِنَ الصّالِحِینَ فَبَشَّرْناهُ بِغُلامٍ حَلِیمٍ [صافات/101-100] .

5.قالُوا لا تَخَفْ وَ بَشَّرُوهُ بِغُلامٍ عَلِیمٍ [ذاریات/28] .

6. قَالَ الصَّادِقُع : إن ساره قالت لإبراهیم یا إبراهیم قد کبرت فلو دعوت الله عز و جل أن یرزقک ولدا تقر أعیننا به فإن الله قد اتخذک خلیلا و هو مجیب لدعوتک إن شاء قال فسأل إبراهیم ربه أن یرزقه غلاما علیما [علل الشرائع ، ج1 ، ص38] .

7. قَالَ الصَّادِقُع : ثُمَّ إِنَّ إِبْرَاهِیمَ ع لَمَّا أَبْطَأَ عَلَیهِ الْوَلَدُ قَالَ لِسَارَهَ لَوْ شِئْتِ لَبِعْتِنِی هَاجَرَ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ یرْزُقَنَا مِنْهَا وَلَداً فَیکونَ لَنَا خَلَفاً [کافی ، ج8 ، ص372] .

8.و لم یوصف فی القرآن من الانبیاء بالحلم الا هذا النبی الکریم و ابوه [تفسیر المیزان ، ج17] ذیل آیهإِنَّ إِبْراهِیمَ لَحَلِیمٌ أَوّاهٌ مُنِیبٌ [هود/75] .

5. بشارت فرزند

وَ لَقَدْ جاءَتْ رُسُلُنا إِبْراهِیمَ بِالْبُشْری قالُوا سَلاماً قالَ سَلامٌ فَما لَبِثَ أَنْ جاءَ بِعِجْلٍ حَنِیذٍ [هود/69] .

فَلَمّا رَأی أَیدِیهُمْ لا تَصِلُ إِلَیهِ نَکرَهُمْ وَ أَوْجَسَ مِنْهُمْ خِیفَهً قالُوا لا تَخَفْ إِنّا أُرْسِلْنا إِلی قَوْمِ لُوطٍ [هود/70] .

وَ امْرَأَتُهُ قائِمَهٌ فَضَحِکتْ فَبَشَّرْناها بِإِسْحاقَ وَ مِنْ وَراءِ إِسْحاقَ یعْقُوبَ [هود/71] .

قالَتْ یا وَیلَتی أَ أَلِدُ وَ أَنَا عَجُوزٌ وَ هذا بَعْلِی شَیخاً إِنَّ هذا لَشَیءٌ عَجِیبٌ [هود/72] .

قالُوا أَ تَعْجَبِینَ مِنْ أَمْرِ اللّهِ

رَحْمَتُ اللّهِ وَ بَرَكاتُهُ عَلَيكمْ أَهْلَ الْبَيتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ [هود/73] .

وَ نَبِّئْهُمْ عَنْ ضَيفِ إِبْراهِيمَ [حجر/51] .

إِذْ دَخَلُوا عَلَيهِ فَقالُوا سَلاماً قالَ إِنّا مِنْكمْ وَجِلُونَ [حجر/52] .

قالُوا لا تَوْجَلْ إِنّا نُبَشِّرُک بِغُلامٍ عَلِيمٍ [حجر/53] .

قالَ أَ بَشَّرْتُمُونِى عَلى أَنْ مَسَّنِى الْكبَرُ فَبِمَ تُبَشِّرُونَ [حجر/54] .

قالُوا بَشَّرْناک بِالْحَقِّ فَلا تَكنْ مِنَ الْقانِطِينَ [حجر/55] .

6. درفكر نسل وذريه

1.رَبِّ اجْعَلْنِى مُقِيمَ الصَّلاهِ وَ مِنْ ذُرِّيتِى [ابراهيم/40] .

2.رَبَّنا وَ اجْعَلْنا مُسْلِمَينِ لَک وَ مِنْ ذُرِّيتِنا أُمَّهً مُسْلِمَهً لَک [بقره/128] .

3.قالَ وَ مِنْ ذُرِّيتِى [بقره/124] .

4.وَ وَصّى بِها إِبْراهِيمُ بَنِيهِ وَ يعْقُوبُ يا بَنِى إِنَّ اللّهَ اصْطَفى لَكمُ الدِّينَ فَلا تَمُوتُنَّ إِلاّ وَ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ [بقره/132] .

7. دعاهای ابراهيم

1. درباره خود

قبولي عمل : وَ إِذْ يرْفَعُ إِبْراهِيمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَيتِ وَ إِسْماعِيلُ رَبَّنا تَقَبَّلْ مِنّا إِنَّک أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ [بقره/127] .

ذريه صالح : وَ مِنْ ذُرِّيتِنا أُمَّهً مُسْلِمَهً لَک [بقره/128] .

غفران : رَبَّنَا اغْفِرْ لِى وَ لِوالِدَى [ابراهيم/41] .

حكمت : رَبِّ هَبْ لِى حُكماً [شعراء/83] .

لسان صدق : وَ اجْعَلْ لِى لِسانَ صِدْقٍ فِيالْآخِرِينَ [شعراء/84] .

هدایت مردم : وَ اغْفِرْ لِأبِی إِنَّهُ کانَ مِنَ الضّالَینَ [شعراء/86] .

فرزند صالح : رَبِّ هَبْ لِی مِنَ الصّالِحِینَ [صافات/100] .

مصونیت از انحراف : وَ اجْنُبْنِی وَ بَنِی أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنامَ [ابراهیم/35] .

رَبَّنا لا تَجْعَلْنا فِتْنَةً لِلَّذِینَ کفَرُوا [ممتحنه/5] .

اقامه صلوه : لِیقِیمُوا الصَّلاهَ [ابراهیم/37] .

رَبِّ اجْعَلْنِی مُقِیمَ الصَّلاهِ وَ مِنْ ذُرِّیتِی [ابراهیم/40]

.

قلب مطمئن : لِيطْمَئِنَّ قَلْبِی [بقره/260] .

2. درحق پدر

رَبَّنَا اغْفِرْ لِی وَ لِوالِدَی وَ لِلْمُومِنِينَ يوْمَ يقُومُ الْحِسابُ [ابراهيم/41] .

وَ اغْفِرْ لِأَبِی إِنَّهُ كانَ مِنَ الضّالِّينَ [شعراء/86] .

3. درحق فرزندان

د : در حق خود و فرزندانش جمعی :

-رَبَّنا تَقَبَّلْ مِنّا [بقره/127] .

رَبَّنا وَ اجْعَلْنا مُسْلِمَينِ لَک وَ مِنْ ذُرِّيتِنا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَک وَ أَرِنا مَناسِکنا وَ تُبْ عَلَينا [بقره/128] .

وَ اجْنُبْنِی وَ بَنِی أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنامَ [ابراهيم/35] .

رَبِّ اجْعَلْنِی مُقِيمَ الصَّلاهِ وَ مِنْ ذُرِّيتِی [ابراهيم/40] .

رَبَّنا لا تَجْعَلْنا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كفَرُوا وَ اغْفِرْ لَنا [ممتحنه/5] .

ه : فقط در حق خود :

-رَبِّ أَرِنِی كيفَ تُحْی الْمَوْتی قالَ أَ وَ لَمْ تُومِنْ قالَ بَلی وَ لكنْ لِيطْمَئِنَّ قَلْبِی [بقره/260] .

رَبَّنا وَ تَقَبَّلْ دُعاءِ [ابراهيم/40] .

أَدْعُوا رَبِّی عَسی أَلاّ أَكونَ بِدُعاءِ رَبِّی شَقِيا [مريم/48] .

أَطْمَعُ أَنْ يغْفِرَ لِی خَطِيئَتِی يوْمَ الدِّينِ [شعراء/82] .

رَبِّ هَبْ لِی حُكماً وَ أَلْحِقْنِی بِالصّالِحِينَ [شعراء/83] .

-وَ اجْعَلْ لِی لِسانَ صِدْقٍ فِی الْآخِرِینَ [شعراء/84] .

-وَ اجْعَلْنِی مِنْ وَرَثَهِ جَنَّهِ النَّعِیمِ [شعراء/85] .

وَ لا تُخْزِنِی یوْمَ یبْعَثُونَ [شعراء/87] .

رَبِّ هَبْ لِی مِنَ الصّالِحِینَ فَبَشَّرْناهُ بِغُلامٍ حَلِیمٍ [صافات/101-100] .

1.رَبِّ اجْعَلْ هذا بَلَداً آمِناً وَ ارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَراتِ [بقره/126] .

2.رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِناً وَ اجْنُبْنِی وَ بَنِی أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنامَ [ابراهیم/35] .

3.رَبَّنا إِنِّی أَسْکنْتُ مِنْ ذُرِّیتِی بِوادٍ غَیرِ ذِی زَرْعٍ عِنْدَ بَیتِک الْمُحَرَّمِ رَبَّنا

لِيقِيمُوا الصَّلاهَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَهً مِنَ النّاسِ تَهْوِى إِلَيهِمْ وَ ارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَراتِ لَعَلَّهُمْ يشْكرُونَ [ابراهيم/47] .

4.رَبِّ اجْعَلْنِى مُقِيمَ الصَّلاهِ وَ مِنْ ذُرِّيتِى رَبَّنا وَ تَقَبَّلْ دُعاءِ [ابراهيم/40] .

5.رَبَّنَا اغْفِرْ لِى وَ لِوالِدَى وَ لِلْمُومِنِينَ يوْمَ يقُومُ الْحِسابُ [ابراهيم/41] .

6.رَبَّنا وَ اجْعَلْنا مُسْلِمَينِ لَک وَ مِنْ ذُرِّيتِنا أُمَّهً مُسْلِمَهً لَک وَ أَرِنا مَناسِکنا وَ تُبْ عَلَينا [بقره/128] .

7.رَبَّنا وَ ابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولاً مِنْهُمْ يتْلُوا عَلَيهِمْ آياتِک وَ يعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَهَ وَ يزَکيهِمْ [بقره/129] .

8.رَبِّ هَبْ لِى حُکماً وَ أَلْحِقْنِى بِالصّالِحِينَ [شعراء/83] .

9.وَ اجْعَلْ لِى لِسانَ صِدْقٍ فِى الْآخِرِينَ [شعراء/84] .

4. درحق اهل مکه

رَبِّ اجْعَلْ هذا بَلَداً آمِناً وَ ارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَراتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ [بقره/121] .

رَبَّنا وَ ابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولاً مِنْهُمْ يتْلُوا عَلَيهِمْ آياتِک [بقره/129] .

-فَاجْعَلْ أَفْئِدَهً مِنَ النّاسِ تَهْوِى إِلَيهِمْ [ابراهيم/37] .

رَبَّنا إِنِّى أَسْکنْتُ مِنْ ذُرِّيتِى بِوادٍ غَيرِ ذِى زَرْعٍ عِنْدَ بَيتِک الْمُحَرَّمِ رَبَّنا لِيقِيمُوا الصَّلاهَ [ابراهيم/37] .

5. درحق مؤمنين

رَبَّنَا اغْفِرْ لِى وَ لِوالِدَى وَ لِلْمُومِنِينَ يوْمَ يقُومُ الْحِسابُ [ابراهيم/41] .

8. تفسيرآيات

1. هود/69

وَ لَقَدْ جاءَتْ رُسُلَنا إِبْراهِيمَ بِالْبُشْرى قالُوا سَلاماً قالَ سَلامٌ فَما لَبِثَ أَنْ جاءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ [هود/69] .

ترجمه :

(فرشتگان به صورت انسان) نزد حضرت ابراهیم آمدند در حالی که بشارتی بودند (بشارت قلع و قمع کردن منطقه مفسدانی که گوش به ندای حضرت لوط نمی کردند و یا بشارت به فرزند پیدا کردن ابراهیم) فرستادگان ما به ابراهیم سلام کردند ابراهیم نیز جواب سلام آنان را داد زمانی نگذشت که گوساله بریانی

را نزد آنان آورد تا از آنان پذیرایی کند.

پیام آیه :

1. فرشتگان به صورت انسان در می آیند.

2. سلام یک شعار آسمانی و درود ملکوتی است.

3. شروع سخن از سلام باشد.

4. پذیرایی از مهمان یک ارزش است گرچه آنان را نشناسیم.

5. در پذیرایی سرعت کنید.فَما لَبِثَ

6. در پذیرایی خودتان مباشر باشید.جاءَ

7. مواد پذیرایی مطلوب باشدبِعِجْلٍ حَنِیذٍدر سوره ذاریات می خوانیم که گوساله چاق بود.بِعِجْلٍ سَمِینٍ [ذاریات/26] .

8. انبیاء مهمان دوست و سخاوتمند بودند.

9. در خانه انبیاء هم کباب پیدا می شود.

10. غذا را نزد مهمان بیاورید مهمان را نزد غذا نبرید.جاءَ بِعِجْلٍ

2. هود/70

فَلَمّا رَأی أَیدِیهُمْ لا تَصِلُ إِلَیهِ نَکرَهُمْ وَ أَوْجَسَ مِنْهُمْ خِیفَةً قالُوا لا تَخَفْ إِنّا أُرْسِلْنا إِلی قَوْمِ لُوطٍ [هود/70] .

ترجمه :

پس ابراهیم همینکه دید دست مهمانان به غذا دراز نمی شود (و از آن نمی خورند) احساس بیگانگی نسبت به مهمانان کرد و در دل ترسی از نان برداشت (زیرا غذا نخوردن رمز آن است که نمک گیر نشود تا بتواند بی پرده سوء قصد خود را انجام دهد) مهمانان گفتند : مترس ما برای قلع و قمع قوم لوط فرستاده شده ایم. (احساس خطر کردن ابراهیم غیر از

ترس و ضعف است او بت شکن تاریخ بود و هرگز نمی ترسید ولی توجه به خطر و توطئه و سوء قصد دیگران مسئله ای است.)

پیام آیه :

1. سلسله مراتب را حفظ کنیم.

برای هلاک قوم لوط باید ابتداء حضرت ابراهیم را در جریان قرار داد زیرا قوم لوط و شخص لوط یکی از شاخه های تحت امر حضرت ابراهیم هستند.

3. هود/71

وَ امْرَأَتُهُ قائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْناها بِإِسْحاقَ وَ مِنْ وَراءِ إِسْحاقَ يَعْقُوبَ [هود/71

] .

ترجمه :

همسر ابراهیم در حالی که ایستاده بود (برای خدمت به مهمانان یا عبادت یا نظارت بر رفت و آمدها و گفتگوها) خندید (برای اینکه فهمید غذا نخوردن نشانه خطری برای ابراهیم نیست بلکه قهر مفسدین است) پس ما او را به فرزند دار شدن پسری به نام اسحاق بشارت دادیم و از بعد از اسحاق فرزندی به نام یعقوب (در تفاسیر برا ضحکت معنای دیگری نیز آمده است و آن حیض شدن است چون ساره همسر ابراهیم سالمند بود که مدت ها عادت ماهیانه نداشت ولی یکدفعه این حالت به او دست داد و او فهمید که اراده خداوند بر بچه دار شدن اوست.

پیام آیه :

1. در لابلای دلهره ها بشارت ها است.

2. دریافت بشارت های الهی مخصوص کسانی است که به پا خواسته اند نه مرفهین نشسته.

3. ابراهیم و ساره هر تو ماجرا را شنیدند ولی ساره خندید چون روحیه زن ظریف تر است.

4. اراده خداوند بر هر چیز غالب است.

5. نام انبیاء از پیش معین شده است. (اسحق - یعقوب)

6. بهترین بشارت آن است که نعمت دنباله دار باشد.وَ مِنْ وَراءِ إِسْحاقَ يَعْقُوبَ

(شاید کلمه یعقوب که از واژه عقب است بخاطر همین است که یعقوب دنباله اسحاق پیدا شد.) [المیزان] .

7. با اینکه فرشتگان گروه های مختلفو ماموریت های گوناگونی دارند اما این دسته از فرشتگان برای چند منظور فرستاده شدند هم برای قلع وقمع منطقه مفسدان قوم لوط و هم برای بشارت دادن به ابراهیم و ساره.إِنّا أُرْسِلْنا إلى قَوْم لُوطٍ [هود/70] .

فَبَشَّرْناهَا بِإِسْحاقَ [هود/71] .

4. هود/72

قالَتْ يا وَيلَتى أَ أَلِدُ وَ أَنَا عَجُوزٌ وَ هذا بَعْلِى شَيخاً إِنَّ

هذا لَشَیءٌ عَجِیبٌ [هود/72] ..

مقدمه :

کلمه بعل؟؟؟؟؟ المیزان به کسی می گویند : که نیازی به دیگری ندارد و می تواند روی پای خودش بایستد. به نخلی که نیاز به آبیاری ندارد بعل گفته می شود شوهر چون می تواند مخارج خود را تامین کند بعل گفته می شود.

ترجمه :

(همسر ابراهیم) گفت : ای وای بر من آیا من فرزند دار می شوم در حالیکه پیر زنم و این شوهرم است که پیر شده قطعا این خبر عجیبی است؟ (در سوره ذاریات می فرماید : عَجُوزٌ عَقِیمٌ [ذاریات/29] .

یعنی علاوه بر پیری در جوانی نیز نازا بوده که بگفته مفسرین و تورات حدود نود سال و ابراهیم حدود صد سال داشته است.)

پیام آیه :

1. تعجب کردن از اعمال قدرت خداوند منافاتی با ایمان ندارد.

2. پیری و عقیم بودن خود را در کنار پیری شوهرش گفت : تا تقصیر تنها از طرف خودش نباشد.

3. تعجب از اینکه از این شوهر چگونه وگرنه از شوهر دیگری شاید.وَ هذا

4. قدرت خداوند را در انحصار اطلاعات و امکانات موجود قرار ندهید.

5. هود/73

قالُوا أَ تَعْجَبِینَ مِنْ أَمْرِ اللّهِ رَحْمَتُ اللّهِ وَ بَرَکاتُهُ عَلَیکمْ أَهْلَ الْبَیتِ إِنَّهُ حَمِیدٌ مَجِیدٌ [هود/73] .

مقدمه :

سوال : دراین آیه فرشتگان به همسر ابراهیم اهل بیت گفتند ، بنابراین همسر انسان اهل بیت اویند پس چرا در آیه تطهیر همسران رسول خدا را جزء اهل بیت نمی دانید؟

پاسخ : اگر دلیلی از خارج نداشته باشیم کلمه اهل بیت به همسر انسان به طور طبیعی گفته می شود ولی گاهی دلیلی وارد می شود که فردی را خارج می کند نظیر آیهإِنَّهُ لَیسَ مِنْ أَهْلِک [هود/46

] .

فرزند نوح اهل نوح نیست و دلیلی پیدا می شود که سلمان فارسی از اهل بیت می شود در آیه تطهیر روایات زیادی داریم که رسول خدا (ص) اجازه ندادند ام السلمه جزء اهل بیت باشند و شخص پیامبر (ص) اهل بیت را افراد خاصی دانستند و با زیر عبا بردن معین گردیدند.

ترجمه :

فرشتگان به همسر ابراهیم گفتند : آیا از فرمان خداوند تعجب می کنی رحمت و برکات الهی بر شما اهل بیت است او حمید و قابل ستایش است و مجید و بزرگوار است و قبل از اسحاق می بخشد (حضرت امیر المومنین (ع) به گروهی سلام کردند آنها چنین جواب دادند ، عَلَیک السَّلَامُ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ وَ مَغْفِرَتُهُ وَ رِضْوَانُهُ.

حضرت فرمودند : پاسخ سلام را بیش از آنچه ملائکه به ابراهیم گفت نگوئید و لهذا جملات رحمت الله و برکاته کافی است.) " [کافی ، ج2 ، ص646] .

پیام آیه :

1. فرشتگان با انسان حرف می زنند.قالُوا

2. مقام زن تا جائی است که مخاطب ملکوتیان قرار می گیرد.قالُوا

3. برای کسانی که اولیاء خدا هستند الطاف ویژه الهی تعجب ندارد.

4. فرزند صالح رحمت و برکت است.

5. برای برطرف کردن استبعاد و تعجب یاد نعمتهای الهی کنید. (خدائی که ابراهیم را از آتش نجات داد و آتش را برای او سرد کرد او را بر تمام بت پرستان غالب نمود و.....)

6. هرگز از الطاف و امدادهای غیبی خداوند مایوس نشوید.

6. هود/74

فَلَمّا ذَهَبَ عَنْ إِبْراهِيمَ الرَّوْعُ وَ جاءَتْهُ الْبُشْرى يجادِلَنا فِى قَوْمِ لَوطٍ [هود/74] .

ترجمه :

پس همینکه از ابراهیم ترس و وحشت برطرف شد و بشارت فرزند و جانشین برای

او آمد (به فکر قوم لوط افتاد و با فرشتگان) درباره قوم لوط به گفتگو و مجادله و التمسا پرداخت.

(شاید مجادله ابراهیم همان است که در سوره عنکبوت اسم بیان شده که ابراهیم به فرشتگان گفت :

چگونه منطقه را زیر و رو می کنید در حالیکه در میان مفسدین پیامبر عزیزی همچون لوط وجود دارد إِنَّ فِيها لُوطاً قالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيها لَنُنَجِّيَنَّهُ وَ أَهْلَهُ إِلاَّ امْرَأَتَهُ كانَتْ مِنَ الْغابِرِينَ [عنکبوت/32] .

ما شناخت کامل نسبت به افراد و ایمان و کفرشان داریم لوط و یارانش را نجات می دهیم.

پیام آیه :

1. آرامش روحی و خانوادگی زمینه یاد دیگران افتادن است.فَلَمّا ذَهَبَ عَنْ إِبْراهِيمَ الرَّوْعُ وَ جاءَتْهُ الْبُشْرى يجادِلُنا فِی قَوْمِ لُوطٍ

2. دفع ضرر مهم تر از جلب منفعت است.ذَهَبَ عَنْ إِبْراهِيمَ الرَّوْعُ وَ جاءَتْهُ الْبُشْرى

3. انبیاء اولوالعزم به فکر انبیاء زیر دست خود هستند.يجادِلُنا فِی قَوْمِ لُوطٍ

4. در مواردی که مقدرات الهی حتمی نیست چونه زدن و شفاعت و دعا و توسل موثر است.يجادِلُ"

5. تنها به فکر قوم خود نباشید.يجادِلُنا فِی قَوْمِ لُوطٍ

بشارت فرزند در صد سالگی شما را از سرنوشت دیگران غافل نکند.

6. جدال با فرشتگان و ماموران الهی جدال با خداست.يجادِلُنا

7. نسبت به بشارت به فرزند به زن داده شدهجاءَتْهُ الْبُشْريو نسبت رفع نگرانی به مرد.ذَهَبَ عَنْ إِبْراهِيمَ الرَّوْعُزیرا مسئله فرزند بعد عاطفی دارد مسئله اعلام خطر بعد امینتی کودک مربوط به خانه است و امنیت مربوط به جامعه.

8. ترس انبیاء عارضی است نه خصلتی.ذَهَبَ

7. هود/75-76

"إِنَّ إِبْراهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوّاهٌ مُنِيبٌ يا إِبْراهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هذا إِنَّهُ قَدْ جاءَ أَمْرُ رَبِّک وَ إِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذابٌ غَيرُ مَرْدُودٍ [هود/76-75] .

يا إِبْراهِيمُ أَعْرِضْ

عَنْ هذا [هود/76] .

ترجمه :

همانا ابراهی بردبار است به درگاه خداوند بسیار آه و ناله دارد برای نجات مردم از قهر الهی به سوی او انابه ها دارد. (ابراهیم بگمان اینکه فرمان قهر الهی حتمی نیست و مردم می توانند با توبه و انابه برگردند و قوم لوط می توانند مشمول عفو و شفاعت قرار گیرند و لذا با فرشتگان قلع و قمع به گفتگو پرداخت و تقاضای تاخیر داشت. و لذا پاسخ شنید که ای ابراهیم از این تقاضا صرف نظر کن. (آنها قابل عفو و مشمول شفاعت نیستند فرمان الهی صادر شده و قطعا عذاب غیر قابل برگشت به سراغشان خواهد آمد.

پیام آیه :

1. انبیاء دلسوزترین رهبران بشری هستند.

2. تذکرات با حفظ مقام و شخصیت افراد باشد. (در آیه قبل فرمود : ابراهیم با فرشتگان ما جدال کردند و در آیه بعد می فرماید : ای ابراهیم از گفتگو و چونه زدن دست بردار در میان این دو آیه لازم است شخصیت ابراهیم معرفی شود که جدال او و تذکر ما با حفظ مقام اوست. او حلیم و اواه و منیب است جدال او بر اساس سوز اوست نه افکار و....)

3. همینکه فرمان خداوند صادر شد ابراهیم هم نمی تواند مانع شود.یا ابراهیم اعرض عن هذا

8. انعام/74

وَ إِذْ قالَ إِبْراهِیمُ لِأَبِیهِ آزَرَ أَ تَتَّخِذُ أَصْناماً آلِهَةً إِنِّی أَراک وَ قَوْمَک فِی ضَلالٍ مُبِینٍ [انعام/74] .

مقدمه :

در تفسیر نمونه می خوانیم کلمه (اب) به طور طبیعی به پدر گفته می شود لکن گاهی بر جد مادری ، عمو ، مربی و معلم انسان نیز گفته می شود. رسول خدا (ص) فرمود : أنا و علی

أبوا هذه الأمه [علل الشرائع ، ج1 ، ص127] .

من و على سرپرست و مربى اين امت هستيم. از علماى اهل ست طبرى ، آلوسى و سيوطى نيز مى گويند كه اذر پدر ابراهيم نبوده است.

حديثى از شيعه و سنى نقل شده كه رسول اكرم (ص) فرمود : در طول تاريخ پدران و مادرانم انحراف نداشته اند به علاوه ابراهيم به پدرش دعا كرد و گفت : رَبَّنَا اغْفِرْ لِى وَ لِوالِدَى وَ لِلْمُومِنِينَ [ابراهيم/41] .

در صورتى مسلمان حق ندارد براى مشرک دعا كند گرچه فاميل باشد و مسئله استغفار ابراهيم براى آذر قبل از روشن شدن روحيه كفر منشانه او بود همينكه روشن شد كه او حق پذير نيست از او جدا شد. بنابراين همينكه دعاى ابراهيم به والدين خود را در آيهالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى وَهَبَ لِى عَلَى الْكبَرِ إِسْماعِيلَ وَ إِسْحاقَ إِنَّ رَبِّى لَسَمِيعُ الدُّعاءِ [ابراهيم/39] .

ديديم در آخر عمرش و تبرى حضرت را از ابيه در آيهوَ ما كانَ اِسْتِغْفارُ إِبْراهِيمَ لِأَبِيهِ إِلاّ عَنْ مَوْعِدَهٍ وَعَدَها إِياهُ فَلَمّا تَبَينَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْراهِيمَ لَأَوّاهٌ حَلِيمٌ [توبه/114] .

ديديم مى فهميم كه اب ابراهيم غير از والد اوست از همه گذشته نام پدر ابراهيم در تاريخ تارج است نه آذر. [الميزان] .

ترجمه :

هنگامى كه ابراهيم به پدرش آذر گفت : آيا بتها را خدايان قرار مى دهى؟ قطعا تو و بستگانت را در انحراف روشن مى بينم.

پيام آيه :

1. ملاک حق است نه سن. (ابراهى به عموى خود كه معمولا سن بيشترى دارد و بگفته آيه رئيس قبيله است با صراحت كامل هشدار مى دهد.)

2. بت پرستی انحرافی است که اگر از هر عقل و وجدان سالمی سوال شود انتقاد می کند.أَ تَتَّخِذُ أَصْناماً

ضَلالٍ مُبِينٍ

3. تاریخ بت پرستی قبل از موسی و عیسی و حتی قبل از ابراهیم سابقه دارد.

4. در شیوه دعوت اول از خود و فامیل شروع کنید.لِأَبِيهِ

5. جمعیت و سابقه و سن باطل را حق نمی کند.أَراک وَ قَوْمَک فِی ضَلالٍ مُبِينٍ

6. با توجه به اینکه ابراهیم بگفته قرآن حلیم بود و پیامبر حتی با فرعون باید نرم حرف بزند به خصوص فامیل و با توجه به جدال نیکو ابراهیم (ع) در آیه بسیار تند سخن گفت و این بخاطر اصرار عمو بر کفر خود بود.

9. انعام/75

وَ كذلِک نُرِی إِبْراهِيمَ مَلَكوتَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ لِيكونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ [انعام/75] .

چند مقدمه :

1. کلمه ملکوت از ملک گرفته شده و حرف (ت) و (واو) برای تاکید و مبالغه به آن اضافه شده است. (ملکوت السموات یعنی مالکیت مطلقه و حقیقی آسمان ها)

2. عامل را چهار قسمت کرده اند : لاهوت ، جبروت ، ملکوت ، ناسوت.

لاهوت عام الوهیت است که جز خداوند احدی از آن خبر ندارد. جبروت عالم مجردات است. ملکوت عالم اجسام است. ناسوت عالم کون و نار و تغییرات و تحولات است. عالم ملکوت بگفته بعضی عالم اسرار و نظم و شگفتیها و غیب است. (قاموس معجم الوسیط) آلوسی می گوید : ملکوت آسمانها عجائب آنهاست.

ترجمه :

همانگونه که زشتی شرک و بت پرستی را به ابراهیم نشان دادیم قدرت و تسلط واقعی خود را نسبت به آسمانها و زمین نیز به او نشان دادیم. (این دید برای ابراهیم آثاری از قبیل آشنائی بیشتر

با سنت و خلقت و حکمت و بوبیت الهی است.) و برای انیکه او از اهل یقین باشد (امام باقر (ع) فرمود : خداوند نور چشم ابراهیم قدرتی داد که عمق آسمانها و زمین را مشاهده می کرد.) [نور الثقلین] .

پیام آیه :

1. کسیکه حق را شناخت و به آن دعوت کرد و هیچ ملاحظه ای ننمود توفیق دید ملکوتی پیدا می کند.

(ابراهیم در آیه قبل عمو را تهدید کرد و حق را گفت و ملاحظه ای نکرد)

2. یقین عالی ترین درجه ایمان است.

3. استدلال محکم و برخورد با دیگران نیاز به ایما قلبی دارد. (بعد از یقین آیات بعد وارد استدلال می شود) [المیزان] .

4. دید ملکوتی آن است که انسان وجود و عدم همه چیز را از او بداند و به غیر او دل نبندد

(در قرآن کنار کلمه ملکوت کن فیکون آمده)

"وَ هُوَ الَّذی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَ یوْمَ یقُولُ کنْ فَیکونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَ لَهُ الْمُلْک یوْمَ ینْفَخُ فِی الصُّورِ عالِمُ الْغَیبِ وَ الشَّهادَهِ وَ هُوَ الْحَکیمُ الْخَبیرُ وَ إِذْ قالَ إِبْراهیمُ لِأَبیهِ آزَرَ أَ تَتَّخِذُ أَصْناماً آلِهَهً إِنِّی أَراک وَ قَوْمَک فی ضَلالٍ مُبینٍ وَ کذلِک نُری إِبْراهیمَ مَلَکوتَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ لِیکونَ مِنَ الْمُوقِنینَ [انعام/75-73] .

در جای دیگروَ ما خَلَقَ اللّهُ مِنْ شَیءٍ [اعراف/185] .

آمده و در اینجا بعد از چند آیهلا أُحِبُّ الْآفِلِینَ [انعام/76] . آمده است.)

5. دید ملکوتی آثار زیادی دارد که یکی از آنها یقین است.لِیکونَ [انعام/75] .

6. همانگونه که دید ملکوتی را به تو دادیمسُبْحانَ الَّذِی أَسْری بِعَبْدِهِ لَیلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ

إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِی بارَکنا حَوْلَهُ لِنُرِیهُ مِنْ آیاتِنا [اسراء/1] .

به ابراهیم دادیموَ کذلِک نُرِی إِبْراهِیمَ [انعام/75] .

7. هر کس با دون الله مبارزه کند توفیق دید ملکوتی پیدا می کند.

8. یک نوجوان به قدری می تواند رشد کند ک دید ملکوتی پیدا کند. (طبق تفاسیر متعدد ابراهیم در آن زمان نوجوان بوده است.)

10. انعام/76

فَلَمّا جَنَّ عَلَیهِ اللَّیلُ رَأی کوْکباً قالَ هذا رَبِّی فَلَمّا أَفَلَ قالَ لا أُحِبُّ الْآفِلِینَ [انعام/76] .

مقدمه :

در دو آیه بعد ابراهیم (ع) می گوید : یا قَوْمِ [انعام/78] .

که معلوم یم شود کلمههذا رَبِّیبخاطر مدارا در گفتگو است نه عقیده شخصی همچنین در آیه 78 همینکه غروب ماه و خورشید را می بیند می گوید : من از شرک شما بیزارم. اقرار بههذا رَبِّیاز عقیده خودش بود می گفت : من از شرک خودم بیزارم.

ترجمه :

پس همینکه (تاریکی) شب ابراهیم را فرا گرفت : ستاره ای را دید و گفت : این خدای من است. پس همینکه غروب کرد گفت : من غروب کنندگان را دوست ندارم. (موجودی که طلوع و غروب دارد محکوم قوانین است نه حاکم بر آن موجودی که حرکت دارد حادث است و حادث نمی تواند خدا باشد. حضرت ابرایه ابتدا حرف مخالف را موقتا می پذیرد بعد با استدلال رد می کند. قبول مما شات و مدارا برای استدلال قوی نرمشی است برای سرکوب. بنابراین ضرری به عصمت و داشتن یقین و دید ملکوتی نمی زند.

پیام آیه :

1. بهترین شیوه تبلیغ بیدار کردن فطرتها ، فعال کردن عقلها ، توجه به احساسات است.

2. محبوب واقعی کسی است که اسیر مکان ، زمان ،

متغیر و موقت و محدود و متعدد نباشد.لا أُحِبُّ الْآفِلِینَ

3. معبود باید محبوب باشد روح دین عشق است. عبادات باید عاشقانه باشد.لا أُحِبُّ الْآفِلِینَ

11. انعام/77

فَلَمّا رَأَی الْقَمَرَ بازِغاً قالَ هذا رَبِّی فَلَمّا أَفَلَ قالَ لَئِنْ لَمْ یهْدِنِی رَبِّی لَأَکونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضّالِّینَ [انعام/77] .

مقدمه :

1. کلمه بازغ از بزغ به معنای شکافتن و جاری ساختن خون است. گویا طلوع خورشید و ماه پرده تاریکی را می شکافند و سرخی کم رنگی را در اطراف خود ایجاد می کنند (نمونه)

2. به سر شب اول ماه هلال می گویند و به شبهای بعد قمر به معنای سفیدی عرب به حیوان سفید اقمر می گوید. (؟؟؟؟؟)

ترجمه :

پس (بار دیگر) همینکه ماه را دید گفت : این است پروردگار من. پس همینکه غروب کرد گفت : قطعا اگر پروردگان (ماقعی که در درونم می یابم) من مرا هدایت نکند از گمراهان قرار خواهم گرفت. (حضرت ابراهیم (ع) هم با ستاره پرستان برخورد کرد و هم با خورشید و ماه پرستان.)

پیام آیه :

1. شیوه انتقاد باید گام به گام باشد. در آیه قبل فرمود : من افلین را دوست ندارم. در این می فرماید : قطعا پرستش ماه انحراف است.

2. در راه شناخت باید به هدایت و فیض الهی تکیه کرد.یهْدِنِی رَبِّی

[المیزان] .

انسان بدون کمک الهی نمی تواند به سرچشمه زلال معارف برسد.

3. در درون انسان گم شده است که در پیدا کردن آن به سراغ مصادیق گوناگون می رود.

4. در هر فریضه ای همینکه به بن بست رسیدید لجاجت نکنید فورا مسیر را عوض کنید. مرد آن است حرفش حق باشد نه آنکه حرفش یکی باشد.

5. انبیاء

هم به هدایت الهی نیازمندند.

6. در دست نداشتن راه حق دلیلی بر حرکت در راه باطل نیست.

12. انعام/78

فَلَمّا رَأَی الشَّمْسَ بازِغَةً قالَ هذا رَبِّی هذا أَکبَرُ فَلَمّا أَفَلَتْ قالَ یا قَوْمِ إِنِّی بَرِیءٌ مِمّا تُشْرِکونَ [انعام/78] .

ترجمه :

پس همینکه ابراهیم خورشید را دید که جلوه کرده گفت : این پروردگار من است. این (از ماه و ستاره) بزرگتر است. پس همینکه خورشید هم غروب کرد گفت : یا قوم من قطعا از تمام خیرهایی را که شما شریک خدا قرار می دهید بی زارم. (از کلمهیا قَوْمِمعلوم می شود کلماتهذا رَبِّیدر مقام بحث و گفتگو با مشرکان بوده نه یک تحقیق شخصی)

(بگفته تفسیر اطیب البیان اگر ابراهیم قبل از توحید ماه و ستاره و خورشید پرست بود باید بگوید من از شرک خودم بیزارم نا اینکه بگوید از شرک شما بیزارم)

پیام آیه :

1. کوچک و بزرگی اجسام مهم نیست. آنچه مهم است اشکال تغییر و تحول و افول است که بر همه وارد است.

2. انسان در عمق جان خود برای پرودگار بلندی و نورانیت را پذیرفته است. (ستاره و ماه و خورشید)

انبیاء از همین زمینه برای معرفی خداوند استفاده می کنند.

3. برائت از مشرکین فریاد ابراهیمی است.

4. برائت از شرک است نه از افراد.مِمّا تُشْرِکونَنهمِنْکمْ

5. شیوه تعلیم وانتقاد باید گام به گام باشد. (از ستاره شروع تا خورشید پایان یافت)

6. کمال خواهی خواست فطری انسان هاست و افول و ناپایداری نقص است.

7. زمان برائت بعد از برهان و استدلال است.

13. انعام/79

إِنِّی وَجَّهْتُ وَجْهِی لِلَّذِی فَطَرَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ حَنِیفاً وَ ما أَنَا مِنَ الْمُشْرِکینَ [انعام/79] .

مقدمه :

کلمه حنیف به معنای خالص و نجات از انحراف است و کلمه فطور به معنای شمافتن است که به معنای آفریدن می آید. شاید اشاره به مطلبی است که علم امروز می گوید که جهان در روز اول توده واحدی بود و بعد از هم شکافته شده و کرات آسمانی یکی پس از دیگری به وجود آمده اند. (نمونه)

ترجمه :

اکنون که تغییر و تحول و افول را در مخلوقات کوچک و بزرگ دیدم و فهمیدم که همه اسیر و محکوم قوانین و محدودیتهایی دارند.)

من با ایمان کامل روی خود را به سوی کسی کردم که آسمان و زمین را آفرید و من از مشرکان نیستم.

پیام آیه :

1. کسیکه از جزئی مادی و محدود و فانی گذشت به کلی و معنوی و بی نهایت و ابدی راه می یابد.

2. توحید ناب و ایمان خالص زمانی است که همراه با برائت از شرک باشد.وَ ما أَنَا مِنَ الْمُشْرِکینَ

3. راه حق را که یافتید با قاطعیت و نشاط بروید و از تنهایی نهراسید.إِنِّی

4. انسان می تواند به جایی رسد که عقائد نسل ها و عصر را در هم بشکند.

5. در جلوه ها غرق نشوید که دیر یا زود رنگ می بازند. به خداوند توجه کنید که خالق همه جلوه هاست.

14. انعام/80

وَ حاجَّهُ قَوْمُهُ قالَ أَ تُحاجُّونِّی فِی اللّهِ وَ قَدْ هَدانِ وَ لا أَخافُ ما تُشْرِکونَ بِهِ إِلاّ أَنْ یشاءَ رَبِّی شَیئاً وَسِعَ رَبِّی کلَّ شَیءٍ عِلْماً أَ فَلا تَتَذَکرُونَ [انعام/80] .

ترجمه :

و قوم ابراهیم با او محاجه کرده (و با خصومت احتجاج نمودند) حضرت فرمود : آیا با من درباره خداوند محاجه می کنید در حالیکه او مرا راه

نمود ومن از آنچه شما شریک خدا قرار می دهید بیم ندارم مگر آنکه پروردگارم چیزی را بخواهد (اگر در جریان مبارزه با شرک صدمه ای به من رسید خیال نکنید از قدرت بتهای شماست بلکه اراده اوست) پروردگار من با علم خود بر همه چیز احاطه دارد (بتهای شما زمانی می توانند به من سود و زیانی برسانند که علم داشته باشند و آنها چون فاقد علم هستند هیچ نقشی ندارند.) آیا متذکر نمی شود؟ !

پیام آیه :

1. بدهکار را اگر آرام بگذارید طلبکار می شود. قوم منحرف به جای شرمندگی از شرک خود قد علم کرده و احتجاج می کند.حاجَّهُ قَوْمُهُ

2. یک موحد به تنهایی در برابر جمعیت منحرف نگرانی ندارد.قَوْمُهُ

3. ریشه شرک خیال و ترس از ضرر رسانی بتها بود.لا أَخافُ ما تُشْرِکونَ بِهِ

4. حق جویی از انسان ولی هدایت از خداوند است.وَ قَدْ هَدانِ

5. نترسیدن از غیر خدا نشانه توحید است.لا أَخافُ

6. کسیکه مشمول هدایت الهی شد بیمی ندارد.وَ قَدْ هَدانِ وَ لا أَخافُ

7. دریافت حق نیازی به تعقل ندارد بلکه فقط تذکر کافی است.أَ فَلا تَتَذَکرُونَ

15. انعام/81

وَ کیفَ أَخافُ ما أَشْرَکتُمْ وَ لا تَخافُونَ أَنَّکمْ أَشْرَکتُمْ بِاللَّهِ ما لَمْ ینَزِّلْ بِهِ عَلَیکمْ سُلْطاناً فَأَی الْفَرِیقَینِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ کنْتُمْ تَعْلَمُونَ [انعام/81] .

ترجمه : چگونه من از آنچه شما شریک خداوند قرار می دهید بترسم (با اینکه این بت ها هیچگونه نشانه علم و شعور و قدرتی ندارند.)

ولی شما از شرک خود نمی ترسید در حالیکه هیچ گونه دلیل برای شرک بر مشا نازل نکرده. کدامیک از ما و شما سزاوارتر به امنیت هستیم اگر علم دارید (بر خلاف عقیده گروهی که می گویند ترس انگیزه ایمان

به خداست از این آیه استفاده می شود ترس انگیزه شرک است.)

پیام آیه :

1. مشرک برهان ندارد.لَمْ یَنَزِّلْ بِهِ عَلَیکمْ سُلْطاناً

2. امنیت در سایه ایمان به خداست.

3. اگر علم و دانشتان را بکار گیرید به نتائج صحیح می رسید.إِنْ کنْتُمْ تَعْلَمُونَ

علم صحیح وسیله ای است برای شناخت خداوند.

4. در بحث آزاد و مناظره تعصب مردم را تحریک نکنید.فَأَی الْفَرِیقَینِ

و نفرمود : حتما ما در آمن هستیم.

16. بقره/124

وَ إِذِ ابْتَلی إِبْراهِیمَ رَبُّهُ بِکلِماتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قالَ إِنِّی جاعِلُک لِلنّاسِ إِماماً قالَ وَ مِنْ ذُرِّیتِی قالَ لا ینالُ عَهْدِی الظّالِمِینَ [بقره/124] .

ابراهیم در میان تمام انبیاء جایگاه خاصی دارد ویکی از اسرار حج یادآوری ایثارهای او و زنده کردن یاد اوست. نام ابراهیم (ع) 69 بار در25 سوره در قران آمده اتس. در قرآن غیر از حضرت محمد (ص) برای دیگری کلمه اسوه ونمونه بکار نرفته است مگر حضرت ابراهیم از او کلمه اخیار ، صالحان ، قانتان ، صدیقان ، صابران ، وفاکنندگان ، اسوه و... تعبیر شده است. او در منطق و برهان با ماه پرستان در مبارزه با بت پرستان در ایثار و استقامت در سربلندی در همه آزمایشات سخت الهی در برکت عمر نمونه است.

ترجمه :

به یاد آور که پروردگار ابراهیم او را به حوادثی آزمایش کرد (گذشت از جان و مال و همسر و فرزندو...)

حدود بیست بار مسئله آزمایش در قرآن مطرح شده است و از برنامه های قطعی و سنت الهی خداوند است و آزمایش خداوند برای آگاه شدن او نیست زیرا او از پیش همه چیز را می داند بلکه آزمایش خداوند برای عکس العمل نشان دادن ماست. زیرا تا

انسان از خود کاری نکند استحقاق پاداشی نخواهد داشت. وسیله امتحان می تواند تمام شیرینی ها و تلخی ها باشد. افرادی به شدائد ومصائب آزمایش می شوند و افرادی به رفاه و نعمتها آزمایش الهی قابل استثناء نیست و شامل همه مردم و انبیاء می شود. آزمایشات الهی وسیله ای برای رشد و پروش مردم است.

هر آزمایشی که ابراهیم داد به مقامی رسید مثلا اول مقام ابراهیم عبد الله شد. بعد نبی الله بعد رسول الله بعد خلیل الله ، بعد امامت و رهبری. مراد از کلمات در آیه حوادث و وظائف سنگینی است که شاید مهم ترین آنها تسلیم خداوند و دیگر تنهائی او بود. ابراهیم کسی است که در فامیل حتی عمو او با او مخالف بود. در جامعه تنها بود. او به تنهایی وارد بتخانه و بتها را شکست او یک نفر بود. ولی قرآن او را یک امت می داند همانگونه که رسول الله (ص) درباره ابوطالب فرمود او یک نفر ولی یک امت است.

بهر حال حضرت ابراهیم (ع) از خداوند تقاضا کرد این منصب رهبری و امامت به ذریه و نسل او نیز برسد.

ولی خداوند پاسخ داد که مقام امامت به ظالم نمی رسد. بنابر این هرگاه افرادی از ذریه تو ظلم به خود یا دیگران کرده باشند هرگز به مقام امامت نخواهند رسید. زیرا مقام امامت و رهبری بالاتر از مقام نبوت و رسالت است چون نبی کسی است که خبر را می گیرد واگر مردم بخواهند در اختیارشان قرار می دهد و رسول مامور به ابلاغ است و امام مامور به اجراء. ابراهیم تنها پیامبری است که مشرکان و یهود و نصاری همه خود را در راه او می داند

در این آیه ضمن تجلیل از ابراهیم به طور غیر مستقیم به همه می فهماند اگر شما او را قبول دارید دست از شرک بردارید و همچون او تسلیم بی چون اوامر خدا باشید.

پیام آیه : 1. آزمایش یک سنت حتمی الهی برای شکوفا شدن استعدادها و عکس العمل نشان دادن و استحقاق مزد پیدا کردن است.

2. امامت مقامی است بلند از مناصب الهی و باید حتما از طرف خداوند منصوب شود.إِنِّی جاعِلُک [بقره/124] .

3. امامت نیاز به لیاقت دارد نه فقط وراثت و لیاقت ها با شعار نیست بلکه با پیروی در امتحانات الهی است.

4. امامت یک عهد است و همیشه باید این عهد میان خداوند و مردم باشد.

5. امام باید معصوم باشد و هر کس لقب ظالم بر او بار ، مشمول این مقام نخواهد شد.

6. اهم شرائط رهبری عدالت و حسن سابقه است و کسیکه سابقه شرک (ظلم بزرگ) دارد لایق امامت نیست.

زیرا؟؟؟؟؟؟؟ ابن مسعود از رسول خدا (ص) نقل می کند که خداوند فرمود : من سجد لصنم من دونی لا أجعله إماما أبدا ، و لا یصح أن یکون إماما. قال إبراهیم و اجنبنی و بنی أن نعبد الأصنام ، رب إنهن أضللن کثیرا من الناس. قال النبی (صلی الله علیه و آله) فانتهت الدعوه إلی و إلی أخی علی لم یسجد أحد منا لصنم قط ، فاتخذنی الله نبیا ، و علیا وصیا. [أمالی طوسی ، ص378] .

هر کس برای بت سجده کند او را امام قرار نمی دهم و م و علی (ع) هیچکدام هرگز برای بت سجده نکرده ایم.

7. مقام امامت که رهبری مردم و اجراء دستورات است بالاتر

از مقام رسالت که ابلاغ دستورات است می باشد و پیامبر عزیز اسلام هر دو مقام را داشت.

8. این آیه یکی از آیاتی است که پشتوانه فکری واعتقادی شیعه در تاریخ است و در تفسیر المنار جلد اول صفحه 457 به بعد می خوانیم که ابوحنیفه به استناد این آیه بر ضد حکومت وقت (منصور عباسی) بود و مقام قضاوت را قبول نکرد و سپس می گوید ائمه اربعه اهل سنت همه با حکومتهای زمان خود مخالف بودند زیرا آنان را ظالم می دانستند لکن در منابع تاریخی مطالبی برخلاف این ادعای صاحب المنار به چشم می خورد.

9. لازم نیست که هر امامی قبلا رسول باشد بلکه اگر کسیکه قبل از اوست مقام رسالت و امامت را داشته باشد نظیر پیامبر (ص) شخص دوم می تواند در رهبری و امامت و اجراء دستورات امام باشد. گرچه وحی قطع شده باشد و رسالت و نبوت در کار نباشد.

17. بقره/125

وَ إِذْ جَعَلْنَا الْبَیتَ مَثابَةً لِلنّاسِ وَ أَمْناً وَ اتَّخِذُوا مِنْ مَقامِ إِبْراهِیمَ مُصَلًّی وَ عَهِدْنا إِلی إِبْراهِیمَ وَ إِسْماعِیلَ أَنْ طَهِّرا بَیتِی لِلطّائِفِینَ وَ الْعاکِفِینَ وَ الرُّکعِ السُّجُودِ [بقره/125] .

مقدمه :

کلمه عهد در آیه چون با حرفإِلیآمده به معنای گوشزد کردن است ولی اگر با حرفمَعَبیاید به معنای پیمان است.

ترجمه :

بعد از اشاره به مقام والای ابراهیم در آیه گذشته در این آیه به یادگار او کعبه اشاره و می فرماید : به یاد آورکه ما کعبه را برای مردم مثابه قرار دادیم کلمه مثابه از ثوب به معنای بازگشت به حالت اول است و کعبه محلی است که همه خداپرستان به سوی آن رو می نمایند. کعبه محل بازگشت و

میعادگاه همه مردم است. آن هم میعاد گاهی امن و مقدس زیرا حضرت ابراهیم (ع) از خداوند خواست که مکه شهر امن باشد.رَبِّ اجْعَلْ هذابَلَداً آمِناً [بقره/126] .

و از مقام ابراهیم که جایگاهی درحدود 13 متری کعبه است برای نماز خود جایگاهی قرار دهید. (بر هر کسیکه در مکه دور خانه خدا و کعبه طواف واجب می کند لازم است دو رکعت نماز در آن منطقه که نامش مقام ابراهیم است بخواند در آنجا سنگی که حضرت ابراهیم برایه ساختن کعبه روی آن ایستاده در میان صندوقچه ای قرار دارد.

سپس می فرمایدک به ابراهیم و اسماعیل گوشزد کردیم که خانه مرا برای زائران طواف کننده و ساکنان و مجاوران حرم و رکوع و سجود کنندگان پاکیزه نمایند. پاک کردن از هرگونه آلودگی ظاهری و باطنی و بتها .

پیام آیه :

1. دین اسلام دین جهانی است در آیه قبل امام را برای همه مردم قرار داد و در این آیه کعبه را مخاطب در حج کلمه ناس و توده مردمند.

2. نیاز به آتش بس و مرکز امن برای شروع مذاکره در هر زمانی به شدت احساس می شود که اسلام این نیاز اجتماعی را با آیه فوق و استجابت دعای حضرت ابراهیم (ع) برطرف فرموده که نه تنها انسان بلکه حیوانات و پرندگان و گیاهان نیز در آن منطقه در امانند.

3. خداوند جسم نیست که نیاز به خانه داشته باشد و کلمهبَیتِیدر آیه نظیر کلمهشَهْرُ اللَّهِدرباره ماه رمضان بخاطر کرامت است.

4. جامعه نیاز به امام و امن دارد که در آیه قبلإِنِّی جاعِلُک لِلنّاسِ إِماماً [بقره/124] .

به مسئله امامت اشاره شد و در این آیه

به نیاز دوم.

5. کسیکه حاضر شود خود و همسر و فرزندش را در راه خداوند تسلیم کند باید تمام سرها درجای پای او برای خداوند به خاک مالیده شود.

6. همینکه خانه از خدا شدبَیتِیخادم خانه هم باید از اولیاء خدا باشد .

7. در کرامت زائران خانه خدا همین بس که ابراهیم پاکسازی؟؟؟؟؟؟

8. امروز هم باید وارثان ابراهیم حرم ار از نااهلان پاک نمایند.

18. بقره/126

وَ إِذْ قالَ إِبْراهِیمُ رَبِّ اجْعَلْ هذا بَلَداً آمِناً وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَراتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَ الْیوْمِ الْ آخِرِ قالَ وَ مَنْ کفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِیلاً ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلی عَذابِ النّارِ وَ بِئْسَ الْمَصِیرُ [بقره/126] .

مقدمه :

کلمه بلد به معنای قطعه زمین بزرگ مشخص اس که به شهر قریه گفته می شود و لذا به همین بلد مکه در آیات قریه گفته می شود.مِنْ قَرْیتِک الَّتِی أَخْرَجَتْک [محمد/13] .

وَ الْبَلَدُ الطَّیبُ یخْرُجُ نَباتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ [اعراف/58] .

شامل تمام زمینها می شود نه تنها شهر.

ترجمه :

در این آیه و هر یک از آیات بعد ابراهیم (ع) از خداوند چیزی را می خواهد وخداوند هم مستجاب می کند مثلا در این آیه می گوید : پروردگارا این مکه را منطقه امن قرار بده و از اهل این منطقه تنها به کسانی به خدا و قیامت ایمان دارند از ثمرات روزی فرما. خداوند قسمت اول دعای او را مستجاب و مکه را همانگونه که در آیه قبل خواندیم شهر امن قرار داد ولی درباره دعای دوم که تنها به مومنان مکه ثمرات و رزق دهد فرمود : برنامه من این نیست که به کفار رزق ندهم زیرا رحمت من عمومی است.

من به

کسانی که کفر ورزند نیز بهره کمی از این ثمرات می دهم و جزای کفرشان را در آخرت داده و آنان را به عذاب آتش خواهم کشاند و چه بد سرانجامی دارند این کفار.

پیام آیه :

1. سنتهای قطعی الهی حتی با دعای حضرت ابراهیم (ع) خدشه بردار نیست زیرا برنامه و سنت خداوند آن است که به همه مردم از کافر و مسلمان رزق دهد و به ابراهیم که رزق را تنها برای مومنان در خواست کرد پاسخ منفی داد.

2. در چند آیه قبل که ابراهیم از خداوند تقاضا کرد که مقام امامت و رهبری را به ذریه اش دهد پاسخ شنید که به افراد ظالم این مقام را نمی دهم ولی در این آیه به ظالم و کافر رزق می دهد آری رزق مادی خیلی مهم نیست. و لذا به نااهل هم داده می شود ولی مقامات معنوی و اجتماعی و رهبری به هر کس داده نمی شود.

3. انبیاء الهی علاوه بر ارشاد باید توجه به نیازهای مادی از قبیل اعلنیت و اقتصاد مردم نیز داشته و برای آن همه تلاش و هم دعا کنند.

19. بقره/127

وَ إِذْ یرْفَعُ إِبْراهِیمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَیتِ وَ إِسْماعِیلُ رَبَّنا تَقَبَّلْ مِنّا إِنَّک أَنْتَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ [بقره/127] .

ترجمه :

زمانی ابراهیم و اسماعیل پایه های کعبه را بالا بردند وهمراه با کار و تلاش دعا می کردند که پروردگارا از ما قبول فرما تو شنوا و دانایی. به گفته روایات کعبه از زمان حضرت آدم بوده و لکن ابراهیم (ع) پایه های آنرا بالا برده است.

دلیل این حرف یکی از ایات قرآن است که می فرماید : إِنِّی أَسْکنْتُ مِنْ ذُرِّیتِی بِوادٍ غَیرِ ذِی زَرْعٍ عِنْدَ

بَیتِک الْمُحَرَّمِ [ابراهیم/37] .

حضرت ابراهیم همسر و نوزادش اسماعیل را کنار کعبه گذاشت و گفت : خداوندا من این زن و کودک را در این بیابان خشک نزد کعبه قرار دادم.

بنابراین کعبه حتی در زمان کودکی اسماعیل وجود داشته. در آیه دیگر می خوانیم اولین خانه مردم همانا کعبه است و در خطبه نهج البلاغه نیز حضرت علی (ع) می فرماید : خداوند تمام مردم را از زمان حضرت آدم تا ابد با همین کعبه و سنگهای آن آزمایش می فرماید. بهر حال تاریخ کعبه بسیار قدیم ولی بالا بردن پایه های آن بدست ابراهیم و اسماعیل است.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : أَ لَا تَرَوْنَ أَنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ اخْتَبَرَ الْأَوَّلِینَ مِنْ لَدُنْ آدَمَ ص إِلَی الْ آخِرِینَ مِنْ هَذَا الْعَالَمِ بِأَحْجَارٍ لَا تَضُرُّ وَ لَا تَنْفَعُ وَ لَا تُبْصِرُ وَ لَا تَسْمَعُ [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

پیام آیه :

1. ابراهیم واسماعیل در کار مساوی نبودند. زیرا در حدیث می خوانیم ابراهیم بنائی می کرد و اسماعیل سنگ به دستش می داد. و چون کار این دو نفر تفاوت داشت میان نام آن دو بزرگوار نیز فاصله افتاد.

2. در مسیر اهدفا الهی کار بنائی و کارگری نیز عبادت است و از خداوند می خواهد که این عبادت را قبول کند.

3. کار مهم نیست قبول شدن مهم است. اگر کعبه هم ساختیم ولی مورد قبول قرار نگیرد بی ارزش است.

4. همانگونه که در آیه مشاهده می کنیم و در روایات نیز می خوانیم ستایش دردعا یکی از شرائط و زمینه های استجابت و آداب دعا است. در اینجا ابراهیم دعای خود را با ستایش پروردگار پایان می دهد.

20. بقره/128

رَبَّنا وَ اجْعَلْنا مُسْلِمَینِ لَک وَ مِنْ

ذُرِّيتِنا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَک وَ أَرِنا مَناسِکنا وَ تُبْ عَلَينا إِنَّک أَنْتَ التَّوّابُ الرَّحِيمُ [بقره/128] .

ترجمه :

حضرت ابراهيم (ع) و اسماعيل (ع) از خداوند چنين خواستند ، پروردگارا ما را تسليم فرمان خودت قرار بده ، با اينكه تسليم بودن ابراهيم در ماجراى ذبح فرزندش عالى ترين نوع تسليم بود ولى گويا از خداوند يا تسليم بيشتر و يا تداوم تسليم را مى خواهد. كسيكه فقط تسليم خدا شد نه تسليم عموى بت تراش مى شود و نه تسليم بتها وطاغوتها بعد مى گويد : خداوندا از ذريه و نسل ما نيز امتى مسلمان كه فقط تسليم تو باشند قرار بده و راه و روش پرستش و عبادت خودت را به ما نشان بده. لطف خودت را به ما برگردان البته تو توبه پذير و رحيم هستى.

پيام آيه :

1. تسليم بالاترين مقام است. ابراهيم (ع) كه به مقامات والاى معنوى رسيده و از آنهمه آزمايشات سنگين بيرون آمده باز هم از خداوند روح تسليم مى خواهد. زيرا اصل دين تسليم اوامر اوست زيرا ما مى دانيم كارى و فرمانى خلاف حكمت ندارد.

2. توجه به نسل و ذريه يک دورنگرى و وسعت نظر و نشانه سوز و عشق است كه بارها در دعاهاى حضرت ابراهيم (ع) به چشم مى خورد.

3. راه بندگى را بايد از خداوند آموخت وگرنه انسان گرفتار انواع خرافات و انحرافات مى شود. (عبادات جعلى ممنوع است.)

4. نياز به توبه و بازگشت الطاف الهى در هر حال و براى هر مقام يک ارزش است كه در حديث مى خوانيم رسول اكرم (ص) هر روز هفتاد بار استغفار مى كرد با اينكه او معصوم بود و گناهى نداشت.

قَالَ الصَّادِقُع :

كانَ رَسُولُ اللَّهِ ص يسْتَغْفِرُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِی کلِّ یوْمٍ سَبْعِینَ مَرَّةً وَ یتُوبُ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سَبْعِینَ مَرَّةً [کافی ، ج2 ، ص504] .

5. یکی از آداب دعا ستایش پروردگار است که در این آیه نیز به چشم می خورد.

6. تا روح تسلیم در انسان نباشد بیان احکام نقشی نخواهد داشت. در اینجا ابراهیم (ع) اول از خداوند روح تسلیم را تقاضا کرد بعد راه و روش عبادت را.

21. بقره/129

رَبَّنا وَ ابْعَثْ فِیهِمْ رَسُولاً مِنْهُمْ یتْلُوا عَلَیهِمْ آیاتِک وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَةَ وَ یزَکیهِمْ إِنَّک أَنْتَ الْعَزِیزُ الْحَکیمُ [بقره/129] .

ترجمه :

(یک دعای دیگر از ابراهیم که بیانگر عظمت فوق العاده روح او دور نگری و سوز و خلوص اوست در این آیه می خوانیم با اینکه خودش زنده و از پیامبران برجسته خداست در دعا می خواهد که)

پروردگارا در امیان مردم و ذریه من پیامبری از خودشان مبعوث کن تا آیات ترا بر آنان بخواند و کتاب و حکمت بیاموزد و مردم را تزکیه و تربیت کند. همانا تو عزیز و حکیم هستی.

پیام آیه :

1. یکی از نشانه های روح بلند دعاهای انسان است حضرت ابراهیم برای رهبری الهی قرن ها بعد از خود دعا می کند تاآنجا که رسول الله (ص)

می فرماید : أَنَا دَعْوَةُ أَبِی إِبْرَاهِیمَ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص368] .

من استجابت دعای پدرم ابراهیم هستم که گفتمرَبَّنا وَ ابْعَثْ فِیهِمْ رَسُولاً مِنْهُمْ

2. نیاز به رهبری آسمانی از مهم ترین نیازها است که اگر قرن ها قبل برای آن دعا شد نشان دهنده اهمیت و ارزش و نقش آن است. زیرا بالا

بردن کعبه

بدون رهبر معصوم یک بتخانه ای بیش از آب در نمی آید.

3. با اینکه در سه مورد از قرآن تزکیه بر تعلیم مقدم است ، در این آیه تعلیم بر تزکیه مقدم شده است. گویا مقصود حضرت ابراهیم (ع) مقدم بودن تعلیم است ولی خداوند در اجابت دعا تزکیه را مقدم داشته تا به ابراهیم هشدار دهد که ارزش با تزکیه است بعد تعلیم.

4. مراد از حکمت یک بینش و رشد و مراد از کتاب کتب آسمانی است.

22. بقره/130

وَ مَنْ یرْغَبُ عَنْ مِلَّهِ إِبْراهِیمَ إِلاّ مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَ لَقَدِ اصْطَفَیناهُ فِی الدُّنْیا وَ إِنَّهُ فِی الْآخِرَهِ لَمِنَ الصّالِحِینَ [بقره/130] .

ترجمه :

چون در آیات قبل گوشه ای از شخصیت و اهداف حضرت ابراهیم (ع) را بیان کرد در این آیه می فرماید :

کیست که از آئین اعراض کند مگر کسیکه خود را به سفاهت افکند باشد همانا ما او رد دنیا برگزیدیم و در آخرت از نیکوکاران ملت و آئین ابراهیمبه قدری ارزش داردکه رسول اکرم (ص) افتخار می کند که راه او راه ابراهیم است.

ابراهیم کسی است که در منطق مخالف را مبهوت می کندفَبُهِتَ الَّذِی کفَرَ [بقره/258] .

در شجاعت یک تنه با تبر همه را می شکندفَجَعَلَهُمْ جُذاذاً [انبیاء/58] .

در تسلیم فرزند را قربانی و در حلم قرآن او را حلیم معرفی می کند در سخاوت برای دو نفر مهمان گوساله چاقی را بریان ودر توکل و صبر خود به آتش می افکند.

پیام آیه :

1. سفیه کسی که منطق و مکتب و رهبر وراه حق را نادیده و به دنبال هوسهای خود یا دیگران می رود.

آیا کسیکه ابراهیم (ع) را که برای شما مرکز

امن ، رهبر معصوم ، رزق فراوان ، توفیق اسلام و تسلیم و قبول توبه ، سعادت ذریه را از خداوند خواست رها و به سراغ دیگران رود عاقل است؟!

آری در فرهنگ قرآن به این افرادی که حقائق را نادیده و نعمت ها را کفران می کنند سفیه گفته می شود همانگونه که به بنی اسرائیل بخاطر بهانه هایی که به مسلمانان درباره تغییر قبله می گرفتند سفیه گفته شده.سَیقُولُ السُّفَهاءُ مِنَ النّاسِ ما وَلاّهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتِی کانُوا عَلَیها [بقره/142] .

در ذیل آیهوَ لا تُوتُوا السُّفَهاءَ أَمْوالَکمُ [نساء/5] .

حدیثی می خوانیم که امام می فرماید : کسیکه مشروبات الکلی بخورد سفیه است. و چرا سفیه نباشد که اینهمه آشامیدنی های حلال و مقوی و لذیذ را رها و به سراغ محرمات مضر رود بهر حال سفیه واقعی کسانی هستند که راه حق را رها و به بیراهه می روند و بر عکس عاقل کسی است که در انتخاب رهبر و مکتب راه صحیح را انتخاب کند. همانگونه که در حدیث می خوانیم : که عقل همان خیری است که بوسیله آن خداوند عبادت می شود وگرنه شیطنت است.

2. چون حضرت ابراهیم (ع) در دعائی گفت : رَبِّ هَبْ لِی حُکماً وَ أَلْحِقْنِی بِالصّالِحِینَ [شعراء/83] .

خداوند دعای او را مستجاب و او را به گفته این آیه از صالحان قرار گرفت.

23. بقره/131

إِذْ قالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعالَمِینَ [بقره/131] .

مقدمه :

بارها در قرآن کلمه عالمین بکار رفته و مراد تمام هستی نیست بلکه فقط مردمان هستند. مثلا مردم به حضرت لوط می گفتند : أَ وَ لَمْ نَنْهَک عَنِ الْعالَمِینَ [حجر/70] .

یعنی آیا

ما ترا از ملاقات با مردمان نهی نکردیم.

در آیه 28 عنکبوت نیز می خوانیم که حضرت لوط به مردم فرمود : ما سَبَقَکمْ بِها مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعالَمِینَ [عنکبوت/28] .

گناه شما را احدی از مردمان مرتکب نمی شود. بهر حال کلمه عالمین همانگونه که به معنای تمام هستی بکار می رود بارها به معنای درمان نیز بکار رفته است. نظیرلِلْعالَمِینَ نَذِیراً [فرقان/1] .

مَا اللّهُ یرِیدُ ظُلْماً لِلْعالَمِینَ [آل عمران/108] .

ترجمه :

این آیه دلیل انتخاب ابراهیم است که در آیه قبل بیانشدوَ لَقَدِ اصْطَفَیناهُ [بقره/130] . می فرماید : او را برگزیدیم زیرا همینکه پروردگارش به او فرمان تسلیم داد بدون درنگ گفت : من برای پروردگار مردمان تسلیم هستم. آری کسیکه تسلیم خدا باشد منتخب خدا قرار می گیرد.

پیام ایه :

مقامات و الطاف الهی بی جهت به کسی داده نمی شود. اگر خداوند می فرماید : ما او را برگزیدیم به دلیل مقام تسلیم اوست.

24. بقره/132

وَ وَصّی بِها إِبْراهِیمُ بَنِیهِ وَ یعْقُوبُ یا بَنِی إِنَّ اللّهَ اصْطَفی لَکمُ الدِّینَ فَلا تَمُوتُنَّ إِلاّ وَ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ [بقره/132] .

ترجمه :

حضرت ابراهیم به همین ملت و آئین توحید فرزندانش را سفارش کرد. همانگونه که یعقوب نیز چنین توصیه ای را به فرزندانش نمود و گفت : ای فرزندان من همانا خداوند برای شما همین دین توحید را انتخاب کرده است. پس نمیرید مگر در حالیکه شما مسلمان باشید یعنی لحظه ای از اسلام و تسلیم در برابر خداوند دست برندارید.

پیام آیه :

1. نشانه پدر مهربان تنها آن نیست که زندگی مادی فرزندانش را تامین کند بلکه کسی است که به فکر ایمان

و عقیده نسل خود نیز باشد. و پدران نباید در وصیت تنها به جنبه های مادی توجه کنند.

2. خداوند اسلام و توحید را برای ما انتخاب کرده است و این یک منت بزرگی است از طرف خداوند وگرنه ممکن بود ما به بیراهه کشیده شویم.الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِی هَدانا لِهذا وَ ما کنّا لِنَهْتَدِی لَوْ لا أَنْ هَدانَا اللّهُ [اعراف/43] .

3. حسن عاقبت شرط مساوی اساسی است وگرنه بسیارند افرادی که اهل ایمانند ولی بعد مرتد و کافر می شوند و به قول قرآنآمَنُوا ثُمَّ کفَرُوا [نساء/137] .

اسلام درباره وصیت سفارشات مهمی دارد و در شرائطی وصیت واجب و در مواردی مستحب است ونباید وصیت را به فال بد گرفت.

4. راه حق همان را اسلام یعنی تسلیم در برابر خداوند است و همه انبیاء همین راه را سفارش می کردند.

1. حضرت حمزه

1 پیامبر اکرم (ص) هفتاد مرتبه بر جنازه حمزه (ع) تکبیر گفت.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : کبَّرَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَلَی حَمْزَهَ سَبْعِینَ تَکبِیرَه [کافی ، ج3 ، ص186] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَمَّا رَأَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَا صُنِعَ بِحَمْزَهَ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ قَالَ : اللَّهُمَّ لَک الْحَمْدُ وَ إِلَیک الْمُشْتَکی وَ أَنْتَ الْمُسْتَعَانُ عَلَی مَا أَرَی ثُمَّ قَالَ : لَئِنْ ظَفِرْتُ لَأُمَثِّلَنَّ وَ لَأُمَثِّلَنَّ. قَالَ : فَأَنْزَلَ اللَّهُ " وَ إِنْ عاقَبْتُمْ فَعاقِبُوا بِمِثْلِ ما عُوقِبْتُمْ بِهِ وَ لَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَیرٌ لِلصَّابِرِینَ" (نحل/126) قَالَ : فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَصْبِرُ أَصْبِرُ [تفسیرعیاشی ، ج2 ، ص274] .

3 کسی که به حج رود و مدینه نرود ، جفا کرده و کسی که به مدینه آید

و زیارت حمزه (ع) نرود ، جفا کرده است.

4 قَالَ رسول الله (ص) : إِنَّ جَبْرَئِيلَ أَتَانِی فَأَقْرَأَنِی مِنْ رَبِّی السَّلَامَ وَ قَالَ : يا مُحَمَّدُ ! إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ اخْتَارَ مِنْ بَنِی هَاشِمٍ سَبْعَةً لَمْ يخْلُقْ مِثْلَهُمْ فِيمَنْ مَضَى وَ لَا يخْلُقُ مِثْلَهُمْ فِيمَنْ بَقِی أَنْتَ. يا رَسُولَ اللَّهِ ! سَيدُ النَّبِيينَ وَ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ وَصِيک سَيدُ الْوَصِيينَ وَ الْحَسَنُ وَ الْحُسَينُ سِبْطَاک سَيدَا الْأَسْبَاطِ وَ حَمْزَةُ عَمُّک سَيدُ الشُّهَدَاءِ وَ جَعْفَرٌ ابْنُ عَمِّک الطَّيارُ فِی الْجَنَّهِ يطِيرُ مَعَ الْمَلَائِكهِ حَيثُ يشَاءُ وَ مِنْكمُ الْقَائِمُ يصَلِّی عِيسَی ابْنُ مَرْيمَ خَلْفَهُ إِذَا أَهْبَطَهُ اللَّهُ إِلَی الْأَرْضِ مِنْ ذُرِّيهِ عَلِی وَ فَاطِمَهَ مِنْ وُلْدِ الْحُسَينِ (ع) [كافی ، ج8 ، ص49] .

5 حمزه (ع) شاهد رسالت انبياء در قيامت است. [مستدرک سفينه ، ج3 ، ص100]

6 حمزه (ع) در قيامت در كنار فاطمه (سلام الله عليها) و على (ع) و حسنين (عليهما السّلام) وارد محشر مى شود. [مستدرک سفينه ، ج3 ، ص101]

7 حمزه (ع) اسد الله و اسد رسوله [مستدرک سفينه ، ج3 ، ص 102]

8- صفيه (خواهر حمزه (ع)) بالاى سر جنازه حاضر شد و گفت : إِنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَيهِ راجِعُون. [بقره/156] .

پيامبر (ص) فرمود : "او را برگردانيد". ولى او قول داد راضى و صابر باشد.

1. حضرت خديجه (س)

1. شخصيت

1. از سوى پدر و مادر و اجداد ريشه دار بود و خاندانش در جزيره العرب به سيادت مشهور بودند.

2. در جاهليت خديجه را طاهره و سيدنساء قريش مى خواندند. مادرش فاطمه نوه عبد مناف بود. [

ریاحین الشریفه] ،

3. خدیجه هم مانند پیامبر (ص) از آزار مشرکان و بت پرستان بی نصیب نبود. زنها او را منزوی کردند ، زخم زبان می زدند و حتی در موقع زایمان به کمک او نیامدند. [رمضان در تاریخ]

4. خداوند نسل پیغمبر را از خدیجه قرار داد.

عایشه می گوید : پیغمبر زیاد از خدیجه یاد می کرد و برای او گوسفندذبح می کرد و برای دوستانش می فرستاد.

رسول خدا از خانه بیرون نمی رفت مگر آنکه یادی از خدیجه می کرد. و مدح و ثنای او را می کرد. روزی غیرت مرا گرفت و گفتم : پیره زنی بیش نبود وخدا بهترش را به شما داده است.

حضرت عصبانی شد ، به طوریکه موی جلو سرش از غضب تکان خورد ، سپس فرمود : "بهتر از اورا خدا به من نداد. او به من ایمان آورد وقتی مردم کافر بودند ، تصدیق می کرد مرا وقتی مردم تکذیب می کردند و در اموال خود با من مواسات کرد وقتی مردم مرا محروم ساختند ، فرزندانی برایم آورد که زنان دیگر محروم هستند".

5. پیامبر (ص) چهار خط روی زمین کشید ، پرسیدند اینها چیست؟ فرمود : "فاضل ترین زنان بهشتند : خدیجه ، فاطمه بنت محمد (ص) ، مریم بنت عمران ، آسیه بنت مزاحم". [اسد الغابه ، ج5 ، ص437]

6. قال رسول الله (ص) : أُمِرْتُ أَنْ أُبَشِّرَ خَدِيجَةَ بِبَيتٍ مِنْ قَصَبٍ لَا صَخَبَ فِيهِ وَ لَا نَصَبَ [کشف الغمه ، ج1 ، ص507] .

7. جبرئیل خدمت رسول خدا (ص) آمد وگفت : "خدیجه را از طرف خدا سلام برسان". پیغمبر (ص) فرمود

: یا خدیجه هذا جبرئیل یقرئک من ربک السلام. قالت خدیجه : الله السلام و منه السلام و علی جبرئیل السلام. [کشف الغمه ، ج1 ، ص512] .

8. ملاک فضل زنان به بذل مال و علم وعبادت ومعرفت و صبر و شکیبایی و تربیت اولاد و تدبیر منزل و خوب شوهر داری است که همه این فضائل در خدیجه بود. [ریاحین] ،

9. عایشه می گوید : خواهر خدیجه اذن خواست بر رسول خدا (ص) وارد شود ، حضرت تا شنید خورسند شد و درباره خدیجه فرمود : کانت من احسن النساء جمالا و اکملهن عقلا و اتمهن رایا و اکثرهن عفه وحیاء ومروه و مالا [ریاحین ، از صحیح بخاری]

10. جبرئیل به رسول خدا عرض کرد : " هر وقت من از سدره المنتهی به زمین می آیم ، حق تعالی می فرماید : سلام مرا به خدیجه برسان". [ریاحین] ،

11. پیامبر (ص) هر وقت از تکذیب قریش و اذیت های ایشان محزون می شد هیچ چیز آن حضرت را مسرور نمی کرد ، مگر ذکر خدیجه وخدیجه آن حضرت را می بوسید و برای سلامتی اش صدقه می داد.

12. از اخبار شیعه و سنی معلوم می شود علاوه بر کثرت اموال ، درعلم و اطلاع به کتب راویه معروفه بوده و او را ملکه بطحاء و طاهره مبارکه و سیده نسوان می گفتند و از آمدن پیامبر با خبربوده است. و همیشه از ورقه بن نوفل پرس وجو می کرد و انتظار قدوم پیامبر (ص) را می کشید.

اولین بار وقتی خدمت پیامبر (ص) رسید ، اول از مهر نبوت پرسید و آن را زیارت

کرد و اشعاری در مدح آن حضرت سرود که حاکی از کمال معرفت و علم و دانش او است. [ریاحین الشریعه]

13. در همان روزی که پیامبر (ص) مبعوث شد خدیجه ایمان آورد. علی (ع) می فرماید : لَمْ یجْمَعْ بَیتٌ وَاحِدٌ یوْمَئِذٍ فِی الْإِسْلَامِ غَیرَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ خَدِیجَةَ وَ أَنَا ثَالِثُهُمَا أَرَی نُورَ الْوَحْی وَ الرِّسَالَهِ [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

14. خدیجه اول زنی است که با رسول خدا نماز جماعت خواند.

اول زنی است که ایمان خود را در مکه اظهار کرد.

اول زنی است که دشمن را از رسول خدا دفع کرد.

اول زنی است که تمام اموال خود را به رسول خدا بخشید.

15. یکی از مناقب خدیجه قبول ولایت امیر المومنین و اولاد معصومین آن حضرت (ع) است. روزی رسول خدا خدیجه را در کنار خود نشاند و فرمود : "برای اسلام شروطی است :

1. اقرار به توحید

2. اقرار به رسالت رسولان

3. اقرار به معاد

4 اطاعت اولی الامر و ائمه معصومین با برائت از دشمنان ایشان".

خدیجه به همه اقرار کرد و یکی یکی امامان معصوم را تصدیق کرد ، به خصوص علی بن ابیطالب (ع) را که پیامبر (ص) فرمود : یا خَدِیجَةُ هَذَا عَلِی مَوْلَاک وَ مَوْلَی الْمُومِنِینَ وَ إِمَامُهُمْ بَعْدِیرسول خدا دست خود را روی دست حضرت علی (ع) گذاشت و خدیجه دستش را روی دست پیامبر (ص) و بدین گونه با علی (ع) بیعت کرد. [الصراط المستقیم ، ج2 ، ص88] .

16. پشتوانه مالی مسلمین در سه سالی که در شعب ابی طالب بودند اموال خدیجه بود. [ریاحین الشریعه]

.17

روزی خدیجه در جمع زنان نشسته بود. یکی از احبار یهودی هم آنجا بود. محمد (ص) از آن محل عبور می کرد. یهودی از خدیجه خواست که آیا ممکن است این مرد را دعوت کنی. خدیجه هم پیامبر (ص) را دعوت کرد و یهودی از حضرت خواست کتف خود را بگشاید. حضرت پذیرفت. مهر نبوت را دیدند. یهودی قسم خورد که این مهر نبوت پیغمبری است؛ از آن پس مهرش در دل خدیجه جا گرفت. [ریاحین ، از ابن حجر]

18. خدیجه در جمع زنان درمسجد الحرام نشسته بود .شخصی یهودی گفت : به زودی در میان شما پیغمبری مبعوث گردد ، هر کدام می توانید با او ازدواج کنید. همه زن ها به او سنگ پراندند به جز خدیجه که به نزد ورقه آمد و گفت : من از هیچ کدام از خواستگاران خوشم نمی آید.ورقه گفت : پیامبر آخر الزمان زنی خواهد گرفت که سیده قوم خود باشد واین خبر در کتب پیشینیان آمده است. [ریاحین الشریفه]

به پیشنهاد ورقه آبی حاضر کرد و غسل کرد و مقداری از انجیل و زبور را نوشت و زیر سرش گذاشت. شب خوابی دید جوانی از خانه ابوطالب بیرون آمد با خصوصیات پیامبر (ص) از خواب بیدار شد و شروع کرد به گریستن وشعر سرودن. اشعارش در کتاب ریاحین است.

19. اولین روزی که رسول خدا (ص) دعوت خود را آشکار کرد ، خدیجه هم از جمله حامیان حضرت بود. یک روز حضرت را سنگ باران کردند ، از پیشانی حضرت خون جاری بود. شخصی خبر آورد برای حضرت علی (ع) که محمد کشته شد. علی

(ع) نزد خدیجه آمد و فرمود : "پیامبر را سنگباران کرده اند".

خدیجه صدا به گریه بلند کرد و همراه علی (ع) به دنبال پیامبر به راه افتادند. در دامنه کوه ها پیامبر را صدا می زدند ، جبرئیل خدمت پیامبر رسید و عرض کرد : "خدیجه را دریاب که از گریه او فرشتگان به گریه آمده اند". بالاخره پیامبر را علی (ع) پیدا کرد. و خدیجه حضرت را در حالی که خون از صورتش جاری بود به خانه آورد. مشرکین دور خانه را محاصره کردند و شروع کردند از هر طرف سنگ پراندن. علی (ع) وخدیجه خود را سپر پیامبر کردند و هر سنگی که می آمد به جان و دل می خریدند. [ریاض الشریعه]

20. بانویی که تا بود رسول خدا (ص) با دیگری ازدواج نکرد. [بحارالأنوار ، ج16 ، ص8] .

بانویی که عاشق کمال بود و به همین دلیل همین که از صداقت و امانت حضرت محمّد (ص) باخبر شد شخصی را به سراغ حضرت (ص) فرستاد و طی یک قرارداد اموال خود را همراه یک غلام برای تجارت به شام در اختیار حضرتش قرار داد. و بیش از سودی که به سایر افراد می داد با حضرت (ص) قرارداد بست ، [سیره ابن هشام ، ج1 ، ص199] .

خدیجه (س) تنها یک همسر نبود ، بلکه در حقیقت یار و همراه و بازوی صادقی برای پیامبر (ص) به شمار می رفت و خداوند بسیاری از ناگواری های حضرت (ص) را از طریق خدیجه (س) آسان فرمود. او در راه حمایت از رسول خدا (ص) آخرین فداکاری و ایثار را از خود نشان داد و

اموالش در پیشبرد اهداف پیامبر (ص) نقش مهمی داشت.

پیامبر اکرم (ص) بعد از وفات خدیجه (س) گاه و بیگاه گوسفندی ذبح می نمود و گوشت آن را میان دوستان خدیجه (س) تقسیم می کرد و بدین وسیله نام و یاد او را گرامی می داشت. کمالات خدیجه (س) از یک سو ، وفای رسول خدا (ص) از سوی دیگر ، کار را به جایی رساند که عایشه می گوید : هرگز پیامبر (ص) از خانه بیرون نمی رفت ، مگر ستایشی از خدیجه (س) می نمود. [اعیان الشیعه ، چاپ بیروت ، ج6 ، ص311 312] .

2. ازدواج

1. خدیجه در شبی که به خانه پیامبر (ص) آمد صندوقچه تمام اسناد واموال خود را آورد و تحویل پیامبر داد وگفت : این دارائی من است و خود نیز کنیز تو هستم. و وقتی که می خواست از دنیا برود ، حتی پارچه ای برای کفن نداشت. فاطمه رافرستاد خدمت پیامبر (ص) که عبائی را که هنگام وحی بر سر می اندازید کفن من کنید. [سفینه ، ج1 ، ص379]

2. زنان قریش چون با ازدواج خدیجه مخالف بودند او را رها کردند. و لذا وقت زایمان که به سراغ آنها فرستاد از آمدن خودداری کردند. خدیجه دل شکسته شد. در این حال چهار زن "کانهن من نساء بنی هاشم" که خداوند از بهشت فرستاده بود : (آسیه ، مریم ، ساره ، کلثوم) به بالین آن حضرت فرستاد.

3. روزی ابوطالب به رسول خدا (ص) گفت : من تصمیم دارم تو را داماد کنم ، اما اموالی ندارم. ولی خدیجه با ما قرابت دارد و تجارت می کند ، چه خوب است

برای تو هم سرمایه ای بگیرم تا تجارت کنی و از سود آن همسری بگیری.حضرت قبول کرد. ابوطالب به خانه خدیجه آمد و پیشنهاد را مطرح کرد. خدیجه گفت : خود محمد (ص) کجاست؟ من باید از خودش بشنوم. ابوطالب عباس را فرستاد و حضرت را آورد. خدیجه هم طعام مفصلی تهیه دید و پذیرایی کرد و به سفر راضی شد وبه غلامش میسره گفت : شتری حاضر کن و به پیامبر عرض کرد : این لباس شما مناسب این سفر نیست. حضرت فرمود : "جز این ندارم". خدیجه بگریست و دستور داد 2 دست لباس مصری و دو برد یمانی و یک عمامه وعصا آماده کنند.سپس میسره و دو غلامش راملازم حضرت قرار داد وگفت : من این مرد را بر اموال خود امین کردم. دست هیچ کس نباید بالای دست او باشد ، از او اطاعت کنید. تاجران مکه به شام رسیدند وبه حضرت حسادت می ورزیدند و باهر حیله ای شده بازار را به دست گرفتند و اجناس خود را فروختند و تنها اجناس پیامبر (ص) مانده بود. و حسودان می گفتند : هرگز خدیجه تاجری شوم تر از محمد (ص) به جایی نفرستاد. اما فردای آن روز روستائیان اطراف شام از راه رسیدند و اجناس را به قیمت دو چندان خریدند. حضرت خوشحال به سوی مکه حرکت کرد.

نزدیک مکه پیامبر از کاروان جدا شد و به شهر آمد و خدیجه پا برهنه به استقبالش شتافت. چون نوری را مشاهده کرده بود. مجددا حضرت برگشت و با کاروان وارد شهر شد. خدیجه دستور داد در تمام دروازه ها برای محمد (ص) قربانی کنند و با عزت واحترام

حضرت را وارد خانه خدیجه کردند. پیامبر (ص) سود سفر را برای خدیجه گفت. او شگفت زده شده بود. از میسره مشاهداتش را پرسید او هم تمام قضایا ، از جمله ماجرای راهب را تعریف کرد. خدیجه هم میسره و زن و فرزندش را آزاد کرد و به او خلعت فاخر و یک شتر و200 هزار درهم داد.

پیامبر به خانه ابوطالب آمد وقصه را گفت و لباسی نیکو پوشید وخود را معطر کرد و با هم رفتند به خانه خدیجه تا مزد سفر را بگیرند. خدیجه گفت : این پولی که می خواهی از من بگیری در چه راهی می خواهی مصرف کنی؟ فرمود : "عمویم ابوطالب تصمیم دارد همسری برایم بگیرد". خدیجه گفت : آیا حاضری من برای تو زنی انتخاب کنم. فرمود : "راضیم". عرض کرد : زنی در نظر دارم که در جود و عفت وکمال و طهارت و نسب نمونه است و یار و معین تو خواهد بود و به فقر تو هم سازگار است. حضرت سخنی نفرمود. مجددا خدیجه پیشنهادش را همراه با اشعاری مطرح کرد. حضرت (ص) فرمود : "تو ملکه حجازی و من مردی فقیرم". خدیجه گفت : من که جان از تو دریغ ندارم ، چگونه از بذل مال بترسم؟ سوگند به خدای کعبه مرا بپذیر و اشکش جاری شد.

خدیجه عرض کرد : هم اکنون خویشاوندان خود را به نزد پدرم ببر و خواستگاری کن و از مهریه زیاد بیم نداشته باش. از عموهاو خویشان او کسی نظرموافق نداشت ، بعضی هم مثل ابولهب نیش می زدند که کار لغوی است واین دختر را به ما نخواهند داد. صفیه ،

دختر عبدالمطلب را به خانه خدیجه فرستادند تا خبری کسب کند. او هم رفت و برگشت و گفت : کار تمام است. خدیجه عظمت پیامبر (ص) را دریافته ومانعی نیست ، به خانه خویلد رفتند. خویلد هم گفت : اختیار خدیجه با خود اوست ، ولی فکر نکنم رضایت بدهد ، پس از ناراحتی کوتاه مدت ابوطالب و حمزه با وساطت ورقه قضایا تمام شد وخویلد هم رضایت خود را اعلام کرد. ورقه بن نوفل برای وساطت مزد و عطایی از خدیجه طلب کرد. خدیجه گفت : اموال من جلو چشم تو است هر مقدار که می خواهی بردار. ورقه گفت : من از مال این جهان نمی خواهم ، تنها چیزی که می خواهم شفاعت محمد (ص) در قیامت است. خدیجه فرمود : من ضمانت می کنم شفاعت آن حضرت را برای تو و پیامبر (ص) وقتی این سخن ورقه را شنید فرمود : لا أنسی الله لک ذلک یا ورقه و جزاک فوق صنیعک معنا

با توافق خانواده عروس فرشتگان سجده شکر کردند. مقدمات زفاف آماده شد ، برادران مشغول تهیه غذا شدند و مردم به خانه خدیجه آمدند.

خدیجه جایگاه ویژه ای برای داماد آماده کرده بود. ابوجهل وقتی وارد شد ، رفت آنجا بنشیند که خدیجه به او اطلاع داد بلند شود. در پیشاپیش خانواده داماد حمزه سید الشهداء با شمشیر قدم برمی داشت ، وارد مجلس شده و خبر ورود پیامبر (ص) را می دهد.

یا أهل مکه الزموا الأدب و قللوا الکلام و انهضوا علی الأقدام و دعوا الکبر فإنه قد جاءکم صاحب الزمان محمد المختار. [بحار الأنوار ، ج16 ، ص66] .

خطبه عقد را ابوطالب

خواند و حضرت خدیجه خودش طرف عقد واقع شد و اعلام کرد مهریه از مال خودم برداشته شود. [(مهریه 400 دینار طلا بود.)]

فردای آنروز خدیجه 400 دینار فرستاد برای ابوطالب و عباس و برای هر کدام یک دست خلعت فرستاد و گفت :

مهریه را برای پدرم بفرستید و آنها هم برای خویلد بردند. خویلد هم به دخترش خدیجه گفت : بهتر است این را جهیزیه تهیه کنی. زنان شهرمکه سرزنش می کردند خدیجه را ، او هم زنان را در جلسه جمع کرد و گفت : اگر در سرتاسر این منطقه شوهری از نظر جمال و کمال واخلاق بهتر از محمد (ص) سراغ دارید به من معرفی کنید.

آنها ساکت ماندند و حضرت زبان گشود وبخشی از فضائل پیامبر (ص) را بر شمرد.

خدیجه 3 روز مردم مکه را ولیمه داد ومراسم زفاف را باشکوه و تزیینات برگزار کرد.

3. فرزندان

1. رسول خدا (ص) از خدیجه 2 پسر آورد (قاسم و عبدالله) که هر دو در کوچکی از دنیا رفتند. که ملقب به طیب و طاهر بودند. قاسم در سن 4 سالگی و عبدالله یک ماه پس از او از دنیا رفت. خدیجه خیلی گریه می کرد. پیامبر (ص) پرسیدند : "چرا گریه می کنی؟" عرض کرد : یا رسول الله ! (ص) دانه مروارید گرانبهائی بود ، از دستم رفت. حضرت فرمود : "راضی نیستی در قیامت او را ببینی بر در بهشت ایستاده ، دست ترا بگیرد و وارد بهشت کند". عرض کرد : این پاداش برای من است یا برای هر مومنی که فرزند از دست داده. فرمود : "برای هر مومن صابری که نیتش

را خالص کند برای خدا".

2. 3 دختر داشت ، فاطمه ، زینب ، رقیه. البته در تاریخ اختلاف است ، بعضی می گویند : پیامبر تنها یک دختر داشته و ام کلثوم و زینب ورقیه فرزندان خدیجه بوده اند از شوهرهای قبلی ، ویادختران خواهر خدیجه بوده اند. در روایتی از امام صادق (ع) 4 دختر برای حضرت شمرده وفرموده : علی (ع) شوهر فاطمه ، ابوالعاص شوهر زینب ، عثمان شوهر ام کلثوم ، و بصر شوهر رقیه است. [ریاحین الشریعه]

4. رحلت

1. در دهم ماه مبارک رمضان سال دهم بعثت در سن 65 سالگی در شعب ابی طالب از دنیا رفت. رسول خدا با دست خود او را در حجون مکه مقابل قبر آمنه مادرش دفن کرد وآنقدر در مصیبت خدیجه ناراحت بود که آن سال را عام الحزن نهاد. [رمضان در تاریخ (صافی)]

2. چون حضرت خدیجه رحلت فرمود ، فاطمه خود را در آغوش پیامبر انداخت و می گریست و بهانه مادر می گرفت. جبرئیل عرض کرد : " یا رسول الله (ص) ! به او بگو خداوند برای مادرت قصری در بهشت بنا کرده است". [ریاحین]

3. در سال 727 قبه ای و بارگاهی بر سر قبر خدیجه بنا کردند و زیارت گاه شده بود ، اما وهابیها در سال 1344 این بقعه را با سایر بقاع متبرکه خراب کردند [ریاحین]

4. پیامبر (ص) در لحظات جان دادن خدیجه (س) فرمود : "دوستان خود را در بهشت سلام برسان" : (آسیه ، مریم ، کلثوم) .

حضرت داود (ع)

حضرت داود (ع)

1. نام حضرت داود (ع) در قرآن

از انبیاء بنی اسرائیل است. و نامش 16 مرتبه در قرآن آمده است.

2. کتاب حضرت داود (علیه السلام)

کتابی داشته به نام زبور : وَ لَقَدْ کَتَبْنا فِی الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّکرِ أنَّ الْأرْضَ یرِثُها عِبادِی الصّالِحُونَ [انبیاء/105.]

3. منصب حضرت داود (علیه السلام)

خداوند به او مقام حکومت ، نبوّت و قضاوت عطا کرد : یا داوُدُ إِنّا جَعَلْناک خَلیفَةً فِی الْأَرْضِ فَاحْکمْ بَینَ النّاسِ بِالْحَقِّ [ص/26.]

4. سیرت حضرت داود (علیه السلام)

او در عین داشتن قدرت و حکومت ،

بنده خاضع خدا بود : وَ اذْکرْ عَبْدَنا داوُدَ ذَا الْأَیدِ إِنَّهُ أَوّابٌ [ص/17.]

5. نفرین حضرت داود (علیه السلام)

کفّار بنی اسرائیل به زبان او و عیسی (علیه السلام) لعنت شدند : لُعِنَ الَّذینَ کفَرُوا مِنْ بَنی إِسْرائیلَ عَلی لِسانِ داوُدَ وَ عیسَی ابْنِ مَرْیمَ ذلِک بِما عَصَوْا وَ کانُوا یعْتَدُونَ [مائده/78.]

6. شغل حضرت داود (علیه السلام)

1. شغل حضرت داود (علیه السلام) در قرآن

وَ عَلَّمْناهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَکمْ لِتُحْصِنَکمْ مِنْ بَأْسِکمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شاکرُونَ» [انبیاء/80.]

مجمع : به هرگونه اسلحه دفاعی و تهاجمی مانند زره ، شمشیر و نیزه لبوس گفته می شود. ولی قرائن در آیه نشان می دهد که در اینجا به معنای زره آمده است.

امّا چگونه خداوند آهن را در دست حضرت داود (علیه السلام) نرم کرد و صنعت زره سازی را یاد داد.

وَ أَلَنّا (نرم کردیم) لَهُ الْحَدیدأَنِ اعْمَلْ سابِغاتٍ (فراخ) وَ قَدِّرْ فِی السَّرْدِ (حلقه ها) وَ اعْمَلُوا صالِحاً إِنِّی بِما تَعْمَلُونَ بَصیرٌ [سبأ/11 -10.]

دستور دادیم زره های کامل و فراخ بساز و حلقه ها را به اندازه و متناسب کن و عمل صالح به جا آور.

ممکن است گفته شود که قبل از حضرت داوود (علیه السلام) برای دفاع در جنگ ها ، از صفحات آهن استفاده می کردند که هم سنگین بود و هم انعطاف ناپذیر. امّا حضرت داوود (علیه السلام) به لطف خدا آهن را به صورت مفتول درآورد و زره ساخت و بافت که مثل لباس به راحتی بر تن می شد. بعضی گفته اند نرم شدن آهن در دست حضرت (علیه السلام) از طریق غیرعادی و اعجاز بوده است. [تفسیر نمونه ، ج18 ،

ص30.]

2. سرمشق کارگران و صنعتگران

خداوند دستوری به حضرت داوود (علیه السلام) می دهد تا او سرمشق صنعتگران و کارگران باشد.

1) محکم کاری : أَنِ اعْمَلْ سابِغاتٍ [سبأ/11.]

سابغ : یعنی کامل و فراخ

2) رعایت دقّت : وَ قَدِّرْ فِی السَّرْدِ [سبأ/11.]

3) عمل صالح : وَ اعْمَلُوا صالِحاً [سبأ/11.]

(هدف ، کار نباشد. کسب درآمد نباشد ، بلکه هدف عمل صالح باشد.)

یکی ازشئون عمل صالح ، دقت کافی در صنایع است تا محصولی کامل و مفید وارد بازار شود.

اینکه پایان آیه ، صیغه جمع آمده است : وَ اعْمَلُوا صالِحاً [سبأ/11] . شاید مخاطبش حضرت داوود (علیه السلام) و تمامی کسانی که از این صنعت استفاده می کنند ، باشد. [تفسیر نمونه ، ج18 ، ص32.]

7. قضاوت حضرت داود (علیه السلام)

1. دو حکم در یک مسئله

1. اصل داستان

وَ داوُدَ وَ سُلَیمانَ إِذْ یحْکمانِ فِی الْحَرْثِ إِذْ نَفَشَتْ (شبانه چریده بودند) فیهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَ کنَّا لِحُکمِهِمْ شاهِدینَ [انبیاء/78.]

این قصّه را قرآن خیلی سربسته و مختصر بیان فرموده است. در روایات می خوانیم : مردی شکایت برد خدمت حضرت داوود (علیه السلام) که فلان کس گوسفندانش شبانه وارد باغ من شده اند و محصولات کشاورزی و درختان انگور را از بین برده اند.

حضرت داوود (علیه السلام) فرمود : صاحبان گوسفندان باید تمام گوسفندان را به صاحب باغ بدهد. ولی حضرت سلیمان (علیه السلام) فرمود : صاحب گوسفندان تا مدّتی گوسفندان را به صاحب باغ بدهد تا از منافع آنها استفاده کند (شیر و پشم و...) ، تا وقتی درختان مجدّدا در سال آینده میوه

بدهند.

هر دو پیامبر درست قضاوت کردند ، طبق یک مناط شرعی. امّا یکی حکمش مصادره گوسفندان بود ، دیگری جبران دین در طول یک سال با منفعت گوسفندان. [تفسیر نمونه ، ج13 ، ص466.]

عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّوَ داوُدَ وَ سُلَیمانَ إِذْ یحْکمانِ فِی الْحَرْثِ إِذْ نَفَشَتْ فِیهِ غَنَمُ الْقَوْمِ (انبیاء-78) فَقَالَ لَا یکونُ النَّفَشُ إِلَّا بِاللَّیلِ إِنَّ عَلَی صَاحِبِ الْحَرْثِ أَنْ یحْفَظَ الْحَرْثَ بِالنَّهَارِ وَ لَیسَ عَلَی صَاحِبِ الْمَاشِیهِ حِفْظُهَا بِالنَّهَارِ وَ إِنَّمَا رَعْیهَا بِالنَّهَارِ وَ أَرْزَاقُهَا فَمَا أَفْسَدَتْ فَلَیسَ عَلَیهَا وَ عَلَی أَصْحَابِ الْمَاشِیهِ حِفْظُ الْمَاشِیهِ بِاللَّیلِ عَنْ حَرْثِ النَّاسِ فَمَا أَفْسَدَتْ بِاللَّیلِ فَقَدْ ضَمِنُوا وَ هُوَ النَّفَشُ وَ إِنَّ دَاوُدَ (علیه السلام) حَکمَ لِلَّذِی أَصَابَ زَرْعَهُ رِقَابَ الْغَنَمِ وَ حَکمَ سُلَیمَانُ (علیه السلام) الرِّسْلَ وَ الثُّلَّهَ وَ هُوَ اللَّبَنُ وَ الصُّوفُ فِی ذَلِکَ الْعَامِ [کافی ، ج5 ، ص301.]

2. چند سئوال و جواب

سؤال 1) اساس و معیار در حکم چه بوده است؟

جواب : معیار ، جبران خسارت بوده و صاحب گوسفندان مقصّراست.

یکی قضاوت کرد با دادن گوسفندان خسارت جبران شود ، دیگری قضاوت کرد با منفعت یک سال گوسفندان خسارت جبران شود.

سؤال 2) چگونه حکم دو پیغمبر با هم اختلاف داشته است؟

جواب : حکم پیامبران (علیهم السّلام) مستند به وحی است. امّا مفهوم این سخن این نیست که در هر مورد خاص ، دستور خاصّی برسد. بلکه پیامبر بر اساس وحی به نحوی که تشخیص می دهد ، حکم می کند.

سؤال 3) آیا مسأله به صورت مشاوره در حکم بوده یا دو حکم قاطع و

مستقل؟

جواب : بعید نیست شکل مشاوره داشته باشد. احتمالاً برای آزمایش حضرت سلیمان (علیه السلام) بوده است. تعبیر حکمها گواه بر وحدت حکم است. هر چند در پیشنهاد متفاوت بوده ، ولی در پایان هر دو قضاوت را صحّه می گذارد : وَ کلاًّ آتَینا حُکماً وَ عِلْماً [انبیاء/79.]

3. علت تفاوت دو حکم

نظر تفسیر المیزان این است ، که حضرت سلیمان (علیه السلام) در کنار پدر بزرگوارش نقش مشاور و کارآموز را داشته تا برای حکومت داری و قضاوت بعد از داوود (علیه السلام) آماده باشد. حکم قاطع از آن داوود (علیه السلام) بوده و حکم مشاوره ای از حضرت سلیمان (علیه السلام) و روایتی از حضرت امام محمّد باقر (علیه السلام) هم مؤید این مطلب است.

صاحب قاموس قرآن می گوید : به نظر من هر دو نفر درباره حکم مشاوره کردند ، ولی حضرت داوود (علیه السلام) رأی سلیمان (علیه السلام) را پسندید و اجرا کرد ، چون هم جبران خسارت می شد و هم گوسفندان به صاحبش برمی گشت. در تفسیر صافی و المیزان روایتی از امام صادق (علیه السلام) نقل شده که حضرت داوود (علیه السلام) با این کار می خواست به مردم بفهماند که سلیمان (علیه السلام) جانشین و وصیّ من است.

قال ابن شهر شهرآشوب : کان حکمهما (داود و سلیمان) حکما واحدا إلا أن داود أمر سلیمان بالحکم لیعرف بنی إسرائیل علم سلیمان و أنه وصیه من بعده [متشابه القرآن ، ج1 ، ص248.]

2. آزمون بزرگ

1. اصل داستان از زبان قرآن

1) دو نفر شاکی از دیوار محراب بالا رفتند : وَ هَلْ أَتاکَ نَبَأُ الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرابَ [ص/21.]

2) حضرت داوود (علیه السلام) از ورود ناگهانی آنها وحشت زده شد : إِذْ دَخَلُوا عَلی داوُدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ [ص/22.]

3) گفتند ما قصد سویی نداریم : قالُوا لا تَخَفْ خَصْمانِ بَغی بَعْضُنا عَلی بَعْضٍ فَاحْکمْ بَینَنا بِالْحَقِّ [ص/22.]

4) طرح دعوی کردند : إِنَّ هذا أَخی لَهُ تِسْعٌ وَ تِسْعُونَ نَعْجَةً وَ لِی نَعْجَةٌ واحِدَةٌ فَقالَ أَکفِلْنیها وَ عَزَّنی فِی الْخِطابِ [ص/23.]

(او از نظر سخن از من برتر است.)

5) قضاوت زود : قالَ لَقَدْ ظَلَمَک بِسُؤالِ نَعْجَتِک إِلی نِعاجِهِ [ص/24.]

6) فرمود این مسائل بین دوستان پیش می آید : وَ إِنَّ کثیراً مِنَ الْخُلَطاءِ لَیبْغی بَعْضُهُمْ عَلی بَعْضٍ [ص/24.]

7) حضرت (علیه السلام) احساس کرد که عجله کرده است : وَ ظَنَّ داوُدُ أَنَّما فَتَنّاهُ [ص/24.]

8) بلافاصله استغفار کرد : فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَ خَرَّ راکعاً وَ أَنابَ [ص/24.]

تفسیر نمونه می گوید حضرت (علیه السلام) در قضاوت اشتباه نکرده بود. فقط شایسته بود حرف دیگری را هم بشنود. امّا عجله کرد و به خاطر این ترک اولی توبه کرد.

2. تفسیر آیات

1) اهل مخاصمه دو نفر بودند ولی چند نفر همراه آنان بودند ، چون می گوید : إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْراب إِذْ دَخَلُوا عَلی داوُدَ [ص/22-21.]

2) اهل دعوی از محل معمولی وارد نشدند ، یا به دلیل این که محافظین راه ندادند ، یا وقت ملاقات نبود ، یا وقت عبادت و مناجات بود ، به هر حال حضرت (علیه السلام) به هراس افتاد.

3) برخلاف گفته بعضی از مفسّرین ، اهل دعوی افراد معمولی بوده اند نه فرشته.

4) اشکال حضرت

داوود (علیه السلام) این بود که به سخن مدّعی علیه گوش نکرد و فوری قضاوت کرد.

5) قرآن نمی گوید داوود (علیه السلام) قضاوت ناحق کرد. شبیه خشمی که حضرت موسی (علیه السلام) در بازگشت از کوه طور با هارون (علیه السلام) داشت. وقتی هارون (علیه السلام) عذر خود را گفت ، حضرت موسی (علیه السلام) استغفار کرد.

وَ لَمّا رَجَعَ مُوسی إِلی قَوْمِهِ غَضْبانَ أَسِفاً قالَ بِئْسَما خَلَفْتُمُونی مِنْ بَعْدی أَ عَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّکُمْ وَ أَلْقَی الْأَلْواحَ وَ أَخَذَ بِرَأْسِ أَخیهِ یجُرُّهُ إِلَیهِ قالَ ابْنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونی وَ کادُوا یقْتُلُونَنی فَلا تُشْمِتْ بِی الْأَعْداءَ وَ لا تَجْعَلْنی مَعَ الْقَوْمِ الظّالِمینَ قالَ رَبِّ اغْفِرْ لی وَ لِأَخی وَ أَدْخِلْنا فی رَحْمَتِک وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرّاحِمینَ [اعراف/151-150.]

المیزان می گوید : این مقدار اختلاف سلیقه بین دو پیامبر مُخلّ عصمت نیست.

1. حضرت زکریا

1. سیمای حضرت زکریا

1. نسب حضرت

از فرزندان هارون بن عمران برادر حضرت موسی (ع) . [مجمع البیان ، آیه 38 آل عمران]

2. زکریا و مریم

زکریا (ع) و مریم (س) :

وَ کفَّلَها زَکرِیا کلَّما دَخَلَ عَلَیها زَکرِیا الْمِحْرابَ [آل عمران/37] .

3. زکریا و طلب فرزند

1. سبب دعای حضرت

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : لَمَّا رَأى زَكرِيا (ع) عِنْدَ مَرْيَمَ فَاكهَهَ الشِّتَاءِ فِى الصَّيفِ وَ فَاكهَهَ الصَّيفِ فِى الشِّتَاءِ وَ قَالَ لَهَا يا مَرْيمُ أنّى لَک هذِا قالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ إِنَّ اللّهَ يرْزُقُ مَنْ يشاءُ بِغَيرِ حِسابٍ وَ أيقَنَ زَكرِيا أَنَّهُ مِنْ عِنْدِ اللّهِ إِذْ كانَ لَا يدْخُلُ عَلَيهَا أَحَدٌ غَيرُهُ قَالَ عِنْدَ ذَلِک فِى نَفْسِهِ إِنَّ الَّذِى يقْدِرُ أَنْ يأْتِى مَرْيمَ بِفَاكهَهِ الشِّتَاءِ فِى الصَّيفِ وَ

فَاکهَهِ الصَّیفِ فِی الشِّتَاءِ لَقَادِرٌ أَنْ یهَبَ لِی وَلَداً وَ إِنْ کنْتُ شَیخاً وَ کانَتِ امْرَأَتِی عاقِراً فَهُنالِک دَعا زَکرِیا رَبَّهُ فَ قالَ رَبِّ هَبْ لِی مِنْ لَدُنْک ذُرِّیهً طَیبَهً إِنَّک سَمِیعُ الدُّعاءِ [تفسیرالإمام العسکری ، ص659] .

2.سن حضرت

طبق نقل تاریخ تا 90 سالگی دارای فرزند نبوده و وقتی معجزات مریم (س) را مشاهده کردوَجَدَ عِنْدَها رِزْقا

هُنالِک دَعا زَکرِیا رَبَّهُ قالَ رَبِّ هَبْ لی مِنْ لَدُنْک ذُرِّیهً طَیبَهً إِنَّک سَمیعُ الدُّعاء [آل عمران/38] .

3. طلب فرزند

رَبِّ هَبْ لی مِنْ لَدُنْک ذُرِّیهً طَیبَهً [آل عمران/38] .

4. بشارت فرزند

بشارت فرشته :

فَنَادتْه الملائکه :

أَنَّ اللّهَ یبَشِّرُک بِیحْیی [آل عمران/39] .

5. تعجب حضرت جهت اطمینان خاطر

قالَ رَبِّ أَنّی یکونُ لی غُلامٌ وَ قَدْ بَلَغَنِی الْکبَرُ وَ امْرَأَتی عاقِرٌ [آل عمران/40] .

قالَ رَبِّ أَنّی یکونُ لی غُلامٌ وَ کانَتِ امْرَأَتی عاقِراً [مریم/8] .

6. قدرت خدا

هُوَ عَلَی هَینٌ [مریم/9] .

نمونه : خَلَقْتُک مِنْ قَبْلُ وَ لَمْ تَک شَیئاً [مریم/9] .

7. نام یحیی

اوّلین نام در جهان :

اسْمُهُ یحْیی لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِیا [مریم/7] .

2. شهادت حضرت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ زَکرِیا (ع) کانَ خَائِفاً فَهَرَبَ فَالْتَجَأَ إِلَی شَجَرَهٍ فَانْفَرَجَتْ لَهُ وَ قَالَتْ یا زَکرِیا ادْخُلْ فِی فَجَاءَ حَتَّی دَخَلَ فِیهَا فَطَلَبُوهُ فَلَمْ یجِدُوهُ فَأَتَاهُمْ إِبْلِیسُ وَ کانَ رَآهُ فَدَلَّهُمْ عَلَیهِ فَقَالَ لَهُمْ هُوَ فِی هَذِهِ الشَّجَرَهِ فَاقْطَعُوهَا وَ قَدْ کانُوا یعْبُدُونَ تِلْک الشَّجَرَهَ فَقَالُوا لَا نَقْطَعُهَا فَلَمْ یزَلْ بِهِمْ حَتَّی شَقُّوهَا وَ شَقُّوا زَکرِیا (ع) [قصص الأنبیاء راوندی ، ص217] .

1. حضرت علی علیه السلام در قرآن

1.امتیازات حضرت علی (ع) در قرآن

1. در دنیا

1.

خير البريه است

حضرت على (ع) بهترين خلق است :

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولئِک هُمْ خَيرُ الْبَرِيهِ [بينه ، 7] .

قال الباقر (ع) : قال النبى (ص) لعلى مبتدئا "إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولئِک هُمْ خَيرُ الْبَرِيهِ " (بينه/7) أنت و شيعتک و ميعادى و ميعادكم الحوض إذا حشر الناس جئت أنت و شيعتک غرا محجلين. [بحار الأنوار ، ج38 ، ص8] .

2. رحمت الهى است

قُلْ بِفَضْلِ اللّهِ وَ بِرَحْمَتِهِ فَبِذلِک فَلْيفْرَحُوا هُوَ خَيرٌ مِمّا يجْمَعُونَ [يونس ، 58] .

قال أبو جعفر الباقر (ع) : فضل الله ، رسول الله (ص) و رحمته ، على بن أبى طالب (ع) . [بحار الأنوار ، ج9 ، ص102] .

3. هادى امت ها است

حضرت على (ع) هدايتگر انسان ها :

إِنَّما أَنْتَ مُنْذِرٌ وَ لِكلِّ قَوْمٍ هادٍ [رعد ، 7] .

قال رسول الله (ص) : أنا المنذر و على الهادى من بعدى يا على بک يهتدى المهتدون [بحار الأنوار ، ج9 ، ص106] .

4. محبوبيت نزد خدا و مؤمنين

1. نزد خدا

حضرت على (ع) محبوب خداوند :

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يرْتَدَّ مِنْكمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يأْتِى اللّهُ بِقَوْمٍ يحِبُّهُمْ وَ يحِبُّونَهُ أَذِلَّهٍ عَلَى الْمُومِنِينَ أَعِزَّهٍ عَلَى الْكافِرِينَ يجاهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ لا

يخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ ذلِک فَضْلُ اللّهِ يوتِيهِ مَنْ يشاءُ وَ اللّهُ واسِعٌ عَلِيمٌ [مائده ، 54] .

لَأُعْطِينَّ الرَّايهَ غَداً رَجُلًا يحِبُّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ يحِبُّهُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ كرَّاراً غَيرَ فَرَّارٍ لَا يرْجِعُ حَتَّى يفْتَحَ اللَّهُ عَلَى يدَيهِ [كافى ، ج8 ، ص349] .

.2

نزد مؤمنین

حضرت على (ع) محبوب اهل ایمان :

إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ سَیجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمنُ وُدًّا [مریم ، 96] .

قال الصادق (ع) : كان سبب نزول هذه الآیه أن أمیر المؤمنین (ع) كان جالسا بین یدی رسول الله (ص) فقال له قل یا على اللهم اجعل لی فی قلوب المؤمنین ودا فأنزل الله تعالى الآیه. [بحار الأنوار ، ج24 ، ص333] .

5. تنها عمل كننده به آیه نجوا است

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذا ناجَیتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَینَ یدَی نَجْواكمْ صَدَقَةً ذلِک خَیرٌ لَكمْ وَ أَطْهَرُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِیمٌ [مجادله ، 12] .

قال على (ع) : إن فی كتاب الله لآیه ما عمل بها أحد قبلی و لا یعمل بها أحد بعدی آیه النجوى إنه كان لی دینار فبعته بعشره دراهم فجعلت أقدم بین یدی كل نجوه أناجیها النبی (ص) درهما [بحار الأنوار ، ج17 ، ص29] .

6. اولین اسلام آورنده است

وَ السّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهاجِرِینَ [توبه ، 100] .

اولین گروه مهاجرین حضرت على (ع) و سه فاطمه بود. (فاطمه بنت اسد فاطمه بنت زبیر فاطمه زهراسلام الله علیها)

7. در دین هیچ كوتاهی نداشت

أَ فَإِنْ ماتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلى أَعْقابِكمْ وَ مَنْ ینْقَلِبْ عَلى عَقِبَیهِ فَلَنْ یضُرَّ اللّهَ شَیئاً [آل عمران ، 144] .

قال على (ع) : و الله لا ننقلب على أعقابنا بعد إذ هدانا الله ، و الله لئن مات أو قتل لأقاتلن على ما قاتل علیه حتى أموت ، و الله إنى لأخوهو ابن عمه ، و وارثه ، فمن أحق

به منی [أمالی طوسی]

8. تکمیل دین با ولایت اوست

الْیوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دِینَکمْ [مائده ، 3] .

9. ملاک حق وباطل است

وَ قُلْ جاءَ الْحَقُّ وَ زَهَقَ الْباطِلُ إِنَّ الْباطِلَ کانَ زَهُوقاً [اسراء ، 81] .

جابر می گوید : در فتح مکه شروع کردیم به شکستن بت ، تا رسید به بت هبل که حضرت علی (ع) بر دوش پیامبر بالا رفته و آن بت را شکست ، و این آیه نازل شد.

10. صراط مستقیم الهی است

اهْدِنَا الصِّراطَ الْمُسْتَقِیمَ [فاتحه ، 6] .

قال رسول الله (ص) لعلی (ع) : یا علی أنت الصراط المستقیم [عیون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص6] .

11. انعمت علیهم است

صِراطَ الَّذِینَ أَنْعَمْتَ عَلَیهِمْ [فاتحه ، 7] .

قال عبد الرحمن بن زید بن أسلم ، عن أبیه فی قول الله تعالی" صِراطَ الَّذِینَ أَنْعَمْتَ عَلَیهِم" (فاتحه/7) قال : النبی و من معه و علی بن أبی طالب و شیعته. [شواهدالتنزیل ، ج1 ، ص85] .

12. به منزله نفس پیامبر است

فَمَنْ حَاجَّک فِیهِ مِنْ بَعْدِ ما جاءَک مِنَ الْعِلْم فَقُلْ تَعالَوْا نَدْعُ أَبْناءَنا وَ أَبْناءَکمْ وَ نِساءَنا وَ نِساءَکمْ وَ أَنْفُسَنا وَ أَنْفُسَکمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّهِ عَلَی الْکاذِبِینَ [آل عمران ، 61] .

2. در آخرت

1. میزان اعمال است

حضرت علی (ع) میزان اعمال :

وَ نَضَعُ الْمَوازِينَ الْقِسْطَ لِيوْمِ الْقِيامَهِ فَلا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيئاً [انبياء، 47].

أن أمير المؤمنين و الأئمه من ذريته (ع) هم الموازين [بحار الأنوار، ج7، ص252].

در زیارت نامه آن حضرت نیز می خوانیم :

زیاره صفوان الجمال

لأمير المؤمنين (ع) "...السلام على ميزان الأعمال" [بحار الأنوار ، ج97 ، ص330] .

2. امام المؤمنين

يوْمَ نَدْعُوا كلَّ أُناسٍ بِإِمامِهِمْ فَمَنْ أُوتِى كتابَهُ بِيمِينِهِ فَأُولئِک يقْرَؤنَ كتابَهُمْ وَ لا يظْلَمُونَ فَتِيلاً [اسراء ، 71] .

"عن أبى جعفر (ع) فى قول الله تعالى "يوْمَ نَدْعُوا كلَّ أُناسٍ بِإِمامِهِمْ" (اسراء/1 ،) قال : يجىء رسول الله (ص) فى فرقه و على فى فرقه و الحسن فى فرقه و الحسين فى فرقه و كل من مات بين ظهرانى قوم جاءوا معه و قال على بن إبراهيم فى قوله " يوْمَ نَدْعُوا كلَّ أُناسٍ بِإِمامِهِمْ" (اسراء/1) قال ذلک يوم القيامه ينادى مناد ليقم فلان و شيعته و فلان و شيعته و فلان و شيعته و على و شيعته و قوله" وَ لا يظْلَمُونَ فَتِيلاً" (اسراء/1) قال الجلده التى فى ظهر النواه". [تفسير قمى ، ج 2 ، ص23] .

2. ویژگی های حضرت در قرآن

1. اعتقادی

1. ایمان وجهاد

ایمان و جهاد حضرت على (ع) :

أَ جَعَلْتُمْ سِقايةَ الْحاجِّ وَ عِمارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ كمَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ وَ جاهَدَ فِى سَبِيلِ اللّهِ لا يسْتَوُونَ عِنْدَ اللّهِ وَ اللّهُ لا يهْدِى الْقَوْمَ الظّالِمِينَ [توبه ، 19] .

عن أبى جعفر (ع) قال : "نزلت فى على و العباس و شيئه قال العباس : أنا أفضل لأن سقايه الحاج بيدى و قال شيئه : أنا أفضل لأن حجابه البيت بيدى و قال على : أنا أفضل فإنى آمنت قبلكما ثم هاجرت و جاهدت فرضوا برسول الله (ص) فأنزل الله"أَ جَعَلْتُمْ سِقايةَ الْحاجِّ وَ عِمارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ كمَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ وَ جاهَدَ فِى سَبِيلِ

اللّهِ لا يسْتَوُونَ عِنْدَ اللّهِ وَ اللّهُ لا يهْدِى الْقَوْمَ الظّالِمِينَ" (توبه/19) ". [بحار الأنوار ، ج22 ، ص288] .

2. اجابت دعوت حق

الَّذِينَ اسْتَجابُوا لِلّهِ وَ الرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ ما أَصابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَ اتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ [آل عمران ، 172] .

2. اخلاقى

1. شجاعت

شجاعت و ايثار حضرت على (ع) :

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يشْرِى نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ وَ اللّهُ رَؤفٌ بِالْعِبادِ [بقره ، 207] .

قال على بن الحسين (صلوات الله عليه) : نزلت فى على (عليه السلام) حين بات على فراش رسول الله (صلى الله عليه و آله) . [أمالى طوسى]

2. انفاق

إِنَّما وَلِيكمُ اللّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يقِيمُونَ الصَّلاةَ وَ يؤْتُونَ الزَّكاةَ وَ هُمْ راكعُونَ [مائده ، 55] .

قال رسول الله (ص) : ...على بن أبى طالب أقام الصلاه و آتى الزكاه و هو راكع. (علامه 23 مدرک در الغدير آورده كه آيه در فضيلت حضرت على (ع) است.) [بحار الأنوار ، ج37 ، ص206] .

3. ايثار

وَ يطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلى حُبِّهِ مِسْكيناً وَ يتِيماً وَ أَسِيراً [انسان ، 8] .

3.مناصب حكومتى

1. جانشين پيامبر

وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَک الْأَقْرَبِينَ [شعراء ، 214] .

پیامبر به علی (ع) فرمود که غذایی تهیه کند و در همین مجلس فرمود : اولین کسی که به من ایمان بیاورد ، جانشین من است.

2. منصوب از طرف خداوند

يا أَيهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ [مائده ، 67] .

1. حضرت عیسی (ع)

1. حضرت عیسی ابن مریم علیه السلام

بشارت عیسی به پیامبر اسلام (ص)

وَ إِذْ قالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيمَ يا بَنِى إِسْرائِيلَ إِنِّى رَسُولُ اللّهِ إِلَيكمْ مُصَدِّقاً لِما بَينَ يدَى

مِنَ التَّوْراهِ وَ مُبَشِّراً بِرَسُولٍ يأْتِی مِنْ بَعْدِی اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمّا جاءَهُمْ بِالْبَیناتِ قالُوا هذا سِحْرٌ مُبِینٌ. [(صف/6)]

1. ویژگیهای حضرت عیسی علیه السلام

1.پیامبرو بنده ی الهی :

مَا الْمَسِیحُ ابْنُ مَرْیمَ إِلاّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَ أُمُّهُ صِدِّیقَهٌ. [(مائده/75)] .

وَ جَعَلَنِی نَبِیا. [(مریم/30)]

ثُمَّ قَفَّینا عَلی آثارِهِمْ بِرُسُلِنا وَ قَفَّینا بِعِیسَی ابْنِ مَرْیمَ وَ آتَیناهُ الإِْنْجِیلَ. [(حدید/27)]

لَنْ یسْتَنْکفَ الْمَسِیحُ أَنْ یکونَ عَبْداً لِلّهِ وَ لاَ الْمَلائِکهُ الْمُقَرَّبُونَ وَ مَنْ یسْتَنْکفْ عَنْ عِبادَتِهِ وَ یسْتَکبِرْ فَسَیحْشُرُهُمْ إِلَیهِ جَمِیعاً [(نساء/172)]

مَا الْمَسِیحُ ابْنُ مَرْیمَ إِلاّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَ أُمُّهُ صِدِّیقَهٌ کانا یأْکلانِ الطَّعامَ انْظُرْ کیفَ نُبَینُ لَهُمُ الآْیاتِ ثُمَّ انْظُرْ أَنّی یؤفَکونَ [(مائده/75)]

2.خلقت الهی :

إِنَّ مَثَلَ عِیسی عِنْدَ اللّهِ کمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرابٍ ثُمَّ قالَ لَهُ کنْ فَیکونُ. [(آل عمران/59)]

3.مادری الهی :

إِنَّ اللّهَ اصْطَفاک وَطَهَّرَک [(آل عمران/42)]

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجاباً فَأَرْسَلْنا إِلَیها رُوحَنا فَتَمَثَّلَ لَها بَشَراً سَوِیا. [(مریم/17)]

قالَتْ إِنِّی أَعُوذُ بِالرَّحْمنِ مِنْک إِنْ کنْتَ تَقِیا. [(مریم/18)]

قالَ إِنَّما أَنَا رَسُولُ رَبِّک لِأَهَبَ لَک غُلاماً زَکیا قالَتْ أَنّی یکونُ لِی غُلامٌ وَ لَمْ یمْسَسْنِی بَشَرٌ وَ لَمْ أَک بَغِیا قالَ کذلِک قالَ رَبُّک هُوَ عَلَی هَینٌ. [(مریم/19-21)]

4.نشانه ی الهی :

وَ لِنَجْعَلَهُ آیةً لِلنّاسِ وَ رَحْمَةً مِنّا. [(مریم/21)]

5.مشیت الهی :

وَ کانَ أَمْراً مَقْضِیا. [(مریم/21)]

6.حیاء الهی :

قالَتْ یا لَیتَنِی مِتُّ قَبْلَ هذا وَ کنْتُ

نَسْياً مَنْسِيا. [(مریم/23)]

7.الطاف الهی :

إِذْ قالَ اللّهُ یا عِیسَی ابْنَ مَرْیمَ اذْکرْ نِعْمَتِی عَلَیک وَ عَلی والِدَتِک إِذْ أَیدْتُک بِرُوحِ الْقُدُسِ تُکلِّمُ النّاسَ فِی الْمَهْدِ وَ کهْلاً وَ إِذْ عَلَّمْتُک الْکتابَ وَ الْحِکمَةَ وَ التَّوْراةَ وَ الإِْنْجِیلَ. [(مائده/110)]

وَ إِذْ کفَفْتُ بَنِی إِسْرائِیلَ عَنْک إِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَیناتِ فَقالَ الَّذِینَ کفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هذا إِلاّ سِحْرٌ مُبِینٌ. [(مائده/110)]

وَ جَعَلَنِی مُبارَکاً أَینَ ما کنْتُ. [(مریم/31)]

فَأَشارَتْ إِلَیهِ قالُوا کیفَ نُکلِّمُ مَنْ کانَ فِی الْمَهْدِ صَبِیا قالَ إِنِّی عَبْدُ اللّهِ آتانِی الْکتابَ. [(مریم/29)]

اراده و تدبیر خداوند فوق هر نوع تلاش و حرکت و تدبیر از هر کس است.

بعضی از محدودیت ها و محرومیت ها یک جریمه موقت الهی است که با آمدن عیسی (ع) بخشیده شد.فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِینَ هادُوا حَرَّمْنا عَلَیهِمْ طَیباتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَ بِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِیلِ اللَّهِ کثِیراً [(نساء/160)] بنابراین هر حکم الهی دائمی نیست.

8.دستورات الهی :

وَ أَوْصانِی بِالصَّلاهِ وَ الزَّکاهِ ما دُمْتُ حَیا وَ بَرًّا بِوالِدَتِی وَ لَمْ یجْعَلْنِی جَبّاراً شَقِیاً. [(مریم/31-32)]

9.سلام وحیاتی الهی :

وَ السَّلامُ عَلَی یوْمَ وُلِدْتُ وَ یوْمَ أَمُوتُ وَ یوْمَ أُبْعَثُ حَیا. [(مریم/33)]

10.معجزات الهی :

وَ إِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّینِ کهَیئَهِ الطَّیرِبِإِذْنِی فَتَنْفُخُ فِیها فَتَکونُ طَیراً بِإِذْنِی وَ تُبْرِئُ الأَْکمَهَ وَ الأَْبْرَصَ بِإِذْنِی وَ إِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتی بِإِذْنِی. [(مائده/110)]

إِذْ قالَ الْحَوارِيونَ يا عِيسَى ابْنَ مَرْيمَ هَلْ يسْتَطِيعُ رَبُّک أنْ ينَزِّلَ عَلَينا مائِدَةً مِنَ السَّماءِ قالَ اتَّقُوا اللّهَ إِنْ كنْتُمْ مؤمِنِينَ [(مائده/112)]

اولياء خداوند با اذن او قدرت بر تصرّف و تغييرات اساسى در نظام

آفرینش دارند.

انبیاء (علیهم السّلام) علم غیب دارند و حتّی از جزئیات زندگی افراد : أُنَبِّئُکمْ بِما تَأکلُونَ وَ ما تَدَّخِرُونَ فی بُیوتِکمْممطلع هستند.

هر کجا احساس خطر شد ، باید توجّه بیشتر در کار باشد. در زنده کردن مردگان و شفا دادن کوران ، خطر انحرافِ عقیده مردم در کار است و حضرت عیسی (ع) دو بار و در آیه 110 سوره مائده چهار مرتبه مسأله اذن خدا را مطرح فرمود. بگذریم که در اوّل کار فرمود نشانه های من از طرف خداست.مِنْ رَبِّکمْ.

نفس عیسی (ع) طین را پرنده و کور مادرزاد را شفا می دهد. امّا انسان لجوج را هرگز.فَلَمّا أَحَسَّ عیسی مِنْهُمُ الْکفْرَ

2. پیروان عیسی علیه السلام

1.پیروان راستین :

حواریون :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا کونُوا أَنْصارَ اللّهِ کما قالَ عِیسَی ابْنُ مَرْیمَ لِلْحَوارِیینَ مَنْ أَنْصارِی إِلَی اللّهِ قالَ الْحَوارِیونَ نَحْنُ أَنْصارُ اللّهِ فَآمَنَتْ طائِفَهٌ مِنْ بَنِی إِسْرائِیلَ وَ کفَرَتْ طائِفَهٌ فَأَیدْنَا الَّذِینَ آمَنُوا عَلی عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظاهِرِینَ [ ] صف/14 ( )

اطاعت انبیاءعلیهم السّلامنیاز به تقوا دارد و افراد لجوج و معاند هرگز اطاعت نخواهند کرد.فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطیعُون. [(آل عمران/49)]

بنا برگفته سفینه البحار از امام رضا (ع) آنان هم خود را پاک و نورانی کردند و هم برای پاک کردن دیگران کوشیدند. مثلا در انجیل متّی و لوقا باب 6 اسامی حواریون 12 نفر آمده است (پطرس ، یوحنّا ، متّی ، لوقا ، یهودا ، شمعون و...) .

مقام تسلیم در برابر خداوند بعد از مرحله ایمان است.آمَنّا بِاللّهِ وَ اشْهَدْ بِأَنّا مُسْلِمُون

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ حَوَارِی عِیسَی ع کانُوا شِیعَتَهُ وَ إِنَّ شِیعَتَنَا حَوَارِیونَا وَ مَا کانَ حَوَارِی عِیسَی بِأَطْوَعَ لَهُ

مِنْ حَوَارِينَا لَنَا وَ إِنَّمَا قَالَ عِيسَى ع لِلْحَوَارِيينَ مَنْ أَنْصارِي إِلَى اللَّهِ قالَ الْحَوارِيونَ نَحْنُ أَنْصارُ اللَّهِ فَلَا وَ اللَّهِ مَا نَصَرُوهُ مِنَ الْيهُودِ وَ لَا قَاتَلُوهُمْ دُونَهُ وَ شِيعَتُنَا وَ اللَّهِ لَمْ يزَالُوا مُنْذُ قَبَضَ اللَّهُ عَزَّ ذِكرُهُ رَسُولَهُ ص ينْصُرُونَّا وَ يقَاتِلُونَ دُونَنَا وَ يحْرَقُونَ وَ يعَذَّبُونَ وَ يشَرَّدُونَ فِى الْبُلْدَانِ جَزَاهُمُ اللَّهُ عَنَّا خَيراً وَ قَدْقَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ ع وَ اللَّهِ لَوْ ضَرَبْتُ خَيشُومَ مُحِبِّينَا بِالسَّيفِ مَا أَبْغَضُونَا وَ وَ اللَّهِ لَوْ أَدْنَيتُ إِلَى مُبْغِضِينَا وَ حَثَوْتُ لَهُمْ مِنَ الْمَالِ مَا أَحَبُّونَا [(کافی ، ج8 ، ص268)]

در کافی از امام صادق (ع) نقل شده که فرمود : حواریون عیسی (ع) در مرحله عمل ، او را رها ولی حواریون ما انواع بلاها را با جان و دل خریدند و در تمام اناجیل موجود نیز می خوانیم که شبی که عیسی (ع) محاصره شد ، هرچه از حواریون کمک خواست ، بی اعتنایی کردند ، مگر شمعون که وصیّ عیسی (ع) بود یا دو نفری که حضرت مسیح (ع) آنها را به انطاکیه فرستاد و ماجرای آن در سوره یس آمده است. [(تلخیص از اطیب البیان)]

2.پیروان دروغین :

1 .غلوّ کنندگان :

یا أَهْلَ الْکتابِ لا تَغْلُوا فِی دِینِکمْ وَ لا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلاَّ الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيمَ رَسُولُ اللَّهِ وَ کلِمَتُهُ أَلْقاها إِلى مَرْيمَ وَ رُوحٌ مِنْه ُفَآمِنُوا بِاللَّهِ وَ رُسُلِهِ وَ لا تَقُولُوا ثَلاثَةٌ انْتَهُوا خَيراً لَکمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلهٌ واحِدٌ سُبْحانَهُ أَنْ يکونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ ما فِى السَّماواتِ وَ ما فِى الْأَرْضِ وَ کفى بِاللَّهِ وَکيلاً [(نساء/171)]

لَقَدْ

كفَرَ الَّذِينَ قالُوا إِنَّ اللّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيمَ. [(مائده/17)] مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيمَ إِلاّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَ أُمُّهُ صِدِّيقَهٌ كانا يأكلانِ الطَّعامَ انْظُرْ كيفَ نُبَينُ لَهُمُ الآياتِ ثُمَّ انْظُرْ أَنّى يؤفَكونَ [(مائده/75)]

در تفسیر اطیب البیان می خوانیم نمونه عذاب دنیا برای بنی اسرائیلی که مخالفت عیسی (ع) کردند آن بود که 37 سال بعد از مسیح شخصی به نام طیطوس از قیصرهای روم بر یهود مسلط و یک میلیون و هزارنفر آنان را کشت و هفت هزار نفر اسیر و تمام اموالشان را یا سوزاند و یا به غارت برد. در کتاب سرگذشت فلسطین می خوانیم که اسیران را طعمه درندگان کرد.)

کیفر کسانی که رهبری عیسی (ع) را که تولّد خود و مادر و زنده کردن مرده را با چشم می بینند و زیر بار نمی روند عذاب و ذلّت شدید ، در دنیا و آخرت است.

2. بدعت گذاران :

وَ جَعَلْنا فِی قُلُوبِ الَّذِینَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَهً وَ رَحْمَهً وَ رَهْبانِیهً ابْتَدَعُوها ما کتَبْناها عَلَیهِمْ إِلاَّ ابْتِغاءَ رِضْوانِ اللّهِ فَما رَعَوْها حَقَّ رِعایتِها فَآتَینَاالَّذِینَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَ کثِیرٌ مِنْهُمْ فاسِقُونَ [ ) حدید/27 ( ]

3. شباهت های پیامبر اکرم صلّ الله علیه وآله و حضرت عیسی علیه السلام

1.خداوند مکر یهودا یار منافق عیسی (ع) را که می خواست صبحگاهان آن حضرت (ع) را به دست دشمن بسپارد به خودش بازگرداند :

وَ مَکرُوا وَ مَکرَ اللّهُ وَ اللّهُ خَیرُ الْماکرینَ [(آل عمران/54)]

خداوند مکر و تلاش یار و پیرو منافق پیامبر و قرآن ، عبدالله بن ابیّرا که می خواست صبحگاهان با جدا شدن خود

و اطرافیانش از سپاه اسلام ، مسلمانان را از پیرامون پیامبر (ص) پراکنده کند و پیغمبر (ص) را تنها بگذارد تا در جنگ کشته شود ، عقیم می گذارد :

وَ إِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِکِ تُبَوِّئُ الْمُؤمِنِینَ مَقاعِدَ لِلْقِتالِ وَ اللّهُ سَمیعٌ عَلیمٌ إِذْ هَمَّتْ طائِفَتانِ مِنْکمْ أَنْ تَفْشَلا وَ اللّهُ وَلِیهُما وَ عَلَی اللّهِ فَلْیتَوَکلِ الْمُؤمِنُونَ [(آل عمران/122-121)]

2. علی رغم تلاش کفر پیشگان برای کشتن و مصلوب کردن عیسی (ع) و فرار یاران ، آن حضرت (ع) زنده ماند و به مقام عالی رفعت یافت :

إِذْ قالَ اللّهُ یا عیسی إِنِّی مُتَوَفِّیک وَ رافِعُک إِلَی [(آل عمران/55)]

و علی رغم تلاش کفرپیشگان برای کشتن پیامبر (ص) و از بین بردن قرآن در جنگ احد و فرار اکثر یاران ، پیغمبر (ص) زنده ماند و آیین و کتابش پایدار ماند و با پیام های قرآن روحیه مسلمانان تقویت شد و بر کفرپیشگان برتری یافتند :

أَ فَإِنْ ماتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلی أَعْقابِکمْ [(آل عمران/144)]

3. سرانجام خداوند پیروان راستین عیسی (ع) را بر کفّار برتری می دهد :

وَ جاعِلُ الَّذینَ اتَّبَعُوک فَوْقَ الَّذینَ کفَرُوا إِلی یوْمِ الْقِیامَهِ [(آل عمران/55)]

عاقبت خداوند پیروان راستین.پیامبر اکرمصل الله علیه وآلهرا نیز به پیروزی می رساند :

فَالَّذینَ آمَنُوا بِهِ وَ عَزَّرُوهُ وَ نَصَرُوهُ وَ اتَّبَعُوا النُّورَ الَّذی أُنْزِلَ مَعَهُ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُون [(اعراف/157)]

4. عیسی (ع) تصدیق کننده تورات است :

وَ مُصَدِّقاً لِما بَینَ یدَی مِنَ التَّوْراهِ [(آل عمران/50)]

پیامبر اکرمصل الله علیه وآلهنیز تصدیق کننده تورات و سایر کتب پیشین است

:

نَزَّلَ عَلَیک الْکتابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقاً لِما بَینَ یدَیهِ [(آل عمران/3)]

5. عیسی (ع) بعضی از خوردنی ها را که بنی اسرائیل بر خود حرام کرده بودند ، حلال می کند :

وَ لِأُحِلَّ لَکمْ بَعْضَ الَّذی حُرِّمَ عَلَیکمْ [(آل عمران/50)]

قرآن نیز خوردنی هایی را که بنی اسرائیل بر خود حرام کرده بودند ، را حلال اعلام می کند :

کلُّ الطَّعامِ کانَ حِلاًّ لِبَنی إِسْرائیلَ إِلاّ ما حَرَّمَ إِسْرائیلُ عَلی نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْراهُ [(آل عمران/93)]

6. عیسی (ع) دعوت کننده به تقوی ، اطاعت و وحدت است :

فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطیعُونِ إِنَّ اللّهَ رَبِّی وَ رَبُّکمْ فَاعْبُدُوهُ هذا صِراطٌ مُسْتَقیمٌ [(آل عمران/51-50)]

پیامبر اکرمصلی الله علیه وآلهنیز دعوت کننده به تقوی ، اطاعت و وحدت است :

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ حَقَّ تُقاتِهِ وَ لا تَمُوتُنَّ إِلاّ وَ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا [(آل عمران/103-102)]

4. شباهت های حضرت عیسی علیه السلام وقرآن کریم

1.عیسی (ع) کلمه الهیاست که به مریم (س) القا شد :

وَ کلِمَتُهُ أَلْقاها إِلی مَرْیم. [(نساء/171)]

قرآن نیز کلام الهی است که بر پیغمبر اکرم (ص) وحی و القا گردید :

وَ إِنَّک لَتُلَقَّی الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَکیمٍ عَلیمٍ [(نمل/6)]

2. عیسی (ع) روح الله است که به مریم (س) دمیده شد :

وَ كلِمَتُهُ أَلْقاها إِلى مَرْيمَ وَ رُوحٌ مِنْهُ [نساء/171] .

قرآن نیز روحی است که به حضرت محمّد (ص) وحی شده است :

وَ كذلِک أَوْحَينا إِلَيک رُوحاً مِنْ أَمْرِنا

[(شوری/52)]

3. عیسی (ع) از عالم امر است :

إِذا قَضی أَمْراً فَإِنَّما یقُولُ لَهُ کنْ فَیکونُ [(آل عمران/47)]

قرآن نیز از عالم امر است :

وَ کذلِک أَوْحَینا إِلَیک رُوحاً مِنْ أَمْرِنا [(شوری/52)]

ینَزِّلُ الْمَلائِکهَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلی مَنْ یشاءُ مِنْ عِبادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لا إِلهَ إِلاّ أَنَا فَاتَّقُونِ [(نحل/2)]

رَفِیعُ الدَّرَجاتِ ذُو الْعَرْشِ یلْقِی الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلی مَنْ یشاءُ مِنْ عِبادِهِ لِینْذِرَ یوْمَ التَّلاقِ [(غافر/15)]

4. عیسی (ع) شفا دهنده بیماران است :

وَ أُبْرِئُ الْأَکمَهَ وَ الْأَبْرَصُ [(آل عمران/49)]

قرآن نیز شفا دهنده دلهاست :

وَ شِفاءٌ لِما فِی الصُّدُورِ. [(یونس/57)]

وَ نُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ ما هُوَ شِفاءٌ وَ رَحْمَهٌ لِلْمُؤمِنین [(اسراء/82)]

وَ لَوْ جَعَلْناهُ قُرْآناً أَعْجَمِیا لَقالُوا لَوْ لا فُصِّلَتْ آیاتُهُ ءَ أَعْجَمِی وَ عَرَبِی قُلْ هُوَ لِلَّذینَ آمَنُوا هُدیً وَ شِفاءٌ [(فصلت/44)]

5. عیسی (ع) مرده را به اذن خدا زنده می کند :

وَ أُحْی الْمَوْتی بِإِذْنِ اللَّهِ [(آل عمران/49)]

قرآن نیز احیاء کننده ملّتهاست :

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا اسْتَجیبُوا لِلّهِ وَ لِلرَّسُولِ إِذا دَعاکمْ لِما یحْییکمْ [انفال/24] .

6. عیسی (ع) معجزه وآیت الهی است :

کذلِک اللّهُ یخْلُقُ ما یشاءُ [(آل عمران/47)]

أَنِّی قَدْ جِئْتُکمْ بِآیهٍ مِنْ رَبِّکمْ. [(آل عمران/49)]

وَ لِنَجْعَلَهُ آیهً لِلنّاسِ وَ رَحْمَهً [(مریم/21)]

قرآن نیز معجزه الهی است :

وَ إِنْ کنْتُمْ فی رَیبٍ مِمّا نَزَّلْنا عَلی عَبْدِنا فَأْتُوا بِسُورَهٍ مِنْ مِثْلِهِ [

(بقره/23)]

ونیز آیت خدا برای مردم است :

تِلْک آیاتُ اللّهِ نَتْلُوها عَلَیک بِالْحَقِّ [(آل عمران/108)]

هُوَ الَّذی أَنْزَلَ عَلَیک الْکتابَ مِنْهُ آیاتٌ مُحْکماتٌ هُنَّ أُمُّ الْکتابِ وَ أُخَرُ مُتَشابِهاتٌ [(آل عمران/7)]

إِنَّ الدِّینَ عِنْدَ اللّهِ الْإِسْلامُ وَ مَا اخْتَلَفَ الَّذینَ أُوتُوا الْکتابَ إِلاّ مِنْ بَعْدِ ما جاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْیاً بَینَهُمْ وَ مَنْ یکفُرْ بِ آیاتِ اللّهِ فَإِنَّ اللّهَ سَریعُ الْحِسابُ [(آل عمران/19)]

إِنَّ الَّذینَ یکفُرُونَ بِ آیاتِ اللّهِ وَ یقْتُلُونَ النَّبِیینَ بِغَیرِ حَقٍّ وَ یقْتُلُونَ الَّذینَ یأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذابٍ أَلیمٍ [(آل عمران/21)]

ذلِک نَتْلُوهُ عَلَیک مِنَ الْآیاتِ وَ الذِّکرِ الْحَکیمُ [(آل عمران/58)]

یا أَهْلَ الْکتابِ لِمَ تَکفُرُونَ بِآیاتِ اللّهِ وَ أَنْتُمْ تَشْهَدُونُ [(آل عمران/70)]

قُلْ یا أَهْلَ الْکتابِ لِمَ تَکفُرُونَ بِآیاتِ اللّهِ وَ اللّهُ شَهیدٌ عَلی ما تَعْمَلُونَ [(آل عمران/98)]

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا بِطانَةً مِنْ دُونِکمْ لا یأْلُونَکمْ خَبالاً وَدُّوا ما عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضاءُ مِنْ أَفْواهِهِمْ وَ ما تُخْفی صُدُورُهُمْ أَکبَرُ قَدْ بَینّا لَکمُ الْآیاتِ إِنْ کنْتُمْ تَعْقِلُونَ [(آل عمران/118)]

7. عیسی (ع) رحمت و برکتی است از جانب خدا :

وَ لِنَجْعَلَهُ آیةً لِلنّاسِ وَ رَحْمَةً [(مریم/21)]

وَ جَعَلَنی مُبارَکاً أَینَ ما کنْتُ [(مریم/31)]

قرآن نیز مایه رحمت و برکت الهی است :

وَ ما کنْتَ تَرْجُوا أَنْ یلْقی إِلَیک الْکتابُ إِلاّ رَحْمَةً مِنْ رَبِّک [(قصص/86)]

وَ هذا كتابٌ أنْزَلْناهُ مُبارَک [(انعام/92)]

8. عیسی (ع) گذشته از وجاهت دنیوی ، از خوبان

و صالحان است :

وَ یکلِّمُ النّاسَ فِی الْمَهْدِ وَ کهْلاً وَ مِنَ الصّالِحینَ [(آل عمران/46)]

قرآن نیز به عنوان زیباترین و کامل ترین چیزی است که خداوند نازل کرده است :

وَ اتَّبِعُوا أَحْسَنَ ما أُنْزِلَ إِلَیکمْ مِنْ رَبِّکمْ [(زمر/55)]

9. عیسی (ع) دارای عنوان کلمه الله است :

مُصَدِّقاً بِکلِمَهٍ مِنَ اللّهِ [(آل عمران/39)]

قرآن نیز دارای عنوان کلمه الله و کلام الله است :

وَ تَمَّتْ کلِمَهُ رَبِّک صِدْقاً وَ عَدْلاً [(انعام/115)]

فَأَجِرْهُ حَتّی یسْمَعَ کلامَ اللّهِ [(توبه/6)]

10. عیسی (ع) بشارت دهنده است :

وَ مُبَشِّراً بِرَسُولٍ یأْتی مِنْ بَعْدِی اسْمُهُ أَحْمَدُ [(صف/6)]

قرآن نیز بشارت دهنده است :

وَ هُدیً وَ بُشْری لِلْمُؤمِنینَ [(بقره/97)]

هُدیً وَ بُشْری لِلْمُؤمِنینَ [(نمل/2)]

11. عیسی (ع) مورد رفعت خداست :

وَ رافِعُک إِلَی [(آل عمران/55)]

قرآن نیز مورد رفعت الهی است :

فی صُحُفٍ مُکرَّمَهٍ مَرْفُوعَهٍ مُطَهَّرَهٍ [(عبس/14-13)]

12. عیسی (ع) کلمه مطهّر الهی است :

وَ مُطَهِّرُک مِنَ الّذینَ کفَرُواّ [(آل عمران/55)]

قرآن نیز کتاب و صحیفه مطهّر خداست :

رَسُولٌ مِنَ اللّهِ یتْلُوا صُحُفاً مُطَهَّرَةً [(بینه/2)]

2. حضرت مریم علیهاالسلام

1.خانوده ی الهی :

یا أُخْتَ هارُونَ ما کانَ أَبُوک امْرَأَ سَوْءٍ وَ ما کانَتْ أُمُّک بَغِیا. [(مریم/28)]

2.اجابت دعای مادر :

فَتَقَبَّلَها رَبُّها بِقَبُولٍ حَسَنٍ [(آل عمران /37)]

3.دختر الهی :

وَ الَّتِی أَحْصَنَتْ فَرْجَها [(انبیاء/91)]

وَ مَرْیمَ ابْنَتَ عِمْرانَ الَّتِی أَحْصَنَتْ

فَرْجَها فَنَفَخْنا فِيهِ مِنْ رُوحِنا. [(تحريم/12)]

قالَ إِنَّما أَنَا رَسُولُ رَبِّکِ لِأَهَبَ لَکِ غُلاماً زَکِيا قالَتْ أَنّى يکونُ لِی غُلامٌ وَ لَمْ يمْسَسْنِی بَشَرٌ وَ لَمْ أَکِ بَغِيا قالَ کذلِک قالَ رَبُّک هُوَ عَلَی هَينٌ. [(مريم /19-21)]

قالَتْ إِنِّی أَعُوذُ بِالرَّحْمنِ مِنْک إِنْ کنْتَ تَقِيا. [(مريم/18)]

فا تَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجاباً فَأَرْسَلْنا إِلَيها رُوحَنا فَتَمَثَّلَ لَها بَشَراً سَوِيا . [(مريم/17)]

4.رشد الهی :

إِنَّ اللّهَ اصْطَفاک وَطَهَّرَک [(آل عمران/42)]

وَ أَنْبَتَها نَباتاً حَسَناً. [(آل عمران /37)]

5.سرپرست الهی :

وَ کفَّلَها زَکرِيا [(آل عمران /37)]

محصول شرایط تربیت های معنوی وجود فرزندی چون عیسی (ع) است. مادر مریمعلیهالسلاماز یک سو ، مکان تربیت مسجد ، سرپرست زکریای پیامبر (ع) ، غذای آسمانی عوامل تأثیر گذار در تربیت هستند.

6.الطاف الهی :

کلَّما دَخَلَ عَلَيها زَکرِيا الْمِحْرابَ وَجَدَ عِنْدَها رِزْقاً قالَ يا مَرْيمُ أَنّى لَک هذا قالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِاللّهِ إِنَّ اللّهَ يرْزُقُ مَنْ يشاءُ بِغَيرِ حِسابٍ. [(آل عمران/37)]

فَناداها مِنْ تَحْتِها أَلاّ تَحْزَنِی قَدْ جَعَلَ رَبُّک تَحْتَک سَرِيا وَ هُزِّی إِلَيک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ تُساقِطْ عَلَيک رُطَباً جَنِيا. [(مريم/24-25)]

مقام زن تا آنجاست که پیامبران خدا را به تعجّب وا می دارد.أَنّى لَک هذاِ [(آل عمران/37)]

زن به مقامی می رسد که ولیّ الله شده و خداوند به او پیام می فرستد یک روز در محراب نشسته ، بدون زحمت از آسمان غذا می رسد ولی یک روز همین مریم (س) در بیابان با ترس و وحشت و درد زایمان باید برای چند دانه رطب درخت خرما را

تکان دهد. در تفسیر روح البیان ، جلد 2 ، صفحه 29 حدیثی آمده که رسول اکرم (ص) در زمان قحطی از دخترش فاطمه (س) پرسید اینهمه غذا از کجاست؟ گفت [هذا من عندالله.] پیامبر (ص) فرمود : خدا را شکر.

در تفسیر المنار قرطبی و مراغی و روح البیان روح المعانی و فخر می خوانیم ، که سرآمد زنان جهان چهار نفرند : مریم (س) ، فاطمه (س) ، آسیه (س) و خدیجه (س) و در روایات اهل البیت (علیهم السّلام) می خوانیم ، که مریم (س) سرآمد زنان در زمان خود بود ، ولی فاطمه (س) سرآمد زنان در طول تاریخ است.

7.نشانه ی الهی :

فَنَفَخْنا فِیها مِنْ رُوحِنا وَ جَعَلْناها وَ ابْنَها آیةً لِلْعالَمِینَ. [(انبیاء/91)]

وَ لِنَجْعَلَهُ آیةً لِلنّاسِ. [(مریم/21)]

8.بنده ی الهی :

وَ صَدَّقَتْ بِکلِماتِ رَبِّها وَ کتُبِهِ وَ کانَتْ مِنَ الْقانِتِینَ. [(تحریم/12)]

9. حیاء الهی :

قالَتْ إِنِّی أَعُوذُ بِالرَّحْمنِ مِنْک إِنْ کنْتَ تَقِیا. [(مریم/18)]

قالَتْ یا لَیتَنِی مِتُّ قَبْلَ هذا وَ کنْتُ نَسْیاً مَنْسِیا. [(مریم/23)]

10. صبر الهی :

وَ بِکفْرِهِمْ وَ قَوْلِهِمْ عَلی مَرْیمَ بُهْتاناً عَظِیماً [(نساء/156)] .

3. مادر مریم علیهاالسلام

1.نذر :

إِذْ قالَتِ امْرَأَتُ عِمْرانَ رَبِّ إِنِّی نَذَرْتُ لَک ما فِی بَطْنِی مُحَرَّراً فَتَقَبَّلْ مِنِّی إِنَّک أَنْتَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ فَلَمَّا وَضَعَتْها قالَتْ رَبِّ إِنِّی وَضَعْتُها أُنْثی وَ اللّهُ أَعْلَمُ بِما وَضَعَتْ وَ لَیسَ الذَّکرُ کالأُنْثی. [(آل عمران/35-36)]

تمایلات انسان مهم نیست ، مصلحت و خواست او مهم است ، مقام معنوی زن تا آنجاست که بعد از سال ها انتظار ،

عزیزترین موجود را نذر پاکی و خدمت خانه خدا می کند.

هنگام دعااز خداوند تجلیل کنیم.

نذر تنها برای خدا و به عشق او باشد. میلیون ها نذر درتاریخ شد ، امّا خداوند نام این نذر را گرامی داشت.

پاداش اخلاص ها ، قبول نیکوی پروردگار است ، نه تنها قبول نیکو ، بلکه رشد و تربیت و پرورش نیکو داد.

مادر مریم نذر کرد کودکش خادمی برای خانه خدا باشد. خداوند پیامبرش را خادم و متکفّل این کودک قرار داد.

2.نامگذاری :

وَ إِنِّی سَمَّیتُهامَرْیمَ [(آل عمران/36)]

برای فرزندان خود نام نیکو انتخاب نمایید.

3.دعا در حق فرزند :

وَ إِنِّی أُعِیذُها بِک وَ ذُرِّیتَها مِنَ الشَّیطانِ الرَّجِیمِ [(آل عمران /36)]

قبل از هر چیز به فکر سلامتی فرزند از شر شیطان باشید.

قبل از تولّد برای کودک راه حق را تعیین کنید.

تنها فرزندان بی واسطه را در نظر نگیرید. آنچنان دوراندیش باشید ، که به نسل های بعد هم توجّه شما مصروف شود.

برای سعادت فرزند به تربیت خود متّکی نباشید بلکه او را به خدا بسپارید ، چون توانایی های ما محدود و عوامل انحراف زیاد است.

1. حضرت فاطمه (سلام الله)

1. معرفی اجمالی

1. نامها

1 فاطمه را فاطمه گفته اند ، چون مردم قدرت درک او را ندارند. پیروانش از آتش دوزخ در امان اند. دور از شر و بدی است.

2 قال الصادق (ع) : لفاطمه (ع) تسعه أسماء عند الله عز و جل

الف) فاطمه

(قال رسول الله (ص) : إنما سميت فاطمه فاطمه لأن الله تعالى فطم من أحبها من النار) [علل الشرائع ، ج1 ، ص178] .

ب) و الصديقه

ج) و المباركه

د) و الطاهره

ه) و الزكيه

و) و الراضيه

ز) و المرضيه

ح) و المحدثه

ط) و الزهراء.ثم قال

(ع) : أ تدرى أى شىء تفسير فاطمه؟ قلت : أخبرنى يا سيدى. قال : فطمت من الشر [خصال صدوق ، ج2 ، ص414] .

زهراء : فى الحديث لان الله خلقها من نور عظيمه فلما اشرقت اضائت السماوات و الارض بنورها [عوالم] .

عن جعفر بن محمد بن عماره عن أبيه قال سألت أبا عبد الله (ع) عن فاطمه لم سميت زهراء فقال لأنها كانت إذا قامت فى محرابها زهر نورها لأهل السماء كما يزهر نور الكواكب لأهل الأرض [معانى الأخبار ، ص64] .

3 كنيه حضرت :

قال الباقر (ع) : أن فاطمه (ع) كانت تكنى أم أبيها [بحار الأنوار ، ج43 ، ص19] .

كناها أم الحسن و أم الحسين و أم المحسن و أم الأئمه و أم أبيها [المناقب ، ج3 ، ص356] .

4 در حديثى رسول خدا (ص) به عايشه فرمود : فاطمه (س) بتول بود و مسئله حيض براى او نبود. [عوالم ، 34] .

قال أمير المؤمنين (ع) : أَنَّ النَّبِى (ص) سُئِلَ مَا الْبَتُولُ فَإِنَّا سَمِعْنَاک يا رَسُولَ اللَّهِ تَقُولُ إِنَّ مَرْيمَ بَتُولٌ وَ إِنَّ فَاطِمَهَ (ع) بَتُولٌ فَقَالَ (ص) الْبَتُولُ الَّتِى لَمْ تَرَ حُمْرَةً أَى لَمْ تَحِضْ فَإِنَّهُ مَكرُوهٌ فِى بَنَاتِ الْأَنْبِياءِ [علل الشرائع ، ج1 ، ص181] .

5 قال الصادق (ع) : حَرَّمَ اللَّهُ النِّسَاءَ عَلَى عَلِى (ع) مَا دَامَتْ فَاطِمَهُ (ع) حَيةً قَالَ قُلْتُ كيفَ قَالَ لِأَنَّهَا طَاهِرَهٌ لَا تَحِيضُ [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص475] .

6 قال ابن شهر آشوب : أسماوا على ما ذكره أبو جعفر القمى

فاطمه البتول الحصان الحره السیده العذراء الزهراء الحوراء المبارکه الطاهره الزکیه الراضیه المرضیه المحدثه مریم الکبری الصدیقه الکبری و یقال لها فی السماء (و نام او در آسمان) النوریه السماویه الحانیه. [المناقب ، ج3 ، ص356] .

قَالَ الْمَجْلِسِی رَحِمَهُ اللَّهُ : الحانیه أی المشفقه علی زوجها و أولادها. [بحار الأنوار ، ج43 ، ص17] .

7 قال الصادق (ع) : أ تدری أی شیء تفسیر فاطمه؟ قلت : أخبرنی یا سیدی. قال : فطمت من الشر [خصال صدوق ، ج2 ، ص414] .

8 فطم : بریدن ، جدا کردن و فاطمه به معنی مفطوم (از باب فاعل به معنی مفعول) .

9 پیامبر (ص) : فاطمه را فاطمه گفته اند ، چون او و شیعیانش از دوزخ بریده اند.

قال أمیر المؤمنین (ع) : یا رسول الله لم سمیت؟ قال : لأنها فطمت هی و شیعتها من النار [علل الشرائع ، ج1 ، ص179] .

قال الصادق (ع) : من عرف فاطمه حق معرفتها فقد أدرک لیله القدر و إنما سمیت فاطمه لأن الخلق فطموا 2. اوصاف

1. سیما

1 وقتی فاطمه (س) خدمت رسول الله (ص) می رسید حضرت دستهای او را می بوسید و سر جای خود می نشانید ، فاطمه هم دست پدر را می بوسید و جای خود می نشانید.

2 پیامبر (ص) آخرین وداعش با فاطمه (س) بود ، و اولین دیدارش بعد از سفر هم با فاطمه بود.

3 در عظمتش همین بس که لقب ام ابیها را گرفت.

4 فاطمه از هر جهت نمونه است. وراثت ، غذا ، محیط خانوادگی ، همسر ، فرزند.

5 مادرش خدیجه ،

شب اول که به خانه رسول الله (ص) آمد کلیه اموال و اسناد را خدمت پیامبر (ص) آورد و فرمود من کنیز شما هستم و همه دارایی من در خدمت شما و واقعا عمل می کرد. به نحوی که آخر عمر بی پول بود و حتی کفن نداشت و توسط زهرا (س) به رسول الله (ص) گفت که آن عبائی که هنگام گرفتن وحی بر دوش داری برای من کفن کن.

40 نفر فقط از طریق خدیجه (س) در شعب ابی طالب مورد کمک قرار می گرفتند.

إِنَّ اللّهَ اشْتَری مِنَ الْمُومِنِینَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ [توبه/111] .

خدیجه اموال داد ، ولی مادر زهرا شد بالاتر از بهشت.

6 فاطمه (س) در محیطی رشد کرد که شاهد شکنجه و آزار پدرش بود که محیط فشار انسان را می سازد. دختری که در کودکی رنج شعب ابی طالب و به قول حضرت امیر (ع) در نهج البلاغه از گرما و سرما زجر می کشیدند را دید. فاطمه (س) در شعب ابی طالب دو نفر را از دست داد که هر دو یاور پدرش بودند ، ابوطالب و خدیجه که قهرا بار به دوش علی (ع) و فاطمه (س) می افتد.

7 عن عائشه أنها کانت إذا ذکرت فاطمه بنت النبی (ص) قالت : ما رأیت أحدا کان أصدق لهجه منها إلا أن یکون الذی ولدها. [بحار الأنوار ، ج43 ، ص68] .

8 دشمنان به پیامبر (ص) زخم زبان می زدند که تو ابتری و خدا بشارت داد ، إِنّا أَعْطَیناک الْکوْثَرَ [کوثر/1] .

9 حضرت رسول (س) تا صورت فاطمه را نمی بوسید به خواب نمی رفت. [کشف

الغمه]

10 ام سلمه می گوید : پیامبر (ص) فاطمه را به من سپرد تا از وی نگهداری کنم ، اما به خدا سوگند او از من با ادب تر و داناتر بود.

11 تا مدت شش ماه پیامبر (ص) هر بامداد که به نماز صبح می رفت از جلوی خانه زهرا عبور کرده و آیه تطهیر را می خواند.

12 رسول خدا (ص) همین که از در خانه فاطمه (س) بیرون می آمد ، عقب عقب می رفت.

13 عن عائشه ، قالت : ما رأیت من الناس أحدا أشبه کلاما و حدیثا برسول الله (صلی الله علیه و آله) من فاطمه. [أمالی طوسی ، ج14 ، ص400] .

14 آیهلا تَجْعَلُوا دُعاءَ الرَّسُولِ بَینَکمْ کدُعاءِ بَعْضِکمْ بَعْضاً [نور/63] .

نازل شد ، فاطمه (س) نیز پدر را یا رسول الله (ص) صدا می زد ، حضرت رسول (ص) فرمود : یا فاطمه خطاب آیه درباره تو و فرزندانت نیست ، تو به من بگو : یا اب.

قال الصادق (ع) : قالت فاطمه لما نزلت "لا تَجْعَلُوا دُعاءَ الرَّسُولِ بَینَکمْ کدُعاءِ بَعْضِکمْ بَعْضاً " (نور/63) هبت رسول الله أن أقول له یا أبه فکنت أقول یا رسول الله فأعرض عنی مره و اثنتین أو ثلاثا ثم أقبل علی فقال یا فاطمه إنها لم تنزل فیک و لا فی أهلک و لا فی نسلک أنت منی و أنا منک إنما نزلت فی أهل الجفاء و الغلظه من قریش أصحاب البذخ و الکبر قولی یا أبه فإنها أحیا للقلب و أرضی للرب [المناقب ، ج3 ، ص320] .

15 عن الحسن بن زیاد العطار قال

: "قلت لأبی عبد الله (ع) قول رسول الله فاطمه سیده نساء أهل الجنه أ سیده نساء عالمها؟ قال : ذاک مریم و فاطمه سیده نساء أهل الجنه من الأولین و الآخرین فقلت : فقول رسول الله (ص) الحسن و الحسین سیدا شباب أهل الجنه؟ قال : هما و الله سیدا شباب أهل الجنه من الأولین و الآخرین" [أمالی صدوق ، ص125] .

16 محمد (ص) وارث ابراهیم و موسی و عیسی و عصاره هستی و خاتم انبیا و زهرا (س) یگانه وارث او است.

17 در قیامت شفاعت شوندگان توسط حضرت زهرا (س) دیگران را شفاعت می کنند. [از تفسیر فرات ، ص114] .

18 قال رسول الله (ص) : إن الله تبارک و تعالی لیغضب لغضب فاطمه و یرضی لرضاها (ص) [معانی الأخبار ، ص303] .

مسئله مهم این است که کارهای ما و وضع پوشش و حجاب ما موجب رضایت حضرت است یا نه؟

19 عن عائشه أن فاطمه کانت إذا دخلت علی رسول الله (ص) قام لها من مجلسه و قبل رأسها و أجلسها مجلسه [المناقب ، ج3 ، ص333] .

20 خدا سلام فاطمه را می رساند. [بحار ، ج43 ، ص27] .

21 قال رسول الله (ص) : فاطمه فإنها سیده نساء العالمین من الأولین و الآخرین و0000متی قامت فی محرابها بین یدی ربها جل جلاله ظهر نورها لملائکه السماء کما یظهر نور الکواکب لأهل الأرض و یقول الله عز و جل لملائکته یا ملائکتی انظروا إلی أمتی فاطمه سیده إمائی قائمه بین یدی ترتعد فرائصها من خیفتی [أمالی صدوق ،

ص112] .

22 خدا به ندبه عبادت فاطمه مباهات می کند. [بحار ، ج43 ، ص172] .

23 پیامبر (ص) : " اساس فاطمه از سیب بهشتی بود". اساس فاطمه بعد از چهل روز عبادت پیامبر (ص) بود ، که روزها روزه و شبها عبادت می کرد.

2. عبادت

دعای نور را به سلمان آموخت و سلمان می گوید به بیش از هزار نفر در مکه و مدینه آموختم و همه تب داشتند و شفا پیدا کردند.

2 فاطمه (س) می خواست بخوابد پیامبر (ص) فرمود : " قبل از چهار عمل نخواب ، ختم قرآن ، طلب شفاعت پیامبران ، خشنودی مؤمنین ، حج و عمره. فاطمه (س) سؤال کرد من که قدرت بر همه اینها را ندارم. حضرت (ص) فرمود : 3 قل هو الله = ختم قرآن. صلی علی الانبیاء و المرسلین و صلوات برابر است با شفاعت انبیاء.اللهم اغفر للمؤمنین ، سبحان الله و الحمد لله و... = حج و عمره". [منتهی الامال] .

3 وقت عبادت در محراب هفتاد هزار ملک سلام می دادند.

4 امام حسن (ع) : مادرم آنقدر برای عبادت ایستاد که پاهایش ورم کرد.

5 شبها برای دیگران دعا می کرد و در جواب سؤال که چرا برای خود دعا نمی کنید؟ فرمود : الْجَارُ ثُمَّ الدَّارُ [علل الشرائع ، ج1 ، ص181] .

6 تسبیحات حضرت زهرا (س) : تذکر اینکه در نمازها بلافاصله سر و صدا نکنند تا افراد بگوین†

7 حضرت علی (ع) فرمود : به خدا قسم از هنگامی که پیامبر ، آن تسبیح را به ما آموخت تا کنون ترک نکرده ام ، پرسیدند

حتی شب صفین؟ فرمود : حتی شب صفین. [فاطمه فاطمه است ، ص125] .

8 پس از استمداد از پیامبر (ص) درباره خدمتکار ، رسول خدا (ص) تسبیحات را به آن بانو آموخت حضرت هم تسبیحی از پشم درست کرده بود ، که به تعداد 34 و 33 گره خورده بود ، بعد از شهادت حضرت حمزه تسبیحی از تربت حمزه برای خود ساخت و بعد از شهادت حضرت حسین (ع) ائمه توصیه به تسبیح تربت کردند. [مقرم از بحار قدیم ، ج8]

9 قال الباقر (ع) : مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَیءٍ مِنَ التَّحْمِیدِ أَفْضَلَ مِنْ تَسْبِیحِ فَاطِمَهَ (ع) وَ لَوْ کانَ شَیءٌ أَفْضَلَ مِنْهُ لَنَحَلَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَاطِمَهَ (ع) [کافی ، ج3 ، ص343] .

10 قال الصادق (ع) : تَسْبِیحُ فَاطِمَهَ (ع) فِی کلِّ یوْمٍ فِی دُبُرِ کلِّ صَلَاهٍ أَحَبُّ إِلَی مِنْ صَلَاهِ أَلْفِ رَکعَهٍ فِی کلِّ یوْمٍ [کافی ، ج3 ، ص343] .

و انا لنأمر صبیاننا به کما نأمرنا بالصلوه [از فروع کافی در حاشیه مرآه ، ج3 ، ص135] .

3. اخلاق

امام عسگری (ع) می فرماید : " زنی آمد نزد صدیقه کبرا ، فاطمه زهرا (س) و سؤالی کرد از مسائل نماز. حضرت جواب فرمودند. آن زن دوباره پرسید ، حضرت دوباره جواب دادند. سه باره پرسید تا ده مرتبه و حضرت تا ده مرتبه پاسخ فرمودند. آن زن از تکرار سؤال شرمنده شد و گفت : دیگر مزاحم شما نمی شوم. حضرت فرمود : ای زن هر مسئله ای داری سؤال کن. آیا به نظر تو اگر کسی برای حمل بار سنگینی

به پشت بام در یک روز زحمت بکشد و 100 هزار دینار کرایه بگیرد کار سختی است؟ زن گفت : نه. حضرت فرمود : من به ازاء هر مسئله ای که برای تو می گویم بیش از این که بین آسمان و زمین را پر از لؤلؤ کنند به من کرایه می دهند ، آیا این بر من مشکل است؟" [بحار ، ج2 ، ص3] .

روزی فاطمه (س) خود را با خلخال و نقره و گردنبندی برای تشریف فرمایی پدر و شوهر زینت کرده بود؛ همین که پدر وارد خانه شد و اصحاب پشت در منتظر بودند ، پیامبر (ص) بیرون آمد در حالی که با قیافه گرفته وارد مسجد شد. فاطمه (س) متوجه شد که پدر از زینت آلات شاد نشد. همه را بیرون آورد و خدمت رسول الله (ص) به مسجد فرستاد و گفت : به پدرم بگویید : دخترت سلام رساند و گفت : همه اینها را در راه خدا صرف کن. پیامبر (ص) سه مرتبه فرمود : فداها أبوها [أمالی صدوق ، ص234] .

حببت من دنیاکم ثلاث : تلاوت کتاب الله و الانفاق فی سبیل الله و النظر فی وجه رسول الله

4. ایثار

1 آیه اطعام مسکین و یتیم و...دهر/8

2 دادن گردن بند به مرد فقیر که موجب شد گرسنه ای سیر ، عریانی پوشانده ، فقیری بی نیاز ، بنده ای آزاد شود و آخر هم به صاحبش برگردد.

3 اسماء بنت عمیس می گوید : پیامبر (ص) وارد خانه شد و دید بر گردن فاطمه (س) گردن بندی است که امیر المؤمنین (ع) برای فاطمه (س) خریداری کرده بود.فقال لها رسول الله (ص)

: "یا فاطمه لا یقول الناس إن فاطمه بنت محمد تلبس لبس الجبابره فقطعتها و باعتها و اشترت بها رقبه فأعتقتها فسر بذلک رسول الله (ص) " [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص44] .

4 جابر بن عبد الله می گوید : " در مسجد رسول الله (ص) نماز می خواندیم که پیرمرد کهنه پوش ضغیفی وارد مسجد شد. رسول خدا حال او را پرسید ، پیرمرد گفت : من گرسنه ام ، مرا سیر کن ، لباس ندارم ، مرا بپوشان و فقیرم کمکم کن. پیامبر (ص) فرمود : من چیزی ندارم ، ولی ترا راهنمایی می کنم.انطلق إلی منزل من یحب الله و رسوله و یحبه الله و رسوله یور الله علی نفسه انطلق إلی حجره فاطمه [بشاره المصطفی ، ص137] .

پیرمرد به همراه بلال به سراغ حضرت زهرا (س) رفت و پس از سلام و درخواستهایش را بازگو کرد ، در حالی که حضرت زهرا (س) با بچه هایش 3 روز هیچ نخورده بودند و پیامبر (ص) هم از این مسئله با خبر بودند.

حضرت هم پوست گوسفندی که حسن و حسین روی آن می خوابیدند به او داد ، پیرمرد عرض کرد من گرسنه ام به من پوست می دهید؟ آنگاه حضرت گردنبند خود را به او اهدا کرد. او هم به مسجد آمد و جریان را به حضرت رسول (ص) گفت : حضرت فرمود : بفروش ، انشاء الله خدا کارت را درست کند ، سپس رسول خدا گریه کرد و فرمود : چطور خدا کار او را درست نکند در حالی که بهترین دختران آدم به او گردنبندی اهدا کرده است. عمار یاسر

عرض کرد : یا رسول الله اجازه می دهید من گردنبند را بخرم؟ فرمود : بخر.

به اعرابی گفت : چند می فروشی؟ پیرمرد گفت : به مقداری گوشت و نان که بخورم و لباسی که بپوشم و دیناری که به وطن خود بازگردم. عمار 20 دینار و 200 درهم و یک بُرد یمانی و یک مرکب و مقداری گوشت و نان به او داد و پیرمرد گفت : راستی چقدر سخاوتمندی. پیرمرد خدمت پیامبر (ص) رسید و برای حضرت زهرا (س) دعا کرد و پیامبر (ص) آمین گفت. عمار یاسر آن گردنبند را خوشبو کرد و داخل یک بُرد یمانی گذاشت و به همراه غلامی تقدیم حضرت زهرا (س) کرد. حضرت غلام را آزاد کرد در حالی که می خندید. فرمود : چرا می خندی؟ عرض کرد : از برکت این گردنبند در تعجبم ، گرسنه ای را سیرکرد ، عریانی را پوشانید ، فقیری را بی نیاز و برده ای را آزاد کرد و سپس به صاحبش برگشت." [بحار ، ج43 ، ص56] .

5 شب عروسی صدای سائلی برهنه را شنید؛ خواست پیراهن کهنه بدهد به یادش آمدلَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّی تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران/92] .

لباس نو را که پدرش برای او خریده بود ، به فقیر داد. [احقاق الحق] .

3. مقامات

1. درقرآن

إِنّا أَعْطَیناک الْکوْثَرَ [کوثر/1] .

فَمَنْ حَاجَّک فِیهِ مِنْ بَعْدِ ما جاءَک مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعالَوْا نَدْعُ أَبْناءَنا وَ أَبْناءَکمْ وَ نِساءَنا وَ نِساءَکمْ وَ أَنْفُسَنا وَ أَنْفُسَکمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّهِ عَلَی الْکاذِبِینَ [آل عمران/61] .

إِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیذْهِبَ عَنْکمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیتِ وَ یطَهِّرَکمْ تَطْهِیراً

[احزاب/33] .

وَ يطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلى حُبِّهِ مِسْكيناً وَ يتِيماً وَ أَسِيراً [دهر/8] .

2. دربيان پيامبر

1 قال رسول الله (ص) : فاطمه بضعه منى و أنا منها من آذاها فقد آذانى و من آذانى فقد آذى الله [علل الشرائع ، ج1 ، ص187] .

2 قال رسول الله (ص) : فاطمه بضعه منى من سرها فقد سرنى و من ساءها فقد ساءنى [أمالى مفيد ، ص259] .

3 قال رسول الله (ص) : إن فاطمه شجنه منى (شاخه درخت) يوينى ما آذاها و يسرنى ما يسرها [معانى الأخبار ، ص303] .

4 فاطمه ام ابيها

5 فاطمه مضغه (قطعه گوشت پاره تن) [الغدير ، ج7 ، ص232 و فاطمه من المهد ، ص275] .

6 قال رسول الله (ص) : إِنَّ عَلِياً وَصِيى وَ خَلِيفَتِى وَ زَوْجَتَهُ فَاطِمَهَ سَيدَهَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص179] .

7 قال رسول الله (ص) : إن الله عز و جل يغضب بغضب فاطمه و يرضى لرضاها [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص26] .

8 قال رسول الله (ص) : فاطمه أعز الناس على [بشاره المصطفى ، ص70] .

9 عن ابن عباس قال : "إن رسول الله (ص) رفع يده إلى السماء فقال : اللهم إنى أشهدک أنى محب لمن أحبهم (فاطمه ، على ، حسن و حسين) و مبغض لمن أبغضهم و سلم لمن سالمهم و حرب لمن حاربهم و عدو لمن عاداهم و ولى لمن والاهم" [أمالى صدوق ، ص486

] .

10 علامه امینی حدود 49 نفر از رجال اهل سنت را ذکر کرده که همه آنها با اختلاف الفاظ این حدیث را از پیامبر (ص) نقل کرده اند. [الغدیر ، ج7 ، ص233 و 234] .

11 قال رسول الله (ص) : یا فاطمه إن الله اصطفاک و طهرک و اصطفاک علی نساء العالمین [أمالی صدوق ، ص112] .

12 قال رسول الله (ص) : من زار فاطمه فکأنما زارنی [بشاره المصطفی ، ص139] .

13 قال رسول الله (ص) : إِنَّ فَاطِمَةَ خُلِقَتْ حُورِیةً فِی صُورَهِ إِنْسِیهٍ [کشف الغمه ، ج1 ، ص463] .

14 قال رسول الله (ص) : أنا أول من یدخل الجنه ، و أنت بعدی تدخلها ، و الحسن و الحسین و فاطمه. [أمالی طوسی ، ج12 ، ص351] .

15 قال رسول الله (ص) : قره عینی فاطمه [روضه الواعظین ، ج1 ، ص74] .

16 النبی (ص) : و لو کان الحسن شخصا لکان فاطمه [فاطمه الزهراء ، رحمانی ، ص10] .

3. دربیان معصومین

قال أمیر المؤمنین (ع) : دخلت یوما منزلی فإذا رسول الله (ص) جالس و الحسن عن یمینه و الحسین عن یساره و فاطمه بین یدیه و هو یقول یا حسن و یا حسین أنتما کفتا المیزان و فاطمه لسانه و لا تعدل الکفتان إلا باللسان و لا یقوم اللسان إلا علی الکفتین أنتما الإمامان و لأمکما الشفاعه [کشف الغمه ، ج1 ، ص506] .

قال الصادق (ع) : هی الصدیقه الکبری ، و علی معرفتها دارت القرون الأول. [

أمالی طوسی ، ج36 ، ص663] .

و حبّها من الصفات العالیه علیه دارت القرون الخالیه [فاطمه الزهراء ، رحمانی ، ص7] .

امام حسن (ع) : " مادرم را دیدم شب جمعه در محرابش تا صبح در رکوع و سجود بودوَ سَمِعْتُهَا تَدْعُو لِلْمُومِنِینَ وَ الْمُومِنَاتِ وَ تُسَمِّیهِمْ وَ تُکثِرُ الدُّعَاءَ لَهُمْ وَ لَا تَدْعُو لِنَفْسِهَا بِشَیءٍ [(علل الشرائع ، ج1 ، ص181)] .

سؤال کردم چرا برای خودت دعا نمی کنی؟ فرمود : یا بُنَی الْجَارُ ثُمَّ الدَّارُ" [علل الشرائع ، ج1 ، ص181] .

عَنِ السَّکونِی قَالَ : "دَخَلْتُ عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ أَنَا مَغْمُومٌ مَکرُوبٌ فَقَالَ لِی : یا سَکونِی مِمَّا غَمُّک؟ قُلْتُ وُلِدَتْ لِی ابْنَهٌ. فَقَالَ لِی : یا سَکونِی عَلَی الْأَرْضِ ثِقْلُهَا وَ عَلَی اللَّهِ رِزْقُهَا تَعِیشُ فِی غَیرِ أَجَلِک وَ تَأکلُ مِنْ غَیرِ رِزْقِک فَسَرَّنِی وَ اللَّهِ عَنِّی فَقَالَ لِی : مَا سَمَّیتَهَا؟ قُلْتُ : فَاطِمَهَ. قَالَ : آهِ آهِ ثُمَّ وَضَعَ یدَهُ عَلَی جَبْهَتِهِ فَقَالَ : قال رسول الله (ص): حَقُّ الْوَلَدِ عَلَی وَالِدِهِ إِذَا کانَ ذَکراً أَنْ یسْتَفْرِهَ أُمَّهُ وَ یسْتَحْسِنَ اسْمَهُ وَ یعَلِّمَهُ کتَابَ اللَّهِ وَ یطَهِّرَهُ وَ یعَلِّمَهُ السِّبَاحَهَ وَ إِذَا کانَتْ أُنْثَی أَنْ یسْتَفْرِهَ أُمَّهَا وَ یسْتَحْسِنَ اسْمَهَا وَ یعَلِّمَهَا سُورَهَ النُّورِ وَ لَا یعَلِّمَهَا سُورَهَ یوسُفَ وَ لَا ینْزِلَهَا الْغُرَفَ وَ یعَجِّلَ سَرَاحَهَا إِلَی بَیتِ زَوْجِهَا أَمَّا إِذَا سَمَّیتَهَا فَاطِمَهَ فَلَا تَسُبَّهَا وَ لَا تَلْعَنْهَا وَ لَا تَضْرِبْهَا" [کافی ، ج6 ، ص48] .

4. درکلام بزرگان

فی الحدیث : ان لنا مع الله حالات لا یسعه ملک مقرب و لا نبی مرسل [امام خمینی در حکومت

اسلامی ، 58] .

به گفته روایات این مقامات برای زهرا نیز هست.

هر کس درباره فاطمه گفتاری دارد به قدر فهم خودش حرف زده ، دریا در کوزه جا نمی گیرد [امام خمینی به مناسبت روز زن ، کتاب در جستجوی راه از کلام امام ، ص83]

فضایل زهرا هم طراز فضایل بی نهایت پیامبر اکرم (ص) و خاندان عصمت است.

تمام ویژگیهای انبیا در فاطمه است.

اگر مرد بود نبی بود ، اگر مرد بود به جای رسول الله بود. [زن در دیدگاه امام ، 56] .

آیه الله وحید خراسانی در پایان یک روز درس فقه : (چند نکته)

1 این فقه اصغر بود و حالا وارد فقه اکبر می شویم. (مقام فاطمه (س))

در فقه اصغر ما بر مطلب مسلط بودیم و در فقه اکبر مطلب بر ما مسلط است.

آیهلا یحِبُّ اللّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلاّ مَنْ ظُلِمَ وَ کانَ اللّهُ سَمِیعاً عَلِیماً [نساء/148] .

عجیب است ، استثناء آن اثبات است؛ یعنی خدا دوست دارد برای مظلوم فریاد زده شود

2 علی (ع) که در زیارتش اصبر الصابرین

است. (خار در چشم و استخوان در گلو صبر می کند) در مرگ فاطمه (س) بی تاب است.

قَلَّ یا رَسُولَ اللَّهِ عَنْ صَفِیتِک صَبْرِی [کافی ، ج1 ، ص458] .

ما أَنْزَلْنا عَلَیک الْقُرْآنَ لِتَشْقی [طه/2] .

کسی که خیبر ، خندق و لیله المبیت را دید.

3 اول کسی که وارد بهشت می شود فاطمه (س) است. با توجه به این که عدالت در کار است و باید شخص اول عالم برود چه می شود؟ برای شخص اول؛ یعنی رسول الله (ص)

سوره طه آمد که خیلی خود را به زحمت نینداز و فاطمه هم (طبق حدیث) در محراب می ایستاد به طوری که قدمهایش ورم می کرد.

4 فاطمه در احسن صور وارد محشر می شود با توجه به این کهفَمَنْ یعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّهٍ خَیراً یرَهُ [زلزال/7] .

5 مشکل فاطمه (س) فدک نیست. مطلب این است که اگر امروز حق دختر پیامبر (ص) زیر پا شود ، فردا حق امت پایمال می شود. اگر امروز بیسوادها روی کار آیند؛ فردا ولید ، یزید ، منصور و مأمون روی کار می آیند و هر آینه این درد بزرگ است.

5. در کتب اهل سنت

1 إن فاطمه سیده نساء أهل الجنه

2 قال رسول الله (ص) : إذا کان یوم القیامه نادی مناد تحت الحجب یا أهل الجمع غضوا أبصارکم و نکسوا رءوسکم فهذه فاطمه بنت محمد رسول الله ترید أن تمر علی الصراط

3 قال رسول الله (ص) : یا فاطمه إن الله یغضب لغضبک و یرضی لرضاک

4 عایشه : و الله ما اعلم رجلا کان احب الی رسول الله (ص) من علی (ع) و لا فی الارض امرئه کانت احب الی رسول الله (ص) من فاطمه.

5 عن عائشه قالت : ما رأیت من الناس أحدا أشبه کلاما و حدیثا برسول الله (ص) من فاطمه کانت إذا دخلت علیه رحب بها و قبل یدیها و أجلسها فی مجلسه.

6 قال رسول الله (ص) : إنما فاطمه شجنه منی یقبضنی ما یقبضها و یبسطنی ما یبسطها

7 قال رسول الله (ص) : إنما فاطمه بضعه منی یؤذینی من آذاها

8 قال رسول الله (ص) : فاطمه

بضعه منى يؤذينى ما يؤذيها

9 قال عمر لفاطمه : يا فاطمه و الله ما رايت احدا احب الى رسول الله (ص) منک و و الله ما كان احد من الناس بعد ابيک احب الىّ منک. [مستدرک حاكم ، ج3 ، ص164 151] .

10 عن ثوبان مولى رسول الله (ص) قال : و كان رسول الله (ص) إذا سافر كان آخر عهده بإنسان من أهله فاطمه (ع) و أول من يدخل عليه إذا قدم فاطمه.

11 عن أنس أن رسول الله (ص) كان يمر بباب فاطمه إذا خرج إلى صلاه الفجر لما نزلت هذه الآيه قريبا من سته أشهر يقول الصلاه يا أهل البيت "إِنَّما يرِيدُ اللّهُ لِيذْهِبَ عَنْكمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيتِ وَ يطَهِّرَكمْ تَطْهِيراً" (احزاب-33)

12 عن مينا بن أبى مينا مولى عبد الرحمن بن عوف ، قال : سمعت رسول الله (صلى الله عليه و آله) يقول : "أنا الشجره ، و فاطمه فرعها ، و على لقاحها ، و الحسن و الحسين ثمرها. و زاد عبد الرزاق و شيعتنا ورقها ، الشجره أصلها فى جنه عدن ، و الفرع و الورق و الثمر فى الجنه."

13 عاشت بعد النبى (ص) سته أشهر فلما توفيت دفنها على ليلا و لم يؤمن بها أبو بكر و صلى عليها على (ع) .

14 قالت اسماء بنت عميس : غسلت انا و على فاطمه.... [مستدرک حاكم ، ج3 ، ص164 151] .

6. فضائل حضرت فاطمه (سلام الله)

المقصد الثالث فى فضائل فاطمه (س) و فيه ابواب؛

فى انعقاد نطفه فاطمه (س) من ثمار الجنه و انها حوراء انسيه لم

تحض و لم تطمث.

فی ان فاطمه (س) حدثت امها فی بطنها و ولیت ولادتها حواء و آسیه و کلثم و مریم فولدت و وقعت علی الارض ساجده.

فی وجه تسمیتها بفاطمه (س) و بیان کنیتها.

فی شباهه فاطمه (س) بالنبی (ص) من وجوه و تقبیل النبی (ص) لها

فی حنو فاطمه (س) علی ابیها و حنو ابیها علیها

فی ان النبی (ص) اذا سافر کان آخر عهده بفاطمه (س) و اذا قدم کان اول عهده بها

فی قیام فاطمه (س) بخدمه البیت و تعلیم النبی (ص) لها التسبیح

فی اعطاء النبی (ص) فدکا لفاطمه (س)

فی ان فاطمه (س) سیده النساء و افضلهن

فی بعض کرامات فاطمه (س)

فی ان فاطمه (س) صدیقه و هی خیره الله

فی ان فاطمه (س) اصدق الناس لهجه

فی قول النبی (ص) او وُلد فاطمه (س) انا ابوهم و عصبتهم

فی قول النبی (ص) : فاطمه بضعه منی فمن اغضبها اغضبنی

فی ان الله یغضب لغضب فاطمه (س) و یرضی لرضاها

فی ان فاطمه (س) اسر الیها النبی (ص) عند وفاته انها اول اهل بیته لحوقا

فی ندبه فاطمه (س) اباها و حزنها علیه

فی ان فاطمه (س) امرت اسماء بنت عمیس ان تصنع لها نعشا

فی ان فاطمه (س) اخبرت عند وفاتها انها مقبوضه

فی بعث فاطمه (س) یوم القیامه و مرورها علی الصراط

فی ان فاطمه (س) حرم الله ذریتها علی النار

فی زفاف فاطمه (س) الی الجنه

فی ان فاطمه (س) اول من یدخل الجنه. [فضائل الخمسه ، صحاح السته ، ج3] .

7. مصحف حضرت فاطمه (سلام الله)

1 یظهر من بعض الاحادیث انه کان لدی الائمه کتابان من ابیهم الامام علی (ع) اسم احدهما الجامعه فیه احکام الحلال و الحرام و

آخر يسمونه بالجفر فيه ابناء الحوادث الكائنه و كتاب ثالث من امهم فاطمه (س) بنت رسول الله (ص) يسمونه مصحف فاطمه (س) فيه ابناء من احاديث وردت عن ائمه اهل البيت.

عَنْ أَبِی مَرْیمَ قَالَ : قَالَ لِی أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : " عِنْدَنَا الْجَامِعَهُ وَ هِی سَبْعُونَ ذِرَاعاً فِیهَا کلُّ شَیءٍ حَتَّی أَرْشُ الْخَدْشِ إملاء رسول الله (ص) و خط على (ع) و عندنا الجفر و هو أديم عكاظى قد كتب فيه حتى ملئت أكارعه فيه ما كان و ما هو كائن إلى يوم القيامه" [بصائر الدرجات ، ص160] .

الكراع من كل شى ء : طرفه. و فى بصائر الدرجات : باكثر من سند عن الامام الصادق (ع) قال : قال ابو عبد الله (ع) : " لاقوام كانوا ياتونه و يسالونه عما خلّف رسول الله (ص) الى على (ع) و عما خلف على ابى الحسن : لقد خلّف رسول اله (ص) عندنا ما فيها كل ما يحتاج اليه ارش الخدش و الظفر و خلّفت فاطمه مصحفا ما هو قرآن... الحديث" [بصائر الدرجات ، ص156] .

قال الصادق (ع) : قيل له إن عبد الله بن الحسن يزعم أنه ليس عنده من العلم إلا ما عند الناس فقال صدق و الله ما عنده من العلم إلا ما عند الناس و لكن عندنا و الله الجامعه فيها الحلال و الحرام و عندنا الجفر أ فيدرى عبد الله أ مسک بعير أو مسک شاه و عندنا مصحف فاطمه أما و الله ما فيه حرف من القرآن و لكنه إملاء رسول الله (ص) و خط على (ع) كيف يصنع عبد الله إذا جاءه الناس من كل

فن یسألونه أ ما ترضون أن تکونوا یوم القیامه آخذین بحجزتنا و نحن آخذون بحجزه نبینا و نبینا أخذ بحجزه ربه [بصائر الدرجات ، ص161] .

1. دوران ولادت

1 سال تولد : 5 سال قبل از بعثت (سنّی) 5 سال بعد از بعثت (شیعه) .

2 خدیجه با فاطمه (س) در شکم راز و نیاز می کرد.

3 قال رسول الله (ص) : یا خدیجه هذا جبرئیل یبشرنی بأنها أنثی و أنها النسمه الطاهره المیمونه و أن الله تعالی سیجعل نسلی منها و سیجعل من نسلها أئمه فی الأمه و یجعلهم خلفاء فی أرضه بعد انقضاء وحیه [دلائل الإمامه ، ص8] .

جبرئیل به محمد (ص) بشارت داد که بچه ای که در رحم خدیجه می باشد دختری است که نسل تو از او به وجود خواهد آمد.

4 هنگام تولد فرشتگان خدا و حوریان بهشتی به کمک خدیجه آمدند. [بحار ، ج43 ، ص2 و ج16 ، ص80] .

5 قبل از تولد ، جبرئیل به رسول خدا (ص) پیام داد که 40 روز از خدیجه فاصله بگیرد و در این مدت به عبادت پرداخت ویصُومُ النَّهَارَ وَ یقُومُ اللَّیلَ

[فاطمه الزهراء ، ص51] .

6 در زیارت فاطمه (س) دارد کهو تفاحه الفردوس و الخلد التی شرفت مولدها بنساء الجنه [إقبال الأعمال ، ص624] .

7 زنان قریش چون با ازدواج خدیجه مخالف بودند او را رها کردند و لذا وقت زایمان که به سراغ آنها فرستاد از آمدن خودداری کردند ، خدیجه دل شکسته شد ، در این حال چهار زنکأنهن من نساء بنی هاشم [

أمالی صدوق ، ص593] .

که خداوند از بهشت فرستاده بود؛ یعنی آسیه ، مریم ، ساره و کلثوم به بالین خدیجه (س) حاضر شدند.

8 در شب معراج رسول گرامی (ص) رطب میل فرمود و از آن رطب نطفه وجودی زهرا منعقد شد. [عوالم] .

9 از امام باقر (ع) نقل است که به رسول خدا (ص) گفته شد : محبت و احترام فوق العاده شما نسبت به فاطمه (س) از چه رو است؟فقال : "إن جبرئیل (ع) أتانی بتفاحه من تفاح الجنه فأکلتها فتحولت ماء فی صلبی ثم واقعت خدیجه فحملت بفاطمه فأنا أشم منها رائحه الجنه" [علل الشرائع ، ج1 ، ص183] .

10 در روایاتی آمده است که جبرئیل سیب برای حضرت آورد و نطفه زهرا از آن سیب منعقد شد. [عوالم] .

11 چهل روز به فرمان خدا از خدیجه جدا شد و مشغول روزه بود و شبها عبادت می کرد ، در این مدت عمار را نزد خدیجه فرستاد که نیامدن من به خانه به خاطر قهر و کم علاقگی نیست.

2. دوران کودکی

1 عن ابن مسعود قال : " ما رایت رسول الله (ص) دعا علی قریش غیر یوم واحد فانه کان یصلی و رهط من قریش جلوس و سلی جزور (شکنبه شتر) فقالوا من یاخذ هذا فیلقیه علی ظهره فقام رجل و القاه علی ظهره فلم یزل ساجدا حتی جاءت فاطمه فاخذته عن ظهره" [ذخائر العقبی ، ص47] .

شاید ام ابیها به این خاطر باشد که کفار حمایت این کودک را حمایت مادرانه از پدر می دیدند و شاید هم

به این دلیل باشد که آیه نازل شد وازواجه امهاتفاطمه پرسید : من چه؟ فرمود : تو ام پدرت هستی ، نظیرانت اخیکه به حضرت علی (ع) فرمود.

2 مدتی از دوران شیرخوارگی را در شعب ابی طالب گذراند و در همان محیط قحطی غذاخور شد و شمشیرهای برهنه را برای حراست پدرش می دید ، طبیعی است که چنین شخصی مبارز و سرسخت بار آید و در راه هدف از شکنجه باک ندارد.

3 رشد و تربیت او در خانه وحی بود. حالات پیامبر (ص) را به هنگام دریافت وحی مشاهده می کرد. [فاطمه من المهد ، 143] .

4 فاطمه شاهد تمام شکنجه های پدرش بود ، او می دید که بر سر پدر خاکستر می ریزند ، در حال قرائت قرآن در حجر اسماعیل با شیوه های مختلف پدرش را شکنجه می دادند.

5 ابن عباس می گوید : قریش به لات و عزّی و منات قسم خوردند که پیامبر (ص) را ترور کنند. فاطمه (س) خدمت پیامبر (ص) رسید در حالی که می گریست و قضیه را برای پدرش نقل کرد و سختی آنقدر بالا گرفت تا ناچار پیامبر (ص) در شعب ابی طالب در محاصره قرار گرفت و هر لحظه منتظر هجوم مشرکین بودند ، در حالی که مردم هم از ارتباط منع شده بودند ، آن قدر بچه ها گرسنگی کشیدند که صدای گریه آنها به اهل مکه می رسید و فاطمه (س) بااین مشکلات و سختیها کودکی را می گذرانید و رشد می کرد. [فاطمه من المهد ، 144] .

6 فاطمه (س) از 5 سالگی تا 8 سالگی را در شعب ابی طالب گذراند و در

این مدت شاهد از دست دادن مادر عزیزشان حضرت خدیجه و عمویش ابی طالب بود.

7 در توهین ها و آزارهای پدر تسکین دهنده پدر بود و لباس های پدر را که دشمنان کثیف کرده بودند می شست.

3. دوران ازدواج

1. خواستگاری

1 عثمان و عبد الرحمن بن عوف برای خواستگاری فاطمه (س) آمدند و برای جذب حضرت گفتند مهریه اش 100 شتر همراه با بار پارچه اعلای مصری و 10000 دینار می باشد ، حضرت رسول (ص) خشمناک شد و مشتی خاک به او پرتاب کرد و فرمود : " تو مرا اسیر دنیا می دانی" [زندگی زهرا ، ص35 نقل از ابن شهر آشوب ، ج3 ، ص245]

2 عمر و ابوبکر چندین بار تقاضای ازدواج با فاطمه (س) را کردند ، اما پیامبر (ص) نپذیرفت.

2. شب عروسی

منافقان متوجه شدند که غذا کم است. صد نفر در شب عروسی مهمان شدند تا غذا کم بیاید و آبروی پیامبر (ص) بریزد. غذا چنان مبارک شد که منافقان سخت تحت تاثیر قرار گرفتند و ایمان آوردند.

شب عروسی صدای سائلی برهنه را شنید ، خواست پیراهن کهنه بدهد ، به یادش آمد کهلَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّی تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران/92] .

لباس نو را که پدرش برای او خریده بود ، به فقیر داد. [احقاق الحق]

3. جهیزیه

1 یک قواره پیراهن : 7 درهم.

2 یک روسری بزرگ.

3 یک حوله خیبری.

4 یک تختخواب.

5 دو عدد تشک.

6 چهار بالش.

7 یک پرده پشمی.

8 یک حصیر.

9 دست آس (آسیای دستی) .

10 طشت مس.

11 مشک چرمی.

12 ظرف بزرگ

برای دوشیدن شیر.

13 آفتابه.

14 دو کوزه و یک سبو

15 چادر

[احقاق الحق ، ج10 ، ص369 و 399 و بحار ، ج43 ، ص94] .

4. همسرداری

1 علی (ع) : " وقتی به خانه آمده و به فاطمه نگاه می کردم تمام غم و غصه هایم بر طرف می شد".

2 علی (ع) : " به خدا سوگند هرگز کاری نکردم که فاطمه غضبناک شود ، فاطمه هم هیچگاه مرا خشمناک نکرد".

3 قال الباقر (ع) : إِنَّ فَاطِمَةَ (س) ضَمِنَتْ لِعَلِی (ع) عَمَلَ الْبَیتِ وَ الْعَجِینَ وَ الْخُبْزَ وَ قَمَّ الْبَیتِ وَ ضَمِنَ لَهَا عَلِی (ع) مَا کانَ خَلْفَ الْبَابِ نَقْلَ الْحَطَبِ وَ أَنْ یجِیءَ بِالطَّعَامِ [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص171] .

4 قال الباقر (ع) : قال علی (ع) لها یوما یا فاطمه هل عندک شیء قالت لا و الذی عظم حقک ما کان عندنا منذ ثلاثه أیام شیء نقریک به قال أ فلا أخبرتنی قالت کان رسول الله (ص) نهانی أن أسألک شیئا فقال لا تسألی ابن عمک شیئا إن جاءک بشیء عفو و إلا فلا تسألیه [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص171] .

5 قال الصادق (ع) : کانَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَیهِ یخْتَطِبُ وَ یسْتَقِی وَ یکنُسُ وَ کانَتْ فَاطِمَهُ سَلَامُ اللَّهِ عَلَیهَا تَطْحَنُ وَ تَعْجِنُ وَ تَخْبِزُ [کافی ، ج5 ، ص86] .

6 حضرت زهرا (س) از رسول الله (ص) درخواست خادم کرد. حضرت فرمود : " چیزی به تو تعلیم می دهم که برای تو از خادم بهتر است و آنگاه تسبیحات حضرت (س) را به او آموخت. فاطمه

(س) عرض کرد : رَضِيتُ عَنِ اللَّهِ وَ عَنْ رَسُولِهِ. [من لا يحضره الفقيه ، ج1 ، ص320] .

7 فاطمه زهرا (س) گاهی حضرت امیر را به پسر عمو صدا می زدند و از بعد عاطفی قوی تر است" [کتاب الزهراء ، مقاله حاج شیخ عباس قمی ، ص27]

8 حتی بعد از شهادت نمی خواست دل شوهر رنجیده شود ، لذا وصیت کرد از زیر پیراهن غسلم بده.

5. تربیت فرزند

1 امام حسین (ع) در عاشورا فرمود : هيهات منا الذله يأبى الله لنا ذلک و رسوله و المؤمنون و حجور طابت و حجور طهرت [مثيرالأحزان ، ص54] .

توجه دارید که زیر بار زور نرفتن را مربوط بهحجور طابت و طهرتمی داند.

6. اخلاق در خانه

بسیاری از اختلافات خانوادگی توقعات سرخورده و فقر است.

ناداری در خانه حضرت امیر (ع) به اوج رسید. لکن لحظه شهادت فاطمه (س) فرمود : یا علی یک بار هم من ترا ناراحت نکردم. علی (ع) هم همین جمله را فرمود.

7. تحمل مشکلات

1 جابر می گوید با رسول خدا (ص) به خانه فاطمه (س) رفتیم. حضرت دید رنگ فاطمه (س) زرد شده ، علت را پرسیدند ، فاطمه (س) عرض کردیا رسول الله (ص) الجوعپیامبر (ص) برایش دعا کرد. [وسائل ، ج14 ، ص159] .

2 أن سلمان قال : "كانت فاطمه (ع) جالسه قدامها رحى تطحن بها الشعير و على عمود الرحى دم سائل و الحسين فى ناحيه الدار يبكى فقلت يا بنت رسول الله دبرت (جريحه دار) كفاک و هذه فضه. فقالت أوصانى رسول الله (ص) أن تكون الخدمه لها يوما و لى

یوما فکان أمس یوم خدمتها. قال سلمان إنی مولی عتاقه إما أن أطحن الشعیر أو أسکت لک الحسین فقالت أنا بتسکیته أرفق و أنت تطحن الشعیر" [الخرائج و الجرائح ، ج2 ، ص530] .

3 دخل رسول الله (ص) علی علی فوجده هو و فاطمه (ع) یطحنان فی الجاروش فقال النبی (ص) : "أیکما أعیا؟ فقال علی : فاطمه یا رسول الله. فقال لها : قومی یا بنیه. فقامت و جلس النبی (ص) موضعها مع علی (ع) فواساه فی طحن الحب" [بحار الأنوار ، ج43 ، ص50] .

روزی پیامبر (ص) وارد خانه فاطمه (س) شد دید علی (ع) و فاطمه (س) مشغول آسیا کردن هستند ، پرسید کدامتان خسته ترید؟ علی (ع) عرض کرد : فاطمه (س) ، رسول خدا (ص) جای فاطمه (س) نشست و علی را کمک نمود. [بحار ، ج43 ، ص50] .

4. مجاهدات

1. حمایت از نبوت

1 وقتی رسول خدا (ص) و علی (ع) از جنگ احد برگشتند؛ فاطمه (س) شمشیرهای آنان را شست و شوهرش را تحسین و تشویق می کرد. [بانوی نمونه ، 103]

2 فاطمه (س) علی (ع) را بر جنگ تشویق می کرد و جراحات بدنش را پانسمان کرده ، تن خسته او را تسکین می داد ، علی (ع) می فرمود : وقتی به خانه می آمدم و به زهرا (س) نگاه می کردم تمام غصه هایم برطرف می شد. [بانوی نمونه ، 103]

3 در گرماگرم حمله جنگ احد به میدان آمدروی الواقدی عن سهل بن سعد الساعدی قال : "خرج رسول الله (ص) یوم أحد و کسرت رباعیته و هشمت البیضه

على رأسه و كانت فاطمه بنته (ع) تغسل عنه الدم و على بن أبى طالب (ع) يسكب عليها بالمجن فلما رأت فاطمه (ع) أن الماء لا يزيد الدم إلا كثره أخذت قطعه حصير فأحرقته حتى إذا صار رمادا ألزمته الجرح فاستمسک الدم." [بحار الأنوار ، ج20 ، ص30] .

4 قال أمير المؤمنين (ع) : كنا مع النبى (ص) فى حفر الخندق إذ جائته فاطمه و معها كسره خبز فدفعتها إلى النبى (ص) فقال النبى عليه الصلاه و السلام. ما هذه الكسره؟ قالت : قرصا خبزتها للحسن و الحسين جئتک منه بهذه الكسره فقال النبى (ص) : أما إنه أول طعام دخل فم أبيک منذ ثلاث [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص40] .

5 عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِی قَالَ : "خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يوْمَ أُحُدٍ وَ كسِرَتْ رَبَاعِيتُهُ وَ هُشِمَتِ الْبَيضَهُ عَلَى رَأْسِهِ فَكانَتْ فَاطِمَهُ بِنْتُهُ (ع) تَغْسِلُ عَنْهُ الدَّمَ" [بحار الأنوار ، ج20 ، ص30] .

فاطمه (س) گاهى لباسهاى خون آلود پدرش را شستشو مى كرد. در بازگشت از احد با ظرف آبى به استقبال پدر مى رفت و سر و صورت پدر را مى شست.

2. حمايت از امامت

1 در دفاع از على (ع) و حمايت از ولايت سيلى خورد ، تازيانه خورد ، با شمشير به پهلويش زدند و او را در ميان در و ديوار قرار دادند ، پهلويش شكست و محسنش را سقط كردند.

2 حضرت على (ع) و فاطمه (س) دست حسن (ع) و حسين (ع) را مى گرفتند و شبانه در خانه بزرگان مدينه مى رفتند و سفارشات پيامبر (ص) را يادآورى مى كردند" [

بانوی نمونه ، 197]

3 سخنرانی در مسجد.

4 مقاومت ایشان هنگامی که علی (ع) را به مسجد می کشاندند.

3. خطبه حضرت فاطمه (سلام الله)

1 ائمه ما به فرزندان خود سفارش می کردند که خطبه فاطمه زهرا (س) را حفظ کنند [المراجعات ، 308]

2 اولین محکمه قضائی بعد از پیامبر (ص) محاکمه ای که همه اش آمیخته با قرآن است. از زهرا (س) است :

الف) مکان محاکمه : مسجد النبی (ص)

ب) طرفین محاکمه : خلیفه ، اهل بیت. بزرگترین افراد برجسته : رئیس دولت و فاطمه.

ج) حضّار : تمام مردم به خصوص اصحاب بزرگ.

د) موضوع : فدک.

ه) شاکی : فاطمه زهرا (س)

و) بازتاب : به وجود آمدن شیعه به خاطر استدلال فاطمه زهرا (س) ، روشن کردن چهره ها و اهداف

ز) نحوه حضور : فاطمه زهرا (س) با گروهی از زنان با چادری سرتاسری در پشت پرده.

ح) نحوه شکایت : فاطمه زهرا (س) با ناله ای سخت که همه را تکان داد شروع کرد.

ط) راوی ماجرا : زینب کبرا (س) .

خطبه شروع می شود :

الف) اول با مدح و ستایش خداوند متعال و حسن اطمینان و مقام رضایت از خداوند را حتی در حال رنجیدگی اعلام می دارد.

ب) بعد از رسالت و خدمات پدر فرمود.

ج) بعد مسئولیت مردم و کلیات مقاصد قرآن را در ضمن بیست مسئله تحلیل و تعلیل کرد.

د) بعد به خلیفه راجع به فدک فرمود کهوَرِثَ سُلَیمانُ داوُدَ [نمل/16].

هَبْ لِی مِنْ لَدُنْک وَلِیا یرِثُنِی وَ یرِثُ مِنْ آلِ یعْقُوبَ [مریم/6-5].

یوصِیکمُ اللّهُ فِی أَوْلادِکمْ لِلذَّکرِ مِثْلُ حَظِّ الأُنْثَیینِ [نساء/11].

إِنْ

تَرَک خَیراً الْوَصِیهُ لِلْوالِدَینِ وَ الأَقْرَبِینَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَی الْمُتَّقِینَ [بقره/180] .

ه) خلیفه گفت : من از پدرت شنیدم که فرمود : نحن معاشر الأنبیاء لا نورث ما ترکناه صدقه [نهج الحق ، ص268] .

و) زهرا (س) بَلْ سَوَّلَتْ لَکمْ أَنْفُسُکمْ أَمْراً فَصَبْرٌ جَمِیلٌ وَ اللّهُ الْمُسْتَعانُ عَلی ما تَصِفُونَ [یوسف/18] .

نکته : اگرکفانا کتاب اللهپس حدیث لا نورث چرا مطرح می شود و اگر حدیث مطرح می شود چراکفانا کتاب الله؟یک بام و دو هوا. [تلخیص از کتاب کمره ای ، ملکه اسلام فاطمه زهرا (س)] .

ماجرا : عایشه نزد عثمان رفت که ارث پیامبر (ص) را به من بده. عثمان گفت : مگر فاطمه که طلب ارث کرد تو شهادت ندادی که رسول الله ارث ندارد؟ [تاریخ طبری به نقل از ملکه اسلام کمره ای] .

3 سپس خطاب به مردم فرمود :

أَ فَلا یتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلی قُلُوبٍ أَقْفالُها [محمد/24] .

سپس فاطمه (س) سر قبر پدر آمد ، زنان دورش جمع و او همچون کوه آتشفشان از دل سوز خود را نثار کرد. علی (ع) در خانه منتظر است. زهرا (س) برگشت و گفت : چرا ساکتی؟ امیر المؤمنین (ع) فرمود : حسبی الله.

بار دیگر که به عیادت فاطمه زهرا (س) آمدند ، به جای کسالت و دارو مسئله خلافت را مطرح کرد و فرمود : ألا هلم فاسمع و ما عشت أراک الدهر العجب و إن تعجب و قد أعجبک الحادث إلی أی سناد استندوا و بأیه عروه تمسکوا استبدلوا الذنابی (پر نرم زیر دم) و الله بالقوادم (شاهپر) و

العجز بالکاهل [معانی الأخبار ، ص354] .

سفارش به حفظ خطبه های فاطمه (س) مورد عنایت امامان ما بوده است. [المراقبات ، ص308]

4. ماجرای فدک

1 وقتی آیهوَ آتِ ذَا الْقُرْبی [اسراء/26] نازل شد ، پیامبر (ص) فاطمه (س) را خواست و فدک را به او بخشید.

2 در واقع پیامبر (ص) فدک را به فاطمه (س) نبخشید ، بلکه به خانه ولایت تقدیم نمود تا بدان وسیله به بودجه اقتصادی خلافت علی (ع) کمک کند.

3 ابوبکر دستور مصادره فدک را صادر کرد.

4 عایشه که می گفت پیامبر (ص) فرمود : ما پیامبران ارث نمی گذاریم (در مقابل فاطمه زهرا (س) در زمان عثمان نزد او رفت و ارث پیامبر (ص) را مطالبه کرد و عثمان جواب داد که مگر خودت شهادت ندادی که ما پیغمران ارث نمی گذاریم.

5 ابن ابی الحدید می گوید : به استاد مدرسه بغداد گفتم : آیا فاطمه (س) در ادعایش صادق بود یا نه؟ گفت : آری. گفتم : پس چرا ابوبکر فدک را پس نداد؟

گفت : اگر فدک را می داد فردا بر می گشت و خلافت را برای شوهرش مطالبه می کرد.

6 ام سلمه به خاطر آنکه در مسئله فدک از فاطمه (س) دفاع کرد تا یک سال از حقوق خود محروم شد.

5. شهادت

1. مظلومیت حضرت فاطمه (سلام الله)

1 وقتی عمر و ابوبکر به عنوان عیادت فاطمه (س) به دیدن او آمدند و تقاضای عفو و بخشش کردند ، فاطمه زهرا (س) فرمود : " خدا یا تو

شاهد باش که اینها مرا اذیت کردند و شکایتشان را به تو و رسولت خواهم

نمود. هرگز از شما راضی نخواهم شد".

2 رسول خدا (ص) در آخرین روزهای عمرش مظلومیت فاطمه (س) را برایش تشریح کرد :

یا بنیه أنت المظلومه بعدی و أنت المستضعفه بعدی فمن آذاک فقد آذانی [کشف الغمه ، ج1 ، ص497] .

و کانی بک یا بنیه تستغیثین فلا یغثیک احد من امتی [مقرم از امالی شیخ صدوق] .

قال سلمان الفارسی رضی الله عنه : "لما أن مرض النبی (ص) المرضه التی قبضه الله فیها دخلت فجلست بین یدیه و دخلت علیه فاطمه الزهراء (ع) فلما رأت ما به خنقتها العبره حتی فاضت دموعها علی خدیها فلما أن رآها رسول الله (ص) قال ما یبکیک یا بنیه قالت و کیف لا أبکی و أنا أری ما بک من الضعف فمن لنا بعدک یا رسول الله قال لها لکم الله فتوکلی علیه و اصبری کما صبر آباو من الأنبیاء و أمهاتک من أزواجهم یا فاطمه أ و ما علمت أن الله تعالی اختار أباک فجعله نبیا و بعثه رسولا ثم علیا فزوجتک إیاه و جعله وصیا فهو أعظم الناس حقا علی المسلمین بعد أبیک و أقدمهم سلما و أعزهم خطرا و أجملهم خلقا و أشدهم فی الله و فی غضبا و أشجعهم قلبا و أثبتهم و أربطهم جأشا و أسخاهم کفا ففرحت بذلک الزهراء (ع) فرحا شدیدا" [بحار الأنوار ، ج22 ، ص496] .

3 روزی رسول خدا (ص) فرمود :

قال رسول الله (ص) : یا أبا الحسن هذه ودیعه الله و ودیعه رسوله محمد عندک فاحفظ الله و احفظنی فیها و إنک لفاعله یا علی هذه و الله

سیده نساء أهل الجنه من الأولین و الآخرین هذه و الله مریم الکبری أما و الله ما بلغت نفسی هذا الموضع حتی سألت الله لها و لکم فأعطانی ما سألته یا علی انفذ لما أمرتک به فاطمه فقد أمرتها بأشیاء أمر بها جبرئیل (ع) و اعلم یا علی أنی راض عمن رضیت عنه ابنتی فاطمه و کذلک ربی و ملائکته یا علی ویل لمن ظلمها و ویل لمن ابتزها حقها و ویل لمن هتک حرمتها و ویل لمن أحرق بابها و ویل لمن آذی خلیلها و ویل لمن شاقها و بارزها اللهم إنی منهم بریء و هم منی براء [بحار الأنوار ، ج22 ، ص484] .

4 بارها می شد که نبی اکرم (ص) نگاهش به فاطمه (س) و علی (ع) و فرزندانش می خورد می گریست. وقتی علت را می پرسیدند می فرمود : بینا أنا و فاطمه و الحسن و الحسین عند رسول الله (ص) إذ التفت إلی فبکی فقلت ما یبکیک یا رسول الله قال أبکی من ضربتک علی القرن و لطم فاطمه خدها و طعن الحسن فی فخذه و السم الذی یسقاه و قتل الحسین [المناقب ، ج2 ، ص209] .

فاطمه (س) از بلال که دیگر اذان نمی گفت تقاضا کرد یک بار دیگر مؤذن پدرش را ببیند همین که بلال اذان گفتالله اکبریاد پدر و ایام پدرش افتاد و گریه کرد :

فَلَمَّا بَلَغَ إِلَی قَوْلِهِ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ شَهَقَتْ فَاطِمَهُ (ع) شَهْقَهً وَ سَقَطَتْ لِوَجْهِهَا وَ غُشِی عَلَیهَا فَقَالَ النَّاسُ لِبِلَالٍ : أَمْسِک یا بِلَالُ فَقَدْ فَارَقَتِ ابْنَهُ رَسُولِ اللَّهِ (ص) الدُّنْیا وَ ظَنُّوا أَنَّهَا قَدْ مَاتَتْ [

من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص297] .

بلال اذان را رها کرد تا فاطمه (س) به هوش آمد ، فرمود اذان را تمام کن و با اصرار حضرت ، بلال اذان را تمام کرد. [بحار ، ج43 ، ص157] .

2. وصیت حضرت فاطمه (سلام الله)

1 وصیت کردن به شوهرش علی (ع) که :

الف) بعد از من با امامه ازدواج کن ، چون مردان چاره ای از ازدواج ندارند ، ضمنا برای فرزندانم مثل من است.

ب) جسدم را در تابوت بگذار ، مرا شب دفن کن.

ج) کسانی که به من ظلم کرده اند نگذاری در تشییع جنازه ام شرکت کنند. [منتهی الآمال]

2 در وصیت فاطمه (س) به علی (ع) آمده که سلام مرا به فرزندانم که تا قیامت به وجود می آیند برسان.

3 پرستار حضرت زهرا (س) همسر ابو رافع (ام سلمی) بوده است ، می گوید : "دستور داد آبی آوردم ، غسل کرد و بهترین لباس را پوشید و بسترش را وسط حجره قرار داد و به من فرمود : من الآن قبض روح می شوم" [مسند احمد ، ج6 ، ص461] .

4 باغ و مالی که داشت برای امام حسن (ع) ، بعد امام حسین (ع) ، بعد فرزندان وصیت کرد.

5 اثاثیه منزل را برای دخترش وصیت کرد.

6 شاهد بر وصیت مقداد و زبیر بن عوام بودند.

7 وصیت کرد احدی بر جنازه ام حاضر نشود ، به جز ام سلمه ، ام ایمن ، سلمان ، ابوذر ، مقداد ، عمار و حذیفه.

8 وصیت کرد شب اول قبر بر سر قبرم

دعا و قرآن بخوان که در آن ساعت نیاز به انس با زندگان است. [ملکه اسلام از مناقب شهرآشوب ، ج4 ، ص13 و روضه المتقین ، ص130] .

9 فاطمه زهرا (س) در بستر و در حال احتضار گریان بود. حضرت امیر (ع) پرسید : " چرا گریه می کنی؟ فرمود : برای آن رنجهایی که بعد از من خواهی دید. فرمود : در راه خدا همه مشکلات کم است" [ملکه اسلام ، 274]

3. بیانات حضرت علی (ع)

1 مولا علی (ع) در خاک سپاری این گونه گفت :

السَّلَامُ عَلَیک یا رَسُولَ اللَّهِ عَنِّی وَ عَنِ ابْنَتِک النَّازِلَهِ فِی جِوَارِک وَ السَّرِیعَهِ اللَّحَاقِ بِک قَلَّ یا رَسُولَ اللَّهِ عَنْ صَفِیتِک صَبْرِی وَ رَقَّ عَنْهَا تَجَلُّدِی إِلَّا أَنَّ فِی التَّأَسِّی لِی بِعَظِیمِ فُرْقَتِک وَ فَادِحِ مُصِیبَتِک مَوْضِعَ تَعَزٍّ فَلَقَدْ وَسَّدْتُک فِی مَلْحُودَهِ قَبْرِک وَ فَاضَتْ بَینَ نَحْرِی وَ صَدْرِی نَفْسُک فَإِنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَیهِ راجِعُونَ فَلَقَدِ اسْتُرْجِعَتِ الْوَدِیعَهُ وَ أُخِذَتِ الرَّهِینَهُ أَمَّا حُزْنِی فَسَرْمَدٌ وَ أَمَّا لَیلِی فَمُسَهَّدٌ إِلَی أَنْ یخْتَارَ اللَّهُ لِی دَارَک الَّتِی أَنْتَ بِهَا مُقِیمٌ وَ سَتُنَبِّئُک ابْنَتُک بِتَضَافُرِ أُمَّتِک عَلَی هَضْمِهَا فَأَحْفِهَا السُّوالَ وَ اسْتَخْبِرْهَا الْحَالَ هَذَا وَ لَمْ یطُلِ الْعَهْدُ وَ لَمْ یخْلُ مِنْک الذِّکرُ وَ000 [نهج البلاغه ، خطبه 202] .

2 وقتی امیر المؤمنین (ع) هیجان زده وارد خانه شد و خبر شهادت زهرا (س) را شنید فرمود : اللَّهُمَّ إِنِّی رَاضٍ عَنِ ابْنَهِ نَبِیک اللَّهُمَّ إِنَّهَا قَدْ أُوحِشَتْ فَآنِسْهَا اللَّهُمَّ إِنَّهَا قَدْ هُجِرَتْ فَصِلْهَا اللَّهُمَّ إِنَّهَا قَدْ ظُلِمَتْ فَاحْکمْ لَهَا وَ أَنْتَ خَیرُ الْحَاکمِینَ [خصال صدوق ، ج2

، ص585] .

4. قبر حضرت فاطمه (سلام الله)

1 قبر حضرت معلوم نیست و مفقودالاثر است ، لکن :

الف) در خانه که سفارش تابوت لازم نیست و مسئله تشییع مطرح نیست.

ب) بعید است در خانه دفن شود ، در کنار اطفال یتیم که هر روز داغ تازه می شود.

ج) روح عاشقانش به سوی بقیع متمایل است.

د) برای مخفی کردن گریه شب و خود قبر ، بقیع مناسب تر است.

2 علی (ع) از ترس دشمن قبر فاطمه (س) را با خاک یک سان نمود و صورت هفت یا چهل قبر تازه در نقاط مختلف درست کرد تا جای حقیقی آن شناخته نشود.

5. حضرت فاطمه (سلام الله) در قیامت

1 حضرت در قیامت پیراهن خونین حسین (ع) را می آورد و دادخواهی می کند. [مقرم از مناقب ، ج2 ، ص91] .

1. حضرت لقمان

1. زندگی نامه

درباره شخصیت حضرت لقمان (ع) در قران فقط یکمرتبه با نام آن حضرت مطلبی آمده : وَ لَقَدْ آتَينا لُقْمانَ الْحِكمَةَ [لقمان/12] . امّا روایات فراوانی درباره آن حضرت (ع) رسیده است. [المیزان ، ص233]

بعضی لقمان (ع) را از حبشه که از طفولیت برده بوده است می دانند. بارها خدمت حضرت داود (ع) می رسید و استفاده می کرد.

2. سیما و شخصیت

1. درقرآن

وَ لَقَدْ آتَينا لُقْمانَ الْحِكمَةَ أنِ اشْكرْ لِلّهِ وَ مَنْ يشْكرْ فَإِنَّما يشْكرُ لِنَفْسِهِ وَ مَنْ كفَرَ فَإِنَّ اللّهَ غَنِى حَميدٌ [لقمان/12] .

وَ إِذْ قالَ لُقْمانُ لِابْنِهِ وَ هُوَ يعِظُهُ يا بُنَى لا تُشْرِک بِاللّهِ إِنَّ الشِّرْک لَظُلْمٌ عَظِيمٌ [لقمان/13] .

فقالت الملائکه بصوت لم يرهم لم يا لقمان قال لأن الحکم أشد المنازل و آکدها يغشاه الظلم من کل مکان إن وفى فبالحرى أن ينجو و إن أخطأ أخطأ طريق الجنه و من يکون فى الدنيا ذليلا و فى الآخره شريفا خير من أن يکون فى الدنيا شريفا و فى الآخره ذليلا و من تخير الدنيا على الآخره تفتنه الدنيا و لا نصيب له فى الآخره فعجبت الملائکه من حسن منطقه فنام نومه فأعطى الحکمه فانتبه يتکلم بها ثم کان يوزر داود بحکمته فقال له داود طوبى لک يا لقمان أعطيت الحکمه و صرفت عنک النقمه [عوالى الآللى ، ج3 ، ص517] .

آيات قرآن درباره حضرت لقمان (ع) : سوره لقمان / آيات 12 و 13

2. در روايات

و

فی الدّر النثور اخرج مردویه عن ابی هریره قال : "قال رسول الله (ص) : "اتدرون ما کان لقمان؟" قالوا : "الله و رسوله اعلم" قال : "کان جشیاً"

روی أن لقمان (ع) فی ابتداء أمره کانَ نَائِماً نِصْفَ النَّهَارِ إِذْ جَاءَ نِدَاءٌ یا لُقْمَانُ هَلْ لَک أَنْ یجْعَلَک اللَّهُ خَلِیفَةً فی الأرض تحکم بین الناس بالحق فأجاب الصوت أن خیرنی ربی قبلت العافیه و لم أقبل البلاء و إن عزم علی فسمعا و طاعه فإنی أعلم أنه إن فعل بی ذلک أعاننی و عصمنی [عوالی الآللی ، ج3 ، ص517] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حَقّاً أَقُولُ لَمْ یکنْ لُقْمَانُ نَبِیاً وَ لَکنَّهُ کانَ عَبْداً کثِیرَ التَّفَکرِ حَسَنَ الْیقِینِ أَحَبَّ اللَّهَ فَأَحَبَّهُ وَ مَنَّ عَلَیهِ بِالْحِکمَهِ [قصص الأنبیاء جزائری ، ص328] .

حَدَّثَنِی أَبِی عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْمِنْقَرِی عَنْ حَمَّادٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَیهِ السَّلَامُ عَنْ لُقْمَانَ وَ حِکمَتِهِ الَّتِی ذَکرَهَا اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَالَ أَ مَا وَ اللَّهِ مَا أُوتِی لُقْمَانُ الْحِکمَهَ بِحَسَبٍ وَ لَا مَالٍ وَ لَا أَهْلٍ وَ لَا بَسْطٍ فِی جِسْمٍ وَ لَا جَمَالٍ وَ لَکنَّهُ کانَ رَجُلًا قَوِیاً فِی أَمْرِ اللَّهِ مُتَوَرِّعاً فِی اللَّهِ سَاکتاً سَکِیناً عَمِیقَ النَّظَرِ طَوِیلَ الْفِکرِ حَدِیدَ النَّظَرِ مُسْتَغْنٍ بِالْعِبَرِ لَمْ ینَمْ نَهَاراً قَطُّ وَ لَمْ یرَهُ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ عَلَی بَوْلٍ وَ لَا غَائِطٍ وَ لَا اغْتِسَالٍ لِشِدَّهِ تَسَتُّرِهِ وَ عُمُوقِ نَظَرِهِ وَ تَحَفُّظِهِ فِی أَمْرِهِ وَ لَمْ یضْحَک مِنْ شَی‌ءٍ قَطُّ مَخَافَهَ الْإِثْمِ وَ لَمْ یغْضَبْ قَطُّ وَ لَمْ یمَازِحْ إِنْسَاناً قَطُّ وَ لَمْ یفْرَحْ لِشَی‌ءٍ إِنْ أَتَاهُ مِنْ أَمْرِ الدُّنْیا وَ لَا حَزِنَ مِنْهَا عَلَی شَی‌ءٍ قَطُّ

وَ قَدْ نَكحَ مِنَ النِّسَاءِ وَ وُلِدَ لَهُ الْأَوْلَادُ الْكثِيرَهُ وَ قَدَّمَ أَكثَرَهُمْ إِفْرَاطاً فَمَا بَكى عَلَى مَوْتِ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَ لَمْ يمُرَّ بِرَجُلَينِ يخْتَصِمَانِ أَوْ يقْتَتِلَانِ إِلَّا أَصْلَحَ بَينَهُمَا وَ لَمْ يمْضِ عَنْهُمَا حَتَّى تَحَاجَزَا وَ لَمْ يسْمَعْ قَوْلًا قَطُّ مِنْ أَحَدٍ اسْتَحْسَنَهُ إِلَّا سَأَلَ عَنْ تَفْسِيرِهِ وَ عَمَّنْ أَخَذَهُ وَ كانَ يكثِرُ مُجَالَسَهَ الْفُقَهَاءِ وَ الْحُكمَاءِ وَ كانَ يغْشَى الْقُضَاهَ وَ الْمُلُوک وَ السَّلَاطِينَ فَيرْثِى لِلْقُضَاهِ مِمَّا ابْتُلُوا بِهِ وَ يرْحَمُ الْمُلُوک وَ السَّلَاطِينَ لِغِرَّتِهِمْ بِاللَّهِ وَ طُمَأْنِينَتِهِمْ فِى ذَلِک وَ يعْتَبِرُ وَ يتَعَلَّمُ مَا يغْلِبُ بِهِ نَفْسَهُ وَ يجَاهِدُ بِهِ هَوَاهُ وَ يحْتَرِزُ بِهِ مِنَ الشَّيطَانِ وَ كانَ يدَاوِى قَلْبَهُ بِالتَّفَكرِ وَ يدَارِى نَفْسَهُ بِالْعِبَرِ وَ كانَ لَا يظْعَنُ إِلَّا فِيمَا يعْنِيهِ فَبِذَلِک أُوتِى الْحِكمَهَ وَ مُنِحَ الْعِصْمَهَ وَ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَى أَمَرَ طَوَائِفَ مِنَ الْمَلَائِكهِ حِينَ انْتَصَفَ النَّهَارُ وَ هَدَأَتِ الْعُيونُ بِالْقَائِلَهِ فَنَادَوْا لُقْمَانَ حَيثُ يسْمَعُ وَ لَا يرَاهُمْ فَقَالُوا يا لُقْمَانُ هَلْ لَک أَنْ يجْعَلَک اللَّهُ خَلِيفَهً فِى الْأَرْضِ تَحْكمْ بَينَ النَّاسِ فَقَالَ لُقْمَانُ إِنْ أَمَرَنِى رَبِّى بِذَلِک فَالسَّمْعَ وَ الطَّاعَهَ لِأَنَّهُ إِنْ فَعَلَ بِى ذَلِک أَعَانَنِى عَلَيهِ وَ عَلَّمَنِى وَ عَصَمَنِى وَ إِنْ هُوَ خَيرَنِى قَبِلْتُ الْعَافِيهَ فَقَالَتِ الْمَلَائِكهُ يا لُقْمَانُ لِمَ قَالَ لِأَنَّ الْحُكمَ بَينَ النَّاسِ بِأَشَدِّ الْمَنَازِلِ مِنَ الدِّينِ وَ أَكثَرُ فِتَناً وَ بَلَاءً مَا يجْذَلُ وَ لَا يعَانُ وَ يغْشَاهُ الظُّلَّمُ مِنْ كلِّ مَكانٍ وَ صَاحِبُهُ مِنْهُ بَينَ أَمْرَينِ إِنْ أَصَابَ فِيهِ الْحَقَّ فَبِالْحَرِى أَنْ يسْلَمَ وَ إِنْ أَخْطَأَ أَخْطَأَ طَرِيقَ الْجَنَّهِ وَ مَنْ يكنْ فِى الدُّنْيا ذَلِيلًا وَ ضَعِيفاً كانَ أَهْوَنَ عَلَيهِ فِى الْمَعَادِ مِنْ أَنْ يكونَ فِيهِ حَكماً سَرِياً شَرِيفاً وَ مَنِ

اخْتَارَ الدُّنْيا عَلَى الآْخِرَهِ يخْسَرُهُمَا كلْتَيهِمَا تَزُولُ هَذِهِ وَ لَا تُدْرَک تِلْک قَالَ فَتَعَجَّبَتِ الْمَلَائِكَهُ مِنْ حِكمَتِهِ وَ اسْتَحْسَنَ الرَّحْمَنُ مَنْطِقَهُ فَلَمَّا أَمْسَى وَ أَخَذَ مَضْجَعَهُ مِنَ اللَّيلِ أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيهِ الْحِكمَهَ فَغَشَّاهُ بِهَا مِنْ قَرْنِهِ إِلَى قَدَمِهِ وَ هُوَ نَائِمٌ وَ غَطَّاهُ بِالْحِكمَهِ غِطَاءً فَاسْتَيقَظَ وَ هُوْ أَحْكمُ النَّاسِ فِى زَمَانِهِ وَ خَرَجَ عَلَى النَّاسِ ينْطِقُ بِالْحِكمَهِ وَ يبَينُهَا فِيهَا قَالَ فَلَمَّا أُوتِى الْحُكمَ وَ لَمْ يقْبَلْهَا أَمَرَ اللَّهُ الْمَلَائِكَهَ فَنَادَتْ دَاوُدَ بِالْخِلَافَهِ فَقَبِلَهَا وَ لَمْ يشْتَرِطْ فِيهَا بِشَرْطِ لُقْمَانَ فَأَعْطَاهُ اللَّهُ الْخِلَافَهَ فِى الْأَرْضِ وَ ابْتُلِى فِيهَا غَيرَ مَرَّهٍ وَ كلُّ ذَلِک يهْوِى فِى الْخَطَاءِ يقِيلُهُ اللَّهُ وَ يغْفِرُ لَهُ وَ كانَ لُقْمَانُ يكثِرُ زِيارَهَ دَاوُدَ عَلَيهِ السَّلَامُ وَ يعِظُهُ بِمَوَاعِظِهِ وَ حِكمَتِهِ وَ فَضْلِ عِلْمِهِ وَ كانَ يقُولُ دَاوُدُ لَهُ طُوبَى لَک يا لُقْمَانُ أُوتِيتَ الْحِكمَهَ وَ صُرِفَتْ عَنْک الْبَلِيهُ وَ أُعْطِى دَاوُدُ الْخِلَافَهَ وَ ابْتُلِى بِالْخَطَاءِ وَ الْفِتْنَهِ ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ فِى قَوْلِ اللَّهِ "وَ إِذْ قالَ لُقْمانُ لِابْنِهِ وَ هُوَ يعِظُهُ يا بُنَى لا تُشْرِک بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْک لَظُلْمٌ عَظِيمٌ" (لقمان-13) قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : "قِيلَ لِلُقْمَانَ مَا الَّذِي أَجْمَعْتَ عَلَيهِ مِنْ حِكمَتِک قَالَ : قَالَ لَا أَتَكلَّفُ مَا قَدْ كفِيتُهُ وَ لَا أُضَيعُ مَا وُلِّيتُهُ" [قرب الإسناد ، ص35] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : كانَ فِيمَا وَعَظَ بِهِ لُقْمَانُ ابْنَهُ أَنْ قَالَ يا بُنَى إِنْ تَک فِى شَک مِنَ الْمَوْتِ فَارْفَعْ عَنْ نَفْسِک النَّوْمَ وَ لَنْ تَسْتَطِيعَ ذَلِک وَ إِنْ كنْتَ فِى شَک مِنَ الْبَعْثِ فَادْفَعْ عَنْ نَفْسِک الِانْتِبَاهَ وَ لَنْ تَسْتَطِيعَ ذَلِک فَإِنَّک إِذَا فَكرْتَ فِى هَذَا عَلِمْتَ أَنَّ نَفْسَک بِيدِ غَيرِک وَ إِنَّمَا النَّوْمُ بِمَنْزِلَهِ

الْمَوْتِ وَ إِنَّمَا الْيقَظَهُ بَعْدَ النَّوْمِ بِمَنْزِلَهِ الْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَ قَالَ : قَالَ لُقْمَانُ عَلَيهِ السَّلَامُ يا بُنَى لَا تَقْتَرِبْ فَيكونَ أَبْعَدَ لَک وَ لَا تَبْعُدْ فَتُهَانَ كلُّ دَابَّهٍ تُحِبُّ مِثْلَهَا وَ ابْنُ آدَمَ لَا يحِبُّ مِثْلَهُ لَا تَنْشُرْ بَزَّک إِلَّا عِنْدَ بَاغِيهِ وَ كمَا لَيسَ بَينَ الْكبْشِ وَ الذِّئْبِ خُلَّهٌ كذَلِک لَيسَ بَينَ الْبَارِّ وَ الْفَاجِرِ خُلَّهٌ مَنْ يقْتَرِبْ مِنَ الزِّفْتِ تَعَلَّقَ كذَلِک مَنْ يشَارِک الْفَاجِرَ يتَعَلَّمْ مِنْ طُرُقِهِ مَنْ يحِبَّ الْمِرَاءَ يشْتَمْ وَ مَنْ يدْخُلْ مَدْخَلَ السَّوْءِ يتَّهَمْ وَ مَنْ يقَارِنْ قَرِينَ السَّوْءِ لَا يسْلَمْ وَ مَنْ لَا يمْلِک لِسَانَهُ ينْدَمْ وَ قَالَ يا بُنَى صَاحِبْ مِائَهً وَ لَا تُعَادِ وَاحِداً يا بُنَى إِنَّمَا هُوَ خَلَاقُک وَ خُلُقُک فَخَلَاقُک دِينُک وَ خُلُقُک يَينَک وَ بَينَ النَّاسِ فَلَا تُبْغِضَنَّ إِلَيهِمْ وَ تَعَلَّمْ مَحَاسِنَ الْأَخْلَاقِ يا بُنَى كنْ عَبْداً لِلْأَخْيارِ وَ لَا تَكنْ وَلَداً لِلْأَشْرَارِ يا بُنَى أَدِّ الْأَمَانَهَ تَسْلَمْ دُنْياک وَ آخِرَتُک وَ كنْ أَمِيناً فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَلَّ وَ عَلَا لَا يحِبُّ الْخَائِنِينَ يا بُنَى لَا تُرِ النَّاسَ أَنَّک تَخْشَى اللَّهَ وَ قَلْبُک فَاجِرٌ [قصص الأنبياء راوندى ، ص190] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : كانَ فِيمَا وَعَظَ بِهِ لُقْمَانُ ابْنَهُ يا بُنَى إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا قَبْلَک لِأَوْلَادِهِمْ فَلَمْ يبْقَ مَا جَمَعُوا وَ لَمْ يبْقَ مَنْ جَمَعُوا لَهُ وَ إِنَّمَا أَنْتَ عَبْدٌ مُسْتَأْجَرٌ قَدْ أُمِرْتَ بِعَمَلٍ وَ وُعِدْتَ عَلَيهِ أَجْراً فَأَوْفِ عَمَلَک وَ اسْتَوْفِ أَجْرَک وَ لَا تَكنْ فِى هَذِهِ الدُّنْيا بِمَنْزِلَهِ شَاهٍ وَقَعَتْ فِى زَرْعٍ أَخْضَرَ فَأَكلَتْ حَتَّى سَمِنَتْ فَكانَ حَتْفُهَا عِنْدَ سِمَنِهَا وَ لَكنِ اجْعَلِ الدُّنْيا بِمَنْزِلَهِ قَنْطَرَهٍ عَلَى نَهَرٍ جُزْتَ عَلَيهَا وَ تَرَكتَهَا وَ لَمْ تَرْجِعْ إِلَيهَا آخِرَ الدَّهْرِ

أَخْرِبْهَا وَ لَا تَعْمُرْهَا فَإِنَّک لَمْ تُومَرْ بِعِمَارَتِهَا وَ اعْلَمْ أَنَّک سَتُسْأَلُ غَداً إِذَا وَقَفْتَ بَینَ یدَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَنْ أَرْبَعٍ شَبَابِک فِیمَا أَبْلَیتَهُ وَ عُمُرِک فِیمَا أَفْنَیتَهُ وَ مَالِک مِمَّا اکتَسَبْتَهُ وَ فِیمَا أَنْفَقْتَهُ فَتَأَهَّبْ لِذَلِک وَ أَعِدَّ لَهُ جَوَاباً وَ لَا تَأْسَ عَلَی مَا فَاتَک مِنَ الدُّنْیا فَإِنَّ قَلِیلَ الدُّنْیا لَا یدُومُ بَقَاوهُ وَ کثِیرَهَا لَا یومَنُ بَلَاوهُ فَخُذْ حِذْرَک وَ جِدَّ فِی أَمْرِک وَ اکشِفِ الْغِطَاءَ عَنْ وَجْهِک وَ تَعَرَّضْ لِمَعْرُوفِ رَبِّک وَ جَدِّدِ التَّوْبَهَ فِی قَلْبِک وَ اکمُشْ فِی فَرَاغِک قَبْلَ أَنْ یقْصَدَ قَصْدُک وَ یقْضَی قَضَاوک وَ یحَالَ بَینَک وَ بَینَ مَا تُرِیدُ [کافی ، ج2 ، ص134] .

3. گوشه ای از حکمتها

1 قَالَ لُقْمَانُ عَلَیهِ السَّلَامُ : "حَمَلْتُ الْجَنْدَلَ وَ الْحَدِیدَ وَ کلَّ حِمْلٍ ثَقِیلٍ فَلَمْ أَحْمِلْ شَیئاً أَثْقَلَ مِنْ جَارِ السَّوْءِ وَ ذُقْتُ الْمَرَارَاتِ کلَّهَا فَمَا ذُقْتُ شَیئاً أَمَرَّ مِنَ الْفَقْرِ یا بُنَی لَا تَتَّخِذِ الْجَاهِلَ رَسُولًا فَإِنْ لَمْ تُصِبْ عَاقِلًا حَکیماً یکونُ رَسُولَک فَکنْ أَنْتَ رَسُولَ نَفْسِک یا بُنَی اعْتَزِلِ الشَّرَّ یعْتَزِلْک" [قصص الأنبیاء راوندی ، ص196] .

2 قَالَ لُقْمَانُ (ع) : "لَأَنْ یضْرِبَک الْحَکیمُ فَیوذِیک خَیرٌ مِنْ أَنْ یدْهِنَک الْجَاهِلُ بِدُهْنٍ طَیبٍ" [مجموعه ورام ، ج2 ، ص26] .

3 بدی مردم به تو و خوبی و نیکی خودت را به آنها حتما فراموش کن.

4 یاد خدا و مرگ را حتما فراموش مکن.

5 احمق زیبا ، مانند شمشمیر زیبا ، برنده است؛ و باید از او فاصله گرفت.

6 گفته عالم مثل باران است که زمین را زنده می کند.

7 سنگین ترین بارها قرض است و بهترین

لذت ها عافیت ، و بدترین عیب ها ندیدن عیب خود است.

8 سؤالی که در شأن تو نیست نپرس؛ از لئیم چیزی نخواه ، خوش اخلاق فامیل مردم و بداخلاق بیگانه فامیل است.

9 از لقمان (ع) سؤال شد : "چیست که فایده اش به همه می رسد؟" گفت : "نابودی بدها".

12 حکمت را به نااهل مده و از اهلش دریغ مدار ، به اندک خیری شاد مشو ، کتمان مشکلات گنج است برای دنیا و ذخیره است برای قیامت ، در سحرخیزی از خروس کمتر مباش ، با مدح و گفته جهّال مغرور مشو.

13 بدا به حال کسی که سخن نیک را گوش نکند یا بداند و به آن عمل نکند ، به اعمال خود مغرور مشو ، چون آفت آن عجب است.

14 با سفیه منازعه و با احمق مجادله نکن ، زیرا کندن سنگ های گران آسانتر از آن است.

15 اگر خواستی کسی را برگزینی اوّل با غضب امتحان کن. اگر در حال غضب منصف است ، برگزین.

16 عقل بدون ادب مثل درخت بی بار است.

17 قَالَ لُقْمَانُ (ع) : ثَلَاثَهٌ لَا یعْرَفُونَ إِلَّا فِی ثَلَاثَهِ مَوَاضِعَ لَا یعْرَفُ الْحَلِیمُ إِلَّا عِنْدَ الْغَضَبِ وَ لَا یعْرَفُ الشُّجَاعُ إِلَّا فِی الْحَرْبِ وَ لَا تَعْرِفُ أَخَاک إِلَّا عِنْدَ حَاجَتِک إِلَیه [إختصاص مفید ، ص246] .

18 یا بُنیّ اوصیک باثنتین ماتزال بخیرٍ ما تمسّک بهما : درهمک لمعاشک و دینک لمعادک [لغت نامه دهخدا]

قَالَ فَوَعَظَ لُقْمَانُ ابْنَهُ بِآثَارٍ حَتَّی تَفَطَّرَ وَ انْشَقَّ وَ کانَ فِیمَا وَعَظَهُ بِهِ یا حَمَّادُ أَنْ قَالَ یا بُنَی إِنَّک مُنْذُ سَقَطْتَ إِلَی الدُّنْیا اسْتَدْبَرْتَهَا وَ

اسْتَقْبَلْتَ الْآخِرَةَ فَدَارٌ أَنْتَ إِلَيهَا تَسِيرُ أَقْرَبُ إِلَيک مِنْ دَارٍ أَنْتَ عَنْهَا مُتَبَاعِدٌ يا بُنَی جَالِسِ الْعُلَمَاءَ وَ ارْحَمْهُمْ بِرُکبَتَیک وَ لَا تُجَادِلْهُمْ فَيمْنَعُوک وَ خُذْ مِنَ الدُّنْيا بَلَاغاً وَ لَا تَرْفُضْهَا فَتَکونَ عِيالًا عَلَی النَّاسِ وَ لَا تَدْخُلْ فِيهَا دُخُولًا يضِرُّ بِآخِرَتِک وَ صُمْ صَوْماً يقْطَعُ شَهْوَتَک وَ لَا تَصُمْ صِياماً يمْنَعُک مِنَ الصَّلَاهِ فَإِنَّ الصَّلَاهَ أَحَبُّ إِلَی اللَّهِ مِنَ الصِّيامِ يا بُنَی إِنَّ الدُّنْيا بَحْرٌ عَمِيقٌ قَدْ هَلَک فِيهَا عَالَمٌ کثِيرٌ فَاجْعَلْ سَفِينَتَک فِيهَا الْإِيمَانَ وَ اجْعَلْ شِرَاعَهَا التَّوَکلَ وَ اجْعَلْ زَادَک فِيهَا تَقْوَی اللَّهِ فَإِنْ نَجَوْتَ فَبِرَحْمَهِ اللَّهِ وَ إِنْ هَلَکتَ فَبِذُنُوبِک يا بُنَی إِنْ تَأَدَّبْتَ صَغِيراً انْتَفَعْتَ بِهِ کبِيراً وَ مَنْ عَنَی بِالْأَدَبِ اهْتَمَّ بِهِ وَ مَنِ اهْتَمَّ بِهِ تَکلَّفَ عِلْمَهُ وَ مَنْ تَکلَّفَ عِلْمَهُ اشْتَدَّ لَهُ طَلَبُهُ وَ مَنِ اشْتَدَّ لَهُ طَلَبُهُ أَدْرَک مَنْفَعَتَهُ فَاتَّخِذْهُ عَادَهً فَإِنَّک تَخْلُفُ فِی سَلَفِک وَ تَنْفَعُ بِهِ خَلْفَک وَ يرْتَجِيک فِيهِ رَاغِبٌ وَ يخْشَی صَوْلَتَک رَاهِبٌ وَ إِياک وَ الْکسَلَ عَنْهُ بِالطَّلَبِ لِغَيرِهِ فَإِنْ غَلَبْتَ عَلَی الدُّنْيا فَلَا تَغْلِبَنَّ عَلَی الْآخِرَهِ فَإِذَا فَاتَک طَلَبُ الْعِلْمِ فِی مَظَانِّهِ فَقَدْ غَلَبْتَ عَلَی الْآخِرَهِ وَ اجْعَلْ فِی أَيامِک وَ لَيالِيک وَ سَاعَاتِک لِنَفْسِک نَصِيباً فِی طَلَبِ الْعِلْمِ فَإِنَّک لَمْ تَجِدْ لَهُ تَضْييعاً أَشَدَّ مِنْ تَرْکهِ وَ لَا تُمَارِينَّ فِيهِ لَجُوجاً وَ لَا تُجَادِلَنَّ فَقِيهاً وَ لَا تُعَادِينَّ سُلْطَاناً وَ لَا تُمَاشِينَّ ظَلُوماً وَ لَا تُصَادِقَنَّهُ وَ لَا تُواخِينَّ فَاسِقاً وَ لَا تُصَاحِبَنَّ مُتَّهَماً وَ اخْزُنْ عِلْمَک کمَا تَخْزُنُ وَرِقَک يا بُنَی خَفِ اللَّهَ خَوْفاً لَوْ أَتَيتَ يوْمَ الْقِيامَهِ بِبِرِّ الثَّقَلَينِ خِفْتَ أَنْ يعَذِّبَک وَ ارْجُ اللَّهَ رَجَاءً لَوْ وَافَيتَ الْقِيامَهَ بِإِثْمِ الثَّقَلَينِ رَجَوْتَ أَنْ يغْفِرَ اللَّهُ لَک

فَقَالَ لَهُ ابْنُهُ يا أَبَتِ وَ كيفَ أُطِيقُ هَذَا وَ إِنَّمَا لِی قَلْبٌ وَاحِدٌ فَقَالَ لَهُ لُقْمَانُ يا بُنَی لَوِ اسْتُخْرِجَ قَلْبُ الْمُومِنِ فَشُقَّ لَوُجِدَ فِيهِ نُورَانِ نُورٌ لِلْخَوْفِ وَ نُورٌ لِلرَّجَاءِ لَوْ وُزِنَا مَا رُجِّحَ أَحَدُهُمَا عَلَی الْآخَرِ بِمِثْقَالِ ذَرَّةٍ فَمَنْ يومِنُ بِاللَّهِ يصَدِّقُ مَا قَالَ اللَّهُ وَ مَنْ يصَدِّقُ مَا قَالَ اللَّهُ يفْعَلُ مَا أَمَرَ اللَّهُ وَ مَنْ لَمْ يفْعَلْ مَا أَمَرَ اللَّهُ لَمْ يصَدِّقْ مَا قَالَ اللَّهُ فَإِنَّ هَذِهِ الْأَخْلَاقُ يشْهَدُ بَعْضُهَا لِبَعْضٍ فَمَنْ يومِنْ بِاللَّهِ إِيمَاناً صَادِقاً يعْمَلْ لِلَّهِ خَالِصاً نَاصِحاً وَ مَنْ يعْمَلْ لِلَّهِ خَالِصاً نَاصِحاً فَقَدْ آمَنَ بِاللَّهِ صَادِقاً وَ مَنْ يطِعِ اللَّهَ خَافَهُ وَ مَنْ خَافَهُ فَقَدْ أَحَبَّهُ وَ مَنْ أَحَبَّهُ اتَّبَعَ أَمْرَهُ وَ مَنِ اتَّبَعَ أَمْرَهُ اسْتَوْجَبَ جَنَّتَهُ وَ مَرْضَاتَهُ وَ مَنْ لَمْ يتَّبِعْ رِضْوَانَ اللَّهِ فَقَدْ هَانَ سَخَطَهُ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ يا بُنَی لَا تَرْكنْ إِلَی الدُّنْيا وَ لَا تَشْغَلْ قَلْبَكِ بِهَا فَمَا خَلَقَ اللَّهُ خَلْقاً هُوَ أَهْوَنُ عَلَيهِ مِنْهَا أَ لَا تَرَی أَنَّهُ لَمْ يجْعَلْ نَعِيمَهَا ثَوَاباً لِلْمُطِيعِينَ وَ لَمْ يجْعَلْ بَلَاءَهَا عُقُوبَةً لِلْعَاصِينَ" [تفسيرالقمی ، ج2 ، ص161] .

4. معرفی منبع

کتاب امثال لقمان حکیم (ع) به زبان های مختلف دنیا ترجمه شده است.

1. حضرت لوط (ع)

1. جایگاه حضرت لوط (ع) در قرآن

1. مقام حضرت لوط (ع)

وَ لُوطاً آتَيناهُ حُكماً وَ عِلْماً [انبياء/74] .

وَ إِنَّ لُوطاً لَمِنَ الْمُرْسَلينَ [صافات/133] .

إِذْ قالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَ لا تَتَّقُونَ [شعراء/161] .

2. ایمان حضرت لوط (ع)

اوّلین مؤمن به پیامبر زمان : فَآمَنَ لَهُ لُوطٌ [عنكبوت/26] .

مهاجرت با عمو :

قالَ إِنِّی مُهاجِرٌ إِلی رَبِّی [عنكبوت/26] .

وَ

نَجَّيناهُ وَ لُوطاً إِلَى الْأَرْضِ الَّتى بارَكنا فيها لِلْعالَمينَ [انبياء/71] .

3. همسر حضرت لوط (ع)

ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذينَ كفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَ امْرَأَتَ لُوطٍ كانَتا تَحْتَ عَبْدَينِ مِنْ عِبادِنا صالِحَينِ فَخانَتاهُما فَلَمْ يغْنِيا عَنْهُما مِنَ اللّهِ شَيئاً وَ قيلَ ادْخُلاَ النّارَ

مَعَ الدّاخِلينَ [تحريم/10] .

2. جايگاه قوم لوط (ع)

1. خصوصيات اخلاقى

1) هيچ كدام از پيامبران الهى (عليهم السّلام) را قبول نداشتند :

كذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلين [شعراء/160] .

2) اوّلين قوم كه به عمل شنيع دست زده اند :

وَ لُوطاً إِذْ قالَ لِقَوْمِهِ أَ تَأْتُونَ الْفاحِشَةَ ما سَبَقَكمْ بِها مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعالَمينَ [اعراف/80] .

3) اخلاق قوم لوط (ع) :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سِتَّةٌ فِى هَذِهِ الْأُمَّهِ مِنْ أَخْلَاقِ قَوْمِ لُوطٍ 1) الْجُلَاهِقُ وَ هُوَ الْبُنْدُقُ 2) وَ الْخَذْفُ 3) وَ مَصْغُ الْعِلْک 4) وَ إِرْخَاءُ الْإِزَارِ خُيلَاءَ 5 و 6) وَ حَلُّ الْأَزْرَارِ مِنَ الْقَبَاءِ وَ الْقَمِيصِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص330] .

4) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْخَذْفُ فِى النَّادِى مِنْ أَخْلَاقِ قَوْمِ لُوطٍ [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص262] .

5) واكنش در برابر حقّ :

قالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يا لُوطُ لَتَكونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجين [شعراء/167] .

فَما كانَ جَوابَ قَوْمِهِ إِلاّ أنْ قالَوا أخْرِجُوا آلَ لَوطٍ مِنْ قَرْيتِكمْ إِنَّهُمْ أناسٌ يتَطَهَّرُونَ [نمل/56] .

كذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذُرِ [قمر/33] .

6) سرسختی و لجاجت در گمراهی :

قالُوا ائْتِنا بِعَذابِ اللّهِ إِنْ كنْتَ مِنَ الصّادِقينَ [عنكبوت/29] .

7) قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) سَأَلَ جَبْرَئِيلَ كيفَ كانَ مَهْلِک قَوْمِ لُوطٍ؟ فَقَالَ : إِنَّ

قَوْمَ لُوطٍ كانُوا أَهْلَ قَرْيهٍ لَا يتَنَظَّفُونَ مِنَ الْغَائِطِ وَ لَا يتَطَهَّرُونَ مِنَ الْجَنَابَهِ بُخَلَاءَ أَشِحَّاءَ عَلَى الطَّعَامِ وَ إِنَّ لُوطاً لَبِثَ فِيهِمْ ثَلَاثِينَ سَنَهً وَ إِنَّمَا كانَ نَازِلًا عَلَيهِمْ وَ لَمْ يكنْ مِنْهُمْ وَ لَا عَشِيرَهَ لَهُ فِيهِمْ وَ لَا قَوْمَ وَ إِنَّهُ دَعَاهُمْ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ إِلَى الْإِيمَانِ وَ اتِّبَاعِهِ وَ نَهَاهُمْ عَنِ الْفَوَاحِشِ وَ حَثَّهُمْ عَلَى طَاعَهِ اللَّهِ فَلَمْ يجِيبُوهُ وَ لَمْ يطِيعُوهُ وَ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَمَّا أَرَادَ عَذَابَهُمْ بَعَثَ إِلَيهِمْ رُسُلًا مُنْذِرِينَ عُذْراً نُذْراً فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ أَمْرِهِ بَعَثَ إِلَيهِمْ مَلَائِكهً لِيخْرِجُواَ مَنْ كانَ فِى قَرْيتِهِمْ مِنَ الْمُومِنِينَ فَمَا وَجَدُوا فِيها غَيرَ بَيتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَأَخْرَجُوهُمْ مِنْهَا وَ قَالُوا لِلُوطٍ : أَسْرِ بِأَهْلِک مِنْ هَذِهِ الْقَرْيهِ اللَّيلَهَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيلِ... وَ لا يلْتَفِتْ مِنْكمْ أَحَدٌ وَ امْضُوا حَيثُ تُومَرُونَ فَلَمَّا انْتَصَفَ اللَّيلُ سَارَ لُوطٌ بِبَنَاتِهِ وَ تَوَلَّتِ امْرَأَتُهُ مُدْبِرَهً فَانْقَطَعَتْ إِلَى قَوْمِهَا تَسْعَى بِلُوطٍ وَ تُخْبِرُهُمْ أَنَّ لُوطاً قَدْ سَارَ بِبَنَاتِهِ وَ إِنِّى نُودِيتُ مِنْ تِلْقَاءِ الْعَرْشِ لَمَّا طَلَعَ الْفَجْرُ يا جَبْرَئِيلُ ! حَقَّ الْقَوْلُ مِنَ اللَّهِ بِحَتْمِ عَذَابِ قَوْمِ لُوطٍ فَاهْبِطْ إِلَى قَرْيهِ قَوْمِ لُوطٍ وَ مَا حَوَتْ فَاقْلَعْهَا مِنْ تَحْتِ سَبْعِ أَرَضِينَ ثُمَّ اعْرُجْ بِهَا إِلَى السَّمَاءِ فَأَوْقِفْهَا حَتَّى يأتِيک أَمْرُ الْجَبَّارِ فِى قَلْبِهَا وَ دَعْ مِنْهَا آيهً بَينَهً مِنْ مَنْزِلِ لُوطٍ عِبْرَهً لِلسَّيارَهِ فَهَبَطْتُ عَلَى أَهْلِ الْقَرْيهِ الظَّالِمِينَ فَضَرَبْتُ بِجَنَاحِى الْأَيمَنِ عَلَى مَا حَوَى عَلَيهِ شَرْقِيهَا وَ ضَرَبْتُ بِجَنَاحِى الْأَيسَرِ عَلَى مَا حَوَى عَلَيهِ غَرْبِيهَا فَاقْتَلَعْتُهَا يا مُحَمَّدُ! مِنْ تَحْتِ سَبْعِ أَرَضِينَ إِلَّا مَنْزِلَ آلِ لُوطٍ آيهً لِلسَّيارَهِ ثُمَّ عَرَجْتُ بِهَا فِى جَوَافِى جَنَاحِى حَتَّى أَوْقَفْتُهَا حَيثُ يسْمَعُ أَهْلُ السَّمَاءِ زُقَاءَ دُيوكهَا وَ

نُبَاحَ كلَابِهَا فَلَمَّا طَلَعَتِ الشَّمْسُ نُودِيتُ مِنْ تِلْقَاءِ الْعَرْشِ يا جَبْرَئِيلُ اقْلِبِ الْقَرْيَةَ عَلَى الْقَوْمِ فَقَلَبْتُهَا عَلَيهِمْ حَتَّى صَارَ أَسْفَلُهَا أَعْلَاهَا وَ أَمْطَرَ اللَّهُ عَلَيهِمْ حِجارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّک وَ ما هِی یا مُحَمَّدُ! مِنَ الظّالِمِينَ مِنْ أُمَّتِک بِبَعِيدٍ [علل الشرائع ، ج2 ، ص550] .

2. علت گمراهی

1) بُخل سبب هلاکت قوم لوط (ع) شد :

جهت جلوگیری از ورود مهمان در اثر بخلی که داشتند ، با راهنمایی شیطان ، مبتلابه عمل لواط شدند :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ قَوْمَ لُوطٍ كانُوا أَهْلَ قَرْيهٍ أَشِحَّاءَ عَلَى الطَّعَامِ فَأَعْقَبَهُمُ الْبُخْلُ دَاءً لَا دَوَاءَ لَهُ فِی فُرُوجِهِمْ [علل الشرائع ، ج2 ، ص548] .

قالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيتِكمْ إِنَّهُمْ أُناسٌ يتَطَهَّرُونَ [اعراف/82] .

قالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يا لُوطُ لَتَكونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجينَ [شعراء/167] .

3. عذاب قوم لوط

1. وعده عذاب

1) وعده عذاب : إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ [هود/81] .

2. نزول عذاب

2) نزول بلا :

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيحَةُ مُشْرِقينَ فَجَعَلْنا عالِيها سافِلَها وَ أَمْطَرْنا عَلَيهِمْ حِجارَةً مِنْ سِجِّيلٍ [حجر/74 -73] .

فَلَمّا جاءَ أَمْرُنا جَعَلْنا عالِيها سافِلَها وَ أَمْطَرْنا عَلَيها حِجارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ [هود/82] .

3. دیدگاه اسلام نسبت به عمل لوط

1. حد لوط

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَوْ كانَ ينْبَغِی لِأَحَدٍ أَنْ يرْجَمَ مَرَّتَينِ لَرُجِمَ اللُّوطِی مَرَّتَينِ [المحاسن ، ج1 ، ص112] .

2. عذاب اخروی

مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّک وَ ما هِی مِنَ الظّالِمينَ بِبَعيدٍ [هود/83] .

3. صفات مؤمن

چهار خصلت در مؤمن نیست : 1) جنون 2) تکدّی 3) ولادت از زنا 4) نکاح از دبر [سفينه البحار ، ج2 ، ص517] .

1. حضرت نوح (ع)

1. معرفی شخصیت نوح (ع)

1. القاب نوح (ع) در قرآن

1) در قرآن ازاو به عنوانعبد صالح ، عبد شکور ، سلام علی نوح ، محسنین ، اصطفاه اللهوعباده المؤمنينستايش شده است :

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلاً لِلَّذينَ كفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَ امْرَأَتَ لُوطٍ كانَتا تَحْتَ عَبْدَينِ مِنْ عِبادِنا صالِحَين [تحريم/10] .

ذُرِّيةَ مَنْ حَمَلْنا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كانَ عَبْداً شَكوراً [اسراء/3] .

سَلامٌ عَلى نُوحٍ فِی الْعالَمينَ [صافات/79] .

وَ وَهَبْنا لَهُ إِسْحاقَ وَ يعْقُوبَ كلاًّ هَدَينا وَ نُوحاً هَدَينا مِنْ قَبْلُ وَ مِنْ ذُرِّيتِهِ داوُدَ وَ سُلَيمانَ وَ أَيوبَ وَ يوسُفَ وَ مُوسى وَ هارُونَ وَ كذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنينَ [انعام/84] .

إِنَّ اللّهَ اصْطَفى آدَمَ وَ نُوحاً وَ آلَ إِبْراهيمَ وَ آلَ عِمْرانَ عَلَى الْعالَمينَ [آل عمران/33] .

سَلامٌ عَلى نُوحٍ فِی الْعالَمين [صافات/79] .

این چنین سلامی به هیچ یک از ابنیه نشده است.

إِنَّ اللّهَ اصْطَفى آدَمَ وَ نُوحاً [آل عمران/33] .

و هو ابو الانبیاء ما عدا آدم و ادریس [المیزان ، ج10 ، ص260] .

إِنَّهُ كانَ عَبْداً شَكوراً [اسراء/3] .

با این همه زجر و توهین نه تنها راضی ، بلکه شاکر بود.

19 قال شیخنا الطبرسی طاب ثراه :

فی قوله تعالی "إِنَّهُ كانَ عَبْداً شَكوراً " (اسراء/3) معناه أن نوحا كان عبد الله كثير الشكر و كان إذا لبس ثوبا أو أكل طعاما أو شرب ماء شكر الله تعالی و قال الحمد لله. [قصص الأنبياء جزائری ، ص69] .

2. اوّل نبی مرسل

اول نبی ارسل

3. آدم ونوح

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : كانَ بَينَ آدَمَ وَ نُوحٍ عَشَرَهُ آبَاءٍ كلُّهُمْ أَنْبِياءُ اللَّه [تفسير عياشی ، ج1 ، ص310] .

4. اولين اولوالعزم

اولين اولوا العزم ، پدر دوم نسل كنونی.

ابو الانبياء : وَ نُوحاً هَدَينا مِنْ قَبْلُ وَ مِنْ ذُرِّيتِهِ داوُدَ وَ سُلَيمانَ وَ أَيوبَ وَ يوسُفَ وَ مُوسی وَ هارُونَ وَ كذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنين وَ زَكرِيا وَ يحْيی وَ عيسی وَ إِلْياسَ كلٌّ مِنَ الصّالِحينَ وَ إِسْماعيلَ وَ الْيسَعَ وَ يونُسَ وَ لُوطاً وَ كلاًّ فَضَّلْنا عَلَی الْعالَمين [انعام/84-86] .

نسل كنونی همه فرزند نوح هستند :

وَ جَعَلْنا ذُرِّيتَهُ هُمُ الْباقينَ [صافات/77]

5. مؤمنين اندک

ما آمَنَ مَعَهُ إِلاّ قَليلٌ [هود/40] .

6. معجزه مهم

2500 سال عمر كرد ، 850 سال قبل از بعثت ، 950 سال رسول ، 200 سال مشغول ساخت كشتی ، 500 سال بعد از ماجرای كشتی و طوفان و غرق كفار ، ولی به عزرائيل گفت : تمام عمرم به قدری بود كه از آفتاب به سايه روم. [كافی ، ج8 ، ص284] .

خود این عمر طولانی معجزه است.

بی وفایی (زمان زودگذر) : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : عَاشَ نُوحٌ (ع) أَلْفَي سَنَهٍ وَ خَمْسَمِائَهِ سَنَهٍ مِنْهَا ثَمَانُمِائَهِ سَنَهٍ وَ خَمْسُونَ سَنَهً قَبْلَ أَنْ يبْعَثَ وَ أَلْفُ سَنَهٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَاماً وَ هُوَ فِی قَوْمِهِ يدْعُوهُمْ

وَ مِائَتَا عَامٍ فِی عَمَلِ السَّفِینَهِ وَ خَمْسُمِائَهِ عَامٍ بَعْدَ مَا نَزَلَ مِنَ السَّفِینَهِ وَ نَضَبَ الْمَاءُ فَمَصَّرَ الْأَمْصَارَ وَ أَسْکنَ وُلْدَهُ الْبُلْدَانَ ثُمَّ إِنَّ مَلَک الْمَوْتِ جَاءَهُ وَ هُوَ فِی الشَّمْسِ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَیک فَرَدَّ عَلَیهِ نُوحٌ (ع) وَ قَالَ لَهُ مَا حَاجَتُک یا مَلَک الْمَوْتِ فَقَالَ جِئْتُ لِأَقْبِضَ رُوحَک فَقَالَ لَهُ تَدَعُنِی أَدْخُلُ مِنَ الشَّمْسِ إِلَی الظِّلِّ فَقَالَ لَهُ نَعَمْ فَتَحَوَّلَ نُوحٌ ثُمَّ قَالَ یا مَلَک الْمَوْتِ فَکأَنَّ مَا مَرَّ بِی فِی الدُّنْیا مِثْلُ تَحَوُّلِی مِنَ الشَّمْسِ إِلَی الظِّلِّ فَامْضِ لِمَا أُمِرْتَ بِهِ قَالَ فَقَبَضَ رُوحَهُ (ع) [أمالی صدوق ، ص511] .

7. نام نوح در قرآن

بیش از 40 بار نامش در قرآن آمده. نامش نوح نبوده ، به خاطر گریه و نوحه به او نوح گفته شده است. [المیزان ، ج19 ، ص256] .

8. سوره های مشتمل بر تاریخ نوح (ع)

در سوره های اعراف ، هود ، مومنون ، شعراء ، و تمام سوره نوح به تاریخ او اشاره شده. [المیزان ، ج10 ، ص247] .

2. جامعه زمان نوح (ع)

1. رواج بت پرستی

بت پرستی رواج داشت و نام چند بت آن زمان ودا ، سواعا ، یغوث ، یعوق ، نسرا آمده است. [المیزان ، ج10 ، ص256] .

2. وضعیت مردم

مردم دو گروه مستکبر و مستضعف که می گفتند :

أَراذِلُنا بادِیَ الرَّأْی [هود/27] .

و منطق نوح :

وَ ما أَنَا بِطارِدٍ [هود/29] .

3. صفات و خصال نوح (ع)

1. امین

إِنِّی لَکمْ رَسُولٌ أمینٌ [شعراء/107] .

2. محسن

إِنّا کذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنینَ [صافات/81-80] .

3. مؤمن

إِنَّهُ مِنْ عِبادِنَا الْمُومِنینَ [صافات/81-80] .

4. عبد

وَ لا أَقُولُ لَکمْ عِنْدی خَزائِنُ اللّهِ وَ لا أَعْلَمُ الْغَیبَ وَ لا أَقُولُ إِنِّی مَلَک [هود/31] .

5. اخلاص

فَإِنْ تَوَلَّیتُمْ فَما سَأَلْتُکمْ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِی إِلاّ عَلَی اللّهِ [یونس/72] .

6. توکل

إِنْ کانَ کبُرَ عَلَیکمْ مَقامی وَ تَذْکیری بِآیاتِ اللّهِ فَعَلَی اللّهِ تَوَکلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَکمْ وَ شُرَکاءَکمْ [یونس/71] .

4. رنج ها ومصائب حضرت نوح (ع)

1. فرزند ناخلف

1. اقدام برای نجات فرزند

وَ نادی نُوحٌ ابْنَهُ وَ کانَ فی مَعْزِلٍ یا بُنَی ارْکبْ مَعَنا وَ لا تَکنْ مَعَ الْکافِرین [هود/42] .

2. اعراض فرزند

فَکذَّبُوهُ [اعراف/64] .

سَآوی إِلی جَبَلٍ یعْصِمُنی مِنَ الْماءِ [هود/43] .

3. هشدار پدر

قالَ لا عاصِمَ الْيوْمَ مِنْ أَمْرِ اللّهِ إِلاّ مَنْ رَحِم [هود/43] .

4. التماس از خدا

وَ نادى نُوحٌ رَبَّهُ فَقالَ رَبِّ إِنَّ ابْنى مِنْ أَهْلى [هود/45] .

5. پاسخ ردّ

إِنَّهُ لَيسَ مِنْ أَهْلِک إِنَّهُ عَمَلٌ غَيرُ صالِحٍ [هود/46] .

6. غرق فرزند

وَ حالَ بَينَهُمَا الْمَوْجُ فَكانَ مِنَ الْمُغْرَقينَ [هود/43] .

2. همسر نوح (ع)

ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذينَ كفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَ امْرَأَتَ لُوطٍ كانَتا تَحْتَ عَبْدَينِ مِنْ عِبادِنا صالِحَينِ فَخانَتاهُما فَلَمْ يغْنِيا عَنْهُما مِنَ اللّهِ شَيئاً وَ قيلَ ادْخُلاَ النّارَ مَعَ الدّاخِلين [تحريم/10] .

3. حرف مردم به نوح (ع) ، عكس العمل مردم ، (توهين وتهديد)

1. اتهام به گمراهى

إِنّا لَنَراک فى ضَلالٍ مُبينٍ [اعراف/60] .

2. اتهام به دروغ

فَكذَّبُوهُ [اعراف/64] .

3. لجاجت

ما نَراک إِلاّ بَشَراً

مِثْلَنا وَ ما نَراک اتَّبَعَک إِلاَّ الَّذینَ هُمْ أَراذِلُنا [هود/27] .

4. تکبر در برابر نوح (ع)

وَ ما نَری لَکمْ عَلَینا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّکمْ کاذِبین [هود/27] .

5. فرار از مناظره

یا نُوحُ قَدْ جادَلْتَنا فَأَکثَرْتَ جِدالَنا فَأْتِنا بِما تَعِدُنا [هود/32] .

6. اتهام به افترا

أَمْ یقُولُونَ افْتَراه [هود/35] .

7. تمسخر

کلَّما مَرَّ عَلَیهِ مَلَأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ [هود/38] .

8. اتهام به برتری جویی

ما هذا إِلاّ بَشَرٌ مِثْلُکمْ یرِیدُ أَنْ یتَفَضَّلَ عَلَیکمْ وَ لَوْ شاءَ اللّهُ لَأَنْزَلَ مَلائِکةً [مومنون/24] .

9. اتهام به جنون

إِنْ هُوَ إِلاّ رَجُلٌ بِهِ جِنَّه [مومنون/25] .

10. برخوردها

لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ یا نُوحُ لَتَکونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومینَ [شعراء/116] .

11. اعراض ازحضرت

فَلَمْ یزِدْهُمْ دُعائی إِلاّ فِراراً [نوح/6] .

12.اصرار و لجاجت

جَعَلُوا أَصابِعَهُمْ فی آذانِهِمْ [نوح/7] .

13. استکبار

وَ اسْتَغْشَوْا ثِيابَهُمْ وَ أَصَرُّوا وَ اسْتَكْبَرُوا اسْتِكباراً [نوح/7] .

14. حیله ورزی

وَ اتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يزِدْهُ مالُهُ وَ وَلَدُهُ إِلاّ خَساراً وَ مَكرُوا مَكراً كبّاراً [نوح/22-21] .

15. جهود در برابر بت ها

وَ قالُوا لا تَذَرُنَّ آلِهَتَكمْ وَ لا تَذَرُنَّ وَدًّا وَ لا سُواعاً وَ لا يغُوثَ وَ يعُوقَ وَ نَسْراً وَ قَدْ أَضَلُّوا كثيراً [نوح/24-23] .

16. اذیت

وَ لا يلِدُوا إِلاّ فاجِراً كفّاراً [نوح/27] .

5. تبلیغ

1. آغاز مأموریت ودعوت به توحید

يا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّهَ ما لَكمْ مِنْ إِلهٍ غَيرُهُ [اعراف/59] .

يا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّهَ ما لَكمْ مِنْ إِلهٍ غَيرُهُ [اعراف/59] .

فَما سَأَلْتُكمْ مِنْ أَجْرٍ [يونس/72

] .

2. هشدار به معاد

إِنِّی أَخافُ عَلَیکمْ عَذابَ یوْمٍ عَظیمٍ [اعراف/59] .

إِنِّی أَخافُ عَلَیکمْ عَذابَ یوْمٍ عَظیمٍ [اعراف/59] .

3. استقامت درراه هدف

رَبِّ إِنِّی دَعَوْتُ قَوْمی لَیلاً وَ نَهاراً [نوح/5] .

إِنِّی دَعَوْتُهُمْ جِهاراً [نوح/8] .

دعوتی مستمر : إِنِّی دَعَوْتُ قَوْمی لَیلاً وَ نَهاراً [نوح/5] .

مخفی و علنی : ثُمَّ إِنِّی أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَ أَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْراراً [نوح/9] .

4. طرزوشیوه تبلیغ انبیا

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّکمْ إِنَّهُ کانَ غَفّاراً [نوح/10] .

یرْسِلِ السَّماءَ عَلَیکمْ مِدْراراً [نوح/11] .

وَ یمْدِدْکمْ بِأَمْوالٍ وَ بَنینٍ [نوح/12] .

وَ یجْعَلْ لَکمْ جَنّاتٍ وَ یجْعَلْ لَکمْ أَنْهاراً [نوح/12] .

5. پیامبری دل سوز

أَنْصَحُ لَکمْ [اعراف/62] .

همراه با سوز : إِذْ قالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَ لا تَتَّقُونَ [شعراء/106] .

6. انذار

إِنِّی لَکمْ نَذیرٌ مُبینٌ [هود/25] .

7. دعوتی طولانی

فَلَبِثَ فيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلاّ خَمْسينَ عاماً [عنکبوت/14] .

8. دعوتی بی مزد

وَ ما أَسْئَلُکمْ عَلَيهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِی إِلاّ عَلی رَبِّ الْعالَمين [شعراء/109] .

6. هشدارهای حضرت نوح (ع)

1. هرکار می توانید بکنید

فَأَجْمِعُوا أَمْرَکمْ وَ شُرَکاءَکمْ [يونس/71] .

2. شما قوم نادانی هستید

وَ ما أَنَا بِطارِدِ الَّذينَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُلاقُوا رَبِّهِمْ وَ لکنِّی أَراکمْ قَوْماً تَجْهَلُونَ [هود/29] .

3. ماهم یک روزی شما رامسخره می کنیم

إِنْ تَسْخَرُوا مِنّا فَإِنّا نَسْخَرُ مِنْکمْ کما تَسْخَرُونَ [هود/38] .

4. طعم عذاب را خواهید چشید

فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يأْتيهِ عَذابٌ يخْزيهِ [هود/39] .

7. شکایت و نفرین نوح (ع)

1. خدایا این مردم حرف مرا گوش نمی دهند

قالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنی وَ اتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يزِدْهُ مالُهُ وَ وَلَدُهُ إِلاّ خَساراً [نوح/21] .

2. خدایا هیچ کافری را در زمین نگذار

قالَ نُوحٌ رَبِّ لا تَذَرْ عَلَی الْأَرْضِ مِنَ الْکافِرينَ دَياراً [نوح/26] .

قالَ نُوحٌ رَبِّ لا تَذَرْ عَلَی الْأَرْضِ مِنَ الْکافِرينَ دَياراً [نوح/26] .

3. خدایا قومم مرا تکذیب می کنند؛ مرا نجات بده

رَبِّ إِنَّ قَوْمی کذَّبُونِ فَافْتَحْ بَینی وَ بَینَهُمْ فَتْحاً وَ نَجِّنی وَ مَنْ مَعِی مِنَ الْمُومِنینَ [شعراء/117-118] .

4. خدایا اگراین کافرین را راحت بگذاری تمام زمین پر از کافر می شود

إِنَّک إِنْ تَذَرْهُمْ یضِلُّوا عِبادَک وَ لا یلِدُوا إِلاّ فاجِراً کفّاراً [نوح/26] .

5. خدایا براین ظالمین جز نابودی زیاد مکن

وَ لا تَزِدِ الظّالِمینَ إِلاّ تَباراً [نوح/28] .

8. کشتی نوح (ع)

1. فرمان ساخت

فَأَوْحَینا إِلَیهِ أَنِ اصْنَعِ الْفُلْک بِأَعْیینِنا [مومنون/27] .

وَ اصْنَعِ الْفُلْک بِأَعْیینِنا وَ وَحْینا [هود/37] .

(آیات پی در پی و تفسیر آن نوشته شده است.)

2. نظارت نماینده خدا بر ساختمان کشتی

نظارت نماینده خدا بر ساختمان کشتی : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَمَرَ جَبْرَئِیلَ أَنْ ینْزِلَ عَلَیهِ وَ یعَلِّمَهُ کیفَ یتَّخِذُهَا فَقَدَّرَ طُولَهَا فِی الْأَرْضِ أَلْفاً وَ مِائَتَی ذِرَاعٍ (طول کشتی ، 1200 ذراع) وَ عَرْضَهَا ثَمَانَ مِائَهِ ذِرَاعٍ (عرض کشتی 800 ذراع) وَ طُولُهَا فِی السَّمَاءِ ثَمَانُونَ ذِرَاعاً (ارتفاع کشتی ، 80 ذراع) [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص325] .

3. مسخره مردم

وَ یصْنَعُ الْفُلْک وَ کلَّما مَرَّ عَلَیهِ مَلَأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ [هود/38] .

کلَّما مَرَّ عَلَیهِ مَلَأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ [

هود/38] .

فَأَمَرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ يغْرِسَ النَّخْلَ فَأَقْبَلَ يغْرِسُ النَّخْلَ فَكانَ قَوْمُهُ يمُرُّونَ بِهِ فَيسْخَرُونَ مِنْهُ وَ يسْتَهْزِءُونَ بِهِ وَ يقُولُونَ شَيخٌ قَدْ أَتى لَه ُتِسْعُمِائَهِ سَنَهٍ يغْرِسُ النَّخْلَ وَ كانُوا يرْمُونَهُ بِالْحِجَارَهِ فَلَمَّا أَتى لِذَلِک خَمْسُونَ سَنَهً وَ بَلَغَ النَّخْلُ وَ اسْتَحْكَمَ أَمِرَ بِقَطْعِهِ فَسَخِرُوا مِنْهُ وَ قَالُوا بَلَغَ النَّخْلُ مَبْلَغَهُ قَطْعَهُ إِنَّ هَذَا الشَّيخَ قَدْ خَرِفَ وَ بَلَغَ مِنْهُ الْكبَرُ وَ هُوَ قَوْلُهُ "وَ كلَّما مَرَّ عَلَيهِ مَلَأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنّا فَإِنّا نَسْخَرُ مِنْكمْ كما تَسْخَرُونَ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ" (هود38/39) فَأَمَرَهُ اللَّهُ أَنْ يتَّخِذَ السَّفِينَهَ وَ أَمَرَ جَبْرَئِيلَ أَنْ ينْزِلَ عَلَيهِ وَ يعَلِّمَهُ كيفَ يتَّخِذُهَا فَقَدَّرَ طُولَهَا فِى الْأَرْضِ أَلْفاً وَ مِائَتَى ذِرَاعٍ وَ عَرْضَهَا ثَمَانَ مِائَهِ ذِرَاعٍ وَ طُولُهَا فِى السَّمَاءِ ثَمَانُونَ ذِرَاعاً فَقَالَ يا رَبِّ مَنْ يعِينُنِى عَلَى اتِّخَاذِهَا فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيهِ نَادِ فِى قَوْمِک مَنْ أَعَانَنِى عَلَيهَا وَ نَجَرَ مِنْهَا شَيئاً صَارَ مَا ينْجُرُهُ ذَهَباً وَ فِضَّهً فَنَادَى نُوحٌ فِيهِمْ بِذَلِک فَأَعَانُوهُ عَلَيهِمْ [عَلَيهَا] وَ كانُوا يسْخَرُونَ مِنْهُ وَ يقُولُونَ يتَّخِذُ سَفِينَهً فِى الْبَرِّ [بحارالأنوار ، ج11 ، ص310] .

4. نزول قهر الهى

وَ فارَ التَّنُّور [هود/40] .

فَفَتَحْنا أَبْوابَ السَّماءِ بِماءٍ مُنْهَمِرٍ وَ فَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيوناً فَالْتَقَى الْماءُ عَلى أَمْرٍ قَدْ قُدِر [قمر/12-11] .

5. هنگام سوارشدن

وَ قالَ ارْكبُوا فيها بِسْمِ اللّهِ مَجْراها وَ مُرْساها [هود/41] .

حركت با نام خدا : وَ قالَ ارْكبُوا فيها بِسْمِ اللّهِ مَجْراها وَ مُرْساها [هود/41] .

6. روى امواج

فَإِذَا اسْتَوَيتَ أَنْتَ وَ مَنْ مَعَک عَلَى الْفُلْک فَقُلِ الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذى نَجّانا مِنَ الْقَوْمِ الظّالِمينَ [مومنون/28]

.

7. هنگام پیاده شدن

وَ قُلْ رَبِّ أَنْزِلْنی مُنْزَلاً مُبارَکاً وَ أَنْتَ خَیرُ الْمُنْزِلین [مومنون/29] .

8. عدم پذیرش شفاعت

وَ لا تُخاطِبْنی فِی الَّذینَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُون [هود/37] .

9. مانند کوه

وَ هِی تَجْری بِهِمْ فی مَوْجٍ کالْجِبالِ وَ نادی نُوحٌ ابْنَهُ [هود/42] .

10. محمولات کشتی

مِنْ کلٍّ زَوْجَینِ اثْنَین [هود/40] .

9. سرنوشت قوم نوح (ع) وقومش

1. نجات کشتی واهل آن

فَأَنْجَیناهُ وَ الَّذینَ مَعَهُ فِی الْفُلْک وَ أَغْرَقْنَا الَّذینَ کذَّبُوا بِآیاتِنا [اعراف/64] .

2. غرق بقیه مردم

ثُمَّ أَغْرَقْنا بَعْدُ الْباقینَ [شعراء/120]

3. سلام

سَلامٌ عَلی نُوحٍ فِی الْعالَمینَ [صافات/79] .

4. پاداش

إِنّا کذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنینَ [صافات/80] .

10. موعظه شیطان به نوح (ع)

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَمَّا دَعَا نُوحٌعزَّ وَ جَلّ عَلَى قَوْمِهِ أَتَاهُ إِبْلِيسُ لَعَنَهُ اللّهُ فَقَالَ يا نُوحُ إِنَّ لَک عِنْدِی يداً أُرِيدُ أَنْ أُكافِيک عَلَيهَا فَقَالَ لَهُ نُوحٌ (ع) إِنَّهُ لَيبْغُضُ إِلَى أَنْ يكونَ لَک عِنْدِی يدٌ فَمَا هِی قَالَ بَلَى دَعَوْتَ اللَّهَ عَلَى قَوْمِک فَأَغْرَقْتَهُمْ فَلَمْ يبْقَ أَحَدٌ أُغْوِيهُ فَأَنَا مُسْتَرِيحٌ حَتَّى ينْسَقَ قَرْنٌ آخَرُ وَ أُغْوِيهُمْ فَقَالَ لَهُ نُوحٌ (ع) مَا الَّذِی تُرِيدُ أَنْ تُكافِينِی بِهِ قَالَ اذْكُرْنِی فِی ثَلَاثهِ مَوَاطِنَ فَإِنِّی أَقْرَبُ مَا أَكونُ إِلَى الْعَبْدِ إِذَا كانَ فِی إِحْدَاهُنَّ اذْكُرْنِی إِذَا غَضِبْتَ وَ اذْكُرْنِی إِذَا حَكمْتَ بَينَ اثْنَينِ وَ اذْكُرْنِی إِذَا كنْتَ مَعَ امْرَأَهٍ خَالِياً لَيسَ مَعَكمَا أَحَدٌ [خصال صدوق ، ج1 ، ص132] .

2) عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِی اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ إِبْلِيسُ لِنُوحٍ (ع) لَک عِنْدِی يدٌ سَأُعَلِّمُک خِصَالًا قَالَ نُوحٌ وَ مَا يدِی عِنْدَک قَالَ دَعْوَتُک عَلَى قَوْمِک حَتَّى أَهْلَكهُمُ اللَّهُ جَمِيعاً فَإِياک وَ الْكبْرَ وَ إِياک وَ الْحِرْصَ وَ إِياک وَ الْحَسَدَ. [قصص الأنبياء راوندی ، ص86] .

3) قَالَ عَلِی الْهَادِی (ع) : جَاءَ إِبْلِيسُ إِلَى نُوحٍ (ع) فَقَالَ إِنَّ لَک عِنْدِی يداً عَظِيمَهً فَانْتَصِحْنِی فَإِنِّی لَا أَخُونُک (فَتَأَثَّمَ نُوحٌ [مِنْ] كلَامِهِ) وَ مُسَاءَلَتِهِ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيهِ أَنْ كلِّمْهُ وَ سَلْهُ فَإِنِّی سَأُنْطِقُهُ بِحُجَّهٍ عَلَيهِ فَقَالَ نُوحٌ ص تَكلَّمْ

فَقَالَ إِبْلِيسُ إِذَا وَجَدْنَا ابْنَ آدَمَ شَحِيحاً أَوْ حَرِيصاً أَوْ حَسُوداً أَوْ جَبَّاراً أَوْ عَجُولاً تَلَقَّفْنَاهُ تَلَقُّفَ الْكرَهِ فَإِذَا اجْتَمَعَتْ لَنَا هَذِهِ الْأَخْلَاقُ سَمَّينَاهُ شَيطَاناً مَرِيداً [قصص الأنبياء راوندی ، ص85] .

11. بررسی چندآیه وپیام ها

1. یونس 71

وَ اتْلُ عَلَيهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قالَ لِقَوْمِهِ يا قَوْمِ إِنْ كانَ كبُرَ عَلَيكمْ مَقامی وَ تَذْكيری بِ آياتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكمْ وَ شُرَكاءَكمْ ثُمَّ لا يكنْ أَمْرُكمْ عَلَيكمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَی وَ لا تُنْظِرُون [يونس/71] .

ترجمه :

"بخوان بر آنها سرگذشت نوح را زمانی که به قوم خود گفت : موقعیت من و تذکراتی که نسبت به آیات خداوند می دهم بر شما سنگین و قابل تحمّل نیست. پس من بر خداوند توکل می کنم (و از هیچ چیز هراسی ندارم) شما هم فکر خود را و هم شرکایی که برای خداوند گرفته اند جمع کنید و مواظب باشید چیزی از امور برشما پوشیده نماند. (با تمام بصیرت و توان و استمداد هرگونه نقشه بدی نسبت به من دارید عمل کنید. سپس بدون مهلت آخرین رأی خود را نسبت به من اعلام کنید. (حرف آخر و قضاوت و فرمان آخر را صادر کنید و مهلتم ندهید) .

2. پیام اِیه

1. یکی از وظایف انبیا آشناکردن با تاریخ وفلسفه آن

آشنا کردن با تاریخ و فلسفه آن یکی از وظایف انبیا (علیهم السّلام) است.وَ اتْلُ عَلَيهِمْ [يونس/71] .

2. تحقیر قدرت ها توسط انبیا

انبیاء (علیهم السّلام) با توکل بر خداوند تمام قدرت های مخالف را تحقیر می کردند.فَأَجْمِعُوا أَمْرَكمْ وَ شُرَكاءَكمْ ثُمَّ لا يكنْ أَمْرُكمْ عَلَيكمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَی وَ لا تُنْظِرُونِ [يونس/71] .

(تلاوت این آیات در

مکه که مسلمانان در اقلّیت بودند نشانه روح بلند و شجاعت کامل پیامبر اسلام (ص) است.)

3. ایمان به هدف

ایمان به هدف بزرگترین اهرم مقاومت است. انبیاء (علیهم السّلام) مردم را به مبارزه می طلبیدند.

12. آیه دوم

1. یونس 72

فَإِنْ تَوَلَّیتُمْ فَما سَأَلْتُکمْ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِی إِلاّ عَلَی اللّهِ وَ أُمِرْتُ أَنْ أَکونَ مِنَ الْمُسْلِمین [یونس/72] .

ترجمه :

" پس اگر (نسبت به آنچه شما را به آن دعوت می کنم) پشت کردید پس من پاداشی از شما نخواستم. من مزدی جز از خداوند نمی خواهم. من وظیفه دارم که تسلیم فرمان او باشم".

2. پیام آیه

1. پذیرش یا سرپیچی از انبیا اثر مادی برای انبیاء ندارد

ما سَأَلْتُکمْ مِنْ أَجْرٍ [یونس/72] .

2. مبلغ موفق = عدم چشم داشت به مال مردم

مبلّغ موفّق کسی است که چشم داشتی به مال مردم نداشته باشد و این را به مردم اعلام کند.إِنْ أَجْرِی إِلاّ عَلَی اللّهِ [یونس/72] .

3. توتسلیم او باش

اگر همه مردم اعراض کردند تو یک تنه تسلیم او باش.تَوَلَّیتُمْ فَما سَأَلْتُکمْ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِی إِلاّ عَلَی اللّهِ وَ أُمِرْتُ أَنْ أَکونَ مِنَ الْمُسْلِمینَ [یونس/72] .

13. آیه سوم

1. یونس 73

فَکذَّبُوهُ فَنَجَّیناهُ وَ مَنْ مَعَهُ فِی الْفُلْک وَ جَعَلْناهُمْ خَلائِفَ وَ أَغْرَقْنَا الَّذینَ کذَّبُوا بِ آیاتِنا فَانْظُرْ کیفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُنْذَرین [یونس/73] .

ترجمه :

" پس نوح را تکذیب کردند ، پس ما او و کسانی را که با او ایمان آورده بودند در کشتی (نشانده) نجات دادیم و آنان را جانشینان (کفّار غرق شده) قرار دادیم و کسانی که آیات را تکذیب کردند (و در برابر نوح سرپیچی کردند) غرق کردیم. پس

مشاهده کن که پایان کار مردمی که هشدار داده می شوند (ولی همچنان بی تفاوتند) چگونه خواهد بود.

2. پیام آیه

1. سنت خدا هم مهلت هم قهر

گرچه سنّت خداوند مهلت دادن است؛ امّا یکی دیگر از سنن الهی قهر و غضب است.

2.اصرار بر کفر =هلاکت

نتیجه اصرار بر کفر هلاک شدن است.

3. ایمان = نجات

نتیجه ایمان و استقامت ، نجات و حکومت است.فَنَجَّیناهُ وَ مَنْ مَعَهُ فِی الْفُلْکِ وَ جَعَلْناهُمْ خَلائِفَ [یونس/73] .

4. با انبیا باشیم

هرگز از انبیا (علیهم السّلام) جدا نشویم.وَ مَنْ مَعَهُ [یونس/73] .

به جایِآمَنُوا بِهِ

5. پیروزی نهایی = اهل ایمان

پیروزی نهایی با اهل ایمان است.وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقینَ [اعراف/128] .

و رسوایی نهایی با کفر و شرک است.فَانْظُرْ کیفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُنْذَرینَ [یونس/73] .

6. تاریخ مفید = دل گرمی طرفداران حق وتهدید طرفداران باطل

تاریخ مفید آن است که دل گرمی طرفداران حقّ و تهدید طرفداران باطل را در خود جای می دهد.وَ اتْلُ عَلَیهِمْ نَبَأَ نُوحٍ [یونس/71] .

14. آیه چهارم

1. هود 25-26

وَ لَقَدْ أَرْسَلْنا نُوحاً إِلى قَوْمِهِ إِنِّی لَکمْ نَذیرٌ مُبینٌ أَنْ لا تَعْبُدُوا إِلاَّ اللّهَ إِنِّی أَخافُ عَلَیکمْ عَذابَ یوْمٍ أَلیمٍ [هود/26-25] .

ترجمه :

" همانا ما نوح را (به عنوان پیامبر) به سوی قومش فرستادیم. (او به مردم گفت) من برای شما هشداردهنده آشکاری هستم. جز خداوند را نپرستید؛ من از عذاب دردناک بر شما می ترسم. (شاید مراد از عذاب دردناک قهر الهی در همین دنیا باشد ، زیرا در چند آیه بعد می خوانیم که کفّار به نوح گفتند : فَأْتِنا بِما تَعِدُنا إِنْ کنْتَ مِنَ الصّادِقین) [اعراف/70] .

2. پیام آیه

1.منطقه تبلیغ انبیا

= اول قوم خود

منطقه و حوزه تبلیغ انبیا (علیهم السّلام) در مرحله اوّل قوم خودشان است.قَوْمِهِ

2. نیاز غافل = هشدار

انسان غافل بیش از هر چیز به هشدار نیاز دارد.نَذیرٌ

هشدار انبیا (علیهم السّلام) برای مردم است.لَکمْ

3. شرط پیام = بدون ابهام

پیام و تبلیغ باید روشن و بدون ابهام و تردید باشد.مُبینٌ

4. هدف انبیا

اوّلین هدف انبیا (علیهم السّلام) مسأله توحید است و هدف دیگر هشدار دادننَذیرٌو هدف دیگر بیان مصالح.مُبینٌ

5. دل سوزی انبیا

انبیا (علیهم السّلام) دلسوز بودند.أَخافُ عَلَیکمْ

و افراد بی تفاوت در خطّ انبیاء (علیهم السّلام) نیستند.

6. تاریخ انبیا = تسلی مؤمنین

آشنایی با تاریخ انبیا (علیهم السّلام) برای توبیخ کفّار و تسلّی مؤمنین بسیار مفید است.

7. انگیزه عبادت ، تواضع

انگیزه عبادت تواضع در برابر بزرگ و تشکر و استمداد و انس با او است که در هر انسانی هست ، لکن انبیا (علیهم السّلام) باید مسیر این عبادت را معین نمایند.لا تَعْبُدُوا إِلاَّ اللَّهَ

8. تاریخ شرک

تاریخ شرک قبل از موسی (ع) و عیسی (ع) بوده ، زیرا حضرت نوح (ع) می فرماید : أَلاّ تَعْبُدُوا إِلاّ إِیاهُ [یوسف/40] .

15. آیه پنجم

1. هود 27

فَقالَ الْمَلَأُ الَّذینَ کفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ ما نَراک إِلاّ بَشَراً مِثْلَنا وَ ما نَراک اتَّبَعَک إِلاَّ الَّذینَ هُمْ أَراذِلُنا بادِی الرَّأْی وَ ما نَری لَکمْ عَلَینا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّکمْ کاذِبینَ [هود/27] .

ترجمه :

" اشراف کافر قومش گفتند : ما تو را جز انسانی مثل خودمان نمی بینیم و جز اراذل و اوباش دیگران را پیرو تو نمی یابیم. آنان نیز در نگاه اول و غیرعمیق یار تو گشته اند. ما برای شما بر خودمان برتری نمی بینیم؛ بلکه ما شما را دروغ گو می پنداریم". (در

این آیه هم تضعیف رهبر است و هم مکتب و هم امّت) .

2. پیام آیه

1. مخالفان انبیا

معمولاً اشراف در خط اوّل مخالفان انبیا (علیهم السّلام) بوده اند.الْمَلَأُ

2. شیوه مخالفت

شیوه مخالفت یا تضعیف رهبرانبَشَراً مِثْلَنایا تضعیف امّتأَراذِلُنا (در این آیه هر دو تضعیف شده اند) .

3. فضل وارزش چیست

فضل و ارزش در دید گروهی مال و ثروت است ، نه حقّ و تقوا.ما نَری لَکمْ عَلَینا مِنْ فَضْل

4. قدرت های بزرگ

قدرت های بزرگ برای گروه های کوچک ارزشی قائل نیستند.أَراذِلُنا

5. عدم وابستگی به دنیا = اتصال به انبیا

کسانی که وابستگی آنان به دنیا کمتراست بهتر و زودتر به انبیا (علیهم السّلام) می گروند.

6. پاک کردن صورت مسأله

کسانی که نمی خواهند مسأله را حل کنند ، صورت مسأله را پاک می کنند. (به جای ایمان از اول صداقت انبیا را زیر سؤال می برند) نَظُنُّکمْ کاذِبینَ

7. عقیده کفار

کفّار غیر از محسوسات به چیزی عقیده ندارند. (در این آیه دو بار کلمهما نَراکبه کار رفته و یک بار کلمهما نَری)

8. مستکبران ناراحت

مستکبران از مساوات با توده مردم ناراحت هستند.أَراذِلُنا (چگونه ما و طبقه محروم یکسان باشیم.)

9. مخالفان بی برهان

مخالفان انبیا (علیهم السّلام) برهان ندارند. تنها گمان دارند آن هم گمانی بر اساس خیال و وَهْم.نَظُنُّکم

16. آیه ششم

1. هود 28

قالَ یا قَوْمِ أَ رَأَیتُمْ إِنْ کنْتُ عَلی بَینَهٍ مِنْ رَبِّی وَ آتانی رَحْمَهً مِنْ عِنْدِهِ فَعُمِّیتْ عَلَیکمْ أَ نُلْزِمُکمُوها وَ أَنْتُمْ لَها کارِهُونَ [هود/28] .

ترجمه :

" نوح به قوم خود گفت آیا اگر ببینید که من از طرف پروردگارم دلیل روشنی داشته باشم و از طرف او رحمت (ویژه ای) دریافت کرده باشم ولی (این ویژگی و رحمت مخصوص نبوّت) بر

شما مخفی باشد. آیا باز هم سرپیچی می کنید. آیا من می توانم شما را بر آن بینه مجبور کنم در حالی که شما نسبت به آن کراهت دارید".

2. پیام آیه

1. مهربانی انبیا

انبیا (علیهم السّلام) نسبت به مردم مهربان بودند.یا قَوْم

2. شیوه تبلیغ

در شیوه تبلیغ از اهرم عاطفه استفاده کنید.یا قَوْم

3. سعه صدر انبیا

انبیا (علیهم السّلام) سعه صدر دارند. (در برابر آن همه سخنان ناروا که تو بشری مثل ما هستی ، یاران تو افراد فرومایه هستند ، باز هم سخن از منطق و برهان و عاطفه است.)

4. برهان انبیا

انبیا (علیهم السّلام) از طریق برهان مردم را دعوت می کردند.

بَینَه

5. مقام نبوت

مقام نبوّت یک رحمت الهی است.وَ آتانی رَحْمَةً

6. کمالات انبیا

انبیا (علیهم السّلام) تمام کمالات خود را از خدا می دانند.رَبِّی وَ آتانی رَحْمَةً مِنْ عِنْدِهِ

7. درک مقام انبیا

کسی که نمی تواند مقام نبوّت و معنویت و برهان را درک کند ، کور است.فَعُمِّیت

8. انسان آزاد است

أَ نُلْزِمُکمُوها

9. طبع سالم

تا انسان طبع سالم نداشته باشد ، نمی تواند از نور وحی استفاده کند.أَنْتُمْ لَها کارِهون

10. صالح وشعیب

علاوه بر نوح (ع) ، حضرت صالح و شعیب (علیهم السّلام) هم این کلام را با مردم داشتند : إِنْ کنْتُ عَلی بَینَهٍ

17. آیه هفتم

1. هود 29

وَ یا قَوْمِ لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ مالاً إِنْ أَجرِی إِلاّ عَلَی اللّهِ وَ ما أَنَا بِطارِدِ الَّذینَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُلاقُوا رَبِّهِمْ وَ لکنِّی أَراکمْ قَوْماً تَجْهَلُونَ [هود/29] .

ترجمه :

" (حضرت نوح (ع) در ادامه کلام خود گفت :) ای قوم من! من از شما در برابر ارشادی که می کنم مالی درخواست نمی کنم. پاداش من تنها بر خدا است و من کسانی را که ایمان

آورده اند (به خاطر شما) طرد نمی کنم ، زیرا آنان پروردگارشان را ملاقات خواهند کرد (و در دادگاه قیامت خصم من خواهند بود.) ولی من شما را قوم جاهلی می بینم".

2. پیام آیه

1. بی توقعّی پیامبران

بی توقّعی پیامبران (علیهم السّلام) یکی از نشانه های حقّانیت آنان است.

2. طرفداران پیامبران

جامعه شناسی قرآن می گوید : طرفداران پیامبران (علیهم السّلام) را محرومان تشکیل می دهند.

3. اخلاص انبیا

اگر انبیا (علیهم السّلام) دنبال سوء استفاده بودند به سراغ اشراف می رفتند نه فقرا.

4. توده ها

انبیاء (علیهم السّلام) هرگز توده ها را رها نمی کنند.وَ ما أَنَا بِطارِدِ

5. ثروت مندان متکبر

قرآن ثروت مندان متکبّر را جاهل معرّفی می کند.قَوْماً تَجْهَلُونَ

6. رمز موفقیت مبلغ

رمز موفّقیت مبلّغ ، قاطعیت ، صراحت ، بی توقّعی به دنیا و بی اعتنایی به سرمایه داران است.

7. یاد قیامت

یاد قیامت وسیله موضع گیری صحیح در دنیا است.إِنَّهُمْ مُلاقُوا رَبِّهِم (اگر من آنان را طرد کنم ، آنان نزد خدا شکایت مرا خواهند کرد.)

8. آبرومندان

کسانی که نزد خدا آبرو دارند نباید طرد شوند.

9. هدف از تبلیغ

کسی که هدفش از تبلیغ مال نیست ، فقیر و غنی برای او یکسانند.إِنْ أَجرِی إِلاّ عَلَی اللّهِ وَ ما أَنَا بِطارِد

وَ ما أَنَا بِطارِد

10. توقّع مستکبران

به توقّع مستکبران اعتنا نکنید.وَ ما أَنَا بِطارِد

11. پندارکافران

کفّار مؤمنان را اراذل می پنداشتند. پیامبر (ص) فرمود : " من آنان را با شما عوض نمی کنم".وَ ما أَنَا بِطارِد

12.تحقیر مؤمنان از فقر

تحقیر مؤمنان و توقّع طرد آنان به خاطر فقر نشانه جهل شماست.قَوْماً تَجْهَلُونَ

13. حاکم حقّ

حاکم حقّ نباید به خاطر جلب رضایت مرفّهین ، طبقه محروم را از دست بدهد.وَ ما أَنَا بِطارِد

18. آیه هشتم

1. هود 30

وَ یا قَوْمِ مَنْ ینْصُرُنی مِنَ اللّهِ إِنْ طَرَدْتُهُمْ أَ فَلا تَذَکرُون [هود/30]

.

ترجمه :

" نوح (ع) (به کسانی که تقاضای طرد مؤمنان تهی دست و گمنام را از او کرده بودند) گفت : اگر من آنان را از دور خود طرد کنم ، کی می تواند از قهر خداوند مرا دور کند؟ آیا متذکر نمی شوید؟".

2. پیام آیه

1. تحقیر حرام است

تحقیر و طرد مردم با ایمان ظلم و حرام و موجب قهر الهی است.فَتَطْرُدَهُمْ فَتَکونَ مِنَ الظّالِمینَ [انعام/52] .

2. قهر الهی

احدی مانع قهر خداوند نمی تواند باشد.مَنْ ینْصُرُنی [هود/30] .

3. غضب خدا

هرگز رضای مخلوق را با غضب خداوند معامله نکنید. (رضای گروهی طرد مؤمنان بود ، ولی عمل بدکار ، خشم خدا را در پی دارد.)

4. مؤمنین طرد نشوند

اگر مؤمنین طرد شوند ، حرکت انبیا (علیهم السّلام) بی یاور می ماند.مَنْ ینْصُرُنی

5.مردم داری انبیا

مردم داری انبیا (علیهم السّلام) به خاطر وظیفه الهی است. (نه به خاطر باند و حزب و موقعیت شخصی یا اجتماعی خودشان) مَنْ ینْصُرُنی مِنَ اللّهِ إِنْ طَرَدْتُهُم

6. رهبرآسمانی

رهبر آسمانی باید برای کارهایش پاسخ قیامتی داشته باشد.مَنْ ینْصُرُنی مِنَ اللّهِ إِنْ طَرَدْتُهُم

7. ملاک جذب یا دفع

در نظام الهی ملاک جذب یا دفع نیروها فقر و غنا نیست ، بلکه ایمان و کفر است.

8. عاطفه انبیا

انبیا (علیهم السّلام) حتّی با مخالفان خود با عاطفه سخن می گفتند.یا قَوْم

9. شیوه ای د رتبلیغ

در تبلیغ سؤال از وجدان های مردم یک شیوه است.مَنْ ینْصُرُنی

أَ فَلا تَذَکرُون

19. آیه نهم

1. هود 31

وَ لا أَقُولُ لَکمْ عِنْدی خَزائِنُ اللّهِ وَ لا أَعْلَمُ الْغَیبَ وَ لا أَقُولُ إِنّی مَلَک وَ لا أَقُولُ لِلَّذینَ تَزْدَری أَعْینُکمْ لَنْ یوتِیهُمُ اللّهُ خَیراً اللّهُ أَعْلَمُ بِما فی أَنْفُسِهِمْ إِنّی إِذاً لَمِنَ الظّالِمین [هود/31] .

ترجمه :

"

(نوح (ع) به مردم گفت) : من نمی گویم که خزائن الهی نزد من است و (از پیش خود) علم غیب ندارم و ادّعای فرشته بودن ندارم و نسبت به کسانی که در پیش چشم شما خوارند نمی گویم که خداوند هرگز خیر به آنان نخواهد داد. (بلکه برعکس الطاف خداوند نصیب همین مؤمنان گمنام خواهد بود) خداوند به درون همین پابرهنگان مؤمن آگاه تر است. اگر غیر از این برخورد کنم و آنان را به خاطر تهی دستی از خود برانم قطعا از ستمکاران خواهم بود و یا اگر ادعای فرشته بودن و علم غیب داشتن کنم و یا بگویم خزائن الهی نزد من است و از خط بندگی خارج شوم قطعا از ظالمین خواهم بود".

2. پیام آیه

1. کاروهدف انبیا

انبیا (علیهم السّلام) ادّعای توخالی ندارند. کارشان دعوت و هدفشان ارشاد است. آن هم در چارچوب بندگی خدا.

2. توقّع نابجا

جلو توقّع نابجای مردم را باید گرفت.

3. صداقت انبیا

همه انبیا (علیهم السّلام) این صداقت را دارند (مشابه این آیه را در سوره انعام ، از قول رسول اکرم (ص) نیز می خوانیم)

عِنْدَهُ مَفاتِحُ الْغَیبِ لا یعْلَمُها إِلاّ هُوَ [انعام/59] .

4. غلوّ ممنوع

نباید نسبت به اولیای خداوند غلوّ کرد

5. قدرت و علم غیب خدا

قدرت و علم غیب به طور استقلال از خداوند است ، ولی خداوند به هر کس بخواهد و به هر مقدار که بخواهد می دهد؛

تِلْک مِنْ أنْباءِ الْغَیبِ نُوحیها إِلَیک [هود/49] .

عالِمُ الْغَیبِ فَلا یظْهِرُ عَلی غَیبِهِ أَحَداً [جن/26] .

قُلْ لا أَقُولُ لَکمْ عِنْدی خَزائِنُ اللّهِ وَ لا أَعْلَمُ الْغَیبَ وَ لا أَقُولُ لَکمْ إِنِّی مَلَک إِنْ أَتَّبِعُ إِلاّ ما یوحی إِلَی قُلْ

هَلْ یسْتَوِی الْأَعْمی وَ الْبَصیرُ أَ فَلا تَتَفَکرُون [انعام/50] .

با این که موت و حیات به دست اوست.وَ أَنَّهُ هُوَ أَماتَ وَ أَحْیا [نجم/44] .

لکن عیسی (ع) با اذن او نیز زنده می کند.أُحْی الْمَوْتی [آل عمران/49] .

با این که او جان ها را می گیرد.اللّهُ یتَوَفَّی الْأَنْفُسَ [زمر/42] .

لکن فرشته نیز با اذن او جان را می گیرد.یتَوَفّاکمْ مَلَک الْمَوْتِ [سجده/11] .

با این که او خالق است.اللّهُ خالِقُ کلِّ شَیءٍ [زمر/62] .

لکن عیسی (ع) با اذن الهی نیز خلق می کند.وَ إِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّینِ کهَیئَهِ الطَّیرِ [مائده/110] .

6. لطف خدا

لطف الهی کاری به خیال و وهم ندارد.تَزْدَری أَعْیُنُکمْ لَنْ یوتِیهُمُ اللّهُ خَیراً [هود/31] .

در آیه 49 سوره اعراف نیز می خوانیم : أَ هولاءِ الَّذینَ أَقْسَمْتُمْ لا ینالُهُمُ اللّهُ بِرَحْمَهٍ [اعراف/49] .

7. زود اظهار نظر نکنید

زود نسبت به دیگران اظهار نظر نکنید.اللّهُ أَعْلَمُ بِما فی أَنْفُسِهِمْ [هود/31] .

8. هدف انبیا =ارشاد

هدف انبیا (علیهم السّلام) ارشاد انسان هاست نه تقسیم خزائن مادّی.

20. آیه دهم

1. هود 32

قالَوا يا نُوحُ قَدْ جادَلْتَنا فَأَكثَرْتَ جِدالَنا فَأْتِنا بِما تَعِدُنا إِنْ كنْتَ مِنَ الصّادِقينَ [هود/32] .

ترجمه :

مخالفان به نوح گفتند : تو با ما به جدال پرداخته ای و جرّ و بحث زیاد با ما کردی. اگر راست می گویی آن تهدیداتی که می کنی محقّق ساز.

2. چند مقدمه

1. مجادله برحق

مجادله اگر برحق باشد ، ارزشی است.وَ جادِلْهُمْ بِالَّتی هِی أَحْسَنُ [نحل/125] .

و اگر بر باطل باشد ، ضدارزشی است.وَ جادَلُوا بِالْباطِلِ لِيدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ [غافر/5] .

2. فرق جدال واحتجاج

جدال در مورد برگرداندن شخص از

راه باطل است و احتجاج برای دعوت به راه حق [نمونه] .

3. پیام آیه

1. کفّار بی منطق

کفّار چون منطق ندارند ، پیشنهاد کفایت مذاکرات را می کنند.

2. انبیا ، جدّی درکار

انبیا (علیهم السّلام) در دعوت خود جدّی هستند.فَأَکثَرْتَ جِدالَنا

انبیا (علیهم السّلام) استقامت دارند.فَأَکثَرْتَ جِدالَنا

3. دشمن و جدال

دشمن به منطق و برهان رنگ جدال می دهد.جِدالَنا

4. حلم خداوند

حلم خداوند را نباید نشانه خوبی خود یا راهمان بدانیم.فَأْتِنا بِما تَعِدُنا

5. مقدّرات الهی

در مقدّرات الهی عجله نکنیم.فَأْتِنا بِما تَعِدُناانسان عجول است.فَأْتِنا بِما تَعِدُنا

6. سیره انبیاء

سیره انبیاء (علیهم السّلام) بحث و استدلال و سیره کفّار سرپیچی و تهمت است.فَأَکثَرْتَ جِدالَنا

7. نفرین نوح

ناامیدی و نفرین نوح (ع) به خاطر اعلام خود مردم بود که ما حاضر به هلاک شدن هستیم ، ولی حاضر به ایمان آوردن نیستیم.فَأْتِنا

8. انسان آزاد است

انسان آزاد است ، می تواند در برابر بیشترین تبلیغ از بهترین انسان ها مقاومت کند.فَأْتِنا بِما تَعِدُنا

21. آیه یازدهم

1. هود 33-34

قالَ إِنَّما يَأْتيكمْ بِهِ اللّهُ إِنْ شاءَ وَ ما أَنْتُمْ بِمُعْجِزينَ وَ لا ينْفَعُكمْ نُصْحى إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ لَكمْ إِنْ كانَ اللّهُ يريدُ أَنْ يغْوِيكمْ هُوَ رَبُّكمْ وَ إِلَيهِ تُرْجَعُونَ [هود/34-33] .

ترجمه :

" (در پاسخ این کفاری که می گویند قهر الهی را بر ما بیاور) بگو : اگر خداوند اراده کند و بخواهد البته آن عذاب را برای شما خواهد آورد و شما هیچ گونه قدرت مقاومتی نخواهید داشت. اگر خداوند (به خاطر عدم لیاقت شما) بخواهد شما را گمراه سازد ، نصیحت من برای شما سودی ندارد هر چند اگر بخواهم خیرخواهی کنم به سوی او برمی گردید".

2. چند مقدمه

1. تعریف نصح وغی وفرق اضلال واغواء

کلمه نُصح به

کار یا کلامی گفته می شود که به قصد اصلاح و از روی اخلاص باشد و کلمه غیّ به جهلی گفته می شود که ناشی ازاعتقاد فاسد باشد.

فرق میان اضلال و اغوا آن است که ضالّ هدف را می داند و راه را گم می کند ، ولی در اغوا مقصد و هدف را گم می کند. [المیزان]

2. نسبت اضلال و اغوا

نسبت اضلال و اغوا به خداوند اگر به عنوان مجازات لجاجت و فساد اخلاق باشد صحیح است ، ولی اگر به عنوان گام اول و ابتدایی باشد صحیح نیست. به دلیل آیه : وَ ما یضِلُّ بِهِ إِلاَّ الْفاسِقین [بقره/26] .

3. پیام آیه

1. قهر وغضب الهی

اختیار قهر و غضب تنها به دست اوست.إِنَّما

پیامبر مأمور ابلاغ است.

2. خدا مجبور نیست

هیچ قدرتی خداوند را مجبور بر کاری نمی کند.إِنْ شاءَ

3. قهّاریت خدا

انسان در برابر قهرالهی هیچ گونه قدرت دفاع یا مانور یا خنثی سازی ندارد.

مُعْجِزینَ

4. جهان بینی ما

جهان بینی ما این است که اراده غالب در جهان هستی اراده خدا است.

5. لجاجت کفار

لجاجت کفّار بی پاسخ نمی ماند.إِلَیهِ تُرْجَعُونَ

22. آیه دوازدهم

1. هود 35

أَمْ یقُولُونَ افْتَراهُ قُلْ إِنِ افْتَرَیتُهُ فَعَلَی إِجْرامی وَ أَنَا بَری‌ءٌ مِمّا تُجْرِمُون [هود/35] .

ترجمه :

" بلکه می گویند : که نوح (یا محمّد) بر خداوند افترا بسته ، بگو : اگر من چیزی را به دروغ به خداوند نسبت داده ام پس کیفرش متوجّه خودم خواهد بود و من از گناه شما بیزارم".

2. معنی اجرام

کلمه اجرام از جَرْم مثل جَهْل به معنای چیدن میوه نارس است و سپس به کار ناپسند و خلاف ، این کلمه گفته شده است.

23. آیه سیزدهم

1. هود 36

وَ أُوحِی إِلی نُوحٍ أَنَّهُ

لَنْ یومِنَ مِنْ قَوْمِک إِلاّ مَنْ قَدْ آمَنَ فَلا تَبْتَئِسْ بِما کانُوا یفْعَلُون [هود/36] .

ترجمه :

" به نوح وحی شد که جز کسانی که ایمان آورده اند ، افراددیگری هرگز به تو ایمان نخواهند آورد. بنابراین از کارهایی که می کنند غمگین مباش". (از این آیه استفاده می شود که نفرین و گلایه نوح که گفت : رَبِّ لا تَذَرْ عَلَی الْأَرْضِ مِنَ الْکافِرینَ دَیاراً إِنَّک إِنْ تَذَرْهُمْ یضِلُّوا عِبادَک وَ لا یلِدُوا إِلاّ فاجِراً کفّاراً [نوح/26-25] .

" پروردگارا احدی از کفّار را روی زمین باقی نگذار زیرا آنها بندگان تو را گمراه می کنند و جز نسل کافر از خود به جا نمی گذارند"؛ این گونه قاطعیت و آگاهی از نسل آینده به خاطر علمی بود که خداوند در این آیه به او داده بود.)

2. پیام آیه

1.اخبار آینده در اختیار انبیا

خداوند اخبار آینده را در اختیار انبیا (علیهم السّلام) قرار می دهد.لَنْ یومِن

2. ناامیدی از نجات برای کفار لجوج

گاهی انسان به مرحله ای می رسد که هیچ گونه امیدی برای نجات او نیست.لَنْ یومِن

3. کفار لجوج

برای کفّار لجوج نباید اندوه و غصّه خورد.فَلا تَبْتَئِس

4. دل سوزی انبیا

انبیا (علیهم السّلام) دل سوز مردمند.فَلا تَبْتَئِس

5. امید به ارشاد

تبلیغ باید نسبت به افرادی باشد که امیدی به ارشادشان باشد.

24. آیه چهاردهم

1. هود 37

وَ اصْنَعِ الْفُلْکَ بِأَعْیُنِنا وَ وَحْینا وَ لا تُخاطِبْنی فِی الَّذینَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ [هود/37] .

ترجمه :

"در محضر ما و به فرمان ما کشتی بساز و درباره کفّار ستمگر با من چیزی مگو. قطعا آنان از طریق غرق هلاک می شوند".

2. پیام آیه

1. لزوم وسیله برای لطف یا قهر الهی

برای هر یک از لطف یا قهر

الهی وسیله لازم است. (کشتی برای نجات ، آب برای غرق و هلاک) إصْنَعِ

2. کار برای اولیای خدا

کار برای اولیای خدا عیب نیست.إصْنَعِ

3. عدم اکتفا به سخنرانی برای نجات مردم

برای نجات مردم سخنرانی کافی نیست.إصْنَعِ

4. اثر توجّه به خدا

توجّه به این که ما در محضر خدا هستیم. به انسان نشاط و دل گرمی می دهد و انسان را در برابر ناگواریها مقاوم می کند.

5. ابتکارات صنعتی

ابتکارات صنعتی الهامات الهی است.وَحْینا

6. شفاعت بی فایده

شفاعت انبیا (علیهم السّلام) نسبت به گروهی بی فایده است.لا تُخاطِبْنی

7. بی گناهان واقعی

خداوند هنگام عذاب بی گناهان واقعی را نجات می دهد.

8. ظالم کیست ؟

کافر و مشرک ظالم هستند.فِی الَّذینَ ظَلَمُوا

25. آیه پانزدهم

1. هود 38

وَ یصْنَعُ الْفُلْک وَ کلَّما مَرَّ عَلَیهِ مَلَأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنّا فَإِنّا نَسْخَرُ مِنْکمْ کما تَسْخَرُون [هود/38] .

ترجمه :

" نوح (به فرمان خداوند) کشتی را می ساخت و هرگاه اشراف قوم او بر او می گذشتند ، حضرت را مسخره می کردند (یکی می گفت : پیامبری نگرفت دست به نجّاری زد. دیگری می گفت : تو در وسط خشکی کشتی می سازی. دریا از کجا خواهی آورد. سومی می گفت : پیرمرد چه کشتی بزرگی می سازد و...) نوح گفت : اگر شما ما را مسخره می کنید قطعا ما نیز شما را همین گونه مسخره خواهیم کرد".

2. ابعاد کشتی نوح (ع)

کشتی نوح به گفته روایات و تواریخ بسیار بزرگ بود. تا 1200 ذراع طول و 600 ذراع عرض آن بوده است.

و به گفته فخر رازی 300 ذراع طول و 50 ذراع عرض و 300 ذراع ارتفاع در سه طبقه ساخته شده بود که طبقه زیر حیوانات وحشی و طبقه وسط حیوانات اهلی

و طبقه بالا انسان ها بودند.

3. پیام آیه

1. انبیا تسلیم فرمان خدا

انبیا (علیهم السّلام) تسلیم فرمان خدا هستند.اصْنَعِ الْفُلْک [هود/37] .

یصْنَعُ الْفُلْک

2. هدف از استهزاء

گر چه مخاطب در مسخره ها شخص نوح بود ، ولی هدفشان استهزای نوح و یاران بود.إِنْ تَسْخَرُوا مِنّا

نَسْخَرُ مِنْکمْ

3. پاسخ استهزا

شروع استهزاء زشت است ، ولی پاسخ استهزا را با استهزا دادن عدالت است.إِنْ تَسْخَرُوا مِنّا فَإِنّا نَسْخَرُ مِنْکم

فَمَنِ اعْتَدی عَلَیکمْ فَاعْتَدُوا عَلَیهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدی عَلَیکمْ [بقره/194] .

وَ جَزاءُ سَیئَهٍ سَیئَهٌ مِثْلُها [شوری/40] .

وَ إِنْ عاقَبْتُمْ فَعاقِبُوا بِمِثْلِ ما عُوقِبْتُمْ بِهِ [نحل/126] .

4. حرکت تند وهمه جانبه

مسأله مسخره کردن نوح یک حرکت تند و همه جانبه بود.کلَّما

5. مسخره مستکبران واشراف

مستکبران و اشراف مسخره می کنند.مَلأٌ

6. شیوه نقل تاریخ

تاریخ را جوری نقل کنید که زنده باشد. (کلمهیصْنَعبه جای صَنَعَ نشانگر این است که گویا همین الآن مشغول ساختن کشتی است.)

7. کارمردان خدا

کار مردان خدا را با داوری خودمان محاسبه نکنیم.سَخِرُوا مِنْهُ

8. مقاومت دربرابر مسخره مردم

در برابر مسخره فاسقان خود را نبازید.نَسْخَرُ مِنْکمْ

9. اصلاحات دراز مدت

به خاطر فشار حرف مردم و استهزای آنان نباید از اصلاحات درازمدّت و زمینه سازی برای آیندگان غفلت کرد.

26. آیه شانزدهم

1. هود 39

فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ یأْتیهِ عَذابٌ یخْزیهِ وَ یحِلُّ عَلَیهِ عَذابٌ مُقیمٌ [هود/39] .

ترجمه :

" پس خواهید دانست چه کسی عذاب خوارکننده به سراغش خواهد آمد و مجازات جاودانه دامنش را خواهد گرفت". (به گفته المیزان مراد ازعَذابٌ یخْزیهِغرق در دنیا و مراد ازعَذابٌ مُقیمٌعذاب در قیامت است.

2. پیام آیه

1. انذار وتهدیدات قطعی

با انذار و تهدیدات قطعی شیرینی مسخره کردن را از کفّار بگیرید.

2. مقایسه عذاب

تلخی مسخره شدن

در راه خدا را با مقایسه عذاب مقیم کفّار از بین ببریم.

27. آیه هفدهم

1. هود 40

حَتّی إِذا جاءَ أَمْرُنا وَ فارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فیها مِنْ کلٍّ زَوْجَینِ اثْنَینِ وَ أَهْلَک إِلاّ مَنْ سَبَقَ عَلَیهِ الْقَوْلُ وَ مَنْ آمَنَ وَ ما آمَنَ مَعَهُ إِلاّ قَلیلٌ [هود/40] .

ترجمه :

" (کفر و استهزاء به نوح ادامه داشت) تا زمانی که قهر ما آمد و تنور (که مرکز حرارت و خشکی بود) فوران کرد (و طبق آیه 11 سوره قمر درهای آسمان باز شد و سیلابی از آسمان فرو ریخت و چشمه های زمین باز و آب زمین و آسمان به یکدیگر متّصل شدند.) فَفَتَحْنا أَبْوابَ السَّماءِ بِماءٍ مُنْهَمِرٍ وَ فَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُیوناً فَالْتَقَی الْماءُ عَلی أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ [قمر/12-11] .

ما به نوح گفتیم از هر جفتی از حیوانات (نر و ماده) یک جفت در آن کشتی حمل کن. خانواده و اهل خودت را نیز سوار کن مگر کسی که قبلاً قول عذاب به او داده شده (همسر و یکی از فرزندانش) و تمام افرادی که ایمان آورده اند نیز سوار کن ، امّا جز گروه کمی کسی ایمان نیاورده بود".

2. مراد از تنور

مراد از تنور همان تنور فارسی است و فوران تنور یا کنایه از قهر الهی است و یا به معنای گسترش و توسعه فوران آب است؛ یعنی برای هشدار کفّار از تنوری که محل آتش و خشکی است آب جوشید تا چه رسد به جاهای دیگر. در تفسیر صافی حدیثی نقل می کند که مراد از تنور یک تنور مخصوصی بوده که جوشیدن آب از آن رمزی بوده میان خداوند با نوح (در

سفر تکوین تورات جزییات کشتی نوح آمده است.)

3. پیام آیه

1. دقّت درکارهای الهی

کارهای الهی برنامه و زمان بندی و محاسبه دقیق دارد. (بعد از پایان ساخت کشتی مسأله جوشش آب آمد.) حَتّی إِذا

2. فوران آب تحت امر الهی

هرگونه فوران آب زیر نظر و تحت امر الهی است.أَمْرُنا

3. سبب سازوسبب سوز

خداوند هم سبب ساز است و هم سبب سوز. (در سبب سازی همین بس که تنور را محلّ فوران آب قرار می دهد و در سبب سوزی آتش را گلستان می کند) .

4. حفظ نسل حیوانات

مِنْ کلٍّ زَوْجَینِ اثْنَینِ

5. حیوانات مقدم بر مردم

در سوار کردن ، حیوانات بر انسان ها مقدّم قرار گرفته اند. (چون هنگام خطر قدرت فکر ندارند و آسیب پذیرترند) .

6. ضابطه نه رابطه

(حتّی تمام بستگان نباید سوار شوند. زن و فرزند تو چون در خطّ تو نیستند ، باید هلاک شوند) .

7. حمل انواع گیاهان در کشتی

با توجّه به این که مسأله زوجیت و نر و ماده بودن ، مخصوص حیوانات نیست ، حضرت نوح (ع) انواع گیاهان را نیز حمل کرد.

آلوسی از امام صادق (ع) و حضرت علی (ع) روایتی نقل کرده که اشجار را نیز حمل کرده است.

8. چهار پسر نوح (ع)

آلوسی می گوید که حضرت نوح (ع) چهار پسر داشت. کنعان که هلاک شد ، سام که پدر عرب و حام که پدر سودان و یافث که پدر ترک است.

9. آب وسیله انقراض یک نسل

با اراده الهی آب که مایه حیات است ، وسیله انقراض یک نسل می شود.

10. قلّت یاران انبیا

یاران انبیا (علیهم السّلام) کم هستند.إِلاّ قَلیلٌ

در تفاسیر می گویند تعداد مؤمنین به نوح (ع) هشتاد نفر بودند.

28. آیه هجدهم

1. هود 41

وَ قالَ ارْکبُوا فیها بِسْمِ اللّهِ مَجْراها وَ مُرْساها

إِنَّ رَبِّی لَغَفُورٌ رَحیمٌ [هود/41] .

ترجمه :

"نوح گفت : در کشتی سوار شوید و هنگام حرکت و توقّف نام خدا را به زبان جاری کنید. همانا پروردگار من آمرزنده و مهربان است".

2. پیام آیه

1. شروع با نام خدا

شروع هر کار با نام خداوند علامت توکل و استمداد و عشق و رنگ الهی دادن به آن کار و رمز بقاء و حفظ است.

2. اراده و استمداد

حرکات و توفیقات بدون اراده و استمداد نیست.بِسْمِ اللّهِ مَجْراها وَ مُرْساها

3. یاد خدا وسیله نجات

فکر نکنید کشتی وسیله نجات شماست. یاد او کنید که همه چیز به اراده اوست.بِسْمِ اللّه

4. غفاریت خدا

گرچه شما برگزیدگان جامعه و مؤمنان زمین هستید ، ولی گمان نکنید خالی از عیب و گناهید ، بلکه او شما را بخشیده است.إِنَّ رَبِّی لَغَفُورٌ رَحیمٌ

5. نام خدا یک انگیزه وقداست

نام خدا در هر حال یک تشریفات نیست ، بلکه یک انگیزه و هدف و قداست بخشیدن است.

29. آیه نوزدهم

1. هود 42

وَ هِی تَجْری بِهِمْ فی مَوْجٍ کالْجِبالِ وَ نادی نُوحٌ ابْنَهُ وَ کانَ فی مَعْزِلٍ یا بُنَی ارْکبْ مَعَنا وَ لاَ تَکنْ مَعَ الْکافِرینَ [هود/42] .

ترجمه :

"و آن کشتیِ آنها را در لابه لای امواجی همچون کوه حرکت می داد. (در این هنگام) نوح فرزندش را که در گوشه ای قرار داشت ، فریاد زد پسرم (ایمان بیاور) و با ما سوار شو و با کفّار مباش".

2. روز ورود به کشتی و امر به روزه

امام صادق (ع) فرمود : "حضرت نوح (ع) اولین روز ورودش به کشتی که مصادف ماه رجب بود را روزه گرفت و به یاران خود نیز دستور روزه داد و

فرمود : روزه گرفتن رمز نجات از خطرات است". [مجمع البیان] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ نُوحاً (ع) لَمَّا رَكِبَ السَّفِينَةَ رَكِبَهَا فِی أَوَّلِ يوْمٍ مِنْ رَجَبٍ فَأَمَرَ مَنْ مَعَهُ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ أَنْ يصُومُوا ذَلِک الْيوْم [تهذيب الأحكام ، ج4 ، ص306] .

3. مقدمه

1. گفتگوی نوح (ع) با فرزند

گفتگوی نوح (ع) با فرزندش قبل از حرکت کشتی بوده وگرنه اگر بعد از حرکت و آن هم در میان امواجی مثل کوه بود که امکان سوار شدن وجود ندارد.

2. پسر نوح (ع) فرزند ناتنی

روایتی در نورالثقلین است که پسر نوح فرزند همسرش بود. (آلوسی) یعنی از شوهر دیگر و فرزند حقیقی او نبوده است.

4. پیام آیه

1. راهی پرتلاطم برای نجات یافتگان

نجات یافتگان نیز راهی پرتلاطم دارند و با ایمان و سوار کشتی شدن و ناخدایی نوح (ع) نیز کار تمام نمی شود.

2. امواج هم چون کوه

عبور از امواجی هم چون کوه نشانه وسعت و بزرگی کشتی و هنر و تخصّص پیامبر و لطف بی نهایت خداوند است.

3. عاطفه پدری

عاطفه پدری تا آخرین لحظه پایدار است.

4. خطر با کفّار بودن

تنها از کفّار بودن خطر ندارد ، بلکه با کفّار بودن نیز خطرناک است.مَعَ الْکافِرینَ

5. خطر بزرگ کفر

کفر به قدری خطرناک است که فرزند به خاطر آن در برابر پدر باید هلاک شود و پدر تسلیم باشد.

6. اثر متقابل دوری فکری وجسمی

دوری فکری و دوری جسمی در یکدیگر اثر دارند.فی مَعْزِل

7. امربه معروف ونهی از منکر تا آخرین لحظه

تا آخرین لحظه از امر به معروف و نهی از منکر دست برندارید.وَ نادی نُوحٌ ابْنَه

8. گوشه گیری ممنوع

باید در صحنه حق حضور داشت و گوشه گیری ممنوع است.

اگر قهر خداوند برسد گوشه گیران را نیز هلاک می کند.فی مَعْزِل

9. علت انحصار دعوت به فرزند

سؤال : چرا فقط فرزند خود را به سوار شدن دعوت کرد؟

پاسخ : اوّلاً ، انسان نسبت به فرزند وظیفه سنگین تری دارد.

ثانیا ، فرزند در کناری بود. نوح (ع) فکر کرد پشیمان شده و آمادگی در او بیدار شده است.فی مَعْزِل

10. علت دعوت فرزند در لحظه غرق

سؤال : مگر در قرآن نمی خوانیم در آستانه قهر الهی توبه کارساز نیست ، پس چرا نوح (ع) در لحظه غرق ، فرزندش را دعوت کرد؟

پاسخ : باران تند در اول کار نشانه قهر حتمی نبود و لذا فرزند گفت به کوه پناه می برم.

30. آیه بیستم

1. هود 43

قالَ سَآوی إِلی جَبَلٍ یعْصِمُنی مِنَ الْماءِ قالَ لا عاصِمَ الْیوْمَ مِنْ أَمْرِ اللّهِ إِلاّ مَنْ رَحِمَ وَ حالَ بَینَهُمَا الْمَوْجُ فَکانَ مِنَ الْمُغْرَقینَ [هود/43] .

ترجمه :

پسر نوح در برابر تهدید پدر به غرق شدن گفت : من به سوی کوه پناهنده می شوم و مَأوا می گیرم. کوه مرا حفظ می کند. نوح گفت امروز جز (افراد مؤمن و) کسانی که مورد رحم قرار گرفته اند ، هیچ مانعی حتی کوه برای قهر الهی نیست. (در این هنگام) موج میان نوح (ع) و پسر جدایی انداخت و پسر از غرق شدگان شد".

2. پیام آیه

1. عدم اجبار در محیط

محیط انسان را مجبور نمی کند. (فرزند نوح (ع) در خانه وحی این همه سرسختی نشان داد.)

2. قهر خدا درهم کوبنده همه چیز

اگر قهر خدا برسد ، کوه های سخت جلو آب نرم را نمی گیرند. (اگر قهر خدا برسد تکیه بر شرق و غرب و مال و مقام و زور و زر و

تزویر بی نتیجه است) .

3. تکیه بر غیر خدا مساوی گمراهی

هر کس به غیر خداوند تکیه کند ، هم فکر فرزند نوح (ع) است.

4. تفاوت موحّد با مشرک

تفاوت میان موحّد و مشرک همین است که پدر می گفت : خدا ، پسر می گفت : کوه.

5. حوادث طبیعی و فرمان خدا

حوادث طبیعی تصادف نیست ، فرمان حکیمانه خداست.أَمْرِ اللّه

6. پاسداری از تفکر صحیح

برای پاسداری از تفکر صحیح ، انسان باید با چشم خود شاهد حتی هلاک فرزندش باشد.

7. محو وهلاک افراد فاسد = عدل

محو و هلاک افراد فاسدی که امیدی به اصلاحشان نیست ، عدل است.

8. نتیجه معیت کافران

نتیجهمَعَ الْکافِرینَ [هود/42] .

بودن ، مِنَ الْمُغْرَقینَشدن است.لا تَکنْ مَعَ الْکافِرین [هود/42] .

مِنَ الْمُغْرَقین

9. عوامل غیبی در تفسیرها وتحلیل ها

همیشه نباید تفسیرها و تحلیل ها جنبه صوری و مادّی داشته باشد ، بلکه گاهی عوامل غیبی در کار است.أَمْرِ اللّهِ

10. پناه به خداا‌ز قهر او

از قهر خدا باید به خدا پناه برد. در دعای ابوحمزه ثمالی می خوانیم : قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِع : هَارِبٌ مِنْک إِلَیک [مصباح المتهجد ، ص582] .

11. خدای رحیم وحکیم

خداوند رحیم است ، ولی حکیم نیز هست. گاهی از رحمت ، قبل از تولّد ، پستان مادر را پر از شیر می کند و گاهی از حکمت ، فرزند را در برابر چشم پدر نابود می کند.

31. آیه بیست ویکم

1. هود 44

وَ قیلَ یا أَرْضُ ابْلَعی ماءَک وَ یا سَماءُ أَقْلِعی وَ غیضَ الْماءُ وَ قُضِی الْأَمْرُ وَ اسْتَوَتْ عَلَی الْجُودِی وَ قیلَ بُعْداً لِلْقَوْمِ الظّالِمین [هود/44] .

ترجمه :

"گفته شد ای زمین آبت را فرو بر و ای آسمان خودداری کن

و آب فرونشست و کار تمام شد و کشتی بر دامنه کوه جودی پهلو گرفت و (در این هنگام) گفته شد که دور باد قوم ستمگر از رحمت خدا".

در این که کوه جودی کجاست گفتگوست : 1) موصل 2) حدود شام 3) میان موصل و الجزیره 4) عربستان

کوهی در سلسله کوه های آرارات است یا ممکن است جودی مطلق کوه سخت باشد.

2. چند مقدمه

1. سرگردانی شش ماهه کشتی

در روایات می خوانیم که شش ماه کشتی سرگردان بود. (از آغاز ما رجب تا روز عاشورا و این کشتی سرزمین مکه و کعبه را سیر کرد تا سرانجام به فرمان خداوند دوباره حالت عادی پیدا شد و در تهذیب حدیثی آمده که فرمان به زمین و فرو بردن آب زمانی بود که کشتی به وسط مسجد کوفه رسید بود. [صافی] .

2. بلیغ ترین آیه قرآن

جملات این آیه سخن شناسان عصر پیامبر (ص) را تاکنون بهت آور کرده که چند جمله ساده و رسا و کوتاه و زنده و زیبا یک ماجرا را بیان می کنند و لذا گفته اند این آیه بلیغ ترین آیه قرآن است و کسانی که به فکر مبارزه با قرآن بوده اند همین که به این رسیدند صرف نظر کردند.

3. معنی بلغ واقلاع

بلع به معنای فرو کشیدن و اقلاع به معنی امساک و غیض به معنی جذب شدن آب و کم شدن آن است.

3. پیام آیه

1. شعورآسمان وزمین

آسمان و زمین شعور دارند و مخاطب خداوند قرار می گیرند و اطاعت آنها اختیاری است. به دلیل آیه : قالَتا أَتَینا طائِعین [فصلت/11] .

همین که ما به زمین و آسمان گفتیم یا با کراهت یا آزادانه بیایید گفتند ما با

اختیار می آییم.

2. لعنت کردن ظالم حتی بعد هلاکت

بعد از هلاک شدن هم باید ظالم را لعنت کرد.بُعْداً لِلْقَوْمِ الظَّالِمین [هود/44] .

32. آیه بیست ودو

1. هود 45

وَ نادی نُوحٌ رَبَّهُ فَقالَ رَبِّ إِنَّ ابْنی مِنْ أَهْلی وَ إِنَّ وَعْدَک الْحَقُّ وَ أَنْتَ أَحْکَمُ الْحاکمین [هود/45] .

ترجمه :

" نوح پروردگارش را صدا زد و گفت : پروردگارا پسر من از خاندان من است و وعده تو (درباره نجات خاندانم) حقّ است و تو از همه حکم کنند گان و داوران برتری (مراد از وعده نجات همان چیزی است که در آیه چهل خواندیم : حَتّی إِذا جاءَ أَمْرُنا وَ فارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فیها مِنْ کلٍّ زَوْجَینِ اثْنَینِ وَ أَهْلَک إِلاّ مَنْ سَبَقَ عَلَیهِ الْقَوْلُ وَ مَنْ آمَنَ وَ ما آمَنَ مَعَهُ إِلاّ قَلیلٌ [هود/40] .

که خداوند فرمود : از هر حیوانی یک جفت نرو ماده سوار کشتی کن و خاندان و مؤمنان را نیز سوار کن ، مگر کسی که محکوم به هلاک است. و نوح خیال می کرد تنها همسر او محکوم به هلاک است و لذا از خداوند نجات او را درخواست کرد) .

2. چند مقدمه

1. دعای نوح (ع) قبل از غرق

این دعا قبل از غرق شدن است. گرچه فعلاً بعد از غرق بیان شده است.

2. عدم علم نوح به کفر فرزند

اگر نوح (ع) می دانست که فرزندش کافر است هرگز دعا نمی کرد. به دلیل آن که برای همسرش دعا نکرد. مگر می شود که از یک سو نفرین کند و بگوید : لا تَذَرْ عَلَی الْأَرْضِ مِنَ الْکافِرینَ دَیاراً [نوح/26] .

خداوندا اَحَدی از کفّار را روی زمین باقی نگذار

، بعد بگوید : فرزند کافر مرا باقی بگذار؟ !

3. پیام آیه

1. ادب در کلام نوح (ع)

ادب در کلام را فراموش نکنیم. (نوح (ع) به خیال خود منطق عالی داشت ، زیرا گفت فرزند من از خاندان من است و تو وعده نجات خاندانم را داده ای ، ولی نتیجه گیری و تحکم نکرد که بگوید : پس باید فرزندم را نجات دهی و چرا نجات ندادی ، بلکه ضمن بیان مطلب با ادب گفت : وَ أَنْتَ أَحْکَمُ الْحاکمین

2. عدم تعلیم وحی الهی موجب اشتباه اولیا

اگر تعلیمات و وحی و امداد الهی نباشد ، اولیای خدا نیز مثل سایر انسان ها اشتباه دارند. (فرشتگان به خیال خود که انسان ، مفسد و خون ریز است ، آفرینش او را خلاف می پنداشتند. مسأله را با خداوند مطرح و پاسخی لازم شنیدند.)

33. آیه بیست وسوم

1. هو.د 46

قالَ یا نُوحُ إِنَّهُ لَیسَ مِنْ أَهْلِک إِنَّهُ عَمَلٌ غَیرُ صالِحٍ فَلا تَسْئَلْنِ ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ إِنِّی أَعِظُک أَنْ تَکونَ مِنَ الْجاهِلینَ [هود/46] .

ترجمه :

" خداوند (در پاسخ نوح) فرمود : او از خاندان تو نیست. او عملی است غیر صالح. چیزی را که به آن علم نداری از من تقاضا نکن. من به تو موعظه می کنم تا از جاهلان مباشی. (فرمانفَلا تَسْئَلْنِنسبت به پیامبر معصوم به معنای آن است که مبادا سؤال کنی وگرنه سؤالی واقع نشده بود. به دلیل آیه بعد که نوح می گوید : إِنِّی أَعُوذُ بِک أَنْ أَسْئَلَک ما لَیسَ لی بِهِ عِلْمٌتنها مسأله ای که برای نوح پیش آمد آن بود که خیال می کرد فرزندش اهل است که خداوند فرمود به خاطر عمل

بد ، او از اهل تو نیست) .

2. مقدمه ؛ گناه موجب جدایی نوح (ع) وفرزند

تفسیر صافی از امام رضا (ع) نقل می کند که فرزند نوح (ع) فرزند واقعی بود ، ولی به خاطر گناه نسبت او از پدر جدا شد.

عَنِ الْحُسَینِ بْنِ مُوسَی الْوَشَّاءِ عَنِ الرِّضَا (ع) قَالَ : قَالَ لِی : کیفَ تَقْرَءُونَ قَالَ یا نُوحُ إِنَّهُ لَیسَ مِنْ أَهْلِک إِنَّهُ عَمِلَ غَیرَ صَالِحٍ" فَقُلْتُ : مِنَ النَّاسِ مَنْ یقْرَأُ "إِنَّهُ عَمَلٌ غَیرُ صالِحٍ" (هود-46) نَفَاهُ عَنْ أَبِیهِ. فَقَالَ (ع) : کلَّا لَقَدْ کانَ ابْنَهُ وَ لَکنْ لَمَّا عَصَی اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ نَفَاهُ عَنْ أَبِیهِ" [معانی الأخبار ، ص105] .

3. پیام آیه

1. پیوند مکتبی مافوق پیوند خویشاوندی

إِنَّهُ لَیسَ مِنْ أَهْلِک

سلمان از اهل بیت (علیهم السّلام) می شود ، ولی بر ابولهب نفرین نثار می شود.

2. کثرت عمل ، سنخیت با عمل

انسان همین که درکار خیر یا شرّی غوطه ور شد ، یک پارچه آن عمل می شود.إِنَّهُ عَمَلٌ غَیرُ صالِحٍ

3. موعظه الهی حتی برای پیامبران

پیامبران (علیهم السّلام) نیز نیاز به موعظه الهی دارند.إِنِّی أَعِظُک

4. مسلمانان مردود

1. خائنین به مسلمانان

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَیسَ مِنَّا مَنْ غَشَّ مُسْلِماً [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص273] .

هر کس به مسلمانی خیانت کند ، از ما نیست.

2. حرام خواران

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَیسَ بِوَلِی لِی مَنْ أَکلَ مَالَ مُومِنٍ حَرَاماً [کافی ، ج5 ، ص314] .

کسی که مال مؤمن را به گناه بخورد از ما نیست.

3. اشرار

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَکرَمَهُ النَّاسُ اتِّقَاءَ شَرِّهِ فَلَیسَ مِنِّی [خصال صدوق ، ج1 ، ص14] .

کسی که مردم از ترس شر او

احترامش بگذارند از ما نیست.

4. مرفهّان بی درد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَمِعَ رَجُلًا ینَادِی یا لَلْمُسْلِمِینَ فَلَمْ یجِبْهُ فَلَیسَ بِمُسْلِمٍ [کافی ، ج2 ، ص164] .

کسی که ناله مسلمانی را بشنود و بی تفاوت باشد ، از ما نیست.

5. ظالمان

"کسی که به مردم ظلم کند شیعه ما نیست."

6. بی خیالان

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : لَیسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یحَاسِبْ نَفْسَهُ فِی کلِّ یوْمٍ فَإِنْ عَمِلَ حَسَناً اسْتَزَادَ اللَّهَ وَ إِنْ عَمِلَ سَیئاً اسْتَغْفَرَ اللَّهَ مِنْهُ وَ تَابَ إِلَیهِ [کافی ، ج2 ، ص453] .

کسی که هر روز به حساب خود نرسد از ما نیست.

7. ظاهر بینان

کسی که خوبی و بدی خود را از دهان مردم بداند بدون آن که خود را با قرآن بشناسد که آیا اوصاف متّقین و مؤمنین را دارد یا ندارد از ما نیست. [سفینه البحار ، ج2 ، ص691] .

5. شبهه زنازادگی در همسران نوح ولوط (علیهم السلام)

سؤال : در آیه دهم سوره تحریم نسبت به همسر نوح (ع) و لوط (ع) می خوانیم که : فَخانَتاهُماخیانت کردند و در اینجا می خوانیم که فرزند ازاهل نوح (ع) نیست. آیا از این دو آیه زنازادگی استفاده نمی شود؟

پاسخ : هرگز ، زیرا در همین آیه دلیل اهل نبودن راعَمَلٌ غَیرُ صالِحفرزند دانسته نه چیز دیگر. ثانیا ، کلمه خیانت در سوره تحریم به خاطر افشای اسرار بود نه کار دیگر.

34. آیه بیست و چهارم

1. هود 47

قالَ رَبِّ إِنِّی أَعُوذُ بِک أَنْ أَسْئَلَک ما لَیسَ لی بِهِ عِلْمٌ وَ إِلاّ تَغْفِرْ لی وَ تَرْحَمْنی أَکُنْ مِنَ الْخاسِرین [هود/47] .

ترجمه :

" نوح گفت : پروردگارا من به

تو پناه می برم که از تو خیری بخواهم که از آن آگاهی ندارم و اگر مرا نبخشی و بر من رحم ننمایی از زیانکارانم".

2. پیام آیه

1. بهترین راه بیمه انسان

استعاذه و پناهندگی به خداوند بهترین راهِ بیمه انسان از گرفتاری ها است.

2. تقاضای بیجا

اگر پیامبران (علیهم السّلام) از تقاضای بیجا به خدا پناه می برند ، تکلیف ما روشن است ، زیرا که دائما برای خدا تکلیف تعیین می کنیم.

3. عتاب به خاطر فرزند

کسی که به خاطر فرزندش مورد عتاب قرار گیرد ، خاسر است. کسی که از مغفرت و رحمت الهی محروم شود خاسر است

4. شرط رسیدن به مقصد

انسان بدون لطف خداوند به مقصد نمی رسد.وَ إِلاّ تَغْفِرْ لی وَ تَرْحَمْنی

5. تواضع در برابر مواعظ الهی

در برابر مواعظ الهی تواضع کنید.إِنِّی أَعِظُک أَنْ تَکونَ مِنَ الْجاهِلینَ قالَ رَبِّ إِنِّی أَعُوذُ بِکهود/47-46.

6. نیاز به توبه به خاطر اعمال بیهوده

سؤال بیجا ، کلام بیجا ، دخالت بیجا نیاز به توبه دارد.إِلاّ تَغْفِرْ لی

35. آیه بیست وپنجم

1. هود 48

قيلَ يا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلامٍ مِنّا وَ بَرَكاتٍ عَلَيک وَ عَلى أمَمٍ مِمَّنْ مَعَک وَ أمَمٌ سَنُمَتِّعُهُمْ ثُمَّ يمَسُّهُمْ مِنّا عَذابٌ أَليمٌ [هود/48] .

ترجمه :

" به نوح خطاب شد ، با سلامت و برکت بر تو و بر تمام امت هایی که با تواند ، فرود آی ، ولی امت هایی (از نسل همین نجات یافتگان) خواهند بود که آنان را از انواع نعمت ها بهره مند خواهیم کرد ، سپس (به خاطر غفلت و کفر و گناه) از طرف ما عذاب دردناکی به آنان می چشانیم".

2. چند مقدمه

1. مراد از امم

مراد از امت هایی که با نوح (ع) بودند یا به خاطر آن است

که هر نفر از آنان سرسلسله قبیله ای می شوند و یا هر یک از مؤمنانی که سوار کشتی شده بودند از یک قبیله ای بودند و یا مراد از أمَم همان انواع حیواناتِ است ، زیرا قرآن در آیه 38 سوره انعام درباره جنبنده ها تعبیر بهأُمَمٌ أَمْثالُکمْ [انعام/38] .

کرده است که آنها نیز امّت هایی مثل شما انسان ها هستند.

2. "اهبط" برای نوح و"اهبطوا " برای آدم

درباره آدم (ع) اهْبِطُوا [بقره/36] . داریم و درباره نوح (ع) اهْبِطْو در کنار هر دو کلمه مردم دو دسته تقسیم شده اند : مؤمن و کافر.

3. پیام آیه

1. وعده سلام وبرکت

زندگی کردن پس از آن سیل فراگیر دو خطر داشت. یکی باتلاق ها و آلودگی ها که با کلمه و وعده سلام برطرف می شود و یکی نابودی انواع گیاهان که با وعده برکات تأمین می گردد.

2. سنّت خداوند

سنّت خداوند مهلت و نعمت دادن و بعد به پاداش یا کیفر رساندن است.نُمَتِّعُهُمْیمَسُّهُم

3. سلام وبرکات بعد از هشدار و موعظه

خداوند هشدار می دهد ، موعظه می کند ، فرزند کافر را در برابر چشم پدر نابود می کند؛ امّا سلام و برکات خود را نیز نثار می کند.نُمَتِّعُهُم

4. تفاوت دریافت مؤمن و کافر از نعمت ها

دریافت مؤمن از نعمت ها سلامت و برکت است ، ولی دریافت کافر متاع است. (سلام و برکات نُمَتِّعُهُمْ)

پس هر متاع و کالایی نعمت و برکت نیست ، بلکه نعمت آن دریافتی است که عاقبت خوب هم داشته باشد.

36. آیه بیست وششم

1. هود 49

تِلْک مِنْ أَنْباءِ الْغَیبِ نُوحیها إِلَیک ما کنْتَ تَعْلَمُها أَنْتَ وَ لا قَوْمُک مِنْ قَبْلِ هذا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعاقِبَةَ لِلْمُتَّقینَ [هود/49] .

ترجمه :

" اینها از اخبار غیب

است که ما به تو وحی کردیم. نه تو و نه قوم تو قبل از وحی ما از این اخبار خبری نداشتید. پس تو نیز (مثل نوح (ع)) صبر کن ، زیرا که قطعا پیروزی با متّقین است".

2. پیام آیه

1. نقش وحی در تاریخ

نقش وحی درتاریخ : سالم ترین و مفیدترین اخبار و تاریخ را از طریق وحی باید دریافت کرد. (دین از سرچشمه علم بی نهایت هیچ گونه حادثه و فشار و غفلتی در ناقل آن وجود ندارد.)

2. اطلاع انبیا از غیبت

انبیا (علیهم السّلام) از غیب آگاهند. (مقدار علم غیب انبیا (علیهم السّلام) همان قدری است که خداوند به آنان داده است.)

3. بهترین تسلّی برای رهبران

تاریخ انبیا (علیهم السّلام) بهترین تسلّی برای رهبران بعد است.فَاصْبِر

4. تلازم صبر وتقوا

صبر و تقوا متلازمند.فَاصْبِر إِنَّ الْعاقِبَةَ لِلْمُتَّقينَبه جای فاصبر ان العاقبه للصابرین

5. پیرزوی حق و نابودی باطل

إِنَّ الْعاقِبَةَ لِلْمُتَّقينَ

پیروزی در سایه مقاومت است.

37.آیه بیست وهفتم

1. نوح (ع)

إِنّا أَرْسَلْنا نُوحاَ إِلی قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَک مِنْ قَبْلِ أَنْ یأْتِیهُمْ عَذابٌ أَلیمٌ [نوح/1] .

2. ماجرای نوح (ع) در 39 آیه قرآن

ماجرای حضرت نوح (ع) در 29 سوره و نام مبارکش 43 بار و مدتّ تبلیغ حضرت (ع) 950 سال و پیروانش در این چند قرن حدود 80 نفر بیشتر نبودند که تقریبا به هر دوازده سالی یک نفر می افتد. نقل داستان نوح (ع) هم تسلّی دل پیامبر اسلام (ص) و تمام کسانی است که در محیط های فاسد قصد اصلاح دارند و هم تهدید کفّار لجوج است که مواظب قهر خداوند و غرق مخالفان نوح (ع) باشند.

ما نوح (ع) را فرستادیم و به او گفتیم :

قوم خود را قبل از آن که عذاب دردناک برسد هشدار بده. آری تأثیر هشدار و کیفر درترک فساد از بشارت و تشویق به پاداش قوی تر است.

3. داستان نوح (ع) تسلّی دل پیامبر (ص)

4. داستان نوح (ع) تهدید کفار لجوج

38. آیه بیست و هشتم

1. نوح 2-3

قالَ یا قَوْمِ إِنِّی لَکمْ نَذیرٌ مُبینٌ أَنِ اعْبُدُوا اللّهَ وَ اتَّقُوهُ وَ أَطیعُونِ [نوح/3-2] .

2. هشدار نوح

من شما را هشدار می دهم به :

3. ترک شرک وبندگی خدا

4. سه اصل توحید ، نبوت و معاد

از عذاب و کیفر او بترسید و از من که احکام خداوند را برای شما نقل می کنم پیروی کنید. در این دستورات سه اصل توحید و معاد نبوّت مطرح شده است.

39. آیه بیست و نهم

1. نوح 4

یغْفِرْ لَکمْ مِنْ ذُنُوبِکمْ وَ یوخِّرْکمْ إِلی أَجَلٍ مُسَمًّی إِنَّ أَجَلَ اللّهِ إِذا جاءَ لا یوخَّرُ لَوْ کنْتُمْ تَعْلَمُون [نوح/4] .

2. محو سیئات با ایمان به خدا

اگر شما ایمان آوردید خداوند از گناهان گذشته شما می گذرد. نظیر آیه 38 انفال می فرماید : قُلْ لِلَّذینَ کفَرُوا إِنْ ینْتَهُوا یغْفَرْ لَهُمْ ما قَدْ سَلَفَ [

انفال/38] .

3. یک قانون کلی

اگر کفّار دست بردارند گذشته آنان بخشیده می شود. چون یک قانون کلّی است که ایمان گذشته را تصفیه می کند.

4. عذاب فوری به خاطر گناه

5. اجل طبیعی و معلق

6. اجل طبیعی غیر قابل تغییر

اگر ایمان آوردید تا آخرین مهلت طبیعی عمر می کنید وگرنه به خاطر گناهانتان عذاب فوری می شوید. زیرا انسان دو اَجل دارد : اجل طبیعی که تا آخرین توان طبیعی بدن عمر می کند و اجل معلّق که به خاطر حوادث ، گناهان و نفرین ها عمر کوتاه

و یا به خاطر صله رحم ، صدقه ، تقوا و... عمر طولانی می شود. آری ، همین که اجل طبیعی و حتمی و نهایی رسید ، دیگر قابل تغییر و تأخیر نیست. اگر می دانستید ولی حیف که غافلید.

40. آیه سی ام

1. نوح/ 5-6

قالَ رَبِّ إِنِّی دَعَوْتُ قَوْمی لَیلاً وَ نَهارافَلَمْ یزِدْهُمْ دُعائی إِلاّ فِراراً [نوح/5-6] .

2. شکایت نوح (ع)

3. آیات قرآن وخسارت برای ظالمین

4. تکبر ولجاجت لاشه هایی در وجود کفار

در اینجا نوح (ع) به درگاه خدا شکایت و می گوید : پروردگارا من قوم خودم را شب و روز به حق دعوت کردم ، لکن دعوت من در اینها جز فرار بیشتر اثری نکرد. نظیر بارانی که به استخری می بارد که در آن لاشه بدبو است که هر چه باران پاک بیشتر بر استخر ببارد ، تعفّن او بیشتر می شود. درباره قرآن نیز آمده است که با این کهشفاء و رحمهاست ، لکن آیات آن برای ظالمین جز بدبختی و خسارت سودی ندارد. آری تکبّر و لجاجت و کینه و علاقه به دنیا همچون لاشه هایی در وجود کفّار است که نزول باران ، تعفّن آنان را بیشتر می کند.

41. آیه سی و یکم

1. نوح 7

وَ إِنِّی کلَّما دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصابِعَهُمْ فی آذانِهِمْ وَ اسْتَغْشَوْا ثِیابَهُمْ وَ أَصَرُّوا وَ اسْتَکبَرُوا اسْتِکبارا [نوح/7] .

2. لجاجت کفار و شکایت دوباره نوح

3. سفارش کفر به فرزندان

4. شعار کفّار مکه

5. تبعیت لشگر یزید از کفّار

دنباله شکایت را حضرت نوح (ع) این چنین می گوید : خداوندا هرگاه این مردم را دعوت می کنم تا ایمان آورده و مورد لطف تو قرار گیرند به جای پذیرش ، انگشتان خودشان را

در گوش هایشان می گذارند تا حرف مرا نشنوند و لباسشان را بر سر می کشند تا شکل مرا نبینند و بر این کار خود اصرار می ورزند تا حدّی که به گفته مفسران به فرزندان خود نیز سفارش می کردند که پای سخن من ننشیند. و شدیدا در برابر کلام حقّ استکبار ورزیدند.

ای پیامبر اسلام این ماجرا را از نوح (ع) ببین تا شعار کفّار مکه که می گفتند : لا تَسْمَعُوا لِهذَا الْقُرْآنِ [فصلت/26] . به قرآن محمّد گوش ندهید ، تو را ناراحت نکند.

امام حسین (ع) نیز در کربلا همین که خواست لشگر یزید را موعظه کند ، سر و صدا کردند تا صدای امام (ع) به مردم نرسد. [بحارالأنوار ، ج45 ، ص8] .

42. آیه سی ودوم

1. نوح 8-9

ثُمَّ إِنِّی دَعَوْتُهُمْ جِهاراً ثُمَّ إِنِّی أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَ أَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْراراً [نوح/9-8] .

2. دعوت آشکار ونهانی

3. دعوت آهسته و بلند

4. دعوت عمومی وخصوصی

خداوندا من آنان را دائم با صدای بلند دعوت کردم. سپس بار دیگر آشکارا و نهان آنان را دعوت کردم. خدایا از نظر زمانی ، هم شب گفتم و هم روز. از نظر چگونگی ، هم عَلنی گفتم و هم نهانی. هم فریاد زدم و هم آهسته. به قول بعضی روایات به در خانه هایشان رفتم ، در مجالس عمومی ، در کوچه و بازار و از هر فرصتی استفاده کردم تا حجّت را بر آنان تمام کردم.

43. آیه سی وسوم

1. نوح 10-11-12

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ إِنَّهُ كانَ غَفّاراً يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراً وَ يمْدِدْكمْ بِأَمْوالٍ وَ بَنينَ وَ يجْعَلْ لَكمْ جَنّاتٍ وَ يجْعَلْ لَكَمْ أَنْهاراً [نوح/12-10] .

2. رحمت مادی ومعنوی

در سایه استغفار

3. معنی مدارا

4. اموال و فرزندان زیاد درسایه ایمان

5. ایمان وتقوا عامل برکت

خداوندا به مردم گفتم از تو استغفار کنند تا هم باران رحمت معنوی تو بر آنان ببارد و تو آنان را ببخشی و هم باران رحمت مادّی تو از آسمان سرازیر شود. باران زیاد و مداوم بر آنان ببارد. (کلمهمِدْرارابه معنای ریزش شیر از پستان مادر و سپس به ریزش باران گفته شده است.)

به مردم گفتم اگر ایمان آورند خداوند اموال و فرزندان شما را زیاد می کند و باغ ها و نهرها را برای شما قرار می دهد. در سوره اعراف ، آیه 96 می فرماید که ایمان و تقوا

عامل باز شدن درهای رحمت و برکت از آسمان و زمین است.

44. آیه سی وچهارم

1. اعراف 96

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُری آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَیهِمْ بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ وَ لکنْ کذَّبُوا فَأَخَذْناهُمْ بِما کانُوا یکسِبُون [اعراف/96] .

2. لطف خدا در سایه ایمان و استغفار

3. سنّت خداوندی

4. تنگ دستی برای مؤمنان

5. فرمول وقانون تازه

6. تعدد سنت های الهی

7. قانون مهلت وپاداش

آیات و روایات دراین باره زیاد است که ایمان و استغفار لطف خداوند را به شما سرازیر و گناه و فساد ، زندگی شما را در فشار قرار می دهد.

البته این یکی از برنامه ها و سنت های خداوندی است که در سایه ایمان ، الطاف مادّی را بر انسان های مؤمن مرحمت می کند. ولی گاهی خداوند برای هدف دیگری ممکن است زندگی را بر مؤمنان تنگ کند و این کار نیز طبق یک فرمول و قانون است. درست همان گونه که در شرایط عادی ، انسان در تابستان آب سرد و در زمستان

آب گرم می طلبد. این یک قانون است ، امّا گاهی شرایط ویژه ای پیدا می شود که فرمول و قانون تازه ای حاکم می شود. مثل آن که در زمستان انسان تب می کند و لازم است با آب سرد پای او را بشویند و یا در تابستان سرما می خورد که لازم است از آب داغ استفاده کند. بنابراین در نظام آفرینش تنها یک قانون حاکم نیست و سنّت خداوند تنها یک سنّت نیست. زمان ها ، مکان ها ، شرایط ، حالات ، هر کدام در مقدار خاصّی تقاضای قانون ویژه ای می کند. بسیار زیباست که به دو آیه ذیل در کنار هم توجّه کنیم. در یک جای قرآن می خوانیم : فَلَمّا نَسُوا ما ذُکرُوا بِهِ فَتَحْنا عَلَیهِمْ أَبْوابَ کلِّ شَیءٍ [انعام/44] .

" زمانی که آیات ما را فراموش کردند همه درهای شادی را روی آنان باز کردیم".

ولی در جای دیگر می خوانیم : وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُری آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَیهِمْ بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ [اعراف/96] .

" اگر مردمِ قریه ها ، اهل ایمان و تقوی شوند ما برکات آسمان و زمین را برایشان می گشاییم". در این دو آیه لطف خداوند بر دو گروه کافر و مؤمن بیان شده ، لکن لطفی که بر مؤمن می شود ، گوشه ای از پاداش اوست. ولی لطفی که بر کافر می شود طبق قانون مهلت دادن است.

چون یکی از سنّت ها و برنامه های قطعی خداوند قانون استدراج است؛ یعنی به خلافکار مهلت بده تا پیمانه اش سرآید.

45. آیه سی وپنجم

1. نوح 13-14

ما لَکمْ لا تَرْجُونَ لِلّهِ وَقاراً وَ قَدْ خَلَقَکمْ أَطْواراً [نوح/14-13] .

2. معنی وقار ورجا

3. آفرینش های گوناگون انسان

4. استعداد

و ذوق در انسان

5. تغییر وتحول حکیمانه

کلمه وقار به معنای سنگینی و عظمت و کلمه رجا به معنای میل و توقّع است. چرا در شما حتّی تمایل و امید به عظمت پروردگار (که ساده ترین مرحله ایمان است) وجود ندارد؟ در حالی که خداوند شما را آفرینش های گوناگون داد. از ابتدای خلقت شما تاکنون مراحلی را در رحم مادر گذرانده اید. بعد از دوران کودکی ، نوجوانی ، جوانی و هر کدام از شما را دارای استعدادی و ذوقی و عشقی و در هر زمانی در شما یک نوع میلی و احساسی قرار دارد. آیا این همه تغییر و تحوّل حکیمانه برای ایمان شما کافی نیست؟ !

46. آیه سی وشش

1. نوح 15-18

أَ لَمْ تَرَوْا کیفَ خَلَقَ اللّهُ سَبْعَ سَماواتٍ طِباقاً وَ جَعَلَ الْقَمَرَ فیهِنَّ نُوراً وَ جَعَلَ الشَّمْسَ سِراجاً وَ اللّهُ أَنْبَتَکمْ مِنَ الْأَرْضِ نَباتاً ثُمَّ یعیدُکمْ فیها وَ یخْرِجُکمْ إِخْراجاً [نوح/15-18] .

2. توضیحات

حضرت نوح (ع) در دعوت خود مردم را به فکر کردن فرا می خواند و می فرمود : آیا به آسمان های هفت گانه ای که یکی بالای دیگری آفریده شده است نمی نگرید؟ (ممکن است معنایطباقامطابقت و هماهنگی باشد ، یعنی آسمان ها هفت گانه ای که میانشان مطابقت و هماهنگی است) بارها گفته ایم که آنچه را انسان می بیند همان آسمان اوّل است ، زیرا تمام ستارگان زینت آسمان اوّلند و ما هنوز تمام ستارگان را ندیده ایم.

آیا خداوند در آسمان ها ماه را نورافشان شما قرار نداد؟ آیا خورشید را چراغ شما قرار ندارد؟ گرچه در آسمان ها ، ماه ها و خورشیدها است ، لکن آنچه برای ما مهم است همین خورشید و ماهی است که در منظومه شمسی است.

خداوند شما را

همچون گیاهی از زمین رویانید. آفرینش شما از خاک است. غذای شما از خاک است. سبزی ها ، میوه ها ، روغن و لباس و گوشتی که مصرف می کنید ، همه یا مستقیما از خاک است و یا با واسطه بعد از مدّتی که از دنیا رفتید باز خداوند شما را به خاک برمی گرداند. وارد قبر شده و می پوسید و ذرات شما در خاک متلاشی و پخش می شود ، ولی هنگام قیامت باز ذرات پخش شده شما دوباره جمع می شود. همان گونه که ذرّات پخش شده چربی که میان مشک دوغ است با حرکتی همه روی آن جمع می شود ، همان خدایی که در دنیا شیر را از درون خوراک حیوانات خارج می کند ، اشک و مو و ناخن و گوشت و خون و استخوان را از غذای انسان خارج می کند ، می تواند بعد از مرگ ، ذرّات پخش شده شما را هم از درون خاک بیرون آورد.

47. آیه سی وهفتم

1. نوح 19-20

وَ اللّهُ جَعَلَ لَکمُ الْأَرْضَ بِساطاً لِتَسْلُکوا مِنْها سُبُلاً فِجاجاً [نوح/20-19] .

2. توضیحات

حضرت نوح (ع) برای دعوت مردم از نعمت های طبیعی که در دسترس همه است برای مردم می شمارد و می فرماید : خداوند برای شما زمین را گستراند. زمینی که نه گرم است نه سرد. نه نرم است نه سفت. آرام است و در اختیار گسترده و مبارک و آماده پذیرش بذرها ، بناها و به قدری کریم است که اگر دانه ای به او بدهی ، خوشه ای به شما تحویل می دهد.

زمین را برای شما گستراند تا شما از راه های وسیع و درّه های آن بگذرید و به هر نقطه ای می خواهید بروید. (کلمه فجاج جمع فَجّ هم

به معنای درّه هایی است که میان کوه ها است و هم به معنای جاده های وسیع آمده است.)

تا اینجا بیان و استدلال و دعوت حضرت نوح (ع) بود که از آیات و نشانه های قدرت و حکمت خداوند برای مردم سخن گفت؛ امّا هیچ اثر نکرد.

48. آیه سی هشتم

1. نوح 21-23

قالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنی وَ اتَّبَعُوا مَنْ لَمْ یزِدْهُ مالُهُ وَ وَلَدُهُ إِلاّ خَساراً وَ مَکرُوا مَکراً کبّاراً وَ قالُوا لا تَذَرُنَّ آلِهَتَکمْ وَ لا تَذَرُنَّ وَدًّا وَ لا سُواعاً وَ لا یغُوثَ وَ یعُوقَ وَ نَسْراً [نوح/23-21] .

2. توضیحات

حضرت نوح (ع) گزارش عکس العمل مردم سنگ دل را به خداوند چنین می گوید : پروردگارا این مردم نسبت به دستوراتی که من از جانب تو آورده بودم سرپیچی کردند. و به جای من از کسانی پیروی کردند که مال و فرزندانشان چیزی جز زیان کاری بر آنها نیفزود. رهبرانی را پذیرفتند که فقط مال و فرزند داشتند. متأسفانه بعد از گذشت ده ها قرن ، باز دنیا سرسپرده رهبرانی است که هیچ امتیازی (جز داشتن سرمایه و زور) ندارند و راستی کسانی که به دلیل زور و زر در دنیا حکومت می کنند برای مردم جز خسارت کاری نکردند.

خداوندا این رهبرانی که در جامعه هستند برای جلوگیری از دعوت من نقشه های بزرگ کشیدند.وَ مَکرُوا مَکراً کبّاراً [نوح/22] .

(کهکبّارمبالغه از کبر است.)

آری ، از ترس این که مبادا بندگی خدا مردم را نسبت به آنان نافرمان کند تمام حیله خود را به کار بردند که صدای توحید پخش نشود. به پیروان من کلمه اراذل گفتند و آنان را بی شخصیت خواندند.

در آیه بعد چنین می خوانیم :

سران کفّار به مردم می گفتند دست از خدایان و بت های خود برندارید و همچنان مقاومت کنید. مخصوصا از پنج بت مهم به نام های وُدّ ، سُواع ، یغوث ، یعوق و نَسر هرگز جدا نشوید. در سوره نجم نیز نام سه بت از میان صدها بت برده شده است. (لات ، عُزّی و منات) در این که این بت ها از کجا پیدا شدند و اهمّیت ویژه آن چه بود ، گفتگو زیاد است که ما از آن صرف نظر می کنیم.

باید توجّه داشته باشیم که نقل مقاومت بت پرستان زمان نوح (ع) و سرنوشت شوم غرق شدنشان هشدار مهمّی برای بت پرستان زمان حضرت محمّد (ص) است. همان گونه که صبر و مقاومت دعوت نوح (ع) تسلّی کاملی برای شخص پیامبر عزیز (ص) است.

49. آیه سی ونه

1. نوح 24-25

وَ قَدْ أَضَلُّوا کثیراً وَ لا تَزِدِ الظّالِمِینَ إِلاّ ضَلالاً مِمّا خَطیئاتِهِمْ أُغْرِقُوا فَأُدْخِلُوا ناراً فَلَمْ یجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللّهِ أَنْصاراً [نوح/25-24] .

حضرت هود (ع)

سیمای قوم عاد

پیامبرشان حضرت هود (ع) که بسیار زیاد در برابر آزار و اذیت آنان صبر کرد.

13 قبیله بودند و نسبتشان به عاد بن غوص و ارم بن سام بن نوح برمی گردد و از این جهت قوم عاد به آنان می گویند.

مردمی ثروتمند ، قوی هیکل ، طویل العمر (قد بلند و حدود 400 سال عمر می کردند.)

سرزمین آنان أحقاف جنوب غربی عربستان بین یمن و حضرموت

34 مورد درباره این قوم در قرآن آمده است. 24 بار کلمه عاد و 10 بار کلمه هود.

ظلم و ستم ، غارتگری ، تجاوز به اموال ضعیفان ، سرکشی و طغیان و بالاخره بت سازی و

بت پرستی.

در این زمان حضرت هود (ع) مبعوث شد.

آنان ایشان را تکذیب کردند.

به نصایح او گوش ندادند.

در اولین برخورد به حضرت نوح (ع) گفتند : "ما تو را امین می دانیم."

حضرت هود (ع) / 163 / 2 •••

سیمای قوم عاد

ولی تا ادعای پیغمبری وی را شنیدند ، به او حمله ور شدند.

او را به حدی کتک زدند که بیهوش بر روی زمین افتاد.

وقتی به هوش آمد ، وحی آمد که رسالتت را انجام بده.

و باز وقتی برای چندمین بار آنان را دعوت کرد ، آنها عصیان کردند.

فرمود به سرنوشت قوم نوح (ع) دچار می شوید.

گفتند : "ما مردمی قوی پنجه هستیم..."

إِنّا لَنَراک فی سَفاهَهٍ [اعراف/66] .

إِنّا لَنَراک فی ضَلالٍ مُبینٍ [اعراف/60] .

به خاطر فخرفروشی بر مکان های مرتفع ساختمان های بزرگ می ساختند.

برج های مستحکم بنا کردند کأنّه هرگز مرگ به سراغ آنان نمی آید.

در تنبیه از حد تجاوز کردند و تا سر حد قتل به خاطر خطائی کوچک می رساندند.

در برابر پندهای حضرت هود (ع) رسما می گفتند ما عذاب نخواهیم شد.

مرگ بر عاد : أَلا بُعْداً لِعادٍ قَوْمِ هُودٍ [هود/60] .

حضرت هود (ع) / 163 / 3 •••

سیمای قوم عاد

قوم من العرب [المیزان]

ساکن جزیره العرب : وَ اذْکرْ أَخا عادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقافِ [احقاف/21] .

در توراه نامی از آنان نیست.

عاد اولی در برابر عاد ثانیه : وَ أَنَّهُ أَهْلَک عاداً الْأُولی [نجم/50] .

بعد از قوم نوح (ع) بود : إِذْ جَعَلَکمْ خُلَفاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوح [اعراف/69] .

اجساد

طویله :

تَنْزِعُ النَّاسَ كأَنَّهُمْ أَعْجازُ نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ [قمر/20] .

كأَنَّهُمْ أَعْجازُ نَخْلٍ خاوِيهٍ [حاقه/7] .

قوی هیکل : وَ زادَكمْ فِی الْخَلْقِ بَصْطَةً [اعراف/69] .

قدرتمند و قوی پنجه :

حضرت هود (ع) / 163 / 4 •••

سیمای قوم عاد

وَ إِذا بَطَشْتُمْ بَطَشْتُمْ جَبّارینَ [شعراء/130] .

وَ قالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنّا قُوَّةً [فصلت/15] .

پیشرفته و متمدّن :

أ لَمْ تَرَ كیفَ فَعَلَ رَبُّک بِعادٍ إِرَمَ ذاتِ الْعِمادِالَّتی لَمْ یخْلَقْ مِثْلُها فِی الْبِلادِ [فجر/8-6] .

برج های بلندی بنا کردند که گویا هرگز نمی میرند :

أَ تَبْنُونَ بِكلِّ ریعٍ آیةً تَعْبَثُونَ وَ تَتَّخِذُونَ مَصانِعَ لَعَلَّكمْ تَخْلُدُونَ [شعراء/129-128] .

خداوند هود (ع) را مبعوث کرد :

وَ إِلی عادٍ أَخاهُمْ هُوداً قالَ یا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّهَ ما لَكمْ مِنْ إِلهٍ غَیرُهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلاّ مُفْتَرُون [هود/50] .

بسیار اصرار ورزید در تلیغ و نصیحت :

أُبَلِّغُكمْ رِسالاتِ رَبِّی وَ أَنَا لَكمْ ناصِحٌ أَمینٌ [اعراف/68] .

در مقابل هود (ع) دعوت او را نپذیرفتند و او را مسخره کردند:

وَ تِلْک عادٌ جَحَدُوا بِ آیاتِ رَبِّهِمْ وَ عَصَوْا رُسُلَهُ وَ اتَّبَعُوا أَمْرَ کلِّ جَبَّارٍ عَنیدٍ [هود/59] .

وَ ما نَحْنُ بِتارِکی آلِهَتِنا عَنْ قَوْلِک وَ ما نَحْنُ لَک بِمُومِنینَ [هود/53] .

قالُوا سَواءٌ عَلَینا أَ وَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَکنْ مِنَ الْواعِظینَ [شعراء/136] .

حضرت هود (ع) / 163 / 5 •••

سیمای قوم عاد

إِنَّا لَنَراک فی سَفاهَهٍ [اعراف/66] .

إِنَّا لَنَراک فی ضَلالٍ مُبینٍ [اعراف/60] .

وَ إِنَّا لَنَظُنُّک مِنَ الْکاذِبینَ [اعراف/66] .

عذاب آمد :

فَکذَّبُوهُ فَأَهْلَکناهُمْ

إِنَّ فی ذلِک لآَیةً [شعراء/139] .

ابری آمد ، اول فکر کردند باران زا است :

فَلَمّا رَأَوْهُ عارِضاً مُسْتَقْبِلَ أَوْدِیتِهِمْ قالُوا هذا عارِضٌ مُمْطِرُنا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِیحٌ فیها عَذابٌ أَلیمٌ [احقاف/24] .

امّا : تُدَمِّرُ کلَّ شَیءٍ بِأَمْرِ رَبِّها فَأَصْبَحُوا لا یری إِلاّ مَساکنُهُمْ کذلِک نَجْزِی الْقَوْمَ الْمُجْرِمین [احقاف/25] .

پایان :

فَهَلْ تَری لَهُمْ مِنْ باقِیهٍ [حاقه/8] .

پاسخ خداوند :

"هود را تکذیب کردند ما هم نابودشان کردیم."

عذاب خدا :

الف : خشکسالی : برای تهیه آب دست به حفر چاه های عمیق زدند ، ولی باز فایده نداشت. حضرت هود (ع) فرمود ، اگر ایمان بیاورید من وعده

می دهم برایتان باران بیاید ، قبول نکردند.

حضرت هود (ع) / 163 / 6 •••

سیمای قوم عاد

یرْسِلِ السَّماءَ عَلَیکمْ مِدْراراً وَ یزِدْکمْ قُوَّةً إِلی قُوَّتِکمْ [هود/52] .

ب : باد : قومی که انتظار باران را می کشیدند باد صرصر به سراغشان آمد.

خصوصیات باد :

1 عقیم : وَ فی عادٍ إِذْ أَرْسَلْنا عَلَیهِمُ الرِّیحَ الْعَقیمَ [ذاریات/41] .

2 صرصر (شدید و سرد) : إِنّا أرْسَلْنا عَلَیهِمْ ریحاَ صَرْصَراَ فی یوْمِ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ [قمر/19] .

3 عاتیه (سرکش و طغیان) : وَ أَمّا عادٌ فَأُهْلِکوا بِریحٍ صَرْصَرٍ عاتِیهٍ [حاقه/6] .

4 ریحٌ فیها عَذابٌ أَلیمٌ [احقاف/24] .

ج : عذاب آخرت

حضرت هود (ع) / 163 / 7 •••

خاطرات

1 میرزای شیرازی (حوزه علمیه و مهمان بودند کنار صحن)

2 آیه الله بروجردی (حسینیه و حمام)

3 آیه الله بروجردی و احیاء صد طلبه در ماه

1. حضرت یحیی (ع)

1. سیما

یا

يحْيى خُذِ الْكتابَ بِقُوَّةٍ وَ آتَيناهُ الْحُكمَ صَبِيا. وَ حَناناً مِنْ لَدُنّا وَ زَكاةً وَ كانَ تَقِيا [مريم/13 -12] .

قَالَ الرِّضَا (ع) :إِنَّ أَوْحَشَ مَا يكونُ هَذَا الْخَلْقُ فِی ثَلَاثَةِ مَوَاطِنَ يوْمَ يولَدُ وَ يخْرُجُ مِنْ بَطْنِ أُمِّهِ فَيرَى الدُّنْيا وَ يوْمَ يمُوتُ فَيعَاينُ الْآخِرَةَ وَ أَهْلَهَا وَ يوْمَ يبْعَثُ فَيرَى أَحْكاماً لَمْ يرَهَا فِی دَارِ الدُّنْيا وَ قَدْ سَلَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى يحْيى (ع) فِی هَذِهِ الثَّلَاثَةِ الْمَوَاطِنِ وَ آمَنَ رَوْعَتَهُ فَقَالَ : وَ سَلامٌ عَلَيهِ يوْمَ وُلِدَ وَ يوْمَ يمُوتُ وَ يوْمَ يبْعَثُ حَيا [(مريم/15)] [خصال صدوق ، ج1 ، ص107] .

قال المجلسی (ره) : إن الصبيان قالوا ليحيى اذهب بنا نلعب فقال ما للعب خلقت فأنزل الله تعالى فيه "وَ آتَيناهُ الْحُكمَ صَبِيا" (مريم-12) [بحارالأنوار ، ج14 ، ص177] .

عَنْ أَبِی حَمْزَةَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَال : "قُلْتُ مَا عَنَى اللَّهُ تَعَالَى بِقَوْلِهِ فِی يحْيى "وَ حَناناً مِنْ لَدُنّا وَ زَكاةً" قَالَ تَحَنُّنَ اللَّهِ قَالَ قُلْتُ فَمَا بَلَغَ مِنْ تَحَنُّنِ اللَّهِ عَلَيهِ قَالَ كانَ إِذَا قَالَ يا رَبِّ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ لَبَّيک يا يحْيى" [بحارالأنوار ، ج14 ، ص164] .

2. گريه حضرت يحيى (ع)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ زَكرِيا (ع) يا بُنَی مَا يدْعُوک إِلَى هَذَا إِنَّمَا سَأَلْتُ رَبِّی أَنْ يهَبَک لِی لِتَقَرَّ بِک عَينِی قَالَ أَنْتَ أَمَرْتَنِی بِذَلِک يا أَبَهْ قَالَ وَ مَتَى ذَلِک يا بُنَی قَالَ أَ لَسْتَ الْقَائِلَ إِنَّ بَينَ الْجَنَّهِ وَ النَّارِ لَعَقَبَهً لَا يجُوزُهَا إِلَّا الْبَكاءُونَ مِنْ خَشْيهِ اللَّهِ قَالَ بَلَى فَجِدَّ وَ

اجْتَهِدْ وَ شَأْنُک غَیرُ شَأْنِی فَقَامَ یحْیی فَنَفَضَ مِدْرَعَتَهُ فَأَخَذَتْهُ أُمُّهُ [أمالی صدوق ، ص28] .

پیامبر (ص) در ضمن حدیثی مفصّل می گوید : در هر مجلسی که یحیی (ع) بود حضرت زکریا نمی توانست اسمی از بهشت و جهنم ببرد. روزی به طرف راست و چپ نگاه کرد و :

فَلَمْ یرَ یحْیی فَأَنْشَأَ یقُولُ حَدَّثَنِی حَبِیبِی جَبْرَئِیلُ (ع) عَنِ اللَّهِ تَبَارَک وَ تَعَالَی إِنَّ فِی جَهَنَّمَ جَبَلًا یقَالُ لَهُ السَّکرَانُ فِی أَصْلِ ذَلِک الْجَبَلِ وَادٍ یقَالُ لَهُ الْغَضْبَانُ لِغَضَبِ الرَّحْمَنِ تَبَارَک وَ تَعَالَی فِی ذَلِک الْوَادِی جُبٌّ قَامَتُهُ مِائَهُ عَامٍ فِی ذَلِک الْجُبِّ تَوَابِیتُ مِنْ نَارٍ فِی تِلْک التَّوَابِیتِ صَنَادِیقُ مِنْ نَارٍ وَ ثِیابٌ مِنْ نَارٍ وَ سَلَاسِلُ مِنْ نَارٍ وَ أَغْلَالٌ مِنْ نَارٍ فَرَفَعَ یحْیی (ع) رَأْسَهُ فَقَالَ وَا غَفْلَتَاهْ مِنَ السَّکرَانِ ثُمَّ أَقْبَلَ هَائِماً عَلَی وَجْهِهِ [أمالی صدوق ، ص28] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : کانَ یحْیی بْنُ زَکرِیا (ع) یبْکی وَ لَا یضْحَک وَ کانَ عِیسَی ابْنُ مَرْیمَ (ع) یضْحَک وَ یبْکی وَ کانَ الَّذِی یصْنَعُ عِیسَی (ع) أَفْضَلَ مِنَ الَّذِی کانَ یصْنَعُ یحْیی (ع) [کافی ، ج2 ، ص665] .

3. شهادت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ مَلِکاً کانَ عَلَی عَهْدِ یحْیی بْنِ زَکرِیا (ع) لَمْ یکفِهِ مَا کانَ عَلَیهِ مِنَ الطَّرُوقَهِ حَتَّی تَنَاوَلَ امْرَأَهً بَغِیاً فَکانَتْ تَأْتِیهِ حَتَّی أَسَنَّتْ فَلَمَّا أَسَنَّتْ هَیأَتْ ابْنَتَهَا ثُمَّ قَالَتْ لَهَا إِنِّی أُرِیدُ أَنْ آتِی بِک الْمَلِک فَإِذَاوَاقَعَک فَیسْأَلُک مَا حَاجَتُک فَقُولِی حَاجَتِی أَنْ تَقْتُلَ یحْیی بْنَ زَکرِیا (ع) فَلَمَّا وَاقَعَهَا سَأَلَهَا عَنْ حَاجَتِهَا فَقَالَتْ قَتْلُ یحْیی بْنِ زَکرِیا (ع) فَلَمَّا کانَ فِی الثَّالِثَهِ بَعَثَ إِلَی یحْیی فَجَاءَ بِهِ

فَدَعَا بِطَسْتِ ذَهَبٍ فَذَبَحَهُ فِيهَا وَ صَبَّوْهُ عَلَى الْأَرْضِ فَيرْتَفِعُ الدَّمُ وَ يعْلُو وَ أَقْبَلَ النَّاسُ يطْرَحُونَ عَلَيهِ التُّرَابَ فَيعْلُو عَلَيهِ الدَّمُ حَتَّى صَارَ تَلًّا عَظِيماً وَ مَضَى ذَلِک الْقَرْنُ فَلَمَّا كانَ مِنْ أَمْرِ بُخْتَنَصَّرَ مَا كانَ رَأَى ذَلِک الدَّمَ فَسَأَلَ عَنْهُ فَلَمْ يجِدْ أَحَداً يعْرِفُهُ حَتَّى دُلَّ عَلَى شَيخٍ كبِيرٍ فَسَأَلَهُ فَقَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ جَدِّي أَنَّهُ كانَ مِنْ قِصَّهِ يحْيى بْنِ زَكرِيا (ع) كذَا وَ كذَا وَ قَصَّ عَلَيهِ الْقِصَّهَ وَ الدَّمُ دَمُهُ فَقَالَ بُخْتَنَصَّرُ لَا جَرَمَ لَأَقْتُلَنَّ عَلَيهِ حَتَّى يسْكنَ فَقَتَلَ عَلَيهِ سَبْعِينَ أَلْفاً فَلَمَّا وَفَى عَلَيهِ سَكنَ الدَّمُ [قصص الأنبياء راوندى ، ص217] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَلَا رُبَّ شَهْوَهٍ سَاعَهٍ أَوْرَثَتْ حُزْناً طَوِيلاً [مجموعه ورام ، ج1 ، ص129] .

1. حضرت يونس (ع)

1. سيما وشخصيت

وَ إِنَّ يونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلينَ [صافات/139.]

2. امتحان الهى

وَ ذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغاضِباً [انبياء/87.]

3. اخطار الهى

وَ لا تَكنْ كصاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نادى وَ هُوَ مَكظُومٌ [قلم/48.]

4. تذكر الهى

فَلَوْ لا أَنَّهُ كانَ مِنَ الْمُسَبِّحينَ [صافات/143.]

لَلَبِثَ فى بَطْنِهِ إِلى يوْمِ يبْعَثُونَ [صافات/144.]

فَنادى فِى الظُّلُماتِ أَنْ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ سُبْحانَک إِنِّى كنْتُ مِنَ الظّالِمينَ [انبياء/87.]

5. مشمول لطف الهى

لَوْ لا أَنْ تَدارَكهُ نِعْمَهٌ مِنْ رَبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَراءِ وَ هُوَ مَذْمُومٌ [قلم/49.]

6. تعداد مؤمنین

قَالَ الصَّادِقُع : كانَ فِيهِمْ رَجُلَانِ عَابِدٌ وَ عَالِمٌ وَ كانَ اسْمُ أَحَدِهِمَا مَلِيخَا وَ الآخَرُ اسْمُهُ رُوبِيلُ [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص317.]

7. فرق عالم و عابد

قَالَ الصَّادِقُع : فَكانَ الْعَابِدُ يشِيرُ عَلَى يونُسَ بِالدُّعَاءِ عَلَيهِمْ وَ كانَ الْعَالِمُ ينْهَاهُ وَ

يقُولُ لَا تَدْعُ عَلَيهِمتفسيرالقمی ، ج1 ، ص317.

عابد فراری ، عالم مقاوم ، ثابت و استوار :

قَالَ الصَّادِقُع : خَرَجَ يونُسُ مِنْ بَينِهِمْ مَعَ الْعَابِدِ وَ بَقِی الْعَالِمُ فِيهَا [تفسيرالقمی ، ج1 ، ص317.]

راهنمايی توسط عالم (نقش عالم در نجات جامعه) : قَالَ الصَّادِقُع : فَقَالَ الْعَالِمُ لَهُمْ يا قَوْمِ افْزَعُوا إِلَی اللَّهِ فَلَعَلَّهُ يرْحَمُكمْ وَ يرُدُّ الْعَذَابَ عَنْكم [تفسيرالقمی ، ج1 ، ص317.]

8. بازگشت حضرت يونس ع

وقتی حضرت يونسعبه شهر بازگشت تا آثار عذاب را ببيند ، کشاورزان را ديد که مشغول کارند. از وضع مردم سؤال کرد ، گفتند : يونسعنفرين کرد و رفت و مردم جمع شدند و گريستند و دعا کردند و خداوند رحم کرد به آنان و عذاب را برداشت. [تفسيرالقمی ، ج1 ، ص317.]

9. درس ها

1 فرار از حکومت خدا ممکن نيست :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : و لا يمکن الفرار من حکومتک [فرازی از دعای کميل مصباح المتهجد ، ص844.]

إِذْ أَبَقَ إِلَی الْفُلْک الْمَشْحُونِ [صافات/140]

فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيه [انبياء/87.]

فَالْتَقَمَهُ الْحُوت [صافات/142.]

توجّه : يک لقمه کرد !!

2 قَالَ الصَّادِقُع : سَمِعَتْ أُمُّ سَلَمَةَ النَّبِيصيقُولُ فِی دُعَائِهِ اللَّهُمَّ وَ لَا تَکلْنِی إِلَی نَفْسِی طَرْفَةَ عَينٍ أَبَداً فَسَأَلَتْهُ فِی ذَلِک فَقَالَ ص يا أُمَّ سَلَمَةَ وَ مَا يؤمِنُنِی وَ إِنَّمَا وَکلَ اللَّهُ يونُسَ بْنَ مَتَّی إِلَی نَفْسِهِ طَرْفَةَ عَينٍ فَکانَ مِنْهُ مَا کانَ [بحارالأنوار ، ج14 ، ص384.]

بعد از گفتار امّ سلمه مبنی بر این که : شما هم می ترسید؟ ، فرمود : مگر حضرت یونسﷺپیغمبر

نبود؟

3 نقش عالم در نجات جامعه :

امام صادقع : به خاطر حضور یک عالم در بین قوم یونسعو هشدارهای او ، خداوند آن ملّت را نجات داد. [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص317.]

1. حضور در صحنه

1. ترغیب به حضور درقرآن

الَّذِینَ اسْتَجابُوا لِلّهِ وَ الرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ ما أَصابَهُمُ الْقَرْحُ [آل عمران/172] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اسْتَجِیبُوا لِلّهِ وَ لِلرَّسُولِ إِذا دَعاکمْ لِما یحْییکمْ [انفال/24] .

إِنَّما یسْتَجِیبُ الَّذِینَ یسْمَعُونَ وَ الْمَوْتی یبْعَثُهُمُ اللّهُ ثُمَّ إِلَیهِ یرْجَعُونَ [انعام/36] .

کسی که در صحنه حاضر نمی شود مرده است.

حضور در صحنه و ایمان ، شرط قبولی دعا و راه یابی است :

وَ إِذا سَأَلَک عِبادِی عَنِّی فَإِنِّی قَرِیبٌ أُجِیبُ دَعْوَةَ الدّاعِ إِذا دَعانِ فَلْیسْتَجِیبُوا لِی وَ لْیومِنُوا بِی لَعَلَّهُمْ یرْشُدُونَ [بقره/186] .

2. حضور مؤثر

1-سرعت :

اول کسی که به نماز جمعه می رود...

صف اول جبهه

صف اول جماعت

2-مدّت :

اول از همه وارد مسجد شویم و آخر از همه بیرون برویم.

3-داوطلبانه یا اجباری :

اگر کسی داوطلبانه حاضر شود مؤثرتر است تا کسی که به اجبار در صحنه ای حاضر شده است.

3. عوامل مؤثر درحضور

1. دعوت کنندگان

حضور در صحنه برای : آگاهی ، مشورت ، اقدام سیاسی و اجتماعی ، نهی از منکر ، امر به معروف ، کمک رسانی و حمایت مالی ، بدنی و عرضی.

2. هدف

کنْتُمْ خَیرَ أُمَّهٍ أُخْرِجَتْ لِلنّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ تَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ [آل عمران/110] .

حضور برای کسب آگاهی (نماز جمعه)

حضور برای انتخاب.

حضور برای جنگ و مبارزه.

حضور برای کمک رسانی.

حضور برای اقدام سیاسی.

کونُوا قَوّامِینَ بِالْقِسْطِ شُهَداءَ لِلّهِ [نساء/135] .

4. منع از حضور

وَ کنّا نَخُوضُ مَعَ الْخائِضِینَ [مدثر/45] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : أو لعلک رأیتنی آلف مجالس البطالین [مصباح المتهجد ، ص587] .

فَلا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّکری مَعَ الْقَوْمِ الظّالِمِینَ [انعام/68] .

مجلس قمار و غیبت یا مجلس مشروب.

5. اثرات عدم حضور

1. دنیوی

اگر حضور در صحنه حق کم شود ، حضور در صحنه های فساد ، اعتیاد و لهو و لعب زیاد می شود.

اگر مردم در صحنه حاضر بمانند می شود 22 بهمن ، اگر صحنه را رها کنند می شود 15 خرداد.

انواع حضور

-پیش گام ، صف اول جبهه و جماعت و جمعه

-مداوم ، قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا [فصلت/30] .

الَّذِینَ اسْتَجابُوا لِلّهِ وَ الرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ ما أَصابَهُمُ الْقَرْحُ [آل عمران/172] .

-خالص

تلاش بیگانگان :

2. اجتماعی و سیاسی

ماجرای امام مجتبی (ع) و صلح ایشان

ماجرای 25 سال ، سکوت تلخ حضرت امیر مؤمنان علی (ع)

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِذَا اجْتَمَعَ لِلْإِمَامِ عِدَّهُ أَهْلِ بَدْرٍ ثَلَاثُمِائَهٍ وَ ثَلَاثَهَ عَشَرَ وَجَبَ عَلَیهِ الْقِیامُ وَ التَّغْییرُ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص342] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ اللَّهِ یا سَدِیرُ لَوْ کانَ لِی شِیعَهٌ بِعَدَدِ هَذِهِ الْجِدَاءِ مَا وَسِعَنِی الْقُعُودُ وَ نَزَلْنَا وَ صَلَّینَا فَلَمَّا فَرَغْنَا مِنَ الصَّلَاهِ عَطَفْتُ عَلَی الْجِدَاءِ فَعَدَدْتُهَا فَإِذَا هِی سَبْعَهَ عَشَرَ. [کافی ، ج2 ، ص242] .

جداء جمع جَدی : بزغاله

3. اخروی

کسی که در صحنه هفتگی اسلام (نماز جمعه) سه هفته پیاپی غایب شود و عذری نداشته باشد منافق است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ تَرَک الْجُمُعَةَ ثَلَاثاً مُتَتَابِعَةً لِغَيرِ عِلَّهٍ كتِبَ مُنَافِقاً [بحارالأنوار ، ج86 ، ص183] .

آنها که با غیبت صحنه حق را تنها

گذاشتند :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فِی الَّذِينَ اعْتَزَلُوا الْقِتَالَ مَعَهُ خَذَلُوا الْحَقَّ وَ لَمْ يَنْصُرُوا الْبَاطِلَ [نهج البلاغه ، حكمت 18] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَمِعَ رَجُلًا ينَادِی يا لَلْمُسْلِمِينَ فَلَمْ يجِبْهُ فَلَيسَ بِمُسْلِمٍ [كافی ، ج2 ، ص164] .

6. علل عدم حضور

عوامل خروج از صحنه به دست خودی ها :

1- عدم استفاده از نیروها

2- استفاده نامناسب از نیروها

3- بی اعتنایی به آراء مردم

4- عدم حضور مسئولین در مشکلات مردم

5- برخورد خشن

6- عدم مراعات شرایط (گرما ، نور ، نظافت)

7- مقدس مآب ها (متحجرین)

8 تشکیک ، از کجا بدانیم واجب است؟ از کجا بدانم بر من واجب است ؟ از کجا بدانم واجب فوری است؟ از کجا بدانم واجب عینی است؟ از کجا بدانم دستور مولوی است نه ارشادی؟

- رفاه طلبان

فَاذْهَبْ أَنْتَ وَ رَبُّک فَقاتِلا إِنّا هاهُنا قاعِدُونَ [مائده/24] .

إِنَّ بُيوتَنا عَوْرَةٌ [احزاب/13] .

قُلْ نارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا [توبه/81] .

وَ الصُّلْحُ خَيرٌ [نساء/128] .

10- اسیران دنیا

إِنْ كانَ آباوكمْ وَ أَبْناوكمْ وَ إِخْوانُكمْ وَ أَزْواجُكمْ وَ عَشِيرَتُكمْ وَ أَمْوالٌ اَقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ كسادَها وَ مَساكنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَيكمْ مِنَ اللّهِ [توبه/24] .

11- جاهلان

اگر مردم در صحنه حاضر بودند ، حضرت علی (ع) در خانه نمی نشست. و امام کاظم (ع) زندان نمی رفت ، و الآن حضرت مهدی (ع) غایب نبود. و صلح به امام حسن (ع) تحمیل نمی شد.

امام صادق (ع) فرمودند : یا سدیر لو کان لی شیعه بعدد هذه الجداء ما و سعنی القعود. اگر به عدد این بزغاله ها یار داشتم ساکت نمی نشستم. سدیر می گوید بزغاله

ها را شمردم 17 عدد بود. [کافی ، ج 2 ، ص242] .

7. تلاش دشمن برای حضور مردم

1- شایعه و سلب اطمینان

2- تهدید و ایجاد مشکلات

إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَکمْ [آل عمران/173] .

3- فشار اقتصادی

لا تُنْفِقُوا عَلی مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ حَتّی ینْفَضُّوا [منافقون/7]

4- ایجاد صحنه های کاذب و رقیب تراشی

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یشْتَرِی لَهْوَ الْحَدِیثِ لِیضِلَّ عَنْ سَبِیلِ اللّهِ بِغَیرِ عِلْمٍ [لقمان/6] .

الف : برخورد نظامی : إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَکمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إِیماناً [آل عمران/173] .

ب : برخورد تبلیغاتی : لا تَسْمَعُوا لِهذَا الْقُرْآنِ [فصلت/26] .

ج : برخورد اقتصادی

1. حضور قلب

1. در قرآن

لا تَقْرَبُوا الصَّلاهَ وَ أَنْتُمْ سُکاری حَتّی تَعْلَمُوا ما تَقُولُونَ [نساء/43] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) لَا تَقُمْ إِلَی الصَّلَاهِ مُتَکاسِلًا وَ لَا مُتَنَاعِساً وَ لَا مُتَثَاقِلًا

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَالصَّلَاهِ الْوُسْطی [(بقره/238)] الظُّهْرُ وقُومُوا لِلّهِ قانِتِینَ [(بقره/238)] إِقْبَالُ الرَّجُلِ عَلَی صَلَاتِهِ وَ مُحَافَظَتُهُ عَلَی وَقْتِهَا حَتَّی لَا یلْهِیهُ عَنْهَا وَ لَا یشْغَلَهُ شَیءٌ [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص23] .

رِجالٌ لا تُلْهِيهِمْ [نور/37] .

هم به معنای سرگرمی قبل از نماز است و هم سرگرمی هنگام نماز.

الَّذِينَ هُمْ فِی صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ [مومنون/2] .

2. در روایات

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : يا كمَيلُ لَيسَ الشَّأْنُ أَنْ تُصَلِّی وَ تَصُومَ وَ تَتَصَدَّقَ [إِنَّمَا] الشَّأْنُ أَنْ تَكونَ الصَّلَاهُ فُعِلَتْ بِقَلْبٍ تَقِی وَ عَمَلٍ عِنْدَ اللَّهِ مَرْضِی وَ خُشُوعٍ سَوِی وَ إِبْقَاءٍ لِلْجِدِّ فِيهَا الْوَصِيهَ [بحار الانوار ، ج74 ، ص274] .

علی بن یقطین از امام کاظم (ع) نقل می کند که فرمود : مُرْ أَصْحَابَک أَنْ يكفُّوا مِنْ أَلْسِنَتِهِمْ وَ يدَعُوا الْخُصُومَهَ فِی الدِّينِ وَ يجْتَهِدُوا فِی عِبَادَهِ اللَّهِ وَ إِذَا قَامَ أَحَدُهُمْ فِی صَلَاهٍ فَرِيضَهٍ فَلْيحْسِنْ صَلَاتَهُ وَ لْيتِمَّ رُكوعَهُ وَ سُجُودَهُ وَ لَا يشْغِلْ قَلْبَهُ بِشَیءٍ مِنْ أُمُورِ الدُّنْيا فَإِنِّی سَمِعْتُ أَبِی يقُولُ إِنَّ مَلَک الْمَوْتِ يتَصَفَّحُ وُجُوهَ الْمُومِنِينَ مِنْ عِنْدِ حُضُورِ الصَّلَوَاتِ الْمَفْرُوضَاتِ [بحار الانوار ، ج81 ، ص262] .

3. اهمیت

گاهی دو رکوع و دو سجده از دو نفر در ظاهر یکسان ولیبینهما ما بین السماء و الارض

همان گونه که آسمان از بالای سر شروع و تا... ادامه دارد نمازها نیز از درجات نازله تا عالیه... درجه دارد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أَبَا ذَرٍّ رَكعَتَانِ مُقْتَصَدَتَانِ فِی تَفَكرٍ خَيرٌ مِنْ قِيامِ لَيلَهٍ وَ الْقَلْبُ سَاهٍ [وسائل الشيعه ، ج4 ، ص74] .

از نماز به مقداری که با حضور قلب است قبول می شود و گرنه بر سر صاحبش فرو می آید.

عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (ع) : أَنَّهُ قَالَ إِذَا أَحْرَمْتَ فِی الصَّلَاهِ فَأَقْبِلْ عَلَيهَا فَإِنَّک إِذَا أَقْبَلْتَ أَقْبَلَ اللَّهُ عَلَيک وَ إِذَا أَعْرَضْتَ أَعْرَضَ اللَّهُ عَنْک فَرُبَّمَا لَمْ يرْفَعْ مِنَ الصَّلَاهِ إِلَّا الثُّلُثُ أَوِ الرُّبُعُ أَوِ السُّدُسُ عَلَی قَدْرِ إِقْبَالِ الْمُصَلِّی عَلَی صَلَاتِهِ وَ لَا يعْطِی اللَّهُ الْغَافِلَ شَيئاً [دعائم الإسلام ، ج1 ص

، 15] .

رَوَی مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ عَن النبی (ص) أَنَّهُ قَالَ : "مَنْ عَرَفَ مَنْ عَلَی یمِینِهِ وَ شِمَالِهِ مُتَعَمِّداً فِی الصَّلَاهِ فَلَا صَلَاهَ لَهُ" [بحار الانوار ، ج81 ، ص249] .

قَالَ النَّبِی (ص) : مَنْ صَلَّی رَکعَتَینِ وَ لَمْ یحَدِّثْ نَفْسَهُ فِیهِمَا بِشَی‌ءٍ مِنْ أُمُورِ الدُّنْیا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذُنُوبَهُ [بحار الانوار ، ج81 ، ص249] .

قَالَ النَّبِی (ص) : یا أَبَا ذَرٍّ رَکعَتَانِ مُقْتَصَدَتَانِ فِی تَفَکرٍ خَیرٌ مِنْ قِیامِ لَیلَهٍ وَ الْقَلْبُ لَاهٍ [بحار الانوار ، ج81 ، ص249] .

اکثر ارزش ها و آثار نماز مربوط به حضور قلب است.

نماز بی حضور قلب مانند جسد بدون روح است.

شاید در کلمه اقامه معنای عنایت و توجه باشد.

خداوند از اقامه نماز ستایش کرده ، اما در نماز بی روح کلمه اقامه به کار نبرده است : لا تَقْرَبُوا الصَّلاهَ وَ أَنْتُمْ سُکاری [نساء/43] .

من کان غافلا فی صلوته لا یکون مقیما للصلوه [جامع السعادات ، ج3 ، ص326] .

عن أبی عبد الله (ع) أنه قرأ "حافِظُوا عَلَی الصَّلَواتِ وَ الصَّلاهِ الْوُسْطی (صلاه العصر) وَ قُومُوا لِلَّهِ قانِتِینَ" (بقره/238) فقوله "قُومُوا لِلَّهِ قانِتِینَ" قال : إقبال الرجل علی صلاته و محافظته حتی لا یلهیه و لا یشغله عنها شی‌ء [تفسیر قمی ، ج1 ، ص7] .

امام صادق (ع) فرمود : قنوت به معنای اقبال بر نماز و محافظت بر نماز است به جوری که حتیلا یلهیه و لا...

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ کرِهَ لَکمْ أَیتُهَا الْأُمَّهُ أَرْبَعاً وَ عِشْرِینَ خَصْلَهً وَ نَهَاکمْ عَنْهَا کرِهَ لَکمُ الْعَبَثَ فِی الصَّلَاهِ [کافی ، ج3 ، ص300

] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَا يتِمُّ رُكوعَهَا وَ سُجُودَهَا [بحار الانوار ، ج81 ، ص253] .

قلب مثل آینه است. اگر به سوی خدا رو کند انوار الهی در او متجلی می شود.

غبار ، آینه را مکدّر و گناه ، قلب را مکدّر می سازد.

تمام آثار نماز مربوط به حضور قلب است.

نماز با حضور قلب :

تَنْهى عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْكرِ [عنكبوت/45] .

أَلا بِذِكرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ [رعد/28] .

قال عليعيستنزل الرحمه [غررالحكم ، ص189] .

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) : الصَّلَاةُ قُرْبَانُ كلِّ تَقِى [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص210] .

قال المجلسيره : إن الصلاه معراج المؤمن. [بحار الانوار ، ج79 ، ص303] .

نماز بی حضور قلب ، اقامه نیست ، بلکه تکان خوردن لب و کمر است.

کلمه اقامه مخصوص به حضور قلب است و گرنه کلمهصلوهگفته می شود نهاقامه الصلوه.

4. آثار

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فَلَيسَ مِنْ مُومِنٍ يقْبِلُ بِقَلْبِهِ فِى صَلَاتِهِ إِلَى اللَّهِ إِلَّا أَقْبَلَ اللَّهُ إِلَيهِ بِوَجْهِهِ [أمالى مفيد ، ص149] .

عن النبى (ص) : لا يزال الله مقبلا على العبد ما لم يلتفت [مستدرک حاکم ، ج1 ، ص236] .

عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (ع) : أَنَّهُ قَالَ إِذَا أَحْرَمْتَ فِي الصَّلَاهِ فَأَقْبِلْ عَلَيهَا فَإِنَّک إِذَا أَقْبَلْتَ أَقْبَلَ اللَّهُ عَلَيک وَ إِذَا أَعْرَضْتَ أَعْرَضَ اللَّهُ عَنْک فَرُبَّمَا لَمْ يرْفَعْ مِنَ الصَّلَاهِ إِلَّا الثُّلُثُ أَوِ الرُّبُعُ أَوِ السُّدُسُ عَلَى قَدْرِ إِقْبَالِ الْمُصَلِّى عَلَى صَلَاتِهِ وَ لَا يعْطِى اللَّهُ الْغَافِلَ شَيئاً [بحار الانوار ، ج81 ، ص266] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنِّى لَأُحِبُّ لِلرَّجُلِ مِنْكمُ الْمُومِنِ

إِذَا قَامَ فِی صَلَاهِ فَرِیضَهٍ أَنْ یقْبِلَ بِقَلْبِهِ إِلَی اللَّهِ وَ لَا (یشْغَلَ قَلْبَهُ) بِأَمْرِ الدُّنْیا [بحار الانوار ، ج81 ، ص240] .

پیامبر (ص) : " برای نماز کامل نور است و درهای آسمان باز است و به نمازگزار می گوید : حَافَظْتَ عَلَی حَفِظَک اللَّهُ [بحار الانوار ، ج81 ، ص264] .

پیامبر (ص) : در حدیث دیگر می خوانیم که فرشته ها نیز دعا می کنند : صَعِدَتْ إِلَی السَّمَاءِ لَهَا نُورٌ یتَلَأْلَأُ وَ فُتِحَتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ لَهَا وَ تَقُولُ حَافَظْتَ عَلَی حَفِظَک اللَّهُ فَتَقُولُ الْمَلَائِکهُ صَلَّی اللَّهُ عَلَی صَاحِبِ هَذِهِ الصَّلَاهِ [بحار الانوار ، ج81 ، ص264] .

و شاید به خاطر آن دعا باشد که ما از فحشاء و منکر محفوظ می مانیم.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَلَّی صَلَاهً لَا یذْکرُ فِیهَا شَیئاً مِنْ أَمْرِ الدُّنْیا لَا یسْأَلُ اللَّهَ شَیئاً إِلَّا أَعْطَاهُ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص105] .

امام صادق (ع) : "کسی که حضور قلب داشته باشد خداوند قلوب مؤمنین را به سوی او گرایش می دهد".

وَ أَقْبَلَ بِقُلُوبِ الْمُومِنِینَ إِلَیهِ بِالْمَحَبَّهِ بَعْدَ حُبِّ اللَّهِ إِیاهُ [ثواب الأعمال ، ص135] .

امام صادق (ع) : در تورات نوشته : یا ابْنَ آدَمَ تَفَرَّغْ لِعِبَادَتِی أَمْلَأْ قَلْبَک غِنًی وَ لَا أَکلْک إِلَی طَلَبِک وَ عَلَی أَنْ أَسُدَّ فَاقَتَک وَ أَمْلَأْ قَلْبَک خَوْفاً مِنِّی وَ إِنْ لَا تَفَرَّغْ لِعِبَادَتِی أَمْلَأْ قَلْبَک شُغُلًا بِالدُّنْیا ثُمَّ لَا أَسُدَّ فَاقَتَک وَ أَکلْک إِلَی طَلَبِک [کافی ، ج2 ، ص83] .

دریافت رحمت الهی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا قَامَ الْعَبْدُ الْمُومِنُ فِی صَلَاتِهِ نَظَرَ اللَّهُ إِلَیهِ أَوْ قَالَ أَقْبَلَ اللَّهُ عَلَیهِ

حَتَّى ينْصَرِفَ وَ أَظَلَّتْهُ الرَّحْمَهُ مِنْ فَوْقِ رَأْسِهِ إِلَى أُفُقِ السَّمَاءِ [كافى ، ج3 ، ص265] .

شيطان به او رشک مى برد : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا قَامَ الرَّجُلُ إِلَى الصَّلَاهِ أَقْبَلَ إِبْلِيسُ ينْظُرُ إِلَيهِ حَسَداً لِمَا يرَى مِنْ رَحِمَهِ اللَّهِ الَّتِى تَغْشَاهُ [خصال صدوق ، ج2 ، ص63] .

ملائكه او را احاطه مى كنند : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تَحُفُّ بِهِ الْمَلَائِكهُ مِنْ تَحْتِ قَدَمَيهِ إِلَى أَعْنَانِ السَّمَاءِ [بحار الانوار ، ج79 ، ص215] .

محبوب خدا شده : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فَلَيسَ مِنْ عَبْدٍ يقْبِلُ بِقَلْبِهِ فِى صَلَاتِهِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى إِلَّا أَقْبَلَ اللَّهُ إِلَيهِ بِوَجْهِهِ [بحار الانوار ، ج81 ، ص240] .

قال النبى (ص) : إن الله مقبل على العبد ما لم يلتفت [بحار الانوار ، ج81 ، ص261] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ أَيدَهُ مَعَ مَوَدَّتِهِمْ إِياهُ بِالْجَنَّهِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص209] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا قَامَ الْعَبْدُ إِلَى الصَّلَاهِ فَكانَ هَوَاهُ وَ قَلْبُهُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى انْصَرَفَ كيوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ [بحار الانوار ، ج81 ، ص261] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ صَلَّى رَكعَتَينِ يعْلَمُ مَا يقُولُ فِيهِمَا انْصَرَفَ وَ لَيسَ بَينَهُ وَ بَينَ اللَّهِ ذَنْبٌ [كافى ، ج3 ، ص266] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْعَبْدَ لَا يقْبَلُ مِنْ صَلَاتِهِ إِلَّا مَا أَقْبَلَ عَلَيهِ مِنْهَا بِقَلْبِهِ [وسائل الشيعه ، ج4 ، ص99] .

قَالَ النَّبِى (ص) : لَا يقْبَلُ اللَّهُ صَلَاهَ امْرِئٍ لَا يحْضُرُ فِيهَا قَلْبُهُ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص59] .

5. عوامل حضور قلب

1 شناخت : قَالَ الصَّادِقُ

(ع) : وَ اللَّهِ إِنَّ عَلِی بْنَ الْحُسَینِ کانَ یعْرِفُ الَّذِی یقُومُ بَینَ یدَیهِ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص474] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : سکنوا فی أنفسکم معرفه ما تعبدون حتی ینفعکم ما تحرکون من الجوارح بعباده من تعرفون [بحار الانوار ، ج75 ، ص63] .

2 مقایسه : قال النبی (ص) : یا بن آدم انا خیر منک مما تلفت الیه [کنز ، 119979] .

3 تقوا : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ الْوَرَعَ یفْتَحُ عَلَی الْعَبْدِ أَبْوَابَ الْعِبَادَهِ [بحار الانوار ، ج74 ، ص26] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) لَیسَ الشَّأْنُ أَنْ تُصَلِّی وَ تَصُومَ وَ تَتَصَدَّقَ [إِنَّمَا] الشَّأْنُ أَنْ تَکونَ الصَّلَاهُ فُعِلَتْ بِقَلْبٍ تَقِی [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص94] .

4 اهتمام و علاقه : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کمَا أَنَّ الشَّمْسَ وَ اللَّیلَ لَا یجْتَمِعَانِ کذَلِک حُبُّ اللَّهِ وَ حُبُّ الدُّنْیا لَا یجْتَمِعَانِ [غررالحکم ، ص141] .

5 توجه به عظمت خدا و ضعف ما : قَالَ النَّبِی (ص) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ قُمْ بَینَ یدَی وَ اشْدُدْ مِئْزَرَک قِیامَ الْعَبْدِ الذَّلِیلِ بَینَ یدَی الْمَلِک الْجَلِیلِ فَفَعَلَ ذَلِک مُوسَی (ع) [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص327] .

یا موسی اذا قمت بین یدیه فقم قیام العبد الذلیل و ناجنی بقلب وجل و لسان صادق [جامع السعادات ، ج3 ، ص327] .

6 یاد قبر و قیامت : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ اذْکرْ وُقُوفَک بَینَ یدَیهِ یوْمَ هُنالِک تَبْلُوا کلُّ نَفْسٍ ما أَسْلَفَتْ وَ رُدُّوا إِلَی اللَّهِ مَوْلاهُمُ الْحَقِّ [مصباح الشریعه ،

ص87] .

7 فکر اینکه آخرین نماز است : قَالَ النَّبِی (ص) : صَلِّ صَلَاهَ مُوَدِّعٍ فَإِذَا دَخَلْتَ فِی الصَّلَاهِ فَقُلْ هَذَا آخِرُ صَلَاتِی مِنَ الدُّنْیا وَ کنْ کأَنَّ الْجَنَّهَ بَینَ یدَیک وَ النَّارَ تَحْتَک وَ مَلَک الْمَوْتِ وَرَاءَک وَ الْأَنْبِیاءَ عَنْ یمِینِک وَ الْمَلَائِکهَ عَنْ یسَارِک وَ الرَّبَّ مُطَّلِعٌ عَلَیک مِنْ فَوْقِک فَانْظُرْ بَینَ یدَی مَنْ تَقِفُ وَمَعَ مَنْ تُنَاجِی وَ مَنْ ینْظُرُ إِلَیک [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص104] .

8 فکر اینکه نماز مهمانی خداست : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : حَقُّ الصَّلَاهِ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّهَا وِفَادَهٌ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ أَنْتَ فِیهَا قَائِمٌ بَینَ یدَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص618] .

9 توجه به برکات حضور قلب : قَالَ عَلِی (ع) : لِلْمُصَلِّی ثَلَاثُ خِصَالٍ مَلَائِکهٌ حَافِّینَ مِنْ قَدَمَیهِ إِلَی أَعْنَانِ السَّمَاءِ وَ الْبِرُّ ینْتَثِرُ عَلَیهِ مِنْ رَأْسِهِ إِلَی قَدَمِهِ وَ مَلَک عَنْ یمِینِهِ وَ عَنْ یسَارِهِ فَإِنِ الْتَفَتَ قَالَ الرَّبُّ تَبَارَک وَ تَعَالَی إِلَی خَیرٍ مِنِّی تَلْتَفِتُ یا ابْنَ آدَمَ لَوْ یعْلَمُ الْمُصَلِّی مَنْ ینَاجِی مَا انْفَتَلَ [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص289] .

10 توجه به هشدارها : فَوَیلٌ لِلْمُصَلِّینَ الَّذِینَ هُمْ عَنْ صَلاتِهِمْ ساهُونَ [ماعون/5-4] .

لا تَقْرَبُوا الصَّلاهَ وَ أَنْتُمْ سُکاری حَتّی تَعْلَمُوا ما تَقُولُونَ [نساء/43] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : لَا تَقُمْ إِلَی الصَّلَاهِ مُتَکاسِلًا وَ لَا مُتَنَاعِساً وَ لَا مُتَثَاقِلًا [کافی ، ج3 ، ص299] .

قَالَ عَلِی (ع) : إِنَّ أَسْرَقَ النَّاسِ مَنْ سَرَقَ صَلَاتَهُ [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص36] .

قَالَ النَّبِی (ص) : إِنَّ اللَّهَ

لَا ینْظُرُ إِلَی صُوَرِکمْ وَ أَعْمَالِکمَ وَإِنَّما ینْظُرُ إِلَی قُلُوبِکمْ [بحار الانوار ، ج67 ، ص248] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنِ اشْتَغَلَ فِی صَلَاتِهِ بِغَیرِی فَهُوَ مِنَ الْمُسْتَهْزِءِینَ بِنَفْسِهِ وَ مَکتُوبٌ اسْمُهُ فِی دِیوَانِ الْخَاسِرِینَ [مصباح الشریعه ، ص91] .

خداوند تا سه بار التفات می فرماید : قَالَ عَلِی (ع) : الالتفات فی الصلاه اختلاس من الشیطان فإیاکم و الالتفات فی الصلاه فإن الله تبارک و تعالی یقبل علی العبد إذا قام فی الصلاه فإذا التفت قال الله تبارک و تعالی یا ابن آدم عمن تلتفت ثلاثه فإذا التفت بالرابعه أعرض الله عنه [بحار الانوار ، ج81 ، ص239] .

قَالَ عَلِی بْنِ الْحُسَینِ (ع) : الْمُنَافِقُ ینْهَی وَ لَا ینْتَهِی وَ یأْمُرُ بِمَا لَا یأْتِی إِذَا قَامَ فِی الصَّلَاهِ اعْتَرَضَ وَ إِذْ رَکعَ رَبَضَ وَ إِذْ سَجَدَ نَقَرَ وَ إِذَا جَلَسَ شَغَرَ [بحار الانوار ، ج69 ، ص205] .

11 استمداد از دعاهای رسیده و آداب و مستحبات.

12 ابتدا به معنا توجه کند بعد کلمات را بگوید : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لِسَانُ الْعَاقِلِ وَرَاءَ قَلْبِهِ [نهج البلاغه ، حکمت40] .

13 اسرار و رموز حرکات را یاد کند بعد حرکت کند.

قیام نشانه آماده به خدمت بودن است.

رکوع نشانه تسلیم.

سجود نشانه عبودیت. تکرار سجده ، رمز : مِنْها خَلَقْناکمْ وَ فِیها نُعِیدُکمْ وَ مِنْها نُخْرِجُکمْ تارَهً أُخْری [طه/55] .

تشهد نشانه اظهار ایمان است. بر فرض هیچ کدام اعمالم قبول نشد ، من گواهی به یگانگی تو می دهم.

14 عجله نکردن : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ لَکنْ أَفْزِعُوا قُلُوبَکمُ الْقَاسِیهَ وَ لَا یکنْ هَمُّ

أَحَدِكمْ آخِرَ السُّورَهِ [کافی ، ج2 ، ص614] .

همین که انسان عجله می کند ، خداوند به فرشتگان می فرماید : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَ مَا تَرَوْنَ إِلَی عَبْدِی کأَنَّهُ یرَی أَنَّ قَضَاءَ حَوَائِجِهِ بِیدِ غَیرِی [کافی ، ج3 ، ص269] .

15 احساس نیاز :

یادی از گذشته غافل و پر گناه و نیاز به عفو ، یادی از غرق شدن در انواع خطرات و احساس نیاز ، یادی از خطرات آینده قبر و قیامت ، می تواند زمینه حضور قلب باشد.

6. موانع حضور قلب

1 نگاه نابجا.

2 مکان نابجا.

3 مناظر.

4 اصوات : رادیو ، تلویزیون ، گریه طفل...

5 زمان خستگی ، پرخوری ، بی حالی ، هیجانات ، نگاه داشتن بول و...

6 تهاون و استخفات و حب دنیا.

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ الْعَبْدَ لَا یقْبَلُ مِنْ صَلَاتِهِ إِلَّا مَا أَقْبَلَ عَلَیهِ مِنْهَا بِقَلْبِهِ فَقَالَ رَجُلٌ هَلَکنَا فَقَالَ کلَّا إِنَّ اللَّهَ مُتِمُّ ذَلِک بِالنَّوَافِلِ [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص99] .

7. راه های دستیابی

شناخت و معرفت : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ اللَّهِ إِنَّ عَلِی بْنَ الْحُسَینِ کانَ یعْرِفُ الَّذِی یقُومُ بَینَ یدَیهِ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص474] .

هنگام وضو رنگ امام سجاد (ع) زرد می شد و می فرمود : أتدرون بین یدی من أرید أن أقوم [کشف الغمه ، ج2 ، ص74] .

قال على (ع) : سكنوا فى أنفسكم معرفه ما تعبدون حتى ينفعكم ما تحركون من الجوارح بعباده من تعرفون [تحف العقول ، ص223] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَوْ تَعْلَمُ مَنْ تُنَاجِى مَا انْفَلَتَّ [ثواب الأعمال ، ص35] .

یاد قبر و قیامت و گناهان و قصورها : قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا صَلَّيتَ صَلَاةً فَرِيضَةً فَصَلِّهَا لِوَقْتِهَا صَلَاةَ مُوَدِّعٍ يخَافُ أَنْ لَا يعُودَ إِلَيهَا أَبَداً [وسائل الشيعه ، ج4 ، ص34] .

او تو را می بیند : قَالَ النَّبِى (ص) : فَانْظُرْ بَينَ يدَى مَنْ تَقِفُ وَ مَعَ مَنْ تُنَاجِى وَ مَنْ ينْظُرُ إِلَيک [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص104] .

قَال زَينُ الْعَابِدِينَ (ع) : أَنْتَ فِيهَا قَائِمٌ بَينَ يدَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص618] .

قال الحسن (ع)

: يقول الله تعالى المصلى يناجينى [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص78] .

اگر نماز از دست رفت همه خير از دست رفته است : دعا ، ذكر ، قرآن ، استغفار ، تعظيم ، تكبير ، تحميد ، تهليل.

قال رسول الله (ص) : لا يور على الصلاه عشاءً و لا غيره و كان إذا دخل وقتها كأنه لا يعرف أهلا و لا حميما [مجموعه ورام ، ج2 ، ص78] .

قَالَ النَّبِی (ص) يا ابْنَ آدَمَ لَوْ تَعْلَمُ مَا لَک فِی صَلَاتِک وَ مَنْ تُنَاجِی مَا سَئِمْتَ وَ مَا الْتَفَتَّ [بحار الانوار ، ج79 ، ص233] .

اگر می دانستی نماز چه سودهايی برايت دارد و با چه كسی مناجات می كنی ، نه خسته می شدی و نه روی دل به جای ديگران می گرداندی.

توجه به زمان ملاقات : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَعْنَی قَدْ قَامَتِ الصَّلَاهُ فِی الْإِقَامَهِ أَی حَانَ وَقْتُ الزِّيارَهِ وَ الْمُنَاجَاهِ [معانيالأخبار ، ص40] .

توجه به نظاره گری او : الَّذِی يراک حِينَ تَقُومُ وَ تَقَلُّبَک فِی السّاجِدِينَ [شعراء/219-218] .

قَالَ النَّبِی (ص) : يا أبا ذر ، اعبد الله كأنک تراه ، فإن كنت لا تراه فإنه (عز و جل) يراک [أمالی طوسی ، ص525] .

قَالَ النَّبِی (ص) : إِنَّ اللَّهَ لَا ينْظُرُ إِلَی صُوَرِكمْ وَ أَعْمَالِكمَ وَإِنَّما ينْظُرُ إِلَی قُلُوبِكمْ [بحار الانوار ، ج67 ، ص248] .

به امام سجادعگفته شد چرا در حادثه تلخی كه برای فرزندت پيش آمد و شما در نماز بوديد ، توجه به فرزند نكردی؟! امام (ع) فرمود : لَوْ مِلْتُ بِوَجْهِی عَنْهُ لَمَالَ بِوَجْهِهِ عَنِّی أَ فَمَنْ

یرَی رَاحِماً بَعْدَهُ [بحار الانوار ، ج81 ، ص245] .

توجه به معانی و مفاهیم الفاظ داشته باشد : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لِسَانُ الْعَاقِلِ وَرَاءَ قَلْبِهِ [نهج البلاغه ، حکمت40] .

توجه به رموز : قیام در صف هماهنگ با فرشتگان است. نشانه قیام به تکلیف و آماده به خدمت بودن است.

رکوع ، رمز و ادب است و باید گردن در رکوع کشیده باشد؛ یعنی : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : آمَنْتُ بِاللَّهِ وَ لَوْ ضُرِبَتْ عُنُقِی [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص311] .

سجده ، یعنی خاکسارم.

تکرار سجده ، نشانه : مِنْها خَلَقْناکمْ وَ فِیها نُعِیدُکمْ وَ مِنْها نُخْرِجُکمْ تارَةً أُخْری [طه/55] .

تشهد : اعترافات و اقرارات.

سلام : پیوند با رهبر و امت است.

یاد و عظمت او و ذلت خود : قَالَ النَّبِی (ص) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ قُمْ بَینَ یدَی وَ اشْدُدْ مِئْزَرَک قِیامَ الْعَبْدِ الذَّلِیلِ بَینَ یدَی الْمَلِک الْجَلِیلِ فَفَعَلَ ذَلِک مُوسَی (ع) [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص327] .

حب خداوند : عَنِ الصَّادِقِ (ع) : قَالَ کانَ فِیمَا نَاجَی اللَّهُ بِهِ مُوسَی بْنَ عِمْرَانَ (ع) أَنْ قَالَ لَهُ : یا ابْنَ عِمْرَانَ کذَبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ یحِبُّنِی فَإِذَا جَنَّهُ اللَّیلُ نَامَ عَنِّی [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص77] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کمَا أَنَّ الشَّمْسَ وَ اللَّیلَ لَا یجْتَمِعَانِ کذَلِک حُبُّ اللَّهِ وَ حُبُّ الدُّنْیا لَا یجْتَمِعَانِ [غررالحکم ، ص141] .

فکر دنیا : قلیل ، زهره ، فانی ، بی وفا ، فریبکار است.

تا از حب دنیا خالی و از حب خدا پر و نماز خاشعانه باشد.

قَالَ الصَّادِقُ

(ع) : إِذَا اسْتَقْبَلْتَ الْقِبْلَهَ فَانْسَ الدُّنْيا وَ مَا فِيهَا وَ الْخَلْقَ وَ مَا هُمْ فِيهِ (وَ اسْتَفْرِغْ قَلْبَک مِنْ كلِّ شَاغِلٍ يشْغَلُک عَنِ اللَّهِ) [بحار الانوار ، ج81 ، ص230] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا أَرَادُوا بِالزُّهْدِ فِی الدُّنْيا لِتَفْرُغَ قُلُوبُهُمْ لِلآخِرَهِ [كافی ، ج2 ، ص129] .

توجه به انتقادهای الهی : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لِلْمُصَلِّی ثَلَاثُ خِصَالٍ مَلَائِكهٌ حَافِّينَ مِنْ قَدَمَيهِ إِلَی أَعْنَانِ السَّمَاءِ وَ الْبِرُّ ينْتَثِرُ عَلَيهِ مِنْ رَأْسِهِ إِلَی قَدَمِهِ وَ مَلَک عَنْ يمِينِهِ وَ عَنْ يسَارِهِ فَإِنِ الْتَفَتَ قَالَ الرَّبُّ تَبَارَک وَ تَعَالَی إِلَی خَيرٍ مِنِّی تَلْتَفِتُ يا ابْنَ آدَمَ لَوْ يعْلَمُ الْمُصَلِّی مَنْ ينَاجِی مَا انْفَتَلَ [وسائل الشيعه ، ج7 ، ص289] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الِالْتِفَاتُ فِی الصَّلَاهِ اخْتِلَاسٌ مِنَ الشَّيطَانِ فَإِياكمْ وَ الِالْتِفَاتَ فِی الصَّلَاهِ فَإِنَّ اللَّهَ مُقْبِلٌ عَلَی الْعَبْدِ إِذَا قَامَ فِی الصَّلَاهِ فَإِذَا الْتَفَتَ قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی يا ابْنَ آدَمَ عَمَّنْ تَلْتَفِتُ ثَلَاثَهً فَإِذَا الْتَفَتَ الرَّابِعَهَ أَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ [وسائل الشيعه ، ج7 ، ص288] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنِ اشْتَغَلَ فِی صَلَاتِهِ بِغَيرِی فَهُوَ مِنَ الْمُسْتَهْزِءِينَ بِنَفْسِهِ وَ مَكتُوبٌ اسْمُهُ فِی دِيوَانِ الْخَاسِرِينَ [مصباح الشريعه ، ص91] .

امام رضا (ع) : می فرمایند : " نماز بی توجه مثل پارچه کهنه درهم پیچیده و پرتاب می شود و گفته می شود : ضَيعْتَنِی ضَيعَک اللَّهُ [فقه الرضا (ع) ، ص103] .

8. خطر بی توجهی

قَالَ النَّبِی (ص) : مَنْ تَهَاوَنَ بِصَلَاتِهِ مِنَ الرِّجَالِ وَ النِّسَاءِ لَا ينْظُرُ اللَّهُ إِلَيهِ [بحار الانوار ، ج80 ، ص22] .

قَالَ النَّبِی (ص) : إِنَّ مِنَ الصَّلَاهِ لَمَا يقْبَلُ نِصْفُهَا وَ

ثُلُثَهَا وَ رُبُعَهَا وَ خُمُسَهَا إِلَى الْعُشْرِ وَ إِنَّ مِنْهَا لَمَا يلَفُّ كمَا يلَفُّ الثَّوْبُ الْخَلَقُ فَيضْرَبُ بِهَا وَجْهُ صَاحِبِهَا وَ إِنَّمَا لَک مِنْ صَلَاتِک مَا أَقْبَلْتَ عَلَيهِ بِقَلْبِک [بحار الانوار ، ج81 ، ص260] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ أَوَّلَ مَا يحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ الصَّلَاهُ فَإِنْ قُبِلَتْ قُبِلَ مَا سِوَاهَا وَ إِنَّ الصَّلَاهَ إِذَا ارْتَفَعَتْ فِی وَقْتِهَا رَجَعَتْ إِلَى صَاحِبِهَا وَ هِی بَيضَاءُ مُشْرِقَهٌ تَقُولُ حَفِظْتَنِی حَفِظَک اللَّهُ وَ إِذَا ارْتَفَعَتْ فِی غَيرِ وَقْتِهَا بِغَيرِ حُدُودِهَا رَجَعَتْ إِلَى صَاحِبِهَا وَ هِی سَوْدَاءُ مُظْلِمَهٌ تَقُولُ ضَيعْتَنِی ضَيعَک اللَّهُ [تهذيب الأحكام ، ج2 ، ص239] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يا حَمَّادُ لَا تُحْسِنُ أَنْ تُصَلِّی مَا أَقْبَحَ بِالرَّجُلِ أَنْ تَأْتِی عَلَيهِ سِتُّونَ سَنَهً أَوْ سَبْعُونَ سَنَهً فَمَا يقِيمُ صَلَاهً وَاحِدَهً بِحُدُودِهَا تَامَّهً [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص300] .

9. عوامل بی توجهی

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَقْرَبُوا الصَّلاهَ وَ أَنْتُمْ سُكارى حَتّى تَعْلَمُوا ما تَقُولُونَ [نساء/43] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : لَا تَقُمْ إِلَى الصَّلَاهِ مُتَكاسِلًا وَ لَا مُتَنَاعِساً وَ لَا مُتَثَاقِلًا فَإِنَّهَا مِنْ خِلَالِ النِّفَاقِ [كافی ، ج3 ، ص299] .

در حال نگه داشتن بول و... در حال پرخوری. [سفينه البحار ، ج1 ، ص25] .

دوری از مکان های نامناسب :

در مسير راه ، سيل ، در برابر درب باز ، در برابر عكس و مجسمه و تلويزيون و نقش و نگار.

10. حضور قلب اولیای خدا

رنگ اميرالمؤمنين (ع) می پريد و می فرمود : "وقت ادای امانت فرا رسيد. امانتی كه خداوند بر آسمان ها و زمين عرضه كرد.عَنْ بَيانِ التَّنْزِيلِ لِابْنِ شَهْرَآشُوبَ عَنْ تَفْسِيرِ الْقُشَيرِی أَنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) [كَانَ] إِذَا حَضَرَ وَقْتُ الصَّلَاهِ تَلَوَّنَ وَ تَزَلْزَلَ فَقِيلَ لَهُ مَا لَک فَقَالَ "جَاءَ وَقْتُ أَمَانَهٍ عَرَضَهَا اللَّهُ عَلَى السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ الْجِبَالِ فَأَبَينَ أَنْ يحْمِلْنَهَا وَ أَشْفَقْنَ

مِنْهَا وَ حَمَلَهَا الْإِنْسَانُ وَ أَنَا فِی ضَعْفِی فَلَا أَدْرِی أَحْسِنُ أَدَاءَ مَا حُمِّلْتُ أَمْ لَا" [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص99] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) کانَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) إِذَا قَامَ فِی الصَّلَاهِ کأَنَّهُ سَاقُ شَجَرَهٍ لَا یتَحَرَّک مِنْهُ شَیءٌ إِلَّا مَا حَرَّکهُ الرِّیحُ مِنْهُ [کافی ، ج3 ، ص300] .

عَنْ أَبِی أَیوبَ قَالَ : "کانَ أَبُو جَعْفَرٍ وَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) إِذَا قَامَا إِلَی الصَّلَاهِ تَغَیرَتْ أَلْوَانُهُمَا حُمْرَهً وَ مَرَّهً صُفْرَهً وَ کأَنَّمَا ینَاجِیانِ شَیئاً یرَیانِهِ" [بحار الانوار ، ج81 ، ص248] .

امام باقر (ع) سر نماز بود ، چیزی بر سر او افتاد برنداشت

تا فرزندش امام صادق (ع) آمد و آن را برداشت. [بحار الانوار ، ج84 ، ص253] .

السَّيدُ عَلِی بْنُ طَاوُسٍ فِی فَلَاحِ السَّائِلِ ، رُوِی "أَنَّ مَوْلَانَا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ الصَّادِقَ (ع) كانَ يتْلُو الْقُرْآنَ فِی صَلَاتِهِ فَغُشِی عَلَيهِ فَلَمَّا أَفَاقَ سُئِلَ مَا الَّذِی أَوْجَبَ مَا انْتَهَتْ حَالُک إِلَيهِ فَقَالَ مَا مَعْنَاهُ مَا زِلْتُ أُكرِّرُ آياتِ الْقُرْآنِ حَتَّی بَلَغْتُ إِلَی حَالٍ كأَنَّنِی سَمِعْتُهَا مُشَافَهَةً مِمَّنْ أَنْزَلَهَا وَ لَقَدْ صَلَّی أَبُو جَعْفَرٍ (ع) ذَاتَ يوْمٍ فَوَقَعَ عَلَی رَأْسِهِ شَیءٌ فَلَمْ ينْزِعْهُ مِنْ رَأْسِهِ حَتَّی قَامَ إِلَيهِ جَعْفَرٌ ع فَنَزَعَهُ مِنْ رَأْسِهِ تَعْظِيماً لِلَّهِ وَ إِقْبَالًا عَلَی صَلَاتِهِ" [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص106] .

أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ فَهْدٍ فِی عُدَّهِ الدَّاعِی ، رُوِی "أَنَّ إِبْرَاهِيمَ (ع) كانَ يسْمَعُ تَأَوُّهُهُ عَلَی حَدِّ مِيلٍ حَتَّی مَدَحَهُ اللَّهُ بِقَوْلِه "إِنَّ إِبْراهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوّاهٌ مُنِيبٌ" (هود/75) وَ كانَ فِی صَلَاتِهِ يسْمَعُ لَهُ أَزِيزٌ كأَزِيزِ الْمِرْجَلِ وَ كذَلِک كانَ يسْمَعُ مِنْ صَدْرِ سَيدِنَا رَسُولِ اللَّهِ ص مِثْلُ ذَلِک وَ كانَتْ فَاطِمَهُ س تَنْهَجُ فِی الصَّلَاهِ مِنْ خِيفَهِ اللَّهِ" [بحار الانوار ، ج81 ، ص258] .

ناله ابراهيم (ع) در مناجات تا مسافت زيادی می رفت : أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ فَهْدٍ فِی عُدَّهِ الدَّاعِی رُوِی "أَنَّ إِبْرَاهِيمَ (ع) كانَ يسْمَعُ تَأَوُّهُهُ عَلَی حَدِّ مِيلٍ حَتَّی مَدَحَهُ اللَّهُ بِقَوْلِه "إِنَّ إِبْراهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوّاهٌ مُنِيبٌ" (هود/75) وَ كانَ فِی صَلَاتِهِ يسْمَعُ لَهُ أَزِيزٌ كأَزِيزِ الْمِرْجَل" [بحار الانوار ، ج81 ، ص258] .

تير از پای حضرت علی (ع) در نماز خارج شد.فانه لا يحس بما يجری عليه [محجه البيضاء ، ج1 ، ص398] .

عبا از دوش مبارک امام

سجاد (ع) افتاد و حضرت اعتنا نكرد و فرمود :

عَنْ أَبِی حَمْزَةَ الثُّمَالِی قَالَ : رَأَیتُ عَلِی بْنَ الْحُسَینِ (ع) یصَلِّی فَسَقَطَ رِدَاهُ عَنْ مَنْكبَیهِ قَالَ فَلَمْ یسَوِّهِ حَتَّی فَرَغَ مِنْ صَلَاتِهِ قَالَ : فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِک فَقَالَ : " وَیحَک أَ تَدْرِی بَینَ یدَی مَنْ كنْتُ إِنَّ الْعَبْدَ لَا تُقْبَلُ مِنْهُ صَلَاهٌ إِلَّا مَا أَقْبَلَ مِنْهَا فَقُلْتُ : جُعِلْتُ فِدَاک هَلَكنَا. فَقَالَ : كلَّا إِنَّ اللَّهَ تَعَالَی یتَمِّمُ ذَلِک بِالنَّوَافِلِ" [تهذیب الأحكام ، ج2 ، ص341] .

گرگ سراغ گوسفندان اباذر آمد و او اعتنا نكرد.قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ الْعَسْكرِی (ع) فِی تَفْسِیرِهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : " یا أَبَاذَرٍّ! قَالَ : لَبَّیک یا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ : مَا فَعَلَ غُنَیمَاتُک؟ قَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لَهَا قِصَّةً عَجِیبَةً. قَالَ : وَ مَا هِی؟ قَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ بَینَا أَنَا فِی صَلَاتِی إِذْ عَدَا الذِّئْبُ عَلَی غَنَمِی فَقُلْتُ یا رَبِّ صَلَاتِی وَ یا رَبِّ غَنَمِی فَآثَرْتُ صَلَاتِی عَلَی غَنَمِی وَ ...." [بحار الانوار ، ج81 ، ص231] .

إِنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِی (ع) إِذَا قَامَ فِی صَلَاتِهِ تَرْتَعِدُ فَرَائِصُهُ بَینَ یدَی رَبِّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا ذَكرَ الْجَنَّةَ وَ النَّارَ اضْطَرَبَ اضْطِرَابَ السَّلِیمِ وَ سَأَلَ اللَّهَ الْجَنَّةَ وَ تَعَوَّذَ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ [بحار الانوار ، ج81 ، ص258] .

امام زمانعجل الله تعالی فرجه الشریفبه علی بن مهزیار می فرماید : "خدا رحمت كند فلانی را نماز خوبی می خواند".

1. حق الناس

1. درآیات وروایات

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : جعل الله سبحانه حقوق عباده مقدمه لحقوقه (على حقوقه) فمن قام بحقوق عباد الله كان ذلک مؤدیا إلى القیام بحقوق الله [غرر

الحکم ، ص480] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَیءٍ أَفْضَلَ مِنْ أَدَاءِ حَقِّ الْمُومِنِ [کافی ، ج2 ، ص170] .

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ حَبَسَ حَقَّ الْمُومِنِ أَقَامَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ یوْمَ الْقِیامَهِ خَمْسَ مِائَهِ عَامٍ عَلَی رِجْلَیهِ حَتَّی یسِیلَ عَرَقُهُ أَوْ دَمُهُ وَ ینَادِی مُنَادٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ هَذَا الظَّالِمُ الَّذِی حَبَسَ عَنِ اللَّهِ حَقَّهُ قَالَ فَیوَبَّخُ أَرْبَعِینَ یوْماً ثُمَّ یومَرُ بِهِ إِلَی النَّارِ [کافی ، ج2 ، ص367] .

4 لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْیاءَهُمْ [اعراف/85] .

5 وَیلٌ لِلْمُطَفِّفِینَ [مطففین/1] .

6 لا تَأْکلُوا أَمْوالَهُمْ إِلی أَمْوالِکمْ [نساء/2] .

7 السّارِقُ وَ السّارِقَهُ فَاقْطَعُوا أَیدِیهُما [مائده/38] .

8 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَمَّا الذَّنْبُ الَّذِی لَا یغْفَرُ فَمَظَالِمُ الْعِبَادِ بَعْضِهِمْ لِبَعْضٍ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی إِذَا بَرَزَ لِخَلْقِهِ أَقْسَمَ قَسَماً عَلَی نَفْسِهِ فَقَالَ وَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی لَا یجُوزُنِی ظُلْمُ ظَالِمٍ [کافی ، ج2 ، ص443] .

9. رضایت آگاهانه شرط است. داستان راضی شدن پسر یهودی به مقدار کم از ارث

10.یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَأْکلُوا أَمْوالَکمْ بَینَکمْ بِالْباطِلِ إِلاّ أَنْ تَکونَ تِجارَهً عَنْ تَراضٍ مِنْکمْ [نساء/29] .

11.وَ لا تَنْقُصُوا الْمِکیالَ وَ الْمِیزانَ [هود/84] .

وَ یا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِکیالَ وَ الْمِیزانَ بِالْقِسْطِ [هود/85] .

12. قَالَ صَاحِبُ الزَّمَانِ (ع) : لَا یحِلُّ لِأَحَدٍ أَنْ یتَصَرَّفَ فِی مَالِ غَیرِهِ بِغَیرِ إِذْنِهِ [کمال الدین ، ج2 ، ص520] .

13 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَخَذَ أَرْضاً بِغَیرِ حَقٍّ کلِّفَ أَنْ یحْمِلَ تُرَابَهَا

إِلَى الْمَحْشَرِ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص294] .

14 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ أَخَذَ شِبْراً مِنَ الْأَرْضِ بِغَيرِ حَقٍّ أُتِی بِهِ یوْمَ الْقِیامَهِ فِی عُنُقِهِ مِنْ سَبْعِ أَرَضِینَ [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص130] .

15 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْحَجَرُ الْغَصِیبُ فِی الدَّارِ رَهْنٌ عَلَی خَرَابِهَا [نهج البلاغه ، حکمت 240] .

16. انواع غصب : گاهی غصب شخصی است مانند غصب اعیان و منافع.

گاهی غصب نوعی است مانند غصب مدارس وغصب خمس و زکات.

17.قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ حَبَسَ حَقَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ وَ هُوَ یقْدِرُ عَلَی أَنْ یعْطِیهُ إِیاهُ مَخَافَهَ مِنْ أَنَّهُ إِنْ خَرَجَ ذَلِک الْحَقُّ مِنْ یدِهِ أَنْ یفْتَقِرَ کانَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَقْدَرَ عَلَی أَنْ یفْقِرَهُ مِنْهُ عَلَی أَنْ یغْنِی نَفْسَهُ بِحَبْسِهِ ذَلِک الْحَقَّ [من لا یحضره الفقیه ، ج3 ، ص184] .

18. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : (بر بالای منبر فرمود) : یا مَعْشَرَ التُّجَّارِ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ (سه مرتبه) [کافی ، ج5 ، ص150] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : التَّاجِرُ فَاجِرٌ وَ الْفَاجِرُ فِی النَّارِ إِلَّا مَنْ أَخَذَ الْحَقَّ وَ أَعْطَی الْحَقَّ [کافی ، ج5 ، ص150] .

19. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَوَّلُ قَطْرَهٍ مِنْ دَمِ الشَّهِیدِ کفَّارَهٌ لِذُنُوبِهِ إِلَّا الدَّینَ فَإِنَّ کفَّارَتَهُ قَضَاوهُ [من لا یحضره الفقیه ، ج3 ، ص183] .

2. اهمیت حق الناس

1. ارزش تقوی در حق الناس

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ثَلَاثٌ مَنْ کنَّ فِیهِ زَوَّجَهُ اللَّهُ مِنَ الْحُورِ الْعِینِ کیفَ شَاءَ

1.کظْمُ الْغَیظِ

2.وَ الصَّبْرُ عَلَی السُّیوفِ لِلَّهِ

3.وَ رَجُلٌ أَشْرَفَ عَلَی مَالٍ حَرَامٍ فَتَرَکهُ لِلَّهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص85

] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ص) : مَنْ خَافَ الْقِصَاصَ كفَّ عَنْ ظُلْمِ النَّاسِ [كافى ، ج2 ، ص331] .

2. حساسیت حق الناس

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا يأْخُذَنَّ أَحَدُكمْ مَتَاعَ أَخِيهِ جَادّاً وَ لَا لَاعِباً مَنْ أَخَذَ عَصَا أَخِيهِ فَلْيرُدَّهَا إِلَيهِ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص11] .

تاخیر در پرداخت بدهی معصیت است و اگر قدرت ندارد واجب است قصد ادای دین را داشته باشد.

امام حسین (ع) در شب عاشورا اعلام فرمودند : هر کس بدهکار به مردم است در لشگر ما نباشد.

لا یقاتلن معی رجل علیه دین (حتی شهادت مشکل بدهکاری به مردم را حل نمی کند و سبب نجات نمی شود.) [احقاق الحق ، ج19 ، ص430]

اگر فرزندی قبل از بلوغ بیش از مخارج خود کار کند پدرش باید مازاد را حفظ و بعد از بلوغ تحویل دهد. (استفتاء از حضرت امامره)

3. ضرورت پرداخت دین ومردم

با اینکه بدهکار واجب است بدهی خود را بدهد گرچه به قیمت شکستن نماز واجب باشد (مسئله 1161توضیح المسائل) و هرگاه تصمیم بر ماجرای رسول اکرم (ص) بر بالای منبر که فرمودند :

فَالْقِصَاصُ فِي دَارِ الدُّنْيا أَحَبُّ إِلَى مِنَ الْقِصَاصِ فِى دَارِ الْآخِرَهِ عَلَى رُءُوسِ الْمَلَائِكهِ وَ الْأَنْبِياءِ (سپس شخصی به نام سواده بن قیس بلند شد و گفت : روزی سوار ناقه بودید و اشتباهی چوب دست شما به من خورد.) فَقَامَ إِلَيهِ رَجُلٌ مِنْ أَقْصَى الْقَوْمِ يقَالُ لَهُ سَوَادَهُ بْنُ قَيسٍ فَقَالَ لَهُ فِدَاک أَبِى وَ أُمِّى يا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّک لَمَّا أَقْبَلْتَ مِنَ الطَّائِفِ اسْتَقْبَلْتُک وَ أَنْتَ عَلَى نَاقَتِک الْعَضْبَاءِ وَ بِيدِک الْقَضِيبُ الْمَمْشُوقُ فَرَفَعْتَ الْقَضِيبَ وَ أَنْتَ

تُرِيدُ الرَّاحِلَةَ فَأَصَابَ بَطْنِی فَلَا أَدْرِی عَمْداً أَوْ خَطَأً فَقَالَ (ص) مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ أَکُونَ تَعَمَّدْتُ ثُمَّ قَالَ یا بِلَالُ قُمْ إِلَی مَنْزِلِ فَاطِمَهَ فَائْتِنِی بِالْقَضِیبِ الْمَمْشُوقِ فَخَرَجَ بِلَالٌ وَ هُوَ ینَادِی فِی سِککِ الْمَدِینَهِ مَعَاشِرَ النَّاسِ مَنْ ذَا الَّذِی یعْطِی الْقِصَاصَ مِنْ نَفْسِهِ قَبْلَ یوْمِ الْقِیامَهِ فَهَذَا مُحَمَّدٌ (ص) یعْطِی الْقِصَاصَ مِنْ نَفْسِهِ قَبْلَ یوْمِ الْقِیامَهِ وَ سَاقَ الْحَدِیثَ إِلَی أَنْ قَالَ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَینَ الشَّیخُ فَقَالَ الشَّیخُ هَا أَنَا ذَا یا رَسُولَ اللَّهِ بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی فَقَالَ تَعَالَ فَاقْتَصَّ مِنِّی حَتَّی تَرْضَی فَقَالَ الشَّیخُ فَاکشِفْ لِی عَنْ بَطْنِک یا رَسُولَ اللَّهِ فَکشَفَ (ص) عَنْ بَطْنِهِ فَقَالَ الشَّیخُ بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی یا رَسُولَ اللَّهِ أَ تَأْذَنُ لِی أَنْ أَضَعَ فَمِی عَلَی بَطْنِک فَأَذِنَ لَهُ فَقَالَ أَعُوذُ بِمَوْضِعِ الْقِصَاصِ مِنْ بَطْنِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) مِنَ النَّارِ یوْمَ النَّارِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یا سَوَادَهُ بْنُ قَیسٍ أَ تَعْفُو أَمْ تَقْتَصُّ فَقَالَ بَلْ أَعْفُو یا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) اللَّهُمَّ اعْفُ عَنْ سَوَادَهَ بْنِ قَیسٍ کمَا عَفَا عَنْ نَبِیک مُحَمَّدٍ ص [أمالی صدوق ، ص633] .

هارون الرشید اجناسی را برای امام کاظم (ع) فرستاد.

لَا حَاجَهَ لِی بِالْخِلَعِ وَ الْحُمْلَانِ وَ الْمَالِ إِذَا کانَ فِیهِ حُقُوقُ الْأُمَّهِ [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص216] .

البته روایاتی هم داریم که امام کاظم (ع) برای ازدواج سادات می پذیرفتند و می فرمودند : وَ اللَّهِ لَوْ لَا أَنِّی أَرَی مَنْ أُزَوِّجُهُ بِهَا مِنْ عُزَّابِ بَنِی أَبِی طَالِبٍ لِئَلَّا ینْقَطِعَ نَسْلُهُ مَا قَبِلْتُهَا أَبَداً [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص216] .

4. جزای عدم پرداخت حق مردم

3. انواع حق الناس

1. ظلم

قَالَ الْبَاقِرُ (ع)

: الظلم ثلاثه (ظلم سه نوع است :)

ظلم يغفره الله

و ظلم لا يغفره الله

و ظلم لا يدعه الله

فأما الظلم الذى لا يغفره الله عز و جل فالشرک بالله

و أما الظلم الذى يغفره الله عز و جل فظلم الرجل نفسه فيما بينه و بين الله عز و جل

و أما الظلم الذى لا يدعه الله عز و جل فالمداينه بين العباد [أمالى صدوق ، ص253] .و اما الظلم الذى لا يترک فظلم العباد بعضهم بعضا

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ أَمَّا الظُّلْمُ الَّذِى لَا يتْرَک فَظُلْمُ الْعِبَادِ بَعْضِهِمْ بَعْضاً الْقِصَاصُ هُنَاک (در قيامت) شَدِيدٌ لَيسَ هُوَ جَرْحاً بِالْمُدَى (كارد) وَ لَا ضَرْباً بِالسِّياطِ وَ لَكنَّهُ مَا يسْتَصْغَرُ ذَلِک مَعَهُ (قصاص در قيامت كارد و شلاق نيست بلكه عذابى است كه اين شلاق و كارد نزد آن خيرى نيست) [نهج البلاغه ، خطبه 176] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ عِزَّتِى وَ جَلَالِى لَا أُجِيبُ دَعْوَةَ مَظْلُومٍ دَعَانِى فِى مَظْلِمَةٍ ظُلِمَهَا وَ لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِثْلُ تِلْک الْمَظْلِمَةِ [أعلام الدين ، ص409] .

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : مِنَ الْعَصَبِيهِ أَنْ يعِينَ قَوْمَهُ عَلَى الظُّلْمِ [كافى ، ج2 ، ص308] .

2. غصب

انواع غصب : گاهى غصب شخصى است مانند غصب اعيان و منافع.

گاهى غصب نوعى است مانند غصب مدارس وغصب خمس و زكوه.

3. خسارت

مَنْ قَتَلَ مُومِناً خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَهٍ مُومِنَهٍ وَ دِيهٌ مُسَلّمَهٌ إِلی أَهْلِهِ إِلاّ أنْ يصَّدَّقُوا [نساء/92] .

مباحث ديات و قصاص مربوط به حق الناس است و اگر انسان خسارتی جانی يا مالی زد (مثل تصادفات) و فرار كرد ضامن است

و باید این حق رابپردازد.

4. خمس وزکات

وَ فِی أَمْوالِهِمْ حَقٌّ لِلسّائِلِ وَ الْمَحْرُومِ [ذاریات/19] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَوْ أَنَّ النَّاسَ أَدَّوْا حُقُوقَهُمْ لَکانُوا عَائِشِینَ بِخَیرٍ [کافی ، ج3 ، ص496] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ فَرَضَ فِی أَمْوَالِ الْأَغْنِیاءِ أَقْوَاتَ الْفُقَرَاءِ فَمَا جَاعَ فَقِیرٌ إِلَّا بِمَا مُتِّعَ بِهِ غَنِی وَ اللَّهُ تَعَالَی سَائِلُهُمْ عَنْ ذَلِک [نهج البلاغه ، حکمت 328] .

قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْکرِیُّ (ع) : أَغْنِیاوهُمْ یسْرِقُونَ زَادَ الْفُقَرَاءِ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص380] .

5. حق همسر

1.وَ آتُوا النِّساءَ صَدُقاتِهِنَّ نِحْلَةً [نساء/4] .

2. امام صادق (ع) : کسیکه مهریه زنش را نمی دهد بمنزله سارق است. [روضه المتقین ، ج6 ، ص525] .سی دی؟؟

3.عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی نَصْرٍ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) قَالَ سُئِلَ أَبُو الْحَسَنِ الْأَوَّلُ (ع) عَنِ الرَّجُلِ یزَوِّجُ ابْنَتَهُ أَ لَهُ أَنْ یأْکلَ مِنْ صَدَاقِهَا قَالَ لَیسَ لَهُ ذَلِک [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص375] .

6. حق کارگروکارفرما

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ غَافِرُ کلِّ ذَنْبٍ إِلَّا مَنْ أَحْدَثَ دِیناً وَ مَنِ اغْتَصَبَ أَجِیراً أَجْرَهُ أَوْ رَجُلٍ بَاعَ حُرّاً [صحیفه الرضا (ع) ، ص64] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أیها الناس من انتقص أجیرا أجره فلیتبوأ مقعده النار [تفسیر فرات کوفی ، ص392] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ظُلْمُ الْأَجِیرِ أَجْرَهُ مِنَ الْکبَائِرِ [بحار الأنوار ، ج100 ، ص170] .

4. البته کارگر هم در صورت کم کاری ، بدکاری ، ضرر رسانی و ... ضامن است.

7. بدترین حق الناس

إِنَّ كثِيراً مِنَ الأَحْبارِ وَ

الرُّهْبانِ لَيأْكلُونَ أَمْوالَ النّاسِ بِالْباطِلِ [توبه/34] .

در تفسیرنمونه راه حرام خوری علمای یهود و نصاری کتمان حقایق ، خوردن رشوه و قضاوت ناحق شمرده شده است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ مَظْلِمَهٍ أَشَدَّ مِنْ مَظْلِمَهٍ لَا يجِدُ صَاحِبُهَا عَلَيهَا عَوْناً إِلَّا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ [كافى ، ج2 ، ص331] .

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : إِياک وَ ظُلْمَ مَنْ لَا يجِدُ عَلَيک نَاصِراً إِلَّا اللَّهَ [كافى ، ج2 ، ص331] .

4. پیامدهای حق الناس

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَكلَ مَالَ أَخِيهِ ظُلْماً وَ لَمْ يرُدَّهُ إِلَيهِ أَكلَ جَذْوَهً مِنَ النَّارِ يوْمَ الْقِيامَهِ [كافى ، ج2 ، ص333] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "إِنَّ رَبَّک لَبِالْمِرْصادِ " (فجر-14) قَنْطَرَهٌ عَلَى الصِّرَاطِ لَا يجُوزُهَا عَبْدٌ بِمَظْلِمَهٍ [كافى ، ج2 ، ص331] .

در قیامت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَمَّا الذَّنْبُ الَّذِى لَا يغْفَرُ فَمَظَالِمُ الْعِبَادِ بَعْضِهِمْ لِبَعْضٍ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَى إِذَا بَرَزَ لِخَلْقِهِ أَقْسَمَ قَسَماً عَلَى نَفْسِهِ فَقَالَ وَ عِزَّتِى وَ جَلَالِى لَا يجُوزُنِى ظُلْمُ ظَالِمٍ [كافى ، ج2 ، ص443] .

در روایات می خوانیم ، شهید تمام گناهانش بخشیده می شود جز حق الناس.

با جابجا شدن حسنات و سیئات حق ها به حقدار خواهد رسید [بحار ، ج7 ، ص268] .

انتقام خداوند

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ ظَلَمَ مَظْلِمَهً أُخِذَ بِهَا فِى نَفْسِهِ أَوْ فِى مَالِهِ أَوْ فِى وُلْدِهِ [كافى ، ج2 ، ص332] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنِ ارْتَكبَ أَحَداً بِظَلْم بَعَثَ اللّهُ مَنْ ظَلَمَهُ مِثْلَهُ أَوْ عَلَى وُلْدِهِ أَوْ عَلَى عَقِبِهِ مِنْ بَعْدِهِ [ثواب الأعمال

، ص273] .قال

1.رُوِی عَنْ أَبِی ثُمَامَهَ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ الثَّانِی (ع) إِنِّی أُرِیدُ أَنْ أُلَازِمَ مَکهَ وَ الْمَدِینَهَ وَ عَلَی دَینٌ فَمَا تَقُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَی مُودَّی دَینِک وَ انْظُرْ أَنْ تَلْقَی اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَیسَ عَلَیک دَینٌ فَإِنَّ الْمُومِنَ لَا یخُونُ" [من لا یحضره الفقیه ، ج3 ، ص183] .

2. در بیشتر عبادات اهمیت حق الناس به چشم می خورد (لباس نماز گزار ، مکان نماز گزار ، آب وضو و غسل ، قطع نماز برای بدهکار ، عبادت کسی که حبس حقوق کرده و...)

نما با لباس غصبی یا در لباسی که هنخ یا تکمه یا هرچیز دیگر آن غصبی باشد باطل است. (البته عمدی) [رساله] .

اگردر نماز یادش بیاید لباسش غصبی است اگر وقت دارد باید نماز را بشکند و اگر وقت ندارد بصورت برهنه نماز بخواند.

کسی که قصد دارد پول حمامی را ندهد یا بدون رضایت او نسیه بگذارد اگر چه بعدا راضی شود غسل او باطل است.

اگربخواهد پول حرام یا پول خمس نداده به حمامی بدهد غسل باطل است مگر اینکه غافل باشد. [رساله]

کفن کردن با پارچه نجس و ابریشم خالص و پارچه پشمی حیوان حرام گوشت در حال ناچاری اشکال ندارد؛ اما کفن با پارچه غصبی اشکال دارد و در صورت دفن باید نبش قبر کنند. [مسئله 585 - 586 - 587] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اقْتَطَعَ مَالَ مُومِنٍ غَصْباً بِغَیرِ حَقِّهِ لَمْ یزَلِ اللَّهُ مُعْرِضاً عَنْهُ مَاقِتاً لِأَعْمَالِهِ الَّتِی یعْمَلُهَا مِنَ الْبِرِّ وَ الْخَیرِ لَا یثْبِتُهَا فِی حَسَنَاتِهِ حَتَّی یتُوبَ وَ یرُدَّ الْمَالَ

الَّذِی أَخَذَهُ إِلَی صَاحِبِهِ [ثواب الأعمال ، ص273] .

1. مدارا با بدهکار

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : أَمَّا حَقُّ غَرِیمِک الَّذِی یطَالِبُک فَإِنْ کنْتَ مُوسِراً أَعْطَیتَهُ وَ إِنْ کنْتَ مُعْسِراً أَرْضَیتَهُ بِحُسْنِ الْقَوْلِ وَ رَدَدْتَهُ عَنْ نَفْسِک رَدّاً لَطِیفاً [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص623] .

2. تخفیف در پرداختن دین

آری با آن همه تاکیدات بر پرداخت دین نمی توان بدهکار را مجبور به فروش خانه کرد و اگر او خود راضی به فروش خانه و پرداخت دین شد سزاوار نیست که بستانکار این عمل را قبول کند.

در اینجا شما را به دو حدیث شریف توجه می دهیم :

1. یکی از یاران امام رضا (ع) پارچه فروشی بود به نام ابن ابی عمیر؛ این مرد دانشمند و با تقوی

به خاطر هواداری از مکتب امامت به زندان نظام طاغوتی افتاد و تمام اموال و کتابهایش از بین رفت. بعد از آزادی از زندان در حالی که در فقر به سر می برد چون به شخصی قبل از زندان رفتن ، ده هزار درهم بدهکار بود ، منزل مسکونی خود را فروخت ونزد این مرد بزرگوار آورد. او از بدهکار سوال کرد و فهمید که پول از فروش خانه مسکونی تهیه شده ، گفت که امام صادق (ع) فرموده است : نباید بدهکار به خاطر بدهکاری منزل خود را بفروشد؛ به خدا سوگند من به یک درهم این پول نیازمندم ، ولی به خاطر فرمان ونهی امام صادق (ع) از حق مسلم خود ، آن هم در این شرائط چشم پوشی می کنم. [بحار. ج1 ، ص314] .

2.رهبر انقلاب در

کتاب تحریر این حدیث را نقل کرده که شخصی به امام صادق (ع) گفت : من از فلانی طلب دارم و او می خواهد منزل خود را بفروشد و قرض مرا بدهد ، امام فرمود : أُعِيذُک بِاللَّهِ أَنْ تُخْرِجَهُ مِنْ ظِلِّ رَأْسِهِ [کافی ، ج5 ، ص97] .

من درباره این کار تو به خدا پناه می برم که بدهکاری را از سایه سرش (منزلش) محروم نمائی. [تحریر الوسیله ، ج2 ، 149] .

البته تنها مسئله منزل نیست؛ بلکه تمام لباسها و فرشها و مرکبها و ظروف و سایر چیزهایی که مورد نیاز طبیعی اوست وفروش آنها یک نوع توهین به مقام این بدهکار است ، نمی توان او را برای پرداخت قرض خود مجبور کرد تا آنها را بفروشد.

3. پیشگیری

1. کتابت : إِذا تَداینْتُمْ بِدَینٍ إِلی أَجَلٍ مُسَمًّی فَاکتُبُوهُ [بقره/282] .

2. شهادت (گواهی) : وَ اسْتَشْهِدُوا شَهِیدَینِ مِنْ رِجالِکمْ [بقره/282] .

3. کفالت : فَإِنْ کانَ الَّذِی عَلَیهِ الْحَقُّ سَفِیهاً أَوْ ضَعِیفاً أَوْ لا یسْتَطِیعُ أَنْ یمِلَّ هُوَ فَلْیمْلِلْ وَلِیهُ بِالْعَدْلِ [بقره/282] .

4. راه توبه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ظَلَمَ أَحَداً فَفَاتَهُ فَلْیسْتَغْفِرِ اللَّهَ لَهُ فَإِنَّهُ کفَّارَهٌ لَهُ [کافی ، ج2 ، ص334] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنْ کانَ قَدْ مَاتَ فَلْیتَنَصَّلْ مِنَ الْمَالِ إِلَی وَرَثَتِهِ وَ لْیتُبْ إِلَی اللَّهِ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص485] .

اگر می داند کدام جنس از کدام شخص است همان را باید رد کند؛ اگر نمی داند از طریق صل و اگر به هر نحو ، امکان برگرداندن ندارد تصدق بها. [جواهر ، ج22 ، ص177] .

قَالَ

أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) وَ الثَّالِثُ أَنْ تُودِّی إِلَی الْمَخْلُوقِينَ حُقُوقَهُمْ حَتَّی تَلْقَی اللَّهَ أَمْلَسَ (بدون قيد و بند) لَيسَ عَلَيک تَبِعَهٌ [نهج البلاغه ، حكمت 417] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : يأْخُذُ الْمَظْلُومُ مِنْ دِينِ الظَّالِمِ أَكثَرَ مِمَّا يأْخُذُ الظَّالِمُ مِنْ دُنْيا الْمَظْلُومِ [ثواب الأعمال ، ص272] .

عَنْ شَيخٍ مِنَ النَّخَعِ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ (ع) إِنِّی لَمْ أَزَلْ وَالِياً مُنْذُ زَمَنِ الْحَجَّاجِ إِلَی يوْمِی هَذَا فَهَلْ لِی مِنْ تَوْبَهٍ قَالَ فَسَكَتَ ثُمَّ أَعَدْتُ عَلَيهِ فَقَالَ لَا حَتَّی تُودِّی إِلَی كلِّ ذِی حَقٍّ حَقَّهُ [كافی ، ج2 ، ص331] .

5. امكان تقاص

1. در كتاب وسائل بابی است تحت عنوان استيفاء دين از مال غريم بدون اجازه و لو من الوديعه و 13 حديث آورده :

بَابُ جَوَازِ اسْتِيفَاءِ الدَّينِ مِنْ مَالِ الْغَرِيمِ الْمُمْتَنِعِ مِنَ الْأَدَاءِ بِغَيرِ إِذْنِهِ وَ لَوْ مِنَ الْوَدِيعَهِ إِذَا لَمْ يسْتَحْلِفْهُ [وسائل الشيعه ، ج17 ، ص272] .

1. شخصی خدمت امام صادق (ع) رسيد و گفت : من از معلی بن خنيس طلبكارم. حضرت فرمود : حق تو را قاتل خورد (قتل باعث عدم پرداخت شد) و حضرت دستور دادند از بيت المال پرداخت شود" [وسايل ، ج13 ، ص91] .

6. مواردی از حق الناس در فقه

1. طهارت

استفاده از آب غصبی برای وضو و غسل و ظرف غصبی و مكان غصبی ممنوع است.

پول آب غسل را از مال غصبی دادن ممنوع است.

برای كفن غصبی ، حتی نبش قبر جايز است و دفن ميت در زمين غصبی جايز نيست.

تيمم بر خاک يا سنگ غصبی باطل است.

لباس نمازگزار ، اگر غصبی باشد نماز باطل است.

نماز در مکان غصبی

، فرش غصبی و محل دیگران که شخص را بلند می کنند ، در مسجد باطل است.

1. وضو با آب غصبی باطل است ، حتی اگر در مورد آبی شک دارد (واحتمال غصبی بودن آن هست) نباید با آن وضو بگیرد واگر آب دیگری جز آن آب مشکوک وجود ندارد باید تیمم کند. و این ، شدت توجه شارع مقدس را به مساله حق الناس می رساند. [مساله 5. (القول فی شرائط الوضوء) ج1 ، ص23] .

2. ویژگی مساله حق الناس اقتضا می کند که فقهاء در دقیق ترین و ریزترین مسائل ، به بحث و کنکاش علمی بپردازند و اینجا یکی از آن مسائل دقیق را ملاحظه می فرمائید :

مساله : اگر از روی ناآگاهی با آب غصبی وضو بگیرد وضویش صحیح است و اگر در بین وضو از غصبی بودن آب مطلع شود ، بقیه وضو را باید با آب دیگری بگیرد. [مساله 6 (القول فی شرائط الوضوء) ، ج1. ص23] .

نکته : اگر پس از شستن دست چپ ، از غصبی بودن آب مطلع شودآیا مسح او با رطوبت دستها جائز است یا خیر؟

فقهاء در این باره به بحث پرداخته اند. بعضی می فرمایند : مسح او صحیح است و بعضی دیگر فتوا به بطلان آن می دهند؛ زیرامسح با رطوبت باقی مانده از آب غصبی ، خود نوعی تصرف در مال دیگران است. و بعضی دیگر می فرمایند : فقط در صورتی که رطوبت آنقدر کم باشد که تنوان برای آن مالیتی و قابلیتی برای تملک درنظرگرفت ، مسح با آن صحیح است.

3. علاوه بر آب وضو ، ظرف آن نیز بایستی مباح

(غیر غصبی) باشد. [مساله8 (القول فی شرائط الوضوء) ، ج1 ، ص23] .

4. اگر بخواهد از حوضخانه مسجد یا مدرسه علوم دینی وضو بگیرد ، ابتدا باید بداند که آب آنجا برای همگان وقف شده نه برای ساکنین و نماز گزاران. واگر این مطلب را نداند وضوی او دارای اشکال است وعلاوه براین نوعی تجاوز به حقوق دیگران می باشد. [مساله10 ، (القول فی شرائط الوضوء) ، ج1 ، ص24] .

5. غسل با آب غصبی باطل است و حتی بعضی از فقهاء می فرمایند : مکان غسل ومحل ریختن آب و ظرف آب نیز بایستی مباح و غیر غصبی باشد. (بنابر احتیاط) [الرابع من الواجبات ، (واجبات الغسل) ج1 ، ص39] .

6. اگر کسی در حمام غسل نمود و در نظر داشت که پول حمامی را ندهد و یا اینکه پول را از مال حرام بدهد غسل او باطل است.

حتی اگر بخواهد نسیه حساب کند باید قبل از رفتن به حمام با حمامی صحبت کند واو را راضی نماید. و اگر بدون کسب رضایت حمامی به حمام رفت و غسل نمود ، غسل او باطل است. (اگر چه بعدا رضایت حمامی را جلب کند) [مساله10 (فی واجبات الغسل) ، ج1 ، ص39] .

7. اگر شخصی در زمان حیات خود کفنی را غصب کرده باشد و پس از فوت او بستگانش با همان کفن اورا دفن کنند لازم است نبش قبر نموده و کفن را از او برگیرند ، حتی اگر باعث هتک حرمت شخص متوفی گردد. [مساله (فی کیفیه غسل المیت) ، ج1 ، ص68] .

8. یکی

از مستحبات غسل میت ، آن است که پیراهن متوفا از طرف پای او بیرون آورده شود ولو باعث پاره شدن پیراهن شود. در اینجا باز هم توجه به حق الناس خودنمائی می کند ، چرا که فرموده اند : اگر انجام این مستحب منجر به پاره شدن پیراهن خواهد شد بایستی ازورثه اجازه گرفت؛ زیرا پیراهن هم اکنون متعلق به ورثه است. [فی آداب الغسل ، 1 ، 96] .

9. دفن کردن میت در زمین غصبی جائز نیست. [(فی کیفیه دفن المیت) ، مساله8 ، 1. 86] .

10. اگر زمین خود را اجاره داده باشد وسپس فوت نماید ، تا مادامی که مدت اجاره باقی است نمی توان او را در آن زمین دفن کرد زیرا نوعی تجاوز به حق مستاجر است و این تجاوز را از نوع غصب شمرده اند. [مساله8 (فی کیفیه دفن المیت) ، ج1 ، ص86] .

11. تیمم بر روی خاک یا سنگ غصبی باطل است. و حتی از خاک و سنگ مشکوک (که غصبی بودن یا نبودن آن روشن نیست) نیز نباید برای تیمم استفاده کرد. [مساله 4 (فیما یصح التیمم به) ج1 ، ص103] .

کتاب الصلوه

12. لباس نماز گزار بایستی مباح (غیر غصبی) باشد. حتی اگر یک نخ غصبی در لباس باشد نماز با آن لباس باطل است. [مساله10 (فی شرائط لباس المصلی) ، ج1 ، ص140] .

13. اگر لباسی با رنگ غصبی رنگ شود در صورتی که ذرات ماده رنگین روی لباس مانده باشد ، نماز با آن لباس باطل است. [مساله ، 10 (فی شرائط لباس المصلی) ،

ج1 ، ص140] .

14. اگر لباس با آب و صابون غصبی شسته شود ، در صورتی که ذرات صابون یا آب در آن مانده باشد نماز با آن لباس باطل است. (رطوبت تنها اشکالی ندارد) [مساله10 ، (فی شرائط لباس المصلی) ج1 ، ص140] .

15. الف : نماز در مکان غصبی باطل است.

ب : نماز بر فرش غصبی هم باطل است. (ولو زمین غصبی نباشد)

ج : اگر در مسجد جای کس دیگری را که زودتر جا گرفته است بگیرد ، نمازش باطل است (بنابر احتیاط) [10 ، (المقدمه الرابعه فی المکان) ، ج1 ، ص143] .

اگر غصبی بودن مکانی را فراموش کند ، نمازش صحیح است؛ ولی دریک مورد ، سختگیری بیشتری وجود دارد وآن در صورتی است که نماز گزار ، خود ، غاصب آن مکان باشد (نماز او باطل است ولو غصبی بودن مکان را فراموش نموده باشد) [مساله ، ج1 ، ص143] .

17. شخص مدیونی که قادر به پرداختن دیون خود می باشد ، ولی با این حال به منظور نپرداختن دیونش به سفر می رود ، سفر او حرام است و باید نمازش را در سفر تمام خوانده و روزه هایش را نیز بگیرد. [به شرطی که صاحبان دیون ، دین خود را مطالبه کرده باشند وسفر او عملی متضاد باانجام واجب (اداء دین) به شمار رود. فی شرائط التقصیر (خامسها) ج1 ، ص237] .

2. حج

18. اگر از لحاظ شرعی واجب شده باشد که از طرف شخص متوفی حج نیابتی انجام شود در صورتی که ورثه راضی نباشند یا در میان ورثه ،

صغیر وجود داشته باشد لازم است مدتی جستجو نمایند و حتی المقدور شخصی را که اجرت کمتری مطالبه می کند برای حج اجیر کنند (تا مقدار کمتری از ارث مصرف شود وحق ورثه پایمال نگردد.) [مساله 4 (فی شرائط وجوب حجه الاسلام) ، 1 ، 376] .

19. هیچگونه استفاده ای از مال غصبی جائز نیست حتی برای انجام حج ، عمره ، جهاد و صدقه که از افضل اعمال هستند. [مضمون روایت امام صادق (ع) : وسائل الشیعه ، ج17 ، ص312 و ر.ک : تحریر الوسیله ، ج1 ، ص385] .

20. لباس احرام باید مباح و غیر غصبی باشد. [مساله20. فی کیفیه الاحرام ، ج1 ، ص400] .

21. دررمی جمرات باید از سنگهای غیر غصبی استفاده شود. حتی استفاده از سنگهایی که شخص دیگری جمع آوری نموده ، بدون اجازه اوممنوع است. [القول فی واجبات منی ، ص426] .

بدهکاری که قدرت پرداخت دارد؛ ولی برای فرار از پرداخت ، سفر کند ، سفرش حرام و نمازش تمام است.

حج : در حج نیابتی اگر وارثان راضی نباشند یا صغیر باشند ، باید شخصی که کمتر اجرت می گیرد پیدا کرد.

لباس احرام باید مباح و غیر غصبی باشد ، حتی سنگریزه های رمی جمره.

3. امر به معروف و نهی از منکر

امر به معروف : اگر ناهی از منکر ، شیشه شراب را بشکند ضامن است ، مگر آنکه نهی متوقف برآن باشد.

22. اگر شخص ناهی از منکر ، شیشه شراب شخص گنهکار را بشکند کار حرامی مرتکب شده وباید خسارت آنرا بپردازد. مگر اینکه نهی از منکر تنهابه شکستن شیشه شراب ممکن

باشد. [مساله 6 (فی مراتب الامر بالمعروف و النهی عن المنکر)] .

4. جهاد

اگر شخصی یقین کند که فلانی دزد است یا قصد حمله دارد و به دفاع برخیزد و ضرر جانی یا مالی وارد کند ، سپس معلوم شود که اشتباه کرده ، باید جبران کند.

5. مکاسب

مکاسب : غش ، غبن ، عیب مال ، معامله را قابل ابطال و باید ضرر وارده جبران شود.

احتکار در نیازهای ضروری حرام است.

اولیای طفل صغیر ، پدر ، جد پدری ، قیم و حاکم شرع درصورتی حق تصرف در مال صغیر دارند که به مصلحت صغیر باشد.

فروش جنس رهنی که امانت است بدون اجازه مالک جایز نیست.

ساختمانی که مزاحم عابرین یا همسایه باشد ممنوع است.

در خانه شریکی ، هرگونه استفاده باید با رضایت شرکاء باشد ، حتی کوبیدن میخ.

روزه گرفتن (مستحبی) اجیری که در کار او تاثیربگذارد جایز نیست.

اگر وسیله ای را برای کار خاصی به امانت گرفتیم ، استفاده های دیگر ممنوع است؛ چنانکه استفاده بیش از حدی که اجازه گرفتیم جایز نیست.

24. بااینکه عین نجس (مانند خون ، بول و...) قابل خرید و فروش نیست ، با اینحال کسی حق ندارد بدون اجازه صاحبش در آن تصرف کند یاآنرا در اختیار خود بگیرد. [تحریر الوسیله ، مساله2 ، (مقدمه کتاب المکاسب والمتاجر) ، ج2 ، ص3] .

25. مخلوط کردن کالای مرغوب با کالای غیر مرغوب به طوری که مشتری نفهمد ، غش در معامله می باشد واز آنجا که تجاوز به حقوق دیگران و

نوعی کلاهبرداری است ، در شرع مقدس اسلام شدیدا تحریم شده است.
[(مقدمه کتاب المکاسب و المتاجر) ، ج2 ،

ص8 ، مساله17] .

26. جمع آوری و انبار آذوقه عمومی به این منظور که در هنگام احتیاج مردم ، به قیمت بالاتر به فروش رسد احتکار است. و احتکار اخلال درنظم اقتصادی ودر نتیجه تجاوز به حق عمومی جامعه در مورد استفاده از نعم الهی است و لذا دردین اسلام اکیدا ممنوع گردیده است. [(مقدمه کتاب المکاسب و المتاجر) ج2 ، ص11 ، مساله23] .

27. اولیاء فرزند صغیر می توانند در اموال او تصرف نمایند؛ ولی قیود و شرایطی وجود دارد که در ذیل می آید (در مورد دوم و سوم به بیشتر شدن قیود و شرایط توجه شود) :

الف : پدر و جد پدری می توانند در اموال فرزند صغیر خود تصرف کنند با این شرط که ضرری متوجه این اموال نشود.

ب : قیم فقط در صورتی می تواند در مال صغیر تصرف کند که مصلحت یا منفعتی در کار باشد.

ج : حاکم شرع (در صورت فقدان پدر و جد پدری و قیم) بهتر است احتیاط نموده و فقط درصورتی می تواند در مال صغیر تصرف کند که ضرری متوجه مال صغیر شده باشد و اگر حاکم شرع دخالت ننماید اموال او تلف شود. [کتاب البیع ، (فی شرائط المتعاقدین) ج2 ، ص23 مساله 18.19.20] .

28. خرید و فروش رهن بدون اجازه گرفتن از صاحب ، باطل است. [کتاب البیع (فی شروط العوضین) ، ج2 ، ص25] .

29. وقف ، حقی است مربوط به همگان و یا عده ای خاص. (در مورد فروختن موقوفه ، سختگیری زیادی شده است تا تجاوزی به حقوق آن عده صورت نگیرد :

الف : فروختن موقوفه

به طور کلی ممنوع است.

ب : مگر در صورتیکه موقوفه غیر قابل استفاده باشد.

ج : اگر موقوفه به طور موقتی از استفاده افتاده باشد باز هم فروختن آن جائزنیست وباید آنرا نگاه داشت تا دوباره قابل استفاده شود. [کتاب البیع ، (فی شروط العوضین) ، مساله5 ، ج2 ، ص26] .

6. ودیعه

واجب است امانات را در حد متعارف حفظ کنیم.مثلا کتاب امانی را در معرض رطوبت یا خرابی قرار ندهیم. (ماجرای پسر حاج شیخ عباس)

برای حفظ ودیعه از دست سارقان ، در صورت ضرورت و انحصار ، قسم دروغ جایز است.

و در صورت مطالبه ، احتمال از بین رفتن و پیدا شدن نشانه های مرگ ، برگرداندن ودیعه واجب است.

مخلوط کردن مالی امانی با مال خود ، گرچه از یک جنس هم باشد ، جایز نیست.

درمضاربه ، عامل ، اگر خواست سفر برود ، باید با اجازه صاحب سرمایه باشد و در هزینه سفر اسراف نکند.

هیچ یک از شرکاء بدون اجازه یکدیگر حق تصرف در مال مشترک را ندارند.

پرداخت بدهی دروقت قرار داد واجب است و لو با فروش بعضی از وسایل غیر ضروری ، حتی می توان نماز را شکست؛ در صورتی که نتواند درحال نماز پرداخت کند.

44. شخصی که ودیعه ای را می پذیرد واجب است در حد متعارف از آ ن نگهداری و حفاظت کند. مثلا کتاب را در معرض رطوبت و یا در دسترس اطفال قرار ندهد ، و یا جواهرات و اشیاء قیمتی را در صندوق محکمی قرار دهد.... و اگر کوتاهی کند و ضرری به امانت برسد ضامن است. [کتاب الودیعه ، مساله 7 ، ج2 ، ص100] .

.45

در راه حفظ ودیعه از دست دزدان و ظالمان در صورت ضرورت دروغ و حتی قسم دروغ هم جائز ، بلکه واجب است. [کتاب الودیعه ، مساله10 ، ج2 ، ص101] .

46. در سه مورد واجب است هر چه زودتر ، امانت را به صاحبش برگردانند :

الف : صاحب امانت ، آنرا مطالبه کند.

ب : شرائط به گونه ای باشد که احتمال دزدیده شدن ، از بین رفتن ، آتش گرفتن و.... در بین باشد.

ج : نشانه های مرگ در شخص امانت گیرنده بروز کند. [کتاب الودیعه ، مساله 15 ، 17 ، 18 ، ج2 ، ص103و104]

47. امانت گیرنده حق ندارد شیی ء امانت را با اموال خود مخلوط کند. لذا اگر برنج امانی را با برنج خود (ولو از یک نوع باشند) مخلوط نمود و یا پولی را که در نزد او امانت است با پولهای خود مخلوط کرد ، خیانت در امانت نموده است. [کتاب الودیعه ، مساله20 ، ج2 ، ص105] .

7. دفاع

23. اگر درباره شخصی ، یقین کند که او دزد است و قصد حمله به او یا خانه اش را دارد و بنابر این اعتقاد به دفاع پرداخته ، ضرری به جان یا مال آن شخص وارد آید و سپس معلوم شود اشتباه کرده و آن شخص دزد نبوده است :

الف : گناهی بر مدافع نیست زیرا طبق اعتقاد خویش ، عمل درستی انجام داده است.

ب : ولی درعین حال ضامن است و باید خسارت جانی یا مالی آن شخص راجبران نماید. [مساله 14 (فی الدفاع عن النفس..) ج1 ، ص469] .

8.

خیارات

30. اگر در معامله ای ، شخصی به علت عدم اطلاع از قیمت بازار ، کالای خود را خیلی ارزان بفروشد وبعد بفهمد که متحمل ضرر سنگینی شده است می تواند معامله را به هم بزند (خیار غبن) واگرمشتری آن کالا را پس ندهد به حق فروشنده تجاوز کرده است. (و همینطور در مورد خرید) [کتاب البیع ، (الرابع خیار الغبن) ، ج2 ، ص31] .

31. در فقه متعالی اسلام به این نکته توجه شده که اگر شخص متضرر بخواهد معامله رابه هم بزند حق ندارد در این کار آنقدر تعلل و سستی کند که طرف مقابل کارش کساد شده ویاضرر دیگری به او برسد. (حق الناس مهم است حتی اگر مربوط به کسی باشد که باعث ضرر دیگران شده است) [کتاب البیع ، (الرابع خیار الغبن) مساله3 ، ج2 ، ص32] .

32. اگر در موقع معامله عیب و ایرادی در کالا وجود داشته باشد و مشتری از آن بی اطلاع باشد و پس از خرید آنرا ببیند ، به خاطر اینکه حق او پایمال نشود می تواند معامله را به هم بزند. (خیار غبن)

33. جامعیت فقه اسلامی آنقدر است که همواره توجه به طرفین معامله دارد ، لذا درمورد خیار عیب :

اگر خریدار ، آن کالا را برده واز آن استفاده کند (مانند خوردن مواد خوراکی و نوشتن در دفتر سفید)

دیگر دارای حق فسخ معامله نیست. (توجه به حقوق فروشنده)

البته در این جا می تواند تفاوت قیمت کالای صحیح وسالم وکالای معیوبی راکه فروشنده به اوداده است از فروشنده بگیرد. (توجه به حقوق خریدار) [کتاب البیع ، (السابع

خیار العیب) ج2 ، 37] .

34. اگر میوه ای از بازار بخرد و بعد بفهمد که فروشنده میوه های فاسد و سالم را با هم مخلوط کرده و به او داده است ، نمی تواند میوه های فاسد را جدا نموده و به فروشنده برگرداند و به مقدار آن پولش را پس بگیرد. اوتنها حق دارد همه میوه ها را به فروشنده پس داده وتمام پولش را بگیرد. (خیار غبن) [ر.ک کتاب البیع (السابع خیار العیب) ، مساله 6 ، ج2 ، ص39] .

35. یکی از موارد تجاوز به حقوق مردم ، ربا است. رسول خدا (ص) می فرماید : و آنکس که ربا خورد خداوند شکمش را به اندازه آن مال حرام با آتش جهنم پر کند و اگر از این طریق مالی به دست آورد خداوند هیچ عملی را از او نپذیرد وتا زمانی که (ریالی از) آن مال در نزد او باقی است دائما در لعن و نفرین الهی و ملائکه قرار خواهد داشت. [ج2 ، ص45 (تحریر) در حدیث (قیراط)]

ذکر شده است.

9. صلح

36. نصب ناودان ، ساخت بالکن ، طاق یا هر بنای دیگری در جلوی خانه و روی معبر عمومی :

الف : اگر مقداری از بالکن به دیوار همسایه تکیه کند ، بدون اجازه همسایه جائز نیست.

ب : اگر برای عابرین مزاحمت دارد (ولو در این حد که کوچه را خیلی تاریک می کند) ، جائز نیست. [مساله25.24.21 کتاب الصلح ، ج2 ، ص73و72] .

37. در کوچه بن بست بدون اجازه ساکنین آن حتی نصب ناودان بر روی کوچه نیز جائز نیست (ولو مزاحمتی ایجاد نکند) [مساله25.24.21

کتاب الصلح ، ج2 ، ص73و72] .

38. ساختن بنا و سقف زدن روی دیواری که متعلق به دو شریک است برای هیچ کدام جائز نیست مگر اینکه دیگری اجازه دهد.حتی برای میخ زدن ، فرو کردن چوبی در دیوار و.... هم لازم است رضایت دیگری احراز شود. [کتاب الصلح ، مساله27 ، ج2 ، ص74]

39. اگر شریک صریحا عدم رضایت خود را ابراز کند ، حتی کارهای ساده نظیر لباس پهن کردن ، تکیه دادن و دست گذاشتن روی دیوار هم حرام است. [کتاب الصلح ، مساله27 ، ج2 ، ص74] .

10. اجاره

40. اگر خود را برای کسی اجیر نموده که روز خاصی برایش کار کند (و مزد بگیرد) :

روزه گرفتن در آن روز اگر باعث شود که در کار ضعیف و سست شود و نتواند درست کار کند جائز نیست. [کتاب الاجاره ، مساله28 ، ج2 ، 85] .

11. جعاله

41. حق العمل کاری (یاجعاله) آن است که کارفرما در قبال عملی خاص ، مزدی قرار دهد. در این نوع قرار داد ، قبل از پایان عمل ، هر یک از طرفین می توانند آنرا به هم بزنند.

ولی در اینجا نکته باریکی است که در فقه به آن توجه شده است چه اینکه فقهاءفرموده اند : اگر پس از شروع کار ، تعطیل کردن آن باعث وارد آمدن ضرری بر کارفرما باشد ، ادامه و تکمیل کار بر کارگر واجب می شود.

12. عاریه

42. از وسیله عاریه ای فقط همان استفاده ای را می توان نمود که مالک آن اجازه داده است و اگر استفاده های دیگر از آن نمود باید اجرت آن استفاده را

بپردازد. (مثلا از اتومبیلی که برای گردش خانوادگی عاریه گرفته شده برای حمل و نقل زباله های ساختمانی استفاده شود) [کتاب العاریه ، مساله10 ، ج2 ، ص96] .

43. از وسیله عاریه ای (در محدوده همان استفاده مجاز) هم نبایدبیش از حد معمول کار کشید (مثلا همان اتومبیل را شب و روز مورد استفاده قرار دهد. (مگربا رضایت مالک) [کتاب العاریه ، مساله 10 ، ج2 ، ص96] .

13. مضاربه

48. در مضاربه ، سرمایه ، امانتی است در دست عامل و حق ندارد آنرا با مال دیگر مخلوط نماید (مگر با اجازه سرمایه گذار) . [کتبا المضاربه ، مساله17 ، ج2 ، ص113.سی دی؟؟]

49. (به شدت اهتمام دین اسلام در مال مردم و مصرف نکردن بیجای آن در مساله زیر توجه کنید :)

اگر عامل (در مضاربه) به سفر تجاری برود فقط با سه شرط می تواند هزینه روزانه خود را اعم از خورد و خوراک و مسکن و.... از سرمایه بپردازد :

1. سفر با اجازه سرمایه گذار باشد.

2. سرمایه گذار شرط نکرده باشد که هزینه روزانه بر عهده عامل باشد.

3. در هزینه روزانه اسراف نکند. [کتاب المضاربه ، مساله20 ، ج2 ، ص114] .

14. شرکت

50. کالا یا مالی که متعلق به چند نفر است (مانند ارث که قبل از تقسیم ، متعلق به تمام افراد ورثه است) دارای حرمتی ویژه است به طوری که هیچ یک از شرکاء بدون اجازه دیگران حق تصرف در مال مشترک را ندارند. [کتاب الشرکه ، مساله2 ، ج2 ، ص124] .

15. دین

51. بر شخص مدیون واجب است

پس از رسیدن موعد پرداخت دین ، به هر وسیله ممکن و در اسرع وقت دین خود را بپردازد ولو با فروش بعضی از وسائل غیر ضروری (وسائل ضروری زندگی مانند : لوازم خانه ، لباس و... مستثنی هستند و ملاک آن است که با فروش آن وسائل به عسر و حرج نیافتد.) خود و یا کار کردن. (به شرط اینکه کاری مناسب شان او وجود داشته باشد) . [کتاب الدین ، مساله10 ، ج2 ، ص148] .

52. اگر لازم باشد برای اداء دین ، وسائل خود را بفروشد واجب است هرچه زودتر این کار را بکند حتی اگر شرائط بازار به گونه ای باشد که آن وسائل را به نرخ پائینتر از قیمت واقعی بخرند ، حق دارد صبر کند تا نرخ بازار تغییرکند و بالا برود. [مساله 15 ، کتاب الدین ، (مگراینکه اختلاف قیمت بیش از حد باشد.)]

53. اگر مدیون قدرت بر ادای دین دارد ، به تعویق انداختن آن معصیت است واگر قدرت ندارد بر او واجب است قصد ادای دین را در آینده داشته باشد. (توجه شریعت مطهره به حالت روانی و تحریم تجاوز به حق الناس حتی در سطوح روانی) . [کتاب الدین ، مساله17 ، ج2 ، ص149] .

16. مواریث

70. یکی از مسائل مهم مادی ، ارث است. در این مبحث به مسائلی برمی خوریم که دارای پیچیدگی و غموض می باشند. و حکم دادن و صدور فتوا در آنها برای مجتهد مشکل می شود. فقهاء دراین گونه موارد می فرمایند : احتیاط در آن است که ورثه در بین خود مصالحه نمایند. (به این

معنی که همگی بر یک امر رضایت دهند و در این صورت نصیبی که به هر کدام از ارث می رسد با رضایت بقیه توام است و لذا شکی نخواهد بود که این نصیب برای او حلال وخالی از حق الناس است) و این به جهت شان ویژه ای است که مسائل حق الناس در فقه محمدی (ص) داراست. از آن جمله :

درازدواج موقت ، زن و شوهر از هم ارثی نمی برند. حال اگر در عقد شرط کرده باشند که در صورت فوت یکی ، دیگری از او ارث ببرد مساله مشکل می شود و احتیاط واجب آنست که با ورثه مصالحه شود. [کتاب المواریث ، مساله2 ، ج2 ، ص528.سی دی؟؟]

ازدواج دائم ، زوجه شخص میت از خود اعیان زمین (ساختمان ، درختان و...) ارث نمی برد و فقط از قیمت آنها سهم می برد. حال اگر میان روز وفات و روز تقسیم ارث فاصله بیفتد و در این مدت قیمت اعیان تغییر کند مساله مشکل می شود و احتیاط (البته این احتیاط بنابر فتوای امام خمینی (ره) احتیاط مستحب است) در مصالحه زوجه با ورثه است. (تا هیچ یک دچار تجاوز به حق دیگری نشود) [کتاب الواریث ، مساله7 ، ج2 ، ص530] .

71. درادامه مساله فوق الذکر (ارث بردن زوجه از قیمت اعیان) فرموده اند : زوجه بدون رضایت دیگر ورثه حق تصرف در اعیان را ندارد (نه می تواند آنرا بفروشد ، نه اجاره دهد ، نه خراب کند....) و دیگر ورثه نیز بنابر احتیاط حق ندارند قبل از پرداخت سهم زوجه ازقیمت اعیان ، تصرفی در آن نمایند. [کتاب المواریث

، مساله11 ، ج2 ، ص530] .

17. قضاء

72. اگر کسی بر علیه فردی دیگر شکایت نمود (و به عنوان مثال ادعا کرد که فلان مقدار به من بدهکار است) و ادعای خود را با دلیل و بینه اثبات نمود در صورتی که آن فرد به مسافرت رفته است با دستور قاضی می تواند از اموال او که در شهر موجود است برداشت و به مدعی داد (و لازم نیست منتظر آوردن متهم از سفر شد) این حکم شرطی دارد و آن ، اطمینان از متضرر نشدن متهم است ، (به این صورت که پس از بازگشت از سفر اگر با بینه و دلیل محکم تری بی گناهی خود را اثبات نماید و ادعای شاکی را رد کند ، مدعی بتواند اموال او را به او برگرداند و لذا اگر ترس از آن هست که در چنین صورتی ، مدعی نتواند اموال را برگرداند (به علت فقر یا...) باید منتظر آمدن متهم از سفر شد.) [کتاب القضاء ، مساله5 ، ج2 ، ص544] .

73. تقاص بدین معنا است که طبق ضوابطی ، طلبکار می تواند بدون کسب اجازه ، از اموال شخص بدهکار که به گونه ای در دسترس اوست به اندازه طلب خود بردارد (به این شرط که بدهکار ، قصد دادن طلب او را نداشته باشد و یا به مدت طولانی کوتاهی کرده است.)

اما در صورتی که اموال شخص بدهکار به گونه ای باشد که مردم در آن ذی حق باشند مثلا اموال شخص متوفائی که قرض هایش بیش از اموالش است ، یا اموال شخصی که طلبکارانش زیاد بوده و اموال او را

بلوکه کرده اند (حجر) ، در اینجا تقاص ، نوعی دست اندازی به حق دیگران است. و لذا جائز نیست. [کتاب القضاء ، فی المقاصه) مساله13 ، ج2 ، ص569] .

74. از آنجا که تقاص نوعی تصرف و تملک مال دیگری است که بدون اجازه انجام می گیرد (گرچه برای احقاق حق است و اشکالی ندارد) در مکتب نورانی اهل بیت (ع) به این نکته توجه شده که شخص از لحاظ روانی متوجه باطن و محتوای علم خویش باشد و بداند که این عمل با غصب و تصرف غاصبانه متفاوت است. لذا احتیاط (امام ره این احتیاط را مستحب می دانند و قول به وجوب هم داریم علی الظاهر) در آن است که در هنگام تقاص گفته شود : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّی آخُذُ هَذَا الْمَالَ مَکانَ مَالِی الَّذِی أَخَذَهُ مِنِّی وَ إِنِّی لَمْ آخُذْ مَا أَخَذْتُ مِنْهُ خِیانَهً وَ لَا ظُلْماً [کافی ، ج5 ، ص98] .

خدایا من این مال را به جای مال خویش که او از من گرفته بود بر می دارم و نه به عنوان خیانت و ظلم. [کتاب القضاء ، (فی المقاصه) مساله 22 ، ج2 ، ص570] .

18. دیات

75. اگر کسی ، زباله هائی از قبیل پوست هندوانه یا موز را جلوی درب خانه یا درخیابان (در محل عبور و مرور) بریزد و پای یکی از عابرین روی آن رفته و به زمین بخورد شخص زباله ریز در برابر جان و مال او ضامن است. لذا اگر (فرضا) اشیاء شکستنی که در دست دارد با زمین خوردن او بشکند شخص زباله ریز باید قیمت آنرابپردازد.کتاب الدیات

، (فی موجبات الضمان) مساله11 ، ج2 ، ص695.سی دی؟؟

76. تجاوز به حق کافر ذمی (که در سایه دولت اسلامی و تحت قرار داد است) نیز جائز نیست. لذا اگر مسلمانی خوک او را کشت یا شراب او را ریخت..... ضامن است و باید قیمتش را بپردازد (با اینکه خوک و شراب درنزد مسلمانان فاقد مالیت و غیر قابل خرید و فروش است و لذا اگر مسلمانی ، شراب مسلمان دیگر را از بین ببرد ضامن نیست.) [کتاب الدیات ، (فی الجنایه علی الحیوان) مساله 7 ، ج2 ، ص732] .

19. حجر

54. اگر بدهیهای شخصی بیش از اموال او باشد و موعد پرداخت بدهیها نیز رسیده باشد ، اشخاص ذی حق می توانند به حاکم شرع رجوع کنند و از او بخواهند که اموال او را بلوکه (مسدود) کند. و در این صورت آن شخص حق ندارد در اموال خود تصرف کند (تصرفاتی از قبیل : وقف ، هدیه ، خرید و فروش و اجاره....) مگر با اجازه اشخاص ذی حق. (توجه دین اسلام به حقوق اشخاص) [کتاب الحجر ، (القول فی المفلس) مساله1و2و3 ، ص168] .

20. وصیت

55. اگر در کسی نشانه های مرگ ظاهر شود واجب است آنچه از اموال مردم در نزد اوست (مانند امانات ، سرمایه ، و...) به صاحبانش برگرداند و نیز آنچه از حق الناس بر ذمه دارد (مانند : قرض ، نسیه ، و...) ادا کند واگر خود نمی تواند واجب است وصیت نموده به ورثه اعلام کند. [کتاب الوصیه ، مساله1 ، ج2 ، ص237] .

21. اطعمه واشربه

56. استفاده از مواد غذائی متعلق به دیگران

پیش از اجاره یا علم به رضایت مالک حرام است. در حدیث آمده است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ مَنْ أَكلَ الرِّبَا مَلَأَ اللَّهُ بَطْنَهُ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ بِقَدْرِ مَا أَكلَ وَ إِنِ اكتَسَبَ مِنْهُ مَالًا لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ مِنْهُ شَيئاً مِنْ عَمَلِهِ وَ لَمْ يزَلْ فِی لَعْنَهِ اللَّهِ وَ الْمَلَائِكهِ مَا كانَ عِنْدَهُ قِيرَاطٌ [ثواب الأعمال ، ص285] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَكلَ طَعَاماً لَمْ يدْعَ إِلَيهِ فَإِنَّمَا أَكلَ قِطْعَهً مِنَ النَّارِ [كافی ، ج6 ، ص270] .

آن کس که از طعامی بدون دعوت (و اجازه) بخورد گویاتکه ای از آتش خورده است.

57. در مورد استفاده از مواد غذائی موجود در خانه پدر و مادر ، برادر ، خواهر ، عمو ، دائی ، خاله ، عمه و دوستان ، مقداری وسعت عمل وجود دارد به این صورت که لازم نیست قبل از استفاده ، اجازه بگیرد. اما مساله حق الناس آن چنان دارای اهمیت است که درتمام ابواب و مباحث فقهی مورد توجه و بررسی قرار می گیرد. از جمله در این مساله می فرمایند :

1. اگر شخص ، بداند که صاحب خانه (پدر و مادر و....) راضی نیست نمی تواند از مواد غذائی استفاده کند.

2. درمورد خوراکیهایی که برای میهمانیهای مخصوص کنار گذاشته شده یا برای مواقع ضرورت ذخیره شده ، حتما قبل از استفاده باید اجازه بگیرد.

3. در مورد خوراکیهایی که در دکان و یا محل کسب (کلا در غیر خانه) بستگان وجود دارد نیز کسب اجازه لازم است. [کتاب الاطعمه و الاشربه ، مساله29 ، ج2 ، ص309] .

22. غصب

58. در اختیار و

تحت تسلط در آوردن آنچه متعلق به دیگری است حرام است. (غصب) حضرت امیر المومنین (ع) می فرمایند : سنگ غصبی در خانه ، گرو (تضمین کننده ای) است بر خراب شدن آن. [کتاب الغصب ، ج2 ، ص312] .

59. انواع غصب :

1. غصب اشیاء : مانند غصب خانه

2. غصب حقوق : مانند غصب مکانی در مسجد یا زیارتگاه....که کسی زودتر در آن جا گرفته است. [کتاب الغصب ، مساله1 ، ج2 ، ص312 (حرمت غصبی بودن در این مورد بنابراحتیط است)]

60. شخص غاصب در معرض 3 حکم قرار دارد :

1. کار حرامی مرتکب گشته است و لذا باید در اسرع وقت توبه نموده ، تصمیم بر ترک این گونه اعمال بگیرد.

2. واجب است مال غصبی را سریعا به صاحبش برگرداند.

3. دربرابر مال غصبی ضامن است یعنی اگر آسیبی به آن مال برسد یا از بین برود باید به صاحبش خسارت آنرا بپردازد. [کتاب الغصب ، مساله30 ، ج2 ، ص313] .

61. اگر چوب یا خشتی غصبی در بنا به کار رود ، در صورتی که صاحبش آنرا مطالبه کند واجب است چوب یا خشت غصبی از بنا بیرون آورده شود ولو موجب خراب شدن آن بنا گردد. و همینطوراست اگردر لباسی نخ غصبی به کار رود. [کتاب الغصب ، مساله15 ، ج2 ، ص317] .

62. شخص غاصب علاوه بر اینکه لازم است آنچه را غصب نموده به صاحبش پس دهد ، باید در قبال منافع آن هم ، اجرتی پرداخت نماید ولو استفاده ای از آن منافع نکرده باشد. مثلا در مورد خانه غصبی باید علاوه

بر برگرداندن خانه به صاحبش ، حق سکونت در خانه (در مدت غصب) را نیز بپردازد اگر چه شخص غاصب اصلا در آن خانه ساکن نشده باشد. [کتاب الغصب ، مساله17 ، ج2 ، ص318] .

63. هرگونه تصرفی در مال دیگران حرام است. فرض کنیم شخصی ، مقداری طلای ساخته شده را دزدیده و سپس آنرا به صورت زیور آلات شکل دهد. اگر این شخص توبه نموده و بخواهد مال سرقت شده را به صاحبش پس بدهد ، باید همان زیور آلات را تحویل دهد و حق ندارد دوباره آنها را ذوب نموده به حالت اول (طلای ساخته شده) برگرداند زیرا این هم یک نوع تصرف دوباره در مال دیگران است. [کتاب الغصب ، مساله43 ، ج2 ، ص326] .

23. احیای موات

(در حکومت غیر اسلامی زمینی که چیزی در آن نیست و انسان خودش آنراسر سبز کند و استفاده نماید)

64. اگر کسی چاهی حفر نماید تا محدوده خاصی ، حریم او شمرده می شود و اگر شخص دیگری در این حریم چاه دیگری بزند تجاوز به حق شخص اول نموده است.

اگر شخص دوم در بیرون این حریم ، چاهی حفر نماید و باعث کم شدن آب چاه اولی شود یا بایستی احتیاطا رضایت شخص اول را جلب کند و یا در فاصله ای دورتر چاه بزند. [کتاب احیاء الموات ، مساله8 ، ج2 ، ص339] (اگر چاه برای سیراب کردن دام باشد : 40 ذراع و اگر چاه برای آبیاری زراعت باشد : 60 ذراع)

65. هر کسی حق دارد زمین بائر را آباد نموده و مالک آن شود.

حال اگر شخصی ، قطعه ای از زمین بائر را سنگ چین نموده و با علائمی محدوده آنرا معین کند :

الف : چون هنوز آنرا آباد ننموده است : مالک آن نیست.

ب : ولی با مشخص کردن محدوده زمین ، در اولویت قرار گرفته و این حقی است محترم.

ج : لذا دیگران بدون اجازه او حق ندارند به آباد کردن آن بپردازند. [کتاب احیاء الموات ، مساله18 ، ج2 ، ص344] .

66. هر کسی حق دارد از املاح معدنی (همچون نمک) که بر روی سطح زمین قرار دارند به هر مقدار که می خواهد بردارد و مالک آن شود. اما حق ندارد آنقدر بردارد که باعث کمیاب شدن آن و در نتیجه ضرر و زحمت دیگران شود. (تجاوز به حق همگانی) [کتاب احیاء الموات و المشترکات ، مساله32 ، ج2 ، ص360] .

24. لقطه

67. در فقه ، بابی مجزا به احکام مالی که انسان آنرا پیدا می کند ، اختصاص یافته است واز آنجا که این موضوع ، مرتبط با حق الناس است ، ریزه کاریهای آن نیز به تفصیل مورد بحث و امعان نظر قرار گرفته است. به مسائلی همچون نحوه اعلام ، مدت اعلام ، حکم اشیاء فاسد شدنی مانند میوه جات ، حکم همراه داشتن این مال درنماز... [کتاب اللقطه] .

اگرمال پیدا شده را از طرف صاحبش صدقه بدهد و پس از مدتی صاحب اصلی معلوم شود و به صدقه رضایت ندهد لازم است عوض آنرا به صاحب اصلی بپردازد.

25. نکاح

69. اگر داماد با رضایت خاطر و طیب نفس ، شیر بها بپردازد اشکالی وجود نخواهد داشت. اما

اگر با کراهت و از روی اجبار و از بین بردن مانع ازدواج باشد ، گرفتن و استفاده از شیر بها برای خانواده عروس حرام است و داماد می تواند آنرا پس بگیرد. [مساله 9 ، کتاب النکاح ، ج2 ، ص435] .

این حکم در صورتی است که شیربها چیزی اضافه بر مهر باشد که پدر و مادر یا دیگر بستگان عروس می گویند. ولی اگر جزئی از مهر باشد اشکالی ندارد ولی متعلق به خود عروس است و باید از مقدار مهر کسر شود.)

1. حق و باطل

1. ماهیت حق

1. یقین

إِنَّ الظَّنَّ لا یغْنِی مِنَ الْحَقِّ شَیئاً [یونس/36] .

2. هدایت

فَما ذا بَعْدَ الْحَقِّ إِلاَّ الضَّلالُ [یونس/32] .

3. راه مستقیم

ما یدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْباطِلُ [مائده/62] .

2. منشأ حق

1. از سوی خدا

فَأَمَّا الَّذِینَ آمَنُوا فَیعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ [بقره/26] .

2. خود خدا

الْحَقُّ مِنْ رَبِّک فَلا تَکونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِینَ [بقره/147] .

3. هدایت خدا

قُلِ اللّهُ یهْدِی لِلْحَقِّ [یونس/35] .

4. دعوت خدا

لَهُ دَعْوَهُ الْحَقِّ [رعد/14] .

5. خلقت خدا خلقت آسمانها و زمین

"أَ لَمْ تَرَ أَنَّ اللّهَ خَلَقَ السَّماواتِ وَ الأَْرْضَ بِالْحَقِّ [ابراهیم/19] .

وَ ما خَلَقْنَا السَّماواتِ وَ الأَْرْضَ وَ ما بَینَهُما إِلاّ بِالْحَقِّ [حجر/85] .

وَ لَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْواءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّماواتُ وَ الأَْرْضُ وَ مَنْ فِیهِنَّ [مومنون/71] .

رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً [آل عمران/191] .

وَ ما خَلَقْنَا السَّماءَ وَ الأَْرْضَ وَ ما بَینَهُما باطِلاً [ص/27] .

3. راه شناخت حق از باطل

1. حق مطابق با وحی

وَ ما ینْطِقُ عَنِ الْهَوی إِنْ هُوَ إِلاّ وَحْی یوحی [نجم/4-3] .

امام رضا (ع) می فرمایند : "هر چه گفتم اگر خواستید دلیل قرآنی آن را می گویم"

2. از طریق امام

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْحَقُّ مَعَ عَلِی [الکافی ، ج1 ، ص293] .

مَنْ یطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطاعَ اللّهَ [نساء/80] .

رسول خدا (ص) درباره امیرالمؤمنینصلوات الله علیهمافرمودند :

الحق لن یزال مع علی و علی مع الحق لن یختلفا و لن یفترقا [کشف الغمه ، ج1 ، ص147] .

3. سنگینی حق

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ الْحَقُّ كلّهُ ثَقِيلٌ وَ قَدْ يخَفِّفُهُ اللّهُ عَلَى أَقْوَامٍ طَلَبُوا الْعَاقِبَهَ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قُلِ الْحَقَّ وَ إِنْ كانَ مُرّاً [معانيالأخبار ، ص335] .

4. وظايف ما در قبال حق

1. قبول آن از هر سنى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أعرفوا الحق لمن عرفه لكم صغيرا كان أو كثيرا وضيعا كان أو رفيعا [غررالحكم ، ص436] .

وَ إِذْ قالَ إِبْراهِيمُ لِأَبِيهِ وَ قَوْمِهِ إِنَّنِى بَراءٌ مِمّا تَعْبُدُونَ [زخرف/26] .

إِذْ قالَ لِأَبِيهِ يا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ ما لا يسْمَعُ وَ لا يبْصِرُ وَ لا يغْنِى عَنْک شَيئاً [مريم/42] .

2. ممنوعيت كمک از باطل براى پيشرفت حق

وَ ما كنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُداً [كهف/51] .

وَ لا تَرْكنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا [هود/113] .

3. در نيفتادن با حق

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ صَارَعَ الْحَقَّ صَرَعَهُ [نهج البلاغه ، حكمت 408] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : من منع شيئا فى حق أعطى فى باطل مثليه [تحف العقول ، ص296] .

4.

گفتن حق در همه جا

1. نزد سلطان جائر

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أخسر الناس من قدر على أن يقول الحق و لم يقل [غررالحكم ، ص70] .

2. در رضا وغضب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أفضل الجهاد كلمه عدل عند سلطان جائر [مجموعه ورام ، ج2 ، ص12] .

3. عليه خود

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قل الحق لک و عليک [كشف الغمه ، ج2 ، ص157] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) إن من حقيقه الإيمان أن تور الحق و إن ضرک على الباطل و إن نفعک و أن لا تجوز منطقک علمک [خصال صدوق ، ج1 ، ص53] .

4. هنگام نفع وضرر

كونُوا قَوّامِينَ لِلّهِ شُهَداءَ بِالْقِسْطِ [مائده/8] .

كونُوا قَوّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَداءَ لِلّهِ [نساء/135] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ"ع" : من استحيا من قول الحق فهو أحمق [غررالحكم ، ص70] .

بر دسته شمشير رسول خدا (ص) نوشته بود :

صِلْ مَنْ قَطَعَک وَ قُلِ الْحَقَّ وَ لَوْ عَلَى نَفْسِک وَ أَحْسِنْ إِلَى مَنْ أَسَاءَ إِلَيک [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص177] .

5. منع از كتمان حق

تَكتُمُوا الْحَقَّ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [بقره/42] .

لَيكتُمُونَ الْحَقَّ وَ هُمْ يعْلَمُونَ [بقره/146] .

6. منع سوء استفاده از حق

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كلِمَةُ حَقٍّ يرَادُ بِهَا بَاطِلٌ [نهج البلاغه ، حكمت 198] .

7. منع از خلط حق وباطل

انتقاد از اكثريت : همه می گويند عيسی به صليب كشيده شد ، ولی وحی می گويد : ما قَتَلُوهُ وَ ما صَلَبُوهُ وَ لكنْ شُبِّهَ لَهُمْ [نساء/157] .

إِنَّ الظَّنَّ لا يغْنِی مِنَ الْحَقِّ شَيئاً [يونس/36] .

5. مصاديق حق

1. كتب آسمانی

ذلِک

بِأَنَّ اللّهَ نَزَّلَ الْكتابَ بِالْحَقِّ [بقره/176] .

وَ أَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكتابَ بِالْحَقِّ [بقره/213] .

تِلْک آياتُ اللّهِ نَتْلُوها عَلَيک بِالْحَقِّ [بقره/252] .

وَ أَنْزَلْنا إِلَيک الْكتابَ بِالْحَقِّ [مائده/48] .

وَ بِالْحَقِّ أَنْزَلْناهُ وَ بِالْحَقِّ نَزَلَ [اسراء/105] .

وَ لَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْواءَهُمْ [مومنون/71] .

ذلِک الْيوْمُ الْحَقُّ [نبأ/39] .

نَزَّلَ عَلَيک الْكتابَ بِالْحَقِّ [آل عمران/3] .

2. ارسال پيامبران

قَدْ جاءَكمُ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ [نساء/170] .

خَلَقَ السَّماواتِ وَ الأَْرْضَ بِالْحَقِّ [انعام/73] .

يهْدُونَ بِالْحَقِّ [اعراف/159] .

كما أَخْرَجَک رَبُّک مِنْ بَيتِک بِالْحَقِّ [انفال/5] .

ما نُنَزِّلُ الْمَلائِكَةَ إِلاّ بِالْحَقِّ [حجر/8] .

بَشَّرْناک بِالْحَقِّ [حجر/55] .

أَتَيناک بِالْحَقِّ [حجر/64] .

إِنّا أَرْسَلْناک بِالْحَقِّ بَشِيراً وَ نَذِيراً [بقره/119] .

يا أَيهَا النّاسُ قَدْ جاءَكمُ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكمْ [نساء/170] .

لَقَدْ جاءَتْ رُسُلُ رَبِّنا بِالْحَقِّ [اعراف/43] .

3. قیامت

1. میزان

وَ الْوَزْنُ یوْمَئِذٍ الْحَقُّ [اعراف/8] .

2. وقوف در قیامت

وَ لَوْ تَری إِذْ وُقِفُوا عَلی رَبِّهِمْ قالَ أَ لَیسَ هذا بِالْحَقِّ [انعام/30] .

3. فرمانروایی در قیامت

الْمُلْک یوْمَئِذٍ الْحَقُّ [فرقان/26] .

4. پرکردن جهنم

قالَ فَالْحَقُّ وَ الْحَقَّ أَقُولُ لأَمْلأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْک وَ مِمَّنْ تَبِعَک مِنْهُمْ أَجْمَعِینَ [ص/85-84] .

5. قضاوت در قیامت

وَ قُضِی بَینَهُمْ بِالْحَقِّ وَ هُمْ لا یظْلَمُونَ [زمر/69] .

3. داستانهای قرآن

1. پسران آدم

إِنَّ هذا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ [آل عمران/62] .

2. اصحاب کهف

وَ اتْلُ عَلَیهِمْ نَبَأَ ابْنَی آدَمَ بِالْحَقِّ [مائده/27] .

نَقُصُّ عَلَیک نَبَأَهُمْ بِالْحَقِّ [کهف/13] .

نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَی الْباطِلِ [انبیاء/18] .

3. موسی وفرعون

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَیک نَبَأَهُمْ

بِالْحَقِّ [کهف/13] .

5. امداد فرشتگان

قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّک بِالْحَقِّ لِيثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ هُدىً وَ بُشْرى لِلْمُسْلِمِينَ [نحل/102] .

6. میل حق

هُوَ الَّذِى أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدى وَ دِينِ الْحَقِّ [توبه/33] .

7. وعده های حق

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ [روم/60] .

إِنَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ فَلا تَغُرَّنَّكمُ الْحَياهُ الدُّنْيا [لقمان/33] .

وَعَدَكمْ وَعْدَ الْحَقِّ [ابراهيم/22] .

وَ اللّهُ لا يسْتَحْيى مِنَ الْحَقِّ [احزاب/53] .

8. قضاوت حق

يا داوُدُ إِنّا جَعَلْناک خَلِيفَةً فِى الأَْرْضِ فَاحْكمْ بَينَ النّاسِ بِالْحَقِّ [ص/26] .

6. فرق حق و باطل

1. حق مستقل و باطل طفیلی

1. جنایات معاویه ویزید در سایه خدمات پیامبر

باطل به طفیل حق پیدا می شود ، اگر آبی نباشد کفی در کار نیست. معاویه و یزید هم در سایه خدمات پیامبر و در قالب و ماسک دین فعالیت می کنند ، وقتی یزید امام حسین را کشت گفت : قتل الحسین بسیف جده. [بحار ، ج44 ، ص298]

یعنی یزید از نیروی پیامبر استفاده کرد و امام را کشت و لشکر یزید می گفتند :

یا خیل الله ارکبی و أبشری. [إرشاد مفید ، ج2 ، ص89] .

یا خیل الله ارکبی و بالجنه البشری. [ارشاد ، ج2 ، ص92] .

امام باقر (ع) : " سی هزار نفر جمع شدند که جد ما را بکشند وکل یتقرب الی الله بدمه"

2. باطل انگلی در خون حق

باطل مثل انگلی است که از خون حق تغذیه می کند. به خاطر ارزش راستگویی است که دروغ جای خود را باز می کند. به خاطر ارزش عدالت است که گروهی دست به ظلم می زنند ظالم

و استعمار به اشعار خو می کند ، سازمانهای جهانی دم از صلح و حقوق بشر می زنند ، دم از آزادی می زنند.

3. داستان عالمی از فارس

یکی از علمای فارس به تهران آمده پولهایش را می دزدند. به فکرش می رسد که فرمان حضرت امیر به مالک اشتر با خط خوش بنویسد و به صدر اعظم بدهد تا هم او را ارشاد کند ، هم خودش از گرفتاری رهایی یابد.

با زحمت زیاد فرمان را نوشته به دست صدر اعظم داد ، صدر اعظم به فرمان نگاه کرد و مشغول کارهایش شد ، اما عالم مدتی نشست و دید خبری نشد. از صدر اعظم پرسید : چرا به من رسیدگی نمی کنی؟ صدر اعظم گفت : صبر کن تا همه مردم حتی نوکرها بروند ، آقا صبر کرد تا خلوت شد صدر اعظم گفت : درها را ببندید ، آنگاه از عالم پرسید این نوشته چیست؟ آقا گفت : فرمان امیرالمؤمنین به مالک است ، دستور حکومتی است ، صدر اعظم گفت : آیا خود علی به این عمل می کرده؟ عالم گفت : بله ، صدر اعظم گفت : برای همین است که شکست خورد ، عالم گفت : چرا این حرف را در حضور مردم نگفتی ، معلوم می شود علی آنقدر عظمت دارد که پس از قرنها تو می ترسی شکست او را اعلام کنی ، این خود پیروزی است. [مطهری] .

2. اصالت حق و نمود باطل

حق مثل آب و باطل مثل کف است ، اما کف روی آب را می گیرد ، آدم جاهل چون از قضیه خبر ندارد فریب می خورد و فقط کف خروشان را می بینید و

توجهی به آب باران که زیر کف ها است ندارد.

7. سیمای باطل

فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيذْهَبُ جُفاءً [رعد/17] .

باطل جفاء است. جفاء : پرتاب شده و بیرون افتاده باطل موقت است مثل کف ، باطل روی واقع را می پوشاند مثل کف. باطل جلوه دارد ، ارزش ندارد مثل کف ، ظاهری است که باطن ندارد ، باطل در سایه حق جلوه می کند مثل کف ، باطل بالانشین و پر سرو صدا است مثل کف ، باطل سرچشمه اش ناخالصی هاست. باطل در هر شرائطی ممکن است جلوه کند ، هم روی آب و هم روی فلزات ذوب شده کف می بندد ، حق باطل را از بین می برد.بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْباطِلِ [انبياء/18] .

8. پیروزی حق

1. شواهد قرآنی

فَوَقَعَ الْحَقُّ وَ بَطَلَ ما كانُوا يعْمَلُونَ [اعراف/118] .

وَ يرِيدُ اللّهُ أَنْ يحِقَّ الْحَقَّ بِكلِماتِهِ وَ يقْطَعَ دابِرَ الْكافِرِينَ [انفال/7] .

لِيحِقَّ الْحَقَّ وَ يبْطِلَ الْباطِلَ وَ لَوْ كرِهَ الْمُجْرِمُونَ [انفال/8] .

قُلْ جاءَ الْحَقُّ وَ زَهَقَ الْباطِلُ إِنَّ الْباطِلَ كانَ زَهُوقاً [اسراء/81] .

بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْباطِلِ فَيدْمَغُهُ فَإِذا هُوَ زاهِقٌ [انبياء/18] .

قُلْ جاءَ الْحَقُّ وَ ما يبْدِئُ الْباطِلُ وَ ما يعِيدُ [سبأ/49] .

وَ يمْحُ اللّهُ الْباطِلَ وَ يحِقُّ الْحَقَّ بِكلِماتِهِ [شورى/24] .

2. عدم وابستگی به تعداد

1- پیروزی حق منوط به تعداد نیست : كمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كثِيرَةً بِإِذْنِ اللّهِ [بقره/249] .

3. عدم حصر در جنگ

2- پیروزی تنها در جنگ نیست : فَبُهِتَ الّذِی کفَرَ [بقره/258] .

الآْنَ حَصْحَصَ الْحَقُّ [یوسف/51] .

4. زمینه عبادت برای اولیا

3- پیروزی برای اولیای خدا زمینه عبادت است نه غرور و تجاوز : إِذا

جاءَ نَصْرُ اللّهِ [نصر/1] .

در ادامه می فرماید : فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک [نصر/3] .

5. با دعا و تلاش

4- برای رسیدن به پیروزی هم دعا هم تلاش : رَبَّنا أَفْرِغْ عَلَینا صَبْراً وَ ثَبِّتْ أَقْدامَنا [بقره/250] .

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللّهِ [بقره/251] .

6. وعده حتمی الهی

5- پیروزی حق ، وعده حتمی الهی است.کتَبَ اللّهُ لأَغْلِبَنَّ أَنَا وَ رُسُلِی [مجادله/21] .

فَإِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْغالِبُونَ [مائده/56] .

لِیحِقَّ الْحَقَّ وَ یبْطِلَ الْباطِلَ [انفال/8] .

7. پیروزی حق پرستان

7- آینده با پیروزی حق پرستان است : وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِینَ [اعراف/128] .

وَ الْعاقِبَهُ لِلتَّقْوی [طه/132] .

وَ نُرِیدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَی الَّذِینَ اسْتُضْعِفُوا فِی الأَْرْضِ [قصص/5] .

انَّ الأَْرْضَ یرِثُها عِبادِی الصّالِحُونَ [انبیاء/105] .

إِنَّ جُنْدَنا لَهُمُ الْغالِبُونَ [صافات/173] .

فَإِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْغالِبُونَ [مائده/56] .

أَنْتُما وَ مَنِ اتَّبَعَکمَا الْغالِبُونَ [قصص/35] .

کانَ حَقًّا عَلَینا نَصْرُ الْمُومِنِینَ [روم/47] .

أَلا إِنَّ نَصْرَ اللّهِ قَرِيبٌ [بقره/214] .

لِيظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كلِّهِ [توبه/33] .

إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ [صافات/172] .

8. شرايط پيرزوى حق

1. ايمان

1- ايمان : اسْتَعِينُوا بِاللّهِ [اعراف/128] .

2. استقامت

2-وَ اصْبِرُوا [اعراف/128] .

فَاسْتَقِمْ كما أُمِرْتَ [هود/112] .

إِنْ يكنْ مِنْكمْ عِشْرُونَ صابِرُونَ يغْلِبُوا مِائَتَينِ [انفال/65] .

3. وحدت

وَ لا تَنازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَ تَذْهَبَ رِيحُكمْ [انفال/46] .

4. تقوا

فَلا تَخْشَوْهُمْ وَ اخْشَوْنِ [مائده/3] .

5. اطاعت از رهبر

أَطِيعُوا اللّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّما عَلَيهِ ما حُمِّلَ وَ عَلَيكمْ ما حُمِّلْتُمْ وَ إِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا [نور/54] .

6.

آمادگی

"وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ [انفال/60] .

7. امداد الهی

لَقَدْ نَصَرَكمُ اللّهُ فِی مَواطِنَ كثِيرَةٍ [توبه/25] .

ولقد نصركم الله ببدر [آل عمران_123]

8. دوری از غرور

وَ ما رَمَيتَ إِذْ رَمَيتَ [انفال/17] .

وَ مَا النَّصْرُ إِلاّ مِنْ عِنْدِ اللّهِ الْعَزِيزِ الْحَكيمِ [آل عمران/126] .

وَ إِنْ يخْذُلْكمْ فَمَنْ ذَا الَّذِی ينْصُرُكمْ مِنْ بَعْدِهِ [آل عمران/160]

9. شجاعت

وَ قَتَلَ داوُدُ جالُوتَ [بقره/251] .

10. اخلاص

وَ الَّذِينَ جاهَدُوا فِينا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنا [عنكبوت/69] .

9. شکست باطل

1. همگی هیزم آتش

سَيهْزَمُ الْجَمْعُ وَ يوَلُّونَ الدُّبُرَ [قمر/45] .

2. کافران مغلوب

قُلْ لِلَّذِينَ كفَرُوا سَتُغْلَبُونَ [آل عمران/12] .

3. باطل نابود شدنی

إِنَّ الْباطِلَ كانَ زَهُوقاً [اسراء/81] .

4. کف از بین رفتنی

وَ الْباطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيذْهَبُ جُفاءً [رعد/17] .

5. عقب نشینی وفرار

وَ إِذْ زَينَ لَهُمُ الشَّيطانُ أَعْمالَهُمْ وَ قالَ لا غالِبَ لَكمُ الْيوْمَ مِنَ النّاسِ وَ إِنِّی جارٌ لَكمْ فَلَمّا تَراءَتِ الْفِئَتانِ نَكصَ عَلی عَقِبَيهِ [انفال/48] .

وَ إِذْ زَينَ لَهُمُ الشَّيطانُ أَعْمالَهُمْ وَ قالَ لا غالِبَ لَكمُ الْيوْمَ مِنَ النّاسِ وَ إِنِّی جارٌ لَكمْ فَلَمّا تَراءَتِ الْفِئَتانِ نَكصَ عَلی عَقِبَيهِ [انفال/48] .

6. مکر خدا

وَ اللّهُ خَيرُ الْماكرِينَ [آل عمران/54] .

7. کیدی بی اساس

أَ لَمْ يجْعَلْ كيدَهُمْ فِی تَضْلِيلٍ [فيل/2] .

8. زیان بارترین کید

وَ أَرادُوا بِهِ كيداً فَجَعَلْناهُمُ الْأَخْسَرِينَ [انبياء/70] .

9. شکست نمرود

يا نارُ كونِی بَرْداً وَ سَلاماً [انبياء/69] .

10. مکر کفار

وَ إِذْ يمْكرُ بِک الَّذِينَ كفَرُوا [انفال/30] .

11. حسرت کافر

إِنَّ الَّذِينَ كفَرُوا ينْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ لِيصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّهِ فَسَينْفِقُونَها ثُمَّ

تَكونُ عَلَيهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يغْلَبُونَ [انفال/36] .

12. سجده سحره

فَأُلْقِى السَّحَرَهُ ساجِدِينَ [شعراء/46] .

13. مبطلين

وَ خَسِرَ هُنالِک الْمُبْطِلُونَ [غافر/78] .

10. سیره تاریخی حق وناحق

1. گرایش به حق

وَ مِنْ قَوْمِ مُوسى أُمَّهٌ يهْدُونَ بِالْحَقِّ وَ بِهِ يعْدِلُونَ [اعراف/159] .

وَ مِمَّنْ خَلَقْنا أُمَّهٌ يهْدُونَ بِالْحَقِّ وَ بِهِ يعْدِلُونَ [اعراف/181] .

2. جاذبه حق

تَرى أَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ [مائده/83] .

3. اعراض از حق

1. تكفير

وَ يكفُرُونَ بِما وَراءَهُ وَ هُوَ الْحَقُّ [بقره/91] .

2. تكذيب

فَقَدْ كذَّبُوا بِالْحَقِّ [انعام/5] .

3. افترا

فَلَمّا جاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنا قالُوا إِنَّ هذا لَسِحْرٌ مُبِينٌ [يونس/76] .

4. جهل

بَلْ أكثَرُهُمْ لا يعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ [انبياء/24] .

5. اكراه

وَ أَكثَرُهُمْ لِلْحَقِّ كارِهُونَ [مومنون/70] .

11. حق در عرصه قضاوت

1. قصاوت خدا

وَ اللّهُ يقْضِى بِالْحَقِّ [غافر/20] .

وَ قُضِى بَينَهُمْ بِالْحَقِّ [زمر/69] .

يجْمَعُ بَينَنا رَبُّنا ثُمَّ يفْتَحُ بَينَنا بِالْحَقِّ [سبأ/26] .

يقْتُلُونَ النَّبِيينَ بِغَيرِ الْحَقِّ [بقره/61] .

رَبِّ احْكمْ بِالْحَقِّ [انبياء/112] .

2. ظنّ نا حق

يظُنُّونَ بِاللّهِ غَيرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجاهِلِيهِ [آل عمران/154] .

3. قرآن حق

قرآن حق استعَمّا جاءَک مِنَ الْحَقِّ [مائده/48] .

4. غلو ناحق

غلو ناحق است : عَمّا جاءَک مِنَ الْحَقِّ [مائده/48] .

5. خداوند مولای حق

خداوند مولای حق است : ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللّهِ مَوْلاهُمُ الْحَقِّ [انعام/62] .

6. تكبر نا حق

تكبر ناحق است : يتَكبَّرُونَ فِى الأَْرْضِ بِغَيرِ الْحَقِّ [اعراف/146] .

7. دین حق

هُوَ الّذی اَرسَلَ رَسولَهُ بِالْهُدی وَ دِینِ الْحَقِّ [توبه/33] .

8. ضلالت ماورای حق

فَما ذا بَعْدَ الْحَقِّ إِلاَّ الضَّلالُ [یونس/32] .

9. هادی به حق

أَ فَمَنْ یهْدِی إِلَی الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ یتَّبَعَ [یونس/35] .

10. راههای دسترسی به حق

إِنَّ الظَّنَّ لا یغْنِی مِنَ الْحَقِّ شَیئاً

[یونس/36] .

لَهُ دَعْوَهُ الْحَقِّ [رعد/14] .

12. سیمای اهل حق و باطل

1. تفاوت اهل ایمان و نفاق در نماز

اهل ایمان در نماز خشوع دارند : قَدْ أَفْلَحَ الْمُومِنُونَ الَّذِینَ هُمْ فِی صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ [مومنون/2-1] .

اهل نفاق در نماز کسالت دارند : وَ لا یأْتُونَ الصَّلاهَ إِلاّ وَ هُمْ کسالی [توبه/54] .

2. تفاوت اهل ایمان و نفاق در امر به معروف و نهی از منکر

اهل ایمان مردم را امر به معروف و نهی از منکر می کنند : یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ [آل عمران/114] . اهل نفاق مردم را امر به منکر و نهی از معروف می کنند : یأْمُرُونَ بِالْمُنْکرِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ [توبه/67] .

3. تفاوت اهل ایمان و نفاق در انفاق

اهل ایمان ، انفاق در راه خدا را باعث تقرب خود می دانند : وَ مِنَ الأَْعْرابِ مَنْ یومِنُ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الآْخِرِ وَ یتَّخِذُ ما ینْفِقُ قُرُباتٍ عِنْدَ اللّهِ [توبه/99] .

اهل نفاق ، انفاق را باعث غرامت خود می داند : وَ مِنَ الأَْعْرابِ مَنْ یتَّخِذُ ما ینْفِقُ مَغْرَماً [توبه/98] .

4. تفاوت اهل ایمان و نفاق در جهاد

اهل ایمان به استقبال جهاد می روند : تَوَلَّوْا وَ أَعْینُهُمْ تَفِیضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَناً أَلاّ یجِدُوا ما ینْفِقُونَ [توبه/92] .

اهل نفاق از جهاد فرار می کنند : وَ إِذْ یقُولُ الْمُنافِقُونَ وَ الَّذِینَ فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ ما وَعَدَنَا اللّهُ وَ رَسُولُهُ إِلاّ غُرُوراً وَ إِذْ قالَتْ طائِفَهٌ مِنْهُمْ یا أَهْلَ یثْرِبَ

لا مُقامَ لَكمْ فَارْجِعُوا وَ يسْتَأذِنُ فَرِيقٌ مِنْهُمُ النَّبِى يقُولَونَ إِنَّ بُيوتَنا عَوْرَةٌ وَ ما هِى بِعَوْرَةٍ إِنْ يرِيدُونَ إِلاّ فِراراً وَ لَوْ

دُخِلَتْ عَلَيهِمْ مِنْ أَقْطارِها ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَهَ لآتَوْها وَ ما تَلَبَّثُوا بِها إِلاّ يسِيراً وَ لَقَدْ كانُوا عاهَدُوا اللّهَ مِنْ قَبْلُ لا يوَلُّونَ الأَدْبارَ وَ كانَ عَهْدُ اللّهِ مَسْولاً [احزاب/16-12] .

5. سبقت اهل ايمان در خوبى ها

اهل ايمان در خوبى ها سرعت مى ورزند : يسارِعُونَ فِى الْخَيراتِ وَ أُولئِک مِنَ الصّالِحِينَ [مائده/62] . اهل كفر در گناه و ظلم سرعت مى ورزند : وَ تَرى كثِيراً مِنْهُمْ يسارِعُونَ فِى الإِثْمِ وَ الْعُدْوانِ [رعد/28] .

6. دلبستكى اهل ايمان به خدا

اهل ايمان به خداوند دل بسته اند : الَّذِينَ آمَنُوا وَ تَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكرِ اللّهِ [رعد/28] .

اهل كفر به دنيا دل بسته اند : إِنَّ الَّذِينَ لا يرْجُونَ لِقاءَنا وَ رَضُوا بِالْحَياهِ الدُّنْيا وَ اطْمَأَنُّوا بِها [يونس/7] .

07درجات مؤمنين و دركات منافقين

اهل ايمان در دنيا و آخرت از نعمت و عزت برخوردارند :

الف) در دنيا : وَ أَنْتُمُ الأَعْلَوْنَ إِنْ كنْتُمْ مُومِنِينَ [آل عمران/139] .

ب) در آخرت : كلاّ إِنَّ كتابَ الأَبْرارِ لَفِى عِلِّيينَ [مطففين/18] .

فَأُولئِک لَهُمُ الدَّرَجاتُ الْعُلى [طه/75] .

اما اهل كفر و نفاق در دنيا و آخرت در انحطاط و سقوط هستند الف) در دنيا : فَأَرادُوا بِهِ كيداً فَجَعَلْناهُمُ الأَسْفَلِينَ [صافات/98] .

ب) در آخرت : إِنَّ الْمُنافِقِينَ فِى الدَّرْک الأَسْفَلِ مِنَ النّارِ [نساء/145] .

و اين علوّ و برترى اهل ايمان و انحطاط اهل كفر به خاطر آن است كه برنامه و هدف اهل ايمان در علوّ و برترى و برنامه و هدف اهل كفر درانحطاط است : وَ جَعَلَ كلِمَهَ الَّذِينَ كفَرُوا السُّفْلى وَ كلِمَهُ اللّهِ هِى

الْعُلْيا [توبه/40] .

7. قلب سالم برای خدا

يوْمَ لا ينْفَعُ مالٌ وَ لا بَنُونَ إِلاّ مَنْ أَتَى اللّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ [شعراء/89-88] .

قلب غير مؤمن مريض : فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزادَهُمُ اللّهُ مَرَضاً [بقره/10] .

8. قلب مؤمن و متقى و پرهيزكار

أُولئِک الَّذِينَ امْتَحَنَ اللّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوى [حجرات/3] .

قلب غير مؤمن معصيت كار : وَ مَنْ يكتُمْها فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ [بقره/283] .

9. طهارت قلب مؤمن

قلب مؤمن طاهر است : ذلِكمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكمْ وَ قُلُوبِهِنَّ [احزاب/53] .

اما قلب غير مؤمن غير طاهر و پليد و چركين است :

كذلِک يجْعَلُ اللّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لا يومِنُونَ [انعام/125] .

كلاّ بَلْ رانَ عَلى قُلُوبِهِمْ ما كانُوا يكسِبُونَ [مطففين/14] .

10. رأفت و مهربانى قلب مؤمن

قلب مؤمن رئوف و مهربان است : وَ جَعَلْنا فِى قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَ رَحْمَةً [حديد/27] .

قلب غير مؤمن سخت است : فَوَيلٌ لِلْقاسِيهِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكرِ اللّهِ [زمر/22] .

11. آرامش قلب مؤمن

قلب مؤمن آرام است : أَلا بِذِكرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ [رعد/28] .

قلب غير مؤمن مضطرب و ترسناک است : سَنُلْقِى فِى قُلُوبِ الَّذِينَ كفَرُوا الرُّعْبَ بِما أَشْرَكوا بِاللّهِ [آل عمران/151] .

12. شرَح صدر برایَ مؤمن

قلب مؤمن باز است : أَ فَمَنْ شَرَحَ اللّهُ صَدْرَهُ لِلإِْسْلامِ فَهُوَ عَلى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ [زمر/22] .

قلب غیر مؤمن بسته است : أَ فَلا يتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلى قُلُوبٍ أَقْفالُها [محمد/24] .

13. تواضع قلب مؤمن

قلب مؤمن متواضع است : فَيومِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ [حج/54] .

قلب مؤمن با الفت و

اتحاد است : وَ اذْكرُوا نِعْمَتَ اللّهِ عَلَيكمْ إِذْ كنْتُمْ أَعْداءً فَأَلَّفَ بَينَ قُلُوبِكمْ [آل عمران/103] .

قلب غير مومن با تفرقه و اختلاف است : تَحْسَبُهُمْ جَمِيعاً وَ قُلُوبُهُمْ شَتّى [حشر/14] .

14. تذكر قلب مؤمن

قلب مؤمن متذكر است : إِنَّ فِى ذلِک لَذِكرى لِمَنْ كانَ لَهُ قَلْبٌ [ق/37] .

قلب غير مومن غافل است : وَ لا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنا قَلْبَهُ عَنْ ذِكرِنا [كهف/28] .

15. بصيرت قلب مؤمن

قلب مؤمن بينا و بصير است : إِذا مَسَّهُمْ طائِفٌ مِنَ الشَّيطانِ تَذَكرُوا فَإِذا هُمْ مُبْصِرُونَ [اعراف/201] .

قلب غير مؤمن نابينا است : وَ لكنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِى فِى الصُّدُورِ [حج/46] .

1. حقوق حيوان

1. حقوق حيوانات

1. حمايت از حيوانات در روايات :

1 قَالَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الدَّابَّةَ تَقُولُ: اللَّهُمَّ ارْزُقْنِى مَلِيک صِدْقٍ يشْبِعُنِى وَ يسْقِينِى وَ لَا يحَمِّلُنِى مَا لَا أُطِيقُ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص289] .

2 رسول اكرم (ص) : غفر لأمرأه مومسه مرّت بكلب على رأس ركيٍ يلهث كاد يقتله العطش فنزعت خفّها فاوثقته بخمارها فنزعت له من الماء فغفر لها بذلک [كنز ، خ43116]

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِلدَّابَّةِ عَلَى صَاحِبِهَا خِصَالٌ يبْدَأُ بِعَلْفِهَا إِذَا نَزَلَ وَ يعْرِضُ عَلَيهَا الْمَاءَ إِذَا مَرَّ بِهِ وَ لَا يضْرِبُ وَجْهَهَا فَإِنَّهَا تُسَبِّحُ بِحَمْدِ رَبِّهَا وَ لَا

يقِفُ عَلَى ظَهْرِهَا إِلَّا فِی سَبِیلِ اللّهِ عَزَّ وَ جَلّ وَ لَا یحَمِّلَهَا فَوْقَ طَاقَتِهَا وَ لَا یکَلِّفُهَا مِنَ الْمَشْی إِلَّا مَا تُطِیقُ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص286] .

4 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِکلِّ شَیءٍ حُرْمَهٌ وَ حُرْمَهُ الْبَهَائِمِ

فِی وُجُوهِهَا [کافی ، ج6 ، ص539] .

5 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَنَّ عَلِیاً (ع) کانَ یسْهِمُ لِلْفَارِسِ ثَلَاثَهَ أَسْهُمٍ سَهْمَینِ لِفَرَسِهِ وَ سَهْماً لَهُ وَ یجْعَلُ لِلرَّاجِلِ سَهْماً [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص147] .

6 قَالَ الْکاظِمُ (ع) : مِنْ مُرُوَهِ الرَّجُلِ أَنْ یکونَ دَوَابُّهُ سِمَاناً قَال : وَ سَمِعْتُهُ یقُولُ : ثَلَاثَهٌ مِنَ الْمُرُوَهِ فَرَاهَهُ الدَّابَّهِ وَ حُسْنُ وَجْهِ الْمَمْلُوک وَ الْفَرْشُ السَّرِی [کافی ، ج6 ، ص479] .

7 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَذْبَحِ الشَّاهَ عِنْدَ الشَّاهِ وَ لَا الْجَزُورَ عِنْدَ الْجَزُورِ وَ هُوَ ینْظُرُ إِلَیهِ [کافی ، ج6 ، ص229] .

8 امام رضا (ع) : به کسی که حیوانی را یک سال نگهداری و بعد ذبح کرده بود در حالی که هنگام ذبح حیوان نگاه به صاحبش می کرد ، فرمود : مَا کنْتُ أُحِبُّ لَک أَنْ تَفْعَلَ لَا تُرَبِّینَّ شَیئاً مِنْ هَذَا ثُمَّ تَذْبَحُهُ [کافی ، ج4 ، ص544] .

9 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِذَا سِرْتَ فِی أَرْضٍ خِصْبَهٍ فَارْفُقْ بِالسَّیرِ وَ إِذَا سِرْتَ فِی أَرْضٍ مُجْدِبَهٍ فَعَجِّلْ بِالسَّیرِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص.29] .

10 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ یحِبُّ الرِّفْقَ وَ یعِینُ عَلَیهِ فَإِذَا رَکبْتُمُ الدَّوَابَّ الْعُجْفَ فَأَنْزِلُوهَا مَنَازِلَهَا فَإِنْ کانَتِ الْأَرْضُ مُجْدِبَهً فَانْجُوا عَنْهَا وَ إِنْ کانَتْ مُخْصِبَهً فَأَنْزِلُوهَا مَنَازِلَهَا [کافی ، ج2 ، ص120] .

11 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ سَقَی کبِداً حَرَّی مِنْ بَهِیمَهٍ أَوْ غَیرِهَا أَظَلَّهُ اللَّهُ یوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ [کافی ، ج4 ، ص58] .

2. عذاب آزار

رساندن به حیوانات درروایات

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَتَّخِذُوا ظُهُورَ الدَّوَابِّ كرَاسِی فَرُبَّ دَابَّةٍ مَرْكوبَهِ خَيرٌ مِنْ رَاكِبِهَا وَ أَطْوَعُ لِلَّهِ وَ أَكثَرُ ذِكراً [النوادر راوندی ، ص14] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَ لَا تَتَّقِی اللَّهَ فِی هَذِهِ الْبَهِيمَهِ الَّتِی مَلَّكک اللَّهُ إِياهَا فَإِنَّهُ يشْكو إِلَی أَنَّک تُجِيعُهُ وَ تُذِيبُهُ [بحارالأنوار ، ج61 ، ص111] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَعَنَ اللَّهُ مَنْ مَثَّلَ بِالْحَيوَانِ [بحارالأنوار ، ج61 ، ص282] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) سَمِعَ رَجُلًا يلْعَنُ بَعِيراً فَقَالَ (ص) : ارْجِعْ لَا تَصْحَبْنَا عَلَی بَعِيرٍ مَلْعُونٍ [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص261] .

5 فی حدیث وفاه أمیرالمؤمنین (ع) قَالَتْ أُمُّ كلْثُومٍ : فَجَعَلْتُ أَرْقُبُ وَقْتَ الْأَذَانِ فَلَمَّا لَاحَ الْوَقْتُ أَتَيتُهُ وَ مَعِی إِنَاءٌ فِيهِ مَاءٌ ثُمَّ أَيقَظْتُهُ (ع) فَأَسْبَغَ الْوُضُوءَ وَ قَامَ وَ لَبِسَ ثِيابَهُ وَ فَتَحَ بَابَهُ ثُمَّ نَزَلَ إِلَی الدَّارِ وَ كانَ فِی الدَّارِ إِوَزٌّ قَدْ أَهْدِی إِلَی أَخِی الْحُسَينِ (ع) فَلَمَّا نَزَلَ خَرَجْنَ وَرَاءَهُ وَ رَفْرَفْنَ وَ صِحْنَ فِی وَجْهِهِ وَ كانَ قَبْلَ تِلْک اللَّيلَهِ لَمْ يصِحْنَ إِلَی أَنْ قَالَ ثُمَّ قَالَ يا بُنَيهُ بِحَقِّی عَلَيک إِلَّا مَا أَطْلَقْتِيهِ فَقَدْ حَبَسْتِ مَا لَيسَ لَهُ لِسَانٌ وَ لَا يقْدِرُ عَلَی الْكلَامِ إِذَا جَاعَ أَوْ عَطِشَ فَأَطْعِمِيهِ وَ اسْقِيهِ وَ إِلَّا خَلِّی سَبِيلَهُ يأْكلْ مِنْ حَشَائِشِ الْأَرْضِ [بحارالأنوار ، ج42 ، ص277] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَضْرِبُوا الدَّوَابَّ عَلَی وُجُوهِهَا فَإِنَّهَا تُسَبِّحُ بِحَمْدِ اللَّهِ [كافی ، ج6 ، ص538] .

7

حَجَّ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) عَلَی نَاقَهٍ لَهُ أَرْبَعِینَ حَجَّهً فَمَا قَرَعَهَا بِسَوْطٍ. [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص293] .

8 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اضْرِبُوهَا عَلَی النِّفَارِ وَ لَا تَضْرِبُوهَا عَلَی الْعِثَارِ [کافی ، ج6 ، ص539] .

9 مُرّ علی النّبیّ (ص) بحمار قد وُسم فی وجهه فقال : "اما بلغکم أنّی لعنت من وسم البهیمه فی وجهها او ضربها فی وجهها" [تا ، ج4 ، ص351 رواه مسلم و ابوداود و ترمذی]

10 رسول اکرم (ص) : عُذّبت امرأه فی هرّر بطنه حتّی مات و لم ترسله فیأکل من خشاش الأرض فوجبت لها النّار بذلک [کنز ، ج5 ، ص4369 و مستدرک ، ج2 ، ص4058]

11 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رَأَیتُ فِی النَّارِ صَاحِبَ الْهِرَّهِ تَنْهَشُهَا مُقْبِلَهً وَ مُدْبِرَهً کانَتْ أَوْثَقَتْهَا وَ لَمْ تَکنْ تُطْعِمُهَا وَ لَا تُرْسِلُهَا تَأکلُ مِنْ خِشَاشَهِ الْأَرْضِ [بحارالأنوار ، ج61 ، ص268] .

12 رسول اکرم (ص) : ما من دابّه و لا غیره یقتل بغیر الحقّ الّا ستخاصمه یوم القیامه [کنز ، 39968]

13 رسول اکرم (ص) : من قتل عصفورا بغیر حقّ سأله الله عنه یوم القیامه [کنز ، 39969]

14 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ قَتَلَ عُصْفُوراً عَبَثاً أَتَی اللَّهَ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ لَهُ صُرَاخٌ وَ یقُولُ : یا رَبِّ! سَلْ هَذَا فِیمَ قَتَلَنِی بِغَیرِ ذَبْحٍ؟ فَلْیحْذَرْ أَحَدُکمْ مِنَ الْمُثْلَهِ وَ لْیجِدَّ شَفْرَتَهُ لَا یعَذِّبِ الْبَهِیمَهَ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص175] .

15 عن النّبیّ (ص) انّه : " نهی عن قتل

کلّ ذی روح الّا ان یؤذی" [کنز ، 39981]

16 عَنْ أَبَانٍ عَنْ مِسْمَعٍ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ التَّحْرِيشِ بَيْنَ الْبَهَائِمِ فَقَالَ : أَكْرَهُ ذَلِكَ إِلَّا الْكِلَابَ" [کافی ، ج6 ، ص554] .

17 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا يرْتَدِفْ ثَلَاثَةٌ عَلَى دَابَّةٍ فَإِنَّ أَحَدَهُمْ مَلْعُونٌ [کافی ، ج6 ، ص541] . سه نفری بر اسب سوار نشوید که سوی شما ملعون است.

18 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا تُقْبَلُ شَهَادَةُ سَابِقِ الْحَاجِّ لِأَنَّهُ قَتَلَ رَاحِلَتَه [کافی ، ج7 ، ص396] .

19 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَتَوَرَّكوا عَلَى الدَّوَابِّ وَ لَا تَتَّخِذُوا ظُهُورَهَا مَجَالِسَ [کافی ، ج6 ، ص539] .

2. حیوانات خاص درقرآن

1. حیوان قربانی

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا لا تُحِلُّوا شَعائِرَ اللّهِ وَ لاَ الشَّهْرَ الْحَرامَ وَ لاَ الْهَدْی وَ لاَ الْقَلائِدَ [مائده/2] .

حیوانی که در مسیر هدف الهی قرار گیرد ، احترام دارد.

2. سگ اصحاب کهف

سگ اصحاب کهف 309 سال (به گفته مجمع از ظاهر آیه) زنده و لب در غار حافظ آنان بود.

وَ كلْبُهُمْ باسِطٌ ذِراعَيهِ بِالْوَصيد [کهف/18] .

3. عنکبوت

لا تَمَسُّوها بِسُوءٍ فَيأْخُذَكمْ عَذابٌ قَريبٌ [هود/64] .

یک اُمت به خاطر یک حیوانی که منسوب به خدا است ، نابود می شوند.

4. غراب

5. هدهد

6. اسب

فایده های اسب :

حموله : بهره برای حمل بار

وَ مِنَ الْأَنْعامِ حَمُولَةً وَ فَرْشاً [انعام/142] .

مسوّمه : اسب نشان دار که به خاطر زیبایی یا تعلیم و تربیت خاصی که دیده ، برجستگی دارد.

وَ الْخَيلِ الْمُسَوَّمَهِ [آل عمران/14] .

رباط الخیل : وَ

أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّهٍ وَ مِنْ رِباطِ الْخَيلِ [انفال/60] .

قَالَ الزَّمَخْشَرِی فِی الْحَدِيثِ : إِنَّ الشَّيطَانَ لَا يقْرُبُ صَاحِبَ فَرَسٍ عَتِيقٍ وَ لَا دَاراً فِيهَا فَرَسٌ عَتِيقٌ [بحارالأنوار ، ج61 ، ص183] .

وَ الْعادِياتِ ضَبْحاً فَالْمُورِياتِ قَدْحاً [عاديات/2-1] .

زينت : وَ الْخَيلَ وَ الْبِغالَ وَ الْحَميرَ لِتَرْكبُوها وَ زينَهً [نحل/8] .

3. نكاتی درباب حيوانات

1 پيامبر اكرم (ص) 19 اسب داشته كه هر كدام نام خاصی داشته اند. [نهايه الأدب]

2 هميشه ، اسب مورد نياز بوده و هست و خواهد بود.

3 الخيل ثلاثه فرس للرّحمن : برای جهاد

فرس للشّيطان : برای قمار (اسبی كه برای نيات شيطانی استفاده شود) .

فرس للإنسان : برای سواری [كشف الأسرار ، خواجه عبدالله ، ج4 ، ص37 / روح البيان ، ج3 ، ص365]

4 كل شی ء من لهو الدّنيا باطل الّا ثلاثه انتضالک بقوسک ، تأديبک فرسک ، ملاعبتک أهلک. [روح المعانی ، ذيل تفسير آيه "و أعدّوا لهم..."]

فرس : به خاطر فراست

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اتَّقُوا فِرَاسَهَ الْمُومِن [كافی ، ج1 ، ص218] .

جواد : به خاطر جودش در جنگ ها

خيل به خاطر ژست متكبّرانه

مركب

1 عَنِ ابْنِ طَيفُورٍ الْمُتَطَبِّبِ قَالَ : "سَأَلَنِی أَبُو الْحَسَنِ (ع) أَی شَیءٍ تَرْكبُ؟ قُلْتُ : حِمَاراً فَقَالَ : بِكمِ اِبْتَعْتَهُ قُلْتُ : بِثَلَاثَهِ عَشَرَ دِينَاراً. فَقَالَ : إِنَّ هَذَا هُوَ

السَّرَفُ أنْ تَشْتَرِى حِمَارَاً بِثَلَاثَةَ عَشَرَ دِينَاراً وَ تَدَعَ بِرْذَوْناً قُلْتُ : يَا سَيِدِى! إِنَّ مَئُونَةَ الْبِرْذَوْنِ أكثَرُ مِنْ مَئُونَهِ الْحِمَارِ قَالَ فَقَالَ : إِنَّ الَّذِى يمُونُ الْحِمَارَ يمُونُ الْبِرْذَوْنَ أ

مَا عَلِمْتَ أَنَّ مَنِ ارْتَبَطَ دَابَّةً مُتَوَقِّعاً بِهِ أَمْرَنَا وَ يغِيظُ بِهِ عَدُوَّنَا وَ هُوَ مَنْسُوبٌ إِلَينَا أَدَرَّ اللَّهُ رِزْقَهُ وَ شَرَحَ صَدْرَهُ وَ بَلَّغَهُ أَمَلَهُ وَ كانَ عَوْناً عَلَى حَوَائِجِهِ"امام ابوالحسن (ع) از من پرسید سوار بر چیستی؟ گفتم : الاغ ، پرسید : چند خریدی؟ 13 درهم برای قاطر داده ام. حضرت فرمود : این اسراف است که الاغ را 13 درهم خریدی ، چرا قاطر نخریدی؟ خرجش زیاد است. نترس. ضمنا قاطر قوی است و شما باید منتظر یک حرکت اسلامی و انقلابی و حالت آماده باشی داشته باشی.

[کافی ، ج6 ، ص535] .

درس ها : الف : چگونه از مسائل زندگی و ساده و جزیی مردم احوال پرسی می کرده.

ب : تعویض مرکب ساده به مرکب قوی تر.

ج : هدف ، تعویض آماده باش برای حرکت حق؛ نه خودنمایی.

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مِنْ سَعَادَهِ الْمُومِنِ دَابَّهٌ یرْکبُهَا فِی حَوَائِجِهِ وَ یقْضِی عَلَیهَا حُقُوقَ إِخْوَانِهِ [کافی ، ج6 ، ص536] .

3 همراه با جنازه سوار آمبولانس نشوید.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کرِهَ أَنْ یرْکبَ الرَّجُلُ مَعَ الْجَنَازَهِ فِی بَدَایهٍ إِلَّا مِنْ عُذْرٍ وَ قَالَ : یرْکبُ إِذَا رَجَع [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص464] .

4 بیش از اندازه سوار نشوید :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یرْتَدِفْ ثَلَاثَهٌ عَلَى دَابَّهٍ فَإِنَّ أَحَدَهُمْ مَلْعُونٌ [کافی ، ج6 ، ص541] .

1. حقوق زن (ارث ودیه)

1. حل شبهه نقصان ارث زن نسبت به مرد

سؤال : چرا ارث و دیه زن نصف است؟

پاسخ : 1 دیه و ارث زن در همه موارد کمتر از مرد نیست ، بلکه در مواردی کاملاً یکسان.

اولاً :

در مواردی ارث زن بیش از

مرد است. از جمله :

1 دیه زن در کمتر از ثلث با مرد برابر است. (به قول مشهور فقهای امامیه)

2 میراث پدر و مادر یا بستگان مادری بین زن و مرد یکسان است.

ثانیا :

اسلام در شرایطی به زن حق ارث بردن را داد که به کلی زن محروم بود و نه تنها از مرد ارث نمی برد بلکه خود زن هم چون کالایی به ارث برده می شد.

اسلام به زن استقلال اقتصادی داد و او را در تصرّف دارائی های خود استقلال بخشید.

ثالثا :

نفقه زن بر عهده مرد است حتی اگر زن سرمایه دار باشد.

رابعا : انتخاب حق مهریه با زن است.

ولی در کشورهای غربی (فِمینیستی) چیزی به نام نفقه وجود ندارد و زن مجبور است برابر امور معاش خود کار کند.

در جهان غرب شخص می تواند با وصیت خود شخص واحدی را وارث تمام دارائی های خود کند و اندکی از آن مال را به زن ندهد و در موارد متعددی دیده شده که ثروتمندان بزرگی تمام دارائی های خود را برای گربه و سگ خود وصیت کردند و تمام اعضای خانواده را از ارث محروم کردند.

2. حل شبهه نقصان دیه زن نسبت به مرد

به طور معمول ، مردان اقتصاد خانواده را به عهده دارند و لذا خسارتی را که با فقدان یک مرد متوجه خانواده می شود بیش از خسارتی است که با فقدان یک زن پیش می آید.

در دیه جایگاه اقتصادی و تولیدی قاتل و مقتول در نظر گرفته شده نه ارزش انسانی. تساوی دیه عالم و جاهل ، متّقی و فاسق ، نه از مقام عالم و متقی کم می کند و نه بر مقام جاهل و فاسق می افزاید. هیچ

تلازمی عقلی یا نقلی بین دیه و کمالات معنوی نیست.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَاضْرِبُوهُ ضَرْبَةً بِضَرْبَه [نهج البلاغه ، نامه 47] .

اگر فردی زنی را کشت می توانیم آن مرد را بکشیم به شرط آنکه نصف دیه ، به بازماندگان قاتل دهیم. (این نصف دیه حق قاتل نیست ، حق بازماندگان قاتل است. به تلافی ضربه اقتصادی که آنها می خورند.)

بنابراین تقابل بین زن و مرد نیست و دیه علامت ارزش انسانی یا درجه قرب به خدا نیست بلکه به خاطر جبران خسارتی است که به بازماندگان قاتل خورده به همین دلیل اگر شخصی عالم ، مؤمن ، مجاهد را بکشد با کسی که جاهل ، فاسق ، ترسو را بکشد تفاوتی ندارد. با اینکه در نظر عقل و وحی مقام مؤمن و عالم و مجاهد برتر از فاسق و جاهل و ترسو است. ولی در بحث دیه ، مسأله مقام و شخصیت مطرح نیست. بلکه مسأله جبران اقتصادی در نظر است.

کوتاه سخن آن که ارزش انسان به بهای بدن او نیست تا در مقدار دیه او ارزیابی کنیم.

اسلام برای بعضی از سگ ها دیه تعیین کرده است.

دیه یک مرجع تقلید و یک مبتکر متخصص با یک کارگر ساده یکی است. پس دیه نشانه ارزش نیست و تنها جبران خسارت اقتصادی است. ارزش انسان به صفات و مراتب علمی و عملی او است.

دیه به معنای قیمت نهادن به شخص و شخصیت نیست ، بلکه یک مجازاتی است که انسان حواس خود را جمع کند و دیگر از این اشتباهات نکند و خسارات اقتصادی جبران شود. دیه بهای خون نیست. قتل انسان هم وزن قتل

همه انسان ها است.مَنْ قَتَلَ نَفْساً بِغَيرِ نَفْسٍ أَوْ فَسادٍ فِی الْأَرْضِ فَكأَنَّما قَتَلَ النّاسَ جَميعاً [مائده/32] .

عدالت اقتضا می کند که به خاطر ضرر اقتصادی بیشتری که با فقدان مرد بر خانواده و اجتماع وارد می شود ، دیه بیشتری برای او در نظر گرفته شود.

1. حقوق زن وشوهر

1. حقوق همسر

حقوق مادی

وَ لا يحْسَبَنَّ الَّذينَ يبْخَلُونَ بِما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [آل عمران/180] .

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكمْ وَ لا تُض آرُّوهُنَّ لِتُضَيقُوا عَلَيهِنَّ وَ إِنْ كنَّ أُولاتِ حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيهِنَّ حَتّى يضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكمْ فَ آتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَ أْتَمِرُوا بَينَكمْ بِمَعْرُوفٍ وَ إِنْ تَعاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهُ أُخْرى لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَ مَنْ قُدِرَ عَلَيهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتاهُ اللّهُ لا يكلِّفُ اللّهُ نَفْساً إِلاَّ ما آتاها سَيجْعَلُ اللّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يسْراً [طلاق/7 -6] .

حقوق همسر

1) فَالصّالِحاتُ قانِتاتٌ حافِظاتٌ لِلْغَيبِ بِما حَفِظَ اللّهُ [نساء/34] .

2) فَاعْتَزِلُوا النِّساءَ فِی الْمَحيضِ [بقره/222] .

3) وَ إِنْ خِفْتُمْ شِقاقَ بَينِهِما فَابْعَثُوا حَكماً مِنْ أَهْلِهِ وَ حَكماً مِنْ أَهْلِها [نساء/35] .

2. توقعات بجای طرفین (زن و شوهر)

احترام متقابل و ترک نیش و زخم زبان

وَ إِذا حُييتُمْ بِتَحِيهٍ فَحَيوا بِأَحْسَنَ مِنْها أَوْ رُدُّوها [نساء/86] .

هَلْ جَزاءُ الْإِحْسانِ إِلاَّ الْإِحْسانُ [الرحمن/60] .

خُذِ الْعَفْو [اعراف/199] .

وَ الْكاظِمينَ الْغَيظَ وَ الْعافينَ عَنِ النّاسِ [آل عمران/134] .

إِذا ما غَضِبُوا هُمْ يغْفِرُونَ [شورى/37] .

وَيلٌ لِكلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ [همزه/1] .

آرايش مرد :

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ فِى الْخِضَابِ أَجْراً وَ الْخِضَابُ وَ التَّهْيِئَةُ مِمَّا يزِيدُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِى عِفَّهِ النِّسَاءِ وَ لَقَدْ تَرَک النِّسَاءُ الْعِفَّهَ بِتَرْک أَزْوَاجِهِنَّ لَهُنَّ التَّهْيِئَهَ [كافى ، ج6 ، ص480] .

وَ إِذْ أَسَرَّ النَّبِي إِلى بَعْضِ أَزْواجِهِ حَديثاً فَلَمّا نَبَّأَتْ بِهِ وَ أَظْهَرَهُ اللّهُ عَلَيهِ عَرَّفَ بَعْضَهُ وَ أَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ [تحريم/3] .

وَ عاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ [نساء/19] .

3. حفظ آبرو همديگر

يحْسَبُهُمُ الْجاهِلُ أَغْنِياءَ [بقره/273] .

لا يحِبُّ اللّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ [نساء/148] .

لا يسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ [حجرات/11] .

لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِكمْ بِالْمَنِّ وَ الْأَذى [بقره/264] .

يا لَيتَنى مِتُّ قَبْلَ هذا وَ كنْتُ نَسْياً مَنْسِيا [مريم/23] .

وَ مَنْ يكسِبْ خَطيئَةً أَوْ إِثْماً ثُمَّ يرْمِ بِهِ بَريئاً فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتاناً وَ إِثْماً مُبيناً [نساء/112] .

وَ الَّذينَ يرْمُونَ الْمُحْصَناتِ ثُمَّ لَمْ يأْتُوا بِأَرْبَعَهِ شُهَداءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمانينَ جَلْدَةً وَ لا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهادَةً أَبَداً وَ أُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [نور/4] .

إِنَّ الّذينَ يحِبُّونَ أَنْ تَشيعَ الْفاحِشَةُ فِى الّذينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أليمٌ فِى الدُّنْيا وَ الآْخِرَهِ وَ اللّهُ يعْلَمُ وَ أَنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ [نور/19] .

إِنَّ الَّذينَ يرْمُونَ الْمُحْصَناتِ الْغافِلاتِ الْمُومِناتِ لُعِنُوا فِى الدُّنْيا وَ الآْخِرَهِ

وَ لَهُمْ عَذابٌ عَظیمٌ [نور/23] .

رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَی مِمّا یدْعُونَنی إِلَیهِ [یوسف/33] .

پیشنهاد ازدواج با افراد فاسد برای حفظ آبرو :

إِنَّ هولاءِ ضَیفی فَلا تَفْضَحُونِ [حجر/68] .

وَ لا تَجَسَّسُوا [حجرات/12] .

حتی مرده مسلمان احترام دارد :

1) زود دفن کنید.

2) به وصایای او عمل کنید.

3) دیون او را بپردازید.

4) او را کفن کنید.

5) جسد او را تشییع کنید.

6) روی قبر او آب دهان نباید انداخت.

7) نبش قبر نکنید.

4. سازگاری با همسر

روزی حضرت علی (ع) از فاطمه زهرا (س) پرسید در منزل چه داریم؟

فرمود : هیچ. حضرت از خانه بیرون رفت و مقداری پول قرض گرفت تا غذایی به منزل آورد.ایشان مقداد را دید که بی موقع در کوچه هاست ، پرسید : چرا این وقت بیرون آمده ای؟ گفت : فقر و گرسنگی خود و خانواده ام. حضرت مبلغ قرض را به مقداد داد تا غذایی تهیه کند که هم خانواده او مصرف کند و هم مقداری را به خانه حضرت علی (ع) آورد.

[تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص171] .

5. توقعات نابجا

چرا زن دختر به دنیا آورد؟

وَ إِذا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَ هُوَ كظيمٌ [نحل/58] .

فَإِذا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلا جُناحَ عَلَيكمْ فيما فَعَلْنَ فى أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ [بقره/234] .

إِلاّ عَلى أَزْواجِهِمْ أَوْ ما مَلَكتْ أَيمانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيرُ مَلُومينَ [مومنون/6] .

(قرار دادن عروسی در مکان و زمان و شرائط خاص که اگر نبود سرزنش ها در پی دارد.)

6. محرّمات

اجْتَنِبُوا كثيراً مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ [حجرات/12] .

خود آرایی و جلوه برای غیر همسر

وَ لا يضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيعْلَمَ ما يخْفينَ مِنْ زينَتِهِنَّ [نور/31] .

فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيطْمَعَ الَّذى فى قَلْبِهِ مَرَضٌ [احزاب/32] .

وَ لا يبْدينَ زينَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِنَّ [نور/31] .

سحر و افسون

فَيتَعَلَّمُونَ مِنْهُما ما يفَرِّقُونَ بِهِ بَينَ الْمَرْءِ وَ زَوْجِهِ [بقره/102] .

7. چند تذکر به مردها

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ ضَيعَ مَنْ يعُول [كافى ، ج4 ، ص12] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْكادُّ عَلَى عِيالِهِ كالْمُجَاهِدِ فِى سَبِيلِ اللَّهِ [كافى ، ج5 ، ص88] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَحِمَ اللّهُ عَبْداً أَحْسَنَ فِيمَا بَينَهُ وَ بَينَ زَوْجَتِهِ فَإِنَّ اللّهَ عَزَّ وَ جَلَّ قَدْ مَلَّكهُ نَاصِيتَهَا وَ جَعَلَهُ الْقَيمَ عَلَيهَا [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص443] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَوْصَانِى جَبْرَئِيلُ بِالْمَرْأَهِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ لَا ينْبَغِى طَلَاقُهَا إِلَّا مِنْ فَاحِشَهٍ مُبَينَهٍ [وسائل الشيعه ، ج20 ، ص170] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ الْمَرْأَهَ رَيحَانَهٌ وَ لَيسَتْ بِقَهْرَمَانَهٍ [كافى ، ج5 ، ص510] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَصْنَافٌ لَا يسْتَجَابُ دُعَاوهُمْ رَجُلٌ تُوذِيهِ إِمْرَأَتُهُ بِكلِّ مَا تَقْدِرُ عَلَيهِ وَ هُوَ فِى ذَلِک يدْعُو اللَّهَ عَلَيهَا وَ يقُول : اللَّهُمَّ ! أَرِحْنِى مِنْهَا فَهَذَا يقُولُ اللَّهُ لَهُ عَبْدِى أَ وَ مَا قَلَّدْتُک أَمْرَهَا فَإِنْ شِئْتَ خَلَّيتَهَا وَ إِنْ شِئْتَ أَمْسَكتَهَا [قرب الإسناد ، ص38] .

وَ آتَيتُمْ إِحْداهُنَّ قِنْطاراً فَلا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيئاً أَ تَأْخُذُونَهُ بُهْتاناً وَ إِثْماً مُبيناً [نساء/20] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَوْلُ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَهِ إِنِّى أُحِبُّک لَا

يذْهَبُ مِنْ قَلْبِهَا أَبَداً [کافی ، ج5 ، ص569] .

إِذا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتاعاً فَسْئَلُوهُنَّ مِنْ وَراءِ حِجابٍ ذلِکمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِکمْ وَ قُلُوبِهِنَّ [احزاب/53] .

8. تذکراتی به خانم ها

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تُودِّی الْمَرْأَهُ حَقَّ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَتَّی تُودِّی حَقَّ زَوْجِهَا [مکارم الأخلاق ، ص215] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَیمَا امْرَأَهٍ بَاتَتْ وَ زَوْجُهَا عَلَیهَا سَاخِطٌ فِی حَقٍّ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهَا صَلَاهٌ حَتَّی یرْضَی عَنْهَا وَ أَیمَا امْرَأَهٍ تَطَیبَتْ لِغَیرِ زَوْجِهَا لَمْ تُقْبَلْ مِنْهَا صَلَاهٌ حَتَّی تَغْتَسِلَ مِنْ طِیبِهَا کغُسْلِهَا مِنْ جَنَابَتِهَا [کافی ، ج5 ، ص507] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا ینْبَغِی لِلْمَرْأَهِ أَنْ تُجَمِّرَ ثَوْبَهَا إِذَا خَرَجَتْ مِنْ بَیتِهَا [کافی ، ج5 ، ص519] .

پذیرفتن مدیریت مرد : الرِّجالُ قَوّامُونَ عَلَی النِّساءِ [نساء/34] .

وَ قَرْنَ فی بُیوتِکنَّ وَ لا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجاهِلِیهِ الْأُولی [احزاب/33] .

یهودیان از پیامبر اسلام خواستند که فاطمه (س) در عروسی آنان شرکت کند فرمود : باید شوهرش اجازه دهد.

رُوِی أَنَّ الْیهُودَ کانَ لَهُمْ عُرْسٌ فَجَاءُوا إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ قَالُوا : لَنَا حَقُّ الْجِوَارِ فَنَسْأَلُک أَنْ تَبْعَثَ فَاطِمَهَ بِنْتَک إِلَی دَارِنَا حَتَّی یزْدَادَ عُرْسُنَا بِهَا وَ أَلَحُّوا عَلَیهِ فَقَالَ : إِنَّهَا زَوْجَهُ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ وَ هِی بِحُکمِهِ وَ سَأَلُوهُ أَنْ یشْفَعَ إِلَی عَلِی فِی ذَلِک وَ قَدْ جَمَعَ الْیهُودُ الطِّمَّ وَ الرِّمَّ مِنَ الْحُلِی وَ الْحُلَلِ وَ ظَنَّ الْیهُودُ أَنَّ فَاطِمَهَ تَدْخُلُ فِی بِذْلَتِهَا وَ أَرَادُوا اسْتِهَانَهً بِهَا فَجَاءَ جَبْرَئِیلُ بِثِیابٍ مِنَ الْجَنَّهِ وَ حَلِی وَ حُلَلٍ لَمْ یرَوْا مِثْلَهَا فَلَبِسَتْهَا فَاطِمَهُ وَ تَحَلَّتْ بِهَا فَتَعَجَّبَ النَّاسُ مِنْ زِینَتِهَا وَ أَلْوَانِهَا وَ طِیبِهَا فَلَمَّا

دَخَلَتْ فَاطِمَةُ دَارَ الْيهُودِ سَجَدَ لَهَا نِسَاوهُمْ يقَبِّلْنَ الْأَرْضَ بَينَ يدَيهَا وَ أَسْلَمَ بِسَبَبِ مَا رَأَوْا خَلْقٌ كثِيرٌ مِنَ الْيهُودِْ [الخرائج والجرائح ، ج2 ، ص537] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : جِهَادُ الْمَرْأَهِ حُسْنُ التَّبَعُّلِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص416] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَلَا وَ أَيمَا امْرَأَهٍ لَمْ تَرْفُقْ بِزَوْجِهَا وَ حَمَلَتْهُ عَلَى مَا لَا يقْدِرُ عَلَيهِ وَ مَا لَا يطِيقُ لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ مِنْهَا حَسَنَةً وَ تَلْقَى اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هُوَ عَلَيهَا غَضْبَانٌ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَبَرَتْ عَلَى سُوءِ خُلُقِ زَوْجِهَا أَعْطَاهَا مِثْلَ ثَوَابِ (ثواب) آسِيهَ بِنْتِ مُزَاحِمٍ [مكارم الأخلاق ، ص213] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : جَاءَتِ امْرَأَهٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَقَالَتْ : يا رَسُولَ اللَّهِ! مَا حَقُّ الزَّوْجِ عَلَى الْمَرْأَهِ؟ فَقَالَ لَهَا تُطِيعُهُ وَ لَا تَعْصِيهِ وَ لَا تَتَصَدَّقُ مِنْ بَيتِهِ بِشَىءٍ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَ لَا تَصُومُ تَطَوُّعاً إِلَّا بِإِذْنِهِ وَ لَا تَمْنَعُهُ نَفْسَهَا وَ إِنْ كانَتْ عَلَى ظَهْرِ قَتَبٍ وَ لَا تَخْرُجُ مِنْ بَيتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَإِنْ خَرَجَتْ بِغَيرِ إِذْنِهِ لَعَنَتْهَا مَلَائِكَهُ السَّمَاءِ وَ مَلَائِكَهُ الْأَرْضِ وَ مَلَائِكَهُ الْغَضَبِ وَ مَلَائِكَهُ الرَّحْمَهِ حَتَّى تَرْجِعَ إِلَى بَيتِهَا [عوالى اللئالى ، ج3 ، ص310] .

زنى به پيامبر اكرم (ص) گفت : شوهرم نابينا است آيا آرايش كردن من بيهوده نيست؟ فرمود : از عطر استفاده كن.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اشْتَدَّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَى امْرَأَهٍ ذَاتِ بَعْلٍ مَلَأَتْ عَينَهَا مِنْ غَيرِ زَوْجِهَا أَوْ غَيرِ ذِى مَحْرَمٍ مِنْهَا فَإِنَّهَا إِنْ فَعَلَتْ ذَلِک أَحْبَطَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ كلَّ عَمَلٍ عَمِلَتْهُ فَإِنْ أَوْطَأَتْ فِرَاشَهُ

غَيرَهُ كانَ حَقّاً عَلَى اللَّهِ أَنْ يحْرِقَهَا بِالنَّارِ بَعْدَ أَنْ يعَذِّبَهَا فِى قَبْرِهَا [أعلام الدين ، ص417] .

نزد امام صادق (ع) از نماز و روزه و دعای زنی ستایش شد ، ولی گفتند : بد زبان است ، حضرت فرمود : " اوخوبی ندارد ، او دوزخی است". [آئین همسرداری ، ص41] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خَيرُ نِسَائِكمُ الَّتِى إِنْ أُعْطِيتْ شَكرَتْ وَ إِنْ مُنِعَتْ رَضِيتْ [بحارالأنوار ، ج100 ، ص239] .

9. واسطه گری و اصلاح

حضرت علی (ع) در تابستان زنی را در کوچه مضطرب دید که شوهرش او را از خانه بیرون و تهدید به کتک کرده بود. حضرت همراه زن به خانه شوهر رفت و شوهر که آقا را نشناخت تهدیدش را زیاد کرد که حضرت شمشیر کشید و او کوتاه آمد و همین که مردم به آن مرد سرکش آقا را معرفی کردند شرمنده و عذر خواهی کرد.

1. حقوق قرآن

1.اهمیت قرآن

قُلْ آمِنُوا بِه أَوْ لا تُومِنُوا إِنَّ الَّذينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذا يتْلى عَلَيهِمْ يخِرُّونَ لِلْأَذْقانِ سُجَّداً وَ يقُولُونَ سُبْحانَ رَبِّنا إِنْ كانَ وَعْدُ رَبِّنا لَمَفْعُولاً وَ يخِرُّونَ لِلْأَذْقانِ يبْكونَ وَ يزيدُهُمْ خُشُوعاً [اسراء/107-109] .

در روایت است که یکی از اوّلین کارهای امام زمان (عجّل الله تعالی فرجه الشّریف) بعد از ظهور ، تشکیل جلسات قرآنی است.

تذکر به اُنس با قرآن مخصوصا در ایام فراغت

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللَّهُمَّ فَإِذْ أَفَدْتَنَا الْمَعُونَةَ عَلَى تِلَاوَتِهِ ، وَ سَهَّلْتَ جَوَاسِى أَلْسِنَتِنَا بِحُسْنِ عِبَارَتِهِ ، فَاجْعَلْنَا مِمَّنْ يرْعَاهُ حَقَّ رِعَايتِهِ ، وَ يدِينُ لَک بِاعْتِقَادِ التَّسْلِيمِ لِمُحْكَمِ آياتِهِ ، وَ يفْزَعُ إِلَى الْإِقْرَارِ بِمُتَشَابِهِهِ ، وَ مُوضَحَاتِ بَينَاتِهِ. [صحيفه سجاديه ، دعای42] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللّهُم... وَ اجْعَلْنَا مِمَّنْ یعْتَرِفُ بِأَنَّهُ مِنْ عِنْدِک حَتَّی لَا یعَارِضَنَا الشَّک فِی تَصْدِیقِهِ ، وَ لَا یخْتَلِجَنَا الزَّیغُ عَنْ قَصْدِ طَرِیقِهِ. [صحیفه سجادیه ، دعای42] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ اجْعَلْنَا مِمَّنْ یعْتَصِمُ بِحَبْلِهِ ، وَ یأْوِی مِنَ الْمُتَشَابِهَاتِ إِلَی حِرْزِ مَعْقِلِه [صحیفه سجادیه ، دعای42] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع)

: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ اجْعَلِ الْقُرْآنَ لَنَا فِي ظُلَمِ اللَّيالِى مُونِساً ، وَ مِنْ نَزَغَاتِ الشَّيطَانِ وَ خَطَرَاتِ الْوَسَاوِسِ حَارِساً ، وَ لِأَقْدَامِنَا عَنْ نَقْلِهَا إِلَى الْمَعَاصِى حَابِساً ، وَ لِأَلْسِنَتِنَا عَنِ الْخَوْضِ فِى الْبَاطِلِ مِنْ غَيرِ مَا آفَهٍ مُخْرِساً ، وَ لِجَوَارِحِنَا عَنِ اقْتِرَافِ الآثَامِ زَاجِراً [صحيفه سجاديه ، دعاى42] .

سخنان حضرت امام (ره) درباره قرآن ، صحيفه نور ، جلد 20 ، صفحه 20

اين كتاب آسمانى الهى كه صورت عينى و كتبى جميع اسماء و صفات و آيات بينات است و از مقامات غيبى آن دست ما كوتاه است و جز وجود اقدس جامعمَنْ خُوطِبَ بِهِ ، از اسرار آن كسى آگاه نيست و به بركت آن ذات مقدّس و به تعليم او خلّص اولياى عظام دريافت آن نموده اند و به بركت مجاهدات و رياضت هاى قلبيه ، خلّص اهل معرفت به پرتوى از آن به قدر استعداد و مراتب سير بهره مند شده اند و اكنون صورت كتبى آن كه به لسان وحى بعد از نزول از مراحل و مراتب ، بى كم و كاست و بدون يک حرف كم و زياد به دست ما افتاده است ، خداى نخواسته مباد كه مهجور شود و گر چه ابعاد مختلفه آن و در هر بعد مراحل و مراتب آن از دسترس بشر عادّى دور است ، لكن به اندازه علم و معرفت و استعدادهاى اهل معرفت و تحقيق در رشته هاى مختلف ، به بيان ها و زبان هاى متفاوت نزديک به فهم از اين خزينه لايتناهاى عرفان الهى و بحر موّاج كشف محمّدى (صلّى اللّه عليه و آله و سلّم)

بهره هایی بردارند و به دیگران بدهند و اهل فلسفه و برهان با بررسی رموزی که خاص این کتاب الهی است و با اشارات از آن مسایل عمیق گذشته ، براهین فلسفه الهی را کشف و حل کرده ، در دسترس اهلش قرار دهند. و وارستگان صاحب آداب قلبی و مراقبات باطنی رشحه و جرعه ای از آنچه قلب عوالم ازأَدَّبَنِی رَبِّیدریافت فرموده ، برای تشنگان این کوثر به هدیه آورند و آنان را مودّب به آداب الله تا حدّ میسورنمایند و متّقیان تشنه هدایت بارقه ای از آنچه به نور تقوا از این سرچشمه جوشانهُدیً لِلْمُتَّقینَ [بقره/2]

هدایت یافته اند ، برای تشنگان این کوثر به هدیه آورند و بالاخره هر طایفه ای از علمای اعلام و دانشمندان معظّم به بعدی از ابعاد الهی این کتاب مقدّس دامن به کمر زده و قلم به دست گرفته و آرزوی عاشقان قرآن را برآورند و در ابعاد سیاسی ، اجتماعی ، اقتصادی ، نظامی ، فرهنگی و جنگ و صلح قرآن وقت صرف فرمایند تا معلوم شود این کتاب سرچشمه همه چیز است؛ از عرفان و فلسفه تا ادب و سیاست ، تا بی خردان نگویند عرفان و فلسفه بافته ها و تخیلاتی بیش نیست و ریاضت و سیر و سلوک کار درویشان قلندر است ، یا اسلام به سیاست و حکومت و اداره کشور چه کار دارد که این کار سلاطین و رؤسای جمهور و اهل دنیاست. یا اسلام دین صلح و سازش است و حتّی از جنگ و جدال با ستمکاران بری است و به سر قرآن آن آورند که کلیسای جاهل و سیاستمداران بازیگر به سر دین

مسیح عظیم الشّأن آوردند.

هان ای حوزه های علمیه و دانشگاه های اهل تحقیق! بپا خیزید و قرآن کریم را از شرّ جاهلان متنسّک و عالمان متهتّک که از روی علم و عمد به قرآن و اسلام تاخته و می تازند ، نجات دهید و این جانب از روی جد ، نه تعارف معمولی ، می گویم از عمر به باد رفته خود در راه اشتباه و جهالت تأسّف دارم. و شما از فرزندان برومند اسلام! حوزه ها و دانشگاه ها را از توجّه به شؤونات قرآن و ابعاد بسیار مختلف آن بیدار کنید. تدریس قرآن در هر رشته ای از آن را محط نظر و مقصد اعلای خود قرار دهید. مبادا خدای ناخواسته درآخ ر عمر که ضعف پیری بر شما هجوم کرد از کرده ها پشیمان و تأسف بر ایام جوانی بخورید همچون نویسنده.

3) باید بدانیم حکمت آن که این کتاب جاوید ابدی که برای راهنمایی بشر به هر رنگ و...

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّمَا يعْرِفُ الْقُرْآنَ مَنْ خُوطِبَ بِهِ [کافی ، ج8 ، ص311] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَدَّبَنِی رَبِّی فَأَحْسَنَ تَأْدِيبِی [بحارالأنوار ، ج68 ، ص382] .

قرآن و کتب آسمانی

مُصَدِّقاً لِما بَينَ يدَيهِ [بقره/97] .

وَ أَنْزَلْنا إِلَيک الْكتابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقاً لِما بَينَ يدَيهِ مِنَ الْكتابِ [مائده/48] .

قرآن و قیامت

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنَّ دَرَجَاتِ الْجَنَّهِ عَلَى قَدْرِ آياتِ الْقُرْآنِ يقَالُ لَهُ (لشِيعَتِنا) لاقْرَأْ وَ ارْقَ فَيقْرَأُ [کافی ، ج2 ، ص606] .

انتهای فیش 12 و پرونده حق قرآن 19/2/84

2. حقوق قرآن

1. حقوق معنوی

1) تدبّر : أ فَلا يتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ [نساء/82] .

ليدّبّروا آياته

2) تفكر و تعقّل : كذلِک يبَينُ

اللّهُ لَكمُ الآْياتِ لَعَلَّكمْ تَعْقِلُونَ [نور/61] .

كذلِک يبَينُ اللّهُ لَكمُ الآْياتِ لَعَلَّكمْ تَتَفَكرُونَ [بقره/266] .

3) تشكر : كذلِک يبَينُ اللّهُ لَكمْ آياتِهِ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [مائده/89] .

4) تمسّک : وَ الَّذينَ يمَسِّكونَ بِالْكتابِ وَ أَقامُوا الصَّلاةَ [اعراف/170] .

5) تبعيت : وَ هذا كتابٌ أَنْزَلْناهُ مُبارَک فَاتَّبِعُوهُ [انعام/155] .

6) تدريس : وَ لكنْ كونُوا رَبّانِيينَ بِما كنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكتابَ وَ بِما كنْتُمْ تَدْرُسُونَ [آل عمران/79] .

7) جدّى بودن : خُذِ الْكتابَ بِقُوَّةٍ [مريم/12] .

8) اقامه كتاب : وَ لَوْ أَنَّهُمْ أَقامُوا التَّوْراةَ وَ الْإِنْجيلَ وَ ما أُنْزِلَ إِلَيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ [مائده/66] .

9) حقّ تلاوت : يتْلُونَهُ حَقَّ تِلاوَتِهِ [بقره/121] .

إِنَّمَا الْمُومِنُونَ الَّذينَ إِذا ذُكرَ اللّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَ إِذا تُلِيتْ عَلَيهِمْ آياتُهُ زادَتْهُمْ إيماناً [انفال/2] .

10) حرف زدن با قرآن : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْقُرْآنُ بَيانٌ لِشِيعَتِنَا [معانيالأخبار ، ص23] .

وَ ما تَكونُ فِي شَأْنٍ وَ ما تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَ لا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلاّ كنّا عَلَيكمْ شُهُوداً [يونس/61] .

لَوْ أَنْزَلْنا هذَا الْقُرْآنَ عَلى جَبَلٍ لَرَأَيتَهُ خاشِعاً مُتَصَدِّعاً مِنْ خَشْيهِ اللّهِ [حشر/21] .

2. حقوق ظاهر قرآن

11) عجله نكردن : لِتَقْرَأَهُ عَلَى النّاسِ عَلى مُكثٍ [اسراء/106] .

12) غناء و صوت : قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : لَيسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ [معانى الأخبار ، ص279] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حَسِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكمْ فَإِنَّ الصَّوْتَ الْحَسَنَ يزِيدُ الْقُرْآنَ حُسْناً [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص69] .

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنَّ

عَلِی بْنَ الْحُسَینِ (ع) کانَ یقْرَأُ فَرُبَّمَا مَرَّ بِهِ الْمَارُّ فَصَعِقَ مِنْ حُسْنِ صَوْتِهِ [کافی ، ج2 ، ص615] .

13) تکلّم با قرآن :

14) حفظ قرآن

15) نگاه به قرآن : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : النَّظَرُ إِلَی الْمُصْحَفِ عِبَادَهٌ [کشف الغمه ، ج2 ، ص268] .

16) همراه داشتن قرآن

17) تلاوت در هر حال : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلَیک بِتِلَاوَهِ الْقُرْآنِ عَلَی کلِّ حَالٍ [کافی ، ج8 ، ص79] .

18) احترام قرآن : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ لَمْ یوَقِّرِ الْقُرْآنَ فَقَدِ اسْتَخَفَّ بِحُرْمَهِ اللَّهِ [جامع الأخبار ، ص40] .

19) تدریس دائمی : وَ لکنْ کونُوا رَبّانِیینَ بِما کنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْکتابَ وَ بِما کنْتُمْ تَدْرُسُونَ [آل عمران/79] .

20) تعلیم به فرزندان

21) خشوع : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ بِالتَّخَشُّعِ فِی السِّرِّ وَ الْعَلَانِیهِ لَحَامِلُ الْقُرْآنِ [کافی ، ج2 ، ص604] .

22) در خانه بخوانید : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اجْعَلُوا لِبُیوتِکمْ نَصِیباً مِنَ الْقُرْآنِ [صحیفه الرضا ، ص91] .

23) رهبری : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْقُرْآنُ إِمَامُنَا وَ إِمَامُکمْ [أمالی طوسی ، ص727] .

24) ملاک بودن : قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ أَوْلَی النَّاسِ بِالتَّقَدُّمِ فِی الْجَمَاعَهِ أَقْرَوهُمْ لِلْقُرْآنِ [بحارالأنوار ، ج85 ، ص103] .

25) محوریت قرآن : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اللَّهَ اللَّهَ فِی الْقُرْآنِ [کافی ، ج7 ، ص51] .

26) حوصله : قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مِنْ أَفْضَلِ مَا عُبِدَ اللّهُ بِهِ... الصَّبْرُ عَلَى تِلَاوَهِ الْقُرْآنِ [بحارالأنوار ، ج40 ، ص61] .

27) پناه بردن :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا الْتَبَسَتْ عَلَيكمُ الْفِتَنُ كقِطَعِ اللَّيلِ الْمُظْلِمِ فَعَلَيكمْ بِالْقُرْآنِ [كافى ، ج2 ، ص598] .

28) استظهار : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اقْرَءُوا الْقُرْآنَ وَ اسْتَظْهِرُوهُ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَا يعَذِّبُ قَلْباً وَعَى الْقُرْآنَ [جامع الأخبار ، ص41] .

29) سنجش روايات با قرآن است : اعرضوه على الكتاب... فاضربوه على الجدار

ظاهر قرآن

1) تماس : لا يمَسُّهُ إِلاَّ الْمُطَهَّرُونَ [واقعه/79] .

2) جدّيت : يا يحْيى خُذِ الْكتابَ بِقُوَّةٍ [مريم/12] .

3) تلاوت : إِنَّ الَّذينَ يتْلُونَ كتابَ اللّهِ [فاطر/29] .

الَّذينَ آتَيناهُمُ الْكتابَ يتْلُونَهُ حَقَّ تِلاوَتِهِ [بقره/121] .

4) با وضو

5) استعاذه : فَإِذا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللّهِ مِنَ الشَّيطانِ الرَّجيمِ [نحل/98] .

6) ترتيل : وَ رَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتيلاً [مزمل/4] .

7) آهنگ حزين

8) مقدار تلاوت : فَاقْرَوا ما تَيسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ [مزمل/20] .

9) مسواک : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ رَسُولُ اللَّهِصنَظِّفُوا طَرِيقَ الْقُرْآنِ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا طَرِيقُ الْقُرْآنِ قَالَ أَفْوَاهُكمْ قِيلَ بِمَا ذَا قَالَ بِالسِّوَاک [المحاسن ، ج2 ، ص558] .

10) تعليم

1) اختلاف : إِنَّ الّذينَ اخْتَلَفُوا فِی الّکتابِ لَفی شِقاقٍ بَعیدٍ [بقره/176] .

2) کتمان : إِنَّ الَّذینَ یکتُمُونَ ما أَنْزَلَ اللّهُ مِنَ الْکتابِ [بقره/174] .

3) قطعه قطعه کردن : الَّذینَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضینَ [حجر/91] .

4) مهجوریت : یا رَبِّ إِنَّ قَوْمِی اتَّخَذُوا هذَا الْقُرْآنَ مَهْجُوراً [فرقان/30] .

5) تدبّر نکردن

6) ناسپاسی : ائْتِ بِقُرْآنٍ غَیرِ هذا [یونس/15] .

7) تفسیر به رأی

8) ظاهرگرایی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَیأْتِی عَلَی

النَّاسِ زَمَانٌ لَا يبْقَى مِنَ الْقُرْآنِ إِلَّا رَسْمُهُ [كافى ، ج8 ، ص307] .

9) أَ فَتُومِنُونَ بِبَعْضِ الْكتابِ [بقره/85] .

4. قرآن وعترت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنِّى تَارِک فِيكمُ الثَّقَلَينِ كتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِى أَهْلَ بَيتِى إِنْ تَمَسَّكتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَداً [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص372] .

1. در قرآن

1. خدا و رسول

1. حق خدا

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا كونُوا قَوّامِينَ لِلّهِ شُهَداءَ بِالْقِسْطِ وَ لا يجْرِمَنَّكمْ شَنَ آنُ قَوْمٍ عَلى أَلاَّ تَعْدِلُوا [مائده/8.]

وَ أَوْفُوا بِعَهْدِ اللّهِ إِذا عاهَدْتُمْ وَ لا تَنْقُضُوا الأَْيمانَ بَعْدَ تَوْكيدِها [نحل/91.]

2. حق كتاب خدا

إِنَّ الَّذِينَ يكتُمُونَ ما أَنْزَلْنا مِنَ الْبَينات وَ الْهُدى مِنْ بَعْدِ ما بَيّنّاهُ لِلنّاسِ فِى الْكتابِ أُولئِک يلْعَنُهُمُ اللّهُ وَ يلْعَنُهُمُ اللاَّعِنُونَ [بقره/159.]

وَ مَنْ يلْعَنِ اللّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيراً [نساء/52.]

3. حق خانه خدا

وَ لا يجْرِمَنَّكمْ شَنَآنُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَ تَعاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوى وَ لا تَعاوَنُوا عَلَى الإِْثْمِ وَ الْعُدْوانِ [مائده/2.]

وَ لا تُقاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ حَتّى يقاتِلُوكمْ فِيهِ فَإِنْ قاتَلُوكمْ فَاقْتُلُوهُمْ كذلِک جَزاءُ الْكافِرِينَ [بقره/191.]

مساله : اگر كسى براى فرار از اداء حق مردم به حرم خدا پناه بردهوَ مَنْ دَخَلَهُ كانَ آمِناً [آل عمران/97] .براى گرفتن حق مى توان آنقدر آنرا در

فشار نان و آب گذارده تا مجبور شود از حرم بیرون رود و شما حق خود را بگیرید.

کسانی که واسطه بعید در قتل هستند باید تعزیر شوند. مثلا شخصی چاهی حفر می کند و شخص دیگری مقتول را در او انداخته و می کشد ،

در اینجا حافر تعزیر می شود و پرتاب کننده قصاص می شود.

4. حق نجوی با پیامبر

لا خَیرَ فِی کثِیرٍ مِنْ نَجْواهُمْ إِلاّ مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَهٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلاحٍ بَینَ النّاسِ وَ مَنْ یفْعَلْ ذلِک ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ فَسَوْفَ نُوتِیهِ أَجْراً عَظِیماً [نساء/114.]

2. حقوق انسان

1. چهار اصل (حقوق طبیعی بشر وثبوت آن در دین اسلام)

1. حق حیات

2- حق زندگی و بهره گیری های طبیعی از منابع طبیعی

3- حق آزادی کار ، هنر ، مسکن ، بیان ،

4- حق تساوی با سایرین

اما حق حیات (دیگر کشی) : لا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللّهُ إِلاّ بِالْحَقِّ [انعام/151.]

مَنْ قَتَلَ نَفْساً بِغَیرِ نَفْسٍ أَوْ فَسادٍ فِی الأَرْضِ فَکأَنَّما قَتَلَ النّاسَ جَمِیعاً [مائده/32.]

وَ مَنْ یقْتُلْ مُومِناً مُتَعَمِّداً فَجَزاوهُ جَهَنَّمُ خالِداً فِیها [نساء/93.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَزَوَالُ الدُّنْیا أَیسَرُ عَلَی اللَّهِ مِنْ قَتْلِ الْمُومِنِ [روضه الواعظین ، ج2 ، ص461.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَعَانَ عَلَی قَتْلِ مُسْلِمٍ وَ لَوْ بِشَطْرِ کلِمَهٍ جَاءَ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ هُوَ آیسٌ مِنْ رَحْمَهِ اللَّهِ [عوالی اللآلی ، ج2 ، ص333.]

رُوِی أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) : مَرَّ بِقَتِیلٍ فَقَالَ مَنْ لَهُ فَلَمْ یذْکرْ لَهُ أَحَدٌ فَغَضِبَ ثُمَّ قَالَ وَ الَّذِی نَفْسِی بِیدِهِ لَوِ اشْتَرَک فِی قَتْلِهِ أَهْلُ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ لَأَکبَّهُمُ اللَّهُ فِی النَّارِ [عوالیاللآلی ، ج2 ، ص359.]

خود کشی :

لا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكمْ إِنَّ اللّهَ كانَ بِكمْ رَحِيماً [نساء/29.]

وَ مَنْ يفْعَلْ ذلِک عُدْواناً وَ ظُلْماً فَسَوْفَ نُصْلِيهِ ناراً وَ كانَ ذلِک عَلَى اللّهِ يسِيراً [نساء/30.]

فرزند کشی :

لا تَقْتُلُوا أَوْلادَكمْ مِنْ إِمْلاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكمْ وَ إِياهُمْ [انعام/151.]

وَ إِذَا الْمَوْودَهُ سُئِلَتْ بِأَى ذَنْبٍ قُتِلَتْ [تكوير/9-8.]

2. حق زندگی

اللّهُ الَّذِى خَلَقَ السَّماواتِ وَ الأَْرْضَ وَ أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَراتِ رِزْقاً لَكمْ وَ سَخَّرَ لَكمُ الْفُلْک لِتَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَ سَخَّرَ لَكمُ الأَْنْهارَ [ابراهيم/32.]

وَ هُوَ الَّذِى سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكلُوا مِنْهُ لَحْماً طَرِيا وَ تَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيةً تَلْبَسُونَها وَ تَرَى الْفُلْک مَواخِرَ فِيهِ وَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [نحل/14.]

مساله : کسی حق ندارد منزل خودش را فرارگاه و به اصطلاح بست مجرمان قرار دهد تا بدینوسیله جلو اجراء حدود را بگیرد این تنها مخصوص خانه خدا (مسجد الحرام) است کهمَنْ دَخَلَهُ كانَ آمِناً [آل عمران/97.]

اما در آن هم می توان آنقدر طرف فراری را در مضیقه آب و نان قرار داد تا مجبور شود از آنجا کوچ کند و سپس او را قصاص کرد. البته همین مقدار احترام از حرم خدا برای متجاوزانی است که بیرون جنایت می کنند و بدانجا پناهنده می شوند اما کسانی که در داخل حرم مرتکب جرم می شوند باید قصاص شوند گرچه در حرم باشد.

3. حق آزادی

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّى أَعْتَذِرُ إِلَيک مِنْ مَظْلُومٍ ظُلِمَ بِحَضْرَتِى فَلَمْ أَنْصُرْهُ ، وَ مِنْ مَعْرُوفٍ أُسْدِىَ إِلَى فَلَمْ أَشْكرْهُ ، وَ مِنْ مُسِىءٍ اعْتَذَرَ إِلَى فَلَمْ أَعْذِرْهُ ، وَ مِنْ ذِى فَاقَةٍ سَأَلَنِى فَلَمْ أُوثِرْهُ ، وَ مِنْ حَقِّ ذِى حَقٍّ لَزِمَنِى لِمُومِنٍ فَلَمْ أُوَقِّرْهُ ، وَ مِنْ عَيبِ مُومِنٍ ظَهَرَ لِى فَلَمْ أَسْتُرْهُ ، وَ مِنْ كلِّ إِثْمٍ عَرَضَ لِى فَلَمْ

أَهْجُرْهُ. [صحیفه سجادیه ، دعای 38.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَ یدِهِ [کافی ، ج2 ، ص233.]

عَنِ الصَّادِقِ (ع) : فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِنَّ رَبَّک لَبِالْمِرْصادِ قَالَ قَنْطَرَهٌ عَلَی الصِّرَاطِ لَا یجُوزُهَا عَبْدٌ بِمَظْلِمَهٍ [کافی ، ج2 ، ص331.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ظَلَمَ أَحَداً فَفَاتَهُ فَلْیسْتَغْفِرِ اللَّهَ لَهُ فَإِنَّهُ کفَّارَهٌ لَهُ [کافی ، ج2 ، ص334.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من دل جائرا علی جور کان قرین هامان فی جهنم [أمالی صدوق ، ص426.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَحَبَّ بَقَاءَ الظَّالِمِینَ فَقَدْ أَحَبَّ أَنْ یعْصَی اللَّهُ [کافی ، ج5 ، ص108.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا قُدِّسَتْ أُمَّهٌ لَمْ یوخَذْ لِضَعِیفِهَا مِنْ قَوِیهَا بِحَقِّهِ غَیرَ مُتَعْتَعٍ [کافی ، ج5 ، ص56.]

از نظر حقوقی اسلام حق ندارد عقیده خود را بر دیگران تحمیل کند. تقلید عقائد صحیح نیست تا چه رسد به تحمیل عقائد به آیات ذیل توجه فرمائید :

1-لا إِکراهَ فِی الدِّینِ [بقره/256.]

2-وَ لَوْ شاءَ رَبُّک لآَمَنَ مَنْ فِی الأَْرْضِ کلُّهُمْ جَمِیعاً أَ فَأَنْتَ تُکرِهُ النّاسَ حَتّی یکونُوا مُومِنِینَ [یونس/99.]

3-فَذَکرْ إِنَّما أَنْتَ مُذَکرٌ لَسْتَ عَلَیهِمْ بِمُصَیطِرٍ [غاشیه/22-21.]

4-ادْعُ إِلی سَبِیلِ رَبِّک بِالْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ وَ جادِلْهُمْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ [نحل/125.]

5-وَ لا تُجادِلُوا أَهْلَ الْکتابِ إِلاّ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ إِلاَّ الَّذِینَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ [عنکبوت/46.]

جهاد استیلائی و کشور گشائی و استعمار کردن قوای نظامی و... را مردود می شمارد.

تِلْک الدّارُ الآْخِرَهُ نَجْعَلُها

لِلَّذِينَ لا يرِيدُونَ عُلُوًّا فِی الأَْرْضِ وَ لا فَساداً وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِينَ [قصص/83.]

4. حق تساوی

شان نزول آیه 105 سوره نساء

إِنّا أَنْزَلْنا إِلَیک الْکتابَ بِالْحَقِّ لِتَحْکمَ بَینَ النّاسِ بِما أَراک اللّهُ وَ لا تَکنْ لِلْخائِنِینَ خَصِیماً [نساء/105.]

زرهی از یکی از انصار در یکی از جنگها به سرقت رفت. آنها به یک نفر از طایفه بنی ابیرق ظنین شدند ، سارق هنگامیکه متوجه خطر شد زره رابه خانه یک نفر یهودی انداخت و از قبیله خود خواست که نزد پیامبر (ص) گواهی به پاکی او دهند و وجود زره را در خانه یهودی دلیل بر برائت او بگیرندحضرت که چنین دید طبق ظاهر او را تبرئه فرمود. مرد یهودی محکوم شد. آیات فوق نازل شد و حقیقت را روشن ساخت [نمونه ، ج4 ، ص111.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنما أنا بشر مثلکم و إنکم تختصمون إلی و لعل بعضکم أن یکون ألحن بحجته من بعض فأقضی له علی نحو ما أسمع منه فمن قضیت له بشیء من حق أخیه فلا یأخذه فإنما أقطع له قطعه من النار [مجموعه ورام ، ج1 ، ص10.]

2. حقوق در اسلام

1. حقوق در ازدواج

1.حق زن

وَ آتُوا النِّساءَ صَدُقاتِهِنَّ نِحْلَهً فَإِنْ طِبْنَ لَکمْ عَنْ شَیءٍ مِنْهُ نَفْساً فَکلُوهُ هَنِیئاً مَرِیئاً [نساء/4.]

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا یحِلُّ لَکمْ أَنْ تَرِثُوا النِّساءَ کرْهاً وَ لا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ ما آتَیتُمُوهُنَّ إِلاّ أَنْ یأْتِینَ بِفاحِشَهٍ مُبَینَهٍ وَ عاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ [نساء/19.]

وَ إِنْ أَرَدْتُمُ اسْتِبْدالَ زَوْجٍ مَكانَ زَوْجٍ وَ آتَيتُمْ إِحْداهُنَّ قِنْطاراً فَلا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيئاً [نساء/20.]

لِلرِّجالِ

نَصِيبٌ مِمَّا اكتَسَبُوا وَ لِلنِّساءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكتَسَبْنَ [نساء/32.]

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَأْكلُوا أَمْوالَكمْ بَينَكمْ بِالْباطِلِ إِلاّ أَنْ تَكونَ تِجارَةً عَنْ تَراضٍ مِنْكمْ [نساء/29.]

وَ إِذا طَلَّقْتُمُ النِّساءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَ لا تُمْسِكوهُنَّ ضِراراً لِتَعْتَدُوا [بقره/231.]

وَ لَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَينَ النِّساءِ وَ لَوْ حَرَصْتُمْ فَلا تَمِيلُوا كلَّ الْمَيلِ فَتَذَرُوها كالْمُعَلَّقَهِ [نساء/129.]

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيثُ سَكنْتُمْ مِنْ وُجْدِكمْ وَ لا تُضِآرُّوهُنَّ لِتُضَيقُوا عَلَيهِنَّ وَ إِنْ كنَّ أُولاتِ حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيهِنَّ حَتّى يضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكمْفَ آتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ [طلاق/6.]

باز در ایام طلاق می فرماید :

لا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيوتِهِنَّ وَ لا يخْرُجْنَ إِلاّ أَنْ يأْتِينَ بِفاحِشَهٍ مُبَينَهٍ [طلاق/1.]

وَ عاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ [نساء/19.]

2. حق مرد

الرِّجالُ قَوّامُونَ عَلَى النِّساءِ [نساء/34.]

حق مرد بر زن

بخاطر صلاحدید شوهر از خانه بیرون نرود

مدیر خانه باشد همانگونه که پیامبر برای فاطمه وعلی تقسیم نمود

حق آمیزش.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تُودِّی الْمَرْأَهُ حَقَّ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَتَّى تُودِّی حَقَّ زَوْجِهَا [مكارم الأخلاق ، ص215.]

لِلرِّجالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكتَسَبُوا وَ لِلنِّساءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكتَسَبْنَ [نساء/32.]

فَانْكحُوا ما طابَ لَكمْ مِنَ النِّساءِ مَثْنى وَ ثُلاثَ وَ رُباعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاّ تَعْدِلَوا فَواحِدَةً [نساء/3.]

3. حق نطفه

احترام نطفه : وَ الْمُطَلَّقاتُ يتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلاثَةَ قُرُوءٍ وَ لا يحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يكتُمْنَ ما خَلَقَ اللّهُ فِى أَرْحامِهِنَّ إِنْ كنَّ يومِنَّ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ وَ بُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِى ذلِک إِنْ أَرادُوا إِصْلاحاً وَ لَهُنَّ مِثْلُ الَّذِى عَلَيهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لِلرِّجالِ عَلَيهِنَّ دَرَجَةٌ وَ اللّهُ

عَزِيزٌ حَكيمٌ [بقره/228.]

4. حق فرزند

وَ الْوالِداتُ يرْضِعْنَ أَوْلادَهُنَّ حَوْلَينِ كامِلَينِ لِمَنْ أَرادَ أَنْ يتِمَّ الرَّضاعَةَ وَ عَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَ كسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لا تُكلَّفُ نَفْسٌ إِلاّ وُسْعَها لا تُضَارَّ والِدَةٌ بِوَلَدِها وَ لا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَ عَلَى الْوارِثِ مِثْلُ ذلِک فَإِنْ أَرادا فِصالاً عَنْ تَراضٍ مِنْهُما وَ تَشاوُرٍ فَلا جُناحَ عَلَيهِما وَ إِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلادَكمْ فَلا جُناحَ عَلَيكمْ إِذا سَلَّمْتُمْ ما آتَيتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ بِما تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ [بقره/233.]

5. حقوق والدين

وَ قَضى رَبُّک أَلاّ تَعْبُدُوا إِلاّ إِياهُ وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً إِمّا يبْلُغَنَّ عِنْدَک الْكبَرَ أَحَدُهُما أَوْ كلاهُما فَلا تَقُلْ لَهُما أُفٍّ وَ لا تَنْهَرْهُما وَ قُلْ لَهُما قَوْلاً كرِيماً [اسراء/23.]

وَ اخْفِضْ لَهُما جَناحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَهِ وَ قُلْ رَبِّ ارْحَمْهُما كما رَبَّيانِى صَغِيراً [اسراء/24.]

وَ قَضى رَبُّک أَلاّ تَعْبُدُوا إِلاّ إِياهُ وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً إِمّا يبْلُغَنَّ عِنْدَک الْكبَرَ أَحَدُهُما أَوْ كلاهُما فَلا تَقُلْ لَهُما أُفٍّ وَ لا تَنْهَرْهُما وَ قُلْ لَهُما قَوْلاً كرِيماً [اسراء/23.]

وَ اخْفِضْ لَهُما جَناحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَهِ وَ قُلْ رَبِّ ارْحَمْهُما كما رَبَّيانِى صَغِيراً [اسراء/24.]

وَ والِد وَ مَا وَلَد [بلد / 3.]

بعد از توحيد ، احسان به والدين مطرح شده.

بخاطر والدين ، جهاد ممنوع است.

احسان ، برتر از نماز و روزه و حج و عمره است.

مقدم بر خواست خداوند ، مثلا كارهای مستحبی ممنوع بلكه بايد اطاعت پدر و مادر شود.

به اسم صدا نزند ، با آنها به حمام نرود.

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُيوتاً غَيرَ بُيوتِكمْ حَتّى تَسْتَأْنِسُوا وَ تُسَلِّمُوا عَلى

أَهْلِها ذلِكمْ خَيرٌ لَكمْ لَعَلَّكمْ تَذَكرُونَ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيها أَحَداً فَلا تَدْخُلُوها حَتّى يوذَنَ لَكمْ وَ إِنْ قِيلَ لَكمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا [نور/28-27.]

مساله : الابوان لهما منع ولدهما من الجهاد اذا لم يجب عليه عينا لتوقف معيشتها به اوانسهما معه كما يدل عليه روايات.

6. نحوه احقاق حق در هنگام اختلاف

وَ إِنْ خِفْتُمْ شِقاقَ بَينِهِما فَابْعَثُوا حَكماً مِنْ أَهْلِهِ وَ حَكماً مِنْ أَهْلِها إِنْ يرِيدا إِصْلاحاً [نساء/35.]

إِنَّ اللّهَ يأْمُرُكمْ أَنْ تُودُّوا الْأَماناتِ إِلى أَهْلِها وَ إِذا حَكمْتُمْ بَينَ النّاسِ أَنْ تَحْكمُوا بِالْعَدْلِ [نساء/58.]

فَإِنْ تَنازَعْتُمْ فِى شَىءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللّهِ وَ الرَّسُولِ [نساء/59.]

وَ لَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَينَ النِّساءِ وَ لَوْ حَرَصْتُمْ فَلا تَمِيلُوا كلَّ الْمَيلِ فَتَذَرُوها كالْمُعَلَّقَهِ [نساء/129.]

7. حكم زنا يا تهمت ناروا نسبت به زنا

1. حكم

لزّانِيهُ وَ الزّانِى فَاجْلِدُوا كلَّ واحِدٍ مِنْهُما مِائَهَ جَلْدَهٍ وَ لا تَأْخُذْكمْ بِهِما رَأْفَهٌ فِى دِينِ اللّهِ [نور/2.]

الزّانِيهُ وَ الزّانِى فَاجْلِدُوا كلَّ واحِدٍ مِنْهُما مِائَهَ جَلْدَهٍ [نور/2.]

مساله : نسبت زنا و لواط دهنده بايد 80 ضربه شلاق بخورد بخاطر حفظ حقوق.

قصاص ، ديات ، تعزير ، همه بخاطر حفظ حقوق است.

وَ الَّذِينَ يرْمُونَ الْمُحْصَناتِ ثُمَّ لَمْ يأْتُوا بِأَرْبَعَهِ شُهَداءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمانِينَ جَلْدَهً وَ لا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهادَهً أَبَداً وَ أُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [نور/4.]

إِنَّ الّذِينَ يرْمُونَ الّمُحْصَناتِ الّغافِلاتِ الّمُومِناتِ لَعِنُوا فِى الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ وَ لَهُمْ عَذابٌ عَظِيمٌ [نور/23.]

2. حقوق در ارث

1. حق میت

فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ ما سَمِعَهُ فَإِنَّما إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ [بقره/181.]

مساله : مقدار وصیت

ثلث است ، تا هم حق مورث و هم حق وارث مراعات شده باشد.

2. حق يتيم

وَ آتُوا الْيتامى أَمْوالَهُمْ وَ لا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيبِ وَ لا تَأْكلُوا أَمْوالَهُمْ إِلى أَمْوالِكمْ إِنَّهُ كانَ حُوباً كبِيراً [نساء/2.]

وَ ابْتَلُوا الْيتامى حَتّى إِذا بَلَغُوا النِّكاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْداً فَادْفَعُوا إِلَيهِمْ أَمْوالَهُمْ وَ لا تَأْكلُوها إِسْرافاً وَ بِداراً أَنْ يكبَرُوا وَ مَنْ كانَ غَنِيا فَلْيسْتَعْفِفْ وَ مَنْ كانَ فَقِيراً فَلْيأْكلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذا دَفَعْتُمْ إِلَيهِمْ أَمْوالَهُمْ فَأَشْهِدُوا عَلَيهِمْ وَ كفى بِاللّهِ حَسِيباً [نساء/6.]

وَ لا تَقْرَبُوا مالَ الْيتِيمِ إِلاّ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ حَتّى يبْلُغَ أَشُدَّهُ وَ أَوْفُوا الْكيلَ وَ الْمِيزانَ بِالْقِسْطِ لا نُكَلِّفُ نَفْساً إِلاّ وُسْعَها وَ إِذا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَ لَوْ كانَ ذا قُرْبى [انعام/152.]

3. حق ديوانه

وَ لا تُوتُوا السُّفَهاءَ أَمْوالَكمُ الَّتِي جَعَلَ اللّهُ لَكمْ قِياماً وَ ارْزُقُوهُمْ فِيها وَ اكسُوهُمْ وَ قُولُوا لَهُمْ قَوْلاً مَعْرُوفاً [نساء/5.]

4. حق طلبكار

وَ إِنْ كانَ ذُو عُسْرَهٍ فَنَظِرَهٌ إِلى مَيسَرَهٍ [بقره/280.]

5. حق وارث

لِلذَّكرِ مِثْلُ حَظِّ الأُْنْثَيينِ [نساء/11.]

لِلرِّجالِ نَصِيبٌ مِمّا تَرَک الْوالِدانِ وَ الأَْقْرَبُونَ وَ لِلنِّساءِ نَصِيبٌ [نساء/7.]

6. حق قاتل

ابْنُ مَحْبُوبٍ عَنْ أَبِى أَيوبَ عَنْ سَمَاعَهَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الرَّجُلِ يقْذِفُ الرَّجُلَ بِالزِّنَى فَيعْفُو عَنْهُ وَ يجْعَلُهُ مِنْ ذَلِک فِى حِلٍّ ثُمَّ إِنَّهُ بَعْدُ يبْدُو لَهُ فِى أَنْ يقَدِّمَهُ حَتَّى يجْلِدَهُ قَالَ فَقَالَ لَيسَ لَهُ حَدٌّ بَعْدَ الْعَفْوِ [كافى ، ج7 ، ص252.]

7. شاهد برای وصیت

لَهُمْ خِزْی فِی الدُّنْیا وَ لَهُمْ فِی الْآخِرَهِ عَذابٌ عَظِیمٌ [مائده/33.]

حفظ حقوق در ارث ووصیت

إِذا حَضَرَ أَحَدَکمُ الْمَوْتُ حِینَ

الْوَصِيهِ اثْنانِ ذَوا عَدْلٍ مِنْكمْ أَوْ آخَرانِ مِنْ غَيرِكمْ [مائده/106.]

برای گرفتن شهادت بر وصیتتَحْبِسُونَهُما مِنْ بَعْدِ الصَّلاهِ [مائده/106.]

برای دقت بیشتر : فَيقْسِمانِ بِاللّهِ [مائده/106.]

اگر فهمیدیم که شاهدها خلافکارند دو نفر دیگر علیهم دو شاهد قبلی شهادت می دهندیقُومانِ مَقامَهُما مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيهِمُ الأَوْلَيانِ [مائده/107.]

مساله باطل کردن دو شاهد به شهادت دو نفر دیگر از ورثه به خاطر ایجاد رعب و خوف در شاهد است که خلاف نگوید :

ذلِک أَدْنى أَنْ يأْتُوا بِالشَّهادَهِ عَلى وَجْهِها أَوْ يخافُوا أَنْ تُرَدَّ أَيمانٌ بَعْدَ أَيمانِهِمْ [مائده/108.]

3. حقوق در قضاوت

1.شرایط قاضی

عادل ، شکمش سیر ، گرسنه و تشنه نباشد خودش بازار نرود ، حلال زاده باشد ، مجتهد باشد.

وَ أَنِ احْكمْ بَينَهُمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ وَ لا تَتَّبِعْ أَهْواءَهُمْ وَ احْذَرْهُمْ أَنْ يفْتِنُوک عَنْ بَعْضِ ما أَنْزَلَ اللّهُ إِلَيک فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ أَنَّما يرِيدُ اللّهُ أَنْ يصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَ إِنَّ كثِيراً مِنَ النّاسِ لَفاسِقُونَ [مائده/49.]

جمعی از بزرگان یهود تبانی کردند که نزد پیامبر رفته شاید وی را از آیین خود منحرف کنند. آمدند گفتند ما دانشمندان یهودیم بین ما و گروهی نزاعی واقع شده. اگر به نفع ما داوری کنی و از ما پیروی کنی به تو ایمان می آوریم. پیامبر از چنین قضاوتی که غیر عادلانه بود خودداری کرد. [نمونه ، ج4 ، ص404.]

2. قاضی حق ندارد خلاف حکم خدا داوری کند

وَ مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْكافِرُونَ [مائده/44.]

وَ مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [مائده/45.]

وَ مَنْ لَمْ یحْکمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [مائده/47.]

قابل توجه اینکه در آیات فوق در یک مورد به این افراد اطلاق کافر شده و در مورد دیگر اطلاق (ظالم) شده و در جای دیگر اطلاق (فاسق) شده. ممکن است این تفاوت تعبیر بخاطر آن باشد

که هر حکم دارای سه جنبه است.

1- از یک سو به قانونگذار (خداوند) منتهی می شود.

2- از سوی دیگر به مجریان قانون (شخص قاضی و حاکم)

3- از سوی سوم به شخص محکوم

گویا هر یک از سه تعبیر اشاره به یکی از این سه جنبه باشد. زیرا کسی که بر خلاف حکم خداوند داوری کند.

1- از یک طرف قانون الهی را زیر پا گذاشته و کفر ورزیده

2- از سور دیگر به انسان بی گناهی ستم و ظلم کرده.

3-از طرف سوم از مرز وظیفه و مسوولیت خارج شده و فاسق گردیده است. [نمونه ، ج4 ، ص399.]

3. شهادت (کسی حق ندارد به نا حق شهادت دهد)

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا کونُوا قَوّامِینَ بِالْقِسْطِ شُهَداءَ لِلّهِ وَ لَوْ عَلی أَنْفُسِکمْ أَوِ الْوالِدَینِ وَ الأَقْرَبِینَ إِنْ یکنْ غَنِیا أَوْ فَقِیراً فَاللّهُ أَوْلی بِهِما فَلا تَتَّبِعُوا الْهَوی [نساء/135.]

4. تهمت زدن

حق آبرو

1- تهمت قلب متهم را ذوب می کند

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا اتَّهَمَ الْمُومِنُ أَخَاهُ انْمَاثَ الْإِيمَانُ مِنْ قَلْبِهِ كمَا ينْمَاثُ الْمِلْحُ فِی الْمَاءِ [کافی ، ج2 ، ص361.]

2- متهم بر فراز تلی از آتش است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَهَتَ مُومِناً أَوْ مُومِنَةً أَوْ قَالَ فِيهِ مَا لَيسَ فِيهِ أَقَامَهُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ عَلَى تَلٍّ مِنْ نَارٍ حَتَّى يخْرُجَ

مِمَّا قَاله [عيون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص33.]

4. حقوق در جهاد

1. حق جهاد

حفظ حقوق طبقه ضعیف بر طبقه قوی واجب است گرچه این حفاظت به قیمت جنگ و قتال تمام شود قرآن می گوید در سوره نساء آیه 75 :

وَ ما لَکمْ لا تُقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفِینَ مِنَ الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدانِ الَّذِینَ یقُولُونَ رَبَّنا أَخْرِجْنا مِنْ هذِهِ الْقَرْیهِ الظّالِمِ أَهْلُها وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک وَلِیا وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک نَصِیراً [نساء/75.]

جملهوَ الْمُسْتَضْعَفِینَدر کریمه اشاره است به اینکه جهاد برای دفاع از حقوق مظلوم واجب است بنابراین فریاد رسی کشورهای استعمار زده به خاطر حفظ حقوق طبیعی آنها واجب است.

إِنَّما جَزاءُ الَّذِینَ یحارِبُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یسْعَوْنَ فِی الأَْرْضِ فَساداً أَنْ یقَتَّلُوا أَوْ یصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَیدِیهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلافٍ أَوْ ینْفَوْا مِنَ الأَْرْضِ ذلِک لَهُمْ خِزْی فِی الدُّنْیا وَ لَهُمْ فِی الآْخِرَهِ عَذابٌ عَظِیمٌ [مائده/33.]

إِنَّما ینْهاکمُ اللّهُ عَنِ الَّذِینَ قاتَلُوکمْ فِی الدِّینِ وَ أَخْرَجُوکمْ مِنْ دِیارِکمْ وَ ظاهَرُوا عَلی إِخْراجِکمْ أَنْ تَوَلَّوْهُمْ وَ مَنْ یتَوَلَّهُمْ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [ممتحنه/9.]

2. حق منع جهاد

در چهار ماه رجب ، محرم ، ذی القعده ، ذی الحجه در حرم خدا جهاد ممنوع است. اما اگر کسی احترام آن زمان (چهار ماه) یا آن مکان را نگرفت و به شما تجاوز کرد شما هم برای حفظ حقوق خود در همان ماه و همان حرم دفاع کنید و حرمت برداشته می شود.

مساله : لو کان مدیونا بدین حال یجب علیه اداء دینه و للداین منعه من الجهاد حتی یستوفی دینه بشرط ان

یکون المدیون موسرا

مساله : الابوان لهما منع ولدهما من الجهاد اذا لم یجب علیه عینا لتوقف معیشتها به اوانسهما معه کما یدل علیه روایات.

3. حق دفاع

مساله : گرچه برای جهاد شروطی ذکر شده اما برای دفاع به هنگام حمله دشمن هیچ شرطی نیست دفاع واجب است خواه دفاع کننده مرد باشد یا زن.

وَ قاتِلُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ الَّذِینَ یقاتِلُونَکمْ [بقره/190.]

فَإِنِ انْتَهَوْا فَلا عُدْوانَ إِلاّ عَلَی الظّالِمِینَ [بقره/193.]

فَإِنِ اعْتَزَلُوکمْ فَلَمْ یقاتِلُوکمْ وَ أَلْقَوْا إِلَیکمُ السَّلَمَ فَما جَعَلَ اللّهُ لَکمْ عَلَیهِمْ سَبِیلاً [نساء/90.]

وَ قاتِلُوا الْمُشْرِکینَ کافَّةً کما یقاتِلُونَکمْ کافَّةً [توبه/36.]

أَ لا تُقاتِلُونَ قَوْماً نَکثُوا أَیمانَهُمْ وَ هَمُّوا بِإِخْراجِ الرَّسُولِ وَ هُمْ بَدَوکمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ [توبه/13.]

أُذِنَ لِلَّذِینَ یقاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَ إِنَّ اللّهَ عَلی نَصْرِهِمْ لَقَدِیرٌ الَّذِینَ أُخْرِجُوا مِنْ دِیارِهِمْ بِغَیرِ حَقٍّ إِلاّ أَنْ یقُولُوا رَبُّنَا اللّهُ وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوامِعُ وَ بِیعٌ وَ صَلَواتٌ وَ مَساجِدُ یذْکرُ فِیهَا اسْمُ اللّهِ کثِیراً وَ لَینْصُرَنَّ اللّهُ مَنْ ینْصُرُهُ إِنَّ اللّهَ لَقَوِی عَزِیزٌ [حج/40-39.]

4. نمونه ای از دفاع

مساله : به هنگام لزوم دفاع از حریم اسلام یا حفظ حقوق مردم نباید ظلم های قبلی را به حساب حقوق فعلی بگذاریم ، شاهد ما اینکه بزرگترین ظلم ها به مقام رهبری صحیح و شخصیت حضرت علی (ع) شد ، باز گاه و بیگاه ابوبکر و عمر و عثمان را از فکر عالی خود بهره مند می ساخت و مشورت با آنان را به نفع مسلمانان پاسخ می داد و بعد از عثمان که برای بیعت با حضرت آمدند فرمود : تنها

بیعت را می پذیرم بخاطر دفاع از حق مظلوم و در عین حال تظلم هم می نمود.

5. حق حفظ جان

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إنما جعلت التقيه ليحقن بها الدماء فإذا بلغ الدم فلا تقيه [المحاسن ، ج1 ، ص259.]

6. حق وجوب هجرت برای حفظ کیان

برای حفظ حقوق و کیان ، هجرت واجب است.إِنَّ الَّذِينَ تَوَفّاهُمُ الْمَلائِكهُ ظالِمِی أَنْفُسِهِمْ قالُوا فِيمَ كنْتُمْ قالُوا كنّا مُسْتَضْعَفِينَ فِی الأَرْضِ قالُوا أَ لَمْ تَكنْ أَرْضُ اللَّهِ واسِعَةً فَتُهاجِرُوا فِيها [نساء/97.]

7. حقوق دشمن

مساله : حفظ حقوق دشمن در میدان جنگ

عن ابی حمزه الثمالی : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا أَرَادَ أَنْ يبْعَثَ سَرِيةً دَعَاهُمْ فَأَجْلَسَهُمْ بَينَ يدَيهِ ثُمَّ يقُولُ سِيرُوا بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ فِی سَبِيلِ اللَّهِ وَ عَلَى مِلَّهِ رَسُولِ اللَّهِ لَا تَغُلُّوا (ای لاتخونوا فی المغنم) وَ لَا تُمَثِّلُوا (یعنی مثله نکیند) وَ لَا تَغْدِرُوا (ای لاتنقضوا العهد) وَ لَا تَقْتُلُوا شَيخاً فَانِياً وَ لَا صَبِياً وَ لَا امْرَأَةً وَ لَا تَقْطَعُوا شَجَراً إِلَّا أَنْ تُضْطَرُّوا إِلَيهَا [كافی ، ج5 ، ص27.]

مساله : در میدان جنگ اگر مسلمانی (اگرچه برده باشد) امانی به کافری داد بر تمام افراد مسلمان احترام به این امان نامه لازم است واین قانون به خاطر احترام به امضاء و حفظ شخصیت یک مسلمان است.

اگر دشمن به خیال آسوده و با غیر قصد تعرض وارد مملکت اسلامی شد کسی حق تعرض به او ندارد.

لا ينْهاكمُ اللّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يقاتِلُوكمْ فِی الدِّينِ وَ لَمْ يخْرِجُوكمْ مِنْ دِيارِكمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَ تُقْسِطُوا إِلَيهِمْ إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الْمُقْسِطِينَ [ممتحنه/8.]

1-رفتار پیامبر

اسلام (ص) با فرستادگان مسیلمه کذاب با آنکه کلمات زشتی به پیامبراکرم گفتند ، ... تا جائیکه حضرت فرمودند : به خدا قسم اگر حرمت کشتن فرستادگان و سفراء نبود گردنتان را می زدمآری رفتار حضرت بازگوی روش اوست.

2-وَ إِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَها [انفال/61.]

3-شرائط و آداب انعقاد پیمان صلح از روی پیمانهائیکه پیامبر با دشمنان می بست روشن می شود از جمله صلح حدیبیه [حقوق بین الملل جلال الدین فارسی ، ص64.]

8. عهد وپیمان

1. اقسام

1- تعهد یک جانبه : قدرتی تعهداتی بر گردن می گیرد که مثلا امنیت و استقلال دولت دیگر را حفظ کند. نمونه این عمل را پیامبر اسلام در خلال جنگ تبوک نسبت به اهالی سوریه نمود که از هر گونه آزادی برخوردار باشند تنها علیه مسلمانها فتنه انگیزی نکنند

2- تعهد دوجانبه : نظیر پیمانیکه در سال دوم هجری میان مسلمانان و بنی ضمره و سال 6 هجری یمان ترک مخاصمه پیمان حضرت و قریش به مدت ده سال بسته شد.

2. اهمیت

وفای به عهد وپیمان از حقوق انسانی است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّهُ لَيسَ مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ شَیءٌ النَّاسُ أَشَدُّ عَلَيهِ اجْتِمَاعاً مَعَ تَفَرُّقِ أَهْوَائِهِمْ وَ تَشَتُّتِ آرَائِهِمْ مِنْ تَعْظِيمِ الْوَفَاءِ بِالْعُهُودِ وَ قَدْ لَزِمَ ذَلِک الْمُشْرِكونَ فِيمَا بَينَهُمْ دُونَ الْمُسْلِمِينَ لِمَا اسْتَوْبَلُوا مِنْ عَوَاقِبِ الْغَدْرِ [نهج البلاغه ، نامه 53.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ وَ لَا دِينَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ [جامع الأخبار ، ص74و.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ثَلَاثٌ لَمْ يجْعَلِ اللّهُ عَزَّ وَ جَلّ لِأحَدٍ فِيهِنَّ رُخْصَةً أدَاءُ الْأمَانَهِ إِلَى الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ وَ الْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ

لِلْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ وَ بِرُّ الْوَالِدَينِ بَرَّينِ كانَا أَوْ فَاجِرَينِ [كافى ، ج2 ، ص162.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا أَوْمَأَ أَحَدٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَوْ أَشَارَ بِالْأَمَانِ إِلَى أَحَدٍ مِنَ الْمُشْرِكينَ فَنَزَلَ عَلَى ذَلِک فَهُوَ فِى أَمَانٍ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص378.]

فَلا وَ رَبِّک لا يومِنُونَ حَتّى يحَكمُوک فِيما شَجَرَ بَينَهُمْ ثُمَّ لا يجِدُوا فِى أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمّا قَضَيتَ وَ يسَلِّمُوا تَسْلِيماً» [نساء/65.]

أَ لَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِما أُنْزِلَ إِلَيک وَ ما أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِک يرِيدُونَ أَنْ يتَحاكَمُوا إِلَى الطّاغُوتِ وَ قَدْ أُمِرُوا أَنْ يكفُرُوا بِهِ وَ يرِيدُ الشَّيطانُ أَنْ يضِلَّهُمْ ضَلالاً بَعِيداً [نساء/60.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْحُكمُ حُكمَانِ حُكمُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ حُكمُ أَهْلِ الْجَاهِلِيهِ فَمَنْ أَخْطَأَ حُكمَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَكمَ بِحُكمِ أَهْلِ الْجَاهِلِيهِ وَ مَنْ حَكمَ بِدِرْهَمَينِ بِغَيرِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَدْ كفَرَ بِاللَّهِ تَعَالَى [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص4.]

وَ مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [مائده/45.]

وَ مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [مائده/47.]

وَ مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْكافِرُونَ [مائده/44.]

عن النبى (ص) : من جعل قاضيا فقد ذبح بغير سكينوسائل الشيعه ج27 ، ص19

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فَأَمَّا الرِّشَا فِى الْحُكمِ فَهُوَ الْكفْرُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ [كافى ، ج5 ، ص127.]

9. عدم جواز قبول خبر فاسق

إِنْ جاءَكمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَينُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْماً بِجَهالَهٍ فَتُصْبِحُوا عَلى ما فَعَلْتُمْ نادِمِينَ [حجرات/6.]

5. حقوق در مسائل قتل

.1

اقسام قتل

قتل سه قسم است 1- عمد 2- شبه عمد

3- خطا. در قرآن قتل عمد وخطا بیان شده و در سنت قتل شبه عمد.

اقسام قتل عمد :

1- هم قصد قتل دارد و هم آلت ، قتاله است.

2- قصد قتل دارد ولی آلت ، قتاله نیست.

3- قصد قتل ندارد ولی آلت ، قتاله است.

در شبه عمد : قصد ندارد و آلت هم قتاله نیست...

قتل خطئی : مثل اینکه قصد حیوانی داشت اما عملا آدمی را زد.

در عمد قصاص بالاصاله و الدیه بالتراضی و فی الخطا الدیه علی العاقله و فی شبه العمد علی القاتل.

قتل گاهی مباشری است ، گاهی سببی ، در مباشری قصاص ابتداء و دیه با تراضی است در سببی گاهی قصاص است مثل آنکه کسی دیگری را نزد حیوان درنده ای اندازد و حیوان آن را بکشد در این صورت آن شخص قصاص می شود و گاهی حبس ابد است مثل آنکه کسی فرزند یا بنده یا دیگری را بفرستد تا شخصی را بکشد در اینجا مباشر قصاص می شود و سبب حبس ابد می شود.

و گاهی دیه مثل آنکه پزشک در اثر عدم علم و یا بی مبالاتی و یا عدم لیاقت داروئی را برای مریض تجویز کند و مباشر خود مریض استلایبعد جریان حکم شبه العمد علیه.

2. جزای قتل

1. جزای اخروی قاتل

آیا قتل نفس موجب مجازات جاودانی است. در اینجا سوالی پیش می آید که خلود یعنی مجازات جاودانی مخصوص کسانی است که بی ایمان از دنیا بروند در حالیکه قاتل عمدی ممکن است ایمان داشته باشد و حتی پشیمان گردد و از گناه بزرگی که انجام داده جدا توبه کندو گذشته را تا

آنجا که قدرت دارد جبران کند. در پاسخ این سوال می توان گفت :

1- منظور از قتل مومن در آیه این است که انسانی را

بخاطر ایمان داشتن به قتل برسانند و یا کشتن او را مباح بشمرند روشن است که چنین قتلی نشانه کفر قاتل است و لازمه اش خلود در عذاب می باشد. حدیثی از امام صادق (ع) نیز به این مضمون نقل شده.

2- این احتمال نیز هست که قتل افراد با ایمان و بی گناه سبب شود که انسان بی ایمان از دنیا برود و توفیق توبه نصیب وی نگردد و بخاطر همین موضوع گرفتار عذاب جاویدان شود

3- این هم ممکن است که منظور از خلود در این آیه عذاب بسیار طولانی باشد نه عذاب جاویدان. [تفسیر نمونه ، ج4 ، ص68.]

در روایات تعبیراتی لرزاننده ای درباره اهمیت قتل افراد با ایمان و بیگناه وارد شده

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَزَوَالُ الدُّنْیا أَیسَرُ عَلَی اللَّهِ مِنْ قَتْلِ الْمُومِنِ [روضه الواعظین ، ج2 ، ص461.]

قَالَ عَلِیُ بْن مُوسَی الرِّضَا (ع) : لَوْ أَنَّ رَجُلًا قُتِلَ بِالْمَشْرِقِ فَرَضِی بِقَتْلِهِ رَجُلٌ بِالْمَغْرِبِ لَکانَ الرَّاضِی عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ شَرِیک اَلْقَاتِلِ [عیون أخبارالرضا (ع) ، ج1 ، ص273.]

2. جزای دنیوی

وَ لَکمْ فِی الْقِصاصِ حَیاهٌ یا أُولِی الأَلْبابِ لَعَلَّکمْ تَتَّقُونَ [بقره/179.]

شبهات ذیل آیه :

1- مرض روانی

2- انتقام بد است.

3- از جانی کار بکشیم

4- آیا خون مرد رنگین تر است

قصاص ، دیات ، تعزیر ، همه بخاطر حفظ حقوق است.

مَنْ قَتَلَ نَفْساً بِغَیرِ نَفْسٍ أَوْ فَسادٍ فِی الأَْرْضِ فَکأَنَّما قَتَلَ النّاسَ جَمِیعاً [مائده/32.]

فَلا یسْرِفْ فِی الْقَتْلِ [اسراء/33.]

وَ

مَنْ قُتِلَ مَظْلُوماً فَقَدْ جَعَلْنا لِوَلِيهِ سُلْطاناً فَلا يسْرِفْ فِی الْقَتْلِ إِنَّهُ كانَ مَنْصُوراً [اسراء/33]

وَكَتَبْنا عَلَيهِمْ فِيها أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَ الْعَينَ بِالْعَينِ وَ الأَْنْفَ بِالأَْنْفِ وَ الأُْذُنَ بِالأُْذُنِ وَ السِّنَّ بِالسِّنِّ وَ الْجُرُوحَ قِصاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفّارَةٌ لَهُ وَ مَنْ لَمْ يحْكَمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [مائده/45.]

مساله : حکم دیه به منزله مال میت است لذا اول وصایا و دیون و سپس برای وارث است.

مساله : اگر مردی زنی را کشت اولیاء زن با پرداخت نصف دیه می توانند مرد را قصاص کنند.

شاید رمز این باشد که خون بهای مرد دو برابر زن است. همان نقش اقتصادی مرد و به اصطلاح مقام نان آوری اوست و الله العالم.

مساله : اگر چند نفر یک نفر را بکشند می توان همه را کشت به شرط آنکه مازاد از مقدار تقصیر آنان را اولیاء مقتول پرداخت کنند.

مساله : اگر کسی اذن داد به اینکه به او جنایتی وارد سازد اولا این اذن سبب جواز نمی شود و اگر طرف انجام داد در قصاص او دو قول است :

1- عدم قصاص چون حق خود را اسقاط کرده است.

2- قصاص : چون مصداق قتل عمدی موجب قصاص است.

قال الاستاد شریعتمداری : ادله القصاص غیر ناظره الی هذه الصوره و الحدود تدرء بالشبهات.

مساله : اگر کسی دیگری را نگه داشت و شخصی او را کشت قاتل قصاص می شود و نگهدارنده به حبس ابد مجازات می شود متن این مساله در روایات باب17 از ابواب القصاص آمده است.

مساله : اگر کسی دیگری را می کشد و دومی تماشا کند و اقدامی نکند ، روایت

می گوید : باید نور از چشم تماشاگری که می تواند دفاع کند و نکرد گرفته شود گرچه بعضی گفته اند که حد تماشاگر در صورتی است که تماشا و دیدن او برای آن باشد که کسی نرسد و مانع شود ، به عبارت دیگر بنا بر توطئه باشد ، یعنی به او بگویند تو بایست و نگاه کن کسی نیاید تا ما کار را انجام دهیم. چنین دیدبانی مستوجب حد است.

مساله : هر حفر چاهی یا عملی که معابر عمومی را خراب کند مثل آب ناودان ها ، کثافات ، یا چیزی در کنار راه گذارد که پای انسانی بلغزد ، یا حیوانی را رم کند تا طفلی بترسد ، عامل ضامن است.

مساله : پوشاندن حوض منازل برای اطفال واجب است ،

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَوْ أَنَّ رَجُلًا حَفَرَ بِئْراً فِی دَارِهِ ثُمَّ دَخَلَ رَجُلٌ فَوَقَعَ فِیهَا لَمْ یکنْ عَلَیهِ شَیءٌ وَ لَا ضَمَانٌ وَ لَکنْ لِیغَطِّهَا [کافی ، ج7 ، ص350. چون امام صادق (ع) به زراره می فرماید : که مردی در منزلش چاهی حفر کرد و دیگری آمد و افتاد حضرت فرمود : ضامن نیست. اما (لیغطیها ، باید بپوشاند) باب 8 من ابواب الضمان.]

باید سواره ها از وسط ، پیاده ها از کنار بروند به دلیل حدیث موسی بن جعفر (ع) : قَالَ الْکاظِمُ (ع) : إِذَا قَامَ قَائِمُنَا (ع) قَالَ یا مَعْشَرَ الْفُرْسَانِ سِیرُوا فِی وَسَطِ الطَّرِیقِ یا مَعْشَرَ الرِّجَالِ سِیرُوا عَلَی جَنْبَی الطَّرِیقِ فَأَیمَا فَارِسٍ أَخَذَ عَلَی جَنْبَی الطَّرِیقِ فَأَصَابَ رَجُلًا عَیبٌ أَلْزَمْنَاهُ الدِّیةَ وَ أَیمَا رَجُلٍ أَخَذَ فِی وَسَطِ الطَّرِیقِ فَأَصَابَهُ عَیبٌ فَلَا دِیةَ لَهُ [تهذیب الأحکام ، ج10 ،

ص314.]

وَ إِنْ عاقَبْتُمْ فَعاقِبُوا بِمِثْلِ ما عُوقِبْتُمْ بِهِ [نحل/126.]

وَ ما كانَ لِمُومِنٍ أَنْ يقْتُلَ مُومِناً إِلاّ خَطَأً وَ مَنْ قَتَلَ مُومِناً خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَهٍ مُومِنَهٍ وَ دِيهٌ مُسَلَّمَهٌ إِلى أَهْلِهِ إِلاّ أَنْ يصَّدَّقُوا فَإِنْ كانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكمْ وَ هُوَ مُومِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَهٍ مُومِنَهٍ وَ إِنْ كانَ مِنْ قَوْمٍ بَينَكمْ وَ بَينَهُمْ مِيثاقٌ فَدِيهٌ مُسَلَّمَهٌ إِلى أَهْلِهِ وَ تَحْرِيرُ رَقَبَهٍ مُومِنَهٍ فَمَنْ لَمْ يجِدْ فَصِيامُ شَهْرَينِ مُتَتابِعَينِ تَوْبَهً مِنَ اللّهِ وَ كانَ اللّهُ عَلِيماً حَكيماً [نساء/92.]

در آیه فوق نکات متعددی است که باید به آن توجه نمود.

1- در اینجا برای جبران قتل خطا سه موضوع بیان شده که هر کدام آن برای جبران یک نوع خسارت است که از این عمل به وجود می آید.

الف) آزاد کردن برده که در واقع یک نوع جبران خسارت اجتماعی کشته شدن یک نفر با ایمان محسوب می شود.

ب) پرداختن دیه که در واقع یک نوع جبران خسارت اقتصادی است که از کشته شدن

یک نفر به خانواده او وارد می شود

ج) دو ماه روزه پی در پی است که جبران خسارت اخلاقی و معنوی می باشد که دامن گیر قاتل خطائی می شود. [تفسیر نمونه ، ج4 ، ص64]

و) 100 شتر ، 200 گاو ، 1000 گوسفند یا 1000مثقال طلا ، ده هزار درهم که هر درهم 6/12 نخود سکه را داراست.

عضوهای جفت ، دیه انسان کامل را دارد و یکی از آنها قیمت نصف انسان کامل را دارد. این قاعده تا حدی کلیت دارد. بهای هر انگشت یک دهم دیه کامل است.

دیه سیلی که جای آن سرخ شود یک ونیم مثقال

طلا ، و اگر کبود شود 3مثقال و اگر سیاه شود 6 مثقال طلا است.

دیه هر یک از ناخن ها ده مثقال طلا و دیه دندان های جلو 50 مثقال و دندانهای آسیا 25 مثقال طلا.

در قتل عمد ، دیه را تا یک سال باید بپردازد. در شبه عمد دو سال و در خطا تا سه سال.

سوال : چرا در قتل خطا دیه بر عاقله (پدر و فامیلهای پدری) است در حالی که داریم : لا تَزِرُ وازِرَهٌ وِزْرَ أُخْری [انعام/164.]

پاسخ : اگر پدر و فامیل پدری که نوعا نقش مهم تری دارند مواظب نباشند فساد زیاد می شود این حکم تعبدی شاید به خاطر آن است که فامیل در حفظ و حراست اطرافیان خود کوشا باشد.

مثال : گاهی کسی اعلامیه سیاسی را به دیوار بازار می زند کلانتری مغازه دار را در فشار می گذارد با آنکه او نکرده. این بخاطر آن است که مغازه دار حوالی خود را مواظبت کند و امنیت عمومی برقرار باشد.

3. قتل انبیاء

وَ ضُرِبَتْ عَلَیهِمُ الذِّلَّهُ وَ الْمَسْکنَهُ وَ باو بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ ذلِک بِأَنَّهُمْ کانُوا یکفُرُونَ بِآیاتِ اللّهِ وَ یقْتُلُونَ النَّبِیینَ بِغَیرِ الْحَقِّ ذلِک بِما عَصَوْا وَ کانُوا یعْتَدُونَ [بقره/61.]

6. حقوق کفار

1.حق کافران در پذیرش اسلام

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذا ضَرَبْتُمْ فِی سَبِیلِ اللّهِ فَتَبَینُوا وَ لا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقی إِلَیکمُ السَّلامَ لَسْتَ مُومِناً تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَیاهِ الدُّنْیا [نساء/94.]

2. ارتداد بعد از اسلام

با اینکه در ایمان قلبی اکراه راه نداردلا إِکراهَ فِی الدِّینِ [بقره/256] .اما بعد از اسلام آوردن اگر کسی مرتد شد به اشد مجازات گرفتار می شود و این نه به خاطر عدم

ایمان اوست زیرا او اگر از اول مسلمان نبود این مجازاتها نبود بلکه مجازات کفر بعد از ایمان نقش بزرگی در متزلزل کردن قوای داخلی و پریشان ساختن افکار دارد و بازی کردن با نظام مسلمانان است و به همین دلیل گناه فرار از وسط جنگ از اصل شرکت نکردن بزرگتر است که تزلزل بیشتری می آورد و این یکی از سیاستهای ریشه دار یهود بود که گروهی را گماردند که طرف صبح مسلمان شوند غروب از اسلام برگردند تا بدین وسیله به سایر یهود اعلام کنند که در اسلام خبری نیست ما با اینکه مسلمان شدیم دوباره برگشتیم و نیز با این وسیله تازه مسلمانان را متزلزل نمایند.وَ قالَتْ طائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتابِ آمِنُوا بِالَّذِی أُنْزِلَ عَلَى الَّذِینَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهارِ وَ اكفُرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ یرْجِعُونَ [آل عمران/72.]

3. حقوق اهل ذمه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أذى ذمیا فقد آذانی [الصراط المستقیم ، ج3 ، ص13.]

من قذف ذمیا فقد حد له یوم القیامه بسیاط من نارکنزالعمال ج5 ، ص387 و تفسیرالوسی ج18 ، ص97

حضرت امیر در نامه ای به مالک می فرماید :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَكونَنَّ عَلَیهِمْ سَبُعاً ضَارِیاً تَغْتَنِمُ أَكلَهُمْ فَإِنَّهُمْ صِنْفَانِ إِمَّا أَخٌ لَک فِی الدِّینِ وَ إِمَّا نَظِیرٌ لَک فِی الْخَلْقِ [نهج البلاغه ، نامه 53.]

حق بازنشستگی ، ماجرای پیرمرد مسیحی.

حضرت امیر (ع) خارج از کوفه بود به سوی کوفه با یک نفر اهل کتاب همراه شد به دو راهی که رسیدند کمی در مسیر او همراه او رفت و فرمود : این به خاطر حق سفری بود که تو بر من

داشتی. بعد که آن مرد به کوفه آمد و دید که او حضرت امیر (ع) رئیس حکومت بوده مسلمان شد.

7. حقوق در معاملات

1. اجرای معامله

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ [مائده/1.]

عقود شامل : پیمان نظامی ، سیاسی ، اقتصادی ، فرهنگی ، خانوادگی.

وفا از حقوق انسانی است.

هر پیمان و قرار دادی که دیوانه ، سفیه ، محجور بسته باشد صحیح نیست.
هر پیمان و قراردادی که جنبه تولیدی واقتصادی نداشته باشد مانند قمار دلال بازی حرام است.

هر ییمان و قراردادی که اجباری یا اشتباهی باشد بی اثر است.

هر پیمان و قراردادی که مقدار دو طرف معادله به طوری که در اجتماع معمول است تعیین نشود بی اثر است.

هر ییمان و قراردادی که روی چیزی شود که فعلا در ملک و اختیار قرارداد کننده نیست بی اثر است

هر ییمان و قراردادی که قدرت بر تحویل نداشته باشیم بی اثر است.

خیار غبن ، خیار شرط ، خیار عیب ، از جمله مسائل حقوقی اسلام است.

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذا تَدایَنْتُمْ بِدَینٍ إِلی أَجَلٍ مُسَمًّی فَاکتُبُوهُ وَ لْیکتُبْ بَینَکمْ کاتِبٌ بِالْعَدْلِ [بقره/282.]

إِنَّ الَّذِینَ یکتُمُونَ ما أَنْزَلْنا مِنَ الْبَینات وَ الْهُدی مِنْ بَعْدِ ما بَیّنّاهُ لِلنّاسِ فِی الْکتابِ أُولئِک یلْعَنُهُمُ اللّهُ وَ یلْعَنُهُمُ اللاَّعِنُونَ [بقره/159.]

وَ مَنْ یلْعَنِ اللّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِیراً [نساء/52.]

فَانْكحُوا ما طابَ لَكمْ مِنَ النِّساءِ مَثْنى وَ ثُلاثَ وَ رُباعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاّ تَعْدِلَوا فَواحِدَةً [نساء/3.]

2.حرمت ربا

فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِينَ هادُوا حَرَّمْنا عَلَيهِمْ طَيباتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَ بِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللّهِ كثِيراً وَ أَخْذِهِمُ الرِّبَوا وَ قَدْ نُهُوا عَنْهُ وَ أَكلِهِمْ أَمْوالَ

النّاسِ بِالْباطِلِ [نساء/161-160.]

3. حق مردم یا بیت المال

حدیث : حضرت علی (ع) گردن بند عاریه ای را برای چند روزی چون از بیت المال بود از گردن دخترش بیرون آورد و خزینه دار را تهدید کرد.

حدیث : حضرت امیر (ع) : پیشنهاد برادرش عقیل را برای کمی گندم با آهن سرخ کرده جواب می دهد چرا که بیت المال مربوط به همه است.الخ

حدیث : طلحه و زبیر که کاری به امیرالمؤمنین (ع) داشتند حضرت چراغی که از روغن بیت المال بود خاموش و چراغ دیگری را روشن کرد تا از حق مردم استفاده شخصی نشود.

4. حق مشتری

أَوْفُوا الْكيلَ وَ لا تَكونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ وَ زِنُوا بِالْقِسْطاسِ الْمُسْتَقِيمِ وَ لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْياءَهُمْ وَ لا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ [شعراء/183-181.]

وَيلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ الَّذِينَ إِذَا اكتالُوا عَلَى النّاسِ يسْتَوْفُونَ وَ إِذا كالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يخْسِرُونَ [مطففين/3-1.]

5. خمس (حق خدا و رسول)

وَ آتِ ذَا الْقُرْبى حَقَّهُ وَ الْمِسْكينَ وَ ابْنَ السَّبِيلِ وَ لا تُبَذِّرْ تَبْذِيراً [اسراء/26.]

6. ضمان

مساله : گذاردن و انداختن چیزهائی که سبب سر خوردن مردم بشود مثل پوست میوه ها که گاهی سبب هزارها تومان خسارت و ضمان می شود مسلمانان نباید این چیزها را جلو راه مردم قرار ندهند.

مساله : ضرر حیوان چموش به عهده صاحبش است.

مساله : هر ضرری که در اثر صیحه و نعره وارد شود صیحه زننده ضامن است.

مساله : اگر کشته در جائی بود که آثار و شواهدی نبود دیه او بر عهده بیت المال است همانطوری که ارث اشخاصی که وارث ندارند نیز برای امام است.

رد مال مردم واجب است و اگر

گاه و بیگاه ایصال مستقیم موانعی دارد باید به عنوان هبه و هدیه انجام شود.

مساله : اگر شخصی وسط نماز است طلبکاری آمد و مطالبه دین نمود باید نماز را شکست و دین را پرداخت.

مساله : رد حقوق مردم واجب است گرچه اتلاف در سن کودکی صورت گرفته

مساله : بر گردن ، حق مردم واجب است گرچه به عنوان هدیه ، هبه یا سوغات باشد.

7. حق صاحب خانه بر وارد

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُیوتاً غَیرَ بُیوتِکمْ حَتّی تَسْتَأْنِسُوا وَ تُسَلِّمُوا عَلی أَهْلِها ذلِکمْ خَیرٌ لَکمْ لَعَلَّکمْ تَذَکرُونَ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِیها أَحَداً فَلا تَدْخُلُوها حَتّی یوذَنَ لَکمْ وَ إِنْ قِیلَ لَکمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا [نور/28-27.]

8. قاعده لاضرر

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ سَمُرَهَ بْنَ جُنْدَبٍ کانَ لَهُ عَذْقٌ فِی حَائِطٍ لِرَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَ کانَ مَنْزِلُ الْأَنْصَارِی بِبَابِ الْبُسْتَانِ وَ کانَ یمُرُّ بِهِ إِلَی نَخْلَتِهِ وَ لَا یسْتَأْذِنُفَکلَّمَهُ الْأَنْصَارِی أَنْ یسْتَأْذِنَ إِذَا جَاءَ فَأَبَی سَمُرَهُ فَلَمَّا تَأَبَّی جَاءَ الْأَنْصَارِی إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَشَکا إِلَیهِ وَ خَبَّرَهُ الْخَبَرَ فَأَرْسَلَ إِلَیهِ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ خَبَّرَهُ بِقَوْلِ الْأَنْصَارِی وَ مَا شَکا وَ قَالَ إِنْ أَرَدْتَ الدُّخُولَ فَاسْتَأْذِنْ فَأَبَی فَلَمَّا أَبَی سَاوَمَهُ حَتَّی بَلَغَ بِهِ مِنَ الثَّمَنِ مَا شَاءَ اللَّهُ فَأَبَی أَنْ یبِیعَ فَقَالَ لَک بِهَا عَذْقٌ یمَدُّ لَک فِی الْجَنَّهِ فَأَبَی أَنْ یقْبَلَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِلْأَنْصَارِی اذْهَبْ فَاقْلَعْهَا وَ ارْمِ بِهَا إِلَیهِ فَإِنَّهُ لَا ضَرَرَ وَ لَا ضِرَارَ [کافی ، ج5 ، ص292.]

9. حق برهم زدن نماز

مساله : اگر حفظ مال و جان خود یا کسانی که مال و جان آنان محترم است توقف بر شکستن نماز

داشت. باید نماز را بشکند.

10.غصب

1. حکم غصب یا تجاوز به حقوق دیگران

وَ لا تَأْكُلُوا أَمْوالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْباطِلِ وَ تُدْلُوا بِها إِلَى الْحُكامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقاً مِنْ أَمْوالِ النّاسِ بِالْإِثْمِ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [بقره/188.]

فَمَنِ اعْتَدى عَلَيكمْ فَاعْتَدُوا عَلَيهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدى عَلَيكمْ وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ [بقره/194.]

2. دزدی

حدیث : زنی از اشراف دزدی کرد ، هر چه کردند که پیغمبر حد جاری نکندپیامبر فرمودند : والله اگر دخترم فاطمه هم بود حد جاری می کردم

عاقل ،

بالغ با اختیار ،

عنوان مال باشد

ارزشش ربع دینار شرعی کمتر نباشد ،

مساله را بداند.

پدر و اجیر و یا مهمان نباشد.

سرقت طعام و در سال قحطی نباشد.

سرباز و از غنائم جنگی نباشد

شریک مدعی حق نباشد

اگر کالا را بخرد حد جاری نمی شود

اگر احتمال بدهیم به قصد سرقت نبوده حد نیست.

مسروق از محرمات نباشد ،

قفلی بشکند دیوار را خراب کند و... به طور مخفیانه بدزدد. شخصا دزدی کند نه اینکه با چارپا یا طفل ،

قبلا توبه نکند ،

بوسیله دو نفر عادل یا دو بار اقرار اثبات شود ،

صاحب مال قضیه را تعقیب کند ،

مجری طبق شرع باشد ،

فضیلت سارقی که با اقرار ثابت شده مراعات شود.

مردی نزد علی (ع) آمد و به دزدی خود اقرار کرد حضرت پرسید : آیا از قرآن چیزی می دانی؟ گفت بله سوره بقره را می دانم حضرت او را بخشید و دستش را قطع نکرد. مردی ایراد گرفت و گفت : یا علی چرا حد خدا را درباره دزد جاری نمی کنی؟ حضرت فرمودند : لزوم اجراء حد در صورتی است که دزدی

با مشاهده ثابت شود نه با اقرار خود طرف و در صورت اقرار امام مختار است بین عفو و حد. نتیجه اینکه : هدف از قطع دست ، زهر چشم گرفتن از مردم و برانداختن ناامنی است که در اجتماع در اثر عمل مشهود دزد پیدا شده و دزدی علنی است که امنیت را به هم می زند و عده ای شاهد و به محکمه می رسد و جلوگیری آن با تنبیه شدید (قطع ید) است اما دزدی مخفی که شاهدی در کار نبوده و به محکمه نرسیده و تنها اقرار خود دزد به طور خصوصی نزد امام روشنگر بود چندان ضربه ای به امنیت وارد نمی سازد که خبر یا عکس العمل یا هیچ چیز دیگر نتوان آنرا جبران کرد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) فَأَقَرَّ بِالسَّرِقَهِ فَقَالَ لَهُ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَ تَقْرَأُ شَيئاً مِنْ كتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قَالَ نَعَمْ سُورَهَ الْبَقَرَهِ فَقَالَ قَدْ وَهَبْتُ يدَک لِسُورَهِ الْبَقَرَهِ فَقَالَ الْأَشْعَثُ أَ تُعَطِّلُ حَدّاً مِنْ حُدُودِ اللَّهِ تَعَالَى فَقَالَ وَ مَا يدْرِيک مَا هَذَا إِذَا قَامَتِ الْبَينَهُ فَلَيسَ لِلْإِمَامِ أَنْ يعْفُوَ وَ إِذَا أَقَرَّ الرَّجُلُ عَلَى نَفْسِهِ فَذَاک إِلَى الْإِمَامِ إِنْ شَاءَ عَفَا وَ إِنْ شَاءَ قَطَعَ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص62.]

3. حقوق حیوانات و گیاهان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَعْقِرُوا مِنَ الْبَهَائِمِ [کافی ، ج5 ، ص29.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّكمْ مَسْئُولُونَ حَتَّى عَنِ الْبِقَاعِ وَ الْبَهَائِمِ [نهج البلاغه ، خطبه 167.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تُحْرِقُوا النَّحْلَ [کافی ، ج5 ، ص29.]

1. حکمت

1. تفسیر الحکمه

یوتِی الْحِکمَهَ مَنْ یشاءُ وَ

مَنْ یوتَ الْحِکمَهَ فَقَدْ أُوتِی خَیراً کثِیراً [بقره/269] .

لَقَدْ مَنَّ اللّهُ عَلَی الْمُومِنِینَ إِذْ بَعَثَ فِیهِمْ رَسُولاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ یتْلُوا عَلَیهِمْ آیاتِهِ وَ یزَکیهِمْ وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَهَ [آل عمران/164] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الحکم [الحکمه] ریاض النبلاء [غررالحکم ، ص58] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) العلوم نزهه الأدباء [غررالحکم ، ص41] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الحکمه روضه العقلاء و نزهه النبلاء [غررالحکم ، ص58] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الحکمه شجره تنبت فی القلب و تثمر علی اللسان [غررالحکم ، ص59]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) من عرف الحکمه لم یصبر علی الإزدیاد منها الجمال فی اللسان و الکمال فی العقل [کشف الغمه ، ج2 ، ص347] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) لو ألقیت الحکمه علی الجبال لقلقلتها [بحارالأنوار ، ج75 ، ص11] .

قَالَ عِیسَی ابْنُ مَرْیمَ (علیها السلام) إن الحکمه نور کل قلب [تحف العقول ، ص511] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) من خزائن الغیب تظهر الحکمه [غررالحکم ، ص58] .

قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ : "تعلم الحکمه تشرف فإن الحکمه تدل علی الدین و تشرف العبد علی الحر و ترفع المسکین علی الغنی و تقدم الصغیر علی الکبیر" [کنز الفوائد ، ج2 ، ص66] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کلمه الحکمه یسمعها المون خیر من عباده سنه [أعلام الدین ، ص294] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) مَنْ عُرِفَ بِالْحِكمَهِ لَحَظَتْهُ الْعُيونُ بِالْوَقَارِ وَ الْهَيبَهِ [کافی ، ج8 ، ص22] .

يوتِی الْحِكمَهَ مَنْ يشاءُ وَ

مَنْ یوتَ الْحِکمَهَ فَقَدْ أُوتِی خَیراً کثِیراً [بقره/269] .

عن أبی بصیر قال سمعت أبا جعفر (ع) وَ مَنْ یوتَ الْحِکمَهَ فَقَدْ أُوتِی خَیراً کثِیراً " (بقره/269) قال : "المعرفه" [بحارالأنوار ، ج1 ، ص215] .

عن أبی بصیر قال سألت أبا عبد الله ع عن قول الله تبارک و تعالی "وَ مَنْ یوتَ الْحِکمَهَ فَقَدْ أُوتِی خَیراً کثِیراً " (بقره/269) فقال : "هی طاعه الله و معرفه الإمام" [المحاسن ، ج1 ، ص148] .

عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ سَمِعْتُهُ یقُولُ "وَ مَنْ یوتَ الْحِکمَهَ فَقَدْ أُوتِی خَیراً کثِیراً " (بقره/269) قَالَ : "مَعْرِفَهُ الْإِمَامِ وَ اجْتِنَابُ الْکبَائِرِ الَّتِی أَوْجَبَ اللَّهُ عَلَیهَا النَّارَ" [کافی ، ج2 ، ص284] .

عن سلیمان بن خالد قال سألت أبا عبد الله (ع) عن قول الله " وَ مَنْ یوتَ الْحِکمَهَ فَقَدْ أُوتِی خَیراً کثِیراً" (بقره/269) فقال : "إن الحکمه المعرفه و التفقه فی الدین ، فمن فقه منکم فهو حکیم ، و ما من أحد یموت من المونین أحب إلی إبلیس من فقیه" [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص151] .

قَالَ الْکاظِمُ (علیه السلام) "ثُمَّ ذَکرَ أُولِی الْأَلْبَابِ بِأَحْسَنِ الذِّکرِ وَ حَلَّاهُمْ بِأَحْسَنِ الْحِلْیهِ فَقَالَ "یوتِی الْحِکمَهَ مَنْ یشاءُ وَ مَنْ یوتَ الْحِکمَهَ فَقَدْ أُوتِی خَیراً کثِیراً وَ ما یذَّکرُ إِلَّاأُولُواالْأَلْبابِ " (بقره/269) وَ قَالَ "وَ الرّاسِخُونَ فِی الْعِلْمِ یقُولُونَ آمَنّا بِهِ کلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنا وَ ما یذَّکرُ إِلّا أُولُوا الْأَلْبابِ" (آل عمرآن/7) وَ قَالَ إِنَّ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلافِ اللَّیلِ وَ النَّهارِ لَ آیاتٍ لِأُولِی الْأَلْبابِ " (آل عمران/190) وَ قَالَ "أَ فَمَنْ یعْلَمُ أَنَّما

أُنْزِلَ إِلَیک مِنْ رَبِّک الْحَقُّ کمَنْ هُوَ أَعْمی إِنَّما یتَذَکرُ أُولُوا الْأَلْبابِ " (رعد/19) وَ قَالَ "أَمَّنْ هُوَ قانِتٌ آناءَ اللَّیلِ ساجِداً وَ قائِماً یحْذَرُ الْاخِرَةَ وَ یرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ یسْتَوِی الَّذِینَ یعْلَمُونَ وَ الَّذِینَ لا یعْلَمُونَ إِنَّما یتَذَکرُ أُولُوا الْأَلْبابِ " (زمر/9) وَ قَالَ "کتابٌ أَنْزَلْناهُ إِلَیک مُبارَک لِیدَّبَّرُوا آیاتِهِ وَ لِیتَذَکرَ أُولُوا الْأَلْبابِ " (ص/29) وَ قَالَ "وَ لَقَدْ آتَینا مُوسَی الْهُدی وَ أَوْرَثْنا بَنِی إِسْرائِیلَ الْکتابَ هُدیً وَ ذِکری لِأُولِی الْأَلْبابِ " (غافر54/53) وَ قَالَ "وَ ذَکرْ فَإِنَّ الذِّکری تَنْفَعُ الْمُومِنِینَ " (ذاریات/55) یا هِشَامُ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَی یقُولُ فِی کتَابِهِ "إِنَّ فِی ذلِک لَذِکری لِمَنْ کانَ لَهُ قَلْبٌ " (ق/37) یعْنِی عَقْلٌ وَ قَالَ "وَ لَقَدْ آتَینا لُقْمانَ الْحِکمَةَ " (لقمان/12) قَالَ الْفَهْمَ وَ الْعَقْلَ" [کافی ، ج1 ، ص15] .

وَ لَقَدْ آتَینا لُقْمانَ الْحِکمَةَ أَنِ اشْکرْ لِلّهِ [لقمان/12] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) قیل للقمان ما الذی أجمعت علیه من حکمتک قال لا أتکلف ما قد کفیته و لا أضیع ما ولیته [قرب الإسناد ، ص35] .

قَالَ الْکاظِمُ : (علیه السلام) قیل للقمان (ع) ما یجمع من حکمتک قال لا أسأل عما کفیته و لا أتکلف ما لا یعنینی [قصص الأنبیاء راوندی ، ص190] .

روی أنه دخل علی داود و هو یسرد الدرع و قد لین الله له الحدید کالطین فأراد أن یسأله فأدرکته الحکمه فسکت فلما أتمها لبسها و قال "نعم لبوس الحرب أنت" فقال : "الصمت حکمه و قلیل فاعله" فقال له داود : "بحق ما سمیت حکیما." [قصص الأنبیاء جزائری ، ص329] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه

السلام) أول الحكمه ترک اللذات و آخرها مقت الفانيات [غررالحكم ، ص59] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) حد الحكمه الإعراض عن دار الفناء و التوله بدار البقاء [غررالحكم ، ص59] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) من الحكمه أن لا تنازع من فوقک و لا تستذل من دونک و لا تتعاطى ما ليس فى قدرتک و لا يخالف لسانک قلبک و لا قولک فعلک و لا تتكلم فيما لا تعلم و لا تترک الأمر عند الإقبال و تطلبه عند الإدبار [غررالحكم ، ص59] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) من حكمته (المرء) علمه بنفسه [كشف الغمه ، ج2 ، ص347] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) و أى كلمه حكم جامعه أن تحب للناس ما تحب لنفسک و تكره لهم ما تكره لها [تحف العقول ، ص79] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) كانَتِ الْفُقَهَاءُ وَ الْحُكمَاءُ إِذَا كاتَبَ بَعْضُهُمْ بَعْضاً كتَبُوا بِثَلَاثٍ لَيسَ مَعَهُنَّ رَابِعَهٌ مَنْ كانَتِ الآخِرَهُ هَمَّهُ كفَاهُ اللَّهُ هَمَّهُ مِنَ الدُّنْيا وَ مَنْ أَصْلَحَ سَرِيرَتَهُ أَصْلَحَ اللَّهُ عَلَانِيتَهُ وَ مَنْ أَصْلَحَ فِيمَا بَينَهُ وَ بَينَ اللَّهِ أَصْلَحَ اللَّهُ فِيمَا بَينَهُ وَ بَينَ النَّاسِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص396] .

2. حكمت نظرى وعملى

1-معلم حكمت : الف- خداوند متعالوَ إِذْ عَلَّمْتُک الْكتابَ وَ الْحِكمَهَ [مائده/110] .

ب : پيامبر اكرم (صلى الله عليه و آله) :

كما أَرْسَلْنا فِيكمْ رَسُولاً مِنْكمْ يتْلُوا عَلَيكمْ آياتِنا وَ يزَكيكمْ وَ يعَلِّمُكمُ الْكتابَ وَ الْحِكمَهَ وَ يعَلِّمُكمْ ما لَمْ تَكونُوا تَعْلَمُونَ [بقره/151] .

2-قرآن كريم ، كتاب حكمت : يس وَ الْقُرْآنِ الْحَكيمِ [يس/2-1] .

3-نمونه افرادى

که به آنها حکمت عطا شده است : 1-حضرت داود (علیه السلام) : وَ قَتَلَ داوُدُ جالُوتَ وَ آتاهُ اللّهُ الْمُلْک وَ الْحِکمَةَ وَ عَلَّمَهُ مِمّا یشاءُ [بقره/254] .

2-آل ابراهیم : فَقَدْ آتَینا آلَ إِبْراهِیمَ الْکتابَ وَ الْحِکمَةَ وَ آتَیناهُمْ مُلْکاً عَظِیماً [نساء/54] .

3-رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) : وَ أَنْزَلَ اللّهُ عَلَیک الْکتابَ وَ الْحِکمَةَ [نساء/113] .

4-لقمان : وَ لَقَدْ آتَینا لُقْمانَ الْحِکمَةَ [لقمان/12] .

5-راه حکیم شدن : خداوند وقتی که حکیمان را معرفی می کند راه حکیم شدن را نیز به انسانها نشان می دهد ، لذا در سوره اسراء از آیه 22 تا 39 بیست و پنج دستور اعتقادی عملی و اخلاقی را ذکر می کند و در پایان به رسول خدا می فرماید ، تمام اینها حکمت است که خداوند به تو وحی نموده است و این دستورات اعتقادی و عملی و اخلاقی (حکمت عملی و نظری) نام دارد.

1-عدم شرک :

لا تَجْعَلْ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُوماً مَخْذُولاً [اسراء/22] .

2-تنها پرستش خدا3-احسان به والدین4-اف نگفتن به والدین5-فریاد نزدن بر آنها6-سخن کریمانه گفتن با آنها : وَ قَضی رَبُّک أَلاّ تَعْبُدُوا إِلاّ إِیاهُ وَ بِالْوالِدَینِ إِحْساناً إِمّا یبْلُغَنَّ عِنْدَک الْکبَرَ أَحَدُهُما أَوْ کلاهُما فَلا تَقُلْ لَهُما أُفٍّ وَ لا تَنْهَرْهُما وَ قُلْ لَهُما قَوْلاً کرِیماً [اسراء/23] .

7-تواضع نسبت به والدین8-دعا برای آنها :

وَ اخْفِضْ لَهُما جَناحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَهِ وَ قُلْ رَبِّ ارْحَمْهُما کما رَبَّیانِی صَغِیراً [اسراء/24] .

9- 10- 11-ادا کردن حق خویشاوندان حق مسکین و حق در راه مانده.

12-عدم تبذیر : وَ آتِ ذَا الْقُرْبی حَقَّهُ

وَ الْمِسْكينَ وَ ابْنَ السَّبِيلِ وَ لا تُبَذِّرْ تَبْذِيراً [اسراء/26] .

13-به نرمی سخن گفتن با آنها :

وَ إِمّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمُ ابْتِغاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّک تَرْجُوها فَقُلْ لَهُمْ قَوْلاً مَيسُوراً [اسراء/28] .

14-15-عدم افراط و تفريط در انفاق :

وَ لا تَجْعَلْ يدَک مَغْلُولَةً إِلى عُنُقِک وَ لا تَبْسُطْها كلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُوماً مَحْسُوراً [اسراء/29] .

16-نكشتن فرزندان :

وَ لا تَقْتُلُوا أَوْلادَكمْ خَشْيةَ إِمْلاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَ إِياكمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كانَ خِطْأً كبِيراً [اسراء/31] .

17_نزديک نشدن به زنا : وَ لا تَقْرَبُوا الزِّنى إِنَّهُ كانَ فاحِشَةً وَ ساءَ سَبِيلاً [اسراء/32] .

18-نكشتن نفس محترمه : وَ لا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِى حَرَّمَ اللّهُ إِلاّ بِالْحَقِّ [اسراء/33] .

19-عدم اسراف در قتل (در مورد قصاص) : فَلا يسْرِفْ فِى الْقَتْلِ إِنَّهُ كانَ مَنْصُوراً [اسراء/33] .

20-عدم نزديكى به مال يتيم

21-وفاى به عهد :

وَ لا تَقْرَبُوا مالَ الْيتِيمِ إِلاّ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ حَتّى يبْلُغَ أَشُدَّهُ وَ أَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كانَ مَسْولاً [اسراء/34] .

22-كامل كردن پيمانه

23-وزن نمودن اجناس به عدالت :

وَ أَوْفُوا الْكيلَ إِذا كلْتُمْ وَ زِنُوا بِالْقِسْطاسِ الْمُسْتَقِيمِ [اسراء/35] .

24-پيروى نكردن از ندانسته ها : وَ لا تَقْفُ ما لَيسَ لَک بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤادَ كلُّ أُولئِک كانَ عَنْهُ مَسْولاً [اسراء/36] .

25-با تكبر راه نرفتن : وَ لا تَمْشِ فِى الأَْرْضِ مَرَحاً إِنَّک لَنْ تَخْرِقَ الأَْرْضَ وَ لَنْ تَبْلُغَ الْجِبالَ طُولاً [اسراء/37] .

3. الحكيم

قال رسول الله (صلى الله عليه و آله) : كاد الحكيم ان يكون نبيا [كنز ، 44123] .

قَالَ أَمِيرُ

الْمُومِنِينَ (علیه السلام) الحکیم [الحلیم] یشفی السائل و یجود بالفضائل [غررالحکم ، ص59] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الحکماء أشرف الناس أنفسا و أکثرهم صبرا و أسرعهم عفوا و أوسعهم أخلاقا [غررالحکم ، ص59] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) لا حکیم إلا ذو عثره ، و لا سفیه إلا ذو تجربه. [أمالی طوسی ، ص589] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) أعیا ما یکون الحکیم إذا خاطب سفیها [غررالحکم ، ص59] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) إن کلام الحکیم إذا کان صوابا کان دواء و إذا کان خطاء کان داء [غررالحکم ، ص58] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) لیس بحکیم من ابتذل بانبساطه إلی غیر حمیم [غررالحکم ، ص436] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) لیس بحکیم من قصد بحاجته غیر حکیم [غررالحکم ، ص436] .

قال رسول الله (صلی الله علیه و آله) : لیس بحکیم من لم یعاشر بالمعروف من لابدّ له من معاشرته حتی یجعل الله له من ذلک مخرجا [کنز ، خ 24761] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) أَیهَا النَّاسُ اعْلَمُوا أَنَّهُ لَیسَ بِعَاقِلٍ مَنِ انْزَعَجَ مِنْ قَوْلِ الزُّورِ فِیهِ وَ لَا بِحَکیمٍ مَنْ رَضِی بِثَنَاءِ الْجَاهِلِ عَلَیهِ [کافی ، ج1 ، ص50] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) لیس الحکیم من لم یدار من لا یجد بدا من مداراته [تحف العقول ، ص218] .

4. الحکمه ضاله المؤمن

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الحکمه ضاله المؤمن ، فاطلبوها و لو عند المشرک ، تکونوا أحق بها و أهلها. [أمالی طوسی ، ص625] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ

(علیه السلام) الْحِكمَةُ ضَالَّةُ الْمُومِنِ فَخُذِ الْحِكمَةَ وَ لَوْ مِنْ أَهْلِ النِّفَاقِ [نهج البلاغه ، حکمت 80] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) الحکمه ضاله کل مؤمن فخذوها و لو من أفواه المنافقین [غررالحکم ، ص58] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) خُذِ الْحِكمَةَ أَنَّى كانَتْ فَإِنَّ الْحِكمَةَ تَكونُ فِى صَدْرِ الْمُنَافِقِ فَتَلَجْلَجُ فِى صَدْرِهِ حَتَّى تَخْرُجَ فَتَسْكنَ إِلَى صَوَاحِبِهَا فِى صَدْرِ الْمُومِنِ [نهج البلاغه ، حکمت 79] .

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيمَ (علیها السلام) لو وجدتم سراجا یتوقد بالقطران فی لیله مظلمه لاستضأتم به و لم یمنعکم منه ریح قطرانه کذلک ینبغی لکم أنتأخذوا الحکمه ممن وجدتموها معه و لا یمنعکم منه سوء رغبته فیها [تحف العقول ، ص508] .

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (علیه السلام) لا تحقر اللووه النفیسه أن تجتلبها من الکبا الخسیسه ، فإن أبی حدثنی قال سمعت أمیر المؤمنین (علیه السلام) یقول إن الکلمه من الحکمه تتلجلج فی صدر المنافق نزوعا إلی مظانها حتی یلفظ بها ، فیسمعها المؤمن ، فیکون أحق بها و أهلها ، فیلقفها. [أمالی طوسی ، ص625] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الحکمه ضاله المون فحیث وجدها فهو أحق بها [منیه المرید ، ص173] .

5.رأس الحکمه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) حفظ الدین ثمره المعرفه و رأس الحکمه [غررالحکم ، ص85] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) رأس الحکمه تجنب الخدع [غررالحکم ، ص291] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) رأس الحکمه لزوم الحق و طاعه المحق [غررالحکم ، ص59] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رَأْسُ الْحِكمَهِ مَخَافَهُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لایحضره الفقیه ، ج4

، ص376] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) رأس الحکم مخافه الله تبارک و تعالی [بحارالأنوار ، ج13 ، ص294] .

فی فاتحه الزبور رأس الحکمه خشیه الله تعالی [منیه المرید ، ص154] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَشْرَفَ الْحَدِیثِ ذِکرُ اللَّهِ تَعَالَی وَ رَأْسَ الْحِکمَهِ طَاعَتُهُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص402] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الرِّفْقُ رَأْسُ الْحِکمَهِ [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص371] .

6. ما یورث الحکمه

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) مَنْ زَهِدَ فِی الدُّنْیا أَثْبَتَ اللَّهُ الْحِکمَهَ فِی قَلْبِهِ وَ أَنْطَقَ بِهَا لِسَانَهُ وَ بَصَّرَهُ عُیوبَ الدُّنْیا دَاءَهَا وَ دَوَاءَهَا وَ أَخْرَجَهُ مِنَ الدُّنْیا سَالِماً إِلَی دَارِ السَّلَامِ [کافی ، ج2 ، ص128] .

فی حدیث المعراج : قَالَ اللَّهُ تَعَالَی : یا أحمد إن العبد إذا أجاع بطنه و حفظ لسانه علمته الحکمه و إن کان کافرا تکون حکمته حجه علیه و وبالا و إن کان مؤمنا تکون حکمته له نورا و برهانا و شفاء و رحمه فیعلم ما لم یکن یعلم و یبصر ما لم یکن یبصر فأول ما أبصره عیوب نفسه حتی یشتغل عن عیوب غیره و أبصره دقائق العلم حتی لا یدخل علیه الشیطان [بحارالأنوار ، ج74 ، ص28] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) اغلب الشهوه تکمل لک الحکمه [غررالحکم ، ص304] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) کسب الحکمه إجمال النطق و استعمال الرفق [غررالحکم ، ص211] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) کسب الحکمه إجمال النطق و استعمال الرفق [غررالحکم ، ص211] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) لا حکمه إلا

بعصمه [غررالحكم ، ص59] .

الشَّيخُ وَرَّامُ بْنُ أَبِی فِرَاسٍ فِی تَنْبِیهِ الْخَاطِرِ ، قَالَ قِیلَ لِلُقْمَانَ : "أَ لَسْتَ عَبْدَ آلِ فُلَانٍ" قَالَ : "بَلَی" قِیلَ : "فَمَا بَلَغَ بِک مَا تَرَی" قَالَ : "صِدْقُ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءُ الْأَمَانَهِ وَ تَرْک مَا لَا یعْنِینِی وَ غَضِّی بَصَرِی وَ کفِّی لِسَانِی وَ عِفَّتِی فِی طُعْمَتِی فَمَنْ نَقَصَ عَنْ هَذَا فَهُوَ دُونِی وَ مَنْ زَادَ عَلَیهِ فَهُوَ فَوْقِی وَ مَنْ عَمِلَهُ فَهُوَ مِثْلِی" [مجموعه ورام ، ج2 ، ص230] .

7. ما یمنع الحکمه

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) التخمه تفسد الحکمه [غررالحکم ، ص360] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : القلب یتحمل الحکمه عند خلو البطن القلب یمج الحکمه عند امتلاء البطن [مجموعه ورام ، ج2 ، ص118] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) لا تجتمع الشهوه و الحکمه [غررالحکم ، ص65] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أکل طعاما للشهوه حرم الله علی قلبه الحکمه [التحصین ، ابن فهد حلی ، ص6] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) الْغَضَبُ مَمْحَقَهٌ لِقَلْبِ الْحَکیمِ وَ قَالَ مَنْ لَمْ یمْلِک غَضَبَهُ لَمْ یمْلِک عَقْلَهُ [کافی ، ج2 ، ص305] .

قَالَ الْکاظِمُ (علیه السلام) یا هِشَامُ إِنَّ الزَّرْعَ ینْبُتُ فِی السَّهْلِ وَ لَا ینْبُتُ فِی الصَّفَا فَکذَلِک الْحِکمَهُ تَعْمُرُ فِی قَلْبِ الْمُتَوَاضِعِ وَ لَا تَعْمُرُ فِی قَلْبِ الْمُتَکبِّرِ الْجَبَّارِ لِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَی جَعَلَ التَّوَاضُعَ آلَهَ الْعَقْلِ [تحف العقول ، ص395] .

قَالَ الْمَسِیحُ (علیه السلام) إنه لیس علی کل حال یصلح العسل فی الزقاق و کذلک القلوب لیس علی کل حال تعمر الحکمه فیها إن الزق ما لم ینخرق أو یقحل أو یتفل فسوف

يكون للعسل وعاء و كذلک القلوب ما لم تخرقها الشهوات و يدنسها الطمع و يقسها النعيم فسوف تكون أوعيه للحكمه [تحف العقول ، ص504] .

قَالَ الْهَادِی (علیه السلام) الحکمه لا تنجع فی الطباع الفاسده [أعلام الدین ، ص311] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) غیر منتفع بالحکمه عقل معلول بالغضب و الشهوه [غررالحکم ، ص65] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) غَيرُ مُنْتَفِعٍ بِالْعِظَاتِ قَلْبٌ مُتَعَلِّقٌ بِالشَّهَوَاتِ [غررالحکم ، ص65] .

8. آثار الحکمه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) کلما قویت الحکمه ضعفت الشهوه [غررالحکم ، ص59] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) من ثبتت له الحکمه عرف العبره [غررالحکم ، ص59] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) کیف یصبر علی مباینه الأضداد من لم تعنه الحکمه [غررالحکم ، ص59] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) کثره النظر فی الحکمه تلقح العقل [تحف العقول ، ص364] .

9. لاتمنع الحکمه غیر اهلها

قَالَ الْكاظِمُ (علیه السلام) یا هشام لا تمنحوا الجهال الحکمه فتظلموها و لا تمنعوها أهلها فتظلموهم [تحف العقول ، ص387] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) إن الحکماء ضیعوا الحکمه لما وضعوها عند غیر أهلها [قصص الأنبیاء راوندی ، ص160] .

روی ابن ماجه عن أنس أن النبی (ص) قال : "طلب العلم فریضه علی کل مسلم و واضع العلم فی غیر أهله کمقلد الخنازیر الجوهر و اللووو الدر" [بحارالأنوار ، ج62 ، ص70] .

10. طرائف الحكم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن هذه القلوب تمل كما تمل الأبدان فاهدوا إليها طرائف الحكم [عوالى اللآلى ، ج1 ، ص295] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) إِنَّ هَذِهِ الْقُلُوبَ تَمَلُّ كمَا تَمَلُّ الْأَبْدَانُ فَابْتَغُوا لَهَا طَرَائِفَ الْحِكمِ [نهج البلاغه ، حكمت 91] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) كل شىء يمل ما خلا طرائف الحكم [غررالحكم ، ص58] .

1. حكومت اسلامی

1. لزوم حكومت

1. اولين اقدام پيامبر (ص) در مدينه

پيامبر اكرم (ص) به هنگام ورود به مدينه تشكيل حكومت دارد و اسلام همچون يهوديت و مسيحيت نيست كه بگويد كار قيصر را به قيصر و دين تنها يک سری اخلاقيات خشک باشد و اسلام منحصر به زمان پيامبر اسلام (ص) نيست بلكه همان گونه كه خودش حكومتی تشكيل داد و برای بعد از خودش وصیّ تعين كرد در اين زمان هم...

2. انسجام واتحاد جامعه

اسلام در آياتی مثل : وَ لا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكمْ عَنْ سَبيلِهِ [انعام/153] .

وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَميعاً [آل عمران/103] .

وَ لا تَنازَعُوا فَتَفْشَلُوا [انفال/46] .

سفارش به وحدت كرده و جز با وجود رهبر و تشكيلات منظّم و واحد و حساب شده اين اصل عملی نيست.

3. ضمانت اجرائی احكام

احكام دفاعی اسلام و احكام مالی و جزايی و حقوقی جز با وجود نظام حكومتی و تشكيلات قابل اجراء نيست.

4. ضرورت حکومت در کلام امام رضا (ع)

قَالَ الرِّضَاع : لَا نَجِدُ فِرْقَةً مِنَ الْفِرَقِ وَ لَا مِلَّةً مِنَ الْمِلَلِ بَقُوا وَ عَاشُوا إِلَّا بِقَيمٍ وَ رَئِيسٍ لِمَا لَا بُدَّ لَهُمْ مِنْهُ فِی أَمْرِ الدِّینِ وَ الدُّنْیا فَلَمْ یجُزْ فِی حِکمَهِ الْحَکیمِ أَنْ یتْرُک

الْخَلْقَ مِمَّا يعْلَمُ أَنَّهُ لَا بُدَّ لَهُمْ مِنْهُ وَ لَا قِوَامَ لَهُمْ إِلَّا بِهِ فَيقَاتِلُونَ بِهِ عَدُوَّهُمْ وَ يقْسِمُونَ بِهِ فَيئَهُمْ وَ يقِيمُ لَهُمْ جُمُعَتَهُمْ وَ جَمَاعَتَهُمْ وَ يمْنَعُ ظَالِمَهُمْ مِنْ مَظْلُومِهِمْ [علل الشرائع ، ج1 ، ص251] .

امام رضا (ع) در لزوم رهبر فرمود : و لم يجعل لهم إماما قيما أمينا حافظا مستودعا لدرست الملة و ذهب الدين و غيرت السنن و الأحكام و لزاد فيه المبتدعون و نقص منه الملحدون و شبهوا ذلک على المسلمين [علل الشرائع ، ج1 ، ص253] .

5. احياء خمس

راستی طرح بودجه به این مهمّی شما برای برطرف کردن فقر است؟ خمس معادن و غوّاصی ها ، درآمدها و... به قول آقا خمس بازار بغداد برای مبارزه با فقر کافی است.

همین طرح بودجه با این

2. اهداف حکومت

1. اقدامات حاکمان شایسته

الَّذينَ إِنْ مَكنّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقامُوا الصَّلاةَ وَ آتَوُا الزَّكاةَ وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكرِ وَ لِلّهِ عاقِبَةُ الْأُمُورِ [حج/41] .

2. تحولات اساسی حکومت

1. عزل ونصب ها

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : حَتَّى يعُودَ أَسْفَلُكمْ أَعْلَاكمْ وَ أَعْلَاكمْ أَسْفَلَكم [نهج البلاغه ، خطبه 16] .

َالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : الذَّلِيلُ عِنْدِی عَزِيزٌ حَتَّى آخُذَ الْحَقَّ لَهُ وَ الْقَوِی عِنْدِی ضَعِيفٌ حَتَّى آخُذَ الْحَقَّ مِنْه [نهج البلاغه ، خطبه 37] .

2. رد اموال

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : وَ اللّهِ لَوْ وَجَدْتُهُ قَدْ تُزُوِّجَ بِهِ النِّسَاءُ وَ مُلِک بِهِ الْإِمَاءُ لَرَدَدْتُه [نهج البلاغه ، خطبه 15] .

3. اقدام نه شعار

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : لَسْنَا نُرْعِدُ حَتَّى نُوقِعَ وَ لَا نُسِيلُ حَتَّى نُمْطِرَ [نهج البلاغه ، خطبه 9] .

4. نهراسیدن از هیچ تهدیدی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : وَ

مَا أُهَدَّدُ بِالْحَرْبِ وَ لَا أُرَهَّبُ بِالضَّرْبِ [نهج البلاغه ، خطبه 22] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : مَا ضَعُفْتُ وَ لَا جَبُنْت [نهج البلاغه ، خطبه 104] .

5. سازش ناپذیری

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : وَ لَعَمْرِی مَا عَلَی مِنْ قِتَالِ مَنْ خَالَفَ الْحَقَّ وَ خَابَطَ الْغَی مِنْ إِدْهَانٍ وَ لَا إِيهَان [نهج البلاغه ، خطبه 24] .

6. مسئولیت پذیری

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : اللَّهِ لَهِی (نعل) أَحَبُّ إِلَی مِنْ إِمْرَتِكمْ إِلَّاْ ِيمَّاً أَوْ أَدْفَعَ بَاطِلًا [نهج البلاغه ، خطبه 33] .

7. انتقاد پذیری وپذیرش پیشنهادات

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : وَ اعْلَمُوا أَنِّی إِنْ أَجَبْتُكمْ رَكبْتُ بِكمْ مَا أَعْلَمُ وَ لَمْ أُصْغِ إِلَی قَوْلِ الْقَائِلِ وَ عَتْبِ الْعَاتِب [نهج البلاغه ، خطبه 92] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : لَا تَظُنُّوا بِی اسْتِثْقَالاً فِی حَقٍّ قِيلَ لِی [نهج البلاغه ، خطبه 216] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : لَا تُخَالِطُونِی بِالْمُصَانَعَه [نهج البلاغه ، خطبه 216] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : لَا تُكلِّمُونِی بِمَا تُكلَّمُ بِهِ الْجَبَابِرَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 216] .

8. حق گرا

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : أَ تَأْمُرُونِّی أَنْ أَطْلُبَ النَّصْرَ بِالْجَوْرِ فِيمَنْ وُلِّيتُ عَلَيهِ وَ اللَّهِ لَا أَطُورُ بِهِ مَا سَمَرَ سَمِيرٌ وَ مَا أَمَّ نَجْمٌ فِی السَّمَاءِ نَجْماً لَوْ كانَ الْمَالُ لِی لَسَوَّيتُ بَينَهُمْ فَكيفَ وَ إِنَّمَا الْمَالُ مَالُ اللَّهِ [نهج البلاغه ، خطبه 126] .

9. مدافع مکتب وجای مظلوم

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : اللَّهُمَّ إِنَّک تَعْلَمُ أَنَّهُ لَمْ يكنِ الَّذِی كانَ مِنَّا مُنَافَسَةً فِی سُلْطَانٍ وَ لَا الْتِمَاسَ شَیءٍ مِنْ فُضُولِ الْحُطَامِ وَ لَكنْ لِنَرِدَ الْمَعَالِمَ مِنْ دِينِک

وَ نُظْهِرَ الْإِصْلَاحَ فِی بِلَادِک فَیأمَنَ الْمَظْلُومُونَ مِنْ عِبَادِک وَ تُقَامَ الْمُعَطَّلَهُ

مِنْ حُدُودِک [نهج البلاغه ، خطبه 131] .

10. دشمن سوز

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : إِنَّ هَولَاءِ قَدْ تَمَالَئُوا عَلَى سَخْطَهِ إِمَارَتِى [نهج البلاغه ، خطبه169] .

11. سیاست مدار نه سیاست باز

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : وَ اللَّهِ مَا مُعَاوِيهُ بِأَدْهَى مِنِّى وَ لَكِنَّهُ يغْدِرُ وَ يفْجُرُ وَ لَوْ لَا كرَاهِيهُ الْغَدْرِ لَكِنْتُ مِنْ أَدْهَى النَّاسِ وَ لَكِنْ كلُّ غُدَرَهٍ فُجَرَهٌ وَ كلُّ فُجَرَهٍ كفَرَهٌ وَ لِكلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ يعْرَفُ بِهِ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ اللَّهِ مَا أُسْتَغْفَلُ بِالْمَكِيدَهِ وَ لَا أُسْتَغْمَزُ بِالشَّدِيدَهِ [نهج البلاغه ، خطبه 200] .

12. نظم اجتماعی

قوانین بشری طالب نظم ظاهر است. شما عربده نکشید و چاقو نکشید. شرابخواری طوری نیست. امّا اسلام به فکر انسانیت و جسم و روح فرد و جامعه است نه تنها نظم ظاهری.

13. شیوه برخورد واجراء

عاطفه و خشونت در کانال عدالت باید باشد. حضرت علی (ع) دست دو نفر دزد را قطع کرد و بعد چنان با عاطفه مشغول پذیرایی شد که هر دو از مدافعان حضرت (ع) می شوند. هم مفسد را می کشد ، هم به هنگام شنیدن درآوردن خلخال از پای یک زن اهل ذمّه می فرماید : اگر انسان بمیرد جا دارد.

3. جامعیت در همه ابعاد

اسلام دین جامع برای فرد و جامعه ، تن و روح ، این جهان و آن جهان ، اقتصاد ، سیاست ، رهبری ، عبادات ، اجتماع و... طرح دارد ، حکم تبعید و نفی بلد و تعزیر و حدودو دیات و قضا و... دارد.

3. اصولی در نظام اداری

1. اهمیت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : وَ اجْعَلْ لِرَأسِ كلِّ أَمْرٍ مِنْ أمُورِک رَأساَ مِنْهُم [نهج البلاغه ، نامه 53] .

2. نظام دفاعی

همه ارتشی

هستند و گروهی مرزبان.

3. وزارت رسیدگی به تظلّمات

1. مؤسس

وزارت رسیدگی به تظلّمات : این نوع وزارت خانه در زمان حضرت علی (ع) تشکیل شد و حضرت (ع) خانه ای را برای این کار در نظر گرفتند به نام بیت المظالم.

2. وظائف

و به گفته ابن خلدون در مقدّمه ، صفحه 246 تا مدّتی خلفاء شخصا این منصب را عهده دار بودند و کارهای این وزارت خانه :

الف) شکایات مردم از ولّات و حاکم ها

ب) رسیدگی به تجاوز مأمورین جمع آوری مالیات ها

ج) رسیدگی به گلایه مأمورین از کمی حقوق و یا تأخیر در پرداخت مزد و حقوق

د) رسیدگی به غصب

ه) رسیدگی به اوقاف

و) بازرسی دفترهای خرج و دخل

ز) نظارت بر اقامه شعائر مذهبی

ح) تأدیب رجال بزرگ دولتیِ خلافکار

ط) اجراء احکام صادره از قضات

ی) بازداشت متّهمان به جرم تا رسیدگی به وضعیت و روشن کردن ماجرا

3. مسئولین

برای این منظور چند گروه بودند : محافظ ، قاضی ، فقیه ، منشی و شهود.

در صدر اسلام مأمورین جارئم عادی به نام شرطه داشتند و مأمورین بررسی جرائم دینی محاسب نام داشتند.

4. ویژگی

آیین دادرسی در اسلام از دادگاه های متعدّد نظامی ، عادی ، دادگاه کارمندان عالی رتبه خبر نیست.

بلکه همه و همه در برابر قانون در کنار هم و مساوی با حفظ سه اصل عدالت ، سرعت و دقّت و دیگر هیچ. نه این همه نق و نق و نه قبل از اثبات جرم ، تنبیه و توهین و نه نورچشمی و نه رشوه و نه پرونده سازی های دست و پاگیر و نه و نه.

4. ارتش

ارتش در این سیستم نه در اختیار ابرقدرت ها برای غارت و توسعه طلبی است و نه در اختیار استبداد فردی

است و نه ارتشی است بی خبر و نه اسیر و نه اجباری.

5. امور اقتصادی

ایمان به این که مالک اصلی خداست و شما مستحلفین در مال هستید و مال وسیله است نه هدف و این که همه مسئولیم و شما با آن آزمایش می شوید و کنترل درآمد و مصرف و مبارزه با تکاثر و کنز و اصل تکامل و تعاون و ولایت و لا ضرر و خطوط کلّی اقتصاد اسلامی است.

6. نسبت به منابع زیر زمینی

نسبت به منابع زیرزمینی :

نه ظلم کردن و نه ظلم کشیدن ، نه استخراج بیهوده

نه احتکار ، نه رایگان ، نه حراج و کم ارزش فروختن

نه بودجه آن صرف نیازهای غیر اصیل ، نه صرف نور چشمی ها و...

بلکه به مقدار نیاز استخراج و عادلانه فروخته و بودجه آن صرف همه ، آن هم نیازهای اوّلیه

4. برنامه

1. اقامه نماز

نماز فردی نیاز بهمَکنّاهُمْ [حج/41] .

ندارد.

باید برای آموزش نماز ، فیلم نماز ، سرود نماز ، تعمیر مساجد مخروبه ، تأسیس مساجد در شهرک های نوبنیاد ، تأسیس نمازخانه در ادارات ، جادّه ها و...

شناسایی تارک الصّلوه ها و موعظه و نشر فرهنگ و فلسفه نماز ایجاد تسهیلات برای اقامه نماز جمعه مثل وسیله ایاب و ذهاب ، ایجاد فضای معنوی بر ادارات و ارگان های حکومتی

أقامُواتفاوت دارد باقامُوا

2. زکات

فقر زدایی و نماز با هم : أَقامُوا الصَّلاةَ وَ آتَوُا الزَّکاةَ [بقره/277] .

مقوسم و مقسوم علیهاِنَّمَا الصَّدَقاتُ [توبه/60] .

3. امر به معروف

به دلیلمَکنّاهُمْ فِی الْأَرْضِ [حج/41] .

می توانیم معروف را در دنیا مطرح کنیم.

الگوهای معروف

معیارهای معروف

تسهیلات برای انجام معروف نظیر ازدواج آسان ، برنامه ریزی برای روزه گرفتن نانواها

نظیر حذف ورزش

در ماه رمضان در مدرسه

تغییر زمان امتحان

تغییر ساعات کار کارگران

ارسال کتاب برای مستضعفان و مسلمانان جهان

تهیه فیلم و ویدئو برای دل های آماده

بسیج افراد برای انجام معروف

آموزش شیوه ها

حل مشکلات منکرزا

4. نهی از منکر

شناخت منکر

بستن مراکز منکرزا

بایکوت کردن مؤسّسین منکر

پر کردن ایام فراغت و کور کردن زمینه های منکر

تهیه فیلم هایی که معرّف سرنوشت افراد منکراتی است.

معرفی خطوات الشّیطان

توسعه کتاب و کتابخانه ها

فعّال کردن مساجد

برخورد با افراد مغرض و لجوج

5. وظائف

1. حفظ دین از بدعتها و شبهات

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : إِنَّ النَّاسِ وَرَائِی وَ قَدِ اسْتَسْفَرُونِی بَيْنَک وَ بَيْنَهُمْ وَ وَ اللَّهِ مَا أَدْرِی مَا أَقُولُ لَک مَا أَعْرِفُ شَيئاً تَجْهَلُهُ وَ لَا أَدُلُّک عَلَی أَمْرٍ لَا تَعْرِفُهُ إِنَّک لَتَعْلَمُ مَا نَعْلَمُ مَا سَبَقْنَاک إِلَی شَیءٍ فَنُخْبِرَک عَنْهُ وَ لَا خَلَوْنَا بِشَیءٍ فَنُبَلِّغَکهُ وَ قَدْ رَأَيتَ كمَا رَأَينَا وَ سَمِعْتَ كمَا سَمِعْنَا وَ صَحِبْتَ رَسُولَ اللَّهِ ص كمَا صَحِبْنَا وَ مَا ابْنُ أَبِی قُحَافَةَ وَ لَا ابْنُ الْخَطَّابِ بِأَوْلَی بِعَمَلِ الْحَقِّ مِنْک وَ أَنْتَ أَقْرَبُ إِلَی أَبِی رَسُولِ اللَّهِ ص وَشِيجَةَ رَحِمٍ مِنْهُمَا وَ قَدْ نِلْتَ مِنْ صِهْرِهِ مَا لَمْ ينَالَا فَاللَّهَ اللَّهَ فِی نَفْسِک فَإِنَّک وَ اللَّهِ مَا تُبَصَّرُ مِنْ عَمًی وَ لَا تُعَلَّمُ مِنْ جَهْلٍ وَ إِنَّ الطُّرُقَ لَوَاضِحَةٌ وَ إِنَّ أَعْلَامَ الدِّينِ لَقَائِمَةٌ فَاعْلَمْ أَنَّ أَفْضَلَ عِبَادِ اللَّهِ عِنْدَ اللَّهِ إِمَامٌ عَادِلٌ هُدِیَ وَ هَدَی فَأَقَامَ سُنَّةً مَعْلُومَةً وَ أَمَاتَ بِدْعَةً مَجْهُولَةً وَ إِنَّ السُّنَنَ لَنَيرَةٌ لَهَا أَعْلَامٌ وَ إِنَّ الْبِدَعَ لَظَاهِرَةٌ لَهَا أَعْلَامٌ وَ إِنَّ شَرَّ النَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ إِمَامٌ جَائِرٌ ضَلَّ وَ ضُلَّ بِهِ فَأَمَاتَ سُنَّةً مَأْخُوذَةً وَ أَحْيَا بِدْعَةً مَتْرُوكَةً وَ إِنِّی سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ص يقُولُ يوتَی يوْمَ الْقِيامَهِ بِالْإِمَامِ الْجَائِرِ وَ لَيسَ

مَعَهُ نَصِيرٌ وَ لَا عَاذِرٌ فَيلْقَى فِی نَارِ جَهَنَّمَ فَيدُورُ فِيهَا كمَا تَدُورُ الرَّحَی ثُمَّ يرْتَبِطُ فِی قَعْرِهَا وَ إِنِّی أَنْشُدُک اللَّهَ أَلَّا تَكونَ إِمَامَ هَذِهِ الْأُمَّهِ الْمَقْتُولَ فَإِنَّهُ كَانَ يقَالُ يقْتَلُ فِی هَذِهِ الْأُمَّهِ إِمَامٌ يفْتَحُ عَلَيهَا الْقَتْلَ وَ الْقِتَالَ إِلَی يوْمِ الْقِيامَهِ وَ يلْبِسُ أُمُورَهَا عَلَيهَا وَ يبُثُّ الْفِتَنَ فِيهَا فَلَا يبْصِرُونَ الْحَقَّ مِنَ الْبَاطِلِ يمُوجُونَ فِيهَا مَوْجاً وَ يمْرُجُونَ فِيهَا مَرْجاً فَلَا تَكونَنَّ لِمَرْوَانَ سَيقَهً يسُوقُک حَيثُ شَاءَ بَعْدَ جَلَالِ السِّنِّ وَ تَقَضِّی الْعُمُرِ فَقَالَ لَهُ عُثْمَانُ رَضِی اللَّهُ عَنْهُ كلِّمِ النَّاسَ فِی أَنْ يوجِّلُونِی حَتَّی أَخْرُجَ إِلَيهِمْ مِنْ مَظَالِمِهِمْ فَقَالَ ع مَا كَانَ بِالْمَدِينَهِ فَلَا أَجَلَ فِيهِ وَ مَا غَابَ فَأَجَلُهُ وُصُولُ أَمْرِک إِلَيهِ [نهج البلاغه ، خطبه 164] .

2. اجرای احکام

اجرای احکام ، فیصله بین نزاع ها

3. تأمین امنیت در مرزها وجاده ها

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : أَيتُهَا النُّفُوسُ الْمُخْتَلِفَهُ وَ الْقُلُوبُ الْمُتَشَتِّتَهُ الشَّاهِدَهُ أَبْدَانُهُمْ وَ الْغَائِبَهُ عَنْهُمْ عُقُولُهُمْ أُظْأَرُكمْ عَلَی الْحَقِّ وَ أَنْتُمْ تَنْفِرُونَ عَنْهُ نُفُورَ الْمِعْزَی مِنْ وَعْوَعَهِ الْأَسَدِ هَيهَاتَ أَنْ أَطْلَعَ بِكمْ سَرَارَ الْعَدْلِ أَوْ أُقِيمَ اعْوِجَاجَ الْحَقِّ اللَّهُمَّ إِنَّک تَعْلَمُ أَنَّهُ لَمْ يكنِ الَّذِی كَانَ مِنَّا مُنَافَسَهً فِی سُلْطَانٍ وَ لَا الْتِمَاسَ شَیءٍ مِنْ فُضُولِ الْحُطَامِ وَ لَكنْ لِنَرِدَ الْمَعَالِمَ مِنْ دِينِک وَ نُظْهِرَ الْإِصْلَاحَ فِی بِلَادِک فَيأْمَنَ الْمَظْلُومُونَ مِنْ عِبَادِک وَ تُقَامَ الْمُعَطَّلَهُ مِنْ حُدُودِک اللَّهُمَّ إِنِّی أَوَّلُ مَنْ أَنَابَ وَ سَمِعَ وَ أَجَابَ لَمْ يسْبِقْنِی إِلَّا رَسُولُ اللَّهِ ص بِالصَّلَاهِ وَ قَدْ عَلِمْتُمْ أَنَّهُ لَا ينْبَغِی أَنْ يكونَ الْوَالِی عَلَی الْفُرُوجِ وَ الدِّمَاءِ وَ الْمَغَانِمِ وَ الْأَحْكامِ وَ إِمَامَهِ الْمُسْلِمِينَ الْبَخِيلُ فَتَكونَ فِی أَمْوَالِهِمْ نَهْمَتُهُ وَ لَا الْجَاهِلُ فَيضِلَّهُمْ بِجَهْلِهِ وَ لَا الْجَافِی فَيقْطَعَهُمْ بِجَفَائِهِ

وَ لَا الْحَائِفُ لِلدُّوَلِ فَيتَّخِذَ قَوْماً دُونَ قَوْمٍ وَ لَا الْمُرْتَشِی فِی الْحُکمِ فَیذْهَبَ بِالْحُقُوقِ وَ یقِفَ بِهَا دُونَ الْمَقَاطِعِ وَ لَا الْمُعَطِّلُ لِلسُّنَّهِ فَیهْلِک الْأُمَّهَ [نهج البلاغه ، خطبه 131] .

4. اقامه حدود

تأمین امنیت در مرزها ، جاده ها و اقامه حدود :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : أَینُّهَا النُّفُوسُ الْمُخْتَلِفَهُ وَ الْقُلُوبُ الْمُتَشَتِّتَهُ الشَّاهِدَهُ أَبْدَانُهُمْ وَ الْغَائِبَهُ عَنْهُمْ عُقُولُهُمْ أُظْأَرُکمْ عَلَی الْحَقِّ وَ أَنْتُمْ تَنْفِرُونَ عَنْهُ نُفُورَ الْمِعْزَی مِنْ وَعْوَعَهِ الْأَسَدِ هَیهَاتَ أَنْ أَطْلَعَ بِکمْ سَرَارَ الْعَدْلِ أَوْ أُقِیمَ اعْوِجَاجَ الْحَقِّ اللَّهُمَّ إِنَّک تَعْلَمُ أَنَّهُ لَمْ یکنِ الَّذِی کانَ مِنَّا مُنَافَسَهً فِی سُلْطَانٍ وَ لَا الْتِمَاسَ شَیءٍ مِنْ فُضُولِ الْحُطَامِ وَ لَکنْ لِنَرِدَ الْمَعَالِمَ مِنْ دِینِک وَ نُظْهِرَ الْإِصْلَاحَ فِی بِلَادِک فَیأْمَنَ الْمَظْلُومُونَ مِنْ عِبَادِک وَ تُقَامَ الْمُعَطَّلَهُ مِنْ حُدُودِک اللَّهُمَّ إِنِّی أَوَّلُ مَنْ أَنَابَ وَ سَمِعَ وَ أَجَابَ لَمْ یسْبِقْنِی إِلَّا رَسُولُ اللَّهِ ص بِالصَّلَاهِ وَ قَدْ عَلِمْتُمْ أَنَّهُ لَا ینْبَغِی أَنْ یکونَ الْوَالِی عَلَی الْفُرُوجِ وَ الدِّمَاءِ وَ الْمَغَانِمِ وَ الْأَحْکامِ وَ إِمَامَهِ الْمُسْلِمِینَ الْبَخِیلُ فَتَکونَ فِی أَمْوَالِهِمْ نَهْمَتُهُ وَ لَا الْجَاهِلُ فَیضِلَّهُمْ بِجَهْلِهِ وَ لَا الْجَافِی فَیقْطَعَهُمْ بِجَفَائِهِ وَ لَا الْحَائِفُ لِلدُّوَلِ فَیتَّخِذَ قَوْماً دُونَ قَوْمٍ وَ لَا الْمُرْتَشِی فِی الْحُکمِ فَیذْهَبَ بِالْحُقُوقِ وَ یقِفَ بِهَا دُونَ الْمَقَاطِعِ وَ لَا الْمُعَطِّلُ لِلسُّنَّهِ فَیهْلِک الْأُمَّهَ [نهج البلاغه ، خطبه 131] .

5. تشکیل وحفظ وتقویت توده نظامی

تشکیل و حفظ و تقویت توده نظامی

6. جهاد

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : کلِمَهُ حَقٍّ یرَادُ بِهَا بَاطِلٌ نَعَمْ إِنَّهُ لَا حُکمَ إِلَّا لِلَّهِ وَ لَکنَّ هَولَاءِ یقُولُونَ لَا إِمْرَهَ إِلَّا لِلَّهِ وَ إِنَّهُ لَا بُدَّ لِلنَّاسِ مِنْ أَمِیرٍ بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ یعْمَلُ فِی إِمْرَتِهِ الْمُومِنُ وَ یسْتَمْتِعُ

فِيهَا الْكافِرُ وَ يبَلِّغُ اللَّهُ فِيهَا الْأَجَلَ وَ يجْمَعُ بِهِ الْفَىءُ وَ يقَاتَلُ بِهِ الْعَدُوُّ وَ تَأْمَنُ بِهِ السُّبُلُ وَ يوخَذُ بِهِ لِلضَّعِيفِ مِنَ الْقَوِى حَتَّى يسْتَرِيحَ بَرٌّ وَ يسْتَرَاحَ مِنْ فَاجِرٍ وَ فِى رِوَايهٍ أُخْرَى أَنَّهُ ع لَمَّا سَمِعَ تَحْكيمَهُمْ قَالَ حُكمَ اللَّهِ أَنْتَظِرُ فِيكمْ وَ قَالَ أَمَّا الْإِمْرَهُ الْبَرَّهُ فَيعْمَلُ فِيهَا التَّقِى وَ أَمَّا الْإِمْرَهُ الْفَاجِرَهُ فَيتَمَتَّعُ فِيهَا الشَّقِى إِلَى أَنْ تَنْقَطِعَ مُدَّتُهُ وَ تُدْرِكهُ مَنِيتُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 40] .

7. جمع آورى ماليات وصدقات

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : كَلِمَهُ حَقٍّ يرَادُ بِهَا بَاطِلٌ نَعَمْ إِنَّهُ لَا حُكمَ إِلَّا لِلَّهِ وَ لَكنَّ هَولَاءِ يقُولُونَ لَا إِمْرَهَ إِلَّا لِلَّهِ وَ إِنَّهُ لَا بُدَّ لِلنَّاسِ مِنْ أَمِيرٍ بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ يعْمَلُ فِى إِمْرَتِهِ الْمُومِنُ وَ يسْتَمْتِعُ فِيهَا الْكافِرُ وَ يبَلِّغُ اللَّهُ فِيهَا الْأَجَلَ وَ يجْمَعُ بِهِ الْفَىءُ وَ يقَاتَلُ بِهِ الْعَدُوُّ وَ تَأْمَنُ بِهِ السُّبُلُ وَ يوخَذُ بِهِ لِلضَّعِيفِ مِنَ الْقَوِى حَتَّى يسْتَرِيحَ بَرٌّ وَ يسْتَرَاحَ مِنْ فَاجِرٍ وَ فِى رِوَايهٍ أُخْرَى أَنَّهُ ع لَمَّا سَمِعَ تَحْكيمَهُمْ قَالَ حُكمَ اللَّهِ أَنْتَظِرُ فِيكمْ وَ قَالَ أَمَّا الْإِمْرَهُ الْبَرَّهُ فَيعْمَلُ فِيهَا التَّقِى وَ أَمَّا الْإِمْرَهُ الْفَاجِرَهُ فَيتَمَتَّعُ فِيهَا الشَّقِى إِلَى أَنْ تَنْقَطِعَ مُدَّتُهُ وَ تُدْرِكهُ مَنِيتُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 40] .

8. برنامه ريزى عادلانه براى توزيع

برنامه ريزى عادلانه براى توزيع

9. نظارت و رسيدگب به شكايت و احراء برنامه هائى كه رسول خدا (ص) داشت

نظارت بر امور ، اشخاص ، شكايات و اجراى تمام برنامه هايى كه رسول خدا (ص) داشت.

با اين بيان سيماى كسانى كه به اسم حكومت اسلامى در بلاد ، حكومت مى كنند ، معين مى شود.

10. تعليم تربيت

تعليم مردم [غرر] .

11. مهربان ونرمخو

حاكم اسلامى همچون

پدر مهربان است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : لَا تَصْلُحُ الْإِمَامَهُ إِلَّا لِرَجُلٍ فِيهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ وَرَعٌ يحْجُزُهُ عَنْ مَعَاصِی اللَّهِ وَ حِلْمٌ يمْلِک بِهِ غَضَبَهُ وَ حُسْنُ الْوِلَايهِ عَلَی مَنْ يلِی حَتَّی يكونَ لَهُمْ كالْوَالِدِ الرَّحِيمِ [كافی ، ج1 ، ص407] .

قاضی و امیر تعیین می کرد. کفّار را دعوت میکرد و هر گاه بر شهر کفری حاکم می شد به جای خشونت می گفت : فَأَعْتَقَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ص وَ قَالَ أَنْتُمُ الطُّلَقَاءُ [قرب الإسناد ، ص170] .

12. محوریت اجراء احکام بر مبنای قوانین اسلامی

حکومت اسلامی سلطه بر مردم و شهرها و پیروزی از هوس ها نیست بلکه مراد اجرای احکام و اداره مملکت طبق قوانین عادله اسلام است.

حاکم خدا است.أَلا لَهُ الْحُكمُ [انعام/62] .

و حکومت به دست امام عادل است و وظیفه برداشتن غل ها (عقائد و رسوم خرافی) و اجرای احکام

اوّل کسی که دولت اسلامی تشکیل داد رسول الله (ص) بود که در کنار رسالت ، سیاستگزار بود.

روش حکومت قوانین الهی بود و چه قانون و حکمی از حکم خدا بهترو مَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكماً [مائده/50] .

13. تبین وظائف حاکم در پرتو کلام رسول خدا (ص) به معاذ بن حبل

همین که پیامبر (ص) معاذ بن جبل را حاکم یمن قرار داد فرمود : وظایف تو این است : آموزش مردم به تعلیمات قرآنی وحسن ادب و رفاقت و اظهار برنامه های اسلام و برگزاری نماز و موعظه و ارسال مبلّغ به اطراف و نترسیدن از ملامت ها و سفارش به تقوی و راستگویی ، وفای به عهد ، ادای امانت ، خوش گویی ، سلام کردن ، توجّه کردن به

یتیم ها ، خوش رفتاری و کظم غیظ و دوری از بدزبانی ، اطاعت گنهکاران و لوزم توبه در برابر هر گناه ، (السّر و بالسّر و العلانیه بالعلانیه) و مدارا با مردم همراه با خوش رویی.

قَالَ رَسُولُ اللَّهص : لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ لَمَّا بَعَثَهُ إِلَى الْيمَنِ يا مُعَاذُ عَلِّمْهُمْ كتَابَ اللَّهِ وَ أَحْسِنْ أَدَبَهُمْ عَلَى الْأَخْلَاقِ الصَّالِحَهِ وَ أَنْزِلِ النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ خَيرَهُمْ وَ شَرَّهُمْ وَ أَنْفِذْ فِيهِمْ أَمْرَ اللَّهِ وَ لَا تُحَاشِ فِى أَمْرِهِ وَ لَا مَالِهِ أَحَداً فَإِنَّهَا لَيسَتْ بِوَلَايتِک وَ لَا مَالِک وَ أَدِّ إِلَيهِمُ الْأَمَانَهَ فِى كلِّ قَلِيلٍ وَ كثِيرٍ وَ عَلَيک بِالرِّفْقِ وَ الْعَفْوِ فِى غَيرِ تَرْک لِلْحَقِّ يقُولُ الْجَاهِلُ قَدْ تَرَكتُ مِنْ حَقِّ اللَّهِ وَ اعْتَذِرْ إِلَى أَهْلِ عَمَلِک مِنْ كلِّ أَمْرٍ خَشِيتَ أَنْ يقَعَ إِلَيک مِنْهُ عَيبٌ حَتَّى يعْذِرُوک وَ أَمِتْ أَمْرَ الْجَاهِلِيهِ إِلَّا مَا سَنَّهُ الْإِسْلَامُ وَ أَظْهِرْ أَمْرَ الْإِسْلَامِ كلَّهُ صَغِيرَهُ وَ كبِيرَهُ وَ لْيكُنْ أَكثَرُ هَمِّک الصَّلَاهَ فَإِنَّهَا رَأْسُ الْإِسْلَامِ بَعْدَ الْإِقْرَارِ بِالدِّينِ وَ ذَكرِ النَّاسَ بِاللَّهِ وَ الْيوْمِ الْآخِرِ وَ اتَّبِعِ الْمَوْعِظَهَ فَإِنَّهُ أَقْوَى لَهُمْ عَلَى الْعَمَلِ بِمَا يحِبُّ اللَّهُ ثُمَّ بُثَّ فِيهِمُ الْمُعَلِّمِينَ وَ اعْبُدِ اللَّهَ الَّذِى إِلَيهِ تَرْجِعُ وَ لَا تَخَفْ فِى اللَّهِ لَوْمَهَ لَائِمٍ وَ أُوصِيک بِتَقْوَى اللَّهِ وَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ وَ تَرْک الْخِيانَهِ وَ لِينِ الْكلَامِ وَ بَذْلِ السَّلَامِ وَ حِفْظِ الْجَارِ وَ رَحْمَهِ الْيتِيمِ وَ حُسْنِ الْعَمَلِ وَ قَصْرِ الْأَمَلِ وَ حُبِّ الْآخِرَهِ وَ الْجَزَعِ مِنَ الْحِسَابِ وَ لُزُومِ الْإِيمَانِ وَ الْفِقْهِ فِى الْقُرْآنِ وَ كظْمِ الْغَيظِ وَ خَفْضِ الْجَنَاحِ وَ إِياک أَنْ تَشْتِمَ مُسْلِماً أَوْ تُطِيعَ آثِماً أَوْ تَعْصِى إِمَاماً عَادِلًا أَوْ تُكذِّبَ صَادِقاً أَوْ

تُصَدِّقَ كاذِباً وَ اذْكُرْ رَبَّکَ عِنْدَ كلِّ شَجَرٍ وَ حَجَرٍ وَ أَحْدِثْ لِكلِّ ذَنْبٍ تَوْبَةً السِّرَّ بِالسِّرِّ وَ الْعَلَانِيَةَ بِالْعَلَانِيهِ يا مُعَاذُ لَوْ لَا أَنَّنِی أَرَی أَلَّا نَلْتَقِی إِلَی يوْمِ الْقِيامَهِ لَقَصَّرْتُ فِی الْوَصِيهِ وَ لَكنَّنِی أَرَی أَنْ لَا نَلْتَقِی أَبَداً ثُمَّ اعْلَمْ يا مُعَاذُ أَنَّ أَحَبَّكمْ إِلَی مَنْ يلْقَانِی عَلَی مِثْلِ الْحَالِ الَّتِی فَارَقَنِی عَلَيهَا [تحف العقول ، ص25] .

6. امتیازات

1. انگیزه ها

اطلاعت خدا ، امر به معروف ، خدمت به خلق ، کوبیدن ظالم ، برقراری عدالت ، برچیدن ظلم و... نه اقتصاد و شکم

2. بینش و عقائد

اجل را به دست خدا دانستن ، دنیا را نهایت نمی داند.

3. ابزار

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : أَ تَأْمُرُونِّی أَنْ أَطْلُبَ النَّصْرَ بِالْجَوْرِ [نهج البلاغه ، خطبه 126] .

ماجرای ماه گرفتن شب وفات ابراهیم فرزند رسول خدا (ص)

مهلت برای ترک نماز و بت پرستی خواستن رسول خدا (ص) اجازه نداد.

بنی عامر به پیامبر (ص) گفت هزار یار به شرط آن که بعد از تو رهبر ما نپذیرفت.

4. زمینها

چون الهی است و با امداد الهی نوعا در شرایطی قیام می فرمودند که کسی احتمال پیروزی نمی داد.

5. مصونیت از هر گونه خطاوشک وانحراف

مصونیت از هرگونه خطا و شک و انحراف

6. جامعیت

سیاستش همراه با عبادت و عبادتش همراه با سیاست است. نمونه آن را در نماز جمعه و جماعات و حج مشاهده می فرمایید.

7. قداست

از دیگر امتیازات حکومت اسلامی و قوانین آسمانی است زیرا فرمان از خداست نه از انسان هایی همچون خود ما ، دستور از آفریدگار هستی است.

همین قداست و ایمان به قانوگزار و مصونیت بزرگترین عامل برای انجام و اجراء فرمان الهی است و حتی موارد خلوت همان قدرت

ایمان قوی ترین عامل برای انسان است.

8. دستورات اسلامی برای همه زمانها

هر چه از عمر علم می گذرد حقایقش بازتر و احکامش و فلسفه آن روشن تر می شود.

9. مصلحت محور

در قوانین اسلام مصلحت واقعی در نظر گرفته شده نه تمایلات فرد و اکثریت یا اقلّیت

10. غیر وابسته به افراد

از وابستگی های شخصی و گروهی و حزبی و از هر گونه عواملی که میتواند در کشش های مثبت و منفی اثرپذیر باشد دور است.

11. مساوات

تمام مردم در برابر قانون یکسان و احدی حق وتو ندارد.ب

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : لَوْ كانَ الْمَالُ لِی لَسَوَّيتُ بَينَهُمْ فَكيفَ وَ إِنَّمَا الْمَالُ مَالُ اللَّهِ أَلَا وَ إِنَّ إِعْطَاءَ الْمَالِ فِی غَيرِ حَقِّهِ تَبْذِيرٌ وَ إِسْرَافٌ وَ هُوَ يرْفَعُ صَاحِبَهُ فِی الدُّنْيا وَ يضَعُهُ فِی الْآخِرَهِ وَ يكرِمُهُ فِی النَّاسِ وَ يهِينُهُ عِنْدَ اللَّه [نهج البلاغه ، خطبه 126] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ اللَّهَ جَعَلَكمْ فِی الْحَقِّ جَمِيعاً سَوَاءً أَسْوَدَكمْ وَ أَحْمَرَكمْ وَ جَعَلَكمْ مِنَ الْوَالِی وَ جَعَلَ الْوَالِی مِنْكمْ بِمَنْزِلَهِ الْوَلَدِ مِنَ الْوَالِدِ وَ الْوَالِدِ مِنَ الْوَلَدِ فَجَعَلَ لَكمْ عَلَيهِ إِنْصَافَكمْ وَ التَّعْدِيلَ بَينَكمْ وَ الْكفَّ عَنْ فَيئِكمْ فَإِذَا فَعَلَ مَعَكمْ ذَلِک وَجَبَتْ عَلَيكمْ طَاعَتُهُ فِيمَا وَافَقَ الْحَق [وقعه صفين ، ص126] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِی مَعْصِيهِ الْخَالِقِ لَا ينْبَغِی أَنْ يكونَ الْمَخْلُوقُ حُبُّهُ لِمَعْصِيهِ اللَّهِ فَلَا طَاعَةَ فِی مَعْصِيتِهِ وَ لَا طَاعَةَ لِمَنْ عَصَی اللَّهَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص139] .

قَالَ الصَّادِقُع : مَا يحْكِمُ لَهُ فَإِنَّمَا يأخُذُ سُحْتاَ وَ إِنْ كانَ حَقّاَ ثَابِتاَ لِأَنَّهُ أَخَذَهُ بِحُكمِ الطَّاغُوتِ وَ قَدْ أَمَرَ اللَّهُ أَنْ يكفَرَ بِه [كافى

، ج1 ، ص67] .

آیین دادرسی اسلامی از دادگاه های نظامی ، دادگاه های عادی ، دادگاه کارمندان عالیرتبه خبری نیست. همه یک نوع و با یک معیار خواهد بود.

12. عدالت

در حکومت من شما همه (بدون در نظر گرفتن طبقات و حسب و نسب و نژاد و...) آزمایش می شوید. لایق ها از نالایق ها غربال می شوند. یک انقلابی در نظام به وجود می آید همچون انقلاب در دیگ جوشان. چه عزیزانی ذلیل و بالعکس و چه عقب نگاه داشته شدگانی که به جلو و جلوافتاده های نالایقی که به عقب برگردانده خواهند شد.

13. اصالت دادن به ارزشها

حاکم اسلامی اگر گناه و خلافی کرد و از عدالت افتاد خود به خود منعزل می شود بدون تشریفات و آحاد ملّت حقّ نظارت و انتقاد از او دارند.

در جنگ بدر پیامبر (ص) پیروز شد و اسیرانی از کفّار گرفت. بعضی از اسراء با دادن پول و مال آزاد ، بعضی با دادن اسلحه آزاد شدند. ولی کسانی که سواد داشتند پیامبر (ص) به جای پول و اسلحه شرط آزادی آنان را آموزش خواندن و نوشتن به ده نفر کودک مسلمان قرار داد.

14. سادگی وصداقت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : لَا تُكلِّمُونِی بِمَا تُكلَّمُ بِهِ الْجَبَابِرَهُ وَ لَا تَتَحَفَّظُوا مِنِّی بِمَا يتَحَفَّظُ بِهِ عِنْدَ أَهْلِ الْبَادِرَهِ وَ لَا تُخَالِطُونِی بِالْمُصَانَعَهِ وَ لَا تَظُنُّوا بِی اسْتِثْقَالاً فِی حَقٍّ قِيلَ لِی [نهج البلاغه ، خطبه 216] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : إِنَّ اللَّهَ جَعَلَنِی إِمَاماً لِخَلْقِهِ فَفَرَضَ عَلَی التَّقْدِيرَ فِی نَفْسِی وَ مَطْعَمِی وَ مَشْرَبِی وَ مَلْبَسِی كضُعَفَاءِ النَّاسِ كی يقْتَدِی الْفَقِيرُ بِفَقْرِی وَ لَا يطْغِی الْغَنِی غِنَاه [كافی ، ج1 ، ص410

] .

7. مديران حكومت

1. كارگزاران

1. شايسته

1) قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : يكرِمُ كرِيمَ كلِّ قَوْمٍ وَ يوَلِّيهُ عَلَيهِمْ [مكارم الأخلاق ، ص13] .

2) فَاصْطَفِ لِوِلَايهِ أَعْمَالِک أَهْلَ الْوَرَعِ وَ الْعِلْمِ وَ السِّياسَهِ وَ تَوَخَّ مِنْهُمْ أَهْلَ التَّجْرِبَهِ وَ الْحَياءِ مِنْ أَهْلِ الْبُيوتَاتِ الصَّالِحَهِ وَ الْقِدَمِ فِی الْإِسْلَامِ [تحف العقول ، ص137] .

3) قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : الرِّفْقُ رَأْسُ الْحِكمَهِ اللَّهُمَّ مَنْ وَلِی شَيئاً مِنْ أُمُورِ أُمَّتِی فَرَفَقَ بِهِمْ فَارْفُقْ بِهِ وَ مَنْ شَقَّ عَلَيهِمْ فَاشْقُقْ عَلَيهِ [عواليااللآلی ، ج1 ، ص371] .

6) و كان النّبیّ (ص) و ينفذ الحق و ان عاد ذلک عليه بالضرر او على اصحابه [الميزان ، ج6 ، ص329 فی سيره النّبیّ (ص)] .

7) قال رسول الله (ص) : اذا اراد الله بقوم خيرا ولّی عليهم حُلَمائهم و قضى بينهم علمائهم و جعل المال فی سُمَحائهم و اذا اراد بقوم شرّا ولّی عليهم سفهائهم و قضى بينهم جُهّالهم و جَعَل المال فی بُخَلائهم [نهج الفصاحه ، 150] .

2. ناشايسته

1) (به عثمان حنيف) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : مَا ظَنَنْتُ أَنَّک تُجِيبُ إِلَی طَعَام قَوْمٍ عَائِلُهُمْ مَجْفُوٌّ وَ غَنِيهُمْ مَدْعُوٌّ فَانْظُرْ إِلَی مَا تَقْضَمُهُ مِنْ هَذَا الْمَقْضَمِ فَمَا اشْتَبَهَ عَلَيک عِلْمُهُ فَالْفِظْهُ وَ مَا أَيقَنْتَ بِطِيبِ وُجُوهِهِ فَنَلْ مِنْهُ أَلَا وَ إِنَّ لِكلِّ مَأْمُومٍ إِمَاماً يقْتَدِی بِهِ وَ يسْتَضِیءُ بِنُورِ عِلْمِهِ أَلَا وَ إِنَّ إِمَامَكمْ قَدِ اكتَفَی مِنْ دُنْياهُ بِطِمْرَيهِ (دو لباس كهنه) وَ مِنْ طُعْمِهِ بِقُرْصَيهِ أَلَا وَ إِنَّكمْ لَا تَقْدِرُونَ عَلَی ذَلِک وَ لَكنْ أَعِينُونِی بِوَرَعٍ وَ اجْتِهَادٍ وَ عِفَّهٍ وَ سَدَادٍ فَوَاللَّهِ مَا كنَزْتُ مِنْ دُنْياكمْ تِبْراً وَ لَا ادَّخَرْتُ مِنْ غَنَائِمِهَا وَفْراً وَ

لَا أَعْدَدْتُ لِبَالِی ثَوْبِی طِمْراً وَ لَا جُزْتُ مِنْ أَرْضِهَا شِبْراً وَ لَا أَخَذْتُ مِنْهُ إِلَّا كقُوتِ أَتَانٍ دَبِرَهٍ وَ لَهِی فِی عَینِی أَوْهَی وَ أَوْهَنُ مِنْ عَفْصَهٍ مَقِرَهٍ بَلَی كانَتْ فِی أَیدِینَا فَدَک مِنْ كلِّ مَا أَظَلَّتْهُ السَّمَاءُ فَشَحَّتْ عَلَیهَا نُفُوسُ قَوْمٍ وَ سَخَتْ عَنْهَا نُفُوسُ قَوْمٍ آخَرِینَ وَ نِعْمَ الْحَكمُ اللَّهُ وَ مَا أَصْنَعُ بِفَدَک وَ غَیرِ فَدَک وَ النَّفْسُ مَظَانُّهَا فِی غَدٍ جَدَثٌ تَنْقَطِعُ فِی ظُلْمَتِهِ آثَارُهَا وَ تَغِیبُ أَخْبَارُهَا وَ حُفْرَهٌ لَوْ زِیدَ فِی فُسْحَتِهَا وَ أَوْسَعَتْ یدَا حَافِرِهَا لَأَضْغَطَهَا الْحَجَرُ وَالْمَدَرُ وَ سَدَّ فُرَجَهَا التُّرَابُ الْمُتَرَاكمُ وَ إِنَّمَا هِی نَفْسِی أَرُوضُهَا بِالتَّقْوَی لِتَأْتِی آمِنَهً یوْمَ الْخَوْفِ الْأَكبَرِ وَ تَثْبُتَ عَلَی جَوَانِبِ الْمَزْلَقِ وَ لَوْ شِئْتُ لَاهْتَدَیتُ الطَّرِیقَ إِلَی مُصَفَّی هَذَا الْعَسَلِ وَ لُبَابِ هَذَا الْقَمْحِ وَ نَسَائِجِ هَذَا الْقَزِّ وَ لَكنْ هَیهَاتَ أَنْ یغْلِبَنِی هَوَای [نهج البلاغه ، نامه 45] .

2) قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : أَمِیرُ الْقَوْمِ أَضْعَفُهُمْ دَابَّهً [الجعفریات ، ص79] .

3) عَنْ مُخْتَارٍ النَّمَّارِ قَالَ : "أَتَی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ سُوقَ الْكرَابِیسِ فَاشْتَرَی ثَوْبَینِ أَحَدُهُمَا بِثَلَاثَهِ دَرَاهِمَ وَ الْآخَرُ بِدِرْهَمَینِ فَقَالَ یا قَنْبَرُ خُذِ الَّذِی بِثَلَاثَه" [المناقب ، ج2 ، ص97] .

4) سلمان روی پای پیامبر (ص) افتاد تا ببوسد. پیامبر (ص) او را نهی کرده و فرمود : یا سَلْمَانُ لَا تَصْنَعْ بِی مَا تَصْنَعُ الْأَعَاجِمُ بِمُلُوكهَا أَنَا عَبْدٌ مِنْ عَبِیدِ اللَّهِ آكلُ مِمَّا یأْكلُ الْعَبْدُ وَ أَقْعُدُ كمَا یقْعُدُ الْعَبْد [تأویل الآیات الظاهره ، ص472] .

5) امام صادق (ع) می فرماید : حضرت علی (ع) دید بعضی دنبالش راه می روند. حضرت (ع) فرمود : کاری دارید؟ گفتند نه. فرمود برگردید ، إِنَّ

مَشْی الْمَاشِی مَعَ الرَّاکبِ مَفْسَدَهٌ لِلرَّاکبِ وَ مَذَلَّهٌ لِلْمَاشِی [کافی ، ج6 ، ص540] .

6) رئیس دولت روی خاک می نشست وأیکم رسول اللهو روز بیعت با حضرت علی (ع) جشنی و تاجگذاری نبود. قدرت خود را تحمیل نمی کرد.

عَنْ أَبِی تَمِیمَهَ الْهُجَیمِی قَالَ : "وَفَدْتُ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ ص فَوَجَدْتُهُ قَاعِداً فِی حَلْقَهٍ فَقُلْتُ أَیکمْ رَسُولُ اللَّهِ فَلَا أَدْرِی أَشَارَ إِلَی رَسُولُ اللَّهِ ص فَقَالَ أَنَا رَسُولُ اللَّهِ ص" [کنزالفوائد ، ج1 ، ص212] .

2. شرائط حاکم

1. بایسته

1. اخلاقی

قَالَ رَسُولُ اللَّهص : لَا تَصْلُحُ الْإِمَامَهُ إِلَّا لِرَجُلٍ فِیهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ وَرَعٌ یحْجُزُهُ عَنْ مَعَاصِی اللَّهِ وَ حِلْمٌ یمْلِک بِهِ غَضَبَهُ وَ حُسْنُ الْوِلَایهِ عَلَی مَنْ یلِی حَتَّی یکونَ لَهُمْ کالْوَالِدِ الرَّحِیم [کافی ، ج1 ، ص407] .

اگر حکومت طبق لیاقت ها و به طور طبیعی صورت گرفت ، حکومت خدایی وگرنه مصنوعی و زور است.قُلِ اللَّهُمَّ مالِک الْمُلْک تُوتِی الْمُلْک مَنْ تَشاءُ وَ تَنْزِعُ الْمُلْک مِمَّنْ تَشاء [آل عمران/26] .

من تقدم علی قوم من المسلمین و هو یری انّ فیهم من هو أفضل منه فقد خان الله و رسوله و المسلمین [مجمع الزّوائد ، به نقل روحانی] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : لا تقبلن فی استعمال عمالک و أمرائک شفاعه إلا شفاعه الکفایه و الأمانه [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص276] .

2. علمی

من استعمل عاملا من المسلمین و هو یعلم انّ فیهم من هو اولی بذالک منه و اعلم بکتاب الله و سنّه نبیه فقد خان الله و رسوله و جمیع المسلمین [سنن بیهقی ، ج10 ، ص11 به نقل از حکومت روحانی] .

علاوه

بر بلوغ و عقل و رشد و علم :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : أَيهَا النَّاسُ إِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ بِهَذَا الْأَمْرِ أَقْوَاهُمْ عَلَيهِ وَ أَعْلَمُهُمْ بِأَمْرِ اللَّهِ فِيهِ [نهج البلاغه ، خطبه 172] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَا وَلَّتْ أُمَّهٌ قَطُّ أَمْرَهَا رَجُلًا وَ فِيهِمْ مَنْ هُوَ أَعْلَمُ مِنْهُ إِلَّا لَمْ يزَلْ يذْهَبُ أَمْرُهُمْ سَفَالًا حَتَّى يرْجِعُوا إِلَى مَا تَرَكوا [كتاب سليم بن قيس ، ص651] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : من أم قوما و فيهم أعلم منه أو أفقه منه لم يزل أمرهم فى سفال إلى يوم القيامه [المحاسن ، ج1 ، ص93] .

3. اعتقادى

قَالَ الْحُسَينُع : فَلَعَمْرِى مَا الْإِمَامُ إِلَّا الْحَاكمُ بِالْكتَابِ الْقَائِمُ بِالْقِسْطِ الدَّائِنُ بِدِينِ الْحَقِّ الْحَابِسُ نَفْسَهُ عَلَى ذَاتِ اللَّه [إرشاد مفيد ، ج2 ، ص39] .

2. نبايسته

1. اخلاقى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : قَدْ عَلِمْتُمْ أَنَّهُ لَا ينْبَغِى أَنْ يكونَ الْوَالِى عَلَى الْفُرُوجِ وَ الدِّمَاءِ وَ الْمَغَانِمِ وَ الْأَحْكامِ وَ إِمَامَهِ الْمُسْلِمِينَ الْبَخِيلُ فَتَكونَ فِى أَمْوَالِهِمْ نَهْمَتُهُ وَ لَا الْجَاهِلُ فَيضِلَّهُمْ بِجَهْلِهِ وَ لَا الْجَافِى فَيقْطَعَهُمْ بِجَفَائِهِ وَ لَا الْحَائِفُ لِلدُّوَلِ فَيتَّخِذَ قَوْماً دُونَ قَوْمٍ وَ لَا الْمُرْتَشِى فِى الْحُكمِ فَيذْهَبَ بِالْحُقُوقِ وَ يقِفَ بِهَا دُونَ الْمَقَاطِعِ وَ لَا الْمُعَطِّلُ لِلسُّنَّهِ فَيهْلِک الْأُمَّهَ [نهج البلاغه ، خطبه 131] .

عبدالله بن عبّاس واسطه شد كه امام استانداری بصره را به طلحه و زبير بدهد. فرمود : ... لولا ما ظَهَر لى من حرصهما على الولايه لكان لى فيهما رأى [الامامه و السياسه ، ج1 ، ص42 ، به نقل روحانى] .

قال رسول الله (ص) : امّا والله لا نُوَلّى هذا العمل احدا سئله او احدا

حَرَص علیه. [نظام الحکم و الاداره فی الاسلام ، ص302 ، به نقل حکومت روحانی] .

2. اجتماعی

لا تَرْکنُوا إِلَی الَّذینَ ظَلَمُوا [هود/113] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إِنَّ الرِّئَاسَهَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا لِأَهْلِهَا فَمَنْ دَعَا النَّاسَ إِلَی نَفْسِهِ وَ فِیهِمْ مَنْ هُوَ أَعْلَمُ مِنْهُ لَمْ ینْظُرِ اللَّهُ إِلَیهِ یوْمَ الْقِیامَه [إختصاص مفید ، ص251] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ ضَرَبَ النَّاسَ بِسَیفِهِ وَ دَعَاهُمْ إِلَی نَفْسِهِ وَ فِی الْمُسْلِمِینَ مَنْ هُوَ أَعْلَمُ مِنْهُ فَهُوَ ضَالٌّ مُتَکلِّفٌ [کافی ، ج5 ، ص26] .

قَالَ الصَّادِقُع : اتَّقُوا الْحُکومَهَ فَإِنَّ الْحُکومَهَ إِنَّمَا هِی لِلْإِمَامِ الْعَالِمِ بِالْقَضَاءِ الْعَادِلِ فِی الْمُسْلِمِینَ لِنَبِی أَوْ وَصِی نَبِی [کافی ، ج7 ، ص406] .

3. فامیلی

گردنبند عاریه مضمونه را دید و انتقاد و به دخترش فرمود :

یا بِنْتَ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ لَا تَذْهَبَنَّ بِنَفْسِک عَنِ الْحَقِّ أَ کلُّ نِسَاءِ الْمُهَاجِرِینَ تَتَزَینُ فِی هَذَا الْعِیدِ بِمِثْلِ هَذَا [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص151] .

6) با برادر :

عقیل تقاضایی کرد. امام (ع) فرمود : روز جمعه بیا. او آمد. امام (ع) مردم را به او در جمعه نشان داد و فرمود : مَا تَقُولُ فِی مَنْ خَانَ هَولَاءِ أَجْمَعِین [المناقب ، ج2 ، ص109] .

(و ماجرای آهن داغ کرده در خطبه 224 معروف است که هر دو مطلب مجسّم نمودن داشت.)

3. وزیر

1. شایسته

1) قَالَ رَسُولُ اللّهِص : أَصْلِحْ وَزِيرَک فَإِنَّهُ الّذِی يقُودُک إِلَی الْجَنَّهِ وَ النَّار [عواليااللآلی ، ج1 ، ص293] .

2) قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَا مِنْ أَحَدٍ وَلِی شَيئاً مِنْ أُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَأَرَادَ اللَّهُ بِهِ خَيراً إِلَّا

جَعَلَ اللَّهُ لَهُ وَزِيراً صَالِحاً إِنْ نَسِی ذَکَرَهُ وَ إِنْ ذَکَرَ أَعَانَهُ وَ إِنْ هَمَّ بِشَرٍّ کَفَّهُ وَ زَجَرَهُ [أعلام الدین ، ص295] .

2. ناشایسته

3) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : من خانه وزیره فسد تدبیره [غررالحکم ، ص345] .

1. حکومت بنی عباس در تاریخ

1. عوامل ظهور و پیدایش

به خاطر اوج فساد در حکومت اموی و شورشهای فراوان جامعه آمادگی کامل برای هر نوع حرکت جدید داشت. عباسیان در چنین شرایطی چند خط مشی را انتخاب کردند.

1- شعارهای فریبنده : نجات مردم از ظلم و ستم بنی امیه - نوید آزادی و رهایی - ایجاد حکومت عدل و صلح و برابری و برقراری امنیت و اینها وعده های انتخاباتی عباسیان بود.

2- استفاده از غیر اعراب : شرائط به گونه ای بود که بین اعراب چند دستگی حاکم بود و ضمناً در زمان بنی امیه غیر اعراب مظلوم و مطرود بودند و به هر ندایی حاضر بودند لبیک بگویند.

حجاج دستور داده بود در کوفه جز عرب کسی حق امامت جماعت ندارد. [عقدالفرید ، ج1 ، ص207] .

غیرعربها (ایرانیان) را از بصره و شهرهای اطراف بیرون رانده در حالی که ناله وامحمدا و واامحمدای آنان بلند بود ، به طوری که اهالی بصره هم با آنها هم ناله شدند. [السیاده العربیه ، ص56] .

توهین و تحقیر ایرانی ها به جایی رسید که گفتند : نماز را نمی شکند جز خری یا سگی یایکی از موالی. [عقدالفرید ، ج2 ، ص270] .

مردی از غیراعراب با دختری از اعراب ازدواج کرد ، محمدبن بشیر با سرعت خبر را به مدینه برده و به حاکم شکایت کرد. والی ، ازدواج را به هم زده و 200 ضربه شلاق

به داماد بیچاره زد و موی سر و ریش و ابرویش را تراشید. [اغانی ، ج14 ، ص150] .

[زندگانی امام رضا (ع) ، تألیف : جعفر مرتضی ، ص19] .

یکی از علل شکست قیام مختار این بود که او از غیراعراب کمک گرفت و اعراب از دور او پراکنده شدند.

در زمان امویان رسم بود و هرگاه عربی از بازار می آمد و باری همراه داشت و مولایی را می دید آن بار را به او می سپرد و غیرعرب حق خودداری نداشت. [ضحی الاسلام ، ج1 ، ص25] .

حتّی پسران خلیفه که از مادران غیرعرب زاده شده بودند حق خلافت نداشتند. [عقدالفرید ، ج6 ، ص130] .

[زندگانی امام رضا (ع) ، تألیف : جعفر مرتضی] .

3- عباسیان در آغاز امر دعوت و انقلاب خود را به اهل بیت مربوط ساختند.

تاریخچه : چون علی (ع) درگذشت ، محمدبن حنیفه از دو برادر خود حسن (ع) و حسین (ع) میراث علمی خود را طلب کرد. ایشان صحیفه ای به اودادند که علوم و اخباری در آن بود؛ از جمله حکومت عباسیان را پیش گویی کرده بود و محمدبن حنیفه این قضیه را فقط برای عبدالله بن عباس بیان کرده بود و صحیفه به دست ابوهاشم فرزند محمدبن حنیفه و سپس به دست بنی عباس افتاد تا اینکه در اثنای جنگ با مروان صحیفه را از دست دادند (مروان آخرین خلیفه اموی) و در سخنان خلفای بنی عباس بسیار از این صحیفه یاد شده از جمله در نامه مأمون به بنی عباس.

آغاز پیدایش عباسیان با دعوت ابوهاشم فرزند محمدبن حنیفه شروع شده و او کسانی مثل :

محمدبن علی بن عبداللّه بن عباس و معاویه بن عبداللّه بن جعفربن ابی طالب

و عبداللّه بن حارث و...را تشکیل داد و این 3 نفر وقت مرگ بر بسترش حاضر شده و او این 3 نفر را از داعیان خود مطلع کرد. محمد بن علی و معاویه بن عبداللّه آن صحیفه را خواندند و هر کدام برای خود جداگانه تشکیلاتی به راه انداختند و ادّعای وصایت ابوهاشم را کردند. پس از مرگ معاویه پسرش عبد الله بن معاویه ادعای وصایت ابوهاشم را کرده ، پیروانی پیدا کرد که قائل به امامت او شدند تا بالاخره به قتل رسید. [زندگانی امام رضا (ع) ، تألیف : جعفر مرتضی] .

امّا محمد بن علی زیرک و تیزهوش بود؛ تمام نیروها را به دور خود جمع کرد و خط مشی اش اینها بود :

1- از علویانی که از نظر علمی از او بالاتر بودند پروا می کرد و حتّی از نفوذ آنان به سود خویش استفاده می کرد.

2- از گروه های سیاسی که در مسیر مصلحت دعوتش نبودند فاصله می گرفت.

3- سعی می کرد با مخفی کاری و رد گم کردن حاکمان بنی امیه را اغفال کند ، حتّی فرزندانش از اهدافش بی خبر بودند.

او مرکز فعالیت خود را در خراسان قرار داد و سرزمین ها را به علوی عثمانی ، عمری ابوبکری و عثمانی تقسیم کرد.

او به والیان خود دستور داد از فاطمیان دوری کنند و خودش به علویان وانمود می کرد علاقه مند است.

او به مبلّغان خود شعارهای مبهمی که با چند گروه قابل انطباق است آموزش داد و فردی را برای رهبری نهضت معرفی نمی کرد مانند شعارالرضا من ال محمد (ص) و اهل بیت و امثال آن. (آغاز فعالیت او سال 100 شروع کرد)

سفّاح و منصور 2 فرزند

محمدبن علی بودند.

خلاصه ، بنیانگذار سلسله عباسیان تا حدود سی سال با کمال پنهان کاری پایه های حکومت خود را ریخت. [زندگانی امام رضا (ع) ، تألیف : جعفر مرتضی ، ص24] .

2. وضع خلفای بنی عباس :

1. مالی

1- منصور :

هنگام مرگ 600 میلیون درهم و 14 میلیون دینار به جای گذاشت. [مروج الذهب ، ج3 ، ص308] .

2- هارون :

فقط درآمد سالیانه مادرش خیزران 160 میلیون درهم که معادل نصف مالیات مملکت اسلامی بود. با محاسبه ای می توان گفت مادر هارون از ثروتمندترین مرد جهان امروز پول دارتر بوده و بعد از مرگش همه به هارون رسید. [جرجی زیدان ، ج2 ، ص155] .

عایدات پزشک هارون حدود 5 میلیون درهم در سال بود. هارون یک نگین یاقوت داشت که 40 هزار دینار خریداری کرد.

3- معتز :

مادر معتزّ 2 میلیون دینار طلا و جواهرات در خانه داشت. [جرجی زیدان ، ج2 ، ص196] .

4- محمد بن واثق :

مادرش سالیانه 10 میلیون دینار از بیت المال بر می داشت. [طنطاوی ، ج21 ، ص144 - جرجی زیدان ، ج2 ، ص155] .

5- المکتفی بالله : هنگام مرگش جمع اموالش حدود 100 میلیون دینار بود. [جرجی زیدان ، ج5 ، ص138] .

المکتفی صد هزار دست لباس دوخته و ندوخته و هزاران فرش و ملافه و...داشت.

6- عبدالرحمن ناصر خلیفه اموی در اندلس سالی 20 میلیون دینار پس انداز می کرد و پس از مرگش حدود 5 میلیارد دینار در خزانه داشت. [جرجی زیدان ، ج2 ، ص45] .

7- مستنصر : وزیرش افضل 500 صندوق لباس داشت و صد میخ

طلا که هر یک 100 مثقال وزن داشت. هر ده عدد لباس یک میخ. [جرجی زیدان ، ج2 ، ص196] .

8- المتقی 80 شتر آب کش داشت که روزانه برای مطبخ و حرم سرا آب می آوردند.

9- مستنصر : 18 هزار تکه بلور که بهای هر یک 10 تا هزار دینار بود ، 23 هزار مجسمه و 4 هزار فرش. [جرجی زیدان ، ج2 ، ص148] .

10- مقاتل الطالبین : در زمانی که خلفای عباسی هزاران دست لباس داشتند علویان تنها یک لباس برای نماز داشتند. [سفینه ، ج2 ، ص684] .

2. اعتقادی

منصور : خداوند با اعطای خلافت به ما که میراث بر پیامبر هستیم ما را اکرام نمود. [طبری ، ج10 ، ص432] .

پس از منصور نیز استدلال خلفا بر میراث بود.

منصور در نامه ای به محمدبن عبداللّه بن حسن نوشت که عباس از جمله چیزهایی که از پیامبر (ص) به ارث برد خلافت بود و این میراث بین فرزندان او منتقل شد. [طبری ، ج10 ، ص215] .

هارون : ما از پیامبر خدا ارث می بریم و خلافت خدا در میان ما باقی می ماند. [البدابه ، ج10 ، ص217] .

امین : هنگام بیعت با مردم گفت : خلافت خدا و میراث پیامبر به هارون الرشید منجر شد. [تاریخ یعقوبی ، ج3 ، ص163] . [زندگانی امام رضا (ع) ، تألیف : جعفر مرتضی ، ص52] .

3. اهداف عباسیان در ارتباط با اهل بیت وعلویان

1. تشکیل حکومت

عباسیان ناگزیر بودند نهضت و دعوت خود را به اهل بیت پیوند دهند ، زیرا :

1- نظر بنی

امیه را از خود منصرف کنند.

2- اعتماد مردم و پشتیبانی آنان را به خود جلب کنند.

3- دعوتشان با زشتی تلقّی نشود ، چون تا آن زمان عباسیان معروفیتی نداشتند؛ برخلاف علویان.

4- اطمینان و اعتماد علویان را جلب کنند به شکلی که در مقابل اینها جبهه نگیرند تا اینها تضعیف شوند ، حتی نامه نوشتند به امام صادق (ع) که نهضت را به اسم ایشان عنوان کنند. [تاریخ یعقوبی ، ج3 ، ص87] .

5- استمداد از قسمت های بزرگی از کشور پهناور اسلام ، مثل ایران که علاقه مند به اهل بیت بودند که همین طور هم شد و پایه های حکومت عباسی را مردم خراسان ریختند و بازو و شمشیر آنان بود که پیروزی را تضمین کرد.

توجه : محمد بن علی بنیان گذار عباسیان با سیاست خاصی به تدریج رابطه نهضت را با اهل بیت کمتر می کرد.

1- دعوت در آغاز برای علویان.

2- دعوت برای اهل بیت و خاندان پیامبر (ص) و عترت.

3- دعوت برایالرِّضَا مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ (ص)

4- طرح خلافت از راه ارث برای ابن عباس و ادعای خون خواهی علویان به عنوان پسرعمو.

[زندگانی امام رضا (ع) ، تألیف : جعفر مرتضی ، ص28] .

منصور سه مرتبه (در راه مکه ، در خود مکه و در مدینه) با محمد بن عبدالله علوی (از فرزندان امام حسن (ع)) بیعت کرد ، ولی بالاخره همین محمدبن عبدالله به دست عباسیان به قتل رسیده و زمانی که شخصی به منصور گفت : وقتی در راه مکه با هم بودیم با او بیعت کردی ، پس چرا بی وفایی کردی؟ منصور به او دشنام داده و

او هم پاسخ دشنام را داد؛ بالاخره اعدام شد. [کامل ابن اثیر ، ج5 ، ص12] .

وقتی سر محمد بن عبدالله را به مدینه آوردند؛ مطیر بن عبدالله به منصور گفت : شهادت می دهم تو به من گفتی محمد بهترین فرد بنی هاشم است و تو با او بیعت کردی. منصور دستور داد میخ در چشمانش کوفتند. [المحاسن و المساوی ، ص482] .

مردم از اهل بیت ، علویان را می فهمیدند ، ولی عباسیان به تدریج کلمه اهل بیت را تعمیم دادند ولی این مطلب را حتّی نزدیکان عباسیان هم نمی دانستند ، حتّی ابومسلم خراسانی برپا دارنده حکومت عباسی به اشتباه افتاده به امام صادق (ع) نامه می نویسد که من مردم را به پیروی از اهل بیت فراخوانده ام ، اگر رغبتی داری با شما بیعت می کنم که امام (ع) هم پاسخ می دهند : " تو از مردان من نیستی و زمانه نیز زمان من نیست". و به دنبال این نامه ابومسلم مؤاخذه می شود و بعد از اینکه متوجه شد منظور از اهل بیت عباسیان هستند عذرخواهی کرد. [زندگانی امام رضا (ع) ، تألیف جعفر مرتضی ، ص32] .

پس از گسترش حرکت ، عباسیان یکی از اهداف خود را رو کردند و سلسله وصایت را از علی بن ابیطالب به محمد بن حنیفه و از او به ابوهاشم و آنگاه به علی بن عبدالله بن عباس بعد محمد بن علی...رساندند که در واقع همان عقیده فرقه کیسانیه است.

این نیرنگ بر مردم اثر کرد و آنها موفق شدند به تدریج علویان را کنار بزنند و رازی که مدّتها بود حتّی از خواص

پوشیده بود کشف شد. [الامام الصادق (ع) و المذاهب الاربعه] .

از این تاریخ به بعد به تدریج موانع سر راه را برداشتند و کسانی را مثل ابومسلم و ابوسلمه و سلیمان بن کثیر...به قتل رساندند؛ اگرچه این افراد زحمات فراوانی برای حکومت آنها کشیده بودند. ضمناً در اینجا باید گفت : این افراد (ابومسلم و ابوسلمه...) در خط اهل بیت و ائمه هم نبوده اند و گرایش علوی خالص نداشته اند ، بلکه از اعوان و انصار عباسیان بوده اند و اگر هم نامه به امام می نوشتند غرضشان استحکام دولت عباسیان بوده؛ به همین دلیل همین ابومسلم تعدادی از قیام های علویان را سرکوب کرد و زیر هر سنگ و کلوخ و در هر بیابان در جستجوی علویان بود تا آنها را نابود کند و او عبد الله بن معاویه بن عبد الله جعفر و عبیدالله بن حسین بن علی بن الحسین را به قتل رساند. [خوارزمی] .

در آخرین مرحله ، ادعا کردند که خلافت ارثی از رسول الله (ص) است و به ایشان رسیده و رابطه شان را با علویان در همین اندازه حفظ کردند که ما به خون خواهی علویان قیام کرده ایم ، ولی خلافت حق ماست.؟؟

استدلالشان خویشاوندی نسبی با رسول الله (ص) بود و ترجیح آن بر خویشاوندی سببی.

عباسیان در مرحله قبل ، از ابوبکر و عمر و عثمان تبرّی جستند و خود را مرتبط با علی (ع) دانستند ، ولی در این مرحله آن ارتباط را پاره کرده و خلافت را حق عباس و پسرانش شمرده و نظر معاویه را در مورد خلفا پذیرفتند و بعد از پیامبر (ص) خلفا به

ترتیب ابوبکر ، عمر ، عثمان و علی (ع) باشد.

و این مرحله آغاز پیدایش اهل سنت ، با ویژگیها و مختصات مذهبی آنان در تاریخ اسلام است.

داود بن علی نخستین خطیب عباسیان در کوفه در حضور سفّاح بر منبر گفت : به جهت چپاول حق ما و کینه توزی نسبت به پسر عموهای ما توسط بنی امیه ، ما از عزّت شایسته خود خارج شده بودیم. [طبری ، ج10 ، ص31] .

خود سفّاح هم در اوّلین سخنرانی برای مردم گفت : سپاس خدا را که رشته ولایت و وراثت را به هم منتهی کرد و فضل ما را به مردم آموخت و دوستی ما را بر آنها واجب کرد.... [طبری ، ج10 ، ص39] .

2. سوء استفاده از نام اهل بیت

سید امیر علی می گوید : کلمه اهل بیت آن کلمه سحرآمیزی بود که دلهای طبقات مختلف مردم را الفت داد و همه را زیر پرچم سیاه گرد می آورد. [الامام الصادق و المذاهب الاربعه ، ج1 ، ص532] .

در طول دعوت عباسیان ، مردم بیچاره نمی دانستند با کی بیعت می کنند ، چراکه شخص معینی در میان نبود؛ همین اندازه باالرِّضَا مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ (ص)

بیعت می کردند و این دستورالعمل بود که نام کسی برده نشود. [کامل ابن اثیر ، ج4 ، ص323] .

محمد بن علی بنیان گذار سلسله عباسیان به ابوعکرمه می گوید : باید مردم را به پیروی‌الرِّضَا مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ (ص)

فراخوانی ، اگر از میزان عقل و بینش شخصی مطمئن شدی آنگاه قضیه را برای او تشریح کن و نام من باید مخفی باشد سپس به او دستور داد از فاطمیان فاصله بگیر.

و فی

رامش افزای أن أبا مسلم الخلال وزیر آل محمد عرض الخلافه علی الصادق (ع) قبل وصول الجند إلیه فأبی و أخبره أن إبراهیم الإمام لا یصل من الشام إلی العراق و هذا الأمر لأخویه الأصغر ثم الأکبر و یبقی فی أولاد الأکبر و أن أبا مسلم بقی بلا مقصود فلما أقبلت الرایات کتب أیضا بقوله و أخبره أن سبعین ألف مقاتل وصل إلینا فننتظر أمرک. فقال : إن الجواب کما شافهتک فکان الأمر کما ذکر فبقی إبراهیم الإمام فی حبس مروان و خطب باسم السفاح و قرأت فی بعض التواریخ لما أتی کتاب أبی مسلم الخلال إلی الصادق (ع) باللیل قرأه ثم وضعه علی المصباح فحرقه فقال : له الرسول و ظن أن حرقه له تغطیه و ستر و صیانه للأمر هل من جواب؟ قال : الجواب ما قد رأیت [المناقب ، ج4 ، ص229] .

وقتی ابوسلمه به امام صادق (ع) نامه می نویسد که با ایشان بیعت کند و دعوت را به نام امام انجام دهد ، حضرت در نهایت هوشیاری نامه او را سوزانده و او را طرد کرد.

بار دیگر در حالی که هفتاد هزار جنگجو تحت فرماندهی اش بود به امام (ع) نامه نوشت و خواست بیعت کند ، امّا امام پاسخ رد داد. (توجه می کنید که حتّی خود فرماندهان و رهبران نهضت از اخبار پشت پرده بی اطلاع بوده اند)

یکی از حربه های پیشرفت عباسیان ادّعای خون خواهی علویان بود و با این کار توانستند کسان زیادی را جلب کنند.

سفّاح : من در مقابل قتل حسین و فرزندان علی 200 نفر از بنی امیه را کشتم ، به ازای جسد زید جسد هشام را

سوزاندم و... :

قد قتلت بالحسين (ع) ألفا من بنى أميه و أحرقت شلو هشام بابن عمى زيد بن على كما أحرقوا شلوه. [شرح نهج البلاغه ، ج7 ، ص128] .

1. حلم و بردبارى

1. تبيين حلم

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لِلْحُسَينِ (علیه السلام) يا بُنَى مَا الْحِلْمُ؟ قَالَ كظْمُ الْغَيظِ وَ مِلْک النَّفْسِ [مشكاه الأنوار ، ص216] .

رسول الله (ص) : ليس بحليم من لم يعاشر بالمعروف من لا بد له من معاشرته [كنز ، خ5815] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : ليس الحليم من عجز فهجم و إذا قدر انتقم إنما الحليم من إذا قدر عفا و كان الحلم غالبا على كل أمره [غررالحكم ، ص286] .

قَالَ الْجَوَادُ (علیه السلام) لَيسَ الْحَلِيمُ الَّذِى لَا يتَّقِى أَحَداً فِى مَكانِ التَّقْوَى [كافى ، ج8 ، ص55] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إنما الحلم كظم الغيظ و ملک النفس [غررالحكم ، ص286] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لَا حِلْمَ كالصَّبْرِ وَ الصَّمْتِ [كافى ، ج8 ، ص20] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : الْحِلْمُ سِرَاجُ اللَّهِ يسْتَضِىءُ بِهِ صَاحِبُهُ إِلَى جِوَارِهِ وَ لَا يكونُ حَلِيماً إِلَّا الْمُويدُ بِأَنْوَارِ الْمَعْرِفَهِ وَ التَّوْحِيدِ وَ الْحِلْمُ يدُورُ عَلَى خَمْسَهِ أَوْجُهٍ أَنْ يكونَ عَزِيزاً فَيذِلَّ أَوْ يكونَ صَادِقاً فَيتَّهَمَ أَوْ يدْعُوَ إِلَى الْحَقِّ فَيسْتَخَفَّ بِهِ أَوْ أَنْ يوذَى بِلَا جُرْمٍ أَوْ أَنْ يطْلُبَ بِالْحَقِّ وَ يخَالِفُوهُ فِيهِ فَإِذَا آتَيتَ كلًّا مِنْهُمَا حَقَّهُ فَقَدْ أَصَبْتَ وَ00000 [مصباح الشريعه ، ص154] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) كمال العلم الحلم و كمال الحلم كثره الاحتمال و الكظم [غررالحكم ، ص420] .

2. فضل حلم

1. فضل حلم وبردباری

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : بسط الوجه زینه الحلم [کنزالفوائد ، ج1 ، ص299] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الحلم سجیه فاضله [کنزالفوائد ، ج1

، ص319] .

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (علیه السلام) : الْحِلْمُ زِینَهٌ [معدن الجواهر ، ص63] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : الْحِلْمُ غِطَاءٌ سَاتِرٌ وَ الْعَقْلُ حُسَامٌ قَاطِعٌ فَاسْتُرْ خَلَلَ خُلُقِک بِحِلْمِک وَ قَاتِلْ هَوَاک بِعَقْلِک [نهج البلاغه ، حکمت 424] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) العلم] الحلم [حجاب من الآفات [غررالحکم ، ص64] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الحلم رأس الرئاسه [غررالحکم ، ص342] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الْحِلْمُ عَشِیرَهٌ [نهج البلاغه ، حکمت 418] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الْحِلْمُ فِدَامُ السَّفِیهِ [نهج البلاغه ، حکمت 211] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الحلم] الحکمه [نور جوهره العقل [غررالحکم ، ص286] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الحلم تمام العقل [غررالحکم ، ص286] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الحلم نظام أمر المون [غررالحکم ، ص285] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) لا عز أنفع من الحلم [تحف العقول ، ص92] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) لَا عِزَّ أَرْفَعُ مِنَ الْحِلْمِ [کافی ، ج8 ، ص18] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) تعلموا الحلم فإن الحلم خلیل المون و وزیره [تحف العقول ، ص222] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) کفَی بِالْحِلْمِ نَاصِراً [کافی ، ج2 ، ص112] .

قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) لَا یکونُ الرَّجُلُ عَابِداً حَتَّی یکونَ حَلِیماً [کافی ، ج2 ، ص111] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) العقل خلیل المون و العلم وزیره [غررالحکم ، ص90] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) بُعِثْتُ لِلْحِلْمِ مَرْکزاً وَ لِلْعَمَلِ

مَعْدِناً وَ لِلصَّبْرِ مَسْكناً [مصباح الشريعه ، ص154] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) وجدت الحلم و الاحتمال انصر لی من شجعان الرجال [غررالحكم ، ص278] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) إنک مقوم بأدبک فزينه بالحلم [غررالحكم ، ص247] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) جمال الرجل حلمه [غررالحكم ، ص285] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) من غاظک بقبح السفه عليک فغظه بحسن الحلم عنه [غررالحكم ، ص285] .

2. حلم به هنگام غضب

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (عليه السلام) لَيعْجِبُنِی الرَّجُلُ أَنْ يدْرِكهُ حِلْمُهُ عِنْدَ غَضَبِهِ [كافی ، ج2 ، ص112] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) الْحِلْمُ يطْفِئُ نَارَ الْغَضَبِ وَ الْحِدَّهُ تُوجِّجُ إِحْرَاقَهُ [غررالحكم ، ص287] .

قَالَ لُقْمَانُ (عليه السلام) لا يعرف الحليم إلا عند الغضب [إختصاص مفيد ، ص246] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) أفضل الحلم كظم الغيظ و ملک النفس مع القدره [غررالحكم ، ص286] .

3. فضل تحلّم

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) إِنْ لَمْ تَكنْ حَلِيماً فَتَحَلَّمْ فَإِنَّهُ قَلَّ مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ إِلَّا أَوْشَک أَنْ يكونَ مِنْهُمْ [نهج البلاغه ، حكمت 207] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) خير الحلم التحلم [غررالحكم ، ص286] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) إِذَا لَمْ تَكنْ حَلِيماَ فَتَحَلّمْ [کافی ، ج2 ، ص112] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) من لم يتحلم لم يحلم [غررالحکم ، ص286] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) من تحلم حلم [غررالحکم ، ص286] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) قد يتزيا بالحلم غير الحليم [غررالحکم ، ص287] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ

(علیه السلام) من أحسن أفعال القادر أن یغضب فیحلم [غررالحکم ، ص246] .

3. موجبات حلم

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) بوفور العقل یتوفر الحلم [غررالحکم ، ص53] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) لا یکون حلیما حتی یکون وقورا [بحارالأنوار ، ج75 ، ص8] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) علیک بالحلم فإنه ثمره العلم [غررالحکم ، ص286] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الْحِلْمُ وَ الْأَنَاهُ تَوْأَمَانِ ینْتِجُهُمَا عُلُوُّ الْهِمَّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 460] .

4. ثمرات حلم

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) من حلم ساد [تحف العقول ، ص79] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) السلم ثمره الحلم [غررالحکم ، ص444] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) یظْفَرُ مَنْ یحْلُمُ [کافی ، ج1 ، ص26] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الحلم حلیه العلم و عله] عده [السلم [غررالحکم ، ص286] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) من حلم من عدوه ظفر به [بحارالأنوار ، ج68 ، ص428] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الْحِلْمُ یطْفِئُ نَارَ الْغَضَبِ وَ الْحِدَّهُ تُوجِّجُ إِحْرَاقَهُ [غررالحکم ، ص287] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) أَوَّلُ عِوَضِ الْحَلِیمِ مِنْ حِلْمِهِ أَنَّ النَّاسَ أَنْصَارُهُ عَلَی الْجَاهِلِ

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) من استعان بالحلم علیک غلبک و تفضل علیک [غررالحکم ، ص287] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) کفَی بِالْحِلْمِ نَاصِراً [کافی ، ج2 ، ص112] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) بالحلم تکثر الأنصار [غررالحکم ، ص287] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) بِالْحِلْمِ عَنِ السَّفِيهِ تَكثُرُ الْأَنْصَارُ عَلَيهِ [نهج البلاغه ، حکمت 224] .

قَالَ

رَسُولُ اللَّهِص : فأما الحلم فمنه ركوب الجميل و صحبه الأبرار و رفع من الضعه و رفع من الخساسه و تشهى الخير و تقرب صاحبه من معالى الدرجات و العفو و المهل و المعروف و الصمت فهذا ما يتشعب للعاقل بحلمه [تحف العقول ، ص15] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) الْحِلْمُ عِنْدَ شِدَّهِ الْغَضَبِ يومِّنُ غَضَبَ الْجَبَّارِ [غررالحكم ، ص287] .

5. آفت حلم

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) آفه الحلم الذل [غررالحكم ، ص287] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) إذا كان الحلم مفسده كان العفو معجزه [غررالحكم ، ص245] .

6. تلازم حلم با علم

وَ اللّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ [نساء/12] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) عَلَيک بِالْحِلْمِ فَإِنَّهُ رُكنُ الْعِلْمِ [أمالى صدوق ، ص611] .

قَالَ الْجَوَادُ (عليه السلام) الْحِلْمُ لِبَاسُ الْعَالِمِ فَلَا تَعْرَيَنَّ مِنْهُ [كافى ، ج8 ، ص55] .

قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) ما شيب شىء بشىء أحسن من حلم بعلم [إرشاد مفيد ، ج2 ، ص167] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) لن يثمر العلم حتى يقارنه الحلم [غررالحكم ، ص44] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) العلم أصل الحلم [غررالحكم ، ص44] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) الحلم زينه العلم [غررالحكم ، ص286] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِص : مَا جُمِعَ شَىءٌ إِلَى شَىءٍ أَفْضَلُ مِنْ حِلْمٍ إِلَى عِلْمٍ [خصال صدوق ، ج1 ، ص4] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) الْمُومِنُ لَهُ قُوَّهٌ فِى دِينٍ وَ حَزْمٌ فِى لِينٍ وَ إِيمَانٌ فِى يقِينٍ وَ حِرْصٌ فِى فِقْهٍ وَ نَشَاطٌ فِى هُدًى وَ بِرٌّ فِى اسْتِقَامَهٍ وَ عِلْمٌ فِى حِلْمٍ

[کافی ، ج2 ، ص231] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : وَ الَّذِی نَفْسِی بِیدِهِ مَا جُمِعَ شَیءٌ إِلَی شَیءٍ أَفْضَلُ مِنْ حِلْمٍ إِلَی عِلْمٍ [خصال صدوق ، ج1 ، ص4] .

7. حلیم

1. اوصاف شخص حلیم

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) حسب المرء000000 من حلمه ترکه الغضب عند مخالفته [کشف الغمه ، ج2 ، ص347] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) لابد للحلیم من هفوه [تحف العقول ، ص222] .

إِنَّ إِبْراهِیمَ لَحَلِیمٌ أَوّاهٌ مُنِیبٌ [هود/75] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الحلیم من احتمل إخوانه [غررالحکم ، ص420] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) الحلیم الذی لا یشق] لا تشق [علیه موه الحلم [غررالحکم ، ص286] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) اللئیم] الحلیم [یعلی همته فیما جنی علیه من طلب سوء المکافاه [غررالحکم ، ص261] .

قَالَ زَیدُ بْنُ صُوحَانَ الْعَبْدِی : یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ أَی الْخَلْقِ أَقْوَی قَالَ الْحَلِیمُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص381] .

قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) لَا یکونُ الرَّجُلُ عَابِداً حَتَّی یکونَ حَلِیماً [کافی ، ج2 ، ص111] .

2. حلیم ترین مردم

سُئِلَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) عَنْ أَحْلَمِ النَّاسِ قَالَ ع الَّذِی لَا یغْضَبُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص381] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِص : أحلم الناس من فر من جهال الناس [بحارالأنوار ، ج74 ، ص113] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) أحياكم أحلمكم [غررالحكم ، ص285] .

3. حلم خداى سبحان

وَ اللّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ [بقره/225] .

وَ اللّهُ غَنِى حَلِيمٌ [بقره/263] .

وَ اللّهُ شَكورٌ حَلِيمٌ [تغابن/17] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه

السلام) إن حلم الله تعالی علی المعاصی] إن حلم الله سبحانه عنک [جرأک و بهلکه نفسک أغراک [غررالحکم ، ص187] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) الحمد لله الذی یحلم عنی حتی کأنی لا ذنب لی [مصباح المتهجد ، ص582] .

1. حلیمه سعدیه

1 رسول خدا (ص) فرمود : "جبرئیل برای من پیغام آورد که خداوند می فرماید : "حرام کردم آتش را بر صلبی که تو از آن فرود آمدی و رحمی که تو را حمل کرد و پستانی که تو را شیر داد." [ریاحین الشّریعه]

2 در استیعاب ، حلیمه (س) را از صحابیات شمرده و گفته در غزوه حنین خدمت رسول خدا (ص) مشرّف شد و آن حضرت (ص) برخاست و ردای خود را زیر پای او پهن کرد. [ریاحین الشّریعه]

3 وقتی حلیمه (س) می خواست خدمت عبدالمطلب برسد ، غسل کرد و خود را معطّر کرد و لباس فاخر پوشید. [ریاحین الشّریعه]

4 پستان چپ حلیمه (س) شیر داشت و پستان راستش خشک شده بود و تا به حال کسی را از این پستان شیر نداده بود. پیامبر (ص) همین پستان را مکید و برای اولین بار پرشیر شد. [ریاحین الشّریعه]

5 با آمدن این کودک ، منطقه ای را که سال ها قحطی زده بود ، سرسبز و پربرکت شد. حلیمه (س) می گوید : چنان وضع ما بد شده بود که علف صحرا می خوردیم. [ریاحین الشّریعه ، مناقب]

6 وقتی عبدالمطلب نام دایه را پرسید ، گفت : حلیمه سعدیه. عبدالمطلب گفت : به

به از این دو خصلت ، نیکوسعادت و حلم. [ریاحین الشّریعه]

1. حماقت

1. الحمق والحماقه

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الحمق أدوأ الداء [غررالحکم ، ص76] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الحمق داء لا یداوی و مرض لا یبرأ [غررالحکم ، ص76] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : [الحمق أضر الأصحاب] [غررالحکم ، ص76] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الحمق شقاء [غررالحکم ، ص76] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الحمق فی الوطن غربه [غررالحکم ، ص76] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الأحمق غریب فی بلدته مهان بین أعزته [غررالحکم ، ص76] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أضر شیء الحمق [غررالحکم ، ص76] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أفقر الفقر الحمق [غررالحکم ، ص76] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فقر الحمق [الأحمق] لا یغنیه المال [غررالحکم ، ص76] .

قال علی (ع) : ما العدوّ الی عدوّه اسو تضییعا من الأحمق الی نفسه [لسعا ، ج3 ، ص225]

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : مَا أَعْرِفُ أَحَداً إِلَّا وَ هُوَ أَحْمَقُ فِیمَا بَینَهُ وَ بَینَ رَبِّه [تحف العقول ، ص234] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : العاجله غرور الحمقی [غررالحکم ، ص142] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الآمال غرور الحمقی [غررالحکم ، ص311] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اللهو قوت الحماقه [غررالحکم ، ص460] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الفرح بالدنيا حمق [غررالحكم ، ص142] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : التكبر عين الحماقه [غررالحكم ، ص309

] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من الحمق الداله على السلطان [غررالحكم ، ص77] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مِنَ الْخُرْقِ الْمُعَاجَلَهُ قَبْلَ الْإِمْكانِ وَ الْأَنَاهُ بَعْدَ الْفُرْصَهِ [نهج البلاغه ، حكمت 363] .

2. صفات الاحمق

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْأَحْمَقُ إِن اسْتُنْبِهَ بِجَمِيلٍ غَفَلَ وَ إِن اسْتُنْزِلَ عَنْ حُسْنٍ تَرَک وَ إِنْ حُمِلَ عَلَى جَهْلٍ جَهِلَ وَ إِنْ حَدَّثَ کَذَبَ لَا يفْقَهُ وَ إِنْ فُقِّهَ لَمْ يفْقَه [خصال صدوق ، ج1 ، ص116] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أُعْجِبَ بِنَفْسِهِ هَلَک وَ مَنْ أُعْجِبَ بِرَأْيِهِ هَلَک وَ إِنَّ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ (ع) قَالَ : دَاوَيتُ الْمَرْضَى فَشَفَيتُهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَ أَبْرَأْتُ الْأَکمَهَ وَ الْأَبْرَصَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَ عَالَجْتُ الْمَوْتَى فَأَحْيِيتُهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَ عَالَجْتُ الْأَحْمَقَ فَلَمْ أَقْدِرْ عَلَى إِصْلَاحِهِ فَقِيلَ يا رُوحَ اللَّهِ وَ مَا الْأَحْمَقُ قَالَ الْمُعْجَبُ بِرَأيِهِ وَ نَفْسِهِ ЏęѢӨЙЙq يرَى الْفَضْلَ کلَّهُ لَهُ لَا عَلَيهِ وَ يوجِبُ الْحَقَّ کلَّهُ لِنَفْسِهِ وَ لَا يوجِبُ عَلَيهَا حَقّاً فَذَاک الْأَحْمَقُ الَّذِى لَا حِيلَهَ فِى مُدَاوَاتِهِ [إختصاص مفيد ، ص221] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ نَظَرَ فِى عُيوبِ النَّاسِ فَأَنْکرَهَا ثُمَّ رَضِيهَا لِنَفْسِهِ فَذَلِک الْأَحْمَقُ بِعَينِهِ [نهج البلاغه ، حكمت 349] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تعرف حماقه الرجل بالأشر فى النعمه و كثره الذل فى المحنه [غررالحكم ، ص77] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تعرف حماقه الرجل فى ثلاث فى كلامه فيما لا يعنيه و جوابه عما لا يسئل عنه و تهوره فى الأمور [غررالحكم ، ص77] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من أمارات الأحمق كثره تلونه [غررالحكم ، ص77] .

قَالَ أَمِيرُ

الْمُومِنِينَ (ع) : من دلائل الحمق داله بغير آله و صلف بغير شرف [غررالحكم ، ص77] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : احذر الأحمق فإن مداراته تعنيک و موافقته ترديک و مخالفته تويک و مصاحبته وبال عليک [غررالحكم ، ص432] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الحمق يوجب الفضول [غررالحكم ، ص76] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الحمق الاستهتار بالفضول و مصاحبه الجهول [غررالحكم ، ص77] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الأحمق لا يحسن بالهوان [غررالحكم ، ص77] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ركوب المعاطب عنوان الحماقه [غررالحكم ، ص325] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : للأحمق مع كل قول يمين [غررالحكم ، ص77] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من الحمق الاتكال على الأمل [غررالحكم ، ص312] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا يستخف بالعلم و أهله إلا أحمق جاهل [غررالحكم ، ص41] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا ترد على الناس كلما حدثوک فكفى بذلک حمقا [غررالحكم ، ص438] .

3. احمق الناس

سأل زَيدُ بْنُ صُوحَانَ الْعَبْدِی أَی النَّاسِ أَحْمَقُ قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : " الْمُغْتَرُّ بِالدُّنْيا وَ هُوَ يرَى مَا فِيهَا مِنْ تَقَلُّبِ أَحْوَالِهَا" [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص381] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَحْمَقُ النَّاسِ مَنْ ظن أنه أعقل الناس [غررالحكم ، ص77] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أحمق الناس من يمنع البر و يطلب الشكر و يفعل الشر و يتوقع ثواب الخير [غررالحكم ، ص77] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أحمق الناس من أنكر على غيره رذيله و هو مقيم

علیها [غررالحکم ، ص77] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أکثر الناس حمقا الفقیر المتکبر [غررالحکم ، ص77] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَحْمَقُ الْحُمْقِ الْفَجُورُ [کافی ، ج8 ، ص81] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أحمق الحمق الاغترار [غررالحکم ، ص311] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أکبر الحمق الإغراق فی المدح و الذم [غررالحکم ، ص77] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من أعظم الحمق موخاه الفجار [غررالحکم ، ص418] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا حمق أعظم من الفخر [غررالحکم ، ص311] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من کمال الحماقه الاختیال فی الفاقه [غررالحکم ، ص310] .

4. مصاحبه الاحمق

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کن علی حذر من الأحمق إذا صاحبته و من الفاجر إذا عاشرته و من الظالم إذا عاملته [غررالحکم ، ص432] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَرَدْتُ سَفَراً فَأَوْصَی إِلَی أَبِی عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) فَقَالَ فِی وَصِیتِهِ إِیاک یا بُنَی أَنْ تُصَاحِبَ الْأَحْمَقَ أَوْ تُخَالِطَهُ وَ اهْجُرْهُ وَ لَا تُحَادِثْهُ فَإِنَّ الْأَحْمَقَ هُجْنَهٌ عَیابٌ غَائِباً کانَ أَوْ حَاضِراً إِنْ تَکلَّمَ فَضَحَهُ حُمْقُهُ وَ إِنْ سَکتَ قَصَرَ بِهِ عِیهُ وَ إِنْ عَمِلَ أَفْسَدَ وَ إِنِ اسْتُرْعِی أَضَاعَ لَا عِلْمُهُ مِنْ نَفْسِهِ یغْنِیهِ وَ لَا عِلْمُ غَیرِهِ ینْفَعُهُ وَ لَا یطِیعُ نَاصِحَهُ وَ لَا یسْتَرِیحُ مُقَارِنُهُ تَوَدُّ أُمُّهُ أَنَّهَا ثَکلَتْهُ وَ امْرَأَتُهُ أَنَّهَا فَقَدَتْهُ وَ جَارُهُ بُعْدَ دَارِهِ وَ جَلِیسُهُ الْوَحْدَهَ مِنْ مُجَالَسَتِهِ إِنْ کانَ أَصْغَرَ مَنْ فِی الْمَجْلِسِ أَعْنَی مَنْ فَوْقَهُ وَ إِنْ کانَ أَکبَرَهُمْ أَفْسَدَ مَنْ دُونَهُ [أمالی طوسی ، ص613] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع)

: مَنْ لَمْ يجْتَنِبْ مُصَادَقَةَ الْأَحْمَقِ أَوْشَک أَنْ يتَخَلَّقَ بِأَخْلَاقِهِ [أمالی صدوق ، ص269] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : عَدُوٌّ عَاقِلٌ خَيرٌ مِنْ صَدِيقٍ أَحْمَق [بحارالأنوار ، ج75 ، ص11] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بعد الأحمق خير من قربه و سكوته خير من نطقه [غررالحكم ، ص77] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : النَّظَرُ إِلَى الْأَحْمَقِ يسَخِّنُ الْعَين [تحف العقول ، ص214] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مقاساه الأحمق عذاب الروح [غررالحكم ، ص432] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : احذر الأحمق فإن مداراته تعنيک و موافقته ترديک و مخالفته تويک و مصاحبته وبال عليک [غررالحكم ، ص432] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : موده الأحمق كشجره النار يأكل بعضها بعضا [غررالحكم ، ص77] .

5. جواب الاحمق سكوت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا عُوقِبَ الْأَحْمَقُ بِمِثْلِ السُّكوتِ عَنْهُ [أمالی مفيد ، ص118] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : السكوت على الأحمق أفضل جوابه [غررالحكم ، ص77] .

6. معالجه الاحمق

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أُعْجِبَ بِنَفْسِهِ هَلَک وَ مَنْ أُعْجِبَ بِرَأْيِهِ هَلَک وَ إِنَّ عِيسَى ابْنَ مَرْيمَ (ع) قَالَ دَاوَيتُ الْمَرْضَى فَشَفَيتُهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَ أَبْرَأْتُ الْأَكمَهَ وَ الْأَبْرَصَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَ عَالَجْتُ الْمَوْتَى فَأَحْيِيتُهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَ عَالَجْتُ الْأَحْمَقَ فَلَمْ أَقْدِرْ عَلَى إِصْلَاحِهِ فَقِيلَ يا رُوحَ اللَّهِ وَ مَا الْأَحْمَقُ قَالَ الْمُعْجَبُ بِرَأيِهِ وَ نَفْسِهِ الَّذِى يرَى الْفَضْلَ كلَّهُ لَهُ لَا عَلَيهِ وَ يوجِبُ الْحَقَّ كلَّهُ لِنَفْسِهِ وَ لَا

يوجِبُ عَلَيهَا حَقّاً فَذَاک الّأحْمَقُ الّذِی لَا حِيلَةَ فِی مُدَاوَاتِهِ [إختصاص مفيد ، ص221]

1. حوزه

1. سوابق حوزه

1. در عصر امام صادق (ع)

1- حدود 4 هزار نفر شاگرد داشته است : شيخ طوسی در رجال نام 4 هزار نفر را اسم برده.

2- فقيه ، محدث ، اديب و شاعر ، متكلم ، رياضی دان ، فيزيكدان .

3- به خاطر كثرت كتب و شاگرد ، مكتب جعفری نام گذاری شد.

- شاگردانش كوفه ، قم ، حلب ، ری ، نيشابور.

- ابن ابی الحديد : مذهب جعفری مقدم است بر 4 مذهب.

زيرا مالک و ابوحنيفه مستقيما شاگرد امام صادق (ع) و شافعی و احمد حنبل با واسطه.

2. بعد از امام صادق (ع) تاكنون

1- اولين حوزه شيعه بلكه و حوزه دنيای اسلام ، حوزه كوفه (فقه و حديث) است.

2- اولين كسی كه احاديث كوفه را در قم آورد پدر علی بن ابراهيم قمی كه اين پدر شاگرد يونس بن عبدالرحمن شاگرد امام صادق (ع) بود.

3- حوزه دوم (قم) ؛لولا القميين

3- حوزه سوم (ری) ؛ پدر كلينی و خود كلينی.

4- حوزه چهارم در نيشابور؛ امالی صدوق يادگار آن است.

6- حوزه پنجم در بلخ؛ شيخ صدوق در اول

من لایحضر می گوید : در بلخ من لایحضر را نوشتنم.

7- حوزه ششم د ربغداد ، که توسط مفید ، سید مرتضی ، سید رضی و طوسی پایه ریزی شد.

8- حوزه هفتم نجف ، در 448 هجری به خاطر حکومت سلجوقی ها و آتش زدن کتابخانه ها حوزه به نجف منتقل شد.

9- حوزه هشتم حلب؛ مرکز شیعه که فقهای زیادی از شهرهای سوریه از حوزه حلب هستند.

10- حوزه نهم حله؛ مرکز شیعه از شهر یا عراق ابن ادریس بعد محقق اول صاحب شرایع علامه حلی و فخر المحققین همه از حله

11- حوزه دهم در اصفهان؛ زمان صفویه محقق کرکی از جبل عامل آمد به اصفهان ، شیخ بهائی ،

میرداماد ، مجلسی اول و دوم ، صدر المتألهین و انبوه علماء سنتی اصفهانی و کلباسی در احیاء آن نقش داشته اند.

12- حوزه یازدهم کاشان؛ علماء از شهرستان ها جمع و تحت نظر ملامحسن فیض ، حاج ملامهدی نراقی ، ملا احمد نراقی ، شاگردان وحید حوزه کاشان را احیاء کردند که شیخ انصاری 4 سال درکاشان شاگرد بوده است.

13- حوزه دوازدهم کربلا؛ شیخ یوسف بحرانی ، وحید بهبهانی پایه گذار مکتب اجتهاد 50 نفر از شاگردان وحید به تمام کشور پخش و اجتهاد را رونق دادند. جد علامه طباطبائی میرزا محمد تقی قاضی شاگرد وی حوزه تبریز را دائر کردند.

14- حوزه سیزدهم نجف ، به وسیله بحر العلوم احیاء شد.

15- حوزه چهاردهم خراسان؛ میرزامهدی خراسانی (معروف به شهید) که در حرم شهید شد شاگرد معروف وحید بهبهانی موسس حوزه علمیه خراسان است. بعد از وحید بهبهانی حوزه های علمیه شهرستان ها به دست نسل یا شاگردان

وحید تاسیس شده است. در باختران حوزه های علمیه توسط فرزند وحید تاسیس شده است.

2. مزایای حوزه

1- مدرک رسمی چندانی لازم ندارد.

2- برای شغل نیست.

3- آزادی سنی (سن مجاز ، حد نصاب مطرح نیست) .

به خاطر یک روز تاخیر شناسنامه ، یک سال عقب افتادگی تحصیلی.

سن عقلی اصل است نه سن شناسنامه ای چه علمائی که در کودکی و نوجوانی به درجات عالیه رسیدند.

4- هم کار و هم درس

5- مدت تحصیل محدود نیست. نباید همه استعدادها را دریک قالب بریزیم ، مثل قالبهای ریخته گری.

6- معلم پلیس نیست که شاگرد مقید به سرعت و حرکت خاصی باشد (یک سال ، یک کلاس) ، بلکه شاگرد باید زمینه را برای رشد باز ببیند و با هر سرعتی خواست پیش برود.

7- در حوزه های نجف شاگردان قوی جزء اعضاء استفتاء در می آمدند و از این سو از مرجع هم استفاده های خصوصی می کردند و از سوی دیگر شاگردان قوی مقرر درس برای شاگردان معمولی وضعیف بودند و هم در جلسه استفتاء کار مردم راه می افتاد و وظیفه شرعی خود را از نامه ها دریافت می کردند

و هم مرجع با شاگردان قوی انس داشت.

هم شاگردی که از استاد مرجع تقلید خجالت می کشید از مقرر بی پرده سئوال می کرد و هم کسانی که احیانا دیر به مدرس می آمدند از مطالب مقرر کمبود خود را جبران می کردند.

هم شاگرد قوی رشد می کرد و هم شاگرد ضعیف به جای ناراحتی و عقده ، به شاگرد قوی به چشم استاد دوم نگاه می کرد.

8- مدرسه از مسجد منشعب شده (در کنار محراب ، منبر) .

9- در مسجد پیامبر اکرم (ص) خانه پیامبر و فاطمه (یعنی خانه رهبر در کنار خانه

خدا و خانه خدا همان خانه مردم) ضمنا حلقه های درس ، هم چنین مهمان سرای مهاجران (اهل صفه) ، نیز قضاوت و عبادت و بسیج به جبهه ، ضمنا شورا و نظر خواهی و رسیدگی به شکایات انجام می شد.

11- در مدارس قدیمه حجره طلاب فاضل و مبتدی یک جور بود و گاهی حجره مدرس و شاگرد یک جور بود (مساوات) ، حجره آیه الله اشرفی با شاگردانش یکجور بود (برخلاف جاهای دیگر)

12- در مدارس قدیمه حجره ها در کنار امامزاده ها و حرم ها بود ، پیوند واقعی رؤسای مکتب با پیروان واقعی.

13- گاهی موسس مدرسه در کنار مدرسه مدفون است. قبر اسماعیل کنار کعبه و پیامبر اکرم (ص) کنار مسجد و قبر شیخ طوسی در کنار مسجد طوسی و قبر مفید در کنار امام کاظم (ع) و علماء در کنار امامان همچون پاسبانان حرم و قبر بروجردی در کنار مسجد اعظم و آقای حجت در کنار مدرسه حجتیه و قبر آیه الله حکیم در کنار کتابخانه اش.

14- پیراهن از پنبه و کرباس و کفش گیوه ، ولی جلد کتاب از چرم.

15- علامه امینی در پشت کتابخانه اش قطعه زمینی را به عنوان خانه محققان خریداری نموده بود.

16- کتابدار در کتابخانه ها هست ، ولی کتاب شناس و راهنما که چه کتابی را چه کسی در چه سن بخواند نیست.

17- انتخاب استاد ، آزاد و انتخاب مدرس آزاد ، انتخاب ساعت آزاد و هیچ گونه نظام اداری ندارد.

18- جو علم و قداست جوری است که تقلب بسیار کم است با اینکه بازرس ، ممتحن ، تنبیه ، کنترل ، اوراق بی اسم و لاک و مهر

شده و...در کار نیست.

19- در نظام حوزه هر که عالم تر ، مقدس تر و نسبتا پرکارتر است.

3. نظام تربیتی حوزه

1- توأم ساختن تقوا و علم

2- انگیزه تحصیل برتر از تحصیل مدرک و کسب امتیازات مادی است

3- عوامل یادگیری مورد توجه است.

4- ایمان به آنچه فرا گرفته

5- جامعیت و گسترده بودن هدف ها

6- مواد برنامه با توجه به هدف ها انتخاب می شود.

7- انعطاف پذیری

8- یک سو بودن استاد و شاگرد.

9- استقلال شاگرد در انتخاب ، استاد ، درس ، کتاب ، و ابراز عقیده ،

10- هماهنگی مواد با هدفهای آموزشی ، تربیتی

4. حوزه از دید شهید مطهری

1 رابطه طلبه با استادش رابطه علم و تقوا است

2- محیط سادگی و زهد

3- صفا و صمیمیت

4- شیوه اجتهاد تحقیق است نه تقلید وخود باختگی از تئوری و طوطی وار و حفظ و...

5- هر کس که مستعد باشد استاد زیر دستش می شود

6- هدف فهمیدن است ، نمره نیست.

7- تعیین استاد انتخابی است نه انتصابی ، انتخاب اصلح حاکم است.

8- شاگردهم با ذائقه خود استاد را رشد می دهد.

9- مستقل است ، بند دولت نیست ، ولی رئیس الازهر منصوب رئیس جمهور مصر است؟ !!

10- آثار تخفیفی علماء شیعه بسیار عمیق تر از آثار اهل سنت است.

11- هم قدرت دارد هم حریت (قدرت به خاطر اتصال به مردم ، حریت به خاط ر ترک اتصال به دولت)

5. نواقص حوزه

1- کنکور ورودی ندارد

2- در بالا رفتن از کتاب پایین به بالا آزادند.

3- استعداد یابی نمی شوند.

4- رشته ها از توسعه قدیم هیئت ، طب ، تفسیر و... به محدودیت گرائیده و به جای دانشگاه دانشکده شده

5- لباسش بی حد و حصر

6- عربی می خواند ولی عربی حرف نمی زند.

7- افراط در بعضی مباحث و بی خبری از بعضی علوم.

8- نظام مالی جالب نیست.

9- وظیفه اصل باشد نه عنوان و ژست و زینت محافل و تشریفات و...

10- زبان خارجی نمی دانند (موسس حوزه قم تصمیم گرفت ، ولی از طرف بعضی عوام تهدید شد و موقتا صرف نظر کرد)

11- همینکه عالم شدند سخنرانی نمی کنند

12- از غیر علوم فقه و اصول لب فرو می بندند.

13- تشویق کم رنگ است.

14- برای هر کشوری گروهی باید کار کنند و تاریخ و جغرافیا و جامعه و مردم و مشکلات و عقایدآنجا را بدانند.

15- هر طلبه چند شیوه خطبه و سخنرانی

، کلاسداری و نویسندگی را بداند.

16- در تفسیر از ابتدای تحصیل رسمی شود.

17- برای طلاب فارغ ، تابستان هااز مناطق سردسیر همراه با استاد رحله الشتاء و الصیف داشته باشند.

18- میزان تحصیلات رسما شناخته و تیتر جهانی داشته باشد.

19- هر سال چند هیئت از حوزه به کشورهای دنیا سفرها داشته باشند.

6. راه کارها

1. نکاتی از سخنرانی مقام معظم رهبری

1- وظیفه فقهاء قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْفَقِيهُ كلُّ الْفَقِيهِ مَنْ لَمْ يقَنِّطِ النَّاسَ مِنْ رَحْمَهِ اللَّهِ وَ لَمْ يويسْهُمْ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ وَ لَمْ يومِنْهُمْ مِنْ مَكرِ اللَّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 90] .

فهم دقیق شریعت و بیان آن برای مردم

2- نقش حوزه ها در حفظ دین و نگه داشتن روحیه فکری و دینی مردم.

نقش علماء در قضایای مشروطیت

مردم باید از حقایقی که بر حوزه می گذرد مطلع شوند.

حوزه برای جامعه نقش حیاتی دارد

حوزه گنجینه ای است که اگر دیگران داشتند شبانه روز در حفظ آن می کوشیدند

3- برنامه ریزی در ابعاد مختلف حوزه به واسطه گروه های متخصص در این فن

4- اهمیت دادن بر فقه به معنای خاص

فقه باید مبنا رشته باشد.

حوزه باید از همه پیشرفت های جهانی در همه مسائلی که با علوم اسلامی ارتباط پیدا می کند مطلع بشود و خود را با آن هم آهنگ کند.

ما امروز به فقه عمیق تر از زمان شیخ انصاری (ره) احتیاج داریم.

تمام کتاب های فقهی باید مورد بحث قرار گیرد ، نه مثل سابق کتاب جهاد متروکه شده

فقه امروز باید شامل همه مسائل زندگی شود.

امروز بحث مضاربه می تواند نظام بانک داری را حل نماید

5- وحدت دین و سیاست

فکر وحدت دین و سیاست را هم در تفقه و هم در عمل

باید دنبال کرد

6- نوآوری و پیشرفت

7- غافل نشدن از قرآن

انس با قرآن

قرآن در حوزه های ما منزوی شده ، به شکلی که بدون قرآن هم می شود مجتهد شود

8- خلأ عظیم علم رجال

9- تاریخ به عنوان یک علم مورد توجه قرار گیرد.

10- فلسفه با اینکه کار شده ، ولی هنوز مهجور است.

بقای دین مدیون تلاش علمی حوزه هاست.

11- علم کلام گذشته شبهات امروز را تغذیه نمی کند.

باید ما همیشه نسبت به دیگر القائات و گرایشها و مباحث؛ حالت برتری ، برندگی و تهاجمی داشته باشیم.

12- همه ابواب علوم باید ریز و تخصصی شود.

13- اطلاعات قوی و دقیق جهانی از افکار و مطالب جدید.

ما باید همیشه در احتیاجات علمی جهانی مربوط به علوم اسلامی بیشتر باشیم.

14- تحقیق - آشنائی با سبک های نوین آن.

تحقیق گروهی مطمئن تراست

15- دستگاه مخصوص برنامه ریزی دقیق در امر تبلیغ ، با این همه نیروی سرشار و جوان در حوزه.

16- توجه به وحدت دین و سیاست در همه ادوار فقه.

17- تربیت طلاب برای نیازهای مختلف اجتماعی.

18- توجه به ارزش های اسلامی طلاب؛

از قبیل مجاهدات ، تبلیغات در نقاط محروم و دور و در ارگانها.

19- رسیدگی به مسائل رفاهی طلاب

20- پرهیز از مسائل جناحی

21- برنامه ریزی برای زندگی آینده علمی ، فقهی بر اساس ذوق و سلیقه و توانها

22- تهذیب اخلاق ، ساده زیستی و اعراض از زخارف و تجملات

23- استفاده از روش صحیح در امتحانات

24- استفاده از روش های نو در تدریس و کتاب.

2. وظایف یک مدیر

1-تشویق (تولید ، توزیع ، مصرف)

2- کشف ، استخراج ، ذوب ، قطعه سازی ، مونتاژ

3-تقویت انگیزه

4-ارتباط خصوصی و عاطفی

5- اخلاق قرآنی نه ضد قرآن

6- تمرین اذان

7-

سخنرانی چند دقیقه ای بعد از نماز

8- ده دقیقه تفسیر در هر روزلَسْتُمْ عَلی شَیءٍ حَتّی تُقِیمُوا التَّوْراهَ وَ الْإِنْجِیلَ وَ ما أُنْزِلَ إِلَیکمْ مِنْ رَبِّکمْ

[مائده/68] .

9- احیاءرِحْلَهَ الشِّتاءِ وَ الصَّیفِ [قریش/2] .

10- احیاءعَشِیرَتَک الْأَقْرَبِینَ [شعراء/214] .

11- هم سنت پذیری و هم سنت شکنی

12- هر روز یک سوال و یک جواب

13-مساله حمد و سوره

14- صندوق انتقادات

15- صندوق خاطرات

16- پدر بودن نه جناح بودن

17- سفرهای دسته جمعی

18- باطلاب ، در طلاب و از طلاب بودن

19- نقل خاطرات علمای پیشین

20- ارشاد نه تحمیل

21- احیاء روحیه ایثار

22- غربت قرآن را کنار زدن

23- نامه 25 نهج البلاغه را گوش زد کردن

24- ِطلاب و بِرنامه نماز در مدارس

25-أَضْحَک وَ أَبْکی [نجم/34] .

1. حیا در اسلام

1. ارزش حیا

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْحَیاءُ نُورٌ جَوْهَرُهُ صَدْرُ الْإِیمَانِ وَ تَفْسِیرُهُ التَذوبُ عِنْدَ کلِّ شَیءٍ ینْکرُهُ التَّوْحِیدُ وَ الْمَعْرِفَهُ [بحارالأنوار ، ج68 ، ص336] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْحَیاءُ سَبَبٌ إِلَی کلِّ جَمِیلٍ [تحف العقول ، ص82] .

3 رسول اکرم (ص) : الحیاء لا یأتی الا بخیر [کنز ، ص763] .

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أحسن ملابس الدین [الدنیا] الحیاء [غررالحکم ، ص257] .

5 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الحیاء [الخنی] مفتاح کل الخیر [رأس العیوب] [غررالحکم ، ص257] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْحَیاءُ خَیرٌ کلُّهُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص379] .

7 رسول اکرم (ص) : ان الحیاء من شرائع الاسلام [کنز ، 5772] .

8 قَالَ

أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ كسَاهُ الْحَياءُ ثَوْبَهُ لَمْ يرَ النَّاسُ عَيبَهُ [نهج البلاغه ، حكمت 223] .

9 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا كانَ الْفُحْشُ فِی شَیءٍ قَطُّ إِلَّا شَانَهُ وَ لَا كانَ الْحَياءُ فِی شَیءٍ قَطُّ إِلَّا زَانَهُ [أمالی مفيد ، ص167] .

10 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ يحِبُّ الْحَيی الْمُتَعَفِّفَ وَ يبْغِضُ الْفَاحِشَ الْبَذِیءَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ [أمالی طوسی ، ص39] .

11 قَالَ الْكاظِمُ (ع) : الْحَياءُ مِنَ الْإِيمَانِ وَ الْإِيمَانُ فِی الْجَنَّهِ وَ الْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ وَ الْجَفَاءُ فِی النَّارِ [تحف العقول ، ص394] .

12 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ خِصَالَ الْمَكارِمِ بَعْضُهَا مُقَيدٌ بِبَعْضٍ يقْسِمُهَا اللَّهُ حَيثُ تَكونُ فِی الرَّجُلِ وَ لَا تَكونُ فِی ابْنِهِ وَ تَكونُ فِی الْعَبْدِ وَ لَا تَكونُ فِی سَيدِهِ صِدْقُ الْحَدِيثِ وَ صِدْقُ الْبَأْسِ وَ إِعْطَاءُ السَّائِلِ وَ الْمُكافَأَهُ عَلَی الصَّنَائِعِ وَ أَدَاءُ الْأَمَانَهِ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ وَ التَّوَدُّدُ إِلَی الْجَارِ وَ الصَّاحِبِ وَ قِرَی الضَّيفِ وَ رَأْسُهُنَّ الْحَياءُ [أمالی طوسی ، ص301] .

13 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْحَياءَ وَ الْعَفَافَ وَ الْعِی أَعْنِی عِی اللِّسَانِ لَا عِی الْقَلْبِ مِنَ الْإِيمَانِ وَ الْفُحْشَ وَ الْبَذَاءَ وَ السَّلَاطَهَ مِنَ النِّفَاقِ [الزهد ، ص10] .

14 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ لِكلِّ دِينٍ خُلُقاً وَ خُلُقُ الْإِسْلَامِ الْحَياءُ [مشكاه الأنوار ، ص234] .

15 رسول اكرم (ص) : الحياء هو الدين كله [كنز ، ج3 ، ص121] .

16 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كثره حياء الرجل دليل إيمانه [غررالحكم ، ص257] .

17

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : لا حیاء لمن لا دین له [کشف الغمه ، ج1 ، ص571] .

18 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا إِیمَانَ لِمَنْ لَا حَیاءَ لَهُ [کافی ، ج2 ، ص106] .

19 قَالَ الرِّضَا (ع) : مَا بَقِی مِنْ أَمْثَالِ الْأَنْبِیاءِ ع إِلَّا کلِمَهٌ إِذَا لَمْ تَسْتَحِ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ وَ إِنَّهَا فِی بَنِی أُمَیهَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص20] .

20 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَرْبَعٌ مَنْ کنَّ فِیهِ کمَلَ إِیمَانُهُ وَ إِنْ کانَ مِنْ قَرْنِهِ إِلَی قَدَمِهِ ذُنُوباً لَمْ ینْقُصْهُ ذَلِک قَالَ وَ هُوَ الصِّدْقُ وَ أَدَاءُ الْأَمَانَهِ وَ الْحَیاءُ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ [کافی ، ج2 ، ص99] .

سوء استفاده از حیای دیگران :

1 فَإِذا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَ لا مُسْتَأْنِسِینَ لِحَدِیثٍ إِنَّ ذلِکمْ کانَ یوذِی النَّبِی فَیسْتَحْیی مِنْکمْ وَ اللَّهُ لا یسْتَحْیی مِنَ الْحَقِّ [احزاب/53] .

2 المأخوذ حیاء کالمأخوذ غصبا

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا یحل مال امرئ مسلم إلا بطیب من نفسه [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص222] .

2. انواع حیا

1. حیا از خدا

1 قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : خف الله تعالی لقدرته علیک و استحی منه لقربه منک [أعلام الدین ، ص299] .

2 قَالَ الْکاظِمُ (ع) : إستحیوا من الله فی سرائرکم کما تستحیون من الناس فی علانیتکم [تحف العقول ، ص392] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : استح من الله تعالی استحیاءک من صالحی جیرانک فإن فیها زیاده الیقین [مصباح الشریعه ، ص162] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اسْتَحْیوا مِنَ

اللَّهِ حَقَّ الْحَياءِ فَقِيلَ : يا رَسُولَ اللَّهِ! وَ مَنْ يسْتَحْيى مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَياءِ فَقَالَ مَنِ اسْتَحْيا مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَياءِ فَلْيكتُبْ أَجَلَهُ بَينَ عَينَيهِ وَ لْيزْهَدْ فِى الدُّنْيا وَ زِينَتِهَا وَ يحْفَظُ الرَّأْسَ وَ مَا حَوَى وَ الْبَطْنَ وَ مَا طَوَى وَ لَا ينْسَى الْمَقَابِرَ وَ الْبِلَى [الزهد ، ص45] .

5 حياء من الله ثمره معرفته و من ذلک

حياء الامام زين العابدين (ع) فى صحيفه السجاديه : قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : "يا إِلَهِى! لَوْ بَكيتُ إِلَيک حَتَّى تَسْقُطَ أَشْفَارُ عَينَى ، وَ انْتَحَبْتُ حَتَّى ينْقَطِعَ صَوْتِى ، وَ قُمْتُ لَک حَتَّى تَتَنَشَّرَ قَدَمَاى ، وَ رَكعْتُ لَک حَتَّى ينْخَلِعَ صُلْبِى ، وَ سَجَدْتُ لَک حَتَّى تَتَفَقَّأَ حَدَقَتَاى ، وَ أَكلْتُ تُرَابَ الْأَرْضِ طُولَ عُمُرِى ، وَ شَرِبْتُ مَاءَ الرَّمَادِ آخِرَ دَهْرِى ، وَ ذَكرْتُک فِى خِلَالِ ذَلِک حَتَّى يكلَّ لِسَانِى ، ثُمَّ لَمْ أَرْفَعْ طَرْفِى إِلَى آفَاقِ السَّمَاءِ اسْتِحْياءً مِنْک مَا اسْتَوْجَبْتُ بِذَلِک مَحْوَ سَيئَةٍ وَاحِدَةٍ مِنْ سَيئَاتِى." [صحيفه سجاديه ، دعاى 16] .

قصيده الفرزدق لعلى بن الحسين (ع) :

[إرشاد مفيد ، ج2 ، ص151] .

6 أَ لَمْ يعْلَمْ بِأَنَّ اللّهَ يرى [علق/14] .

7 يعْلَمُ خائِنَةَ الْأَعْينِ وَ ما تُخْفِى الصُّدُورُ [غافر/19] .

8 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أفضل الحياء استحياو من الله [غررالحكم ، ص257] .

9 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الحياء من الله يمحو كثيرا من الخطايا [غررالحكم ، ص257] .

2. حيا از فرشتگان

1 رسول اكرم (ص) : ليستح احدكم من مليكه اللذين معه كما يستحى من رجلين

صالحین من جیرانه و هما معه باللیل و النهار [کنز ، 5751] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أَبَاذَرٍّ! اِسْتَحْی مِنَ اللَّهِ فَإِنِّی وَ الَّذِی نَفْسِی بِیدِهِ لَأَظَلُّ حِینَ أَذْهَبُ إِلَی الْغَائِطِ مُتَقَنِّعاً بِثَوْبِی اسْتِحْیاءً مِنَ الْمَلَکینِ اللَّذَینِ مَعِی [مکارم الأخلاق ، ص465] .

3. حیا از خود

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من أفضل الورع أن لا تبدی فی خلوتک ما تستحیی من إظهاره فی علانیتک [غررالحکم ، ص274] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أحسن الحیاء استحیاو من نفسک [غررالحکم ، ص257] .

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : حیاء الرجل من نفسه ثمره الإیمان [غررالحکم ، ص89] .

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : غایه الحیاء أن یستحیی المرء من نفسه [غررالحکم ، ص236] .

4. حیا درچشم

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْحَیاءُ غَضُّ الطَّرْفِ [غررالحکم ، ص259] .

2 در روایت آمده است که فرزند نباید به والدین خیره نگاه کند ، بلکه باید با شرم و حیا چشم به چشم آنان اندازد.

5. حیا درسخن

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ کثُرَ کلَامُهُ کثُرَ خَطَوهُ وَ مَنْ کثُرَ خَطَوهُ قَلَّ حَیاوهُ وَ مَنْ قَلَّ حَیاوهُ قَلَّ وَرَعُهُ وَ مَنْ قَلَّ وَرَعُهُ مَاتَ قَلْبُهُ وَ مَنْ مَاتَ قَلْبُهُ دَخَلَ النَّارَ [نهج البلاغه ، حکمت 349] .

2 حضرت امیر (ع) بعضی از سؤالات را که از حضرت رسول الله (ص) حیا داشتند توسط بعضی از اصحاب می پرسیدند ، مثل مسئله مذی که توسط مقداد از حضرت رسول پرسیدند. [سفینه البحار]

.

3 لا تَسُبُّوا الَّذِینَ یدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ [انعام/108] .

4 فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَیطْمَعَ الَّذِی فِی قَلْبِهِ مَرَضٌ [احزاب/32] .

5 وَ اغْضُضْ مِنْ صَوْتِک إِنَّ أَنْکرَ الْأَصْواتِ لَصَوْتُ الْحَمِیرِ [لقمان/19] .

6. حیا در مسائل جنسی

1 در توحید مفضل امام صادق (ع) می فرماید : " توجه کن به انسان که خداوند او را به عکس تمام حیوانات قرار داد به واسطه حیایی که به او داده و اگر حیا نبود وفای به عهد ، قضای حوائج ، احترام مهمان و... نبود و اگر حیا نبود بسیاری از حقوق پایمال می شد".

2 وَ لْیسْتَعْفِفِ الَّذِینَ لا یجِدُونَ نِکاحاً حَتّی یغْنِیهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [نور/33] .

3 وَ غَلَّقَتِ الْأَبْوابَ وَ قالَتْ هَیتَ لَک قالَ مَعاذَ اللّهِ [یوسف/23] .

4 یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لِیسْتَأْذِنْکمُ الَّذِینَ مَلَکتْ أَیمانُکمْ وَ الَّذِینَ لَمْ یبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْکمْ ثَلاثَ مَرّاتٍ [نور/58] .

5 فَجاءَتْهُ إِحْداهُما تَمْشِی عَلَی اسْتِحْیاءٍ قالَتْ إِنَّ أَبِی یدْعُوک لِیجْزِیک أَجْرَ ما سَقَیتَ لَنا فَلَمّا جاءَهُ وَ قَصَّ عَلَیهِ الْقَصَصَ قالَ لا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظّالِمِین [قصص/25] .

6 وَ قَرْنَ فِی بُیوتِکنَّ وَ لا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجاهِلِیهِ الْأُولی [احزاب/33] .

7 وَ لا تَقْرَبُوا الزِّنی [اسراء/32] .

8 وَ لا یبْدِینَ زِینَتَهُنَّ إِلاّ ما ظَهَرَ مِنْها [نور/31] .

7. حیا درمسائل مالی

1 حیاء الفاطمه من امیر المؤمنین ان تکلّفه مالا یقدر علیه.

2 مَنْ کانَ غَنِیا فَلْیسْتَعْفِفْ [نساء/6] .

3 يحْسَبُهُمُ الّجاهِلُ أغْنِياءَ مِنَ التَّعَفُّفِ [بقره/273] .

8. حيا از

مردم

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من لم يتق وجوه الرجال لم يتق الله سبحانه [غررالحكم ، ص257] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من لم يستحى من الناس لم يستحى من الله سبحانه [غررالحكم ، ص257] .

3 رسول اكرم (ص) : من لم يستح من الله فى العلانيه لم يستح من الله فى السرّ [كنز ، 5789] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الأشرار من لا يستحيى من الناس و لا يخاف الله سبحانه [غررالحكم ، ص257] .

3. آثار حيا

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الحياء يصد عن فعل القبيح [غررالحكم ، ص257] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سبب العفه الحياء [غررالحكم ، ص257] .

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : على قدر الحياء تكون العفه [غررالحكم ، ص256] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أما الحياء فيتشعب منه اللين و الرأفه و المراقبه لله فى السر و العلانيه و السلامه و اجتناب الشر و البشاشه و السماحه و الظفر و حسن الثناء على المرء فى الناس فهذا ما أصاب العاقل بالحياء فطوبى لمن قبل نصيحه الله و خاف فضيحته [تحف العقول ، ص15] .

5 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من لم يستحى من العيب و يرعوى عند الشيب و يخشى الله بظهر الغيب فلا خير فيه [كشف الغمه ، ج2 ، ص205] .

4. جاهايى كه نبايد حيا كرد

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ رَقَّ وَجْهُهُ رَقَّ عِلْمُهُ [كافى ، ج2 ، ص106] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قرن الحياء بالحرمان [غررالحكم ، ص257] .

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الحياء يمنع الرزق [غررالحكم ، ص257] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْحَياءُ حَياءَانِ حَياءُ عَقْلٍ وَ حَياءُ حُمْقٍ فَحَياءُ الْعَقْلِ هُوَ الْعِلْمُ وَ حَياءُ الْحُمْقِ هُوَ الْجَهْلُ [كافى ، ج2 ، ص106] .

5 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من استحيا من قول الحق فهو أحمق [غررالحكم ، ص70] .

6 حيا در تعليم و تعلم.

7 إِنَّ اللّهَ لا يسْتَحْيى أَنْ يضْرِبَ مَثَلاً ما بَعُوضَةً فَما فَوْقَها [بقره/26

] .

8 و در روایت آمده است : " کسی که یک ساعت ذلت تعلم را نپذیرد ، یک عمر در ننگ و ذلت جهل و نادانی خواهد ماند".

9 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا يستحيين أحد إذا سئل عما لا يعلم أن يقول لا أعلم [غررالحكم ، ص48] .

1. حیات

1. اهمیت حیات

قَالَ أَمِيرُالْمُومِنِينَ (ع) : وَ اعْلَمُوا أَنَّهُ لَيسَ مِنْ شَىءٍ إِلَّا وَ يكادُ صَاحِبُهُ يشْبَعُ مِنْهُ وَ يمَلُّهُ إِلَّا الْحَياهَ فَإِنَّهُ لَا يجِدُ فِى الْمَوْتِ رَاحَهً وَ إِنَّمَا ذَلِك بِمَنْزِلَهِ الْحِكمَهِ الَّتِى هِى حَياهٌ لِلْقَلْبِ الْمَيتِ وَ بَصَرٌ لِلْعَينِ الْعَمْياءِ وَ سَمْعٌ لِلْأُذُنِ الصَّمَّاءِ وَ رِى لِلظَّمْئانِ وَ فِيهَا الْغِنَى كلُّهُ وَ السَّلَامَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 133] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَلَقَ الْحَياهَ قَبْلَ الْمَوْت [كافى ، ج8 ، ص145] .

2. حیات حقیقی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا حَياهَ إِلَّا بِالدِّينِ وَ لَا مَوْتَ إِلَّا بِجُحُودِ الْيقِينِ فَاشْرَبُوا مِنَ الْعَذْبِ الْفُرَاتِ ينَبِّهُكمْ مِنْ نَوْمَهِ السُّبَاتِ وَ إِياكمْ وَ السَّمَائِمَ الْمُهْلِكاتِ [إرشاد مفيد ، ج1 ، ص296] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : التوحيد حياه النفس [غررالحكم ، ص84] .

3. آب و حیات

وَ جَعَلْنا مِنَ الْماءِ كلَّ شَىءٍ حَى [انبياء/30] .

الحديث :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : طَعْمُ الْمَاءِ طَعْمُ الْحَياهِ [كافى ، ج6 ، ص381] .

4. چیزی بهتر از حیات نیست

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی الْعَسْکرِی (ع) : خَیرٌ مِنَ الْحَیاهِ مَا إِذَا فَقَدْتَهُ بغضت [أَبْغَضْتَ] الْحَیاهَ وَ شَرٌّ مِنَ الْمَوْتِ مَا إِذَا نَزَلَ بِک أَحْبَبْتَ الْمَوْتَ [تحف العقول ، ص489]

.

5. موجبات حیات زیبا

قَالَ أَمِیرُ الْمُومنینَ (ع) : الذکر الجمیل أحد العمرین [غررالحکم ، ص479] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومنینَ (ع) : الذکر الجمیل إحدی الحیاتین [غررالحکم ، ص479] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومنینَ (ع) : العلم إحدی الحیاتین [غررالحکم ، ص63] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومنینَ (ع) : السهر أحد الحیاتین [غررالحکم ، ص319] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومنینَ (ع) : اکتسبوا العلم و یکسبکم الحیاه [غررالحکم ، ص63] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومنینَ (ع) : بالعلم تکون الحیاه [غررالحکم ، ص63] .

خ

1. خاتمیت

1. قرآن وخاتمیت پیامبر (ص)

ما کانَ مُحَمَّدٌ أَبا أَحَدٍ مِنْ رِجالِکمْ وَ لکنْ رَسُولَ اللّهِ وَ خاتَمَ النَّبِیینَ وَ کانَ اللّهُ بِکلِّ شَیءٍ عَلِیماً [احزاب/40] .

خاتَم به فتح التاء به معنای چیزی که با آن نامه ، سند ، ظرف و غیره را مُهر می زنند و در فارسی به معنای مُهر است. هم در قدیم و هم در امروز رسم است.

اینکه به انگشتر ، خاتَم می گویند به خاطر آن است که همان اسم و کنیه را روی نگین آن حکاکی می کردند و به دست کرده و در موارد لزوم با همان نگین مُهر می کردند و در واقع هم انگشتر و هم زینت و هم مهر بود.

پیغمبر اسلام (ص) هم بر نگین انگشتر خود جملهمحمّد رسول اللّهرا حکاکی کرده و با آن آخر نامه های دعوت را امضا می کرد.

وَ تَمَّتْ کلِمَهُ رَبِّک صِدْقاً وَ عَدْلاً لا مُبَدِّلَ لِکلِماتِهِ وَ هُوَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ [انعام/115] .

یعنی با نزول قرآن ، کتابهای آسمانی و نبوت از مرحله تدرّج به مرحله تحقق رسید ، لانّ القرآن مهیمن علی سایر الکتب. تعبیر به صدق و عدل

اشاره به آن است که بعد از آن هر کتابی عرضه داده شود کذب است و ظلم

إِنَّ الَّذِینَ کفَرُوا بِالذِّکرِ لَمّا جاءَهُمْ وَ إِنَّهُ لَکتابٌ عَزِیزٌ لا یأْتِیهِ الْباطِلُ مِنْ بَینِ یدَیهِ وَ لا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِیلٌ مِنْ حَکیمٍ حَمِیدٍ [فصلت/42-41] .

وَ نَزَّلْنا عَلَیک الْکتابَ تِبْیاناً لِکلِّ شَیءٍ وَ هُدیً وَ رَحْمَةً وَ بُشْری لِلْمُسْلِمِینَ [نحل/89] .

در صورتی که درباره کتاب موسی (ع) می فرماید : وَ کتَبْنا لَهُ فِی الأَْلْواحِ مِنْ کلِّ شَیءٍ [اعراف/145] .

در صورتی که درباره کتاب عیسی (ع) می فرماید : لِیبَینَ لَهُمُ الَّذِی یخْتَلِفُونَ فِیهِ [نحل/39] .

تَبارَک الَّذِی نَزَّلَ الْفُرْقانَ عَلی عَبْدِهِ لِیکونَ لِلْعالَمِینَ نَذِیراً [فرقان/1] .

لفظ عالمین اگر قرینه ای در کار نباشد برای همه مردم در همه زمانهاست.

وَ ما أَرْسَلْناک إِلاّ کافَّةً لِلنّاسِ [سبأ/28] .

2. خاتمیت در روایت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَرْسَلَهُ عَلَی حِینِ فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ وَ تَنَازُعٍ مِنَ الْأَلْسُنِ فَقَفَّی بِهِ الرُّسُلَ وَ خَتَمَ بِهِ الْوَحْی [نهج البلاغه ، خطبه 133] .

"إِنِّی تَارِک فِیکمُ الثَّقَلَینِ مَا إِنْ تَمَسَّکتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا کتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِی أَهْلَ بَیتِی وَ إِنَّهُمَا لَنْ یفْتَرِقَا حَتَّی یرِدَا عَلَی الْحَوْضَ [أمالی صدوق ، ص415] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ...إن القرآن حی لا یموت [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص203] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ ذِکرُهُ خَتَمَ بِنَبِیکمُ النَّبِیینَ فَلَا نَبِی بَعْدَهُ أَبَداً وَ خَتَمَ بِکتَابِکمُ الْکتُبَ فَلَا کتَابَ بَعْدَهُ أَبَداً وَ أَنْزَلَ فِیهِ تِبْیانَ کلِّ شَیءٍ [کافی ، ج1 ، ص269] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : شَرِيعَةُ مُحَمَّدٍ (ص) لَا تُنْسَخُ إِلَى يوْمِ الْقِيامَهِ وَ

لَا نَبِی بَعْدَهُ إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ [علل الشرائع ، ج1 ، ص122] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنْتَ مِنِّی بِمَنْزِلَهِ هَارُونَ مِنْ مُوسَی إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِی بَعْدِی [کافی ، ج8 ، ص106] .

این حدیث از 170 طریق آمده که صد طریق از اهل سنّت و هفتاد طریق از اهل بیت است. المراجعات نامه 32 ، نمونه ، ج6 ، 347.

در غایه المرام از صد و هفتاد طریق این حدیث را روایت کرده (نقل من از کتاب رهبر سعادت در اثبات نبوت از حاج آقا حسین خادمی است)

آقای سبحانی 45 حدیث را از عامه و خاصّه به طور دسته بندی شده در این باره نقل می کند به این ترتیب :

31 حدیث از شخص رسول گرامی که ما بعضی از آنها را از مدارک دیگری اینجا آورده ایم.

8 حدیث از علی بن ابیطالب غیر از آنچه را که ما از حضرت (ع) در اینجا آورده ایم. و همچنین جمله ای از امام حسن ، از امام سجّاد (ع) ، از امام باقر ، صادق ، کاظم و رضا (علیهم الصلوات اللّه) نقل کرده که ذکر آن سبب طول است.

3. نیاز به پیامبر خاتم

الف) فرستادن پیغمبران پی درپی همیشه ضرورت ندارد. برای تقریب به ذهن به مثالهای ذیل توجه کنید تا به دلیل برسیم.

1- کودکی که مرتبا کتاب را هر چند روز یکبار پاره می کند محتاج به کتاب دیگری است ، امّا جوانی که کتاب را برای همیشه نگاهداری می کند تهیه کتاب دوم برای او لغو است.

2- حوضی که آب آن کاسته و یا متعفّن می شود باید آن را عوض و یا پُر کرد ، امّا حوضی که هم

پُر است از آب و هم صاف ، ریختن آب روی آن عبث است.

3- در راهنمائیهای جزیی ، هرچند یکبار باید رهبر دیگر آنرا تتمیم کند ، امّا راهنمائی که نقشه کلی به دست انسان می دهد و خود انسان می تواند از روی آن نقشه برود و به منزل برسد در اینجا دیگر راهنمائی لازم نیست.

4- در هر چهارراه یک پلیس برای امر و نهی لازم است ، امّا اگر با نصب چراغ اتوماتیک سبز و سرخ به رانندگان اعلام حرکت و سکون داده شود دیگر محتاج به امر و نهی جدیدی از شخص دیگری نداریم. آری ، بودن پلیس برای متخلّفین و حفظ خود چراغ از خاموشی و یا شکستن لازم است ، امّا امر و نهی لازم نداریم.

بنابراین ما اصل ثابتی به نام اصل ضرورت پیغمبر در هر عصر نداریم ، بلکه آنچه را عقل و قاعده لطف لازم می داند اتمام حجّت است ، به هر نحو که باشد.

"شَرَعَ لَکمْ مِنَ الدِّینِ ما وَصّی بِهِ نُوحاً وَ الَّذِی أَوْحَینا إِلَیک وَ ما وَصَّینا بِهِ إِبْراهِیمَ وَ مُوسی وَ عِیسی أَنْ أَقِیمُوا الدِّینَ وَ لا تَتَفَرَّقُوا فِیهِ [شوری/13] .

تمام وصیتهای پیغمبران اولوالعزم را به تو نیز وحی کردیم و شریعت تو جامع همه آنهاست ، پایداری کنید ، متفرق نشوید ، اختلاف از ناحیه وحی نیست ، بلکه در راه وصول به آن هست.

در سوره هود خداوند داستان عده ای از پیغمبران را نقل می کند که همه می گفتندوَ إِلی عادٍ أَخاهُمْ هُوداً قالَ یا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّهَ ما لَکمْ مِنْ إِلهٍ غَیرُهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلاّ مُفْتَرُونَ [هود/50] .

تحوّل ، یک اصل ثابتی

نیست که در همه چیز جاری باشد.

تحوّل در اقتصاد ، در فکر ، در مردم ، در قانون هست ، امّا این مستلزم نیست که در تمام قوانین تحوّل به وجود آید. اگر قانون بر اساس مسائل طبیعی و فطری نهاده شود تا انسان طبیعی هست باید قانون باشد.

توضیح آنکه تحول و انقلاب در قوانین به خاطر آن است که وضع آن قانون یا بر خواستهای مردم یا شرائط سیاسی ، اقتصادی ، استبدادی نباشد و خواسته ها و سیاستها و اقتصاد و افراد مستبد با گذشت زمان تغییر می یابند بنابراین قانون هم خواه و ناخواه باید تغییر یابد.

امّا اگر موضوع قانون طبیعت و فطرت بود تا انسان ، انسان است قانون هم قانون خواهد بود. در بسیاری از نیازمندیها تحوّل پیدا شده ، امّا مسئله نیاز به علم و نیکی و پرستش ، عدالت ، تعاون ، معاشرت ، مساوات و آزادی قابل تحوّل نیست.

د) مقدمه دیگری که نباید از آن غافل شد آن است که خاتمیت به این معنا نیست که یک سری امور و قوانینی خشک بر مردم برای همیشه تحمیل شود ، بلکه به این معنا است که کلیاتی بر مردم عرضه داده شده که همه آنها مطابق با فطرت است و کارشناسانی نیز معرّفی شده اند که آن کلیات را در هر لباسی که مفاسدی بار نمی آورد پیاده کنند و کارشناس (مجتهد عادل و بصیر) می تواند در راه پیاده کردن آن ، بلکه در استفاده از آن کلیات از عقل خود استمداد بگیرد و به عبارت دیگر مسئله اقتضای زمان و تحول افکار به طور کلّی طرد نشده ، بلکه در بسیاری

از مسائل اخلاقی ، اجتماعی ، حقوقی ، سیاسی و اقتصادی مجتهد بصیر به زمان با استفاده از کلیات دینی و استمداد از عقل در پیشرفت حقائق کوشش می کند.

همین اسلامی که خاتمیت را پذیرفته حکومت و ولایت فقیه را نیز پذیرفته ، حتّی سفارش کرده که باید به زمان خود بصیر باشد تا گول نخورد. بالاتر آنکه در روایت می فرماید : امام در خطبه نماز جمعه مردم را هم از آنچه در آفاق صورت می گیرد خبر دهد تا مردم نیز روشن باشند. مسئله مشورت بر اساس همین پیشرفت فکری است.

کوتاه سخن آنکه خاتمیت در اصل وحی با استمداد از عقلهای روشن مردم و مشورت و تحولات در امور (غیرعبادی) منافات ندارد و همچنین خاتمیت به معنای قطع شدن فیوضات عینی نیست. در هر زمان و برای هر شخصی فیض و امداد هست ، منتهی به شرط آنکه ریاضات صحیح را خالصانه تحمّل کند. روح را پرورش دهد. قرآن می فرمایدإِنْ تَتَّقُوا اللّهَ یجْعَلْ لَکمْ فُرْقاناً [انفال/29] .

انّ للّه عبادا لیسوا بانبیاء و لا شهداء یغبطهم اشهدأو النبیون [مستدرک حاکم ، ج4 ، ص170 و کنزالعمال ، ج9 ، ص14] .

وَ مَنْ یتَّقِ اللّهَ یجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً [طلاق/2] .

وَ الَّذِینَ جاهَدُوا فِینا لَنَهْدِینَّهُمْ سُبُلَنا [عنکبوت/69] .

وَ اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ [بقره/45] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ آمِنُوا بِرَسُولِهِ یوتِکمْ کفْلَینِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَ یجْعَلْ لَکمْ نُوراً تَمْشُونَ بِهِ [حدید/28] .

4. جانشینان پیامبر (ص)

سؤال :

پنج نفر اولوالعزم و باقی پیغمبران مبلغ بودند و رسالت پیغمبر اسلام کامل و جامع بود پس چرا رسول مبلغ نفرستاد؟

پاسخ

:

افکار در زمان محمد (ص) رشد علم پیشرفته بود ، لذا مسئله تبلیغ به دوش دانشمندان و مسلمانان مطلع گذاشته شد و به دلیل آیات :

فَلَوْ لا نَفَرَ مِنْ کلِّ فِرْقَهٍ [توبه/122] .

وَ لْتَکنْ مِنْکمْ أُمَّهٌ یدْعُونَ إِلَی الْخَیرِ وَ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ [آل عمران/104] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا ظَهَرَتِ الْبِدَعُ فِی أُمَّتِی فَلْیظْهِرِ الْعَالِمُ عِلْمَهُ فَمَنْ لَمْ یفْعَلْ فَعَلَیهِ لَعْنَهُ اللَّهِ [کافی ، ج1 ، ص54] .

دلیل این رشد پیدا شدن مردان شریف و حفاظ قرآن بود. چقدر فرق است بین امّتی که قرآن را حفظ کنند و میان امّتی که کتابشان (تورات و انجیل) را تحریف کنند.

ثانیا امامان (ع) در نظر شیعه حافظ قرآن و وارث کمال و تمام در آیهالْیوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دِینَکمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَیکمْ نِعْمَتِی [مائده/3] . هستند و لزوم امام را حکمت خدا ، عقل و رحمت پیغمبر برای رشد دادن مردم ، حفظ قانون از تحریف و تأویل متشابه و حفظ مردم از الغای شبهات و ... ایجاب می کند.

سؤال :

گیرم قانون اسلام کامل و جامع ، امّا همین قطع شدن ارتباط به عالم غیب خودش لطفی است که این امّت محرومند.

پاسخ :

این ارتباط هرگز قطع نمی شود ، راه سیر و سلوک و مکاشفه و بندگی از طرف ما و معرفت و بینش از طرف خدا باز است.إِنْ تَتَّقُوا اللَّهَ یجْعَلْ لَکمْ فُرْقاناً [انفال/29] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ آمِنُوا بِرَسُولِهِ یوتِکمْ کفْلَینِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَ یجْعَلْ لَکمْ نُوراً تَمْشُونَ بِهِ [حدید/28] .

وَ الَّذِينَ جاهَدُوا فِينا لَنَهْدِيَنَّهُمْ

سُبُلَنا [عنکبوت/69] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أخلص لله أربعین صباحا ظهرت ینابیع الحکمه من قلبه علی لسانه [جامع الأخبار ، ص94] .

5. رابطه پیامبر خاتم با ادیان گذشته

کوتاه سخن آنکه اجمالاً در سوره شوری خداوند فرمود : مکتب تو همان مکتبهای سابق است. بررسی کوتاه نیز این مطلب را تأیید می کند که اساس دین و وحی بر همه پیغمبران یکی بوده.

1- توحیدأَنِ اعْبُدُوا اللّهَ ما لَکمْ مِنْ إِلهٍ غَیرُهُ [مومنون/32] .

2- نبوتأَنِ اعْبُدُوا اللّهَ وَ اتَّقُوهُ وَ أَطِیعُونِ [نوح/3] .

3- معادإِنِّی أَخافُ عَلَیکمْ عَذابَ یوْمٍ أَلِیمٍ [هود/26] .

4- نمازأَوْصانِی بِالصَّلاهِ [مریم/31] .

5- زکاتأَوْصانِی بِالصَّلاهِ وَ الزَّکاهِ ما دُمْتُ حَیا [مریم/31] .

6- حجوَ أَذِّنْ فِی النّاسِ بِالْحَجِّ [حج/27] .

7- روزهکتِبَ عَلَیکمُ الصِّیامُ کما کتِبَ عَلَی الَّذِینَ مِنْ قَبْلِکمْ [بقره/183] .

8- جهادقالُوا لِنَبِی لَهُمُ ابْعَثْ لَنا مَلِکاً نُقاتِلْ فِی سَبِیلِ اللّهِ [بقره/246] .

9-یا بُنَی أَقِمِ الصَّلاهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْکرِ [لقمان/17] .

بنابراین آمدن پیغمبران پی درپی ، نه اینکه به خاطر آوردن مطلب نوی باشد تا حسّ نوخواهی و تحول اقتضا کند؛ امروز هم پیغمبر نوی لازم است و دستورات تازه ای.

مطالب دین که تاریخ بر نمی دارد مثل مسائل ریاضی است. در هر تاریخ 2×2=4 است ، زیرا دین می گوید خدا (هر اثر مؤثر دارد) ، پیغمبر (هر متحیر راهنما می خواهد) ، معاد (جزای خوبان و بدان فرق دارد) ، عبادات

(از مُنعم تشکر کن و برای خدا کار کن) ، اخلاق (عفو ، امید ، اتحاد ، مبارزه ، انفاق ، حسن معاشرت) ، امر به معروف

و نهی از منکر و ... داشته باشد.

دنیا هر تحولی پیدا کند و علم به هرجا رود این حقائق که تاریخ بر نمی دارد. پیغمبر بعد بیاید چه بگوید؟ کسروی با بی ما و بهائی ها با بیانی دیگر از داخل هزار نوع مغالطه می کنند و فروید و طرفدارانش از سوی دیگر حمله ها می کنند. وقتی از آنها می پرسیم کدام حقائق دینی با دنیای علم و صنعت مخالفت دارد ، جواب جز سکوت خبری نیست.

6. خاتمیت در دین یهود ومسیح

1- انجیل یوحنّا باب 16 آیه 12 و 13 (بسیار خبرهای دیگر نیز دارد که به شما بگویم لکن الآن طاقت آنرا ندارید و لیکن چون او؛ یعنی روح راستی آید شما را جمیع راستی هدایت خواهد کرد ، زیرا که از خود تکلّم نمی کند ، بلکه به آنچه شنیده است سخن خواهد گفت) .

2- انجیل یوحنّا فصل 14 آیه 16.

3- بَرنابا فصل 36 آیه 6.

4- برنابا فصل 97 تمام فصل مربوط به همین مسئله خاتمیت است.

7. شبهات پیرامون خاتمیت

1-یا بَنِی آدَمَ إِمّا یأْتِیَنَّکمْ رُسُلٌ مِنْکمْ یقُصُّونَ عَلَیکمْ آیاتِی فَمَنِ اتَّقی وَ أَصْلَحَ فَلا خَوْفٌ عَلَیهِمْ وَ لا هُمْ یحْزَنُونَ [اعراف/35] .

این اشکال را از فوائد گلیگانی ص314 در یک کتابخانه دیدم.

می گوئیدیأْتِیَنَّکمْفعل مضارع دلالت دارد که در آینده نیز پیغمبرانی می آید.

پاسخ :

1- فعل مضارع گاهی منسلخ از زمان مضارع است ، مانند زید یکرم الضیف ، لا یعْزُبُ عَنْهُ مِثْقالُ ذَرَّهٍ [سبأ/3] .فَمَنْ یعْمَلْ مِثْقالَ [زلزال/7] . همانطوری که فعل ماضی نیز منسلخ می شود. در همین آیه فعلاتَّقی وَ أَصْلَحَ [اعراف/35] . منسلخ از زمان ماضی است. در آیه تنها مسئله

لزوم پیروی در صورت وجود پیغمبر مطرح است و نظری به آینده ندارد ، بلکه در مقام سنّت جاریه الهی است و بس.

2- مسئله تبعیت از رسل در این آیه در دنباله داستان حضرت آدم بیان شده و در سوره بقره 38 و طه 123 نیز دنبال داستان آدم (ع) همین مضمون به تبعیت از هدایت های انبیا (بدون توجه به پیغمبری در آن) مطرح شده.

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْها جَمِیعاً فَإِمّا یأْتِیَنَّکمْ مِنِّی هُدیً فَمَنْ تَبِعَ هُدای فَلا

خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [بقره/38] .

قالَ اهْبِطا مِنْها جَمِيعاً بَعْضُكمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمّا يأْتِيَنَّكمْ مِنِّی هُدیً فَمَنِ اتَّبَعَ هُدای فَلا يضِلُّ وَ لا يشْقی [طه/123] .

3- راستی اگر آیه در مقام اخبار بود ، چرا با لفظ (امّا...اِنْ ما) آمد و چرا به جای این تغییر (اذا) به کار نرفت تا مسئله را روشن تر و از صورت تردید بیرون برد.

4- بر فرض احتمال که آیه می گوید (اگر آمد پیغمبری چنین و چنان) آیه (و خاتم النبیین) از محکمات است و این متشابه را حلّ می کند.

کوتاه سخن آنکه آیات متشابه در سوره های بقره و طه از یک سو ، انسلاخ افعال ماضی در آیه از یک سو وجود آیه روشن (و خاتم النبیین) از یکسو جایی برای این شبهه باقی نمی گذارد.

شبهه دوم

رَفِيعُ الدَّرَجاتِ ذُو الْعَرْشِ يلْقِی الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلی مَنْ يشاءُ مِنْ عِبادِهِ لِينْذِرَ يوْمَ التَّلاقِ [غافر/15] .

از مضارع بودن (یلقی) در خاتمیت شبهه کرده اند. فوائد گلیگانی البته اشکال نسبی است بر آنکه مراد از روح جبرئیل باشدکما هوالظاهر.

پاسخ :

آیه در مقام بیان صفات و قدرتهای الهی است و جایی برای زمان گذشته و آینده نیست ، بلکه در حدّی فوق زمان سخن می گوید و اگر به جای فعل مضارع ، ماضی هم بود تفاوتی نداشت و بر فرض استمداد از صیغه مضارع آیات داله صریحه این استمداد را از شما می گیرد.

شبهه سوّم

وَ لِكلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذا جاءَ رَسُولُهُمْ قُضِی بَينَهُمْ بِالْقِسْطِ وَ هُمْ لا يظْلَمُونَ [يونس/47] .

وِلِكلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذا جاءَ أَجَلَهُمْ فَلا يسْتَأخِرُونَ ساعَةً وَ لا يسْتَقْدِمُونَ [يونس/49] .

پاسخ :

آیه دوم دلالتی بر مدت رسالت ندارد و صریح در این است که برای هر امّتی پیغمبری است تا آنکه مرگ آنها در رسد.

أَجَلُهُمْیعنی عمر و مهلت مردم و نظری به مدت رسالت ندارد.

پاسخ :

در آیه دو لفظاَجَلآمده و هر دو لفظ در مقام بیان یک معنا است و مسلّما لفظ دوّماَجَلهممدت عمر مردم است ، پس لفظ اوّلاَجَلنیز در همان معنا است و آخر آیه نیز تأیید می کند که معنا چنین است.

برای هر دسته ای مهلت و مدتی است که وقتی این زمان سرآمد ساعتی کم و زیاد نمی شود.

بر فرض مفاد آیه این باشد که برای هر دینی مدّتی است؛ از کجا مدت دین اسلام تا پایان عمر جهان نباشد؟ و به قانونالقرآن یفسّر بعضه بعضا. با استمداد از آیاتی که دلالت بر خاتمیت می کند به این شبهات اعتنا نمی شود.

شبهه چهارم

یوْمَئِذٍ یوَفِّیهِمُ اللّهُ دِینَهُمُ الْحَقَّ [نور/25] .

می گویندیوَفِّیهِمُمضارع است و خدا دینی را کاملاً ایستا قرار نداده و وحی قطع نشده

پاسخ :

آیه می گوید : یوْمَئِذٍو آیه قبل آن که می فرمایدیوْمَ تَشْهَدُ عَلَیهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَ أَیدِیهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ بِما کانُوا یعْمَلُونَ [نور/24] .

معلوم می شود مراد روز قیامت است و مراد از استیفای دین استیفای جزا هست کما فی التفاسیر نه دین نو. از همه گذشته آیه در مقام تهدیدإِنَّ الَّذِینَ یرْمُونَ الْمُحْصَناتِ الْغافِلاتِ [نور/23] است که می فرماید در آینده خدا استیفا می کند ، جزای شما را.

شبهه پنجم

يدَبِّرُ الأمْرَ مِنَ السَّماءِ إِلَى الأرْضِ ثُمَّ يعْرُجُ إِلَيهِ فِى يوْمٍ كانَ مِقْدارُهُ أَلْفَ سَنَهٍ مِمّا تَعُدُّونَ [سجده/5] .

می گویند تدبیر امر ، انزال شریعت است و عروج ، تمام شدن مدت

شریعت است.

پاسخ :

از کجا تدبیر به معنای انزال و از کجا امر به معنای شریعت و از کجا عروج به معنای انتهای مدت شریعت و از کجا ابتدای هزارسال را زمان غیبت امام زمان (ع) می گیرید نه زمان بعثت یا صدور آیه یا فوت پیغمبر (ص) .

الْيَوْمَ أَكمَلْتُ لَكمْ دِينَكمْ [مائده/3] .

وگرنه ریشه لغوی خاتم همان وسیله امضا و مهر و یا هر چیزی که با آن خبری را امضا می کردند.

دسته های گمراه کننده و گمراه شده برای تراشیدن رهبران دروغین در معنای خاتم تصرّفاتی کرده تا بتوانند در کار خود پیشرفت کنند. دو تصرّف کرده اند.

1- گفته اند خاتم به معنای انگشتر و زینت است و خاتم النبیین در قرآن به معنای زینت پیغمبران است نه آنکه آخرین آنان.

2- خاتم به معنای مُهر است ، امّا هدف از توصیف محمّد (ص) به خاتم پیغمبران نه آخرین آنها ، بلکه چون مُهر در ذیل نامه و سند تصدیق کننده نوشته هائی است ، محمد (ص) هم تصدیق کننده پیغمبران است. خاتم النبیین یعنی مصدّق النبیین

پاسخ :

در تفسیر قرآن و مفردات آن باید به کتب لغت مراجعه کنیم و هرگز لغت به ما اجازه نمی دهد خاتَم را به معنای زینت معنا کنیم و به جای اینکه بگوئیم فلان چراغ زینت اطاق است بگوئیم خاتَم اطاق است و نام خاتم بر انگشتر هم به همان ملاکی بود که گفتیم نه به خاطر جنبه تزین به علاوه تاج از انگشتر بیشتر سبب زینت می شود ، پس باید او را بیان کند.

امّا پاسخ از تأویل دوم هم روشن است ، زیرا اگر به خاطر تصدیق پیغمبران قبلی به پیغمبر اسلام

خاتم گفته شده باید به حضرت مسیح هم خاتَم اطلاق می شد ، زیرا او هم پیغمبران قبلی را تصدیق کردهوَ إِذْ قالَ عِیسَی ابْنُ مَرْیَمَ یا بَنِی إِسْرائِیلَ إِنِّی رَسُولُ اللَّهِ إِلَیکمْ مُصَدِّقاً لِما بَینَ یدَی مِنَ التَّوْراهِ [صف/6] .

و چرا با کنایه تصدیق پیغمبر را بیان می کند؟ ! خوب بود همان واژه تصدیق را بکار برد.

1. خاطرات علماء

1. شرف الدین

1. خلاصه زندگی

1 سید عبدالحسین شرف الدین از بزرگان عالم اسلام و از نوابغ شیعه به سال 1290 ه. ق در شهر کاظمین متولد شد ودر سن 80 سالگی وقتی که پدرش تحصیلات خود رادر عراق به پایان رساند بهمراه پدر راهی زادگاه اجدادی خویش "جبل عامل" گشت و از آنجا برای آغاز تحصیلات به عامل رفت و تا سن 17 سالگی در آنجا بزیست و دروس سطح را فراگرفت و در همان جوانی به فضل و معلومات نائل شد. سپس راهی نجف اشرف گشته و به تکمیل مراحل تحصیلی پرداخت و در محضر بزرگانی چون مرحوم آخوند ملا محمد کاظم خراسانی ، آقا سید محمد کاظم یزدی ، شیخ الشریعه اصفهانی و...تلمذ نمود. وی حدود 15 سال در نجف ماند و در سن 32 سالگی در حالی که صاحب چندین اجازه اجتهاد بود و اجتهاد مطلق او مورد قبول همگان قرار داشت روانه جبل عامل شد و در سال 1329 ه.ق در بحبوحه کوششهای استعمار برای ایجاد تفرقه و اختلاف میان مسلمین به دیار مصر رفته و در این سفر با عالمان اهل سنت و کسانی که نفوذ کلمه داشتند نزدیک شد و دردها و مصائبی که متوجه اسلام ومسلمین شده بود در میان

گذاشت و پس از مدتی با کسب موفقیتهایی در راه هدف خود که همان وحدت اسلامی بود به لبنان بازگشت و در حدود سالهای 1338 تا 1340 ه.ق که مسلمانان مظلوم در عراق با انگلیس ستمگر و مسلمانان لبنان با فرانسه استعمار گر روبرو بودند شرف الدین پرچمدار مبارزات ضد استعماری و ضد امپریالیستی در لبنان بود ، کما اینکه مسلمین عراق را در این راه میرزا محمد تقی شیرازی رهبری می نمود.

شرف الدین دشمن حکام فرانسوی بود و در برابر استعمار فرانسویان مقاومت کرد و اعلام "جهاد مقدس" داد و با این اعلام سرتاسر جبل عامل شعله ور شد و فرانسویان در برابر ایستادگی و مقاومتهای مستمر شرف الدین صدمات بسیار دیدند. وی در اثر فشار قوای فرانسه مجبور شد تا مدتی به فلسطین برود و سپس به لبنان باز گردد.

شرف الدین در مدت حیات پر برکت خویش خدمات ارزنده ای به اسلام و مسلمین ارائه نمود و تألیفات گرانقدری را به جامعه اسلامی تقدیم کرد که بعداً اشاراتی به آن خواهیم داشت.

سرانجام وی در روز دهم جمادی الثانی سال 1377 ه.ق در سن 87 سالگی در یکی از بیمارستانهای بیروت به رحمت خدا پیوست .پیکر شریفش را پس از آنکه در بیروت مورد تشییع رسمی قرار گرفت به بغداد برده و از آنجا تا کاظمین بر سر دست حمل کردند و سپس جنازه او را به کربلا بردند و با تجلیل و احترام خاصی جنازه را روانه نجف اشرف و در جوار مرقد مولانا و مقتدانا علی بن ابیطالبعلیه السلامدر حجره مجاور آرامگاه سید محمد کاظم یزدی در سمت

جنوبی صحن مطهر علوی به خاک

سپردند.رحمت الله علیه.

نقش شرف الدین در هدایت و تربیت جامعه :

در لبنان که سالها محل تهاجمات و تغییرات سیاسی بود ، از نظر مذهبی نیز چندین جریان وجود داشت ، و نیز ضرورت وجود یک برنامه ریزی جهت تربیت و تعلیم جوانان و پرورش ماهیت شعوری ایشان بخوبی ملموس بود. به همین منظور شرف الدین که اهتمام و تلاش بسیار در راه حفظ فرهنگ دینی و اصیل مردمی بویژه جوانان داشت حرکت ریشه ای خود را با این رمز شروع می کند و می گوید : لا ینتشر الهدی الّا من حیث انتشر الضالهدایت انتشار نخواهد یافت مگر از آنجاییکه گمراهی انتشار یافته. در نظر وی علت عمده و نقطه شروع فساد و گمراهی ، برنامه های آموزش و پرورش استعماری بود .استعمارگران مدارس جدیدی تأسیس کردند تا نسلی بپرورند دور از دین و موضع گیرهای دینی تا بتوانند زمینه های تفکر مذهبی جوانان را نابود سازند ، علمای دین این خطر را حس کردند و برخی دست به مبارزه منفی با این سیاست زدند و از مردم خواستند تا فرزندان خود را به مدارس جدید نفرستند و لکن متأسفانه این مسئله به علت تبلیغات دشمن بد فهمیده شد و به صورت مخالفت با علم و تحصیلات و تمدن و تجدد معرفی شد.

ولی شرف الدین علاوه بر مبارزه منفی به مبارزه مثبت نیز دست زد ، و بر این اساس جامعه را به تشکیل مدارس نو سوق داد تا از نظر برنامه و اطلاعات علمی همسان مدارس جدید باشد. و بجای مبارزه با اعتقادات و سنت های مذهبی ، برنامه هایی جایگزین شود که حاوی تعالیم اسلامی باشد و روحیه

و دید مذهبی را در جوانان و نوجوانان حفظ و تقویت کند.

و در پی این دعوت اساسی ، خود او به این اقدام پرداخت و درشهر صور المدرسه الجعفریه را تأسیس کرد. در اینجا برای روشن شدن اهتمام و تلاش و اخلاص شرف الدین درراه تعلیم و تربیت ، ذکر داستانی از زبان یکی از نوادگان آن بزرگ مرد مناسب است ، وی چنین می گوید : وقتی پدربزرگ (شرف الدین) المدرسه الجعفریه را ساخت مخالفان سیاسی او مدرسه ای را دایر کرده و اداره می کردند و من نیز که در ایام خردسالی بودم و تحت تأثیر درگیری های پدربزرگ و مخالفان سیاسی قرار گرفته بودم یک روز عصر نزدیک آن مدرسه رفتم و چند سنگ پرتاب نمودم که خسارتهای اندکی به مدرسه وارد شد. شب هنگام پدر بزرگ به منزل ما آمد من باخوشحالی نزد وی رفتم و او از من چوب خواست همینکه آوردم گرفت و باآن چوب مرا زد و گفت : مشکلات سیاسی که من دارم همه در ارتباط با دین است ، من با مخالفان سیاسی خود برای خدا درگیر می شوم اما آنان برای منافع شخصی خود مشکل آفرینی می کنند وقتی من جعفریه را ساختم آنان برای رقابت با من مدرسه خیریه را افتتاح کردند اما اینان اشتباه می کنند ، مگر من مدرسه را برای چه ساختم برای اینکه فرزندان خود و مردم را از مدارس تبلیغی مسیحی (تبشیری) نجات دهم ، بویژه فرزندان بینوایان و ناتوانان را ، و به همین دلیل مدرسه را مجانی قرار دادم ، مخالفان من نیز همین کار را برای رقابت با من انجام دادند ، یعنی

مدرسه ای برپا کردند برای بینوایان شیعه. حالا اگر بتوانم آنان رابه راه صواب بکشانم و برنامه مدرسه جعفریه را در آنجاهم به مورد عمل درآورم چه بهتر ، و اگر نتوانم چون آنان می خواهند با من رقابت کنند ناچارند راه مرا در پیش گیرند و مدرسه خود را مانند جعفریه اداره کنند و در این صورت کاری که موجب رضای خداست انجام یافته چه بخواهند چه نخواهند (یعنی باسواد شدن و تربیت یافتن اطفال بینوایان در مدرسه ای رایگان ، و مقصود همین است چه به دست من چه به دست مخالفان)

اصولاً خدمات فرهنگی و فکری او منحصر به نسل جوان نبود بلکه عموم مردم را درنظر داشت. وقتی این بزرگ مرد به شهر صور رفت شیعیان این شهر نه مسجدی داشتند برای ادای فرایض ونه محلی برای گردهمایی ، شرف الدین خانه ای خرید و آن را به صورت حسینیه ای وقف کرد. او توانست از طریق این حسینیه مردمی که پراکنده بودند و از تربیت دینی بی بهره مانده بودند گردآورد و تربیت کند و سپس مسجدی ساخت با بنای مجلل در محلی مناسب که مردم برای ادای فرایض جمع شوند و شرف الدین در آنجا به وعظ و ارشاد می پرداخت.

5 شرف الدین مصلح اکبر :

چیزی که روح آن بزرگ مرد را می آزرد ، تشتت و تفرقه مسلمین و در نتیجه تسلط بیگانگان بود ، فلذا او سعی در ایجاد وحدت بین فرق مسلمین داشت به این معنا که اتحاد پیروان مذاهب مختلف در عین اختلاف مذهبی ، در برا

بر بیگانگان او می گفت :

فرّقتها السیاسه فلتجتمعهما السیاسه (شیعه و سنی

را سیاست و مطامع سیاسی از هم دور کرد و اکنون بایدسیاست و مصالح سیاسی اسلام و مسلمین آنان راکنار هم آورد.) کوششها و تلاشهای او در رسیدن به این هدف از تألیفات ، مسافرتها ، رفتارها و برخوردهای او بخوبی روشن است که ذکر چندی از آنان گذشت و به دو نمونه اشاره می کنیم : شرف الدین روز میلاد رسول اکرم (ص) را 12 ربیع الاول جشن می گرفت و پس از پایان مراسم درمسجد به جشن اهل سنت می رفت و با آنان در برگذاری این جشن بزرگ اسلامی مشارکت می نمود. [المرجعات مقدمه ص30 - النص و الاجتهاد مقدمه ص32 و 58 - شرف الدین ص170]

نمونه دیگر از علاقه خالصانه او به اتحاد اسلامی و اقدامات آگاهانه او اینکه : در زمان او مسیحیان که اقلیتی درشهر صور بودند به مناسبت ورود مسطران (مقامی بالاتر از اسقف) جشن جدیدی در صور براه انداختند و دولت نیز جهت باشکوه جلوه دادن جشن امکانات خویش را در اختیار آنان گذارد. درهمان ایام یک جوان سنی صوری که درجامع الازهر درس خوانده بودبه صور بازمی گشت ، شرف الدین از بازگشت او مطلع شد ، مردم جبل عامل را دعوت کرد و جشن مفصلی برپاکرده و مردم را 30 (سی) کیلومتر به استقبال آن جوان سنی برد و تامرزهای فلسطین به استقبال او رفت. ["شرف الدین ص229"]

در پایان چون دراین مختصر تمام ابعاد وجودی این شخصیت بیان شد سخنی از عالم معاصر و دوست شرف الدین یعنی شیخ آقابزرگ تهرانی دربیان وصف شرف الدین نقل می کنیم :

فماذا یقول الواصف فیه؟

أهو مجتهد فاضِل؟ أم متكلم بارع؟ أم فيلسوف محقق؟ أم اصولی ضَلِع؟ أم مفسر كبير؟ أم مُحدّث صدوق؟ أم مورخ ثبت؟ أم خطيبِ مصقَع؟ أم باحث ناقِد؟ أم اديب كبير؟ نعم : هو كل ذلک ، أضِفْ اليه أنّه ذلک المجاهد الدّائب علی المناضَله دون الدين و المكافح المتواصل دفاعه عن المذهب الحقّ ، تشهد بذلک كلّه ، المَحابر و امَزابر و الكتب و الدفاتر ، الخطب و المنابر ، و اعماله الناجعه و محاضَراته البديعه ، و حِجاجه الدّامِغ. [نقباء البشر ، ج3 ، ص1083و1084 - شرف الدين ، ص76و77] .

والسلام علی من يخدم الحق لذات الحق.

2. ویژگیها و خصلتهای علمی

(1) محدث متبحر شيخ آقا بزرگ تهرانی درباره اش می نويسد : شرف الدين احاديثی كه از پيامبر و صحابه و اهل بيت روايت شده ، همه را خواند چه از مآخذ سنی و چه شيعه ، آنهم بصورتی دقيق توام با تحقيق تا جايی كه می توان گفت : او همه احاديث را فراگرفت ، و از اينجا بود كه به نشان دادن مسائلی و روشن كردن حقايقی توفيق يافت كه بسياری از عالمان نيز ، تا پيش از آنكه قلم آزاد و منزه او آنها را بپراكند ، اطلاعی از آن مسائل و حقايق نداشتند. "ترجمه"

["نقباء البشر ، ج3 ، ص1083" شرف الدين ص58]

(2) محقق تاريخ باز علامه بزرگوار شيخ آقا بزرگ تهرانی در اين باره چنين می نگارد : شرف الدين كار خويش را تحقيق در مسائل شيعی قرار داد و روزگارو خانه خويش را وقف اين كار ساخت و بدين منظور اسناد و مدارک و نوشته های تاريخ اسلام

را بدقت خواند و غربال کرد تا معتبر را از نامعتبر باز شناخت و وقایع و حوادث را چه کوچک و چه بزرگ همه را در غربال ببیخت تا سره از ناسره پاک ساخت و حقیقت مسلم را از اوهام و خیالات جدا کرد."ترجمه" ["نقباءالبشر ، ج3 ، ص183" شرف الدین ص68]

(3) متکلم زبردست با اینکه ویژگی ممتاز شرف الدین رجوع به اصول و متون است با این وصف در مقام عرضه و تبیین از مبانی کلامی نیز بخوبی بهره می گیرد بطوریکه خود او وقتی سخن از تألیفات تلف شده اش "که ذکر آن میآید" می گوید از دو کتاب به نامسبیل المؤمنیندر 3 جلد پیرامون امامت دوازده امام و کتابالنصوص الجایه فی امامه العتره الزکیهیاد می کند و می گوید در این دو کتاب تاجایی که بخواهید دلیلهای عقلی و نقلی و استدلالهای حکمی عرضه شده بود. ["الفصول المهمه ص246 ، پاورقی شرف الدین ص70"]

(4) شاعر و شعر شناس : شرف الدین خود می توانست شعر را در سطح بالا بسراید و در آغاز عمر از این گونه شعر می سرود ، لیکن با اشتغال به کارهای علمی و تحقیقی از پرداختن به شاعری دست کشید اما از تلطیف ذوق خویش غافل نماند و در کار شعر و شناخت آن تا آنجا وارد بود که به وقوع زحاف در بیت زود پی می برد. ["مقدمه النص و الاجتهاد به قلم سید محمد صادق صدر ص42 و11 شرف الدین ص73"]

(5) خطیب توانا : گفته اند سید عبدالحسین شرف الدین در مقام سخنرانی و القاء خطابه به پایگاهی بلند رسید که خطبای

عرب بر آن غبطه می بردند و دین و علم و فرهنگ بدان عزت می یافت ودرباره تأثیر و تسلط وی بر سخن و خطابه آورده اند : هنگامی که سید به مصر رفت نخست با لباس اعراب کوچه و بازار ظاهر شد و روزی با همین لباس به یکی از مجامع بزرگ که جمع کثیری حضور داشتند رفت و پا بر منبر گذاشت و دو سخن آغاز کرد ، تسلط او بر ادای معانی و مسائل دقیق با الفاظی گزیده آن اجتماع را شیفته کرد و همه از هم می پرسیدند این گوینده توانا و خطیب دانا کیست؟

["المراجعات ، مقدمه ص14 و النص و الاجتهاد مقدمه ص16و17 شرف الدین ص73و74 "]

(6) نویسنده بزرگ : از خدمات ارزنده شرف الدین تألیفات و آثار گرانقدر اوست که با سبکی ویژه ، محققانه و عالی نگارش یافته است. شیخ مرتضی آل یس درباره تألیفات وی می گوید : نوشته او ، همه ، از این امتیازها برخوردار است : وارسی دقیق ، تتبع گسترده ، پی جویی دقیق و همه گیر ، نتیجه گیری درست ، بخوبی صیقل دادن به واژه ها و جمله ها ، درستی در نقل ، ارتباط و پیوستگی همه قسمتها به هم."المرجعات مقدمه ص26 شرف الدین ص106"

3. تألیفات

3 و اینک شماری از نوشته های عالی و مقدس شرف الدین :

(1) الفصول المهمه فی تألیف الامه حاوی فصلهای مهم در راه متحد ساختن امت اسلامی

(2) الکلمه الغراء فی تفضیل الزهراء این کتاب در بیان مقام برترو فضیلت مسلّم بانوی اکرم حضرت فاطمه زهراءسلام الله علیهااست.

(3) المراجعات مجموعه 112 نامه بین شرف

الدین و شیخ الاسلام سلیم بشری مفتی و رئیس اسبق جامع الازهر مبادله شده است. این دو عالم اسلامی ، دراین نامه ها حقایق بسیاری را مورد بحث و نظر قرار داده اند.

(4) النص والاجتهاد این کتاب که در واقع به همان معنای اجتهاد در مقابل نص است کتابی است بسیار مهم و بیدارگر ودر آنجا شرف الدین حدوداً99 مورد رابر اساس موثق ترین مأخذ اسلامی در نزد اهل سنت بر می شمارد که در آنها همه بر خلاف نص پیامبرصلی الله علیه وآلهعمل شده است ، چیزی که بسیار قابل توجه است این است که کتابی بااین عمق و روح و هیجان و غنا و استناد را شرف الدین پس از سن 80 سالگی نوشته است. ["النص و الاجتهادمقدمه ص20 شرف الدین ص132و137"]

(5) ابوهریره در شرح حال ابوهریره و نشان دادن مقدار اعتبار احادیث اوست.

(6) المجالس الفاخره شرحی بر حرکت عاشورا و فلسفه اقامه شعائرحسینی

(7) فلسفه المیثاق و الولایه شرح آیهالست بربکمو بیانی از ولایت ، گفته اند در موضوع خود بی نظیر است.

(8) اجوبه مسائل جارالله پاسخی است علمی و مستند به 20 سؤال موسی جارالله که از علمای شیعه کرده است.

(9) مسائل خلافیه کتابی است فقهی که در آن مسائلی بر اساس مذاهب خمسه مطرح شده است.

(10) کلمه حول الرؤیه رساله ایست اعتقادی شامل بحثی فلسفی وعمیق.

(11) الی المجمع العلمی العربی بدمشق بحث در مورد تهمتهای مجمع علمی دمشق در آن ایام نسبت به شیعه و ردّ اتهامات و دعوت به وحدت

(12) ثبت الاثبات فی سلسله عن رواه - ذکر استادان مؤلف و آنان که

به سلسله اسناد متصل تا پیامبر (ص) و امامانعلیهم السلامنقل حدیث کرده اند.

(13) مُولّفوا الشیعه فی صدر الاسلام - تحقیقی پیرامون کتاب نویسان اسلامی از شیعه ، کتاب ناتمام است و معرفی ویژه ای است از مؤلفان شیعه در عصر نبوت تا عصر امام هادی (ع) ، بیشتر مطالب کتاب از مدارک اهل سنت است. ["مُولّفوا الشیعه - مقدمه ، ص9 - شرف الدین ، ص108 و 109"]

(14) "زینب الکبری" - پیرامون زندگانی صدیقه صغری زینب کبری [سلام الله علیها] .

(15) "بغیه الراغبین" - کتابی است ادبی در شرح حال عالمان ، بزرگان خاندان شرف الدین و خاندان صدر. این کتاب خطی است.

اینها تألیفات بجا مانده از حضرت شرف الدین است و برخی از تألیفات دیگرش داستانی جدا دارد که به قرار ذیل است :

کار شرف الدین در مبارزات سیاسی بویژه در مقابل فرانسوی ها به جایی رسید که حکم اعدام او را صادر کردند و به خانه او هجوم بردند و خانه و کتابخانه او را به آتش کشیدند و هرچه بود را سوزاندند و 19 کتاب خطی شرف الدین طعمه حریق شد و او مجبور شد با عائله خویش لبنان را ترک کند و مدتی به فلسطین برود ، خود شرف الدین این فاجعه غم بار را یاد کرده و فرموده : غم از دست دادن فرزند چه بسا از دل رخت بربندد امّا غم از دست دادن فرزندان فکر و زاده های اندیشه ، تا روزگار باقی است ، باقی است.

برخی از تألیفات تلف شده عبارتند از :

1- شرح التبصره 2- تعلیقه علی الاستصحاب (حاشیه بر استصحاب رسائل) 3- سبیل المؤمنین (3جلد درباره امامت) 4-

النصوص الجليه (امامت) 5- نزيل الآيات الباهره (امامت - صد آيه كه بنابر اسناد اهل سنّت درباره ائمه طاهرينعليهم السلامنازل شده) 6- المجالس الفاخره (4 جلد پيرامون زندگانى پيامبر و ائمهصلوات الله عليهم- آنچه بجا مانده و چاپ شده است قسمت مقدمه آن است)

4. نكات

1- روايت امام موسى بن جعفر (ع) فى قول اللّه عزوجل : انّما حرّم ربى الفواحش ما ظهر منها و ما بطن فقال : انّ القرآن له ظهر و بطن ، جميع ما حرّم فى الكتاب هو الظّهر الظاهر و باطن ذلک ائمه الجوار و جميع ما احلّ اللّه فى الكتاب هو الظاهر و الباطن من ذلک ائمه الحققرآن را ظاهرى است و باطنى همه چيزهايى كه در قرآن حرام شده ظاهر امر است و باطن اين كارهاى زشت راهبران جائر بدكاره اند و آنچه در قرآن حلال شمرده شده ظاهر امر است و باطن (منشأ اصلى) اين كارهاى خوب رهبران درست كردار و برحقند. ["شرف الدين ، ص39-40] .

2-عن يونس بن عبدالرحمن عن بعض اصحابه عن خَيثَمَه عن ابى عبداللّه جعفر بن محمد (ع) قال : دخلت عليه اُودّعه و أنا اريد الشخوص الى المدينه فقال : ابلغ موالينا السلام و اوصهم بتقوى اللّه و العمل الصالح و أن يعود صحيحهم مريضهم وليعد غنيهم على فقيرهم و أن يشهد حيهم جنازه ميتهم و أن يتلاقوا فى بيوتهم و أن يتناوضوا علم الدين فان فى ذلک حياه لامرنا ، رحم اللّه عبداً احيى امرنا و اعلمهم يا خيثمه انه لايغنى عنهم من اللّه شيئاً الا العمل الصالح فانّ ولايتنا لاتنال الّا بالورع و أن اشد الناس عذاباً يوم القيامه من

وصف عدلاً ثمّ خالفه الی غیره [الفصول المختاره ، ص287 ، چاپ4 ، شرف الدین ، ص96] .

3- مناظره و آداب آن

...قلت لابی عبداللّه (ع) : بلّغنی انّک کرهت منّا مناظره الناس و کرهت الخصومه فقال : امّا کلام مثلک فلانکره ، من اذا طار احسن عن یطع و ان وقع یحسن ان یطیر فمن کان هکذا لانکره کلامه [رجال الکسی ، ص348 ، شرف الدین ، ص97] .

- اگر بحثها و مناظره ها بر پایه حسن روابط انسانی و رعایت آداب فنّی و اصول اسلامی عملی نگردد پنج نتیجه زیانبار در پی خواهد داشت : 1- حق روشن نمی شود. 2- موضع حق تأیید نمی گردد. 3- روح کینه و تنافر در طرفین زنده یا تقویت می شود. 4- قلب کدر و آلوده می شود و نفس در جهت ضد پاکی و صفا و تهذیب قرار می گیرد. 5- روابط اجتماعی رفته رفته به سستی و خلل پذیری رو می نهد. [شرف الدین ، ص102] .

4- پیامبر اکرم (ص) : من أحبّ أن یحیی حیاه تشبه حیاه الانبیاء و یموت میتهً تشبه میته الشهداء و یسکن الجنان الّتی غرسها الرحمن فلیتولّ علیاً ولیوال ولیه و لیقتد بالأئمه من بعده [الکاخ ، ج1 ، ص208 - حلیه الاولیاء ، ج1 ، ص86 - شرف الدین ، ص119] .

عن علی (ع) : انّ لِ لااله الّا اللّه شروطاً و أنا و ذریتی من شروطها [غررالحکم ، ص104 - الحیاه ، ج2 ، ص393 - شرف الدین ، ص119] .

امام محمّد باقر (ع) : کلّ من دان اللّه بعباده یجهدُ فیها نفسه و لاالامام له من اللّه فسیعیه غیر مقبول و

هو ضال متحیر [الکافی ، ج1 ، ص374 - شرف الدین ، ص120] .

امام صادق (ع) : لایقبل اللّه من العباد الاعمال الصالحه الّتی یعملونها اذا تولّوا الامام الجائر الذی لیس من اللّه تعالی... [امالی الشیخ الطوسی ، ج2 ، ص32 - شرف الدین ، ص121] .

امام صادق (ع) : فی بیان قوله تعالی و من یؤت الحکمه فقد اوتی خیراً کثیراً قال : هی طاعه اللّه و معرفه الامام [الکافی ، ج1 ، ص185 - شرف الدین ، ص122] .

5-عن علی (ع) : یا نوف... شیعتی - فی اموالهم یتواسون و فی اللّه یتباذلون یا نوف درهمٌ و درهمٌ و ثوب و ثوبٌ و الّا فلا : ای نوف (بکالی) شیعیان من ، اموال و دارایی خود را در اختیار یکدیگر قرار می دهند و برای خدا به یکدیگر بذل و بخشش می کنند ، یک درهم این دارد و یک درهم آن یک جامه این دارد و یک جامه آن. اگر رفتارشان غیر از این باشد شیعه نیستند. [بحارالانوار ، ج68 ، ص191 - الحیاه ، ج1 ، ص247 -شرف الدین ، ص235] .

والسلام علی من یخدم الحق لذات الحق

2. اسکندر

درزمان اسکندر ، حکیم یونان معروف به دیوژن کمترین توجهی به اسکندر نداشت تا اینکه اسکندر با جمعی به دیدن دیوژن آمدند اسکندر بعد از سلام گفت : اگر تقاضایی از من داری بگو. دیوژن گفت : یک تقاضا بیشتر ندارم ، من از آفتاب استفاده می کردم تو جلو آفتاب راگرفته ای کمی آنطرفتر بایست. اسکندر درفکر فرورفت وبه اطرافیانش گفت : براستی اگر اسکندر نبودم دلم می خواست دیوژن باشم. [داستان

راستان ، ج2 ، ص66]

3. ابوسعید ابوالخیر

1 ابوسعید فضل بن الخیر از اعظم مشایخ صوفیه است پدرش ابو الخیر عطار بود و دوستار سلطان محمودغزنوی. ابوسعید طفل بود و از پدرش خواست که برای او اطاقی تهیه کند ابوسعید همه آن خانه را الله نوشت. پدرش گفت : تو چرا این کلمه را نوشتی؟ جواب داد تو نام سلطان خویش می نویسی و من هم نام سلطان خویش. پدرابوسعید از کرده خود پشیمان شد وآن نقشها همه محو کرد. شیخ ابوالقاسم گرگانی درباره شیخ گفته که : اکنون که این فرزند را دیدم ایمن گشتم که عالم را از این کودک نصیب خواهد بود. [آخرین گفتارها ، ص426 تا429]

4. مقدس اردبیلی

درجلسات عمومی گاهی درمقام بحث با ملاعبدالله تستری سکوت می کرد و می فرمود : باشد تا مراجعه کنم و بعداً خصوصی مطالب را بیان می کرد ، بخاطر اینکه بحثهای علمی درحضور توده مردم همراه با جدال خوشایند نیست. [حوزه ، 9]

5. ابن سیرین

1 ابوبکر محمدبن سیرین ازتابعین و فقهاء بصره در قرن اول هجری بود. گویند جوان زیبایی بود و به شغل بزازی می پرداخت از قضا زنی بر او عاشق شد و به بهانه خریدن جنس او را به خانه خود دعوت کرد تا از او کام بگیرد ولی ابن سیرین نپذیرفت و هرچه برای آن زن از مضرات زنا گفت فایده نکرد تا سرانجام ابن سیرین به بهانه قضاء حاجت بیرون رفت و خود را به نجاست آلوده کرد و همینکه آن زن او را به این وضع دید از او متنفّر شد و او را از خانه خود بیرون کرد ، خداوند به پاداش این عمل علم تعبیر خواب به او عنایت کرد و در این رابطه حکایت عجیب ذیل را از وی نقل کرده اند : گفته اند زنی پیش ابن سیرین آمد و گفت : درخواب دیده ام که تخم مرغ زیر چوب می گذارم جوجه می شود ابن سیرین گفت : وای از تو از خدابترس و توبه کن. گفت : مگرمن چه کرده ام گفت : تو زنان نامحرم را برای مردان می بری که زنا کنند. به ابن سیرین گفتند : تو این تعبیر را از کجا کردی گفت : من از این آیه قرآن استفاده کرده ام که

خدادرباره زنان می فرماید : كَأَنَّهُنَّ بَيضٌ مَكنُونٌ [صافات/49] . و درباره منافقین میگوید

: كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسَنَّدَه [منافقون/4] . پس تخم زنانند و چوب سمبل منافقان است و جوجه ها بچه های حرام زاده اند. [آخرین گفتارهای ص238 تا240]

6. مدرّس

شبی رضاخان ده هزار تومان برای مرحوم مدرّس فرستاد پیشخدمت رضاخان پول را زیر نمد سید گذاشت. مدرس گفت : به رضاخان بگو بخدا قسم این ده هزار تومان را خرج نابودی خودت می کنم اگر راضی هستی فبها وگرنه پیشخدمت را بفرست تاپول را بردارد!

این ماجرا شبیه فرستادن 1000 سکه طلا از طرف معاویه برای ابوذر است که صبح فردا به بهانه اینکه اشتباهی رخ داده از ابوذر پس گرفت. [سیری در تاریخ محمود حکیمی]

مدرس در نامه ای به سلطان وقت می نویسد : خداوند دو چیز را به من نداده ، یکی ترس و دیگری طمع. هرکس با مصالح ملّی و امور مذهبی همراه باشد منهم با او همراهم والّافلا [کیهان فرهنگی ، 9]

روزی رضاخان یقه مدرس راگرفت و گفت : آخر سید تو از جان من چه می خواهی؟مدرس هم با آرامی گفت : می خواهم تونباشی. [کیهان فرهنگی ، 9]

7. میرداماد

در یکی از سفرها که شیخ بهایی و میرداماد با شاه عباس بودند شاه عباس به میرداماد که چاق بود و عقب می آمدگفت : ببین شیخ چگونه جلو افتاده و مثل شما متین و مؤدب حرکت نمی کند. گفت : مگرنمی دانی اسب او چه شخصیتی را حمل می کند اسب از شوق وشادی باسرعت میرود. شاه عباس نزد شیخ بهایی رفت و گفت : ببین چاقی میرداماد را عالم باید مثل شما لاغر و سبک باشد و اهل ریاضت باشد. شیخ گفت : نه ای پادشاه خستگی اسب او بخاطر این است که کسی را حمل می کند که کوههای سخت و استوار از تحمل آن ناتوانند. [حوزه

[9 ،

8. شیخ محمد شوشتری

چند سالی که درعتبات بودم کفران نعمت زیاد می شد من از نانها که دور می ریختند برمی داشتم و نان نمی خریدم . [کیهان فرهنگی ، 1]

9. علامه طباطبائی

درنجف که بودیم کراراً بچه دار می شدیم ولی زود فوت می شد ، روزی مرحوم قاضی که از خویشان ما بود به منزل ما آمد و وقت رفتن به همسر من که حامله بودگفت : دختر عمو این بار فرزندت می ماند پسر است نامش هم عبدالباقی است علامه می گوید همینطور هم شد. [ناقل : استاد جعفر سبحانی (همراز عرشیان روزنامه رسالت)]

10. علامه امینی

در تدوین الغدیر خیلی دوست داشتم کتاب صراط المستقیم (شیخ زین الدین عاملی بیاضی) را ببینم شنیدم شخصی دارد ، او را درحرم حضرت امیر (ع) دیدم از او خواستم به طور امانت بدهد یا بروم به خانه اش حتی در دالان خانه ، به هیچ وجه قبول نکرد مثل اینکه آسمان را به سرم زدند حال گریه عجیبی داشتم به کربلا آمدم یکی از دوستان به من رسید و گفت : ازمرحوم والد کتابهایی مانده نفیس ولی قابل استفاده نیست شما به طور امانت استفاده کنید بخانه اش رفتم اولین کتاب همین صراط مستقیم بود. [ناقل ، آیت الله نجومی ، کیهان فرهنگی ، شماره 2]

11. میرزا جواد آقا تهرانی

1 برای رفتن به طبقه دوم مدرسه پابرهنه می رفت تاصدای پای او حجره های کنار پلّه ها را آزار ندهد.

2 از درخت توت خانه اجاره ای استفاده نمی کرد و میگفت : مادرخت را اجاره نکرده ایم و میوه ها را برای صاحبش میفرستاد.

3 وصیت کرد بخاطر مراعات وقت مردم یک جلسه ختم برایم بگیرید.

4 مخارج جبهه خود را می پرداخت و میگفت : من که سرباز نیستم.

5 به فرزندانش عتاب که چرا درساعات کار به خانه سر می زنید.

6 نام آیه الله را پاک کنید.

7 همینکه در دعوت ها از نام ایشان تجلیل می شد نمی پذیرفتند.

8 هنگام رسیدن وقت غروب کلام را قطع و می گفتندوَ سَبِّحُوهُ بُکرَةً وَ أَصیلاً [احزاب/42] .

و سبحان الله می گفتند.

9 به مساجدی می رفت که اورا نشناسند.

10 همینکه متوجّه شد مادرش درتهران ناراحت است نجف را رهاکرد.

11 نیمه شب سرما پشت درنشست که مبادا همسرش را

بیدار کند ولی همسر خواب دید که شوهرش پشت در نشسته بیدار شد و درب را باز کرد.

12 میگفت من عاشق دیدار خداوند هستم.

13 سیدی در کتابی به او اهانت کرده بود برای عذرخواهی به منزلش آمد گفت : اگر اهانت بجابوده که عذر ندارد و اگر بیجا بوده درعوض ، جدّت ازمن شفاعت می کند.

14 در برابر تهدید به قتل منافقین ذره ای نهراسید و گفت : شهادت افتخار من است.

15 بارها به جبهه رفت و 14 خمپاره را بادعایی به هدف انداخت.

16 می گفت : دچار سردرد شدیدی شدم خالصانه استغفار کردم برای همیشه سردردم خوب شد.

12. آیه الله جوادی آملی

دربحث نماز جمعه روزی جدال بین ما و دوستانمان پیش آمد و بجایی رسید که کلماتی که نباید گفته میشد گفته شد بعد از مباحثه پشیمان و نادم در حال بیداری ولی چشم بسته آیت الله اراکی را دیدم سلام کردم ، ایشان پس از جواب فرمودند : إِنَّک مَیتٌ وَ إِنَّهُمْ مَیتُون [زمر/30] . از آن پس با خدا عهد کردم مانند آن تعبیرات نگویم. [کیهان فرهنگی ، شماره 9] .

13. آقای ستوده

روزی کسی مرابه مجلس عقدی دعوت کرد گفتم من درمجلس عقد خودم هم شرکت نکردم چه رسد عقد دیگری. روز عقد خودم دوستان به مجلس عروسی ما میرفتند و من مباحثه میکردم. درشب ازدواج 62 ریال بیشتر نداشتم.

آقای ستوده روزی در درس فرمود : دوستان ، فرزندم فوت کرده و جنازه اش در منزل است ومن چون قول داده بودم سرساعت در درس حاضر شوم آمدم تا بعداز درس به تشییع جنازه بروم.

1. خانه ومسکن

1. خانه دنیا

1. ویژگی ها

1. ویژگی های خوب

1. زمین

قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی : لَا تَسْکنُوا مَسَاکنَ أَعْدَائِی فَتَکونُوا أَعْدَائِی کمَا کانَ أُولَئِک أَعْدَائِی [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص248] .

باید معماری ما طوری باشد که ارزش های فرهنگ ما زنده شود و عزّت ما خدشه دار نشود.

باید جرأت شکستن اصول معماری غرب و تأسیس أصول اسلامی را داشته باشیم.

تقلید کورکورانه در اسلام مردود است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لا تطیب السکنی إلا بثلاث الهواء الطیب و الماء الغزیر العذب و الأرض الخواره [تحف العقول ، ص319] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إن للدار شرفا و شرفها الساحه الواسعه و الخلطاء الصالحون و إن لها برکه و برکتها جوده موضعها و سعه ساحتها و حسن جوار جیرانها [مکارم الأخلاق ، ص125] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اسْکنِ الْأَمْصَارَ الْعِظَامَ فَإِنَّهَا جِمَاعُ الْمُسْلِمِینَ وَ احْذَرْ مَنَازِلَ الْغَفْلَهِ وَ الْجَفَاءِ [نهج البلاغه ، نامه 69] .

محل زندگی یک مسلمان باید در بین مسلمانان باشد و باید از اختلاط با غیرمسلمانان و امتزاج روحی با آنان پرهیز شود ، چرا که چه بسا انگیزه های تخریبی داشته

باشد و اساس فرهنگ اسلام منهدم شود.

لا تَتَّخِذُوا الْيهُودَ وَ النَّصارى أَوْلِياءَ [مائده/51] .

وَدُّوا لَوْ تَكفُرُونَ كما كفَرُوا فَتَكونُونَ سَواءً فَلا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِياءَ حَتّى يهاجِرُوا فِى سَبِيلِ اللّهِ [نساء/89] .

وَدَّ كثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ لَوْ يرُدُّونَكمْ مِنْ بَعْدِ إِيمانِكمْ [بقره/109] .

شاید یکی از رازهای نجس بودن اهل کتاب جلوگیری از اختلاط باشد.

فَلا يقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرامَ [توبه/28] .

حضور غیرمسلمانان در مجامع مسلمین ، ممنوع [توبه ، 28]

لا تَتَّخِذُوا بِطانَةً مِنْ دُونِكمْ [آل عمران/118] .

قبل أن يسبق اليكم المرجئه

اختلاط زمینه مناسبی برای نفوذ منحرفین است.

ابنیه مذهبی اهل کتاب نباید از مساجد مسلمین بلندتر باشد.

پیامبر (ص) بازار مسلمین را از بازار مختلط بین آنها و یهود جدا کرد.

کسانی که غیر خدا را ولیّ خود قرار دهند ، خانه هایشان بر بنیانی متزلزل استوار گردیده.

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّهِ أَوْلِياءَ كمَثَلِ الْعَنْكبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيتاً وَ إِنَّ أَوْهَنَ الْبُيوتِ لَبَيتُ الْعَنْكبُوتِ لَوْ كانُوا يعْلَمُونَ [عنكبوت/41] .

قطب راوندی :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أَبَا ذَرٍّ! أُوصِيک فَاحْفَظْ لَعَلَّ اللَّهَ ينْفَعُک بِهِ جَاوِرِ الْقُبُورَ تَذَكرْ بِهَا الآخِرَةَ [الدعوات ، ص277] .

عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ الدَّرَاوَرْدِی قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللّهِ (ع) عَمَّنْ أَخَذَ أَرْضاً بِغَيرِ حَقِّهَا وَ بَنَى فِيهَا قَالَ : يرْفَعُ بِنَاءَهُ وَ يسَلِّمُ التُّرْبَةَ إِلَى صَاحِبِهَا لَيسَ لِعِرْقٍ ظَالِمٍ حَقٌّ" [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص294] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اتَّقُوا الْبُنْيانَ فِی الْحَرَامِ فَإِنَّهُ أَسَاسُ الْخَرَابِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص472]

.

2. ساختمان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا عَمِلَ أَحَدُكمْ عَمَلًا فَلْيتْقِنْ [کافی ، ج3 ، ص262] .

همانگونه که خداوندالَّذِی أَحْسَنَ کلَّ شَیءٍ خَلَقَهُ [سجده/7] .

ما نیز باید به بهترین وجه خانه را بسازیم.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ یحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجَمُّلَ وَ یکرَهُ الْبُوسَ وَ التَّبَاوسَ فَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَنْعَمَ عَلَی عَبْدٍ نِعْمَةً أَحَبَّ أَنْ یرَی عَلَیهِ أَثَرَهَا [أمالی طوسی ، ص257] .

معماری همراه با فرهنگ تقوا :

زنگ در خانه ها ، اتاق های برابر هم.

11 اشراف بر همسایگان نداشتن و بالعکس.

قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی : لَا تَسْکنُوا مَسَاکنَ أَعْدَائِی فَتَکونُوا أَعْدَائِی کمَا کانَ أُولَئِک أَعْدَائِی [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص248] .

باید معماری ما طوری باشد که ارزش های فرهنگ ما زنده شود و عزّت ما خدشه دار نشود.

باید جرأت شکستن اصول معماری غرب و تأسیس أصول اسلامی را داشته باشیم.

تقلید کورکورانه در اسلام مردود است.

آفرینش این جهان بر نقشه و حساب مبتنی است :

الَّذِی خَلَقَ فَسَوّی وَ الَّذِی قَدَّرَ فَهَدی [اعلی/3-2] .

اجزاء خانه هر کدام به صورت منظم و مطلوب و با نقشه سر جای خود باشد. (اطاق ها ، سرویس ها)

باید مراقب بود که مستراح به طرف قبله نباشد.

دارای سبزه زار باشد.

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : ثَلَاثَهٌ یجْلُونَ الْبَصَرَ النَّظَرُ إِلَی الْخُضْرَهِ وَ النَّظَرُ إِلَی الْمَاءِ الْجَارِی وَ النَّظَرُ إِلَی الْوَجْهِ الْحَسَنِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص92] .

قرآن وقتی بهشت را توصیف می کند ، بارها از نهرهای بهشتی نام می بردتَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ [بقره/25] .

ابعاد حوض سه وجب

و نیم در سه وجب و نیم در سه وجب و نیم اگر باشد ، طاهر و مطهر است.

آب حوض عامل نشاط ، طهارت همچون آینه ای در صحن حیاط منعکس کننده خوبی ها و بدی هاست.

فواره در وسط حوض و بیرون آمدن آب از شکاف سنگ پیام پیروزی را دارد.

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : ثَلَاثَهٌ یجْلُونَ الْبَصَرَ النَّظَرُ إِلَی الْخُضْرَهِ وَ النَّظَرُ إِلَی الْمَاءِ الْجَارِی وَ النَّظَرُ إِلَی الْوَجْهِ الْحَسَنِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص92] .

اگر به گونه ای نقشه ساختمان را طرّاحی کنند که اطاق ها رو به قبله باشد ، خیلی مناسب است. در نتیجه در نقشه جغرافیایی شهرهای مسلمان نشین خواهیم دید که خود مسلمانان و خانه هایشان همه به طرف کعبه قرار گرفته اند و در نقشه شهرهای غیرمسلمان از خانه مسلمانان مشخص خواهد بود.

وَ اجْعَلُوا بُیوتَکمْ قِبْلَهً [یونس/87] .

لَنَتَّخِذَنَّ عَلَیهِمْ مَسْجِداً [کهف/21] .

عن عایشه قالت : امر رسول الله (ص) ببناء المساجد فی الدور و ان تُنَظّف و تُطیب. [سنن ابی داود ، ج1 ، ص124] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَعَمْ صَوْمَعَهُ الْمُسْلِمِ بَیتُهُ [کافی ، ج8 ، ص128] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اتَّخِذْ مَسْجِداً فِی بَیتِک [کافی ، ج3 ، ص480] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کان لعلی بیت لیس فیه شیء إلا فراش و سیف و مصحف و کان یصلی فیه أو قال کان یقیل فیه [بحار الأنوار ، ج73 ، ص161] .

امام صادق (ع) به مسمع فرمود : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنِّی أُحِبُّ لَک أَنْ تَتَّخِذَ فِی دَارِک مَسْجِداً فِی بَعْضِ بُیوتِک [المحاسن ، ج2

، ص612] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ عَلِی (ع) قَدْ جَعَلَ بَیتاً فِی دَارِهِ لَیسَ بِالصَّغِیرِ وَ لَا بِالْکبِیرِ لِصَلَاتِهِ [المحاسن ، ج2 ، ص612] .

أَوَّلَ بَیتٍ وُضِعَ لِلنّاسِ [آل عمران/96] .

اللّهُ نُورُ السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ مَثَلُ نُورِهِ کمِشْکاةٍ فِیها مِصْباحٌ الْمِصْباحُ فِی زُجاجَةٍ الزُّجاجَةُ کأَنَّها کوْکبٌ دُرِّی یوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبارَکةٍ زَیتُونَةٍ لا شَرْقِیةٍ وَ لا غَرْبِیةٍ یکادُ زَیتُها یضِیءُ وَ لَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نارٌ نُورٌ عَلی نُورٍ یهْدِی اللّهُ لِنُورِهِ مَنْ یشاءُ وَ یضْرِبُ اللّهُ الأَْمْثالَ لِلنّاسِ وَ اللّهُ بِکلِّ شَیءٍ عَلِیمٌ فِی بُیوتٍ أَذِنَ اللّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَ یذْکرَ فِیهَا اسْمُهُ یسَبِّحُ لَهُ فِیها بِالْغُدُوِّ وَ الآْصالِ [نور/36-35] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : أَسْرِجِ السِّرَاجَ قَبْلَ مَغِیبِ الشَّمْسِ کلُّ ذَلِک ینْفِی الْفَقْرَ وَ یزِیدُ فِی الرِّزْقِ [فقه الرضا (ع) ، ص354] .

مرکز اسکان اصحاب کهف طوری بود که هم صبح و هم عصر از نور آفتاب استفاده می کردند.

وَ تَرَی الشَّمْسَ إِذا طَلَعَتْ تَتَزاوَرُ عَنْ کهْفِهِمْ ذاتَ الْیمِینِ وَ إِذا غَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذاتَ الشِّمالِ [کهف/17] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اجْعَلُوا الْحَمَامَ فِی أَکنَافِ الدَّارِ [کافی ، ج6 ، ص529] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مِنْ حُسْنِ التَّقْدِیرِ فِی بِنَاءِ الدَّارِ أَنْ یکونَ الْخَلَاءُ فِی أَسْتَرِ مَوْضِعٍ فِیهَا [توحید المفضل ، ص70] .

فاصله ، میان چاه آب آشامیدنی و چاه فاضلاب در زمین نرم یا سفت باشد و اگر چاه فاضلاب بالاتر است ، فاصله زیادترباشد. [وسائل ، ج1 ، ص145] .

عَنْ قُدَامَةَ بْنِ أَبِی یزِیدَ الْحَمَّارِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ

: سَأَلْتُهُ کمْ أَدْنَی مَا یکونُ بَینَ الْبِئْرِ بِئْرِ الْمَاءِ وَ الْبَالُوعَهِ" [کافی ، ج3 ، ص8] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کرِهَ أَنْ یبِیتَ الرَّجُلُ فِی بَیتٍ لَیسَ لَهُ بَابٌ وَ لَا سِتْرٌ [قرب الإسناد ، ص68] .

قال النّبیّ (ص) : لکل شی ء زکوه و زکوه الدار بیت الضیافه [الفصاحه ، ص478 ، حدیث 2257] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِذَا قَطَّعُوا الْأَرْحَامَ جُعِلَتِ الْأَمْوَالُ فِی أَیدِی الْأَشْرَارِ [کافی ، ج2 ، ص348] .

(با قطع ارتباطات امنیت اجتماعی مختل می شود.)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صِلَهُ الرَّحِمِ تَعْمُرُ الدِّیارَ [أمالی طوسی ، ج17 ، ص480] .

به دلیل اهمیت ارتباط و اُنس بین انسانها و وحدت و یکپارچگی مجتمع و سفارشات اسلام به نیکی به والدین ، صله رحم و همسایه ، باید وضع ساختمان ها طوری با(ؤکه ارتباط آسان باشد و زمینه برای آزار و اذیت نباشد.

شاعر می گوید :

وَ لا تَکونُوا کالَّذِینَ تَفَرَّقُوا وَ اخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ ما جاءَهُمُ الْبَینَاتُ وَ أُولئِک لَهُمْ عَذابٌ عَظِیمٌ [آل عمران/105] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ یدَ اللَّهِ مَعَ الْجَمَاعَهِ [نهج البلاغه ، خطبه 127] .

ضمنا نباید از برکات ارتباطات غافل بود : کمک رسانی ، تفقد ، اطلاع رسانی ، امر به معروف ، نهی از منکر و...

إِنَّ هذِهِ أُمَّتُکمْ أُمَّهً واحِدَهً وَ أَنَا رَبُّکمْ فَاعْبُدُونِ [انبیاء/92] .

اگر مردم متحد باشند ، تنها خدای واحد را خواهند پرستید.

شهر مدینه ، نمونه یک شهر متحد و منسجم است. با آمدن پیامبر (ص) قبیله های اوس و خزرج

متحد شدند. پس از مدتی پیامبر (ص) پیمان برادری و اخوت را بین مسلمین خواند. با مهاجرت مسلمین از مکه به مدینه یک صمیمیت و همدلی بین مسلمان مکی و مدنی در خانه های شهر مدینه پیدا شد. به طوری که شهر مدینه هم از نظر عقیدتی موحد بودند ، هم رهبرشان یکی بود و هم قوانین یکی باعث وحدت مردم بود و عملاً مردم در استفاده از امکانات و ایثار جان و مال و حضور در جبهه و ساختن مسجد از یکپارچگی و همستبگی برخوردار بودند.

باید توجه داشت شهرها دوقطبی نشود : بالا و پائین ، پولدار و فقیر و...

تفرق مردم خواسته مستکبران است.وَ جَعَلَ أَهْلَها شِیعاً [قصص/4] .

اگر بنا باشد هر خانه با 40 خانه از چهار طرف رابطه داشته باشد ، در مشکلات و غم و شادی ها شریک باشد ، دیگر آن شهر مشکلی خواهد داشت؟

صرف زکات ، انفاقات و صدقات در محلّه و به همسایه که از اولویت خاصی برخوردار است. شاید از این جهت باشد.

حضور اهل محل در مسجد محل و روزهای جمعه در مصلای جمعه حاکی از اهمیت دادن اسلام به مجتمع و ارتباطات است.

پیامبر (ص) تهدید کرد کسانی را که به جماعت حاضر نمی شوند به سوزاندن در خانه شان. [بحار] .

کسانی که روابط انسانی را پاره می کنند ، مورد نکوهش قرآن هستند.

وَ الَّذِینَ ینْقُضُونَ عَهْدَ اللّهِ مِنْ بَعْدِ مِیثاقِهِ وَ یقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یوصَلَ وَ یفْسِدُونَ فِی الأَرْضِ أُولئِک لَهُمُ اللَّعْنَهُ وَ لَهُمْ سُوءُ الدّارِ [رعد/25] .

ارتباط و آگاهی رسیدگی با همسایگان دور

و نزدیک مورد توجه قرآن است.

وَ الْجارِ ذِي الْقُرْبى (همسایه خویشاوند) وَ الْجارِ الْجُنُبِ (همسایه دور) وَ الصّاحِبِ بِالْجَنْبِ [نساء/36] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا آمَنَ بِی مَنْ بَاتَ شَبْعَانَ وَ جَارُهُ جَائِعٌ [کافی ، ج2 ، ص668] .

در شهرهای صدر اسلام بعضی از محلات بر اساس اسکان شکل گرفته بود؛ در یک محله همه خویشاوند بودند.

پیامبر (ص) شهر مدینه را به چند محله تقسیم کرده و برای هر محل رئیسی تعیین فرمودند [شهرنشینی در ایران ، ص96] .

2. ویژگی های بد

1. خانه مغرورانه باشد

الشَّیخُ وَرَّامُ بْنُ أَبِی فِرَاسٍ فِی تَنْبِیهِ الْخَوَاطِرِ ، قَالَ : مَرَّ الْحُسَینُ (ع) بِدَارِ بَعْضِ الْمَهَالِبَهِ فَقَالَ : "رَفَعَ الطِّینَ وَ وَضَعَ الدِّینَ" [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص467] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ کلَّ بِنَاءٍ وَبَالٌ عَلَى صَاحِبِهِ إِلَّا مَا لَا بُدَّ مِنْهُ [مکارم الأخلاق ، ص127] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ هَوَاناً أَنْفَقَ مَالَهُ فِی الْبُنْیانِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص455] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ سُوءاً أَهْلَک مَالَهُ فِی الْمَاءِ وَ الطِّینِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص467] .

تجمّلات در خانه سازی :

قال النّبیّ (ص) : لیس لنبیّ ان یدخل بیتا مُزَوّقا (مزینا) [کنز العمال ، ج15 ، ص402] .

أَ تَبْنُونَ بِکلِّ رِیعٍ آیةً تَعْبَثُونَ [شعراء/128] .

وَ تَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبالِ بُيوتاً فارِهِينَ فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطِيعُونِ [شعراء/149-150] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَنَى بُنْياناً رِياءً وَ سُمْعَةً حَمَلَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ مِنَ الْأَرْضِ السَّابِعَهِ

وَ هُوَ نَارٌ تَشْتَعِلُ ثُمَّ تُطَوَّقُ فِی عُنُقِهِ وَ یلْقَی فِی النَّارِ فَلَا یحْبِسُهُ شَیءٌ مِنْهَا دُونَ قَعْرِهَا إِلَّا أَنْ یتُوبَ. قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ! کیفَ یبْنِی رِیاءً وَ سُمْعَةً؟ قَالَ : یبْنِی فَضْلًا عَلَی مَا یکفِیهِ اسْتِطَالَةً مِنْهُ عَلَی جِیرَانِهِ وَ مُبَاهَاةً لِإِخْوَانِهِ [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص11] .

عَنْ سُلَیمَانَ بْنِ أَبِی شَیخٍ یرْفَعُهُ قَالَ : مَرَّ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) بِبَابِ رَجُلٍ قَدْ بَنَاهُ مِنْ آجُرٍّ فَقَالَ : "لِمَنْ هَذَا الْبَابُ؟" فَقِیلَ لِمَغْرُورٍ الْفُلَانِی. ثُمَّ مَرَّ بِبَابٍ آخَرَ قَدْ بَنَاهُ صَاحِبُهُ بِالآجُرِّ فَقَالَ : "هَذَا مَغْرُورٌ آخَرُ" [المحاسن ، ج2 ، ص608] .

2. کاخ سازی

1 کاخ سبز معاویه با پول بیت المال ، اولین کاخ در تاریخ اسلام بود.

2 قبه الصّخره ، کاخ عبدالملک مروان شراب خوار.

3 با روی کار آمدن عثمان رفاه طلبی و کاخ سازی رواج پیدا کرد. ارزش املاک عثمان ،

بعد از فوتش 100 هزار دینار و ارزش اموالش یک میلیون و 150 هزار دینار.

4 زبیر مرد و 50 هزار دینار و 1000 اسب و 1000 غلام و قطعات بسیاری زمین و باغ به جا گذاشت.سه طویله خانه معروف طلحه در کوفه صد اسب و هزار شتر داشت و در مدینه هم کاخی مجلل بنا کرد.

جرجی زیدان می گوید : معاویه اولین خلیفه ایست که مقرّ حکومت خود را مثل قیصرهای روم و پادشاهان ایران قرار داد.

قابل مقایسه با معابد کفّار و کلیسا نیست. (مسجد جامع دمشق به دست ولید بن عبد الملک بنا شد.) سال 88 هجری.

امویان برای فصل های بارانی قصرهایی همچون قصر الحیر ، قصر امره ،

خربه المفجر و مُشتّی و بر دیوارهای کاخ نقش هایی به ارتفاع 5 متر و

عرض 43 متر بر سنگ کندند. [هنر اسلامی ، ص28] .

وقتی المکتفی بالله خلیفه عباسی مرد ، قیمت باغ و مستغلات او 20 میلیون دینار بود. [تاریخ تمدن جرجی زیدان] .

ابوذر به معاویه گفت : اگر این پول ها را که کاخ ساخته ای از بیت المال است خیانت کرده ای و اگر از مال خودت است ، اسراف نموده ای.

3. آپارتمان سازی

مفاسد آپارتمان

1 اختلافات در آپارتمان ها بیشتر است ، آرامش کمتر است.

2 مزاحمت در آپارتمان ها بیشتر است.

3 تجسّس در آپارتمان ها بیشتر است.

4 سوء قصد در آپارتمان ها بیشتر است.

5 رقابت در آپارتمان ها بیشتر است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُنْزِلُوا النِّسَاءَ الْغُرَفَ [من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص374] .

4. سد معبر باشد

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِذَا قَامَ : الْقَائِمُ (عج الله) سَارَ إِلَی الْکوفَهِ وَ هَدَمَ بِهَا أَرْبَعَهَ مَسَاجِدَ وَ لَمْ یبْقَ مَسْجِدٌ عَلَی وَجْهِ الْأَرْضِ لَهُ شُرَفٌ إِلَّا هَدَمَهَا وَ جَعَلَهَا جَمَّاءَ وَ وَسَّعَ الطَّرِیقَ الْأَعْظَمَ وَ کسَّرَ کلَّ جَنَاحٍ خَارِجٍ فِی الطَّرِیقِ (تراس ، بالکن) وَ أَبْطَلَ الْکنُفَ وَ الْمَیازِیبَ إِلَی الطُّرُقَاتِ فَلَا یتْرُک بِدْعَهً إِلَّا أَزَالَهَا وَ لَا سُنَّهً إِلَّا أَقَامَهَا [إرشاد مفید ، ج2 ، ص385] .

وَ أَلْقی فِی الأَْرْضِ رَواسِی أَنْ تَمِیدَ بِکمْ وَ أَنْهاراً وَ سُبُلاً لَعَلَّکمْ تَهْتَدُونَ [نحل/15] .

قال النبی (ص) : "مانع را از راه دور کن تا حسنات تو زیاد شود" [فصاحه ، ص209] .

قال النبی (ص) : "بدترین نشستن گاه ها بازارها و راه هاست" [فصاحه ، ص383 ،

حدیث 1809] .

قال النبی (ص) : "شاخه درختی در راه بود که مردم را آزار می داد ، مردی آن را دور کرد و او را بهشت بردند." [فصاحه ، ص480] .

حضرت علی (ع) : "مسلمانی را مترسان و بر زمین و باغ او گذر نکن در صورتی که کراهت دارد." [نهج البلاغه ، حدیث 1880] .

تذکر : چقدر خوبست که در بافت یک شهر مسلمان نشین ضمن اینکه راه ها مردم را به مقاصدشان هدایت می کند ، آنها را به مقاصد معنوی هم هدایت کند : مقبره یک شهید ، مسجد ، حسینیه ، قبر یک عالم ، مخترع ، خدمتگزار و... بر مسیر راه ها و چهارراه ها عامل ذکر است و راه ساختگی بشر برای رسیدن به خدا است.

امام زمان (ع) که تشریف بیاورند راه ها را وسیع و موانع را برخواهند داشت.

امام صادق (ع) : "باید سواره به پیاده و کسی که مرکب بهتر دارد به صاحب مرکب پست تر سلام کند."

(با توجه به معنای سلام)

(باید در شهر اسلامی ایمنی باشد) .

نصب ناودان افقی ممنوع چون خطر دارد و خلاف فرهنگ اسلام است.

پیامبر (ص) پیاده می رفتند و آنگاه که سواره می رفتند پیادگان را سوار می کردند.

مانع راه نباشد

قُلْ إِنْ کانَ آباوکمْ وَ أَبْناوکمْ وَ إِخْوانُکمْ وَ أَزْواجُکمْ وَ عَشِیرَتُکمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ کسادَها وَ مَساکنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَیکمْ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فِی سَبِیلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّی یأْتِی اللّهُ بِأَمْرِهِ وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الْفاسِقِینَ [توبه/24] .

تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِها قُصُوراً وَ تَنْحِتُونَ الْجِبالَ بُیوتاً فَاذْکرُوا آلاءَ اللّهِ وَ لا تَعْثَوْا

فِی الأَْرْضِ مُفْسِدِینَ [اعراف/74] .

الَّذِینَ جابُوا الصَّخْرَ بِالْوادِ [فجر/9] .

وَ کانُوا ینْحِتُونَ مِنَ الْجِبالِ بُیوتاً آمِنِینَ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّیحَهُ مُصْبِحِینَ [حجر/83-82] .

أَ تَبْنُونَ بِکلِّ رِیعٍ آیهً تَعْبَثُونَ [شعراء/128] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الدنیا دار زوال و دار الآخره دار قرار [تحف العقول ، ص377] .

5. بیشتر از حد کفاف نباشد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کلُّ بِنَاءٍ لَیسَ بِکفَافٍ فَهُوَ وَبَالٌ عَلَی صَاحِبِهِ یوْمَ الْقِیامَهِ [کافی ، ج6 ، ص531] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ بَنَی فَوْقَ مَا یسْکنُهُ کلِّفَ حَمْلَهُ یوْمَ الْقِیامَهِ [المحاسن ، ج2 ، ص608] .

قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ! کیفَ یبْنِی رِیاءً وَ سُمْعَهً؟ قَالَ : "یبْنِی فَضْلًا عَلَی مَا یکفِیهِ اسْتِطَالَهً مِنْهُ عَلَی جِیرَانِهِ وَ مُبَاهَاهً لِإِخْوَانِهِ" [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص11] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَمَا إِنَّ کلَّ بِنَاءٍ وَبَالٌ عَلَی صَاحِبِهِ إِلَّا مَا لَا بُدَّ مِنْهُ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص71] .

رسول خدا (ص) عبور می کرد. به ساختمانی رسید که دارای قبّه ای بود. پرسید : "از کیست؟" گفتند : از فلانی.

فمکث حتی اذا جاء صاحبها فَسَلَّم فی النّاس. أَعْرَض (ص) عنه و صنع ذل به مرارا حتی عرف الرجل الغضب و الاعراض عنه فشکی ذلک الی أصحابه و قال : و الله انّی لَأُنکر نظر رسول الله (ص) و ما ادری ما حَدَث فیَّ و ما صِنعتُ؟ قالوا : خرج رسول الله (ص) فرأی قُبّتک و قال : لمن هذه؟ فَأخبرناه. فرجع الی قبّته فَسَوّاها بالأرض فخرج رسول الله (ص) ذات یوم فلم یرَ القبّه فقال (ص) : "ان

لكلّ بناء يبنى وبال على صاحبها يوم القيامه الّا ما لابدّ منه" [مجمع البيان ، ج7 ، ص198 از الحيوه ، ج4 ، ص212] .

عَنْ أَنَسٍ رَفَعَهُ قَالَ : رَأَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) قُبَّةً مُشْرِفَةً فَسَأَلَ عَنْهَا فَقِيلَ لِفُلَانٍ الْأَنْصَارِی فَجَاءَ فَسَلَّمَ عَلَيهِ فَأَعْرَضَ عَنْهُ فَشَكا ذَلِک إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالُوا خَرَجَ فَرَأَى قُبَّتَک فَهَدَمَهَا حَتَّى سَوَّاهَا بِالْأَرْضِ فَأَخْبِرَ بِذَلِک فَقَالَ : "أَمَا إِنَّ كلَّ بِنَاءٍ وَبَالٌ عَلَى صَاحِبِهِ إِلَّا مَا لَا بُدَّ مِنْهُ" [مجموعه ورام ، ج1 ، ص71] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَبْنُوا مَا لَا تَسْكنُونَ وَ لَا تَجْمَعُوا مَا لَا تَأْكلُونَ وَ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِی إِلَيهِ تُرْجَعُونَ [كافی ، ج2 ، ص52] .

حضرت على (ع) در عيادت علاء بن زياد همين كه ديد خانه ، بسيار بزرگ است ، فرمود : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا كنْتَ تَصْنَعُ بِسِعَهِ هَذِهِ الدَّارِ فِی الدُّنْيا وَ أَنْتَ إِلَيهَا فِی الآخِرَهِ كنْتَ أَحْوَجَ وَ بَلَى إِنْ شِئْتَ بَلَغْتَ بِهَا الْ آخِرَهَ تَقْرِی فِيهَا الضَّيفَ وَ تَصِلُ فِيهَا الرَّحِمَ وَ تُطْلِعُ مِنْهَا الْحُقُوقَ مَطَالِعَهَا فَإِذاً أَنْتَ قَدْ بَلَغْتَ بِهَا الْ آخِرَهَ [نهج البلاغه ، خطبه 209] .

6. سقف خانه از 8ذراع بشتر نباشد

كسانى كه سقف را بالاتر از چهار متر مى گيرند ، مورد انتقادند. [بحار ، ج76 ، ص150] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَكلَ مَلَكاً بِالْبِنَاءِ يقُولُ لِمَنْ رَفَعَ سَقْفاً فَوْقَ ثَمَانِيهِ أَذْرُعٍ أَينَ تُرِيدُ يا فَاسِقُ [كافی ، ج6 ، ص528] .

7. پشت بام حصار نداشته باشد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَاتَ عَلَى سَطْحٍ غَيرِ مُحَجَّرٍ فَأَصَابَهُ

شَیءٌ فَلَا یلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ [کافی ، ج6 ، ص530] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ یبَاتَ عَلَی سَطْحٍ غَیرِ مُحَجَّرٍ [کافی ، ج6 ، ص530] .

8. خانه کثیف ومخروبه باشد

رسول الله (ص) : ثلاثه لایجیبهم ربّک عزّ و جلّ رجلٌ نزل بیتا خربا [فصاحه ، ص249 ، حدیث1225] .

نظافت خانه

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَظِّفُوا بُیوتَکمْ مِنْ حَوْک الْعَنْکبُوتِ فَإِنَّ تَرْکهُ فِی الْبَیتِ یورِثُ الْفَقْرَ [المحاسن ، ج2 ، ص624] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَجِیفُوا أَبْوَابَکمْ (در خانه را ببندید) وَ خَمِّرُوا آنِیتَکمْ وَ أَوْکوا أَسْقِیتَکمْ فَإِنَّ الشَّیطَانَ لَا یکشِفُ غِطَاءً وَ لَا یحِلُّ وِکاءً وَ أَطْفِئُوا سُرُجَکمْ فَإِنَّ الْفُوَیسِقَهَ تُضْرِمُ الْبَیتَ عَلَی أَهْلِهِ وَ احْبِسُوا مَوَاشِیکمْ وَ أَهْلِیکمْ مِنْ حِینِ تَجِبُ الشَّمْسُ إِلَی أَنْ تَذْهَبَ فَحْمَهُ الْعِشَاءِ [علل الشرائع ، ج2 ، ص582] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تُبَیتُوا الْقُمَامَهَ فِی بُیوتِکمْ [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص3] .

رسول اکرم (ص) : غسل الاناء و طهاره الفناء یورثان الغناء [فصاحه ، 2031] .

نظافت داخل و خارج ساختمان

داخل خانه :

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اکنُسُوا أَفْنِیتَکمْ وَ لَا تَشَبَّهُوا بِالْیهُودِ [کافی ، ج6 ، ص531] .

و فی حدیث : کنس البیت ینفی الفقر

خارج خانه :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تُووُوا التَّرَابَ خَلْفَ الْبَابِ فَإِنَّهُ مَأْوَى الشَّياطِينِ [كافى ، ج6 ، ص531] .

9. تجملاتى نباشد

وَ لَوْ لا أَنْ يكونَ النّاسُ أُمَّةً واحِدَةً لَجَعَلْنا لِمَنْ يكفُرُ بِالرَّحْمنِ لِبُيوتِهِمْ سُقُفاً مِنْ فِضَّهٍ وَ مَعارِجَ عَلَيها يظْهَرُونَ وَ لِبُيوتِهِمْ

أَبْواباً وَ سُرُراً عَلَيها يتَّكونَ [زخرف/34-33] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا ابْنَ مَسْعُودٍ! لَا تُزَخْرِفِ الْبُنْيانَ [مكارم الأخلاق ، ص451] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَرَک الْقَوْمُ الطَّرِيقَ وَ رَكنُوا إِلَى الدُّنْيا وَ رَفَضُوا الآخِرَةَ وَ أَكلُوا الطَّيبَاتِ وَ لَبِسُوا الثِّيابَ الْمُزَينَاتِ وَ خَدَمَهُمْ أَبْنَاءُ فَارِسَ وَ الرُّومِ فَهُمْ يعَيدُونَ فِی طَيبِ الطَّعَامِ وَ لَذِيذِ الشَّرَابِ وَ ذَكی الرِّيحِ وَ مُشَيدِ الْبُنْيانِ وَ مُزَخْرَفِ الْبُيوتِ وَ مُنَجِّدَهِ الْمَجَالِسِ [التحصين ابن فهدحلی ، ص21] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : زخارف الدنيا تفسد العقول الضعيفه [غرر الحكم ، ص65] .

قال النّبیّ (ص) : ليس لنبیّ ان يدخل بيتا مُزَوّقا (مزينا) [كنز العمال ، ج15 ، ص402] .

أَ تَبْنُونَ بِكلِّ رِيعٍ آيةً تَعْبَثُونَ [شعراء/128] .

وَ تَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبالِ بُيوتاً فارِهِينَ فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطِيعُونِ [شعراء/150-149] .

10. خانه ای که در آن سگ باشد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) رَخَّصَ لِأَهْلِ الْقَاصِيهِ (مناطق دوردست) فِی كلْبٍ يتَّخِذُونَهُ [كافی ، ج6 ، ص553] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ جَبْرَئِيلَ (ع) أَتَانِی فَقَالَ : إِنَّا مَعْشَرَ الْمَلَائِكهِ لَا نَدْخُلُ بَيتاً فِيهِ كلْبٌ [كافی ، ج3 ، ص393] .

11. خانه ای که درآن تمثال باشد

جاسازی کلمات جالب و حک بر دیوارها و کلاس ها.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَتَانِی جَبْرَئِيلُ فَقَال : يا مُحَمَّدُ! إِنَّ رَبَّک ينْهَی عَنِ التَّمَاثِيلِ [المحاسن ، ج2 ، ص614] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من مثل تماثيل كلف يوم القيامه أن ينفخ فيها الروح [المحاسن ، ج2 ، ص615] .

قال النّبىّ (ص) :

لاتدخل الملائکه بیتا فیه صوره تمثال و المصورون یعذّبون یوم القیامه [کنز ، ج15 ، ص395] .سی دی؟؟

قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "یعْمَلُونَ لَهُ ما یشاءُ مِنْ مَحارِیبَ وَ تَماثِیلَ" (سبأ-13) : "وَ اللَّهِ مَا هِی تَمَاثِیلَ الرِّجَالِ وَ النِّسَاءِ وَ لَکنَّهَا الشَّجَرُوَ شِبْهُهُ" [کافی ، ج6 ، ص527] .

قال النّبیّ (ص) : ... فانّه لایزالُ تصاویره تعرض لی فی صلوتی [کنز العمال ، ج5 ، ص404] .

12. از بقعه هایی که از مال حرام باشد

قَالَ الْهَادِی (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ مِنْ أَرْضِهِ بِقَاعاً تُسَمَّی الْمُنْتَقِمَاتِ فَإِذَا کسَبَ الرَّجُلُ مَالاً مِنْ غَیرِ حِلِّهِ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَیهِ بُقْعَةً مِنْهَا فَأَنْفَقَهُ فِیهَا [کافی ، ج6 ، ص532] .

13. از مال حرام باشد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اتَّقُوا الْبُنْیانَ فِی الْحَرَامِ فَإِنَّهُ أَسَاسُ الْخَرَابِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص472] .

انّ المؤمن یوجر فی نفقته کلها الا شیئا جعله فی التّراب او البناء [الفصاحه] .

انسان در مخارجی که می کند پاداش می برد مگر مقداری که به خاک بسپرد و ساختمان کند.

قَالَ رَجُلٌ لِلْحُسَینِ (ع) : بَنَیتُ دَاراً أُحِبُّ أَنْ تَدْخُلَهَا وَ تَدْعُوَ اللَّهَ فَدَخَلَهَا فَنَظَرَ إِلَیهَا فَقَالَ : "أَخْرَبْتَ دَارَک (خانه آخرتت را خراب کردی) وَ عَمَرْتَ دَارَ غَیرِک (خانه وارثت را آباد کردی) غَرَّک مَنْ فِی الْأَرْضِ وَ مَقَتَک مَنْ فِی السَّمَاءِ" [مجموعه ورام ، ج1 ، ص70] .

14. امنیت نداشته باشد

القاء سلام رمز امنیت در جامعه است. یعنی دو طرف اعلام مصونیت می کنند (از طرف من به تو ضرری نخواهد رسید.) فَإِذا دَخَلْتُمْ بُیوتاً

فَسَلِّمُوا عَلی أَنْفُسِکمْ تَحِیةً مِنْ عِنْدِ اللّهِ مُبارَکةً طَیبَةً [نور/61] .

حضرت علی (ع) : "خداوند سلام را واجب گردانید برای ایمنی و آسودگی" [المیزان فارسی ، ج37 ، ص188] .

علّامه طباطبایی امینت را نتیجه عدالت اجتماعی می داند. اگر در جامعه 2 قطب باشد ، تضاد پایان نخواهد پذیرفت.

وَعَدَ اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا مِنْکمْ وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَیسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِی الأَْرْضِ کمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَیمَکنَنَّ لَهُمْ دِینَهُمُ الَّذِی ارْتَضی لَهُمْ وَ لَیبَدِّلَنَّهُمْ

مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً یعْبُدُونَنِی لا یشْرِکونَ بِی شَیئاً وَ مَنْ کفَرَ بَعْدَ ذلِک فَأُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [نور/55] .

در روایات از امنیت و سلامتی به عنوان 2 نعمت ویژه یاد شده است :

نعمتان مغبونتان الصّحّه و الأمان

یکی از فلسفه های امر به معروف و نهی از منکر ایجاد امنیت است.

حتّی اقلّیت های مذهبی باید در کشور اسلامی از امنیت برخوردار باشند.

مکه به عنوان شهر نمونه اسلام شهر امن لقب گرفته.

باید در مقابل اشرار داخلی و دشمن خارجی با همبستگی از ناموس مسلمین و امنیت حفاظت کرد.

وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ [انفال/60] .

در اسلام اولین خندق دور شهر مدینه کشیده شد که برای حفظ شهر بود.

در طول تاریخ اسلام به دلیل اختلافات فرقه ای شیعه و سنی و... سال های سال بعضی از شهرها روی امنیت را ندیده است.

وَ ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً قَرْیةً کانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً یأْتِیها رِزْقُها رَغَداً [نحل/112] .

اگر امنیت باشد ، آرامش خواهد بود و مردم با آرامش به کار و تولید خواهند پرداخت و در نتیجه وضع اقتصادی هم مطلوب خواهد بود.

[المیزان] .

شهر اسلامی باید هم از خطر اشرار و هم از خطرات طبیعی مثل سیل و زلزله امن باشد و باید به استحکام شهر اهمیت داده شود تا مردم با آرامش به کار بپردازند و رفاه مقصود حاصل شود. [المیزان] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ غَلَقَ بَابَهُ خَوْفاً مِنْ جَارِهِ عَلَى أَهْلِهِ وَ مَالِهِ فَلَيسَ جَارُهُ بِمُومِنٍ [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص427] .

قال النبی (ص) : الدّار حرم فمن دخل علیک حرمک فاقتله [فصاحه ، 1582] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الأوطان ما لم يأمن فيه القطان (ساكنين) [غرر الحكم ، ص447] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر البلاد بلد لا أمن فيه و لا خصب (ارزانی) [غرر الحكم ، ص447] .

2. آداب

1. مراعات بیت المال بشود

آفرینش این جهان بر نقشه و حساب مبتنی است :

الَّذِی خَلَقَ فَسَوّی وَ الَّذِی قَدَّرَ فَهَدی [اعلی/3-2] .

اجزاء خانه هر کدام به صورت منظم و مطلوب و با نقشه سر جای خود باشد. (اطاق ها ، سرویس ها)

2. در شهرباشد

در قرآن از 2 سبک زندگی بحث شده : بادیه نشینی ، شهرنشینی.

الف : بادیه نشینی :

الأَعْرابُ أَشَدُّ كفْراً وَ نِفاقاً [توبه/97] .

(چون از تمدن و معارف دورند.)

امام صادق (ع) فرمود : "دین را خوب بفهمید ، زیرا هر کس دین را نفهمد مانند بادیه نشین است" [کافی ، ج1 ، ص35] .

ب : شهرنشینی :

شهر زمینه مناسبی برای رشد یوسف (ع) :

ادْخُلُوا مِصْرَ إِنْ شاءَ اللّهُ آمِنِينَ [یوسف/99] .

أَ لَمْ

تَكنْ أَرْضُ اللّهِ واسِعَةً [نساء/97] .

تعَرُّب بَعْدَ الْهِجْرَهِ

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ اسْكنِ الْأَمْصَارَ الْعِظَامَ فَإِنَّهَا جِمَاعُ الْمُسْلِمِينَ [نهج البلاغه ، نامه 69] .

3. رعايت حقوق همسايه باشد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : "مَنْ غَلَقَ بَابَهُ خَوْفاً مِنْ جَارِهِ عَلَى أَهْلِهِ وَ مَالِهِ فَلَيسَ جَارُهُ بِمُومِنٍ". فَقِيلَ لَهُ يا رَسُولَ اللَّهِ! فَمَا حَقُّ الْجَارِ عَلَى الْجَارِ؟ فَقَالَ : مِنْ أَدْنَى حُقُوقِهِ عَلَيهِ إِنِ اسْتَقْرَضَهُ أَقْرَضَهُ وَ إِنِ اسْتَعَانَهُ أَعَانَهُ وَ إِنِ اسْتَعَارَ مِنْهُ أَعَارَهُ وَ إِنِ احْتَاجَ إِلَى رِفْدِهِ رَفَدَهُ وَ إِنْ دَعَاهُ أَجَابَهُ وَ إِنْ مَرِضَ عَادَهُ وَ إِنْ مَاتَ شَيعَ جَنَازَتَهُ وَ إِنْ أَصَابَ خَيراً فَرِحَ بِهِ وَ لَمْ يحْسُدْهُ عَلَيهِ وَ إِنْ أَصَابَ مُصِيبَةً حَزِنَ لِحُزْنِهِ وَ لَا يسْتَطِيلُ عَلَيهِ بِبِنَاءٍ سَكَنَهُ فَيوذِيهُ بِإِشْرَافِهِ عَلَيهِ وَ سَدِّهِ مَنَافِذَ الرِّيحِ عَنْهُ [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص427] .

قال رسول الله (ص) : حق الجار... و لاترفع بنائک فوق بنائه فتسدّ عليه الريح [فصاحه ، 1387] .

رسول الله (ص) : اذا اراد احدكم ان يبيع عقاره فليعرضه على جاره [فصاحه ، ج168]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : جَارُ الدَّارِ أَحَقُّ بِدَارِ الْجَارِ وَ الْأَرْضِ [عوالى اللآلى ، ج1 ، ص58] .

همسايه خانه در خريد خانه همسايه مقدّم است.

4. بزرگ باشد

عَنْ مُعَمَّرِ بْنِ خَلَّادٍ قَالَ : إِنَّ أَبَا الْحَسَنِ (ع) اشْتَرَى دَاراً وَ أَمَرَ مَوْلًى لَهُ أَنْ يتَحَوَّلَ إِلَيهَا وَ قَالَ : "إِنَّ مَنْزِلَكَ ضَيقٌ" فَقَالَ : قَدْ أَحْدَثَ هَذِهِ الدَّارَ أَبِى. فَقَالَ أَبُو الْحَسَنِ (ع) : "إِنْ كَانَ أَبُوک أَحْمَقَ ينْبَغِى أَنْ تَكونَ مِثْلَهُ" [كافى ، ج6 ، ص525]

.

یکی از انصار به رسول خدا (ص) گفت : "خانه ام تنگ است." فَقَالَ النَّبِی (ص) : ارْفَعْ صَوْتَک مَا اسْتَطَعْتَ وَ سَلِ اللَّهَ أَنْ یوَسِّعَ عَلَیک [کافی ، ج6 ، ص526] .

عَنْ سَعِیدٍ عَنْ غَیرِ وَاحِدٍ أَنَّ أَبَا الْحَسَنِ (ع) سُئِلَ عَنْ فَضْلِ عَیشِ الدُّنْیا قَالَ : " سَعَهُ الْمَنْزِلِ وَ کَثْرَهُ الْمُحِبِّینَ" [کافی ، ج6 ، ص526] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنْ سَعَادَهِ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ الْمَسْکنُ الْوَاسِعُ [کافی ، ج6 ، ص526] .

توضیح :

خانه بزرگ اما :

از حلال.

برای جلسات مفید و اطعام و نشر فرهنگ اسلام.

به شرطی که دیگران هم از نظر مسکن در حد مطلوبی باشند.

نه عیاشی و فخرفروشی و نه اسراف و تبذیر. بزرگ ، ولی ساده.

برای دوری از مفاسدی که به خاطر تنگی مکان پیدا می شود ، مثل خوابیدن در کنار هم و...خانه وسیع توصیه شده است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ثَلَاثَهٌ لِلْمُومِنِ فِیهَا رَاحَهٌ دَارٌ وَاسِعَهٌ تُوَارِی عَوْرَتَهُ وَ سُوءَ حَالِهِ مِنَ النَّاسِ وَ امْرَأَهٌ صَالِحَهٌ تُعِینُهُ عَلَی أَمْرِ الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ وَ ابْنَهٌ یخْرِجُهَا إِمَّا بِمَوْتٍ أَوْ بِتَزْوِیجٍ [کافی ، ج5 ، ص327] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إن للدار شرفا و شرفها الساحه الواسعه [مکارم الأخلاق ، ص125] .

رسول الله (ص) : ثلاثه من السّعاده... و الدّار تکون واسعه کثیره المرافق [فصاحه ، 1242] .

وسعت خانه به حسب نفرات ، مسئولیت ها ، آمد و رفت ها و... تفاوت دارد.

5. قبل از غروب چراغ روشن کنیم

رُوِی : جَصِّصِ الدَّارَ وَ اکسَحِ الْأَفْنِیهَ وَ نَظِّفْهَا وَ أَسْرِجِ السِّرَاجَ قَبْلَ

مَغِیبِ الشَّمْسِ کلُّ ذَلِک ینْفِی الْفَقْرَ وَ یزِیدُ فِی الرِّزْقِ [فقه الرضا (ع) ، ص354] .

و فی حدیث : ینفی الفقر و یزید فی الرّزق

6. رنگ آمیزی مناسب داشته باشد

1 بهترین رنگ ، سفید است :

2 رنگ سبز ، لباس اهل بهشت است :

3 رنگ آبی آرام بخش است : برای چشم مفید است (توحید مفضل) ، دیدن فیروزه نور چشم را زیاد می کند.

4 رنگ زرد شادی بخش است : إِنَّها بَقَرَهٌ صَفْراءُ فاقِعٌ لَوْنُها تَسُرُّ النّاظِرِینَ [بقره/69] .

5 رنگ قرمز ، رنگ شیطان است.

7. محل تلاوت قرآن وقرائت نماز باشد

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : صَوْمَعَهُ الْمُسْلِمِ بَیتُهُ یکفُّ فِیهِ بَصَرَهُ وَ لِسَانَهُ وَ نَفْسَهُ وَ فَرْجَهُ [کافی ، ج8 ، ص128] .

محیط خانه یک مسلمان باید به گونه ای باشد که یاد خدا را زنده کند ، نه نمودهایی از شرک و الحاد به همین دلیل از مجسمه و نقاشی نهی شده. پیامبر خدا (ص) حتی برای حیوانات و اسلحه و اثاث خود اسم می گذاشت و این اسم تأثیر تربیتی داشت.

قال النّبیّ (ص) : لاتتّخذوا بیوتکم مقابر و صَلّوا فیها فانّ الشیطان لیفرّ من البیت یسمع بیه القرآن [کنز العمال ، ج15 ، ص394] .

وَ اجْعَلُوا بُیوتَکمْ قِبْلَهً وَ أَقِیمُوا الصَّلاهَ [یونس/87] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نَوِّرُوا بُیوتَکمْ بِتِلَاوَهِ الْقُرْآنِ [کافی ، ج2 ، ص610] .

صلوه الرّجل فی بیته نور ، فنوّروا بیوتکم [کنز العمال ، ج15 ، ص392] .

قال النّبیّ (ص) : افقر البیوت بیت لایقرء فیه کتاب الله [کنز العمال

، ج15 ، ص393] .

8. درخانه ای که سقف بلند است آیه الکرسی بنویسیم؛

راوی می گوید : امام صادق (ع) بر دورا دور حجره اش آیه الکرسی را نوشته بود :

عَنْ أَبِی خَدِیجَهَ قَالَ : رَأَیتُ مَکتُوباً فِی بَیتِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) آیهَ الْکرْسِی قَدْ أُدِیرَتْ بِالْبَیتِ وَ رَأَیتُ فِی قِبْلَهِ مَسْجِدِهِ مَکتُوباً آیهَ الْکرْسِی. [المحاسن ، ج2 ، ص609] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا کانَ الْبَیتُ فَوْقَ ثَمَانِیهِ أَذْرُعٍ فَاکتُبْ فِی أَعْلَاهُ آیهَ الْکرْسِی [کافی ، ج6 ، ص529] .

9. زیبائی حقیقی داشته باشد

قران مجید ، 2 نوع زینت را مطرح کرده :

1 زینتی که وسیله رسیدن به خدا و آخرت باشد : قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِینَهَ اللّهِ [اعراف/32] .

2- زینتی که وسیله غفلت و تصرف شیطان باشد : لأُزَینَنَّ لَهُمْ فِی الأَرْضِ [حجر/39] .

حضرت علی (ع) : "بر در خانه پیامبر (ص) پرده نقش داری بود ، پیامبر (ص) به همسرش فرمود : این پرده را بردار که وقتی من به آن نگاه می کنم به یاد دنیا و زینت های آن می افتم" [نهج البلاغه ، خطبه 59] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : زینه البواطن أجمل من زینه الظواهر [غرر الحکم ، ص254] .

حضرت علی (ع) فرمود : "زینت باطن زیباتر از زینت ظاهر است"

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْحَیاءَ زِینَهُ الْإِسْلَامِ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص488] .

پیامبر (ص) فرمود : "حیا مایه زینت است"

بنابراین سخن ، شهرسازی و معماری ما باید این زیبایی را دارا باشد.

طوری طرّاحی شود که احکام اسلام

درباره محرمیت ، اشراف و تفاخر مراعات شود.

زیبایی خانه یک مسلمان به این است که از چشم نامحرمان محفوظ باشد و انسان هایی باحیا در آن تربیت شوند.

در مقایسه زیبائی های معنوی و مادی ، زیبائی های معنوی به مراتب جالب تر است. مثل زیبایی ایمانوَ لکنَّ اللّهَ حَبَّبَ إِلَیکمُ الْإِیمانَ وَ زَینَهُ فِی قُلُوبِکمْ [حجرات/7] .

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِینَهَ اللّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبادِهِ وَ الطَّیباتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِی لِلَّذِینَ آمَنُوا فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا خالِصَهً یوْمَ الْقِیامَهِ کذلِک نُفَصِّلُ الآیاتِ لِقَوْمٍ یعْلَمُونَ قُلْ إِنَّما حَرَّمَ رَبِّی الْفَواحِشَ ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَنَ [اعراف/33-32] .

امام خمینی (ره) : ما با هنر و سینما مخالف نیستیم ، با فحشاء مخالفیم.

إِنّا زَینَّا السَّماءَ الدُّنْیا بِزِینَهٍ الْکواکبِ [صافات/6] .

أَ فَلَمْ ینْظُرُوا إِلَی السَّماءِ فَوْقَهُمْ کیفَ بَنَیناها وَ زَینّاها وَ ما لَها مِنْ فُرُوجٍ [ق/6] .

وَ أَنْبَتْنا فِیها مِنْ کلِّ زَوْجٍ بَهِیجٍ [ق/7] .

وَ أَنْزَلَ لَکمْ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَنْبَتْنا بِهِ حَدائِقَ ذاتَ بَهْجَهٍ [نمل/60] .

10. توصیه به نگهداری مرغ و کبوتر درخانه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَکثِرُوا مِنَ الدَّوَاجِنِ فِی بُیوتِکمْ یتَشَاغَلُ بِهَا الشَّیاطِینُ عَنْ صِبْیانِکمْ [طب الأئمه (ع) ، ص112] .

11. پول فروش منزل صرف خرید منزل شود

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : و لتکن دارک أول ما یبتاع و آخر ما یباع [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص312] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَاعَ دَاراً فَلَمْ یجْعَلْ ثَمَنَهَا فِی مِثْلِهَا لَمْ یبَارَک لَهُ فِی ثَمَنِهَا أَوْ قَالَ لَمْ یبَارَک لَهُ فِیهَا [عوالی اللئالی

، ج1 ، ص108] .

رسول الله (ص) : من باع عن دارٍ من غیر ضروره سلّط الله علی ثمنها تالفا یتلفه [فصاحه ، ص600 ، حدیث 2933] .

امام صادق (ع) به بستانکاری که می خواست پول خود را از فروش خانه بدهکار دریافت کند 3 مرتبه فرمود :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أُعِیذُک بِاللَّهِ أَنْ تُخْرِجَهُ مِنْ ظِلِّ رَأْسِه (سرپناه) [کافی ، ج5 ، ص97] .

رسول الله (ص) : اللهم اغفر لی ذنبی و وسّع لی فی داری و بارک لی فی رزقی [فصاحه ، ص97]

12. برای بدهکاری منزل را نفروشیم

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُبَاعُ الدَّارُ وَ لَا الْجَارِیهُ فِی الدَّینِ وَ ذَلِک لِأَنَّهُ لَا بُدَّ لِلرَّجُلِ مِنْ ظِلٍّ یسْکنُهُ وَ خَادِمٍ یخْدُمُهُ [کافی ، ج5 ، ص96] .

2 به امام صادق (ع) گفتم : از فلانی مبلغی طلب دارم که بنا دارد خانه اش را بفروشد و بدهکاری خود را بدهد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أُعِیذُک بِاللَّهِ أَنْ تُخْرِجَهُ مِنْ ظِلِّ رَأْسِه [کافی ، ج5 ، ص97] .

محمد بن ابی عمیر ، بزّاز بود. تمام اموالش رفت و فقیر شد ، لکن از شخصی ده هزار درهم طلب داشت. بدهکار منزلش به ده هزار درهم فروخت و پول ابن عمیر را آورد. پرسید : آیا ارث برده ای؟ گفت : نه. به تو بخشیده اند؟ نه. پس از کجا آوردی؟ گفت : منزلم را فروختم تا بدهی خود را بدهم. ابن عمیر گفت : بااینکه به یک درهم آن نیز نیاز دارم ، ولی چون اسلام اجاره نداده که انسان به خاطر

بدهکاری منزل خود را بفروشد هرگز این پول را از تو نمی گیرم. [وسائل ، ج13 ، ص95] .

13. با اجازه وارد منزل شویم

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُیوتاً غَیرَ بُیوتِکمْ حَتّی تَسْتَأْنِسُوا وَ تُسَلِّمُوا عَلی أَهْلِها ذلِکمْ خَیرٌ لَکمْ لَعَلَّکمْ تَذَکرُونَ [نور/27] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُیوتاً غَیرَ بُیوتِکمْ حَتّی تَسْتَأْنِسُوا وَ تُسَلِّمُوا عَلی أَهْلِها ذلِکمْ خَیرٌ لَکمْ لَعَلَّکمْ تَذَکرُونَ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِیها أَحَداً فَلا تَدْخُلُوها حَتّی یوذَنَ لَکمْ وَ إِنْ قِیلَ لَکمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْکی لَکمْ وَ اللّهُ بِما تَعْمَلُونَ عَلِیمٌ لَیسَ عَلَیکمْ جُناحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُیوتاً غَیرَ مَسْکونَهٍ فِیها مَتاعٌ لَکمْ وَ اللّهُ یعْلَمُ ما تُبْدُونَ وَ ما تَکتُمُونَ [نور/29-27] .

آیات استیذان با آیات پوشش یک جا آمده.

آیه 27 ، 28 ، 29 نور.

پیامبر (ص) فرمود برای استعلام ذکر خدا را بگوئید ، سبحان الله ، الله اکبر.

در کتب فقه و احادیث :

در مجازات کسی که بدون اجازه به منزل مردم نگاه و به ناموس مردم چشم چرانی می کند.

مرحله اول : نهی.

مرحله دوم : دور کردن با سنگ.

مرحله سوم : حمله با آلت قتّاله و اگر کشته شد ، خونش هدر است. [تفسیر نمونه ، ج14 ، ص433] .

پیامبر (ص) : "حتی برای ورود به خانه مادر و خواهر هم اجازه بگیرید".

در حدیث می خوانیم حتی اگر به اتاق مادرت می روی با اذن وارد شوید. [نمونه ، از نور الثقلین ، ج3 ، ص586] .

رسول خدا (ص) هر گاه منزل فاطمه (س) می رفتند و شخصی همراهشان بود ، دو بار اجازه می گرفتند ، یک بار برای خودشان و یک

بار برای مهمان و همراهان [نمونه ، ج14 ، ص431 از نورالثقلین ، ج3 ، ص587] .

پیامبر (ص) وقتی می خواستند وارد خانه کسی شوند ، پشت در می ایستادند و می فرمودند : السَّلَامُ عَلَیکمْ یا أَهْلَ الْبَیتِ

اگر اجازه می دادند وارد می شدند و اگر صدایی نمی آمد تکرار می کردند تا سه بار؛ و این روش را حتی در ورود به خانه حضرت زهرا (س) ، اجرا می کردند. [تفسیر آیه] .

وَ إِنْ قِیلَ لَکمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا [نور/28] .

رسول خدا (ص) هر گاه درِ خانه ای را می زدند ، روبروی در می ایستادند یا سمت راست یاسمت چپ قرار می گرفتند که نگاهشان به داخل منزل نیفتد. [نمونه ، ج14 ، ص431] .

[از فخر رازی ، جلد 23 ، ص198] .

14. برکت داشته باشد

رسول الله (ص) : بیت لا صبیان فیه لا برکه فیه [فصاحه 1096] .

15. ساده باشد

حضرت علی (ع) هنگام ازدواج با حضرت زهرا (س) ، اطاق را با شن پوشاند. [بحار ، ج79 ، ص332] .

3. اثاث منزل در قرآن

در قرآن از بیش از 50 چیزی که در خانه از آن استفاده می شود ، سخن به میان آمده است :

1 آئینه : ظرف :

وَ یطافُ عَلَیهِمْ بِآنِیهٍ مِنْ فِضَّهٍ وَ أَکوابٍ کانَتْ قَوارِیرَا [دهر/15] .

2 اباریق :

بِأكوابٍ وَ أبارِيقَ وَ كأسٍ مِنْ مَعِينٍ [واقعه/18] .

3 اثاث : كالای خانه :

جَعَلَ لَكمْ مِنْ جُلُودِ الأَنْعامِ بُيوتاً تَسْتَخِفُّونَها يوْمَ ظَعْنِكمْ وَ يوْمَ إِقامَتِكمْ وَ مِنْ أَصْوافِها وَ أَوْبارِها وَ أَشْعارِها أَثاثاً وَ مَتاعاً إِلى

حِينٍ [نحل/80].

4 قفل :

أَ فَلا يتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلى قُلُوبٍ أَقْفالُها [محمد/24].

5 اكواب : كاسه :

يطافُ عَلَيهِمْ بِصِحافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَ أَكوابٍ وَ فِيها ما تَشْتَهِيهِ الأَْنْفُسُ وَ تَلَذُّ الأَْعْيُنُ [زخرف/71].

6 اوتاد :

وَ فِرْعَوْنُ ذُو الأَْوْتادِ [ص/12].

7 اوعيه : جوال :

فَبَدَأَ بِأَوْعِيتِهِمْ قَبْلَ وِعاءِ أَخِيهِ [يوسف/76].

8 ثياب : جامه :

عالِيهُمْ ثِيابُ سُندُسٍ خُضْرٌ وَ إِسْتَبْرَقٌ [دهر/21].

9 جفان : كاسه بزرگ :

يعْمَلُونَ لَهُ ما يشاءُ مِنْ مَحارِيبَ وَ تَماثِيلَ وَ جِفانٍ كالْجَوابِ وَ قُدُورٍ راسِياتٍ [سبأ/13].

10 جلابيب : چادر :

يا أَيهَا النَّبِى قُلْ لأَِزْواجِک وَ بَناتِک وَ نِساءِ الْمُومِنِينَ يدْنِينَ عَلَيهِنَّ مِنْ جَلاَبِيبِهِنَّ [احزاب/59].

11 جواب : آبگير و حوض :

يعْمَلُونَ لَهُ ما يشاءُ مِنْ مَحارِيبَ وَ تَماثِيلَ وَ جِفانٍ كالْجَوابِ وَ قُدُورٍ راسِياتٍ [سبأ/13].

12 حریر : پرنیان :

وَ لِباسُهُمْ فِیها حَرِیرٌ [حج/23] .

13 خیاط : سوزن :

إِنَّ الَّذِینَ کذَّبُوا بِ آیاتِنا وَ اسْتَکبَرُوا عَنْها لا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوابُ السَّماءِ وَ لا یدْخُلُونَ الْجَنَّهَ حَتّی یلِجَ الْجَمَلُ فِی سَمِّ الْخِیاطِ [اعراف/40] .

14 دِف ء : پوشش گرم :

وَ الأَْنْعامَ خَلَقَها لَکمْ فِیها دِفْ ءٌ وَ مَنافِعُ وَ مِنْها تَأْکلُونَ [نحل/5] .

15 دلو : آبکش :

وَ جاءَتْ سَیارَهٌ فَأَرْسَلُوا وارِدَهُمْ فَأَدْلی دَلْوَهُ قالَ یا بُشْری هذا غُلامٌ [یوسف/19] .

16 دهان : پوست چرم :

فَإِذَا انْشَقَّتِ السَّماءُ فَکانَتْ وَرْدَهً کالدِّهانِ [

الرحمن/37] .

17 رفرف : بالش ، فرش :

مُتَّكِئِينَ عَلى رَفْرَفٍ خُضْرٍ [الرحمن/76] .

18 سراج : چراغ :

تَبارَک الَّذِی جَعَلَ فِی السَّماءِ بُرُوجاً وَ جَعَلَ فِیها سِراجاً وَ قَمَراً مُنِیراً [فرقان/61] .

19 سرادق : پرده :

إِنّا أَعْتَدْنا لِلظّالِمِینَ ناراً أَحاطَ بِهِمْ سُرادِقُها [کهف/29] .

20 سرر : تخت :

عَلى سُرُرٍ مُتَقابِلِینَ [حجر/47] .

21 سلّم : نردبان :

أَوْ سُلَّماً فِی السَّماءِ [انعام/35] .

22 صحاف : کاسه پهن :

یطافُ عَلَیهِمْ بِصِحافٍ مِنْ ذَهَبٍ [زخرف/71] .

23 صواع : پیمانه آب :

قالُوا نَفْقِدُ صُواعَ الْمَلِک وَ لِمَنْ جاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِیرٍ وَ أَنَا بِهِ زَعِیمٌ [یوسف/72] .

24 ظلّه : سایبان :

وَ إِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ کأَنَّهُ ظُلَّهٌ [اعراف/171] .

25 عبقری : فرش :

وَ عَبْقَرِی حِسانٍ [الرحمن/76] .

26 عصا : چوب دستی :

فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصاک الْحَجَرَ [بقره/60] .

27 غشاوه : پرده :

وَ عَلی أَبْصارِهِمْ غِشاوَهٌ [بقره/7] .

28 غطاء : پرده :

الَّذِینَ کانَتْ أَعْیُنُهُمْ فِی غِطاءٍ عَنْ ذِکرِی [کهف/101] .

29 فراش : بستر :

الَّذِی جَعَلَ لَکمُ الأَْرْضَ فِراشاً [بقره/22] .

30 قدور : دیگ :

یعْمَلُونَ لَهُ ما یشاءُ مِنْ مَحارِیبَ وَ تَماثِیلَ وَ جِفانٍ کالْجَوابِ وَ قُدُورٍ راسِیاتٍ [سبأ/13] .

4. توجه مسئولین به موضوع مسکن

در سراسر عراق رعیت من در نعمتند. آبشان شیرین و گوارا ، نانشان گندم و همه سرپناهی دارند و احدی نیست که چنین

نباشد. [مناقب شهر آشوب ، ج1 ، ص306 به نقل از مسلم بن عقیل ، کمره ای ، ص39] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بَنَى رَجُلٌ مِنْ عُمَّالِهِ بِنَاءً فَخْماً فَقَالَ (ع) أَطْلَعَتِ الْوَرِقُ (سکه نقره) رُءُوسَهَا إِنَّ الْبِنَاءَ يصِفُ لَک الْغِنَى [نهج البلاغه ، حکمت 355] .

سکه های طلا و نقره سر و کله خود را نشان داده اند. این ساختمان می گوید تو مرد ثروتمندی هستی. [نهج البلاغه ، حکمت 355] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَقَدْ وُلِّی خَمْسَ سِنِينَ وَ مَا وَضَعَ آجُرَّةً عَلَى آجُرَّةٍ وَ لَا لَبِنَةً عَلَى لَبِنَةٍ وَ لَا أَقْطَعَ قَطِيعاً وَ لَا أَوْرَثَ بَيضَاءَ وَ لَا حَمْرَاءَ [المناقب ، ج2 ، ص95] .

تُوُفِّی رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ مَا وَضَعَ لَبِنَةً عَلَى لَبِنَةٍ وَ لَا قَصَبَةً [التحصین ابن فهد حلی ، ص30] .

خانه پیامبر (ص) و حضرت علی (ع) در کنار خانه های محرومان و به همان سادگی بود ، اما با کمال تأسف از زمان عثمان و معاویه به تقلید از شاهان جهان ، خانه ها تبدیل به کاخ ها و در نقاط خوش آب و هوا به دور از توده های مردم ساخته می شد و امکانات و مالیات ها هم به جای اینکه به طور مساوی بین مردم تقسیم شود ، بیشتر در شهرها و شهرهای بزرگ به خصوص اطراف کاخ ها صرف می شد و کم کم سیمای شهرهای بزرگ و محلات اعیان نشین ، با سیمای روستاها و شهرهای کوچک به کلی فرق کرد. مردم دیگر مسئولان را در کنار خود نمی دیدند و باید عدالت اجتماعی را دیگر در بین سطور کتابها ببینند.

2. خانه آخرت

روی جماد

کار می کنیم ، اما خودِو فرزند و همسر و کارگر را همچنان رها کنیم : قَالَ الْحُسَینُ (ع) : رَفَعَ الطِّینَ وَ وَضَعَ الدِّینَ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص467] .نشود.

2 رنگ خدائی دادن به کار و قلیل بودن دنیا.

وَ مَساکنَ طَیبَةً فِی جَنّاتِ عَدْنٍ فِیها عَینٌ جارِیهٌ فِیها سُرُرٌ مَرْفُوعَهٌ وَ أَکوابٌ مَوْضُوعَهٌ وَ نَمارِقُ مَصْفُوفَهٌ وَ زَرابِی مَبْثُوثَهٌ [غاشیه/16-12] .

هُمْ وَ أَزْواجُهُمْ فِی ظِلالٍ عَلَی الأَْرائِک مُتَّکونَ [یس/56] .

وَالَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّهِ غُرَفاً تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأَْنْهارُ [عنکبوت/58] .

وَ لَدارُ الآْخِرَهِ خَیرٌ [یوسف/109] .

رَبِّ ابْنِ لِی عِنْدَک بَیتاً فِی الْجَنَّهِ [تحریم/11] .

شب معراج رسول خدا (ص) دید افرادی در بهشت خانه می سازند و گاهی متوقف می شوند :

رأی رَسُولُ اللَّهِ (ص) بعض الصحابه یبنی بیتا من جص فقال : "ما أری الأمر إلا أعجل من هذا و أنکر ذلک و إلی هذا أشار عیسی (ع) حیث" [مجموعه ورام ، ج1 ، ص147] .

(امر آخرت شتابان تر است)

قَالَ الْهَادِی (ع) : إن الله جعل الدنیا دار بلوی و الآخره دار عقبی و جعل بلوی الدنیا لثواب الآخره سببا و ثواب الآخره من بلوی الدنیا عوضا [تحف العقول ، ص483] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : دار الدنیا دار زوال و دار الآخره دار قرار [تحف العقول ، ص377] .

أَینَما تَکونُوا یدْرِککمُ الْمَوْتُ وَ لَوْ کنْتُمْ فِی بُرُوجٍ مُشَیدَهٍ [نساء/78] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : و اعلموا و أنتم تعلمون أنکم تارکوها لا بد و

إنما هی کما نعت الله لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِینَهٌ وَ تَفاخُرٌ بَینَکمْ وَ تَکاثُرٌ فِی الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلادِ (حدید/20) [تحف العقول ، ص180] .

کمْ تَرَکوا مِنْ جَنّاتٍ وَ عُیونٍ وَ زُرُوعٍ وَ مَقامٍ کرِیمٍ [دخان/26-25] .

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَهُ فَأَصْبَحُوا فِی دارِهِمْ جاثِمِینَ [اعراف/78] .

أَ لَمْ تَرَ کیفَ فَعَلَ رَبُّک بِعادٍ إِرَمَ ذاتِ الْعِمادِ الَّتِی لَمْ یخْلَقْ مِثْلُها فِی الْبِلادِ وَ ثَمُودَ الَّذِینَ جابُوا الصَّخْرَ بِالْوادِ وَ فِرْعَوْنَ ذِی الْأَوْتادِ [فجر/10-6] .

وَ دَمَّرْنا ما کانَ یصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَ قَوْمُهُ وَ ما کانُوا یعْرِشُونَ [اعراف/137] .

1. خبرنگاری

1. انواع خبرنگاری

خبرگیری :

آشکار

مخفی : جاسوسی ، استراق سمع

2. امپریالیزیم خبری

امپریالیزم خبری ، جریان یک طرفه خبری است. ریشه تأسیس خبرگزاری ها یک ریشه استعماری است.

خبرگزاری رویتر اوّلین خبرگزاری استعماری است. (رویتر اسم یک تاجر است (زمان ناصر الدّین شاه) و صاحب یک کمپانی بزرگ)

3. بعد اقتصادی خبر

بُعد اقتصادی خبرگزاری ها بسیار قوی است.

رویتر ، آخرین خبرهای اقتصادی را به شما می دهد.

رویتر : انگلیس

آسوشیتدپرس و یونایتدپرس : آمریکا

4. جاسوسی

1. لزوم توجه خاص به خبرنگاری

خبرنگاران معمولاً یک وظیفه پنهانی دارند و ما باید با خبرنگاران رفتاری محتاط داشته باشیم.

2. جاسوسی خطری مهم برای کشور است

شیوه های گسترده و متنوع از تکنیک های ساده گرفته (میکروفون در پاشنه کفش یک دیپلمات) تا فرستنده هایی به اندازه یک سوزن.

ماجرای واتر گیت : مقابل محل مرکز انتخاباتی (واتر گیت) اطاقی گرفتند و حرف ها را توسط گوشی تلفن ضبط کردند.

سفارت خانه های ما أمن نیست و هر چند وقت یک بار چک می کنند که میکروفون و... نباشد.

بعد از انقلاب

موارد زیادی فرستنده های مخفی حتی در داخل کشف شده (وزارت خارجه و...)

هدیه انگشتر و خودکار و... بعد مشخص می شود که فرستنده است.

خلاصه ، ابزارآلات استراق سمع بسیار پیچیده و یک توازن قدرتی در دنیا است.

3. جاسوسی الکترونیک

جاسوسی الکترونیک

ایستگاه های استراق سمع زمینی

زمان شاه ، آمریکا در ایران مراکزی داشت بر ضد شوروی که اطلاعات شوروی را جمع آوری می کرد.

ماهواره از چیزی که 30 متر در 30 متر باشد ، عکس می گیرد و کارهای علمی یا سیاسی و نظامی را روی عکس ثبت می کند.

ما هم ماهواره ای در کرج داریم که ارتباط با ماهواره آمریکا دارد و ارتباطات کشاورزی و زمین شناسی را منتقل می کند.

4. جاسوسی علمی

جاسوسی علمی رقابت شدیدی است در کشف اختراعات از کشورهای دیگر.

مغز انرژی اتمی پاکستان از اروپا آمده است.

شوروی ها از ما خواستند که بعضی سلاح های آمریکایی را به آنها بدهیم؛ مشابه کار لیبی.

5. اخلاق خبر رسانی

علم : إِنْ جاءَكمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَينُوا [حجرات/6] .

وَ لا تَقْفُ ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ [اسراء/36] .

عدم جعل :

عدم صحنه سازی خبر : مفید ، مضرّ

عدم وضّاعیت : امانت در خبر

عدم کذّاب در خبر

کتمان اسرار و افشای ظلم در خبر رسانی

1. خدمتگزاری

1. اسلام و خدمتگزاری

انسان موجودی اجتماعی است و در جمع ، استعدادش شکوفا می شود.

انسان ها مانند حلقه های یک زنجیره اند که حیات و قوامشان در گرو پیوستگی و وابستگی است و نمی توانند از یکدیگر بی خبر و بی ارتباط باشند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَیرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص391] .

مفهوم خدمتگزاری ، گذشت

، فداکاری ، ایثار ، تحمل سختی و ناگواری و احساس همبستگی به همنوعان است.

در انسان های والا و نمونه روحیه خدمتگزاری بیشتر به چشم می خورد :

امام خمینی (ره) : به من خدمتگزار بگویند بهتر از این است که رهبر بگویند.

شهید بهشتی : ما شیفتگان خدمتیم نه تشنگان قدرت.

قال النّبی (ص) : أحب الأعمال الی الله من أطعم من جوع او دفع عنه مغرما او کشف عنه کربه [نهج الفصاحه ، جمله 75] .

قال النبی (ص) : کان علی الطریق غصن شجره یؤذی النّاس فاعاطها فَأُدخل الجنه [نهج الفصاحه ، 2118] .

من رفع حجرا عن الطریق کتبت له حسنه [نهج الفصاحه ، 3018] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَی اللَّهِ؟ قَالَ : أَنْفَعُ النَّاسِ لِلنَّاسِ [کافی ، ج2 ، ص164] .

کافی ، باب اهتمام به امور مسلمین :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَصْبَحَ لَا یهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِینَ فَلَیسَ بِمُسْلِم [کافی ، ج2 ، ص163] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تَنَافَسُوا فِی الْمَعْرُوفِ لِإِخْوَانِکمْ [کافی ، ج2 ، ص195] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مِنْ کفَّارَاتِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ إِغَاثَهُ الْمَلْهُوفِ وَ التَّنْفِیسُ عَنِ الْمَکرُوبِ [نهج البلاغه ، حکمت 24] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَرْبَعَهٌ ینْظُرُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَیهِمْ یوْمَ الْقِیامَهِ مَنْ أَقَالَ نَادِماً أَوْ أَغَاثَ لَهْفَانَ أَوْ أَعْتَقَ نَسَمَهً أَوْ زَوَّجَ عَزَباً [خصال صدوق ، ج1 ، ص224] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَنْ قَضَى لِأخِيهِ الْمُومِنِ حَاجَةً كانَ كمَنْ عَبَدَ اللّهَ دَهْراً [بحارالأنوار ، ج71 ، ص302] .

قَالَ

الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ لِلْجَنَّهِ بَاباً يقَالُ لَهُ الْمَعْرُوفُ لَا يدْخُلُهُ إِلَّا أَهْلُ الْمَعْرُوفِ وَ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِی الدُّنْیا هُمْ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِی الآْخِرَهِ [کافی ، ج4 ، ص30] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ارْحَمُوا عَزِیزاً ذَلَّ وَ غَنِیاً افْتَقَرَ وَ عَالِماً ضَاعَ فِی زَمَانِ جُهَّالٍ [کافی ، ج8 ، ص150] .

ابان بن تغلب می گوید : با امام صادق (ع) طواف می کردم. یکی از بیرون طواف به من اشاره می کرد و کاری داشت. نخواستم طواف همراه امام را قطع کنم. امام متوجه شد و فرمود : چرا نمی روی؟ گفتم در حال طواف خدمت شما هستم.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَمَا إِنَّک أَنْ تُعِینَ أَخَاک الْمُسْلِمَ أَحَبُّ إِلَی مِنْ طَوَافِ أُسْبُوعٍ بِالْبَیتِ مُبْتَدِئاً [کافی ، ج2 ، ص198] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَعَی لِمَرِیضٍ فِی حَاجَهٍ قَضَاهَا أَوْ لَمْ یقْضِهَا خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ کیوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّه [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص15] .

1) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَصْلَتَانِ لَیسَ فَوْقَهُمَا مِنَ الْبِرِّ شَیءٌ الْإِیمَانُ بِاللَّهِ وَ النَّفْعُ لِعِبَادِ اللَّهِ [تحف العقول ، ص35] .

2) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْمُومِنُونَ خَدَمٌ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ قُلْتُ وَ کیفَ یکونُونَ خَدَماً بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ قَالَ یفِیدُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً [کافی ، ج2 ، ص167] .

3) امام خمینی (ره) در نامه به فرزندش : پسرم !... آنچه گفتم بدان معنی نیست که خود را از خدمت به جامعه کنار کشی و گوشه گیر شوی و کلّ بر خلق الله باشی که این صفات جاهلان متنسّک است یا درویشان دکاندار...

از زیر بار مسئولیت انسانی که خدمت به حق در صورت خدمت به خلق است

، شانه خالی مکن که تاخت و تاز شیطان در این میدان کمتر از تاخت و تاز در بین مسئولین و دست اندرکاران نیست.

2. مصادیق خدمتگزاری

1. خدمت مادی

1) نفع رسانی :

نفع رسانی : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَی اللَّهِ قَالَ أَنْفَعُ النَّاسِ لِلنَّاسِ [کافی ، ج2 ، ص164] .

وصف مؤمن :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ مَثَلَ الْمُومِنِ کمَثَلِ النَّحْلَهِ إِنْ صَاحَبْتَهُ نَفَعَک وَ إِنْ شَاوَرْتَهُ نَفَعَک وَ إِنْ جَالَسْتَهُ نَفَعَک وَ کلُّ شَأنِهِ مَنَافِعُ وَ کذَلِک النَّحْلَهُ کلُّ شَأنِهَا مَنَافِعُ [بحارالأنوار ، ج61 ، ص238] .

قرآن : وَ أَمّا ما ینْفَعُ النّاسَ فَیمْکثُ فِی الْأَرْضِ [رعد/17] .

امام صادق (ع) در ذیل آیهوَ جَعَلَنی مُبارَکاً أَینَ ما کنْتُ [(مریم-31)] می فرماید : أی نَفّاعاً

برآوردن حاجت ها :

قَالَ الْحُسَینُ بْنُ عَلِی (ع) : اعْلَمُوا أَنَّ حَوَائِجَ النَّاسِ إِلَیکمْ مِنْ نِعَمِ اللَّهِ عَلَیکمْ فَلَا تَمَلُّوا النِّعَمَ فَتَتَحَوَّلُ إِلَی غَیرِکمْ [کشف الغمه ، ج2 ، ص29] .

مفاهیم و عناوین دیگر

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : مَنْ أَتَاهُ أَخُوهُ الْمُومِنُ فِی حَاجَهٍ فَإِنَّمَا هِی رَحْمَهٌ مِنَ اللَّهِ سَاقَهَا إِلَیهِ فَإِنْ فَعَلَ ذَلِک فَقَدْ وَصَلَهُ بِوَلَایتِنَا وَ هِی مَوْصُولَهٌ بِوَلَایهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ إِنْ رَدَّهُ عَنْ حَاجَتِهِ وَ هُوَ یقْدِرُ عَلَیهَا فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَ أَسَاءَ إِلَیهَا [بحارالأنوار ، ج71 ، ص313] .

یاری به دیگران و مواسات :

امام رضا (ع) در مورد سیره پیامبر اکرم (ص) می فرماید : أَعْظَمُهُمْ عِنْدَهُ مَنْزِلَةً أَحْسَنُهُمْ مُوَاسَاةً وَ مُوَازَرَةً [معانی الأخبار ، ص82] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يحِقُّ

عَلَى الْمُسْلِمِينَ الِاجْتِهَادُ فِی التَّوَاصُلِ وَ التَّعَاوُنُ عَلَى التَّعَاطُفِ وَ الْمُوَاسَاهُ لِأَهْلِ الْحَاجَه [کافی ، ج2 ، ص175] .

برّ و احسان : لَيسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ وَ لكنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْيوْمِ الْآخِرِ وَ الْمَلائِكهِ وَ الْكتابِ وَ النَّبِيينَ وَ آتَى الْمالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِی الْقُرْبى وَ الْيتامى وَ الْمَساكينَ وَ ابْنَ السَّبيلِ وَ السّائِلينَ وَ فِی الرِّقابِ وَ أَقامَ الصَّلاهَ وَ آتَى الزَّكاهَ وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا وَ الصّابِرِينَ فِی الْبَأساءِ وَ الضَّرّاءِ وَ حينَ الْبَأْسِ أُولئِک الَّذينَ صَدَقُوا وَ أُولئِک هُمُ الْمُتَّقُون [بقره/177] .

2. خدمت معنوی

3. عوامل مؤثر در روحیه خدمتگزاری

1) تبلیغات :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِياک وَ الْمَنَّ عَلَى رَعِيتِک بِإِحْسَانِک أَوِ التَّزَيدَ فِيمَا كانَ مِنْ فِعْلِک أَوْ أَنْ تَعِدَهُمْ فَتُتْبِعَ مَوْعِدَک بِخُلْفِک فَإِنَّ الْمَنَّ يبْطِلُ الْإِحْسَانَ وَ التَّزَيدَ يذْهَبُ بِنُورِ الْحَقِّ وَ الْخُلْفَ يوجِبُ الْمَقْتَ عِنْدَ اللَّهِ وَ النَّاسِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِظْهَارُ الشَّىءِ قَبْلَ أَنْ يسْتَحْكمَ مَفْسَدَهٌ لَهُ [المحاسن ، ج2 ، ص603] .

عوامل مؤثر در روحیه خدمتگزاری :

ایجاد جوّ اعتماد و امنیت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : فَلْيكنْ مِنْک فِی ذَلِک أَمْرٌ يجْتَمِعُ لَک بِهِ حُسْنُ الظَّنِّ بِرَعِيتِک فَإِنَّ حُسْنَ الظَّنِّ يقْطَعُ عَنْک نَصَباً طَوِيلا [نهج البلاغه ، نامه 53] .

انتخاب صالحین

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ شَرَّ وُزَرَائِک مَنْ كانَ لِلْأَشْرَارِ قَبْلَک وَزِيراً وَ مَنْ شَرِكهُمْ فِی الْآثَامِ فَلَا يكونَنَّ لَک بِطَانَهً فَإِنَّهُمْ أَعْوَانُ الْأَثَمَهِ وَ إِخْوَانُ الظَّلَمَهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أولَئِک

أَخَفُّ عَلَیک مَئُونَةً وَ أَحْسَنُ لَک مَعُونَةً وَ أَحْنَی عَلَیک عَطْفاً وَ أَقَلُّ لِغَیرِک إِلْفاً فَاتَّخِذْ أُولَئِک خَاصَّةً لِخَلَوَاتِک وَ حَفَلَاتِک [نهج البلاغه ، نامه 53] .

عوامل مؤثر در روحیه خدمتگزار :

تشویق و تنبیه

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ لَا یکونَنَّ الْمُحْسِنُ وَ الْمُسِیءُ عِنْدَک بِمَنْزِلَهٍ سَوَاءٍ فَإِنَّ فِی ذَلِک تَزْهِیداً لِأَهْلِ الْإِحْسَانِ فِی الْإِحْسَانِ وَ تَدْرِیباً لِأَهْلِ الْإِسَاءَهِ عَلَی الْإِسَاءَهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

4. آفات خدمتگزاری

آفات خدمتگزاری

زیاده روی :

وَ الَّذینَ إِذا أَنْفَقُوا لَمْ یسْرِفُوا وَ لَمْ یقْتُرُوا وَ کانَ بَینَ ذلِک قَواماً [فرقان/67] .

ریا و شهرت طلبی :

کالَّذی ینْفِقُ مالَهُ رِئاءَ النّاسِ وَ لا یومِنُ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ کمَثَلِ صَفْوانٍ عَلَیهِ تُرابٌ [بقره/264] .

منّت و آزار :

لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِکمْ بِالْمَنِّ وَ الْأَذی [بقره/264] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِیاک وَ الْمَنَّ عَلَی رَعِیتِک بِإِحْسَانِک أَوِ التَّزَیدَ فِیمَا کانَ مِنْ فِعْلِک أَوْ أَنْ تَعِدَهُمْ فَتُتْبِعَ مَوْعِدَک بِخُلْفِک فَإِنَّ الْمَنَّ یبْطِلُ الْإِحْسَان [نهج البلاغه ، نامه 53] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، و أَجْرِ لِلنَّاسِ عَلَی یدِی الْخَیرَ وَ لَا تَمْحَقْهُ بِالْمَن [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

5 روحانیان و خدمتگزاری

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : نِعْمَ الرَّجُلُ الْفَقِيهُ فِی الدِّینِ إِنِ احْتِیجَ إِلَیهِ نَفَعَ وَ إِنْ لَمْ یحْتَجْ إِلَیهِ نَفَعَ نَفْسَهُ [الدعوات راوندی ، ص21] .

قَالَ عِیسَی ابْنُ مَرْیمَ (ع) : إِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ بِالْخِدْمَهِ الْعَالِم [کافی ، ج1 ، ص37] .

امام خمینی (ره) : تا حیات دارم

خدمتگزار همه هستم ، خدمتگزار همه ملت های اسلامی ، خدمتگزار ملّت بزرگ ایران ، خدمتگزار دانشگاهیان و روحانیون ، خدمتگزار همه قشرهای کشور ، همه قشرهای کشور اسلام و همه مستضعفین. [صحیفه نور] .

6. ابعاد کار

1) کمک به مردم کمک به خداست.یقْرِضُ اللّهَ قَرْضاً حَسَنا [بقره/245] .

إِنْ تَنْصُرُوا اللّهَ ینْصُرْکمْ [محمد/7] .

2) کمک به مردم ، کمک به رسول الله (ص) .

3) سبب لطف خداوندی قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یا نَوْفُ ارْحَمْ تُرْحَمْ [أمالی صدوق ، ص209] .

(با رحمت محدود خود به مردم رحمت بی نهایت خدا را دریافت کنید.)

4) خیررسانی به نسل خودمان است.

وَ کانَ أَبُوهُما صالِحا [کهف/82] .

5) رضای مردم ، استواری انقلاب است.

6) رضای مردم ، رحماء بینهم [فتح/29] .

است.

7) آسان گرفتن امروز آسان رفتن فرداست.

یخافُونَ سُوءَ الْحِساب [رعد/21] .

8) خدمت ، برکت است : وَ جَعَلَنی مُبارَکا [مریم/31] .

امام صادق (ع) فرمود : ای نفاعّا.

9) قضاء حاجت مؤمن بهتر از طواف و طواف و طواف...

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَضَاءُ حَاجَهِ الْمُومِنِ أفْضَلُ مِنْ طَوَافٍ وَ طَوَافٍ حَتَّى عَدَّ عَشْراً [کافی ، ج2 ، ص194] .

10) دریافت بهشت است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ رَدَّ عَنْ قَوْمٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَادِيهَ مَاءٍ أَوْ نَارٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّهُ [کافی ، ج5 ، ص55] .

11) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ الْخَلْقُ عِيالِی فَأَحَبُّهُمْ إِلَی أَلْطَفُهُمْ بِهِمْ وَ أَسْعَاهُمْ فِی حَوَائِجِهِم [کافی ، ج2 ، ص199] .

12) سعی در صفا و مروه است : قَالَ الصَّادِقُ (ع)

: یا ابْنَ جُنْدَبٍ الْمَاشِی فِی حَاجَهِ أَخِیهِ کالسَّاعِی بَینَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَهِ [تحف العقول ، ص303] .

13) امنیت در قیامت است : قَالَ الْکاظِمُ (ع) : إِنَّ لِلَّهِ عِبَاداً فِی الْأَرْضِ یسْعَوْنَ فِی حَوَائِجِ النَّاسِ هُمُ الْآمِنُونَ یوْمَ الْقِیامَهِ [کافی ، ج2 ، ص197] .

1) با تقوی ، بن بستی وجود ندارد.

2) با اخلاص عقده و قهری وجود ندارد :

فَصَلِّ لِرَبِّک وَ انْحَرْ [کوثر/2] .

3) با تکلیف پیشمانی وجود ندارد.

4) با توجه به الطاف الهی منّتی بر مردم نیست.

5) خدمت باید در کنار عبادت باشد.یقیمُونَ الصَّلاهَ وَ یوتُونَ الزَّکاهَ [توبه/71] .

6) فرصت را از دست ندهید.

7) کارهای عام (زیرگذر یا مجسّمه) گل یا کلمات زیبا.

8) کارهای چند منظوره

9) انقلاب در جایزه ها

10) فرهنگ سراها به مسجد ملحق شود.

1. خرافات

1. ریشه های خرافات

1 تبلیغات و تلقین :

أَنَا رَبُّکمُ الأَعْلی [نازعات/24]

می گفتند مردم هم سر تعظیم فرود می آوردند.

وَ الشُّعَراءُ يتَّبِعُهُمُ الْغاوُونَ أَ لَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِی کلِّ وادٍ یهِیمُونَ وَ أَنَّهُمْ یقُولَونَ ما لا یفْعَلُونَ إِلاَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ وَ ذَکرُوا اللَّهَ کثِیراً [شعراء/227-224] .

(یهیمون ، از هیام : حرکت بی هدف است.)

2 حدس و خیال درونی :

إِنْ هُمْ إِلاّ یخْرُصُونَ [انعام/116] .

خیال می کند کفر سبب ثروت می شود.

أَ فَرَأَیتَ الَّذِی کفَرَ بِ آیاتِنا وَ قالَ لأُوتَینَّ مالاً وَ وَلَداً [مریم/77] .

3 تقلید : وَجَدْنا آباءَنا [انبیاء/53] .

آداب و رسوم کهن.

4 توطئه دشمن و سادگی دشمن.

5 جهل.

جهل نسبت به علل و حوادث و دریافت صحیح نداشتن ، بی خدائی ، درست مانند کسی

که به جهت نداشتن غذای صحیح ، هر غذائی را می خورد.

6 از حادثه جزئی یک اصل کلی ساخته اند.

7 خواب دیدن ها.

8 خرافات در میان زنان بیشتر است ، چون ایام فراغت بیشتر ، ترس بیشتر و بیسواد در میان آنان بیشتر است.

9 ضعف اندیشه : کان النمله

2. ابعاد خرافات

1 درباره خداوند :

إِنَّ اللّهَ فَقِیرٌ وَ نَحْنُ أَغْنِیاءُ [آل عمران/181] .

أَمْ لَهُ الْبَناتُ وَ لَکمُ الْبَنُونَ [طور/39] .

وَ جَعَلُوا لِلّهِ مِمّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَ الأَْنْعامِ نَصِیباً فَقالُوا هذا لِلّهِ بِزَعْمِهِمْ وَ هذا لِشُرَکائِنا فَما کانَ لِشُرَکائِهِمْ فَلا یصِلُ إِلَی اللّهِ وَ ما کانَ لِلّهِ فَهُوَ یصِلُ إِلی شُرَکائِهِمْ ساءَ ما یحْکمُونَ [انعام/136] .

اگر بلا و آفتی کشت و حیوانات آنان را از بین می برد می گفتند : "خدا بی نیاز است" و از سهم خدا کم می کردند و در همه جا سهم بتها را مقدم داشته مثلاً گوسفندهای چاق را صرف متولیان بتخانه می کردند و از سهم خدا به مهمانان و کودکان و از سهمیه بتها ، خودشان می خوردند. [نمونه ، ج5 ، ص450] .

2 درباره انبیا :

أَوْ یکونَ لَک بَیتٌ مِنْ زُخْرُفٍ [اسراء/93] .

قالُوا اطَّیرْنا بِک [نمل/47] .

فَقالُوا أَ بَشَرٌ یهْدُونَنا [تغابن/6] .

قالَوا إِنّا تَطَيرْنا بِكمْ [يس/18] .

3 درباره رهبرى :

أَنّى يكونُ لَهُ الْمُلْک عَلَينا وَ نَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْک مِنْهُ وَ لَمْ يوتَ سَعَةً مِنَ الْمالِ [بقره/247] .

(مسأله غلاه)

4 درباره معاد :

-وَ قالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النّارُ إِلاّ أَياماً مَعْدُودَةً

[بقره/80] .

5 درباره فرشتگان :

إِنَّ الَّذِينَ لا يومِنُونَ بِالآْخِرَهِ لَيسَمُّونَ الْمَلائِکهَ تَسْمِيهَ الأُْنْثى [نجم/27] .

وَ جَعَلُوا الْمَلائِکهَ الَّذِينَ هُمْ عِبادُ الرَّحْمنِ إِناثاً [زخرف/19] .

6 -در عبادت :

وَ ما كانَ صَلاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيتِ إِلاّ مُكاءً وَ تَصْدِيهً فَذُوقُوا الْعَذابَ بِما كنْتُمْ تَكفُرُونَ [انفال/35] .

تصديه : صَدَو ، كف زدن.

3. آثار واهداف خرافات

1 استحمار : أَ لَيسَ لِى مُلْک مِصْرَ وَ هذِهِ الأَْنْهارُ تَجْرِى مِنْ تَحْتِى [زخرف/51] .

2 مشوّه كردن چهره حقائق يا شخصيت ها.

رسيدن به دنيافَوَيلٌ لِلَّذِينَ يكتُبُونَ الْكتابَ بِأَيدِيهِمْ ثُمَّ يقُولُونَ هذا مِنْ عِنْدِ اللّهِ لِيشْتَرُوا بِهِ ثَمَناً قَلِيلاً [بقره/79] .

3 سرگرمى يا گمراه كردن مردم.

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يشْتَرِى لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللّهِ بِغَيرِ عِلْمٍ وَ يتَّخِذَها هُزُواً أُولئِک لَهُمْ عَذابٌ مُهِينٌ [لقمان/6] .

بعضى از مفسران مى گويند : "نضر بن حارث تاجرى كه به ايران سفر مى كرد و به قريش مى گفت : "اگر محمد (ص) داستان قوم عاد و ثمود را برايتان مى گويند ، من داستان رستم و اسفنديار را برايتان مى گويم."

بعضى مراد را غنا و روايات مغنيه كه امام ذيل آيه آورده مؤيد همين است.

4 بزرگ كردن برخى افراد.

5 توجیه ضعف ها و قوتّ ها.

آثار

1 اسیر کردن روح آزاد و متوکل به صد مسأله جانبی.

2 فراری دادن تحصیل کرده از اصول به خاطر خرافات.

3 گاهی سرنوشت انسان ها و عصرها و نسل ها بند به یک خرافه است و چه بسا زندگی ها فلج می شود.

4 محرومیت از بسیاری از نعمت ها.

قَدْ خَسِرَ الَّذِینَ قَتَلُوا أَوْلادَهُمْ

سَفَهاً بِغَيرِ عِلْمٍ وَ حَرَّمُوا ما رَزَقَهُمُ اللّهُ افْتِراءً عَلَى اللّهِ قَدْ ضَلُّوا وَ ما كانُوا مُهْتَدِينَ [انعام/140] .

5 تحقير انسان ها :

وَ الَّذِينَ يتَوَفَّوْنَ مِنْكمْ وَ يذَرُونَ أَزْواجاً يتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَ عَشْراً [بقره/234] .

اين آيه كجا و عقائدى كه زن هميشه ممنوع يا مدتى كنار قبر شوهر زير خيمه سياه و چركينى دور از هرگونه آرايش زندگى و...

4. مبارزه با خرافات

1 قال النبى (ص) : من أتى ذا بدعه فوقره فقد سعى فى هدم الإسلام [بحار الأنوار ، ج69 ، ص265] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) رَأَى قَاصّاً فِى الْمَسْجِدِ فَضَرَبَهُ بِالدِّرَّهِ وَ طَرَدَهُ [كافى ، ج7 ، ص263] .

3 -لَئِنْ لَمْ ينْتَهِ الْمُنافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُرْجِفُونَ فِى الْمَدِينَهِ لَنُغْرِينَّک بِهِمْ ثُمَّ لا يجاوِرُونَک فِيها إِلاّ قَلِيلاً مَلْعُونِينَ أَينَما ثُقِفُوا أُخِذُوا وَ قُتِّلُوا تَقْتِيلاً [احزاب/61-60] .

مرجفون ، از ارجاف و اراجيف اشاعه اباطيل به منظور غمگين كردن ديگران.

4 تمام عقائد حقّه و مسأله نبوت و جهاد و... براى مبارزه با خرافات است. اصل شرک بزرگترين خرافه است.

5 ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيثُ أَفاضَ النّاسُ [بقره/199] .

6 يحِلُّونَهُ عاماً وَ يحَرِّمُونَهُ عاماً لِيواطِوا عِدَّهَ ما حَرَّمَ اللّهُ [توبه/37] .

7 لِكى لا يكونَ عَلَى الْمُومِنِينَ حَرَجٌ فِى أَزْواجِ أَدْعِيائِهِمْ [احزاب/37] .

8 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كفَّارَهُ الطِّيَرَهِ التَّوَكلُ [كافى ، ج8 ، ص198] .

9 مِنَ الّذِينَ هادُوا سَمّاعُونَ لِلّكذِبِ [مائده/41] .

10 لا يسْمَعُونَ فِيها لَغْواً

[مریم/62] .

11 وَ کنّا نَخُوضُ مَعَ الْخائِضِینَ [مدثر/45] .

12 وَ إِذا رَأَیتَ الَّذِینَ یخُوضُونَ فِی آیاتِنا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتّی یخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیرِهِ وَ إِمّا ینْسِینَّک الشَّیطانُ فَلا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّکری مَعَ الْقَوْمِ الظّالِمِینَ [انعام/68] .

13 بی اعتنائی :

وَ إِذا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا کراماً [فرقان/72] .

وَ الَّذِینَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ [مومنون/3] .

وَ الشُّعَراءُ یتَّبِعُهُمُ الْغاوُونَ [شعراء/224] .

14 همینکه ابراهیم (ع) فرزند رسول الله (ص) از دنیا رفت ، خورشید گرفت. گروهی خیال کردند به خاطر فوت پسرش است. پیامبر (ص) فوری بالای منبر رفت و فرمود : إِنَّ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ آیتَانِ مِنْ آیاتِ اللَّهِ یجْرِیانِ بِأَمْرِهِ مُطِیعَانِ لَهُ لَا ینْکسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَ لَا لِحَیاتِهِ [کافی ، ج3 ، ص208] .

5. نکاتی پیرامون خرافات

1 خرافه گو خود را حق به جانب می داند.

2 به نام خرافه اصول کوبیده نشود. اگر خداوند یا ولیّ او از چیزی خبر دادند و ما آن را نفهمیدیم ، خرافه نیست.

هر استبعادی خرافه نیست.

حساب فوق عقل با ضد عقل جداست.

3 بیشترین میدان رشد خرافات ، بت پرستی است.

4 هر چه از انبیاء و علما فاصله بیشتر بگیریم ، به خرافات نزدیکتر می شویم.

5 در اسلام طیره و فال بد ، تکیه بر گفته ساحر و کاهن و... ممنوع.

6 در نظام آفرینش همه چیز بر اساس علل و اسباب است :

الف طبیعی و مادی.

ب معنوی مثل تأثیر دعا یا نفرین یا...

عوامل طبیعی از طریق تجربه.

عوامل غیر طبیعی از طریق وحی

و پیامبر (ص) و امامان (علیهم السلام) که شناخت آن بزرگواران نیز از طریق تجربه و حس است. ما باید یقین کنیم به اعجاز و...

7 یکی از وظائف انبیاء مبارزه با خرافات بوده :

وَ الأَْغْلالَ الَّتِی کانَتْ عَلَیهِمْ [اعراف/157] .

پیامبر اکرم (ص) به منبر رفت و فرمود : "خورشید و ماه به خاطر مرگ هیچ کس نمی گیرد."

8 خرافات گاهی عمومی است ، مثل عدد 13 و گاهی در یک کشور ، گاهی در شهر ، گاهی در روستا ، گاهی در یک خانه و گاهی در یک فرد است.

9 دوای خرافات : توکل و دعا و صدقه است.

10 علامه طباطبایی در جلد 19 المیزان به مناسبت نحوست ایام مطالبی و روایاتی در جمع بندی می فرماید : نحس بودن یا مبارک بودن روز و شب به خاطر حوادث خوب و بدی است که در آن زمان قرار می گیرد و گرنه خود زمان به خودی خود نه نحس است و نه مبارک و اگر روایاتی خلاف این می گوید یا بی اعتبار است و یا تقیه است. [المیزان ، ج19 ، ص83] .

1. خسارت

1. عوامل خسارت :

1.هدف را نشناختن :

وَ ما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الإِْنْسَ إِلاّ لِیعْبُدُونِ [ذاریات/56] .

یا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّهَ ما لَکمْ مِنْ إِلهٍ غَیرُهُ هُوَ أَنْشَأَکمْ مِنَ الأَْرْضِ وَ اسْتَعْمَرَکمْ فِیها فَاسْتَغْفِرُوهُ [هود/61] .

لِیبْلُوَکمْ أَیکمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [ملک/2] .

لِیبْلُوَکمْ فِی ما آتاکمْ [انعام/165] .

2.مشترى را نشناختن : وَ زَينَ لَهُمُ الشَّيطانُ أعْمالَهُمْ [نمل/24] .

3. نرخ را ندانستن : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَيسَ

لِأَنْفُسِكمْ ثَمَنٌ إِلَّا الْجَنَّةَ فَلَا تَبِيعُوهَا إِلَّا بِهَا [نهج البلاغه ، خطبه 456] .

4.محل فروش : (مسجد و بیع) قیمت گرانتر می شود.

5.زمان فروش : جوانی ، را از دست دادن

6.حفظ نکردن سرمایه : در دستبرد دیگران گذاردن ، حصار نداشتن.

2. درجات خسارت در قرآن

1.أُولئِک الَّذِینَ اشْتَرَوُا الضَّلالَةَ بِالْهُدی فَما رَبِحَتْ تِجارَتُهُمْ [بقره/16] .

2. جهنم نرفتن مهم نیست کودک و دیوانه هم نمی روند ، بهشت نرفتن خسارت است.

3.لِیشْتَرُوا بِهِ ثَمَناً قَلِیلاً [بقره/79] .

همه دنیا هم قلیل ، چه برسد به ...

در یک آیه 3 بار ویل آمده برای این خسارت :

فَوَیلٌ لِلَّذِینَ یکتُبُونَ الْکتابَ بِأَیدِیهِمْ ثُمَّ یقُولُونَ هذا مِنْ عِنْدِ اللّهِ لِیشْتَرُوا بِهِ ثَمَناً قَلِیلاً فَوَیلٌ لَهُمْ مِمّا کتَبَتْ أَیدِیهِمْ وَ وَیلٌ لَهُمْ مِمّا یکسِبُونَ [بقره/79] .

3.إِنَّ الإِْنْسانَ لَفِی خُسْرٍ [عصر/3] .

4. خسران مبین است ، زیرا :

سرمایه مال نیست جان و عمر و عقل و هدایت است.

نه تنها سرمایه از دست و بی رنج ، بلکه دارای عذاب :

عَذابٌ أَلِیمٌ [بقره/104] .

عَذابٌ شَدِید [آل عمران/4] .

عَذابٌ مُهِینٌ [بقره/90] .

است.

خسارتی است که قابل برگشت و جبران نیست.

3. زیان کاران

1. درعمل

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : المغبون من باع جنه عليه بمعصيه دنيه [غرر الحكم ، ص185] .

2. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من أغبن ممن باع الله سبحانه بغيره [غرر الحكم ، ص186] .

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من باع نفسه بغير نعيم الجنه فقد ظلمها [غرر الحكم ، ص232] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع)

: من أخسر ممن تعوض عن الآخره بالدنيا [غرر الحكم ، ص141] .

5.الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لا يومِنُونَ [انعام/12] .

6.وَ مَنْ خَفَّتْ مَوازِينُهُ فَأُولئِک الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ [اعراف/9] .

7.قُلْ إِنَّ الْخاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَ أَهْلِيهِمْ يوْمَ الْقِيامَهِ أَلا ذلِک هُوَ الْخُسْرانُ الْمُبِينُ [زمر/15] .

8.وَ مَنْ يبْتَغِ غَيرَ الإِْسْلامِ دِيناً فَلَنْ يقْبَلَ مِنْهُ وَ هُوَ فِى الآْخِرَهِ مِنَ الْخاسِرِينَ [آل عمران/85] .

9.وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يعْبُدُ اللّهَ عَلى حَرْفٍ فَإِنْ أَصابَهُ خَيرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَ إِنْ أَصابَتْهُ فِتْنَهٌ انْقَلَبَ عَلى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيا وَ الآْخِرَهَ ذلِک هُوَ الْخُسْرانُ الْمُبِينُ [حج/11] .

10. کسانی که اعمالشان حبط می شود و با عجب ومنت گذاردن...

11. ریاکارها ، هباء شدگان :

هَباءً مَنْثُوراً [فرقان/23] .

2. درقیامت

1.ان اشد الناس ندامه یوم القیامه رجل باع اخرته بدنیا غیره [کنز ، ج6 ، ص81] .

1.یوْمَ یجْمَعُکمْ لِیوْمِ الْجَمْعِ ذلِک یوْمُ التَّغابُنِ [تغابن/9] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ما من عبد مون یدخل الجنه إلا أری مقعده من النار لو أساء لیزداد شکرا و ما من عبد مون یدخل النار إلا أری مقعده فی الجنه لو أحسن لیزداد حسره [جامع الأخبار ، ص183] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یوم التغابن یوم یغبن أهل الجنه أهل النار [معانی الأخبار ، ص156] .

4. التغابن : از غبن خفا ، در کم گرفتن است که در قیامت آن مخفی آشکار می گردد.

"وَ بَدا لَهُمْ مِنَ اللّهِ ما لَمْ یکونُوا یحْتَسِبُونَ [زمر/47] . [المیزان ، ج19 ، ص349] .

5. تغابن : تفاعل

، کلاه سر یکدیگر گذاشتن. مستکبرین بر سر ضعفاء با تطمیع و تهدید و تحمیق و ضعفا بر سر مستکبرین بامدح و تملق و اطاعت. [المیزان ، ج19 ، ص349] .

6.و انذرهم یوم الحساب

وَ أَنْذِرْهُمْ یوْمَ الْحَسْرَهِ [مریم/39] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یوم الحسره یوم یوی بالموت فیذبح [معانی الأخبار ، ص156] .

7.قَالَ الصَّادِقُ (ع) فی معنی قوله جل و عز "کذلِک یرِیهِمُ اللّهُ أَعْمالَهُمْ حَسَراتٍ عَلَیهِمْ" (بقره/167) : "الرجل یکسب مالا فیحرم أن یعمل فیه خیرا فیموت فیرثه غیره فیعمل فیه عملا صالحا فیری الرجل ما کسب حسنات فی میزان غیره" [أمالی مفید ، ص205] .

8.وَ أَنْذِرْهُمْ یوْمَ الْحَسْرَهِ إِذْ قُضِی الأَمْرُ [مریم/39] .

قال الطبرسی رحمه الله : فی قوله تعالی "وَ أَنْذِرْهُمْ یوْمَ الْحَسْرَهِ " (مریم/39) الخطاب للنبی (ص) أی خوف کفار قریش یوم یتحسر المسیء هلا أحسن العمل و المحسن هلا ازداد من العمل و هو یوم القیامه و قیل إنما یتحسر من یستحق العقاب فأما المؤمن فلا یتحسر" [بحار الأنوار ، ج8 ، ص343] .

9.أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ یا حَسْرَتی عَلی ما فَرَّطْتُ فِی جَنْبِ اللّهِ [زمر/56] .

10.یا لَیتَنِی اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِیلاً [فرقان/27] .

3. درعبادت

2.وَ أَرادُوا بِهِ کیداً فَجَعَلْناهُمُ الأَخْسَرِینَ [انبیاء/70] .

3.قُلْ هَلْ نُنَبِّئُکمْ بِالأَخْسَرِینَ أَعْمالاً الَّذِینَ ضَلَّ سَعْیهُمْ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ هُمْ یحْسَبُونَ أَنَّهُمْ یحْسِنُونَ صُنْعاً [کهف/103-104] .

4.زُینَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ [فاطر/8] .

خوارج کشتن حضرت علی (ع) راعبادت می دانستند.

گروه فرقان شهید کردن مطهری را عبادت می دانستند.

بعضی از مقدسین ، کنار کشیدن خود

را عبادت می دانستند.

بعضی از روشنفکران تحلیل و تفسیرهای بی پشتوانه از حدیث را عبادت می دانند.

بعضی پخش یک مقاله ، مجله ، نوار و افشاگری را عبادت می دانند.

بعضی خشونت را قاطعیت و عبادت می دانند.

بعضی سادگی را سالمی و عبادت می دانند.

بعضی مسجد سازی را عبادت می دانند.

بعضی نرسیدن به زن و فرزند و رها کردن و به کارهای اجتماعی رسیدن را عبادت می دانند.

بعضی تقسیم سیگار را در مساجد و حسینیه عبادت می دانند.

بعضی آهنگ نامناسب را روی روی عزاداری و نوحه خوانی گذاردن عبادت می دانند.

بعضی نوار قرآن و مدح را روی بلندگو عبادت می دانند.

بعضی نیش زدن را عبادت و بعضی سکوت نابجا را عبادت می دانند.

بعضی چاپهای زیاد عکس را عبادت می دانند.

أَلا فِی الْفِتْنَهِ سَقَطُوا [توبه/49] .

5. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أخسر الناس من قدر علی أن یقول الحق و لم یقل [غرر الحکم ، ص70] .

6. قال النبی (ص) : اشد الناس حسره یوم القیامه رجل امکنه طلب العلم فی الدنیا فلم یطلبه و رجل علم علما فانتفع به من سمعه منه دونه [الفصاحه ، 305] .

4. درتجارت

1. افراد مؤمن معاملات و قرار دادهای مهم و سندها را ثبت می کنند.

2.إِنَّ اللّهَ اشْتَرى مِنَ الْمُومِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ يقاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ فَيقْتُلُونَ وَ يقْتَلُونَ وَعْداً عَلَيهِ حَقّاً فِى التَّوْراهِ وَ الإِنْجِيلِ وَ الْقُرْآنِ وَ مَنْ أَوْفى بِعَهْدِهِ مِنَ اللّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيعِكمُ الَّذِى بايعْتُمْ بِهِ وَ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [توبه/111] .

3. ثمن ها فرق دارد

: جَنّاتِ عَدْنٍ [توبه/72] .

الْفِرْدَوْسِ [کهف/107] .

جَنَّتانِ [الرحمن/46] .

جنتی : وَ ادْخُلِی جَنَّتِی [فجر/30] .

فَلا تَعْلَمُ نَفْسٌ ما أُخْفِی لَهُمْ مِنْ قُرَّهِ أَعْیُنٍ [سجده/17] .

لَهُمْ ما یشاونَ فِیها وَ لَدَینا مَزِیدٌ [ق/35] .

فِی مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِیک مُقْتَدِرٍ [قمر/55] .

فِی مَقامٍ أَمِینٍ [دخان/51] .

سَلامٌ قَوْلاً مِنْ رَبٍّ رَحِیمٍ [یس/58] .

وَ رِضْوانٌ مِنَ اللّهِ أَکبَرُ [توبه/72] .

4. تجارت : مقطعی است ، اجباری است ، نه هر کجا را خواستی بفروشی و هر کجا راخواستی بگذاری ، تمام عمر تجارت است. (در هرلحظه حتی خواب در حال تجارت است.)

5. اوصاف تجارت در قرآن :

وَ أَنْفَقُوا مِمّا رَزَقْناهُمْ سِرًّا وَ عَلانِیهً یرْجُونَ تِجارَهً لَنْ تَبُورَ [فاطر/29] .

حَتّی نَسُوا الذِّکرَ وَ کانُوا قَوْماً بُوراً [فرقان/18] .

هَلْ أَدُلُّکمْ عَلی تِجارَهٍ تُنْجِیکمْ مِنْ عَذابٍ أَلِیمٍ [صف/10] .

5. قتله کربلا

اما شمر :

ابن ابی الکنود او را کشت و لاشه او را نزد سگان انداختند. [نفس المهموم ، 477] .

اما خولی :

زیر سبدی در مستراح پنهان شده بود ، او را بیرون آورده و جلو چشم زنش کشتند و سوزاندند و زن خولی دشمن شوهرش بود.

اما عمر سعد :

در همان اول کار به جای او فرمانداری معین و حکم فرمانداری را از او پس گرفتند. ابو عمره او را کشت وسرش را نزد مختار آورد. هم چنین حفص پسر عمر سعد را هم کشت. مختار گفت : او به

جای امام حسین (ع) و این به جای علی اکبر ، ولی اگر 43 نفر از قریش را بکشم تلافی یک بند انگشت امام هم نیست.

سر آن دو را نزد برادر امام حسین (ع) محمد بن حنفیه فرستاد.

مردم هر که او را می دید از کنارش دور می شد که او قاتل امام حسین (ع) است. با اینکه پسر سعد وقاص فرمانده فتح ایران بود ، ولی مزدور شد.

اما طفیل طائی :

پیراهن ابی الفضل را در آورد و یک تیر به امام حسین (ع) رهاکرد. مختار پیراهنش را بیرون و بدنش را تیر باران کرد.

اما ابن زیاد :

لشگرش سخت تعقیب شده به رودخانه افتاده و بسیاری از آنها غرق شدند.برادر زنش ، خواهرش که زن ابن زیاد بود را از او جدا کرد و او را با رسوایی کشت و سرش را کند و مختار سر را در 11 محرم (چهار سال بعد از تاریخ کربلا) نزد امام سجاد (ع) فرستاد و امام شاد شد و سجده شکر بجا آوردند و آشپزخانه ها راه افتاد و عمه ها وخواهرها را دعوت کرده و جشنها گرفتند.

اما یزید :

در حال مستی مرد ، در حالی که رنگش برگشته بود.

اما حرمله :

اول بندهای انگشت وی ، بعد آرنج ، بعد کتف ، بعد پاها و گوشهای او را بریدند و در آتش انداختند.

مختار به منهال که از علماء و محدثین شیعه بود گله کرد که چرا حمایت ما را نمی کنی؟ منهال می گوید :

در این حال مرد بدقیافه ای (حرمله) را آوردند و چنین کردند ، گفتم : سبحان الله ، سبحان الله ، سبحان الله ، سبحان

الله ، مختار گفت : چرا تکرار می کنی؟ گفتم : امام سجاد ، را در مدینه دیدم (منهال در برگشت از حج بود که مختار را دید) پرسید : آیا حرمله گرفتار شده؟ گفتم : نمی دانم.

نفرین کرد که خدا مزه آهن و آتش را به او بچشاند.

ما بقی أحد ممن تابعه (عمر سعد) علی قتله أو کان فی محاربته إلا أصابه جنون أو جذام أو برص و صار ذلک وراثه فی نسلهم [کامل الزیارات ، ص61] .

2. ماجرای طه حسین در بازار مصر که یخ فروشی التماس می کند بیائید از من بخرید.

1. خشم

1. پیش گیری

1. عوامل درونی

با خود شرط کنیم که اگر تندی کردیم ، خود را جریمه کنیم.

انتظارات و توقعات خود را از دیگران کم کنیم.

2. عوامل بیرونی

تفریحات سالم

مشورت با افراد عاقل و پخته و دوری از اقدامات عجولانه

رفاقت با افراد خوش اخلاق و غیرعصبی

دوری از صحنه هایی که انسان را هیجانی می کند؛ مثلاً گوش ندادن به صحبت کسانی که یاوه می گویند.

مطالعه تحمل مردان بزرگ :

لَیسَ بی ضَلالَهٌ [اعراف/61] .

لَیسَ بی سَفاهَهٌ [اعراف/67] .

2. علاج

تغییر حالات فیزیکی

شستن صورت با آب سرد.

یاد خدا و توجه به این که ما در محضر خدا هستیم و دوربین های هستی غضب ما را فیلم برداری می کنند.

توجه به پاداش کظم غیظ

1.خشونت

1. انواع خشونت مثبت

1. در برابر ظلم

1 إِنَّهُ لَیسَ مِنْ أَهْلِک [هود/46] .

وَ لا تُخاطِبْنِی فِی الَّذِینَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ [هود/37] .

2 شنیده ام که خلخال از پای زن... قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَلَوْ أَنَّ امْرَأً مُسْلِماً مَاتَ مِنْ بَعْدِ هَذَا أَسَفاً مَا کانَ بِهِ مَلُوماً بَلْ کانَ بِهِ عِنْدِی جَدِیراً [نهج البلاغه ، خطبه 27] .

3 امام رضا (ع) با شلاق تهدید می کند که چرا مسئول کارگران حق کارگر سیاه پوست را قبلا تعیین نکرده است :

عَنْ سُلَیمَانَ بْنِ جَعْفَرٍ الْجَعْفَرِی قَالَ : "کنْتُ مَعَ الرِّضَا (ع) فِی بَعْضِ الْحَاجَهِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَنْصَرِفَ إِلَی مَنْزِلِی فَقَالَ لِی انْصَرِفْ مَعِی فَبِتْ عِنْدِی اللَّیلَهَ فَانْطَلَقْتُ مَعَهُ فَدَخَلَ إِلَی دَارِهِ مَعَ الْمُعَتِّبِ فَنَظَرَ إِلَی غِلْمَانِهِ یعْمَلُونَ بِالطِّینِ أَوَارِی الدَّوَابِّ وَ غَیرَ ذَلِک وَ إِذاً مَعَهُمْ أَسْوَدُ لَیسَ مِنْهُمْ فَقَالَ مَا هَذَا الرَّجُلُ مَعَکمْ فَقَالُوا یعَاوِنُنَا وَ نُعْطِیهِ شَیئاً قَالَ قَاطَعْتُمُوهُ عَلَی أُجْرَتِهِ

فَقَالُوا لَا هُوَ يرْضَى مِنَّا بِمَا نُعْطِيهِ فَأَقْبَلَ عَلَيهِمْ يضْرِبُهُمْ بِالسَّوْطِ وَ غَضِبَ لِذَلِک غَضَباً شَدِيداً فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک لِمَ تُدْخِلُ عَلَى نَفْسِک فَقَالَ إِنِّى قَدْ نَهَيتُهُمْ عَنْ مِثْلِ هَذَا غَيرَ مَرَّهٍ أَنْ يعْمَلَ مَعَهُمْ أَحَدٌ حَتَّى يقَاطِعُوهُ أُجْرَتَهُ وَ اعْلَمْ أَنَّهُ مَا مِنْ أَحَدٍ يعْمَلُ لَک شَيئاً بِغَيرِ مُقَاطَعَهٍ ثُمَّ زِدْتَهُ لِذَلِک الشَّىءِ ثَلَاثَهَ أَضْعَافٍ عَلَى أُجْرَتِهِ إِلَّا ظَنَّ أَنَّک قَدْ نَقَصْتَهُ أُجْرَتَهُ وَ إِذَا قَاطَعْتَهُ ثُمَّ َعْطَيتَهُ أُجْرَتَهُ حَمِدَک عَلَى الْوَفَاءِ فَإِنْ زِدْتَهُ حَبَّهً عَرَفَ ذَلِک لَک وَ رَأَى أَنَّک قَدْ زِدْتَهُ" [كافى ، ج5 ، ص288] .

در برابر تجاوز

1 ماجرای جنگ قینقاع بعد از جنگ بدر به خاطر غیرت بود؛ زیرا زرگر یهودی در بازار لباس زن مسلمانی را کنار زد. یهودیان به آن زن پاک خندیدند. زن شرمنده شد. مسلمانی به غیرت آمد ، به یهودی حمله و او را کشت. یهودیان به آن مسلمان حمله و او را شهید کردند. بستگان مرد مسلمان که شهید شده بود مسئله را مطرح ورسول اکرم در روز شنبه لشکری برای محاصره یهودیان تشکیل داد. [مغازی ، ج1 ، ص177] .

[سیره ابن اسحاق ، ج1 ، ص51. از پیامبر و جهاد] .

1 اللهم إن هذا يوم تنزل فيه اللعنه على آل زياد و آل أميه و ابن آكله الأكباد اللعين بن اللعين على لسان نبيک فى كل موطن و موقف وقف فيه نبيک (ص) اللهم العن أبا سفيان و معاويه و على يزيد بن معاويه اللعنه أبد الآبدين [بحار الأنوار ، ج98 ، ص292] .

2. در برابر کفر

1 تَبَّتْ يدا أَبِى لَهَبٍ وَ

تَبَّ [مسد/1] .

2 أَشِدّاءُ عَلَى الْكفّارِ [فتح/29] .

3 أَ أَنْتَ قُلْتَ لِلنّاسِ اتَّخِذُونِى وَ أُمِّى إِلهَينِ مِنْ دُونِ اللّهِ [مائده/116] .

لَقَدْ كفَرَ الَّذِينَ قالُوا إِنَّ اللّهَ ثالِثُ ثَلاثَهٍ [مائده/73] .

4 إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكفْرَ عَلَى الإِيمانِ [توبه/23] .

5 لَكمْ دِينُكمْ وَ لِى دِينِ [كافرون/6] .

6 قاتَلَهُمُ اللّهُ أَنّى يوفَكونَ [توبه/30] .

7 ثُمَّ ذَرْهُمْ فِى خَوْضِهِمْ يلْعَبُونَ [انعام/91] .

8 وَ اغْلُظْ عَلَيهِمْ [توبه/73] .

9 أُولئِک كالأَنْعامِ [اعراف/179] .

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْراهَ ثُمَّ لَمْ يحْمِلُوها كمَثَلِ الْحِمارِ [جمعه/5] .

فَمَثَلُهُ كمَثَلِ الْكلْبِ [اعراف/176] .

10 ما قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَهٍ أَوْ تَرَكتُمُوها قائِمَهً عَلى أُصُولِها فَبِإِذْنِ اللّهِ وَ لِيخْزِى الْفاسِقِينَ [حشر/5] .

11 يأكل كما يأكل الانعام [طه ، 97] .

3. در برابر شرک

1 شرک الهى : "لَئِنْ أَشْرَكتَ لَيحْبَطَنَّ عَمَلُک" (زمر/65) وَ أَشَدُّ الْمُعَاقِبِينَ فِى مَوْضِعِ النَّكالِ وَ النَّقِمَهِ [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص108] .

2 مظاهر شرک ابراهيمى : وَ تَاللّهِ لأَكيدَنَّ أَصْنامَكمْ [انبياء/57] .

فَجَعَلَهُمْ جُذاذاً [انبياء/58] .

موسوی : لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِی الْیمِّ نَسْفاً [طه/97] .

وَ أَلْقَی الأَْلْواحَ وَ أَخَذَ بِرَأْسِ أَخِیهِ یجُرُّهُ إِلَیهِ [اعراف/150] .

محمدی : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِکونَ نَجَسٌ [توبه/28] .

بَراءَةٌ مِنَ اللّهِ [توبه/1] .

علوی : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یا أَشْبَاهَ الرِّجَالِ وَ لَا رِجَالَ [نهج البلاغه ، خطبه 27] .

2 قُلْ مُوتُوا بِغَیظِکمْ

[آل عمران/119] .

3 صُمٌّ بُكمٌ عُمْی [بقره/18] .

4. در برابر انحراف

1 يحَرِّفُونَ الْكلِمَ [نساء/46] .

2 وَ لَوْ تَقَوَّلَ عَلَينا بَعْضَ الأَْقاوِيلِ [حاقه/44] .

3 وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَری عَلَی اللّهِ [انعام/21] .

4 كتمان.

در برابر بی تفاوتی و تن پروری

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَشْبَاحاً بِلَا أَرْوَاحٍ [نهج البلاغه ، خطبه 108] .

2 قَالَ الْحُسَينُ (ع) : يا أهل الكوفه قبحا لكم [كشف الغمه ، ج2 ، ص19] .

3 قَالَ الْحُسَينُ (ع) : تبا لكم [احتجاج طبرسی ، ج2 ، ص300] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قَاتَلَكمُ اللَّهُ [نهج البلاغه ، خطبه 27] .

5 قُلْ نارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا [توبه/81] .

دربرابر فساد

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ نَلْقَی أَهْلَ الْمَعَاصِی بِوُجُوهٍ مُكفَهِرَّهٍ [كافی ، ج5 ، ص58] .

در برابر فساد داريم.

2 من ترک الامر بالمعروف... بيده و لسانه و قلبه بين الاحبار

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ قَدْ تَرَوْنَ عُهُودَ اللَّهِ مَنْقُوضَةً فَلَا تَغْضَبُونَ [نهج البلاغه ، خطبه 106] .

6. با منافقین

1 لَئِنْ لَمْ ینْتَهِ الْمُنافِقُونَ وَ الَّذِینَ فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُرْجِفُونَ فِی الْمَدِینَهِ لَنُغْرِینَّک بِهِمْ ثُمَّ لا یجاوِرُونَک فِیها إِلاّ قَلِیلاً [احزاب/60] .

2 قُلِ اعْمَلُوا فَسَیرَی اللّهُ عَمَلَکمْ [توبه/105] .

3 تمام آیات لعنت در مورد منافقین

4 خودشان : وَ اغْلُظْ عَلَیهِمْ [توبه/73] .

5 مرده شان : وَ لا

تُصَلِّ عَلی أَحَدٍ مِنْهُمْ ماتَ أَبَداً وَ لا تَقُمْ عَلی قَبْرِهِ [توبه/84] .

6 ساختمانشان : مَسْجِداً ضِراراً [توبه/107] .

2. میانه روی در خشونت

1 خشونت هم مقدار دارد :

فَلا یسْرِفْ فِی الْقَتْلِ [اسراء/33] .

وَ لا تَعْتَدُوا [بقره/190] .

ملامت زیاد لجبازی می آورد.

با هر کس بد شدی تمام بدیهای او را نگو؛ شاید فردا رفیق شدی.

حضرت علی (ع) سه ضربه شلاق اضافه را به قنبر پس زد :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) أَمَرَ قَنْبَرَ أَنْ یضْرِبَ رَجُلًا حَدّاً فَغَلُظَ قَنْبَرٌ فَزَادَهُ ثَلَاثَهَ أَسْوَاطٍ فَأَقَادَهُ عَلِی (ع) مِنْ قَنْبَرٍ ثَلَاثَهَ أَسْوَاطٍ [کافی ، ج7 ، ص260] .

برای تأدیب یک یا دو یا سه ضربه شلاق سبک.

قاضی هنگام عصبانیت قضاوت نکند.

مَنافِعُ لِلنّاسِ وَ إِثْمُهُما أَکبَرُ مِنْ نَفْعِهِما [بقره/219] .

ابوذر مأمور بود شمشیر دست نگیرد.

ینْبَغِی لِمَنْ یحَدُّ فِی الشِّتَاءِ أَنْ یحَدَّ فِی حَرِّ النَّهَارِ وَ لِمَنْ حُدَّ فِی الصَّیفِ أَنْ یحَدَّ فِی بَرْدِ النَّهَارِ [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص22] .

[ص315] .

امام کاظم (ع) : در زمستان گرمترین و در تابستان در خنک ترین ساعات حدّالهی را جاری کنید :

2 تنبیه ساده برای نماز پسران و دخترانی که در آستانه بلوغ هستند.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَبْلِغُوا مُعَلِّمَکمْ إِنْ ضَرَبَکمْ فَوْقَ ثَلَاثِ ضَرَبَاتٍ فِی الْأَدَبِ اقْتُصَّ مِنْهُ [کافی ، ج7 ، ص268] .

3. برخورد قاطعانه با خواص

1 لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ [توبه/43] .

2 عَبَسَ وَ تَوَلّی [عبس/1] .

3 لَئِنْ أَشْرَکتَ لَیحْبَطَنَّ عَمَلُک [زمر/65] .

4 وَ لَئِنْ شِئْنا لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذِی أَوْحَینا إِلَیک ثُمَّ لا تَجِدُ لَک بِهِ عَلَینا وَکیلاً [اسراء/86] .

5 وَ لَوْ تَقَوَّلَ

عَلَينا بَعْضَ الأَقاوِيلِ لأَخَذْنا مِنْهُ بِالْيمِينِ ثُمَّ لَقَطَعْنا مِنْهُ الْوَتِينَ [حاقه/44-46] .

6 وَ لا تَأْخُذْكمْ بِهِما رَأْفَهٌ [نور/2] .

7 تَبْتَغِی مَرْضاتَ أَزْواجِک [تحریم/1] .

1 أَخَذَ بِرَأْسِ أَخِیهِ [اعراف/150] .

2 نامه به عثمان بن حنیف.

3 احضارها و عزل های قاطعانه عمال.

4 داماد حضرت علی (ع) تقاضای اضافه حقوق کرد. فرمود : شب بیا تا با هم به دزدی برویم. او تعجب کرد. حضرت فرمود : اضافه حقوق دزدی است.

5 آهن داغ کردن حضرت امیر (ع) .

6 حضرت امیر (ع) نامه به عثمان بن حنیف که چرا در مجلسی حاضر شده ای که...

7 ابورافع از امام حسن (ع) می پرسد خاطره ای از کودکی خود با رسول الله بگو : امام می فرماید : چیزی از بیت المال در دهانم گذاردم و رسول الله با سرعت مرا گرفت الخ.

8 یا بْنَ أُمَّ لا تَأْخُذْ بِلِحْیتِی وَ لا بِرَأْسِی [طه/94] .

9 أَ أَنْتَ قُلْتَ لِلنّاسِ اتَّخِذُونِی وَ أُمِّی إِلهَینِ مِنْ دُونِ اللّهِ [مائده/116] .

1.خطبه همام

1. تقوی

1. اهل فضائل

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَالْمُتَّقُونَ فِیهَا هُمْ أَهْلُ الْفَضَائِلِ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

فضائل ، تنها بر اساس تقوا است ، نه زبان و نژاد و مال و...

2. گفتار صواب

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْطِقُهُمُ الصَّوَابُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لسانک سبع إن أطلقته أکلک [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج10 ، ص137] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا مِنْ شَیءٍ أَحَقَّ بِطُولِ السِّجْنِ مِنَ اللِّسَانِ [خصال

صدوق ، ج1 ، ص14] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ عَلِمَ أَنَّ كلَامَهُ مِنْ عَمَلِهِ قَلَّ كلَامُهُ إِلَّا فِيمَا يعْنِيهِ [نهج البلاغه ، حكمت 349] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من كثر كلامه كثر سقطه [غررالحكم ، ص212] .

3. پوشش اقتصاد

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ مَلْبَسُهُمُ الِاقْتِصَادُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

كان رسول الله (ص) يلبس اللين تاره و الخشن أخرى. [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج10 ، ص141] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : البس ما لا تشتهر [تتشهر] به و لا يزرى بک [غررالحكم ، ص435] .

4. تواضع

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ مَشْيهُمُ التَّوَاضُعُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

وَ اقْصِدْ فِى مَشْيک [لقمان/19] .

وَ لا تَمْشِ فِى الْأَرْضِ مَرَحاً [اسراء/37] .

الَّذِينَ يمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْناً [فرقان/63] .

5. حياء

5 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : غَضُّوا أَبْصَارَهُمْ عَمَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كلُّ عَينٍ بَاكيهٌ يوْمَ الْقِيامَهِ إِلَّا ثَلَاثَهَ عَينٌ غُضَّتْ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ وَ عَينٌ سَهِرَتْ فِى طَاعَهِ اللَّهِ وَ عَينٌ بَكَتْ فِى جَوْفِ اللَّيلِ مِنْ خَشْيهِ اللَّهِ [كافى ، ج2 ، ص482] .

قُلْ لِلّمُومِنِينَ يغُضُّوا مِنْ أبْصارِهِمْ [نور/30] .

اسلام از اول زمینه گناه را منع می کند ، شراب را حرام ، بدمستی را بد ، فحشا و زنا را بد می داند.

2. علم

1. علم نافع

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ وَقَفُوا أَسْمَاعَهُمْ عَلَى الْعِلْمِ النَّافِعِ لَهُمْ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

قَالَ أَمِيرُ

الْمُومِنِينَ (ع) : الفکر فی غیر الحکمه هوس [غررالحکم ، ص58] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِک مِنْ عِلْمٍ لَا ینْفَعُ [مصباح المتهجد ، ص75] .

وَ یتَعَلَّمُونَ ما یضُرُّهُمْ وَ لا ینْفَعُهُمْ [بقره/102] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وجدت علم الناس فی أربع أحدها أن تعرف ربک و الثانی أن تعرف ما أراد منک و الثالث أن تعرف ما صنع بک و الرابع أنتعرف ما یخرجک من دینک [أعلام الدین ، ص88] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خَیرَ الْعِلْمِ مَا نَفَعَ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص402] .

2.حال یکسان

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نُزِّلَتْ أَنْفُسُهُمْ مِنْهُمْ فِی الْبَلَاءِ کالَّتِی نُزِّلَتْ فِی الرَّخَاءِ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

به خاطر سعه صدر و دریا شدنش ، سختی و شادی برای او فرقی ندارد.

اذا کانوا فی رخاء کانهم فی بلاء و اذا کانوا فی بلاء کانهّم کانوا فی رخاء

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا یکمل إیمان المؤمن حتی یعد الرخاء فتنه و البلاء نعمه [غررالحکم ، ص88] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ الْبَلَاءَ لِلظَّالِمِ أَدَبٌ وَ لِلْمُومِنِ امْتِحَانٌ وَ لِلْأَنْبِیاءِ دَرَجَهٌ وَ لِلْأَوْلِیاءِ کرَامَهٌ [بحارالأنوار ، ج78 ، ص198] .

3. عظمت خدا

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : عَظُمَ الْخَالِقُ فِی أَنْفُسِهِمْ فَصَغُرَ مَا دُونَهُ فِی أَعْینِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

4. درک آخرت

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَهُمْ وَ الْجَنَّهُ کمَنْ قَدْ رَآهَا فَهُمْ فِیهَا مُنَعَّمُونَ وَ هُمْ وَ النَّارُ کمَنْ قَدْ رَآهَا فَهُمْ فِیهَا مُعَذَّبُونَ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

3. بلند نظری

1. قلب محزون

قَالَ أَمِيرُ

الْمُومِنِينَ (ع) : قُلُوبُهُمْ مَحْزُونَهٌ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من طال حزنه على نفسه فى الدنيا أقر الله عينه يوم القيامه و أحله دار المقامه [غررالحكم ، ص147] .

2. بى آزارى

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ شُرُورُهُمْ مَأْمُونَهٌ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَ يدِهِ [كافى ، ج2 ، ص233] .

"اقاليم سبعه را براى گرفتن يک پوست جو از دهان مورچه اى نمى گيرم"

3. نياز اندک

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ حَاجَاتُهُمْ خَفِيفَهٌ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

لقناعتهم و عدم طول املهم

4. صبر

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : صَبَرُوا أَياماً قَصِيرَهً أَعْقَبَتْهُمْ رَاحَهً طَوِيلَهً [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : غرى غيرى لا حاجه لى فيک قد طلقتک ثلاثاً لا رجعه فيها فعيشُک قَصِيرٌ [نهج البلاغه ، حكمت 77] .

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يسْرا [انشراح/6] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا خَيرَ فِى لَذَّهٍ بَعْدَهَا النَّارُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص392] .

كم من لقمه منعت اكلات

5. دنيا گرائى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَرَادَتْهُمُ الدُّنْيا فَلَمْ يرِيدُوهَا وَ أَسَرَتْهُمْ فَفَدَوْا أَنْفُسَهُمْ مِنْهَا [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

زهدش به خاطر تن پروری و ناکامی نیست.

مثل سایه که اگر پشت کردی عقب تو می آید و اگر رو کردی هر چه بدوی او هم می دود.

6. تلاوت قرآن

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَمَّا اللَّيلَ فَصَافُّونَ أَقْدَامَهُمْ تَالِينَ لِأَجْزَاءِ الْقُرْآنِ يرَتِّلُونَهَا تَرْتِيلًا يحَزِّنُونَ بِهِ أَنْفُسَهُمْ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

فَصَافُّونَ : تَتَجافی

جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضاجِعِ [سجده/16] .

وَ الَّذِينَ يبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّداً وَ قِياماً [فرقان/64] .

"با تأمل قرآن می خوانند"

وَ مِنَ اللَّيلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نافِلَةً لَک [اسراء/79] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَسْهَرَ عُيونَهُمْ خَوْفُ مَعَادِهِمْ [نهج البلاغه ، نامه 45] .

7. اجساد نحیف

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ أَجْسَادُهُمْ نَحِيفَهٌ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

بالقناعه و الصیام و القیام

4. عبودیت

1. تعبد

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مُفْتَرِشُونَ لِجِبَاهِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : طول القنوت و السجود ینجی من عذاب النار [غررالحکم ، ص175] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا أَرَدْتَ أَنْ يحْشُرَک اللَّهُ مَعِی فَأَطِلِ السُّجُودَ بَينَ يدَی اللَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ [أعلام الدین ، ص268] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَكثَرُ النَّاسِ مَعْرِفَةً لِنَفْسِهِ أَخْوَفُهُمْ لِرَبِّهِ [غررالحکم ، ص232] .

2. میل به عبادت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا يرْضَوْنَ مِنْ أَعْمَالِهِمُ الْقَلِيلَ وَ لَا يسْتَكثِرُونَ الْكثِيرَ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

3. دوری از نام

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا زُكى أَحَدٌ مِنْهُمْ خَافَ مِمَّا يقَالُ لَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

فَلا تُزَكوا أَنْفُسَكمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقى [نجم/32] .

وَ يحِبُّونَ أَنْ يحْمَدُوا بِما لَمْ يفْعَلُوا فَلا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفازَةٍ مِنَ الْعَذابِ وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ [آل عمران/188] .

4. قوت دردين

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَمِنْ عَلَامَهِ أَحَدِهِمْ أَنَّک تَرَى لَهُ قُوَّهً فِى دِينٍ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

وسواس در او اثر ندارد

إِذا مَسَّهُمْ طائِفٌ [اعراف/201] .

5. بزرگوارى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ حَزْماً فِى لِينٍ [نهج البلاغه ،

خطبه 193] .

نرمی او بر اساس پستی نیست ، بلکه بر اساس بزرگواری است.

وَ اخْفِضْ جَناحَک لِمَنِ اتَّبَعَک مِنَ الْمُومِنِینَ [شعراء/215] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ إِیمَاناً فِی یقِینٍ وَ حِرْصاً فِی عِلْمٍ وَ عِلْماً فِی حِلْمٍ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

6. ایمان با یقین

7. میانه روی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ قَصْداً فِی غِنًی [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

این جمله دو معنا دارد 1- در طلب مال حریص نیست. 2- در حال غنا ولخرج نیست.

8. فروتن در عبادت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : خُشُوعاً فِی عِبَادَهٍ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

5. قناعت

1. آراستگی در تهیدستی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ تَجَمُّلًا فِی فَاقَهٍ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

یحْسَبُهُمُ الْجاهِلُ أَغْنِیاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ [بقره/273] .

لا یسْئَلُونَ النّاسَ إِلْحافاً [بقره/273] .

شکوی ندارد ، قانع است ، راضی است و همت بلند دارد.

2. بردباری در سختی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ صَبْراً فِی شِدَّهٍ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

وَ لَنَجْزِيَنَّ الّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ ما كانُوا يعْمَلَونَ [نحل/96] .

وَ بَشِّرِ الصّابِرِينَ [بقره/155] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللهم إنى أسألک صبر الشاکرین لک [مصباح المتهجد ، ص802] .

وَ تَمَّتْ كلِمَتُ رَبِّک الْحُسْنى عَلى بَنِى إِسْرائِيلَ بِما صَبَرُوا [اعراف/137] .

وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يهْدُونَ بِأَمْرِنا لَمّا صَبَرُوا [سجده/24] .

3. كسب حلال

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ طَلَباً فِى حَلَالٍ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا يحْمِلَنَّكمُ اسْتِبْطَاءُ شَىءٍ مِنَ الرِّزْقِ أَنْ تَطْلُبُوهُ بِشَىءٍ مِنْ مَعْصِيهِ اللَّهِ [

کافی ، ج5 ، ص80] .

تِجارَةً عَنْ تَراضٍ [نساء/29] .

وَ ابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّهِ [جمعه/10] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْعِبَادَهُ سَبْعُونَ جُزْءاً أَفْضَلُهَا طَلَبُ الْحَلَالِ [کافی ، ج5 ، ص78] .

4. نشاط در دین

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ نَشَاطاً فِی هُدًی [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

ریشه نشاط ، یقین است.

وَ لا یأْتُونَ الصَّلاهَ إِلاّ وَ هُمْ کسالی [توبه/54] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَفْضَلُ النَّاسِ مَنْ عَشِقَ الْعِبَادَهَ [کافی ، ج2 ، ص83] .

علامت ریاکار : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ لِلْمُرَائِی ینْشَطُ إِذَا رَأَی النَّاسَ وَ یکسَلُ إِذَا کانَ وَحْدَهُ وَ یحِبُّ أَنْ یحْمَدَ فِی جَمِیعِ أُمُورِهِ [کافی ، ج2 ، ص295] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ لِلْقُلُوبِ إِقْبَالًا وَ إِدْبَاراً فَإِذَا أَقْبَلَتْ فَاحْمِلُوهَا عَلَی النَّوَافِلِ وَ إِذَا أَدْبَرَتْ فَاقْتَصِرُوا بِهَا عَلَی الْفَرَائِضِ [نهج البلاغه ، حکمت 312] .

5. دوری از طمع

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ تَحَرُّجاً عَنْ طَمَعٍ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إیاکم و دنائه الشره و الطمع فإنه رأس کل شر و مزرعه الذل و مهین النفس و متعب الجسد [غررالحکم ، ص296] .

قَالَ الْمَجْلِسِی رَحِمَهُ اللَّهُ : الطمع یورث الذل و الحقاره و الحسد و الحقد و العداوه و الغیبه و الوقیعه و ظهور الفضائح و الظلم و المداهنه و النفاق و

الرياء و الصبر على باطل الخلق و الإعانه عليه و عدم التوكل على الله و التضرع إليه و الرضا بقسمه و التسليم لأمره إلى غير ذلک من المفاسد

التی لا تحصی. [بحارالأنوار ، ج70 ، ص171] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَكثَرُ مَصَارِعِ (زمين خوردنها) الْعُقُولِ تَحْتَ بُرُوقِ الْمَطَامِعِ [نهج البلاغه ، حكمت219] .

6. ترس از خدا

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يعْمَلُ الْأَعْمَالَ الصَّالِحَةَ وَ هُوَ عَلَى وَجَلٍ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

وَ الَّذِينَ يوتُونَ ما آتَوْا وَ قُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ [مومنون/60] .

امام سجاد هنگام تلبيه غش كرد ، و بعد به هوش آمد و فرمود : می ترسم خطاب آيدلالبيک [شرح ابن ميثم ، ج3 ، ص421] .

وَ يطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلى حُبِّهِ مِسْكيناً وَ يتِيماً وَ أَسِيراً إِنَّما نُطْعِمُكمْ لِوَجْهِ اللّهِ لا نُرِيدُ مِنْكمْ جَزاءً وَ لا شُكوراً إِنّا نَخافُ مِنْ رَبِّنا يوْماً عَبُوساً قَمْطَرِيراً [دهر/10-8] . (قماطر= شديد)

وَ لِمَنْ خافَ مَقامَ رَبِّهِ جَنَّتانِ [الرحمن/46] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا يكونُ الْمُومِنُ مُومِناً حَتَّى يكونَ خَائِفاً رَاجِياً [كافى ، ج2 ، ص71] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْمُومِنُ بَينَ مَخَافَتَينِ ذَنْبٍ قَدْ مَضَى لَا يدْرِى مَا صَنَعَ اللَّهُ فِيهِ وَ عُمُرٍ قَدْ بَقِى لَا يدْرِى مَا يكتَسِبُ فِيهِ مِنَ الْمَهَالِک فَهُوَ لَا يصْبِحُ إِلَّا خَائِفاً وَ لَا يصْلِحُهُ إِلَّا الْخَوْفُ [كافى ، ج2 ، ص71] .

6. شكرانه

1. شكرانه در شب وروز

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يمْسِى وَ هَمُّهُ الشُّكرُ وَ يصْبِحُ وَ هَمُّهُ الذِّكرُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

لَئِنْ شَكرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكمْ [ابراهيم/7] .

فَاذْكرُونِى أذْكرْكمْ وَ اشْكرُوا لِى وَ لا تَكفُرُونِ [بقره/152] .

ما يفْعَلُ اللّهُ بِعَذابِكمْ إِنْ شَكرْتُمْ وَ آمَنْتُمْ [نساء/147] .

وَ قَلِيلٌ مِنْ عِبادِى الشَّكورُ [سبأ/13] .

قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الطَّاعِمُ الشَّاكرُ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ كأَجْرِ الصَّائِمِ الْمُحْتَسِبِ [کافی ، ج2 ، ص94] .

2. یاد خدا

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من اشتغل بذكر الناس قطعه الله سبحانه عن ذكره [غررالحكم 190]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من اشتغل بذكر الله طيب الله ذكره [غررالحكم 188]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يبِيتُ حَذِراً وَ يصْبِحُ فَرِحاً حَذِراً لِمَا حُذِّرَ مِنَ الْغَفْلَهِ وَ فَرِحاً بِمَا أَصَابَ مِنَ الْفَضْلِ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

حذرا = من الغفله ، فرحا = بما اصاب من الفضل و الرحمه

3. جاودانگی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قُرَّهُ عَينِهِ فِيمَا لَا يزُولُ وَ زَهَادَتُهُ فِيمَا لَا يبْقَى [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

ما عِنْدَكمْ ينْفَدُ وَ ما عِنْدَ اللّهِ باقٍ [نحل/96] .

وَ الْآخِرَهُ خَيرٌ وَ أَبْقى [اعلى /17] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا لِعَلِى وَ لِنَعِيمٍ يفْنَى وَ لَذَّهٍ لَا تَبْقَى [نهج البلاغه ، خطبه 224] .

4. صبر وعلم -قول وعمل

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يمْزُجُ الْحِلْمَ بِالْعِلْمِ وَ الْقَوْلَ بِالْعَمَلِ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

كبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللّهِ أَنْ تَقُولُوا ما لا تَفْعَلُونَ [صف/3] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حَقِيقَهُ الْحِلْمِ أَنْ تَعْفُوَ عَمَّنْ أَسَاءَ إِلَيک وَ خَالَفَک وَ أَنْتَ الْقَادِرُ عَلَى الِانْتِقَامِ مِنْهُ [مصباح الشريعه ، ص154] .

امام صادق (ع) غلامی را به کاری فرستاد ، غلام دیر کرد ، امام به سراغش رفت ، دید خوابیده؛ او را باد زد تا کم کم بیدار شد. امام فرمود : " تو هم شب و هم روز می خوابی ، شبها کافی

است".

عَنْ حَفْصِ بْنِ أَبِی عَائِشَهَ قَالَ : "بَعَثَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) غُلَاماً لَهُ فِی حَاجَهٍ فَأَبْطَأَ فَخَرَجَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَلَی أَثَرِهِ لَمَّا أَبْطَأَ فَوَجَدَهُ نَائِماً فَجَلَسَ عِنْدَ رَأْسِهِ یرَوِّحُهُ حَتَّی انْتَبَهَ فَلَمَّا تَنَبَّهَ قَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) یا فُلَانُ وَ اللَّهِ مَا ذَلِک لَک تَنَامُ اللَّیلَ وَ النَّهَارَ لَک اللَّیلُ وَ لَنَا مِنْک النَّهَارُ" [کافی ، ج2 ، ص112] .

7. ظرفیت

1. آرزوی نزدیک

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : تَرَاهُ قَرِیباً أَمَلُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

طول امل از حب دنیا و فراموشی آخرت است

2. لغزش اندک

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : قَلِیلاً زَلَلُهُ خَاشِعاً قَلْبُهُ قَانِعَهً نَفْسُهُ مَنْزُوراً أَکلُهُ سَهْلًا أَمْرُهُ حَرِیزاً دِینُهُ مَیتَهً شَهْوَتُهُ مَکظُوماً غَیظُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

چون عدالت دارد : قَلِیلاً زَلَلُهُ

چون علم دارد : خَاشِعاً قَلْبُهُ

إِنَّما یخْشَی اللّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَماءُ [فاطر/28] .

چون دنیا را عبورگاه می داند : قَانِعَهً نَفْسُهُ

چون می داند پرخوری عامل قساوت و کسالت است : مَنْزُوراً أَکلُهُ (منزور = قلیل)

چون تلف را عامل رکود می داند. : سَهْلًا أَمْرُهُ

چون دین خود را ثمره خون شهداء و راه را راه خدا و عامل سعادت دنیا و آخرت و از علم و استدلال و فطرت می داند ، نمی گذارد تخلل در او پیدا

کند. کسی که دین خود را حرز قرار می دهد؛ آنرا به دنیا نمی فروشد.

3. غلبه بر شهوت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَیتَهً شَهْوَتُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

نَهَی النَّفْسَ عَنِ الْهَوی [نازعات/40] .

نرفتن در راه حرام

هَیتَ لَک قالَ مَعاذَ اللّهِ [یوسف/23] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ وُقِی شَرَّ ثَلَاثٍ

فَقَدْ وُقِی الشَّرَّ کلَّهُ لَقْلَقَةً وَ قَبْقَبَةً وَ ذَبْذَبَةً فَلَقْلَقَتُهُ لِسَانُهُ وَ قَبْقَبَتُهُ بَطْنُهُ وَ ذَبْذَبَتُهُ فَرْجُهُ [معدن الجواهر ، ص32] .

4. کظم غیظ

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَکظُوماً غَیظُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

وَ الْکاظِمینَ الْغَیظَ [آل عمران/134] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنْ أَحَبِّ السَّبِیلِ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ جُرْعَتَانِ جُرْعَهُ غَیظٍ تَرُدُّهَا بِحِلْمٍ وَ جُرْعَهُ مُصِیبَهٍ تَرُدُّهَا بِصَبْرٍ [کافی ، ج2 ، ص110] .

حلم ، انسان راجوش نمی آورد.

و صبر ، انسان جوش آمده رانگاه می دارد [مستفاد از مراه العقول]

5. دارای خیر

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْخَیرُ مِنْهُ مَأْمُولٌ وَ الشَّرُّ مِنْهُ مَأْمُونٌ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : شَرُّ النَّاسِ مَنْ أَکرَمَهُ النَّاسُ اتِّقَاءَ فُحْشِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص352] .

6. محیط اورا عوض نمی کند

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنْ کانَ فِی الْغَافِلِینَ کتِبَ فِی الذَّاکرِینَ وَ إِنْ کانَ فِی الذَّاکرِینَ لَمْ یکتَبْ مِنَ الْغَافِلِینَ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

لا یزال ذاکر الله تعالی سواء کان جالسا مع الغافلین أو مع الذاکرین [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج10 ، ص158] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الذاکر لله فی الغافلین کالمقاتل عن [الهاربین] فی المحاربین [عده الداعی ، ص257] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ذاکر الله فی الغافلین کالشجره الخضراء فی وسط الهشیم [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج10 ، ص153] .

قال رسول الله (ص) : ذاكر الله فى الغافلين كالمصباح فى البيت المعظم [نهج الفصاحه ، ص338] .

8. کرامت

1. دارای عفو وبخشش

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يعْفُو

عَمَّنْ ظَلَمَهُ وَ يعْطِى مَنْ حَرَمَهُ وَ يصِلُ مَنْ قَطَعَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

وَ لْيعْفُوا وَ لْيصْفَحُوا أَ لا تُحِبُّونَ أَنْ يغْفِرَ اللّهُ لَكمْ وَ اللّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ [نور/22] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بالعفو تستنزل [تنزل] الرحمه [غررالحكم ، ص246] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَنْدَمَنَّ عَلَى عَفْوٍ وَ لَا تَبْجَحَنَّ بِعُقُوبَهٍ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ما عفا عن الذنب من قرع به [من فزع] به [غررالحكم ، ص245] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قله العفو أقبح العيوب [غررالحكم ، ص465] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَوْلَى النَّاسِ بِالْعَفْوِ أَقْدَرُهُمْ عَلَى الْعُقُوبَهِ [نهج البلاغه ، حكمت 52] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أحق الناس بالإسعاف طالب العفو [غررالحكم ، ص447] .

دعاء مكارم الاخلاق : قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِه وَ أَثِيبَ مَنْ حَرَمَنِى بِالْبَذْلِ ، وَ أَكافِى مَنْ قَطَعَنِى بِالصِّلَهِ [صحيفه سجاديه ، دعاى 20] .

قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً [بقره/83] .

فَقُولا لَهُ قَوْلاً لَيناً [طه/44] .

2. زشتگو نيست

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بَعِيداً فُحْشُهُ لَيناً قَوْلُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

وَ لا تَسُبُّوا الَّذِينَ يدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ فَيسُبُّوا اللّهَ عَدْواً [انعام/108] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنِّی أکرَهُ لَکمْ أنْ تَکونُوا سَبَّابِینَ [نهج البلاغه ، خطبه 206] .

امام صادق دوست 30 ساله را که به مادر غلامش ناسزا گفت (با آنکه آن مادر مسلمان نبود) رها فرمود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص)

: سِبَابُ الْمُومِنِ فُسُوقٌ [کافی ، ج2 ، ص359] .

وَ لا تَنابَزُوا بِالْأَلْقابِ [حجرات/11] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَسُبُّوا النَّاسَ فَتَکتَسِبُوا الْعَدَاوَةَ بَینَهُمْ [کافی ، ج2 ، ص360] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لِأَخِیهِ الْمُومِنِ أُفٍّ خَرَجَ مِنْ وَلَایتِهِ وَ إِذَا قَالَ أَنْتَ عَدُوِّی کفَرَ أَحَدُهُمَا وَ لَا یقْبَلُ اللَّهُ مِنْ مُومِنٍ عَمَلًا وَ هُوَ مُضْمِرٌ عَلَی أَخِیهِ الْمُومِنِ سُوءاً [کافی ، ج2 ، ص361] .

3. خیر دارد

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : غَائِباً مُنْکرُهُ حَاضِراً مَعْرُوفُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

4. متجاهر به فسق نیست و حیا دارد.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ قَلَّ حَیاوهُ قَلَّ وَرَعُهُ [نهج البلاغه ، حکمت 349] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کثره حیاء الرجل دلیل إیمانه [غررالحکم ، ص257] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من لا حیاء له فلا خیر فیه [غررالحکم ، ص257] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ثمره الحیاء العفه [غررالحکم ، ص257] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أحسن الحیاء استحیاو من نفسک [غررالحکم ، ص257] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أفضل الحیاء استحیاو من الله [غررالحکم ، ص257] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ قَلَّ حَیاوهُ قَلَّ وَرَعُهُ وَ مَنْ قَلَّ وَرَعُهُ مَاتَ قَلْبُهُ وَ مَنْ مَاتَ قَلْبُهُ دَخَلَ النَّارَ [نهج البلاغه ، حکمت 349] .

حیاء ابی الحسن الثانی (امام رضاعلیه السلام) حیث عرف وجهه حین سمع انّ من شیعته من یشرب الخمر. [سفینه ، حیا] .

امام صادق (ع) : "اگر حیا نبود احترام به والدین وصله رحم

و عفو و قضای حوایج و مهمانداری انجام نمی شد".

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : انظر یا مفضل إلی ما خص به الإنسان دون جمیع الحیوان من هذا الخلق الجلیل قدره العظیم غناو أعنی الحیاء فلولاه لم یقر ضیف و لم یوف بالعداه و لم تقض الحوائج و لم یتحر الجمیل و لم یتنکب القبیح فی شیء من الأشیاء حتی إن کثیرا من الأمور المفترضه أیضا إنما یفعل للحیاء فإن من الناس من لو لا الحیاء لم یرع حق والدیه و لم یصل ذا رحم و لم یو أمانه و لم یعف عن فاحشه أ فلا تری کیف وفی الإنسان جمیع الخلال التی فیها صلاحه و تمام أمره [توحیدالمفضل ، ص79] .

5. انسان خوبی است

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مُقْبِلًا خَیرُهُ مُدْبِراً شَرُّهُ فِی الزَّلَازِلِ وَقُورٌ وَ فِی الْمَکارِهِ صَبُورٌ وَ فِی الرَّخَاءِ شَکورٌ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

ظرفیت دارد؛ چون دید وسیع دارد و خودش را زیر نظر خدا و اجرش را در جلو می بیند.

6. بر دشمن ستم روا نمی دارد

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا یحِیفُ عَلَی مَنْ یبْغِضُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

فَمَا اسْتَقامُوا لَکمْ فَاسْتَقِیمُوا لَهُمْ [توبه/7] .

لا یجْرِمَنَّکمْ شَنَ آنُ قَوْمٍ عَلی أَلاّ تَعْدِلُوا [مائده/8] .

حتی غیبت متجاهر به فسق تنها در همان گناه علنی او است.

فَاعْتَدُوا عَلَیهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدی عَلَیکمْ [بقره/194] .

فَعاقِبُوا بِمِثْلِ ما عُوقِبْتُمْ بِهِ [نحل/126] .

وَ لا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقی إِلَیکمُ السَّلامَ لَسْتَ مُومِناً [نساء/94] .

فَإِنْ قاتَلُوکمْ فَاقْتُلُوهُمْ [بقره/191] .

فَلا يسْرِفْ فِى الْقَتْلِ [اسراء/33] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا

تَقْتُلُنَّ بِی إِلَّا قَاتِلِی انْظُرُوا إِذَا أَنَا مِتُّ مِنْ ضَرْبَتِهِ هَذِهِ فَاضْرِبُوهُ ضَرْبَةً بِضَرْبَهٍ [نهج البلاغه ، نامه 47] .

نمونه جنگ ما با صدام.

آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی (قدس سره) فرمود : می خواهم نمایندگی خودم را پس بگیرم ، ولی می ترسم تمام آبروی او بریزد.

فی الحدیث : با هرکه دشمن شدی هر چه می خواهی مگو ، شاید فردا دوست شدی.

همین که دشمن در جبهه شکست خورد قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَلَا تَقْتُلُوا مُدْبِراً وَ لَا تُصِیبُوا مُعْوِراً وَ لَا تُجْهِزُوا عَلَی جَرِیحٍ وَ لَا تَهِیجُوا النِّسَاءَ بِأَذًی وَ إِنْ شَتَمْنَ أَعْرَاضَکمْ وَ سَبَبْنَ أُمَرَاءَکمْ [نهج البلاغه ، نامه 14] .

7. ظرفیت دارد

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ لَا یأْثَمُ فِیمَنْ یحِبُّ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

إِنَّهُ لَیسَ مِنْ أَهْلِک [هود/46] .

وَ إِذا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَ لَوْ کانَ ذا قُرْبی [انعام/152] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا کونُوا قَوّامِینَ بِالْقِسْطِ شُهَداءَ لِلّهِ وَ لَوْ عَلی أَنْفُسِکمْ أَوِ الْوالِدَینِ وَ الْأَقْرَبِینَ [نساء/135] .

لا تُلْهِکمْ أَمْوالُکمْ وَ لا أَوْلادُکمْ [منافقون/9] .

برّ الوالدین ، اداء الامانه و الوفاء ، از حقوق انسانی است.

9. حق خواهی

1. حق میگوید

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یعْتَرِفُ بِالْحَقِّ قَبْلَ أَنْ یشْهَدَ عَلَیهِ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

چنین شخصی از نظر روحی :

1- محیط زده نیست.

2- تکلف ندارد.

3- حیا و حمق ندارد.

4- حق را برای حق ، دوست دارد.

5- قلبش صاف است.

6- معتقد به نظام و استقرار قوانین است.

7- نفس لوامه و وجدان او زنده است.

8- شهامت دارد.

از نظر فقهی امام چنین کسی را می تواند عفو کند و حد جاری نکند.

إِلاَّ الَّذِينَ

تابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيهِمْ [مائده/34] .

2. امانتدار است

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا يضِيعُ مَا اسْتُحْفِظَ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

الثانيه و الأربعون كونه لا يضيع أماناته و لا يفرط فيما استحفظه الله من دينه و كتابه و ذلک لورعه و لزوم حدود الله. [بحارالأنوار ، ج64 ، ص340] .

الَّذِينَ هُمْ لِأَماناتِهِمْ وَ عَهْدِهِمْ راعُونَ [مومنون/8] .

اگر اهل حرفه و تدريس و صنعت هست ، كم كارى نمى كند.

اگر پزشک است و مرض را تشخيص نداد بامريض بازى نمى كند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من أعظم الفجائع إضاعه الصنائع [غررالحكم ، ص387] .

3. نسيان ندارد

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا ينْسَى مَا ذُكرَ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

وَ ذَكرْ فَإِنَّ الذِّكرى تَنْفَعُ الْمُومِنِينَ [ذاريات/55] .

نَسُوا اللّهَ [توبه/67] .

نَسُوا يوْمَ الْحِسابِ [ص/26] .

أَتَتْک آياتُنا فَنَسِيتَها [طه/126] .

إِنَّما يتَذَكرُ أُولُوا الْأَلْبابِ [زمر/9] .

وَ ما يتَذَكرُ إِلاّ مَنْ ينِيبُ [غافر/13] .

4. رعايت حقوق ديگران

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ لَا ينَابِزُ بِالْأَلْقَابِ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

گاهی یک تعبیر سبک ، مایه فتنَه هَا می َشود. رسول خدا نام شخصی که بغیض بود حبیب ، عبد الجان را عبد الله و عاصیه را جمیله نامید.

5. حفظ حقوق همسایه

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ لَا یضَارُّ بِالْجَارِ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

وَ الْجارِ ذِی الْقُرْبی [نساء/36] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أوصانی ربی بالجار حتی ظننت أن یورثه [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج10 ، ص160] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع)

: ما عز من ذل جیرانه [غررالحکم ، ص437] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : جار السوء أعظم الضراء و أشد البلاء [غررالحکم ، ص436] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : حُرْمَهُ الْجَارِ عَلَی الْجَارِ کحُرْمَهِ أُمِّهِ [کافی ، ج2 ، ص666] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ضَیعَ حَقَّ جَارِهِ فَلَیسَ مِنَّا [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص13] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ خَانَ جَارَهُ شِبْراً مِنَ الْأَرْضِ جَعَلَهُ اللَّهُ طَوْقاً فِی عُنُقِهِ مِنْ تُخُومِ الْأَرْضِ السَّابِعَهِ حَتَّی یلْقَی اللَّهَ یوْمَ الْقِیامَهِ مُطَوَّقاً إِلَّا أَنْ یتُوبَ وَ یرْجِعَ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص11] .

6. دوری از شماتت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ لَا یشْمَتُ بِالْمَصَائِبِ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

مردم را به خاطرمصایب شماتت نمی کند این طور نمی گوید که حقش است ، من به او گفتم او باید چنین شود و...

1-وَ لَا یشْمَتُ بِالْمَصَائِبِ و ذلک لعلمه بأسرار القدر

2-و ملاحظته لأسباب المصائب [بحارالأنوار ، ج64 ، ص340] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُبْدِی الشَّمَاتَهَ لِأَخِیک فَیرْحَمَهُ اللَّهُ وَ یصَیرَهَا بِک وَ قَالَ مَنْ شَمِتَ بِمُصِیبَهٍ نَزَلَتْ بِأَخِیهِ لَمْ یخْرُجْ مِنَ الدُّنْیا حَتَّی یفْتَتَنَ [کافی ، ج2 ، ص359] .

سئل أیوب بعد ما عافاه الله أی شیء کان أشد علیک مما مر علیک؟ قال : شماته الأعداء [تفسیرالقمی ، ج2 ، ص241] .

امام سجاد (ع) سه مرتبه فرمود : الشام ، الشام ، الشام

7. دنیاله روی حق

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ لَا يدْخُلُ فِى الْبَاطِلِ وَ لَا يخْرُجُ مِنَ الْحَقِّ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

فَلا

تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّکری مَعَ الْقَوْمِ الظّالِمِینَ [انعام/68] .

وَ یقُولُونَ خَمْسَهٌ سادِسُهُمْ کلْبُهُمْ رَجْماً بِالْغَیبِ [کهف/22] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا یعز من لجأ إلی الباطل [غررالحکم ، ص71] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا تکرهوا سخط من یرضیه الباطل [غررالحکم ، ص438] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من شهد لک بالباطل شهد علیک بمثله [غررالحکم ، ص482] .

10. صمت

1. خاموش است وبلند نمی خندد

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنْ صَمَتَ لَمْ یغُمَّهُ صَمْتُهُ وَ إِنْ ضَحِک لَمْ یعْلُ صَوْتُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

در لغت ، صمت ، صحیح است.

اللسان صغیر الجِرم عظیم الجُرم. [شرح خوئی] .

کارش کم و بارش زیاد است.

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) : إِنَّ الصَّمْتَ یکسِبُ الْمَحَبَّهَ إِنَّهُ دَلِیلٌ عَلَی کلِّ خَیرٍ [کافی ، ج2 ، ص113] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أحسن الصمت ما کان عن الزلل [غررالحکم ، ص215] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من لزم الصمت أمن الملامه [غررالحکم ، ص216] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من لزم الصمت أمن المقت [غررالحکم ، ص216] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا عُبِدَ اللّهُ بِشَىءٍ أَفْضَلَ مِنَ الصَّمْتِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص35] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصمت روضه الفكر [غررالحكم ، ص215] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الزم الصمت يستر [يستتر] فكرک [غررالحكم ، ص216] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصمت آيه النبل و ثمره [ثمر] العقل [غررالحكم ، ص215] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع)

: إِنَّ الصَّمْتَ زَيْنٌ لَک عِنْدَ الْعُلَمَاءِ سُنْرَهٌ لَک عِنْدَ الْجُهَّالِ [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص17] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : علیک بطول الصمت فإنه مطرده للشیاطین و عون لک علی أمر دینک [معانی الأخبار ، ص335] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إنما یستحق اسم الصمت المضطلع بالإجابه و إلا فالعی به أولی [غررالحکم ، ص215] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کانَ ضَحِک النَّبِی ص التَّبَسُّمَ [أمالی طوسی ، ص 225] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : خیر الضحک التبسم [غررالحکم ، ص222] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کثره ضحک الرجل تفسد و قاره [غررالحکم ، ص222] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من کثر ضحکه قلت هیبته [غررالحکم ، ص222] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من کثر ضحکه مات قلبه [غررالحکم ، ص222] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من کثر ضحکه استرذل [غررالحکم ، ص222] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا تفرحن بسقطه غیرک فإنک لا تدری ما یحدث بک الزمان [غررالحکم ، ص301] .

11. صبر

1. به هنگام ستم صبر نمی کند

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنْ بُغِی عَلَیهِ صَبَرَ حَتَّی یکونَ اللَّهُ هُوَ الَّذِی ینْتَقِمُ لَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

البته امید به انتقام خدا ، غیر از دفاع و تلاش و قصاص است.

2. نفس اماره را مهار زده

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَفْسُهُ مِنْهُ فِی عَنَاءٍ وَ النَّاسُ مِنْهُ فِی رَاحَهٍ أَتْعَبَ نَفْسَهُ لِآخِرَتِهِ وَ أَرَاحَ النَّاسَ مِنْ نَفْسِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

نفس اماره او که وی را به شر

و تجاوز و وسوسه می کشد. با قهر مهار؛ ولی در عوض مردم از فساد و تجاوزش در رفاهند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَیمَا مُسْلِمٍ خَدَمَ قَوْماً مِنَ الْمُسْلِمِینَ إِلَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ مِثْلَ عَدَدِهِمْ خُدَّاماً فِی الْجَنَّهِ [کافی ، ج2 ، ص207] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) لَا یسَافِرُ إِلَّا مَعَ رِفْقَهٍ لَا یعْرِفُونَهُ وَ یشْتَرِطُ عَلَیهِمْ أَنْ یکونَ مِنْ خُدَّامِ الرِّفْقَهِ [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص145] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ : الْخَلْقُ عِیالِی فَأَحَبُّهُمْ إِلَی أَلْطَفُهُمْ بِهِمْ وَ أَسْعَاهُمْ فِی حَوَائِجِهِمْ [کافی ، ج2 ، ص199] .

1. خمس

1. سیمای خمس

1. خمس در قرآن

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمّا رَزَقْناکمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ یأْتِی یوْمٌ لا بَیعٌ فِیهِ وَ لا خُلَّهٌ وَ لا شَفاعَهٌ وَ الْکافِرُونَ هُمُ الظّالِمُونَ [بقره/254] .

وَ اعْلَمُوا أَنَّما غَنِمْتُمْ مِنْ شَیءٍ فَأَنَّ لِلّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِی الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساکینِ وَ ابْنِ السَّبِیلِ إِنْ کنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللّهِ وَ ما أَنْزَلْنا عَلی عَبْدِنا یوْمَ الْفُرْقانِ یوْمَ الْتَقَی الْجَمْعانِ وَ اللّهُ عَلی کلِّ شَیءٍ قَدِیرٌ [انفال/41] .

نکته ها :

1- باید خمس دادن باورتان بشود.وَ اعْلَمُوا

2- درخمس سهم امام مقدم بر سهم سادات استلِلّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِی الْقُرْبی ، زیرا سهم امام که سهم خدا و رسول و امام معصوم است مربوط به زندگی شخصی کسی نیست ، بلکه برای حفظ مکتب وپاسداران مکتب است.

3- جانبازی.

شرکت در جبهه.

کنار پیامبر بودن.

اهل نماز و روزه بودن.

عقاید سالم داشتن.

و از مهاجرین ، انصار و سابقین بودن.

مادامی که خمس ندهند ایمان واقعی ندارند.إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ

بِاللّهِ [انفال/41] .

4- با این که در شب جنگ بدر پیغمبر نخوابید ، دعا می کرد و می گفت : اللهم إنک إن تهلک هذه العصابه الیوم لا تعبد بعد الیوم [المناقب ، ج1 ، ص188] .

اگر مسلمانان خمس ندهند ایمان ندارندإِنْ كنْتُمْ آمَنْتُم [انفال/41] .

خمس نشانه ایمان است :

1-فَأَنَّ لِلّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِی الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساکینِ وَ ابْنِ السَّبِیلِ إِنْ كنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللّهِ [انفال/41] .

2-إِنَّمَا الْمُومِنُونَ الَّذِینَ إِذا ذُكرَ اللّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَ إِذا تُلِیتْ عَلَیهِمْ آیاتُهُ زادَتْهُمْ إِیماناً وَ عَلی رَبِّهِمْ یتَوَكلُونَ الَّذِینَ یقِیمُونَ الصَّلاهَ وَ مِمّا رَزَقْناهُمْ ینْفِقُونَ أُولئِک هُمُ الْمُومِنُونَ حَقًّا [انفال/4-2] .

3-وَ لكنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الآْخِرِ وَ الْمَلائِكهِ وَ الْكتابِ وَ النَّبِیینَ وَ آتَی الْمالَ عَلی حُبِّهِ ذَوِی الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساكینَ وَ ابْنَ السَّبِیلِ وَ السّائِلِینَ وَ فِی الرِّقابِ وَ أَقامَ الصَّلاهَ وَ آتَی الزَّكاهَ وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا وَ الصّابِرِینَ فِی الْبَأساءِ وَ الضَّرّاءِ وَ حِینَ الْبَأسِ أُولئِک الَّذِینَ صَدَقُوا وَ أُولئِک هُمُ الْمُتَّقُونَ [بقره/177] .

لَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّی تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران/92] .

انسانی كهزُینَ لِلنّاسِ حُبُّ الشَّهَواتِ [آل عمران/14] .

أَخْلَدَ إِلَی الأَْرْضِ [اعراف/176] .

الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِینَهُ الْحَیاهِ الدُّنْیا [كهف/46] .

برای پیدایش انگیزه در دادن خمس :

1-فَهُوَ یخْلِفُهُ [سبأ/39] .

2-ما تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكمْ مِنْ خَیرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللّهِ هُوَ خَیراً وَ أَعْظَمَ أَجْراً [مزمل/20] .

3-وَ الّباقِیاتُ الصّالِحاتُ خَیرٌ عِنْدَ رَبِّک ثَواباً وَ خَیرٌ أَمَلاً [کهف/46] .

4- نگاه به دیگران : وَ

يطْعِمُونَ الطَّعامَ [دهر/8] .

5-وَ اللّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ [آل عمران/14] .

أَنْزَلْنا عَلى عَبْدِنا [انفال/41] .

وَ لَوْ تَقَوَّلَ عَلَينا بَعْضَ الأَقاوِيلِ لأَخَذْنا مِنْهُ بِالْيمِينِ [حاقه/45-44] .

نکته : در قرآن گاهی می فرماید "من" گاهی می گوید "ما" هرجا که سخن از توحید است می گوید "من" : یا مُوسی إِنِّی أَنَا رَبُّک [طه/12-11] .

إِنَّنِی أَنَا اللّهُ [طه/14] .

أَقِمِ الصَّلاةَ لِذِکرِی [طه/14] .

2- سخن از تهدید است.

ذَرْنِی وَ مَنْ خَلَقْتُ وَحِیداً [مدثر/11] .

وَ ذَرْنِی وَ الْمُکذِّبِینَ [مزمل/11] .

3- هرکجا سخن از ترحم استأَنِّی أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِیمُ [حجر/49] .

وَ إِذا سَأَلَک عِبادِی عَنِّی [بقره/186] .

أَنْزَلْنا عَلى عَبْدِنا [انفال/41] .

4- در روایات معصومین می خوانیم که امام کاظم (ع) و امام جواد (ع) فرمودند : فِی کلِّ مَا أَفَادَ النَّاسُ مِنْ قَلِیلٍ أَوْ کثِیرٍ [کافی ، ج1 ، ص545] .

فَعِنْدَ اللّهِ مَغانِمُ کثِیرَهٌ [نساء/94] .

مِنْ شَیءٍ

2. خمس درروایات

1- حدیثی از امام جواد (ع) نقل شده :

عَلِی بْنُ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ قَالَ : کُنْتُ عِنْدَ أَبِی جَعْفَرٍ الثّانِی (ع) إِذْ دَخَلَ عَلَیهِ صَالِحُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَهْلٍ وَ کَانَ یتَوَلَّی لَهُ الْوَقْفَ بِقُمَّ فَقَالَ : یا سَیدِی اجْعَلْنِی مِنْ عَشَرَهِ آلَافٍ فِی حِلٍّ فَإِنِّی أَنْفَقْتُهَا. فَقَالَ لَهُ : "أَنْتَ فِی حِلٍّ فَلَمَّا خَرَجَ صَالِحٌ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) أَحَدُهُمْ یثِبُ عَلَی أَمْوَالِ حَقِّ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَیتَامِهِمْ وَ مَسَاکِینِهِمْ وَ فُقَرَائِهِمْ وَ أَبْنَاءِ سَبِیلِهِمْ فَیأْخُذُهُ ثُمَّ یجِیءُ فَیقُولُ اجْعَلْنِی فِی حِلٍّ أَ تَرَاهُ ظَنَّ أَنِّی أَقُولُ لَا أَفْعَلُ وَ اللَّهِ لَیسْأَلَنَّهُمُ اللَّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ

عَنْ ذَلِک سُوالاً حَثِیثاً" [کافی ، ج1 ، ص548] .

2- سَهْلٌ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْمُثَنَّى قَالَ : حَدَّثَنِی مُحَمَّدُ بْنُ زَیدٍ الطَّبَرِی قَالَ : کتَبَ رَجُلٌ مِنْ تُجَّارِ فَارِسَ مِنْ بَعْضِ مَوَالِی أَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) یسْأَلُهُ الْإِذْنَ فِی الْخُمُسِ فَکتَبَ إِلَیهِ" بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ کرِیمٌ ضَمِنَ عَلَى الْعَمَلِ الثَّوَابَ وَ عَلَى الضِّیقِ الْهَمَّ لَا یحِلُّ مَالٌ إِلَّا مِنْ وَجْهٍ أَحَلَّهُ اللَّهُ وَ إِنَّ الْخُمُسَ عَوْنُنَا عَلَى دِینِنَا وَ عَلَى عِیالَاتِنَا وَ عَلَى مَوَالِینَا وَ مَا نَبْذُلُهُ وَ نَشْتَرِی مِنْ أَعْرَاضِنَا مِمَّنْ نَخَافُ سَطْوَتَهُ فَلَا تَزْوُوهُ عَنَّا وَ لَا تَحْرِمُوا أَنْفُسَکمْ دُعَاءَنَا مَا قَدَرْتُمْ عَلَیهِ فَإِنَّ إِخْرَاجَهُ مِفْتَاحُ رِزْقِکمْ وَ تَمْحِیصُ ذُنُوبِکمْ وَ مَا تُمَهِّدُونَ لِأَنْفُسِکمْ لِیوْمِ فَاقَتِکمْ وَ الْمُسْلِمُ مَنْ یفِی لِلَّهِ بِمَا عَهِدَ إِلَیهِ وَ لَیسَ الْمُسْلِمُ مَنْ أَجَابَ بِاللِّسَانِ وَ خَالَفَ بِالْقَلْبِ وَ السَّلَامُ" [کافی ، ج1 ، ص547] .

3-مُحَمَّدُ بْنُ یزِیدَ قَالَ : قَدِمَ قَوْمٌ مِنْ خُرَاسَانَ عَلَى أَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) فَسَأَلُوهُ أَنْ یجْعَلَهُمْ فِی حِلٍّ مِنَ الْخُمُسِ فَقَالَ : " مَا أَمْحَلَ هَذَا تَمْحَضُونَّا الْمَوَدَّةَ بِأَلْسِنَتِکمْ وَ تَزْوُونَ عَنَّا حَقّاً جَعَلَهُ اللَّهُ لَنَا وَ جَعَلَنَا لَهُ وَ هُوَ الْخُمُسُ لَا نَجْعَلُ أَحَداً مِنْکمْ فِی حِلٍّ" [إستبصار ، ج2 ، ص60] .

4- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنِ اشْتَرَى شَیئاً مِنَ الْخُمُسِ لَمْ یعْذَرْهُ اللَّهُ اشْتَرَى مَا لَا یحِلُّ لَهُ [تهذیب الأحکام ، ج4 ، ص136] .

5- عده ای توسط نایب خاص امام زمان (ع) راجع به کسانی که خمس را حلال می دانند پرسیدند جواب آمد : " هر که حلال بداند اموال ما را و مثل اموال خودش تحت

تصرفش باشد او لعنت شده و ما خصم او هستیم". سپس امام زمان (عج) اضافه می کند "جدم حضرت رسول (ص) فرمودند : هر که حلال بداند ا زاهل بیت من آنچه را خدا حرام می داند لعنت شده به زبان من و به زبان هر پیغمبر آبرومندی ، هر که به ما ظلم کند از ظالمین است و خدا می فرماید : أَلا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظّالِمِينَ [هود/18] .

تا آنجا که می فرماید حق ندارد کسی بدون رضای کسی در مال او تصرف کند ، پس چرا در مال ما تصرف می کنند". قَالَ صَاحِبُ الزَّمَانِ (ع) : مَنْ أَكلَ مِنْ مَالِنَا شَيئاً فَإِنَّمَا يأكلُ فِی بَطْنِهِ نَاراً وَ سَيصْلَى سَعِيراً [كمال الدين ، ج2 ، ص520] .

6- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ (ع) : هَلَک النَّاسُ فِی بُطُونِهِمْ وَ فُرُوجِهِمْ لِأَنَّهُمْ لَمْ يودُّوا إِلَينَا حَقَّنَا أَلَا وَ إِنَّ شِيعَتَنَا مِنْ ذَلِک وَ آبَاءَهُمْ فِی حِلٍّ [علل الشرائع ، ج2 ، ص377] .

7- تحلیل خمس در فرصتی بوده که رساندن پول به امام جرم و سخت تحت تعقیب سفاکان حکومتی قرار می گرفته اند نه اینکه معارضه با نص قرآن باشد.

8- قَالَ صَاحِبُ الزَّمَانِ (ع) : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَ الْمَلَائِكهِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِينَ عَلَى مَنِ اسْتَحَلَّ مِنْ مَالِنَا دِرْهَماً [كمال الدين ، ج2 ، ص522] .

9- قَالَ صَاحِبُ الزَّمَانِ (ع) : مَنْ أَكلَ مِنْ مَالِنَا شَيئاً فَإِنَّمَا يأْكلُ فِی بَطْنِهِ نَاراً وَ سَيصْلَى سَعِيراً [كمال الدين ، ج2 ، ص520] .

1- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ زَعَمَ أَنَّ الْإِمَامَ يحْتَاجُ إِلَى مَا فِی أَيدِی النَّاسِ

فَهُوَ كافِرٌ إِنَّمَا النَّاسُ يحْتَاجُونَ أَنْ يقْبَلَ مِنْهُمُ الْإِمَامُ [کافی ، ج1 ، ص537] .

-وَيلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ

طبق برخی از روایات کسانی هستند که هنگام پرداخت خمس ، کم می دهند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِی قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَيلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ : يعْنِی النَّاقِصِينَ لِخُمُسِک يا مُحَمَّدُ [تأويل الآيات الظاهره ، ص747] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ (ع) : من تيقن أن الله مخلف ما ينفقه لم يمسک عن الإنفاق [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص138] .

3. ابعاد خمس

1- بعد اقتصادی : تعدیل ثروت.

2- بعد عبادی : قرب به خدا.

3- بعد انسانی و تربیتی : شکوفائی روح سخاوت و کم کردن وابستگی به دنیا.

4- بعد اجتماعی : پرکردن کمبودها و خلاءها.

5- بعد سیاسی : رابطه مردم با مقام رهبری و تقویت فکر معصوم.

6- بعد اعتقادی : نشانه ایمان به خداست : إِنْ كنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللّهِ [انفال/41] .

در پایان آیه خمس آمده است.

7- بعد روانی : انسان خود را شریک و همراه و حامی حکومت حق و بدین وسیله در مدارتوحید و از یک نورانیت مخصوص برخوردار است و برعکس مسلمانانی که خمس نمی دهند دهن کجی به حکومت می کنند و با مال محرومان کار می کند.

لطیفه : جملهفَأنَّ لِلّهِ خُمُسَهُ [انفال/41] .

خداوند در کنار موارد مصرف قرار گرفته تا محرومان احساس حقارت نکنند.

8- حسابرس بار آمدن مردم ، یک نوع عقل معاش و محاسبه و تقدیر المعیشه است.

سعدی می گوید :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْکمَالُ کلُّ الْکمَالِ التَّفَقُّهُ فِی الدِّینِ وَ الصَّبْرُ عَلَی النَّائِبَهِ وَ تَقْدِیرُ الْمَعِیشَهِ [کافی ، ج1 ، ص32] .

4. موارد خمس

1- غنائم

جنگی.

2- منافع کسب.

3- معادن.

4- گنج.

5- مال مخلوط به حرام.

6- جواهرات غواصی.

7- زمینی که کافر ذمی از مسلمان بخرد.

5. شواهد تاریخی

1- در جلد 48 ، صفحه 73 منتهی الامال احوال امام کاظم (ع) می خوانیم.

زنی به نام شطیطه یک درهم به عنوان حق امام از نیشابور خدمت امام کاظم (ع) فرستاد و گفت : إن الله لا یسْتَحْیی مِنَ الْحَقِّ [المناقب ، ج4 ، ص291] .

باکلافه نخی با اینکه سی هزار دینار و پنجاه هزار درهم نیز از سایر مردم داشت ، ولی امام یک درهم شطیطه را پذیرفت و باقی را برگرداند. بعد معلوم شد همه صاحبان مال انحراف فکری پیدا کردند ، ولی آن زن مورد تفقد قرار گرفت و امام (ع) فرمود : أبلغ شطیطه سلامی [المناقب ، ج4 ، ص291] .

و سپس پارچه ای از کفن که برای خودش تهیه کرده بود را برای آن زن مومنه با پولی فرستاد و پیام داد تا چند روز دیگر از دنیا می رود و من خودم برای نماز او به نیشابور خواهم آمد ، ولی اگر تو مرا دیدی کتمان کن و لو نده ، چون مردم مرا نمی شناسند.

1- شخصی از قم خدمت امام جواد (ع) رسید و عرض کرد : من متولی موقوفات قم هستم و 10000 درهم نزد من بود که خرج کرده ام ، لطفا حلال کنید.امام جواد (ع) انتقاد از این عمل کرده و فرمودند : "چگونه

اموال آل محمد و طبقه محروم را مصرف و توقع دارند من او را حلال کنم
: وَ اللَّهِ لَيسْأَلَنَّهُمُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ عَنْ ذَلِک سُوالًا حَثِيثاً [کافی ، ج1

، ص548] .

2- تاجری از فارس نامه به امام رضا (ع) نوشت که خمس را برای من حلال فرمائید. امام در جواب نوشتند : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ كَرِيمٌ ضَمِنَ عَلَى الْعَمَلِ الثَّوَابَ وَ عَلَى الضِّيقِ الْهَمَّ لَا يَحِلُّ مَالٌ إِلَّا مِنْ وَجْهٍ أَحَلَّهُ اللَّهُ وَ إِنَّ الْخُمُسَ عَوْنُنَا عَلَى دِينِنَا وَ عَلَى عِيالَاتِنَا وَ عَلَى مَوَالِينَا وَ مَا نَبْذُلُهُ وَ نَشْتَرِي مِنْ أَعْرَاضِنَا مِمَّنْ نَخَافُ سَطْوَتَهُ فَلَا تَزْوُوهُ عَنَّا وَ لَا تَحْرِمُوا أَنْفُسَكُمْ دُعَاءَنَا مَا قَدَرْتُمْ عَلَيهِ فَإِنَّ إِخْرَاجَهُ مِفْتَاحُ رِزْقِكُمْ وَ تَمْحِيصُ ذُنُوبِكُمْ وَ مَا تُمَهِّدُونَ لِأَنْفُسِكُمْ لِيَوْمٍ فَاقَتِكُمْ وَ الْمُسْلِمُ مَنْ يَفِي لِلَّهِ بِمَا عَهِدَ إِلَيهِ وَ لَيسَ الْمُسْلِمُ مَنْ أَجَابَ بِاللِّسَانِ وَ خَالَفَ بِالْقَلْبِ وَ السَّلَامُ [كافى ، ج1 ، ص547] .

3- در مرتبه دیگری که از امام رضا (ع) خواستند خمس را عفو کند ، سه مرتبه فرمود : لَا نَجْعَلُ لَا نَجْعَلُ لَا نَجْعَلُ لِأَحَدٍ مِنْكُمْ فِى حِلٍّ [كافى ، ج1 ، ص548] .

2. احکام خمس

1- خمس بعد از مئونه است : قال الامام فی تحریره : المراد بالمئونه ما ینفق علی نفسه و عیاله و زیاراته و صدقاته و جوائزه و هداياه و ضیافاته ، نذرهو کفار و دابه او عبد او دار او فرش او اثاث او کتب و ما ینفقه فی تزویج اولاده و...

نعم یعتبر فی ما ذکر الاقتصاد علی اللائق بحاله دون ما یعد سفها و سرفا فلوزاد علی ذلک لا یحسب منها نعم التوسعه المتعارفه من مثله من المؤنه و المراد من المؤنه ما یصرفه فعلا لامقدارها فلوقتر علی نفسه او تبرع بها متبرع لم یحسب معداغره

منها [تحریر ، ج1 ، ص375] .

2- اگر بخواهد پول حرام یا پولی که خمس نداده را به حمامی بدهد غسل او باطل است. [مساله ، 383] .

3- مالی که خمس داده نیست اگر بخشیده شود یک پنجم آن مال کسی که مورد هبه قرارگرفته (متهب) نمی شود. [مساله 1763] .

4- اگر با عین پولی که خمس یا زکات آن را نداده لباس بخرد نماز او در آن لباس باطل است به احتیاط واجب. [توضیح المسائل ، مساله 820] .

5- بیش از مخارج یک سال نباید پرداخت و او هم نباید بگیرد [تحریر ، ج1 ، ص361] .

6- تعیین مبداء سال : کسانی که درآمد روزانه دارند اول سالشان روز شروع به کار است و کسانی که اول ماه یا در فصلی درآمدی دارند مبداء سالشان روزی است که درآمد در اختیار شان قرار می گیرد. [استفتائات ، پاسدار اسلام] .

7- پولی که برای زیارت مستحب سال بعد به حساب واریز کرده خمس دارد.

8- کسی که خمس نمی داد و اکنون از دنیا رفته تا خمس پرداخت نشود وارثان حق تصرف ندارند. [استفتائات ، پاسدار اسلام] .

9- کسی که سال دارد همین که اول سال شد حق تصرف ندارد مگر اجازه بگیرد یا دست گردان کند یا ادا کند و مجرد کنار گذاردن کافی نیست. [نقل از آقای راستی] .

10- کسانی که خمس بدهکارند و یک دفعه قادر به پرداخت نیستند دست گردان کنند با مرجع یا نماینده رسمی او.

11- اگر شخصی خانه ای را کم کم ساخت بعد می فروشد تا منزل دیگری

تهیه کند همین که فروخت باید خمس بدهد مگر اینکه خانه را با خانه ای تبدیل یا خانه اولی هبه ای یا مهریه باشد.

12- بیش از شأن خرج نکند و گرنه باید خمس بدهد.

13- هر چه خمس تاخیر افتد مشکل تر می شود ، زیرا به طور تصاعدی بالامی رود ، زیرا اگر امسال یک پنجم نداد سال بعد دو کار باید بکند داول یک پنجم سال قبل و خمس سود چهار پنجم دیگر و اگرچند سال ندهد تا نصف مالش ممکن است بدهکار شود.

14-عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ (ع) عَنِ الْخُمُسِ فَقَالَ : " فِی کلِّ مَا أَفَادَ النَّاسُ مِنْ قَلِیلٍ أَوْ کثِیرٍ" [کافی ، ج1 ، ص545] .

15- قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ الْخُمُسَ بَعْدَ الْمَئُونَهِ [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص42] .

16- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَتَی رَجُلٌ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ص) فَقَالَ إِنِّی کسَبْتُ مَالاً أَغْمَضْتُ فِی مَطَالِبِهِ حَلَالاً وَ حَرَاماً وَ قَدْ أَرَدْتُ التَّوْبَهَ وَ لَا أَدْرِی الْحَلَالَ مِنْهُ وَ الْحَرَامَ وَ قَدِ اخْتَلَطَ عَلَی فَقَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) تَصَدَّقْ بِخُمُسِ مَالِک فَإِنَّ اللَّهَ جَلَّ اسْمُهُ رَضِی مِنَ الْأَشْیاءِ بِالْخُمُسِ وَ سَائِرُ الْأَمْوَالِ لَک حَلَالٌ [کافی ، ج5 ، ص125] .

البته مشروط بر اینکه علم نداشته باشد که بیش از خمس حرام مخلوط دارد و صاحبش را هم نشناسد.

17- جواز پرداخت خمس به دست خود ، شاید به خاطر این بوده که رساندن به امام مسئولیت های سیاسی و شکنجه داشته.

18- خمس برای مقام امامت نه ملک شخصی به دلیل حدیثی که در مستدرک ، کتاب الخمس ، باب 2 آمده است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) :

الْخُمُسُ لَنَا أَهْلَ الْبَيتِ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص386] .

امام فرمودند : همین که نیاز ما برطرف شد نمی توانیم خانه ها و قصرها بنا کنیم ، بلکه باید در مصارف عمومی خرج نمائیم" [مستدرک ، ج کتاب الخمس] ،

3. آثار منع خمس

2-قال الامام فی تحریره : ... و من منع درهما منه کان من الظالمین لهم و الغاصبین لحقهم عفن مولانا الصادق (ع) :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَمَّا حَرَّمَ عَلَينَا الصَّدَقَةَ أَنْزَلَ لَنَا الْخُمُسَ فَالصَّدَقَةُ عَلَينَا حَرَامٌ وَ الْخُمُسُ لَنَا فَرِيضَةٌ وَ الْكرَامَةُ لَنَا حَلَالٌ [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص41] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا يعْذَرُ عَبْدٌ اشْتَرَى مِنَ الْخُمُسِ شَيئاً أَنْ يقُولَ يا رَبِّ اشْتَرَيتُهُ بِمَالِی حَتَّى يأذَنَ لَهُ أَهْلُ الْخُمُسِ [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص63] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا يحِلُّ لِأَحَدٍ أَنْ يشْتَرِی مِنَ الْخُمُسِ شَيئاً حَتَّى يصِلَ إِلَينَا نَصِيبُنَا [المقنعه ، ص280] .

3-وَيلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ

طبق برخی از روایات کسانی هستند که هنگام پرداخت خمس کم می دهند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِی قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَيلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ : يعْنِی النَّاقِصِينَ لِخُمُسِک يا مُحَمَّدُ [تأویل الآیات الظاهره ، ص747] .

4- روایاتی که تحریم اموال یتیم کرده شامل خمس هم می شود : قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَا أَيسَرُ مَا يدْخُلُ بِهِ الْعَبْدُ النَّارَ قَالَ مَنْ أَكلَ مِنْ مَالِ الْيتِيمِ دِرْهَماً وَ نَحْنُ الْيتِيمُ [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص41] .

5- رُوِی عَنْ أَبِی بَصِيرٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ (ع) أَصْلَحَک اللَّهُ مَا أَيسَرُ مَا يدْخُلُ بِهِ الْعَبْدُ النَّارَ؟ قَالَ :

"مَنْ أَكلَ مِنْ مَالِ الْيتِيمِ دِرْهَماً وَ نَحْنُ الْيتِيمُ" [من لا يحضره الفقيه ، ج2 ، ص41] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَ تَدْرِی مِنْ أَينَ دَخَلَ عَلَی النَّاسِ الزِّنَا فَقُلْتُ لَا أَدْرِی فَقَالَ مِنْ قِبَلِ خُمُسِنَا أَهْلَ الْبَيتِ إِلَّا لِشِيعَتِنَا الْأَطْيبِينَ فَإِنَّهُ مُحَلَّلٌ لَهُمْ وَ لِمِيلَادِهِمْ [كافی ، ج1 ، ص546] .

6- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ أَشَدَّ مَا فِيهِ النَّاسُ يوْمَ الْقِيامَهِ أَنْ يقُومَ صَاحِبُ الْخُمُسِ فَيقُولَ يا رَبِّ خُمُسِی وَ قَدْ طَيبْنَا ذَلِک لِشِيعَتِنَا لِتَطِيبَ وِلَادَتُهُمْ وَ لِتَزْكوَ وِلَادَتُهُمْ [كافی ، ج1 ، ص546] .

الشَّيطانُ يعِدُكمُ الْفَقْرَ وَ يأْمُرُكمْ بِالْفَحْشاءِ وَ اللّهُ يعِدُكمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَ فَضْلاً وَ اللّهُ واسِعٌ عَلِيمٌ [بقره/268] .

4. موارد مصرف خمس

1. بررسی آیه خمس

وَ اعْلَمُوا أَنَّما غَنِمْتُمْ مِنْ شَیءٍ فَأَنَّ لِلّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِی الْقُرْبی وَ الْيتامی وَ الْمَساكينِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللّهِ [انفال/41] .

1- جملهوَ اعْلَمُوا

كلمهفَأَنَّ

جمله آخر همه تاكيد است.

2- غنيمت به چيزهائی كه بدون دردسر به دست می آيد و مخصوص غنائم جنگی نيست. غنم يعنی رسيدن به گوسفند سپس رسيدن به هر چيز گفته شده.

فَعِنْدَ اللّهِ مَغانِمُ كثِيرَهٌ [نساء/94] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ (ع) : اغْتَنَمَ الْمَهَلَ [نهج البلاغه ، خطبه 76] .

سئوال : مورد آيه غنائم جنگی است؟

پاسخ : مورد آیهما آتاکمُ الرَّسُولُ [حشر/7] .

هم فیی ء است ، ولی یک قانون کلی است.

لا تُکلَّفُ نَفْسٌ إِلاّ وُسْعَها [بقره/233] .

اجرت زنان شیرده است ، ولی یک قانون کلی است.

قرطبی ، ج4 ، ص284 وج15 ، ص164 و روح المعانی آلوسی ، ج10.

ص2 و المنار ، ج10 ، ص307.

گفته اند که معنای لغوی غنیمت مخصوص غنائم جنگی نیست. از همه گذشته بر فرض آیه غنائم جنگی را بگوید ، خمس سایر چیزها را از روایات می فهمیم ، مثلا نماز یومیه و طواف را در قرآن ونماز آیات را از حدیث می فهمیم.

مثلا بعضی از غسل ها را در قرآن و بعضی دیگر را از حدیث می فهمیم.

نکته : وجود لام در سه مورد اولی و عدم آن در سه مورد دیگر اشاره به چیست؟

اشاره به این است که آن سه مورد مالک و متصدی هستند و سه مورد دیگر مصرف هستند نه مالک و متصدی.

در قرآن می فرماید : وَ لِلّهِ عَلَی النّاسِ حِجُّ الْبَیتِ [آل عمران/97] .

اما مسائل میقات ، لباس کندن ، لبیک گفتن ، تعداد طواف و سعی و رمی جمرات ، در قرآن نیست. و ما از سنت پیامبر و اهل بیت اینها را می فهمیمما آتاکمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ [حشر/7] .

در آیه خمس نیز کیفیت آن را از روایات استفاده می کنیم. قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ الْخُمُسَ بَعْدَ الْمَئُونَهِ [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص42] .

1- در قرآن در دو موردلِلّهِآمده 1- حج : وَ لِلّهِ عَلَی النّاسِ حِجُّ الْبَیتِ [آل عمران/97] .

2- خمس : فَأَنَّ لِلّهِ خُمُسَهُ [انفال/41] .

سهم خدا باید در راه اهداف الهی صرف شود : 1- قانون الهی 2- شناخت خدا 3- اجرای احکام

2-وَ لِلرَّسُولِ : [انفال/41] .

سهم پیامبر باید در راه حفظ مکتب و امت پیامبر صرف شود نه شخص پیغمبر (آری پیامبری که اجازه نداد پرده گل

دار در برابرش باشد چگونه حاضر است خمس صرف منافع شخصی اش شود) .

کلمهوَ لِذِی الْقُرْبی [انفال/41] .

غیر از ذوی القربی استذِی الْقُرْبیشخص خاص است ولیذَوِی الْقُرْبی [بقره/177] .

همه بستگان هستند. روایات ذی القربی را امام معصوم معرفی کرده است. این سهم صرف زندگی شخصی امام نمی شود ، بلکه در راه اهداف امامت صرف می شود.

4-وَ الْیتامی : [انفال/41] .

سه سهم دیگر مربوط به فقرای جامعه است.

2. جایگاه خمس

در یک حرکت عمومی باید اقویا ضعفا را تقویت کنند و خلأها را پر کنند.

زندگی اجتماعی حکومت لازم دارد. حکومت خرج دارد. خرجش را باید خود مردم بدهند ، لکن از مردم گرفتن ها فرق دارد. از باب نمونه.

امتیازات خمس :

1- به مردم اطمینان است تا خودشان حساب کنند.

2- به محبوب ترین فرد و عالم ترین و باتقوا ترین انسانها می دهد.

3- خطوط کلی مصرف را هم می دانند.

4- با قصد قربت می دهند.

5- پرداختن را غنیمت می دانند نه غرامت.

6- تنها از طبقه ای که در رفاهند و از مخارج سالانه اضافه دارند گرفته نمی شود.

7- هدف گیرنده نیز رشد دادن است : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنِّی لآخُذُ مِنْ أَحَدِکمُ الدِّرْهَمَ وَ إِنِّی لَمِنْ أَکثَرِ أَهْلِ الْمَدِینَهِ مَالاً مَا أُرِیدُ بِذَلِک إِلَّا أَنْ تُطَهَّرُوا [کافی ، ج1 ، ص538] .

8- زمینه منت و تحقیر ندارد ، زیرا مردم به فقیه می دهند و مستحقان از او می گیرند.

9- قَالَ الرِّضَا (ع) : فَعَلَی کلِّ مَنْ غَنِمَ مِنْ هَذِهِ الْوُجُوهِ مَالاً فَعَلَیهِ الْخُمُسُ فَإِنْ أَخْرَجَهُ فَقَدْ أَدَّی حَقَّ اللَّهِ مَا عَلَیهِ وَ تَعَرَّضَ لِلْمَزِیدِ وَ حَلَّ لَهُ بَاقِی مَالِهِ وَ طَابَ وَ کانَ اللَّهُ أَقْدَرَ عَلَی إِنْجَازِ مَا

وَعَدَهُ الْعِبَادَ مِنَ الْمَزِيدِ وَ التَّطْهِيرِ مِنَ الْبُخْلِ عَلَى أَنْ يغْنِى نَفْسَهُ مِمَّا فِى يدَيهِ مِنَ الْحَرَامِ الَّذِى بَخِلَ فِيهِ بَلْ قَدْ خَسِرَ الدُّنْيا وَ الْآخِرَهَ وَ ذَلِک هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ أَخْرِجُوا حَقَّ اللَّهِ مِمَّا فِى أَيدِيكمْ يبَارِک اللَّهُ لَكمْ فِى بَاقِيهِ وَ يزْكو فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ الْغَنِى وَ نَحْنُ الْفُقَرَاءُ وَ قَدْ قَالَ اللَّهُلَنْ ينالَ اللّهَ لُحُومُها وَ لا دِماوها وَ لكنْ ينالُهُ التَّقْوى مِنْكمْ [(حج/37)] فَلَا تَدَعُوا التَّقَرُّبَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِالْقَلِيلِ وَ الْكثِيرِ عَلَى حَسَبِ الْإِمْكانِ وَ بَادِرُوا بِذَلِک الْحَوَادِثَ وَ احْذَرُوا عَوَاقِبَ التَّسْوِيفِ فِيهَا فَإِنَّمَا هَلَک مَنْ هَلَک مِنَ الْأُمَمِ السَّالِفَهِ بِذَلِک وَ بِاللَّهِ الِاعْتِصَامُ [فقه الرضا (ع) ، ص293] .

10- در بینش ما که از روایات گرفته ایم این است که زمین و همه ذخائر آن برای خدا و خلیفه اوست اگر چه افراد و گروهها غصب کردند.فی الوافی کتاب الخمس... قَالَ الْكلَينِى (ره) فَكانَتِ الدُّنْيا بِأَسْرِهَا لآِدَمَ وَ صَارَتْ بَعْدَهُ لِأَبْرَارِ وُلْدِهِ وَ خُلَفَائِهِ فَمَا غَلَبَ عَلَيهِ أَعْدَاوهُمْ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيهِمْ بِحَرْبٍ أَوْ غَلَبَهٍ سُمِّىَ فَيئاً (فيى ء يعنى رجوع) [كافى ، ج1 ، ص538] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : وَجَدْنَا فِى كتَابِ عَلِى (ع) "إِنَّ الْأَرْضَ لِلّهِ يورِثُها مَنْ يشاءُ مِنْ عِبادِهِ وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِينَ " (اعراف/128) ئأَنَا وَ أَهْلُ بَيتِى الَّذِينَ أَوْرَثَنَا اللَّهُ الْأَرْضَ وَ نَحْنُ الْمُتَّقُونَ وَ الْأَرْضُ كلُّهَا لَنَا" [كافى ، ج1 ، ص407] .

3. فلسفه سهم سادات

1- آیا پرداخت نصف خمس به سادات تبعیض خویشاوندی و امتیاز نژادی نیست؟

اولا : خمس به همه سادات داده نمی شود ، بلکه به فقراء سادات.

ثانیا :

تنها به مقدار نیاز یک سال نه بیشتر؛ بنابراین مخصوص از کارمانده ها ، کودکان و یتیمان و...

ثالثا : سادات از زکات محرومند.

رابعا : از نصف خمس می توانند استفاده کنند نه آنکه تمام خمس مال آنهاست ، بلکه به مقدار رفع نیاز و باقی به خزانه دولت ریخته می شود؛ همانگونه که اگر خمس کم بود باید از بیت المال و یا سهم زکات به آنهاداد. بنابراین دو صندوق است؛ یکی خمس یکی زکات هر صندوقی یکنواخت (تامین نیاز یک سال برای کسانی که بالقوه و نه بالفعل درآمدی ندارند) سادات از خمس و بقیه از زکات سهم دارند فرق زکات و خمس از مالیات و جزء اموال عمومی ، ولی خمس از اموال هائی است که مربوط به حکومت است و پیامبر (ص) خواسته تا دست بستگان خود را از اموال عمومی دور نگهدارد تا نگویند پیامبر (ص) خواسته تا دست بستگان خودرا بر اموال عمومی حاکم کند و اگر فقیری در سادات بود خود حکومت او را به مقدار سایر فقراء تامین کند.

1- سادات از گرفتن زکات محرومند.

2- جدا شدن دو صندوق (خمس - زکات) برای مشخص شدن سادات است. تا نسب پیغمبر از بین نرود و هر سیدی نشانه ای از پیغمبر باشد.

3- تا محبت مردم به سادات سبب قرب آنها به رسول الله باشد. رسول الله (ص) فرمودند : "من شفیع چهارگروه هستم :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَعَهٌ أَنَا لَهُمْ شَفِیعٌ یوْمَ الْقِیامَهِ :

الف : الْمُکرِمُ لِذُرِّیتِی مِنْ بَعْدِی

ب : وَ الْقَاضِی لَهُمْ حَوَائِجَهُمْ

ج : وَ السَّاعِی لَهُمْ فِی أُمُورِهِمْ عِنْدَ مَا اضْطُرُّوا إِلَیهِ

د : وَ الْمُحِبُّ لَهُمْ بِقَلْبِهِ

وَ لِسَانِهِ [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج1 ، ص253] .

4. پاسخ شبهه

حفظ حوزه ها :

سهم امام (ع) پشتوانه مرزبانان دین است.

قَالَ الْهَادِی (ع) : لو لا من یبقی بعد غیبه (قائمنا) الإمام من العلماء الداعین إلیه و الدالین علیه و الذابین (عنه) و عن دینه بحجج الله و المنقذین لضعفاء عباد الله من شباک إبلیس و مردته (و من فخاخ النواصب) لما بقی أحد إلا ارتد عن دین الله و لکنهم الذین یمسکون أزمه قلوب ضعفاء الشیعه کما یمسک صاحب السفینه سکانها أولئک هم الأفضلون عند الله عز و جل [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص19] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : علماء شیعتنا مرابطون فی الثغر (مرز) الذی یلی إبلیس و عفاریته یمنعوهم عن الخروج علی ضعفاء شیعتنا و عن أن یتسلط علیهم إبلیس و شیعته و النواصب ألا فمن انتصب لذلک من شیعتنا کان أفضل ممن جاهد الروم و الترک و الخزر ألف ألف مره لأنه یدفع عن أدیان محبینا و ذلک یدفع عن أبدانهم [احتجاج ، ج1 ، ص17] .

وَ لَقَدْ زَیَّنَّا السَّماءَ الدُّنْیا بِمَصابِیحَ وَ جَعَلْناها رُجُوماً لِلشَّیاطِینِ وَ أَعْتَدْنا لَهُمْ عَذابَ السَّعِیرِ [ملک/5] .

الأفضلون عند الله عز و جل [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص19] .

1. خنده

1.انواع خنده

1. خنده پسندیده

1- خنده های ناپیدا :

- هرگاه خاری را از پای شخصی بیرون می کشید گرچه دست شما خونی و مجروح می شود ، ولی روح شما می خندندو برعکس گاهی بر لب خنده ، ولی وجدان های بیدار گریانند.

- در اجرای عدالت روح خندان است.

2- خنده سازنده :

خنده محبت ، خنده تشویق ، خنده مسالمت

، تبسم به کودک ، تبسم به مریض و به خدمتگزار ، هم دردی

3- امام صادق (علیه السلام) : " در گزینش همسر زنی را انتخاب کنید که متبسم و شاد باشد". [وسایل ، ج14 ، ص37] .

4- خنده با مردم : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْقَ أَخَاک بِوَجْهٍ مُنْبَسِطٍ [کافی ، ج2 ، ص103] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : نَزْعُک الْقَذَاهَ عَنْ وَجْهِ أَخِیک عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ تَبَسُّمُک فِی وَجْهِهِ حَسَنَهٌ وَ أَوَّلُ مَنْ یدْخُلُ الْجَنَّهَ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ [الدعوات ، ص108] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : حُسْنُ الْبِشْرِ لِلنَّاسِ نِصْفُ الْعَقْلِ [بحارالأنوار ، ج73 ، ص60] .

- قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی یحِبُّ الْمُدَاعِبَ فِی الْجَمَاعَهِ بِلَا رَفَثٍ الْمُتَوَحِّدَ بِالْفِکرِ الْمُتَخَلِّی بِالْعِبَرِ السَّاهِرَ بِالصَّلَاهِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص474] .

- قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَا مِنْ مُومِنٍ إِلَّا وَ فِیهِ دُعَابَهٌ قُلْتُ وَ مَا الدُّعَابَهُ قَالَ الْمِزَاحُ [کافی ، ج2 ، ص663] .

- قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَقَدْ کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یدَاعِبُ الرَّجُلَ یرِیدُ أَنْ یسُرَّهُ [کافی ، ج2 ، ص663] .

-کان النبی لایحدث حدیثا الا بتبسم [کنز ، ج7 ، ص140] .

5- خنده تواضع (علیه السلام) : قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : مَنْ ضَحِک فِی وَجْهِ أَخِیهِ الْمُومِنِ تَوَاضُعاً لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَدْخَلَهُ الْجَنَّهَ [فقه الرضا (علیه السلام) ، ص397] .

6- خنده به خاطر رضای خدا : قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : وَ اجْتَهِدْ أَنْ لَا تَلْقَی أَخاً مِنْ إِخْوَانِک إِلَّا تَبَسَّمْتَ فِی

وَجْهِهِ وَ ضَحِکتَ مَعَهُ فِی مَرْضَاهِ اللَّهِ [فقه الرضا (علیه السلام) ، ص397] .

7- خنده به خاطر رسیدن به درجات معنوی : شوخی اصحاب امام حسین (علیه السلام) در شب شهادت.

2. خنده ناپسند

1-مقدار خنده :

قال الصادق (علیه السلام) : القهقهه من الشیطان [میزان الحکمه ، ج ، ص] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : خیر الضحک التبسم [غررالحکم ، ص222] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : کثره الضحک توحش الجلیس و تشین الرئیس [غررالحکم ، ص222] .

2-جبران قهقهه : قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : إِذَا قَهْقَهْتَ فَقُلْ حِینَ تَفْرُغُ اللَّهُمَّ لَا تَمْقُتْنِی [کافی ، ج2 ، ص664] .

3-خنده بی جا : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : کفی بالمرء جهلا أن یضحک من غیر عجب [غررالحکم ، ص222] .

4-خنده سوزنده : خنده تحقیرآمیز.

5-خنده زیاد : قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کمْ مِمَّنْ کثُرَ ضَحِکهُ لَاغِیاً یکثُرُ یوْمَ الْقِیامَهِ بُکاوه [وسائل الشیعه ، ج12 ، ص115] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کثْرَهُ الضِّحْک یمْحُو الْإِیمَانَ مَحَواً [أمالی صدوق ، ص270] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الضَّحِک یمِیتُ الْقَلْب [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص76] .

6-جوک گوئی حرفه ای :

قَالَ الْكاظِمُ (عليه السلام) : إِنَّ اللّهَ عَزَّ وَ جَلّ يبْغِضُ الضَّحَّاک مِنْ غَيرِ عَجَبٍ [تحف العقول ، ص392] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) فِي وَصِيتِهِ لِلْحَسَنِ (عليه السلام) : "إياک أَنْ تَذْكرَ مِنَ الْكلَامِ مَا كانَ مُضْحِكاً وَ إِنْ حَكيتَ ذَلِک مِنْ غَيرِک" [أعلام الدين ، ص288] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أَبَاذَرٍّ! وَيلٌ

لِلَّذِی یحَدِّثُ فَیکذِبُ لِیضْحِک بِهِ الْقَوْمَ وَیلٌ لَهُ وَیلٌ لَهُ وَیلٌ لَه [أمالی طوسی ، ص537] .

7-خنده در تشییع جنازه :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ضَحِک عَلَی جِنَازَهٍ أَهَانَهُ اللَّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ عَلَی رُءُوسِ الْأَشْهَادِ وَ لَا یسْتَجَابُ دُعَاوه [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص175] .

8-خنده ، تأیید مکتب غلط نشود : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : مَنْ ضَحِک فِی وَجْهِ عَدُوٍّ لَنَا مِنَ النَّوَاصِبِ وَ الْمُعْتَزِلَهِ وَ الْخَارِجِیهِ وَ الْقَدَرِیهِ وَ مُخَالِفِ مَذْهَبِ الْإِمَامِیهِ وَ مَنْ سِوَاهُمْ لَا یقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ طَاعَهً أَرْبَعِینَ سَنَهً [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص322] .

9-خنده در مسجد : قَالَ أَبُو بَصِیرٍ : قَالَ لِی مَوْلَای أَبُو جَعْفَرٍ (علیه السلام) : "إِذَا رَجَعْتَ إِلَی الْکوفَهِ یولَدُ لَک وَلَدٌ وَ تُسَمِّیهِ عِیسَی وَ یولَدُ لَک وَلَدٌ وَ تُسَمِّیهِ مُحَمَّداً وَ هُمَا مِنْ شِیعَتِنَا وَ اسْمُهُمَا فِی صَحِیفَتِنَا وَ مَا یولَدُونَ إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ" قَالَ فَقُلْتُ : "وَ شِیعَتُکمْ مَعَکمْ" قَالَ : "نَعَمْ إِذَا خَافُوا اللَّهَ وَ اتَّقَوْهُ" قَالَ وَ رُوِی أَنَّهُ (ع) دَخَلَ الْمَسْجِدَ یوْماً فَرَأَی شَابّاً یضْحَک فِی الْمَسْجِدِ فَقَالَ لَهُ : "تَضْحَک فِی الْمَسْجِدِ وَ أَنْتَ بَعْدَ ثَلَاثَهٍ مِنْ أَهْلِ الْقُبُورِ فَمَاتَ الرَّجُلُ فِی أَوَّلِ الْیوْمِ الثَّالِثِ وَ دُفِنَ فِی آخِرِه" [بحارالأنوار ، ج46 ، ص274] .

10-خنده غفلت : قَالَ اللَّهُ تَعَالَی : عَجِبْتُ مِنْ عَبْدٍ لَا یدْرِی أَنِّی رَاضٍ عَنْهُ أَمْ سَاخِطٌ عَلَیهِ وَ هُوَ یضْحَک [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص200] .

فَلَمّا جاءَهُمْ بِآیاتِنا إِذا هُمْ مِنْها یضْحَکونَ [زخرف/47] .

امام سجاد (علیه السلام) به کسی که با بطالی مردم را می خنداند

فرمود : إِنَّ لِلَّهِ یوْماً یخْسَرُ فِیهِ الْمُبْطِلُونَ [أمالی صدوق ، ص220] .

11-خنده نیش دار :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) فِی وَصِیتِهِ لِابْنِهِ الْحَسَنِ (علیه السلام) : "الْمِزَاحُ یورِثُ الضَّغَائِن" [تحف العقول ، ص85] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : الْمِزَاحُ السِّبَابُ الْأَصْغَرُ [کافی ، ج2 ، ص665] .

12-خنده به خاطر فرار از مسئولیت و قانون شکنی : فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلافَ رَسُولِ اللّهِ [توبه/81] . تا آیه نازل شد.

فَلْیضْحَکوا قَلیلاً وَ لْیبْکوا کثیرا [توبه/82] .

برای استعدادهای به هدر رفته ، رشدهای از دست داده ، برای تاریکی و عقاب قیامت

2. خنده در قیامت

إِنَّ الَّذینَ أَجْرَمُوا کانُوا مِنَ الَّذینَ آمَنُوا یضْحَکونَ وَ إِذا مَرُّوا بِهِمْ یتَغامَزُونَ وَ إِذَا انْقَلَبُوا إِلی أَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا فَکهینَ وَ إِذا رَأَوْهُمْ قالُوا إِنَّ هولاَءِ لَضالُّونَ وَ ما أُرْسِلُوا عَلَیهِمْ حافِظینَ فَالْیوْمَ الَّذینَ آمَنُوا مِنَ الْکفّارِ یضْحَکون [مطففین/34-29] .

سَواءٌ عَلَینا أَ وَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَکنْ مِنَ الْواعِظین [شعراء/136] .

سَواءٌ عَلَینا أَ جَزِعْنا أَمْ صَبَرْنا [ابراهیم/21] .

وُجُوهٌ یوْمَئِذٍ مُسْفِرَهٌ ضاحِکهٌ مُسْتَبْشِرَهٌ [عبس/39-38] .

1- قال النبی (ص) : اکثر الناس امانا یوم القیامه اکثرهم کرا فی الدنیا و اکثر الناس ضحکا فی الاخره اکثرهم بکاء فی الدنیا [محجه ، ج1 ، ص158] .

3. تذکرات

1- وسیله خنده :

حماقت دیگران را برای خنده خود استثمار نکنیم.

حمایت از ناقص الخلقه و عصا دادن به او ، نه خندیدن بر او.

بخندیم ، ولی سرمایه خنده ما گریه دیگران نباشد.

بخندیم ، ولی نه با صدایی که دیگر ناله مظلوم را نشنویم.

خنده خوب است به شرط آنکه هم چون خواب آرام بخش باشد ، نه همچون قرص مخدر سست کننده باشد.

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : إِنَّ الزَّاهِدِينَ فِی الدُّنْيا تَبْكی قُلُوبُهُمْ وَ إِنْ ضَحِكوا [نهج البلاغه ، خطبه 113] .

1. خواب

1. انواع خواب در روایت پیامبر (ص)

1. رسول اکرم (ص) : 7 نوع خواب داریم :

نوم الغفله فهو الذی فی مجلس الذکر

نوم الشقاوه وقت الصبح

نوم العقوبه وقت الصلوه

نوم اللعنه بعد صلوه الفجر

نوم الراحه عند استواء النهار

نوم الرقضه بعد العشاء

نوم الحسره لیله الجمعه [اثنی عشریه ، ص246] .

2. اهمیت خواب درقرآن

خواب از نعمت های الهی است :

هُوَ الَّذِی جَعَلَ لَكمُ اللَّيلَ لِباساً وَ النَّوْمَ سُباتاً [فرقان/47] .

وَ جَعَلْنا نَوْمَكمْ سُباتاَ (قطع و باز ایستادن [نبأ/9] .

وَ مِنْ آياتِهِ مَنامُكمْ بِاللَّيلِ وَ النَّهارِ [روم/23] .

بعد از پایان جنگ احد ، رمقی نمانده بود که می فرماید : ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيكمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً نُعاساً [آل عمران/154] .

3. نکاتی درمورد خواب

1. اگر غذا خوردن در بیداری است ، غذا رسانی در خواب است.

2. شیرین ترین و عمیق ترین بخش خواب ، نیمه اول شب است که در روایت هم آمده است.

3. یک سوم عمر انسان را خواب تشکیل می دهد ، و هرچه بر عمرش اضافه شود از خوابش کم می شود.

4. در

خواب ضربان قلب ، فشار خون ، حرارت بدن ، فعالیت کلیه ها کم و همه عضلات در استراحتند. (مگر عضلات پلک چشم و عضلات مثانه و مخرج)

5. اولین عضله ای که شل می شود عضلات گردن است که سر را تحمل نمی کند و به این طرف و آن طرف می افتد.

6. از شش ساعت خواب کمتر ضرر دارد.

7. غلتیدن در خواب از اسرار حکمت الهی است وگرنه خون جریان خوبی نخواهد داشت. هفتاد کیلو بر یک عضله فاجعه است ، فشار قلب است ، اگر غلتیدن نبود خستگی بعد از خواب بیش از استراحت خواب به حساب می آمد. زیر آن عضله ای که زیر بار بود خرف می شد.

10. صد نفر را در یک تاریک خانه مطلق ، ولی با آب و غذا و وسایل آسایش قرار دادند و گفتند : با صبر و مقاومت تحمل کنید و نخوابید و آخرین فرصت که دیگر تاب ندارید دکمه خطر را فشار دهید. سرسخت ترین و صبورترین آنان بعد از چهار شبانه روز مقاومتش تمام و میان این صد نفر بسیاری روانی شدند.إِنْ جَعَلَ اللّهُ عَلَیکمُ اللَّیلَ سَرْمَداً [قصص/71] .

این ماه و ستارگان از تاریکی مطلق می کاهد. آسمان نیل گون از سیاهی مطلق می کاهد. شفق در غروب و فجر در طلوع نقش حیاتی دارند.

نوزاد بیش از نصف خوابش را خواب می بیند و افراد بالغ بیست درصد.

مقدار خواب نباید زیاد باشد :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یبْغِضُ کثْرَةَ النَّوْمِ وَ کثْرَةَ الْفَرَاغِ [کافی ، ج5 ، ص84] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : قال موسی (ع) : أی عبادک! أبغض إلیک؟ قال : جیفه باللیل ،

بطال بالنهار [قصص الأنبياء راوندی ، ص163] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إياكم و كثره النوم ، فإن كثره النوم يدع صاحبه فقيرا يوم القيامه [إختصاص ، ص218] .

3.نکاتی در مورد خواب

1. خواب به سراغ ما می آید نه اینکه ما به سراغ خواب برویم و اگر اختیاری بود انسان آنرا به قدری به تاخیر می انداخت تا تمام نیروهایش تحلیل برود.

2 اگر در خواب به کلی بی هوش می شدیم ، خطراتی ما را تهدید می کرد.

3. اگر خواب انسان فصلی بود ، کارها مختل می شد.

4. اگر هر چند لحظه از خواب می پریدیم ، استراحت ما شکنجه بود.

5. اگر در خواب غلطیدن نبود ، بخشی از بدن ما خرف می شد.

6. اگر بعضی شب و بعضی روز خوابشان می گرفت ، بیدارها مزاحم خوابها می شدند.

4. نقل چند خواب درقرآن وروایت

خواب دیدن در قرآن :

إِنِّی رَأَیتُ أَحَدَ عَشَرَ کوْکباً [یوسف/4] .

إِنِّی أَرانِی أَعْصِرُ خَمْراً [یوسف/36] .

إِنِّی أَری سَبْعَ بَقَراتٍ سِمانٍ [یوسف/43] .

إِنِّی أَری فِی الْمَنامِ أَنِّی أَذْبَحُک [صافات/102] .

لَقَدْ صَدَقَ اللّهُ رَسُولَهُ الرُّویا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرامَ إِنْ شاءَ اللّهُ آمِنِینَ مُحَلِّقِینَ رُوسَکمْ وَ مُقَصِّرِینَ [فتح/27] .

(پیامبر (ص) قبل از حدیبیه خواب دید که وارد مسجد الحرام می شوند ، ولی چون مانع شدند و کفار مکه جلو مسلمانان را گرفتند ، منافقان نق زدند که آیه مسئله را تثبیت فرمود.)

إِذْ یرِیکهُمُ اللّهُ فِی مَنامِک قَلِیلاً وَ لَوْ أَراکهُمْ کثِیراً لَفَشِلْتُمْ وَ لَتَنازَعْتُمْ فِی اَلْأَمْرِ [انفال/43] .

پیامبر (ص) در خواب دشمنان مسلمانان را کم دید تا در جنگ بدر مسلمانان اقدام نمایند و اگر

زیاد می دید سستی پیش می آمد.

إِذْ أَوْحَینا إِلی أُمِّک ما یوحی أَنِ اقْذِفِیهِ فِی التّابُوتِ [طه/39-38] .

فی الروایات انه کان رویا [المیزان ، ج11 ، ص295] .

امام حسین (ع) در خواب دیدند که قَالَ الْحُسَینُ (ع) : أتانی رسول الله (ص) بعد ما فارقتک ، فقال : یا حسین (ع) ! اخرج فإن الله قد شاء أن یراک قتیلا [اللهوف ، ص63] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَأَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِی مَنَامِهِ بَنِی أُمَیهَ یصْعَدُونَ عَلَی مِنْبَرِهِ مِنْ بَعْدِهِ وَ یضِلُّونَ النَّاسَ عَنِ الصِّرَاطِ الْقَهْقَرَی ، فَأَصْبَحَ کئِیباً حَزِیناً [کافی ، ج4 ، ص159] .

5. دستورالعمل ها

1. دمر خوابیدن ، فشار بر معده و قلب و بسته شدن یکی از لوله های بینی و تحریک بی مورد جنسی است و طرف راست خوابیدن ، کمکی بر قلب و در روایات سفارش شده است. به علاوه عاملی برای خوابهای پریشان است.

2. انسان فطرتا سحر خیز است و کودکان معمولا سحرها بیدارند.

3. هنوز در جهان پدیده ای برای رفع خستگی؛ از خواب بهتر پیدا نشده است ، نه ورزش ، نه دارو ، نه حمام و....

4. برخلاف تصور گروهی که خواب زیاد را راحتی می دانند ، خواب زیاد کسل آورتر است.

5. آمار جنایات در بین الطلوعین بسیار کم است. بهترین وقت برای فکر کردن و نوشتن و تنفس و ورزش در بین الطلوعین است.

6. یکی از عوامل آرامش خواب شستن صورت قبل از خواب است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ تَطَهَّرَ ثُمَّ أَوَی إِلَی فِرَاشِهِ بَاتَ وَ فِرَاشُهُ کمَسْجِدِهِ [کافی ، ج3 ، ص468] .

7. عامل دیگر برای آرامش ،

خاموشی است که در روایات آمده است.

8. با دست چرب و کثیف خواب ممنوع است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا يبِيتَنَّ أَحَدُكمْ وَ يدُهُ غَمِرَهٌ فَإِنْ فَعَلَ فَأَصَابَهُ لَمَمُ الشَّيطَانِ فَلَا يلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص3] .

9. گرسنه خوابیدن ممنوع است و کراهت دارد.

10. خوابیدن در مسجد کراهت دارد.

11. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كرِهَ أَنْ يبِيتَ الرَّجُلُ فِی بَيتٍ لَيسَ لَهُ بَابٌ وَ لَا سِتْرٌ [قرب الإسناد ، ص68] .

12. بیدار کردن شخص خواب بسیار مضر است ، به خصوص ناگهانی (مگر کسی که دمر خوابیده او را بیدار کنید تا درست بخوابد) . [قصار الجمل ، نوم]

13. از بستر یکباره بلند شدن برای قلب ضرر دارد ، بلکه اندکی در رختخواب بنشین و بعد بلند شو.

رسول اکرم (ص) همینکه از خواب بیدار می شد می فرمود : باسمک اللهم أموت و أحیا ، و إذا استیقظ قال : الحمد لله الذی أحیانا بعد ما أماتنا و إلیه النشورو بعد به سجده و شکرا لله بعد قیام می فرمود. [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص104] .

14. در آزمایشاتی که در آلمان شده روی چند پرستار جوان نتیجه این شد که خواب روز گرچه در اتاق تاریک و بی سر و صدا و بهداشتی باشد هرگز دارای مزایای خواب شب نیست.

15. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا مِنْ أَحَدٍ يقْرَأُ آخِرَ الْكهْفِ عِنْدَ النَّوْمِ إِلَّا تَيقَّظَ فِی السَّاعَةِ الَّتِی يرِيدُ [كافی ، ج2 ، ص540] .

16. تنهائی خوابیدن مکروه است.

17. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَاتَ عَلَى طُهْرٍ فَكأَنَّمَا أَحْيا اللَّيلَ كلَّهُ [أمالی

صدوق ، ص33] .

6. خواب در حیوانات

1. اسب و زرافه ایستاده می خوابند.

2. خفاش آویزان می خوابد.

3. لک لک روی یک پا می خوابد.

4. جوجه تیغی چهار ماه می خوابد.

5. گوسفند پر خواب است.

6. گاو کم خواب است.

7. خرس زمستان می خوابد.

8. خزندگان هنگام سیر شدن می خوابند.

9. زنبور عسل هماهنگ با باز شدن گل بیدار می شود.

10. پرندگان هنگام تاریک شدن هوا می خوابند.

11. ماهی ها در خواب مضطربند.

12. حیوانات بچه دار یا بیدارند یا قبل از حادثه تلخ بیدار می شوند.

13. خواب مادر کنار کودک نشانه پیوند معنوی است ، زیرا زود بیدار می شود.

7. ترجمه ابن سیرین بزرگترین معبر خواب

1. ابوبکر محمد بن سیرین البصری از تابعین و فقهای بصره در قرن اول هجری بود. می گویند جوان زیبائی بود و به شغل بزازی می پرداخت. از قضا زنی بر او عاشق شد و به بهانه خریدن جنس او را به خانه خود دعوت کرد. تا از او کام بگیرد. ولی ابن سیرین نپذیرفت و هر چه برای آن زن از

مضرات زنا گفت ، فایده نکرد. تا سر انجام ابن سیرین به بهانه قضای حاجت بیرون رفت و خود را به نجاسات آلوده کرد و همین که آن زن او را به این وضع دید از او متنفر شد و او را از خانه خود بیرون کرد. خداوند به پاداش این عمل ، علم تعبیر خواب را به او عنایت کرد و در این رابطه حکایت عجیب ذیل را از وی نقل کرده اند :

گفته اند زنی پیش ابن سیرین آمد و گفت : در خواب دیده ام که تخم مرغ زیر چوب می گذارم جوجه می شود. ابن سیرین گفت : وای بر تو از

خدا بترس و توبه کن. گفت : مگر من چه کرده ام. گفت : تو زنان نامحرم را برای مردان می بری که زنا کنند ، به ابن سیرین گفتند : تو این تعبیر را از کجا آوردی؟ گفت : من از این آیه قرآن استفاده کرده ام که درباره زنان می فرماید : كَأَنَّهُنَّ بَيضٌ مَكنُونٌ [صافات/49] . و درباره منافقین می گوید : كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسَنَّدَهٌ [منافقون/4] . پس تخم مرغ زنانند و چوب سمبل منافقان است و جوجه ها بچه های حرام زاده اند. [آخرین گفتارهای ، ص238تا240] .

1. خوارج

1. سیمای خوارج

1. نادانی وجهالت

منبع : [جاذبه و دافعه ، آقای مطهری.سی دی] ؟؟

1- جهالت و نادانی همراه با عبادت. 2- شجاع بودند اما جاهل.

- مجاهدان زمان پیامبر به تعبیر امیرالمؤمنین (ع) حَمَلُوا بَصَائِرَهُمْ عَلَى أَسْيافِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 150] .

بودند.

اما خوارج به عکس شمشیرها بر عقل آنها غالب بود ، جاهل و احمق بودند لذا امیرالمؤمنین (ع) خوارج را چنین توصیف می کند.

-جُفَاهٌ طَغَامٌ [نهج البلاغه ، خطبه 238] .

(مردمی خشن و فاقد احساسات و عواطف)

-وَ عَبِيدٌ أَقْزَامٌ [نهج البلاغه ، خطبه 238] .

(پست و برده صفت)

-جُمِعُوا مِنْ كلِّ أَوْبٍ وَ تُلُقِّطُوا مِنْ كلِّ شَوْبٍ [نهج البلاغه ، خطبه 238] .

(اوباش که از هر گوشه یا جمع شده اند)

-مِمَّنْ ینْبَغِی أنْ یفَقَّهَ وَ یودَّبَ وَ یعَلّمَ وَ یدَرَّبَ وَ یوَلّی عَلَیهِ وَ یوخَذَ عَلَی یدَیهِ [نهج البلاغه ، خطبه 238] .

(اینها باید ابتدا تعلیمات اسلامی ببینند ، ادب و فرهنگ اسلامی بیاموزند.)

- اینها والی و قیم می خواهند نه آن که آزاد

و رها باشند) [خطبه238] .

به خاطر همین ویژگیها در مدت زمان کوتاهی سریع رشد کردند و این یک بیماری ساری شد که حضرت فرمود : تا ریشه کن نشود خطرش باقی است.

2. مقدس مآبی

1- ظاهر مذهبی و مقدس

ابن عباس می گوید : پیشانیهای خوارج پینه بسته و دستها از بس سجده رفته چون پای شتر و پیراهنهای پاره.

2- آنها به اسرار ، نقاط ضعف و قوت ، نقش شخصیتها در پیشبرد نهضت ، برنامه های دراز مدت و کوتاه مدت آگاه بودند.

3. افراط درعقیده

- تعصب و پافشاری تا پای جان : شعارهای تند اسلامی.

ابن ابی الحدید اخبار خوارج را نقل می کند : [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج4 ، ص132 تا 278] .

خوارج به معنای شورشیان. شروع این شورش در اواخر جنگ صفین شد که قرآن را سر نیزه کردند.و دارای عقیده تند بودند ولی هیچ وقت حکومتی تشکیل ندادند.

4. شقاوت

عروه بن اذنیه اولین کسی بود که در نهروان شمشیر زد ، از سران خوارج بود. زیاد بن ابیه نظرش را در مورد ابوبکر و عمر و عثمان و علی پرسید. درباره 2 نفر اول نیکو گفت. و درباره 2 نفر دوم گفت نیمی از عمرشان مؤمن و نیم دیگر کافر بوده اند. درباره معاویه هم بسیار ناسزا گفت. درباره زیاد هم با صراحت گفت تو اولت زنا و آخرت وابستگی به ابوسفیان و در میان معصیت کار. زیاد هم دستور داد گردنش را زدند.سپس از غلامش پرسد : کارهای او را برای من گزارش کن. گفت : مفصل بگویم یا مختصر. زیاد گفت : مختصر. جواب داد؛ هیچ روزی برایش طعام

نیاوردم و هیچ شبی برایش رختخواب نیانداختم؛ یعنی همیشه روزه دار و شب زنده دار بود. [مسلم بن عقیل ، 165] .

5. دربیان حضرت امیر (ع)

1- باطل خود را در شعار زیبا مطرح می کردند. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كلِمَةُ حَقٍّ يرَادُ بِهَا" بَاطِلٌ نَعَمْ إِنَّهُ لَا حُكمَ إِلَّا لِلَّهِ [نهج البلاغه ، خطبه 40] .

2- بی دلیل. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : عَلَى غَيرِ بَينَهٍ مِنْ رَبِّكمْ وَ لَا سُلْطَانٍ مُبِينٍ مَعَكمْ [نهج البلاغه ، خطبه 36] .

3- دنیا شما را به دره گمراهی پرتاب کرده. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قَدْ طَوَّحَتْ بِكمُ الدَّارُ [نهج البلاغه ، خطبه 36] .

4- شما سبک مغز هستید. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنْتُمْ مَعَاشِرُ أَخِفَّاءُ الْهَامِ سُفَهَاءُ الْأَحْلَامِ [نهج البلاغه ، خطبه 36] .

5- بعد از هلاک خوارج در نهروانلما قتل الخوارج فقیل له یا أمیر المونین هَلَک الْقَوْمُ بِأَجْمَعِهِمْ قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) كلَّا وَ اللَّهِ إِنَّهُمْ نُطَفٌ فِی أَصْلَابِ الرِّجَالِ وَ قَرَارَاتِ النِّسَاءِكلَّمَا نَجَمَ مِنْهُمْ قَرْنٌ قُطِعَ حَتَّى يكونَ آخِرُهُمْ لُصُوصاً سَلَّابِينَ (دزدان - غارتگر) [نهج البلاغه ، خطبه 60] .

6- انقلابی افراطی : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سُيوفُكمْ عَلَى عَوَاتِقِكمْ (دوش) تَضَعُونَهَا مَوَاضِعَ الْبُرْءِ وَ السُّقْمِ وَ تَخْلِطُونَ مَنْ أَذْنَبَ بِمَنْ لَمْ يذْنِبْ وَ قَدْ عَلِمْتُمْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) رَجَمَ الزَّانِی الْمُحْصَنَ ثُمَّ صَلَّى عَلَيهِ ثُمَّ وَرَّثَهُ أَهْلَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 127] .

سپس می فرماید : پیابر زانی را رجم می کرد ولی بر او نماز می خواند و اموالش را میان فرزندانش تقسیم می کرد.

2. افکار خوارج

1. عقاید باطل

منبع

: [جاذبه و دافعه ، آقای مطهری] .

- آنها نه تنها علی را کافر بلکه هر کس که علی را کافر نداند ، کافر می دانستند ! - آنها نه مثل شیعه خلافت را الهی و نه مثل اهل سنت خلافت را در قریش می دانستند ، آنها ابتدا می گفتند حاکم نمی خواهیم سپس از این نظر عدول کرده و با عبدالله بن وهب راسبی بیعت کردند. [خلاصه از خطبه 40 و شرح ابن ابی الحدید ت. ج2. ص308 ، کامل بن اثیر ، ج 2 ، ص336] .

2. اعتراضات واهی

1- حاکمیت خدا نه انسان (لَا حُکمَ إِلَّا لِلَّهِ) : خوارج امرحکمیت را مخالف نص قرآن قلمداد نموده و در شعار خود می گفتند : الحکم لله لا لک یا علی و لا لأصحابک (سخن ابن ملجم به هنگام ضربت زدن حضرت علی (ع)) [کشف الغمه ، ج1 ، ص430] .

شعار اقتباس از آیات 40 و 67 سوره یوسف. 57 و 62 سوره انعام و 12 سوره غافر است :

إِنِ الْحُکمُ إِلاّ لِلّهِ [یوسف/40] .

إِنِ الْحُکمُ إِلاّ لِلّهِ [یوسف/67] .

إِنِ الْحُکمُ إِلاّ لِلّهِ [انعام/57] .

أَلا لَهُ الْحُکمُ [انعام/62] .

فَالْحُکمُ لِلّهِ [غافر/12] .

و مفاد آن حاکمیت و فرمانروایی را به عنوان یک حق اصیل از آن خدا می داند. و می گوید هیچ انسانی چنین حقی بر انسان دیگر ندارد ، درحالی که انحصار حق حاکمیت به خدا مانع از آن نیست که گروهی با ضوابطی خاص (که اهم آن اذن خداست) در جهان حکومت کرده و تجلی گاه حق حاکمیت خداوند کردند.

امیر مؤمنان علی

(ع) در پاسخ این شعار فرمود : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كَلِمَةُ حَقٍّ يرَادُ بِهَا بَاطِلٌ نَعَمْ إِنَّهُ لَا حُكِمَ إِلَّا لِلَّهِ وَ لَكنَّ هَولَاءِ يقُولُونَ لَا إِمْرَةَ إِلَّا لِلَّهِ وَ إِنَّهُ لَا بُدَّ لِلنَّاسِ مِنْ أَمِيرٍ بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ يعْمَلُ فِى إِمْرَتِهِ الْمُومِنُ وَ يسْتَمْتِعُ فِيهَا الْكافِرُ" [نهج البلاغه ، خطبه 40] .

اگر به راستی نفی تأسیس حکومت هدف نهائی است ، حکومت پیامبر (ص) و شیخین را چگونه می توان توجیه نموده؟

خواج خود در عقیده و عمل در کشمکش بودند. از طرفی بر اثر کج فهمی اقامه هر نوع حکومتی را مخالف نص صریح قرآن دانسته و از سوی دیگر در آغاز حرکت امیری برای خود انتخاب می نمایند.

طبری می گوید : در ماه شوال سال 37 هجری عده ای از خوارج در منزل عبدالله بن وهب گرد آمده و حمزه بن سنان در پایان صحبت خود گفت : فولّوا امرکم رجلا فانّه لابد لکم من عماد و سناد و رایه تخفون بها و ترجعون الیها [تاریخ طبری ، ج4 ، ص55] .

1- حاکمیت افراد بر دین خدا : خوارج می گفتند چرا امیرالمؤمنین (ع) دو نفر از دو گروه مخالف را حاکم بر سرنوشت مسلمانان قرارداد تا با عقول ناقص خود بر رای رهبر شناخته شده مسلمین حاکم شوند و می گفتند : حکم الرجال فی دین الله [المناقب ، ج1 ، ص268] .

اشکال حاکی از عدم آگاهی خوارج از شرایط پذیرش حکمیت و داوری حکمین است و فکر می کردند ، امیرالمؤمنین (ع) دست حکمین را درباره سرنوشت مسلمانان بازگذاشته است تا هر نوع بخواهندتصمیم بگیرند. امیرالمؤمنین (ع) در پاسخ این

اعتراض فرمود : إِنَّا لَمْ نُحَكِّمِ الرِّجَالَ وَ إِنَّمَا حَكَّمْنَا الْقُرْآنَ هَذَا الْقُرْآنُ إِنَّمَا هُوَ خَطٌّ مَسْطُورٌ بَيْنَ الدَّفَّتَيْنِ لَا يَنْطِقُ بِلِسَانٍ وَ لَا بُدَّ لَهُ مِنْ تَرْجُمَانٍ وَ إِنَّمَا يَنْطِقُ عَنْهُ الرِّجَالُ وَ لَمَّا دَعَانَا الْقَوْمُ إِلَى أَنْ نُحَكِّمَ بَيْنَنَا الْقُرْآنَ لَمْ نَكُنِ الْفَرِيقَ الْمُتَوَلِّيَ عَنْ كِتَابِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى وَ قَدْ قَالَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ "فَإِنْ تَنازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَ الرَّسُولِ " (نساء/59) فَرَدُّهُ إِلَى اللَّهِ أَنْ نَحْكُمَ بِكِتَابِهِ وَ رَدُّهُ إِلَى الرَّسُولِ أَنْ نَأْخُذَ بِسُنَّتِهِ فَإِذَا حُكِمَ بِالصِّدْقِ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَنَحْنُ أَحَقُّ النَّاسِ بِهِ وَ إِنْ حُكِمَ بِسُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَنَحْنُ أَحَقُّ النَّاسِ وَ أَوْلَاهُمْ بِهَا [نهج البلاغه ، خطبه 125] .

3- چرا برای حکمیت مدت گذاشته شد؟

می گفتند چرا قرار شد دو داور در نقطه ای (دومه الجندل) تا پایان ماه رمضان نظر خود را درباره اختلاف دو گروه صادر کنند و چرا این کار در همان صحرای صفین در روز به نیزه کردن قرآنها انجام نشد؟

پاسخ : 1- این قضاوت کار آسانی نبود که ظرف یک یا دو روز انجام گیرد. 2- هرچه در این امر صبر و حوصله اعمال می شد امکان بیداری جهال بیشتر می شد. امام در پاسخ این اعتراض فرمود : فَإِنَّمَا فَعَلْتُ ذَلِكَ لِيَتَبَيَّنَ الْجَاهِلُ وَ يَتَثَبَّتَ الْعَالِمُ وَ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُصْلِحَ فِي هَذِهِ الْهُدْنَةِ أَمْرَ هَذِهِ الْأُمَّةِ [نهج البلاغه ، خطبه 125] .

3. اعمال خوارج

وقتی به یک مسلمان و یک مسیحی برخوردند مسلمان را کشتند و مسیحی را با احترام رها کردند به عنوان اینکه در ذمه اسلام است.

خوکی که در اطرافشان بود بخاطر آنکه فساد در زمین نشود

نمی کشند و از خوردن خرمای خشکیده ای که در روی زمین افتاده خودداری می کنند اما عبد الله بن خباب را به جرم طرفداری از امیرالمؤمنین (ع) همانند گوسفندی در کنار جوی آب سر می برند. همسر باردارش را می کشند و فرزندش را از شکم بیرون آورده و ذبح می کنند امیرالمؤمنین (ع) با دیدن این جریان بسیار خشمگین می شود اما باز جنگ را شروع نمی کند.

× برای خنثی کردن خطبه های امیرالمؤمنین (ع) کارهای تبلیغاتی می کنند. عبد الله بن رهب سخنرانیهای داغ می کند و درباره امر به معروف و نهی از منکر سخن می گوید. ابوموسی اشعری جریان را تقویت می کند و از فرمان امیرالمؤمنین (ع) سرپیچی می کند ، وقتی که عامل حضرت بود.

خوارج گماشته امیرالمؤمنین (ع) را تعقیب کردند تا لب نهر آبی او را گرفتند. گفتند : کیستی؟ گفت : عبدالله پسر خباب صحابی رسول خدا (ص) سرش را از تن جدا کردند سپس به سراغ همسرش رفتند حامله بود شکمش را شکافتند سر کودک را از تن جدا کردند و بعد سرمادر را نیز بریدند.

مسلم جنّبی می گوید : همینکه گروهی از نیروهای سپاه علی که من هم در بین آنان بودم به خوارج رسیدیم.ما را تیر باران کردند. برای امیرالمؤمنین (ع) پیام فرستادند و بعد از دفعه سوم فرمان حمله دادند. [مسلم بن عقیل ، 162] .

4. دسته هاو شاخه ها

دسته های بزرگ خوارج شش تاست.

1- فرقه نافع بن ازرق که بزرگترین فرقه است در اهواز ، فارس ، کرمان هستند. 2- فرقه نجدات که رئیس آنها نجده بن عامر حنفی بود 3- فرقه بیهیه رئیس آنها ابی بیهس در حجاز بود و در زمان ولید کشته شد. 4- فرقه عجارده

رئیس اینها عبدالکریم بن عجرد

5- فرقه اباضیه که رئیس آنها عبد الله بن اباض در عمان و مسقط مستقر هستند. 6- فرقه ثعالبه که رئیس آنها ثعلبه بن عامر که خرافات زیادی در بین آنهاست.

ذوالخویصره یا ذوالثدیه

بیشتر مورخین ذوالخویثره را همان ذوالثدیه می دانند که نام اصلی او حرقوق بن زهیر از قبیله بنی تمیم است" [الکامل مبرد ، ج3 ، ص1007 و الکشاف ، ج2. ص281 و تنقیح المقال ، ج3 ، ص63] .

اما برخی مانند شهرستانی در جلد دوم ملل و نحل صفحه 116 و دکتر نایف محمود در صفحه 17 کتاب الخوارج فی العصر الاموی ذوالخویصره را غیر از حرقوص بن زهیر می داند.

5. سیر حرکت

1. پیدایش

1. آغاز حرکت

2-امیرالمؤمنین (ع) را تحت فشار می گذارند که در حساسترین شرائط اعلام آتش بس کند.

3- اول ماجرای حکمیت را بر امیرالمؤمنین (ع) تحمیل می کنند و بعد خود حکم را.

4- در قضیه حکمیت شکست می خورند امیرالمؤمنین (ع) را مقصر اصلی می دانند در راه بازگشت به کوفه با زخم زبانهای مردم صورت حق به جانبی گرفتند و از امیرالمؤمنین (ع) جدا شدند.

5- ازامیرالمؤمنین (ع) می خواهند که توبه کنند. امیرالمؤمنین (ع) می فرمایند : توبه خوب استأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّیمی گویند : نه به خصوص در رابطه با حکمیت توبه کن و گرنه کافری !

6- کسانی که تا دیروز سرباز امیرالمؤمنین (ع) بودند با کمال پرروئی خود را در جبهه حق وامیرالمؤمنین (ع) را کافر و محارب اعلام کردند و به همین خاطر در نماز جماعت شرکت نمی کردند اما برای آزار رساندن به امیرالمؤمنین (ع) به مسجد می رفتند.

7- افرادی مثل اشعث که امیرالمؤمنین (ع) درباره اش فرمودند : منافق بن کافر دست به شایعه

سازی زدند و وقتی امیرالمؤمنین (ع) انکار می کرد آنها در عقیده افراطی خود محکمتر می شدند.

8- وقتی به یک مسلمان و یک مسیحی برخوردند مسلمان را کشتند و مسیحی را با احترام رها کردند به عنوان اینکه در ذمه اسلام است.

13- از 12 هزار لشگر خوارج 4 هزار نفر در جنگ شرکت می کنند و 8 هزار نفر به واسطه نصایح امیرالمؤمنین (ع) پشیمان می شوند و مورد عفو قرار می گیرند.

[از جاذبه و دافعه] .

خوارج یعنی شورشیان از خوارج به معنی سرکشی و طغیان.

- اواخر جنگ صفین و در آستانه سقوط معاویه ، با مشورت عمروعاص قرآنها بر سر نیزه شد.

- هر قدرامیرالمؤمنین (ع) فریاد زد این توطئه است سودی نبخشید.

- عده ای گفتند جنگ با قرآن ، منکر و ما با اهل آن می جنگیم.

- دور امیرالمؤمنین (ع) را گرفتند که دستور دهد مالک جنگ را متوقف کند.

- مالک پیام داد اگر ساعتی صبر کنید جنگ به نفع شما تمام است که امیرالمؤمنین (ع) فرمودند اگر می خواهی علی زنده بماند فورا برگرد.

بنابر حکمیت شد ، لشگر معاویه عمروعاص را حکم قرار دادند.

- پیشنهاد امیرالمؤمنین (ع) ابن عباس یا مالک اشتر بود ولی مردم احمق ابوموسی اشعری که بی تدبیر بود و باامیرالمؤمنین (ع) میانه خوبی نداشت را پیشنهاد کردند.

2. علل پیدایش

1- مسلمین منهای رهبر معصوم : انحراف در عمل.

2- قران منهای مفسر و مبین : انحراف در بینش و علم.

3- جهالت در علم و عمل اصلی ترین ریشه پیدایش و رشد خوارج است. برداشتهای لفظی از قرآن و شعارهای تند نتیجه قرآن منهای عترت است.

5- منحرف شدن مهره های درشت و شخصیتهای تاریخ مثل طلحه و زبیر و عایشه در ریشه

اینها بسیار اثر داشت به طوری که به امیرالمؤمنین (ع) می گفتند : ایمکن ان یجتمع زبیر و طلحه و عایشه علی باطل؟ (مثل بنی صدر. تهرانی ، ...) . امیرالمؤمنین (ع) در جواب فرمود : اعرف الحق تعرف اهله و اعرف الباطل تعرف اهله [سی دی] ؟؟

6- حضور بعضی از عالمان لاابالی : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قصم ظهری عالم متهتک و جاهل متنسک فالجاهل یغش الناس بتنسکه و العالم ینفرهم بتهتکه [منیه المرید ، ص181] .

7- نداشتن تفقه در دین و سطحی نگری : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا خَيرَ فِی عِبَادَهٍ لَيسَ فِيهَا تَفَقُّهٌ [معانی الأخبار ، ص226] .

- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : المتعبد علی غیر فقه کحمار الطاحونه یدور و لا یبرح [اختصاص مفید ، ص245] .

-سَمِعَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) رَجُلًا مِنَ الْحَرُورِيهِ يتَهَجَّدُ وَ يقْرَأُ فَقَالَ نَوْمٌ عَلَی يقِينٍ خَيرٌ مِنْ صَلَاهٍ فِی شَک [نهج البلاغه ، حکمت 97] .

8- گول ظاهر را خوردن ماجرای سامری.

9- به خاطر عبادات و ظاهر اسلامی خود را حق به جانب دید.

-عن إمام بن ربعی قال : "قام ابن الکواء إلی أمیر المونین (ع) فقال أخبرنی عن قول الله "قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمالًا الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيهُمْ فِی الْحَياهِ الدُّنْيا وَ هُمْ يحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يحْسِنُونَ صُنْعاً" (کهف 104 -103) قال أولئک أهل الکتاب کفروا بربهم و ابتدعوا فی دینهم فحبط أعمالهم و ما أهل النهر منهم ببعید" [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص352] .

امیرالمؤمنین (ع) فرمودند این آیه در مورد خوارج است.

مقدس به خاطر ظاهر مذهبی اش مردم را

جذب می کند و وقتی مردم دور او را گرفتند فکر می کند راستی کسی است و این آغاز انحراف است.

2. حکمیت

منبع : [جاذبه دافعه ، مرتضی مطهری] .

عمروعاص و ابوموسی ماهها مشورت کردند. عمروعاص به ابوموسی گفت : نه علی ، نه معاویه ، شخص ثالثی و آنهم عبدالله بن عمر که داماد توست.

- ابوموسی در حضور مردم امیرالمؤمنین (ع) را از خلافت عزل کرد و گفت همانطور که انگشتر از انگشت خارج می کنم علی را از خلافت عزل کردم. سپس عمروعاص بر منبر گفت من معاویه را به خلافت نصب کردم چنانکه انگشتر را به دست کردم.

- مجلس به هم ریخت و مردم با تازیانه به ابوموسی حمله کردند و او به مکه فرار کرد. و عمروعاص به شام رفت.

- خوارج که به وجود آورنده این حکمیت بودند پی به اشتباه خود بردند و گفتند حاکم خداست ما چرا دیگران را حکم قرار دادیم.

- به امیرالمؤمنین (ع) گفتند : توبه کن !

- امیرالمؤمنین (ع) فرمودند : استغفار در هر حال خوب است اما من گناهی نکردم.

- خوارج کم کم به این نتیجه رسیدند که عثمان و علی و معاویه همه گنهکارند و باید با همه جنگید.

- خوارج نه بصیرت دینی داشتند نه بصیرت عملی.

بعد حزب خوارج و فکرشان به قدری تند بود که نام خود را شراه نهادند یعنی خود را به خدا فروخته ، دیوانه وار خود را به صدد برهم زدن پایتخت کوفه و حکومت علی برآمدند. [مسلم بن عقیل ، ص151] .

بعد از جنگ صفین امام در کوفه منتظر می زیست تا مدت قرار داد بگذرد در این هنگام طائفه ای کم

کم با امام سرسنگین شدند و این طائفه از خواص اصحاب بودند ، عباد و نساک بودند.

این که چهار هزار نفر بودند علم مخالفت را بر افراشتند و با شعارلَا حُکمَ إِلَّا لِلَّهِاز شهر خارج شدند و حدود هشت هزار نفر به آنان پیوستند و در منطقه حروراء مستقر شدند و عبدالله بن کوّا را به عنوان امیر خود قرار دادند. امام (ع) عبد اله بن عباس را به نمایندگی خود نزد آنان فرستاد تا گفتگو کند نپذیرفتند و گفتند خود علی باید بیاید. امیرالمؤمنین (ع) همراه با گروهی به میان آنان رفت. امام و یارانش یک طرف ، ابن کوا و یارانش طرف مقابل. امیرالمؤمنین (ع) فرمودند : ای ابن کوّا سخن بسیار است بیا دو به دو با هم گفتگو کنیم. او گفت : در امانم ، امام (ع) فرمود : بله. ابن کوّا همراه با ده نفر خدمت امام آمد. امام از اول قضیه جنگ صفین را توضیح داد. تا به آخر...

در پایان ابن کوّا گفت : شما صدق فرمودی. اینک چرا برنمی گردی جنگ را ادامه دهی؟ فرمود : منتظرم مدت سر برسد و پس از اتمام مدت مصمم به جنگیدن هستم. در اینجا ابن کوّا و ده نفر همراهش برگشتند و جزء یاران حضرت شدند و از دین خوارج توبه کردند. خوارج بعد از این قصه 2 نفر دیگر را امیر خود قرار دادند و در منطقه نهروان مستقر شدند. مجددا امیرالمؤمنین (ع) به سراغ آنان رفت و فرمود : چه دلتنگی از علی دارید. 15 اعتراض داشتند مطرح کردند و امیرالمؤمنین (ع) به تک تک آنها پاسخ داد. بعد

فرمود : مطلب دیگری مانده؟ سکوت کردند و گروهی در حدود هشت هزار نفر صیحه زدند التوبه التوبه و به زیر بیرق ابوایوب انصاری آمدند.امام مجبور شد با چهار هزار نفر باقیمانده بجنگد. جنگ به ظاهر تمام شد ، ولی ریشه این حزب در اعماق خانواده ماند؛ البته در بین هشت هزار نفر هم کسانی بودند که از ترس جانشان توبه کرده بودند.

در نهج البلاغه آمده ، بعد از جنگ ، بعضی گفتند : این قوم به کل تمام شد. حضرت فرمود : هرگز؛ به خدا قسم نطفه هایی هستند در پشت پدران و رحم مادران. [مسلم بن عقیل. 156] .

3. جنگ نهروان

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أمرنی رسول الله (صلی الله علیه و آله) بقتال الناکثین طلحه و الزبیر ، و القاسطین معاویه و أهل الشام ، و المارقین و هم أهل النهروان ، و لو أمرنی بقتال الرابعه لقاتلتهم. [أمالی طوسی ، ج44 ، ص726] .

2- در مسند احمد از قول میروق آمده : عایشه از مخدج (رئیس خوارج = ذوالثدیه) از من پرسید. گفتم در نهروان به دست امیرالمؤمنین (ع) کشته شد. شاهد خواست ، افرادی را نام بردم و او را قسم به پیامبر دادم تا آنچه درباره او می داند بگوید. گفت : پیامبر فرمود : إنهم شر الخلق و الخلیقه یقتلهم خیر الخلق و الخلیقه و أقربهم عند الله وسیله [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج2 ، ص267] .

امیرالمؤمنین (ع) برای آخرین بار پیکی را برای آنان می فرستد که دست از این کارها بردارند. اما آنها سفیر حضرت را می کشند.

جنگ آغاز

شد ، ابتدا خوارج شروع به حمله می کنند. امیرالمؤمنین (ع) لشگرش را آماده می کند برای مقابله و برای تقویت سربازانش یک خبر غیبی می دهد که از آنان بیش از 10 نفر نمی ماند و از شما بیش از ده نفر شهید نمی شود.

6. برخوردهای حضرت امیر (ع)

1. نصیحت

حضرت امیر (ع) به خوارج فرمود : الْزَمُوا السَّوَادَ الْأَعْظَمَ فَإِنَّ يدَ اللَّهِ مَعَ الْجَمَاعَهِ وَ إِياكِمْ وَ الْفُرْقَهَ فَإِنَّ الشَّاذَّ مِنَ النَّاسِ لِلشَّيطَانِ كمَا أَنَّ الشَّاذَّ مِنَ الْغَنَمِ لِلذِّئْبِ أَلَا مَنْ دَعَا إِلَى هَذَا الشِّعَارِ (شعار خوارج) فَاقْتُلُوهُ وَ لَوْ كانَ تَحْتَ عِمَامَتِى هَذِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 127] .

2. آزادی وگفتمان

1- نصیحت و دلسوزی در میدان صفین.

2- آزاد گذاشتن آنها ، بحث و مناظره کردن.

3- تحت فشار نگذاشتن ، نه زندانی ، ، نه شکنجه ای حتی حقوقشان را از بیت المال قطع نکرد.

4- مدارا : وقتی یکی از آنها نسبت به حضرت در مسجد گفتقَاتَلَهُ اللَّهُ كافِراً مَا أَفْقَهَهُ [نهج البلاغه ، حکمت 420] .

حضرت فرمود : معترض او نشوید او به من فحش می دهد.

5- حتی بعد از ترورهای غم انگیز یارانش سعه صدر به خرج می دهد و نصیحت می کند.

6- به میان خوارج می رفت و مناظراتی صورت می داد و حجت را تمام می کرد و به آنان آزادی می داد تا حرفشان را بزنند و سپس با گرمی و سوز پدرانه جواب می داد.

7- حضرت فرمود : ما شما را از صفوف خود جدا نمی کنیم اما اگر بجنگید ما هم با شما می جنگیم.

3- امام (ع) برای هدایت خوارج ابن عباس را برای احتجاج پیش آنها فرستاد. گفتند : چون علی حکمیت را پذیرفت کافر شده است.

پاسخ داد : در مساله صید

در حال احرام قرآن گفته کفاره ای عادل آن بدهد کهیحْکمُ بِهِ ذَوا عَدْلٍ مِنْکمْ [(مائده/95)] [المناقب ، ج1 ، ص268] .

بنابراین در مساله امامت نیز حکمیت کفر به شمار نمی رود.

گفتند : حال که حکمین رای داده اند چرا نمی پذیرید؟

پاسخ داد : اگر امام راه خلاف پیش گیرد ، امت اسلامی باید به مخالفت او برخیزد. حال داور (ابوموسی) راه خلاف رفته و باید امام با او مخالفت کند. خوارج وقتی محکوم شدند گفتند : احتجاج قریش به درد خودشان می خوردبَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ [(زخرف/58)] .

4- حضرت علی (ع) در مناظره خود از آیه 35 سوره نساء استفاده می کند که فرموده : وَ إِنْ خِفْتُمْ شِقاقَ بَینِهِما فَابْعَثُوا حَکماً مِنْ أَهْلِهِ وَ حَکماً مِنْ أَهْلِها إِنْ یرِیدا إِصْلاحاً یوَفِّقِ اللَّهُ بَینَهُما إِنَّ اللَّهَ کانَ عَلِیماً خَبِیراً [(نساء/35)] [المناقب ، ج1 ، ص268] .

5- امام (ع) با خوارج چون پدری مهربان بود لذا چون دید آنان به یزید بن قیس ارحبی بیشتر توجه دارند در حروراء حاضر و در مقابل خیمه یزید دو رکعت نماز خواند و بر کمان خود تکیه زده و فرمود : هذا مقام من فلج فیه فلج یوم القیامه [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج2 ، ص279] .

پس آنان را نصیحت و مساله پذیرش حکمیت که با اصرار آنان بود را مطرح کرد و در مقابل اصرار آنان به توبه گفت : أنا أستغفر الله من کل ذنب [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج2 ، ص279] .

و با این برخورد شش هزار نفر از خوارج

با حضرت به کوفه برگشتند.

اما اشعث بن قیس شایع نمود که امام قصد بازگشت به جنگ را دارد تا جائی که حضرت علی (ع) مجبور شد دوباره عدم عدول خود را از پیمان تحکیم یادآور شود لذا مجددا تائبین به حروراء برگشتند." [شرح ابن ابی الحدید ، ج2 ، ص280] .

منبع : [از جاذبه و دافعه ، از ابن ابی الحدید ، ج2 ، ص311] .

عدالت علی (ع) : حضرتش با خوارج در منتهی درجه آزادی و دموکراسی رفتار می کرد. آنها را زندان نکرد ، شلاق نزد ، از بیت المال محروم نکرد.

-پای خطبه حضرت در مسجد ، اغتشاش ایجاد می کردند.

- روزی شخصی وارد مسجد شد و سوالی از حضرت کرد و حضرت جواب دادند. یکی از خوارج گفت : قَاتَلَهُ اللَّهُ کافِراً مَا أَفْقَهَهُ [نهج البلاغه ، حکمت 420] .

- مردم خواستند متعرض او شوند. حضرت فرمود : او را آزاد بگذارید.

- خوارج به مسجد می آمدند اما به علی (ع) اقتدا نمی کردند.

- ابن کوّاء یکی از خوارج به هنگام نماز جماعت علی (ع) با صدای بلند گفت : وَ لَقَدْ أُوحِی إِلَیک وَ إِلَی الَّذِینَ مِنْ قَبْلِک لَئِنْ أَشْرَکتَ لَیحْبَطَنَّ عَمَلُک وَ لَتَکونَنَّ مِنَ الْخاسِرِینَ [زمر-65] .

که علی (ع) به خاطروَ إِذا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَ أَنْصِتُوا لَعَلَّکمْ تُرْحَمُونَ [اعراف-204] .

سکوت کرد و سپس به نماز ادامه داد؛ اما او همان آیه را تکرار کرد و بالاخره امیرالمؤمنین (ع) در نماز این آیه را خواند : فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ وَ لا یسْتَخِفَّنَّک الَّذِینَ لا یوقِنُونَ [(روم/60)] [تهذیب الأحکام

، ج3 ، ص35] .

1- خوارج به عنوان اعتراض به امیرالمؤمنین (ع) در مسجد کوفه جمع شده و در نماز جماعت شرکت نمی کردند و گاهی با شعارهای تند و زننده مخالفت خود را علنی می کردند. روزی امیرالمؤمنین (ع) مشغول نماز بود که ابن کوّاء (از سران خوارج) در نماز فرادای خود به عنوان اعتراض این آیه را تلاوت کرد : وَ لَقَدْ أُوحِی إِلَیک وَ إِلَی الَّذِینَ مِنْ قَبْلِک لَئِنْ أَشْرَکتَ لَیحْبَطَنَّ عَمَلُک وَ لَتَکونَنَّ مِنَ الْخاسِرِینَ [(زمر-65) تهذیب الأحکام ، ج3 ، ص35] .

امام به حکم قرآن : وَ إِذا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَ أَنْصِتُوا لَعَلَّکمْ تُرْحَمُونَ [(اعراف/204)]

سکوت کرد تا آیه تمام شد و سپس به نماز ادامه داد. اما ابن کوّاء مجددا آیه را تلاوت کرد تا چند بار. حضرت سرانجام با آیه ای از قرآن (که به نمازش هم آسیب نرسد) فرمود : فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ وَ لا یسْتَخِفَّنَّک الَّذِینَ لا یوقِنُونَ [(روم/60)] .

3. عدم مداهنه وسازش

2- روزی هنگام سخنرانی امیرالمؤمنین (ع) در مسجد کوفه عده ای از خوارج یکی یکی و سپس گروهی برخاسته و شعارلَا حُکمَ إِلَّا لِلَّهِ

سر دادند. امام فرمود : کلِمَهُ حَقٍّ یرَادُ بِهَا البَاطِلٌ

و فرمودند : تا وقتی دست به شمشیر نبرده اید از سه حق برخوردارید.

اولا : لَا نَمْنَعُکمْ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ تُصَلُّوا فِیهَا

ثانیا : وَ لَا نَمْنَعُکمُ الْفَیءَ مَا کانَتْ أَیدِیکمْ مَعَ أَیدِینَا

ثالثا : وَ لَا نَبْدَوکمْ بِحَرْبٍ حَتَّی تَبْدَءُونَا (بِهِ) [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص393] .

- خوارج در ابتدا مشغول انتقاد و بحث آزاد ولی کم کم دست به شورش زدند.

- در منزل

یکی از هم مسلکان خود جمع شدند و با خطابه او به نام نهی از منکر طغیان کردند.

- امنیت راههارا سلب و غارتگری را پیشه خود کردند.

- امام (ع) آنها را تعقیب و در کنار نهروان با آنها برخورد کرد.

- پرچم امان را به دست ابوایوب انصاری داد و فرمود هر کس در سایه او قرار گیرد در امان است. از 12000 نفر 8000 نفر توبه کردند و باقی شکست خوردند.

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) أَنَّهُ خَطَبَ بِالْکوفَهِ فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْخَوَارِجِ فَقَالَ لَا حُکمَ إِلَّا لِلَّهِ فَسَکتَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) ثُمَّ قَامَ آخَرُ وَ آخَرُ فَلَمَّا أَکثَرُوا قَالَ کلِمَهُ حَقٍّ یرَادُ بِهَا البَاطِلُ لَکمْ عِنْدَنَا ثَلَاثُ خِصَالٍ (1) لَا نَمْنَعُکمْ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ تُصَلُّوا فِیهَا (2) وَ لَا نَمْنَعُکمُ الْفَیءَ مَا کانَتْ أَیدِیکمْ مَعَ أَیدِینَا (3) وَ لَا نَبْدَوکمْ بِحَرْبٍ حَتَّی تَبْدَءُونَا (بِهِ) وَ أَشْهَدُ لَقَدْ أَخْبَرَنِی النَّبِی الصَّادِقُ (ص) عَنِ الرُّوحِ الْأَمِینِ عَنْ رَبِّ الْعَالَمِینَ أَنَّهُ لَا یخْرُجُ (عَلَینَا) مِنْکمْ مِنْ فِئَهٍ قَلَّتْ أَوْ کثُرَتْ إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ حَتْفَهَا (هلاکت) عَلَی أَیدِینَا وَ إِنَّ أَفْضَلَ الْجِهَادِ جِهَادُکمْ وَ أَفْضَلَ الْمُجَاهِدِینَ مَنْ قَتَلَکمْ وَ أَفْضَلَ الشُّهَدَاءِ مَنْ قَتَلْتُمُوهُ فَاعْمَلُوا مَا أَنْتُمْ عَامِلُونَ فَیوْمَ الْقِیامَهِ یخْسَرُ الْمُبْطِلُونَ وَ لِکلِّ نَبَإٍ مُسْتَقَرٌّ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص393] .

4. نفرین

1- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا أَبَا لَکمْ [نهج البلاغه ، خطبه 36] .

2- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَصَابَکمْ حَاصِبٌ وَ لَا بَقِی مِنْکمْ آثِرٌ [نهج البلاغه ، خطبه 58] .

(گرد بادی شما را فرا گیرد و انسانی از شما نماند)

3- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ

(ع) : فَأُوبُوا شَرَّ مئآبٍ [نهج البلاغه ، خطبه 58] .

(خدا شما را به بدترین جایگاه برگرداند.)

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَمَا إِنَّكمْ سَتَلْقَوْنَ بَعْدِی ذُلًّا شَامِلًا [نهج البلاغه ، خطبه 58] .

(خداوند بعد از من شما را ذلیل خواهد کرد.)

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بُعْداً لَهُمْ كمَا بَعِدَتْ ثَمُودُ [نهج البلاغه ، خطبه 181] .

7. نکته ها

1. درسها

1- ارزشها و ملاکها را فدای ظاهر مذهبی نکنیم.

2- به هر کس به اندازه ظرفیتش اطلاعات بدهیم که اگر دشمن شد خطرش کمتر باشد.

3- از تعصبهای نابجا بپرهیزیم و انسانهایی انتقادپذیر و متواضع باشیم.

4- جامعه اسلامی ایده آل جامعه ای است که اول معیارها را بشناسد و تا وقتی که افراد این ارزشها را دارند بها دهد و هرگونه سقوط کردند رها کند.

5- رمز رستگاری مسلمین رابطه با امام معصوم است ، هم در علم ، هم در عمل و رهبری.

6- در مطالعات خود با افراد دین شناس و فقیه در ارتباط باشیم.

2. ولایتمداری

منبع : [الغدیر ، ج7 ، ص216] .

ثبات الخلیفه علی المبدأ

عن أبی سعید الخدری : ان أبابکر جاء الی رسول الله (ص) فقال : یا رسول الله ! انّی مررت بوادی کذا و کذا فاذا رجل متخشع حسن الهیئه یصلی ، فقال له رسول الله (ص) اذهب الیه فاقتله. قال : فذهب الیه ابوبکر فلما رآه علی تلک الحاله کره ان یقتله فجاء الی رسول الله (ص) فقال النبی (ص) لعمر : "اذهب الیه فاقتله. قال فذهب عمر فرآه علی تلک الحال التی رآه ابوبکر فکره ان یقتله فرجع فقال : یا رسول الله ! انی رأیته متخشعا

فکرهت ان اقتله قال : یا علی! اذهب فاقتله. فذهب علی فلم یره فرجع فقال : یا رسول الله انی لم راه ، فقال النبی (ص) : ان هذا و اصحابه یقرؤن القرآن لا یجاوز تراقیهم یمرقون من الدین کما یمرق السهم من الرمیه ثم لا یعودون فیه حتی یعود السهم فی فوقه فاقتلوهم هم شر البریه.

و عن انس بن مالک قال : کان فی عهد رسول الله (ص) رجل یعجبنا تعبده و اجتهاده و قد ذکرنا ذلک لرسول الله (ص) باسمه فلم یعرفه فوصفناه بصفته فلم یعرفه فینا نحن نذکره و اذ طلع الرجل قلنا : هو هذا. قال : انک لتخبرونی عن رجل ان فی وجهه لسفعه من الشیطان فاقبل حتی وقف علیهم و لم یسلم فقال له رسول الله (ص) انشدک الله هل قلت حین وفت علی المجلس : ما فی القوم احد افضل من او خیر منّی؟ قال : اللهم نعم. ثم دخل یصلی فقال رسول الله : من یقتل الرجل؟ فقال ابوبکر انا ، فدخل علیه فوجده یصلی فقال : سبحان الله! اقتل رجلا یصلی؟ و قد نهی رسول الله (ص) عن قتل المصلین ، فخرج. فقال رسول الله (ص) ما فعلت؟ قال : کرهت ان اقتله و هو یصلی و انت قد نهیت عن قتل المصلین. فقال : من یقتل الرجل؟ قال عمر : انا. فدخل فوجده واضعا جبهته فقال عمر ابوبکر افضل منّی فخرج فقال له النبی (ص) مه؟ قال : وجدته واضعا وجهه لله فکرهت ان اقتله. فقال : من یقتل الرجل؟ فقال علی : انا. فقال : انت ان ادرکته. فدخل علیه فوجده قد خرج فرجع

الى رسول الله (س) قال له : مه؟ قال : وجدته قد خرج. قال لو قتل ما اختلف من امتى رجلان كان اولهم و آخرهم.

صاحب القصه هو ذوالثديه رأس الفتنه يوم النهروان قتله امير المؤمنين الامام على يوم ذالک كما فى صحيح مسلم و سنن ابى داوود ، قال الثعالبى فى ثمار القلوب" 232 : ذو الثديه شيخ الخوارج و كبيرهم الذى علمهم الضلال ، و كان النبى (ص) امر بقله و هو فى الصلاه ، فكعّ عنه ابوبكر و عمر رضى الله عنهما ، فلما قصده على رضى الله عنه لم يره ، فقال له النبى (ص) : اما انک لو قتلته لكان اوّل فتنه و آخرها ، و لمّا كان يوم النهروان وجد بين القتلى فقال على رضى الله عنه : ائتونى بيده المخدچه. فاتى بها فامر بنصبها.

قال الامينى : هلم معى نسائل الرجلين ممن اخذا انّ الصلاه تحقن دم صاحبها؟ هل اخذاها عن شريعه غاب الصادع بها ، فارتبكا بين قوليه؟ أليست هى الشريعه المحمديه و صاحبها هو الذى امر بقتل الرجل؟ و هو ينظر اليه من كثب ، و يعلم انّه يصلى و قد اخبرته الصحابه و فيهم الرجلان بخضوعه و خشوعه فى صلاته و اعجابهم بتعبّده و اجتهاده و فى المخبرين ابوبكر نفسه ، غير انّ رسول الله (ص) عرف بواسع علمه النبوىّ انّ كلّ ذلک عن دهاء و تصنّع يريد به اغراء الدهماء للحصول على امنيته الفاسده التى لم نتمكن منها الا على عهد الخوارج فاراد (ص) قمع بكل الجرثومه الخبيثه بقتله ، و لقد اراد (ص) تعريف الناس بالرجل و اغيقافهم على ما انطوت عليه اضالعه فاستحفاه عمّ

دارفی خلده حین وقف علی القوم و فیهم النبی (ص) و اراد ان یعلموا انّه یجد نفسه خیرا او افضل منهم و منه (ص) .

ای کافر هذا یجب قتله لاسیما بعد قوله (ص) : انّ فی وجهه لسفعه من الشیطان؟ و ایّ شقیّ هذا یقف علی المنتدی و قد ضمّ صدره نبیّ العظمه و لم یسّلم؟ و ایّ صفیق یعربق عن سوء ما هجس فی ضمیره بکل صراحه. غر محتشم عن موقفه ، و لامکترث ،

1. خواستگاری

1. قداست ازدواج

اسلام ازدواج را مقدس می داند.

مسیحیت ازدواج را خلاف تقدس می داند و لذا پاپ و بزرگان باید ازدواج نکرده باشند و اجازه ازدواج در مسیحیت به خاطر جلوگیری از فساد بیشتر و به اصطلاح دفع افسد به فاسد است. قداست ازدواج عللی دارد :

1- کم شدن گناه :

2- کانون نسل سازی : گروهی می گویند : بچه در زایشگاه متولد ، بعد کودکستان ، دبستان ، دبیرستان ، دانشگاه ، کارمند مربی همه حکومت و به جای حقوق پدر بر فرزند حق دولت بر مردم.

2. فلسفه ازدواج

1. آرامش روحی

وَ مِنْ آیاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَکمْ مِنْ أَنْفُسِکمْ أَزْواجاً لِتَسْکنُوا إِلَیها وَ جَعَلَ بَینَکمْ مَوَدَّهً وَ رَحْمَهً [روم/21] .

یکی از خصایص و نیازهای بشر انس و الفت است. تنهایی برای انسان دشوار است و نیاز به کسی دارد که امین و غمخوار و مهربان و رازدار باشد تا با او انس بگیرد.

نیاز به کسی دارد که عشقش را و مودت خالصانه اش را ، نثار او کند. بهترین فردی که می تواند این نیاز را تامین کند همسر است؛ چه زن و چه

شوهر. از میان فوائد بسیار ازدواج تنها این یک مورد را نام برده معلوم می شود مهم ترین فائده است.

قَالَ الرِّضَا (ع) : مَا أَفَادَ عَبْدٌ فَائِدَةً خَيراً مِنْ زَوْجَةٍ صَالِحَةٍ إِذَا رَآهَا سَرَّتْهُ وَ إِذَا غَابَ عَنْهَا حَفِظَتْهُ فِی نَفْسِهَا وَ مَالِهِ [کافی ، ج5 ، ص327] .

سئوال : قرآن فلسفه ازدواج را چه می داند؟

جواب : آرامش روحی

وَ جَعَلَ مِنْها زَوْجَها لِيسْكنَ إِلَيها [اعراف/189] .

وَ مِنْ آياتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكمْ مِنْ أَنْفُسِكمْ أَزْواجاً لِتَسْكنُوا إِلَيها وَ جَعَلَ بَينَكمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً [روم/21

] .

2. حفظ دین

ابوذر غفاری از رسول خدا (ص) پرسید آیا ممکن است لذت بردن از همسر هم ثواب داشته باشد؟ حضرت فرمود : " اگر این همسر نبود به صورت غیر مشروع انجام می دادی و گناهکار بودی ، پس حتما پاداش خواهی برد".

در تاریخ اسلام افرادی بوده اند که فقط به خاطر اطاعت از خدا و سنت رسول ازدواج کرده اند.

اذا تزویج العبد فقد استکمل نصف الدین فلیتق الله فی النصف الباقی. [کنزالمعال /44403]

3. پیش گیری از گناه

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَزَوَّجَ أَحْرَزَ نِصْفَ دِینِهِ [کافی ، ج5 ، ص328] .

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَحَبَّ أَنْ یلْقَی اللَّهَ طَاهِراً مُطَهَّراً فَلْیلْقَهُ بِزَوْجَهٍ [النوادر راوندی ، ص12] .

3- رسول خدا (ص) به جوانان فرمود : " با ازدواج چشم و دامن خود را از گناه پاک بدارید" [مستدرک ، ج2 ، ص531] .

4- رسول خدا (ص) فرمود : "هر کس که در جوانی ازدواج کند صدای ناله شیطان بلند می شود که واویلا دو ثلث دینش از دستبرد من مصون می ماند" [مستدرک ، ج2 ، ص530] .

سئوال : آیا اسلام برای پیش گیری از گناه طرحی دارد؟

جواب : آری ، ازدواج.

قالَ یا قَوْمِ هولاءِ بَناتِی هُنَّ أَطْهَرُ لَکمْ [هود/78]

4. عمل به سنت پیامبر (ص)

النکاح سنتی فمن رغب عن سنت فلیس منّی . [بحار ، ج103/ص220]

5. تولید مثل

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَنَاکحُوا تَنَاسَلُوا أُبَاهِی بِکمُ الْأُمَمَ یوْمَ الْقِیامَهِ [عوالی اللئالی ، ج2 ، ص261] .

در روایات انتخاب همسر به صفاتی اشاره شده

که در نسل اثر می گذارد و معلوم است که یکی از هدفهای ازدواج تولدی نسلی سالم و صالح است.

اسلام به انتخاب همسر "و داشتن فرزند " تشویق کرده است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا يَمْنَعُ الْمُومِنَ أَنْ يتَّخِذَ أَهْلًا لَعَلَّ اللَّهُ أَنْ يرْزُقَهُ نَسَمَةً تُثْقِلُ الْأَرْضَ بِه لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص382] .

رسول خدا (ص) فرمودند : "چه مانع دارد همسری انتخاب کنید شاید خداوند فرزندی به شما عطا کند که با گفتن : لا اله الا اللهزمین را سنگین کند" [وسائل ، ج14 ، ص3] .

3. فواید ازدواج

1. سلامتی

دانشمندان می گویند : ارضای صحیح و به موقع غریزه جنسی برای سلامت جسم و جان یک ضرورت است و ترک آن باعث بیماری های روانی وامراضی از قبیل ضعف اعصاب ، اضطراب ، افسردگی ، یأس ، تشنج ، تندخویی ، بد بینی ، گوشه گیری و گاهی سوء هاضمه و سردرد می شود. / انتخاب همسر ، امینی ، ص26.

2. استقلال

دختر و پسر قبل از ازدواج جزء خانواده و تابع محسوب می شوند ، در حالی که بعد از ازدواج مستقل ، مبتکر و تصمیم گیرند و مسؤلیت می پذیرند و محصول کسب و کارشان به واحد نوبنیاد خانواده تعلق می گیرد.

3. امنیت

اگر بنیاد خانواده ها مستحکم باشد؛ به طور محسوس از فسادها ، طغیان ها ، ولگردی ها ، قتل و سرقت ها ، جنایت ها و ناامنیتی ها ، تجاوز به عنف ها و اعتیادها و خودکشی ها کاسته می شود. چون اکثر این افراد از کسانی هستند که از کانون گرم خانواده محرومند. [انتخاب همسر ، ص29] .

4. توسعه روحی

انسان مجرد می گوید :

خودم ، معیل می گوید : خودم و همسرم و فرزندم.

5. تلاش

کسی که مخارجش سنگین شد مجبور به فکر کار و تلاش است.

وَ اسْتَعْمَرَکمْ فِیها [هود/61] .

خانه سازی

ایجاد کار

بازار رقابت

6. آینده نگری

کسی که ازدواج کرد و فرزند داشت برای تامین زندگی نسل خود آینده نگری هم دارد.

7. نقش ازدواج

گستردگی فامیل : انسان که فامیل نسبی دارد ، فامیل سببی نیز پیدا می کند.

پر کردن اوقات فراغت :

نجات از خود بینی به دیگران

تربیت نسل

انگیزه کار و تلاش

تقویت روحیه خدمت رسانی ، عاطفه ، استقلال در زندگی ، تحمل و کظم غیظ ، صبر ، اطعام ، امر به معروف ، ایثار ، آماده باش ، آینده نگری ، زندگی اجتماعی ، صرف نظر از خواسته های خود به خاطر خواسته های دیگران.

4. موانع ازدواج

1. تجملات

توقعات زاید و دست و پا گیر

مراسم سنگین عقد و عروسی

مهریه های سنگین و جهاز مفصل

توقع مسکن مستقل

بیکاری و یا حقوق کم داماد

نداشتن امکانات والدین و مخارج سنگین زندگی باعث تاخیر ازدواج می شود. خانواده ها دو دسته هستند : دسته اول که واقعا فقیرند یا اصلا کار ندارند یا بیمارند یا درآمدشان از حداقل زندگی کمتر است؛ عذر اینها قبول است و به کسی که قدرت نفقه ندارد نمی شود گفت : ازدواج کن ، بلکه باید به دنبال درآمد مشروع هم باشد.

2. فقر

و صبر کنند قرآن می فرماید : وَ لْيسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لا يجِدُونَ نِكاحاً حَتّى يغْنِيهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [نور/33] .

بهتر است تا زمان مناسب اینگونه جوانان عفت و پاکدامنی خود را حفظ کنند ، البته اولیای آنها و حکومت اسلامی و افراد خیر جامعه مسئول رسیدگی به چنین جوانهایی هستند.

دسته دوم

: کسانی هستند که واقعا فقیر نیستند ، بلکه توقعات و بلند پروازی های بی جا و تجمل پرستی مانع راه شده است.

این دسته با ساده گرفتن مراسم و حذف تشریفات می توانند به این سنت نبوی عمل کنند ، به جای منزل مستقل منزل اجاره ای یا منزل پدر و مادر؛ به جای یک خانه ، یک اطاق؛ به جای فرش ، موکت؛ به جای تشریفات ، قناعت و...چطور وقتی گرسنه ایم منتظر میز وصندلی و دسر سفره رنگین نمی نشینیم.

3. ادامه تحصیلات

راه حل این مشکل :

1- خانواده دختر به اندازه توان کمک کند؛ فرض کند دختر در حال تحصیل و مجرد است.

2- خانواده پسر نیز نگوید پسرمان زن گرفته به ما ربطی ندارد؛ مخارج او را تامین کند.

3- دختر و پسر هم توقعات خود را کم کنند تا فراغت از تحصیل و پیدا شدن شغل.

4- تا خاتمه تحصیل در خانه پدر عروس بمانند.

5- مسئولین کشور و مراکز آموزشی با دادن تحصیلات و امور خوابگاه کمک کنند.

7- افراد خیر که اطاق دارند موقّتا در اختیار تازه عروس و داماد قرار دهند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَفْضَلُ الشَّفَاعَاتِ أَنْ تَشْفَعَ بَينَ اثْنَينِ فِی نِكاحٍ حَتَّی يجْمَعَ اللَّهُ بَينَهُمَا [كافی ، ج5 ، ص331] .

ادامه تحصیلات

دنیای امروز دنیای علم است و اغلب پسران و دختران علاقه دارند حداقل دیپلم بگیرند. اما ازدواج را با درس خواندن ناسازگار می دانند ، زیرا برای پسر : 1- ازدواج مسئولیت آفرین است. 2- شغل و درآمدی ندارد تا اداره

کند و نان خور پدر است. 3- فکرش آزاد است و با ازدواج فرصت را از دست می دهد.

و برای دختر : 1

-

باید شوهر داری کند و فراغتی برای درس خواندن ندارد.

2- از هم ردیف های خود عقب می افتد.

در نتیجه : تحت شدیدترین فشارهای غریزه جنسی می سوزند و می سازند ، چون ادامه تحصیلات را لازم می دانند. اما غریزه جنسی از طریق غیر مجاز خود را آشکار می کند. مفاسد اخلاقی ، انحرافات جنسی ، تجاوزات نامشروع ، چشم چرانی ، و ولگردی معلول تاخیر ازدواج است.

4. تذکراتی به جوانان مجرد :

1. نکات اخلاقی

سئوال : اگر مشکل مالی بود چه کنیم؟ اگر همسر پیدانشد چه کنیم؟

جواب : 1 توکل : إِنْ یکونُوا فُقَراءَ یغْنِهِمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [نور/32] .

2 تاخیر همراه باعفت : وَ لْیسْتَعْفِفِ الَّذِینَ لا یجِدُونَ نِکاحاً [نور/33] .

3 از بیت المال : جوانی که استمناء کرده بود ، حضرت پس از تعزیر ، از بیت المال او را داماد کرد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) أُتِی بِرَجُلٍ عَبِثَ بِذَکرِهِ فَضَرَبَ یدَهُ حَتَّی احْمَرَّتْ ثُمَّ زَوَّجَهُ مِنْ بَیتِ الْمَالِ [کافی ، ج7 ، ص265] .

تذکراتی به جوانان مجرد :

1.عفت خود را نگهدارید.

2. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَا مِنْ عِبَادَهٍ أَفْضَلَ مِنْ عِفَّهِ بَطْنٍ وَ فَرْجٍ [کافی ، ج2 ، ص80] .

وَ لا تَقْرَبُوا الزِّنی إِنَّهُ کانَ فاحِشَهً وَ ساءَ سَبِیلاً [اسراء/32] .

زنا ، لواط و استمنا پایانش بدبختی دنیا و آخرت است.

2- به نامحرم نگاه نکنید.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : النَّظَرُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ مَسْمُومٌ وَ كَمْ مِنْ نَظْرَةٍ أَوْرَثَتْ حَسْرَةً طَوِيلَةً [کافی ، ج5 ، ص559] .

3- اگر صحنه گناه پیش آمد فورا با کاری دیگر خودتان را

مشغول کنید؛ برخیزید وضو بگیرید و دو رکعت نماز بخوانید و از خدا استمداد بطلبید.

4- اشتغال پیدا کنید. سرچشمه بسیاری از معاصی ایام فراغت است ، با کار ، ورزش ، مطالعه و... اوقات خود را پر کنید.

5- با نامحرم خلوت نکنید. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر فلا یبیت فی موضع یسمع نفسه امرأه لیست له بمحرمه [مجموعه ورام ، ج2 ، ص91] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یخْلُو بِامْرَأَهٍ رَجُلٌ فَمَا مِنْ رَجُلٍ خَلَا بِامْرَأَهٍ إِلَّا کانَ الشَّیطَانُ ثَالِثَهُمَا [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص214] .

6- با نامحرم شوخی نکنید. گرم گرفتن و شوخی و خندیدن زن و مرد نامحرم خطرناک است. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ فَاکهَ امْرَأَهً لَا یمْلِکهَا (حَبَسَهُ اللَّهُ) بِکلِّ کلِمَهٍ کلَّمَهَا فِی الدُّنْیا أَلْفَ عَامٍ [وسائل الشیعه ، ج20 ، ص198] .

7- در یک رختخواب نخوابید. پسر با پسر ، دختر با پسر و لو محرم باشند نباید در یک بستر بخوابند.

8- با نامحرم مصافحه نکنید. رسول خدا (ص) می فرمایند : "هر کس به صورت حرام با نامحرمی مصافحه کند در قیامت دست بسته محشور می شود" [وسائل ، ج14 ، ص270] .

عن الامام الباقر (ع): قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَافَحَ امْرَأَهً تَحْرُمُ عَلَیهِ فَقَدْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص13] .

9- به فیلم های مبتذل نگاه نکنید.

10- پوشش و حجاب اسلامی را رعایت کنید.

11- در انتخاب دوست دقت کنید. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : قَارِنْ أَهْلَ الْخَیرِ تَکنْ مِنْهُمْ وَ بَاینْ أَهْلَ الشَّرِّ تَبِنْ عَنْهُمْ

[نهج البلاغه ، نامه 31] .

12- پرهیز از سیر شدن کامل (روزه گرفتن)

13- پرهیز از دوست ناباب

14- یاد خطرات گناه و کیفرهای الهی.

2. استفاده از فرصت جوانی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أَبَاذَرٍّ! اغْتَنِمْ خَمْساً قَبْلَ خَمْسٍ شَبَابَک قَبْلَ هَرَمِک وَ صِحَّتَک قَبْلَ سُقْمِک وَ غِنَاک قَبْلَ فَقْرِک وَ فَرَاغَک قَبْلَ شُغْلِک وَ حَیاتَک قَبْلَ مَوْتِک [أمالی طوسی ، ص525] .

رسول خدا (ص) می فرمایند : " قبل از اینکه جوانی را از دست بدهی قدرش را بدان ، دوران جوانی بهترین ایام عمر است".

صحت و سلامت فرصت و فرصت و فراغت نیرو و قدرت عشق به علم و معرفت و... از ویژگیهای جوانی است.

1- اگر به تحصیل اشتغال دارید؛ خوب درس بخوانید ، وقت را تلف نکنید ، نظم داشته باشید ، مشکلات را از استاد بپرسید و مطالعه زیاد داشته باشید.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لست أحب أن أری الشاب منکم إلا غادیا فی حالین إما عالما أو متعلما [أمالی طوسی ، ص303] .

2- اگر مشغول کار هستید به کار خود دلگرم و جدی باشید ، تلاش کنید ، تجربه استاد را بیاموزید و از خدا بخواهید که شما را صنعتگری امین قرار دهد. از خدا طلب رزق حلال کنید و کارتان را بدون عیب انجام دهید.

3- اگر حقوق دارید ، ول خرجی نکنید ، به فکر آینده و نیازهای آینده باشید ، درآمدتان را بیهوده صرف نکنید ، وسایل منزل را آرام آرام تهیه کنید ، به امید پدر و مادر نباشید ، از توقع خود بکاهید و تقدیر المعیشه را از جوانی بکار ببرید.

4- اگر بیکار هستید

، به هر طریقی شده شغلی پیدا کنید؛ آدم بیکار احترام و ارزش ندارد.

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ جَلَّ وَ عَزَّ یبْغِضُ الْعَبْدَ النَّوَّامَ الْفَارِغَ [کافی ، ج5 ، ص84] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا خَیرَ فِی مَنْ لَا یحِبُّ جَمْعَ الْمَالِ مِنْ حَلَالٍ یکفُّ بِهِ وَجْهَهُ وَ یقْضِی بِهِ دَینَهُ وَ یصِلُ بِهِ رَحِمَهُ [کافی ، ج5 ، ص72] .

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ أَلْقَی کلَّهُ عَلَی النَّاسِ [کافی ، ج4 ، ص12] .

حتی اگر وضع پدر و مادرتان خوب است و زندگی شما تأمین است به سراغ شغلی بروید.

5. شرایط ازدواج

1. سن ازدواج

طبیعت و آفرینش سن ازدواج را تعیین کرده و آن سن بلوغ است ، لکن به تناسب شرایط جغرافیائی ، محیط اجتماعی و خانوادگی و روحی نوسان پیدا می کند.

غریزه جنیسی در سنین 17 و 18 در پسران و 14 و 15 در دختران کاملا بیدار شده است. و جوان تحت فشار قرار می گیرد و مانند نیاز به آب و غذا است. و جز ارضای مشروع چاره ای نیست. فقط با ورزش و تفریح و... می شود ازدواج را مقداری به تاخیر انداخت .

2. اجازه ولی

در ازدواج پسر اراده والدین شرط نیست و خود پسر باید تصمیم بگیرد و در حد امکان رضایت والدین را جلب نماید. اما در مورد دختر؛ او هم در امر ازدواج آزاد است و کسی حق ندارد بر او تحمیل کند ، ولی علاوه بر اجازه و رضایت دختر اجازه ولیّ شرعی او هم لازم است.البته احادیث بین دختر باکره و بیوه فرق گذاشته ، اسلام از دختر سلب

استقلال نکرده ، بلکه برای جلوگیری از خطا و اشتباه توصیه کرده از تجربیات پدر و جد استفاده کند ، چون دختر دوشیزه از یک نوع خوش بینی و زود باوری برخوردار است و از حیله و نیزنگ بعضی شیادان بی اطلاع است و لذا نیاز به مشاوره دارند و چه مشاوری دل سوزتر از پدر. البته اجازه ولی در 2 مورد استثناء شده؛ 1- دسترسی به پدر و جد پدری نیست. 2- همسر مناسبی پیدا شده و پدر بی جهت مخالفت می کند.

تذکر : در صورت نبود پدر و جد پدری هیچ کس حق ولایت ندارد.

3. دقت در انتخاب

قال الصادق (ع) : "زن به منزله گلوبندی است که بر گردن می افکنند ، پس مراقب باش".

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : انْظُرْ أَینَ تَضَعُ نَفْسَک؟ وَ مَنْ تُشْرِکهُ فِی مَالِک وَ تُطْلِعُهُ عَلَی دِینِک وَ سِرِّک [کافی ، ج5 ، ص323] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللَّهُمَّ ! إِنِّی أَعُوذُ بِک وَ مِنْ زَوْجَهٍ تُشَیبُنِی قَبْلَ أَوَانِ مَشِیبِی [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص558] .

در انتخاب همسر احساسات غلبه نکند.

عجله نکنید؛ پس از فکر و مشورت و گفتگو اقدام کنید. بخش زیادی از اختلافات خانوادگی ریشه اش عدم تدبیر در انتخاب همسر است.

انتخاب همسر انتخاب لباس نیست؛ انتخاب شریک زندگی است وتاثیرش تا پایان عمر و تا قیامت هست.

ازدواج های سطحی که با یک تلفن یا برخوردی در اتوبوس و یا پارک و غیره صورت می گیرد عاقبت خوبی ندارد.

4. توجه به اصالت خانوادگی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَیهَا النَّاسُ ! إِیاکمْ وَ خَضْرَاءَ الدِّمَنِ. قِیلَ : یا رَسُولَ اللَّهِ ! وَ مَا خَضْرَاءُ الدِّمَنِ؟ قَالَ : الْمَرْأَهُ الْحَسْنَاءُ فِی

مَنْبِتِ السَّوْءِ [کافی ، ج5 ، ص332] .

(خضراء الدمن = سبزه هائی که روی زباله می روید)

وَ وَرِثَ سُلَیمانُ داوُدَ [نمل/16] .

یا وَارِثَ آدَمَ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص604] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَشْهَدُ أَنَّک کنْتَ نُوراً فِی الْأَصْلَابِ الشَّامِخَهِ (زیارت اربعین) [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص113] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَهْلِ الْبُیوتَاتِ الصَّالِحَهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

وَ ما کانَتْ أُمُّک بَغِیا [مریم/28] .

ما کانَ أَبُوک امْرَأَ سَوْءٍ [مریم/28] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَشْهَدُ أَنَّ الْأَئِمَّهَ مِنْ وُلْدِک (زیارت اربعین) [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص113] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إذا کرم [أکرم] أصل الرجل کرم مغیبه و محضره [غررالحکم ، ص409] .

قَالَ عُمَرُ : انظر فی أی نصاب تضع ولدک فإن العرق دساس. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج12 ، ص116] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : حسن الأخلاق برهان کرم الأعراق [غررالحکم ، ص254] .

لا یلِدُوا إِلاّ فاجِراً کفّاراً [نوح/27] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : السعید من سعد فی بطن أمه [توحید صدوق ، ص356] .

5. ازدواج های ممنوع

1- محارم نسبی ، مانند : پدر ، مادر ، فرزند ، خواهر ، برادر ، نوه ، عمو ، عمه ، دائی ، خاله ، فرزندان خواهر ، فرزندان برادر ، جد و جده.

2- محارم سببی ، مانند : مادر زن ، پدر شوهر ، نامادری ، (زن پدر) ، ناپدری (شوهر مادر) ناپسری (پسر شوهر) نادختری (دختر زن) و خواهر همسر (البته خواهر همسر محرم

نیست) .

3- محارم رضاعی ، اگر کودکی یک شبانه روز به طور کامل یا پانزده مرتبه به طور متوالی و کامل از زنی شیر بنوشد و در این فاصله غذای دیگری نخورد و از طریق پستان باشد به این افراد محرم می شود : 1- خود زن ، 2- شوهر زن ، 3- فرزندان زن ، 4- خواهر و برادر زن ، 5- عمو وعمه زن ، 6- پدر و مادر زن ، 7- پدر و مادر شوهر ، 8- خواهر و برادر شوهر ، 9- عمو و عمه و دائی و خاله شوهر ، 10- دائی و خاله زن.

4- کسی که با مردی یا پسری لواط کند نمی تواند با مادر یا خواهر یا دختر او ازدواج کند و اگر ازدواج کرده اگر بچه دار هم شده باید جدا شوند.

5- بر مرد و زن مسلمان ازدواج با کافر ، چه به صورت دائم و چه به صورت موقت حرام است. مرد مسلمان می تواند با زن اهل کتاب عقد موقت داشته باشد ، اما زن مسلمان نمی تواند.

6- آقای ابراهیم امینی درباره ازدواج فامیلی مطالب تحقیقی و علمی نوشته و درپایان نتیجه گرفته که آمار بچه های ناقص الخلقه در ازدواج های فامیلی به مراتب بیشتر است و توصیه کرده تا حد امکان از ازدواج فامیلی پرهیز کنید. البته اگر کسی مطمئن باشد که در پدرانشان و مادرانشان بیماری وجود نداشته می تواند ازدواج فامیلی کند ، مثل ازدواج حضرت علی (ع) و حضرت فاطمه زهرا (س) .

6. وظیفه دیگران

1. مسئولین حکومتی

- وظیفه مردم و مسئولین

امیرالمومنین (ع) به دختر فقیری فرمود : " آیا سرپرستی داری؟ برادرانش را نشان داد. حضرت

از برادرانش پرسید حرف مرا در مورد خواهرتان می پذیرید؟ گفتند : بله.

حضرت فرمود : خداوند و حاضرین را شاهد می گیرم که این زن را در برابر چهارصد درهم مهریه به این پسر تزویج نمودم و مهریه از مال من باشد". [وسایی ، ج 14 ، ص 196]

2. عامه مردم

سئوال : وظیفه مردم نسبت به دختر و پسرها

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَصْبَحَ لَا يهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيسَ بِمُسْلِمٍ [کافی ، ج2 ، ص163] .

حدیثی داریم که پیامبر اکرم (ص) به هر جوانی می رسید دو سئوال می کرد؛ کار داری؟ همسر داری؟

2 وساطت : مَنْ يشْفَعْ [نساء/85] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَفْضَلُ الشَّفَاعَاتِ أَنْ تَشْفَعَ بَينَ اثْنَينِ فِی نِكاحٍ حَتَّی يجْمَعَ اللَّهُ بَينَهُمَا [کافی ، ج5 ، ص331] .

3 اقدام : وَ أَنْكحُوا الأَيامی مِنْكمْ [نور/32] .

7. مقدمات ازدواج

1. انتخاب

1. صفات همسر خوب

1. ایمان

سئوال : قرآن ملاک انتخاب همسر رادرچه می داند؟ زیبایی ، ثروت و یا ایمان؟

جواب : ایمان.

1-وَ لا تَنْكحُوا الْمُشْرِكاتِ حَتّى يومِنَّ وَ لأمَهٌ مُومِنَهٌ خَيرٌ مِنْ مُشْرِكهٍ وَ لَوْ أَعْجَبَتْكمْ وَ لا تُنْكحُوا الْمُشْرِكينَ حَتّى يومِنُوا وَ لَعَبْدٌ مُومِنٌ خَيرٌ مِنْ مُشْرِک وَ لَوْ أَعْجَبَكمْ أُولئِک يدْعُونَ إِلَى النّارِ وَ اللّهُ يدْعُوا إِلَى الْجَنَّهِ [بقره/221] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا تَزَوَّجَ الرَّجُلُ الْمَرْأَهَ لِجَمَالِهَا أَوْ مَالِهَا وُكلَ إِلَى ذَلِک وَ إِذَا تَزَوَّجَهَا لِدِينِهَا رَزَقَهُ اللَّهُ الْجَمَالَ وَ الْمَالَ [كافى ، ج5 ، ص333] .

3- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَتَى رَجُلٌ النَّبِى (ص) يسْتَأْمِرُهُ فِى النِّكاحِ فَقَال : لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) انْكحْ وَ

عَلَیک بِذَاتِ الدِّینِ تَرِبَتْ یدَاک [کافی ، ج5 ، ص332] .

2. عقل وهوش

حضرت علی (ع) می فرماید : "با احمق ازدواج نکن ، زیرا معاشرت با او بلایی عظیم است".

برای تشخیص عقل و هوش از راههای زیر می توان استفاده کرد :

1- معاشرت و گفتگو : دختر و پسر قبل از عقد مقداری با هم صحبت کنند بدون خجالت و از لابلای صحبتها به عقل یکدیگر پی ببرند. از همدیگر بخواهند برنامه آینده ، آرزوها ، توقعات و انتظارات خود را بیان کنند. و برای برخورد با مشکلات چه اندیشیده اند؟

2- سوال و تحقیق : تحقیق از خانواده ، از دوستان و آشنایان و همکلاسی ها....

3- محل زندگی : از محل زندگی هم می شود به فهم افراد پی برد ، مقدار تحصیلات هم معیاری است.

3. اخلاق

1-عَنِ الْحُسَینِ بْنِ بَشَّارٍ الْوَاسِطِی قَالَ : "کتَبْتُ إِلَی أَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) أَنَّ لِی قَرَابَةً قَدْ خَطَبَ إِلَی وَ فِی خُلُقِهِ شَیءٌ فَقَالَ : لَا تُزَوِّجْهُ إِنْ کانَ سَیئَ الْخُلُقِ" [کافی ، ج5 ، ص563] .

اخلاق در زندگی باعث شیرینی ، رشد و نجات است. تقوا ، راستگویی ، امانتداری ، خوش زبانی ، خیر خواهی ، پاکیزگی ، گذشت ، بردباری ، وظیفه شناسی ، نجابت ، عفّت ، کم توقعی ، نرم خویی ، رعایت اقتصاد ، شجاعت و ایثار و... امتیاز یک انسان است.

در اسلام که اینقدر به انتخاب دوست اهمیت داده شده و فرموده اند : حتما دوست راامتحان کنید با قرض ، سفر ، خشم و... چطور ممکن است نسبت به اخلاق بی توجه باشد؟ !

4. جمال

زیبایی فطری است و برای همسر یک مزیت است.

قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اطْلُبُوا الْخَيرَ عِنْدَ حِسَانِ الْوُجُوهِ فَإِنَّ فِعَالَهُمْ أَحْرَى أَنْ يكونَ حَسَناً [عيون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص74] .

رسول خدا (ص) می فرماید : "هنگامی که خواستید خواستگاری کنید در مورد زیبایی و صورت و مو سؤال کنید. به همین دلیل در فقه اسلامی اهمیت داده شده است که اگر توافق های دیگر صورت گرفت ، در مرحله آخر پسر به بدن و موهای دختر نظر کند؛ البته بدون ریبه.

تذکرات : 1-زیبائی و زشتی نسبی است.

2- دین واخلاق را فدای زیبایی نکنیم.

3- اگر در شکل و ظاهر ایرادی هست با صداقت بگوئید.

4- در مورد زیبایی افراط نکنید. مردم سه دسته اند :

بسیار زیبا : فتنه دارد.

بسیار زشت : کم پیدا می شود.

متوسط : اکثرا همین طور هستند.

5. تحصیلات

علم و دانش برای انسان یک کمال و برای همسر یک مزیت است. با فرد باسواد زودتر می شود به تفاهم رسید و برنامه های بهتری برای آینده ریخت ، لکن هر فرد باسوادی با فهم و عاقل و باتدبیر نیست؛ متاسفانه در کشور ما تحصیلات ، درس زندگی نمی دهند و تنها اطلاعاتی است غیر مفید که جوانان را پرتوقع می کند.

6. سلامت جسم

سلامت جسم از نعمت های بزرگ الهی و از مزایای یک همسر است. در روایت است که با کسانی که بیماریهای مسری دارند مانند : جذام و سل و سفلیس.... ازدواج نکنید. البته شایسته است انسانهای ایثارگر با جانبازان انقلاب ازدواج کرده و آنها را از تنهایی نجات دهند. سلامتی از اعتیاد هم در انتخاب همسر مهم است.

در روایات از ازدواج با شرابخوار به شدت نهی شده است.

7. شرافت خانوادگی

[الْبَلَدُ الطَّيبُ يخْرُجُ نَباتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ

اعراف/58] .

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَيهَا النَّاسُ ! إِياكمْ وَ خَضْرَاءَ الدِّمَنِ قِيلَ : يا رَسُولَ اللَّه!ِ وَ مَا خَضْرَاءُ الدِّمَنِ؟قَالَ : الْمَرْأَةُ الْحَسْنَاءُ فِى مَنْبِتِ السَّوْءِ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص391] .

2- در انتخاب همسر گفته اند : صفات دایی او را بررسی کنید.

8. تناسب سنی

انسان در سنین مختلف حالات متفاوت دارد. تمایلات هم در هر سنی یکسان نیست ، پس یک نوع تناسبی باید بین سن دختر و پسر باشد و بهتر است زن چندسالی از مرد کوچکتر باشد ، اما نه تفاوت فاحش (چنانچه در بعضی شهرها رسم است) که زندگی را با مشکلات فراوان روبرو می کند. (الا ما شذ و ندر) .

9. باکره بودن

در روایات توصیه شده که با دختر باکره ازدواج کنید.اما واقعیتی در جامعه ما وجود دارد و آن وجود دهها هزار دختر بیوه است که شوهرانشان را به خاطر اسلام و کشور از دست داده اند ، لذا باید به پسران مجرد تفهیم کنیم که شرط باکره بودن امری بسیار کوچک است و باید با شرایط دیگر در نظر گرفت. اگر جوانان ما بپذیرند این مطلب را.... ، اگر خانواده های آنان دست از لجاجت بردارند و به فکر نوامیس جامعه اسلامی باشند ، اگر مسئولین ، به خصوص مسئولین بنیاد شهید امکاناتی فراهم کنند ، و اگر بانوان همسر از دست داده ازدواج مجدد را قبیح ندانند؛ زمینه ازدواج صدها همسر شهید که نیز احتیاج به انس و مودت دارند فراهم خواهد شد.

10. هم کفو بودن

در بحار و مناقب ابن شهر آشوب آمده است که عبد الله بن جعفر طیار دختری زیبا داشت. معاویه او را

برای یزید خواستگاری کرد و گفت : اگر دخترت را برای پسر من عقد کنی من هم چند کار می کنم :

1- اختیار مهر با شما هر چه می خواهید مهر کنید.

2- رفاقت با بنی هاشم توسط این وصلت.

3- همان طور که دختر تو خیلی خواستگار دارد ، پسر من هم خیلی خواستار دارد.

عبدالله گفت : اختیار ما با حضرت امام حسن و امام حسینعلیهما السلاماست. بنا بر اختلافی که در بحار و مناقب است با مروان فرستاده معاویه شرفیاب خدمت امام شدند. حضرت فرمود : اما این اختیار زیادی مهر با شما ، ما بنی هاشم دخترمان را به مهر نمی فروشیم ، به انسانیت می فروشیم. اما رفاقت با بنی هاشم خیالی بیش نیست ، چون هدف ما اخروی و سعادت ابدی است و هدف شما خیالی و غرور دنیوی ، بین این دو هدف تبانی کلی است و قابل رفاقت نیست. اما اینکه گفتی یزید هم خیلی خواستار دارد مثل دختر شما درست ، ولی باید ببینیم خواستاران یزید چه کسانی هستند و خواستگاران دختر ما چه افرادی.

2. نحوه انتخاب دختر

سئوال : درانتخاب همسر ، خود همسر ملاک است یا خانواده او؟

جواب : هر دو

وَ الْبَلَدُ الطَّيبُ يخْرُجُ نَباتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ [اعراف/58] .

ما كانَ أَبُوک امْرَأَ سَوْءٍ [مريم/28] .

زَوْجَهُ مِنْ أَهْلِ الْبُيوتَاتِ الصَّالِحَهِ

2. استخاره

1- جای استخاره بعد از مرحله تحقیق و مشاوره است.

2- در احادیث به 3 نوع استخاره اشاره شده است.

نوع اول : هنگام تصمیم گیری که دو رکعت نماز بخواند و بعد از نماز دست به دعا بردارد و از خداوند طلب خیر کند. حضرت علی (ع) برای استخاغره دو

رکعت نماز می خواند و صد مرتبهأَسْتَخِيرُ اللَّهَ [مکارم الأخلاق ، ص320] .

سپس این دعا را می خواند : اللَّهُمَّ! إِنِّی قَدْ هَمَمْتُ بِأَمْرٍ قَدْ عَلِمْتَهُ فَإِنْ کُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّهُ خَیرٌ لِی فِی دِینِی وَ دُنْیای وَ آخِرَتِی فَیسِّرْهُ لِی وَ إِنْ کُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّهُ شَرٌّ لِی فِی دِینِی وَ دُنْیای وَ آخِرَتِی فَاصْرِفْهُ عَنِّی کرِهَتْ نَفْسِی ذَلِک أَمْ أَحَبَّتْ فَإِنَّک تَعْلَمُ وَ لَا أَعْلَمُ وَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُیوبِ ثُمَّ یعْزِمُ

نوع دوم : استخاره ذات الرقا (ع) : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا أَرَدْتَ أَمْراً فَخُذْ ستَّ رِقَاعٍ فَاکتُبْ فِی ثَلَاثٍ مِنْهَا بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ خِیرَةً مِنْ اللَّهِ الْعَزِیزِ الْحَکیمِ لِفُلَانِ بْنِ فُلَانَةَ افْعَلْهُ وَ فِی ثَلَاثٍ مِنْهَا بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ خِیرَةً مِنَ اللَّهِ الْعَزِیزِ الْحَکیمِ لِفُلَانِ بْنِ فُلَانَةَ لَا تَفْعَلْ ثُمَّ ضَعْهَا تَحْتَ مُصَلَّاک ثُمَّ صَلِّ رَکعَتَینِ فَإِذَا فَرَغْتَ فَاسْجُدْ سَجْدَةً وَ قُلْ فِیهَا مِائَةَ مَرَّةٍ أَسْتَخِیرُ اللَّهَ بِرَحْمَتِهِ خِیرَةً فِی عَافِیهٍ ثُمَّ اسْتَوِ جَالِساً وَ قُلِ : اللَّهُمَّ! خِرْ لِی وَ اخْتَرْ لِی فِی جَمِیعِ أُمُورِی فِی یسْرٍ مِنْک وَ عَافِیهٍ ثُمَّ اضْرِبْ بِیدِک إِلَی الرِّقَاعِ فَشَوِّشْهَا وَ أَخْرِجْ وَاحِدَةً فَإِنْ خَرَجَ ثَلَاثٌ مُتَوَالِیاتٌ افْعَلْ فَافْعَلِ الْأَمْرَ الَّذِی تُرِیدُهُ وَ إِنْ خَرَجَ ثَلَاثٌ مُتَوَالِیاتٌ لَا تَفْعَلْ فَلَا تَفْعَلْهُ وَ إِنْ خَرَجَتْ وَاحِدَهٌ افْعَلْ وَ الْأُخْرَی لَا تَفْعَلْ فَأَخْرِجْ مِنَ الرِّقَاعِ إِلَی خَمْسٍ فَانْظُرْ أَکثَرَهَا فَاعْمَلْ بِهِ وَ دَعِ السَّادِسَهَ لَا تَحْتَاجُ إِلَیهَا [کافی ، ج3 ، ص470] .

که حضرت صادق (ع) فرمودند : "در شش قطعه کاغذ بنویسبسم الله الرحمن الرحیم خیره من اللهدر سه تاافعلو در سه تالاتفعلو زیر سجاده بگذار بعد از نماز درهم بریز اگر سه تا

مثل هم آمد که معلوم است و گرنه تا 5 قطعه را بردار ، هر طرف که اکثریت داشت عمل کن"

نوع سوم : استخاره با قرآن : حضرت صادق (ع) می فرمایند "شیطان در حال نماز از همه حالات به انسان دورتر است ، بعد از نماز قرآن را بگشا و در اولین آیه ای که چشمت به آن رسید توجه کن و آن چه به قلبت القا شده انجام بده. [مکارم الاخلاق ، 369]

3. خواستگاری

1. علت

1- خواستگاری مرد از زن بر طبق ناموس آفرینش است و عکس آن مطلوب نیست؛ از مرد طلب و عشق مطلوب و از زن حیا وناز و کرشمه.

2- البته در موارد استثنائی اشکالی ندارد که دختر از پسر خواستگاری کند؛ مثل پیشنهاد خدیجه به رسول خدا (ص) یا خانواده دختر پیشنهاد کند مثل حضرت شعیب.

3- در دوران نامزدی پسر و دختر به هم محرم نیستند تا زمان عقد و باید مسائل شرعی را مراعات کنند.

4- درست است که مراسم نامزدی از استحکام برخوردار نیست و هنوز عقد صورت نگرفته ، امّا خانواده ها باید به تعهدات خود عمل کنند و بر عهد خود استوار و وفادار بمانند ، مگر در صورتی که عذر موجه داشته باشند. در هر حال باید به هم زدن عقد به طور مسالمت آمیز باشد و با رعایت اخلاق اسلامی و از هتک آبرو و بدگویی ، کینه توزی ، اذیت و آزار جدا بپرهیزید.

2. مراسم بله برون

آیا پیشنهاد ازدواج از طرف خانواده دختر عیبی دارد؟

جواب : درموارد استثنایی خیر ، اگر جوان دیندار و متعهدّی پیدا شد ، چه اشکالی داردکه خانواده دختر پیشنهاد دهد؟ !

إنِّی أُریدُ

أَنْ أُنْكحَک إِحْدَی ابْنَتَی هاتَینِ عَلی أَنْ تَأْجُرَنِی ثَمانِی حِجَجٍ [قصص/27] .

مراسم بله برون بر چه اساسی باشد؟

جواب : سهل گرفتن از طرف پدر دختر : وَ ما أُرِیدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَیک [قصص/27] .

تعهّد دادن و جدی گرفتن داماد : سَتَجِدُنِی إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّالِحِینَ [قصص/27] .

سئوال : شرط روابط دختر و پسر چیست؟

جواب : باحفظ حیاو متانت

قالَ ما خَطْبُکما قالَتا لا نَسْقِی حَتّی یصْدِرَ الرِّعاءُ وَ أَبُونا شَیخٌ کبِیرٌ [قصص/23] .

فَجاءَتْهُ إِحْداهُما تَمْشِی عَلَی اسْتِحْیاءٍ [قصص/25] .

4. مهریه

1. فلسفه مهریه

پیامبر (ص) در مراسم عقدی که پیشنهاد ازدواج هم از طرف خانم بود و داماد فقیر بود ، فرمود : قَدْ زَوَّجْتُکهَا عَلَی مَا تُحْسِنُ مِنَ الْقُرْآنِ فَعَلِّمْهَا إِیاهُ [کافی ، ج5 ، ص380] .

مخارج زن به عهده شوهر است ، گر چه زن ثروتمند باشد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ أَلْقَی کلَّهُ عَلَی النَّاسِ مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ ضَیعَ مَنْ یعُولُ [کافی ، ج4 ، ص12] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کفَی بِالْمَرْءِ إِثْماً أَنْ یضَیعَ مَنْ یعُولُهُ [کافی ، ج4 ، ص12] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السُّرَّاقُ ثَلَاثَهٌ مَانِعُ الزَّکاهِ وَ مُسْتَحِلُّ مُهُورِ النِّسَاءِ وَ کذَلِک مَنِ اسْتَدَانَ دَیناً وَ لَمْ ینْوِ قَضَاءَهُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص153] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَنْ ظَلَمَ امْرَأَةً مَهْرَهَا فَهُوَ عِنْدَ اللّهِ زَانٍ يقُولُ اللّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ عَبْدِی زَوَّجْتُک أَمَتِی عَلَی عَهْدِی فَلَمْ تُوفِ بِعَهْدِی وَ ظَلَمْتَ أَمَتِی فَيوخَذُ مِنْ حَسَنَاتِهِ فَيدْفَعُ إِلَيهَا بِقَدْرِ

حَقِّهَا [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص13] .

البته عند المطالبه با توجه به آیهفَنَظِرَةٌ إِلی مَیسَرَةٍ [بقره/280] .

امام رضا (ع) در پاسخ فلسفه مهر فرمود : دلایل زیادی دارد ، از جمله این که معمولاً زن از تجارت و درآمد محروم است. [علل الشرائع ، ج2 ، ص501] .

امام صادق (ع) در فلسفه مهر فرمود : فَإِنَّ الرَّجُلَ إِذَا قَضَی حَاجَتَهُ مِنْهَا قَامَ عَنْهَا وَ لَمْ یَنْتَظِرْ فَرَاغَهَا فَصَارَ الصَّدَاقُ عَلَیهِ دُونَهَا لِذَلِک [علل الشرائع ، ج2 ، ص513] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ غَافِرُ کلِّ ذَنْبٍ إِلَّا مَنْ أَحْدَثَ دِیناً أَوِ اغْتَصَبَ أَجِیراً أَجْرَهُ أَوْ رَجُلٌ بَاعَ حُرّا [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص33] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تُغَالُوا بِمُهُورِ النِّسَاءِ فَتَکونَ عَدَاوَةً [وسائل الشیعه ، ج21 ، ص252] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قُذَرُ الذُّنُوبِ ثَلَاثَةٌ قَتْلُ الْبَهِیمَهِ وَ حَبْسُ مَهْرِ الْمَرْأَهِ وَ مَنْعُ الْأَجِیرِ أَجْرَهُ [مکارم الأخلاق ، ص237] .

امام صادق (ع) ماجرای دامادی علی (ع) و فاطمه (سلام الله علیها) را این چنین بیان می کند :

"حضرت علی (ع) زره خود را فروخت و خدمت پیامبر (ص) آورد. پیامبر (ص) بلال و ابوبکر و عمّار را صدا زد و دستور داد کمی اثاثیه خانه و جهیزیه برای زهرا (سلام الله علیها) بخرند. اینها بازار رفتند و جهیزیه فاطمه (سلام الله علیها) را خریدند؛ یک پیراهن ، یک روسری ، یک چادر ، یک تخت طناب پیچ ، یک جفت تشک ، چهار بالش ، یک پرده ، یک حصیر ، یک آسیاب دستی ،

یک طشت مس ، یک مشک آب ، یک ظرف شیردوشی ، یک سطل آبکشی (دولچه) و یک آفتابه"

امام رضا (ع) در بیان علت وجوب مهر بر مرد فرمود : "برای اینکه مخارج زندگی بر مرد است و زن کأنّه خود را در معرض فروش گذاشته و مرد مشتری است با اینکه زن از معامله و تجارت محذور است."

[علل الشرائع ، ج2 ، ص501] .

وَ ما أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيک سَتَجِدُنی إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّالِحينَ [قصص/27] .

السَّلَامُ عَلَينَا وَ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِين

2. سئوال : آیامهریه قیمت و بهای زن است؟

جواب : خیر ، مهریه نشانه صداقت پسر است ، نشانه عشق و اعتقاد مردبه خانواده است .

وَ آتُوا النِّساءَ صَدُقاتِهِنَّ نِحْلَةً [نساء/4] .

ارکان عقد ازدواج دختر وپسر هستند نه مهریه لذااگر مهریه فراموش شود عقد صحیح است و مهر المثل تعیین می شود درصورتی که در بیع اگر بها فراموش شود معامله باطل است.

1- مرد برای اثبات صدق خویش مهریه را نثار زن می کند. (صداق) .

2- یکی از فلسفه های مهر این است که زن نیازهای زمان بارداری خود را تامین کند و آرامش و سکونی داشته باشد ، چون بعد از آمیزش مرد به دنبال کارش می رود ، امّا این زن است که باید 9 ماه بارداری کند. (امام صادقعلیه السلام)

3- مهر می تواند پول ، ملک ، طلا و یا حتی کاری ارزشمند باشد.

4- مقدار مهر در اسلام تعین نشده ، اما در احادیث از مهریه های بسیار زیاد و بسیار کم بدگویی شده. مهر زیاد کینه آور و مهر کم یأس آور است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) :

لَا تُغَالُوا بِمُهُورِ النِّسَاءِ فَتَكونَ عَدَاوَةً [مكارم الأخلاق ، ص237] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنِّی أَكرَهُ أَنْ يكونَ الْمَهْرُ أَقَلَّ مِنْ عَشَرَهِ دَرَاهِمَ لِكی لَا يشْبِهَ مَهْرَ الْبَغْی [عَلل الشرائع ، ج2 ، ص501] .

5- اگر بقیه شرایط آماده است ، بخاطر مقدار مهر عروسی را به هم نزنید.

6- با مهریه های بالا دل دختران فقیر را نسوزانید.

7- با مهریه های بالا شعله کینه و چشم و هم چشمی را افزون نکنید.

8- اگر انتظار دارید مهریه کم باشد ، پس انتظار جهیزیه زیاد هم نداشته باشید .

9- تا آنجا که ممکن است مهریه را نقدی بپردازید؛ اصل در مهریه نقدی بودن است.

10- رسول خدا (ص) به حضرت علی (ع) فرمودند : "از مال دنیا چه داری؟ عرض کرد : یک شمیشیر ، یک شتر و یک زره. فرمود : شمشیر را برای جنگ و شتر را هم برای کار لازم داری ، امّا زره را بفروش. با اجازه حضرت علی (ع) و فاطمه (س) زره را فروخت و جهیزیه خریداری کرد.

نکات : 1- از این داستان فهمیده می شود گویا مهر باید نقد باشد؛ می پرسد چه داری؟

2- پدر عروس در تعیین مهر تمکن مالی داماد را ملاحظه کند.

3- رسول خدا (ص) همان زره را می پذیرد و می گوید : فلان مبلغ بر ذمه.

4- پدر عروس با پول مهریه جهیزیه تهیه می کند.

3. مهر حضرت زهرا (س)

یک خم سبز رنگ و چند کوزه سفالی.

خرید بازار تمام شد. اجناس را خدمت پیامبر (ص) آوردند. پیامبر (ص) پس از بازدید فرمود : مبارک باشد. نه از بیت المال مصرف کرد نه به داماد فشار آورد نه هزینه زندگی را

بالا برد و نه از کسی توقّع داشت. صدور انقلاب یعنی معرفی این الگوها. [نقل از بحار] .

شبی که فاطمه (سلام الله علیها) را به خانه حضرت علی (ع) می بردند ، آهنگ تکبیر از فرشتگان و پیامبر (ص) و یاران بلند بود و بدین وسیله تکبیر گفتن یک سنت قرار گرفت. پیامبر (ص) به دختران و زنان اصحاب و یاران فرمود : شادی کنید و رجز و شعر بخوانید والله اکبربگویندالحمد للهبگویند ، ولی حرف خلافی نزنند.

کِتَابُ مَوْلِدِ فَاطِمَةَ عَنِ ابْنِ بَابَوَيهِ فِي خَبَرٍ : "أَمَرَ النَّبِی (ص) بَنَاتِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَ نِسَاءَ الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ أَنْ يمْضِينَ فِی صُحْبَهِ فَاطِمَةَ (همراه فاطمه (سلام الله علیها) به طرف خانه داماد حرکت کنند) وَ أَنْ يفْرَحْنَ (شادی کنند) وَ يرْجُزْنَ (رجز و شعر بخوانند) وَ يكبِّرْنَ وَ يحْمَدْنَ وَ لَا يقُلْنَ مَا لَا يرْضِی اللَّهَ" [المناقب ، ج3 ، ص354] .

و اکنون آهنگ ها لهو لعب و شب اوّل زندگی شب معصیت خدا است که چه بسا آمار گناه در آن شب از هر شبی بیشتر است.

4. مقدار مهریه

قال رسول الله (ص) : تیاسروا فی الصداق فان الرجل لیعطی المرأه حتی یبقی ذلک فی نفسه علیها.... [کنزالعمال/44731]

در مهریه آسان بگیرید ، زیرا مهریه سنگین موجب عداوت و دشمنی می شود.

قال رسول الله (ص) : افضل نساء امتی احسنتهنّ وجهاً واقلهّن مهراً. [بحار ج103/ص237]

5. احکام مهریه

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ تَزَوَّجَ الْمَرْأَهَ وَ لَا يجْعَلُ فِی نَفْسِهِ أَنْ يعْطِيهَا مَهْرَهَا فَهُوَ زِنًی [کافی ، ج5 ، ص383] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَمْهَرَ مَهْراً

ثُمَّ لَا ينْوِی قَضَاءُ كانَ بِمَنْزِلَهِ السَّارِق [كافی ، ج5 ، ص383] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ لَيغْفِرُ كلَّ ذَنْبٍ يوْمَ الْقِيامَهِ إِلَّا مَهْرَ امْرَأَهٍ وَ مَنِ اغْتَصَبَ أَجِيراً أَجْرَهُ وَ مَنْ بَاعَ حُرّاً [وسائل الشيعه ، ج21 ، ص266] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْإِمَامَ يقْضِی عَنِ الْمُومِنِينَ الدُّيونَ مَا خَلَا مُهُورَ النِّسَاءِ [كافی ، ج5 ، ص382] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ أَحَقَّ الشُّرُوطِ أَنْ يوفَی بِهَا مَا اسْتَحْلَلْتُمْ بِهِ الْفُرُوج [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص399] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ظَلَمَ امْرَأَهً مَهْرَهَا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ زَانٍ يقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ عَبْدِی زَوَّجْتُک أَمَتِی عَلَی عَهْدِی فَلَمْ تُوفِ بِعَهْدِی وَ ظَلَمْتَ أَمَتِی فَيوخَذُ مِنْ حَسَنَاتِهِ فَيدْفَعُ إِلَيهَا بِقَدْرِ حَقِّهَا فَإِذَا لَمْ تَبْقَ لَهُ حَسَنَهٌ أَمَرَ بِهِ إِلَی النَّارِ بِنَكثِهِ لِلْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كانَ مَسْئُولًا [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص13] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا صَارَ الصَّدَاقُ عَلَی الرَّجُلِ دُونَ الْمَرْأَهِ وَ إِنْ كانَ فِعْلُهُمَا وَاحِداً لِأَنَّ الرَّجُلَ إِذَا قَضَی حَاجَتَهُ مِنْهَا قَامَ عَنْهَا وَ لَمْ ينْتَظِرْ فَرَاغَهَا فَصَارَ الصَّدَاقُ عَلَيهِ دُونَهَا لِذَلِک [علل الشرائع ، ج2 ، ص513] .

سئوال : آيا عقد ازدواج تعهدآور است؟ شرايطی كه امضاء می شود جدّی است؟

جواب : يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ [مائده/1] .

مهريه كی داد ، كی گرفت ، ضد قرآنی است.

11- بعد از عقد مرد حق ندارد در مهر زن تصرف كند ، مگر با اجازه او.

12- مرد بايد سعی كند در اولين فرصت كه تمكن پيدا كرد مهر

زن را بپردازد.

13- زن مالک مهر است و هر کاری بخواهد می تواند با آن بکند ، ببخشد ، تجارت کند و...

14- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ تَزَوَّجَ الْمَرْأَهَ وَ لَا يجْعَلُ فِی نَفْسِهِ أَنْ يعْطِيهَا مَهْرَهَا فَهُوَ زِنًا [وسائل الشيعه ، ج21 ، ص266] .

حضرت صادق (ع) به مردی که از اول قصد دادن مهر را نداشته لفظ زناکار اطلاق کرد [وسائل ، ج15 ، ص21] .

در حدیث دیگر لقب دزد به او داده اند. [وسائل ، ج15 ، ص21] .

15- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَيمَا امْرَأَهٍ تَصَدَّقَتْ عَلَی زَوْجِهَا بِمَهْرِهَا قَبْلَ أَنْ يدْخُلَ بِهَا إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهَا بِكلِّ دِينَارٍ عِتْقَ رَقَبَهٍ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ! فَكيفَ بِالْهِبَهِ بَعْدَ الدُّخُولِ قَالَ : إِنَّمَا ذَلِک مِنَ الْمَوَدَّهِ وَ الْأُلْفَهِ [كافی ، ج5 ، ص382] .

در روایات نسبت به بخشیدن مهر به شوره (تمام یا بخشی از آن) تشویق شده ، چون رسول خدا (ص) فرمود : "بخشش بعد از عروسی سبب الفت می شود" [وسائل ، ج15 ، ص36] .

16- شیر بهاء اگر جزئی از مهر است که والدین برای تهیه جهیزیه می گیرند اشکال ندارد ، اما اگر اضافه بر مهر به عنوان حق الزحمه از داماد می گیرند تا در ازدواج کارشکنی نکنند غیر مشروع است.

قَالَ الرِّضَا (ع) : لَوْ أَنَّ رَجُلًا تَزَوَّجَ امْرَأَهً وَ جَعَلَ مَهْرَهَا عِشْرِينَ أَلْفاً وَ جَعَلَ لِأَبِيهَا عَشَرَهَ آلَافٍ كانَ الْمَهْرُ جَائِزاً وَ الَّذِی جَعَلَ لِأَبِيهَا فَاسِداً [كافی ، ج5 ، ص384] .

امام رضا (ع) فرمود : "اگر مردی با زنی ازدواج کند و مهر او را 20 هزار درهم

قرار دهد و شرط کند ده هزار درهم هم به پدرش بدهد مهر جایز ، ولی شرط فاسد است" [وسائل ، ج15 ، ص19] .

4. جهیزیه

1- گرچه داماد نه شرعا و نه قانونا حق مطالبه جهاز ندارد ، ولی مرسوم است خانواده عروس اسباب و لوازم زندگی را خریداری می کنند و رسم خوبی هم هست.

2- جهاز و اسباب زندگی برای تامین آسایش است نه به منظور تجمل و خودنمایی.

3- درست نیست که همیشه به مهریه های زیاد انتقاد کنیم ، بلکه درباره توقع جهیزیه زیاد هم صحبت کنیم.

گویا همه پذیرفته اند خانواده دختر به جرم دختر دار شدن باید جهاز کاملی تهیه کنند.

4- دامادها چشمشان به جهاز همسر است تا ببینند چه چیزی کم است ، آیا بی انصافی نیست؟

5- لیست جهاز حضرت فاطمه :

1- یک پیراهن سفید ، 2- یک روسری بزرگ ، 3- یک حله سیاه ، 4- دو عدد تشک ، 5- یک تختخواب از لیف خرما 6- چهار عدد بالش 7-یک حصیر 8- یک آسیاب دستی 9- یک کاسه مسی 10- یک مشک چرمی 11- یک طشت لباسشویی 12- یک کاسه شیر 13- یک ظرف آبخوری

14- یک پرده 15- یک آفتابه ، 16- یک کوزه 17- یک عدد پوست برای فرش 18- دو کوزه سفالین 19- یک عبا

5. مراسم عقد

در اسلام سفارش شده مراسم عقد با تشریفات و حضور مردم و همراه با شادی برگزار شود. رسول خدا (ص) عقد فاطمه زهرا (س) را در مسجد در حضور انصار و مهاجرین اجرا کردند و دستور دادند بین حاضرین خرما پخش کنند : رسول خدا (ص) فرمود : ازدواج را سند

دار کنید و شادی به پا کنید مراسم عقد از چند جهت سودمند است :

1- احترام و بزرگداشتی است نسبت به عروس و داماد 2- استحکام ازدواج را زیاد می کند ، عروس و داماد بخاطر حیثیت خودشان هم که شده تفاهم می کنند 3- زن احساس می کند پشتوانه ای دارد ، چرا که مرد به او احترام گذاشته و این مراسم را به پا کرده است 4- زمینه کمک فامیل به عروس و داماد فراهم می شود (کمک مالی و فکری) 5- اقوام و خویشان احساس احترام می کنند.

6. عروسی

1-أمر رسول الله (ص) أزواجه أن يزين فاطمه (ع) و يطيبنها و يفرشن لها بيتا ليدخلنها على بعلها ففعلن ذلک [كشف الغمه ، ج10 ، ج360] .

هنگام عروسی حضرت زهرا (س) رسول خدا (ص) به همسرانش فرمود : "فاطمه را آرایش کنید و خوشبو سازید ، اطاقش را فرش کنید تا به خانه شوهر بفرستیم" [بحار ، ج43 ، ص131] .

2- رسول خدا (ص) شب عروسی زهرا به دختران عبدالمطلب و زنان مهاجر و انصار فرمود : "فاطمه را تا خانه شوهر همراهی کنید و شعر بخوانید و شادانی کنید ، لیکن مواظب باشید. چیزی نگوئید که خدا بدان راضی نباشد"

در صورتی که داماد تمکن مالی دارد خوب است مجلس شام یا ناهاری در جمع خویشان و دوستان تشکیل شود. پیامبر (ص) به حضرت علی (ع) می فرماید : یا علی! در عروسی باید ولیمه داده شود. حضرت علی (ع) پول نداشت ، یکی از انصار داوطلب شد که گوسفندی قربانی کند چند تذکر :

1- در جشن عروسی از اعتدال خارج نشوید ، از تشریفات زائد

و اسراف و تبذیر بپرهیزید.

2- در جشن عروسی عمل خلاف شرع انجام نشود ، شعر خواندن و کف زدن و خندیدن مانعی ندارد ، لیکن از موسیقی های غیر مشروع اجتناب کنید.

3- از اختلاط زن و مرد و دختران و پسران جوان به شدت جلوگیری کنید.

4- عروس خانم در طول زمان عروسی و رفتن به خانه داماد رضای خدا را ملاحظه کند و خود را از دید نامحرمان بپوشاند.

5- با آمدن داماد به جمع خانم ها خودشان را بپوشانند.

6- مواظب باشید با لباسهای بسیار فاخر و تشریفات زیاد دل خانواده های محروم را نسوزانید.

در حجله عروسی :

شب عروسی شب بسیار حساس و به یاد ماندنی است ، لذا باید سعی شود خاطره تلخی پیش نیاید. رسول خدا (ص) به علی (ع) فرمود : وقتی عروس وارد خانه ات می شود کفشهایش را بیرون آور و پاهایش را شست و شو بده و آب را اطراف منزل بپاش.

مستحب است از عروس بخواهد که دو رکعت نماز بخواند و خودش هم دو رکعت نماز بخواند و بعد از نماز خوشبختی و انس و الفت را از خدا طلب کنند و سپس با گفتگوهای شیرین اظهار عشق و علاقه کنند.

عروسی متقین

1- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْقِیامَهُ عُرْسُ الْمُتَّقِینَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص13] .

2- عروسی :

سالن عروسی : قیامت

مدعوین : انبیاء و اولیاء ،

پذیرایی کنندگان : حوریان

فی تفسیر الامام الحسن العسکری (ع) : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : "فأما فی القیامه ، فإنا و أهلنا نجزی عن شیعتنا کل جزاء ، لیکونن علی الأعراف بین الجنه و النار "محمد و علی و فاطمه و الحسن و

الحسین (ع) و الطیبون من آلهم" فنری بعض شیعتنا فی تلک العرصات ممن کان منهم مقصرا فی بعض شدائدها فنبعث علیهم خیار شیعتنا کسلمان و المقداد و أبی ذر و عمار و نظائرهم فی العصر الذی یلیهم ، ثم فی کل عصر إلی یوم القیامه ، فینقضون علیهم کالبزاه و الصقور و یتناولونهم کما تتناول البزاه و الصقور صیدها ، فیزفونهم إلی الجنه زفا" [تفسیرالإمام العسکری ، ص241] .

حجله :

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من مات علی حب آل محمد یزف إلی الجنه کما تزف العروس إلی بیت زوجها [کشف الغمه ، ج1 ، ص107] .

مشابعین مومن به سوی بهشت : ملائکه.

خصوصیات حجله : در سوره الرحمن و سوره حوامیم ذکر شده است : لکل شی ء عروس و عروس القرآن الرحمن [جامع الصغیر ، ج2 ، ص413] . همچنین در تفسیر ابوالفتوح. ج17 جدید ، ص2 آمده : سعدبن ابراهیم گفت : حوامیم را عرایس خوانده اند.

و از پیغمبر اکرم (ص) در همانجا نقل کرده است.

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِکلِّ شَی‌ءٍ عَرُوسٌ وَ عَرُوسُ الْقُرْآنِ سُورَهُ الرَّحْمَنِ جَلَّ ذِکرُهُ [المصباح کفعمی ، ص446] .

عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَیشٍ قَالَ : قَرَأْتُ الْقُرْآنَ مِنْ أَوَّلِهِ إِلَی آخِرِهِ فِی الْمَسْجِدِ الْجَامِعِ بِالْکوفَهِ عَلَی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) قَالَ : فَلَمَّا بَلَغْتُ الْحَوَامِیمَ قَالَ لِی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) قَدْ بَلَغْتَ عَرَائِسَ الْقُرْآنِ [بحارالأنوار ، ج89 ، ص206] .

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِکلِّ شَی‌ءٍ ثَمَرَهٌ وَ ثَمَرَهُ الْقُرْآنِ الْحَوَامِیمُ مِنْ رَوْضَاتٍ حَسَنَاتٍ مُحَصَّنَاتٍ مُتَجَاوِرَاتٍ فَمَنْ أَحَبَّ أَنْ یرْتَعَ فِی رِیاضِ الْجَنَّهِ فَلْیقْرَأِالْحَوَامِیمَ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص219] .

8. خطرات ازدواج

-1

مردسالاری 2- زن سالاری 3- ولخرجی 4- بخل مرد 5- تصرف مرد در مال یا حقوق زن 6- دخالت فامیل 7- تکیه به مدرک و مال 8- جهل به وظایق و حقوق (مثلا از زن توقع کلفتی دارد می گوید : زن پیدا می شود مادر پیدا نمی شود) 9- چشم و هم چشمی

2.خیال می کند دیگران بی عیب اند و ضعفها را در کنار کمالات نمی بیند ، در حالی که اگر ضعفی دیدیم باید در رفع آن بکوشیم و کظم غیظ کنیم.

9. مسئله ازدواج در سنین پایین

1. چالشها

بلوغ در معنای محدود آن؛ یعنی فعال شدن اندامهای تناسل ، تقریبا در 13 الی 14 سالگی در پسران و در 11 الی 12 سالگی در دختران آغاز می شود. همزمان با پیدا شدن این تحول در نوجوانان ، تمایلات عاطفی نسبت به جنس مخالف نیز بروز می کند ، لذا به طور طبیعی این سن ، زمان برآورده شدن امیال جنسی است. بدین معنی که اگر شرایط مساعد باشد و جوان در این سن ازدواج کند ، بعدا راه غیر طبیعی ارضای خواسته و امیال جنسی را انتخاب نخواهد کرد. این سخن ، سخنی سهل و ممتنع است. سهل از آن جهت که طبیعی ترین و عاقلانه ترین راه برای حل مشکل ارضای جنسی جوانان است. اما ممتنع از آن سو که تحقق آن به سادگی گفتن آن نیست ، زیرا هر چه زندگی اجتماعی در جامعه ای ساده تر و از پیچیدگی هائی که مغز برای درک آنها آمادگی های خاصی را طلب می کند کمتر بهره برده باشد ، هماهنگی رشد همه جانبه (جنسی ، عاطفی ، ذهنی ، اجتماعی) فرد سریع تر رخ داده و به حد مطلوب آن جامعه

می رسد و لذا این راهکار طبیعی ترین و سالمترین روش می باشد. اما در شرایط اجتماعی امروز که جامعه از پیچیدگی های خاص برخوردار است ، اجرای آن با مشکلاتی مواجه می باشد و همانگونه که اشاره شد لازم است.

5- احتمالا ازدواج دختران در سنین بلوغ مانع ادامه تحصیل آنان است.

6- در مناطقی با سطح فرهنگی نازل ، سوء تعبیر از "طرح ازدواج در سنین پائین" موجب کاهش غیر معقول سن ازدواج دختران می شود واحتمالا مشکلاتی را برای این دختران و فرزندان آنان فراهم می آورد.

7- احتمالا ، نسبت جدایی زوجینی که در سنین پائین ازدواج کرده اند و سپس به دلایلی چون تحصیل ، تغییر طبقه اجتماعی - اقتصادی و... به رشد اجتماعی و بلوغ فکری دست یافته اند ، بالا است.

8- با عنایت به اینکه در حال حاضر حدودا 5 درصد جمعیت کشور (تقریبا 3 میلیون نفر) را دختران مجرد و بالای 25 سال تشکیل می دهند و امکان ازدواج آنان تنها با هم سالانشان منطقی به نظر می رسد ، احتمالا با مطرح شدن طرح ترغیب و تشویق ازدواج در سنین پائین آنان دچار نوعی احساس ناکامی و شکست خواهند شد که در شرایط فعلی چنین حالتی را ندارند.

9- بسیاری از نوجوانان و جوانان بگونه ای تربیت شده اند که از طرح مساله ازدواج در سنین پائین خجالت می کشند و حجب و حیای آن به حدی است که از طرح این مساله به شدت گریزان هستند.

10- پسران جوان باید پس از هیجده سالگی دو سال خدمت نظام وظیفه انجام دهند. شرط استخدام در موسسات دولتی و غیر دولتی مستلزم ارائه کارت پایان خدمت نظام است.

11- به محض پائین آمدن سن ازدواج ، میزان

زاد و ولد زیاد خواهد شد ، لذا دولت باید امکانات و خدمات بهداشتی لازم را برای زوجهای جوان و نوزادان آنان فراهم کند.

12- حضور دختران دانش آموز متاهل در کنار دانش آموزان مجرد در مدارس سبب بروز مشکلات تربیتی و اخلاقی خواهد شد.

2. راه کارها

1- ضمن اینکه وزارتخانه یا نهادی متکفل برنامه ریزی اجرای طرح می شود لازم است همه دستگاه های تبلیغی کشور اعم از صدا و سیما ، مطبوعات ، تبلیغات شهرداری ها و امکانات فرهنگی و هنری در این امر جدی وارد شود و این فکر را در جامعه تجاری نمایند. اظهار نظر مثبت منابع مورد وثوق و قبول مردم مانند مقام معظم رهبری ، ریاست جمهوری ، ... علما ، دانشمندان علوم تربیتی ، روانشناسی ، جامعه شناسی ، پزشکی و.... بسیار حائز اهمیت است. باید کنفرانس ها ، سمینارها ، و تبلیغات به نوعی گسترده باشد که جوانان که خود در فشار ارضاء غرائز جنسی هستند به عامل ترغیب کننده طرح در خانواده ها تبدیل شوند.

2-ازدواج نیمه مستقل به عنوان یکی از راه حل ها می تواند کارساز باشد. بدین معنی که اگر امکانات زندگی کامل فراهم نیست ، جوانان در اوایل بلوغ همسری انتخاب نمایند و عقد ازدواج صورت گیرد و صرف داشتن ارتباط در این مرحله مد نظر باشد. با این روش فشار مالی از عهده مزدوجین جوان برداشته خواهد شد و تا مرحله ای که طرفین بتوانند تمکن مالی پیدا کنند و به زندگی مستقل دست یابند ادامه کمکهای خانواده و دولت ضروری است.

3- نمونه ها و الگوهائی موفق از مدل ازدواج نیمه مستقل باید تبلیغ و تشویق شود.

4- در توصیه های تبلیغی و ترویجی طرح ازدواج نیمه

مستقل لازم است تاکید شود که داشتن فرزند در دوران اولیه این چنین ازدواجها جایز نیست. زیرا وجود فرزند در این دوران مشکلات عدیده ای را فراهم می آورد.

5- اهدای هدایائی از طرف نظام به عنوان هدیه رهبری و مانند آن به هر یک از اینگونه زوجین که می تواند حداقل شامل قرآنی نفیس و دو حلقه ازدواج باشد ، توصیه می شود.

6- پرداخت فوری کمک هزینه بیشتر به دانشجویانی که ازدواج می کنند.

7- پرداخت کمک هزینه به دانش آموزانی که ازدواج می کنند.

8- پرداخت مبلغ 300 تا 500 هزار تومان وام با کارمزد کم (مثلا 2 درصد) بصورت ماهیانه و به مبلغ 5 الی 7 هزار تومان در طی مدت 5 سال به افرادی که در این سنین ازدواج می کنند. ضمنا توصیه می شود که بازپرداخت این چنین وام هایی در طول پانزده سال پس از آخرین پرداخت ، انجام پذیرد.

9- آپارتمان سازی انبوه با متراژ 30 تا 50 متر توسط وزارت مسکن و نهادهای مسئول و نیز تشویق بخش خصوصی و بنیادهای خیریه در ای جهت با تصویب تسهیلاتی مانند : افزایش تراکم بدون اخذ عوارض شهرداری ، پرداخت وام از تبصره 52 ، اهدای زمین مجانی و... به منطور فروش ارزان قیمت و یا اجاره این آپارتمانها صرفا به متاهلین جوان توصیه می شود.

10- فراهم سازی آپارتمان هائی مشابه بند 9 برای هر دانشگاه صرفا به عنوان خوابگاه دانشجویان متاهل.

11- لازم است نظام آموزش دبیرستانی به گونه ای تغییر یابد که نوجوان در خاتمه دبیرستان صاحب حرفه ای نیز باشد تا بدین وسیله زمینه استقلال اقتصادی وی فراهم آید.

ابن سینا نظام آموزش را از ده ساگی به بعد ، از شامل آموزش نظری

و حرفه ای می داند ، بدین معنی که در این دوران شاگرد تحت نظر معلم ، حرفه ای را نیز برای کسب درآمد انتخاب می نماید و در نیمی از روز به آن می پردازند و پس از 13 سالگی از محل درآمد همین حرفه توان اقتصادی لازم را برای ازدواج پیدا می کند. ضمنا بر اساس نظر وی شاگردان از آن پس نیز می توانند در صورت توان و تمایل به کسب آموزش های علمی ادامه دهند.

12- توصیه می شود برای شاغلین و مزدوجین امکان تحصیل شبانه و یا پاره وقت فراهم آید. برای مثال ، تاسیس دبیرستانهای شبانه ، افزایش دوره تحصیلات کارشناسی و... پیشنهاد می شود.

13- رشد اخلاق روانی - اجتماعی با ازدواجهای همزمان با بلوغ جنسی کمال می یابد. بدین معنی که افراد در حسرتهای لذت طلبی جنسی و ناکامی های آن گرفتار نخواهند شد و لذا آرامش حاصل از آن بسیاری از مشکلات اخلاقی ، روانی و اجتماعی آنان را می کاهد.

14- تاسیس کانونهای ازدواج متشکل از نمایندگان همه اقشار محلی (به ویژه زنان) در شهرها و روستاها به منظور تشویق جوانان و والدین آنان برای زمینه سازی ازدواج توصیه می شود.

- پیشنهاد می شود در خصوص اجرای طرح ترغیب ازدواج در بین جوانان ایرانی نخست تحقیقاتی دقیق و گسترده در زمینه های زیر صورت پذیرد :

الف : بررسی آمار جرائم و تخلفات جنسی در گروههای سنی مختلف کشور.

ب : بررسی استحقاق عملی ازدواج گروه های مختلف نوجوانان و جوانان (دانش آموزان ، دیپلمه ها و دانش آموزان) .

ج : بررسی نظرات اندیشمندان حوزه و دانشگاه در خصوص ارائه طریق و نحوه برخورد با ارضای نیازهای جنسی نوجوانان و جوانان.

د : بررسی نظرات مسئولان دبیرستان ها در خصوص

ارائه طریق و نحوه برخورد با ارضای نیازهای جنسی نوجوانان و جوانان.

ه : بررسی نظرات خانواده ها از سطوح مختلف اجتماعی در خصوص ارائه طریق و نحوه برخورد با ارضای نیازهای جنسی نوجوانان و جوانان.

10. نتیجه ازدواج

1. تشکیل خانواده

1.اساس وبنیان خانواده

سئوال : بنیان و اساس دوام و بقاء خانواده چیست؟

جواب : محبّتوَ جَعَلَ بَینَکمْ مَوَدَّهً وَ رَحْمَهً [روم/21] .

وقتی امیرالمومنین ، همسر مظلومه اش رابه خاک سپرد این اشعارراخواند :

[دیوان إمام علی (ع) ، ص86] .

2. شایسته سالاری

پسر بهتر است یادختر؟

جواب : گاهی دختر به مقامی می رسد که پسر نمی تواند.

وَ لَیسَ الذَّکرُ کالأُنْثی [آل عمران/36] .

یهَبُ لِمَنْ یشاءُ إِناثاً وَ یهَبُ لِمَنْ یشاءُ الذُّکورَ [شوری/49] .

3. سرپرست خانواده

سئوال : قرآن سرپرستی خانه رابه چه کسی داده و چرا؟

جواب : خداوند به دلیل بعضی از شایستگی ها و به دلیل نان آوری سرپرستی رابه مرد داده است .

الرِّجالُ قَوّامُونَ عَلَى النِّساءِ بِما فَضَّلَ اللّهُ بَعْضَهُمْ عَلى بَعْضٍ وَ بِما أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوالِهِمْ [نساء/34] .

4. هدف داری غرایز

سئوال : آیاروابط جنسی زن و شوهر از دیدگاه قرآن فقط یک امر غریزی است؟

جواب : خیر ، قرآن آمیزش جنسی هدف دار راتوصیه می کند.

نِساوكمْ حَرْثٌ لَكمْ فَأْتُوا حَرْثَكمْ أَنّى شِئْتُمْ وَ قَدِّمُوا لِأَنْفُسِكمْ وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّكمْ مُلاقُوهُ وَ بَشِّرِ الْمُومِنِينَ [بقره/223] .

5. آداب آمیزش

سئوال : آیاآمیزش هم آدابی دارد؟

جواب : بله.

فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيثُ أَمَرَكمُ اللّهُ [بقره/222] .

نکته : بعضی از احادیث آداب آمیزش در کتابهای تفسیری ذیل این آیه آمده است.

2. وظایف

1. آراستگی

سئوال : نظر اسلام درباره آرایش زن چیست ؟

جواب : زینت وآرایش امری فطری

است و اسلام زینت و آرایش برای همسر را سفارش فرموده است .

وَ لا یبْدِینَ زِینَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِنَّ [نور/31] .

البته مردهم بایدآرایش کند. رسول خداعلاوه بر زینتی که درمقابل مردم داشت زینت خاصّی برای همسرش داشت .

قَالَ الطَّبْرِسِیره : وَ لَقَدْ کانَ یتَجَمَّلُ لِأَصْحَابِهِ فَضْلًا عَلَی تَجَمُّلِهِ لِأَهْلِهِ [مکارم الأخلاق ، ص34] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِیتَهَیأْ أَحَدُکمْ لِزَوْجَتِهِ کمَا تَتَهَیأُ زَوْجَتُهُ لَهُ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص123] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) ینْفِقُ فِی الطِّیبِ أَکثَرَ مِمَّا ینْفِقُ فِی الطَّعَامِ [کافی ، ج6 ، ص512] .

2. روابط زن و شوهر

هن لباس لکم وانتم لباس لهنّ. [بقره/178]

رعایت کفویت در هنگام انتخاب

حفظ آبروی دیگران

ارتباط تنگاتنگ

گرم نگه داشتن کانون خانواده

3. حجاب زن

سئوال : آیامرد درقبال حجاب همسرش وظیفه ای دارد؟

جواب : بله. حتّی رسول الله (ص)

یا أَیهَا النَّبِی قُلْ لِأَزْواجِک وَ بَناتِک وَ نِساءِ الْمُومِنِینَ یدْنِینَ عَلَیهِنَّ مِنْ جَلاَبِیبِهِنَّ ذلِک أَدْنی أَنْ یعْرَفْنَ فَلا یوذَینَ وَ کانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِیماً [احزاب/59] .

4. نشوز زن

واللاتی تخافون نشوزهم فغطوهن واهجروهنّ فی المضاجع واضربوهن. [نساء /34]

-موعظه

-ترک هم بستری

-خشونت وشدت عمل

5. زن وکار درخانه

سئوال : آیا زن وظیفه دارد در خانه مرد کار کند؟

جواب : بر زن واجب نیست ، ولی قرآن می گوید : زن شایسته زنی است که درغیاب مرد از خانه نگه داری و حراست کند.

فَالصّالِحاتُ قانِتاتٌ حافِظاتٌ لِلْغَیبِ بِما حَفِظَ اللّهُ [نساء/34] .

حضرت فاطمه زهرا (س) زن نمونه اسلام آنقدر درخانه کار کرد که دستهایش تاول زد وگاهی خون جاری می شد.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : تَقَاضَی عَلِی وَ

فَاطِمَةُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فِی الْخِدْمَهِ فَقَضَی عَلَی فَاطِمَهَ ع بِخِدْمَتِهَا مَا دُونَ الْبَابِ وَ قَضَی عَلَی عَلِی (ع) بِمَا خَلْفَهُ [قرب الإسناد ، ص25] .

6. مرد وکار درخانه

_ از حضرت علی (ع) روایت شده که فرمود : " رسول خدا برما وارد شد در حالی که فاطمه زهرا نزدیک نشسته بودند ومن عدس پاک می کردم. فرمودند : ابوالحسن ، عرض کردم لبیک یا رسول الله (ص) ! فرمود : از من بشو و من نمی گویم مگر از طرف پروردگارم ، مردی نیست که در خانه کمک به همسرش کند مگر آنکه برای او باشد به عدد هر موئی که در بدنش هست عبادت یک سال که روزها روزه و شبها به عبادت ایستاده باشد و عطا کند او را از ثواب آنچه که به صابرین عطا کرده که داود نبی ویعقوب وعیسی (علیهم السلام) باشند. یا علی! کسی که در خانه در خدمت عیالش باشد و کراهت نداشته باشد خداوند اسمش را دردیوان شهدا بنویسد وبه هر شب و روزی ثواب هزار شهید ثبت کند وبنویسد وبرای هر قدمی ثواب یک حج وعمره خداوند عطا کند او را به هر رگی که در بدنش هست شهری در بهشت .یا علی! یک ساعت در خدمت خانه بهتر از عبادت هزار سال و هزار حج وهزار عمره و بهتر است از آزاد کردن هزار عبد وبنده وهزار جنگ در راه خدا واز عیادت هزار مریض و هزار نماز جمعه و تشییع هزار جنازه و از هزار گرسنه که ایشان را سیر کند وهزار برهنه که ایشان را بپوشاند.وهزار اسب که در راه

خدا بفرستد و بهتر است از هزار دینار که در راه خدا صدقه به مساکین بدهد و بهتر است از خواندن تورات و انجیل وزبور و قرآن و بهتر است از هزار اسیرکه اسیر کرده و در راه خدا آزاد کند. و از هزار شتر قربانی که به مساکین بدهد واز دنیا خارج نشود مگر وقتی که جایش را در بهشت ببیند .

یا علی! کسی که از خدمت عیال کراهت نداشته باشد ، پس آن کفاره گناهان بزرگ باشد وغضب خدا را فراموش کند و مهریه حور العین باشد وحسنات و درجاتش را زیاد کند.

یا علی! خدمت نکند عیال را مگر صدیق (راستگو) یا شهید یا مردی که خداوند خیر دنیا وآخرتش را خواسته باشد [بحار ، ج103/ص132]

7. مالکیت زن در خانه

سئوال : آیادراسلام مالکیت زن پذیرفته شده؟

جواب : بله. زن و مرد مالک دستاوردهای خود هستند و مرد حق ندارد بازور و قلدری حقوق زن رابگیرد البته اگر خود زن داوطلبانه داد نشانه کمال و عشق او به خانواده است.

لِلرِّجالِ نَصِیبٌ مِمَّا اکتَسَبُوا وَ لِلنِّساءِ نَصِیبٌ مِمَّا اکتَسَبْنَ [نساء/32] .

8. نزاع

و ان خفتم شقاق بینهما فابعثوا حکماً من اهله وحکماً مت اهلها یریدا اصلاحاً [نساء/35]

9. عدالت بین همسران

آیا عدالت بین چند همسر ممکن است ؟

جواب : عدالت در نفقه آریوان خفتم ان لا تعدلوا فواحده [نساء3] ولی عدالت در محبت خیرولن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء ولو حرصتم [نساء 129]

ابن ابی العوجا (از منحرفین در دین) از هشام بن حکم سئوال کرد مگر خدا حکیم نیست ؟هشام گفت : بله. از

همه حکیمان هم حکیم تر است ابن ابی العوجاء گفت : پس بگو بدانم اینکه در سوره نساء آیه 3فرموده 2تاو 3تا و چهار تا زن بگیرید پس اگر از عدالت بین آنها می ترسیدید یک زن اختیار کنید ، پس 4 زن گرفتن حکم خداست. هشام فرمود : بله. ابن ابی العوجاء گفت : پس چگونه است که در سوره نساء آیه 129فرموده شما هرگز نمی توانید بین زنان عدالت ایجاد کنید هر چند که بخواهید (پس یعنی همسر بیشتر نمی توانید بگیرید چون شرط عدالت هیچ گاه محقق نمی شود) این چه سخن حکیمانه ای است .هشام گفت : جوابی نزد من نبود پس به مدینه مسافرت کردم ونزد امام صادق (ع) رسیدم .امامعلیه السلامفرمودند : هشام اینجا چه می کنی وحال آنکه نه وقت حج است ونه وقت عمره هشام گفت : بله به خاطر مسئله مهمی نزد شما آمده ام و قضیه ابن ابی العوجاء را بازگو کرد ، حضرت فرمودندامّا قول خداوند که فرموده : فانکحوا ماطاب لکم من النساء مثنی وثلاث و رباع فان... : یعنی فی النفقه (منظور از عدالت در نفقه است) و قول خداوند حکیم که فرموده : ولن تسطیعوا ان تعدلوا بین النساء ولوا حرصتم فلا تمیلوا کل المیل فتذرها کالمعلمهیعنی فی الموده (منظور عدالت در محبت ومودت است) هشام می گوید : وقتی بازگشتم و ابن ابی العوجاء را خبر کردم که بین این دو آیه تعارضی نیست. گفت : خدا را قسم می دهم که این جواب از تو نیست. [کافی ج5ص362- تهذیب ج7ص420]

3. بچه داری

1. اهمیت فرزند

الْمالُ وَ الْبَنُونَ زینَهُ الْحَیاهِ

الدُّنْيا [کهف/46] .

2. انواع فرزند :

1. فرزند خوب

1 هُنالِک دَعا زَکرِیا رَبَّهُ قالَ رَبِّ هَبْ لی مِنْ لَدُنْک ذُرِّیةً طَیبَةً إِنَّک سَمیعُ الدُّعاءِ [آل عمران/38] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْوَلَدَ الصَّالِحَ رَیحَانَةٌ مِنْ رَیاحِینِ الْجَنَّهِ [کافی ، ج6 ، ص3] .

2. فرزند بد

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْواجِکمْ وَ أَوْلادِکمْ عَدُوًّا لَکمْ فَاحْذَرُوهُمْ [تغابن/14] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَلَدُ السَّوْءِ یهْدِمُ الشَّرَفَ وَ یشِینُ السَّلَفَ [غررالحکم ، ص407] .

3. تأثیرات

1. تأثیرات والدین برفرزند

سئوال : آیاخوبی و صلاح پدر در نسل او اثردارد؟

جواب : بله ، پیامبر خدا به دلیل صلاح پدر به فرزندانش خدمت کرد.

وَ أَمَّا الْجِدارُ فَکانَ لِغُلامَینِ یتِیمَینِ فِی الْمَدِینَهِ وَ کانَ تَحْتَهُ کنْزٌ لَهُما وَ کانَ أَبُوهُما صالِحاً فَأَرادَ رَبُّک أَنْ یبْلُغا أَشُدَّهُما وَ یسْتَخْرِجا کنزَهُما رَحْمَةً مِنْ رَبِّک [کهف/82] .

2. تأثیرات فرزند بروالدین

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا زَالَ الزُّبَیرُ مِنَّا أَهْلَ الْبَیتِ حَتَّی أَدْرَک فَرْخُهُ (کنایه عن ابنه عبدالله) فَنَفَاهُ عَنْ رَأیهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص157] .

4. فرزند دختر

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ عَالَ ثَلَاثَ بَنَاتٍ أَوْ ثَلَاثَ أَخَوَاتٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ [کافی ، ج6 ، ص6] .

2 انتقاد از کسی که دختر را بد می دانند :

وَ إِذا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَ هُوَ کظِیمٌ یتَوارى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ ما بُشِّرَ بِهِ أَ یمْسِکهُ عَلى هُونٍ أَمْ یدُسُّهُ فِی التُّرابِ أَلا ساءَ ما یحْکمُونَ [نحل/59 -58] .

فرزند هدیه الهی است؛

چه پسر و چه دختریهَبُ لِمَنْ یشاءُ إِناثاً وَ یهَبُ لِمَنْ یشاءُ الذُّکور [شوری/49] .

نقش دعای والدین برای فرزند : إِنِّی أُعیذُها بِک وَ ذُرِّیتَها مِنَ الشَّیطانِ الرَّجیمِ [آل عمران/36] .

(مثل مریمسلام الله علیها) و عیسی بن مریم (ع)) .

درخواست فرزند صالح : فَهَبْ لی مِنْ لَدُنْک وَلِیا یرِثُنی وَ یرِثُ مِنْ آلِ یعْقُوبَ وَ اجْعَلْهُ رَبِّ رَضِیا [مریم/6 -5] .

(مریم)

هُنالِک دَعا زَکرِیا رَبَّهُ قالَ رَبِّ هَبْ لی مِنْ لَدُنْک ذُرِّیةً طَیبَةً إِنَّک سَمیعُ الدُّعاءِ [آل عمران/38] .

فرزند چه بسا موجب طغیان است ، گر چه صالح باشد.فَلَمّا أَثْقَلَتْ دَعَوَا اللَّهَ رَبَّهُما لَئِنْ آتَیتَنا صالِحاً لَنَکونَنَّ مِنَ الشّاکرینَ فَلَمّا آتاهُما صالِحاً جَعَلا لَهُ شُرَکاءَ فیما آتاهُما فَتَعالَی اللّهُ عَمّا یشْرِکونَ [اعراف/190 -189] .

وَ أَمَّا الْغُلامُ فَکانَ أَبَواهُ مُومِنَینِ فَخَشینا أَنْ یرْهِقَهُما طُغْیاناً وَ کفْراً [کهف/80] .

فرزند بعد از اموال وسیله فتنه و آزمایش است : وَ اعْلَمُوا أَنَّما أَمْوالُکمْ وَ أَوْلادُکمْ فِتْنَةٌ [انفال/28] .

به تفسیر نور ، ج5 ، ص315 تا 318 مراجعه شود.

5. اهمیت غذا

1. غذای زنان حامله

سئوال : بهترین غذابرای زائو و حامله چیست؟

جواب : رطب

وَ هُزِّی إِلَیک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ تُساقِطْ عَلَیک رُطَباً جَنِیا [مریم/25] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا تَأْكلُ الْحَامِلُ مِنْ شَىءٍ وَ لَا يتَدَاوَى بِهِ أَفْضَلَ مِنَ الرُّطَبِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص636] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِيكنْ أَوَّلُ مَا تَأْكلُ النُّفَسَاءُ الرُّطَبَ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ لِمَرْيمَ "وَ هُزِّى إِلَيک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ تُساقِطْ عَلَيک رُطَباً جَنِيا " (مريم-25) قِيلَ : يا رَسُولَ اللَّه!ِ فَإِنْ لَمْ يكنْ

أَوَانُ الرُّطَبِ قَالَ سَبْعَ تَمَرَاتٍ مِنْ تَمْرِ الْمَدِينَهِ فَإِنْ لَمْ يكنْ فَسَبْعَ تَمَرَاتٍ مِنْ تَمْرِ أَمْصَارِكمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ : وَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی وَ عَظَمَتِی وَ ارْتِفَاعِ مَكانِی لَا تَأْكلُ نُفَسَاءُ يوْمَ تَلِدُ الرُّطَبَ فَيكونُ غُلَاماً إِلَّا كانَ حَلِيماً وَ إِنْ كانَتْ جَارِيهًكانَتْ حَلِيمَهً [كافی ، ج6 ، ص22] .

2. غذای نوزادان

سئوال : تصمیم از شیر گرفتن بچه برعهده کیست؟

جواب : با مشورت پدرو مادر

4. والدین

1. مرز اطاعت واحترام والدین

سئوال : مرز اطاعت و احترام والدین تاکجاست؟

جواب : حفظ عقیده

وَ إِنْ جاهَداک عَلی أَنْ تُشْرِک بِی ما لَيسَ لَک بِهِ عِلْمٌ فَلا تُطِعْهُما [لقمان/15] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أطيعوا آباءكم فيما أمروكم و لا تطيعوهم فی معاصی الله [المحاسن ، ج1 ، ص248] .

2. اطاعت از خدا و نیکی به پدرومادر

3. همکاری والدین با فرزندان

سئوال : درباره همکاری والدین وفرزندان مطلبی درقرآن آمده؟

جواب : بله. همکاری اسماعیل وپدرش ابراهیم درساختن کعبه درحدیث می خوانیم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رَحِمَ اللَّهُ وَالِداً أَعَانَ وَلَدَهُ عَلَى الْبِرِّ [فقه الرضا ، ص336] .

وَ إِذْ يرْفَعُ إِبْراهِيمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَيتِ وَ إِسْماعِيلُ [بقره/127] .

4. رابطه مکتبی (اعتقادی) مقدم بر روابط فامیلی

سئوال : روابط فامیلی یاروابط مکتبی ، حاکمیت باکدام؟

جواب : روابط مکتبی (اعتقادی)

قُلْ إِنْ كانَ آباوكمْ وَ أَبْناوكمْ وَ إِخْوانُكمْ وَ أَزْواجُكمْ وَ عَشِيرَتُكمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ كسادَها وَ مَساكنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَيكمْ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فِى سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّى يأتِى اللّهُ بِأَمْرِهِ [توبه/24] .

1. خودبینی وخدابینی

1. خدابینی انبیاء

1 حضرت آدم (علیه السلام) :

رَبَّنا ظَلَمْنا أَنْفُسَنا وَ إِنْ

لَمْ تَغْفِرْ لَنا وَ تَرْحَمْنا لَنَكونَنَّ مِنَ الْخاسِرينَ [اعراف/23.]

2 حضرت نوح (عليه السلام) :

رَبِّ اغْفِرْ لى وَ لِوالِدَى وَ لِمَنْ دَخَلَ بَيتِى مُؤمِناً وَ لِلْمُؤمِنينَ وَ الْمُؤمِنات [نوح/28.]

3 حضرت ابراهيم (عليه السلام) :

الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذى وَهَبَ لى عَلَى الْكبَرِ إِسْماعيلَ وَ إِسْحاقَ إِنَّ رَبِّى لَسَميعُ الدُّعاء [ابراهيم/39.]

رَبَّنَا اغْفِرْ لى وَ لِوالِدَى وَ لِلْمُؤمِنينَ يوْمَ يقُومُ الْحِسابُ [ابراهيم/41.]

4 حضرت موسى (عليه السلام) :

رَبِّ إِنِّى لِما أَنْزَلْتَ إِلَى مِنْ خَيرٍ فَقيرٌ [قصص/24.]

5 حضرت عيسى (عليه السلام) :

أَنِّى أَخْلُقُ لَكمْ مِنَ الطِّينِ كهَيئَهِ الطَّيرِ فَأَنْفُخُ فيهِ فَيكونُ طَيراً بِإِذْنِ اللّهِ [آل عمران/49.]

6 حضرت شعيب (عليه سلام) :

وَ ما تَوْفيقى إِلاّ بِاللّهِ عَلَيهِ تَوَكلْتُ وَ إِلَيهِ أُنيبُ [هود/88.]

7 حضرت هود (عليه السلام) :

إِنْ أَجْرِى إِلاّ عَلَى الَّذى فَطَرَنى [هود/51.]

8 حضرت يوسف (عليه السلام) :

وَ قَدْ أَحْسَنَ بى إِذْ أَخْرَجَنى مِنَ السِّجْنِ [يوسف/100.]

رَبِّ قَدْ آتَيتَنى مِنَ الْمُلْک وَ عَلَّمْتَنى مِنْ تَأْويلِ الْأَحاديث [يوسف/101.]

9 حضرت سليمان (عليه السلام) :

هذا مِنْ فَضْلِ رَبِّی لِیبْلَوَنی أ أَشْکرُ أمْ أکفُرُ [نمل/40.]

10 حضرت پیامبر اکرم (ص) :

إِنَّ رَبِّی یبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ یشاءُ وَ یقْدِرُ [سبأ/36.]

قرآن کریم وقتی از انبیاء سخن می گوید ، آنها را به تواضع توصیف می کند. چون اعتراف به عجز و تقصیر خود می کردند و از طرفی تمام نعمت های مادی و معنوی را از ناحیه خداوند می دانستند.

2. خودبینی مخالفان انبیاء

خداوند وقتی

از مخافان انبیاء سخن می گوید ، آنها را به تکبّر و خودبینی توصیف می کند ، به خاطر اینکه آنها یا خود را برتر از دیگران می دانستند یا فضیلت ها را به خود نسبت می دادند و به طور کلی انبیاء را مسخره می کردند.

1 شیطان :

أَنَا خَیرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنی مِنْ نارٍ وَ خَلَقْتَهُ مِنْ طینٍ [اعراف/12.]

2 برخی از اقوام حضرت نوح (علیه السلام) :

کلَّما مَرَّ عَلَیهِ مَلَأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْه [هود/38.]

3 قارون :

إِنَّما أُوتیتُهُ عَلی عِلْمٍ عِنْدی [قصص/78.]

4 فرعون :

أَنَا رَبُّکمُ الْأَعْلی [نازعات/24.]

5 قوم حضرت شعیب (علیه السلام) :

ما نَفْقَهُ کثیراً مِمّا تَقُولُ وَ إِنّا لَنَراک فینا ضَعیفاً [هود/91.]

6 قوم حضرت هود (علیه السلام) :

قالُوا یا هُودُ ما جِئْتَنا بِبَینَهٍ وَ ما نَحْنُ بِتارِکی آلِهَتِنا عَنْ قَوْلِک وَ ما نَحْنُ لَک بِمُؤمِنینَ [هود/53.]

7 قوم طالوت :

نَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْک مِنْه [بقره/247.]

8- اکثر مردم :

یا حَسْرَهً عَلَی الْعِبادِ ما یأْتیهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلاّ کانُوا بِهِ یسْتَهْزِؤنَ [یس/30]

1. خوردن و آشامیدن

1. تغذیه در قرآن

قرآن کریم در نوع مواردی که دستور تغذیه داده ، بعد از آن یک دستور عملی می دهد؛ گاهی به عنوان امر و گاهی به عنوان نهی. بنابراین مسئله تغذیه جنبه مقدمی دارد و مقصود اصلی عمل صالح انجام دادن و پرهیز از معاصی است. به این آیات توجه کنید :

1.بخورید و بیاشامید اما اسراف نکنید :

کلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لا تُسْرِفُوا [اعراف/31] .

2.بخورید و بیاشامید اما فساد نکنید :

كلُوا وَ اشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللّهِ وَ لا تَعْثَوْا فِی الْأَرْضِ مُفْسِدِینَ [بقره/60] .

3.بخورید اما از شیطان پیروی نکنید :

کلُوا مِمّا رَزَقَکمُ اللّهُ وَ لا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّیطانِ [انعام/142] .

4.بخورید اما در خوردن طغیان نکنید :

کلُوا مِنْ طَیباتِ ما رَزَقْناکمْ وَ لا تَطْغَوْا فِیهِ [طه/81] .

5.بخورید اما شکر خداوند کنید :

کلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّکمْ وَ اشْکرُوا لَهُ [سبأ/15] .

6.بخورید اما در خوردن متقی باشید :

فَکلُوا مِمّا غَنِمْتُمْ حَلالاً طَیباً وَ اتَّقُوا اللّهَ [انفال/69] .

7.بخورید و به فقراء هم بدهید :

فَکلُوا مِنْها وَ أَطْعِمُوا الْبائِسَ الْفَقِیرَ [حج/28] .

8.بخورید و عمل صالح انجام دهید :

یا أَیهَا الرُّسُلُ کلُوا مِنَ الطَّیباتِ وَ اعْمَلُوا صالِحاً [مومنون/51] .

9.بخورید و به حیوان خود هم بدهید :

کلُوا وَ ارْعَوْا أَنْعامَکمْ [طه/54] .

10.بخورید اما از حلال بخورید :

کلُوا مِمّا رَزَقَکمُ اللّهُ حَلالاً طَیباً [مائده/88] .

1.یا أَیهَا النّاسُ کلُوا مِمّا فِی الْأَرْضِ حَلالاً طَیباً وَ لا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّیطانِ [بقره/168] .

2.وَ كلَوا مِمّا رَزَقَكمُ اللّهُ حَلالاً طَيباً وَ اتَّقُوا اللّهَ الّذِى أَنْتُمْ بِهِ مُومِنُونَ [مائده/88] .

3.فَكلُوا مِمّا غَنِمْتُمْ حَلالاً طَيباً وَ اتَّقُوا اللّهَ [انفال/69] .

4.فَكلُوا مِمّا رَزَقَكمُ اللّهُ حَلالاً طَيباً وَ اشْكرُوا نِعْمَتَ اللّهِ [نحل/114] .

5.كلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لا تُسْرِفُوا [اعراف/31] .

6.فَكلُوا مِنْها وَ أَطْعِمُوا الْبائِسَ الْفَقِيرَ [حج/28] .

ملاحظه می کنید که هر جا خوردن و آشامیدن مطرح است در کنارش مسولیتی مثل تقوی ، اطعام ، شکر ، عدم اسراف و... بیان شده است.

2. مواد غذایی

.1

خوردنی های حلال

1. نان جو : قَالَ الرِّضَا (ع) : فَضْلُ خُبْزِ الشَّعِيرِ عَلَى الْبُرِّ كفَضْلِنَا عَلَى النَّاسِ [كافى ، ج6 ، ص304] .

2. آرد با روغن سویق

قَالَ الرِّضَا (ع) : نِعْمَ الْقُوتُ السَّوِيقُ إِنْ كنْتَ جَائِعاً أَمْسَک وَ إِنْ كنْتَ شَبْعَاناً [شَبْعَانَ] هَضَمَ طَعَامَک [كافى ، ج6 ، ص305] .

3. عدس : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلَيكمْ بِالْعَدَسِ فَإِنَّهُ مُبَارَک مُقَدَّسٌ يرَقِّقُ الْقَلْبَ وَ يكثِّرُ الدَّمْعَةَ وَ قَدْ بَارَک فِيهِ سَبْعُونَ نَبِياً آخِرُهُمْ عِيسَى ابْنُ مَرْيمَ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص41] .

4. گوشت :

اگر 40 روز گوشت به بدن نرسد در اخلاق اثرمی گذارد و جواز قرض برای خرید گوشت بعد از 40 روز. [وسائل ، ج17 ، ص26و27]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَيدُ طَعَامِ الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ اللَّحْمُ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص35] .

در روایاتی که از خانه ای که در آن گوشت می خورند مذمت شده ، مراد خوردن گوشت برادران دینی است با غیبت کردن.

عَنْ إِدْرِيسَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : كنْتُ عِنْدَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَذُكرَ اللَّحْمُ فَقَالَ : " كلْ يوْماً بِلَحْمٍ وَ يوْماً بِلَبَنٍ وَ يوْماً بِشَیءٍ آخَرَ" [المحاسن ، ج2 ، ص470] .

5. تخم مرغ یا پیاز : عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِی حَسْنَهَ الْجَمَّالِ قَالَ : شَكوْتُ إِلَى أَبِی الْحَسَنِ (ع) قِلَّهَ الْوَلَدِ فَقَالَ لِی : "اسْتَغْفِرِ اللَّهَ وَ كلِ الْبَيضَ بِالْبَصَلِ" [كافى ، ج6 ، ص324] .

6. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا ضَعُفَ الْمُسْلِمُ فَلْيأْكلِ اللَّحْمَ بِاللَّبَنِ [كافى ، ج6 ،

ص316] .

7. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَلْبَانُ الْبَقَرِ دَوَاءٌ وَ سُمُونُهَا شِفَاءٌ وَ لُحُومُهَا دَاءٌ [کافی ، ج6 ، ص311] .

8. زیتون : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلَیکمْ بِالزَّیتِ فَإِنَّهُ یکشِفُ الْمِرَّةَ وَ یذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ وَ یشُدُّ الْعَصَبَ وَ یذْهَبُ بِالصَّنَی وَ یحَسِّنُ الْخُلُقَ وَ یطَیبُ النَّفَسَ وَ یذْهَبُ بِالْغَمِّ [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص35] .

9. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَا تَأْکلُ الْحَامِلُ مِنْ شَیءٍ وَ لَا تَتَدَاوَی بِهِ أَفْضَلَ مِنَ الرُّطَبِ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِمَرْیمَ (ع) وَ هُزِّی إِلَیک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ تُساقِطْ عَلَیک رُطَباً جَنِیا فَکلِی وَ اشْرَبِی وَ قَرِّی عَیناً [(مریم/26)] [خصال صدوق ، ج2 ، ص636] .

10. انار

11. سرکه : لثه را محکم می کند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خَلُّ الْخَمْرِ یشُدُّ اللِّثَهَ وَ یقْتُلُ دَوَابَّ الْبَطْنِ وَ یشُدُّ الْعَقْلَ [کافی ، ج6 ، ص330] .

12. عسل : 15 حدیث در خوبی عسل و اینکه : قَالَ الْکاظِمُ (ع) : مَا اسْتَشْفَی مَرِیضٌ بِمِثْلِ الْعَسَلِ [کافی ، ج6 ، ص332] .

13. خرما

14. شیر

15. گلابی : یحسن الولد

16. کشمش سرخ

17. کاسنی

18. شروع غذا خوردن با نمک

19. خربزه و رطب

20. سیب : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : التُّفَّاحُ نَضُوحُ الْمَعِدَهِ [کافی ، ج6 ، ص355] .

21. ترب : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْفُجْلُ أَصْلُهُ يقْطَعُ الْبَلْغَمَ وَ لُبُّهُ يهْضِمُ وَ وَرَقُهُ يحْدِرُ الْبَوْلَ حَدْراً [کافی ، ج6 ، ص371] .

22. از پنیر و گوشت خشک شده مذمت شده.

23. کلم : عربی آن (گرنب) است و قاموس می گوید : مراد ، کلم پیچ است که همچون کاهو

برگهای زیادی دارد.

24. از پرندگان گوشت کبک ، باباقره و مرغ تعریف شده است." [کافی ، ج6 ، ص312] .

25. امام صادق (ع) : زردی تخم مرغ سبک و سفیده آن سنگین است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مُخُّ الْبَیضِ خَفِیفٌ وَ الْبَیاضُ ثَقِیلٌ [کافی ، ج6 ، ص325] .

و طبق چند روایت برای ازدیاد نسل موثر است.

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : کثْرَهُ أَکلِ الْبَیضِ تَزِیدُ فِی الْوَلَدِ [کافی ، ج6 ، ص325] .

26. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تُدْمِنُوا أَکلَ السَّمَک فَإِنَّهُ یذِیبُ الْجَسَدَ [کافی ، ج6 ، ص323] .

27. سه حدیث داریم که پیغمبر (ص) را عقرب زد و حضرت کمی نمک روی آن ریخت و فشار داد خوب شد و فرمود : با وجود نمک نیازی به پادزهر دیگری نیست.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ الْعَقْرَبَ لَدَغَتْ رَسُولَ اللَّهِ (ص) فَقَالَ : لَعَنَک اللَّهُ فَمَا تُبَالِینَ مُومِناً آذَیتِ أَمْ کافِراً ثُمَّ دَعَا بِمِلْحٍ فَدَلَکهُ فَهَدَأَتْ ثُمَّ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : لَوْ عَلِمَ النَّاسُ مَا فِی الْمِلْحِ مَا بَغَوْا مَعَهُ دِرْیاقاً [المحاسن ، ج2 ، ص591] .

28. تحف العقول عن الصادق (ع) : در حبوبات ، سبزی جات ، میوه ها هر کدام را که در آن ضرری برای بدن و قوت انسان داشته باشد حرام است (ضمن حدیث مفصل)

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ أَمَّا مَا یحِلُّ لِلْإِنْسَانِ أَکلُهُ مِمَّا أَخْرَجَتِ الْأَرْضُ فَثَلَاثَهُ صُنُوفٍ مِنَ الْأَغْذِیهِ صِنْفٌ مِنْهَا جَمِیعُ الْحَبِّ کلِّهِ مِنَ الْحِنْطَهِ وَ الشَّعِیرِ وَ الْأُرُزِّ وَ الْحِمَّصِ وَ غَیرِ ذَلِک مِنْ صُنُوفِ الْحَبِّ وَ صُنُوفِ السَّمَاسِمِ وَ غَیرِهِمَا کلُّ شَیءٍ مِنَ الْحَبِّ مِمَّا

يكونُ فِيهِ غِذَاءُ الْإِنْسَانِ فِی بَدَنِهِ وَ قُوَّتُهُ فَحَلَالٌ أَكلُهُ وَ كلُّ شَیءٍ يكونُ فِيهِ الْمَضَرَّهُ عَلَی الْإِنْسَانِ فِی بَدَنِهِ فَحَرَامٌ أَكلُهُ إِلَّا فِی حَالِ الضَّرُورَهِ وَ الصِّنْفُ الثَّانِی مَا أَخْرَجَتِ الْأَرْضُ مِنْ جَمِيعِ صُنُوفِ الثِّمَارِ كلِّهَا مِمَّا يكونُ فِيهِ غِذَاءُ الْإِنْسَانِ وَ مَنْفَعَهٌ لَهُ وَ قُوَّهٌ بِهِ فَحَلَالٌ أَكلُهُ وَ مَا كانَ فِيهِ الْمَضَرَّهُ عَلَی الْإِنْسَانِ فِی أَكلِهِ فَحَرَامٌ أَكلُهُ وَ الصِّنْفُ الثَّالِثُ جَمِيعُ صُنُوفِ الْبُقُولِ وَ النَّبَاتِ وَ كلُّ شَیءٍ تَنْبُتُ مِنَ الْبُقُولِ كلِّهَا مِمَّا فِيهِ مَنَافِعُ الْإِنْسَانِ وَ غِذَاءٌ لَهُ فَحَلَالٌ أَكلُهُ وَ مَا كانَ مِنْ صُنُوفِ الْبُقُولِ مِمَّا فِيهِ الْمَضَرَّهُ عَلَی الْإِنْسَانِ فِی أَكلِهِ نَظِيرِ بُقُولِ السُّمُومِ الْقَاتِلَهِ وَ نَظِيرِ الدِّفْلَی وَ غَيرِ ذَلِک مِنْ صُنُوفِ السَّمِّ الْقَاتِلِ فَحَرَامٌ أَكلُهُ وَ أَمَّا مَا يحِلُّ أَكلُهُ مِنْ لُحُومِ الْحَيوَانِ فَلُحُومُ الْبَقَرِ وَ الْغَنَمِ وَ الْإِبِلِ وَ مَا يحِلُّ مِنْ لُحُومِ الْوَحْشِ وَ كلُّ مَا لَيسَ فِيهِ نَابٌ وَ لَا لَهُ مِخْلَبٌ وَ مَا يحِلُّ مِنْ أَكلِ لُحُومِ الطَّيرِ كلِّهَا مَا كانَتْ لَهُ قَانِصَهٌ فَحَلَالٌ أَكلُهُ وَ مَا لَمْ يكنْ لَهُ قَانِصَهٌ فَحَرَامٌ أَكلُهُ وَ لَا بَأْسَ بِأَكلِ صُنُوفِ الْجَرَادِ وَ أَمَّا مَا يجُوزُ أَكلُهُ مِنَ الْبَيضِ فَكلُّ مَا اخْتَلَفَ طَرَفَاهُ فَحَلَالٌ أَكلُهُ وَ مَا اسْتَوَی طَرَفَاهُ فَحَرَامٌ أَكلُهُ وَ مَا يجُوزُ أَكلُهُ مِنْ صَيدِ الْبَحْرِ مِنْ صُنُوفِ السَّمَک مَا كانَ لَهُ قُشُورٌ فَحَلَالٌ أَكلُهُ وَ مَا لَمْ يكنْ لَهُ قُشُورٌ فَحَرَامٌ أَكلُهُ وَ مَا يجُوزُ مِنَ الْأَشْرِبَهِ مِنْ جَمِيعِ صُنُوفِهَا فَمَا لَمْ يغَيرِ الْعَقْلَ كثِيرُهُ فَلَا بَأْسَ بِشُرْبِهِ وَ كلُّ شَیءٍ يغَيرُ مِنْهَا الْعَقْلَ كثِيرُهُ فَالْقَلِيلُ مِنْهُ حَرَامٌ [تحف العقول ، ص337] .

نان

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللَّهُمَّ بَارِک لَنَا

فِی الْخُبْزِ وَ لَا تُفَرِّقْ بَینَنَا وَ بَینَهُ فَلَوْ لَا الْخُبْزُ مَا صُمْنَا وَ لَا صَلَّینَا وَ لَا أَدَّینَا فَرَائِضَ رَبِّنَا عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج6 ، ص287] .

شیر

شیر نقشی دارد که محرمیت می آورد ، گویا از یک مادر متولد شده اند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللبن من طعام المرسلین [المحاسن ، ج2 ، ص491] .

2. خوردنی های حرام :

1. گوشت خوک

خوردن گوشت خوک برای یهود و مسلمین منهی است.

عیسویان گوشت خوک را می خورند.

در کشورهائی که خوک می خورند مرض (لادری) فراوان و در کشورهای اسلامی برعکس .

اروپائیان هر که را می خواهند به بی غیرتی توصیف کنند او را به خوک تشبیه می کنند و یکی از فحش های آنها است.

خوک در امور زناشوئی هیچ حیائی از خود نشان نمی دهد ، مضافا به اینکه تغذیه در روح اثرشایانی دارد.

و نتیجتا در بی حیائی بی اثر نخواهد بود خوردن گوشت خوک.

خوک از خوردن هیچ کثافتی دوری نمی کند.

اروپائیان روده خوک را از خون و چربی خود آن پر کرده و با قیمت گرانی می خرند.

در انجیل برنابا خوک را مظهر شیطان معرفی می کند. در انجیل متی ، لوتا ، مرقس در ضمن داستانی می گوید : که عیسی شیطان را در بدن خوک جا داد. سخن کوتاه آنکه در نزد عیسویان نیز خباثت دارد.

یکی از ضررهای گوشت خوک تریکین یا تیشین است. دیگری مرض کرم کدو تریکین حیوان کوچکی است در میان گوشت خوک لانه می کند ، اولین مرتبه یک نفر انگلیسی و بعد شخصی آلمانی و بعد دیگران با بررسی ها به فساد آن برخوردند. چندین سال قبل درقسمتی از کشور روسیه خوردن خوک از طرف دولت

قدغن شد.

تریکین کرم کوچکی است که نر و ماده دارد و در یک ماه تا 15000 تخم می ریزد.

دراثر فعالیت این کرم در بدن انسان دچار کم خونی می شود.

دراثر فعالیت این کرم در بدن انسان مبتلا به سر گیجه ، تب های مخصوص ، اسهال ، تب مزمن و... می شود.

در اثر فعالیت این کرم در بدن انسان مبتلا به دردهای رماتیسمی ، کشش اعصاب ، خارش داخل بدن ، تراکم پی ها ، کوفتگی و خستگی و گاهی پس از چند روز می میرد. سختی عمل مضغ و بلع و تنفس.

در بعضی دائره المعارف ها چنین می خوانیم : رهائی از خطرات این کرم تریکین نخوردن گوشت خوک است.

دواهای کرم کش حریف این کرم نمی شوند.

در یک کیلو گوشت خوک ممکن است 400 میلیون نوزاد تریکین باشد.

مرض دیگری که از گوشت خوک تولید می شود کرم کدو است و داری چند قسم است که در معده خود را به دیوار معده می چسباند و تا چندین متر می تواند بشود. بدنش حلقه حلقه و در هر حلقه تخم های نر و ماده وجود دارد.

گوشت خوک ثقیل الهضم و سبب پیدایش یک نوع سمی هم می شود.

ضررهای گوشت خوک منحصر به دو کرم تریکین و کدو نیست. (نقل از مجموعه انتشارات انجمن تبلیغات اسلامی

2. درندگان

اعضاء هضم استعداد دارند که غذا را از بیرون بگیرند و مبدل به خون تازه کنند. لذا بهترین غذا برای انسان سبزی جات ومیوه جات و کمی گوشت است گوشت حیوانات علفخوار که یک واسطه بیشتر در کار نیست. علف

بوده گوشت شده وگوشت خون انسان می شود. بنابراین حیوانات گوشت خوار که دارای چنگال و ناخن و نیش قوی هستند ،

چون برای انسان مضر هستند در اسلام حرام شده ، چون اول گوشت حیوانی صید شده بوده بعد گوشت و خون درنده شده و بعد این خون وبعد گوشت درنده می خواهد گوشت انسان شود و واضح است چنین گوشتی قابلیت تولید خون تازه وشفاف ندارد ، چون فاصله بین گوشت انسان و سبزی جات و میوه ها دور است و هرچه دور باشد خون فاسدتری تولید می کند. [اقتباس ازآئین جاویدان ، ج2]

3. حیوانات زهردار

چون بعد از مرگ نیز سم آنها در بدن باقی است و انسان را مسموم می کند حرام هستند.

4. لا شخور

مفاسد گوشت اینها نیز روشن است. این پشه است حامل میکروب مالاریا ، این کبک است حامل میکروب طاعون. این موش است حامل میکروب طاعون نیز و الخ.

5. سایر

1. امام صادق (ع) در فلسفه کلی خوردنی ها و نخوردنی ها فرمود : إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى لَمْ يحَرِّمْ ذَلِک عَلَى عِبَادِهِ وَ أَحَلَّ لَهُمْ سِوَاهُ رَغْبَةً مِنْهُ فِيمَا حَرَّمَ عَلَيهِمْ وَ لَا زُهْداً فِيمَا أَحَلَّ لَهُمْ وَ لَكِنَّهُ خَلَقَ الْخَلْقَ وَ عَلِمَ عَزَّ وَ جَلَّ مَا تَقُومُ بِهِ أَبْدَانُهُمْ وَ مَا يصْلِحُهُمْ فَأَحَلَّهُ لَهُمْ وَ أَبَاحَهُ تَفَضُّلًا مِنْهُ عَلَيهِمْ بِهِ تَبَارَک وَ تَعَالَى لِمَصْلَحَتِهِمْ وَ عَلِمَ مَا يضُرُّهُمْ فَنَهَاهُمْ عَنْهُ وَ حَرَّمَهُ عَلَيهِمْ [کافی ، ج6 ، ص242] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَمَّا الْمَيتَةُ فَإِنَّهُ لَا يدْمِنُهَا أَحَدٌ إِلَّا ضَعُفَ بَدَنُهُ وَ نَحَلَ جِسْمُهُ وَ ذَهَبَتْ قُوَّتُهُ وَ انْقَطَعَ نَسْلُهُ وَ لَا يمُوتُ آكِلُ الْمَيتَةِ إِلَّا فَجْأَةً [کافی ، ج6 ، ص242] .

3. تخم حیواناتی که دو طرفش مساوی است حرام است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع)

: مَا يجُوزُ أَكلُهُ مِنَ الْبَيضِ فَكلُّ مَا اخْتَلَفَ طَرَفَاهُ فَحَلَالٌ أَكلُهُ وَ مَا اسْتَوَى طَرَفَاهُ فَحَرَامٌ أَكلُهُ [تحف العقول ، ص338] .

4. هر مشروبی که در عقل اثر سوءگذارد حرام است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا يجُوزُ مِنَ الْأَشْرِبَهِ مِنْ جَمِيعِ صُنُوفِهَا فَمَا لَمْ يغَيرِ الْعَقْلَ كثِيرُهُ فَلَا بَأْسَ بِشُرْبِهِ وَ كلُّ شَىءٍ يغَيرُ مِنْهَا الْعَقْلَ كثِيرُهُ فَالْقَلِيلُ مِنْهُ حَرَامٌ [تحف العقول ، ص338] .

5. هر ماهی که پولک داشته باشد حلال است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا يجُوزُ أَكلُهُ مِنْ صَيدِ الْبَحْرِ مِنْ صُنُوفِ السَّمَک مَا كانَ لَهُ قُشُورٌ فَحَلَالٌ أَكلُهُ وَ مَا لَمْ يكنْ لَهُ قُشُورٌ فَحَرَامٌ أَكلُهُ [تحف العقول ، ص338] .

3. تهیه غذا

1.فَلْيَنْظُرْ أَيها أَزْكى طَعاماً فَلْيأْتِكمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ [كهف/19] .

2. روز جمعه میوه و گوشت برای اهل خانه تهیه کنید ، که آنان به روز جمعه علاقه مند شوند.

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يقُولُ مَنْ وَجَدَ مَاءً وَ تُرَاباً ثُمَّ افْتَقَرَ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ [قرب الإسناد ، ص55] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَفْضَلُ مَا يتَّخِذُهُ الرَّجُلُ فِى مَنْزِلِهِ لِعِيالِهِ الشَّاهُ [خصال صدوق ، ج2 ، ص616] .

5. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ مِنَ الذُّنُوبِ ذُنُوباً لَا يكفِّرُهَا صَلَاهٌ وَ لَا صَدَقَهٌ قِيلَ : يا رَسُولَ اللَّهِ! فَمَا يكفِّرُهَا قَالَ : الْهُمُومُ فِى طَلَبِ الْمَعِيشَهِ [الدعوات رواندی ، ص56] .

4. پختن غذا

1.ان اطیب طعامکم ما مسته النار [اولین دانشگاه ، ج3 ، ص309]

2. قَالَ الرِّضَا (ع) : أكلُ اللّحْمِ النِّىءِ يوَلَدُ الدَّودَ فِى الّبَطّنِ [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص305] .

3. روایات کباب و آبگوشت

5. استفاده

1. آثار پرخوری

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كثُرَ طَعْمُهُ سَقِمَ بَدَنُهُ وَ قَسَا قَلْبُهُ [الدعوات روانده ، ص77] .

2. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَا مِنْ شَىءٍ أَبْغَضَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ بَطْنٍ مَمْلُوءٍ [کافی ، ج6 ، ص270] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تُمِيتُوا الْقُلُوبَ بِكثْرَهِ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ فَإِنَّ الْقُلُوبَ تَمُوتُ كالزَّرْعِ إِذَا أَكثَرَ عَلَيهِ الْمَاءُ [مکارم الأخلاق ، ص149] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا كمَيلُ! صِحَّهُ الْجَسَدِ مِنْ قِلَّهِ الطَّعَامِ [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص219] .

5. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَكثَرَ النَّاسِ فِى الدُّنْيا شِبَعاً أَكثَرُهُمْ جُوعاً يوْمَ الْقِيامَهِ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص38] .

6. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كثْرَهُ الْأَكلِ وَ النَّوْمِ يفْسِدَانِ النَّفْسَ وَ يجْلِبَانِ الْمَضَرَّهَ [غررالحکم ، ص360] .

7. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كثْرَهُ الْأَكلِ يذَفِّرُ [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص214] .

8. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ كثُرَ أَكلُهُ قَلَّتْ صِحَّتُهُ وَ ثَقُلَتْ عَلَى نَفْسِهِ مَئُونَتُهُ [غررالحکم ، ص360] .

9. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كثْرَهُ الْأَكلِ مِنَ الشَّرَهِ وَ الشَّرَهُ مِنَ الْعُيوبِ [غررالحکم ، ص361] .

10. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ لَيسَ شَىءٌ أَضَرَّ لِقَلْبِ الْمُومِنِ مِنْ كثْرَهِ الْأَكلِ وَ هِى مُورِثَهٌ لِشَينَينِ قَسْوَهِ الْقَلْبِ وَ هَيجَانِ الشَّهْوَهِ [مصباح الشریعه ، ص77

] .

11. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِياكمْ وَ الْبِطْنَهَ فَإِنَّهَا مَفْسَدَهٌ لِلْبَدَنِ وَ مَوْرَثَهٌ لِلسَّقَمِ وَ مَكسَلَهٌ عَنِ الْعِبَادَهِ [الدعوات رواندى ، ص74] .

12. قال عيسى (ع) : يا بنى إسرائيل! لا تكثروا الأكل فإنه من أكثر من الأكل أكثر من النوم و من أكثر النوم أقل الصلاه و من أقل الصلاه كتب من الغافلين [مجموعه ورام ، ج1 ، ص47] .

13. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : القلب يتحمل الحكمه عند خلو البطن القلب يمج الحكمه عند امتلاء البطن [مجموعه ورام ، ج2 ، ص118] .

14. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا مَلَأَ آدَمِى وِعَاءً شَرّاً مِنْ بَطْنِهِ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص100] .

15. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا يدخل ملكوت السماوات و الأرض من ملأ بطنه [مجموعه ورام ، ج1 ، ص100] .

16. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : بِئْسَ الْعَوْنُ عَلَى الدِّينِ قَلْبٌ نَخِيبٌ وَ بَطْنٌ رَغِيبٌ وَ نَعْظٌ شَدِيدٌ [كافى ، ج6 ، ص269] .

17. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِياكمْ وَ فُضُولَ المَطْعَمِ فَإِنَّهُ يسُمُّ الْقَلْبَ بِالْقَسْوَهِ و يبطئ بالجوارح عن الطاعه و يصم الهمم عن السماع الموعظه [أعلام الدين ، ص339] .

18. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ زَادَ شِبَعُهُ كظَّتْهُ الْبِطْنَهُ وَ مَنْ كظَّتْهُ الْبِطْنَهُ حَجَبَتْهُ عَنِ الْفِطْنَهِ [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص221] .

19. امام على (ع) : اياک و البطنه فمن لزمها كثرت اسقامه و فسدت احلامه [غرر]

20. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِياكمْ وَ الْبِطْنَهَ فَإِنَّهَا مَقْسَاهٌ لِلْقَلْبِ مَكسَلَهٌ عَنِ الصَّلَاهِ مَفْسَدَهٌ لِلْجَسَدِ [غررالحكم ، ص360] .

21. قَالَ أَمِيرُ

الْمُومِنِينَ (ع) : إذا ملئ البطن من المباح عمى القلب عن الصلاح [غررالحكم ، ص360] .

22. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَشْبَعُوا فَيطْفَأَ نُورُ الْمَعْرِفَهِ مِنْ قُلُوبِكمْ [مكارم الأخلاق ، ص150] .

23. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الشِّبَعُ يفْسِدُ الْوَرَعَ [غررالحكم ، ص360] .

24. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الشِّبَعُ يورِثُ الْأَشَرَ وَ يفْسِدُ الْوَرَعَ [غررالحكم ، ص361] .

25. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نِعْمَ عَوْنُ الْمَعَاصِى الشِّبَعُ [غررالحكم ، ص361] .

26. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يا أَبَا مُحَمَّدٍ إِنَّ الْبَطْنَ لَيطْغَى مِنْ أَكلِهِ وَ أَقْرَبُ مَا يكونُ الْعَبْدُ مِنَ اللَّهِ جَلَّ وَ عَزَّ إِذَا خَفَّ بَطْنُهُ وَ أَبْغَضُ مَا يكونُ الْعَبْدُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا امْتَلَأَ بَطْنُهُ [كافى ، ج6 ، ص269] .

27. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كثْرَهُ الْأَكلِ مَكرُوهٌ [كافى ، ج6 ، ص269] .

28. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمُومِنُ يأْكلُ فِى مِعَاءٍ وَاحِدَهٍ وَ الْمُنَافِقُ يأْكلُ فِى سَبْعَهِ أَمْعَاءٍ [خصال صدوق ، ج2 ، ص351] .

29. قَالَ الْكاظِمُ (ع) : لَوْ أَنَّ النَّاسَ قَصَدُوا فِى (الطُّعَمِ لَاعْتَدَلَتْ) أَبْدَانُهُمْ [وسائل الشيعه ، ج24 ، ص241] .

30. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ظَهَرَ إِبْلِيسُ لِيحْيى بْنِ زَكرِيا (ع) وَ إِذَا عَلَيهِ مَعَالِيقُ مِنْ كلِّ شَىءٍ فَقَالَ لَهُ يحْيى مَا هَذِهِ الْمَعَالِيقُ؟ فَقَالَ : هَذِهِ الشَّهَوَاتُ الَّتِى (أُصِيبُ بِهَا) ابْنَ آدَمَ فَقَالَ هَلْ لِى مِنْهَا شَىءٌ؟ فَقَالَ : رُبَّمَا شَبِعْتَ (فَشَغَلْنَاک) عَنِ الصَّلَاهِ وَ الذِّكرِ قَالَ لِلَّهِ عَلَى أَنْ لَا أَمْلَأَ بَطْنِى مِنْ طَعَامٍ أَبَداً وَ قَالَ إِبْلِيسُ لِلَّهِ عَلَى أَنْ لَا أَنْصَحَ مُسْلِماً أَبَداً [

المحاسن ، ج2 ، ص439] .

31. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْأَكلُ عَلَى الشِّبَعِ يورِثُ الْبَرَصَ [كافى ، ج6 ، ص269] .

32. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) لِلْحَسَنِ (ع) : أَ لَا أُعَلِّمُک أَرْبَعَ خِصَالٍ تَسْتَغْنِى بِهَا عَنِ الطِّبِّ قَالَ بَلَى قَالَ لَا تَجْلِسْ عَلَى الطَّعَامِ إِلَّا وَ أَنْتَ جَائِعٌ وَ لَا تَقُمْ عَنِ الطَّعَامِ

إِلَّا وَ أَنْتَ تَشْتَهِيهِ وَ جَوِّدِ الْمَضْغَ وَ إِذَا نِمْتَ فَاعْرِضْ نَفْسَک عَلَى الْخَلَاءِ فَإِذَا اسْتَعْمَلْتَ هَذَا اسْتَغْنَيتَ عَنِ الطِّبِّ [خصال صدوق ، ج1 ، ص228] .

33. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَكثَرَ النَّاسِ شِبَعاً فِي الدُّنْيا أَكثَرُهُمْ جُوعاً فِى الآخِرَهِ يا سَلْمَانُ إِنَّمَا الدُّنْيا سِجْنُ الْمُومِنِ وَ جَنَّهُ الْكافِرِ [أمالى طوسى ، ص346] .

34. عَنْ عَلِى بْنِ حَدِيدٍ رَفَعَهُ قَالَ : قَامَ عِيسَى ابْنُ مَرْيمَ خَطِيباً فَقَالَ : يا بَنِى إِسْرَائِيلَ ! لَا تَأكلُوا حَتَّى تَجُوعُوا وَ إِذَا جُعْتُمْ فَكلُوا وَ لَا تَشْبَعُوا فَإِنَّكمْ إِذَا شَبِعْتُمْ غَلُظَتْ رِقَابُكمْ وَ سَمِنَتْ جُنُوبُكمْ وَ نَسِيتُمْ رَبَّكمْ [المحاسن ، ج2 ، ص447] .

35. قال لقمان : لابنه يا بنى ! إذا امتلأت المعده نامت الفكره و خرست الحكمه و قعدت الأعضاء عن العباده [مجموعه ورام ، ج1 ، ص102] .

2. آثار كم خورى

5. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قِلَّهُ الْغِذَاءِ أَكرَمُ لِلنَّفْسِ وَ أَدْوَمُ لِلصِّحَّهِ [غررالحكم ، ص320] .

6. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ قَلَّ طَعَامُهُ قَلَّتْ آلامُهُ [غررالحكم ، ص320] .

7. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَلَّ أَكلُهُ قَلَّ حِسَابُهُ [طب النبى ، ص21] .

8. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من قل طعمه صح بدنه و صفا قلبه

و من كثر طعمه سقم بدنه و قسا قلبه [مجموعه ورام ، ج2 ، ص229] .

9. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : البسوا و كلوا و اشربوا فى أنصاف البطون فإنه جزء من النبوه [مجموعه ورام ، ج1 ، ص100] .

10. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من كثر تسبيحه و تمجيده و قل طعامه و شرابه و منامه اشتاقته الملائكه [مجموعه ورام ، ج2 ، ص115] .

11. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا أَرَادَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ صَلَاحَ عَبْدِهِ أَلْهَمَهُ قِلَّةَ الْكَلَامِ وَ قِلَّةَ الطَّعَامِ وَ قِلَّةَ الْمَنَامِ [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص213] .

12. قَالَ الْكاظِمُ (ع) : لَوْ أَنَّ النَّاسَ قَصَدُوا فِى (الطُّعَمِ لَاعْتَدَلَتْ) أَبْدَانُهُمْ [وسائل الشيعه ، ج24 ، ص241] .

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : لَوْ أَنَّ النَّاسَ قَصَّرُوا فِى الطَّعَامِ لَاسْتَقَامَتْ أَبْدَانُهُمْ [المحاسن ، ج2 ، ص439] .

13. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كمْ مِنْ أَكلَهٍ تَمْنَعُ أَكلَاتٍ [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج18 ، ص397] .

14. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِياک وَ الْبِطْنَهَ فَمَنْ لَزِمَهَا كثُرَتْ أَسْقَامُهُ وَ فَسُدَتْ أَحْلَامُهُ [غررالحكم ، ص360] .

15. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا يجْتَمِعُ الْجُوعُ وَ الْمَرَضُ [غررالحكم ، ص320] .

گرسنگی

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طُوبَى! لِمَنْ طَوَى وَ جَاعَ أُولَئِک الَّذِينَ يشْبَعُونَ يوْمَ الْقِيامَهِ [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص209] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طوبى! لمن طوى و جاع و صبر أولئک الذين يشبعون يوم القيامه [بحارالأنوار ، ج72 ، ص462] .

2. قَالَ عَلِى الْهَادِى (ع) : السهر ألذ للمنام و الجوع يزيد فى طيب الطعام يريد

به الحث على قيام الليل و صيام النهار [أعلام الدين ، ص311] .

3. قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ : بطونهم خفيفه من أكل الحلال [بحارالأنوار ، ج74 ، ص21] .

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا رب! ما علامات أولئک قال : هم فى الدنيا مسجونون قد سجنوا ألسنتهم من فضول الكلام و بطونهم من فضول الطعام [بحارالأنوار ، ج74 ، ص23] .

5. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نور الحكمه الجوع و التباعد من الله الشبع و القربه إلى الله حب المساكين و الدنو منهم لا تشبعوا فيطفأ نور المعرفه من قلوبكم و من بات فى خفه من الطعام بات حور العين حوله [جامع الأخبار ، ص183] .

6. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا رَبِّ! مَا مِيرَاثُ الْجُوعِ؟ قَالَ : الحِكمَهُ وَ حِفْظُ الْقَلْبِ وَ التَّقَرُّبُ إِلَى وَ الْحُزْنُ الدَّائِمُ وَ خِفَّهُ الْمَئُونَهِ بَينَ النَّاسِ وَ قَوْلُ الْحَقِّ وَ لَا يبَالِى عَاشَ بِيسْرٍ أَوْ بِعُسْرٍ [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص200] .

7. قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ : يااحمد! إن العبد إذا أجاع بطنه و حفظ لسانه علمته الحكمه و إن كان كافرا تكون حكمته حجه عليه و وبالا و إن كان مؤمنا تكون حكمته له نورا و برهانا و شفاء و رحمه [بحارالأنوار ، ج74 ، ص28] .

8. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طُوبَى! لِمَنْ طَوَى وَ جَاعَ أُولَئِک الَّذِينَ يشْبَعُونَ يوْمَ الْقِيامَهِ [الجعفريات ، ص165] .

3. فوائد

1.فَلْينْظُرْ أَيها أَزْكى طَعاماً فَلْيأْتِكمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ [كهف/19] .

2. روز جمعه ميوه و گوشت براى اهل خانه تهيه كنيد ، كه آنان با جمعه

علاقمند شوند.

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يقُولُ مَنْ وَجَدَ مَاءً وَ تُرَاباً ثُمَّ افْتَقَرَ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ [قرب الإسناد ، ص55] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَفْضَلُ مَا يتَّخِذُهُ الرَّجُلُ فِی مَنْزِلِهِ لِعِيالِهِ الشَّاهُ [خصال صدوق ، ج2 ، ص616] .

5. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ مِنَ الذُّنُوبِ ذُنُوباً لَا يكفِّرُهَا صَلَاهٌ وَ لَا صَدَقَهٌ قِيلَ : يا رَسُولَ اللَّهِ! فَمَا يكفِّرُهَا؟ قَالَ : الْهُمُومُ فِی طَلَبِ الْمَعِيشَهِ [الدعوات روانديی ، ص56] .

4. اطعام به ديگران

غذا رسانی

1.وَ لَمْ نَک نُطْعِمُ الْمِسْكينَ [مدثر/44] .

2.وَ لا يحُضُّ عَلی طَعامِ الْمِسْكينِ [حاقه/34] .

3.درباره كفاره سوگندمی فرمايد :

فَكفّارَتُهُ إِطْعامُ عَشَرَهِ مَساكينَ مِنْ أَوْسَطِ ما تُطْعِمُونَ أَهْلِيكمْ [مائده/89] .

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا (آمَنَ بِی) مَنْ بَاتَ شَبْعَاناً [شَبْعَانَ] وَ جَارُهُ الْمُسْلِمُ جَائِعٌ [وسائل الشيعه ، ج9 ، ص52] .

5. ايتاليا كلم را زير خاک و يا بعضی از كشورها گندم را به دريا می ريزند و در آفريقا يک استخوان را دست به دست می ليسند. مسئله گرسنگی در دنيا از يک سو و صدها مرض كه از پرخوری دسته ديگر پيدا می شود از سوی ديگر.

6.وَ لا يحُضُّ عَلی طَعامِ الْمِسْكينِ [ماعون/3] .

7.وَ الَّذِی هُوَ يطْعِمُنِی وَ يسْقِينِ [شعراء/79] .

8.الّذِی أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ [قریش/4].

9.وَ لا تَحَاضُّونَ عَلی طَعامِ الْمِسْکینِ [فجر/18].

10.فَلاَ اقْتَحَمَ الْعَقَبَهَ وَ ما أَدْراک مَا الْعَقَبَهُ فَک رَقَبَهٍ أَوْ إِطْعامٌ فِی یوْمٍ ذِی مَسْغَبَهٍ [بلد/14-11].

1.وَ یطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلی حُبِّهِ [دهر/8].

2.أَ نُطْعِمُ مَنْ لَوْ یشاءُ اللّهُ

أَطْعَمَهُ [یس/47].

3. قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : مَنْ أَطْعَمَ مُومِناً مِنْ جُوعٍ أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّهِ [کافی ، ج2 ، ص201].

4. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لذه الکرام فی الإطعام و لذه اللئام فی الطعام [غررالحکم ، ص377].

5. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا (آمَنَ بِی) مَنْ بَاتَ شَبْعَاناً] شَبْعَانَ [وَ جَارُهُ الْمُسْلِمُ جَائِعٌ [وسائل الشیعه ، ج9 ، ص52].

5. نکاتی در باب خوردن و آشامیدن

1. تازه خوری : کلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذا أَثْمَرَ [انعام/141].

لِتَأْکلُوا مِنْهُ لَحْماً طَرِیا [نحل/14].

وَ آتُوا حَقَّهُ یوْمَ حَصادِهِ [انعام/141].

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کلُوا جَمِیعاً وَ لَا تَتَفَرَّقُوا فَإِنَّ الْبَرَکهَ فِی الْجَمَاعَهِ [طب النبی ، ص21].

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سموا و کلوا [بحارالأنوار ، ج22 ، ص366].

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کثْرَهُ الْأَکلِ شُومٌ [بحارالأنوار ، ج59 ، ص291].

6. آداب مصرف غذا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کلُوا مِنْ کد أَیدِیکمْ [بحارالأنوار ، ج63 ، ص314].

لِیأْکلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَ ما عَمِلَتْهُ أَیدِیهِمْ [یس/35].

کلُوا وَ اشْرَبُوا هَنِیئاً بِما أَسْلَفْتُمْ فِی الْأَیامِ الْخالِیهِ [حاقه/24].

ریخت و پاش ممنوع

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كلَوا مَا يسْقُطَ مِنَ الْخِوَانِ فَإِنَّهُ شِفَاءٌ مِنْ كلِّ دَاءٍ بِإِذْنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يسْتَشْفِى بِهِ [كافى ، ج6 ، ص299] .

خوردن و خورانيدن

فَكلُوا مِنْها وَ أَطْعِمُوا الْقانِعَ وَ الْمُعْتَرَّ [حج/36] .

وَ لا يحُضُّ عَلى طَعامِ الْمِسْكينِ [ماعون/3] .

خوردن و

ذخیره کردن

قال الجزری فی حدیث الأضاحی : کلوا و ادخروا و اتجروا [بحارالأنوار ، ج78 ، ص329] .

خوردن غافلانه

الَّذِینَ کفَرُوا یتَمَتَّعُونَ وَ یأْکلُونَ کما تَأْکلُ الْأَنْعامُ [محمد/12] .

ذَرْهُمْ یأْکلُوا وَ یتَمَتَّعُوا وَ یلْهِهِمُ الْأَمَلُ [حجر/3] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْأَکلُ مَعَ الخُدَّامِ مِنَ التَّوَاضُعِ فَمَنْ أَکلَ مَعَهُمُ اشْتَاقَتْ إِلَیهِ الْجَنَّهُ [طب النبی ، ص20] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَرَّتِ امْرَأَهٌ بَذِیهٌ بِرَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ هُوَ یأْکلُ وَ هُوَ جَالِسٌ عَلَی الْحَضِیضِ فَقَالَتْ یا مُحَمَّدُ إِنَّک لَتَأْکلُ أَکلَ الْعَبْدِ وَ تَجْلِسُ جُلُوسَهُ [کافی ، ج6 ، ص271] .

در غذای خود دقت کنید.

دراین درس نکاتی درباره آیه

فَلْینْظُرِ الْإِنْسانُ إِلی طَعامِهِ [عبس/24] .

که از تفاسیر و محققان استفاده شده تقدیم می شود.

1. نگاه کن : لقمه ای که می خوری حلال است یا حرام .

2. نگاه کن : چه نیروهایی به کار افتاده تا این غذا سر سفره تو حاضر شود؟

3. نگاه کن : چگونه این غذا در بدن تبدیل به گوشت و پوست و استخوان و مو و... می شود.

4. نگاه کن : این غذا از چه به وجود آمده است؟ قدرت نمایی خدا را تماشا کن از آب و خاک صدها نوع....

5. نگاه کن : غذائی که می خوری برای بدن تو مفید است یا مضر.

6. نگاه کن : لابه لای غذا استخوانی ، سنگی ، یا چیزی که مزاحم دستگاه گوارش است نباشد.

7. نگاه کن ، تا غذایت خوب هضم شود ، چون آرامش و نشاط هنگام خوردن در هضم غذا موثر است.

8. نگاه کن ، تا مهمان ها سیر بخورند.

9. نگاه کن ، و فکر کن

که آیا دیگران هم چنین غذایی دارند یا ندارند؟

10.نگاه کن ، قدرتی که از این غذا به دست می آوری کجا مصرف می کنی؟

11. نگاه کن ، هدفت از این غذا چیست؟ لذت است ، رفع گرسنگی یا....

12. نگاه کن این غذا از چه اجزائی ترکیب شده ،

13. نگاه کن ، این غذا به نجاست تبدیل می شود ، اگر انسان هدفی عالی نداشته باشد با حیوانات چه تفاوتی دارد.

14. نگاه کن که امام (ع) در تفسیر این آیه فرمود : "انسان باید توجه کند که علومش را از چه کسی می آموزد و نسبت به غذا ی روح حساس باشد".

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) : فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّفَلْیَنْظُرِ الْإِنْسانُ إِلی طَعامِهِ [(عبس/24)] قَالَ قُلْتُ مَا طَعَامُهُ قَالَ عِلْمُهُ الَّذِی یأْخُذُهُ عَمَّنْ یأْخُذُهُ [کافی ، ج1 ، ص49] .

6. آداب غذا خوردن

1. قبل از غذا

1. شستن دست قبل از غذا

2. قبل از غذا که دست را شستشو دادید خشک نکنید ، ولی بعد از غذا بشوئید.

3. میوه ها را بشوئید ، ولی با پوست بخورید.

4. اول و آخر با نمک بخورید.

5. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ غَسَلَ یدَهُ قَبْلَ الطَّعَامِ وَ بَعْدَهُ عَاشَ فِی سَعَهٍ وَ عُوفِی مِنْ بَلْوَی فِی جَسَدِهِ [کافی ، ج6 ، ص290] .

دست خود را که قبل از غذا می شویید با پارچه و حوله خشک نکنید. صفوان جمال می گوید : با امام صادق (ع) بودیم وقت غذا شد آب آوردند امام دست خود را شست. حوله دادند نگرفت و فرمود : "به خاطر تماس با همین پارچه هاو غیره دست را شستم ، دوباره به آنها

دست بزنم؟".

قهرا پارچه ایکه برای خشک کردن با امام عرضه داده شده تمیز و پاک بوده درعین حال امام نپذیرفت و فرمود : آلوده می شود. آیا این عمل غیر از آن است که مراد حضرت تماس با میکربهای احتمالی در پارچه است؟

ابتدا کردن به نمک سفارش شده و نیز در خاتمه غذا ، نمک برای مرض (پیوره) که یکی از مرض های دهان است و سبب پیدایش چرک در لثه می شود و همچنین برای جریان خون مفید است.

2. هنگام غذا

از خوردن چیز داغ نهی شده. در طب کسانی که به سوء هاضمه مبتلا می شوند از خوردن چیز داغ نهی می کنند.

دمیدن در خوردن با نوشیدنی مکروه است. (چه آنکه کربن که ماده سم الودی است که خدا آنرا توسط تنفس از بدن خارج می کند و این ماده از سوخت و ساز سلولهائی است که در بدن می میرند که اگر در غذا دمیده شود آن ماده سمی به غذا منتقل می شود و چیزی که باید از بدن دور شود به بدن روانه می شود.

در اسلام برای جنب غذا مکروه است. مگر بعد از غسل یا وضو یا شستن دست و صورت و مضمضه کردن و استنشاق ، زیرا جنابت بر تمام بدن اثر می گذارد و از جمله جهاز عصبی که سر کار داشتن با آب آنرا بر طرف می کند. ورود غذا به معده جنب قبل از غسل و وضو و... سبب اخلال به دستگاه هضم است.

در اسلام سفارش شده که از سفره آنچه نزد شماست بخورید ، به اطراف دست دراز نکنید ، به صورت دیگران نگاه نکنید ، اگر سیر شدید ،

اما رفیق شما می خورد کنار نروید ، شاید خجالت بکشد ، چیزی از دهان بیرون نیاورید و کنار غذائی که می خورید نگذارید ، حالت بد پدید می آورد ، با پدر و مادر هم غذا نشوید ، شاید دست شما سبقت گرفت به لقمه ای که آنها مایل بودند ، احترام نان را گرفته با کارد پاره نکنید ، وقتی نان سر سفره آمد احترام کنید و منتظر غذای دیگر ننشینید ، ظرفی روی آن نگذارید ، و پامال نکنید ، صاحب خانه اول دست خود را بشوید تا مهمانان توهم نکنند که دست شوئی به خاطر کثیف بودن آنهاست ، صاحب خانه اول شروع کند و آخر ختم کند.

در اسلام (با توجه به اینکه سفارش شده دست را بشوئید) سفارش شده که انگشت را و ظرف را بلیسید ، احترام به غذاست. لیسیدن تحریک غده های هضم و معرف تواضع است.

در اسلام آمده است که : با 3 انگشت غذا بخورید ، در مقابل متکبرین که با دو انگشت غذا می خورند شاید وادار کردن قهری باشد برای اینکه لقمه را کوچک و قهرا جویدن آسان باشد و هضم سهل. و الله اعلم.

با اشتها سر سفره بنشینید ، و با اشتها بر خیزید ، (تا به معده فشار نیاورد و عمل هضم آسان و سبب پیدایش امراضی نشود)

بدون تشنگی آب نخورید ، مثل حیوانات صورت را به سوی آب دراز نکنید ، از آشامیدن با یک نفس (به خاطر دوری از اکسیژن هوا) دوری کنید ، در تنفس هوائی که بیرون می دهید نگذارید به آب برسد ، و نفس را از

آب دور دارید ، روی غذا آب بنوشید که مفید و وسیله و به چرخ افتادن معده است ، و شستشوی مری ، آب ته ظرف را نخورید ، و از جای دستگیره ظرف و جای شکستگی ظرف آب نیاشامید ، (چون جای جمع شدن میکربها و به قول روایات شیطان است) در چاه آب آشامیدنی آب دهن نیاندازید.

فاصله چاه آب آشامیدنی از بالوعه نسبتا زیاد باشد و هر چه زمین نرم تر است فاصله بیشتر باشد.

آب را چون مکیدن نیاشامید ، و قورت قورت خوردن ورم کبد و به هم زدن نظام گوارش به وجود می آورد. لیوان آب را پس از نوشیدن وارونه بگذار تا کثافت هوا یا غیره داخل آن نشود.

احترام نان را بگیرید؛ یعنی همین که در سفره آمد منتظر چیز دیگر نشوید.

. هنگام راه رفتن غذا نخورید :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَأْكلْ وَ أَنْتَ مَاشٍ إِلَّا أَنْ تَضْطَرَّ إِلَى ذَلِک [المحاسن ، ج2 ، ص459] .

چون هنگام راه رفتن عضلات ، خون بیشتری جذب می کنند و به اندازه کافی خون به معده نمی رسد. [پاک نژاد ، ج3 ، ص282 اولین دانشگاه]

غذای داغ نخورید.

به غذا فوت نکنید.

. صبحانه مفصل ، ولی شام ساده باشد.

. پنیر را با گردو و تخم مرغ را با پیاز و با میوه آب نخورید.

با سه انگشت (تالقمه کوچک گرفته شود) زیاد جویدن و از یک طرف جویدن.

14.در بازار و محل رفت و آمد و در مستراح غذا نخوریم.

15. آرامش داشته باشید :

(اینکه می گویند فوت نکیند ، ساعت غذا را جزء عمر حساب نکنید ، لقمه را کوچک بگیرید ، غذا

را خوب بجوید ، با آمدن نان منتظر چیز دیگری نباشید ، در راه غذا نخورید ، حرف نزنید ، به غذا نگاه نکنید ، در همه این دستورات آرامش نهفته است.)

16.قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كلُوا مَا يسْقُطُ مِنَ الْخِوَانِ فَإِنَّهُ شِفَاءٌ مِنْ كلِّ دَاءٍ بِإِذْنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يسْتَشْفِى بِهِ [كافى ، ج6 ، ص299] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ يأْكلُ أَكلَ الْعَبْدِ وَ يجْلِسُ جِلْسَةَ الْعَبْدِ وَ يعْلَمُ أَنَّهُ عَبْدٌ [كافى ، ج6 ، ص271] .

. كراهت غذا خوردن به تنهائى

19.خير الطعام ما كثر اليه الايدى

20. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا قَعَدَ عَلَى الْمَائِدَهِ يقْعُدُ قِعْدَهَ الْعَبْدِ وَ كانَ يتَّكئُ عَلَى فَخِذِهِ الْأَيسَرِ [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص228] .

21. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا أَكلْتُمْ فَاخْلَعُوا نِعَالَكمْ فَإِنَّهُ أَرْوَحُ لِأَقْدَامِكمْ [أمالى طوسى ، ص311] .

3. بعد از غذا

شستشوى دست بعد از غذا مثل شستن قبل از غذا با اين تفاوت كه در اول غذا نبايد دست شسته را به چيزى بماليد شايد آلوده و غذا آلوده شود ، اما بعد از غذا با پارچه دست را خشک کند. (شايدبا آب آلودگى غذا از بين نرفته و در پاک کردن با پارچه پاک شود)

با چوب انار و ريحان و... خلال نكنيد.

يكى از دستورات طبى جالب اسلام در غذا آن است كه بعد از غذا به پشت بخوابيد و پاى راست را روى پاى چپ بيانداز يد ، اما استراحت به خاطر آن كه هرگونه حركت و فعاليت روى غذا فشار

به معده هست کراهت دارد. به خاطر آن که رشته هایی که به معده آویخته است وقتی خوابیدیم آنها زحمت خود را از معده بر می دارند و انداختن پای راست روی پای چپ وسیله است برای جمع شدن و تنگ شدن روده کور ، (آپاندیسیت)

مسواک کردن در هضم غذا مفید و در اسلام همین بس که فرمود : اگر مردم به زحمت نمی افتادند مسواک را واجب می کردم. کثیف بودن دندان در امراض مختلف به خصوص مربوط به معده تاثیر زیادی دارد.

خوب جویدن ، طول دادن ، لقمه را کوچک گرفتن در روایات سفارش شده و علت آن هم معلوم است؛ کار معده را آسان می کند.

در اسلام مستحب است بعد از غذا مضمضه شود و آب آن را فرو برند. (چون در اثر جویدن غذا در دهان لعابی پیدا می شود که مضمضه ، آن لعاب را که مفید است برای هضم ، به معده می رساند.

شستشوی دست بعد از غذا مثل شستن دست قبل از غذا با این تفاوت که در اول غذا نباید دست شسته را به چیزی بمالید شاید آلوده و غذا آلوده شود ، اما بعد از غذا با پارچه دست را خشک کند. (شاید با آب ، آلودگی غذا از بین نرفته و در پاک کردن با پارچه پاک شود)

خلال کنید. پیغمبر فرمود : "ملائکه از کسی که لای دندانش غذا باشد نفرت دارند".

پیمغمبر (ص) فرمود : "آنچه به وسیله خلال از لای دندای بیرون می آید دور افکنید شاید با چیزی که مضر است در میان دندانها آلوده و فرو بردن آن سبب سوء هاضمه

شود. اما آنچه با گردش زبان به دور دهان جمع می شود فرو ببرید".

امام کاظم (ع) فرمود : "چوب خلال تیز نباشد تا لثه رابه خون بیاندازد".

امام صادق (ع) فرمود : "با چوب نی خلال نکیند".

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ تَخَلَّلَ بِالْقَصَبِ لَمْ تُقْضَ لَهُ حَاجَةٌ سِتَّةَ أَيامٍ [کافی ، ج6 ، ص377] .

پیغمبر (ص) فرمود : "خلال با چوب انار و ریحان رگ خوره را تحریک می کند". از حقوق مهمان تهیه کردن خلال است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنِ التَّخَلُّلِ بِالرُّمَّانِ وَ الْآسِ وَ الْقَصَبِ وَ قَالَ (ص) إِنَّهُنَّ يحَرِّكنَ عِرْقَ الْأَكلَهِ [کافی ، ج6 ، ص377] .

اگر وقت نماز غذا حاضر شد نماز را مقدم انداخته ، مگر آنکه دیگران منتظر باشند یا خودش خیلی اشتها داشته باشد.

از خوردن غذا روی غذا نهی شده و ضررش روشن است.

پرخوری در 13 حدیث جدا نهی شده ، در حال تکیه دادن ، در حال راه رفتن ، به غذا و مهمانی کافر و منافق رفتن ، همه و همه جلوگیری شده ،

از پست شمردن غذا چه نزد خود و چه برای مهمان جداً نهی شده است.

4. آداب مهمانی

1. صاحب خانه قبل از مهمان شروع و بعد از همه دست بکشد.

2. صاحب خانه اول دست خود را بشویدبعد مهمان واز دست راست مهمان شروع ، ولی بعد از غذا از دست چپ و لو عبد باشد.

3. قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنْ قُمْتُ عَلَى رُءُوسِكمْ وَ أَنْتُمْ تَأْكلُونَ فَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَفْرُغُوا وَ لَرُبَّمَا دَعَا بَعْضَنَا فَيقَالُ لَهُ هُمْ يأْكلُونَ فَيقُولُ دَعْهُمْ حَتَّى يفْرُغُوا

[کافی ، ج6 ، ص298] .

اگر دست از غذا کشیدن شما سبب می شود دیگران نیمه سیرکنار روند ، این کار را نکنید.

4. شاید دلیلفَافْسَحُوا [مجادله/11] .

5. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ مِنَ التَّضْعِيفِ تَرْک الْمُكافَأَهِ وَ مِنَ الْجَفَاءِ اسْتِخْدَامَ الضَّيفِ فَإِذَا نَزَلَ بِكمُ الضَّيفُ فَأَعِينُوهُ وَ إِذَا ارْتَحَلَ فَلَا تُعِينُوهُ فَإِنَّهُ مِنَ النَّذَالَهِ وَ زَوِّدُوهُ وَ طَيبُوا زَادَهُ فَإِنَّهُ مِنَ السَّخَاءِ [کافی ، ج6 ، ص283] .

1. خیال

1. بیهوده بودن آفرینش انسان ها

أَ فَحَسِبْتُمْ أَنَّما خَلَقْناكمْ عَبَثاً [مومنون/115] .

وَ هُمْ يلْعَبُونَ [اعراف/98] .

لاهِيةً قُلُوبُهُم [انبياء/3] .

اتَّخَذُوا دينَهُمْ لَهْواً وَ لَعِباً وَ غَرَّتْهُمُ الْحَياهُ الدُّنْيا [اعراف/51] .

وَ إِذا ذُكرَ الَّذينَ مِنْ دُونِهِ إِذا هُمْ يسْتَبْشِرُونَ [زمر/45] .

2. ندیدن خدا

أَ يحْسَبُ أَنْ لَمْ يرَهُ أَحَدٌ [بلد/7] .

فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُم [حشر/19] .

3. عدم قدرت الهی

أَمْ حَسِبَ الَّذينَ يعْمَلُونَ السَّيئاتِ أَنْ يسْبِقُونا ساءَ ما يحْكمُون [عنکبوت/4] .

فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيه [انبياء/87] .

وَ ظَنَّوا أَنَّهُمْ مانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللّهِ [حشر/2] .

يظُنُّونَ بِاللّهِ غَيرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجاهِلِيهِ [آل عمران/154] .

4.آزمایش نشدن در دنیا

أَ حَسِبَ النّاسُ أَنْ يتْرَكوا أَنْ يقُولُوا آمَنّا وَ هُمْ لا يفْتَنُون [عنكبوت/2] .

5. خلود دردنیا

يحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ [همزه/3] .

وَ إِذا تُتْلى عَلَيهِمْ آياتُنا قالُوا قَدْ سَمِعْنا لَوْ نَشاءُ لَقُلْنا مِثْلَ هذا إِنْ هذا إِلاّ أَساطيرُ الْأَوَّلينَ [انفال/31] .

بَلْ هُمْ مِنْها عَمُونَ [نمل/66] .

اقْتَرَبَ لِلنّاسِ حِسابُهُمْ [انبياء/1] .

6. افشا نشدن

أَمْ حَسِبَ الَّذينَ فى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يخْرِجَ اللّهُ أَضْغانَهُمْ

[محمد/29] .

7. تساوی خوبان با بدان

أَمْ حَسِبَ الَّذینَ اجْتَرَحُوا السَّیئاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ کالَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ [جاثیه/21] .

8. وحدت منافقان

تَحْسَبُهُمْ جَمیعاً وَ قُلُوبُهُمْ شَتّی [حشر/14] .

9. خوب دیدن اعمال خود

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُکمْ بِالْأَخْسَرینَ أَعْمالاً الَّذینَ ضَلَّ سَعْیهُمْ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ هُمْ یحْسَبُونَ أَنَّهُمْ یحْسِنُونَ صُنْعاً [کهف/104 -103] .

قالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النّارُ إِلاّ أَیاماً مَعْدُودات [آل عمران/24] .

زُینَ لِلْمُسْرِفینَ ما کانُوا یعْمَلُونَ [یونس/12] .

زُینَ لَهُمْ سُوءُ أَعْمالِهِمْ [توبه/37] .

10. گمان خیر بودن مهلت الهی

وَ لا یحْسَبَنَّ الَّذینَ کفَرُوا أَنَّما نُمْلی لَهُمْ خَیرٌ لِأَنْفُسِهِمْ [آل عمران/178] .

11. پیروی از شیطان وهدایت

إِنَّهُمُ اتَّخَذُوا الشَّیاطینَ أَوْلِیاءَ مِنْ دُونِ اللّهِ وَ یحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُون [اَعراف/30] .

الَّذی یوَسْوِسُ فی صُدُورِ النّاسِ [ناس/5] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : السُّکرُ أَرْبَعُ سُکرَاتٍ سُکرُ الشَّرَابِ وَ سُکرُ الْمَالِ وَ سُکرُ النَّوْمِ وَ سُکرُ الْمُلْک [خصال صدوق ، ج2 ، ص636] .

در حدیثی دیگر : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ینْبَغِی لِلْعَاقِلِ أنْ یحْتَرِسَ مِنْ سُکرِ الْمَالِ وَ سُکرِ الْقُدْرَهِ وَ سُکرِ الْعِلْمِ وَ سُکرِ الْمَدْحِ وَ سُکرِ الشَّبَابِ فَإِنَّ لِکلِّ ذَلِک رِیاحاً خَبِیثَهً تَسْلُبُ الْعَقْلَ وَ تَسْتَخِفُّ الْوَقَارَ [غررالحکم ، ص66] .

12. زنده نبودن شهدا

وَ لا تَحْسَبَنَّ الَّذینَ قُتِلُوا فی سَبیلِ اللّهِ أَمْواتاً [آل عمران/169] .

13. مصلح دیدن خویش

وَ لْنَحْمِلْ خَطایاکمْ [عنکبوت/12] .

وَ إِذا قیلَ لَهُمْ لا تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ قالُوا إِنَّما نَحْنُ مُصْلِحُونَ أَلا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَ لکنْ لا یشْعُرُونَ [بقره/12 -11] .

14. سفیه دیدن اهل ایمان

أَ نُومِنُ کما آمَنَ

السُّفَهاءُ أَلا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهاءُ وَ لكنْ لا يعْلَمُونَ [بقره/13] .

15. خون ريز بودن بشر

أَ تَجْعَلُ فيها مَنْ يفْسِدُ فيها وَ يسْفِک الدِّماءَ وَ نَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِک وَ نُقَدِّسُ لَک [بقره/30] .

16. گمان باطل درباره مرگ

وَ لَقَدْ كنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيتُمُوهُ وَ أَنْتُمْ تَنْظُرُونَ [آل عمران/143] .

سآوى إِلى جَبَلٍ يعْصِمُنى مِنَ الْماءِ [هود/43] .

17. مؤمن ديدن خود

أَ لَمْ تَرَ إِلَى الَّذينَ يزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِما أُنْزِلَ إِلَيک وَ ما أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِک يرِيدُونَ أَنْ يتَحاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَ قَدْ أُمِرُوا أَنْ يكفُرُوا بِهِ وَ يرِيدُ الشَّيطانُ أَنْ يضِلَّهُمْ ضَلالاً بَعيداً [نساء/60] .

هُمْ يحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يحْسِنُونَ صُنْعاً [كهف/104] .

أُولئِک كالْأَنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولئِک هُمُ الْغافِلُونَ [اعراف/179] .

18. خيال شخصيت

إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكمْ أَوْلِياءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ كنْتُمْ صادِقين [جمعه/6] .

قالَ أَنَا خَيرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنى مِنْ نارٍ وَ خَلَقْتَهُ مِنْ طينٍ [اعراف/12] .

خيال شخصيت وادار مى كرد كه پيشنهاد طرد فقرا را به رسول الله (ص) بدهند كه آيهوَ لا تَطْرُدِ الَّذينَ يدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَداهِ وَ الْعَشِى يرِيدُونَ وَجْهَهُ ما عَلَيک مِنْ حِسابِهِمْ مِنْ شَىءٍ وَ ما مِنْ حِسابِک عَلَيهِمْ مِنْ شَىءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكونَ مِنَ الظّالِمينَ [انعام/52] .

نازل شد.

یعنی محاسبات دیپلماسی ، که فعلاً صلاح نیست اینها باشند. شاید اگر اینها بروند رجال بیایند و... همه خیال است که قرآن می کوبد.

أَ يبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ [نساء/139] .

19. خیالات پراکنده

انسان سرمایه عمر خود را یا در منقل آتش گذشته می ریزد و می سوزاند که ای کاش دیروز...

و یا دقائق

و ساعات را در آتش عدم آینده ریخته و می سوزاند

که باید در آینده چنین و چنان کنم ، و گاهی سال ها سرمایه زمان را به دیار عدم می فرستیم و در حال زندگی نمی کنیم. در شعر منسوب به حضرت علی (ع) می خوانیم : مافات مضی و ما سیأتیک فاین قم فاغتنم الفرصته بین العدمین.

افسوس گذشته ، غم آینده مخور/ کآینده نیامده است و بگذشته گذشت.

20. آرزوی لذت طولانی دنیا

أَ یحْسَبُونَ أَنَّما نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مالٍ وَ بَنینَ نُسارِعُ لَهُمْ فِی الْخَیراتِ بَلْ لا یشْعُرُون [مومنون/56-55] .

یا لَیتَ لَنا مِثْلَ ما أُوتِی قارُونُ [قصص/79] .

یحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ [همزه/3] .

21. آرزوی زندگی دوباره پس ازمرگ

رَبَّنا أَخْرِجْنا نَعْمَلْ صالِحاً غَیرَ الَّذی کنّا نَعْمَلُ [فاطر/37] .

رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّی أَعْمَلُ صالِحاً فیما تَرَکتُ کلاّ إِنَّها کلِمَهٌ هُوَ قائِلُها [مومنون/100 -99] .

ما أَظُنُّ أَنْ تَبیدَ هذِهِ أَبَدا وَ ما أَظُنُّ السّاعَهَ قائِمَهً وَ لَئِنْ رُدِدْتُ إِلی رَبِّی لَأَجِدَنَّ خَیراً مِنْها مُنْقَلَباً [کهف/36 -35] .

22. سنگین دیدن عبادت وبندگی

وَ إِنَّها لَکبیرَهٌ إِلاّ عَلَی الْخاشِعین [بقره/45] .

إِذا قامُوا إِلَی الصَّلاهِ قامُوا کسالی [نساء/142] .

نادُوا شُرَکائِی الَّذینَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ یسْتَجیبُوا لَهُم [کهف/52] .

وَ إِذا تُتْلى عَلَيهِمْ آياتُنا قالَوا قَدْ سَمِعْنا لَوْ نَشاءُ لَقُلْنا مِثْلَ هذا إِنْ هذا إِلاّ أَساطيرُ الْأَوَّلينَ [انفال/31] .

23. خير ديدن بخل

وَ لا يحْسَبَنَّ الَّذينَ يبْخَلُونَ بِما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيراً لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ [آل عمران/180] .

24. پیروی از گمان به جای علم

ما لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلاَّ اتِّباعَ الظَّنِ [

نساء/157] .

إِنْ يتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنِ [انعام/116] .

وَ ما يتَّبِعُ أَكثَرُهُمْ إِلاّ ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لا يغْنى مِنَ الْحَقِّ شَيئاً [يونس/36] .

تَقُولُونَ بِأَفْواهِكمْ ما لَيسَ لَكمْ بِهِ عِلْمٌ وَ تَحْسَبُونَهُ هَيناً وَ هُوَ عِنْدَ اللّهِ عَظيمٌ [نور/15] .

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يشْتَرى لَهْوَ الْحَديثِ لِيضِلَّ عَنْ سَبيلِ اللّهِ بِغَيرِ عِلْمٍ وَ يتَّخِذَها هُزُواً [لقمان/6] .

25. برحق ديدن خويش

وَ لْنَحْمِلْ خَطاياكمْ [عنكبوت/12] .

أَمْ حَسِبَ الَّذينَ فى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يخْرِجَ اللّهُ أَضْغانَهُمْ [محمد/29] .

وَ كانَ الْإِنْسانُ أَكثَرَ شَىءٍ جَدَلاً [كهف/54] .

وَ كنّا نَخُوضُ مَعَ الْخائِضينَ [مدثر/45] .

الَّذى يوَسْوِسُ فى صُدُورِ النّاسِ [ناس/5] .

سَوَّلَتْ لى نَفْسى [طه/96] .

أَ لَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فى كلِّ وادٍ يهيمُونَ وَ أَنَّهُمْ يقُولُونَ ما لا يفْعَلُونَ [شعراء/226 -225] .

1. خيانت

1. سيماى خيانت وخائن در قرآن و سنت

1.خيانت چيست؟ خائن كيست؟

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِفْشَاوک سِرَّ أَخِيک خِيانَهٌ فَاجْتَنِبْ ذَلِک [أمالى طوسى ، ج19 ، ص537] .

2. قَالَ الْجَوَادُ (ع) : كفى بالمرء خيانه أن يكون أمينا للخونه [بحار الأنوار ، ج72 ، ص380] .

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الخائن من شغل نفسه بغير نفسه و كان يومه شرا من أمسه [غرر الحكم ، ص460] .

4. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَيمَا رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِنَا اسْتَعَانَ بِهِ رَجُلٌ مِنْ إِخْوَانِهِ فِی حَاجَهٍ فَلَمْ یبَالِغْ فِیهَا بِکلِّ جُهْدٍ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ الْمُومِنِینَ [کافی ، ج2 ، ص362] .

خائن کیست؟

توصیف خائن :

1. خائن به خود خیانت می کند : وَ لا تُجادِلْ عَنِ الَّذِینَ یخْتانُونَ أَنْفُسَهُمْ

إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ مَنْ كانَ خَوّاناً أَثِيماً [نساء/107] .

عَلِمَ اللّهُ أَنَّكمْ كنْتُمْ تَخْتانُونَ أَنْفُسَكمْ [بقره/187] .

2. خائن اصرار بر خیانت می کند. (یختانون خوانا)

3. خداوند خائنین را دوست ندارد : إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ مَنْ كانَ خَوّاناً أَثِيماً [نساء/107] .

4. خائن از مردم شرم می کند ، ولی از خدا شرم نمی کند.

يسْتَخْفُونَ مِنَ النّاسِ وَ لا يسْتَخْفُونَ مِنَ اللّهِ [نساء/108] .

دفاع از خائن اگر فایده ای داشته باشد در دنیا است.

5. خائن در روز قیامت مدافعی ندارد.

ها أَنْتُمْ هولاءِ جادَلْتُمْ عَنْهُمْ فِى الْحَياهِ الدُّنْيا [نساء/109] .

فَمَنْ يجادِلُ اللّهَ عَنْهُمْ يوْمَ الْقِيامَهِ أَمْ مَنْ يكونُ عَلَيهِمْ وَكيلاً [نساء/109] .

6. خائن جهت تبرئه خود و تحریک عواطف دیگران تلاش می کند.

وَ لَوْ لا فَضْلُ اللّهِ عَلَيک وَ رَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طائِفَهٌ مِنْهُمْ [نساء/113] .

7. نسبت دادن خیانت به دیگری اثری ندارد.

وَ مَنْ يكسِبْ خَطِيئَهً أَوْ إِثْماً ثُمَّ يرْمِ بِهِ بَرِيئاً [نساء/112] .

فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتاناً وَ إِثْماً مُبِيناً [نساء/112] .

[با استفاده از تفسیر المیزان ، ج5 ، ص118 و نمونه ، ج4 ، ص118 و سوره نساء ، 105 تا 107] .

1.بدترین معصیت :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِياک وَ الْخِيانَهَ فَإِنَّهَا شَرُّ مَعْصِيهٍ فَإِنَّ الْخَائِنَ لَمُعَذَّبٌ بِالنَّار عَلَى خِيانَتِهِ [غرر الحكم ، ص460] .

2.زشتیَ دینَ :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ثَلَاثٌ شَینُ الدِّینِ الْفُجُورُ وَ الْغَدْرُ وَ الْخِیانَهُ [غرر الحکم ، ص462]

8. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ مِنَّا مَنْ خَانَ مُسْلِماً فِی أَهْلِهِ وَ مَالِهِ [الاختصاص ، ص248

] .

. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رَأْسُ النِّفَاقِ الْخِيانَهُ [غرر الحكم ، ص460] .

10. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رَأْسُ الْكفْرِ الْخِيانَهُ [غرر الحكم ، ص460] .

3.خائن در واقع به خودش خیانت کرده : وَ لا تُجادِلْ عَنِ الَّذِينَ يخْتانُونَ أَنْفُسَهُمْ إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ مَنْ كانَ خَوّاناً أَثِيماً [نساء/107] .

4.خدا خائن را دوست ندارد : إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ مَنْ كانَ خَوّاناً أَثِيماً [نساء/107] .

6.انتقاد از بینش خائن : يسْتَخْفُونَ مِنَ النّاسِ وَ لا يسْتَخْفُونَ مِنَ اللّهِ [نساء/108] .

2. نشانه های خائن :

رسول الله (ص) :

علایم خائن چهار چیز است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : علامه الخائن فأربعه : عصيان الرحمن و أذى الجيران و بغض الأقران و القرب إلى الطغيان [تحف العقول ، ص21] .

توصیف خیانت و خیانت کار

علی (ع) : به یکی از کارگزارانش که مرتکب خیانتی شده بود فرمود :

1. با عجله به جان بیت المال افتادی.

2. آنچه در قدرت داشتی از اموالشان که برای بیوه زنان و ایتام بود ربودی.

3. همانند گرگ گرسنه ای که گوسفند زخمی و استخوان شکسته ای را برباید.

4. سپس آن را با سینه ای گشاده و دلی خوش (به سوی حجاز) حمل نمودی بدون هیچ احساس گناهی.

5. گویا میراث پدر و مادر را به سرعت به خانه خود حمل می کردی. [نهج البلاغه ، نامه41] .

خائن از مانیست.

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ مِنَّا مَنْ خَانَ مُسْلِماً فِی أَهْلِهِ وَ مَالِهِ [الاختصاص ، ص248] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ مِنَّا مَنْ خَانَ بِالْأَمَانَهِ [مشکاه

الأنوار ، ص52] .

خائن فاجر است.

قال أمير المونين (ع) : الرجال ثلاثه عاقل و أحمق و فاجر فالعاقل الدين شريعته و الحلم طبيعته و الرأى سجيته إن سئل أجاب و إن تكلم أصاب و إن سمع وعى و إن حدث صدق و إن اطمأن إليه أحد وفى و الأحمق إن استنبه جميل غفل و إن استنزل عن حسن نزل و إن حمل على جهل جهل و إن حدث كذب لا يفقه و إن فقه لا يتفقه و الفاجر إن ائتمنته خانک و إن صاحبته شانک و إن وثقت به لم ينصحک [خصال صدوق ، ج1 ، ص116] .

خیانتکار منافق است.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إِنَّ الْمُنَافِقَ ینْهَی وَ لَا ینْتَهِی وَ یأْمُرُ بِمَا لَا یأْتِی وَ إِذَا قَامَ إِلَی الصَّلَاهِ اعْتَرَضَ قُلْتُ یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ وَ مَا الِاعْتِرَاضُ قَالَ اَلِالْتِفَاتُ وَ إِذَا رَکعَ رَبَضَ یمْسِی وَ هَمُّهُ الْعَشَاءُ وَ هُوَ مُفْطِرٌ وَ یصْبِحُ وَ هَمُّهُ النَّوْمُ وَ لَمْ یسْهَرْ إِنْ حَدَّثَک کذَبَک وَ إِنِ ائْتَمَنْتَهُ خَانَک وَ إِنْ غِبْتَ اغْتَابَک وَ إِنْ وَعَدَک أَخْلَفَک [کافی ، ج2 ، ص396] .

هشدار قرآن در مورد خیانت

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَخُونُوا اللّهَ وَ الرَّسُولَ وَ تَخُونُوا أَماناتِکمْ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [انفال/27] .

امانت خدا : آئین او

امانت رسول : سنت او

امانت مومنان : اموال واسرار آنها

امانت در منطق قرآن : تمام شئون زندگی اجتماعی ، سیاسی و اخلاقی را در بر می گیرد. [نمونه ، ج7 ، ص137]

وصیت پیامبر (ص) :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ فِی وَصِیهِ النَّبِی (ص) لِعَلِی (ع) أَنْ قَالَ یا عَلِی !

أُوصِیک فِی نَفْسِک بِخِصَالٍ فَاحْفَظْهَا عَنِّی ثُمَّ قَالَ : اللَّهُمَّ أَعِنْهُ أَمَّا الْأُولَی فَالصِّدْقُ وَ لَا تَخْرُجَنَّ مِنْ فِیک کذِبَهٌ أَبَداً وَ الثَّانِیهُ الْوَرَعُ وَ لَا تَجْتَرِئْ عَلَی خِیانَهٍ أَبَداً [کافی ، ج8 ، ص79] .

سفارش امام باقر (ع) :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : یا مَعْشَرَ شِیعَتِنَا اسْمَعُوا وَ افْهَمُوا. إِلَی أَنْ قَالَ : وَ اجْتَمِعُوا عَلَی أُمُورِکمْ وَ لَا تُدْخِلُوا غِشّاً وَ لَا خِیانَهً عَلَی أَحَدٍ. إِلَی أَنْ قَالَ : وَ لَا عَمَلَکمْ لِغَیرِ رَبِّکمْ وَ لَا إِیمَانَکمْ وَ قَصْدَکمْ لِغَیرِ نَبِیکمْ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص64] .

مشخص کننده ماهیت افراد است

کم رکعه طویله فیها بکاء بخشیه قد صلاها صاحبها لا تساوی عندی فتیلا حین (حیث) نظرت فی قلبه فوجدته إن سلم من الصلاه و برزت له امرأه و عرضت علیه نفسها أجابها و إن عامله مون خاتله (خانه) . [عده الداعی ، ص38] .

پرتگاه کفر است

به امام صادق (ع) عرض شد : مردی است که دروغ می گوید ، خلف وعده می نماید ، خیانت هم می کند ، حکم او چیست؟

عَنْ یزِیدَ الصَّائِغِ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) رَجُلٌ عَلَی هَذَا الْأَمْرِ إِنْ حَدَّثَ کذَبَ وَ إِنْ وَعَدَ أَخْلَفَ وَ إِنِ ائْتُمِنَ خَانَ مَا مَنْزِلَتُهُ؟ قَالَ : " هِی أَدْنَی الْمَنَازِلِ مِنَ الْکفْرِ وَ لَیسَ بِکافِرٍ" [کافی ، ج2 ، ص290] .

خیانت از نشانه های جاهل است

قال شمعون : فأخبرنی عن أعلام الجاهل. فقال رسول الله (ص) : " إن صحبته عناک و إن اعتزلته شتمک و إن أعطاک من علیک و إن أعطیته کفرک و إن أسررت إلیه خانک و إن أسر إلیک

اتهمک" [تحف العقول ، ص18] .

خیانت بدترین تجارت است

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : شَرُّ النَّاسِ التُّجَّارُ الْخَوَنَهُ [بحار الأنوار ، ج100 ، ص103] .

(کیفر اخروی)

انگشت نما شدن :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ینصب لکل غادر لواء یوم القیامه یعرف به [العدد القویه ، ص156] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا مِنْ ذَنْبٍ أَجْدَرَ أَنْ یعَجِّلَ اللَّهُ لِصَاحِبِهِ الْعُقُوبَهَ فِی الدُّنْیا مَعَ مَا ادَّخَرَهُ فِی الآخِرَهِ مِنَ الْبَغْی وَ قَطِیعَهِ الرَّحِمِ [مشکاه الأنوار ، ص165] .

کیفر خیانت سریع است.

خیانت کار سریعا کیفر می بیند.

خیانت کار سریعا به سزای اعمال خود می رسد.

2. انواع خیانت

1. اعتقادی

انکار دین حق :

ان الله یدافع عن الذین امنوا ان الله لایحب کل خوان کفور [حج ، 38]

إِنَّ اللّهَ یدافِعُ عَنِ الَّذِینَ آمَنُوا إِنَّ اللّهَ لا یحِبُّ کلَّ خَوّانٍ کفُورٍ [حج/38]

[المیزان ، 28 ، ص263] .

مشاوره و راهنمائی غلط

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : و منها أن يستشار فيشير بخلاف الصواب تعمدا [معانى الأخبار ، ص208] .

خیانت در داوری

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : و منها أن يومن على حكم بين اثنين أو فوقها فلا يعدل [معانى الأخبار ، ص208] .

زیان کار بودن خائن

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الخائن من شغل نفسه بغير نفسه و كان يومه شرا من أمسه [غرر الحكم ، ص460] .

زشت ترین خیانت در امانت است

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من أفحش الخيانه خيانه الودائع [غرر الحكم ، ، ص253] .

نپرداختن زکات (خیانت بزرگ)

عَنْ عَلِى (ع) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَهُ فَقَالَ

: يا رَسُولَ اللَّهِ ! قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ "وَيلٌ لِلْمُشْرِكينَ الَّذِينَ لا يوتُونَ الزَّكاةَ وَ هُمْ بِالآخِرَهِ هُمْ كافِرُونَ " (فصلت7/6) قَالَ : " لَا يعَاقِبُ اللَّهُ الْمُشْرِكينَ أَ مَا سَمِعْتَ قَوْلَهُ "فَوَيلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلاتِهِمْ ساهُونَ الَّذِينَ هُمْ يراونَ وَ يمْنَعُونَ الْماعُونَ" (ماعون/7 -4) أَلَا إِنَّ الْمَاعُونَ الزَّكاتُ ثُمَّ قَالَ : " وَ الَّذِی نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيدِهِ مَا خَانَ اللَّهَ أَحَدٌ شَيئاً مِنْ زَكاهِ مَالِهِ إِلَّا مُشْرِک بِاللَّهِ" [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص247] .

2. اجتماعی

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : أَمَّا حَقُّ الشَّرِيک فَإِنْ غَابَ كفَيتَهُ وَ إِنْ حَضَرَ سَاوَيتَهُ وَ لَا تَعْزِمْ عَلَی حُكمِک دُونَ حُكمِهِ وَ لَا تَعْمَلْ بِرَأْيک دُونَ مُنَاظَرَتِهِ وَ تَحْفَظُ عَلَيهِ مَالَهُ وَ تَنْفِی عَنْهُ خِيانَتَهُ فِيمَا عَزَّ أَوْ هَانَ [تحف العقول ، ص266] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : فَإِنَّهُ بَلَغَنَا أَنَّ يدَ اللَّهِ عَلَی الشَّرِيكينِ مَا لَمْ يتَخَاوَنَا [تحف العقول ، ص266] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لربما خان النصيح المومن و نصح المستخان [غرر الحكم ، ص425] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيسَ مِنَّا مَنْ خَانَ بِالْأَمَانَهِ [مشكاه الأنوار ، ص52] .

مصقله بن هبيره كارگزار امير مومنان بود ، مال خراج را صرف كرد .از ترس اين كه على (ع) او را مواخذه نمايد به معاويه ملحق شد.

وقتى خبر به على (ع) رسيد فرمود :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا لَهُ تَرَّحَهُ اللَّهُ فَعَلَ فِعْلَ السَّيدِ وَ فَرَّ فِرَارَ الْعَبِيدِ وَ خَانَ خِيانَهَ الْفَاجِرِ [الغارات ، ج1 ، ص246] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَلَّی بِقَوْمٍ فَاخْتَصَّ

نَفْسَهُ بِالدُّعَاءِ دُونَهُمْ فَقَدْ خَانَهُمْ [من لا يحضره الفقيه ، ج1 ، ص400] .

قَالَ الْجَوَادُ (ع) : كفى بالمرء خيانه أن يكون أمينا للخونه [بحار الأنوار ، ج72 ، ص380] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَعَى فِی حَاجَهِ لِأَخِيهِ فَلَمْ ينْصَحْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ [كافى ، ج2 ، ص362] .

خائن در پناه و جوار خدا نيست.

عن منذر بن يزيد قال : حدثنى أبو هارون المكفوف قال : قال لى أبو عبد الله (ع) : " يا أبا هارون إن الله تبارک و تعالى آلى على نفسه أن لا يجاوره خائن قال قلت و ما الخائن قال من ادخر عن مون درهما أو حبس عنه شيئا من أمر الدنيا قال أعوذ بالله من غضب الله" [خصال صدوق ، ج1 ، ص151] .

عدم راه اندازى كار مردم خيانت است

امام صادق (ع) : چنانچه كسى از يكى از ياران ما كمک بخواهد

و او نهايت تلاش خود رانمايد :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَيمَا مُومِنٍ مَشَى فِی حَاجَهِ أَخِيهِ فَلَمْ ينَاصِحْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ [كافى ، ج2 ، ص362] .

ارتكاب گناه

أُحِلَّ لَكمْ لَيلَهَ الصِّيام الرَّفَثُ إِلى نِسائِكمْ هُنَّ لِباسٌ لَكمْ وَ أَنْتُمْ لِباسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللّهُ أَنَّكمْ كنْتُمْ تَخْتانُونَ أَنْفُسَكمْ [بقره/187] .

امر به معروف و نهى از منكر بدون عمل خيانت است.

امام صادق (ع) : كسى كه از هواهى نفسانى خلاصى نيافته و امر به معروف بكند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ لَمْ ينْسَلِخْ عَنْ هَوَاجِسِهِ وَ لَمْ يتَخَلَّصْ مِنْ آفَاتِ نَفْسِهِ وَ شَهَوَاتِهَا وَ لَمْ يهْزِمِ الشَّيطَانَ وَ لَمْ يدْخُلْ

فِي كنَفِ اللَّهِ وَ أَمَانِ عِصْمَتِهِ لَا يصْلُحُ لَهُ الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْكرِ "لِأَنَّهُ إِذَا لَمْ يكنْ بِهَذِهِ الصِّفَهِ فَكلَّمَا أَظْهَرَ أَمْراً كانَ حُجَّهً عَلَيهِ وَ لَا ينْتَفِعُ النَّاسُ بِهِ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَ تَأْمُرُونَ النّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكمْ وَ يقَالُ لَهُ يا خَائِنُ أَ تُطَالِبُ خَلْقِی بِمَا خُنْتَ بِهِ نَفْسَک وَ أَرْخَيتَ عَنْهُ عِنَانَک" [مصباح الشريعه ، ص18] .

صلاحيت امر به معروف و نهی از منكر را ندارد : لِأَنَّهُ إِذَا لَمْ يكنْ بِهَذِهِ الصِّفَهِ فَكلَّمَا أَظْهَرَ أَمْراً كانَ حُجَّهً عَلَيهِ وَ لَا ينْتَفِعُ النَّاسُ بِهِ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَتَأْمُرُونَ النّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكمْ وَ يقَالُ لَهُ يا خَائِنُ أَ تُطَالِبُ خَلْقِی بِمَا خُنْتَ بِهِ نَفْسَک وَ أَرْخَيتَ عَنْهُ عِنَانَک [مصباح الشريعه ، ص18] .

درخواست كمک برای پيروزی باطل

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : طلب التعاون على نصره الباطل جنايه و خيانه [غرر الحكم ، ص460] .

كتمان رسالت پيامبر (ص) خيانت دانشمندان يهود است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَيمَا مُومِنٍ مَنَعَ مُومِناً شَيئاً مِمَّا يحْتَاجُ إِلَيهِ وَ هُوَ يقْدِرُ عَلَيهِ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ مِنْ عِنْدِ غَيرِهِ أَقَامَهُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ مُسْوَدّاً وَجْهُهُ مُزْرَقَّهً عَينَاهُ مَغْلُولَهً يدَاهُ إِلَى عُنُقِهِ فَيقَالُ هَذَا الْخَائِنُ الَّذِی خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ ثُمَّ يومَرُ بِهِ إِلَى النَّارِ [كافی ، ج2 ، ص367] .

الأصبغ بن نباته قال على (ع) : دخلت بلادكم بأشمالى هذه و رحلتى و راحلتى ها هى فإن أنا خرجت من بلادكم بغير ما دخلت فإننى من الخائنين و فى روايه يا أهل البصره ! ما تنقمون منى أن هذا لمن غزل أهلى و أشار

إلی قمیصه [المناقب ، ج2 ، ص98] .

توضیح : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یا أهل الکوفه ! إذا أنا خرجت من عندکم بغیر رحلی و راحلتی و غلامی فأنا خائن و کانت نفقته تأتیه من غلته بالمدینه من ینبع و کان یطعم الناس الخبز و اللحم و یأکل هو الثرید بالزیت [الغارات ، ج1 ، ص44] .

پیامبر (ص) : هر کس از شخص ذمی ، جزیه واجب الهی را دریافت نکند و یا واسطه عدم دریافت گردد خیانت کار است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ وَضَعَ عَنْ ذِمِّی جِزْیهً أَوْجَبَهَا اللَّهُ عَلَیهِ أَوْ یشْفَعُ لَهُ فِی وَضْعِهَا عَنْهُ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ جَمِیعَ الْمُومِنِینَ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص380] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : وَ الْعُلَمَاءُ فِی أَنْفُسِهِمْ خَانَهٌ إِنْ کتَمُوا النَّصِیحَهَ [کافی ، ج8 ، ص52] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تناصحوا فی العلم ، فإن خیانه أحدکم فی علمه أشد من خیانته فی ماله ، و إن الله سائلکم یوم القیامه. [أمالی طوسی ، ج5 ، ص126] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : أَمَّا حَقُّ رَعِیتِک بِالْعِلْمِ فَأَنْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ قَدْ جَعَلَک لَهُمْ فِیمَا آتَاک مِنَ الْعِلْمِ وَ وَلَّاک مِنْ خِزَانَهِ الْحِکمَهِ فَإِنْ أَحْسَنْتَ فِیمَا وَلَّاک اللَّهُ مِنْ ذَلِک وَ قُمْتَ بِهِ لَهُمْ مَقَامَ الْخَازِنِ الشَّفِیقِ النَّاصِحِ لِمَوْلَاهُ فِی عَبِیدِهِ الصَّابِرِ الْمُحْتَسِبِ الَّذِی إِذَا رَأَی ذَا حَاجَهٍ أَخْرَجَ لَهُ مِنَ الْأَمْوَالِ الَّتِی فِی یدَیهِ [کنْتَ] رَاشِداً وَ کنْتَ لِذَلِک آمِلًا مُعْتَقِداً وَ إِلَّا کنْتَ لَهُ خَائِناً وَ لِخَلْقِهِ ظَالِماً [تحف العقول ، ص261] .

1.یفْتَرُونَ

عَلَى اللّهِ الْكذِبَ [مائده/103] .

2.تَكتُمُونَ الْحَقَّ [آل عمران/71] .

3.فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ [طه/96] .

4.وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يعْجِبُک قَوْلُهُ فِى الْحَياهِ الدُّنْيا [بقره/204] .

5.وَ اتْلُ عَلَيهِمْ نَبَأَ الَّذِى آتَيناهُ آياتِنا فَانْسَلَخَ مِنْها فَأَتْبَعَهُ الشَّيطانُ فَكانَ مِنَ الْغاوِينَ [اعراف/175] .

خيانت علماء يهود

پيامبر (ص) در حضور عوام يهود ، خيانت علماى آنها را نسبت به اموال ضعفاثابت مى كند. (در ضمن يک حديث نسبتا مفصل) [بحار. ج9 ، ص310] .

وَ لا تَشْتَرُوا بِآياتِى [بقره ، 41] :

المنزله بنبوه محمد (ص) و إمامه على (ع) و الطيبين من عترته [بحار الأنوار ، ج9 ، ص178] .

غزوه بنى نضير طرح ترور پيامبر (ص) [فروغ ، ج2 ، ص91] .

وَ لا تَزالُ تَطَّلِعُ عَلى خائِنَهٍ مِنْهُمْ إِلاّ قَلِيلاً مِنْهُمْ [مائده/13] .

نقض پيمان :

تحريف آيات.

به فراموشى سپردن آيات.

خيانت نويسندگان و مورخين

تحريف تاريخ :

وارونه نشان دادن حقایق ، سرپوش گذاشتن روی واقعیات ، مصداق روشن خیانت. [فروغ ابدیت ، ج1 ، ص259] .

1. طبری در تفسیری حدیث یوم الانذار را از قول پیامبر (ص) چنین نقل کرده است :

علی ان یکون اخی و کذا و کذا (بجای وصی و خلیفتی) [همان بنقل از تفسیر طبری ج19 ، ص74] .

2. [ابن اثیر در البدایه و النهایه. ج3 ، ص40 و تفسیر خود ، ج3 ، ص351] همان راه را پیموده است.

3 محمد حسین هیکل در کتاب حیات محمد.

در چاپ اول : فقط قسمت اول را بیان کرده و

قسمت دوم که این جوان برادر و وصی و جانشین من است را نقل نکرده و در چاپ دوم و سوم همه را حذف نموده است. [فروغ ، ج1 ، ص259] .

خیانت نفس :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ نَفْسَک لَخَدُوعٌ إِنْ تَثِقْ بِهَا یقْتَدَّک الشَّیطَانُ إِلَی ارْتِکابِ الْمَحَارِمِ إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَهٌ بِالسُّوءِ وَ الْفَحْشَاءِ فَمَنِ ائْتَمَنَهَا خَانَتْهُ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص140] .

خیانت چشم

1. فردی از مخالفان اسلام از محضر پیامبر (ص) امان گرفت و خارج شد. یکی از یاران پیامبر (ص) گفت : چرا اشاره ای نفرمودید تا گردنش را بزنیم؟

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن النبی لا یکون له خائنه الأعین [شرح نهج البلاغه ، ج18 ، ص12] .

3. اقتصادی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ خَفِ اللَّهَ فِی مُوَافَقَهِ هَوَی الْمُسْتَشِیرِ فَإِنَّ الْتِمَاسَ مُوَافَقَتِهِ لُومٌ وَ سُوءَ الِاسْتِمَاعِ مِنْهُ خِیانَهٌ [بحار الأنوار ، ج72 ، ص104] .

سرانجام خیانت :

داستان خیانت عطار در زمان عضد الدوله و به دار آویخته شدن او. [گفتار ، فلسفی ، اخلاق ، 143] .

(غش در معامله) :

پیامبر (ص) خطاب به فروشنده ای فرمودند : چه خوراکی پاکیزه است؟

آنگاه پیامبر آنرا زیر و رو کرد ، از داخل آن مواد پست تری بیرون آورد ، فرمود :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَرَّ النَّبِی (ص) فِی سُوقِ الْمَدِینَهِ بِطَعَامٍ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ : مَا أَرَی طَعَامَک إِلَّا طَیباً وَ سَأَلَهُ عَنْ سِعْرِهِ فَأَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَیهِ أَنْ یدُسَّ

يدَيهِ فِى الطّعَامِ فَفَعَلَ فَأخْرَجَ طَعَاماً رَدِياً فَقَالَ لِصَاحِبِهِ : مَا أرَاک إلّا وَ قَدْ جَمَعْتَ خِيانَةً وَ غِشّاً لِلْمُسْلِمِينَ

[کافی ، ج5 ، ص161] .

وَ إِلی مَدْینَ أَخاهُمْ شُعَیباً قالَ یا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّهَ ما لَکمْ مِنْ إِلهٍ غَیرُهُ قَدْ جاءَتْکمْ بَینَهٌ مِنْ رَبِّکمْ فَأَوْفُوا الْکیلَ وَ الْمِیزانَ وَ لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْیاءَهُمْ وَ لا تُفْسِدُوا فِی الأَْرْضِ بَعْدَ إِصْلاحِها ذلِکمْ خَیرٌ لَکمْ إِنْ کنْتُمْ مُومِنِینَ [اعراف/85] .

نکته :

اطمینان و اعتماد عمومی بزرگ ترین پشتوانه اقتصادی ملت ها

خیانت و تقلب در معامله این اعتماد و اطمینان را متزلزل و ویران می سازد. [نمونه ، ج6 ، ص250]

خواری دنیا و آخرت

علی (ع) خطاب به ماموران وصول زکات :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ بُوسَی لِمَنْ خَصْمُهُ عِنْدَ اللَّهِ الْفُقَرَاءُ وَ الْمَسَاکینُ وَ السَّائِلُونَ وَ الْمَدْفُوعُونَ وَ الْغَارِمُونَ وَ ابْنُ السَّبِیلِ وَ مَنِ اسْتَهَانَ بِالْأَمَانَهِ وَ رَتَعَ فِی الْخِیانَهِ وَ لَمْ یتَزَّهْ نَفْسَهُ وَ دِینَهُ عَنْهَا فَقَدْ أَحَلَّ بِنَفْسِهِ الذُّلَّ وَ الْخِزْی فِی الدُّنْیا وَ هُوَ فِی الْ آخِرَهِ أَذَلُّ وَ أَخْزَی وَ إِنَّ أَعْظَمَ الْخِیانَهِ خِیانَهُ الْأُمَّهِ وَ أَفْظَعَ الْغِشِّ غِشُّ الْأَئِمَّهِ وَ السَّلَامُ [نهج البلاغه ، نامه 26] .

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ خَانَ أَمَانَهً فِی الدُّنْیا وَ لَمْ یرُدَّهَا إِلَی أَهْلِهَا ثُمَّ أَدْرَکهُ الْمَوْتُ مَاتَ عَلَی غَیرِ مِلَّتِی وَ یلْقَی اللَّهَ وَ هُوَ عَلَیهِ غَضْبَانُ [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص15] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اشْتَرَی خِیانَهً وَ هُوَ یعْلَمُ فَهُوَ کالَّذِی خَانَهَا [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص15] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ مِنَّا مَنْ خَانَ بِالْأَمَانَهِ [مشکاه الأنوار ، ص52] .

کسی که بنا

دارد مهریه همسر را ندهد خائن است.

کسی که قول به کودک بدهد باید وفا کند.

ماجرای اصحاب سبت و خیانت کردن آنها که در قرآن آمده است.

عدم پرداخت دیون

ابی اثامه :

به امام باقر (ع) عرض کردم :

می خواهم (همراه شما در سفر) مکه شوم در حالی که به مرجئه بدهکارم ، چه کنم؟ فرمود :

رُوِی عَنْ أَبِی ثُمَامَهَ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ الثَّانِی (ع) : إِنِّی أُرِیدُ أَنْ أُلَازِمَ مَکَهَ وَ الْمَدِینَهَ وَ عَلَی دَینٌ فَمَا تَقُولُ؟ قَالَ (ع) : " ارْجِعْ إِلَی مُودَّی دَینِک وَ انْظُرْ أَنْ تَلْقَی اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَیسَ عَلَیک دَینٌ فَإِنَّ الْمُومِنَ لَا یخُونُ" [من لا یحضره الفقیه ، ج3 ، ص183] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : غشک من أرضاک بالباطل و أغراک بالملاهی و الهزل [غرر الحکم ، ص460] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : و منها أن یکتم شهاده [معانی الأخبار ، ص208] .

خیانت مالی و اقتصادی (مال یتیم)

وَ آتُوا الْیتامی أَمْوالَهُمْ وَ لا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِیثَ بِالطَّیبِ وَ لا تَأْکلُوا أَمْوالَهُمْ إِلی أَمْوالِکمْ إِنَّهُ کانَ حُوباً کبِیراً [نساء/2] .

[تفسیر نمونه ، ج3 ، ص249] .

عقیل خواهش کمک از بیت المال نمود . حضرت علی (ع) :

صبر کن تا روز جمعه.

پس از نماز جمعه امام فرمودند : " نظرت درباره کسی که به این مردم خیانت کند چیست؟"

عقیل : آدم بدی است.

امام : فإنک أمرتنی أن أخونهم و أعطیک [شرح نهج البلاغه ، ج4 ، ص92] .

خیانت به آیندگان

عدم حفظ سابقه خوب (دست آوردها) :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من

لم يود قديمه بحديثه شأن سلفه و خان خلفه [غرر الحكم ، ص383] .

خیانت قضائی (کتمان شهادت)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : و منها أن يكتم شهاده [معانى الأخبار ، ص208] .

خرید مالی مه از خیانت حاصل آمده است خیانتی :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اشْتَرَى خِيانَهً وَ هُوَ يعْلَمُ أَنَّهَا خِيانَهٌ فَهُوَ كمَنْ خَانَهَا فِى عَارِهَا وَ إِثْمِهَا [ثواب الأعمال ، ص286] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : و منها أن يغل من المغنم شيئا [معانى الأخبار ، ص208] .

افزایش قیمت برای بازارگرمی :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَنَاجَشُوا وَ لَا تَدَابَرُوا [معانى الأخبار ، ص284] .

مَعْنَاهُ أَنْ يزِيدَ الرَّجُلُ فِى ثَمَنِ السِّلْعَهِ وَ هُوَ لَا يرِيدُ شِرَاءَهَا لِيسْمَعَهُ غَيرُهُ فَيزِيدَ بِزِيادَتِهِ وَ النَّاجِشُ خَائِنٌ وَ التَّدَابُرُ الْهِجْرَانُ [وسائل الشيعه ، ج17 ، ص459] .

معنا : کسی قیمت کالائی را افزایش دهد در حالی که قصد خرید ندارد ، لکن می خواهددیگری بشنود واو قیمت بالاتری را پیشنهاد دهد.والناجش خائن [بحار. ج76 ، ص348] .

جواب خیانت خیانت نیست :

سلیمان بن خالد به امام صادق (ع) عرض کرد : مالی از من پیش کسی بود ، او به من خیانت کرد ، اکنون مالی از او پیش من است می توانم همانند او عمل کنم؟ امام فرمود :

عَنْ سُلَيمَانَ بْنِ خَالِدٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ رَجُلٍ وَقَعَ لِى عِنْدَهُ مَالٌ فَكابَرَنِى عَلَيهِ وَ حَلَفَ ثُمَّ وَقَعَ لَهُ عِنْدِى مَالٌ فَآخُذُهُ مَكَانَ مَالِى الَّذِى أَخَذَهُ وَ أَجْحَدُهُ وَ أَحْلِفُ عَلَيهِ كمَا صَنَعَ فَقَالَ إِنْ خَانَک

فَلَا تَخُنْهُ وَ لَا تَدْخُلْ فِيمَا عِبْتَهُ عَلَيهِ [كافى ، ج5 ، ص98] .

2. مشابه همين سؤال را زنى از امام صادق (ع) سوال مى كند. مى فرمايند :

فَقَالَ : لَا؛ أَدِّ الْأَمَانَهَ إِلَى مَنِ ائْتَمَنَک وَ لَا تَخُنْ مَنْ خَانَک [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص348] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَخُنْ مَنْ خَانَک فَتَكونُ مِثْلَهُ [بحار الأنوار ، ج100 ، ص175] .

توجه : احاديث مخالف هم وجود دارد.

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كانَ مُسْلِماً فَلَا يمْكرْ وَ لَا يخْدَعْ فَإِنِّى سَمِعْتُ جَبْرَئِيلَ يقُولُ : إِنَّ الْمَكرَ وَ الْخَدِيعَهَ فِى النَّارِ ثُمَّ قَالَ : لَيسَ مِنَّا مَنْ غَشَّ مُسْلِماً وَ لَيسَ مِنَّا مَنْ خَانَ مُومِناً [وسائل الشيعه ، ج19 ، ص77] .

2. عَنْ أَحْمَدَ بْنِ حَمَّادٍ قَالَ : أَخْبَرَنِى مُحَمَّدُ بْنُ مُرَازِمٍ عَنْ أَبِيهِ أَوْ عَمِّهِ قَالَ شَهِدْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ هُوَ يحَاسِبُ وَكيلًا لَهُ وَ الْوَكيلُ يكثِرُ أَنْ يقُولَ وَ اللَّهِ مَا خُنْتُ وَ اللَّهِ مَا خُنْتُ؟ فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : " يا هَذَا خِيانَتُک وَ تَضْييعُک عَلَى مَالِى سَوَاءٌ لِأَنَّ الْخِيانَهَ شَرُّهَا عَلَيک" ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : "لَوْ أَنَّ أَحَدَكمْ هَرَبَ مِنْ رِزْقِهِ لَتَبِعَهُ حَتَّى يدْرِكهُ كمَا أَنَّهُ إِنْ هَرَبَ مِنْ أَجَلِهِ تَبِعَهُ حَتَّى يدْرِكهُ مَنْ خَانَ خِيانَهً حُسِبَتْ عَلَيهِ مِنْ رِزْقِهِ وَ كتِبَ عَلَيهِ وِزْرُهَا" [كافى ، ج5 ، ص304] .

4. اخلاقى

وجدان مؤمن مانع خيانت (اتهام زدن)

رفع اتهام از انسان : ذلِک لِيعْلَمَ أَنِّى لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيبِ وَ أَنَّ اللّهَ لا يهْدِى كيدَ الْخائِنِينَ [يوسف/52. ص432]

على

(ع) : مسلمانی که از خیانت به دور باشد :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كذَلِک الْمَرْءُ الْمُسْلِمُ الْبَرِىءُ مِنَ الْخِيانَهِ ينْتَظِرُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى إِحْدَى الْحُسْنَيينِ إِمَّا دَاعِى اللَّهِ فَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيرٌ لَهُ (دعوت الهى فرا رسد...) وَ إِمَّا رِزْقَ اللَّهِ فَإِذَا هُوَ ذُو أَهْلٍ وَ مَالٍ وَ مَعَهُ دِينُهُ وَ حَسَبُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 23] .

مومن هرگز خیانت نمی کند :

عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) يكونُ الْمُومِنُ بَخِيلاً؟ قَالَ نَعَمْ" قَالَ : قُلْتُ فَيكونُ جَبَاناً؟ قَالَ : " نَعَمْ" قُلْتُ : فَيكونُ كذَّاباً؟ قَالَ : " لَا وَ لَا جَافِياً" ثُمَّ قَالَ : "جُبِلَ الْمُومِنُ عَلَى كلِّ طَبِيعَهٍ إِلَّا الْخِيانَهَ وَ الْكذِبَ" [الاختصاص ، ص231] .

پیامبران از خیانت منزه هستند :

وَ ما كانَ لِنَبِى أَنْ يغُلَّ وَ مَنْ يغْلُلْ يأْتِ بِما غَلَّ يوْمَ الْقِيامَهِ [آل عمران/161] .

(خیانت اعم از امانت مردم ، گرفتن و رسانیدن وحی ، تقسیم غنائم و...)

خیانت در ناموس

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أما الخيانه فإنها تدخل فى أشياء كثيره سوى الخيانه فى المال منها أن يومن على فرج فلا يوى فيها الأمانه [معانى الأخبار ، ص208] .

2. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) رَجُلًا ينْظُرُ إِلَى فَرْجِ امْرَأَهٍ لَا تَحِلُّ لَهُ وَ رَجُلًا خَانَ أَخَاهُ فِى امْرَأَتِهِ [كافى ، ج5 ، ص559] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ خَانَ امْرَأً فِى زَوْجَتِهِ فَلَيسَ مِنَّا وَ عَلَيهِ لَعَنَهُ اللَّهِ [مستدرک الوسائل ، ج14 ، ص331] .

نهایت در خیانت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : غايه الخيانه خيانه

الخل الودود و نقض العهود [غرر الحكم ، ص419] .

افشاء سر

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : و منها أن يستودع سرا يكون إن أفشاه فيه عطب المستودع أو فيه شينه [معانى الأخبار ، ص208] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أَبَاذَرٍّ! الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَهِ وَ إِفْشَاوک سِرَّ أَخِیک خِیانَهٌ فَاجْتَنِبْ ذَلِک [أمالى طوسى ، ج19 ، ص537] .

جاسوسى خيانت است (اطلاع اخبار به سايرين)

فخانتاهما :

قال ابن عباس : كانت امرأه نوح كافره تقول للناس إنه مجنون و إذا آمن بنوح أحد أخبرت الجبابره من قوم نوح به و كانت امرأه لوط تدل على أضيافه و كان ذلک خيانتهما لهما و ما بغت امرأه نبى قط و إنما كانت خيانتهما فى الدين و قال السدى : كانت خيانتهما أنهما كانتا كافرتين و قيل : كانتا منافقتين و قال الضحاک : خيانتهما النميمه إذا أوحى الله إليهما أفشتاه إلى المشركين. [بحار الأنوار ، ج11 ، ص307] .

فكم خاننى خل وثقت بعهده [شرح نهج البلاغه ، ج19 ، ص228] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْمَائِنَهُ الْخَئُونُ [نهج البلاغه ، خطبه 191] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَمِنَ الزَّمَانَ خَانَهُ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

شاعر :

1خائنه الاعين :

قال الطبرسى رحمه الله : خائِنَهَ الْأَعْيُنِ [غافر ، 19] :

أى خيانتها و هى مسارقه النظر إلى ما لا يحل النظر إليه و قيل تقديره يعلم الأعين الخائنه و قيل هو الرمز بالعين و قيل هو قول الإنسان ما رأيت و قد رأى و رأيت ما رأى. [بحار

الأنوار ، ج4 ، ص80] .

2. عن عبد الرحمن بن مسلمه الجريرى قال : سألت أبا عبد الله (ع) عن قوله عز و جليعْلَمُ خائِنَةَ الْأَعْيُنِ [غافر ، 19] :

فقال : أ لم تر إلى الرجل ينظر إلى الشىء و كأنه لا ينظر إليه فذلک خائنه الأعين [معانى الأخبار ، ص147] .

آن کس که مراقب اعضاء و جوارح خود و وظایف الهی آنها باشد با ایمان کامل خدا را ملاقات می کند :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ لَقِی اللَّهَ حَافِظاً لِجَوَارِحِهِ مُوقِیاً کُلَّ جَارِحَهٍ مِنْ جَوَارِحِهِ مَا فَرَضَ اللَّهُ عَلَیهَا لَقِی اللَّهَ کامِلَ الْإِیمَانِ وَ کانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّهِ وَ مَنْ خَانَ [اللَّهَ] شَیئاً مِنْهَا وَ تَعَدَّی مَا أَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ لَقِی اللَّهَ نَاقِصَ الْإِیمَانِ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص8] .

3. زمینه های خیانت

از بین رفتن حیا

عَنْ سَلْمَانَ رَحِمَهُ اللَّهُ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا أَرَادَ هَلَاک عَبْدٍ نَزَعَ مِنْهُ الْحَیاءَ فَإِذَا نَزَعَ مِنْهُ الْحَیاءَ لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا خَائِفاً مَخُوفاً فَإِذَا کانَ خَائِفاً مَخُوفاً نُزِعَتْ مِنْهُ الْأَمَانَهُ فَإِذَا نُزِعَتْ مِنْهُ الْأَمَانَهُ لَمْ تَلْقَهُ إِلَّا شَیطَاناً مَلْعُوناً فَلَعَنَّاهُ [کافی ، ج2 ، ص291] .

دشمنی

نهج البلاغه : زن هنگامی که تو را دوست بدارد اذیت می کند و هنگامی که تو را دشمن بدارد ، خیانت به تو می کند ، پس محبتش موجب اذیت است و دشمنیش درد بی امان. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، 20 ، ص29] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَفَارَقْتَهُ مَعَ الْمُفَارِقِینَ وَ خَذَلْتَهُ مَعَ الْخَاذِلِینَ وَ خُنْتَهُ مَعَ الْخَائِنِینَ [نهج

البلاغه ، نامه 41] .

تظاهر به عبادت

1. علی (ع) در نامه ای به یکی از کارگزارانش که مرتکب خیانتی شده بود :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ کأَنَّک لَمْ تَکنِ اللَّهَ تُرِیدُ بِجِهَادِک وَ کأَنَّک لَمْ تَکنْ عَلَی بَینَهٍ مِنْ رَبِّک وَ کأَنَّک إِنَّمَا کنْتَ تَکیدُ هَذِهِ الْأُمَّهَ عَنْ دُنْیاهُمْ وَ تَنْوِی غِرَّتَهُمْ عَنْ فَیئِهِمْ [نهج البلاغه ، نامه 41] .

فرصت یافتن

علی (ع) در نامه به یکی از کارگزارانش که به او خیانت کرده بود :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَلَمَّا أَمْکنَتْک الشِّدَّهُ فِی خِیانَهِ الْأُمَّهِ أَسْرَعْتَ الْکرَّهَ [نهج البلاغه ، نامه 41] .

با عجله به جان بیت المال آنها افتادی.

هم رنگی با جماعت و جو نامطلوب عینی

علی (ع) یکی از کارگزارانش را که علیرغم اعتمادی که به او داشت به حضرت خیانت نمود سرزنش می کند و از هم سوئی او با زمانه و سایر خیانت کاران یاد می نماید.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَلَمَّا رَأَیتَ الزَّمَانَ عَلَی ابْنِ عَمِّک قَدْ کلِبَ وَ الْعَدُوَّ قَدْ حَرِبَ وَ أَمَانَهَ النَّاسِ قَدْ خَزِیتْ (خوار) وَ هَذِهِ الْأُمَّهَ قَدْ فَنَکتْ وَ شَغَرَتْ قَلَبْتَ لِابْنِ عَمِّک ظَهْرَ الْمِجَنِّ [نهج البلاغه ، نامه 41] .

از بین بردن زمینه ها

علی (ع) خطاب به مالک اشتر :

1. حقوق کافی : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ثُمَّ أَسْبِغْ عَلَیهِمُ الْأَرْزَاقَ فَإِنَّ ذَلِک قُوَّهٌ لَهُمْ عَلَی اسْتِصْلَاحِ أَنْفُسِهِمْ وَ غِنًی لَهُمْ عَنْ تَنَاوُلِ مَا تَحْتَ أَیدِیهِمْ وَ حُجَّهٌ عَلَیهِمْ إِنْ خَالَفُوا أَمْرَک أَوْ ثَلَمُوا أَمَانَتَک [نهج البلاغه ، نامه 53] .

/ پیش گیری از خیانت

علی (ع) ، به ماموران وصول زکات :

1.امره

بتقوی

2. نهی از تظاهر به عملی که در خفا انجام نمی دهند.

3. وعده سهیم بودن در زکات :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ لَک فِی هَذِهِ الصَّدَقَهِ نَصِیباً مَفْرُوضاً [نهج البلاغه ، نامه 26] .

4. یادآوری ضعیف و فقیر بودن شرکاء او در زکات.

5. تاکید مجدد برای پرداخت حق مامور : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّا مُوَفُّوک حَقَّک فَوَفِّهِمْ حُقُوقَهُمْ وَ إِلَّا تَفْعَلْ فَإِنَّک مِنْ أَکثَرِ النَّاسِ خُصُوماً یوْمَ الْقِیامَهِ [نهج البلاغه ، نامه 26] .

6. درخواست مراعات حقوق دیگران : فَوَفِّهِمْ حُقُوقَهُمْ [نهج البلاغه ، نامه 26] .

7. هشدار و اخطار : وَ إِلَّا تَفْعَلْ فَإِنَّک مِنْ أَکثَرِ النَّاسِ خُصُوماً یوْمَ الْقِیامَهِ [نهج البلاغه ، نامه 26] .

علی (ع) در نامه ای به زیاد بن ابیه که جانشین عبد الله بن عباس فرماندار بصره بود نوشت :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ إِنِّی أُقْسِمُ بِاللَّهِ قَسَماً صَادِقاً لَئِنْ بَلَغَنِی أَنَّک خُنْتَ مِنْ فَیءِ الْمُسْلِمِینَ شَیئاً صَغِیراً أَوْ کبِیراً لَأَشُدَّنَّ عَلَیک شَدَّهً تَدَعُک قَلِیلَ الْوَفْرِ ثَقِیلَ الظَّهْرِ ضَئِیلَ الْأَمْرِ وَ السَّلَامُ [نهج البلاغه ، نامه 20] .

پیش گیری و لطف و رحمت خدا

وَ ما أُبَرِّئُ نَفْسِی إِنَّ النَّفْسَ لَأَمّارَهٌ بِالسُّوءِ إِلاّ ما رَحِمَ رَبِّی إِنَّ رَبِّی غَفُورٌ رَحِیمٌ [یوسف/53] .

اشاره به : ذلِک لِیعْلَمَ أَنِّی لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَیبِ وَ أَنَّ اللّهَ لا یهْدِی کیدَ الْخائِنِینَ [یوسف/52] .

[المیزان ، ج22 ، ص30] .

4. مجازات خائن

لغو پیمان با او

وَ إِمّا تَخافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيانَةً فَانْبِذْ إِلَيهِمْ عَلى سَواءٍ إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ الْخائِنِينَ [انفال/58] .

1. آشکار شدن علائم خیانت

از طرف دشمنان.

2. اعلام لغو پیمان از طرف مسلمانان.

3. هشدار به مسلمانان که مورد حمله واقع نشوند.

4. رعایت اصول انسانی تعهدات از طرف مسلمانان [نمونه ، ج7 ، ص218] ، پرهیز از خائن

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : احذر من الناس ثلاثه الخائن و الظلوم و النمام لأن من خان لک خانک و من ظلم لک سیظلمک و من نم إلیک سینم علیک [تحف العقول ، ص315] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) فِی وَصِیته لِکمَیلِ بْنِ زِیادٍ : یا کمَیلُ! جَانِبِ الْمُنَافِقِینَ وَ لَا تُصَاحِبِ الْخَائِنِینَ [بشاره المصطفی ، ص26] .

شهادت خائن مورد قبول نیست

قال النبی (ص) : لا یجوز شهاده خائن و لا خائنه [بحار الأنوار ، ج96 ، ص287] .

عدم فراگرفتن معارف دین از خیانتکاران

معالم دین را از خائنین نیاموزید.

یکی از شیعیان از امام هفتم (ع) در حالی که در زندان بود سوال کرد : معالم دینم را از چه شخصی بیاموزم؟

امام نوشت :

لَا تَأْخُذَنَّ مَعَالِمَ دِینِک عَنْ غَیرِ شِیعَتِنَا فَإِنَّک إِنْ تَعَدَّیتَهُمْ أَخَذْتَ دِینَک عَنِ الْخَائِنِینَ الَّذِینَ خَانُوا اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ خَانُوا أَمَانَاتِهِمْ إِنَّهُمُ اوتُمِنُوا عَلَی کتَابِ اللَّهِ فَحَرَّفُوهُ وَ بَدَّلُوهُ فَعَلَیهِمْ لَعْنَهُ اللَّهِ وَ لَعْنَهُ رَسُولِهِ وَ لَعْنَهُ مَلَائِکتِهِ وَ لَعْنَهُ آبَائِی الْکرَامِ الْبَرَرَهِ وَ لَعْنَتِی وَ لَعْنَهُ شِیعَتِی إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ [رجال الکشی ، ص3] .

برکنار کردن شخص خائن

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا يزِيلُ الْوَصِی عَنِ الْوَصِيهِ إِلّا زَوَالُ الْعَقْلِ أوِ ارْتِدَادٌ أَوْ تَبْذِيرٌ أَوْ خِيانَهٌ أَوْ تَرْک سُنَّهٍ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص363] .

عدم اعتماد به خائن

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : سبعه يفسدون أعمالهم الرجل الحليم ذو

العلم الكثير لا يعرف بذلک و لا يذكر به و الحكيم الذى يدبر ماله كل كاذب منكر لما يوى إليه و الرجل الذى يأمن ذا المكر و الخيانه و السيد الفظ الذى لا رحمه له و الأم التى لا تكتم عن الولد السر و تفشى عليه و السريع إلى لائمه إخوانه و الذى يجادل أخاه مخاصما له [بحار الأنوار ، ج2 ، ص50] .

إيضاح قوله لا يعرف بذلک أى لا ينشر علمه ليعرف به و قوله منكر لما يوى إليه صفه للكاذب أى كلما يعطيه ينكره و لا يقر به أو لا يعرف ما أحسن إليه. قال الفيروزآبادى : أتى إليه الشىء ساقه إليه و قوله يأمن ذا المكر أى يكون آمنا منه لا يحترز من مكره و خيانته.

پيامبر و حاكم اسلامى نبايد حمايت از خائن كند : وَ لا تُجادِلْ عَنِ الَّذِينَ يخْتانُونَ أَنْفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لا يحِبُّ مَنْ كانَ خَوّاناً أَثِيماً [نساء/107] .

طوقى از آتش :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ خَانَ جَارَهُ شِبْراً مِنَ الْأَرْضِ طَوَّقَهُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ إِلَى سَبْعِ أَرَضِينَ نَاراً حَتَّى يدْخِلَهُ نَارَ جَهَنَّمَ [ثواب الأعمال ، ص280] .

اعتماد به خائن

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من ائتمن خائنا على أمانه لم يكن له على الله ضمان [تحف العقول ، ص360] .

2. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ عَرَفَ مِنْ عَبْدٍ مِنْ عَبِيدِ اللَّهِ كذِباً إِذَا حَدَّثَ وَ خُلْفاً إِذَا وَعَدَ وَ خِيانَهً إِذَا اوتُمِنَ ثُمَّ ائْتَمَنَهُ عَلَى أَمَانَهٍ كانَ حَقّاً عَلَى اللَّهِ تَعَالَى أَنْ يبْتَلِيهُ فِيهَا ثُمَّ لَا يخْلِفَ عَلَيهِ وَ لَا يأْجُرَهُ [كافى ، ج5 ، ص299] .

به كار

گماشتن

علی (ع) : به رفاعه ، قاضی خود در اهواز نوشت.

بدان ای رفاعه... :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنِ اسْتَعْمَلَ خَائِناً فَإِنَّ مُحَمَّداً (ص) مِنْهُ بَرِیءٌ فِی الدُّنْیا وَ الْ آخِرَهِ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص531] .

توبیخ و سرزنش

علی (ع) به یکی از کارگزارانش که مرتکب خیانت :

1. آیا به معاد ایمان نداری؟

2. از حساب در روز قیامت نمی ترسی؟

3. چگونه خوردنی وآشامیدنی را در دهان فرو می بری در حالی که می دانی حرام است.

4. چگونه با اموال ایتام ، مساکین ، مومنان و مجاهدان در راه خدا (خرید می کنی) کنیزی می خری و زنان را به همسری می گیری.

در حالی که می دانی ، این اموال را خدا به آنها اختصاص داده است.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ أَحْرَزَ بِهِمْ هَذِهِ الْبِلَادَ [نهج البلاغه ، نامه 41] .

نصیحت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) :

1.فَاتَّقِ اللَّهَ

2.وَ ارْدُدْ إِلَی هَولَاءِ الْقَوْمِ أَمْوَالَهُمْ [نهج البلاغه ، نامه 41] .

3. اگر این کار را نکنی ، و خداوند به من امکان دهد وظیفه ام را نسبت به تو انجام خواهم داد.

4. اگر حسن وحسینم این کار را کرده بودند هیچ پشتیبانی از من دریافت نمی کردند.

5. پس اندیشه نما ، فکر کن به مرحله آخر زندگی رسیده ای و در زیر خاک ها مدفون شده ای.

و اعمالت به تو عرضه شده

در جائی که ستمگر حسرت می خورد

و تباه کننده عمر ، آرزوی بازگشت ،

ولی راه چاره و فرار مسدود است.

نامه علی (ع) به فرماندار خیانت کار

علی (ع) خطاب به منذر بن الجارود :

1. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ صَلَاحَ أَبِیک غَرَّنِی مِنْک وَ ظَنَنْتُ أَنَّک

تَتَّبِعُ هَدْیهُ وَ تَسْلُک سَبِیلَهُ فَإِذَا أَنْتَ فِیمَا رُقِّی إِلَی عَنْک لَا تَدَعُ لِهَوَاک انْقِیاداً

گمان کردم تو هم پیرو او هستی.

2. ناگهان به من خبر رسید که در پیروی از هوا و هوس فرو گذار نمی کنی

3.وَ لَا تُبْقِی لآخِرَتِک عَتَاداً

4.تَعْمُرُ دُنْیاک بِخَرَابِ آخِرَتِک

5.وَ تَصِلُ عَشِیرَتَک بِقَطِیعَهِ دِینِک [نهج البلاغه ، نامه 71] .

6. اگر این مطالب درست باشد شتر بارکش خانواده ات و بند کفشت از تو بهتر است.

7. همانند توئی شایستگی حفظ مرزداری را ندارد.

8. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ لَئِنْ کانَ مَا بَلَغَنِی عَنْک حَقّاً لَجَمَلُ أَهْلِک وَ شِسْعُ نَعْلِک خَیرٌ مِنْک وَ مَنْ کانَ بِصِفَتِک فَلَیسَ بِأَهْلٍ أَنْ یسَدَّ بِهِ ثَغْرٌ أَوْ ینْفَذَ بِهِ أَمْرٌ أَوْ یعْلَی لَهُ قَدْرٌ أَوْ یشْرَک فِی أَمَانَهٍ أَوْ یومَنَ عَلَی جِبَایهٍ فَأَقْبِلْ إِلَی حِینَ یصِلُ إِلَیک کتَابِی هَذَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ [نهج البلاغه ، نامه 71] .

9. یا در امانتی شریکش نمایند.

10. یا در بیت المال به او اعتماد کنند.

11. به مجرد رسیدن این نامه به سوی من حرکت کن.

برخورد با خائن

علی (ع) از خیانت ابن هرمه که بازرس (یا مسئولیتی داشته) بازار بود مطلع گشت ، دستورات زیر را جهت اجراءبرای رفاعه نوشت :

عَنْ عَلِی (ع) أَنَّهُ اسْتَدْرَک عَلَی ابْنِ هَرْمَهَ خِیانَهً وَ کانَ عَلَی سُوقِ الْأَهْوَازِ فَکتَبَ إِلَی رِفَاعَهَ : " فَإِذَا قَرَأْتَ کتَابِی هَذَا :

1.فَنَحِّ ابْنَ هَرْمَهَ عَنِ السُّوقِ

2.وَ أَوْقِفْهُ لِلنَّاسِ

3.وَ اسْجُنْهُ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص532] .

4.وَ نَادِ عَلَيهِ

5.وَ اكتُبْ إِلَى أَهْلِ عَمَلِک لِتُعْلِمَهُمْ رَأْيی فِيهِ

6.وَ لَا تَأْخُذْک فِيهِ غَفْلَهٌ وَ لَا تَفْرِيطٌ فَتَهْلِک عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ ذَلِک وَ

أَعْزِلُک أَخْبَثَ عُزْلَهٍ وَ أُعِیذُک بِاللَّهِ مِنْ ذَلِک

7.فَإِذَا کانَ یوْمَ الْجُمُعَهِ فَأَخْرِجْهُ مِنَ السِّجْنِ

8.وَ اضْرِبْهُ خَمْسَهً وَ ثَلَاثِینَ سَوْطاً

9.وَ طُفْ بِهِ فِی الْأَسْوَاقِ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص532] .

10. (پرداخت حقوق دیگران از اموال او) : فَمَنْ أَتَی عَلَیهِ بِشَاهِدٍ فَحَلِّفْهُ مَعَ شَاهَدِهِ وَ ادْفَعْ إِلَیهِ مِنْ مَکسَبِهِ مَا شُهِدَ بِهِ عَلَیهِ

11.وَ مُرْ بِهِ إِلَی السِّجْنِ مِهَانًا مَقْبُوضاً

12.وَ احْزِمْ رِجْلَیهِ بِحِزَامٍ وَ أَخْرِجْهُ وَقْتَ الصَّلَاهِ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص532] .

علی (ع) :

(ارتکاب جرم) :

الف : چنانچه فردی از کارگزارانت خیانتی کرد.

ب : بازرسان اطلاع دادند. (داد رسی) .

ج : گزارش بازرسان در حکم شهادت شهود است.

(برای صدور کافی است)

1. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَبَسَطْتَ عَلَیهِ الْعُقُوبَهَ فِی بَدَنِهِ

2.وَ أَخَذْتَهُ بِمَا أَصَابَ مِنْ عَمَلِهِ

3.ثُمَّ نَصَبْتَهُ بِمَقَامِ الْمَذَلَّهِ

4.وَ وَسَمْتَهُ بِالْخِیانَهِ

5.وَ قَلَّدْتَهُ عَارَ التُّهَمَهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

یادآوری اعتماد به او

علی (ع) :

1. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّی کنْتُ أَشْرَکتُک فِی أَمَانَتِی

2. تو را صاحب اسرار خود ساختم : وَ جَعَلْتُک شِعَارِی وَ بِطَانَتِی [نهج البلاغه ، نامه 41] .

برخورد با خائن

1. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَإِنْ أَحَدٌ مِنْهُمْ بَسَطَ یدَهُ إِلَی خِیانَهٍ اجْتَمَعَتْ بِهَا عَلَیهِ عِنْدَک أَخْبَارُ عُیونِک اکتَفَیتَ بِذَلِک شَاهِداً فَبَسَطْتَ عَلَیهِ الْعُقُوبَهَ فِی بَدَنِهِ وَ أَخَذْتَهُ بِمَا أَصَابَ مِنْ عَمَلِهِ ثُمَّ نَصَبْتَهُ بِمَقَامِ الْمَذَلَّهِ وَ وَسَمْتَهُ بِالْخِیانَهِ وَ قَلَّدْتَهُ عَارَ التُّهَمَهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

2. قال النبی (ص) : ....و لا تخن من خانک.... [نهج الفصاحه ، جمله117. 3] . قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْوَفَاءُ

لِأَهْلِ الْغَدْرِ غَدْرٌ عِنْدَ اللَّهِ وَ الْغَدْرُ بِأَهْلِ الْغَدْرِ وَفَاءٌ عِنْدَ اللَّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 259] .

1. امام خیانت کار را به حضور نمی پذیرد.

2. هدیه خیانت شده را رد می کند.

پادشاه هند هدایا و کنیزی را توسط یکی از اطرافیان خود برای امام صادق (ع) فرستاد ، فرستاده در طول راه (نسبت به کنیز) خیانت کرد.

امام به او اجازه ورود نداد و فرمود : لا تأذن للنجس الخائن [الخرائج و الجرائح ، ج1 ، ص299] .

پس از مدتی معطلی و اصرار و التماس.... و حضور امام : ارجع أیها الخائن ما کنت بالذی أقبلها لأنک خائن فیما اومنت علیه [الخرائج و الجرائح ، ج1 ، ص299] .

طرفدار خائن نباشید

وَ لا تَکنْ لِلْخائِنِینَ خَصِیماً [نساء/105] .

فهرست

1. خیانت چیست؟ خائن کیست؟

2. انواع خیانت (اعتقادی ، اقتصادی ، اجتماعی ، قضائی...)

3. اقسام خیانت کاران (نفس ، دنیا ، کاسب ، دانشمندان ، ....)

4. زمینه های خیانت (زمینه ها و ریشه ها) .

5. آثار خیانت (دنیوی ، اخروی) .

6. برخورد با خیانت کار.

7. توبه ، جبران لغزش ها.

8. پیش گیری از خیانت.

خیانت ار دید خدا پنهان نیست

فصل علی محمد و آله و أعطنی سوی و بلغنی أملی و اجبر فقری و ارحم عصیانی و اعف عنی ذنوبی [البلد الأمین ، ص399] .

و لا تخفی علیک من أعمالهم خافیه و لا یذهب عنک من أعمالهم خائنه و أنت علام الغیوب عالم ما فی الضمائر و القلوب [بحار الأنوار ، ج92 ، ص276] .

5. آثار خیانت

1. دنیوی

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْأَمَانَهُ تَجْلِبُ الرِّزْقَ وَ الْخِیانَهُ تَجْلِبُ الْفَقْرَ [کافی ،

ج5 ، ص133] .

2. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنِ الْخِيانَهِ وَ قَالَ مَنْ خَانَ أَمَانَهً فِى الدُّنْيا وَ لَمْ يرُدَّهَا إِلَى أَهْلِهَا ثُمَّ أَدْرَكهُ الْمَوْتُ مَاتَ عَلَى غَيرِ مِلَّتِى وَ يلْقَى اللَّهَ وَ هُوَ عَلَيهِ غَضْبَانُ وَ قَالَ (ع) مَنْ شَهِدَ شَهَادَهَ زُورٍ عَلَى أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ عُلِّقَ بِلِسَانِهِ مَعَ الْمُنَافِقِينَ فِى الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَ مَنِ اشْتَرَى خِيانَهً وَ هُوَ يعْلَمُ فَهُوَ كالَّذِى خَانَهَا [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَرْبَعٌ لَا تَدْخُلُ وَاحِدَهٌ مِنْهُنَّ بَيتاً إِلَّا خَرِبَ وَ لَمْ يعْمَرْ بِالْبَرَكهِ :

الف : الْخِيانَهُ

ب : وَ السَّرِقَهُ

ج : وَ شُرْبُ الْخَمْرِ

د : وَ الزِّنَا [أمالى صدوق ، ص398] .

4. گيرم دوستانى در دنيا خائن را تبرئه كردند. در آخرت چه؟

ها أَنْتُمْ هولاءِ جادَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَياهِ الدُّنْيا فَمَنْ يجادِلُ اللّهَ عَنْهُمْ يوْمَ الْقِيامَهِ أَمْ مَنْ يكونُ عَلَيهِمْ وَكيلاً [نساء/109] .

5.ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذِينَ كفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَ امْرَأَتَ لُوطٍ كانَتا تَحْتَ عَبْدَينِ مِنْ عِبادِنا صالِحَينِ فَخانَتاهُما فَلَمْ يغْنِيا عَنْهُما مِنَ اللّهِ شَيئاً وَ قِيلَ ادْخُلاَ النّارَ مَعَ الدّاخِلِينَ [تحريم/10] .

قال الراغب : الخيانه و النفاق واحد الا ان الخيانه تقل اعتبارا بالعهد و الامانه و النفاق يقال اعتبارا بالدين يتداخلان

6. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إذا ظهرت الجنايات ارتفعت البركات [غرر الحكم ، ص458] .

خائن محكوم به شكست است.

وَ إِنْ يرِيدُوا خِيانَتَک فَقَدْ خانُوا اللّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْکنَ مِنْهُمْ وَ اللّهُ عَلِيمٌ حَکيمٌ [انفال/71] .

1. ممکن است برخی به قصد خیانت اظهار اسلام کنند.

2.

اخطار به آنها

3. هشدار به مسلمانان

4. باز هم گرفتار شکست خواهند شد. [نمونه ، ج7 ، ص252]

على (ع) پس از اطلاع از حمله بسر به یمن

در توصیف و مقایسه لشگریان معاویه و خود :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ بِأَدَائِهِمُ الْأَمَانَهَ إِلَى صَاحِبِهِمْ وَ خِيانَتِكمْ [نهج البلاغه ، خطبه 25] .

کمر شکن است. (خیانت زن به شوهر)

قال رسول الله (ص) : خمس هن من قواصم الظهر... و المراه یاتمنها زوجها تخونه [نهج الفصاحه ، حدیث1464]

ارتباط و خویشاوندی در خیانت سودی ندارد.

ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذِينَ كفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَ امْرَأَتَ لُوطٍ كانَتا تَحْتَ عَبْدَينِ مِنْ عِبادِنا صالِحَينِ فَخانَتاهُما فَلَمْ يغْنِيا عَنْهُما مِنَ اللّهِ شَيئاً وَ قِيلَ ادْخُلاَ النّارَ مَعَ الدّاخِلِينَ [تحريم/10] .

خرابی بدون آبادانی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَعَهٌ لَا تَدْخُلُ وَاحِدَهٌ مِنْهُنَّ بَيتاً إِلَّا خَرِبَ وَ لَمْ يعْمَرْ بِالْبَرَكهِ الْخِيانَهُ وَ السَّرِقَهُ وَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الزِّنَا [خصال صدوق ، ج1 ، ص230] .

ناکامی

ذلِک لِيعْلَمَ أَنِّى لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيبِ وَ أَنَّ اللّهَ لا يهْدِى كيدَ الْخائِنِينَ [يوسف/52] .

خائن هیچ وقت (بطور مطلق) به نتیجه دلخواه خود نمی رسد. [المیزان ، ج22 ، ص28]

(خیانت زنان مصر)

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الخیانه تجر الفقر [تحف العقول ، ص221] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْأَمَانَهُ تَجْلِبُ الرِّزْقَ وَ الْخِیانَهُ تَجْلِبُ الْفَقْرَ [کافی ، ج5 ، ص133] .

2. اخروی

از امیر مومنان سوال شد از آیه شریف :

ادْعُونِی أَسْتَجِبْ لَکمْ [(غافر/60)] فَمَا بَالُنَا نَدْعُو فَلَا یجَابُ قَالَ إِنَّ قُلُوبَکمْ خَانَتْ بِثَمَانِ

خِصَالٍ أَوَّلُهَا أَنَّكمْ عَرَفْتُمُ اللَّهَ فَلَمْ تُودُّوا حَقَّهُ كمَا أَوْجَبَ عَلَيكمْ فَمَا أَغْنَتْ عَنْكمْ مَعْرِفَتُكمْ شَيئاً وَ الثَّانِيهُ أَنَّكمْ آمَنْتُمْ بِرَسُولِهِ ثُمَّ خَالَفْتُمْ سُنَّتَهُ وَ أَمَتُّمْ شَرِيعَتَهُ فَأَينَ ثَمَرَهُ إِيمَانِكمْ وَ الثَّالِثَهُ أَنَّكمْ قَرَأْتُمْ كتَابَهُ الْمُنْزَلَ عَلَيكمْ فَلَمْ تَعْمَلُوا بِهِ وَ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَ أَطَعْنَا ثُمَّ خَالَفْتُمْ وَ الرَّابِعَهُ (أَنَّكمْ) قُلْتُمْ إِنَّكمْ تَخَافُونَ مِنَ النَّارِ وَ أَنْتُمْ فِی كلِّ وَقْتٍ تَقْدَمُونَ إِلَيهَا بِمَعَاصِيكمْ فَأَينَ خَوْفُكمْ وَ الْخَامِسَهُ أَنَّكمْ قُلْتُمْ إِنَّكمْ تَرْغَبُونَ فِی الْجَنَّهِ وَ أَنْتُمْ فِی كلِّ وَقْتٍ تَفْعَلُونَ مَا يبَاعِدُكمْ مِنْهَا فَأَينَ رَغْبَتُكمْ فِيهَا وَ السَّادِسَهُ أَنَّكمْ أَكلْتُمْ نِعْمَهَ الْمَوْلَی وَ لَمْ تَشْكرُوا عَلَيهَا وَ السَّابِعَهُ أَنَّ اللَّهَ أَمَرَكمْ بِعَدَاوَهِ الشَّيطَانِ وَ قَالَ إِنَّ الشَّيطَانَ لَكمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا فَعَادَيتُمُوهُ بِلَا قَوْلٍ وَ وَالَيتُمُوهُ بِلَا مُخَالَفَهٍ وَ الثَّامِنَهُ أَنَّكمْ جَعَلْتُمْ عُيوبَ النَّاسِ نُصْبَ عُيونِكمْ وَ عُيوبَكمْ وَرَاءَ ظُهُورِكمْ تَلُومُونَ مَنْ أَنْتُمْ أَحَقُّ باللَّوْمِ مِنْهُ فَأَی دُعَاءٍ يسْتَجَابُ لَكمْ مَعَ هَذَا وَ قَدْ سَدَدْتُمْ أَبْوَابَهُ وَ طُرُقَهُ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ أَصْلِحُوا أَعْمَالَكمْ وَ أَخْلِصُوا سَرَائِرَكمْ وَ أْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَوْا عَنِ الْمُنْكرِ فَيسْتَجِيبَ اللَّهُ لَكمْ دُعَاءَكمْ [أعلام الدين ، ص269] .

1. شناختید خدا را و حق معرفت او را اداء نکردید.

2. ایمان به رسول آوردید ، و لی با روش او مخالفت کردید.

3. کتاب خدا را خواندید ، ولی عمل نکردید.

4. گفتید از آتش می ترسیم ، ولی با گناهانتان به سوی او نزدیک شدید.

5. گفتید خواستار بهشتید ، ولی کارهائی می کنید که از آن دور می شوید.

6. نعمت خدا را استفاده کردید ، ولی شکر ننمودید.

7. خدا شما راامر به دشمنی با شیطان کرد ، ولی عملا از او پیروی کردید و او را

دوست داشتید.

8. عیوب مردم را پیش چشم خود قرار دادید و عیوب خود را پشت سر انداختید. و ملامت کردید کسانی را که خود به ملامت سزاوار ترید.

پس کدام دعا با چنین حالتی برای شما مستجاب شود درحالی که شما درهای استجابت دعا را بسته اید...

روزی را کم می کند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ خَانَ خِيانَةً حُسِبَتْ عَلَيهِ مِنْ رِزْقِهِ وَ كتِبَ عَلَيهِ وِزْرُهَا [كافى ، ج5 ، ص304] .

قطع مائده آسمانی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ(ص) : نَزَلَتِ الْمَائِدَهُ خُبْزاً وَ لَحْماً وَ ذَلِک أَنَّهُمْ سَأَلُوا عِيسَى طَعَاماً لَا ينْفَدُ يأكلُونَ مِنْهَا قَالَ فَقِيلَ لَهُمْ إِنَّهَا مُقِيمَهٌ لَكمْ مَا لَمْ تَخُونُوا أَوْ تَخْبَئُوا أَوْ تَرْفَعُوا فَإِنْ فَعَلْتُمْ ذَلِک عُذِّبْتُمْ قَالَ فَمَا مَضَى يوْمُهُمْ حَتَّى خَبَئُوا وَ رَفَعُوا وَ خَانُوا [بحار الأنوار ، ج14 ، ص262] .

خروج خدا ازشرکت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يقُولُ اللَّهُ تَعَالَى أَنَا ثَالِثُ الشَّرِيكينِ مَا لَمْ يخُنْ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ فَإِذَا خَانَ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ خَرَجْتُ مِنْ بَينِهِمَا [عوالى اللآلى ، ج3 ، ص245] .

برکت برداشته می شود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا التَّاجِرَانِ صَدَقَا بُورِک لَهُمَا فَإِذَا كذَبَا وَ خَانَا لَمْ يبَارَک لَهُمَا وَ هُمَا بِالْخِيارِ مَا لَمْ يفْتَرِقَا فَإِنِ اخْتَلَفَا فَالْقَوْلُ قَوْلُ رَبِّ السِّلْعَهِ أَوْ يتَتَارَكا [كافى ، ج5 ، ص174] .

ازمیان رفتن برکات

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إذا ظهرت الجنايات ارتفعت البركات [غرر الحكم ، ص458] .

دشمنی علی (ع) نشانه خیانت مادرشان است :

آیا شنیده ای سخن پیامبر (ص) را که فرمود :

إن من کان مبغضا لعلی (؟؟) فهو لا شک خائن الأمهات [بحار الأنوار ، ج45 ، ص267] .

برغیر ملت

پیامبر می میرد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ خَانَ أَمَانَةً فِی الدُّنْیا وَ لَمْ یرُدَّهَا إِلَی أَهْلِهَا ثُمَّ أَدْرَکهُ الْمَوْتُ مَاتَ عَلَی غَیرِ مِلَّتِی وَ یلْقَی اللَّهَ وَ هُوَ عَلَیهِ غَضْبَانُ [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص15] .

مردود شدن اعمال

عن الباقر (ع) : [وسائل ، ج11 ، ص145 حدیث 14482]

عذاب الهی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِیاک وَ الْخِیانَهَ فَإِنَّهَا شَرُّ مَعْصِیهٍ فَإِنَّ الْخَائِنَ لَمُعَذَّبٌ بِالنَّارِ عَلَی خِیانَتِهِ [غرر الحکم ، ص460] .

سرانجام خیانت هلاکت و شقاوت است

(همسران حضرت نوح و لوط :)

وَ قِیلَ ادْخُلاَ النّارَ مَعَ الدّاخِلِینَ [تحریم/10] .

محشور شدن به همراه خیانت

وَ ما کانَ لِنَبِی أَنْ یغُلَّ وَ مَنْ یغْلُلْ یأْتِ بِما غَلَّ یوْمَ الْقِیامَهِ ثُمَّ تُوَفّی کلُّ نَفْسٍ ما کسَبَتْ وَ هُمْ لا یظْلَمُونَ [آل عمران/161] .

آیه تاثیر عجیبی در تربیت مسلمانان گذاشت وچنان بود که غنائم گرانبها را کاملا دست نخورده به خدمت پیامبر و یا زمامداران بعدی می آوردند... [تفسیرنمونه ، ج3 ، ص153] .

غضب الهی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ خَانَ أَمَانَةً فِی الدُّنْیا وَ لَمْ یرُدَّهَا إِلَی أَهْلِهَا ثُمَّ أَدْرَکهُ الْمَوْتُ مَاتَ عَلَی غَیرِ مِلَّتِی وَ یلْقَی اللَّهَ وَ هُوَ عَلَیهِ غَضْبَانُ [من لا یحضره الفقیه ، ص4 ، ص15] .

عشق و علاقه به مال و فرزند : وَ اعْلَمُوا أَنَّما أَمْوالَكمْ وَ أَوْلادُكمْ فِتْنَةٌ وَ أَنَّ اللّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ [انفال/28] .

حفظ منافع شخصی :

على (ع) به رفاعه قاضی اهواز نوشت :

عَنْ عَلِی (ع) أَنَّهُ كتَبَ إِلَى رِفَاعَةَ قَاضِيهِ عَلَى الْأَهْوَازِ : اعْلَمْ يا رِفَاعَةُ

أَنَّ هَذِهِ الْإِمَارَةَ أَمَانَةٌ فَمَنْ جَعَلَهَا خِيانَةً فَعَلَيهِ لَعْنَةُ اللَّهِ إِلَى يوْمِ الْقِيامَهِ وَ مَنِ اسْتَعْمَلَ خَائِناً فَإِنَّ مُحَمَّداً (ص) مِنْهُ بَرِیءٌ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ [دعائم الإسلام ، ج2 ، 531] .

6. توبه جبران لغزش ها

راه توبه باز است. (ترغیب به استغفار)

وَ مَنْ یعْمَلْ سُوءاً أَوْ یظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ یسْتَغْفِرِ اللّهَ یجِدِ اللّهَ غَفُوراً رَحِیماً [نساء/110] .

ماموریت ابولبابه :

افشاء إسرار جنگی اسلام : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَخُونُوا اللّهَ وَ الرَّسُولَ وَ تَخُونُوا أَماناتِکمْ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [انفال/27] .

پشیمانی و توبه : وَ آخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلاً صالِحاً [توبه/102] .

[نمونه ، ج7 ، ص136 و ج8 ، ص134 ، و فروغ ابدیت ، ج2 ، ص151] .

د

1. دختر

1. اهمیت دختر در اسلام

کوثر است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَكثَرُ الْخَيرِ فِی النِّسَاءِ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص385] .

2. جاهلیت عرب نسبت به دختر

وَ إِذا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَ هُوَ كظِيمٌ يتَوارى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ ما بُشِّرَ بِهِ أَ يمْسِكهُ عَلى هُونٍ أَمْ يدُسُّهُ فِی التُّراب [نحل/59-58] .

3. دختر نعمت است

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نِعْمَ وَلَدُ الْبَنَاتُ مُلْطِفَاتٌ مُجَهِّزَاتٌ مُونِسَاتٌ مُبَارَكاتٌ مُفَلِّيَاتٌ [كافی ، ج6 ، ص5] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْبَنَاتُ حَسَنَاتٌ وَ الْبَنُونَ نِعْمَهٌ فَإِنَّمَا يثَابُ عَلَى الْحَسَنَاتِ وَ يسْأَلُ عَنِ النِّعْمَهِ [كافی ، ج6 ، ص6] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كانَتْ لَهُ ابْنَهٌ وَاحِدَهٌ كانَتْ خَيراً لَه [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص115] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا مِنْ بَيتٍ

فِيهِ الْبَنَاتُ إِلَّا نَزَلَتْ كلَّ يوْمٍ عَلَيهِ اثْنَتَا عَشْرَةَ بَرَكةً وَ رَحْمَةً مِنَ السَّمَاءِ وَ لَا يَنْقَطِعُ زِيارَةُ الْمَلَائِكهِ مِنْ ذَلِک الْبَيتِ يكتُبُونَ لِأَبِيهِمْ كلَّ يوْمٍ وَ لَيلَهٍ عِبَادَةَ سَنَهٍ [جامع الأخبار ، ص105] .

4. استحباب طلب دختر از خدا

بَابُ اسْتِحْبَابِ طَلَبِ الْبَنَاتِ وَ إِكرَامِهِنَّ [وسائل الشيعه ، ج21 ، ص361] .

5. کراهت بد دانستن دختر

بَابُ كرَاهَهِ كرَاهَهِ الْبَنَاتِ [وسائل الشيعه ، ج21 ، ص363] .

6. دختر ، نشانه خوش قدمی زن است

فرزند اوّل اگر دختر است ، نشانه خوش قدمی زن است.

7. اکرام دختر در اسلام

اسلام مهربانی بیشتر و اکرام به دختران را سفارش کرده. [وسائل الشيعه ، ج21 ، ص363] .

تحفه را اول به دختر بدهید.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ مَنْ فَرَّحَ ابْنَهً فَكأَنَّمَا أَعْتَقَ رَقَبَهً مِنْ وُلْدِ إِسْمَاعِيل [أمالی صدوق ، ص577] .

8. توجه خداوند به دختران

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی عَلَی الْإِنَاثِ أَرَقُّ مِنْهُ عَلَی الذُّكور [وسائل الشيعه ، ج21 ، ص367] .

1. درد انسان از دیدگاههای مختلف

1. درد مثل عقربه ای میزان سنج

- درد ، مثل عقربه های میزان سنج (آب و برق و باطری ماشین و دینام و کارخانجات و ...)

هر که او بیدارتر پردردتر - هر که او آگاه تر زردتر

منشأ درد بد است ولی درد در عین حالی که انسان را ناراحت می کند ولی موجب آگاهی می شود [انسان کامل ، شهید مطهری.]

مثل : انسان اگر سقراطی باشد نحیف و لاغر بهتراست از اینکه خوکی باشد فربه.

قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) صَدِیقُ کلِّ امْرِئٍ عَقْلُهُ وَ عَدُوُّهُ جَهْلُهُ [کافی ، ج1 ، ص11.]

بشنو از نی

چون حکایت می کند

از جدائیها شکایت می کند

کز نیستان تا مرا ببریده اند

از نفیرم مرد و زن نالیده اند

سینه خواهم شرحه شرحه از فراق

تا بگویم شرح درد اشتیاق

2.درد بدن در دنیا و درد روح در عرش

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) صَحِبُوا الدُّنْيا بِأَبْدَانٍ أَرْوَاحُهَا مُعَلَّقَةٌ بِالْمَحَلِّ الْأَعْلَى [نهج البلاغه ، حکمت 147.]

3. دعا از خدا ، جواب از خدا

تمثیل : مردی مشغول ذکر خدا و دعای زیاد بود ولی جواب نشنید ، هاتفی از جانب خدا ندا داد کهالله ، الله ، گفتن تو جواب ماست.

نی که آن الله تو لبیک ماست

آن نیاز و سوز و دردت پیک ماست

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِی الذُّنُوبَ الَّتِی تَحْبِسُ الدُّعَاءَ [مصباح المتهجد ، ص844.]

گویند : دعا هم مطلوب است و هم وسیله ، یعنی همیشه برای استجابت نیست.

جائی صفات حیوانات از آنها نشاید ولی جدائی انسانیت از انسان شاید [انسان کامل شهید مطهری.]

لزوم همراهی گرایشهای درونی و بیرونی.

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّهِ وَ الّذِينَ مَعَهُ أَشِدّاءُ عَلَى الْكفّارِ رُحَماءُ بَينَهُمْ [فتح/29.]

التّائِبُونَ الْعابِدُونَ الْحامِدُونَ السّائِحُونَ الرّاكعُونَ السّاجِدُونَ الآْمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النّاهُونَ عَنِ الْمُنْكرِ [توبه/112.]

4. داستان جوانی به یقین رسیده

کیفَ أَصْبَحْتَ یا فُلَانُ قَالَ أَصْبَحْتُ یا رَسُولَ اللَّهِ مُوقِناً فَعَجِبَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مِنْ قَوْلِهِ وَ قَالَ إِنَّ لِکلِّ یقِینٍ حَقِیقَةً فَمَا حَقِیقَةُ یقِینِک فَقَالَ إِنَّ یقِینِی یا رَسُولَ اللَّهِ هُوَ الَّذِی أَحْزَنَنِی وَ أَسْهَرَ لَیلِی وَ أَظْمَأَ هَوَاجِرِی فَعَزَفَتْ نَفْسِی عَنِ الدُّنْیا وَ مَا فِیهَا حَتَّی کأَنِّی أَنْظُرُ إِلَی عَرْشِ رَبِّی وَ قَدْ نُصِبَ لِلْحِسَابِ وَ حُشِرَ الْخَلَائِقُ لِذَلِک وَ أَنَا فِیهِمْ وَ کأَنِّی أَنْظُرُ إِلَی أَهْلِ الْجَنَّهِ

يتَنَعَّمُونَ فِی الْجَنَّهِ وَ یتَعَارَفُونَ وَ عَلَی الْأَرَائِک مُتَّکئُونَ وَ کأَنِّی أَنْظُرُ إِلَی أَهْلِ النَّارِ وَ هُمْ فِیهَا مُعَذَّبُونَ مُصْطَرِخُونَ وَ کأَنِّی الْآنَ أَسْمَعُ زَفِیرَ النَّارِ یدُورُ فِی مَسَامِعِی فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لِأَصْحَابِهِ هَذَا عَبْدٌ نَوَّرَ اللَّهُ قَلْبَهُ بِالْإِیمَانِ ثُمَّ قَالَ لَهُ الْزَمْ مَا أَنْتَ عَلَیهِ فَقَالَ الشَّابُّ ادْعُ اللَّهَ لِی یا رَسُولَ اللَّهِ أَنْ أُرْزَقَ الشَّهَادَهَ مَعَک فَدَعَا لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَلَمْ یلْبَثْ أَنْ خَرَجَ فِی بَعْضِ غَزَوَاتِ النَّبِی (ص) فَاسْتُشْهِدَ بَعْدَ تِسْعَهِ نَفَرٍ وَ کانَ هُوَ الْعَاشِرَ [کافی ، ج2 ، ص53.]

رسول خدا (ص) جوانی از اصحاب صفه را دید بسیار لاغر و ضعیف فرمود : کیف اصبحت؟ گفت : اصبحت موقنا یا رسول الله (ص) .حضرت فرمود : ما علامه یقینک؟

گفت : ... هو الذی احزننی و اسهر لیلی و اضمأ هو اجری و...

فرمود : آرزویت چیست؟

گفت : شهادت در راه خدا [انسان کامل شهید مطهری.]

سری که درد نمی کند دستمال نبندید.

1-الَّذِینَ آمَنُوا یقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِنساء ، 76

2-وَ الَّذِینَ کفَرُوا یقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ الطّاغُوتِ [نساء/76.]

مُذَبْذَبِینَ بَینَ ذلِک لا إِلی هولاءِ وَ لا إِلی هولاءِ [نساء/143.]

5. شعر

حسرت و زاری که در بیماری است

وقت بیماری همه بیداری است

هر که او بیدارتر پر دردتر

هر که او آگاه تر رخ زردتر

از درد سخن گفتن و از درد شنیدن

با مردم بی درد ندانی که چه دردی است

از مردم افتاده درد جو که این قوم

با بی پرو بالی پروبال دیگرانند

انسان از فرشته بهتر است زیرا فرشته درد ندارد

عَزِيزٌ عَلَيهِ ما عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيكمْ [توبه/128.]

باخِعٌ نَفْسَک [کهف/6.]

ای موسی در تو

سوزی بود که در دیگران نبود

من از بی نوایی نیم روی زرد

غم بی نوایان رخم زرد کرد

2. شاخه ها و ابعاد در وتعهد

1. نسبت به مردم

وَ أَمَّا الْجِدارُ فَكانَ لِغُلامَينِ يتِيمَينِ فِی الْمَدِينَهِ [كهف/82.]

2. نسبت به محروم

مِسْكيناً وَ يتِيماً وَ أَسِيراً [دهر/8.]

3. نسبت به خانواده

إِنّا كنّا قَبْلُ فِی أَهْلِنا مُشْفِقِينَ [طور/26.]

4. نسبت به يتيم

فَأَمَّا الْيتِيمَ فَلا تَقْهَرْ [ضحی/9.]

5. نسبت به زن

وَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَينِ تَذُودانِ قالَ ما خَطْبُكما [قصص/23.]

6. نسبت به غير مسلمان

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) لَقَدْ بَلَغَنِی أَنَّ الرَّجُلَ مِنْهُمْ كانَ يدْخُلُ عَلَی الْمَرْأَهِ الْمُسْلِمَهِ وَ الْأُخْرَی الْمُعَاهِدَهِ فَينْتَزِعُ حِجْلَهَا وَ قُلُبَهَا وَ قَلَائِدَهَا وَ رُعُثَهَا مَا تَمْتَنِعُ مِنْهُ إِلَّا بِالِاسْتِرْجَاعِ وَ الِاسْتِرْحَامِ ثُمَّ انْصَرَفُوا وَافِرِينَ مَا نَالَ رَجُلًا مِنْهُمْ كلْمٌ وَ لَا أُرِيقَ لَهُمْ دَمٌ فَلَوْ أَنَّ امْرَأً مُسْلِماً مَاتَ مِنْ بَعْدِ هَذَا أَسَفاً مَا كانَ بِهِ مَلُوماً بَلْ كانَ بِهِ عِنْدِی جَدِيراً [نهج البلاغه ، خطبه27.]

7. نسبت به انحراف

إِذْ قالَ لأَبِيهِ وَ قَوْمِهِ ما ذا تَعْبُدُونَ [صافات/85.]

أَ أَرْبابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيرٌ أَمِ اللّهُ الْواحِدُ الْقَهّارُ [يوسف/39.]

فَقُلْ هَلْ لَک إِلى أَنْ تَزَکى [نازعات/18.]

قالَ مُوسى لأَخِيهِ هارُونَ اخْلُفْنِى فِى قَوْمِى [اعراف/142.]

8. نسبت به مستضعفان

وَ ما لَکمْ لا تُقاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفِينَ [نساء/75.]

9. نسبت به انقلاب

باید نسبت به ارزشها و مقدسات و دست آوردها دردمند بود.

10. نسبت به خلق خدا

1. نزول قرآن برای هدایت خلق

-طه ما أَنْزَلْنا عَلَيک الْقُرْآنَ لِتَشْقى إِلاّ تَذْکرَةً لِمَنْ يخْشى [طه/3-1.]

2. پیامبر خدا رئوف

به مؤمنین

-لَقَدْ جاءَكمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكمْ عَزِيزٌ عَلَيهِ ما عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيكمْ بِالْمُومِنِينَ رَوفٌ رَحِيمٌ [توبه/128.]

3. گلایه امیرالمؤمنین (علیه السلام) از بی دردی عثمان بن حنیف

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) مَا ظَنَنْتُ أَنَّک تُجِيبُ إِلَى طَعَامِ قَوْمٍ عَائِلُهُمْ مَجْفُوٌّ وَ غَنِيهُمْ مَدْعُوٌّ فَانْظُرْ إِلَى مَا تَقْضَمُهُ مِنْ هَذَا الْمَقْضَمِ فَمَا اشْتَبَهَ عَلَيک عِلْمُهُ فَالْفِظْهُ وَ مَا أَيقَنْتَ بِطِيبِ وُجُوهِهِ فَنَلْ مِنْهُ أَلَا وَ إِنَّ لِكلِّ مَأْمُومٍ إِمَاماً يقْتَدِی بِهِ وَ يسْتَضِیءُ بِنُورِ عِلْمِهِ أَلَا وَ إِنَّ إِمَامَكمْ قَدِ اكتَفَى مِنْ دُنْياهُ بِطِمْرَيهِ وَ مِنْ طُعْمِهِ بِقُرْصَيهِ أَلَا وَ إِنَّكمْ لَا تَقْدِرُونَ عَلَى ذَلِک وَ لَكنْ أَعِينُونِی بِوَرَعٍ وَ اجْتِهَادٍ وَ عِفَّةٍ وَ سَدَادٍ فَوَاللَّهِ مَا كنَزْتُ مِنْ دُنْياكمْ تِبْراً وَ لَا ادَّخَرْتُ مِنْ غَنَائِمِهَا وَفْراً وَ لَا أَعْدَدْتُ لِبَالِی ثَوْبِی طِمْراً وَ لَا حُزْتُ مِنْ أَرْضِهَا شِبْراً وَ لَا أَخَذْتُ مِنْهُ إِلَّا كقُوتِ أَتَانٍ دَبِرَهٍ وَ لَهِی فِی عَينِی أَوْهَى وَ أَوْهَنُ مِنْ عَفْصَهٍ مَقِرَهٍ بَلَى كانَتْ فِی أَيدِينَا فَدَک مِنْ كلِّ مَا أَظَلَّتْهُ السَّمَاءُ فَشَحَّتْ عَلَيهَا نُفُوسُ قَوْمٍ وَ سَخَتْ عَنْهَا نُفُوسُ قَوْمٍ آخَرِينَ وَ نِعْمَ الْحَكمُ اللَّهُ وَ مَا أَصْنَعُ بِفَدَک وَ غَيرِ فَدَک وَ النَّفْسُ مَظَانُّهَا فِی غَدٍ جَدَثٌ تَنْقَطِعُ فِی ظُلُمَتِهِ آثَارُهَا وَ تَغِيبُ أَخْبَارُهَا وَ حُفْرَهٌ لَوْ زِيدَ فِی فُسْحَتِهَا وَ أَوْسَعَتْ يدَا حَافِرِهَا لَأَضْغَطَهَا الْحَجَرُ وَ الْمَدَرُ وَ سَدَّ فُرَجَهَا التُّرَابُ الْمُتَرَاكمُ وَ إِنَّمَا هِی نَفْسِی أَرُوضُهَا بِالتَّقْوَى لِتَأْتِی آمِنَهً يوْمَ الْخَوْفِ الْأَكبَرِ وَ تَثْبُتَ عَلَى جَوَانِبِ الْمَزْلَقِ وَ لَوْ شِئْتُ لَاهْتَدَيتُ الطَّرِيقَ إِلَى مُصَفَّى هَذَا الْعَسَلِ وَ لُبَابِ هَذَا الْقَمْحِ وَ نَسَائِجِ هَذَا الْقَزِّ وَ لَكنْ هَيهَاتَ أَنْ يغْلِبَنِی هَوَای وَ يقُودَنِی جَشَعِی إِلَى تَخَيرِ

الْأَطْعِمَهِ وَ لَعَلَّ بِالْحِجَازِ أَوْ الْيمَامَهِ مَنْ لَا طَمَعَ لَهُ فِی الْقُرْصِ وَ لَا عَهْدَ لَهُ بِالشِّبَعِ أَوْ أَبِیتَ مِبْطَاناً وَ حَوْلِی بُطُونٌ غَرْثَی وَ أَکبَادٌ حَرَّی أَوْ أَکونَ کمَا قَالَ الْقَائِلُ وَ حَسْبُک دَاءً أَنْ تَبِیتَ بِبِطْنَهٍ وَ حَوْلَک أَکبَادٌ تَحِنُّ إِلَی الْقِدِّ أَقْنَعُ مِنْ نَفْسِی بِأَنْ یقَالَ هَذَا أَمِیرُ الْمُومِنِینَ وَ لَا أُشَارِکهُمْ فِی مَکَارِهِ الدَّهْرِ أَوْ أَکونَ أُسْوَهً لَهُمْ فِی جُشُوبَهِ الْعَیشِ [نهج البلاغه ، نامه 45.]

4. عدم اهتمام به امور مسلمین ، خروج از مسلمانی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ أَصْبَحَ لَا یهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِینَ فَلَیسَ بِمُسْلِمٍ [کافی ، ج2 ، ص163.]

12. نسبت به دشمن

1. نبستن آب بر لشگر معاویه توسط مولا علی (علیه السلام)

- لشگر معاویه در مقابل امیرالمؤمنین (علیه السلام) و سپاهش آب فرات را بر روی وی بستند جضرت پیشنهاد صلح و دوستی کرد. معاویه نپذیرفت و مقاومت کرد و شکست خوردند معاویه فردی را فرستاده که سربازان من تشنه هستند سپاه امیرالمؤمنین (علیه السلام) گفتند آب ندهیم حضرت فرمودند : خیر این اخلاق نیست.

2. پناه دادن به کردهای عراق در ایران

3. پذیرفتن کویتی ها توسط ایران

4. کمک به شوروی توسط ایران

5. برخورد خوب ایران با اسیران عراقی

3. آثار درد

1. کمک رسانی ، خمس و زکات ، غیرت ، محبت ، مدارا ، تولی ، انصاف ، امربه معروف ونهی از منکر ، انفاق ، ایثار ، قرض الحسنه ، هجرت ، عفو ، تعاون ، موعظه وانتقاد ، یاد شهیدان عزاداری ، گریه

4. راههای ایجاد درد

1. رفتن به روضه

2. نشستن با یتیمان و مسکینان

يتِيماً ذا مَقْرَبَهٍ [بلد/15.]

أَوْ مِسْكيناً ذا

مَتْرَبَهٍ [بلد/16.]

3. فکر عاقبت کار

سَیطَوَّقُونَ ما بَخِلُوا بِهِ [آل عمران/180.]

4. روزه گرفتن

روزه بگیرید تا بدانید گرسنگان چه می کشند.

5. درد پسندیده

5. دردمندان نمونه

انسان را به مجلس ذکر مصیبت اهل بیت علیهم السلام دعوت می کنند با رغبت هم می رود اشک می ریزد صفا هم می کند... .

5. دردمندان نمونه

1. کمک امام علی (علیه السلام) به پیرزن

2. لباس 12 درهمی

3. امام حسین (علیه السلام)

قَالَ الْحُسَینُعألا ترون أن الحق لا یعمل به و الباطل لا یتناهی عنه [کشف الغمه ، ج2 ، ص32.]

4. آب نخوردن حضرت عباس

5. لیله المبیت

6. تقسیم ارث امام خمینی

امام خمینی ارث خود را در خمین تقسیم می کند

7. موضع بزرگان و تهمت به شیعه

شیخ آقا بزرگ تهرانی و آیت الله صدر و سید محسن امین در مقابل یک تهمت به شیعه احساس درد کردند.

8. قطع اعتکاف امام حسین (علیه السلام)

امام حسن (علیه السلام) اعتکاف را رها کرد و به دنبال گره گشایی رفت.

6. آثار بی دردی

1. ضرر رسانی ، قساوت ، بغض وکینه ، انحصار طلبی ، افشاگری ، اغفال ، انزوا ، فرار از جبهه ، احتکار وکم فروشی ، بیکاری ، اختلاص ، بی حجابی ، دیوثی ، غش وبدکاری ، بیکاری قمار.

7. هشدار به بی دردان جامعه

1. عذاب استدراجی

الَّذِینَ کذَّبُوا بِ آیاتِنا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَیثُ لا یعْلَمُونَ وَ أُمْلِی لَهُمْ إِنَّ کیدِی مَتِینٌ [اعراف/183-182.]

2. گمراهی

الَّذِینَ ضَلَّ سَعْیهُمْ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ هُمْ یحْسَبُونَ أَنَّهُمْ یحْسِنُونَ صُنْعاً [کهف/104.]

3. عذاب دردنیا

فَلا تُعْجِبْک أَمْوالُهُمْ وَ لا أَوْلادُهُمْ إِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیعَذِّبَهُمْ بِها فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا [توبه/55.]

4. عذاب ناگهانی

حَتّی إِذا فَرِحُوا بِما

أُوتُوا أَخَذْناهُمْ بَغْتَةً [انعام/44.]

5. گناه روی گناه

إِنَّما نُمْلِی لَهُمْ لِیزْدادُوا إِثْماً [آل عمران/178.]

6.فهم نادرست

أَ یحْسَبُونَ أَنَّما نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مالٍ وَ بَنِینَ نُسارِعُ لَهُمْ فِی الْخَیراتِ بَلْ لا یشْعُرُونَ [مومنون/56-55.]

7. رهایی در رفاه

قال الصادق (علیه السلام) : خداوند دوستانش را با تلخی هشدار می دهد و نا اهل را در رفاه رها می کند

8.ویل بر بی دردان

تفسیرنمونه به نقل از تفسیر برهان ذیل آیهإِنَّ کیدِی مَتِینٌ [اعراف/183.]

کسانی که هرلحظه خودشان را با رئیسی تطبیق می دهند تا راحت باشند مشمولسنستدرجهم من حیث لایعلمون هستند.اعراف182 و قلم44 [تفسیر نمونه به نقل از نورالثقلین امیرالمؤمنین ذیل ایه ان کیدی متین.]

وَیلٌ لِکلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ [همزه/1.]

وَیلٌ لِلْمُطَفِّفِینَ [مطففین/1.]

وَ لا یحُضُّ عَلی طَعامِ الْمِسْکینِ [حاقه/34]

1. دردو درمان

1. از نگاه قرآن و سنت

به او

به وعده های او

به تاریخ اولیاء او

به سنت های او

به جبران های؟؟؟ او

دردها و درمان ها

1 به هدف نرسیدیم

لَیسَ لِلْإِنْسانِ إِلاّ ما سَعی [نجم/39] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : نِیهُ الْمُومِنِ خَیرٌ مِنْ عَمَلِهِ [کافی ، ج2 ، ص84] .

2 تحقیر شدیم.

ساحر کاهن ... قَالَ الْحُسَینُ بْنُ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍع : هَوَّنَ عَلَی مَا نَزَلَ بِی أَنَّهُ بِعَینِ اللَّهِ [اللهوف ، ص115] .

3 خودی ها رفتند.

غریبه ها می آیند.جاءَتْ سَیارَهٌ [یوسف/19] .

4 بن بست ها

خاطرات قرآن از : جوشیدن آب از سنگ ، رطب از درخت خشک ، باز شدن درب بسته

5 گناهان

توبه

6 دلهره

یاد خدا

7 خوشی فاسدان

إِنَّما نُمْلی لَهُمْ [آل عمران/178] .

8َ خلاف های خود

إِنَّ الْحَسَناتِ يذْهِبْنَ السَّيئات [هود/114] .

تابُوا وَ

أَصْلَحُوا [بقره/160] .

9 سختی ها

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ یسْرا [انشراح/6] .

10 باختن ها

مخلص باخت ندارد.إِحْدَی الْحُسْنَیین [توبه/52] .

11 رزق فرزندان

نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ [اسراء/31] .

12 هدر رفتن این همه زحمات

فَمَنْ یعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّهٍ خَیراً یرَه [زلزال/7] .

نَکتُبُ ما قَدَّمُوا وَ آثارَهُمْ [یس/12] .

تهمت ها و تکبّرها

إِنّا لَنَراک فی ضَلالٍ مُبینٍ [اعراف/60] .

إِنّا لَنَراک فی سَفاهَهٍ [اعراف/66] .

إِنّا لَنَراک فینا ضَعیفاً [هود/91] .

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَما أَرْسَلْناک عَلَیهِمْ حَفیظاً [شوری/48] .

توقّعات

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَما أَرْسَلْناک عَلَیهِمْ حَفیظاً [شوری/48] .

وَ قَلیلٌ مِنْ عِبادِی الشَّکورُ [سبأ/13] .

انحراف و کج فهمی

خداوند مردم را آزاد آفریدهلَعَلّک باخِعٌ نَفْسَک [شعراء/3] .

فکر بیهودگی

رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلا [آل عمران/191] .

نگرانی از آینده

إِنَّ اللّهَ لا یضیعُ أَجْرَ الْمُحْسِنینَ [توبه/120] .

عبرت از تاریخ و سنت های الهی

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِکلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ وَ دَوَاءُ الذُّنُوبِ الِاسْتِغْفَارُ [ثواب الأعمال ، ص164] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّک قَدْ جُعِلْتَ طَبِیبَ نَفْسِک وَ بُینَ لَک الدَّاءُ وَ عُرِّفْتَ آیهَ الصِّحَّهِ وَ دُلِلْتَ عَلَی الدَّوَاءِ فَانْظُرْ کیفَ قِیامُک عَلَی نَفْسِک [کافی ، ج2 ، ص454] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أَبَا ذَرٍّ مَا زَهِدَ عَبْدٌ فِی الدُّنْیا إِلَّا أَثْبَتَ اللَّهُ الْحِکمَهَ فِی قَلْبِهِ وَ أَنْطَقَ بِهَا لِسَانَهُ وَ بَصَّرَهُ عُیوبَ الدُّنْیا وَ دَاءَهَا وَ دَوَاءَهَا وَ أَخْرَجَهُ مِنْهَا سَالِماً إِلَی دَارِ السَّلَامِ [أمالی طوسی ، ص531] .

2. درد ها

1 جلوه ها : زُینَ لِلْمُسْرِفینَ ما

كانُوا يعْمَلُونَ [يونس/12] .

2 ثروت ها : يا لَيتَ لَنا مِثْلَ ما أُوتِى قارُونُ [قصص/79] .

3 فرزندها : أَ يحْسَبُونَ أَنَّما نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مالٍ وَ بَنينَ [مومنون/55] .

4 عزّت ها : أَ يبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ [نساء/139] .

5 تكيه گاه ها : سَآوى إِلى جَبَلٍ يعْصِمُنى مِنَ الْماء [هود/43] .

6 رهائى ها : أَ يحْسَبُ أَنْ لَمْ يرَهُ أَحَدٌ [بلد/7] .

7 برج ها : وَ ظَنُّوا أَنَّهُمْ مانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللّهِ [حشر/2] .

8 الهام ها : إِنَّ الشَّياطينَ لَيوحُون [انعام/121] .

9 مهلت ها : وَ لا يحْسَبَنَّ الَّذينَ كفَرُوا أَنَّما نُمْلى لَهُمْ خَيرٌ لِأَنْفُسِهِمْ [آل عمران/178] .

1. درس های کربلا

1. اعتقادی

قَالَ الْحُسَينُ (ع) : هيهات منا الذله [احتجاج طبرسى ، ج2 ، ص300] .

اتمام حجت و پاسخ دعوت كوفيان.

ارزش دين به قدرى است كه بايد همه چيز فدا شود. دين بى خون نمى شود.

تفكيك دين داران واقعى و دين داران سطحى.

در هر حال از خدا راضى بود :

الهى رضاً برضاک

مهم عمل به وظيفه است خواه پيروزى خواه شهادت.

علم کافی نیست ، اراده و ایمان نیز لازم است. بسیاری علم داشتند ولی ایمان و اراده نداشتند.

ایمان به حضور خدا مشکلات را آسان می کند :

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : هون علی ما نزل بی أنه بعین الله. [اللهوف ، ص115]

امان از ارتداد و بد عاقبت شدن.

2. اخلاقی

از کسی نترسید حتی اگر امام حسین تنها بماند.

همیشه دین ارزان به دست نمی آید.

همه دعوت کنندگان و بیعت کنندگان و طومار نویسان وفادار نیستند و ایمان همه یکسان نیست.

هرگز برای توبه دیر نیست : حر ، سعد و ابو الهتوف.

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : یا شیعه آل أبی سفیان إن لم یکن لکم دین و کنتم لا تخافون المعاد [اللهوف ، ص119] .

آخرین مناجات امام :

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : أدعوک محتاجا و أرغب إلیک فقیرا و أفزع إلیک خائفا و أبکی إلیک مکروبا و أستعین بک ضعیفا و أتوکل علیک کافیا [مصباح المتهجد ، ص827] .

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : فقد ملئت بطونکم من الحرام [بحار الأنوار ، ج45 ، ص7] .

جان نثاری 72 نفر برای چند لحظه ادامه عمر امام (اسلام) .

وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِینَ [اعراف/128] .

3. سیاسی

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : من رأی سلطانا جائرا مستحلا لحرم الله ناکثا لعهد الله مخالفا لسنه رسول الله یعمل فی عباد الله بالإثم و العدوان ثم لم یغیر بقول و لا فعل کان حقا علی الله أن یدخله مدخله [بحار الأنوار ، ج44 ، ص381] .

افشا گری بنی امیه و درس به تاریخ.

خون بر شمشیر پیروز است.

برنامه ریزی جوری باشد که هم مقدمات مفید باشد و هم ذی المقدمه (از مدینه رفتن ، از مکه رفتن ، نامه های دعوت کنندگان ، سخنرانی ها و ...) در جنگ ها پیشگام نباشیم.

قَالَ أَبُو الْفَضْلِ الْعَبَّاس (ع) : و الله إن قطعتموا یمینی إنی أحامی أبدا عن دینی [المناقب ، ج4 ، ص108] .

ضربه خوردگان سیاسی زمان حضرت

علی (ع) در کوفه نیرو برای کربلا فرستادند و عاشقان سیاسی حکومت ری و شام وجایزه ها به کشتن امام قیام کردند.

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : مثلی لا یبایع مثله [بحارالأنوار ، ج44 ، ص324] .

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : إنا لله و إنا إلیه راجعون و علی الإسلام السلام إذ قد بلیت الأمه براع مثل یزید و لقد سمعت جدی رسول الله (ص) یقول الخلافه محرمه علی آل أبی سفیان [اللهوف ، ص24] .

هیچ گاه تبلیغ را رها نکنید : من ده سخنرانی در نصف روز عاشورا داشتم.

4. اجتماعی

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : إنی لم أخرج بطرا و لا أشرا و لا مفسدا و لا ظالما و إنما خرجت لطلب الاصلاح فی أمه جدی محمد (ص) أرید ان آمر بالمعروف و أنهی عن المنکر و أسیر بسیره جدی و سیره أبی علی بن أبی طالب [المناقب ، ج4 ، ص89] .

احیاء امر به معروف.

احیاء مکتب شهادت و این که اسلام تنها نماز و روزه و حج نیست.

کار فرهنگی همراه با شجاعت ، ایثار و اخلاص نجات بخش است.

در حرکت ها همه با هم (پیر و جوان و زن و مرد و سیاه و سفید و...) منتظر نتیجه برای امروز نباشید.

از نقش زن غافل نشویم (در کنار همه حرکت ها زن بوده است.)

حمایت از حقوق مردم : امام سرزمین کربلا را از مالکین خریداری و وقف کرد.

روز عاشورا فرمود هر که بدهکار است با من نباشد.

قاتلان به هدف نرسیدند.

5. نظامی

نهراسیدن از محاصره نظامی و اقتصادی.

مقاومت تا آخرین نفر و آخرین نفس و آخرین فشنگ.

1. دروغ

1. سیمای دروغ از نظر قرآن وروایات

1. سیمای دروغ

1. تمام انبیاء دروغ را تحریم کردند. دروغ غیر از دروغگو است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَمْ يبْعَثْ نَبِياً إِلَّا بِصِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ إِلَى الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ [كافى ، ج2 ، ص104] .

2. فطرت مخالف آن است حتی کودک در مراحل اول دروغ را به صورت راست نقل می کند :

(می آید دم رو می گوید مادرم گفت که بگو نیستم)

3. دروغگو هم دست و پا می زند که سخنش راست جلوه کند.

4. ساده ترین گناه که نیاز به قدرت ، پول ، زمان و مکان ندارد.

5. دروغ گناه کلیدی است ، زیرا :

الف : با دروغقَلَّبُوا لَک الأُمُورَ [توبه/48] .

دیدها انحرافی و همه تصمیمات و اعمال از مدار حق خارج می شود.

ب : با دروغ همه جنایات توجیه می شود تا جائی که یوسف (ع) به زندان و امام حسین (ع) خارجی معرفی می کنند و شهید می شود.

ج : با دروغ نااهل ها اهل و بر مردم حاکم و سبب هزاران جنایت می شوند.

د : با دروغ پیوندها گسسته ، انسانها بی اعتبار ، بدبینی زیاد و مریم (س) پاک ، متهم می شود. خواجه نصیر طوسی متهم به کفر شد و فخر

المحققین فرزند علامه حلی از شهر به نقطه ای رفت که معلوم نشد کجارفت و کجا ماند و کجا مرد و قبرش کجاست.

6. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ الْكذِبَ يهْدِی إِلَی الْفُجُورِ [أمالی صدوق ، ص419] .

7. قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْكرِی (ع) : جعلت الخبائث كلها فی بيت و جعل

مفتاحها الكذب [جامع الأخبار ، ص148] .

8. حتی خطرناک تر از زنا شمرده شده است.

9. با دروغشَجَرَهُ الْخُلْدِآدم از بهشت خارج شد.

10. اگر حضرت علی (ع) یک قول دروغ در شورای 6 نفری می داد 12 سال حکومتش جلو بود.

11. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَى الرِّبَا الْكذِبُ [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص377] .

(ربا خوار مالی دارد و آن را زیاد می کند و دروغ گو از هیچ ، چیزی درست می کند)

12. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَ لَا أُنَبِّئُكمْ بِأَكبَرِ الْكبَائِرِ قُلْنَا بَلَى يا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْإِشْرَاک بِاللَّهِ وَ عُقُوقُ الْوَالِدَينِ وَ كَانَ مُتَّكئاً فَجَلَسَ ثُمَّ قَالَ أَلَا وَ قَوْلُ الزُّورِ فَمَا زَالَ يكرِّرُهَا حَتَّى قُلْنَا لَيتَهُ سَكتَ [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص185] .

13. مومن ترسو ، بخیل می شود؛ اما دروغگو نمی شود. (دروغ سازی انسان را از حقیقت خالی و قهرا هیچ حقیقتی را جذب نمی کند حتی ایمان به خدا)

14. شخصی به پیامبر (ص) گفت : معتاد به آلودگی ها هستم ، چه کنم؟ فرمود : "پیمان ببند که دروغ نگویی". بعد دید همه کارهای دیگر او در بردارنده دروغ است ، به خاطر پیمان با پیامبر (ص) دروغ را ترک و همه کارهایش اصلاح شد.

15. به عباداتش گول نخورید.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَغْتَرُّوا بِصَلَاتِهِمْ وَ لَا بِصِيامِهِمْ فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَّمَا لَهِجَ بِالصَّلَاهِ وَ الصَّوْمِ حَتَّى لَوْ تَرَكهُ اسْتَوْحَشَ وَ لَكنِ اخْتَبِرُوهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ [كَافى ، ج2 ، ص104] .

16. دروغ از پستی انسان است :

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : لَا يكذِبُ الّكاذِبُ إِلّا مِنْ

مَهَانَهِ نَفْسِهِ [اختصاص مفید ، ص232] .

17. دروغ مادر گناه است : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الكذب فساد كل شیء [غرر الحكم ، ص220] .

راهنمائی ناآگاهانه در طب و... ، کلاه برداری ها ، اغراء به جهل ها ، مدح یا مذمت خلاف از انسان یا چیز دیگر ، وارونه جلوه دادن سبب وارونه فکر کردن و وارونه فکر کردن سبب وارونه عمل کردن است.

18. زمان ، عقربه شخصیت است؛ کج که رفت نشانه عدم سلامت خود انسان است.

19. هرچه درجامعه دروغ بیشتر از بهشت دورتر ، زیرا در بهشتلا يسْمَعُونَ فِيها لَغْواً وَ لا كذّاباً [نبأ/35] .

20. دروغ هم گناه است و هم مقدمه فتنه ها.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ الْكذِبَ يهْدِی إِلَی الْفُجُورِ وَ الْفُجُورَ يهْدِی إِلَی النَّارِ [أمالی صدوق ، ص419] .

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اعْتِيادُ الْكذِبِ يورِثُ الْفَقْرَ [خصال صدوق ، ج2 ، ص504] .

شاید چون بیشتر معاملات جهان وعده ای و نسیه ای است و آدم دروغگو اعتبار ندارد و کسی با او داد و ستد نمی کند.

2. هفتاد هزار فرشته بر دروغ گو لعنت می فرستد. [معراج السعاده]

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الكذب يوی إلی النفاق [غرر الحكم ، ص220] .

4. چون به او اعتبار نیست تنها می ماند : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا خير فی علم الكذابين [غرر الحكم ، ص220] .

5. چون آبرویش ریخته مایوس و بی حیا می شود : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا حياء للكذاب [غرر الحكم ، ص221] .

6. دیگران را هم مثل خود

دروغگو می بیند و به همه بدبین است.

7. گاهی برای تفریح او را مسخره می کنند و می گویند دروغی بساز.

8. گاهی برای توجیه دروغ های خود صدها دروغ دیگر می بافد و دروغ پردازی کارش می شود.

9. در دادگاه وجدان شرمنده است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كفاک موبخا على الكذب علمک بأنک كاذب [غرر الحكم ، ص221] .

10. ازنماز شب محروم می شود.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الرَّجُلَ لَيكذِبُ الْكذِبَةَ فَيحْرَمُ بِهَا صَلَاةَ اللَّيلِ فَإِذَا حُرِمَ صَلَاةَ اللَّيلِ حُرِمَ بِهَا الرِّزْقَ [تهذيب الأحكام ، ج2 ، ص122] .

2. آثار دروغ

11. بی آبروئی است. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الكذب يزرى بالإنسان [غرر الحكم ، ص220] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كثْرَةُ الْكذِبِ تَذْهَبُ بِالْبَهَاءِ [أمالى صدوق ، ص270] .

12. رسوائی : وَ اللّهُ مُخْرِجٌ ما كنْتُمْ تَكتُمُونَ [بقره/72] .

الْآنَ حَصْحَصَ الْحَقُّ أَنَا راوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ وَ إِنَّهُ لَمِنَ الصّادِقِينَ [يوسف/51] .

به قول علامه طباطبائی هر جزء نظام هستی با اجزاء دیگر و لوازمش مرتبط است. دروغگو اگر چیزی را پنهان کند لوازمش را چه کند لذا زود رسوا می شود. بر فرض گرگ یوسف (ع) را پاره کرد پیراهنش چرا سالم است؟ بر فرض گندم کاشتی پس چرا جو سبز شد همین است که قرآن می فرماید :

إِنَّ اللّهَ لا يهْدِى مَنْ هُوَ كاذِبٌ كفّارٌ [زمر/3] .

إِنَّ اللّهَ لا يهْدِی مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ کذّابٌ [غافر/28] .

13. دروغ گو در اضطراب است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصدق طمأنينه و الکذب ريبه [کشف الغمه ، ج1 ، ص535] .

(در هيجان است که

مبادا حرف امروزش با فردا تضاد داشته باشد.)

14. دروغ گو مطرود است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ينْبَغِى لِلرَّجُلِ الْمُسْلِمِ أَنْ يجْتَنِبَ مُوَاخَاهَ الْكذَّابِ فَإِنَّهُ يكذِبُ حَتَّى يجِىءَ بِالصِّدْقِ فَلَا يصَدَّقُ [كافى ، ج2 ، ص341] .

15. دروغ گو كم حافظه است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ مِمَّا أَعَانَ اللَّهُ بِهِ عَلَى الْكذَّابِينَ النِّسْيانَ [كافى ، ج2 ، ص341] .

16. دروغ گو بى اعتبار و گويا مرده است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الكذاب و الميت سواء فإن (لأن) فضيله الحى على الميت الثقه به فإذا لم يوثق بكلامه [فقد] بطلت حياته [غرر الحكم ، ص220] .

17. بعد از رسوائى ناراحت است :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : عاقبه الكذب ملامه و ندامه [غرر الحكم ، ص221] .

18. دانش دروغگو ارزشى ندارد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا خير فى علم الكذابين [غرر الحكم ، ص220] .

19. سوء ظن دارد خيال مى كند همه مردم هم مثل خودش هستند.

20. چاپلوس است ، چون مى خواهد خلاف را خورد بدهد بايد تملق شنونده را...

21. تنهاست ، فريادش را لبيک نمى گويند ، چون آبرو ندارد و اطمينان به او نيست.

2. عوامل دروغ گوئى :

1.ضعف ایمان که انسان خدا را شاهد نمی داند.

أَ لَمْ یعْلَمْ بِأَنَّ اللّهَ یری [علق/14] .

وَ رُسُلُنا لَدَیهِمْ یکتُبُونَ [زخرف/80] .

ما یلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلاّ لَدَیهِ رَقِیبٌ عَتِیدٌ [ق/18] .

2.تبرئه خود :

"قدرتم کم نبود ، دشمن زیاد بود. درسم خوب بود ، معلم صفر داد. امتحان کنکور سخت است نه اینکه من کم مطالعه ام و..."

3.به قصد

تفریح و شوخی :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَیلٌ! لِلَّذِی یحَدِّثُ فَیکذِبُ لِیضْحِک بِهِ الْقَوْمَ وَیلٌ لَهُ وَیلٌ لَهُ وَیلٌ لَهُ [أمالی طوسی ، ج19 ، ص537] .

4.تلقین :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا تلقنوا الکذب فتکذبوا فإن بنی یعقوب لم یعلموا أن الذئب یأکل الإنسان حتی لقنهم أبوهم [قصص الأنبیاء جزائری ، ص159] .

5.احساس کمبود :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یکذِبُ الْکاذِبُ إِلَّا مِنْ مَهَانَهِ نَفْسِهِ [اختصاص مفید ، ص232] .

(آری عطر نیاز به ستایش عطار ندارد)

افرادی که اهل چاپلوسی و تملق هستند و از کاه کوه می سازند فرومایگان هستند. متکبر هم از ذلت درونی تکبر می کنند.

6.نجات یافتن : با اینکه در حدیث آمده است که رَسُولُ اللَّهِ (ص) فرمود : مَنْ صَدَقَ اللَّهَ نَجَا [کافی ، ج2 ، ص99] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أنجحکم أصدقکم [غرر الحکم ، ص218] .

7.خجالت نابجا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْحَیاءُ حَیاءَانِ حَیاءُ عَقْلٍ وَ حَیاءُ حُمْقٍ فَحَیاءُ الْعَقْلِ هُوَ الْعِلْمُ وَ حَیاءُ الْحُمْقِ هُوَ الْجَهْلُ [کافی ، ج2 ، ص106] .

8.دشمنی و حسد.

9.انکار حق درباره رقیب ، شهادت باطل علیه رقیب ، خنثی کردن کمالات رقیب ، عیب تراشی برای رقیب.

9.طمع در مال و مقام :

- به دروغ چاپلوسی تا به مقام برسد ، به دروغ اظهار فقر یا غنا تا به اهداف خود برسد.

سمره 400 هزار درهم گرفته تا دو حدیث جعل کند.

یکی : وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یعْجِبُک قَوْلُهُ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ یشْهِدُ اللّهَ عَلی ما فِی قَلْبِهِ وَ هُوَ أَلَدُّ الْخِصامِ

(که بر علیه حضرت علی (ع) ساخت) . [بقره/204] .

و دوم آیه : وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یشْرِی نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ وَ اللّهُ رَوفٌ بِالْعِبادِ (را در مورد ابن ملجم و مدح او قرار داد) [بقره/207] .

10.تکیه بر افراد غیر موثق :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا تحدث من غیر ثقه فتکون کذابا [بحار الأنوار ، ج75 ، ص10] .

11.نقل همه چیز :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حسبک من الکذب أن تحدث بکل ما سمعت [مجموعه ورام ، ج2 ، ص121] .

وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الأَْمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ [نساء/83] .

12.دروغ شوخی ، دروغ کوچک ، دروغ به طفل ، مبالغه های بیش از حد ، رفیق دروغ گو.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا یجِدُ عَبْدٌ طَعْمَ الْإِیمَانِ حَتَّی یتْرُک الْکذِبَ هَزْلَهُ وَ جِدَّهُ [کافی ، ج2 ، ص340] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ویل للذی یحدث فیکذب فیضحک به القلوب ویل له ویل له [مشکاه الأنوار ، ص175] .

13.پیش گوئی ها : من حدثک انه یعلم مافی غد فقد کذب [معجم احادیث النبوی ، ج5 ، ص549] .

3. موارد مجاز دروغ گفتن

1.لزوم کتمان : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا تک صادقا حتی تکتم بعض ما تعلم [بحار الأنوار ، ج75 ، ص8] .

2.اصلاح : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَحَبَّ الْکذِبَ فِی الصَّلَاحِ وَ أَبْغَضَ الصِّدْقَ فِی الْفَسَادِ [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص352] .

3.در جنگ :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کل الکذب

مکتوب کذبا لا محاله إلا أن یکذب الرجل فی الحرب فإن الحرب خدعه أو یکون بین رجلین شحناء فیصلح بینهما أو یحدث امرأته یرضیها [بحار الأنوار ، ج69 ، ص254] .

4.بازن : والرجل یکذب المرئه فیرضیها و لیصلح بین اثنین

5.حفظ آبروی دیگران :

هرگاه به خاطر دروغی جان ، مال ، آبروی مومنی حفظ می شود. جایز است. [معراج السعاده] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَیمَا مُسْلِمٍ سُئِلَ عَنْ مُسْلِمٍ فَصَدَقَ فَأَدْخَلَ عَلَی ذَلِک الْمُسْلِمِ مَضَرَّهً کتِبَ مِنَ الْکاذِبِینَ وَ مَنْ سُئِلَ عَنْ مُسْلِمٍ فَکذَبَ فَأَدْخَلَ عَلَی ذَلِک الْمُسْلِمِ مَنْفَعَهً کتِبَ عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الصَّادِقِینَ [اختصاص مفید ، ص224] .

6.حفظ آبروی خود :

هرگاه از گناه انسان سوال شد ، می شود دروغ گفت (البته گناهان بین خود وخدا نه حق الناس)

7.خلاف وعده عمل کردن به خاطر بعضی از تهدیدات مانعی ندارد.

8.نقل به معنا کذب نیست

9.حدیث امامی را به امام دیگر نسبت دادن کذب نیست.

10.گناه دروغ در روزنامه ، مجلس ، تلویزیون ، رادیو ، آمار دروغ ، به تعداد شنونده است نه گوینده.

11.دروغ دیگران را با گفتن دروغ خود انتقام نگیرید.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تُکذِّبَنَّ مَنْ کذَّبَک وَ لَا تَخُنْ مَنْ خَانَک [غرر الحکم ، ص251] .

12.دروغ در ایمان و تشیع :

قالَتِ الأعْرابُ آمَنّا قُلْ لَمْ تُومِنُوا وَ لكنْ قُولَوا أسْلَمْنا وَ لَمّا يدْخُلِ الإيمانُ فِی قُلُوبِكمْ وَ إِنْ تُطِيعُوا اللّهَ وَ رَسُولَهُ لا يلِتْكمْ مِنْ أَعْمالِكمْ شَيئاً إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ [حجرات/14] .

در حالی که خود قرآن می فرماید : إِنَّمَا الْمُومِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يرْتابُوا

وَ جاهَدُوا بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ فِی سَبِیلِ اللّهِ أُولئِک هُمُ الصّادِقُونَ [حجرات/15] .

دروغ در تشیع که امام رضا (ع) 2 ماه مدعیان تشیع را به منزل راه نداد. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کذَبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ مِنْ شِیعَتِنَا وَ هُوَ مُتَمَسِّک بِغُرْوَهِ غَیرِنَا [صفات الشیعه ، ص3] .

دروغ در انتظار فرج :

در عمر خود اشک فراغ ، ولی همین که نایب و سفیر حضرت آمد و جمهوری اسلامی را تشکیل داد خود را کنار کشیده و یا به جای تکمیل تضعیف کردند.

13.مبالغه : مبالغه مانعی ندارد ، مثلا من صد دفعه آمدم شما نبودید.

1. توریه جایز است.

روایات توریه در جلد 68 بحار 14 چاپ بیروت به بعد نمونه هائی نقل شده از اصحاب ائمه که مورد تایید امامان معصوم بوده است.

قَالَ الرِّضَا (ع) : إن الله تعالی جعل هذه التوریه مما رحم بها شیعتنا و محبینا [بحار الأنوار ، ج68 ، ص15]

4. انواع تکذیب :

1. تکذیب بعد از تکفیر

1.کذَبُوا عَلی أَنْفُسِهِمْ [انعام/24] .

2.یحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلی شَیءٍ [مجادله/18] .

3.کذَّبُوا بِما لَمْ یحِیطُوا بِعِلْمِهِ [یونس/39] .

4.کذَّبُوا بِآیاتِ رَبِّهِمْ [انفال/54] .

5.کذَّبُوا بِالسّاعَهِ [فرقان/11] .

6.كذَّبُوا الرُّسُلَ [فرقان/37] .

7.كذَّبُوا بِالْحَقِّ [انعام/5] .

8.كذَّبُوا بِالْكتابِ [غافر/70] .

9.فَكذَّبُوا عَبْدَنا [قمر/9] .

10.كذَّبُوكمْ بِما تَقُولُونَ [فرقان/19] .

11.كلاّ بَلْ تُكذِّبُونَ بِالدِّينِ [انفطار/9] .

12.فَذَرْنِى وَ مَنْ يكذِّبُ بِهذَا الْحَدِيثِ [قلم/44] .

13.وَ جاو عَلى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كذِبٍ [يوسف/18] .

14. تكذيب ، بعد از تكفير است : وَ الَّذِينَ كفَرُوا وَ كذَّبُوا

بِ آياتِنا أُولئِک أَصْحابُ النّارِ [بقره/39] .

2. دروغ برخدا

1.فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كذَبَ عَلَى اللّهِ [زمر/32] .

2.وَ يوْمَ الْقِيامَهِ تَرَى الَّذِينَ كذَبُوا عَلَى اللّهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّهٌ [زمر/60] .

3يكتُبُونَ الْكتابَ بِأَيدِيهِمْ ثُمَّ يقُولُونَ هذا مِنْ عِنْدِ اللّهِ [بقره/79] .

4.وَ يقُولُونَ عَلَى اللّهِ الْكذِبَ وَ هُمْ يعْلَمُونَ [آل عمران/75] .

5. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْكذِبُ عَلَى اللَّهِ وَ عَلَى رَسُولِهِ (ص) مِنَ الْكبَائِرِ [كافى ، ج2 ، ص339] .

6. كذب بر خدا و رسول و ائمه سبب بطلان روزه است :

قَالَ الشَّيخُ رَحِمَهُ اللَّهُ الْكذِبُ عَلَى اللَّهِ وَ عَلَى رَسُولِهِ وَ الْأَئِمَّهِ (ع) يفْسِدُ الصِّيامَ [تهذيب الأحكام ، ج4 ، ص202] .

3. دروغ های مشهور

1. سازمان های جهانی با این عناوین دروغ می گویند : عدالت اجتماعی ، حمایت حقوق بشر ، تامین اجتماعی ، دموکراسی ، آزادی خواهی ، عدم مداخله در امور یکدیگر ، عدم مسابقه تسلیحاتی وادعای صلح

2. سازمان های انقلابی با این عناوین دروغ می گویند : مجاهدین خلق ، فدائی ، زحمت کشان.

3. دروغ گفتن با بوق؛ با آژیر میگوید مریض دارم ، در حالی که دروغ می گوید.

با اشاره سر

با دکور سازی و قفسه بندی کتابخانه

با کارت وگواهینامه

با تدلیس

با اعلام اتمام جنس

با تفاوت رو و زیر صندوقهای میوه

4. می گوید سیرم ، دل تنگ شما هستم ، به دختر می گوید عاشقم ، سن خود را کم یا سوادرا زیاد می گوید.

5. شهادت دروغ هم دروغ است.

6. نسخه پزشک بدون تشخیص هم دروغ است.

7. تکذیب راست هم دروغ است.

8. انکارحق دروغ است.

9. تحریف مطالب (کم کردن

یا زیاد کردن) دروغ است.

10. ریاکار ، دروغگوی عملی است.

11. خلف وعده ، دروغ عملی است.

12. آمار سازمان ها و ادارات ، اختصاص بودجه دروغ در مورد گزارش کار به زن ، شوهر ، همکار ، مدیر ، گزارش خرج ، قدرت و اعتبار ، سابقه ، دولت ، هنرو...

5. نکاتی پیرامون دروغ

1.دروغ به بچه :

پیامبر (ص) مهمان بودند زن صاحب خانه به کودک گفت : تعال اعطیک.فقال (ص) : ان لم تفعلی کتبت علیک کذبه [محجه ، ج5 ، ص241] .

2.دروغ های نامرئی :

الف : نفاق

ب : ژست های خلاف واقع (کتاب خانه های بزرگ ، قیافه های مقدس مابانه یا روشنفکرانه یا هدف ما خداست....)

ج : جملهلَیسَ مِنَّادر روایات متعدد آمده است (لیس شیعتنا) :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کذَبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ مِنْ شِیعَتِنَا وَ هُوَ مُتَمَسِّک بِعُرْوَهِ غَیرِنَا [صفات الشیعه ، ص3] .

یزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِما أُنْزِلَ إِلَیک وَ ما أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِک [نساء/60] .

3.دروغ های عملی :

ریاکار دروغ گو است.

تکذیب حرف راست هم دروغ است.

نوشتن دروغ هم دروغ است.

اشاره دروغ هم دروغ است.

تدلیس هم که جنس را زیبا نشان دادن است دروغ است.

4.ستایش های دروغ :

زُینَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ [فاطر/8] .

هُمْ یحْسَبُونَ أَنَّهُمْ یحْسِنُونَ صُنْعاً [کهف/104] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : احْثُوا فِی وُجُوهِ الْمَدَّاحِینَ التُّرَابَ [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص381] .

المادح بما لیس له مستهزء

5.گاهی با خدا دروغ می گوئیم :

در روایات آمده بعضی وقت ها در آغاز نماز که تکبیر می گوید

، فرشته ای می آید و به او می گوید :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى إِذَا اطَّلَعَ عَلَى قَلْبِ الْعَبْدِ وَ هُوَ يكبِّرُ وَ فِی قَلْبِهِ عَارِضٌ عَنْ حَقِيقَهِ تَكبِيرِهِ قَالَ يا كاذِبُ أَ تَخْدَعُنِی وَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی لَأَحْرِمَنَّک حَلَاوَهَ ذِكرِی وَ لَأَحْجُبَنَّک عَنْ قُرْبِی وَ الْمُسَارَّهَ بِمُنَاجَاتِی وَ اعْلَمْ أَنَّهُ غَيرُ مُحْتَاجٍ إِلَى خِدْمَتِک وَ هُوَ غَنِی عَنْ عِبَادَتِک وَ دُعَائِک وَ إِنَّمَا دَعَاک بِفَضْلِهِ لِيرْحَمَک وَ يبْعِدَک مِنْ عُقُوبَتِهِ وَ ينْشُرَ عَلَيک مِنْ بَرَكاتِ حَنَانِيتِهِ وَ يهْدِيک إِلَى سَبِيلِ رِضَاهُ وَ يفْتَحَ عَلَيک بَابَ مَغْفِرَتِهِ فَلَوْ خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى ضِعْفِ مَا خَلَقَ مِنَ الْعَوَالِمِ أَضْعَافاً مُضَاعَفَهً عَلَى سَرْمَدِ الْأَبَدِ لَكانَ عِنْدَهُ سَوَاءً كفَرُوا بِأَجْمَعِهِمْ بِهِ أَوْ وَحَّدُوهُ فَلَيسَ لَهُ مِنْ عِبَادَهِ الْخَلْقِ إِلَّا إِظْهَارُ الْكرَمِ وَ الْقُدْرَهِ فَاجْعَلِ الْحَياءَ رِدَاءً وَ الْعَجْزَ إِزَاراً وَ ادْخُلْ تَحْتَ سِتْرِ سُلْطَانِ اللَّهِ تَغْنَمْ فَوَائِدَ رُبُوبِيتِهِ مُسْتَعِيناً بِهِ وَ مُسْتَغِيثاً إِلَيهِ [بحار الأنوار ، ج81 ، ص230] .

سُبْحَانَ اللَّهولی او را متهم به...

اللَّهُ أَكبَرُولی او در نظرما...

إِياک نَعْبُدُولی...

و خلاصه کارهای خدا را به نام خود نسبت می دهیم.

در حدیث آمده که انسان گاهی به دروغ می گوید : خدا می داند ، خدا شاهد است ، خطاب می فرماید : از خدا ضعیفتر پیدا نکردی که این عمل بفرموده حضرت عیسی (ع) از اعظم گناهان است. [معراج السعاده] .

6.وعده دروغ :

وَ اذْكرْ فِی الْكتابِ إِسْماعِيلَ إِنَّهُ كانَ صادِقَ الْوَعْدِ وَ كانَ رَسُولاً نَبِيا [مريم/54] .

- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا دِينَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ [جامع الأخبار ، ص74] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ عَامَلَ النَّاسَ فَلَمْ يظْلِمْهُمْ وَ حَدَّثَهُمْ فَلَمْ يكذِبْهُمْ وَ وَعَدَهُمْ فَلَمْ يخْلِفْهُمْ كانَ مِمَّنْ حُرِّمَتْ غِيبَتُهُ وَ كمَلَتْ مُرُوءَتُهُ وَ ظَهَرَ عَدْلُهُ وَ وَجَبَتْ أُخُوَّتُهُ [كافى ، ج2 ، ص239] .

7.در ستایش ها مبالغه نکنید.

وَ جَعَلْنا لَهُمْ لِسانَ صِدْقٍ عَلِيا [مريم/50] .

قال العلامه فى الميزان : جعلنا لهم ثناء جميلا صادقا رفيع القدر.

8.گوش دادن به دروغ :

وَ لا تَعاوَنُوا عَلَى الإِثْمِ وَ الْعُدْوانِ [مائده/2] .

سَمّاعُونَ لِلْكذِبِ [مائده/41] .

لا يسْمَعُونَ فِيها لَغْواً وَ لا كذّاباً [نبأ/35] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ أَصْغَى إِلَى نَاطِقٍ فَقَدْ عَبَدَهُ فَإِنْ كانَ النَّاطِقُ يودِّى عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَدْ عَبَدَ اللَّهَ وَ إِنْ كانَ النَّاطِقُ يودِّى عَنِ الشَّيطَانِ فَقَدْ عَبَدَ الشَّيطَانَ [كافى ، ج6 ، ص434] .

9.برخورد با دروغ گو :

إِنْ جاءَكمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَينُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْماً بِجَهالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلى ما فَعَلْتُمْ نادِمِينَ [حجرات/6] .

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : إِياک وَ مُصَاحَبَةَ الْكذَّابِ فَإِنَّهُ بِمَنْزِلَهِ السَّرَابِ يقَرِّبُ لَک الْبَعِيدَ وَ يبَعِّدُ لَک الْقَرِيبَ [كافى ، ج2 ، ص641] .

در زمان قدیم یکی از علما به خاطر نقل حدیث ضعیف از قم اخراج شد.

10.سوگند دروغ :

شخصی به دروغ از امام صادق (ع) نزد منصور سعایت کرد و امام از مدینه به عراق فراخوانده شد و در جلسه ای منصور به آن شخص گفت : سوگند

یاد کن. او هم سوگندی یاد کرد : امام صادق (ع) فرمود : این چنین سوگند یاد کن او هم با

کمال بی حیائی صیغه سوگند دروغ را برای گرفتار کردن امام جاری و فوری مرد.

1.دروغ های عادی و معمولی : تعارفات ، دروغ به کودک به همسر ، تعریف خواب (با کم و زیاد)

2.دروغ های شوخی

3.دروغ های عمدی

4.دروغهای مکتبی : تحریف ، کج فهمی ، داغی منبر ، کتمان

5.وعده دروغ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثٌ مَنْ کنَّ فِیهِ کانَ مُنَافِقاً وَ إِنْ صَامَ وَ صَلَّی وَ زَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ مَنْ إِذَا ائْتُمِنَ خَانَ وَ إِذَا حَدَّثَ کذَبَ وَ إِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ [کافی ، ج2 ، ص290] .

6.قسم دروغ : لا یؤاخِذُکمُ اللّهُ بِاللَّغْوِ فِی أَیمانِکمْ وَ لکنْ یؤاخِذُکمْ بِما عَقَّدْتُمُ الْأیمانَ فَکفّارَتُهُ إِطْعامُ عَشَرَهِ مَساکینَ مِنْ أَوْسَطِ ما تُطْعِمُونَ أَهْلِیکمْ أَوْ کسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِیرُ رَقَبَهٍ فَمَنْ لَمْ یجِدْ فَصِیامُ ثَلاثَهِ أَیامٍ ذلِک کفّارَهُ أَیمانِکمْ إِذا حَلَفْتُمْ وَ احْفَظُوا أَیمانَکمْ کذلِک یبَینُ اللّهُ لَکمْ آیاتِهِ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [مائده/89] .

وَ لا تَجْعَلُوا اللّهَ عُرْضَهً لِأَیمانِکمْ [بقره/224] .

امام صادق (ع) : به خدا سوگند نخورید ، نه راست و نه دروغ". [کافی] .

امام صادق (ع) : "حواریون به عیسی عرض کردند ما را ارشاد کن ، فرمود : موسی شما را امر کرد که به خداوند قسم دروغ نخورید من به شما می گویم به خدا قسم نخورید نه راست نه دروغ".

محقق در شرایع : قسمهای راست همه اش مکروه است.

امام صادق (ع) : "اگرکسی مالی را بر شما ادعا کرد و از شما سوگند خواست اگر تا حدود 30 درهم بود آنرا بده و سوگند نخور".

امام صادق (ع) : "قسم خورنده دروغ محارب با خداست".

رسول خدا (ص) :

"قسم دروغ مملکت را ویران می کند".

رسول خدا (ص) : "قسم دروغ اعقاب شما را مبتلا به فقر می کند".

رسول خدا (ص) : "قسم دروغ و قطع رحم شهرها را خالی و نسل ها را قطع می کند". [وسائل] .

إِنَّ الَّذِینَ یشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللّهِ وَ أَیمانِهِمْ ثَمَناً قَلِیلاً أُولئِک لا خَلاقَ لَهُمْ فِی الْآخِرَهِ وَ لا یکلِّمُهُمُ اللّهُ وَ لا ینْظُرُ إِلَیهِمْ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ لا یزَکیهِمْ وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ [آل عمران/77] .

نقض قسم : وَ لا تَنْقُضُوا الْأَیمانَ بَعْدَ تَوْکیدِها وَ قَدْ جَعَلْتُمُ اللّهَ عَلَیکمْ کفِیلاً [نحل/91] .

وَ لا تَکونُوا کالَّتِی نَقَضَتْ غَزْلَها مِنْ بَعْدِ قُوَّهٍ أَنْکاثاً [نحل/92] .

وَ لا تَتَّخِذُوا أَیمانَکمْ دَخَلاً بَینَکمْ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِها وَ تَذُوقُوا السُّوءَ بِما صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِیلِ اللّهِ وَ لَکمْ عَذابٌ عَظِیمٌ [نحل/94] .

شهادت دروغ :

وَ مَنْ یکتُمْها فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ [بقره/283] .

وَ أَقِیمُوا الشَّهادَهَ لِلّهِ ذلِکمْ یوعَظُ بِهِ مَنْ کانَ یومِنُ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ [طلاق/2] .

وَ الَّذِینَ لا یشْهَدُونَ الزُّورَ [فرقان/72] .

وَ لا تَقْفُ ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ [اسراء/36] .

دروغ به جز آثار سوء اخلاقی که در شاکله خود انسان دارد بنیان و شالوده جامعه را ویران می کند ، مثل موش هایی که سد سبا را با آن استحکام ویران کردند. دروغ درخانه ، دروغ در مدرسه ، دروغ در بازار ، دروغ در محله ، دروغ درادراه ، نظام خانواده و مدرسه و بازار و اداره.... را از هم می پاشد.

دروغ آثار زیانباری از جهت فرهنگی ، اقتصادی ، سیاسی و اجتماعی ، به دنبال دارد.

کوئوا

مَعَ الصّادِقِینَ [توبه/119] .

أَ أَنْتَ قُلْتَ لِلنّاسِ اتَّخِذُونِی وَ أُمِّی إِلهَینِ مِنْ دُونِ اللّهِ قالَ سُبْحانَک ما یکونُ لِی أَنْ أَقُولَ ما لَیسَ لِی بِحَقٍّ إِنْ کنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ ما فِی نَفْسِی وَ لا أَعْلَمُ ما فِی نَفْسِک إِنَّک أَنْتَ عَلاّمُ الْغُیوبِ ما قُلْتُ لَهُمْ إِلاّ ما أَمَرْتَنِی بِهِ أَنِ اعْبُدُوا اللّهَ رَبِّی وَ رَبَّکمْ وَ کنْتُ عَلَیهِمْ شَهِیداً ما دُمْتُ فِیهِمْ فَلَمّا تَوَفَّیتَنِی کنْتَ أَنْتَ الرَّقِیبَ عَلَیهِمْ وَ أَنْتَ عَلَی کلِ شَیءٍ شَهِیدٌ إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبادُک وَ إِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّک أَنْتَ الْعَزِیزُ الْحَکیمُ قالَ اللّهُ هذا یوْمُ ینْفَعُ الصّادِقِینَ صِدْقُهُمْ [مائده/116-119] .

فَمَنِ افْتَری عَلَی اللّهِ الْکذِبَ مِنْ بَعْدِ ذلِک فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [آل عمران/94] .

وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَری عَلَی اللّهِ الْکذِبَ وَ هُوَ یدْعی إِلَی الْإِسْلامِ وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الظّالِمِینَ [صف/7] .

إِنَّما یفْتَرِی الْکذِبَ الَّذِینَ لا یومِنُونَ بِآیاتِ اللّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْکاذِبُونَ [نحل/105] .

در این آیات خداوند دروغ گفتن را ستم و نتیجه بی ایمانی و باعث پیدا شدن گمراهی و محرومیت دروغ گو از سعادت شمرده است.

پیامبر (ص) : "هرخصلتی ممکن است در مسلمان یافت شود به جز خیانت و دروغ".

پیامبر (ص) : " نیکوترین مردم اصحاب من هستند بعد کسانی که بعد از آنها خواهند آمد ، بعد دروغ رائج می شود تا حدی که مردم قسم دروغ می خورند بی آن که کسی آنها را سوگند دهد و شهادت دهند بی آن که کسی از آنها شهادت بخواهد".

پس معلوم می شود سر وحدت و شوکت و عزت مسلمین صادق بودن آنها بوده.

از موسای کلیم نقل شده که

به خدا عرض کرد : کدام یک از بندگانت از همه بهترند؟ فرمود : "آنکه زبانش دروغ نگوید و دلش گناه نکند و دامنش زنا ندهد".

پیامبر (ص) : "چهار خصلت اگر در شما باشد آنچه از دنیااز دست شما برود ضرر نخواهید کرد. راستی ، امانت ، حسن خلق ، عفت".

عبد الله بن عامر می گوید : پیامبر (ص) به خانه آمد ، من کودک بودم ، رفتم بازی کنم. مادرم گفت : بیا که به تو چیزی بدهم. پیامبر (ص) فرمود : " چه چیزی می خواستی به او بدهی". مادرم گفت : خرما. پیامبر (ص) فرمود : " اما بدان اگر ندهی برای همین سخن ، دروغی بر تو نوشته می شود".

اسماء بنت عمیس می گوید : شبی که عایشه را به خانه پیامبر (ص) بردیم ، پیامبر (ص) غذایی تهیه نکرده بود و فقط یک ظرف شیر در کنارش بود. اول خودش مقداری میل فرمود ، بعد داد به عایشه. او نگرفت و خجالت کشید. من گرفتم و به او دادم. آن گاه پیامبر (ص) فرمود : " به همراهانت بده تا بنوشند. زنها گفتند : ما میل نداریم. رسول خدا (ص) فرمود : " گرسنگی و دروغ را با هم جمع نکنید". من گفتم : یا رسول الله (ص) اگر کسی چیزی بخواهد و بگوید نمی خواهم این دروغ است. فرمود : "آری ، دروغ نوشته می شود".

پیامبر (ص) فرمود : " از بزرگترین گناهان این است که کسی خودش را به غیر پدرش نسبت دهد یا آنچه در خواب ندیده بگوید دیده ام یا سخنی به من نسبت دهد".

1. دریا

1. درقرآن و روایات

1 وَ الَّذِی خَلَقَ الأَْزْواجَ کلَّها

وَ جَعَلَ لَكمْ مِنَ الْفُلْک وَ الأَْنْعامِ ما تَرْكبُونَ لِتَسْتَوُوا عَلى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكرُوا نِعْمَةَ رَبِّكمْ إِذَا اسْتَوَيتُمْ عَلَيهِ وَ تَقُولُوا سُبْحانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنا هذَا وَ ما كنّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَ إِنّآ إِلى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ [زخرف/14-12] .

2 مَرَجَ الْبَحْرَينِ يلْتَقِيانِ بَينَهُما بَرْزَخٌ لا يبْغِيانِ فَبِأَى آلاءِ رَبِّكما تُكذِّبانِ يخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُو وَ الْمَرْجانُ [الرحمن/22-19] .

3 وَ مِنْ آياتِهِ الْجَوارِ فِى الْبَحْرِ كالأَْعْلامِ إِنْ يشَأْ يسْكنِ الرِّيحَ فَيظْلَلْنَ رَواكدَ عَلى ظَهْرِهِ إِنَّ فِى ذَلِک لاَيَاتٍ لِكلِّ صَبّارٍ شَكورٍ [شورى/33-32] .

(2 مرتبه آيات آمده.)

4 وَ لَهُ الْجَوارِ (سفن) الْمُنْشَآتُ فِى الْبَحْرِ كالأَْعْلامِ فَبِأَى آلاءِ رَبِّكما تُكذِّبانِ [ارحمن/25-24] .

5 بيش از 40 بار در قرآن كلمه دريا آمده است. در عالم بالا ستاركان در فلک شناور و در زمين كشتى ها در اقيانوسها در حال حركت هستند.

6 وَ لَقَدْ كرَّمْنا بَنِى آدَمَ وَ حَمَلْناهُمْ فِى الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ [اسراء/70] .

7 فَالْجارِياتِ يسْراً [ذاريات/3] .

(سوگند به كشتى ها كه به آسانى در حركتند)

8 قَالَ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ الدُّنْيا بَحْرٌ عَمِيقٌ قَدْ غَرِقَ فِيهَا عَالَمٌ كثِيرٌ فَلْتَكنْ سَفِينَتُک فِيهَا تَقْوَى اللَّهِ وَ حَشْوُهَا الْإِيمَانَ [كافى ، ج1 ، ص15] .

9 ظَهَرَ الْفَسادُ فِى الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ بِما كسَبَتْ أَيدِى النّاسِ لِيذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِى عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يرْجِعُونَ [روم/41] .

قال الصادق (ع) : حياه دواب البحر بالمطر فإذا كف المطر ظهر الفساد فى البر و البحر و ذلک إذا كثرت الذنوب و المعاصى [تفسير القمى ، ج2 ، ص160] .

قُلْ مَنْ ینَجِّیکمْ مِنْ ظُلُماتِ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ تَدْعُونَهُ تَضَرُّعاً وَ خُفْیةً لَئِنْ أَنْجانا مِنْ هذِهِ لَنَکونَنَّ مِنَ الشّاکرِینَ [انعام/63] .

11 وَ إِذا مَسَّکمُ الضُّرُّ فِی الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلاّ إِیاهُ فَلَمّا نَجّاکمْ إِلَی الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَ کانَ الْإِنْسانُ کفُوراً [اسراء/67] .

12 أَمَّنْ یهْدِیکمْ فِی ظُلُماتِ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ [نمل/63] .

2. اطلاعاتی پیرامون دریا

1 یک نوع ماهی به نام دلفین که قابل تعلیم بود را برای کارهای نظامی تربیت کرده اند که غرق شده را نجات می دهد ، از انسان دستور می گیرد ، مین کار می گذارد ، پیام می برد ، در کارهای تفریحی از او استفاده می کنند ، دیدند او صدایی تولید می کند ، ضبط کردند و مشابه آن صدا را ساختند و به او پیام دادند ، دستور را عمل می کند.

2 حدود 500000 کشتی ماهیگیری ماهی صید می کند.

3 در سال 1957 حدود سی میلیون تن ماهی صید شده.

4 از بعضی از انواع ماهی ها خوراک مرغ و طیور و کود شیمیایی درست می کنند.

5 بعضی از گیاهان دریایی خوراک انسان قرار می گیرند.

6 از مواد دریایی مواد دارویی و شیمیایی تهیه می کنند. منیزیم (فلز بسیار سبک) از دریا استخراج می شود.

7 هیتلر در زمان جنگ از آب دریا طلا استخراج کرد.

8 در ایتالیا و هلند شهرک هایی روی آب ساخته شده که به جای تاکسی قایق و به جای کوچه رودخانه دارند.

9 بیش از 140000 نوع حیوان دریایی شناخته شده است.

10 15 نوع ماهی خوراکی در دریاها شناخته شده است.

11 تا عمق 5000 تا 6000 متری دریا حدود 700 نوع

آن بیشتر دیده نمی شود.

12 ماهی پرنده تا 60 متر از آب بیرون و پرواز می کند. (البته پرواز روی آب است)

13 ماهی برقی که سر دم آن برق دارد که دشمن را با آن دفع می کند.

14 حیواناتی در دریاست که جگرش یک تن ، زبانش سه تن و قلبش 500 کیلو.

15 در عمق دریا غوغاست؛ حیوانات مواد غذائی مورد نیاز خود را از عمق دریا تامین می کنند.

16 اندام حیوانات دریایی چنان ساخته شده که فشار آب را تحمل می کنند.

17 گاهی رودخانه های بزرگی از وسط اقیانوسها در حرکتند که از مناطق گرمسیر شروع و به سوی سردسیر می روند.

3. نعمت های دریا

1 وَ هُوَ الَّذِی سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْکلُوا مِنْهُ لَحْماً طَرِیا وَ تَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْیةً تَلْبَسُونَها وَ تَرَی الْفُلْک مَواخِرَ فِیهِ وَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [نحل/14] .

2 یخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّولُو وَ الْمَرْجانُ [الرحمن/22] .

از آب آسمان و آب دریا (بحار) وقتی باران می بارد صدف ها باز می شوند.

3 تجارت : قَالَ عَلِی (ع) : مَا أَجْمَلَ فِی الطَّلَبِ مَنْ رَکبَ الْبَحْرَ لِلتِّجَارَهِ [کافی ، ج5 ، ص256] .

4 قَالَ عَلِی (ع) : سخر لکم الماء یغدو علیکم و یروح صلاحا لمعاشکم و البحر سببا لکثره أموالکم [بحار الأنوار ، ج57 ، ص39] .

یغدو و یروح : جذر و مد که یکی از خواصش آبیاری مزارع اطراف است.

5 أُحِلّ لَكمْ صَيدُ الْبَحْرِ وَ طَعامُهُ مَتاعاً لَكمْ وَ لِلسَّيارَهِ [مائده/96] .

6 دریا بخار و ابر و باران ، عامل پاک سازی هوا ، دریا عامل باد

است ، دریا سرزمین عجائب است؛ بهترین درخت و حیوان در دریاست.

7 گوشت تازه ، مفید ، سالم ، مجانی ، بدون اینکه زحمت پرورش کشیده باشید.

تَسْتَخْرِجُونَ حِلْیةً [فاطر/12] .

8 مواد معدنی از قبیل الکل صنعتی ، ید ، تولید برق از جزر و مدّ دریا است.

9 مسئله نفت با دریا رابطه دارد.

10 مروارید ، صدف ، مرجان و دُر زینت آلات دریایی هستند.

4. راههای دریائی

1 وَ لَقَدْ أَوْحَینا إِلی مُوسی أَنْ أَسْرِ بِعِبادِی فَاضْرِبْ لَهُمْ طَرِیقاً فِی الْبَحْرِ یبَساً لا تَخافُ دَرَکاً وَ لا تَخْشی [طه/77] .

2 أَ لَمْ تَرَ أَنَّ اللّهَ سَخَّرَ لَکمْ ما فِی الأَْرْضِ وَ الْفُلْک تَجْرِی فِی الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ [حج/65] .

تَجْرِی فِی الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ : توحید : به تکنیک متکی نباشید ، همیشه به یاد خدا باشید.

اللّهُ الَّذِی سَخَّرَ لَکمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِی الْفُلْک فِیهِ بِأَمْرِهِ وَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [جاثیه/12] .

وَ الْفُلْک الَّتِی تَجْرِی فِی الْبَحْرِ بِما ینْفَعُ النّاسَ [بقره/164] .

3 امام باقر (ع) فرمود : وقتی می خواهی سوار کشتی شوی بگو : بِسْمِ اللّهِ مَجْراها وَ مُرْساها إِنَّ رَبِّی لَغَفُورٌ رَحِیمٌ [هود/41] .

و اگر دریا طوفانی شد بگو : فَإِنِ اضْطَرَبَ بِک الْبَحْرُ فَاتَّک عَلَی جَانِبِک الْأَیمَنِ وَ قُلْ بِسْمِ اللَّهِ اسْکنْ بِسَکینَهِ اللَّهِ و قِرْ بِوَقَارِ اللَّهِ وَ اهْدَأْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّهَ إِلَّا بِاللَّهِ [من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص459] .

4 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللّهِ (ص) عَنْ رُكوبِ الْبَحْرِ فِى هَيجَانِهِ [من لا

یحضره الفقیه ، ج1 ، ص460] .

5 راه هایی صاف ، ارزان ، وسیع ، عمومی ، آماده حمل کالاهایی که از طریق دریا حمل و نقل می شود و قابل مقایسه با هیچ وسیله نقلیه نیست.

6 وَ تَرَی الْفُلْکَ فِیهِ مَواخِرَ [فاطر/12] .

مواخر جمع ماخره از ماده مخّر بر وزن فخر.

شکافتن آب از چپ و راست. اگر همه چیز از آب سنگین تر بود هرگز نمی توانستیم از کشتی بهره مند شویم.

7 و لقد کرمنا بنی آدم و حملناهم فی البرّ و البحر [اسراء ، 70] .

8 فَالْجارِیاتِ یسْراً [ذاریات/3] .

سوگند به کشتی ها که به آسانی در حرکتند.

9 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَیهَا النَّاسُ إِیاکمْ وَ تَعَلُّمَ النُّجُومِ إِلَّا مَا یهْتَدَی بِهِ فِی بَرٍّ أَوْ بَحْرٍ [نهج البلاغه ، خطبه 79] .

5. جنگ های دریائی

1 قال النبی (ص) : غزوه فی البحر مثل عشر غزوات فی البرّ [سنن ابن ماجه ، ج2 ، ص928 ، باب جهاد] .

2 قال النبی (ص) : شهید البحر مثل شهید فی البرّ [سنن ابن ماجه ، ج2 ، ص928 ، باب جهاد] .

3 ویژگی های شهدای دریا. [اصول کافی ، ج2 ، ص596] .

4 قال النبی (ص) : ان الله عز و جل وکل ملک الموت یقبض الارواح الا شهید البحر فانه یتولی (توفیه رسلنا یتوفاه الملک الموت الله یتوفی الانفس) قبض ارواحهم و یغفر الشهید البر الذنوب کلها الا الدین و شهید البحر الذنوب و الدین [ابن ماجه ، ج2 ، ص928] .

6. خاطرات

1 تشبیه اهل بیت به سفینه نوح.

2 کشتی سازی نوح.

3 کشتی سواری موسی (ع) و خضر که کشتی را سوراخ کرد.

4 حضرت یونس (ع) را از کشتی پرتاب و خوراک ماهی بزرگ شد.

5 لاشه ای که در کنار دریا و خوراک پرندگان و حیوانات صحرایی و دریایی شد و ابراهیم (ع) فرمود : رَبِّ أَرِنِی کیفَ تُحْی الْمَوْتی [بقره/260] .

1. دشمن

1.با تأثیر در افکار

1. از طریق تبلیغات و جوسازی :

إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَکم [آل عمران/173] .

2. از طریق تحقیر رهبر ، مکتب ، مردم و کشور

3. از طریق قرارداد

(تنباکو)

(کاپیتولاسیون)

4. از طریق قهرمان تراشی :

وَ إِذا قیلَ لَهُمْ لا تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ قالُوا إِنَّما نَحْنُ مُصْلِحُونَ [بقره/11] .

5. از طریق نظم نوین جهانی و یک دست شدن :

وَ کذلِک نُوَلِّی بَعْضَ الظّالِمینَ بَعْضاً بِما کانُوا یکسِبُون [انعام/129] .

6. ایجاد شبکه داخلی :

إِنَّ الشَّیاطینَ لَیوحُونَ إِلی أَوْلِیائِهِمْ [انعام/121] .

7. از طریق ارعاب :

يقْتُلُونَ النَّبِيينَ بِغَيرِ حَقٍّ وَ يقْتُلُونَ الَّذينَ يأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النّاسِ [آل عمران/21] .

8. از طریق آموزش مسائل مضر :

وَ يتَعَلَّمُونَ ما يضُرُّهُمْ وَ لا ينْفَعُهُم [بقره/102] .

9. از طریق تفرقه :

وَ جَعَلَ أَهْلَها شِيعاً [قصص/4] .

10. از طریق تطمیع :

وَ إِنِّی جارٌ لَكمْ [انفال/48] .

11. از طریق اغفال :

وَدَّ الَّذينَ كفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكمْ وَ أَمْتِعَتِكمْ [نساء/102] .

12. از طریق ایجاد دردسر :

وَدُّوا ما عَنِتُّم [آل عمران/118] .

13. پیشنهاد سازش :

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيدْهِنُونَ [قلم/9] .

2.با استفاده از ابزار مادّی

1. از طریق مال :

ما كانَ لِلْمُشْرِكينَ أَنْ يعْمُرُوا مَساجِدَ اللّهِ [توبه/17] .

2. از طریق وام دادن :

قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعاً أَوْ كرْهاً لَنْ يتَقَبَّلَ مِنْكمْ إِنَّكمْ كنْتُمْ قَوْماً فاسِقينَ وَ ما مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقاتُهُمْ إِلاّ أَنَّهُمْ كفَرُوا بِاللّهِ وَ بِرَسُولِهِ [توبه/54 -53] .

3. از طریق ساختمان :

أَ تَبْنُونَ بِكلِّ ريعٍ آيةً تَعْبَثُونَ [شعراء/128] .

وَ

الَّذينَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً وَ كفْراً وَ تَفْريقاً بَينَ الْمُؤمِنينَ وَ إِرْصاداً لِمَنْ حارَبَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَ لَيحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنا إِلاَّ الْحُسْنى وَ اللّهُ يشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكاذِبُون [توبه/107] .

4. از طريق ورزش :

5. از طريق پست و مقام :

أَ جَعَلْتُمْ سِقايةَ الْحاج [توبه/19] .

6. از طريق ايجاد مانع :

الَّذينَ يصُدُّونَ عَنْ سَبيلِ اللّهِ وَ يبْغُونَها عِوَجاً وَ هُمْ بِالآْخِرَهِ هُمْ كافِرُونَ [هود/19]

7. از طريق تبعيد رادمردان :

أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيتِكمْ [اعراف/82] . (مانند اخراج فلسطينى ها از سرزمينشان توسط رژيم اشغالگر قدس)

8. از طريق مسافرت ها :

إِنَّ الْمُلُوک إِذا دَخَلُوا قَرْيةً أَفْسَدُوها [نمل/34] .

9. از طريق توطئه :

لا يضُرُّكمْ كيدُهُمْ شَيئاً [آل عمران/120] .

10. از طريق عامل نفوذى :

لا تَتَّخِذُوا بِطانَةً مِنْ دُونِكمْ [آل عمران/118] .

11. معكوس كردن واقعيت ها :

ما جَزاءُ مَنْ أَرادَ بِأَهْلِک سُوءاً [يوسف/25] .

12. از طريق زرق و برق و لذّات :

زُینَ لِلنّاسِ حُبَّ الشَّهَواتِ [آل عمران/14] .

1. دعا

1. حقیقت دعا

1. تعریف دعا

1. لغوی

در لغت ، به معنای نداو صدا زدن استدعوتُ فلاناً ؛ یعنی او را صدا زدم.

2. اصطلاحی

در اصطلاح ، فردی پست وپائین از فردی بالاتر از خود با حالت خضوع و سرافکندگی چیزی طلب کند .

2. حقیقت دعا از منظر روایات

1. دعا سرّ مؤمن است

علی (ع) : تُرسُ المؤمن و متی تکثر قَرَع الباب یفتح لک [عده الداعی ، 25]

2. دعا از سر نیزه آهنین برنده تر و نافذتر است.

الدعا انفذ من السنان الحدید. [عده الداعی ، 25

[

3. دعا سلاح مؤمن است

عن رسول الله (ص) : "الا ادلكم على سلاح ينجيكم من اعدئكم و يدرُّ ارزاقكم؟" قالوا : بلى ، يا رسول الله . قال : " تدعون ربكم باليل و النهار فان سلاح المؤمن الدعا". [عده الداعى ، 24]

2. ادب وآداب نیایش گر

1. آداب و چگونگی دعا

1. دعا همراه ستایش خداوند باشد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن كل دعاء لا يكون قبله تمجيد فهو أبتر [مكارم الأخلاق ، ص308] .

2. دعا همراه اعتراف به گناهان باشد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا هِی الْمِدْحَهُ ثُمَّ الثَّنَاءُ ثُمَّ الْإِقْرَارُ بِالذَّنْبِ ثُمَّ الْمَسْأَلَهُ [كافى ، ج2 ، ص484] .

3. در دعا اصرار ورزیده شود

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ كرِهَ إِلْحَاحَ النَّاسِ بَعْضِهِمْ عَلَى بَعْضٍ فِی الْمَسْأَلَهِ وَ أَحَبَّ ذَلِک لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يحِبُّ أَنْ يسْأَلَ وَ يطْلَبَ مَا عِنْدَهُ [كافى ، ج2 ، ص475] .

4. تمام نیازهای خود را از خداوند بخواهیم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِيسْأَلْ أَحَدُكمْ رَبَّهُ حَاجَتَهُ كلَّهَا حَتَّى يسْأَلَهُ شِسْعَ نَعْلِهِ إِذَا انْقَطَعَ [مكارم الأخلاق ، ص270] .

5. دعا به وسیله اسماء الهی باشد

معرفت و تمجید : فَلَهُ الأَسْماءُ الْحُسْنى [اسراء/110] .

2. آداب نیایش گر ودعا کننده

1. اهمیت دعا را بداند و آن را کم نشمارد

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَلَا تَسْتَصْغِرَنَّ شَيئاً مِنْ دُعَائِهِ فَرُبَّمَا وَافَقَ إِجَابَتَهُ وَ أَنْتَ لَا تَعْلَمُ وَ أَخْفَى وَلِيهُ فِی عِبَادِهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص209] .

2. به اجابت دعا خوش گمان باشد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا دَعَوْتَ فَظُنَّ أَنَّ حَاجَتَک بِالْبَابِ [کافی ، ج2

، ص473] .

3. در دعا تضرع و ابتهال داشته باشد

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) کانَ یرْفَعُ یدَیهِ إِذَا ابْتَهَلَ وَ دَعَا کمَنْ یسْتَطْعِمُ [أمالی طوسی ، ص585] .

4. با خوف و طمع دعا کنند

وَ ادْعُوهُ خَوْفاً وَ طَمَعاً [اعراف/56] .

5. یقین به اجابت دعا داشته باشد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ادْعُوا اللَّهَ وَ أَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْإِجَابَهِ [عده الداعی ، ص144] .

6. هنگام دعا امید به غیر خدا نداشته باشد

وَ یسْتَجِیبُ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ [شوری/26] .

7. با اخلاص دعا نماید وحضور قلب داشته باشد

مُخْلِصِینَ [اعراف/29] .

8. در دعا بلند نظر باشد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللَّهُمَّ أَغْنِ کلَّ فَقِیرٍ اللَّهُمَّ أَشْبِعْ کلَّ جَائِعٍ [المصباح کفعمی ، ص617] .

3. آداب زمان دعا

1. روز عرفه

این روز ، روز دعا به درگاه الهی است. به همین خاطر هرچند روزه اش مستحب است ، ولی اگرموجب ضعف دعا شود روزه نگرفتن و دعا خواندن بهتر است. [عده الداعی ، 88]

2. شب قدر

3. شب های احیا

چهار شب در آن احیا و بیداری مستحب است 1- شب اول ماه رجب 2- شب نیمه شعبان 3- شب عید فطر 4- شب عید قربان

4. روز جمعه

امام صادق (ع) ما طلعت الشمس من یوم الجمعه .... [عده الداعی ، 75]

5. شب جمعه

ان الله تعالی لینادی کل لیله جمعه من فوق عرشه من اوّل الیل الی اخره الاعبدمؤمن یدعونی لدینه او دنیاه قبل طلوع فجر فاجبیه؟.... [عده الداعی 76]

6. هنگام وزش باد ، بارش باران ، اذان ظهر

و ریختن اولین قطره خون شهید.

امام صادق (ع) : اطلبوا الدعا فی اربعه ساعات : عند هبوب الریاح ، وزوال الافیاء ، و نزول المطر ، و اوّل من دم القتیل المؤمن.

7. بین الطلوعین

امام باقر (ع) : ان الله عزوجل یحب من عباده کل الدعا ، فعلیکم بالدعا فی السحر الی طلوع الشمس فانها ساعه تفتح فیها ابواب السماء و تُقسم فیها الارزاق ، و تقضی فیها الحوائج العظام.

8.وقت نماز عشاء

پیامبر اکرم (ص) : من کان له حاجه فلیطلبها فی العشاء الاخره فانها لم یطعها احدٌ من التم قبلکم [عده الداعی ، 80]

9. یک سوم آخر شب

پیامبر اکرم (ص) : اذا کان اخر اللیل یقول الله سبحانه و تعالی هل من داعٍ فاحبیبه ؟ هل من سائل فاعطیه سئواله ؟ هل من مستغفر فاغفرله ؟ هلً من تائب فاتوب علیه؟

4. آداب مکان دعا

1. سرزمین عرفات

من الذنوب مالا یغفر الّا بعرفه و المشعر الحرام. قال الله تعالی " فاذا افضتم من عرفات فاذکروا الله عند المشعر الحرام " و لیله من لیالی الاحیاء. [عده الداعی ، /91]

2. مسجد الحرام و کعبه

ما وقف احد تلک الجبال الا استجیب له فامّا المؤمنون مستجاب لهم فی اخراهم و امّا الکفار فیستجاب لهم فی دنیاهم. [کافی/ ج 4 ، ص 256] .

3. مساجد

الف) در حدیث قدسی آمده است که : الّا ان بیوتی فی الارض المساجد ، فطوبی لعبد تطهّر فی بیته ثم زارنی فی بیتی [عده الداعی ، 92]

ب) اقیموا وجوهکم عند کل مسجد وادعوه مخلصین له الدین [اعراف/29]

4. تحت قبه شریفه سید الشهداء

(ع)

انّ الله سبحانه و تعالی عوّض الحسین من قتله باربع خصال؛ جعل الشفاء فی تربته ، و اجابه الدعا تحت قبته ، و الائمه من ذریته ، و ان لا تُعد ایام زائریه من اعمارهم. [عده الداعی ، 93]

5. رو به قبله دعا کردن

رو به قبله دعا کنید و دست های خود را به طرف آسمان بلند کنید.

3. استجابت دعا

1. عوامل استجابت دعا

1. عوامل نظری و اعتقادی

1. ارزش دعای خود را کم نداند وکوچک نشمارد

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَلَا تَسْتَصْغِرَنَّ شَيئاً مِنْ دُعَائِهِ فَرُبَّمَا وَافَقَ إِجَابَتَهُ وَ أَنْتَ لَا تَعْلَمُ وَ أَخْفَى وَلِيهُ فِی عِبَادِهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص209] .

2. حسن ظن به اجابت خدا داشته باشد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا دَعَوْتَ فَظُنَّ أَنَّ حَاجَتَک بِالْبَابِ [کافی ، ج2 ، ص473] .

حسن ظن : فَإِنِّی قَرِیبٌ أُجِیبُ [بقره/186] .

3. حضور قلب در دعا داشته باشد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَا یسْتَجِیبُ دُعَاءً بِظَهْرِ قَلْبٍ سَاهٍ فَإِذَا دَعَوْتَ فَأَقْبِلْ بِقَلْبِک ثُمَّ اسْتَیقِنْ بِالْإِجَابَهِ [کافی ، ج2 ، ص473] .

4. ایمان داشته باشد

وَ یسْتَجِیبُ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ [شوری/26] .

از روی ترس و طمع دعا کنید : وَ ادْعُوهُ خَوْفاً وَ طَمَعاً [اعراف/56] .

5. فقط خداوند خوانده شود

برای اجابت دعا فقط خداوند را بخوانید : ادْعُونِی أَسْتَجِبْ لَکمْ [غافر/60] .

2. عوامل عملی و رفتاری

1. بانام خدا شروع شود

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یرَدُّ دُعَاءٌ أَوَّلُهُ بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ [الدعوات راوندی ، ص52] .

2. باصلوات بر پیامبر واهل بیت شروع

شود

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا يزَالُ الدُّعَاءُ مَحْجُوباً حَتَّى يصَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ [کافی ، ج2 ، ص491] .

3. پس از نماز

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى الْمَسْجِدِ فَصَلَّى رَكعَتَينِ ثُمَّ أَثْنَى عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ صَلَّى عَلَى النَّبِى وَ آلِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) سَلْ تُعْطَ [کافی ، ج2 ، ص485] .

بعد از عمل واجب دعا کنید : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَدَّى فَرِيضَةً فَلَهُ عِنْدَ اللَّهِ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ [أمالی مفید ، ص117] .

4. وفای به عهد الهی نماید

وَ أَوْفُوا بِعَهْدِى أُوفِ بِعَهْدِكمْ [بقره/40] .

5.حلال بودن غذا و طهارت بطن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لمن قال له أحب أن يستجاب دعائى قال له طهر مأكلک لا تدخل بطنک الحرام [عده الداعى ، ص139] .

لقمه حلال : أَيها أَزْكى طَعاماً [کهف/19] .

6. انجام عمل صالح ونیک

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أَبَا ذَرٍّ يكفِى مِنَ الدُّعَاءِ مَعَ الْبِرِّ مَا يكفِى الطَّعَامَ مِنَ الْمِلْحِ [أمالی طوسی ، ص533] .

وَ يسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ [شوری/26] .

7. دعا برای دیگران

برای دیگران نیز دعا کنید : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ قَدَّمَ فِى دُعَائِهِ أَرْبَعِينَ مِنَ الْمُومِنِينَ ثُمَّ دَعَا لِنَفْسِهِ اسْتُجِيبَ لَهُ [أمالی صدوق ، 456] .

8. توبه

توبه : قولوا حِطَّه [بقره/ 58]

2. عوامل عدم استجابت دعا

1. عوامل نفی استجابت دعا

1. معصیت الهی وذنب

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ الْعَبْدَ یسْأَلُ اللَّهَ الْحَاجَهَ فَیکونُ مِنْ شَأْنِهِ قَضَاوهَا إِلَی اَجَلٍ قَرِیبٍ أَوْ إِلَی وَقْتٍ بَطِیءٍ فَیذْنِبُ الْعَبْدُ ذَنْباً فَیقُولُ اللَّهُ تَبَارَک وَ

تَعَالَى لِلْمَلَک لَا تَقْضِ حَاجَتَهُ وَ احْرِمْهُ إِيَاهَا فَإِنَّهُ تَعَرَّضَ لِسَخَطِی وَ سْتَوْجَبَ الْحِرْمَانَ مِنِّی [کافی ، ج2 ، ص271] .

2. عدم معرفت وشناخت به خداوند

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : قَالَ قَوْمٌ لِلصَّادِقِ (ع) نَدْعُو فَلَا يسْتَجَابُ لَنَا قَالَ ِأَنَّکمْ تَدْعُونَ مَنْ لَا تَعْرِفُونَهُ [توحيد صدوق ، ص288] .

3. دعا با خير و شر انسان تطابق نداشته باشد

عَسى أَنْ تَکرَهُوا شَيئاً وَ هُوَ خَيرٌ لَکمْ وَ عَسى أَنْ تُحِبُّوا شَيئاً وَ هُوَ شَرٌّ لَکمْ [بقره/216] .

4. استجابت دعا خلاف حكمت الهی باشد

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إن كرم الله سبحانه لا ينقض حكمته فلذلک لا يقع [لا تقع] لإجابه فی كل دعوه [غررالحكم ، ص193] .

5. كفر به خدا و رسول خدا

اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يغْفِرَ اللّهُ لَهُمْ ذلِک بِأَنَّهُمْ كفَرُوا بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ اللّهُ لا يهْدِی الْقَوْمَ الْفاسِقِينَ [توبه/80] .

2. عوامل تأخير استجابت دعا

1. عدم سلامت نيت

گاهی نيت انسان سالم نيست و بايد نيت را اصلاح كرد : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا يقنطنک تأخير إجابه الدعاء فإن العطيهعلى قدر النيه [غررالحكم ، ص193] .

2. خداوند دوست دارد صدای دعای بنده خويش را بشنود

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْعَبْدَ لَيدْعُو فَيقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِلْمَلَكينِ قَدِ اسْتَجَبْتُ لَهُ وَ لَكنِ احْبِسُوهُ بِحَاجَتِهِ فَإِنِّی أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَ صَوْتَهُ وَ إِنَّ الْعَبْدَ لَيدْعُو

فَيقُولُ اللّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی عَجِّلَوا لَهُ حَاجَتَهُ فَإِنِّی أَبْغِضُ صَوْتَهُ [کافی ، ج2 ، ص489] .

4. نمونه های قرآنی دعا

1. دعا کننده و نیایش گر

1. حضرت ابراهیم (ع) ان

ابراهیم لحلیمٌ

2.پیامبر اکرم (ص)

وَ اسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ [نساء/64] .

3.حضرت زکریا (ع)

هُنا لِک دَعا زکریا ربه قال رب هب لی من لدنک ذریه طیبه إنّک سمیع الدعا - فنادته الملائکه وهو قائم یصلی فی المحراب ان الله یبشرک [آل عمران /38 و39]

2. موضوع دعا

1. امنیت

رَبِّ اجْعَلْ هذا بَلَداً آمِناً [بقره] /

2. رسول وامام

رَبَّنا وَ ابْعَثْ فِیهِمْ رَسُولاً مِنْهُمْ یتْلُوا عَلَیهِمْ آیاتِک وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَهَ وَ یزَکیهِمْ إِنَّک أَنْتَ الْعَزِیزُ الْحَکیمُ [ابراهیم/40] .

3. اقامه صلاه

رَبِّ اجْعَلْنِی مُقِیمَ الصَّلاهِ وَ مِنْ ذُرِّیتِی رَبَّنا وَ تَقَبَّلْ دُعاءِ [بقره/129] .

4. ذریه طیبه

5. حسن عافیت

1. فوت در حال اسلام

رَبَّنا لا تُزِغْ قُلُوبَنا بَعْدَ إِذْ هَدَیتَنا وَ هَبْ لَنا مِنْ لَدُنْک رَحْمَهً إِنَّک أَنْتَ الْوَهّابُ [آل عمران/8] .

2. عدم تمایل به باطل پس از هدایت

رَبِّ أَدْخِلْنِی مُدْخَلَ صِدْقٍ [اسراء/80] .

6. والدین

رب اغفرلی ولوالدی [نوح/28]

7. ثبات قدم

ثَبِّتْ أَقْدامَنا [آل عمران/147] .

8. قبولی عمل

رَبَّنا تَقَبَّلْ مِنّا [بقره/127] .

9. علم

رَبِّ زِدْنِی عِلْماً [طه/114] .

10. سعه صدر

رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی [طه/25] .

1. دعای ندبه

1. نیاز به دعا

دعا غذای روح است.

دعا تیرگی دل را برطرف می کند.

دعا روح عبودیت است ، چون احساس و بیان فقر و نیاز را با منبع همه قدرت ها مطرح می کند.

دعا روزنه امید ونجات بخش از بن بست ها است.

دعا فشار مصائب را کم می کند. خستگی را برطرف می کند. انسان را بالا می برد.

دعا یکی از منابع معارف است از مسائل اعتقادی و تربیتی ، وظایف و مسؤلیتها ، توجه به کارهای خلافی که باید جبران شود ، یادی

از کارها و وظایفی که باید انجام گیرد ، شمارش نعمتهایی که باید هدر نرود ، هشدار خطرهایی که باید پیش گیری شود ، توجه به حقوقی که باید مراعات شود ، سوز و شوری که باید در جان و جامعه باشد و...

2. سند دعای ندبه

اولا : اطمینان به صدور که از مضامین عالیه پیدا شود در دعا و مستحبات کافی است.

ثاینا : عموما دعا که در قرآن و حدیث آمده شامل هر دعایی می شود و نیازی به صدور قطعی از معصوم نیست.

ثالثا : روایات من بلغ.

رابعا : سید بن طاووس در قرن هفتم درباره سند این دعا می فرمایدبعض اصحابنااو با آن همه ورع به همه کس اصحاب نمی گوید. در قرن ششم نیز یکی از اعلام شیعه این دعا را درکتاب مزارش نقل کرده و علامه مجلسی از او بازگو کرده.

در قرن پنجم نیز یکی از اعلام شیعه نقل کرده (ابوالفرج محمد بن علی بن یعقوب بن اسحاق بن ابی قرّه قنانی)

علامه مجلسی در زادالمعاد درباره دعای ندبه (به سند معتبر) می فرماید : "سید علامه صدر الدین طباطبائی (متوفی 1154) در ابتدای شرحی که به دعای ندبه نوشته روایت را مستند به امام صادق (ع) دانسته.

از همه گذشته متن دعا شاهد زنده صدور آن از امام است به هر حال این دعا را در قرن های اول در همان زمان غیبت صغری در مجامع شیعه در حضور اعلام علماء نسلا بعد نسل می خوانده اند.

3. اهمیت دعای ندبه

سید بن طاووس متولد 644 در اقبال ص 260 ندبه بر امام را از وظایف شیعه دانسته و می فرماید اگر فراق پدر مهربتان و برادر پشتیبان ، سوز دارد؛ امام از هر دو مهربانتر و پشتیبان تر است.

پیامبر اسلام و امامان معصومعلیهم السلامگاهی که به یاد فتنه های آخر الزمان می افتادند اظهار نگرانی و تأسف می کردند. مفضّل ، سدیر صیرفی ، ابان بن تغلب و ابوبصیر خدمت امام صادق (ع) رسیدند و دیدند امام (ع) ندبه می کند و می فرماید

: "سیدی غیبتک نفت رقادی [دوری تو خوابم را گرفته] و ضیقت علی مهادی [و خوابگاهم را بر من تنگ کرده] " [بحار الانوار ، ج 51 ، ص 219] .

ماجرای آه و سوز امام مفصلا در کمال الدین از صفحه 352 تا 357 آمده است.همه یاران از ندبه امام متحیر شدند و سبب را پرسیدند. امام صادق (ع) فرمود : امروز یاد زمان مهدی کردم که چه غیبت طولانی خواهد داشت و چگونه مردم در فتنه و شک می افتند و از دین برخواهند گشت.

4. مفاد دعای ندبه

1. کلی وعمومی

1- اقتصادی و عاطفی 2- نعره و فریاد در قالب ناله 3- تنفر از اهل طاغوت در قالب تأسف 4- اعتراض در قالب انتظار 5- شور در قالب سوز 6- نفرین در قالب اشک.

دعای ندبه دعای عشق است.

آه فراق است. روشن کردن امید است.

ناله فراق؛أَینَ الْحَسَنُ أَینَ الْحُسَینُ [مفاتیح الجنان ، ص535] .

دعای ندبه : اظهار نگرانی از وضع موجود. شوق لقاء امام (عج) ، تأسف بر نظام های طاغوتی و انتظار به حکومت آینده حق و در واقع انکار منکرات و اعلام پشتیبانی از حق است.

2. فرازها

1. تاریخ انبیا

1-حضرت آدم : فَبَعْضٌ أَسْکنْتَهُ جَنَّتَک [مفاتیح الجنان ، ص532] .

2-حضرت نوح : وَ بَعْضٌ حَمَلْتَهُ فِی فُلْکک [مفاتیح الجنان ، ص532] .

3-حضرت ابراهیم : وَ بَعْضٌ اتَّخَذْتَهُ لِنَفْسِک خَلِیلا [مفاتیح الجنان ، ص533] .

4-حضرت موسی : وَ بَعْضٌ كلّمْتَهُ مِنْ شَجَرَهٍ [مفاتیح الجنان ، ص533] .

5-حضرت عیسی : وَ بَعْضٌ أَوْلَدْتَهُ مِنْ غَیرِ أَبٍ [مفاتیح الجنان ، ص533] .

6 فلسفه بعثت انبیاء : وَ

لا يقُولَ أَحَدٌ لَوْ لا أَرْسَلْتَ إِلَينا رَسُولا مُنْذِرا [الإقبال بالأعمال الحسنه ، ص505] .

7 اسلام و پيامبر اسلام

الف : ختم نبوت : إِلَى أَنِ انْتَهَيتَ بِالْأَمْرِ إِلَى حَبِيبِک وَ نَجِيبِک مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَ آلِهِ [مفاتيح الجنان ، ص533] .

ب : اهل بيت : وَ قُلْتَ إِنَّمَا يرِيدُ اللَّهُ لِيذْهِبَ عَنْكمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيتِ وَ يطَهِّرَكمْ تَطْهِيرا [مفاتيح الجنان ، ص533] .

ج : ولايت و امامت : فَلَمَّا انْقَضَتْ أَيامُهُ ، أَقامَ وَلِيهُ [الإقبال بالأعمال الحسنه ، ص506] .

د : داستان غدير (بيعت عمومى) فَقَالَ وَ الْمَلَأُ أَمَامَهُ مَنْ كنْتُ مَوْلاهُ فَعَلِى مَوْلاهُ [مفاتيح الجنان ، ص534] .

2. يادى از امير المؤمنين عليه السلام

أَنَا وَ عَلِى مِنْ شَجَرَهٍ وَاحِدَهٍ [مفاتيح الجنان ، ص534] .

أَحَلَّهُ مَحَلَّ هَارُونَ مِنْ مُوسَى [مفاتيح الجنان ، ص534] .

زَوَّجَهُ ابْنَتَهُ [مفاتيح الجنان ، ص534] .

أَحَلَّ لَهُ مِنْ مَسْجِدِهِ مَا حَلَّ لَهُ [مفاتيح الجنان ، ص534] .

أَحَلَّ لَهُ مِنْ مَسْجِدِهِ مَا حَلَّ لَهُ [مفاتيح الجنان ، ص534] .

سَدَّ الْأَبْوَابَ إِلا بَابَهُ [مفاتيح الجنان ، ص534] .

أَنَا مَدِينَهُ الْعِلْمِ وَ عَلِى بَابُهَا [مفاتيح الجنان ، ص534] .

أَنْتَ أَخِى وَ وَصِيى وَ وَارِثِى [مفاتيح الجنان ، ص534] .

لَوْ لا أَنْتَ يا عَلِى لَمْ يعْرَفِ الْمُومِنُونَ بَعْدِى [مفاتيح الجنان ، ص534] .

خط شیعه : وَ شِیعَتُک عَلَی مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ [مفاتیح الجنان ، ص534] .

وَ هُمْ جِیرَانِی [مفاتیح الجنان ، ص534] .

حضرت علی در جنگ ها : قَدْ وَتَرَ فِیهِ صَنَادِیدَ الْعَرَبِ [مفاتیح الجنان ، ص534] .

ریشه اختلافات : أَحْقَادا بَدْرِیهً وَ خَیبَرِیهً وَ حُنَینِیهً [مفاتیح الجنان

، ص534] .

دشمنی با علی : فَأَضَبَّتْ عَلَی عَدَاوَتِهِ [مفاتیح الجنان ، ص534] .

جنگ های داخلی : حَتَّی قَتَلَ النَّاکِثِینَ وَ الْقَاسِطِینَ وَ الْمَارِقِینَ [مفاتیح الجنان ، ص534] .

شهادت : وَ قَتَلَهُ أَشْقَی الْأَشْقِیاءِ مِنَ الْأَوَّلِینَ وَ الْآخِرِینَ [مفاتیح الجنان ، ص534] .

3. شکوایه ودرد دل با امام (ع)

انتقام خون حسین یک اصل است : أَینَ الطَّالِبُ بِدَمِ الْمَقْتُولِ بِکَرْبَلاءَ [مفاتیح الجنان ، ص535] .

رابطه با امام زمان (عج) : عَزِیزٌ عَلَی أَنْ أَرَی الْخَلْقَ وَ لا تُرَی [مفاتیح الجنان ، ص536] .

وَ لا أَسْمَعَ لَک حَسِیسا وَ لا نَجْوَی [مفاتیح الجنان ، ص536] .

درد فراق : إِلَی مَتَی أَحَارُ فِیک یا مَوْلای [مفاتیح الجنان ، ص536] .

مَتَی نَرِدُ مَنَاهِلَک الرَّوِیهَ فَنَرْوَی [مفاتیح الجنان ، ص536] .

مَتَی نُغَادِیک وَ نُرَاوِحُک فَنَقِرَّ عَینا [مفاتیح الجنان ، ص536] .

ناله فراق؛أَینَ الْحَسَنُ أَینَ الْحُسَینُ [مفاتیح الجنان ، ص535] .

پیام عشق؛یا ابْنَ السَّادَهِ الْمُقَرَّبِینَ [مفاتیح الجنان ، ص536] .

تاریخ مظلومیت؛فَقُتِلَ مَنْ قُتِلَ [مفاتیح الجنان ، ص535] .

نامسلمانی حکام جور؛لَمْ یمْتَثَلْ أَمْرُ رَسُولِ اللَّهِ [مفاتیح الجنان ، ص534] .

انتظار؛مَتَی نَرِدُ مَنَاهِلَک الرَّوِیهَ [مفاتیح الجنان ، ص536] .

انتقام؛أَينَ هَادِمُ أبْنِيهِ الشِّرْک [مفاتيح الجنان ، ص535] .

امید؛أَينَ مُعِزُّ الْأَوْلِياءِ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

أَينَ الطَّالِبُ بِدَمِ الْمَقْتُولِ بِكرْبَلاءَ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

4. مهدی کیست ؟وکجاست؟

أَ بِرَضْوَى أَوْ غَيرِهَا أَمْ ذِى طُوًى [مفاتيح الجنان ، ص536] .

برخی از فرق کیسانیه عقیده دارند محمد بن حنفیه نمرده و غیبت کرده و در کوههای رَضْوی مقیم شده (البته بعضی فرقه های دیگر کیسانیه می گویند مرده

است) .

رضْوی : کوه مقدس و مبارکی از کوههای مدینه در نزدیکی ینبع ابتدای کوههای تهامه است که روایاتی در قداست آن محل آمده است.

ذوطوی : منطقه حرم در کنار مکه است که رسول اکرم (ص) قبل از ورود به مکه در آن جا فرود آمده و شب را توقف نمودند و نماز صبح را آنجا می خواندند.

بیان این دو محل یا اشاره به مکه و مدینه است ، لکن چون در مقام ندبه است به مقتضای حال به جای شهر مکه و مدینه کوههای آن دو منطقه را بیان کرده ، که مناسبت با غربت و آوارگی و ندبه داشته باشد. اما عقیده شیعه :

عقیده شیعه

شیعه به دلایل زیر هرگز عقیده ندارد که مکان امام (ع) یکی از دو مکان است؛

1- عبارتاو غَیرِهَا

2- جملهبِنَفْسِی أَنْتَ مِنْ مُغَیبٍ لَمْ یخْلُ مِنَّا [مفاتیح الجنان ، ص536] .

3- جمله زیارت : الغائب عن الأبصار الحاضر فی الأمصار [البلدالأمین ، ص336] .

4- جملهلَیتَ شِعْرِی أَینَ اسْتَقَرَّتْ بِک النَّوَی بَلْ أَی أَرْضٍ تُقِلُّک أَوْ ثَرَی [مفاتیح الجنان ، ص536] .

بنابراین هرگز عقیده ما که می گوئیمأینَ الحَسن و أینَ الحسینکه راه حکومت ائمه اطهارعلیهم السلاماست با راه طرفداران محمد حنفیه (کیسانیه) که کاری به ائمه اطهارعلیهم السلامندارند قابل تطبیق نیست. [تلخیص از کتاب امامت و مهدویت آیه الله صافی ، بحث دعای ندبه]

انحراف در جامعه اسلامی : لَمْ یمْتَثَلْ أَمْرُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ وَ آلِهِ [مفاتیح الجنان ، ص534] .

مظلوميت اهل بيت : فَقُتِلَ مَنْ قُتِلَ وَ سُبِی مَنْ سُبِی وَ أَقْصِی مَنْ أَقْصِی [مفاتيح الجنان ، ص535] .

پايان اميدبخش

: إِذْ كانَتِ الْأَرْضُ لِلَّهِ يورِثُهَا مَنْ يشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ الْعَاقِبَهُ لِلْمُتَّقِينَ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

هم دردى : فَلْيبْک الْبَاکونَ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

فَلْينْدُبِ النَّادِبُونَ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

وَ يضِجَّ الضَّاجُّونَ [الإقبال بالأعمال الحسنه ، ص508] .

وَ يعِجُّ الْعَاجُّونَ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

انتطار : أَينَ الْحَسَنُ أَينَ الْحُسَينُ أَينَ أَبْنَاءُ الْحُسَينِ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

صَالِحُ بَعْدَ صَالِحٍ وَ صَادِقٌ بَعْدَ صَادِقٍ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

سيماى رهبرى كه مسلمين در انتظار او هستند : أَينَ بَقِيهُ اللَّهِ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

أَينَ الْمُعَدُّ لِقَطْعِ دَابِرِ الظَّلَمَهِ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

أَينَ الْمُنْتَظَرُ لِإِقَامَهِ الْأَمْتِ وَ الْعِوَجِ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

أَينَ الْمُدَّخَرُ لِتَجْدِيدِ الْفَرَائِضِ وَ السُّنَنِ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

أَينَ الْمُتَخَيرُ لِإِعَادَهِ الْمِلَّهِ وَ الشَّرِيعَهِ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

أَينَ هَادِمُ أَبْنِيهِ الشِّرْک وَ النِّفَاقِ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

أَينَ مُعِزُّ الْأَوْلِياءِ وَ مُذِلُّ الْأَعْدَاءِ [مفاتيح الجنان ، ص535] .

5. دعاها

ستايش خدا : الحمد لله رب العالمين

گزينش خدا : اسْتَخْلَصْتَهُمْ لِنَفْسِک وَ دِينِک إِذِ اخْتَرْتَ لَهُمْ [مفاتيح الجنان ، ص532] .

نماینده خدا : جَعَلْتَهُمُ الذَّرِيعَةَ إِلَيک وَ الْوَسِيلَةَ إِلَى رِضْوَانِک [مفاتيح الجنان ، ص532] .

قبولی عبادات به برکت امام است : وَ اجْعَلْ صَلاتَنَا بِهِ مَقْبُولَةً [مفاتيح الجنان ، ص538] .

و ذُنُوبَنَا بِهِ مَغْفُورَةً [مفاتيح الجنان ، ص538] .

و دُعائَنا بِهِ مُسْتَجابا [الإقبال بالأعمال الحسنه ، ص513] .

وَ اجْعَلْ أَرْزَاقَنَا بِهِ مَبْسُوطَةً [مفاتيح الجنان ، ص538] .

وَ هُمُومَنَا بِهِ مَكفِيةً [مفاتيح الجنان ، ص538] .

وَ حَوَائِجَنَا بِهِ

مَقْضِيةً [مفاتيح الجنان ، ص538] .

1. دل آرام

1. نعمت قلب مطمئن

وَ رَبَطْنا عَلى قُلُوبِهِمْ [كهف/14] .

أَنْ رَبَطْنا عَلى قَلْبِها [قصص/10] .

فَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ [طه/72] .

می گویند بیش از 200 نوع بیماری روانی طبقه بندی شده است.

افسردگی و اضطراب بیماری شایعی است. یأس ، در خود فرورفتگی ، انزواگزینی و خودکم انگاری در زمان ما بسیار است.

2. اسباب اطمینان قلب

وَ لَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَ هَمَّ بِها لَوْ لا أَنْ رَأى بُرْهانَ رَبِّه [يوسف/24] .

امام سجّاد (ع) می فرماید : با داشتن قرآن اگر شرق و غرب نباشند ، نگران نیستیم.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : لَوْ مَاتَ مَنْ بَینَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ لَمَا اسْتَوْحَشْتُ بَعْدَ أَنْ یکونَ الْقُرْآنُ مَعِی [کافی ، ج2 ، ص602] .

مؤمن تنها خداوند را وکیل می کند : عَلَیهِ تَوَکلْتُ [توبه/129] .

و او را وکیل خوبی می داند : حَسْبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَکیل [آل عمران/173] .

او علاوه بر وکیل ، مولای من است : نِعْمَ الْمَوْلی وَ نِعْمَ النَّصیرُ [انفال/40] .

او معتقد است وکیل بودن خداوند کافی است : أَ لَیسَ اللّهُ بِکافٍ عَبْدَه [زمر/36] .

مؤمن در مرحله ای می گوید : پسندم آنچه را جانان پسندد.

در مرحله بالاتر می گوید : من کیستم که پسندم و من چه کاره ام.

هُوَ الَّذی أَنْزَلَ السَّکینَهَ فی قُلُوبِ الْمُومِنین [فتح/4] .

3. فرق اضطراب و خوف

در قرآن دو آیه هست ، چگونه میان آنها جمع کنیم؟

1 إِذا ذُکرَ اللّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ [انفال/2] .

أَلا بِذِکرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ [رعد/28]

چند نوع تفسیر می توان نمود :

1 با عدل و قهر اووجلتبا لطف و عفو اواطمئنّت [مجمع البیان]

2 در آغاز قلبش می طپد ، ولی بعد از اُنس آرام می گیرد. [آیه الله جوادی آملی]

تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذینَ یخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلینُ جُلُودُهُمْ وَ قُلُوبُهُمْ إِلی ذِکرِ اللّهِ [زمر/23] .

هنگام وضو رنگش می پرد.

هنگام تکبیره الاحرام رنگش زرد است.

هنگام گفتن لبّیک صدا در گلوی امام گیر می کند ، بعد

اشک خوف و اشک شوق می شود.

مثل کسی که به ملاقات بزرگی می رود ، در آغاز قلبش می طپد ، بعد احساس آرامش می کند.

در قرآن غم و خوف به انبیاء نسبت داده شده ، ولی اضطراب نه.

مؤمن حزن دارد ، اشک می ریزد ، ولی مضطرب نیست.

1. دنیا

1. توصیف دنیا

قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا أَصِفُ مِنْ دَارٍ أَوَّلُهَا عَنَاءٌ وَ آخِرُهَا فَنَاءٌ فِی حَلَالِهَا حِسَابٌ وَ فِی حَرَامِهَا عِقَابٌ مَنِ اسْتَغْنَی فِيهَا فُتِنَ وَ مَنِ افْتَقَرَ فِيهَا حَزِنَ وَ مَنْ سَاعَاهَا فَاتَتْهُ وَ مَنْ قَعَدَ عَنْهَا وَاتَتْهُ وَ مَنْ أَبْصَرَ بِهَا بَصَّرَتْهُ وَ مَنْ أَبْصَرَ إِلَيهَا أَعْمَتْهُ [نهج البلاغه ، خطبه 82] .

قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ما لكم و الدنيا فمتاعها إلى انقطاع و فخرها إلى وبال و زينتها إلى زوال و نعيمها إلى بو و صحتها إلى سقم [بحارالأنوار ، ج75 ، ص19] .

قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من ساعى الدنيا فانته [للدنيا فاتته] [غررالحكم ، ص129] .

2. نگاه به دنیا

1. عبرت

قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّمَا الدُّنْيا مُنْتَهَی بَصَرِ الْأَعْمَی لَا يبْصِرُ مِمَّا وَرَاءَهَا شَيئاً وَ الْبَصِيرُ ينْفُذُهَا بَصَرُهُ وَ يعْلَمُ أَنَّ الدَّارَ وَرَاءَهَا فَالْبَصِيرُ مِنْهَا شَاخِصٌ وَ الْأَعْمَی إِلَيهَا شَاخِصٌ وَ الْبَصِيرُ مِنْهَا مُتَزَوِّدٌ وَ الْأَعْمَی لَهَا مُتَزَوِّدٌ [نهج البلاغه ، خطبه 133] .

روی أن النبی (ص) : لما مات عثمان بن مظعون كشف الثوب عن وجهه ثم قبل ما بين عينيه ثم بكی طويلا فلما رفع السرير قال : طوباک يا عثمان ! لمتلبسک الدنيا و لم تلبسها [مسكن الفؤاد ، ص105] .

2. غفلت

قالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ ! لَا تَشْغَلْنِی فِی الدُّنْیا عَنْ شُکرِ نِعْمَتِک وَ لَا بِإِکثَارٍ فِیهَا فَتُلْهِینِی عَجَائِبُ بَهْجَتِهَا وَ تَفْتِنَنِی زَهْرَتُهَا وَ لَا بِإِقْلَالٍ یضِرُّ بِعَمَلِی ضَرُّهُ وَ یمْلَأُ صَدْرِی هَمُّهُ أَعْطِنِی مِنْ ذَلِک غِنًی عَنْ شِرَارِ خَلْقِک وَ بَلَاغاً أَنَالُ بِهِ رِضَاک یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص597] .

3. نحوه ارتباط دنیا و

آخرت

1. دنیا مزرعه آخرت

عن الْبَاقِرُ (ع) فِی قَوْلِهِ تَعَالَی : "وَ لَنِعْمَ دارُ الْمُتَّقِینَ" (نحل-30) قَالَ : الدُّنْیا" [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص258] .

قالَ الصَّادِقُ (ع) : نِعْمَ الْعَوْنُ الدُّنْیا عَلَی الْ آخِرَهِ [کافی ، ج5 ، ص72] .

قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الدُّنْیا ذُخِرٌ [غررالحکم ، ص84] .

قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بِالدُّنْیا تُحْرَزُ الآخِرَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 156] .

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَلْیأْخُذِ الْعَبْدُ الْمُومِنُ مِنْ نَفْسِهِ لِنَفْسِهِ وَ مِنْ دُنْیاهُ لآخِرَتِهِ [کافی ، ج2 ، ص70] .

قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فلتکن حظک من الدنیا قوام صلبک و إمساک نفسک و تزود لمعادک [بحارالأنوار ، ج75 ، ص22] .

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَسُبُّوا الدُّنْیا فَنِعْمَ الْمَطِیهُ الدُّنْیا لِلْمُومِنِ عَلَیهَا یبْلُغُ الْخَیرَ وَ بِهَا ینْجُو مِنَ الشَّرِّ [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص176] .

قالَ الْهَادِی (ع) : الدنیا سوق ربح فیها قوم و خسر آخرون [تحف العقول ، ص483] .

2. هدف خلقت

قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الدُّنْیا خُلِقَتْ لِغَیرِهَا وَ لَمْ تُخْلَقْ لِنَفْسِهَا [نهج البلاغه ، حکمت 463] .

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن الدنیا خلقت لکم و أنتم خلقتم للآخره [مجموعه ورام ، ج1 ، ص131] .

قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ قَدْ جَعَلَ الدُّنْیا لِمَا بَعْدَهَا وَ ابْتَلَی فِیهَا أَهْلَهَا لِیعْلَمَ أَیهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَ لَسْنَا لِلدُّنْیا خُلِقْنَا وَ لَا بِالسَّعْی فِیهَا أُمِرْنَا [نهج البلاغه ، نامه 55] .

قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إنكم إن رغبتم فى الدنيا أفنيتم أعماركم فى ما لا تبقون له و لا يبقى

لکم [غررالحکم ، ص142] .

4. خطر دنیاگرائی

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْکتابَ یأْخُذُونَ عَرَضَ هذَا الأَدْنی [اعراف/169] .

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضاعُوا الصَّلاةَ وَ اتَّبَعُوا الشَّهَواتِ فَسَوْفَ یلْقَوْنَ غَیا [مریم/59] .

5. مظاهر دنیا

حب الثناء من الناس یعمی و یصم [کنز ، ج3 ، ص459] .

وَ مَا الْحَیاةُ الدُّنْیا إِلاّ لَعِبٌ وَ لَهْوٌ [انعام/32] .

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَیاةُ الدُّنْیا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِینَةٌ وَ تَفاخُرٌ بَینَکمْ وَ تَکاثُرٌ فِی الأَمْوالِ وَ الأَوْلادِ [حدید/20] .

امام باقرعبه جابر بن عبدالله فرمود : " لذات دنیا خلاصه می شود در هفت چیز؛ خوردنی ، نوشیدنی ، پوشیدنی ، همسر ، مرکب ، شنیدنی ، بوییدنی.

بهترین خوردنی عسل است که بزاق حشره ای است

بهترین نوشیدنی آب است که همه جا فراوان است.

بهترین پوشیدنی ابریشم است که ترشح یک کرم است.

بهترین منکوح همسر است که نکاح خلاصه می شود در دخول آلتی در آلتی.
بهترین مرکب اسب است که قاتل انسان است.

بهترین بوییدنی مشک است که از ناف یک حیوان است.

بهترین شنیدنی غنا و ترانه است که گناه است.

نمی ارزد که انسان به چنین دنیایی دل ببندد.

ملاذ الدنيا سبعه المأكول و المشروب و الملبوس و المنكوح و المركوب و المشموم و المسموع فألذ المأكولات العسل و هو بصق من ذبابه و أحلى المشروبات الماء و كفى بإباحته و سباحته على وجه الأرض و أعلى الملبوسات الديباج و هو من لعاب دوده و أعلى المنكوحات النساء و هو مبال فى مبال و مثال لمثال و إنما يراد أحسن ما فى المرأه لأقبح ما فيها و أعلى المركوبات الخيل و هو قواتل و أجل

المشمومات المسک و هو دم من سره دابه و أجل المسموعات الغناء و الترنم و هو إثم فما هذه صفته لم يتنفس عليه عاقل قال : جابر بن عبد الله فو الله ما خطرت الدنيا بعدها على قلبى [بحارالأنوار ، ج75 ، ص11] .

زُيِنَ لِلنّاسِ حُبُّ الشَّهَواتِ مِنَ النِّساءِ وَ الْبَنِينَ وَ الْقَناطِيرِ الْمُقَنْطَرَهِ مِنَ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّهِ وَ الْخَيلِ الْمُسَوَّمَهِ وَ الأَنْعامِ وَ الْحَرْثِ ذلِک مَتاعُ الْحَياهِ الدُّنْيا وَ اللّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَ آبِ [آل عمران/14] .

الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِينَهُ الْحَياهِ الدُّنْيا وَ الْباقِياتُ الصّالِحاتُ خَيرٌ عِنْدَ رَبِّک ثَواباً وَ خَيرٌ أَمَلاً [كهف/46] .

6. تشبيهات درباره دنيا

نكوهش دنيا

1 دنيا امر ناپايدار :

تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَياهِ الدُّنْيا فَعِنْدَ اللّهِ مَغانِمُ كثِيرَهٌ [نساء/94] .

تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيا وَ اللّهُ يرِيدُ الآْخِرَهَ [انفال/67] .

2 دنيا مايه غرور و فريب :

وَ مَا الْحَياهُ الدُّنْيا إِلاّ مَتاعُ الْغُرُورِ [حديد/20] .

3 دنيا ابزار سرگرمى و بازى :

وَ ما هذِهِ الْحَياهُ الدُّنْيا إِلاّ لَهْوٌ وَ لَعِبٌ [عنكبوت/64] .

قُلْ مَتاعُ الدُّنْيا قَلِيلٌ [نساء/77] .

4 خيره نشدن به بهره هاى دنيوى :

وَ لا تَمُدَّنَّ عَينَيک إِلى ما مَتَّعْنا بِهِ أَزْواجاً مِنْهُمْ زَهْرَهَ الْحَياهِ الدُّنْيا [طه/131] .

5 علاقه به دنيا و رها كردن آخرت :

كلاّ بَلْ تُحِبُّونَ الْعاجِلَةَ وَ تَذَرُونَ الآخِرَةَ [قیامت/21-20] .

6 خشنودی به دنیا و اعتماد به آن :

إِنَّ الَّذِينَ لا يرْجُونَ لِقاءَنا وَ رَضُوا بِالْحَياةِ الدُّنْيا وَ اطْمَأَنُّوا بِها [یونس/7] .

7 تفاخر و تکاثر به دنیا :

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَياةُ

الدُّنْيا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِينَةٌ وَ تَفاخُرٌ بَينَكمْ وَ تَكاثُرٌ فِی الأَْمْوالِ وَ الأَْوْلادِ [حدید/20] .

ستایش دنیا :

1 دنیا ابزار خیر و برکت :

کتِبَ عَلَیکمْ إِذا حَضَرَ أَحَدَکمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَک خَیراً الْوَصِیهُ لِلْوالِدَینِ وَ الأَْقْرَبِینَ [بقره/180] .

2 دنیا فضل الهی :

وَ ابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّهِ [جمعه/10] .

3 نباید بهره های مادی را فراموش کرد :

وَ لا تَنْسَ نَصِیبَک مِنَ الدُّنْیا [قصص/77] .

4 استفاده از زینتها و روزیهای پاکیزه ی دنیا :

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِینَهَ اللّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبادِهِ وَ الطَّیباتِ مِنَ الرِّزْقِ [اعراف/32] .

5 رحمت بودن نعمت های دنیا :

وَ إِذا أَذَقْنَا النّاسَ رَحْمَهً مِنْ بَعْدِ ضَرّاءَ مَسَّتْهُمْ إِذا لَهُمْ مَکرٌ فِی آیاتِنا [یونس/21] .

6 حسنه بودن نعمت های دنیا :

وَ اکتُبْ لَنا فِی هذِهِ الدُّنْیا حَسَنَهً وَ فِی الآْخِرَهِ [اعراف/156] .

7 نعمت های دنیوی برای استفاده انسان ها آفریده شده است :

هُوَ الَّذِی خَلَقَ لَکمْ ما فِی الأَْرْضِ جَمِیعاً [بقره/29] .

8 دعوت به تحصیل از نعمت های دنیوی :

هُوَ الّذِی جَعَلَ لَکمُ الأرْضَ ذَلَولاً فَامْشُوا فِی مَناکبِها وَ کلَوا مِنْ رِزْقِهِ [ملک/15] .

سؤال :

در اکثر آیات قرآن از دنیا نکوهش شده و در برخی از آن ستایش گردیده است. جمع بین این دو دسته از آیات چگونه است؟

پاسخ آن را می توان از خود قرآن دریافت کرد و آن اینکه اگر دنیا ابزار و وسیله رسیدن به آخرت باشد از آن ستایش و اگر هدف و مطلوب حقیقی خود دنیا باشد از آن

نکوهش شده است :

وَ ابْتَغِ فِیما آتاکَ اللّهُ الدّارَ الْآخِرَهَ وَ لا تَنْسَ نَصِیبَکَ مِنَ الدُّنْیا [قصص/77] .

حضرت علی (ع) می فرماید :

مَنْ أَبْصَرَ بِهَا بَصَّرَتْهُ وَ مَنْ أَبْصَرَ إِلَیهَا أَعْمَتْهُ [نهج البلاغه ، خطبه 82] .

آنکس که به دنیا از دید وسیله بنگرد به او درس آگاهی و بینایی می دهد و آنکس که به عنوان هدف بنگرد چشم و دل او را نابینا می سازد.

و به تعبیر دیگر استفاده از دنیا ذاتا مورد نکوهش واقع نشده بلکه آن قسمت از دنیا مذموم است که انسان را از آخرت باز دارد. لذا قرآن کریم در توصیف مردانی که دنیا آنان را از توجه به آخرت باز نمی دارد ، می فرماید :

رِجالٌ لا تُلْهِیهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَیعٌ عَنْ ذِکرِ اللّهِ وَ إِقامِ الصَّلاهِ [نور/37] .

و اصولا نکوهش قرآن نسبت به کسانی است که جز بندگی دنیا به هیچ چیز نمی اندیشند :

وَ لَمْ یرِدْ إِلاَّ الْحَیاهَ الدُّنْیا [نجم/29] .

7. نکوهش و مذمت دنیا

1. امر ناپایدار

تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَیاهِ الدُّنْیا فَعِنْدَ اللّهِ مَغانِمُ کثِیرَهٌ [نساء/94] .

تُرِیدُونَ عَرَضَ الدُّنْیا وَ اللّهُ یرِیدُ الْآخِرَهَ [انفال/67] .

2. مایه غرور و فریب

دنیا مایه غرور و فریب :

وَ مَا الْحَیاهُ الدُّنْیا إِلاّ مَتاعُ الْغُرُورِ [حدید/20] .

3. ابزار بازی و سرگرمی

وَ ما هذِهِ الْحَياةُ الدُّنْيا إِلاّ لَهْوٌ وَ لَعِبٌ [عنكبوت/64] .

قُلْ مَتاعُ الدُّنْيا قَلِيلٌ [نساء/77] .

4. خیره نشدن به بهره های دنیوی

وَ لا تَمُدَّنَّ عَينَيک إِلى ما مَتَّعْنا بِهِ أَزْواجاً مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَياةِ الدُّنْيا [طه/131] .

5. علاقه به دنیا و رها کردن آخرت

كلاّ

بَلْ تُحِبُّونَ الْعاجِلَةَ وَ تَذَرُونَ الْآخِرَةَ [قیامت/21-20] .

6. خشنودی به دنیا و اعتماد به آنها

إِنَّ الَّذِینَ لا یرْجُونَ لِقاءَنا وَ رَضُوا بِالْحَیاهِ الدُّنْیا وَ اطْمَأَنُّوا بِها [یونس/7] .

7. تفاخر و تکاثر به دنیا

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَیاهُ الدُّنْیا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِینَهٌ وَ تَفاخُرٌ بَینَکمْ وَ تَکاثُرٌ فِی الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلادِ [حدید/20] .

8. ستایش و مدح دنیا

1. ابزار خیر و برکت

کتِبَ عَلَیکمْ إِذا حَضَرَ أَحَدَکمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَک خَیراً الْوَصِیهُ لِلْوالِدَینِ وَ الْأَقْرَبِینَ [بقره/180] .

2. فضل الهی

وَ ابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّهِ [جمعه/10] .

3. استفاده از بهره های مادی

وَ لا تَنْسَ نَصِیبَک مِنَ الدُّنْیا [قصص/77] .

4. استفاده از روزیهای پاکیزه

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِینَهَ اللّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبادِهِ وَ الطَّیباتِ مِنَ الرِّزْقِ [اعراف/32] .

5. رحمت بودن نعم الهی

وَ إِذا أَذَقْنَا النّاسَ رَحْمَهً مِنْ بَعْدِ ضَرّاءَ مَسَّتْهُمْ إِذا لَهُمْ مَکرٌ فِی آیاتِنا [یونس/21] .

6. حسنه بودن نعم الهی

وَ اکتُبْ لَنا فِی هذِهِ الدُّنْیا حَسَنَةً وَ فِی الآخِرَهِ [اعراف/156] .

7. استفاده همه انسانها

هُوَ الَّذِی خَلَقَ لَکمْ ما فِی الأَْرْضِ جَمِیعاً [بقره/29] .

8. دعوت به تحصیل نعم الهی

هُوَ الَّذِی جَعَلَ لَکمُ الأَْرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا فِی مَناکبِها وَ کلُوا مِنْ رِزْقِهِ [ملک/15] .

9. توشه ای برای آخرت

شخصی به امام صادق (ع) عرض کرد ، من دنیا را دوست دارم. حضرت فرمود : چه نوع استفاده ای از دنیا می کنی؟ عرض کرد : أَتَزَوَّجُ مِنْهَا وَ أُنْفِقُ عَلَی عِیالِی وَ أَنِیلُ إِخْوَانِی وَ أَتَصَدَّقُ قَال : لِی لَیسَ هَذَا مِنَ الدُّنْیا هَذَا مِنَ الآخِرَهِ [بحارالأنوار ، ج70 ، ص106] .

9.

نتیجه حب دنیا

1. آثار دنیوی :

1. فکری

قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ حُبَّ الدُّنْیا یعْمِی وَ یصِمُّ [کافی ، ج2 ، ص136] .

قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : حُبُّ الدُّنْیا یفْسِدُ الْعَقْلَ وَ یصِمُّ الْقَلْبَ عَنْ سَمَاعِ الْحِکمَهِ وَ یوجِبُ أَلِیمَ الْعِقَابِ [غررالحکم ، ص65] .

2. اخلاقی

قالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ تَعَلَّقَ قَلْبُهُ بِالدُّنْیا تَعَلَّقَ قَلْبُهُ بِثَلَاثِ خِصَالٍ هَمٍّ لَا یفْنَی وَ أَمَلٍ لَا یدْرَک وَ رَجَاءٍ لَا ینَالُ [کافی ، ج2 ، ص320] .

قالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَحَبَّهَا أَوْرَثَتْهُ الْکبْرَ وَ مَنِ اسْتَحْسَنَهَا أَوْرَثَتْهُ الْحِرْصَ وَ مَنْ طَلَبَهَا (أَوْرَدَتْهُ إِلَی) الطَّمَعِ وَ مَنْ مَدَحَهَا أَلْبَسَتْهُ الرِّیاءَ وَ مَنْ أَرَادَهَا مَکنَتْهُ مِنَ الْعُجْبِ [مصباح الشریعه ، ص139] .

1 مردم را به بردگی می کشاند : أَ لَیسَ لِی مُلْک مِصْرَ [زخرف/51] .

2 مسخره : وَیلٌ لِکلِّ هُمَزَهٍ لُمَزَهٍ [همزه/1] .

3 توق (ع) : لَوْ لا نُزِّلَ هذَا الْقُرْآنُ عَلی رَجُلٍ مِنَ الْقَرْیتَینِ عَظِیمٍ [زخرف/31] .

4 غفلت : لا تُلْهِکمْ أَمْوالُکمْ وَ لا أَوْلادُکمْ عَنْ ذِکرِ اللّهِ [منافقون/9] .

5 طغیان : فَأَمّا مَنْ طَغی وَ آثَرَ الْحَیاهَ الدُّنْیا [نازعات/38-37] .

6 انکار : أَنْ کانَ ذا مالٍ وَ بَنِینَ إِذا تُتْلی عَلَیهِ آیاتُنا قالَ أَساطِیرُ الْأَوَّلِینَ [قلم/15-14] .

7 نیش حتی به بزرگان : وَ مِنْهُمْ مَنْ یلْمِزُک فِی الصَّدَقاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْها رَضُوا وَ إِنْ لَمْ یعْطَوْا مِنْها إِذا هُمْ یسْخَطُونَ [توبه/58] .

8 غرور : غَرَّتْهُمُ الْحَياةُ الدُّنْيا [انعام/70] .

9 كتمان : ثَمَناً قَلِيلاً

[بقره/41] .

10 جلوه : زُينَ لِلَّذِينَ كفَرُوا الْحَياهُ الدُّنْيا [بقره/212] .

11 بخل : وَ لَمْ نَک نُطْعِمُ الْمِسْكينَ [مدثر/44] .

هذا ما كنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكمْ فَذُوقُوا ما كنْتُمْ تَكنِزُونَ [توبه/35] .

وَ يمْنَعُونَ الْماعُونَ [ماعون/7] .

12 در حصار قرار گرفتن : رَضُوا بِالْحَياهِ الدُّنْيا وَ اطْمَأَنُّوا بِها [يونس/7] .

فَرِحُوا بِالْحَياهِ الدُّنْيا [رعد/26] .

2. آثار اخروى

فَتُكوى بِها جِباهُهُمْ وَ جُنُوبُهُمْ وَ ظُهُورُهُمْ هذا ما كنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكمْ فَذُوقُوا ما كنْتُمْ تَكنِزُونَ [توبه/35] .

وَ أَمّا مَنْ أُوتِى كتابَهُ بِشِمالِهِ فَيقُولُ يا لَيتَنِى لَمْ أُوتَ كتابِيهْ وَ لَمْ أَدْرِ ما حِسابِيهْ يا لَيتَها كانَتِ الْقاضِيةَ ما أَغْنى عَنِّى مالِيهْ [حاقه/28-25] .

ما سَلَككمْ فِى سَقَرَ قالُوا لَمْ نَک مِنَ الْمُصَلِّينَ وَ لَمْ نَک نُطْعِمُ الْمِسْكينَ [مدثر/44-42] .

كلاّ إِنَّها لَظى نَزّاعَةً لِلشَّوى تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَ تَوَلّى وَ جَمَعَ فَأَوْعى إِنَّ الْإِنْسانَ خُلِقَ هَلُوعاً إِذا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعاً وَ إِذا مَسَّهُ الْخَيرُ مَنُوعاً [معارج/21-15] .

قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَعمَنْ كانَتِ الدُّنْيا هِمَّتَهُ اشْتَدَّتْ حَسْرَتُهُ عِنْدَ فِرَاقِهَا [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص381] .

بى توجهى به آخرت :

قالَ الْكاظِمُعمَنْ أَحَبَّ الدُّنْيا ذَهَبَ خَوْفُ الْ آخِرَهِ مِنْ قَلْبِهِ [تحف العقول ، ص399] .

3. ریشه تمام خطاها

وَ إِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيرِ لَشَدِيدٌ [عادیات/8] .

وَ تَأْكُلُونَ التُّراثَ أَكلاً لَمًّا وَ تُحِبُّونَ الْمالَ حُبًّا جَمًّا [فجر/20-19] .

قالَ الصَّادِقُعرَأْسُ كلِّ خَطِيئَةٍ حُبُّ الدُّنْيا [كافى ، ج2 ، ص315] .

10. صفات دنیائى ها

قالَ اللَّهَ تَعَالَيأَهْلُ الدُّنْيا مَنْ كثُرَ أَكلُهُ وَ ضِحْكهُ وَ نَوْمُهُ وَ غَضَبُهُ قليل الرضا لا يعتذر إلى من

أساء إليه و لا يقبل عذر من اعتذر إليه كسلان عند الطاعه شجاع عند المعصيه أمله بعيد و أجله قريب لا يحاسب نفسه قليل المنفعه كثير الكلام قليل الخوف كثير الفرح عند الطعام و إن أهل الدنيا لا يشكرون عند الرخاء و لا يصبرون عند البلاء كثير الناس عندهم قليل يحمدون أنفسهم بما لا يفعلون و يدعون بما ليس لهم و يتكلمون بما يتمنون و يذكرون مساوئ الناس و يخفون حسناتهم [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص200] .

11. مواعظ در باب دنبا

قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَعاعلموا أنكم ميتون و مبعوثون من بعد الموت و موقوفون على أعمالكم و مجزون بها فَلا تَغُرَّنَّكمُ الْحَياهُ الدُّنْيا فإنها دار بالبلاء محفوفه و بالعناء معروفه و بالغدر موصوفه و كل ما فيها إلى زوال [بحارالأنوار ، ج70 ، ص117] .

قالَ لُقْمَانُ ع "يا بُنَى إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا قَبْلَک لِأَوْلَادِهِمْ فَلَمْ يبْقَ مَا جَمَعُوا وَ لَمْ يبْقَ مَنْ جَمَعُوا لَهُ وَ إِنَّمَا أَنْتَ عَبْدٌ مُسْتَأْجَرٌ قَدْ أُمِرْتَ بِعَمَلٍ وَ وُعِدْتَ عَلَيهِ أَجْراً فَأَوْفِ عَمَلَک وَ اسْتَوْفِ أَجْرَک وَ لَا تَكنْ فِی هَذِهِ الدُّنْيا بِمَنْزِلَهِ شَاهٍ وَقَعَتْ فِی زَرْعٍ أَخْضَرَ فَأَكلَتْ حَتَّى سَمِنَتْ فَكانَ حَتْفُهَا عِنْدَ سِمَنِهَا" [كافی ، ج2 ، ص134] .

قال لقمان لابنه يا بنى بع دنياک ب آخرتک تربحهما جميعا و لا تبع آخرتک بدنياک تخسرهما جميعا [مجموعه ورام ، ج1 ، ص137] .

قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَعأيها الذام للدنيا أنت المتجرم عليها أم هى المتجرمه عليک فقال قائل من الحاضرين بل أنا المجترم عليها يا أمير المونين فقال له فلم ذممتها أ ليست دار صدق لمن صدقها و دار غنى لمن تزود منها و

دار عافیه لمن فهم عنها مسجد أحبائه و مصلی أنبیائه و مهبط الملائکه و متجر أولیائه اکتسبوا فیها الطاعه و ربحوا فیها الجنه فمن ذا یذمها و قد آذنت بانتهائها و نادت بانقضائها و أنذرت ببلائها فإن راحت بفجیعه فقد غدت بمبتغی و إن أعصرت بمکروه فقد أسفرت بمشتهی ذمها رجال یوم الندامه و مدحها آخرون حدثتهم فصدقوا و ذکرتهم فتذکروا یا أَیهَا الذَّامُّ لِلدُّنْیا الْمُغْتَرُّ بِغُرُورِهَا الْمَخْدُوعُ بِأَبَاطِیلِهَا أَ تَغْتَرُّ بِالدُّنْیا ثُمَّ تَذُمُّهَا أَنْتَ الْمُتَجَرِّمُ عَلَیهَا أَمْ هِیَ الْمُتَجَرِّمَهُ عَلَیک مَتَی اسْتَهْوَتْک أَمْ مَتَی غَرَّتْک أَ بِمَصَارِعِ آبَائِک مِنَ الْبِلَی أَمْ بِمَضَاجِعِ أُمَّهَاتِک تَحْتَ الثَّرَی کمْ عَلَّلْتَ بیدیک و مرضت و أذاقتک شهدا و صبرا فإن ذممتها لصبرها فامدحها لشهدها و إلا فاطرحها لا مدح و لا ذم [بحارالأنوار ، ج75 ، ص17] .

قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَعاعلم أن کل شیء تصیبه من الدنیا فوق قوتک فإنما أنت فیه خازن لغیرک [خصال صدوق ، ج1 ، ص16] .

قالَ لُقْمَانُ ع "لِابْنِهِ خُذْ مِنَ الدُّنْیا بَلَاغاً" [تفسیر القمی ، ج2 ، ص164] .

12. درمان دنیاگرائی

قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَعمن کرمت نفسه صغرت الدنیا فی عینه [غررالحکم ، ص231] .

قالَ الصَّادِقُعإِنْ کانَتِ الدُّنْیا فَانِیهً فَالطُّمَأْنِینَهُ إِلَیهَا لِمَا ذَا [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص393] .

تنها عامل تهذیب نفس و مؤثرترین عامل تهذیب اخلاق ، یاد قبر و قیامت است :

إِنّا أَخْلَصْناهُمْ بِخالِصَهٍ ذِکرَی الدّارِ [ص/46] .

و تنها عامل انحراف و گناه و فراموشی قیامت است :

خداوند می فرماید : یا داوُدُ إِنّا جَعَلْناک خَلِیفَهً فِی الأَْرْضِ فَاحْکمْ بَینَ النّاسِ بِالْحَقِّ وَ لا تَتَّبِعِ الْهَوی فَیضِلَّک عَنْ سَبِیلِ اللَّهِ

إِنَّ الَّذِينَ يضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّهِ لَهُمْ عَذابٌ شَدِيدٌ بِما نَسُوا يوْمَ الْحِسابِ [ص/26] .

قالَ الصَّادِقُعذِكرُ الْمَوْتِ يمِيتُ الشَّهَوَاتِ فِى النَّفْسِ وَ يقْطَعُ مَنَابِتَ الْغَفْلَهِ وَ يقَوِّى النَّفْسَ بِمَوَاعِدِ اللَّهِ وَ يرِقُّ الطَّبْعَ وَ يكسِرُ أَعْلَامَ الْهَوَى وَ يطْفِئُ نَارَ الْحِرْصِ وَ يحَقِّرُ الدُّنْيا [مصباح الشريعه ، ص171] .

این دنیا آنقدر ارزش ندارد که ما به آن دل بستیم.

13. دنیا در دعاها

رَبَّنا آتِنا فِى الدُّنْيا حَسَنَةً وَ فِى الْأَخِرَهِ حَسَنَةً وَ قِنا عَذابَ النّارِ [بقره/201] .

قالَ الْبَاقِرُعاللَّهُمَّ لَا تَجْعَلِ الدُّنْيا عَلَى سِجْناً وَ لَا تَجْعَلْ فِرَاقَهَا عَلَى حُزْناً [كافى ، ج2 ، ص587] .

قالَ رَسُولُ اللَّهصاللَّهُمَّ لَا تَجْعَلِ الدُّنْيا أَكبَرَ هَمِّنَا وَ لَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا [إقبال الأعمال ، ص699] .

1. دوستی و برادری

1. اهمیت دوستی وبرادری

1- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن لله تبارک و تعالى حرمات حرمه كتاب الله و حرمه رسول الله (ص) و حرمه بيت المقدس و حرمه المؤمن [بحار الأنوار ، ج71 ، ص232] .

2- ابان بن تغلب در كنار امام طواف می كرد و يكی بيرون طواف با ابان كار داشت ، امام به او فرمود : آيا با تو كار دارد؟ گفت : بله. فرمود : برو. گفت : در طوافم. فرمود : طواف را قطع كن (البته در طواف واجب نياز به بررسی فقهی دارد) [بحار ج74 ، ص48] .

3-إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَهٌ [حجرات/10] .

4- قال الصادق (ع) : موده يوم صله و موده شهر قرابه و موده سنه رحم ماسه من قطعها قطعه الله [محجه البيضاء ، ص338] .

5- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الغريب من ليس له

حبیب [غرر الحکم ، ص414] .

6- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الأخ المکتسب فی الله أقرب الأقرباء و أحم (أرحم) من الأمهات و الآباء [غرر الحکم ، ص423] .

7- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من فقد أخا فی الله فکأنما فقد أشرف أعضائه [غرر الحکم ، ص414] .

8-یا وَیلَتی لَیتَنِی لَمْ أَتَّخِذْ فُلاناً خَلِیلاً [فرقان/28] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : انْظُرُوا مَنْ تُحَادِثُونَ فَإِنَّهُ لَیسَ مِنْ أَحَدٍ ینْزِلُ بِهِ الْمَوْتُ إِلَّا مُثِّلَ لَهُ أَصْحَابُهُ إِلَی اللَّهِ إِنْ کانُوا خِیاراً فَخِیاراً وَ إِنْ کانُوا شِرَاراً فَشِرَاراً وَ لَیسَ أَحَدٌ یمُوتُ إِلَّا تَمَثَّلْتُ لَهُ عِنْدَ مَوْتِهِ [کافی ، ج2 ، ص638] .

10-من اراد الله به خیرا رزقه الله خلیلا صالحا

11- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : رب أخ لم تلده أمک [غرر الحکم ، ص424] .

12- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْمُومِنُونَ إِخْوَهٌ تَتَکافَأُ دِمَاوهُمْ وَ هُمْ یدٌ عَلَی مَنْ سِوَاهُمْ یسْعَی بِذِمَّتِهِمْ أَدْنَاهُمْ [کافی ، ج1 ، ص403] .

13- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ جَدَّدَ أَخاً فِی الْإِسْلَامِ بَنَی اللَّهُ لَهُ بُرْجاً فِی الْجَنَّهِ مِنْ جَوْهَرَهٍ [اختصاص ، ص227] .

14- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أقل ما یکون فی آخر الزمان أخ یوثق به أو درهم من حلال [تحف العقول ، ص54] .

15 پیامبر (ص) یک مرتبه در مکه میان اصحاب اخوت قرار داد. ابوبکر را که از عشیره تیم است با عمر که از عشیره عدی بود برادر قرار داد. عثمان از بنی امیه را با عبدالرحمن عوف از بنی زهره برادر قرار داد و خودش را

با علی (ع) برادر قرار داد. [بحار ، ج38 ، ص 347 و 330 به بعد] .

در مدینه هم میان مهاجرین و انصار هر یک از مهاجرین را با فردی از انصار برادر قرار داد. نتیجه : این کار جایگزین کردن معیارهای اسلامی به جای تعصب های فامیلی و... بود.

16- نیاز انسان به دوست مثل نیاز گرسنه به غذا و نیاز بیمار به دارو است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الإخوان ثلاثه فواحد کالغذاء الذی یحتاج إلیه کل وقت فهو العاقل و الثانی فی معنی الداء و هو الأحمق و الثالث فی معنی الدواء فهو اللبیب [تحف العقول ، ص322] .

17- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْمُومِنُ مَأْلُوفٌ وَ لَا خَیرَ فِیمَنْ لَا یأْلَفُ وَ لَا یولَفُ [کافی ، ج2 ، ص102] .

18- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لکل شیء شیء یستریح إلیه و إن المؤمن یستریح إلی أخیه کما یستریح الطیر إلی شکله [مشکاه الأنوار ، ص104] .

19- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْمُومِنَ لَیسْکنُ إِلَی الْمُومِنِ کمَا یسْکنُ الظَّمْ آنُ إِلَی الْمَاءِ الْبَارِدِ [کافی ، ج2 ، ص247] .

20- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من لم یرغب فی الاستکثار من الإخوان ابتلی بالخسران [تحف العقول ، ص319] .

2. روش دوست یابی

1 سقراط حکیم می گوید : "برای انتخاب رفیق توجه کن که این شخص : الف) نسبت به پدر و مادر خود چگونه عمل میکند اگر نسبت به آن ها وفا ندارد به تو نخواهد داشت.

ب) اینکه نسبت به رفقایی که قبل از شما را انتخاب کرده ، چگونه رفتار کرده است.

ج) ذوق او به چه کاری است که

در تو اثر می کند ، به ورزش است ، به مطالعه است ، به شعر خواندن است.

2- خوش رویی : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْبَشَاشَهُ حِبَالَهُ الْمَوَدَّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 6] .

3- عن النبی (ص) : اذا احببت احدا فساله عن اسمه واسم اليه و عن منزله فان کان مریضا عدته و ان کان مشغولا اعنته

امتحان دوست

1- نماز :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اخْتَبِرُوا إِخْوَانَكمْ بِخَصْلَتَينِ فَإِنْ كانَتَا فِيهِمْ وَ إِلَّا فَاعْزُبْ ثُمَّ اعْزُبْ ثُمَّ اعْزُبْ مُحَافَظَهٍ عَلَى الصَّلَوَاتِ فِی مَوَاقِيتِهَا [کافی ، ج2 ، ص672] .

2- نیکی در عسر و یسر :

وَ الْبِرِّ بِالْإِخْوَانِ فِی الْعُسْرِ وَ الْيسْرِ [کافی ، ج2 ، ص672] .

3- مسافرت :

و حتی تسافر معه. [أمالی طوسی ، ج33 ، ص646] .

4-قرض

5- کظم غیظ :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تسم الرجل صديقا سمه معرفه حتی تختبره بثلاث تغضبه فتنظر غضبه يخرجه من الحق إلی الباطل ، و عند الدينار و الدرهم ، و حتی تسافر معه [أمالی طوسی ، ج33 ، ص646] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ غَضِبَ عَلَيک ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَلَمْ يقُلْ فِيک شَرّاً فَاتَّخِذْهُ لِنَفْسِک صَدِيقاً [وسائل الشيعه ، ج12 ، ص147] .

6- پول : و عند الدينار و الدرهم. [أمالی طوسی ، ج33 ، ص646] .

امتحان دوست :

7- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من اتخذ أخا بعد حسن الاختبار دامت صحبته و تأكدت مودته [غرر الحكم ، ص416] .

8-اذا رايت من اخيک ثلاث خصال فارجه : الحياءو الامانه و الصدق و اذا لم ترها فلا ترجه

[کنز ، 24755] .

9-عَنْ شِهَابِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَدْ عَرَفْتَ حَالِی وَ سَعَةَ یدِی وَ تَوَسُّعِی عَلَی إِخْوَانِی فَأَصْحَبُ النَّفَرَ مِنْهُمْ فِی طَرِیقِ مَکةَ فَأَتَوَسَّعُ عَلَیهِمْ قَالَ لَا تَفْعَلْ یا شِهَابُ إِنْ بَسَطْتَ وَ بَسَطُوا أَجْحَفْتَ بِهِمْ وَ إِنْ أَمْسَکوا أَذْلَلْتَهُمْ فَاصْحَبْ نُظَرَاءَک" [کافی ، ج4 ، ص287] .

10-عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) یخْرُجُ الرَّجُلُ مَعَ قَوْمٍ مَیاسِیرَ (ثروتمند) وَ هُوَ أَقَلُّهُمْ شَیئاً فَیخْرِجُ الْقَوْمُ النَّفَقَةَ وَ لَا یقْدِرُ هُوَ أَنْ یخْرِجَ مِثْلَ مَا أَخْرَجُوا فَقَالَ مَا أُحِبُّ أَنْ یذِلَّ نَفْسَهُ لِیخْرُجْ مَعَ مَنْ هُوَ مِثْلُهُ" [کافی ، ج4 ، ص287] .

11- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِذَا صَحِبْتَ فَاصْحَبْ نَحْوَک وَ لَا تَصْحَبَنَّ مَنْ یکفِیک فَإِنَّ ذَلِک مَذَلَّةٌ لِلْمُومِنِ [کافی ، ج4 ، ص286] .

12-عَنْ مُحَمَّدٍ الْحَلَبِی قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ (ع) عَنِ الْقَوْمِ یصْطَحِبُونَ فِیهِمُ الْمُوسِرُ وَ غَیرُهُ فَینْفِقُ عَلَیهِمُ الْمُوسِرُ قَالَ إِنْ طَابَتْ بِذَلِک أَنْفُسُهُمْ فَلَا بَأْسَ بِهِ قُلْتُ فَإِنْ لَمْ تَطِبْ بِذَلِک أَنْفُسُهُمْ قَالَ یصْبِرُ مَعَهُمْ یأْکلُ مِنَ الْخُبْزِ وَ یدَعُ أَنْ یسْتَثْنَی مِنْ ذَلِک الْهِرَات" [المحاسن ، ج2 ، ص357] .

آثار تربیتی :

13- یکی از بزرگان گفته : الاخ الصالح خیر من نفسک لان النفس لاماره بالسوء و الاخ الصالح لا یامر الا بالخیر

3. عوامل استحکام دوستی

1- مشایعت ، مشورت ، جادادن در مجلس ، پند شنیدن ، عذر پذیری ، باادب حرف زدن و جستجو نکردن.

2- قالَ الصَّادِقُ (ع) : لِلْمَوَدَّهِ بَینَکمَا [کافی ، ج2 ، ص644] .

3- قالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا أَحْبَبْتَ رَجُلًا فَأَخْبِرْهُ

بِذَلِک فَإِنَّهُ أَثْبَتُ لِلْمَوَدَّهِ بَینَکمَا [کافی ، ج2 ، ص644] .

4- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من جانب (حاسب) الإخوان على كل ذنب قل أصدقاو [غرر الحکم ، ص422] .

5- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَعْجَزُ النَّاسِ مَنْ عَجَزَ عَنِ اکتِسَابِ الْإِخْوَانِ وَ أَعْجَزُ مِنْهُ مَنْ ضَیعَ مَنْ ظَفِرَ بِهِ مِنْهُمْ [نهج البلاغه ، حکمت 12] .

6- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن أردت أن يصفو لک ود أخيک فلا تمازحنه و لا تمارينه و لا تباهينه و لا تشارنه [تحف العقول ، ص312] .

7- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تحتاج الإخوه فيما بينهم إلى ثلاثه أشياء فإن استعملوها و إلا تباينوا و تباغضوا و هى التناصف و التراحم و نفى الحسد [تحف العقول ، ص322] .

8- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا أَحَبَّ أَحَدُکمْ صَاحِبَهُ أَوْ أَخَاهُ فَلْیعْلِمْهُ [وسائل الشیعه ، ج12 ، ص55] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا أَحَبَّ أَحَدُکمْ أَخَاهُ فَلْیعْلِمْهُ فَإِنَّهُ أَصْلَحُ لِذَاتِ الْبَینِ [الجعفریات ، ص195] .

و در روایت دیگر : عَنْ یحْیى بْنِ إِبْرَاهِیمَ بْنِ أَبِی الْبِلَادِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِأَبِی جَعْفَرٍ (ع) : "إِنِّی لَأُحِبُّ هَذَا الرَّجُلَ فَقَالَ لَهُ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : فَأَعْلِمْهُ فَإِنَّهُ أَبْقَى لِلْمَوَدَّهِ وَ خَیرٌ فِی الْأُلْفَهِ" [المحاسن ، ج1 ، ص266] .

9- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من اتخذ أخا بعد حسن الاختبار دامت صحبته و تأكدت مودته [غرر الحکم ، ص416] .

4. انواع دوستی ها

1. درستی

1- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْإِخْوَانُ صِنْفَانِ إِخْوَانُ الثِّقَهِ وَ إِخْوَانُ الْمُکاشَرَهِ فَأَمَّا إِخْوَانُ الثِّقَهِ فَهُمُ الْکفُّ

وَ الْجَنَاحُ وَ الْأَهْلُ وَ الْمَالُ فَإِذَا كنْتَ مِنْ أَخِیک عَلَی حَدِّ الثِّقَهِ فَابْذُلْ لَهُ مَالَک وَ بَدَنَک وَ صَافِ مَنْ صَافَاهُ وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُ وَ اکتُمْ سِرَّهُ وَ عَیبَهُ وَ أَظْهِرْ مِنْهُ الْحَسَنَ وَ اعْلَمْ أَیهَا السَّائِلُ أَنَّهُمْ أَقَلُّ مِنَ الْکبْرِیتِ الْأَحْمَرِ وَ أَمَّا إِخْوَانُ الْمُکاشَرَهِ (کسیکه با لبخند برخورد می کند و عمقی ندارد) فَإِنَّک تُصِیبُ لَذَّتَک مِنْهُمْ فَلَا تَقْطَعَنَّ ذَلِک مِنْهُمْ وَ لَا تَطْلُبَنَّ مَا وَرَاءَ ذَلِک مِنْ ضَمِیرِهِمْ وَ ابْذُلْ لَهُمْ مَا بَذَلُوا لَک مِنْ طَلَاقَهِ الْوَجْهِ وَ حَلَاوَهِ اللِّسَانِ [کافی ، ج2 ، ص248] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الإخوان ثلاثه مواس بنفسه و آخر مواس بماله و هما الصادقان فی الإخاء و آخر یأخذ منک البلغه و یریدک لبعض اللذه فلا تعده من أهل الثقه [تحف العقول ، ص322] .

3- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْإِخْوَانُ أَرْبَعَهٌ فَأَخٌ لَک وَ لَهُ وَ أَخٌ لَک وَ أَخٌ عَلَیک وَ أَخٌ لَا لَک وَ لَا لَهُ [تحف العقول ، ص247] .

2. انگیزه

1- پیامبر (ص) از مردم پرسید : " کدام یک از رشته های ایمان محکم تر است؟ هر کس چیزی گفت ، تا خودش فرمود : علاقه ومحبت در راه خدا ، غضب و ناراحتی در راه خدا" [محجه البیضاء] .

2-لکل اخاء منقطع الا اخاء کان علی غیر الطمع [کنز ، 44219] .

3- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : موده أبناء الدنیا تزول لأدنی عارض یعرض [غرر الحکم ، ص137] .

4- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من وادک لأمر ولی عند انقضائه [غرر الحکم ، ص418] .

3. دوستی های

پایدار

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الإخوان فى الله تعالى تدوم مودتهم لدوام سببها [غرر الحكم ، ص422] .

2-الأَخِلاَّءُ يوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلاَّ الْمُتَّقِينَ [زخرف/67] .

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ود أبناء الآخره يدوم لدوام سببه [غرر الحكم ، ص417] .

4. دوستى خدائى

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يقُولُ اللَّهُ أَلَا وَ حَقَّتْ مَحَبَّتِى لِلَّذِينَ يتَحَابُّونَ مِنْ أَجْلِى [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص225] .

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من فقد أخا فى الله فكأنما فقد أشرف أعضائه [غرر الحكم ، ص414] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وُدُّ الْمُومِنِ لِلْمُومِنِ فِى اللَّهِ مِنْ أَعْظَمِ شُعَبِ الْإِيمَانِ [كافى ، ج2 ، ص125] .

4- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : من استفاد أخا فى الله على إيمان بالله و وفاء بإخائه طلبا لمرضاه الله فقد استفاد شعاعا من نور الله [تحف العقول ، ص295] .

5- قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنِ اسْتَفَادَ أَخاً فِى اللَّهِ اسْتَفَادَ بَيتاً فِى الْجَنَّهِ [وسائل الشيعه ، ج12 ، ص16] .

6- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا اسْتَفَادَ امْرُو مُسْلِمٌ فَائِدَهً بَعْدَ الْإِسْلَامِ مِثْلَ أَخٍ يسْتَفِيدُهُ فِى اللَّهِ [أمالى طوسى ، ج2 ، ص46] .

7-من فقد اخا فى الله فكانهما فقد اشرف اعضائه [غرر] .

8- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بالتواخى فى الله تثمر الأخوه [غرر الحكم ، ص423] .

9- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الأخ المكتسب فى الله أقرب الأقرباء و أحم [أرحم] من الأمهات و الآباء [غرر الحكم ، ص423] .

5. بعد مكتبى

-1

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إذا قالَ الرَّجُلُ لِأَخِيهِ أُفٍّ انْقَطَعَ مَا بَينَهُمَا مِنَ الْوَلَايهِ وَ إِذَا قَالَ أَنْتَ عَدُوِّی كفَرَ أَحَدُهُمَا فَإِذَا اتَّهَمَهُ انْمَاثَ الْإِيمَانُ فِی قَلْبِهِ كمَا ينْمَاثُ الْمِلْحُ فِی الْمَاءِ [كافی ، ج2 ، ص170] .

6. دوستی ممنوع

1-لا يتَّخِذِ الْمُومِنُونَ الْكافِرِينَ أَوْلِياءَ [آل عمران/28] .

2-يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا عَدُوِّی وَ عَدُوَّكمْ أَوْلِياءَ [ممتحنه/1] .

3-الَّذِينَ يتَّخِذُونَ الْكافِرِينَ أَوْلِياءَ مِنْ دُونِ الْمُومِنِينَ أَ يبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّهَ فَإِنَّ الْعِزَّهَ لِلَّهِ جَمِيعاً [نساء/139] .

4-لا تَتَّخِذُوا آباءَكمْ وَ إِخْوانَكمْ أَوْلِياءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكفْرَ عَلَى الْإِيمانِ [توبه/23] .

5- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِی مَنْ لَمْ تَنْتَفِعْ بِدِينِهِ وَ لَا دُنْياهُ فَلَا خَيرَ لَک فِی مُجَالَسَتِهِ [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص352] .

6- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَصْحَبُوا أَهْلَ الْبِدَعِ وَ لَا تُجَالِسُوهُمْ فَتَصِيرُوا عِنْدَ النَّاسِ كوَاحِدٍ مِنْهُمْ [كافی ، ج2 ، ص642] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثَهٌ مُجَالَسَتُهُمْ تُمِيتُ الْقَلْبَ الْجُلُوسُ مَعَ الْأَنْذَالِ وَ الْحَدِيثُ مَعَ النِّسَاءِ وَ الْجُلُوسُ مَعَ الْأَغْنِياءِ [كافی ، ج2 ، ص641] .

7- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : افْرِرْ كلَّ الْفِرَارِ مِنَ اللَّئِيمِ الْأَحْمَقِ [كافی ، ج2 ، ص638] .

8- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِياكَ وَ كلَّ مُحْدَثٍ لَا عَهْدَ لَهُ وَ لَا أَمَانَ وَ لَا ذِمَّهَ وَ لَا مِيثَاقَ وَ كنْ عَلَى حَذَرٍ مِنْ أَوْثَقِ النَّاسِ عِنْدَک [كافی ، ج2 ، ص638] .

9- قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ص) : يا بُنَی انْظُرْ خَمْسَهً فَلَا تُصَاحِبْهُمْ وَ لَا تُحَادِثْهُمْ وَ لَا تُرَافِقْهُمْ فِی طَرِيقٍ فَقُلْتُ يا

أَبَهْ مَنْ هُمْ؟ قَالَ :

إِیاک وَ مُصَاحَبَهَ الْکذَّابِ فَإِنَّهُ بِمَنْزِلَهِ السَّرَابِ یقَرِّبُ لَک الْبَعِیدَ وَ یبَاعِدُ لَک الْقَرِیبَ

وَ إِیاک وَ مُصَاحَبَهَ الْفَاسِقِ فَإِنَّهُ بَائِعُک بِأُکلَهٍ أَوْ أَقَلَّ مِنْ ذَلِک

وَ إِیاک وَ مُصَاحَبَهَ الْبَخِیلِ فَإِنَّهُ یخْذُلُک فِی مَالِهِ أَحْوَجَ مَا تَکونُ إِلَیهِ

وَ إِیاک وَ مُصَاحَبَهَ الْأَحْمَقِ فَإِنَّهُ یرِیدُ أَنْ ینْفَعَک فَیضُرُّک

وَ إِیاک وَ مُصَاحَبَهَ الْقَاطِعِ لِرَحِمِهِ فَإِنِّی وَجَدْتُهُ مَلْعُوناً فِی کتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِی ثَلَاثَهِ مَوَاضِعَ [کافی ، ج2 ، ص376] .

10-یحْسَبُونَ کلَّ صَیحَهٍ عَلَیهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ [منافقون/4] .

11-إِذا سَمِعْتُمْ آیاتِ اللّهِ یکفَرُ بِها وَ یسْتَهْزَأُ بِها فَلا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّی یخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیرِهِ [نساء/140] .

12-یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا آباءَکمْ وَ إِخْوانَکمْ أَوْلِیاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْکفْرَ عَلَی الْإِیمانِ وَ مَنْ یتَوَلَّهُمْ مِنْکمْ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [توبه/23] .

13-لا تَجِدُ قَوْماً یومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ یوادُّونَ مَنْ حَادَّ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لَوْ کانُوا آباءَهُمْ أَوْ أَبْناءَهُمْ أَوْ إِخْوانَهُمْ أَوْ عَشِیرَتَهُمْ [مجادله/22] .

14- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : احذر من الناس ثلاثه الخائن و الظلوم و النمام لأن من خان لک خانک و من ظلم لک سیظلمک و من نم إلیک سینم علیک [تحف العقول ، ص315] .

15- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَتَّخِذَنَّ عَدُوَّ صَدِیقک صَدِیقاً فَتُعَادِی صَدِیقَک [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص388] .

16- کسی که به اولیای خدا فحش می دهد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یا ابْنَ النُّعْمَانِ مَنْ قَعَدَ إِلَی سَابِّ أَوْلِیاءِ اللَّهِ فَقَدْ عَصَی اللَّهَ [تحف العقول ، ص313] .

17-کسی که بادت می کند :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع)

: إیاک و صحبه من ألهاک و أغراک فإنه یخذلک و یوبقک [غرر الحکم ، ص433] .

18- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : احذر أن توخی من أرادک الطمع أو خوف أو میل أو مال أو أکل أو شرب و اطلب موخاه الأتقیاء و لو فی ظلمات الأرض وإن أفنیت عمرک فی طلبهم [مصباح الشریعه ، ص150] .

19- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا تواخ من یستر مناقبک و ینشر مثالبک [غرر الحکم ، ص418] .

5. انواع دوست

1. دوست خوب

1. ویژگیهای دوست خوب

سوال : یک دوست خوب باید چه ویژگی هایی داشته باشد؟

پاسخ : 1- در آیات و روایات برای دوست بسیار سفارش شده است ، از جمله :

1- تمام دوستان در قیامت دشمنانند ، جز متقین.

2- دوزخیان می گویند : ای کاش با فلانی دوست نمی شدی ، ما و مرا از یاد خدا گمراه کرد.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اتَّبِعْ مَنْ یبْکیک وَ هُوَ لَک نَاصِحٌ [کافی ، ج2 ، ص638] .

قَالَ عِیسَی (ع) : جَالِسُوا مَنْ یذَکرُکمُ اللَّهَ رُوینُهُ یزِیدُ فِی عِلْمِکمْ مَنْطِقُهُ [کافی ، ج1 ، ص39] .

3- عاقل باشد.

4- از خیانت و ستم و سخن چینی دور باشد.

5- الطاف خدا را نادیده نگیرد.

6- الطاف والدین را نادیده نگیرد.

7- الطاف دوستان قبل از تو را نادیده نگیرد.

8- دنیا او را عوض نکند.

9- در شادی و غم ، در فقر و غنا ، در رفاه وسختی تو را فراموش نکند.

2. فواید

1- تربیت : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الصدیق من کان ناهیا عن الظلم و العدوان معینا علی البر و الإحسان [غرر الحکم ، ص415]

.

2- قال رسول الله (ص) : مثل الاخوين اذا التقيا مثل اليدين يغسل احداهما الاخرى [محجه ، ج3 ، ص319] .

وما التقيا المومنان قط الا افاد الله احدهما من صاحبه خيرا [محجه ج 3 ، ص319]

3-استكثروا من الاخوان فان لكل مومن شفاعه يوم القيامه [كنز 24642و 24643] .

4- رشد اعتقادى : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَجْلِسُوا إِلَّا عِنْدَ كلِّ عَالِمٍ يدْعُوكمْ مِنْ خَمْسٍ إِلَى خَمْسٍ مِنَ الشَّک إِلَى الْيقِينِ [مصباح الشريعه ، ص20] .

5- رشد اخلاقى : وَ مِنَ الْكبْرِ إِلَى التَّوَاضُعِ وَ مِنَ الرِّياءِ إِلَى الْإِخْلَاصِ وَ مِنَ الرَّغْبَهِ إِلَى الرَّهْبَهِ وَ مِنَ الْغِشِّ إِلَى النَّصِيحَهِ [مصباح الشريعه ، ص20] .

6- رشد علمى و عقلى : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : التَّوَدُّدُ نِصْفُ الْعَقْلِ [نهج البلاغه ، حكمت 142] .

7- تلقين. 8- مشورت. 9- شفيع.

10- روابط : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَوَدَّهُ الآبَاءِ قَرَابَهٌ بَينَ الْأَبْنَاءِ [نهج البلاغه ، حكمت 308] .

2. بهترين دوست

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : المعين على الطاعه خير الأصحاب [غرر الحكم ، ص416] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصاحب كالرقعه فاتخذه مشاكلا [غرر الحكم ، ص423] .

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اختر من كل شىء جديده و من الإخوان أقدمهم [غرر الحكم ، ص416] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إن أخاک حقا من غفر زلتک و سد خلتک [غرر الحکم ، ص421] .

5 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خير إخوانک من کثر إغضابه لک فی الحق

[غرر الحكم ، ص417] .

6 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خَيرُ إِخْوَانِک أَنْصَحُهُمْ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص430] .

7 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خير الإخوان من لم تكن على الدنيا أخوته [غرر الحكم ، ص417] .

8 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خَيرُ الْإِخْوَانِ مَنْ لَمْ يكنْ عَلَى إِخْوَانِهِ مُسْتَقْصِياً [غرر الحكم ، ص417] .

9 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خير الإخوان من كانت فى الله مودته [غرر الحكم ، ص423] .

10 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خير الإخوان أقلهم مصانعه فى النصيحه [غرر الحكم ، ص416] .

11 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خير الإخوان من لا يحوج إخوانه إلى سواه [غرر الحكم ، ص417] .

12- قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْكرِى (ع) : خير إخوانک من نسب ذنبک إليه [بحار الأنوار ، ج71 ، ص188] .

13- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خير إخوانكم من أهدى إليكم عيوبكم [مجموعه ورام ، ج2 ، ص123] .

14- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَحَبُّ إِخْوَانِى إِلَى مَنْ أَهْدَى إِلَى عُيوبِى [كافى ، ج2 ، ص639] .

15- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خير إخوانک من عنفک فى طاعه الله سبحانه [غرر الحكم ، ص416] .

16- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خير إخوانک من واساک و خير منه من كفاک [غرر الحكم ، ص415] .

17- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خير إخوانک من إذا احتجت إليه كفاک و إذا احتاج إليکِ أعفاک [غرر الحكم ، ص415] .

18- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع)

: خير إخوانک من سارع إلى الخير و جذبک إليه و أمرک بالبر و أعانک عليه [غرر الحكم ، ص417] .

19- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خير إخوانک من أعانک على طاعه الله و صدک عن معاصيه و أمرک برضاه [مجموعه ورام ، ج2 ، ص123] .

20- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خير الإخوان المساعد على أعمال الآخره [مجموعه ورام ، ج2 ، ص123] .

3. دوست نمونه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كانَ لِى فِيمَا مَضَى أَخٌ فِى اللَّهِ :

1 وَ كانَ يعْظِمُهُ فِى عَينِى صِغَرُ الدُّنْيا فِى عَينِهِ

2 وَ كانَ خَارِجاً مِنْ سُلْطَانِ بَطْنِهِ

3 فَلَا يشْتَهِى مَا لَا يجِدُ

4 وَ لَا يكثِرُ إِذَا وَجَدَ

5 وَ كانَ أَكثَرَ دَهْرِهِ صَامِتاً

6 فَإِنْ قَالَ بَذَّ الْقَائِلِينَ وَ نَقَعَ غَلِيلَ السَّائِلِينَ

7 وَ كانَ ضَعِيفاً مُسْتَضْعَفاً

8 فَإِنْ جَاءَ الْجِدُّ فَهُوَ لَيثُ غَابٍ وَ صِلُّ وَادٍ

9 لَا يدْلِى بِحُجَّهٍ حَتَّى يأْتِى قَاضِياً

10 وَ كانَ لَا يلُومُ أَحَداً عَلَى مَا يجِدُ الْعُذْرَ فِى مِثْلِهِ حَتَّى يسْمَعَ اعْتِذَارَهُ

11 وَ كانَ لَا يشْكو وَجَعاً إِلَّا عِنْدَ بُرْئِهِ

12 وَ كانَ يقُولُ مَا يفْعَلُ وَ لَا يقُولُ مَا لَا يفْعَلُ

13 وَ كانَ إِذَا غُلِبَ عَلَى الْكلَام لَمْ يغْلَبْ عَلَى السُّكوتِ

14 وَ كانَ عَلَى مَا يسْمَعُ أحْرَصَ مِنْهُ عَلَى أنْ يتَكلّمَ

15 وَ كانَ إِذَا بَدَهَهُ أَمْرَانِ ينْظُرُ أَيهُمَا أَقْرَبُ إِلَى الْهَوَى فَيخَالِفُهُ فَعَلَيكمْ بِهَذِهِ الْخَلَائِقِ فَالْزَمُوهَا وَ تَنَافَسُوا فِيهَا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِيعُوهَا فَاعْلَمُوا أَنَّ أَخْذَ الْقَلِيلِ خَيرٌ مِنْ تَرْک الْكثِيرِ [نهج البلاغه ، حكمت 289] .

6. حقوق و حدود

1- امام صادق (ع) می فرمایند : "به

رفیق خود زیاد تکیه نکن ، گاهی در اثر تکیه بی جا افتادنی است که قابل جبران نیست"

2- اخباری را با دوست در میان بگذار که اگر دشمن فهمید نتواند ضرری برساند شاید دوست امروز دشمن فردای شما شود.

3- امیر المومنین (ع) می فرمایند : "در مورد دوستان صمیمی از هرگونه فداکاری کوتاهی نکن ، لکن در رفاقتهای ظاهری همان مقدار که آنها با لبخند و تعریف و تعارف برگزار می کنند تو هم همان مقدار بیشتر اظهار دوستی واطمینان نکن"

4- با هر که دوست شدی زیاد خودمانی نشو ، زیرا از بین بردن حشمت و وقار ، مثل از بین بردن حیا است.

1- أَرْوِی عَنِ الْکاظِمِ (ع) : أَنَّهُ وَقَفَ حِیالَ الْکعْبَهِ ثُمَّ قَالَ : مَا أَعْظَمَ حَقَّک یا کعْبَهُ وَ اللَّهِ إِنَّ حَقَّ اَلْمُومِنِ لَأَعْظَمُ مِنْ حَقِّک [بحار الأنوار ، ج71 ، ص227] .

2- قَالَ الْکاظِمُ (ع) : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ غَشَّ أَخَاهُ ، مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ لَمْ یَنْصَحْ أَخَاهُ ، مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنِ احْتَجَبَ عَنْ أَخِیهِ ، مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنِ اغْتَابَ أَخَاهُ [عده الداعی ، ص187] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حَقٌّ عَلَی الْمُسْلِمِ إِذَا أَرَادَ سَفَراً أَنْ یعْلِمَ إِخْوَانَهُ وَ حَقٌّ عَلَی إِخْوَانِهِ إِذَا قَدِمَ أَنْ یأْتُوهُ [کافی ، ج2 ، ص174] .

4- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ عَلَیکمْ زَکاهَ جَاهِکمْ کمَا فَرَضَ عَلَیکمْ زَکاهَ مَا مَلَکتْ أَیدِیکمْ [تفسیر القمی ، ج1 ، ص152] .

5- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یلزم الحق لأمتی فی أربع :

یحبون التائب

و یرحمون الضعیف

و یعینون المحسن

و یستغفرون للمذنب [خصال صدوق ، ج1 ، ص239]

.

6- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَیءٍ أَفْضَلَ مِنْ أَدَاءِ حَقِّ الْمُومِنِ [کافی ، ج2 ، ص170] .

7- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ صَحِبَ أَخَاهُ الْمُومِنَ فِی طَرِیقٍ فَتَقَدَّمَهُ بِقَدْرِ مَا یغِیبُ عَنْهُ بَصَرُهُ فَقَدْ أَشَاطَ بِدَمِهِ وَ أَعَانَ عَلَیهِ [أمالی طوسی ، ج14 ، ص413] .

8- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من المروه احتمال جنایات الإخوان [غرر الحکم ، ص420] .

9 یکی از یاران امام صادق (ع) حق مومن را بر مومن پرسید. امام فرمود ، می ترسم عمل نکنی تا بالاخره با اصرار فرمود :

1 أَیسَرُ حَقٍّ مِنْهَا أَنْ تُحِبَّ لَهُ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِک وَ تَکرَهَ لَهُ مَا تَکرَهُ لِنَفْسِک

2 وَ الْحَقُّ الثَّانِی أَنْ تَجْتَنِبَ سَخَطَهُ وَ تَتَّبِعَ مَرْضَاتَهُ وَ تُطِیعَ أَمْرَهُ

3 وَ الْحَقُّ الثَّالِثُ أَنْ تُعِینَهُ بِنَفْسِک وَ مَالِک وَ لِسَانِک وَ یدِک وَ رِجْلِک

4 وَ الْحَقُّ الرَّابِعُ أَنْ تَکونَ عَینَهُ وَ دَلِیلَهُ وَ مِرْآتَهُ

5 وَ الْحَقُّ الْخَامِسُ أَنْ لَا تَشْبَعَ وَ یجُوعُ وَ لَا تَرْوَی وَ یظْمَأُ وَ لَا تَلْبَسَ وَ یعْرَی

6 وَ الْحَقُّ السَّادِسُ أَنْ یکونَ لَک خَادِمٌ وَ لَیسَ لِأَخِیک خَادِمٌ فَوَاجِبٌ أَنْ تَبْعَثَ خَادِمَک فَیغْسِلَ ثِیابَهُ وَ یصْنَعَ طَعَامَهُ وَ یمَهِّدَ فِرَاشَهُ

7 وَ الْحَقُّ السَّابِعُ أَنْ تُبِرَّ قَسَمَهُ وَ تُجِیبَ دَعْوَتَهُ وَ تَعُودَ مَرِیضَهُ وَ تَشْهَدَ جَنَازَتَهُ. [کافی ، ج2 ، ص169] .

10- قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : وَ أَمَّا حَقُّ أَخِیک فَأَنْ تَعْلَمَ أَنَّهُ یدُک وَ عِزُّک وَ قُوَّتُک فَلَا تَتَّخِذْهُ سِلَاحاً عَلَی مَعْصِیهِ اللَّهِ وَ لَا عُدَّةً لِلظُّلْمِ لِخَلْقِ اللَّهِ وَ لَا تَدَعْ نُصْرَتَهُ عَلَی عَدُوِّهِ وَ

النَّصِيحَةَ لَهُ [من لا يحضره الفقيه ، ج2 ، ص621] .

11- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِلْمُومِنِ عَلَى الْمُومِنِ سَبْعَهُ حُقُوقٍ وَاجِبَهٍ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَيهِ :

1- احترام : الْإِجْلَالُ لَهُ فِى عَينِهِ

2- محبت : وَ الْوُدُّ لَهُ فِى صَدْرِهِ

3- مواسات : وَ الْمُوَاسَاهُ لَهُ فِى مَالِهِ

4- حمايت : وَ أَنْ يحَرِّمَ غِيبَتَهُ

5- عيادت : وَ أَنْ يعُودَهُ فِى مَرَضِهِ

6- تشييع : وَ أَنْ يشَيعَ جَنَازَتَهُ

7- ياد خير : وَ أَنْ لَا يقُولَ فِيهِ بَعْدَ مَوْتِهِ إِلَّا خَيراً [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص398] .

12- رسول خدا (ص) با يكى از ياران خويش وارد نيزارى شدند و دو قطعه مسواک از آن گرفتند ، يكى صاف و ديگرى كج سپس مسواک صاف را به يارش عطا فرمود.فقال : " يا رسول الله كنت احق بالمستقيم منى.فقال (ص) : ما من صاحب يصحب صاحبا و لو ساعه من نهار الا يسئل عن صحبته هل اقام فيه حق الله ام اضاعه؟" فقال الفيض الكاشانى : فاشار (ص) الى ان الايثار هو القيام بحق الله فى الصحبه. [محجه البيضاء ، ج3 ، ص320] .

13- ايثار : قال رسول الله (ص) : ليس من المروه الربح على الاخوان [نهج الفصاحه ، ص509] .

14- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مِنْ حَقِّ الْمُومِنِ عَلَى أَخِيهِ الْمُومِنِ أَنْ يشْبِعَ جَوْعَتَهُ وَ يوَارِى عَوْرَتَهُ وَ يفَرِّجَ عَنْهُ كرْبَتَهُ وَ يقْضِى دَينَهُ فَإِذَا مَاتَ خَلَفَهُ فِى أَهْلِهِ وَ وُلْدِهِ [كافى ، ج2 ، ص169] .

15- امام سجاد (ع) در رساله حقوق مى فرمايد : "الف- با دوست ، خوش انصاف و اهل

گذشت باش و در احترام گرفتن همان طوری که او احترام می کند احترامش کن. نگو که من بالاترم باید او احترام از من بگیرد.ب- اگر دوست شما در احسان سبقت گرفت شما تلافی کنید. ج- با دوست خود طوری باش که شما همیشه وسیله خوشی او باشی و برای او رحمت باشی نه عذاب.

د- در برآوردن حاجات او کوتاهی نکند ، بادوست خود با ادب سخن گوید ، درکارها از او مشورت کند ، راهنمائی های مفید بنماید.

ه- در غفلتها ، بیچارگی ها ، ترس ها ، ورشکستگی ها ، محرومیت ها ، مسافرت ها ، تربیت ها ، اولادها و تجارت ها از هرگونه فداکاری دریغ نکند.

و- راهنمایی او ازراه دلسوزی باشد ، نه مسخره کردن.

ز- رفیق نبایدعیبهای رفیق را به خاطر بسپارد تا روزی که دشمن او شد آنرا ظاهر کند ، چنین شخصی مورد غضب خداوند است.

ح- اگررفیقش خطائی کرد وعذرآورد عذرش را بپذیرد.

ط- اگر لغزشهای رفیق را دید به رو نیاورد و به طور عاقلانه او را نهی کند

ی- از تهمت زدن به او ، غیبت کردن او ، اهانت و خوار شمردن او دوری کند".

16 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ مِنْ حَقِّ الْمُومِنِ عَلَی الْمُومِنِ أَنْ لَا یقُولَ لَهُ أُفٍّ وَ إِذَا قَالَ لَهُ أُفٍّ فَلَیسَ بَینَهُمَا وَلَایهٌ وَ إِذَا قَالَ لَهُ أَنْتَ عَدُوِّی فَقَدْ کفَرَ أَحَدُهُمَا وَ إِذَا اتَّهَمَهُ انْمَاثَ الْإِیمَانُ فِی قَلْبِهِ کمَا ینْمَاثُ الْمِلْحُ فِی الْمَاءِ [کافی ، ج2 ، ص171] .

7. آفات دوستی

1- افسردگی : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الملل (الملک) یفسد الأخوه [غرر الحکم ، ص419] .

2- بی توجهی : قَالَ

أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إياک أن تغفل عن حق أخيک اتکالا على واجب حقک عليه فإن لأخيک عليک من الحق مثل الذى لک عليه [غرر الحکم ، ص421] .

3- طمع : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من آخى فى الدنيا (للدنيا) حرم [غرر الحکم ، ص423] .

4- خودبينى : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من ناقش الإخوان قل صديقه [غرر الحکم ، ص419] .

5- انگيزه غير خدائى : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : احذر أن توخى من أرادک الطمع أو خوف أو ميل أو مال أو أکل أو شرب [مصباح الشريعه ، ص150] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ما تواخى قوم على غير ذات الله سبحانه إلا کانت أخوتهم عليهم تره (تره عليهم) يوم العرض على الله سبحانه [غرر الحکم ، ص423] .

7- خجالت دادن : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا احْتَشَمَ الْمُومِنُ أَخَاهُ فَقَدْ فَارَقَهُ [نهج البلاغه ، حکمت 480] .

7- سخن چينى : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَطَاعَ الْوَاشِى ضَيعَ الصَّدِيقَ [نهج البلاغه ، حکمت 239] .

8- حسد : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حَسَدُ الصَّدِيقِ مِنْ سُقْمِ الْمَوَدَّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 218] .

9- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ وَضَعَ حُبَّهُ فِى غَيرِ مَوْضِعٍ فَقَدْ تَعَرَّضَ لِلْقَطِيعَهِ [المحاسن ، ج1 ، ص266] .

10- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لا تفتش الناس عن أديانهم فتبقى بلا صديق [تحف العقول ، ص369] .

11- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : احتمل أخاک على ما فيه و لا تکثر العتاب فإنه يورث الضغينه و يجر إلى

البغضه و استعتب من رجوت إعتابه [تحف العقول ، ص82] .

8. نوع رفتار با دوست از نظر قرآن وسنّت

اسلام عزیز دستوراتی برای زیاد کردن رفیق از نظر کمیت و کیفیت دارد که به اجمالی از آن اشاره می کنیم ، ولی برای تفصیل آن به روایات کتاب العشره مراجعه شود.

1- جواب سلام رابهتر بگوئیم إِذا حُيِّيتُمْ بِتَحِيةٍ فَحَيوا بِأَحْسَنَ مِنْها أَوْ رُدُّوها إِنَّ اللّهَ كانَ عَلى كلِّ شَىءٍ حَسِيباً [نساء/86] .

2- در سلام پیشی بگیریم ، اجر سلام کننده بیشتر است.

3- مصافحه کنیم : چندین حدیث داریم که گناهان را مثل برگ درختان خشک می کند.

4- دست را از دست رفیقت برندارد ، تا او اول بردارد.

5- برخورد با مردم با لبخند : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْقَ أَخَاک بِوَجْهٍ مُنْبَسِطٍ [کافی ، ج2 ، ص103] .

6- مهربانی کردن با مردم : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : التَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ نِصْفُ الْعَقْلِ [کافی ، ج2 ، ص643] .

7- احترام به عقیده و حرف مردم گذاشتن (در بین حرفشان حرف نزنیم ، یک دفعه مخالف عقیده آنها چیزی نگوئیم) ، چه هر شخصی به حرف و عقیده خود علاقه دارد.

8- با نام نیک صدا زدن : وَ لا تَنابَزُوا بِالأَلْقابِ بِئْسَ الاِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الإِيمانِ [حجرات/11] .

و لایسخر قوم من قوم

9- در برخورد با مردم از اسم و شهرت او سوال کنیم و الا جفاکرده ایم (گویند از نظر روانی هر شخصی علاقه به معروفیت دارد)

10- دیدار رفیق (در حدیثی است که رفیق به منزل دوست خود که آید ملک ندا می کند تو زائر خدایی)

11-عفو واغماض : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلَیکمْ

بِالْعَفْوِ فَإِنَّ الْعَفْوَ لَا يزِيدُ الْعَبْدَ إِلَّا عِزّاً فَتَعَافَوْا يعِزَّكمُ اللَّهُ [کافی ، ج2 ، ص108] .

12- رو آوردن به کسانی که از تو اعراض می کنند : قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ثَلَاثٌ لَا يزِيدُ اللَّهُ بِهِنَّ الْمَرْءَ الْمُسْلِمَ إِلَّا عِزّاً الصَّفْحُ عَمَّنْ ظَلَمَهُ وَ إِعْطَاءُ مَنْ حَرَمَهُ وَ الصِّلَهُ لِمَنْ قَطَعَهُ [کافی ، ج2 ، ص108] .

13- تواضع : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ مِنَ التَّوَاضُعِ أَنْ يجْلِسَ الرَّجُلُ دُونَ شَرَفِهِ [کافی ، ج2 ، ص123] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مِنَ التَّوَاضُعِ أَنْ تُسَلِّمَ عَلَى مَنْ لَقِيتَ [کافی ، ج2 ، ص646] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ مَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ اللَّهُ [کافی ، ج2 ، ص122] .

14- انصاف ، گرچه به ضررش باشد : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) فِی كلَامٍ لَهُ : أَلَا إِنَّهُ مَنْ ينْصِفِ النَّاسَ مِنْ نَفْسِهِ لَمْ يزِدْهُ اللَّهُ إِلَّا عِزّاً [کافی ، ج2 ، ص144] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَنْصَفَ النَّاسَ مِنْ نَفْسِهِ رُضِی بِهِ حَكماً لِغَيرِهِ [کافی ، ج2 ، ص146] .

بیست حدیث در کافی راجع به انصاف داریم.

15- ادخال سرور مومن :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَحَبَّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِدْخَالُ السُّرُورِ عَلَى الْمُومِنِينَ [کافی ، ج2 ، ص189] .

16- مهمانی کردن یکی از بهترین وسائل دوست یابی است ، البته باید مهمان نوازی برای رضای خدا باشد و دوست یابی از آثار قهری آن است.

17- هدیه : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الهديه تورث الموده و تجدد الإخوه و تذهب الضغينه [عوالی اللئالی ،

ج1 ، ص294] .

هدیه دوستی را زیاد می کند ، .بهترین هدیه چیست؟

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نِعْمَ الشَّیءُ الْهَدِیهُ أَمَامَ الْحَاجَهِ وَ قَالَ تَهَادَوْا تَحَابُّوا فَإِنَّ الْهَدِیهَ تَذْهَبُ بِالصَّغَائِنِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص27] .

18- وفای به عهد از موجبات باقی داشتن رفاقت وخلف وعده از اسباب به هم خوردن رفاقت است.

19- راستی و صداقت علاقه را زیاد می کند ، هم چنان که دورویی و نفاق دوستی را متلاشی می کند.

20- مراعات حیا در کلام وتمام کارها : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ کسَاهُ الْحَیاءُ ثَوْبَهُ لَمْ یرَ النَّاسُ عَیبَهُ [نهج البلاغه ، حکمت 223] .

21- قَالَ الْکاظِمُ (ع) : أ یأتی أحدکم إلی دکان أخیه أو منزله عند الضائقه فیستخرج کیسه و یأخذ ما یحتاج إلیه فلا ینکر علیه قال لا قال فلستم علی ما أحب فی التواصل [بحار الأنوار ، ج71 ، ص231] .

22- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ابذل لأخیک دمک و مالک و لعدوک عدلک و إنصافک [تحف العقول ، ص212] .

23-عَنْ جَابِرٍ الْجُعْفِی قَالَ : "تَقَبَّضْتُ بَینَ یدَی أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک رُبَّمَا حَزِنْتُ مِنْ غَیرِ مُصِیبَهٍ تُصِیبُنِی أَوْ أَمْرٍ ینْزِلُ بِی حَتَّی یعْرِفَ ذَلِک أَهْلِی فِی وَجْهِی وَ صَدِیقِی فَقَالَ نَعَمْ یا جَابِرُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَلَقَ الْمُومِنِینَ مِنْ طِینَهِ الْجِنَانِ وَ أَجْرَی فِیهِمْ مِنْ رِیحِ رُوحِهِ فَلِذَلِک الْمُومِنُ أَخُو الْمُومِنِ لِأَبِیهِ وَ أُمِّهِ فَإِذَا أَصَابَ رُوحاً مِنْ تِلْک الْأَرْوَاحِ فِی بَلَدٍ مِنَ الْبُلْدَانِ حُزْنٌ حَزِنَتْ هَذِهِ لِأَنَّهَا مِنْهَا" [کافی ، ج2 ، ص166] .

" بعضی اوقات ناراحتم ، نمی دانم چرا

بی جهت به طوری که اهل وعیال می فهمند ، فرمود : بله ! خداوند مومنین را از یک طینت خلق کرده و از یک روح ، از یک پدر ومادر و چون گاهی بعضی از مومنین در بعضی از نقاط ناراحت می شوند ، روح شما هم در شهر خود ناراحت است".

24- قالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَهٌ بَنُو أَبٍ وَ أُمٍّ وَ إِذَا ضَرَبَ عَلَی رَجُلٍ مِنْهُمْ عِرْقٌ سَهِرَ لَهُ اَلآخَرُونَ [کافی ، ج2 ، ص165] .

25 قالَ الصَّادِقُ (ع) : الْمُومِنُ أَخُو الْمُومِنِ کالْجَسَدِ الْوَاحِدِ إِنِ اشْتَکی شَیئاً مِنْهُ وَجَدَ أَلَمَ ذَلِک فِی سَائِرِ جَسَدِهِ وَ أَرْوَاحُهُمَا مِنْ رُوحٍ وَاحِدَهٍ [کافی ، ج2 ، ص166] .

26-عن صالح بن الحکم قال : "سمعت رجلا یسأل أبا عبد الله (ع) عن الرجل یقول إنی أودک فکیف أعلم أنه یودنی قال امتحن قلبک فإن کنت توده فإنه یودک" [المحاسن ، ج1 ، ص266] .

27- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ فِی عَوْنِ الْعَبْدِ مَا دَامَ الْعَبْدُ فِی عَوْنِ أَخِیهِ [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص107] .

28- علی (ع) : لعشرون درهما اعطیها اخی فی الله احب الی من مأته درهم أتصدق بها علی المساکین

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا عَلَیک أَنْ تَصْحَبَ ذَا الْعَقْلِ وَ إِنْ لَمْ تَحْمَدْ کرَمَهُ وَ لَکنِ انْتَفِعْ بِعَقْلِهِ وَ احْتَرِسْ مِنْ سَیبِ أَخْلَاقِهِ وَ لَا تَدَعَنَّ صُحْبَهَ الْکرِیمِ وَ إِنْ لَمْ تَنْتَفِعْ بِعَقْلِهِ وَ لَکنِ انْتَفِعْ بِکرَمِهِ بِعَقْلِک [کافی ، ج2 ، ص638] .

29- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَیهَا النَّاسُ مَنْ عَرَفَ مِنْ أَخِیهِ وَثِیقَهَ دِینٍ وَ سَدَادَ طَرِیقٍ

فَلَا يسْمَعَنَّ فِيهِ أَقَاوِيلَ الرِّجَالِ. [نهج البلاغه ، خطبه 141] .

30- قالَ الصَّادِقُ (ع) : اسْتَكثِرُوا مِنَ الْإِخْوَانِ فَإِنَّ لِكلِّ مُومِنٍ شَفَاعَةً [وسائل الشيعه ، ج12 ، ص17] .

31- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمُومِنُ مِرْآهُ لِأَخِيهِ الْمُومِنِ [الجعفريات ، ص197] .

32-مثل الاخوين مثل اليدين تغسل احدهما الاخرى [نهج الفصاحه ، ص566] .

33 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مثل المؤمن فى توادهم و تراحمهم كمثل الجسد إذا اشتكى بعضه تداعى سائره بالسهر و الحمى [بحار الأنوار ، ج58 ، ص150] .

4- قال رسول الله (ص) : مثل الاخوين التقيا مثل اليدين يغسل احداهما الاخرى و ما التقى المومنان قط الا افاد الله احدهما من صاحبه خيرا [محجه البيضاء ، ج ص ، ص319] .

34- قالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ صَحِبَ مُومِناً أَرْبَعِينَ خُطْوَةً سَأَلَهُ اللَّهُ عَنْهُ يوْمَ الْقِيامَهِ [أمالى طوسى ، ج14 ، ص413] .

1-وَ لا تَطْرُدِ الَّذِينَ يدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَداهِ وَ الْعَشِى يرِيدُونَ وَجْهَهُ [انعام/52] .

2- سرشناسان قريش ديدند كه بلال و خبّاب و عمار گرد رسول خدا (ص) جمع شدند گفتند : آيا با اينها راضى و قانعى؟ آنان را طرد كن تا ما به سوى تو بيائيم ، ولى قرآن با اين آيه دست رد بر سينه آنان زد. [بحار. ج 74 ، ص183]

3-وَ اصْبِرْ نَفْسَک مَعَ الَّذِينَ يدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَداهِ وَ الْعَشِى [كهف/28] .

4-عَبَسَ وَ تَوَلّى أَنْ جاءَهُ الأَعْمى وَ ما يدْرِيک لَعَلَّهُ يزَّكى [عبس/3-1] .

1. ديد سالم وديد انحرافى

1. ديد سالم و اهميت آن درقرآن

1.يوْمَ تُبْلَى السَّرائِرُ [طارق /9] .

2....فَبَصَرُک الْيوْمَ حَدِيدٌ [ق

/22] .

3. اصولا دید حضرت آدم با سوگند ابلیس (قاسمها) این شد که گندم... شَجَرَهِ الْخُلْدِ وَ مُلْک لا یبْلی [طه /120] .

است و او را گرفتار کرد.

4. نقش دید در عمل :

... إِذْ یرِیکهُمُ اللّهُ فِی مَنامِک قَلِیلاً [انفال /43] .

5. آیات : وَ إِذْ زَینَ لَهُمُ الشَّیطانُ أَعْمالَهُمْ... [انفال /48] .

حسبو ویحسبون و...

وَ لا تُعْجِبْک أَمْوالُهُمْ وَ أَوْلادُهُمْ... [توبه /85] .

کلُّ حِزْبٍ بِما لَدَیهِمْ فَرِحُونَ [مومنون /53 و روم /32] .

...عَسی أَنْ تَکرَهُوا شَیئاً وَ هُوَ خَیرٌ لَکمْ وَ عَسی أَنْ تُحِبُّوا شَیئاً وَ هُوَ شَرٌّ لَکمْ... [بقره /216] .

و امثال آن همه و همه برای این است که : دید انسان اگر منهای راهنمائی وحی و اولیای معصوم باشد ، به انحراف کشیده می شود.

2. دید انحرافی و اهمیت آن درقرآن

1.قل لا یستوی الخبیث و الطیب ولو اعجبک کثره الخبیث [مائده ، 101] .

2.... فلم یغنیا من الله شیئا [تحریم ، 10] .

3.و ما اموالکم و لا او لادکم بالتی تقربکم عندنا زلفی [سبا ، 37] .

4.و ما هذه الحیوه الدنیا الا لهو و لعب و ان الدار الاخره لهی الحیوان [عنکبوت ، 64] .

5.... قالوا بل نتبع ما وجدنا علیه آباءنا [لقمان ، 21] .

6.لا يستوى من انفق من قبل الفتح و قاتل اولئک اعظم درجه [حديد ، 10] .

7.ان ابنى من اهلى انه ليس من اهلک [هود ، 46] .

8.انومن لک واتبعک الارذلون [شعراء ، 111] .

9.افمنيهدى الى الحق احق ان يتبع امن لا يهدى الا

ان یهدی فما لکمکیف تحکمون [یونس ، 35] .

10.و ما یتبع اکثرهم الا ظنا ان الظن لا یغنی من الحق شیئا [یونس ، 39] .

11.اجعلتم سقایه الحاج و عماره المسجد الحرام کمن امن بالله... [توبه ، 19] .

12.اتخشونهم والله احق ان تخشونه ان کنتم مومنین [توبه ، 13] .

13.و قالوا لولانزل هذا القران علی رجل من القریتین عظیم [زخرف ، 31] .

14.انی یکون له الملک و لم یوت سعه من المال [بقره ، 248] .

3. انواع انحراف درقرآن

1. توحید

1.سیقول الذین اشرکوا لو شاءالله ما اشرکنا و لو اباؤنا و لاحرمنا من شیی ء کذلک کذب الذین من قبلهم حتی ذاقوا باسنا [انعام ، 148] .

2.قال الذین اشرکوا لو شاء الله ما عبدنا من دونه من شیی ء [نحل ، 35] .

3.احسب الذین یعملون السیئات ان یسبقونها [عنکبوت ، 4] .

4.و ما کنتم تستترون ان یشهد علیکم سمعکم و لا ابصارکم و لاجلودکم ولکن ظننتم ان الله لا یعلم کثیرا مماتعملون (خیال می کردند خدا نمی داند.) [فصلت ، 22] .

5.و قالوا اتخذ الله و ولدا سبحانه [بقره ، 115]

6.افامنوا مکر الله [اعراف ، 98]

7.اجعل لنا الها کما لهم الهه [اعراف ، 140]

8.رب ارنی انظر الیک قال لن ترانی [اعراف ، 140]

9.یا صاحبی السجن ءارباب متفرقون خیر ام الله الواحد القهار [یوسف ، 38]

10.... اسباب السموات فاطلع الی اله موسی [غافر ، 38]

11.فظن الن نقدر علیه (آری ، یک لحظه توجه غلط او را

به درون ماهی انداخت)

12.ام حسبت ان اصحاب الکهف و الرقیم کانوا من ایاتنا عجبا [کهف ، 9] .سی دی؟؟

13.افحسبتم انما خلقناکم عبثا [مومنون ، 115] .

14.و لا تحسبن الله غافلا عما یعمل الظالمون [ابراهیم ، 42] .

15.فلا تحسبن الله فحلف وعده رسله [ابراهیم ، 47] .

16.ایحسب ان لن یقدر علیه احد [بلد ، 5] .

17.ایحسب ان لم یره احد [بلد ، 7] .

18.ام یحسبون انا لا نسمع سرهم ونجویهم [زخرف ، 80] .

2. پیامبران

1.وَ إِذا قِیلَ لَهُمْ ما ذا أَنْزَلَ رَبُّکمْ قالُوا أَساطِیرُ الْأَوَّلِینَ [نحل /24] .

2.وَ قالُوا لَوْ لا نُزِّلَ هذَا الْقُرْآنُ عَلی رَجُلٍ مِنَ الْقَرْیتَینِ عَظِیمٍ [زخرف /31] .

3.ما کانَ إِبْراهِیمُ یهُودِیا وَ لا نَصْرانِیا وَ لکنْ کانَ حَنِیفاً مُسْلِماً وَ ما کانَ مِنَ الْمُشْرِکینَ [آل عمران /67] .

4.أَ وَ عَجِبْتُمْ أَنْ جاءَکمْ ذِکرٌ مِنْ رَبِّکمْ عَلی رَجُلٍ مِنْکمْ لِینْذِرَکمْ وَ لِتَتَّقُوا وَ لَعَلَّکمْ تُرْحَمُونَ [اعراف /63] .

5.... فَقالُوا أَ بَشَرٌ یهْدُونَنا... [تغابن /6] .

6....وَ إِنْ تُصِبْهُمْ سَیئَةٌ یطَّیرُوا بِمُوسی وَ مَنْ مَعَهُ... [اعراف /131] .

7....وَ یقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ... [توبه /61] .

8....وَ إِذا تُتْلى عَلَيهِمْ آياتُنا بَيناتٍ قالَوا ما هذا إِلاّ رَجُلٌ يرِيدُ أَنْ يصُدَّكمْ عَمّا كانَ يعْبُدُ آباوكمْ وَ قالُوا ما هذا إِلاّ إِفْک مُفْتَرىً... [سبأ /43] .

9.وَ إِنْ يرَوْا آيةً يعْرِضُوا وَ يقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ [قمر /2] .

10.وَ يصْنَعُ الْفُلْک وَ كلَّما مَرَّ عَلَيهِ مَلَأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ... [هود /38] .

11.وَ قالُوا ما لِهذَا الرَّسُولِ

يأْكلُ الطَّعامَ وَ يمْشِى فِى الْأَسْواقِ ... [فرقان /7] .

12.وَ قالَ الَّذِينَ كفَرُوا لَوْ لا نُزِّلَ عَلَيهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً واحِدَةً ... [فرقان /32] .

13.قالُوا أَ نُومِنُ لَک وَ اتَّبَعَک الْأَرْذَلُونَ [شعراء /111] .

14.قالَ أَ جِئْتَنا لِتُخْرِجَنا مِنْ أَرْضِنا بِسِحْرِک يا مُوسى [طه /57] .

3. انسان

1.أَ حَسِبَ النّاسُ أَنْ يتْرَكوا أَنْ يقُولُوا آمَنّا وَ هُمْ لا يفْتَنُونَ [عنكبوت /2] .

2.أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يعْمَلُونَ السَّيئاتِ أَنْ يسْبِقُونا [عنكبوت /4] .

3.أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيئاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كالَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ سَواءً مَحْياهُمْ وَ مَماتُهُمْ... [جاثيه /21] .

4.أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يخْرِجَ اللّهُ أَضْغانَهُمْ [محمد /29] .

5.أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَ لَمّا يأْتِكمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكمْ... [بقره /214] .

6.أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَ لَمّا يعْلَمِ اللّهُ الَّذِينَ جاهَدُوا مِنْكمْ... [آل عمران /142] .

7.أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكوا وَ لَمّا يعْلَمِ اللّهُ الَّذِينَ جاهَدُوا مِنْكمْ ... [توبه /16] .

8.وَ الَّذِينَ كفَرُوا أَعْمالُهُمْ كسَرابٍ بِقِيعَةٍ يحْسَبُهُ الظَّمْآنُ ماءً [نور /39] .

9.يحْسَبُهُمُ الْجاهِلُ أَغْنِياءَ مِنَ التَّعَفُّفِ... [بقره /273] .

4. نعمت

1.يحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ [همزه /3] .

2.وَ لا يحْسَبَنَّ الّذِينَ يبْخَلَونَ بِما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيراً لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ... [آل عمران /180] .

3.أَ يحْسَبُونَ أَنَّما نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مالٍ وَ بَنِينَنُسارِعُ لَهُمْ فِى الْخَيراتِ بَلْ لا يشْعُرُونَ [مومنون /55 و56]

4.وَ ما آتَيتُمْ مِنْ رِباً لِيرْبُوَا فِى أَمْوالِ النّاسِ فَلا يرْبُوا عِنْدَ اللّهِ وَ ما آتَيتُمْ مِنْ زَكاهٍ

تُرِيدُونَ وَجْهَ اللّهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُضْعِفُونَ [روم /39] .

5.قالَ إِنَّما أُوتِيتُهُ عَلى عِلْمٍ عِنْدِى [قصص /78] .

6.فَأَمَّا الْإِنْسانُ إِذا مَا ابْتَلاهُ رَبُّهُ فَأَكرَمَهُ وَ نَعَّمَهُ فَيقُولُ رَبِّى أَكرَمَنِ

وَ أَمّا إِذا مَا ابْتَلاهُ فَقَدَرَ عَلَيهِ رِزْقَهُ فَيقُولُ رَبِّى أَهانَنِ

كلاّ بَلْ لا تُكرِمُونَ الْيتِيمَ [فجر /15-17] .

7.... قالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنّا قُوَّةً أَ وَ لَمْ يرَوْا أَنَّ اللّهَ الَّذِى خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً... [فصلت /15] .

5. طبيعت

1.وَ تَرَى الْجِبالَ تَحْسَبُها جامِدَةً وَ هِى تَمُرُّ مَرَّ السَّحابِ... [نمل /88] .

2.وَ تَحْسَبُهُمْ أَيقاظاً وَ هُمْ رُقُودٌ [كهف /18] .

6. جهان

1....وَ ما خَلَقْنَا السَّماءَ وَ الْأَرْضَ وَ ما بَينَهُما باطِلاً ذلِک ظَنُّ الَّذِينَ كفَرُوا... [ص /27] .

7. جامعه

1.أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكثَرَهُمْ يسْمَعُونَ أَوْ يعْقِلُونَ... [فرقان/44] .

2.لا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يفْرَحُونَ بِما أَتَوْا وَ يحِبُّونَ أَنْ يحْمَدُوا بِما لَمْ يفْعَلُوا فَلا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفازَةٍ مِنَ الْعَذابِ... [آل عمران/188] .

3.لا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كفَرُوا مُعْجِزِينَ فِى الْأَرْضِ... [نور/57] .

4....تَحْسَبُهُمْ جَمِيعاً وَ قُلُوبُهُمْ شَتّى... [حشر/14] .

5.وَ لا يحْسَبَنَّ الَّذِينَ كفَرُوا أَنَّما نُمْلِى لَهُمْ خَيرٌ لِأَنْفُسِهِمْ... [آل عمران/178] .

6....يحْسَبُونَ كلّ صَيحَهٍ عَلَيهِمْ... [منافقون/4] .

7.... وَ يحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلى شَىءٍ... [مجادله/18] .

8.... عَلَيكمْ أَنْفُسَكمْ لا يضُرُّكمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيتُمْ... [مائده/105] .

8. اعمال

1.وَ إِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَهٌ يقُولُوا هذِهِ مِنْ عِنْدِ اللّهِ وَ إِنْ تُصِبْهُمْ سَيئَهٌ يقُولُوا هذِهِ مِنْ عِنْدِک قُلْ كلٌّ مِنْ عِنْدِ اللّهِ... [نساء /78] .

2.فَإِذا جاءَتْهُمُ الْحَسَنَهُ قالُوا لَنا هذِهِ وَ إِنْ تُصِبْهُمْ سَيئَهٌ يطَّيرُوا بِمُوسى وَ مَنْ مَعَهُ... [اعراف /131] .

3.لَيسَ الْبِرَّ

أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ وَ لكنَّ الْبِرَّ ... [بقره /177] .

4.ذلِک بِأَنَّهُمْ قالُوا إِنَّمَا الْبَيعُ مِثْلُ الرِّبا [بقره /275] .

5.... ما رَمَيتَ إِذْ رَمَيتَ وَ لكنَّ اللّهَ رَمى... [انفال /17] .

6.وَ ما كانَ صَلاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيتِ إِلاّ مُكاءً وَ تَصْدِيةً... [انفال /35] .

7.إِنَّكمْ لَتَأْتُونَ الرِّجالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّساءِ... [اعراف /81] .

8....وَ إِذا جاوک حَيوْک بِما لَمْ يحَيک بِهِ اللّهُ... [مجادله /8] .

9.وَ إِذا قِيلَ لَهُمْ أَنْفِقُوا مِمّا رَزَقَكمُ اللّهُ قالَ الَّذِينَ كفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَ نُطْعِمُ مَنْ لَوْ يشاءُ اللّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلاّ فِى ضَلالٍ مُبِينٍ [يس /47] .

10.يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا يسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسى أَنْ يكونُوا خَيراً مِنْهُمْ... [حجرات /11] .

11.قالُوا يا شُعَيبُ أَ صَلاتُک تَأْمُرُک أَنْ نَتْرُک ما يعْبُدُ آباونا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِى أَمْوالِنا ما نَشوا... [هود/87] .

12....وَ ما كيدُ الْكافِرِينَ إِلاّ فِى ضَلالٍ [غافر/25] .

13.لَنْ ينالَ اللّهَ لُحُومُها وَ لا دِماوها وَ لكنْ ينالُهُ التَّقْوى... [حج/37] .

14.وَ مِنَ الْأَعْرابِ مَنْ يتَّخِذُ ما ينْفِقُ مَغْرَماً وَ يتَرَبَّصُ بِكمُ الدَّوائِرَ... [توبه/98] .

9. دشمنان

1.وَدَّتْ طائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ لَوْ يضِلُّونَكمْ وَ ما يضِلُّونَ إِلاّ أَنْفُسَهُمْ... [آل عمران/69] .

2.بَلْ يرِيدُ كلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يوتى صُحُفاً مُنَشَّرَةً

كلاّ بَلْ لا يخافُونَ الْ آخِرَةَ

كلاّ إِنَّهُ تَذْكرَهٌ [مدثر/52-54] .

3.وَ قالَتْ طائِفَهٌ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ آمِنُوا بِالَّذِى أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهارِ وَ اكفُرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يرْجِعُونَ [آل عمران/72] .

4.وَدَّ الَّذِينَ كفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكمْ وَ أَمْتِعَتِكمْ فَيمِيلُونَ عَلَيكمْ مَيلَةً واحِدَةً [

نساء/102] .

4. آثار دید انحرافی درقرآن

1. انحصارطلبی

وَ إِذا قِيلَ لَهُمْ ما ذا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قالُوا أَساطِيرُ الْأَوَّلِينَ [نحل /24] .

ذلک بانهم قالوا لن تمسنا النار الا ایاما معدودات [آل عمران ، 23] .

2. شعار منهای عمل

قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی [آل عمران ، 39] .

ان اولی الناس بابراهیم للذین اتبعوه [آل عمران ، 68] .

3. ایمان بی تسلیم

فلا و ربک لا یومنون حتی یحکموک فیما شجر بینهم [نساء ، 64] .

4. ایمان بی دردسر

الم تر الی الذین یزعمون انهم امنوا الیک و ما انزل من قبلک یریدون ان یتحاکموا الی الطاغوت و قد امروا ان یکفروا به [نساء ، 59] .

5. امید به دشمن

و لن ترضی عنک الیهود و لا النصاری حتی تتبع ملتهم [بقره ، 119] .

و قالوا کونوا هودا او نصاری تهتدوا [بقره ، 134] .

1. دین وسیاست

1. رابطه دین وسیاست

سوره اعراف آیات 175 و 176 ، داستان بَلْعَم کهآتَیناهُ آیاتِنا فَانْسَلَخَ مِنْها فَأَتْبَعَهُ الشَّیطانُ فَکانَ مِنَ الْغاوین [اعراف/175] .

بلعم از علمای بنی اسرائیل ، مبلغ رسمی موسی و مستجاب الدّعوه بود ، ولی با وعده و وعید فرعون گول خورد و در زمره مخالفان موسی قرار گرفت.

الف : آتَیناهُ آیاتِنا فَانْسَلَخَ مِنْها [اعراف/175] .

در اوّل ، آیات و علوم الهی همچون پوست او را پوشانیده بود ، لکن از پوست جدا شد.

ب : فَأَتْبَعَهُ الشَّیطان [اعراف/175] .

اول شیطان از او مأیوس شد ، ولی او قدم اول انحراف را که برداشت ، شیطان هم او را تعقیب کرد.

ج : وَ لَوْ شِئْنا لَرَفَعْناهُ بِها [اعراف/176] .

اگر می خواستیم

می توانستیم او را در مسیر حق اجبارا به مقام رفیع رسانیم ، لکن برنامه و سنت خدا آزادی است.

د : فَمَثَلُهُ کمَثَلِ الْکلْب [اعراف/176] .

مثل او (در دنیاپرستی و سیر نشدن از دنیا) مثل سگی است که اگر به او حمله کنی ، دهانش باز و زبان بیرون می آورد و اگر به حال خودش بگذاری باز همین کار را می کند.

ه : امام باقر (ع) می فرماید : موضوع آیه مربوط به بلعم است ، لیکن هر کسی که از اهل قبله هوای خود را بر هُدی غلبه دهد ، این چنین خواهد بود.

عَنْ سُلَیمَانَ اللَّبَّانِ قَالَ : "قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عَلَیهِ السَّلَامُ :ِ أَ تَدْرِی مَا مَثَلُ الْمُغِیرَهِ بْنِ سَعِیدٍ؟ قَالَ قُلْتُ : لَا. قَالَ : مَثَلُهُ مَثَلُ بَلْعَمَ الَّذِی أُوتِی الِاسْمَ الْأَعْظَمَ الَّذِی قَالَ اللَّهُ "آتَیناهُ آیاتِنا فَانْسَلَخَ مِنْها فَأَتْبَعَهُ الشَّیطانُ فَکانَ مِنَ الْغاوِین" (اعراف/175)) [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص42] .

2. دلایل سیاست در دین

1. آیات وروایات بامحور سیاست

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا یکونُ السَّفِیهُ إِمَامَ التَّقِی [کافی ، ج1 ، ص175] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ الْإِمَامُ الْمُسْتَحِقُّ لِلْإِمَامَهِ لَهُ عَلَامَاتٌ فَمِنْهَا أَنْ یعْلَمَ أَنَّهُ مَعْصُومٌ مِنَ الذُّنُوبِ کلِّهَا صَغِیرِهَا وَ کبِیرِهَا لَا یزِلُّ فِی الْفُتْیا وَ لَا یخْطِئُ فِی الْجَوَابِ وَ لَا یسْهُو وَ لَا ینْسَی وَ لَا یلْهُو بِشَیءٍ مِنْ أَمْرِ الدُّنْیا وَ الثَّانِی أَنْ یکونَ أَعْلَمَ النَّاسِ بِحَلَالِ اللَّهِ وَ حَرَامِهِ وَ ضُرُوبِ أَحْکامِهِ وَ أَمْرِهِ وَ نَهْیهِ جَمِیعِ مَا یحْتَاجُ إِلَیهِ النَّاسُ فَیحْتَاجُ النَّاسُ إِلَیهِ وَ یسْتَغْنِی عَنْهُمْ وَ الثَّالِثُ یجِبُ أَنْ یکونَ أَشْجَعَ النَّاسِ لِأَنَّهُ فِئَهُ الْمُومِنِینَ الَّتِی یرْجِعُونَ إِلَیهَا إِنِ انْهَزَمَ مِنَ

الزَّحْفِ انْهَزَمَ النَّاسُ لِانْهِزَامِهِ وَ الرَّابِعُ يجِبُ أَنْ يكونَ أَسْخَى النَّاسِ وَ إِنْ بَخِلَ أَهْلُ الْأَرْضِ كلُّهُمْ لِأَنَّهُ إِنِ اسْتَوْلَى الشُّحُّ عَلَيهِ شَحَّ بِمَا فِى يدَيهِ مِنْ أَمْوَالِ الْمُسْلِمِينَ الْخَامِسُ الْعِصْمَهُ مِنْ جَمِيعِ الذُّنُوبِ وَ بِذَلِک يتَمَيزُ عَنِ الْمَأْمُومِينَ الَّذِينَ هُمْ غَيرُ مَعْصُومِينَ لِأَنَّهُ لَوْ لَمْ يكنْ مَعْصُوماً لَمْ يومَنْ عَلَيهِ أَنْ يدْخُلَ فِيمَا يدْخُلُ النَّاسُ فِيهِ مِنْ مُوبِقَاتِ الذُّنُوبِ الْمُهْلِكاتِ وَ الشَّهَوَاتِ وَ اللَّذَّاتِ وَ لَوْ دَخَلَ فِى هَذِهِ الْأَشْياءِ لَاحْتَاجَ إِلَى مَنْ يقِيمُ عَلَيهِ الْحُدُودَ فَيكونُ حِينَئِذٍ إِمَاماً مَأْمُوماً وَ لَا يجُوزُ أَنْ يكونَ إِمَامٌ بِهَذِهِ الصِّفَهِ وَ أَمَّا وُجُوبُ كوْنِهِ أَعْلَمَ النَّاسِ فَإِنَّهُ لَوْ لَمْ يكنْ عَالِماً لَمْ يومَنْ أَنْ يقْلِبَ الْأَحْكامَ وَ الْحُدُودَ وَ تَخْتَلِفَ عَلَيهِ الْقَضَايا الْمُشْكلَهُ فَلَا يجِيبُ عَنْهَا أَوْ يجِيبُ عَنْهَا ثُمَّ يجِيبُ بِخِلَافِهَا وَ أَمَّا وُجُوبُ كوْنِهِ أَشْجَعَ النَّاسِ فَبِمَا قَدَّمْنَاهُ لِأَنَّهُ لَا يصِحُّ أَنْ ينْهَزِمَ فَيبُوءُ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى وَ هَذِهِ لَا يصِحُّ أَنْ تَكونَ صِفَهَ الْإِمَامِ وَ أَمَّا وُجُوبُ كوْنِهِ أَسْخَى النَّاسِ فَبِمَا قَدَّمْنَاهُ وَ ذَلِک لَا يلِيقُ بِالْإِمَامِ وَ سَاقَهُ بِطُولِهِ إِلَى أَنْ قَالَ رَدّاً عَلَى مُسْتَحِلِّى الْقِياسِ وَ الرَّأْى وَ ذَلِک أَنَّهُمْ لَمَّا عَجَزُوا عَنْ إِقَامَهِ الْأَحْكامِ عَلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِى كتَابِهِ وَ عَدَلُوا عَنْ أَخْذِهَا مِنْ أَهْلِهَا مِمَّنْ فَرَضَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ طَاعَتَهُمْ عَلَى عِبَادِهِ مِمَّنْ لَا يزِلُّ وَ لَا يخْطِئُ وَ لَا ينْسَى الَّذِينَ أَنْزَلَ اللَّهُ كتَابَهُ عَلَيهِمْ وَ أَمَرَ الْأُمَّهَ بِرَدِّ مَا اشْتَبَهَ عَلَيهِمْ مِنَ الْأَحْكامِ إِلَيهِمْ وَ طَلَبُوا الرِّئَاسَهَ رَغْبَهً فِى حُطَامِ الدُّنْيا وَ رَكِبُوا طَرِيقَ أَسْلَافِهِمْ مِمَّنِ ادَّعَى مَنْزِلَهَ أَوْلِياءِ اللَّهِ لَزِمَهُمُ الْمُعْجِزُ فَادَّعَوْا أَنَّ الرَّأْى وَ الْقِياسَ وَاجِبٌ [بحارالأنوار ، ج25 ، ص164] .

قَالَ

الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْإِمَامَةَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا لِرَجُلٍ فِيهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ وَرَعٌ يَحْجُزُهُ عَنِ الْمَحَارِمِ وَ حِلْمٌ يَمْلِكُ بِهِ غَضَبَهُ وَ حُسْنُ الْخِلَافَةِ عَلَى مَنْ وَلِيَ [وُلِّيَ] عَلَيْهِ حَتَّى يَكُونَ لَهُ كَالْوَالِدِ الرَّحِيمِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص116] .

عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ (ع) مَا عَلَامَةُ الْإِمَامِ الَّذِي بَعْدَ الْإِمَامِ؟ فَقَالَ : طَهَارَةُ الْوِلَادَةِ وَ حُسْنُ الْمَنْشَإِ وَ لَا يَلْهُو وَ لَا يَلْعَبُ"كافى ، ج1 ، ص284.

2. سیره رسول الله (ص)

علاوه بر ده ها آیه و صدها حدیث که مربوط به مسایل سیاسی است ، در سیره پیامبر (ص) و اهل بیت (علیهم السّلام) جلوه هایی از سیاست را می بینیم ، از جمله :

1 پیامبر اسلام (ص) در آغاز دعوت جانشین خود را معین کرده است.

2 پیامبر (ص) قبل از بعثت حتّی با مشرکین برای امنیت زائران مکه هم پیمان شدند.

3 بیعت ها ، پیمان ها ، قراردادها ، عهدنامه ها ، صلح نامه ها ، نامه ها ، برنامه ریزی ها ، زمان بندی در اوامر و نواهی ، فرستادن پیک ها ، عزل و نصب فرمانده ، نمونه هایی از برنامه های سیاسی پیامبر اکرم (ص) است.

الف قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلِيٌّ مَعَ الْحَقِّ وَ الْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ [إحتجاج طبرسی ، ج1 ، ص75] .

ب قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَاطِمَةُ بَضْعَةٌ مِنِّي مَنْ آذَاهَا فَقَدْ آذَانِي [أمالی صدوق ، ص102] .

ج قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حُسَيْنٌ مِنِّي وَ أَنَا مِنْ حُسَيْنٍ [إرشاد مفيد ، ج2 ، ص127] .

د قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَمَّار تَقْتُلُكَ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ [دعائم الإسلام

، ج1 ، ص392] .

ه توبیخ کسانی که از فرمانده منصوب او سر باز زنند : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَعَنَ اللَّهُ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْ جَیشِ أُسَامَه [بحارالأنوار ، ج30 ، ص432] .

4 عصبانی بودن بنی أمیه و بنی عبّاس از اهل بیت (علیهم السّلام) و طرّاحی برای به شهادت رساندن آنها ، بهترین نمونه سیاسی بودن آنها است.

5 نیاز به حاکمبَرّاً کانَ أَوْ فَاجِراً.

6 اطاعت بی قید و شرط ازاولوا الأمر

7 تسلیم امّت نسبت به پیامبر (ص) : وَ یسَلِّمُوا تَسْلیماً [نساء/65] .

3. سیره اهل بیت (ع)

عملکرد پیامبر (ص) و علیّ ابن ابیطالب (علیهما السّلام)

ناله اهل بیت (علیهم السّلام) از اینکه حق حاکمیت آنان غصب شده است.

4. عقل

اجرای بسیاری از احکام بدون قدرت و حاکمیت امکان ندارد.

ر

1. روحانیت

1. وظیفه روحانیت

1. توجه به قرآن ونماز

وَ ما تَکونُ فِی شَأْنٍ [یونس/61] .

مداراه [الحیاه]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَمَرَنِی رَبِّی بِمُدَارَاهِ النَّاسِ کمَا أَمَرَنِی بِأَدَاءِ الْفَرَائِضِ [کافی ، ج2 ، ص117] .

قَوْلاً سَدِیداً [نساء/9] .

یسَّرْنَا الْقُرْآنَ [قمر/17] .

ادْعُ إِلی سَبِیلِ رَبِّک بِالْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ [نحل/125] .

2. آبادکردن

طَهِّرا بَیتِی [بقره/125] .

اینکه مستحب است مسجد سقف نداشته باشد شاید به خاطر هوای سالم و نور کافی باشد.

اگر سیر و پیاز خوردید به مسجد نروید :

رَوَی جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِی قَالَ : " نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنْ أَکلِ الْکرَّاثِ فَلَمْ یَنْتَهُوا وَ لَمْ یجِدُوا مِنْ ذَلِک بُدّاً فَوَجَدَ رِیحَهَا فَقَالَ أَ لَمْ أَنْهَکمْ عَنْ أَکلِ هَذِهِ الْبَقْلَهِ الْخَبِیثَهِ مَنْ

أَكلَهَا فَلَا يغْشَانَا فِی مَسْجِدِنَا فَإِنَّ الْمَلَائِکهَ تَتَأَذَّی بِمَا یتَأَذَّی مِنْهُ الْإِنْسَانُ" [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص377] .

زنان دسته جمعی مسئول آراستگی مساجد شوند.

نَذَرْتُ لَک ما فِی بَطْنِی مُحَرَّراً [آل عمران/35] .

حَتّی تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران/92] .

کتاب پاره و فرش کهنه را وقف نکنید.

احترام خادم مسجد : پیامبر (ص) فرمود : " چرا مردن پیر زن خادم رابه من نگفتید".

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : أن الجنه و الحور لتشتاق إلی من یکسح المساجد و یأخذ منها القذی [بحار الأنوار ، ج80 ، ص382] .

3. عمل

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ ما لا تَفْعَلُونَ [صف/2] .

أَ تَأْمُرُونَ النّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَکمْ [بقره/44] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نعوذ بالله من علم لا ینفع و هو العلم الذی یضاد العمل [مصباح الشریعه ، ص13] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : آفه العلم ترک العمل به [غرر الحکم ، ص45] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أراد فی العلم رشدا فلم یزدد فی الدنیا زهدا لم یزدد من الله إلا بعدا [کنز الفوائد ، ج2 ، ص108] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إِنَّ الْعِلْمَ إِذَا لَمْ یعْمَلْ بِهِ لَمْ یزْدَدْ صَاحِبُهُ إِلَّا کفْراً وَ لَمْ یزْدَدْ مِنَ اللَّهِ إِلَّا بُعْداً [کافی ، ج1 ، ص44] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : وَ الْعُلَمَاءُ فِی أَنْفُسِهِمْ خَائنَهٌ إِنْ کتَمُوا النَّصِیحَهَ إِنْ رَأَوْا تَائِهاً ضَالًّا لَا یهْدُونَهُ أَوْ مَیتاً لَا یحْیونَهُ [کافی ، ج8 ، ص52] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أما ليحملن ذنوب سفهائكم على علمائكم ثم مضى

قال ثم أتيته فاستأذنت عليه فقلت جعلت فداک لم قلت ليحملن ذنوب سفهائكم على علمائكم فقد دخلنى من ذلک أمر عظيم فقال لى نعم ما يمنعكم إذا بلغكم عن الرجل منكم ما تكرهونه مما يدخل به علينا الأذى و العيب عند الناس أن تأتوه فتوبوه و تعظوه و تقولوا له قولا بليغا [بحار الأنوار ، ج97 ، ص85] .

طيار به امام صادق (ع) گفت : شنيده ام كه شما از مناظره ما ناراحت هستيد؟

امام فرمود : أما كلام مثلک للناس فلا نكرهه ، من إذا طار أحسن أن يقع و إن وقع يحسن أن يطير ، فمن كان هكذا فلا نكره كلامه. [رجال الكشى ، ص348] .

4. تفقد

تفقد از محرومان و مسافران و....

5. سعه صدر

رَبِّ اشْرَحْ لِى صَدْرِى [طه/25] .

لَوْ كنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لاَنْفَضُّوا مِنْ حَوْلِک [آل عمران/159] .

محور بايد عاطفه و محبت باشد.

6. توجه به نسل نو

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : عَلَيک بِالْأَحْدَاثِ فَإِنَّهُمْ أَسْرَعُ إِلَى كلِّ خَيرٍ [كافى ، ج8 ، ص93] .

وَ أْمُرْ أَهْلَک بِالصَّلاهِ وَ اصْطَبِرْ عَلَيها [طه/132] .

يا بُنَى [يوسف/5] .

يا بُنَى [لقمان/13] .

يا بُنَى [صافات/102] .

7. خشیت وتقوی

إِنَّما یخْشَی اللّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَماءُ [فاطر/28] .

8. شجاعت

الَّذِینَ یبَلِّغُونَ رِسالاتِ اللّهِ وَ یخْشَوْنَهُ وَ لا یخْشَوْنَ أَحَداً إِلاَّ اللّهَ [احزاب/39] .

9. مساوات

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ آسِ بَینَهُمْ فِی اللَّحْظَهِ وَ النَّظْرَهِ وَ الْإِشَارَهِ وَ التَّحِیهِ [نهج البلاغه ، نامه 46] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من العلماء من یری أن یضع العلم عند ذوی الثروه و الشرف

و لا یری له فی المساکین وضعا فذاک فی الدرک الثالث من النار [خصال صدوق ، ج2 ، ص352] .

10. هجرت

فَلَوْ لا نَفَرَ مِنْ کلِّ فِرْقَهٍ مِنْهُمْ طائِفَهٌ لِیتَفَقَّهُوا فِی الدِّینِ وَ لِینْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذا رَجَعُوا إِلَیهِمْ لَعَلَّهُمْ یحْذَرُونَ [توبه/122] .

شناخت عمیق

هجرت

مسئولیت ناآگاهان منطقه

هشدار

11. توجه به کنش مردم

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : خَالِطُوا النَّاسَ بِمَا یعْرِفُونَ وَ دَعُوهُمْ مِمَّا ینْکرُونَ [خصال صدوق ، ج2 ، ص624] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَحِمَ اللَّهُ عَبْداً اجْتَرَّ مَوَدَّهَ النَّاسِ إِلَی نَفْسِهِ حَدِّثُوهُمْ بِمَا یعْرِفُونَ وَ اسْتُرُوا عَنْهُمْ مَا ینْکرُونَ [کافی ، ج2] ،

2. شیوه کار

1.یاد آوری نعمت ها و سلب نعمت ها

مِنْ آیاتِهِ [روم/22] .

لَوْ نَشاءُ جَعَلْناهُ أُجاجاً فَلَوْ لا تَشْکرُونَ [واقعه/70] .

لَوْ نَشاءُ لَجَعَلْناهُ حُطاماً فَظَلْتُمْ تَفَکهُونَ [واقعه/65] .

2.امید دادن و هشدار دادن : نَبِّئْ عِبادِی أَنِّی أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِیمُ [حجر/49] .

إِنَّها تَرْمِی بِشَرَرٍ کالْقَصْرِ [مرسلات/32] .

3.استفاده از عَواطف :

يتِيماً ذا مَقْرَبَهٍ [بلد/15] .

أَوْ مِسْكيناً ذا مَتْرَبَهٍ [بلد/16] .

أَ يوَدُّ أَحَدُكمْ [بقره/266] .

4.استفاده از تاريخ :

وَ اذْكرْ فِى الْكتابِ [مريم/41] .

وَ ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ [تحريم/11] .

5.استفاده از تشويق و تهديد :

صَلِّ عَلَيهِمْ [توبه/103] .

لا تَقُمْ عَلى قَبْرِهِ [توبه/84] .

6.استفاده از فطرت :

وَ لكنَّ اللّهَ حَبَّبَ إِلَيكمُ الإِْيمانَ وَ زَينَهُ فِى قُلُوبِكمْ وَ كرَّهَ إِلَيكمُ الْكفْرَ وَ الْفُسُوقَ وَ الْعِصْيانَ [حجرات/7] .

7.استفاده از عقل.

8.استفاده از تمثيل : مشک دوغ ، چاقو در چشم ، ثابت بودن

ابرو ، مَکاناً ضَیقاًو...

9.استفاده از قصه : یعقوب (ع) به یوسف (ع) گفت : یا بُنَی لا تَقْصُصْ رُویاک عَلی إِخْوَتِک [یوسف/5] .

10.استفاده از هنر (نمایش)

11.استفاده ازکمکهای مالی ، علمی

12.آزادی دادن به بچه ها

13.خودمانی بودن

14.ساده گویی

15.مطالب مورد نیاز

16.مشورت با بچه ها

17.مطالب دسته بندی

18.خلاصه گویی

19.مستند گویی

20.نوشتن سرفصلها

21.آگاهی از آگاهی های مخاطب

اسکلت و محور قرآن باشد.

مواد کار

فَذَکرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ یخافُ وَعِیدِ [ق/45] .

نه هر خوابی.

نه هر شعری.

نه هر داستانی.

نه هر حدیثی.

نه هر تاریخی.

قرآن کتاب نعمتها ، امید ، عاطفه ، تاریخ ، تشویق ، تهدید ، عقل ، فطرت ، تمثیل و داستان است.

فلسفه نماز از قرآن.

سیمای نفاق در قرآن.

حدیث.

سیره.

در مرحله آخر؛ سخنان حکما ، شعرا ، نمونه های تاریخی و....

1.اخلاص 11 مورد : لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً

ما أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ مِنْ أَجْرٍ

(نه درآینده از شما مزدی می خواهم.)

قُلْ ما سَأَلْتُکمْ مِنْ أَجْرٍ (در گذشته نیز... [سبأ/47] .

نه تنها به زبان ، در دل هم اراده نکند : إِنَّما نُطْعِمُکمْ لِوَجْهِ اللّهِ لا نُرِیدُ مِنْکمْ جَزاءً وَ لا شُکوراً [دهر/9] .

2.سادگی و بی تکلفی : وَ ما أَنَا مِنَ الْمُتَکلِّفِینَ [ص/86] .

3.دعوت عملی : وَ مَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً مِمَّنْ دَعا إِلَی اللّهِ وَ عَمِلَ صالِحاً [فصلت/33] .

4.آمادگی برای پاسخ به سوالات مغرضانه : سَیقُولُ السُّفَهاءُ مِنَ النّاسِ [بقره/142] .

يسْئَلَونَک [بقره/189] .

5.هجرت : لِيتَفَقَّهُوا فِى الدِّينِ وَ لِيْنْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذا رَجَعُوا إِلَيهِمْ لَعَلَّهُمْ يحْذَرُونَ [توبه/122] .

برای شکر نعمت

برای صله رحم

اتمام حجت

الرَّسُولَ النَّبِى الأُمِّى

رسالت داشتن.

الَّذِى يجِدُونَهُ مَكتُوباً عِنْدَهُمْ فِى التَّوْراهِ وَ الإِنْجِيلِ

معرفی از منابع ...

يأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ

وَ ينْهاهُمْ عَنِ الْمُنْكرِ

وَ يحِلُّ لَهُمُ الطَّيباتِ

وَ يحَرِّمُ

عَلَيهِمُ الْخَبائِثَ

وَ يضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ

بار سنگين

وَ الأَغْلالَ الَّتِى كانَتْ عَلَيهِمْ

3. وظيفه مردم

فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ

وَ عَزَّرُوهُ

وَ نَصَرُوهُ

وَ اتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِى أُنْزِلَ مَعَهُ

أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [اعراف/157] .

بَلْ كذَّبُوا بِما لَمْ يحِيطُوا بِعِلْمِهِ [يونس/39] .

توقع نابجا.

سوء استفاده از روحانيت.

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَين (ع) : أَمَّا حَقُّ سَائِسِک بِالْعِلْمِ فَالتَّعْظِيمُ لَهُ وَ التَّوْقِيرُ لِمَجْلِسِهِ وَ حُسْنُ الِاسْتِمَاعِ إِلَيهِ وَ الْإِقْبَالُ عَلَيهِ وَ الْمَعُونَهُ لَهُ عَلَى نَفْسِک فِيمَا لَا غِنَى بِک عَنْهُ مِنَ الْعِلْمِ بِأَنْ تُفَرِّغَ لَهُ عَقْلَک وَ تُحَضِّرَهُ فَهْمَک وَ تُذَکى لَهُ [قَلْبَک] وَ تُجَلِّى لَهُ بَصَرَک بِتَرْک اللَّذَّاتِ وَ نَقْصِ الشَّهَوَاتِ [تحف العقول ، ص260] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إذا جلست إلى عالم فكن على أن تسمع أحرص منک على أن تقول [المحاسن ، ج1 ، ص233] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : زياره العلماء أحب إلى الله تعالى من سبعين طوافا حول البيت [عده الداعى ، ص75] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا مِنْ مُومِنٍ يقْعُدُ سَاعَةً عِنْدَ الْعَالِمِ إِلَّا نَادَاهُ رَبُّهُ عَزَّ وَ جَلَّ جَلَسْتَ إِلَى حَبِيبِی فَوَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی لَأَسْكِنَنَّكَ الْجَنَّةَ مَعَهُ وَ لَا أُبَالِی [أمالی صدوق ، ص37] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْجُلُوسُ سَاعَةً عِنْدَ مُذَاكرَهِ الْعِلْمِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ قِيامِ أَلْفِ لَيلَهٍ يصَلَّى فِی كلِّ لَيلَهٍ أَلْفُ رَكعَهٍ [جامع الأخبار ، ص37] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا بَا ذَرٍّ الْجُلُوسُ سَاعَةً عِنْدَ مُذَاكرَهِ الْعِلْمِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنْ قِرَاءَهِ الْقُرْآنِ كلِّهِ اثْنَا عَشَرَ أَلْفَ مَرَّهٍ [جامع الأخبار ، ص37] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : النَّظَرُ إِلَى وَجْهِ الْوَالِدَينِ عِبَادَهٌ [

عوالی اللآلی ، ج4 ، ص73] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : النَّظَرُ إِلَی وَجْهِ الْعَالِمِ خَیرٌ لَک مِنْ عِتْقِ أَلْفِ رَقَبَهٍ [جامع الأخبار ، ص37] .

1. شناخت عالم وارسته.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من وقر عالما فقد وقر ربه [غرر الحکم ، ص47] .

فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّکرِ [نحل/43] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ مِنْ حَقِّ الْعَالِمِ أَنْ لَا تُکثِرَ عَلَیهِ السُّوالَ وَ لَا تَأْخُذَ بِثَوْبِهِ وَ إِذَا دَخَلْتَ عَلَیهِ وَ عِنْدَهُ قَوْمٌ فَسَلِّمْ عَلَیهِمْ جَمِیعاً وَ خُصَّهُ بِالتَّحِیهِ دُونَهُمْ وَ اَجْلِسْ بَینَ یدَیهِ وَ لَا تَجْلِسْ خَلْفَهُ وَ لَا تَغْمِزْ بِعَینِک وَ لَا تُشِرْ بِیدِک وَ لَا تُکثِرْ مِنَ الْقَوْلِ [کافی ، ج1 ، ص37] .

1. ترک سوالاتی که در فهم آن رشد نیست.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : سَلْ تَفَقُّهاً وَ لَا تَسْأَلْ تَعَنُّتاً [نهج البلاغه ، حکمت 320] .

1. رهبری

1. اهمیت پیشوا ورهبر از منظر قرآن

یا أَیهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَیک مِنْ رَبِّک وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ [مائده/67] .

مَنْ یطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطاعَ اللّهَ [نساء/80] .

وَ ما جَعَلْنَا الْقِبْلَهَ الَّتِی کنْتَ عَلَیها إِلاّ لِنَعْلَمَ مَنْ یتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ ینْقَلِبُ عَلی عَقِبَیهِ وَ إِنْ کانَتْ لَکبِیرَهً إِلاّ عَلَی الَّذِینَ هَدَی اللّهُ وَ ما کانَ اللّهُ لِیضِیعَ إِیمانَکمْ إِنَّ اللّهَ بِالنّاسِ لَرَوفٌ رَحِیمٌ [بقره/143] .

2. ویژگی های رهبر از منظر قرآن

1.ایمان به هدف و مکتب : آمَنَ الرَّسُولُ بِما أُنْزِلَ إِلَیهِ مِنْ رَبِّهِ [بقره/285] .

2.استقامت : فَاسْتَقِمْ کما أُمِرْتَ [هود/112] .

3.همراه با مستضعفان : وَ اصْبِرْ نَفْسَک مَعَ الَّذِینَ یدْعُونَ رَبَّهُمْ

بِالْغَداهِ وَ الْعَشِی [کهف/28] .

4.قاطعیت در اصول : لَکمْ دِینُکمْ وَ لِی دِینِ [کافرون/6] .

5.مصالحه در مسائل جزئی : فَبِما رَحْمَهٍ مِنَ اللّهِ لِنْتَ لَهُمْ [آل عمران/159] .

6.تواضع : وَ اخْفِضْ جَناحَک لِلْمُومِنِینَ [حجر/88] .

7.سوز : عَزِیزٌ عَلَیهِ ما عَنِتُّمْ [توبه/128] .

8.سعه صدر : أَ لَمْ نَشْرَحْ لَک صَدْرَک [انشراح/1] .

9.عدالت : لا ینالُ عَهْدِی الظّالِمِینَ [بقره/124] .

10.تربیت و تعلیم : یزَکیهِمْ وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَهَ [جمعه/2] .

11.پیشگام بودن : وَ أُمِرْتُ لِأَنْ أَکونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِینَ [زمر/12] .

12.سادگی : أَ هذَا الَّذِی بَعَثَ اللّهُ رَسُولاً [فرقان/41] .

13.برداشتن قید و بندها و خرافات : وَ یضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلالَ الَّتِی کانَتْ عَلَیهِمْ [اعراف/157] .

3. وظایف رهبر

1. درمقابل مردم

الَّذِینَ یتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِی الْأُمِّی الَّذِی یجِدُونَهُ مَکتُوباً عِنْدَهُمْ فِی التَّوْراهِ وَ الْإِنْجِیلِ یأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهاهُمْ عَنِ الْمُنْکرِ وَ یحِلُّ لَهُمُ الطَّیباتِ وَ یحَرِّمُ عَلَیهِمُ الْخَبائِثَ وَ یضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلالَ الَّتِی کانَتْ عَلَیهِمْ [اعراف/157] .

یتْلُوا عَلَیهِمْ آیاتِهِ وَ یزَکیهِمْ وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَهَ [آل عمران/164] .

2. تکیه گاه مردم

قَالَ الْهَادِی (ع) وَ بِکمْ ینَفِّسُ الْهَمَّ وَ یکشِفُ الضَّرَّ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص615] .

3. کشورداری

1. سیاسی

قَالَ الْهَادِی (ع) : قَادَهَ الْأُمَمِ وَ أَوْلِیاءَ النِّعَمِ وَ عَنَاصِرَ الْأَبْرَارِ وَ دَعَائِمَ الْأَخْیارِ وَ سَاسَهَ الْعِبَادِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص609] .

أَطِیعُوا اللّهَ وَ أَطِیعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِی الْأَمْرِ مِنْکمْ [نساء/59] .

النَّبِی أَوْلی بِالْمُومِنِینَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ [احزاب/6] .

2. نظامی

وَ کأَینْ مِنْ نَبِی

قاتَلَ مَعَهُ رِبِّيونَ [آل عمران/146] .

الَّذِينَ اسْتَجابُوا لِلّهِ وَ الرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ ما أَصابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَ اتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ [آل عمران/172] .

وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ [نساء/83] .

4. وظايف مردم در مقابل رهبر

قَالَ الْهَادِی (ع) : مُوَالٍ لَكمْ وَ لِأَوْلِيائِكمْ مُبْغِضٌ لِأَعْدَائِكمْ وَ مُعَادٍ لَهُمْ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص613] .

قَالَ الْهَادِی (ع) : مَنْ وَالَاكمْ فَقَدْ وَالَی اللَّهَ وَ مَنْ عَادَاكمْ فَقَدْ عَادَی اللَّهَ وَ مَنْ أَحَبَّكمْ فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ وَ مَنْ أَبْغَضَكمْ فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّهَ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص613] .

تبرک الصحابهقُلْ لا أَسْئَلُكمْ عَلَيهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی [شوری/23] .

الْعَبَّاسُ بْنِ عَلِی (ع) : و الله إن قطعتمو يمينی إنی أحامی أبدا عن دينی [المناقب ، ج4 ، ص108] .

1.ايمان و اطاعت :

قالُوا سَمِعْنا وَ أَطَعْنا [بقره/285] .

مَنْ يطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطاعَ اللّهَ [نساء/80] .

ما آتاكمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ [حشر/7] .

وَ إِذا كانُوا مَعَهُ عَلی أَمْرٍ جامِعٍ لَمْ يذْهَبُوا حَتّی يسْتَأْذِنُوهُ [نور/62] .

2.ادب :

لا تَجْعَلُوا دُعاءَ الرَّسُولِ بَينَكمْ كدُعاءِ بَعْضِكمْ بَعْضاً [نور/63] .

3.پيش مرگ شدن : وَ لا يرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ [توبه/120] .

فَالّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَ عَزَّرُوهُ وَ نَصَرُوهُ وَ اتَّبَعُوا النَّورَ الّذِی أنْزِلَ مَعَهُ أولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [اعراف/157] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اسْتَجِیبُوا لِلّهِ وَ لِلرَّسُولِ إِذا دَعاکمْ لِما یحْییکمْ [انفال/24] .

4.وحدت : وَ أَطِیعُوا اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لا تَنازَعُوا فَتَفْشَلُوا [انفال/46] .

5. ریشه تبعیت از رهبری

تقوا

ریشه تبعیت :

فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطِیعُونِ وَ لا تُطِیعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِینَ [شعراء/151-150] .

وَ جِئْتُکمْ بِآیهٍ مِنْ رَبِّکمْ فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطِیعُونِ [آل عمران/50] .

إِذْ قالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَ لا تَتَّقُونَ إِنِّی لَکمْ رَسُولٌ أَمِینٌ فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطِیعُونِ [شعراء/108-106] .

إِذْ قالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَ لا تَتَّقُونَ إِنِّی لَکمْ رَسُولٌ أَمِینٌ فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطِیعُونِ [شعراء/126-124] .

إِذْ قالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صالِحٌ أَ لا تَتَّقُونَ إِنِّی لَکمْ رَسُولٌ أَمِینٌ فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطِیعُونِ [شعراء/144-142] .

إِذْ قالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَ لا تَتَّقُونَ إِنِّی لَکمْ رَسُولٌ أَمِینٌ فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطِیعُونِ [شعراء/163-161] .

إِذْ قالَ لَهُمْ شُعَیبٌ أَ لا تَتَّقُونَ إِنِّی لَکمْ رَسُولٌ أَمِینٌ فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطِیعُونِ [شعراء/179-177] .

لَمّا جاءَ عِیسی بِالْبَیناتِ قالَ قَدْ جِئْتُکمْ بِالْحِکمَهِ وَ لِأُبَینَ لَکمْ بَعْضَ الَّذِی تَخْتَلِفُونَ فِیهِ فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطِیعُونِ [زخرف/63] .

إِنّا أَرْسَلْنا نُوحاً إِلی قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَک مِنْ قَبْلِ أَنْ یأْتِیهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ قالَ یا قَوْمِ إِنِّی لَکمْ نَذِیرٌ مُبِینٌ أَنِ اعْبُدُوا اللّهَ وَ اتَّقُوهُ وَ أَطِیعُونِ [نوح/3-1] .

6. آثار تبعیت از رهبری

عمل صالح :

ما کانَ لِأَهْلِ الْمَدِینَهِ وَ مَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرابِ أَنْ یتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللّهِ وَ لا یرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذلِک بِأَنَّهُمْ لا یصِیبُهُمْ ظَمَأٌ وَ لا نَصَبٌ وَ لا مَخْمَصَهٌ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ لا یطَونَ مَوْطِئاً یغِیظُ الْکفّارَ وَ لا ینالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَیلاً إِلاّ کتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صالِحٌ إِنَّ اللّهَ لا یضِیعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِینَ [توبه/120] .

تبعیت از رهبری / آثار

آرامش : لَقَدْ رَضِی اللّهُ عَنِ

الْمُومِنِينَ إِذْ يبايعُونَک تَحْتَ الشَّجَرَهِ فَعَلِمَ ما فِی قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّکینَهَ عَلَیهِمْ وَ أَثابَهُمْ فَتْحاً قَرِیباً [فتح/18] .

رضوان ،

پیروزی

1.هدایت : وَ إِنْ تُطِیعُوهُ تَهْتَدُوا [نور/54] .

2.بهشت : مَنْ یطِعِ اللّهَ وَ رَسُولَهُ یدْخِلْهُ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ [نساء/13] .

3.پیروزی بر دشمن : إِذْ قالَ اللّهُ یا عِیسی إِنِّی مُتَوَفِّیک وَ رافِعُک إِلَی وَ مُطَهِّرُک مِنَ الَّذِینَ کفَرُوا [آل عمران/55] .

7. قرآن ومذمت طاغیان در مقابل رهبری

وَ یوْمَ یعَضُّ الظّالِمُ عَلی یدَیهِ یقُولُ یا لَیتَنِی اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِیلاً [فرقان/27] .

وَ مِنْهُمْ مَنْ یلْمِزُک فِی الصَّدَقاتِ [توبه/58] .

لَوْ خَرَجُوا فِیکمْ ما زادُوکمْ إِلاّ خَبالاً [توبه/47] .

سَمِعْنا وَ عَصَینا [بقره/93] .

أَ تَعْلَمُونَ أَنَّ صالِحاً مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ [اعراف/75] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کذَبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ مِنْ شِیعَتِنَا وَ هُوَ مُتَمَسِّک بِعُرْوَهِ غَیرِنَا [صفات الشیعه ، ص3] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا ما لَکمْ إِذا قِیلَ لَکمُ انْفِرُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ اثّاقَلْتُمْ إِلَی الْأَرْضِ أَ رَضِیتُمْ بِالْحَیاهِ الدُّنْیا مِنَ الآخِرَهِ فَما مَتاعُ الْحَیاهِ الدُّنْیا فِیالآخِرَهِ إِلاّ قَلِیلٌ [توبه/38] .

1. ریاء

1. سیمای ریاء

1. درقرآن

فَوَيلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلاتِهِمْ ساهُونَ الَّذِينَ هُمْ يراونَ وَ يمْنَعُونَ الْماعُونَ [ماعون/7-4] .

وَ ما أُمِرُوا إِلاّ لِيعْبُدُوا اللّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفاءَ [بينه/5] .

فَمَنْ كانَ يرْجُوا لِقاءَ رَبِّهِ فَلْيعْمَلْ عَمَلاً صالِحاً وَ لا يشْرِک بِعِبادَهِ رَبِّهِ أَحَداً [كهف/110] .

إِلاّ مَنْ أَتَى اللّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ [(شعراء-89) كافى ، ج2 ، ص16] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْقَلْبُ السَّلِيمُ الَّذِى يلْقَى رَبَّهُ وَ لَيسَ فِيهِ أَحَدٌ سِوَاهُ

قَالَ وَ كلُّ قَلْبٍ فِيهِ شِرْک أَوْ شَک فَهُوَ سَاقِطٌ

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكمْ بِالأَخْسَرِينَ أَعْمالاً الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيهُمْ فِى الْحَياهِ الدُّنْيا وَ هُمْ يحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يحْسِنُونَ صُنْعاً [كهف/103-104] .

مَنْ كانَ يرِيدُ الْعاجِلَهَ عَجَّلْنا لَهُ فِيها ما نَشاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنا لَهُ جَهَنَّمَ يصْلاها مَذْمُوماً مَدْحُوراً (يعنى : مردود [اسراء/18] .

2. درروايات

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كلُّ رِياءٍ شِرْک [كافى ، ج2 ، ص293] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ كانَ ظَاهِرُهُ أَرْجَحَ مِنْ بَاطِنِهِ خَفَّ مِيزَانُهُ [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص404] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أَبَا ذَرٍّ اتَّقِ اللَّهَ وَ لَا تُرِ النَّاسَ أَنَّک تَخْشَى اللَّهَ فَيكرِمُوک وَ قَلْبُک فَاجِرٌ [أمالى طوسى ، ج19 ، ص531] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِک مِنْ أَنْ تُحَسِّنَ فِى لَامِعَهِ الْعُيونِ عَلَانِيتِى وَ تُقَبِّحَ فِيمَا أَبْطِنُ لَک سَرِيرَتِى مُحَافِظاً عَلَى رِثَاءِ النَّاسِ مِنْ نَفْسِى بِجَمِيعِ مَا أَنْتَ مُطَّلِعٌ عَلَيهِ مِنِّى فَأُبْدِى لِلنَّاسِ حُسْنَ ظَاهِرِى وَ أُفْضِى إِلَيک بِسُوءِ عَمَلِى تَقَرُّباً إِلَى عِبَادِک وَ تَبَاعُداً مِنْ مَرْضَاتِک [نهج البلاغه ، حكمت 276] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا ابن مسعود إياک أن تظهر من نفسک الخشوع و التواضع للآدميين و أنت فيما بينک و بين ربک مصر على المعاصى و الذنوب يقول الله تعالى يعْلَمُ خائِنَهَ الْأَعْينِ وَ ما تُخْفِى الصُّدُورُ [مكارم الأخلاق ، ص457] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ويل للذين يجتلبون الدنيا بالدين يلبسون للناس جلود الضأن من لين ألسنتهم كلامهم أحلى من العسل و قلوبهم قلوب الذئاب يقول الله تعالى أ بى

يغترون أم على يجترون فو عزتى و جلالى لأبعثن عليهم فتنه تذر الحليم منهم حيران [أعلام الدين ، ص295] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مِنْهُمْ مَنْ يطْلُبُ الدُّنْيا بِعَمَلِ الآخِرَهِ وَ لَا يطْلُبُ الْ آخِرَهَ بِعَمَلِ الدُّنْيا قَدْ طَامَنَ مِنْ شَخْصِهِ وَ قَارَبَ مِنْ خَطْوِهِ وَ شَمَّرَ مِنْ ثَوْبِهِ وَ زَخْرَفَ مِنْ نَفْسِهِ لِلْأَمَانَهِ وَ اتَّخَذَ سِتْرَ اللَّهِ ذَرِيعَهً إِلَى الْمَعْصِيهِ [نهج البلاغه ، خطبه 32] .

من الأخبار النبويه قوله (ص) و قد سأله رجل يا رسول الله فيم النجاه فقال ألا تعمل بطاعه الله و تريد بها الناس [شرح نهج البلاغه ، ج2 ، ص179] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيكمُ الشِّرْک الْأَصْغَرُ قَالُوا وَ مَا الشِّرْک الْأَصْغَرُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) هُوَ الرِّياءُ [منيه المريد ، ص317] .

.فى الحديث : ان للريا سبعون بابا

.فى الحديث : تعوذوا بالله من خشوع النفاق

. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يحْشُرُ النَّاسَ عَلَى نِياتِهِمْ يوْمَ الْقِيامَهِ [كافى ، ج5 ، ص20] .

. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من أخلص النيه تنزه عن الدنيه [غرر الحكم ، ص198] .

عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ قَالَ : "دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَرَأَيتُ فِى وَجْهِهِ مَا سَاءَنِى فَقُلْتُ مَا الَّذِى أَرَى بِک فَقَالَ أَخَافُ عَلَى أُمَّتِى الشِّرْک فَقُلْتُ أَ يشْرِكونَ مِنْ بَعْدِک فَقَالَ أَمَا إِنَّهُمْ لَا يعْبُدُونَ شَمْساً وَ لَا قَمَراً وَ لَا وَثَناً وَ لَا حَجَراً وَ لَكنَّهُمْ يرَاءُونَ بِأَعْمَالِهِمْ وَ الرِّياءُ هُوَ الشِّرْک "فَمَنْ كانَ يرْجُوا لِقاءَ رَبِّهِ فَلْيعْمَلْ عَمَلًا صالِحاً وَ لا يشْرِک بِعِبادَهِ رَبِّهِ أَحَداً " (كهف-110)

" [مجموعه ورام ، ج2 ، ص233] .

2. سیمای ریاکار

1. درقرآن

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِكمْ بِالْمَنِّ وَ الأْذى كالَّذِى ينْفِقُ مالَهُ رِئاءَ النّاسِ وَ لا يومِنُ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآْخِرِ [بقره/264] .

2. درروايات

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : المرائى ظاهره جميل و باطنه عليل [غرر الحكم ، ص311] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا ابن مسعود إذا عملت عملا من البر و أنت تريد بذلک غير الله فلا ترج بذلک منه ثوابا فإنه يقولفَلا نُقِيمُ لَهُمْ يوْمَ الْقِيامَهِ وَزْناً [(كهف-105)] [مكارم الأخلاق ، ص453] .

عَنِ ابْنِ جُبَيرٍ قَالَ : "جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِى (ص) فَقَالَ إِنِّى أَتَصَدَّقُ وَ أَصِلُ الرَّحِمَ وَ لَا أَصْنَعُ ذَلِک إِلَّا لِلَّهِ فَيذْكرُ مِنِّى وَ أَحْمَدُ عَلَيهِ فَيسُرُّنِى ذَلِک وَ أُعْجَبُ بِهِ فَسَكتَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ لَمْ يقُلْ شَيئاً فَنَزَلَ قَوْلُهُ تَعَالَى " قُلْ إِنَّما أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكمْ يوحى إِلَى أَنَّما إِلهُكمْ إِلهٌ واحِدٌ فَمَنْ كانَ يرْجُوا لِقاءَ رَبِّهِ فَلْيعْمَلْ عَمَلًا صالِحاً وَ لا يشْرِک بِعِبادَهِ رَبِّهِ أَحَداً " (كهف-110) " [عده الداعى ، ص223] .

عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْفُضَيلِ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : "سَأَلْتُهُ عَنْ تَفْسِيرِ هَذِهِ الْآيهِ فَمَنْ كانَ يرْجُوا لِقاءَ رَبِّهِ فَلْيعْمَلْ عَمَلًا صالِحاً وَ لا يشْرِک بِعِبادَهِ رَبِّهِ أَحَداً قَالَ مَنْ صَلَّى أَوْ صَامَ أَوْ أَعْتَقَ أَوْ حَجَّ يرِيدُ مَحْمَدَهَ النَّاسِ فَقَدْ أَشْرَک فِى عَمَلِهِ وَ هُوَ شِرْک مَغْفُورٌ" [تفسير عياشى ، ج2 ، ص352] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من قرأ القرآن يريد به السمعه و التماس شىء لقى الله تعالى يوم القيامه [ثواب الأعمال ، ص286]

.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ وَجْهُهُ عَظْمٌ لَيسَ عَلَيهِ لَحْمٌ وَ زَجَّ الْقُرْآنُ فِی قَفَاهُ حَتَّی يدْخِلَهُ النَّارَ وَ يهْوِی فِيهَا مَعَ مَنْ هَوَی [ثواب الأعمال ، ص286] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يور برجال إلى النار فيقول الله عز و جل لمالک قل للنار لا تحرقی لهم أقداما فقد كانوا يمشون بها إلى المساجد و لا تحرقی لهم وجوها فقد كانوا يسبغون الوضوء و لا تحرقی لهم أيديا فقد كانوا يرفعونها بالدعاء و لا تحرقی لهم ألسنه فقد كانوا يكثرون تلاوه القرآن قال فيقول لهم خازن النار يا أشقياء ما كان حالكم قالوا كنا نعمل لغير الله عز و جل فقيل لنا خذوا ثوابكم ممن عملتم لهم [ثواب الأعمال ، ص223] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يجاء بعبد يوم القيامه قد صلى فيقول يا رب صليت ابتغاء وجهک فيقال له بل صليت ليقال ما أحسن صلاه اذهبوا به إلى النار [الزهد ، ص62] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَوَّلَ مَنْ يدْعَی يوْمَ الْقِيامَهِ رَجُلٌ جَمَعَ الْقُرْآنَ وَ رَجُلٌ قُتِلَ فِی سَبِيلِ اللَّهِ وَ رَجُلٌ كثِيرُ الْمَالِ فَيقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِلْقَارِئِ أَ لَمْ أُعَلِّمْک مَا أَنْزَلْتُ عَلَی رَسُولِی فَيقُولُ بَلَی يا رَبِّ فَيقُولُ مَا عَمِلْتَ فِيمَا عَلِمْتَ فَيقُولُ يا رَبِّ قُمْتُ بِهِ فِی آنَاءِ اللَّيلِ وَ أَطْرَافِ النَّهَارِ فَيقُولُ اللَّهُ تَعَالَی كذَبْتَ وَ تَقُولُ الْمَلَائِكهُ كذَبْتَ وَ يقُولُ اللَّهُ تَعَالَی إِنَّمَا أَرَدْتَ أَنْ يقَالَ فُلَانٌ قَارِئٌ فَقَدْ قِيلَ ذَلِک وَ يوتَی بِصَاحِبِ الْمَالِ فَيقُولُ اللَّهُ تَعَالَی أَ لَمْ أُوَسِّعْ عَلَيک حَتَّی لَمْ أَدَعْک تَحْتَاجُ إِلَی أَحَدٍ فَيقُولُ بَلَی يا رَبِّ فَيقُولُ فَمَا عَمِلْتَ فِيمَا آتَيتُک قَالَ

كنْتُ أَصِلُ الرَّحِمَ وَ تَصَدَّقُ فَيقُولُ اللَّهُ تَعَالَى كذَبْتَ وَ تَقُولُ الْمَلَائِكهُ كذَبْتَ وَ يقُولُ اللَّهُ تَعَالَى بَلْ أَرَدْتَ أَنْ يقَالَ فُلَانٌ جَوَادٌ وَ قَدْ قِيلَ ذَلِک وَ يوتَى بِالَّذِی قُتِلَفِی سَبِيلِ اللَّهِ فَيقُولُ اللَّهُ تَعَالَى مَا فَعَلْتَ فَيقُولُ أُمِرْتُ بِالْجِهَادِ فِی سَبِيلِک فَقَاتَلْتُ حَتَّى قُتِلْتُ فَيقُولُ اللَّهُ تَعَالَى كذَبْتَ وَ تَقُولُ الْمَلَائِكهُ كذَبْتَ وَ يقُولُ اللَّهُ تَعَالَى بَلْ أَرَدْتَ أَنْ يقَالَ فُلَانٌ شُجَاعٌ جَرِیءٌ فَقَدْ قِيلَ ذَلِک ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أُولَئِک تَسَعَّرُ لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ [بحار لأنوار ، ج69 ، ص305] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن أولى الناس أن يقضى يوم القيامه عليه رجل استشهد فأتى به فعرفه نعمه فعرفها قال فما عملت فيها قال قاتلت فيک حتى استشهدت قال كذبت و لكنک قاتلت ليقال جرىء فقد قيل ذلک ثم أمر به فسحب على وجهه حتى ألقى فى النار [بحار لأنوار ، ج67 ، ص249] .

. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثَلَاثُ عَلَامَاتٍ لِلْمُرَائِی ينْشَطُ إِذَا رَأَى النَّاسَ وَ يكسَلُ إِذَا كانَ وَحْدَهُ وَ يحِبُّ أَنْ يحْمَدَ فِی جَمِيعِ أُمُورِهِ [كافى ، ج2 ، ص295] .

عَنْ زُرَارَهَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : "سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يعْمَلُ الشَّىءَ مِنَ الْخَيرِ فَيرَاهُ إِنْسَانٌ فَيسُرُّهُ ذَلِک فَقَالَ لَا بَأْسَ مَا مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَ هُوَ يحِبُّ أَنْ يظْهَرَ لَهُ فِی النَّاسِ الْخَيرُ إِذَا لَمْ يكنْ صَنَعَ ذَلِک لِذَلِک" [كافى ، ج2 ، ص297] .

3. نشانه های ریاکار

1. درعبادت

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعَمَلُ الْخَالِصُ الَّذِی لَا تُرِيدُ أَنْ يحْمَدَک عَلَيهِ أَحَدٌ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ [كافى ، ج2 ، ص16] .

2. گاهی ریا با

مقدسی توام می شود ، گاهی روزه نیست ولی نمی گوید روزه نیستم تا دروغ شود. می گوید ، از غذا خوردن معذورم در اینجا دو ریا شده :

الف : ظاهرش را روزه دار جلوه داده است.

ب : ظاهرش را مخلص نشان داده است.

3. گاهی کاری را قلبا میل دارد ولی در ظاهر می گوید برای اینکه فلانی قلبش نشکند این کار را کردم.

4. گاهی ترک عبادت می کند تا مردم نگویند ریاکار است ، غافل از آنکه این ترک برای مردم خود ریاء است ، آری اگر خوف ریا هست انجام ندهد ، ولی اگر می داند که برای خداست ولی می ترسد که مردم او را ریاکار بدانند این ترک هم برای حب نفس و شرک و ریاء است.

5. گاهی اصل کار ریائی است ، اما گاهی اصل کار خدائی است ولی بخاطر ریا کار را آسان و با نشاط انجام میدهد ، مثلا هر شب نماز شب برای خدا می خواند ولی با کسالت ولی امشب که ریا و دیدن مردم مطرح است با نشاط انجام می دهد.

6. گاهی نفس زدن و اظهار خستگی ، چرت و قیافه گریه؟ لباس خاکی به مردم می فهماند که من در فلان کار خیر خودم را خسته و خاکی یا بیدار و در حال مناجات و....

7. گاهی عبادت را دور از ریا انجام میدهد ولی در درون از مردم توقع احترام ، فروش جنس بهتر یا قیمت ارزانتر ، بلند شدن ، رای دادن و... دارد که اگر آن عبادت را نداشت این توقعات را هم نداشت گویا عجب او را از خداوند طلبکار و اگر نشد گله مند می کند آریاخفی من و بیب النمل

فی لیله...

ان الله عز و جل یقول للقراء یوم القیامه الم یکن یرخص علیکم السعر؟

بخاطر موقعیت شما قیمتها بریا شما ارزان شد.

الم تکونوا تبتدون بالسلام؟ الم تکن تقضی لکم الحوائج؟

و فی الحدیث الاخر : لا اجر لکم قد استوفیتم اجورکم.

همه نافله می خوانند او هم می خواند تا نگویند کسل است. همه انفاق می کنند او هم می کند تا نگویند فلانی بخیل است.

2. درجامعه

گاهی لباس گران قیمت ولی از نظر برق و جلوه ساده برای خود تهیه می کند که هم میل خود به دنیا را اشباع کند و هم جلو دهن مردم را به سادگی آن بگیرد.

اسم گناه که میبرد چنان نستجیر بالله میگوید که مردم به چه جراتی گناه می کنند که گویا فکر گناه به ذهنش خطور نمی کند.

. سعی می کند با مقامات مملکتی یا علماء و مقدسین آمد و شد کند تا بگویند فلانی مردم دار و در میان همه طبقات محترم است.

گاهی میگوید چه بزرگانی را زیارت کرده ایم یعنی من هم...

گاهی از جامعه کنار می رود ولی دل خوش است که قضاوت مردم درباره او این است که فلانی اهل دنیا و ریاست نیست. او طمع به مال و ریاست بر مردم ندارد ولی طمع به عقیده خوب مردم نسبت به او دارد.

شوخی می کند می بیند جلسه بد شد. فوری بخاطر مردم (نه خدا) می گوید : استغفر الله در صورتی که اگر بد نمی شد و مردم نبودند نمی گفت : أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ

میل دارد در مجالس علما و روسا مسئله علمی را حل کند و هر چه اهل مجلس بیشتر ناظرند شادتر می شود و اگر حرفش را تصدیق کنند بیشتر

شاد می شود.

3.فردی

با اینکه گاهی به ضرورتی باید بدود با

فشار و تحمیل بر خود آهسته راه می رود.

ساعت ها در خلوت یاد خدا نیست ولی در میان مردم فوری یاد خدا می کند.

4. آثار ریاء

1. دنیوی

. رسول اکرم (ص) : ابغض العباد الی الله تعالی من کان ثوباه خیرا من عمله : ان تکون ثیابه ثیاب الانبیاء و عمله عمل الجبارین [کنز ، 7483] .

. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنْ تَفْسِيرِ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّفَمَنْ كانَ يرْجُوا لِقاءَ رَبِّهِ فَلْيعْمَلْ عَمَلًا صالِحاً وَ لا يشْرِک بِعِبادَةِ رَبِّهِ أَحَداً [(کهف-110)] فَقَالَ مَنْ صَلَّى مُرَاءَاةَ النَّاسِ فَهُوَ مُشْرِک إِلَى أَنْ قَالَ وَ مَنْ عَمِلَ عَمَلًا مِمَّا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ مُرَاءَاةَ النَّاسِ فَهُوَ مُشْرِک وَ لَا يقْبَلُ اللَّهُ عَمَلَ مُرَاءٍ [تفسیر القمی ، ج2 ، ص47] .

. قَالَ لُقْمَانُ (ع) لِابْنِهِ : أخلص العمل فإن الناقد بصیر [اختصاص مفید ، ص341] .

یکی از مروجین دین را بعد از مرگش در خواب دیدند و از احوال او پرسیدند. گفت : من در دنیا مروج دین بودم. گفتند : هدفت این بود که دین ترویج شود یا ترویج کنی.

. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَيأْتِی عَلَی النَّاسِ زَمَانٌ تَخْبُثُ فِيهِ سَرَائِرُهُمْ وَ تَحْسُنُ فِيهِ عَلَانِيتُهُمْ طَمَعاً فِی الدُّنْيا لَا يرِيدُونَ بِهِ مَا عِنْدَ رَبِّهِمْ يكونُ دِينُهُمْ رِياءً لَا يخَالِطُهُمْ خَوْفٌ يعُمُّهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ فَيدْعُونَهُ دُعَاءَ الْغَرِيقِ فَلَا يسْتَجِيبُ لَهُمْ [کافی ، ج2 ، ص296] .

. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَنَا خَيرُ شَرِيک مَنْ أَشْرَک مَعِی غَيرِی فِی عَمَلٍ عَمِلَهُ لَمْ أَقْبَلْهُ إِلَّا مَا كانَ لِی خَالِصاً [کافی ، ج2 ، ص295]

.

. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من أراد الله عز و جل بالقليل من عمله أظهره الله له أكثر مما أراد و من أراد الناس بالكثير من عمله فی تعب من بدنه و سهر من ليله أبی الله عز و جل إلا أن يقلله فی عين من سمعه [بحار الأنوار ، ج69 ، ص290] .

. قال رسول (ص) : لا يقبل الله عملا فيه مقدار ذره من رياء [محجه ، ج6 ، ص141] .

2. اخروی

. رسول اكرم (ص) : اشد الناس عذابا يوم القيامه من يرى الناس ان فيه خيرا و لا خير فيه [كنز ، 7485] .

. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْمَلَكَ لَيصْعَدُ بِعَمَلِ الْعَبْدِ مُبْتَهِجاً بِهِ فَإِذَا صَعِدَ بِحَسَنَاتِهِ يقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ اجْعَلُوهَا فِی سِجِّينٍ إِنَّهُ لَيسَ إِيای أَرَادَ بِهَا [كافی ، ج2 ، ص294] .

. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من راءی بعمله ساعه حبط عمله الذی كان قبله [بحار الأنوار ، ج69 ، ص274] .

5. درمان رياء

1. توجه به اراده خدا

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قال الله عز و جل أنا أغنى الشركاء عن الشرک فمن عمل عملا أشرک فيه غيری فأنا منه برىء فهو للذی أشرک [بحار الأنوار ، ج67 ، ص221] .

2. پرده ها كنارميرود و انسان به آرزوی خود كه محبوبيت در دنيا است نمی رسد و اگر برسد فوری خنثی می شود زيرا قلب انسان دست خداست جز از راه خدا و اراده خدا احدی حق تصرف در قلوب ندارد : خَتَمَ عَلى قُلُوبِكمْ [انعام/46] .

طَبَعَ اللّهُ عَلى قُلُوبِهِمْ [توبه/93] .

يا

مقلب القلوب

3. آبرو نزد مردم بدست خداست او باید دل مردم را به فردی مهربان و خوش بین کند.

سَیجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمنُ وُدًّا [مریم/96] .

وَ رَفَعْنا لَک ذِکرَک [انشراح/4] .

وَ اجْعَلْ لِی لِسانَ صِدْقٍ فِی الْآخِرِینَ [شعراء/84] .

إِنَّ اللّهَ یدافِعُ عَنِ الَّذِینَ آمَنُوا [حج/38] .

فکر در اینکه انسان و قلب او از نوامیس الهیه است و خداوند غیور اجازه نمی دهد که انسان به ناموس او آنقدر پرده دری شود.

2. تو.جه به عاقبت کار

عاقبت ریا و سالوس رسوائی است.

وَ اللّهُ مُخْرِجٌ ما کنْتُمْ تَکتُمُونَ [بقره/72] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ عَبْدٍ أَسَرَّ خَیراً فَذَهَبَتِ الْأَیامُ أَبَداً حَتَّی یظْهِرَ اللَّهُ لَهُ خَیراً وَ مَا مِنْ عَبْدٍ یسِرُّ شَرّاً فَذَهَبَتِ الْأَیامُ أَبَداً حَتَّی یظْهِرَ اللَّهُ لَهُ شَرّاً [کافی ، ج2 ، ص293] .

5. در آخرت دست خالی است :

وَ ما أُمِرُوا إِلاّ لِیعْبُدُوا اللّهَ مُخْلِصِینَ [بینه/5] .

یوْمَ لا ینْفَعُ مالٌ وَ لا بَنُونَ [شعراء/88] .

فَإِنَّ خَیرَ الزّادِ التَّقْوی [بقره/197] .

6. توجه به اینکه شهرت ومحبوبیت بر فرض در دنیا پیدا شد رسوائی قیامت چطور؟

خسارت ها چطور؟

اینهمه آیات داریم کهفَما رَبِحَتْ تِجارَتُهُمْ [بقره/16] .

7. توجه به سرنوشت محبوبان دنیوی و مشهورانی که پس از چندی گمنام شدند :

کمْ تَرَکوا مِنْ جَنّاتٍ وَ عُیونٍ وَ زُرُوعٍ [دخان/26-25] .

8. فکر اینکه وجود ما ، آفرینش ما ، شیر مادر و مهر والدین و اکسیژن و آب و غذا و سلامتی و امکانات ما همه و همه از اوست ، خود ما از او هستیم ، آیا سزاوار است

برای غیر او کار کنیم.

9. خدا که نیازی به عبادت ما ندارد :

إِنَّ اللّهَ غَنِی عَنِ الْعالَمِینَ [آل عمران/97] .

ما هم حق منت بر رهبران نداریمقُلْ لا تَمُنُّوا عَلَی إِسْلامَکمْ [حجرات/17] .

10. فکر اینکه چرا در دل من غیر خداست؟ مبادا من مومن هستم؟ در حدیث قدسی آمده.

3. توجه به ضعف خلق

لَنْ یخْلُقُوا ذُباباً [حج/73] .

فَمَنْ یأْتِیکمْ بِماءٍ مَعِینٍ [ملک/30] .

مَنْ إِلهٌ غَیرُ اللّهِ یأْتِیکمْ بِضِیاءٍ [قصص/71] .

أَمَّنْ یجِیبُ الْمُضْطَرَّ [نمل/62] .

أَ یبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّهَ [نساء/139] .

لا یسْمَعُوا دُعاءَکمْ وَ لَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجابُوا لَکمْ [فاطر/14] .

فَمَنْ ینْصُرُنِی مِنَ اللّهِ إِنْ عَصَیتُهُ [هود/63] .

فَمَنْ یمْلِک مِنَ اللّهِ شَیئاً [مائده/17] .

لِمَنِ الْمُلْک الْیوْمَ [غافر/16] .

مَنْ ذَا الَّذِی یشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاّ بِإِذْنِهِ [بقره/255] .

4. سایر

سوال : چه کنیم که از ریا دور باشیم؟

پاسخ : 1. فکر کنیم که رضای خدا ، لذت ابدی را در پی دارد. و رضای مردم اگرتحصیل شود ، اگر واقعی باشد نه خیالی اگر تغییر نکند ، موقتی است.

2. بدانیم که غیر خدا نیز محتاج است و توجه محتاج به محتاج ، خسارت است.

3. بدانیم معامله ابدی به فانی بی عقلی است.وَ الدّارُ الْآخِرَهُ خَیرٌ لِلَّذِینَ یتَّقُونَ أَ فَلا تَعْقِلُونَ [اعراف/169] .وَ الدّارُ الْآخِرَهُ خَیرٌ لِلَّذِینَ یتَّقُونَ أَ فَلا تَعْقِلُونَ [اعراف/169] .

4. عبادتهای خود را پنهانی انجام دهیم.

در خاتمه باید بدانیم دوری از ریا این نیست که خود را هرزه و گنهکارجلوه دهیم و یا از ترس ریا عبادات را ترک کنیم.

6. اخلاص

.

اگر ما اخلاص داریم چرا چشمه های حکمت روی قلب و زبان ما جاری نمی شود؟

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أخلص لله أربعین یوما فجر الله ینابیع الحکمه من قلبه علی لسانه [عده الداعی ، ص232] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من أخلص النیه تنزه عن الدنیه [غرر الحکم ، ص198] .

عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ قَالَ : "دَخَلْتُ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَرَأَیتُ فِی وَجْهِهِ مَا سَاءَنِی فَقُلْتُ مَا الَّذِی أَرَی بِک فَقَالَ أَخَافُ عَلَی أُمَّتِی الشِّرْک فَقُلْتُ أَ یشْرِکونَ مِنْ بَعْدِک فَقَالَ أَمَا إِنَّهُمْ لَا یعْبُدُونَ شَمْساً وَ لَا قَمَراً وَ لَا وَثَناً وَ لَا حَجَراً وَ لَکنَّهُمْ یرَاءُونَ بِأَعْمَالِهِمْ وَ الرِّیاءُ هُوَ الشِّرْک "فَمَنْ کانَ یرْجُوا لِقاءَ رَبِّهِ فَلْیعْمَلْ عَمَلًا صالِحاً وَ لَا یشْرِک بِعِبادَهِ رَبِّهِ أَحَداً " (کهف-110) " [مجموعه ورام ، ج2 ، ص233] .

1. ریاست

1. عدم پذیرش ریاست به خاطر ضعف

در صحیح مسلم ، جلد 3 ، صفحه 1457 دو حدیث می خوانیم که در یکی آمده ابی ذر به پیامبر اکرم (ص) گفت : به من مسئولیتی واگذار کنید.یا رسول الله ! الا تستعملنی؟ فضرب بیدیه علی منکبتی ثم قال : یا أباذر ! انّک ضعیف و انّها أمانه و انّها یوم القیامه خزیٌ و ندامه الّا من أخذها بحقّها و اَدّی الّذی علیرفها

در حدیث دیگری می خوانیم :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا ابَاذَرٍّ ! إِنِّی أُحِبُّ لَک مَا أُحِبُّ لِنَفْسِی إِنِّی أَرَاک ضَعِیفاً فَلَا تَأَمَّرَنَّ عَلَی اثْنَینِ وَ لَا تَوَلَّینَّ مَالَ یتِیمٍ [أمالی طوسی ، ص384] .

2. ریاست وستایش

1 تِلْک الدَّارُ الْآخِرَهُ نَجْعَلُها لِلَّذینَ لا یریدُونَ عُلُوًّا فِی الْأَرْضِ وَ لا فَساداً وَ الْعاقِبَهُ

لِلْمُتَّقينَ [قصص/83] .

يحِبُّونَ أَنْ يحْمَدُوا بِما لَمْ يفْعَلُوا [آل عمران/188] .

مذمت ریاست :

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَلْعُونٌ مَنْ تَرَأَّسَ مَلْعُونٌ مَنْ هَمَّ بِهَا مَلْعُونٌ مَنْ حَدَّثَ بِهَا نَفْسَهُ [کافی ، ج2 ، ص298] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَرَادَ الرِّئَاسَهَ هَلَک [کافی ، ج2 ، ص298] .

4. ریاست وحب مقام

تِلْک الدّارُ الآْخِرَهُ نَجْعَلُها لِلَّذينَ لا يريدُونَ عُلُوًّا فِی الْأَرْضِ وَ لا فَساداً وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقينَ [قصص/83] .

مَنْ كانَ يريدُ الْحَياهَ الدُّنْيا وَ زينَتَها نُوَفِّ إِلَيهِمْ أَعْمالَهُمْ فيها وَ هُمْ فيها لا يبْخَسُونَ أُولئِک الَّذينَ لَيسَ لَهُمْ فِی الآْخِرَهِ إِلاَّ النّارُ وَ حَبِطَ ما صَنَعُوا فيها [هود/16 -15] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حب الجاه و المال ينبتان النفاق فی القلب کما ينبت الماء البقل [کشف الريبه ، ص51] .

5. ریاست و حق کشی

در جنگ صفین مردی از دوستان که ریگی در کفش داشت یا پالانش کج بود یا آدم بی پروایی بود ، مرتّب نظر امام را درباره خلفا می پرسید. امام هم خودداری می کرد تا اینکه در یک جمله کوتاه جوابش را داد. فرمود : خلافت اثره است و کسی نمی تواند جز من آن را بگیرد. در عین حال غارتی بوده گذشته ، فعلاً غارت بزرگتری رخ داده.

چند مثال برای اثره :

1 موقع ازدحام مردم در سوار شدن به اتوبوس هر کسی بی توجه به حق دیگران می خواهد سوار شود ، دستش را جلو دیگران می گیرد و به بهانه اینکه جلوی درب اتوبوس را گرفته خود سوار می شود و دیگران را پس می زند.

قال امیرالمومنین (ع) :

فَإِنَّهَا كانَتْ أَثَرَةً شَحَّتْ عَلَيهَا نُفُوسُ قَوْمٍ [نهج البلاغه ، خطبه 162] . (شح تبی است که همراه با بی تابی است) .

2 روزهای شلوغ نانوایی یا حمام تا نوبت به یکی از مشتری ها می رسد؛ اگر چه نوبت دیگران باشد ، چشم از حق دیگران می پوشد و خود جلو می افتد. همچنین وقت گرفتن گذرنامه و...

ز

1. زکات

1. تاریخچه زکات

1. در اسلام

در سوره های مکی مثل اعراف ، آیه 156 نمل ، آیه 3 لقمان ، آیه 4 فصلت ، آیه 7 ، حکم زکات آمده است که مسلمانان بایدِ بدهند ، اما در مدینه قانون آمد که باید زکات را از مردم بگیری : خُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَه [توبه ، 103] .

به هر حال بعضی دانشمندان درباره زکاتی که در آیات مکی آمده ، می گویند پرداخت زکات در مکه واجب بوده که باید مسلمانان خودشان بدهند ، زیرا در روایات می خوانیم نماز و زکات با هم واجب شدند :

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ وَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : قَالَا فَرَضَ اللَّهُ الزَّکاهَ مَعَ الصَّلَاهِ [کافی ، ج3 ، ص497] .

اما در مدینه فرمان دادن زکات نبود ، بلکه فرمان گرفتن بود همراه با تعیین نصاب و فرستادن مأمور و... [نمونه ، ج14 ، ص197] .

بعضی می گویند که زکات مکه زکات مستحب و زکات مدینه ، زکات واجب بوده است. [نمونه ، ج14 ، ص197] . ضمنا آیهخُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَه [توبه ، 103] . در ماه رمضان نازل شد. [میزان الحکمه] .

2. درادیان سابق

وَ جَعَلْناهُمْ أَئِمَّهً یهْدُونَ بِأَمْرِنا وَ أَوْحَینا إِلَیهِمْ فِعْلَ الْخَیراتِ

وَ إِقامَ الصَّلاهِ وَ إِيتاءَ الزَّكاهِ وَ كانُوا لَنا عابِدِينَ [انبياء، 73].

2. معنای عمومی زکات

1 و لكل شی ء زكوه [حكمت 136].

2 عَلَى كلِّ جُزْءٍ مِنْ أَجْزَائِک زَكاهٌ وَاجِبَهٌ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بَلْ عَلَى كلِّ مَنْبِتِ شَعرٍ مِنْ شَعْرِک بَلْ عَلَى كلِّ لَحْظَهٍ مِنْ لَحَظَاتِک زَكاهٌ فَزَكاهُ الْعَينِ النَّظْرَهُ بِالْعِبْرَهِ وَ الْغَضُّ عَنِ الشَّهَوَاتِ وَ مَا يضَاهِيهَا وَ زَكاهُ الْأُذُنِ اسْتِمَاعُ الْعِلْمِ وَ الْحِكمَهِ وَ الْقُرْآنِ وَ فَوَائِدِ الدِّينِ مِنَ الْمَوْعِظَهِ وَ النَّصِيحَهِ وَ مَا فِيهِ نَجَاتُک وَ الْإِعْرَاضُ عَمَّا هُوَ ضِدُّهُ مِنَ الْكذِبِ وَ الْغِيبَهِ وَ أَشْبَاهِهَا وَ زَكاهُ اللِّسَانِ النُّصْحُ لِلْمُسْلِمِينَ وَ التَّيقُّظُ لِلْغَافِلِينَ وَ كثْرَهُ التَّسْبِيحِ وَ الذِّكرِ وَ غَيرِهَا وَ زَكاهُ الْيدِ الْبَذْلُ وَ الْعَطَاءُ وَ السَّخَاءُ بِمَا أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيک بِهِ وَ تَحْرِيكهَا بِكتَابَهِ الْعِلْمِ وَ مَنَافِعَ ينْتَفِعُ بِهَا الْمُسْلِمُونَ فِى طَاعَهِ اللَّهِ وَ الْقَبْضُ عَنِ الشُّرُورِ وَ زَكاهُ الرِّجْلِ السَّعْى فِى حُقُوقِ اللَّهِ تَعَالَى مِنْ زِيارَهِ الصَّالِحِينَ وَ مَجَالِسِ الذِّكرِ وَ إِصْلَاحِ النَّاسِ وَ صِلَهِ الرَّحِمِ وَ الْجِهَادِ وَ مَا فِيهِ صَلَاحُ قَلْبِک وَ سَلَامَهُ دِينِک هَذَا مِمَّا يحْتَمِلُ الْقُلُوبُ فَهْمَهُ وَ النُّفُوسُ اسْتِعْمَالَهُ وَ مَا لَا يشْرِفُ عَلَيهِ إِلَّا عِبَادُهُ الْمُخْلِصُونَ وَ الْمُقَرَّبُونَ أَكثَرُ مِنْ أَنْ يحْصَى وَ هُمْ أَرْبَابُهُ وَ هُوَ شِعَارُهُمْ دُونَ غَيرِهِمْ [بحار الأنوار، ج93، ص7].

3 تَفْسِيرُ الْإِمَامِ العسكرى (ع) و فى قوله "آتُوا الزَّكاه" (بقره-43) مِنَ الْمَالِ وَ الْجَاهِ وَ قُوَّهِ الْبَدَنِ وَ مِنَ الْمَالِ مَوَاسَاهُ إِخْوَانِكمُ الْمُومِنِينَ وَ مِنَ الْجَاهِ إِيصَالُهُمْ إِلَى مَا يتَقَاعَسُونَ عَنْهُ لِضَعْفِهِمْ مِنْ حَوَائِجِهِمْ الْمُتَرَدِّدَهِ فِى صُدُورِهِمْ وَ بِالْقُوَّهِ مَعُونَهُ أَخٍ لَک قَدْ سَقَطَ حِمَارُهُ أَوْ

حَمْلُهُ فِی صَحْرَاءَ أَوْ طَرِیقٍ وَ هُوَ یسْتَغِیثُ فَلَا یغَاثُ [بحار الأنوار ، ج93 ، ص9] .

4 عن الامیر (ع) : ان الله لیسئل الرجل عن جاهه و ما بذله کما یسئله عن ماله فیما انفقه [کنز ، ج6 ، ص597] .

5 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : زَکاهُ الْعِلْمِ نَشْرُهُ زَکاهُ الْجَاهِ بَذْلُهُ زَکاهُ الْحِلْمِ الِاحْتِمَالُ زَکاهُ الْمَالِ الْإِفْضَالُ زَکاهُ الْقُدْرَهِ الْإِنْصَافُ زَکاهُ الْجَمَالِ الْعَفَافُ زَکاهُ الظَّفَرِ الْإِحْسَانُ زَکَاهُ الْبَدَنِ الْجِهَادُ وَ الصِّیَامُ زَکاهُ الْیسَارِ بِرُّ الْجِیرَانِ وَ صِلَهُ الْأَرْحَامِ زَکاهُ الصِّحَّهِ السَّعْی فِی طَاعَهِ اللَّهِ زَکاهُ الشَّجَاعَهِ الْجِهَادُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ زَکَاهُ السُّلْطَانِ إِغَاثَهُ الْمَلْهُوفِ زَکَاهُ النِّعَمِ اصْطِنَاعُ الْمَعْرُوفِ زَکَاهُ الْعِلْمِ... [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص46] .

6 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : جَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) الصَّدَقَهَ فِی کلِّ شَیءٍ أَنْبَتَتِ الْأَرْضُ إِلَّا مَا کانَ فِی الْخُضَرِ وَ الْبُقُولِ وَ کلَّ شَیءٍ یفْسُدُ مِنْ یوْمِهِ [کافی ، ج3 ، ص510] .

7 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْعَفْوُ زَکاهُ الظَّفَرِ [نهج البلاغه ، حکمت 211] .

8 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لِکلِّ شَیءٍ زَکاهٌ وَ زَکاهُ الْبَدَنِ الصِّیامُ [نهج البلاغه ، حکمت136] .

9 قال الصادق (ع) : لکل شیء زکاه و زکاه العلم أن یعلمه أهله [بحار الانوار ، ج2 ، ص25] .

10 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : المعروف زکاه النعم [غرر الحکم ، 382] ..

قال الصادق (ع) : الشفاعه زکاه الجاه [بحار الأنوار ، ج75 ، ص268] .

11 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فَزَکاهُ الْعَینِ النَّظْرَهُ بِالْعِبْرَهِ وَ الْغَضُّ

عَنِ الشَّهَوَاتِ وَ مَا يضَاهِيهَا [بحار الانوار ، ج93 ، ص7] .

12 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : زَكاهُ اللِّسَانِ النُّصْحُ لِلْمُسْلِمِينَ وَ التَّيقُّظُ لِلْغَافِلِينَ وَ كثْرَهُ التَّسْبِيحِ وَ الذِّكرِ وَ غَيرِهَا [بحار الانوار ، ج93 ، ص7] .

13 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ زَكاهُ الْيدِ الْبَذْلُ وَ الْعَطَاءُ [بحار الانوار ، ج93 ، ص7] .

14 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : زَكاهُ الرِّجْلِ السَّعْی فِی حُقُوقِ اللَّهِ تَعَالَی [بحار الانوار ، ج93 ، ص7] .

15 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : زَكاهُ الْأُذُنِ اسْتِمَاعُ الْعِلْمِ وَ الحِكمَهِ وَ الْقُرْآنِ [بحار الانوار ، ج93 ، ص7] .

16 امام صادق (ع) فرمود : زكات باطنى آن است كه آن گاه كه برادرت به چيزى بيشتر محتاج است ، آن را انتخاب نكنى :

عَنِ الْمُفَضَّلِ قَالَ : كنْتُ عِنْدَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَسَأَلَهُ رَجُلٌ فِی كمْ تَجِبُ الزَّكاهُ مِنَ الْمَالِ فَقَالَ لَهُ : " الزَّكاهُ الظَّاهِرَهُ أَمِ الْبَاطِنَهُ تُرِيدُ؟ فَقَالَ : أُرِيدُهُمَا جَمِيعاً. فَقَالَ : أَمَّا الظَّاهِرَهُ فَفِی كلِّ أَلْفٍ خَمْسَهٌ وَ عِشْرُونَ وَ أَمَّا الْبَاطِنَهُ فَلَا تَسْتَأْثِرْ عَلَی أَخِیک بِمَا هُوَ أَحْوَجُ إِلَيهِ مِنْک" [كافى ، ج3 ، ص500] .

دردها ، زكات بدنها است :

17 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : زَكاهُ الْبَدَنِ الْجِهَادُ وَ الصِّيامُ [غرر الحكم ، ص611] .

18 قَالَ الصَّادِقُ (ع) فی قَوْلَهُ عَزَّ وَ جَلَّ" وَ يمْنَعُونَ الْماعُون" (ماعون / 7) " هُوَ الْقَرْضُ يقْرِضُهُ وَ الْمَعْرُوفُ يصْطَنِعُهُ وَ مَتَاعُ الْبَيتِ يعِيرُهُ وَ مِنْهُ الزَّكاهُ" [كافى ، ج3 ، ص499] .

3. سفارش به زكات

گاهى قبل

از نماز ، مثل عید فطر : قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَکی وَ ذَکرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلّی [اعلی ، 14-15] .

گاهی داخل نماز : الَّذِینَ یقِیمُونَ الصَّلاهَ وَ یوتُونَ الزَّکاهَ وَ هُمْ راکعُونَ [مائده ، 55] .

گاهی (27) بار عدل نماز.

گاهی با نام زکات.

گاهی در قالب نحر : فَصَلِّ لِرَبِّک وَ انْحَرْ [کوثر ، 2] .

گاهی در قالب اطعام : قالُوا لَمْ نَک مِنَ الْمُصَلِّینَ وَ لَمْ نَک نُطْعِمُ الْمِسْکینَ [مدثر ، 44-43] .

گاهی در قالب صدقه : فَلا صَدَّقَ وَ لا صَلّی [قیامه ، 31] .

4. فلسفه زکات

1. تشکر از رازق

قَالَ الرِّضَا (ع) : عِلَّهَ الزَّکاهِ مِنْ أَجْلِ قُوتِ الْفُقَرَاءِ وَ تَحْصِینِ أَمْوَالِ الْأَغْنِیاءِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ کلَّفَ أَهْلَ الصِّحَّهِ الْقِیامَ بِشَأنِ أَهْلِ الزَّمَانَهِ وَ الْبَلْوَی کمَا قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالی "لَتُبْلَوُنَّ فِی أَمْوالِکمْ وَ أَنْفُسِکمْ" (آل عمران / 186) فی أَمْوَالِکم إِخْرَاجُ الزَّکاهِ وَ فِی أَنْفُسِکمْ تَوْطِینُ الْأَنْفُسِ عَلَی الصَّبْرِ مَعَ مَا فِی ذَلِک مِنْ أَدَاءِ شُکرِ نِعَمِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص8] .

2. ازدیاد مال

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا أَدَّی أَحَدٌ الزَّکاهَ فَنَقَصَتْ مِنْ مَالِهِ وَ لَا مَنَعَهَا أَحَدٌ فَزَادَتْ فِی مَالِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص11] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ مَنَعَ حَقّاً لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْفَقَ فِی بَاطِلٍ مِثْلَیهِ [کافی ، ج3 ، ص506] .

قال الباقر (ع) : الزکاه تزید فی الرزق [بحار الانوار ، ج93 ، ص14] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : الصَّدَقَهَ لَا تَزِيدُ

الْمَالَ إِلَّا كثْرَةً فَتَصَدَّقُوا يرْحَمْكمُ اللَّهُ [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص160] .

قال الباقر (ع) : الزکاه تزید فی الرزق [بحار الانوار ، ج93 ، ص14] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَرَضَ اللَّهُ الْإِيمَانَ تَطْهِيراً مِنَ الشِّرْک وَ الصَّلَاهَ تَنْزِيهاً عَنِ الْكبْرِ وَ الزَّكاهَ تَسْبِيباً لِلرِّزْقِ [نهج البلاغه ، حکمت252] .

قَال الحسن بن علی (ع) : مَا نَقَصَتْ زَكاهٌ مِنْ مَالٍ قَطُّ [بحار الانوار ، ج93 ، ص23] .

قال ابوعبد الله (ع) : یا مفضل قل لأصحابک یضعون الزکاه فی أهلها و إنی ضامن لما ذهب لهم [بحار الانوار ، ج75 ، ص380] .

3. تطهیر مال وجان

وَ ما آتَيتُمْ مِنْ زَكاهٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللّهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُضْعِفُونَ [روم ، 39] .

خُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَهً تُطَهِّرُهُمْ وَ تُزَكيهِمْ بِها [توبه ، 103] .

عبرتی برای اغنیا از فقر قیامت :

قَال الرِّضَا (ع) : هُوَ عِظَهٌ لِأَهْلِ الْغِنَى وَ عِبْرَهٌ لَهُمْ لِيسْتَدِلُّوا عَلَى فَقْرِ الآخِرَهِ بِهِمْ [وسائل الشیعه ، ج9 ، ص12] .

زکات نشان دهنده برخی از صفات بر جسته انسانی مثل :

سخاوت ، عطوفت ، ایثار ، نوع دوستی ، مبارزه عملی با فقر در جهت تعادل و ایجاد وحدت و هماهنگی است.

قَالَ أَبُو الْحَسَن مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ (ع) : حَصِّنُوا أَمْوَالَكمْ بِالزَّكاهِ [کافی ، ج4 ، ص61] .

در روایات و آیات از زکات به عنوان :

پاک کننده گناه ، وسیله آزمایش ، نشانه عابد ، زیاد کننده روزی ، سبب رحمت خدا ، عامل حفظ مال و جان و بدن و

برائت از آتش یاد شده است.

و از مانع زکات به عنوان :

کافر ، سارف ، ملعون ، معذب در آخرت ، مقتول به دست امام زمان علیه السلام ، و پذیرفته نشدن نماز و... یاد شده است.

وَ الْمُومِنُونَ وَ الْمُومِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِياءُ بَعْضٍ يأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ينْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكرِ وَ يقِيمُونَ الصَّلاةَ وَ يوتُونَ الزَّكاةَ وَ يطِيعُونَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ أُولئِک سَيرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكيمٌ [توبه ، 71] .

وَ لَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثاقَ بَنِى إِسْرائِيلَ وَ بَعَثْنا مِنْهُمُ اثْنَى عَشَرَ نَقِيباً وَ قالَ اللَّهُ إِنِّى مَعَكمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلاةَ وَ آتَيتُمُ الزَّكاةَ وَ آمَنْتُمْ بِرُسُلِى وَ عَزَّرْتُمُوهُمْ وَ أَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضاً حَسَناً لأُكفِّرَنَّ عَنْكمْ سَيئاتِكمْ وَ لأُدْخِلَنَّكمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ فَمَنْ كفَرَ بَعْدَ ذلِک مِنْكمْ فَقَدْ ضَلَّ سَواءَ السَّبِيلِ [مائده ، 12] .

وسائل الشیعه ، ج 6 ، میزان الحکمه ، ماده زکات؛ بحار ، ج96 و سفینه البحار ، ماده زکات.

جمع ثروت ها موجب طغیان و هلاکت است.

َوَ أَنْفِقُوا فِى سَبِيلِ اللَّهِ وَ لا تُلْقُوا بِأَيدِيكمْ إِلَى التَّهْلُكهِ [بقره ، 195] .

4. فقر زدائی

در روایات آمده : به فقیر به مقداری زکات دهید تا بی نیاز شود ، تا مانند دیگر مردم شود.

اسحاق بن عمار ، به امام صادق (ع) می گوید :

آیا صد دینار یا درهم بدهم؟ فرمود : بله.

گفتم : دویست چطور؟ فرمود : بله.

گفتم : سیصد چطور؟ فرمود : بله.

گفتم : چهار صد چطور؟ فرمود : بله.

فرمود : تا وقتی که بی نیاز شود. (فقیر حق دارد تا وقتی بی نیاز شود ، بگیرد.)

بنابراین ، ملاک پرداخت

زکات ، یک زندگی عادی در سطح سایر مردم است.

نکته مهم آن است که این توازن دور از اسراف و تبذیر و تجمل و زیر نظر حاکم اسلامی که یا معصوم است و یا عادل انجام می گیرد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا وُضِعَتِ الزَّكاهُ اخْتِبَاراً لِلْأَغْنِياءِ وَ مَعُونَهً لِلْفُقَرَاءِ وَ لَوْ أَنَّ النَّاسَ أَدَّوْا زَكاهَ أَمْوَالِهِمْ مَا بَقِى مُسْلِمٌ فَقِيراً مُحْتَاجاً وَ لَاسْتَغْنَى بِمَا فَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ وَ إِنَّ النَّاسَ مَا افْتَقَرُوا وَ لَا احْتَاجُوا وَ لَا جَاعُوا وَ لَا عَرُوا إِلَّا بِذُنُوبِ الْأَغْنِياءِ وَ حَقِيقٌ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ يمْنَعَ رَحْمَتَهُ مَنْ مَنَعَ حَقَّ اللَّهِ فِى مَالِهِ وَ أُقْسِمُ بِالَّذِى خَلَقَ الْخَلْقَ وَ بَسَطَ الرِّزْقَ أَنَّهُ مَا ضَاعَ مَالٌ فِى بَرٍّ وَ لَا بَحْرٍ إِلَّا بِتَرْک الزَّكاهِ وَ مَا صِيدَ صَيدٌ فِى بَرٍّ وَ لَا بَحْرٍ إِلَّا بِتَرْكِهِ التَّسْبِيحَ فِى ذَلِک الْيوْمِ وَ إِنَّ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَسْخَاهُمْ كَفّاً وَ أَسْخَى النَّاسِ مَنْ أَدَّى زَكَاهَ مَالِهِ وَ لَمْ يبْخَلْ عَلَى الْمُومِنِينَ بِمَا افْتَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُمْ فِى مَالِهِ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص7] .

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَضَعَ الزَّكاهَ قُوتاً لِلْفُقَرَاءِ وَ تَوْفِيراً لِأَمْوَالِكمْ [كافى ، ج 3 ، ص498] .

5. درکلام امام رضا (ع)

كتَبَ الرِّضَا عَلِى بْنُ مُوسَى (ع) إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ فِيمَا كتَبَ إِلَيهِ مِنْ جَوَابِ مَسَائِلِهِ أَنَّ عِلَّهَ الزَّكاهِ مِنْ أَجْلِ قُوتِ الْفُقَرَاءِ وَ تَحْصِينِ أَمْوَالِ الْأَغْنِياءِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ كلَّفَ أَهْلَ الصِّحَّهِ الْقِيامَ بِشَأنِ أَهْلِ الزَّمَانَهِ وَ الْبَلْوَى كمَا قَالَ

اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی لَتُبْلَوُنَّ فِی أَمْوالِکمْ وَ أَنْفُسِکمْ فِی أَمْوَالِکمْ إِخْرَاجُ الزَّکاهِ وَ فِی أَنْفُسِکمْ تَوْطِینُ الْأَنْفُسِ عَلَی الصَّبْرِ مَعَ مَا فِی ذَلِک مِنْ أَدَاءِ شُکرِ نِعَمِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ الطَّمَعِ فِی الزِّیادَهِ مَعَ مَا فِیهِ مِنَ الزِّیادَهِ وَ الرَّأفَهِ وَ الرَّحْمَهِ لِأَهْلِ الضَّعْفِ وَ الْعَطْفِ عَلَی أَهْلِ الْمَسْکنَهِ وَ الْحَثِّ لَهُمْ عَلَی الْمُوَاسَاهِ وَ تَقْوِیهِ الْفُقَرَاءِ وَ الْمَعُونَهِ لَهُمْ عَلَی أَمْرِ الدِّینِ وَ هُوَ عِظَهٌ لِأَهْلِ الْغِنَی وَ عِبْرَهٌ لَهُمْ لِیسْتَدِلُّوا عَلَی فُقَرَاءِ الْ آخِرَهِ بِهِمْ وَ مَا لَهُمْ مِنَ الْحَثِّ فِی ذَلِک عَلَی الشُّکرِ لِلَّهِ تَبَارَک وَ تَعَالَی لِمَا خَوَّلَهُمْ وَ أَعْطَاهُمْ وَ الدُّعَاءِ وَ التَّضَرُّعِ وَ الْخَوْفِ مِنْ أَنْ یصِیرُوا مِثْلَهُمْ فِی أُمُورٍ کثِیرَهٍ فِی أَدَاءِ الزَّکاهِ وَ الصَّدَقَاتِ وَ صِلَهِ الْأَرْحَامِ وَ اصْطِنَاعِ الْمَعْرُوفِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص8] .

6. درطرح یک واقعه

داستان بسیار جالب از مصطفی منفلوطی درالنظرات

شبی به هنگام عبور به مردی برخورد کردم؛ دیدم به خود می نالد در حالی که دست روی شکم گذاشته است. علت پرسیدم ، گفت : از گرسنگی است. به اندازه توان به او کمک کردم. به خانه دوستم که ثروتمند بود آمدم ، دیدم او هم دست به روی شکم ، می نالد. گفتم برای چه درد می بری؟ گفت : از پر خوری. گفتم : شگفتا اگر این زیادی طعامش را به او می داد ، هیچ کدام دردمند نمی شدند. [شرح رساله حقوق؟؟ امام سجاد علیه السلام] .

5. راه حل برای اختلاف طبقاتی در جامعه

1. راه مکاتب غیر اسلامی

اختلاف طبقات که یک عده برای ضروریات معطل و یک عده شاهانه و... مردم را به سر و صدا انداخته و از دیر زمانی

تولید مکتب هائی کرده ، ولی همه این مکتب ها راه هایی برای رفع این اختلاف طبقاتی پیموده اند که خالی از ایراد نیست و تنها راهی که می تواند حل اشکال کند نظر مبارک اسلام است.برای اثبات این مدعا اول فکر این مکاتب را می گوئیم ، سپس نظر اسلام را :

1 مارکسیسم یا سوسیالیزم علمی می گوید : راه حل این است که ابزار تولید را از دست طبقه سرمایه دار بگیریم و آن را ملی و عمومی کنیم و تنها موجب این اختلاف اختصاص مالکیت طبقه سرمایه دار است نسبت به ابزار تولید.

اشکال : علت این شکاف تنها این عامل نیست. با گرفتن شرکت ها ، کارخانه ها ، از مالکین آن ها حل مسئله نمی شود؛ به دلیل اینکه در کشورهای سوسیالیستی نیز با برگزاری این قانون اختلافات عجیبی بین طبقات مختلف موجود است. محیط های بزرگی داریم که اصلا کارخانه نیست. ابزار تولیدی نیست ، اما باز اختلاف طبقاتی بسیار است.

2 کشورهای مترقی سرمایه داری برای حل این موضوع یک سلسله اقداماتی کرده اند. مقدار اقل وسایل زندگی را برای طبقه محروم (به عنوان شیر و خورشید ، بیمه کارمندان و... قرار داده اند.)

اشکال :

این مقدار برای جلوگیری از مرگ خوب است ، ولی رفع اختلافات را نمی کند. اما اسلام ، با نظر واقع بینی این اختلاف را ملاحظه فرموده است.

2. راه اسلام

... خمس و زکات را از واجبات قرار داده.

خمس و زکات تقسیم می شود. بیشتر آن برای ضعفا و فقرا است.

خمس ، 6 قسمت می شود :

اعْلَمُوا أَنَّما غَنِمْتُمْ مِنْ شَیءٍ فَأَنَّ لِلّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِی الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساکینِ وَ ابْنِ

السَّبِيلِ إِنْ كنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللّهِ [انفال ، 41] .

زکوه ، 8 قسمت می شود :

إِنَّمَا الصَّدَقاتُ لِلْفُقَراءِ وَ الْمَساكينِ وَ الْعامِلِينَ عَلَيها وَ الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُمْ وَ فِى الرِّقابِ وَ الْغارِمِينَ وَ فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَهً مِنَ اللّهِ وَ اللّهُ عَلِيمٌ حَكيمٌ [توبه ، 60] .

در حدیثی معتبر زراره و محمد بن مسلم از امام صادق (ع) نقل می کنند که خداوند در اموال اغنیا حقی به مقدار کفاف برای آنها قرار داده و اگر می دانست که کفاف نمی دهد ، زیادتر قرار می داد.

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : إِنَّ اللَّهَ جَلَّ وَ عَزَّ جَعَلَ لِلْفُقَرَاءِ فِى أَمْوَالِ الْأَغْنِيَاءِ مَا يكفِيهِمْ وَ لَوْ لَا ذَلِک لَزَادَهُمْ وَ إِنَّمَا يوتَوْنَ مِنْ مَنْعِ مَنْ مَنَعَهُمْ [كافى ، ج3 ، ص497] .

ملاحظه می کنید که در مصرف خمس؛ یتیم ، فقیر و ابن سبیل ذکر شده و همچنین در زکات؛ فقرا ، مساکین ، برده ، بدهکار و ابن السبیل ذکر شده. این ها ، برای رفع شکاف مهم اختلاف طبقاتی است و سهممؤلفه قلوبهمیکسهم سیاسی است.

با گفتار ما ثابت شد که مالیات بر خمس و زکات اطلاق می شود ، زیرا حکومت ها بودجه را که به اسم مالیات می گیرند ، بودجه برای سازمان های دولتی است ، ولی خمس و زکات برای طبقه زیر دست است نه سازمان های حکومتی.

در صورت لزوم حاکم شرع و ولی مسلمین می تواند بر چیزهایی مالیات ببندد ، مثل اینکه حضرت امیر (ع) در زمان خلافت خود بر هر اسبی 2 دینار و بر هر الاغی 1 دینار مالیات قرار داد و تعبیر حدیث این است :

عَلِى بْنُ إِبْرَاهِيمَ

عَنْ أَبِیهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِیسَی عَنْ حَرِیزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ وَ زُرَارَهَ عَنْهُمَا جَمِیعاً (ع) قَالَا وَضَعَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ص) عَلَی الْخَیلِ الْعِتَاقِ الرَّاعِیهِ فِی کلِّ فَرَسٍ فِی کلِّ عَامٍ دِینَارَینِ وَ جَعَلَ عَلَی الْبَرَاذِینِ دِینَاراً [کافی ، ج 3 ، ص530] .

این تعبیر یک حکم شرعی ثابت نیست؛ بلکه حکم موقتی اس ت که طبق مصلحت روز قرار داده شده. گر چه عده ای این حدیث را دلیل بر استحباب دائمی گرفته ، ولی لحن این حدیث ظهور در این ندارد :

الف : در زکات فقر و احتیاج به حب شأن است و ممکن است شأن شخصی ، مرکب عالی ، منزل بزرگ و... باشد.

ب : مستحب است زکات را مثل هدیه بدهد و در قلب نیت زکات کند. اگر گیرنده از اشخاص آبرومند است که خجالت می کشد از گرفتن زکات در حدیث من لا یحضر حضرت فرمود : مؤمنین را ذلیل نکن !

ج : الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُمشامل کفار می شود که با مسلمین کمک جنگی کنند یا مسلمان شوند یا مسلمین ضعیف الایمان و در این زمان ساقط نشده است.

د : وَ الْغَارِمُونَباید غارم به واسطه خرج کردن مال مردم در معصیت و اسراف مصرف نکرده باشد.

ه : ابن سبیل اگر به وطن رسید و چیزی زیاد آورد ، ولو برای تنگ گرفتن به خود باید زیادی را رد کند به هر وسیله که هست به دافع و یا وکیل آن رد کند.

قانون اسلام می گوید به محرومین باید آن قدر عطا شود که مثل سایر مردم عادی زندگی خود را اداره کنند و تنها به ساختن یک بیمارستان و یک داروی مجانی

اکتفا نکرد. به حدیث ذیل توجه کنید :

در کتاب مستطاب من لا یحضر ، حدیث شریفی دیدم که ابی بصیر از امام صادق (ع) می پرسد که مردی کفاش عیالمند است و 800 درهم سرمایه دارد. آیا می تواند از زکات استفاده کند؟

حضرت می فرماید : آیا از این سرمایه استفاده می کند به مقدار قوت زن و بچه خود؟ بله ، آقا.

آیا زیادی بر قوت پیدا می کند؟ نمی دانم. حضرت فرمود : اگر کم تر از نصف برای قوت استفاده می کند ، می تواند از زکات استفاده کند و بر عیال خود توسعه دهد تا مثل مردم عادی شود در زندگی.

سَأَلَ أَبُو بَصِيرٍ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الرَّجُلِ يكونُ لَهُ ثَمَانُمِائَهِ دِرْهَمٍ وَ هُوَ رَجُلٌ خَفَّافٌ وَ لَهُ عِيالٌ كثِيرٌ أَ لَهُ أَنْ يأْخُذَ مِنَ الزَّكاهِ فَقَالَ يا أَبَا مُحَمَّدٍ أَ يرْبَحُ فِی دَرَاهِمِهِ مَا يقُوتُ بِهِ عِيالَهُ وَ يفْضُلُ قَالَ نَعَمْ قَالَ كمْ يفْضُلُ قَالَ لَا أَدْرِی قَالَ إِنْ كانَ يفْضُلُ عَنِ الْقُوتِ مِقْدَارُ نِصْفِ الْقُوتِ فَلَا يأْخُذِ الزَّكاهَ وَ إِنْ كانَ أَقَلَّ مِنْ نِصْفِ الْقُوتِ أَخَذَ الزَّكاهَ قَالَ قُلْتُ فَعَلَيهِ فِی مَالِهِ زَكاهٌ تَلْزَمُهُ قَالَ بَلَی قَالَ قُلْتُ كيفَ يصْنَعُ قَالَ يوَسِّعُ بِهَا عَلَی عِيالِهِ فِی طَعَامِهِمْ وَ كسْوَتِهِمْ وَ يبْقِی مِنْهَا شَيئاً ينَاوِلُهُ غَيرَهُمْ وَ مَا أَخَذَ مِنَ الزَّكاهِ فَضَّهُ عَلَی عِيالِهِ حَتَّی يلْحِقَهُمْ بِالنَّاسِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص34] .

در حدیث دیگر فرمود : اگر پدر یا عمو کفیل خرج هستند ، اما تمام لوازم زندگی با کمک آنها تأمین نمی شود ، می تواند از زکات بگیرد و به زندگی خود توسعه بدهد.

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الْأَوَّلِ

(ع) قَالَ : " سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يكونُ أَبُوهُ أَوْ عَمُّهُ أَوْ أَخُوهُ يكفِيهِ مَئُونَتَهُ أَ يأْخُذُ مِنَ الزَّكاهِ فَيتَوَسَّعَ بِهِ إِنْ كانُوا لَا يوَسِّعُونَ عَلَيهِ فِی كلِّ مَا يحْتَاجُ إِلَيهِ فَقَالَ لَا بَأْسَ" [كافی ، ج3 ، ص561] .

حدیث دیگری حضرت می فرماید : نوکر و خانه و شتر مانع از گرفتن زکات نیست؛ اگر در خرج باقی کار شود و داشتن خانه و خادم از شأن او باشد معنای فقر در هر زمان فرق می کند. سابقا همه مردم یا بیشتر پیاده مسافرت می کردند ، ولی امروز اگر پیاده مسافرت کنیم از فقر است و هم چنین پابرهنگی و... .

مخفی نماند که زکات باید به دست رئیس مسلمین باشد تا او به هر مصلحتی که می خواهد برساند تا اشکال زنندگی

در کار نباشد و اصولا پیدایش این اختلافات طبقاتی برای عمل نکردن به قوانین اسلام است ، چه آن که در اسلام از بسیاری چیزها که مهم ترین موجد اختلاف است جلوگیری شده. ربا ، بانک داری ، احتکار ، معاملات جزاف و غرری ، قمار ، لزوم تقسیم ارث و تبدیل کردن به چند سرمایه کوچک ، ممنوعیت از تظاهر به سرمایه داری و ثروتمندی در مقابل دیگران ، ممنوعیت از اسراف و تبذیر ، به قول یکی دوری از لباس شهرت ، چون سبب تظاهر به تجمل است؛ حرام شده. این در مورد راه حل اختلاف طبقاتی از نظر مال.

اما اختلاف طبقاتی از نظر قوای فکری و بدنی و ذوقی این خود نه بد است ، بلکه موجب رحمت است. چه آن که زندگی همگانی احتیاجاتی مختلف دارد که هر که بر حسب

استعداد یک گوشه آن را که مناسب می داند ، می گیرد و زندگی اداره می شود. بله ممکن است سوء تفاهمی ، عزت و ذلتی در پاره ای از جاها و شغل ها دیده شود و این را اسلام با دادن دستورات واجب و مستحبی اکیدا از سوء تفاهم جلوگیری کرده است و دستورات اخلاقی اسلام برای گرم کردن جامعه و برای گرم کردن محیط خانه ، شهر و کشور است. گفتنی است در مورد آداب معاشرت آن قدر حدیث داریم که تا حال کسی احصاء دقیق نکرده و کسانی که سوء استفاده از اختلاف ذوق ها و استعدادها می کنند ، خود مریض هستند. مناسب است به پاره ای از دستورات دقیق اخلاقی اشاره شود. مثل :

إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَهٌ [حجرات ، 10] .

لا یغْتَبْ بَعْضُکمْ بَعْضاً [حجرات ، 12] .

لا تَجَسَّسُوا [حجرات ، 12] .

وَ لا تَمْشِ فِی الأَْرْضِ مَرَحاً [اسراء ، 37] .

6. ارتباط زکات با سایر عبادات و احکام

1. نماز

ماه رمضان ، قانون زکات آمد. منادی به امر پیامبر فریاد زد :

أَنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی قَدْ فَرَضَ عَلَیکمُ الزَّکاهَ کمَا فَرَضَ عَلَیکمُ الصَّلَاهَ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص13] .

أَیهَا الْمُسْلِمُونَ زَکوا أَمْوَالَکمْ تُقْبَلْ صَلَاتُکمْ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص13] .

بعد از یک سال مهلت ، مأمور وصول به اطراف فرستاد.

قال النبی (ص) : لا یقبل الله الایمان و الصلوه الا بالزکاه [کنز ، ج6 ، ص298] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِی خُطْبَهِ الْوَدَاعِ : أَیهَا النَّاسُ أَدُّوا زَکاهَ أَمْوَالِکمْ فَمَنْ لَا یزَکی لَا صَلَاهَ لَهُ وَ مَنْ لَا صَلَاهَ لَهُ لَا دِینَ لَهُ

وَ مَنْ لَا دِينَ لَهُ لَا حَجَّ وَ لَا جِهَادَ لَهُ [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص11] .

2. ایمان

منکر زکات کافر است. [تحریر الوسیله امام (ره)] .

پیامبر (ص) روزی در مسجد افرادی را با جمله قم یا فلان (که زکات نمی دادند) از مسجد بیرون کرد.

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : بَیْنَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِی الْمَسْجِدِ إِذْ قَالَ قُمْ یا فُلَانُ قُمْ یا فُلَانُ قُمْ یا فُلَانُ حَتَّی أَخْرَجَ خَمْسَهَ نَفَرٍ فَقَالَ اخْرُجُوا مِنْ مَسْجِدِنَا لَا تُصَلُّوا فِیهِ وَ أَنْتُمْ لَا تُزَکونَ [کافی ، ج3 ، ص503] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ مَنَعَ قِیرَاطاً مِنَ الزَّکاهِ فَلَیسَ بِمُومِنٍ وَ لَا مُسْلِمٍ [کافی ، ج3 ، ص503] .

فی وصیه النبی (ص) لعلی (ع) : یا عَلِی کفَرَ بِاللَّهِ الْعَظِیمِ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّهِ عَشَرَهٌ الْقَتَّاتُ وَ السَّاحِرُ وَ الدَّیوثُ وَ نَاکحُ الْمَرْأَهِ حَرَاماً فِی دُبُرِهَا وَ نَاکحُ الْبَهِیمَهِ وَ مَنْ نَکحَ ذَاتَ مَحْرَمٍ وَ السَّاعِی فِی الْفِتْنَهِ وَ بَائِعُ السِّلَاحِ مِنْ أَهْلِ الْحَرْبِ وَ مَانِعُ الزَّکاه [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص356] .

عَنْ عَلِی (ع) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَهُ فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ وَیلٌ لِلْمُشْرِکینَ الَّذِینَ لا یوتُونَ الزَّکاهَ وَ هُمْ بِالآخِرَهِ هُمْ کافِرُونَ قَالَ لَا یعَاقِبُ اللَّهُ الْمُشْرِکینَ أَ مَا سَمِعْتَ قَوْلَهُ فَوَیلٌ لِلْمُصَلِّینَ الَّذِینَ هُمْ عَنْ صَلاتِهِمْ ساهُونَ الَّذِینَ هُمْ یراونَ وَ یمْنَعُونَ الْماعُونَ أَلَا إِنَّ الْمَاعُونَ الزَّکاهُ ثُمَّ قَالَ وَ الَّذِی نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِیدِهِ مَا خَانَ اللَّهَ أَحَدٌ شَیئاً مِنْ زَکاهِ مَالِهِ إِلَّا مُشْرِک بِاللَّهِ [بحار الانوار ، ج93 ، ص29

] .

قال الامام فی تحریره : ... الزکوه فی الجمله من ضروریات الدین و منکرها ، مندرج فی الکفار. [ج1 ، ص311] .

قال الصادق (ع) فی قوله تعالی : "إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا ثُمَّ کفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ کفَرُوا ثُمَّ ازْدادُوا کفْرا" (نساء/137) مَنْ زَعَمَ أَنَّ الْخَمْرَ حَرَامٌ ثُمَّ شَرِبَهَا وَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الزِّنَا حَرَامٌ ثُمَّ زَنَی وَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الزَّکاهَ حَقٌّ وَ لَمْ یودِّهَا [بحار الانوار ، ج70 ، ص360] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یوْماً لِأَصْحَابِهِ : مَلْعُونٌ کلُّ مَالٍ لَا یزَکی مَلْعُونٌ کلُّ جَسَدٍ لَا یزَکی وَ لَوْ فِی کلِّ أَرْبَعِینَ یوْماً مَرَّهً [کافی ، ج2 ، ص258] .

7. آثار منع پرداخت زکات

1. در دنیا

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اللَّهَ اللَّهَ فِی الزَّکاهِ فَإِنَّهَا تُطْفِئُ غَضَبَ رَبِّکمْ اللَّهَ [کافی ، ج7 ، ص51] .

عَنْ أَبِی ذَرٍّ قَالَ : "رَأَیتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) وَ هُوَ جَالِسٌ فِی ظِلِّ الْکعْبَهِ وَ هُوَ یقُولُ هُمُ الْأَخْسَرُونَ وَ رَبِّ الْکعْبَهِ فَقُلْتُ مَنْ هُمْ یا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ مَا مِنْ صَاحِبِ إِبِلٍ أَوْ غَنَمٍ لَا یودِّی زَکاتَهُ إِلَّا جَاءَتْ یوْمَ الْقِیامَهِ أَعْظَمَ مَا کانَتْ وَ أَسْمَنَهُ تَنْطَحُهُ بِقُرُونِهَا وَ تَطَوهُ بِأَخْفَافِهَا کلَّمَا نَفِدَتْ عَلَیهِ آخِرُهَا أُعِیدَتْ أَوَّلُهَا" [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص20] .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَل" سَیطَوَّقُونَ ما بَخِلُوا بِهِ یوْمَ الْقِیامَه" (آل عمران -180) فَقَالَ یا مُحَمَّدُ مَا مِنْ أَحَدٍ یمْنَعُ مِنْ زَکاهِ مَالِهِ شَیئاً إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ ذَلِک یوْمَ الْقِیامَهِ ثُعْبَاناً مِنْ نَارٍ مُطَوَّقاً فِی عُنُقِهِ ینْهَشُ مِنْ لَحْمِهِ حَتَّی

يفْرُغَ مِنَ الْحِسَابِ" [کافی ، ج3 ، ص502] .

ابوذر از لقمان : دنیا دریائی است که بسیاری در آن غرق می شوند. باید سوار کشتی نجات شوی. کشتی ، ایمان است و ارکان کشتی زکات و نماز و روزه است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَمَانِیهٌ لَا تُقْبَلُ لَهُمْ صَلَاهٌ الْعَبْدُ الْ آبِقُ حَتَّی یرْجِعَ إِلَی مَوْلَاهُ وَ النَّاشِزُ عَنْ زَوْجِهَا وَ هُوَ عَلَیهَا سَاخِطٌ وَ مَانِعُ الزَّکاهِ وَ... [بحار الانوار ، ج77 ، ص232] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَوَّلَ مَنْ یدْخُلُ النَّارَ ثَلَاثَهً أَمِیرٌ مُتَسَلِّطٌ لَمْ یعْدِلْ وَ صَاحِبُ مَالٍ لَا یعْطِی زَکاهَ مَالِهِ وَ فَقِیرٌ مُتَکبِّرٌ [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص23] .

ما سَلَککمْ فِی سَقَرَ قالُوا لَمْ نَک مِنَ الْمُصَلِّینَ وَ لَمْ نَک نُطْعِمُ الْمِسْکینَ [مدثر ، 44-42] .

وَ أَمّا مَنْ أُوتِی کتابَهُ بِشِمالِهِ فَیقُولُ یا لَیتَنِی لَمْ أُوتَ کتابِیهْ وَ لَمْ أَدْرِ ما حِسابِیهْ یا لَیتَها کانَتِ الْقاضِیهَ ما أَغْنی عَنِّی مالِیهْ هَلَک عَنِّی سُلْطانِیهْ خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ثُمَّ الْجَحِیمَ صَلُّوهُ ثُمَّ فِی سِلْسِلَهٍ ذَرْعُها سَبْعُونَ ذِراعاً فَاسْلُکوهُ وَ لا یحُضُّ عَلی طَعامِ الْمِسْکینِ [حاقه ، 34-25] .

وَ الَّذِینَ یکنِزُونَ الذَّهَبَ وَ الْفِضَّهَ وَ لا ینْفِقُونَها فِی سَبِیلِ اللّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذابٍ أَلِیمٍ [توبه ، 34] .

2. درآخرت

قال النبی (ص) : اذا ادیت زکات مالک فقد اذهبت عنک شره [کنز ، ج6 ، ص293. و مستدرک ، ج1 ، ص506] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَدَّی زَکاهَ مَالِهِ وَ قَرَی الضَّیفَ وَ أَعْطَی فِی النَّائِبَهِ فَقَدْ بَرِئَ مِنَ الشُّحِّ [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص242] .

قَالَ أَبو عَبْدِ

اللَّهِ (ع) : إِذَا قَامَ الْقَائِمُ أَخَذَ مَانِعَ الزَّكَاهِ فَضَرَبَ عُنُقَهُ [بحار الانوار ، ج93 ، ص21] .

8. تفاوت خمس با زکات

1 زکات مالیات بر مال است ، خمس مالیات بر پس انداز.

2 زکات برای جامعه است ، خمس برای حکومت.

3 زکات مصرف خاص دارد ، خمس ، زیر نظر حاکم اسلامی ، مصرف عام تری دارد.

4 زکات برای غیر سادات است ، از خمس سادات فقیر می توانند به قدر کفاف بردارند.

9. معیار تشخیص مؤمن از منافق

يقْبِضُونَ أَيدِيهُمْ [توبه ، 67] .

الْمُنافِقُونَ وَ الْمُنافِقاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يأْمُرُونَ بِالْمُنْكرِ وَ ينْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَ يقْبِضُونَ أَيدِيهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيهُمْ إِنَّ الْمُنافِقِينَ هُمُ الْفاسِقُونَ [توبه ، 67] .

وَ يقْبِضُونَ أَيدِيهُمْ نَسُوا اللّهَ [توبه ، 67] .

يوتُونَ الزَّكاه [توبه ، 71] .

وَ الْمُومِنُونَ وَ الْمُومِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِياءُ بَعْضٍ يأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ينْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكرِ وَ يقِيمُونَ الصَّلاهَ وَ يوتُونَ الزَّكاهَ وَ يطِيعُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ أُولئِک سَيرْحَمُهُمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ عَزِيزٌ حَكيمٌ [توبه ، 71] .

يوتُونَ الزَّكاهَ وَ يطِيعُونَ اللّهَ وَ رَسُولَه [توبه ، 71] .

چند نکته مهم :

1 نماز معیار تشخیص مؤمن از منافق نیست. (ممکن است منافق نماز بخواند. در آیه سخنی از نخواندن نماز در کار نیست.)

2 معیار پول دادن و ندادن است.یقبضون.... یؤتون ، یطیعون الله

3 فراموش کردن فقرا ، فراموش کردن خدا است.یقبضون... نسوا الله

10. به چه چیزهایی زکات واجب است؟

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : وَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) الزَّكاةَ عَلَى تِسْعَهِ أَشْياءَ الْحِنْطَهِ وَ الشَّعِيرِ وَ التَّمْرِ وَ الزَّبِيبِ وَ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّهِ وَ الْإِبِلِ وَ الْبَقَرِ وَ الْغَنَمِ وَ عَفَا عَمَّا سِوَى ذَلِک قَالَ يونُسُ مَعْنَى قَوْلِهِ إِنَّ الزَّكاةَ فِی تِسْعَهِ أَشْياءَ وَ عَفَا عَمَّا سِوَى ذَلِک إِنَّمَا كانَ ذَلِک فِی أَوَّلِ النُّبُوَّهِ كمَا كانَتِ الصَّلَاهُ رَكعَتَينِ ثُمَّ زَادَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِيهَا سَبْعَ رَكعَاتٍ وَ كذَلِک الزَّكاهُ وَضَعَهَا وَ سَنَّهَا فِی أَوَّلِ نُبُوَّتِهِ عَلَى تِسْعَهِ أَشْياءَ ثُمَّ وَضَعَهَا عَلَى جَمِيعِ الْحُبُوبِ [كافی ، ج3 ، ص509] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : جَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) الصَّدَقَهَ فِی كلِّ

شَی‌ءٍ أَنْبَتَتِ الْأَرْضُ إِلَّا الْخُضَرَ وَ الْبُقُولَ وَ كلَّ شَی‌ءٍ يفْسُدُ مِنْ يوْمِهِ [تهذيب الاحكام ، ج4 ، ص65] .

1 نه چيز :

گندم ، جو ، خرما ، كشمش ، طلا ، نقره ، شتر ، گاو و گوسفند.

ولی از بعض روايات معتبره استفاده می شود كه زكات بنا به اصل تشريع برای تمام محصولات زمينی بوده نه منحصر به 9 چيز و نبی اكرم از غير 9 چيز كه بخشيده قهرا بخشش او بخشش حكومتی است و دولت اسلامی هر زمان به حسب صلاح ديد و نياز مجتمع اسلامی می تواند بخشش را بردارد و از روئيدنی های ديگر هم زكات بگيرد. [مالكيت اسلام ، علی تهرانی]

2 دسته ای ديگر از روايات می گويند زكات بر هر چيز غير از سبزی و امثال آن است. از آن طرف در آخر روايات كه زكات را بر 9 چيز می داند ، جمله : عفی رسول اللهآمده. جمع اين دو دسته به اين است كه بگوئيم :

زكوه و مقدار و تعيين آن به دست حكومت اسلامی است و شخص پيامبر چون در زمان حكومتش زكوه 9 چيز برای مصرف اهدافش كافی بود ، از بقيه عفو كرد. شاهدش اين كه :

الف : علی (ع) بر اسبان عربی ، دو دينار و غير عربی ، 1 دينار ماليات بست. از متن حديث استفاده می شود كه قبل از حضرت در زمان پيامبر (ص) بر اسب ماليات نبوده و بر حسب صلاح ديد مقام حكومت ، ماليات اضافه شده.

علی بن مهزيار ، گويد : عبد الله بن محمد ، به امام رضا (ع) نوشت كه

امام صادق (ع) فرموده که زکات بر 9 چیز است و زکات باقی اموال را عفو فرمود. کسی از امام صادق (ع) پرسید که در مناطق ما برنج چند برابر گندم موجود است. آیا زکات ندهند؟ فرمود : عجبا من به تو می گویم پیامبر از باقی اموال عفو فرمود ، تو می گوئی برنج داریم؟ هر چه داری ، داشته باش... پیامبر می دانست که بعضی مناطق ، برنج دارند ، ولی در عین حال عفو فرمود. آری این ماجرا را به امام رضا (ع) می نویسد. امام رضا (ع) بعد از تصدیق سخنان و نقل و بیان کار پیامبر و امام صادق (ع) می فرماید : ولی زکات بر هر چیزی است که با صاع کیل شود. اشاره به اینکه کار پیامبر (ص) و امام صادق در زمان حکومت آن دو بزرگوار ، صحیح است ، ولی در زمان حکومت من برنج و هر چیزی که با صاع کیل شود ، باید زکاتش داده شود :

عَنْ عَلِی بْنِ مَهْزِیارَ قَالَ : "قَرَأْتُ فِی کتَابِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ إِلَی أَبِی الْحَسَنِ (ع) جُعِلْتُ فِدَاک رُوِیَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَنَّهُ قَالَ وَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) الزَّکاهَ عَلَی تِسْعَهِ أَشْیاءَ عَلَی الْحِنْطَهِ وَ الشَّعِیرِ وَ التَّمْرِ وَ الزَّبِیبِ وَ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّهِ وَ الْغَنَمِ وَ الْبَقَرِ وَ الْإِبِلِ وَ عَفَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَمَّا سِوَی ذَلِک فَقَالَ لَهُ الْقَائِلُ عِنْدَنَا شَیءٌ کثِیرٌ یکونُ بِأَضْعَافِ ذَلِک فَقَالَ لَهُ مَا هُوَ فَقَالَ لَهُ الْأُرُزُّ فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَقُولُ لَک إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) وَضَعَ الصَّدَقَهَ عَلَی تِسْعَهِ أَشْیاءَ وَ عَفَا عَمَّا سِوَی ذَلِک وَ تَقُولُ إِنَّ

عِنْدَنَا أَرُزّاً وَ عِنْدَنَا ذُرَةً قَدْ كانَتِ الذُّرَةُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ فَوَقَّعَ كذَلِک هُوَ وَ الزَّكاهُ فِی كلِّ مَا كيلَ بِالصَّاعِ" [تهذيب الاحكام ، ج4 ، ص5] .

ولی اکثر فقها عموم زکات را حمل بر استحباب کرده اند ، نظیر اینکه روایاتی آمده در تحلیل خمس. با اینکه متن و صریح قرآن است و مصارفش در هر زمانی هست. پس تحلیل موسمی و حکومتی بوده تا شیعیانش که پول به امام می رساندند شناخته نشوند و خطری برای امام و خودشان پیش نیاید؛ زیرا در آن روایات آمده که اگر ما در این زمان شما را به دادن خمس وادار کنیم ، با انصاف با شما عمل نکرده ایم. زیرا از یک سو پرداخت مشکل است و از سوی دیگر اگر تحلیل نکنیم ، مال مخلوط و سبب عدم طهارت ولد می شود. (و روایاتی که تحلیل کلی را در تمام سال ها می داند ، ضعیف السند است.)

گر چه طبق فتاوای مراجع ، زکات به 9 چیز تعلق می گیرد ، ولی به گفته علامه محمد تقی جعفری ، چون دلیل زکات ، در آیات و روایات آمده ، (فقر زدایی) تا آنجا که می خوانیم : اگر زکات پرداخت شود ، فقیری باقی نمی ماند و اگر خدا می دانست این مقدار کافی نیست ، مقدار زکات را بیشتر می کرد.

این دلیل می تواند با محوریت و اصل فقر زدایی ، دست فقیه را بازگذارد که به مقدار نیاز بگیرد و بپردازد.

در اصطلاح اصولی ، آن جا که حکمی همراه با علت است و به اصطلاح منصوص العله است ، تا محقق شدن معلول ، قدرت مانور هست.

11. آداب پرداخت زکات

زکات دهنده

نمی تواند احساس برتری و گیرنده احساس خواری داشته باشد ، چون :

اَلَّذِینَ ینْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّهِ ثُمَّ لا یتْبِعُونَ ما أَنْفَقُوا مَنًّا وَ لا أَذیً لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَ لا خَوْفٌ عَلَیهِمْ وَ لا هُمْ یحْزَنُونَ [بقره ، 262] .

برای جلوگیری از تن پروری و بی کاری ، اسلام از افراط و تفریط در امر زکات خود داری کرده. [الفردوس الاعلی علامه کاشف الغطاء ، ص180] .

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نَهَی أَنْ یخْفِی الْمَرْءُ زَکاتَهُ عَنْ إِمَامِهِ وَ قَالَ إِخْفَاءُ ذَلِک مِنَ النِّفَاقِ [بحار الانوار ، ج93 ، ص28] .

2 عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ : "قَالَ لِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) یا إِسْحَاقُ کیفَ تَصْنَعُ بِزَکاهِ مَالِک إِذَا حَضَرَتْ قَالَ یأْتُونِّی إِلَی الْمَنْزِلِ فَأُعْطِیهِمْ فَقَالَ لِی مَا أَرَاک یا إِسْحَاقُ إِلَّا قَدْ أَذْلَلْتَ الْمُومِنِینَ فَإِیاک إِیاک إِنَّ اللَّهَ تَعَالَی یقُولُ مَنْ أَذَلَّ لِی وَلِیاً فَقَدْ أَرْصَدَ لِی بِالْمُحَارَبَهِ" [أمالی مفید ، ص177] .

3 از محمد حنفیه ، هنگامی که حضرت علی (ع) را غسل می داد ، پرسیدند که این کبودی و تورم روی شانه امام چیست؟ گفت : اثر غذارسانی و حمل خواروبار به فقرا است.

عن محمد بن علی : " أنه لما غسل أباه علیا (ع) نظروا إلی مواضع المساجد من رکبتیه و ظاهر قدمیه کأنها مبارک البعیر و نظروا إلی عاتقه و فیه مثل ذلک فقالوا لمحمد یا ابن رسول الله (ص) قد عرفنا أن هذا من إدمان السجود فما هذا الذی تری علی عاتقه قال أما لو لا أنه مات ما حدثتکم عنه کان

لا يمر به يوم إلا أشبع فيه مسكينا فصاعدا ما أمكنه و إذا كان الليل نظر إلى ما فضل عن قوت عياله فجعله فى جراب فإذا هدأ الناس وضعه على عاتقه و تخلل المدينه و قصد قوما "لا يسْئَلُونَ النّاسَ إِلْحافا" (بقره/273) و فرغه فيهم من حيث لا يعلمون من هو و لا يعلم بذلک أحد من أهله غيرى فإنى كنت اطلعت على ذلک منه يرجو بذلک فضل إعطاء الصدقه بيده و دفعها سرا و كان يقول إن صدقه السر تطفى غضب الرب كما يطفى الماء النار فإذا تصدق أحدكم فأعطى بيمينه فليخفها عن شماله" [بحار الانوار ، ج93 ، ص23] .

4 عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (ع) أَنَّهُ قَالَ : "مَا كانَ مِنَ الصَّدَقَهِ وَ الصَّلَاهِ وَ الصَّوْمِ وَ أَعْمَالِ الْبِرِّ كلِّهَا تَطَوُّعاً فَأَفْضَلُهَا مَا كانَ سِرّاً وَ مَا كانَ مِنْ ذَلِک وَاجِباً مَفْرُوضاً فَأَفْضَلُهُ أَنْ يعْلَنَ بِهِ" [بحار الانوار ، ج93 ، ص24] .

5 يستحب دفع لها على وجه الصله ظاهرا و الزكاه واقعا (فى القصد و النيه) اذا كان ممن يترفع و يدخله الحياء منها (زكوه) [تحرير الوسيله ، ج1 ، ص319] .

6 تعجيل در پرداخت :

اظهارا للرغبه فى الامتثال [محجه ، ج2 ، ص77 تا 93] .

1 فورى تا :

شيطان او را وسوسه و پشيمان نكند.

فقرا از اضطراب راحت شوند.

فقرا آبروى خود را با سؤال نزد اين و آن نريزند.

2 حفظ آبرو :

امام باقرعليه السلام ، فرمود : اگر از كلمه زكات خجالت مى كشد به او نگو زكات است. [جامع السعادات نراقى؟؟

[

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِکمْ بِالْمَنِّ وَ الأْذی [بقره ، 264] .

3 کار خود را بزرگ نپندارد ، خودش را نیز برتر نداند ، زیرا که از مال آن چه ممدوح است ، (کفاف) برای فقیر هست

4 مال مرغوب بدهد :

لَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّی تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران ، 92] .

وَ یجْعَلُونَ لِلّهِ ما یکرَهُونَ [نحل ، 62] .

5 بستگان اولویت دارند.

6 به کمک مالی اکتفا نکند ، از علم و آبروی خود نیز انفاق کند.

7 پنهان داشتن :

حفظا عن الریا (در صدقات مستحب) [محجه ، ج2 ، ص77 تا 93] .

8 اظهار علنی ، اگر در ترغیب مردم مؤثر باشد. [محجه ، ج2 ، ص77 تا 93] .

9 عدم افساد آن با منت گذاشتن. [محجه ، ج2 ، ص77 تا 93] .

10 کوچک شمردن عطیه خود. [محجه ، ج2 ، ص77 تا 93] .

11 بهترین را انتخاب کردن : [محجه ، ج2 ، ص77 تا 93] .

لَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّی تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران ، 92] .

12 به بهترین اشخاص دادن. [محجه ، ج2 ، ص77 تا 93] .

13 پس از پرداخت دست را بوسیدن. [محجه ، ج2 ، ص77 تا 93] .

1 شخص پیامبر (ص) ، متصدی مقام ریاست :

خُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَةً [توبه ، 103] .

و یکی از مصارف زکات و العاملین علیها و عامل از طرف

مقام حکومت است.

همین که آیهخُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَهًنازل شد ، به مردم اعلام کردند و پس از یک سال عاملان صدقات برای جمع آوری از طرف پیامبر اکرم (ص) به اطراف فرستاده شد و به دلیل نامه علی (ع) به مالک اشتر و روایاتی که برای تخمین مقدار بار درخت های انگور و خرما آمده ، همه دلیل آن است که متصدی مقام جمع و توزیع مقام رهبر اسلامی مانند پیامبر و امام و نایب آنها... بوده اند.

در نهج البلاغه ، حدود 20 دستور برای عاملان زکات بیان فرموده.

جواهر از اکثر فقهای عامه نقل می کند که مردم واجب است زکات را به حکام خود (گر چه حکام جور باشد) ، بپردازند. روایاتی که می گویند خود زکوه دهنده متصدی پرداخت به طبقه ضعیف است همه و همه محمول بر زمان تقیه است که رساندن زکات به امام درد سر داشته و لذا دستور می دادند که مسلمانان با دست خود بپردازند. [ص76] .

راوی به امام رضا (ع) می نویسد : زکات فطره و قیمت آن نزد من جمع شده. چه کنم؟ فرمود : آن چه به شهرت می انجامد ، صدایش را در نیاور. هر کس داده به اهلش برسان و هر که نداد ، ساکت بمان. امثال این روایات دلیل بر این است که اگر مخاطره نبود ، باید به دست امام برسد و گر نه خود طرف بپردازد. [وسایل الشیعه] .

الْعامِلِینَ عَلَیها [توبه ، 60] .

خُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَهً [توبه ، 103] .

1 تشویق و محبت از زکات ده :

وَ صَلِّ عَلَیهِمْ إِنَّ صَلاتَک سَکنٌ لَهُمْ [توبه ،

. [103]

2 با ارعاب و ژست هرگز.

مهمان آنان شدن ، هرگز.

با سلام و متانت و وقار می روی و می گوئی من فرستاده ولی خدا... :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثُمَّ امْضِ إِلَيهِمْ بِالسَّكينَهِ وَ الْوَقَارِ حَتَّى تَقُومَ بَينَهُمْ فَتُسَلِّمَ عَلَيهِمْ وَ لَا تُخْدِجْ بِالتَّحِيهِ لَهُمْ ثُمَّ تَقُولَ عِبَادَ اللَّهِ أَرْسَلَنِى إِلَيكُمْ وَلِى اللَّهِ وَ خَلِيفَتُهُ لِ آخُذَ مِنْكُمْ حَقَّ اللَّهِ فِى أَمْوَالِكُمْ فَهَلْ لِلَّهِ فِى أَمْوَالِكُمْ مِنْ حَقٍّ فَتُودُّوهُ إِلَى وَلِيهِ [نهج البلاغه ، نامه 25] .

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : انْطَلِقْ عَلَى تَقْوَى اللَّهِ وَحْدَهُ لَا شَرِيک لَهُ [نهج البلاغه ، نامه25] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تُرَوِّعَنَّ مُسْلِماً [نهج البلاغه ، نامه25] .

4 فی تحریر الوسیله : لا یؤخذ المریضه من نصاب السلیم و لا الهرمه من نصاب الشاب و لا ذات العوار من نصاب الصحیح... اما لو النصاب جمیعه مریضا... اجزأت"

5 همراه با تقوا :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : انْطَلِقْ عَلَى تَقْوَى اللَّهِ وَحْدَهُ لَا شَرِيک لَهُ وَ لَا تُرَوِّعَنَّ مُسْلِماً [نهج البلاغه ، نامه 25] .

6 احدی را نترسان :

وَ لَا تُرَوِّعَنَّ مُسْلِماً [نهج البلاغه ، نامه 25] .

7 وارد منزل کسی نشوی ، بلکه کنار آب آنها منزل کن :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَإِذَا قَدِمْتَ عَلَى الْحَى فَانْزِلْ بِمَائِهِمْ مِنْ غَيرِ أَنْ تُخَالِطَ أَبْيَاتَهُمْ [نهج البلاغه ، نامه25] .

8 با وقار وارد شو و سلام کن :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثُمَّ امْضِ إِلَيهِمْ بِالسَّكينَهِ وَ الْوَقَارِ حَتَّى تَقُومَ بَينَهُمْ فَتُسَلِّمَ عَلَيهِمْ [نهج

البلاغه ، نامه25] .

9 مأموریت خود را برای وصول اعلام کن و اگر گفتند زکات نداریم ، ... :

فَتُودُّوهُ إِلَی وَلِیهِ فَإِنْ قَالَ قَائِلٌ لَا فَلَا تُرَاجِعْهُ [نهج البلاغه ، نامه25] .

10 اگر مهمان کسی شوی ، او را نترسان و وعده هم به او نده :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ إِنْ أَنْعَمَ لَک مُنْعِمٌ فَانْطَلِقْ مَعَهُ مِنْ غَیرِ أَنْ تُخِیفَهُ أَوْ تُوعِدَهُ [نهج البلاغه ، نامه25] .

11 هر گاه چهار پا دارد ، بدون اجازه او وارد بر حصار آنها نشو :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَإِنْ کانَ لَهُ مَاشِیهٌ أَوْ إِبِلٌ فَلَا تَدْخُلْهَا إِلَّا بِإِذْنِهِ [نهج البلاغه ، نامه25] .

12 اگر اجازه داد با تسلط و عنف وارد نشو و چهار پایان را... :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَإِذَا أَتَیتَهَا فَلَا تَدْخُلْ عَلَیهَا دُخُولَ مُتَسَلِّطٍ عَلَیهِ وَ لَا عَنِیفٍ بِهِ وَ لَا تُنَفِّرَنَّ بَهِیمَهً وَ لَا تُفْزِعَنَّهَا وَ لَا تَسُوأَنَّ صَاحِبَهَا فِیهَا [نهج البلاغه ، نامه25] .

13 حیوانات را دو قسمت کن. هر کدام را صاحبش قبول کرد ، طرف دیگر را تو بردار و همین طور تا سهم زکات را با رفق او دریافت کنی :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ اصْدَعِ الْمَالَ صَدْعَینِ ثُمَّ خَیرْهُ فَإِذَا اخْتَارَ فَلَا تَعْرِضَنَّ لِمَا اخْتَارَهُ ثُمَّ اصْدَعِ الْبَاقِی صَدْعَینِ ثُمَّ خَیرْهُ فَإِذَا اخْتَارَ فَلَا تَعْرِضَنَّ لِمَا اخْتَارَهُ فَلَا تَزَالُ کذَلِک حَتَّی یبْقَی مَا فِیهِ وَفَاءٌ لِحَقِّ اللَّهِ فِی مَالِهِ فَاقْبِضْ حَقَّ اللَّهِ مِنْهُ [نهج البلاغه ، نامه25] .

14 اگر تقاضای اقاله کرد

و خواست دوباره تقسیمات شروع شود ، قبول کن :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَإِنِ اسْتَقَالَکَ فَأَقِلْهُ ثُمَّ اخْلِطْهُمَا ثُمَّ اصْنَعْ مِثْلَ الَّذِی صَنَعْتَ أَوَّلًا حَتَّی تَأْخُذَ حَقَّ اللَّهِ فِی مَالِهِ [نهج البلاغه ، نامه25] .

15 حیوانات پیر و شاخ شکسته را قبول نکن :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَأْخُذَنَّ عَوْداً وَ لَا هَرِمَةً وَ لَا مَکسُورَةً وَ لَا مَهْلُوسَةً وَ لَا ذَاتَ عَوَارٍ [نهج البلاغه ، نامه25] .

16 در راهی که آنها را می آوری ، آزار نده :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ لَا يجْهَدَنَّهَا رُکوباً وَ لْيعْدِلْ بَينَ صَوَاحِبَاتِهَا فِی ذَلِک وَ بَينَهَا [نهج البلاغه ، نامه25] .

17 هنگامی که چهار پایان را می آوری نزد من ، میان راه بین آن ها و اطفالشان جدائی نینداز و از شیر خوردن آن ها از مادرشان جلوگیری نکن :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَإِذَا أَخَذَهَا أَمِينُک فَأَوْعِزْ إِلَيهِ أَلَّا يحُولَ بَينَ نَاقَةٍ وَ بَينَ فَصِيلِهَا وَ لَا يمْصُرَ لَبَنَهَا فَيضُرَّ [فَيضِرَّ] ذَلِک بِوَلَدِهَا [نهج البلاغه ، نامه25] .

18 به هنگام خوردن از سبزی های زمین آن ها را باز ندار.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا يعْدِلْ بِهَا عَنْ نَبْتِ الْأَرْضِ إِلَی جَوَادِّ الطُّرُقِ [نهج البلاغه ، نامه25] .

19 اگر خواستی آن ها را توسط کسی بفرستی آن شخص مورد اطمینان باشد و سفارشات لازم را به او بنما. به هنگامی که مال زکات به دست ما رسید ، طبق قانون خدا و سنت پیامبر (ص) عمل می کنیم.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَأْمَنَنَّ عَلَيهَا إِلَّا مَنْ تَثِقُ بِدِينِهِ رَافِقاً

بِمَالِ الْمُسْلِمِينَ حَتَّى يوَصِّلَهُ إِلَى وَلِيهِمْ فَيقْسِمَهُ بَينَهُمْ وَ لَا تُوَكلْ بِهَا إِلَّا نَاصِحاً شَفِيقاً وَ أَمِيناً حَفِيظاً غَيرَ مُعْنِفٍ وَ لَا مُجْحِفٍ وَ لَا مُلْغِبٍ وَ لَا مُتْعِبٍ ثُمَّ احْدُرْ إِلَينَا مَا اجْتَمَعَ عِنْدَک نُصَيرْهُ حَيثُ أَمَرَ اللَّهُ بِهِ [نهج البلاغه ، نامه25] .

13. رعایت احترام زکات دهنده

1 تخمین از خود انسان است.

2 ؟؟ مصرف با نظارت خود انسان است.

3 هدف خداوند است.

4 با اراده پرداخت می شود.

جامعه محتاج به هزینه است. (هر گونه که باشد.)

جوامع غیر دینی به عنوان باج سرانه یا به اسم مالیات یا خراج یا عشریه؛ اما اسلام ، خمس و زکات را بر اساس :

ایمانِ دهنده.

اختیارِ دهنده.

اعتمادِ بر دهنده (بدون بازرس)

و از طریق افراد عالم زاهد متقی می گیرد.

گاهی به خود فرد اجازه داده می شود که به افرادی که می شناسند ، بپردازد.

ایجاد تعادل و توازن.

یا تثبیت تعادل و توازن همراه با اعتماد ، اخلاص ، انتخاب.

ممکن است در هشت گروه گیرنده زکات ، نام هر کس مقدم است ، رمز اولویت باشد.

14. مصرف

1. مصارف زکات

1 إِنَّمَا الصَّدَقاتُ لِلْفُقَراءِ وَ الْمَساکینِ وَ الْعامِلِینَ عَلَیها وَ الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُمْ وَ فِی الرِّقابِ وَ الْغارِمِینَ وَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَ ابْنِ السَّبِیلِ فَرِیضَهً مِنَ اللَّهِ وَ اللَّهُ عَلِیمٌ حَکیمٌ [توبه ، 60] .

فقرا به حسب روایات نادارانی هستند که چندان در تنگنا قرار نگرفته اند تا سئوال کنند ، ولی مساکین به نادارانی که سائلند می گویند.

امام باقر (ع) فرمود : زکات بر صاحب حرفه و کسی که قوّه کار و اعضای سالم دارند ، حلال نیست. [وسائل؟؟]

از امام کاظم (ع) پرسیدند : مخارج شخصی را دیگری از فامیل می دهد. آیا او می تواند برای توسعه زکات بگیرد؟ فرمود : عیبی ندارد.

زکات بر کسی که خرج سال را دارد نباید داد و زکات فطره دادن بر چنین شخصی واجب است. [وسائل ، ص184] .

2 فی تحریر

الوسیله امام خمینی : و الثانی (المسکین) اسوء حالا من الاول و هم الذین لا یملکون مؤنه سنتهم اللائقه بحالهم لهم و لمن یقومون به لا فعلا و لا قوه.

به فقرائی که در اثر تن پروری فقیرند ، هرگز :

قال فی التحریر : لو کان قادر علی الاکتساب لکن لم یفعل تکاسلا فلا یترک الاحتیاط بالاجتناب عن اخذها و اعطاءها ایاه بل عدم الجواز لا یخلوا من قوه. کسانی که می توانند بدون مشقت حرفه ای را فرا گیرند و از آن امرار معاش کنند ، لازم است آن حرفه را فرا گیرند... [تحریر] .

...در شناسائی فقیر گمانی که از ظاهر حال به دست آید ، کافی است و لباس و منزل و مرکب مانع فقر و دادن زکات نیست. [تحریر] .

3 وَ الْعامِلِینَ عَلَیها

و ان کانوا اغنیاء لاجل عملهم [تحریر]

4 وَ الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُمْ

الکفار و المسلمون الذین عقائدهم ضعیفه [تحریر]

5 وَ فِی الرِّقاب

المکاتب العاجز عن اداء مال الکتابه و غیرهم [تحریر]

6 وَ الْغارِمِینَ

الذین علمتهم الذیون فی غیر معصیه و لا اسراف [تحریر]

7 وَ فِی سَبِیلِ اللّهِ

المصالح العامه کایجاد القنطره و الشوارع و دفع الفتن و تعظیم شعائر و علو کلمه الاسلام لا مطلق القربات کالاصلاح بین الزوجین و الولد و الوالد [تحریر]

8 وَ ابْنِ السَّبِیل

اذا كان سفره مباحا [تحرير؟؟]

رُوِی عَنْ عَلِی بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِی الرِّضَا (ع) أَنَّهُمَا قَالَا : "مَنْ قَالَ بِالْجِسْمِ فَلَا تُعْطُوهُ مِنَ الزَّكَاهِ وَ لَا تُصَلُّوا وَرَاءَهُ" [تهذيب الاحكام ،

ج3 ، ص283] .

قَال الرِّضَا (ع) : مَنْ قَالَ بِالْجَبْرِ فَلَا تُعْطُوهُ مِنَ الزَّكاهِ شَيئاً وَ لَا تَقْبَلُوا لَهُ شَهَادَهً أَبَداً [بحار الانوار ، ج101 ، ص315] .

2. حرمت مصرف درغیر مورد خودش

رُوِی عَنْ عَلِی بْنِ مُحَمَّدٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِی الرِّضَا (ع) أَنَّهُمَا قَالَا : "مَنْ قَالَ بِالْجِسْمِ فَلَا تُعْطُوهُ مِنَ الزَّكاهِ وَ لَا تُصَلُّوا وَرَاءَهُد" [تهذیب الاحکام ، ج3 ، ص283] .

قَال الرِّضَا (ع) : مَنْ قَالَ بِالْجَبْرِ فَلَا تُعْطُوهُ مِنَ الزَّكاهِ شَيئاً وَ لَا تَقْبَلُوا لَهُ شَهَادَهً أَبَداً [بحار الانوار ، ج101 ، ص315] .

1 عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : تُعْطِیهِ مِنَ الزَّكاهِ حَتَّی تُغْنِیهُ [كافی ، ج3 ، ص548] .

2 یتَزَوَّجُ بِهَا وَ یحُجُّ مِنْهَا [كافی ، ج3 ، ص556] .

3 عَنْ أَبِی الْحَسَنِ مُوسَی (ع) قَالَ : أَغْنِهِ إِنْ قَدَرْتَ أَنْ تُغْنِیهُ [كافی ، ج3 ، ص548]

لا تجوز الصدقه علی غنی و لا علی ذی مره سوی

صدقه بر توانگر و توانای درست اندام ، جایز نیست.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَلْعُونٌ مَنْ أَلْقَی كلَّهُ عَلَی النَّاسِ [كافی ، ج5 ، ص72] .

گدایی نزد پیامبر آمد. حضرت یک درهم به او داد و فرمود : ریسمانی بخر و هیزم کشی کن و فرمود : لئن یحتطب الرجل علی ظهره فیبیعه و یستغنی به و یتصدق بفضله خیر من أن یسأل رجلا آتاه الله من فضله فیعطیه أو یمنعه إن الید العلیا خیر من الید السفلی [مجموعه ورام ، ج2 ، ص229] .

14. چند سئوال درباره زکات

دلایل اهمیت

زکات ،

هیچ کتاب دینی و غیر دینی ، مردم را دعوت به انفاق و کمک به محرومان نکرده است.

أَنْفِقُوا ، 19 بار.

ینْفِقُونَ ، 22 بار.

و حدود 70 مرتبه از انفاق صحبت شده است.

و عدد 70 علامت کثرت است.

ائمه ، گاهی هم مال و گاهی نصف مال را می دادند.

از نظر انسانی چه چیز بهتر از انفاق موجب

تعادل ، اشتغال ، دعای مردم و جلوگیری از مفاسد می شود؟

امنیت و آرامش اجتماعی در سایه انفاق ایجاد می شود

زکات : رابطه با خدا در کنار رابطه با مردم است.

سؤال :

چگونه مردم را به زکات ترغیب کنیم؟

بیان احکام و اسرار و آثار و خطر ترک آن.

بیان آیات و روایات زکات و تبلیغ.

تشویق مردم.

سؤال :

آیا زکات مردمی است یا دولتی و حکومتی؟

ولی مسلمین مأمور می فرستد ، اما حکم جلب ندارد و باید حرف مردم را قبول کرد و اساس بر تربیت این است.

سؤال :

آیا رسیدگی به فقرا جدای از زکات است که در سوره بقره چنین آمده :

آتَی الْمالَ عَلی حُبِّهِ ذَوِی الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساکینَ وَ ابْنَ السَّبِیلِ وَ السّائِلِینَ وَ فِی الرِّقابِ وَ أَقامَ الصَّلاةَ وَ آتَی الزَّکاةَ [بقره ، 177] .

در آیه بر ، آتَی الْمالَ عَلی حُبِّه [بقره ، 177] .

سیمای ابرار است.

سؤال :

آیا مالیات جای خمس و زکات را می گیرد؟

از نظر فقهی نه.

اولا در دولت های قبلی ، عشریه و خراج بود ، ولی فقها زکات را واجب می دانستند.

اگر جایگزین بود ، ائمه می گفتند با وجود خراج دیگر خمس ندهید.

ثانیا ، مالیات ها هزینه زندگی شماست ، ولی زکات جبران کمبودهاست.

(با توجه

به مصارف زکات)

ثالثا ، در مالیات قصد قربت نیست؛ مالیات را می گیرند ، ولی زکات را با اخلاص می دهند.

رابعا ، در مالیات تفاوت بین ضعیف و قوی نیست ، از همه مالیات می گیرند؛ فقیر و غنی.

خامسا ، بر فرض که مالیات دولت ، همان خمس و زکات باشد ، دوبار دادنش چه اشکالی دارد؟

سادسا ، در تمام کشورهای پیشرفته ، غیر از مالیات ، جا برای مؤسسات خیریه هست.

سؤال :

آیا صدقه و انفاق و زکات یکی است؟

انفاق اعم است و شامل کمک های غیر مالی ، واجب و مستحب و...است.

سؤال :

آیا زکات منحصر در 9 چیز است؟

فقها منحصر دانسته اند ، ولی بعضی از آن ها ، مال التجاره را مشمول زکات دانسته ، مانند آیت الله سیستانی و دیگر فقها در غیر از این مورد ، احتیاط مستحب دانسته اند.

این همه گرسنه با وضع زکات فعلی چه می شود؛ با توجه به این که طلا و نقره و انعام قابل زکات نیست؟

پاسخ : خمس جانشین زکات است.

خُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَ تُزَكيهِمْ بِها وَ صَلِّ عَلَيهِمْ إِنَّ صَلاتَک سَكنٌ لَهُمْ وَ اللّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ [توبه ، 103] .

بعضی از متعصبان اهل سنت ، صلوات بر آل پیامبر را مستقلا جایز نمی دانند؛ یعنی اگر کسی بگویداللهم صل علی علی امیر المؤمنینیاالله‌م صل علی فاطمهاو را منع می کنند. در حالی که منع دلیل می خواهد ، نه جواز.

قرآن به افراد عادی که بخشی از مال را داده اند صلوات پیامبر را جایز می داند ، به اهل بیتی که همه چیز خود را در راه خدا داده اند ، صلوات جایز نیست.

1. زلزله

1.آیات در مضمون زلزله

وَ یمْسِک السَّماءَ

أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلاّ بِإِذْنِهِ [حج/65] .

إِنَّ اللّهَ يمْسِک السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ أَنْ تَزُولا وَ لَئِنْ زالَتا إِنْ أَمْسَکهُما مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ کانَ حَليماً غَفُوراً [فاطر/41] .

أَ فَأَمِنْتُمْ أَنْ يخْسِفَ بِکمْ جانِبَ الْبَرِّ [اسراء/68] .

(در خشکی با زلزله شما فرو روید)

أَوْ يرْسِلَ عَلَيکمْ حاصِباً [اسراء/68] .

(طوفانی از سنگریزه)

وَ ما نُرْسِلُ بِالآْياتِ إِلاّ تَخْويفاً [اسراء/59] .

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكم مَّا فِى الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيمْسِک السَّمَاء أَن تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَؤُوفٌ رَّحِيمٌ [جاثيه/14]

أَفَأَمِنتُمْ أَن يخْسِفَ بِكمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يرْسِلَ عَلَيكمْ حَاصِبًا ثُمَّ لاَ تَجِدُواْ لَكمْ وَكيلاً [اسراء ، 68]

وَمَا مَنَعَنَا أَن نُّرْسِلَ بِالآيَاتِ إِلاَّ أَن كذَّبَ بِهَا الأَوَّلُونَ وَآتَينَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُواْ بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالآيَاتِ إِلاَّ تَخْوِيفًا [اسراء ، 59]

2. عوامل (فراموشی یاد خدا ، پرداخت نکردن زکات ، گسترش فساد و فحشا)

3. راههای جلوگیری از بالاهای طبیعی مخصوصاً زلزله

1 سَأَلَ سُلَيمَانُ الدَّيلَمِى : "أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنِ الزَّلْزَلَهِ مَا هِى؟ فَقَالَ : آيهٌ فَقَالَ وَ مَا سَبَبُهَا؟ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَى وَكلَ بِعُرُوقِ الْأَرْضِ مَلَكاً فَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يزَلْزِلَ أَرْضاً أَوْحَى إِلَى ذَلِک الْمَلَک أَنْ حَرِّک عِرْقَ كذَا وَ كذَا قَالَ : فَيحَرِّک ذَلِک الْمَلَک عِرْقَ تِلْک الْأَرْضِ الَّتِى أَمَرَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى فَتَتَحَرَّک بِأَهْلِهَا قَالَ ، قُلْتُ : فَإِذَا كانَ ذَلِکَ فَمَا أَصْنَعُ؟ قَالَ : صَلِّ صَلَاهَ الْكسُوفِ فَإِذَا فَرَغْتَ خَرَرْتَ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سَاجِداً وَ تَقُولُ :

فِی سُجُودِک یا مَنْ یمْسِک السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا! وَ لَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَکهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ کانَ حَلِیماً غَفُوراً یا مَنْ یمْسِک السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَی الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ أَمْسِک عَنَّا السُّوءَ إِنَّک عَلَی کلِّ شَیءٍ قَدِیر" [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص543] .

2 علیّ بن مهزیار به امام جواد (ع) نوشت که در اهواز زلزله های زیادی می شود. اجازه می فرمائید کوچ کنیم به منطقه دیگر؟ امام در نامه نوشت : "اهواز را رها نکن. چهارشنبه و پنج شنبه و جمعه روزه بگیر و روز جمعه غسل کنید و لباس خوب بپوشید و به نماز جمعه بروید و دسته جمعی دعا کنید ، خطر برطرف می شود".

رُوِی عَنْ عَلِی بْنِ مَهْزِیارَ قَالَ : کتَبْتُ إِلَی أَبِی جَعْفَرٍ (ع) وَ شَکوْتُ إِلَیهِ کثْرَةَ الزَّلَازِلِ فِی الْأَهْوَازِ وَ قُلْتُ : تَرَی لِی التَّحْوِیلَ عَنْهَا فَکتَبَ (ع) : لَا تَتَحَوَّلُوا عَنْهَا وَ صُومُوا الْأَرْبِعَاءَ وَ الْخَمِیسَ وَ الْجُمُعَةَ وَ اغْتَسِلُوا وَ طَهِّرُوا ثِیابَکمْ وَ ابْرُزُوا یوْمَ الْجُمُعَهِ وَ ادْعُوا اللَّهَ فَإِنَّهُ یرْفَعُ عَنْکمْ قَالَ : فَفَعَلْنَا فَسَکنَتِ الزَّلَازِلُ

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ الزَّلَازِلَ وَ الْکسُوفَینِ وَ الرِّیاحَ الْهَائِلَهَ مِنْ عَلَامَاتِ السَّاعَهِ فَإِذَا رَأَیتُمْ شَیئاً مِنْ ذَلِک فَتَذَکرُوا قِیامَ السَّاعَهِ وَ افْزَعُوا إِلَی مَسَاجِدِکمْ [أمالی صدوق ، ص465] .

4. وظیفه مردم در موقع حوادث طبیعی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) فی وصف المتّقین : فِی الزَّلَازِلِ وَقُورٌ وَ فِی الْمَکارِهِ صَبُورٌ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

زلزله ، وسیله تهدید و دعوت به تقوا : یا أَیهَا النّاسُ اتَّقُوا رَبَّکمْ إِنَّ زَلْزَلَهَ السّاعَهِ شَیءٌ عَظِیمٌ [حج/1] .

5. زلزله وسیله ای در دست اولیای خدا

است

وَ رَفَعْنا فَوْقَکمُ الطُّورَ [بقره/63] .

معتصم ، وزرا را دعوت کرد که علیه امام جواد (ع) گواهی دهید. همه قبول کردند. امام (ع) را احضار و گفتند : تو سوء قصد داری. فرمود : نه. گفتند : وزرا شاهدند. همه آمدند و طبق توطئه پیش بینی شده گواهی دادند. امام جواد (ع) دست به آسمان بلند نمود و نفرین کرد. چنان آن ایوان و صفّه لرزید که هر کدام قیام کردند ، به زمین خوردند. معتصم توبه کرد و عذرخواهی نمود.

إِنَّ الْمُعْتَصِمَ دَعَا جَمَاعَةً مِنْ وُزَرَائِهِ فَقَالَ : اشْهَدُوا لِی عَلَی مُحَمَّدِ بْنِ عَلِی بْنِ مُوسَی زُوراً وَ اکتُبُوا أَنَّهُ أَرَادَ أَنْ یخْرُجَ ثُمَّ دَعَاهُ فَقَالَ : إِنَّک أَرَدْتَ أَنْ تَخْرُجَ عَلَی. فَقَالَ : وَ اللَّهِ مَا فَعَلْتُ شَیئاً مِنْ ذَلِک. قَالَ : إِنَّ فُلَاناً وَ فُلَاناً شَهِدُوا عَلَیک فَأَحْضِرُوا فَقَالُوا : نَعَمْ. هَذِهِ الْکتُبَ أَخَذْنَاهَا مِنْ بَعْضِ غِلْمَانِک قَالَ وَ کانَ جَالِساً فِی بَهْوٍ فَرَفَعَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) یدَهُ وَ قَالَ : اللَّهُمَّ! إِنْ کانُوا کذَبُوا عَلَی فَخُذْهُمْ قَالَ : فَنَظَرْنَا إِلَی ذَلِک الْبَهْوِ کیفَ یرْجُفُ وَ یذْهَبُ وَ یجِیءُ وَ کلَّمَا قَامَ وَاحِدٌ وَقَعَ فَقَالَ الْمُعْتَصِمُ : یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ! إِنِّی تَائِبٌ مِمَّا قُلْتُ فَادْعُ رَبَّک أَنْ یسَکنَهُ فَقَالَ اللَّهُمَّ سَکنْهُ إِنَّک تَعْلَمُ أَنَّهُمْ أَعْدَاوک وَ أَعْدَائِی فَسَکنَ [الخرائج والجرائح ، ج2 ، ص671] .

1. زمین وآسمان

1. خلقت زمین وآسمان

1. درقرآن

در قرآن 190 مورد از زمین و آسمان سخن به میان آمده [دکترصادقی]

و 17 مرتبه لفظما بَینَهُماهم هست.

هُوَ الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ فِی سِتَّهِ أَیامٍ وَ کانَ عَرْشُهُ عَلَی الْماءِ [هود/7] .

قال رسول الله (ص) : یعنی و

كان عرشه على الماء قبل أن يخلق السماوات و الأرض [بحارالأنوار ، ج54 ، ص87] .

تفسير على بن إبراهيم : " وَ هُوَ الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ فِی سِتَّهِ أَيامٍ وَ كانَ عَرْشُهُ عَلَى الْماءِ " (هود-7) و ذلک فی مبدأ الخلق [بحارالأنوار ، ج54 ، ص70] .

عرش كنايه از سلطنت است. [مفردات]

2. درروايات

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَطِيهَ قَالَ : " جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَبِی جَعْفَرٍ (ع) مِنْ أَهْلِ الشَّامِ مِنْ عُلَمَائِهِمْ فَقَالَ : يا أَبَا جَعْفَرٍ! جِئْتُ أَسْأَلُک عَنْ مَسْأَلَهٍ قَدْ أَعْيَتْ عَلَى أَنْ أَجِدَ أَحَداً يفَسِّرُهَا وَ قَدْ سَأَلْتُ عَنْهَا ثَلَاثَهَ أَصْنَافٍ مِنَ النَّاسِ : فَقَالَ كلُّ صِنْفٍ مِنْهُمْ شَيئاً غَيرَ الَّذِی قَالَ الصِّنْفُ الْآخَرُ فَقَالَ لَهُ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : مَا ذَاک؟ قَالَ فَإِنِّی أَسْأَلُک عَنْ أَوَّلِ مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ خَلْقِهِ؛ فَإِنَّ بَعْضَ مَنْ سَأَلْتُهُ قَالَ : الْقَدَرُ وَ قَالَ بَعْضُهُمُ : الْقَلَمُ وَ قَالَ بَعْضُهُمُ الرُّوحُ فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : مَا قَالُوا شَيئاً أَخْبِرُک أَنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَى كانَ وَ لَا شَیءَ غَيرَهُ وَ كانَ عَزِيزاً وَ لَا أَحَدَ كانَ قَبْلَ عِزِّهِ وَ ذَلِک قَوْلُهُ. سُبْحانَ رَبِّک رَبِّ الْعِزَّهِ عَمّا يصِفُونَ " (صافات/180) وَ كانَ الْخَالِقُ قَبْلَ الْمَخْلُوقِ وَ لَوْ كانَ أَوَّلُ مَا خَلَقَ مِنْ خَلْقِهِ الشَّیءَ مِنَ الشَّیءِ إِذاً لَمْ يكنْ لَهُ انْقِطَاعٌ أَبَداً وَ لَمْ يزَلِ اللَّهُ إِذاً وَ مَعَهُ شَیءٌ لَيسَ هُوَ يتَقَدَّمُهُ وَ لَكنَّهُ كانَ إِذْ لَا شَیءَ غَيرَهُ وَ خَلَقَ الشَّیءَ الَّذِی جَمِيعُ الْأَشْياءِ مِنْهُ وَ هُوَ الْمَاءُ الَّذِی خَلَقَ الْأَشْياءَ مِنْهُ فَجَعَلَ نَسَبَ كلِّ شَیءٍ إِلَى الْمَاءِ وَ لَمْ يجْعَلْ لِلْمَاءِ نَسَباً يضَافُ إِلَيهِ وَ

خَلَقَ الرِّيحَ مِنَ الْمَاءِ ثُمَّ سَلَّطَ الرِّيحَ عَلَى الْمَاءِ فَشَقَّقَتِ الرِّيحُ مَتْنَ الْمَاءِ حَتَّى ثَارَ مِنَ الْمَاءِ زَبَدٌ عَلَى قَدْرِ مَا شَاءَ أَنْ يثُورَ فَخَلَقَ مِنْ ذَلِک الزَّبَدِ أَرْضاً بَيضَاءَ نَقِيةً لَيسَ فِيهَا صَدْعٌ وَ لَا ثَقْبٌ وَ لَا صُعُودٌ وَ لَا هُبُوطٌ وَ لَا شَجَرَهٌ ثُمَّ طَوَاهَا فَوَضَعَهَا فَوْقَ الْمَاءِ ثُمَّ خَلَقَ اللَّهُ النَّارَ مِنَ الْمَاءِ فَشَقَّقَتِ النَّارُ مَتْنَ الْمَاءِ حَتَّى ثَارَ مِنَ الْمَاءِ دُخَانٌ عَلَى قَدْرِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يثُورَ فَخَلَقَ مِنْ ذَلِک الدُّخَانِ سَمَاءً صَافِيةً نَقِيةً لَيسَ فِيهَا صَدْعٌ وَ لَا ثَقْبٌ وَ ذَلِک قَوْلُهُ" السَّماءُ بَناها رَفَعَ سَمْكها فَسَوّاها وَ أَغْطَشَ لَيلَها وَ أَخْرَجَ ضُحاها " (نازعات/29-26) " [كافى ، ج8 ، ص94] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : كانَ كلُّ شَيءٍ مَاءً وَ كانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ فَأَمَرَ اللَّهُ عَزَّ ذِكرُهُ الْمَاءَ فَاضْطَرَمَ نَاراً ثُمَّ أَمَرَ النَّارَ فَخَمَدَتْ فَارْتَفَعَ مِنْ خُمُودِهَا دُخَانٌ فَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ مِنْ ذَلِک الدُّخَانِ وَ خَلَقَ الْأَرْضَ مِنَ الرَّمَادِ ثُمَّ اخْتَصَمَ الْمَاءُ وَ النَّارُ وَ الرِّيحُ فَقَالَ الْمَاءُ : أَنَا جُنْدُ اللَّهِ الْأَكبَرُ وَ قَالَتِ الرِّيحُ : أَنَا جُنْدُ اللَّهِ الْأَكبَرُ وَ قَالَتِ النَّارُ : أَنَا جُنْدُ اللَّهِ الْأَكبَرُ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى الرِّيحِ أَنْتِ جُنْدِی الْأَكبَرُ [كافى ، ج8 ، ص95] .

از تعبیر (دخان) و دو حدیث فوق که با لفظ (نار) بیان شده چنین استفاده می شود که ماده اولیه زمین و آسمان آب بوده و آب به صورت آتش و دود بوده و آسمان از آن دود آفریده شده ، اما در خطبه اوّل نهج البلاغه آمده ، ماده نخستین آب بوده ، آن آب مثل مشک دوغ

توسط بادهای عجیب و پر صدا چنان به هم خورد که کف تولید شد و آسمان از همان کف آفریده شد. کوتاه سخن اینکه خلقت آسمان از کدام است دود یا کف؟

شارح بحرانی جمع بین دو قول کرده به حدیثی که امام باقر (ع) فرمود از همان کف دود برخاست و آسمان شد و چنین می گوید که مراد ازدخان بخار است و کف و بخار در حقیقت یکی است اگر ذرات هوا بیشتر باشد بخار و اگر ذرات آب بیشتر باشد کف است و می توان هر یکی را کنایه از دیگری آورد و وجه مشابهت از دو جهت در کار هست هستی و معنوی. انتهی کلامه. [به نقل خوئی ، ج1 ، ص398. فی شرح نهج البلاغه] .

ثم قال الخوئی فی هذا الجمع نظر لوجوه

1- قرآن : ثُمَّ اسْتَوی إِلَی السَّماءِ وَ هِی دُخانٌ فَقالَ لَها وَ لِلْأَرْضِ ائْتِیا طَوْعاً أَوْ کرْهاً قالَتا أَتَینا طائِعِینَ [فصلت/11] .

2-حدیثان نقلناهما فی صفحه قبل

3- عقل : لم یکن الدخان من الماء.

سپس خوئی در جلد 1 ، صفحه 401 یک وجه جمعی را خودش نقل می کند که تا جملات خطبه نقل نشود آن وجه جمع روشن نمی شود. لذا آن گوشه از خطبه را نقل می کنیم :

قالعلیه السلامفی ضمن خطبه الاولی : ثُمَّ أَنْشَأَ سُبْحَانَهُ فَتْقَ الْأَجْوَاءِ وَ شَقَّ الْأَرْجَاءِ وَ سَکائِک الْهَوَاءِ فَأَجْرَی فِیهَا مَاءً مُتَلَاطِماً تَیارُهُ مُتَرَاکماً زَخَّارُهُ حَمَلَهُ عَلَی مَتْنِ الرِّیحِ الْعَاصِفَهِ وَ الزَّعْزَعِ الْقَاصِفَهِ فَأَمَرَهَا بِرَدِّهِ وَ سَلَّطَهَا عَلَی شَدِّهِ وَ قَرَنَهَا إِلَی حَدِّهِ الْهَوَاءُ مِنْ تَحْتِهَا فَتِیقٌ وَ الْمَاءُ مِنْ فَوْقِهَا دَفِیقٌ ثُمَّ أَنْشَأَ سُبْحَانَهُ رِیحاً اعْتَقَمَ مَهَبَّهَا وَ أَدَامَ

مُرَبَّهَا وَ أَعْصَفَ مَجْرَاهَا وَ أَبْعَدَ مَنْشَأَهَا فَأَمَرَهَا بِتَصْفِيقِ الْمَاءِ الزَّخَّارِ وَ إِثَارَةِ مَوْجِ الْبِحَارِ فَمَخَضَتْهُ مَخْضَ السِّقَاءِ وَ عَصَفَتْ بِهِ عَصْفَهَا بِالْفَضَاءِ تَرُدُّ أَوَّلَهُ إِلَى آخِرِهِ وَ سَاجِيهُ إِلَى مَائِرِهِ حَتَّى عَبَّ عُبَابُهُ وَ رَمَى بِالزَّبَدِ رُكامُهُ فَرَفَعَهُ فِي هَوَاءٍ مُنْفَتِقٍ وَ جَوٍّ مُنْفَهِقٍ فَسَوَّى مِنْهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ جَعَلَ سُفْلَاهُنَّ مَوْجاً مَكْفُوفاً وَ عُلْيَاهُنَّ سَقْفاً مَحْفُوظاً وَ سَمْكاً مَرْفُوعاً بِغَيرِ عَمَدٍ يدْعَمُهَا وَ لَا دِسَارٍ ينْظِمُهَا ثُمَّ زَينَهَا بِزِينَهِ الْكَوَاكبِ وَ ضِياءِ الثَّوَاقِبِ وَ أَجْرَى فِيهَا سِرَاجاً مُسْتَطِيراً وَ قَمَراً مُنِيراً فِي فَلَک دَائِرٍ وَ سَقْفٍ سَائِرٍ وَ رَقِيمٍ مَائِرٍ. [نهج البلاغه ، خطبه 1] .

سپس باد را مجبور کرد تا همچون مشک ، آب را به طور عجیبی زیر و رو کند.

در عبارتتَرُدُّ (ای الریح) أَوَّلَهُ (ای الماء) إِلَى آخِرِهِ (ای الماء) وَ سَاجِيهُ (ساکنه) إِلَى مَائِرِهِ (متحرکه) حَتَّى عَبَّ (ارتفع) عُبَابُهُ (معظم الماء و طغیانه) وَ رَمَى (در اثر حرکت قوی) بِالزَّبَدِ رُكامُهُ (تراکم آب) فَرَفَعَهُ (الزبد)

فِي هَوَاءٍ مُنْفَتِقٍ وَ جَوٍّ مُنْفَهِقٍ فَسَوَّى مِنْهُ (یافتن مرجع این ضمیر مهم است) سَبْعَ سَمَوَاتٍ.

اختلاف میان قرآن و نهج البلاغه در صورتی است که ضمیر به (زبر) بر گردد. مرحوم خوئی می فرماید : ممکن است ضمیر به (ماء) بر گردد؛ یعنی ساخت از آب هفت آسمان را و این نسبت به واسطه دور است ، چون آب اضطرب ثم صار دخانا تم صار سماء و مانعی ندارد که عملی منسوب به وسیله بعید باشد. ثم کلامه رفع مقامه.

در اینکه ماده نخستین آب بوده و از همان آب آتش و دود و سپس آسمان به وجود آمده روایات نقل شد ، اما یکدسته روایات

دیگرداریم که می فرماید : آسمان از بخار است. ناگفته پیداست که بخار و دود و گاز تقریبا بیان کننده یک حقیقت هستند همه فرزندان اشیاء آتشگیرهستند؛ اگر آتشگیرآب بود همراهش بخار و اگر ذغال و سنگ و هیزم بود همراهش دود است و اگر فولاد و آهن و اتم بود همراهش گازاست دلیل این جمع این است که مراد از دخان بخار غلیظ است.

ورد فی الخبر" أن الله تعالی لما أراد خلق السماء و الأرض خلق جوهرا أخضر ثم ذوبه فصار ماء مضطربا ثم أخرج منه بخارا کالدخان فخلق منه السماء" [بحارالأنوار ، ج54 ، ص29] .

باز جای این احتمال هست که آیا مراد از آب در ماده نخستین همین آب معمولی و آشامیدنی است یا مطلق مایع است یا آب است ، اما جور دیگر و یا خاصیت دیگر به هر حال آنچه در قرآن و حدیث ونهج البلاغه آمده کلمه (ماء) است و این لفظ تاب هر یک از احتمالات فوق را دارد.

3. تقدم وتأ خر درآفرینش زمین وآسمان

هُوَ الَّذِی خَلَقَ لَکمْ ما فِی الْأَرْضِ جَمِیعاً ثُمَّ اسْتَوی إِلَی السَّماءِ فَسَوّاهُنَّ سَبْعَ سَماواتٍ [بقره/29] .

قُلْ أَ إِنَّکمْ لَتَکفُرُونَ بِالَّذِی خَلَقَ الْأَرْضَ فِی یوْمَینِ وَ تَجْعَلُونَ لَهُ أَنْداداً ذلِک رَبُّ الْعالَمِینَ وَ جَعَلَ فِیها رَواسِی مِنْ فَوْقِها وَ بارَک فِیها وَ قَدَّرَ فِیها أَقْواتَها فِی أَرْبَعَهِ أَیامٍ سَواءً لِلسّائِلِینَ ثُمَّ اسْتَوی إِلَی السَّماءِ وَ هِی دُخانٌ [فصلت/11-9] .

ظاهر این دو آیه آن است که خلقت آسمان بعد از زمین بوده ، اما در سوره نازعات می فرماید : أَ أَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقاً أَمِ السَّماءُ بَناها رَفَعَ سَمْکها فَسَوّاها وَ

أَغْطَشَ لَيلَها وَ أَخْرَجَ ضُحاها وَ الْأَرْضَ بَعْدَ ذلِک دَحاها [نازعات/30-27] .

این آیه دحو زمین را بعد از آسمان می داند. گفته شده میان این دو تناقض است و در مقام جواب مطالبی گفته اند :

1- لفظثُمَّبرای تراخی زمانی نیست.

2- لفظبَعْدَ ذلِکبرای تراخی زمانی نیست.

3- لفظبَعْدَ ذلِکبه معنای مع ذلک است. به نظرعُتُلٍّ بَعْدَ ذلِک زَنِيمٍ [قلم/13] . زنیم زنا زاده است.

بد اخلاق است؟؟؟

4- خلقت زمین قبل از آسمان بوده ، امادحو الارضبعد است. ویویده الروایه

أن دحو الأرض كان بعد خلقها بألفى سنه [بحارالأنوار ، ج54 ، ص311] .

5- دحی به معنای گسترش خلقی نیست ، بلکه مراد گسترشی است ، که مقدمه برای زراعت باشد به دلیل جملهأَخْرَجَ مِنْها ماءَها وَ مَرْعاها [نازعات/31] . که بعد ازدَحاهاآمده.

4. مراد از 6روز

قرآن در هشت مورد مساله خلقت شش روزه آفرینش زمین و آسمان را فرموده است :

إِنَّ رَبَّكمُ اللّهُ الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الأْرْضَ فِی سِتَّهِ أَيامٍ [اعراف/54] .

إِنَّ رَبَّكمُ اللّهُ الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الأْرْضَ فِی سِتَّهِ أَيامٍ [يونس/3] .

وَ هُوَ الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الأْرْضَ فِی سِتَّهِ أَيامٍ وَ كانَ عَرْشُهُ عَلَى الْماءِ [هود/7] .

الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الأْرْضَ وَ ما بَينَهُما فِی سِتَّهِ أَيامٍ [فرقان/59] .

وَ لَقَدْ خَلَقْنَا السَّماواتِ وَ الأرْضَ وَ ما بَينَهُما فِی سِتَّهِ أیامٍ وَ ما مَسَّنا مِنْ لُغُوبٍ [ق/38] .

اللّهُ الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الأْرْضَ وَ ما بَینَهُما فِی سِتَّهِ أَیامٍ [سجده/4] .

قُلْ أَ إِنَّکمْ لَتَکفُرُونَ بِالَّذِی خَلَقَ الأْرْضَ فِی یوْمَینِ وَ تَجْعَلُونَ لَهُ أَنْداداً ذلِک رَبُّ الْعالَمِینَ وَ

جَعَلَ فِيها رَواسِی مِنْ فَوْقِها وَ بارَک فِيها وَ قَدَّرَ فِيها أَقْواتَها فِی أَرْبَعَهِ أَيامٍ سَواءً لِلسّائِلِينَ ثُمَّ اسْتَوی إِلَی السَّماءِ وَ هِی دُخانٌ فَقالَ لَها وَ لِلأَرْضِ ائْتِيا طَوْعاً أَوْ کرْهاً قالَتا أَتَينا طائِعِينَ فَقَضاهُنَّ سَبْعَ سَماواتٍ فِی يوْمَينِ وَ أَوْحی فِی کلِّ سَماءٍ أَمْرَها وَ زَيَّنَّا السَّماءَ الدُّنْيا بِمَصابِيحَ وَ حِفْظاً ذلِک تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ [فصلت/12-9] .

هُوَ الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الأَْرْضَ فِی سِتَّهِ أَيامٍ [حديد/4] .

می فرماید که ما زمین و آسمان یا زمین و آسمان و مافیها را در شش روز آفریدیم. در این موارد تنها در دو موردی که در سوره فرقان است لفظو ما فیهانیز آمده است.

مساله آفرینش در شش روز اول تورات باب یک نیز آمده ، اما در باب دو می گوید خداوند روز هفتم آرام گرفت و فارغ شد و آن روز را تقدیس نمود و استراحت نمود. برای رد این تفکر غلط در سوره ق ، آیه 38 بعد از ذکر شش روز می فرماید : ما مَسَّنا مِنْ لُغُوبٍ [ق/38] .

علامه در ج17 ، ص385 در بحث از همین آفرینش می فرماید : ما لفظه و المراد بالیوم فی قوله خلق الارض فی یومین برهه من الزمان دون الیوم الذی نعهده و هو مقدار حرکه الکره الارضیه حول نفسها واحده فانه ظاهر الفساد و اطلاق الیوم علی قطعه من الزمان تحوی حادثه من الحوادث کثیر الورود شایع الاستعمال و من ذلک قولهفَهَلْ ينْتَظِرُونَ إِلاّ مِثْلَ أَيامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ [يونس/102] .

فالیومان الذان خلق الله فیهماالارض قطعتان من الزمان ثم فیهما تکون الارض ارضا تامه و فی عدهما یومین لایوما

واحد دلیل علی ان الارض لاقت... تکونها الاولی مرحلتین متغایرتین کمرحله النی ء و النضج او الزوبان و الانقطاع او نحو ذلک تم کلامه.

دکتر صادق در کتاب زمین و آسمان ، ص 89 می گوید : در 449 مرتبه که نام یوم و ایام در قرآن به کار رفته تنها حدود بیست مورد از آن مراد روز معمولی و باقی همه در مطلق زمان است که دارای کم و زیاد به حسب حوادثی که در آن است می باشد.

در عرف نیز بسیار می شود که لفظ روز گفته می شود و مراد برهه ای از زمان است مثلا :

دیروز کودک بودی ، امروز جوانی و فردا پیر می شوی.

دنیا دو روز است؛ روزی به نفع تو و روزی به ضرر تو

امروز قناعت ، فردا عزت و... در قرآن نیز آیات زیادی است.

بنابراین معنای روز ، نه 24 ساعت است

نه 12 ساعت

نه 1000 سال به دلیلوَ إِنَّ یوْماً عِنْدَ رَبِّک کأَلْفِ سَنَهٍ مِمّا تَعُدُّونَ [حج/47] . (ذهب الیه المجلسی فی بحاره ، ج57 ، ص218 و سماه بالیوم الربانی و استحسنه بان خلق الانسان یحتاج الی سته اشهر کیف یکون خلق السموات فی سته ایام و قد قال الله لخلق السموات و الارض ؟؟؟ الناس و فیه نظر) .

و نه 50 هزار سال به دلیل : تَعْرُجُ الْمَلائِکهُ وَ الرُّوحُ إِلَیهِ فِی یوْمٍ کانَ مِقْدارُهُ خَمْسِینَ أَلْفَ سَنَهٍ [معارج/4] . که (سماه المجلسی بیوم الله)

زیرا معنای 1 و 2 در اثر حرکت زمین و پیدایش شب و روز است و قبل از خلقت زمین معنا ندارد و به همین جهت علامه نیز در کلامشان فرمودندفانه ظاهر الفسادو

معنای 4 با روایات زیاد که در دست است مراد روز قیامت است و معنای سوم نیز مربوط به تدبیر امر از آسمان به زمین است بعد از خلقت آنها و کلام ما در قبل از خلقت است.

گفتیم که در قرآن چندین مورد می فرماید : زمین و آسمان را در شش روز آفریدیم؛ یعنی در شش برهه ، شش مرحله ، شش دفعه ، شش حادثه و نظر و این تعبیرات همه صحیح است. در سوره فصلت این شش روز تقسیم شدهقُلْ أَ إِنَّکمْ لَتَکفُرُونَ بِالَّذِی خَلَقَ الْأَرْضَ فِی یوْمَینِ وَ تَجْعَلُونَ لَهُ أَنْداداً ذلِک رَبُّ الْعالَمِینَ وَ جَعَلَ فِیها رَواسِی مِنْ فَوْقِها وَ بارَک فِیها وَ قَدَّرَ فِیها أَقْواتَها فِی أَرْبَعَهِ أَیامٍ سَواءً لِلسّائِلِینَ ثُمَّ اسْتَوی إِلَی السَّماءِ وَ هِی دُخانٌ فَقالَ لَها وَ لِلْأَرْضِ ائْتِیا طَوْعاً أَوْ کرْهاً قالَتا أَتَینا طائِعِینَ فَقَضاهُنَّ سَبْعَ سَماواتٍ فِی یوْمَینِ وَ أَوْحی فِی کلِّ سَماءٍ أَمْرَها وَ زَینَّا السَّماءَ الدُّنْیا بِمَصابِیحَ وَ حِفْظاً ذلِک تَقْدِیرُ الْعَزِیزِ الْعَلِیمِ [فصلت/12-9] .

همان طوری که ملاحظه می فرمایید در همین آیه برای آفریش زمین دو دوران و برای آسمان دو دوران؛ روی هم رفته دو به اضافه دو می شود چهار ، وقتی چهار را از شش کم کنیم می شود دو ، یعنی دو دوران دیگر برای آنچه ما بین زمین و آسمان است که در سوره فرقان می فرمایدخَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ وَ ما بَینَهُما فِی سِتَّهِ أَیامٍ [فرقان/59] .

سوال : در آیه مورد بحث (فصلت) هشت دوران ذکر شده و این با چندین مورد از قرآن که سته ایام دارد تناقض دارد؟

پاسخ : آن چهار دوران که میان شکل

بیضی است در آیه مربوط به چهار فصل استکما فی تفسیر القمی و مال الیه العلامه فی المیزانکه این ایام و دورانها برای ایجاد اقوات است نه مربوط به ایامی که خلقت اولیه را بیان می کند و به عبارت روشن تر دو لفظ یومین که آفرینش زمین و آسمان را بیان می کند از سنخ همان 6 روزاست ، اما این چهار روز در آیه در مسائل و چگونگی های بعدی برای ساکنین زمین است.

شاید نظر ایشان این بوده که قرآن می فرماید : سبع سماوات در دو وقت و مرحله بوده است ، اما در آیه قبل از آنکه خدا آسمان را به هفت قسمت تقسیم کند می فرماید : ثُمَّ اسْتَوی إِلَی السَّماءِ وَ هِی دُخانٌ [فصلت/11] .

و مربوط به آن 6 روزی که اساس آفرینش را می گوید نیست. مفسران تلاشهای دیگری کرده اند که مخدوش است.

دکتر صادقی با تفصیلی که داده عاقبت بحث را به اینجا کشانده که چهار روز غیر از سنخ 6 روز است و اما آن 6 روز را اینطور تقسیم کرده : 2 روز برای زمین ، 2 روز برای طبقات آسمان ، 1 روز برای گاز و دخان (ماده نخستین آسمان) ، 1 روز برای ستارگان و برای این نظریه ای که داده تلاشها کرده ، ولی برای اینکه یک روز را به گاز و دخان نسبت داده هیچ گونه دلیلی از قرآن و حدیث نمی آورد و برای ستارگان هم تلاش نابجایی دارند. گمان می کنم طبق قانون (الجواد لا یبخل) ایشان ازوَ ما بَینَهُماکه در دو مورد سوره فرقان است غافل شده و به جای اینکه بگوید.

دو روز برای آسمان ، دو

روز برای زمین ، دو روز برایوَ ما بَینَهُما ، راه را کج کرده و مثل کسی که دو روز زیادی دارد و می خواهد برای آن کار درست کند یکی را به گاز و یکی را به ستاره داده و الله الهادی.

مرحوم مجلسی در ج57 ، بحار ص309 تحت عنوان فائده جلیله [بحارالأنوار ، ج54 ، ص309] .) می فرماید که اشکال شده بین دو دسته آیات؛ یک دسته که می فرماید آفریش در 6 روز واقع شد ، دسته دیگر که سوره فصلت است و آفرینش را در 8 روز می داند ، سپس برای جمع ، چهار وجه نقل می کند بدین قرار :

1- وجهی که مشهور مفسران انتخاب کرده اند که اربعه ایام در تقدیر تتمه اربعه ایام است که دو روز آن خلقت زمین و در تتمه آن رواسی و اقوات و دو روز هم برای آسمان ، سپس اضافه می کند که : یوده کثیر من الأخبار المتقدمه.

2- که أربعه أیام مربوط به رواسی و اقوات و غیره و دو روزی که زمین را آفرید با دو روزی که آسمان را آفرید یکی بوده؛ یعنی در همان دو روزی که آسمان را آفرید زمین را نیز آفرید ، پس عدد ایام از شش تجاوز نمی کند.

3- وجه سوم آن که دو روزی که آسمان را آفرید داخل در همان چهار روز باشد.

4- همان وجهی که قبلا در صفحه پشت گفتیم که این چهار روز مربوط به خصوصیات زمین است و ارتباطی به آن شش روزی که اصل آفرینش را می گوید ندارد.

5. خلقت زمین در 2 روز

دو روز زمین چگونه بوده؟

طبق صریح قرآنقُلْ أَ إِنَّکمْ

لَتَكفُرُونَ بِالَّذِی خَلَقَ الأَْرْضَ فِی یوْمَینِ [فصلت/9] . زمین در دو دوره خلق شده ، حال این دوره ها چگونه بوده چند احتمال است :

1- دوره اول انفجار آن مایع اولیه ، بعد دوره دوم به صورت کره خاکی درآمدن.

2- آن هنگامی که قابل سکونت نبوده و بعد هنگامی که رام شدهُوَ الَّذِی جَعَلَ لَکمُ الأَْرْضَ ذَلُولاً [ملک/15] . این زمین چموش بود.

3- دوره اول مذاب و جامد ، بعد دوره دوم دحو الارض و غلطان و متحرک شدن که ثمره این غلطیدن روئیدن گیاه و...وَ الأَْرْضَ بَعْدَ ذلِک دَحاها أَخْرَجَ مِنْها ماءَها وَ مَرْعاها [نازعات/31-30] .

6. عدد آسمانها وزمین

در ده مورد از قرآن اعلام شده که عدد آسمانها هفت است که آنها محکمسَبْعاً شِداداً [نبأ/3] . و فوق یکدیگرطِباقاً [ملک/3] . و دارای قطرهاأَقْطارِ السَّماواتِ [الرحمن/33] . و دارای سنگینییمْسِک السَّماءَ [حج/65] . هست.

بعضی گمان کرده اند که مراد از هفت عدد معین بیش از6 و کمتر از 8 نیست ، بلکه برای کثرت است ، مانند آیهوَ لَوْ أَنَّ ما فِی الأَْرْضِ مِنْ شَجَرَهٍ أَقْلامٌ وَ الْبَحْرُ یمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَهُ أَبْحُرٍ ما نَفِدَتْ کلِماتُ اللّهِ [لقمان/27] . نظریه فوق قابل قبول نیست و اگر قرینه ای در کار نباشد این عدد را برای تکثیر گرفتن خلاف ظاهر است و در آیه قرینه داریم و در مقام بیان علم بی نهایت خداوند هستیم.

در باره شش آسمان دیگر وصف دیگری جز کلمهشِداداًو کلمهطباقاًنیست و علم بشر نیز از آنها خبری ندارد.

اللّهُ الَّذِی خَلَقَ سَبْعَ سَماواتٍ وَ مِنَ الأَْرْضِ مِثْلَهُنَّ

[طلاق/12] .

قال فی معجم البیان مثلهن فی العدد لا فی الکیفیه ثم نقل روایه عن العیاشی عن ابی الحسن ما مضمونه : ان کل ارض له سماء و فوق هذا السماء ارض آخر و له سماء و فوق هذا السماء ارض آخر و له سماء و هکذا فعلی هذا یکون الارضین کالسموات طباقا و فوق کل ارض سماء و هکذا نقل فی الصافی عن القمی عن الرضا (ع)

2- مساله تعدد زمین در دعاها زیاد است.

قَالَ الکاظِمُ (ع) : اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَ الْأَرَضِینَ السَّبْعِ وَ مَا فِیهِنَّ وَ مَا بَینَهُنَّ وَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِیمِ [کافی ، ج4 ، ص72] .

از تعبیرمَا بَینَهُنمعلوم می شود میان هر زمینی با زمین دیگر فاصله ها موجود است.

3- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی لَا تُوَارِی عَنْهُ سَمَاءٌ سَمَاءً وَ لَا أَرْضٌ أَرْضاً [نهج البلاغه خطبه 172] .

4- قال الحسین (ع) : تسبح لک السماوات السبع و الأرضون و من فیهن [بلدالأمین ، ص258] .

قرآن همین حقیقت را با جملهتُسَبِّحُ لَهُ السَّماواتُ السَّبْعُ وَ الْأَرْضُ وَ مَنْ فِیهِنَّ [اسراء/44] .

فرموده : از مجموع استفاده می شود که مراد از ارض در قرآن جنس ارض است. و ممکن است از کلمه (مِن) در سوره طلاق نیز استفاده شود که زمینهای دیگری از جنس زمین ما هست و به اصطلاح کلمه (من) برای بیان جنس است.

4-تفسیر الامام ذیل آیه الذی جعل لکم الارض فراشا... 1- قال رسول الله (ص) : " فی قول الله عز و جل" الَّذِی جَعَلَ لَکمُ الْأَرْضَ فِراشاً " (بقره/22) إن الله تعالی لما خلق الماء فجعل عرشه

علیه قبل أن یخلق السماوات و الأرض ، و ذلک قوله عز و جل" هُوَ الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ فِی سِتَّهِ أَیامٍ وَ کانَ عَرْشُهُ عَلَی الْماءِ " (هود/ 7) [یعنی و کان عرشه علی الماء] قبل أن یخلق السماوات و الأرض. [قال] فأرسل الریاح علی الماء ، فبخر الماء من أمواجه ، و ارتفع عنه الدخان و علا فوقه الزبد ، فخلق من دخانه السماوات السبع ، و خلق من زبده الأرضین السبع" [بحارالأنوار ، ج54 ، ص87] .

ممکن است که آیهخَلَقَ الْأَرْضَ فِی یوْمَینِ [فصلت/9] . مربوط به تمام این هفت زمین باشد ، احتمالی هم که درباره هفت آسمان داده شده که شاید مراد از عدد هفت کثرت باشد درباره زمین نیز هست و الجواب الجواب.

7. دحوالارض

وَ الْأَرْضَ بَعْدَ ذلِک دَحاها [نازعات/30] .

2. صفات

1. صفات آسمان

سنگهای آسمان ،

عیسی در آسمان

قسم به آسمان

نگاه به آسمان

لا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوابُ السَّماءِ [اعراف/40] .

رَفَعَ السَّماواتِ بِغَیرِ عَمَدٍ تَرَوْنَها [رعد/2] .

وَ لَقَدْ جَعَلْنا فِی السَّماءِ بُرُوجاً [حجر/16] .

خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ بِالْحَقِّ [انعام/73] .

وَ السَّماواتِ الْعُلی [طه/4] .

وَ جَعَلْنَا السَّماءَ سَقْفاً مَحْفُوظاً [انبياء/32] .

يوْمَ نَطْوِى السَّماءَ كطَى السِّجِلِّ لِلْكتُبِ [انبياء/104] .

يمْسِک السَّماءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ [حج/65] .

وَ لَقَدْ خَلَقْنا فَوْقَكمْ سَبْعَ طَرائِقَ [مومنون/17] .

وَ السَّماءَ بِناءً [بقره/22] .

ثُمَّ اسْتَوى إِلَى السَّماءِ وَ هِى دُخانٌ [فصلت/11] .

وَ السَّماءِ ذاتِ الْحُبُک [ذاريات/7] .

وَ فِى السَّماءِ رِزْقُكمْ وَ ما تُوعَدُونَ [ذاريات/22]

.

وَ السَّماءَ بَنَيناها بِأَيدٍ وَ إِنّا لَمُوسِعُونَ [ذاريات/47] .

فَإِذَا انْشَقَّتِ السَّماءُ فَكانَتْ وَرْدَةً كالدِّهانِ [الرحمن/37] .

الَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَماواتٍ طِباقاً [ملک/3] .

وَ بَنَينا فَوْقَكمْ سَبْعاً شِداداً [نبأ/12] .

يوْمَ تَكونُ السَّماءُ كالْمُهْلِ [معارج/8] .

أَقْطارِ السَّماواتِ [الرحمن/33] .

2. صفات زمين

1-أَ لَمْ نَجْعَلِ الأَْرْضَ كفاتاً [مرسلات/25] .

2-الَّذِى جَعَلَ لَكمُ الأَْرْضَ فِراشاً [بقره/22] .

3-هُوَ الَّذِى جَعَلَ لَكمُ الأَْرْضَ ذَلُولاً [ملک/15] .

4-اللّهُ الَّذِى جَعَلَ لَكمُ الأَْرْضَ قَراراً [غافر/64] .

5-أَ لَمْ نَجْعَلِ الأَْرْضَ مِهاداً [نبأ/6] .

كفت قبض و جمع ای جامع للناس احیائهم و امواتهم یسهل للرکوب من غیر اضطراب.

علامه در المیزان در تفسیر این آیات مطلبی ندارند. دکتر صادقی در صفحات 143 به بعد این صفات را جرقه ها و روزنه هایی برای حقائق می داند ، مثلا صفتکفاتاًرا در مفردات راغب می گوید به معنای قبض و جمع و باز مفردات نقل می کند که کفات به معنای طیران سریع و سوق شدید است.

از مجموعه این معانی قبض ، جمع ، سوق شدید ، طیران سریع روزنه ای به سوی حرکت سریعی است که با فضای صد کیلومتر دارد. اگر جاذبه و

فضای دور زمین با زمین نبود نمی توانست کفات باشد؛ یعنی ساکنین خود را حفظ کند ، همانطور که هواپیما در فضای خودش حرکت می کند نه با فضای دور خود و اگر سقف نداشته باشد مسافران خود را به فضا پرتاب می کند ، اما زمین چون هم خود و هم فضای دور خود با حفظ جاذبه مجموعاً در حرکت است بدون ناراحتی گردش خود را ادامه می دهد و از صفات ذلول

و قرار نیز استشمام می شود که قبلا رام نبوده.

3. اوضاع زمین

4. رتق و فتق

أَ وَ لَمْ یرَ الَّذِینَ کفَرُوا أَنَّ السَّماواتِ وَ الأَْرْضَ کانَتا رَتْقاً فَفَتَقْناهُما وَ جَعَلْنا مِنَ الْماءِ کلَّ شَیءٍ حَی أَ فَلا یومِنُونَ [انبیاء/30] .

از مباحث گذشته معنای رتق و فتق معلوم شد.

رتق : الف) وَ کانَ عَرْشُهُ عَلَی الْماءِ [هود/7] . قبل از زمین و آسمان ماده نخستین تنها آب بوده.

ب) آسمان از دخان و قابل باران نبود و زمین هم قابل زراعت نبود.

ج) آسمانها یک دخان بودند.

فتق : الف) ماء دو قسم است؛ دخان و بخار و کف و خاکستر

ب) فَقَضاهُنَّ سَبْعَ سَماواتٍ [فصلت/12] .

تایید معنای دوم روایات تا سر حد تواتر است.

3. ناگفته ها

1. زمین روی شاخ گاو

روایاتی که به این مضامین است و در توحید صدوق و بحار باید تاویل و توجیه یا رد شود.

مرحوم شهرستانی در اسلام و هیئت صفحه 170 به بعد برای حل این که زمین روی شاخ گاو است دست و پا می زند و توجیهی دارد که به سختی می توان آن را پذیرفت ، ولی خودش شکر می کند که موفق به حل آن شده. در پاورقی آن از علامه کاشف الغطاء نقل شده که این اخبار ، ضعیف و مردود و از اسرائیلیات است.

1. ویژگیهای زمین در قرآن

رام است :

جَعَلَ لَکمُ الْأَرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا فِی مَناکبِها [ملک ، 15] .

مهین است :

الْأَرْضَ بِساطاً [نوح ، 19] .

کلاس درس است :

وَ فِی الْأَرْضِ آیاتٌ لِلْمُوقِنِینَ [ذاریات ، 20] .

محل زندگی است :

جَعَلَ الْأَرْضَ قَراراً [نمل ، 16

] .

گهواره است :

جَعَلَ لَکمُ الْأَرْضَ مَهْداً [طه ، 53] .

مواد غذایی خود را در اختیار ما می گذارد :

تُنْبِتُ الْأَرْضُ [بقره ، 61] .

خودش را برای ما آرایش می کند :

وَ ازَّینَتْ [یونس ، 24] .

آب و بذر ما را می پذیرد :

تَرَی الْأَرْضَ خاشِعَةً [فصلت ، 39] .

به ما راه می دهد :

جَعَلَ لَکمْ فِیها سُبُلاً [زخرف ، 10] .

زنده ما را حمل و مرده ما را بایگانی می کند :

أَ لَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ کفاتاً (جامعا جایگاه مرده و زنده [مرسلات ، 25] .

آرام و بی سر و صدا در حرکت است :

تَرَی الْأَرْضَ هامِدَةً [حج ، 5] .

آب زلال را بایگانی و به ما می دهد :

فَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُیونا [قمر ، 12] .

آب آلوده ما را در خود محو می کند.

رنگش برای دید ، وسعتش برای سیر ، حرکتش برای رشد و تواضعش برای کار مناسب است.

گنج ها و معادن را برای ما حفظ می کند :

خَزائِنِ الْأَرْضِ [یوسف ، 55] .

نجاسات ما را پاک می کند.

زمین بسیار سخی است؛ یک دانه می گیرد ، یک خوشه می دهد.

اگر سفت بود کشاورزی و دفن محال می شد و اگر نرم بود ، ساختمان غیر ممکن می شد.

زمین وجود با برکتی است :

بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ [اعراف ، 96] .

حوادث ما را می گیرد و ضبط می کند :

تُحَدِّثُ أَخْبارَها [زلزله ، 4] .

تسبیح خدا دارد :

تُسَبِّحُ لَهُ السَّماواتُ السَّبْعُ وَ الْأَرْضُ [اسراء ، 44] .

و بالاخره در انتظار صالحان است

:

أَنَّ الْأَرْضَ یرِثُها عِبادِی الصّالِحُونَ [انبیاء ، 105] .

و حالا ما مسئولیم ، حتی :

فَإِنَّکمْ مَسْئُولُونَ حَتَّی عَنِ الْبِقَاعِ وَ الْبَهَائِمِ [نهج البلاغه ، خطبه 167 ، 242] .

و دولت مسئول است ولیکن :

وَ لْیکنْ نَظَرُک فِی عِمَارَهِ الْأَرْضِ [نهج البلاغه ، نامه 53 ، 436] .

و حق نداریم :

وَ یهْلِک الْحَرْثَ [بقره ، 205] .

احیاء کنیم که خودش مزد همان احیای ما است :

کانَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) یقُولُ : مَنْ أَحْیا أَرْضاً مِنَ الْمُومِنِینَ فَهِی لَهُ

آباد کنیم :

أَنْشَأَکمْ مِنَ الْأَرْضِ وَ اسْتَعْمَرَکمْ فِیها [هود ، 61] .

بندگی خدا نمائیم که :

قَالَ النَّبِی (ص) ... : جُعِلَتْ لِی الْأَرْضُ مَسْجِداً وَ طَهُوراً [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص240] .

با سیر و هجرت رشد کنیم و رشد دهیم که :

إِنَّ أَرْضِی واسِعَهٌ فَإِیای فَاعْبُدُونِ [عنکبوت ، 56] .

با همه حرکاتش آرام است :

اللّهُ الَّذِی جَعَلَ لَکمُ الْأَرْضَ قَراراً [غافر ، 64] .

2. آماری پیرامون زمین

سرعت سیر زمین به قدری منظم است که اختلاف یک لحظه در یک قرن موجب به هم خوردن ریاضیات فلکی می شود. مثل ساعتی بسیار دقیق

چند نوع حرکت دارد؛ وضعی ، انتقالی و تبعی.

این سفینه که 5 میلیارد مسافر را با خود حمل می کند و با سرعت سرسام آور؛ یعنی 1440 کیلومتر ، بدور خود و در ساعت 70000 کیلومتر به سوی کهکشان و ساعتی 1072280 کیلومتر به دور خورشید می چرخد بدون این که احتیاج به تعمیر و اصلاح و تعویض قطعات و...داشته باشد.

الَّذِی جَعَلَ لَکمُ الْأَرْضَ مَهْداً [طه

، 53] .

أَ لَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهاداً [نبأ ، 6] .

فاصله زمین تا خورشید بسیار دقیق است. اگر کمتر بود از گرما و اگر بیشتر بود از سرما همه نابود می شدیم.

الَّذِی جَعَلَ لَکمُ الْأَرْضَ فِراشاً [بقره ، 22] .

بَوَّأَکمْ فِی الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِها قُصُوراً وَ تَنْحِتُونَ الْجِبالَ بُیوتاً فَاذْکرُوا آلاءَ اللَّهِ [اعراف ، 74] .

هُوَ الَّذِی مَدَّ الْأَرْضَ وَ جَعَلَ فِیها رَواسِی (کوه ها) وَ أَنْهاراً [رعد ، 3] .

وَ تَرَی الْأَرْضَ هامِدَةً فَإِذا أَنْزَلْنا عَلَیهَا الْماءَ اهْتَزَّتْ وَ رَبَتْ وَ أَنْبَتَتْ مِنْ کلِّ زَوْجٍ بَهِیجٍ [حج ، 5] .

إِنَّ أَرْضِی واسِعَةٌ فَإِیای فَاعْبُدُونِ [عنکبوت ، 56] .

الَّذِی جَعَلَ لَکمُ الْأَرْضَ مَهْداً وَ جَعَلَ لَکمْ فِیها سُبُلاً [زخرف ، 10] .

وَ إِلَی الْأَرْضِ کیفَ سُطِحَتْ [غاشیه ، 20] .

461 بار در قرآن نام زمین آمده است.

1 کره زمین چند نوع حرکت دارد ، هم به دور خودش می چرخد و هم به دور خورشید و هم به سوی کهکشان در حرکت است.

2 زلزله تکان کوچکی است تا لغت آرامش زمین برای ما مفهوم باشد.

3. کوه

1. آمار و نمونه آیات پیرامون کوه

39 بار در قرآن از کوه ها به عنوان جبل و جبال و 9 بار به عنوان رواسی یاد شده.

وَ أَلْقى فِى الْأَرْضِ رَواسِى أَنْ تَمِيدَ بِكم وَ أَنْهاراً وَ سُبُلاً لَعَلَّكمْ تَهْتَدُونَ [نحل ، 15] .

وَ جَعَلْنا فِى الْأَرْضِ رَواسِى أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَ جَعَلْنا فِيها فِجاجاً (دره ها) سُبُلاً لَعَلَّهُمْ يهْتَدُونَ [انبياء ، 31] .

وَ تَرَى الْجِبالَ تَحْسَبُها جامِدَةً وَ هِى تَمُرُّ مَرَّ

السَّحابِ [نمل ، 88] .

وَ مِنَ الْجِبالِ جُدَدٌ بِيضٌ وَ حُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوانُها وَ غَرابِيبُ سُودٌ [فاطر ، 27] .

وَ الْجِبالَ أَوْتاداً [نبأ ، 7] .

2. ویژگیهای کوه درقرآن

1 کوه ها از آیات الهی هستند :

وَ إِلَى الْجِبالِ كيفَ نُصِبَتْ [غاشیه ، 19] .

2 کوه ها عامل آرامش زمین هستند :

وَ جَعَلْنا فِی الْأَرْضِ رَواسِی أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ [انبیاء ، 31] .

3 کوه ها از ما حفاظت می کنند :

وَ جَعَلَ لَكمْ مِنَ الْجِبالِ أَكناناً (حافظ و نگهدار [نحل ، 81] .

4 امام صادق (ع) در مورد فواید کوه ها می فرمایند :

1 نگه داری برف ها برای موارد احتیاج.

2 رویش انواع گیاهان دارویی.

3 جایگاه حیوانات وحشی.

4 جای بسیار مناسبی برای سنگرسازی.

5 مخزن سنگ های معدنی و قیمتی.

6 .ستون زمین است

[بحار ، ج3 ، ص127] .

4. خاک

خاک دنیایی از شگفتی ها است.

وقتی شهر نشینان از کنار روستایی عبور می کنند و مزارع سر سبز را می بینند ، می دانند که این همه محصول از خاک است ، اما توجهی به اهمیت خاک ندارند.

تمام مواد از نباتات و نباتات از خاک گرفته می شود.

خاک دربردارنده انواع و اقسام معادن و فلزات گران بها است.

رشد اعجاب انگیز صنعت رهین فلزات است و فلزات از خاک است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فَكرْ يا مُفَضَّلُ فِی هَذِهِ الْمَعَادِنِ وَ مَا يخْرَجُ مِنَ الْجَوَاهِرِ الْمُخْتَلِفَهِ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص185] .

فَهَلْ يخْفَی عَلَی ذِی عَقْلٍ أَنَّ هَذِهِ كلَّهَا ذَخَائِرُ ذُخِرَتْ لِلْإِنْسَانِ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص185] .

قال الصادق (ع) :

ففی هذا دلاله واضحه علی أن العالم مخلوق بتقدیر و حکمه [توحیدالمفضل ، ، ص47] .

1 بیش از 460 مرتبه در قرآن نامش آمده.

17 عمر مشخصی دارد : یوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَیرَ الْأَرْضِ [ابراهیم ، 48] .

5. وظیفه ما

از زمین حفاظت کنیم :

فَإِنَّکمْ مَسْئُولُونَ حَتَّی عَنِ الْبِقَاعِ وَ الْبَهَائِمِ [نهج البلاغه ، خطبه 167 ، ج242] .

زمین را آباد کنیم :

وَ اسْتَعْمَرَکمْ فِیها [هود ، 61] .

وَ لْیکنْ نَظَرُک فِی عِمَارَهِ الْأَرْضِ [نهج البلاغه ، نامه 53 ، ج436] .

زمین را احیا کنیم :

مَنْ أَحْیا أَرْضاً [تهذیب الأحکام ، ج4 ، ص145] .

بندگی خدا را بنمائیم :

جُعِلَتْ لِی الْأَرْضُ مَسْجِداً وَ طَهُوراً [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص240] .

با سیر و هجرت رشد کنیم :

إِنَّ أَرْضِی واسِعَهٌ فَإِیای فَاعْبُدُونِ [عنکبوت ، 56] .

1. زمینه بعثت

1. عربستان

1. زندگی در عربستان

61 درصد مردم عربستان شهرنشین و بقیه صحرانشین بودند. تنها سه شهر داشتند : مکه ، مدینه ، طائف.

دلخوشی های عرب ، شتر ، شمشیر وشعر بود.

عربستان منطقه ای بود که مورد طمع غارتگران بین المللی قرار نگرفت ، چون نه محصول قابلی و نه مردم تسلیم پذیری داشت.

تابع حکومتی نبودند جز شیخ قبیله که همه کاره آنها بود و رسیدگی به کارهای اجتماعی را بر عهده داشت.

تعصب کاملاً حکومت می کرد. سایر قبیله ها از نظر این قبیله احترام و حقوقی نداشتند مگر با پیمان.

جنگ های قبائل دائمی بود یا به خاطر تعصب و یا بر سر چراگاه ها.

بزرگ ترین مصیبت آن بود که شخصی را از قبیله طرد کنند.

غارت ، راه رسمی معاش آنان بود.

تعدد زوجات

بدون قید و شرطی انجام می شد. دختر دادن به قبیله دیگر ممنوع بود جز قریش که حق داشتند دختر از هر فامیل دیگری بگیرند.

برای اینکه بتوانند تجارتی کنند و آرامشی موقت داشته باشند ، جنگ در 4 ماه سال را ممنوع کرده بودند. (ذیقعده ، ذی الحجه ، محرّم و رجب) از آنجا که این ماه ها در فصول سال تغییر می کرد و با تجارت مناسب نبود در محاسبه این 4 ماه تغییراتی می دادند که قرآن به عنوان نسیی ء از آن منع کرده است.

بازارهایی داشتند به نام عُکاظ ، صنعاء ، عدن که معمولاً جنگ در آنها ممنوع و از همه مهمتر بازار عکاظ بود که در ماه های حرام نزدیک طائف تشکیل و کالاهای قریش عرضه می شد.

شعر عرب عالی بود ولی عالم و فیلسوف نداشتند. در بازار عکاظ بهترین شعر سال انتخاب و روی ابریشم مصری با خط طلائی نوشته و به کعبه نصب می شد.

یعقوبی 10 شاعر را در ایام بعثت نام می برد که سالار آنان (امرو القیس) بود اهمیت اشعار در الفاظ و اصوات بود نه در محتوا و معانی.

2. دین در عربستان

دین در عربستان :

از حضرت ابراهیم (ع) آئین خداپرستی با یک سری فضائل اخلاقی و سنن مذهبی و آداب اجتماعی میان ملت عرب متداول شد که از جمله مراسم باشکوه حج بود. ولی با گذشت زمان خرافاتی نیز اضافه شد.

ابن هشام گوید : عمرو بن لحی خزاعی بعد از آنکه دشمن خود را از مکه راند و ریاست آن شهر را به دست گرفت به شام رفت. عمالقه را دید که مجسمه های زیبائی را می پرستند. پرسید اینها چیست؟

گفتند : اینها بر ما

باران می فرستند و مشکلات ما را حل می کنند.

عمرو گفت بتی را به من ده تا به مکه برم.

هبل را که بتی قیمتی و از عقیق سرخ و به شکل انسان بود به او دادند به مکه آورد و برای او قربانی کرد ، مردم هم تحت تأثیر او قرار گرفتند. زیرا هم رئیس مکه بود و هم سفره ای گسترده داشت. دست این بت شکسته بود ، قریش دستی از طلا برای او ساختند. این بت در درون کعبه جای گرفت.

ابوسفیان در جنگ احد برای تحریک مردم شعاراعل هبل ، اعل هبلرا ساخت.

در فتح مکه به دست امیرالمؤمنین (ع) شکسته شد و آن را در چاهی ریختند.

دامنه بت پرستی توسعه پیدا کرد تا آنجا که بت هایی به شکل حیوان و گیاه و انسان ، جن و فرشته و... ساختند و حتی سنگ های نتراشیده گاهی مورد پرستش قرار می گرفت. به تراشیده ها صنم و وثن و به نتراشیده ها انصاف می گفتند.

لات : در طائف بود. از بزرگترین بت های عرب بود ، به صورت سنگی چهار گوش بود. مردم مکه برای زیارتش به طائف می رفتند. دور آن طواف می کردند. هنگامی که مغیره بن شعبه تیر بر سر لات زد ، زنان طائف گریه می کردند. [سیره ابن هشام]

ولی پس از چندی که با معارف عالیه اسلام آشنا شدند ، بر آن گریه ها می خندیدند.

عزّی : خدای بسیار عزیز آنها بود. معادل ستاره زهره بود. در محلی به نام نخله که در شرق مکه بود ، نصب بود. قبیله بنی شیبان پاسدار آن بودند ، در اطرافش سه درخت بود. قربانی هایی برای آن انجام می شد.

و گوشت آن تقسیم حاضران می شد.

منات :

خدای قضا و قدر و معبد اصلی آن سنگی سیاه بر سر راه مکه و مدینه بود و خدای دو قبیله اوس و خزرج بود.

(این سه بت ، لات ، عزّی و منات ، خدایان مؤنث و تماثیل ملائکه بودند و حتی در موقع طواف به دور کعبه چنین می گفتند : اللات و العزّی و مناه الثالثه الاخری ، فانّعت غرانیق (سفینه) العلی ، و ان شفاعتهن لَتُرتجی)

قرآن مجید این عقیده را در سوره نجم ، 20 18 رد می کند.لَقَدْ رَأی مِنْ آیاتِ رَبِّهِ الْکبْری أَ فَرَأَیتُمُ اللاّتَ وَ الْعُزّی وَ مَناهَ الثّالِثَهَ الْأُخْری [نجم/20-18.]

بت های دیگر هم بود به نام یغوث ، یعوق ، نسر ، فلس ، بعل ، ودّ ، سواع که نام آنها در قرآن آمده است.

طایفه بنی ملیح ، جنّ را پرستش می کردند.

طایفه حمیه ، خورشید را پرستش می کردند.

طایفه کنانه ، ماه را پرستش می کردند.

طایفه لحم و جذام ، مشتری را پرستش می کردند.

طایفه طیّ ، سهیل را پرستش می کردند.

طایفه قیس ، شعری را پرستش می کردند.

طایفه اسد ، عطارد را پرستش می کردند. [طبق نقل فروغ ابدیت از تاریخ کلبی ، متوفی 206 هجری]

3. شهرت بت پرستی

نام های عبدالشّمس ، عبدالشّارق ، عبدالنّجم ، عبدالثّریا بازگوی همین پرستش هاست. پرستش منات که از واژه منیه و منات که به معنای مقام عالی و ودّ که از واژه مودّت است. نمودار پرستش مفاهیم معنوی و نیروهای نادیدنی است.

کار بت پرستی به جایی رسیده بود که گاهی مسافر بت پرست در هر منزلی که می رسید ، چهار سنگ برمی داشت ، و زیباترین آنها را نصب و پرستش می کرد.

ازلام : چوبه های تیری

بود که در برابر بت هبل قرار داشت و توسط کاهنی فال می زدند و قرعه می کشیدند. روزی امروالقیس برای انتقام خون پدرش با ازلام فال گرفت و سه بار نفی آمد. چوبه ها را به صورت هبل پرتاب کرد و گفت ای لعنتی! اگر پدر خودت را کشته بودند ، مرا از خون خواهی پدرم منع نمی کردی. آلوسی در بلوغ العرب می گوید : مجموعاً 22 نفر در آن محیط بت پرست نبودند ، اعم از کسانی که مسیحی بودند یا غیر آن.

چون مکه حاصلخیز نبود ، مردم آنجا زمستان به یمن و تابستان به شام می رفتند تا تجارتی کنند. 360 بت در کعبه بود و همه قبایل بدان سو کشیده می شدند و جمعیتی و تجارتی پدید می آمد و امرار معاش می کردند.

از قبائل هر که به کعبه منزلش نزدیک تر بود مهمتر بود.

قصیّ بن کلاب جدّ پنجم حضرت محمد (ص) در قرن 5 میلادی پرده دار و حاکم مطلق مکه گردید و تا ظهور اسلام این منصب در دودمانش می گشت.

جنگ بسوس که بین دو قبیله بکر و تعلب درگرفت و 40 سال طول کشید بدان سبب بود که شتر قبیله بسوس ازخانه بسّاس بن مُرّد شیبانی به چراگاهی از کلیب بن وائل وارد شده بود و تخم شترمرغی را که کلیب به آن پناه برده بود ، بشکست. [محمد (ص) خاتم پیامبران]

وَ لَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ لَيقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ [زخرف/9.]

وَ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِياءَ ما نَعْبُدُهُمْ إِلاّ لِيقَرِّبُونا إِلَى اللّهِ زُلْفى [زمر/3.]

قال أمير المؤمنين (ع) : وَ أَهْلُ الْأَرْضِ يوْمَئِذٍ مِلَلٌ مُتَفَرِّقَةٌ وَ

أَهْوَاءٌ مُنْتَشِرَهٌ وَ طَرَائِقُ مُتَشَتِّتَهٌ بَينَ مُشَبِّهٍ لِلَّهِ بِخَلْقِهِ (برای خدا اعضاء پذیرفته بودند) أَوْ مُلْحِدٍ فِی اسْمِهِ (مثلاً لات را الله و عزّی را از عزیز گرفته بودند.) أَوْ مُشِیرٍ إِلَی غَیرِهِ فَهَدَاهُمْ بِهِ مِنَ الضَّلَالَهِ وَ أَنْقَذَهُمْ بِمَکانِهِ مِنَ الْجَهَالَهِ [نهج البلاغه ، خطبه 1.]

روشنفکران آنها ستاره پرست بودند و طبقه منحط که اکثریت بودند علاوه بر بت های قبیله ای به تعداد روزهای سال 360 بت می پرستیدند و حوادث هر روز را به یکی از آنها نسبت می دادند.

بتهائی که دور کعبه چیده شده بود ، مورد قبول همه ، اما بتهای فامیلی نه.

بتها درمعابد نگهداری و کلیددار داشت و مقام کلیددار ارثی بود.

بتهای خانگی در خانه ها هرروز و شب مورد احترام بود و حتی هنگام مسافرت خود را به آن می مالیدند تا از خطرات محفوظ باشند و در بیابان ها سنگی را انتخاب می کردند و می پرستیدند.

انصاب اوثان اصنام بود. انصاب شاید همان سنگ های صاف و بی شکلی بود که به هنگام سفراز حرم (که مورد تقدس آنهابود) با خود می بردند. اوثان سنگ های پرنقش و نگار تراشیده. اصنام بت های چوبی و طلائی و نقره ای تراشیده.

قربانی می کردند و خونشان را به بت ها می مالیدند.

4. وضع اعراب

وَ کنْتُمْ عَلی شَفا حُفْرَهٍ مِنَ النّارِ فَأَنْقَذَکمْ مِنْها [آل عمران/103.]

قال أمیر المؤمنین (ع) : إِنَّ اللَّهَ بَعَثَ مُحَمَّداً (ص) نَذِیراً لِلْعَالَمِینَ وَ أَمِیناً عَلَی التَّنْزِیلِ وَ أَنْتُمْ مَعْشَرَ الْعَرَبِ عَلَی شَرِّ دِینٍ وَ فِی شَرِّ دَارٍ مُنِیخُونَ (اقامت) بَینَ حِجَارَهٍ خُشْنٍ وَ حَیاتٍ صُمٍّ (مارهایی که از هیچ صدائی نمی هراسیدند) تَشْرَبُونَ الْکدِرَ (آب لجن) وَ تَأْکلُونَ الْجَشِبَ (خشن مثل آرد هسته خرما و سوسمار و...) وَ تَسْفِکونَ

دِمَاءَكمْ وَ تَقْطَعُونَ أَرْحَامَكمْ الْأَصْنَامُ فِيكمْ مَنْصُوبَهٌ وَ الْآثَامُ بِكمْ مَعْصُوبَهٌ [نهج البلاغه ، خطبه 26.]

اسعد بن زراره از سران خزرج بر امداد گرفتن از قریش به مکه آمد تا قبیله اوس (دشمن صد ساله) را بکوبد. وارد منزل عتبه بن ربعه شد و ماجرا را نقل کرد. او گفت الآن ما خود گرفتار مسأله داخلی هستیم؛ از امداد به شما معذوریم. محمد (ص) ادعای نبوت می کند. بیان شیرینی دارد. جوانان ما را جذب کرده. در حجر اسماعیل قرآن می خواند. اگر رفتی پنبه ای در گوشت کن تا تو دیگر مسحور نشوی...

او رفت و صحنه را دید و کم کم جلو رفت و سلام کرد و پرسید هدف تو چیست؟ پیامبر (ص) آیات 152 و 153 سوره انعام را تلاوت فرمود. او ایمان آورد و مبلّغی از پیامبر (ص) خواست تا به مدینه ببرد. انتخاب این آیات می تواند راهنمای وضع اعراب آن زمان باشد.قُلْ تَعالَوْا أَتْلُ ما حَرَّمَ رَبُّكمْ عَلَيكمْ أَلاّ تُشْرِكوا بِهِ شَيئاً وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً وَ لا تَقْتُلُوا أَوْلادَكمْ مِنْ إِمْلاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكمْ وَ إِياهُمْ وَ لا تَقْرَبُوا الْفَواحِشَ ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَنَ وَ لا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِى حَرَّمَ اللّهُ إِلاّ بِالْحَقِّ ذلِكمْ وَصّاكمْ بِهِ لَعَلَّكمْ تَعْقِلُونَ وَ لا تَقْرَبُوا مالَ الْيتِيمِ إِلاّ بِالَّتِى هِىَ أَحْسَنُ حَتّى يبْلُغَ أَشُدَّهُ وَ أَوْفُوا الْكيلَ وَ الْمِيزانَ بِالْقِسْطِ لا نُكلِّفُ نَفْساً إِلاّ وُسْعَها وَ إِذا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَ لَوْ كانَ ذا قُرْبى وَ بِعَهْدِ اللّهِ أَوْفُوا ذلِكمْ وَصّاكمْ بِهِ لَعَلَّكمْ تَذَكرُونَ [انعام/152-151.]

5. رمز تعدد الهه

آنها معتقد بودند که هر موجود و پدیده ای باید علت مستقلی داشته باشد و خدای

یکتا قادر بر آفریدن تمام آنها نیست و توجه نداشتند که همه جهان یک مخلوق واحد است و همه اجزاء آن به هم مربوط و هر کدام در دیگری تأثیر متقابل دارد.

اهمیت و نقش تاریخ سازنده مردان آسمانی و سرنوشت پیشینیان نیازی به گفتگو ندارد.

قرآن می گوید : لَقَدْ کانَ فِی قَصَصِهِمْ عِبْرَهٌ [یوسف/111.]

أَ وَ لَمْ یسِیرُوا فِی الْأَرْضِ فَیَنْظُرُوا0000 [روم/9.]

حضرت علی (ع) می فرماید : أَی بُنَی إِنِّی وَ إِنْ لَمْ أَکنْ عُمِّرْتُ عُمُرَ مَنْ کانَ قَبْلِی فَقَدْ نَظَرْتُ [نهج البلاغه ، نامه 31.]

قال أمیر المؤمنین (ع) : فِی أَعْمَالِهِمْ وَ فَکرْتُ فِی أَخْبَارِهِمْ وَ سِرْتُ فِی آثَارِهِمْ حَتَّی عُدْتُ کأَحَدِهِمْ بَلْ کأَنِّی بِمَا انْتَهَی إِلَی مِنْ أُمُورِهِمْ قَدْ عُمِّرْتُ مَعَ أَوَّلِهِمْ إِلَی آخِرِهِمْ [نهج البلاغه ، نامه 31.]

در جمله بالا حضرت می فرماید : نظر و فکر و سیر در اعمال و رفتار آنها گویا در میان آنهایم و از اولین نفر تا آخرین نفر آنها را درک کرده ام.

6. وضع جغرافیائی

مساحت سه میلیون کیلومتر مربع که مقدار زیادی از آن ریگزار است. دارای معادن طلا و نقره و نفت و سنگ های قیمتی است. مرکز نفت آن در شهر ظهران است.

از اطراف به خلیج و بحرِ أحمر و فلسطین پیوسته است. هوائی خشک و گرم دارد. در قدیم معمولاً شترچران بودند.

مکه از زمان ابراهیم (ع) و اسماعیل (ع) بنا شده است. قابل زراعت نیست و 300 متر از دریا بالاتر است.

2. ایران

1. دین ایرانیان

سلاطین ایران ، بسیار مستبد بودند تا جائی که خسروپرویز به رئیس زندان فرمان می دهد که 37 هزار زندانی را هلاک

کند. مذهب رسمی آنها زرتشتی بوده.

گرچه ممکن است و بعید نیست که زرتشتیان همان (مجوس) واهل کتاب و مکتب توحیدی داشته اند ، ولی به هر حال تصرفاتی شد و به صورت ثنویت یا بیشتر درآمده است.

یزدگرد دوم به هنگام سوگند می گوید : قسم به آفتاب ، خدای بزرگ که از پرتو خویش جهان را منوّر کردو در اوستای فعلی علاوه بر جنبه الوهیت آتش ، فرزند اهورامزدا معرفی شده است.

هنگام ظهور اسلام دین رسمی ایران زرتشتی بود ولی نصرانیت و یهود و مانوی و مزدکی نیز هر یک پیروانی داشتند.

زرتشت حدود 7 قرن قبل از میلاد در غرب ایران به دنیا آمد و پس از تحصیلاتی چند انزوا را برگزید و سپس بنا بر تواریخ زرتشتیان حالت مکاشفه ای پیدا کرد و با فرشته ای تماس یافت و به معراج رفت و در آنجا به مقام پیامبری رسید و به زمین برگشت و نزد گشتاسب که شاه بود رفت و او نیز به زرتشت ایمان آورد و کم کم مذهب رسمی ایران شد.

اوستا به قولی در ابتداء روی 12 هزار پوست گاو نوشته و تا حمله اسکندر (326 قبل از میلاد) موجود بود ولی در اثر حمله مفقود شد. اشکانیان و سپس اردشیر و شاهپور اول و دوم مطالبی را از سینه ها و افکار پیشوایان زرتشتی جمع کردند تا اوستای جدیدی به دست شاهپور دوم در شورای بزرگ موبدان تنظیم شد و مطالب علمی آن روز نیز به آن اضافه کردند و دوباره اوستا تجدید شد.

پس از نفوذ اسلام اوستا سبب سرشکستگی شد ، لذا توسط خود زرتشتیان جمع و باتغییراتی بار دیگر تنظیم شد.

ممکن است

از آیه 17 سوره حج إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ الَّذِینَ هادُوا وَ الصّابِئِینَ وَ النَّصاری وَ الْمَجُوسَ وَ الَّذِینَ أَشْرَکوا إِنَّ اللّهَ یفْصِلُ بَینَهُمْ یوْمَ الْقِیامَهِ إِنَّ اللّهَ عَلی کلِّ شَیءٍ شَهِیدٌ [حج/17.] مجوس ، زرتشتیان و اهل کتاب و اصل آن بر اساس توحید ولی کم کم تحریف و شرک عارض شد. برخی روایات نیز اهل کتاب بودن آنان را تأیید می کند.

2. اوضاع ایرانیان

آنچه مهم است ، ببینیم وضع ایران در زمان بعثت چه جور بوده و اسلام چه خدمتی کرده چون ما همیشه می گوئیم عربها دختر را زنده به گور می کردند و جنگها و مثل اینکه وضع ما جور دیگری بود ، در حالی که وضع ایران قدیم کمتر از عربها نبوده است. [(به کتاب ایران در زمان ساسانیان مراجعه شود.)]

روزی که سلطان ساسانی دوا می خورد یا حجامت می کرد ، احدی حق دوا خوردن و حجامت نداشت ، زیر ممکن است اثر دوای او کم شود.

به هر کجا که سلطان ساسانی می رفت مالیات از صاحب آنجا برداشته می شد.

حدود 30 نوع عوارض در دوره ساسانیان از مردم گرفته می شد و حتی طبقه بالا از طبقه پائین

جزیه می گرفت.

حق تحصیل علوم و فنون جز برای اشراف زادگان ممنوع بود.

7 فیلسوف یونانی به خیال اینکه انوشیروان عادل و علم دوست است ، به ایران پناه بردند ، ولی تبعیضات وحشیانه سبب شد از ایران بروند.

خسروپرویز 12 هزار نفر را مسئول خواندن دعا در آتشکده هائی که ساخته بود قرار داد. [تاریخ طبری ، 41]

یک مرد می توانست چندین زن بگیرد. (بدون حساب)

ازدواج با محارم (دختر ، خواهر و...) جایز بود گرچه

زرتشتیان امروز سعی دارند ، منکر شوند. ولی شواهد و براهین مانع انکار آنان است ، زیرا در منابع اصیل زرتشتیان ازدواج با محارم عبادت شمرده شده و با وعده ثواب و اجر عالی و آثار عالی بیان شده است.

3. علم ایرانیان

تعلیم و تربیت و منابع علمی در دست پیشوایان مذهبی بود و حتی گاهی با خط مرموزی تدوین و تدریس می شد که جنبه سرّی داشته باشد و علم آن انحصاری باشد.

قسمتی از پیشرفت های علمی و از جمله دانشگاه جندی شاپور که مایه افتخار ایران ساسانی است ، در واقع به خاطر مهاجران مسیحی بود که از روم آمده بودند و به حکومت انوشیروان عادل پناه برده بودند. بعد که تبعیضات غیرقابل تحمل را دیدند ، برگشتند. می گویند آثار علمی ایرانیان را نابود

کردند. ولی این افراد خام یا مغرض نمی توانند نام چند کتاب یا مرکز علمی را که به دست مسلمانان عرب نابود شده ببرند. تنها سوزاندن اوستا و بخش های کتب مذهبی را به رخ می کشند غافل از آنکه همان مسلمانان عرب مجوسی را اهل کتاب و هرگز کتب مذهبی او را ولو احتمالاً باشد نمی سوزانند.

کریستین سن دانمارکی ایران شناس معروف که اکثر آنهایی که اخیراً درباره ایران چیزی نوشته اند به گفته های او اعتماد و استنباط کرده اند می گوید پس از شکست ایران از مسلمین و رواج معارف بلند اسلام طبعاً اوستا مایه سرشکستگی پیروان زرتشت و روحانیون زرتشتی بود. لذا توسط خود زرتشتیان جمع آوری شد و در قرن 9 میلادی پس از تغییرات کلی دوباره اوستا را تنظیم کردند.

اگر عربها مخالف علم و کتاب سوز بودند ، پس چرا علوم و فنون شرق و غرب

را به زبان عربی برگرداندند چرا کتاب تورات و انجیل را نسوزاندند.

مخفی نماند ماجرای کتاب سوزی عربها در ایران تهمتی دیگراست بر مسلمانان و همان گونه که آقای مطهری در خدمات متقابل فرموده ، اسلام به ایران علم و تمدن داد و وطن پرستی و ناسیونالیسم نباید ما را منکر واقعیات کند و نام تبعیضات و تجاوزات ساسانیان و ظلم انوشیروان را به عدل و قاچاق بودن تحصیل را به فرهنگ پیشرفته و یک سری بازی با الفاظ و تغییر وقایع ، خدمت اسلام را

به ایران نادیده بگیریم.

اگر گروهی منصف می گویند مسلمانها فرهنگی قوی و نیرومند و پرمایه تحویل ایران دادند ، کاری که یک هزارم آن را دانشگاه جندی شاپور نکرده است.

3. هند

1. دین در هند

از قدیم مرکز ادیان بوده است که اساسی ترین آن هندوئیسم می باشد که قبل از میلاد نفوذ زیادی داشت.

کم کم فساد و انحراف در جامعه هندوئیسم پیدا شد. پیشوایان مذهبی در اواسط قرن 6 (که زمان تقریبی ظهور اسلام بود) تغییر و انقلابی در هندوئیسم دادند و به رهبری بودا مکتب جدیدی به وجود آوردند.

معارف بودا پس از خودش توسط یکی از شاگردانش تنظیم و تحریر شد و گفته های بودا در سه جلد کتاب که مهمترین کتاب مقدس بودائیان است آمده است. سپس کتاب های دیگری تصنیف و مورد تقدیس قرار گرفت که یکی از آنها «جاکارتا» مخصوص شرح دوره های مختلف زندگی بوداست. این کتاب می گوید :

بودا 530 بار به این جهان آمده (با تناسخ) 42 بار خدا بوده ، 85 بار سلطان ، 24 بار شاهزاده ، 22 بار دانشمند ، 2 بار راهزن و یاغی ،

1 بار برده ، 1 بار قمارباز ، بارها به صورت اسب و غزال و عقاب و گاومیش و مار و قورباغه و سایر حیوانات بوده است. [نقل از دین های بزرگ.]

بعد از بودا اختلافاتی رخ داد و 18 فرقه شدند.

یکی از مذهب های هند قبل از ظهور اسلام به بعد (که گاندی هم آن را پذیرفته بود) جینیسم است که او قهرمان بزرگ و شاهزاده بود. او نیز برای اصلاح هندوئیسم تغییراتی در آن داد.

همچون بودا که برای اصلاح هندوئیسم تغییراتی داد اگر چه نوع تغییرات این دو نفر فرق داشت.

این قهرمان بزرگ و شاهزاده می گفت : شخم زدن ، کشاورزی ، جوشاندن آب ، بریدن درخت و استفاده از کوره تنور ممنوع است. زیرا ممکن است حشره ای کشته شود و روی چراغ را با توری بپوشانید تا مبادا پروانه ای مثلاً کشته شود. می گفت : باید برای درندگان و گزندگان بیمارستان بسازند. به نظر او تنها انسان ارزش ندارد و انتحار با گرسنگی عملی مقدس است.

ولی با تغییراتی که بودا و رفیقش در هندوئیسم دادند ، ارزش او را از بین نبرد و لذا بار دیگر هندوئیسم رونق گرفت و تقریباً مذهب رسمی حاکم بر اکثریت هندوستان همان هندوئیسم شد. (البته با تحولاتی در اصول و فروع ، غیر آنچه که آن دو نفر دادند)

2. اوضاع هند

زمان ظهور اسلام : در هند یک نوع تثلیث بود ، نه به صورت تثلیث نصارا بلکه بدین صورت که خدای آفریدگار (برَهْما) خدای اداره کننده (ویشنو) خدای نابودکننده (شیوا) .

ویل دورانت نام 5 خدا را می برد و می گویند این 5 خدا از 30 میلیون خدای هند

است.

نویسنده کتاب جامع ادیان از قول یک هندی نقل می کند که تعداد خدایان آنها سیصد و سی میلیون است.

هندی ها بر اساس مسأله تناسخ و حلول عقیده دارند که روح خدا در بسیاری از موجودات حتّی

حیوانات و حشرات می رود و خدائی می کند ، مثلاً فیل ، میمون ، افعی ، مار ، مخصوصاً مار خطرناک

ناگاه در میان هندوان به مرتبه خدایی می رسند.

به افتخار افعی ها معابد زیادی ساخته اند که در آن معابد از خزندگان با موز و شیر توسط روحانیون پذیرائی می شوند.

به افتخار افعی ها جشن های مذهبی می گیرند.

نهنگ ها ، شیرها ، طوطی ها ، موشها و به خصوص گاوها نیز بهره زیادی از خدائی دارند.

3. تبعیض درهند

هندوئیسم عقیده دارد برهما (خدای آفریدگار) اولین مرد و زن را که آفرید :

برهمنان را از انسان اوّلی (مَنُو) ، پادشاهان و پهلوانان را از دست انسان اوّلی (منو) صنعتگران و پیشه وران را از ران انسان اوّلی و بقیه مردم را از پاهای او آفرید.

طبق این عقیده تبعیضات حتمی و جبری بر هر طبقه ای حاکم حواهد بود به نحوی که کسی قدرت تکامل و خروج از وضع سابق خود را ندارد.

طبقه اوّل از مالیات معاف و اموال جهان در درجه اوّل مال آنهاست. هرگز محکوم به اعدام نمی شدند. در برابر این قبیل امتیازات ، باید دوران تحصیل را بگذرانند. هر روز غسل کنند. اهل ریاضت باشند. خوابگاه خود را

با تپاله گاو تمیز کنند. غذاهای حیوانی ، تخم مرغ ، مشروبات ، سیر ، قارچ و تره نخورند.

اگر از طبقه پائین به کتاب های مقدس گوش می دادند باید گوشش از مواد مذاب پر شود و اگر خواند زبانش بریده شود و اگر حفظ

کند ، بدنش دو نیم شود. نباید از چاه های عمومی آب بردارند. در معابد طبقه بالا نباید وارد شوند و 24 قدمی طبقه متوسّط و 70 قدمی طبقه بالا حق نزدیک شدن ندارند.

درباره زن می گویند : زن باید وقت خواب پای شوهر را ببوسد. زن سرچشمه بی آبروئی است. غیر از زنان طبقه بالا بقیه از تحصیل محروم ، زن بیوه با شوهرش سوزانده شود.

اگر پدری محکوم به مصلوب شدن یا سوختن می شد فرزندان بالغ او نیز در سرنوشت پدر باید شریک باشند و فرزندان غیربالغ هم بعد از بلوغ نفی بلد می شوند.

مرد حق داشت فرزند خود را به خاطر بی عفتی به قتل رساند و حق داشت فرزند خود را به عنوان بردگی بفروشد.

خواندن و نوشتن از سرگرمی های اشراف بود.

4. ژاپن

ژاپنی ها تمام دنیا را در جزایر ژاپن خلاصه می دیدند و برای آفرینش آن افسانه کودکانه ای بافته بودند.

تمام فامیلها و عشائر ژاپن از نسل خدا هستند.

مذهب آن بودیəŠو تحت حمایت زمامداران ژاپن موجودیت خود را حفظ کرده است.

پادشاه کره که پیرو بودا بود ، اوائل قرن 6 تمثال بودا را که از زر ناب ساخته شده بود ، با چند جلد کتاب از کتاب های مقدس بودا به عنوان هدیه نزد امپراطور ژاپن فرستاد. هدایا توجه و علاقه امپراطور را به خود جلب کرد و بدین وسیله درسال 522 پای بودیسم به ژاپن باز و کم کم مذهب رسمی شد.

5. فرانسه

1 پس از مرگ سلطان فرزندان خزانه مملکت را همچون مال شخصی تقسیم می کردند.

2 پدرکشی ، ازدواج با محارم ، شکنجه ، مثله ، خیانت و برادر کشی معمول بود.

3 اگر مدرکی دال بر ثبوت اتهام نبود ، متهم باید دست خود را در آب جوش فرو برده و یا آهن سرخ را در دست گرفته و چند قدم برود. اگر بعد از سه روز اثری بر دستش بود ، گناهکار و اگر نه ، بی تقصیر است.

4 در قضاوت میان متخاصمین باید جنگ شود و حق برای کسی است که پیروز شود.

5 علم مخصوص طبقه روحانیون بود.

6 سحر و جادو حلّال مشکلات بود.

7 گاهی مقام اسقفی با پول واگذار می شد.

6. چین

1. افتخارات

به نظر بسیاری از مورّخان رویهم رفته کشور چین افتخارآمیزترین افتخارات را دارد. در آستانه طلوع اسلام ، رئیس حکومتش ، حکومت را به فرزندی 21 ساله ولی لایق واگذار کرد. او به جای تجمل ، به سراغ حقیقت رفت. 3 هزار زن را از حرمسرا مرخص کرد. 290 زندانی اعدامی را با تعهد اخلاقی به مزارع فرستاد تا کشاورزی کنند و بعد به زندان برگردند و رفتند و برگشتند.

برای کنترل قاضی از قضاوت سریع ، فرماندار و هر قاضی که خواست حکم اعدامی را امضاء کند قبلاً باید سه روز روزه بگیرد ، عقیده را آزاد گذارد. حکومت در آنجا دموکراسی بود. حکم آخرین برای او بود ولی مقید. دستگاه تفتیش داشت که حتی حق داشت به شخص اول مصالح را بگوید یاانتقاد کند. مقامات و مشاغل دولتی ارثی نبود. برای هر پست و مقامی مقررات

و شرائطی بود. هر سه سال یکبار مأمورین امتحان می دادند.

قطب نما را یک قرن قبل از بعثت اختراع کردند. کاغذسازی ، استفاده از ذغال سنگ و باروت از آنهاست. یک قرن بعد از بعثت چاپ را اختراع کردند.

تحصیل مخصوص دسته خاصی نبود و با آنکه زبان چینی مشکل است ، تقریباً 40 هزار شکل و علامت اصلی و 1500 شکل فرعی دارد. آموزش برای همه آزاد بود.

2. انحرافات

با این وضع تا قبل از سرایت اسلام ، انحرافات عقیده ای را که از مذهب بودا تبلیغ شده بود ، داشتند.

و مخصوصاً نسبت به زن ظلم می شد ، به نحوی که اگر در خانه ، نوزاد دختری بر دختران افزوده می شد ممکن بود نوزاد بیگناه را دور اندازند تا در سرمای شب بمیرد یا خوراک گراز قرار گیرد.

به کارگر ظلم می شد. تعدد زوجات به طور نامحدود جایز بود. اولیاء اطفال را به ازدواج در می آوردند. قبل از آنکه بگذارند بزرگ شده و اختیار همسری با عشق صورت گیرد.

طبقات چهارگانه دانشمندان ، کشاورزان ، صنعتگران ، بازرگانان ، همچنان باقی بود و استثمار به صورت کم رنگ تر از مناطق دیگر وجود داشت.

یتیمان و دختران را در مواقع قحطی همچون بردگان می فروختند.

7. روم شرقی

1 دو دسته در مسابقه بر سر یک مسأله جزیی (که فلانی کمک فلانی کرده یا نکرده) نزاع و تماشاچیان بسیار بودند. رئیس حکومت استبدادی 30000 جنازه در میدان به زمین ریخت تا سر و صدا تمام شود.

2 در اثر کثرت فحشاء بعضی ازمورخان همه زنان آن منطقه را فاسد می دانستند.

3 بردگان و کارگران برای فرار از گرسنگی جبراً تن به کار با مزد کم می دادند.

4

پیرو حرف های انجیل بودند که نمونه آن را در بحثی جداگانه می خوانید.

8. یهودیان

1. مطالب تورات

1 تورات دارای 4 سفر است :

الف : سفر تکوین (پیدایش) که از تاریخ اول خلقت تا وفات یعقوب بحث می کند و 50 باب دارد.

ب : سفر خروج ، که درباره تأسیس احکام در سینا است و 34 باب دارد.

ج : سفر احبار یا لاویان ، در تنظیم احکام دین و شرایع و قواعد و حدود 27 باب است.

د : سفر اعداد ، که از مسافرت های بنی اسرائیل در بیابان تیه و فتح کنعان سخن می گوید و 36 باب است.

ه : سفر تثنیه ، درباره شرایع و احکام عمومی در 34 باب است.

2. تحریف تورات

قرآن تورات اصلی را هدایت و نور و موعظه می داند. ولی تورات کنونی را تحریف شده.

دلیل تحریف :

آدم و حوا (علیهما السلام) وقتی در بهشت از درختان معرفت نیک و بد خوردند صدای خدا را شنیدند که دربهشت قدم می زد ، آنان خود را در بین درختان بهشت مخفی کردند. خداآدم (ع) را صدا زد و به او گفت : کجا هستی؟گفت : صدایت را در بهشت شنیدم و چون برهنه بودم ، ترسیدم و پنهان شدم.خدا گفت : چه کسی به تو یاد داد که برهنه هستی؟ آیا از درختی که سفارش کرده بودم نخوری ، خوردی؟خدا گفت : این انسان هم مثل ما به خیر و شر معرفت پیدا کرد و ممکن است به درخت حیات دست دراز کند و بخورد و همیشه زنده بماند و از این رو او را از بهشت عدل بیرون کرد. [سفر تکوین ، فصل

[3

خدا دید شر آدمی روی زمین زیاد شد ، غمگین و متأسف شد و تصمیم گرفت تا همه انسانها و جانوران را هلاک کند. [سفر تکوین ، فصل 7 ، بند 2]

خدا وبائی در بین بنی اسرائیل فرستاد از کسانی که نزد بئر سبع بودند ، هفتاد هزار مردند و فرشته غضب دست به اورشلیم دراز کرد تا او را خراب کند. خدا از شری که کرده بود پشیمان شد و به وی گفت : بس است [کتاب دوم ، شموئیل ، فصل 24 ، بند 15 و 16]

در این نمونه ها دیدید که خدا را حسود ، غمگین ، نادان و پشیمان ، راه رو و... معرفی کرده است.

3. تلمود

تحولاتی که در یهود پیدا شد ، 150 عالم یهودی در مقام تفسیری برای تورات برآمده و میشنا را که مشتمل بر 4000 مسأله بود ، به وجود آوردند. کم کم برای توضیح و شرح میشنا مجموعه ای به نام گمارا ساختند. از مجموع میشنا و گمارا تلمود را تألیف کردند که در واقع مشتمل بر تمام معارف دین یهود و مهم ترین وسیله وحدت و مایه دلبستگی یهود است. در آستانه بعثت تلمود ، نماینده کلیه آراء و خرافات قوم یهود بود و اینک سخنانی از تلمود :

خدای تلمود مانند انسان محبت و تنفر ، خشم و خنده ، گریه و پشیمانی دارد ، تعویذ می بندد بر أریکه تکیه و اطرافش فرشتگان حلقه زدند و هر روز سه بار تورات می خواند.

زن تا 40 روز پس از زائیدن یک پسر و تا 80 روز پس از زائیدن یک دختر ، نجس

است و مقاربت با او حرام.

اعتدال در باده نوشی ، بهتر از امساک است.

شهادت 100 زن به پای شهادت یک مرد نمی رسد.

عوائد و درآمد زنان از هر راه به شوهرانشان تعلق دارد.

تا 40 سالگی خوردن و بعد نوشیدن سودبخش است.

9. مسیحیان

1. مطالب انجیل

1 مرغان هوا را نظر کنید که نه می کارند و نه درو می کنند و نه در انبارها ذخیره می کنند و پدر آسمانی آنها را پرواز می دهد. [متّی ، باب 6 ، آیه 26]

2 با شریر مقاومت نکنید. بلکه هر که به رخساره راستت طپانچه زند ، طرف دیگر را سوی او بگردان. [متّی ، باب 5 ، بند 29]

3 هر کس به زنی نظر شهوت اندازد ، همان دم در دل خود بااو زنا کرده است. [متّی ، باب 5 ، بند 28]

4 مال قیصر را به قیصر ادا کنید و مال خدا را به خدا. (دین از سیاست جداست.) [متّی ، باب 22 ، بند 21]

5 هیچ چیز در ذات خود نجس نیست ، مگر برای کسی که نجس پندارد. [رومیان ، باب 14 ، بند14]

6 خدا محبت است. هر کس در محبت ساکن است ، در خدا ساکن است. [یوحنّا ، باب 4 ، بند 16]

7 نزد یکدیگر به گناهان اقرار و برای یکدیگر دعا کنید تا شفا یابید. [رساله یعقوب ، باب 5 ، بند 16]

8 مزد گناه ، مرگ است. [رومیان ، باب 23]

9 خدا را

نظر به ظاهر نیست. [اعمال رسولان ، باب 10 ، آیه 34]

10 اگر دشمن تو گرسنه بود او را سیر و اگر تشنه بود سیرابش کن ، زیرا اگر چنین کاری کنی اخگرهای آتش بر سرش خواهی انباشت. [رومیان ، باب 12]

11 دشمنان خود را دوست دارید و با کسانی که از شما نفرت دارند ، احسان کنید. [لوتا ، باب 6 ، بند 27]

2. زمینه های تثلیث

گروهی او را موجودی فوق بشر و (فرزند انسان) دانستند.

گروهی او را أب ، ابن ، روح القدس و صورتهای گوناگون دانستند که خدا بدانها خود را آشکار کرده است.

گروهی گفتند : أب ، ازلی و عیسی (ع) اول مخلوق است و مقامش از پدر پائین تر و در برابر أب خاضع است.

گروهی گفتند : ابن زائیده ازلی از پدر و روح القدس پرتو پدر و فروغی است که از پدر جلوه گر شده است.

گروهی گفتند : ابن از أب جدا شده و روح القدس از ابن.

گروهی گفتند : مریم (س) هم خداست ، همانگونه که عیسی (ع) خداست.

آری این زمینه ها بود که قرآن را وادار کرد ، تثلیث را بگوید و عیسی (ع) را دائما یک انسان و زائیده مریم (س) و با صفات انسانی ذکر کند.

1. زمینه ها

1. زمینه های خیر

1 وَ لَوْ أَنَّهُمْ أَقامُوا التَّوْراةَ وَ الْإِنْجِيلَ وَ ما أُنْزِلَ إِلَيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ [مائده ، 66] .

2 وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَيهِمْ بَرَكاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ [اعراف ، 96] .

فَلَمّا نَسُوا ما ذُكرُوا بِهِ

فَتَحْنا عَلَيهِمْ أَبْوابَ كلِّ شَىءٍ حَتّى إِذا فَرِحُوا بِما أُوتُوا أَخَذْناهُمْ بَغْتَةً فَإِذا هُمْ مُبْلِسُونَ [انعام ، 44] .

عمل خیر در مرحله ایمان فتح برکات است ، ولی در مرحله امهال فتح ابواب است منهای برکت.

3 فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ إِنَّهُ كانَ غَفّاراً يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراً وَ يمْدِدْكمْ بِأَمْوالٍ وَ بَنِينَ وَ يجْعَلْ لَكمْ جَنّاتٍ وَ يجْعَلْ لَكمْ أَنْهاراً [نوح ، 12-10] .

4 إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ يهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمانِهِمْ [يونس ، 9] .

5 فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَزادَتْهُمْ إِيماناً وَ هُمْ يسْتَبْشِرُونَ [توبه ، 124] .

6 وَ أَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيهِ يمَتِّعْكمْ مَتاعاً حَسَناً إِلى أَجَلٍ مُسَمًّى وَ يوتِ كلَّ ذِى فَضْلٍ فَضْلَهُ [هود ، 3] .

یک فایده عمومی : یمتعکمیک فایده خصوصی : یؤت کل ذی فضل فضله

7 وَ يا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيهِ يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراً وَ يزِدْكمْ قُوَّةً إِلى قُوَّتِكمْ [هود ، 52] .

8 إِنَّ إِبْراهِيمَ كانَ أُمَّةً قانِتاً لِلّهِ حَنِيفاً وَ لَمْ يک مِنَ الْمُشْرِكينَ شاكراً لِأَنْعُمِهِ اجْتَباهُ وَ هَداهُ إِلى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ [نحل ، 120 و121] .

9 موسی می گوید :

فَفَرَرْتُ مِنْكمْ لَمّا خِفْتُكمْ فَوَهَبَ لِى رَبِّى حُكماً وَ جَعَلَنِى مِنَ الْمُرْسَلِينَ [شعراء ، 21] .

2. زمینه های شر

1 فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزادَهُمُ اللّهُ مَرَضاً [بقره ، 10] .

2 إِنَّما نَحْنُ مُسْتَهْزِونَ اللّهُ يسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَ يمُدُّهُمْ فِى طُغْيانِهِمْ يعْمَهُونَ [بقره ، 14 و15] .

3 أَمَّا الّذِينَ فِى قُلَوبِهِمْ مَرَضٌ فَزادَتْهُمْ رِجْساً إِلَى رِجْسِهِمْ وَ

ماتُوا وَ هُمْ كافِرُونَ [توبه ، 125] .

4 فَكفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللّهِ فَأَذاقَهَا اللّهُ لِباسَ الْجُوعِ وَ الْخَوْفِ بِما كانُوا يصْنَعُونَ [نحل ، 112] .

ثُمَّ أَنْتُمْ هوِلاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكمْ وَ تُخْرِجُونَ فَرِيقاً مِنْكمْ مِنْ دِيارِهِمْ تَظاهَرُونَ عَلَيهِمْ بِالإِثْمِ وَ الْعُدْوانِ وَ إِنْ يأْتُوكمْ أُسارى تُفادُوهُمْ وَ هُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيكمْ إِخْراجُهُمْ أَ فَتُومِنُونَ بِبَعْضِ الْكتابِ وَ تَكفُرُونَ بِبَعْضٍ فَما جَزاءُ مَنْ يفْعَلُ ذلِک مِنْكمْ إِلاّ خِزْى فِى الْحَياهِ الدُّنْيا وَ يوْمَ الْقِيامَهِ يرَدُّونَ إِلى أَشَدِّ الْعَذابِ وَ مَا اللّهُ بِغافِلٍ عَمّا تَعْمَلُونَ [بقره ، 85] .

فَلَمّا كشَفْنا عَنْهُمُ الرِّجْزَ إِلى أَجَلٍ هُمْ بالِغُوهُ إِذا هُمْ ينْكثُونَ [اعراف ، 135] .

فَلَمّا نَسُوا ما ذُكرُوا بِهِ أَنْجَينَا الَّذِينَ ينْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَ أَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذابٍ بَئِيسٍ بِما كانُوا يفْسُقُونَ [اعراف ، 165] .

فَلَمّا عَتَوْا عَنْ ما نُهُوا عَنْهُ قُلْنا لَهُمْ كونُوا قِرَدَهً خاسِئِينَ [اعراف ، 166] .

صُمٌّ بُكمٌ عُمْى فَهُمْ لا يعْقِلُونَ [بقره ، 171] .

قالَ فَاخْرُجْ مِنْها فَإِنَّک رَجِيمٌ [ص ، 77] .

3. زمينه های تعقل وتدبر

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيكمْ أَنْفُسَكمْ لا يضُرُّكمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيتُمْ [مائده ، 105] .

وَ هُوَ الَّذِى يحْيى وَ يمِيتُ وَ لَهُ اخْتِلافُ اللَّيلِ وَ النَّهارِ أَ فَلا تَعْقِلُونَ [مومنون ، 80] .

ثُمَّ كلِى مِنْ كلِّ الثَّمَراتِ فَاسْلُكى سُبُلَ رَبِّک ذُلُلاً يخْرُجُ مِنْ بُطُونِها شَرابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوانُهُ فِيهِ شِفاءٌ لِلنّاسِ إِنَّ فِى ذلِک لآيهً لِقَوْمٍ يتَفَكرُونَ [نحل ، 69] .

أَ لَمْ يرَوْا إِلَى الطَّيرِ مُسَخَّراتٍ فِى جَوِّ السَّماءِ ما يمْسِكهُنَّ إِلاَّ اللّهُ إِنَّ فِى ذلِک لآياتٍ لِقَوْمٍ يومِنُونَ [نحل

، 79] .

4. زمینه سازی ها

زمینه سازی گناه : وَ راوَدَتْهُ الَّتِی هُوَ فِی بَیتِها عَنْ نَفْسِهِ [یوسف ، 23] .

نا فرمانی آل فرعون : فَأَرْسَلْنا عَلَیهِمُ الطُّوفانَ وَ الْجَرادَ وَ الْقُمَّلَ وَ الضَّفادِعَ وَ الدَّمَ آیاتٍ مُفَصَّلاتٍ فَاسْتَکبَرُوا وَ کانُوا قَوْماً مُجْرِمِینَ [اعراف ، 133] .

زمینه سستی : وَ لا تَنازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَ تَذْهَبَ رِیحُکمْ [انفال ، 46] .

زمینه صلح : وَ إِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَها وَ تَوَکلْ عَلَی اللّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ [انفال ، 61] .

وَ لا تَرْکنُوا إِلَی الَّذِینَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّکمُ النّارُ [هود ، 113] .

حسد : داستان حضرت یوسف و برادرانش.

مَنْ عَمِلَ صالِحاً مِنْ ذَکرٍ أَوْ أُنْثی وَ هُوَ مُومِنٌ فَلَنُحْییَنَّهُ حَیاةً طَیبَةً وَ لَنَجْزِیَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ ما کانُوا یعْمَلُونَ [نحل ، 97] .

وَ إِذا أَرَدْنا أَنْ نُهْلِک قَرْیةً أَمَرْنا مُتْرَفِیها فَفَسَقُوا فِیها فَحَقَّ عَلَیهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْناها تَدْمِیراً [اسراء ، 16] .

إِنْ کلٌّ إِلاّ کذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ عِقابِ [ص ، 14] .

وأَصْحابُ الأَْیکةِ وَ قَوْمُ تُبَّعٍ کلٌّ کذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِیدِ [ق ، 14] .

وَ یدْعُ الإِْنْسانُ بِالشَّرِّ دُعاءَهُ بِالْخَیرِ وَ کانَ الإِْنْسانُ عَجُولاً [اسراء ، 11] .

نَسُوا اللّهَ فَنَسِیهُمْ إِنَّ الْمُنافِقِینَ هُمُ الْفاسِقُونَ [توبه ، 67] .

اختلاف زمینه آزمایش :

وَ هُوَ الَّذِی جَعَلَکمْ خَلائِفَ الأَْرْضِ وَ رَفَعَ بَعْضَکمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجاتٍ لِیبْلُوَکمْ فِی ما آتاکمْ [انعام ، 165] .

بر اثر صبر نوبت ظفر می آید :

وَ لَقَدْ كذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِک فَصَبَرُوا عَلی ما كذِّبُوا وَ أُوذُوا حَتّی أَتاهُمْ نَصْرُنا [انعام ، 34

] .

5. زمینه عبرت

أَ وَ لَمْ يعْلَمْ أَنَّ اللّهَ قَدْ أَهْلَک مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّهً وَ أَکثَرُ جَمْعاً [قصص ، 78] .

فَأَمَّا الَّذِينَ فِی قُلُوبِهِمْ زَيغٌ فَيتَّبِعُونَ ما تَشابَهَ مِنْهُ ابْتِغاءَ الْفِتْنَهِ وَ ابْتِغاءَ تَأْوِيلِهِ [آل عمران ، 7] .

وَ لَئِنْ أَذَقْناهُ نَعْماءَ بَعْدَ ضَرّاءَ مَسَّتْهُ لَيقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيئاتُ عَنِّی إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ [هود ، 10] .

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّهَ وَ لَمّا يأْتِکمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِکمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْساءُ وَ الضَّرّاءُ وَ زُلْزِلُوا حَتّی يقُولَ الرَّسُولُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتی نَصْرُ اللّهِ أَلا إِنَّ نَصْرَ اللّهِ قَرِيبٌ [بقره ، 214] .

فَأَرادَ أَنْ يسْتَفِزَّهُمْ مِنَ الأَْرْضِ فَأَغْرَقْناهُ وَ مَنْ مَعَهُ جَمِيعاً [اسراء ، 103] .

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْکتابِ آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَکفَّرْنا عَنْهُمْ سَيئاتِهِمْ وَ لأَدْخَلْناهُمْ جَنّاتِ النَّعِيمِ [مائده ، 65] .

وَ لَوْ أَشْرَکوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ ما کانُوا يعْمَلُونَ [انعام ، 88] .

وَ لَوْ بَسَطَ اللّهُ الرِّزْقَ لِعِبادِهِ لَبَغَوْا فِی الأَْرْضِ وَ لکنْ ينَزِّلُ بِقَدَرٍ ما يشاءُ إِنَّهُ بِعِبادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ [شوری ، 27] .

وَ إِذا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّهُ بِالإِْثْمِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَ لَبِئْسَ الْمِهادُ [بقره ، 206] .

يا أَيهَا النَّبِی قُلْ لِمَنْ فِی أَيدِيکمْ مِنَ الأَْسْری إِنْ يعْلَمِ اللّهُ فِی قُلُوبِکمْ خَيراً يوتِکمْ خَيراً مِمّا أُخِذَ مِنْکمْ وَ يغْفِرْ لَکمْ وَ اللّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ [انفال ، 70] .

کذلِک يطْبَعُ اللّهُ عَلی کلِّ قَلْبِ مُتَکبِّرٍ جَبّارٍ [غافر ، 35] .

وَ تِلْک عادٌ جَحَدُوا بِ آياتِ رَبِّهِمْ وَ عَصَوْا رُسُلَهُ وَ اتَّبَعُوا أَمْرَ کلِّ جَبّارٍ

عَنِيدٍ وَ أُتْبِعُوا فِی هذِهِ الدُّنْیا لَعْنَةً وَ یوْمَ الْقِیامَهِ أَلا إِنَّ عاداً کفَرُوا رَبَّهُمْ أَلا بُعْداً لِعادٍ قَوْمِ هُودٍ [هود ، 59-60] .

یقَلِّبُ اللّهُ اللَّیلَ وَ النَّهارَ إِنَّ فِی ذلِک لَعِبْرَةً لأُولِی الأَبْصارِ [نور ، 44] .

فَلَمّا فَصَلَ طالُوتُ بِالْجُنُودِ قالَ إِنَّ اللّهَ مُبْتَلِیکمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَیسَ مِنِّی وَ مَنْ لَمْ یطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّی إِلاّ مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِیدِهِ فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلاّ قَلِیلاً مِنْهُمْ فَلَمّا جاوَزَهُ هُوَ وَ الَّذِینَ آمَنُوا مَعَهُ قالُوا لا طاقَةَ لَنَا الْیوْمَ بِجالُوتَ وَ جُنُودِهِ قالَ الَّذِینَ یظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلاقُوا اللّهِ کمْ مِنْ فِئَهٍ قَلِیلَهٍ غَلَبَتْ فِئَةً کثِیرَةً بِإِذْنِ اللّهِ وَ اللّهُ مَعَ الصّابِرِینَ [بقره ، 249] .

الَّذِینَ آتَیناهُمُ الْکتابَ یعْرِفُونَهُ کما یعْرِفُونَ أَبْناءَهُمْ وَ إِنَّ فَرِیقاً مِنْهُمْ لَیکتُمُونَ الْحَقَّ وَ هُمْ یعْلَمُونَ [بقره ، 146] .

6. زمینه گناه

وَ الْبَلَدُ الطَّیبُ یخْرُجُ نَباتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَ الَّذِی خَبُثَ لا یخْرُجُ إِلاّ نَکداً [اعراف ، 58] .

فَوَسْوَسَ إِلَیهِ الشَّیطانُ قالَ یا آدَمُ هَلْ أَدُلُّک عَلی شَجَرَهِ الْخُلْدِ وَ مُلْک لا یبْلی [طه ، 120] .

وَ سَکنْتُمْ فِی مَساکنِ الَّذِینَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَ تَبَینَ لَکمْ کیفَ فَعَلْنا بِهِمْ وَ ضَرَبْنا لَکمُ الأَمْثالَ [ابراهیم ، 45] .

وَ یدْعُ الْإِنْسانُ بِالشَّرِّ دُعاءَهُ بِالْخَیرِ وَ کانَ الْإِنْسانُ عَجُولاً [اسراء ، 11] .

7. زمینه نابودی

وَ لَمّا جاءَتْ رُسُلُنا إِبْراهِیمَ بِالْبُشْری قالُوا إِنّا مُهْلِکوا أَهْلِ هذِهِ الْقَرْیهِ إِنَّ أَهْلَها کانُوا ظالِمِینَ [عنکبوت ، 31] .

ظَهَرَ الْفَسادُ فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ بِما کسَبَتْ أَیدِی النّاسِ لِیذِیقَهُمْ بَعْضَ الَّذِی عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ یرْجِعُونَ [روم ، 41] .

8. زمینه مقاومت

تهدید دشمن ، زمینه مقاومت است :

الّذِينَ قالَ لَهُمُ النّاسُ إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إِيماناً وَ قالُوا حَسْبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ [آل عمران ، 173] .

به دست آوردن گمراهی در قبال از دست دادن هدایت ، زمینه ضرر است :

أُولئِک الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلالَةَ بِالْهُدى فَما رَبِحَتْ تِجارَتُهُمْ وَ ما كانُوا مُهْتَدِينَ [بقره ، 16] .

9. از بین بردن زمینه های گناه

أُحِلَّ لَكُمْ لَيلَةَ الصِّيامِ الرَّفَثُ إِلى نِسائِكُمْ [بقره ، 187] .

فَأَمَّا الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ زَيغٌ فَيَتَّبِعُونَ ما تَشابَهَ مِنْهُ ابْتِغاءَ الْفِتْنَهِ وَ ابْتِغاءَ تَأْوِيلِهِ [آل عمران ، 7] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللّهَ يجْعَلْ لَكُمْ فُرْقاناً وَ يكفِّرْ عَنْكُمْ سَيئاتِكُمْ وَ يغْفِرْ لَكُمْ وَ اللّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ [انفال ، 29] .

وَ قاتِلُوهُمْ حَتّى لا تَكونَ فِتْنَهٌ [انفال ، 39] .

الْمُنافِقُونَ وَ الْمُنافِقاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يأْمُرُونَ بِالْمُنْكرِ وَ ينْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَ يقْبِضُونَ أَيدِيهُمْ نَسُوا اللّهَ فَنَسِيهُمْ إِنَّ الْمُنافِقِينَ هُمُ الْفاسِقُونَ [توبه ، 67] .

1. زنان نمونه

1. رمز سیادت چند زن

"" [بحار ، ج2 ، ص54]

"" [ال عمران / 15]

1- مریم بخاطر مادر عیسی بودنش سختی ها کشید.

يا لَيتَنِى مِتُّ قَبْلَ هذا وَ كنْتُ نَسْياً مَنْسِيا [مریم/23] .

ما كانَ أَبُوک امْرَأَ سَوْءٍ [مریم/28] .

2- آسیه : وَ قالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتُ عَینٍ لِی وَ لَک لا تَقْتُلُوهُ عَسی أَنْ ینْفَعَنا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَداً وَ هُمْ لا یشْعُرُونَ [قصص/9] .

3- خدیجه تمام اموالش را در راه رهبری حق داد و وصیت کرد که مار در عبای رسول الله کفن کنید

4- فاطمه زهرا که در راه رهبری حق با شکنجه خود و نوزادش را قربانی کرد.

2. مادر و خواهر موسی (ع)

وَ أَوْحَینا إِلی أُمِّ مُوسی أَنْ أَرْضِعِیهِ فَإِذا خِفْتِ عَلَیهِ فَأَلْقِیهِ فِی الْیمِّ وَ لا تَخافِی وَ لَا تَحْزَنِی إِنّا رَادُّوهُ إِلَیک وَ جاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِینَ [قصص/7] .

وَ أَصْبَحَ فُو'7cدُ أُمِّ مُوسی فارِغاً [قصص/10] .

فَرَدَدْناهُ إِلی أُمِّهِ کی تَقَرَّ عَینُها وَ لا تَحْزَنَ وَ لِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ [قصص/13] .

با اینکه دستگاه فرعون دستور ذبح بچه ها را داده بود و ماموران محفی در همه جا حاضر بودند و تفتیش می کردند و ده ها هزار کودک را کشتند. امدادها غیبی شامل حال نبنی اسرائیل شکد و آثار حمل مادر موسی دیده نشد و قابله ای هم ه موسی را متولد کرد نوری در پیشانی موسی دید و محبت او در دلش قرار گرفت و به کسی نگفت. [مجمع البیان ، ج 7 ، ص 243] .

برای به آب انداختن مادر سراغ جربیل نجار رفت و دستور داد صندوقی بسازد و با کمال احتیاط به

خانه آورد و کودک را در آن نهاد و به رود نیل انداخت.

وقتی کودک به دست فرعون افتاد خواهر موسی که صندوق را تعقیب می کرد به شکلی خود را به کاخ رسانید و دید دنبال دایه می گردند .پیشنهاد کرد زنی را و رفت مادر موسی را آورد. فرعون از مادر پرسید چطور فقط از پستان تو شیر می خورد؟ گفت : من خوشبو هستم و شیرم خوش طعم است. [مجمع البیان ، ج 7 ، ص 243] .

3. آسیه زن فرعون

وَ ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذِینَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قالَتْ رَبِّ ابْنِ لِی عِنْدَک بَیتاً فِی الْجَنَّهِ وَ نَجِّنِی مِنْ فِرْعَوْنَ وَ عَمَلِهِ وَ نَجِّنِی مِنَ الْقَوْمِ الظّالِمِینَ [تحریم/11] .

وَ قالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتُ عَینٍ لِی وَ لَک لا تَقْتُلُوهُ عَسی أَنْ ینْفَعَنا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَداً وَ هُمْ لا یشْعُرُونَ [قصص/9] .

رسول خدا فرمود آسیه در یک چشم به هم زدن به وحی الهی کافر نشد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : ثلاثه لم یکفروا بالوحی طرفه عین مون آل یس و علی بن أبی طالب ع و آسیه امرأه فرعون [خصال صدوق ، ج1 ، ص174] .

رسول خدا : افضل الناس اربع : خدیجه بنت خویلد ، قاطمه بنت محمد ، مریم بنت عمران و آسیه بنت مزاحم.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : أفضل نساء الجنه أربع خدیجه بنت خویلد و فاطمه بنت محمد و مریم بنت عمران و آسیه بنت مزاحم امرأه فرعون [قصص الأنبیاء جزائری ، ص259] .

"همسر فرعون مخفیانه به انقلاب موسی خیلی کمک می کرد و ایمان خود را مخفی نگهمیداشت تا زمانیکه همسر و فرزندان جربیل (مومن آل

فرعون)

را فرعون به آتش کشید در اینجا بود که آسیه رو کرد به فرعون و گفت ای فرعون تا به کی در خواب غفلت فرو رفته ای و بندگان خدا را می سوزانی؟ فرعون گفت مگر تو هم در مورد خدائی من شک داری؟ آسیه گفت : مگر من به خدائی تو اعتقاد داشتم که امروز شک کنم؟ من از روزی که موسی (ع) را از آب گرفتم به پیامبری او ایمان آوردم و به همین دلیل از او محافظت کردم. فرعون بشدت ناراحت شد و گفت : به گونه ای تو را بکشم که هیچ کس را نکشته ام. آنگاه دستور داد او را به زمین خواباندند و دست و پایش را به چهار میخ آهنین به زمین کوبیدند سنگ بزرگی بر روی سینه او گذاشتند تا به شهادت رسید." [بحارالأنوار ، ج13 ، ص164] .

جالب اینجاست که وقتی او را در برابر خورشید شکنجه می دادند فرشتگان صف کشیده و برای او سایه قرار دادند. [بحار ج 13 ، ص 165 ومجمع البیان ، ج 10 ، ص 319] .

4. مریم مادر عیسی (ع)

34 مرتبه نامش در قرآن آمده است : بانوی الگو : وَ ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذِینَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قالَتْ رَبِّ ابْنِ لِی عِنْدَکَ بَیتاً فِی الْجَنَّهِ وَ نَجِّنِی مِنْ فِرْعَوْنَ وَ عَمَلِهِ وَ نَجِّنِی مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِینَ وَ مَرْیمَ ابْنَتَ عِمْرانَ الَّتِی أَحْصَنَتْ فَرْجَها فَنَفَخْنا فِیهِ مِنْ رُوحِناَ وَ صَدَّقَتْ بِکَلِماتِ رَبِّها وَ کُتُبِهِ وَ کانَتْ مِنَ الْقانِتِینَ [تحریم/12-11] .

مادر مریم بچه دار نمی شد تا روزی زیر درختی غذا دادن پرنده ای را به بچه اش دید و این منظره او را

تکان داد که کاش من هم فرزندی داشتم.دعا کرد و مستجباب شد.

مادر مریم می خواست فرزندش پسر باشد و خادم بیت المقدس شود اما تاین صفا و صمیمیت مریم را به او داد (الفبد یفکر و الله یقدر)

مادر مریم از تولد تدختر غممناک شدرَبِّ إِنِّی وَضَعْتُها أُنْثی [آل عمران/36] .

اما خدا این دختر را از برگزیدگان قرار قرار داد.عَسی أَنْ تَکرَهُوا شَیئاً [بقره/216] .

مادر مریم بعد از تولد دختر او را در خدمت مسجد (بیت المقدس) قراد داد و نام آن ار مریم که در لفت به معنی زن عبادت کننده است (یا زن خادمه) قراردادوَ إِنِّی سَمَّیتُها مَرْیمَ [آل عمران/36] .

(نامگذاری همراه با انگیزه ، اسم با مسمی)

مریم بانوئی که قبل از تولد کاندید خدمت شد : إِنِّی نَذَرْتُ لَک ما فِی بَطْنِی مُحَرَّراً [آل عمران/35] .

بانوئی که فرشتگان با او سخن گفتند : إِذْ قالَتِ الْمَلائِکهُ یا مَرْیمُ إِنَّ اللّهَ یبَشِّرُک بِکلِمَهٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِیحُ عِیسَی ابْنُ مَرْیمَ وَجِیهاً فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ وَ مِنَ الْمُقَرَّبِینَ [آل عمران/45] .

مریم بانوی برگزیده خدا : یا مَرْیمُ إِنَّ اللّهَ اصْطَفاک وَ طَهَّرَک وَ اصْطَفاک عَلی نِساءِ الْعالَمِینَ [آل عمران/42] .

تحت تکفل پیامبر خدا بزرگ شد : وَ کفَّلَها زَکرِیا [آل عمران/37] .

مریم مهمان خاص خدا : أَنّی لَک هذا قالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ [آل عمران/37] .

مریم بانوئی که هنگام زایمان خدا او را تنسلی می دهد : فَناداها مِنْ تَحْتِها أَلاّ تَحْزَنِی قَدْ جَعَلَ رَبُّک تَحْتَک سَرِیا (نهر جاری [مریم/24] .

وَ هُزِّی (تکان بده)

إِلَیک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ تُساقِطْ عَلَیک رُطَباً جَنِیا [مریم/25] .

مریم بانوئی پاکدامن : أَحْصَنَتْ فَرْجَها [تحریم/12] .

قرآن انتقاد می کند از یهود : وَ بِکفْرِهِمْ وَ قَوْلِهِمْ عَلی مَرْیمَ بُهْتاناً عَظِیماً [نساء/156] .

احترام به مریم از افتخارات عیسی است : وَ بَرًّا بِوالِدَتِی [مریم/32] .

مریم و عیسی از آیات الهی هستند : وَ جَعَلْناها وَ ابْنَها آیهً لِلْعالَمِینَ [انبیاء/91] .

مریم یکی از چهاز زن نمونه تاریخ

طبق روایات اوئ در شکم مادر سخن گفت و در بیت المقدس متولد شد. [ریاحین الشریعه ، ج 2 ص 279] .

بانوئی معصوم و مصون از شیطان : إِنِّی أُعِیذُها بِک وَ ذُرِّیتَها مِنَ الشَّیطانِ الرَّجِیمِ [آل عمران/36] .

آنقدر در محراب عبادت کرد که پاهایش ورم کرد و د رسن 9 سالگی در عبادت و روزه و ماز از تمام زنان سبقت تگرفت و در براب رتنهمت ها نیش زبانها صبر کرد. [ریاحین ، ج 2 ، ص 280] .

او مستجاب الدعوه بود چون معصومه بود وعیسی او را غسل داد چون معصوم را معصوم باید غسل دهد. [ریاحین ، ج 2 ، ص 280 ،]

در کتاب لئالی الاخبار ص 488 روایت شده که :

عیسی بن مریم به مادرش گفت این دنیا فانی است و باید توشه ای بر گریم. با هم به طرف تکوه لبنان رفتند تو روزها روزه وت شبها را به عبادت می گذراندند تا این که روزی عیسی (ع) برای تحصیل قوتی از کوه پائین آمد و در این وقت ملک الموت بر مریم نازل شد در حالیکه در حال عبادت

بود و مریم با دیدن ملک لموت از هوش رفت و به هوش آمد تا

مرتبه فرشته قبض روح گفت : من مامور خدایم و مریم گفت : منهم تسلیم خدا. جانم را بگیر. شب هنگام وقتی عیسی آمد و برای مادرش مقداری افطاری آورد بود مادر را د رحال خواب دید. با خود گفت : کثرت عبادت او را به خواب برده مقداری استراحت کند. افطاری را کناری گذاشت و مشفول عبادت شد تا ثلثی از شب گذشت با قلب شکسته کنار مادر آم د و گفت : السلام علیک یا اماه قد هجم اللیل و افط رالصائمون و قام القائم ون ما لک لا تقومین لعباده الرحمن.باز باز با خود گفت :

شاید در خواب شیرین باشد بگذار بخوابد من بجای او نماز می خوانم و تا طلوع فجر افطار نکرد اما وحشت او را گرفت که مادر من هرگز ایتنقدر نمی خوابید بر سر مادر آمد تو دید از دنیا رفته است. [ریاحین ، ج 2 ، ص 280] .

5. هاجر مادراسماعیل (ع)

رَبَّنا إِنِّی أَسْکنْتُ مِنْ ذُرِّیتِی بِوادٍ غَیرِ ذِی زَرْعٍ عِنْدَ بَیتِک الْمُحَرَّمِ [ابراهیم/37] .

ماجرای سعی صفا و مروه

قبر هاجر در حجر اسماعیل

صبر تو شکیبائی هاجر در ذبح اسماعیل

امام صادق (ع) چون شیطان خبر ذبح را برای هاجر آورد که او را فریب دهد هاجر اول گفت : ابراهیم رحیم ترین افراد است و اینکار را نمی کند و اگر اینکار را بکند اطاعت از خدا کرده و من هم تسلیم حکم خدا هستم. [حیوه القلوب]

6. خدیجه همسر پیامبر (ص)

اول زنی که به رسول اله ایمان آورد.

قال ابن عباس : أول من آمن برسول الله (صلی الله علیه و آله) من الرجال علی ، و من النساء خدیجه (رضی الله عنهما) . [أمالی طوسی ،

ص259] .

پیامبر فرمود : او افضل زنان بهشت است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : أفضل نساء أهل الجنه أربع خدیجه بنت خویلد و فاطمه بنت محمد و مریم بنت عمران و آسیه بنت مزاحم امرأه فرعون [خصال صدوق ، ج1 ، ص205] .

زنی که خداوند از طریق جبریل و پیامبر به او سلام می رساند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إن جبرئیل قال لی لیله أسری بی و حین رجعت فقلت یا جبرئیل هل لک من حاجه فقال حاجتی أن تقرأ علی خدیجه من الله و منی السلام [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص279] .

همسری که بعد از وفاتش پیامبر بارها یاد او می کند و گاهی برایش اشک می ریخت و به زنان خود می فرمود : " زمانی که شما کافر بودید او به من ایمان آورد".

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : ذکر النبی ص خدیجه یوما و هو عند نسائه فبکی فقالت

عائشه ما یبکیک علی عجوز حمراء من عجائز بنی أسد فقال ص صدقتنی إذ کذبتم و آمنت بی إذ کفرتم و ولدت لی إذ عقمتم قالت عائشه فما زلت أتقرب إلی رسول الله بذکرها [کشف الغمه ، ج1 ، ص508] .

خدیجه تنها یک همسر نبود بلکه در حقیقت یا رو همراه و بازوی پیامبر بود. خداوند بسیاری از ناگواریهای پیامبر را از طریق خدیجه آسان می نمود". [اعیان الشیعه] .

اموال این بانو در پیشبرد اهداف پیامبر اکرم نقش مهمی داشت بخصوص در شعب ابی طالب .

بعد از وفات خدیجه پیامبر گوسفندی ذبح و بین دوستان خدیجه پخش کرد و بدینوسیله یادش را گرامی میداشت. [اعیان الشیعه]

بر خلاف تبلیغات سوئی که تنتها عایشه را تنها همسر باکره معرفی کرده اند خدیجه بگفته بسیاری باکره بوده و شوهران و فرزندانی که برایش نقل شده جای بحث است [الصحیح من السیره ، ج 1 ، ص 121] .

او خاستگاران زر و زور را در کرد و تنها بخاطر امانت و شارفت و صداقت و کمال پیامبر با او ازدواج کرد.

خدیجه زنی بود که روی کره زمین تا مدتها تنها زن نماز گزار بود و در برابر هزاران زخم زبان و تمسخر استوار ایستاد.

پیامبر 20 شتر جوان مهر خدیجه کردند و ابوطالب خطبه عقد را خواند.

خدیجه 25 سال خدمت رسول خدا بود

هنگام دفن ، رسول خدا وارد قبر او شد و به یاد او گریست. [سفینه]

7. سمیه اولین زن شهید در اسلام

او کنیز ابو حذیفه بود. یاسر با او ازدواج کرد اولین کسیکه ا زاین خانواده اسلام آورد عمار جوان بود. عمار پس از

چندی پدرش یاسر و بعد از آن مادرش سمیه و برادرش عبدالله را به اسلام دعوت کرد و آنها مسلمان شدند و این خانواده در سخت ترین شرائط به رسول خدا لبیک گفتند و از سابقین در اسلامند.

مشرکین تلاش زیادی کردند تا این ها را برگردانند اما این زن با ایمان مقاومت کرد و با چشمان خود دید شوهرش یاسر در زیر شکنجه به شهادت رسید .

صاحب اعیان الشیعه می فرماید : "چون مشرکین می خواستند زهر چشمی بگیرند و مردم محروم جرات نکنند به اسلام گرایش پیدا کنند لذا اولین کسان را با فجیع ترین وضعی شکنجه می کردند و تاریخها در مورد شکنجه سمیه و یاسر بسیار حرفها نوشته اند

نوشته اند پاهای سمیه را به 2 شتر و آن ها را از یکدیگر جدا کردند و سپس با شمشیر او را شقه کردند [یعقوبی ، اعیان الشیعه ، پیامبر و یاران]

یاسر و سمیه اولین شهیدان تاریخ پر خون اسلام هستند و اولین برگهای این کتاب با خون این زن و مرد رنگین شد [اعیان الشیعه ، عمار]

وقتی شکنجه عمار را به اوج خود رساندند و این خبر به رسول خدا رسید ایشان فرمودند : صبرا یا أبا الیقظان اللهم لا تعذب أحدا من آل یاسر بالنار [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص36] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : صبرا آل یاسر موعدکم الجنه ، [رجال الکشی ، ص30] .

آثار شکنجه تا آخر عمر عمار بر پشتش پیدا بود. [اعیان الشیعه ، عمار] .

8. لبابه (ام الفضل) همسرعباس عموی پیامبر (ص)

اول زنی بود که بعد از خدیجه ایمان آورد. رسولخدا به زیارت او می رفت او بانویی نجیب و

مومن بود رسول خدا فرمود : "الاخوات الاربع مومنات ام الفضل و میمونه و اسماء و سلمی. شیخ توسی او را از صحابه رسول خدا شمرده

قَالَ الْبَاقِرُع : رحم الله الأخوات من أهل الجنه فسماهن أسماء بنت عمیس الخثعمیه و کانت تحت جعفر بن أبی طالب ع و سلمی بنت عمیس الخثعمیه و کانت تحت حمزه و خمس من بنی هلال میمونه بنت الحارث کانت تحت النبی ص و أم الفضل عند العباس اسمها هند و الغمیصاء أم خالد بن الولید و عزه کانت فی ثقیف عند الحجاج بن غلاظ و حمیده و لم یکن لها عقب [خصال صدوق ، ج2 ، ص363] .

فرزند بزرگش فضل از خواص امیر المومنین (ع) بود و در فتح مکه و غزوه حنین با رسول خدا بود. در حجه الوداع ردیف رسولخدا بود و با امیر المومنین (ع) در غسل دادن و دفن کردن پیامبر شریک بود.

فرزند دیگرش قثم خیلی شبیه رسولخدا بتد و عامل امیر المومنین در مکه بود و حضرت نامه ای به او نوشتند که د رنهج البلاعه هست و از این نامه شخصیت او معلوم است. بالاخره برای جهاد به سمرقند رفت و شهید شد.

فرزند سومش معبد در افریقا به شهادت رسید.

فرزند دیگرش عبد الله بن عباس فقیه بنی هاشم (ابن عباس) که از دوستان امیرالمومنین و شاگردان آن حضرت بود

سابقه اسلام ام الفضل زیاد است. شوهرش عباس وقتی مسلمان شد ابراز نیم کرد اما او اسلامش علنی بود و دفالع می کرد. ابو رافع می گوید وقتی ابوسشفیان از جنگ بدر برگشت گفت : وقتی با لشگر محمد مواجه شدیم من مردان سفید پوش دیدم که

بر اسبان سوار و در میان زمین و آسمان بودند. ابورافع می گوید : من گفتم آنها ملائکه بوده اند. وقتی ابولهب این را شنید برخاست و سیلی سختی به صورت من زد و مرا گرفت که بزند. در این حال ام الفضل همسر عباس ستون خیمه را گرفت و چنان بر فرق ابولهب زد که سرش شکافت و خون جاری شد.

شیخ مفید در ارشاد می گوید که ام الفضل پرستاری امام حسین (ع) را به عهده داشته و روزی در حالیکه این کودکش به بغلش بود رسول خدا او را دید و گریست و خبر شهادت حضرت را به آن بانود داد. [ریاحین الشریعه ج 3 ، ص 429] .

9. سلمی همسر ابورافع

خادم رسول خدا بود و به دست پیامبر آزاد گشت

او در چند جنگ از جمله خیبر در خدت رسول خدا بود

چون به امور مامائی و پرستاری وارد بود مامائی فاطمه زهرا (س) و پرستاری فرزندانش را به عهده اشت

هنگامی که فاطمه (ع) به بستر بیماری افتاد سلمی آن بانو را پرستاری می کرد و تا آخرین لحظات حیات همواره همراه دختر گرامی رسول خدا بود.

آن قدر مورد اعتماد حضرت زهرا (س) بود که حضرت وظیت خود را به او سپرد. [فضیلت زنان ، ص 143]

10. جمیله همسر حنظله

فردای شبی که مراسم زفاف این عروس و داماد بود جنگ احد بد. حنظله در تردید بود که چه کند جنگ را رها کند که مورد خشم خدا و رسول قرار می گیرد ، مراسم را رها کند 2 فامیل ناراحت می شوند بهتر دید خدمت رسولخدا برسد. رسول خدا (ص) اجازه فرمود آن شب را برود و صبح در جبهه حاضر شود. به خانه آمد و صبحت آم اده رفتن به جبهه شد. جمیله در آن شب خواب دیده بود که درهای آسمان باز شد و حنظله به آسمان رفت. تعبیر کرد که او شهید می شود. لحظه خداحافظی مانع او نشد خئاهش کرد

که کمی صبر کند و 4 نفر از انصار را آورد و شاهد گرفت که دیشب عروسی کرده اند اگر فرزندی...

حنظله به جبهه رفت و این عروس یکشبه تنها ماند تا تاینکه کودکی متولد شد نامش را عبد الله گذاشت و در تربیت او کوشش بسیار کرد. عبد الله رهبری مردم را در ماجرای حره که مردم مدینه با سپاه یزید در گیر شدند بر عده داشت و در

این جنگ با افراد کمی در حالیکه علمدار بود مقاومت کرد هشت پسر داشت یکی را پس از دیگری به میدان فرستاد و همه به شهادت رسیدند و سرانجام خودش قهرمانانه در خون خویش غلطید." [بحارالأنوار ، ج20 ، ص57] .

11. ام سلیم

ام سلیم زمانی که دختر بود مسلمان شد. ابوطلحه جوان خوش سیما و از خانواده شریفی بود و دوست داشت با او ازدواج کند. اما ام سلیم در پاسخ او گفت همسر تو می شوم به شرطی که مسلمان شوی و سرانجام با صحبت کردن با او مسلمان شد و با هم ازدواج کردند و همان اسلام را مهریه قرار داد

پس از مدتی دارای پسری شدند. روزی این پسر مریض شد و سپس مرد ام سلیم کودک را در پارچه ای پیچید و در کناری گذاشت غذای مطبوعی پخته و از شوهرش استقبال کرد و به او لبخند زد و شوهررا فرق شادی کرد و با صبر و سعه صدر داستان مردن کودک را برای او تعریف کرد که اگر کسی امانتی به تو داده باشد و بخواهد پس بگیر چه کار می کنی گفت : پس می دهم گفت : فرزند ما هم امانت خدا بود ابو طلحه خدمت رسولخدا رسید و ماجرای برخورد همسرش را تعریف کرد أ پیامبر (ص) فرمودند : الحمد لله الذی جعل فی أمتی مثل صابره بنی إسرائیلپرسیدند : صابره بنی اسرائیل کی بوده است؟ فرمودند : زنی بو که وقتی میهمان برای او رسیده بود 2 فرزندش در چاه افتادند آن ها را بیرون آ ، رد دید مرده اند بدون اینکه بگذارد میهمانان بفهمند آن ها را در اطاقی گذارد تا

آن ه آل رفتند شوهرش از فرزندان پرسید. ماجرا را تعریف کرد و به سوی بچه ها رفتند دیدند بچه ها بلند شدند و خداوند مزد صبر این زن ، دوباره بچه هایش را زنده کرد." [بحارالأنوار ، ج79 ، ص151] .

پس از این فرزند خداوند فرزند دیگری به این زن و شوهر داد که برای نامگذاری و کام برداری خدمت رسول خدا ، (ص) آوردند. پیامبر کاهش راباخرما برداشت و نامش را عبد الله گذاشت و به او دعا کرد. این فرزند از مردان بزرگ صدر اسلام شد. 7 پسر داشت که همه قاری قرآن بودند.

ام سلیم پس از اسلام آوردن در بیعت مسلمین با پیامبر شرکت داشت به فرزندش عبد الله باردار بود که در جنگ حنین شرکت کرد. قبلا هم دجنگ احد و نخیبر شرکت جسته بود و او عهده دار سیراب کردن تشنگان و پانسمان کردن مجروحان بود. شوهرش روز جنگ به رسول خدا عرض کرد : ام سلیم خنجری به دنبال خود آورد. فرمود برای حفاظت از جان من آورده." [سیره ابن هشام ، ج 3 ، ص 354 و اسد الغایه ، ج5 ، ص 591] .

12. بانوئی که مسجد را تمیز می کرد

پیرزنی فثیر که مردم چندان ارزشی برای او قائل نبودند نگهداری و نظافت مسجد را به عهده داشت و روز و شب را با جارو کردن و تمیز کردن مسجد می گذزاند. روزی پیامبر وارد مسجد شدند ولی پیرزن را ندیدند ساعغش را گرفتند مردم پاسخ دادند شب گذشته مرده و چون مردم فکر نمی کردند شخص ممی باشد لذا به شما اطلاع ندادند. پیامبر بسیار رنجیده خاطر و ناراحت شدند و فرمودند :

چرا از پیرزنی که مدتها به نگاهداری از این مکان مقدس پرداخته بود به نیکی یاد نمی کنید؟ سپس نشانی قبرش را گرفت و با جمعیت بر سر قبر او رفتند و بر او نماز خواندند." [فضیلت زنان ، ص 145] .

13. حلیمه سعدیه

رسولخدا (ص) فرمود : جبرئیل برای من پیغام آورد که خداتوند می فرمایند حرام کردم آتش را بر ضلبی که تو از او فرود آمدی و رحمی که تو را حمل کرد و پستانی که تو را شیر داد." [ریاحین الشریعه] .

در استیفاب حلیمه را ناز صحابیات شمرده و گفته د رغزوه حنین خدمت رسولخا مشرف شد و ان حضرت برخواسنت و ردای خود را زیر پای او پهن کرد." [ریاحین الشریعه] .

وقتی حلیمه می خواست خدمت عبدالمطلب برسد غسل کرد و خود را معطر کرد و لباسهای فاخر پوشید [سند قبل]

پستان چپ حیمه شیر داشت و پستان راستش خشک بود و ا به حال از این پستان کسی را شیر نداده بود پیامبر همین پستان را مکید و برای اولین با پر شیر شد [سند قبل]

با آم دن این کودک منطقه که سالها قحطی زده بود سر سبز و پربرکت شد. حلیمه می گوید چنان وضع ما بد شده بود که علف صحرا می خوردیم. [سند قبل و مناقب و ضرائح]

وقتی عبدالمطلب نام دایه را پرسید گفت حلیمه سمعدیه عبدالمطلب گفت به به از این دو حلت نیکو سعادت و حل [سند قبل]

14. سراقه

حاربثه فرزندش در جنگ بدر شهید شد وقتی به او خبر دادند گفت بخدا فسم تا پیامبر را پیدا نکنم و ا زاو نپرسم که پسرم در بهشت است یا دوزخدست ردار نیستم. اگر فرمودک در بهشت است هیچن گریه نمی کنم بلکه خوشحالم و اگر فرمود در دوزخ آن قدر گریه می کنم که با اشکهایم آتش دوزخ را خاموش کنم وقتی رسولخدا

به مدینه آمد ماد رحارثه خدمت حضرت رسید و گفت فرزندم نور دیده بود او را خیل یدوست داشتم و شهید شد. اما گریه نکردم تا از شما سوال کنم پامبر (ص) فرمودند بهشت دارای درات است و پسرت در فردوس اعلی است" [بحارالأنوار ، ج19 ، ص341] .

15. رفیده

در زمان رسول خدا (ص) در کنار مسجد خیمه ای زد و اورژانسی برپا کرد و مجروحان را مداوا می کرد.و کان رسول الله قد قال لقمه حین اصابه السهم بالخندق اجعلوه فی خیمه رفیده حتی اعوده من قریب. [تاریخ طبری ، ج ، ص 584] .

16. فاطمه خواهر عمر

هنگامی که مسلمان شد عمر فهمید که تخواهرش مسلمان شده خشمگین شد و او را مورد ضرب و شتم قرارد داد و وی را تهدید کرد که چنین و چنان می کنم و بالاخره سرش را شکست اما فاطمه د ربرابر این تهدیدات به عمر گفت : من مسلمان شده ام و به خدا و پیامبر ایمان آورده ام تو ه رچه می خواهی بکن من دست بر نمی دارم." [فضیلت زنان ، ص 25] .

17. خناء

همراه چهار فرزندش در چنگ قادسه شرکت کرده بود هنگام غروب آفتاب هر کدام سخنی گفتند. مادر نیز سخنی گفت و آنها را برای رزم و شهادت بسیار تشویق کرد و مژده بهشت به آنان داد وآیهیا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صابِرُوا وَ رابِطُوا وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [آل عمران/200] .

را برایشان خواند و گفت :

فرزندانم وقتی شعله های جنگ به آسمانها شکشیده شد در راه حمایت از دین و عقده جان فشانی کنید. این سخنان ه از قلب پر ایمان ماد ربرخاست فرزندان را متحول کرد و فردای آنروز هر یک به مصاف دشمن رفتند و خبر شهادت را برای مادر آ ، ردند تا اینکه خبر شهادت چهارمین پسر را آوردند گفت : الحمد لله الذی شرفنی بقتلهم و ارجوا من ربی ان یجمعنی فی مسبقر رحمته [فضیلت زنان ، ص157] .

18. عمره بنت علقمه حارثی پرچمدار

جنگ احد وقتی که به مرحله حساسی رسید تمام پرچمداران اسلام یکی پس از دیگری به شهادت رسیدند و برای مدتی پرچم اسلام بر زمین افتاده بود و احدی چرات نمی کرد بلند کند تا اینکه زنی از اهل مکه بنام عمره با کمال شهامت جلو رفت و پرچم اسلام را تا آخرین مرحله چنگ برافراشته داشت. حسان بن ثابت با مشاهده این صحنه اشعاری گفت از جمله :

اگر آن حارثی نبود مردها به بردگی در بازار فروخته می شدند." [فضیلت زنان ، ص28] .

19. ام زیاد

زنی بود که با یک گروه 6 نفری از زنان به خیبر آم ده بود تا لشگر اسلام را یاری دهند. این زن مهمات اسلام را نگهداری می گرد و در گرما نگرم جنگ سلاح لازم را به آنها می رساند." [فضیلت زنان ، ص23] .

20. ام عطیه وام سلمه

امام باقر ع می فرمایند : در جنگ احد شصت مورد از بدن حضرت علی (ع) مجروح شد. پیامبر دو زن را به نامهای ام عطیه وام سلیم مامور مداوای حضرت کرد و آنها مشغول زخم بندی شدند. دیدند از بس حراحات زیاد بود و هز زخمی را می بستند زخمی دیر می شکافت تا اینکه رسولخدا (ص) آمدند و دستشان را بر زخم بزرگ گذاشتند و خون بند آمد." [المیزان ، ج4 ، ص69] .

ام عطیه در 7 جنگ شرکت داشت و برای رزمندگان نان می پخت و آن ها را مداوا می کرد." [فضیلت زنان ، ص22] .

21. ام رعله (بانوی آرایشگر)

او زنی سخنور و خوش صحبت بود. روزی خدمت رسولخدا رسید و گفت : یا رسول الله چه کنم تا به خدا نزدیک شویم؟ حضرتفرمود : همیشه به یاد خدا باش و از نامحرم اجتناب کن و صدایب را از حد معمول بلندتر نکن أ ام رعله گفت من آرایشگر زنان هستم و آنان را برای شوهرانشان آرایش می کنم. پیامبر فرمود : یک زن باید خود را برای شوهرش بیاراید پس چنین کاری را ادامه بده چون در اثر آراستگی زنان مردان به همسران خود دل خوش می کنند و فساد و حرام در جامعه شیوع پیدا نمی کند.هنگامی که رسول خدا (ص) از دنیا رفت این زن مرثیه هایی سروده بد و در جلسات می خواند و مردم گریه می کردند." [زنان ، ج1 ، ص218] .

22.همسر سعید بن عبدالرحمن

وقتی چنگی پیش می آمد رسول خدا بین 2 نفر از مسلمانان پیمان می بست که یکی چبهه رود و دیگری در شهر بماند و عهده دار برادر رزمنده خود باشد. در چنگی این پیمان را بین ثعلبه و سعید بست. ثفلبه هر روز به خانه سعید می رفت و مایحتاجش را فراهم می کرد. روزی شیطان بر او غلبه کرد و پرده را کنار زد و نگاهش به همسر سعید افتاد جلو رفت تا او را در آغوش بگیرد اما این زن عفیف بانگ زد که برادرت سعید به یاریخدا و رولش شتافته و تو خیانت مه او می کنی؟ این سخنان چون صاعقه ای تمام وود ثعلبه را سوزاند و سر به بیابان گذاشت تا سعید آمد و ماجرا را شنیدأ به جستجوی او رفت. او را در بیابان بر تخته سنگی

دید که به استغفار مشغول است سعید گفت : بیا برویم نزد پیامبر تا بر تو حکم کندأ ثعلبه گفت : مگر ایکه بر دست و پایم بند ببندی و مرا ببری. بالاخره با همین وضع و حال ثعلبه را نزد پیامبر آورد. پیامبر هم که ماجرا را شنید فرمود : خطای بزرگی از او سرزده است بگذارید همانجا که بوده برگردد تا ببینیم خداونهد چه جکمی می کند. در راه دختر ثعلبه او را دید و دلش به حال او سوخت و گفت ای پدر دلم به حالت می سوزد اما چه کنم که رسول خدا (ص) تو را از خود رانده است من چگونه تو را پناه دهم؟

ثعلبه دوباره به کوه پناه برد و با خدا راز ونیاز می کرد تا اینه جبرئیل نازل شد و گفت یا رسول الله چرا بنده ما را از خود راندی. ازما بخواه تا او را یامرزیم. پیامبر (ص) حضرت علی و سلمان را فرستاد تا ثعلبه را بیاورند. این دو نفر رفتند و ثعلبه را آوردند.

وقتی رسیدند نماز جماعت بر پاشده بد و پیامبر سوره تکاثر را می خواند. هنگامی که پیامبر به آیهکلاّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ [تکاثر/3] .

رسید ثعلبه نعره ای کشید و افتاد و از دنیا رفت." [فضیلت زنان ، ص53] .

23. سعوی

مادر شهی ، وقتی خبر شهادت فرزندانش رد احد را شنیده هیچ اعتنائی نکرد و فقط نگران حال پیامبر بود تا اینکه خبر سلامت حضرت را شنید پرسید : کجاست؟ فورا خود را به رسول خدا (ص) رسانید و گفت دیگر همه صیبتهایم آسان است شما سالم باشی دیگر غم ندارم.

با روحیه قوی فرزندان

شهیدش را در میدان جنگ بر بار شتر بست وبه طرف مدینه رهسپار شد."
[شرح ابن ابی الحدید ، ج3 ، ص395] .

روزی معاویه در جای خوش آب و هوائی نشسته بود که دید مردی اعرابی از دور با شتاب می آید دستورد داد او را اجاره دهید تا حرفش را بزند. اعرابی وارد شد. معاویه گفت ت کیستی؟ اعرابی گفت از قبیله بنی تمیم هستم و در شدت گرما راه دارژزی پیموده ام و از عامل تو مروان بن حکم شکایت دارم شکایتش این بود. من با زنی بنام سعدی زندگی می کردم و او را خیلی دوست می داشتم و زندگی گرمی داشتیم و وضع مالی مننت خوب بود. ناگاه روزگار بر من سخت شد و قحطی شتران و چهار پایان مرا از بین برد و من فقیر شدم و وقتی اینطور شد دوست دشمن شد و پدر زن من بخانه من آم د و دخترش را برد و مرا منع کرد. ناچار به عامل تو مروان رفتم وفصه را گفتم ، او پدر زن مرا و پس همسرم را احضار کرد. وقتی نگاهش به سعدی افتاد فریفته او شد و بدون یک کلمه پرسش از آن ان دستور داد تا مرا زندان کنند و رو کرد به پدر زن من و گفت اگر این زن را به عقد من در آوری ده هزار دینار به تو میدهم او هم موافقت کرد. حاکم رو به من کرد ودستور داد او را طلاق بده گفتم نمی دهم دستور داد مرا شکنجه کنند. آن قدر مرا شکنه کردند تا اجبارا حاضر شدم او را طلاق دهم و مرا در زندان کرد تا عده

تمام شود. حالا من به تو پناهنده شده اممعاویه 2 نفر را فرستاد و نامه ای برای مروان نوشت که سعدی را بیاورند. وقتی سعدی را آوردند و نگاه معاویه به او افتاد فریفته او شد و به اعرابی گفت :

حاضری 3 کنیز که به هر یک 1000 دینار دهم به تو ببخشم و و هزار دینار هم به خود تو و یک مقری از بیت المال که این زن از آن من باشد؟ اعرابی صیحه ای زد و گفت من از جور عامل تو به نزد تو استغاثه می کنم ، حالا شکایت ترا کجا ببرم؟ اعرابی گفت : قسم به خدا اگر خلافت خود را به من دهی دست از همسرم بر نمیدارم معاویه گفت پیشنهاد می دهم از خود سعدی بپرسیم. به سعدی گفت : چه کسی رامی خواهی امیر المومنین را با آن عز و شرف و حشمت و سلطنت و قصر هاو... اژیا این اعرابی فقیر و گرسنهرا؟

سعدی این زن با شرف و با وفا جواب دندان شکنی داد و گفت من بخاطر حوادث روزگار دست از شوهرم بر نمی دارم و او را خوار نمی کنم. وقتی معاویه این جواب را شنید زن و شوهر را رها کرد." [ریاحین الشریعه ، ج4 ، ص321] .

24. صفیه خواهر حمزه سید الشهدا

در شرائط سخت و شکنجه همراه برادرش حمزه دعوت پیامبر را پذیرفت در متن مشلات بد هماره فاطمه بنت اسد و فاطمه زهرا با علی بن ابیطالب از مکه به سوی مدینه هجرت کرد

در نگ بدر یا خند) قوت قلب و دلیری صفیه زبانزد شده بود زنان رسولخدا در قلعه حسان بن ثابت بودند وتی یک اسوس یهودی

به منطقه داشت نزدیک می شد صفیه او را دید و به حسان گفت : خطر نزدیک است او را به قتل رسان. حسان ترسید با او روبرو شود صفیه عصبانی شده و سلاح را گرفت و به جنتگ او رفته و او را کشت

در چنگ بدر احد در قلعه بود تا اینکه شست مسلمین را شنید بیرون آمد منقلب شد و به مردم تخت و ت نبت باد بر شما. از کنار رسولخدا فرار می کنید و او را تنها می گذارید نیزه اش را در دست گرفته بود و نگاهش به پیامبر بود که دمه نبیند.

وقتی جنگ پایان یافت و خبر شهادت برادرش حمزه را به او دادند خواست بر بالین او حاضر شود مسلمانان نذاشتند که بد پاره پاره برادر را ببینند تا این زن دلیر گفت چرا به جسد برادرم نزدیک نشوم در حالیکه آن چه به او رسیده در راه خدا است و ما در این راه صبر می کنیم رسول خدا اجازه فرمود یکبار دیگر برادر را ببیند. او دو جامه اورده بد که برادر را در ان کفن کند اما نوقتی بدن مطهر یکی از انظار را در کنار برادر دید گفت شایسته نیست این بدن تنها بماند یکی را کفن جمزه و دیگر یر را کفن آن انصاری کرد.

25. رمله (ام حبیبه) دختر ابوسفیان

رمله دختر ابوسفیان رهبر دشمنان پیامبر اکر مبد. او با علائق خانوادگی و سنن ریشه دار قبیلگی و وابستگی های طبقاتی قیع رابهط کرد و بهاسلام رو آورد. در همان شرائط سخت به اسلام گرایش پیدا کرد. با عبید الله بن جحش ازدواج کرد و در هجرت جبشه جزء مهاجرین بود اما شوهرش در سال

هفتم هجری از اسلام دست برداشت و در حبشه مسیحی شد و رمله به همین دلیل از او جدا شد و به عقد رسولخدا (ص) درآمد." [ابن اثیر ، ج2 ، ص213] .

بیش از 60 حدیث در کتب صحیحین از او نقل شده [دهخدا زا الاصابه]

وقتی که ابو سفیان فهمید دخترش با رسولخدا ازدواج کرده به منزل پیامبر آمد و به دخترش فت آیا من را بیشتر دوست داری یا محمد را؟ ام حبیبه گفت : او رسول خدا سات و تو مشرک نجسی هستی." [ابن اثیر ، ج2 ، ص241] .

اعیان الشیعه می گوید : نامش ام حبیبه است و شیخ در رجالش او را از اصحاب رسول خدا شمرده

26. نسیبه مادر دو شهید

در تمام جنگهای پیامبر برای آب دادن به سپاهیان و مداوای مجروحین حضور داشت در جنگ احد مشکی بدوش داشت و به تشنگان آب میداد پس از شست مسلمین مش را کنار انداخت و خود را سپر رسولخدا (ص) کرد و از هر سو دفاع می کرد که پیامبر (ص) فرمودند : به هر طرف نگاه می کردم نسیبه از من دفاع می کرد تا آنکه سزده زخم برداشت که یکی به شانه اشت رسید و تا آخر عمر اثرش بود. پیامبر دید یکی از مسلیمنی با سپر در حال فرار است با او فرمود صپر را بینداز. او سپر را انداخت نسیبه آن را برداشت کافری رسید شمشیری بر او فرود آ ، رد و او با سپر دفاع کرد و با کمک پسرش او را کشتند. نسیبه دید فرزندش عبد الله می خواهد فرار کند جلو او را گرفت و

گفت کجا فرار می کنمی؟ از پیامبر خدا فرار می کنی و او را برگداند تا اینکه زخمی شد مادر زخمهای پسر پانسمان کرد و گفت برخیز و جنگ را ادامه بده و خودش هم به سواری حمل کرد و او را زخمی کرد. رسول خدا (ص) از چابکی این زن آنچنان خندید که دندانهای آسیایش اشکار شد وفرمود : آفرین بر تو که خوب انتقام گرفتی

فرزندش عبالله به شهادت رسید ولی با شهادت او هم با شمشیر از جان پیامبر داع می کرد به طوری که پیامبر فرمود مقام نسیبه از فلان و فلان بهتر است نسبه به رسل خدا عرض کرد : از خدا بخواه تا ما را در بهشت همراه شما قرار دهد پیامر هم دعا کد

فرزند دیگر نسیبه حبیب بود که پیامبر توسط او پیامی به مسیلمه کذاب فرستاد که وقتی رسید به دست او شهید شد و بعدا که خودش در جنگ یمانمه با مسیلمه (خود نسیبه) شرکت کرد و مسیلمه را کشتند ولی در عین حال نسیبه هم مجروح شد و یک دستش قطع شد" [بحارالأنوار ، ج20 ، ص132] .

سابقه اسلام نسیبه زاد است و قتی 62 مرد و 2 زن از مدینه برای بیعن با رسولخدا به مکه آم دهند آن 2 زن نسیبه و خواهرش بودند و همین ها در بیعت رضوان هم بودند. ریاحین الشیعه و پیامبر با گذاردن دست خود در آب با آنها بیعن کرد

نسیبه در جنگهای حنین ، حدیبیه ، خیبر ، احد ، فتح مکن حضور داشت. [فضیلت زنان ، 153]

27. فاطمه بنت اسد

او یازدهمین کسی بود که به رسول خدا ایمان آورد

مادر

علی (ع) و همسر ابوطالب است مدتی سرپرستی پیامبر را به عهده داشت و برای آن حضرت مادری مهربان بود او افتخار داشت که در خانه خدا فرزندش را به دنیا آورده است و سه شبانه روز د رخانه خدا بود. همراه امام علی (ع) به شوی مدین هجرت کرد پیامبر هر وقت خشته می شد به خانه خدا بود. همراه امام علی (ع) به سوی مدینه هجرت کرد پیامبر هر وقت خسته می شد به خانه فاطمه بنت اسد می رفت و استراحت می کرد این زن تا آنجا که توان داشت به اسلام خدمت کرد و فرزندانی چون علی (ع) و جعفر طیار پرورش داد.

وقتی فاطمه از دنیا رفت پیامبر با چشم گریان نزد جسد او آم د و فرمود خدا او را بیامرزد تنها مادر علی نبود مادر من نیز بود. عمامه و پیراهن خود را کفن او کرد و در نمازش چهل تکبیر گفت و سپس وارد قبر شد و در ققبر خوابید و به علی (ع) و امام حسن (ع) فرمود شما نیز وارد قب شوید سپس تلقین داد و در حق او دعا کر دعمار پرسید چطور این همه تعظیم؟ فرمود : سزاوار بود او نیز فرزند خود را سیر نمی کرد و مرا سر می کرد کودکانش را برهنه میداشت و مرا می پوشاند. عمار پرسید : چرا عمامه و لباس خود را کفن او کردی؟ فرمود : روزی درباره برهنه بودن و رسوائی قیامت صحبت می کردم او فریادی کشید و گریست به ای دلیل این کار را کردم." [أمالی صدوق ، ص314] .

او یازدهمین کسی بود که به رسو خدا ایمان آورد.

28. ام سلمه

در ماجزای مواخات

، رسولخدا بین زنها هم عقد اخوت بست از جمله بین فاطمه زهرا و ام سلمه [الغدیر ، ج 3 ، ص 112]

زنی پاک ازداده بود که در بخش تعمیرات سپاه اهسلام خدمت می کرد و لوازم جنگی رزمندگان را تعمیر می کرد. شوهرش در جنگ احد مجرح شد و پس از 8 ماه به شهادت رسدید .

او در 7 جنگ پیامبر شرکت داشت.

قبل از ازداوج با رسول خدا همسر ابوسلمه بود و چهار فرزند داشت از مهاجرین به حبشه بود و زینت یک از دختران او از زنان دانشمند اسلام است

وقتی شوهرش در بستر خوابیده بود ام سلمه چون در طول زندگی بسیار زنج کشید ه بود ناراحت از دست دادن شوهر بود اما شوهرش با این جمله او را تسلی می داد :

قال رسول الله : اذا اصابت احدکم مصیبه فلیقل انا لله و انا الیه راجعون الهم عندک احتسب مصیبتی فاخحرنی بها وابدلنی خیرا منها

ام سلمه می گوید بعد از شهادت شوهرم این دعا را خواندم و در فکر بودم که آیا بهتر از او کیست؟ که ابوبکر و عمر به خواستگاریم آمدند نپذیرفتمتا اینکه رسولخدا برایم خواستگار فرستاد جواب دادم من زنی بچه دار هستم و ضمنا خویشان و اقوامم هیچکدام اینجا نیستند و زنی حسود هستم. حضرت فرمود : اما

حضرت فرمود : اما فرزندانت را خودت سرپرستی خواهی کرد و نبودن فامیلت هم مهم نیست در مورد حسادت هم دعا می کنم ریشه کن شود. بعد از این جواب ازدواج صورت گرفت." [اسدالغابه ، ج5 ، ص589-218] .

از امام رضا نقل شده که ام سلمه گفت : آیه تطهیر

در خانه من و روزی که پیامبر در خانه بد نازل شد در آن روز پیامبر فاطمه و علی و حسن و حسی نرا هم آورد و کساء خیبری را بر آنها پوشید و عرضه داشت : خدایا اینان اهل بیت من هستند." [بحارالأنوار ، ج35 ، ص208] .

او از کسانی بود کهبعد از خطبه حضرت زهرا بلند شد و به ابوبکر اعتراض کرد و ابوبکر بخاطر این اعتراض حقوق یکسال او را از بیت المال فطع کرد. [سفینه ، سلم]

وقتی طلحه نو زبیر نزد عایشه رفتند عایشه گفت اگر ام سلمه موافقت کرد من هم موافقت می کنم. بدیدن ام سلمه آمد. ام سلمه به شدت او را نهی کرد و خاطرات رسولخدا را به یادش آورد و سفارشات آن حضرت را درباره حضرت علی (ع) عایشه ابتدا موافقت نکرد اما وقتی قافله حرکت کرد او هم پیوست. [بحارالأنوار ، ج32 ، ص167] .

بعد از حرکت عایشه نامه ای به او نوشت و شمنا نامه ای به حضرت علی (تع) نوشت وایشان را از تصمیمات طلحه زیر مطلع ساخت. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج6 ، ص218] .

حضرت علی (ع) نامه ها و وصیت نانمه خود را از عراق برای ام سلمه فرستاد تا نز او امانت باشد

حضرت امام حسین (ع) وقتی به سئی کربلا می رفت وصیت نامه خود را به ام سلمه سپرد

29. اسماء بنت یزید

بانوئی با کفایت و شجاعت وفصاحت در شمار صحابه رسولخدا او را خطیبه النساء می گفتند. روزی از طرف جماعتی از زنان صحابیه بخ خدمت رسولخدا مشرف شد و عرض کرد : بابی انت و امی یا رسول

الله انا وافده النساء الیک ان الله عزوجل بعثک الی الرجال و النساء کافه فامنا بک و بالهک و انا معشر النساء محصورات مقصورات فواعدبیوتکم و مقضی شهواتکم و حاملات اولادکم وانکم معشر الرجال فضلتم علینا بالجمع والجماعات وفیاده المررضی و شهود الجنائز و الحج بعد الحج و افضل من ذلک الجهاد فی سبیل الله عزو جل و ان الرجل اذا خرج حاجا او معتما او مجاهدا حفظنا لکم اموالکم و غزلنا اثوابکم و ربینا لکم اولادکم افما نشارککم فی هذا الاجر و الخیر....

رسول خدا فرمود به اصحاب : گمان نمی کنم هیچ زنی باین نیکویی صحبت کند بعد فرمود یا اسماء تو خود بدان و به دیگر زنان هم بگ اگر بانوان با شوهرن خود خنوشرفتاری کنند و آنها را از خود خشنود نمایند همین عمل آنها باتمام اعمال خیری که برای مردان ذکر کردی متعادل است [ریاحین الشریعه نقل از االصابه]

این زن در جنگ یرموک با عمود خیمه 9 نفر از دشمنان را کشت.

پدرش در جنگ احد به شهادت رسید [ریاحین]

30. فضه شاگرد حضرت زهرا (سلام الله)

فاطمه زهرا (س) به دلیل مشکلات زیاد در خانه چند مرتبه خدت رسول خدا رسید و درخواست خادمه ای کرد و هر بار رسول خدا جوابی می فرمود تا این که فضه را برای آن حضرت فرستاد (و این نام را نخود رسول خدا بر او نهاد .

او د رخانه زهراء (س) کمک کاری مهربان و مطیع و پرستاری کودکان را بر عهده داشت .

از افتخارات بسیار بزرگ او شریک بودن او در ماجرای آیات سوره هل اتی و خوردن از طعام بهشتی است

حضرت امیر (ع) فرمود :

الهم بارک لنا فی فضتنا و با این دعا فضه را در شمار اهل بیت قرارد داد. [ریاحین ، ج ا"، ص 317]

روزی عمر درباره اش گفت : شعره من آل أبی طالب أفقه من عدی [المناقب ، ج2 ، ص361] .

(یک موی علی از قبیله عدی فقیه تر است)

در عبدت و اطاعت پروردگار اهتمام بسیار داشت

وقتی عمر خواست در خانه زهرا (س) را بسوزاند فضه آم ه و احتجاج کرد و بعد از اینکه در به پهلوی جضرت خورد فرمود : یا فضُ خذینی. [ریاحین ، ج2 ، ص317] .

فضه تا آخر عمر در خط اهل بیت بود و در کربلا در کنا رزنان خدمت می کرد [ریاحین ، ج 2 ، ص 326]

ابوالقاسم قشیری نقل می کند که روزی رد ربیابان از قافله باز ماندم زن یرا دیدم پرسدم تو کیستی؟ گفت : و قل سلام فسوف تعلمون

سلام کردم و گفتم در این بیابان چه می کنی؟ گفت : مَنْ یهْدِ اللّهُ فلا مضل له

گفتم : آیا از آدمیانی؟ یا از پری؟ گفت : یا بَنِی آدَمَ خُذُوا زِینَتَکمْ [(اعراف-31)] .

گفتم از کجا می آیی؟ گفت : ینادَوْنَ مِنْ مَکانٍ بَعِیدٍ [(فصلت-44)]

گفتم : اراده کجا داری؟ گفت : وَ لِلّهِ عَلَی النّاسِ حِجُّ الْبَیتِ مَنِ اسْتَطاعَ إِلَیهِ سَبِیلاً [(آل عمران-97)]

گفتم : چند روز است از خانه بیرون آمدی؟ گفت : وَ لَقَدْ خَلَقْنَا السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ وَ ما بَینَهُما فِی سِتَّهِ أَیامٍ [(ق-38)]

گفتم : غذا و طعامی میل داری؟ گفت : وَ ما جَعَلْناهُمْ جَسَداً لا یأْکلُونَ

الطَّعامَ [(انبياء-8)]

آنچه که داشتم به او دادم تناول کرد و خواهش کردم عجله کن در راه رفتن گفت : لا يكلِّفُ اللّهُ نَفْساً إِلّا وُسْعَها [(بقره-286)]

گفتم بیا به ردیف من سوار شو. گفت : لَوْ كانَ فِيهِما آلِهَةٌ إِلَّا اللّهُ لَفَسَدَتا [(انبياء-22)]

پیاده شدم او را سوار کردم گفت : سُبْحانَ الَّذِی سَخَّرَ لَنا هذا [(زخرف-13)] [بحارالأنوار ، ج43 ، ص86] .

وَ ما مُحَمَّدٌ إِلاّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ [(آل عمران-144)]

يا يحْيى خُذِ الْكتابَ بِقُوَّةٍ [(مريم-12)]

يا مُوسى إِنِّی أَنَا اللّهُ رَبُّ الْعالَمِينَ [(قصص-30)]

وقتی به قافله رسیدیم پرسیدم : آیا در این قافله کسی راداری گفت : يا داوُدُ إِنّا جَعَلْناک خَلِيفَةً فِی الْأَرْضِ [(ص-26)] به میان قافله آمد و این اسامی را صدا زدم چهار جوان آمدند به سوی زن. پرسیدم این نوجوانان کیانند؟ گفت : الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِينَةُ الْحَياةِ الدُّنْيا [(كهف-46)] . پس روکرد به جوانان و گفت : يا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِی الْأَمِينُ [(قصص-26)]

پس آن ها مرا اکرام کردند پس گفت : وَ اللّهُ يضاعِفُ لِمَنْ يشاءُ [(بقره-261)]

گفتند این زن مادر ما فضه جاریه حضرت زهرا (س) است. [بحارالأنوار ، ج43 ، ص87] .

31. ام حکیم

در فتح مکه مسلمان شد شوهرش عکرمه از مکه فرار کرد و به سوی یمن گریخت. ام حکیم او را تعقیب کرد تا در ساحل یمن او را یافت وقتی که می خواست سوار کشتی شود به او گفت کجا میری؟

که من از حلیم ترین و کریم ترین مردم برایت امان نامه گرفته ام عکرمه هم برگشت و حضور رسولخدا رسید و مسلمان شد و در جنگ یرموک شهید شد.

بعدا با خالد بن العاص نامزد شد که جنگ پیش آمد و هر دو به طرف جبهه رفتند در بین راه خالد گفت به قلب من گذشته که در این جنگ شهید می شوم اگر مایلی شب زفاف را در همین بین راه قرار دهیم أ ام حکیم گفت : خوب است شب زفاف گذشت فردای آن روز جنگ شروع شد و خالد کشته شد و به دنبالش همسرش با عمود خیمه به چنگ دشمن رفت و 7 نفر را شت و بالاخره خودش هم کشته شد [ریاحین الشریعه]

شوهر ام حکیم خالد بن العاص از یاران وفادار حضرت امیر بوده و از کسانی است که به ابوبکر اعتراض و احتجاج کرد و سخنان پیامبر را درباره حضرت علی (ع) به یادش آورد و وقتی عمر خواست او را خاموش کند به او گفت : ساکت باش مردخ تو را می شناسند تو لئیم ترین مردمی ، ترسو و بخیل و بدنهاد و بدسیرتی [ریاحین از مامقانی]

32.ام ایمن

کنیز رسول خدا بود پیمبر او را آزاد کرد و به همسری عبید خزرجی و پس از مر او به همسری زید بن حارثه در آورد از همسر اولش پسری بنام ایمن داشت و از شوهر دوم پسری به نام اسامه

فرزند اولش در جنگ حنین به شهادت رسید و فرزند دومش اسامه را رسول خدا در حالیکه9 سال بیش نداشت بر مسلمین فرمانده قرار داد.

ام ایمن در جنگ احد در

کنار رزمندگان تلاش می کرد و بقدری شجاع بود که وقتی مسلمانان فرار کردند ناراحت شد و مشتی خاک برداشت و به صورت آنها پاشید و فریاد زد : شما زن هستید بروید پشت چرخ نخ ریسی بنشینید وای بر شما. [شرح ابن ابی الحدید ، ج3 ، ص 390]

ام ایمن پس از رسل خدا تغیر جهت نداد و همواره با فاطمه بود و با اهل بیت او از کسانی است که حضرت زهرا (س) اجازه داد در تشییع آن حضرت شرکت کند.

وقتی حضرت علی (ع) را برای بیعت به مسجد آوردند ام ایمن به ابوبکر پرنخاش کرد و گفت : یا أبا بکر ما أسرع ما أبدیتم حسدکم و نفاقکمعمر دستور داد او ورا از مسجد بیرون کردند. [بحارالأنوار ، ج28 ، ص276] .

پس از شهادت زهرا (س) ام ایمن قسم خرد که دیگر مدینه نماند زیرا طاقت ندارد صحه ها را بیند و به مکه رفت [سفینه]

ام ایمن از زنان شجاعی است ه در ایراد خطبه فرک فاطمه را مراهی کردند و از حکومت وقت نترسیدند [زنان قهرمان]

در محاجه فاطمه زهراو ابوبکر وقتی ابوبکر شاهد خواست بر ادعای حضرت زهرا او علی و ام ایمن را معرفی کرد. ابوبکر به ام ایمن گفت : از پیامبر چه شنیدی؟ او گفت شنیدم فرمود : فاطه سیده نساء اهل الجنه و کسیکه سده زنان بهشت باشد ادعای بیمورد نمی کند. عم رگفت این داستانها را کنار بگذار چگونه گواهی بر فدک میدهی؟ ام ایمن گفت در خانه فاطمه نشسته بودم و رسول خدا هم بود که جبرئیل نازل

شد و عرض کرد یا محمد خدا مرا مامور کرده تا حدود فدک را علامت گذاری کم. پیامبر بیرون رفتند و برگشتند و فدک را به فاطمه بخشیدند و فرمودند من علی و تو را شاهد می گیرم. [إختصاص مفید ، ص183] .

33. ام الخیر پیرزن سخنران

او زنی بود عابد و اهل نماز و عبادت و رزمنده و سخنران

در کوفه زندگی می کمرد

در جنگ صفین شرکت داشت و با اشعار و سخنرانی های آتشین و کوبنده خود سپاهیان اسلام را تقویت می کرد معاویه دستورد داد او را دستگیر کنند به فرماندار کوفه دستور داد او را احضار و به شام بفرستد. فرماندار او را خواست و به او گفت به شام که می روی اگر معاویه راجع به من سوالکرد اگر چیزی بگوئی حرف تو سند و مدرک است. استدعا دارم گزارش بد ندهی. ام الخیر در جواب گفت تو فکر کرده ای با ای حرفها میتوانی مرا از راه حق منحرف کنی؟ زهی خیال باطل. من هم خدمتهایت را خواهم گفت یادت هست سخنانی که در صفین در موقع کشته شدن عمار یاسر گفتی؟ ام الخیر جواب داد آن سخنان را از پیش تهیهنکرده بتدم که بیاد داشته باشم. معاویه به اطرافیان گفت کدامیک از شما بیاد دارد؟ مردی برخاست و سخنان تکان دهنده او را گفت.

آنگاه معاویه گفت : توا از این سخنان جز کشتن من هدفی نداشتی و اکنون سزای تو ای است که کشته شوی

ام اخیر جواب داد : به خدا قسم این کمال سعادت من است که مرگ من به دست کسی واقع شد که خداوند او را شقی وتیره روز قرار داده است [ریاحین

الشریعه ، ج3 ، ص383] .

34. اسماء بنت عمیس

عمیس چهار دختر داشت : یکی سلمی همسر حمزه سید الشهداء ، دومی اسماء همسر جعفر بن ابیطالب سومی لبابه همسر عباس عموی پیامرژبر و چهارمی میمونه همسر رسولخدا

پیامبر به عمیس و همسرش فرمود : شمادارای بهترین دامادهای روی زمین هستید و نیز فرمود : خداوند رحمت کند این چهار خواهر را که اهل بهشتند.

در بحرانی ترین شرائط اسلام هماره همسرش به حبشه هجرت کرد و فرزندانش (عبدالله ، محمد و عون) در آن جا به دنیا آم دندأ سالها در حبشه بود تا اینکه در سال هفتم هجری به مکه بازگشت و در سال هشتم تهجری شوهرش در چنگ موته که فرماندهی لشگر اسلام بتود 2 دستش فطع شد و به شهادت رسید از آن به بعد سرپرستی کودکانش را به عدهده گرفت. خبر شهادت شوهرش را رسولخدا شخصا برای اسماء آورد و او را دلداری داد و فرمود در بهشت خداوند 2 بال به او مید هد که با فرشتگان بر فراز بهشت پرواز کند.

در همان روزی که جعفر طیار شهید شد اسماء چهل پوست گوسفند دباغی کرده بود تا فرشی تهیهکند و فزندانش راتمیز کرده بود و شسبشود داده بود که رسولخدا وارد شد و خبر آورد. [اعیان الشیعه]

صاحب اعیان الشیعه می گوید : براستی این دلالت می کند بر مدیریت اسماء در خانه و سرپرستی فرزندان

زنی که سه فرزند کوچک دارد و شوهرش جبهه است تا قبل از ظهر 40 پوست دباغی کمند و فرزندانش را شستشو دهد بسیار مهم است.

از ویژگی های اسماء این بود که به حضرت زهراء بسیار عشق می ورزید و تا آخرین

لحات در کنار او بد در روزهای بیماری زهرا (س) روزی حضرتبه اسماء فرمود من دوست ندارم بر جسد زن جامه ای بیفکنند و اندام او از زیر جامه نمایان باشد أ اسماء گفت من در حبشه چیزی دیدم صورتش را برایت می سازم اگر پسندیدی شا را در آن می گذاریم و اسماء تابوت را ساخت فاطمه (س) با خوشحالی خندید و فرمود : چه چیز خوبی بعد وصیت فرمود مرا در این بگذارید [اعیان الشیعه]

فاطمه زهرا (س) وصیت کمرد اسماء و علی او را غسل دهند. [اعیان الشیعه]

از اسماء روایاتی نقل شده از جمله حدیث رد الشمس." [بحارالأنوار ، ج41 ، ص171] .

روزی عمر به اسماء گفت ما از تو بهتر هستیم چون که ما در هجرت شرکت داشتیم و شما نبودید. اسماء این حرف را به رسول خدا گفت پیامر فرمود : چنین نیست بلکه شما از نظر هجرت هم بر آنان مقدم هستید زیرا شما 2هجرت کرده اید به حبشه و مدینه. [اسد الغابه]

اسماء بعد از جعفر با ابوبکر ازدواج کرد که محمد بن ابی بکر از او به دنیا آمد که حضرت علی بسیار او را دوست داشت و بعد از مرگ ابوبکر با جضرت علی ازدواج کرد که یحیی را به دنیا آورد [اسد الغابه]

35. زنان مسلح

در صدر اسلام زنان در تمام صحنه ها حضور داشتند امام علی (ع) پس از جنگ جمل چهل زن اسلح دار را محافظ عایشه کرد که او را به مدینه برسانند و در راه دشمنان به او آسیب نرسانند و سوء استفاده کنند. [مروج

الذهب ، ج 2 ، ص 12]

36. ام مسلم مشاجعی

اهل مدائن است وقتی عثمان کشته شد حضرت علی (ع) نامه ای به حذیفه نوشت که بر منبر رود و از مردم بیعت بگیرد وحذیفه بر منبر رفت و از مناقب حضرت بر شمرد و گفت : الحمد لله که احیاء حق شد و اقامه باطل. و عدل و داد ظاهر شد و گفت : إنما ولیکم الله و رسوله و أمیر المونین حقا حقا [إرشاد القلوب ، ج2 ، ص321] .

فرزند ام مسلم که جوانی بود بلند شد و در حالیکه شمشیری حمایل کرده بود و فریاد زد که چرا با کنایه حرف میزنی؟ با صراحت بگو خلفای قبلی بر حق نبودند و حق را کتمان نکن. حذیفه آن جوان را به منزل بردو قصه روز غدیر را برلایش تعریف کرد و داستان رم دادن شتر پیامبر و مشاجرات سقیفه را و سایر مصائب اهل بیت را برایش گفت تا اینکه این جوان قسم یاد کرد که از حق طرفداری کند و از باطل رائت جوید و آرزوی شهادت کند.

در جنگ جمل وقتی که 2 لشگر روبروی هم بودند حضرت فرمود کیست از شما که این قرآن را در مقابل این قوم ببرد و آنها را به کلام خدا دعوت کرد؟ همین مسلم که تازه خط عارضش دمیده بود از جا برخاست و عرشضکرد من حاضرم أ حضرت فرمود : دستهایت را قطع می کنند عرضکرد : در راه خدا سهل است تا 3 مرتبه حضرت ندا داد و هر سه مرتبه این جواتن سبقت جست و به سنوین میدان رفت در حالیکه مادرش او

را تماشا می کرد. قرآن را بر سر دست گرفت و مردم را دعوت کرد. ظالمی ضربت به دست راستش زد و قطع شد. قرآن را به دست چپ گرفت.

دست چپش را تیر قطع کردند. با دوبازوی بریده قرآن را به سیه خود چسباند. زخم دیگری بر او زدند و او را به شهادت رساندند. مادرش در کنار میدان فرزند آغشته به خون را میدید و این اشعار را می خواند

[ریاحین الشریعه ، ج3 ، ص 439]

37. ام فروه

سلمان فارسی می وید : زنی از انصار که او را ام فروه می گفتند تا آنجا هتوان داشت مردم را از بیعت با ابوبکر باز میداشت و به آنها می فرمود : بیعت کنید با علی بن ابیطالب (ع) که او امام متقین است. این خبر به ابوبکر رسیرد او رااحضر رکد و به او عتاب کدر و گفت این حرفها چیست که میزنی؟ و مردم را بر من می شورانی از یان کار توبه کن. ام فروه گفت : گناهی نکرده ام که توبه کنم. ابوبکر گفت : تو حاکم را تضعیف کرده و تفرقه انداخته ای تو درباره امامت من چه میگوئی؟ امر فروه گفت : تو امام نیستی ، بلکه خلافت مختص کسی است که منوب خدا و رسول است واو عالم است به آنه حادث می شود از مشرق تا مغرب و محیط است به جمیع علوم و جائر نیست امامت بر کسی که سالها بت پرست بوده سپس مسلمان شده پرسید : ای ابوبکر تو از کدام ائمه هستی؟ جواب داد خدا مرا برگزیده گفت بر خدا دروغ بستی اگر تو امامی پس بگو اسمهای آسمانهای هفتگانه را؟

ابوبکر گفت : کسی کهخلق کرده نامهایش را می داند. ام فروه گفت : دروغ گفتی من که یک زن بیش نیستم نامهایش را بلدم و اگر میشد ترا تغلیم مدادم ابوبکر با کمال خشونت گفت : ای دشمن خدا بگو چیست آن نامها؟ و گرنه تو را به قتل می رسانم. ام فروه گفت : مرا به قتل تهدید می کنی که من هیچ باکی از آن ندارم که خونم به دست تو ریخته شود و بعد اسمامی آسمانها را برایسش گفت و حاضرین از دانش این زن تعجب کردند.

ابوبکر گفت : چه می گوئی در حق علی بن ابیطالب؟ گفت چه بگویم در حق امام الائمه و وصی الاوصیاء که آسمانها به نور او روشن است و کسیکه معرفت ه ولایت و امامت او نداشته باشد خداپرست نمی شود ای پسر ابوقحافه تو بیعت او شکستی که در روز عید غدیر با او بیعت کردی و دینخود ار به دنیا فروختی. ابوبکر گفت : این زن مرتد شده است باید او را بهقتل رسانید و به هر وسیله بود ام فروه را شهید کرد چون دید وجود او برای خلافت خطرناک است. در این وقت امیر المومنین (ع) در خارج شهر مشغول زراعت بود وقتی وارد شهر شد و خبر شهادت این بانو را شنید بر سر قبر او آمد و... [بحارالأنوار ، ج41 ، ص199] .

38. آمنه همسر عمروبن حمق

عمرو بن حمق از یاران مخلص حضرت علی (ع) است پس از شهادت ع لی (ع) در هر فرصتی افشاگری کرده و مردم را بر ضد معاویه می شوراند. ماجرای او به گوش معاویه رسید. معاویه به فرماندار کوفه (زیاد) نوشت

که او را دستگیر و بکشد. عمرو مخفی شد. همسرش را زندان کردند تا 2 سال و در این مدت عمرو کارهای چریکی می کرد و سرانجام عمرو توسط ماموران معغویه د رموصل دستگیر شد. معاویه به فرماندار موصل نوشت یا بیزاری از علی (ع) بجوید یا کشته شود. عمو در پاسخ گفت : بیزاری از علی (ع) محال است چون معاویه بر باطل است و آماده ایم برای کشته شدن. دیگر عمرو را مهلت ندادند حتی 2 رکعت نماز بخواند و سر از بدنش خدا برای معاویه فرستادند و سرش را در شام و وفه در شهر گرداندند (اولین سری که در اسلام مسر نیزه کردند) از جمله شخصیت هائی که به معاویه اعتراض کرد یکی حسین بن علی (ع) بود.

اما همسرش : چون بارها برای دستیری او به سراع همسرش رفته بودند و او جواب سر بالاداده بود و معاویه از رشادتهای این زن ناداحت بود ، دستور داد سر عمرو را برای همسرش در زندان ببرند و در دامنش بیندازند. آم ن ه وقتی این صحنه را دید شروع کرد به گریه کردن و یاد سلحشوری های عمرو افتاد و گفت به معاویه بگوئید بزودی انتقام او را از تو خواهم گرفت. سپس سر را به سینه چسباند و شروع کرد با آن صحبت کردن مامور سخن آمنه را به معاویه رساند. معاویه او را احضار کرد.

آمنه با جرات حرفهایش را تکرا رکرد و گفت غذاب الهی در انتبظار تو است. معاویه در برابر سخنان آتشیتن آمنه طاقت نیاورد و دستور داد او را اخراج کنند. آمنه گفت : تعجب می کنم معاویه قدرت سخن گفتن با ما

را ندارد. دوباره معاویه دستور داد او را برگردانند و گفت رویت سیاه باد ای معاویه ، همسرم را کشتی حالا به من جایزه می دهی؟

فسم به خدا حاضر نیستم صد برابر اینها را با یک ناخن شوهرم عوض کنم. معاویه گفت : از علی بیزاری بجوی تا آزادت کنم. اشک در چشمان آمنه حلقه زد و با گریه فریاد زد خدایا بدان که معاویه سزاوار لعن است نه علی (ع) .

معاویه شرمسار شد و دستور داد دوباره آمنه را به زندان بردند و پس از مدتی برای پشگیری از شورش مردم دستور داد او را آزاد کنند. [الغدیر ، ج 11 ، ص 44 و ریاحین الشریعه ، ج 3 ، ص 327 ، و الغدیر ، ج 9]

39. حبابه والبیه

شیخ طوسی و ارباب رجا نام او را ذکر کرده اند.

مرحوم کلینی دربَابُ مَا یفْصَلُ بِهِ بَینَ دَعْوَی الْمُحِقِّ وَ الْمُبْطِلِ فِی أَمْرِ الْإِمَامَهِ [کافی ، ج1 ، ص343] .

روایت کرده که حبابه از علی بن ابیتطالب خواست که او را راهنمائی کد در تشخیص امامان بعدی امام فرمودند : سنگ ریزه ای به من بده و حضرت خاتم بر او نهاد و نقش برداشت و فرمود هر کس بعد از من ادعای امامت کمرد اگر توانست چنین کند او امام امت حبابه 7 امام را با ین محک شناخت و در زمانی که مردم گروه گروه راه باطل را میرفتند و به سوی کاخ معاویه و منصور و... رفتند حبابه از خانه اهلبیت قدم بیرون نگذاشت.

امامان شیعه به او احترام میگذاشتند. امام حسین (ع) مریض شد این 2 امام برایش دعا کردند

شفا پیدا کرد و بالاخره امام هشتم فرمودند : پیراهن ما به این بانو دهید تا کفن خود قرار دهد.

او بانوءی باتقوی و اهل زهد و عبادت بود. پیشانی اش سیاه و پینه بسته بود.

او یک یا زشاگردان امام باقر (ع) بو و او در مکه هزار مساله مشکل را از امام باقر (ع) پرسید و برای مردم نقل کرد. بدین ترتیب او توانست یک عمر طولانی پر برکت و در خط اهل بیت داشته باشد و از لحاظ تقوی و ایمان و دانش ومبازه با دستگاههای ستمگری نمونه بود. [سفینه ، حبیب و ریاحین الشریعه ، ج 4 ، ص 139]

40. پیرزنی که بر شهادت حضرت علی علیه السلام گریست

روزی معاویه از یکی ز دهات مدینه می گذشت اطلاع یافت که یکی از زنان شیعه در آنجا زندگی می کند از حالش جویا شد. گفتند : پیره زنی است که کارش گریه و زاری بر شهادت علی بن ابیطالب است و پیوسته حکومت وقت را لعن و نفرین می کند دستور داد او را احضر کردند. وقتی پیره زن وارد شد معاویه به او گفت : تو زنی هستی که خاطه های علی (ع) را یادآ ، ری می کنی؟ زن با کمال غرور و شجاعت پاسخد داد : بلی خودم هستم از من چه میخواهید؟ معاویه گفت : از تو چیزی نمی خواتهم آمده ام تو را کمک کنم. پیرزن گفت : اولااین اطافیانت را مگذار که چون سگان پارس کنند و مردم را بترسانند و ثانیا من به تو هیچ احتیاجی ندارم زیرا خدایی یگانه و بی نیاز دارم.

آری او زا فقدان مردان حق ناراحت بود و از آنان تجلیل می کرد و بر حکام

ظالم نفرین می کرد و او گرچه بسیار درمانه بود ولی هدیه ظالم را نپذیرفت و به خدا توکل داشت. [فضیلت زنان ، 148]

41. ام البنین مادر 4شهید

بعد از وفات زهرای اطهر (س) امیر المومنین به عقیل فرمود : همسری برای من پیدا کن که فزندانی شجاع بزاید عقیل از نسابه بود ام البنین رابرگزید زنی شجاع و امام با او ازدواج کرد و فرزندانی بنام عباس ، عبدالله ، جعفر وعثمان که هر چهار فرزندش در کربلا در رکاب اباعبدالله (ع) به شهادت رسدند به دنیا آورد.

ام البنین شاعره ای فصیح بود و هر روز با نوه اش (فرزند ابوالفضل (ع)) به بقیع می آمد و مرثیه خوانی می کرد. مردم گرد او جمع می شدند و حتی دشمن به گریه می افتاد (مثل مروان قسی القلب)

وقتی که خبر شهادت چهار فرزندش به او رید گریست و اشعاری درباره ابوالفضل گفت. وقتی بشیر به مدینه آمد و اخبار کربلا را در مسجد به مردم گفت ام البنین جلو آمد و پرسد از امام حسین ما خبر بده فرزدانم همه فدای حسین.

وقتی خبر شهادت امام (ع) را شنید ناله اشت بلند شد و گفت رگهای دلم را پاره کردی. [ریاحین ، ج 3 ، ص 292] .

42. عمره همسر مختار

دختر نعمان بن بشیر بود که با مختار ثقفی ازدواج کرد پس از شهادت مختار مصعب بن زبیر کسی را فرستاد به منزل عمرهنژتا نظر او را درباره مخترا بپرسد او با کمال شهامت پاسخ داد ، همسر من مختار از بندگان شایسته و آزاده خداوند بود. وقتی این پاسخ به گوش مصعب رسید دستور داد او را به زندان افکندند و بعد از اینکه به او تهمت زد که تو مخترا را پیامبر میدانی ، در زندان او را به شهادت رساند. [زنان قهرمان ،

ص 202] .

43. حضرت سکینه

زنی ادیب ، فصیح و شاعر بود. در کربلا 20 ساله بود. مادرش رباب دختر امر ، الفیس بود و شوهرش عبدالله فرزند امام حسن (ع) بود. ابن خلکان می گوید : کانت سیده نساء عصره و من اجمل النساء و اظرفهن و احسنهن اخلاقا. [اعیان الشیعه]

سید شبلنتجی می گوید : سکینه کانت من الجملا و الادب و الفصاحه به منزله عظیمه و کان منزلها مالف الادباء و الشعراء

ابو لافرج اصفهانی : سکینه در غریزه بلاغت و ملکه فصاحت نصیبی عظیم داشت و در سخن سنجی و شعرشناسی از اساتید زمان خود بود. شعراء اشعار خود ار خدمت ایشان عرضه می کردند تا نقد کند. حتب روزی فرزدق و جریر و کثیر و نصیب و جمیل اجازه گرفتند و اشعار خود را خواندند و حضرت نقد کرد. [ریاحین الشریعه]

در مجلسی دختر عثمان خلیفه سوم گت : من دختر شهیدم. حضرت سکینه سکوت کرد تا موذن اذان گفت و رسید بهاشهد ان محمدا رسول الله

در این وقت فرمود : این پدر من است یا پدر تو؟ دختر عثمان شرمنده شد و گفت : لا فخر علیکم ابدا. [ریاحین الشریعه]

حضرت سکینه جماعتی از مردم کوفه آم دند بر ان مخدره سلام کنند فموداللله یعلم انی ابغضکم قتلتم جدی علیا و قتلتماب الحسین و اخی علیا و زوجی مصعبا بای وجه انام تلقوننی ایتمتونی و ارملتمونی [ریاحین الشریعه]

ابن مطیر خالد بن عبدالملک هنگامی ه حاکم مدینه شد در روز جمعه بالای منبر سب و شتم امیرالمومنین می نمود خبر به حضرت سکینه رسید هر جمعه می آمد و

در مقابل ابن مطیر می ایستاد. هرگاه او حضرت امیر (ع) را سب می کرد حضرت سکینه با کنیزان خود ابن مطیر را سبمی کردند و چون ابن مطیر به آن حضرت دست نداشت دستورد میداد کنیزان را بزنند و اذیت کنندریاحین الشریعه

ابوالفرج می گوید : برای گزینش بهترین شاعر در مدینه حضرت سکینه را داور قرار دادند.

امام حسین (ع) خیلی حضرت سکینه را دوست داشت و در حق او و مادرش فرمود :

در ماجرای کربلا و کاروان اسرا سهم بزرگی در اداره حرم و کودکان داشت وامام او را توصیه به صبر می فرمودند.

44. صفیه دختر عبد الله بن غفیف

عبدالله بن عفیف از دوستان امام علی (ع) بود. در جنگ جمل یک چشم و در جنگ صفین چشم دیگرش را ازد دست داد تا اینکه ماجرای کربال پیش امد از شنیدن ظلمهائی که بر امام حسین (ع) شد بسیار ریج می برد. وقتی ابن زیاد در مسجد کوفه جن پیروزی می گرفت او در گوشه ای از مسجد جای گرفت و در بین سخنان ابن زیاد بلند شدو فریاد زد و پرخاش کرد. ابن زیاد دستورد داد او رادستگیر کنند اما ماو فرار کرد و به خانه آم د. دخترش صفیه به پدر گفت ماموران می آیند. عبدالله شمشیر به دست گرفت و گفتک دخترم تو مرا راهنمائی کن که کجا بزنم أ درگیری شدید بود تا اینکه دستگیر شد و به زندان افتاد و سرش را قطع کردند. پس از قتل او دخترش صفیه را دستگیر و زندان کردندو مدتها زندان بود تا اینکه پس از مرگ یزید زندانیان سرپرستی سلیمان بن صرد شورش کردند و بیرون آمدند. [خوهران قهرمان اشتهاردی]

عبدالله بن عفیف

وقتی دستگیر شد او را به کاخ ابن زیاد آوردند. او وانمود کرد که میخواهد مطلبی خصوصی به ابن زیاد بگوید و قتی ابن زیاد سرس را جلو آورد عبد الله گوش او را با دندانهای خند مجروح ساخت. [فضیلت زنان ، ص 60] . صفیه نامزد محمد بن سلیمان صرد بود و محمد بخاطر پیش آمدن حادثه کربلا بطرف کربلا رفته بود.

ابن زیاد صفیه را در منزل پزشک مسیحی خود زندانی کرده بود که نامش یوحنا بود تا بعدا با او ازدواج کند. صفیه زنی پارسا و با ایمان بود و در این مدت توانست این پزشک را با حقانیت اسلام آشنا کند. بالاخره پزشک مسلمان شد و با صفیه با مهم به سوی قادسیه فرار کردند. در راه باری رفع خستگی ایستادند. و به نوبت کشیک میدادند وقتی که نوبت به صفیه رسد ناگهان فریاد زنی را شنید که کمک می طلبد به طرف صدا براه افتاد. به خرابه ای رسید 2 کودک در خون غلطیده را دید کمی جلوتر رفت ، زنی را در چنگال مردی دید. صفیه که لباس مردانه پوشیده بود جلو رفت و با یک ضربه شمشیر مرد را به هلاکت رساند و بعد فهمید آن زن از دوستان و دوستداران علی بن ابیطالب (ع) بوه و به سوی قادسه میرفته تا به شوهرش ملحق شود. همگی به طرف قادسیه رفتند.

صفیه بالاخره به شوهرش رسید و با هم عروسی کردند و از آن به بعد هر دو فعالانه در قیام توابین شرکت داشتند. [فضیلت نان ، ص 62]

او در زندان ظالم از خود عجز و ضعف

نشان نداد

او به ازدواج با ظالم گرچه حاکم بود و صاحب مقام راضی نشد و گریخت

او با استدلال و برهان اسلام را برای بیگانه ای اثبات کرد و او را به قبول اسلام واداشت

او با اینکه خود در خیر بود باز به کمک زنی درمانده شتافت

او با بدکاره ای در آویخت و او را سرکوب کرد.

او شیفته حق بود و می خواست خود را به سپاه حق برساند و در کنار همسر خود که فردی سپاهی بود بجنگد

او مردم را بر علیه ستمگران شوراند و ضربات مهلکی به رژیم زد.

45. همسر کمیت اسدی شاعر معروف

کمیت اسدی قصیده ای هاشمیات را در 578 بیت سروده بود د رمدح بنی هاشم و مذت بنی امیه. وقتی اشعار او منتشر شدو خبر به هشام بن عبد الملک رسید نامه ای نوشت برای خالد بن عبدالله فرماندار کوفه که کمیت دا دستگیر کرده ، دست و پا و زبانش را قطع کن سپس گردنش را بزن و خانه او را خراب کن و بدنش را در همان خابه به دار بزن. وقتی نامه به خالد رسید او را گرفته و در زندان کرد. این خبر به ابان بن ولید که عامل واسط بود رسی واو دوست کمیت بود غلامش را گفت : به سرعت خودت را به کمیت برسان وبگو به همسرت بگو یکدست لباس زنانه برایت بیاورد زندان ، آن ها را بپوش واز زندان فرار کن. کمیت این پیشنهاد ا به همسرش داد واین زن شجاع و شیعه خلص امیر المومنین این کار پر خطر را پذیرفت. به ملاقات کمیت آمد و کمیت با لباس زنانه فرا کرد و این زن در زنان مان د. مامور زن

آن وقتی فهمید او زا نزد حاکم بردند. خالد خواست او را محاکمه کند که قبیله بنی اسد اجتماع کردند و گفتند او زنی بوده و فکر می کرده تو حق نداری به جرم شوهرش او را اذیت کنی و خالد از ترس او را آزاد کرد. [الغدیر ، ج 2] علامه امینی درشرح حال کمیت می نویسد که او موصوف به 10 خصلت بود و امام سجاد (ع) و امام باقر (ع) و امام صادق (ع) از سی هزار تا پنجاه هزار برای او انعام فرستادند. اما او قبول نکرد و بالاخره درسال 126 بعد از شهادت زید بن علی (ع) به شهادت رسید.

46. حره دختر حلیمه سعدیه

روزی حره بر حجاج وارد شد. حجاج گفت : شنیده ام تو علی (ع) را بر ابوبکر وعمر و عثمان ترجیح می دهی؟ حره جواب داد بر غیر ایشان هم ترجیح می دهم. من علی (ع) را بر آدم و نوح و ابراهیم و لوط و داود و سلیمان و موسی و عیسی ترجیح و تفضیل می دهم حجاج گفت : وای بر تو اگر این سخنت را؟ نیاوری من تا خواهم زد. حره گفت من ترجیح نمیدهم بلکه خدا ترجیح می دهد. اما در حق آدم می فرماید : وَ عَصی آدَمُ رَبَّهُ فَغَوی [(طه-121)] اما درباره علی (ع) می فرماید : و کان سعیه مشکوراویرضی الله تعالی لرضاها و یسخط لسخطها

و اما درباره نوح می فرماید (و لوط) : ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذِینَ کفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَ امْرَأَتَ لُوطٍ کانَتا تَحْتَ عَبْدَینِ مِنْ عِبادِنا صالِحَینِ فَخانَتاهُما فَلَمْ یغْنِیا عَنْهُما مِنَ اللّهِ شَیئاً وَ قِیلَ ادْخُلاَ النّارَ مَعَ الدّاخِلِینَ [(تحریم-10)]

درباره داوود و

سلیمان می فرماید : یا داوُدُ إِنّا جَعَلْناک خَلِیفَةً فِی الْأَرْضِ فَاحْکمْ بَینَ النّاسِ بِالْحَقِّ وَ لا تَتَّبِعِ الْهَوی فَیضِلَّک عَنْ سَبِیلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِینَ یضِلُّونَ عَنْ سَبِیلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذابٌ شَدِیدٌ بِما نَسُوا یوْمَ الْحِسابِ [(ص-26)]

درباره ابراهیم : وَ إِذْ قالَ إِبْراهِیمُ رَبِّ أَرِنِی کیفَ تُحْی الْمَوْتی قالَ أَ وَ لَمْ تُومِنْ قالَ بَلی وَ لکنْ لِیطْمَئِنَّ قَلْبِی [(بقره-260)]

اما علیع : لَوْ کشِفَ الْغِطَاءُ مَا ازْدَدْتُ یقِیناً

درباره موسی : فَخَرَجَ مِنْها خائِفاً یتَرَقَّبُ [(قصص-21)]

درباره علی ع : وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یشْرِی نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ [(بقره-207)]

درباره سلیمان : فَفَهَّمْناها سُلَیمانَ وَ کلاًّ آتَینا حُکماً وَ عِلْماً وَ سَخَّرْنا مَعَ داوُدَ الْجِبالَ یسَبِّحْنَ وَ الطَّیرَ وَ کنّا فاعِلِینَ [(انبیاء-79)]

اما علیع : سَلُونِی عَمَّا فَوْقَ الْعَرْشِ سَلُونِی عَمَّا تَحْتَ الْعَرْشِ سَلُونِی قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِی

درباره سلیمان : رَبِّ اغْفِرْ لِی وَ هَبْ لِی مُلْکاً لا ینْبَغِی لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِی إِنَّک أَنْتَ الْوَهّابُ [(ص-35)]

اما علی (ع) : طَلَّقْتُک یا دُنْیا ثَلَاثاً لَا حَاجَةَ لِی فِیک.

رُوِی عَنْ جَمَاعَةٍ ثِقَاتٍ أَنَّهُ : "لَمَّا وَرَدَتْ حُرَّهُ بِنْتُ حَلِیمَةَ السَّعْدِیهِ عَلَی الْحَجَّاجِ بْنِ یوسُفَ الثَّقَفِی فَمَثَّلَتْ بَینَ یدَیهِ قَالَ لَهَا أَنْتِ حُرَّهُ بِنْتُ حَلِیمَةَ السَّعْدِیهِ قَالَتْ لَهُ فِرَاسَهٌ مِنْ غPOمُومِنٍ فَقَالَ لَهَا اللَّهُ جَاءَ بِک فَقَدْ قِیلَ عَنْک إِنَّک تُفَضِّلِینَ عَلِیاً عَلَی أَبِی بَکرٍ وَ عُمَرَ وَ عُثْمَانَ فَقَالَتْ لَقَدْ کذَبَ الَّذِی قَالَ إِنِّی أُفَضِّلُهُ عَلَی هَولَاءِ خَاصَّهً قَالَ وَ عَلَی مَنْ غَیرُ هَولَاءِ قَالَتْ أُفَضِّلُهُ عَلَی آدَمَ وَ نُوحٍ وَ لُوطٍ وَ إِبْرَاهِیمَ وَ دَاوُدَ وَ سُلَیمَانَ وَ عِیسَی ابْنِ مَرْیمَ ع فَقَالَ

لَهَا وَيلَک إِنَّک تُفَضِّلِينَهُ عَلَى الصَّحَابَهِ وَ تَزِيدِينَ عَلَيهِمْ سَبْعَهً مِنَ الْأَنْبِياءِ مِنْ أُوْلِى الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ إِنْ لَمْ تَأتِينِى بِبَيانِ مَا قُلْتِ ضَرَبْتُ عُنُقَک فَقَالَتْ مَا أَنَا مُفَضِّلَتَهُ عَلَى هَولَاءِ الْأَنْبِياءِ وَ لَكنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فَضَّلَهُ عَلَيهِمْ فِى الْقُرْآنَ بِقَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِى حَقِّ آدَمَ وَ عَصى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوى وَ قَالَ فِى حَقِّ عَلِى وَ كانَ سَعْيكُمْ مَشْكوراً فَقَالَ أَحْسَنْتَ يا حُرَّهُ فَبِمَا تُفَضِّلِينَهُ عَلَى نُوحٍ وَ لُوطٍ فَقَالَتْ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَضَّلَهُ عَلَيهِمَا بِقَوْلِهِ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَ امْرَأَتَ لُوطٍ كانَتا تَحْتَ عَبْدَينِ مِنْ عِبادِنا صالِحَينِ فَخانَتاهُما فَلَمْ يغْنِيا عَنْهُما مِنَ اللّهِ شَيئاً وَ قِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدّاخِلِينَ وَ عَلِى بْنُ أَبِى طَالِبٍ كانَ مِلَاكهُ تَحْتَ سِدْرَهِ الْمُنْتَهَى زَوْجَتُهُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ فَاطِمَهُ الزَّهْرَاءُ الَّتِى يرْضَى اللَّهُ تَعَالَى لِرِضَاهَا وَ يسْخَطُ لِسَخَطِهَا فَقَالَ الْحَجَّاجُ أَحْسَنْتِ يا حُرَّهُ فَبِمَا تُفَضِّلِينَهُ عَلَى أَبِى الْأَنْبِياءِ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ فَقَالَتْ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَضَّلَهُ بِقَوْلِهِ وَ إِذْ قالَ إِبْراهِيمُ رَبِّ أَرِنِى كيفَ تُحْى الْمَوْتى قالَ أَ وَ لَمْ تُومِنْ قالَ بَلى وَ لكنْ لِيطْمَئِنَّ قَلْبِى وَ مَوْلَاى أَمِيرُ الْمُومِنِينَ قَالَ قَوْلًا لَا يخْتَلِفُ فِيهِ أَحَدٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ لَوْ كشِفَ الْغِطَاءُ مَا ازْدَدْتُ يقِيناً وَ هَذِهِ كلِمَهٌ مَا قَالَهَا أَحَدٌ قَبْلَهُ وَ لَا بَعْدَهُ فَقَالَ أَحْسَنْتِ يا حُرَّهُ فَبِمَا تُفَضِّلِينَهُ عَلَى مُوسَى كلِيمِ اللَّهِ قَالَتْ يقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَخَرَجَ مِنْها خائِفاً يتَرَقَّبُ وَ عَلِى بْنُ أَبِى طَالِبٍ ع بَاتَ عَلَى فِرَاشِ رَسُولِ اللَّهِ ص لَمْ يخَفْ حَتَّى أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِى حَقِّهِ وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يشْرِى نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ قَالَ الْحَجَّاجُ أَحْسَنْتِ يا حُرَّهُ

فَبِمَا تُفَضِّلِينَهُ عَلَى دَاوُدَ وَ سُلَيمَانَ ع قَالَتْ اللَّهُ تَعَالَى فَضَّلَهُ عَلَيهِمَا بِقَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ يا داوُدُ إِنّا جَعَلْناک خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكمْ بَينَ النّاسِ بِالْحَقِّ وَ لا تَتَّبِعِ الْهَوىفَيضِلَّک عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ لَهَا فِي أَى شَىءٍ كانَتْ حُكومَتُهُ قَالَتْ فِي رَجُلَينِ رَجُلٍ كانَ لَهُ كرْمٌ وَ الْآخَرِ لَهُ غَنَمٌ فَنَفَشَتِ الْغَنَمُ بِالْكرْمِ فَرَعَتْهُ فَاحْتَكَمَا إِلَى دَاوُدَ ع فَقَالَ تُبَاعُ الْغَنَمُ وَ يُنْفَقُ ثَمَنُهَا عَلَى الْكرْمِ حَتَّى يعُودَ إِلَى مَا كانَ عَلَيهِ فَقَالَ لَهُ وَلَدُهُ لَا يا أَبَهْ بَلْ يوخَذُ مِنْ لَبَنِهَا وَ صُوفِهَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فَفَهَّمْناها سُلَيمانَ وَ إِنَّ مَوْلَانَا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ عَلِياً ع قَالَ سَلُونِي عَمَّا فَوْقَ الْعَرْشِ سَلُونِي عَمَّا تَحْتَ الْعَرْشِ سَلُونِي قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِي وَ إِنَّهُ ع دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ص يوْمَ فَتْحِ خَيبَرَ فَقَالَ النَّبِي ص لِلْحَاضِرِينَ أَفْضَلُكمْ وَ أَعْلَمُكمْ وَ أَقْضَاكمْ عَلِي فَقَالَ لَهَا أَحْسَنْتِ فَبِمَا تُفَضِّلِينَهُ عَلَى سُلَيمَانَ فَقَالَتْ اللَّهُ تَعَالَى فَضَّلَهُ عَلَيهِ بِقَوْلِهِ تَعَالَى رَبِّ... هَبْ لِي مُلْكاً لا ينْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي وَ مَوْلَانَا أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِي ع قَالَ طَلَّقْتُک يا دُنْيا ثَلَاثاً لَا حَاجَةَ لِي فِيک فَعِنْدَ ذَلِک أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ تِلْک الدّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُها لِلَّذِينَ لا يرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَ لا فَساداً فَقَالَ أَحْسَنْتِ يا حُرَّهُ فَبِمَا تُفَضِّلِينَهُ عَلَى عِيسَى ابْنِ مَرْيمَ ع قَالَتْ اللَّهُ تَعَالَى عَزَّ وَ جَلَّ فَضَّلَهُ بِقَوْلِهِ تَعَالَى إِذْ قالَ اللّهُ يا عِيسَى ابْنَ مَرْيمَ أَ أَنْتَ قُلْتَ لِلنّاسِ اتَّخِذُونِي وَ أُمِّي إِلهَينِ مِنْ دُونِ اللّهِ قالَ سُبْحانَک ما يكونُ لِي أَنْ أَقُولَ ما لَيسَ لِي بِحَقٍّ إِنْ كنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ ما فِي نَفْسِي وَ لا أَعْلَمُ ما فِي نَفْسِک إِنَّک أَنْتَ

عَلّامُ الْغُيوبِ ما قُلْتُ لَهُمْ إِلّا ما أَمَرْتَنِی بِهِ الآْیهَ فَأَخَّرَ الْحُکومَهَ إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ وَ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ لَمَّا ادَّعَوُا النَّصِیرِیهُ فِیهِ مَا ادَّعَوْهُ قَتَلَهُمْ وَ لَمْ یوَخِّرْ حُکومَتَهُمْ فَهَذِهِ کانَتْ فَضَائِلَهُ لَمْ تُعَدَّ بِفَضَائِلِ غَیرِهِ قَالَ أَحْسَنْتِ یا حُرَّهُ خَرَجْتِ مِنْ جَوَابِک وَ لَوْ لَا ذَلِک لَکانَ ذَلِک ثُمَّ أَجَازَهَا وَ أَعْطَاهَا وَ سَرَّحَهَا سَرَاحاً حَسَناً رَحْمَهُ اللَّهِ عَلَیهَا" [الفضائل ، ص136] .

47. زینب دختر عبد الله محض

بانویی متقی پرهزگار و زاهد بود در طول حیاتش رنجهای بسیرا کشید

پدرش عبد اله محض و برادرانش محمد و ابراهیم بدست منصور دوانیقی به شهادت رسیدند.

شوهرش ابوالحسن علی بن حسن مثلث مردی عابد بود که در زندان منصور دوانیقی زیر غل و زنجیر به شهادت رسید (و در حال سجده) فرزندش حسین رهبر قیام فخ بود که در سال 169 به امر موسی الهادی به شهادت رسید حسین به همراه صد نفر از یارانش شهید شد و 3 شبانه روز اجساد پاکشان در بیابان افتاده بود. اما او پیوسته صبر می کرد و این دعا را میخواند : یا فاطر السموات و الارض یا عالم الغیب و الشهاده و الحاکم بین العباده احکم بیننا وبین قومنا بالحق و انت خیر الحاکمین [ریاحین الشریعه]

شیعیان نیشابوری سهم مبارک امام را جمع آوری کردند طبق عادت هر ساله و گردهم جمع شدند و گفتند مدعیان امامت زاید هستند باید پولها به دست امام راستین برسد. ابوجعفر را انتخاب کردند که اموال را به مدینه ببرد و اوراقی به او دادند همسائلی در آنها نوشته شده بود و به او گفتند اگر این اوراق راکسی یکشبه جواب داد و

مهر زد او امام است. پولها را به او بده. مقدار سی هزار دینار و پنجاه هزار درهم و دو هزار قطعه لباس بود. وقتی می خئاست حرکت کند زنی به نام شطیطه که از زنان نفاضله شیعه بود یک درهم صحیح و یک پارچه ای که به دست خئد بافته بود و چهار درهم ارزش داشت به ابوجعفر داد. ابوجعفر گفت : من خجالت می کشم این ها را به دست امام برسانم شطیطه گفت : إن الله لا یسْتَحْیی مِنَ الْحَقِّآنچه بر ذمه من است همین است میخواهم خدا را ملاقات نکن مدر حالیکهاز حق اام چیزی بر گردن من باشد تو رسولی اینها را برسان.

ابوجعفر به مدینه آمد. اول به سراغ عبدالله افطح آمد و او را امتحان کرد و فهمید که او امام نیست تا اینکه بالاخره امام موسی بن جعفر (ع) را پیدا کرد. امام به او فرمود جواب مسائل را دادم. حالا بیاور درهم شطیطه را که وزنش یک درهم و 2 دانق است و آن پارچه او را.

ابوجعفر می گوید متحیر شدم آنها را حاضر کردم. آنحضرت دست برد درهم شطیطه را با پارچه خامش گرفت و همه آن اموال را رد کرد و فرمود همان سخن شطیطه را که گفت : إن الله لا یسْتَحْیی مِنَ الْحَقِّ

48. شطیطه نیشابوری

و فرمود : سلام مرا به شطیطه برسان و این چهل درهم را به او بده و پارچه ای داد که به شطیطه بدهم تا کفن خود کند و فرمود به او بگو که پنبه این پارچه از مزرعه خود ما است و خواهرم آن را رشته وبافته است. به اوئ بگو بعد از رسیدن ابو

جعفر تا 19 روز زنده خاهی بود. 16 درهم این پول را خرج کن و 24 درهمرا بگذار برای خرج کفن و دفن و به او بگومن برای نماز بر جنازه تو خواهم آمد. سپس امام به ابوجعفر فرمود تو پولها را به صاحبانش برگردان واگر مرا در نیشابور دیدی کتمان کن. [بحارالأنوار ، ج48 ، ص73] .

49. ام کلثومدختر محمد بنعثمان بن سعید عمری

زنی بسیار فاضله بود. روایاتی از پدرش نقل می کند. بانوئی بود از زنان نامی روزگار خویش در فضل وعلم و دانش و زهد و عبادت و تقوی .

شیخ طوسی در کتاب غیبت از این مخدره نقل می کند که ام کلثوم حدیث کند که در بعضی اوقات اموالی از قم و نواحی قم برای ابوجعفر محمد بن عثمان حمل می نمودند. ابو جعفر گفت یک چیز باقی مانده که ندادی. مسوول اوال گفت : یاسیدی چیزی در دست من باقی نمانده ابوجعفر فرمود آن 2 جامه سردانی که فلانی و فلانی به شما داد که بیاوردی چکار کردی؟ مرد فت عفلا در خاطرم نیست و برگشت و هر چه گشت پیدا نگرد. ابوجعفر گفت : برو دکان پنبه فروش عدل پنبه را بازکن در میان آن است. مرد رفت و آورد و عذر خواست و گفت در میان عدل گذاشته بودم که محفوظ بماند. [ریاحین الشریعه ، ج 3 ، ص 437]

50. ام الاسمود خواهر زراره

او اولین کسیکه از خاندان اعین شیعه شد و او بود که سبب شیعه شدن زراره شد و زراره با آنهمه خدماتش مدیون این خواهر است.

خاندان اعین خاندانی پر برکت برای تشیع بودند و در طول قرنها فقهاء و محدثان و ادباء و رواه و قراء فراوانی داشتند که اعیان الشیعه 14 نفر آنان را می شمرد که از جمله زراره است. [اعیان الشیعه]

صاحب اعیان الشیعه می گوید از شح درایه شهید معلوم می شود که این زن از علماء و روات بوده و از امام صادق (ع) روایت نقل کرده [اعیان الشیعه]

51. فاطمه مادر سیدرضی وسید مرتضی

او از نسل امام سجاد (ع) بود زنی پاکدامن و عفیف بود او توانست با تربیت فرزندانی به عالم انسانیت ختژدمت کند. شیخ مفید شبی خواب دید

فاطمه زهرا (س) دست حسن و حسین را گرفته وارد مسجد شد و فرمود : فرزندانم را بپزیر و به آنها فقه بیاموز. فردای آن روز شیخ مفید در محل درس بود که مادر این 2 سید آمد و گفت : فرزندانم را بپذیر و به آنها فقه بیاموز

وقتی شیخ این را شنید شروع به گریه کرد و خوابش را تعریف کرد.

سید رضی در سوگ مادر چنین سرود :

[اعیان الشیعه]

شیخ مفید بسیار از او تجلیل می کرد و هرگاه بر او وارد می شد به تمام قامت از پیش پای او بلند می شد و کتاب احکام النساء را برای او تالیف کرد (که شامل همسرداری ، تربیت کودک ، مسائل خاص بانوان بود) [ریاحین الشریعه ، الذریعه]

52. شریفه دختر سید بن طاووس

ریاض العلماء : کانت عالمه فاضله کامله کاتبه حافظه للقرآن

سید بن طاوس در سن دازده سالگی به او اجازه داد و فرمود این قرآن را وقف کردم بر دخترم شریفه که حافظه قرآن اس وذلِک فَضْلُ اللّهِ یوتِیهِ مَنْ یشاءُ [مائده/54] . [ریاحین الشریعه] .

53. آمنه دختر مجلسی بزرگ

ملا صالح مازندرانی از خانواده بسیار فقر زا مازندارن به خوزه اصفهان آمد و درکمال فقر زندگی و تحصیل می کرد. حتی شبها برای مطالعه کنار چراغ توالت می ایستاد و درس می خواند. استادش علامه مجلسی او را طلبه ای درس خوانده و خوب تشخیص داد. روزی به او گفت : بعد از درس بماندو پیشنهاد ازدواج بادخترش را داد. علامه به دخترش آمنه که دختری درس خانده و باکمال بود گفت می خاهم ترا به شخصی که ثروتی ندارد ولی فاضل و عالم است شوهر دهم این منوط به رضایت تو است. آمنه گفت : فقر عیب نیست و علامه رضایت را فهمید و این ازدواج صورت گرفت.

این زن بقدری باکمال بود که گاهی شوهرش در مشکلات علمی می ماندا‌و راکمک می کرد و مساله را حل می کرد.

مشکلات قواعد علامه را این مخدره با کمال سهولت حل می نمود. [ریاحین الشریعه]

روزی در همان آغاز ازدواج وقتی ملا صالح از منزل بیرون رفتو برگشت دید مساله اشت را همسرش با کملا صحت تنظیم کرده به سجده افتاد واا صتبح به عبادت پرداخت و این جریان تا 3 روز ادامه داشت وقتب علامه فهمید به ناو گفت مگر به زن علاقه نداری؟ جواب داد چرا؟ بلکه از این موهبت الهی ه به من داده شده هر چه شکر می کنم می بینم نمی توانم

شکر کنم.. [سفینه ، ج 2 ، ص 41]

جالب اینجا سات که ملاصالح خود از علما و فقهای درجه اول است.

54. حمیده دختر محمد شریف اصفهانی

متولد 10656 و متوفی 1130

قال : فی الریاض إنها کانت فاضله عالمه عارفه معلمه لنساء عصرنا بصیره بعلم الرجال نقیه الکلام بقیه الفضلاء الأعلام تقیه من بین الأنام [بحارالأنوار ، ج102 ، ص77] .

بعد می گوید : از برای حمیده حواشب بر کتب حدیثه مثل استبصار شیخ طوسی است که آن حواشی دلالت بر فضل و فهم سرشار و اطلاع بر علم رجال دارد و من یک نسخه از استبصار شیخ توسی است که آن حواشی دلالت بر فضل و فهم سرشار و اطلاع او بر علم رجال دارد و من یک نسخه از استبصار با حاشیه ایشان را بادستخط خودش دیدم. [ریاحین الشریعه ، ج 4 ، ص 185]

55. بانوی اصفهانی

سال 1274 شمسی رد اصفهان به دنیا آمد و در سن 15 سالگی با پسر عموی خود ازدواج کرد. از دوران کودکی علاقه فراوان به فراگیر ی علوم اسلامی داشت. یکی از استاتیدش مرحوم آیه الله میر سید علی نجف آبادی بود که به منزل این مخدره می آ م د و از پشت پرده برایش درس می گفت روزی شنید فرزند بانوی اصفهانی فوت کرده و 2 روز درس را تعطیل کرد بعد از دو روز پیغام فرستاد به استاد که چرا نمی آیی و گفت هزگر سزاوار نیست برای این مطالب درس تعطیل شود.

صاحب ریاحین الشریه از ایت الله نجف مرعشی نقل می کند که فرمود ایشان (بانو) به منزل من آمدند و من از او اجازه گرفتم و به او اجازه دادم سپس مائلی را بیان کرد که دلالت بر سطح بالای علمی او داشت. [ریاحین الشریعه ، ج 3 ، ص

اما تالیفاتی دارد از جمله :

1- معاد یا آخرین سیر بشر

2- تفسیر مخزن العرفان (15 جلد)

3- مخزن اللئالی فی مناقب مولی الموالی امیر المومنین (ع)

4- روش خوشبختی

5- سیر و سلوک که چهل حدیث در این کتاب شرح شده

6- اخلاق و راه سعادت

7- نفحات الرحمانیه

8- جامع الشتات

از کارهای دیگر او تاسیس مدارس علمیه دخترانه و تدریس در آن ها بود و پرورش شاگردانی عالمه بود. [خواهران قهرمان اشتهاردی ، ص 187]

56. نقش زنان در انقلاب مهدی (عج)

مفضل گوید : امام صادق (ع) فرمودند : همراه حضرت مهدی (ع) 13 زن هستند عرض کردم برای چه فرمود : یداوین الجرحی و یقمن علی المرضی کما کان مع رسول اللهچنانچه د رعصر رسولخدا چنین می کردند. [محمدی اشتهاردی نقل از اثباه الهداه]

1. زندان

1. زندان در قرآن

-إِنَّما جَزاءُ الَّذِينَ يحارِبُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ يسْعَوْنَ فِی الأَْرْضِ فَساداً أَنْ يقَتَّلُوا أَوْ يصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيدِيهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلافٍ أَوْ ينْفَوْا مِنَ الأَْرْضِ [مائده/33] .

عن الرضا (ع) : "کسی که در جاده ای ایجاد ترس می کند (گرچه سرقت و قتلی صورت نگیرد) باید به زندان برودفَإِنَّ ذَلِک مَعْنَی نَفْیهِمْ مِنَ الْأَرْضِ بِإِخَافَتِهِمُ السَّبِیلَ [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص314] .

وَ اللاّتِی یأْتِینَ الْفاحِشَهَ مِنْ نِسائِکمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَیهِنَّ أَرْبَعَهً مِنْکمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسِکوهُنَّ فِی الْبُیوتِ [نساء/15] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا شَهادَهُ بَینِکمْ إِذا حَضَرَ أَحَدَکمُ الْمَوْتُ حِینَ الْوَصِیهِ اثْنانِ ذَوا عَدْلٍ مِنْکمْ أَوْ آخَرانِ مِنْ غَیرِکمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِی الأَرْضِ فَأَصابَتْکمْ مُصِیبَهُ الْمَوْتِ تَحْبِسُونَهُما مِنْ بَعْدِ الصَّلاَهِ فَیقْسِمانِ بِاللّهِ [مائده/106] .

هنگام وصیت یا دو مسلمان

را به گواهی بگیرید و یا اگر در مسافرت بودید و مسلمانی نبود دو نفر غیر مسلمان را گواه بگیرید ، لکن اگر در گواهی این دو غیر مسلمان شک داشتید آنان را حبس کنید برای مدت کمی تا وقت نماز عصر (یا وقت عبادت خودشان) فرارسد و بعد از نماز که انسان در مدار تقوا قرار می گیرد اقرار و اعتراف بگیرید.

- آیاتی که می فرماید : خُذُوهُمْ وَ احْصُرُوهُمْ [توبه/5] .

زندان در قرآن

1-سجنکه 9 بار در قرآن آمده است.

2-حبس : تَحْبِسُونَهُما [مائده/106] .

3-وقف : وَ قِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْولُونَ [صافات/24] .

4-امساک : فَأَمْسِکوهُنَّ فِی الْبُیوتِ [نساء/15] .

5-حصر : فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ [بقره/196] .

وَ خُذُوهُمْ وَ احْصُرُوهُمْ [توبه/5] .

لِلْفُقَراءِ الَّذِینَ أُحْصِرُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ [بقره/273] .

7-نفی : إِنَّما جَزاءُ الَّذِینَ یحارِبُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یسْعَوْنَ فِی الأَْرْضِ فَساداً أَنْ یقَتَّلُوا أَوْ یصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَیدِیهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلافٍ أَوْ ینْفَوْا مِنَ الأَْرْضِ ذلِک لَهُمْ خِزْی فِی الدُّنْیا وَ لَهُمْ فِی الآخِرَهِ عَذابٌ عَظِیمٌ [مائده/33] .

8-اثبات : وَ إِذْ یمْکرُ بِک الَّذِینَ کفَرُوا لِیثْبِتُوک أَوْ یقْتُلُوک أَوْ یخْرِجُوک [انفال/30] .

2. زندان در روایات

1- شخصی خدمت رسول الله (ص) رسید و گفت : هر برنامه ای انجام می دهم تا مادرم گناه نکند نمی توانم. حضرت فرمود : فَقَیدْهَا فَإِنَّک لَا تَبَرُّهَا بِشَیءٍ أَفْضَلَ مِنْ أَنْ تَمْنَعَهَا مِنْ مَحَارِمِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص72] .

از این حدیث استفاده می شود آنجا که نهی از منکر زبانی بی اثر است ، حبس لازم است.

2- در حدیث می خوانیم حضرت علی بدهکاران

متهم را به زندان می انداخت و وقتی فقر و نداری آنها روشن شد آنها را آزاد می کرد تا جبران کنند.

عَنْ غِیاثِ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِیهِ : "أَنَّ عَلِیاً (ع) کانَ یحْبِسُ فِی الدَّینِ فَإِذَا تَبَینَ لَهُ حَاجَهٌ وَ إِفْلَاسٌ خَلَّی سَبِیلَهُ حَتَّی یسْتَفِیدَ مَالًا" [وسائل الشیعه ، ج18 ، ص418] .

3- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یجِبُ عَلَی الْإِمَامِ أَنْ یحْبِسَ الْفُسَّاقَ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَ الْجُهَّالَ مِنَ الْأَطِبَّاءِ وَ الْمَفَالِیسَ مِنَ الْأَکرِیاءِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص31] .

در زمان رسول خدا (ص) زندانیان را در قسمتی از مسجد جا می دادند. با توجه به نهی پیامبر از اقامه حدود در مسجد معلوم می شود حبس از تعزیرات است و تعزیرات قابل عفو و تخفیف حاکم است. [احکام زندان ، ص 134] .

ولی امر مسلمین تمام تعزیرات و بعضی از حدود را می تواند عفو کند.

مردی در حضور علی (ع) به سرقت اعتراف کرد؛ حضرت فرمود : آیا از قرآن چیزی می توانی بخوانی؟ گفت : سوره بقره را بلد هستم. حضرت فرمود : تو را بخشیدم. مردی به نام اشعث اعتراض کرد که شما حق نداری حد خدا را عفو کنی حضرت فرمود : تو چه می فهمی؟ حرف تو مربوط به وقتی است که بینه باشد ، اما اگر با اقرار ثابت شود ، امام می تواند عفو کند. [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص62] .

3. حصارهای نامریی

1- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : المرض أحد الحبسین [غررالحکم ، ص484] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْمَسْجُونُ مَنْ سَجَنَتْهُ دُنْیاهُ عَنْ آخِرَتِهِ [کافی ، ج2 ، ص455

.]

4. هدف زندان

زندان باید برای اصلاح فرد یا حفظ نظام و مصالح مردم باشد. نه برای انتقام و نابودی و شکستن شخصیت.

زندانبانان باید مثل طبیب باشند.

حفظ نظام و حفظ امنیت و حفظ حقوق مردم.

مقدم داشتن مصلحت عامه بر مصلحت فرد.

حبس برای جلوگیری از گناه

1- سارق در مرحله سوم (بعد از اجراء حد درباره دست در مرحله اول و پا در مرحله دوم)

حبس ابد می شود (شاید از دسته اول محسوب شود) "

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا یخَلَّدُ فِی السِّجْنِ إِلَّا ثَلَاثَهٌ الَّذِی یمْسِک عَلَی الْمَوْتِ یحْفَظُهُ حَتَّی یقْتَلَ وَ الْمَرْأَهُ الْمُرْتَدَّهُ عَنِ الْإِسْلَامِ وَ السَّارِقُ بَعْدَ قَطْعِ الْیدِ وَ الرِّجْلِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص31] .

2- حبس مادر برای حفظ او از زنا [وسائل ، ج18 ، ص414] .

حبس برای پرداخت حق مردم

1- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أُتِی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) بِرَجُلٍ قَدْ تَکفَّلَ بِنَفْسِ رَجُلٍ فَحَبَسَهُ وَ قَالَ اطْلُبْ صَاحِبَک [وسائل الشیعه ، ج18 ، ص430] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا تَحَمَّلَ الرَّجُلُ بِوَجْهِ الرَّجُلِ إِلَی أَجَلٍ فَجَاءَ الْأَجَلُ مِنْ قَبْلِ أَنْ یأْتِی بِهِ حُبِسَ إِلَّا أَنْ یودِّی عَنْهُ مَا وَجَبَ عَلَیهِ إِنْ کانَ الَّذِی یطَالَبُ بِهِ مَعْلُوماً وَ لَهُ أَنْ یرْجِعَ بِهِ عَلَیهِ وَ إِنْ کانَ الَّذِی قَدْ طُلِبَ بِهِ مَجْهُولًا مَا لَا بُدَّ فِیهِ مِنْ إِحْضَارِ الْوَجْهِ کانَ عَلَیهِ إِحْضَارُهُ إِلَّا أَنْ یمُوتَ فَإِنْ مَاتَ فَلَا شَیءَ عَلَیهِ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص64] .

3- حبس کسی که پول دارد و مال مردم را نمی دهد.

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) أَنَّهُ قَضَی أَنْ یحْجَرَ عَلَی الْغُلَامِ حَتَّی یعْقِلَ وَ قَضَی (ع) فِی

الدَّينِ أَنَّهُ يحْبَسُ صَاحِبُهُ فَإِنْ تَبَينَ إِفْلَاسُهُ وَ الْحَاجَةِ فَيخَلَّى سَبِيلُهُ حَتَّى يسْتَفِيدَ مَالاً وَ قَضَى ع فِى الرَّجُلِ يلْتَوِى عَلَى غُرَمَائِهِ أَنَّهُ يحْبَسُ ثُمَّ يومَرُ بِهِ فَيقْسِمَ مَالَهُ بَينَ غُرَمَائِهِ بِالْحِصَصِ فَإِنْ أَبَى بَاعَهُ فَقَسَمَهُ بَينَهُمْ [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص248] .

4- کسی که قاتل را از دست مقتول فرار دهد ، حبس می شود تا قاتل را بیاورد.

عَنْ حَرِيزٍ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ قَتَلَ رَجُلًا عَمْداً فَرُفِعَ إِلَى الْوَالِى فَدَفَعَهُ الْوَالِى إِلَى أَوْلِياءِ الْمَقْتُولِ لِيقْتُلُوهُ فَوَثَبَ عَلَيهِمْ قَوْمٌ فَخَلَّصُوا الْقَاتِلَ مِنْ أَيدِى الْأَوْلِياءِ فَقَالَ : "أَرَى أَنْ يحْبَسَ الَّذِينَ خَلَّصُوا الْقَاتِلَ مِنْ أَيدِى الْأَوْلِياءِ حَتَّى يأْتُوا بِالْقَاتِلِ" قِيلَ : "فَإِنْ مَاتَ الْقَاتِلُ وَ هُمْ فِى السِّجْنِ" قَالَ : "فَإِنْ مَاتَ فَعَلَيهِمُ الدِّيهُ يودُّونَهَا جَمِيعاً إِلَى أَوْلِياءِ الْمَقْتُولِ" [كافى ، ج7 ، ص286] .

5. حبس

1. حبس به عنوان مجازات

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يجِبُ عَلَى الْإِمَامِ أَنْ يحْبِسَ الْفُسَّاقَ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَ الْجُهَّالَ مِنَ الْأَطِبَّاءِ وَ الْمَفَالِيسَ مِنَ الْأَكَرِياءِ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص31] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ عَلِياً (ع) كانَ إِذَا أَخَذَ شَاهِدَ زُورٍ فَإِنْ كانَ غَرِيباً بَعَثَ بِهِ إِلَى حَيهِ وَ إِنْ كانَ سُوقِياً بَعَثَ بِهِ إِلَى سُوقِهِ فَطِيفَ بِهِ ثُمَّ يحْبِسُهُ أَياماً ثُمَّ يخَلِّى سَبِيلَهُ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص59] .

3- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْمُرْتَدُّ يسْتَتَابُ فَإِنْ تَابَ وَ إِلَّا قُتِلَ قَالَ وَ الْمَرْأَةُ تُسْتَتَابُ فَإِنْ تَابَتْ وَ إِلَّا حُبِسَتْ فِى السِّجْنِ وَ أُضِرَّ بِهَا [تهذيب الأحكام ، ج10 ، 144] .

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) :

إِذَا ارْتَدَّتِ الْمَرْأَةُ عَنِ الْإِسْلَامِ لَمْ تُقْتَلْ وَ لَكِنْ تُحْبَسُ أَبَداً [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص150] .

5-عَلِی بْنُ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ رَفَعَهُ : "أَنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) کانَ لَا یرَی الْحَبْسَ إِلَّا فِی ثَلَاثٍ رَجُلٍ أَکلَ مَالَ الْیتِیمِ أَوْ غَصَبَهُ أَوْ رَجُلٍ اوتُمِنَ عَلَی أَمَانَهٍ فَذَهَبَ بِهَا" [کافی ، ج7 ، ص263] .

6- آمیر به قتل (حبس ابد)

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) فِی رَجُلٍ أَمَرَ رَجُلًا بِقَتْلِ رَجُلٍ فَقَتَلَهُ فَقَالَ : "یقْتَلُ بِهِ الَّذِی قَتَلَهُ وَ یحْبَسُ الْآمِرُ بِقَتْلِهِ فِی السِّجْنِ حَتَّی یمُوتَ" [کافی ، ج7 ، ص285] .

7- کسی را نگاه دارد تا دیگری او را بکشد (حبس ابد و ضربت تازیانه هر سال 50 تازیانه) [وسائل ، ج19 ، ص35] .

عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِی الْمِقْدَامِ : "أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِأَبِی جَعْفَرٍ الْمَنْصُورِ وَ هُوَ یطُوفُ : "یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ إِنَّ هَذَینِ الرَّجُلَینِ طَرَقَا أَخِی لَیلًا فَأَخْرَجَاهُ مِنْ مَنْزِلِهِ فَلَمْ یرْجِعْ إِلَی وَ وَ اللَّهِ مَا أَدْرِی مَا صَنَعَا بِهِ" فَقَالَ لَهُمَا : "مَا صَنَعْتُمَا بِهِ" فَقَالَا : "یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ کلَّمْنَاهُ" ثُمَّ رَجَعَ إِلَی مَنْزِلِهِ إِلَی أَنْ قَالَ فَقَالَ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (ع) : "اقْضِ بَینَهُمْ" إِلَی أَنْ قَالَ فَقَالَ : "یا غُلَامُ اکتُبْ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) کلُّ مَنْ طَرَقَ رَجُلًا بِاللَّیلِ فَأَخْرَجَهُ مِنْ مَنْزِلِهِ فَهُوَ ضَامِنٌ إِلَّا أَنْ یقِیمَ عَلَیهِ الْبَینَهَ أَنَّهُ قَدْ رَدَّهُ إِلَی مَنْزِلِهِ یا غُلَامُ نَحِّ هَذَا فَاضْرِبْ عُنُقَهُ" فَقَالَ : "یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ وَ اللَّهِ مَا أَنَا قَتَلْتُهُ وَ لَکنِّی أَمْسَکتُهُ"

ثُمَّ جَاءَ هَذَا فَوَجَأَهُ فَقَتَلَهُ فَقَالَ : "أَنَا ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ يا غُلَامُ نَحِّ هَذَا فَاضْرِبْ (عُنُقَهُ لِلْآخَرِ) " فَقَالَ : "يا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ مَا عَذَّبْتُهُ وَ لَكِنِّی قَتَلْتُهُ بِضَرْبَةٍ وَاحِدَةٍ" فَأَمَرَ أَخَاهُ فَضَرَبَ عُنُقَهُ ثُمَّ أَمَرَ بِالْآخَرِ فَضَرَبَ جَنْبَيْهِ وَ حَبَسَهُ فِی السِّجْنِ وَ وَقَّعَ عَلَی رَأْسِهِ يحْبَسُ عُمُرَهُ وَ يضْرَبُ فِی كلِّ سَنَةٍ خَمْسِينَ جَلْدَةً" [وسائل الشيعه ، ج29 ، ص51] .

8- زن مرتده از اسلام بعد از آنکه توبه نکند (محکوم به حبس ابد همراه با تازیانه در اوقات نماز می شود و محکوم تنگ گرفتن در وقت احتیاجات)

قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِی الْمُرْتَدِّ عَنِ الْإِسْلَامِ قَالَ : "لَا تُقْتَلُ وَ تُسْتَخْدَمُ خِدْمَةً شَدِيدَةً وَ تُمْنَعُ عَنِ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ إِلَّا مَا تُمْسِک بِهِ نَفْسَهَا وَ تُلْبَسُ أَخْشَنَ الثِّيابِ وَ تُضْرَبُ عَلَی الصَّلَوَاتِ" [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص150] .

9-عَنْ حَرِيزٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ قَتَلَ رَجُلًا عَمْداً فَرُفِعَ إِلَی الْوَالِی فَدَفَعَهُ الْوَالِی إِلَی أَوْلِياءِ الْمَقْتُولِ لِيقْتُلُوهُ فَوَثَبَ عَلَيهِمْ قَوْمٌ فَخَلَّصُوا الْقَاتِلَ مِنْ أَيدِی الْأَوْلِياءِ فَقَالَ : "أَرَی أَنْ يحْبَسَ الَّذِينَ خَلَّصُوا الْقَاتِلَ مِنْ أَيدِی الْأَوْلِياءِ حَتَّی يأْتُوا بِالْقَاتِلِ" قِيلَ : "فَإِنْ مَاتَ الْقَاتِلُ وَ هُمْ فِی السِّجْنِ؟" قَالَ : "فَإِنْ مَاتَ فَعَلَيهِمُ الدِّيةُ يودُّونَهَا جَمِيعاً إِلَی أَوْلِياءِ الْمَقْتُولِ" [كافی ، ج7 ، ص286] .

10- حبس علمای فسّاق و پزشکان جاهل و اجاره نشینان مفلس (شاید از قبیل تعزیر باشد که مقدارش به دست حاکم است) "

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يجِبُ عَلَی الْإِمَامِ أَنْ يحْبِسَ الْفُسَّاقَ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَ الْجُهَّالَ مِنَ الْأَطِبَّاءِ وَ الْمَفَالِيسَ مِنَ الْأَكَرِياءِ وَ قَالَ

ع حَبْسُ الْإِمَامِ بَعْدَ الْحَدِّ ظُلْمٌ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص31] .

11- دو مورد دیگر که در فقه قائل ندارد (کسی عبدش را بکشد ، یک سال حبس که صاحب جواهر احتمال تعزیر داده است. و دیگر کسی که زنای با محرم بکند که با شمشیر زده می شود و اگر زنده بماند حبس ابد که این قول ضعیف است."

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) رُفِعَ إِلَيهِ رَجُلٌ عَذَّبَ عَبْدَهُ حَتَّى مَاتَ فَضَرَبَهُ مِائَةَ نَكالاً وَ حَبَسَهُ سَنَةً وَ أَغْرَمَهُ قِيمَةَ الْعَبْدِ فَتَصَدَّقَ بِهَا عَنْهُ [کافی ، ج7 ، ص303] .

2. حبس متهم

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا حَبْسَ فِی تُهَمَهٍ إِلَّا فِی دَمٍ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص539] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ النَّبِی (ص) كانَ يحْبِسُ فِی تُهَمَهِ الدَّمِ سِتَّهَ أَيامٍ فَإِنْ جَاءَ أَوْلِياءُ الْمَقْتُولِ بِبَينَهٍ وَ إِلَّا خَلَّى سَبِيلَهُ [کافی ، ج7 ، ص370] .

3251عن بهز بن حکیم ، عن ابیه ، عن جده ، انّ النبی (ص) حبس رجلا فی تهمه. [سنن ، خ 3630] .

3. حبس ابد

1-عن مولانا امیرالمؤمنین (ع) لمنجم : "... لئن بلغنی انک تنظر فی النجوم لاخلدنک فی الحبس مادام لی سلطان ، فوالله ما کان محمد منجما و لاکاهنا" [میزان الحکم ، حبس] .

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا يخَلَّدُ فِی السِّجْنِ إِلَّا ثَلَاثَهٌ الَّذِی يمْسَک عَلَى الْمَوْتِ وَ الْمَرْأَهُ تَرْتَدُّ حَتَّى تَتُوبَ وَ السَّارِقُ بَعْدَ قَطْعِ الْيدِ وَ الرِّجْلِ [مستدرک الوسائل ، ج18 ، ص193] .

3- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا يخَلَّدُ فِی

السِّجْنِ إِلَّا ثَلَاثَهُ الَّذِی یمْسِک عَلَی الْمَوْتِ یحْفَظُهُ حَتَّی یقْتَلَ وَ الْمَرْأَهُ الْمُرْتَدَّهُ عَنِ الْإِسْلَامِ وَ السَّارِقُ بَعْدَ قَطْعِ الْیدِ وَ الرِّجْلِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص31] .

4-قَالَ الْبَاقِرُ (ع) فِی رَجُلٍ أَمَرَ رَجُلًا بِقَتْلِ رَجُلٍ فَقَتَلَهُ فَقَالَ : "یقْتَلُ بِهِ الَّذِی قَتَلَهُ وَ یحْبَسُ الْآمِرُ بِقَتْلِهِ فِی السِّجْنِ حَتَّی یمُوتَ" [کافی ، ج7 ، ص285] .

5- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَضَی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) فِی رَجُلَینِ أَمْسَک أَحَدُهُمَا وَ قَتَلَ الْآخَرُ قَالَ یقْتَلُ الْقَاتِلُ وَ یحْبَسُ الْآخَرُ حَتَّی یمُوتَ غَمّاً کمَا کانَ حَبَسَهُ عَلَیهِ حَتَّی مَاتَ غَمّاً [کافی ، ج7 ، ص287] .

6. تعزیر

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَإِنْ رَأَیتَ لَهُ طَاقَهً أَوِ اسْتَطَاعَهً فَاضْرِبْهُ بَعْدَ ثَلَاثِینَ یوْماً خَمْسَهً وَ ثَلَاثِینَ سَوْطاً بَعْدَ الْخَمْسَهِ وَ ثَلَاثِینَ سَوْطاً الْأُولَی [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص532] .

7. در انتظار اجرای حکم

1- عَنْ عَلِی (ع) : أَنَّهُ اسْتَدْرَک عَلَی ابْنِ هَرْمَهَ خِیانَهً وَ کانَ عَلَی سُوقِ الْأَهْوَازِ فَکتَبَ إِلَی رِفَاعَهَ فَإِذَا قَرَأْتَ کتَابِی هَذَا فَنَحِّ ابْنَ هَرْمَهَ عَنِ السُّوقِ وَ أَوْقِفْهُ لِلنَّاسِ وَ اسْجُنْهُ وَ نَادِ عَلَیهِ وَ اکتُبْ إِلَی أَهْلِ عَمَلِک لِتُعْلِمَهُمْ رَأیِی فِیهِ وَ لَا تَأْخُذْک فِیهِ فُلَهٌ وَ لَا تَفْرِیطٌ فَتَهْلِک عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ ذَلِک وَ أَعْزِلُک أَحْبَتَ عُزْلَهِ وَ أُعِیذُک بِاللَّهِ مِنْ ذَلِک فَإِذَا کانَ یوْمَ الْجُمُعَهِ فَأَخْرِجْهُ مِنَ السِّجْنِ وَ اضْرِبْهُ خَمْسَهً وَ ثَلَاثِینَ سَوْطاً وَ طُفْ بِهِ فِی الْأَسْوَاقِ فَمَنْ أَتَی عَلَیهِ بِشَاهِدٍ فَحَلِّفْهُ مَعَ شَاهِدِهِ وَ ادْفَعْ إِلَیهِ مِنْ مَکسَبِهِ مَا شُهِدَ بِهِ عَلَیهِ وَ مُرْ بِهِ إِلَی السِّجْنِ مِهَاناً مَقْبُوضاً وَ احْزِمْ رِجْلَیهِ بِحِزَامٍ وَ أَخْرِجْهُ وَقْتَ الصَّلَاهِ وَ لَا تَحُلْ بَینَهُ وَ بَینَ مَنْ یأْتِیهِ بِمَطْعَمٍ أَوْ مَشْرَبٍ أَوْ مَلْبَسٍ أَوْ مَفْرَشٍ وَ لَا تَدَعْ أَحَداً یدْخُلُ إِلَیهِ مِمَّنْ یلَقِّنُهُ اللَّدَدَ وَ یرَجِّیهِ الْخَلَاصَ فَإِنْ صَحَّ عِنْدَک أَنَّ أَحَداً لَقَّنَهُ مَا یضُرُّ بِهِ مُسْلِماً فَاضْرِبْهُ بِالدِّرَّهِ وَ احْبِسْهُ حَتَّی یتُوبَ وَ مُرْ بِإِخْرَاجِ أَهْلِ السِّجْنِ إِلَی صَحْنِ السِّجْنِ فِی اللَّیلِ لِیتَفَرَّجُوا غَیرَ ابْنِ هَرْمَهَ إِلَّا أَنْ تَخَافَ مَوْتَهُ فَتُخْرِجُهُ مَعَ أَهْلِ السِّجْنِ إِلَی الصَّحْنِ فَإِنْ رَأَیتَ لَهُ طَاقَهً أَوِ اسْتَطَاعَهً فَاضْرِبْهُ بَعْدَ ثَلَاثِینَ یوْماً خَمْسَهً وَ ثَلَاثِینَ سَوْطاً بَعْدَ الْخَمْسَهِ وَ ثَلَاثِینَ سَوْطاً الْأُولَی وَ اکتُبْ إِلَی بِمَا فَعَلْتَ فِی السُّوقِ وَ مَنِ اخْتَرْتَ بَعْدَ الْخَائِنِ وَ اقْطَعْ عَنِ الْخَائِنِ

رِزْقَهُ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص532] .

2- حبس زانیه تا وضع حمل کند. [وسائل ، ج18 ، ص380] .

حبس فقط یک شب : در مورد کسی که شرب خمر در ماه رمضان کرده است که بعد از اجرای حد 80 تازیانه تا فردا 20 تازیانه برای هتک احترام ماه رمضان (روایت ضعیفی است) . [وسائل ، ج18 ، ص474] .

8. عوارض منفی زندان

1 بیکار شدن نیروهای فعال کشور

2- هزینه سنگین ساختن و اداره زندان

3- فاسد شدن زندانیان

4- فاسد شدن خانواده های زندانیان

5- پیدا شدن روحیه بی تفاوتی

6- به وجود آمدن امراض جسمی و روانی در زندان با توجه به دوری مردان از همسرانشان

7- پیدا شدن روحیه انتقام

9. پیشنهادات

1- پر کردن اوقات فراغت با کار و هنر

2- استفاده از فرصت زندان برای اصلاح و ارشاد و آموزش

3- جدا کردن زندانیان بر اساس جرم و انگیزه

4- تلاش برای آزادی و ارائه راه حل و کمک از مردم

5- ایجاد فضای معنویت و اقامه نماز

10. حقوق زندانی

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مُرْ بِإِخْرَاجِ أَهْلِ السِّجْنِ إِلَى صَحْنِ السِّجْنِ فِی اللَّيلِ لِيتَفَرَّجُوا غَيرَ ابْنِ هَرْمَةَ إِلَّا أَنْ تَخَافَ مَوْتَهُ فَتُخْرِجُهُ مَعَ أَهْلِ السِّجْنِ إِلَى الصَّحْنِ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص532] .

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حَبْسُ الْإِمَامِ بَعْدَ الْحَدِّ ظُلْمٌ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص31] .

3- عن اميرالمؤمنين (ع) : حبس الامام بعد الحد ظلم [وسائل ، ج18 ، ص220] .

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحَبْسُ بَعْدَ مَعْرِفَهِ الْحَقِّ ظُلْمٌ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص539] .

5- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ عَلَى الْإِمَامِ أَنْ يخْرِجَ الْمُحْبَسِينَ فِی الدَّينِ يوْمَ الْجُمُعَهِ إِلَى الْجُمُعَهِ وَ يوْمَ الْعِيدِ إِلَى الْعِيدِ وَ يرْسِلَ مَعَهُمْ فَإِذَا قَضَوُا الصَّلَاهَ وَ الْعِيدَ رَدَّهُمْ إِلَى السِّجْنِ [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص285] .

6- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَنَّ عَلِياً ع كانَ يخْرِجُ أَهْلَ السُّجُونِ مِنَ الْحَبْسِ فِی دَينٍ أَوْ تُهَمَهٍ إِلَى الْجُمُعَهِ فَيشْهَدُونَهَا وَ يضَمِّنُهُمُ الْأَوْلِيَاءَ حَتَّى يرُدُّونَهُمْ [الجعفريات ، ص44] .

7- عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّهُ كانَ يعْرِضُ السُّجُونَ كلَّ جُمُعَهٍ فَمَنْ كانَ عَلَيهِ حَدٌّ أَقَامَهُ وَ مَنْ لَمْ يكنْ عَلَيهِ حَدٌّ خَلَّى سَبِيلَهُ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص443] .

11.انواع زندانيان

1) زندان در نظام های مختلف

الف) در نظام طاغوت :

1- زندانی بی گناه

2- زندانی مجرم

ب) در نظام الهی :

1- زندان بی گناه

2- مجرم

2) نوع جرم نسبت به :

- سیاسی

- کیفری

- حقوقی

اخلاقی

زنان

مردان

غیر مکلفین (زیر شانزده سال)

بیشترین زندانی در زمان حجاج بن یوسف ثقفی 120000 نفربود که20000 نفر از آنها زن بودند.

امامان پنچم

، ششم ، هفتم ، دهم ، یازدهم (علیهم السلام) به زندان رفتند.

12. زندان یوسف (ع)

1-قالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَی مِمّا یدْعُونَنِی إِلَیهِ [یوسف/33] .

2- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : السجن أحد القبرین [غررالحکم ، ص479] .

3-عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی قَوْلِهِ تَعَالَی" إِنّا نَرَاک مِنَ الْمُحْسِنِینَ " (یوسف/36) قَالَ : "کانَ یقُومُ عَلَی الْمَرِیضِ وَ یلْتَمِسُ الْمُحْتَاجَ وَ یوَسِّعُ عَلَی الْمَحْبُوسِ" [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص344] .

4- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : دخل یوسف السجن و هو ابن اثنتی عشره سنه و مکث فیه ثمان عشره سنه و بقی بعد خروجه ثمانین سنه فذلک

مائه سنه و عشر سنین [أمالی صدوق ، ص250] .

13. اولین زندان در اسلام

منب (ع) : [احکام زندان ، در اسلام ، محمد حسن بکائی ، ص273] .

اولین کسی که در اسلام زندان ساخت حضرت علی (ع) بود. آن حضرت در کوفه دو زندان یکی بنام نافع و دیگر بنام فحیس ساخت. چنانکه از نام زندان ها فهمیده می شود زندان اصلاحی و عامل نفع رسانی و تمرین دادن بوده است. در زندان های امام علی (ع) عبادت های شرعی و آموزش قرآن و آموزش سواد خواندن و نوشتن اجرا می شد و گاهی از برنامه های اجباری بود. حضرت زندانیان را در صورت ترک شعائر دینی تأدیب می کرد.

در عین حال با رأفت به اصلاح آنان می کوشید.

به زندانیان اجازه می داد برای نماز عید و نماز جمعه و تشییع جنازه بستگان یا به خاطر بیماری مرخصی بگیرند و زندانیان بد حال را عفو می فرمود. حضرت به حاکم اهواز نوشت اجازه بده زندانیان شبها برای هواخوری به حیاط زندان بیایند. حضرت مکرر از زندانها بازدید می کرد.

منب (ع) : [احکام زندان در اسلام ،

محمد حسن بکائی ، ص273] .

و برای لباس و خوراک زندانیان مقرراتی وضع فرمود. حضرت اجازه می داد بدهکار آزاد شده و کار کند و بدهی خود را بپردازد.

1. زهد

1.جایگاه

1. اهمیت

1) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا اتَّخَذَ اللَّهُ نَبِیاً إِلَّا زَاهِداً [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص51] .

2) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَفْضَلُ الزُّهْدِ إِخْفَاءُ الزُّهْدِ [نهج البلاغه ، حکمت 28] .

3) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الزهد شیمه المتقین و سجیه الأوابین [غررالحکم ، ص275] .

4) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الزهد متجر رابح [غررالحکم ، ص276] .

5) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الزُّهْدُ ثَرْوَهٌ [نهج البلاغه ، حکمت 4] .

6) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : جُعِلَ الْخَیرُ کلُّهُ فِی بَیتٍ وَ جُعِلَ مِفْتَاحُهُ الزُّهْدَ فِی الدُّنْیا [کافی ، ج2 ، ص128] .

7) قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ عَلَامَهَ الرَّاغِبِ فِی ثَوَابِ الآخِرَهِ زُهْدُهُ فِی عَاجِلِ زَهْرَهِ الدُّنْیا [کافی ، ج2 ، ص129] .

8) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا ابن مسعود النار لمن رکب محرما و الجنه لمن ترک الحلال فعلیک بالزهد فإن ذلک مما یباهی الله به الملائکه و به یقبل الله علیک بوجهه و یصلی علیک الجبار [مکارم الأخلاق ، ص448] .

9) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا علی إن الله تعالی زینک بزینه لم یزین العباد بزینه هی أحب إلیه منها زهدک فیها و بغضها إلیک و حبب إلیک الفقراء فرضیت بهم أتباعا و رضوا بک إماما [کشف الیقین ، ص85] .

10) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الزهد أصل الدين [غررالحكم

، ص275] .

11) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الزهد ثمره الدين [غررالحكم ، ص275] .

12) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الزهد أساس اليقين [الدين] [غررالحكم ، ص275] .

13) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : عليک بالزهد فإنه عون الدين [غررالحكم ، ص275] .

14) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ مِنْ أَعْوَنِ الْأَخْلَاقِ عَلَى الدِّينِ الزُّهْدَ فِى الدُّنْيا [كافى ، ج2 ، ص128] .

15) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فعليک بالزهد فإن ذلک مما يباهى الله به الملائكه [مكارم الأخلاق ، ص448] .

16) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حَرَامٌ عَلَى قُلُوبِكمْ أَنْ تَعْرِفَ حَلَاوَهَ الْإِيمَانِ حَتَّى تَزْهَدَ فِى الدُّنْيا [كافى ، ج2 ، ص128] .

2. فلسفه و حقيقت زهد

داشتن با زهد منافات ندارد ، حضرت سليمان داشت ولى زاهد بود.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَصْلُ الزُّهْدِ حُسْنُ الرَّغْبَهِ فِيمَا عِنْدَ اللَّهِ [غررالحكم ، ص275] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيسَ الزُّهْدُ فِى الدُّنْيا لُبْسَ الْخَشِنِ وَ أَكلَ الْجَشِبِ وَ لَكنَّ الزُّهْدَ فِى الدُّنْيا قَصْرُ الْأَمَلِ [مشكاه الأنوار ، ص114] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَيسَ الزُّهْدُ فِى الدُّنْيا بِإِضَاعَهِ الْمَالِ وَ لَا بِتَحْرِيمِ الْحَلَالِ بَلِ الزُّهْدُ فِى الدُّنْيا أَنْ لَا تَكونَ بِمَا فِى يدِک أَوْثَقَ مِنْک بِمَا فِى يدِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [معانى الأخبار ، ص251] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الزهد كله فى كلمتين من القرآن قال الله تعالى" لِكيلا تَأْسَوْا عَلى ما فاتَكمْ وَ لا تَفْرَحُوا بِما آتاكمْ " (حديد/23) فمن لم يأس على الماضى و لم يفرح بالآتى فهو الزاهد [بحارالأنوار ، ج75

، ص70] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ اجْعَلْ ثَنَائِی عَلَیک ، وَ مَدْحِی إِیاک ، وَ حَمْدِی لَک فِی کلِّ حَالَاتِی حَتَّی لَا أَفْرَحَ بِمَا آتَیتَنِی مِنَ الدُّنْیا ، وَ لَا أَحْزَنَ عَلَی مَا مَنَعْتَنِی فِیهَا [صحیفه سجادیه ، دعای 21] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَیهَا النَّاسُ إِنَّمَا النَّاسُ ثَلَاثَهٌ زَاهِدٌ وَ رَاغِبٌ وَ صَابِرٌ فَأَمَّا الزَّاهِدُ فَلَا یفْرَحُ بِشَی‌ءٍ مِنَ الدُّنْیا أَتَاهُ وَ لَا یحْزَنُ عَلَی شَی‌ءٍ مِنْهَا فَاتَهُ وَ أَمَّا الصَّابِرُ فَیتَمَنَّاهَا بِقَلْبِهِ فَإِنْ أَدْرَک مِنْهَا شَیئاً صَرَفَ عَنْهَا نَفْسَهُ لِمَا یعْلَمُ مِنْ سُوءِ عَاقِبَتِهَا وَ أَمَّا الرَّاغِبُ فَلَا یبَالِی مِنْ (حِلٍّ أَصَابَهَا أَمْ) مِنْ حَرَامٍ [أمالی صدوق ، ص343] .

قِیلَ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِی أَبِی طَالِبٍ (ع) : "ما الزهد؟" قال : "الرغبه فی التقوی و الزهاده فی الدنیا" [تحف العقول ، ص225] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الزُّهْدُ مِفْتَاحُ بَابِ الآخِرَهِ وَ الْبَرَاءَهُ مِنَ النَّارِ وَ هُوَ تَرْکک کلَّ شَی‌ءٍ یشْغَلُک عَنِ اللَّهِ تَعَالَی مِنْ غَیرِ تَأَسُّفٍ عَلَی فَوْتِهَا وَ لَا إِعْجَابٍ فِی تَرْکهَا وَ لَا انْتِظَارِ فَرْجٍ مِنْهَا وَ لَا طَلَبِ مَحْمَدَهٍ عَلَیهَا وَ لَا عِوَضٍ لَهَا بَلْ تَرَی فَوْتَهَا رَاحَهً وَ کوْنَهَا آفَهً وَ تَکونُ أَبَداً هَارِباً مِنَ الآفَهِ مُعْتَصِماً بِالرَّاحَهِ [مصباح الشریعه ، ص137] .

زهد اسلامی؛ یعنی ترک تجمل برای رسیدن به درد جامعه ، رهبانیت؛ یعنی ترک جامعه برای رسیدن به خود. زاهد به معنای فقیر نیست ، زاهد یعنی؛ اسیر ماده نیست.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَیهَا النَّاسُ الزَّهَادَهُ قِصَرُ الْأَمَلِ وَ الشُّکرُ عِنْدَ النِّعَمِ وَ التَّوَرُّعُ عِنْدَ الْمَحَارِمِ

[نهج البلاغه ، خطبه 81] .

آرزوی دراز انسان را از آنچه بر او و جامعه اش می گذرد دور نگه می دارد.

در خطبه 209 می خوانیم که حضرت علی (ع) به عیادت علا ابن زیاد رفت. ابتدا به خانه وسیع او ایراد گرفتند و سپس فرمودند : اگر در این منزل از مردم مهمانی کنی ، به فامیل رسیدگی کنی و حقوق آن را ادا کنیفَإِذا أَنْتَ قَدْ بَلَغْتَ بِهَا الْآخِرَةَ.

سپس علا به امام گفت که برادرم عاصم ، دنیا را رها کرده و لباس خشن می پوشد و به اصطلاح زاهد شده. امام او را احضار وتوبیخ شدید نمود که شیطان بر تو سوار شده ، چرا به زن و فرزندت رحم نمی کنی؟أَحَلَّ لَک الطَّیِّبَاتِ وَ هُوَ یکرَهُ أَنْ تَأْخُذَهَا أَنْتَ أَهْوَنُ عَلَی اللَّهِ مِنْ ذَلِک. قَالَ : یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ هَذَا أَنْتَ فِی خُشُونَهِ مَلْبَسِک وَ جُشُوبَهِ مَأْکلِک. قَالَ : وَیحَک إِنِّی لَسْتُ کأَنْتَ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَی فَرَضَ عَلَی أَئِمَّهِ الْعَدْلِ أَنْ یقَدِّرُوا أَنْفُسَهُمْ بِضَعَفَهِ النَّاسِ کیلَا یتَبَیغَ بِالْفَقِیرِ فَقْرُهُ.

قَالَ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) : الزُّهْدُ فِی الدُّنْیا قَصْرُ الْأَمَلِ وَ شُکرُ کلِّ نِعْمَهٍ وَ الْوَرَعُ عَنْ کلِّ مَا حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج5 ، ص71] .

3. عوامل تقویت زهد

1) ایمان : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ اللَّهُ تَعَالَی یا مُوسَی إِنَّ عِبَادِی الصَّالِحِینَ زَهِدُوا فِی الدُّنْیا بِقَدْرِ عِلْمِهِمْ [کافی ، ج2 ، ص317] .

ایمان انسانی را که می گفت : أَ إِنَّ لَنا لأَجْراً [شعراء/41] می برد به جائی که به فرعون می گوید : فَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ [طه/72] .

وَ الَّذِینَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّهِ [بقره/165

] .

2) شناخت حقیقت دنیا ، که به قول قرآن :

مَتاعٌ قَلِیلٌ [آل عمران/194] .

عَرَضَ الْحَیاهِ الدُّنْیا [نساء/94] .

زَهْرَهَ الْحَیاهِ الدُّنْیا [طه/131] .

مَا الْحَیاهُ الدُّنْیا إِلاّ مَتاعُ الْغُرُورِ [آل عمران/185] .

3) توجه به تاریخ دنیا طلبان :

إِرَمَ ذاتِ الْعِمادِ الَّتِی لَمْ یخْلَقْ مِثْلُها فِی الْبِلادِ [فجر/8-7] .

أَ لَیسَ لِی مُلْک مِصْرَ وَ هذِهِ الأَْنْهارُ تَجْرِی مِنْ تَحْتِی [زخرف/51] .

4) توجه به آثار سوء دنیا طلبی :

وَیلٌ لِکلِّ هُمَزَهٍ لُمَزَهٍ الَّذِی جَمَعَ مالاً وَ عَدَّدَهُ [همزه/2-1] .

فَما رَبِحَتْ تِجارَتُهُمْ [بقره/16] .

یشْتَرُونَ بِهِ ثَمَناً قَلِیلاً [بقره/174] .

5) توجه به ارزش انسان که نباید مبدا آن دنیا وحیوان و فرش و طلا باشد.

إِنَّ الْخاسِرِینَ الَّذِینَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ [زمر/15] .

6) هدف زهد : ترک دنیا برای قیامت است نه تن پروری

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : سُئِلَ الصَّادِقُ (ع) عَنِ الزَّاهِدِ فِی الدُّنْیا قَالَ الَّذِی یتْرُک حَلَالَهَا مَخَافَهَ حِسَابِهِ وَ یتْرُک حَرَامَهَا مَخَافَهَ عَذَابِهِ [أمالی صدوق ، ص358] .

7) راه رسیدن به زهد :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَكثِرْ ذِكرَ الْمَوْتِ فَإِنَّهُ لَمْ يكثِرْ إِنْسَانٌ ذِكرَ الْمَوْتِ إِلّا زَهِدَ فِی الدُّنْیا [کافی ، ج2 ، ص131] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : التزهد [النزهد] یوی إلی الزهد [غررالحکم ، ص276] .

نبود دنیا را در کنار بودهای معنوی قرار ده ، به نبود دنیا دلگرم می شوی.
قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إذا طلبت شیئا من الدنیا فزوی عنک فاذکر ما خصک الله به من دینک و صرفه عن غیرک فإن ذلک أحری

أن تستحق نفسک بما فاتک [بحارالأنوار ، ج70 ، ص81] .

8. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِی مُنَاجَاهِ مُوسَی (ع) یا مُوسَی إِنَّ الدُّنْیا دَارُ عُقُوبَهٍ عَاقَبْتُ فِیهَا آدَمَ عِنْدَ خَطِیئَتِهِ وَ جَعَلْتُهَا مَلْعُونَهً مَلْعُونٌ مَا فِیهَا إِلَّا مَا کانَ فِیهَا لِی یا مُوسَی إِنَّ عِبَادِی الصَّالِحِینَ زَهِدُوا فِی الدُّنْیا بِقَدْرِ عِلْمِهِمْ وَ سَائِرَ الْخَلْقِ رَغِبُوا فِیهَا بِقَدْرِ جَهْلِهِمْ وَ مَا مِنْ أَحَدٍ عَظَّمَهَا فَقَرَّتْ عَینَاهُ فِیهَا وَ لَمْ یحَقِّرْهَا أَحَدٌ إِلَّا انْتَفَعَ بِهَ [کافی ، ج2 ، ص317] .

9) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من صور الموت بین عینیه هان أمر الدنیا علیه [غررالحکم ، ص146] .

10) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أکثر ذکر الآخره و ما فیها من النعیم و العذاب الألیم فإن ذلک یزهدک فی الدنیا و یصغرها عندک و قد نبأک الله عنها و نعت لک نفسها [تحف العقول ، ص76] .

11) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کیف یزهد فی الدنیا من لا یعرف قدر الآخره [غررالحکم ، ص146] .

12) قَالَ الْکاظِمُ (ع) : إِنَّ الْعُقَلَاءَ زَهِدُوا فِی الدُّنْیا وَ رَغِبُوا فِی الآخِرَهِ لِأَنَّهُمْ عَلِمُوا أَنَّ الدُّنْیا طَالِبَهٌ مَطْلُوبَهٌ وَ الآخِرَهَ طَالِبَهٌ وَ مَطْلُوبَهٌ فَمَنْ طَلَبَ الْآخِرَهَ طَلَبَتْهُ الدُّنْیا حَتَّی یسْتَوْفِی مِنْهَا رِزْقَهُ وَ مَنْ طَلَبَ الدُّنْیا طَلَبَتْهُ الْ آخِرَهُ فَیأْتِیهِ الْمَوْتُ فَیفْسِدُ عَلَیهِ دُنْیاهُ وَ آخِرَتَهُ [کافی ، ج1 ، ص17] .

13) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ تَعَالَی لَهُ فِی لَیلَهِ الْإِسْرَاءِ یا أَحْمَدُ إِنْ أَحْبَبْتَ أَنْ تَکونَ أَوْرَعَ النَّاسِ فَازْهَدْ فِی الدُّنْیا وَ ارْغَبْ فِی الآخِرَهِ فَقَالَ إِلَهِی وَ کیفَ أَزْهَدُ فِی الدُّنْیا (وَ أَرْغَبُ فِی الآخِرَهِ) فَقَالَ

خُذْ مِنَ الدُّنْیا خِفّاً مِنَ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ وَ اللِّبَاسِ وَ لَا تَدَّخِرْ شَیئاً لِغَدٍ وَ دُمْ عَلَی ذِکرِی [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص199] .

4. موانع زهد

1) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کیف یزهد فی الدنیا من لا یعرف قدر الآخره [غررالحکم ، ص146] .

2) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کیف یصل إلی حقیقه الزهد من لم تمت شهوته [غررالحکم ، ص276] .

3) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کیف یعمل للآخره من لا ینقطع من الدنیا رغبته و لا تنقضی فیها شهوته [بحارالأنوار ، ج74 ، ص184] .

5.ثمرات و پیامدهای زهد

بهره گیری های مادّی تنها تأمین کننده خوشی و سعادت نیست.

سرنوشت سعادت فرد از سعادت جامعه جدا نیست.

بین روح و بدن ارتباط تنگاتنگ است و غرق شدن جسم در مادیات راه را برای پیشرفت روح می گیرد. روح هم مثل بدن نیاز به تغذیه و تقویت دارد. روح هم مثل بدن لذّت هایی دارد.

چون دل را از دنیا آزاد کرده ، فراغت برای معارف دارد :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بالزهد تثمر الحکمه [غررالحکم ، ص276] .

چون از دنیا گذشته سخاوت و انفاق برای او آسان است :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : رأس السخاء الزهد فی الدنیا [غررالحکم ، ص275] .

چون دل نبسته ، کمبودها در وی بی اثر است :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من زهد هانت علیه المحن [غررالحکم ، ص277] .

چون علاقه مفرط به دنیا ندارد ، حرص نمی ورزد :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الزهد فی الدنیا راحه القلب و البدن [تحف العقول ، ص358] .

چون عاشق

دنیا نیست ، از درآمدهای حرام دوری می کند :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من زهد فی الدنیا حصن دینه [غررالحکم ، ص277] .

چون چشمی به مال مردم ندارد ، محبوب است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَزْهَدْ فِیمَا فِی أَیدِی النَّاسِ یحِبَّک النَّاسُ [أمالی طوسی ، ص201] .

زاهد قانع و از خدا راضی است :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من زهد فی الدنیا أعتق نفسه و أَرْضَی رَبَّهُ [غررالحکم ، ص277] .

زاهد آزاد است :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ زَهِدَ فِی الدُّنْیا أَعْتَقَ نَفْسَهُ وَ أَرْضَی رَبَّهُ [غررالحکم ، ص277] .

چون از دنیا کنار است ، عیوب را بهتر می فهمد :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ازْهَدْ فِی الدُّنْیا یبَصِّرْک اللَّهُ عُیوبَهَا [غررالحکم ، ص276] .

زاهد فوق دنیا است :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الزاهد فی الدینار و الدرهم أعز من الدینار و الدرهم [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص301] .

لِکیلا تَأْسَوْا عَلی ما فاتَکمْ وَ لا تَفْرَحُوا بِما آتاکمْ [حدید/23] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّکمْ إِنْ زَهِدْتُمْ خَلَصْتُمْ مِنْ شَقَاءِ الدُّنْیا وَ فُزْتُمْ بِدَارِ الْبَقَاءِ [غررالحکم ، ص276] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أَبَاذَرٍّ! مَا زَهِدَ عَبْدٌ فِی الدُّنْیا إِلَّا أَثْبَتَ اللَّهُ الْحِکمَهَ فِی قَلْبِهِ وَ أَنْطَقَ بِهَا لِسَانَهُ وَ بَصَّرَهُ عُیوبَ الدُّنْیا وَ دَاءَهَا وَ دَوَاءَهَا وَ أَخْرَجَهُ

مِنْهَا سَالِماً إِلَى دَارِ السَّلَامِ [أمالى طوسى ، ص531] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من يرغب فى الدنيا فطال فيها أمله أعمى الله قلبه على قدر رغبته فيها

و من زهد فيها فقصر فيها أمله أعطاه الله علما بغير تعلم و هدى بغير هدايه و أذهب عنه العمى و جعله بصيرا [بحارالأنوار ، ج74 ، ص165] .

خرج رسول الله (ص) ذات يوم فقال : " هل منكم من يريد ان يوتيه الله علما بغير تعلمٍ و هديا بغير هدايه؟ ! هل منكم من يريد ان يذهب عنه العمى و يجعله بصيراً

الا انه من زهد فى الدنيا و قصر امله فيها اعطاه الله علما بغير تعلم و هديا بغير هدايه" [منثور ، ج1 ، ص67]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أَبَاذَرٍّ! إِذَا رَأَيتَ أَخَاک قَدْ زَهِدَ فِى الدُّنْيا فَاسْتَمِعْ مِنْهُ فَإِنَّهُ يلْقِى [إِلَيک] الْحِكمَةَ [أمالى طوسى ، ص531] .

در دعاى ندبه مى خوانيم : اللهم لک الحمد على ما جرى به قضاو فى أوليائک الذين استخلصتهم لنفسک و دينک إذا اخترت لهم جزيل ما عندک من النعيم المقيم الذى لا زوال له و لا اضمحلال بعد أن شرطت عليهم الزهد فى درجات هذه الدنيا الدنيه و زخرفها و زبرجها فشرطوا لک ذلک و علمت منهم الوفاء به فقبلتهم و قربتهم و قدمت [و قدرت] لهم الذكر العلى و الثناء الجلى و أهبطت عليهم ملائكتک و أكرمتهم [كرمتهم] بوحيک و رفدتهم بعلمک [إقبال الأعمال ، ص295] .

روى أن النبى (ص) قرأ "أَ فَمَنْ شَرَحَ اللّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلام فَهُوَ عَلى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ" (زمر/22) فقال إن النور إذا وقع فى القلب انفسح له و انشرح فقالوا : يا رسول الله ! فهل لذلک علامه يعرف بها؟ قال : "التجافى عن دار الغرور و

الإنابه إلى دار الخلود و الاستعداد للموت قبل نزول الموت" [مشكاه الأنوار ، ص268] .

عن حنظله بن كالب الاسيدى و كان من كتاب النبى (ص) قال : " كنا عند النبى فذكرنا الجنه و النار حتى كانا راى عين ، فقمت الى اهلى و ولدى فضحكت و لعبت فذكرت الذى كنا فيه ، فخرجت فلقيت ابابكر فقلت نافقت يا ابابكر ، قال : و ما ذلک؟ قلت : نكون عند النبى (ص) يذكرنا الجنه و النار كانا راى عين فاذا خرجنا من عنده عافسنا الارواح و الازواج و الاولاد و الضيعات فنسينا. فقال ابوبكر : انا لنفعل ذلک فاتيت النبى (ص) فذكرت له ذلک فقال : يا حنظله ! لو كنتم عند اهليكم كما تكونون عندى لصافحتكم الملائكه على فرشكم و فى الطريق يا حنظله ساعه و ساعه" [كنز ، 1696]

قال الحواريون لعيسى (ع) : "ما لک تمشى على الماء و نحن لا نقدر على ذلک؟ فقال لهم : و ما منزله الدينار و الدرهم عندكم؟ قالوا : حسن. قال : لكنهما عندى و المدر سواء". [مجموعه ورام ، ج1 ، ص156] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الزهد ثروه و الورع جنه و أفضل الزهد إخفاء الزهد الزهد يخلق الأبدان و يجدد الآمال و يقرب المنيه و يباعد الأمنيه من ظفر به نصب و من فاته تعب [مشكاه الأنوار ، ص115] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العلم يرشدک إلى ما أمرک الله به و الزهد يسهل لک الطريق إليه [غررالحكم ، ص63] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ازْهَدْ فِى الدُّنْيا يبَصِّرْک اللَّهُ عَوْرَاتِهَا وَ لَا

تَغْفُلْ فَلَسْتَ بِمَغْفُولٍ عَنْک [نهج البلاغه ، حکمت 391] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ازهد فی الدنيا تنزل عليک الرحمه [غررالحکم ، ص276] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّکمْ إِنْ زَهِدْتُمْ خَلَصْتُمْ مِنْ شَقَاءِ الدُّنْيا وَ فُزْتُمْ بِدَارِ الْبَقَاءِ [غررالحکم ، ص276] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا أَرَادُوا الزُّهْدَ فِی الدُّنْيا لِتَفْرُغَ قُلُوبُهُمْ لِلآخِرَهِ [کافی ، ج2 ، ص16] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ زَهِدَ فِی الدُّنْيا أَعْتَقَ نَفْسَهُ وَ أَرْضَی رَبَّهُ [غررالحکم ، ص277] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أفلح الزاهد فی الدنيا حظی بعز العاجله و بثواب الآخره [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحديد ، ج6 ، ص231] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حَرَامٌ عَلَی قُلُوبِکمْ أَنْ تَعْرِفَ حَلَاوَهَ الْإِيمَانِ حَتَّی تَزْهَدَ فِی الدُّنْيا [کافی ، ج2 ، ص128] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ زَهِدَ فِی الدُّنْيا هَانَتْ عَلَيهِ الْمُصِيبَاتُ [کافی ، ج2 ، ص50] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : من زهد فی الدنيا هانت عليه مصائبها [تحف العقول ، ص281] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ زَهِدَ فِی الدُّنْيا اسْتَهَانَ بِالْمُصِيبَاتِ [نهج البلاغه ، حکمت 31] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الزُّهْدُ فِی الدُّنْيا الرَّاحَهُ الْعُظْمَی [غررالحکم ، ص276] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : السَّلَامَهُ فِی التَّفَرُّدِ الرَّاحَهُ فِی التَّزَهُّدِ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص393] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لن يفتقر من زهد [غررالحکم ، ص276] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : الرغبه فی الدنیا تکثر الهم و الحزن و الزهد فی الدنیا یریح القلب و البدن [خصال

صدوق ، ج1 ، ص73] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إن الله خلق خلقا ضيق عليهم الدنيا نظرا لهم فزهدهم فيها و فى حطامها فرغبوا فى دار السلام [مشكاه الأنوار ، ص115] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَحْى قَلْبَک بِالْمَوْعِظَهِ وَ أَمِتْهُ بِالزَّهَادَهِ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من رغب فيها أتعبته و أشقته [غررالحكم ، ص129] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من زهد فى الدنيا لم تفته [غررالحكم ، ص277] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من كانت الدنيا همه كثر فى القيامه غمه [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج20 ، ص311] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّكمْ إِنْ زَهِدْتُمْ خَلَصْتُمْ مِنْ شَقَاءِ الدُّنْيا وَ فُزْتُمْ بِدَارِ الْبَقَاءِ [غررالحكم ، ص276] .

6. آثار ترک زهد

1) حسادت :

چون می دود و به هر چه می خواهد نمی رسد ، واکنش نشان می دهد ، از داشتن دیگران ناراحت است ، حسادت غیر از غبطه است.

حسادت نگذاشت واقعیات را بگویند و حقانیت رسول اکرم (ص) را کتمان کردندإِنَّ الَّذِينَ يكتُمُونَ ما أَنْزَلْنا مِنَ الْبَيناتِ وَ الْهُدى مِنْ بَعْدِ ما بَيّنّاهُ لِلنّاسِ فِى الْكتابِ أُولئِک يلْعَنُهُمُ اللّهُ وَ يلْعَنُهُمُ اللاّعِنُونَ [بقره/159] .

حسادت نگذاشت متحد شوند ، ما پیامبران را برای رفع اختلافات ناشی از جهل و تحیر فرستادیم ، لکن اختلافات ناشی از حسد نگذاشت متحد شوند.

وَ ما تَفَرَّقُوا إِلاّ مِنْ بَعْدِ ما جاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْياً بَينَهُمْ [شورى/14] .

حسادت مایه تلاش برای کفرِ و ارتجاع استوَدَّ کثِیرٌ مِنْ أهْلِ الّکتابِ لَوْ یرُدُّونَکمْ مِنْ بَعْدِ إِیمانِکمْ کفّاراً حَسَداً [بقره/109] .

حسادت

مایه برادر کشی است : إِذْ قالُوا لَیوسُفُ وَ أَخُوهُ أَحَبُّ إِلی أَبِینا مِنّا وَ نَحْنُ عُصْبَهٌ [یوسف/8] .

2) ذلت و تملق :

حرص و طمع او را ذلیل می کند.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الطَّمَعُ رِقٌّ مُوبَّدٌ [نهج البلاغه ، حکمت 180] .

3) دین فروشی و شخصیت فروشی :

برای یک لقمه نان همچون لنگ هر ساعتی دور پای شخصی است. عمر سعد اگر دل از ملک ری می کند قاتل امام حسین (ع) نمی شد.

افرادی که با پول خریداری می شوند ، زهد ندارند ، مخالفان را ه حق همیشه مهره ها را با پول می خریدند.

4) بد عاقبت مردن :

کسی که به دنیا دل بسته ، وقتی هنگام مرگ می خواهد از دلبند خود جدا شود ناراحت است و با بغض خدا و دریائی از حسرت از دنیا می رود. (مثال چسب که به مو می چسبد)

5) قدرت شناخت را از دست می دهد :

اصولا هر نوع علاقه سبب می شود که انسان واقعیت ها را آن چنان که هست ، نبیند. (علامه حلی در چاه را بست و بعد فکر کرد) .

6) جامعه بدون زهد تجمل پرست بار می آید و بودجه مملکت صرف اشیاء بی فایده و دکوری و مصرفی می شود. ملتی که زهد را یک اصل می داند ، هرگز در محاصره اقتصادی قرار نمی گیرد. او کم می خورد ، ساده می خورد ، روزه می گیرد ، اما زیر بار ظلم نمی رود. پیروان مکتب مارکس که زهد را کج معنا می کنند ، و آن را یک اصل تحذیری می دانند ، در مقام مدح رهبران خود زندگی ساده آنان را به رخ می کشند.

7) نداشتن زهد و تجمل پرستی

گروهی سبب می شود که محرومان جامعه با احساس تفاوت ها بسوزند و گرفتار عقده ها شوند و میان خود و دیگران احساس بیگانگی کنند.

8) رفتن زهد مساوی است با آمدن حرص که منشاء رشوه ، ربا ، کم فروشی ، دروغ ، تقلب ، و... بشود.

2. سیمای زهد

1. زاهد حقیقی

1) قال علی (ع) : لو ان رجلا اخذ جمیع ما فی الارض و اراد به وجه الله فهو زاهد و لو انه ترک الجمیع و لم یرد به وجه الله فلیس بزاهد [محجه البیضاء ، ج6 ، ص90]

2) قَالَ الْكاظِمُ (ع) : سُئِلَ الصَّادِقُ (ع) عَنِ الزَّاهِدِ فِی الدُّنْیا قَالَ : الَّذِی یتْرُک حَلَالَهَا مَخَافَهَ حِسَابِهِ وَ یتْرُک حَرَامَهَا مَخَافَهَ عَذَابِهِ [أمالی صدوق ، ص358] .

3) قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إن علامه الزاهدین فی الدنیا الراغبین فی الآخره ترکهم کل خلیط و خلیل و رفضهم کل صاحب لا یرید ما یریدون ألا و إن العامل لثواب الآخره هو الزاهد فی عاجل زهره الدنیا [تحف العقول ، ص272] .

4) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الزاهد فی الدنیا من لم یغلب الحرام صبره و لم یشغل الحلال شکره [تحف العقول ، ص200] .

5) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الزاهد فی الدنیا کلما ازدادت له تحلیا ازداد عنها تولیا [إرشاد مفید ، ج1 ، ص298] .

6) قَالَ الرِّضَا (ع) فی صفه الزاهد : متبلغ بدون قوته مستعد لیوم موته متبرم بحیاته [العدد القویه ، ص298] .

7) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الزَّاهِدُونَ فِی الدُّنْیا قَوْمٌ وُعِظُوا فَاتَّعَظُوا وَ أَیقَنُوا فَحَذِرُوا وَ عَلِمُوا فَعَمِلُوا إِنْ أَصَابَهُمْ یسْرٌ شَکرُوا

وَ إِنْ أَصَابَهُمْ عُسْرٌ صَبَرُوا [مجموعه ورام ، ج2 ، ص213] .

8) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قُلْتُ يا جَبْرَئِيلُ فَمَا تَفْسِيرُ الزُّهْدِ؟ قَالَ : يحِبُّ مَنْ يحِبُّ خَالِقَهُ وَ يبْغِضُ مَنْ يبْغِضُ خَالِقَهُ وَ يتَحَرَّجُ مِنْ حَلَالِ الدُّنْيا وَ لَا يلْتَفِتُ إِلَى حَرَامِهَا فَإِنَّ حَلَالَهَا حِسَابٌ وَ حَرَامَهَا عِقَابٌ وَ يرْحَمُ جَمِيعَ الْمُسْلِمِينَ كمَا يرْحَمُ نَفْسَهُ وَ يتَحَرَّجُ مِنَ الْكلَامِ كمَا يتَحَرَّجُ مِنَ الْمَيتَهِ الَّتِى قَدِ اشْتَدَّ نَتْنُهَا وَ يتَحَرَّجُ عَنْ حُطَامِ الدُّنْيا وَ زِينَتِهَا كمَا يتَجَنَّبُ النَّارَ أَنْ يغْشَاهَا وَ أَنْ يقَصِّرَ أَمَلَهُ وَ كانَ بَينَ عَينَيهِ أَجَلُهُ [معانى الأخبار ، ص260] .

9) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الزَّاهِدُ الَّذِى يخْتَارُ الآخِرَهَ عَلَى الدُّنْيا وَ الذُّلَّ عَلَى الْعِزِّ وَ الْجَهْدَ عَلَى الرَّاحَهِ وَ الْجُوعَ عَلَى الشِّبَعِ وَ عَافِيهَ الآجِلِ عَلَى مِحْنَهِ الْعَاجِلِ وَ الذِّكرَ عَلَى الْغَفْلَهِ وَ تَكونُ نَفْسُهُ فِى الدُّنْيا وَ قَلْبُهُ فِى الآخِرَهِ [مصباح الشريعه ، ص137] .

10) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا يكون زاهدا حتى يكون متواضعا [بحارالأنوار ، ج75 ، ص8] .

11) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كانُوا قَوْماً مِنْ أَهْلِ الدُّنْيا وَ لَيسُوا مِنْ أَهْلِهَا فَكانُوا فِيهَا كمَنْ لَيسَ مِنْهَا عَمِلُوا فِيهَا بِمَا يبْصِرُونَ وَ بَادَرُوا فِيهَا مَا يحْذَرُونَ تَقَلَّبُ أَبْدَانِهِمْ بَينَ ظَهْرَانَى أَهْلِ ال آخِرَهِ وَ يرَوْنَ أَهْلَ الدُّنْيا يعَظِّمُونَ مَوْتَ أَجْسَادِهِمْ وَ هُمْ أَشَدُّ إِعْظَاماً لِمَوْتِ قُلُوبِ أَحْيائِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 230] .

12) زهد او وسيله رشد است نه دكان دارى. بعضى علاقه شديد به دنيا دارند ، وليحِبُّونَ أَنْ يحْمَدُوا بِما لَمْ يفْعَلُوا [آل عمران/188] .

و لذا سادگى را وسيله محبوبيت قرار داده اند.

13) ريشه

زهد زاهد ناشی از ایمان به آیات : مَتاعُ الدُّنْیا قَلِیلٌ [نساء/77] .

وَ الْآخِرَهُ خَیرٌ وَ أَبْقی [اعلی/17] . می باشد ، بنابراین زهد اسلامی براساس یک جهان بینی عمیق اسلامی است.

14) زهد او برای رضای خداست ، او با کم زندگی می کند و از خدا راضی است تا خدا هم به اعمال کم او راضی باشد ، زیرا در فرهنگ اسلامی باور کرده است سخن امام صادق (ع) را کهمَنْ رَضِی مِنَ اللَّهِ بِالْقَلِیلِ مِنَ الرِّزْقِ قَبِلَ اللَّهُ مِنْهُ الْیسِیرَ مِنَ الْعَمَلِ [کافی ، ج2 ، ص138] .

15) زاهد کسی است که قلبا دنیا را نخواهد ، وگرنه بعضی که می دوند و نمی رسند و مجبورند ساده زندگی کنند اینها زاهد نیستند.

16) زاهد واقعی کسی است که اگر روزی وظیفه شرعی او کنار گذاردن سادگی شد به راحتی در رفاه زندگی می کند و اگر روزی وظیفه او ایجاب کرد تمام وسایل رفاه را برای خدا می دهد و سادگی یک عادت خشک برای او نشده باشد.

17) زاهد واقعی سادگی را برای نجات از عذاب خدا و بازرسی روز قیامت انتخاب کرده (فرق است میان کسی که پول ندارد سوغات بخرد ، با کسی که سخاوت خرید سوغات ندارد یا حال آوردن آن را ندارد.

یا به خاطر اینکه درگمرک معطل نشود و زودتر عبور کند و به جوار اولیای خدا برسد بار بر نمی دارد.

18) زاهد واقعی کسی است که تاسف برنداشتن نخورد.

19) زهد او را به عجب نکشاند.

20) منتظر رفاه در آینده نباشد.

21) زاهد کسی است که نه بر از دست رفته ها تاسف خورد و نه نسبت به داده شده ها شاد شود.

همان

گونه که قرآن می فرماید : لِکیلا تَأْسَوْا عَلی ما فاتَکمْ وَ لا تَفْرَحُوا بِما آتاکمْ [حدید/23] .

به قدری رشد کرده باشد و آگاهانه انتخاب کرده باشد که این مسائل او راتغییر ندهد.

22) بعضی در مال زاهد هستند ، ولی نسبت به مدح و انتقاد حساسیت دارند. زاهد واقعی کسی است که زهد در جاه و مقام هم داشته باشد. اگر کاندیدا نشد قهر نکند. زاهد دنیا را رها می کند تا آزاد شود ، ولی گاه خودش اسیر مقام می شود.

گاهی می گویند دنیا ارزش ندارد ، یعنی آن را دور بیاندازید تا من بردارم. در این رابطه در قرآن داریم : زُینَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ [فاطر/8] .

23) نشانه زاهد واقعی ایثار مال است نه بدبینی به مال وتنبلی.

24) زاهد کسی است که دلی دارد که از مهر دنیا و مقام خالی شده و از مهر خدا پر گشته است :

وَ الَّذِینَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّهِ [بقره/165] .

و گرنه اگر دنیا را رها کرد و مزه معنویت را نچشید که خسارت است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا أَرَادُوا الزُّهْدَ فِی الدُّنْیا لِتَفْرُغَ قُلُوبُهُمْ لِلآخِرَهِ [کافی ، ج2 ، ص16] .

2. زاهد نما

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إذا طلب الزاهد الناس فاهرب منه [غررالحکم ، ص276] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا تکن ممن یرجو الآخره بغیر عمل و یور التوبه لطول الأمل و یقول فی الدنیا قول الزاهدین و یعمل فیها عمل الراغبین [أمالی مفید ، ص329] .

سفیان ثوری محضر امام صادق (ع) رسید. لباس سفید امام را دید و گفت : این لباس برای شماخوب

نیست لباس ساده تری بپوشید. امام صادق (ع) فرمود : "پیامبر (ص) که لباس بسیار ساده می پوشید در زمانی بودکه مردم در بدبختی بودند. اما اگر وضع مردم خوب شد ابرار و مومنان سزاوارترند که از مال حلال بهره مند شوند.

ثانیا : ای سفیان هیچ حقی را از حقوق الهی رها نکرده ام. سپس امام صادق (ع) داستانی را برای ثوری نقل کرد ، که گروهی زاهد نما مردم را به ترک دنیاو ایثار دعوت می کردند. همین که با آنان برخورد کردم گفتم : دلیل شماچیست؟ زاهد نماها گفتند : قرآنوَ یوثِرُونَ عَلی أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ کانَ بِهِمْ خَصاصَهٌ [(حشر/9) کافی ، ج5 ، ص67] .

ونیز آیه : وَ یطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلی حُبِّهِ مِسْکیناً وَ یتِیماً وَ أَسِیراً [(دهر/8)]

یک نفر از جلسه خواست جواب دهد که هدف شما از این زهد نمایی این است که مردم از مال خود بگذرند و شما آن را تصاحب کنید ، ولی امام (ع) وی را ساکت و خودش به بحث پرداخت وگفت : قرآن و سخنان پیامبر (ص) دارای ناسخ و منسوخ است ، هر کلامی در موردی است که در غیر آن مورد معنا نمی دهد (آری اگر چشم را از محل خود خارج کنی دیگر نمی بیند) و تمام افرادی که گمراه می شوند به خاطر بی اطلاعی آنان نسبت به محکم و متشابه و ناسخ و منسوخ است.

سپس امام صادق (ع) فرمود : مگر خبر نداری که یکی از اصحاب تمام اموالش را انفاق کرد و چیزی برای اطفال خود نگذاشته بود. پیامبر (ص) فرمود : اگر به من خبر می دادید نمی گذاشتم درقبرستان مسلمانان او را

دفن کنید. مگر در قرآن نیامده : وَ الَّذِینَ إِذا أَنْفَقُوا لَمْ یسْرِفُوا وَ لَمْ یقْتُرُوا وَ کانَ بَینَ ذلِک قَواماً [(فرقان/67)]

مگر در اسلام در جزو کسانی که دعایشان مستجاب نمی شود ، نیامده که یکی از آنهارَجُلٌ رَزَقَهُ اللَّهُ مَالًا کثِیراً فَأَنْفَقَهُ ثُمَّ أَقْبَلَ یدْعُومگر در قرآن نیامده : وَ لا تَجْعَلْ یدَک مَغْلُولَةً إِلی عُنُقِک وَ لا تَبْسُطْها کلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُوماً مَحْسُوراً [(اسراء/29)]

سپس امام صادق (ع) به این زاهدنمایان مطالبی از سلمان و ابوذر نقل کرد که سلمان خوراک سال خود را تهیه می کرد ، گفتند : شاید فردا مردی. سلمان گفت : وجود غذا در خانه (در حالی که غذا زیاد و در دسترس همه است) سبب آرامش خاطر است. چرا شما از زمان و مکان و نقش آن غافلید. مگر نمی دانید که در ابتدای جنگ یک مسلمان حق فرار نداشت. مگر نمی دانید که اگر عدد کفار از ده برابر بیشتر باشد چون روحیه قوی دارند و مسلمانان کم بودند ، باید هر مسلمانی با ده کافر بجنگند ، سپس که روحیه و عدد آنان تغییر کرد هر مسلمانی با 2 کافر می جنگید و حق ترک نداشت. اما اگر بیشتر از 2 نفر می شدند می توانستند. سپس امام صادق (ع) به این زاهد نمایان از وضع یوسف و سلیمان و داود سخن فرمود و در پایان کمی آنان را نصیحت کرد ، که از پیش خود چیزی را نتراشید تنها به قاضی نروید. زهد حد و مرز دارد. شرط و حساب داد. زمان و مکان دارد. "ظرفیتها فرق می کند و شما این قدر سطحی نگر

نباشید و به خاطر فرا گرفتن یک آیه و حدیث از سایر آیات و روایات و سیره پیامبران غافل نشوید". [محجه البیضاء ، ج7 ، ص370الی375 و کافی ، ج5 ، ص68] .

یادم آمد که در سمیناری به من گفتنداللَّهَ اللَّهَ فِی نَظْمِ أَمْرِکمْ؛ شما هم بروید در صف ، ولی غافل از آن که :

اولا : من میهمان آنان بودم.

ثانیا : ساعتهاآنان نشسته و من ایستاده بودم و با گرد گچ خوردن مجانی درس دادم.

ثالثا : گویندهاللَّهَ اللَّهَ فِی نَظْمِ أَمْرِکمْفرمود : من علمنی حرفا فقدصیرنی عبداً

3. ازهد الناس

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَزْهَدُ النَّاسِ مَنِ اجْتَنَبَ الْحَرَامَ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص394] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَین (ع) : یقول الله یا ابن آدم ارض بما آتیتک تکن من أزهد الناس ابن آدم اعمل بما افترضت علیک تکن من أعبد الناس ابن آدم اجتنب مما حرمت علیک تکن من أورع الناس [تحف العقول ، ص281] .

قَالَ أَبُو ذَرٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ : "قُلْتُ یا رَسُولَ اللَّهِ! مَنْ أَزْهَدُ النَّاسِ؟ قَالَ : مَنْ لَمْ ینْسَ الْمَقَابِرَ وَ الْبِلَی وَ تَرَک مَا یفْنَی لِمَا یبْقَی وَ مَنْ لَمْ یعُدَّ غَداً مِنْ أَیامِهِ وَ عَدَّ نَفْسَهُ فِی الْمَوْتَی" [أمالی طوسی ، ص531] .

4. اهداف زاهد

از جمله اهداف زاهد آرامش دادن و تسکین به فقرا و شریک شدن در غم دیگران است ، نه بی تفاوتی.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَ أَقْنَعُ مِنْ نَفْسِی بِأَنْ یقَالَ هَذَا أَمِیرُ الْمُومِنِینَ وَ لَا أُشَارِکهُمْ فِی مَکارِهِ الدَّهْرِ [نهج البلاغه ، نامه 45] .

هدف دیگرش اثرمعنوی و اجتماعی و روانی سادگی است.

امام على (ع) در فلسفه لباس كهنه مى فرمايد : علت پوشيدنم قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يخْشَعُ لَهُ الْقَلْبُ وَ تَذِلُّ بِهِ النَّفْسُ وَ يقْتَدِى بِهِ الْمُومِنُونَ [نهج البلاغه ، حكمت 103] .

زهد نبايد به لباس شهرت و زندگى بكشد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ الزَّاهِدِينَ فِى الدُّنْيا تَبْكى قُلُوبُهُمْ وَ إِنْ ضَحِكوا وَ يشْتَدُّ حُزْنُهُمْ وَ إِنْ فَرِحُوا وَ يكثُرُ مَقْتُهُمْ أَنْفُسَهُمْ وَ إِنِ اغْتَبَطُوا بِمَا رُزِقُوا [نهج البلاغه ، خطبه 113] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن الزهاد فى الدنيا نور الجلال عليهم و أثر الخدمه بين أعينهم و كيف لا يكونون كذلک و إن الرجل لينقطع إلى بعض ملوک الدنيا فيرى عليه أثره فكيف بمن ينقطع إلى الله تعالى لا يرى أثره عليه [أعلام الدين ، ص304] .

1) وَ شَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَراهِمَ مَعْدُودَةٍ وَ كانُوا فِيهِ مِنَ الزّاهِدِينَ [يوسف/20] .

2) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا تزهدن فى شىء حتى تعرفه [غررالحكم ، ص276] .

3) قال رجل فى دعائه : اللهم ارنى الدنيا كما تراها فقال (ص) : لا تقل هكذا و لكن قل : ارنى الدنيا كما اريتها الصالحين من عبادک [محجه البيضاء] .

3. تفاوت زهد اسلامى و رهبانيت مسيحى

1) آيا اسلام از فقر تعريف كرد؟ خير.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كادَ الْفَقْرُ أَنْ يكونَ كفْراً [كافى ، ج2 ، ص307] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الفقر سواد الوجه فى الدارين [عواليااللآلى ، ج1 ، ص40] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْفَقْرُ الْمَوْتُ الْأَكبَرُ [نهج البلاغه ، حكمت 163] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) لِابْنِهِ مُحَمَّدِ ابْنِ

الْحَنَفِيهِ : يا بُنَى! إِنِّى أَخَافُ عَلَيک الْفَقْرَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنْهُ فَإِنَّ الْفَقْرَ مَنْقَصَهٌ لِلدِّينِ مَدْهَشَهٌ لِلْعَقْلِ دَاعِيهٌ لِلْمَقْتِ [نهج البلاغه ، حکمت 319] .

2) پس مدح از فقر و مذمت دنیا؛ یعنی چه؟

پاسخ : الف : منظور از فقر مورد ستایش سادگی است.

ب : فقر انتخابی است : لِلْفُقَراءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِى سَبِيلِ اللّهِ [بقره/273] .

مواردی که طرفداران حق به خاطر حمایت از مکتب از طرف ستمگران در محاصره قرار می گیرند ، نظیر ظلمی که به پیروان مکتب اهل بیت می شده که فرمودند : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من أحبنا أهل البيت فليعد للفقر جلبابا [بحارالأنوار ، ج25 ، ص15] .

امروز ایران ، فقر و محاصره اقتصادی را انتخاب کرده و به این فقر افتخار می کند. انتقاد از فقر تحمیلی است ، نه فقر انتخابی.

ج : آن فقری که مورد ستایش است ، فقر الی الله است که انسان هیچ گاه خود را مستغنی نداند ، مال خود و خود را زیر نظر و محتاج به او ببیند.

4. سیمای زاهد و راهب :

سیمای زاهد :

1) از لذت گرایی دوری می کند ، به مسئولیت های اجتماعی رو می آورد و آن را از آخرت جدا نمی داند.

2) آخرتگرای جامعه گرا

3) حفظ سلامت و نظافت و همسرداری و تولید نسل را وظیفه می شمارد.

4) دنیا و آخرت را به هم پیوند خورده می بیند.

سیمای راهب :

1) از لذت گرایی دوری می کند ، امّا از مسئولیت های اجتماعی می گریزد و آن را پست و دنیایی می شمرد.

2) آخرتگرای جامعه گریز

3) سلامت و نظافت وانتخاب همسر و تولید فرزند را تحقیر می کند.

4) دنیا و آخرت را از هم

مجزّا می داند.

1. زیارت عاشورا

1. فلسفه زیارت عاشورا

1 تقرب :

أَتَیتُکمْ یا أَهْلَ التَّوْحِیدِ زَائِرا وَ بِحَقِّکمْ عَارِفا وَ بِزِیارَتِکمْ إِلَی اللَّهِ مُتَقَرِّبا [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص334] .

2 شناخت :

اللَّهُمَّ انْفَعْنِی بِزِیارَتِهِمْ وَ ثَبِّتْنِی عَلَی قَصْدِهِمْ وَ تَوَفَّنِی عَلَی مَا تَوَفَّیتَهُمْ عَلَیهِ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص334] .

3 قدرشناسی.

4 الگوگیری.

5 طلب شفاعت.

6 توسل.

7 زنده نگه داشتن نام قهرمانان.

8 ابراز هم دردی.

9 اعلام موضع.

2. مراحل زیارت عاشورا

1 حمایت مخالفت :

یا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ إِنِّی سِلْمٌ لِمَنْ سَالَمَکمْ وَ حَرْبٌ لِمَنْ حَارَبَکمْ إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص456] .

2 اقامه عزا :

بِأبِی أنْتَ وَ أمِّی لَقَدْ عَظَمَ مُصَابِی بِک [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص456] .

3 اعلام برائت :

بَرِئْتُ إِلَی اللَّهِ وَ إِلَیکمْ مِنْهُمْ.... بِالْبَرَاءَهِ مِنْ أَعْدَائِکمْ وَ النَّاصِبِینَ لَکمُ الْحَرْبَ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص457] .

4 اعلام ولایت :

أَتَقَرَّبُ إِلَی اللَّهِ ثُمَّ إِلَیکمْ بِمُوَالاتِکمْ وَ مُوَالاهِ وَلِیکمْ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص457] .

اللَّهُمَّ إِنِّی أَتَقَرَّبُ إِلَیک فِی هَذَا الْیوْمِ وَ فِی مَوْقِفِی هَذَا وَ أَیامِ حَیاتِی بِالْبَرَاءَهِ مِنْهُمْ وَ اللَّعْنَهِ عَلَیهِمْ وَ بِالْمُوَالاهِ لِنَبِیک وَ آلِ نَبِیک [عَلَیهِ وَ] عَلَیهِمُ لسَّلامُ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص457] .

5 سپاسگزاری :

اللَّهُمَّ لَک الْحَمْدُ حَمْدَ الشَّاکرِینَ لَک عَلَی مُصَابِهِمْ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَی عَظِیمِ رَزِیتِی [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص458] .

6 پایان دعا ، سجده به پیشگاه خدا است تا اعلام کنیم خدایا عشق ما به حسین به خاطر این است که او بنده تو و فدایی

توست. ما در حالی که در پیشگاه تو خضوع می کنیم ، نام حسین و انصارش را گرامی می داریم.

3. موارد لعن وسلام

1. حقیقت سلام

سلام ، نشانه ادب و احترام است.

سلام ، نشانه عشق و محبت است.

سلام ، نشانه هم خطی و هم فکری است.

سلام ، نشانه صلح و مسالمت است.

سلام ، اعلام حضور و اجازه ورود است.

سلام ، تحیت اهل بهشت است.

سلام ، اولین حق هر مسلمان بر مسلمان دیگر است.

سلام ، نشانه تواضع و فروتنی است.

سلام ، کلید شروع است. (ما زیارت را با سلام شروع می کنیم)

سلام ، وسیله ادخال سرور و جلب رضایت است.

سلام بر شهیدان ، یک شعار سیاسی اجتماعی مهم است.

سلام ها ، نشانه ولایت است ، در مقابل لعن ها که نشانه برائت است.

2. سلام های قرآنی

الف : در قرآن به اولیای خدا سلام داده شده :

1 سلام بر پیامبر اسلام : ... و سلموا تسلیما

2 سلام به عیسی : وَ سَلامٌ عَلَیهِ یوْمَ وُلِدَ وَ یوْمَ یمُوتُ وَ یوْمَ یبْعَثُ حَیا [مریم7 15] .

3 سلام به نوح : سَلامٌ عَلی نُوحٍ فِی الْعالَمِینَ [صافات ، 79] .

4 سلام به ابراهیم : سَلامٌ عَلی إِبْراهِیمَ [صافات ، 109] .

5 سلام به موسی و هارون : سَلامٌ عَلی مُوسی وَ هارُونَ [صافات ، 120] .

6 سلام بر آل یس : سَلامٌ عَلی إِلْ یاسِینَ [صافات ، 130] .

7 سلام بر پیامبران : سَلامٌ عَلَی الْمُرْسَلِینَ [صافات ، 181] .

8 سلام به صابران : سَلامٌ عَلَیکمْ بِما صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَی الدّارِ [رعد ، 24

.]

ب : در هر نمازی به پیامبر و صالحان و نماز گزاران ، سلام می دهیم.

السلام علیک ایها النبی و رحمه الله و برکاته

السلام علینا و علی عباد الله الصالحین

السلام علیکم و رحمه الله و برکاته

3. سلام های زیارت عاشورا

در زیارت عاشورا 310 مرتبه سلام می دهیم. سلام بر امام شهیدان و انصارش. سلام ها مثل لعن ها باید تکرار شوند. شعارها مثل لعن ها باید تکرار شوند. شعارها احتیاج به تکرار دارند تا فضای جامعه را معطر کنند. تکرارها عامل ثبات و دوام است. هیچ وقت جامعه نباید از شور انقلابی بیفتد.

دو فراز صد مرتبه ای در زیارت عاشورا است. یکی همین سلام ها است که معلوم می شود اصلی ترین رکن زیارت ، همین سلام ها و لعن هاست.

4. حقیقت لعن

لعنت ، نشانه برائت است.

لعنت ، نشانه نهی از منکر است.

لعنت ، نشانه بغض فی الله است.

لعنت ، نشانه موضع گیری نسبت به ستمگران امروز است.

لعنت ، جدایی خط حق از خط باطل است.

امامان ما بعد از هر نماز به چند نفر و یا چند گروه لعنت می کرده اند.

لعن ها ، نفرین و طلب افزایش عذاب برای تبه کاران است.

لعن ها باید تکرار شود و به صورت شعار همیشگی مسلمانان در آید.

بسیاری از صفات ملعونین قرآنی در قاتلین امام حسین (ع) هست.

در زیارت عاشورا 320 مرتبه لعن و بارها تعبیر برائت آمده است.

5. لعن های قرآنی

الف : در قرآن اقوامی مورد لعن قرار گرفته اند. بیش از چهل مرتبه واژه لعن در قرآن آمده.

1 کافرین : فَلَعْنَهُ اللّهِ عَلَی الْکافِرِینَ [بقره ، 89] .

2 کاذبین : ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّهِ

عَلَى الْكاذِبِينَ [آل عمران ، 61] .

3 ظالمين : أَلا لَعْنَهُ اللّهِ عَلَى الظّالِمِينَ [هود ، 18] .

4 مفسدين : يفْسِدُونَ فِى الْأَرْضِ أُولئِک لَهُمُ اللَّعْنَهُ وَ لَهُمْ سُوءُ الدّارِ [رعد ، 25] .

5 كتمان كنندگان : إِنَّ الَّذِينَ يكتُمُونَ ما أَنْزَلْنا مِنَ الْبَيناتِ وَ الْهُدى مِنْ بَعْدِ ما بَيّنّاهُ لِلنّاسِ فِى الْكتابِ أُولئِک يلْعَنُهُمُ اللّهُ وَ يلْعَنُهُمُ اللاّعِنُونَ [بقره ، 159] .

6 يهود : وَ قالَتِ الْيهُودُ يدُ اللّهِ مَغْلُولَهٌ غُلَّتْ أَيدِيهِمْ وَ لُعِنُوا بِما قالُوا [مائده ، 64] .

7 تهمت زنندگان : إِنَّ الَّذِينَ يرْمُونَ الْمُحْصَناتِ الْغافِلاتِ الْمُومِناتِ لُعِنُوا فِى الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ [نور ، 23] .

8 اصحاب سبت : كما لَعَنّا أَصْحابَ السَّبْتِ [نساء ، 47] .

9 پيمان كنندگان : فَبِما نَقْضِهِمْ مِيثاقَهُمْ لَعَنّاهُمْ وَ جَعَلْنا قُلُوبَهُمْ قاسِيهً [مائده ، 13] .

10 منافقين : وَعَدَ اللّهُ الْمُنافِقِينَ وَ الْمُنافِقاتِ وَ الْكفّارَ نارَ جَهَنَّمَ خالِدِينَ فِيها هِى حَسْبُهُمْ وَ لَعَنَهُمُ اللّهُ [توبه7 68] .

11 اذيت كنندگان به پيامبر (ص) : إِنَّ الَّذِينَ يوذُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللّهُ فِى الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ [احزاب ، 57] .

12 قاتل : وَ مَنْ يقْتُلْ مُومِناً مُتَعَمِّداً فَجَزاوهُ جَهَنَّمُ خالِداً فِيها وَ غَضِبَ اللّهُ عَلَيهِ وَ لَعَنَهُ وَ أَعَدَّ لَهُ عَذاباً عَظِيماً [نساء ، 93] .

13 شيطان : إِنْ يدْعُونَ إِلاّ شَيطاناً مَرِيداً لَعَنَهُ اللّهُ [نساء ، 117 و 118] .

14 پيروان طاغوت : قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكمْ بِشَرٍّ مِنْ ذلِک مَثُوبَهً عِنْدَ

اللّهِ مَنْ لَعَنَهُ اللّهُ وَ غَضِبَ عَلَيهِ وَ جَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَهَ وَ الْخَنازِيرَ وَ عَبَدَ الطَّاغُوتَ [مائده ، 60] .

15 لجوج ها : وَ قالُوا قُلُوبُنا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللّهُ بِكفْرِهِمْ [بقره ، 88] .

16 قاطعين رحم : فَهَلْ عَسَيتُمْ إِنْ تَوَلَّيتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِى الْأَرْضِ وَ تُقَطِّعُوا أَرْحامَكمْ أُولئِک الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللّهُ [محمد ، 22 و 23] .

17 شايعه افكنان : لَئِنْ لَمْ ينْتَهِ الْمُنافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُرْجِفُونَ فِى الْمَدِينَهِ لَنُغْرِينَّک بِهِمْ ثُمَّ لا يجاوِرُونَک فِيها إِلاّ قَلِيلاً مَلْعُونِينَ أَينَما ثُقِفُوا أُخِذُوا وَ قُتِّلُوا تَقْتِيلاً [احزاب ، 60و 61] .

18 بنى اميه : وَ الشَّجَرَهَ الْمَلْعُونَهَ فِى الْقُرْآنِ [اسراء ، 60] .

6. لعن هاى زيارت عاشورا

مشمولين لعن در زيارت عاشورا :

1 پيشتازان و جلو داران :

فَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهً أَسَّسَتْ أَسَاسَ الظُّلْمِ وَ الْجَوْرِ عَلَيكمْ أَهْلَ الْبَيتِ [مفاتيح الجنان ، ج1 ، ص456] .

2 غاصبين :

وَ لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهً دَفَعَتْكمْ عَنْ مَقَامِكمْ وَ أَزَالَتْكمْ عَنْ مَرَاتِبِكمُ الَّتِى رَتَّبَكمُ اللَّهُ فِيهَا [مفاتيح الجنان ، ج1 ، ص456] .

3 قاتلين :

وَ لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهً قَتَلَتْكمْ [مفاتيح الجنان ، ج1 ، ص456] .

4 زمينه سازان :

وَ لَعَنَ اللَّهُ الْمُمَهِّدِينَ لَهُمْ بِالتَّمْكينِ مِنْ قِتَالِكمْ [مفاتيح الجنان ، ج1 ، ص456] .

5 عاملان :

وَ لَعَنَ اللَّهُ أُمَّةً أَسْرَجَتْ وَ أَلْجَمَتْ وَ تَنَقَّبَتْ لِقِتَالِک [مفاتيح الجنان ، ج1 ، ص456] .

6 بيعت كنندگان پيروان راضيان :

اللهم الْعَنِ الْعِصَابَةَ الَّتِی [الَّذِينَ] جَاهَدَتِ الْحُسَينَ

وَ شَایعَتْ وَ بَایعَتْ وَ تَابَعَتْ [تَایعَتْ] عَلَی قَتْلِهِ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص458] .

7 دودمان زیاد و مروان و بنی امیه :

وَ لَعَنَ اللَّهُ آلَ زِیادٍ وَ آلَ مَرْوَانَ وَ لَعَنَ اللَّهُ بَنِی أُمَیهَ قَاطِبَةً [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص456] .

8 ابن زیاد و عمر سعد و شمر :

وَ لَعَنَ اللَّهُ ابْنَ مَرْجَانَهَ وَ لَعَنَ اللَّهُ عُمَرَ بْنَ سَعْدٍ وَ لَعَنَ اللَّهُ شِمْرا [شَمِرا] [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص456] .

9 ابوسفیان و معاویه و یزید :

اللَّهُمَّ الْعَنْ أَبَا سُفْیانَ وَ مُعَاوِیهَ وَ یزِیدَ بْنَ مُعَاوِیهَ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص457] .

10 خلفای سه گانه :

اللَّهُمَّ خُصَّ أَنْتَ أَوَّلَ ظَالِمٍ بِاللَّعْنِ مِنِّی وَ ابْدَأْ بِهِ أَوَّلا ثُمَّ [الْعَنِ] الثَّانِی وَ الثَّالِثَ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص458] .

4. درخواست های زیارت عاشورا

1. دنیوی

1. مقام محمود

وَ أَسْأَلُهُ أَنْ یبَلِّغَنِی الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ لَکمْ عِنْدَ اللَّهِ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص457] .

2. نزول رحمت

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِی فِی مَقَامِی هَذَا مِمَّنْ تَنَالُهُ مِنْک صَلَوَاتٌ وَ رَحْمَهٌ وَ مَغْفِرَهٌ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص457] .

3. معیت با ائمه (ع)

فَأَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِی أَکرَمَنِی بِمَعْرِفَتِکمْ وَ مَعْرِفَهِ أَوْلِیائِکمْ وَ رَزَقَنِی الْبَرَاءَهَ مِنْ أَعْدَائِکمْ أَنْ یجْعَلَنِی مَعَکمْ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص457] .

4. خونخواهی

فَأَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِی أَکرَمَ مَقَامَک وَ أَکرَمَنِی [بِک] أَنْ یرْزُقَنِی طَلَبَ ثَارِک مَعَ إِمَامٍ مَنْصُورٍ مِنْ أَهْلِ بَیتِ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ وَ آلِهِ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص456] .

5. روسفیدی

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِی عِنْدَک وَجِیها بِالْحُسَینِ علیه

السلام فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص456] .

6. ثواب عزاداری

وَ أَسْأَلُ اللَّهَ بِحَقِّکمْ وَ بِالشَّأْنِ الَّذِی لَکمْ عِنْدَهُ أَنْ یعْطِینِی بِمُصَابِی بِکمْ أَفْضَلَ مَا یعْطِی مُصَابا بِمُصِیبَتِهِ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص457] .

7. استمرار

لا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِّی لِزِیارَتِکمْ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص458] .

8. زندگی محمدی (ص)

اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَحْیای مَحْیا مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ مَمَاتِی مَمَاتَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص457] .

2. اخروی

1. طلب شفاعت

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِی شَفَاعَهَ الْحُسَینِ یوْمَ الْوُرُودِ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص458] .

2. مرگ محمدی (ص)

اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَحْیای مَحْیا مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ مَمَاتِی مَمَاتَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص457] .

3. معیت با ائمه (ع) درآخرت

وَ أَنْ یثَبِّتَ لِی عِنْدَکمْ قَدَمَ صِدْقٍ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص457] .

4. لعن وعذاب برای ظالمین

اللَّهُمَّ الْعَنْ أَوَّلَ ظَالِمٍ ظَلَمَ حَقَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ [مفاتیح الجنان ، ج1 ، ص457] .

اللّهُمَّ فَضَاعِفْ عَلَيهِمُ اللّعْنَ مِنْک وَ الّعَذَابَ [الّأَلِيمَ] [مفاتيح الجنان ، ج1 ، ص457] .

1. زيارت قبور

1. اهميت و فضيلت

1. قَالَ الْكاظِمُ (ع) : مَنْ لَمْ يسْتَطِعْ أَنْ يزُورَ قُبُورَنَا فَلْيزُرْ قُبُورَ صُلَحَاءِ إِخْوَانِنَا [كافى ، ج4 ، ص59] .

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اذكروا محاسن أمواتكم و كفوا عن مساويهم [عوالى اللآلى ، ج1 ، ص159] .

2. قال رسول الله (ص) : ساب الموتى كالمشرف على الهلكه [فصاحه ، 1722]

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا تسبوا الأموات

فتووا الأحياء [الدعوات ، ص278] .

2. زيارت قبور والدين

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ زَارَ قَبْرَ أَبَوَيهِ أَوْ أَحَدِهِمَا فِی کلِّ جُمُعَهٍ غُفِرَ لَهُ وَ کتِبَ بَرّاً [بحارالأنوار ، ج86 ، ص359] .

2. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : زُورُوا مَوْتَاکمْ فَإِنَّهُمْ يفْرَحُونَ بِزِيارَتِکمْ وَ لْيطْلُبْ أَحَدُکمْ حَاجَتَهُ عِنْدَ قَبْرِ أَبِيهِ وَ عِنْدَ قَبْرِ أُمِّهِ بِمَا يدْعُو لَهُمَا [کافی ، ج3 ، ص229] .

3. آداب زيارت قبور

1. طهارت

2. از طرف پا به سوی قبر برود نه سر

3. وقت زيارت رويش به طرف ميت باشد.

4. بايستد و دعا کند.

5. مقداری قرآن بخواند. مستحب است يس و توحيد را بنشيند و بخواند.

6. به طرف قبله بايستد و برای ميت دعا کند.

7. آب تميز بر روی قبر بريزد.

8. صدقه برای ميت بدهد.

آدب زائر قبور

1. عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : نَّهُ نَهَی عَنِ ادِّخَارِ لُحُومِ الْأَضَاحِی فَوْقَ ثَلَاثٍ وَ عَنْ زِيارَهِ الْقُبُورِ" ثُمَّ قَالَ بَعْدَ ذَلِک : إِنَّ النَّاسَ يتْحِفُونَ ضَيفَهُمْ وَ يحْبُونَ لِغَائِبِهِمْ فَکلُوا وَ أَمْسِکوا مَا شِئْتُمْ وَ کنْتُ نَهَيتُکمْ عَنْ زِيارَهِ الْقُبُورِ أَلَا فَزُورُوهَا وَ لَا تَقُولُوا هُجْراً فَإِنَّهُ بَدَا لِی أَنْ يرِقَّ الْقَلْبَ [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص45] .

2.رَوَى الزُّبَيرُ بْنُ بَكارٍ : " أنَّ النَّبِی (ص) لَمَّا خَرَجَ بِإبْرَاهِيمَ خَرَجَ يمْشِی ثُمَّ جَلَسَ عَلَی قَبْرِهِ ثُمَّ وَلَّی فَلَمَّا رَآهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) قَدْ وُضِعَ فِی الْقَبْرِدَمَعَتْ عَينَاهُ فَلَمَّا رَأی الصَّحَابَهُ ذَلِک بَکوْا حَتَّی ارْتَفَعَتْ أصْوَاتُهُمْ فَأقْبَلَ عَلَيهِ أبُو بَکرٍ فَقَالَ : يا رَسُولَ اللَّهِ تَبْکی وَ أنْتَ تَنْهَی عَنِ الْبُکاءِ. فَقَالَ النَّبِی (ص) : تَدْمَعُ الْعَينُ وَ يوْجَعُ الْقَلْبُ وَ لَا نَقُولُ مَا يسْخِطُ الرَّبَّ"

[مسکن الفؤاد ، ص104] .

3. قال رسول الله (ص) : من اراد ان یزور قبرا فلیزره و لا یقول الاخیرا فان المیت یتاذی مما یتاذی منه الحی [الغدیر ، ج5 ، ص168]

امیر المومنین (ع) چگونه به قبرستان می رفت؟

1.قد مرأَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) على المقابر و قَالَ : " السلام علیکم یا أهل القبور! أنتم لنا سلف و نحن لکم خلف و إنا إن شاء الله بکم لاحقون أما المساکن فسکنت و أما الأزواج فنکحت و أما الأموال ، فقسمت هذا خبر ما عندنا فلیت شعری ما خبر عندکم؟ ثم قال : أما إنهم إن نطقوا لقالوا وجدنا التقوی خیر زاد" [بحارالأنوار ، ج75 ، ص71] .

2.عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُنْدَبٍ قَالَ : " لَمَّا رَجَعَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) مِنْ صِفِّينَ وَ جَازَ دُورَ بَنِی عَوْفٍ وَ كنَّا مَعَهُ إِذَا نَحْنُ عَنْ أَيمَانِنَا بِقُبُورٍ سَبْعَهٍ أَوْ ثَمَانِيهٍ فَقَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا هَذِهِ الْقُبُورُ فَقَالَ لَهُ قُدَامَهُ بْنُ عَجْلَانَ الْأَزْدِی : يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ! إِنَّ خَبَّابَ بْنَ الْأَرَتِّ تُوُفِّی بَعْدَ مَخْرَجِک فَأَوْصَی أَنْ يدْفَنَ فِی الظَّهْرِ وَ كانَ النَّاسُ يدْفَنُونَ فِی دُورِهِمْ وَ أَفْنِيتِهِمْ فَدُفِنَ النَّاسُ إِلَی جَنْبِهِ فَقَالَ (ع) : رَحِمَ اللَّهُ خَبَّاباً فَقَدْ أَسْلَمَ رَاغِباً وَ هَاجَرَ طَائِعاً وَ عَاشَ مُجَاهِداً وَ ابْتُلِی فِی جِسْمِهِ أَحْوَالًا وَ لَنْ يضِيعَ اللَّهُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا فَجَاءَ حَتَّی وَقَفَ عَلَيهِمْ ثُمَّ قَالَ : عَلَيكمُ السَّلَامُ يا أَهْلَ الدِّيارِ الْمُوحِشَهِ! وَ الْمَحَالِّ الْمُقْفِرَهِ مِنَ الْمُومِنِينَ وَ الْمُومِنَاتِ وَ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُسْلِمَاتِ أَنْتُمْ لَنَا سَلَفٌ وَ فَرَطٌ وَ نَحْنُ لَكمْ تَبَعٌ وَ بِكمْ عَمَّا قَلِيلٍ لَاحِقُونَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَ لَهُمْ

وَ تَجَاوَزْ عَنَّا وَ عَنْهُمْ ثُمَّ قَالَ : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی جَعَلَ الْأَرْضَ کفَاتاً أَحْیاءً وَ أَمْوَاتاً الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی مِنْهَا خَلَقَنَا وَ فِیهَا یعِیدُنَا وَ عَلَیهَا یحْشُرُنَا طُوبَی لِمَنْ ذَکرَ الْمَعَادَ وَ عَمِلَ لِلْحِسَابِ وَ قَنِعَ بِالْکفَافِ وَ رَضِی عَنِ اللَّهِ بِذَلِک" [وقعه صفین ، ص531] .

4. اثرات زیارت قبور

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : زر القبور تذکر بها الآخره [مجموعه ورام ، ج1 ، ص288] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : زوروا موتاکم و صلوا علیهم و سلموا علیهم فإن لکم فیهم عبره [مجموعه ورام ، ج1 ، ص288] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ لَمْ یقْدِرْ عَلَی زِیارَتِنَا فَلْیزُرْ صَالِحِی مَوَالِینَا یکتَبْ لَهُ ثَوَابُ زِیارَتِنَا [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص73] .

4. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : زُورُوا مَوْتَاکمْ فَإِنَّهُمْ یفْرَحُونَ بِزِیارَتِکمْ [کافی ، ج3 ، ص229] .

روشنایی قبر

1. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَاجْعَلُوا طَاعَهَ اللَّهِ مَصَابِیحَ لِبُطُونِ قُبُورِکمْ [نهج البلاغه ، خطبه 198] .

تابلویی زیبا برای قبرستان

1. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ضَعْ فَخْرَک وَ احْطُطْ کبْرَک وَ اذْکرْ قَبْرَک فَإِنَّ عَلَیهِ مَمَرَّک [نهج البلاغه ، خطبه 153] .

5. باخبر بودن اموات از اوضاع ما

اطلاعات مرده ها از این عالم

1. قال رسول الله (ص) : ان المیت اذا دفن سمع خفق نعالهم اذا ولوا عنه منصرفین [فصاحه ، 831]

2. قال رسول الله (ص) : ان الميت يعرف من يحمله و من يغسله و من يدليه فى قبره [فصاحه ، 832]

قال البراء بن عازب : خرجنا مع رسول الله (ص) على جنازه رجل

من الأنصار فجلس رسول الله (ص) على قبره منكسا رأسه ثم قال : اللهم إنى أعوذ بک من عذاب القبر ثلاثا ثم قال : إن المؤمن إذا كان فى إقبال من الآخره بعث الله له ملائكه كان وجوههم الشمس معهم حنوطه و كفنه فيجلسون مد بصره فإذا خرجت روحه صلى عليه كل ملک بين السماء و الأرض و كل ملک فى السماء و فتحت له أبواب السماء فليس منها باب إلا يحب أن تدخل روحه منه فإذا صعد بروحه قيل : أى رب عبدک فلان فيقول : أرجعوه فأروه ما أعددت له من النعيم فإنى وعدته منها خلقناكم و فيها نعيدكم و منها نخرجكم تاره أخرى و أنه ليسمع خفق نعالهم إذا ولوا مدبرين حتى يقال : يا هذا من ربک و من نبيک و من إمامک؟ فيقول : ربى الله و نبيى محمد و إمامى على و يعد الأئمه واحدا ، واحدا [مجموعه ورام ، ج1 ، ص290] .

6. گزارشی از بهشت زهرا توسط آقای افشار مسئول بهشت زهرا

1. فروش قبر در اماکن متبرکه ، تبدیل منازل به مقابر

2. خروج اجساد از تهران ، خرید و فروش مواد مخدر در بهشت زهرا ، حمل سلاح و مسائل جنایی (قتلی واقع شده) ، قساوت قلب.

3. حمل یک بچه برای گدایی ، (قساوت)

4. آمار ، 100 تا 140 نفر مرده در روز ، که 20 تا 40 نفر بچه هستند.

5. تقریبا 20000 دستگاه در سطح تهران داریم ، 5 ماشین پزشک قانونی برای حمل جسد و ترمینال اینها مرکز شهر است.

6. راننده آمبولانس ، اوراقی به خانواده مرده می دهد : نقشه رنگی بهشت

زهرا ، مشخصات و اطلاعات از حمل تا نصب.

7. کمبود غسال (سفارش دستگاه شستشو) ،

8. غساله 200 تومان به خاطر در آوردن گوشواره گرفته. به فرزندش گفته شد : چرا خودت درنیاوردی؟ گفت : می ترسم.

9. به دلیل اینکه اکثر مرگ و میرها در اثر بیماری است ، ارتباط مرده و غسال را با مردم قطع کردیم. تا عوارض ضد بهداشتی نداشته باشد و به خاطر مسائل تربیتی از پشت شیشه می بینند.

10. غسال هم بعد از اتمام کار ضد عفونی می شود.

11. 4 میلیون متر ، مساحت بهشت زهرا است.

12. برای رفاه و راحتی مردم تمام امور بهشت زهرا را در یک سالن متمرکز کردیم.

13. مسائل رفاهی ، مجلس تذکر ، حتی باجه آگهی تسلیت به روزنامه ها ، تلفن راه دور.

14. باجه فروش مشکی جات برای کسانی که عجولانه آمده اند و لباس مشکی ندارند ، گل فروشی ، غذاخوری.

15. اتوبوس برای حمل خانواده ها.

16. 5 غسالخانه حلقه چاه آب دارد. 80 درصد آلوده است. سال اول آب آنجا را از شبکه آب خوراکی قطع کردیم. 3 تا چاه در خارج از بهشت زهرا زدیم که 10

درصد آلوده است و این هم ضد عفونی می شود. شبکه آب خوردن جدای از بقیه است. منتهی مردم رعایت نمی کنند و آب سرد خوراکی را روی قبر می ریزند.

17. مسائل منکرات فراوان است و الان کم شده است. (ارتباط نامشروع روی قبر در حضور بچه)

18. به قطعه 24 رسیدم صدای گریه مردم ، به آسمان می رفت. جلو رفتم ، دیدم روضه خوان دختر چهار ساله ای است که که با پدر شهیدش صحبت می کند.

19. مسئله تابلو : تابلوهای گران قیمت ، تابلوی 25

هزار تومانی ، این مسئله عامل جذب دزدها است.

ماهم دستمان بسته است برای دستگیری ، می گوید : من خودم خانواده شهیدم.

20. وکیل مجلس به خود من گفت : بیکار بودی مرده شور شدی؟ (برخوردهای عاطفی)

21. بهترین جا برای تبادل ارتباط منافقین ، قبرستان منافقین است. سال گذشته ، 2 اتوبوس روز عید فطر دستگیر شدند. که اعلام نماز عید فطر کرده بودند.

22. قبرستانی است که برای مرتدین گرفتاری سیاسی دارد.

23. رئیس بخش خاور میانه سازمان ملل (پاکستانی) آنچنان می گریست و بعد خود شروع به نوحه خوانی کرد.

24. ترکیب بچه بسیجی و سرهنگ ارتش و فرمانده و... (اثرات تبلیغات خارجی)

25. بودجه سال گذشته 130 میلیون تومان

26. ماشین قبرکنی از ژاپن وارد کردیم.

27. مطالعاتی داریم که چه نوع درختی بکاریم که بیشترین اکسیژن را پخش کند و بیشترین سموم را بگیرد و تولید پشه و مگس هم نکند.

28. مطالعاتی روانی می شود که چه نوع افرادی می توانند در یک گورستان کارکنند و چه امکاناتی

باید در اختیارشان گذاشته شود. (اثرات روانی محیط کار)

29. پدری 9 روز از شهادت فرزندش گذشته بود آمد و صورت به قبر گذاشت واز دنیا رفت.

30. تلفن زدند به ترمینال ، راننده می رود درب خانه ، کسی در را باز نمی کند. بعد راننده تلفن می زند به خانه ، گوشی را بر می دارند ، می گوید :

مگر کسی نمرده؟ می گویند : چرا مرده و طبقه زیر است ، ولی ما می ترسیم. بعد کلید خانه را از طبقه دوم پرت می کنند و راننده به تنهایی مرده را به داخل ماشین می برد.

31. تلفن زدند به ترمینال بهشت زهرا راننده رفت. گفتند : چرا زود آمدی

، هنوز نمرده است. گفت : شما که گواهی دفن گرفته اید. گفتند : چون نزدیک مردن است فرزندش که پزشک است گواهی را زودتر نوشته است

1.زیارت وارث

1. مقدمه

مقدّمه : تقابل بین خط حق و خط باطل یک سنت است ، جریان است ، از آدم تا خاتم.

وحدت در افکار ، انگیزه و هدفها ، حرکت ، دین ، رسالت ، فریاد و عصمت.

در قرآن آنچه آمده است ، کلمه «دین» است ، نه «ادیان».

لکلّ موسی فرعون ، لکلّ ابراهیم نمرود ، لکلّ ارض کربلا و لکلّ یوم عاشورا

2. بعضی از فرازهای دعا

1. امام حسین (ع) وارث آدم صفی (ع)

السَّلَامُ عَلَیک یا وَارِثَ آدَمَ صَفْوَهِ اللَّهِ [إقبال الأعمال ، ص333.]

خلیفه خدا بودن : إِنِّی جاعِلٌ فِی الْأَرْضِ خَلیفَهً [بقره/30.]

مسجود فرشتگان : قُلْنا لِلْمَلائِکهِ اسْجُدُوا لآِدَمَ [بقره/34.]

علم بی نهایت داشتن : وَ عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْماءَ کلَّها [بقره/31.]

روح الهی داشتن : وَ نَفَخْتُ فیهِ مِنْ رُوحی [حجر/29.]

2. امام حسین (ع) وارث نوح نبی (ع)

السَّلَامُ عَلَیک یا وَارِثَ نُوحٍ نَبِی اللَّهِ [إقبال الأعمال ، ص333.]

1- کشتی سازی او را مسخره می کردند : حرکت امام نیز مورد انتقاد بود.

2- کشتی نوح مؤمنان را نجات داد : قیام امام حسین (ع) وظیفه مؤمنان را روشن کرد.

3- نوح گفت : لا ینْفَعُکمْ نُصْحی [هود/34.]

امام حسین (ع) : لَقَدِ اسْتَحْوَذَ عَلَیکمُ الشَّیطَانُ [المناقب ، ج4 ، ص100.]

4- در برابر نوح : أَصَرُّوا وَ اسْتَکبَرُوا اسْتِکباراً [نوح/7.]

در برابر امام نیز...

5- به نوح گفته شد : وَ اصْنَعِ الْفُلْک بِأَعْینِنا [هود/37.]

امام حسین (ع) : هَوَّنَ عَلَی مَا نَزَلَ بِی أَنَّهُ بِعَینِ اللَّهِ [اللهوف ، ص115.]

6- پسر نوح در فکر ، آرزوی نجات داشت : سَآوی

إِلی جَبَلٍ [هود/43.]

پسر سعد در فکر ، آرزوی حکومت ری داشت.

7- نوح گفت : إِنْ کانَ کبُرَ عَلَیکمْ مَقامی وَ تَذْکیری بِآیاتِ اللّهِ فَعَلَی اللّهِ تَوَکلْتُ فَأَجْمِعُواأَمْرَکمْ وَ شُرَکاءَکمْ ثُمَّ لا یکنْ أَمْرُکمْ عَلَیکمْ غُمَّةً [یونس/71.]

همین آیه را امام حسین (ع) تلاوت نمود.

3. امام حسین (ع) وارث ابراهیم خلیل (ع)

السَّلَامُ عَلَیک یا وَارِثَ إِبْرَاهِیمَ خَلِیلِ اللَّهِ [إقبال الأعمال ، ص333.]

1- در اطمینان : وَ لکنْ لِیطْمَئِنَّ قَلْبی [بقره/260.]

یا أَیتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ [فجر/27.]

2- در یقین : لِیکونَ مِنَ الْمُوقِنینَ [انعام/75.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : عَبَدْتَ اللَّهَ حَتَّی أَتَاک الْیقِینُ بِالْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص5.]

3- در به خطر انداختن اهل بیت خود : رَبَّنا إِنِّی أَسْکنْتُ مِنْ ذُرِّیتی بِوادٍ غَیرِ ذی زَرْعٍ عِنْدَ بَیتِک الْمُحَرَّمِ [ابراهیم/37.]

4- در تحقیر دشمنان : أُفٍّ لَکمْ وَ لِما تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ [انبیاء/67.]

5- در جنایت دشمن : قالُوا حَرِّقُوهُ وَ انْصُرُوا آلِهَتَکمْ [انبیاء/68.]

آتش زدن خیمه ها ، سرقت و فتنه کردن.

6- در محبوبیت : فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النّاسِ تَهْوی إِلَیهِمْ [ابراهیم/37.]

7- در نام نیک : وَ اجْعَلْ لی لِسانَ صِدْقٍ فِی الْآخِرینَ [شعراء/84.]

8- در فدا کردن فرزند و تسلیم هر دو : یا بُنَی إِنِّی أَری فِی الْمَنامِ أَنِّی أَذْبَحُک [صافات/102.]

9- در الگو بودن : قَدْ كانَتْ لَكمْ أسْوَةٌ حَسَنَةٌ فی إِبْراهيمَ [ممتحنه/4.]

لَقَدْ كانَ لَكمْ فی رَسُولِ اللّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ [احزاب/21.]

10- در اخلاص و تسليم و رضا : إِنِّی وَجَّهْتُ

وَجْهِی لِلَّذی فَطَرَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ حَنیفاً [انعام/79.]

4. امام حسین (ع) وارث موسی کلیم (ع)

السَّلَامُ عَلَیک یا وَارِثَ مُوسَی کلِیمِ اللَّهِ [إقبال الأعمال ، ص333.]

1- در اینکه به سراغ فرعون زمان رفت : اذْهَبْ إِلی فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغی [طه/24.]

2- در اینکه مدینه را به انتظار سرنوشت گذاشت : فَخَرَجَ مِنْها خائِفاً یتَرَقَّب [قصص/21.]

3- در اینکه یاری نداشت : رَبِّ إِنِّی لا أَمْلِک إِلاّ نَفْسی وَ أَخی [مائده/25.]

4- در اینکه شهادت به خاطر حق : وَ ما تَنْقِمُ مِنّا إِلاّ أَنْ آمَنّا بِآیاتِ رَبِّنا [اعراف/126.]

5- در اینکه مردان را شهید و زنان را اسیر کردند : یقَتِّلُونَ أَبْناءَکمْ وَ یسْتَحْیونَ نِساءَکم [اعراف/141.]

6- در اینکه امّت اسلام امام را تنها گذاشتند : إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونی [اعراف/150.]

7- در مقاومت یاران : فَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ [طه/72.]

8- در اینکه موسی گفت : وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقینَ [اعراف/128.]

9- در اینکه طرفداران سامری و یزید به نکبت گرفتار شدند : إِنَّ الَّذینَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَینالُهُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَ ذِلَّهٌ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ کذلِک نَجْزِی الْمُفْتَرینَ [اعراف/152.]

5. امام حسین (ع) وارث عیسی روح الله (ع)

السَّلَامُ عَلَیک یا وَارِثَ عِیسَی رُوحِ اللَّهِ [إقبال الأعمال ، ص333.]

1- قالَ مَنْ أَنْصاری إِلَی اللّهِ [آل عمران/51.]

هَلْ مِنْ نَاصِرٍ ینْصُرُنِی

قَالَ الْحُسَينُ (ع) : مَنْ كانَ فِينَا بَاذِلاً مُهْجَتَهُ مُوَطَناً عَلَى لِقَاءِ اللّهِ نَفْسَهُ فَلْيرْحَلْ مَعَنَا فَإِنِّى رَاحِلٌ مُصْبِحاً إِنْ شَاءَ اللّهُ [كشف الغمه ، ج2 ، ص29.]

2- وَ ما قَتَلُوهُ وَ ما صَلَبُوهُ وَ لكنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَ إِنَّ الَّذينَ اخْتَلَفُوا فيهِ لَفى شَک مِنْهُ ما لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلاَّ

اتِّباعَ الظَّنِّ وَ ما قَتَلُوهُ يقيناً بَلْ رَفَعَهُ اللّهُ إِلَيهِ وَ كانَ اللّهُ عَزيزاً حَكيماً [نساء/158 -157.]

3- وَ أُمُّهُ صِدِّيقَهٌ [مائده/75.]

فَاطِمَهُ سَيدَهُ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ

6. امام حسين (ع) وارث محمد حبيب الله (ص)

السَّلَامُ عَلَيک يا وَارِثَ مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ [إقبال الأعمال ، ص333.]

1- درقُمْ فَأَنْذِرْ [مدثر/2.]

2- درلِيخْرِجَكمْ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَى النُّورِ [احزاب/43.]

3- دريضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلالَ الَّتى كانَتْ عَلَيهِم [اعرف/157.]

4- درقُلْ هذِهِ سَبيلى أَدْعُوا إِلَى اللّهِ عَلى بَصيرَهٍ أَنَا وَ مَنِ اتَّبَعَنى [يوسف/108.]

5- دريعْرِفُونَهُ كما يعْرِفُونَ أَبْناءَهُمْ [بقره/146.]

6- دروَ رَفَعْنا لَک ذِکرَک [انشراح/4.]

7- درإِنَّ شانِئَک هُوَ الْأَبْتَرُ [كوثر/3.]

8- دروَ لَسَوْفَ يعْطيک رَبُّک فَتَرْضى [ضحى/5.]

7. امام حسين (ع) فرزند على مرتضى (ع)

السَّلَامُ عَلَيک يا ابْنَ عَلِى الْمُرْتَضَى [إقبال الأعمال ، ص333.]

1- در صبر و مظلوميت.

2- در ارتداد مردم.

3- در فراموش كردن غدير والْمَوَدَّهَ فِى الْقُرْبى [شورى/23.]

4- در شهادت و مناجات و نماز.

5- در تربیت فرزند و رسیدگی به محرومان.

8. امام حسین (ع) فرزند فاطمه زهرا (س)

السَّلَامُ عَلَیک یا ابْنَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ [إقبال الأعمال ، ص333.]

1- در بقاء نبوت و حفظ خط رهبری معصوم.

2- در ایثار فرزندان در راه خدا.

3- در مشاهده بزرگترین ظلمها در برابر چشمان او به علی و به فرزندان امام حسین (ع) در کربلا.

1. زیارت

1. آداب زیارت

1. توجه به شخصیت مزور

توجه به اینکه ائمه حیات و ممات ندارند ، لذا باید ادب را در حضورشان رعایت کرد.

2. شرایط وصفات زایر

1 صالح و متّقی باشد :

زیارت حضرت علی (ع) : اللَّهُمَّ ! أَنْتَ وَلِی نِعْمَتِی وَ الْقَادِرُ عَلَی طِلِبَتِی تَعْلَمُ حَاجَتِی وَ مَا تُضْمِرُهُ هَوَاجِسُ الصُّدُورِ وَ خَوَاطِرُ النُّفُوسِ فَأَسْأَلُک بِمُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَی الَّذِی قَطَعْتَ بِهِ حُجَجَ الْمُحْتَجِّینَ وَ عُذْرَ الْمُعْتَذِرِینَ وَ جَعَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِینَ أَنْ لَا تَحْرِمَنِی زِیارَةَ وَلِیک وَ أَخِی نَبِیک أَمِیرِ الْمُومِنِینَ وَ قَصْدَهُ وَ تَجْعَلَنِی مِنْ وَفْدِهِ الصَّالِحِینَ وَ شِیعَتِهِ الْمُتَّقِینَ بِرَحْمَتِک یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ [بحارالأنوار ، ج97 ، ص281] .

2 در زیارت حضرت امیر (ع) آمده : قَصَدْتُک یا مَوْلَای ! یا أَمِینَ اللَّهِ ! وَ حُجَّتَهُ زَائِراً عَارِفاً بِحَقِّک مُوَالِیاً لِأَوْلِیائِک مُعَادِیاً لِأَعْدَائِک مُتَقَرِّباً إِلَی اللَّهِ بِزِیارَتِک فَاشْفَعْ لِی عِنْدَ اللَّهِ رَبِّی وَ رَبِّک فِی خَلَاصِ رَقَبَتِی مِنَ النَّارِ وَ قَضَاءِ حَوَائِجِی حَوَائِجِ الدُّنْیا وَ الْآخِرَةِ [بحارالأنوار ، ج97 ، ص305] .

مجلسَی (ره) از شهید (ره) در مورد آداب زیارت نقل می کند :

1 غسل

2 خشوع و رقّت

3 دعا لب درب حرم

4 ایستادن کنار ضریح و بوسیدن ضریح و گونه ها را گذاشتن

5 نماز زیارت

6 دعا و درخواست شفاعت از خدا

7 تلاوت قرآن و هدیه ثواب آن به روح مزور

8 بعد

از زیارت خوبتر شود.

9 نماز را بر زیارت ترجیح دهد. اگر اول وقت است به نماز بشتابد و مکروه است اول وقت نماز زیارت کردن.

زیارت عهد امام بر گردن مردم :

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ لِكلِّ إِمَامٍ عَهْداً فِی عُنُقِ أَوْلِيائِهِ وَ شِيعَتِهِ وَ إِنَّ مِنْ تَمَامِ الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ وَ حُسْنِ الْأَدَاءِ زِيارَةَ قُبُورِهِمْ فَمَنْ زَارَهُمْ رَغْبَةً فِی زِيارَتِهِمْ وَ تَصْدِيقاً بِمَا رَغِبُوا فِيهِ كانَ أَئِمَّتُهُمْ شُفَعَاءَهُمْ يوْمَ الْقِيامَهِ [كافی ، ج4 ، ص567] .

باید زایر سعی الی الله داشته باشد :

در زیارت أمیرالمؤمنین (ع) آمده وقتی قبه شریفه آن حضرت را مشاهده کردی ، این چنین بگو : اللَّهُمَّ ! فَتَقَبَّلْ سَعْیی إِلَیک وَ تَضَرُّعِی بَینَ یدَیک [بحارالأنوار ، ج97 ، ص281] .

باید قبل از زیارت معرفت باشد :

در همان زیارت آمده است که : اللَّهُمَّ ! كمَا مَنَنْتَ عَلَی بِمَعْرِفَتِهِ فَاجْعَلْنِی مِنْ شِيعَتِهِ وَ أَدْخِلْنِی الْجَنَّهَ بِشَفَاعَتِهِ يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ! [بحارالأنوار ، ج97 ، ص283] .

در جای دیگری از آن زیارت : وَ الطَّالِبَ بِک عَنْ مَعْرِفَهٍ غَيرُ مَرْدُودٍ إِلَّا بِقَضَاءِ حَوَائِجِهَ [بحارالأنوار ، ج97 ، ص286] .

باید با شوق و محبت به سوی زیارت شتافت :

اللَّهُمَّ ! اجْعَلْ لِی قَدَمَ صِدْقٍ فِی أَوْلِيائِک وَ حَبِّبْ إِلَی مَشَاهِدَهُمْ وَ مُسْتَقَرَّهُمْ حَتَّی تُلْحِقَنِی بِهِمْ وَ تَجْعَلَنِی لَهُمْ تَبَعاً فِی الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ! [بحارالأنوار ، ج97 ، ص286] .

3. توجه به محتویات زیارت

عبد بودن معصومین (علیهم السّلام) :

یعنی اینکه بزرگترین مقام را برای آنها همان عبد الله بودنشان ذکر شده است. در زیارت أمیرالمؤمنین (ع) آمده : الْحَمْدُ

لِلَّهِ الَّذِی جَعَلَنِی مِنْ زُوَّارِ قَبْرِ وَصِی رَسُولِهِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِیکَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ جَاءَ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَ أَشْهَدُ أَنَّ عَلِیاً عَبْدُ اللَّهِ وَ أَخُو رَسُولِ اللَّهِ [بحارالأنوار ، ج97 ، ص283] .

اعتقاد به یگانگی خداوند در زیارت :

که نمونه های فراوانی را می توان برایش ذکر کرد. به عنوان نمونه در دعایی که بعد از نماز زیارت أمیرالمؤمنین (ع) وارد شده ، آمده است : اللَّهُمَّ ! لَک صَلَّیتُ وَ لَک رَکعْتُ وَ لَک سَجَدْتُ وَحْدَک لَا شَرِیک لَک لِأَنَّهُ لَا تَکونُ الصَّلَاهُ وَ الرُّکوعُ وَ السُّجُودُ إِلَّا لَک لِأَنَّک أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ [بحارالأنوار ، ج97 ، ص287] .

2. زیارت مقبول چگونه زیارتی است؟

زیارت باید این نتایج را داشته باشد و الّا زیارت واقعی نیست :

در زیارت حضرت امیر (ع) : فَأَسْأَلُک یا اللَّهُ یا رَحْمَانُ یا رَحِیمُ یا جَوَادُ یا مَاجِدُ یا أَحَدُ یا صَمَدُ یا مَنْ لَمْ یلِدْ وَ لَمْ یولَدْ وَ لَمْ یکنْ لَهُ کفُواً أَحَدٌ وَ لَمْ یتَّخِذْ صَاحِبَهً وَ لَا وَلَداً أَنْ تُصَلِّی عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تَجْعَلَ تُحْفَتَک إِیای مِنْ زِیارَتِی أَخَا رَسُولِک فَکاک رَقَبَتِی مِنَ النَّارِ وَ أَنْ تَجْعَلَنِی مِمَّنْ یسَارِعُ فِی الْخَیرَاتِ وَ یدْعُوک رَغَباً وَ رَهَباً وَ تَجْعَلَنِی لَک مِنَ الْخَاشِعِینَ اللَّهُمَّ ! إِنَّک مَنَنْتَ عَلَی بِزِیارَهِ مَوْلَای عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ وَ وَلَایتِهِ وَ مَعْرِفَتِهِ فَاجْعَلْنِی مِمَّنْ ینْصُرُهُ وَ ینْتَصِرُ بِهِ وَ مُنَّ عَلَی بِنَصْرِک لِدِینِک اللَّهُمَّ ! وَ اجْعَلْنِی مِنْ شِیعَتِهِ وَ تَوَفَّنِی عَلَی دِینِهِ اللَّهُمَّ ! أَوْجِبْ لِی مِنَ الرَّحْمَهِ وَ الرِّضْوَانِ وَ الْمَغْفِرَهِ وَ الْإِحْسَانِ وَ

الرِّزْقِ الْوَاسِعِ الْحَلَالِ الطَّيبِ مَا أَنْتَ أَهْلُهُ يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [بحارالأنوار ، ج97 ، ص381] .

3. هدف از زیارت ائمه (علیهم السلام) چیست؟

1 تقرب به خدا به وسیله آنها :

أَتَيتُكمْ يا أَهْلَ التَّوْحِيدِ ! زَائِراً وَ بِحَقِّكمْ عَارِفاً وَ بِزِيارَتِكمْ إِلَى اللَّهِ مُتَقَرِّباً [بحارالأنوار ، ج97 ، ص221] .

2 شناخت و هم پیمانی و تجدید پیمان با هدف های آنها :

اللَّهُمَّ ! انْفَعْنِى بِزِيارَتِهِمْ وَ ثَبِّتْنِى عَلَى قَصْدِهِمْ وَ تَوَفَّنِى عَلَى مَا تَوَفَّيتَهُمْ عَلَيهِ وَ اجْمَعْ بَينِى وَ بَينَهُمْ فِى مُسْتَقَرِّ دَارِ رَحْمَتِک أَشْهَدُ أَنَّكمْ لَنَا فَرَطٌ وَ نَحْنُ بِكمْ لَاحِقُونَ [بحارالأنوار ، ج97 ، ص221] .

هدف ها و آرمان های آنها نیز در همان زیارت ها به خوبی بیان شده است.

3 سعی به سوی زیارت ، سعی به سوی خدا است :

در زیارت حضرت علی (ع) آمده است وقتی قبه مبارکش نمایان شود ، اینچنین بگو : اللَّهُمَّ ! فَتَقَبَّلْ سَعْيى إِلَيک وَ تَضَرُّعِى بَينَ يدَيک وَ اغْفِرْ لِى الذُّنُوبَ الَّتِى لَا تَخْفَى عَلَيک إِنَّک أَنْتَ اللَّهُ الْمَلِک الْغَفَّارَ [بحارالأنوار ، ج97 ، ص281] .

باز در همان زیارت آمده است که : اللَّهُمَّ ! لِبَابِک وَقَفْتُ وَ بِفِنَائِک نَزَلْتُ وَ بِحَبْلِک اعْتَصَمْتُ وَ بِرَحْمَتِک تَعَرَّضْتُ وَ بِوَلِيک صَلَوَاتُک عَلَيهِ تَوَسَّلْتُ فَاجْعَلْهَا زِيارَةً مَقْبُولَةً وَ دُعَاءً مُسْتَجَاباً [بحارالأنوار ، ج97 ، ص283] .

باز در همان زیارت : اللَّهُمَّ ! إِنَّ هَذَا الْحَرَمَ حَرَمُک وَ الْمَقَامَ مَقَامُک وَ أَنَا أَدْخُلُ إِلَيهِ أُنَاجِيک بِمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّى وَ مِنْ سِرِّى وَ نَجْوَاى [بحارالأنوار ، ج97 ، ص283] .

زیارت آنها ، زیارت خدا است :

در قسمتی از زیارت مخصوصه

حضرت أمیر (ع) آمده : اللَّهُمَّ! وَ إِنِّی عَبْدُک وَ زَائِرُک مُتَقَرِّباً إِلَیک بِزِیارَهِ أَخِی رَسُولِک [بحارالأنوار ، ج97 ، ص381] .

4 برای شاهد گرفتن بقعه ها در قیامت که من در چه صفی بودم :

در زیارت حضرت امیر (ع) : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی أَدْخَلَنِی هَذِهِ الْبُقْعَهَ الْمُبَارَکهَ الَّتِی بَارَک اللَّهُ فِیهَا وَ اخْتَارَهَا لِوَصِی نَبِیهِ اللَّهُمَّ! فَاجْعَلْهَا شَاهِدَهً لِی [بحارالأنوار ، ج97 ، ص283] .

4. آیا زیارت مخصوص زمان حیات زائر است؟

زیارت در حیات و ممات از طرف او مورد قبول است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ زَارَنِی حَیاً أَوْ مَیتاً کنْتُ لَهُ شَفِیعاً یوْمَ الْقِیامَهِ [قرب الإسناد ، ص31] .

5. آیازیارت سیره ائمه (علیهم السلام) است؟

امامان ما هم به زیارت امام قبلی می رفتند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْحُسَینَ بْنَ عَلِی (ع) کانَ یزُورُ قَبْرَ الْحَسَنِ (ع) فِی کلِّ عَشِیهِ جُمُعَهٍ [قرب الإسناد ، ص65] .

در بین امامان زیارت امام حسین (ع) بیشتر از همه سفارش شده و فرموده اند : حداقل سالی یک بار به زیارت امام حسین (ع) برویم.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ائْتُوا قَبْرَ الْحُسَینِ (ع) فِی کلِّ سَنَهٍ مَرَّهً [کامل الزیارات ، ص294] .

6. اهمیت زیارت امام علی (ع)

از زیارت بسیاری از ائمّه (علیهم السّلام) همراه زیارت آن حضرات ، زیارت آقا امام حسین (ع) نیز آورده شده است. [مفاتیح / 345 ، 354 ، 357] .

3 اگر بخواهیم ، بدانیم کدام آیات در رابطه با حضرت علی (ع) است ، زیارت حضرت أمیر (ع) در روز عید غدیر را باید مطالعه کرد. [مفاتیح /

337 تا 363

.]

4 اگر کسی بخواهد خدمات حضرت به اسلام را بداند ، زیارت آن حضرت در روز عید غدیر و دعای ندبه را بخواند.

5 در روز ولادت پیامبر اکرم (ص) و روز مبعث آن حضرت زیارات مخصوصه ای برای حضرت امیر (ع) وارد شده ، امّا برای خود پیامبر گرامی نه. در حالی که مناسب دومی بود و این شاید به خاطر این باشد که حضرت علی (ع) نفس پیامبر است به نص قرآن شریف. [مفاتیح / 379]

شاید علت قانع کننده ترش این باشد که عظمت و مقام پیامبر (ص) در میان همه مسلمین آشکار و معلوم است و کسی را یارای انکار مقام آن حضرت و یا جسارت به او نیست ، امّا حضرت علی (ع) علی رغم آن مقامات بلند به جهت وجود دشمنان و حسّاد زیادش سال ها مورد غضب آنها قرار گرفته و مدّت زیادی مورد لعن آن پلیدان و نااهلان بود. شاید این کار برای توجه دادن مسلمین به مقام و منزلت آن حضرت باشد.

1. زبان

1. اهمیت زبان

زبان معرف شخصیت انسان است. حضرت علی (ع) فرمود : تَکلَّمُوا تُعْرَفُوا فَإِنَّ الْمَرْءَ مَخْبُوءٌ تَحْتَ لِسَانِهِ [نهج البلاغه ، حکمت 392] .

حضرت علی (ع) فرمود : زبان عضوی است کوچک ، امّا جرائم و گناهانش بزرگ است.

قال الصادق (ع) : إِنَّ رِضَا النَّاسِ لَا یمْلَک وَ أَلْسِنَتَهُمْ لَا تُضْبَطُ وَ کیفَ تَسْلَمُونَ مِمَّا لَمْ یسْلَمْ مِنْهُ أَنْبِیاءُ اللَّهِ وَ رُسُلُه [أمالی صدوق ، ص102] .

أَ لَمْ ینْسُبُوا یوسُفَ (ع) إِلَی أَنَّهُ هَمَّ بِالزِّنَا

أَ لَمْ ینْسُبُوا أَیوبَ (ع) إِلَی أَنَّهُ ابْتُلِی بِذُنُوبِهِ.

أَ لَمْ ینْسُبُوا دَاوُدَ (ع) إِلَی أَنَّهُ تَبِعَ الطَّیرَ

حَتَّى نَظَرَ إِلَى امْرَأَهِ أُورِيا فَهَوَاهَا وَ أَنَّهُ قَدَّمَ زَوْجَهَا أَمَامَ التَّابُوتِ حَتَّى قُتِلَ ثُمَّ تَزَوَّجَ بِهَا.

أَ لَمْ ينْسُبُوا مُوسَى (ع) إِلَى أَنَّهُ عِنِّينٌ وَ آذَوْهُ حَتَّى بَرَّأَهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَ كانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهاً

أَ لَمْ ينْسُبُوا جَمِيعَ أَنْبِياءِ اللَّهِ إِلَى أَنَّهُمْ سَحَرَهُ طَلَبَهُ الدُّنْيا

أَ لَمْ ينْسُبُوا مَرْيَمَ بِنْتَ عِمْرَانَ (ع) إِلَى أَنَّهَا حَمَلَتْ بِعِيسَى مِنْ رَجُلٍ نَجَّارٍ اسْمُهُ يوسُفُ أَ لَمْ ينْسُبُوا نَبِينَا مُحَمَّداً (ص) إِلَى أَنَّهُ شَاعِرٌ مَجْنُون.

سایر اعضای انسان از نظر گناه و معصیت محدود است؛ مگر زبان که گناهان مختلفی انجام می دهد ، لذا پیامبر اکرم (ص) می فرماید :

إن أكثر خطايا ابن آدم فی لسانه [مشكاه الأنوار ، ص174] .

2. وظایف زبان

1-قُولُوا لِلنّاسِ حُسْنا [بقره/83] .

2-قُولُوا قَوْلاً سَديدا [احزاب/70] .

3-قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَ مَغْفِرَهٌ خَيرٌ مِنْ صَدَقَهٍ يتْبَعُها أَذىً [بقره/263] .

4- قال امير المومنين (ع) : لِسَانُ الْعَاقِلِ وَرَاءَ قَلْبِهِ وَ قَلْبُ الْأَحْمَقِ وَرَاءَ لِسَانِهِ [نهج البلاغه ، حكمت 40] .

آثار سکوت

1- راحتی در دنیا

2- رضای خدا

3- پوشش جاهل

4- ریاضت

5- عزّت و کسب محبّت.قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) : احْفَظْ لِسَانَک تُعَز [کافی ، ج2 ، ص113] .

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) : إِنَّ الصَّمْتَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْحِکمَهِ إِنَّ الصَّمْتَ یکسِبُ الْمَحَبَّهَ إِنَّهُ دَلِیلٌ عَلَی کلِّ خَیرٍ [کافی ، ج2 ، ص113] .

3. برکات زبان

1- با زبان خدا را عبادت می کنیم.

2- با زبان کتاب خدا را تلاوت می کنیم.

3- با زبان امر به معروف و نهی از منکر می کنیم.

4- با زبان از دین و ناموس و وطن خود دفاع می کنیم.

5- با زبان بر سر ظالم فریاد می زنیم و از مظلوم حمایت می کنیم.

6- با زبان بین دلها پیوند می زنیم ، صفا و صمیمیت را برقرار می کنیم.

7- با زبان مردم را هدایت و رهبری می کنیم.

8- با زبان اذان می گوئیم ، شعار می دهیم و از دین خدا حفاظت می کنیم.

9- با زبان دلی را به دست می آوریم و خاطری را شاد می کنیم.

4. گناهان زبان

1- با زبان اشعار و سخنان باطل و بیهوده می گوئیم.

2- با زبان امر به منکر و نهی از معروف می کنیم.

3- با زبان برای اجانب و بیگانگان و کفار تبلیغ می کنیم.

4- با زبان مظلوم را تحقیر و ظالم را تشویق می کنیم.

5- با زبان سخن چینی و فحاشی کرده ، بذر کینه را در دلها می کاریم.

6- با زبان جوانان پاک را منحرف می کنیم.

7- با زبان شایعه می سازیم ، غیبت و تهمت و بهتان می زنیم.

8- با زبان نیشی به دلها فرو می کنیم و خاطر مردم را رنجیده می کنیم.

مرحوم فیض کاشانی حدود 20 گناه را برای زبان شمرده است.

1-غیبت :

وَ لا یغْتَبْ بَعْضُکمْ بَعْضا [حجرات/12] .

2-کتمان شهادت :

وَ لا تَکتُمُوا الشَّهادَهَ [بقره/283] .

3-سخن چینی :

وهَمّازٍ مَشّاءٍ بِنَمیمٍ [قلم/11] .

4-همراهی با باطل :

وَ کنّا نَخُوضُ مَعَ الْخائِضین [مدثر/45] .

5-بدعت :

وَ لا تَقُولُوا لِما تَصِفُ أَلْسِنَتُکمُ الْکذِبَ هذا حَلالٌ وَ هذا حَرامٌ لِتَفْتَرُوا عَلَی اللّهِ الْکذِب [نحل/116] .

6-نفاق :

یقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ ما لَیسَ فی قُلُوبِهِمْ

[فتح/11] .

7-استهزا :

لا يسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسى أَنْ يكونُوا خَيراً مِنْهُمْ [حجرات/11] .

8-دروغ گويى :

إِنَّما يفْتَرِى الْكذِبَ الَّذينَ لا يومِنُونَ بِ آياتِ اللّه [نحل/105] .

9-عيب جويى :

وَيلٌ لِكلِّ هُمَزَهٍ لُمَزَهٍ [همزه/1] .

10- غنا 11- مراء و مجادله 13- فحش 14- افشاى سر 15- مدح بيجا 16- ذمّ بيجا 17- مزاح خارج از حد شرعى 18- سخنان بيجا 19- سخنان بيش از حدّ و اندازه 20- سخنان خصومت آفرين. [محجه البيضاء ، ج5 ، ص198] .

5. آداب سخن گفتن

1- حسن نيت نه استكبار و مباهات و تحقير و...

2- دلپسندوَ هُدُوا إِلَى الطَّيبِ مِنَ الْقَوْلِ وَ هُدُوا إِلى صِراطِ الْحَميدِ [حج/24] .

3- نيكووَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنا [بقره/83] .

4- رشد دهندهيهْدى إِلَى الرُّشْد [جن/2] .

5- سادهوَ ما أَنَا مِنَ الْمُتَكلِّفين [ص/86] .

6- نرمقُولا لَهُ قَوْلاً لَينا [طه/44] .

7- گاهى تكرار باشدوَ لَقَدْ وَصَّلْنا لَهُمُ الْقَوْل [قصص/51] .

8- گام به گاملِتَقْرَأَهُ عَلَى النّاسِ عَلى مُكث [اسراء/106] .

9 نه تحقیر دیگران و رسوا کردن

10 نه برتری جویی

11 نه روبروی مردم

12 نه خشونت نه لجاجت

جدال احسن چیست؟

جدال آن است که انسان طبق معتقدات طرف حرف می زند. ممکن است؛ انسان مطلبی را قبول نداشته باشد ، ولی چون او قبول دارد طبق عقیده او مشغول بحث می شود.

1- او احساس تحمیل عقیده نکند.

2- او احساس حقارت نکند.

3- بداند که شما انگیزه شخصی ندارید.

4- در دعوت توکل بر خدا کنید و از سرپیچی مردم دلسرد نشوید.

هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبيلِهِ وَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدينَ [نحل/125

.]

6. سخن نیکو

1-آگاهانه سخن بگوئیم :

لا تَقْفُ ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ [اسراء/36] .

2-نرم و ملایم سخن بگوئیم :

فَقُولا لَهُ قَوْلاً لَیناً لَعَلَّهُ یتَذَکرُ أَوْ یخْشی [طه/44] .

3-گفتار خود را با عمل همراه کنیم :

لِمَ تَقُولُونَ ما لا تَفْعَلُونَ [صف/2] .

4-منصفانه سخن بگوئیم :

وَ إِذا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا [انعام/152] .

5-مستدل و محکم سخن بگوئیم :

قُولُوا قَوْلاً سَدیدا [احزاب/70] .

6-ساده و آسان سخن بگوئیم :

فَقُلْ لَهُمْ قَوْلاً مَیسُوراً [اسراء/28] .

7-بلیغ سخن بگوئیم :

قُلْ لَهُمْ فی أَنْفُسِهِمْ قَوْلاً بَلیغا [نساء/63] .

8-فصیح سخن بگوئیم :

وَ أَخی هارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّی لِساناً فَأَرْسِلْهُ مَعی [قصص/34] .

9-به طرز نیکو و خوب سخن بگوئیم :

وَ قُولَوا لِلنّاسِ حُسْنا [بقره/83] .

10-بلکه به طرز نیکوتر و خوبتر سخن بگوئیم :

قُلْ لِعِبادی یقُولُوا الَّتی هِی أَحْسَنُ [اسراء/53] .

11-به طرز شایسته سخن بگوئیم :

وَ قُولُوا لَهُمْ قَوْلاً مَعْرُوفاً [نساء/8] .

12-کریمانه سخن بگوئیم :

وَ قُلْ لَهُما قَوْلاً کریما [اسراء/23] .

13-پاکیزه و دلپسند سخن بگوئیم :

وَ هُدُوا إِلَی الطَّیبِ مِنَ الْقَوْلِ [حج/24] .

14- سعی کنیم در سخنان خود مردم را به سوی خداوند دعوت کنیم :

وَ مَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً مِمَّنْ دَعا إِلَی اللّهِ وَ عَمِلَ صالِحا [فصلت/33] .

1. زیبایی

1. التجمّل

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : التجمل مروءه ظاهره [غررالحکم ، ص435] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : التجمل من أخلاق المومنین [غررالحکم ، ص 435] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إذا قل أهل الفضل هلک أهل

التجمل [غررالحکم ، ص380] .

2. زینت

1 اِسناد زینت به خداوند متعال :

کذلِک زَیّنّا لِکلِّ أُمَّهٍ عَمَلَهُمْ [انعام/108] .

2 اِسناد زینت به شیطان :

وَ زَینَ لَهُمُ الشَّیطانُ ما کانُوا یعْمَلُون [انعام/43] .

3 عدم حرمت استفاده از زینت الهی :

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زینَهَ اللّهِ الَّتی أَخْرَجَ لِعِبادِهِ [اعراف/32] .

4 ایمان ، زینت انسان :

وَ لکنَّ اللّهَ حَبَّبَ إِلَیکمُ الْإیمانَ وَ زَینَهُ فی قُلُوبِکمْ [حجرات/7] .

5 اشیاء مادّی و طبیعی ، زینت زمین :

إِنّا جَعَلْنا ما عَلَی الْأَرْضِ زینَهً لَها [کهف/7] .

6 ستارگان ، زینت آسمان :

إِنّا زَیَّنَّا السَّماءَ الدُّنْیا بِزینَهٍ الْکواکبِ [صافات/6] .

7 عدم اظهار زینت جز برای همسر :

وَ لا یبْدینَ زینَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِنَّ [نور/31] .

8 زینت عمل زشت فرزندکشی برای مشرکان :

کذلِک زَینَ لِکثیرٍ مِنَ الْمُشْرِکینَ قَتْلَ أَوْلادِهِمْ [انعام/137] .

9 زینت عمل زشت برای مسرفان :

كذلِک زُینَ لِلّمُسْرِفینَ ما کانُوا یعْمَلَونَ [یونس/12] .

10 استفاده از زینت ، هنگام رفتن به مسجد :

یا بَنی آدَمَ خُذُوا زینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ [اعراف/31] .

11 ثروت و فرزندان ، زینت زندگی دنیا است :

الْمالُ وَ الْبَنُونَ زینَهُ الْحَیاهِ الدُّنْیا [کهف/46] .

3. زیبایی درون

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : عُقُولُ النِّسَاءِ فِی جَمَالِهِنَّ وَ جَمَالُ الرِّجَالِ فِی عُقُولِهِم [معانیالأخبار ، ص234] .

قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ الْعَسْکرِی (ع) : حُسْنُ الصُّورَهِ جَمَالٌ ظَاهِرٌ وَ حُسْنُ الْعَقْلِ جَمَالٌ بَاطِنٌ [أعلام الدین ، ص313] .

قَالَ أَمِیرُ

الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ صُورَةَ الْمَرْأَهِ فِی وَجْهِهَا وَ صُورَةَ الرَّجُلِ فِی مَنْطِقِهِ [کنزالفوائد ، ج2 ، ص14] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْجَمَالُ فِی اللِّسَانِ [تحف العقول ، ص37] .

قال رسول الله (ص) : ألجمال فی الرّجل اللّسان [کنز ، ج2 ، ص10] .

قَالَ الْعَبَّاسُ لِلنَّبِی (ص) : مَا الْجَمَالُ بِالرَّجُلِ یا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَال : "ضَوَابِ الْقَوْلِ بِالْحَقِّ قَالَ : فَمَا الْکمَالُ؟ قَالَ : تَقْوَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ" [أمالی طوسی ، ص497] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : حسن العقل جمال الظواهر و البواطن [غررالحکم ، ص52] .

قال رسول الله (ص) : جمال الرّجال فصاحه لسانه [کنز ، خ28775] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْجَمَالُ صَوَابِ الْقَوْلِ بِالْحَقِّ [أمالی طوسی ، ص497] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الجمال الظاهر حسن الصوره الجمال الباطن حسن السریره [غررالحکم ، ص254] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : جمال الرجل حلمه [غررالحکم ، ص285] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : جمال الرجل الوقار [غررالحکم ، ص250] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : جمال المؤمن ورعه [غررالحکم ، ص269] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : جمال العبد الطاعه [غررالحکم ، ص181] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : جمال الحر تجنب العار [غررالحکم ، ص325] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : جمال العیش القناعه [غررالحکم ، ص391] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : جمال الإحسان ترک الامتنان [غررالحکم ، ص390] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جمال القرآن البقره

و آل عمران [غررالحکم ، ص110] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جمال المعروف إتمامه [غررالحکم ، ص383] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جمال العالم عمله بعلمه [غررالحکم ، ص45] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جمال العلم نشره [غررالحکم ، ص44] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا جَمَالَ أَحْسَنُ مِنَ الْعَقْل [تحف العقول ، ص92] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا لِبَاسَ أَجْمَلُ مِنَ الْعَافِيه [کافی ، ج8 ، ص18] .

4. زیبایی صورت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصوره الجمیله أول السعادتین [غررالحکم ، ص325] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حسن الصوره أقل [أول] السعاده [غررالحکم ، ص325] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حسن وجه المؤمن [المرء] من حسن عنایه الله به [غررالحکم ، ص91] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : آفَةُ الْجَمَالِ الْخُيلَاء [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص371] .

قَالَ اِلسَّيدُ قَدَّسَ اللَّهُ رُوحَهُ : رَأَيتُ فِی اِلزَّبُورِ فِی السُّورَهِ اِلثَّالِثَهِ وَ اِلثَّلَاثِين مَنْ أَجْرَمَ اِلذُّنُوبَ وَ أَعْجَبَهُ حُسْنُهُ فَلْينْظُرِ اِلْأَرْضَ کیفَ لَعِبَتْ بِالْوُجُوهِ فِی اِلْقُبُورِ وَ تَجْعَلُهَا رَمِيماً إِنَّمَا اِلْجَمَالُ جَمَالُ مَنْ عُوفِی مِنَ اِلنَّارِ [سعدالسعود ، ص52] .

قال رسول الله (ص) : خیر ما أُعطی الرّجل المؤمن خلق حسن و شرّ ما أُعطی الرّجل قلب سوء فی صوره حسنه [کنز ، خ5170]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا ینفع الحسن بغیر نجابه [نجاحه] [غررالحکم ، ص409] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أيمَا عَبْدٍ كانَ لَهُ صُورَهٌ حَسَنَهٌ مَعَ مَوْضِعٍ لَا يشِينُهُ ثُمَّ تَوَاضَعَ لِلَّهِ كانَ مِنْ خَالِصَهِ

اللَّهِ قَالَ قُلْتُ مَا مَوْضِعٌ لَا يشِينُهُ قَالَ لَا يكونُ ضُرِبَ فِيهِ سِفَاحٌ [الزهد ، ص68] .

5. اكرام الشعر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الشَّعْرُ الْحَسَنُ مِنْ كسْوَهِ اللَّهِ تَعَالَى فَأَكرِمُوهُ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص129] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اتَّخَذَ شَعْراً فَلْيحْسِنْ وِلَايتَهُ أَوْ لِيجُزَّهُ [كافى ، ج6 ، ص485] .

6. انّ الله جميل ويحب الجمال

الكتاب :

يا بَنى آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنا عَلَيكمْ لِباساً يوارى سَوْآتِكمْ وَ ريشاً وَ لِباسُ التَّقْوى ذلِک خَيرٌ [اعراف/26] .

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زينَهَ اللّهِ الَّتى أَخْرَجَ لِعبادِهِ وَ الطَّيباتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِى لِلَّذينَ آمَنُوا فِى الْحَياهِ الدُّنْيا خالِصَهً يوْمَ الْقِيامَهِ [اعراف/32] .

الحديث :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لِيتَزَينْ أَحَدُكمْ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ كمَا يتَزَينُ لِلْغَرِيبِ الَّذِى يحِبُّ أَنْ يرَاهُ فِى أَحْسَنِ الْهَيئَهِ [كافى ، ج6 ، ص439] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْبَسْ وَ تَجَمَّلْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يحِبُّ الْجَمَالَ مَا كانَ مِنْ حَلَالٍ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص153] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ يحِبُّ إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدِهِ أَنْ يرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَيهِ وَ يبْغِضُ الْبُوسَ وَ التَّبَوسَ [تحف العقول ، ص56] .

قال رسول الله (ص) : انّ الله جميل يحبّ الجمال و يحبّ معالى الأخلاق و يكره سفسافها [كنز ، خ17168]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ يحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجَمُّلَ وَ يكرَهُ الْبُوسَ وَ التَّبَاوسَ فَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَنْعَمَ عَلَى عَبْدٍ نِعْمَهً أَحَبَّ أَنْ يرَى عَلَيهِ أَثَرَهَا قِيلَ كيفَ ذَلِک

قَالَ ينَظَفُ ثَوْبَهُ وَ يطَيبُ رِيحَهُ وَ يجَصِّصُ دَارَهُ وَ يكنُسُ أفْنِيتَهُ حَتَّى إِنَّ السِّرَاجَ

قَبْلَ مَغِيبِ الشَّمْسِ يَنْفِی الْفَقْرَ وَ يزِيدُ فِی الرِّزْقِ [أمالی طوسی ، ص275] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : أَنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی يحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجَمُّلَ وَ يبْغِضُ الْبُوسَ وَ التَّبَاوسَ وَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يبْغِضُ مِنَ الرِّجَالِ الْقَاذُورَةَ وَ أَنَّهُ إِذَا أَنْعَمَ عَلَی عَبْدِهِ نِعْمَةً أَحَبَّ أَنْ يرَی أَثَرَ تِلْک النِّعْمَهِ [فقه الرضا ، ص354] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَبْصَرَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) رَجُلًا شَعِثاً شَعْرُ رَأْسِهِ وَسِخَةً ثِيابُهُ سَيئَةً حَالُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص مِنَ الدِّينِ الْمُتْعَهُ وَ إِظْهَارُ النِّعْمَهِ [كافی ، ج6 ، ص439] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ يحِبُّ مِنْ عَبْدِهِ إِذَا خَرَجَ إِلَی إِخْوَانِهِ أَنْ يتَهَيأَ لَهُمْ وَ يتَجَمَّلَ [مكارم الأخلاق ، ص34] .

قال رسول الله (ص) : أحسنوا لباسكم و أصلحوا رحالكم حتّى تكونوا كانّكم شامه فی النّاس [كنز ، خ17164] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) لِيأْخُذْ أَحَدُكمْ مِنْ شَارِبِهِ وَ ينْتِفُ شَعْرَ أَنْفِهِ فَإِنَّ ذَلِک يزِيدُ فِی جَمَالِهِ [الجعفريات ، ص156] .

7. اطلبوا الخير عند حسان الوجوه

قال رسول الله (ص) : إبتغوا الخير عند حسان الوجوه [كنز ، خ16792] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اطْلُبُوا الْخَيرَ عِنْدَ حِسَانِ الْوُجُوهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص394] .

قال رسول الله (ص) : إلتمسوا الخير عند حسان الوجوه [كنز ، خ16796] .

قال رسول الله (ص) : اطلبوا حوائجكم عند حسان الوجوه ، فإن قضى حاجتک قضاها بوجه طليق و إن ردّک ، ردّک بوجه طليق فربّ حسن الوجه دميمُه عند طلب الحاجه و ربّ دميم الوجه

حسنُهُ عند طلب الحاجه [كنز ، خ16810] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اطْلُبُوا الْخَيرَ عِنْدَ حِسَانِ الْوُجُوهِ فَإِنَّ فِعَالَهُمْ أَحْرَى أَنْ تَكونَ حَسَناً [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص74] .

1. زید بن علی (ع)

1. ولادت

1. تأویل رؤیای صادقانه امام (علیه السلام)

ابو حمزه ثمالی گوید : در حج بودم ، خدمت امام سجاد (علیه السلام) رسیدم. به من فرمود از خوابی که دیده ام میل داری بگویم؟

من (امام سجاد (علیه السلام)) در خواب دیدم که :

"عن أبی حمزه الثمالی قال حججت فأتیت علی بن الحسین (علیه السلام) فقال لی یا أبا حمزه أ لا أحدثک عن رؤیا رأیتها رأیت کأنی أدخلت الجنه فأتیت بحوراء لم أر أحسن منها فبینا أنا متکی علی أریکتی إذ سمعت قائلا یقول یا علی بن الحسین لیهنئک زید یا علی بن الحسین لیهنئک زید فیهنئک زید".

ابو حمزه سال بعد که به مکه رفت ، در خانه امام سجاد (علیه السلام) را زد. امام در حالی که طفلی به نام زید در دست داشت ، به ابو حمزه فرمود :

قال أبو حمزه : ثم حججت بعده فأتیت علی بن الحسین (علیه السلام) فقرعت الباب ففتح لی و دخلت فإذا هو حامل زیدا علی یده أو قال حامل غلاما علی یده فقال لی : " یا أبا حمزه هذه تَأْوِیلُ رُءْیای مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَها رَبِّی حَقًّا"

2. مادر زید

جالب این که نام این کنیز (مادر زید) نیز حوراء بوده است و مختار که این کنیز را به امام سجاد (علیه السلام) داد ، گفت این کنیز در شعور والائی است و برای من زیاد است.

3. بشارت رسول الله (ص) به ولادت

زید

این همان کودکی است که رسول الله (ص) به او بشارت داده است.

شیخ مفید می گوید : بعد از امام باقر (علیه السلام) بهترین فرزند امام چهارم است.

عابد ، فقیه ، سخی ، شجاع و به خون خواهی امام حسین (علیه السلام) قیام کرد.

4. بشارت امیرالمؤمنین (علیه السلام) به ظهور او

این همان کودکی است که امیر المؤمنین (علیه السلام) بشارت ظهور و قیام او را داده و مردم را به یاری او تشویق فرموده و با اشک از او یاد فرموده است.

5. نام گذاری

این همان فرزندی است که بارها پدرش امام سجاد (علیه السلام) از او یاد کرده و فرموده :

علی بن الحسین قال : "إی و الذی بعث محمدا بالحق إن عشت بعدی لترین هذا الغلام فی ناحیه من نواحی الکوفه مقتولا مدفونا منبوشا (نبش قبر) مسلوبا (لباس های او کنده) مسحوبا (جره علی وجه الارض) مصلوبا فی الکناسه" [بحارالأنوار ، ج46 ، ص183] .

2. بررسی شخصیت وفضیلت زید

1. بهترین فرزند

شیخ مفید می گوید : بعد از امام باقر (علیه السلام) بهترین فرزند امام چهارم است.

عابد ، فقیه ، سخی ، شجاع و به خونخواهی امام حسین (علیه السلام) قیام کرد.

2. القاب وی

دو لقب داشته : حلیف القرآن ، به خاطر تلاوت زیاد قرآن و گریه های طولانی.

ستون مسجد ، به خاطر قیام به نماز.

3. زید مصداق آیه (وجاهدوا.....)

امام رضا (علیه السلام) فرمود : زید مصداق این آیه است :

وَ جاهِدُوا فِی اللّهِ حَقَّ جِهادِهِ هُوَ اجْتَباکمْ [حج ، 78] .

4. بهشت بی حساب برای زید

قال رسول الله (ص) للحسین : یا حسین یخرج من صلبک رجل یقال له زید یتخطی هو و أصحابه

يوم القيامه رقاب الناس غرا محجلين يدخلون الجنه بلا حساب [بحارالأنوار ، ج46 ، ص170] .

جابر جعفی از امام باقر (علیه السلام) روایت می کند که جدم رسول الله (ص) به امام حسین (علیه السلام) فرمود :

عن جابر بن يزيد الجعفی عن أبی جعفر محمد بن على الباقر عن آبائه قال : " قال رسول الله (ص) للحسين (علیه السلام) يا حسين يخرج من صلبک رجل يقال له زيد يتخطى هو و أصحابه يوم القيامه رقاب الناس غرا محجلين يدخلون الجنه بلا حساب" [الأمالى للصدوق ، 330] ..

5. زید مصداق آیه قوامین بالقسط

امام باقر (علیه السلام) این آیه را هنگام ورود زید به خانه اش تلاوت کرد :

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا كونُوا قَوّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَداءَ لِلّهِ [نساء ، 135] .

و سپس فرمود :

انت والله يا زيد من اهل ذلک

7. نعم العم از زبان امام

دخلنا على الصادق (علیه السلام) فدفعنا إليه الكتابه فقرأه و بكى ثم قال إنا لله و إنا إليه راجعون عند الله تعالى أحتسب عمى إنه كان نعم العم إن عمى كان رجلا لدنيانا و آخرتنا مضى و الله عمى شهيدا [عيون أخبارالرضا (علیه السلام) ، ج1 ، ص252] .

8. بهشت برای گریه کنان برزید

قال الصادق (علیه السلام) لأبى ولاد الكاهلى : "رأيت عمى زيدا؟ قال : نعم رأيته مصلوبا و رأيت الناس بين شامت حنق و بين محزون محترق فقال : أما الباكى فمعه فى الجنه و أما الشامت فشريک فى دمه" [بحارالأنوار ، ج46 ، ص193] .

9. زید عالم آل محمد

فقال الرضا (عليه السلام) : يا أمير المؤمنين لا تقس أخى

زیدا إلی زید بن علی (علیه السلام) فإنه کان من علماء آل محمد غضب لله عز و جل فجاهد أعداءه حتی قتل [بحارالأنوار ، ج46 ، ص174] .

کان من کبار علماء الاسلام

10. روایات مستفیض در مقام زید

آیه الله خوئی در جلد 7 معجم رجال الحدیث از ص345 تا ص356 درباره زید ، روایات مقام والای او را مستفیضه و سپس روایات انتقاد از زید را یکی یکی نقل و همه را ضعیف می داند و در پایان می گوید : ان زید جلیل ممدوح لیس شی ء یدل علی قدح فیه او انحراف

11. عابد و شجاع

کان زید بن علی بن الحسین عین إخوته بعد أبی جعفر (علیه السلام) و أفضلهم و کان عابدا ورعا فقیها سخیا شجاعا و ظهر بالسیف یأمر بالمعروف و ینهی عن المنکر و یطالب بثارات الحسین (ع) ...قدمت المدینه فجعلت کلما سألت عن زید بن علی قیل لی ذلک حلیف القرآن ...یبکی من خشیه الله حتی تختلط دموعه بمخاطه [الإرشاد ، ج2 ، ص170] .

12. متصف به صفات امام (علیه السلام)

یحیی بن زید قال : رحم الله أبی زیدا کان و الله أحد المتعبدین قائم لیله صائم نهاره یجاهد فی سبیل الله عز و جل حق جهاده فقلت یا ابن رسول الله هکذا یکون الإمام بهذه الصفه؟ فقال : یا عبد الله إن أبی لم یکن بإمام و لکن من سادات الکرام و زهادهم و کان من المجاهدین فی سبیل الله. [بحارالأنوار ، ج46 ، ص199] .

13. سید اهل بیت

امام باقر (علیه السلام) به زید اشاره کرد و فرمود :

عن أبی الجارود قال : " إنی

لجالس عند أبی جعفر محمد بن علی الباقر (علیه السلام) إذا أقبل زید بن علی (علیه السلام) فلما نظر إلیه أبو جعفر (علیه السلام) و هو مقبل قال هذا سید من أهل بیته و الطالب بأوتارهم (انتقام خون) لقد أنجبت أم ولدتک یا زید" [بحارالأنوار ، ج46 ، ص170] .

14. صاحب کرامت

شبی یا سحری با زید بن علی بیرون رفتیم و دست او خالی بود ، همین که دید گرسنه ام ، گلابی بزرگی به من داد که نفهمیدم از کجا آورد.

15.عصمت زید

ان زید ابن علی لم تهیک لله محرما منذ عرف یمینه من شماله من اطاع الله اطاعه ما خلق. [قاموس الرجال ، ج4 ، ص271] .؟؟

16. شهید نورانی

در قیامت میان شهدا می درخشد :

قائد الغر المحجلین [بحارالأنوار ، ج6 ، ص238] .

17. تأکید امام (علیه السلام) برادامه راه زید

امام سجاد (علیه السلام) درباره زید و سرمشق شدن او فرمود :

لا یدرکه الاخرون الا من عمل بمثله [مقاتل الطالبین فارسی ، ص131] .؟؟

18. محبوب رسول الله (ص)

عن حذیفه بن الیمان قال : نظر رسول الله (ص) إلی زید بن حارثه فقال : " المقتول فی الله و المصلوب فی أمتی و المظلوم من أهل بیتی سمی هذا و أشار بیده إلی زید بن حارثه فقال ادن منی یا زید زادک اسمک عندی حبا فأنت سمی الحبیب من أهل بیتی" [بحارالأنوار ، ج46 ، ص192] .

19. وجوب احترام به نام زید

نزد امام حسین (علیه السلام) به زید پارچه فروشی که دروغ گو بود ، اشاره شد. امام فرمود ، چون نام یکی از اولیای

خدا زید است و او در راه خدا قیام می کند ، لذا بر هم نام او جسارتی نشود. [کتاب زید ، ص33 ، از وقایع الایام شهر صیام ، ص64] .؟؟

3. فرزندان زید

1. عیسی بن زید

1. داستان ولادت عیسی

حضرت زید با همسرش به دربار طاغوت احضار شد. در مسیر راه همسر درد زایمان گرفت. در مسیر نزدیک دیر و کلیسائی بودند و تصادفا شب میلاد حضرت عیسی بود.این همسر که کنیز بود ، از ناچاری به کلیسا رفته و در آن جا وضع حمل نمود. پدرش به خاطر این مکان و زمان نام عیسی روی آن گذاشت. [بحار ، ج46 ، ص158] .؟؟

2. بهترین شخص خاندان

عیسی بهترین شخص خاندان از نظر علم ، دین ، زهد و طبع شعر بود. از راویان و عاشقان حدیث که روایاتش زیاد است.

3. دختر عیسی

عیسی دختری داشت در کوفه مخفی. تا سن ازدواج زنده بود. بعد از دنیا رفت ، عیسی گریه می کرد که این دختر از ترس نسبت خود را به رسول الله (ص) مخفی می کرد. [مقاتل الطالبین ، ص408] .

2. یحیی ابن زید

1. یحیی شهید از سنای شهید

یحیی شهید ، پدرش زید شهید ، امام سجاد (علیه السلام) که جد او است. شهید ، امیر المؤمنین ، علی (علیه السلام) شهید... شهید در چند نسل.

2. راوی صحیفه سجادیه

یحیی از راویان صحیفه سجادیه است. امام صادق (علیه السلام) از طریق إخبار به شخصی (متوکل بن هارون بلخی) به یحیی خبر می دهد که تو مثل

پدرت شهید می شوی. یحیی صحیفه سجادیه را به حامل پیام می دهد.

3. شهادتی مشابه شهادت پدر

او بعد از شهادت پدر

به ایران آمد. در جوانی مثل پدرش :

در این که سر بریده اش را برای مادرش فرستادند ، در تیر خوردن ، در به پیشانی خوردن تیر ، در شهادت روز جمعه ، در به دار آویختن ، در پیش گوئی نسبت به شهادت او از طرف امام صادق (علیه السلام) ، در گریه امام معصوم بر شهادت یحیی ، در قیام کردن علیه طاغوت ، در این که روز سوم قیام شهید شد.

4. یحیی در زندان طاغوت

یحیی مدتی به زندان طاغوت افتاد. زنجیری که یحیی را با آن بسته بودند ، به قیمت بیست هزار درهم توسط شیعیان خریداری شده و قطعه قطعه شد و نگین انگشترش کردند. [مقاتل الطالبین] ،

5. تعداد یاران یحیی

تعداد یاران یحیی هنگام قیام مانند تعداد یاران امام حسین (علیه السلام) با هفتاد نفر شروع شد.

6. محل قیام یحیی

محل قیام نیشابور.

7. محبوبیت در مردم

در سال شهادت یحیی ، مردم خراسان نام پسرانی که به دنیا می آمدند یحیی می گذارند.

8. خون خواهی یحیی علت قیام ابومسلم خراسانی

قیام ابو مسلم خراسانی به خاطر خون خواهی یحیی بود و از کتابی که نام افراد حکومت در آن بود ، یک یک را پیدا و به سزای اعمالشان رساند.

9. سوگواری مردم در شهادتش

بعد از شهادت زید و یحیی مردم به سوگ نشسته و لباس سیاه پوشیدند. ابو مسلم خراسانی و بنی العباس نیز برای حفظ موقعیت ، لباس سیاه

پوشیده و اظهار هم دردی با مردم کردند. کم کم بنی العباس لباس سیاه را کنار گذاشته و لباس و عمامه سیاه رمز تشیع شد. در سفینه (عمامه) می خوانیم در جنگ جمل عمامه

سیاهی دور سر مبارک حضرت علی (علیه السلام) بود و فرشتگان در جنگ بدر با عمامه سفید به کمک مسلمانان آمدند.

4. مقام علمی

1. اهمیت نظر علمی زید

ابو حمزه ثمالی واسطی با هم رساله ای نوشتند و خدمت امام باقر (علیه السلام) آوردند. امام تشکر کرد و پرسید : آیا زید دیده است؟ گفتند نه. فرمود : به او ارائه دهید و نظرش را بگیرید. نزد زید آمدند و رساله را خواندند. ایشان تشکر کرد و سپس مطالب را رد کرد و شیوه نوی ارائه داد که نویسندگان تعجب کردند ، بعد خدمت امام باقر رسیده و نظرهای جالب زید را گفتند.

2. تربیت شاگردان

محمد بن مسلم ، ابو حمزه ثمالی ، محمد بن بکیر ، زهری ، یحیی بن زید ، ابو حنیفه ، تا 23 نفر را در کتاب زید آورده اند.

3. تسلط به آیات

امام باقر (علیه السلام) فرمود : " روزی پدرم زید را خواست و دستور داد تا قرآن بخواند. او خواند پدرم آیات مشکل را پرسید. او یکی یکی جواب صحیح می داد. پدرم به قدری تحت تأثیر زید و استعداد فوق العاده او قرار گرفت که بلند شد و میان دو چشم زید را بوسید". [کتاب زید ، ص51] .

زید 5 ماه زندانی بود و زندان را تبدیل به کلاس کرد و تفسیر سوره حمد و بقره را در این مدت برای زندانیان گفت. [زید ، ص46] .

4. راوی امام سجاد (علیه السلام)

61 حدیث از کتب اربعه از طریق زید از امام سجاد (علیه السلام) در کتاب شریف زید ص51 نقل شده است.

5. تألیفات جامع

بعد از امام باقر (علیه السلام)

اعلم و افضل مردم بود. ده کتاب نوشته یکی به نام الصفوه که با استناد 150 آیه مسئله امامت را ثابت کرده که در کتابخانه انگلستان موجود است.

کتابهای دیگرش عبارتند از : تفسیر ، مناسک حج ، المجموع الحدیثی ، المجموع الفقهی ، اثبات الوصیه ، قلت و کثرت که شامل احتجاجات اواست.

5. عبادت

1. شب زنده دار

عن المتوکل بن هارون قال : لقیت یحیی بن زید...فسألته عن أبیه فقال...أنه کان (علیه السلام) یصلی فی نهاره ما شاء الله فإذا جن اللیل علیه نام نومه خفیفه ثم یقوم فیصلی فی جوف اللیل ما شاء الله ثم یقوم قائما علی قدمیه یدعو الله تبارک و تعالی و یتضرع له و یبکی بدموع جاریه حتی یطلع الفجر. [بحارالأنوار ، ج46 ، ص199] .

2. محو ذکر خدا

عاصم بن عمر : زید را در نوجوانی دیدم که وقتی ذکر خدا را می شنید از هوش می رفت. گویا دیگر به دنیا باز نمی گردد. [اعیان الشیعه] .؟؟

سالی سه ماه روزه می گرفت. [اعیان الشیعه] .؟؟

3. حلیف القرآن

زید می گویدخلوت بالقرآن ثلاثه عشره اقرءه و اتدبره. [زید ، ص45] .؟؟

در مدینه از هر کس سراغ زید گرفته می شد ، می گفتند حلیف قرآن است و قرائت خاصی دارد که کشاف نقل کرده است.

6. سیاست

1. خنثی کردن توطئه بنی امیه

میان زید و نوه عمویش بر سر موقوفات مشاجراتی شد. خالد (فرماندار مدینه) مشاجره را به مسجد کشید و از مردم دعوت کرد تا گفتگوی این خاندان را مشاهده و بد بین شوند. مدینه مثل دیگ می جوشید و مردم مدینه همه با هم گفتگومی کردند که آیا بنی الحسن در دادگاه فردا برنده می شود. یا بنی الحسین. فردا که خالد علاقه مند به درگیری و مشاجره بود ، صبح اول وقت به مسجد آمد و مردم را جمع کرد. زید که از سوء نیت و توطئه و نشان دادن اختلافات فامیلی و داخلی به جامعه متوجه شد. یک سره بحث را عوض کرد و

به طرف خود (بنی الحسن) گفت : تمام بردگانم آزاد اگر حرفی بزنم. (من امروز هیچ نمی گویم و مسئله مختومه باشد.) سپس شروع به گفتگو و رسوا کردن خالد حاکم مدینه نمود و توطئه را خنثی کرد. [ابن ابی الحدید ، ج3 ، ص285] .؟؟

2. چهره انقلابی

2. ترس بنی امیه از زید

1. به دلیل اخلاق و بیان خوش

وقتی وارد شام شد ، چون خوش بیان و خوش برخورد بود ، خبر آمدنش به هشام رسید. عصبانی شد و در مجلس به او جا نداد و جواب سلامش را نداد و او را تحقیر کرد. [اعیان الشیعه] .

بعد از جلسه هشام به زید گفت : حوائجت را از من بخواه. زید گفت : تو خودت ناظر امور مسلمین هستی.

2. به دلیل منطق و استدلال

هشام وقتی معرفت و استدلالات زید را شنید ، ترسید که او مردم شام را عوض کند به همین دلیل دستور داد زید حتی یک شب در بین سربازان نباشد. [اعیان الشیعه] .؟؟

3. قیام زید

1. اعلام و دعوت مردم

زید روز خروج به مردم اعلام و دعوت کرد که :

عن الفضیل قال : انتهیت إلی زید بن علی (علیه السلام) صبیحه خرج بالکوفه فسمعته یقول من یعیننی منکم علی قتال أنباط أهل الشام فو الذی بعث محمدا بالحق بشیرا لا یعیننی منکم علی قتالهم أحد إلا أخذت بیده یوم القیامه فأدخلته الجنه بإذن الله. [بحارالأنوار ، ج46 ، ص171] .

2. 40000بیعت کننده

وقتی زید به کوفه آمد ، 15000 نفر با او بیعت کردند و به جز کوفه مردم مدائن ، بصره ، واسط ، موصل

، خراسان ، ری ، جرجان و جزیره با او بیعت کردند که گفته اند تعداد بیعت کنندگان به 40000 نفر می رسد. [اعیان الشیعه] .؟؟

3. صورت بیعت

انا ندعوکم الی کتاب الله و سنه نبیه و جهاد الظالمین و الدفع عن المستضعفین و اعطاء المحرومین و قسم هذا الفیی ء بین اهله بالسواء و رد المظالم و نصره اهل البیت اتبایعون علی ذلک فاذا قالوا نعم وضع یده علی ایدیهم و... . [اعیان الشیعه ، ج7 ص118]

4. فلسفه وعلت قیام

1. مبنای قیام

و الله ما خرجت و لا قمت مقامی هذا حتی قرأت القرآن و اتقنت الفرائض و احکمت السنه و الآداب و عرفت التأویل کما عرفت التنزیل و فهمت الناسخ و المنسوخ و المحکم و المتشابه و انصاص و العام و ما یحتاج الیه الامه فی دینها مما لابد لها منه و لا غنی عنه و... [زید ، ص38] .

2. کسب رضای اهل بیت

قال الصادق (علیه السلام) : رحم الله عمی زیدا لو ظفر لوفی انما دعی الرضا من آل محمد و انا الرضا [الغدیر ، ج3 ، ص71] .؟؟ ، [سفینه البحار ، زید] .؟؟

3. انتقام خون اما م حسین (علیه السلام)

انما خرجت علی الذین قاتلوا جدی الحسین.

4. انتقام حرّه ورمی کعبه

انما خرجت علی الذین اغارو علی المدینه یوم الحره ثم رموا بیت الله لحجر المنجنیق. [زید ، ص114] .؟؟

5. مبارزه با سلطان جور

أَبَوعَبْدِ اللّهِ (علیه السلام) قال : ... إِنَّمَا خَرَجَ إِلَى سُلْطَانٍ مُجْتَمِعٍ لِيَنْقُضَهُ [کافی ، ج8 ، ص264] .

6. اصلاح امت رسول الله (ص)

عبد الله بن

مسلم می گوید : با زید به مکه می رفتیم ، در شبی ستاره ای را به من نشان داد و فرمود : این ستاره ثریا را می بینی؟ گفتم : بله. زیدفرمود : لوددت ان یدی ملصقه بها فاقع علی الارض او حیث اقع فانقطع قطعه قطعه و ان الله اصلح بین امه محمد. [فارسی مقاتل الطالبین ، ج131] .؟؟ ، . [زید ، ص116] .؟؟

7. امر به معروف ونهی از منکر

شیخ مفید ، مجلسی و راوندی می گویند : فلسفه قیام زید امر به معروف ، نهی از منکر و خون خواهی امام حسین (علیه السلام) . [ارشاد مفید فارسی ، ص168] .؟؟ ، . [زید ، ص118] .؟؟

8. یاری اهل بیت

عن أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) ... لَوَدِدْتُ أَنَّ الْخَارِجِی مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ خَرَجَ وَ عَلَی نَفَقَهُ عِیالِهِ [وسائل الشیعه ، ج15 ، ص54] .

5. صحنه جنگ

1. محل جنگ

کوفه.

2. رمز عملیات

یا مَنْصُورُ أَمِتْ ، یا لَثَارَاتِ الْحُسَینِ

3. زمان جنگ

چهار شنبه.

4. خلیفه مخالف

هشام بن عبد الملک.

5. قاتل زید

فرماندار کوفه : یوسف بن عمرو که قاتل زید هم هست. شعارشان الله اکبر بود.

6. محاصره یاران در مسجد

یوسف فرماندار کوفه حکومت نظامی اعلام کرد و مردم را در مسجد دعوت کرد. همین که جمع شدند ، مسجد را محاصره کرد و بیعت کنندگان زید در مسجد ماندند و خیلی تأسف خوردند و زید با 200 نفر در بیرون مشغول جنگ و حدود 200 نفر را روز اول به درک فرستادند. روز دوم 200 نفر و هر چه خواستند محاصره مسجد را بشکنند نشد ، تا نیروی تازه نفس از شام آمد

و طرفداران زید تار و مار شدند. اگر حکومت نظامی شکسته می شد و مردم در مسجد محاصره نمی شدند. زید موفق می شد. (مانند شکستن حکومت نظامی توسط حضرت امام) .

7. سفارشات زید

هنگام حمله سفارشات حضرت امیر (علیه السلام) را زید با مردم داشت که درخت را قطع نکنید ، به زخمی و خردسال و آب آشامیدنی و فراری و...کار نداشته باشید ، درهای بسته را باز نکنید...

8. شجاعتی مثال زدنی

شجاعت زید ضرب المثل است. (مسعودی ، طبری ، مفید ، زمخشری ، کمیت ، بلاذری و...) گفته اند :

فلما رأی الناس فارسا اشجع منه ، ما ولدت النساء افضل و اشجع من زید بن علی. [زید ، ص1]

9. غربت زید

چون یاران بیرون مسجد کم بودند ، زید هر چند نفر را به محله ای از کوفه فرستاد. زید به در خانه ای رسید. (انس بن عمرو) که بیعت کرده ، ولی از ترس حکومت نظامی در خانه نشسته بود. او را صدا زد ، ولی حمایت نکرد و زید ناراحت شد و فرمود : چرا شما...؟

10. غیرت فاطمی (س)

در وسط جنگ ، مرد هتاکی به فاطمه زهرا (س) جسارت کرد. یک مرتبه زید قهرمان با صدای بلند گریه مفصلی کرد و فریاد کرد : آیا کسی نیست برای خدا و رسول خدا و فاطمه زهرا غضب کند؟ سعید بن خیثم که از یاران زید بود ، آن مرد را زیر نظر گرفت. با لباس مبدل (چادر زنانه) وارد دشمن شد و سرش را جدا کرد و مرکبش را به غنیمت گرفت و زید را شاد کرد به نحوی که زید میان دو چشمش را

بوسید.

7. سر نوشت

1. خبر شهادت از زبان پدر

این همان فرزندی است که بارها پدرش امام سجاد (علیه السلام) از او یاد کرده و فرموده :

علی بن الحسین قال : "إی و الذی بعث محمدا بالحق إن عشت بعدی لترین هذا الغلام فی ناحیه من نواحی الکوفه مقتولا مدفونا منبوشا (نبش قبر) مسلوبا (لباس های او کنده) مسحوبا (جره علی وجه الارض) مصلوبا فی الکناسه" [بحارالأنوار ، ج46 ، ص183] .

امام سجاد (علیه السلام) از طلوع فجر بعد از نماز تا آفتاب مشغول دعا بود و سخنی نمی گفت. روزی در آن ساعت خبر تولد زید به او رسید. امام از مردم درباره نام گذاری او سئوالاتی کرد. هر که نام او را چیزی گفت. امام سجاد (علیه السلام) فرمود قرآن آوردند. آن را باز کرد. آیه آمد :

فَضَّلَ اللّهُ الْمُجاهِدِینَ [نساء7 95] .

قرآن را هم گذاشت و بار دیگر باز کرد. آیه آمد :

إِنَّ اللّهَ اشْتَری مِنَ الْمُومِنِینَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ یقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ فَیقْتُلُونَ وَ یقْتَلُونَ وَعْداً عَلَیهِ حَقًّا فِی التَّوْراهِ وَ الْإِنْجِیلِ وَ الْقُرْآنِ وَ مَنْ أَوْفی بِعَهْدِهِ مِنَ اللّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَیعِکمُ الَّذِی بایعْتُمْ بِهِ وَ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِیمُ [توبه ، 111] .

فرمود : باید نام او را زید بگذارم ، چون جدم از فرزند مجاهدی که شهید شود ، به من خبر داده.

3. رؤیای صادقه

سعید بن جبیر از نازلی نقل می کند که در سفر مکه با زید بودم. شبانه روز نماز می خواند و گریه و تضرع می کرد ونیمه شب آیات قرآن می خواند. پرسیدم : یابن رسول الله خیلی گریه می کنی؟ زید

گفت : در سجده خوابم برد و خواب دیدم جماعتی را با لباس های بسیار زیبا که رئیس آن ان فرمود :

عن سعید بن جبیر قال : قلت لمحمد بن خالد : کیف زید بن علی فی قلوب أهل العراق؟ فقال : لا أحدثک عن أهل العراق و لکن أحدثک عن رجل یقال له النازلی بالمدینه قال : صحبت زیدا ما بین مکه و المدینه و کان یصلی الفریضه ثم یصلی ما بین الصلاه إلی الصلاه و یصلی اللیل کله و یکثر التسبیح و یردد وَ جاءَتْ سَکرَهُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذلِک ما کنْتَ مِنْهُ تَحِیدُ فصلی بنا لیله ثم ردد هذه الآیه إلی قریب من نصف اللیل فانتبهت و هو رافع یده إلی السماء و یقول : إلهی عذاب الدنیا أیسر من عذاب الآخره ثم انتحب فقمت إلیه و قلت : یا ابن رسول الله لقد جزعت فی لیلتک هذه جزعا ما کنت أعرفه؟ قال : ویحک یا نازلی إنی رأیت اللیله و أنا فی سجودی إذ رفع لی زمره من الناس علیهم ثیاب ما رأته الأبصار حتی أحاطوا بی و أنا ساجد فقال کبیرهم الذی یسعون منه : أ هو ذلک؟ قالوا : نعم. قال : أبشر یا زید فإنک مقتول فی الله و مصلوب و محروق بالنار و لا تمسک النار بعدها أبدا.

می گوید : بیدار شدم و گریه می کردم؛

فانتبهت و أنا فزع و الله یا نازلی لوددت أنی أحرقت بالنار ثم أحرقت بالنار و أن الله أصلح لهذه الأمه أمرها. [بحارالأنوار ، ج46 ، ص208] .

4. تیر خوردن زید

بالاخره تیری به پیشانی مبارک زید خورد. او را به مخفی گاهی بردند. روز

جمعه شهید شد و به فرزندش یحیی گفت : تو نهضت را ادامه بده.

5. بالای چوبه دار

فرید در دائره المعارف می گوید : خفقان و دیکتاتوری بنی امیه همین بس که بهترین نواده رسول الله (ص) بالای چوبه دار است و کسی حق حرف زدن ندارد.

6. ماجرای سر شهید

1. فرستادن سر به شام

سر زید را یوسف بن عمرو (فرماندار کوفه) برای هشام در شام فرستاد. 10000 درهم جایزه داد و دستور داد بر بلندی دروازه جلو مردم قرار دهند. بعد سر را از شام به مدینه فرستادند نزد زینب خواهر زید و در دامن خواهر قرار دادند.

2. سر زید در دامن خواهر

یک شبانه روز سر فرزند پیامبر (ص) را نزد قبر پیامبر (ص) آویختند؛ مردم مدینه عصبانی شده و جلسات سوگواری تشکیل دادند. والی مدینه به وحشت افتاد. افرادی را گرفت و زندان کرد. مدینه متشنج شد. سر را روی نیزه ای در مسجد نصب و مردم اجبارا به دیدن سر و گفتن ناسزا به اهل بیت و انقلابیون وادار شدند.

3. فرستادن سر به مصر

سپس سر را از مدینه به مصر فرستادند ، مردم رشید مصر سر را دزدیده و در محراب مسجد دفن کردند و الآن زیارت گاه است.

4. کرامات متعدد

کرامات متعددی در هنگام دار آویخته شدن نقل شده است.

7. ماجرای دفن شهید

1. دفن بدن در مسیرآب

آخرین نظر این بود : مسیر جوی آبی را موقتا تغییر و بدن را دفن و سپس دوباره آب را در مسیر خود قرار دادند. کسی فهمید و به حکومت خبر داد. آن ها آمدند. قبر را نبش کرده و بدن را با طنابی به شتری بسته و حمل کردند. بعد

پیاده و بعد به دار آویختند. مدت 4 سال بر دار آویخته بود ، سپس از دار پائین آورده و آتش زدند و خاکسترش را بر آب دادند.

8. پیش گوئی ها

1. به دار آویخته ای در کوفه

عن النبی (ص) : ...رجل یقال له زید یقتل بالکوفه و یصلب بالکناسه یخرج من قبره نبشا تفتح لروحه أبواب السماء یبتهج به أهل السماوات [الأمالیللصدوق ، 40] .

2. گریه امیر المؤمنین (علیه السلام) برای زید

قد وقف امیر المؤمنین (علیه السلام) علی موضع صلیه بالکوفه فبکی و بکی اصحابه و سئل عن بکائه فقال (علیه السلام) : " ان رجلا من ولدی یصلب فی هذا الموضع من رضی ان ینظر الی عورته اکبه الله علی وجهه فی النار".

3. معرض قاتل زید

در پیش گوئی امیر المؤمنین آمده که قاتل زید یوسف بن عمرو است :

قال علیعلیه السلام : ...رجل یقال له یوسف بن عمر ، و یقوم عند ذلک رجل منّا أهل البیت فانصروه ، فانه داع إلی الحق [بحارالأنوار ، ج34 ، ص34] .؟؟

4. خبر جبرئیل از شهادت زید

ضمن حرکت حضرت امیر (علیه السلام) به مسجد کوفه به منطقه ای خیره شد و گریه کرد و فرمود : " پدرم فدایت ، پدرم فدایت. اصبغ بن نباته علت پرسید؟ فقال (علیه السلام) : رسول اکرم از جبرئیل از خداوند به من خبر داد که :

یولد لی ولد ما ولد ابواه بعد یلقی الله غضبان فی الله و راضیا عنه و انه یمثل به فی هذا الموضع مثله ما مثل با حد قبله و لا بعده صلوات الله علی روحه و الارواح التی تتوفی منه.

[زید ، ص33] .؟؟

8. شعرا و زید

1. شعر کمیت برای زید : و کان شهادته (ع) مصدر وحی للشعراء.

کمیت برای زید شعر گفته و امام به خاطر شعر هائی که در مرثیه اهل بیت گفته فرمود :

عن الکمیت بن أبی المستهل قال : " دخلت علی سیدی أبی جعفر محمد بن علی الباقر (علیه السلام) فقلت یا ابن رسول الله إنی قد قلت فیکم أبیاتا أ فتأذن لی فی إنشادها؟ فبکی (علیه السلام) و بکی أبو عبد الله (علیه السلام) ثم أخذ بیدی ثم قال : اللهم اغفر للکمیت ما تقدم من ذنبه و ما تأخر. [بحارالانوار ، ج36 ، ص387]

9. زید از دیدگاه اهل سنت

1. مدح زید از دیدگاه ابوحنیفه

شاهدت زید بن علی (علیه السلام) کما شاهدت اهله (اهل بیت) فما رأیت فی زمانه افقه منه و لا اسرع جوابا و لا ابین قولا. [زید ، ص41] .؟؟

2. اتصاف به صفات ممدوحه

ابو طالب که از علمای اهل تسنن است می گوید : اگر سخن از متکلمین است ، زید از آن هاست.

اگر سخن از زهاد است ، زید از آنان است.

اگر سخن از شجاعان است ، زید از آنان است.

اگر سخن از اهل معرفت و حفظ و سیاست است ، زید از آنان است. [زید ، ص42] .؟؟

3. تهمت فسق

این تیمیه و الوسی به شیعه حمله کرده اند که چرا زید بن علی (علیه السلام) را فاسق و کافر می دانید با این که در علم و رده در مقام بالائی

است. [الغدیر ، ج3 ، ص74] .؟؟

و علامه امینی مفصل این تهمت را رد کرده و مقام زید را در چند صفحه از روایات و

سخنان اعلام نموده و در همان جلد 3 آورده است.

10. زید واهل بیت

1. مورد تأیید اهل بیت

1. دعوت ائمه به یاری زید

قال جعفر بن محمد (علیه السلام) : ویل لمن سمع واعیته فلم یجبه [بحارالأنوار ، ج46 ، ص174] .

2. گریه امام بر زید

عن الفضیل بن یسار قال : وجهت نحو المدینه فدخلت علی الصادق جعفر بن محمد (علیه السلام) ...فأقبل یبکی و دموعه تنحدر علی دیباجتی خده... و هو یقول : " أشرکنی الله فی تلک الدماء مضی و الله عمی و أصحابه شهداء مثل ما مضی علی بن أبی طالب (علیه السلام) و أصحابه" [الأمالی للصدوق ، 349] ..

3. زید داعی به حق

قال علیعلیه السلام... : و یقوم عند ذلک رجل منّا أهل البیت فانصروه ، فانه داع إلی الحق [قاموس الرجال ، ج4 ، ص265] .؟؟

4. کمک مالی امام به قیام زید

امام صادق (علیه السلام) 1000 دینار به خانواده های شهدا و قیام زید داد. [منتهی الآمال ، سی دی] ؟؟.

5. قیام زید به اذن امام

شهید در قواعد در باب امر به معروف قضیه زید را نقل کرده و گفته که به اذن امام بوده است.

2. رابطه با امام

1. مدح ائمه از زید

1 مأمون گلایه کرد به امام رضا (علیه السلام) که زید (برادر امام رضا (علیه السلام)) مثل زید بن علی است. امام فرمود :

عِنِ الرِّضَا (علیه السلام) فِی حَدِیثٍ أَنَّهُ قَالَ لِلْمَأْمُونِ : " لَا تَقِسْ أَخِی زَیداً إِلَی زَیدِ بْنِ عَلِی فَإِنَّهُ کانَ مِنْ عُلَمَاءِ آلِ مُحَمَّدٍ (ص) غَضِبَ لِلَّهِ فَجَاهَدَ أَعْدَاءَهُ حَتَّی قُتِلَ فِی سَبِیلِهِ وَ لَقَدْ حَدَّثَنِی أَبِی مُوسَی

بْنُ جَعْفَرٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ (علیه السلام) یقُولُ : رَحِمَ اللَّهُ عَمِّی زَیداً إِنَّهُ دَعَا إِلَی الرِّضَا مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ وَ لَوْ ظَفِرَ لَوَفَی بِمَا دَعَا إِلَیهِ لَقَدِ اسْتَشَارَنِی فِی خُرُوجِهِ" [وسائل الشیعه ، ج15 ، ص53] .

2 جعفر و زید (علیه السلام) فما کان بینهما خلاف و الدلیل علی صحه قولنا قول زید بن علی (علیه السلام) من أراد الجهاد فإلی و من أراد العلم فإلی ابن أخی جعفر. [بحارالأنوار ، ج46 ، ص198] .

قال زید : جعفر إمامنا فی الحلال و الحرام. [بحارالأنوار ، ج46 ، ص196] .

3.امامان شیعه و زنده نگه داشتن نام زید

1. کثرت یاد زید و طلب رحمت برای او

امامان ما بسیار نام زید را می بردند. گریه ها می کردند. از کسانی که از کوفه می آمدند ، سئوال می فرمودند که آیا کناسه و محل دار زید را دیده ای؟

شخصی از کوفه خدمت امام صادق (علیه السلام) شرفیاب شد و خواست وضع زید را بگوید ، امام فرمود : " صبر کن تا پرده ها را بالا بزنم و زنان هم بشنوند". سپس او مصائب را گفت وامام و زنان با صدای بلند گریه ها کردند. [زید] .؟؟

قال الصادق (علیه السلام) : رحم الله عمی زیدا خرج علی ما خرج آبائه و وددت انی استطعت ان اصنع فاکون مثل عمی و اقل (علیه السلام) من قتل مع زید بن علی کمن قتل مع حسین بن علی.

1. زینت

1. ارزش واهمیت زینت

1. انسان فطرتاً زیبائی را دوست دارد.

2. کار انسان تعدیل غرائز و توجه به تمام ابعاد و جلوگیری از افراط و تفریط هاست.

3. اگر به هر غریزه ای پاسخ کامل

داده شود. غرائز دیگر هدر می رود.

4. روان شناسان می گویند : انسان دارای چند نوع حس است. حس نیکی ، حس دانائی ، حس مذهبی ، حس زیبائی ، که تمام هنر و صنایع ظریف و... مولود آن است.

5.یا بَنِی آدَمَ خُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ [اعراف/31] .

6. امام حسن (ع) به استناد همین آیه هنگام نماز بهترین لباس را می پوشد و می فرماید : إِنَّ اللَّهَ جَمِیلٌ یحِبُّ الْجَمَالَ فَأَتَجَمَّلُ لِرَبِّی [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص321] .

7. زینت ، کار خداست.وَ زَینَّا السَّماءَ الدُّنْیا بِمَصابِیحَ [فصلت/12] .

8. زینت ، می تواند دعوت به خدا پرستی باشد.

9. زینت وسیله امتحان مردم است.

10. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَنْعَمَ عَلَی عَبْدٍ نِعْمَةً أَحَبَّ أَنْ یرَی عَلَیهِ أَثَرَهَا [أمالی طوسی ، ص275] .

11. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الدُّهْنُ یظْهِرُ الْغِنَی وَ الثِّیابُ تُظْهِرُ الْجَمَالَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص91] .

12. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الثَّوْبُ النَّقِی یکبِتُ الْعَدُوَّ [کافی ، ج6 ، ص441] .

13. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اتَّخَذَ ثَوْباً فَلْینَظِّفْهُ [کافی ، ج6 ، ص441] .

14. عباد بن کثیر به امام صادق (ع) به خاطر لباس خوب اعتراض کرد. امام فرمود : وَیلَک یا عَبَّادُ مَنْ حَرَّمَ زِینَةَ اللَّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَ الطَّیبَاتِ مِنَ الرِّزْقِو در مورد دیگر به وضع اقتصادی توده مردم اشاره فرمود که اگر وضعشان خوب باشد چنین و اگر بد چنان خواهد شد. [کافی ، ج6 ، ص443] .

15.عَنْ عَلِی بْنِ أَسْبَاطٍ قَالَ : قَالَ : سُفْیانُ بْنُ عُیینَهَ لِأَبِی

عَبْدِ اللَّهِ (ع) إِنَّهُ یرْوَی أَنَّ عَلِی بْنَ أَبِی طَالِبٍ (ع) کانَ یلْبَسُ الْخَشِنَ مِنَ الثِّیابِ وَ أَنْتَ تَلْبَسُ الْقُوهِی الْمَرْوِی قَالَ : "وَیحَک إِنَّ عَلِیاً (ع) کانَ فِی زَمَانٍ ضَیقٍ فَإِذَا اتَّسَعَ الزَّمَانُ فَأَبْرَارُ الزَّمَانِ أَوْلَی بِهِ" [رجال الکشی ، ص392] .

16. زینت ها در دیدگاه یک مومن ، راه خداشناسی است.أَ فَلَمْ ینْظُرُوا إِلَی السَّماءِ فَوْقَهُمْ کیفَ بَنَیناها وَ زَینّاها وَ ما لَها مِنْ فُرُوجٍ [ق/6] .

17. زینت ها در دیدگاه یک مومن ، وسیله آزمایشند.إِنّا جَعَلْنا ما عَلَی الأَْرْضِ زِینَةً لَها لِنَبْلُوَهُمْ أَیهُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [کهف/7] .

2. آفرینش زینت ، یک لطف الهی است.

1.قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِینَةَ اللّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبادِهِ [اعراف/32] .

2.وَ الْخَیلَ وَ الْبِغالَ وَ الْحَمِیرَ لِتَرْکبُوها وَ زِینَةً وَ یخْلُقُ ما لا تَعْلَمُونَ [نحل/8] .

إِنّا جَعَلْنا ما عَلَی الأَْرْضِ زِینَةً لَها لِنَبْلُوَهُمْ أَیهُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [کهف/7] .

الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِینَةُ الْحَیاهِ الدُّنْیا [کهف/46] .

إِنّا زَیَّنَّا السَّماءَ الدُّنْیا بِزِینَهٍ الْکواکبِ [صافات/6] .

3. زینت های معنوی

1. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الخشوع زینه الصلاه [کنز الفوائد ، ج1 ، ص299] .

2. قال النبی (ص) : زینه الاخره العلم و الورع و الصدقه [مواعظ عددیه ، ص81]

3. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْقُرْآنُ سَیدُ الْکلَامِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص336] .

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِکلِّ شَیءٍ حِلْیهٌ وَ حِلْیهُ الْقُرْآنِ الصَّوْتُ الْحَسَنُ [کافی ، ج2 ، ص615] .

5. قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : يا عَلِی الْإِسْلَامُ عُرْیانٌ فَلِبَاسُهُ الْحَیاءُ وَ زِینَتُهُ الْوَفَاءُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص362]

.

6. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : زَينُ الْمُلْک الْعَدْلُ [غررالحکم ، ص339] .

7. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : زَينُ الْإِيمَانِ الْوَرَعُ [غررالحکم ، ص269] .

8. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : زين الدين الصبر و الرضا [غررالحکم ، ص281] .

9.وَ لکنَّ اللّهَ حَبَّبَ إِلَيکمُ الإِْيمانَ وَ زَينَهُ فِی قُلُوبِکمْ [حجرات/7] .

10. از ادیبی نقل شده که یک شعر حافظ دو بار او را بی هوش کرده.

11. خواجه نصیر الدین طوسی همین که مسئله ای را حل می کرد ، می گفت : این الملوک.

12. دانشمندی شب زفاف احساس می کند یک ساعتی وقت دارد ، وارد کتابخانه می شود و یادش می رود. صبح عروس ناراحت که داماد مرا نمی خواهد. (سید محمد باقر حجه الاسلام) سوگند می خورد که من چنان غرق در مطالعه شدم که همه چیز یادم رفت. [فلسفه اخلاق ، ص47]

13. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جمال الإحسان ترک الامتنان [غررالحکم ، ص390] .

14. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جمال المعروف إتمامه [غررالحکم ، ص383] .

15. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ترک المن زينه المعروف [کشف الغمه ، ج2 ، ص347] .

16.الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِينَةُ الْحَياةِ الدُّنْيا [کهف/46] .

17.زينه البدن ثلاثه : قله الکلام ، قله النوم ، قله الاکل [المواعظ العدديه]

18.إِنّا زَيَّنَّا السَّماءَ الدُّنْيا بِزِينَةٍ الْکواکبِ [صافات/6] .

19. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كونُوا لَنَا زَيناً [أمالى صدوق ، ص400] .

20. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : زَيِنُوا مَجَالِسَكمْ بِذِكرِ عَلِى بْنِ أَبِى طَالِبٍ (ع) [بشاره المصطفى ، ص60] .

21.زينوا العيدين بالتكبير

و التحميد و التقديس [ميزان الحكمه ، ج3 ، ص2198] .زينوا اعيادكم بالتكبير [كنزالعمال ، ج8 ، ص546] .

22. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حِلْيهُ الْخِوَانِ الْبَقْلُ [أمالى طوسى ، ص303] .

23. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : زَيِنُوا مَوَائِدَكمْ بِالْبَقْلِ [طب النبى (ص) ، ص30] .

24. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جمال العلم نشره [غررالحكم ، ص44] .

25. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خفض الجناح زينه العلم [كنز الفوائد ، ج1 ، ص299] .

26. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اطْلُبُوا الْعِلْمَ وَ تَزَينُوا مَعَهُ بِالْحِلْمِ وَ الْوَقَارِ [كافى ، ج1 ، ص36] .

27.حسن الادب زينه العقل [بحارالانوار ، ج74 ، ص 131] .

28.جمال العلم نشره [ميزان الحكمه ، ج1 ، ص416] وجمال العلم عمله بعلمه [ميزان الحكمه ، ج1 ، ص416] .

29. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : السكينه زينه العباده [كنز الفوائد ، ج1 ، ص299] .

30.جمال الرجل فصاحه لسانه و الوقار و انصافه [ميزان الحكمه]

31.العفاف زينه النساء [الفصحاه ، 2008]

32. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ حُصُونُ الرَّعِيهِ وَ زَينُ الْوُلَاهِ وَ عِزُّ الدِّينِ وَ سُبُلُ الْأَمْنِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

33. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الشُّكرُ زِينَهُ الْغِنَى [نهج البلاغه ، حكمت 340] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر زينه البلاء [كشف الغمه ، ج2 ، ص347] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الإيثار زينه الزهد [كشف الغمه ، ج2 ، ص347] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الفصاحه

زینه الکلام [کشف الغمه ، ج2 ، ص347] .

4. زیبائی های طبیعی

1.وَ لَکمْ فِیها جَمالٌ حِینَ تُرِیحُونَ (اراحه برگشت به آغل) وَ حِینَ تَسْرَحُونَ (سروح بیرون آمدن از آغل [نحل/6] .

2.وَ الْخَیلَ وَ الْبِغالَ وَ الْحَمِیرَ لِتَرْکبُوها وَ زِینَهً وَ یخْلُقُ ما لا تَعْلَمُونَ [نحل/8] .

5. عطریات

1. فاطمه (س) بوی خوش بهشت داشت که رسول الله (ص) او را می بوئید.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کلما اشتقت إلی رائحه الجنه شممت رائحه ابنتی فاطمه [أمالی صدوق ، ص460] .

عَنِ الْأَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَهَ قَالَ قُلْتُ لِأَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) : "مَا مَنَعَک مِنَ الْخِضَابِ وَ قَدِ اخْتَضَبَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) " قَالَ : "أَنْتَظِرُ أَشْقَاهَا أَنْ یخْضِبَ لِحْیتِی مِنْ دَمِ رَأْسِی بِعَهْدٍ مَعْهُودٍ أَخْبَرَنِی بِهِ حَبِیبِی رَسُولُ اللَّهِ ص" [علل الشرائع ، ج1 ، ص173] .

2. حضرت علی (ع) می فرمود : خضاب از سنت است ، لکن من در ماتم فقدان رسول الله (ص) هستم و لذا خضاب نمی کنم ، به علاوه منتظرم روز موعود که ریش صورتم با خون سرم خضاب شود.

3 رسول اکرم (ص) با عطر و مشک چنان معطر بود که حتی بعد از فراق حضرت ، مخاطب احساس بوی خوش می کرد. در تاریکی که درکوچه عبور می کرد ، از بوی خوش او می گفتند : او رسول الله (ص) است.

کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یعرف فی اللیله المظلمه قبل أن یری بالطیب فیقال هذا النبی (ص) [مکارم الأخلاق ، ص33] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لَا یمُرُّ فِی طَرِیقٍ فَیمَرُّ فِیهِ بَعْدَ یوْمَینِ أَوْ ثَلَاثَهٍ إِلَّا عُرِفَ أَنَّهُ قَدْ مَرَّ فِیهِ لِطِیبِ عَرْفِهِ [کافی ، ج1 ، ص442] .

4. قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ (ص) : إن ماء الورد يزيد فى ماء الوجه و ينفى الفقر [مكارم الأخلاق ، ص44] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من مسح وجهه بماء الورد لم يصبه فى ذلک اليوم بو و لا فقر و من أراد التمسح بماء الورد فليمسح به وجهه و يديه و ليحمد ربه و ليصل على النبى (ص) [مكارم الأخلاق ، ص44] .

5. سفارش به زينت ولباس بهتر و گرفتن ناخن و شارب و غسل جمعه در روز جمعه.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِيتَزَينْ أَحَدُكمْ يوْمَ الْجُمُعَهِ بغْتَسِلُ وَ يتَطَيبُ وَ يسَرِّحُ لِحْيتَهُ وَ يلْبَسُ أَنْظَفَ ثِيابِهِ وَ لْيتَهَيأْ لِلْجُمُعَهِ وَ لْيكنْ عَلَيهِ فِى ذَلِک الْيوْمِ السَّكينَهُ وَ الْوَقَارُ وَ لْيحْسِنْ عِبَادَهَ رَبِّهِ وَ لْيفْعَلِ الْخَيرَ مَا اسْتَطَاعَ فَإِنَّ اللَّهَ يطَّلِعُ عَلَى أَهْلِ الْأَرْضِ لِيضَاعِفَ الْحَسَنَاتِ [كافى ، ج3 ، ص417] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَخَذَ مِنْ شَارِبِهِ وَ قَلَّمَ مِنْ أَظْفَارِهِ يوْمَ الْجُمُعَهِ ثُمَّ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ عَلَى سُنَّهِ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ كتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكلِّ شَعْرَهٍ وَ كلِّ قُلَامَهٍ عِتْقَ رَقَبَهٍ وَ لَمْ يمْرَضْ مَرَضاً يصِيبُهُ إِلَّا مَرَضَ الْمَوْتِ [كافى ، ج3 ، ص417] .

6. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعِطْرُ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ [كافى ، ج6 ، ص510] .

7. قَالَ الْكاظِمُ (ع) : لَا ينْبَغِى لِلرَّجُلِ أَنْ يدَعَ الطِّيبَ فِى كلِّ يوْمٍ فَإِنْ لَمْ يقْدِرْ عَلَيهِ فَيوْمٌ وَ يوْمٌ لَا فَإِنْ لَمْ يقْدِرْ فَفِى كلِّ جُمُعَهٍ وَ لَا يدَعْ [كافى ، ج6 ، ص510] .

8. قَالَ الرِّضَا (ع) : الطِّيبُ مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِياءِ [كافى ، ج6 ، ص510] .

9. قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ (ص) : الطِّيبُ يشُدُّ الْقَلْبَ [كافى ، ج6 ، ص510] .

10. قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الطِّيبُ فِى الشَّارِبِ مِنْ أَخْلَاقِ النَّبِيينَ (ع) وَ كرَامَهٌ لِلْكاتِبِينَ [كافى ، ج6 ، ص510] .

11. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) ينْفِقُ فِى الطِّيبِ أَكثَرَ مِمَّا ينْفِقُ فِى الطَّعَامِ [كافى ، ج6 ، ص512] .

12. قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طِيبُ النِّسَاءِ مَا ظَهَرَ لَوْنُهُ وَ خَفِى رِيحُهُ وَ طِيبُ الرِّجَالِ مَا ظَهَرَ رِيحُهُ وَ خَفِى لَوْنُهُ [كافى ، ج6 ، ص512] .

13. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أُتِى أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) بِدُهْنٍ وَ قَدْ كانَ ادَّهَنَ فَادَّهَنَ فَقَالَ إِنَّا لَا نَرُدُّ الطِّيبَ [كافى ، ج6 ، ص512] .

14. قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّ النَّبِى (ص) كانَ لَا يرُدُّ الطِّيبَ وَ الْحَلْوَاءَ [كافى ، ج6 ، ص513] .

6. تزيين براى مردم

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لِيتَزَينْ أَحَدُكمْ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ كمَا يتَزَينُ لِلْغَرِيبِ الَّذِى يحِبُّ أَنْ يرَاهُ فِى أَحْسَنِ الْهَيئَهِ [كافى ، ج6 ، ص439] .

2.عَنِ ابْنِ أَبِى عَبَّادٍ قَالَ : كانَ جُلُوسُ الرِّضَا (ع) فِى الصَّيفِ عَلَى حَصِيرٍ وَ فِى الشِّتَاءِ عَلَى مِسْحٍ (عباى ضخيم - پلاس) وَ لُبْسُهُ الْغَلِيظَ مِنَ الثِّيابِ حَتَّى إِذَا بَرَزَ لِلنَّاسِ تَزَينَ لَهُمْ. [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص178] .

3. سفيان ثورى در مسجد الحرام به امام صادق (ع) گفت : جد شما اين لباسهاى شما را تن نمى كرد. امام فرمود : كانَ يأْخُذُ لِقَتْرِهِ وَ اقْتِدَارِهِبعد لباس كهنه و ساده و خشن زير را نشان داد و فرمود : "لباس زير را

برای خود سازی و لباس رو را برای مردم می پوشم؛

كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِی زَمَانِ قَتْرٍ مُقْتِرٍ وَ كانَ يأْخُذُ لِقَتْرِهِ وَ اقْتِدَارِهِ وَ إِنَّ الدُّنْيا بَعْدَ ذَلِک أَرْخَتْ عَزَالِيهَا فَأَحَقُّ أَهْلِهَا بِهَا أَبْرَارُهَا ثُمَّ تَلَا قُلْ "مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبادِهِ وَ الطَّيباتِ مِنَ الرِّزْقِ " (اعراف/32) وَ نَحْنُ أَحَقُّ مَنْ أَخَذَ مِنْهَا مَا أَعْطَاهُ اللَّهُ غَيرَ أَنِّی يا ثَوْرِی مَا تَرَی عَلَی مِنْ ثَوْبٍ إِنَّمَا أَلْبَسُهُ لِلنَّاسِ ثُمَّ اجْتَذَبَ يدَ سُفْيانَ فَجَرَّهَا إِلَيهِ [كافی ، ج6 ، ص442] .

7.زینت زن

1. برای شوهر

1. رها کردن سر و وضع جایز نیست.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجَمُّلَ وَ يبْغِضُ الْبُوسَ وَ التَّبَاوسَ [كافی ، ج6 ، ص440] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ا ينْبَغِی لِلْمَرْأَهِ أَنْ تُعَطِّلَ نَفْسَهَا وَ لَوْ تُعَلِّقُ فِی عُنُقِهَا قِلَادَهً [كافی ، ج5 ، ص509] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی فَوَّضَ إِلَی الْمُومِنِ كلَّ شَیءٍ إِلَّا إِذْلَالَ نَفْسِهِ [كافی ، ج5 ، ص63] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : جَاءَتِ امْرَأَهٌ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَقَالَتْ يا رَسُولَ اللَّهِ مَا حَقُّ الزَّوْجِ عَلَی الْمَرْأَهِ؟ قَالَ : أَكثَرُ مِنْ ذَلِک. فَقَالَتْ فَخَبِّرْنِی عَنْ شَیءٍ مِنْهُ. فَقَالَ : لَيسَ لَهَا أَنْ تَصُومَ إِلَّا بِإِذْنِهِ يعْنِی تَطَوُّعاً وَ لَا تَخْرُجَ مِنْ بَيتِهَا إِلَّا بِإِذْنِهِ وَ عَلَيهَا أَنْ تَطَيبَ بِأَطْيبِ طِيبِهَا وَ تَلْبَسَ أَحْسَنَ ثِيابِهَا وَ تَزَينَ بِأَحْسَنِ زِينَتِهَا وَ تَعْرِضَ نَفْسَهَا عَلَيهِ غُدْوَهً وَ عَشِيهً وَ أَكثَرُ مِنْ ذَلِک حُقُوقُهُ عَلَيهَا [كافی ، ج5 ، ص508] .

2. برای غیر شوهر

1. زینت زن برای

غیر شوهر فساد است؛ چون :

مال شوهر را برای بیگانه مصرف کردن ، خود زن را فاسد می کند. زنان دیگر را به رقابت و حسادت وا می دارد. مردان را وسوسه می کند. ولخرجی است.

2.وَ لا یبْدِینَ زِینَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبائِهِنَّ [نور/31] .

3.وَ لا یضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِیعْلَمَ ما یخْفِینَ مِنْ زِینَتِهِنَّ [نور/31] .

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَی امْرَأَهٍ تَطَیبَتْ ثُمَّ خَرَجَتْ مِنْ بَیتِهَا فَهِی تُلْعَنُ حَتَّی تَرْجِعَ إِلَی بَیتِهَا مَتَی مَا رَجَعَتْ [کافی ، ج5 ، ص518] .

5. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَیمَا امْرَأَهٍ تَطَیبَتْ لِغَیرِ زَوْجِهَا لَمْ تُقْبَلْ مِنْهَا صَلَاهٌ حَتَّی تَغْتَسِلَ مِنْ طِیبِهَا کغُسْلِهَا مِنْ جَنَابَتِهَا [کافی ، ج5 ، ص507] .

6. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رأیت امرأه تأکل لحم جسدها و النار توقد من تحتها و... و أما التی کانت تأکل لحم جسدها فإنها کانت تزین بدنها للناس [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص10] .

7. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَطَیبِی وَ زَوْجُک غَائِبٌ یا حَوْلَاءُ مَنْ کانَتْ مِنْکنَّ تُومِنُ بِاللَّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ لَا تَجْعَلُ زِینَتَهَا لِغَیرِ زَوْجِهَا وَ لَا تُبْدِی خِمَارَهَا وَ مِعْصَمَهَا وَ أَیمَا امْرَأَهٍ جَعَلَتْ شَیئاً مِنْ ذَلِک لِغَیرِ زَوْجِهَا فَقَدْ أَفْسَدَتْ دِینَهَا وَ أَسْخَطَتْ رَبَّهَا عَلَیهَا [مستدرک الوسائل ، ج14 ، ص243] .

8. (نابینا)قَالَ الصَّادِقُ (ع) : "سُئِلَ النَّبِی (ص) مَا زِینَهُ الْمَرْأَهِ لِلْأَعْمَی؟" قَالَ : "الطِّیبُ" [کافی ، ج5 ، ص564] .

8. زینت شوهر برای زن

1. قَالَ الْکاظِمُ (ع) : تهیئه الرجل للمرأه مما یزید فی عفتها [بحارالأنوار ، ج76 ، ص307] .

2. سه نفر

زن ، شکایت شوهران خود را به رسول الله (ص) این چنین گزارش دادند. یکی گفت : شوهرم گوشت نمی خورد. دومی گفت : شوهرم عطر نمی زند. سومی : شوهرم نزدیکی نمی کند.فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يَجُرُّ رِدَاءَهُ حَتَّى صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَ أَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ : "مَا بَالُ أَقْوَامٍ مِنْ أَصْحَابِی لَا يأكلُونَ اللَّحْمَ وَ لَا يشَمُّونَ الطِّيبَ وَ لَا يأْتُونَ النِّسَاءَ أَمَا إِنِّی آكلُ اللَّحْمَ وَ أَشَمُّ الطِّيبَ وَ آتِی النِّسَاءَ فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِی فَلَيسَ مِنِّی" [كافی ، ج5 ، ص496] .

9.تزئینات شیطانی

1.قالَ رَبِّ بِما أَغْوَيتَنِی لأُزَينَنَّ لَهُمْ فِی الأَْرْضِ وَ لأُغْوِينَّهُمْ أَجْمَعِينَ [حجر/39] .

2.كذلِک زُينَ لِلْكافِرِينَ ما كانُوا يعْمَلُونَ [انعام/122] .

3.زُينَ لِلَّذِينَ كفَرُوا الْحَياةُ الدُّنْيا وَ يسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ الَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يوْمَ الْقِيامَهِ [بقره/212] .

4.كذلِک زُينَ لِلْمُسْرِفِينَ ما كانُوا يعْمَلُونَ [يونس/12] .

5.وَ كذلِک زَينَ لِكثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكينَ قَتْلَ أَوْلادِهِمْ شُرَكاوهُمْ لِيرْدُوهُمْ وَ لِيلْبِسُوا عَلَيهِمْ دِينَهُمْ وَ لَوْ شاءَ اللَّهُ ما فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَ ما يفْتَرُونَ [انعام/137] .

10. تجمل پرستی

1.كانَ يرِيدُ الْحَياهَ الدُّنْيا وَ زِينَتَها نُوَفِّ إِلَيهِمْ أَعْمالَهُمْ فِيها وَ هُمْ فِيها لا يبْخَسُونَ أُولئِک الَّذِينَ لَيسَ لَهُمْ فِی الآْخِرَهِ إِلاَّ النّارُ [هود/16-15] .

2.زُينَ لِلنّاسِ حُبُّ الشَّهَواتِ مِنَ النِّساءِ وَ الْبَنِينَ وَ الْقَناطِيرِ الْمُقَنْطَرَهِ مِنَ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّهِ وَ الْخَيلِ الْمُسَوَّمَهِ وَ الأَْنْعامِ وَ الْحَرْثِ ذلِک مَتاعُ الْحَياهِ الدُّنْيا وَ اللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَ آبِ [آل عمران/14] .

3.يا أَيهَا النَّبِی قُلْ لأَِزْواجِک إِنْ كنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَياهَ الدُّنْيا وَ زِينَتَها فَتَعالَينَ أُمَتِّعْكنَّ وَ أُسَرِّحْكنَّ سَراحاً جَمِيلاً [احزاب/28] .

4. قالَ أمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : غَيبِيهِ عَنِّی فَإِنِّی إِذَا نَظَرْتُ إِلَيهِ ذَكرْتُ الدُّنيا وَ زَخَارِفَهَا [نهج البلاغه ، خطبه 160] .

5. قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من لبس ثياب شهره فی الدنيا ألبسه الله ثياب الذل يوم القيامه ، [رجال الكشی ، ص392] .

6. قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أَبَا ذَرٍّ الْبَسِ الْخَشِنَ مِنَ اللِّبَاسِ وَ الصَّفِيقَ مِنَ الثِّيابِ لِئَلَّا يجِدَ الْفَخْرُ فِيک مَسْلَكاً [أمالی طوسی ، ص537] .

11. زينت های ممنوع

1.برای تكبر : فَخَرَجَ عَلى قَوْمِهِ فِی زِينَتِهِ [قصص/79] .

2.برای ذلت : يا لَيتَ لَنا مِثْلَ ما أُوتِی قارُونُ [قصص/79] .

3.برای اسراف

4.برای غفلت

5.زينت درحال احرام ممنوع است.

6.زينت مرد با طلا ، حرام. [وسائل ، ج3 ، ص299 رساله امام]

7.زينت مسجد با طلا.

12. سوء استفاده از زينت ها

وَ قالَ مُوسى رَبَّنا إِنَّک آتَيتَ فِرْعَوْنَ وَ مَلأَهُ زِينَةً [يونس/88] .

فَخَرَجَ عَلى قَوْمِهِ فِی زِينَتِهِ [قصص/79] .

إِعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَياةُ الدُّنْيا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِينَةٌ وَ تَفاخُرٌ بَينَكمْ وَ تَكاثُرٌ فِی الأَمْوالِ وَ الأَوْلادِ [حديد/20] .

وَ لا يبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِنَّ [نور/31] .

وَ لا يضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيعْلَمَ ما يخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ [نور/31] .

13. بايد از زينت ها استفاده خوب كرد

یا بَنِی آدَمَ خُذُوا زِینَتَکمْ [اعراف/31] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ جَمِیلٌ یحِبُّ الْجَمَالَ [کافی ، ج6 ، ص438] .

ان الله یبغض الوسح (چرکین) الشعث (ژولیدگی) [الفصاحه ، 741]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا أَنْعَمَ عَلَی عَبْدٍ نِعْمَةً أَحَبَّ أَنْ یرَاهَا عَلَیهِ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص16] .

14. مرزهای زینت

از نظر جنس : الذهب و الحریر حل لاناث امتی و حرام علی ذکورها [کنز الحدیث ، 17357]

از نظر مورد : وَ لا یبْدِینَ زِینَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِنَّ [نور/31] .

از نظر مقدار : یا بَنِی آدَمَ خُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ وَ کلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لا یحِبُّ الْمُسْرِفِینَ [اعراف/31] . (اسراف شامل زینت نیز می شود)

زمان : در زمانی که مردم تحمل ندارند و مشکلات و حوادث آنان را بیچاره کرده است. از نظر سن : حضرت امیر (ع) لباس بهتر را به قنبر داد و فرمود : تو جوان هستی.

امام حسین (ع) می فرماید : شهادت برای انسان مثل گردن بند به گردن دختران جوان است.

15. سیره رهبران معصوم علیهم السلام

امام رضا (ع) روی حصیر می نشست ولباس خشن می پوشید.

عَنِ ابْنِ أَبِی عَبَّادٍ قَالَ : کانَ جُلُوسُ الرِّضَا (ع) فِی الصَّیفِ عَلَی حَصِیرٍ وَ فِی الشِّتَاءِ عَلَی مِسْحٍ وَ لُبْسُهُ الْغَلِیظَ مِنَ الثِّیابِ حَتَّی إِذَا بَرَزَ لِلنَّاسِ تَزَینَ لَهُمْ. [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص178] .

در برابر امتحان

امام کاظم (ع) یکی از یاران خود را دید که چیز پستی در دست دارد فرمود : "دور انداز ، شما شریف هستی و مخالفان ما زیادند".

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبَلَةَ قَالَ اسْتَقْبَلَنِی أَبُو الْحَسَنِ (ع) وَ قَدْ عَلَّقْتُ سَمَکةً فِی یدِی فَقَالَ : "اقْذِفْهَا إِنِّی لَأَکرَهُ لِلرَّجُلِ السَّرِی أَنْ یحْمِلَ الشَّیءَ الدَّنِی بِنَفْسِهِ" ثُمَّ قَالَ : "إِنَّکمْ قَوْمٌ أَعْدَاوکمْ کثِیرٌ عَادَاکمُ الْخَلْقُ یا مَعْشَرَ الشِّیعَهِ إِنَّکمْ قَدْ عَادَاکمُ الْخَلْقُ فَتَزَینُوا لَهُمْ بِمَا قَدَرْتُمْ عَلَیهِ" [صفات الشیعه ، ص16] .

16. توصیه ها

1. مرز خود آرائی باید حفظ شود وگرنه :

تجمل پرستی که مانع حق پرستی است و مد پرستی که مانع استقلال فکری است و چشم و هم چشمی که مانع آرامش روانی است و اسراف که مانع صفا و یک پارچگی است

پیدا می شود.

2. طبق تحقیقات دانشمندان مواد شیمیائی و سمی آرایشی آثار سوئی در پوست بدن می گذارد. [آئین بهزیستی ، ج1 ، ص82 دکتر صبورا دوبادی] .

3. ازحلال باشد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْبَسْ وَ تَجَمَّلْ فَإِنَّ اللَّهَ جَمِیلٌ یحِبُّ الْجَمَالَ وَ لْیکنْ مِنْ حَلَالٍ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص6] .

4. توجه اصلی به آرایش باطن باشد.

یا بَنِی آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنا عَلَیکمْ لِباساً یوارِی سَوْآتِکمْ وَ رِیشاً وَ لِباسُ التَّقْوی ذلِک خَیرٌ [اعراف/26] .

لباس زیبا ،

پرهای پرندگان ، نمونه.

5. در زینت اسراف نکنید.

یا بَنِی آدَمَ خُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ وَ کلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لا تُسْرِفُوا [اعراف/31] .

اسراف در خوردن و آشامیدن و زینت کردن نشود.

قرآن بیش از20 مرتبه نهی از اسراف کرده است.

س

1. سادگی

سادگی : قَالَ أَبُو تَمِيمَه الْهُجَيمِی : وَفَدْتُ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَوَجَدْتُهُ قَاعِداً فِی حَلْقَهٍ فَقُلْتُ أَيكمْ رَسُولُ اللَّهِ فَلَا أَدْرِی أَشَارَ إِلَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَقَالَ أَنَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَوْ أَشَارَ إِلَی بَعْضُ الْقَوْمِ فَقَالُوا هَذَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَإِذَا عَلَيهِ بُرْدَهٌ حَمْرَاءُ تَتَنَاثَرُ هَدَبُهَا عَلَی قَدَمَيهِ [کنزالفوائد ، ج1 ، ص212.]

تجمّل : فَخَرَجَ عَلی قَوْمِهِ فی زِينَتِهِ [قصص/79]

1 عبای خود را زیر پای مهمان پهن می کند.

2 ابوتراب روی خاک می نشیند.

3 پرده زینتی را از لب در برمی دارد.

4 بند کفش امام صادق (ع) که پاره می شود پابرهنه می رود.

5 امام سجّاد (ع) ناشناس به حج می رود تا کار کند.

6 حضرت علی (ع) لباس گرانتر را به قنبر می دهد.

7 امام سجاد (ع) اجازه نمی دهد حمّام را قرق کنند.

8 امام رضا (ع) در حمّام کیسه می کشد.

9 جهیزیه حضرت زهرا (سلام الله علیها)

10 مقایسه حسینیه جماران و کاخ نیاوران

1. سجده

1. سیمای سجده

1. در قرآن

1-زیاد سجده کردن : فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک وَ کنْ مِنَ السّاجِدِينَ [حجر ، 98] .

2-هماهنگی با ملائکه : فَسَجَدَ الْمَلائِکهُ کلّهُمْ أجْمَعُونَ [حجر ، 30] .

3-فارق بین مؤمن و شیطان : فَسَجَدُوا إِلاّ إِبْلِیسَ أَبی [طه ، 116] .

4-هم گامی با مخلوقات : وَ لِلّهِ یسْجُدُ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ طَوْعاً وَ کرْهاً [رعد ، 15] .

6-علامت مؤمن : لَیسُوا سَواءً مِنْ أَهْلِ الْکتابِ أُمَّهٌ قائِمَهٌ یتْلُونَ آیاتِ اللّهِ آناءَ اللَّیلِ وَ هُمْ یسْجُدُونَ [آل عمران ، 113] .

فَما لَهُمْ لا یومِنُونَ وَ إِذا قُرِئَ عَلَیهِمُ الْقُرْآنُ

لا يسْجُدُونَ [انشقاق ، 20-21] .

7-از کردار مقربین است : إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّک لا يسْتَكبِرُونَ عَنْ عِبادَتِهِ وَ يسَبِّحُونَهُ وَ لَهُ يسْجُدُونَ [اعراف ، 206] .

8-سجده در شب از ویژگی خاص برخوردار است : وَ مِنَ اللَّيلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَ سَبِّحْهُ لَيلاً طَوِيلاً [انسان ، 26] .

أَمَّنْ هُوَ قانِتٌ آناءَ اللَّيلِ ساجِداً وَ قائِماً يحْذَرُ الْآخِرَةَ وَ يرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّه [زمر ، 9] .

9-موجب تقرب است...كلاّ لا تُطِعْهُ وَ اسْجُدْ وَ اقْتَرِبْ [علق ، 19] .

10-سیمای پیروان راستین پیامبر : مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّهِ وَ الَّذِينَ مَعَهُ أَشِدّاءُ عَلَى الْكفّارِ رُحَماءُ بَينَهُمْ تَراهُمْ رُكعاً سُجَّداً يبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللّهِ وَ رِضْواناً سِيماهُمْ فِى وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُود [فتح ، 29] .

11-روش صالحان و انبیا در طول تاریخ :

(بعد از نام انبیاء) ...أُولئِک الَّذِينَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَيهِمْ مِنَ النَّبِيينَ مِنْ ذُرِّيهِ آدَمَ وَ مِمَّنْ حَمَلْنا مَعَ نُوحٍ وَ مِنْ ذُرِّيهِ إِبْراهِيمَ وَ إِسْرائِيلَ وَ مِمَّنْ هَدَينا وَ اجْتَبَينا إِذا تُتْلى عَلَيهِمْ آياتُ الرَّحْمنِ خَرُّوا سُجَّداً وَ بُكيا [مريم ، 58] .

يا مَرْيمُ اقْنُتِى لِرَبِّک وَ اسْجُدِى وَ ارْكعِى مَعَ الرّاكعِينَ [آل عمران ، 43] .

12-پاک کردن بیت برای اینان :

وَ طَهِّرْ بَيتِى لِلطّائِفِينَ وَ الْقائِمِينَ وَ الرُّكعِ السُّجُودِ [حج ، 26] .

13-از علائم عباد الرحمن :

وَ الَّذِينَ يبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّداً وَ قِياماً [فرقان ، 64] .

14-از افعال عبادی که مورد عنایت است :

الَّذِى يراک حِينَ تَقُومُ وَ تَقَلُّبَک فِى السّاجِدِين [شعرا ، 218-219] .

15-سجده هنگام تذکر آیات الهی نشانه ایمان

است :

إِنَّما یومِنُ بِآیاتِنَا الَّذِینَ إِذا ذُکرُوا بِها خَرُّوا سُجَّداً وَ سَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِم [سجده ، 15] .

16-سجده مخصوص خدا است :

وَ أَنَّ الْمَساجِدَ لِلّهِ فَلا تَدْعُوا مَعَ اللّهِ أَحَداً [جن ، 18] .

2. در روایات

1-نزدیک ترین حالت عبد به خدا :

قال الرضا (علیه السلام) : أَقْرَبُ مَا یکونُ الْعَبْدُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هُوَ سَاجِدٌ وَ ذَلِک قَوْلُهُ عَزَّ وَ جَلَّ" وَ اسْجُدْ وَ اقْتَرِب"۹ (علق-19) [کافی ، ج3 ، ص264] .

2-نهایت درجه عبادت است :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : السُّجُودُ مُنْتَهَی الْعِبَادَهِ مِنْ بَنِی آدَمَ [بحارالأنوار ، ج82 ، ص164] .

3-زیبایی نماز به تمامیت رکوع و سجود است :

عن الصادق (علیه السلام) : إِذَا أَحْسَنَ الْمُومِنُ عَمَلَهُ ضَاعَفَ اللَّهُ عَمَلَهُ لِکلِّ عَمَلٍ سَبْعَمِائَهٍ وَ ذَلِک قَوْلُ اللَّهِ تَبَارَک وَ تَعَالَی" وَ اللّهُ یضاعِفُ لِمَنْ یشاء" (بقره/261) فَأَحْسِنُوا أَعْمَالَکمُ الَّتِی تَعْمَلُونَهَا لِثَوَابِ اللَّهِ فَقُلْتُ لَهُ : وَ مَا الْإِحْسَانُ؟ قَالَ : فَقَالَ : إِذَا صَلَّیتَ فَأَحْسِنْ رُکوعَک وَ سُجُودَک [بحارالأنوار ، ج68 ، ص247] .

4-سجده رمز است :

سُئِلَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) عَنْ مَعْنَی السُّجُودِ فَقَالَ : " مَعْنَاهُ اللَّهُمَّ مِنْهَا خَلَقْتَنِی بِعْنِی مِنَ التُّرَابِ وَ رَفْعُ رَأسِک مِنَ السُّجُودِ مَعْنَاهُ مِنْهَا أَخْرَجْتَنِی وَ السَّجْدَهُ الثَّانِیهُ وَ إِلَیهَا تُعِیدُنِی وَ رَفْعُ رَأسِک مِنَ السَّجْدَهِ الثَّانِیهِ وَ مِنْهَا تُخْرِجُنِی تَارَهً أُخْرَی" [بحارالأنوار ، ج82 ، ص139] .

5-هماهنگی با ملائکه :

قال علی (علیه السلام) : لَیسَ فِی أَطْبَاقِ السَّمَاءِ مَوْضِعُ إِهَابٍ إِلَّا وَ عَلَیهِ مَلَک سَاجِدٌ [نهج البلاغه ، خطبه 91] .

عن علی (علیه

السلام) : ثُمَّ فَتَقَ مَا بَينَ السَّمَوَاتِ الْعُلَا فَمَلَأَهُنَّ أَطْوَاراً مِنْ مَلَائِكَتِهِ مِنْهُمْ سُجُودٌ لَا يرْكعُونَ وَ رُكوعٌ لَا ينْتَصِبُونَ [نهج البلاغه ، خطبه 1] ..

6-همانگی با خلقت :

عَنِ النَّبِی (ص) : قَالَ خُلِقْتُمْ مِنْ سَبْعٍ وَ رُزِقْتُمْ مِنْ سَبْعٍ فَاسْجُدُوا لِلَّهِ عَلَی سَبْعٍ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص455] .

- عبادت عظمی است :

قال الرضا (علیه السلام) : أَنَّ الْعِبَادَةَ الْعُظْمَی إِنَّمَا هِی الرُّكوعُ وَ السُّجُودُ [بحارالأنوار ، ج6 ، ص65] .

کان رسول الله یمکث فی رکوعه و سجوده قدر ما یقول سبحان الله و بحمده ثلاثا. [مسند احمد ، ج5 ، ص271] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ :كانَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) إِذَا قَامَ فِی الصَّلَاةِ تَغَیرَ لَوْنُهُ فَإِذَا سَجَدَ لَمْ یرْفَعْ رَأْسَهُ حَتَّی یرْفَضَّ عَرَقاً [کافی ، ج3 ، ص300] .

هزار بار ذکر در سجده :

عَلِی بْنُ مُوسَی بْنِ طَاوُسٍ فِی كتَابِ الْمَلْهُوفِ عَلَی قَتْلَی الطُّفُوفِ عَنْ عَلِی بْنِ الْحُسَینِ (علیه السلام) : أَنَّهُ بَرَزَ إِلَی الصَّحْرَاءِ فَتَبِعَهُ مَوْلًی لَهُ فَوَجَدَهُ سَاجِداً عَلَی حِجَارَةٍ خَشِنَةٍ فَأَحْصَی عَلَیهِ أَلْفَ مَرَّةٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَقّاً حَقّاً لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَعَبُّداً وَ رِقّاً لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ إِیمَاناً وَ صِدْقاً ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ. [بحارالأنوار ، ج82 ، ص166] .

مُحَمَّدُ بْنُ عَلِی بْنِ الْحُسَینِ قَالَ كانَ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَی بْنُ جَعْفَرٍ (علیه السلام) یسْجُدُ بَعْدَ مَا یصَلِّی فَلَا یرْفَعُ رَأْسَهُ حَتَّی یتَعَالَی النَّهَارُ. [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص331] .

عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِی الضَّحَّاكِ فِی حَدِیثٍ قَالَ : كانَ الرِّضَا (علیه السلام) إِذَا أَصْبَحَ صَلَّی الْغَدَاةَ فَإِذَا

سَلَّمَ جَلَسَ فِی مُصَلَّاهُ یسَبِّحُ اللَّهَ وَ یحْمَدُهُ وَ یکبِّرُهُ وَ یهَلِّلُهُ وَ یصَلِّی عَلَی النَّبِی وَ آلِهِ حَتَّی تَطْلُعَ الشَّمْسُ ثُمَّ یسْجُدُ سَجْدَةً یبْقَی فِیهَا حَتَّی یتَعَالَی النَّهَارُ. [بحارالأنوار ، ج49 ، ص91] .

2. انواع سجده

1. سجده بر خاک

- عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) فِی حَدِیثٍ قَالَ : السُّجُودُ عَلَی الْأَرْضِ أَفْضَلُ لِأَنَّهُ أَبْلَغُ فِی التَّوَاضُعِ وَ الْخُضُوعِ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص272] .

- عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (علیه السلام) أَنَّهُ قَالَ : ینْبَغِی لِلْمُصَلِّی أَنْ یبَاشِرَ بِجَبْهَتِهِ الْأَرْضَ وَ یعَفِّرَ وَجْهَهُ فِی التُّرَابِ لِأَنَّهُ مِنَ التَّذَلُّلِ لِلَّهِ [بحارالأنوار ، ج82 ، ص156] .

- قال رسول الله (ص) : أفضل ما یسجد علیه المصلی الأرض النقیه [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص178] .

-عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ الْفَضْلِ أَنَّهُ : " سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) عَنِ السُّجُودِ عَلَی الْحُصُرِ وَ الْبَوَارِی. فَقَالَ : لَا بَأْسَ وَ أَنْ یسْجُدَ عَلَی الْأَرْضِ أَحَبُّ إِلَی فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) کانَ یحِبُّ ذَلِک أَنْ یمَکنَ جَبْهَتَهُ مِنَ الْأَرْضِ فَأَنَا أُحِبُّ لَک مَا کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یحِبُّهُ " [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص311] .

- قال علی (علیه السلام) : إِنَّ الدُّنْیا دَارُ صِدْقٍ لِمَنْ صَدَقَهَا و.... مَسْجِدُ أَحِبَّاءِ اللَّهِ وَ مُصَلَّی مَلَائِکهِ اللَّه [نهج البلاغه ، حکمت131] .

2. سجده شکر

أَنَّهُ (علی علیه السلام) کانَ إِذَا سَجَدَ سَجْدَةَ الشُّکرِ غُشِی عَلَیهِ. [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص105] .

عَنْ صَاحِبِ الزَّمَانِ (علیه السلام) : " سَجْدَةُ الشُّکرِ مِنْ أَلْزَمِ السُّنَنِ وَ أَوْجَبِهَ " [الاحتجاج ، ج2 ، ص487] .

عَنِ الصَّادِقِ (علیه السلام) قَالَ :

إِذَا قَامَ الْعَبْدُ نِصْفَ اللَّيلِ بَينَ يدَی رَبِّهِ فَصَلَّی لَهُ أَرْبَعَ رَكعَاتٍ فِی جَوْفِ اللَّيلِ الْمُظْلِمِ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَةَ الشُّكرِ بَعْدَ فَرَاغِهِ فَقَالَ مَا شَاءَ اللَّهُ مَا شَاءَ اللَّهُ مِائَةَ مَرَّهٍ نَادَاهُ اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ مِنْ (فَوْقِ عَرْشِهِ) عَبْدِی إِلَی كمْ تَقُولُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنَا رَبُّک وَ إِلَی الْمَشِيهُ وَ قَدْ شِئْتُ قَضَاءَ حَاجَتِک فَسَلْنِی مَا شِئْتَ [أمالی صدوق ، ص239] .

عَنْ أَبِی مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ الْعَسْكرِی (عليه السلام) أَنَّهُ قَالَ : عَلَامَاتُ الْمُومِنِ خَمْسٌ صَلَاهُ الْخَمْسِينَ وَ زِيارَهُ الْأَرْبَعِينَ وَ التَّخَتُّمُ فِی الْيمِينِ وَ تَعْفِيرُ الْجَبِينِ وَ الْجَهْرُ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص52] .

1-اعضا و جوارح را به زمين بچسباند :

عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ خَاقَانَ قَالَ : " رَأَيتُ أَبَا الْحَسَنِ الثَّالِثَ (عليه السلام) سَجَدَ سَجْدَهَ الشُّكرِ فَافْتَرَشَ ذِرَاعَيهِ فَأَلْصَقَ جُوجُوهُ وَ بَطْنَهُ بِالْأَرْضِ فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِک فَقَالَ : كذَا نُحِبُّ" [كافی ، ج3 ، ص324] .

2-گونه را بر خاک گذاردن :

قَال الصادق (عليه السلام) : إِذَا ذَكرْتَ نِعْمَهَ اللَّهِ عَلَيک وَ كنْتَ فِی مَوْضِعٍ لَا يرَاک أَحَدٌ فَأَلْصِقْ خَدَّک بِالْأَرْضِ وَ إِذَا كنْتَ فِی مَلَإٍ مِنَ النَّاسِ فَضَعْ يدَک عَلَی أَسْفَلِ بَطْنِک وَ احْنِ ظَهْرَک وَ لْيكنْ تَوَاضُعاً لِلَّهِ [تهذيب الأحكام ، ج2 ، ص112] .

- عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ : إِذَا ذَكرَ أَحَدُكمْ نِعْمَهَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَلْيضَعْ خَدَّهُ عَلَی التُّرَابِ شُكراً لِلَّهِ فَإِنْ كانَ رَاكباً فَلْينْزِلْ فَلْيضَعْ خَدَّهُ عَلَی التُّرَابِ وَ إِنْ لَمْ يكنْ يقْدِرُ عَلَی النُّزُولِ لِلشُّهْرَهِ فَلْيضَعْ خَدَّهُ عَلَی قَرَبُوسِهِ وَ إِنْ لَمْ يقْدِرْ فَلْيضَعْ خَدَّهُ عَلَی كفِّهِ ثُمَّ لْيحْمَدِ اللَّهَ عَلَی مَا

أَنْعَمَ عَلَيهِ [كافى ، ج2 ، ص98] .

3-دست كشيدن بر موضع سجده و مسح كردن صورت و غيره :

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ : أَوْحَى اللَّهُ إِلَى مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ (عليه السلام) أَ تَدْرِى يا مُوسَى لِمَ انْتَجَبْتُک مِنْ خَلْقِى وَ... فَخَرَّ مُوسَى سَاجِداً وَ عَفَّرَ خَدَّيهِ فِى التُّرَابِ تَذَلُّلًا مِنْهُ لِرَبِّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيهِ ارْفَعْ رَأْسَک يا مُوسَى وَ أَمِرَّ يدَک عَلَى مَوْضِعِ سُجُودِک وَ امْسَحْ بِهَا وَجْهَک وَ مَا نَالَتْهُ مِنْ بَدَنِک فَإِنَّهُ أَمَانٌ مِنْ كلِّ سُقْمٍ وَ دَاءٍ وَ آفَهٍ وَ عَاهَهٍ [أمالى طوسى ، ص165] .

4-دعا كردن و حمد كردن :

مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ فِى الْمِصْبَاحِ عَنْ عَلِى بْنِ الْحُسَينِ (عليه السلام) أَنَّهُ : كانَ يقُولُ فِى سَجْدَهِ الشُّكرِ مِائَهَ مَرَّهٍ الْحَمْدُ لِلَّهِ شُكرا. [بحارالأنوار ، ج83 ، ص214] .

عن الامام الرضا (عليه السلام) : "رُوِى عَنْ سُلَيمَانَ بْنِ حَفْصٍ الْمَرْوَزِى أَنَّهُ قَالَ : كتَبَ إِلَى أَبُو الْحَسَنِ الرِّضَا (عَلَيه السلام) قُلْ فِى سَجْدَهِ الشُّكرِ مِائَهَ مَرَّهٍ شُكراً شُكراً وَ إِنْ شِئْتَ عَفْواً عَفْواً" [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص332] .

عَنْ أَبِى الْحَسَنِ الرِّضَا (عليه السلام) قَالَ : السَّجْدَهُ بَعْدَ الْفَرِيضَهِ شُكراً لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى مَا وَفَّقَ لَهُ الْعَبْدَ مِنْ أَدَاءِ فَرْضِهِ وَ أَدْنَى مَا يجْزِى فِيهَا مِنَ الْقَوْلِ أَنْ يقَالَ شُكراً لِلَّهِ شُكراً لِلَّهِ شُكراً لِلَّهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قُلْتُ فَمَا مَعْنَى قَوْلِهِ شُكراً لِلَّهِ قَالَ يقُولُ هَذِهِ السَّجْدَهُ مِنِّى شُكراً لِلَّهِ عَلَى مَا وَفَّقَنِى لَهُ مِنْ خِدْمَتِهِ وَ أَدَاءِ فَرْضِهِ وَ الشُّكرُ مُوجِبٌ لِلزِّيادَهِ فَإِنْ كانَ فِى الصَّلَاهِ تَقْصِيرٌ لَمْ يتِمَّ بِالنَّوَافِلِ تَمَّ بِهَذِهِ السَّجْدَهِ

[بحارالأنوار ، ج83 ، ص198] .

قَال الرِّضَا (علیه السلام) : إِنَّمَا الشُّكرُ إِذَا أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَى عَبْدِهِ أَنْ يقُولَ سُبْحَانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَ مَا كنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَ إِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص332] .

عَنِ الرِّضَا (علیه السلام) أَنَّهُ قَالَ : مَنْ دَعَا فِى سَجْدَهِ الشُّكرِ بِهَذَا] الدُّعَاءِ [كَانَ كالرَّامِى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) يوْمَ بَدْرٍ قَالَا قُلْنَا فَنَكتُبُهُ قَالَ اكتُبَا إِذَا (أَنْتَ سَجَدْتَ) سَجْدَهَ الشُّكرِ فَقُلِ اللَّهُمَّ الْعَنِ اللَّذَينِ بَدَّلَا دِينَک وَ غَيرَا نِعْمَتَک وَ اتَّهَمَا رَسُولَک (ص) وَ خَالَفَا مِلَّتَک وَ صَدَّا عَنْ سَبِيلِک وَ كفَرَا آلَاءَک وَ رَدَّا عَلَيک كلَامَک وَ اسْتَهْزَءَا بِرَسُولِک وَ قَتَلَا ابْنَ نَبِيک وَ حَرَّفَا كتَابَک وَ جَحَدَا آيَاتِک وَ سَخِرَا بِ آيَاتِک وَ اسْتَكبَرَا عَنْ عِبَادَتِک وَ قَتَلَا أَوْلِيَاءَک وَ جَلَسَا فِى مَجْلِسٍ لَمْ يكنْ لَهُمَا بِحَقٍّ وَ حَمَلَا النَّاسَ عَلَى أَكتَافِ آلِ مُحَمَّدٍ (علیه السلام) اللَّهُمَّ الْعَنْهُمَا لَعْناً يتْلُو بَعْضُهُ بَعْضاً وَ احْشُرْهُمَا وَ أَتْبَاعَهُمَا إِلَى جَهَنَّمَ زُرْقاً اللَّهُمَّ إِنَّا نَتَقَرَّبُ إِلَيک بِاللَّعْنَهِ عَلَيهِمَا وَ الْبَرَاءَهِ مِنْهُمَا فِى الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتَلَهَ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ وَ قَتَلَهَ الْحُسَينِ بْنِ عَلِى ابْنِ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) اللَّهُمَّ زِدْهُمَا عَذَاباً فَوْقَ الْعَذَابِ وَ هَوَاناً فَوْقَ هَوَانٍ وَ ذُلًّا فَوْقَ ذُلٍّ وَ خِزْياً فَوْقَ خِزْى [بحارالأنوار ، ج83 ، ص223] .

3. سجده مخفیانه

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : يا أَبَاذَرٍّ مَا يتَقَرَّبُ الْعَبْدُ إِلَى اللَّهِ بِشَىءٍ أَفْضَلَ مِنَ السُّجُودِ الْخَفِى [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص296] .

قَال أَبو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) وَ هُوَ يقُولُ : إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَطَالَ السُّجُودَ حَيثُ

لَا يرَاهُ أَحَدٌ قَالَ الشَّيطَانُ يا وَيلَاهْ أَطَاعُوا وَ عَصَيتُ وَ سَجَدُوا وَ أَبَيتُ [وسائل الشيعه ، ج6 ، ص380] .

4. سجده تلاوت

1-در هر حال بايد انجام داد :

قَالَ : " إِذَا قُرِئَ شَیءٌ مِنَ الْعَزَائِمِ الْأَرْبَعِ فَسَمِعْتَهَا فَاسْجُدْ وَ إِنْ كنْتَ عَلَى غَيرِ وُضُوءٍ وَ إِنْ كنْتَ جُنُباً وَ إِنْ كَانَتِ الْمَرْأَةُ لَا تُصَلِّی" [كافى ، ج3 ، ص318] .

2-تكرار تلاوت ولو براى تعليم سجده بايد تكرار پيدا كند.

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (عليه السلام) قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يعَلِّمُ السُّورَةَ مِنَ الْعَزَائِمِ فَتُعَادُ عَلَيهِ مِرَاراً فِی الْمَقْعَدِ الْوَاحِدِ قَالَ : عَلَيهِ أَنْ يسْجُدَ كلَّمَا سَمِعَهَا وَ عَلَى الَّذِی يعَلِّمُهُ أَيضاً أَنْ يسْجُدَ [تهذيب الأحكام ، ج2 ، ص293] .

3-دعاى پيامبر (ص) در سجده تلاوت :

رُوِی فِی الْحَدِيثِ : " أَنَّهُ لَمَّا نَزَلَ قَوْلُهُ تَعَالَى" وَ اسْجُدْ وَ اقْتَرِب" (علق/19) سَجَدَ النَّبِی (ص) فَقَالَ فِی سُجُودِهِ أَعُوذُ بِرِضَاک مِنْ سَخَطِک وَ بِمُعَافَاتِک مِنْ عُقُوبَتِک وَ أَعُوذُ بِک مِنْک لَا أُحْصِی ثَنَاءً عَلَيک أَنْتَ كمَا أَثْنَيتَ عَلَى نَفْسِک" [بحارالأنوار ، ج82 ، ص169] .

5. سجده برآدم (عليه السلام)

سجده بر آدم عبادت آدم نبوده ، بلكه آدم قبله آنها بوده است. [مستدرک سفينه البحار ، ج4 ، ص416] .

عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الثَّالِثِ (عليه السلام) قَالَ : إِنَّ السُّجُودَ مِنَ الْمَلَائِكهِ لَمْ يكنْ لآِدَمَ وَإِنَّمَا كانَ ذَلِک طَاعَةً لِلَّهِ وَ مَحَبَّةً مِنْهُمْ لآِدَمَ (عليه السلام) [بحارالأنوار ، ج10 ، ص388] .

قال رسول الله : إن الله تبارک و تعالى خلق آدم...و أمر الملائكه بالسجود له تعظيما لنا و إكراما و كان سجودهم لله عز و

جل عبوديه و لآدم إكراما و طاعه لكوننا فى صلبه [بحارالأنوار ، ج11 ، ص139] .

قال رسول الله (ص) : أَمَرَ الْمَلَائِكَهَ بِالسُّجُودِ لَهُ تَعْظِيماً لَنَا وَ إِكرَاماً [بحارالأنوار ، ج18 ، ص345] .

قال على (عليه السلام) : إنما كان سجودهم طاعه لأمر الله عز و جل و تكرمه و تحيه مثل السلام [بحارالأنوار ، ج16 ، ص341] .

قَالَ عَلِى (عليه السلام) : وَ لَكنْ أَسْجَدَ اللَّهُ لآِدَمَ مَلَائِكَتَهُ فَإِنَّ سُجُودَهُمْ لَمْ يكنْ سُجُودَ طَاعَهٍ إِنَّهُمْ عَبَدُوا آدَمَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَكنِ اعْتِرَافاً لآِدَمَ بِالْفَضِيلَهِ وَ رَحْمَهً مِنَ اللَّهِ لَهُ [بحارالأنوار ، ج11 ، ص139] .

عن امير المومنين (عليه السلام) : جعل الله آدم محرابا و كعبه و قبله أسجد إليها الأنوار و الروحانيين و الأبرا [بحارالأنوار ، ج54 ، ص212] .ر

عَنِ النَّبِى (ص) : قَالَ لَمْ يكنْ سُجُودُهُمْ يعْنِى الْمَلَائِكَهَ لآِدَمَ إِنَّمَا كانَ آدَمُ قِبْلَهً لَهُمْ يسْجُدُونَ نَحْوَهُ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ كانَ بِذَلِک مُعَظَّماً مُبَجَّلًا [بحارالأنوار ، ج11 ، ص136] .

قال رسول الله (ص) : كانَ سُجُودُهُمْ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عُبُودِيهً وَ لآِدَمَ (عليه السلام) إِكرَاماً وَ طَاعَهً لِكوْنِنَا فِى صُلْبِهِ [بحارالأنوار ، ج11 ، ص140] .

6. سجده بر نعمت ها

رسول الله (ص) را ديدند از شتر پياده و پنج سجده انجام داد و فرمود : " جبرئيل پنج بشارت به من داد كه من پنج سجده كردم" [محجه ، ج1 ، ص346] .؟؟

عَنْ هِشَامِ بْنِ أَحْمَرَ قَالَ : " كنْتُ أَسِيرُ مَعَ أَبِى الْحَسَنِ (عليه السلام) فِى بَعْضِ أَطْرَافِ الْمَدِينَهِ

إِذْ ثَنَى رِجْلَهُ عَنْ دَابَّتِهِ فَخَرَّ سَاجِداً فَأَطَالَ وَ أَطَالَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَ رَكِبَ دَابَّتَهُ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاكَ قَدْ أَطَلْتَ السُّجُودَ فَقَالَ : إِنَّنِی ذَكَرْتُ نِعْمَةً أَنْعَمَ اللَّهُ بِهَا عَلَی فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَشْكرَ رَبِّی" [كافی ، ج2 ، ص98] .

امام كاظم (عليه السلام) در اطراف مدينه از مركب پياده شد و سجده طولانی كرد و فرمود ياد نعمتی افتادمفاحببت ان اشكر له [بحار ، ج48 ، ص116] .

علی بن مهزيار در سجده به هزار نفر از دوستانش دعا می كرد. [جامع الاحاديث ، ج5 ، ص470] .

3. اهميت وفضيلت سجده

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَجَدَ سَجْدَةً حُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ وَ رُفِعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ [بحارالأنوار ، ج82 ، ص163] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَكثِرِ السُّجُودَ فَإِنَّهُ يحُطُّ الذُّنُوبَ كمَا تَحُطُّ الرِّيحُ وَرَقَ الشَّجَرِ [بحارالأنوار ، ج82 ، ص162] .

عن رسول الله (ص) : من سجد سجده كتب الله له بها حسنه و حط بها عنه خطيئه و رفع له بها درجه [مسند احمد ، ج4 ، ص148] .

قال النبی (ص) : مَا مِنْ عَبْدٍ يسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَه [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص475] .

- مورد مباهات الهی قرار می گيرد :

قال النبی (ص) : مَا مِنْ عَبْدٍ سَجَدَ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا كتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا حَسَنَةً وَ مَحَا عَنْهُ بِهَا سَيئَةً وَ رَفَعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةً وَ بَاهَی بِهِ مَلَائِكتَهُ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص476] .

- نور افشانی مكان سجده :

قَال النبیَ (ص) : إِنَّ الْأَرْضَ الَّتِی يسْجُدُ عَلَيهَا الْمُومِنُ يضِیءُ نُورُهَا إِلَی السَّمَاءِ

[مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص485] .

عن الصادق (علیه السلام) : وجدت النور فی البکاء والسجده. [اسرار الصلاه میرزا ، ص269] .

عن النبی (ص) : اذا سجد العبد طهّر سجوده ما تحت جبهته الی سبع ارضین [کنز ، ج7 ، ح19762] .

قال النبی (ص) : یا أَبَاذَرٍّ! مَا مِنْ رَجُلٍ یجْعَلُ جَبْهَتَهُ فِی بُقْعَهٍ مِنْ بِقَاعِ الْأَرْضِ إِلَّا شَهِدَتْ لَهُ بِهَا یوْمَ الْقِیامَهِ [بحارالأنوار ، ج74 ، ص86] .

عن النبی (ص) : ما من حاله یکون علیها العبد احبّ الی الله تعالی من ان یراه ساجدا یعفر وجهه فی التراب. [کنز ، ج7 ، ح290] .

قال الرضا (علیه السلام) : إِذَا نَامَ الْعَبْدُ وَ هُوَ سَاجِدٌ قَالَ اللَّهُ تَعَالَی عَبْدِی قَبَضْتُ رُوحَهُ وَ هُوَ فِی طَاعَتِی [بحارالأنوار ، ج82 ، ص162] .

قال رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أَبَاذَرٍّ! إِنَّ رَبَّکَ عَزَّ وَ جَلَّ یبَاهِی الْمَلَائِکَهَ بِثَلَاثَهِ نَفَرٍ إِلَی أَنْ قَالَ وَ رَجُلٍ قَامَ مِنَ اللَّیلِ یصَلِّی وَحْدَهُ فَسَجَدَ وَ نَامَ وَ هُوَ سَاجِدٌ فَیقُولُ اللَّهُ تَعَالَی انْظُرُوا إِلَی عَبْدِی رُوحُهُ عِنْدِی وَ جَسَدُهُ فِی طَاعَتِی [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص471] .

قال النَّبِی (ص) : یا أُسَامَهُ! عَلَیک بِالسُّجُودِ فَإِنَّهُ أَقْرَبُ مَا یکونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ إِذَا کانَ سَاجِداً وَ مَا مِنْ عَبْدٍ سَجَدَ لِلَّهِ سَجْدَهً إِلَّا کتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا حَسَنَهً وَ مَحَا عَنْهُ بِهَا سَیئَهً وَ رَفَعَ لَهُ بِهَا دَرَجَهً وَ بَاهَی بِهِ مَلَائِکتَهُ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص475] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا صَلَّی ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَهَ الشُّکرِ فَتَحَ الرَّبُّ تَبَارَک وَ تَعَالَی

الْحِجَابَ بَينَ الْعَبْدِ وَ بَينَ الْمَلَائِكهِ فَيقُولُ يا مَلَائِكتِی إنْظُرُوا إِلَی عَبْدِی أَدَّی فَرْضِی وَ أَتَمَّ عَهْدِی ثُمَّ سَجَدَ لِی شُكراً عَلَی مَا أَنْعَمْتُ بِهِ عَلَيهِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص333] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا سَجَدَ فَقَالَ يا رَبِّ يا رَبِّ حَتَّی يَنْقَطِعَ نَفَسُهُ قَالَ لَهُ الرَّبُّ تَبَارَک وَ تَعَالَی لَبَّيک مَا حَاجَتُک [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص333] .

عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (عليه السلام) قَالَ : إِذَا قَالَ الْعَبْدُ وَ هُوَ سَاجِدٌ يا اللَّهُ يا رَبَّاهْ يا سَيدَاهْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ أَجَابَهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی لَبَّيک عَبْدِی سَلْ حَاجَتَک [وسائل الشيعه ، ج7 ، ص86] .

ربّاه يا سيداه ثلاثا قيل له : لبيک عبدی سل حاجتک تعط [جامع الاحاديث ، ج5 ، ص479] .

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : يا أَبَاذَرٍّ! مَا يتَقَرَّبُ الْعَبْدُ إِلَی اللَّهِ بِشَیءٍ أَفْضَلَ مِنَ السُّجُودِ الْخَفِی [وسائل الشيعه ، ج5 ، ص296] .

[بحارالأنوار ، ج82 ، ص163] .

قال الصادق (عليه السلام) : إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَطَالَ السُّجُودَ حَيثُ لَا يرَاهُ أَحَدٌ قَالَ الشَّيطَانُ يا وَيلَاهْ أَطَاعُوا وَ عَصَيتُ وَ سَجَدُوا وَ أَبَيتُ.

1. اهميت سجده برخاک

- عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) فِی حَدِيثٍ قَالَ : السُّجُودُ عَلَی الْأَرْضِ أَفْضَلُ لِأَنَّهُ أَبْلَغُ فِی التَّوَاضُعِ وَ الْخُضُوعِ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص272] .

- عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (عليه السلام) أَنَّهُ قَالَ : ينْبَغِی لِلْمُصَلِّی أَنْ يبَاشِرَ بِجَبْهَتِهِ الْأَرْضَ وَ يعَفِّرَ وَجْهَهُ فِی التُّرَابِ لِأَنَّهُ مِنَ التَّذَلُّلِ لِلَّهِ [بحارالأنوار ، ج82 ، ص156] .

- قال رسول الله (ص) : أفضل

ما يسجد عليه المصلى الأرض النقيه [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص178] .

-عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ الْفَضْلِ أَنَّهُ : " سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) عَنِ السُّجُودِ عَلَى الْحُصُرِ وَ الْبَوَارِی فَقَالَ : لَا بَأْسَ وَ أَنْ یسْجُدَ عَلَى الْأَرْضِ أَحَبُّ إِلَی فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) كَانَ یحِبُّ ذَلِک أَنْ یمَكنَ جَبْهَتَهُ مِنَ الْأَرْضِ فَأَنَا أُحِبُّ لَک مَا كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یحِبُّهُ" [تهذیب الأحكام ، ج2 ، ص311] .

- قال علی (علیه السلام) : إِنَّ الدُّنْیا دَارُ صِدْقٍ لِمَنْ صَدَقَهَا و.... مَسْجِدُ أَحِبَّاءِ اللَّهِ وَ مُصَلَّی مَلَائِكهِ اللَّه [نهج البلاغه ، حكمت131] .

4. آثار سجده

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : یا أَبَاذَرٍّ! مَا یتَقَرَّبُ الْعَبْدُ إِلَی اللَّهِ بِشَیءٍ أَفْضَلَ مِنَ السُّجُودِ الْخَفِی [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص296] .

[بحارالأنوار ، ج82 ، ص163] .

قال الصادق (علیه السلام) : إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَطَالَ السُّجُودَ حَیثُ لَا یرَاهُ أَحَدٌ قَالَ الشَّیطَانُ یا وَیلَاهْ أَطَاعُوا وَ عَصَیتُ وَ سَجَدُوا وَ أَبَیتُ

قال علی (علیه السلام) : لو یعلم المصلی ما یغشاه من الرحمه لما رفع رأسه من السجود [غررالحكم ، ص175]

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَا خَسِرَ وَ اللَّهِ مَنْ أَتَی بِحَقِیقَهِ السُّجُودِ وَ لَوْ كانَ فِی الْعُمُرِ مَرَّهً وَاحِدَهً [بحارالأنوار ، ج82 ، ص136] .

قال سَلْمَانُ الْفَارِسِی رَضِی اللَّهُ عَنْهُ : لَوْ لَا السُّجُودُ لِلَّهِ وَ مُجَالَسَهُ قَوْمٍ یتَلَقَّطُونَ طَیبَ الْكَلَامِ كمَا یتَلَقَّطُ طَیبُ التَّمْرِ لَتَمَنَّیتُ الْمَوْتَ. [بحارالأنوار ، ج6 ، ص130] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (علیه السلام) : السَّاجِدُ بِمَكهَ كالْمُتَشَحِّطِ بِدَمِهِ فِی سَبِیلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص228] .

قَالَ

أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لَوْ یعْلَمُ الْمُصَلِّی مَا یغْشَاهُ مِنْ جَلَالِ اللَّهِ مَا سَرَّهُ أَنْ یرْفَعَ رَأْسَهُ مِنْ سُجُودِهِ [بحارالأنوار ، ج79 ، ص207] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَجَدَ سَجْدَةً حُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِیئَةٌ وَ رُفِعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ [بحارالأنوار ، ج82 ، ص163] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَکثِرِ السُّجُودَ فَإِنَّهُ یحُطُّ الذُّنُوبَ کمَا تَحُطُّ الرِّیحُ وَرَقَ الشَّجَرِ [بحارالأنوار ، ج82 ، ص162] .

عن رسول الله (ص) : من سجد لله سجده کتب الله له بها عنه خطیئه و رفع له بها درجه [سند احمد ، ج4 ، ص148] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا مِنْ عَبْدٍ یسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَه [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص475] .

رکوع و سجود طولانی سبب بقای نعمت و طول عمر است :

عن ابی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : ثَلَاثَةٌ إِنْ یعْلَمْهُنَّ الْمُومِنُ کانَتْ زِیادَةً فِی عُمُرِهِ وَ بَقَاءَ النِّعْمَهِ عَلَیهِ فَقُلْتُ وَ مَا هُنَّ قَالَ تَطْوِیلُهُ فِی رُکوعِهِ وَ سُجُودِهِ فِی صَلَاتِهِ وَ... [کافی ، ج4 ، ص49] .

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : یا أَبَاذَرٍّ! عَفَّرَ وَجْهَهُ فَقَدْ بَرِئَ مِنَ الْکبْرِ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص54] .

رسول الله (ص) می فرمایند : " من در قیامت امّتم را از آثار سجده بر پیشانی می شناسم". [مسند احمد ، ج4 ، ص189] .

1-سِیماهُمْ فِی وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ [فتح ، 29] .

2- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : یسْتَحَبُّ لِلْمُصَلِّی أَنْ یکونَ بِبَعْضِ مَسَاجِدِهِ شَیءٌ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ [بحارالأنوار ، ج79 ، ص13]

.

3- عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لَقَدْ رَأَيتُ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ ص.... كأَنَّ بَينَ أَعْيُنِهِمْ رُكبَ الْمِعْزَى مِنْ طُولِ سُجُودِهِم [نهج البلاغه ، خطبه 97]ْ.

4- قَالَ عَلِی (علیه السلام) : إِنِّی لَأَكرَهُ لِلرَّجُلِ أَنْ أَرَى جَبْهَتَهُ جَلْحَاءَ لَيسَ فِيهَا أَثَرُ السُّجُودِ [تهذيب الأحكام ، ج2 ، ص313] .

5- عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (علیه السلام) : قَالَ إِنَّ أَبِی عَلِی بْنَ الْحُسَينِ (علیه السلام) كَانَ أَثَرُ السُّجُودِ فِی جَمِيعِ مَوَاضِعِ سُجُودِهِ فَسُمِّی السَّجَّادَ لِذَلِک [بحارالأنوار ، ج83 ، ص201] .

6- عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (علیه السلام) : فِی حَدِيثٍ أَنَّ عَلِی بْنَ الْحُسَينِ (علیه السلام) لَقَدْ كانَ يسْقُطُ مِنْهُ كلَّ سَنَهٍ سَبْعُ ثَفِنَاتٍ مِنْ مَوَاضِعِ سُجُودِهِ لِكثْرَهِ صَلَاتِهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص517] .

7- عن رسول الله : حرّم الله على النار أن تأكل من ابن آدم اثر السجود [مسند احمد حنبل ، ج2 ، ص276] . سی دی؟؟

8- عده ای به درب خانه امام سجاد (علیه السلام) مراجعه نموده و خود را شیعیان آن حضرت معرفی کردند ، حضرت به عجله به درب خانه آمده.فَلَمَّا فَتَحَ الْبَابَ وَ نَظَرَ إِلَيهِمْ رَجَعَ وَ قَالَ : " كذَبُوا فَأَينَ السَّمْتُ فِی الْوُجُوهِ؟ أَينَ أَثَرُ الْعِبَادَهِ؟ أَينَ سِيمَاءُ السُّجُودِ؟ إِنَّمَا شِيعَتُنَا يعْرَفُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَ شَعَثِهِمْ قَدْ قَرَحَتِ [الْعِبَادَه] مِنْهُمْ الْآنَافَ وَ دَثَرَتِ الْجِبَاهَ وَ الْمَسَاجِدَ" [بحارالأنوار ، ج65 ، ص169] .

السّمت : حالت سکینه و وقار و حسن سیرت که از ظاهر حال شخص نمایان است.شعث : الامر.

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : سَجْدَهُ الشُّكرِ وَاجِبَهٌ عَلَى كلِّ مُسْلِمٍ [1] تُتِمُّ بِهَا صَلَاتَک

[2] وَ تُرْضِی بِهَا رَبَّک [3] وَ تَعْجَبُ الْمَلَائِکهُ مِنْک [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص333] .

دعای مستجاب :

وَ رَوَی جَهْمُ بْنُ أَبِی جَهْمٍ قَالَ : " رَأَیتُ أَبَا الْحَسَنِ مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ (علیه السلام) وَ قَدْ سَجَدَ بَعْدَ الثَّلَاثِ الرَّکعَاتِ مِنَ الْمَغْرِبِ فَقُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاک رَأَیتُک سَجَدْتَ بَعْدَ الثَّلَاثِ فَقَالَ : وَ رَأَیتَنِی؟ فَقُلْتُ : نَعَمْ قَالَ : فَلَا تَدَعْهَا فَإِنَّ الدُّعَاءَ فِیهَا مُسْتَجَابٌ" [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص331] .

ذهاب غم :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : إِذَا أَصَابَک هَمٌّ فَامْسَحْ یدَک عَلَی مَوْضِعِ سُجُودِک ثُمَّ أَمِرَّ بِیدِک عَلَی وَجْهِک یعْنِی مِنْ جَانِبِ خَدِّک الْأَیسَرِ وَ عَلَی جَبْهَتِک إِلَی جَانِبِ خَدِّک الْأَیمَنِ [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص112] .

درود خداوند و محو گناهان :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) أَنَّهُ قَالَ : مَنْ سَجَدَ سَجْدَةَ الشُّکرِ وَ هُوَ مُتَوَضِّئٌ کتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا عَشْرَ صَلَوَاتٍ وَ مَحَا عَنْهُ عَشْرَ خَطَایا عِظَامٍ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص332] .

7- کشف حجاب بین او و ملائکه :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا صَلَّی ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَةَ الشُّکرِ فَتَحَ الرَّبُّ تَبَارَک وَ تَعَالَی الْحِجَابَ بَینَ الْعَبْدِ وَ بَینَ الْمَلَائِکهِ فَیقُولُ یا مَلَائِکتِی انْظُرُوا إِلَی عَبْدِی أَدَّی فَرْضِی وَ أَتَمَّ عَهْدِی ثُمَّ سَجَدَ لِی شُکراً عَلَی مَا أَنْعَمْتُ بِهِ عَلَیه [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص333] .

8- مباهات الهی بین او و ملائکه : ...انظروا الی عبدی ادّی فرضی و تمّ عهدی ثمّ سجد لی شکرا علی ما انعمت به علیه

9- اجر سجده شکر از زبان ملائکه

:

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِع : ... مَلَائِکَتِی مَا ذَا لَهُ عِنْدِی قَالَ فَتَقُولُ الْمَلَائِکَهُ یا رَبَّنَا رَحْمَتُک ثُمَّ یقُولُ الرَّبُّ تَبَارَک وَ تَعَالَی ثُمَّ مَا ذَا لَهُ فَتَقُولُ الْمَلَائِکَهُ یا رَبَّنَا جَنَّتُک ثُمَّ یقُولُ الرَّبُّ تَبَارَک وَ تَعَالَی ثُمَّ مَا ذَا فَتَقُولُ الْمَلَائِکَهُ یا رَبَّنَا کفَایهُ مُهِمِّهِ فَیقُولُ الرَّبُّ تَبَارَک وَ تَعَالَی ثُمَّ مَا ذَا قَالَ وَ لَا یبْقَی شَیءٌ مِنَ الْخَیرِ إِلَّا قَالَتْهُ الْمَلَائِکَهُ فَیقُولُ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی یا مَلَائِکَتِی ثُمَّ مَا ذَا فَتَقُولُ الْمَلَائِکَهُ رَبَّنَا لَا عِلْمَ لَنَا قَالَ فَیقُولُ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی أَشْکرُ لَهُ کمَا شَکرَ لِی وَ أُقْبِلُ إِلَیهِ بِفَضْلِی وَ أُرِیهِ وَجْهِی [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص334] .

10- مرتفع شدن نقص در نماز :

عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا (علیه السلام) قَالَ : السَّجْدَهُ بَعْدَ الْفَرِیضَهِ شُکراً لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَی مَا وَفَّقَ لَهُ الْعَبْدَ مِنْ أَدَاءِ فَرْضِهِ وَ أَدْنَی مَا یجْزِی فِیهَا مِنَ الْقَوْلِ أَنْ یقَالَ شُکراً لِلَّهِ شُکراً لِلَّهِ شُکراً لِلَّهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قُلْتُ : فَمَا مَعْنَی قَوْلِهِ شُکراً لِلَّهِ؟ قَالَ : یقُولُ هَذِهِ السَّجْدَهُ مِنِّی شُکراً لِلَّهِ عَلَی مَا وَفَّقَنِی لَهُ مِنْ خِدْمَتِهِ وَ أَدَاءِ فَرْضِهِ وَ الشُّکرُ مُوجِبٌ لِلزِّیادَهِ فَإِنْ کانَ فِی الصَّلَاهِ تَقْصِیرٌ لَمْ یتِمَّ بِالنَّوَافِلِ تَمَّ بِهَذِهِ السَّجْدَهِ [بحارالأنوار ، ج83 ، ص198] .

11- بیمه شدن از مرض ها و بلاها :

عن الصادق (علیه السلام) : أوحی الله إلیه ارفع رأسک یا موسی و أمرر یدک فی موضع سجودک و امسح بها وجهک و ما نالته من بدنک فإنه أمان من کل سقم و داء و آفه و عاهه [بحارالأنوار ، ج83 ، ص199]

.

12- ازدیاد نعمت : عن أبی عبد الله (علیه السلام) : ما أنعم الله علی عبده بنعمه فشکرها بسجده یحمد الله فیها ففرغ منها حتی یون له بالمزید من الدارین [مکارم الأخلاق ، ص265] .

5. آداب سجده

1- دست ها قبل از زانو به زمین برسد :

عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (علیه السلام) قَالَ : إِذَا هَوَیتَ إِلَی السُّجُودِ فَقَدِّمْ یدَیک إِلَی الْأَرْضِ قَبْلَ رُکبَتَیک بِشَیءٍ [بحارالأنوار ، ج82 ، ص138] .

عَنْ طَلْحَهَ السُّلَمِی أَنَّهُ : " سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) لِأَی عِلَّهٍ تُوضَعُ الْیدَانِ عَلَی الْأَرْضِ فِی السُّجُودِ قَبْلَ الرُّکبَتَینِ؟ قَالَ : لِأَنَّ الْیدَینِ هُمَا مِفْتَاحُ الصَّلَاهِ" [وسائل الشیعه ، ج6 ، ص338] .

2- در سجده دست ها مقابل گوش باشد :

عن الباقر (علیه السلام) قال : إذا سجدت فلتکن کفاک علی الأرض مبسوطتین و أطراف أصابعک حذاء أذنیک [بحارالأنوار ، ج82 ، ص138] .

3- مرفق را بالا نگاه داریم :

عَنِ الصَّادِقِ (علیه السلام) قَالَ : إِذَا سَجَدْتَ فَلَا تَبْسُطْ ذِرَاعَیک کمَا یبْسُطُ السَّبُعُ ذِرَاعَیهِ وَ لَکنِ اجْنَحْ بِهِمَا فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) کانَ یجْنَحُ بِهِمَا حَتَّی یرَی بَیاضُ إِبْطَیهِ [بحارالأنوار ، ج82 ، ص137] .

4- تماس بیشتر پیشانی با مهر :

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (علیه السلام) قَالَ : الْجَبْهَهُ إِلَی الْأَنْفِ أَی ذَلِک أَصَبْتَ بِهِ الْأَرْضَ فِی السُّجُودِ أَجْزَأَک وَ السُّجُودُ عَلَیهِ کلِّهِ أَفْضَلُ [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص298] .

5- بعد از هر سجده بنشینید :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : إِنَّ هَذَا مِنْ تَوْقِيرِ الصَّلَاهِ [تهذيب الأحكام ، ج2 ، ص314] .

6- به محل سجده فوت نكند :

رُوِى

عَنِ الصَّادِقِ (علیه السلام) أَنَّهُ قَالَ : إِنَّمَا یکرَهُ ذَلِک خَشْیهَ أَنْ یوذَی مَنْ إِلَی جَانِبِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص271] .

شاید به همین ملاک بوی جوراب و صدای بلند نیز مکروه باشد ، چون سبب ایذای افراد کنار ما هست.

7- بینی بر مهر :

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (علیه السلام) : الْإِرْغَامُ بِالْأَنْفِ سُنَّهٌ مِنَ النَّبِی (ص) [وسائل الشیعه ، ج6 ، ص343] .

8- دعا : اذا سجدتم فاجتهدوا فی الدعاء [معجم احادیث نبوی ، ج2 ، ص416] .

عن أَبِی جَعْفَرٍ الثَّانِی (علیه السلام) : لَا بَأْسَ أَنْ یتَکلَّمَ الرَّجُلُ فِی صَلَاهِ الْفَرِیضَهِ بِکلِّ شَیءٍ ینَاجِی بِهِ رَبَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص316] .

9- دست ها بلند و تکبیر گفتن :

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (علیه السلام) : فَإِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَسْجُدَ فَارْفَعْ یدَیک بِالتَّکبِیرِ [کافی ، ج3 ، ص334] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : فِی الرَّجُلِ یرْفَعُ یدَهُ کلَّمَا أَهْوَی لِلرُّکوعِ وَ السُّجُودِ وَ کلَّمَا رَفَعَ رَأسَهُ مِنْ رُکوعٍ أَوْ سُجُودٍ قَالَ : هِی الْعُبُودِیهُ [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص75] .

10- عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : إِذَا جَلَسْتَ فِی الصَّلَاهِ فَلَا تَجْلِسْ عَلَی یمِینِک وَ اجْلِسْ عَلَی یسَارِک [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص83] .

قَالَ رَجُلٌ لِأَمِیرِ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : یا ابْنَ عَمِّ خَیرِ خَلْقِ اللَّهِ مَا مَعْنَی رَفْعِ رِجْلِک الْیمْنَی وَ طَرْحِک الْیسْرَی فِی التَّشَهُّدِ؟ قَالَ : تَأْوِیلُهُ اللَّهُمَّ أَمِتِ الْبَاطِلَ وَ أَقِمِ الْحَقَّ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص320] .

11- لِقَوْلِهِ (ص) : أَمَّا الرُّکوعُ فَعَظِّمُوا فِیهِ الرَّبَّ وَ أَمَّا السُّجُودُ

فَاجْتَهِدُوا فِی الدُّعَاءِ فَقَمِنٌ أَنْ یسْتَجَابَ لَکمْ [بحارالأنوار ، ج90 ، ص350] .

12- عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : أَدْنَی التَّسْبِیحِ ثَلَاثُ مَرَّاتٍ وَ أَنْتَ سَاجِدٌ لَا تَعْجَلْ بِهِنَّ [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص79] .

13- عَنِ النَّبِی (ص) أَنَّهُ قَالَ : إِذَا سَجَدْتَ فَمَکنْ جَبْهَتَک مِنَ الْأَرْضِ وَ لَا تَنْقُرْ نَقْراً [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص469] .

14-قال رسول الله (ص) : " إن أخبث الناس سرقه من یسرق من صلاته. فقال علی (علیه السلام) : فکیف ذلک یا رسول الله؟ قال : الذی لا یتم رکوعه و لا سجوده و هو سارق صلاته ممحوق عند الله فی دینه" [جامع الأخبار ، ص74] .

15 فضیلت سجده برتربت سید الشهداء (علیه السلام)

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : السُّجُودُ عَلَی طِینِ قَبْرِ الْحُسَینِ (علیه السلام) ینَوِّرُ إِلَی الْأَرْضِ السَّابِعَهِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص268] .

عن أبی عبد الله (علیه السلام) السجود علی تربه الحسین (علیه السلام) یخرق الحجب السبع (خرق الحجب کنایه عن قبول الصلاه و رفعها إلی السماء) . [بحارالأنوار ، ج85] ، ؟؟)

الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّیلَمی فِی الْإِرْشَادِ قَالَ : کانَ الصَّادِقُ (علیه السلام) لَا یسْجُدُ إِلَّا عَلَی تُرْبَهِ الْحُسَینِ (علیه السلام) تَذَلُّلًا لِلَّهِ وَ اسْتِکانَهً إِلَیهِ. [بحارالأنوار ، ج82 ، ص158]

عَنِ الشَّهِیدِ رَحِمَهُ اللَّهُ : أَنَّ السُّجُودَ عَلَی التُّرْبَهِ الْحُسَینِیهِ تُقْبَلُ بِهِ الصَّلَاهُ وَ إِنْ کانَتْ غَیرَ مَقْبُولَهٍ لَوْ لَا السُّجُودُ عَلَیهَا. [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص12] .

16 طول دادن سجده

1- عکس العمل به شیطان :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : إِنَّ

الْعَبْدَ إِذَا سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ نَادَى إِبْلِيسُ يا وَيلَاهْ أَطَاعَ وَ عَصَيتُ وَ سَجَدَ وَ أَبَيتُ [کافی ، ج3 ، ص264] .

2- سخت ترین حالت بر شیطان :

عَنْ عَلِی (علیه السلام) : أَطِيلُوا السُّجُودَ فَمَا مِنْ عَمَلٍ أَشَدَّ عَلَى إِبْلِيسَ مِنْ أَنْ يرَى ابْنَ آدَمَ سَاجِداً لِأَنَّهُ أُمِرَ بِالسُّجُودِ فَعَصَى وَ هَذَا أُمِرَ بِالسُّجُودِ فَأَطَاعَ فَنَجَ [بحارالأنوار ، ج10 ، ص95] .

3- راه دست یابی به بهشت :

شخصی پیامبر (ص) را کمی کمک کرد ، بعد حضرت به او فرمودند : ما حَاجَتُک؟ قَالَ الْجَنَّةُ. فَأَطْرَقَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) ثُمَّ قَالَ : نَعَمْ. فَلَمَّا وَلَّى قَالَ لَهُ : يا عَبْدَ اللَّهِ ! أَعِنَّا بِطُولِ السُّجُودِ [کافی ، ج3 ، ص266] .

4- روش توبه کنندگان :

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : يا أَبَا مُحَمَّدٍ عَلَيک بِطُولِ السُّجُودِ فَإِنَّ ذَلِک مِنْ سُنَنِ الْأَوَّابِينَ [بحارالأنوار ، ج82 ، ص162] .

5- روش ائمهعلیهم السلام :

عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (علیه السلام) قَالَ : كانَ أَبِی يصَلِّی فِی جَوْفِ النَّهَارِ فَيسْجُدُ السَّجْدَةَ فَيطِيلُ السُّجُودَ حَتَّى يقَالَ إِنَّهُ رَاقِدٌ [وسائل الشیعه ، ج6 ، ص381] .

عَنِ الرِّضَا (علیه السلام) : فِيمَا كتَبَهُ لِلْمَأْمُونِ قَالَ وَ مِنْ دِينِ الْأَئِمَّهِ (علیه السلام) الْوَرَعُ وَ الْعِفَّهُ وَ الصِّدْقُ وَ الصَّلَاحُ وَ طُولُ السُّجُودِ [بحارالأنوار ، ج82 ، ص162] .

6- حشر با رسول الله (ص) :

عَن النَّبِی (ص) قَالَ : وَ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ يحْشُرَک اللَّهُ مَعِی فَأَطِلِ السُّجُودَ بَينَ يدَی اللَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ [بحارالأنوار ، ج82 ، ص164] .

10- فریاد شیطان :

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللّٰهِ (عليه السلام)

: عَلَیکمْ بِطُولِ الرُّکوعِ وَ السُّجُودِ فَإِنَّ أَحَدَکمْ إِذَا أَطَالَ الرُّکوعَ وَ السُّجُودَ هَتَفَ إِبْلِیسُ مِنْ خَلْفِهِ وَ قَالَ یا وَیلَهُ أَطَاعَ وَ عَصَیتُ وَ سَجَدَ وَ أَبَیتُ [کافی ، ج2 ، ص77] .

11- نجات از عذاب جهنّم :

قال علی (علیه السلام) : طول القنوت و السجود ینجی من عذاب النار [غررالحکم ، ج ، ص175] .

12- سجده طولانی هم استحقاق نمی آورد :

امام سجاد (علیه السلام) : یا إِلَهِی لَوْ بَکیتُ إِلَیک حَتَّی تَسْقُطَ أَشْفَارُ عَینَی ، وَ انْتَحَبْتُ حَتَّی ینْقَطِعَ صَوْتِی ، وَ قُمْتُ لَک حَتَّی تَتَنَشَّرَ قَدَمَای ، وَ رَکعْتُ لَک حَتَّی ینْخَلِعَ صُلْبِی ، وَ سَجَدْتُ لَک حَتَّی تَتَفَقَّأَ حَدَقَتَای ، وَ أَکلْتُ تُرَابَ الْأَرْضِ طُولَ عُمُرِی ، وَ شَرِبْتُ مَاءَ الرَّمَادِ آخِرَ دَهْرِی ، وَ ذَکرْتُک فِی خِلَالِ ذَلِک حَتَّی یکلَّ لِسَانِی ، ثُمَّ لَمْ أَرْفَعْ طَرْفِی إِلَی آفَاقِ السَّمَاءِ اسْتِحْیاَءً مِنْک مَا اسْتَوْجَبْتُ بِذَلِک مَحْوَ سَیئَهٍ وَاحِدَهٍ مِنْ سَیئَاتِی. [صحیفه سجادیه ، ص78 ، دعاء 16] .

13- اصحاب رسول الله (ص) این چنین بودند :

قال علی (علیه السلام) : لَقَدْ رَأَیتُ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ (ص) فَمَا أَرَی أَحَداً یشْبِهُهُمْ مِنْکمْ لَقَدْ کانُوا یصْبِحُونَ شُعْثاً غُبْراً وَ قَدْ بَاتُوا سُجَّداً وَ قِیاماً یرَاوِحُونَ بَینَ جِبَاهِهِمْ وَ خُدُودِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 97] .

یراوحون : یضعوا الحدود مره و الجباه اخری علی الارض خضوعا لله.

14- از یکی از علمای وارسته سؤال کردند از علل مجرب و مؤثر در اصلاح قلب ، فقال قدس الله سره : ما رأیت عملا مؤثرا فی ذلک مثل المداومه علی سجده طویله فی کل یوم و لیله مره

واحده یقال فیها : "لا اله الا انت سبحانک انّی کنت من الظالمین"

(یقوله و هو یری نفسه مسبوحه فی سجن الدنیا مقیده بقیود الاخلاق الرذیله مقرا بان الله لم تظلمه بل هو الذی ظلم نفسه) . [اسرار الصلاه میرزا جواد آقا ملکی تبریزی ، ص270] .

15-عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ قَالَ : رَأَيتُ أَبَا الْحَسَنِ (عليه‌السلام) وَ هُوَ يرِيدُ أَنْ يوَدِّعَ لِلْخُرُوجِ إِلَى الْعُمْرَهِ فَأَتَى الْقَبْرَ مِنْ مَوْضِعِ رَأْسِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) بَعْدَ الْمَغْرِبِ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِى (ص) وَ لَزِقَ بِالْقَبْرِ ثُمَّ أَتَى الْمِنْبَرَ وَ انْصَرَفَ حَتَّى أَتَى الْقَبْرَ فَقَامَ إِلَى جَانِبِهِ يصَلِّى وَ أَلْصَقَ مَنْكبَهُ الْأَيسَرَ بِالْقَبْرِ قَرِيباً مِنَ الْأُسْطُوَانَهِ الَّتِى دُونَ الْأُسْطُوَانَهِ الْمُخَلَّقَهِ الَّتِى عِنْدَ رَأْسِ النَّبِى (ص) فَصَلَّى سِتَّ رَكعَاتٍ أَوْ ثَمَانِى رَكعَاتٍ فِى نَعْلَيهِ قَالَ : فَكانَ مِقْدَارُ رُكوعِهِ وَ سُجُودِهِ ثَلَاثَ تَسْبِيحَاتٍ أَوْ أَكثَرَ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ ذَلِک سَجَدَ سَجْدَهً أَطَالَ فِيهَا السُّجُودَ حَتَّى بَلَّ عَرَقُهُ الْحَصَى. [عیون أخبار الرضا (علیه السلام) ، ج2 ، ص17] .

16-عَنْ زُرْعَهَ عَنْ سَمَاعَهَ قَال : " سَأَلْتُهُ عَنِ الرُّكوعِ وَ السُّجُودِ....َ مَنْ كانَ يقْوَى عَلَى أَنْ يطَوِّلَ الرُّكوعَ وَ السُّجُودَ فَلْيطَوِّلْ مَا اسْتَطَاعَ" [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص77] .

17 کثرت سجده

1- مانند برگ درختان گناهان می ریزد :

عَنِ الصَّادِقِ (علیه السلام) قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَقَالَ : يا رَسُولَ اللَّهِ! كثُرَتْ ذُنُوبِى وَ ضَعُفَ عَمَلِى. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَكثِرِ السُّجُودَ فَإِنَّهُ يحُطُّ الذُّنُوبَ كمَا تَحُطُّ الرِّيحُ وَرَقَ الشَّجَرِ [أَماليللصدوق ، ص499] .

2- موجب تقرّب است :

قال علی (علیه السلام) : لا یقرب من الله سبحانه إلا کثره

السجود و الركوع [غررالحكم ، ص175] .

3- موجب خلّت است :

عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیرٍ عَمَّنْ ذَکرَهُ قَالَ : " قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) لِمَ اتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِیمَ خَلِیلًا قَالَ لِکثْرَهِ سُجُودِهِ عَلَی الْأَرْضِ" [بحارالأنوار ، ج82 ، ص163] .

4- ضمانت بهشت است :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَی النَّبِی (ص) فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ ! إِنِّی أُرِیدُ أَنْ أَسْأَلَک فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَلْ مَا شِئْتَ. قَالَ : تَحَمَّلُ لِی عَلَی رَبِّک الْجَنَّهَ. قَالَ : تَحَمَّلْتُ لَک وَ لَکنْ أَعِنِّی عَلَی ذَلِک بِکثْرَهِ السُّجُودِ [بحارالأنوار ، ج82 ، ص164] .

5- سیره ائمه (علیه السلام) :

کان ابوالحسن الکاظم (علیه السلام) کثیر السجود حلیف السجدات الطویله. [مستدرک سفینه ، ج4 ، ص422] .

6- شفاعت و هم جواری رسول الله (ص) :

...رجلا قال لرسول الله (ص) : ادع الله ان یجعلنی من اهل شفاعتک و یرزقنی مرافقتک فی الجنه. قال : اعنّی بکثره السجود [محجه ، ج1 ، ص345] .

أَنَّهُ (علی علیه السلام) کانَ إِذَا سَجَدَ سَجْدَهَ الشُّکرِ غُشِی عَلَیهِ [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص105] .

عَنْ صَاحِبِ الزَّمَانِ (علیه السلام) : سَجْدَهُ الشُّکرِ مِنْ أَلْزَمِ السُّنَنِ وَ أَوْجَبِهَ [الاحتجاج ، ج2 ، ص487] .

عَنِ الصَّادِقِ (علیه السلام) : قَالَ إِذَا قَامَ الْعَبْدُ نِصْفَ اللَّیلِ بَینَ یدَی رَبِّهِ فَصَلَّی لَهُ أَرْبَعَ رَکعَاتٍ فِی جَوْفِ اللَّیلِ الْمُظْلِمِ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَهَ الشُّکرِ بَعْدَ فَرَاغِهِ فَقَالَ مَا شَاءَ اللَّهُ مَا شَاءَ اللَّهُ مِائَهَ مَرَّهٍ نَادَاهُ اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ مِنْ (فَوْقِ عَرْشِهِ) عَبْدِی إِلَی کمْ تَقُولُ مَا شَاءَ

اللَّهُ أَنَا رَبُّک وَ إِلَی الْمَشِیهُ وَ قَدْ شِئْتُ قَضَاءَ حَاجَتِک فَسَلْنِی مَا شِئْتَ [أمالی صدوق ، ص239] .

عَنْ أَبِی مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ الْعَسْکرِیِ (علیه السلام) أَنَّهُ قَالَ : عَلَامَاتُ الْمُومِنِ خَمْسٌ صَلَاهُ الْخَمْسِینَ وَ زِیارَهُ الْأَرْبَعِینَ وَ التَّخَتُّمُ فِی الْیمِینِ وَ تَعْفِیرُ الْجَبِینِ وَ الْجَهْرُ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص52] .

18 نهی از سجده برمأکول وملبوس

قَالَ هِشَامُ بْنُ الْحَکمِ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : " أَخْبِرْنِی عَمَّا یجُوزُ السُّجُودُ عَلَیهِ وَ عَمَّا لَا یجُوزُ؟ قَالَ : السُّجُودُ لَا یجُوزُ إِلَّا عَلَی الْأَرْضِ أَوْ عَلَی مَا أَنْبَتَتِ الْأَرْضُ إِلَّا مَا أُکلَ أَوْ لُبِسَ فَقَالَ لَهُ : جُعِلْتُ فِدَاک مَا الْعِلَّهُ فِی ذَلِک؟ قَالَ : لِأَنَّ السُّجُودَ خُضُوعٌ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَلَا ینْبَغِی أَنْ یکونَ عَلَی مَا یوکلُ أَوْ یلْبَسُ لِأَنَّ أَبْنَاءَ الدُّنْیا عَبِیدُ مَا یأْکلُونَ وَ یلْبَسُونَ وَ السَّاجِدُ فِی سُجُودِهِ فِی عِبَادَهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَلَا ینْبَغِی أَنْ یضَعَ جَبْهَتَهُ فِی سُجُودِهِ عَلَی مَعْبُودِ أَبْنَاءِ الدُّنْیا الَّذِینَ اغْتَرُّوا بِغُرُورِهَا وَ السُّجُودُ عَلَی الْأَرْضِ أَفْضَلُ لِأَنَّهُ أَبْلَغُ فِی التَّوَاضُعِ وَ الْخُضُوعِ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ" [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص272] .

6. موارد سجده

1- هنگام دفع بلا و کید کاید؛ 2- سجده تلاوت؛ 3- بعد از انجام فریضه؛ 4- بعد از توفیق برای عمل صالح و 5- سجده سهو.

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِی الْبَاقِرُ (علیه السلام) : إِنَّ أَبِی عَلِی بْنَ الْحُسَینِ (علیه السلام) : مَا ذَکرَ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ نِعْمَهً عَلَیهِ إِلَّا سَجَدَ وَ لَا قَرَأَ آیهً مِنْ کتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِیهَا سُجُودٌ إِلَّا سَجَدَ وَ لَا دَفَعَ اللَّهُ

عَنْهُ سُوءاً يخْشَاهُ أَوْ كيدَ كائِدٍ إِلَّا سَجَدَ وَ لَا فَرَغَ مِنْ صَلَاهٍ مَفْرُوضَهٍ إِلَّا سَجَدَ وَ لَا وُفِّقَ لِإِصْلَاحِ بَينَ اثْنَينِ إِلَّا سَجَدَ وَ كانَ أَثَرُ السُّجُودِ فِی جَمِيعِ مَوَاضِعِ سُجُودِهِ فَسُمِّی اَلسَّجَّادَ لِذَلِک [بحارالأنوار ، ج83 ، ص201] .

عن النبی (ص) : لکل سهو سجدتان بعد ما یسلم [مسند احمد ، ج5 ، ص80] .

عن النبی (ص) : من نسی شیئا من الصلوه فلیسجد سجدتین و هو جالس [کنز ، ح 19826] .

قَالَ : صَلَّی بِنَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) هُمَا الْمُرْغِمَتَانِ تُرْغِمَانِ الشَّيطَانَ. [کافی ، ج3 ، ص357] .

عَنْ مِنْهَالٍ الْقَصَّابِ قَالَ : " قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) أَسْهُو فِی الصَّلَاهِ وَ أَنَا خَلْفَ الْإِمَامِ. قَالَ : فَقَالَ : إِذَا سَلَّمَ فَاسْجُدْ سَجْدَتَينِ وَ لَا تَهُبَّ" [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص353] .

بینی شیطان را به خاک می مالد (خوار می کند او را) .

7- بین اذان و اقامه :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : کانَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ (علیه السلام) يقُولُ لِأَصْحَابِهِ مَنْ سَجَدَ بَينَ الْأَذَانِ وَ الْإِقَامَهِ فَقَالَ فِی سُجُودِهِ سَجَدْتُ لَک خَاضِعاً خَاشِعاً ذَلِيلاً يقُولُ اللَّهُ مَلَائِکتِی وَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی لَأَجْعَلَنَّ مَحَبَّتَهُ فِی قُلُوبِ عِبَادِی الْمُومِنِينَ وَ هَيبَتَهُ فِی قُلُوبِ الْمُنَافِقِينَ [بحارالأنوار ، ج81 ، ص152] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : مَنْ أَذَّنَ ثُمَّ سَجَدَ فَقَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبِّی سَجَدْتُ لَک خَاضِعاً خَاشِعاً غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذُنُوبَهُ [بحارالأنوار ، ج81 ، ص153] .

8- بعد ازنماز مغرب

رَوَی جَهْمُ بْنُ أَبِی جَهْمٍ قَالَ : رَأَيتُ أَبَا

الْحَسَنِ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ (عليه السلام) وَ قَدْ سَجَدَ بَعْدَ الثَّلَاثِ الرَّكعَاتِ مِنَ الْمَغْرِبِ فَقُلْتُ لَهُ : جُعِلْتُ فِدَاک رَأَيتُک سَجَدْتَ بَعْدَ الثَّلَاثِ. فَقَالَ : وَ رَأَيتَنِى؟ فَقُلْتُ : نَعَمْ. قَالَ : فَلَا تَدَعْهَا فَإِنَّ الدُّعَاءَ فِيهَا مُسْتَجَابٌ. [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص331] .

9- دعا بر دشمن در حال سجده :

ادْعُ اللَّهَ عَلَيهِ إِذَا كنْتَ فِى صَلَاهِ اللَّيلِ وَ أَنْتَ سَاجِدٌ فِى السَّجْدَهِ الْأَخِيرَهِ مِنَ الرَّكعَتَينِ الْأُوَّلَتَينِ فَاحْمَدِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَجِّدْهُ وَ قُلِ اللَّهُمَّ إِنَّ فُلَانَ بْنَ فُلَانٍ قَدْ شَهَرَنِى وَ نَوَّهَ بِى وَ غَاظَنِى وَ عَرَّضَنِى لِلْمَكارِهِ. اَللَّهُمَّ اضْرِبْهُ بِسَهْمٍ عَاجِلٍ تَشْغَلُهُ بِهِ عَنِّى. اَللَّهُمَّ قَرِّبْ أَجَلَهُ وَ اقْطَعْ أَثَرَهُ وَ عَجِّلْ ذَلِک يا رَبِّ اَلسَّاعَهَ السَّاعَهَ ثُمَّ ذَكرَ أَنَّهُ فَعَلَ ذَلِک وَ دَعَا عَلَيهِ فَهَلَک [بحارالأنوار ، ج47 ، ص361] .

10- هنگام حصول نعمت :

الْفَضْلُ بْنُ الْحَسَنِ الطَّبْرِسِى فِى مَجْمَعِ الْبَيانِ فِى قَوْلِهِ تَعَالَى" وَ خَرُّوا لَهُ سُجَّدا" (يوسف/100) قَالَ : قِيلَ : إِنَّ اَلسُّجُودَ كانَ لِلَّهِ شُكراً لَهُ كمَا يفْعَلُ الصَّالِحُونَ عِنْدَ تَجَدُّدِ النِّعَمِ. [وسائل الشيعه ، ج6 ، ص387] .

7. دعای سجده

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : أَحَبُّ الْكلَامِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى أَنْ يقُولَ الْعَبْدُ وَ هُوَ سَاجِدٌ" إِنِّى ظَلَمْتُ نَفْسِى فَاغْفِرْ لِى" (قصص/16) ثلَاثاً [بحارالأنوار ، ج83 ، ص217] .

عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ (عليه السلام) قَالَ : ادْعُ فِى طَلَبِ الرِّزْقِ فِى الْمَكتُوبَهِ وَ أَنْتَ سَاجِدٌ يا خَيرَ اَلْمَسْئُولِينَ وَ يا خَيرَ الْمُعْطِينَ ارْزُقْنِى وَ ارْزُقْ عِيالِى مِنْ فَضْلِک الْوَاسِعِ فَإِنَّک ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ [كافى ، ج2 ، ص551] .

حَدَّثَنِى جَعْفَرٌ عَنْ أَبِيهِ (عليه السلام) قَالَ

: كانَ عَلِی (علیه السلام) یقُولُ فِی دُعَائِهِ وَ هُوَ سَاجِدٌ اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِک أَنْ تَبْتَلِینِی بِبَلِیهٍ تَدْعُونِی ضَرُورَتُهَا (عَلَی أَنْ أَتَغَوَّثَ بِشَیءٍ مِنْ مَعَاصِیک) اللَّهُمَّ وَ لَا تَجْعَلْ لِی حَاجَهً إِلَی أَحَدٍ مِنْ شِرَارِ خَلْقِک وَ لِئَامِهِمْ فَإِنْ جَعَلْتَ لِی حَاجَهً إِلَی أَحَدٍ مِنْ خَلْقِک فَاجْعَلْهَا إِلَی أَحْسَنِهِمْ وَجْهاً وَ خَلْقاً وَ خُلُقاً وَ أَسْخَاهُمْ بِهَا نَفْساً وَ أَطْلَقِهِمْ بِهَا لِسَاناً وَ أَسْمَحِهِمْ بِهَا کفّاً وَ أَقَلِّهِمْ بِهَا عَلَی امْتِنَاناً [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص449] .

8. خاطرات

1-عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ هِلَالٍ قَالَ : " شَکوْتُ إِلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) تَفَرُّقَ أَمْوَالِنَا وَ مَا دَخَلَ عَلَینَا فَقَالَ عَلَیک بِالدُّعَاءِ وَ أَنْتَ سَاجِدٌ فَإِنَّ أَقْرَبَ مَا یکونُ الْعَبْدُ إِلَی اللَّهِ وَ هُوَ سَاجِدٌ" [الکافی ، ج3 ، ص324] .

2- کشی نقل می کند از فضل بن شاذان که در عراق دیده است کسی دوستش را ملامت می کند و می گوید تو عیالمند هستی ، می ترسم چشم هایت را از دست بدهی ، به خاطر طول دادن سجده هایت. آن مرد جواب می دهد : لو ذهب عین احد من طول السجود لذهبت عین ابن ابی عمیر ما ظنّک برجل تستجد سجده الشکر بعد صلاه الفجر فما رفع رأسه الا عند الزوال. همین شخص می گوید : به ابن ابی عمیر طول دادن سجده هایش را گفتم ، گفت : کیف لو رأیت جمیل بن دراج ، ثم حدثه أنه دخل علی جمیل فوجده ساجدا فأطال السجود جدا ، فلما رفع رأسه قال له محمد بن أبی عمیر أطلت السجود فقال کیف لو رأیت معروف بن خربوذ. [رجال الکشی ، ص252] .

3- عَنْ

أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) کانَ فِی سَفَرٍ یسِیرُ عَلَی نَاقَهٍ لَهُ إِذَا نَزَلَ فَسَجَدَ خَمْسَ سَجَدَاتٍ فَلَمَّا أَنْ رَکبَ قَالُوا : یا رَسُولَ اللَّهِ ! إِنَّا رَأَینَاکَ صَنَعْتَ شَیئاً لَمْ تَصْنَعْهُ؟ فَقَالَ : نَعَمْ اسْتَقْبَلَنِی جَبْرَئِیلُ (علیه السلام) فَبَشَّرَنِی بِبِشَارَاتٍ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَسَجَدْتُ لِلَّهِ شُکراً لِکلِّ بُشْرَی سَجْدَهً [کافی ، ج2 ، ص98] . [محجه ، ج1 ، ص346] .

4-عَنْ هِشَامِ بْنِ أَحْمَرَ قَالَ : " کنْتُ أَسِیرُ مَعَ أَبِی الْحَسَنِ (علیه السلام) فِی بَعْضِ أَطْرَافِ الْمَدِینَهِ إِذْ ثَنَی رِجْلَهُ عَنْ دَابَّتِهِ فَخَرَّ سَاجِداً فَأَطَالَ وَ أَطَالَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَ رَکبَ دَابَّتَهُ فَقُلْتُ : جُعِلْتُ فِدَاکَ قَدْ أَطَلْتَ السُّجُودَ؟ فَقَالَ : إِنَّنِی ذَکرْتُ نِعْمَهً أَنْعَمَ اللَّهُ بِهَا عَلَی فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَشْکرَ رَبِّی" [کافی ، ج2 ، ص98] .

5-کان علی بن مهزیار نصرانیا فهداه الله کانَ إِذَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ سَجَدَ فَکانَ لَا یرْفَعُ رَأْسَهُ حَتَّی یدْعُوَ لِأَلْفٍ مِنْ إِخْوَانِهِ بِمِثْلِ مَا دَعَا لِنَفْسِهِ وَ کانَ عَلَی جَبْهَتِهِ سَجَّادَهٌ مِثْلُ رُکبَهِ الْبَعِیرِ. [رجال کشی ، ص548] .

امام باقر (علیه السلام) می فرمایند : " روزی رسول الله (ص) با اصحابش سواره در حرکت بود ، آن حضرت پیاده شد و سجده کرد عرض کردند : صَنَعْتَ شَیئاً لَمْ تَک تَصْنَعُهُ قَبْلَ الْیوْمِ. فَقَالَ : أَتَانِی مَلَک مِنْ عِنْدِ رَبِّی فَقَالَ : یا مُحَمَّدُ ! إِنَّ رَبَّک یقْرِئُک السَّلَامَ وَ یقُولُ : یا مُحَمَّدُ ! إِنِّی أُسُرُّک فِی أُمَّتِک فَلَمْ یکنْ عِنْدِی مَالٌ أَصَّدَّقُ وَ لَا عَبْدٌ أُعْتِقُهُ فَسَجَدْتُ لِلَّهِ شُکراً" [بحارالأنوار ، ج83 ، ص222] .

6-عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ قَالَ

: " سَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَأَطَالَ السُّجُودَ فَقُلْنَا لَهُ سَجَدْتَ فَأَطَلْتَ السُّجُودَ؟ فَقَالَ : نَعَمْ أَتَانِی جَبْرَئِیلُ فَقَالَ : مَنْ صَلَّی عَلَیک مَرَّةً صَلَّی اللَّهُ بِهَا عَلَیهِ عَشْراً فَسَجَدْتُ لِلَّهِ شُکراً". [مستدرک الوسائل ، ج5 ، ص154] .

7- عَن النبی (ص) : لَمَّا أُتِی بِرَأْسِ أَبِی جَهْلٍ سَجَدَ شُکراً لِلَّهِ [مستدرک الوسائل ، ج5 ، ص154] .

8- در لیله المبیت موقعی که حضرت رسول (ص) به حضرت امیر (علیه السلام) فرمودند : " جای من بخواب. حضرت علی (علیه السلام) عرضه داشت : آیا شما سالم می مانی؟ یا نبی الله! حضرت فرمودند : آری.فَتَبَسَّمَ عَلِی (علیه السلام) ضَاحِکاً وَ أَهْوَی إِلَی الْأَرْضِ سَاجِداً (شَاکراً لَمَّا أَنْبَأَهُ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ) (ص) مِنْ سَلَامَتِهِ فَکانَ عَلِی (علیه السلام) أَوَّلَ مَنْ سَجَدَ لِلَّهِ شُکراً وَ أَوَّلَ مَنْ وَضَعَ وَجْهَهُ عَلَی الْأَرْضِ بَعْدَ سَجْدَتِهِ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّهِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) " [بحارالأنوار ، ج19 ، ص60] .

1. سخاوت

1. عظمت سخاوت

رسول خدا (ص) : السّخاء خلق الله الأعظم [کنز ، 15926] .

2. سخاوت از اخلاق انبیا است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السَّخَاءُ مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِیاءِ وَ هُوَ عِمَادُ الْإِیمَانِ وَ لَا یکونُ مُومِناً إِلَّا سَخِی وَ لَا یکونُ سَخِیاً إِلَّا ذُو یقِینٍ وَ هِمَّهٍ عَالِیهٍ لِأَنَّ السَّخَاءَ شُعَاعُ نُورِ الْیقِینِ وَ مَنْ عَرَفَ مَا قَصَدَ هَانَ عَلَیهِ مَا بَذَلَ [مصباح الشریعه ، ص82] .

3. اهمیت سخاوت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : السخاء یزرع المحبه [غررالحکم ، ص378] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : السخاء یثمر الصفاء [غررالحکم ، ص378] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : السخاء یکسب المحبه و یزین الأخلاق

[غررالحکم ، ص378] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : السَّخَاءُ یمَحِّصُ الذُّنُوبَ [غررالحکم ، ص378] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : السَّخِی قَرِیبٌ مِنَ اللَّهِ قَرِیبٌ مِنَ الْجَنَّهِ قَرِیبٌ مِنَ النَّاسِ [کافی ، ج4 ، ص40] .

4. ثمره سخاوت حاتم در آخرت

پیامبر (ص) به عدی بن حاتم فرمود : "عذاب جهنّم از پدرت برداشته شد ، چون سخاوتمند بود." [بحار ، ج71 ، ص354] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِعَدِی بْنِ حَاتَمٍ إِنَّ اللَّهَ دَفَعَ عَنْ أَبِیک الْعَذَابَ الشَّدِیدَ لِسَخَاءِ نَفْسِه [إختصاص مفید ، ص253] .

5. مقام انسان سخی نزد خدا

عدّه ای از اسراء را خدمت پیامبر (ص) آوردند. حضرت (ص) دستور دادند همه را بکشند ، به جز یک نفر ، او پرسید : "چطور همه را دستور قتل دادید ، به جز من؟" فرمود : "چون تو سخاوتمند هستی ، او هم اسلام آورد". [بحار ، ج71 ، ص354] .

رُوِی أَنَّ جَمَاعَةً مِنَ الْأَسَارَی جَاءُوا بِهِمْ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَأَمَرَ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) بِضَرْبِ أَعْنَاقِهِمْ ثُمَّ أَمَرَ بِإِفْرَادِ وَاحِدٍ لَا یقْتُلُهُ فَقَالَ الرَّجُلُ لِمَ أَفْرَدْتَنِی مِنْ أَصْحَابِی وَ الْجِنَایةُ وَاحِدَهٌ فَقَالَ لَهُ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی أَوْحَی إِلَی أَنَّک سَخِی قَوْمِک وَ لَا أَقْتُلُک فَقَالَ الرَّجُلُ فَإِنِّی أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّک مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ قَالَ فَقَادَهُ السَّخَاءُ إِلَی الْجَنَّهِ [فقه الرضا ، ص362] .

6. فضل انسان سخی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : جَاهِلٌ سَخِی أَفْضَلُ مِنْ نَاسِک بَخِیلٍ [بحارالأنوار ، ج68 ، ص357] .

7. مرام انسان سخی

قَالَ الرِّضَا (ع) : السَّخِی یأْکلُ مِنْ طَعَامِ النَّاسِ لِیأْکلَ النَّاسُ مِنْ

طَعَامِهِ وَ الْبَخِيلُ لَا يأْكلُ مِنْ طَعَامِ النَّاسِ لِئَلَّا يأْكلُوا مِنْ طَعَامِهِ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص12] .

8. مذمت خساست

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طَعَامُ السَّخِی دَوَاءٌ وَ طَعَامُ الشَّحِيحِ دَاءٌ [بحارالأنوار ، ج68 ، ص357] .

1. سکولاریسم

1. آیا دین کشف شدنی وفهم پذیر است

آیا دین فهمیدنی است؟ آیا دین کشف شدنی است؟

بله؛ زیرا :

1) کلماتی از قبیل :

بَينَهُ [انعام/157] .

بَصيرَهٍ [یوسف/108] .

بَصائِرُ [جاثیه/20] .

لا رَيبَ فيه [بقره/2] .

نُورٌ [مائده/15] .

یقین [نمل ، 15]

أَ فِی اللّهِ شَک [ابراهیم/10] .

إِنْ كنْتُمْ فی رَيبٍ [بقره/23] .

2) دستور تفقّه : فَلَوْ لا نَفَرَ مِنْ كلِّ فِرْقَهٍ مِنْهُمْ طائِفَهٌ لِيتَفَقَّهُوا فِی الدِّينِ وَ لِينْذِرُوا قَوْمَهُمْ [توبه/122] .

دستور تدبّر : أَ فَلا يتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ [نساء/82] .

دستور سؤال : فَسْئَلَوا أَهْلَ الذِّكرِ [نحل/43] .

دستور هجرت : أَ فَلَمْ يسيرُوا فِى الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كيفَ كانَ عاقِبَهُ الَّذينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللّهُ عَلَيهِمْ وَ لِلْكافِرينَ أَمْثالُها [محمد/10] .

دستور مراجعه به اهل استنباط : لَعَلِمَهُ الَّذينَ يسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ [نساء/83] .

دستور مراجعه به پيامبر (ص) : فَإِنْ تَنازَعْتُمْ فى شَىءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللّهِ وَ الرَّسُولِ [نساء/59] .

انتقاد از بى دين ها : وَ لا يدينُونَ دينَ الْحَق [توبه/29] .

انتقاد از ناباورها : فَلا صَدَّقَ وَ لا صَلّى [قيامت/31] .

انتقاد از كسانى كه نمى فهمند : لَهُمْ قُلُوبٌ لا يفْقَهُونَ بِها [اعراف/179] .

بگذريم كه افرادى علاوه بر فهميدن ، به يقين رسيدند و هستى و جان خود را در راه آن نثار كردند.

و بگذريم كه اين

نوع سؤال ها ما را به یاد تشکیک اقوام قبل می اندازد که می گفتند : أَ تَعْلَمُونَ أَنَّ صالِحاً مُرْسَلٌ [اعراف/75] .

یا شُعَیبُ ما نَفْقَهُ کثیراً مِمّا تَقُولُ [هود/91] .

2. آیا تمام حقایق دینی قابل دسترسی است ؟

نه؛زیرا :

قُلْ إِنَّما عِلْمُها عِنْدَ رَبِّی [اعراف/187] .

قُلْ إِنْ أَدْری [جن/25] .

ما أَدْری [احقاف/9] .

لا أَجِدُ فی ما أُوحِی إِلَی [انعام/145] .

وَ فَوْقَ کلِّ ذی عِلْمٍ عَلیمٌ [یوسف/76] .

فی لَوْحٍ مَحْفُوظٍ [بروج/22] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک بِکلِّ اسْمٍ هُوَ لَک أَوْ تَسَمَّیتَ بِهِ لِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِک أَوِ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِی عِلْمِ الْغَیبِ عِنْدَک [کافی ، ج4 ، ص452] .

و بحقّ علمک الذی استأثرت به لنفسک

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بِحَقِّ هَذِهِ الْأَسْمَاءِ الَّتِی لَا یعْلَمُ تَفْسِیرَهَا وَ لَا تَأْوِیلَهَا [بحارالأنوار ، ج87 ، ص100] .

بعضی از اصحاب ائمّه اطهار (علیهم السّلام) ، مثل جابر جعفی هزاران حدیث می دانستند که دیگران نمی دانستند.

بگذریم که :

فَأَمَّا الَّذینَ فی قُلُوبِهِمْ زَیغٌ فَیتَّبِعُونَ ما تَشابَهَ مِنْهُ ابْتِغاءَ الْفِتْنَهِ [آل عمران/7] .

بگذریم که دین در غدیر خم کامل شد و سال ها مردم درباره هر بخشی که وحی می رسید ، به آن عمل می کردند و هیچ نیازی نبود که سال اول همه دین را بفهمند ، زیرا دین در مدت 23 سال تکمیل شد.

3. منابع فهم دین چیست ؟

منابع فهم دین چیست؟

1) قرآن و وحی : لا أَجِدُ فی ما أُوحِی إِلَی [انعام/145] .

2) کلام رسول اکرم (ص) : وَ ما ینْطِقُ عَنِ الْهَوینجم/3.

3) کلام اهل بیت (علیهم السّلام) : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنِّی تَارِک فِیکمُ الثَّقَلَینِ مَا إِنْ تَمَسَّکتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا کتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِی أَهْلَ بَیتِی وَ إِنَّهُمَا لَنْ یفْتَرِقَا حَتَّی یرِدَا عَلَی الْحَوْضَ [معانی الأخبار ، ص91] .

4) عقل : أَ فَلا تَعْقِلُونَ [

بقره/44] .

ما لَکمْ کیفَ تَحْکمُون [صافات/154] .

4. آیا فهم دین روشمند است؟

آیا فهم صحیح دین دارای منطق مشخصّی است؟ (فهم دین رَوِشمند است؟)

بله :

عقل و فطرت (نه سلیقه و عادت) یک میزان است.

آیاتی که از بت پرستی انتقاد می کند بر اساس همین عقل انتقاد می کند.

فهمیدن هرمطلبی روش دارد. روش همان مقدمات و علوم پایه مقدماتی آن مطلب است.

5. علل تنوع و تطور فهم دین چیست ؟

اوّلاً بسیاری ازمسائل دینی ، مشمول قانون تنوّع و تطوّر نیست. (شما رساله مراجع را بررسی کنید. بیشتر عمل به احتیاط است و شاید 05/0% تفاوت رسمی داشته باشد.)

مثلاً مسأله توجه به خداوند و ستایش او ثابت است.

مثل توجه به غذا و لباس

نیاز انسان ناآگاه و متحیر و محکوم غرائز به رهبری عالم و معصوم همیشه ثابت است.

نیاز به کیفر و پاداش در برابر خلاف و صلاح ، ثابت است.

تشکر از ولیّ نعمت ، مثل توجه انسان به لباس و دارو ثابت است.

امّا تطوّر و تنوّع گاهی در مصداق است : برای هدیه قند ببریم یا گل؟

گاهی در ابزار است : با اسب مکه برویم یا هواپیما؟

گاهی در مقدّمات است : وسیله ادب کردن تنبیه بدنی است یا چیز دیگر؟

گاهی در افراد است : آدم (ع) که گندم خورد عفو شد ، ولی ابلیس که سجده نکرد عفو نشد به خاطر حالات دو موجود است.

6. رابطه قضا و قدر با اراده ما چیست ؟

سؤال : رابطه قضا و قدر با اراده ما چیست؟

پاسخ : مقدّرات در جای خود و انتخاب ما در جای خود است.

مثال : منبع آب دور از انتخاب ما ساخته شده ، ولی باز کردن شیر آب در منزل که با اراده ماست.

سؤال : آیا زمینه هایی مثل جبن و ترس و فقر و دین نوعی جبر نیست؟ این زمینه علّت نیست. ممکن است ترس زمینه رو به خدا رفتن باشد ، ولی رو به خدا رفتن غیر از اصل خداست.

سؤال : گاهی اراده انسان با اراده خداوند تعارض دارد.

پاسخ : خداوند انسان را آزاد آفریده ، مثل این که شما فرزند خودتان را در خرید چیزی آزاد می گذارید ولی هر

لحظه بخواهید می توانید او را ممنوع کنید.

7. فلسفه شرور

سؤال : اگر خداوند عالم قادر خیرخواه است ، پس فلسفه شرور چیست؟ وجود شر یا به خاطر آن است که خداوند علم ندارد یا قدرت نفی آن را ندارد پس خدا نیست.

پاسخ : خداوند عالم است و قادر ، ولی خیرخواهی یا شرخواهی او مربوط به انتخاب ماست.

لَمّا زاغُوا أَزاغَ اللّهُ قُلُوبَهُمْ [صف/5] .

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكمْ [اسراء/7] .

8. ثبات و تغییر درونی

ثبات و تغییر معرفت دینی

آیا فهم و برداشت های عالمان از کتاب و سنّت ثابت است یا متغیر؟

آیا فهم ثابت از متون دینی داریم؟

معایب تغییر :

تغییر کمّی : (عدم ثبات در مقدار و کمیت برداشت های دینی)

تغییر کیفی : (عدم ثبات قضایا و گذاره های دینی ، در سلب و ایجاب و یا ابطال و قبول)

تعمیق : فهم ما از اجتماع نقیض عمیق تر می شود.

علّت تغییر معرفت های دینی :

ترابط معارف دینی با معارف غیردینی و تحوّل معارف غیردینی

نظریه قبض و بسط ، و قرائت های مختلف از دین و خاص بودن متون

تغییر موضوع ، خطای در قواعدِ رجالی ، اصولی ، فقهی

تغییر و ثبات دین یا پارادوکس ثبات دین و تغییر دنیا

آیا تمام آموزه های دین اسلام اعم از آموزه های توصیفی و توصیه ای ثابت اند یا متغیر؟

اگر ثابتند چگونه به نیازهای متغیر پاسخ می دهند؟

پاسخ : همه آموزه های توصیفی مانند عقاید ثابت اند. زیرا واقعیت ثابت ، توصیف و گزارش ثابت می طلبد.

آموزه های توصیه ای مانند احکام و اخلاق به دو دسته ثابت و متغیر تقسیم پذیرند ، زیرا تابع مصالح و مفاسد واقعی اند و مصالح و مفاسد واقعی نیز تابع نیازهای واقعی انسان اند که در صورت تغییر ، مصلحت و مفسده نیز تغییر پیدا می کند

و احکام نیز چنین است و این سیستم دراسلام در غالب احکام ثانوی و حکومتی موجود است.

9. آیا تغییر احکام نشانه جهل است ؟

پاسخ : پدر برای سنین مختلف فرزند خود ، کفش های مختلف می خرد. آیا این تغییر خرید ، نشانه جهل است؟ !!

10.آیا علم با دین تعارض دارد ؟

پاسخ : هرگز؛ به شرط آن که علم واقعا علم باشد نه حدس و نظریه و به شرط آن که دین واقعا دین باشد نه استنباط همراه با اوهام و خیال و تحت تأثیر غرائز درونی و شرائط بیرونی.

سؤال : اختلاف عقلا و علما نشانه آن است که حقیقت ثابتی نداریم.

پاسخ : اوّلاً ، همه جا و در همه چیز اختلاف نیست.

ثانیا ، برای حل اختلاف میزان و مرجعِ تشخیص قرار دارد.

11. اختلاف علما و عقلا

همه علوم به هم ارتباط دارد و ما زمانی دین را می پذیریم که همه اسرار هستی روشن باشد.

پاسخ : شما در هیچ عمل و فکری اینگونه عمل نمی کنید که بگویید ما زمانی به پزشک مراجعه می کنیم که در تمام بیماری ها متخصّص باشد ، یا زمانی به صاحب این حرفه مراجعه می کنیم که در تمام حرفه ها متخصّص باشد.

سؤال : تا ما راز خیر بودن موضوعی را نفهمیم ، عمل نمی کنیم.

پاسخ : طبق این عقیده ، باید همه بیماران بمیرند ، چون می گویند تا ما راز دارو را نفهمیم مصرف نمی کنیم.

12. علت اختلاف فتوا

اختلاف فتوا چرا؟

مثلاً مرحوم نایینی موافق مشروطه و شیخ فضل الله نوری مخالف شد.

پاسخ :

1) گاهی مراد از مشروطه آزادی در چهارچوب شرع است که هر مجتهدی آن را حلال می داند.

گاهی مراد از مشروطه آزادی به معنای بی بند و باری است که هر مجتهدی آن را حرام می داند.

2) گاهی در مواردی بلامانع است که فقیه حلال می داند ، ولی فقیه دیگر به خاطر عوارض دیگر آن را حرام می داند. (مثلاً خانمی برای آمپول...)

3) گاهی فقیه به راوی اعتماد و به گفته اش فتوا می دهد. دیگری بی اعتماد و احتیاط می کند.

4) در قواعد فقهی اختلاف نیست. در تطبیق اختلاف است. (مثلاً در حج لباس دوخته ممنوع است.) فقیهی کفش را جزء لباس می داند ، ولی فقیه دیگر کفش را جزء لباس نمی داند. یا مثلاً خوردن و آشامیدن برای روزه دار حرام است. فقیهی سیگار را جزء آشامیدنی ها می داند و دیگری نمی داند.

13. آیا ادیان همه می توانند حق باشند؟

پاسخ : اگر بگوییم همه حق برابر دارند (پلورالیسم دینی یا کثرت گرایی)

پس باید تضاد و تناقض را بپذیریم. (توحید و تثلیث) (تناسخ و معاد)

پس باید نظریات ضد شما و رقیب شما هم حق باشد.

پس آیات و روایاتی که در ردّ عقاید دیگران است ، یا احتجاجات ائمّه معصومین (علیهم السّلام) چیست؟

وَ لُعِنُوا بِما قالُوا [مائده/64] .

لَقَدْ کفَرَ الَّذینَ قالُوا إِنَّ اللّهَ ثالِثُ ثَلاثَه [مائده/73] .

ذلِک مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ [نجم/30] .

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللّهِ الْإِسْلامُ [آل عمران/19] .

وَ مَنْ يبْتَغِ غَيرَ الْإِسْلامِ ديناً فَلَنْ يقْبَلَ مِنْه [آل عمران/85] .

14. آیا پیروان ادیان دیگر همه دوزخی هستند؟

پاسخ : کثرت گرایی دینی می گوید همه بهشتی هستند.

انحصارگرایی می گوید تنها یک گروه که دینی حق دارند اهل بهشتند.

ولی پاسخ آن است که اگر حق را بفهمد و عمل کند ، بهشتی است ، اما اگراز روی تقصیر نفهمد یا لجوجانه عمل نکند دوزخی است. امّا مستضعفان از آنان دوزخی نیستند زیرا :

فَلِلّهِ الْحُجَّهُ الْبالِغَه [انعام/149] .

وَ ما كنّا مُعَذِّبينَ حَتّى نَبْعَثَ رَسُولاً [اسراء/15] .

15. با طرفداران سایر ادیان چگونه رفتار کنیم؟

چند نظریه است :

1) تساهل و تسامح (تولرانس) یعنی نفی برخورد نظری و عملی.

2) برخورد نظری باشد ، عملی نباشد.

3) برخورد نظری و عملی (خشونت)

پاسخ : برخورد نظری با حفظ ادب لازم است. در قرآن بسیار می خوانیم :

إِنّا أَوْ إِياكمْ لَعَلى هُدىً أَوْ فى ضَلالٍ مُبينٍ [سبأ/24] .

قالُوا... قُل

قُلْ هاتُوا بُرْهانَكمْ [بقره/111] .

برخورد عملی : اگر او تقاضا کرد شما بپذیرید :

تَعالَوْا نَدْعُ أَبْناءَنا وَ أَبْناءَكمْ وَ نِساءَنا وَ نِساءَكمْ وَ أَنْفُسَنا وَ أَنْفُسَكمْ [آل عمران/61] .

وَ هُمْ بَدَوكمْ أَوَّلَ مَرَّهٍ [توبه/13] .

لکن با حفظ عدالت : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَاضْرِبُوهُ ضَرْبَةً بِضَرْبَهٍ [نهج البلاغه ، نامه 47] .

و اگر عملکردشان سبب تضعیف عقاید ، اخلاق و امنیت است ، حتّی اگر مسلمان باشد ، باید او را نابود کرد :

فَإِنْ بَغَتْ إِحْداهُما عَلَی الْأُخْری فَقاتِلُوا الَّتی تَبْغی حَتّی تَفیءَ إِلی أَمْرِ اللّه [حجرات/9] .

پلورالیسم دینی

آیا ادیان موجود و در عرض هم ، حق اند یا برخی حق و برخی باطل اند؟

کثرت گرایی دینی

شمول گرایی دینی

انحصارگرایی دینی

آیا متدینان به ادیان مختلف ، اهل سعادت و نجات اند؟

کثرت گرایی

شمول گرایی

انحصارگرایی

نظریه اسلام

متدینان با یکدیگر چه برخوردی

باید داشته باشند؟ (رفتار حکومت ، رفتار فرد)

تولرانس

مدارا

خشونت

16. دلائل واهی سکولاریزم

دلائل واهی سکولاریزم

دلیل 1 : احکام سیاسی و اجتماعی تغییرپذیرند در حالی که دین ثابت است.

پاسخ :

اوّلاً ، نه همه دین ثابت است و نه همه احکام سیاسی و اجتماعی متغیر.

الآْنَ خَفَّفَ اللّهُ عَنْکمْ وَ عَلِمَ أَنَّ فیکمْ ضَعْفاً [انفال/66] .

ثانیا ، تغییرات دینی بر اساس روش تربیت است که باید تدریجی باشد ، مثلاً شراب و ربا در چند مرحله حرام شد.

مثلاً آیاتی که با جان و مال سر و کار دارند در سال پانزدهم بعثت (یعنی دوم هجری) نازل شد. مثل قانون زکات ، روزه ، جهاد و خمس.

ثالثا ، در خود دین ناسخ و منسوخ نیز وجود دارد ، اما نسخ و تغییر باید از طرف همان کسی باشد که قانون را آورده ، نه مردم.

دلیل 2 : سیاست نامقدّس و دین مقدّس است ، پس باید از هم جدا باشند.

پاسخ :

اگرمراد از قداست آن است که هیچ کس سؤال و نقدی نداشته باشد ، ما قبول نداریم. راه بحث و نقد و احتجاج همیشه باز بوده و هست.

اگر مراد از قداست شیطنت است ، که حرف شما درست است.

ولی اگر مراد از قداست آن است که دستورات خداوند محدود است و تنها مربوط به مسائل روحی و شخصی و قیامت است ، با صدها آیه و هزاران حدیث تضاد دارد.

سیاست یعنی تدبیر امور که خداوندیدَبِّرُ الْأَمْرَ [یونس/3] .

فرشتگانفَالْمُدَبِّراتِ أَمْراً [نازعات/5] .

انبیا و اولیا (علیهم السّلام) وَ سَاسَةَ الْعِبَاد [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص609] .

دلیل 3 : ائمّه معصومین (علیهم السّلام) رفتار

غیرسیاسی داشتند و این رمز آن است که حساب دین از مسائل زندگی و سیاسی و اجتماعی جدا است.

پاسخ : سراسر زندگی ائمّه ما (علیهم السّلام) سیاست و تدبیر بوده و امام شناسی و تدبیرشناسی لازم است تا به بررسی بنشیند.

بهترین نمونه آن شرط امام رضا (ع) با مأمون است که فرمود : "من ولیعهدی تو را می پذیریم به شرط آن که در هیچ کاری از امور دنیا دخالت نکنم."

در حالی که مأمون حدود ده نقشه سیاسی داشت که امام رضا (ع) با همین شرطِ عدم دخالت ، تمام نقشه های او را بر باد داد. (شرح آن را در رواق نور نوشته ام.)

دلیل 4 : احکام سیاسی و اجتماعی دین شأن نزول هایی دارد که نشانه آن است که آن احکام مربوط به آن زمان و قبیله و مکان بوده است.

پاسخ : بسیاری از آیات شأن نزول دارد و هرگز شأن نزول نشانه محدودیت نیست وگرنه دستور به تدبّر لغو است. تدبّر در آیات یعنی از جرقّه های گذشته درس جریان امروز را بگیر. در سراسر قرآن کلمه سنت الله ، فطرت الله و مشابه آن زیاد است : سُنَّةَ اللّهِ الَّتی قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَ لَنْ تَجِدَ لِسُنَّهِ اللّهِ تَبْدیلاً [فتح/23] .

فِطْرَتَ اللّهِ الَّتی فَطَرَ النّاسَ عَلَیها لا تَبْدیلَ لِخَلْقِ اللّه [روم/30] .

که همه نشان از یک نظام قانون مند دارد که مثلاً مسأله یوسف (ع) یک حادثه تاریخی و منحصر به فرد نیست : وَ کذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنینَ [انعام/84] .

وَ کذلِک نُنْجِی الْمُومِنین [انبیاء/88] .

فرمان مطالعه تاریخ و سیر در زمین به خاطر آن است که مسائل

منحصر به زمان و زمین نیست.قُلْ سیرُوا فِی الْأَرْضِ فَانْظُرُوا کیفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُجْرِمین [نمل/69] .

وگرنه سیر کردن و فرمان :

فَاعْتَبِرُوا یا أُولِی الْأَبْصارِ [حشر/2] . لغو است.

دلیل 5 : مسائل سیاسی و اجتماعی را فقها به خاطر پیش فرض هایی بر آیات و روایات تحمیل کرده اند.

پاسخ : صدها آیه و هزاران حدیث داریم که اگر به دیوار هر کشوری به عنوان شعار نوشته شود ، پیام سیاسی و اجتماعی دارد. گرچه در آن کشور ، مسلمان و فقیهی نباشد. مثلاً آیات :

وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمیعاً [آل عمران/103] .

وَ لَکمْ فِی الْقِصاصِ حَیاهٌ [بقره/179] .

لَنْ یجْعَلَ اللّهُ لِلْکافِرینَ عَلَی الْمُومِنینَ سَبیلاً [نساء/141] .

لا تَظْلِمُونَ وَ لا تُظْلَمُون [بقره/279] .

لا تَتَّخِذُوا عَدُوِّی وَ عَدُوَّکمْ أَوْلِیاءَ [ممتحنه/1] .

فَقاتِلُوا أَئِمَّهَ الْکفْر [توبه/12] .

وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّهٍ [انفال/60] .

شما را به خدا ، فهم این آیات نیازی به پیش فرض دارد؟

دلیل 6 : احکام ثانوی ، نشانه غروب دین است.

پاسخ : مثال احکام ثانوی مثل ابر است که موقّتا روی خورشید است و ابر نشانه غروب نیست.

به علاوه احکام ثانوی خود متن دینی و قرآنی است نه ناسخ آن :

ما جَعَلَ عَلَيكمْ فِى الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ [حج/78] .

إِلاّ مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيه [انعام/169] .

إِلاّ مَنْ أُكرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإيمان [نحل/106] .

إِلاّ أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقاةً [آل عمران/28] .

إِلاّ مُتَحَرِّفاً لِقِتال [انفال/16] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا ضَرَرَ وَ لَا ضِرَارَ فِى الْإِسْلَامِ [معانى الأخبار ،

ص281] .

یا مثل نماز خوف.

دلیل 7 : ولایت مطلقه فقیه نشانه آن است که فقیه می تواند مصلحت سنجی نظام کند و مصلحت سنجی نشانه غروب دین اصلی است.

پاسخ : ولایت فقیه به معنای آن است که فقیه از متن آیات و روایاتی که خداوند و پیامبر آورده مرهمی برای درد امروز جامعه می سازد که موارد این مرهم همان متون اصلی دین است. فقیه از نزد خودش نه حرف تازه ای می زند و نه شیوه جدیدی ارائه می دهد ، بلکه همین که مسائل جدید و مستحدثه ای رخ داد ، از اصول مسلّم دین بر این حکم استنباط می کند. مثلاً اگر هرج و مرج در جامعه اسلامی ، حرام است ، فقیه می گوید شما در چهارراه که چراغ قرمز است ، واجب است توقّف کنی. وجوب توقّف برگرفته از حرمت هرج و مرج است که در متن دین است.

17. جدول مقایسه علوم دین پژوهی

تذکر : با توجّه به ظهور دانش های جدید در قلمرو دین پژوهی ، لازم است با بازآرایی علوم سنّتی ، به طور جدی به منقّح سازی تعریف ، موضوع ، غایت ، روش شناسی شاخه ها و تعیین نسبت و مناسبات هر یک با دیگری پرداخته شود.

1) عنوان : دانش فهم دین

تعریف : دانش کشف و کاربرد رهیافت شناخت دین و فهم گزاره ها و آموزه های دینی و ساز و کارهای سنجش و آسیب شناسی معرفت دینی

موضوع : روش و ساز و کارهای عام شناخت دین و گزاره ها و آموزه های دینی

غایت : شناخت دین و کشف گزاره ها و آموزه های دینی

روشگان : امتزاجی در پروسه تعامل متناوب و متداخل راه ها و ابزارهای شناخت

2) عنوان : دین پژوهی

تعریف : هرگونه بحث و پژوهش در دین و درباره دین و

دینداری و دینداران

موضوع : برحسب مورد : دین و گزاره ها و آموزه های دینی ، متن دینی ، دانش های دینی ، رفتار دینداران و...

غایت : برحسب مورد : شناخت دین ، منطق فهم ، دینداری و رفتار دینداران

غایت : برحسب مورد : شناخت دین ، منطق فهم ، دینداری و رفتار دینداران

روشگان : چند روشگانی : به حسب شاخه های علمی مربوط

3) عنوان : فلسفه دینی

تعریف : هستی پژوهی و هست مدشناسی عقلانی با رویکردی سازوار با دین

موضوع : هستی و اقسام هست مندان

غایت : شناخت هستی و هست مندان

روشگان : عقلانی و برهانی

4) عنوان : فلسفه دین (شامل همه دانش های درجه 2 متعلّق بر دین)

تعریف : دانش مطالعه فرادینیِ عقلانی درباره دین و گزاره ها و آموزه های دینی

موضوع : دین و گزاره ها و آموزه های دینی

غایت : شناخت منشأ و ماهیت دین و گزاره ها و آموزه های آن

روشگان : برون دینی عقلانی

5) عنوان : کلام

تعریف : دانش اثبات و تبیینِ گزارهای دینی و دفاع از مدّعیات دینی

موضوع : گزاره های دینی

غایت : اثبات و دفاع

روشگان : چندروشگانی : بسته به رویکرد مخاطب و مسأله مورد بحث

6) عنوان : اصول فقه

تعریف : منطق استنباط احکام شرعی (تنجیزی) و تعیین تکالیف عملی (تعذیری)

موضوع : ادلّه عام استنباط و همچنین اصول عملی

غایت : استخراج احکام شرعی و تحدید تکلیف عملی مکلّف

روشگان : چندروشگانی (چند ابزاری)

نسبت و مناسبات با دانش فهم دین : مایبحث فیه عملا یقع فی طریق تعیین تکلیف المکلّفین ، ترکا أو فعلاً ، تنجیزا و تعذیرا

7) عنوان : قواعد فقه

تعریف : دانش قواعد عام (احکام شرعی کلّی) قابل تعمیم بر جزئیات فقهی

موضوع : قواعد کلّی

غایت : کشف احکام و

مصادیق جزیی فقهی

روشگان : چندروشگانی (چندافزاری)

8) عنوان : تفسیر

تعریف : دانش فهم کلام الهی

موضوع : کلام الهی

غایت : فهم کلام الهی

روشگان : انواع رویکردها ، اسلوب های تفسیری

1. انواع تفسیر (به لحاظ نحوه پی جویی و بررسی مفاهیم) : 1/1. ترتیبی 1/2. تنزیلی 1/3. موضوعی 1/4. مفرداتی و بیانی

2. رویکردهای تفسیر (به لحاظ گرایش فکری مفسّر) : 2/1. عقلانی فلسفی 2/2. ذوقی عرفانی 2/3. سیاسی اجتماعی 2/4. علمی 2/5. ادله لغوی

3. اسلوب های تفسیری (به لحاظ منطق و اسلوب فهم) : 3/1. استنادی و نقلی (تصلب و اکتفاء بر آیات ، سنّت و روایات / اقوال صحابه و تابعین / و...) 3/2. اجتهادی و تحقیقی (اعمال منطق فهم دین برای کشف مقاصد آیات) 3/3. اصطیادی و مشربی (تعویل و تأویل معانی آیات بر ذوق و ذهنیت شخصی)

9) عنوان : علم الحدیث

تعریف : دانش قوانین شناخت احوال سند و متن و اصول فهم کلام معصوم (ع) (روایه الحدیث / درایه الحدیث)

موضوع : قوانین شناخت حدیث و فهم کلام معصوم (ع)

غایت : شناخت و فهم کلام معصوم (ع)

روشگان : چندروشگانی

1. سلام

1. سیمای سلام

1. سلام نام خدا

هُوَ اللّهُ الَّذِی لا إِلهَ إِلاّ هُوَ الْمَلِک الْقُدُّوسُ السَّلامُ الْمُومِنُ الْمُهَیمِنُ [حشر/23] .

السلام : معناه ذو السلام و السلام فی صفته تعالی هو الذی سلم من کل عیب و برأ من کل آفه و نقص [عده الداعی ، ص324] .

سلام؛ یعنی : خلق از ظلم او در سلامتی هستند.

سلام؛ یک پارچه لطف و تحیت بر بندگان است.سَلامٌ قَوْلاً مِنْ رَبٍّ رَحِیمٍ [یس/58] .

سلام یعنی : معطی السلامهنظیرالَّذِی أَحْسَنَ کلَّ شَیءٍ خَلَقَهُ [سجده/7] .

و

نظیر : صُنْعَ اللّهِ الَّذِی أَتْقَنَ کلَّ شَیءٍ [نمل/88] . و نظیر : ما تَری فِی خَلْقِ الرَّحْمنِ مِنْ تَفاوُتٍ [ملک/3] .

قَالَ الْهَادِی (ع) : اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَ مِنْک السَّلَامُ وَ لَک السَّلَامُ وَ إِلَیک یعُودُ السَّلَامُ [المصباح کفعمی ، ص403] .

2. سلام نام بهشت

لَهُمْ دارُ السَّلامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ [انعام/127] .

مرض ، مرگ ، پیری ، فحش ، نفرین ، لغو و گناه و عیب در بهشت نیست.

3. جایگاه سلام درقرآن

1-در سلام تسلیم است : وَ یسَلِّمُوا تَسْلِیماً [نساء/65] .

2-در سلام حسن ظن است : وَ لا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقی إِلَیکمُ السَّلامَ لَسْتَ مُومِناً [نساء/94] .

3-در سلام تواضع است : فَقُلْ سَلامٌ عَلَیکمْ [انعام/54] .

4-در سلام هم آهنگی با فرشتگان است : سَلامٌ عَلَیکمْ بِما صَبَرْتُمْ [رعد/24] .

سَلامٌ عَلَیکمْ طِبْتُمْ [زمر/73] .

5-شعار اهل بهشت است : تَحِیتُهُمْ فِیها سَلامٌ [ابراهیم/23] .

6-نجات از خطر است : قِیلَ یا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلامٍ مِنّا وَ بَرَکاتٍ [هود/48] .

ادْخُلُوها بِسَلامٍ آمِنِینَ [حجر/46] .

یا نارُ کونِی بَرْداً وَ سَلاماً [انبیاء/69] .

7-پاسخی به یاوه گویان است : وَ إِذا خاطَبَهُمُ الْجاهِلُونَ قالُوا سَلاماً [فرقان/63] .

8-تحیت الهی است : سَلامٌ عَلی إِبْراهِیمَ [صافات/109] .

9-رمز برکت است : سَلامٌ عَلی مُوسی وَ هارُونَ [صافات/120] .

سَلامٌ هِی حَتّی مَطْلَعِ الْفَجْرِ [قدر/5] .

فِی لَیلَهٍ مُبارَکهٍ [دخان/3] .

10-درِ فضایِ سلام لغوی نیست : لا یسْمَعُونَ فِیها لَغْواً وَ لا تَأْثِیماً إِلاّ قِیلاً سَلاماً سَلاماً [واقعه/26-25] .

11-سلام اذن

ورود است : يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُيوتاً غَيرَ بُيوتِكمْ حَتّى تَسْتَأْنِسُوا وَ تُسَلِّمُوا عَلى أَهْلِها [نور/27] .

4. جايگاه سلام درجامعه

1- عامل زيادى محبت و پيوند بين دلهاست و تسخير قلوب است.

2- سلام ارزانترين احسان است. هديه و تحفه است.

3- احترام به شخصيت افراد است.

4- سلام آرام بخش دلهاست.

5. جايگاه سلام دراخلاق

1- سلام دعوت به خير همراه بالطف است.

2- تفال به خير است.

3- نشانه نشاط است.

4- عامل عفو و صفح و ستر است.

5- سلام از بين برنده بخل و تكبر است.

6- سلام كليد هر سخن است ، سفير خير است. آغاز هر نوشته است.

6. اهميت سلام

1- شعار مخصوص اسلام است.

2- در 46 مورد در قرآن به كار رفته است.

3- 300 حديث از پيامبر و اهل بيت درباره سلام آمده است.

4- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السَّلَامُ تَحِيهٌ لِمِلَّتِنَا وَ أَمَانٌ لِذِمَّتِنَا [جامع الØΘŞŭω، ص8] .

5- اول سلام ، آخر سلام ، شعاع سلام در همه هستی پرتو افکنده است.

توحید : مبدء سلام : (نام خدا) ، درود خدا ، هدیه خدا ، تسلیم خدا.

معاد : مقصد سلام : دارُ السَّلامِ [انعام/127] .

وَ تَحِيتُهُمْ فِيها سَلامٌ [یونس/10] .

ادْخُلُوها بِسَلامٍ [حجر/46] .

نبوت : راه سالم ، قلب سلیم ، عقل سالم ، سُبُلَ السَّلامِ [مائده/16] .

دعوت به سلام ، تسلیم پیامبر ،

2. آداب سلام

1. تقدم در سلام

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَوْلَى النَّاسِ بِاللَّهِ وَ بِرَسُولِهِ مَنْ بَدَأَ بِالسَّلَامِ [کافی ، ج2 ، ص644] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ قَالَ إِنَّ الْبَخِيلَ مَنْ يبْخَلُ بِالسَّلَامِ [کافی

، ج2 ، ص645] .

3- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْبَادِی بِالسَّلَامِ أَوْلَی بِاللَّهِ وَ بِرَسُولِهِ [کافی ، ج2. ص645] .

4-اطوعکم لله الذی یبدء صاحبه بالسلام [کنزالعمال ، ج9 ، ص116] .

5- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لکل داخل دهشه فابدئوا بالسلام [غررالحکم ، ج435 ، ص435] .

6- سلام 70 ثواب دارد 69 ثواب از سلام کننده و یک ثواب از جواب دهنده و در حدیثی صد ثواب که تنها یکی برای جواب دهنده : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : للسلام سبعون حسنه تسع و ستون للمبتدی و واحده للراد [مشکاه الأنوار ، ص197] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : بَینَ الْمُسَلِّمِ وَ الْمُجِیبِ مِائَهُ حَسَنَهٍ تِسْعَهٌ وَ تِسْعُونَ مِنْهَا لِمَنْ یسَلِّمُ وَ حَسَنَهٌ وَاحِدَهٌ لِمَنْ یجِیبُ [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص357] .

2. سلام قبل از کلام

1-یقُولُونَ سَلامٌ عَلَیکمْ ادْخُلُوا الْجَنَّهَ [نحل/32] .

2-قالَ سَلامٌ عَلَیک سَأَسْتَغْفِرُ لَک رَبِّی [مریم/47] .

3-فَقُلْ سَلامٌ عَلَیکمْ کتَبَ رَبُّکمْ عَلی نَفْسِهِ الرَّحْمَهَ [انعام/54] .

4-فَقالُوا سَلاماً قالَ إِنّا مِنْکمْ وَجِلُونَ [حجر/52] .

5- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَدَأَ بِالْکلَامِ قَبْلَ السَّلَامِ فَلَا تُجِیبُوهُ [کافی ، ج2 ، ص644] .

6- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَدْعُ إِلَی طَعَامِک أَحَداً حَتَّی یسَلِّمَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص19] .

7- شخصی به حضرت حسین (ع) رسید و پرسید : کیفَ أَنْتَ عَافَاک اللَّهُ [تحف العقول ، ص246] .

قال (ع) : السَّلَامُ قَبْلَ الْكلَامِ عَافَاک اللّٰهُ ثُمَّ قَالَ : لَا تَأذَنُوا لِأحَدٍ حَتَّی یسَلَمَ.

3. کیفیت سلام

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ قَالَ السَّلَامُ عَلَیکمْ فَهِی

عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ مَنْ قَالَ السَّلَامُ عَلَيكمْ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ فَهِى عِشْرُونَ حَسَنَهً وَ مَنْ قَالَ السَّلَامُ عَلَيكمْ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَكاتُهُ فَهِى ثَلَاثُونَ حَسَنَهً [كافى ، ج2 ، ص645] .

امام باقر (ع) مى فرمايند : حضرت امير از كنار مؤمنين عبور مى كرد ، سلام كرد و پاسخ دادند : عَلَيک السَّلَامُ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَكاتُهُ وَ مَغْفِرَتُهُ وَ رِضْوَانُهُ [كافى ، ج2 ، ص646] . حضرت فرمود : پاسخ شما از پاسخ فرشتگان به ابراهيم تجاوز نكند؛ زيرا ملائكه به ابراهيم گفتند : رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَكاتُهُ عَلَيكمْ أَهْلَ الْبَيتِ.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يسَلِّمُ الصَّغِيرُ عَلَى الْكبِيرِ وَ الْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ وَ الْقَلِيلُ عَلَى الْكثِيرِ [كافى ، ج2 ، ص646] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْقَلِيلُ يبْدَئُونَ الْكثِيرَ بِالسَّلَامِ وَ الرَّاكبُ يبْدَأُ الْمَاشِى وَ أَصْحَابُ الْبِغَالِ يبْدَئُونَ أَصْحَابَ الْحَمِيرِ وَ أَصْحَابُ الْخَيلِ يبْدَئُونَ أَصْحَابَ الْبِغَالِ [كافى ، ج2 ، ص646] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا كانَ قَوْمٌ فِى مَجْلِسٍ ثُمَّ سَبَقَ قَوْمٌ فَدَخَلُوا فَعَلَى الدَّاخِلِ أَخِيراً إِذَا دَخَلَ أَنْ يسَلِّمَ عَلَيهِمْ [كافى ، ج2 ، ص647] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ لَقِى فَقِيراً مُسْلِماً فَسَلَّمَ عَلَيهِ خِلَافَ سَلَامِهِ عَلَى الْغَنِى لَقِى اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ هُوَ عَلَيهِ غَضْبَانُ [أمالى صدوق ، ص442] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ مِنْ تَمَامِ التَّحِيهِ لِلْمُقِيمِ الْمُصَافَحَهَ وَ تَمَامِ التَّسْلِيمِ عَلَى الْمُسَافِرِ الْمُعَانَقَهَ [كافى ، ج2 ، ص646] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا سَلَّمَ أَحَدُكمْ فَلْيجْهَرْ بِسَلَامِهِ لَا يقُولُ سَلَّمْتُ فَلَمْ يرُدُّوا عَلَى وَ لَعَلَّهُ يكونُ قَدْ سَلَّمَ وَ لَمْ يسْمِعْهُمْ فَإِذَا

رَدَّ أَحَدُكمْ فَلْيجْهَرْ بِرَدِّهِ وَ لَا يقُولُ الْمُسَلِّمُ سَلَّمْتُ فَلَمْ يرُدُّوا عَلَى [كافى ، ج2 ، ص645] .

4. افشاى سلام

1- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : كانَ سَلْمَانُ رَحِمَهُ اللَّهُ يقُولُ : أَفْشُوا سَلَامَ اللَّهِ فَإِنَّ سَلَامَ اللَّهِ لَا ينَالُ الظَّالِمِينَ [كافى ، ج2 ، ص644] .

2- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يحِبُّ إِفْشَاءَ السَّلَامِ [كافى ، ج2 ، ص645] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَفْشِ السَّلَامَ يكثُرْ خَيرُ بَيتِک [خصال صدوق ، ج1 ، ص180] .

4- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِى ثَلَاثٌ كفَّارَاتٌ إِفْشَاءُ السَّلَامِ وَ إِطْعَامُ الطَّعَامِ وَ الصَّلَاةُ بِاللَّيلِ وَ النَّاسُ نِيامٌ [وسائل الشيعه ، ج12 ، ص59] .

5- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَفْشُوا السَّلَامَ تَسْلَمُوا [جامع الأخبار ، ص89] .

6- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : افشو السلام کی تعلوا [كنز ، ح25249] .

5. جواب سلام

وَ إِذا حُييتُمْ بِتَحِيهٍ فَحَيوا بِأَحْسَنَ مِنْها أَوْ رُدُّوها إِنَّ اللّهَ كانَ عَلى كلِّ شَىءٍ حَسِيباً [نساء/86] .

ابن عباس می گوید : برای مومنین احسن منها و برای کفار : ردوها.

سه نفر خدمت رسول الله رسیدند ، اولی گفت : السلام علیک یا نبی الله؛ پاسخ شنید : و علیک و رحمه الله. [بحارالأنوار ، ج73 ، ص12] . دومی گفت : السلام علیک یا نبی الله و رحمه الله؛ پاسخ شنید : و علیک و رحمه الله و برکاته. سومی گفت : السلام علیک یا نبی الله و رحمه الله و برکاته؛ پاسخ شنید : و علیک. پرسیدند : برای دو نفر اول زیاد کردی

، ولی سومی زیاد نکردی. فرمود : چیزی باقی نگذاشت که من زیاد کنم.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إذا سلم علیکم أهل الکتاب فقولوا : و علیکم [بحارالأنوار ، ج81 ، ص274] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَبْدَئوا أَهْلَ الْکتَابِ بِالتَّسْلِیمِ وَ إِذَا سَلَّمُوا عَلَیکمْ فَقُولُوا وَ عَلَیکمْ [کافی ، ج2 ، ص648] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : السَّلَامُ تَطَوُّعٌ وَ الرَّدُّ فَرِیضَهٌ [کافی ، ج2 ، ص644] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ردُّ جَوَابِ الْکتَابِ وَاجِبٌ کوُجُوبِ رَدِّ السَّلَامِ وَ الْبَادِی بِالسَّلَامِ أَوْلَی بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ [کافی ، ج2 ، ص670] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الرَّجُلَ الْمُسْلِمَ إِذَا مَرَّ بِالْقَوْمِ فَسَلَّمَ عَلَیهِمْ فَإِنْ لَمْ یرُدُّوا عَلَیهِ یرُدُّ عَلَیهِ مَنْ هُوَ خَیرٌ مِنْهُمْ وَ أَطْیبُ [مشکاه الأنوار ، ص199] .

در روایات وارده در [وسائل ج12 ، ص72] می خوانیم که جواب سلام در نماز هم واجب است ، لکن صیغه جواب باید مثل همان صیغه سلام باشد ، اگر گفت : سلام علیکم ، شما هم بگویید : سلام علیکم.

6. ابلاغ سلام

یوسف از طریق افرادی سلام یعقوب را می رساند. [کمال الدین ، ج1 ، ص141] .

خداوند از طریق جبرئیل سلام محمد (ص) را می رساند. [بحار ، ج18 ، ص313] .

جابر بن عبدالله انصاری سلام پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را به امام باقر علیه السلام می رساند. [کمال الدین ، ج1 ، ص254] .

امام کاظم (ع) سلام یک زن مؤمنه ای که 4 درهم برای حضرت فرستاده بود به نام شطیطه را پاسخ داد ، با اینکه

بیش از سی هزار دینار از دیگران برای امام برده بودند. [بحار ، ج48 ، ص73 ، 75] .

ابی کهمس به امام صادق (ع) گفت : عبدالله ابی یعفور به سلام شما رساند. حضرت فرمود : عَلَیک وَ عَلَیهِ السَّلَامُ إِذَا أَتَیتَ عَبْدَ اللَّهِ فَأَقْرِئْهُ السَّلَامَ وَ قُلْ لَهُ إِنَّ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ یقُولُ : لَک انْظُرْ مَا بَلَغَ بِهِ عَلِی (ع) عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَالْزَمْهُ فَإِنَّ عَلِیاً (ع) إِنَّمَا بَلَغَ مَا بَلَغَ بِهِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) بِصِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ [کافی ، ج2 ، ص104] .

در دعای ندبه می خوانیم : فبلغه منا تحیه و سلاما [إقبال الأعمال ، ص298] . سلمان فارسی به دو نفر گفت : برای من امانتی نزد شماست ، گفتند : هرگز ، فقط مردم به شما سلام رساندند. فرمود : همین سلام مردم امانت است که باید به من برسانید. [امالی طوسی ، ج1 ، ص357-356] .

در زیارت اولیاء خدا می خوانیم که سلام ما را به اولیاء خود برسانند ، نظیر آنچه در کامل الزیارت صفحه 18 از خداوند می خواهیم : بلغ روح نبیک محمد (ص) منی السلام [کامل الزیارات ص17] .

همین که رسول خدا صلی الله علیه و آله از معراج بر می گشت ، به جبرئیل گفت : حاجتی در زمین داری؟ گفت : سلام خداوند و مرا به خدیجه برسان. خدیجه هم بعد از شنیدن این پیام گفت : هُوَ السَّلَامُ وَ مِنْهُ السَّلَامُ وَ إِلَیهِ یعُودُ السَّلَامُ [کشف الغمه ، ج1 ، ص512] .

7. موارد منع سلام

1- شرابخور 2- رباخور 3- یهودی و نصرانی و

مجوسی 4- قمار باز 5- شاعر هرزه گو 7- نمازگزار 8- کسی که در توالت است 8- کسی که در حمام است 9- قمارباز 10- فاسق علنی 11- کسی که تشییع جنازه می کند 12- مرد به زن جوان 13- بد دهن و فحاش 14- قاذف المحصنات 15- مجسمه ساز.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا تُسَلِّمُوا عَلَى الْيهُودِ وَ لَا النَّصَارَى وَ لَا عَلَى الْمَجُوسِ وَ لَا عَلَى عَبَدَهِ الْأَوْثَانِ وَ لَا عَلَى شُرَّابِ الْخَمْرِ وَ لَا عَلَى صَاحِبِ الشِّطْرَنْجِ وَ النَّرْدِ وَ لَا عَلَى الْمُخَنَّثِ وَ لَا عَلَى الشَّاعِرِ الَّذِی یقْذِفُ الْمُحْصَنَاتِ وَ لَا عَلَى الْمُصَلِّی وَ ذَلِک أَنَّ الْمُصَلِّی لَا یسْتَطِیعُ أَنْ یرُدَّ السَّلَامَ لِأَنَّ التَّسْلِیمَ مِنَ الْمُسْلِمِ تَطَوُّعٌ وَ الرَّدَّ فَرِیضَهٌ وَ لَا عَلَى آکلِ الرِّبَا وَ لَا عَلَى رَجُلٍجَالِسٍ عَلَى غَائِطٍ وَ لَا عَلَى الَّذِی فِی الْحَمَّامِوَ لَا عَلَى الْفَاسِقِ الْمُعْلِنِ بِفِسْقِهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص484] .

نهی از سلام به کفار نشانه نهی از ولایت آنهاست.لا تَتَّخِذُوا الْیهُودَ وَ النَّصارى أَوْلِیاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِیاءُ بَعْضٍ [مائده/51] .

نهی از سلام به کفار نشانه نهی از تعاون بر اثم است.وَ لا تَعاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَ الْعُدْوانِ [مائده/2] .

نهی از سلام به کفار نشانه نهی از رکون به ظالم است.وَ لا تَرْکنُوا إِلَى الَّذِینَ ظَلَمُوا [هود/113] .

نهی از سلام به کفار نشانه نهی از دوستی با آنان است.تُلْقُونَ إِلَیهِمْ بِالْمَوَدَّهِ [ممتحنه/1]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَبْدَئُوا الْیهُودَ وَ النَّصَارَى بِالسَّلَامِ وَ إِنْ سَلَّمُوا عَلَیکمْ فَقُولُوا عَلَیکمْ وَ لَا تُصَافِحُوهُمْ وَ لَا تُکنُّوهُمْ إِلَّا أَنْ تُضْطَرُّوا إِلَى ذَلِک [وسائل الشیعه ، ج12 ، ص80

] .

اما مصلحت و ضرورت گاهی ایجاب سلام می کند که می فرمایدالا ان تضطروا. از امام کاظم پرسیدند ، به پزشک مسیحی نیازمندم ، سلام بکنم؟ فرمودند : نَعَمْ إِنَّهُ لَا ینْفَعُهُ دُعَاوک [کافی ، ج2 ، ص650] .

سلام به عنوانتَحِیةً مِنْ عِنْدِ اللّهِ مُبارَکةً طَیبَةً [نور/61] . برای جلب قلوب و تبلیغ و ارشاد مانعی ندارد به خصوص سلام در نامه اشکال ندارد. رسول اکرم در نامه به کسری و قیصر برای دعوت به نحوی سلام نوشتند. [کتاب السلام ، ص164] .

1-فَأْتِیاهُ فَقُولا إِنّا رَسُولا رَبِّک فَأَرْسِلْ مَعَنا بَنِی إِسْرائِیلَ وَ لا تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْناک بِ آیهٍ مِنْ رَبِّک وَ السَّلامُ عَلی مَنِ اتَّبَعَ الْهُدی [طه/47] .

2- امام باقر (ع) می فرمایند کفار نزد ابوطالب از حضرت محمد شکایت کردند ، همین که حضرت وارد شد و قیافه ها را دید گفت : السَّلَامُ عَلَی مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَی [کافی ، ج2 ، ص649] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَبْدَئوا أَهْلَ الْکتَابِ بِالتَّسْلِیمِ وَ إِذَا سَلَّمُوا عَلَیکمْ فَقُولُوا وَ عَلَیکمْ [کافی ، ج2 ، ص648] .

8. سلام استیذان

1-یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُیوتاً غَیرَ بُیوتِکمْ حَتّی تَسْتَأْنِسُوا وَ تُسَلِّمُوا عَلی أَهْلِها [نور/27] .

2- رسول خدا (ص) فرمودند : الاستیناس یعنی یتکلم الرجل بتسبیحه و تحمیده و تکبیره و بتنحنح علی اهل البیت [مجمع] .

3- امام صادق (ع) می فرمایند : سه مرتبه باید اجازه گرفت : اِلاسْتِئْذَانُ ثَلَاثَهٌ أَوَّلُهُنَّ یسْمَعُونَ وَ الثَّانِیهُ یحْذَرُونَ وَ الثَّالِثَهُ إِنْ شَاءُوا أَذِنُوا وَ إِنْ شَاءُوا لَمْ یفْعَلُوا فَیرْجِعُ الْمُسْتَأْذِنُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص91

] .

4- در زمان جاهلیت سر زده وارد خانه مردم می شدند و یا جمله ای می گفتند و سریع وارد می شدند و چه بسا زن و شوهر در حالتی بودند که دوست نداشتند کسی آنها را ببیند؛ این آیه نازل شد.

5- برای ورود به اعتاب مقدسه هم اذن لازم است.

6- وارد خانه های خویشاوندان هم که می شوید سلام اذن بدهید : إِذا دَخَلْتُمْ بُیوتاً فَسَلِّمُوا عَلی أَنْفُسِکمْ [نور/61] .

امام باقر (ع) حتی اگر کسی در منزلتان نیست سلام بدهید : السَّلَامُ عَلَینَا مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا یقُولُ اللَّهُتَحِیةً مِنْ عِنْدِ اللّهِ مُبارَکةً طَیبَةً [(نور/61)] [تفسیرالقمی ، ج2 ، ص109] .

وَ إِنْ قِیلَ لَکمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْکی لَکمْ وَ اللّهُ بِما تَعْمَلُونَ عَلِیمٌ [نور/28] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُیوتَ النَّبِی إِلاّ أَنْ یوذَنَ لَکمْ [احزاب/53] .

بزرگترین شخصیت هم باید سلام استیذان داشته باشد.

7 لباس رسول الله کهنه شده بود ، 12 درهم به حضرت علی (ع) داد که لباس خریداری کند ، همین که لباس را آورد حضرت نگاهی کرد و فرمود : برای من لباس ارزان تر بهتر است ، اگر ممکن است معامله را اقاله و لباس دیگری خریداری کنید. خود حضرت همراه علی با هم به بازار رفتند ، در راه کنیزی را گریان دیدند و احوال پرسی کردند ، او گفت : 4 درهم برای خرید به من داده اند که آنرا گم کردم ، حضرت 4 درهم به او داد به راه ادامه دادند؛ پیراهنی به مبلغ 4 درهم خرید و پوشید و حمد خدا کرد. در راه برگشت برهنه ای را دیدند که

دعا می کند ، پیراهن را از تن بیرون و به او دادند ، دوباره به بازار برگشت و پیراهنی از 4 درهم باقیمانده خریداری کرده و پوشیدند و حمد خدا کرد. این دفعه همان کنیز را گریان دیدند که گفت می ترسم کتکم بزنند که چرا دیر کردی؟ خود حضرت همراه کنیز تا در خانه رفت و فرمود : السَّلَامُ عَلَیکمْ یا أَهْلَ الدَّارِ [أمالی صدوق ، ص238] .

سه مرتبه تکرار کرد ، از درون خانه پاسخ آمد.عَلَیک السَّلَامُ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ

فرمود : چرا جواب سلام را در مرحله اول ندادید گفتند : دوست داشتیم بیشتر نظر تو را به خود جلب کنیم و صدای سلام شما را بشنویم. حضرت برای تاخیر کنیز شفاعت کرد؛ صاحب کنیز گفت : به افتخار قدوم شما به در خانه ما من او را برای همیشه آزاد می کنم. حضرت رسول (ص) به حضرت علی (ع) فرمودند : چه 12 درهم با برکتی بود ، دو برهنه را پوشاند و یک کنیز را آزاد کرد.

7- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا دَخَلْتَ مَنْزِلَک فَقُلْ بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ سَلِّمْ عَلَی أَهْلِک فَإِنْ لَمْ یکنْ فِیهِ أَحَدٌ فَقُلْ بِسْمِ اللَّهِ وَ سَلِّمْ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ عَلَی أَهْلِ بَیتِهِ وَ السَّلَامُ عَلَینَا وَ عَلَی عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِینَ فَإِذَا قُلْتَ ذَلِک فَرَّ الشَّیطَانُ مِنْ مَنْزِلِک [جامع الأخبار ، ص89] .

8- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا قَامَ أَحَدُکمْ مِنْ مَجْلِسِهِ فَلْیوَدِّعْهُمْ بِالسَّلَامِ [جامع الأخبار ، ص88] .

9-یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لِیسْتَأْذِنْکمُ الَّذِینَ مَلَکتْ أَیمانُکمْ وَ الَّذِینَ لَمْ یبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْکمْ ثَلاثَ مَرّاتٍ [

نور/58] .

خداوند نهی فرموده که در این اوقات بدون اجازه وارد اطاق پدر ، مادر ، خواهرو خادم نشوید ، مگر با اجازه و اجازه هم باسلام است. [تفسیر قمی] .

10- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ بَلَغَ الْحُلُمَ مِنْكمْ فَلَا يلِجُ عَلَى أُمِّهِ وَ لَا عَلَى أُخْتِهِ وَ لَا عَلَى ابْنَتِهِ وَ لَا عَلَى مَنْ سِوَى ذَلِک إِلَّا بِإِذْنٍ وَ لَا يأْذَنْ لِأَحَدٍ حَتَّى يسَلِّمَ فَإِنَّ السَّلَامَ طَاعَةُ الرَّحْمَنِ [كافى ، ج5 ، ص530] .

11- صاحب مجمع می فرماید : اگر اوقاتی دیگر هم چنین شرائطی داشته باشد (مثل اوقات ثلاثه) حکمش همین است و باید اجازه گرفت ، چون مقصود مراعات ستر و خلوت است.

12- جابر می گوید : با پیامبر (ص) به خانه حضرت فاطمه (س) می رفتیم به در خانه که رسیدیم رسول الله (ص) در زد و سپس فرمود : السَّلَامُ عَلَيكمْ فَقَالَتْ فَاطِمَةُ عَلَيک السَّلَامُ يا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَدْخُلُ قَالَتْ ادْخُلْ يا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَدْخُلُ أَنَا وَ مَنْ مَعِى فَقَالَتْ يا رَسُولَ اللَّهِ لَيسَ عَلَى قِنَاعٌ [كافى ، ج5 ، ص528] .

حضرت رسول (ص) فرمودند : مقنعه سرت کن. مجددا حضرت اجازه خواستند و وارد شدند. رسول الله (ص) پرسیدند : دخترم چرا رنگت پریده؟ حضرت فاطمه (س) فرمودند : الجوعحضرت دعا کرد : اللَّهُمَّ مُشْبِعَ الْجَوْعَةِ وَ دَافِعَ الضَّيعَةِ أَشْبِعْ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ [كافى ، ج5 ، ص528] .

13- وقتی آیهوَ أْمُرْ أَهْلَک بِالصَّلاةِ وَ اصْطَبِرْ عَلَيها لا نَسْئَلُک رِزْقاً نَحْنُ نَرْزُقُک وَ الْعاقِبَةُ لِلتَّقْوى [(طه-132)] [تفسیرالقمی ، ج2 ، ص67] . نازل شد ، رسول الله

(ص) هر روز وقت نماز صبح می آمدند درخانه فاطمه زهرا (س) و می فرمودند : السلام علیکم و رحمه الله و برکاتهاهالی خانه جواب می دادند.و علیک السلام یا رسول الله و رحمه الله و برکاتهسپس حلقه در را می گرفتند و می فرمودند : الصلاه الصلاه یرحمکم اللهإِنَّما یرِیدُ اللَّهُ لِیذْهِبَ عَنْکمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیتِ وَ یطَهِّرَکمْ تَطْهِیراً [(احزاب/33)]

این عمل را انجام می دادند تا زمانی که از دنیا رفتند.

9. سلام وداع

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا قَامَ أَحَدُکمْ مِنْ مَجْلِسِهِ مُنْصَرِفاً فَلْیسَلِّمْ لَیسَتِ الْأُولَی بِأَوْلَی مِنَ الْأُخْرَی [مکارم الأخلاق ، ص26] .

سلام آخر قبل از سلام اول است و سلام اول برتر از سلام آخر نیست.

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا قَامَ أَحَدُکمْ مِنْ مَجْلِسِهِ فَلْیوَدِّعْهُمْ بِالسَّلَامِ [جامع الأخبار ، ص88] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا جِئْتُمْ فَسَلِّمُوا وَ إِذَا قُمْتُمْ فَسَلِّمُوا [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص378] .

امام سجاد (ع) سلام وداع با ماه رمضان دارند. [صحیفه سجادیه ، دعای 45] .

در روایات برای وداع قبر رسول الله (ص) سفارشاتی می خوانیم. [کامل الزیاده ، ص26] .

در روایات برای وداع قبر حضرت امیر و امام حسین و سایر ائمه جملاتی است. [بحار ، ج99 ، ص13] .

در روایات می خوانیم : قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا صَلَّیتَ صَلَاةً فَرِیضَةً فَصَلِّهَا لِوَقْتِهَا صَلَاةَ مُوَدِّعٍ یخَافُ أَنْ لَا یعُودَ إِلَیهَا أَبَداً [أمالی صدوق ، ص256] .

امام حسین (ع) در آخرین ساعات عمر که 72 نفر یاران خویش را شهید دید : التفت إلی الخیمه و نادی : یا سکینه یا

فاطمه یا زینب یا أم کلثوم علیکن منی السلام [بحارالأنوار ، ج45 ، ص47] .

سلام نماز ، تحیت به دو فرشته مامور انسان است.

امام صادق (ع) می فرمایند : سلام نماز رمز سلامتی از آتش است. [علل الشرایع ، ج2 ، ص359] .

چون قطع رابطه با مخلوق از طریق الله اکبر می شود اتصال نمازگزار با مخلوق از طریق سلام است. [وسائل ، ج4 ، ص1005] .

3. سلام خداوند به حضرت زهرا (سلام الله علیها)

فاطمه زهراء بعد از رحلت مادرش افسرده و جایگاه مادرش را از حضرت خواست ، جبرئیل نازل شد و به حضرت رسول گفت : خداوند به فاطمه سلام می رساند و می فرماید : جایگاه مادرت در جایگاه بسیار عالی است. [امالی طوسی ، ص175] .

در حدیث کساء خداوند سلام ابلاغ کرده و این جمله زیاد است : الْعَلِی الْأَعْلَی یقْرِئُک السَّلَامَ [المناقب ، ج4 ، ص25] .

4. نکات تربیتی

1- معلم و دبیر وقتی وارد کلاس می شود سلام کند ، اساتید دانشگاه هم سلام کنند.

2- نظامی ها ضمن مراعات نظم باید به زیردستشان سلام کنند.

3- روحانیون توقع نداشته باشند همه به آنها سلام کنند ، بلکه آنها هم سلام کنند.

4- سلام در تلفن ها به جای الو ، مرسی...

5 مسافرین قطار ، هواپیما ، اتوبوس و تاکسی موقع ورود سلام کنند.

6 مشتری در ورود به فروشگاه سلام کند.

5. معرفی چند کتاب

1- دارالسلام رساله ای که 1000 مساله درباره سلام دارد ، سید میرزا عبدالهادی شیرازی متوفای 1382.

2- رساله فی السلام ، اثر محقق کرکی ،

3- شیخ طوسی و فیض کاشانی ، کتابهایی درباره سلام نوشته اند.

1. سلمان رشدی

1. سلمان رشدی در یک نگاه

1. زندگینامه (بیوگرافی)

2. محتوای کتاب :

1. در سال 1326 در بمبئی در خانواده ای تحصیل کرده به دنیا آمد.

2. در سیزده سالگی برای تحصیل به انگلستان رفت.

3. ابتدا با زنی انگلیسی ازدواج کرده.

4. همسرش هم کتابهایی علیه مذهب و تمسخر و استهزاء مسیحیت نوشته.

5. کتاب آیات شیطانی را در 547 صفحه نوشت.

6. سازمان جاسوسی اسرائیل برای حمایت از جان رشدی اعلام حمایت کرد.

7.از همان ابتدای نگارش از گارد محافظ برخوردار بود.

افسانه غرانیق ،

توهین به سلمان و بلال ،

توهین به حضرت ابراهیم (ع) ،

توهین به جبرئیل ،

توهین به پیامبر (ص) و همسرانش ،

توهین به حضرت موسی و عیسی (علیهما السلام) .

9. بعد از نگارش بنا بود فیلم بر اساس کتاب تهیه شود در انگلیس.

10. برای حفاظت اوانگلیس سالیانه 200 هزار خرج می کند.

11. شش نفر محافظ غذایش را بررسی می کنند که مسموم نباشد.

12. قبل از تاریک شدن هوا حتی برای هواخوری حق ندارد به حیاط منزل بیاید

بیایدضاقَتْ عَلَیهِمُ الأَرْضُ [توبه ، 118] .

لا یمُوتُ فِیها وَ لا یحْیی [اعلی ، 13] .

13. مجبورم وقتم را صرف فیلمهای بد تلویزیون و ویدئو کنم به تلویزیون معتاد شده ام.

2. اعترافات عجیب سلمان رشدی بعد از نوشتن کتاب.

1. تعجب می کنم که چرا دیوانه نشده ام.

[روزنامه جمهوری اسلامی ، 31/6/70] .

2. در حال گریه گفت من در کشور آزاد نیستم.

[روزنامه جمهوری اسلامی ، 26/6/70

] .

3. سلمان رشدی کتاب جدیدی نوشت و موقع دریافت جایزه خود گریست و گفت آزاد نیستم.

[روزنامه جمهوری اسلامی 31/6/70] .

4. من فکر می کنم که دیگر به آخر خط رسیده ام.

[روزنامه جمهوری اسلامی ، 31/6/70] .

5. از بس دنیا برایم تنگ شده قفسه های سینه ام را فشار می دهم

رابطه من تنها با تلفن است.وضع من سبب شد زنم نیز از من جدا شود. کار روزمرّه من آشپزی و شستشوی ظرف و خانه است.

[روزنامه جمهوری اسلامی ، 14/10/70] .

6. حالا که مترجم ایتالیایی کتاب من کشته شد و مترجم ژاپنی مجروح شد و دو ملیون دلار جایزه برای قتلم معین شد کار مشکل تر شد. من می خواستم بگویم مسلمانم ولی غربی ها نگذاشتند.

[روزنامه جمهوری اسلامی ، 14/10/70] .

2. توهین به رسول الله (ص)

1. از نظر آیات و روایات

1.حکم اذیت به پیامبر

وَ مِنْهُمُ الَّذِینَ یؤذُونَ النَّبِی وَ یقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ [توبه/ 61] .

إِنَّ الَّذِینَ یؤذُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللّهُ فِی الدُّنْیا وَ الآْخِرَهِ وَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذاباً مُهِیناً [احزاب/ 57] .

یرِیدُونَ لِیطْفِؤا نُورَ اللّهِ بِأَفْواهِهِمْ [صف/ 8] .

وَ ما ینْطِقُ عَنِ الْهَوی [نجم/ 3] .

وَ مَنْ يرْتَدِدْ مِنْكمْ عَنْ دِينِهِ [بقره/217] .

2. وجوب احترام به پيامبر (ص)

1. در قرآن

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُقَدِّمُوا بَينَ يدَى اللّهِ وَ رَسُولِهِ [حجرات/ 1] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَرْفَعُوا أَصْواتَكمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِى وَ لا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كجَهْرِ بَعْضِكمْ لِبَعْضٍ [حجرات/2] .

2. در روايات

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ رَجُلٍ شَتَمَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) فَقَالَ : " يقْتُلُهُ الْأَدْنَى فَالْأَدْنَى قَبْلَ

أَنْ يرْفَعَ إِلَى الْإِمَامِ" [تهذيب الأحكام ، ج10 ، ص141] .

عَنْ أَمِيرِ الْمُؤمِنِينَ (ع) : مَنْ تَنَقَّصَ نَبِياً فَلَا تُنَاظِرْهُ [مستدرک الوسائل ، ج18 ، ص106] .

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَبَّ نَبِياً قُتِلَ [أمالی طوسی ، ص365] .

لا فرق بين فی الساب بين المسلم و الكافر [جواهر ، ج41 ، ص605] .

لايقبل توبه المرتد و يتحتّم لاقتل و تقسيم امواله [جواهر الكلام ، ج41 ، ص605] .

احاديثی كه در آن تعبيرتغير لونهواسودّ وجههست.

2. سابقه توهين به رسول الله (ص)

وَ قالَ الْكافِرُونَ هذا ساحِرٌ كذّابٌ [ص/ 4] .

لَساحِرٌ مُبِينٌ [يونس/ 2] .

لِشاعِرٍ مَجْنُونٍ [صافات/ 36] .

شاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيبَ الْمَنُونِ [طور/30] .

مُعَلَّمٌ مَجْنُونٌ [دخان/ 14] .

يدُ اللّهِ مَغْلُولَهٌ [مائده/64] .

لَوْ نَشاءُ لَقُلْنا مِثْلَ هذا إِنْ هذا إِلاّ أَساطِيرُ الأَوَّلِينَ [انفال/ 31] .

3. نمونه های اعدام در تاريخ

1- مردی از قبيله هذيل

1- مردی از قبيله هذيل به رسول الله (ص) دشنام می داد. خبر به حضرت رسيد ، فرمود : چه كسی حاضر است شر او را كم كند؟ دو نفر از انصار به صحرا رفتند؛ اسم و رسمش را پرسيده ، وقتی مطمئن شدند او را كشتند. عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : إِنَّ رَجُلًا مِنْ هُذَيلٍ كانَ يسُبُّ رَسُولَ اللَّهِ

(ص) فَبَلَغَ ذَلِک النَّبِیَ (ص) فَقَالَ مَنْ لِهَذَا؟ فَقَامَ رَجُلَانِ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَا نَحْنُ یا رَسُولَ اللَّهِ فَانْطَلَقَا حَتَّی أَتَیا عَرَبَهَ فَسَأَلَا عَنْهُ فَإِذَا هُوَ یتَلَقَّی غَنَمَهُ فَلَحِقَاهُ بَینَ أَهْلِهِ وَ غَنَمِهِ فَلَمْ یسَلِّمَا عَلَیهِ فَقَالَ مَنْ أَنْتُمَا وَ مَا اسْمُکمَا فَقَالَا لَهُ أَنْتَ فُلَانُ

بْنُ فُلَانٍ فَقَالَ نَعَمْ فَنَزَلَا وَ ضَرَبَا عُنُقَهُ [کافی ، ج7 ، ص267] .

2- زن کافره ای به حضرت رسول اکرم (ص) دشنام می داد

زن کافره ای به حضرت رسول اکرم (ص) دشنام می داد. مردی او را خفه کرد و حضرت رسول (ص) خونش را هدر نامید. [جواهر ، ج41 ، ص439] .

3- شخصی کنیزش را به خاطر بدگوئی به رسول الله (ص) کشت.

شخصی کنیزش را به خاطر بدگوئی به رسول الله (ص) کشت. مساله را با حضرت در میان گذاشت. حضرت در میان اصحاب فرمود : "اشهدوا انّ دمها هدر" [صحیح مسلم کتاب حدود ، ج3 ، ص] .

4. عابد و زاهد

عابد و زاهدی که در خارج شهر مشغول عبادت بود گرفتار غرور شد و گفت. من باتقوا تر از پیامبر (ص) هستم و نسبت عیاشی به حضرت داد. قضاه مذاهب اربعه ، شهاب الدین مالکی ، ناصر الدین عدیم حنفی ، تقی الدین شافعی و عز الدین حنبلی به قتل او فتوا دادند.

5. ابو رافع یهودی با هجو خود مشرکین را تحریک می کرد که حضرت ، دستور اعدامش را دادند.

[فروغ ابدیت ، ج2 ، ص31 و کامل ابن اثیر ، ج2 ،]

6. روز فتح مکه

فرمان رسول الله (ص) این بود که کسی کشته نشود غیر از چند نفری که حضرت را هجو می کردند.اقتلوهم و إن وجدتموهم متعلقین بأستار الکعبه [بحارالأنوار ، ج9 ، ص136] .

4. حکم فقهی مرتد

1. از نظر فقهای شیعه

1. کشته شود

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ رَجُلٍ شَتَمَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) فَقَالَ : " يقْتُلُهُ الْأَدْنَى فَالْأَدْنَى قَبْلَ أَنْ يرْفَعَ إِلَى الْإِمَامِ" [

تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص141] .

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَدَّلَ دِینَهُ فَاقْتُلُوهُ [مستدرک الوسائل ، ج18 ، ص163] .

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فِی حَدِیثٍ قَالَ : "وَ مَنْ جَحَدَ نَبِیاً مُرْسَلاً نُبُوَّتَهُ وَ کذَّبَهُ فَدَمُهُ مُبَاحٌ" [بحارالأنوار ، ج76 ، ص225] .

2. اسلام مرتد فطری قبول نیست

فالفطری لایقبل اسلامه ظاهرا و یقتل ان کان رجلا. [تحریر ، ج2 ، ص445] .

3. توبه او قبول نیست

قال الباقر (ع) : مَنْ رَغِبَ عَنِ الْإِسْلَامِ وَ کفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَی مُحَمَّدٍ (ص) بَعْدَ إِسْلَامِهِ فَلَا تَوْبَهَ لَهُ وَ قَدْ وَجَبَ قَتْلُهُ وَ بَانَتْ مِنْهُ امْرَأَتُهُ وَ یقْسَمُ مَا تَرَک عَلَی وُلْدِهِ [کافی ، ج6 ، ص174] .

4. نجاست او

دهم از نجاسات کسانی هستند که ضروریات دین را منکر شوند به نحوی کهیرجح جحوده الی انکار الرساله ، تکذیب الرساله ، تنیض شریعته المطهره. [تحریرالوسیله ، ج1 ، ص106] .

2. از دیدگاه علمای اهل سنت

1. احمد حنبل :

فمن سبّ النبی و رسوله کفر.

2. ابن تیمیه :

انّ الساب ان کان مسلما فانّه یکفر و یقتل بغیر خلاف.

3. شافعی :

من سبّ الانبياء قتل. [مستدرک حاکم ، ج4 ، ص354] .

الوده هی قطع الاسلام نبیه او قول کفر او فعل سوء قاله استهزاء او عناد او اعتقادا [السراج الوهاج] .

4. ابوحنیفه

من سب النبی او عابه و کان مسلما فقد صار مرتدا. [انتصار سید مرتضی ، ص234] .

5. مالک :

ان سبّ مکلف نبیا.. او لعنه او عابه قتل [شرح کبیر ، 309] .

5. احترام به مقدسات در اروپا

1. در کشور سوئیس :

مجازات

ناسزاگویی به قوای کشور و حکومت از نظر قانونی و کیفری اعدام است.

2. ویل دورانت :

خورشید دین هرگز غروب نمی کند. [امدادهای غیبی ، مرتضی مطهری ، ص19] .

اگر بزرگی مربوط به تأثیر کلام است. محمد (ص) بزرگترین بزرگان تاریخ است.

[ص101] .

6. فتوای امام خمینی (قدس سره)

1. متن فتوای امام خمینی (قدس سره)

إِنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَیهِ راجِعُونَ [بقره ، 156] .

به اطلاع مسلمانان غیور سراسر جهان می رسانم؛ مؤلف کتاب آیات شیطانی که علیه اسلام و پیامبر و قرآن تنظیم و چاپ و منتشر شده است و همچنین ناشرین مطلع از محتوای آن محکوم به اعدام می باشند. از مسلمانان غیور می خواهم تا در هر نقطه که آنان را یافتند سریعا اعدام کنند تا دیگر کسی جرأت نکند به مقدسات مسلمین توهین کند و هر کس در این راه کشته شود شهید است انشاء الله. ضمنا اگر کسی دسترسی به مؤلف کتاب دارد ، ولی قدرت اعدام آنرا ندارد او را به مردم معرفی نماید تا به جزای اعمالش برسانند.

والسلام علیکم و رحمه الله./ روح الله الموسوی الخمینی.

آیه الله خامنه ای : حکم حضرت امام درباره سلمان رشدی تغییرناپذیر است و با ادامه مقاومت مسلمانان دیگر کسی جرأت اهانت به مقدسات اسلامی را نخواهد یافت.

2. ابعاد فتوی :

1.قدرت اسلام ،

2.صدور انقلاب

3. موقعیت رهبری

4. مقابله با تحریفات

5. فرو ریختن ابهت غرب

6. آشکار شدن ماهیت سران سازشکار

7. ضعف غرب در تحلیل انقلاب و شناخت مردم

3. بازتاب فتوای امام (ره)

1.انگلیس

هزار مسجد در انگلیس در یک روز در حمایت از فتوای امام سخن گفتند که در هر کدام حداقل سیصد نفر بودند. [

کلیم صدیقی] .

2. آمریکا :

بعد از فتوای امام 178 مورد تهدید به انفجار داشته ایم.

3.جامعه اقتصادی اروپا و بازار مشرک

کتابی انتشار یافت که سیصد واقعه را که بعد از فتوای امام حادث شد بانام ذکر می کند و اینکه دوازده عضو جامعه اقتصادی اروپا و بازار مشرک که اول دفاع کردند در مدت کوتاهی عقب نشینی کردند.

4.شوروی

بعد از فتوای امام (ره) شوروی اجازه چاپ کتاب را نداد.

وقتی سفیر شوروی برای پاسخ دعوت به اسلام امام به گورباچف به ایران می آید سفیر انگلیس نامه ای می دهد که آنرا به امام (ره) دهد ، ولی سفیر شوروی از وحشت سلمان رشدی نامه سفیر انگلیس را تحویل نمی گیرد.

گروهی از دانشمندان شوروی نیز بعد از فتوای امام می گویند : ما به ادیان آسمانی احترام می گذاریم. ناشر کتاب به خاطر جبران ، کتابی در عظمت قرآن و محمد چاپ می کند. (ولی چه سود) بنا بود فیلمی در انگلیس بر اساس این کتاب تهیه شود که بعد از فتوای امام متوقف شد.

4. حمایت دیگران از فتوای امام (ره)

1. خلیفه ارامنه

2.خلیفه گری آشوری و کلدانی مرجع دینی کلیمیان از رشدی متنفرشدند.

7. سخنی چند با حامیان سلمان رشدی

1.انگلستان علیه شاه زاده فیلمی ساخت روابط آن کشور قطع شد ولی نسبت به توهین به رسول الله (ص) حساسیتی نداشتند.

2. غربی ها در کشتن 5 هزار نفر در حلبچه ، خفه شدند ولی در کشتن یک نفر این همه شعار آزادی .

3. اگر شما می گویید آزادی چرا از مطرح شدن اسلام در کشورتان می ترسید.

4. اگر شما می گویید آزادی چرا مانع حجاب می شوید.

5. ترحم بر پلنگ تیز دندان.

6. اعدام یک نفر مساوی است با سلامت فکر میلیون ها انسان.

7. غرب از رسول اکرم

(ص) که میلون ها انسان را هدایت کرد حمایت نمی کند.ولی از سلمان رشدی حمایت می کند.

8. آمریکا هواپیمای مسافری را در هوا هدف و مردم را به آب می ریزد ولی در اعدام یک نفر اینهمه حساس می شود استدلال آری توطئه و فحش هرگز.

9. دفاع از حریم اسلام کمتر از دفاع از مرز خاکی نیست

10. عن النبی (ص) "ان عرض بلاء فاجعل مالک و دمک دون دینک"

11. کسی نباید بگوید من جای صندلی خودم را در کشتی سوراخ می کنم به باقی ربطی ندارد.

12. مساله سلمان رشدی فتنه بود

وَ قاتِلُوهُمْ حَتّی لا تَکونَ فِتْنَهٌ [بقره ، 193] .

الْفِتْنَهُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ [بقره ، 191] .

13. مساله سلمان رشدی آزمایش بیگانه بود از غیرت اسلامی.

14. آقای رفسنجانی :

کتاب سلمان رشدی شروع یک هجوم فرهنگی و جنگ صلیبی بود لکن از روزنه آزادی و فاقد هرگونه استدلال .

15. اگر جلو ارتداد گرفته شود زمینه برای فریبکاران زیاد می شود مصلحت جمع بر فرد اولویت دارد. در همه دنیا آزادی تولید میکرب ممنوع است.

16. از چند زاویه مطرح است

1.مرتد است

2. سابّ النبی است

3. محارب فرهنگی است

17. انقلاب ایران از یک اهانت به امام شروع شد.

در روزنامه 17/10/56 جسارتی به امام شد که طلاب و مردم قم حرکت کردند و ماجرای 19 دی پیش آمد و در چهلم آن تبریز حرکت کرد و... .

1. سلمان فارسی

1. سیما وشخصیت

1. نام وکنیه

1) از اصحاب رسول خدا (ص) و امیرالمؤمنین (ع) است. کنیه اش ابوعبدالله ، سلمان محمدی ، سلمان الخیر و افضل صحابه است.

2. مقام و منزلت

1. از ارکان اربعه بود

او یکی از ارکان اربعه است : [بحرالعلوم]

2. فقیه ترین مردم بود

قَالَ الْفَضْلُ بْنِ شَاذَانَ : مَا نَشَأَ فِی الْإِسْلَامِ رَجُلٌ مِنْ سائرِ النَّاسِ کانَ أَفْقَهَ مِنْ سَلْمَانِ الْفَارِسِی. [رجال الکشی ، ص484] .

3. جزء جمع آورندگان قرآن بود

ابن شهر آشوب : بعد از علی (ع) به جمع و تصنیف قرآن پرداخت.

4. سعی وافر داشت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لو کان الدین فی الثریا لناله رجل من فارس [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج18 ، ص36] .

قَالَتْ عَائِشَهُ : کان لسلمان مجلس من رسول الله (ص) ینفرد به باللیل حتی کاد یغلبنا علی رسول الله (ص) . [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج18 ، ص36] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَدْرَک سَلْمَانُ الْعِلْمَ الْأَوَّلَ وَ الْعِلْمَ الْآخِرَ وَ هُوَ بَحْرٌ لَا ينْزَحُ وَ هُوَ مِنَّا أَهْلَ الْبَيتِ [رجال الكشى ، ص12] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سَلْمَانُ مِنَّا أَهْلَ الْبَيتِ وَ مَنْ لَكمْ بِمِثْلِ لُقْمَانَ الْحَكيمِ [إحتجاج طبرسى ، ج1 ، ص259] .

عَنْ أَبِى بَصِيرٍ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ: "كانَ عَلِى مُحَدَّثاً وَ كانَ سَلْمَانُ مُحَدَّثاً قَالَ قُلْتُ فَمَا آيهُ الْمُحَدَّثِ قَالَ يأْتِيهِ مَلَک فَينْكتُ فِى قَلْبِهِ كيتَ وَ كيتَ" [أمالى طوسى ، ص704] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ سَلْمَانَ عَلِمَ الِاسْمَ الْأَعْظَمَ [رجال الكشى ، ص13] .

5. از اصحاب سرّ بود

صحبت تقيه بود خدمت امام سجاد (ع) كه فرمود :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ذُكرَتِ

التَّقِيهُ يوْماً عِنْدَ عَلِی بْنِ الْحُسَینِ (ع) فَقَالَ وَ اللَّهِ لَوْ عَلِمَ أَبُوذَرٍّ مَا فِی قَلْبِ سَلْمَانَ لَقَتَلَهُ وَ لَقَدْ آخَی رَسُولُ اللَّهِ ص بَینَهُمَا فَمَا ظَنُّکمْ بِسَائِرِ الْخَلْقِ [کافی ، ج1 ، ص401] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یا أَبَاذَرٍّ إِنَّ سَلْمَانَ لَوْ حَدَّثَک بِمَا یعْلَمُ لَقُلْتَ رَحِمَ اللَّهُ قَاتِلَ سَلْمَانَ یا أَبَاذَرٍّ إِنَّ سَلْمَانَ بَابُ اللَّهِ فِی الْأَرْضِ مَنْ عَرَفَهُ کانَ مُومِناً وَ مَنْ أَنْکرَهُ کانَ کافِراً وَ إِنَّ سَلْمَانَ مِنَّا أَهْلَ الْبَیتِ [رجال الکشی ، ص14] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا سَلْمَانُ لَوْ عُرِضَ عِلْمُک عَلَی مِقْدَادٍ لَکفَرَ یا مِقْدَادُ لَوْ عُرِضَ عِلْمُک عَلَی سَلْمَانَ لَکفَرَ [رجال الکشی ، ص11] .

از وصیت حضرت زهرا (س) : "احدی بر جنازه ام حاضر نشود الّا ام سمله ، امّ ایمن ، سلمان ، ابوذر ، مقداد ، عمّار و حذیفه."

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَلَمَّا انْتَبَهَتْ مِنْ مَرْقَدِهَا صَاحَتْ بِی فَأَتَیتُهَا فَقُلْتُ لَهَا مَا تَشْتَکینَ فَخَبَّرَتْنِی بِخَبَرِ الرُّویا ثُمَّ أَخَذَتْ عَلَی عَهْدَ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ أَنَّهَا إِذَا تَوَفَّتْ لَا أُعْلِمُ أَحَداً إِلَّا أُمَّ سَلَمَهَ زَوْجَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ أُمَّ أَیمَنَ وَ فِضَّهَ وَ مِنَ الرِّجَالِ ابْنَیهَا وَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ وَ سَلْمَانَ الْفَارِسِی وَ عَمَّارَ بْنَ یاسِرٍ وَ الْمِقْدَادَ وَ أبو [أَبَ] ذَرٍّ وَ حُذَیفَهَ وَ قَالَتْ إِنِّی أَحْلَلْتُک مِنْ أَنْ تَرَانِی بَعْدَ مَوْتِی فَکنْ مَعَ النِّسْوَهِ فِیمَنْ یغَسِّلُنِی وَ لَا تَدْفِنِّی إِلَّا لَیلًا [دلائل الإمامه ، ص43] .

6. محبوب خدا وپیغمبر بود

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَمَرَنِی رَبِّی بِحُبِّ أَرْبَعَهٍ وَ أَخْبَرَنِی أَنَّهُ یحِبُّهُمْ عَلِی وَ أَبُو ذَرٍّ وَ الْمِقْدَادُ وَ سَلْمَانُ [شرح نهج البلاغه

ابن ابی الحدید ، ج18 ، ص36] .

امام باقر (ع) فرمود : " نگویید سلمان فارسی ، بگویید سلمان محمدی".

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَقُلْ سَلْمَانَ الْفَارِسِی وَ لَکنْ قُلْ سَلْمَانَ الْمُحَمَّدِی [أمالی طوسی ، ص331] .

امیرالمؤمنین (ع) فرمود : "من و سلمان خدمت پیامبر (ص) بودیم. عربی آمد و سلمان را کنار زد و جای او نشست ، پیامبر (ص) آنقدر ناراحت شد که عرق از پیشانیش جاری گردید و چهره اش افروخته شده و فرمود : " ای اعرابی! آیا کسی را که خدا در آسمان ها و پیامبرش در زمین دوست دارد دور می سازی. تو مردی را کنار زدی که هر گاه جبرئیل بر ما نازل شود از طرف خدا مرا امر می کند سلام کنم. سلمان از من است و هر کس بر او ستم کند ، بر من ستم کرده. هر که او را بیازارد ، مرا آزرده است. ای اعرابی تو اشتباه کردی. خدا مرا فرمان داده تا علم تعبیر خواب و قضاوت و انساب و حوادث را به او بیاموزم." [إختصاص مفید ، ص221] .

7. بهشت مشتاق او بود

انس می گوید : پیامبر (ص) فرمود : إِنَّ الْجَنَّهَ تَشْتَاقُ إِلَی أَرْبَعَهٍ مِنْ أُمَّتِی [الیقین ، ص147] .

دلم می خواست بدانم کیانند ، به سراغ ابوبکر رفتم و گفتم تو از پیامبر (ص) بپرس. او گفت می ترسم من از آنان نباشم و قبیله ام مرا سرزنش کنند. به سراغ عمر رفتم و سپس عثمان. آنان هم همین را گفتند. به سراغ علی (ع) رفتم. فرمود من می پرسم. اگر جزء آنان بودم خدا را شکر و اگر نبودم از خدا می خواهم

مرا از آنان قرار دهد. وارد بر پیامبر (ص) شدیم و پیامبر (ص) به علی (ع) فرمود : تو اوّل آنان هستی و سه بار این جمله را تکرار کرد. سپس فرمود : سلمان ، ابوذر ، مقداد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْجَنَّةَ تَشْتَاقُ إِلَى ثَلَاثَةٍ عَلِی وَ عَمَّارٍ وَ سَلْمَانَ [رجال الکشی ، ص30] .

8. روزی دیگران به برکت او بود

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ضَاقَتِ الْأَرْضُ بِسَبْعَةٍ بِهِمْ يرْزَقُونَ وَ بِهِمْ ينْصَرُونَ وَ بِهِمْ يمْطَرُونَ مِنْهُمْ سَلْمَانُ الْفَارِسِی وَ الْمِقْدَادُ وَ أَبُو ذَرٍّ وَ عَمَّارٌ وَ حُذَيفَةُ رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيهِمْ وَ كانَ عَلِی (ع) يقُولُ وَ أَنَا إِمَامُهُمْ وَ هُمُ الَّذِينَ صَلَّوْا عَلَی فَاطِمَةَ ع [رجال الکشی ، ص6] .

9. قدرت بدنی و شرکت درجنگ ها

اولین جنگی که شرکت کرد جنگ احزاب بود. آن جنگ استثنایی و پرخطر بود. رسول خدا (ص) مشورت کرد با اصحاب. سلمان طرح خندق را داد و به دلیل اینکه اعراب چنین تاکتیک جنگی را ندیده بودند شکست خوردند.

ابوسفیان با دیدن خندق گفت : إن هذه مکیده ما کانت العرب تکیده [إرشاد مفید ، ج1 ، ص94] .

بعد از خندق در تمام جنگ ها شرکت کرد [اسد الغابه] .

سلمان مردی قدرتمند بود. مهاجرین می گفتند او از ما است. انصار می گفتند از ما است. و این ماجرا وقتی بود که پیامبر (ص) حفر خندق را قسمت بندی کرده بود. قسمت هایی برای انصار و بخش هایی دیگر برای مهاجرین و برای هر ده نفر چهل ذراع تعیین کرده بود. [اسد الغابه] .

در جنگ طائف

هنگامی که قلعه در محاصره مسلمانان قرار گرفت و نمی توانستند

فتح کنند با پیشنهاد سلمان منجنیقی ساخته شد و بدان وسیله پیروزی حاصل شد.

3. سرآمد ولایت مداران

1) پس از رحلت رسول خدا (ص) در کنار امیرالمؤمنین (ع) بود و بیعت نکرد تا روزی که الزاما و اکراها از او بیعت گرفتند. [بحر العلوم] .

2) بعد از اجبار علی (ع) به بیعت ، مهاجر و انصار نزد حضرت رسیدند و گفتند : و الله تو امیر المؤمنین هستی و احقّ النّاس به بیعتی و ما پیش مرگ تو هستیم. حضرت فرمود : اگر در گفته های خود صادق هستید فردا صبح با سرهای تراشیده بیرون بیایید. فردای آن روز تنها 4 نفر جرأت کردند با سر تراشیده بیرون بیایند و آنها سلمان ، مقداد ، ابوذر و خود امیرالمؤمنین (ع) بود : قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : جَاءَ الْمُهَاجِرُونَ وَ الْأَنْصَارُ وَ غَيرُهُمْ بَعْدَ ذَلِک إِلَی عَلِی (ع) فَقَالُوا لَهُ : أَنْتَ وَ اللَّهِ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ وَ أَنْتَ وَ اللَّهِ أَحَقُّ النَّاسِ وَ أَوْلَاهُمْ بِالنَّبِی ص هَلُمَّ يدَک نُبَايعْک فَوَ اللَّهِ لَنَمُوتَنَّ قُدَّامَک فَقَالَ عَلِی (ع) : إِنْ كنْتُمْ صَادِقِينَ فَاغْدُوا عَلَی غَداً مُحَلِّقِينَ فَحَلَقَ عَلِی (ع) وَ حَلَقَ سَلْمَانُ وَ حَلَقَ مِقْدَادُ وَ حَلَقَ أَبُو ذَرٍّ وَ لَمْ يحْلِقْ غَيرُهُمْ ثُمَّ انْصَرَفُوا فَجَاءُوا مَرَّةً أُخْرَی بَعْدَ ذَلِک فَقَالُوا لَهُ : أَنْتَ وَ اللَّهِ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ وَ أَنْتَ أَحَقُّ النَّاسِ وَ أَوْلَاهُمْ بِالنَّبِی (ص) هَلُمَّ يدَک نُبَايعْک وَ حَلَفُوا فَقَالَ إِنْ كنْتُمْ صَادِقِينَ فَاغْدُوا عَلَی مُحَلِّقِينَ فَمَا حَلَقَ إِلَّا هَولَاءِ الثَّلَاثَةُ قُلْتُ فَمَا كانَ مِنْهُمْ عَمَّارٌ قَالَ لَا قُلْتُ فَعَمَّارٌ مِنْ أَهْلِ النَّارِ؟ فَقَالَ : إِنَّ عَمَّاراً قَدْ قَاتَلَ مَعَ عَلِی (ع) [رجال الكشی ، ص8] .

مجدّدا

انقلابیون آمدند و با قسم و تأکید ابراز علاقه کردند. حضرت باز همان سخن را گفت تا سه مرتبه کسی حاضر نشد با سر تراشیده در اجتماع حاضر شود مگر همان سه نفر.

3) مشهوراست که بعد از سقیفه سلمان گفت : (به فارسی) کردید و نکردید و ندانید چه کردید؛ یعنی خلیفه تعیین کردید و کار شایسته ای بود ، امّا عدول از علی (ع) کار نادرستی بود و به قول علّامه سید محن این علامت تشیع سلمان است.

4) در نهج البلاغه نامه ای از امیر المؤمنین به سلمان آمده قبل از خلافت حضرت :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّمَا مَثَلُ الدُّنْيا مَثَلُ الْحَيهِ لَينٌ مَسُّهَا قَاتِلٌ سَمُّهَا فَأَعْرِضْ عَمَّا يعْجِبُک فِيهَا لِقِلَّهِ مَا يصْحَبُک مِنْهَا وَ ضَعْ عَنْک هُمُومَهَا لِمَا أَيقَنْتَ بِهِ مِنْ فِرَاقِهَا وَ تَصَرُّفِ حَالَاتِهَا وَ كنْ آنَسَ مَا تَكونُ بِهَا أَحْذَرَ مَا تَكونُ مِنْهَا فَإِنَّ صَاحِبَهَا كلَّمَا اطْمَأَنَّ فِيهَا إِلَى سُرُورٍ أَشْخَصَتْهُ عَنْهُ إِلَى مَحْذُورٍ أَوْ إِلَى إِينَاسٍ أَزَالَتْهُ عَنْهُ إِلَى إِيحَاشٍ وَ السَّلَامُ [نهج البلاغه ، نامه 68] .

4. استانداری مدائن

1) در زمان عمر و به امر علی (ع) استانداری مدائن را پذیرفت.

2) حقوق خود را که 5000 درهم بود ، تماما انفاق می کرد و خارج از وقت اداری حصیربافی می کرد.

گروهی به سلمان گفتند : شما استاندار هستی؛ حصیربافی زیبنده شما نیست. سلمان فرمود :

عَنْ أَبِی عُمَرَ قَالَ : كانَ سَلْمَانُ يسُفُّ الْخُوصَ وَ هُوَ أَمِيرٌ عَلَى الْمَدَائِنِ وَ يبِيعُهُ وَ يأْكلُ مِنْهُ وَ يقُولُ : لَا أُحِبُّ أَنْ آكلَ إِلَّا مِنْ عَمَلِ يدِی وَ قَدْ كانَ تَعَلَّمَ سَفَّ الْخُوصِ مِنَ الْمَدِينَهِ. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج18 ،

ص34] .

3) تمام دارایی سلمان عبائی بود که شب ها به عنوان فرش از آن استفاده می کرد و آفتابه ای و خانه نداشت. چیزی هم از کسی قبول نمی کرد. در سایه درختی یا دیواری استراحت می کرد و مردی به او گفت : نمی خواهی خانه ای برایت بسازیم. گفت نیازی نیست ، آن مرد آنقدر اصرار کرد تا اینکه خانه ای را پیشنهاد کرد که مورد قبول سلمان قرار گرفت. خانه ای که اگر بایستد سرش به سقف برسد و اگر بخوابد پایش به دیوار بخورد.

5. داستان اسلام آوردن سلمان

و به سوی کاروان حرکت کردم تا به شام رسیده و به سراغ اسقف رفتم و به او گفتم من می خواهم خدمتگزار تو باشم. با تو نماز بخوانم. مقداری که با او بودم فهمیدم مرد حقّه بازی است. صدقات را از مردم می گیرد و برای خود ذخیره می کند و ظرف هایی از طلا و... پر کرده. وقتی که مرد این کارها را به مردم گفتم. ابتدا ناراحت شده و خواستند مرا تنبیه کنند ، امّا وقتی محل طلاها را به آنان نشان دادم او را سنگسار کردند.

بعد از او اسقف دیگری بر مسند نشست که مردی دانشمند و زاهد و مشتاق آخرت بود و محبتش در قلبم جا گرفت. با او بودم تا این که لحظات مرگش فرا رسید. از او خواستم مرا به کسی رهنمون کند. عالمی در موصل را معرفی کرد. به طرف موصل رفته او را پیدا کردم. با او بودم تا وفاتش رسید. از او ادامه راه مستقیم را خواستم. عالمی را معرفی کرد. به سراغ او رفتم و در صومعه او با اوعبادت می کردم. (این صومعه الآن هم هست)

تا زمان وفاتش رسید از او خواهش کردم عالمی را به من معرفی کند. گفت : کسی را نمی شناسم مگر شخصیتی درعمّوریه در روم. به عمّوریه رفتم. او را پیدا کردم. خدمتش کردم و در کنارش عبادت خدا کردم تا لحظات وفاتش رسید از او راهنمایی خواستم. او گفت :

6. سلمان از اهل بیت سخن می گوید

1) سلمان می گوید : در محضر فاطمه (س) بودیم و امام حسین (ع) از شدّت گرسنگی گریه می کرد و حضرت (س) مشغول تهیه غذا بود. به او گفتم این فضّه است. او را به کمک بگیر. گفت :

أَوْصَانِی رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ تَکونَ الْخِدْمَهُ لَهَا یوْماً فَکانَ أَمْسِ یوْمَ خِدْمَتِهَا [الخرائج والجرائح ، ج2 ، ص530] .

2) دعای نور را فاطمه (س) به سلمان آموخت و سلمان می گوید به بیش از هزار نفر در مکه و مدینه آموختم و همه تب داشتند و شفا یافتند. [مکارم الأخلاق ، ص418] .

3) عَنْ سَلْمَانَ قَالَ : قَرَأْتُ فِی التَّوْرَاهِ أَنَّ بَرَکهَ الطَّعَامِ الْوُضُوءُ بَعْدَهُ فَذَکرْتُ لِلنَّبِی (ص) وَ أَخْبَرْتُهُ بِمَا قَرَأْتُ فِی التَّوْرَاهِ فَقَالَ (ص) بَرَکهُ الطَّعَامِ الْوُضُوءُ قَبْلَهُ وَ الْوُضُوءُ بَعْدَهُ. [بحارالأنوار ، ج63 ، ص357] .

4) سلمان می گوید بر پیامبر (ص) وارد شدم. برایم متکایی گذاشت و فرمود : ما من مسلم یدخل علی أخیه المسلم فیلقی له وساده اکراما له الا غفر الله له [اعیان الشیعه] .

7. مواعظی از سلمان

1) شخصی از سلمان پرسید فرزند کی هستی؟ جواب داد : أنا سلمان ابن الإسلام أنا من بنی آدم. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج18 ، ص34] .

2) در ماجرای عقد اخوّت ، سلمان و ابودرداء برادر شدند. بعدا سلمان به عراق رفت و ابودرداء به شام. ابودرداء نامه ای نوشت برای سلمان : سلام علیک ، أمّا بعد فان الله رَزَقَنی بعدک مالاً و ولدا و نزلت الأرض المقدّسه.سلمان در جوابش نوشت : سلام علیک فاعلم انّ الخیر لیس بکثره المال و الولد و لکن الخیر ان یکثر حلمک و

ان ینفعک علمک و کتبت الیّ انک نزلت الأرض المقدّسه و ان الأرض لاتعمل لأحد اعمل کأنّک تری و اعدد نفسک من الموتی.

3) روزی سلمان به خانه ابودرداء رفت. دید همسرش با لباس ساده و بدون آرایش است. علت را پرسید. ام درداء گفت : این برادر تو نیازی به دنیا در خود نمی بیند. وقتی شب شد ابودرداء بلند شد تا نماز شب بخواند. سلمان دست او را گرفته و نگذاشت و گفت : یا أَبَا الدَّرْدَاءِ إِنَّ لِرَبِّک عَلَیک حَقّاً إِنَّ لِجَسَدِک عَلَیک حَقّاً وَ لِأَهْلِک عَلَیک حَقّاً فَصُمْ وَ أَفْطِرْ وَ صَلِّ وَ نَمْ وَ أَعْطِ کلَّ ذِی حَقٍّ حَقَّه. [مجموعه ورام ، ج1 ، ص2] .

و بالاخره او را به رختخواب فرستاد. صبح که شد فرمود حالا وقت نماز است؛ بلند شو. پس از نماز نافله خدمت پیامبر (ص) رسیدند ، و ابودرداء قصه را برای حضرت تعریف کرد. پیامبر (ص) هم نظر سلمان را تأیید کرد.

امام صادق (ع) : "پیامبر به ابودرداء فرمود : سلمان أفقه منک [بخاری] .

4) حضرت سلمان از بازار آهنگران کوفه می گذشت. دید جوانی افتاده و غش کرده و مردم دور او جمع شده اند سلمان نشست. جوان به هوش آمد و داستان را اینگونه تعریف کرد : از بازار آهنگران عبور می کردم. آنها را دیدم پتک می زنند به یاد این آیه افتادم : و لهم مقامع من حدیدمحبت جوان در قلب سلمان قرار گرفت و او را به عنوان برادرانتخاب کرد و پیوسته با هم بودند تا زمان مرگ جوان رسید. بالای سرش نشست و گفت : یا مَلَک الْمَوْتِ ارْفُقْ بِأَخِی قَالَ : یا

ابَا عَبْدِ اللَّهِ إِنِّی بِکلِّ مُومِنٍ رَفِیقٌ. [رجال الکشی ، ص18] .

5) وقتی سلمان وارد عراق شد به منطقه کربلا که رسید فرمود : "هَذِهِ مَصَارِعُ إِخْوَانِی هَذَا مَوْضِعُ رِحَالِهِمْ وَ هَذَا مُنَاخُ رِکابِهِمْ وَ هَذَا مُهَرَاقُ دِمَائِهِمْ یقْتَلُ بِهَا خَیرُ الْأَوَّلِینَ وَ یقْتَلُ بِهَا خَیرُ الْآخِرِینَ (و وقتی به حرورا رسید گفت) ثُمَّ سَارَ حَتَّی انْتَهَی إِلَی حَرُورَا [حَرُورَاءَ] فَقَالَ مَا تُسَمُّونَ هَذِهِ الْأَرْضَ قَالُوا حَرُورَا [حَرُورَاءَ] فَقَالَ حَرُورَا [حَرُورَاءُ] خَرَجَ بِهَا شَرُّ الْأَوَّلِینَ وَ یخْرُجُ بِهَا شَرُّ الْآخِرِینَ" [رجال الکشی ، ص19] .

6) در جلسه ای مسلمین برای همدیگر سوابق و افتخارات و نَسَب خود را می گفتند. عمر بن خطاب از سلمان پرسید نسبت تو چیست؟ گفت : أَنَا سَلْمَانُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ کنْتُ ضَالًّا فَهَدَانِی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِمُحَمَّدٍ (ص) وَ کنْتُ عَائِلًا فَأَغْنَانِی اللَّهُ بِمُحَمَّدٍ (ص) وَ کنْتُ مَمْلُوکاً فَأَعْتَقَنِی اللَّهُ بِمُحَمَّدٍ ص هَذَا نَسَبِی وَ هَذَا حَسَبِی. [کافی ، ج8 ، ص181] .

بعدا سلمان به پیامبر گله کرد. حضرت برای مردم فرمود :

یا مَعْشَرَ قُرَیشٍ إِنَّ حَسَبَ الرَّجُلِ دِینُهُ وَ مُرُوَّتَهُ خُلُقُهُ وَ أَصْلَهُ عَقْلُه [کافی ، ج8 ، ص181] .

8. کتاب نامه

1) نفس الرحمن فی أحوال سلمان اثر میرزا حسین نوری

1. سمره بن جندب

1. جایگاه او

1. در جنگ احد

سمره بن جندب در جنگ احد هنوز بالغ نشده بود و در جنگ شرکت کرد.

2. در زمان معاویه (لعنت الله علیه)

معاویه با او چهارصد هزار دینار مقاطعه کرد که شأن نزول 2 آیه را تطبیق کند. گفت : کم است ، پانصد هزار ، سپس روایت کرد که آیهوَ مِنَ النّاسِ مَنْ یشْری نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ وَ اللّهُ رَوفٌ بِالْعِبادِ [(بقره/207)] در

شأن ابن ملجم و آیهوَ مِنَ النّاسِ مَنْ یعْجِبُک قَوْلَهُ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ یشْهِدُ اللّهَ عَلی ما فی قَلْبِهِ وَ هُوَ أَلَدُّ الْخِصامِ وَ إِذا تَوَلّی سَعی فِی الْأَرْضِ لِیفْسِدَ فیها وَ یهْلِک الْحَرْثَ وَ النَّسْلَ وَ اللّهُ لا یحِبُّ الْفَساد [(بقره/205-204)] در شأن حضرت علی (ع) است. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج4 ، ص72] .

3. نقش او در واقعه کربلا

سمره رئیس شهربانی کوفه در زمان ابن زیاد و هنگام آمدن حسین بن علی (علیهما السّلام) به کربلا بود و مردم را برای جنگ تشویق و تهییج می کرد. روز عاشورا در کربلا حضور داشت. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج4 ، ص78] .

از شرطه های ابن زیاد بود و مردم را بر خروج بر امام (ع) تشویق می کرد.

2. لجاجت او

حاضر نشد درختش را بفروشد و دست از مردم آزاری بردارد. بالاخره پیامبر (ص) را غضب ناک کرد.

3. سیمای او

در زمان حکومت موقت خود در بصره ، در غیاب زیاد بن ابیه هشت هزار نفر را کشت.

4. عاقبت او

گرفتار تب و لرز شدید شد و با بدترین وضعی مرد.

1. سنن الهی

1. قوانین وضع شده از طرف خدا

سنت های الهی عبارت است از قوانینی که خداوند متعال در جهان برقرار

نموده که دارای ویژگی هایی است.

2. ویژگی ها

1. کلی وعمومی

2. تغییر ناپذیر

لَنْ تَجِدَ لِسُنَّهِ اللّهِ تَبْدِیلاً [فتح/23] .

فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّهِ اللّهِ تَبْدِیلاً [فاطر/43] .

3. راجع به انسان

1. هدایت

1. خاصّه وعامّه

إِنَّ عَلَینا لَلْهُدی [لیل/12] .

وَ ما کانَ اللّهُ لِیضِلَّ قَوْماً بَعْدَ إِذْ هَداهُمْ حَتّی یبَینَ لَهُمْ ما یتَّقُونَ [توبه/115] .

وَ ما کانَ اللّهُ لِیضِلَّ قَوْماً بَعْدَ إِذْ هَداهُمْ حَتّی یبَینَ لَهُمْ ما یتَّقُونَ [توبه/115] .

2. در پرتو جهاد

وَ الَّذِینَ جاهَدُوا فِینا لَنَهْدِیبَّهُمْ سُبُلَنا [عنکبوت/69] .

3. پیامبران

وَ لَقَدْ سَبَقَتْ کلِمَتُنا لِعِبادِنَا الْمُرْسَلِینَ إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ [صافات/172-171] .

2. رحمت

کتَبَ رَبُّکمْ عَلی نَفْسِهِ الرَّحْمَهَ [انعام/54] .

3. ادامه فیض

ما نَنْسَخْ مِنْ آیهٍ أَوْ نُنْسِها نَأْتِ بِخَیرٍ مِنْها أَوْ مِثْلِها [بقره/106] .

4. آزمایش

1. نعمت

وَ لَوْ شاءَ اللّهُ لَجَعَلَکمْ أُمَّةً واحِدَةً وَ لکنْ لِیبْلُوَکمْ فِی ما آتاکمْ [مائده/48] .

أَ حَسِبَ النّاسُ أَنْ یتْرَکوا أَنْ یقُولُوا آمَنّا وَ هُمْ لا یفْتَنُونَ وَ لَقَدْ فَتَنَّا الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ [عنکبوت/3-2] .

2. اهل ایمان

وَ لِیمَحِّصَ اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا وَ یمْحَقَ الْکافِرِینَ [آل عمران/141] .

3. جهاد وصبر

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّهَ وَ لَمّا یعْلَمِ اللّهُ الَّذِینَ جاهَدُوا مِنْکمْ وَ یعْلَمَ الصّابِرِینَ [آل عمران/142] .

4. خوف وجوع

وَ لَنَبْلُوَنَّکمْ بِشَیءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ [بقره/155] .

5. امداد وکمک رسانی به اهل دنیاوآخرت

کلاًّ نُمِدُّ هولاءِ وَ هَولاءِ مِنْ عَطاءِ رَبِّک وَ ما کانَ عَطاءُ رَبِّک مَحْظُوراً [اسراء/20] .

6. امداد خاص در پرتو صبرو تقوا

بَلی إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا وَ یأْتُوکمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هذا یمْدِدْکمْ رَبُّکمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُسَوِّمِینَ [

آل عمران/125]

7. مبارزه حق وباطل

1.ضرورت تضادّ بين حق وباطل

وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ [بقره/251] .

8. پيروزى حق برباطل

بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْباطِلِ فَيدْمَغُهُ فَإِذا هُوَ زاهِقٌ [انبياء/18] .

قُلْ جاءَ الْحَقُّ وَ ما يبْدِئُ الْباطِلُ وَ ما يعِيدُ [سبأ/49] .

1كتَبَ اللّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَ رُسُلِى [مجادله/21] .

2.كذلِک حَقًّا عَلَينا نُنْجِ الْمُومِنِينَ [يونس/103] .

9. دشمنى شياطين با رهبران الهى

وَ كذلِک جَعَلْنا لِكلِّ نَبِى عَدُوًّا شَياطِينَ الْإِنْسِ وَ الْجِنِّ [انعام/112] .

وَ كذلِک جَعَلْنا لِكلِّ نَبِى عَدُوًّا شَياطِينَ الْإِنْسِ وَ الْجِنِّ [انعام/112] .

10. پيروزى رهبران الهى

1. غلبه

كتَبَ اللّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَ رُسُلِى [مجادله/21] .

2. نصرت

إِنّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنا [غافر/51] .

وَ لَقَدْ سَبَقَتْ كلِمَتُنا لِعِبادِنَا الْمُرْسَلِينَ إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ وَ إِنَّ جُنْدَنا لَهُمُ الْغالِبُونَ [صافات/173-171] .

11. نابودى طغيانگران و ستمكاران

1. قوم ثمود

فَأَمّا ثَمُودُ فَأُهْلِكوا بِالطّاغِيهِ [حاقه/5] .

2. ظلم

وَ لَقَدْ أَهْلَكنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكمْ لَمّا ظَلَمُوا [يونس/13] .

3. خوش گذرانی

وَ كمْ أَهْلَكنا مِنْ قَرْيهٍ بَطِرَتْ مَعِيشَتَها [قصص/58] .

12. نجات اهل ايمان

1. پيامبران

ثُمَّ نُنَجِّی رُسُلَنا وَ الَّذِينَ آمَنُوا كذلِک حَقًّا عَلَينا نُنْجِ الْمُومِنِينَ [يونس/103] .

فَاسْتَجَبْنا لَهُ وَ نَجَّيناهُ مِنَ الْغَمِّ وَ كذلِک نُنْجِی الْمُومِنِينَ [انبياء/88] .

1.ثُمَّ نُنَجِّی رُسُلَنا وَ الَّذِينَ آمَنُوا كذلِک حَقًّا عَلَينا نُنْجِ الْمُومِنِينَ [يونس/103] .

2.إِنّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنا وَ الَّذِينَ آمَنُوا فِی الْحَياهِ الدُّنْيا وَ يوْمَ يقُومُ الْأَشْهادُ [غافر/51] .

3.وَ أُوذُوا حَتّی أَتاهُمْ نَصْرُنا وَ لا مُبَدِّلَ لِكلِماتِ اللّهِ [انعام/34] .

4.وَ كانَ حَقًّا عَلَينا نَصْرُ الْمُومِنِينَ [روم/47]

.

5.كتَبَ اللّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَ رُسُلِی [مجادله/21] .

2. مؤمنین

ثُمَّ نُنَجِّی رُسُلَنا وَ الَّذِینَ آمَنُوا کذلِک حَقًّا عَلَینا نُنْجِ الْمُومِنِینَ [یونس/103] .

فَاسْتَجَبْنا لَهُ وَ نَجَّیناهُ مِنَ الْغَمِّ وَ کذلِک نُنْجِی الْمُومِنِینَ [انبیاء/88] .

1.ثُمَّ نُنَجِّی رُسُلَنا وَ الَّذِینَ آمَنُوا کذلِک حَقًّا عَلَینا نُنْجِ الْمُومِنِینَ [یونس/103] .

2.إِنّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنا وَ الَّذِینَ آمَنُوا فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ یوْمَ یقُومُ الْأَشْهادُ [غافر/51] .

3.وَ أُوذُوا حَتّی أَتاهُمْ نَصْرُنا وَ لا مُبَدِّلَ لِکلِماتِ اللّهِ [انعام/34] .

4.وَ کانَ حَقًّا عَلَینا نَصْرُ الْمُومِنِینَ [روم/47] .

5.کتَبَ اللّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَ رُسُلِی [مجادله/21] .

13. رفاه اجتماعی در پرتو تقوا و ایمان

1. نزول برکات

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُری آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَیهِمْ بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ [اعراف/96] .

2. آب گوارا

وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَی الطَّرِیقَهِ لَأَسْقَیناهُمْ ماءً غَدَقاً [جن/16] .

14. اعراض از یاد خدا موجب تنگدستی

وَ مَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِکرِی فَإِنَّ لَهُ مَعِیشَهً ضَنْکاً [طه/124] .

15. تغییرِ نعمت به خاطر تغییر روشِ

1.ذلِک بِأنَّ اللّهَ لَمْ یک مُغَیراً نِعْمَةً أنْعَمَها عَلی قَوْمٍ حَتّی یغَیرُوا ما بِأنْفُسِهِمْ [انفال/53] .

2.یرِیدُ اللّهُ أَنْ یحِقَّ الْحَقَّ بِکلِماتِهِ وَ یقْطَعَ دابِرَ الْکافِرِینَ [انفال/7] .

16. تغییر سرنوشت

إِنَّ اللّهَ لا یغَیرُ ما بِقَوْمٍ حَتّی یغَیرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ [رعد/11] .

17. امدادهای غیبی

1.بَلی إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا وَ یأْتُوکمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هذا یمْدِدْکمْ رَبُّکمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُسَوِّمِینَ [آل عمران/125] .

18. رشد وافزایش

1. احسان

لِلَّذِینَ أَحْسَنُوا الْحُسْنی وَ زِیادَهٌ [یونس/26] .

2. عمل صالح

مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها وَ مَنْ جاءَ بِالسَّیئَهِ فَلا

یجْزی إِلاّ مِثْلَها [انعام/160] .

19. آزادی

1. عقیده

وَ ما کانَ اللّهُ لِیضِلَّ قَوْماً بَعْدَ إِذْ هَداهُمْ حَتّی یبَینَ لَهُمْ ما یتَّقُونَ [توبه/115] .

2. عمل

وَ اتَّبَعَ هَواهُ فَتَرْدی [طه/16] .

3. آزادی قومی

وَ لَوْ شاءَ اللّهُ لَجَعَلَکمْ أُمَّةً واحِدَةً وَ لکنْ لِیبْلُوَکمْ فِی ما آتاکمْ [مائده/48] .

20.تذکر

1.وَ کمْ أَهْلَکنا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشاً فَنَقَّبُوا فِی الْبِلادِ هَلْ مِنْ مَحِیصٍ إِنَّ فِی ذلِک لَذِکری لِمَنْ کانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَی السَّمْعَ وَ هُوَشَهِیدٌ [ق/37-36] .

21.اراده

1.إِنَّ اللّهَ لا یغَیرُ ما بِقَوْمٍ حَتّی یغَیرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ [رعد/11] .

2.وَ إِنْ عُدْتُمْ عُدْنا [اسراء/8] .

22. آرامش فقط با ارتباط با خدا

1.أَلا بِذِکرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ [رعد/28] .

23. رابطه متقابل با خدا

1. ذکر خدا

1.فَاذْکرُونِی أَذْکرْکمْ [بقره/152] .

2. نصرت خدا

إِنْ تَنْصُرُوا اللّهَ ینْصُرْکمْ وَ یثَبِّتْ أَقْدامَکمْ [محمد/7] .

3. وفای به عهد

أَوْفُوا بِعَهْدِی أُوفِ بِعَهْدِکمْ [بقره/40] .

4. فراموشی یاد خدا

نَسُوا اللّهَ فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ [حشر/19] .

فَلَمّا زاغُوا أَزاغَ اللّهُ قُلُوبَهُمْ [صف/5] .

5. مکر خدا

وَ مَکرُوا وَ مَکرَ اللّهُ وَ اللّهُ خَیرُ الْماکرِینَ [آل عمران/54] .

6. دعا

ادْعُونِی أَسْتَجِبْ لَکمْ [غافر/60] .

24. محرومیت فاسق از ایمان

1.کذلِک حَقَّتْ کلِمَهُ رَبِّک عَلَی الَّذِینَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لا یومِنُونَ [یونس/33] .

25. تحریکات شیطانی

1.أَ لَمْ تَرَ أَنّا أَرْسَلْنَا الشَّیاطِینَ عَلَی الْکافِرِینَ تَوزُّهُمْ أَزًّا [مریم/83] .

(از به هم زدن و زیر و رو شدن همچون جوشش آب مفردات) شیطان آشفته و تحریک می کند.

26.اصالت حقیقت نه مصلحت

1.وَ لَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْواءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّماواتُ وَ الْأَرْضُ [مومنون/71

] .

27. محبوبیت الهی

1.إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ سَیجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمنُ وُدًّا [مریم/96] .

28. روشن بینی نتیجه تقوا

1.یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ آمِنُوا بِرَسُولِهِ یوتِکمْ کفْلَینِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَ یجْعَلْ لَکمْ نُوراً تَمْشُونَ بِهِ [حدید/28] .

29. مسئولیت

1.فَلَنَسْئَلَنَّ الَّذِینَ أُرْسِلَ إِلَیهِمْ وَ لَنَسْئَلَنَّ الْمُرْسَلِینَ [اعراف/6] .

30. نتیجه عمل

1. خیر

1. مکنت و دولت

وَ کذلِک مَکنّا لِیوسُفَ فِی الْأَرْضِ یتَبَوَّأُ مِنْها حَیثُ یشاءُ نُصِیبُ بِرَحْمَتِنا مَنْ نَشاءُ وَ لا نُضِیعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِینَ [یوسف/56] .

2. عدم تضییع اجر

إِنّا لا نُضِیعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلاً [کهف/30] .

3. عدل خدا

لا یظْلِمُ رَبُّک أَحَداً [کهف/49] .

4. ازدیاد نعمت در شکر

لَئِنْ شَکرْتُمْ لَأَزِیدَنَّکمْ وَ لَئِنْ کفَرْتُمْ إِنَّ عَذابِی لَشَدِیدٌ [ابراهیم/7] .

5. امنیت و هدایت

الّذِينَ آمَنُوا وَ لَمْ يلْبِسُوا إِيمانَهُمْ بِظَلْمٍ أولئِک لَهُمُ الْأَمْنُ وَ هُمْ مُهْتَدُونَ [انعام/82] .

2. شر

1.عذاب سخت

وَ كأَينْ مِنْ قَرْيهٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّها وَ رُسُلِهِ فَحاسَبْناها حِساباً شَدِيداً وَ عَذَّبْناها عَذاباً نُكراً [طلاق/8] .

2. طبع قلوب

كذلِک نَطْبَعُ عَلى قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ [يونس/74] .

3. ذلت دنيا وآخرت

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يجادِلُ فِى اللّهِ بِغَيرِ عِلْمٍ وَ لا هُدىً وَ لا كتابٍ مُنِيرٍ ثانِى عِطْفِهِ لِيضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللّهِ لَهُ فِى الدُّنْيا خِزْى وَ نُذِيقُهُ يوْمَ الْقِيامَهِ عَذابَ الْحَرِيقِ ذلِک بِما قَدَّمَتْ يداک وَ أَنَّ اللّهَ لَيسَ بِظَلّامٍ لِلْعَبِيدِ [حج/10-8] .

وَ ضُرِبَتْ عَلَيهِمُ الذِّلَّهُ وَ الْمَسْكنَهُ وَ باو بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ ذلِک بِأَنَّهُمْ كانُوا يكفُرُونَ بآياتِ اللّهِ وَ يقْتُلُونَ النَّبِيينَ بِغَيرِ الْحَقِّ ذلِک بِما عَصَوْا وَ كانُوا يعْتَدُونَ [بقره/61] .

در حديث آمده است كهوَ يقْتُلُونَ

النَّبِيينَ بِغَيرِ الْحَقِّ

با کشف اسرار بوده نه با شمشیر :

عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ تَلَا هَذِهِ الْآیهَ ذلِک بِأَنَّهُمْ کانُوا یکفُرُونَ بِآیاتِ اللَّهِ وَ یقْتُلُونَ النَّبِیینَ بِغَیرِ الْحَقِّ ذلِک بِما عَصَوْا وَ کانُوا یعْتَدُونَ قَالَ وَ اللَّهِ مَا قَتَلُوهُمْ بِأَیدِیهِمْ وَ لَا ضَرَبُوهُمْ بِأَسْیافِهِمْ وَ لَکنَّهُمْ سَمِعُوا أَحَادِیثَهُمْ فَأَذَاعُوهَا فَأَخِذُوا عَلَیهَا فَقُتِلُوا فَصَارَ قَتْلًا وَ اعْتِدَاءً وَ مَعْصِیةً [کافی ، ج2 ، ص371] .

4. جهنم

إِنّا أَعْتَدْنا جَهَنَّمَ لِلْکافِرِینَ نُزُلاً [کهف/102] .

5. هلاکت

وَ ما کنّا مُهْلِکی الْقُری إِلاّ وَ أَهْلُها ظالِمُونَ [قصص/59] .

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضاعُوا الصَّلاهَ وَ اتَّبَعُوا الشَّهَواتِ فَسَوْفَ یلْقَوْنَ غَیا [مریم/59] .

6. گمراهی

کذلِک یضِلُّ اللّهُ الْکافِرِینَ ذلِکمْ بِما کنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِی الْأَرْضِ بِغَیرِ الْحَقِّ وَ بِما کنْتُمْ تَمْرَحُونَ [غافر/75-74] .

7. غفلت قلب

"فَبِما نَقْضِهِمْ مِیثاقَهُمْ وَ کفْرِهِمْ بِآیاتِ اللّهِ وَ قَتْلِهِمُ الْأَنْبِیاءَ بِغَیرِ حَقٍّ وَ قَوْلِهِمْ قُلُوبُنا غُلْفٌ بَلْ طَبَعَ اللّهُ عَلَیها بِکفْرِهِمْ فَلا یومِنُونَ إِلاّ قَلِیلاً [نساء/155] .

8. رعب

سَنُلْقِی فِی قُلُوبِ الَّذِینَ کفَرُوا الرُّعْبَ بِما أَشْرَکوا بِاللّهِ ما لَمْ ینَزِّلْ بِهِ سُلْطاناً [آل عمران/151] .

9. بازگشت عمل به خود انسان

وَ لا يحِيقُ الْمَكرُ السَّيئُ إِلاّ بِأَهْلِهِ [فاطر/43] .

10. مصيبت

وَ ما أَصابَكمْ مِنْ مُصِيبَهٍ فَبِما كسَبَتْ أَيدِيكمْ [شورى/30] .

11. حبط عمل

أُولئِک الَّذِينَ كفَرُوا بِآياتِ رَبِّهِمْ وَ لِقائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمالُهُمْ [كهف/105] .

12. غفلت و نسيان

وَ لا تَكونُوا كالَّذِينَ نَسُوا اللّهَ فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ [حشر/19] .

13. انحراف

فَلَمّا زاغُوا أَزاغَ اللّهُ قُلُوبَهُمْ [صف/5] .

14.محروميت

فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِينَ هادُوا حَرَّمْنا عَلَيهِمْ طَيباتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَ بِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللّهِ

كثِيراً وَ أَخْذِهِمُ الرِّبَوا وَ قَدْ نُهُوا عَنْهُ وَ أَكلِهِمْ أَمْوالَ النّاسِ بِالْباطِلِ [نساء/161-160] .

15. قساوت

فَبِما نَقْضِهِمْ مِيثاقَهُمْ لَعَنّاهُمْ وَ جَعَلْنا قُلُوبَهُمْ قاسِيةً يحَرِّفُونَ الْكلِمَ عَنْ مَواضِعِهِ وَ نَسُوا حَظًّا مِمّا ذُكرُوا بِهِ [مائده/13] .

16. تازيانه ای از آتش

فَأَكثَرُوا فِيهَا الْفَسادَ فَصَبَّ عَلَيهِمْ رَبُّک سَوْطَ عَذابٍ [فجر/13-12] .

31. استدراج

1.فَلَمّا نَسُوا ما ذُكرُوا بِهِ فَتَحْنا عَلَيهِمْ أَبْوابَ كلِّ شَىءٍ حَتّى إِذا فَرِحُوا بِما أُوتُوا أَخَذْناهُمْ بَغْتَةً فَإِذا هُمْ مُبْلِسُونَ فَقُطِعَ دابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَ الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِينَ [انعام/45-44] .

2.وَ تِلْک الْقُرى أَهْلَكناهُمْ لَمّا ظَلَمُوا وَ جَعَلْنا لِمَهْلِكهِمْ مَوْعِداً [كهف/59] .

32. كيفر پس از حجت

1.وَ ما كنّا مُعَذِّبِينَ حَتّى نَبْعَثَ رَسُولاً [اسراء/15] .

33. بقای عمل

1.وَ أَنْ لَيسَ لِلْإِنْسانِ إِلاّ ما سَعى [نجم/39] .

34. اراده خدا مربوط به انتخاب ما

1.فَمَنْ يرِدِ اللّهُ أَنْ يهْدِيهُ يشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلامِ وَ مَنْ يرِدْ أَنْ يضِلَّهُ يجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيقاً حَرَجاً كأَنَّما يصَّعَّدُ فِى السَّماءِ كذلِک يجْعَلُ اللّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لا يومِنُونَ [انعام/125] .

35. تبيين و سپس قهر وعذاب

1. ظالمين

وَ كذلِک نُوَلی بَعْضَ الظّالِمِینَ بَعْضاً بِما کانُوا یکسِبُونَ [انعام/129] .

2. اقوام سلف

ذلِک أَنْ لَمْ یکنْ رَبُّک مُهْلِک الْقُری بِظُلْمٍ وَ أَهْلُها غافِلُونَ [انعام/131] .

36. رحمت عام

1.کتَبَ رَبُّکمْ عَلی نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ [انعام/54] .

2.وَ رَحْمَتِی وَسِعَتْ کلَّ شَیءٍ [اعراف/156] .

37. ضابطه

1. رسالت

1.لا ینالُ عَهْدِی الظّالِمِینَ [بقره/124] .

2. اطاعت

وَ لَوْ أَنَّهُمْ أَقامُوا التَّوْراةَ وَ الْإِنْجِیلَ وَ ما أُنْزِلَ إِلَیهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَکلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ [مائده/66] .

4. سنن الهی راجع به مکتب

1.ادامه

فیض

ما نَنْسَخْ مِنْ آیهٍ أَوْ نُنْسِها نَأْتِ بِخَیرٍ مِنْها أَوْ مِثْلِها [بقره/106] .

2. توجه به ظرفیت انسان

یرِیدُ اللّهُ أَنْ یخَفِّفَ عَنْکمْ وَ خُلِقَ الْإِنْسانُ ضَعِیفاً [نساء/28] .

3. مسئله هدایت

إِنَّ عَلَینا لَلْهُدی [لیل/12] .

4. آسان گیری و نفی حرج

ما یرِیدُ اللّهُ لِیجْعَلَ عَلَیکمْ مِنْ حَرَجٍ وَ لکنْ یرِیدُ لِیطَهِّرَکمْ وَ لِیتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَیکمْ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [مائده/6] .

5. قوانین ثابت خدا

لا مُبَدِّلَ لِکلِماتِهِ [انعام/115] .

6. نابودی ارتجاع وحفظ مکتب

1.یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا مَنْ یرْتَدَّ مِنْکمْ عَنْ دِینِهِ فَسَوْفَ یأْتِی اللّهُ بِقَوْمٍ یحِبُّهُمْ وَ یحِبُّونَهُ أَذِلَّهٍ عَلَی الْمُومِنِینَ أَعِزَّهٍ عَلَی الْکافِرِینَ یجاهِدُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ لا یخافُونَ لَوْمَهَ لائِمٍ ذلِک فَضْلُ اللّهِ یوتِیهِ مَنْ یشاءُ وَ اللّهُ واسِعٌ عَلِیمٌ [مائده/54] .

2. حفظ قرآن :

إِنّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّکرَ وَ إِنّا لَهُ لَحافِظُونَ [حجر/9] .

5. سنن الهی راجع به جامعه و تاریخ

1. مهلت

1. مهلت یک نعمت خدایی

كلاّ نُمِدَّ هولاءِ وَ هَولاءِ مِنْ عَطاءِ رَبِّک وَ ما کانَ عَطاءُ رَبِّک مَحْظَوراً [اسراء/20] .

2. نعمت زیاد موجب طغیان انسان

وَ لَوْ رَحِمْناهُمْ وَ کشَفْنا ما بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلَجُّوا فِی طُغْیانِهِمْ یعْمَهُونَ [مومنون/75] .

3. استدراج

سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَیثُ لا یعْلَمُونَ [اعراف/182] .

2. نابودی تمدنها به خاطر ظلم

1. عذاب بعد از اتمام حجت

وَ لَقَدْ أَهْلَکنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِکمْ لَمّا ظَلَمُوا وَ جاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَینات وَ ما کانُوا لِیومِنُوا کذلِک نَجْزِی الْقَوْمَ الْمُجْرِمِینَ ثُمَّ جَعَلْناکمْ خَلائِفَ فِی الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ کیفَ تَعْمَلُونَ [یونس/14-13] .

2. شیوه خدا در عذاب

وَ إِذا أَرَدْنا أَنْ نُهْلِک قَرْیةً أَمَرْنا مُتْرَفِیها فَفَسَقُوا فِیها فَحَقَّ عَلَیهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْناها

تَدْمِيراً [اسراء/16] .

3. قضا و قدر الهى

وَ إِنْ مِنْ قَرْيهٍ إِلاّ نَحْنُ مُهْلِكوها قَبْلَ يوْمِ الْقِيامَهِ أَوْ مُعَذِّبُوها عَذاباً شَدِيداً كانَ ذلِک فِى الْكِتابِ مَسْطُوراً [اسراء/58] .

4. عذاب پشت سر نعمت فراوان

أَ لَمْ يرَوْا كمْ أَهْلَكنا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكِنّاهُمْ فِى الْأَرْضِ ما لَمْ نُمَكِنْ لَكمْ وَ أَرْسَلْنَا السَّماءَ عَلَيهِمْ مِدْراراً وَ جَعَلْنَا الْأَنْهارَ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكناهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَ أَنْشَأنا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْناً آخَرِينَ [انعام/6] .

5. موعد عذاب

وَ تِلْک الْقُرى أَهْلَكناهُمْ لَمّا ظَلَمُوا وَ جَعَلْنا لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِداً [كهف/59] .

6. عذاب فراگير

وَ اتَّقُوا فِتْنَهً لا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكمْ خَاصَّهً [انفال/25] .

وقتى بنى اسرائيل سرگردان بيابانها شدند قهرا موساى پاک و پاک باخته هم دربين آنان بود. (اگر گروهى ظلم كنند چوبش را همه خواهند خورد.)

7. كورى قلب ودل

فَكأَينْ مِنْ قَرْيهٍ أَهْلَكناها وَ هِى ظالِمَهٌ فَهِى خاوِيهٌ عَلى عُرُوشِها وَ بِئْرٍ مُعَطَّلَهٍ وَ قَصْرٍ مَشِيدٍ أَ فَلَمْ يسِيرُوا فِى الْأَرْضِ فَتَكونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يعْقِلُونَ بِها أَوْ آذانٌ يسْمَعُونَ بِها فَإِنَّها لا تَعْمَى الْأَبْصارُ وَ لكنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِى فِى الصُّدُورِ [حج/46-45] .

3. ثبت عملكرد هاى امت ها

1. احضار فردى

1. امت ها هم كارنامه دارند و عملكرد آنها ثبت مى شود :

وَ تَرى كلّ أمَّةٍ جاثِيةً كلّ أمَّةٍ تُدْعى إِلى كتابِهَا الْيوْمَ تُجْزَوْنَ ما كنْتُمْ تَعْمَلَونَ هذا كتابُنا ينْطِقُ عَلَيكمْ بِالْحَقِّ إِنّا كنّا نَسْتَنْسِخُ ما كنْتُمْ تَعْمَلُونَ [جاثيه/29-28] .

2. آرى 2 كارنامه است. كارنامه فردى و كارنامه اجتماعى و دو احضار. احضار فردى و احضار اجتماعى.

احضار فردى : وَ كلُّهُمْ آتِيهِ يوْمَ الْقِيامَهِ فَرْداً [مريم/95] .

2. احضار اجتماعى

وَ

تَری کلَّ أُمَّةٍ جاثِیةً کلُّ أُمَّةٍ تُدْعی إِلی کتابِهَا [جاثیه/28] .

در آنروز است که مسئولان نالایق شاغل و مسئولان لایق منزوی روشن خواهد شد. علمکردهای غرض ورزانه ، رشوه خواری ، ارتباطات و...

4. پیروزی حق

1.کتَبَ اللّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَ رُسُلِی [مجادله/21] .

2.کذلِک حَقًّا عَلَینا نُنْجِ الْمُومِنِینَ [یونس/103] .

5. برتری ایمان

وَ لا تَهِنُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ کنْتُمْ مُومِنِینَ [آل عمران/139] .

6. ضرورت تضاد حق وباطل

وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوامِعُ وَ بِیعٌ [حج/40] .

7. مخالفت با راه حق

وَ کذلِک جَعَلْنا لِکلِّ نَبِی عَدُوًّا شَیاطِینَ الْإِنْسِ وَ الْجِنِّ [انعام/112] .

8. خود محوری

کذلِک زَیّنّا لِکلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ إِلی رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَینَبِّئُهُمْ بِما کانُوا یعْمَلُونَ [انعام/108] .

(نظیرکلُّ حِزْبٍ بِما لَدَیهِمْ فَرِحُونَ) [مومنون/53] .

9. تغییر نعمت به خاطرتغییر روش

1.ذلِک بِأَنَّ اللّهَ لَمْ یک مُغَیراً نِعْمَةً أَنْعَمَها عَلی قَوْمٍ حَتّی یغَیرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ [انفال/53] .

2.یرِیدُ اللّهُ أَنْ یحِقَّ الْحَقَّ بِکلِماتِهِ وَ یقْطَعَ دابِرَ الْکافِرِینَ [انفال/7] .

10. اراده خدا بر تأیید حق

1.يرِيدُ اللّهُ أنْ يحِقَّ الْحَقَّ بِكلِماتِهِ وَ يقْطَعَ دابِرَ الْكافِرِينَ [انفال/7] .

11. نجات مؤمنين

1.ثُمَّ نُنَجِّی رُسُلَنا وَ الَّذِينَ آمَنُوا كذلِک حَقًّا عَلَينا نُنْجِ الْمُومِنِينَ [يونس/103] .

2.إِنّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنا وَ الَّذِينَ آمَنُوا فِی الْحَياهِ الدُّنْيا وَ يوْمَ يقُومُ الْأَشْهادُ [غافر/51] .

3.وَ أُوذُوا حَتّی أَتاهُمْ نَصْرُنا وَ لا مُبَدِّلَ لِكلِماتِ اللّهِ [انعام/34] .

4.وَ كانَ حَقًّا عَلَينا نَصْرُ الْمُومِنِينَ [روم/47] .

5.كتَبَ اللّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَ رُسُلِی [مجادله/21] .

12. هدايت همگانی

1.وَ لِكلِّ أُمَّهٍ رَسُولٌ

[یونس/47] .

2.إِنَّ عَلَینا لَلْهُدی [لیل/12] .

13. حکمت کیفرهای خدا

1.وَ ما کانَ رَبُّک لِیهْلِک الْقُری بِظُلْمٍ وَ أَهْلُها مُصْلِحُونَ [هود/117] .

14. آینده جهان

1. مؤمنین خلفاء فی الارض

وَعَدَ اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا مِنْکمْ وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَیسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِی الْأَرْضِ [نور/55] .

2. عاقبت ازآن مؤمنین

وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِینَ [اعراف/128] .

15. طغیان

1. بدترین جایگاه

إِنَّ لِلطّاغِینَ لَشَرَّ مَآبٍ [ص/55] .

2. قوم ثمود

فَأَمّا ثَمُودُ فَأُهْلِکوا بِالطّاغِیهِ [حاقه/5] .

16. روزگاران باطل بر آب

1.وَ کذلِک جَعَلْنا فِی کلِّ قَرْیهٍ أَکابِرَ مُجْرِمِیها لِیمْکرُوا فِیها وَ ما یمْکرُونَ إِلاّ بِأَنْفُسِهِمْ وَ ما یشْعُرُونَ [انعام/123] .

17. نابودی باطل

1.إِنَّ الْباطِلَ کانَ زَهُوقاً [اسراء/81] .

2.بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْباطِلِ فَيدْمَغُهُ [انبياء/18] .

18. شكست وپيروزى

1.پيروزى نتيجه مقاومت

إِنْ يمْسَسْكمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ وَ تِلْک الْأَيامُ نُداوِلُها بَينَ النّاسِ وَ لِيعْلَمَ اللّهُ الَّذِينَ آمَنُوا [آل عمران/140] .

2. پيروزى در سايه صبر

وَ لَقَدْ كذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِک فَصَبَرُوا عَلى ما كذِّبُوا وَ أُوذُوا حَتّى أَتاهُمْ نَصْرُنا وَ لا مُبَدِّلَ لِكلِماتِ اللّهِ وَ لَقَدْ جاءَک مِنْ نَبَإِ الْمُرْسَلِينَ [انعام/34] .

3. اراده خدا قطعى

وَ إِذا أَرَدْنا أَنْ نُهْلِک قَرْيةً أَمَرْنا مُتْرَفِيها فَفَسَقُوا فِيها فَحَقَّ عَلَيهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْناها تَدْمِيراً [اسراء/16] .

19. عدم حضور در صحنه

1. عذاب دردناک

إِلاّ تَنْفِرُوا يعَذِّبْكمْ عَذاباً أَلِيماً وَ يسْتَبْدِلْ قَوْماً غَيرَكمْ وَ لا تَضُرُّوهُ شَيئاً [توبه/39] .

2. خداوند بى نياز از مخلوق

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يرْتَدَّ مِنْكمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يأْتِى اللّهُ بِقَوْمٍ يحِبُّهُمْ وَ يحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُومِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكافِرِينَ يجاهِدُونَ فِيسَبِيلِ اللّهِ وَ لا يخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ ذلِک

فَضْلُ اللّهِ یوتِیهِ مَنْ یشاءُ وَ اللّهُ واسِعٌ عَلِیمٌ [مائده/54] .

20. تغییر ناپذیری سنت الهی

1. عبرت گیری

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِکمْ سُنَنٌ فَسِیرُوا فِی الْأَرْضِ فَانْظُروا کیفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُکذِّبِینَ [آل عمران/137] .

2. تداوم سنت

وَ لا تَجِدُ لِسُنَّتِنا تَحْوِیلاً [اسراء/77] .

تداوم سنت خود یک سنت است.

3. امتحان الهی برای همه

إِلاّ أَنْ تَأْتِیهُمْ سُنَّهُ الْأَوَّلِینَ [کهف/55] .

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّهَ وَ لَمّا یأْتِکمْ مَثَلُ الَّذِینَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِکمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْساءُ وَ الضَّرّاءُ وَ زُلْزِلُوا حَتّی یقُولَ الرَّسُولُ وَ الَّذِینَ آمَنُوا مَعَهُ مَتی نَصْرُ اللّهِ أَلا إِنَّ نَصْرَ اللّهِ قَرِیبٌ [بقره/214] .

از لحن آیه بر می آید که مخاطبان ، انتظار استثنا داشتند ، امابا ید گفتوَ لَنْ تَجِدَ لِسُنَّهِ اللّهِ تَبْدِیلاً [احزاب/62] .

-وَ لا تَجِدُ لِسُنَّتِنا تَحْوِیلاً [اسراء/77] .

لا مُبَدِّلَ لِکلِماتِهِ [انعام/115] .

21. رابطه ایمان و رفاه اجتماعی

1.وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُری آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَیهِمْ بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ [اعراف/96] .

2.وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَی الطَّرِیقَهِ لَأَسْقَیناهُمْ ماءً غَدَقاً [جن/16] .

1. سوء استفاده

1. از قوانین

1 از قانون حَرَج : فَمَنِ اضْطُرَّ غَيرَ باغٍ وَ لا عادٍ فَلا إِثْمَ عَلَيه [بقره/173] .

2 از خون : فَلا يسْرِفْ فِى الْقَتْل [اسراء/33] .

3 از مقام : ما كانَ لِبَشَرٍ أَنْ يوتِيهُ اللّهُ الْكتابَ وَ الْحُكمَ وَ النُّبُوَّةَ ثُمَّ يقُولَ لِلنّاسِ كونُوا عِباداً لى مِنْ دُونِ اللّهِ [آل عمران/79] .

4 از سوگند : يحْلِفُونَ بِاللّهِ إِنْ أَرَدْنا إِلاّ إِحْساناً وَ تَوْفيقا [نساء/62] .

5 از غیرت دینی

: لا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقى إِلَيكمُ السَّلامَ لَسْتَ مُومِناً [نساء/94] .

انو حق مرخّصی : با اینکه پیامبر اکرم (ص) حق مرخصی دادن داشت ، فَأْذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ [نور/62] .

ولی چون منافقان سوء استفاده کردند ، عَفَا اللّهُ عَنْک لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ [توبه/43] .

2. از امور معنوی

1 از عبادت و علم : إِنَّ كثيراً مِنَ الْأَحْبارِ وَ الرُّهْبانِ لَيأْكلُونَ أَمْوالَ النّاسِ بِالْباطِل [توبه/34] .

2 از ژست و تظاهر به تقوا : وَ مِنْهُمْ مَنْ يقُولُ ائْذَنْ لى وَ لا تَفْتِنِّى [توبه/49] .

3 از مسجد : وَ الَّذينَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً [توبه/107] .

4 از لطف خداوند و نجات : فَلَمّا أَنْجاهُمْ إِذا هُمْ يبْغُونَ فِى الْأَرْضِ بِغَيرِ الْحَقِّ [يونس/23] .

از شب و گریه : وَ جاو أَباهُمْ عِشاءً يبْكونَ [يوسف/16] .

3. از ادبیات

از شعار حق : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كلِمَةُ حَقٍّ يرَادُ بِهَا بَاطِلٌ [نهج البلاغه ، حكمت298] .

1 از سکوت : يقُولُونَ هُوَ أُذُن [توبه/61] .

2 از تشبیه : قالُوا إِنَّمَا الْبَيعُ مِثْلُ الرِّبا [بقره/275] .

3 از قلم : فَوَيلٌ لِلَّذِينَ يكتُبُونَ الْكتابَ بِأَيديهِمْ ثُمَّ يقُولُونَ هذا مِنْ عِنْدِ اللّهِ لِيشْتَرُوا بِهِ ثَمَناً قَليلاً [بقره/79] .

4 از بیان : وَ إِنْ يقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِم [منافقون/4] .

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يعْجِبُک قَوْلَهُ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ یشْهِدُ اللّهَ عَلی ما فی قَلْبِهِ وَ هُوَ أَلَدُّ الْخِصامِ [بقره/204] .

4. از امور ظاهری

از صحنه سازی : بِدَمٍ کذِب [یوسف/18]

.

1 از ورزش : أَرْسِلْهُ مَعَنا غَداً یرْتَعْ وَ یلْعَبْ [یوسف/12] .

2 از مسائل داخلی : إِنَّ بُیوتَنا عَوْرَهٌ [احزاب/13] .

3 از هوا : لا تَنْفِرُوا فِی الْحَرِّ [توبه/81] .

1. سیاست

1.ریشه لغوی کلمه سیاست

سیاست از واژه "سوس" به معنای تصدّی شئون و تدبیر امور مملکت است.

2. نظر مکاتب درمورد رابطه دین وسیاست

دنیا از سیاست جدا نیست ، برخلاف بهائی ها و مسیحیان که دین را جدا از سیاست می دانند.

حکومت اسلامی بر اساس ایمان و عقیده است نه کودتا و سلطه ، لذا در حکومت های دیگر یک دفعه رژیم عوض می شود ، اما حکومت پیغمبر (ص) تدریجا و بر اثر فکر و شعور و ایمان و... است.

رهبر از خود مردم باشد نه بیگانه و سوز داشته باشد.

وَ إِلی عادٍ أَخاهُمْ هُوداً قالَ یا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّهَ [اعراف/65] .

خودداری از چیزهایی که دشمن را حساس و به فکر می اندازد :

یا بُنَی لا تَقْصُصْ رُویاک عَلی إِخْوَتِک فَیکیدُوا لَک کیداً [یوسف/5] .

امتیازات سیاست اسلامی : آزادی کار و فکر ، مساوات درعمل به قانون و اجرای حدود ، اخلاق و عاطفه ، حیله ممنوع ، خلف وعده ممنوع ، صراحت لازم.

مکتب اسلام پیرو هیچ یک از مکتب های سیاسی نیست ، بلکه خود سیاست مستقل و هماهنگی گاه و بیگاه در پاره ای از امور با بعضی از مکتب ها

جنبه استثنایی دارد.

تحریم فروش اسلحه به دشمنان اسلام ، ففی الحدیث : أنه کفر بالله العظیم [وسائل ، ج12 ، ص71]

قانون تنها برای خدا :

وَ مَنْ لَمْ یحْکمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [مائده/47] .

وَ مَنْ لَمْ یحْکمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْکافِرُون [مائده/44] .

وَ مَنْ لَمْ یحْکمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [مائده/45] .

سیاست اسلام درباره اقلیت های مذهبی صلح و صفا است تا مادامی که فتنه و فساد نکنند و جزیه

در برابر وظیفه حکومت در برابر آنان و بهره بردن از مزایای حکومت است.

خطبه مفصل و پرارج حضرت علی (علیه السلام) به مالک در نهج البلاغه پیرامون حکومت داری مطالعه شود.

نقشه استعمار برای متزلزل کردن مسلمانان : آمِنُوا بِالَّذی أُنْزِلَ عَلَی الَّذینَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهارِ وَ اکفُرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ یرْجِعُونَ [آل عمران/72] .

رفتار رئیس : به عامل آذربایجان می نویسد :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : وَ إِنَّ عَمَلَک لَیسَ لَک بِطُعْمَهٍ وَ لَکنَّهُ فِی عُنُقِک أَمَانَهٌ وَ أَنْتَ مُسْتَرْعًی لِمَنْ فَوْقَک لَیسَ لَک أَنْ تَفْتَاتَ فِی رَعِیهٍ (به دلخواه عمل کنی) [نهج البلاغه ، نامه 5] .

به مأمور مالیات می گوید :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : فَإِنَّکمْ خُزَّانُ الرَّعِیهِ وَ وُکلَاءُ الْأُمَّهِ وَ سُفَرَاءُ الْأَئِمَّهِ [نهج البلاغه ، نامه 51] .

در فرمان معروف به مالک اشتر می فرماید :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : وَ أَشْعِرْ قَلْبَک الرَّحْمَهَ لِلرَّعِیهِ وَ الْمَحَبَّهَ لَهُمْ وَ اللُّطْفَ بِهِمْ وَ لَا تَکونَنَّ عَلَیهِمْ سَبُعاً ضَارِیاً تَغْتَنِمُ أَکلَهُمْ فَإِنَّهُمْ صِنْفَانِ إِمَّا أَخٌ لَک فِی الدِّینِ وَ إِمَّا نَظِیرٌ لَک فِی الْخَلْقِ یفْرُطُ مِنْهُمُ الزَّلَلُ وَ تَعْرِضُ لَهُمُ الْعِلَلُ وَ یوتَی عَلَی أَیدِیهِمْ فِی الْعَمْدِ وَ الْخَطَإِ فَأَعْطِهِمْ مِنْ عَفْوِک وَ صَفْحِک مِثْلِ الَّذِی تُحِبُّ وَ تَرْضَی أَنْ یعْطِیک اللَّهُ مِنْ عَفْوِهِ وَ صَفْحِهِ فَإِنَّک فَوْقَهُمْ وَ وَالِی الْأَمْرِ عَلَیک فَوْقَک وَ اللَّهُ فَوْقَ مَنْ وَلَّاک وَ قَدِ اسْتَکفَاک أَمْرَهُمْ وَ ابْتَلَاک بِهِمْ وَ لَا تَنْصِبَنَّ نَفْسَک لِحَرْبِ اللَّهِ فَإِنَّهُ لَا یدَ لَک بِنِقْمَتِهِ وَ لَا غِنَی بِک عَنْ عَفْوِهِ وَ رَحْمَتِهِ وَ لَا تَنْدَمَنَّ عَلَی عَفْوٍ وَ لَا تَبْجَحَنَّ بِعُقُوبَهٍ وَ لَا تُسْرِعَنَّ إِلَی بَادِرَهٍ

وَجَدْتَ مِنْهَا مَنْدُوحَةً وَ لَا تَقُولَنَّ إِنِّي مُومَّرٌ آمُرُ فَأُطَاعُ فَإِنَّ ذَلِک إِدْغَالٌ فِی الْقَلْبِ وَ مَنْهَکةٌ لِلدِّینِ وَ تَقَرُّبٌ مِنَ الْغِیرِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

در بخشنامه دیگر (نامه 50) می نویسد :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : فَإِنَّ حَقّاً عَلَی الْوَالِی (به مقامی نائل شدی) أَلَّا یغَیرَهُ عَلَی رَعِیتِهِ فَضْلٌ نَالَهُ وَ لَا طَوْلٌ خُصَّ بِهِ وَ أَنْ یزِیدَهُ مَا قَسَمَ اللَّهُ لَهُ مِنْ نِعَمِهِ دُنُوّاً مِنْ عِبَادِهِ وَ عَطْفاً عَلَی إِخْوَانِهِ [نهج البلاغه ، نامه 50] .

3. مبانی روابط سیاسی در اسلام

1) قطع رابطه با بیگانگان : یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا الْیهُودَ وَ النَّصاری أَوْلِیاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِیاءُ بَعْضٍ وَ مَنْ یتَوَلَّهُمْ مِنْکمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللّهَ لا یهْدِی الْقَوْمَ الظّالِمینَ [مائده/51] .

(مرز سیاست اسلام از یک سو قرآن ، از سوی دیگر سنت و از طرف دیگر آن عدالت و از سوی چهارم شورا است.)

2) لزوم وحدت :

وَ لا تَنازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَ تَذْهَبَ ریحُکمْ وَ اصْبِرُوا إِنَّ اللّهَ مَعَ الصّابِرین [انفال/46] .

وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا [آل عمران/103] .

در سیاست اسلامی و تدبیر ، امور فامیلی ، تملق ، خواهش ، کمک به ظلم و ظالم ، شایعه و دروغ سازی ، دل سوزی بیجا و بخشش بیجا ممنوع است.

کمک به ظلم و ظالم : وَ لا تَرْکنُوا إِلَی الَّذینَ ظَلَمُوا [هود/113] .

دل سوزی بیجا : وَ لا تَأْخُذْکمْ بِهِما رَأْفَةٌ [نور/2] .

بخشش بیجا : إِنَّ الْمُبَذِّرینَ کانُوا إِخْوانَ الشَّیاطینِ [اسراء/27] .

3) داشتن نظام کافی و تشکیلات : وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ

وَ مِنْ رِباطِ الْخَيلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ وَ عَدُوَّكمْ [انفال/60] .

عملاً پیروی نکنید تا کم کم فکرتان پیرو اغیار نشود و آنها طمع نورزند :

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا إِنْ تُطيعُوا فَريقاً مِنَ الَّذينَ أُوتُوا الْكتابَ يرُدُّوكمْ بَعْدَ إيمانِكمْ كافِرينَ [آل عمران/100] .

اجتماع سالم :

وَ لْتَكنْ مِنْكمْ أُمَّةٌ يدْعُونَ إِلَى الْخَيرِ وَ يأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ينْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكرِ [آل عمران/104] .

بیگانگان را محرم اسرار قرار ندهید :

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا بِطانَةً (لباس زیرین کنایه از اسرار محرمانه) مِنْ دُونِكمْ لا يأْلُونَكمْ خَبالاً وَدُّوا ما عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضاءُ مِنْ أَفْواهِهِمْ وَ ما تُخْفى صُدُورُهُمْ أَكبَرُ [آل عمران/118] .

آگاهی :

ها أَنْتُمْ أُولاءِ تُحِبُّونَهُمْ وَ لا يحِبُّونَكمْ [آل عمران/119] .

تشخیص اردوگاه زیر نظر کارشناس :

وَ إِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِک تُبَوِّئُ الْمُومِنِينَ مَقاعِدَ (پایگاه) لِلْقِتالِ [آل عمران/121] .

دشمن چه می کند؟ :

وقتی مشرکان در جنگ بدر شکست خوردند و با دادن 70 کشته و 70 اسیر وارد مکه شدند ، ابوسفیان اخطار کرد نگذارید زنان بر کشته های خود گریه کنند زیرا گریه آتش بغض و اندوه را کم می کند. [تفسیر نمونه ، ج3 ، ص70]

إِنَّما ذلِكمُ الشَّيطانُ يخَوِّفُ أَوْلِياءَهُ فَلا تَخافُوهُمْ وَ خافُونِ إِنْ كنْتُمْ مُومِنِينَ [آل عمران/175] .

مرزداری و پایداری در برابر دشمن :

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صابِرُوا وَ رابِطُوا وَ اتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [آل عمران/200] .

4. ارکان سیاست در اسلام

1. رهبر

أَطیعُوا اللّهَ وَ أَطیعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِی الْأَمْرِ مِنْکمْ [نساء/59] .

از پیغمبر (ص) روایت شده که محبوب ترین

افراد در قیامت زمامدار عادل و مبغوض ترین آنان زمامدار ستمگر است.

لزوم هجرت و تلاش برای استقلال :

قالُوا فیمَ کنْتُمْ قالُوا کنّا مُسْتَضْعَفینَ فِی الْأَرْضِ [نساء/97] .

2. ملت

إِنَّ اللّهَ یأْمُرُکمْ أَنْ تُودُّوا الْأَماناتِ إِلی أَهْلِها [نساء/58] .

قال الباقر (علیه السلام) فی ذیل این آیه که ولات امر باید صدقات و غنائم و آنچه به حقوق رعیت بستگی دارد را تقسیم نمایند.

دنباله این آیه که در سوره نساء ، آیه 59 آمده است آیه زیر است که با آیه بالا قرینه است. آیه اول حق رعیت بر حکمران و آیه دوم عکس آن را می گوید :

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا أَطیعُوا اللّهَ وَ أَطیعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِی الْأَمْرِ مِنْکم [نساء/59] .

اسلام جباری را برای رهبر ممنوع می کند :

وَ لَمْ یکنْ جَبّاراً عَصِیا [مریم/14] .

وَ ما أَنْتَ عَلَیهِمْ بِجَبّارٍ [ق/45] .

لَسْتَ عَلَیهِمْ بِمُصَیطِرٍ [غاشیه/22] .

وَ ما أَرْسَلْناک عَلَیهِمْ وَکیلاً [اسراء/54] .

حکومت اسلامی براساس ایمان و عقیده است نه کودتا و سلطه ، لذا در حکومت های دیگر یک دفعه رژیم عوض می شود ، اما حکومت پیغمبر (ص) تدریجا بر اثر فکر و شعور و ایمان و... است.

رهبر از خود مردم باشد نه بیگانه و سوز داشته باشد.

وَ إِلی عادٍ أَخاهُمْ هُوداً قالَ یا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّهَ [اعراف/اعراف/65] .

خودداری از چیزهایی که دشمن را حساس و به فکر می اندازد :

یا بُنَی لا تَقْصُصْ رُویاک عَلی إِخْوَتِک فَیکیدُوا لَک کیداً [یوسف/5] .

5. ریشه وحدت درجامعه اسلامی

یا أَیهَا النّاسُ اتَّقُوا رَبَّکمُ الَّذی خَلَقَکمْ مِنْ نَفْسٍ واحِدَةٍ [نساء/1] .

6. شرایط مجریان حکومت اسلامی

به افراد قاصر و ناتوان پست و مقام واگذار نکنید (به عنوان اینکه کمکی به او باشد تا اعاشه زندگی کند.) و کمک را از راه دیگر بکنید. معمولاً فردی را ترحمّا به مقامی وامی دارند ÒÀدرآمدی برایش باشد. حتی گاهی رهبری و امام جماعتی را ترحمّا در مرکزی وامی دارند.

وَ لا تُوتُوا السُّفَهاءَ أَمْوالَکمُ الَّتی جَعَلَ اللّهُ لَکمْ قِیاماً وَ ارْزُقُوهُمْ فیها وَ اکسُوهُمْ وَ قُولُوا لَهُمْ قَوْلاً مَعْرُوفاً [نساء/5] .

قاعده کلی در هر کار اجتماعی : إِنَّ اللّهَ یأْمُرُکمْ أَنْ تُودُّوا الْأَماناتِ إِلی أَهْلِها [نساء/58] .

با توجه به اینکه امانت معنای وسیعی دارد؛ از جمله هر مقام و پستی را به اهلش باید داد ، مراجعان به طاغوت در واقع ایمان ندارند :

أَ لَمْ تَرَ إِلَی الَّذینَ یزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِما أُنْزِلَ إِلَیک وَ ما أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِک یریدُونَ أَنْ یتَحاکمُوا إِلَی الطّاغُوتِ وَ قَدْ أُمِرُوا أَنْ یکفُرُوا بِهِ وَ یریدُالشَّیطانُ أَنْ یضِلَّهُمْ ضَلالاً بَعیداً [نساء/60] .

افرادی که در دستگاه حکومت اسلامی باید نصب یا طرد شوند :

قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : الْبَرَاءَهُ مِمَّنْ نَفَی الْأَخْیارَ وَ شَرَّدَهُمْ وَ آوَی الطُّرَدَاءَ اللُّعَنَاءَ وَ جَعَلَ الْأَمْوَالَ دُولَهً بَینَ الْأَغْنِیاءِ وَ اسْتَعْمَلَ السُّفَهَاءَ [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص126] .

حفظ مرز :

دعای امام سجاد (علیه السلام) برای مرزبانان ، رمز توجه و عنایت عموم است ، راجع به حافظان مرز ، فرا گرفتن تیراندازی ، اقسام شنا ، اسب

سواری و رانندگی و اجتماع در مسجد جمعه و آگاهی از اوضاع جهان ضروری است.

قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِی کفَرَ بِاللَّهِ الْعَظِیمِ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّهِ عَشَرَهٌ الْقَتَّاتُ إِلَی أَنْ قَالَ وَ بَائِعُ السِّلَاحِ مِنْ أَهْلِ الْحَرْبِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص450] .

کوتاه سخن آنکه اسلام تمام مسلمانان را در مواقع لزوم ارتشی می داند.

لزوم استقلال :

تشبّه به کفار ممنوع

ماجرای تغییر قبله

1. سیره معصومین (ع)

1. نکات تربیتی

1. تحقیر و توهین

امام صادق (علیه السلام) به شخصی فرمود : "چرابه ما اهانت کردی؟" گفت : معاذالله. فرمود : "در فلان سفر مومنی از توخواست به قدریک میل او را سوار کنی که خسته شده بود ولی تو....وَ اللَّهِ مَا رَفَعْتَ بِهِ رَأْساً وَ لَقَدِ اسْتَخْفَفْتَ بِهِ وَ مَنِ اسْتَخَفَّ بِمُومِنٍ فِینَا اسْتَخَفَّ وَ ضَیعَ حُرْمَهَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ". عَنْ أَبِی هَارُونَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ قَالَ لِنَفَرٍ عِنْدَهُ وَ أَنَا حَاضِرٌ : " مَا لَکمْ تَسْتَخِفُّونَ بِنَا". قَالَ : فَقَامَ إِلَیهِ رَجُلٌ مِنْ خُرَاسَانَ. فَقَالَ : مَعَاذٌ لِوَجْهِ اللَّهِ أَنْ نَسْتَخِفَّ بِک أَوْ بِشَیءٍ مِنْ أَمْرِک. فَقَالَ : " بَلَی إِنَّک أَحَدُ مَنِ اسْتَخَفَّ بِی". فَقَالَ : مَعَاذٌ لِوَجْهِ اللَّهِ أَنْ أَسْتَخِفَّ بِک. فَقَالَ لَهُ : " وَیحَک أَ وَ لَمْ تَسْمَعْ فُلَاناً وَ نَحْنُ بِقُرْبِ الْجُحْفَهِ وَ هُوَ یقُولُ لَک احْمِلْنِی قَدْرَ مِیلٍ فَقَدْ وَ اللَّهِ أَعْیتُ وَ اللَّهِ مَا رَفَعْتَ بِهِ رَأْساً وَ لَقَدِ اسْتَخْفَفْتَ بِهِ وَ مَنِ اسْتَخَفَّ بِمُومِنٍ فِینَا اسْتَخَفَّ وَ ضَیعَ حُرْمَهَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ" [کافی ، ج8 ، ص102] .

2. تشویق وتنبیه

تشویق نباید تنها جنبه مالی داشته باشد ، گر چه گاهی رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به برندگان مسابقات درخت خرمای باردار می دادند؛ اما

بیشتر جنبه معنوی داشت. همین که وارد مسجد شدند گروهی را دیدند که مشغول نماز مستحبی و گروه دیگر در حال مذاکره علم بودند. حضرت هر دو را تشویق کردند اما به گروه مذاکره علمی ملحق شدند.

برادر و خواهر رضاعی حضرت به نوبت مهمان وی شدند. پیامبر به خواهر رضاعی خویش بیشتر احترام گذاشت. مردم علت را پرسیدند. فرمودند : " این خواهر به پدر و مادرش بیشتر ادب می کند".

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) أَتَتْهُ أُخْتٌ لَهُ مِنَ الرَّضَاعَهِ فَلَمَّا نَظَرَ إِلَیهَا سُرَّ بِهَا وَ بَسَطَ مِلْحَفَتَهُ لَهَا فَأَجْلَسَهَا عَلَیهَا ثُمَّ أَقْبَلَ یحَدِّثُهَا وَ یضْحَک فِی وَجْهِهَا ثُمَّ قَامَتْ وَ ذَهَبَتْ وَ جَاءَ أَخُوهَا فَلَمْ یصْنَعْ بِهِ مَا صَنَعَ بِهَا. فَقِیلَ لَهُ یا رَسُولَ اللَّهِ صَنَعْتَ بِأُخْتِهِ مَا لَمْ تَصْنَعْ بِهِ وَ هُوَ رَجُلٌ فَقَالَ : لِأَنَّهَا کانَتْ أَبَرَّ بِوَالِدَیهَا مِنْهُ [کافی ، ج2 ، ص161] .

امام باقر (علیه السلام) : " رسول خدا (صلی الله علیه و آله) با اینکه خودش سه روز پی در پی از غذا و نان سیر نبود ، لکن برای تشویق گاهی به یک نفر صد شتر جایزه می داد.وَ اللَّهِ مَا شَبِعَ مِنْ خُبْزِ الْبُرِّ ثَلَاثَهَ أَیامٍ مُتَوَالِیهً مُنْذُ بَعَثَهُ اللَّهُ إِلَی أَنْ قَبَضَهُ أَمَا إِنِّی لَا أَقُولُ إِنَّهُ کانَ لَا یجِدُ لَقَدْ کانَ یجِیزُ الرَّجُلَ الْوَاحِدَ بِالْمِائَهِ مِنَ الْإِبِلِ [کافی ، ج8 ، ص129] .

گروهی خدمت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) ایمان آوردند. حضرت در ستایش آنها فرمود : أَعْذَبَهَا أَفْوَاهاًاصحاب معنای جمله را پرسیدند. حضرت فرمود : این قومتَسْتَاک فِی الْجَاهِلِیهِدر جاهلیت نیز

مسواک می کردند.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَمَّا دَخَلَ النَّاسُ فِی الدِّینِ أَفْوَاجاً أَتَتْهُمُ الْأَزْدُ أَرَقَّهَا قُلُوباً وَ أَعْذَبَهَا أَفْوَاهاً فَقِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا أَرَقُّهَا قُلُوباً عَرَفْنَاهُ فَلِمَ صَارَتْ أَعْذَبَهَا أَفْوَاهاً فَقَالَ إِنَّهَا کانَتْ تَسْتَاک فِی الْجَاهِلِیهِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص53] .

هرگاه هشام وارد می شد با اینکه نوجوان بود امام صادق (علیه السلام) از او تجلیل کرده و می فرمود : هَذَا نَاصِرُنَا بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ وَ یدِهِ [الفصول المختاره ، ص52] .

به امام صادق (علیه السلام) گفتند : غلامی دارم ، گاهی بدی می کند؛ او رامی زنم. فرمود : "چقدر؟" گفتم : صد شلاق. امام دوبار با تعجب فرمود : "صد ضربه؟" ثم قال : "حد زنا؟" گفتم : پس چقدر؟ فرمود : "یک ضربه". گفتم : اگر بداند من یک ضربه می زنم افسادمی کند. امام گفت : "دوبار". همین طور چانه زدم تا فرمود :

" 5 ضربه".

عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) رُبَّمَا ضَرَبْتُ الْغُلَامَ فِی بَعْضِ مَا یحْرُمُ فَقَالَ : " وَ کمْ تَضْرِبُهُ" فَقُلْتُ رُبَّمَا ضَرَبْتُهُ مِائَةً. فَقَالَ : " مِائَةً مِائَةً" فَأَعَادَ ذَلِک مَرَّتَینِ ثُمَّ قَالَ : " حَدَّ الزِّنَی اتَّقِ اللَّهَ". فَقُلْتُ : جُعِلْتُ فِدَاک فَکمْ ینْبَغِی لِی أَنْ أَضْرِبَهُ فَقَالَ : " وَاحِداً" فَقُلْتُ وَ اللَّهِ لَوْ عَلِمَ أَنِّی لَا أَضْرِبُهُ إِلَّا وَاحِداً مَا تَرَک لِی شَیئاً إِلَّا أَفْسَدَهُ. فَقَالَ : " فَاثْنَتَینِ" فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک هَذَا هُوَ هَلَاکی إِذاً. قَالَ : فَلَمْ أَزَلْ أُمَاکسُهُ حَتَّی بَلَغَ خَمْسَةً ثُمَّ غَضِبَ فَقَالَ : " یا إِسْحَاقُ إِنْ کنْتَ تَدْرِی حَدَّ مَا أَجْرَمَ فَأَقِمِ الْحَدَّ فِیهِ وَ لَا

تَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ" [کافی ، ج7 ، ص267] .

3. تفریح

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِک قَالَ : إِنَّ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) أَدْرَکهُ أَعْرَابِی فَأَخَذَ بِرِدَائِهِ فَجَبَذَهُ جَبْذَةً شَدِیدَةً حَتَّی نَظَرْتُ إِلَی صَفْحَهِ عُنُقِ رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) وَ قَدْ أَثَّرَتْ بِهِ حَاشِیهُ الرِّدَاءِ مِنْ شِدَّهِ جَبْذَتِهِ ثُمَّ قَالَ لَهُ یا مُحَمَّدُ! مُرْ لِی مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِی عِنْدَک فَالْتَفَتَ إِلَیهِ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَضَحِک وَ أَمَرَ لَهُ بِعَطَاءٍ. [مکارم الأخلاق ، ص17] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : "کیفَ مُدَاعَبَهُ بَعْضِکمْ بَعْضاً" قُلْتُ : قَلِیلٌ. قَالَ : " فَلَا تَفْعَلُوا فَإِنَّ الْمُدَاعَبَهَ مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ وَ إِنَّک لَتُدْخِلُ بِهَا السُّرُورَ عَلَی أَخِیک وَ لَقَدْ کانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) یدَاعِبُ الرَّجُلَ یرِیدُ أَنْ یسُرَّهُ" [کافی ، ج2 ، ص663] .

کانَ النَّبِی ص یمْزَحُ وَ لَا یقُولُ إِلَّا حَقّاً [المناقب ، ج1 ، ص145] .

قال أبو الدرداء : "کان رسول الله (صلی الله علیه و آله) فی بعض الأوقات یمشی مع الأصحاب فیأمرهم بالتقدم و یمشی فی غمارهم" [بحارالأنوار ، ج70 ، ص285] .

جمعی از مشرکان به قصد دستبرد گوسفندان مردم به اطراف مدینه می آمدند. پیامبر و جمعی از اصحاب برای سرکوبی آنان از مدینه خارج شدند. مشرکان فرار کردند؛ در راه برگشت قتاده عرض کرد : یا رسول الله مایلید مسابقه بدهیم. پیامبر فرمود : "بله". مسابقه انجام و پیامبر برنده شدند.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : قَالَ أَغَارَ الْمُشْرِکونَ عَلَی سَرْحِ الْمَدِینَهِ فَنَادَی فِیهَا مُنَادٍ یا سُوءَ صَبَاحَاهْ فَسَمِعَهَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِی الْخَیلِ فَرَکبَ فَرَسَهُ فِی طَلَبِ الْعَدُوِّ وَ کانَ

أَوَّلَ أَصْحَابِهِ لَحِقَهُ أَبُو قَتَادَةَ عَلَى فَرَسٍ لَهُ وَ كانَ تَحْتَ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) سَرْجُ دَفَّتَاهُ لِيفٌ لَيسَ فِيهِ أَشَرٌ وَ لَا بَطَرٌ فَطَلَبَ الْعَدُوَّ فَلَمْ يلْقَوْا أَحَداً وَ تَتَابَعَتِ الْخَيلُ. فَقَالَ أَبُو قَتَادَةَ : يا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ الْعَدُوَّ قَدِ انْصَرَفَ فَإِنْ رَأَيتَ أَنْ نَسْتَبِقَ؟ فَقَالَ نَعَمْ فَاسْتَبَقُوا فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) سَابِقاً عَلَيهِمْ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيهِمْ فَقَالَ أَنَا ابْنُ الْعَوَاتِک مِنْ قُرَيشٍ إِنَّهُ لَهُوَ الْجَوَادُ الْبَحْرُ يعْنِى فَرَسَهُ [كافى ، ج5 ، ص50] .

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) اسب دوانی می کرد و در مسابقات اسب دوانی چند مثقال نقره به عنوان جایزه انتخاب می فرمود.

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (عليه السلام) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) أَجْرَى الْخَيلَ وَ جَعَلَ سَبَقَهَا أَوَاقِى مِنْ فِضَّةٍ [كافى ، ج5 ، ص49] .

4. تکبیر

در فتح مکه در حالی که پیامبر لباس نظامی به تن داشتند وارد مسجد الحرام شدند؛ به حجر الاسود اشاره نمودند و تکبیر گفتند. [فرازهایی از تاریخ اسلام]

رسول اکرم در نماز دفن فاطمه بنت اسد چهل تکبیر گفتند.

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ : فَصَلَّى عَلَيهَا النَّبِى (ص) صَلَاةً لَمْ يصَلِّ عَلَى أَحَدٍ قَبْلَهَا مِثْلَ تِلْک الصَّلَاةِ ثُمَّ كبَّرَ عَلَيهَا أَرْبَعِينَ تَكبِيرَةً. [أمالى صدوق ، ص314] .

هنگامی که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) متولد شدند ، گفتند : اللَّهُ أَكبَرُ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ كثِيراً سُبْحَانَ اللَّهِ بُكرَةً وَ أَصِيلًا [فرازهایی از تاریخ اسلام ، 59 و بحار ، ج15 ، ص284]

در صلح حدیبیه پیامبر با گفتنبسم اللهواالله اکبربا صدای بلند شتر قربانی

خود را نحر می کردند. [الغازی ، ج2 ، ص612]

هنگامی که جسد سعد بن معاذ (که در جنگ خندق مجروح شده بود و بعداً به شهادت رسید) را وارد قبر می کنند. پیامبر سه بار الله کبر می گوید و بانگ تکبیر ، مسلمانان بقیع را می لرزاند. [پیامبری و جهاد ، ص507 ترجمه : جلال الدین فارسی]

در جنگ خندق مسلمانان به سنگ سختی برخوردند. کلنگ شکست ، ولی سنگ نشکست. پیامبر آمدند و کلنگ زد.

فَکبَّرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) تَکبِیرَهَ فَتَحٍ وَ کبَّرَ الْمُسْلِمُونَ ثُمَّ ضَرَبَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) ثَانِیهً فَبَرَقَ مِنْهَا بَرْقٌ أَضَاءَ مَا بَینَ لَابَتَیهَا حَتَّی لَکأَنَّ مِصْبَاحاً فِی جَوْفِ بَیتٍ مُظْلِمٍ فَکبَّرَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) تَکبِیرَهَ فَتَحٍ وَ کبَّرَ الْمُسْلِمُونَ

حضرت فرمودند : از لابه لای برقها شکست ، قصرهای روم و ایران را دیدم. [بحارالأنوار ، ج17 ، ص169] .

رسول خدا دررأس لشگر اسلام به سوی مکه حرکت کردند. ابوسفیان مخفیانه خود را به سپاه اسلام رسانید. عموی پیامبر ابوسفیان را شناخت. لشگر ، به دستور پیامبر در شب ، همه جا آتش روشن کرده بود. ابو سفیان دید تا چشم کار می کند بیابان با آتش مسلمانان روشن است. فردای آن روز ابوسفیان به صلح حاضر شد. حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) اجازه ندادند. ابوسفیان به مکه باز گردد تا توطئه کند و حضرت دستور دادند سپاه اسلام گردان به گردان ، جلوی هر کدام یک نفر با پرچم حرکت کند و هر گروه وقتی مقابل جایگاه رسید ، فریاد تکبیر شان بلند بود و دل ابو سفیان

می لرزید و از عباس می پرسید : اینها چه قبیله ای هستند. عباس هم یک به یک تو ضیح می داد. [بحار ، ج21 ، ص107]

هنگام خواستگاری علی (علیه السلام) از فاطمه (س) پیامبر فرمودند : شما مقداری صبرکنید ، موضوع را با دخترم درمیان بگذارم. وقتی موضوع مطرح شد سکوت سراپای زهرا را فراگرفت.پیامبر برخاست و فرمود : اللَّهُ أَکبَرُ سُکوتُهَا إِقْرَارُهَا [أمالی طوسی ، ص39] .

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در احد بر جنازه حضرت حمزه هفتاد تکبیر گفتند.

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : صَلَّی رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَلَی حَمْزَهَ سَبْعِینَ صَلَاهً [کافی ، ج3 ، ص186] .

5. گریه

ام سلمه می گوید : یاد خدیجه کردیم پیامبر (صلی الله علیه و آله) گریه کردند و فرمودند :

خدیجه و أین مثل خدیجه صدقتنی حین کذبنی الناس و آزرتنی علی دین الله و أعانتنی علیه بمالها إن الله عز و جل أمرنی أن أبشر خدیجه ببیت فی الجنه من قصب الزمرد لا صخب فیه و لا نصب [کشف الغمه ، ج1 ، ص360] .

پیامبر خودشان با اسامه مسابقه اسب دوانی می دادند.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : سَابَقَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أُسَامَهَ بْنَ زَیدٍ وَ أَجْرَی الْخَیلَ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص48] .

علماء و فقهاء سوء : فی حدیث یذکر فیه ما یقبلی الامه من فساد العلماء قال الراوی : ...فَبَکی رَسُولُ اللَّهُ (ص) وَ بَکینَا لِبُکائِهِ وَ قُلْنَا یا رَسُولَ اللَّهِ! مَا یبْکیک؟ قَالَ : " رَحْمَهٌ لِلْأَشْقِیاءِ یقول الله تعالی" وَ لَوْ تَری إِذْ فَزِعُوا فَلا فَوْتَ وَ أُخِذُوا مِنْ مَکانٍ قَرِیبٍ" (سبأ/51) یعنی العلماء

و الفقهاء" [مكارم الأخلاق ، ص450] .

عَنْ أَنَسٍ قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى النَّبِی (صلی الله علیه و آله) وَ هُوَ نَائِمٌ عَلَى حَصِيرٍ قَدْ أَثَّرَ فِی جَنْبِهِ قَالَ : " أَ مَعَک أَحَدٌ غَيرُک؟" قُلْتُ : لَا. قَالَ : " اِعْلَمْ أَنَّهُ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلِی وَ طَالَ شَوْقِی إِلَى لِقَاءِ رَبِّی وَ إِلَى لِقَاءِ إِخْوَانِی الْأَنْبِياءِ قَبْلی". ثُمَّ قَالَ : "لَيسَ شَیءٌ أَحَبَّ إِلَى مِنَ الْمَوْتِ وَ لَيسَ لِلْمُومِنِ رَاحَهٌ دُونَ لِقَاءِاللَّهِ" ثُمَّ بَكى. قُلْتُ : لِمَ تَبْكى؟ قَالَ : " وَ كيفَ لَا أَبْكى وَ أَنَا أَعْلَمُ مَا يَنْزِلُ بِأُمَّتِی مِنْ بَعْدِی". قُلْتُ : وَ مَا يَنْزِلُ مِنْ بَعْدِک يا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ : " الْأَهْوَاءُ الْمُخْتَلِفَهُ وَ قَطِيعَهُ الرَّحِمِ وَ حُبُّ الْمَالِ وَ الشَّرَفِ وَ إِظْهَارُ الْبِدْعَهِ" [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص64] .

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِک قَالَ : رَأَيتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) وَ هُوَ يجُودُ بِنَفْسِهِ فَدَمَعَتْ عَينَاهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : " تَدْمَعُ الْعَينُ وَ يحْزَنُ الْقَلْبُ وَ لَا أَقُولُ إِلَّا مَا يرْضَى رَبُّنَا وَ إِنَّا بِک يا إِبْرَاهِيمُ لَمَحْزُونُونَ" [مكارم الأخلاق ، ص22] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : "خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) وَ عَلَيهِ قَمِيصَهٌ قَدِ اشْتَمَلَ بِهَا". فَقِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ كسَاک هَذِهِ الْقَمِيصَهَ فَقَالَ : " كسَانِی حَبِيبِی وَ صَفِيی وَ خَاصَّتِی وَ خَالِصَتِی وَ الْمُودِّی عَنِّی وَ وَصِيی وَ وَارِثِی وَ أَخِی وَ أَوَّلُ الْمُومِنِينَ إِسْلَاماً وَ أَخْلَصُهُمْ إِيمَاناً وَ أَسْمَحُ النَّاسِ كفّاً سَيدُ النَّاسِ بَعْدِی قَائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ إِمَامُ أَهْلِ الْأَرْضِ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ فَلَمْ

يزَلْ يبْكی حَتَّی ابْتَلَّ الْحَصَی مِنْ دُمُوعِهِ شَوْقاً إِلَيهِ" [امالی صدوق ، ص183] .

6. رحم وعاطفه

از او پرسیدم چه کسی دست تو را قطع کرد؟قال : قطعنی خیر الناس.

ما هشت نفر بودیم که نزد علی (علیه السلام) اقرار به دزدی کردیم. او پرسید : "آیا حکم خداوند را می دانستید؟" گفتیم : بله. فرمان قطع صادر فرمود.

ثُمَّ أَمَرَ بِنَا فَحُبِسْنَا فِی بَيتٍ يطْعِمُنَا فِيهِ السَّمْنَ وَ الْعَسَلَ حَتَّی بَرَأَتْ أَيدِينَا ثُمَّ أَمَرَ بِنَا فَأَخْرِجْنَا وَ كسَانَا فَأَحْسَنَ كسْوَتَنَا ثُمَّ قَالَ لَنَا : " إِنْ تَتُوبُوا وَ تَصْلُحُوا فَهُوَ خَيرٌ لَكمْ يلْحِقْكمُ اللَّهُ بِأَيدِيكمْ فِی الْجَنَّهِ وَ إِنْ لَا تَفْعَلُوا يلْحِقْكمُ اللَّهُ بِأَيدِيكمْ فِی النَّارِ"

عَنِ الْحَارِثِ بْنِ حَصِيرَهَ قَالَ : مَرَرْتُ بِحَبَشِی وَ هُوَ يسْتَسْقِی بِالْمَدِينَهِ وَ إِذَا هُوَ أَقْطَعُ. فَقُلْتُ لَهُ : مَنْ قَطَعَک؟ فَقَالَ : قَطَعَنِی خَيرُ النَّاسِ؛ إِنَّا أُخِذْنَا فِی سَرِقَهٍ وَ نَحْنُ ثَمَانِيهُ نَفَرٍ فَذُهِبَ بِنَا إِلَی عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (علیه السلام) فَأَقْرَرْنَا بِالسَّرِقَهِ فَقَالَ لَنَا : " تَعْرِفُونَ أَنَّهَا حَرَامٌ؟" قُلْنَا : نَعَمْ. فَأَمَرَ بِنَا فَقُطِعَتْ أَصَابِعُنَا مِنَ الرَّاحَهِ وَ خُلِّيتِ الْإِبْهَامُ ثُمَّ أَمَرَ بِنَا فَحُبِسْنَا فِی بَيتٍ يطْعِمُنَا فِيهِ السَّمْنَ وَ الْعَسَلَ حَتَّی بَرَأَتْ أَيدِينَا ثُمَّ أَمَرَ بِنَا فَأَخْرِجْنَا وَ كسَانَا فَأَحْسَنَ كسْوَتَنَا ثُمَّ قَالَ لَنَا : " إِنْ تَتُوبُوا وَ تَصْلُحُوا فَهُوَ خَيرٌ لَكمْ يلْحِقْكمُ اللَّهُ بِأَيدِيكمْ فِی الْجَنَّهِ وَ إِنْ لَا تَفْعَلُوا يلْحِقْكمُ اللَّهُ بِأَيدِيكمْ فِی النَّارِ" [کافی ، ج7 ، ص264] .

امیر المومنین (علیه السلام) به دختر فقیری می فرمود : "سرپرستی داری؟" برادرانش را نشان داد. حضرت از برادرانش پرسید : "حرف مرا در مورد خواهرتان می پذیرید؟" گفتند : بله. حضرت فرمود :

"خداوند و حاضرین را شاهد می گیرم که این زن را در برابر چهارصد درهم مهریه به این پسر تزویج نمودم و مهریه از مال من می باشد". [وسائل ، ج14 ، ص196]

مردی در حضور حضرت علی (علیه السلام) به سرقت اعتراف کرد. حضرت فرمود : " آیا از قرآن چیزی می توانی بخوانی؟" گفت : سوره بقره را بلد هستم. حضرت فرمود : "تو را بخشیدم". مردی به نام اشعث اعتراض کرد که شما حق نداری حد خدا را عفو کنی. حضرت فرمود : " تو چه می فهمی؟ این حرف تو مربوط به زمانی است که بینه باشد؛ اگر با اقرار ثابت شود ، امام می تواند عفو کند". [احکام زندان از صاحب جواهر]

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کانَ عَلِی (ع) یعْلَمُ الْخَیرَ الْحَلَالَ وَ الْحَرَامَ وَ یعْلَمُ الْقُرْآنَ وَ لِکلِّ شَیءٍ مِنْهُمَا حَدٌّ [بحارالأنوار ، ج2 ، ص170] .

مردی خدمت حضرت علی (علیه السلام) آمد و گفت : طهرنی؛ من با یک نوجوان لواط کرده ام. علی (علیه السلام) گفت : " برو منزل ، مثل اینکه حالت خوب نیست". رفت و فردا آمد و گفت : طهرنی. باز علی (علیه السلام) همان حرف را تکرار کرد. رفت و روز سوم آمد و همان حرف را تکرار کرد. بار چهارم فرمود : " سه عذاب و حد برای تو هست ، شمشیر ، سقوط از کوه ، احراق". پرسید : کدام سخت تر است؟ فرمود : " احراق". گفت : من او را انتخاب کردم. حضرت فرمود : "آماده باش". دو رکعت نماز به جاآورد و این دعارا بعد از تشهد

خواند : خداوندا گناهی کردم ، نزد علی (علیه السلام) آمدم تا حد بخورم ، دیگر مرا به آتش دوزخ نسوزان. در حالی که گریه می کرد به گودالی که برای آتش زدن آماده شده بود رفت. آتش افروخته شد ، نزدیکش آوردند. علی (علیه السلام) و اصحاب همه به گریه افتادند. علی (علیه السلام) فرمودند : " ملائکه به این حال گریان شدند ، بیرون بیا ، خدا تو را بخشید". [وسائل ، ج2 ، ص470]

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : بَینَمَا أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) فِی مَلَإٍ مِنْ أَصْحَابِهِ إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) إِنِّی أَوْقَبْتُ عَلَی غُلَامٍ فَطَهِّرْنِی فَقَالَ لَهُ : یا هَذَا امْضِ إِلَی مَنْزِلِک لَعَلَّ مِرَاراً هَاجَ بِک ، فَلَمَّا کانَ مِنْ غَدٍ عَادَ إِلَیهِ. فَقَالَ لَهُ : یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ إِنِّی أَوْقَبْتُ عَلَی غُلَامٍ فَطَهِّرْنِی. فَقَالَ لَهُ اذْهَبْ إِلَی مَنْزِلِک لَعَلَّ مِرَاراً هَاجَ بِک حَتَّی فَعَلَ ذَلِک ثَلَاثاً بَعْدَ مَرَّتِهِ الْأُولَی ، فَلَمَّا کانَ فِی الرَّابِعَهِ قَالَ لَهُ یا هَذَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) حَکمَ فِی مِثْلِک بِثَلَاثَهِ أَحْکامٍ فَاخْتَرْ أَیهُنَّ شِئْتَ ، قَالَ وَ مَا هُنَّ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ؟ قَالَ ضَرْبَهٌ بِالسَّیفِ فِی عُنُقِک بَالِغَهً مَا بَلَغَتْ أَوْ إِهْدَابٌ مِنْ جَبَلٍ مَشْدُودَ الْیدَینِ وَ الرِّجْلَینِ أَوْ إِحْرَاقٌ بِالنَّارِ. قَالَ : یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ ! أَیهُنَّ أَشَدُّ عَلَی؟ قَالَ : الْإِحْرَاقُ بِالنَّارِ. قَالَ : فَإِنِّی قَدِ اخْتَرْتُهَا یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ. فَقَالَ : خُذْ لِذَلِک أُهْبَتَک. فَقَالَ : نَعَمْ. قَالَ : فَصَلَّی رَکعَتَینِ ثُمَّ جَلَسَ فِی تَشَهُّدِهِ فَقَالَ : اللَّهُمَّ إِنِّی قَدْ أَتَیتُ مِنَ الذَّنْبِ مَا قَدْ عَلِمْتَهُ وَ إِنِّی تَخَوَّفْتُ مِنْ

ذَلِک فَأَتَیتُ إِلَی وَصِی رَسُولِک وَ ابْنِ عَمِّ نَبِیک فَسَأَلْتُهُ أَنْ یطَهِّرَنِی فَخَیرَنِی ثَلَاثَهَ أَصْنَافٍ مِنَ الْعَذَابِ اللَّهُمَّ فَإِنِّی اخْتَرْتُ أَشَدَّهُنَّ اللَّهُمَّ فَإِنِّی أَسْأَلُک أَنْ تَجْعَلَ ذَلِک کَفَّارَهً لِذُنُوبِی وَ أَنْ لَا تُحْرِقَنِی بِنَارِک فِی آخِرَتِی ثُمَّ قَامَ وَ هُوَ بَاک حَتَّی دَخَلَ الْحَفِیرَهَ الَّتِی حَفَرَهَا لَهُ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) وَ هُوَ یرَی النَّارَ تَتَأَجَّجُ حَوْلَهُ. قَالَ : فَبَکی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) وَ بَکی أَصْحَابُهُ جَمِیعاً. فَقَالَ لَهُ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : قُمْ یا هَذَا فَقَدْ أَبْکیتَ مَلَائِکهَ السَّمَاءِ وَ مَلَائِکهَ الْأَرْضِ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ تَابَ عَلَیک فَقُمْ وَ لَا تُعَاوِدَنَّ شَیئاً مِمَّا فَعَلْتَ [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص162] .

عصام بن مصطلق می گوید : داخل مدینه شدمفرایت الحسین بن علی (علیه السلام) فاعجبنی سمته و رواؤه. و آثار من الحسد ما کان یخفیه صدری لأبیه من البغض. فقلت له : انت ابن ابی تراب. فقال (علیه السلام) : نعم ، فبالغت فی شتمه و شتم ابیه. فنظر الی نظره عاطف رئوف.

ثم قال (علیه السلام) : اعوذ بالله من الشیطان الرجیم. بسم الله الرحمن الرحیم.خُذِ الْعَفْوَ وَ أْمُرْ بِالْعُرْفِ وَ أَعْرِضْ عَنِ الْجاهِلِینَ وَ إِمّا ینْزَغَنَّک مِنَ الشَّیطانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِیعٌ عَلِیمٌ [اعراف/200-199] .

ثم قال (علیه السلام) لی : " خفض علیک ، استغفر الله لی و لک...اگر یاری می خواهی تو را نصرت دهم اگر انتظار عطائی داری به تو عطا نمایم ، اگر احتیاجی به هدایت داری تو راهدایت نمایم."

از گفته های خود پشیمان شدم : امام فرمود : لا تَثْرِیبَ عَلَیکمُ الْیوْمَ [یوسف/92] .

خداوند شما را می آمرزد. هر حاجتی داری بدون خجالت از

من بخواه که برآورده خواهدشد؟ عصام گفت : از خوش رفتاری آن حضرت در مقابل آن همه جسارت و دشنام ، آنچنان عرصه برمن تنگ شد که دوست داشتم به زمین فرو روم.

به ناچار از حضور آن حضرت به آهستگی خارج شدم. در میان مردم به نوعی راه می رفتم که امام حسین (علیه السلام) مرا نبیند.

بعد از این جریان کسی از امام حسین (ع) و پدرش علی (ع) نزد من محبوبتر نبود. [موسوعه کلمات امام حسین (علیه السلام) ، ص696 و کتاب ستارگان درخشان ، ج5 ، ص54]

امام باقر (علیه السلام) فرمود : " پدرم شتری داشت که با او 23 سفر حج رفت و یک تازیانه به او نزد".

7. شکر

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) مُكفَّراً لَا يشْكرُ مَعْرُوفُهُ وَ لَقَدْ كانَ مَعْرُوفُهُ عَلَى الْقُرَشِى وَ الْعَرَبِى وَ الْعَجَمِى وَ مَنْ كانَ أَعْظَمَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) مَعْرُوفاً عَلَى هَذَا الْخَلْقِ وَ كذَلِک نَحْنُ أَهْلَ الْبَيتِ مُكفَّرُونَ لَا يشْكرُ مَعْرُوفُنَا وَ خِيارُ الْمُومِنِينَ مُكفَّرُونَ لَا يشْكرُ مَعْرُوفُهُمْ [علل الشرائع ، ج2 ، ص560] .

در جنگ احد پیامبر خبر شهادت امیر المؤمنین (علیه السلام) را داد و پرسید : فَكيفَ صَبْرُک إِذاحضرت عرض کرد : لَيسَ هَذَا مِنْ مَوَاطِنِ الصَّبْرِ وَ لَكنْ مِنْ مَوَاطِنِ الْبُشْرَى وَ الشُّكرِ [نهج البلاغه ، خطبه 156] .

گفتگوی مختار با منهال که از محدثین و علمای شیعه بود.

منهال در برگشت از حج ، مختار را دید گله کرد که چرا حمایت ما را نمی کنی؟ منهال می گوید : در این حال مرد بد قیافه ای (حرمله) را آوردند و

اول بندهای انگشت وی ، بعد آرنج ، بعد کتف ، بعد پاها و گوشت های او را بریدند و در آتش انداختند. گفتم : سبحان الله! سبحان الله! سبحان الله...مختار گفت : چرا تکرار می کنی؟ گفتم : امام سجاد (علیه السلام) را در مدینه دیدم. پرسید آیا حرمله گرفتار شده؟ گفتم : نمی دانم. نفرین کرد که خدا مزه آهن و آتش را به او بچشاند.

اصل حدیث چنین است : مِنْ کتَابِ الدَّلَائِلِ لِلْحِمْیرِی عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ : حَجَجْتُ فَدَخَلْتُ عَلَی عَلِی بْنِ الْحُسَینِ فَقَالَ لِی : " یا مِنْهَالُ مَا فَعَلَ حَرْمَلَهُ بْنُ کاهِلٍ الْأَسَدِی؟ قُلْتُ : تَرَکتُهُ حَیاً بِالْکوفَهِ. قَالَ : فَرَفَعَ یدَیهِ ثُمَّ قَالَ : " اللَّهُمَّ أَذِقْهُ حَرَّ الْحَدِیدِ اللَّهُمَّ أَذِقْهُ حَرَّ النَّارِ". قَالَ : فَانْصَرَفْتُ إِلَی الْکوفَهِ وَ قَدْ خَرَجَ بِهَا الْمُخْتَارُ بْنُ أَبِی عُبَیدٍ وَ کانَ لِی صَدِیقاً فَرَکبْتُ لِأُسَلِّمَ عَلَیهِ فَوَجَدْتُهُ قَدْ دَعَا بِدَابَّتِهِ فَرَکبَ وَ رَکبْتُ مَعَهُ حَتَّی أَتَی الْکنَاسَهَ فَوَقَفَ وُقُوفَ مُنْتَظِرٍ لِشَیءٍ وَ قَدْ کانَ وَجَّهَ فِی طَلَبِ حَرْمَلَهَ بْنِ کاهِلٍ فَأَحْضِرَ فَقَالَ : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی مَکنَنِی مِنْک ثُمَّ دَعَا بِالْجَزَّارِ فَقَالَ اقْطَعُوا یدَیهِ فَقُطِعَتَا ثُمَّ قَالَ اقْطَعُوا رِجْلَیهِ فَقُطِعَتَا ثُمَّ قَالَ النَّارَ النَّارَ فَأُتِی بِطُنِّ قَصَبٍ ثُمَّ جُعِلَ فِیهَا ثُمَّ أُلْهِبَتْ فِیهِ النَّارُ حَتَّی احْتَرَقَ فَقُلْتُ : سُبْحَانَ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ فَالْتَفَتَ إِلَی الْمُخْتَارُ فَقَالَ : مِمَّ سَبَّحْتَ؟ فَقُلْتُ لَهُ : دَخَلْتُ عَلَی عَلِی بْنِ الْحُسَینِ فَسَأَلَنِی عَنْ حَرْمَلَهَ فَأَخْبَرْتُ أَنِّی تَرَکتُهُ بِالْکوفَهِ حَیاً فَرَفَعَ یدَیهِ وَ قَالَ : اللَّهُمَّ أَذِقْهُ حَرَّ الْحَدِیدِ اللَّهُمَّ أَذِقْهُ حَرَّ النَّارِ فَقَالَ الْمُخْتَارُ : اللَّهَ اللَّهَ أَ سَمِعْتَ عَلِی بْنَ الْحُسَینِ (علیه السلام) یقُولُ هَذَا؟

فَقُلْتُ اللَّهَ اللَّهَ لَقَدْ سَمِعْتُهُ يقُولُ هَذَا فَنَزَلَ الْمُخْتَارُ وَ صَلَّى رَكعَتَينِ ثُمَّ أَطَالَ ثُمَّ سَجَدَ وَ أَطَالَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَ ذَهَبَ وَ مَضَيتُ مَعَهُ حَتَّى انْتَهَى إِلَى بَابِ دَارِى. فَقُلْتُ لَهُ : إِنْ رَأَيتَ أَنْ تُكرِمَنِى بِأَنْ تَنْزِلَ وَ تَتَغَدَّى عِنْدِى فَقَالَ : يا مِنْهَالُ تُخْبِرُنِى أَنَّ عَلِى بْنَ الْحُسَينِ دَعَا اللَّهَ بِثَلَاثِ دَعَوَاتٍ فَأَجَابَهُ اللَّهُ فِيهَا عَلَى يدِى ثُمَّ تَسْأَلُنِى الْأَكلَ عِنْدَک هَذَا يوْمُ صَوْمٍ شُكراً لِلَّهِ عَلَى مَا وَفَّقَنِى لَهُ. [كشف الغمه ، ج2 ، ص112] .

مختار لشکر ابن زیاد را سخت تحت تعقیب قرار داد تا به رودخانه افتادند و بسیاری از آنها غرق شدند ، برادر زن ابن زیاد را از آب گرفت و او را با رسوائی کشته و سرش را جدا کرد و سر را در 11 محرم (چهار سال بعد از تاریخ کربلا) نزد امام سجاد (علیه السلام) فرستاد ، امام (علیه السلام) شاد شدند و سجده شکر بجا آوردند و آشپزخانه ها راه افتاد و عمه ها و خواهرها را دعوت کردند و جشنها برپا شد. [بحار ، ج45]

8. موارد مذموم

1.طلب کاری از ندار

امام صادق (علیه السلام) به بستانکاری که می خواست پول خود را از فروش خانه بدهکار دریافت کند 3 مرتبه فرمود : أَعِيذُک بِاللَّهِ أَنْ تُخْرِجَهُ مِنْ ظِلِّ رَأْسِهِ

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ زِيادٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِى عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) إِنَّ لِى عَلَى رَجُلٍ دَيناً وَ قَدْ أَرَادَ أَنْ يبِيعَ دَارَهُ فَيقْضِينِي. قَالَ : فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : " أَعِيذُک بِاللَّهِ أَنْ تُخْرِجَهُ مِنْ ظِلِّ رَأْسِهِ" [كافى ، ج5 ، ص97] .

2. گران فروشی

به دلیل بالا

رفتن مخارج امام صادق (علیه السلام) ایشان برای گذراندن امورات ، تجارت را انتخاب کرد حضرت1000 درهم تهیه کرد و به مصادف داد تا تجارت کند. مصادف متاعی خرید و به مصر برد. قبل از ورود به مصر از تجاری که بیرون می آمدند خبردار شد که این متاع نایاب شده است. مصادف با رفقا هم عهد شد که متاع را به کمتر از دو برابر نفروشند. مردم مسلمان محتاج مصر ، مجبور به خرید شدند. بعد دو کیسه هر کدام هزار درهم نزد امام آورد. حضرت از زیادی سود تعجب کرد و سوال کرد : از کجاست؟ مصادف گفت : چون متاع ما نایاب بود ما هم عهد کردیم کمتر از دو برابر نفروشیم حضرت عصبانی شد فرمود : من این استفاده را نمی خواهم.

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ الْفَزَارِیِ قَالَ : دَعَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) مَوْلًی لَهُ یقَالُ لَهُ مُصَادِفٌ فَأَعْطَاهُ أَلْفَ دِینَارٍ وَ قَالَ لَهُ تَجَهَّزْ حَتَّی تَخْرُجَ إِلَی مِصْرَ فَإِنَّ عِیالِی قَدْ کثُرُوا قَالَ فَتَجَهَّزَ بِمَتَاعٍ وَ خَرَجَ مَعَ التُّجَّارِ إِلَی مِصْرَ فَلَمَّا دَنَوْا مِنْ مِصْرَ اسْتَقْبَلَتْهُمْ قَافِلَهٌ خَارِجَهٌ مِنْ مِصْرَ فَسَأَلُوهُمْ عَنِ الْمَتَاعِ الَّذِی مَعَهُمْ مَا حَالُهُ فِی الْمَدِینَهِ وَ کانَ مَتَاعَ الْعَامَّهِ فَأَخْبَرُوهُمْ أَنَّهُ لَیسَ بِمِصْرَ مِنْهُ شَیءٌ فَتَحَالَفُوا وَ تَعَاقَدُوا عَلَی أَنْ لَا ینْقُصُوا مَتَاعَهُمْ مِنْ رِبْحِ الدِّینَارِ دِینَاراً فَلَمَّا قَبَضُوا أَمْوَالَهُمْ وَ انْصَرَفُوا إِلَی الْمَدِینَهِ فَدَخَلَ مُصَادِفٌ عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ مَعَهُ کیسَانِ فِی کلِّ وَاحِدٍ أَلْفُ دِینَارٍ فَقَالَ : جُعِلْتُ فِدَاک هَذَا رَأْسُ الْمَالِ وَ هَذَا الآخَرُ رِبْحٌ. فَقَالَ : " إِنَّ هَذَا الرِّبْحَ کثِیرٌ وَ لَکنْ مَا صَنَعْتَهُ فِی الْمَتَاعِ" فَحَدَّثَهُ کیفَ صَنَعُوا وَ

كيفَ تَحَالَفُوا فَقَالَ : " سُبْحَانَ اللَّهِ تَحْلِفُونَ عَلَى قَوْمٍ مُسْلِمِينَ أَلَّا تَبِيعُوهُمْ إِلَّا رِبْحَ الدِّينَارِ دِينَاراً". ثُمَّ أَخَذَ أَحَدَ الْكيسَينِ فَقَالَ : " هَذَا رَأْسُ مَالِى وَ لَا حَاجَةَ لَنَا فِى هَذَا الرِّبْحِ" ثُمَّ قَالَ : " يا مُصَادِفُ مُجَادَلَهُ السُّيوفِ أَهْوَنُ مِنْ طَلَبِ الْحَلَالِ" [كافى ، ج5 ، ص161] .

3. ضرر رسانى

عَنْ عُقْبَهَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) : "فِى رَجُلٍ أَتَى جَبَلاً فَشَقَّ فِيهِ قَنَاهً فَذَهَبَتْ قَنَاهُ الْأُخْرَى بِمَاءِ قَنَاهِ الْأُولَى قَالَ : فَقَالَ : " يتَقَاسَمَانِ بِحَقَائِبِ الْبِئْرِ لَيلَهً لَيلَهً فَينْظَرُ أَيهُمَا أَضَرَّتْ بِصَاحِبَتِهَا فَإِنْ رُئِيتِ الْأَخِيرَهُ أَضَرَّتْ بِالْأُولَى فَلْتُعَوَّرْ" [كافى ، ج5 ، ص294] .

از امام صادق (عليه السلام) در مورد انداختن اشياء در كوچه و خيابان سوال شد (اشيائى كه موجب لغزنده شدن راه مى شوند" امام فرمود : كلُّ شَىءٍ يضِرُّ بِطَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ فَصَاحِبُهُ ضَامِنٌ لِمَا يصِيبُهُ

عَنِ الْحَلَبِى عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الشَّىءِ يوضَعُ عَلَى الطَّرِيقِ فَتَمُرُّ الدَّابَّهُ فَتَنْفِرُ بِصَاحِبِهَا فَتَعْقِرُهُ فَقَالَ : " كلُّ شَىءٍ يضِرُّ بِطَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ فَصَاحِبُهُ ضَامِنٌ لِمَا يصِيبُهُ" [كافى ، ج7 ، ص349] .

4. احتكار

مر النبى (صلى الله عليه و آله) برجل بسوق يبيع طعاما بسعر هو ارخص من سعر السوق فقال لم؟ قال صبرا و احتسابا. قال (صلى الله عليه و آله) : " ابشر فان الجالب الى سوقنا كالمجاهد فى سبيل الله و المحتكر فى سوقنا كالمجاهد فى كتاب الله. [مستدرک الوسيله ، ج2 ، ص12]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) يسْأَلُ النَّاسَ عَمَّا فِى النَّاسِ

[عیون أخبارالرضا ، ج1 ، ص318] .

5. کفران نعمت

شخصی بر امام صادق (علیه السلام) وارد شد. حضرت مشغول خوردن خرما بودند و او را نیز به خوردن خرما دعوت کردند. مرد هسته های خرما را دور می ریخت. حضرت فرمود : " چرا جمع نمی کنی تا اینکه برای آتش استفاده کنی و یا آنها را بکوبی و غذای شتر کنی". [شکر گوهری از منهاج السرور ، ج3 ، ص253]

شخصی می گوید : خدمت امام صادق (علیه السلام) مشغول صرف غذا بودم. حضرت خیلی دقیق کاسه را با انگشت پاک می کرد و فرمود : " می ترسم غذایی در ظرف بماند و دور بریزند و خداوند سلب نعمت کند".

6. غش در معامله

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) عَنْ أَنْ یشَابَ اللَّبَنُ بِالْمَاءِ لِلْبَیعِ [کافی ، ج5 ، ص160] .

9. عفو

عَنْ مُعَتِّبٍ قَالَ : کانَ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَی (علیه السلام) فِی حَائِطٍ لَهُ یصْرِمُ فَنَظَرْتُ إِلَی غُلَامٍ لَهُ قَدْ أَخَذَ کارَةً مِنْ تَمْرٍ فَرَمَی بِهَا وَرَاءَ الْحَائِطِ فَأَتَیتُهُ وَ أَخَذْتُهُ وَ ذَهَبْتُ بِهِ إِلَیهِ فَقُلْتُ : جُعِلْتُ فِدَاکَ إِنِّی وَجَدْتُ هَذَا وَ هَذِهِ الْکارَةَ. فَقَالَ لِلْغُلَامِ : " یا فُلَانُ" قَالَ : لَبَّیک. قَالَ : " أَ تَجُوعُ" قَالَ : لَا یا سَیدِی. قَالَ : " فَتَعْرَی" قَالَ : لَا یا سَیدِی. قَالَ : " فَلِأَی شَیءٍ أَخَذْتَ هَذِهِ" قَالَ : اشْتَهَیتُ ذَلِک. قَالَ : " اذْهَبْ فَهِی لَک" وَ قَالَ : " خَلُّوا عَنْهُ" [کافی ، ج2 ، ص108] .

قال المجلسی (ره) : صرم النخل جزه و الفعل کضرب و فی القاموس الکاره مقدار معلوم

من الطعام و يدل على استحباب العفو عن السارق و ترک ما سرقه له. [بحارالأنوار ، ج68 ، ص402] .

10. شرط قبولی عمل

حجب على بن يقطين ابراهيم الجمال فحجبه موسى بن جعفر (عليه السلام) و قال له : " ابى الله ان يشكر سعيک الا ان يغفر لک ابراهيم الجمال". فسار على بن يقطين من المدينه الى الكوفه فى ليله بمعجزه موسى بن جعفر (عليه السلام) . فقرع باب ابراهيم و دعاه و امره ان يطاخذه. ما مسع ابراهيم فالى عليه على ففعل ، فلم يزل ابراهيم يطاء خده وعلى يقول : اللهم اشهد ت ، ثم انصرف من ليله الى المدينه فاذن له المولى. [سفينه البحار ، (باب العين بعده ، ص440 ، اللام)]

11. زاهد نمایان

سفیان ثوری محضر امام صادق (علیه السلام) رسید؛ لباس سفید امام را دید و گفت : این لباس برای شما خوب نیست ، لباس ساده تری بپوشید. امام صادق (علیه السلام) فرمود : " پیامبر (صلی الله علیه و آله) که لباس بسیار ساده می پوشید در زمانی بود که مردم در بدبختی بودند؛ امّا اگر وضع مردم خوب باشد ابرار و مؤمنان از کفار و منافقان سزاوارترند که از مال حلال بهره مند شوند. ثانیا ، ای سفیان هیچ حقی را از حقوق الهی رها نکرده ام". سپس گروهی زاهد نما که مردم را به ترک دنیا و ایثار دعوت می کردند وارد شدند حضرتِ فرمودند : " دلیل شماچیست؟" زاهد نمایان گفتند : قرآنوَ يوثِرُونَ عَلى أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ كانَ بِهِمْ خَصاصَةٌ وَ مَنْ يوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [(حشر/9)] و نیز آیهوَ

يطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلى حُبِّهِ مِسْكيناً وَ يتِيماً وَ أَسِيراً [(دهر/8)] . یک نفر از جلسه خواست جواب دهد که هدف شما از این زهدنمایی این است که مردم از مال خود بگذرند و شما آنرا تصاحب کنید؟ ولی امام (علیه السلام) وی را ساکت و خودش به بحث پرداخت و گفت : " قرآن و سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) دارای ناسخ و منسوخ است ، هر کلام در موردی است که در غیر آن مورد معنا نمی دهد. (آری اگر چشم را از محل خود خارج کنی دیگر نمی بینی) و تمام افرادی که گمراه می شوند به خاطر بی اطلاعی آنان نسبت به محکم و متشابه و ناسخ و منسوخ است". سپس امام صادق (علیه السلام) فرمود : " مگر خبر نداری که یکی از اصحاب قبل از مرگ تمام اموالش را انفاق و چیزی برای اطفال خود نگذاشته بود ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود : اگر به من خبر می دادید نمی گذاشتم او را در قبرستان مسلمانان دفن کنید. مگر در قرآن نیامده : وَ الَّذِينَ إِذا أَنْفَقُوا لَمْ يسْرِفُوا وَ لَمْ يقْتُرُوا وَ كانَ بَينَ ذلِک قَواماً [(فرقان/67)] مگر در اسلام جزو کسانی که دعایشان مستجاب نمی شود کسی که تمام مالش را انفاق می کند و از خداوند طلب روزی دوباره دارد نیامدهوَ لا تَجْعَلْ يدَک مَغْلُولَةً إِلى عُنُقِک وَ لا تَبْسُطْها كلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُوماً مَحْسُوراً [(اسراء/29)] سپس امام صادق (علیه السلام) به این زاهد نمایان مطالبی از سلمان و ابوذر نقل کرد که سلمان خوراک سال خود را تهیه می کرد گفتند :

شاید فردا مردی. سلمان گفت : وجود غذا در خانه (در حالی که غذا زیاد و در دسترس همه است.) سبب آرامش خاطر است. چرا شما از زمان و مکان و نقش آن غافلید سپس امام صادق (علیه السلام) به این زاهد نمایان از وضع یوسف و سلیمان و داود سخن فرمود و در پایان کمی آنان را نصیحت کرد که ازپیش خود چیزی را نتراشید و تنها به قاضی نروید. زهد حد و مرز دارد. شرط و حساب دارد. زمان و مکان دارد. ظرفیتها

فرق می کند و شما این قدر سطحی نگر نباشید و به خاطر فراگرفتن یک آیه و حدیث از سایر آیات و روایات و سیره پیامبران غافل نشوید.

عَنْ مَسْعَدَةَ بْنِ صَدَقَةَ قَالَ : دَخَلَ سُفْيانُ الثَّوْرِی عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) فَرَأَی عَلَيهِ ثِيابَ بِيضٍ كأَنَّهَا غِرْقِئُ الْبَيضِ فَقَالَ لَهُ : إِنَّ هَذَا اللِّبَاسَ لَيسَ مِنْ لِبَاسِک؟ فَقَالَ لَهُ : " اسْمَعْ مِنِّی وَ (ع) مَا أَقُولُ لَک فَإِنَّهُ خَيرٌ لَک عَاجِلًا وَ آجِلًا إِنْ أَنْتَ مِتَّ عَلَی السُّنَّهِ وَ الْحَقِّ وَ لَمْ تَمُتْ عَلَی بِدْعَهٍ أُخْبِرُک أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) كانَ فِی زَمَانٍ مُقْفِرٍ جَدْبٍ فَأَمَّا إِذَا أَقْبَلَتِ الدُّنْيا فَأَحَقُّ أَهْلِهَا بِهَا أَبْرَارُهَا لَا فُجَّارُهَا وَ مُومِنُوهَا لَا مُنَافِقُوهَا وَ مُسْلِمُوهَا لَا كفَّارُهَا فَمَا أَنْكرْتَ يا ثَوْرِی فَوَ اللَّهِ إِنَّنِی لَمَعَ مَا تَرَی مَا أَتَی عَلَی مُذْ عَقَلْتُ صَبَاحٌ وَ لَا مَسَاءٌ وَ لِلَّهِ فِی مَالِی حَقٌّ أَمَرَنِی أَنْ أَضَعَهُ مَوْضِعاً إِلَّا وَضَعْتُهُ". قَالَ : فَأَتَاهُ قَوْمٌ مِمَّنْ يظْهِرُونَ الزُّهْدَ وَ يدْعُونَ النَّاسَ أَنْ يكونُوا مَعَهُمْ عَلَی مِثْلِ الَّذِی هُمْ عَلَيهِ مِنَ التَّقَشُّفِ فَقَالُوا لَهُ إِنَّ صَاحِبَنَا

حَصِرَ عَنْ كلَامِک وَ لَمْ تَحْضُرْهُ حُجَجُهُ فَقَالَ لَهُمْ : " فَهَاتُوا حُجَجَكمْ" فَقَالُوا لَهُ : إِنَّ حُجَجَنَا مِنْ كتَابِ اللَّهِ ، فَقَالَ لَهُمْ : " فَأَدْلُوا بِهَا فَإِنَّهَا أَحَقُّ مَا اتُّبِعَ وَ عُمِلَ بِهِ" فَقَالُوا : يقُولُ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى مُخْبِراً عَنْ قَوْمٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِى (ص) "وَ يوثِرُونَ عَلى أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ كانَ بِهِمْ خَصاصَةٌ وَ مَنْ يوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ " (حشر/9) فَمَدَحَ فِعْلَهُمْ وَ قَالَ فِى مَوْضِعٍ آخَرَ"وَ يطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلى حُبِّهِ مِسْكيناً وَ يتِيماً وَ أَسِيراً " (دهر/8) فَنَحْنُ نَكتَفِى بِهَذَا. فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْجُلَسَاءِ : إِنَّا رَأَينَاكمْ تَزْهَدُونَ فِى الْأَطْعِمَهِ الطَّيبَهِ وَ مَعَ ذَلِک تَأمُرُونَ النَّاسَ بِالْخُرُوجِ مِنْ أَمْوَالِهِمْ حَتَّى تَمَتَّعُوا أَنْتُمْ مِنْهَا. فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : " دَعُوا عَنْكمْ مَا لَا تَنْتَفِعُونَ بِهِ أَخْبِرُونِى أَيهَا النَّفَرُ أَ لَكمْ عِلْمٌ بِنَاسِخِ الْقُرْآنِ مِنْ مَنْسُوخِهِ وَ مُحْكمِهِ مِنْ مُتَشَابِهِهِ الَّذِى فِى مِثْلِهِ ضَلَّ مَنْ ضَلَّ وَ هَلَک مَنْ هَلَک مِنْ هَذِهِ الْأُمَّهِ" فَقَالُوا لَهُ أَوْ بَعْضِهِ فَأَمَّا كلُّهُ فَلَا. فَقَالَ لَهُمْ : " فَمِنْ هُنَا أُتِيتُمْ وَ كذَلِک أَحَادِيثُ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَأَمَّا مَا ذَكرْتُمْ مِنْ إِخْبَارِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِيانَا فِى كتَابِهِ عَنِ الْقَوْمِ الَّذِينَ أَخْبَرَ عَنْهُمْ بِحُسْنِ فَعَالِهِمْ فَقَدْ كانَ مُبَاحاً جَائِزاً وَ لَمْ يكونُوا نُهُوا عَنْهُ وَ ثَوَابُهُمْ مِنْهُ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ ذَلِک أَنَّ اللَّهَ جَلَّ وَ تَقَدَّسَ أَمَرَ بِخِلَافِ مَا عَمِلُوا بِهِ فَصَارَ أَمْرُهُ نَاسِخاً لِفِعْلِهِمْ وَ كانَ نَهَى اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى رَحْمَةً مِنْهُ لِلْمُومِنِينَ وَ نَظَراً لِكيلَا يضِرُّوا بِأَنْفُسِهِمْ وَ عِيالَاتِهِمْ مِنْهُمُ الصَّعَفَهُ الصِّغَارُ وَ الْوِلْدَانُ وَ الشَّيخُ الْفَانِى وَ الْعَجُوزُ الْكبِيرَهُ الَّذِينَ لَا يصْبِرُونَ

عَلَى الْجُوعِ فَإِنْ تَصَدَّقْتُ بِرَغِيفِی وَ لَا رَغِيفَ لِی غَيرُهُ ضَاعُوا وَ هَلَكوا جُوعاً فَمِنْ ثَمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) خَمْسُ تَمَرَاتٍ أَوْ خَمْسُ قُرَصٍ أَوْ دَنَانِيرُ أَوْ دَرَاهِمُ يمْلِكهَا الْإِنْسَانُ وَ هُوَ يرِيدُ أَنْ يمْضِيهَا فَأَفْضَلُهَا مَا أَنْفَقَهُ الْإِنْسَانُ عَلَى وَالِدَيهِ ثُمَّ الثَّانِيهُ عَلَى نَفْسِهِ وَ عِيالِهِ ثُمَّ الثَّالِثَهُ عَلَى قَرَابَتِهِ الْفُقَرَاءِ ثُمَّ الرَّابِعَهُ عَلَى جِيرَانِهِ الْفُقَرَاءِ ثُمَّ الْخَامِسَهُ فِی سَبِيلِ اللَّهِ وَ هُوَ أَخَسُّهَا أَجْراً وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) لِلْأَنْصَارِی حِينَ أَعْتَقَ عِنْدَ مَوْتِهِ خَمْسَهَ أَوْ سِتَّهً مِنَ الرَّقِيقِ وَ لَمْ يكنْ يمْلِک غَيرَهُمْ وَ لَهُ أَوْلَادٌ صِغَارٌ : لَوْ أَعْلَمْتُمُونِی أَمْرَهُ مَا تَرَكتُكمْ تَدْفِنُوهُ مَعَ الْمُسْلِمِينَ يتْرُک صِبْيهً صِغَاراً يتَكفَّفُونَ النَّاسَ ثُمَّ قَالَ حَدَّثَنِی أَبِی أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) قَالَ ابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ الْأَدْنَی فَالْأَدْنَی ثُمَّ هَذَا مَا نَطَقَ بِهِ الْكتَابُ رَدّاً لِقَوْلِكمْ وَ نَهْياً عَنْهُ مَفْرُوضاً مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكيمِ قَالَ "وَ الَّذِينَ إِذا أَنْفَقُوا لَمْ يسْرِفُوا وَ لَمْ يقْتُرُوا وَ كانَ بَينَ ذلِک قَواماً" (فرقان/67) أَ فَلَا تَرَوْنَ أَنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی قَالَ غَيرَ مَا أَرَاكمْ تَدْعُونَ النَّاسَ إِلَيهِ مِنَ الْأَثَرَهِ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَ سَمَّی مَنْ فَعَلَ مَا تَدْعُونَ النَّاسَ إِلَيهِ مُسْرِفاً وَ فِی غَيرِ آيهٍ مِنْ كتَابِ اللَّهِ يقُولُ إِنَّهُ لا يحِبُّ الْمُسْرِفِينَ فَنَهَاهُمْ عَنِ الْإِسْرَافِ وَ نَهَاهُمْ عَنِ التَّقْتِيرِ وَ لَكنْ أَمْرٌ بَينَ أَمْرَينِ لَا يعْطِی جَمِيعَ مَا عِنْدَهُ ثُمَّ يدْعُو اللَّهَ أَنْ يرْزُقَهُ فَلَا يسْتَجِيبُ لَهُ لِلْحَدِيثِ الَّذِی جَاءَ عَنِ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) إِنَّ أَصْنَافاً مِنْ أُمَّتِی لَا يسْتَجَابُ لَهُمْ دُعَاوهُمْ رَجُلٌ يدْعُو عَلَى وَالِدَيهِ وَ رَجُلٌ يدْعُو عَلَى غَرِيمٍ

ذَهَبَ لَهُ بِمَالٍ فَلَمْ يكتُبْ عَلَيهِ وَ لَمْ يشْهِدْ عَلَيهِ وَ رَجُلٌ يدْعُو عَلَى امْرَأَتِهِ وَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ تَخْلِيةَ سَبِيلِهَا بِيدِهِ وَ رَجُلٌ يقْعُدُ فِى بَيتِهِ وَ يقُولُ رَبِّ ارْزُقْنِى وَ لَا يخْرُجُ وَ لَا يطْلُبُ الرِّزْقَ فَيقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ عَبْدِى أَ لَمْ أَجْعَلْ لَک السَّبِيلَ إِلَى الطَّلَبِ وَ الضَّرْبِ فِى الْأَرْضِ بِجَوَارِحَ صَحِيحَهٍ فَتَكونَ قَدْ أَعْذَرْتَ فِيمَا بَينِى وَ بَينَک فِى الطَّلَبِ لِاتِّبَاعِ أَمْرِى وَ لِكَيلَا تَكونَ كَلًّا عَلَى أَهْلِک فَإِنْ شِئْتُ رَزَقْتُک وَ إِنْ شِئْتُ قَتَّرْتُ عَلَيک وَ أَنْتَ غَيرُ مَعْذُورٍ عِنْدِى وَ رَجُلٌ رَزَقَهُ اللَّهُ مَالًا كثِيراً فَأَنْفَقَهُ ثُمَّ أَقْبَلَ يدْعُو يا رَبِّ ارْزُقْنِى فَيقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَ لَمْ أَرْزُقْک رِزْقاً وَاسِعاً فَهَلَّا اقْتَصَدْتَ فِيهِ كمَا أَمَرْتُک وَ لِمَ تُسْرِفُ وَ قَدْ نَهَيتُک عَنِ الْإِسْرَافِ وَ رَجُلٌ يدْعُو فِى قَطِيعَهِ رَحِمٍ ثُمَّ عَلَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ نَبِيهُ (صلى الله عليه و آله) كيفَ ينْفِقُ وَ ذَلِک أَنَّهُ كانَتْ عِنْدَهُ أُوقِيهٌ مِنَ الذَّهَبِ فَكرِهَ أَنْ يبِيتَ عِنْدَهُ فَتَصَدَّقَ بِهَا فَأَصْبَحَ وَ لَيسَ عِنْدَهُ شَىءٌ وَ جَاءَهُ مَنْ يسْأَلُهُ فَلَمْ يكنْ عِنْدَهُ مَا يعْطِيهِ فَلَامَهُ السَّائِلُ وَ اغْتَمَّ هُوَ حَيثُ لَمْ يكنْ عِنْدَهُ مَا يعْطِيهِ وَ كانَ رَحِيماً رَقِيقاً فَأَدَّبَ اللَّهُ تَعَالَى نَبِيهُ (صلى الله عليه و آله) بِأَمْرِهِ فَقَالَ "وَ لا تَجْعَلْ يدَک مَغْلُولَةً إِلى عُنُقِک وَ لا تَبْسُطْها كلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُوماً مَحْسُوراً" (اسراء/29) يقُولُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ يسْأَلُونَک وَ لَا يعْذِرُونَک فَإِذَا أَعْطَيتَ جَمِيعَ مَا عِنْدَک مِنَ الْمَالِ كنْتَ قَدْ حَسَرْتَ مِنَ الْمَالِ فَهَذِهِ أَحَادِيثُ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) يصَدِّقُهَا الْكتَابُ وَ الْكتَابُ يصَدِّقُهُ أَهْلُهُ مِنَ الْمُومِنِينَ وَ قَالَ

أَبُو بَكرٍ عِنْدَ مَوْتِهِ حَيثُ قِيلَ لَهُ أَوْصِ فَقَالَ أُوصِی بِالْخُمُسِ وَ الْخُمُسُ كثِيرٌ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَی قَدْ رَضِی بِالْخُمُسِ فَأَوْصَی بِالْخُمُسِ وَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ الثُّلُثَ عِنْدَ مَوْتِهِ وَ لَوْ عَلِمَ أَنَّ الثُّلُثَ خَيرٌ لَهُ أَوْصَی بِهِ ثُمَّ مَنْ قَدْ عَلِمْتُمْ بَعْدَهُ فِی فَضْلِهِ وَ زُهْدِهِ سَلْمَانُ وَ أَبُوذَرٍّ رَضِی اللَّهُ عَنْهُمَا فَأَمَّا سَلْمَانُ فَكانَ إِذَا أَخَذَ عَطَاهُ رَفَعَ مِنْهُ قُوتَهُ لِسَنَتِهِ حَتَّی يحْضُرَ عَطَاوهُ مِنْ قَابِلٍ فَقِيلَ لَهُ يا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ أَنْتَ فِی زُهْدِک تَصْنَعُ هَذَا وَ أَنْتَ لَا تَدْرِی لَعَلَّک تَمُوتُ الْيوْمَ أَوْ غَداً فَكانَ جَوَابَهُ أَنْ قَالَ مَا لَكمْ لَا تَرْجُونَ لِی الْبَقَاءَ كمَا خِفْتُمْ عَلَی الْفَنَاءَ أَ مَا عَلِمْتُمْ يا جَهَلَهُ أَنَّ النَّفْسَ قَدْ تَلْتَاثُ عَلَی صَاحِبِهَا إِذَا لَمْ يكنْ لَهَا مِنَ الْعَيشِ مَا يعْتَمِدُ عَلَيهِ فَإِذَا هِی أَحْرَزَتْ مَعِيشَتَهَا اطْمَأَنَّتْ وَ أَمَّا أَبُوذَرٍّ فَكانَتْ لَهُ نُوَيقَاتٌ وَ شُوَيهَاتٌ يحْلُبُهَا وَ يذْبَحُ مِنْهَا إِذَا اشْتَهَی أَهْلُهُ اللَّحْمَ أَوْ نَزَلَ بِهِ ضَيفٌ أَوْ رَأَی بِأَهْلِ الْمَاءِ الَّذِينَ هُمْ مَعَهُ خَصَاصَهٌ نَحَرَ لَهُمُ الْجَزُورَ أَوْ مِنَ الشِّياهِ عَلَی قَدْرِ مَا يذْهَبُ عَنْهُمْ بِقَرَمِ اللَّحْمِ فَيقْسِمُهُ بَينَهُمْ وَ يأْخُذُ هُوَ كنَصِيبِ وَاحِدٍ مِنْهُمْ لَا يتَفَضَّلُ عَلَيهِمْ وَ مَنْ أَزْهَدُ مِنْ هَولَاءِ وَ قَدْ قَالَ فِيهِمْ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) مَا قَالَ وَ لَمْ يبْلُغْ مِنْ أَمْرِهِمَا أَنْ صَارَا لَا يمْلِكانِ شَيئاً الْبَتَّهَ كمَا تَأْمُرُونَ النَّاسَ بِإِلْقَاءِ أَمْتِعَتِهِمْ وَ شَيئِهِمْ وَ يوثِرُونَ بِهِعَلَی أَنْفُسِهِمْ وَ عِيالَاتِهِمْ" [كافی ، ج5 ، ص65] .

2. نكات بهداشتی

1. مسواک

كانَ النَّبِی (ص) لَا ينَامُ إِلَّا وَ السِّوَاک عِنْدَ رَأْسِهِ فَإِذَا نَهَضَ بَدَأَ بِالسِّوَاک. [مكارم الأخلاق ، ص39] .

رسول الله

(صلی الله علیه و آله) در هر شب سه بار مسواک می کردند : كانَ النَّبِی (ص) یسْتَاک كلَّ لَیلَهٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مَرَّهً قَبْلَ نَوْمِهِ وَ مَرَّهً إِذَا قَامَ مِنْ نَوْمِهِ إِلَی وِرْدِهِ وَ مَرَّهً قَبْلَ خُرُوجِهِ إِلَی صَلَاهِ الصُّبْحِ. [مکارم الأخلاق ، ص39] .

عَنْ أَبِی یحْیی الْوَاسِطِی عَنْ أَبِیهِ أَنَّهُ : قِیلَ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : " أَ تَرَی هَذَا الْخَلْقَ كلَّهُمْ مِنَ النَّاسِ فَقَالَ أَلْقِ مِنْهُمُ التَّارِک لِلسِّوَاک" [المحاسن ، ج1 ، ص11] .

گروهی خدمت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) ایمان آوردند. حضرت در ستایش آنها فرمود : أَعْذَبَهَا أَفْوَاهاًاصحاب معنای جمله را پرسیدند. حضرت فرمود : این قومتَسْتَاک فِی الْجَاهِلِیهِدر جاهلیت نیز مسواک می کردند.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَمَّا دَخَلَ النَّاسُ فِی الدِّینِ أَفْوَاجاً أَتَتْهُمُ الْأَزْدُ أَرَقَّهَا قُلُوباً وَ أَعْذَبَهَا أَفْوَاهاً فَقِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا أَرَقَّهَا قُلُوباً عَرَفْنَاهُ فَلِمَ صَارَتْ أَعْذَبَهَا أَفْوَاهاً فَقَالَ إِنَّهَا كانَتْ تَسْتَاک فِی الْجَاهِلِیهِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص53] .

گروهی خدمت حضرت رسول ص رسیدند.ایشان فرمودند : مَا لِی أَرَاكمْ قُلْحاً مَا لَكمْ لَا تَسْتَاكونَ [كافی ، ج6 ، ص496] .

2. اهمیت آب

پیامبر روی ظرف آب را می پوشاندند.

در جنگ احد رسول الله (صلی الله علیه و آله) تشنه می شود. آبی می آورند. حضرت از بوی او کراهت پیدا کرده و میل نمی فرماید. تا می روند از قنات های اطراف منطقه با مشکی آب می آورند و میل می فرماید و دعا می کند.

3. نحوه غذا خوردن

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أُتِی النَّبِی (ص) بِطَعَامٍ حَارٍّ فَقَالَ : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَمْ یطْعِمْنَا النَّارَ نَحُّوهُ حَتَّی یبْرُدَ فَتُرِک

حَتَّى بَرَدَ [كافى ، ج6 ، ص322] .

عَنِ النَّبِی (ص) : "أَنَّهُ نَهَی أَنْ یتَنَفَّسَ فِی الْإِنَاءِ أَوْ ینْفَخَ فِیهِ" [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص170] .

برای امام صادق (علیه السلام) غذای گرمی آوردند. حضرت به دلیل داغ بودن غذا دست خود را کنار کشیدو فرمود : أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ هَذَا لَا نَقْوَی عَلَیهِ فَکیفَ النَّارُ

عَنْ سُلَیمَانَ بْنِ خَالِدٍ قَالَ : حَضَرْتُ عَشَاءَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) فِی الصَّیفِ فَأُتِی بِخِوَانٍ عَلَیهِ خُبْزٌ وَ أُتِی بِجَفْنَهِ ثَرِیدٍ وَ لَحْمٍ فَقَالَ : " هَلُمَّ إِلَی هَذَا الطَّعَامِ" فَدَنَوْتُ فَوَضَعَ یدَهُ فِیهِ فَرَفَعَهَا وَ هُوَ یقُولُ : " أَسْتَجِیرُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ هَذَا لَا نَقْوَی عَلَیهِ فَکیفَ النَّارُ هَذَا لَا نُطِیقُهُ فَکیفَ النَّارُ هَذَا لَا نَصْبِرُ عَلَیهِ فَکیفَ النَّارُ" قَالَ : فَکانَ یکرِّرُ ذَلِک حَتَّی أَمْکنَ الطَّعَامُ فَأَکلَ وَ أَکلْنَا مَعَهُ. [المحاسن ، ج2 ، ص407] .

4. قضای حاجت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) أَنْ یتَغَوَّطَ عَلَی شَفِیرِ بِئْرِ مَاءٍ یسْتَعْذَبُ مِنْهَا أَوْ نَهَرٍ یسْتَعْذَبُ أَوْ تَحْتَ شَجَرَهٍ فِیهَا ثَمَرَتُهَا [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص353] .

5. نحوه آشامیدن

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) عَنْ أَنْ یشْرَبَ الْمَاءُ کمَا تَشْرَبُ الْبَهَائِمُ وَ قَالَ اشْرَبُوا بِأَیدِیکمْ فَإِنَّهَا (مِنْ خَیرِ أَوَانِیکمْ) وَ نَهَی عَنِ الْبُزَاقِ فِی الْبِئْرِ الَّتِی یشْرَبُ مِنْهَا [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص8] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کانَ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) یعْجِبُهُ أَنْ یشْرَبَ فِی الْقَدَحِ الشَّامِی وَ

كانَ يقُولُ هِی أَنْظَفُ آنِیتِکمْ [المحاسن ، ج2 ، ص577] .

رسول الله (صلی الله علیه و آله) آب را از ظرف شیشه ای که از شام می آوردند میل می فرمود و می فرمودند : هُوَ أَنْظَفُ آنِیتِکمْ [کافی ، ج6 ، ص386] .

6. گرفتن ناخن با دندان

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) عَنْ تَقْلِیمِ الْأَظْفَارِ بِالْأَسْنَانِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص3] .

7. بوی خوش

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کانَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) مَمْسَکهٌ إِذَا هُوَ تَوَضَّأَ أَخَذَهَا بِیدِهِ وَ هِی رَطْبَهٌ فَکانَ إِذَا خَرَجَ عَرَفُوا أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ ص بِرَائِحَتِهِ [کافی ، ج6 ، ص515] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) ینْفِقُ فِی الطِّیبِ أَکثَرَ مِمَّا ینْفِقُ فِی الطَّعَامِ [کافی ، ج6 ، ص512] .

قَالَ الرضا (ع) : لَمَّا عُرِجَ بِی إِلَی السَّمَاءِ أَخَذَ بِیدِی جَبْرَئِیلُ فَأَدْخَلَنِی الْجَنَّهَ فَنَاوَلَنِی مِنْ رُطَبِهَا فَأَکلْتُهُ فَتَحَوَّلَ ذَلِک نُطْفَهً فِی صُلْبِی فَلَمَّا هَبَطْتُ إِلَی الْأَرْضِ وَاقَعْتُ خَدِیجَهَ فَحَمَلَتْ بِفَاطِمَهَ فَفَاطِمَهُ حَوْرَاءُ إِنْسِیهٌ فَکلَّمَا اشْتَقْتُ إِلَی رَائِحَهِ الْجَنَّهِ شَمِمْتُ رَائِحَهَ ابْنَتِی فَاطِمَهَ [أمالی صدوق ، ص460] .

8. نظافت

پیامبر (صلی الله علیه و آله) شخصی را دید که موهای پریشان و لباس های کثیفی دارد ، فرمود : مِنَ الدِّینِ الْمُنْعَهُ وَ إِظْهَارُ النِّعْمَهِ

قَالَ الصَّادِقُ(علیه السلام) : أَبْصَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) رَجُلًا شَعِثاً شَعْرُ رَأْسِهِ وَسِخَهً ثِیابُهُ سَیئَهً حَالُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) مِنَ الدِّینِ الْمُنْعَهُ وَ إِظْهَارُ النِّعْمَهِ [کافی ، ج6

، ص439] .

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) لباسش را به عایشه داد و فرمود : " آن را بشوی". گفت : دیروز شستم. فرمود : " کثیف شده"اما علمت ان الثوب یسبحن فاذا التسخ انقطع تسبیحه ، آیا نمی دانی لباس تسبیح خدا می کند و همین که چرک شد تسبیح او قطع می شود. [المیزان از حلیه الاولیاء]

کانَ النَّبِی (ص) یحِبُّ الدُّهْنَ وَ یکرَهُ الشَّعَثَ (پراکندگی موی سر) وَ یقُولُ إِنَّ الدُّهْنَ یذْهِبُ الْبُوسَ [وسائل الشیعه ، ج2 ، ص157] .

9. زینت

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کانَ رَسُولَ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) یتَطَیبُ بِالْمِسْک حَتَّی یرَی وَبِیصُهُ فِی مَفْرَقِهِ وَ کانَ (ص) یتَطَیبُ بِذُکورِ الطِّیبِ وَ هُوَ الْمِسْک وَ الْعَنْبَرُ وَ کانَ (ص) یتَطَیبُ بِالْغَالِیهِ تُطَیبُهُ بِهَا نِسَاؤُهُ بِأَیدِیهِنَّ وَ کانَ (ص) یسْتَجْمِرُ بِالْعُودِ الْقَمَارِی وَ کانَ یعْرَفُ فِی اللَّیلَهِ الْمُظْلِمَهِ قَبْلَ أَنْ یرَی بِالطِّیبِ فَیقَالُ هَذَا النَّبِی (ص) [مکارم الأخلاق ، ص33] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : کانَ فِی رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) ثَلَاثُ خِصَالٍ لَمْ یکنْ فِی أَحَدٍ غَیرِهِ لَمْ یکنْ لَهُ فَیءٌ وَ کانَ لَا یمُرُّ فِی طَرِیقٍ فَیمَرَّ فِیهِ بَعْدَ یوْمَینِ أَوْ ثَلَاثَهٍ إِلَّا عُرِفَ أَنَّهُ قَدْ مَرَّ فِیهِ لِطِیبِ عَرْفِهِ وَ کانَ لَا یمُرُّ بِحَجَرٍ وَ لَا بِشَجَرٍ إِلَّا سَجَدَ لَهُ وَ کانَ (ص) لَا یعْرَضُ عَلَیهِ طِیبٌ إِلَّا تَطَیبَ بِهِ وَ یقُولُ هُوَ طَیبٌ رِیحُهُ خَفِیفٌ مَحْمِلُهُ وَ إِنْ لَمْ یتَطَیبْ وَضَعَ إِصْبَعَهُ فِی ذَلِک الطِّیبِ ثُمَّ لَعِقَ مِنْهُ وَ کانَ (ص) یقُولُ جُعِلَ لَذَّتِی فِی النِّسَاءِ وَ الطِّیبِ وَ جُعِلَ قُرَّهُ عَینِی فِی الصَّلَاهِ وَ الصَّوْمِ [

مکارم الأخلاق ، ص34] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : کانَ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) کانَ لَا یرُدُّ الطِّیبَ وَ الْحَلْوَاءَ [کافی ، ج6 ، ص513] .

کانَ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) یکتَحِلُ فِی عَینِهِ الْیمْنَی ثَلَاثاً وَ فِی الْیسْرَی ثِنْتَینِ وَ قَالَ مَنْ شَاءَ اکتَحَلَ ثَلَاثاً (فِی کلِّ عَینٍ) وَ مَنْ فَعَلَ دُونَ ذَلِک أَوْ فَوْقَهُ فَلَا حَرَجَ وَ رُبَّمَا اکتَحَلَ وَ هُوَ صَائِمٌ وَ کانَ لَهُ مُکحُلَهٌ یکتَحِلُ بِهَا (فِی اللَّیلِ) وَ کانَ کحْلُهُ الْإِثْمِدَ. [وسائل الشیعه ، ج2 ، ص102] .

الْحَسَنُ بْنُ الْفَضْلِ الطَّبْرِسِی فِی مَکارِمِ الْأَخْلَاقِ : عَنِ النَّبِی (ص) أَنَّهُ کانَ ینْظُرُ فِی الْمِرْآهِ وَ یرَجِّلُ جُمَّتَهُ وَ یمْتَشِطُ وَ رُبَّمَا نَظَرَ فِی الْمَاءِ وَ سَوَّی جُمَّتَهُ فِیهِ وَ لَقَدْ کانَ یتَجَمَّلُ لِأَصْحَابِهِ فَضْلًا عَلَی تَجَمُّلِهِ لِأَهْلِهِ وَ قَالَ إِنَّ اللَّهَ یحِبُّ مِنْ عَبْدِهِ إِذَا خَرَجَ إِلَی إِخْوَانِهِ أَنْ یتَهَیأَ لَهُمْ وَ یتَجَمَّلَ. [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص11] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) یزْجُرُ الرَّجُلَ أَنْ یتَشَبَّهَ بِالنِّسَاءِ وَ ینْهَی الْمَرْأَهَ أَنْ تَتَشَبَّهَ بِالرِّجَالِ فِی لِبَاسِهَا [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص25] .

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) علاوه بر زینتی که در مقابل مردم داشت زینت خاصی برای همسرش داشت.

وَ لَقَدْ کانَ یتَجَمَّلُ لِأَصْحَابِهِ فَضْلًا عَلَی تَجَمُّلِهِ لِأَهْلِهِ. [مکارم الأخلاق ، ص34] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) ینْفِقُ فِی الطِّیبِ أَکثَرَ مِمَّا ینْفِقُ فِی الطَّعَامِ [کافی ، ج6 ، ص512] .

قال : خرجنا مع رسول الله (صلی الله علیه و

آله) فی سفر فرأی (صلی الله علیه و آله) علی ارواحنا و علی ابلنا اکسیه فیها خطوط عهن حمد. فقال رسول الله (صلی الله علیه و آله) : " الا أری هذه الحرمه قد علتکم" فقمنا سراعا لقول رسول الله (صلی الله علیه و آله) حتی نفربعض ابلنا ، فاخذنا الاکسیه فنزعناها عنها. [سنن ابی داود ، ج4 ، ص53]

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أُتِی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) بِدُهْنٍ وَ قَدْ کانَ ادَّهَنَ فَادَّهَنَ فَقَالَ إِنَّا لَا نَرُدُّ الطِّیبَ [کافی ، ج6 ، ص512] .

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) مشغول خطبه بود؛ حسنین (علیهما السلام) با لباس سرخ درحالی که کودک بودند وارد شدند.

گاهی ائمه لباس زرد می پوشیدند. [ابن ماجه ، ج2 ، ص1190]

لباس خوب بپوشید :

عن خیثمه بن أبی خیثمه قال : کان الحسن بن علی (علیه السلام) إِذَا قَامَ إِلَی الصَّلَاهِ لَبِسَ أَجْوَدَ ثِیابِهِ فَقِیلَ لَهُ یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ لِمَ تَلْبَسُ أَجْوَدَ ثِیابِک فَقَالَ : "إِنَّ اللَّهَ جَمِیلٌ یحِبُّ الْجَمَالَ فَأَتَجَمَّلُ لِرَبِّی وَ هُوَ یقُولُ "خُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ " (اعراف/31) فَأُحِبُّ أَنْ أَلْبَسَ أَجْمَلَ ثِیابِی"

از امام ، شخصی سوال کرد که شخصی مال دارد و چند نوع لباس می خرد ، آیا اسراف است؟امام صادق (علیه السلام) فرمود : لِینْفِقْ ذُو سَعَهٍ مِنْ سَعَتِهِ

عَنْ نُوحِ بْنِ شُعَیبٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ الْمُوسِرِ یتَّخِذُ الثِّیابَ الْکثِیرَهَ الْجِیادَ وَ الطَّیالِسَهَ وَ الْقُمُصَ الْکثِیرَهَ یصُونُ بَعْضُهَا بَعْضاً یتَجَمَّلُ بِهَا أَ یکونُ مُسْرِفاً؟ قَالَ : " لَا لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یقُولُ "لِینْفِقْ

ذُو سَعَهٍ مِنْ سَعَتِهِ" (طلاق/7) " [کافی ، ج6 ، ص443.تفسیرعیاشی ، ج2 ، ص14] .

عباد بن کثیر به امام صادق (علیه السلام) به خاطر لباس خوب اعتراض کرد. امام فرمود : مَنْ حَرَّمَ زِینَهَ اللَّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَ الطَّیبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ [(اعراف/32)] و در مورد دیگر به وضع اقتصادی توده مردم اشاره فرمود که اگر وضعشان خوب باشد چنین و اگر بد باشد چنان.

عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ قَالَ : کانَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) مُتَّکئاً عَلَی أَوْ قَالَ عَلَی أَبِی فَلَقِیهُ عَبَّادُ بْنُ کثِیرٍ الْبَصْرِی وَ عَلَیهِ ثِیابٌ مَرْوِیهٌ حِسَانٌ فَقَالَ : یا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ! إِنَّک مِنْ أَهْلِ بَیتِ النُّبُوَّهِ وَ کانَ أَبُوک وَ کانَ فَمَا هَذِهِ الثِّیابُ الْمَرْوِیهُ عَلَیک؟ فَلَوْ لَبِسْتَ دُونَ هَذِهِ الثِّیابِ فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : " وَیلَک یا عَبَّادُ مَنْ حَرَّمَ زِینَهَ اللَّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَ الطَّیبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ " (اعراف/32) إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا أَنْعَمَ عَلَی عَبْدِهِ نِعْمَهً أَحَبَّ أَنْ یرَاهَا عَلَیهِ لَیسَ بِهَا بَأْسٌ وَیلَک یا عَبَّادُ إِنَّمَا أَنَا بَضْعَهٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) فَلَا تُوذِنِی وَ کانَ عَبَّادٌ یلْبَسُ ثَوْبَینِ قِطْرِیینِ" [کافی ، ج6 ، ص443] .

امام کاظم (علیه السلام) یکی از یاران خود را دید که چیز پستی در دست دارد. حضرت فرمود : " دور انداز ، شما شریف هستی و مخالفان ما زیادند".

یا مَعْشَرَ الشِّیعَهِ إِنَّکمْ قَدْ عَادَاکمُ الْخَلْقُ فَتَزَینُوا لَهُمْ بِمَا قَدَرْتُمْ عَلَیهِ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ جَبَلَهَ الْکنَانِی قَالَ : اسْتَقْبَلَنِی أَبُو الْحَسَنِ (علیه السلام) وَ قَدْ عَلَّقْتُ سَمَکهً فِی یدِی فَقَالَ : " اقْذِفْهَا

إِنَّنِی لَأَکرَهُ لِلرَّجُلِ السَّرِی أَنْ یحْمِلَ الشَّیءَ الدَّنِی بِنَفْسِهِ" ثُمَّ قَالَ : " إِنَّکمْ قَوْمٌ أَعْدَاؤکمْ کثِیرَهٌ عَادَاکمُ الْخَلْقُ یا مَعْشَرَ الشِّیعَهِ إِنَّکمْ قَدْ عَادَاکمُ الْخَلْقُ فَتَزَینُوا لَهُمْ بِمَا قَدَرْتُمْ عَلَیهِ". [کافی ، ج6 ، ص480] .

10. شرب خمر

یکی از افسران ارتش منصور دوانیقی به مناسبت ختنه فرزند خود مهمانی برپا کرد. عده ای را دعوت کرد؛ از جمله امام صادق (علیه السلام) در کنار سفره یکی از مهمانها آب خواست.ولی عوض آب به او شراب داده شد. امام صادق (علیه السلام) فورا از وسط مجلس برخاست. علت را پرسیدند ، فرمود : " جدم پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ جَلَسَ طَائِعاً عَلَی مَائِدَهٍ یشْرَبُ عَلَیهَا الْخَمْرُ

عَنْ هَارُونَ بْنِ الْجَهْمِ قَالَ : کنَّا مَعَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) بِالْحِیرَهِ حِینَ قَدِمَ عَلَی أَبِی جَعْفَرٍ الْمَنْصُورِ فَخَتَنَ بَعْضُ الْقُوَّادِ ابْناً لَهُ وَ صَنَعَ طَعَاماً وَ دَعَا النَّاسَ وَ کانَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) فِیمَنْ دُعِی فَبَینَا هُوَ عَلَی الْمَائِدَهِ یأْکلُ وَ مَعَهُ عِدَّهٌ عَلَی الْمَائِدَهِ فَاسْتَسْقَی رَجُلٌ مِنْهُمْ مَاءً فَأُتِی بِقَدَحٍ فِیهِ شَرَابٌ لَهُمْ فَلَمَّا أَنْ صَارَ الْقَدَحُ فِی یدِ الرَّجُلِ قَامَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) عَنِ الْمَائِدَهِ فَسُئِلَ عَنْ قِیامِهِ فَقَالَ : " قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) مَلْعُونٌ مَنْ جَلَسَ عَلَی مَائِدَهٍ یشْرَبُ عَلَیهَا الْخَمْرُ وَ فِی رِوَایهٍ أُخْرَی مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ جَلَسَ طَائِعاً عَلَی مَائِدَهٍ یشْرَبُ عَلَیهَا الْخَمْرُ" [کافی ، ج6 ، ص268] .

مُحَمَّدُ بْنُ یحْیی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَینِ رَفَعَهُ قَالَ : قِیلَ لِأَمِیرِ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) إِنَّک تَزْعُمُ أَنَّ شُرْبَ الْخَمْرِ أَشَدُّ مِنَ الزِّنَا وَ

السَّرِقَهِ فَقَالَ (ع) : " نَعَمْ إِنَّ صَاحِبَ الزِّنَا لَعَلَّهُ لَا يعْدُومُ إِلَى غَيرِهِ وَ إِنَّ شَارِبَ الْخَمْرِ إِذَا شَرِبَ الْخَمْرَ زَنَى وَ سَرَقَ وَ قَتَلَ النَّفْسَ الَّتِى حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ تَرَک الصَّلَاهَ" [کافی ، ج6 ، ص403] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) فِی الْخَمْرِ عَشَرَهً غَارِسَهَا (کسی که از اول درخت را برای شراب سازی می کارد.) وَ حَارِسَهَا وَ بَائِعَهَا وَ مُشْتَرِیهَا وَ شَارِبَهَا وَ الْآکلَ ثَمَنَهَا وَ عَاصِرَهَا وَ حَامِلَهَا وَ الْمَحْمُولَهَ إِلَیهِ وَ سَاقِیهَا [کافی ، ج6 ، ص429] .

3. صوم وصلات

1. نماز

1. طهارت

امام حسن (علیه السلام) فرمودند : " گروهی از یهودیان از رسول اکرم از علت وضو پرسیدند؟ حضرت فرمود : چون آدم به شجره منهیه نگاه کرد شستن صورت لازم شد و چون به سوی آن رفت مسح پا و چون دست دراز کرد شستن دست لازم شد".

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (علیه السلام) : جَاءَ نَفَرٌ مِنَ الْیهُودِ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) فَسَأَلُوهُ عَنْ مَسَائِلَ فَکانَ فِیمَا سَأَلُوهُ أَخْبِرْنَا یا مُحَمَّدُ لِأَی عِلَّهٍ تُوَضَّأُ هَذِهِ الْجَوَارِحُ الْأَرْبَعُ وَ هِی أَنْظَفُ الْمَوَاضِعِ فِی الْجَسَدِ؟ قَالَ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) : لَمَّا أَنْ وَسْوَسَ الشَّیطَانُ إِلَی آدَمَ (علیه السلام) دَنَا مِنَ الشَّجَرَهِ فَنَظَرَ إِلَیهَا فَذَهَبَ مَاءُوَجْهِهِ ثُمَّ قَامَ وَ مَشَی إِلَیهَا وَ هِی أَوَّلُ قَدَمٍ مَشَتْ إِلَی الْخَطِیئَهِ ثُمَّ تَنَاوَلَ بِیدِهِ مِنْهَا مَا عَلَیهَا فَأَکلَ فَطَارَ الْحُلِی وَ الْحُلَلُ مِنْ جَسَدِهِ فَوَضَعَ آدَمُ یدَهُ عَلَی أُمِّ رَأْسِهِ وَ بَکی فَلَمَّا تَابَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَیهِ فَرَضَ اللَّهُ عَلَیهِ وَ عَلَی

ذُرِّيتِهِ تَطْهِيرَ هَذِهِ الْجَوَارِحِ الْأَرْبَعِ فَأَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِغَسْلِ الْوَجْهِ لِمَا نَظَرَ إِلَى الشَّجَرَةِ وَ أَمَرَهُ بِغَسْلِ الْيَدَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ لِمَا تَنَاوَلَ بِهِمَا وَ أَمَرَهُ بِمَسْحِ الرَّأْسِ لِمَا وَضَعَ يَدَهُ عَلَى أُمِّ رَأْسِهِ وَ أَمَرَهُ بِمَسْحِ الْقَدَمَيْنِ لِمَا مَشَى بِهِمَا إِلَى الْخَطِيئَةِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص55] .

عَنْ زُرْعَةَ عَنْ سَمَاعَةَ قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الَّذِی یجْزِی مِنَ الْمَاءِ لِلْغُسْلِ فَقَالَ : " اغْتَسَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) بِصَاعٍ وَ تَوَضَّأَ بِمُدٍّ" [تهذيب الأحكام ، ج1 ، ص136] .

قَالَ الرِّضَا (عليه السلام) : اغْتَسَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) وَ بَعْضُ نِسَائِهِ بِصَاعٍ مِنْ مَاءٍ [فقه الرضا ، ص81] .

2. اهمیت نماز

پیامبر اکرم (صلى الله عليه و آله) به فرماندار یمن فرمودند :

وَ لْیکنْ أَکثَرُ هَمِّک الصَّلَاةَ [تحف العقول ، ص35] .

وظیفه امام : هم کوتاه ، هم کامل :

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : کانَتْ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) أَخَفَّ صَلَاةٍ فِی تَمَامٍ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص152] .

رسول خدا (صلى الله عليه و آله) با سرعت نمازی را به آخر رساند؛ علت پرسیدند : فرمود : " مگر صدای گریه بچه را نشنیدید".

کان النبی (صلى الله عليه و آله) إذا أصبح مسح على رءوس ولده و ولد ولده و صلى بالناس يوما فخفف فى الركعتين الأخيرتين فلما انصرف قال له الناس يا رسول الله رأيناک خففت هل حدث فى الصلاه أمر؟ فقال : " و ما ذاک" قالوا : خففت فى الركعتين الأخيرتين فقال (ص) : " أ و ما سمعتم صراخ الصبى"

و فی حدیث آخر"خَشِیتُ أَنْ یشْتَغِلَ بِهِ خَاطِرُ أَبِیهِ" [عده الداعی ، ص89] .

قَالَ النُّعْمَانُ : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) یسَوِّی صُفُوفَنَا کأَنَّمَا یسَوِّی بِهَا الْقِدَاحَ (تیرهای ناتمام که کاملا تراشیده نشده.) حَتَّی رَأَی أَنَّا قَدْ أَغْفَلْنَا عَنْهُ ثُمَّ خَرَجَ یوْماً فَقَامَ حَتَّی کادَ أَنْ یکبِّرَ فَرَأَی رَجُلًا بَادِئاً صَدْرُهُ فَقَالَ : " عِبَادَ اللَّهِ لَتُسَوُّونَ صُفُوفَکمْ أَوْ لَیخَالِفَنَّ اللَّهُ بَینَ وُجُوهِکمْ" [مجموعه ورام ، ج2 ، ص267] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : عَلَیک بِصَلَاهِ اللَّیلِ وَ طُولِ الْقُنُوتِ [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص363] .

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در احد بر جنازه حضرت حمزه هفتاد تکبیر گفت.

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : صَلَّی رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَلَی حَمْزَهَ سَبْعِینَ صَلَاهً [کافی ، ج3 ، ص186] .

طبرانی در کتاب آورده است : مردی به خاطر حاجتی که به عثمان بن عفان داشت به دستگاه حکومتی وی چند بار مراجعه کرد اما وی توجهی به او ننمود تا اینکه روزی به عثمان بن حنیف (از اصحاب پیامبر) برخورد و از بی مهری عثمان به او شکایت کرد. ابن حنیف گفت : به محل وضو برو و وضو بساز و آنگاه در مسجد دو رکعت نماز گزار و سپس بگو : اللهم انی اسئلک و اتوجه الیک بنبینا محمد (صلی الله علیه و آله) نبی الرحمه یا محمد (صلی الله علیه و آله) انی اتوجه بک الی ربک ان تقشی حاجتی.او رفت و چنان عمل نمود و تا به در خانه عثمان رسید دربان دستش راگرفت و نزد عثمان برد و و

در کنار عثمان نشاند. عثمان نه تنها حاجتش را برآورد ، بلکه گفت : از این به بعد هر حاجتی داشتی نزد ما بیا. مرد با تعجب خارج شد و به نزد ابن حنیف رفت و به او گفت : خدا به تو جزای نیک بدهد. نزد عثمان شفاعتم کردی. ابن حنیف گفت : به خدا قسم من حرفی نزد عثمان نزدم ، ولی رمز کار این است که روزی نزد پیامبر بودم مرد نابینایی وارد شد واز نابینایی شکایت کرد. پیامبر فرمود : " اگر بخواهی دعا می کنم وگرنه صبرکن". گفت : ای رسول خدا کسی را ندارم که دستم را بگیرد و راهم ببرد ، لذا کار بر من دشوار شده است. پیامبر فرمود : " به محل وضو برو و وضو بگیر و دو رکعت نماز بخوان و پس از آن بگو : اللهم انی اسئلک و اتوجه الیک بنبیک محمد..." ابن حنیف گفت : به خدا قسم هنوز مشغول سخن گفتن بودیم که همان مرد وارد مجلس شد در حالی که بینا شده بود و گویی اصلا کور نبوده. [کشف الارتیاب ، ص311 و وفاء الوفاء ، ج4 ، ص1373]

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا رَكعَ لَوْ صُبَّ عَلَى ظَهْرِهِ مَاءٌ لَاسْتَقَرَّ [معانی الأخبار ، ص280] .

3. لباس نماز

1. لباس نماز پیامبر

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) لباسش را به عایشه داد و فرمود : " آن را بشوی". گفت : دیروز شستم. فرمود : " کثیف شده ، اما علمت ان الثوب یسبحن فاذا التسخ انقطع تسبیحه؛ آیا نمی دانی لباس

تسبیح خدا می کند و همین که چرک شد تسبیح او طع می شود". [المیزان از حلیه الاولیاء]

كانَ لَهُ (صلی الله علیه و آله) ثَوْبَانِ لِلْجُمُعَهِ خَاصَّهً سِوَی ثِیابِهِ فِی غَیرِ الْجُمُعَهِ. [مکارم الأخلاق ، ص36] .

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : أَنَّهُ كانَ لَهُ بُرْدَانِ مَعْزُولَانِ لِلصَّلَاهِ لَا یلْبَسُهُمَا إِلَّا فِیهَا. [کنزالفوائد ، ج2 ، ص185] .

2. لباس نماز گزار

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : "أَنَّهُ نَهَی الرِّجَالَ عَنْ حِلْیهِ الذَّهَبِ قَالَ هِی حَرَامٌ فِی الدُّنْیا" [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص164] .

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : "أَنَّهُ نَهَی عَنِ الصَّلَاهِ فِی ثِیابِ الْیهُودِ وَ النَّصَارَی وَ الْمَجُوسِ یعْنِی الَّتِی لَبِسُوهَا" [بحارالأنوار ، ج80 ، ص262] .

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) با انگشتر عقیق یمانی نمازشان را تمام سپس انگشتر را به علی (علیه السلام) داد و فرمود : " با انگشتر نماز بخوان که نماز در آن هفتاد نماز است. انگشتر تسبیح و استغفار می کند و ثوابش برای صاحبش است".

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : خَرَجَ عَلَینَا رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) وَ فِی یدِهِ خَاتَمٌ فَصُّهُ جَزْعٌ یمَانِی فَصَلَّی بِنَا فَلَمَّا قَضَی صَلَاتَهُ دَفَعَهُ إِلَی وَ قَالَ لِی یا عَلِی تَخَتَّمْ بِهِ فِی یمِینِک وَ صَلِّ فِیهِ أَ وَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ الصَّلَاهَ فِی الْجَزْعِ سَبْعُونَ صَلَاهً وَ أَنَّهُ یسَبِّحُ وَ یسْتَغْفِرُ وَ أَجْرُهُ لِصَاحِبِهِ [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص132] .

4. قنوت

الشَّهِیدُ فِی الذِّکرَی : یجُوزُ الدُّعَاءُ فِیهِ لِلْمُومِنِینَ بِأَسْمَائِهِمْ وَ الدُّعَاءُ عَلَی الْکفَرَهِ وَ الْمُنَافِقِینَ لِأَنَّ النَّبِی (صلی الله علیه و آله)

دَعَا فِی قُنُوتِهِ لِقَوْمٍ بِأَعْیانِهِمْ وَ عَلَی آخَرِینَ بِأَعْیانِهِمْ. [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص411] .

شخصی از امام صادق (علیه السلام) پرسید : آیا می شود حاجات دنیوی و اخروی را در قنوت به زبان آورد. فرمودند : " بله ، رسول خدا گروهی را با نام و مشخصات در قنوت نمازش نفرین می کرد؛ بعد از پیغمبر حضرت علی (علیه السلام) هم همین کار را کرد". [بحار ، ج82 ، ص202]

حضرت رسول در قنوت نماز وتر هفتاد مرتبه استغفار می کرد و هفت مرتبه می فرمود : هَذَا مَقَامُ الْعَائِذِ بِک مِنَ النَّارِ

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) یسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِی الْوَتْرِ سَبْعِینَ مَرَّةً وَ یقُولُ هَذَا مَقَامُ الْعَائِذِ بِک مِنَ النَّارِ سَبْعَ مَرَّاتٍ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص489] .

[ص267]

5. مسجد

" وَ إِرْصاداً لِمَنْ حارَبَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ " (توبه/107) و هو أبو عامر الراهب و کان من قصته أنه کان قد ترهب فی الجاهلیه و لبس المسوح فلما قدم النبی (ص) المدینه حزب علیه الأحزاب ثم هرب بعد فتح مکه إلی الطائف فلما أسلم أهل الطائف لحق بالشام و خرج إلی الروم و تنصر و هو أبو حنظله غسیل الملائکه الذی قتل مع النبی (ص) یوم أحد و کان جنبا فغسلته الملائکه و سمی رسول الله أبا عامر الفاسق و کان قد أرسل إلی المنافقین أن استعدوا و ابنوا مسجدا فإنی أذهب إلی قیصر و آتی من عنده بجنود و أخرج محمدا من المدینه فکان هواء المنافقون یتوقعون أن یجیئهم أبو عامر فمات قبل أن یبلغ ملک الروم"

وَ لَيحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنا إِلَّا الْحُسْنى " (توبه/107) أى يحلفون كاذبين ما أردنا ببناء هذا المسجد إلا الفعله الحسنى من التوسعه على أهل الضعف و العله من المسلمين فاطلع الله نبيه على خبث سريرتهم فقال" وَ اللّهُ يشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكاذِبُونَ " (توبه/107) فوجه رسول الله (صلى الله عليه و آله) عند قدومه من تبوک عاصم بن عوف العجلانى و مالک بن الدخشم و كان مالک من بنى عمرو بن عوف فقال لهما : انطلقا إلى هذا المسجد الظالم أهله فاهدماه و حرقاه و روى أنه بعث عمار بن ياسر و وحشيا فحرقاه و أمر بأن يتخذ كناسه تلقى فيه الجيف. [بحارالأنوار ، ج21 ، ص252] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) عَنِ التَّنَحُّعِ فِى الْمَسَاجِدِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص3] .

عن عايشه قالت : امر رسول الله (صلى الله عليه و آله) ببناء المساجد فى الدور و ان تنظف و تطيب. [سنن ابى داوود ، ج1 ، ص124]

پيامبر (صلى الله عليه و آله) اصرار داشت كه مسجد در كمال سادگى ساخته شود و مسجد النبى را با خشت و سقفش را با چوب خرما پوشانيد حتى نسبت به پيشنهاد وسعت مسجد به دليل افزايش مسلمين روى خوشى نشان نداد و فرمود : "لا ، عرش كعرش موسى" [تاريخ يعقوبى ، ج1 ، ص401]

زمين ، مسجد پيامبر بود؛ هركس دامنى از شن مى برد و براى خودجايى درست مى كرد و پيامبر (صلى الله عليه و آله) فرمود : " همه مسجد را از شن فرش كنيد" و تا آخر

عمر پیامبر (صلی الله علیه و آله) هم زینت مسجد همین بود.

مردم مدینه مقداری پول جمع کردند برای تعمیر و زینت مسجد و گفتند : تا کی زیر این حصیرها نماز بخوانیم. فرمود : " در آینده مسلمانانی خواهند آمد که به زینت مساجد تفاخر خواهند کرد".

پیامبر (صلی الله علیه و آله) خانه خدا را طوری بنا کرد که بندگان خدا و محرومان برایشان آشنا بود. [نهج الفصاحه ، ص46و47]

اولین اقدام پیامبر اکرم در مدینه ساختن مسجد بود.

حضرت علی (علیه السلام) به مسجدی در کوفه رسیدند که کنگره داشت. فرمود : "گویا کنیه یهود است ، مساجد را ساده بسازید". [وسائل ، ج3 ، ص494]

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : أَنَّ عَلِیاً (علیه السلام) مَرَّ عَلَی مَنَارَهٍ طَوِیلَهٍ فَأَمَرَ بِهَدْمِهَا ثُمَّ قَالَ : لَا تُرْفَعُ الْمَنَارَهُ إِلَّا مَعَ سَطْحِ الْمَسْجِدِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص239] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کانَ لِعَلِی (علیه السلام) بَیتٌ لَیسَ فِیهِ شَیءٌ إِلَّا فِرَاشٌ وَ سَیفٌ وَ مُصْحَفٌ وَ کانَ یصَلِّی فِیهِ أَوْ قَالَ کانَ یقِیلُ فِیهِ [المحاسن ، ج2 ، ص612] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کانَ عَلِی (علیه السلام) قَدْ جَعَلَ بَیتاً فِی دَارِهِ لَیسَ بِالصَّغِیرِ وَ لَا بِالْکبِیر ، لِصَلَاتِهِ وَ کانَ إِذَا کانَ اللَّیلُ ذَهَبَ مَعَهُ بِصَبِی لَا یبِیتُ مَعَهُ فَیصَلِّی فِیهِ [المحاسن ، ج2 ، ص612] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : رُفِعَ إِلَی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) بِالْکوفَهِ أَنَّ قَوْماً مِنْ جِیرَانِ الْمَسْجِدِ لَا یشْهَدُونَ الصَّلَاهَ جَمَاعَهً فِی الْمَسْجِدِ فَقَالَ (علیه السلام) لَیحْضُرُنَّ مَعَنَا صَلَاتَنَا جَمَاعَهً أَوْ لَیتَحَوَّلُنَّ عَنَّا وَ لَا یجَاوِرُونَّا

وَ لَا تُجَاوِرُهُمْ [أمالی طوسی ، ص696] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) رَأَی قَاصّاً فِی الْمَسْجِدِ فَضَرَبَهُ بِالدِّرَّهِ وَ طَرَدَهُ [کافی ، ج7 ، ص263] .

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) از غائبین سوال می کرد و درباره مسافران دعا می فرمود و با نماز گزاران به عیادت مریض می رفت.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) آب دهانی در مسجد دیدند با سرعت لیف خرمایی آورده و تمیز کردند ، بعد به سراغ نماز رفتند. [من لا یحضر ، ج1 ، ص180]

6. قبله

تا مادامی که روی کعبه بت بود پیامبر و مسلمانان رو به کعبه نماز نخواندند.

پیامبر به قدری با ادب بود که سخنی نگفت ، بلکه با نگاه خود تقاضای قبله کرد.

قَدْ نَری تَقَلُّبَ وَجْهِک فِی السَّماءِ [بقره/144] .

قبله : (عمل ، متناسب با زمان و مکان)

تا پیامبر در مکه بود رو به بیت المقدس نماز می خواند. بعد از هجرت که سوژه دست یهود آمد قبله عوض شد.

2. اهمیت استغفار

رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ تَجَاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ إِنَّک أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَجَلُّ الْأَکرَمُ. [بحارالأنوار ، ج82 ، ص32] .

قَالَ الْکاظِمُ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک الرَّاحَهَ عِنْدَ الْمَوْتِ وَ الْعَفْوَ عِنْدَ الْحِسَابِ یرَدِّدُهَا [کافی ، ج3 ، ص323] .

قَالَ الْکاظِمُ (علیه السلام) : عَظُمَ الذَّنْبُ مِنْ عَبْدِک فَلْیحْسُنِ الْعَفْوُ مِنْ عِنْدِک [إرشاد مفید ، ج2 ، ص231] .

الْفَضْلُ بْنُ الْحَسَنِ الطَّبْرِسِی فِی مَجْمَعِ الْبَیانِ عَنِ الرَّبِیعِ بْنِ صَبِیحٍ أَنَّ رَجُلاً أَتَی الْحَسَنَ (علیه السلام) فَشَکا إِلَیهِ الْجُدُوبَةَ فَقَالَ لَهُ الْحَسَنُ : "

اسْتَغْفِرِ اللَّهَ" وَ أَتَاهُ آخَرُ فَشَكا إِلَيهِ الْفَقْرَ فَقَالَ لَهُ : " اسْتَغْفِرِ اللَّهَ" وَ أَتَاهُ آخَرُ فَقَالَ لَهُ ادْعُ اللَّهَ أَنْ يرْزُقَنِی ابْناً فَقَالَ : " اسْتَغْفِرِ اللَّهَ" فَقُلْنَا لَهُ أَتَاک رِجَالٌ يشْكونَ أَبْوَاباً وَ يسْأَلُونَ أَنْوَاعاً فَأَمَرْتَهُمْ كلَّهُمْ بِالِاسْتِغْفَارِ فَقَالَ : " مَا قُلْتُ ذَلِک مِنْ ذَاتِ نَفْسِی إِنَّمَا اعْتَبَرْتُ فِيهِ قَوْلَ اللَّهِ" اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ إِنَّهُ كانَ غَفّاراً " (نوح/10) [وسائل الشيعه ، ج7 ، ص177] .

شخصی از رسول خدا پرسید : کفاره گناه غیبت چیست؟

فرمود : تَسْتَغْفِرُ لِمَنِ اغْتَبْتَهُ

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : "كانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) يسْتَغْفِرُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِی كلِّ يوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً وَ يتُوبُ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سَبْعِينَ مَرَّةً". قَالَ : قُلْتُ : كانَ يقُولُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَيهِ. قَالَ : " كانَ يقُولُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ سَبْعِينَ مَرَّةً وَ يقُولُ وَ أَتُوبُ إِلَی اللَّهِ وَ أَتُوبُ إِلَی اللَّهِ سَبْعِينَ مَرَّةً" [كافی ، ج2 ، ص504] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) يسْتَغْفِرُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِی كلِّ يوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً [كافی ، ج2 ، ص504] .

3. اهمیت جوشن کبیر

زره ، رسول اکرم را درجنگ خسته کرد و جبرئیل دعای جوشن را آورد و گفت : "آن لباس را از تن در آور و این دعا را بخوان" سپس جبرئیل گفت : "مَنْ كتَبَهُ عَلَی كفَنِهِ اسْتَحَی اللَّهُ أَنْ يعَذِّبَهُ بِالنَّارِ" إِلَی أَنْ قَالَ : قَالَ الْحُسَينُ (ع) : " أَوْصَانِی أَبِی (عليه السلام) بِحِفْظِ هَذَا الدُّعَاءِ وَ تَعْظِيمِهِ وَ أَنْ أَكتُبَهُ عَلَی كفَنِهِ وَ أَنْ

أُعَلِّمَهُ أَهْلِی وَ أَحُثَّهُمْ عَلَیهِ ثُمَّ ذَکرَ الْجَوْشَنَ الْکبِیرَ" [بحارالأنوار ، ج78 ، ص331] .

قال الحسین (علیه السلام) : اوصانی ابی بحفظ هذا الدعا و تعظیمه و ان اکتبه علی کفنه و ان اعلمه اهلی و احثهم علیه بم ذکر الجوشن الکبیر. [جامع الاحادیث ، ج3 ، ص251]

4. اهمیت روزه

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : سَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) امْرَأَةً تَسُبُّ جَارِیةً لَهَا وَ هِی صَائِمَةٌ فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) بِطَعَامٍ فَقَالَ لَهَا : کلِی فَقَالَتْ : إِنِّی صَائِمَةٌ. فَقَالَ : کیفَ تَکونِینَ صَائِمَةً وَ قَدْ سَبَبْتِ جَارِیتَک إِنَّ الصَّوْمَ لَیسَ مِنَ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ [کافی ، ج4 ، ص87] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّا نَأْمُرُ صِبْیانَنَا بِالصِّیامِ إِذَا کانُوا بَنِی سَبْعِ سِنِینَ بِمَا أَطَاقُوا مِنْ صِیامِ الْیوْمِ فَإِنْ کانَ إِلَی نِصْفِ النَّهَارِ وَ أَکثَرَ مِنْ ذَلِک أَوْ أَقَلَّ فَإِذَا غَلَبَهُمُ الْعَطَشُ وَ الْغَرَثُ أَفْطَرُوا حَتَّی یتَعَوَّدُوا الصَّوْمَ وَ یطِیقُوهُ فَمُرُوا صِبْیانَکمْ إِذَا کانُوا أَبْنَاءَ تِسْعِ سِنِینَ بِمَا أَطَاقُوا مِنْ صِیامٍ فَإِذَا غَلَبَهُمُ الْعَطَشُ أَفْطَرُوا [کافی ، ج4 ، ص124] .

5.اهمیت حج

اسحاق بن عمار به امام صادق (علیه السلام) گفت : قرار دارم هر سال به حج بروم یا یکی از فامیلم را به حج بفرستم. امام فرمود : " یقین بدان که مالت بسیار می شود".

عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) إِنِّی قَدْ وَطَّنْتُ نَفْسِی عَلَی لُزُومِ الْحَجِّ کلَّ عَامٍ بِنَفْسِی أَوْ بِرَجُلٍ مِنْ أَهْلِ بَیتِی بِمَالِی فَقَالَ : " وَ قَدْ عَزَمْتَ عَلَی ذَلِک" قَالَ : قُلْتُ : نَعَمْ. قَالَ :

" إِنْ فَعَلْتَ فَأَبْشِرْ بِكَثْرَةِ الْمَالِ" [کافی ، ج4 ، ص253] .

سیره امام رضا (علیه السلام) ؛ کسانی که کمک به حج رفتن دیگران می کنند :

امام رضا (علیه السلام) فرمودند : " هرکس سه نفر مومن را حج بفرستد ، خودرا از خداوند خریده است و خدا از او سوال نمی کند که مالش را از کجا آورده است".

قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : مَنْ حَجَّ بِثَلَاثَةٍ مِنَ الْمُومِنِينَ فَقَدِ اشْتَرَى نَفْسَهُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِالثَّمَنِ وَ لَمْ يسْأَلْهُ مِنْ أَينَ اكتَسَبَ مَالَهُ مِنْ حَلَالٍ أَوْ حَرَامٍ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص216] .

امام صادق (علیه السلام) خیمه می زد و راه مبارزه فرهنگی را به دشمنان تعلیم می داد.

امام ششم (علیه السلام) به کسی که مواظب اثاثیه بود و بقیه به زیارت رفته بودند فرمودند : " اجر بزرگتر را تو برده ای".

آن سال سود زیاد بردم. تصمیم گرفتم به حج بروم. مادرم گفت : اول قرضت را بده ، با باقیمانده پولت برو. همین کار را کردم. در سفر حج وقتی داستان را برای امام صادق (علیه السلام) تعریف کردم ، وسط صحبت کردن من امام پرسیدند :

" هزار درهم قرض چه شد؟" عرض کردم : پرداختم. حضرت تشویقم کردند. [سفینه البحار لفظ عبدالرحمن]

شخصی می گوید : در طواف دستم در دست امام صادق بود. مردی مرا صدا زد. حضرت فرمود : " قضیه چیست؟" عرض کردم : مردی با من کاری دارد. فرمود : "برو و حاجت او را برآور". گفتم : در طواف هستم. فرمود : " طواف را قطع کن".

عَنْ سُكينِ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ

رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِنَا يكنَّى أَبَا أَحْمَدَ قَالَ : كنْتُ مَعَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) فِی الطَّوَافِ یدُهُ فِی یدِی إِذْ عَرَضَ لِی رَجُلٌ لَهُ إِلَی حَاجَهٌ فَأَوْمَأْتُ إِلَیهِ بِیدِی فَقُلْتُ لَهُ کمَا أَنْتَ حَتَّی أَفْرُغَ مِنْ طَوَافِی فَقَالَ لِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : " مَا هَذَا" قُلْتُ : أَصْلَحَک اللَّهُ رَجُلٌ جَاءَنِی فِی حَاجَهٍ فَقَالَ لِی : "مُسْلِمٌ هُوَ" قُلْتُ : نَعَمْ فَقَالَ لِی : " اذْهَبْ مَعَهُ فِی حَاجَتِهِ" فَقُلْتُ لَهُ أَصْلَحَک اللَّهُ فَأَقْطَعُ الطَّوَافَ؟ فَقَالَ : " نَعَمْ" قُلْتُ : وَ إِنْ کنْتُ فِی الْمَفْرُوضِ؟ قَالَ : " نَعَمْ وَ إِنْ کنْتَ فِی الْمَفْرُوضِ" قَالَ : وَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : " مَنْ مَشَی مَعَ أَخِیهِ الْمُسْلِمِ فِی حَاجَتِهِ کتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ حَسَنَهٍ وَ مَحَا عَنْهُ أَلْفَ أَلْفِ سَیئَهٍ وَ رَفَعَ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ دَرَجَهٍ" [کافی ، ج4 ، ص414] .

6. اهمیت تولا و تبرا

امام رضا (علیه السلام) فرمود : کلمه لا إله إلا الله حصنی فمن دخل حصنی أمن من عذابیقال فلما مرت الراحله نادانا : " بشروطها و أنا من شروطها"

مردم یا تند می روند یا کند ، یا کج می روند یا نمی روند. امام الگوی حرکت است.

عن إسحاق بن راهویه قال : لما وافی أبو الحسن الرضا (علیه السلام) بنیسابور و أراد أن یخرج منها إلی المأمون اجتمع إلیه أصحاب الحدیث فقالوا له یا ابن رسول الله ترحل عنا و لا تحدثنا بحدیث فنستفیده منک و کان قد قعد فی العماریه فأطلع رأسه و قال : " سمعت أبی موسی بن جعفر یقول : سمعت أبی جعفر بن محمد یقول : سمعت

أبی محمد بن علی یقول : سمعت أبی علی بن الحسین یقول : سمعت أبی الحسین بن علی بن أبی طالب یقول : سمعت أبی أمیر المونین علی بن أبی طالب یقول : سمعت رسول الله (صلی الله علیه و آله) یقول : سمعت جبرئیل یقول : سمعت الله جل جلاله یقول : لا إله إلا الله حصنی فمن دخل حصنی أمن من عذابی" قال : فلما مرت الراحله نادانا" بشروطها و أنا من شروطها". قال مصنف هذا الکتاب من شروطها الإقرار للرضا (ع) بأنه إمام من قبل الله عز و جل علی العباد مفترض الطاعه علیهم. [توحید صدوق ، ص25] .

شخصی در حضور امام باقر (علیه السلام) خود را به کعبه چسبانده بود و فقط صلوات بر محمد می فرستاد ، حضرت فرمود : " این صلوات ابتراست و ظلم به ماست ، ...".

عَنِ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : "سَمِعَ أَبِی رَجُلًا مُتَعَلِّقاً بِالْبَیتِ وَ هُوَ یقُولُ : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ فَقَالَ لَهُ أَبِی : یا عَبْدَ اللَّهِ لَا تَبْتُرْهَا لَا تَظْلِمْنَا حَقَّنَا قُلِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیتِهِ" [کافی ، ج2 ، ص495.وسائل الشیعه ج7 ، ص202]

امیرالمؤمنین روزهای آخر عمرش در حال سجده گریه می کرد ، آن هم با صدای بلند. مردم گفتند : تاکنون این طوری ندیده بودیم. فرمود : " در سجده خوابم برد ، رسول خدا را دیدم که فرمود : یا أبا الحسن طالت غیبتک عنی.عرض کردم : یا رسول خدا شیعیان ما چه می شوند؟ فرمود : با ما هستند. جان دادن برای شیعه عاشق مثل

نوشیدن آب سرد در تابستان است".قال الحارث الهمدانی : دخلت علی أمیر المونین علی بن أبی طالب (علیه السلام) و هو ساجد یبکی حتی علا نحیبه و ارتفع صوته بالبکاء فقلنا یا أمیر المونین لقد أمرضنا بکاءک و أمضنا و شجانا و ما رأیناک قد فعلت مثل هذا الفعل قط فقال : " کنت ساجدا أدعو ربی بدعاء الخیرات فی سجدتی فغلبنی عینی فرأیت رؤیا هالتنی و اقلقتنی رأیت رسول الله (صلی الله علیه و آله) قائما و هو یقول : یا أبا الحسن طالت غیبتک عنی و قد اشتقت إلی رؤیاک و قد أنجز لی ربی ما وعدنی فیک فقلت : یا رسول الله و ما الذی أنجز لک فی؟ قال : أنجز لی فیک و فی زوجتک و ابنیک و ذریتک فی الدرجات العلی فی علیین و قلت : بأبی أنت و أمی یا رسول الله فشیعتنا؟ قال شیعتنا معنا و قصورهم بحذأ قصورنا و منازلهم مقابل منازلنا فقلت : یا رسول الله فما لشیعتنا فی الدنیا؟ قال : الأمن و العافیه. قلت : فما لهم عند الموت؟ قال : یحکم الرجل فی نفسه و یؤمر ملک الموت بطاعته قلت فما لذلک حد یعرف؟ قال : بلی إن أشد شیعتنا لنا حبا یکون خروج نفسه کشرب أحدکم فی الیوم الصیف الماء البارد الذی ینتفع منه القلوب و إن سائرهم لیموت کما یغبط أحدکم علی فراشه کأقر ما کانت عینه بموته" [تأویل الآیات الظاهره ، ص751] .

یزید بن حجبه نماینده و والی حضرت امیر در ری بود.

خراج را از میزان مقرر اضافه و برای خود برداشت. همین که حضرت متوجه شد او را عزل و

حبس کرد و یک نفر را محافظ او قرار داد. محافظ خوابش برد.او فرار و به معاویه ملحق شد و از آنجا اعلام دشمنی با حضرت کرد و اشعاری را در مذمت حضرت سرود. امام (علیه السلام) بعد از نمازهای جماعت همراه با اصحاب به او نفرین می کرد و می فرمود : دستها را به دعا بلند و بر او نفرین کنند و می فرمود : " خدایا یزید بن حجبه مال مردم را برداشت و فرار کرد و به فاسقین پیوست مارا از کید ومکر او کفایت کن و جزای او را جزای ظالم قرار بده". [قاموس الرجال (یزید بن حجبه)]

4. احکام جزایی

1. اجرای عدالت

زندگی ساده دولتمردان :

ماجرای عثمان بن حنیف ، لباس و خوراک حضرت علی (علیه السلام)

روزی طلحه و زبیر پیش امیر المونین (علیه السلام) آمدند :

قَالَا لَیسَ کذَلِک کانَ یعْطِینَا عُمَرُ. قَالَ (علیه السلام) : فَمَا کانَ یعْطِیکمَا رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) ؟ فَسَکتَا فَقَالَ (علیه السلام) : " أَ لَیسَ کانَ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) یقْسِمُ بَینَ الْمُسْلِمِینَ بِالسَّوِیهِ" قَالَا : نَعَمْ. قَالَ : فَسُنَّهُ رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) أَوْلَی بِالِاتِّبَاعِ عِنْدَکمَا أَمْ سُنَّهُ عُمَرَ؟" قَالَا : سُنَّهُ رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) وَ لَکنْ لَنَا یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ سَابِقَهٌ وَ عَنَاءٌ وَ قَرَابَهٌ فَإِنْ رَأیتَ أَنْ لَا تُسَوِّینَا بِالنَّاسِ فَافْعَلْ. قَالَ : سَابِقَتُکمَا أَسْبَقُ أَمْ سَابِقَتِی؟" قَالَا : سَابِقَتُک. قَالَ : "فَقَرَابَتُکمَا أَقْرَبُ أَمْ قَرَابَتِی؟" قَالَا : قَرَابَتُک. قَالَ : " فَعَنَاوکمَا أَعْظَمُ أَمْ عَنَائِی؟" قَالَا : بَلْ أَنْتَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ أَعْظَمُ عَنَاءً. قَالَ :

" فَوَ اللَّهِ مَا أَنَا وَ أَجِيرِی هَذَا فِی الْمَالِ إِلَّا بِمَنْزِلَهِ وَاحِدَهٍ" وَ أَوْمَأَ بِيدِهِ إِلَی الْأَجِيرِ الَّذِی بَينَ يدَيهِ. [بحارالأنوار ، ج41 ، ص116] .

حضور حضرت علی (علیه السلام) درزمان خلافت در دادگاه درکنار مرد نصرانی.

اشعث بن قیس برای پیروزی بر طرف دعوی خود در محکمه عدل علی (علیه السلام) متوسل به رشوه شد وشبانه ظرفی پر از حلوای لذیذ به درخانه علی (علیه السلام) آورد و نام آن را هدیه گذاشت. علی (علیه السلام) برآشفت و فرمود : هَبِلَتْک الْهَبُولُ أَ عَنْ دِينِ اللَّهِ أَتَيتَنِی لِتَخْدَعَنِی أَ مُخْتَبِطٌ أَنْتَ أَمْ ذُو جِنَّهٍ أَمْ تَهْجُرُ وَ اللَّهِ لَوْ أُعْطِيتُ الْأَقَالِيمَ السَّبْعَهَ بِمَا تَحْتَ أَفْلَاكهَا عَلَی أَنْ أَعْصِی اللَّهَ فِی نَمْلَهٍ أَسْلُبُهَا جُلْبَ شَعِيرَهٍ مَا فَعَلْتُهُ وَ إِنَّ دُنْياكمْ عِنْدِی لَأَهْوَنُ مِنْ وَرَقَهٍ فِی فَمِ جَرَادَهٍ تَقْضَمُهَا مَا لِعَلِی وَ لِنَعِيمٍ يفْنَی وَ لَذَّهٍ لَا تَبْقَی نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ سُبَاتِ الْعَقْلِ وَ قُبْحِ الزَّلَلِ وَ بِهِ نَسْتَعِينُ [نهج البلاغه ، خطبه 224] .

علی (علیه السلام) مامور فرستاد که لبید بن عطار را دستگیر کنند. در بین راه که او را خدمت حضرت می بردند نعیم بن دجاجه که از شرطه الخمیس بود و همشهری متهم بود بلند شد و دست متهم را از مامورین جدا کرد. امام امر کرد نعیم را بیاورند و دستور داد تا او را سخت تازیانه بزنند. بعد از شلاق ها وقتی بیرون می رفت گفت : یا امیر المومنین اقامت با تو ذلت و مفارقت از تو کفر است. [مسلم بن عقیل کمره ای ، ص143]

اولین قضاوت امام علی (علیه السلام) بعد از رسول اکرم (صلی

الله علیه و آله) و حاکم شدن ابوبکر درباره شارب خمری بود که مدعی بود خبر از حکم نداشته و ابوبکر و عمر مسئله را نمی دانستند. از علی (علیه السلام) پرسیدند؛ حضرت دستور داد او را در میان مردم بگردانید که اگر کسی آیه را برای او نخوانده و در ادعای خود صادق است حکم جاری نشود.

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) أَنَّهُ : أَخَذَ رَجُلًا مِنْ بَنِی أَسَدٍ فِی حَدٍّ وَجَبَ عَلَیهِ لِیقِیمَهُ عَلَیهِ فَذَهَبَ بَنُو أَسَدٍ إِلَی الْحُسَینِ بْنِ عَلِی (علیه السلام) یسْتَشْفِعُونَهُ فَأَبَی عَلَیهِمْ فَانْطَلَقُوا إِلَی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) فَسَأَلُوهُ فَقَالَ : " لَا تَسْأَلُونَنِی شَیئاً أَمْلِکَهُ إِلَّا أَعْطَیتُکمُوهُ" فَخَرَجُوا مَسْرُورِینَ فَمَرُّوا بِالْحُسَینِ (علیه السلام) فَأَخْبَرُوهُ بِمَا قَالَ فَقَالَ : " إِنْ کانَ لَکمْ بِصَاحِبِکمْ حَاجَهٌ فَانْصَرِفُوا فَلَعَلَّ أَمْرَهُ قَدْ قُضِی فَانْصَرَفُوا إِلَیهِ فَوَجَدُوهُ (ص) قَدْ أَقَامَ عَلَیهِ الْحَدَّ". فَقَالُوا: أَ وَ لَمْ تَعِدْنَا یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ. قَالَ : " قَدْ وَعَدْتُکمْ بِمَا أَمْلِک وَ هَذَا شَیءٌ لِلَّهِ لَسْتُ أَمْلِکهُ" [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص443] .

2. حدود

عَنْ هِشَامِ بْنِ أَحْمَرَ عَنِ الْعَبْدِ الصَّالِحِ (ع) قَالَ : کانَ جَالِساً فِی الْمَسْجِدِ وَ أَنَا مَعَهُ فَسَمِعَ صَوْتَ رَجُلٍ یضْرَبُ صَلَاهَ الْغَدَاهِ فِی یوْمٍ شَدِیدِ الْبَرْدِ قَالَ : فَقَالَ : مَا هَذَا؟ فَقَالُوا : رَجُلٌ یضْرَبُ. فَقَالَ : " سُبْحَانَ اللَّهِ فِی مِثْلِ هَذِهِ السَّاعَهِ إِنَّهُ لَا یضْرَبُ أَحَدٌ فِی شَیءٍ مِنَ الْحُدُودِ فِی الشِّتَاءِ إِلَّا فِی آخِرِ سَاعَهٍ مِنَ النَّهَارِ وَ لَا فِی الصَّیفِ إِلَّا فِی أَبْرَدِ مَا یکونُ مِنَ النَّهَارِ" [کافی ، ج7 ، ص217] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کانَ أُسَامَهُ بْنُ زَیدٍ یشْفَعُ فِی الشَّیءِ الَّذِی لَا حَدَّ

فِيهِ فَأُتِی رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) بِإِنْسَانٍ قَدْ وَجَبَ عَلَيهِ حَدٌّ فَشَفَعَ لَهُ أُسَامَهُ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لَا يشَفَّعُ فِی حَدٍّ [کافی ، ج7 ، ص254] .

قَالَ اَلْبَاقِرُ (علیه السلام) : کَانَ لِأُمِّ سَلَمَهَ زَوْجَهِ اَلنَّبِی (صلی الله علیه و آله) أَمَهٌ فَسَرَقَتْ مِنْ قَوْمٍ فَأُتِی بِهَا النَّبِی (ص) فَکلَّمَتْهُ أُمُّ سَلَمَهَ فِيهَا فَقَالَ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) : یا أُمَّ سَلَمَهَ هَذَا حَدٌّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لَا یضَيعُ فَقَطَعَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) [کافی ، ج7 ، ص254] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : جَاءَتِ امْرَأَهٌ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) فَقَالَتْ یا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّی قُلْتُ لِأَمَتِی یا زَانِيهُ فَقَالَ : هَلْ رَأَيتِ عَلَيهَا زِنًا؟ فَقَالَتْ : لَا فَقَالَ : أَمَا إِنَّهَا سَتُقَادُ مِنْک یوْمَ الْقِيامَهِ فَرَجَعَتْ إِلَی أَمَتِهَا فَأَعْطَتْهَا سَوْطاً ثُمَّ قَالَتِ : اجْلِدِينِی فَأَبَتِ الْأَمَهُ فَأَعْتَقَتْهَا ثُمَّ أَتَتْ إِلَی النَّبِی (ص) فَأَخْبَرَتْهُ فَقَالَ : عَسَی أَنْ یکونَ بِهِ [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص174] .

مسلمانی در جنگ احد ، خورده حسابهای جاهلیت خود را تصفیه کرد ، به این صورت که قاتل پدرش را که فعلاً مسلمان و در صف پیامبر بود را به انتقام کشت. حضرت رسول از طریق غیب (وحی) مطلع شد و فرمان اعدام قاتل انتقام جو را نمود. آری ، در هدف الهی بعد از گذشت جاهلیت و عفو و توبه و حاضر شدن به دادن خون بهاء نباید مسیر فکری چیز دیگری باشد.

أُتِی رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) بِرَجُلٍ کبِيرِ الْبَطْنِ عَلِيلٍ قَدْ زَنَی

فَأُتِی رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) بِعُرْجُونٍ فِیهِ مِائَهُ شِمْرَاخٍ فَضَرَبَهُ ضَرْبَهً وَاحِدَهً مَکانَ الْحَدِّ وَ کرِهَ أَنْ یبْطَلَ حَدّاً مِنْ حُدُودِ اللَّهِ تَعَالَی. [مستدرک الوسائل ، ج18 ، ص9] .

شَکا رَجُلٌ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) خَدَمَهُ فَقَالَ لَهُ : " اعْفُ عَنْهُمْ تَسْتَصْلِحْ بِهِ قُلُوبَهُمْ". فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُمْ یتَفَاوَتُونَ فِی سُوءِ الْأَدَبِ. فَقَالَ : "اعْفُ عَنْهُمْ فَفَعَلَ" [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص7] .

3. زندان

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : جَاءَ رَجُلٌ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) فَقَالَ إِنَّ أُمِّی لَا تَدْفَعُ یدَ لَامِسٍ قَالَ : فَاحْبِسْهَا قَالَ قَدْ فَعَلْتُ قَالَ فَامْنَعْ مَنْ یدْخُلُ عَلَیهَا قَالَ قَدْ فَعَلْتُ قَالَ فَقَیدْهَا فَإِنَّک لَا تَبَرُّهَا بِشَیءٍ أَفْضَلَ مِنْ أَنْ تَمْنَعَهَا مِنْ مَحَارِمِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص72] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) کانَ یحْبِسُ فِی تُهَمَهِ الدَّمِ سِتَّهَ أَیامٍ فَإِنْ جَاءَ أَوْلِیاءُ الْمَقْتُولِ بِثَبَتٍ وَ إِلَّا خَلَّی سَبِیلَهُ [تهذیب الأحکام ، ج10 ، ص174] .

رَوَی حَمَّادٌ عَنِ الْحَلَبِی عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) فِی الْمُرْتَدِّ عَنِ الْإِسْلَامِ قَالَ : "لَا تُقْتَلُ وَ تُسْتَخْدَمُ خِدْمَهً شَدِیدَهً وَ تُمْنَعُ عَنِ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ إِلَّا مَا تُمْسِک بِهِ نَفْسَهَا وَ تُلْبَسُ أَخْشَنَ الثِّیابِ وَ تُضْرَبُ عَلَی الصَّلَوَاتِ" [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص150] .

عَنْ جَرِیزٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ قَتَلَ رَجُلًا عَمْداً فَرُفِعَ إِلَی الْوَالِی فَدَفَعَهُ الْوَالِی إِلَی أَوْلِیاءِ الْمَقْتُولِ لِیقْتُلُوهُ فَوَثَبَ عَلَیهِمْ قَوْمٌ فَخَلَّصُوا الْقَاتِلَ مِنْ أَیدِی الْأَوْلِیاءِ فَقَالَ :

" أَرَى أَنْ يحْبَسَ الَّذِينَ خَلَّصُوا الْقَاتِلَ مِنْ أَيدِى الْأَوْلِياءِ حَتَّى يأْتُوا بِالْقَاتِلِ". قِيلَ فَإِنْ مَاتَ الْقَاتِلُ وَ هُمْ فِى السِّجْنِ؟ قَالَ : " فَإِنْ مَاتَ فَعَلَيهِمُ الدِّيهُ يودُّونَهَا جَمِيعاً إِلَى أَوْلِياءِ الْمَقْتُولِ" [كافى ، ج7 ، ص286] .

قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) : كانَ عَلِى (عليه السلام) لَا يحْبِسُ فِى الدَّينِ إِلَّا ثَلَاثَةَ الْغَاصِبَ وَ مَنْ أَكلَ مَالَ الْيتِيمِ ظُلْماً وَ مَنِ اوتُمِنَ عَلَى أَمَانَهٍ فَذَهَبَ بِهَا وَ إِنْ وَجَدَ لَهُ شَيئاً بَاعَهُ غَائِباً كانَ أَوْ شَاهِداً [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص248] .

اولین کسی که در اسلام زندان ساخت حضرت علی (علیه السلام) بود. آن حضرت در کوفه دو زندان به نام نافع و مخیس ساخت. این زندان ها اصلاحی و عامل نفع رسانی و تمرین دادن بود. در زندان های حضرت عبادت های شرعی وآموزش قرآن و سواد خواندن و نوشتن اجرا می شد. حضرت زندانیان را در صورت ترک شعائر دینی تأدیب می کرد. و در عین حال با رأفت به اصلاح آنان می کوشید به زندانیان اجازه می داد برای نماز عید و جمعه وتشییع جنازه بستگان یا به خاطر بیماری مرخصی بگیرند. زندانیان بدحال را عفو می فرمود. حضرت به حاکم اهواز نوشت : به زندانیان اجازه بده شب ها برای هواخوری به حیاط زندان بیایند و حضرت مکرر از زندانها بازدید می کرد. [احکام زندان در اسلام ، ص273 ، محمد حسن بکائی] .

علی (علیه السلام) عامل السوق اهواز را در اثر خیانت دستور داد زندانی با اعمال شاقه نمودند. [دعائم الاسلام ، ج2 ، ص530]

عَنْ عَلِى (عليه السلام) أَنَّهُ : اسْتَدْرَک عَلَى ابْنِ هَرْمَهَ خِيانَهً وَ

كانَ عَلَى سُوقِ الْأَهْوَازِ فَكتَبَ إِلَى رِفَاعَةَ : " فَإِذَا قَرَأْتَ كتَابِى هَذَا فَنَحِّ ابْنَ هَرْمَةَ عَنِ السُّوقِ وَ أَوْقِفْهُ لِلنَّاسِ وَ اسْجُنْهُ وَ نَادِ عَلَيهِ وَ اكتُبْ إِلَى أَهْلِ عَمَلِک لِتُعْلِمَهُمْ رَأيى فِيهِ وَ لَا تَأخُذْک فِيهِ غَفْلَةٌ وَ لَا تَفْرِيطٌ فَتَهْلِک عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ ذَلِک وَ أَعْزِلُک أَخْبَثَ عُزْلَهٍ وَ أُعِيذُک بِاللَّهِ مِنْ ذَلِک فَإِذَا كانَ يوْمَ الْجُمُعَهِ فَأَخْرِجْهُ مِنَ السِّجْنِ وَ اضْرِبْهُ خَمْسَهً وَ ثَلَاثِينَ سَوْطاً وَ طُفْ بِهِ فِى الْأَسْوَاقِ فَمَنْ أَتَى عَلَيهِ بِشَاهِدٍ فَحَلِّفْهُ مَعَ شَاهَدِهِ وَ ادْفَعْ إِلَيهِ مِنْ مَكسَبِهِ مَا شُهِدَ بِهِ عَلَيهِ وَ مُرْ بِهِ إِلَى السِّجْنِ مِهَانًا مَقْبُوضاً وَ احْزِمْ رِجْلَيهِ بِحِزَامٍ وَ أَخْرِجْهُ وَقْتَ الصَّلَاهِ وَ لَا تَحُلْ بَينَهُ وَ بَينَ مَنْ يأتِيهِ بِمَطْعَمٍ أَوْ مَشْرَبٍ أَوْ مَلْبَسٍ أَوْ مَفْرَشٍ وَ لَا تَدَعْ أَحَداً يدْخُلُ إِلَيهِ مِمَّنْ يلَقِّنُهُ اللَّدَدَ وَ يرَجِّيهِ الْخَلَاصَ فَإِنْ صَحَّ عِنْدَک أَنَّ أَحَداً لَقَّنَهُ مَا يضُرُّ بِهِ مُسْلِماً فَاضْرِبْهُ بِالدِّرَّهِ وَ احْبِسْهُ حَتَّى يتُوبَ وَ مُرْ بِإِخْرَاجِ أَهْلِ السِّجْنِ إِلَى صَحْنِ السِّجْنِ فِى اللَّيلِ لِيتَفَرَّجُوا غَيرَ ابْنِ هَرْمَهَ إِلَّا أَنْ تَخَافَ مَوْتَهُ فَتُخْرِجُهُ مَعَ أَهْلِ السِّجْنِ إِلَى الصَّحْنِ فَإِنْ رَأيتَ لَهُ طَاقَهً أَوِ اسْتَطَاعَهً فَاضْرِبْهُ بَعْدَ ثَلَاثِينَ يوْماً خَمْسَهً وَ ثَلَاثِينَ سَوْطاً بَعْدَ الْخَمْسَهِ وَ ثَلَاثِينَ سَوْطاً الْأُولَى وَ اكتُبْ إِلَى بِمَا فَعَلْتَ فِى السُّوقِ وَ مَنِ اخْتَرْتَ بَعْدَ الْخَائِنِ وَ اقْطَعْ عَنِ الْخَائِنِ رِزْقَهُ" [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص532] .

قَالَ أَبو مَرْيم : أُتِى أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) بِالنَّجَاشِى الشَّاعِرِ قَدْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِى شَهْرِ رَمَضَانَ فَضَرَبَهُ ثَمَانِينَ ثُمَّ حَبَسَهُ لَيلَهً ثُمَّ دَعَا بِهِ مِنَ الْغَدِ فَضَرَبَهُ عِشْرِينَ سَوْطاً فَقَالَ لَهُ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ فَقَدْ ضَرَبْتَنِى

فِی شُرْبِ الْخَمْرِ وَ هَذِهِ الْعِشْرُونَ مَا هِی؟ فَقَالَ : " هَذَا لِتَجَرِّیک عَلَی شُرْبِ الْخَمْرِ فِی شَهْرِ رَمَضَانَ" [کافی ، ج7 ، ص216] .

زندان (توجه به زندانیان)

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَنَّ عَلِیاً (علیه السلام) کانَ یحْبِسُ فِی الدَّینِ ثُمَّ ینْظُرُ فَإِنْ کانَ لَهُ مَالٌ أَعْطَی الْغُرَمَاءَ وَ إِنْ لَمْ یکنْ لَهُ مَالٌ دَفَعَهُ إِلَی الْغُرَمَاءِ فَیقُولُ لَهُمُ اصْنَعُوا بِهِ مَا شِئْتُمْ إِنْ شِئْتُمْ آجِرُوهُ وَ إِنْ شِئْتُمُ اسْتَعْمِلُوهُ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص300] .

برای لباس و خوراک زندانیان مقرراتی وضع فرمود.

حضرت اجازه می داد زندانیان بدهکار آزاد شده و کار کنند و بدهی خود را بپردازند. [احکام زندان در اسلام ، محمد حسن بکائی ، ص273]

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : قَضَی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) فِی رَجُلَینِ أَمْسَک أَحَدُهُمَا وَ قَتَلَ الْآخَرُ قَالَ یقْتَلُ الْقَاتِلُ وَ یحْبَسُ الْآخَرُ حَتَّی یمُوتَ غَمّاً کمَا کانَ حَبَسَهُ عَلَیهِ حَتَّی مَاتَ غَمّاً [کافی ، ج7 ، ص287] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَنَّ ثَلَاثَهَ نَفَرٍ رُفِعُوا إِلَی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) وَاحِدٌ مِنْهُمْ أَمْسَک رَجُلًا وَ أَقْبَلَ آخَرُ فَقَتَلَهُ وَ الْآخَرُ یرَاهُمْ فَقَضَی فِی الرُّوِیهِ أَنْ تُسْمَلَ عَینَاهُ وَ فِی الَّذِی أَمْسَک أَنْ یسْجَنَ حَتَّی یمُوتَ کمَا أَمْسَکهُ وَ قَضَی فِی الَّذِی قَتَلَ أَنْ یقْتَلَ [کافی ، ج7 ، ص288] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : أَتَتِ امْرَأَهٌ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) فَقَالَتْ إِنِّی قَدْ فَجَرْتُ فَأَعْرَضَ بِوَجْهِهِ عَنْهَا فَتَحَوَّلَتْ حَتَّی اسْتَقْبَلَتْ وَجْهَهُ فَقَالَتْ إِنِّی قَدْ فَجَرْتُ فَأَعْرَضَ عَنْهَا بِوَجْهِهِ ثُمَّ اسْتَقْبَلَتْهُ فَقَالَتْ إِنِّی قَدْ فَجَرْتُ فَأَعْرَضَ عَنْهَا ثُمَّ اسْتَقْبَلَتْهُ فَقَالَتْ إِنَّی قَدْ فَجَرْتُ فَأَمَرَ بِهَا فَحُبِسَتْ

وَ كانَتْ حَامِلًا فَتَرَبَّصَ بِهَا حَتَّى وَضَعَتْ ثُمَّ أَمَرَ بِهَا بَعْدَ ذَلِک فَحُفِرَ لَهَا حَفِيرَهٌ فِی الرَّحَبَهِ وَ خَاطَ عَلَيهَا ثَوْباً جَدِيداً وَ أَدْخَلَهَا الْحُفْرَهَ إِلَی الْحَقْوِ وَ مَوْضِعِ الثَّدْيينِ وَ أَغْلَقَ بَابَ الرَّحَبَهِ وَ رَمَاهَا بِحَجَرٍ وَ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ عَلَی تَصْدِيقِ كتَابِک وَ سُنَّهِ نَبِيک ثُمَّ أَمَرَ قَنْبَرَ فَرَمَاهَا بِحَجَرٍ ثُمَّ دَخَلَ مَنْزِلَهُ وَ قَالَ يا قَنْبَرُ ائْذَنْ لِأَصْحَابِ مُحَمَّدٍ ص فَدَخَلُوا فَرَمَوْهَا بِحَجَرٍ حَجَرٍ ثُمَّ قَامُوا لَا يدْرُونَ أَ يعِيدُونَ حِجَارَتَهُمْ أَوْ يرْمُونَ بِحِجَارَهٍ غَيرِهَا وَ بِهَا رَمَقٌ فَقَالُوا يا قَنْبَرُ أَخْبِرْهُ أَنَّا قَدْ رَمَينَاهَا بِحِجَارَتِنَا وَ بِهَا رَمَقٌ فَكيفَ نَصْنَعُ فَقَالَ عُودُوا فِی حِجَارَتِكمْ فَعَادُوا حَتَّی قُضِيتْ فَقَالُوا لَهُ فَقَدْ مَاتَتْ فَكيفَ نَصْنَعُ بِهَا قَالَ فَادْفَعُوهَا إِلَی أَوْلِيائِهِمَا وَ مُرُوهُمْ أَنْ يصْنَعُوا بِهَا كمَا يصْنَعُونَ بِمَوْتَاهُمْ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص30] .

4. برخورد با خلاف كاران

عايشه : ما رايت رسول الله (صلی الله عليه و آله) منتصرا من مظلمه ظلمها قط ما لم ينتهک صرمه من محارم الله فاذا انتهک من محارم الله شی ء كان اشدهم فی ذلک غضبا و ما خير بين الامرين الا اختار السير هما مما لم يكن مأثما. [المحجه البيضاء ، ج5 ، ص318]

قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) : كانَ عَلِی (عليه السلام) كلَّ بُكرَهٍ يطُوفُ فِی أَسْوَاقِ الْكوفَهِ سُوقاً سُوقاً وَ مَعَهُ الدِّرَّهُ عَلَی عَاتِقِهِ وَ كانَ لَهَا طَرَفَانِ وَ كانَتْ تُسَمَّی السبيته السَّبِيبَهَ فَيقِفُ عَلَی سُوقٍ سُوقٍ فَينَادِی يا مَعْشَرَ التُّجَّارِ قَدِّمُوا الِاسْتِخَارَهَ وَ تَبَرَّكوا بِالسُّهُولَهِ وَ اقْتَرِبُوا مِنَ الْمُبْتَاعِينَ وَ تَزَينُوا بِالْحِلْمِ وَ تَنَاهَوْا عَنِ الْكذِبِ وَ الْيمِينِ وَ تَجَافَوْا عَنِ الظُّلْمِ وَ أَنْصِفُوا الْمَظْلُومِينَ وَ لَا تَقْرَبُوا

الرِّبَا "وَ أَوْفُوا الْكيلَ وَ الْمِيزانَ وَ لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْياءَهُمْ وَ لا تَعْثَوْا فِی الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ" (هود/85) يطُوفُ فِی جَمِيعِ أَسْوَاقِ الْكوفَهِ فَيقُولُ هَذَا [امالی صدوق ، ص497] .

چون علی (علیه السلام) مشاهده کرد که جمعی در بازار ، از محوطه ای که برای خود داشتند تجاوز کرده اند. دستور داد جایگاهی که درست کرده بودند خراب کنند. [کنز ، ج5 ، ص488 و سنن بیهقی ، ج5 ، ص150]

علی (علیه السلام) ، علی بن اصمع را که والی بارجاه بود؛ چون آشکار شد که خیانت کرده دستش را قطع کرد. [اشتقاق ، ج2 ، ص272]

امام علی (علیه السلام) دستور داد تا ریختن فاضلاب پشت بام ها و حوض ها در کوچه ها و همچنین آب کنیف ها (توالت ها) قطع گردد. [کنز ، ج5 ، ص488]

1. معجزات وکرامات حضرت رسول (صلی الله علیه و آله)

بخاری در صحیح خود آورده است که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) درمکانی بود. عربی گفت : چرا وعده ای را که داده ای عمل نمی کنی؟ پیامبر فرمود :

" بشارت" عرب گفت : این سخن را بسیار گفته اید. حضرت خشمگین شد و رو به بلال و ابوموسی کرد و فرمود : " عرب بشارت را رد کرد ، شما قبول کنید". گفتند پذیرفتیم. سپس حضرت ظرف آبی طلبیدند و دست و صورت خود را در آن آب شستند و مقداری از آب دهان خود در آن ریختند و فرمودند : " بنوشید و به صورت و سینه خود بپاشید". آن دو نفر این کار را کردند. ام سلمه از

پشت پرده گفت : قدری هم برای مادرتان بگذارید. [صحیح بخاری ، باب28 ، حدیث14]

مسلم در صحیح می گوید : پیامبر در حال سر تراشیدن بودند ، هر تاری از موی ایشان در دست یکی از اصحاب بود ، همین طور زره و عصا و شمشیر و ظروف ، مهر ، انگشتر ، کفش رسول خدا در زمان حیات و پس از آن مورد تبرک قرار می گرفت. [صحیح مسلم ، ج4 ، 1812]

در فتح خیبر آب دهان به چشم علی مالید ، دردش منتفی شد.

رَوَی ابْنُ بُطَّهَ أَنَّ : "تَفَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِی عَینِ عَلِی (ع) وَ هُوَ أَرْمَدُ یوْمَ خَیبَرَ فَصَحَّ مِنْ وَقْتِهِ" [بحارالأنوار ، ج18 ، ص40] .

زنی کودکش را که کچل بود نزد حضرت آورد و دست بر سرش کشید و مو بر آن روئید .

زنی دیگر کودکی آورد که موی سرش می ریخت. رسول خدا بر سر او دست کشید و سر کودک خوب شد و موها دیگر نریخت.

رُوِیَ عَنِ الْفَائِقِ : إِنَّ النَّبِی (ص) مَسَحَ عَلَی رَأْسِ غُلَامٍ وَ قَالَ عِشْ قَرْناً فَعَاشَ مِائَةَ وَ إِنَّ امْرَأَةً أَتَتْهُ (صلی الله علیه و آله) بِصَبِی لَهَا لِلتَّبَرُّکِ وَ کانَتْ بِهِ عَاهَهٌ فَمَسَحَ یدَهُ عَلَی رَأسِ الصَّبِی فَاسْتَوَی شَعْرُهُ وَ بَرَأَ دَاوهُ" [بحارالأنوار ، ج18 ، ص39] .

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : "سَأَلْتُ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) عَنِ الْکلِمَاتِ الَّتِی تَلَقَّاهَا آدَمُ مِنْ رَبِّهِ فَتَابَ عَلَیهِ قَالَ سَأَلَهُ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ عَلِی وَ فَاطِمَهَ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَینِ إِلَّا تُبْتَ عَلَی فَتَابَ عَلَیهِ" [خصال صدوق ، ج1 ، ص270]

.

عده زیادی در یاری پیامبر (صلی الله علیه و آله) در جنگ شهید شدند پیامبر (صلی الله علیه و آله) آنان را به خاک سپرد اما سنگ بزرگی را روی قبر عثمان بن مظعون نصب کرد و فرمود : چون او افسر شهیدان است می خواهم قبرش معلوم باشد.

فَعَلَ النَّبِی (ص) حَیثُ أَمَرَ رَجُلًا یحْمِلُ صَخْرَةً لِیعْلِمَ بِهَا قَبْرَ عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ فَعَجَزَ الرَّجُلُ فَحَسَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) عَنْ ذِرَاعَیهِ فَوَضَعَهَا عِنْدَ رَأْسِهِ وَ قَالَ : " أَعْلِمُ بِهَا قَبْرَ أَخِی وَ أَدْفِنُ إِلَیهِ مَنْ مَاتَ مِنْ أَهْلِهِ" [بحارالأنوار ، ج79 ، ص47] .

شخصی اعرابی خدمت پیامبر (صلی الله علیه و آله) آمد و گفت : یا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِی عَمَّا فِی بَطْنِ نَاقَتِیتا بفهمم کلامت حق است و به پروردگارت ایمان بیاورم.پیامبر (صلی الله علیه و آله) : " علی (علیه السلام) تو را یاری می کند". علی (علیه السلام) آمد و سر به سوی آسمان فرمود : "اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیتِهِ وَ بِأَسْمَائِک الْحُسْنَی وَ بِکلِمَاتِک التَّامَّاتِ ، این ناقه صحبت کند و خبر از ما فی بطنش بدهد". در آن هنگام ناقه رو به علی (علیه السلام) گفت : یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ إِنَّهُ رَکبَنِی یوْماً وَ هُوَ یرِیدُ زِیارَةَ ابْنِ عَمٍّ لَهُ وَ وَاقَعَنِی فَأَنَا حَامِلٌ مِنْهُ فَقَالَ الْأَعْرَابِی : وَیحَکمْ! النَّبِی هَذَا أَمْ هَذَا؟ فَقِیلَ : هَذَا النَّبِی وَ هَذَا أَخُوهُ وَ ابْنُ عَمِّهِ. فَقَالَ الْأَعْرَابِی : أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّک رَسُولُ اللَّهِ.

قَالَ سَلمَانُ الفَارْسِی رِضوَانُ اللهِ عَلَیهِ : کنْتُ ذَاتَ یوْمٍ عِنْدَ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) إِذْ

أَقْبَلَ أَعْرَابِی عَلَی نَاقَهٍ لَهُ فَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ : أَیکمْ مُحَمَّدٌ؟ فَأُومِئَ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) فَقَالَ : یا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِی عَمَّا فِی بَطْنِ نَاقَتِی حَتَّی أَعْلَمَ أَنَّ الَّذِی جِئْتَ بِهِ حَقٌّ وَ أُومِنَ بِإِلَهِک وَ أَتَّبِعَک فَالْتَفَتَ النَّبِی (ص) فَقَالَ : " حَبِیبِی عَلِی یدُلُّک" فَأَخَذَ عَلِی بِخِطَامِ النَّاقَهِ ثُمَّ مَسَحَ یدَهُ عَلَی نَحْرِهَا ثُمَّ رَفَعَ طَرْفَهُ إِلَی السَّمَاءِ وَ قَالَ : " اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیتِهِ وَ بِأَسْمَائِک الْحُسْنَی وَ بِکلِمَاتِک التَّامَّاتِ لَمَّا أَنْطَقْتَ هَذِهِ النَّاقَهَ حَتَّی تُخْبِرَنَا بِمَا فِی بَطْنِهَا" فَإِذَا النَّاقَهُ قَدِ الْتَفَتَ إِلَی عَلِی (علیه السلام) وَ هِی تَقُولُ : یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ! إِنَّهُ رَکبَنِی یوْماً وَ هُوَ یرِیدُ زِیارَهَ ابْنِ عَمٍّ لَهُ وَ وَاقَعَنِی فَأَنَا حَامِلٌ مِنْهُ فَقَالَ الْأَعْرَابِی : وَیحَکمْ! النَّبِی هَذَا أَمْ هَذَا؟ فَقِیلَ هَذَا النَّبِی وَ هَذَا أَخُوهُ وَ ابْنُ عَمِّهِ فَقَالَ الْأَعْرَابِی أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّک رَسُولُ اللَّهِ. [قصص الأنبیاء راوندی ، ص295] .

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) بالای چاه بدر با کشتگان گفتگو می کرد. همینکه پرسیدند مگر می شنوند. فرمود : انهم لأسمع منکم [صحیح مسلم ، ج8 ، ص136]

پس از اینکه در جنگ بدر اجساد کفار را در چاه انداختند. پیامبر سر چاه آمد و فرمود : یا فلان یافلان ، قد وجدت ماوعدنی ربی حقا فهل وجدتم ما وعد ربکم حقا.گفتند : یا رسول الله اتنادیهم و هم اموات؟حضرت فرمود : والذی نفسی بیده انهم لاسمع هذا الکلام منکم الا انهم لا یقدرون علی الجواب [المحجه ، ج8 ، ص296 و صحیح مسلم ،

ج8 ، ص136]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : یا أَبَا الْحَسَنِ ! إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ قَبْرَک وَ قَبْرَ وُلْدِک بِقَاعاً مِنْ بِقَاعِ الْجَنَّهِ وَ عَرْصَهً مِنْ عَرَصَاتِهَا وَ إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ قُلُوبَ نُجَبَاءَ مِنْ خَلْقِهِ وَ صَفْوَتِهِ مِنْ عِبَادِهِ تَحِنُّ إِلَیکمْ وَ تَحْتَمِلُ الْمَذَلَّهَ وَ الْأَذَی فِیکمْ فَیعْمُرُونَ قُبُورَکمْ وَ یکثِرُونَ زِیارَتَهَا تَقَرُّباً مِنْهُمْ إِلَی اللَّهِ مَوَدَّهً مِنْهُمْ لِرَسُولِهِ أُولَئِک یا عَلِی ! الْمَخْصُوصُونَ بِشَفَاعَتِی وَ الْوَارِدُونَ حَوْضِی وَ هُمْ زُوَّارِی غَداً فِی الْجَنَّهِ یا عَلِی مَنْ عَمَرَ قُبُورَکمْ وَ تَعَاهَدَهَا فَکأَنَّمَا أَعَانَ سُلَیمَانَ بْنَ دَاوُدَ عَلَی بِنَاءِ بَیتِ الْمَقْدِسِ وَ مَنْ زَارَ قُبُورَکمْ عَدَلَ ذَلِک لَهُ ثَوَابَ سَبْعِینَ حَجَّهً بَعْدَ حَجَّهِ الْإِسْلَامِ وَ خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ حَتَّی یرْجِعَ مِنْ زِیارَتِکمْ کیوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ فَأَبْشِرْ وَ بَشِّرْ أَوْلِیاءَک وَ مُحِبِّیک مِنَ النَّعِیمِ وَ قُرَّهِ الْعَینِ بِمَا لَا عَینٌ رَأَتْ وَ لَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَ لَا خَطَرَ عَلَی قَلْبِ بَشَرٍ وَ لَکنَّ حُثَالَهً مِنَ النَّاسِ یعَیرُونَ زُوَّارَ قُبُورِکمْ بِزِیارَتِکمْ کمَا تُعَیرُ الزَّانِیهُ بِزِنَاهَا أُولَئِک شِرَارُ أُمَّتِی لَا نَالَتْهُمْ شَفَاعَتِی وَ لَا یرِدُونَ حَوْضِی [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص22] .

صبر : جابر بن عبد اله انصاری در زمان حفر خندق پیامبر را به مهمانی دعوت کرد و گوسفندی ذبح کرد. دو فرزند داشت ، یکی از دیگری پرسید : بابا چگونه گوسفند را ذبح کرد؟ او هم کاردی برداشت و برادر را برد به پشت بام و عملا نشان داد. وقتی خون فواره زد وحشت کرد و عقب عقب رفت و از پشت بام افتاد و مرد. مادرشان که مشغول پخت غذا بود صدای بچه را شنید ، به کوچه آمد ،

دید خون از ناودان جاری است. به پشت بام رفت ، دید فرزندش مرده است. بچه ها را پنهان کرد و مشغول پخت نان شد. پیامبر با اصحاب وارد شد ومشغول صرف غذا شد که جبرئیل نازل شد و عرض کرد تا بچه های جابر نیامدند شروع نکن. حضرت به جابر گفت : بچه ها را بیاور. جابر آنهارا پیدا نکرد تا اینکه جبرئیل قضیه را به پیامبر گفت و پیامبر دعا کرد و علی (علیه السلام) آمین گفت و بچه ها زنده شدند. [کافی باب ابتلاء] .

مشرکین نزد پیامبر (صلی الله علیه و آله) آمدند و گفتند : که اگر راست می گویی برای ما ماه را پاره کن. فرمود : " اگر چنین کنم اسلام را قبول می کنید". گفتند : بلی. از خدا خواست ماه دو نیم شد. پیامبر صدا زد : " ای فلان شهادت دهید و ببینید".

ماه طوری دو نیم شد که نیمی در روی این کوه و نصف دیگر روی کوه مقابل. گفتند : این سحر است. فرمود : " اگر شما را سحر کرده ام همه مردم را که سحر نکرده ام ، از آنها بپرسید". این مسئله مورد اتفاق مسلمین از نظر روایات است. اما قرآن : اقْتَرَبَتِ السّاعَهُ وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ [قمر/1] .

جبرئیل نزد رسول خدا (صلی الله علیه و آله) آمد و دست او را گرفت و او را به بقیع برد. درکنار قبر ، صاحب قبر را صدا زد و گفت : به اذن خدا برخیز. او که از صالحان بود با چهره درخشان برخواست و خاک ها را پاک کرد و گفت : الحمدلله و الله اکبر. سپس

به کنار قبر دیگری آمد که ازافراد بد بود. او با صورت سیاه برخواست و فریاد می زد : یا حسرتنا یا لثبورا. بعد هردو به جای خود بازگشتند.

سپس حضرت جبرئیل فرمود : " یا محمد (صلی الله علیه و آله) ! در قیامت هم همین طور مبعوث خواهند شد". [تفسیر علی بن ابراهیم قمی ، ص115]

خدیجه از رسول اکرم تقاضای کفن کرد و حضرت آن بزرگوار را در عبای خوددفن کرد.

2. مقام اهل بیت

قَالَ الرضا : لَمَّا عُرِجَ بِی إِلَی السَّمَاءِ أَخَذَ بِیدِی جَبْرَئِیلُ فَأَدْخَلَنِی الْجَنَّةَ فَنَاوَلَنِی مِنْ رُطَبِهَا فَأَکلْتُهُ فَتَحَوَّلَ ذَلِک نُطْفَةً فِی صُلْبِی فَلَمَّا هَبَطْتُ إِلَی الْأَرْضِ وَاقَعْتُ خَدِیجَةَ فَحَمَلَتْ بِفَاطِمَةَ فَفَاطِمَةُ حَوْرَاءُ إِنْسِیةٌ فَکلَّمَا اشْتَقْتُ إِلَی رَائِحَةِ الْجَنَّةِ شَمِمْتُ رَائِحَةَ ابْنَتِی فَاطِمَةَ [أمالی صدوق ، ص460] .

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : سَأَلْتُ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) عَنِ الْکلِمَاتِ الَّتِی تَلَقَّاهَا آدَمُ مِنْ رَبِّهِ فَتَابَ عَلَیهِ قَالَ : " سَأَلَهُ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ عَلِی وَ فَاطِمَةَ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَینِ إِلَّا تُبْتَ عَلَی فَتَابَ عَلَیهِ" [خصال صدوق ، ج1 ، ص270] .

مردی صحرانشین محضر پیامبر آمد ، پرسید : وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِیعاً وَلاتَفَرَّقُوا [آل عمران/103] .

یعنی چه؟ سپس پیامبر دست روی شانه علی گذاشت و فرمود : یا أَعْرَابِی ! هَذَا حَبْلُ اللَّهِ فَاعْتَصِمْ بِهِ [المناقب ، ج3 ، ص76] .

وقتی آیهإِنَّمَا الْمُؤمِنُونَ إِخْوَهٌنازل شد پیامبر (صلی الله علیه و آله) بین مسلمین عقد اخوت خواند و در پایان حضرت ، با علی (علیه السلام) عقد برادری خواند و فرمود : أَنْتَ أَخِی وَ وَصِیی وَ وَارِثِی

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِی

أَوْفَى قَالَ : آخَى رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) بَينَ أَصْحَابِهِ وَ تَرَک عَلِياً (عليه السلام) فَقَالَ لَهُ : " آخَيتَ بَينَ أَصْحَابِک وَ تَرَکتَنِی" فَقَالَ : " وَ الَّذِی نَفْسِی بِيدِهِ مَا أَخَّرْتُک إِلَّا لِنَفْسِی أَنْتَ أَخِی وَ وَصِيی وَ وَارِثِی" قَالَ : " مَا أَرِثُ مِنْک يا رَسُولَ اللَّهِ" قَالَ : مَا أَوْرَثَ النَّبِيونَ قَبْلِی أَوْرَثُوا كتَابَ رَبِّهِمْ وَ سُنَّةَ نَبِيهِمْ وَ أَنْتَ وَ ابْنَاک مَعِی فِی قَصْرِی فِی الْجَنَّهِ" [أمالی صدوق ، ص346] .

قَالَ عَلِی (عليه السلام) : طَلَبَنِی رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) فَوَجَدَنِی فِی حَائِطٍ نَائِماً فَضَرَبَنِی بِرِجْلِهِ وَ قَالَ قُمْ وَ اللَّهِ لَأُرْضِينَّک أَنْتَ أَخِی وَ أَبُو وُلْدِی تُقَاتِلُ عَلَی سُنَّتِی مَنْ مَاتَ عَلَی عَهْدِی فَهُوَ فِی كنْزِ كنَفِ اللَّهِ وَ مَنْ مَاتَ عَلَی عَهْدِک فَقَدْ قَضَی نَحْبَهُ وَ مَنْ مَاتَ يحِبُّک بَعْدَ مَوْتِک يخْتِمُ اللَّهُ لَهُ بِالْأَمْنِ وَ الْإِيمَانِ مَا طَلَعَتْ شَمْسٌ أَوْ غَرَبَتْ [كشف الغمه ، ج1 ، ص327] .

نه تنها در داستان مواخات ، بلكه بارها در موارد مختلف مثل ماجرای انذار يا مباهله يا... پيامبر ، على (عليه السلام) را به عنوان برادر خطاب كرد.

قَالَ عَلِی (عليه السلام) : جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) بَنِی عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فِيهِمْ رَهْطٌ يأْكلُ الْجَذَعَهَ وَ يشْرَبُ الْفَرَقَ قَالَ فَصَنَعَ لَهُمْ مُدّاً مِنْ طَعَامٍ فَأَكلُوا حَتَّی شَبِعُوا قَالَ وَ بَقِی الطَّعَامُ كمَا هُوَ كأَنَّهُ لَمْ يمَسَّ ثُمَّ دَعَا بِغُمَرٍ فَشَرِبُوا حَتَّی رَوُوا وَ بَقِی الشَّرَابُ كأَنَّهُ لَمْ يشْرَبْ مِنْهُ وَ لَمْ يمَسَّ فَقَالَ يا بَنِی عَبْدِ الْمُطَّلِبِ إِنِّی بُعِثْتُ إِلَيكمْ خَاصَّهً وَ إِلَی النَّاسِ عَامَّهً وَ قَدْ رَأَيتُمْ مِنْ

هَذِهِ الْآيهِ مَا رَأَيتُمْ فَأَيكمْ يبَايعُنِى عَلَى أَنْ يكونَ أَخِى وَ صَاحِبِى قَالَ فَلَمْ يقُمْ إِلَيهِ أَحَدٌ فَلَمَّا كانَ فِى الثَّالِثَهِ ضَرَبَ بِيدِهِ عَلَى يدِى [كشف الغمه ، ج1 ، ص327] .

وقتی در ماجرای برادری حضرت علی (علیه السلام) تنها ماند شروع کرد به گریه کردن و نزد فاطمه (س) آمد و فرمود : من تنهایم.

مِنْ مَنَاقِبِ الْفَقِيهِ أَبِى الْحَسَنِ بْنِ الْمَغَازِلِى عَنْ أَنَسٍ قَالَ : لَمَّا كانَ يوْمُ الْمُبَاهَلَهِ آخَى النَّبِى (صلى الله علَيه و آله) بَينَ الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ وَ عَلِى وَاقِفٌ يرَاهُ وَ يعْرِفُ مَكانَهُ وَ لَمْ يوَاخِ بَينَهُ وَ بَينَ أَحَدٍ فَانْصَرَفَ عَلِى بَاكى الْعَينِ فَافْتَقَدَهُ النَّبِى (ص) فَقَالَ : "مَا فَعَلَ أَبُو الْحَسَنِ؟" قَالُوا : انْصَرَفَ بَاكى الْعَينِ يا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ : "يا بِلَالُ اذْهَبْ فَأْتِنِى بِهِ" فَمَضَى بِلَالٌ إِلَى عَلِى (عليه السلام) وَ قَدْ دَخَلَ مَنْزِلَهُ بَاكى الْعَينِ فَقَالَتْ فَاطِمَهُ (س) : "مَا يبْكيک؟ لَا أَبْكى اللَّهُ عَينَيک". قَالَ : "يا فَاطِمَهُ آخَى النَّبِى (صلى الله عليه و آله) بَينَ الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ وَ أَنَا وَاقِفٌ يرَانِى وَ يعْرِفُ مَكانِى وَ لَمْ يوَاخِ بَينِى وَ بَينَ أَحَدٍ" قَالَتْ (س) : "لَا يحْزُنُک اللَّهُ لَعَلَّهُ إِنَّمَا ذَخَرَک لِنَفْسِهِ" فَقَالَ بِلَالٌ : يا عَلِى أَجِبِ النَّبِى. فَأَتى عَلِى النَّبِى فَقَالَ النَّبِى : "مَا يبْكيک يا أَبَا الْحَسَنِ؟ فَقَالَ : "وَاخَيتَ بَينَ الْمُهَاجِرِينَ وَ الْأَنْصَارِ يا رَسُولَ اللَّهِ وَ أَنَا وَاقِفٌ تَرَانِى وَ تَعْرِفُ مَكانِى وَ لَمْ تُوَاخِ بَينِى وَ بَينَ أَحَدٍ" قَالَ : "إِنَّمَا ذَخَرْتُک لِنَفْسِى أَ لَا يسُرُّک أَنْ تَكونَ أَخَا نَبِيک". قَالَ : "بَلَى يا رَسُولَ اللَّهِ أَنَّى

لِی بِذَلِک" فَأَخَذَ بِیدِهِ فَأَرْقَاهُ الْمِنْبَرَ فَقَالَ : " اللَّهُمَّ هَذَا مِنِّی وَ أَنَا مِنْهُ أَلَا إِنَّهُ مِنِّی بِمَنْزِلَهِ هَارُونَ مِنْ مُوسَی أَلَا مَنْ کنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِی مَوْلَاهُ" قَالَ : فَانْصَرَفَ عَلِی قَرِیرَ الْعَینِ فَاتَّبَعَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ : بَخْ بَخْ یا أَبَا الْحَسَنِ أَصْبَحْتَ مَوْلَای وَ مَوْلَی کلِّ مُسْلِمٍ. [کشف الغمه ، ج1 ، ص328] .

3. بعضی کرامات اهل بیت

عَنْ أَبِی حَسَّانَ الْعِجْلِی قَالَ : لَقِیتُ أَمَهَ اللَّهِ بِنْتَ رَاشِدٍ الْهَجَرِی فَقُلْتُ لَهَا : أَخْبِرِینِی بِمَا سَمِعْتِ مِنْ أَبِیک. قَالَتْ : سَمِعْتُهُ یقُولُ : قَالَ لِی حَبِیبِی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : " یا رَاشِدُ کیفَ صَبْرُک إِذَا أُرْسَلَ إِلَیک دَعِی بَنِی أَمَیهَ فَقَطَعَ یدَیک وَ رِجْلَیک وَ لِسَانَک؟" فَقُلْتُ : یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ أَ یکونُ آخِرُ ذَلِک إِلَی الْجَنَّهِ؟ قَالَ : "نَعَمْ یا رَاشِدُ وَ أَنْتَ مَعِی فِی الدُّنْیا وَ الآخِرَهِ" قَالَتْ : فَوَ اللَّهِ مَا ذَهَبَتِ الْأَیامُ حَتَّی أَرْسَلَ إِلَیهِ الدَّعِی عُبَیدُ اللَّهِ بْنُ زِیادٍ فَدَعَاهُ إِلَی الْبَرَاءَهِ مِنْهُ. فَقَالَ لَهُ ابْنُ زِیادٍ : فَبِأَی مِیتَهٍ قَالَ لَک صَاحِبُک تَمُوتُ؟ قَالَ : خَبَّرَنِی خَلِیلِی صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَیهِ أَنَّک تَدْعُونِی إِلَی الْبَرَاءَهِ مِنْهُ فَلَا أَتَبَرَّأُ فَتُقَدِّمُنِی فَتَقْطَعُ یدَی وَ رِجْلَی وَ لِسَانِی. فَقَالَ : وَ اللَّهِ لَأُکذِّبَنَّ صَاحِبَک قَدِّمُوهُ وَ اقْطَعُوا یدَهُ وَ رِجْلَهُ وَ اتْرُکوا لِسَانَهُ فَقَطَعُوهُ ثُمَّ حَمَلُوهُ إِلَی مَنْزِلِنَا فَقُلْتُ لَهُ : یا أَبَتِ جُعِلْتُ فِدَاک هَلْ تَجِدُ لِمَا أَصَابَک أَلَماً قَالَ : لَا وَ اَللَّهِ یا بُنَیهُ إِلَّا کالزِّحَامِ بَینَ النَّاسِ ثُمَّ دَخَلَ عَلَیهِ جِیرَانُهُ وَ مَعَارِفُهُ یتَوَجَّعُونَ لَهُ فَقَالَ : أْتُونِی بِصَحِیفَهٍ وَ دَوَاهٍ أَذْکرْ لَکمْ مَا یکونُ مِمَّا أَعْلَمَنِیهِ مَوْلَای أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) فَأَتَوْهُ

بِصَحِيفَهٍ وَ دَوَاهٍ فَجَعَلَ يذْكرُ وَ يمْلِى عَلَيهِمْ أَخْبَارَ الْمَلَاحِمِ وَ الْكائِنَاتِ وَ يسْنِدُهَا إِلَى أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) فَبَلَغَ ذَلِک ابْنَ زِيَادٍ فَأَرْسَلَ إِلَيهِ الْحَجَّامَ حَتَّى قَطَعَ لِسَانَهُ فَمَاتَ مِنْ لَيلَتِهِ تِلْک وَ كانَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) يسَمِّيهِ رَاشِدَ الْمُبْتَلَى وَ كانَ قَدْ أَلْقَى إِلَيهِ عِلْمَ الْبَلَايا وَ الْمَنَايا فَكانَ يلْقَى الرَّجُلَ وَ يقُولُ لَهُ يا فُلَانَ بْنَ فُلَانٍ تَمُوتُ مِيتَهَ كذَا وَ أَنْتَ يا فُلَانُ تُقْتَلُ قِتْلَهَ كذَا فَيكونُ الْأَمْرُ كمَا قَالَهُ رَاشِدٌ رَحِمَهُ اللَّهُ. [بحارالأنوار ، ج42 ، ص121] .

حضرت على (عليه السلام) گاهى به وادى السلام مى رفت و با اهل آنجا گفتگو مى كرد و به افرادى مى فرمود : وَ لَوْ كشِفَ لَک لَرَأَيتَهُمْ حَلَقاً حَلَقاً

قَالَ حَبَّهُ الْعُرَنِىُّ : خَرَجْتُ مَعَ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) إِلَى الظَّهْرِ فَوَقَفَ بِوَادِى السَّلَامِ كأَنَّهُ مُخَاطِبٌ لِأَقْوَامٍ فَقُمْتُ بِقِيامِهِ حَتَّى أَعْييتُ ثُمَّ جَلَسْتُ حَتَّى مَلِلْتُ ثُمَّ قُمْتُ حَتَّى نَالَنِى مِثْلُ مَا نَالَنِى أَوَّلًا ثُمَّ جَلَسْتُ حَتَّى مَلِلْتُ ثُمَّ قُمْتُ وَ جَمَعْتُ رِدَائِى فَقُلْتُ : يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ ! إِنِّى قَدْ أَشْفَقْتُ عَلَيک مِنْ طُولِ الْقِيامِ فَرَاحَهَ سَاعَهٍ ثُمَّ طَرَحْتُ الرِّدَاءَ لِيجْلِسَ عَلَيهِ فَقَالَ لِى : " يا حَبَّهُ إِنْ هُوَ إِلَّا مُحَادَثَهُ مُومِنٍ أَوْ مُوانَسَتُهُ" قَالَ : قُلْتُ : يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ ! وَ إِنَّهُمْ لَكذَلِک؟ قَالَ : " نَعَمْ وَ لَوْ كشِفَ لَک لَرَأَيتَهُمْ حَلَقاً حَلَقاً مُحْتَبِينَ يتَحَادَثُونَ" فَقُلْتُ : أَجْسَامٌ أَمْ أَرْوَاحٌ؟ فَقَالَ : " أَرْوَاحٌ وَ مَا مِنْ مُومِنٍ يمُوتُ فِى بُقْعَهٍ مِنْ بِقَاعِ الْأَرْضِ إِلَّا قِيلَ لِرُوحِهِ الْحَقِى بِوَادِى السَّلَامِ وَ إِنَّهَا لَبُقْعَهٌ مِنْ جَنَّهِ عَدْنٍ" [كافى ، ج3 ، ص243] .

النَّطَنْزِى فِى الْخَصَائِصِ : لَمَّا جَائُوا بِرَأْسِ الْحُسَينِ وَ

نَزَلُوا مَنْزِلًا يقَالُ لَهُ قِنَّسْرِينُ اطَّلَعَ رَاهِبٌ مِنْ صَوْمَعَتِهِ إِلَى الرَّأْسِ فَرَأَى نُوراً سَاطِعاً يخْرُجُ مِنْ فِيهِ وَ يصْعَدُ إِلَى السَّمَاءِ فَأَتَاهُمْ بِعَشَرَهِ آلَافِ دِرْهَمٍ وَ أَخَذَ الرَّأسَ وَ أَدْخَلَهُ صَوْمَعَتَهُ فَسَمِعَ صَوْتاً وَ لَمْ يرَ شَخْصاً قَالَ : طُوبَى لَک وَ طُوبَى لِمَنْ عَرَفَ حُرْمَتَهُ فَرَفَعَ الرَّاهِبُ رَأسَهُ وَ قَالَ : يا رَبِّ بِحَقِّ عِيسَى تَأمُرُ هَذَا الرَّأسَ بِالتَّكلُّم مَعِى فَتَكلَّمَ الرَّأسُ وَ قَالَ : " يا رَاهِبُ أى شَىءٍ تُرِيدُ؟" قَالَ : مَنْ أَنْتَ؟ قَالَ : " أَنَا ابْنُ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى وَ أَنَا ابْنُ عَلِى الْمُرْتَضَى وَ أَنَا ابْنُ فَاطِمَهَ الزَّهْرَاءِ أَنَا الْمَقْتُولُ بِكرْبَلَاءَ أَنَا الْمَظْلُومُ أَنَا الْعَطْشَانُ" وَ سَكتَ فَوَضَعَ الرَّاهِبُ وَجْهَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَقَالَ : لَا أَرْفَعُ وَجْهِى عَنْ وَجْهِک حَتَّى تَقُولَ أَنَا شَفِيعُک يوْمَ الْقِيامَهِ فَتَكلَّمَ الرَّأسُ وَ قَالَ : " ارْجِعْ إِلَى دِينِ جَدِّى مُحَمَّدٍ" فَقَالَ الرَّاهِبُ : أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ فَقَبِلَ لَهُ الشَّفَاعَهَ فَلَمَّا أَصْبَحُوا أَخَذُوا مِنْهُ الرَّأسَ وَ الدَّرَاهِمَ فَلَمَّا بَلَغُوا الْوَادِى نَظَرُوا الدَّرَاهِمَ قَدْ صَارَتْ حِجَارَهً" [المناقب ، ج4 ، ص60] .

درزمان امام سجاد (علیه السلام) در مکه خشک سالی شد. جمعی از معروفین بصره در حج بودند. مردم از آنها درخواست دعای باران کردند. آنان دعا کردند ، ولی مستجاب نشد. همین که ایستاده بودند جوانی وارد مسجدالحرام شد و شروع به طواف کرد و فرمود : " آیا از میان شما کسی نیست که خدا او را دوست داشته باشد تادعایش را مستجاب کند؟"

شما دور شوید تا من دعا کنم. زاهدان و عارفان بصره دور شدند. این جوان آمد و در کنار کعبه

سجده کرد و گفت :

سَیدِی بِحُبِّک لِی إِلَّا سَقَیتَهُمُ الْغَیثَاران همچون دهانه مشک سرازیر شد. پرسیدیم : این جوان کیست؟ گفتند : علی بن الحسین (علیه السلام) .

در مکه قحطی شد ابوطالب با نوجوانی بیرون آمد وکمر این نوجوان را به کعبه چسبانید. و این بچه با دستهای خود دعا کرد که ناگهان ابرها ظاهر و باران آمد و ابوطالب این سرود را خواند :

عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِی قَالَ : کنْتُ حَاجّاً وَ جَمَاعَهَ عُبَّادِ الْبَصْرَهِ مِثْلَ أَیوبَ السِّجِسْتَانِی وَ صَالِحٍ الْمُرِّی وَ عُتْبَهَ الْعَلَّامِ وَ حَبِیبٍ الْفَارِسِی وَ مَالِک بْنِ دِینَارٍ فَلَمَّا أَنْ دَخَلْنَا مَکهَ رَأَینَا الْمَاءَ ضَیقاً وَ قَدِ اشْتَدَّ بِالنَّاسِ الْعَطَشُ لِقِلَّهِ الْغَیثِ فَفَزِعَ إِلَینَا أَهْلُ مَکهَ وَ الْحُجَّاجُ یسْأَلُونَا أَنْ نَسْتَسْقِی لَهُمْ فَأَتَینَا الْکعْبَهَ وَ طُفْنَا بِهَا ثُمَّ سَأَلْنَا اللَّهَ خَاضِعِینَ مُتَضَرِّعِینَ بِهَا فَمُنِعْنَا الْإِجَابَهَ فَبَینَمَا نَحْنُ کذَلِک إِذَا نَحْنُ بِفَتًى قَدْ أَقْبَلَ وَ قَدْ أَکرَبَتْهُ أَحْزَانُهُ وَ أَقْلَقَتْهُ أَشْجَانُهُ فَطَافَ بِالْکعْبَهِ أُسْبُوعاً ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَینَا فَقَالَ یا مَالِک بْنَ دِینَارٍ وَ یا ثَابِتُ الْبُنَانِی وَ یا أَیوبُ السِّجِسْتَانِی وَ یا صَالِحُ الْمُرِّی وَ یا عُتْبَهُ الْعَلَّامُ وَ یا حَبِیبُ الْفَارِسِی وَ یا سَعْدُ وَ یا عَمْرُو وَ یا صَالِحُ الْأَعْمَی وَ یا رَابِعَهُ وَ یا سَعْدَانَهُ وَ یا جَعْفَرَ بْنَ سُلَیمَانَ فَقُلْنَا لَبَّیک وَ سَعْدَیک یا فَتَی فَقَالَ أَ مَا فِیکمْ أَحَدٌ یحِبُّهُ الرَّحْمَنُ فَقُلْنَا یا فَتَی عَلَینَا الدُّعَاءُ وَ عَلَیهِ الْإِجَابَهُ فَقَالَ : " ابْعُدُوا عَنِ الْکعْبَهِ فَلَوْ کانَ فِیکمْ أَحَدٌ یحِبُّهُ الرَّحْمَنُ لَأَجَابَهُ" ثُمَّ أَتَی الْکعْبَهَ فَخَرَّ سَاجِداً فَسَمِعْتُهُ یقُولُ فِی سُجُودِهِ : " سَیدِی بِحُبِّک لِی إِلَّا سَقَیتَهُمُ الْغَیثَ قَالَ فَمَا اسْتَتَمَّ الْکلَامَ حَتَّی أَتَاهُمُ الْغَیثُ

كأَفْوَاهِ الْقِرَبِ" فَقُلْتُ يا فَتَى مِنْ أَينَ عَلِمْتَ أَنَّهُ يحِبُّک؟ قَالَ : لَوْ لَمْ يحِبَّنِی لَمْ يسْتَزِرْنِی فَلَمَّا اسْتَزَارَنِی عَلِمْتُ أَنَّهُ يحِبُّنِی فَسَأَلْتُهُ بِحُبِّهِ لِی فَأَجَابَنِی" ثُمَّ وَلَّی عَنَّا وَ أَنْشَأَ يقُولُ :

فَقُلْتُ : يا أَهْلَ مَکةَ مَنْ هَذَا الْفَتَی؟ قَالُوا : عَلِی بْنُ الْحُسَينِ بْنِ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (عليه السلام) . [احتجاج طبرسی ، ج2 ، ص316] .

[کافی ، ج1 ، ص449] .

مَجْمُوعَهُ الشَّهِيدِ : قِيلَ لَمَّا کانَ الْعَبَّاسُ وَ زَينَبُ وَلَدَی عَلِی (عليه السلام) صَغِيرَينِ قَالَ عَلِی (عليه السلام) لِلْعَبَّاسِ : " قُلْ وَاحِدٌ" فَقَالَ : وَاحِدٌ. فَقَالَ : " قُلِ اثْنَانِ" قَالَ أَسْتَحِی أَنْ أَقُولَ بِاللِّسَانِ الَّذِی قُلْتُ وَاحِدٌ اثْنَانِ فَقَبَّلَ عَلِی (عليه السلام) عَينَيهِ" [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص215] .

(چشمهای او را بوسيد.) "

در زمان حضرت علی (عليه السلام) خشک سالی شد. امام علی (عليه السلام) از امام حسن و امام حسين (عليهما السلام) تقاضای دعا کردند.

قَالَ الْحَسَنُ (عليه السلام) : اللَّهُمَّ هَيجْ لَنَا السَّحَابَ بِفَتْحِ الْأَبْوَابِ بِمَاءٍ عُبَابٍ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص535] .

قَالَ الْحُسَينُ (عليه السلام) : اللَّهُمَّ مُعْطِی الْخَيرَاتِ مِنْ مَظَانِّهَا وَ مُنْزِلَ الرَّحَمَاتِ مِنْ مَعَادِنِهَا [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص535] .

از دعا فارغ نشده بودند که باران نازل شد.

مردم از سلمان فارسی پرسيدند : آيا خطبه های امام حسن و امام حسين (عليهماالسلام) برای استسقاء را کسی به آنها آموخته بود؟

قَالَ سلمانُ ره : وَيحَکمْ أَ لَمْ تَسْمَعُوا قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) حَيثُ يقُولُ : " أُجْرِيتِ الْحِکمَةُ عَلَی لِسَانِ أَهْلِ بَيتِی" [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص535] .

عَنْ أَبِی هَاشِمٍ الْجَعْفَرِی عَنْ

دَاوُدَ بْنِ الْأَسْوَدِ قَالَ : دَعَانِی سَیدِی أَبُو مُحَمَّدٍ (علیه السلام) فَدَفَعَ إِلَی خَشَبَةً کَأَنَّهَا رِجْلُ بَابٍ مُدَوَّرَهٍ طَوِیلَهٍ مِلْ ءَ الْکفِّ فَقَالَ : " صِرْ بِهَذِهِ الْخَشَبَهِ إِلَی الْعَمْرِی" فَمَضَیتُ فَلَمَّا صِرْتُ فِی بَعْضِ الطَّرِیقِ عَرَضَ لِی سَقَّاءٌ مَعَهُ بَغْلٌ زَاحَمَنِی الْبَغْلُ عَلَی الطَّرِیقِ فَنَادَانِی السَّقَّاءُ : ضَجِّ عَلَی الْبَغْلِ فَرَفَعْتُ الْخَشَبَهَ الَّتِی کانَتْ مَعِی فَضَرَبْتُ بِهَا الْبَغْلَ فَانْشَقَّتْ فَنَظَرْتُ إِلَی کسْرِهَا فَإِذَا فِیهَا کتُبٌ فَبَادَرْتُ سَرِیعاً فَرَدَدْتُ الْخَشَبَهَ إِلَی کمِّی فَجَعَلَ السَّقَّاءُ ینَادِینِی وَ یشْتِمُنِی وَ یشْتِمُ صَاحِبِی فَلَمَّا دَنَوْتُ مِنَ الدَّارِ رَاجِعاً اسْتَقْبَلَنِی عِیسَی الْخَادِمُ عِنْدَ الْبَابِ الثَّانِی فَقَالَ : یقُولُ لَک مَوْلَای أَعَزَّهُ اللَّهُ لِمَ ضَرَبْتَ الْبَغْلَ وَ کسَرْتَ رِجْلَ الْبَابِ فَقُلْتُ لَهُ یا سَیدِی لَمْ أَعْلَمْ مَا فِی رِجْلِ الْبَابِ فَقَالَ وَ لِمَ احْتَجْتَ أَنْ تَعْمَلَ عَمَلًا تَحْتَاجُ أَنْ تَعْتَذِرَ مِنْهُ إِیاک بَعْدَهَا أَنْ تَعُودَ إِلَی مِثْلِهَا وَ إِذَا سَمِعْتَ لَنَا شَاتِماً فَامْضِ لِسَبِیلِک الَّتِی أُمِرْتَ بِهَا وَ إِیاک أَنْ تُجَاوِبَ مَنْ یشْتِمُنَا أَوْ تُعَرِّفَهُ مَنْ أَنْتَ فَإِنَّا بِبَلَدِ سَوْءٍ وَ مِصْرَ سَوْءٍ وَ امْضِ فِی طَرِیقِک فَإِنَّ أَخْبَارَک وَ أَحْوَالَک تُرَدُّ إِلَینَا فَاعْلَمْ ذَلِک. [المناقب ، ج4 ، ص427] .

4. اخبار در مورد حضرت قائم (عج)

امام صادق (علیه السلام) : امام زمان پیراهنی را که رسول اکرم در جنگ احد پوشیده بودند ودندان مبارکشان شکست و خون روی آن پیراهن ریخت و آثارش مانده است بر تن خواهد کرد. [بحار ، ج52 ، ص35]

امام زمان (علیه السلام) با عمامه سبز رنگ دیده شده اند. [مستدرک سفینه ، ج3 ، ص237]

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : العلم سبعه و عشرون جزءا فجمیع ما جاءت

به الرسل جزءان فلم يعرف الناس حتى اليوم غير الجزءين فإذا قام القائم أخرج الخمسه و العشرين جزءا فبثها فى الناس و ضم إليها الجزءين حتى يبثها سبعه و عشرين جزءا [الخرائج والجرائح ، ج2 ، ص841] .

قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) : أول ما ينطق به هذه الآيه" بَقِيتُ اللّهِ خَيرٌ لَكمْ إِنْ كنْتُمْ مُومِنِينَ " (هود/86) ثم يقول أنا بقيه الله فى أرضه و خليفته و حجته عليكم فلا يسلم عليه مسلم إلا قال السلام عليک يا بقيه الله فى أرضه [كمال الدين ، ج1 ، ص330] .

6. جهاد و زكات

1. اطلاعات

رسول الله (صلى الله عليه و آله) قبل از هجرت در ليله العقبه هنگامى كه انصار با آن حضرت ملاقات كردند و بيعت نمودند حضرت براى آنان نقيب تعيين فرمودند و براى هر طايفه اى از طوائف انصار يک يا دو نفر را از خودشان به عنوان نقابت نصب كردند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يسْأَلُ النَّاسَ عَمَّا فِى النَّاسِ [عيون أخبارالرضا ، ج1 ، ص318] .

به فرمان پيامبر زيد بن ثابت مأمور شد زبان يهوديان رافرا گيرد تا بتواند گزارش تهيه كند.

شبكه اطلاعاتى پيامبر درمكه عباس عموى پيامبر بود كه پيامبر را از نقشه جنگى قريش آماده مى كرد. [فروغ ابديت ، ج2 ، ص 447]

رسول خدا جمعى را به نام (عاصم) براى كسب خبر به مكه فرستاد. [پيامبر و ياران ، ج4 ، ص45]

هم چنين حضرت نشستن در معابر عمومى را ممنوع كرد و جايى را كه جوانان و اشخاص هرزه تجمع مى كردند خراب كرد. [البيان و التبيين ، ج2 ،

ص102 و نثر الدر ، ج1 ، ص152]

قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) إِذَا بَعَثَ جَيشاً فَاتَّهَمَ أَمِيراً بَعَثَ مَعَهُ مِنْ ثِقَاتِهِ مَنْ يتَجَسَّسُ لَهُ خَبَرَهُ [وسائل الشیعه ، ج15 ، ص60] .

قال رسول الله (صلی الله علیه و آله) : إن المؤمن لا یلدغ من جحر مرتین [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج15 ، ص45] .

علی (علیه السلام) نیز از سیره پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) تبعیت کرده و در طول چهار سالی که روی کار آمده بود عریفهایی داشت واموال و عطایا را به وسیله آنان تقسیم و اوضاع و احوال را قهرا به واسطه آنان تحقیق و گاهی مجرمین را به وسیله آنان تنبیه می کرد.

حضرت علی (علیه السلام) در شهرها به وسیله عیون و جاسوسان مخفی و مورد اعتماد خود ، کارمندان حکومت را مراقبت شدید نموده و حتی در دستور العمل ها (مخصوصاً در نامه به مالک بن الحارث الاشتر) دستور تعیین چنین افرادی را صادر می کند.

امیر المومنین برای جلوگیری از خطرات مخالفین داخلی ، طلحه و زبیر و هواخواهان بنی امیه و جاسوسان معاویه که در دوران خلافت چند ساله گرفتار کار شکنی و توطئه های آنان بود مراقبت کامل می کرد. و به قیس بن سعد بن عباده در مصر و دیگر عمّال و کارگزاران حکومتی دستور می داد که در مورد افراد مشکوک (مریب) شدیدا مراقبت کنند.

در شب ششم جنگ خیبر ، یک یهودی جاسوس را دستگیر و نزد پیامبر آوردند؛ او تأمین خواست ، به او تامین دادند. مرکز مهمات و زاغه های دشمن را فاش کرد. [

فروغ ابدیت ، ج2 ، ص657]

21.عن حنظله بن کالب الاسیدی و کان من کتّاب النبی (صلی الله علیه و آله) قال : کنا عند النبی فذکرنا الجنه و النار حتی کانا رای عین ، فقمت الی اهلی و ولدی فضحک و لعبت فذکرت الذی کنا فیه ، فخرجت فلقیت ابابکر. فقلت : نافقت یا ابابکر. قال : و ما کذلک؟ قلت : نکون عند النبی (صلی الله علیه و آله) یذکرنا الجنه و النار کانا رای عین فاذا خرجنا من عندی عافسنا الارواح و الازواج و الاولاد و الضیعات فنسینا. فقال ابوبکر : انا لنفعل ذلک فاتیت النبی (صلی الله علیه و آله) فذکرت له ذلک فقال : یا حنظله! لو کنتم عند اهلیکم کما تکونون عندی لصافحتکم الملائکه علی فرشکم و فی الطریق یا حنظله ساعه و ساعه. [کنز ، 1696]

در جنگ بدر یک گروه گشتی به سرپرستی علی (علیه السلام) سر چاه بدر آمدند و دو غلام که مربوط به دشمن بود را دستگیر کردند و نزد پیامبر (صلی الله علیه و آله) بردند و اطلاعاتی از آن دو کسب کردند. پیامبر (صلی الله علیه و آله) پرسید : " عدد شما چند نفر است؟" گفتند : نمی دانیم. پرسید : "روزی چند شتر می کشید؟" گفتند : یک روز دو شتر و یک روز 9 شتر. پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود : " جمعیت دشمن بین 900 تا 1000 نفر است". از سران قریش پرسید و استنباط فرمودند که از همه سران و ابر قدرتهاهستند. [فروغ ابدیت ، ج1 ، ص409]

قال محمد بن کعب :

قال حذيفه اليمانى و الله لقد رأينا يوم الخندق و بنا من الجهد و الجوع و الخوف ما لا يعلمه إلا الله و قام رسول الله (صلى الله عليه و آله) فصلى ما شاء الله من الليل ثم قال : " أ لا رجل يأتينا بخبر القوم يجعله الله رفيقى فى الجنه". قال حذيفه : فوالله ما قام منا أحد مما بنا من الخوف و الجهد و الجوع فلما لم يقم أحد دعانى فلم أجد بدا من إجابته. قلت : لبيک. قال : " اذهب فجئنى بخبر القوم و لا تحدثن شيئا حتى ترجع" قال : و أتيت القوم فإذا ريح الله و جنوده يفعل بهم ما يفعل ما يستمسک لهم بناء و لا يثبت لهم نار و لا يطمئن لهم قدر فإنى لكذلک إذ خرج أبو سفيان من رحله ثم قال : يا معشر قريش! لينظر أحدكم من جليسه. قال حذيفه : فبدأت بالذى عن يمينى فقلت من أنت؟ قال : أنا فلان. قال : ثم عاد أبو سفيان براحلته. فقال يا معشر قريش! و الله ما أنتم بدار مقام هلک الخف و الحافر و أخلفتنا بنو قريظه و هذه الريح لا يستمسک لنا معها شىء ثم عجل فركب راحلته و إنها لمعقوله ما حل عقالها إلا بعد ما ركبها. قال : قلت فى نفسى لو رميت عدو الله فقتلته كنت قد صنعت شيئا فوترت قوسى ثم وضعت السهم فى كبد القوس و أنا أريد أن أرميه فأقتله فذكرت قول رسول الله (صلى الله عليه و آله) لاتحدثن شيئا حتى ترجع. قال : فحططت القوس ثم رجعت إلى رسول الله (صلى الله عليه و

آله) و هو يصلى فلما سمع حسى فرج بين رجليه فدخلت تحته و أرسل على طائفه من مرطه فركع و سجد. ثم قال : " ما الخبر" فأخبرته. [بحارالأنوار ، ج20 ، ص206] .

فى روايه حذيفه و تسيف على رجليه بالسيف من أسفل فوقع على قفاه و ثارت بينهما عجاجه فسمع على يكبر فقال رسول الله (صلى الله عليه و آله) : " قتله و الذى نفسى بيده" فكان أول من ابتدر العجاج عمر بن الخطاب فإذا على (عليه السلام) يمسح سيفه بدرع عمرو فكر عمر بن الخطاب و قال : يا رسول الله قتله فجز على رأسه و أقبل نحو رسول الله (صلى الله عليه و آله) و وجهه يتهلل فقال عمر بن الخطاب : هلا استلبته درعه فإنه ليس للعرب درع خيرا منها فقال : "ضربته فاتقانى بسوأته فاستحييت من ابن عمى أن أستلبه." [شواهد التنزيل ، ج2 ، ص10] .

عبيد الله بن ابى رافع قال سمعت عليا (عليه السلام) يقول : " بعثنى رسول الله (صلى الله عليه و آله) انا و الزبير و المقداد. فقال : انطلقوا حتى تاتوا روضه خاخ فان بها ظعينه معها كتاب فخذوه منها ، فانطلقا تتعادى بنا خليلناحتى اتينا الروضه فاذا نحن بالظعينه ، فقلنا : هلمى الكتاب ، فقالت ما عندى كتاب. فقلت : لتخرجن الكتاب او لنلقين الثياب. فاخرجه من عقاصها فاتينا بها النبى (صلى الله عليه و آله) فاذا هم من حاطب بن ابى بلته الى ناس من المشركين يخبرهم ببعض امر رسول الله (صلى الله عليه و آله) . فقال : ما هذا يا حاطب؟ فقال : يا

رسول الله (صلی الله علیه و آله) لا تعجل علی فانی کنت امرا ملصقا فی قریش و لم اکن من انفسها ، و ان قریشا لهم بها قرابات یحمون بها اهلیهم بمکه ، فاحببت اذ فاتنی ذلک ان اتخذ فیهم یدا یحمون قرابتی بها و الله ما کان بی من کفر و لا ارتداد. فقال رسول الله (صلی الله علیه و آله) : (صدقکم) . فقال عمر : دعنی اضرب عنق هذا المنافق. فقال رسول الله (صلی الله علیه و آله) : شهد بدرا و ما یدریک لعل الله اطلع علی اهل بدر. فقال : اعملوا ما شئتم فقد غفرت لکم." [سنن ابی داود ، ج3 ، ص47]

2. توجه به اسراء

گروهی اسیر را خدمت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) آوردند به یکی از آنان لطف خاصی کرد.اسیر علت را پرسید؟ فرمود : " خداوند به من خبر داد در تو چند کمال هست؛ صداقت ، شجاعت ، سخاوت ، حسن خلق و غیرت نسبت به خانواده". آن اسیر مسلمان شد و در جبهه شهید شد. [وسائل ، ج14 ، ص109]

3. حقوق کفار

گویندهلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُدر امان است.

یکی از سربازان اسلام فردی از دشمنان را در جنگ تعقیب نموده و او را می کشد. پیامبر او را سرزنش می کند و می فرماید چرا با اینکه می گفتلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ"اوراکشتی؟

سرباز عرضه می دارد : برای در امان ماندن می گفت.

پیامبر : چرا قلبش را نشکافتی تا بدانی راست می گوید یادروغ؟ !

قَالَ أسامَهُ بن زید : بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِی سَرِیهٍ فَصَبَّحْنَا الْحُرُقَاتِ مِنْ جُهَینَهَ فَأَدْرَکتُ رَجُلًا فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

فَطَعَنْتُهُ فَوَقَعَ فِی نَفْسِی مِنْ ذَلِکَ فَذَکَرْتُهُ لِلنَّبِی (صلی الله علیه و آله) فَقَالَ : " أَ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ قَتَلْتَهُ" قُلْتُ : یا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّمَا قَالَهَا خَوْفاً مِنَ السِّلَاحِ. قَالَ : " أَ فَلَا شَقَقْتَ قَلْبَهُ حَتَّی تَعْلَمَ أَ قَالَهَا أَمْ لَا" فَمَا زَالَ یکرِّرُهَا حَتَّی تَمَنَّیتُ أَنِّی أَسْلَمْتُ یوْمَئِذٍ" [المناقب ، ج2 ، ص18] .

کفار قریش در حضور ابو طالب خطاب به پیامبر : دست از ما و خدایان ما بردار ، ما هم دست از تو بر می داریم.

پیامبر : حاضرید پیشنهاد مرا بپذیرید : وَ لَکنْ یعْطُونِی کلِمَةً یمَلِّکونَ بِهَا الْعَرَبَ وَ یدِینُ لَهُمْ بِهَا الْعَجَمُ وَ یکونُونَ مُلُوکاً فِی الْجَنَّهِ

ابوجهل : ما حاضریم ده کلمه بگوییم.

پیامبر : تَشْهَدُونَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وأنی رسول الله

گفتار پیامبر مانند آب سردی بود...

ابوجهل : نَدَعُ ثَلَاثَمِائَهٍ وَ سِتِّینَ إِلَهاً وَ نَعْبُدُ إِلَهاً وَاحِداً.

لَمَّا أَظْهَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) الدَّعْوَهَ بِمَکهَ اجْتَمَعَتْ قُرَیشٌ إِلَی أَبِی طَالِبٍ فَقَالُوا : یا أَبَا طَالِبٍ إِنَّ ابْنَ أَخِیک قَدْ سَفِهَ أَحْلَامَنَا وَ سَبَّ آلِهَتَنَا وَ أَفْسَدَ شَبَابَنَا وَ فَرَّقَ جَمَاعَتَنَا فَإِنْ کانَ الَّذِی یحْمِلُهُ عَلَی ذَلِک الْعَدَمُ جَمَعْنَا لَهُ مَالًا حَتَّی یکونَ أَغْنَی رَجُلٍ فِی قُرَیشٍ وَ نُمَلِّکهُ عَلَینَا فَأَخْبَرَ أَبُو طَالِبٍ رَسُولَ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) بِذَلِک فَقَالَ لَوْ وَضَعُوا الشَّمْسَ فِی یمِینِی وَ الْقَمَرَ فِی یسَارِی مَا أَرَدْتُهُ وَ لَکنْ یعْطُونِی کلِمَةً یمَلِّکونَ بِهَا الْعَرَبَ وَ یدِینُ لَهُمْ بِهَا الْعَجَمُ وَ یکونُونَ مُلُوکاً فِی الْجَنَّهِ فَقَالَ لَهُمْ أَبُو طَالِبٍ ذَلِک فَقَالُوا : نَعَمْ وَ عَشْرَ کلِمَاتٍ. فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله)

: " تَشْهَدُونَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنِّی رَسُولُ اللَّهِ" فَقَالُوا : نَدَعُ ثَلَاثَمِائَهٍ وَ سِتِّینَ إِلَهاً وَ نَعْبُدُ إِلَهاً وَاحِداً. [تفسیرالقمی ، ج2 ، ص228] .

4. فرماندهی قوی

در جنگ احد انصار پیشنهاد کردند که از یهود هم کمک گرفته شود. پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود : در جنگ با مشرک از مشرک کمک نخواهید.

روزی که اوسیان و خزرجیان دوستانه در کنار هم نسشته بودند یهودیان جوانی را تحریک کردند که برود جنگ بغاث را که اوسیان پیروز شدند نقل کند تا خزرجیان به دفاع برخیزند تا شاید کشمکش های دیرینه تازه شود. رفت و نقشه را عملی و صحنه تفاخر را زنده کرد و نزدیک بود که آشوب و فتنه درگیرد که پیامبر (صلی الله علیه و آله) مطلع شد و آمد و به قدری موعظه کرد که گریه کردند و آرام شدند و نقشه یهود نقش بر آب شد.

وقتی ابو سلمه به امام صادق (علیه السلام) نامه می نویسد که با ایشان بیعت کند و دعوت را به نام امام انجام دهد حضرت در نهایت هشیاری نامه او را سوزاند و او را طرد کرد. بار دیگر در حالی که هفتاد هزار جنگجو تحت فرماندهی اش بود به امام نامه نوشت و خواست بیعت کند؛ اما امام پاسخ را منفی داد (توجه می کنید حتی فرماندهان و رهبران نهضت از اخبار پشت پرده بی اطلاع بوده اند) . [بحار ، ج47 ، ص133]

5. مقام فرمانده

عده زیادی در یاری پیامبر (صلی الله علیه و آله) در جنگ شهید شدند. پیامبر (صلی الله علیه و آله) آنان را به

خاک سپرد ، اما سنگ بزرگی را روی قبر عثمان بن مظعون نصب کرد و فرمود : چون او افسر شهیدان است می خواهم قبرش معلوم باشد.

فَعَلَ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) حَیثُ أَمَرَ رَجُلًا یحْمِلُ صَخْرَةً لِیعْلِمَ بِهَا قَبْرَ عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ فَعَجَزَ الرَّجُلُ فَحَسَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) عَنْ ذِرَاعَیهِ فَوَضَعَهَا عِنْدَ رَأْسِهِ وَ قَالَ : " أَعْلِمُ بِهَا قَبْرَ أَخِی وَ أَدْفِنُ إِلَیهِ مَنْ مَاتَ مِنْ أَهْلِهِ" [بحارالأنوار ، ج79 ، ص47] .

6. جهاد برای غیر خدا

جوانی در جنگ عالی می جنگید. به رسول الله (صلی الله علیه و آله) از چگونگی جنگ وی خبر دادند که حضرت اعتنایی نکرد و فرمود : " نزد خدا مقامی ندارد". همین که از اسب افتاد به او گفتند انگیزه ات چیست؟ گفت : در مدینه زنان به من گفتند : تنبل و ترسو ، من ناراحت شدم و به جبهه آمدم. [جنگ از دیدگاه قرآن ، 20]

جوانی در جبهه شرکت کرده و فعال بود. رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود : " او منافق است". تیر خورد. باز فرمود : " منافق است". می گویند او را تحت نظر گرفتند ، دیدند در لحظات آخر با اسلحه ، خود کشی کرد. پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود : " سعادت و شقاوت انسان موقع مردن معلوم می شود". [پیامبر و یاران ، ج1 ، ص25]

شخصی در جبهه پارچه ای از غنائم را قبل از تقسیم تصاحب کرد و همین که مشغول انداختن سجاده پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود تیری آمد و

کشته شد. مسلمانان گفتند : بهشت بر او گوارا باد. پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود : "چنین نیست ، بلکه الان پارچه ای که از غنائم برداشته بر تنش آتشی است که او را می سوزاند". [پیامبر و یاران ، ج5 ، ص245]

شخصی (بشیر بن یزید) نزد رسول اکرم خواست ایمان بیاورد. حضرت فرمود : "ایمان ، نماز و روزه و حج و زکات و جهاد دارد". او همه را قبول کرد جز زکات و جهاد. حضرت فرمود : لا صدقه و جهاد فیما تدخل الجنه؟ [پیامبر و یاران ، ج5 ، ص211]

7. مقام شهادت

هرچه به ظهر عاشورا نزدیک می شدند رنگشان برافروخته تر می شد.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : تُشْرِقُ أَلْوَانُهُمْ وَ تَهْدَأُ جَوَارِحُهُمْ وَ تَسْکنُ نُفُوسُهُمْ [معانی الأخبار ، ص288] .

8. تکبر ممدوح

ابودجانه پارچه سرخی را به پیشانی بسته و با تکبر در احد قدم می زد. پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود : " تکبر و این نحوه راه رفتن در همه جا بد است ، مگر در جنگ".

9. عوامل پیشرفت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

1. خوش رفتاری نسبت به اهل کتاب

عدی بن حاتم وقتی رفتار پیامبر را دید گفت : والله ما هذا بملک. [الاعلام من الصحابهو التابعین ، ج9 ، ص15] .

2. استقلال

در جنگ احد 300 نفر از یهودیان به عنوان همکاری با مسلمانان علیه مشرکان اعلام آمادگی کردند. پیامبر آنان را از نیمه راه باز گرداند و کمک آنهارا نپذیرفت. درحالی که این تعداد در جنگ احد می توانستند نقش موثری داشته باشند. چرا؟

زیرا بعید نبود که

آنها در لحظات حساس جنگ علیه مسلمانان با دشمنان همکاری کنند. [نمونه ، ج4 ، ص414]

3. یقین پیامبر (صلی الله علیه و آله)

اگر خورشید را در دست راست و ماه را در دست دیگرم بگذارند هرگز بر نمی گردم.

4. غیرت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ماجرای جنگ ینقاع بعد از جنگ بدر به خاطر غیرت بود؛ زیرا زرگر یهودی در بازار لباس زن مسلمانی را کنار زد و یهودیان به آن زن پاک خندیدند. زن شرمنده شد. مسلمانی به غیرت آمد ، به یهودی حمله کرد و او را کشت. یهودیان هم به آن مسلمان هجوم آوردند و او را شهید کردند. بستگان مرد مسلمان که شهید شده بود مسئله را مطرح و رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) در روز شنبه لشکری برای محاصره یهودیان تشکیل داد. [مغازی (سیره ابن اسحاق ، ج1 ، ص51) ، ج1 ، ص177]

5. توجه به جاسوسان

به پیامبر (صلی الله علیه و آله) گفتند : خانه سویلم یهودی مرکز جنبش های ضد اسلامی است و منافقان دور هم جمع شده و نقشه می کشند. پیامبر گروهی را فرستاد تا خانه را محاصره و در حال جلسه ، آن را به آتش کشیدند. توطئه گران غافل گیر ، همه از میان شعله ها فرار کردند و یکی پایش شکست و بدین وسیله ارعابی در دل توطئه گران افتاد. [فروغ ابدیت و سیره ابن هشام ، ج2و3 ، ص774و517]

6. سیاست بحران

پیامبر در احد مجروح شدند. مسلمانی برای شاد کردن گفت : " محمد (صلی الله علیه و آله) زنده است". حضرت با

نهادن انگشت به دهان (رمز سکوت) اشاره فرمود : " این بشارت دشمن را حساس می کند و مرا می کشند". [مغازی ، ج1 ، ص236]

7. حفاظت اطلاعات

پیامبر اکرم در خندق ، احد و... به مامور اطلاعات فرمود : " حتی کلمه از گزارشات خود را در حضور مردم به من مگو". [مغازی ، ج1 ، ص208]

8. احترام به شهیدان

فاطمه زهرا (س) هفته ای دوبار سر قبرحضرت حمزه و شهیدان احد می رفت و پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) دستور به زیارت شهداء می دادند.

در احد رسول الله (صلی الله علیه و آله) تشنه می شود. آبی می آورند. حضرت از بوی او کراهت پیدا کرده و میل نمی فرماید. تا می روند از قنات های اطراف منطقه با مشکی آب می آورند ، میل می فرماید و دعا می کند.

9. ذکاوت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قال رسول الله (ص) : إن المؤمن لا یلدغ من جحر مرتین [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج15 ، ص45] .

یکی از کفار که شاعر بود در بدر اسیر مسلمانان شد و رسول اکرم او را آزاد کرد مشروط بر اینکه بار دیگر علیه مسلمانان حرکتی نکند. لکن در سال بعد همراه کفار در احد شرکت کرد وبار دیگر اسیر شد. باز التماس کرد ، لکن پیامبر فرمود : " مومن از یک سوراخ دوبار گزیده نمی شود؛ تو می خواهی به مکه باز گردی و بگویی من محمد (صلی الله علیه و آله) را مسخره کردم".

10. اهمیت جهاد و زکات

شخصی (بشیر بن یزید) نزد رسول اکرم خواست ایمان بیاورد. حضرت فرمود : "ایمان ، نماز و روزه و حج

و زکات و جهاد دارد. او همه را قبول کرد جز زکات و جهاد. حضرت فرمود : لا صدقه و جهاد فیما تدخل الجنه؟ [پیامبر و یاران ، ج5 ، ص211]

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) شنید که شخصی در دعا می گوید : اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک خَیرَ مَا تُسْأَلُ فَأَعْطِنِی أَفْضَلَ مَا تُعْطِی فَقَالَ ص إِنِ اسْتُجِیبَ لَک أَهَرِیقَ دَمُک فِی سَبِیلِ اللَّهِ. [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص13] .

1.إِنْ تُقْتَلْ کنْتَ حَیاً عِنْدَ اللَّهِ تُرْزَقُ (از بقره و آل عمران که : وَ لا تَحْسَبَنَّ الَّذِینَ قُتِلُوا فِی سَبِیلِ اللَّهِ أَمْواتاً بَلْ أَحْیاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ یرْزَقُونَ [آل عمران/169] .

2.وَ إِنْ مِتَّ (در راه یا در بازگشت) فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُک عَلَی اللَّهِ (از نساء که : وَ مَنْ یخْرُجْ مِنْ بَیتِهِ مُهاجِراً إِلَی اللَّهِ وَ رَسُولِهِ ثُمَّ یدْرِکهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَی اللَّهِ وَ کانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِیماً [نساء/100] .

همین که آیهإِنَّ اللَّهَ اشْتَری مِنَ الْمُومِنِینَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ یقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَیقْتُلُونَ وَ یقْتَلُونَ وَعْداً عَلَیهِ حَقًّا فِی التَّوْراهِ وَ الْإِنْجِیلِ وَ الْقُرْآنِ وَ مَنْ أَوْفی بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَیعِکمُ الَّذِی بایعْتُمْ بِهِ وَ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِیمُ [توبه/111] .

نازل شد؛ پیامبر در مسجد بودند ، با صدای بلند تلاوت کردند ، مردم تکبیر گفتند. یکی از انصار پیش آمد و با تعجب پرسید : آیا این وحی است؟ فرمود : " بله". گفت : بیع ربیح لا نقیل و لا نستقیل. [نمونه ، ج8 ، ص47]

در حدیثی آمده که : قَالَ الصَّادِقُ (علیه

السلام) : لَقِی عَبَّادٌ الْبَصْری عَلِی بْنَ الْحُسَین (ع) فِی طَرِیقِ مَکهَ فَقَالَ لَهُ یا عَلِی بْنَ الْحُسَین تَرَکتَ الْجِهَادَ وَ صُعُوبَتَهُ وَ أَقْبَلْتَ عَلَی الْحَجِّ وَ لِینَتِهِ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یقُولُ" إِنَّ اللّهَ اشْتَری مِنَ الْمُومِنِینَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ یقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ فَیقْتُلُونَ وَ یقْتَلُونَ وَعْداً عَلَیهِ حَقًّا فِی التَّوْراهِ وَ الْإِنْجِیلِ وَ الْقُرْآنِ وَ مَنْ أَوْفی بِعَهْدِهِ مِنَ اللّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَیعِکمُ الَّذِی بایعْتُمْ بِهِ وَ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِیمُ" (توبه/111) فَقَالَ لَهُ عَلِی بْنُ الْحُسَین (علیه السلام) أَتِمَّ الْآیهَ فَقَالَ "التّائِبُونَ الْعابِدُونَ الْحامِدُونَ السّائِحُونَ الرَّاکعُونَ السّاجِدُونَ الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النّاهُونَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ الْحافِظُونَ لِحُدُودِ اللّهِ وَ بَشِّرِ الْمُومِنِینَ " (توبه/112) فَقَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَین (علیه السلام) إِذَا رَأَینَا هَولَاءِ الَّذِینَ هَذِهِ صِفَتُهُمْ فَالْجِهَادُ مَعَهُمْ أَفْضَلُ مِنَ الْحَجِّ [کافی ، ج5 ، ص22] .

10. اهمیت زکات مال

یزید بن حجبه نماینده و والی حضرت امیر در ری بود.

خراج را از میزان مقرر اضافه و برای خود برداشت؛ همین که حضرت متوجه شد او را عزل و حبس کرد و یک نفر را محافظ او قرار داد. محافظ خوابش برد.او فرار کرد و به معاویه ملحق شد و از آنجا اعلام دشمنی با حضرت کرد و اشعاری را در مذمت حضرت سرود. امام (علیه السلام) بعد از نمازهای جماعت همراه با اصحاب به او نفرین می کرد و می فرمود : " دستها را به دعا بلند کنید و بر او نفرین کنید". و می فرمود : " خدایا یزید بن حجبه مال مردم را برداشت و فرار کرد و به فاسقین پیوست ، مارا از کید ومکر او

کفایت کن و جزای او را جزای ظالم قرار بده". [قاموس الرجال (یزید بن حجبه)]

بازرگانان خراسانی خدمت امام رضا (علیه السلام) آمدند و درخواست نمودند که خمس را برای آنهاببخشد. امام (علیه السلام) فرمود : " که خمس قدرت مالی خط امامت است. پشتوانه تبلیغات و نشر فکر ماست. ما با این خمس شرها را از خود دور و هواداران را کمک می کنیم ، به علاوه شما با کناره گیری از پرداخت خمس خود را از دعای ما و سعادت آخرت محروم می کنید".

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَیدٍ قَالَ : قَدِمَ قَوْمٌ مِنْ خُرَاسَانَ عَلَی أَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا (علیه السلام) فَسَأَلُوهُ أَنْ یجْعَلَهُمْ فِی حِلٍّ مِنَ الْخُمُسِ فَقَالَ : "مَا أَمْحَلَ هَذَا تَمْحَضُونَّا بِالْمَوَدَّهِ بِأَلْسِنَتِکمْ وَ تَزْوُونَ عَنَّا حَقّاً جَعَلَهُ اَللَّهُ لَنَا وَ جَعَلَنَا لَهُ وَ هُوَ الْخُمُسُ لَا نَجْعَلُ لَا نَجْعَلُ لَا نَجْعَلُ لِأَحَدٍ مِنْکمْ فِی حِلٍّ" [کافی ، ج1 ، ص548] .

تاجری از فارس نامه به امام رضا (علیه السلام) نوشت که خمس را برای من حلال فرمائید : امام در جواب نوشت :

" اموال زیادی خدمت امام کاظم (علیه السلام) آوردند ، لکن امام توجهش به چند درهمی بود که خانمی به نام شطیطه برای حضرت فرستاده بود. امام همان مبلغ کم را از نماینده گرفت و فرمود : سلام مرابه شطیطه برسان و این کفن و چهل درهم را به او بده و بگو پنبه ی این کفن در مزرعه مادرم فاطمه کاشته شده. پارچه را برای کفن به او بده و بافتن این کفن را خواهرم حکیمه انجام داده. شما 19 روز بیشتر زنده نیستی. خودم برای

نماز جنازه تو به نیشابور می آیم".

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ سَعِیدٍ عَنْ أَبِی عَلِی بْنِ رَاشِدٍ : فِی حَدِیثٍ طَوِیلٍ فِی اجْتِمَاعِ الشِّیعَهِ بِنَیسَابُورَ وَ بَعْثِهِمْ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِیمَ إِلَی الْمَدِینَهِ مَعَ أَمْوَالٍ کثِیرَهٍ وَ فِیهَا هَدِیهٌ لِامْرَأَهٍ یقَالُ لَهَا شَطِیطَهُ وَ رَدِّ الْکاظِمِ (ع) الْأَمْوَالَ إِلَّا مَا بَعَثَتْهُ شَطِیطَهُ وَ إِخْبَارِهِ الرَّسُولَ بِمَوْتِ شَطِیطَهَ بَعْدَ تِسْعَ عَشْرَهَ لَیلَهً مِنْ یوْمِ وُرُودِهِ وَ أَنَّهُ (ع) یحْضُرُ جِنَازَتَهَا إِلَی أَنْ قَالَ فَمَاتَتْ رَحْمَهُ اللَّهِ عَلَیهَا فَتَزَاحَمَتِ الشِّیعَهُ عَلَی الصَّلَاهِ عَلَیهَا فَرَأَیتُ أَبَا الْحَسَنِ (علیه السلام) عَلَی نَجِیبٍ فَنَزَلَ عَنْهُ وَ هُوَ آخِذٌ بِخِطَامِهِ وَ وَقَفَ یصَلِّی عَلَیهَا مَعَ الْقَوْمِ وَ حَضَرَ نُزُولَهَا إِلَی قَبْرِهَا وَ شَهِدَهَا وَ طَرَحَ فِی قَبْرِهَا مِنْ تُرَابِ قَبْرِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) . [مستدرک الوسائل ، ج2 ، ص216] .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ کرِیمٌ ضَمِنَ عَلَی الْعَمَلِ الثَّوَابَ وَ عَلَی الضِّیقِ الْهَمَّ لَا یحِلُّ مَالٌ إِلَّا مِنْ وَجْهٍ أَحَلَّهُ اللَّهُ وَ إِنَّ الْخُمُسَ عَوْنُنَا عَلَی دِینِنَا وَ عَلَی عِیالَاتِنَا وَ عَلَی مَوَالِینَا وَ مَا نَبْذُلُهُ وَ نَشْتَرِی مِنْ أَعْرَاضِنَا مِمَّنْ نَخَافُ سَطْوَتَهُ [کافی ، ج1 ، ص547] .

در مرتبه دیگری که از امام رضا (علیه السلام) خواستند خمس را عفو کند سه مرتبه فرمود : لَا نَجْعَلُ لَا نَجْعَلُ لَا نَجْعَلُ لِأَحَدٍ مِنْکمْ فِی حِلٍّ [کافی ، ج1 ، ص548] .

در شرایطی حضرت جواد (علیه السلام) مقداری از مالیات را می بخشد و فرمود : تَخْفِیفاً مِنِّیاین کم کردن مالیات قانون دائمی نیست ، بلکه در این شرائط خاص که شما گرفتار طاغوتیان هستید و آنها مقداری از اموالتان را به ناحق و

با زور می گیرند. من کمی از مالیات و خمس را برای شما تخفیف می دهم.

عَنْ عَلِی بْنِ مَهْزِیارَ قَالَ : کتَبَ إِلَیهِ أَبُو جَعْفَرٍ (علیه السلام) وَ قَرَأْتُ أَنَا کتَابَهُ إِلَیهِ فِی طَرِیقِ مَکهَ قَالَ : "الَّذِی أَوْجَبْتُ فِی سَنَتِی هَذِهِ وَ هَذِهِ سَنَهُ عِشْرِینَ وَ مِائَتَینِ فَقَطْ لِمَعْنًی مِنَ الْمَعَانِی أَکرَهُ تَفْسِیرَ الْمَعْنَی کلِّهِ خَوْفاً مِنَ الِانْتِشَارِ وَ سَأُفَسِّرُ لَک بَعْضَهُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَی إِنَّ مَوَالِی أَسْأَلُ اللَّهَ صَلَاحَهُمْ أَوْ بَعْضَهُمْ قَصَّرُوا فِیمَا یجِبُ عَلَیهِمْ فَعَلِمْتُ ذَلِک فَأَحْبَبْتُ أَنْ أُطَهِّرَهُمْ وَ أُزَکیهُمْ بِمَا فَعَلْتُ فِی عَامِی هَذَا مِنْ أَمْرِ الْخُمُسِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَی "خُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَهً تُطَهِّرُهُمْ وَ تُزَکیهِمْ بِها وَ صَلِّ عَلَیهِمْ إِنَّ صَلاتَک سَکنٌ لَهُمْ وَ اللّهُ سَمِیعٌ عَلِیمٌ. أَ لَمْ یعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ یقْبَلُ التَّوْبَهَ عَنْ عِبادِهِ وَ یأْخُذُ الصَّدَقاتِ وَ أَنَّ اللّهَ هُوَ التَّوّابُ الرَّحِیمُ. وَ قُلِ اعْمَلُوا فَسَیرَی اللَّهُ عَمَلَکمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُومِنُونَ وَ سَتُرَدُّونَ إِلی عالِمِ الْغَیبِ وَ الشَّهادَهِ فَینَبِّئُکمْ بِما کنْتُمْ تَعْمَلُونَ" (توبه/105-103) وَ لَمْ أُوجِبْ ذَلِک عَلَیهِمْ فِی کلِّ عَامٍ وَ لَا أُوجِبُ عَلَیهِمْ إِلَّا الزَّکاهَ الَّتِی فَرَضَهَا اللَّهُ عَلَیهِمْ وَ إِنَّمَا أَوْجَبْتُ عَلَیهِمُ الْخُمُسَ فِی سَنَتِی هَذِهِ فِی الذَّهَبِ وَ الْفِضَّهِ الَّتِی قَدْ حَالَ عَلَیهَا الْحَوْلُ وَ لَمْ أُوجِبْ ذَلِک عَلَیهِمْ فِی مَتَاعٍ وَلَا آنِیهٍ وَ لَا دَوَابَّ وَ لَا خَدَمٍ وَ لَا رِبْحٍ رَبِحَهُ فِی تِجَارَهٍ وَ لَا ضَیعَهٍ إِلَّا ضَیعَهً سَأُفَسِّرُ لَک أَمْرَهَا تَخْفِیفاً مِنِّی عَنْ مَوَالِی وَ مَنّاً مِنِّی عَلَیهِمْ لِمَا یغْتَالُ السُّلْطَانُ مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَ لِمَا ینُوبُهُمْ فِی ذَاتِهِمْ فَأَمَّا الْغَنَائِمُ وَ الْفَوَائِدُ فَهِی وَاجِبَهٌ عَلَیهِمْ فِی کلِّ عَامٍ قَالَ اللَّهُ تَعَالَی "وَ اعْلَمُوا أَنَّما غَنِمْتُمْ

مِنْ شَیءٍ فَأَنَّ لِلّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِی الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساکینِ وَ ابْنِ السَّبِیلِ إِنْ کنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللّهِ وَ ما أَنْزَلْنا عَلی عَبْدِنا یوْمَ الْفُرْقانِ یوْمَ الْتَقَی الْجَمْعانِ وَ اللّهُ عَلی کلِّ شَیءٍ قَدِیرٌ " (انفال/41) وَ الْغَنَائِمُ وَ الْفَوَائِدُ یرْحَمُک اللَّهُ فَهِی الْغَنِیمَهُ یغْنَمُهَا الْمَرْءُ وَ الْفَائِدَهُ یفِیدُهَا وَ الْجَائِزَهُ مِنَ الْإِنْسَانِ لِلْإِنْسَانِ الَّتِی لَهَا خَطَرٌ عَظِیمٌ وَ الْمِیرَاثُ الَّذِی لَا یحْتَسَبُ مِنْ غَیرِ أَبٍ وَ لَا ابْنٍ وَ مِثْلُ عَدُوٍّ یصْطَلَمُ فَیوخَذُ مَالُهُ وَ مِثْلُ مَالٍ یوخَذُ لَا یعْرَفُ لَهُ صَاحِبُهُ وَ مِنْ ضَرْبٍ مَا صَارَ إِلَی قَوْمٍ مِنْ مَوَالِی مِنْ أَمْوَالِ الْخُرَّمِیهِ الْفَسَقَهِ فَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ أَمْوَالًا عِظَاماً صَارَتْ إِلَی قَوْمٍ مِنْ مَوَالِی فَمَنْ کانَ عِنْدَهُ شَیءٌ مِنْ ذَلِک فَلْیوصِلْ إِلَی وَکیلِی وَ مَنْ کانَ نَائِیاً بَعِیدَ الشُّقَّهِ فَلْیتَعَمَّدْ لِإِیصَالِهِ وَ لَوْ بَعْدَ حِینٍ فَإِنَّ نِیهَ الْمُومِنِ خَیرٌ مِنْ عَمَلِهِ فَأَمَّا الَّذِی أُوجِبُ مِنَ الْغَلَّاتِ وَ الضِّیاعِ فِی کلِّ عَامٍ فَهُوَ نِصْفُ السُّدُسِ مِمَّنْ کانَتْ ضَیعَتُهُ تَقُومُ بِمَئُونَتِهِ وَ مَنْ کانَتْ ضَیعَتُهُ لَا تَقُومُ بِمَئُونَتِهِ فَلَیسَ عَلَیهِ نِصْفُ سُدُسٍ وَ لَا غَیرُ ذَلِک" [تهذیب الأحکام ، ج4 ، ص141] .

شخصی از قم خدمت امام جواد (علیه السلام) رسید و عرض کرد : من متولی موقوفات قم هستم و 10000 درهم نزد من جمع شد و خرج کرده ام؛ لطفا حلال کنید.

امام (علیه السلام) فرمود : "أَنْتَ فِی حِلٍّ". فَلَمَّا خَرَجَ صَالِحٌ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : "أَحَدُهُمْ یثِبُ عَلَی أَمْوَالِ حَقِّ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَیتَامِهِمْ وَ مَسَاکینِهِمْ وَ فُقَرَائِهِمْ وَ أَبْنَاءِ سَبِیلِهِمْ فَیأْخُذُهُ ثُمَّ یجِیءُ فَیقُولُ اجْعَلْنِی فِی حِلٍّ أَ تَرَاهُ ظَنَّ أَنِّی أَقُولُ لَا أَفْعَلُ وَ اللَّهِ لَیسْأَلَنَّهُمُ

اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ عَنْ ذَلِک سُوالًا حَثِيثاً انت"امام جواد (عليه السلام) انتقاد از اين عمل كرد و فرمود : " چگونه اموال آل محمد (صلى الله عليه و آله) و طبقه محروم را مصرف و توقع دارند من او را حلال كنم".

عَلِی بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ : كنْتُ عِنْدَ أَبِی جَعْفَرٍ الثَّانِی (عليه السلام) إِذْ دَخَلَ عَلَيهِ صَالِحُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَهْلٍ وَ كانَ يتَوَلَّی لَهُ الْوَقْفَ بِقُمَّ فَقَالَ يا سَيدِی اجْعَلْنِی مِنْ عَشَرَهِ آلَافٍ فِی حِلٍّ فَإِنِّی أَنْفَقْتُهَا فَقَالَ لَهُ : " أَنْتَ فِی حِلٍّ". فَلَمَّا خَرَجَ صَالِحٌ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : " أَحَدُهُمْ يثِبُ عَلَی أَمْوَالِ حَقِّ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَيتَامِهِمْ وَ مَسَاكِينِهِمْ وَ فُقَرَائِهِمْ وَ أَبْنَاءِ سَبِيلِهِمْ فَيأْخُذُهُ ثُمَّ يجِیءُ فَيقُولُ اجْعَلْنِی فِی حِلٍّ أَ تَرَاهُ ظَنَّ أَنِّی أَقُولُ لَا أَفْعَلُ وَ اللَّهِ لَيسْأَلَنَّهُمُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ عَنْ ذَلِک سُوالًا حَثِيثاً" [كافی ، ج1 ، ص548] .

7. اخلاق خانواده

1. توجه به كودكان

پيامبر (صلى الله عليه و آله) در نماز جماعت دو ركعت آخر نماز را سريع خواندند.

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : صَلَّی رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِالنَّاسِ الظُّهْرَ فَخَفَّفَ فِی الرَّكعَتَينِ الْأَخِيرَتَينِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ لَهُ النَّاسُ هَلْ حَدَثَ فِی الصَّلَاهِ حَدَثٌ قَالَ وَ مَا ذَاک قَالُوا خَفَّفْتَ فِی الرَّكعَتَينِ الْأَخِيرَتَينِ فَقَالَ لَهُمْ أَمَا سَمِعْتُمْ صُرَاخَ الصَّبِی [كافی ، ج6 ، ص48] .

عبد الله بن عامر : پيامبر (صلى الله عليه و آله) در خانه مابود. مادرم گفت : (صدا زد) عبدالله بيا تا چيزى به تو بدهم ، پيامبر (صلى الله عليه و آله) فرمود : ام انک لو لم تعطيه شيئا كتبت عليک كذبته.

رسول خدا فرمودند

: من قال لصبی : تعال هاک ثم لم یعطه فهی کذبه [اسلام و تربیت کودکان ، ج2 ، ص34]

قَبَّلَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) الْحَسَنَ وَ الْحُسَینَ (علیه السلام) فَقَالَ : "الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ إِنَّ لِی عَشَرَةً مِنَ الْأَوْلَادِ مَا قَبَّلْتُ وَاحِداً مِنْهُمْ فَقَالَ مَا عَلَی إِنْ نَزَعَ اللَّهُ الرَّحْمَةَ مِنْک أَوْ کلِمَةً نَحْوَهَا" [مکارم الأخلاق ، ص220] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : جَاءَ رَجُلٌ إِلَی النَّبِی (صلی الله علیه و آله) فَقَالَ مَا قَبَّلْتُ صَبِیاً قَطُّ فَلَمَّا وَلَّی قَالَ رَسُولُ اللَّهِ هَذَا رَجُلٌ عِنْدِی أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ [کافی ، ج6 ، ص50] .

پیامبر (صلی الله علیه و آله) مشغول خطبه بودند. حسنین (علیه السلام) که کودک بودند وارد شدند و به زمین خوردند. حضرت از منبر پائین آمدند و هر دو را با خود به بالای منبر برد ، و جلو خود نشاند.

حسنین (علیه السلام) را روی دو کتف خود سوار کرده بودند. ابوبکر خواست یکی از آنها را بگیرد. فرمود : " این دو خوب راکبهائی هستند" و آن دو را با خود تا مسجد برد. [فضائل الخمسه ، ص187]

قال أنس : کانت الولیده من ولائد المدینه تأخذ بید رسول الله (ص) و لا ینزع منها یده حتی تذهب به حیث شائت. [بحارالأنوار ، ج70 ، ص206] .

2. توجه به همسر

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) علاوه بر زینتی که در مقابل مردم داشت زینت خاصی برای همسرش داشت.

وَ لَقَدْ کانَ یتَجَمَّلُ لِأَصْحَابِهِ فَضْلًا عَلَی تَجَمُّلِهِ لِأَهْلِهِ. [مکارم الأخلاق ، ص34] .

3. اهمیت فرزند

عَنِ السَّکونِی قَالَ

: دَخَلْتُ عَلَى أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) وَ أَنَا مَغْمُومٌ مَکرُوبٌ فَقَالَ لِی : " یا سَکونِی مِمَّا غَمُّک؟" قُلْتُ : وُلِدَتْ لِی ابْنَةٌ. فَقَالَ : " یا سَکونِی عَلَى الْأَرْضِ ثِقْلُهَا وَ عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا تَعِیشُ فِی غَیرِ أَجَلِک وَ تَأْکلُ مِنْ غَیرِ رِزْقِک". فَسَرَّنِی وَ اللَّهِ عَنِّی. فَقَالَ لِی : " مَا سَمَّیتَهَا" قُلْتُ : فَاطِمَة. قَالَ : " آهِ آهِ" ثُمَّ وَضَعَ یدَهُ عَلَى جَبْهَتِهِ فَقَالَ : " قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله علیه و آله) حَقُّ الْوَلَدِ عَلَى وَالِدِهِ إِذَا کانَ ذَکراً أَنْ یسْتَفْرِهَ أُمَّهُ وَ یسْتَحْسِنَ اسْمَهُ وَ یعَلِّمَهُ کتَابَ اللَّهِ وَ یطَهِّرَهُ وَ یعَلِّمَهُ السِّبَاحَة وَ إِذَا کانَتْ أُنْثَى أَنْ یسْتَفْرِهَ أُمَّهَا وَ یسْتَحْسِنَ اسْمَهَا وَ یعَلِّمَهَا سُورَةَ النُّورِ وَ لَا یعَلِّمَهَا سُورَةَ یوسُفَ وَ لَا ینْزِلَهَا الْغُرَفَ وَ یعَجِّلَ سَرَاحَهَا إِلَى بَیتِ زَوْجِهَا أَمَّا إِذَا سَمَّیتَهَا فَاطِمَة فَلَا تَسُبَّهَا وَ لَا تَلْعَنْهَا وَ لَا تَضْرِبْهَا" [کافی ، ج6 ، ص48] .

عَنْ أَبِی هَارُونَ مَوْلَى آلِ جَعْدَةَ قَالَ : کنْتُ جَلِیساً لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) بِالْمَدِینَهِ فَفَقَدَنِی أَیاماً ثُمَّ إِنِّی جِئْتُ إِلَیهِ فَقَالَ لِی : " لَمْ أَرَک مُنْذُ أَیامٍ یا أَبَا هَارُونَ؟" فَقُلْتُ : وُلِدَ لِی غُلَامٌ. فَقَالَ : بَارَک اللَّهُ فِیهِ فَمَا سَمَّیتَهُ" قُلْتُ : سَمَّیتُهُ مُحَمَّداً. قَالَ : فَأَقْبَلَ بِخَدِّهِ نَحْوَ الْأَرْضِ وَ هُوَ یقُولُ : " مُحَمَّدٌ مُحَمَّدٌ مُحَمَّدٌ" حَتَّى کادَ یلْصَقُ خَدُّهُ بِالْأَرْضِ ثُمَّ قَالَ : " بِنَفْسِی وَ بِوُلْدِی وَ بِأَهْلِی وَ بِأَبَوَی وَ بِأَهْلِ الْأَرْضِ کلِّهِمْ جَمِیعاً الْفِدَاءُ لِرَسُولِ اللَّهِ (صلى الله علیه و آله) لَا تَسُبَّهُ وَ لَا تَضْرِبْهُ وَ لَا تُسِئْ إِلَیهِ وَ اعْلَمْ أَنَّهُ لَیسَ

فِی الْأَرْضِ دَارٌ فِیهَا اسْمُ مُحَمَّدٍ إِلَّا وَ هِی تُقَدَّسُ کلَّ یوْمٍ" [کافی ، ج6 ، ص39] .

قال جابر : من عاده الرسول (صلی الله علیه و آله) التلطف بالصبیان. [محجه ، ج2 ، ص369]

کانَ النَّبِی (ص) إِذَا أَصْبَحَ مَسَحَ عَلَی رُءُوسِ وُلْدِهِ وَ وُلْدِ وُلْدِهِ. [عده الداعی ، ص89] .

4. چگونگی امر به صلات

عَنْ یوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَام : أَنَّ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) کانَ إِذَا نَزَلَ بِأَهْلِهِ شِدَّهٌ أَمَرَهُمْ بِالصَّلَاهِ ثُمَّ قَرَأَ" وَ أْمُرْ أَهْلَک بِالصَّلاهِ وَ اصْطَبِرْ عَلَیها (طه/132) " [مسکن الفؤاد ، ص50] .

5. تعلیم وتربیت

پیامبر سرزنش می کند پدران آخر الزمان را به دلیل بی اعتنائی آنان نسبت به تربیت فرزندان و آموزش واجبات دینی آنان و می فرماید : " بهترین عطیه پدر برای فرزند ، ادب نیکو است". [مستدرک الوسیله ، ج15 ، ص164]

6. احترام مادر

حادثه همان جوانی که به یقین رسیده بود بعد از شهادت مادرش از جایگاهش سوال کرد. حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) فرمود : " در فردوس است و من در شب معراج صدای قرآن او را شنیدم و این مقام به خاطر نیکویی به مادرش بود". [پیامبر و یاران ، ج2 ، ص205]

برادر و خواهر رضاعی حضرت به نوبت مهمان وی شدند. پیامبر به خواهر رضاعی خویش بیشتر احترام کرد. مردم علت را پرسیدند. فرمودند : " این خواهر به پدر و مادرش بیشتر ادب می کند".

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) أَتَتْهُ أُخْتٌ لَهُ مِنَ الرَّضَاعَهِ فَلَمَّا

نَظَرَ إِلَيهَا سُرَّ بِهَا وَ بَسَطَ مِلْحَفَتَهُ لَهَا فَأَجْلَسَهَا عَلَيهَا ثُمَّ أَقْبَلَ يحَدِّثُهَا وَ يضْحَک فِی وَجْهِهَا ثُمَّ قَامَتْ وَ ذَهَبَتْ وَ جَاءَ أَخُوهَا فَلَمْ يصْنَعْ بِهِ مَا صَنَعَ بِهَا فَقِيلَ لَهُ يا رَسُولَ اللَّهِ صَنَعْتَ بِأُخْتِهِ مَا لَمْ تَصْنَعْ بِهِ وَ هُوَ رَجُلٌ فَقَالَ لِأَنَّهَا كانَتْ أَبَرَّ بِوَالِدَيهَا مِنْهُ [كافی ، ج2 ، ص161] .

قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ الْكوفِی : قَالَ رَجُلٌ لِرَسُولِ اللَّهِ (ص) إِنَّ وَالِدَتِی بَلَغَهَا الْكبَرُ وَ هِی عِنْدِی الْآنَ أَحْمِلُهَا عَلَی ظَهْرِی وَ أُطْعِمُهَا مِنْ كسْبِی وَ أُمِيطُ عَنْهَا الْأَذَیَ بِيدِی وَ أَصْرِفُ عَنْهَا مَعَ ذَلِک وَجْهِی اسْتِحْياءً مِنْهَا وَ إِعْظَاماً لَهَا فَهَلْ كافَأْتُهَا قَالَ : " لَا لِأَنَّ بَطْنَهَا كانَ لَک وِعَآءً وَ ثَدْيهَا كانَ لَک سِقَاءً وَ قَدَمَهَا لَک حِذَاءً وَ يدَهَا لَک وِقَاءً وَ حِجْرَهَا لَک حِوَاءً وَ كانَتْ تَصْنَعُ ذَلِک لَک وَ هِی تَمَنَّی حَياتَک وَ أَنْتَ تَصْنَعُ هَذَا بِهَا وَ تُحِبُّ مَمَاتَهَا" [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص180] .

جوانی مادرش را به دوش گرفته طواف می داد. از رسول خدا پرسید : آیا حق مادر را ادا کردم؟ حضرت فرمود : " به اندازه یکی از ناله های وضع حمل او هم جبران نکرده ای". [نمونه ، ج12 ، ص60]

رُوِی أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِی (صلی الله علیه و آله) یا رَسُولَ اللَّهِ أَی الْوَالِدَينِ أَعْظَمُ قَالَ : " الَّتِی حَمَلَتْهُ بَينَ الْجَنْبَينِ وَ أَرْضَعَتْهُ بَينَ الثَّدْيينِ وَ حَضَنَتْهُ عَلَی الْفَخِذَينِ وَ فَدَتْهُ بِالْوَالِدَينِ" [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص182] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : جَاءَ رَجُلٌ إِلَی النَّبِی (صلی الله علیه و آله) فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَبَرُّ؟ قَالَ : أُمَّک قَالَ

: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ : أُمَّک. قَالَ : ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ : أُمَّک. قَالَ : ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ أَبَاک [کافی ، ج2 ، ص159] .

جوانی خدمت پیامبر برای جهاد آمد. پیامبر فرمود : آیا مادر داری؟ گفت : بله ، فرمود : الزمها فان الجنه تحت قدمها

امام صادق (علیه السلام) : جوانی به پیامبر عرض کرد : یا رسول الله من جهاد را دوست دارم ، ولی مادرم از این موضوع ناراحت است. پیامبر فرمود :

ارْجِعْ فَکنْ مَعَ وَالِدَتِک فَوَ الَّذِی بَعَثَنِی بِالْحَقِّ نَبِیاً لَأُنْسُهَا بِک لَیلَهً خَیرٌ مِنْ جِهَادِک فِی سَبِیلِ اللَّهِ سَنَهٍ

عَمْرِو بْنِ شِمْرٍ عَنْ جَابِرٍ قَالَ : أَتَی رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) فَقَالَ إِنِّی رَجُلٌ شَابٌّ نَشِیطٌ وَ أُحِبُّ الْجِهَادَ وَ لِی وَالِدَهٌ تَکرَهُ ذَلِک فَقَالَ لَهُ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) : " ارْجِعْ فَکنْ مَعَ وَالِدَتِک فَوَ الَّذِی بَعَثَنِی بِالْحَقِّ نَبِیاً لَأُنْسُهَا بِک لَیلَهً خَیرٌ مِنْ جِهَادِک فِی سَبِیلِ اللَّهِ سَنَهٍ" [کافی ، ج2 ، ص163] .

لال شدن فرزند هنگام احتضار و خواهش پیامبر از مادرش برای رضایت ازاو و کلمه شهادت گفتن فرزند. [پرونده والدین]

اویس قرنی از مادرش اجازه گرفت به مدینه برود ، و به زیارت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) برسد. مادرش گفت : به شرط آنکه بیش از نصف روز توقف نکنی. به مدینه رفت؛ امّا حضرت خارج شهر بودند. نصف روزکه گذشت به یمن برگشت. پیامبر وقتی وارد شهر شد ، فرمود : " نوری می بینم که اویس در خانه مابه هدیه گذاشته است" و فرمود : تَفُوحُ رَوَائِحُ الْجَنَّهِ مِنْ قِبَلِ

قَرَنٍ وَا شَوْقَاهْ إِلَیک یا أُوَیسُ الْقَرَنِی [الفضائل ، ص107] .

شخصی به رسول خدا (صلی الله علیه و آله) عرض کرد : گناهان زیادی کرده ام ، آیا راهی برای بخشش هست؟ حضرت فرمود : " آیا پدر و مادر داری؟"

گفت : پدر دارم. فرمود : " برو به او نیکی کن". وقتی رفت حضرت فرمود : " ای کاش مادر داشت".

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : جَاءَ رَجُلٌ إِلَی النَّبِی (صلی الله علیه و آله) فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ : مَا مِنْ عَمَلٍ قَبِیحٍ إِلَّا قَدْ عَمِلْتُهُ فَهَلْ لِی مِنْ تَوْبَهٍ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : " فَهَلْ مِنْ وَالِدَیک أَحَدٌ حَی" قَالَ : أَبِی. قَالَ : " فَاذْهَبْ فَبِرَّهُ" قَالَ : فَلَمَّا وَلَّی قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : " لَوْ کانَتْ أُمُّهُ" [الزهد ، ص35] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : ذَکرَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) الْجِهَادَ فَقَالَتِ امْرَأَهٌ لِرَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) یا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا لِلنِّسَاءِ مِنْ هَذَا شَیءٌ فَقَالَ : بَلَی لِلْمَرْأَهِ مَا بَینَ حَمْلِهَا إِلَی وَضْعِهَا إِلَی فِطَامِهَا مِنَ الْأَجْرِ کالْمُرَابِطِ فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَإِنْ هَلَکتْ فِیمَا بَینَ ذَلِک کانَ لَهَا مِثْلُ مَنْزِلَهِ الشَّهِیدِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص561] .

قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ مَا حَقُّ الْوَالِدِ؟ قَالَ : " أَنْ تُطِیعَهُ مَا عَاشَ". فَقِیلَ : وَ مَا حَقُّ الْوَالِدَهِ؟ فَقَالَ : " هَیهَاتَ هَیهَاتَ لَوْ أَنَّهُ عَدَدَ رَمْلِ عَالِجٍ وَ قَطْرِ الْمَطَرِ أَیامَ الدُّنْیا قَامَ بَینَ یدَیهَا مَا عَدَلَ ذَلِک یوْمَ حَمَلَتْهُ فِی بَطْنِهَا"[عوالی اللئالی ، ج1 ، ص269]

.

ام سلمه خدمت پیامبر رسید و عرض کرد : همه افتخارات نصیب مردان شده زنان چه سهمی از این افتخارات دارند؟

پیامبر فرمود : " بلی".

بَلَی إِذَا حَمَلَتِ الْمَرْأَهُ کانَتْ بِمَنْزِلَهِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الْمُجَاهِدِ بِنَفْسِهِ وَ مَالِهِ فِی سَبِیلِ اللَّهِ [أمالی صدوق ، ص411] .

همراه مادرم دیر وقت در تاریکی شب از خانه امام صادق (علیه السلام) خارج شدیم. در بین راه با مادرم بحث می کردم تا اینکه به تندی کشیده شد. فردا صبح که به خدمت امام صادق (علیه السلام) رسیدم حضرت به من عتاب کرد : " چرا با مادرت این گونه سخن گفتی؟ آیا نمی دانی که شکم او مسکن تو ، دامن او گهواره تو و سینه او محل تغذیه تو بود".

عَنِ ابْنِ مِهْزَمٍ قَالَ : خَرَجْتُ مِنْ عِنْدِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) لَیلَهً مُمْسِیاً فَأَتَیتُ مَنْزِلِی بِالْمَدِینَهِ وَ کانَتْ أُمِّی مَعِی فَوَقَعَ بَینِی وَ بَینَهَا کلَامٌ فَأَغْلَظْتُ لَهَا فَلَمَّا أَنْ کانَ مِنَ الْغَدِ صَلَّیتُ الْغَدَاهَ وَ أَتَیتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) فَلَمَّا دَخَلْتُ عَلَیهِ قَالَ لِی مُبْتَدِئاً : " یا أَبَا مِهْزَمٍ! مَا لَک وَ لِخَالِدَهَ أَغْلَظْتَ فِی کلَامِهَا الْبَارِحَهَ أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ بَطْنَهَا مَنْزِلٌ قَدْ سَکنْتَهُ وَ أَنَّ حِجْرَهَا مَهْدٌ قَدْ غَمَرْتَهُ وَ ثَدْیهَا وِعَاءٌ قَدْ شَرِبْتَهُ" قَالَ : قُلْتُ بَلَی. قَالَ : " فَلَا تُغْلِظْ لَهَا" [بصائرالدرجات ، ص243] .

7. احترام به بزرگ و مسن

قال أنس : جاء شیخ إلی رسول الله (صلی الله علیه و آله) فی حاجه فابطئوا عن الشیخ أن یوسعوا له. فقال (ص) : " لیس منا من لم یرحم صغیرنا و لم یوقر کبیرنا" [مجموعه ورام ، ج1

، ص34] .

8. آداب

عَنْ عَلِی بْنِ مِیثَمٍ عَنْ أَبِیهِ قَالَ : سَمِعْتُ أُمِّی تَقُولُ سَمِعْتُ نَجْمَةَ أُمَّ الرِّضَا (علیه السلام) تَقُولُ فِی حَدِیثٍ لَمَّا وَضَعْتُ ابْنِی عَلِیاً دَخَلَ إِلَی أَبُوهُ مُوسَی بْنُ جَعْفَرٍ (علیه السلام) فَنَاوَلْتُهُ إِیاهُ فِی خِرْقَةٍ بَیضَاءَ فَأَذَّنَ فِی أُذُنِهِ الْیمْنَی وَ أَقَامَ فِی الْیسْرَی وَ دَعَا بِمَاءِ الْفُرَاتِ فَحَنَّکَهُ بِهِ ثُمَّ رَدَّهُ إِلَی فَقَالَ : " خُذِیهِ فَإِنَّهُ بَقِیةُ اللَّهِ فِی أَرْضِهِ" [عیون أخبارالرضا ، ج1 ، ص20] .

در تفسیر آیهوَ إِنْ قِیلَ لَکمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا [نور/28] .

پیامبر (صلی الله علیه و آله) وقتی می خواستند وارد خانه کسی شوند پشت در می ایستادند و می فرمودند : السَّلَامُ عَلَیکمْ یا أَهْلَ الْبَیتِ

اگر اهل خانه اجازه می دادند وارد می شدند و اگر صدائی نمی آمد تکرار می کردند تا سه بار و این را حتی در ورود به خانه حضرت زهرا (س) اجرا می کردند.

9. اهمیت پدر ومادر

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : جَاءَ رَجُلٌ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّی رَاغِبٌ فِی الْجِهَادِ نَشِیطٌ قَالَ : فَجَاهِدْ فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَإِنَّک إِنْ تُقْتَلْ کنْتَ حَیاً عِنْدَ اللَّهِ تُرْزَقُ وَ إِنْ مِتَّ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُک عَلَی اللَّهِ وَ إِنْ رَجَعْتَ خَرَجْتَ مِنَ الذُّنُوبِ کمَا وُلِدْتَ فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ لِی وَالِدَینِ کبِیرَینِ یزْعُمَانِ أَنَّهُمَا یأْنَسَانِ بِی وَ یکرَهَانِ خُرُوجِی. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : أَقِمْ مَعَ وَالِدَیک فَوَ الَّذِی نَفْسِی بِیدِهِ لَأُنْسُهُمَا بِک یوْماً وَ لَیلَةً خَیرٌ مِنْ جِهَادِ سَنَةٍ [أمالی صدوق ، ص461] .

10. مهمان

عربی که مسلمان نبود مهمان رسول خدا (صلی الله علیه و آله) شد. شب رختخواب

را آلوده کرد. از خجالت فرار کرد. اصحاب خواستند رختخواب را بشویند. حضرت فرمود : " مهمان خودم بوده ، خودم می شویم". عرب فراری عصای خودش را جا گذاشته بود ، برگشت بردارد دید رسول خدا (صلی الله علیه و آله) رختخواب می شوید؛ مسلمان شد. [اخلاق محتشمی چاپ حسینه ارشاد ، ص193]

11. آداب عیادت

در عیادت مریضی که از ترس مرگ گریه می کرد ، فرمود : انک لا تعرفه ، الموت الحماماگر انواع آلودگی ها را داشته باشی میل نداری به حمام بروی و پاک و راحت شوی. آری کودکان از حمام وحشت دارند. [میزان الحکمه ، ترجمه باب الموت]

8. توجهات

1. توجه به بردگان

پیامبر (صلی الله علیه و آله) از مسیری می گذشت. فردی برده خود را می زد. و برده مرتب می گفت : أَعُوذُ بِاللَّهِ؛ ولی هم چنان کتک می خورد. همین که نگاه برده به پیامبر (صلی الله علیه و آله) افتاد ، گفت : أَعُوذُ بِمُحَمَّدٍ. مولا دیگر او را کتک نزد ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود :

يتَعَوَّذُ بِاللَّهِ فَلَا تُعِيذُهُ وَ يتَعَوَّذُ بِمُحَمَّدٍ فَتُعِيذُهُ وَ اللَّهُ أَحَقُّ أَنْ يجَارَ عَائِذُهُ مِنْ مُحَمَّدٍآنگاه مرد او را در راه خدا آزاد کرد.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِی فَهْدٍ كانَ يضْرِبُ عَبْداً لَهُ وَ الْعَبْدُ يقُولُ أَعُوذُ بِاللَّهِ فَلَمْ يقْلِعْ عَنْهُ فَقَالَ أَعُوذُ بِمُحَمَّدٍ فَأَقْلَعَ الرَّجُلُ عَنْهُ الضَّرْبَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يتَعَوَّذُ بِاللَّهِ فَلَا تُعِيذُهُ وَ يتَعَوَّذُ بِمُحَمَّدٍ فَتُعِيذُهُ وَ اللَّهُ أَحَقُّ أَنْ يجَارَ عَائِذُهُ مِنْ مُحَمَّدٍ فَقَالَ الرَّجُلُ هُوَ حُرٌّ لِوَجْهِ اللَّهِ فَقَالَ وَ الَّذِی بَعَثَنِی بِالْحَقِّ نَبِياً لَوْ لَمْ تَفْعَلْ لَوَاقَعَ وَجْهُک حَرَّ النَّارِ

[الزهد ، ص44] .

2. توجه به جوانان

فردی از طرف امام صادق (علیه السلام) به بصره اعزام شد جهت تبلیغ؛ در موقع بازگشت امام (علیه السلام) نتیجه کار را پرسید؟ عرض کرد : عده ی کمی استقبال کردند و نتیجه کم بود. حضرت فرمودند : " بر تو باد توجه به جوانان ، چون آنان در حرکت به سوی خیر سرعت بیشتری دارند".عَلَیک بِالْأَحْدَاثِ فَإِنَّهُمْ أَسْرَعُ إِلَی کلِّ خَیرٍ

عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ عَبْدِ الْخَالِقِ قَالَ : سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) یقُولُ لِأَبِی جَعْفَرٍ الْأَحْوَلِ وَ أَنَا أَسْمَعُ : " أَتَیتَ الْبَصْرَةَ؟" فَقَالَ : نَعَمْ. قَالَ : " کیفَ رَأَیتَ مُسَارَعَةَ النَّاسِ إِلَی هَذَا الْأَمْرِ وَ دُخُولَهُمْ فِیهِ" قَالَ : وَ اللَّهِ إِنَّهُمْ لَقَلِیلٌ وَ لَقَدْ فَعَلُوا وَ إِنَّ ذَلِک لَقَلِیلٌ فَقَالَ : " عَلَیک بِالْأَحْدَاثِ فَإِنَّهُمْ أَسْرَعُ إِلَی کلِّ خَیرٍ" [کافی ، ج8 ، ص93] .

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) جوانی 21 ساله با نام عتاب را فرماندار مکه قرار داده بود و فرمود : " من بهتر از تو سراغ ندارم" و در پاسخ اعترافات مردم می فرمود : " کمال با سن نیست ، او با کمی سن افضل است". [جوان فلسفی ، ج1 ، ص19]

ابن عمر : عرضنی رسول الله (صلی الله علیه و آله) یوم احد و انا ابن اربع عشره سنه فلم یجزنیو در روز خندق که 15 ساله بودم فاجازنی. [احکام الطفل ، ص491]

3. توجه به کودکان

قال جابر : من عاده الرسول (صلی الله علیه و آله) التلطف بالصبیان. [محجه ، ج2 ، ص369]

کانَ النَّبِی

(صلی الله علیه و آله) إِذَا أَصْبَحَ مَسَحَ عَلَى رُءُوسِ وُلْدِهِ وَ وُلْدِ وُلْدِهِ. [عده الداعی ، ص89] .

4. توجه به کار

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) وقتی به مردی می رسید می پرسید : هل له حرفهاگر می گفتند نه می فرمود : سقط من عینی. سپس فرمود : لأن المؤمن إذا لم یکن له حرفه یعیش بدینه

پایان بیکاری بی دینی

روی ابن عباس قال : کان رسول الله إذا نظر الرجل فأعجبه قال : هل له حرفه" فإن قالوا : لا قال : " سقط من عینی" قیل و کیف ذاک یا رسول الله؟ قال : " لأن المؤمن إذا لم یکن له حرفه یعیش بدینه" [جامع الأخبار ، ص139] .

پیامبر تعریف جوانی را شنید ، پرسید : " کارش چیست؟" گفتند : بیکار است. فرمود : " از چشم من افتاد".

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به هر جوانی می رسید در سوال می پرسید ، ازدواج کرده ای یا نه؟ کار می کنی یا نه؟

حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) با یارانش از مرکب پیاده شدند وبارها را بر زمین نهادند ، تصمیم بر آن شد ، برای غذا گوسفندی را ذبح کنند. اولی گفت : سر بریدن از من. دومی گفت : کندن پوست آن از من. سومی گفت : پختن از من. حضرت رسول فرمود : " جمع هیزم از من". اصحاب هر چه خواستند این کار را انجام دهند ، حضرت قبول نفرمود. و حاضر نشدند برای خود ، نسبت به دیگران امتیازی قائل باشد ، سپس به صحرا رفته و به مقدار لازم هیزم آوردند.

قافله مدتی راه رفته و خسته بودند.

برای آب خوردن پیاده شدند. حضرت رسول همین که قدری نزدیک آب آمد برگشت. اصحاب خیال کردند حضرت محل آب را برای استراحت نپسندیدند. حضرت زانوی شتر را بست و بعد برگشت. اصحاب گفتند : باید به ما دستور دهید. حضرت فرمودند : " در کارها به دیگران اتکا نکنید و دستور ندهید ولو برای چوب مسواک".

بند کفش امام صادق (علیه السلام) پاره شد.اصحاب کفش تقدیم کردند وحضرت نپذیرفت و فرمود : " در مورد بلا اولی به هر کس خود صاحب بلا است".

رُوِی أَنَّهُ ، یعْنِی أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) لَمَّا کانَ یفْرُغُ مِنَ الْجِهَادِ یتَفَرَّغُ لِتَعْلِیمِ النَّاسِ وَ الْقَضَاءِ بَینَهُمْ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ ذَلِک اشْتَغَلَ فِی حَائِطٍ لَهُ یعْمَلُ فِیهِ بِیدَیهِ وَ هُوَ مَعَ ذَلِک ذَاکرٌ لِلَّهِ تَعَالَی. [إرشادالقلوب ، ج2 ، ص218] .

عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ جَابِرٍ قَالَ : أَتَیتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) وَ إِذَا هُوَ فِی حَائِطٍ لَهُ بِیدِهِ مِسْحَاهٌ وَ هُوَ یفْتَحُ بِهَا الْمَاءَ وَ عَلَیهِ قَمِیصٌ شِبْهَ الْکرَابِیسِ کأَنَّهُ مَخِیطٌ عَلَیهِ مِنْ ضِیقِهِ. [کافی ، ج5 ، ص76] .

ماجرای امام و خادمش سراج. [وافی ، ج4 ، ص130]

امام صادق (علیه السلام) بیلی در دست داشت و کشاورزی می کرد. [وسائل ، ج12 ، ص23]

عَنْ صَالِحِ بْنِ عَلِی بْنِ عَطِیهَ عَنْ رَجُلٍ ذَکرَهُ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : مَرَّ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) بِنَاسٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَ هُمْ یحْرُثُونَ فَقَالَ لَهُمُ : " احْرُثُوا فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) قَالَ : ینْبِتُ اللَّهُ بِالرِّیحِ کمَا ینْبِتُ بِالْمَطَرِ قَالَ فَحَرَثُوا فَجَادَتْ زُرُوعُهُمْ". [کافی ،

ج5 ، ص262] .

مردی از امام صادق (علیه السلام) پرسید : شنیده ام زراعت مکروه است؟ امام صادق (علیه السلام) فرمودند : " زراعت کنید ، درختکاری کنید ، به خدا قسم کاری از آن پاکتر و حلالتر نیست؟".

عَنْ سَبابَهَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : سَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاک أَسْمَعُ قَوْماً يقُولُونَ إِنَّ الزِّرَاعَهَ مَكرُوهَهٌ فَقَالَ لَهُ : " ازْرَعُوا وَ اغْرِسُوا فَلَا وَ اللَّهِ مَا عَمِلَ النَّاسُ عَمَلًا أَحَلَّ وَ لَا أَطْيبَ مِنْهُ وَ اللَّهِ لَيزْرَعُنَّ الزَّرْعَ وَ لَيغْرِسُنَّ النَّخْلَ بَعْدَ خُرُوجِ الدَّجَّالِ" [کافی ، ج5 ، ص260] .

5. توجه به حیوانات

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) عَنْ ضَرْبِ وُجُوهِ الْبَهَائِمِ وَ نَهَى عَنْ قَتْلِ النَّحْلِ وَ نَهَى عَنِ الْوَسْمِ فِی وُجُوهِ الْبَهَائِمِ [وسائل الشیعه ، ج11 ، ص483] .

6. توجه به آبرو

کان رسول الله (صلی الله علیه و آله) اذا بلغه عن الرجل شی ء لم یقل ما بال فلان و لکن یقول ما بال اقوام یقولون حتی لا یفضح احدا. [اخلاق فلسفی ، 376 و المستطرف ، ج1 ، ص116]

7. توجه به روزها

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در روز عاشورا ، دایه های امام حسین (علیه السلام) را فرا می خواند و به آنان می فرمود که چیز تلخی بنوشند.

فِی رِوَایهِ السَّکونِی : أَنَّ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) کانَ إِذَا خَرَجَ إِلَی الْعِیدِ لَمْ یرْجِعْ فِی الطَّرِیقِ الَّذِی بَدَأَ فِیهِ یأْخُذُ فِی طَرِیقٍ غَیرِهِ" [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص510] .

8. توجه به آخرت

رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

عبور می کرد. رسید به ساختمانی؛ پرسید از کیست؟ گفتند از فلانی.فمکث حتی اذا جاء صاحبها فسلم فی الناس ، اعرض (صلی الله علیه و آله) عنه و صنع ذلک به مرارا حتی عرف الرجل الغضب و الاعراض عنه ، فشکا ذلک الی اصحابه و قال : والله انی لانکر نظر رسول الله (صلی الله علیه و آله) ، ماادری ما حدث فی و ما صنعت؟

قالوا : خرج رسول الله (صلی الله علیه و آله) فرای قبتک فقال : "لمن هذه"؟ فاخبرناه. فرجع الی قبته فسواها بالارض ، فخرج رسول الله (صلی الله علیه و آله) ذات یوم فلم یر القبه ، فقال : " فعلت القبه التی کانت ههنا؟" قالوا : شکا الینا صاحبها اعراضک عنه فخبرناه فهدمها. فقال : "ان لکل بناء یبنی و بال علی صاحبها یوم القیامه الا مالا بد منه." [الحیاه (مجمع البیان ، ج7 ، ص198) ، تغییرنورالثقلین ، ج4 ، ص63] .

9. توجه به بلا

ماجرای پیامبر (صلی الله علیه و آله) که به دعوت شخصی برای طعام به منزلش رفته بودند. مرغی بر روی دیوار تخمی گذاشت و افتاد پایین و روی میخی قرار گرفت. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) تعجب کرد. صاحب خانه گفت : چرا تعجب می کنید؟ هرگز بلائی به من نرسیده. پیامبر (صلی الله علیه و آله) بلند شدند و از خانه بیرون رفتند و فرمودند : مَنْ لَمْ یرْزَأْ فَمَا لِلَّهِ فِیهِ مِنْ حَاجَهٍ

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : دُعِی النَّبِی (صلی الله علیه و آله) إِلَی طَعَامٍ فَلَمَّا دَخَلَ مَنْزِلَ الرَّجُلِ نَظَرَ إِلَی دَجَاجَهٍ فَوْقَ حَائِطٍ قَدْ بَاضَتْ فَتَقَعُ الْبَیضَهُ عَلَی

وَتِدٍ فِی حَائِطٍ فَثَبَتَتْ عَلَیهِ وَ لَمْ تَسْقُطْ وَ لَمْ تَنْکسِرْ فَتَعَجَّبَ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) مِنْهَا فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ : أَ عَجِبْتَ مِنْ هَذِهِ الْبَیضَهِ فَوَ الَّذِی بَعَثَک بِالْحَقِّ مَا رُزِئْتُ شَیئاً قَطُّ قَالَ : فَنَهَضَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ لَمْ یأْکلْ مِنْ طَعَامِهِ شَیئاً وَ قَالَ مَنْ لَمْ یرْزَأْ فَمَا لِلَّهِ فِیهِ مِنْ حَاجَهٍ [کافی ، ج2 ، ص256] .

10. توجه به محیط زیست

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَا بَأْسَ بِالرَّجُلِ یمُرُّ عَلَی الثَّمَرَهِ وَ یأْکلُ مِنْهَا وَ لَا یفْسِدُ قَدْ نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) أَنْ تُبْنَی الْحِیطَانُ بِالْمَدِینَهِ لِمَکانِ الْمَارَّهِ قَالَ وَ کانَ إِذَا بَلَغَ نَخْلَهٌ أَمَرَ بِالْحِیطَانِ فَخُرِقَتْ لِمَکانِ الْمَارَّهِ [کافی ، ج3 ، ص569] .

11. توجه به فقرا

زنی خدمت پیامبر (صلی الله علیه و آله) رسید و پارچه ای آورد و گفت : با دست خودم برای شما بافته ام. حضرت پذیرفت و پوشید واز خانه بیرون آمد. شخصی گفت : یا رسول الله چه لباس خوبی داری؟ آن را به ما عطا فرما. حضرت به خانه برگشت و لباس را از تن بیرون آورد و برای او فرستاد. مردم به او گفتند : چرا این تقاضا را کردی؟ رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به آن لباس نیاز داشت. گفت : سئلته ایاه لتکون کفنی. [ابن ماجه ، ج2 ، ص1177]

در شب ششم جنگ خیبر اصحاب یک یهودی جاسوس را دستگیر کردند و نزد پیامبر آوردند ، از خدمت پیامبر تامین خواست به او تامین دادند. مرکز مهمات و زاغه های دشمن را فاش کرد. [فروغ ابدیت

، ج2 ، ص657]

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به علی (علیه السلام) دستور داد لباسی برای حضرت بخرد. امام به بازار رفته و لباسی را 12 درهم خرید و پیامبر فرمود : اگر ارزان تر بود بهتر بود؛ اگر صاحبش معامله را اقاله می کند لباس را عوض کن. امیرالمؤمنین بعد از پس دادن پیراهن 12درهمی با حضرت برگشت که لباس دیگری را به چهار درهم بخرد ، پیامبر در وسط راه کنیزی که پولش را گم کرده و گریه می کرد را دید. 4 درهم به او داد. به بازار رفت و لباس چهار درهمی خرید و برگشت. برهنه ای را دید در کوچه ، لباس را به او داد و دوباره به بازار برگشت. از آخرین چهار درهمی که داشت پیراهنی خرید. باز همان کنیز را دید که گریه می کند و می گوید : می ترسم به من بگوید : چرا دیر آمدی؟ حضرت همراه کنیز به در خانه مولای او رفت. مولا به احترام رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) کنیز را آزاد کرد. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) بسیار خوشحال شد و فرمود : " چه 12 درهم با برکتی بود. 2 برهنه را پوشاند و یک برده را آزاد کرد و این همه از برکات صرفه جویی در یک پیراهن بود".

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : جَاءَ رَجُلٌ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) وَ قَدْ بَلِی ثَوْبُهُ فَحَمَلَ إِلَیهِ اثْنَی عَشَرَ دِرْهَماً فَقَالَ : یا عَلِی! خُذْ هَذِهِ الدَّرَاهِمَ فَاشْتَرِ لِی ثَوْباً أَلْبَسُهُ قَالَ عَلِی (ع) : فَجِئْتُ إِلَی السُّوقِ فَاشْتَرَیتُ لَهُ قَمِیصاً بِاثْنَی عَشَرَ دِرْهَماً

وَ جِئْتُ بِهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) فَنَظَرَ إِلَيهِ فَقَالَ يا عَلِى غَيرُ هَذَا أَحَبُّ إِلَى أَ تَرَى صَاحِبَهُ يقِيلُنَا؟ فَقُلْتُ : لَا أَدْرِى. فَقَالَ : انْظُرْ فَجِئْتُ إِلَى صَاحِبِهِ فَقُلْتُ : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) قَدْ كرِهَ هَذَا يرِيدُ ثَوْباً دُونَهُ فَأَقِلْنَا فِيهِ فَرَدَّ عَلَى الدَّرَاهِمَ وَ جِئْتُ بِهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) فَمَشَى مَعِى إِلَى السُّوقِ لِيبْتَاعَ قَمِيصاً فَنَظَرَ إِلَى جَارِيهٍ قَاعِدَهٍ عَلَى الطَّرِيقِ تَبْكى فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : مَا شَأْنُک؟ قَالَتْ : يا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَهْلَ بَيتِى أَعْطَوْنِى أَرْبَعَهَ دَرَاهِمَ لِأَشْتَرِى لَهُمْ بِهَا حَاجَهً فَضَاعَتْ فَلَا أَجْسُرُ أَنْ أَرْجِعَ إِلَيهِمْ فَأَعْطَاهَا رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) أَرْبَعَهَ دَرَاهِمَ وَ قَالَ : ارْجِعِى إِلَى أَهْلِک وَ مَضَى رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) إِلَى السُّوقِ فَاشْتَرَى قَمِيصاً بِأَرْبَعَهِ دَرَاهِمَ وَ لَبِسَهُ وَ حَمِدَ اللَّهَ وَ خَرَجَ فَرَأَى رَجُلًا عُرْياناً يقُولُ : مَنْ كسَانِى كسَاهُ اللَّهُ مِنْ ثِيابِ الْجَنَّهِ. فَخَلَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) قَمِيصَهُ الَّذِى اشْتَرَاهُ وَ كسَاهُ السَّائِلَ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى السُّوقِ فَاشْتَرَى بِالْأَرْبَعَهِ الَّتِى بَقِيتْ قَمِيصاً آخَرَ فَلَبِسَهُ وَ حَمِدَ اللَّهَ وَ رَجَعَ إِلَى مَنْزِلِهِ وَ إِذَا الْجَارِيهُ قَاعِدَهٌ عَلَى الطَّرِيقِ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ وَ آلِهِ : مَا لَک لَا تَأْتِينَ أَهْلَک؟ قَالَتْ : يا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّى قَدْ أَبْطَأْتُ عَلَيهِمْ وَ أَخَافُ أَنْ يضْرِبُونِى. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : مُرِّى بَينَ يدَى وَ دُلِّينِى عَلَى أَهْلِک فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) حَتَّى وَقَفَ عَلَى بَابِ دَارِهِمْ ثُمَّ قَالَ

: السَّلَامُ عَلَيكمْ يا أَهْلَ الدَّارِ فَلَمْ يجِيبُوهُ فَأَعَادَ السَّلَامَ فَلَمْ يجِيبُوهُ فَأَعَادَ السَّلَامَ فَقَالُوا : عَلَيک السَّلَامُ يا رَسُولَ اللَّهِ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَكاتُهُ. فَقَالَ لَهُمْ : مَا لَكمْ تَرَكتُمْ إِجَابَتِي فِی أَوَّلِ السَّلَامِ وَ الثَّانِی؟ قَالُوا : يا رَسُولَ اللَّهِ سَمِعْنَا سَلَامَک فَأَحْبَبْنَا أَنْ نَسْتَكثِرَ مِنْهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِنَّ هَذِهِ الْجَارِيهَ أَبْطَأَتْ عَلَيكمْ فَلَا تُواخِذُوهَا فَقَالُوا يا رَسُولَ اللَّهِ هِی حُرَّهٌ لِمَمْشَاک. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْحَمْدُ لِلَّهِ مَا رَأَيتُ اثْنَی عَشَرَ دِرْهَماً أَعْظَمَ بَرَكهً مِنْ هَذِهِ كسَا اللَّهُ بِهَا عُرْيانَينِ وَ أَعْتَقَ بِهَا نَسَمَهً [خصال صدوق ، ج2 ، ص490] .

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در شب معراج بر در جهنم دید نوشته شده است : مَنْ أَرَادَ أَنْ لَا يكونَ عُرْياناً يوْمَ الْقِيامَهِ فَلْيكسُ الْجُلُودَ الْعَارِيهَ فِی الدُّنْيا. [الفضائل ، ص152] .

9. موارد قابل تأمل

1. فکر

عَنْ مُعَمَّرِ بْنِ خَلَّادٍ قَالَ : إِنَّ أَبَا الْحَسَنِ (علیه السلام) اشْتَرَی دَاراً وَ أَمَرَ مَوْلًی لَهُ أَنْ يتَحَوَّلَ إِلَيهَا وَ قَالَ إِنَّ مَنْزِلَک ضَيقٌ فَقَالَ قَدْ أَحْدَثَ هَذِهِ الدَّارَ أَبِی فَقَالَ أَبُو الْحَسَنِ (علیه السلام) : " إِنْ كانَ أَبُوک أَحْمَقَ ينْبَغِی أَنْ تَكونَ مِثْلَهُ " [كافی ، ج6 ، ص525] .

امیر المومنین (علیه السلام) در حین سفر ناگهان از مرکب پیاده و سجده طولانی کردند. علت را پرسیدند فرمود : " نعمت های خدا به یادم آمد وهنگام ذکر نعمت سجده شکر را دوست دارم". [کافی ، ج2 ، ص80]

امیرالمومنین (علیه السلام) دستور داد به نیابت از ابوطالب حج به جا آورند. [الغدیر ، ج7 ،

ص380]

پیامبر (صلی الله علیه و آله) از اصحاب درباره نعمت ها سوال فرمود ، هرکه جوابی داد. بعد ، از امیر المومنین (علیه السلام) سوال کرد. او عرض کرد : اولین نعمت"أَنْ خَلَقَنِی جَلَّ ثَنَاوهُ وَ لَمْ أَکُ شَیئاً مَذْکوراً". قَالَ : " صَدَقْتَ فَمَا الثَّانِیهُ؟" قَالَ : " أَنْ أَحْسَنَ بِی إِذْ خَلَقَنِی فَجَعَلَنِی حَیاً لَا مَوَاتاً" قَالَ : " صَدَقْتَ فَمَا الثَّالِثَهُ؟" قَالَ : " أَنْ أَنْشَأَنِی فَلَهُ الْحَمْدُ فِی أَحْسَنِ صُورَهٍ وَ أَعْدَلِ تَرْکِیبٍ" قَالَ : " صَدَقْتَ فَمَا الرَّابِعَهُ؟ قَالَ : " أَنْ جَعَلَنِی مُتَفَکراً وَاعِیاً لَا بَلِهاً سَاهِیاً". [المناقب ، ج2 ، ص355] .

2. غیرت

3. زهد

4. غضب

کتَابُ الرَّوْضَهِ ، أَنَّهُ : دَخَلَ سُفْیانُ الثَّوْرِی عَلَی الصَّادِقِ (علیه السلام) فَرَآهُ مُتَغَیرَ اللَّوْنِ فَسَأَلَهُ عَنْ ذَلِک فَقَالَ کنْتُ نَهَیتُ أَنْ یصْعَدُوا فَوْقَ الْبَیتِ فَدَخَلْتُ فَإِذَا جَارِیهٌ مِنْ جَوَارِی مِمَّنْ تُرَبِّی بَعْضَ وُلْدِی قَدْ صَعِدَتْ فِی سُلَّمٍ وَ الصَّبِی مَعَهَا فَلَمَّا بَصُرَتْ بِی ارْتَعَدَتْ وَ تَحَیرَتْ وَ سَقَطَ الصَّبِی إِلَی الْأَرْضِ فَمَاتَ فَمَا تَغَیرَ لَوْنِی لِمَوْتِ الصَّبِی وَ إِنَّمَا تَغَیرَ لَوْنِی لِمَا أَدْخَلْتُ عَلَیهَا مِنَ الرُّعْبِ وَ کانَ (ع) قَالَ لَهَا : أَنْتِ حُرَّهٌ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا بَأْسَ عَلَیک مَرَّتَینِ. [المناقب ، ج4 ، ص274] .

یکی از کینزان امام علی بن الحسین (علیه السلام) برای وضو ، آب روی دست امام می ریخت ، ظرف آب از دستش افتاد و بدن امام را مجروح ساخت ، امام (علیه السلام) از روی خشم سر بلند کرد. کنیز بلا فاصله گفت : خداوند در قرآن می فرماید : وَ الْکاظِمِینَ الْغَیظَ [(آل عمران/134)] امام فرمود : " خشم خود

را فرو بردم". عرض كرد : وَ الْعافِينَ عَنِ النّاسِ [(آل عمران/134)] فرمود : " تو را بخشيدم ، خدا تو را ببخشد". او مجددا گفت : وَ اللّهُ يحِبُّ الْمُحْسِنِينَ [(آل عمران/134)] . امام فرمود : " تو را در راه خدا آزاد كردم".

عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ قَالَ : جَعَلَتْ جَارِيةٌ لِعَلِی بْنِ الْحُسَينِ (عليه السلام) تَسْكبُ الْمَاءَ عَلَيهِ وَ هُوَ يتَوَضَّأُ لِلصَّلَاهِ فَسَقَطَ الْإِبْرِيقُ مِنْ يدِ الْجَارِيهِ عَلَی وَجْهِهِ فَشَجَّهُ فَرَفَعَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) رَأسَهُ إِلَيهَا فَقَالَتِ الْجَارِيهُ : إِنَّ اللّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ"وَ الْكاظِمِينَ الْغَيظَ " (آل عمران/134) فَقَالَ (عليه السلام) لَهَا : " قَدْ كظَمْتُ غَيظِی" قَالَتْ"وَ الْعافِينَ عَنِ النّاسِ " (آل عمران/134) قَالَ (عليه السلام) لَهَا : " قَدْ عَفَی اللّهُ عَنْک" قَالَتْ "وَ اللّهُ يحِبُّ الْمُحْسِنِينَ " (آل عمران/134) قَالَ (عليه السلام) : " اذْهَبِی فَأَنْتِ حُرَّهٌ" [أمالی صدوق ، ص201] .

5. حبط عمل

عَنْ سماعه بن مهران قَالَ : سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجِبَالِ عَنْ رَجُلٍ أَصَابَ مَالًا مِنْ أَعْمَالِ السُّلْطَانِ فَهُوَ يصَّدَّقُ مِنْهُ وَ يصِلُ قَرَابَتَهُ أَوْ يحُجُّ لِيغْفَرَ لَهُ مَا اكتَسَبَ وَ هُوَ يقُولُ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يذْهِبْنَ السَّيئَاتِ قَالَ : فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) : " إِنَّ الْخَطِيئَهَ لَا تُكفِّرُ الْخَطِيئَهَ وَ لَكنَّ الْحَسَنَهَ تَحُطُّ الْخَطِيئَهَ" ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) : " إِنَّ كانَ خَلَطَ الْحَرَامَ حَلَالًا فَاخْتَلَطَا جَمِيعاً فَلَمْ يعْرِفِ الْحَرَامَ مِنَ الْحَلَالِ فَلَا بَأْسَ". [تفسيرعياشی ، ج2 ، ص162] .

مردی روزی گفت : وَ اللَّهِ لَا يغْفِرُ اللَّهُ لِفُلَانٍ

قَالَ جُنْدَبُ الْغِفَارِی : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلی

الله علیه و آله) إِنَّ رَجُلًا قَالَ یوْماً وَ اللَّهِ لَا یغْفِرُ اللَّهُ لِفُلَانٍ فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مَنْ ذَا الَّذِی تَأَلَّی عَلَی أَنْ لَا أَغْفِرَ لِفُلَانٍ فَإِنِّی قَدْ غَفَرْتُ لِفُلَانٍ وَ أَحْبَطْتُ عَمَلَ الثَّانِی بِقَوْلِهِ لَا یغْفِرُ اللَّهُ لِفُلَانٍ. [وسائل الشیعه ، ج15 ، ص336] .

6. حیاء

در حضور پیامبر (صلی الله علیه و آله) جوان گناه کاری مورد انتقاد قرار گرفت. حضرت فرمود : " همه گناهان و عیوب او جبران و بخشیده شد؛ زیرا مومنی خوابیده و عورتش پیدا شده بود. این جوان همین که عبور می کرد با پارچه ای او را پوشاند و به کسی نگفت.

مومن همین که بیدار شد فهمید شخصی او را حفظ کرده دعاکرد. آن دعا مستجاب شد و این تبه کار نجات یافت". خبر نجات جوان تبه کار به خود جوان رسید. او منقلب شد و توبه کرد و در جبهه شرکت کرد و پس از 7 روز به مقام شهادت رسید.

حضرت امیر بعضی از سوالات راکه از حضرت رسول حیا داشتند توسط بعضی از اصحاب می پرسیدند. مثل مسئله مذی را که توسط مقداد از حضرت رسول پرسیدند. [سفینه البحار]

حیاء الفاطمه من امیر المومنین ان تکلفه ما لا یقدر علیه.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لِابْنِهِ الْحَسَنِ (علیه السلام) : لَا تَدْعُوَنَّ إِلَی مُبَارَزَهٍ وَ إِنْ دُعِیتَ إِلَیهَا فَأَجِبْ فَإِنَّ الدَّاعِی إِلَیهَا بَاغٍ وَ الْبَاغِی مَصْرُوعٌ [نهج البلاغه ، حکمت 233] .

با مادرش غذا نمی خورد و می فرمود :

اخاف ان اکل شیئا سبق الیه نظرک فاکون عاقا لک

حضرت قبل از ابراز نیاز عطا می کرد.

ماجرای سوره هل اتی... و نذر سه روزه حضرت علی و فاطمه

برای سلامتی او

کان علی (علیه السلام) یکرم الحسن اکراما زائدا و یعظمه....

و قد قال له یوما لا تخطب؟ قال انی استحیی ان اخطب و اراک فذهب علی (علیه السلام) مجلس حیث لا یراه الحسن ثم قام الحسن خطیبا و علی یسمع فادی خطبه بلیغه ، فصیحه فلما انصرف جعل علی (علیه السلام) .

به علی (علیه السلام) طعن می زدندکه امام حسن قدرت سخنرانی ندارد. حضرت به فرزندش فرمود : سخنرانی کن. گفت در حضور شما نمی توانم. حضرت دور شد. امام حسن مردم را دعوت و روی منبر سخنرانی مهمی کرد وبه طوری که صدای گریه مردم بلند شد. حضرت علی از پشت سرمردم آمد و بالای منبر رفت و میان دو چشم امام حسن را بوسید.

قِیلَ طَعَنَ أَقْوَامٌ مِنْ أَهْلِ الْکوفَهِ فِی الْحَسَنِ بْنِ عَلِی (علیه السلام) فَقَالُوا إِنَّهُ عِی لَا یقُومُ بِحُجَّهٍ فَبَلَغَ ذَلِک أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) فَدَعَا الْحَسَنَ فَقَالَ : " یا اَبْنَ رَسُولِ اللَّهِ إِنَّ أَهْلَ الْکوفَهِ قَدْ قَالُوا فِیک مَقَالَهً أَکرَهُهَا" قَالَ :ِ" وَ مَا یقُولُونَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ" قَالَ : " یقُولُونَ إِنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِی عِی اللِّسَانِ لَا یقُومُ بِحُجَّهٍ وَ إِنَّ هَذِهِ الْأَعْوَادُ فَأَخْبِرِ النَّاسَ" فَقَالَ : " یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ لَا أَسْتَطِیعُ الْکلَامَ وَ أَنَا أَنْظُرُ إِلَیک" فَقَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : " إِنِّی مُتَخَلِّفٌ عَنْک فَنَادِ أَنِ لصَّلَاهَ جَامِعَهً". فَاجْتَمَعَ الْمُسْلِمُونَ فَصَعِدَ ع الْمِنْبَرَ فَخَطَبَ خُطْبَهً بَلِیغَهً وَجِیزَهً فَضَجَّ الْمُسْلِمُونَ بِالْبُکاءِ ثُمَّ قَالَ : " أَیهَا النَّاسُ اعْقِلُوا عَنْ رَبِّکمْ إِنَّ اللّهَ عز و جل اصْطَفی آدَمَ وَ نُوحاً وَ آلَ إِبْراهِیمَ وَ آلَ عِمْرانَ عَلَی الْعالَمِینَ ذُرِّیهً بَعْضُها مِنْ بَعْضٍ وَ اللّهُ سَمِیعٌ عَلِیمٌ "

(آل عمران/34و33) فَنَحْنُ الذُّرِّيهُ مِنْ آدَمَ وَ الْأُسْرَهُ مِنْ نُوحٍ وَ الصَّفْوَهُ مِنْ إِبْرَاهِيمَ وَ السُّلَالَهُ مِنْ إِسْمَاعِيلَ وَ آلٌ مِنْ مُحَمَّدٍ ص نَحْنُ فِيكمْ كالسَّمَاءِ الْمَرْفُوعَهِ وَ الْأَرْضِ الْمَدْحُوَّهِ وَ الشَّمْسِ الضَّاحِيهِ وَ كالشَّجَرَهِ الزَّيتُونَهِ" لا شَرْقِيهٍ وَ لا غَرْبِيهٍ " (نور/35) الَّتِی بُورِکَ زَيتُهَا النَّبِی أَصْلُهَا وَ عَلِی فَرْعُهَا وَ نَحْنُ وَ اللَّهِ ثَمَرَهُ تِلْک الشَّجَرَهِ فَمَنْ تَعَلَّقَ بِغُصْنٍ مِنْ أَغْصَانِهَا نَجَا وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا فَإِلَی النَّارِ هَوَی" فَقَامَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ مِنْ أَقْصَی النَّاسِ يسْحَبُ رِدَاءَهُ مِنْ خَلْفِهِ حَتَّی عَلَا الْمِنْبَرَ مَعَ الْحَسَنِ (ع) فَقَبَّلَ بَينَ عَينَيهِ ثُمَّ قَالَ : " يا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ أَثْبَتَّ عَلَی الْقَوْمِ حُجَّتَک أَوْجَبْتَ عَلَيهِمْ طَاعَتَک فَوَيلٌ لِمَنْ خَالَفَک". [العددالقويه ، ص31] .

7. صبر

عَنْ يونُسَ بْنِ يعْقُوبَ قَالَ : أَمَرَنِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) أَنْ آتِی الْمُفَضَّلَ وَ أُعَزِّيهُ بِإِسْمَاعِيلَ وَ قَالَ : " أَقْرِئِ الْمُفَضَّلَ السَّلَامَ وَ قُلْ لَهُ إِنَّا قَدْ أُصِبْنَا بِإِسْمَاعِيلَ فَصَبَرْنَا فَاصْبِرْ كمَا صَبَرْنَا إِنَّا أَرَدْنَا أَمْراً وَ أَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَمْراً فَسَلَّمْنَا لِأَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ" [كافی ، ج2 ، ص92] .

زنی خدمت حضرت صادق (عليه السلام) رسيد و گفت : فرزندم به مسافرت رفته و سفرش طول كشيده و من ناراحتم. حضرت فرمود : " صبر كن". مدتی گذشت مجددا آمد حضرت فرمود : " صبر كن". عرض كرد چقدر صبر كنم.فَوَ اللَّهِ لَقَدْ فَنِی الصَّبْرُحضرت فرمود : " به خانه برو پسرت از سفر برگشته". زن پرسيد از كجا فهميديد؟ حضرت فرمود : عِنْدَ فَنَاءِ الصَّبْرِ يأْتِی الْفَرَجُ

أَنَّهُ جَاءَتْ إِلَيهِ امْرَأَهٌ فَقَالَتْ إِنَّ ابْنِی سَافَرَ عَنِّی وَ قَدْ طَالَتْ غَيبَتُهُ عَنِّی

وَ اشْتَدَّ شَوْقِی إِلَیهِ فَادْعُ اللَّهَ لِی فَقَالَ لَهَا : " عَلَیک بِالصَّبْرِ" فَاسْتَعْمَلَتْهُ ثُمَّ جَاءَتْ بَعْدَ ذَلِک فَشَکتْ إِلَیهِ طُولَ غَیبَهِ ابْنِهَا فَقَالَ لَهَا : " أَ لَمْ أَقُلْ لَک عَلَیک بِالصَّبْرِ" فَقَالَتْ : یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ کم الصَّبْرُ فَوَ اللَّهِ لَقَدْ فَنِی الصَّبْرُ فَقَالَ : " ارْجِعِی إِلَی مَنْزِلِک تَجِدِی وَلَدَک قَدْ قَدِمَ مِنْ سَفَرِهِ" فَنَهَضَتْ فَوَجَدَتْهُ قَدْ قَدِمَ فَأَتَتْ بِهِ إِلَیهِ فَقَالَتْ أَ وَحْی بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) قَالَ : " لَا وَ لَکنْ عِنْدَ فَنَاءِ الصَّبْرِ یأْتِی الْفَرَجُ فَلَمَّا قُلْتِ فَنِی الصَّبْرُ عَرَفْتُ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَّجَ عَنْک بِقُدُومِ وَلَدَک" [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص150] .

در نامه ای از امام ابوالحسن از فقر شکایت کردم. حضرت فرمود : "اصبر تور فإنک إن لم تصبر لم تور و لم ترد قضاء الله عز و جل" عن مهران قال : کتبت إلی ابن الحسن (علیه السلام) أشکو إلیه الدین و تغیر الحال فکتب لی : " اصبر تور فإنک إن لم تصبر لم تور و لم ترد قضاء الله عز و جل". [مشکاه الأنوار ، ص21] .

8. وقف

امام صادق (علیه السلام) می فرمایند : " در یکی از جنگها پیامبر (صلی الله علیه و آله) زمینهایی را که از دشمن گرفته شده بود تقسیم کرد. پس قسمتی از آن به علی (علیه السلام) رسید. آن حضرت در آن زمین چاهی حفر نمود که آب آن فواره می کرد و به آسمان می رفت. علی (علیه السلام) زمین را وقف نمود برای حجاج و عابرین و سپس فرمود : این چاه نه فروخته می شود و نه هدیه داده می شود و نه به ارث می رسد".

[وسائل ، ج6 ، ص303]

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : قَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) الْفَیءَ فَأَصَابَ عَلِیاً أَرْضٌ فَاحْتَفَرَ فِیهَا عَیناً فَخَرَجَ مِنْهَا مَاءٌ ینْبُعُ فِی السَّمَاءِ کهَیئَهِ عُنُقِ الْبَعِیرِ فَسَمَّاهَا عَینَ ینْبُعَ فَجَاءَ الْبَشِیرُ لِیبَشِّرَهُ فَقَالَ : بَشِّرِ الْوَارِثَ هِی صَدَقَهٌ بَتّاً بَتْلًا فِی حَجِیجِ بَیتِ اللَّهِ وَ عَابِرِ سَبِیلِهِ لَا تُبَاعُ وَ لَا تُوهَبُ وَ لَا تُورَثُ فَمَنْ بَاعَهَا أَوْ وَهَبَهَا فَعَلَیهِ لَعْنَهُ اللَّهِ وَ الْمَلَائِکهِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِینَ لَا یقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ صَرْفاً وَ لَا عَدْلًا [تهذیب الأحکام ، ج9 ، ص148] .

امام صادق (علیه السلام) فرمود : حضرت علی (علیه السلام) خانه خود را درمدینه وقف نمود.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : تَصَدَّقَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) بِدَارٍ لَهُ فِی الْمَدِینَهِ فِی بَنِی زُرَیقٍ فَکتَبَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ هَذَا مَا تَصَدَّقَ بِهِ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ وَ هُوَ حَی سَوِی تَصَدَّقَ بِدَارِهِ الَّتِی فِی بَنِی زُرَیقٍ صَدَقَهً لَا تُبَاعُ وَ لَا تُوهَبُ حَتَّی یرِثَهَا اللَّهُ الَّذِی یرِثُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ أَسْکنَ هَذِهِ الصَّدَقَهَ خَالَاتِهِ مَا عِشْنَ وَ عَاشَ عَقِبُهُنَّ فَإِذَا انْقَرَضُوا فَهِی لِذِی الْحَاجَهِ مِنَ الْمُسْلِمِینَ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص343] .

مجلسی در بحار جلد 22 صفحه 297 چندین حدیث در مورد موقوفات پیامبر (صلی الله علیه و آله) نقل می کند ، از جمله : موقوفات پیامبر (صلی الله علیه و آله) عبارت بودند از 7 زمین حصار دار (باغ و قلعه) که حضرت برای فاطمه (س) وقف کرده بودند که یکی از آنها فدک است.

9. اخلاق عملی ائمه

قافله ای از مسلمین عازم حج بود؛ در مدینه مقداری توقف کرد. در بین

راه مکه و مدینه کسی که با آن قافله آشنا بود مصادف شد. آن شخص دید در بین قافله شخصی با چابکی هر چه تمام حوائج اهل قافله را انجام می دهد. او را شناخت به اهل قافله گفت : این شخص را می شناسید؟گفتند : در مدینه به قافله ما ملحق شده است. مرد صالح و متقی است ما او را به کار امر نکرده ایم ، خودش خدمت می کند. آن شخص مصادف گفت : معلوم است که او را نمی شناسید والا اینقدر بی ادب نبودید. گفتند : مگر کیست؟

گفت : علی بن الحسین زین العابدین است. همه جمعیت ناراحت از مجلس بلند شدند تا دست و پای او را ببوسند و شکایت کردند که چرا چنین کردی ، شاید ما به شما جسارتی می کردیم. امام فرمود : عمداً در قافله ای شرکت کردم که مرا نشناسند تا خدمت آنها را کنم؛ زیرا قافله هایی که مرامی شناسند از خدمت آنها محروم هستم ، لذا همسفر ناشناس انتخاب می کنم و خودداری می کنم تا خود را بتوانم معرفی کنم.

ماجرای وضوی حسنین

امام حسن (علیه السلام) با داشتن مرکب پیاده به حج می رفتند.

مردی نزد امام حسن (علیه السلام) آمد و عرض کرد : پدر و مادرم قربانت ، مرا به برآوردن حاجتی کمک کن. آن حضرت نعلین به پا کرد و با او برخاست. بر حسین (علیه السلام) گذرکرد که ایستاده بود و نماز می خواند. به آن مرد فرمود : کجابودی که ابی عبدالله الحسین (علیه السلام) را برای حاجت خود به یاری طلبی؟ گفت : همین کار را کردم. پدر و مادرم به قربانت ، در پاسخ فرمود که معتکف است.

به آن مرد فرمود : راستش این است که اگر به تو کمک کرده بود برای او بهتر بود از اعتکاف یک ماه.

قَال صَفْوَانُ الْجَمَّال : إِنَّ رَجُلًا أَتَى الْحَسَنَ بْنَ عَلِی (علیه السلام) فَقَالَ بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی أَعِنِّی عَلَی قَضَاءِ حَاجَهٍ فَانْتَعَلَ وَ قَامَ مَعَهُ فَمَرَّ عَلَی الْحُسَینِ (صلی الله علیه و آله) وَ هُوَ قَائِمٌ یصَلِّی فَقَالَ لَهُ أَینَ کنْتَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ تَسْتَعِینُهُ عَلَی حَاجَتِک قَالَ قَدْ فَعَلْتُ بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی فَذُکرَ أَنَّهُ مُعْتَکفٌ فَقَالَ لَهُ أَمَا إِنَّهُ لَوْ أَعَانَک کانَ خَیراً لَهُ مِنِ اعْتِکافِهِ شَهْراً" [کافی ، ج2 ، ص198] .

داستان کیسه کشیدن در حمام توسط حضرت رضا (علیه السلام) معروف است.

عدس پاک کردن حضرت امیر در خانه برای کمک به حضرت زهرا (س) .

مردی از سفر حج برگشت و سرگذشت خود را برای امام صادق (علیه السلام) تعریف کرد و از جمله شروع کرد به تعریف مردی که بسیار خوب است.

و می گفت : ما افتخار خدمت او را داشتیم. چون به محلی می رسید فوری مشغول عبادت می شد. حضرت فرمود : " کارهای او را چه کسی انجام می داد؟" عرض کرد : ما افتخار خدمت و کارهای او را داشتیم. حضرت فرمود : " پس همه شما از او بهترید".

امام موسی بن جعفر مشغول اصلاح زمینی که متعلق به خودشان بود ، بودند. عرق از بدنشان جاری بود. شخصی گفت : این کار را به عهده دیگران بگذارید. حضرت فرمود : " از من بهترها این کارها را می کردند". گفت : چه کسانی؟ فرمودند : "حضرت رسول ، امیر المومنین ، پیغمبران".

شخصی به طعامی دعوت

شد ، عذر خواهی نمود : اعْفُنِی.

عَنِ الْحَسینِ بْنِ عَلِی (علیه السلام) أَنَّهُ : رَأَی رَجُلًا دُعِی إِلَی طَعَامٍ فَقَالَ لِلَّذِی دَعَاهُ اعْفُنِی فَقَالَ الْحَسینُ بْنُ عَلِی (علیه السلام) : " قُمْ فَلَیسَ فِی الدَّعْوَهِ عَفْوٌ إِنْ کنْتَ مُفْطِراً فَکلْ وَ إِنْ کنْتَ صَائِماً فَبَارِک". [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص107] .

مردی از اهل شام می گوید : وارد مدینه شدم. مردی را دیدم با لباس های پاکیزه و زیبا ، که بر موکب خوبی نیز سوار شده. پرسیدم او کیست؟ گفتند : حسن بن علی (علیه السلام) . به علی رشک و حسد ورزیدم که چنین فرزندانی دارد. و کینه این فرزند در دلم پر شد و شروع کردم به دشنام دادن به او و پدرش. چون سخنم تمام شد. حضرت فرمود (سلام کرد وخندید) : " به گمانم غریبی؛ اگر نیازی به خانه داری به تو منزل می دهم ، اگر نیاز به مال داری به تو مال می دهم و اگر حاجتی داری برآورده می کنم". مرد شامی می گوید :

فانصرفت و ما علی الارض احد احب الی منه. [ملحقات احقاق ، ج11 ، ص117]

غلام را دید که یک لقمه می خورد و لقمه ای به سگ می داد ، فرمود : انگیزه ات چیست؟ گفت : انی استحیی ان اکل و لا اطعمه.سپس امام فرمود : " از جایت بلند نشو تا برگردم. سپس نزد مولای غلام رفت و او را و باغی که درآن کار می کرد خریداری کرد. آنگاه غلام را آزاد کرد و باغ را به او بخشید". [البدایه و نهایه ، ج8 ، ص38]

مردی اظهار نیاز

کرد ، حضرت فرمود : " حاجتت را در کاغذی بنویس و برای ما بفرست" او هم نوشت و حضرت دو برابر مقدار نوشته شده به او بخشید. شخصی گفت : عجب نامه پربرکتی. امام فرمود : " برکتش برای ما بیشتر بود تا او ، چون او ما را لایق معروف دانست. آیا نمی دانی معروف آن است که بدون سوال باشد و در صورت سوال بذل و بخشش به ازاء آبروی طرف است". [المحاسن ، ص55]

عَنْ شِهَابِ بْنِ أَبِی عَامِرٍ : أَنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِی (علیه السلام) قَاسَمَ اللَّهَ مَالَهُ مَرَّتَینِ حَتَّی تَصَدَّقَ بِفَرْدِ نَعْلِهِ. [المناقب ، ج4 ، ص14] .

دوبار اموال خود را نصف کرد ، نصفی برای خود و نصفی برای فقراء.

امام حسن (علیه السلام) گوسفندی داشت که بدان علاقه داشت ، روزی مشاهده کرد پای گوسفندش شکسته؛ به غلامش فرمود : " چه کسی پایش را شکسته". گفت : من. فرمود : " چرا؟" گفت : می خواستم شما راغمگین کنم. حضرت فرمود : "من هم غمگین می کنم کسی را که به تو این دستور را داده؛ یعنی شیطان را و او را آزاد کرد". [ملحقات احقاق ، ج11 ، ص117]

در کودکی آیات را از جدش شنیده و در خانه برای مادرش می خواند و هرگاه علی (علیه السلام) از فاطمه می پرسید : " چگونه این آیات را شنیده ای؟"می فرمود : " از حسن (علیه السلام) ".

هیچگاه سائلی را رد نمی کرد و می فرمود : انی لله سائل و فیه راغب و انا استحیی ان اکون سائلا و ارد سائلا و ان الله عودنی عاده ان

یفیض نعمه علی و عودته ان افیض نعمه علی الناس فاخشی ان قطعت العاده ان یمنعنی الماده. [بحار ، ج43 ، ص121]

هنگام وضو رنگش می پرید و تنش می لرزید.

وقتی به درب مسجد می رسید سرش را بلند می کرد. می گفت : کانَ (علیه السلام) إِذَا بَلَغَ بَابَ الْمَسْجِدِ رَفَعَ رَأْسَهُ وَ یقُولُ : " إِلَهِی ضَیفُک بِبَابِک یا مُحْسِنُ قَدْ أَتَاک الْمُسِیءُ فَتَجَاوَزْ عَنْ قَبِیحِ مَا عِنْدِی بِجَمِیلِ مَا عِنْدَک یا کرِیم". [المناقب ، ج4 ، ص14] .

رسم امام این بود که هر شب وقت خواب سوره کهف را تلاوت می کرد. [ملحقات احقاق ، ج11 ، ص114]

10. آداب اسلامی

1. عقد اخوت

پیامبر درمنطقه نخیله به سرمی برد و 740 مرد با حضرت بودند. جبرئیل نازل شد و گفت : " خداوند بین فرشتگان عقد اخوت بسته" بعد از شنیدن این خبر پیامبر هم بین اصحابش عقد اخوت بست واین حادثه مقارن با نزول آیهإِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَهْبود.

2. دعا

امام صادق (علیه السلام) : " پدرم امام باقر (علیه السلام) وقتی مشکلی برایش پیش می آمد زنان و بچه ها را دستور می دادند جمع شوند و دعا می کردند و آنهاآمین می گفتند".

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کانَ أَبِی (ع) إِذَا حَزَنَهُ أَمْرٌ جَمَعَ النِّسَاءَ وَ الصِّبْیانَ ثُمَّ دَعَا وَ أَمَّنُوا [کافی ، ج2 ، ص487] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِک مِنْ دُنْیا تَمْنَعُ خَیرَ الْآخِرَهِ وَ عَاجِلٍ یمْنَعُ خَیرَ الْآجِلِ وَ حَیاهً تَمْنَعُ خَیرَ الْمَمَاتِ وَ أَمَلٍ یمْنَعُ خَیرَ الْعَمَلِ [مصباح المتهجد ، ص63] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ إِنِّی أُشْهِدُک وَ کفَی بِک شَهِیداً ، وَ

أُشْهِدُ سَمَاءَک وَ أَرْضَک وَ مَنْ أَسْکنْتَهُمَا مِنْ مَلائِکتِک وَ سَائِرِ خَلْقِک فِی یوْمِی هَذَا وَ سَاعَتِی هَذِهِ وَ لَیلَتِی هَذِهِ وَ مُسْتَقَرِّی هَذَا ، أَنِّی أَشْهَدُ أَنَّک أَنْتَ اللَّهُ الَّذِی لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ، قَائِمٌ بِالْقِسْطِ ، عَدْلٌ فِی الْحُکمِ ، رَئوفٌ بِالْعِبَادِ ، مَالِک الْمُلْک ، رَحِیمٌ بِالْخَلْقِ [صحیفه سجادیه ، دعای 6] .

امام حسن عسگری (علیه السلام) برای کسی که به شدت گرفتار شده بود دستور دعایی دادند همراه بانماز شب و در پایان فرمودند : تُطِیلُ الْقُنُوتَ بِخُشُوعٍ وَ تَضَرُّعٍ وَ اسْتِکانَهٍ [بحارالأنوار ، ج99 ، ص240] .

3. تسبیحات حضرت زهرا (س)

امام صادق (علیه السلام) ما بچه ها را از کودکی به تسبیحات فاطمه (س) سفارش می کنیم.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : یا أَبَا هَارُونَ إِنَّا نَأْمُرُ صِبْیانَنَا بِتَسْبِیحِ فَاطِمَهَ (ع) کمَا نَأمُرُهُمْ بِالصَّلَاهِ فَأَلْزِمْهُ فَإِنَّهُ لَمْ یلْزِمْهُ عَبْدٌ فَشَقِی [کافی ، ج3 ، ص343] .

قَالَ بَعْضُ أَصْحَابِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : شَکوْتُ إِلَیهِ ثِقْلًا فِی أُذُنِی فَقَالَ (علیه السلام) : " عَلَیک بِتَسْبِیحِ فَاطِمَهَ (س) " [الدعوات ، ص197] .

4. اهمیت قرآن

اول کسی که سه روز در خانه نشست و تمام قرآن را جمع آوری کرد ، حضرت علی (علیه السلام) بود. [اوائل ، ص104]

امام حسین (علیه السلام) هنگام تلاوت آیات عذاب گریه می کرد.

وَجَدْنَاهُ یقْرَأُ الْقُرْآنَ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَهِ. [بحارالأنوار ، ج50 ، ص211] .

امام رضا (علیه السلام) هنگام تلاوت آیات قرآن هرگاه به آیه هاییا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوامی رسیدند ، می فرمودند : لَبَّیک اللَّهُمَّ لَبَّیکعَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِی الضَّحَّاک عَنِ الرِّضَا (ع) فِی حَدِیثٍ أَنَّهُ : کانَ

إِذَا قَرَأَ يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَالَ لَبَّیک اللَّهُمَّ لَبَّیک. [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص182] .

عَنْ أَبِی خَدِیجَهَ قَالَ : رَأَیتُ مَکتُوباً فِی بَیتِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) آیهَ الْکرْسِی قَدْ أُدِیرَتْ بِالْبَیتِ وَ رَأَیتُ فِی قِبْلَهِ مَسْجِدِهِ مَکتُوباً آیهَ الْکرْسِی. [المحاسن ، ج2 ، ص609] .

5. مبارزه باخرافه وعلم بی ثمر

یکی از وظایف انبیا مبارزه با خرافات بود : وَ الأَْغْلالَ الَّتِی کانَتْ عَلَیهِمْ [اعراف/157] .

پیامبر (صلی الله علیه و آله) به منبر رفت و فرمود : " خورشید و ماه به خاطر مرگ هیچ کس نمی گیرد". همین که ابراهیم فرزند رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) از دنیا رفت خورشید گرفت. گروهی خیال کردند به خاطر فوت پسرش است. پیامبر فوری به بالای منبر رفت و فرمود : یا أَیهَا النَّاسُ إِنَّ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ آیتَانِ مِنْ آیاتِ اللَّهِ یجْرِیانِ بِأَمْرِهِ مُطِیعَانِ لَهُ لَا ینْکسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَ لَا لِحَیاتِهِ [کافی ، ج3 ، ص208] .

رسول خدا وارد مسجد شد و جمعی را دید که گرد مردی را گرفته اند. فرمود : "این چیست؟" گفتند : علامه است؟ فرمود : " علامه یعنی چه؟" گفتند : داناترین مردم است به انساب عرب و نبردهای عرب و ایام جاهلیت و اشعار عرب و علوم عربیت ، فرمود : " این علمی است که ندانستن آن زیانی ندارد و دانستنش سودی ندهد". سپس پیغمبر (صلی الله علیه و آله) فرمود : " همانا علم سه است : آیه محکم ، فریضه عادلانه ، سنت زنده و برجا و جز اینها فضل است".

قَالَ الْکاظِمُ (علیه السلام) :

دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) الْمَسْجِدَ فَإِذَا جَمَاعَةٌ قَدْ أَطَافُوا بِرَجُلٍ فَقَالَ مَا هَذَا فَقِيلَ عَلَّامَةٌ فَقَالَ وَ مَا الْعَلَّامَةُ فَقَالُوا لَهُ أَعْلَمُ النَّاسِ بِأَنْسَابِ الْعَرَبِ وَ وَقَائِعِهَا وَ أَيامِ الْجَاهِلِيهِ وَ الْأَشْعَارِ الْعَرَبِيهِ قَالَ فَقَالَ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) ذَاک عِلْمٌ لَا يضُرُّ مَنْ جَهِلَهُ وَ لَا ينْفَعُ مَنْ عَلِمَهُ ثُمَّ قَالَ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) إِنَّمَا الْعِلْمُ ثَلَاثَةٌ آيهٌ مُحْكَمَهٌ أَوْ فَرِيضَهٌ عَادِلَهٌ أَوْ سُنَّهٌ قَائِمَهٌ وَ مَا خَلَاهُنَّ فَهُوَ فَضْلٌ [کافی ، ج1 ، ص32] .

6. زهد ائمه

مَرَّ الْحُسَينُ (ع) بِدَارِ بَعْضِ الْمَهَالِبَهِ فَقَالَ : " رَفَعَ الطِّينَ وَ وَضَعَ الدِّينَ" [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص467] .

امام سجاد (علیه السلام) در زمستان لباس خز ولی در تابستان آن را فروخته و پولش را صدقه می دادند.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (علیه السلام) : يا إِلَهِی لَوْ بَكيتُ إِلَيک حَتَّی تَسْقُطَ أَشْفَارُ عَينَی ، وَ انْتَحَبْتُ حَتَّی ينْقَطِعَ صَوْتِی ، وَ قُمْتُ لَک حَتَّی تَتَنَشَّرَ قَدَمَای ، وَ رَكعْتُ لَک حَتَّی ينْخَلِعَ صُلْبِی ، وَ سَجَدْتُ لَک حَتَّی تَتَفَقَّأَ حَدَقَتَای ، وَ أَكلْتُ تُرَابَ الْأَرْضِ طُولَ عُمُرِی ، وَ شَرِبْتُ مَاءَ الرَّمَادِ آخِرَ دَهْرِی ، وَ ذَكرْتُک فِی خِلَالِ ذَلِک حَتَّی يكلَّ لِسَانِی ، ثُمَّ لَمْ أَرْفَعْ طَرْفِی إِلَی آفَاقِ السَّمَاءِ اسْتِحْيَاءً مِنْک مَا اسْتَوْجَبْتُ بِذَلِک مَحْوَ سَيئَهٍ وَاحِدَهٍ مِنْ سَيئَاتِی. [صحیفه سجادیه ، دعای 16] .

قال الفرزدق : يغْضِی حَياءً وَ يغْضَی مِنْ مَهَابَتِهِ. [المناقب ، ج4 ، ص170] .

امام باقر می فرماید : " در محل سجده پدرم آثار سجده آنقدر بود که سالی دوبار آن را می بریدو

5 جای پینه درشت داشت؛ به همین دلیل به ذوالثفنات مشهور بود".

امام سجاد (علیه السلام) در محوطه حیاط دید پوست میوه ای افتاده که خوب گوشت آن تراشیده نشده بود. غلام خود را طلبید و فرمود : " از فردا میوه کمتری برای منزل خریداری کن؛ زیرا پوست میوه ای دیدم کهلم یشتهی اکلها". سپس وارد اندرون شدند و باتندی با اهل بیت خود فرمود : " اگر درخانه میوه زیاد دارید ، هستند افرادی که قادر به خریدن میوه نیستند". [شکر گوهری]

گریه :

امام سجاد (علیه السلام) سی وپنج سال برای امام حسین (علیه السلام) گریه کرد.

زهد امام :

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : إِنَّ أَبِی ضَرَبَ غُلَاماً لَهُ وَاحِدَةً بِسَوْطٍ وَ کانَ بَعَثَهُ فِی حَاجَهٍ فَأَبْطَأَ عَلَیهِ فَبَکی الْغُلَامُ وَ قَالَ اللَّهَ تَبْعَثُنِی فِی حَاجَتِک ثُمَّ تَضْرِبُنِی قَالَ فَبَکی أَبِی وَ قَالَ یا بُنَی اذْهَبْ إِلَی قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) فَصَلِّ رَکعَتَینِ وَ قُلِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِعَلِی بْنِ الْحُسَینِ خَطِیئَتَهُ ثُمَّ قَالَ لِلْغُلَامِ اذْهَبْ فَأَنْتَ حُرٌّ فَقُلْتُ کانَ الْعِتْقُ کفَّارَهً لِلذَّنْبِ فَسَکتَ [الزهد ، ص43] .

عَلِی بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بُنْدَارَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِی رَفَعَهُ قَالَ : مَرَّ سُفْیانُ الثَّوْرِی فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَرَأَی أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) وَ عَلَیهِ ثِیابٌ کثِیرَهُ الْقِیمَهِ جِسَانٌ فَقَالَ : " وَ اللَّهِ لَآتِینَّهُ وَ لَأُوَبِّخَنَّهُ فَدَنَا مِنْهُ فَقَالَ یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ مَا لَبِسَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) مِثْلَ هَذَا اللِّبَاسِ وَ لَا عَلِی (علیه السلام) وَ لَا أَحَدٌ مِنْ آبَائِک فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) :

" كانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) فِی زَمَانِ قَتْرٍ مُقْتِرٍ وَ كانَ يأْخُذُ لِقَتْرِهِ وَ اقْتِدَارِهِ وَ إِنَّ الدُّنْيا بَعْدَ ذَلِک أَرْخَتْ عَزَالِيهَا فَأَحَقُّ أَهْلِهَا بِهَا أَبْرَارُهَا ثُمَّ تَلَا" قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبادِهِ وَ الطَّيباتِ مِنَ الرِّزْقِ " (اعراف/32) وَ نَحْنُ أَحَقُّ مَنْ أَخَذَ مِنْهَا مَا أَعْطَاهُ اللَّهُ غَيرَ أَنِّی يا ثَوْرِی مَا تَرَی عَلَی مِنْ ثَوْبٍ إِنَّمَا أَلْبَسُهُ لِلنَّاسِ" ثُمَّ اجْتَذَبَ بدَ سُفْيانَ فَجَرَّهَا إِلَيهِ ثُمَّ رَفَعَ الثَّوْبَ الْأَعْلَی وَ أَخْرَجَ ثَوْباً تَحْتَ ذَلِک عَلَی جِلْدِهِ غَلِيظاً فَقَالَ : " هَذَا أَلْبَسُهُ لِنَفْسِی وَ مَا رَأَيتَهُ لِلنَّاسِ" ثُمَّ جَذَبَ ثَوْباً عَلَی سُفْيانَ أَعْلَاهُ غَلِيظٌ خَشِنٌ وَ دَاخِلُ ذَلِک ثَوْبٌ لَينٌ فَقَالَ : " لَبِسْتَ هَذَا الْأَعْلَی لِلنَّاسِ وَ لَبِسْتَ هَذَا لِنَفْسِک تَسُرُّهَا" [كافی ، ج6 ، ص442] .

به امام صادق (عليه السلام) گفتند : شنيده ايم كه شما دارايی بسيار داری. فرمود : "از اين سخن بدم نمی آيد". سپس فرمود : " روزی حضرت علی (عليه السلام) از محلی می گذشت. پيراهنش شكاف خورده بود. بعضی با مسخره گفتند : روزگار است ، علی ندارد.حضرت علی (عليه السلام) به والی صدقات خود دستور داد امسال محصولات نخلستان شخصی خود را جمع و تبديل به پول كند و دراهم را در انبار جمع كند. مسخره كنندگان را دعوت كرد سپس پولهارا نشان داد و فرمود : اين اموال از آن كسی است كه شمااو را ندار خيال می كرديد.سپس دستور داد همه را صدقه بدهند". [مسلم بن عقيل ، ص41]

پيامبر اكرم (صلی الله عليه و آله) برای زدودن غبار روح در اثر معاشرت با مردم در

هیچ مجلسی نمی نشست مگر آنکه 25 مرتبه استغفار می کرد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّهُ لَيغَانُ عَلَى قَلْبِی وَ إِنِّی لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِی كلِّ يوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً [مفتاح الفلاح ، ص150] .

از حضرت امیر سوال شد چرا لباس وصله دار می پوشی؟ فرمود :

الف : يقْتَدِی بِهِ الْمُومِنُونَاجتماعی ، سیاسی ، تربیتی

ب : يخْشَعُ لَهُ الْقَلْبُروانی

ج : يقْصِدُ بِهِ الْمُبَالِغُاقتصادی

د : احصن لفرجیجنسی چون وسیله تحریک قرار نمی گیرد.

حضرت امیر (علیه السلام) در احد 26 ساله بود. جراحاتی فراوان داشت ، لکن گریان بود که چرا شهید نشده. رسول اکرم فرمود : " درآینده شهید می شوی لکن صبر تو چگونه خواهد بود؟" حضرت امیر (علیه السلام) عرض کرد : " مقام شکر است نه صبر". [میزان الحکمه ، ج5 ، ص190]

رُئِی عَلَيهِ إِزَارٌ مَرْقُوعٌ فَقِيلَ لَهُ فِی ذَلِک فَقَالَ : " يقْتَدِی بِهِ الْمُومِنُونَ وَ يخْشَعُ لَهُ الْقَلْبُ وَ تَذِلُّ بِهِ النَّفْسُ وَ يقْصِدُ بِهِ الْمُبَالِغُ" [المناقب ، ج2 ، ص96] .و فی روایه اشبه بشعارالصالحین وفی روایه احصن لفرجی. [بحارالانوار ، ج4 ، ص323] .

حضرت امیر (علیه السلام) دو لباس خرید یکی سه درهم و دیگری دو درهم. لباس بهتر را به قنبر داد و او گفت : " توخطیب وامام هستی لباس تو باید بهتر باشد". امام فرمود :

أَنْتَ شَابٌّ وَ لَک شَرَهُ الشَّبَابِ

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : أَنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) أَتَی الْبَزَّازِينَ فَقَالَ لِرَجُلٍ بِعْنِی ثَوْبَينِ فَقَالَ الرَّجُلُ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ عِنْدِی حَاجَتُک فَلَمَّا عَرَفَهُ مَضَی عَنْهُ فَوَقَفَ عَلَی غُلَامٍ فَأَخَذَ ثَوْبَينِ أَحَدُهُمَا بِثَلَاثَهِ دَرَاهِمَ وَ الْآخَرُ بِدِرْهَمَينِ فَقَالَ يا قَنْبَرُ خُذِ الَّذِی

بِثَلَاثَةٍ فَقَالَ أَنْتَ أَوْلَى بِهِ تَصْعَدُ الْمِنْبَرَ وَ تَخْطُبُ النَّاسَ فَقَالَ وَ أَنْتَ شَابٌّ وَ لَكَ شَرَهُ الشَّبَابِ وَ أَنَا أَسْتَحِی مِنْ رَبِّی أَنْ أَتَفَضَّلَ عَلَیک سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ص یقُولُ أَلْبِسُوهُمْ مِمَّا تَلْبَسُونَ وَ أَطْعِمُوهُمْ مِمَّا تَأْکلُونَ فَلَمَّا لَبِسَ الْقَمِیصَ مُدَّ کمُّ الْقَمِیصِ فَأَمَرَ بِقَطْعِهِ وَ اتِّخَاذِهِ قَلَانِسَ لِلْفُقَرَاءِ فَقَالَ الْغُلَامُ هَلُمَّ أَکفَّهُ قَالَ دَعْهُ کمَا هُوَ فَإِنَّ الْأَمْرَ أَسْرَعُ مِنْ ذَلِک [الغارات ، ج1 ، ص65] .

حضرت امیر (علیه السلام) همین که دید آستین بلند است از خیاط قیچی گرفت و تا مچ کوتاه کرد.

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : إِنَّ عَلِیاً أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) اشْتَرَی بِالْعِرَاقِ قَمِیصاً سُنْبُلَانِیاً غَلِیظاً بِأَرْبَعَهِ دَرَاهِمَ فَقَطَعَ کمَّیهِ إِلَی حَیثُ یبْلُغُ أَصَابِعَهُ مُشَمِّراً إِلَی نِصْفِ سَاقِهِ فَلَمَّا لَبِسَهُ حَمِدَ اللَّهَ وَ أَثْنَی عَلَیهِ [مکارم الأخلاق ، ص111] .

درخطبه 209 می خوانیم که حضرت علی (علیه السلام) به عیادت علاء بن زیاد رفت. ابتداء به خانه وسیع او ایراد گرفت و سپس فرمود : " اگر در این منزل از مردم مهمانی کنی ، به فامیل رسیدگی کنی و حقوق آن را ادا کنی.فَإِذاً أَنْتَ قَدْ بَلَغْتَ بِهَا الْآخِرَهَ [نهج البلاغه ، خطبه 209] .

(داشتن خانه در یک صورت دنیا پرستی است و در صورت دیگر زهد و آخرت) از دریچه فردی دنیا پرستی و از دریچه کمک رسانی به مردم آخرت است. در دنباله خطبه ، علاء بن زیاد به امام گفت که برادرم عاصم دنیا را رها و لباس خشن و به اصطلاح زاهد شده. امام او را احضار وتوبیخ شدید نمود که شیطان بر تو سوار شده ، چرا به

زن و فرزندت رحم نمی کنی.أَ تَرَی اللَّهَ أَحَلَّ لَک الطَّیبَاتِ وَ هُوَ یکرَهُ أَنْ تَأْخُذَهَا أَنْتَ أَهْوَنُ عَلَی اللَّهِ مِنْ ذَلِک قَالَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ هَذَا أَنْتَ فِی خُشُونَهِ مَلْبَسِک وَ جُشُوبَهِ مَأْکلِک قَالَ وَیحَک إِنِّی لَسْتُ کأَنْتَ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَی فَرَضَ عَلَی أَئِمَّهِ الْعَدْلِ أَنْ یقَدِّرُوا أَنْفُسَهُمْ بِضَعَفَهِ النَّاسِ کیلَا یتَبَیغَ بِالْفَقِیرِ فَقْرُهُ

7. اهمیت عبادت

حضرت علی (علیه السلام) در هنگام وضو توجه به نعمت آب داشت :

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی جَعَلَ الْمَاءَ طَهُوراً

و هم توجه به قیامت داشت : اللَّهُمَّ بَیضْ وَجْهِی یوْمَ تَسْوَدُّ فِیهِ الْوُجُوهُ وَ لَا تُسَوِّدْ وَجْهِی یوْمَ تَبْیضُّ فِیهِ الْوُجُوهُ

هنگام شستن دست راست : اللَّهُمَّ أَعْطِنِی کتَابِی بِیمِینِی وَ الْخُلْدَ بِیسَارِی

به هنگام دست چپ :

اللَّهُمَّ لَا تُعْطِنِی کتَابِی بِشِمَالِی وَ لَا تَجْعَلْهَا مَغْلُولَهً إِلَی عُنُقِی وَ أَعُوذُ بِک مِنْ مُقَطَّعَاتِ النِّیرَانِ

به هنگام مسح پا :

اللَّهُمَّ ثَبِّتْ قَدَمَی عَلَی الصِّرَاطِ یوْمَ تَزِلُّ فِیهِ الْأَقْدَامُ وَ اجْعَلْ سَعْیی فِیمَا یرْضِیک عَنِّی

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : بَینَا أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) قَاعِدٌ وَ مَعَهُ ابْنُهُ مُحَمَّدٌ إِذْ قَالَ یا مُحَمَّدُ ائْتِنِی بِإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ فَأَتَاهُ بِهِ فَصَبَّهُ بِیدِهِ الْیمْنَی عَلَی یدِهِ الْیسْرَی ثُمَّ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی جَعَلَ الْمَاءَ طَهُوراً وَ لَمْ یجْعَلْهُ نَجِساً ثُمَّ اسْتَنْجَی فَقَالَ اللَّهُمَّ حَصِّنْ فَرْجِی وَ أَعِفَّهُ وَ اسْتُرْ عَوْرَتِی وَ حَرِّمْهَا عَلَی النَّارِ ثُمَّ اسْتَنْشَقَ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَا تُحَرِّمْ عَلَی رِیحَ الْجَنَّهِ وَ اجْعَلْنِی مِمَّنْ یشَمُّ رِیحَهَا وَ طِیبَهَا وَ رَیحَانَهَا ثُمَّ تَمَضْمَضَ فَقَالَ اللَّهُمَّ أَنْطِقْ لِسَانِی بِذِکرِک وَ اجْعَلْنِی مِمَّنْ تَرْضَی عَنْهُ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ فَقَالَ اللَّهُمَّ بَیضْ وَجْهِی یوْمَ تَسْوَدُّ فِیهِ الْوُجُوهُ وَ لَا تُسَوِّدْ وَجْهِی یوْمَ تَبْیضُّ فِیهِ الْوُجُوهُ ثُمَّ غَسَلَ یمِینَهُ

فَقَالَ اللَّهُمَّ أَعْطِنِی کتَابِی بِیمِینِی وَ الْخُلْدَ بِیسَارِی ثُمَّ غَسَلَ شِمَالَهُ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَا تُعْطِنِی کتَابِی بِشِمَالِی وَ لَا تَجْعَلْهَا مَغْلُولَةً إِلَی عُنُقِی وَ أَعُوذُ بِک مِنْ مُقَطَّعَاتِ النِّیرَانِ ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ فَقَالَ اللَّهُمَّ غَشِّنِی بِرَحْمَتِک وَ بَرَکَاتِک وَ عَفْوِک ثُمَّ مَسَحَ عَلَی رِجْلَیهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ ثَبِّتْ قَدَمَی عَلَی الصِّرَاطِ یوْمَ تَزِلُّ فِیهِ الْأَقْدَامُ وَ اجْعَلْ سَعْیی فِیمَا یرْضِیک عَنِّی ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَی مُحَمَّدٍ فَقَالَ یا مُحَمَّدُ مَنْ تَوَضَّأَ بِمِثْلِ مَا تَوَضَّأْتُ وَ قَالَ مِثْلَ مَا قُلْتُ خَلَقَ اللَّهُ لَهُ مِنْ کلِّ قَطْرَهٍ مَلَکاً یقَدِّسُهُ وَ یسَبِّحُهُ وَ یکبِّرُهُ وَ یهَلِّلُهُ وَ یکتُبُ لَهُ ثَوَابَ ذَلِک [کافی ، ج3 ، ص70] .

و هم چنین به هنگام شستن دهان و بینی دعاهای مناسب می خواندند و سپس حضرت علی (علیه السلام) به فرزندش محمد بن حنفیه فرمود :

یا محمد توضا مثل وضوئی

قَالَ مُحَمَّدُ بْنِ إِسْمَاعِیلَ بْنِ بَزِی (علیه السلام) : رَأَیتُ أَبَا الْحَسَنِ (ع) یرْکعُ رُکوعاً أَخْفَضَ مِنْ رُکوعِ کلِّ مَنْ رَأَیتُهُ یرْکعُ وَ کانَ إِذَا رَکعَ جَنَّحَ بِیدَیهِ. [کافی ، ج3 ، ص320] .

در تاریخ زندگانی امام حسن (علیه السلام) می خوانیم که هنگامی که به نماز برمی خواست بهترین لباسهای خود را می پوشید. سوال کردند : چرا بهترین لباسهای خود را می پوشید؟ فرمود : إِنَّ اللَّهَ جَمِیلٌ یحِبُّ الْجَمَالَ فَأَتَجَمَّلُ لِرَبِّی وَ هُوَ یقُول" خُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ " (اعراف/31) " رَوَی الْعَیاشِی بِإِسْنَادِهِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِی (ع) أَنَّهُ : کانَ إِذَا قَامَ إِلَی الصَّلَاهِ لَبِسَ أَجْوَدَ ثِیابِهِ فَقِیلَ لَهُ یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ لِمَ تَلْبَسُ أَجْوَدَ ثِیابِک؟ فَقَالَ : " إِنَّ اللَّهَ جَمِیلٌ یحِبُّ الْجَمَالَ فَأَتَجَمَّلُ لِرَبِّی وَ

هُوَ يقُول" خُذُوا زِينَتَكمْ عِنْدَ كلِّ مَسْجِدٍ " (اعراف/31) فَأُحِبُّ أَنْ أَلْبَسَ أَجْمَلَ ثِيابِی" [وسائل الشيعه ، ج4 ، ص455] .

امام حسين (عليه السلام) چند لحظه قبل از شهادت به ابوثمامه صيداوی فرمود : "اذان بگو تا نماز بخوانيم". [الاذان و الموذن]

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ : "كانَتْ لِعَلِی بْنِ الْحُسَينِ (عليه السلام) قَارُورَهُ مِسْک فِی مَسْجِدِهِ فَإِذَا دَخَلَ لِلصَّلَاهِ أَخَذَ مِنْهُ فَتَمَسَّحَ بِهِ" [كافی ، ج6 ، ص515] .

حضرت امام زين العابدين در قنوت نماز وتر سيصد مرتبهالعفومی فرمود.

كانَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (عليه السلام) سَيدُ الْعَابِدِينَ يقُولُ الْعَفْوَ الْعَفْوَ ثَلَاثَمِائَهِ مَرَّهٍ فِی الْوَتْرِ فِی السَّحَرِ. [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص489] .

از امام شخصی سوال کرد که : شخصی مال دارد چند نوع لباس می خرد آيا اسراف است؟امام صادق (عليه السلام) فرمود : لِيُنْفِقْ ذُو سَعَهٍ مِنْ سَعَتِهِ

عَنْ نُوحِ بْنِ شُعَيبٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ : "سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ الْمُوسِرِ يتَّخِذُ الثِّيابَ الْكثِيرَهَ الْجِيادَ وَ الطَّيالِسَهَ وَ الْقُمُصَ الْكثِيرَهَ يصُونُ بَعْضُهَا بَعْضاً يتَجَمَّلُ بِهَا أَ يكونُ مُسْرِفاً؟ قَالَ : " لَا لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ "لِيُنْفِقْ ذُو سَعَهٍ مِنْ سَعَتِهِ" (طلاق-7) " [كافی ، ج6 ، ص443] .

لباس مخصوص دعا :

أَنَّهُ كانَ لِجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (ع) ثَوْبَانَ خَشِنَانِ يصَلِّی فِيهِمَا فِی بَيتِهِ وَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يسْأَلَ اللَّهَ الْحَاجَهَ لَبِسَهُمَا. [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص227] .

عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ : "كانَ لِأَبِی ثَوْبَانِ خَشِنَانِ يصَلِّی فِيهِمَا صَلَاتَهُ وَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يسْأَلَ الْحَاجَهَ لَبِسَهُمَا وَ سَأَلَ اللَّهَ

حَاجَتَهُ" [مکارم الأخلاق ، ص113] .

ضرر رسانی :

عَنْ عُقْبَهَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ فِی رَجُلٍ أَتَی جَبَلًا فَشَقَّ فِیهِ قَنَاهً فَذَهَبَتْ قَنَاهُ الْأُخْرَی بِمَاءِ قَنَاهِ الْأُولَی قَالَ : فَقَالَ : " یتَقَاسَمَانِ بِحَقَائِبِ الْبِئْرِ لَیلَهً لَیلَهً فَینْظَرُ أَیهُمَا أَضَرَّتْ بِصَاحِبَتِهَا فَإِنْ رُئِیتِ الْأَخِیرَهُ أَضَرَّتْ بِالْأُولَی فَلْتُعَوَّرْ" [کافی ، ج5 ، ص294] .

از امام صادق (علیه السلام) در مورد انداختن اشیاء در کوچه و خیابان سوال شد (اشیائی که موجب لغزنده شدن می شوند" امام فرمود : کلُّ شَی‌ءٍ یضِرُّ بِطَرِیقِ الْمُسْلِمِینَ فَصَاحِبُهُ ضَامِنٌ لِمَا یصِیبُهُ

عَنِ الْحَلَبِی عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنِ الشَّی‌ءِ یوضَعُ عَلَی الطَّرِیقِ فَتَمُرُّ الدَّابَّهُ فَتَنْفِرُ بِصَاحِبِهَا فَتَعْقِرُهُ فَقَالَ کلُّ شَی‌ءٍ یضِرُّ بِطَرِیقِ الْمُسْلِمِینَ فَصَاحِبُهُ ضَامِنٌ لِمَا یصِیبُهُ [کافی ، ج7 ، ص349] .

سجده گاه امام صادق (علیه السلام) از بوی معطر آن قابل شناسایی بود.

قَالَ الْکاظِمُ (علیه السلام) : کانَ یعْرَفُ مَوْضِعُ سُجُودِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) بِطِیبِ رِیحِهِ [کافی ، ج6 ، ص511] .

امام صادق (علیه السلام) مریض بودند؛ دستور دادند که شب 23 رمضان او را به مسجد پیامبر (صلی الله علیه و آله) حمل و تا صبح بیتوته فرمودند.

عَنْ یحْیی بْنِ الْعَلَاءِ قَالَ : کانَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) مَرِیضاً مُدْنِفاً فَأَمَرَ فَأُخْرِجَ إِلَی مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) فَکانَ فِیهِ حَتَّی أَصْبَحَ لَیلَهَ ثَلَاثٍ وَ عِشْرِینَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ" [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص474] .

امام کاظم (علیه السلام) بعد از نماز صبح سر به سجده می گذاشتندتا طلوع آفتاب.

سجده های طولانی امام کاظم (علیه السلام) هر عیادت کننده ای را "حتی مامون"

بهت زده می کرد. مامون می گوید : بر پدرم پیر مردی وارد شد که صورتش از بیداری شب و کثرت عبادت زرد و ورم کرده بود. و زیادی سجده صورت و بینی او را زخمی کرده بود. [منتهی الامال] ،

شخصی می گوید : در سفر خراسان همراه امام رضا (علیه السلام) بودم تمام نوافل و فرائض را با قنوت می خواند.

عَنِ ابْنِ أَبِی عَبَّادٍ قَالَ : "كانَ جُلُوسُ الرِّضَا (علیه السلام) فِی الصَّیفِ عَلَی حَصِیرٍ وَ فِی الشِّتَاءِ عَلَی مِسْحٍ (عبای ضخیم) وَ لُبْسُهُ الْغَلِیظَ مِنَ الثِّیابِ حَتَّی إِذَا بَرَزَ لِلنَّاسِ تَزَینَ لَهُمْ" [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص178] .

امام رضا (علیه السلام) وقت نماز شانه می زدند و لباس تمیز می پوشیدند. [تفسیر صافی ، ج1 ، ص572]

قداست لباس :

امام رضا (علیه السلام) لباس خود را به دعبل داد و فرمود : هزار شب نماز خواندم و در هر شبی هزار رکعت. "یعنی 1000000"

عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ عَلِی عَنْ أَبِیهِ أَخِی دِعْبِلِ بْنِ عَلِی عَنِ الرِّضَا (علیه السلام) فِی حَدِیثٍ أَنَّهُ : "خَلَعَ عَلَی دِعْبِلٍ قَمِیصاً مِنْ خَزٍّ وَ قَالَ لَهُ احْتَفِظْ بِهَذَا الْقَمِیصِ فَقَدْ صَلَّیتُ فِیهِ أَلْفَ لَیلَهٍ أَلْفَ رَکعَهٍ وَ خَتَمْتُ فِیهِ الْقُرْآنَ أَلْفَ خَتْمَهٍ" [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص99] .

8. شرط قبولی عمل

حجب علی بن یقطین ابراهیم الجمال فحجبه موسی بن جعفر (علیه السلام) و قال له : ابی الله ان یشکر سعیک الا ان یغفر لک ابراهیم الجمال ، فسار علی بن یقطین من المدینه الی الکوفه فی لیله بمعجزه موسی بن جعفر (علیه السلام) . فقرع باب ابراهیم و دعاه و امره ان یطاخذه. ما

مسع ابراهيم فالى عليه على ففعل ، فلم يزل ابراهيم يطاء خده وعلى يقول : اللهم اشهدت ، ثم انصرف من ليله الى المدينه فاذن له المولى. [سفينه البحار ، (باب العين بعده ، ص440 ، اللام)]

ش

1. شادکردن دیگران

1. اهمیت

1. موجب خلق ملک می شود

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : مَا مِنْ مُومِنٍ أَدْخَلَ عَلَی قَوْمٍ سُرُوراً إِلَّا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ ذَلِک السُّرُورِ مَلَکاً یعْبُدُ اللَّهَ تَعَالَی وَ یمَجِّدُهُ وَ یوَحِّدُه [کشف الغمه ، ج2 ، ص163] .

2. کفاره گناهان است

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مِنْ کفَّارَاتِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ إِغَاثَهُ الْمَلْهُوفِ وَ التَّنْفِیسُ عَنِ الْمَکرُوبِ [نهج البلاغه ، حکمت 24] .

3. موجب حسنه است

قَالَ الْکاظِمُ (ع) لِعَلِی بْنِ یقْطِینٍ : إِنَّ لِلَّهِ حَسَنَهً ادَّخَرَهَا لِثَلَاثَهٍ لِإِمَامٍ عَادِلٍ وَ مُومِنٍ حَکمَ أَخَاهُ فِی مَالِهِ وَ مَنْ سَعَی لِأَخِیهِ الْمُومِنِ فِی حَاجَتِه [بحارالأنوار ، ج71 ، ص314] .

4. برترین عمل بعد از نماز

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ بَعْدَ الصَّلَاهِ إِدْخَالُ السُّرُورِ فِی قَلْبِ الْمُومِنِ بِمَا لَا إِثْمَ فِیه [المناقب ، ج4 ، ص75] .

5. سنت رسول الله است

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کیفَ مُدَاعَبَهُ بَعْضِکمْ بَعْضاً؟ قُلْتُ : قَلِیلٌ قَالَ : فَلَا تَفْعَلُوا فَإِنَّ الْمُدَاعَبَهَ مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ وَ إِنَّک لَتُدْخِلُ بِهَا السُّرُورَ عَلَی أَخِیک وَ لَقَدْ کاَنَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یدَاعِبُ الرَّجُلَ یرِیدُ أَنْ یسُرَّهُ [کافی ، ج2 ، ص663] .

2. موارد ادخال السرور

1. در برادران دینی

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْقَ أَخَاک بِوَجْهٍ مُنْبَسِطَ [کافی ، ج2 ، ص103] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ : الْخَلْقُ عِيالِی فَأَحَبُّهُمْ إِلَی أَلْطَفُهُمْ بِهِمْ وَ أَسْعَاهُمْ فِی حَوَائِجِهِمْ [کافی ، ج2 ، ص199] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْمُومِنُ مَأْلُوفٌ وَلَا خَيرَ فيمَنْ لَا يأْلَفُ وَ لَا يولَفُ [کافی ، ج2 ، ص102] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) لِعَلِی بْنِ يقْطِينٍ

: مَنْ سَرَّ مُومِناً فَبِاللَّهِ بَدَأَ وَ بِالنَّبِی ص ثَنَّی وَ بِنَا ثَلَّثَ [بحارالأنوار ، ج71 ، ص314] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : مَنْ قَالَ لِأَخِیهِ مَرْحَباً کتَبَ اللَّهُ لَهُ مَرْحَباً إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ [مصادقه الإخوان ، ص78] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا بَنِی عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ! إِنَّکمْ لَنْ تَسَعُوا النَّاسَ بِأَمْوَالِکمْ فَالْقَوْهُمْ بِطَلَاقَهِ الْوَجْهِ وَ حُسْنِ الْبِشْرِ [کافی ، ج2 ، ص103] .

2. در کودکان

قال رسول الله (ص) ان فی الجنه دارا یقال له دار الفرح لا یدخلها الا من فرح الصبیان.

لطافت و محبّت و عاطفه و اخلاق رسول الله (ص) :

قال أنس : کانت الولیده من ولائد المدینه تأخذ بید رسول الله (ص) و لا ینزع منها یده حتی تذهب به حیث شاءتَ. [بحارالأنوار ، ج70 ، ص206] .

قال أبو الدرداء : لا یزال العبد یزداد من الله بعدا ما مشی خلفه و کان رسول الله (ص) فی بعض الأوقات یمشی مع الأصحاب فیأمرهم بالتقدم و یمشی فی غمارهم. [بحارالأنوار ، ج70 ، ص]

3. در یتیم ها

1 حضرت علی (ع) و بچه های شهید

4. در بیمار

1 قال أنس : "دخل رجل علی رسول الله (ص) و علیه جدری (آبله) قد یقشر (پوست می انداخت) و عنده أصحابه یأکلون فما جلس عند أحد إلا قام من جنبه فأجلسه النبی (ص) بجنبه." [بحارالأنوار ، ج70 ، ص206] .

5. در اهل و عیال

شاد کردن خانواده

1 با توسعه

2 با سوغات

3 بوسیدن بچه

3. آثار

1. دنیوی

1. خدا او را مسرور می کند

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَیمَا مُسْلِمٍ لَقِی مُسْلِماً فَسَرَّهُ

سَرَّهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج2 ، ص192] .

2. حوایج او برآورده می شود

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَيمَا مُومِنٍ نَفَّسَ عَنْ مُومِنٍ كرْبَةً وَ هُوَ مُعْسِرٌ يسَّرَ اللَّهُ لَهُ حَوَائِجَهُ فِی الدُّنْيا وَ الْآخِرَةَ [کافی ، ج2 ، ص200] .

3. موجب رفع شداید می شود

جبران سرور با لطف :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا مِنْ أَحَدٍ أَوْدَعَ قَلْباً سُرُوراً إِلَّا وَ خَلَقَ اللَّهُ لَهُ مِنْ ذَلِک السُّرُورِ لُطْفاً فَإِذَا نَزَلَتْ بِهِ نَائِبَهٌ جَرَى إِلَيهَا كالْمَاءِ فِی انْحِدَارِهِ حَتَّی يطْرُدَهَا عَنْهُ كمَا تُطْرَدُ غَرِيبَهُ الْإِبِلِ [نهج البلاغه ، حکمت 257] .

2. اخروی

1. بهشت براو واجب می شود

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ثَلَاثٌ مَنْ أَتَی اللَّهَ بِوَاحِدَهٍ مِنْهُنَّ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّهَ الْإِنْفَاقُ مِنْ إِقْتَارٍ وَ الْبِشْرُ لِجَمِيعِ الْعَالَمِ وَ الْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِهِّ [کافی ، ج2 ، ص103] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ رَدَّ عَنْ قَوْمٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَادِيهَ مَاءٍ أَوْ نَارٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّهُ [کافی ، ج5 ، ص55] .

2. آتش براو حرام می شود

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لأخبرنكم على من تحرم النار عليه غدا على كل هين لين قريب سهل [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص195] .

3. بر طرف کردن سختی د رآخرت

قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ فَرَّجَ عَنْ مُومِنٍ فَرَّجَ اللَّهُ عَنْ قَلْبِهِ يوْمَ الْقِيامَهِّ [کافی ، ج2 ، ص200] .

4. بشارت به بهشت می دهد

سرور در قیامت مجسّم می شود و می گوید : أَنَا السُّرُورُ الَّذِی کنْتَ أَدْخَلْتَ عَلَی أَخِیک الْمُومِنِ فِی الدُّنْیا خَلَقَنِی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْهُ لِأُبَشِّرَک [کافی ، ج2 ، ص190]

.

5. در امان بودن در روز قیامت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَدْخَلَ عَلَى مُومِنٍ فَرَحاً فَقَدْ أَدْخَلَ عَلَى فَرَحاً وَ مَنْ أَدْخَلَ عَلَى فَرَحاً فَقَدِ اتَّخَذَ عِنْدَ اللَّهِ عَهْداً وَ مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ اللَّهِ عَهْداً جَاءَ مِنَ الآْمِنِينَ يوْمَ الْقِيامَهِ [فقه الرضا ، ص373] .

1. شادی

1. اقسام شادی

1. شادی برای خدا

1 ابْن شَهْرَ آشُوبَ فِی الْمَنَاقِبِ : كانَ النَّبِی (ص) يمْزَحُ وَ لَا يقُولُ إِلَّا حَقّاً. [بحارالأنوار ، ج69 ، ص236] .

شادی های بجا :

2 شادی مؤمنان به فضل الهی و لطف او :

قُلْ بِفَضْلِ اللّهِ وَ بِرَحْمَتِهِ فَبِذلِک فَلْيفْرَحُوا هُوَ خَيرٌ مِمّا يجْمَعُونَ [يونس ، 58] .

3 شادی مؤمنان به نصر الهی :

يوْمَئِذٍ يفْرَحُ الْمُومِنُونَ بِنَصْرِ اللّهِ ينْصُرُ مَنْ يشاءُ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ [روم ، 5-4] .

4 شادی شهیدان به فضل الهی :

وَ لا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِی سَبِيلِ اللّهِ أَمْواتاً بَلْ أَحْياءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يرْزَقُونَ فَرِحِينَ بِما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [آل عمران ، 169-170] .

2. شادی برای آخرت

قال السجاد (ع) : اوْجِدْنِی بَرْدَ عَفْوِک ، وَ حَلَاوَةَ رَحْمَتِک [صحیفه سجادیه ، ص230 ، دعای 47] .

قال علی (ع) : کلُّ یوْمٍ لَا یعْصَی اللَّهُ فِیهِ فَهُوَ عِیدٌ [نهج البلاغه ، حکمت 428] .

قال السجاد (ع) : أَذِقْنِی حَلَاوَةَ الْمَغْفِرَهِ [صحیفه سجادیه ، ص84 ، دعای 16] .

قال السجاد (ع) : أَوْجِدْنِی حَلَاوَةَ الْعَافِیهِ [صحیفه سجادیه ، ص76 ، دعای 15] .

قال السجاد (ع) : أَبْدِلْنِی مِنْ مَرَارَهِ خَوْفِ الظَّالِمِینَ حَلَاوَةَ الْأَمَنَهِ. [صحیفه سجادیه ، ص94]

.

قال على (ع) : سرور المؤمن بطاعه ربه و حزنه على ذنبه [غررالحكم ، ص181] .

قال النبى (ص) : يا عَلِى ثَلَاثٌ فَرَحَاتٌ لِلْمُومِنِ فِى الدُّنْيا لِقَاءُ الْإِخْوَانِ وَ تَفْطِيرُ الصَّائِمِ وَ التَّهَجُّدُ مِنْ آخِرِ اللَّيلِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص360] .

3. شادى براى نعمت ها

1 قُلْ بِفَضْلِ اللّهِ وَ بِرَحْمَتِهِ فَبِذلِک فَلْيفْرَحُوا هُوَ خَيرٌ مِمّا يجْمَعُونَ [يونس ، 58] .

4. شادى براى پيروزى

1 غُلِبَتِ الرُّومُ فِى أَدْنَى الأَْرْضِ وَ هُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيغْلِبُونَ فِى بِضْعِ سِنِينَ لِلّهِ الأَْمْرُ مِنْ قَبْلُ وَ مِنْ بَعْدُ وَ يوْمَئِذٍ يفْرَحُ الْمُومِنُونَ [روم ، 4-2] .

5. شاديهاى تلخ

1 قال النبى (ص) : وَيلٌ لِلَّذِى يحَدِّثُ فَيكذِبُ لِيضْحِک بِهِ الْقَوْمَ وَيلٌ لَهُ وَيلٌ لَهُ وَيلٌ لَهُ [امالى للطوسى ، ص537] .

2 شادى به شركت نكردن در جنگ :

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلافَ رَسُولِ اللّهِ [توبه ، 81] .

3 شادى منافقان در رسيدن مصيبت به رهبر اسلام (پيامبر اكرمصلى الله عليه و آله) :

إِنْ تُصِبْک حَسَنَةٌ تَسُوهُمْ وَ إِنْ تُصِبْک مُصِيبَةٌ يقُولُوا قَدْ أَخَذْنا أَمْرَنا مِنْ قَبْلُ وَ يتَوَلَّوْا وَ هُمْ فَرِحُونَ [توبه ، 50] .

4 شادى به رفتن راه باطل :

فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَينَهُمْ زُبُراً كلُّ حِزْبٍ بِما لَدَيهِمْ فَرِحُونَ [مومنون ، 53] .

وَ لا تَكونُوا مِنَ الْمُشْرِكينَ مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَ كانُوا شِيعاً كلّ حِزْبٍ بِما لَدَيهِمْ فَرِحُونَ [روم ، 31-32] .

5 شادی به امکانات مادی و دنیوی :

اللّهُ يبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يشاءُ وَ يقْدِرُ وَ فَرِحُوا بِالْحَياهِ الدُّنْيا وَ

مَا الْحَياهُ الدُّنْيا فِی الآْخِرَهِ إِلاّ مَتاعٌ [رعد ، 26] .

لا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يفْرَحُونَ بِما أَتَوْا وَ يحِبُّونَ أَنْ يحْمَدُوا بِما لَمْ يفْعَلُوا فَلا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفازَهٍ مِنَ الْعَذابِ وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ [آل عمران ، 188] .

6 شادی به علم و دانش :

فَلَمّا جاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيناتِ فَرِحُوا بِما عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَ حاقَ بِهِمْ ما كانُوا بِهِ يسْتَهْزِونَ [غافر ، 83] .

7 شادی به هنگام رسیدن مصیبت به مسلمان ها :

إِنْ تَمْسَسْكمْ حَسَنَهٌ تَسُوهُمْ وَ إِنْ تُصِبْكمْ سَيئَهٌ يفْرَحُوا بِها [آل عمران ، 120] .

8 شادی عذاب آور :

ذلِكمْ بِما كنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِی الأْرْضِ بِغَيرِ الْحَقِّ وَ بِما كنْتُمْ تَمْرَحُونَ [غافر ، 75] .

قال أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا خَيرَ فِی لَذَّهٍ بَعْدَهَا النَّارُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص392] .

قال على (ع) : حلاوه المعصيه يفسدها أليم العقوبه [غررالحكم ، ج ، ص186] .

قال على بن الحسين (ع) : إياک و الابتهاج بالذنب فإن الابتهاج به أعظم من ركوبه [بحارالأنوار ، ج75 ، ص159] .

قال على (ع) : رب طرب يعود بالحرب [كالحرب] [غررالحكم ، ص102] .

قال على (ع) : مَا بَالُكمْ تَفْرَحُونَ بِالْيسِيرِ مِنَ الدُّنْيا تُدْرِكونَهُ وَ لَا يحْزُنُكمُ الْكثِيرُ مِنَ الْ آخِرَهِ تُحْرَمُونَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 113] .

كلُّ حِزْبٍ بِما لَدَيهِمْ فَرِحُونَ [روم ، 32] .

قال علی (ع) : من تلذذ بمعاصی الله أورثه الله ذلا [غررالحکم ، ص186]
.

2. انگیزه های شادی

1 باید قرب به خدا و بر اساس علاقه باشد.

2

نه بر اساس بزرگ دیدن خود و تحقیر دیگران و مسخره و استهزا.

3 قال امیر المومنین (ع) : یفْرَحُونَ لِفَرَحِنَا وَ یحْزَنُونَ لِحُزْنِنَا [بحارالأنوار ، ج44 ، ص287] .

1. شأن در اسلام

1. همسران پیامبر (ص)

یا نِساءَ النَّبِی لَسْتُنَّ کأَحَدٍ مِنَ النِّساءِ إِنِ اتَّقَیتُنَّ فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَیطْمَعَ الَّذی فی قَلْبِهِ مَرَضٌ وَ قُلْنَ قَوْلاً مَعْرُوفاً [احزاب32]

2. نزدیکان اهل بیت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یا شَقْرَانِی إِنَّ الْحَسَنَ مِنْ کلِّ أَحَدٍ حَسَنٌ وَ إِنَّهُ مِنْک أَحْسَنُ لِمَکانِک مِنَّا وَ إِنَّ الْقَبِیحَ مِنْ کلِّ أَحَدٍ قَبِیحٌ وَ إِنَّهُ مِنْک أَقْبَحُ وَعَظَهُ عَلَی جِهَهِ التَّعْرِیضِ لِأَنَّهُ کانَ یشْرَبُ [المناقب ، ج4 ، ص236] .

3. شأن شیعه

امام کاظم (ع) یکی از هواداران خود را دید که ماهی به دست به منزل می رود. فرمود : إِنِّی لَأَکرَهُ لِلرَّجُلِ أَنْ یحْمِلَ الشَّیءَ الدَّنِی بِنَفْسِهِ ثُمَّ قَالَ : إِنَّکمْ قَوْمٌ أَعْدَاوِکمْ کثِیرٌ یا مَعْشَرَ الشِّیعَهِ إِنَّکمْ قَوْمٌ عَادَاکمُ الْخَلْقُ فَتَزَینُوا لَهُمْ مَا قَدَرْتُمْ عَلَیهِ [صفات الشیعه ، ص16] .

(معلوم می شود ماهی را به صورتی در دست گرفته بوده که در عرف سبک به حساب می آمده است) .

4. شأن مرد

عَنْ مُعَاوِیهَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ : "رَآنِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ أَنَا أَحْمِلُ بَقْلًا فَقَالَ : یکرَهُ لِلرَّجُلِ السَّرِی أَنْ یحْمِلَ الشَّیءَ الدَّنِی فَیجْتَرَأَ عَلَیهِ" [کافی ، ج6 ، ص439] .

5. شأن دختر دار

روایاتی می گوید : هر کس چند دختر دارد ، به او قرض بدهید و به او کمک کنید.

6. شأن فقیر

إِنَّ صَلاتَک سَکنٌ لَهُمْ [توبه/103] . نه (ان الصلوه سکنٌ لهم)

لِلْفُقَراءِ الَّذينَ أُحْصِرُوا فی سَبيلِ اللّهِ لا يسْتَطيعُونَ ضَرْباً فِی الْأَرْضِ يحْسَبُهُمُ الْجاهِلُ أَغْنِياءَ [بقره/273] .

7. شأن بدهكار

جايز نيست بدهكار خانه واثاثيه اش را بفروشد.

8. شأن درخور موقعيت زمانه

ملاک جرأت مردم است. گاهی انسان جوری است که هر کاری بکند ، مردم به او احترام می گذارند. آنجا است که رسول خدا (ص) هم شير می دوشد و سوار الاغ بی جهاز می شود و... ، امّا گاهی موقعيت انسان آن چنان نيست؛ که قهرا بايد مراعات افكار عمومی را بكند.

1. شاه ايران

1 25 ميليارد دلار ارز از كشور خارج كرده. اگر او 1000 سال عمر می كرد می توانست روزی 68 هزار دلار (550 هزار تومان) خرج كند.

1. شايعه

1. حرمت شايعه

وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ وَ لَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَ إِلى أُولِی الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذينَ يسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَ لَوْ لا فَضْلُ اللّهِ عَلَيكُمْ وَ رَحْمَتُهُ لاَتَّبَعْتُمُ الشَّيطانَ إِلاّ قَليلاً [نساء/83] .

2. شايعه سازان

1. دشمن

شايعه را منتشر می كنند ، گرچه بدانند تكذيب می شود.

شايعه ، كار دشمن است.

إِنَّما يريدُ الشَّيطانُ أَنْ يوقِعَ بَينَكمُ الْعَداوَةَ وَ الْبَغْضاءَ [مائده/91] .

2. نمّام

لَوْ خَرَجُوا فيكمْ ما زادُوكمْ إِلاّ خَبالاً وَ لَأَوْضَعُوا خِلالَكمْ يبْغُونَكمُ الْفِتْنَهَ وَ فيكمْ سَمّاعُونَ لَهُمْ وَ اللّهُ عَليمٌ بِالظّالِمينَ [توبه/47] .

3. منافق

لَئِنْ لَمْ ينْتَهِ الْمُنافِقُونَ وَ الَّذينَ فى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُرْجِفُونَ فِى الْمَدينَهِ لَنُغْرِيَنَّک بِهِمْ ثُمَّ لا يجاوِرُونَک فيها إِلاّ قَليلاً [احزاب/60] .

4. مروجين فحشا

إِنَّ الَّذينَ يحِبُّونَ أَنْ تَشيعَ الْفاحِشَهُ فِى الَّذينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَليمٌ فِى الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ وَ اللّهُ يعْلَمُ وَ أَنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ [نور/19] .

5. بهانه جويان

وَ إِذْ قالَتْ طائِفَهٌ مِنْهُمْ يا أَهْلَ يثْرِبَ لا مُقامَ لَكمْ فَارْجِعُوا وَ يسْتَأْذِنُ فَريقٌ مِنْهُمُ النَّبِى يقُولُونَ إِنَّ بُيوتَنا عَوْرَهٌ وَ ما هِى بِعَوْرَهٍ إِنْ يريدُونَ إِلاّ فِرارا [احزاب/13] .

3. وظيفه ديگران درقبال شايعه

1. اطلاع رسانى

در برابر شايعات ، وظيفه آگاهان جامعه ، اطلاع رسانى است.

إِنْ جاءَكمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَينُوا [حجرات/6] .

2. حق گرائى

تَواصَوْا بِالْحَقِّ [عصر/3] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَمَا

إِنَّهُ لَیسَ بَینَ الْحَقِّ وَ الْبَاطِلِ إِلَّا أَرْبَعُ أَصَابِعَ [نهج البلاغه ، خطبه 141] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْبَاطِلُ أَنْ تَقُولَ سَمِعْتُ وَ الْحَقُّ أَنْ تَقُولَ رَأَیتُ [نهج البلاغه ، خطبه 141] .

3. نگفتن کل شنیده ها

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کفَی بِالْمَرْءِ کذِباً أَنْ یحَدِّثَ بِکلِّ مَا سَمِع [أمالی طوسی ، ص535] .

4. از روی علم سخن گفتن

بَابُ النَّهْی عَنِ الْقَوْلِ بِغَیرِ عِلْمٍ [کافی ، ج1 ، ص42] .

وَ لا تَقْفُ ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤادَ کلُّ أُولئِک کانَ عَنْهُ مَسْولاً [اسراء/36] .

5. جهاد و مقابله

اسلام برای حفظ امنیت جامعه ، کسانی را که با جنگ سرد امنیت را به مخاطره می اندازند ، به شدیدترین وجهی پاسخ می دهد و اتمام حجت می کند.

سعه صدر اندازه دارد.لَئِنْ لَمْ ینْتَهِ الْمُنافِقُونَ وَ الَّذینَ فی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُرْجِفُونَ فِی الْمَدینَهِ لَنُغْرِینَّک بِهِمْ ثُمَّ لا یجاوِرُونَک فیها إِلاّ قَلیلاً [احزاب/60] .

جهاد علیه فتنه گران ، یک سنت الهی است.

1. شب قدر

1. سیمای شب قدر

1. شبی بهتر از هزار ماه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ... أَیهَا النَّاسُ إِنَّ هَذَا الشَّهْرَ قَدْ خَصَّکمُ اللَّهُ بِهِ وَ حَضَرَکمْ وَ هُوَ سَیدُ الشُّهُورِ لَیلَهٌ فِیهِ خَیرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ تُغْلَقُ فِیهِ أَبْوَابُ النَّارِ

وَ تُفَتَّحُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجِنَانِ فَمَنْ أَدْرَكَهُ وَ لَمْ يغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ وَ مَنْ أَدْرَک وَالِدَيهِ وَ لَمْ يغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ [الكافى ، ج4 ، ص67] .

2. شب عبادت و بیداری

رسول الله (ص) در ده شب آخر ماه رمضان رختخوابشان را جمع و

اهلش را در شب 23 بیدار می کرد و حتی آب به صورتشان می پاشید تا نخوابند وفاطمه (ع) با کم غذا دادن در آن شب و فرصت خوابیدن در روز بستگانشان را آماده احیا می کردند و می فرمود : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ تَقُولُ مَحْرُومٌ مَنْ حُرِمَ خَيرَهَا [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص470] .

3. شب تقدیر مقدرات

در نظام هستی حساب دقیق در کار است :

... وَ كلُّ شَىءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدارٍ [رعد/8] .

... قَدْ جَعَلَ اللّهُ لِكلِّ شَىءٍ قَدْراً [طلاق/3] .

وَ إِنْ مِنْ شَىءٍ إِلاّ عِنْدَنا خَزائِنُهُ وَ ما نُنَزِّلُهُ إِلاّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ [حجر/21] .

إِنّا كلَّ شَىءٍ خَلَقْناهُ بِقَدَرٍ [قمر/49] .

بنابر این انسان هم در عالم اجل دارد : وَ لَنْ يوخِّرَ اللّهُ نَفْساً إِذا جاءَ أَجَلُها.... [منافقون/11] .

رزق دارد : لَهُ مَقالِيدُ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ يبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يشاءُ وَ يقْدِرُ... [شورى/12] .

این اجل و رزق باید در زمانی معین شود.

این زمان شب قدر است : فِيها يفْرَقُ كلُّ أَمْرٍ حَكيمٍ [دخان/4] .

هر کار محکمی در آن شب فیصله داده می شود.

در آن شب برنامه های کلی الهی تجربه و تقسیم می شود.المیزان.

در آن شب هر امری با حکمت معین و ممتاز می گردد. (قمشه ای) .

و كم من فتى يمسى و يصبح آمنا و قد نسجت أكفانه و هو لا يدرى [ديوان الإمام على (ع) ، ص196]

و كم من عروس زينوها لزوجها و قد قبضت ارواحهم ليله القدر [روح البيان ، ج10 ، ص482

] .

شب قدر مقدرات یک سال تحکیم میشود : فوق السند.

4. شبی مبارک وخجسته

شب بسیار مبارکی است :

إِنّا أَنْزَلْناهُ فِی لَیلَهٍ مُبارَکهٍ... [دخان/3] .

5. شب نزول ملائکه

16 و ما ادراک ما لیله القدر [قدر/2] .

17 لَیلَهُ الْقَدْرِ خَیرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ [قدر/3] .

احیا و عبادت آن شب از هزار ماه بیشتر است.

18 تَنَزَّلُ الْمَلائِکهُ وَ الرُّوحُ... [قدر/4] .

علامه طباطبایی می فرماید : ... قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّی... [اسراء/85] .

صافی از امام صادق (ع) : ... قَالَ الرُّوحُ هُوَ أَعْظَمُ مِنْ جَبْرَئِیلَ إِنَّ جَبْرَئِیلَ مِنَ الْمَلَائِکهِ وَ إِنَّ الرُّوحَ هُوَ خَلْقٌ أَعْظَمُ مِنَ الْمَلَائِکهِ... [الکافی ، ج1 ، ص385] .

19 سَلامٌ هِی... [قدر/5] .

سلامتی و عنایت و رحمت خدا در آن شب تا صبح شامل متعبدین می شود.

شبی که ملائکه بر امام زمان نازل میشود ، چون همان گونه که در زمان رسول خدا (ص) بر رسول نازل می شدند ، در زمان امام بر امام نازل می شود.

6. روز قدر مثل شب قدر

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللّهِ (ع) قَالَ : لَیلَهُ الْقَدْرِ فِی کلِّ سَنَهٍ وَ یوْمُهَا مِثْلُ لَیلَتِهَا [تهذیب الأحکام ، ج4 ، ص331] .

7. شبی مجهول بین شب ها

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : لَیلَهُ الْقَدْرِ هِی أَوَّلُ السَّنَهِ وَ هِی آخِرُهَا [الکافی ، ج4 ، ص160] .

آن شب در ماه رمضان است :

شَهْرُ رَمَضانَ الَّذِی أُنْزِلَ فِیهِ الْقُرْآنُ... [بقره/185] .

زراره از امام صادق (ع) نقل می کند که : قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ

(ع) : التَّقْدِيرُ فِی لَیلَهِ تِسْعَ عَشْرَهَ وَ الْإِبْرَامُ فِی لَیلَهِ إِحْدَی وَ عِشْرِینَ وَ الْإِمْضَاءُ فِی لَیلَهِ ثَلَاثٍ وَ ِشْرِینَ [الکافی ، ج4 ، ص159] .

قیل إمروالقیس : یا أمیر المؤمنین ! قال هو قیل : فأخبرنا عن لیله القدر. قال : ما أخلو من أن أکون أعلمها فأستر علمها و لست أشک أن الله إنما یسترها عنکم نظرا لکم لأنه لو أعلمکموها عملتم فیها و ترکتم غیرها [شرح نهج البلاغه ، ج20 ، ص154] .

3 عَنْ حُمْرَانَ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا جَعْفَرٍ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ" إِنّا أَنْزَلْناهُ فِی لَیلَهٍ مُبارَکهٍ" (دخان/3) قَالَ : نَعَمْ لَیلَهُ الْقَدْرِ وَ هِی فِی کلِّ سَنَهٍ فِی شَهْرِ رَمَضَانَ فِی الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ فَلَمْ ینْزَلِ الْقُرْآنُ إِلَّا فِی لَیلَهِ الْقَدْرِ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ" فِیها یفْرَقُ کلُّ أَمْرٍ حَکیمٍ" (دخان/4) " [الکافی ، ج4 ، ص157] .

... یقَدَّرُ فِی لَیلَهِ الْقَدْرِ کلُّ شَیءٍ یکونُ فِی تِلْک السَّنَهِ إِلَی مِثْلِهَا مِنْ قَابِلٍ خَیرٍ وَ شَرٍّ وَ طَاعَهٍ وَ مَعْصِیهٍ وَ مَوْلُودٍ وَ أَجَلٍ أَوْ رِزْقٍ فَمَا قُدِّرَ فِی تِلْک السَّنَهِ وَ قُضِی فَهُوَ الْمَحْتُومُ وَ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِیهِ الْمَشِیئَهُ قَالَ قُلْت" لَیلَهُ الْقَدْرِ خَیرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ" (قدر/3) أَی شَیءٍ عُنِی بِذَلِک فَقَالَ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِیهَا مِنَ الصَّلَاهِ وَ الزَّکَاهِ وَ أَنْوَاعِ الْخَیرِ خَیرٌ مِنَ الْعَمَلِ فِی أَلْفِ شَهْرٍ لَیسَ فِیهَا لَیلَهُ الْقَدْرِ ... [الکافی ، ج4 ، ص157] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : إِنَّ لَیلَهَ الْقَدْرِ یکتَبُ مَا یکونُ مِنْهَا فِی السَّنَهِ إِلَی مِثْلِهَا مِنْ خَیرٍ أَوْ شَرٍّ أَوْ مَوْتٍ أَوْ

حَیاهٍ أَوْ مَطَرٍ وَ یکتَبُ فِیهَا وَفْدُ الْحَاجِّ... [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص462] .

8. شب غنیمتی برای اموات

قَالَ (ص) : إِنَّ لَیلَهَ الْقَدْرِ تَکرِمَهُ الْأَحْیاءِ وَ غَنِیمَهُ الْأَمْوَاتِ [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص458] .

2. مناسبت های شب قدر

1. نزول سوره قدر

پیامبر (ص) در خواب دید که بنی امیه روی منبرش بالا می روند و مردم را گمراه می کنند. صبح بسیار ناراحت بود. جبرئیل نازل شد و سبب را پرسید ، پیامبر (ص) ماجرا را بیان کرد. جبرئیل بالا رفت و برگشت و این آیات را آورد : أَ فَرَأَیتَ إِنْ مَتَّعْناهُمْ سِنِینَ ثُمَّ جاءَهُمْ ما کانُوا یوعَدُونَ

ما أَغْنی عَنْهُمْ ما کانُوا یمَتَّعُونَ [شعراء/205 -207] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : ... وَ أَنْزَلَ عَلَیه "إِنّا أَنْزَلْناهُ فِی لَیلَهِ الْقَدْرِ وَ ما أَدْراک ما لَیلَهُ الْقَدْرِ لَیلَهُ الْقَدْرِ خَیرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْر" (قدر/1-3) جَعَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَیلَهَ الْقَدْرِ لِنَبِیهِ (ص) خَیراً مِنْ أَلْفِ شَهْرِ مُلْک بَنِی أُمَیهَ [الکافی ، ج4 ، ص159] .

إِنّا أَنْ هُ فِی لَیلَهِ زَلْنا الْقَدْرِ [قدر/1] .

[علامه در المیزان ، ج20 ، ص469 به بعد] می فرماید تمام قرآن یک مرتبه و یک جا بر قلب پیامبر نازل شد و بعد در 23 سال تدریجیوَ قُرْآناً فَرَقْناهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَی النّاسِ عَلی مُکثٍ وَ نَزَّلْناهُ تَنْزِیلاً [اسراء/106] .

2. شب شهادت امیرالمؤمنین (ع)

امشب شب موعود است که 30 سال پیش رسول اکرم (ص) برای امشب گریست. هنگامی که رسول الله درباره ماه رمضان خطبه می خواند و علی (ع) پا شد و پرسید :

عن الرضا عن آبائه عن أمیر المؤمنین (ع) فی خطبه النبی (ص) فی فضل شهر رمضان فقال (ع) : فقمت فقلت : یا رسول الله ما أفضل الأعمال فی هذا الشهر؟ فقال : یا أبا الحسن أفضل الأعمال فی هذا الشهر الورع عن محارم الله عز و جل ثم بکی فقلت یا رسول الله ما یبکیک؟ [بحارالأنوار ، ج42 ، ص190] .

آخرین سخن ها عصاره عمر انسان است : و لما ضربه ابن ملجم قال فزت و رب الکعبه [الطرائف ، ج2 ، ص519] .

3. اعمال شب قدر

1 شب قدر شب دعا است :

استمداد از خدایی که با یک عصا... أَنِ اضْرِبْ بِعَصاک الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ [شعراء/63] .

... فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصاک الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ [بقره/60] .

چوبی است و جماد ، اما همین که اراده خداوند در کنار این چوب قرار گرفت فرعون از او ترسید. آبها خشک میشود. خشکی ها آب میشود.

2 بیائید از یکدیگر عفو کنیم :

... وَ لْیعْفُوا وَ لْیصْفَحُوا أَ لا تُحِبُّونَ أَنْ یغْفِرَ اللّهُ لَکمْ... [نور/22]

فَاصْبِرْ صَبْراً جَمِیلاً [معارج/5] .

... فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِیلَ [حجر/85] .

... وَ اهْجُرْهُمْ هَجْراً جَمِیلاً [مزمل/10] .

3 غسل توبه.

4 درباره زیارت امام حسین (ع) ، در شب قدر روایاتی وارد شده. [بحار ، ج98 ، ص166] .

5 امام صادق (ع) مریض بودند. دستور دادند که شب 23 او را به مسجد پیامبر (ص) حمل و تا صبح بیتوته فرمودند. [مستدرک ، ج1 ، ص585] .

[بحار ، ج98 ،

ص169] .

6 در روایات می خوانیم که شب قدر هم چون خورشید است که بر همه می تابد ، پس برای همه دعا کنید. [بحار ، ج98 ، ص167] .

قیل للنبی (ص) : ما اسئل ربی فی لیله القدر؟ قال (ص) : العافیه [مستدرک ، ج1 ، ص582] .

در دعاهای این شب سفارش شده که بخوانیم : اللهم انی اسئلک ان تصلی علی محمد (ص) ...

... و آل محمد و ان تجعل اسمی فی هذه اللیله فی السعداء و روحی مع الشهداء [بحار ، ج98 ، ص154] . [مستدرک ، ج1 ، ص584] .

7 از معصومین نقل شده که همیشه و در هر زمان از ماه رمضان در هر حال و در شب 23 بعد از حمد و صلوه بگو :

اللَّهُمَّ کنْ لِوَلِیک فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ فِی هَذِهِ السَّاعَهِ وَ فِی کلِّ سَاعَهٍ :

عَنِ الصَّالِحِینَ (ع) قَالَ : تُکرِّرُ فِی لَیلَهِ ثَلَاثٍ وَ عِشْرِینَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ هَذَا الدُّعَاءَ سَاجِداً وَ قَائِماً وَ قَاعِداً وَ عَلَی کلِّ حَالٍ وَ فِی الشَّهْرِ کلِّهِ وَ کیفَ أَمْکنَک وَ مَتَی حَضَرَک مِنْ دَهْرِک تَقُولُ بَعْدَ تَحْمِیدِ اللَّهِ تَبَارَک وَ تَعَالَی وَ الصَّلَاهِ عَلَی النَّبِی (ص) اللَّهُمَّ کنْ لِوَلِیک فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ فِی هَذِهِ السَّاعَهِ وَ فِی کلِّ سَاعَهٍ [الکافی ، ج4 ، ص162] .

8 برای صد رکعت نماز در شب 23 پاداش های دنیوی و اخروی زیادی نقل شده است" [بحار ، ج98 ، ص168] .

9 احیا :

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِی الرِّضَا (ع) عَنْ

آبَائِهِ عَنْ عَلِی (ع) قَالَ : " قَالَ النَّبِی (ص) مَنْ أَحْیا لَیلَهَ الْقَدْرِ غُفِرَتْ لَهُ ذُنُوبُهُ وَ لَوْ کانَتْ عَدَدَ نُجُومِ السَّمَاءِ وَ مَثَاقِیلَ الْجِبَالِ وَ مَکایِیلَ الْبِحَارِ" [وسائل الشیعه ، ج8 ، ص21] .

1. شباهت های امام حسین (ع) وقرآن

1. هر دو مبارک هستند :

اللهم فبارک لی فی قتله [مقتل خوارزمی ، ج1 ، ص164] .

کتَاباً مُبارَکاً

2. هر دو نور هستند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کنت فیها نورا ساطعا لا یطفی [کامل الزیارات ، ص230] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَنْزَلَ عَلَیهِ الْکتَابَ نُوراً لَا تُطْفَأُ مَصَابِیحُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 198] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کنت نورا فی الأصلاب الشامخه و نورا فی ظلمات الأرض و نورا فی الهواء و نورا فی السماوات العلی کنت فیها نورا ساطعا لا یطفی [کامل الزیارات ، ص230] .

وَ أَنْزَلْنا إِلَیکمْ نُوراً مُبِیناً [نساء/174] .

إمام شهید [بحارالأنوار ، ج98 ، ص320] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : للمهاجرین و الأنصار علیکم بالقرآن فاتخذوه إماما [کشف الغمه ، ج2 ، ص164] .

3. هر دو کریم هستند :

و بأبی عبدالله أکرم المستشهدین (زیارت ناحیه) [بحارالأنوار ، ج97 ، ص333] .

إِنَّهُ لَقُرْآنٌ کرِیمٌ [واقعه/77] .

4. هر دو عزیز هستند :

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : هیهات منا الذله [احتجاج طبرسی ، ج2 ، ص300] .

إِنَّهُ لَکتابٌ عَزِیزٌ [فصلت/41] .

5. هر دو شفا هستند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِی طِینِ قَبْرِ الْحُسَینِ (ع) شِفَاءٌ مِنْ کلِّ دَاءٍ وَ هُوَ الدَّوَاءُ الْأَکبَرُ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص599] .

وَ نُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ

ما هُوَ شِفاءٌ [اسراء/82] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ عِنْدَ رَأْسِ الْحُسَينِ (ع) لَتُرْبَةً حَمْرَاءَ فِيهَا شِفَاءٌ مِنْ كلِّ دَاءٍ إِلَّا السَّامَ [كافى ، ج4 ، ص588] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَاتِحَهُ الْكتَابِ شِفَاءٌ مِنْ كلِّ سَمٍّ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص301] .

6. هر دو شريک هستند :

السلام عليک يا شريک القرآن (فرازى از زيارتنامه امام حسين ع) [إقبال الأعمال ، ص712] .

السلام عليكم أئمه المؤمنين و ساده المتقين و كبراء الصديقين و أمراء الصالحين و قاده المحسنين و أعلام المهتدين و أنوار العارفين و ورثه الأنبياء و صفوه الأوصياء و شموس الأتقياء و بدور الخلفاء و عباد الرحمن و شركاء القرآن و منهج الإيمان و معادن الحقائق و شفعاء الخلائق و رحمه الله و بركاته [بحارالأنوار ، ج99 ، ص162] .

7. هر دو امام هستند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَمْ تَمِلْ مِنْ حَقٍّ إِلَى بَاطِلٍ [كامل الزيارات ، ص233] .

وَ لَمْ يجْعَلْ لَهُ عِوَجاً [كهف/1] .

8. هر دو مطهر هستند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَشْهَدُ أَنَّک طُهْرٌ طَاهِرٌ [كامل الزيارات ، ص194] .

لا يمَسُّهُ إِلاَّ الْمُطَهَّرُونَ [واقعه/79] .

9. هر دو هادى هستند :

هُدىً وَ بُشْرى لِلْمُومِنِينَ [بقره/79] .

وَ بَذَلَ مُهْجَتَهُ فِيک لِيسْتَنْقِذَ عِبَادَک مِنَ الضَّلَالَهِ وَ الْجَهَالَهِ وَ الْعَمَى وَ الشَّک وَ الِارْتِيابِ إِلَى بَابِ الْهُدَى وَ الرَّشَادِ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص59] .

كتابٌ أَنْزَلْناهُ إِلَیک لِتُخْرِجَ النّاسَ مِنَ الظّلُماتِ إِلَی النَّورِ [ابراهیم/1] .

10. هر دو عظیم هستند :

عظیم السوابق [بحارالأنوار ، ج98 ، ص320]

.

وَ لَقَدْ آتَیناک سَبْعاً مِنَ الْمَثانِی وَ الْقُرْآنَ الْعَظِیمَ [حجر/78]

11. هر دو آقاترین هستند :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن الحسین بن علی (ع) سید الشهداء. [کامل الزیارات ، ص6] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ الْقُرْآنُ سَیدُ الْکلَامِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص336] .

12. هر دو ناطق وصادق هستند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أنت الناطق [کامل الزیارات ، ص230] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنْتَ الصَّادِقُ الْمُصَدَّقُ [کامل الزیارات ، ص237] .

قرآن کتاب ناطق و صادق است. [کلمه الله ، ص83] .

13. هر دو یقینی هستند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ عَبَدْتَهُ صَادِقاً حَتَّی أَتَاک الْیقِینُ [کافی ، ج4 ، ص572] .

وَ إِنَّهُ لَحَقُّ الْیقِینِ [حاقه/51] .

14. هر دو موعظه هستند :

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : أیها الناس اسمعوا قولی و لا تعجلوا حتی أعظکم [إرشاد مفید ، ج2 ، ص97] .

یا أَیهَا النّاسُ قَدْ جاءَتْکمْ مَوْعِظَهٌ مِنْ رَبِّکمْ [یونس/57] .

15. هر دو بینه هستند :

أَشْهَدُ أَنَّک کنْتَ عَلَی بَینَهٍ مِنْ رَبِّک [کامل الزیارات ، ص209] .

فَقَدْ جاءَكمْ بَينَهٌ مِنْ رَبِّكمْ [انعام/157] .

16. هر دو شفاعت كننده هستند :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثَهٌ يشْفَعُونَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَيشَفِّعُهُمْ الْأَنْبِياءُ ثُمَّ الْعُلَمَاءُ ثُمَّ الشُّهَدَاءُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص156] .

نعم الشفيع القرآن لصاحبه يوم القيامه [نهج الفصاحه] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اللَّهُمَّ ارْزُقْنِى شَفَاعَهَ الْحُسَينِ يوْمَ الْوُرُودِ [مصباح المتهجد ، ص776] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ اعْلَمُوا

أَنَّهُ شَافِعٌ مُشَفَّعٌ [نهج البلاغه ، خطبه 176] .

17. هر دو رشد دهنده هستند :

قَالَ الْحُسَينُ (ع) : إنما أدعوكم إِلَى سَبِيلِ الرَّشَادِ [بحارالأنوار ، ج45 ، ص7] .

18. هر دو امر به معروف هستند :

قَالَ الْحُسَينُ (ع) : أريد آمر بالمعروف [المناقب ، ج4 ، ص89] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَالْقُرْآنُ آمِرٌ زَاجِرٌ [نهج البلاغه ، خطبه 183]

19. هر دو کشتی نجات هستند.

20. هر دو حق هستند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ الْحَقَّ مَعَک وَ إِلَیک وَ أَنْتَ أَهْلُهُ وَ مَعْدِنُهُ [کافی ، ج4 ، ص574] .

قُلْ یا أَیهَا النّاسُ قَدْ جاءَکمُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّکمْ [یونس/108] .

21. هر دو دلیل هستند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السَّلَامُ عَلَیک یا أَمِینَ اللَّهِ وَ حُجَّهَ اللَّهِ وَ بَابَ اللَّهِ وَ الدَّلِیلَ عَلَی اللَّهِ وَ الدَّاعِی إِلَی اللَّهِ أَشْهَدُ أَنَّک قَدْ حَلَّلْتَ حَلَالَ اللَّهِ وَ... [کامل الزیارات ، ص212] .

22. هر دو میزان حق هستند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : و أشهد أنک أمرت بالقسط [أمرت بالقسط و دعوت إلیه] و العدل [کامل الزیارات ، ص235] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : وَ مِیزَانَ قِسْطٍ لَا یحِیفُ عَنِ الْحَقِّ لِسَانُهُ [صحیفه سجادیه ، دعای 42] .

23. هر دو مرز حق و باطل هستند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ أَشْهَدُ أَنَّ الْأَئِمَّةَ مِنْ وُلْدِک کلِمَهُ التَّقْوَی وَ أَعْلَامُ الْهُدَی وَ الْعُرْوَهُ الْوُثْقَی [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص113] .

24. هر دو باب حکمت هستند :

السلام علیک یا باب حکمه رب العالمین [إقبال الأعمال ،

ص712] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فِيهِ مَصَابِيحُ الْهُدَى وَ مَنَارُ الْحِكمَهِ [كافى ، ج2 ، ص598] .

25. هر دو سپر آتش هستند :

السَّلَامُ عَلَيک يا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ أَنْتَ لِى جُنَّهٌ مِنَ الْعَذَابِ [كامل الزيارات ، ص253] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا يعَذِّبُ اللَّهُ قَلْباً وَعَى الْقُرْآنَ [أمالى طوسى ، ص6] .

26. هر دو قابل تحدى هستند :

قَالَ الْحُسَينُ (ع) : فإن كنتم فى شک من هذا أ فتشكون أنى ابن بنت نبيكم [إرشاد مفيد ، ج2 ، ص97] .

وَ إِنْ كنْتُمْ فِى رَيبٍ مِمّا نَزَّلْنا عَلى عَبْدِنا فَأْتُوا بِسُورَهٍ مِنْ مِثْلِهِ [بقره/23] .

27. هر دو در معرض تحريف هستند :

تلاش دشمن براى تحريف عاشورا (تحريف هاى عاشورا ، شهيد مطهرى و لؤلؤمرجان)

تلاش دشمن براى تحريف قرآن

28. هر دو از تحريف مصون هستند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَمْ تَمِلْ مِنْ حَقٍّ إِلَى بَاطِلٍ [كامل الزيارات ، ص233] .

وَ لَمْ يجْعَلْ لَهُ عِوَجاً [كهف/1] .

29. هر دو از مندرس شدن به دور هستند :

سخن حضرت زینب (س) به امام سجاد (ع) : و ینصبون لهذا الطف علما لقبر أبیک سید الشهداء لا یدرس أثره و لا یعفو رسمه علی کرور اللیالی و الأیام [کامل الزیارات ، ص260] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : ان الله لم ینزله لزمان دون زمان و لا لناس دون ناس فهو فی کل زمان جدید و عند کل قوم غض إلی یوم القیامه [عیون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص87] .

30. هر دو وارث کتب آسمانی قبلی هستند :

السلام علیک یا وارث التوراه و الإنجیل و الزبور (فرازی از زیارتنامه امام حسین (ع)) [إقبال الأعمال ، ص712] .

قرآن وارث و جامع تورات و انجیل و زبور است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أُعْطِیتُ السُّوَرَ الطِّوَالَ مَکانَ التَّوْرَاهِ وَ أُعْطِیتُ الْمِئِینَ مَکانَ الْإِنْجِیلِ وَ أُعْطِیتُ الْمَثَانِی مَکانَ الزَّبُورِ وَ فُضِّلْتُ بِالْمُفَصَّلِ ثَمَانٌ وَ سِتُّونَ سُورَةً وَ هُوَ مُهَیمِنٌ عَلَی سَائِرِ الْکتُبِ وَ التَّوْرَاهُ لِمُوسَی وَ الْإِنْجِیلُ لِعِیسَی وَ الزَّبُورُ لِدَاوُدَ [کافی ، ج2 ، ص601] .

31. کلام هر دو مورد قبول است :

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : فتسمعوا قولی [بحارالأنوار ، ج45 ، ص7] .

وَ إِذا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَ أَنْصِتُوا لَعَلَّکمْ تُرْحَمُونَ [اعراف/204]

32. هر دو مورد هجوم هستند :

امام حسین (ع) به دشمنان فرمود : انکم زخفتم (هجوم کردید) الی ذریه رسول الله [لواعج الاشجان ، ص125] .

الَّذِینَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِینَ [حجر/91] .

33. هر دو مورد تکذیب قرار گرفتند :

ابن زیاد در مسجد کوفه گفت : الحمد لله الذی أظهر الحق و أهله و نصر أمیر المؤمنین یزید و حزبه و قتل الکذاب ابن الکذاب و شیعته [إرشاد مفید ، ج2 ، ص116] .

وَ قالَ الَّذِینَ کفَرُوا إِنْ هَذا إِلاّ إِفْک افْتَراهُ [فرقان/4] .

فأبوا أن ینصتوا [بحارالأنوار ، ج45 ، ص7] .

وَ قالَ الَّذِینَ کفَرُوا لا تَسْمَعُوا لِهذَا الْقُرْآنِ وَ الْغَوْا فِیهِ لَعَلَّکمْ تَغْلِبُونَ [فصلت/26] .

34. هر دو مورد حسنه و محوسیئه هستند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا يمْنَعُ التَّاجِرَ مِنْكمُ الْمَشْغُولَ فِی سُوقِهِ إِذَا رَجَعَ إِلَی مَنْزِلِهِ أَنْ

لَا ينَامَ حَتَّى يقْرَأَ سُورَةً مِنَ الْقُرْآنِ فَتُكتَبَ لَهُ مَكانَ كلِّ آيهٍ يقْرَوهَا عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ يمْحَى عَنْهُ عَشْرُ سَيئَاتٍ [كافى ، ج2 ، ص611] .

35. گريه براى امام حسين (ع) موجب بهشت است ، مثل حاملان قرآن :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من بكى أو أبكى غيره و لو واحدا ضمنا له على الله الجنه و من لم يتأت له البكاء فتباكى فله الجنه [مثيرالأحزان ، ص14] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حَمَلَهُ الْقُرْآنِ عُرَفَاءُ أَهْلِ الْجَنَّهِ [كافى ، ج2 ، ص606] .

36. زيارت حزين مانند قرائت حزين است :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا أَرَدْتَ زِيارَهَ الْحُسَينِ (ع) فَزُرْهُ وَ أَنْتَ حَزِينٌ [كافى ، ج4 ، ص587] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْقُرْآنَ نَزَلَ بِالْحُزْنِ فَاقْرَءُوهُ بِالْحُزْنِ [كافى ، ج2 ، ص614] .

37. زيارت با تأنى مانند قرائت با تأنى است :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) وَ امْشِ حَافِياً وَ امْشِ مَشْى الْعَبْدِ الذَّلِيلِ [كامل الزيارات ، ص133] .

رَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً [مزمل/4] .

38. زيارت امام حسين (ع) مانند قرائت قرآن از افضل اعمال است :

سُئِلَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : أَى الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ قَالَ قِرَاءَهُ الْقُرْآنِ [جامع الأخبار ، ص41] .

عَنْ أَبِى خَدِيجَهَ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) : "قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ زِيارَهِ قَبْرِ الْحُسَينِ (ع) فَقَالَ إِنَّهُ أَفْضَلُ مَا يكونُ مِنَ الْأَعْمَالِ" [كامل الزيارات ، ص147] .

39. كوهها در برابر هر دو خاشع هستند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْجِبَالَ تَقَطَّعَتْ وَ انْتَثَرَتْ وَ إِنَّ الْبِحَارَ تَفَجَّرَتْ وَ إِنَّ الْمَلَائِكَةَ بَكَتْ أَرْبَعِينَ صَبَاحاً عَلَى

الْحُسَینِ (ع) [کامل الزیارات ، ص80] .

لَوْ أَنْزَلْنا هذَا الْقُرْآنَ عَلی جَبَلٍ لَرَأَیتَهُ خاشِعاً مُتَصَدِّعاً مِنْ خَشْیهِ اللّهِ [حشر/21] .

40. در مورد هردو باید از شیطان به خدا پناه برد :

به هنگام زیارت امام حسین (ع) : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللهم إنی أعوذ بک من وسوسه الشیطان [کامل الزیارات ، ص222] .

فَإِذا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللّهِ مِنَ الشَّیطانِ الرَّجِیمِ [نحل/98] .

41. هر دو از دست امت شکایت می کنند :

امام حسین (ع) در روز عاشورا هنگامی که خون از بدنش جاری بود فرمود : اللهم إنی أشکو إلیک ما یفعل بابن بنت نبیک [إرشاد مفید ، ج2 ، ص108] .

وَ قالَ الرَّسُولُ یا رَبِّ إِنَّ قَوْمِی اتَّخَذُوا هذَا الْقُرْآنَ مَهْجُوراً [فرقان/30] .

42. هر دو از حقوق فرزندان هستند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حَنِّکوا أَوْلَادَکمْ بِتُرْبَهِ الْحُسَینِ (ع) فَإِنَّهَا أَمَانٌ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص74] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : حَقُّ الْوَلَدِ عَلَی الْوَالِدِ أَنْ یحَسِّنَ اسْمَهُ وَ یحَسِّنَ أَدَبَهُ وَ یعَلِّمَهُ الْقُرْآنَ [نهج البلاغه ، حکمت 399] .

43. به هر دو رجوع مکرر باید کرد :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنْ تَزُورَ قَبْرَ الْحُسَینِ (ع) فِی الْجُمْعَهِ خَمْسَ مَرَّاتٍ وَ فِی کلِّ یوْمٍ مَرَّهً [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص116] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْقُرْآنُ عَهْدُ اللَّهِ إِلَی خَلْقِهِ فَقَدْ ینْبَغِی لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ أَنْ ینْظُرَ فِی عَهْدِهِ وَ أَنْ یقْرَأَ مِنْهُ فِی کلِّ یوْمٍ خَمْسِینَ آیهً [کافی ، ج2 ، ص609] .

44. عدم فهم هر دو دلیل قفل قلب است :

امام حسین

(ع) به دشمنان فرمود : فطبع الله علی قلوبکم [مقتل خوارزمی] .أَ فَلا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلى قُلُوبٍ أَقْفالُها [محمد/24] .

45. ائمه ازهر دو به یک شکل سخن می گویند :

بیان عظمت قرآن و امام حسین (ع) از زبان معصومینعلیهم السلاممشابه است.

برداشت دانشمندان ملل دیگر در رابطه با قرآن و امام حسین (ع) و عاشورا مشابه است. رجوع شود به : حسین (ع) پیشوای انسان ها ، درسی که حسین (ع) به انسان ها آموخت ، تمدن و علوم اسلامی ، عذر تقصیر به پیشگاه محمد و قرآن.

1.شر

1.تعریف شر

تعریف شر : بدی ، زیان ، ضرر مقابل خیر وجمع آن شرور.

شر اسمی است جامع همه رذائل و خطایا (اقرب الموارد) آنچه همه از آن دوری می کنند (مفردات راغب)

عمل شر :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا ظَفِرَ مَنْ ظَفِرَ الْإِثْمُ بِهِ وَ الْغَالِبُ بِالشَّرِّ مَغْلُوبٌ [نهج البلاغه ، حکمت 327] .

پیروزی به وسیله گناه ، پیروزی نیست.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الشر ندامه [غررالحکم ، ص105] .

نتیجه شر ، ندامت و پشیمانی است.

2.اسباب شر

1.بدترین مال

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الأموال ما لم يخرج منه حق الله سبحانه [غررالحكم ، ص369] .

بدترین مال آن است که حقوق واجبه آن داده نشده است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الأموال ما اكتسب المذام [غررالحكم ، ص369] .

بدترین مال ها ، مالی است که نکوهش به بار آورد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الأموال ما لم يغن عن صاحبه [غررالحكم ، ص369] .

بدترین مال ها ، مالی است که دارنده خود را

بی نیاز نکند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر المال ما لم ينفق فی سبيل الله منه و لم توت زكاته [غررالحكم ، ص369] .

بدترین مال ها ، مالی که در راه خدا انفاق شود و زکات آن داده شود.

2.اطرافیان شر

1.شر به دیگران

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ما أمن عذاب الله من لم يأمن الناس شره [غررالحكم ، ص465] .

از عذاب خدا ایمن نیست کسی که مردم از شر او امان نداشته باشند.

2.بدترین دوست

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شَرُّ الْإِخْوَانِ مَنْ تُكلِّفَ لَهُ [نهج البلاغه ، حكمت 479] .

قالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر أصدقائک من تتكلف له [غررالحكم ، ص419] .

بدترین برادر آن است که تو را به زحمت و رنج اندازد.

3.خوار کردن دوست

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الإخوان الخاذل [غررالحكم ، ص418] .

برادر خوارکنند ، بدترین برادر است.

4.بدترین یار

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الأصحاب الجاهل [غررالحكم ، ص432] .

بدترین یاران ، یار نادان است.

5.زمان همراهی و جدایی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الإخوان المواصل عند الرخاء و المفاصل عند البلاء [غررالحكم ، ص419] .

بدترین برادر آن است که روز نعمت ، همراه و روز نقمت جدا می شود.

6.برادران چاپلوس

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر إخوانک من داهنک فی نفسک و ساترک عيبک [غررالحكم ، ص418] .

بدترین برادران ، چاپلوس عیب پوش است.

7.نیرنگ به برادران

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر إخوانک الغاش المداهن [غررالحكم ، ص419] .

بدترین برادرانت آن است که به تو نیرنگ زند.

8.مانعان از خیر

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر إخوانک من تثبط عن الخير و ثبطک معه

[غررالحکم ، ص419] .

بدترین برادرانت کسی است که خود در کار خیر کندی می کند ، و تو را نیز بازمی دارد.

9.علاقه مند کردن به دنیا

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر إخوانک و أغشهم لک من أغراک بالعاجله و ألهاک عن الآجله [غررالحکم ، ص419] .

بدترین برادرانت کسی است که علاقه تو را به دنیا تشدید و از آخرت بازت دارد.

10.بدترین اصحاب

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الأصحاب السريع الانقلاب [غررالحکم ، ص433] .

بدترین اصحابت کسی است که در مقابل هر سخنی دگرگون شود.

11.بدترین همسر

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شَرُّ الزَّوْجَاتِ مَنْ لَا تُواتِی [غررالحکم ، ص405] .

بدترین همسران زنی است که با شوی خود همخوابی نکند.

12.بدترین اولاد

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الأولاد العاق [غررالحکم ، ص407] .

بدترین اولاد کسی است که عاق والدین باشد.

13.خوشنود کردن باطل

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر إخوانک من أرضاک بالباطل [غررالحکم ، ص418] .

بدترین برادران آن است که به باطل خوشنودت کند.

3.صفات شر

1.حسد

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شَرُّ مَا صَحِبَ الْمَرْءَ الْحَسَدُ [غررالحکم ، ص300] .

حسد ، بدترین مصاحب و رفیق انسان است.

2.کینه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر ما سکن القلب الحقد [غررالحکم ، ص299] .

بدترین چیزی که در دل قرار می گیرد کینه است.

3.عجب

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الأمور الرضا عن النفس [غررالحکم ، ص307] .

بدترین کارها از خود راضی بودن است.

4.دروغ

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الشيم الكذب [غررالحکم ، ص219] .

بدترین خوی ها دروغ است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الروايات أكثرها إفكا [غررالحکم ، ص219]

.

بدترین گفتارها آن است که بهتان و دروغ داشته باشد.

5.منّت گذاری

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر النوال ما تقدمه المطل و تعقبه المن [غررالحكم ، ص389] .

بدترین احسان آن است که اوّل آن طفره و آخرش منّت باشد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر المحسنين الممتن بإحسانه [غررالحكم ، ص389] .

بدترین احسان کنندگان منّت گزاران بعد از احسان اند.

6.علم فاسد

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر العلم ما أفسدت به رشادک [غررالحكم ، ص48] .

بدترین علم ، دانشی است که رشد و هدایت آدمی را تباه کند.

7.ستمگری

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر أخلاف النفوس الجور [غررالحكم ، ص455] .

بدترین خوی ، ستمگری است.

8.فقر نفس

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الفقر فقر النفس [غررالحكم ، ص232] .

بدترین فقر ، تنگ دستی نفس است.

9.شک و تردید

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الإيمان ما دخله الشک [غررالحکم ، ص72] .

ایمان توأمِ با شک ، بدترین ایمان است.

10.نادانی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر المصائب الجهل [غررالحکم ، ص73] .

نادانی ، بدترین مصیبت ها است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر من صاحبت الجاهل [غررالحکم ، ص432] .

نادان ، بدترین کسی است که با او همنشین می شوی.

3.عاملان شر

1.سلطان

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الأمراء من ظلم رعيته [غررالحکم ، ص347] .

بدترین فرمانروایان ، آن است که به رعیت ظلم کند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الملوک من خالف العدل [غررالحکم ، ص347] .

بدترین سلطان آن است که برخلاف عدالت کار کند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الأمراء من کان الهوی علیه (علیه الهوی) أمیرا [غررالحکم

، ص347] .

بدترین فرماندهان کسی است که مطیع هوا و هوس باشد.

2.وزیر

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الوزراء من كان للأشرار وزيرا [غررالحكم ، ص345] .

بدترین وزیران کسی است که وزیر اشرار باشد.

3.قاضی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر القضاه من جارت أقضيته [غررالحكم ، ص335] .

بدترین قاضی آن است که در داوری ستم کند.

4.اعمال شر

1.بدترین چیز

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر ما شغل به المرء وقته الفضول [غررالحكم ، ص476] .

2.خرابی آخرت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر العمل ما أفسدت به معادک [غررالحكم ، ص158] .

بدترین کردارها آن است که آخرت خود را با آن خراب کنی

3.جلب گناه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر الأفعال ما جلب الآثام [غررالحكم ، ص158] .

بدترین کارها کاری است که جلب گناه کند.

4.خشمگین بر قضا

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : شر الأمور السخط [التسخط] للقضاء [غررالحکم ، ص103] .

بدترین کارها ، خشمگین شدن بر قضا است.

5.بازی ، ضایع کننده عمر

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : شر ما ضیع فیه العمر اللعب [غررالحکم ، ص461] .

بدترین چیزی که عمر را ضایع می کند ، لهو است.

6.ازبین برنده دوستی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : شر الأفعال ما هدم الصنیعه [غررالحکم ، ص387] .

بدترین کارها کاری است که دوستی را از بین ببرد.

7.مخالفت شریعت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : شر الآراء ما خالف الشریعه [غررالحکم ، ص443] .

بدترین رأی ها ، رأی مخالف شریعت است.

8.پیروزی گناه

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَا ظَفِرَ مَنْ ظَفِرَ الْإِثْمُ بِهِ وَ الْغَالِبُ بِالشَّرِّ مَغْلُوبٌ [نهج البلاغه ، حکمت 327] .

پیروزی به

وسیله گناه ، پیروزی نیست.

9.تأخیر گناه

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَخِّرِ الشَّرَّ فَإِنَّک إِذَا شِئْتَ تَعَجَّلْتَهُ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

بدی و شر را تأخیر بینداز ، که هر زمان خواهی ، میسور است.

10.اطاعت شر

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : طاعه دواعی الشرور تفسد عواقب الأمور [غررالحکم ، ص105] .

اطاعت از انگیره های بد ، بدی عاقبت دارد.

5.مکان شر

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : شر الأوطان ما لم یأمن فیه القطان [غررالحکم ، ص447] .

بدترین وطن جائی است که ایمنی نباشد.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : شر البلاد بلد لا أمن فیه و لا خصب [غررالحکم ، ص447] .

بدترین شهر ، شهری است که ایمنی و ارزانی در آن نباشد.

1. شراب

1. حکم شراب

1. حرمت شراب در قرآن

1. ابتدا شراب به عنوان یک نوشیدنی نامطلوب و نقطه مقابلرزقا حسنا.

وَ مِنْ ثَمَراتِ النَّخِیلِ وَ الأَْعْنابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَکراً وَ رِزْقاً حَسَناً [نحل/67] . (در مکه)

2. سپس مقایسه کهإِثْمُهُما أَكبَرُ [بقره/219] .

3. سپس ترک نماز در حال مستی.لا تَقْرَبُوا الصَّلاةَ وَ أَنْتُمْ سُكارى [نساء/43] .

4. سپسیا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَ الْمَيسِرُ وَ الأَنْصابُ وَ الأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيطانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [مائده/90] .

لطائف :

1. خطاب بهیا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُواتا بگوید مخالفت با آن با روح ایمان سازگار نیست.

2.إِنَّمَابرای حصر و تاکید است.

3. شراب و قمار را در کنار انصاب ذکر کرده است و انصاب جمع نصب است؛ یعنی سنگهایی که در اطرف کعبه نصب شده بودند و صورت و شکل خاصی نداشت. [نمونه ، ج4 ، ص260]

4.أَزْلامجمع ازلم

چوبه های تیری بود که به عنوان قرعه وارد کیسه کرده و هر کسی دست کرده ، بخت آزمائی می کرد و یکی را در می آورد. (چوبها ده قطعه بود 7 برنده و3 بازنده ، حیوانی را خریده و می کشتند و ده نفر دور آن را می گرفتند و دست در کیسه میکردند 7 نفر برنده و هر یک ، یک هفتم گوشت را مجانی می بردند و 3 نفر بازنده هر یک ، یک سوم پول گوسفند را بدون آنکه سهمی از گوشت داشته باشند می دادند. [تفسیر نمونه ، ج4 ، ص260]

5. اجتناب رساتر ازنخوردن است.لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَگویا با شرابخواری فلاحی در کار نیست. به علاوه آیه بعد می فرماید : إِنَّما یرِیدُ الشَّیطانُ أَنْ یوقِعَ بَینَکمُ الْعَداوَةَ وَ الْبَغْضاءَ فِی الْخَمْرِ وَ الْمَیسِرِ وَ یصُدَّکمْ عَنْ ذِکرِ اللّهِ وَ عَنِ الصَّلاهِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ [مائده/91] .

2. حرمت شراب دروایات

نوشیدن شراب حرام است ، گرچه خیلی کم باشد :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ حَرَّمَ الْخَمْرَ بِعَینِهَا فَقَلِیلُهَا وَ کثِیرُهَا حَرَامٌ کمَا حَرَّمَ الْمَیتَهَ وَ الدَّمَ وَ لَحْمَ الْخِنْزِیرِ [کافی ، ج6 ، ص408] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ شَرِبَ جُرْعَهً مِنْ خَمْرٍ لَعَنَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَلَائِکتُهُ وَ رُسُلُهُ وَ الْمُومِنُونَ فَإِنْ شَرِبَهَا حَتَّی یسْکرَ مِنْهَا نُزِعَ رُوحُ الْإِیمَانِ مِنْ جَسَدِهِ وَ رَکبَتْ فِیهِ رُوحٌ سَخِیفَهٌ خَبِیثَهٌ مَلْعُونَهٌ [کافی ، ج6 ، ص399] .

هر کس یک جرعه ای از شراب بنوشد مورد لعنت خدا و فرشتگان و مومنان قرار می گیرد. (گرچه مست هم نشود) . و هرگاه آنقدر بخورد تا مست شود روح ایمان

از او گرفته و روح پست براو حاکم می شود.

در روایات متعدد می خوانیم : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كلُّ مَا أَسْكرَ كثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ [کافی ، ج6 ، ص409] .

امام باقر (ع) فرمود : " کسی که شراب بخورد تا مست شود ، نمازش تا چهل روز پذیرفته نمی شود و هرگاه در این مدت نماز نخواند عذابش دو برابر می شود".

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فَسَكرَ مِنْهَا لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ يوْماً فَإِنْ تَرَک الصَّلَاةَ فِی هَذِهِ الْأَيامِ ضُوعِفَ عَلَيهِ الْعَذَابُ لِتَرْكهِ الصَّلَاةَ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص570] .

1. قَالَ الرِّضَا (ع) : كلُّ شَرَابٍ يتَغَيرُ الْعَقْلُ مِنْهُ كثِيرُهُ وَ قَلِيلُهُ حَرَامٌ [فقه الرضا (ع) ، ص254] .

2.عَنْ مُعَاوِيهَ بْنِ وَهْبٍ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) إِنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِی عَمِّی وَ هُوَ رَجُلٌ مِنْ صُلَحَاءِ مَوَالِيک أَمَرَنِی أَنْ أَسْأَلَک عَنِ النَّبِيذِ فَأَصِفَهُ لَک. فَقَالَ (ع) لَهُ : أَنَا أَصِفُهُ لَک. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كلُّ مُسْكرٍ حَرَامٌ فَمَا أَسْكرَ كثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ قَالَ : قُلْتُ فَقَلِيلُ الْحَرَامِ يحِلُّهُ كثِيرُ الْمَاءِ فَرَدَّ عَلَيهِ بِكفِّهِ مَرَّتَينِ : لَا لَا" [کافی ، ج6 ، ص408] .

3. حرمت شراب در تمام ادیان

خمر به معنای پوشش و خمار روسری را گویند ، چون شراب عقل را می پوشاند به آن خمر می گویند.

درتمام ادیان خمر حرام است ، از جمله : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا بَعَثَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ نَبِياً قَطُّ إِلَّا وَ فِی عِلْمِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَنَّهُ إِذَا أَكمَلَ لَهُ دِينَهُ كانَ فِيهِ تَحْرِيمُ الْخَمْرِ وَ لَمْ تَزَلِ الْخَمْرُ حَرَاماً إِنَّ

الدِّينَ أَنَّمَا يحَوَّلُ مِنْ خَصْلَهٍ إِلَى أُخْرَى فَلَوْ كانَ ذَلِک جُمْلَهً قُطِعَ بِهِمْ دُونَ الدِّينِ [کافی ، ج6 ، ص395] .

انجیل لوقا باب 1 بند 15

امثال سلیمان باب 20 بند 1

کتاب اشعیاء باب 5 بند 22 و باب 28 بند 1.

کتاب یوشع باب 4 بند 11. [نقل از قاموس قرآن (خمر)]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَقَاهَا يهُودِياً أَوْ نَصْرَانِياً أَوْ صَابِئاً أَوْ مَنْ کانَ مِنَ النَّاسِ فَعَلَيهِ کوِزْرِ مَنْ شَرِبَهَا [ثواب الأعمال ، ص285] .

4. حرمت نشستن در مجلس شراب

یکی از افسران ارتش منصور دوانیقی به مناسبت ختنه فرزند خود مهمانی گرفت عده ای را دعوت کرد و از جمله مهمانها امام صادق (ع) بود ، در کنار سفره یکی از مهمانها آب خواست. پیش خدمت عوض آب شراب به او داد. امام صادق (ع) فورا از وسط مجلس پاشد. علت را پرسیدند ، فرمود : جدم پیغمبر اکرم (ص) فرمود :

نشستن در مجلسی که خمر است حرام است.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِی الْخَمْرِ عَشَرَهً غَارِسَهَا وَ حَارِسَهَا وَ بَائِعَهَا وَ مُشْتَرِيهَا وَ شَارِبَهَا وَ الْآکلَ ثَمَنَهَا وَ عَاصِرَهَا وَ حَامِلَهَا وَ الْمَحْمُولَهَ إِلَيهِ وَ سَاقِيهَا [کافی ، ج6 ، ص429] . (البته کسی که از اول درخت را برای قصد شراب سازی می کارد)

از برکات جمهوری اسلامی بر انداختن این سم مهلک بود.

5. برخورد باشرابخوار در اسلام

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ فِی کتَابِهِ "وَ لا تُوتُوا السُّفَهاءَ أَمْوالَکمُ " (نساء/5) فَأَی سَفِيهٍ أَسْفَهُ مِنْ شَارِبِ الْخَمْرِ إِنَّ شَارِبَ الْخَمْرِ لَا

يزَوَّجُ إِذَا خَطَبَ وَ لَا يشَفَّعُ إِذَا شَفَعَ وَ لَا يوتَمَنُ عَلَى أَمَانَةٍ فَمَنِ ائْتَمَنَهُ عَلَى أَمَانَةٍ فَاسْتَهْلَكَهَا لَمْ يكنْ لِلَّذِى ائْتَمَنَهُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يأْجُرَهُ وَ لَا يخْلِفَ عَلَيهِ [كافى ، ج5 ، ص299] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : شَارِبُ الْخَمْرِ لَا يعَادُ إِذَا مَرِضَ وَ لَا يشْهَدُ لَهُ جَنَازَةٌ وَ لَا تُزَكوهُ إِذَا شَهِدَ وَ لَا تُزَوِّجُوهُ إِذَا خَطَبَ وَ لَا تَأْتَمِنُوهُ عَلَى أَمَانَةٍ [كافى ، ج6 ، ص396] .

عَنْ عَمَّارِ بْنِ مُوسَى سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الرَّجُلِ يكونُ مُسْلِماً عَارِفاً إِلَّا أَنَّهُ يشْرَبُ الْمُسْكرَ هَذَا النَّبِيذَ فَقَالَ : "يا عَمَّارُ إِنْ مَاتَ فَلَا تُصَلِّ عَلَيهِ" [تهذيب الأحكام ، ج9 ، ص116] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُجَالِسُوا شَارِبَ الْخَمْرِ [أمالى صدوق ، ص416] . (بااو نشست و برخاست نكنيد)

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِياک أَنْ تُزَوِّجَ شَارِبَ الْخَمْرِ فَإِنْ زَوَّجْتَهُ فَكأَنَّمَا قُدْتَ إِلَى الزِّنَى وَ لَا تُصَدِّقْهُ إِذَا حَدَّثَک وَ لَا تَقْبَلْ شَفَاعَتَهُ وَ لَا تَأْمَنْهُ عَلَى شَىءٍ مِنْ مَالِک فَإِنِ ائْتَمَنْتَهُ فَلَيسَ لَک عَلَى اللَّهِ ضَمَانٌ وَ لَا تُواكلْهُ وَ لَا تُصَاحِبْهُ وَ لَا تَضْحَک فِى وَجْهِهِ وَ لَا تُصَافِحْهُ وَ لَا تُعَانِقْهُ [فقه الرضا (ع) ، ص280] .

6. پاداش ترک شراب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِى مَنْ تَرَک الْخَمْرَ لِغَيرِ اللَّهِ سَقَاهُ اللَّهُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ فَقَالَ عَلِى (ع) لِغَيرِ اللَّهِ فَقَالَ نَعَمْ وَ اللَّهِ صِيانَةً لِنَفْسِهِ فَيشْكرُهُ اللَّهُ عَلَى ذَلِک [وسائل الشيعه ، ج25 ، ص303] .

پيامبر (ص) فرمود : " هر كس شراب را رها كند ، گرچه براى غير خدا ، خداوند

از شرابهای دست نخورده بهشتی به او می نوشاند. حضرت علی (ع) : با تعجب پرسید : گرچه برای غیر خدا باشد؟ پیامبر (ص) پاسخ داد : آری گرچه برای حفظ جان و سلامتی او باشد".

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ تَرَک الْخَمْرَ لِلنَّاسِ لَا لِلَّهِ صِيانَةً لِنَفْسِهِ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ [أمالی طوسی ، ص695] .

در روایاتی می خوانیم که اگر انسان به کودک خود شراب دهد ، گرچه خدا او را ببخشد و اهل بهشت شود به خاطر این عمل از آب جوشان جهنم به او خورانده خواهد شد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مَنْ شَرِبَ مُسْكراً أَوْ سَقَاهُ صَبِياً لَا يعْقِلُ سَقَيتُهُ مِنْ مَاءِ الْحَمِيمِ مُعَذَّباً أَوْ مَغْفُوراً لَهُ وَ مَنْ تَرَک الْمُسْكرَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِی أَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ وَ سَقَيتُهُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ وَ فَعَلْتُ بِهِ مِنَ الْكرَامَهِ مَا أَفْعَلُ بِأَوْلِيائِی [كافی ، ج6 ، ص397] .

7. احکام مسکرات

الکل صنعتی که برای رنگ کردن درب و میز و صندلی و تزریق آمپول و مانند اینها به کار می برند ، اگر انسان نداند از چیزی که مست کننده و روان است درست کرده اند پاک می باشد. [مسئله ، 112]

خرما و مویز و کشمش و آب آنها اگر جوش بیایند پاک و خوردن آنها حلال است ، اگر چه مستحب آن است که از آنها اجتناب کند. [مسئله ، 114]

فقاع که از جو گرفته می شود و به آن آب جو می گویند نجس است ، ولی آبی که به دستور طبیب از جو می گیرند و به آن ماء الشعیر می گویند پاک می باشد. [مسئله ، 115]

8.

شواهد تاریخی

متجاوز از صدها آیه و حدیث در تحریم و فساد شراب وجود دارد. و پیغمبر اسلام (ص) مسلمانهائی را که شراب می خوردند تادیب می کرد.

ابن حجر در کتاب فتح الباری ، ص30 می نویسد : روزی ابی بکر و عمر و 8 نفر دیگر در منزل ابوطلحه زید بن سهل جمع شدند و شراب خوردند. ابی بکر در حال مستی اشعاری در مرثیه شهدای بدر سرود. پیغمبر (ص) مطلع شد و با تازیانه خواست او را بزند ، ابی بکر به التماس افتاد که به خدا دیگر شراب نمی خورم.

2. مفاسد شراب

1. فردی

1. اثرات مغزی و عصبی :

اثر الکل در مغز بسیار محسوس است و غالبا موجب پاره شدن شریان و ریختن خون به دماغ می شود. و در نتیجه عارضه سکته و یا فلج به وجود می آید.

2. مرض کلیه :

طبق آمار مبتلایان به مرض کلیه 87 درصد به واسطه مشروبات الکلی است.

3. دستگاه گوارش :

دانشمندان پزشکی معتقدند که الکل زبان را ضخیم و آنرا می ترکاند ، گلو و حلق را متورم و در معده موثر و آن را خراب می کند ، دلدردهای دائمی ، گشاد شدن معده و اسهالهای سخت تولید می کند.

4. امراض جلد :

پوست اشخاص الکلی قرمز و اکثرا مبتلا به مرض (اکزما) و جوش صورت و پیه کردن که گاهی محتاج به عمل جراحی است ، می گردد.

5. چشم :

اعصاب چشم را ضعیف می کند.

6. گوش :

سامعه را از کار انداخته و موجب حدوث صداهای مختلف هولناکی در گوش می شود.

7. اعضای تناسلی :

دانشمندان معتقدند که شیوع مسکرات سبب نقض در بقای نسل بشر می شود. اولاد الکلی در معرض

امراض بسیاری واقع می گردند.

مشروبات الکلی و امراض :

گلبولهای سفید را ضعیف می کند و بدن را مهیای برای امراض می کند.

8. جنون و اقسام آن که 90درصد در اثر مسکرات است. وقتی آیت الله بروجردی با دکتر آرشه تونک دبیرکل سازمان بین المللی مبارزه با الکل ملاقات کردند ، آقا فرمودند : انسان به خاطر دارا بودن عقل اشرف مخلوقات است. و غرض از خلقت وی پیمودن راه تکامل است. در راه خداشناسی و برای حفظ این ودیعه الهی دستوراتی داده شده و لذا شرب مسکرات حرام شده است.

9. سرطان گلو :

روزنامه اطلاعات شماره 11773 ، در تاریخ 14/6/44 می نویسد : استاد طب در نیویورک اعلام کرد که بررسی آمار نشان می دهد نوشیدن مشروبات الکلی باعث پیدا شدن سرطان دهان و گلو می شود. بعد به بیان خود ادامه داد تا آنجا که می فرماید مشروب خوردن تقریبا به اندازه سیگار کشیدن در ایجاد سرطان موثر است.

10. مرض الکلیس :

11. امراض قلبی :

دانشمندان ثابت کرده اند که الکل و سیفلیس درخرابی قلب نقش موثری دارد.

12.فساد خون :

الکل چون در خون اثر می بخشد کم کم آنرا فاسد می کند.

13. جهاز تنفس و سل :

حنجره و قصبه الریه در اثر خوردن مشروبات الکلی متورم و صدا را خشن و سرفه های سخت و در نتیجه انسان مهیا برای پذیرفتن سل می گردد.

قَالَ الرِّضَا (ع) : الْخَمْرُ تُورِثُ انْفِسَادَ الْقَلْبِ وَ يسَوِّدُ الْأسْنَانَ وَ يبْخِرُ الْفَمَ وَ يبَعِّدُ مِنَ اللَّهِ وَ يقَرِّبُ مِنْ سَخَطِهِ وَ هُوَ مِنْ شَرَابِ إِبْلِيسَ [بحارالأنوار ، ج76 ، ص141] .

2. اجتماعی

اصولا کسانی که خمر می خورند : مردم آزار ، قاتل و

جنایتکارند. لذا در ممالکی که از خمر جلوگیری شده طبق آمار 50 درصد قتل و ضرب و دعوا کاهش پیدا کرده است.

3. دینی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یَنَالُ شَفَاعَتِی مَنْ شَرِبَ الْمُسْکرَ وَ لَا یرِدُ عَلَی الْحَوْضَ لَا وَ اللَّهِ [کافی ، ج6 ، ص400] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شَارِبُ الْمُسْکرِ لَا عِصْمَهَ بَینَنَا وَ بَینَهُ [کافی ، ج6 ، ص398] .

4. خانوادگی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ زَوَّجَ کرِیمَتَهُ مِنْ شَارِبِ الْخَمْرِ فَقَدْ قَطَعَ رَحِمَهَا [کافی ، ج5 ، ص347] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ زَوَّجَ کرِیمَتَهُ مِنْ شَارِبِ الْخَمْرِ فَکأَنَّمَا سَاقَهَا إِلَی الزِّنَی [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص272] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أیما امرأه أطاعت زوجها و هو شارب الخمر کان لها من الخطایا بعدد نجوم السماء و کل مولود یلد منه فهو نجس [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص175] .

5. مفاسد اخلاقی

حیا نقش بزرگی برای جلوگیری از مفاسد دارد ، امام صادق (ع) به مفضل می فرماید :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من الناس من لو لا الحیاء لم یرع حق والدیه و لم یصل ذا رحم و لم یؤد أمانه و لم یعف عن فاحشه [توحید المفضل ، ص79] .

خمر و قمار پرده حیائی را که اینقدر اهمیت دارد پاره می کند و کسی که حیا نداشته باشد ، چه خیانتها را که نمی کند.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : الذُّنُوبُ الَّتِی تَهْتِک الْعِصَمَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ اللَّعِبُ بِالْقِمَارِ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص281] .

کارگر 39 ساله مزد یک هفته خود را باخت. به هیجان آمد چاقوی

خود را بیرون کشید و در قلب کسی که جزء بازیکنان نبود فرو کرد.

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى حَرَّمَ الْخَمْرَ لِمَا فِيهَا مِنَ الْفَسَادِ وَ بُطْلَانِ الْعُقُولِ فِی الْحَقَائِقِ وَ ذَهَابِ الْحَیاءِ مِنَ الْوَجْهِ [فقه الرضا (ع) ، ص282] .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَینِ رَفَعَهُ قَالَ : "قِیلَ لِأَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) إِنَّک تَزْعُمُ أَنَّ شُرْبَ الْخَمْرِ أَشَدُّ مِنَ الزِّنَا وَ السَّرِقَهِ" فَقَالَ (ع) : "نَعَمْ إِنَّ صَاحِبَ الزِّنَا لَعَلَّهُ لَا یعْدُوهُ إِلَى غَیرِهِ وَ إِنَّ شَارِبَ الْخَمْرِ إِذَا شَرِبَ الْخَمْرَ زَنَى وَ سَرَقَ وَ قَتَلَ النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ تَرَک الصَّلَاهَ" [کافی ، ج6 ، ص403] .

6. اقتصادی

ضررهای مستقیم خمر که چقدر پول می دهد معلوم است.

ضررهای غیرمستقیم که ممکن است مستی چه یاوه خرجیهائی کند بماند.

3. شراب در کشورهای کنونی

در ایالات متحده آمریکا در شهر شیکاگو 250 نفر از پزشکان و دانشمندان معروف اروپا و آمریکا در یک شورای پزشکی قررا داد طبی بین المللی متضمن 10 ماده بر تحریم مشروبات الکلی صادر کرده و آنرا به ممالک اروپا و آمریکا اعلام کردند.

در ایران قانون می گوید : هر کس علنا استعمال تریاک ، شیره ، هروئین ، کوکائین ، بنگ و مشروبات کند به حبس تادیبی از 3 تا 6 ماه محکوم است.

دولت بلژیک به طور کلی استعمال مشروبات ، حتی خرید و فروش آنرا برای دارو و استعمالات لازم ممنوع کرد.

دولت دانمارک برای آنکه مردم کمتر بتوانند از مشروبات الکلی استفاده کنند ، مالیات های سنگینی بر آن بسته که در نتیجه مردم از آن دست کشیدند.

در آلمان خبرگزاری عمومی اعلام کرد ، زمامدار

آلمان (هیتلر) در اثر توجه پیدا کردن به ضررهای شراب از استعمال آن خودداری می کند.

در شوروی اعلام شد که افراد این مملکت به طور کلی از خرید و فروش مسکرات باید خودداری کنند و 25 مغازه آبجو فروشی در اثر تخلف این اعلامیه از طرف دولت بسته شد.

درهند پیشنهادات دولت هند راجع به جلوگیری از مسکرات را درجریده الاهرام نقل کرده است.

در کویت منع مسکرات به مردم اعلام شد.

1. شرطه الخمیس

1. تعریف

ارتش را به زبان عربی شرطه الخمیس می گویند ، چون پنج قسمت است : مقدمه ، قلب ، میمنه ، میسره و ساق.

شرطه؛ یعنی پیش مرگان که شرط می کردند تا جان در تن دارند بدون پیروزی برنگردند.ابن مسعود : یشترط المسلمون شرطه للموت فلا ترجع إلا غالبه. [العمده ، ص425] .

2. ویژگیها

1. جانباز

جانبازی ، پیش مرگی

2. خط شکنی

خط شکنی ، خط اول : اول کتیبهٍ تشهد الحرب

3. داوطلبی

داوطلبی

4. نشان داری

نشان داری : شرطه نشانه ای داشته که از بقیه متمایز بوده است.

3. شرطه الخمیس حضرت علی (ع)

1. تعداد

شرطه الخمیس حضرت علی (ع) شش هزار نفر بودند که از بهترین شیعیان حضرت (ع) بودند.

اصبغ بن نباته می گوید : ما برای علی (ع) ضامن ذبح شدیم و او برای ما ضامن فتح.

2. مقام والای شرطه الخمیس

حضرت (ع) می فرمود : وارد این شرطه شوید. این شرطه برای طلا و نقره نیست ، بلکه برای تعهد مرگ است. قومی از بنی اسرائیل این کار را کردند و هیچ کدام نمردند مگر اینکه پیغمبری شدند بر امتی یا قریه ای یا بر نفس خویشتن. اکنون شما در آن سرمنزل هستید جز آنکه پیغمبری نیست. [مسلم بن عقیل ، ص351] .

[معانی بالا از قاموس و نهایه و احادیث گرفته شد] .

به نظر می رسد تأسیس چنین پادگانی و نیرویی با این نام و ویژگی ها از ابتکارات حضرت (ع) بوده و سپاه شام و... چنین واحدی نداشته اند.

در کتاب اختصاص دارد که حضرت (ع) فرمود : " من به غیر بهشت شرط بندی نمی کنم".

3. اسامی گروهی از شرطه الخمیس

گروهی از شرطه الخمیس :

1 سلمان فارسی

2 مقداد

3 عمّار یاسر

4 ابوسنان انصاری

5 سهل بن حنیف

6 عثمان بن حنیف

7 جابر بن عبدالله

8 عمرو بن حمق

9 میثم تمّار

10 رشید هجری

11 حبیب بن مظاهر

12 محمد بن ابی بکر

13 ابوعمرو انصاری

14 علم ازدی

15 سوید بن غفله

16 سُلیم بن قیس

17 قنبر

18 ابوفاخته

19 عبیدالله بن ابورافع

20 اصبغ بن نباته

4. ارکان حرب وعلم

1. پیش قدمان در علم (کتاب شیعه)

اولین کسی که تفسیر نوشت.

اولین کسی که حدیث نوشت.

اولین کسی که تاریخ نگاشت.

اولین کسی که سیره نوشت.

در باب سایر اختراعات هم مخترع اول شیعه بوده است.

در تاریخ اسلام

2. میثم تمار صاحب تألیف

شیعه و فنون اسلام می گوید : میثم تمّار ، آن رزمنده مخلص ، صاحب سرّ أمیرالمؤمنین کتاب جلیل در حدیث دارد. شیخ طوسی و شیخ کشی و طبری در بشاره المصطفی هم آورده اند.

3. سلیم بن قیس صاحب تألیف

سلیم بن قیس هلالی ، یار حضرت (ع) ، کتاب بزرگ و مهمی دارد. او هنگام وصیت کردن حضرت (ع) حضور داشت.

اهل تهجد و عبادت بود و در زمان حجّاج متواری بود.

4. جعده بن هبید صاحب شجاعتی مثال زدنی

جعده بن هبیر پسر أمّ هانی از سرداران

ارتش حضرت علی (ع) بود ، از بس شجاع بود به او می گفتند این شجاعت را از دائی ات علی (ع) داری. محمد عبده می گوید : کان فارسا فقیها.

5. کامل ترین اهل قبیله شرطه الخمیس

حضرت باقر (ع) فرمود : " شیعیان علی (ع) اگر مردی از آنها در قبیله ای بود ، امانت داریش زینت آن قبیله بود".

6. شیعیان علی ، حکما وفقها

از همه بهتر ، ادای حقوقش از همه بیشتر ، حدیثش از همه صادق تر ، وصایا ، ودایع و امانت مردم متوجه او بود.

قَالَ الْبَاقِرُع : أَنَّ الرَّجُلَ كانَ يكونُ فِی الْقَبِيلَهِ مِنْ شِيعَهِ عَلِی (ع) فَيكونُ زَينَهَا آدَاهُمْ لِلْأَمَانَهِ وَ أَقْضَاهُمْ لِلْحُقُوقِ وَ أَصْدَقَهُمْ لِلْحَدِيثِ إِلَيهِ وَصَايَاهُمْ وَ وَدَائِعُهُمْ تُسْأَلُ الْعَشِيرَهُ عَنْهُ فَتَقُولُ مَنْ مِثْلُ فُلَانٍ إِنَّهُ لَأَدَانَا لِلْأَمَانَهِ وَ أَصْدَقُنَا لِلْحَدِيثِ [كافی ، ج2 ، ص636] .

آری ، سربازان حضرت علی (ع) حکیم شدند ، امّا نه حکمایی عاجز از اعمال اسلحه و غرق در وادی تصوّر؛ فقهایی بودند نه فقط فقیه استنباط ، بلکه فقیه اجرای حکم و فقیه در پیراهن زره سلحشوری.

7. اصبغ بن نباته صاحب مقتل الحسین (ع)

أصبغ بن نباته رئیس قبیله ، پارسا ، عبادت پیشه ، شمشیرزن از نویسندگان مهم است. عمری طولانی کرد تا کتاب مقتل حسین (ع) را نوشت. عهدنامه مالک اشتر از او روایت شده و وصیت امام حسین (ع) به محمد بن حنفیه از اصبغ رسیده است.

شیخ طوسی در فهرست می نویسد اصبغ کتابی به نام "کتاب خون" در مقتل حضرت حسین (ع) نوشت و اگر خودش در کربلا نبود ، پیغام شهدا را برای ابد رساند. اصبغ خطیب و سخنور بود. فرمانده امیرالمؤمنین

(ع) بود.

اصبغ می گوید : من برای خطابه آنقدر سخنان علی (ع) را حفظ کرده ام که هر چه از آن انفاق کنم ، بر وسعت و کثرت آن افزوده می شود. یک صد فصل از مواعظ حضرت (ع) را حفظ کرده ام. [مسلم بن عقیل ، ص362] .

8. اول مصنفین اسلام

سپاه مخصوص حضرت علی (ع) هم ارکان حرب بودند و هم ارکان علم.

معالم العلما گوید : صحیح این است که اولین مصنّفین اسلام ، امیرالمؤمنین (ع) و سلمان فارسی و ابوذر غفاری. سپس اصبغ بن نباته ، سپس عبیدالله بن ابورافع ، سپس صحیفه سجّادیه است؛ نه آنچه غزالی گفته است که اول کتاب ابن جریح ، سپس معمر بن راشد ، سپس الموطا ، سپس جامع سفیان ثوری است.

1. شعار

1. اصول شعار

اصولی که در شعار باید مراعات شود :

1 کوتاه باشد.

2 روشن باشد.

3 جهت گیری داشته باشد.

1 مَنْ یعَظِّمْ شَعائِرَ اللّهِ فَإِنَّها مِنْ تَقْوَی الْقُلُوب [حج/32] .

2. نقش شعار

1 معرّفی مکتب و ترسیم خط :

قُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تُفْلِحُوا

2 تشویق مؤمنین :

حَرِّضِ الْمُومِنینَ عَلَی الْقِتال [انفال/65] .

3 ارعاب دشمن :

اللّهُ أَکبَرُرسول اکرم (ص) و اصحاب در تخلّف بنی نضیر

4 انرژی زا :

در کندن خندق شعار زمزمه می کردند.

5 شعائر جمع شعیره به معنای علامت ها :

3. اهداف مقدس شعار

1. شعار ائمه علیهم السلام

1 قطیفه حمراء

2 زیارت کربلا

3 نقش انگشتر ائمّه (علیهم السّلام) در زمان خفقان شعار بود.

2. در حج

1 إِنَّ الصَّفا وَ الْمَرْوَةَ مِنْ شَعائِرِ اللّه [بقره/158] .

2 وَ الْبُدْنَ جَعَلْناها لَکمْ مِنْ شَعائِرِ

اللّهِ [حج/36] .

3 وَ مَنْ يعَظِّمْ شَعائِرَ اللّهِ فَإِنَّها مِنْ تَقْوَى الْقُلُوب [حج/32] .

4 يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا لا تُحِلُّوا شَعائِرَ اللّهِ وَ لاَ الشَّهْرَ الْحَرامَ [مائده/2] .

5 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَرَضَ عَلَيكِمْ حَجَّ بَيتِهِ الْحَرَامِ الَّذِى جَعَلَهُ قِبْلَةً لِلْأَنَامِ جَعَلَهُ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى لِلْإِسْلَامِ عَلَماً [نهج البلاغه ، خطبه 1] .

3. در اذان

4. در دعا

1 بِک يا اللَّهُ (شب قدر ، 10 مرتبه)

2 اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتَلَهَ أَمِيرِ الْمُومِنِين (شب قدر ، 100 مرتبه)

3 زيارت عاشورا (صد مرتبه لعن ، صد مرتبه سلام)

5. در جنگ

1 اعْلُ هُبَل ، اعْلُ هُبَل ، رجزها

6. در انقلاب

1 شب هايااللَّهُ أَكبَرُ

2 عزاداری های امام حسين (ع)

4. اهداف نا مقدس شعار

1 لَا حُكمَ إِلَّا لِلَّه

1 پيراهن عثمان

1.شعور هستی

1. سلام امام به موجودات

امام سجاد (ع) در دعای وداع ماه رمضان بیست (نوزده) مرتبه ، السلام علیکمی فرماید.

قَالَ زَینُ الْعَابِدِینَ (ع) : السَّلَامُ عَلَیک یا أَکرَمَ مَصْحُوبٍ مِنَ الْأَوْقَاتِ ، وَ یا خَیرَ شَهْرٍ فِی الْأَیامِ وَ السَّاعَاتِ. السَّلَامُ عَلَیک مِنْ شَهْرٍ قَرُبَتْ فِیهِ الآمَالُ ، وَنُشِرَتْ فِیهِ الْأَعْمَالُ.السَّلَامُ عَلَیک مِنْ قَرِینٍ جَلَّ قَدْرُهُ مَوْجُوداً ، وَ أَفْجَعَ فَقْدُهُ مَفْقُوداً ، وَ مَرْجُوٍّ آلَمَ فِرَاقُهُ. السَّلَامُ عَلَیک مِنْ أَلِیفٍ آنَسَ مُقْبِلًا فَسَرَّ ، وَ أَوْحَشَ مُنْقَضِیاً فَمَضَّ السَّلَامُ عَلَیک مِنْ مُجَاوِرٍ رَقَّتْ فِیهِ الْقُلُوبُ ، وَ قَلَّتْ فِیهِ الذُّنُوبُ. السَّلَامُ عَلَیک مِنْ نَاصِرٍ أَعَانَ عَلَی الشَّیطَانِ ، وَ صَاحِبٍ سَهَّلَ سُبُلَ الْإِحْسَانِ السَّلَامُ عَلَیک مَا أَکثَرَ عُتَقَاءَ اللَّهِ فِیک ، وَ مَا أَسْعَدَ مَنْ رَعَی حُرْمَتَک بِک السَّلَامُ عَلَیک مَا کانَ أَمْحَاک

لِلذُّنُوبِ ، وَأَسْتَرَک لِأَنْوَاعِ الْعُيوبِ السَّلَامُ عَلَيک مَاکانَ أَطْوَلَک عَلَى الْمُجْرِمِينَ ، وَ أَهْيبَک فِى صُدُورِ الْمُومِنِينَ السَّلَامُ عَلَيک مِنْ شَهْرٍ لَا تُنَافِسُهُ الْأَيامُ. السَّلَامُ عَلَيک مِنْ شَهْرٍ هُوَ مِنْ كلِ أَمْرِسَلَامٌ السَّلَامُ عَلَيک غَيرَ كرِيهِ الْمُصَاحَبَهِ ، وَلَاذَمِيمِ الْمُلَابَسَهِ السَّلَامُ عَلَيک كَمَا وَفَدْتَ عَلَينَا بِالْبَرَكاتِ ، وَ غَسَلْتَ عَنَّا دَنَسَ الْخَطِيئَاتِ السَّلَامُ عَلَيک غَيرَ مُوَدَّعٍ بَرَماً وَ لَا مَتْرُوک صِيامُهُ سَأَماً. السَّلَامُ عَلَيک مِنْ مَطْلُوبٍ قَبْلَ وَقْتِهِ ، وَ مَحْزُونٍ عَلَيهِ قَبْلَ فَوْتِهِ. السَّلَامُ عَلَيک كمْ مِنْ سُوءٍ صُرِفَ بِک عَنَّا ، وَ كمْ مِنْ خَيرٍ أُفِيضَ بِک عَلَينَا السَّلَامُ عَلَيک وَعَلَى لَيلَهِ الْقَدْرِ الَّتِى هِى خَيرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ السَّلَامُ عَلَيک مَا كانَ أَحْرَصَنَا بِالْأَمْسِ عَلَيک ، وَ أَشَدَّ شَوْقَنَا غَداً إِلَيک. السَّلَامُ عَلَيک وَ عَلَى فَضْلِک الَّذِى حُرِمْنَاهُ ، وَ عَلَى مَاضٍ مِنْ بَرَكاتِک سُلِبْنَاهُ. [صحيفه سجاديه ، دعاى 45] .

در دعاى رؤيت هلال ، ماه را مخاطب ساخته و مى فرمايد :

قَالَ زَينُ الْعَابِدِينَ (ع) : أَيهَا الْخَلْقُ الْمُطِيعُ ، الدَّائِبُ السَّرِيعُ ، الْمُتَرَدِّدُ فِى مَنَازِلِ التَّقْدِيرِ ، الْمُتَصَرِّفُ فِى فَلَک التَّدْبِيرِ. [صحيفه سجاديه ، دعاى 43] .

2. شعور در هستى

أَ وَ لَمْ يرَوْا إِلى ما خَلَقَ اللّهُ مِنْ شَىءٍ يتَفَيوا ظِلالُهُ عَنِ الْيمِينِ وَ الشَّمائِلِ سُجَّداً لِلّهِ وَ هُمْ داخِرُونَ [نحل/48] .

وَ لِلّهِ يسْجُدُ ما فِى السَّماواتِ وَ ما فِى الأَْرْضِ مِنْ دابَّهٍ وَ الْمَلائِكهُ وَ هُمْ لا يسْتَكبِرُونَ [نحل/49] .

يخافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَ يفْعَلُونَ ما يومَرُونَ [نحل/50] .

إِنّا عَرَضْنَا الأَْمانَهَ عَلَى السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ وَ الْجِبالِ فَأَبَينَ أَنْ يحْمِلْنَها وَ أَشْفَقْنَ مِنْها وَ حَمَلَهَا الإِْنْسانُ إِنَّهُ كانَ ظَلُوماً جَهُولاً [

احزاب/72] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ما من شیء و لا من آدمی و لا إنسی و لا جنی و لا ملک فی السماوات إلا و نحن الحجج علیهم و ما خلق الله خلقا إلا و قد عرض ولایتنا علیه و احتج بنا علیه فمؤمن بنا و کافر و جاحد حتی السماوات و الأرض و الجبال الآیه [بحارالأنوار ، ج27 ، ص46] .

ثُمَّ ادْعُهُنَّ یأْتِینَک سَعْیاً [بقره/260] .

ذرات خرد شده و مخلوط شده ، با ندای تو سریعا حاضر می شوند.

تُسَبِّحُ لَهُ السَّماواتُ السَّبْعُ وَ الْأَرْضُ وَ مَنْ فِیهِنَّ وَ إِنْ مِنْ شَیءٍ إِلاّ یسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَ لکنْ لا تَفْقَهُونَ تَسْبِیحَهُمْ إِنَّهُ کانَ حَلِیماً غَفُوراً [اسراء/44] .

ضمیر هم در این آیه نشانه شعور است و گرنه ازتسبیحهااستفاده می کردسَبَّحَ لِلّهِ ما فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ [حدید/1] .

2-یسَبِّحُ لِلّهِ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ [جمعه/1] .

3-یسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَ الْمَلائِکهُ مِنْ خِیفَتِهِ [رعد/13] .

4-أَ لَمْ تَرَ أَنَّ اللّهَ یسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ الطَّیرُ صَافّاتٍ کلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلاتَهُ وَ تَسْبِیحَهُ وَ اللّهُ عَلِیمٌ بِما یفْعَلُونَ کلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلاتَهُ وَ تَسْبِیحَهُ وَ اللّهُ عَلِیمٌ بِما یفْعَلُونَ [نور/41] .

وَ سَخَّرْنا مَعَ داوُدَ الْجِبالَ یسَبِّحْنَ وَ الطَّیرَ وَ کنّا فاعِلِینَ [انبیاء/79] .

إِنّا سَخَّرْنَا الْجِبالَ مَعَهُ یسَبِّحْنَ بِالْعَشِی وَ الْإِشْراقِ [ص/18] .

یسَبِّحُونَ اللَّیلَ وَ النَّهارَ لا یفْتُرُونَ [انبیاء/20] .

تعداد 15 حدیث در صفحه 230 به بعد از جلد 41 بحار درباره شعور و نطق حیوانات آمده است و 30 حدیث در شعور جمادات آورده

است.

مرحوم مجلسی در جلد 27 بحار صفحه 261 به بعد بابی دارند که ائمهعلیهم السلاممنطق پرندگان و چهارپایان را می دانند و آنها امام را دوست دارند سپس 25 حدیث نقل می کند

سپس می فرماید : رد اخبار مستفیضه در این باب به خاطر استبعادلا یلیق بالأفاضل الأعلام [بحارالأنوار ، ج27 ، ص273] .

به خصوص که در قرآن آیاتی از قبیل ماجرای نمله و هدهد مطرح است

3. جماد و حیوان عبادت خدا می کنند

1-یسَبِّحُ لِلّهِ ما فِی السَّماوات وَ ما فِی الأَْرْضِ [جمعه/1] .

2-فَما بَکتْ عَلَیهِمُ السَّماءُ وَ الأَْرْضُ [دخان/29] .

3-وَ ما مِنْ دَابَّهٍ فِی الأَْرْضِ وَ لا طائِرٍ یطِیرُ بِجَناحَیهِ إِلاّ أُمَمٌ أَمْثالُکمْ ما فَرَّطْنا فِی الْکتابِ مِنْ شَیءٍ ثُمَّ إِلَی رَبِّهِمْ یحْشَرُونَ [انعام/38] .

4- ماجرای هدهد

5- ماجرای مورچه

6- ابابیل

7- ماجرای ستون حنانه در تمام کتب شیعه و سنی آمده است.

8- تسبیح سنگ ریزه

9- ضامن آهو

10- ماهیان روز شنبه روی آب می آمدند.

ثُمَّ اسْتَوی إِلَی السَّماءِ وَ هِی دُخانٌ فَقالَ لَها وَ لِلأَْرْضِ ائْتِیا طَوْعاً أَوْ کرْهاً قالَتا أَتَینا طائِعِینَ [فصلت/11] .

4. تسبیح موجودات

وَ تَرَی الْمَلائِکَهَ حَافِّینَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ یسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَ قُضِی بَینَهُمْ بِالْحَقِّ وَ قِیلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ [زمر/75] .

فَإِنِ اسْتَکبَرُوا فَالَّذِینَ عِنْدَ رَبِّک یسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّیلِ وَ النَّهارِ وَ هُمْ لا یسْأَمُونَ [فصلت/38] .

إِنَّ الَّذِینَ عِنْدَ رَبِّک لا یسْتَکبِرُونَ عَنْ عِبادَتِهِ وَ یسَبِّحُونَهُ وَ لَهُ یسْجُدُونَ [اعراف/206] .

هیجده دستور تسبیح به انسان داده شده است

قُلْنا یا نارُ کونِی بَرْداً وَ سَلاماً عَلی إِبْراهِیمَ [انبیاء/69] .

وَ قِیلَ یا أَرْضُ ابْلَعِی ماءَک وَ یا سَماءُ أَقْلِعِی

[هود/44] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ما من طير يصاد فى بر و لا بحر ، و لا شىء يصاد من الوحش إلا بتضييعه التسبيح [تفسير عياشى ، ج2 ، ص294] .

5. خشوع موجودات

وَ لِلّهِ يسْجُدُ مَنْ فِى السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ طَوْعاً وَ كرْهاً وَ ظِلالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَ الآْصالِ [رعد/15] .

وَ لِلّهِ يسْجُدُ ما فِى السَّماواتِ وَ ما فِى الأَْرْضِ مِنْ دابَّةٍ وَ الْمَلائِكهُ وَ هُمْ لا يسْتَكبِرُونَ [نحل/49] .

وَ النَّجْمُ وَ الشَّجَرُ يسْجُدانِ [الرحمن/6] .

وَ لَهُ مَنْ فِى السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ كلٌّ لَهُ قانِتُونَ [روم/26] .

وَ إِنَّ مِنْها لَما يهْبِطُ مِنْ خَشْيهِ اللّهِ [بقره/74] .

إِنَّما يخْشَى اللّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَماءُ [فاطر/28] .

ثُمَّ اسْتَوى إِلَى السَّماءِ وَ هِى دُخانٌ فَقالَ لَها وَ لِلأَْرْضِ ائْتِيا طَوْعاً أَوْ كرْهاً قالَتا أَتَينا طائِعِينَ [فصلت/11] .

حَتّى إِذا ما جاوها شَهِدَ عَلَيهِمْ سَمْعُهُمْ وَ أَبْصارُهُمْ وَ جُلُودُهُمْ بِما كانُوا يعْمَلُونَ [فصلت/20] .

شكايت مسجد و قرآن متروک

شهادت زمين

6. غفلت انسان

أَ لَمْ تَرَ أَنَّ اللّهَ يسْجُدُ لَهُ مَنْ فِى السَّماواتِ وَ مَنْ فِى الأَْرْضِ وَ الشَّمْسُ وَ الْقَمَرُ وَ النُّجُومُ وَ الْجِبالُ وَ الشَّجَرُ وَ الدَّوَابُّ وَ كثِيرٌ مِنَ النّاسِ وَ كثِيرٌ حَقَّ عَلَيهِ الْعَذابُ وَ مَنْ يهِنِ اللّهُ فَما لَهُ مِنْ مُكرِمٍ إِنَّ اللّهَ يفْعَلُ ما يشاءُ [حج/18] .

وَ مَنْ أَضَلّ مِمَّنْ يدْعُوا مِنْ دُونِ اللّهِ مَنْ لا يسْتَجِيبُ لَهُ إِلى يوْمِ الْقِيامَهِ وَ هُمْ عَنْ دُعائِهِمْ غافِلُونَ [احقاف/5] .

وَ إِذا حُشِرَ النّاسُ كانُوا لَهُمْ أَعْداءً وَ كانُوا بِعِبادَتِهِمْ كافِرِينَ [احقاف/6] .

در آن روز تمام معبودها

از بت ها و سنگ تا انسان ها دشمن مشرکان خواهند بود اگر سنگ علم و شعور نداشته باشد چگونه دشمن خواهد شد.

طبقات مردم

1- بعضی نه می فهمند نه باور دارند

2- بعضی نمی فهمند ولی باور دارند به خاطر خبر صادق و وحی

3- بعضی هم می فهمندعُلِّمْنا مَنْطِقَ الطَّيرِ [نمل/16] . و هم باور دارند

4- بعضی می فهمند ولی باور ندارندوَ جَحَدُوا بِها وَ اسْتَيقَنَتْها أَنْفُسُهُمْ ظُلْماً وَ عُلُوًّا فَانْظُرْ كيفَ كانَ عاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ [نمل/14] .

7. نمونه هایی از شعور در هستی

1. کعبه

کعبه از طواف مشرکین به خداوند شکایت می کند. قوله تعالیطَهِّرا بَيتِی لِلطّائِفِينَ وَ الْعاكِفِينَ وَ الرُّكعِ السُّجُودِ [(بقره/125)] قال الصادق (ع) يعنی نحی عن المشرکين و قَال لما بنی إبراهيم البيت و حج الناس شکت الکعبه إلی الله تبارک و تعالی ما تلقی من أيدی المشرکين و أنفاسهم فأوحی الله إليها قری کعبه فإنی أبعث فی آخر الزمان قوما يتنظفون بقضبان الشجر و يتخللون [تفسير قمی ، ج1 ، ص59] .

2. ماه

قَالَ زَينُ الْعَابِدِينَ (ع) : السَّلَامُ عَلَيک يا شَهْرَ اللَّهِ الْأَكبَرَ [صحيفه سجاديه ، دعای 45] .

3. مار

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) إن جميع دواب الأرض لتصلی علی طالب العلم حتی الحيتان فی البحر [بحارالأنوار ، ج1 ، ص173] .

4. مکانها

سراسر ابواب فقه مطالبی به چشم می خورد که نمی توان همه را مجاز و کنایه دانست از جمله :

1- روایاتی که می فرماید نمازهای نافله را در مکان های متعدد بخوانید تا مکان ها به نفع شما گواهی دهند ولی نماز فریضه را یک جای ثابت بخوانید ، روایات شهادت زمین و مسجد متروکه نیز مؤید همین مطلب است.

5. انگشتان

روایاتی که سفارش

می کند تسبیح را با انگشتان بشمارید ، تا به نفع شما گواه باشند

6. عصای موسی

زدن عصا به کوه و دریا و نیمه کردن ماه یک کار فیزیکی و کهربایی نیست

زیرا ایجاد برق کار هر بر و فاجر است

7. سنگریزه

گواهی سنگ ریزه معجزه نیست؛ شنوا کردن گوش مردم معجزه است و گرنه سنگ ریزه که هر لحظه در حال تسبیح هستند.

8. زمین

روایاتی که زمین می گوید : انا بیت الوحشهیا می گوید من خوشحالم که مومن روی من راه می رود.

زمین از برهنگی انسان شکایت می کند. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَوْحَى اللَّهُ إِلَى إِبْرَاهِيمَ أَنَّ الْأَرْضَ قَدْ شَكتْ إِلَى الْحَياءَ مِنْ رُوبِهِ عَوْرَتِک فَاجْعَلْ بَينَک وَ بَينَهَا حِجَاباً فَجَعَلَ شَيئاً هُوَ أَكبَرُ مِنَ الثِّيابِ مِنْ دُونِ السَّرَاوِيلِ فَلَبِسَهُ فَكانَ إِلَى رُكبَتَيهِ [علل الشرائع ، ج2 ، ص585] .

زمین به خاطر میلاد رسول الله (ص) خنده کرد.و الله لقد ضحکت الأرض یوم ولدت فهی ضاحکه إلی یوم القیامه فرحا بک [کمال الدین ، ج1 ، ص185] .

زمین به خاطر خون حرام روی آن یا زنا یا خواب قبل از طلوع خورشید ناله می کند.

9. لباس

رسول اکرم (ص) لباسش را به عایشه دادند و فرمودند : آنرا بشوی. گفت دیروز شستم. فرمود : باز کثیف شده و فرمودند آیا نمی دانی لباس تسبیح خدا می کند و همینکه کثیف شود تسبیح او قطع می شوداما علمت ان الثوب یسبحن فاذا الشخ انقطع

10. حقوق چهارپا

قَالَ الصَّادِقُ (ع) لِلدَّابَّهِ عَلَى صَاحِبِهَا سِتَّهُ حُقُوقٍ

1-لَا يحَمِّلُهَا فَوْقَ طَاقَتِهَا

2-وَ لَا يتَّخِذُ ظَهْرَهَا مَجَالِسَ يتَحَدَّثُ عَلَيهَا

3-وَ يبْدَأُ بِعَلْفِهَا إِذَا نَزَلَ

4-وَ لَا يسِمُهَا

5-وَ لَا يضْرِبُهَا فِى وَجْهِهَا فَإِنَّهَا تُسَبِّحُ

6-وَ يعْرِضُ عَلَيهَا الْمَاءَ إِذَا مَرَّ بِهِ [كافى ، ج6 ،

ص537] .

8. داستانهای واقعی

1. ماجرای حجر الاسود

ماجرای فرشته ای که گواه بود بعد جماد شد (حجر الاسود) همانگونه که جماد حیوان می شود (عصا اژدها می شود)

عن بکیر بن أعین قال سألت أبا عبد الله (ع) لأی عله وضع الله الحجر فی الرکن الذی هو فیه و لم یوضع فی غیره و لأی عله یقبل و لأی عله أخرج من الجنه و لأی عله وضع فیه میثاق العباد و العهد و لم یوضع فی غیره و کیف السبب فی ذلک تخبرنی جعلت فداک فإن تفکری فیه لعجب قال فقال سألت و أعضلت فی المسأله و استقصیت فافهم و فرغ قلبک و أصغ سمعک أخبرک إن شاء الله إن الله تبارک و تعالی وضع الحجر الأسود و هو جوهره أخرجت من الجنه إلی آدم فوضعت فی ذلک الرکن لعله المیثاق و ذلک أنه لما أخذ من بنی آدم من ظهورهم ذریتهم حین أخذ الله علیهم المیثاق فی ذلک المکان و فی ذلک المکان تراءی لهم ربهم و من ذلک الرکن یهبط الطیر علی القائم فأول من یبایعه ذلک الطیر و هو و الله جبرئیل (ع) و إلی ذلک المقام یسند ظهره و هو الحجه و الدلیل علی القائم و هو الشاهد لمن وافی ذلک المکان و الشاهد لمن أدی إلیه المیثاق و العهد الذی أخذ الله به علی العباد و أما القبله و الالتماس فلعله العهد تجدیدا لذلک العهد و المیثاق و تجدیدا للبیعه و لیووا إلیه فی ذلک العهد الذی أخذ علیهم فی المیثاق فیأتونه فی کل سنه و لیووا إلیه ذلک العهد أ لا تری أنک تقول أمانتی أدیتها و میثاقی تعاهدته لتشهد لی بالموافاه

و الله ما يوى ذلک أحد غير شيعتنا و لا حفظ ذلک العهد و الميثاق أحد غير شيعتنا و إنهم ليأتونه فيعرفهم و يصدقهم و يأتيه غيرهم فينكرهم و يكذبهم و ذلک أنه لم يحفظ ذلک غيركم فلكم و الله يشهد و عليهم و الله يشهد بالخفر و الجحود و الكفر و هو الحجه البالغه من الله عليهم يوم القيامه يجىء و له لسان ناطق و عينان فى صورته الأولى يعرفه الخلق و لا ينكرونه يشهد لمن وافاه و جدد العهد و الميثاق عنده بحفظ الميثاق و العهد و أداء الأمانه و يشهد على كل من أنكر و جحد و نسى الميثاق بالكفر و الإنكار و أما عله ما أخرجه الله من الجنه فهل تدرى ما كان الحجر قال قلت لا قال كان ملكا عظيما من عظماء الملائكه عند الله تعالى فلما أخذ الله من الملائكه الميثاق كان أول من آمن به و أقر ذلک الملک فاتخذه الله أمينا على جميع خلقه فألقمه الميثاق و أودعه عنده و استعبد الخلق أن يجددوا عنده فى كل سنه الإقرار بالميثاق و العهد الذى أخذ الله به عليهم ثم جعله الله مع آدم فى الجنه يذكره الميثاق و يجدد عنده الإقرار فى كل سنه فلما عصى آدم فأخرج من الجنه أنساه الله العهد و الميثاق الذى أخذ الله عليه و على ولده لمحمد و وصيه و جعله باهتا حيران فلما تاب على آدم حول ذلک الملک فى صوره دره بيضاء فرماه من الجنه إلى آدم و هو بأرض الهند فلما رآه أنس إليه و هو لا يعرفه بأكثر من أنه جوهره فأنطقها الله عز و جل فقال يا

آدم أ تعرفنی قال لا قال أجل استحوذ علیک الشیطان فأنساک ذکر ربک و تحول إلی الصوره التی کان بها فی الجنه مع آدم فقال لآدم أین العهد و المیثاق فوثب إلیه آدم و ذکر المیثاق و بکی و خضع له و قبله و جدد [علل الشرائع ، ج2 ، ص429] .

2. ماجرای هدهد در سوره نمل

از ماجرای هدهد در سوره نمل چند نکته استفاده می شود

1- اگر هدهد شعور نداشت تهدید سلیمان چرا؟لأُعَذِّبَنَّهُ عَذاباً شَدِیداً أَوْ لأَذْبَحَنَّهُ أَوْ لَیأْتِیَنِّی بِسُلْطانٍ مُبِینٍ [نمل/21] .

2- هدهد می تواند احاطه علمی به خبری پیدا کند که انبیاء ندارند.

3- هدهد نام منطقه را می داندجِئْتُک مِنْ سَبَإٍ [نمل/22] .

4- تشخیص خبر می دهدبِنَبَإٍ یقِینٍ [نمل/22] .

5- زن و مرد را می شناسدإِنِّی وَجَدْتُ امْرَأَه [نمل/23] .

6- حکومت را می فهمدتَمْلِکهُم [نمل/23] .

7- مالکیت را می فهمدوَ أُوتِیت [نمل/23] .

8- تخت و تاج را می فهمدعَرْشٌ [نمل/23] .

9- بزرگ و کوچک را می فهمدعَظِیمٌ [نمل/23] .

10- خورشید را می شناسد

11- خورشید پرستی را می فهمد

12- عیب بودن شرک را می فهمد

13- مسوولیت گزارش این عیب به سلیمان را می داند

14- دشمن انسان را می شناسد

15- راه حق را و انحراف از آنرا می فهمدفَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لا يهْتَدُونَ [نمل/24] .

16- نامه می برد و گیرنده نامه را می شناسد

17- ماموریت کنترل اوضاع را به عهده می گیردثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَانْظُرْ ما ذا يرْجِعُونَ [نمل/28] .

18- هدهد می تواند راستگو یا دروغگو باشدأَ صَدَقْتَ أَمْ كنْتَ مِنَ الْكاذِبِينَ [نمل/27] .

3. ماجرای حضرت ابراهیم (ع) وآتش

همین که ابراهیم (ع) را به آتش انداختند :

قَالَ الصَّادِقُ

(ع) خَالَفَ إِبْرَاهِيمُ (ع) قَوْمَهُ وَ عَابَ آلِهَتَهُمْ حَتَّى أُدْخِلَ عَلَى نُمْرُودَ فَخَاصَمَهُ فَقَالَ إِبْرَاهِيمُ (ع) "رَبِّيَ الَّذِي يحْيِي وَ يمِيتُ قالَ أَنَا أُحْيِي وَ أُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِها مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كفَرَ وَ اللَّهُ لا يهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ " (بقره/258) وَ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) عَابَ آلِهَتَهُمْ "فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ فَقالَ إِنِّي سَقِيمٌ "صافات/88) قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) وَ اللَّهِ مَا كانَ سَقِيماً وَ مَا كذَبَ فَلَمَّا تَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ إِلَى عِيدٍ لَهُمْ دَخَلَ إِبْرَاهِيمُ (ع) إِلَى آلِهَتِهِمْ بِقَدُومٍ فَكسَرَهَا إِلَّا كبِيراً لَهُمْ وَ وَضَعَ الْقَدُومَ فِي عُنُقِهِ فَرَجَعُوا إِلَى آلِهَتِهِمْ فَنَظَرُوا إِلَى مَا صُنِعَ بِهَا فَقَالُوا لَا وَ اللَّهِ مَا اجْتَرَأَ عَلَيهَا وَ لَا كسَرَهَا إِلَّا الْفَتَى الَّذِي كانَ يعِيبُهَا وَ يبْرَأُ مِنْهَا فَلَمْ يجِدُوا لَهُ قِتْلَةً أَعْظَمَ مِنَ النَّارِ فَجُمِعَ لَهُ الْحَطَبُ وَ اسْتَجَادُوهُ حَتَّى إِذَا كانَ الْيوْمُ الَّذِي يحْرَقُ فِيهِ بَرَزَ لَهُ نُمْرُودُ وَ جُنُودُهُ وَ قَدْ بُنِي لَهُ بِنَاءٌ لِينْظُرَ إِلَيهِ كيفَ تَأْخُذُهُ النَّارُ وَ وُضِعَ إِبْرَاهِيمُ (ع) فِي مَنْجَنِيقٍ وَ قَالَتِ الْأَرْضُ يا رَبِّ لَيسَ عَلَى ظَهْرِي أَحَدٌ يعْبُدُكَ غَيرُهُ يحْرَقُ بِالنَّارِ قَالَ الرَّبُّ إِنْ دَعَانِي كفَيتُهُ فَذَكرَ أَبَانٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَرْوَانَ عَمَّنْ رَوَاهُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ (ع) أَنَّ دُعَاءَ إِبْرَاهِيمَ (ع) يوْمَئِذٍ كانَ يا أَحَدُ يا صَمَدُ يا مَنْ لَمْ يلِدْ وَ لَمْ يولَدْ وَ لَمْ يكنْ لَهُ كفُواً أَحَدٌ ثُمَّ قَالَ تَوَكلْتُ عَلَى اللَّهِ فَقَالَ الرَّبُّ تَبَارَک وَ تَعَالَى كفَيتُ فَقَالَ لِلنَّارِ "كونِي بَرْداً " (انبياء/69) قَالَ فَاضْطَرَبَتْ أَسْنَانُ إِبْرَاهِيمَ (ع) مِنَ الْبَرْدِ حَتَّى قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ "سَلاماً عَلى إِبْراهِيمَ" (انبياء/69) وَ انْحَطَّ جَبْرَئِيلُ

(ع) وَ إِذَا هُوَ جَالِسٌ مَعَ إِبْرَاهِيمَ (ع) يحَدِّثُهُ فِی النَّارِ قَالَ نُمْرُودُ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهاً فَلْيتَّخِذْ مِثْلَ إِلَهِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ فَقَالَ عَظِيمٌ مِنْ عُظَمَائِهِمْ إِنِّی عَزَمْتُ عَلَی النَّارِ أَنْ لَا تُحْرِقَهُ قَالَ فَأَخَذَ عُنُقٌ مِنَ النَّارِ نَحْوَهُ حَتَّی أَحْرَقَهُ قَالَ فَآمَنَ لَهُ لُوطٌ وَ خَرَجَ مُهَاجِراً إِلَی الشَّامِ هُوَ وَ سَارَهُ وَ لُوطٌ" [کافی ، ج8 ، ص368] .

4. ماجرای رد شمس حضرت علی (ع)

در روایات رد شمس در جلد 41 بحار صفحه 169 رسول اکرم (ص) به حضرت علی (ع) فرمودیا أبا الحسن کلم الشمس فإنها تکلمک [بحارالأنوار ، ج41 ، ص169] .

5. ماجرای منحنی شدن دیوار

همین که جنازه مطهر حضرت امیر (ع) را از کوفه به سمت نجف می بردند دیواری بود کهانحنی أسفا و حزنا علی أمیر المؤمنین (علیه السلام)

عن عبد الله بن مسکان ، عن جعفر بن محمد (علیهما السلام) ، قال سألته عن القائم المائل فی طریق الغری. فقال نعم ، إنه لما جاوز سریر أمیر المؤمنین علی (علیه السلام) انحنی أسفا و حزنا علی أمیر المؤمنین (علیه السلام) ، و کذلک سریر أبرهه لما دخل علیه عبد المطلب انحنی و مال." [أمالی طوسی ، ص682] .

الان هم درهمان مکان مسجدی است که دو رکعت نماز در آن انجام می دهند.

6. ماجرای امام باقر (ع) وگنجشکان

حضرت امام باقر (ع) صدای گنجشکان را شنید؛ به ابوحمزه ثمالی فرمودند آیا می دانی اینها چه می گویند؟ گفت : نه. امام (ع) فرمودند :

یسبحن ربهن و یهللن و یسألنه قوت یومهن ثم قال یا ابا حمزه" عُلِّمْنا مَنْطِقَ الطَّیرِ وَ أُوتِینا مِنْ کلِّ شَیءٍ" (نمل-16) [بحارالأنوار

، ج61 ، ص302] .

7. ماجرای گریه موجودات

قَالَ زَینُ الْعَابِدِینَ (ع) : فلقد بکت السبع الشداد لقتله و بکت البحار و السماوات و الأرض و الأشجار و الحیتان و الملائکه المقربون و أهل السماوات أجمعون [مثیرالأحزان ، ص113] .

همه خلق بر امام حسین (ع) گریست مگر بصره و دمشق و آل عثمان و در زیارت آن داریم :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَشْهَدُ أَنَّ دَمَک سَکنَ فِی الْخُلْدِ وَ اقْشَعَرَّتْ لَهُ أَظِلَّهُ الْعَرْشِ وَ بَکی لَهُ جَمِیعُ الْخَلَائِقِ وَ بَکتْ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَ الْأَرَضُونَ السَّبْعُ وَ مَا فِیهِنَّ وَ مَا بَینَهُنَّ وَ مَنْ یتَقَلَّبُ فِی الْجَنَّهِ وَ النَّارِ مِنْ خَلْقِ رَبِّنَا وَ مَا یرَی وَ مَا لَا یرَی [کافی ، ج4 ص575] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أبا ذر ، إن الأرض لتبکی علی المؤمن إذا مات أربعین صباحا. [أمالی طوسی ، ص535] .

فَما بَکتْ عَلَیهِمُ السَّماءُ وَ الْأَرْضُ وَ ما کانُوا مُنْظَرِینَ [دخان/29] .

در جلد هجدهم تفسیر المیزان ص 151 می خوانیم : نیازی نداریم که حمل بر کنایه کنیم. زراره از امام صادق (ع) : بکت السماء علی یحیی بن زکریا و علی الحسین بن علی (ع) أربعین صباحا و لم تبک إلا علیهما قلت فما بکاوا قال کانت الشمس تطلع حمراء و تغیب حمراء [المناقب ، ج4 ، ص54] .

قال مُحَمَّدُ بْنُ عَلِی بْنِ الْحُسَینِ (ع) : إِذَا مَاتَ الْمُومِنُ بَکتْ عَلَیهِ بِقَاعُ الْأَرْضِ الَّتِی کانَ یعْبُدُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِیهَا وَ الْبَابُ الَّذِی کانَ یصْعَدُ مِنْهُ عَمَلُهُ وَ مَوْضِعُ سُجُودِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص139] .

8.

ماجرای حنانه

در جلد 17 بحار ص380 از جابر بن عبد الله انصاری ، ابن عباس و امام سجاد (ع) آمده است که رسول اکرم به تنه درختی تکیه می داد و خطبه می خواند ، جمعیت زیاد شد؛ منبری ساختند. همین که رسول الله (ص) به آن تکیه نکرد همچون ناقه ناله زد؛ همینکه حضرت نزد او آمد آرام شد.

9. شعور در هستی از منظر بزرگان

1. علامه طباطبائی

صاحب المیزان از آیاتوَ لکنْ لا تَفْقَهُونَ تَسْبِیحَهُمْ [اسراء/44] .

یوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبارَها [زلزال/4] .

أَتَینا طائِعِینَ [فصلت/11] .

وَ قالُوا لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَینا قالُوا أَنْطَقَنَا اللّهُ الَّذِی أَنْطَقَ کلَّ شَیءٍ وَ هُوَ خَلَقَکمْ أَوَّلَ مَرَّهٍ وَ إِلَیهِ تُرْجَعُونَ [فصلت/21] .

می فرماید ظاهر آیات آن است که علم و شعور در کل هستی جریان دارد لکن درجات آن فرق دارد. [المیزان ، ج17 ، ص405] .

صاحب المیزان در جلد 13 ، ص116 در ذیل آیه 44 اسراء که می فرماید : وَ لکنْ لا تَفْقَهُونَ تَسْبِیحَهُمْ [اسراء/44] .

مطالبی دارند که در اینجا می آید :

العلم سارّ فی الموجوداتگرچه درجاتش فرق کند و گرچه ما آن را نفهمیمو الحق ان التسبیح فی الجمیع حقیقی قالی (لاحالتی)

سپس در صفحه 118 ، ذیل آیه ده سوره سباء که می فرماید : یا جِبالُ أَوِّبِی مَعَهُ وَ الطَّیرَ [سبأ/10] .

آمده است : لامعنی لحملها علی لسان الحال

سپس در صفحه 130 آمده : و الروایات فی تسبیح الاشیاء علی اختلاف انواعها کثیره جدا ثم قال.. ان لها کلاما بحقیقته معنی الکلامو به همین دلیل سنگ ریزه ها شهادت به نبوت و رسالت حضرت محمد (ص) دادند

و مردم شنیدند.

2. امام خمینی

1- دخترم ! عجب و خودپسندی از غایت جهل به حقارت خود و عظمت خالق است. دخترم ! اگر اندکی به عظمت خود.... تفکر شود حقارت خود و همه منظومه شمسی و کهکشان ها درک می شود و از عجب و خودپسندی خجالت می کشد.

نمله ، سلیمان و همراهانش را به لایشعرون توصیف می کندلا یحْطِمَنَّکمْ سُلَیمانُ وَ جُنُودُهُ وَ هُمْ لا یشْعُرُونَ [نمل/18] .

هدهد به او می گوید : أَحَطْتُ بِما لَمْ تُحِطْ بِهِ [نمل/22] .

کوردلانی که نطق نمل و طیر را نمی توانند تحمل کنند چه رسد به نطق ذرات وجود و آنچه در آسمان ها و زمین است که خالق آنان می فرماید : وَ إِنْ مِنْ شَیءٍ إِلاّ یسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَ لکنْ لا تَفْقَهُونَ تَسْبِیحَهُمْ [اسراء/44] .

2- امام خمینی در صفحه اول ره عشق شعر مثنوی را آورده که

3. مثنوی مولوی

در جلد 6 شرح مثنوی آقای جعفری اشعاری آمده است درباره مارگیری که اژدهایی را در کوهسار مرده دید آنرا به بغداد آورد تا معرکه ای بگیرد همینکه آفتاب گرم عراق به او خورد بیدار شد و مارگیر را بلعید. مثنوی می گوید اژدها در نظر مارگیر مرده بود ولی در حقیقت زنده بود سپس می گوید همه هستی نزد ما مرده است ولی در واقع زنده هستند

1. شفاعت

1. اثبات شفاعت درقرآن

1-الایات المثبته : ما مِنْ شَفِیعٍ إِلاّ مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ [یونس/3] .

وَ لا تَنْفَعُ الشَّفاعَهُ عِنْدَهُ إِلاّ لِمَنْ أَذِنَ لَهُ [سبأ/22] . وغیره.

2-الایات النافیه : تَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبابُ [بقره/166] .

يوْمٌ لا بَيعٌ فِيهِ وَ لا خُلّهٌ وَ لا شَفاعَهٌ [بقره/254] .

3 وجه الجمع ان

الاصل فی هذا الیوم عدم الشفاعه الا ان یأذن الله لاحد فی احد کوجه الجمع فی الایات المثبته و النافیه لعلم الغیب لغیر الله

اصل شفاعت قابل تردید نیست نزد شیعه و سنی

قال العلامه قدس الله روحه فی شرحه علی التجرید : اتفقت العلماء علی ثبوت الشفاعه للنبی (ص) . [بحارالأنوار ، ج8 ، ص61] . 5- فخر رازی می گوید : امت اسلامی اجماع دارند بر اینکه در قیامت مقام شفاعت برای حضرت رسول است.

محمد بن عبد الوهاب رئیس وهابی ها نیز شفاعت را برای پیغمبر و ملائکه و اولیا و اطفال قبول دارد. [آیه الکرسی فلسفی] .

2. شفاعت کنندگان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثَةٌ يشْفَعُونَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَيشَفِّعُهُمْ الْأَنْبِياءُ ثُمَّ الْعُلَمَاءُ ثُمَّ الشُّهَدَاءُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص156] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لنا شفاعه و لأهل مودتنا شفاعه [خصال صدوق ، ج2 ، ص624] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إذا كان يوم القيامه جمع الله الأولين و الآخرين فی صعيد واحد فتغشاهم ظلمه شديده فيضجون إلى ربهم و يقولون يا رب اكشف عنا هذه الظلمه قال فيقبل قوم يمشی النور بين أيديهم قد أضاء أرض القيامه فيقول أهل الجمع هواء أنبياء الله فيجيئهم النداء من عند الله ما هواء بأنبياء فيقول أهل الجمع فهواء ملائكه فيجيئهم النداء من عند الله ما هواء بملائكه فيقول أهل الجمع هواء شهداء فيجيئهم النداء من عند الله ما هواء بشهداء فيقولون من هم فيجيئهم النداء يا أهل الجمع سلوهم من أنتم فيقول أهل الجمع من أنتم فيقولون نحن العلويون نحن ذريه محمد رسول الله (ص) نحن أولاد علی

ولى الله نحن المخصوصون بكرامه الله نحن الآمنون المطمئنون فيجيئهم النداء من عند الله عز و جل اشفعوا فى محبيكم و أهل مودتكم و شيعتكم فيشفعون فيشفعون [أمالى صدوق ، ص284] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شيعتنا من نور الله خلقوا و إليه يعودون و الله إنكم لملحقون بنا يوم القيامه و إنا لنشفع فنشفع و و الله إنكم لتشفعون فتشفعون و ما من رجل منكم إلا و سترفع له نار عن شماله و جنه عن يمينه فيدخل أحباءه الجنه و أعداءه النار [علل الشرائع ، ج1 ، ص93] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْمُومِنَ مِنْكمْ يوْمَ الْقِيامَهِ لَيمُرُّ بِهِ الرَّجُلُ لَهُ الْمَعْرِفَهُ بِهِ فِى الدُّنْيا وَ قَدْ أُمِرَ بِهِ إِلَى النَّارِ وَ الْمَلَک ينْطَلِقُ بِهِ فَيقُولُ لَهُ يا فُلَانُ أَغِثْنِى فَقَدْ كنْتُ أَصْنَعُ إِلَيک الْمَعْرُوفَ فِى الدُّنْيا وَ أَسْعِفُک بِالْحَاجَهِ تَطْلُبُهَا مِنِّى فَهَلْ عِنْدَک الْيوْمَ مُكافَأَهٌ قَالَ فَيقُولُ الْمُومِنُ لِلْمَلَک الْمُوَكلِ بِهِ خَلِّ سَبِيلَهُ قَالَ فَيسْمَعُ اللَّهُ قَوْلَ الْمُومِنِ فَيأْمُرُ الْمَلَک (الْمُوَكلَ بِهِ) أَنْ يجِيزَ قَوْلَ الْمُومِنِ فَيخَلِّى سَبِيلَهُ [ثواب الأعمال ، ص172] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الشفعاء خمسه القرآن و الرحم و الأمانه و نبيكم و أهل بيت نبيكم [المناقب ، ج2 ، ص164] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إذا كان يوم القيامه بعث الله عز و جل العالم و العابد فإذا وقفا بين يدى الله عز و جل قيل للعابد انطلق إلى الجنه و قيل للعالم قف تشفع للناس بحسن تأديبک لهم [علل الشرائع ، ج2 ، ص394] .

وَ كمْ مِنْ مَلَک فِى السَّماواتِ لا تُغْنِى شَفاعَتُهُمْ شَيئاً إِلاّ مِنْ بَعْدِ أَنْ يأْذَنَ اللّهُ لِمَنْ يشاءُ

وَ يرْضى [نجم/26] .

توبه ، اعمال حسنه و... نيز شفيع هستند ، يعنى از مجازات ها رهائى مى دهند : إِنَّ الْحَسَناتِ يذْهِبْنَ السَّيئاتِ [هود/114] .

البته مراتب شفاعت كنندگان فرق دارد.

3. مشمولين شفاعت

1. محبين اهل بيت (ع)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَعَهٌ أَنَا لَهُمْ شَفِيعٌ يوْمَ الْقِيامَهِ الْمُكرِمُ لِذُرِّيتِى مِنْ بَعْدِى وَ الْقَاضِى لَهُمْ حَوَائِجَهُمْ وَ السَّاعِى لَهُمْ فِى أُمُورِهِمْ عِنْدَ مَا اضْطُرُّوا إِلَيهِ وَ الْمُحِبُّ لَهُمْ بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ [أمالى طوسى ، ص366] .

البته شفاعت شوندگان گاهى بعد از آنكه مدتها در آتش مى سوزد مورد شفاعت قرار مى گيرند و در وحشت ها ، عذاب قبر و قبض روح بهره ندارند.

وَ نَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلى جَهَنَّمَ وِرْداً لا يمْلِكونَ الشَّفاعَهَ إِلاّ مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمنِ عَهْداً [مريم/87-86] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إذا كان يوم القيامه جمع الله الأولين و الآخرين فى صعيد واحد فتغشاهم ظلمه شديده فيضجون إلى ربهم و يقولون يا رب اكشف عنا هذه الظلمه قال فيقبل قوم يمشى النور بين أيديهم قد أضاء أرض القيامه فيقول أهل الجمع هؤلاء أنبياء الله فيجيئهم النداء من عند الله ما هواء بأنبياء فيقول أهل الجمع فهواء ملائكه فيجيئهم النداء من عند الله ما هواء بملائكه فيقول أهل الجمع هواء شهداء فيجيئهم النداء من عند الله ما هواء بشهداء فيقولون من هم فيجيئهم النداء يا أهل الجمع سلوهم من أنتم فيقول أهل الجمع من أنتم فيقولون نحن العلويون نحن ذريه محمد رسول الله (ص) نحن أولاد على ولى الله نحن المخصوصون بكرامه الله نحن الآمنون المطمئنون فيجيئهم النداء من عند الله عز و جل اشفعوا فى محبيكم و أهل مودتكم

و شیعتکم فیشفعون فیشفعون [أمالی صدوق ، ص284] .

2- اصحاب کبائر.

قرآن می فرماید : إِنْ تَجْتَنِبُوا کبائِرَ ما تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُکفِّرْ عَنْکمْ سَیئاتِکمْ [نساء/31] .پس گناهان صغیره در همین دنیا مورد عفو می شود در صورت اجتناب از کبائر پس گناهی که در قیامت دامن گیر انسان می شود کبیره است و لذا پیغمبر فرمود : إِنَّمَا شَفَاعَتِی لِأَهْلِ الْکبَائِرِ مِنْ أُمَّتِی فَأَمَّا الْمُحْسِنُونَ فَمَا عَلَیهِمْ مِنْ سَبِیلٍ [أمالی صدوق ، ص7. شیعه و سنی این حدیث را نقل کرده] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فِی جَوَابِ نَفَرٍ مِنَ الْیهُودِ سَأَلُوهُ عَنْ مَسَائِلَ وَ أَمَّا شَفَاعَتِی فَفِی أَصْحَابِ الْکبَائِرِ مَا خَلَا أَهْلَ الشِّرْکِ وَ الظُّلْمِ [بحارالأنوار ، ج8 ، ص38] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إذا قمت المقام المحمود تشفعت فی أصحاب الکبائر من أمتی فیشفعنی الله فیهم و الله لا تشفعت فیمن آذی ذریتی [أمالی صدوق ، ص294] .

3- مؤمنین

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من لم یؤمن بحوضی فلا أورده الله حوضی و من لم یؤمن بشفاعتی فلا أناله الله شفاعتی [أمالی صدوق ، ص7] .

4- همسایگان و فامیل مومنان

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إن للجنه ثمانیه أبواب باب یدخل منه النبیون و الصدیقون و باب یدخل منه الشهداء و الصالحون و خمسه أبواب یدخل منها شیعتنا و محبونا فلا أزال واقفا علی الصراط أدعو و أقول رب سلم شیعتی و محبی و أنصاری و من تولانی فی دار الدنیا فإذا النداء من بطنان العرش قد أجیبت دعوتک و شفعت فی شیعتک و یشفع کل رجل من شیعتی و من تولانی و نصرنی و حارب من

حاربنى بفعل أو قول فى سبعين ألف من جيرانه و أقربائه و باب يدخل منه سائر المسلمين ممن شهد أن لا إله إلا الله و لم يكن فى قلبه مقدار ذره من بغضنا أهل البيت [خصال صدوق ، ج2 ، ص407] .

5- فساق

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أصحاب الحدود مسلمون لا مؤمنون و لا كافرون فإن الله تبارک و تعالى لا يدخل النار مؤمنا و قد وعده الجنه و لا يخرج من النار كافرا و قد أوعده النار و الخلود فيها و يغفر ما دون ذلک لمن يشاء و أصحاب الحدود فساق لا مؤمنون و لا كافرون و لا يخلدون فى النار و يخرجون منها يوما و الشفاعه جائزه لهم و للمستضعفين إذا ارتضى الله عز و جل دينهم [خصال صدوق ، ج2 ، ص608] .

6- جن

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أن أناسا من بنى هاشم أتوا رسول الله ص فسألوه أن يستعملهم على صدقات المواشى و قالوا يكون لنا هذا السهم الذى جعله للعالمين عليها فنحن أولى به فقال رسول الله ص يا بنى عبد المطلب إن الصدقه لا تحل لى و لا لكم و لكنى وعدت الشفاعه ثم قال و الله أشهد أنه قد وعدها فما ظنكم يا بنى عبد المطلب إذا أخذت بحلقه الباب أ ترونى مورا عليكم غيركم ثم قال إن الجن و الإنس يجلسون يوم القيامه فى صعيد واحد فإذا طال بهم الموقف طلبوا الشفاعه فيقولون إلى من فيأتون نوحا فيسألونه الشفاعه فقال هيهات قد رفعت حاجتى فيقولون إلى من فيقال إلى إبراهيم فيأتون إلى إبراهيم فيسألونه الشفاعه فيقول هيهات قد رفعت حاجتى فيقولون إلى من فيقال ائتوا

موسی فیأتونه فیسألونه الشفاعه فیقول هیهات قد رفعت حاجتی فیقولون إلی من فیقال ائتوا محمدا فیأتونه فیسألونه الشفاعه فیقوم مدلا حتی یأتی باب الجنه فیأخذ بحلقه الباب ثم یقرعه فیقال من هذا فیقول أحمد فیرحبون و یفتحون الباب فإذا نظر إلی الجنه خر ساجدا یمجد ربه بالعظمه فیأتیه ملک فیقول ارفع رأسک و سل تعط و اشفع تشفع فیرفع رأسه فیدخل من باب الجنه فیخر ساجدا و یمجد ربه و یعظمه فیأتیه ملک فیقول ارفع رأسک و سل تعط و اشفع تشفع فیقوم فما یسأل شیئا إلا أعطاه إیاه [بحارالأنوار ، ج8 ، ص47] .

4. محرومین شفاعت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من لم یؤمن بشفاعتی فلا أناله الله شفاعتی [أمالی صدوق ، ص7] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : و الله لا تشفعت فیمن آذی ذریتی [أمالی صدوق ، ص294] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن المؤمن لیشفع لحمیمه إلا أن یکون ناصبا و لو أن ناصبا شفع له کل نبی مرسل و ملک مقرب ما شفعوا [المحاسن ، ج1 ، ص186] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : إِنَّهُ لَمَّا حَضَرَ أَبِی الْوَفَاهُ قَالَ لِی یا بُنَی إِنَّهُ لَا ینَالُ شَفَاعَتَنَا مَنِ اسْتَخَفَّ بِالصَّلَاهِ [کافی ، ج3 ، ص270] .

مخفی نماند که حدیث 36 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : یا جابر لا تستعن بعدونا فی حاجه و لا تستطعمه و لا تسأله شربه ماء إنه لیمر به المؤمن فی النار فیقول یا مؤمن أ لست فعلت بک کذا و کذا فیستحیی منه فیستنقذه من النار و إنما سمی المؤمن مؤمنا لأنه یون علی الله فیؤمن أمانه [المحاسن ، ج1

، ص185] .

وحدیث 44 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الله رحیم بعباده و من رحمته أنه خلق مائه رحمه جعل منها رحمه واحده فی الخلق کلهم فیها یتراحم الناس و ترحم الوالده ولدها و تحنن الأمهات من الحیوانات علی أولادها فإذا کان یوم القیامه أضاف هذه الرحمه الواحده إلی تسع و تسعین رحمه فیرحم بها أمه محمد ثم یشفعهم فیمن یحبون له الشفاعه من أهل المله حتی إن الواحد لیجیء إلی مؤمن من الشیعه فیقول اشفع لی فیقول و أی حق لک علی فیقول سقیتک یوما ماء فیذکر ذلک فیشفع له فیشفع فیه و یجیئه آخر فیقول إن لی علیک حقا فاشفع لی فیقول و ما حقک علی فیقول استظللت بظل جداری ساعه فی یوم حار فیشفع له فیشفع فیه و لا یزال یشفع حتی یشفع فی جیرانه و خلطائه و معارفه فإن المؤمن أکرم علی الله مما تظنون [بحارالأنوار ، ج8 ، ص44] . در جلد هشتم بحار باب الشفاعه ، دلالت دارد بر اینکه دشمن اهل بیت (ع) اگر خدمتی به مؤمن کرده باشد از دوزخ رهائی می یابد ، چون مومنی که به او خدمت کرده منت می گذارد و او را شفیع می کند.

البته این شفاعت بعد از آن است که مدت ها در آتش دوزخ می سوزد و شاید مراد از دشمن غیر ناصبی باشد؛ یعنی کسانی که طرفدار مکتب اهل بیت (ع) نیستند نه آنکه عناد و بغض خاصی داشته باشد ، مضافا به اینکه این حدیث در برابر احادیثی که نفی شهادت می کند کم است.

5. فرق شفاعت در دنیا وآخرت

در دنیا شفیع از طرف مجرم انتخاب و برانگیخته می شود

، در آخرت از طرف مشفوع عنه (خدا) .

در دنیا ممکن است گناهکار در هر وضعی که باشد مشمول شفاعت شود ، ولی در آخرت مشمولان شفاعت شرائطی دارند.

شفاعت ها در دنیا گاهی بر اساس ظلم صورت می گیرد ، اما در آخرت نه.

6. پرسش وپاسخ

1- مقتضای قانون آن است که مجرم به دوزخ رود ، در حالی که شفاعت آن را بر می دارد. حال یا قانون اول ظلم استفتعالی الله عن وضعهو یا شفاعت ظلم است.

پاسخ : در معنای شفاعت گفتیم که شفاعت ضدیت با قانون اولی ندارد ، بلکه اثر شفاعت به حکومت است یعنی مصداق مجرم را عوض می کند. توضیح اینکه مقررات می گوید باید مجرم به دوزخ رود ، اما مقررات نیز می گوید کسی که چون علی (ع) عمری را در راه حق داد مقام دارد و پاداشی دارد و یکی از مقام ها و پاداشهای او مقام شفاعت است که از مقام خود برای گروهی که لایق درک آن شفاعت باشند استفاده می کند. شفاعت در حقیقت جزائی است که خداوند به اولیای خود داده و یکی از مقررات الهی است و دوزخ رفتن گروهی نیز از مقررات است و هر دو مطابق عدل است و حاکم شدن جزای اولیای خدا بر جزای گناهکار حاکم شدن عدل است بر عدل.

2- خداوند راهی را برای مردم معین کرده است و به نام صراط مستقیم توسط انبیا معرفی فرموده است و سیر در این راه به کمال و بهشت و تخلفش انسان را به دوزخ می کشاند و این سنت الهی استوَ لَنْ تَجِدَ لِسُنَّهِ اللّهِ تَبْدِیلاً [احزاب/62] .بنابراین شفاعت نسبت به همه مردم

نقض غرض و نسبت به بعضی تغییر سنت خواهد بود.

پاسخ : خداوند صفاتی دارد که هر یک اقتضائی دارد ، مثلا خدا قادر است ، اما از این قدرت سوء استفاده نمی کند ، زیرا غیر از صفت قدرت ، صفت عدل نیز دارد ، صفت حکمت نیز دارد و... . در مورد بحث که گفته می شود تخلف از قانون اقتضای دوزخ رفتن دارد ، صحیح است ، ولی خدا صفات دیگری دارد که اقتضای عفو و نجات دارند ، مانند رحیم ، غفار و...

و همان طور که اقتضای جهت عدل آن است که متخلف به دوزخ برود مقتضای جهت مغفرت آن است که مورد عفو قرار گیرد و معنای جملهلَنْ تَجِدَ لِسُنَّهِ اللّهِ تَبْدِیلاً [احزاب/62] .آن است که هر چیزی در نظام تکوین و تشریع سنت و راهی دارد ، اما نه اینکه تنها علت یکی است و نمی تواند جهات و علل دیگر نقشی داشته باشد ، بلکه در شفاعت صفات دیگر الهی نقش دارد.

3- قبول شفاعت مستلزم آن است که بگوئیم خدا دست از اراده خود برداشته است و این عمل در حق ظالم و اشتباه کار صحیح است نه خدا.

پاسخ : اراده خدا ثابت است ، بلکه مراد حالاتی به خود می گیرد و الا خدا از اول می داند وضع بنده چگونه است و بعد چگونه می شود و اشتباه نیست ، جواب ظلم نیز از سخنان سابق معلوم شد که شفاعت عمل خرافی نیست بلکه با استمداد از صفات الهی است و یا جزء پاداشهای اولیای شفاعت کننده است.

و یا به قول آقای فلسفی : شفاعت نیز از اراده ازلی خدا

است که به تعبیر مقام محمود به مردم اعلام

شده و در این صورت هیچ تغییری تصور نمی شود.

4- عقیده به شفاعت باعث تجری مردم است ، پس باید آیات شفاعت را حمل برمعنای دیگری کرد.

پاسخ : جرئت در صورتی است که شخص گKŮÃکار یا نوع گناه معین باشد و ثانیا آیات توبه را چه جواب می دهید.

5- آیات شفاعت میان مثبته و نافیه و از متشابهات است.

پاسخ : بر فرض مشابه با رجوع به محکمات قابل حل است. [اشکالات و پاسخ ها از المیزان ، ج 1]

6- اصلا شفاعت یک نوع شرک و توجه به غیر خدا است (این اشکال از وهابی ها در عدل الهی نقل شده است) .

پاسخ : در قرآن آنچه به عنوان شرکت معرفی شده با کلمه من دوگونه ذکر شده اما اولیای خدا که به اذن خدا شفاعت می کنندما مِنْ شَفِيعٍ إِلاّ مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ [یونس/3] . از شرکت دور است.

به علاوه شفاعت خواهی از غیر خدا به هر صورت شرک نیست ، بلکه ممکن است شرک باشد اگر برای شفیع استقلال قائل شویم و ممکن است شرک نباشد ، اگر شفیع را پرتوی از لطف خدا با اذن و امر خدا بدانیم.

7- لازمه شفاعت آن است که رحمت شفیع بیش از خدا باشد

پاسخ : رحمت شفیع وقتی مفید قرار می گیرد که با اذن خدا باشدمَنْ ذَا الَّذِی یشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاّ بِإِذْنِهِ [بقره/255] بنابراین رحمت شفیع پرتوی است از لطف خدا که شفیع را نصب کرده و اذن به شفاعت داده است.

8- قرآن در آیاتی شفاعت را باطل می داد.

پاسخ : شفاعت دو نوع است : واقعی

و موهومی ، قرآن شفاعت موهوم را رد می کند ویعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ ما لا یضُرُّهُمْ وَ لا ینْفَعُهُمْ وَ یقُولُونَ هولاءِ شُفَعاونا عِنْدَ اللّهِ [یونس/18] بت ها را شفیع می دانستند ، آن هم با صفتمِنْ دُونِ اللّهِ

9- اصل شفاعت با اصلی که قرآن داردوَ أَنْ لَیسَ لِلْإِنْسانِ إِلاّ ما سَعی [نجم/39] منافات دارد.

پاسخ : بهره برداری از شفاعت مرهون همان سعی و عمل انسان است ، یعنی باید عملی و ایمانی باشد و شفاعت کمبود آن را جبران کند و به عبارت دیگر شفاعت اثر عمل است و تا عمل نباشد شفاعت نیست و در حقیقت شفاعت شعاع عمل است.

10- شفاعت مستلزم آن است که بگوئیم خدا تحت تاثیر شفیع قرار می گیرد و انفعال می پذیرد.

پاسخ : تاثیر و تغییر در ذات خدا راه ندارد و آن چه هست تغییر در موضوع خارج است

1. شفاعت

1. اثبات شفاعت درقرآن

1-الایات المثبته : ما مِنْ شَفِیعٍ إِلاّ مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ [یونس/3] .

وَ لا تَنْفَعُ الشَّفاعَهُ عِنْدَهُ إِلاّ لِمَنْ أَذِنَ لَهُ [سبأ/22] . وغیره.

2-الایات النافیه : تَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبابُ [بقره/166] .

یوْمٌ لا بَیعٌ فِیهِ وَ لا خُلَّهٌ وَ لا شَفاعَهٌ [بقره/254] .

3 وجه الجمع ان الاصل فی هذا الیوم عدم الشفاعه الا ان یأذن الله لاحد فی احد کوجه الجمع فی الایات المثبته و النافیه لعلم الغیب لغیر الله

اصل شفاعت قابل تردید نیست نزد شیعه و سنی

قال العلامه قدس الله روحه فی شرحه علی التجرید : اتفقت العلماء علی ثبوت الشفاعه للنبی (ص) . [بحارالأنوار ، ج8 ، ص61] . 5- فخر رازی

می گوید : امت

اسلامی اجماع دارند بر اینکه در قیامت مقام شفاعت برای حضرت رسول است.

محمد بن عبد الوهاب رئیس وهابی ها نیز شفاعت را برای پیغمبر و ملائکه و اولیا و اطفال قبول دارد. [آیه الکرسی فلسفی] .

2. شفاعت کنندگان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثَةٌ يشْفَعُونَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَيشَفِّعُهُمْ الْأَنْبِياءُ ثُمَّ الْعُلَمَاءُ ثُمَّ الشُّهَدَاءُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص156] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لنا شفاعه و لأهل مودتنا شفاعه [خصال صدوق ، ج2 ، ص624] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إذا كان يوم القيامه جمع الله الأولين و الآخرين فی صعيد واحد فتغشاهم ظلمه شديده فيضجون إلى ربهم و يقولون يا رب اكشف عنا هذه الظلمه قال فيقبل قوم يمشی النور بين أيديهم قد أضاء أرض القيامه فيقول أهل الجمع هواء أنبياء الله فيجيئهم النداء من عند الله ما هواء بأنبياء فيقول أهل الجمع فهواء ملائكه فيجيئهم النداء من عند الله ما هواء بملائكه فيقول أهل الجمع هواء شهداء فيجيئهم النداء من عند الله ما هواء بشهداء فيقولون من هم فيجيئهم النداء يا أهل الجمع سلوهم من أنتم فيقول أهل الجمع من أنتم فيقولون نحن العلويون نحن ذريه محمد رسول الله (ص) نحن أولاد علی ولی الله نحن المخصوصون بكرامه الله نحن الآمنون المطمئنون فيجيئهم النداء من عند الله عز و جل اشفعوا فی محبيكم و أهل مودتكم و شيعتكم فيشفعون فيشفعون [أمالی صدوق ، ص284] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شيعتنا من نور الله خلقوا و إليه يعودون و الله إنكم لملحقون بنا يوم القيامه و إنا لنشفع فنشفع و و الله إنكم لتشفعون فتشفعون و

ما من رجل منكم إلا و سترفع له نار عن شماله و جنه عن يمينه فيدخل أحباءه الجنه و أعداءه النار [علل الشرائع ، ج1 ، ص93] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْمُومِنَ مِنْكمْ يوْمَ الْقِيامَهِ لَيمُرُّ بِهِ الرَّجُلُ لَهُ الْمَعْرِفَهُ بِهِ فِی الدُّنْيا وَ قَدْ أُمِرَ بِهِ إِلَی النَّارِ وَ الْمَلَک ينْطَلِقُ بِهِ فَيقُولُ لَهُ يا فُلَانُ أَغِثْنِی فَقَدْ كنْتُ أَصْنَعُ إِلَيک الْمَعْرُوفَ فِی الدُّنْيا وَ أَسْعِفُک بِالْحَاجَهِ تَطْلُبُهَا مِنِّی فَهَلْ عِنْدَک الْيوْمَ مُكافَأَهٌ قَالَ فَيقُولُ الْمُومِنُ لِلْمَلَک الْمُوَكلِ بِهِ خَلِّ سَبِيلَهُ قَالَ فَيسْمَعُ اللَّهُ قَوْلَ الْمُومِنِ فَيأْمُرُ الْمَلَک (الْمُوَكلَ بِهِ) أَنْ يجِيزَ قَوْلَ الْمُومِنِ فَيخَلِّی سَبِيلَهُ [ثواب الأعمال ، ص172] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الشفعاء خمسه القرآن و الرحم و الأمانه و نبيكم و أهل بيت نبيكم [المناقب ، ج2 ، ص164] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إذا كان يوم القيامه بعث الله عز و جل العالم و العابد فإذا وقفا بين يدى الله عز و جل قيل للعابد انطلق إلى الجنه و قيل للعالم قف تشفع للناس بحسن تأديبک لهم [علل الشرائع ، ج2 ، ص394] .

وَ كمْ مِنْ مَلَک فِی السَّماواتِ لا تُغْنِی شَفاعَتُهُمْ شَيئاً إِلاّ مِنْ بَعْدِ أَنْ يأْذَنَ اللّهُ لِمَنْ يشاءُ وَ يرْضی [نجم/26] .

توبه ، اعمال حسنه و... نيز شفيع هستند ، يعنى از مجازات ها رهائى مى دهند : إِنَّ الْحَسَناتِ يذْهِبْنَ السَّيئاتِ [هود/114] .

البته مراتب شفاعت كنندگان فرق دارد.

3. مشمولين شفاعت

1. محبين اهل بيت (ع)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَعَهٌ أَنَا لَهُمْ شَفِيعٌ يوْمَ الْقِيامَهِ الْمُكرِمُ لِذُرِّيتِی مِنْ بَعْدِی وَ الْقَاضِی لَهُمْ حَوَائِجَهُمْ وَ السَّاعِی لَهُمْ فِی

أُمُورِهِمْ عِنْدَ مَا اضْطُرُّوا إِلَيهِ وَ الْمُحِبُّ لَهُمْ بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ [أمالی طوسی ، ص366] .

البته شفاعت شوندگان گاهی بعد از آنکه مدتها در آتش می سوزد مورد شفاعت قرار می گیرند و در وحشت ها ، عذاب قبر و قبض روح بهره ندارند.

وَ نَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلى جَهَنَّمَ وِرْداً لا يمْلِكونَ الشَّفاعَةَ إِلاّ مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمنِ عَهْداً [مريم/87-86] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إذا كان يوم القيامه جمع الله الأولين و الآخرين فی صعيد واحد فتغشاهم ظلمه شديده فيضجون إلی ربهم و يقولون يا رب اكشف عنا هذه الظلمه قال فيقبل قوم يمشی النور بين أيديهم قد أضاء أرض القيامه فيقول أهل الجمع هؤلاء أنبياء الله فيجيئهم النداء من عند الله ما هواء بأنبياء فيقول أهل الجمع فهواء ملائكه فيجيئهم النداء من عند الله ما هواء بملائكه فيقول أهل الجمع هواء شهداء فيجيئهم النداء من عند الله ما هواء بشهداء فيقولون من هم فيجيئهم النداء يا أهل الجمع سلوهم من أنتم فيقول أهل الجمع من أنتم فيقولون نحن العلويون نحن ذريه محمد رسول الله (ص) نحن أولاد علی ولی الله نحن المخصوصون بكرامه الله نحن الآمنون المطمئنون فيجيئهم النداء من عند الله عز و جل اشفعوا فی محبيكم و أهل مودتكم و شيعتكم فيشفعون فيشفعون [أمالی صدوق ، ص284] .

2- اصحاب کبائر.

قرآن می فرماید : إِنْ تَجْتَنِبُوا كبائِرَ ما تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكفِّرْ عَنْكمْ سَيئاتِكمْ [نساء/31] .پس گناهان صغیره در همین دنیا مورد عفو می شود در صورت اجتناب از کبائر پس گناهی که در قیامت دامن گیر انسان می شود کبیره است و لذا پیغمبر فرمود : إِنَّمَا شَفَاعَتِی لِأَهْلِ الْكبَائِرِ مِنْ أُمَّتِی

فَأَمَّا الْمُحْسِنُونَ فَمَا عَلَيهِمْ مِنْ سَبِيلٍ [أمالى صدوق ، ص7. شيعه و سنى اين حديث را نقل كرده] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فِى جَوَابِ نَفَرٍ مِنَ الْيهُودِ سَأَلُوهُ عَنْ مَسَائِلَ وَ أَمَّا شَفَاعَتِى فَفِى أَصْحَابِ الْكَبَائِرِ مَا خَلَا أَهْلَ الشِّرْكِ وَ الظُّلْمِ [بحارالأنوار ، ج8 ، ص38] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إذا قمت المقام المحمود تشفعت فى أصحاب الكبائر من أمتى فيشفعنى الله فيهم و الله لا تشفعت فيمن آذى ذريتى [أمالى صدوق ، ص294] .

3- مؤمنين

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من لم يؤمن بحوضى فلا أورده الله حوضى و من لم يؤمن بشفاعتى فلا أناله الله شفاعتى [أمالى صدوق ، ص7] .

4- همسايگان و فاميل مومنان

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إن للجنه ثمانيه أبواب باب يدخل منه النبيون و الصديقون و باب يدخل منه الشهداء و الصالحون و خمسه أبواب يدخل منها شيعتنا و محبونا فلا أزال واقفا على الصراط أدعو و أقول رب سلم شيعتى و محبى و أنصارى و من تولانى فى دار الدنيا فإذا النداء من بطنان العرش قد أجيبت دعوتک و شفعت فى شيعتک و يشفع كل رجل من شيعتى و من تولانى و نصرنى و حارب من حاربنى بفعل أو قول فى سبعين ألف من جيرانه و أقربائه و باب يدخل منه سائر المسلمين ممن شهد أن لا إله إلا الله و لم يكن فى قلبه مقدار ذره من بغضنا أهل البيت [خصال صدوق ، ج2 ، ص407] .

5- فساق

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أصحاب الحدود مسلمون لا مؤمنون و لا كافرون فإن الله تبارک و تعالى لا يدخل

النار مؤمنا و قد وعده الجنه و لا يخرج من النار كافرا و قد أوعده النار و الخلود فيها و يغفر ما دون ذلک لمن يشاء و أصحاب الحدود فساق لا مؤمنون و لا كافرون و لا يخلدون فى النار و يخرجون منها يوما و الشفاعه جائزه لهم و للمستضعفين إذا ارتضى الله عز و جل دينهم [خصال صدوق ، ج2 ، ص608] .

6- جن

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أن أناسا من بنى هاشم أتوا رسول الله ص فسألوه أن يستعملهم على صدقات المواشى و قالوا يكون لنا هذا السهم الذى جعله للعالمين عليها فنحن أولى به فقال رسول الله ص يا بنى عبد المطلب إن الصدقه لا تحل لى و لا لكم و لكنى وعدت الشفاعه ثم قال و الله أشهد أنه قد وعدها فما ظنكم يا بنى عبد المطلب إذا أخذت بحلقه الباب أ ترونى مورا عليكم غيركم ثم قال إن الجن و الإنس يجلسون يوم القيامه فى صعيد واحد فإذا طال بهم الموقف طلبوا الشفاعه فيقولون إلى من فيأتون نوحا فيسألونه الشفاعه فقال هيهات قد رفعت حاجتى فيقولون إلى من فيقال إلى إبراهيم فيأتون إلى إبراهيم فيسألونه الشفاعه فيقول هيهات قد رفعت حاجتى فيقولون إلى من فيقال ائتوا موسى فيأتونه فيسألونه الشفاعه فيقول هيهات قد رفعت حاجتى فيقولون إلى من فيقال ائتوا محمدا فيأتونه فيسألونه الشفاعه فيقوم مدلا حتى يأتى باب الجنه فيأخذ بحلقه الباب ثم يقرعه فيقال من هذا فيقول أحمد فيرحبون و يفتحون الباب فإذا نظر إلى الجنه خر ساجدا يمجد ربه بالعظمه فيأتيه ملک فيقول ارفع رأسک و سل تعط و اشفع تشفع فيرفع رأسه فيدخل من باب

الجنه فيخر ساجدا و يمجد ربه و يعظمه فيأتيه ملک فيقول ارفع رأسک و سل تعط و اشفع تشفع فيقوم فما يسأل شيئا إلا أعطاه إياه [بحارالأنوار ، ج8 ، ص47] .

4. محرومين شفاعت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من لم يؤمن بشفاعتی فلا أناله الله شفاعتی [أمالی صدوق ، ص7] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : و الله لا تشفعت فيمن آذی ذريتی [أمالی صدوق ، ص294] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن المؤمن ليشفع لحميمه إلا أن يكون ناصبا و لو أن ناصبا شفع له كل نبی مرسل و ملک مقرب ما شفعوا [المحاسن ، ج1 ، ص186] .

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنَّهُ لَمَّا حَضَرَ أَبِی الْوَفَاهُ قَالَ لِی يا بُنَی إِنَّهُ لَا يَنَالُ شَفَاعَتَنَا مَنِ اسْتَخَفَّ بِالصَّلَاهِ [كافی ، ج3 ، ص270] .

مخفی نماند كه حديث 36 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يا جابر لا تستعن بعدونا فی حاجه و لا تستطعمه و لا تسأله شربه ماء إنه ليمر به المؤمن فی النار فيقول يا مؤمن أ لست فعلت بک كذا و كذا فيستحيی منه فيستنقذه من النار و إنما سمی المؤمن مؤمنا لأنه يون على الله فيؤمن أمانه [المحاسن ، ج1 ، ص185] .

وحديث 44 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الله رحيم بعباده و من رحمته أنه خلق مائه رحمه جعل منها رحمه واحده فی الخلق كلهم فبها يتراحم الناس و ترحم الوالده ولدها و تحنن الأمهات من الحيوانات على أولادها فإذا كان يوم القيامه أضاف هذه الرحمه الواحده إلى تسع و تسعين رحمه فيرحم بها أمه محمد ثم يشفعهم فيمن يحبون له

الشفاعه من أهل المله حتی إن الواحد لیجیء إلی مؤمن من الشیعه فیقول اشفع لی فیقول و أی حق لک علی فیقول سقیتک یوما ماء فیذکر ذلک فیشفع له فیشفع فیه و یجیئه آخر فیقول إن لی علیک حقا فاشفع لی فیقول و ما حقک علی فیقول استظللت بظل جداری ساعه فی یوم حار فیشفع له فیشفع فیه و لا یزال یشفع حتی یشفع فی جیرانه و خلطائه و معارفه فإن المؤمن أکرم علی الله مما تظنون [بحارالأنوار ، ج8 ، ص44] . در جلد هشتم بحار باب الشفاعه ، دلالت دارد بر اینکه دشمن اهل بیت (ع) اگر خدمتی به مؤمن کرده باشد از دوزخ رهائی می یابد ، چون مومنی که به او خدمت کرده منت می گذارد و او را شفیع می کند.

البته این شفاعت بعد از آن است که مدت ها در آتش دوزخ می سوزد و شاید مراد از دشمن غیر ناصبی باشد؛ یعنی کسانی که طرفدار مکتب اهل بیت (ع) نیستند نه آنکه عناد و بغض خاصی داشته باشد ، مضافا به اینکه این حدیث در برابر احادیثی که نفی شهادت می کند کم است.

5. فرق شفاعت در دنیا وآخرت

در دنیا شفیع از طرف مجرم انتخاب و برانگیخته می شود ، در آخرت از طرف مشفوع عنه (خدا) .

در دنیا ممکن است گناهکار در هر وضعی که باشد مشمول شفاعت شود ، ولی در آخرت مشمولان شفاعت شرائطی دارند.

شفاعت ها در دنیا گاهی بر اساس ظلم صورت می گیرد ، اما در آخرت نه.

6. پرسش وپاسخ

1- مقتضای قانون آن است که مجرم به دوزخ رود ، در حالی که شفاعت آن را بر می دارد.

حال یا قانون اول ظلم استفتعالی الله عن وضعهو یا شفاعت ظلم است.

پاسخ : در معنای شفاعت گفتیم که شفاعت ضدیت با قانون اولی ندارد ، بلکه اثر شفاعت به حکومت است یعنی مصداق مجرم را عوض می کند. توضیح اینکه مقررات می گوید باید مجرم به دوزخ رود ، اما مقررات نیز می گوید کسی که چون علی (ع) عمری را در راه حق داد مقام دارد و پاداشی دارد و یکی از مقام ها و پاداشهای او مقام شفاعت است که از مقام خود برای گروهی که لایق درک آن شفاعت باشند استفاده می کند. شفاعت در حقیقت جزائی است که خداوند به اولیای خود داده و یکی از مقررات الهی است و دوزخ رفتن گروهی نیز از مقررات است و هر دو مطابق عدل است و حاکم شدن جزای اولیای خدا بر جزای گناهکار حاکم شدن عدل است بر عدل.

2- خداوند راهی را برای مردم معین کرده است و به نام صراط مستقیم توسط انبیا معرفی فرموده است و سیر در این راه به کمال و بهشت و تخلفش انسان را به دوزخ می کشاند و این سنت الهی استوَ لَنْ تَجِدَ لِسُنَّهِ اللّهِ تَبْدِیلاً [احزاب/62] .بنابراین شفاعت نسبت به همه مردم نقض غرض و نسبت به بعضی تغییر سنت خواهد بود.

پاسخ : خداوند صفاتی دارد که هر یک اقتضائی دارد ، مثلا خدا قادر است ، اما از این قدرت سوء استفاده نمی کند ، زیرا غیر از صفت قدرت ، صفت عدل نیز دارد ، صفت حکمت نیز دارد و... . در مورد بحث که گفته می شود تخلف از قانون اقتضای دوزخ رفتن

دارد ، صحیح است ، ولی خدا صفات دیگری دارد که اقتضای عفو و نجات دارند ، مانند رحیم ، غفار و...

و همان طور که اقتضای جهت عدل آن است که متخلف به دوزخ برود مقتضای جهت مغفرت آن است که مورد عفو قرار گیرد و معنای جملهلَنْ تَجِدَ لِسُنَّهِ اللّهِ تَبْدِیلاً [احزاب/62] .آن است که هر چیزی در نظام تکوین و تشریع سنت و راهی دارد ، اما نه اینکه تنها علت یکی است و نمی تواند جهات و علل دیگر نقشی داشته باشد ، بلکه در شفاعت صفات دیگر الهی نقش دارد.

3- قبول شفاعت مستلزم آن است که بگوئیم خدا دست از اراده خود برداشته است و این عمل در حق ظالم و اشتباه کار صحیح است نه خدا.

پاسخ : اراده خدا ثابت است ، بلکه مراد حالاتی به خود می گیرد و الا خدا از اول می داند وضع بنده چگونه است و بعد چگونه می شود و اشتباه نیست ، جواب ظلم نیز از سخنان سابق معلوم شد که شفاعت عمل خرافی نیست بلکه با استمداد از صفات الهی است و یا جزء پاداشهای اولیای شفاعت کننده است.

و یا به قول آقای فلسفی : شفاعت نیز از اراده ازلی خدا است که به تعبیر مقام محمود به مردم اعلام

شده و در این صورت هیچ تغییری تصور نمی شود.

4- عقیده به شفاعت باعث تجری مردم است ، پس باید آیات شفاعت را حمل برمعنای دیگری کرد.

پاسخ : جرئت در صورتی است که شخص گناه کار یا نوع گناه معین باشد و ثانیا آیات توبه را چه جواب می دهید.

5- آیات شفاعت میان مثبته و نافیه و

از متشابهات است.

پاسخ : بر فرض مشابه با رجوع به محکمات قابل حل است. [اشکالات و پاسخ ها از المیزان ، ج 1]

6- اصلا شفاعت یک نوع شرک و توجه به غیر خدا است (این اشکال از وهابی ها در عدل الهی نقل شده است) .

پاسخ : در قرآن آنچه به عنوان شرکت معرفی شده با کلمه من دوگونه ذکر شده اما اولیای خدا که به اذن خدا شفاعت می کنندما مِنْ شَفِيعٍ إِلاّ مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ [یونس/3] . از شرکت دور است.

به علاوه شفاعت خواهی از غیر خدا به هر صورت شرک نیست ، بلکه ممکن است شرک باشد اگر برای شفیع استقلال قائل شویم و ممکن است شرک نباشد ، اگر شفیع را پرتوی از لطف خدا با اذن و امر خدا بدانیم.

7- لازمه شفاعت آن است که رحمت شفیع بیش از خدا باشد

پاسخ : رحمت شفیع وقتی مفید قرار می گیرد که با اذن خدا باشدمَنْ ذَا الَّذِی یشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاّ بِإِذْنِهِ [بقره/255] بنابراین رحمت شفیع پرتوی است از لطف خدا که شفیع را نصب کرده و اذن به شفاعت داده است.

8- قرآن در آیاتی شفاعت را باطل می داد.

پاسخ : شفاعت دو نوع است : واقعی و موهومی ، قرآن شفاعت موهوم را رد می کند ویعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ ما لا یضُرُّهُمْ وَ لا ینْفَعُهُمْ وَ یقُولُونَ هولاءِ شُفَعاونا عِنْدَ اللّهِ [یونس/18] بت ها را شفیع می دانستند ، آن هم با صفتمِنْ دُونِ اللّهِ

9- اصل شفاعت با اصلی که قرآن داردوَ أَنْ لَیسَ لِلْإِنْسانِ إِلاّ ما سَعی [نجم/39] منافات دارد.

پاسخ : بهره برداری از شفاعت

مرهون همان سعی و عمل انسان است ، یعنی باید عملی و ایمانی باشد و شفاعت کمبود آن را جبران کند و به عبارت دیگر شفاعت اثر عمل است و تا عمل نباشد شفاعت نیست و در حقیقت شفاعت شعاع عمل است.

10- شفاعت مستلزم آن است که بگوئیم خدا تحت تاثیر شفیع قرار می گیرد و انفعال می پذیرد.

پاسخ : تاثیر و تغییر در ذات خدا راه ندارد و آن چه هست تغییر در موضوع خارج است

1. شک

1.علل

1. فتنه

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یعْبُدُ اللّهَ عَلی حَرْفٍ فَإِنْ أَصابَهُ خَیرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَ إِنْ أَصابَتْهُ فِتْنَهٌ انْقَلَبَ عَلی وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْیا وَ الْآخِرَهَ ذلِک هُوَ الْخُسْرانُ الْمُبینُ [حج/11] .

2. ستمگری

کذلِک یضِلُّ اللّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتابٌ [غافر/34] .

3. استهزا

بَلْ هُمْ فی شَک یلْعَبُونَ [دخان/9] .

4. بی ایمانی

عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی قَوْلِهِ "کذلِک یجْعَلُ اللّهُ الرِّجْسَ عَلَی الَّذِینَ لا یومِنُونَ" (انعام-125) قَالَ : " هُوَ الشَّک" [تفسیرعیاشی ، ج1 ، ص377] .

5. دشمنی با انبیا

وَ إِنّا لَفی شَک مِمّا تَدْعُونَنا إِلَیهِ مُرِیب [ابراهیم/9] .

وَ إِنَّهُمْ لَفی شَک مِنْهُ مُریبٍ [هود/110].

قالَتْ رُسُلُهُمْ أَ فِی اللّهِ شَک فاطِرِ السَّماواتِ وَ الْأَرْض [ابراهیم/10].

بَلْ هُمْ فی شَک مِنْها بَلْ هُمْ مِنْها عَمُون [نمل/66].

إِلاّ لِنَعْلَمَ مَنْ یومِنُ بِالآْخِرَهِ مِمَّنْ هُوَ مِنْها فی شَک [سبأ/21].

إِنَّهُمْ کانُوا فی شَک مُریب [سبأ/54].

أَءُنْزِلَ عَلَیهِ الذِّکرُ مِنْ بَینِنا بَلْ هُمْ فی شَک مِنْ ذِکری [ص/8].

فَما زِلْتُمْ فی شَک مِمّا جاءَکمْ بِه [غافر/34].

وَ إِنَّ

الَّذينَ أُورِثُوا الْكتابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفى شَک مِنْهُ مُريب [شورى/14] .

2. صفات

1. صفات مشكوكين در قرآن

مَنّاعٍ لِلْخَيرِ مُعْتَدٍ مُريبٍ [ق/25] .

كذلِک يضِلُّ اللّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتابٌ [غافر/34] .

إِنَّما يسْتَأْذِنُک الَّذينَ لا يومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآْخِرِ وَ ارْتابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فى رَيبِهِمْ يتَرَدَّدُون [توبه/45] .

وَ لكنَّكمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكمْ وَ تَرَبَّصْتُمْ وَ ارْتَبْتُم [حديد/14] .

2. صفات مؤمنان

إِنَّمَا الْمُومِنُونَ الَّذينَ آمَنُوا بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يرْتابُوا [حجرات/15] .

وَ أَرْوِى فِى قَوْلِهِ "الَّذِينَ آمَنُوا وَ لَمْ يلْبِسُوا إِيمانَهُمْ بِظُلْم" (انعام/82) قَالَ : "الشَّک الشَّاک فِى الآخِرَهِ مِثْلُ الشَّاک فِى الْأُولَى نَسْأَلُ الثَّبَاتَ وَ حُسْنَ الْيقِينِ" [فقه الرضا ، ص388] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يتَعَوَّذُ فِى كلِّ يوْم مِنْ سِتٍّ مِنَ الشَّک وَ الشِّرْک وَ الْحَمِيهِ وَ الْغَضَبِ وَ الْبَغْى وَ الْحَسَدِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص329] . /

وَ لا يرْتابَ الَّذينَ أُوتُوا الْكتابَ وَ الْمُومِنُونَ [مدثر/31] .

إِنَّمَا الْمُومِنُونَ الَّذينَ آمَنُوا بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يرْتابُوا [حجرات/15] .

3. موضوعات (در قرآن)

1. در مورد حضرت عيسى (ع)

وَ إِنَّ الَّذينَ اخْتَلَفُوا فيهِ لَفى شَک مِنْهُ [نساء/157] .

2. در مورد کتاب خداوند و دین اسلام

فَإِنْ كنْتَ فی شَک مِمّا أَنْزَلْنا إِلَیک فَسْئَلِ الَّذینَ یقْرَونَ الْکتابَ مِنْ قَبْلِک [یونس/94] .

یا أَیهَا النّاسُ إِنْ کنْتُمْ فی شَک مِنْ دینی فَلا أَعْبُدُ الَّذینَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ [یونس/104] .

وَ لکنْ تَصْدیقَ الَّذی بَینَ یدَیهِ وَ تَفْصیلَ الْکتابِ لا رَیبَ فیهِ [یونس/37] .

تَنْزیلُ الْکتابِ لا رَیبَ

فيهِ مِنْ رَبِّ الْعالَمين [سجده/2] .

ذلِک الْکتابُ لا رَيبَ فيه [بقره/2] .

وَ إِنْ کنْتُمْ فی رَيبٍ مِمّا نَزَّلْنا عَلی عَبْدِنا [بقره/23] .

أَ فی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمِ ارْتابُوا [نور/50] .

3. دشمنان انبيا

وَ إِنّا لَفی شَک مِمّا تَدْعُونَنا إِلَيهِ مُريب [ابراهيم/9] .

وَ إِنَّهُمْ لَفی شَک مِنْهُ مُريبٍ [هود/110] .

قالَتْ رُسُلُهُمْ أَ فِی اللّهِ شَک فاطِرِ السَّماواتِ وَ الْأَرْض [ابراهيم/10] .

بَلْ هُمْ فی شَک مِنْها بَلْ هُمْ مِنْها عَمُون [نمل/66] .

إِلاّ لِنَعْلَمَ مَنْ يومِنُ بِالْآخِرَهِ مِمَّنْ هُوَ مِنْها فی شَک [سبأ/21] .

إِنَّهُمْ کانُوا فی شَک مُريب [سبأ/54] .

أَءُنْزِلَ عَلَيهِ الذِّکرُ مِنْ بَينِنا بَلْ هُمْ فی شَک مِنْ ذِکری [ص/8] .

فَما زِلْتُمْ فی شَک مِمّا جاءَکمْ بِه [غافر/34] .

وَ إِنَّ الَّذينَ أُورِثُوا الْکتابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفی شَک مِنْهُ مُريب [شوری/14] .

4.در مورد مرگ و قيامت و محشر و روز جزا

وَ جَعَلَ لَهُمْ أَجَلاً لا رَيبَ فيهِ [اسراء/99] .

لِيعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ وَ أَنَّ السّاعَهَ لا رَيبَ فيها [کهف/21] .

يا أَيهَا النّاسُ إِنْ کنْتُمْ فی رَيبٍ مِنَ الْبَعْث [حج/5] .

وَ أَنَّ السّاعَهَ آتِيهٌ لا رَيبَ فيها [حج/7] .

إِنَّ السّاعَةَ لآَتِيةٌ لا رَيبَ فيها وَ لكنَّ أكثَرَ النّاسِ لا يومِنُونَ [غافر/59] .

وَ تُنْذِرَ يوْمَ الْجَمْعِ لا رَيبَ فيهِ [شورى/7] .

ثُمَّ يجْمَعُكمْ إِلى يوْمِ الْقِيامَهِ لا رَيبَ فيهِ [جاثيه/26] .

وَ إِذا قيلَ إِنَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ وَ السّاعَهُ لا رَيبَ فيها قُلْتُمْ ما نَدْرى مَا السّاعَه [جاثيه/32] .

5. در

مورد حضرت رسول اکرم (ص)

أَمْ يقُولُونَ شاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيبَ الْمَنُون [طور/30] .

إِذاً لاَرْتابَ الْمُبْطِلُونَ [عنکبوت/48] .

4. نتیجه شرک ارتداد

1. کسانی که بعد از ایمان مرتد شدند

وَدَّ کثیرٌ مِنْ أَهْلِ الْکتابِ لَوْ یرُدُّونَکمْ مِنْ بَعْدِ إِیمانِکمْ کفّاراً حَسَدا [بقره/109] .

وَ نُرَدُّ عَلی أَعْقابِنا بَعْدَ إِذْ هَدانَا اللّهُ [انعام/71] .

وَ مَنْ یرْتَدِدْ مِنْکمْ عَنْ دینِهِ [بقره/217] .

2. هشدار

وَ لا تَرْتَدُّوا عَلی أَدْبارِکمْ [مائده/21] .

5. راهی برای رفع شک

ذلِکمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللّهِ وَ أَقْوَمُ لِلشَّهادَهِ وَ أَدْنی أَلاّ تَرْتابُوا [بقره/282] .

1. شکر

1. سیمای شکر

1. وجوب شکر

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنینَ (ع) : الشُّکرُ مَفْرُوضٌ [غرر الحکم ، ص277.]

2. حرزی برای نعمت

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنینَ (ع) : الشکر حصن النعم [غرر الحکم ، ص278.]

3. زینت نعمت ها

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : الشكر زينه للنعماء زين النعماء [غرر الحكم ، ص277.]

4. صفت كريم

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : الكريم يشكر القليل و اللئيم يكفر الجزيل [غرر الحكم ، ص277.]

5. كليد نيكى ها

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : الْمَعْرُوفُ غُلٌّ لَا يفُكهُ إِلَّا شُكرٌ أَوْ مُكافَأَهٌ [غرر الحكم ، ص385.]

6. اصلاح قضا و قدر

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : الْمُومِنُ بَينَ نِعْمَةً وَ خَطِينَهٍ لَا يصْلِحُهُمَا إِلَّا الشُّكرُ وَ الِاسْتِغْفَارُ [غرر الحكم ، ص90.]

7. كلام اهل بهشت

قالُوا الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِى صَدَقَنا وَعْدَهُ [زمر/74.]

2. آثار شكر

1. عامل افزايش

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : الشُّكرُ زِيادَهٌ [غرر الحكم ، ص279.]

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : ثمر ه الشُّكرُ زِيادَهٌ النِّعَمِ [غرر الحكم ، ص279.]

لَئِنْ شَكرْتُمْ لأَزِيدَنَّكمْ [ابراهيم/7.]

2. دوام نعمت

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : الشكر يدوم بذر النعم [غرر الحكم ، ص278.]

رسول الله (ص) : ان للنعم أوابد كأوابد الوحش فقيدوها بكثره الشكر [جامع السعادات ج3 ، ص192]

3. موجب جلب رزق

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : الشكر على النعمه جزاء لماضيها و اجتلاب لآتيها [غرر الحكم ، ص278.]

4. عامل رشد و كمال

شاكراً لِأَنْعُمِهِ اجْتَباهُ وَ هَداهُ إِلى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ [نحل/121.]

5. موجب بركت زياد

وَ لَوْ أَنَّهُمْ أَقامُوا التَّوْراةَ وَ الْإِنْجِيلَ وَ ما أُنْزِلَ

إِلَيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لأَكلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ [مائده/66.]

3. موارد شکر در قرآن

1. یاری خدا

وَ اذْكرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِى الأَْرْضِ تَخافُونَ أَنْ يتَخَطَّفَكمُ النّاسُ فَ آواكمْ وَ أَيدَكمْ بِنَصْرِهِ وَ رَزَقَكمْ مِنَ الطَّيباتِ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [انفال/26.]

2. رزق خدا

فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النّاسِ تَهْوِى إِلَيهِمْ وَ ارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَراتِ لَعَلَّهُمْ يشْكرُونَ [ابراهيم/37.]

فَكلُوا مِمّا رَزَقَكمُ اللّهُ حَلالاً طَيباً وَ اشْكرُوا نِعْمَتَ اللّهِ إِنْ كنْتُمْ إِياهُ تَعْبُدُونَ [نحل/114.]

3. نعمت خدا

وَ هُوَ الَّذِى سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكلُوا مِنْهُ لَحْماً طَرِيا وَ تَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيةً تَلْبَسُونَها وَ تَرَى الْفُلْک مَواخِرَ فِيهِ وَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [نحل/14.]

4. ولادت

وَ اللّهُ أَخْرَجَكمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهاتِكمْ لا تَعْلَمُونَ شَيئاً وَ جَعَلَ لَكمُ السَّمْعَ وَ الأَْبْصارَ وَ الأَْفْئِدَةَ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [نحل/78.]

5. تعالیم خدا

وَ عَلَّمْناهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكمْ لِتُحْصِنَكمْ مِنْ بَأْسِكمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شاكرُونَ [انبياء/80.]

6. نعمت حیوانات

وَ الْبُدْنَ جَعَلْناها لَكمْ مِنْ شَعائِرِ اللّهِ لَكمْ فِيها خَيرٌ فَاذْكرُوا اسْمَ اللّهِ عَلَيها صَوافَّ فَإِذا وَجَبَتْ جُنُوبُها فَكلُوا مِنْها وَ أَطْعِمُوا الْقانِعَ وَ الْمُعْتَرَّ كذلِک

سَخَّرْناها (حیوانات) لَکمْ لَعَلّکمْ تَشْکرُونَ [حج/36.]

7. آب

لَوْ نَشاءُ جَعَلْناهُ أُجاجاً فَلَوْ لا تَشْکرُونَ [واقعه/70.]

أَ فَرَأَیتُمُ الْماءَ الَّذِی تَشْرَبُونَ أَ أَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ [واقعه/69-68.]

8. دوری از اندوه ها

وَ قالُوا الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِی أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ إِنَّ رَبَّنا لَغَفُورٌ شَکورٌ [فاطر/34.]

9. عفو

ثُمَّ عَفَوْنا عَنْکمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [بقره/52.]

10. حیات مجدد

ثُمَّ بَعَثْناکمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِکمْ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [بقره/56.]

11. برنامه های الهی

شَهْرُ

رَمَضانَ الَّذِی أُنْزِلَ فِیهِ الْقُرْآنُ هُدیً لِلنّاسِ وَ بَیِناتٍ مِنَ الْهُدی وَ الْفُرْقانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْکمُ الشَّهْرَ فَلْیصُمْهُ وَ مَنْ کانَ مَرِیضاً أَوْ عَلی سَفَرٍ فَعِدَّهٌ مِنْأَیامٍ أُخَرَ یرِیدُ اللّهُ بِکمُ الْیسْرَ وَ لا یرِیدُ بِکمُ الْعُسْرَ وَ لِتُکمِلُوا الْعِدَّهَ وَ لِتُکبِّرُوا اللّهَ عَلی ما هَداکمْ وَ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [بقره/185.]

12. پیروزی

وَ لَقَدْ نَصَرَکمُ اللّهُ بِبَدْرٍ وَ أَنْتُمْ أَذِلَّهٌ فَاتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [آل عمران/123.]

13. تسهیل دردین

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذا قُمْتُمْ إِلَی الصَّلاهِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَکمْ وَ أَیدِیکمْ إِلَی الْمَرافِقِ وَ امْسَحُوا بِرُوسِکمْ وَ أَرْجُلَکمْ إِلَی الْکعْبَینِ وَ إِنْ کنْتُمْ جُنُباً فَاطَّهَّرُوا وَ إِنْ کنْتُمْ مَرْضی أَوْ عَلی سَفَرٍ أَوْ جاءَ أَحَدٌ مِنْکمْ مِنَ الْغائِطِ أَوْ لامَسْتُمُ النِّساءَ فَلَمْ تَجِدُوا ماءً فَتَیمَّمُوا صَعِیداً طَیباً فَامْسَحُوا بِوُجُوهِکمْ وَ أَیدِیکمْ مِنْهُ ما یرِیدُ اللّهُ لِیجْعَلَ عَلَیکمْ مِنْ حَرَجٍ وَ لکنْ یرِیدُ لِیطَهِّرَکمْ وَ لِیتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَیکمْ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [مائده/6.]

14. نباتات

وَ الْبَلَدُ الطَّیبُ یخْرُجُ نَباتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَ الَّذِی خَبُثَ لا یخْرُجُ إِلاّ نَکداً کذلِک نُصَرِّفُ الآْیاتِ لِقَوْمٍ یشْکرُونَ [اعراف/58.]

15. مسئوالیت های الهی

قالَ یا مُوسی إِنِّی اصْطَفَیتُک عَلَی النّاسِ بِرِسالاتِی وَ بِکلامِی فَخُذْ ما آتَیتُک وَ کنْ مِنَ الشّاکرِینَ [اعراف/144.]

16. استقرار در زمین

وَ لَقَدْ مَکنّاکمْ فِی الأَْرْضِ وَ جَعَلْنا لَکمْ فِیها مَعایشَ قَلِیلاً ما تَشْکرُونَ [اعراف/10.]

الَّذِینَ إِنْ مَکنّاهُمْ فِی الأَْرْضِ أَقامُوا الصَّلاهَ وَ آتَوُا الزَّکاهَ وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْکرِ وَ لِلّهِ عاقِبَهُ الأُْمُورِ [حج/41.]

17. رسالت انبیاء

قالَ یا مُوسی إِنِّی اصْطَفَیتُک عَلَی النّاسِ بِرِسالاتِی وَ بِکلامِی فَخُذْ ما آتَیتُک وَ کنْ مِنَ الشّاکرِینَ [اعراف/144.]

18. علم کتاب

قالَ الَّذِی عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْکتابِ أَنَا آتِیک بِهِ قَبْلَ أَنْ یرْتَدَّ إِلَیک طَرْفُک فَلَمّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قالَ هذا مِنْ فَضْلِ رَبِّی لِیبْلُوَنِی أَ أَشْکرُ أَمْ أَکفُرُ وَ مَنْ شَکرَ فَإِنَّما یشْکرُ لِنَفْسِهِ وَ مَنْ کفَرَ فَإِنَّ رَبِّی غَنِی کرِیمٌ [نمل/40.]

4. مصادیق شکر

1. قناعت

کن قنعاً تکن اشکر الناس [مستدرک الوسائل ج11 ، ص175]

2. بیان نعمت

التحدث بنعمه الله شکر و ترکه کفر [بحار الأنوار ، ج68 ، ص28.]

3. شکر در قلیل

من لم یشکر القلیل لم یشکر الکثیر [کنزالعمال ج3 ، ص266]

4. شکر قلبی

لسان ذاکر و قلب شاکر [درالمنثور ج3 ، ص232]

5. اظهار عجز از شکر

فانکم لن تقوموا بشکره [البدایه و النهایه ج2 ، ص105]

6. روزه

فصام موسی شکراً لله [عمده القاری ج15 ، ص293]

7. اظهار نعمت

گاهی اظهار نعمت و شکر سر پوشی برای گناه می شود :

فَأَمَّا الْإِنْسانُ إِذا مَا ابْتَلاهُ رَبُّهُ فَأَکرَمَهُ وَ نَعَّمَهُ فَیقُولُ رَبِّی أَکرَمَنِ [فجر/15.]

وَيلٌ لِكلِّ هُمَزَةٍ لَمَزَةٍ الّذِی جَمَعَ مالاً وَ عَدَّدَهُ [همزه/2-1.]

وَ نادی فِرْعَوْنُ فِی قَوْمِهِ قالَ یا قَوْمِ أَ لَیسَ لِی مُلْک مِصْرَ وَ هذِهِ الأَْنْهارُ تَجْرِی مِنْ تَحْتِی أَ فَلا تُبْصِرُونَ [زخرف/51.]

8. عدم غفلت از الطاف الهی

قبل اظهار نعمت از الطاف خداوند غافل نشوید.

9. بخشش وإعطا

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنینَ (ع) : أحسن شکر النعم الإنعام بها [غرر الحکم ، ص279.]

10. برخورد خوب با مردم

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنینَ (ع) : شکر من فوقک بصدق الولاء [غرر الحکم ، ص279.]

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنینَ (ع) :

شکر نظیرک بحسن الإخاء [غرر الحکم ، ص414.]

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنینَ (ع) : شکر من دونک بسیب بسبب العطاء [غرر الحکم ، ص279.]

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنینَ (ع) : شکر المومن یظهر فی عمله [غرر الحکم ، ص279.]

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنینَ (ع) : شکر المنافق لا یتجاوز لسانه [غرر الحکم ، 459.]

11. عمل به علم و انتشار آن

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنینَ (ع) : شکر العالم علی علمه عمله به و بذله لمستحقه [غرر الحکم ، ص44.]

من نظر فی الدنیا الی من هو دونه و نظر فی الدین الی من هو فوقه کتبه الله صابرا شاکرا [محجه ، ج7 ، ص220.]

12. نگاه به زیر دست خود در دنیا و به بهتر ازخود دردین

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنینَ (ع) : شکر العالم علی علمه عمله به و بذله لمستحقه [غرر الحکم ، ص44.]

من نظر فی الدنیا الی من هو دونه و نظر فی الدین الی من هو فوقه کتبه الله صابرا شاکرا [محجه ، ج7 ، ص220.]

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنینَ (ع) : أَکثِرْ أَنْ تَنْظُرَ إِلَی مَنْ فُضِّلْتَ عَلَیهِ فَإِنَّ ذَلِک مِنْ أَبْوَابِ الشُّکرِ [نهج البلاغه ، نامه 69.]

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنینَ (ع) : إظهار الغنی من الشکر [غرر الحکم ، ص279.]

13. بدیهای خود را زیاد و خوبیهای خود را کم دانستن

أَ لَمْ یجِدْک یتِیماً فَآوی وَ وَجَدَک ضَالاًّ فَهَدی وَ وَجَدَک عائِلاً فَأَغْنی فَأَمَّا الْیتِیمَ فَلا تَقْهَرْ وَ أَمَّا السّائِلَ فَلا تَنْهَرْ [ضحی/10-6]

14. عمل به خوبی ها

أَ لَمْ یجِدْک یتِیماً فَآوی وَ

وَجَدَک ضَالاًّ فَهَدی وَ وَجَدَک عائِلاً فَأَغْنی فَأَمَّا الْيتِيمَ فَلا تَقْهَرْ وَ أَمَّا السّائِلَ فَلا تَنْهَرْ [ضحی/10-6.]

15. خدمت به مردم

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذا تَدايَنْتُمْ بِدَينٍ إِلى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَ لْيكْتُبْ بَينَكمْ كاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَ لا يأْبَ كاتِبٌ أَنْ يكْتُبَ كما عَلَّمَهُ اللّهُ فَلْيكْتُبْ وَ لْيمْلِلِ الَّذِي عَلَيهِ الْحَقُّ وَ لْيتَّقِ اللّهَ رَبَّهُ وَ لا يبْخَسْ مِنْهُ شَيئاً فَإِنْ كانَ الَّذِي عَلَيهِ الْحَقُّ سَفِيهاً أَوْ ضَعِيفاً أَوْ لا يسْتَطِيعُ أَنْ يمِلَّ هُوَ فَلْيمْلِلْ وَلِيهُ بِالْعَدْلِ وَ اسْتَشْهِدُوا شَهِيدَينِ مِنْ رِجالِكمْ فَإِنْ لَمْ يكونا رَجُلَينِ فَرَجُلٌ وَ امْرَأَتانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَداءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْداهُما فَتُذَكرَ إِحْداهُمَا الْأُخْرى وَ لا يأْبَ الشُّهَداءُ إِذا ما دُعُوا وَ لا تَسْئَمُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيراً أَوْ كَبِيراً إِلى أَجَلِهِ ذلِكمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللّهِ وَ أَقْوَمُ لِلشَّهادَةِ وَ أَدْنى أَلاّ تَرْتابُوا إِلاّ أَنْ تَكونَ تِجارَةً حاضِرَةً تُدِيرُونَها بَينَكمْ فَلَيسَ عَلَيكمْ جُناحٌ أَلاّ تَكْتُبُوها وَ أَشْهِدُوا إِذا تَبايعْتُمْ وَ لا يضَارَّ كاتِبٌ وَ لا شَهِيدٌ وَ إِنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكمْ وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ يعَلِّمُكمُ اللّهُ وَ اللّهُ بِكلِّ شَىءٍ عَلِيمٌ [بقره/282.]

16. عبادت

بَلِ اللّهَ فَاعْبُدْ وَ كنْ مِنَ الشّاكِرِينَ [زمر/66.]

إِنَّما تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ أَوْثاناً وَ تَخْلُقُونَ إِفْكاً إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ لا يمْلِكونَ لَكمْ رِزْقاً فَابْتَغُوا عِنْدَ اللّهِ الرِّزْقَ وَ اعْبُدُوهُ وَ اشْكرُوا لَهُ إِلَيهِ تُرْجَعُونَ [عنكبوت/17.]

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : إِنَّ قَوْماً عَبَدُوا اللَّهَ شُكراً فَتِلْک عِبَادَهُ الْأَحْرَارِ [نهج البلاغه ، حكمت 237.]

17. ايمان

إِنّا أَرْسَلْنا عَلَيهِمْ حاصِباً إِلاّ آلَ لُوطٍ نَجَّيناهُمْ بِسَحَرٍ نِعْمَةً مِنْ عِنْدِنا كذلِک نَجْزِى مَنْ شَكرَ [قمر/35-34.

]

إِنّا هَدَيناهُ السَّبِيلَ إِمّا شاكراً وَ إِمّا كفُوراً [انسان/3.]

18. دوری از گناه

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شُكرُ النِّعْمَهِ اجْتِنَابُ الْمَحَارِمِ [كافى ، ج2 ، ص95.]

افضل انواع الشكر ترک المحرمات و فی طليعتها كف الاذی عن الناس [مجمع الانوار ، ص67.]

19. پرداخت حق

عَنْ أَبِی بَصِيرٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) هَلْ لِلشُّكرِ حَدٌّ إِذَا فَعَلَهُ الْعَبْدُ كانَ شَاكراً قَالَ نَعَمْ قُلْتُ مَا هُوَ؟ (امام در پاسخ شكر چيست فرمود :) قَالَ يحْمَدُ اللَّهَ عَلَى كلِّ نِعْمَهٍ عَلَيهِ فِی أَهْلٍ وَ مَالٍ وَ إِنْ كانَ فِيمَا أَنْعَمَ عَلَيهِ فِی مَالِهِ حَقٌّ أَدَّاهُ [كافى ، ج2 ، ص95.]

20. رضايت به كم

حقيقه الشكر الرضا باليسيريقولون : فرس شكور اذا كفاه لسمنه العلف القليل [معجم مقاييس اللغه ج3 ، ص207]

در ضرب المثل عربی است : أشكر من بروقهگياهی است كه از ابر بدون باران سبز می شود. [معجم مقاييس اللغه ج3 ، ص207]

21. عفو هنگام قدرت

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : إِذَا قَدَرْتَ عَلَى عَدُوِّک فَاجْعَلِ الْعَفْوَ عَنْهُ شُكراً لِلْقُدْرَهِ عَلَيهِ [نهج البلاغه ، حكمت 11.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِی مَنْ تَرَک الْخَمْرَ لِغَيرِ اللَّهِ سَقَاهُ اللَّهُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ فَقَالَ عَلِی (ع) لِغَيرِ اللَّهِ قَالَ نَعَمْ وَ اللَّهِ صِيانَهً لِنَفْسِهِ يشْكرُهُ اللَّهُ عَلَى ذَلِک [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص352.]

22. اظهار بی نيازی از مردم

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : أَكثِرْ أَنْ تَنْظَرَ إِلَى مَنْ فُضِّلتَ عَلَيهِ فَإِنَّ ذَلِک مِنْ أَبْوَابِ الشُّكرِ [نهج البلاغه ، نامه 69.]

قَالَ

أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : إظهار الغنى من الشكر [غرر الحكم ، ص279.]

5. شکوریت خدا

1. در اعمال حج

إِنَّ الصَّفا وَ الْمَرْوَةَ مِنْ شَعائِرِ اللّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَيهِ أَنْ يطَّوَّفَ بِهِما وَ مَنْ تَطَوَّعَ خَيراً فَإِنَّ اللّهَ شاكِرٌ عَلِيمٌ [بقره/158.]

2. پاداش برای شاکرین

نکته :

دو بار در قرآن :

سَيجْزِى اللّهُ الشّاكِرِينَ [آل عمران/144 .]

و سَنَجْزِى الشّاكِرِينَ [آل عمران/145.]

و هر دو پشت سر هم.

در آیه 154 155 مربوط به جنگ احد و به فرموده امام باقر (ع) در مجمع البیان مربوط به عدم فرار علی (ع) است.

3. آخرت طلبان

وَ مَنْ أَرادَ الْآخِرَةَ وَ سَعى لَها سَعْيها وَ هُوَ مُومِنٌ فَأُولئِک كانَ سَعْيهُمْ مَشْكوراً [اسراء/19.]

4. عید روزه

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنِينَ (ع) : فِى بَعْضِ الْأَعْيادِ إِنَّمَا هُوَ عِيدٌ لِمَنْ قَبِلَ اللَّهُ صِيامَهُ وَ شَكرَ قِيامَهُ وَ كلُّ يوْمٍ لَا يعْصَى اللَّهُ فِيهِ فَهُوَ عِيدٌ [نهج البلاغه ، حكمت 428]

5. ازدیاد حسن

مَنْ يقْتَرِفْ حَسَنَةً نَزِدْ لَهُ فِيها حُسْناً إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ شَكورٌ [شورى/23.]

6. اجری مضاعف

إِنْ تُقْرِضُوا اللّهَ قَرْضاً حَسَناً یضاعِفْهُ لَکمْ وَ یغْفِرْ لَکمْ وَ اللّهُ شَکورٌ حَلِیمٌ [تغابن/17] .

7. اجر زیاد در قبال عمل کم

قَالَ زَینُ الْعَابِدِینَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : یا مَنْ یجْتَبِی صَغِیرَ مَا یتْحَفُ بِهِ ، وَ یشْکرُ یسِیرَ مَا یعْمَلُ لَهُ وَ یا مَنْ یشْکرُ عَلَی الْقَلِیلِ وَ یجَازِی بِالْجَلِیلِ [صحیفه سجادیه ، دعای 46.]

8. بهشت برای دورکعت نماز

(خداوند در قبال دو رکعت نماز بهشت می دهد.)

9. دعا از او اجابت از

او

إِنَّ هذا كانَ لَكمْ جَزاءً وَ كانَ سَعْيكمْ مَشْكوراً [انسان/22.]

المیزان : یشکر بحسن قبوله و شکره تفضل علی تفضل

دعا از او توفیق از او اجابت از او سرمایه از او سود از او.

10. صاحب فضل عظیم

وَ اللّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیمِ [آل عمران/74.] [المیزان ، ج3 ، ص69.]

11. خداوند متولی امور اطاعت کنندگان

قَالَ زَینُ الْعَابِدِینَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : تَشْکرُ لِلْمُطِیعِ مَا أَنْتَ تَوَلَّیتَهُ لَهُ [صحیفه سجادیه ، دعای 46.]

12. طول عمر ابلیس

زراره از امام صادق پرسید : چرا خداوند به ابلیس آن لطف را کرد؟ (شاید همان طول عمر باشد.) فرمود :

عَنْ زُرَارَهَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی حَدِیثٍ أَنَّهُ سَأَلَهُ عَنْ إِبْلِیسَ بِمَا اسْتَوْجَبَ مِنَ اللَّهِ أَنْ أَعْطَاهُ مَا أَعْطَاهُ فَقَالَ بِشَیءٍ کانَ مِنْهُ شَکرَهُ اللَّهُ عَلَیهِ قُلْتُ وَ مَا کانَ مِنْهُ قَالَ رَکعَتَینِ رَکعَهُمَا فِی السَّمَاءِ فِی أَرْبَعَهِ آلَافِ سَنَهٍ [تفسیر قمی ، ج1 ، ص42.]

6. حدّ شکر در قبال مردم

1. تملّق ، شکر زیاد از استحقاق

قَالَ زَینُ الْعَابِدِینَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : أَنْ أَشْکرَ الْحَسَنَهَ ، وَ أُغْضِی عَنِ السَّیئَهِ [صحیفه سجادیه ، دعای 20.]

2. عجز یا حسادت ریشه ناسپاسی

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : الثّناءُ بِأكثَرَ مِنَ الِاسْتِحْقَاقِ مَلَقٌ وَ التَّقْصِيرُ عَنِ الِاسْتِحْقَاقِ عِی أَوْ حَسَدٌ [نهج البلاغه ، حکمت 347.]

3. ناشکری و برگشت به حیوانیت

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : من لم يشكر الإنعام فليعد من الأنعام [غرر الحكم ، ص280.]

4. منّت ، مسقط شکر

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : من مَنَّ بمعروفه أسقط شكره [غرر الحكم ، ص390.

[

5. شکر ، نوعی درخواست تکرار

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : من شكر إليک معروفک فقد سألک [غرر الحكم ، ص390.]

6. عدم اطمینان به دشمن شاکر

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : لا تأمن عدوا و إن شكر [غرر الحكم ، ص483.]

7. منع از معروف ، کفر از معروف

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَعَنَ اللَّهُ قَاطِعِی سَبِيلِ الْمَعْرُوفِ قِيلَ وَ مَا قَاطِعِی سَبِيلِ الْمَعْرُوفِ قَالَ الرَّجُلُ يصْنَعُ إِلَيهِ الْمَعْرُوفُ فَيكفُرُهُ فَيمْنَعُ صَاحِبَهُ مِنْ أَنْ يصْنَعَ ذَلِک إِلَى غَيرِهِمن [لا يحضره الفقيه ، ج2 ، ص57.]

8. شاکرترین به مردم ، شاکرترین به خدا

قَالَ زَينُ الْعَابِدِينَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : أَشْكرُكمْ لِلَّهِ أَشْكرُكمْ لِلنَّاسِ [کافی ، ج2 ، ص99.]

9. سلامی نیکوتر درقبال سلامی نیکو

وَ إِذا حُييتُمْ بِتَحِيهٍ فَحَيوا بِأَحْسَنَ مِنْها أَوْ رُدُّوها إِنَّ اللّهَ كانَ عَلى كلِّ شَىءٍ حَسِيباً [نساء/86.]

10. صلوات پیامبر ، تسکین قلوب

خُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَ تُزَكيهِمْ بِها وَ صَلِّ عَلَيهِمْ إِنَّ صَلاتَک سَكنٌ لَهُمْ وَ اللّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ [توبه/103] .

11. شکر شعیب از موسی (ع)

فَجاءَتْهُ إِحْداهُما تَمْشِی عَلَى اسْتِحْياءٍ قالَتْ إِنَّ أَبِی يدْعُوک لِيجْزِيک أَجْرَ ما سَقَيتَ لَنا فَلَمّا جاءَهُ وَ قَصَّ عَلَيهِ الْقَصَصَ قالَ لا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظّالِمِينَ [قصص/25.]

12. احسان ، جزاء احسان

هَلْ جَزاءُ الإِحْسانِ إِلاَّ الإِحْسانُ [الرحمن/60.]

13. ترک شکر ، منع از خیر

مَنّاعٍ لِلْخَيرِ مُعْتَدٍ مُرِيبٍ [ق/25.]

بخاطر ترک شکر مردم را پشیمان کرد.

14. وصیت به حق ، نوعی شکر

تَواصَوْا بِالْحَقِّ [عصر/3.]

15. ذکر نام افراد ، نوعی شکر

16. زیارت ، نوعی

شکر

سَلامٌ عَلی نُوحٍ فِی الْعالَمِینَ [صافات/79.]

7. شیوه وروش شکر گذاری از زبان اهل بیت

1. در حال سجده

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا ذَکرَ أَحَدُکمْ نِعْمَهَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَلْیضَعْ خَدَّهُ عَلَی التُّرَابِ شُکراً لِلَّهِ فَإِنْ کانَ رَاکباً فَلْینْزِلْ فَلْیضَعْ خَدَّهُ عَلَی التُّرَابِ وَ إِنْ لَمْ یکنْ یقْدِرُ عَلَی النُّزُولِ لِلشُّهْرَهِ فَلْیضَعْ خَدَّهُ عَلَی قَرَبُوسِهِ (پلندی زین اسب) وَ إِنْ لَمْ یقْدِرْ فَلْیضَعْ خَدَّهُ عَلَی کفِّهِ ثُمَّ لْیحْمَدِ اللَّهَ عَلَی مَا أَنْعَمَ عَلَیهِ [کافی ، ج2 ، ص98.]

2. بعد از نماز صبح و مغرب

بعد از نماز صبح و مغرب این دعا را که برای دنیا و آخرت مفید است بخوان :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَیک صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ اجْعَلِ النُّورَ فِی بَصَرِی وَ الْبَصِیرَهَ فِی دِینِی وَ الْیقِینَ فِی قَلْبِی وَ الْإِخْلَاصَ فِی عَمَلِی وَ السَّلَامَهَ فِی نَفْسِی وَ السَّعَهَ فِی رِزْقِی وَ الشُّکرَ لَک أَبَداً مَا أَبْقَیتَنِی [کافی ، ج2 ، ص549.]

3. شکر در هر حال

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنینَ (ع) : نَحْمَدُهُ عَلَی مَا أَخَذَ وَ أَعْطَی وَ عَلَی مَا أَبْلَی وَ ابْتَلَی [نهج البلاغه ، خطبه 132.]

قَالَ أَمِیرُ المُؤمِنینَ (ع) : اللَّهُمَّ لَک الْحَمْدُ عَلَی مَا تَأْخُذُ وَ تُعْطِی وَ عَلَی مَا تُعَافِی وَ تَبْتَلِی حَمْداً یکونُ أَرْضَی [نهج البلاغه ، خطبه 160.]

8. انتقاد از ناشکری در قرآن

أَ فَرَأَیتُمُ الْماءَ الَّذِی تَشْرَبُونَ أَ أَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ لَوْ نَشاءُ جَعَلْناهُ أُجاجاً فَلَوْ لا تَشْکرُونَ [واقعه/70-68.]

قَلِيلاً ما تَشْكرُونَ [اعراف/10.]

أَكثَرَ النّاسِ لا يشْكرُونَ [بقره/243]

قَلِيلٌ مِنْ عِبادِى الشَّكورُ [سبأ/13.]

5. خدا بى نياز از شكر ما

مَنْ شَكرَ

فَإِنَّما يشْكرُ لِنَفْسِهِ وَ مَنْ كفَرَ فَإِنَّ رَبِّی غَنِی كرِيمٌ [نمل/40.]

مَنْ يشْكرْ فَإِنَّما يشْكرُ لِنَفْسِهِ وَ مَنْ كفَرَ فَإِنَّ اللّهَ غَنِی حَمِيدٌ [لقمان/12.]

إِنْ تَكفُرُوا فَإِنَّ اللّهَ غَنِی عَنْكمْ وَ لا يرْضی لِعِبادِهِ الْكفْرَ وَ إِنْ تَشْكرُوا يرْضَهُ لَكمْ [زمر/7.]

9. صحنه ها وزمينه های شكر

1. هنگام ديدن شخص مبتلا

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا رَأَيتَ الرَّجُلَ وَ قَدِ ابْتُلِی وَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيک فَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّی لَا أَسْخَرُ وَ لَا أَفْخَرُ وَ لَكنْ أَحْمَدُک عَلَی عَظِيمِ نَعْمَائِک عَلَی [كافی ، ج2 ، ص98.]

2. هنگام ديدن اهل بلا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا رَأَيتُمْ أَهْلَ الْبَلَاءِ فَاحْمَدُوا اللَّهَ وَ لَا تُسْمِعُوهُمْ فَإِنَّ ذَلِک يحْزُنُهُمْ [كافی ، ج2 ، ص98.]

3. هنگام ديدن بالا دست

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ (ع) : أكثر النظر إلى من فضلت عليه فإن ذلک من أبواب الشكر [غرر الحكم ، ص279.]

10. عجز از شكر خدا

1. سخن امام حسين (ع) در دعای عرفه

لو عمرتها أن أوی شكر واحده من أنعمک ما استطعت ذلک إلا بمنک الموجب علی به شكرک [البلد الأمين ، ص251.]

بنده همان به كه ز تقصير خويش عذر به درگاه خدای آورد

ور نه سزاوار خداونديش كس نتواند كه به جای آورد

2. از زبان اميرالمؤمنين

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنينَ (ع) : يعْجِزُ عَنْ شُكرِ مَا أوتِى وَ يبْتَغِى الزِّيادَةَ فِيمَا بَقِى [نهج البلاغه ، حكمت 150.]

3. اعتراف به عجز ، تمام الشكر

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تمام الشكر اعتراف لسان السر خاضعا لله تعالى بالعجز عن بلوغ أدنى شكره لأن التوفيق للشكر نعمه حادثه يجب الشكر عليها [بحار الأنوار ، ج68 ص52.]

4. هزار شكر براى يک نفس

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فى كل نفس من أنفاسک شكر لازم لک بل ألف أو أكثر [مصباح الشريعه ، ص24.]

5. شكر براى شكر

قَالَ زَينُ الْعَابِدِينَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) (فى مناجات الشاكرين) : كيف لى بتحصيل الشكر و شكرى

إیاک یفتقر إلی شکر فکلما قلتلک الحمد وجب علی لذلک أن أقول لک الحمد [بحار الأنوار ، ج91 ، ص146.]

6. وحی خدا به موسی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِیمَا أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی مُوسَی (ع) : یا مُوسَی اشْکُرْنِی حَقَّ شُکْرِی فَقَالَ یا رَبِّ وَ کیفَ أَشْکُرُک حَقَّ شُکْرِک وَ لَیسَ مِنْ شُکرٍ أَشْکُرُک بِهِ إِلَّا وَ أَنْتَ أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَی قَالَ یا مُوسَی الْآنَ شَکَرْتَنِی حِینَ عَلِمْتَ أَنَّ ذَلِک مِنِّی [کافی ، ج2 ، ص98.]

11. شکر نعمت ها ، ایجاد روحیه شکر

1. یاد گذشته ها

1. وجودی از خاک

تُرابٍ [فاطر/11.]

2. آبی گوارا

ماءٍ مَهِینٍ [سجده/8.]

3. ظلمت های سه گانه

ظُلُماتٍ ثَلاثٍ [زمر/6.]

4. در شکم مادر

وَ اللّهُ أَخْرَجَکمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهاتِکمْ لا تَعْلَمُونَ شَیئاً وَ جَعَلَ لَکمُ السَّمْعَ وَ الْأَبْصارَ وَ الْأَفْئِدَهَ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [نحل/78.]

5. پیامبری یتیم

أَ لَمْ یجِدْک یتِیماً فَآوی [ضحی/6.]

6. قلّت مسلمانان

وَ اذْکرُوا إِذْ کنْتُمْ قَلِیلاً [اعراف/86.]

7. دشمنیَ با یکدیگر

إِذْ کنْتُمْ أَعْداءً [آل عمران/103.]

2. توجه به الآن

در فضای اسلام خط اهل بیت والدین خورشید و آب و گیاه و استعداد اختراعات وسائل هجرت تحصیل عبادت امنیت و ...

3. توجه به نعمت های مخفی

وَ أَسْبَغَ عَلَیکمْ نِعَمَهُ ظاهِرَةً وَ باطِنَةً [لقمان/20]

(معرفت ، ستر عیوب ، عشق به حق ، فطرت ، الطاف خفیه.)

4. فرض نابودی

قُلْ أَرَأَیتُمْ إِنْ أَصْبَحَ ماوکمْ غَوْراً فَمَنْ یأْتِیکمْ بِماءٍ مَعِینٍ [ملک/30.]

قُلْ أَرَأَیتُمْ إِنْ جَعَلَ اللّهُ عَلَیکمُ اللَّیلَ سَرْمَداً إِلی یوْمِ الْقِیامَهِ مَنْ إِلهٌ غَیرُ اللّهِ یأْتِیکمْ

بِضِياءٍ أَ فَلا تَسْمَعُونَ [قصص/71.]

5. سیر در زمین

انسان ها ، مریض ها ، ناقص الخلقه ، کمبودهای دیگران ، مردگان و ...

6. نگاهی به دعای معصومین

7. دوستی و آشنایی با شاکرین

12. آثار شکر در بلا

1. گرفتار نشدن در بلای بزرگتر

کسی که از کشتی می ترسید به دریا انداختند بعد او را گرفتند ، آرام شد.

2. گرفتار نشدن در مصیبت در دین

عَنْ أَحَدِهِمَا (ع) : لَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِی دِينِنَا [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص92.]

3. کفاره گناهان

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : إِنَّ الْبَلَاءَ لِلظَّالِمِ أَدَبٌ [بحار الأنوار ، ج78 ، ص198.]

4. درجات اخروی

وَ لِلْأَوْلِياءِ كرَامَهٌ

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّهَ وَ لَمّا يأْتِكمْ [بقره/214.]

5. وسیله رشد وتکاپو

وَ لِلْمُومِنِ امْتِحَانٌ

6. کم کردن حب دنیا

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : دَارٌ بِالْبَلَاءِ مَحْفُوفَهٌ [نهج البلاغه ، خطبه 226.]

7. عامل قدر دانی از نعمت

قال المجلسی ره : إن الأشیاء إنما تعرف بأضدادها [بحار الأنوار ، ج2 ، ص33.]

8. مانع غرور انسان

قال رسول الله (ص) : لو لا ثلاث فی ابن آدم ما طأطأ رأسه شیء المرض و الفقر و الموت کلهم فیه و إنه معهن لوثاب [خصال صدوق ، ج1 ، ص113.]

فَرَجَعُوا إِلی أَنْفُسِهِمْ فَقالُوا إِنَّکمْ أَنْتُمُ الظّالِمُونَ [انبیاء/64.]

9. یاد آور گرفتاران و دردمندان

یاد سایر گرفتاران افتاده و درد آشنا و از بی تفاوتی خارج می شود.

10.هشدار سختیهای قیامت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ اذْکرُوا بِجُوعِکمْ وَ عَطَشِکمْ فِیهِ جُوعَ یوْمِ الْقِیامَهِ وَ عَطَشَهُ [أمالی صدوق ، ص93.]

11. محک صبر

هم خودش را می شناسد که چقدر

صبور است و هم دوستان واقعی و خیالی را که در وقت گرفتاری او را رها کردند یا نکردند.

12. موجب رشد

عواطف انسان ها را تحریک می کند و در این مهربانی رشد می کنند و پیوندها محکم می شود.

13. موجب انکسار و تواضع

امام سجاد در دعای 15 صحیفه هنگام مرض :

فَمَا أَدْرِی ، یا إِلَهی ، أَی الْحَالَینِ أَحَقُّ بِالشُّکرِ لَک ، وَ أَی الْوَقْتَینِ أَوْلَی بِالْحَمْدِ لَک أَ وَقْتُ الصِّحَّهِ الَّتِی هَنَّأْتَنِی فِیهَا طَیبَاتِ رِزْقِک ، وَ نَشَّطْتَنِی بِهَا لِابْتِغَاءِ مَرْضَاتِک وَ فَضْلِک ، وَ قَوَّیتَنِی مَعَهَا عَلَی مَا وَفَّقْتَنِی لَهُ مِنْ طَاعَتِک أَمْ وَقْتُ الْعِلَّهِ الَّتِی مَحَّصْتَنِی بِهَا ، وَ النِّعَمِ الَّتِی أَتْحَفْتَنِی بِهَا ، تَخْفِیفاً لِمَا ثَقُلَ بِهِ عَلَی ظَهْرِی مِنَ الْخَطِیئَاتِ ، وَ تَطْهِیراً لِمَا انْغَمَسْتُ فِیهِ مِنَ السَّیئَاتِ ، وَ تَنْبِیهاً لِتَنَاوُلِ التَّوْبَهِ ، وَ تَذْکیراً لِمَحْوِ الْحَوْبَهِ بِقَدِیمِ النِّعْمَهِ [صحیفه سجادیه ، دعای 15.]

14. امام علی (ع) مصداق شکر در بلا

حضرت علی (ع) در جنگ احد در جواب پیغمبر (ص) فرمود :

لَیسَ هَذَا مِنْ مَوَاطِنِ الصَّبْرِ وَ لَکنْ مِنْ مَوَاطِنِ الْبُشْرَی وَ الشُّکرِ [نهج البلاغه ، خطبه 156.]

13.شاکران نمونه

1. حضرت نوح (ع)

ذُرِّیهَ مَنْ حَمَلْنا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ کانَ عَبْداً شَکوراً [اسراء/3.]

آن همسرش ، آن فرزندش ، آن امتش ، آن موفقیتش هر نه سال ، آن همه شکنجه ، آن همه مسخره تازه شکور است.

2. مردی در زمان عیسی روح الله (ع)

قال المجلسی (ره) : قد نقل أن عیسی (ع) مّر علی رجل أعمی مجذوم مبروص مفلوج فسمع منه یشکر و یقول الحمد لله الذی عافانی

من بلاء ابتلی به أکثر الخلق فقال (ع) ما بقی من بلاء لم یصبک قال عافانی من بلاء هو أعظم البلایا و هو الکفر فمّسه (ع) فشفاه الله من تلک الأمراض و حسن وجهه فصاحبه و هو یعبد معه. [بحارالأنوار ، ج68 ، ص33.]

3. عابدی کریم

سائلی در زد ، عابد او را دعوت کرد و نصف پول ها را به او داد عیالش گفت : سبحان الله یک باره نصف مالت را به سائل دادی؟! طولی نکشید که سائل برگشت و کیسه زر را گذاشت و گفت بخور ، گوارا باد! من فرشته ای از فرشتگان بودم ، خدا مرا فرستاد تا تو را امتحان کنم که آیا چگونه شکر نعمت را به جا می آوری. [شکر گوهری ، ص376.]

4. ایوب پیامبر

شیطان به خدا گفت : اگر ایوب را شاکر می بینی چون در رفاه است. اگر نبود شکر نمی کرد خداوند برای این که اخلاص ایوب را در شکر به شیطان ثابت کند و نمونه جهانیان باشد به شیطان اجازه داد تا در دنیای او مسلط باشد. شیطان خواست اموال زراعت ، دامداری و فرزندان ایوب از بین بروند. آفات همه را از بین برد ولی او هم چنان شکر می کرد. شیطان خواست ایوب سخت مریض شود. او سال ها مریض و در بستر بود ولی شاکر بود ، جز همسرش تمام بستگانش او را رها کردند ، مردم به او نیش می زدند که تو اگر رسول خدا هستی پس چرا این چنین دچار شدی؟! 7 سال و به روایتی 18 سال در ناراحتی بود

سپس که امتحان خود را در شکر و رضا داد فرمان خدا آمد :

ارْکضْ بِرِجْلِک هذا مُغْتَسَلٌ بارِدٌ وَ شَرابٌ [ص/42.] پای خود را به زمین بزن ، چشمه آب گوارا و خنکی پیدا می شود که هم برای شستشو و هم آشامیدن باشد و بدینوسیله سالم می شوی.

وَ وَهَبْنا لَهُ أَهْلَهُ وَ مِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنّا وَ ذِکری لِأُولِی الْأَلْبابِ [ص/43.]

اهل ایوب هم همین که دیدند او سالم شد به سوی او برگشتند و مثل تعداد قبلی بر فرزندان او اضافه شد ، این رحمت ما بر او بود تا صاحبان عقل به فکر و توجه آیند. [تلخیص از تفسیر نمونه ، ج19 ، ص293 به بعد.]

5. همسری شاکر در بنی اسرائیل

قال الرضا (ع) : اتقوا الله و علیکم بالتواضع و الشکر و الحمد إنه کان فی بنی إسرائیل رجل فأتاه فی منامه من قال له إن لک نصف عمرک سعه فاختر أی النصفین شئت فقال إن لی شریکا فلما أصبح الرجل قال لزوجته قد أتانی فی هذه اللیله رجل فأخبرنی أن نصف عمری لی سعه فاختر أی النصفین شئت فقالت له زوجته اختر النصف الأول فقال لک ذاک فأقبلت علیه الدنیا فکان کلما کانت نعمه قالت زوجته جارک فلان محتاج فصله و تقول قرابتک فلان فتعطیه و کانوا کذلک کلما جاءتهم نعمه أعطوا و تصدقوا و شکروا فلما کان لیله من اللیالی أتاه رجل فقال یا هذا إن النصف قد انقضی فما رأیک قال لی شریک فلما أصبح الصبح قال لزوجته أتانی الرجل فأعلمنی أن النصف قد انقضی فقالت له زوجته قد أنعم الله

علینا فشکرنا و الله أولی بالوفاء قال فإن لک تمام عمرک [مشکاه الأنوار ، ص30.]

حضرت رضا (ع) فرمود : در بنی اسرائیل مردی بود. شبی خواب دید که کسی گفت : نصف عمرت در رفاه هستی و تو انتخاب کن. نصف اول را یا نصف آخر را. مرد در خواب گفت : من شریکی دارم باید با او مشورت کنم. صبح از خواب بلند شد و با همسرش صحبت کرد و بالاخره نصف اول را انتخاب کرد. دنیا به او رو آورد. او هم مفصل به محرومان رسیدگی می کرد تا این که شبی شخصی به او گفت : نصف اول تمام شد. زنش به او گفت : خداوند به ما نعمت داد ، ما هم شکر نعمت کردیم و خدا وعده داده :

لئن شکرتم لازیدنکم

شب پیام رسید به او که نصف دیگر عمرت هم در رفاه خواهی بود.

5 جویبر مسلمانی کوتاه ، سیاه و فقیر از اصحاب صفه بود. پیامبر از او پرسید : داماد شده ای؟ گفت : کدام زن رغبت می کند با من ازدواج کند؟ ! حضرت او را فرستاد به خانه زیاد بن لبید انصاری تا از دخترش ذلفا خواستگاری کند. زیاد شگفت زده شد و بالاخره با وساطت پیامبر (ص) و تمایل دختر ، عقد صورت گرفت و پدر زن جهیزیه و لباس داماد در خانه برای جویبر تهیه کرد. جویبر هم به شکرانه این همه نعمت تا سه روز روزه می گرفت و شب ها تا به صبح عبادت می کرد تا این که پیامبر (ص) ... [داستان راستان.]

6. ملا صالح

مازندرانی

ملا صالح مازندارانی طلبه ای بود بسیار فقیر در اصفهان ، در درس مجلسی بزرگ شرکت می کرد. علاقه مجلسی دختری داشت ، درس خوانده. به او گفت : ملا صالح طلبه خوبی است اما فقیراست. حاضری با او ازدواج کنی؟ آمنه گفت : فقر که عیب نیست. ازدواج به پیشنهاد مجلسی صورت گرفت. عروس که به خانه داماد آمد ، دید مشکلی فقهی بلا جواب در اطاق ملا صالح مانده ، جوابش را نوشت. داماد که آمد و با جواب مسئله ای که مدت ها تحقیق کرده بود و به جایی نمی رسید روبه رو شد ، تا صبح به سجده افتاد مجلسی فردای آن روز به داماد گفت : چرا پیش عروس نرفتی؟ او گفت شکر این نعمت را می کردم. [ریاحین الشریفه.]

7. حضرت زهرا (س) و نزول آیه " ولسوف یعطیک..."

جابر بن عبد الله انصاری می گوید : هنگامی که رسول خدا (ص) فاطمه را دید لباسی از پشم شتر پوشیده و با دست؛ آسیا می گرداند و فرزند خود را شیر می دهد ، اشکش روان شد و فاطمه عرض کرد :

تفسیر الثعلبی عن جعفر بن محمد (ع) و تفسیر القشیری عن جابر الأنصاری أنه رأی النبی (ص) فاطمه و علیها کساء من أجله الإبل و هی تطحن بیدیها و ترضع ولدها فدمعت عینا رسول الله (ص) فقال یا بنتاه تعجلی مراره الدنیا بحلاوه الآخره فقالت یا رسول الله الحمد لله علی نعمائه و الشکر لله علی آلائه فأنزل اللهوَ لَسَوْفَ یعْطِیک رَبُّک فَتَرْضی [(ضحی-5)] [المناقب ، ج3 ، ص342.]

8. امام صادق

(ع) و ظرف غذا

شخصی می گوید : در خدمت امام صادق (ع) مشغول صرف غذا بودم ، حضرت خیلی دقیق کاسه را با انگشت پاک می کرد و فرمود می ترسم غذایی در ظرف بماند و دور بریزند و خداوند نعمت را سلب کند.

9. امام سجاد (ع) وپوست میوه

امام سجاد (ع) در محوطه حیاط دید پوست میوه ای افتاده که خوب گوشت آن تراشیده نشده. غلام خود را طلبید و فرمود : از فردا میوه کمتری برای منزل خریداری کن ، زیرا پوست میوه ای دیدم کهلم یشتهی اکلهاسپس وارد اندرون شدند و با تندی با اهل بیت خود فرمود : اگر در خانه میوه زیاد دارید ، هستند افرادی که قادر به خریدن میوه نیستند. [شکر گوهری.]

10. امام صادق (ع) و هسته خرما

شخصی بر امام صادق (ع) وارد شد ، حضرت مشغول خوردن خرما بودند ، تعارف کردند مرد هسته های خرما را دور می ریخت. حضرت فرمود : چرا جمع نمی کنی تا این که برای آتش استفاده کنی و یا آن ها را بکوبی و غذای شتر کنی؟ [شکر گوهری از منهاج السرور ، ج3 ، ص253.]

11. داستان عابد و ماهی فاسد

امام باقر (ع) : مرد عابدی به هر کار دست می زد شکست می خورد و ضرر می کرد و مدتی زنش نفقه او را می داد تا این که اموال خانم هم تمام شد ، آمد لب دریا وضو بگیرد ، ماهی گیری را دید که تنها یک ماهی فاسد دارد ، عابد ریسمانی داشته به صیاد داد و ماهی را گرفت ، شکمش

را شکافت ، اتفاقا مرواریدی پیدا کرد و فروخت به 20 هزار درهم کیسه های پول را به منزل آورد...

14.شکرهای نابجا

1. شکر بدون عمل

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : من شکرک من غير صنيعه فلا تأمن ذمه من غير قطيعه [غرر الحکم ، ص467.]

2. شکر بر بدی

قَالَ أَمِيرُ المُؤمِنينَ (ع) : من شکر على الإساءه سخر به [غرر الحکم ، ص344.]

15 کلمات دانشمندان درباره شکر

1. شکر برطرف کننده تلخی انتقاد

تشکر تلخی انتقاد را برطرف می کند. [دیل کارنگی.]

2. شکر زمینه ساز عمل دوباره

شکر از حاجت اول ، زمینه ساز بر آورده شدن حاجت دوم است.

16. سجده

1. سجده آنچه در زمین و آسمان

وَ لِلّهِ يسْجُدُ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الأَْرْضِ مِنْ دابَّهٍ وَ الْمَلائِکهُ وَ هُمْ لا يسْتَکبِرُونَ [نحل/49.]

2. سجده خورشید و ماه و ستارگان

أَ لَمْ تَرَ أَنَّ اللّهَ يسْجُدُ لَهُ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ مَنْ فِی الأَْرْضِ وَ الشَّمْسُ وَ الْقَمَرُ وَ النُّجُومُ وَ الْجِبالُ وَ الشَّجَرُ وَ الدَّوَابُّ وَ کثِيرٌ مِنَ النّاسِ وَ کثِيرٌ حَقَّ عَلَيهِ الْعَذابُ وَ مَنْ يهِنِ اللّهُ فَما لَهُ مِنْ مُکرِمٍ إِنَّ اللّهَ يفْعَلُ ما يشاءُ [حج/18.]

3. سجده تمام موجودات عالم

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكعُوا وَ اسْجُدُوا وَ اعْبُدُوا رَبَّكمْ وَ افْعَلُوا الْخَيرَ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [حج/77.]

4. سجده ، موجب رستگارى

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكعُوا وَ اسْجُدُوا وَ اعْبُدُوا رَبَّكمْ وَ افْعَلُوا الْخَيرَ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [حج/77.]

5. سجده ، علامت ايمان

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّهِ وَ الَّذِينَ مَعَهُ أَشِدّاءُ عَلَى الْكفّارِ رُحَماءُ بَينَهُمْ تَراهُمْ رُكعاً سُجَّداً يبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللّهِ وَ رِضْواناً سِيماهُمْ فِى وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ [فتح/29.]

الرّاكعُونَ السّاجِدُونَ الآْمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النّاهُونَ عَنِ الْمُنْكرِ وَ الْحافِظُونَ لِحُدُودِ اللّهِ وَ بَشِّرِ الْمُؤمِنينَ [توبه/112.]

6. سجده امام سجاد (ع) در بارش باران

عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِى قَالَ : كنْتُ حَاجّاً وَ جَمَاعَةَ عُبَّادِ الْبَصْرَهِ مِثْلَ أَيوبَ السِّجِسْتَانِى وَ صَالِحٍ الْمُرِّى وَ عُتْبَةَ الْعَلَّامِ وَ حَبِيبٍ الْفَارِسِى وَ مَالِک بْنِ دِينَارٍ فَلَمَّا أَنْ دَخَلْنَا مَكةَ رَأَينَا الْمَاءَ ضَيقاً وَ

قَدِ اشْتَدَّ بِالنَّاسِ الْعَطَشُ لِقِلَّهِ الْغَيثِ فَفَزِعَ إِلَينَا أَهْلُ مَكهَ وَ الْحُجَّاجُ يسْأَلُونَا أَنْ نَسْتَسْقِي لَهُمْ فَأَتَينَا الْكَعْبَهَ وَ طُفْنَا بِهَا ثُمَّ سَأَلْنَا اللَّهَ خَاضِعِينَ مُتَضَرِّعِينَ بِهَا فَمُنِعْنَا الْإِجَابَهَ فَبَينَمَا نَحْنُ كذَلِک إِذَا نَحْنُ بِفَتًى قَدْ أَقْبَلَ وَ قَدْ أَكرَبَتْهُ أَحْزَانُهُ وَ أَقْلَقَتْهُ أَشْجَانُهُ فَطَافَ بِالْكعْبَهِ أَشْوَاطاً ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَينَا فَقَالَ يا مَالِک بْنَ دِينَارٍ وَ يا ثَابِتُ الْبُنَانِی وَ يا أَيوبُ السِّجِسْتَانِی وَ يا صَالِحُ الْمُرِّی وَ يا عُتْبَهُ الْغُلَّامُ وَ يا حَبِيبُ الْفَارِسِی وَ يا سَعْدُ وَ يا عَمْرُو وَ يا صَالِحُ الْأَعْمَی وَ يا رَابِعَهُ وَ يا سَعْدَانَهُ وَ يا جَعْفَرَ بْنَ سُلَيمَانَ فَقُلْنَا لَبَّيک وَ سَعْدَيک يا فَتَی فَقَالَ أَ مَا فِيكمْ أَحَدٌ يحِبُّهُ الرَّحْمَنُ فَقُلْنَا يا فَتَی عَلَينَا الدُّعَاءُ وَ عَلَيهِ الْإِجَابَهُ فَقَالَ ابْعُدُوا عَنِ الْكعْبَهِ فَلَوْ كانَ فِيكمْ أَحَدٌ يحِبُّهُ الرَّحْمَنُ لَأَجَابَهُ ثُمَّ أَتَی الْكعْبَهَ فَخَرَّ سَاجِداً فَسَمِعْتُهُ يقُولُ فِی سُجُودِهِ سَيدِی بِحُبِّک لِی إِلَّا سَقَيتَهُمُ الْغَيثَ قَالَ فَمَا اسْتَتَمَّ الْكلَامَ حَتَّی أَتَاهُمُ الْغَيثُ كأَفْوَاهِ الْقِرَبِ فَقُلْتُ يا فَتَی مِنْ أَينَ عَلِمْتَ أَنَّهُ يحِبُّک قَالَ لَوْ لَمْ يحِبَّنِی لَمْ يسْتَزِرْنِی فَلَمَّا اسْتَزَارَنِی عَلِمْتُ أَنَّهُ يحِبُّنِی فَسَأَلْتُهُ بِحُبِّهِ لِی فَأَجَابَنِی ثُمَّ وَلَّی عَنَّا وَ أَنْشَأَ يقُولُ [الاحتجاج ، ج2 ، ص316.]

حاجیان با قحطی مواجه شدند به جوانی رسیدند. جوان به سجده افتاد و گفت : سیدی بحبک لی الا سقیتهم الغیثابرهای آسمان مکه را پر کردند و باران بارید. پرسیدند شما کی هستی؟ فرمود : علی بن الحسین (ع) . پرسیدند ازکجا دانستی خدا تو را دوست دارد؟ فرمود : اگر دوست نمی داشت ، مرا به خانه اش دعوت نمی کرد.

7. سجده امام سجاد (ع) بر

سنگهای خشن

امام سجاد به صحرا رفت. در حال سجده بر سنگ های زبر و خشن شروع کرد به ذکر :

عَلِی بْنُ مُوسَی بْنِ طَاوُسٍ فِی کتَابِ الْمَلْهُوفِ عَلَی قَتْلَی الطُّفُوفِ عَنْ عَلِی بْنِ الْحُسَینِ (ع) أَنَّهُ بَرَزَ إِلَی الصَّحْرَاءِ فَتَبِعَهُ مَوْلًی لَهُ فَوَجَدَهُ سَاجِداً عَلَی حِجَارَهٍ خَشِنَهٍ فَأَحْصَی عَلَیهِ أَلْفَ مَرَّهٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَقّاً حَقّاً لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَعَبُّداً وَ رِقّاً لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ إِیمَاناً وَ صِدْقاً ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ [وسائل الشیعه ، ج6 ، ص382.]

8. امام سجّاد ، ذوالثفنات

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : کانَ لِأَبِی (ع) فِی مَوْضِعِ سُجُودِهِ آثَارٌ نَابِتَهٌ وَ کانَ یقْطَعُهَا فِی السَّنَهِ مَرَّتَینِ فِی کلِّ مَرَّهٍ خَمْسَ ثَفِنَاتٍ فَسُمِّی ذَا الثَّفِنَاتِ لِذَلِک [علل الشرائع ، ج1 ، ص233.]

امام باقر (ع) می فرماید در محل سجده پدرم آثار سجده آن قدر بود که سالی دوبار آن را می برید و 5 جای پینه داشت. به همین دلیل به ذو الثفنات مشهور بود.

9. ضمانت بهشت بطول السجود

عده ای به رسول خدا (ص) عرض کردند بهشت را برای ما ضمانت کن :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ قَوْماً أَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ (ص) فَقَالُوا یا رَسُولَ اللَّهِ اضْمَنْ لَنَا عَلَی رَبِّک الْجَنَّهَ قَالَ فَقَالَ عَلَی أَنْ تُعِینُونِی بِطُولِ السُّجُودِ [أمالی طوسی ، ص664.]

در خطبه شعبان :

10. طول سجده موجب سبکی بار گناه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ظُهُورَکمْ ثَقِیلَهٌ مِنْ أَوْزَارِکمْ فَخَفِّفُوا عَنْهَا بِطُولِ سُجُودِکمْ [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج1 ، ص296.]

11. سجده های طولانی امام کاظم (ع)

سجده های طولانی امام کاظم هر عیادت کننده ای

(حتی مأمون) را بهت زده می کرد. مأمون می گوید بر پدرم پیر مردی وارد شد که صورت او از بیداری شب و کثرت عبادت زرد و ورم کرده بود و زیادی سجده صورت و بینی او را مجروح کرده بود. [منتهی الآمال.]

12. حالات اویس قرنی

در حالات اویس قرن نوشته اند یک شب را به رکوع و شب دیگر را به سجده و یک شب را به قیام اختصاص می داد.

13. علی بن مهزیار

علی بن مهزیار به سجده می رفت و در حال سجده برای هزار نفر از برادران خود دعا می کرد. [شکر گوهری.]

14. کثرت سجده و مقام خلیل الله

عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیرٍ عَمَّنْ ذَکرَهُ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) لِمَ اتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِیمَ خَلِیلًا قَالَ لِکثْرَهِ سُجُودِهِ عَلَی الْأَرْضِ [علل الشرائع ، ج1 ، ص34.]

15. سجده شکر

1. اکمال نماز با سجده شکر

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : سَجْدَهُ الشُّکرِ وَاجِبَهٌ عَلَی کلِّ مُسْلِمٍ تُتِمُّ بِهَا صَلَاتَک وَ تُرْضِی بِهَا رَبَّک [من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص333.]

2. سجده شکر مولا علی (ع)

عَنْ هِشَامِ بْنِ أَحْمَرَ قَالَ : کنْتُ أَسِیرُ مَعَ أَبِی الْحَسَنِ (ع) فِی بَعْضِ أَطْرَافِ الْمَدِینَهِ إِذْ ثَنَی رِجْلَهُ عَنْ دَابَّتِهِ فَخَرَّ سَاجِداً فَأَطَالَ وَ أَطَالَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَ رَکبَ دَابَّتَهُ فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک قَدْ أَطَلْتَ السُّجُودَ فَقَالَ إِنَّنِی ذَکرْتُ نِعْمَهً أَنْعَمَ اللَّهُ بِهَا عَلَی فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَشْکرَ رَبِّی [کافی ، ج2 ، ص98.]

امیر المومنین در حین سفر ناگهان از مرکب پیاده و سجده طولانی کردند. علت پرسیدند ، فرمودند : نعمت های خدا به

یادم آمد و هنگام ذکر نعمت سجده شکر را دوست دارم.

3. بایاد نعمت خدا

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا ذَكَرَ أَحَدُكُمْ نِعْمَةَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَلْيضَعْ خَدَّهُ عَلَى التُّرَابِ شُكراً لِلَّهِ [كافى ، ج2 ، ص98.]

4 .پنج سجده رسول خدا (ص)

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) كانَ فِي سَفَرٍ يسِيرُ عَلَى نَاقَهٍ لَهُ إِذَا نَزَلَ فَسَجَدَ خَمْسَ سَجَدَاتٍ فَلَمَّا أَنْ رَكِبَ قَالُوا يا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا رَأَينَاكَ صَنَعْتَ شَيئاً لَمْ تَصْنَعْهُ فَقَالَ نَعَمْ اسْتَقْبَلَنِي جَبْرَئِيلُ (ع) فَبَشَّرَنِي بِبِشَارَاتٍ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَسَجَدْتُ لِلَّهِ شُكراً لِكلِّ بُشْرَى سَجْدَهً [كافى ، ج2 ، ص98.]

رسول خدا (ص) درسفری ناگهان پیاده شدند و پنج مرتبه سجده کردند. علت پرسیدند ، جبرئیل آمد و پنج بشارت داد. برای هر بشارت یک سجده کردم.

5. سجده ای از نماز صبح تا طلوع آفتاب

امام کاظم (ع) بعد از نماز صبح سر به سجده می گذاشتند تا طلوع آفتاب.

1. شگفتی ها

1. غفلت انسان

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنِّى لَمْ أَرَ مِثْلَ الْجَنَّهِ نَامَ طَالِبُهَا وَ لَا كالنَّارِ نَامَ هَارِبُهَا وَ لَا أَكثَرَ مُكتَسِباً مِمَّنْ كسَبَهُ لِيوْمٍ تُذْخَرُ فِيهِ الذَّخَائِرُ وَ تُبْلَى فِيهِ السَّرَائِرُ [تحف العقول ، ص152] .

عَنِ الرِّضَا عَنْ آبَائِهِ عَنِ الْحُسَينِ بْنِ عَلِى (ع) قَال : "وُجِدَ لَوْحٌ تَحْتَ حَائِطِ مَدِينَهٍ مِنَ الْمَدَائِنِ مَكتُوبٌ فِيهِ أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَ مُحَمَّدٌ نَبِيى عَجِبْتُ لِمَنْ أَيقَنَ بِالْمَوْتِ كيفَ يفْرَحُ ! وَ عَجِبْتُ لِمَنْ أَيقَنَ بِالْقَدَرِ كيفَ يحْزَنُ ! وَ عَجِبْتُ لِمَنِ اخْتَبَرَ الدُّنْيا كيفَ يطْمَئِنُّ إِلَيهَا ! وَ عَجِبْتُ لِمَنْ أَيقَنَ بِالْحِسَابِ كيفَ يذْنِبُ !" [صحيفه الرضا ، ص81] .

2. تکبر انسان

قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ (ص) : الْعَجَبُ كلُّ الْعَجَبِ لِلْمُخْتَالِ الْفَخُورِ الَّذِی خُلِقَ مِنْ نُطْفَهٍ ثُمَّ یصِیرُ جِیفَهً وَ هُوَ فِیمَا بَینَ ذَلِک وَ لَا یدْرِی کیفَ یصْنَعُ بِهِ [المحاسن ، ج1 ، ص242] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : عَجِبْتُ لِابْنِ آدَمَ أَوَّلُهُ نُطْفَهٌ وَ آخِرُهُ جِیفَهٌ وَ هُوَ قَائِمٌ بَینَهُمَا وِعَاءً لِلْغَائِطِ ثُمَّ یتَکبَّرُ [علل الشرائع ، ج1 ، ص275] .

3. نشناختن خدا

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا أَقْبَحَ بِالرَّجُلِ یأْتِی عَلَیهِ سَبْعُونَ سَنَهً أَوْ ثَمَانُونَ سَنَهً یعِیشُ فِی مُلْک اللَّهِ وَ یأْکلُ مِنْ نِعَمِهِ ثُمَّ لَا یعْرِفُ اللَّهَ حَقَّ مَعْرِفَتِهِ [کفایه الأثر ، ص260] .

4. یک عمر نماز غلط

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یا حَمَّادُ ! لَا تُحْسِنُ أَنْ تُصَلِّی مَا أَقْبَحَ بِالرَّجُلِ مِنْکمْ یأْتِی عَلَیهِ سِتُّونَ سَنَهً أَوْ سَبْعُونَ سَنَهً فَلَا یقِیمُ صَلَاهً وَاحِدَهً بِحُدُودِهَا تَامَّه [کافی ، ج3 ، ص311.]

5. غفلت حسود

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْعَجَبُ لِغَفْلَهِ الْحُسَّادِ عَنْ سَلَامَهِ الْأَجْسَادِ [نهج البلاغه ، حکمت 225] .

6. غضب

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : لَیعْجِبُنِی الرَّجُلُ أَنْ یدْرِکهُ حِلْمُهُ عِنْدَ غَضَبِه [کافی ، ج2 ، ص112] .

7. قرائت قرآن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنِّی لَأَعْجَبُ کیفَ لَا أَشِیبُ إِذَا قَرَأْتُ الْقُرْآنَ [کافی ، ج2 ، ص632] .

1. شناخت

1. ارزش و اهمیت

رُوِی فِی بَعْضِ الْأَخْبَارِ "أَنَّهُ دَخَلَ عَلَی رَسُولِ اللّهِ (ص) رَجُلٌ اسْمُهُ مُجَاشِعٌ فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ! کیفَ الطَّرِیقُ إِلَی مَعْرِفَهِ الْحَقِّ؟ فَقَالَ (ص) : مَعْرِفَهُ النَّفْسِ. فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ! فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی مُوَافَقَهِ الْحَقِّ؟ قَالَ : مُخَالَفَهُ النَّفْسِ. فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ! فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی رِضَاءِ الْحَقِّ؟ قَالَ (ص) : سَخَطُ النَّفْسِ.

فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ ! فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی وَصْلِ الْحَقِّ؟ فَقَالَ (ص) : هِجْرَهُ النَّفْسِ. فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ ! فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی طَاعَهِ الْحَقِّ؟ قَالَ : عِصْیانُ النَّفْسِ. فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ ! فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی ذِکرِ الْحَقِّ؟ قَالَ (ص) : نِسْیانُ النَّفْسِ. فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ ! فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی قُرْبِ الْحَقِّ؟ قَالَ (ص) : التَّبَاعُدُ مِنَ النَّفْسِ. فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ ! فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی أُنْسِ الْحَقِّ؟ قَالَ (ص) : الْوَحْشَهُ مِنَ النَّفْسِ. فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ ! فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی ذَلِک؟ قَالَ (ص) : اِلاسْتِعَانَهُ بِالْحَقِّ عَلَی النَّفْسِ". [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص246] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ أَعِنِّی عَلَی نَفْسِی بِمَا تُعِینُ بِهِ الصَّالِحِینَ عَلَی أَنْفُسِهِم [کافی ، ج2 ، ص585] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُم جَنِّبْنِی اتِّبَاعَ الْهَوَی [بحارالأنوار ، ج99 ، ص167] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ خُذْ لِنَفْسِک مِنْ نَفْسِی مَا یخَلِّصُهَا ، وَ أَبْقِ لِنَفْسِی مِنْ نَفْسِی مَا یصْلِحُهَا ، فَإِنَّ نَفْسِی هَالِکهٌ أَوْ تَعْصِمَهَا [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

یا داوُدُ إِنّا جَعَلْناک خَلیفَهً فِی الْأَرْضِ فَاحْکمْ بَینَ النّاسِ بِالْحَقِّ وَ لا تَتَّبِعِ الْهَوی فَیضِلَّک عَنْ سَبیلِ اللّهِ [ص/26] .

2. امکان

با اینکه گاهی انسان اشتباه می کند و با اینکه افراد شناخت های متفاوتی دارند ، امّا نمی توان انکار کرد که انسان قدرت شناخت دارد و بالوجدان می فهمد که می فهمد و به خاطر اشتباه در دیدها نمی توان منکر اصل شناخت شد. چون معلومات و شناخت های بدیهی داریم که قابل تردید و اشتباه برای کسی نیست و آنچه از اشتباه و تفاوت رخ می دهد در

مسائل نظری است نه بدیهی و بر فرض با تفصیل نتوانیم نسبت به چیزی شناخت پیدا کنیم ، اجمالاً می توانیم شناخت پیدا کنیم. بنابراین نه اشتباه انسان نه تفاوت شناخت ها و نه عدم امکان شناخت بعضی چیزها ، هیچ یک دلیل انکار اصل شناخت به طور کلی نمی شود.

3. محدودیت

البته مراد ما این نیست که همه مردم در هر وقت و هر مکان و با هر نوع وسیله ، هر چیزی را می توانند بشناسند ، زیرا دانش انسان محدود است. مثلاً حقیقت روح را که از همه چیز به انسان نزدیک تر است و گوهر انسانیت است را نمی شناسد تا چه رسد به حوادث آینده ، نزول باران ، مدت عمر ، استعدادهای جنین ، زشتی و زیبایی و انواع بیماری های آن ،

در جهان بینی و دید الهی جهان پر از غلغله تسبیح و حمد ذرات هستی است که از شنیدن تسبیح آنان محرومیم. بسیار می شود که ما خیر خودمان را در رفاه و ناگواری ها را شر می دانیم. با اینکه ممکن است برعکس باشد. خداوند که در قرآن به پیامبرش می گوید تو خبر نداری ، تکلیف دیگران روشن است.

در قرآن آیات زیادی دلالت بر محدودیت علم انسان دارد.

وَ ما أُوتيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلاّ قَليلا [اسراء/85] .

إِنَّ اللّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السّاعَهِ وَ ينَزِّلُ الْغَيثَ وَ يعْلَمُ ما فِى الْأَرْحامِ وَ ما تَدْرى نَفْسٌ ما ذا تَكسِبُ غَداً وَ ما تَدْرى نَفْسٌ بِأَى أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللّهَ عَليمٌ خَبيرٌ [لقمان/34] .

تُسَبِّحُ لَهُ السَّماواتُ السَّبْعُ وَ الْأَرْضُ وَ مَنْ فيهِنَّ وَ إِنْ مِنْ شَىءٍ إِلاّ يسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَ لكنْ لا تَفْقَهُونَ تَسْبيحَهُمْ إِنَّهُ كانَ حَليماً غَفُوراً

[اسراء/44] .

كتِبَ عَلَيكمُ الْقِتالُ وَ هُوَ كرْهٌ لَكمْ وَ عَسى أَنْ تَكرَهُوا شَيئاً وَ هُوَ خَيرٌ لَكمْ وَ عَسى أَنْ تُحِبُّوا شَيئاً وَ هُوَ شَرٌّ لَكمْ وَ اللّهُ يعْلَمُ وَ أَنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ [بقره/216] .

يا أَيهَا النَّبِى إِذا طَلَّقْتُمُ النِّساءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّهَ وَ اتَّقُوا اللّهَ رَبَّكمْ لا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيوتِهِنَّ وَ لا يخْرُجْنَ إِلاَّ أَنْ يأْتِينَ بِفاحِشَهٍ مُبَينَهٍ وَ تِلْک حُدُودُ اللّهِ وَ مَنْ يتَعَدَّ حُدُودَ اللّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لا تَدْرى لَعَلَّ اللّهَ يحْدِثُ بَعْدَ ذلِک أَمْرا [طلاق/1] .

قُلْ لا أَمْلِک لِنَفْسى نَفْعاً وَ لا ضَرًّا إِلاّ ما شاءَ اللّهُ وَ لَوْ كنْتُ أَعْلَمُ الْغَيبَ لاَسْتَكثَرْتُ مِنَ الْخَيرِ وَ ما مَسَّنِى السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلاّ نَذيرٌ وَ بَشيرٌ لِقَوْمٍ يومِنُون [اعراف/188] .

مِنْ بَعْدِ وَصِيهٍ يوصى بِها أَوْ دَينٍ آباوكمْ وَ أَبْناوكمْ لا تَدْرُونَ أَيهُمْ أَقْرَبُ لَكمْ نَفْعاً فَريضَهً مِنَ اللّهِ إِنَّ اللّهَ كانَ عَليماً حَكيما [نساء/11] .

امام حسين (ع) در دعاى عرفه مى گويد : إِلَهى أَنَا الْجَاهِلُ فِى عِلْمِى فَكيفَ لَا أَكونُ جَهُولًا فِى جَهْلِى [إقبال الأعمال ، ص348] .

مگر ما تا چند كيلومتر را مى توانيم ببينيم و مگر وسايل علمى تا چه مقدار آخرين مرحله را به ما نشان مى دهد ، چه بسيار رنگ ها كه ديدنى و صداهايى كه شنيدنى نيستند. (بالاتر از رنگ بنفش و مادون قرمز رنگ هاى فراوانى است كه قابل ديدن نيست.)

اساسا تمام عالم همچون رشته زنجيرى است كه از ازل كشيده شده و تا ابد پيش رفته و ما تنها در كنار يكى از حلقه ها به سر مى بريم و انسان با داشتن كتابخانه هايى كه

قفسه های آن از صد کیلومتر و یا تعداد کتاب هایش از بیست و پنج میلیون جلد می گذرد ، ولی مگر همه را فهیمده؟ اقرار دانشمندان به ناچیزی علوم انسان مؤید این مطلب است که نمونه آن انیشتن ، آلکس کارل ، موریسن ، فلاماریون و... است. اثر توجه به محدودیت ها و کوتاهی علم انسان ، او را از غرور علمی باز می دارد و به خداوندی که هستی از علم بی نهایت او سرچشمه می گیرد راهنمایی می کند.

4. راههای شناخت

1 حسّ و تجربه :

برخلاف مادیون که تجربه را یگانه راه شناخت می دانند و بر خلاف افرادی همچون دکارت که اساس علم و شناخت را عقل می دانند و هر کدام علیه دیگری اشتباهات یکدیگر را به رخ هم می کشند. عقلیون می گویند : گاهی حواس خطا می روند و حسیون می گویند : گاهی عقل خطا می رود. اسلام راه های شناخت را متعدد می داند. هم به حواس و تجربه توجه دارد و هم به عقل ، زیرا در قرآن ده ها آیه انسان را دعوت به مطالعه در طبیعت کرده و هم برای اثبات خداوند و هم برای امکان معاد ، فرمان به مطالعه و مشاهده طبیعت و آفریده ها داده است.

مهم ترین راه خداشناسی که دلیل نظم است از مطالعه در پدیده ها به دست می آید و برای معاد که دومین اصل اساسی اسلام است ما را به مطالعه شکوفه هایی که در اثر بارندگی بر زمین مرده ، سر از خاک بیرون می آورند ، دعوت می کند و می فرماید : وَ نَزَّلْنا مِنَ السَّماءِ ماءً مُبارَکاً فَأَنْبَتْنا بِهِ جَنّاتٍ وَ حَبَّ الْحَصیدِ وَ النَّخْلَ باسِقاتٍ لَها طَلْعٌ نَضیدٌ رِزْقاً لِلْعِبادِ وَ أَحْیینا بِهِ بَلْدَةً

مَیتاً کذلِک الْخُرُوج [ق/11-9] .

حس تنها کافی نیست ، ولی نباید فراموش کرد که حسّ تنها راه نیست ، زیرا ما اگر هیچ حسّی هم نداشتیم با قدرت عقل می توانستیم بفهمیم که مثلاً جمع میان دو نقیض محال است و از طرفی حسّ و تجربه موارد جزیی را مشاهده می کند که مثلاً چند ظرف آب در فلان درجه بخار شدند ، ولی ایمان به یک قاعده کلی و استنباط آن کار عقل است و از سوی دیگر حسّ ظاهر و سطح اشیاء را درک می کند و این عقل است که از دیدن ظاهر اشیاء ، حقیقت آنها را برای ما روشن می کند.

به هر حال مقام تجربه و حسّ بالای سر ، ولی تنها کافی نیست. شما قطعه گچی که استاد در کلاس به دست دارد را حسّ می کنید. امّا هر چه بگوئید ، آثارِ گچ است ، نه حقیقت گچ. مثلاً می گویند من رنگ گچ را حسّ می کنم ، وزن آن را حسّ می کنم ، شکل آن راحسّ می کنم ، تأثیر آن را روی تابلو حسّ می کنم ، ولی همه می دانیم که رنگ و وزن و شکل و تأثیراتِ گچ همه از نشانه ها و آثار گچ است؛ یعنی گچ چیزی است که دارای فلان رنگ و وزن و تأثیر باشد. پس شما حتی در شناخت محسوس مانند گچ ، نیازمند به پادرمیانی عقل دارید که از جمع بندی آثار و خواص آن حقیقت گچ را برای شما بیان کند.

5. موانع شناخت

1. خودبینی و هوای نفس

أَ فَرَأَیتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلهَهُ هَواهُ وَ أَضَلَّهُ اللّهُ عَلی عِلْمٍ وَ خَتَمَ عَلی سَمْعِهِ وَ قَلْبِهِ وَ جَعَلَ عَلی بَصَرِهِ

غِشاوَةً [جاثیه/35] .

الَّذینَ یجادِلُونَ فی آیاتِ اللّهِ بِغَیرِ سُلْطانٍ أَتاهُمْ کبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللّهِ وَ عِنْدَ الَّذینَ آمَنُوا کذلِک یطْبَعُ اللّهُ عَلی کلِّ قَلْبِ مُتَکبِّرٍ جَبّارٍ [غافر/35] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : آفَهُ الْعَقْلِ الْهَوَی [غررالحکم ، ص64] .

2. حبّ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حُبُّک لِلشَّیءِ یعْمِی وَ یصِمُّ [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص290] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : السُّکرُ أَرْبَعُ سُکرَاتٍ سُکرُ الشَّرَابِ وَ سُکرُ الْمَالِ وَ سُکرُ النَّوْمِ وَ سُکرُ الْمُلْک [معانی الأخبار ، ص365] .

امام علی (ع) : صاحب الحاجه اعمی لایری الّا حاجته [خطبه ، 109] .

حضرت علی (ع) : من عشق شیئا أعمی بصره [تفسیر مراغی ، ج25] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ینْبَغِی لِلْعَاقِلِ أَنْ یحْتَرِسَ مِنْ سُکرِ الْمَالِ وَ سُکرِ الْقُدْرَهِ وَ سُکرِ الْعِلْمِ وَ سُکرِ الْمَدْحِ وَ سُکرِ الشَّبَابِ فَإِنَّ لِکلِّ ذَلِک رِیاحاً خَبِیثَهً تَسْلُبُ الْعَقْلَ وَ تَسْتَخِفُّ الْوَقَار [غررالحکم ، ص66] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ حُبَّ الدُّنْیا یعْمِی وَ یصِمُّ وَ یبْکمُ وَ یذِلُّ الرِّقَاب [کافی ، ج2 ، ص136] .

3. غرور

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بَینَکمْ وَ بَینَ الْمَوْعِظَهِ حِجَابٌ مِنَ الْغِرَّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 282] .

وَ إِنْ یرَوْا کلَّ آیهٍ لا یومِنُوا بِها [انعام/25] .

4. لجاجت

وَ قالُوا قُلُوبُنا فی أَکنَّهٍ مِمّا تَدْعُونا إِلَیهِ وَ فی آذانِنا وَقْرٌ وَ مِنْ بَینِنا وَ بَینِک حِجابٌ [فصلت/5] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ليس سجوج تدبير [غررالحكم ، ص464] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اللجوج لا رأى له [غررالحكم

، ص65] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اللجاج يفسد الرأى [غررالحكم ، ص65] .

5. تقليد

رَبَّنا هولاءِ أَضَلُّونا [اعراف/38] .

ما وَجَدْنا عَلَيهِ آباءَنا [مائده/104] .

إِنّا أَطَعْنا سادَتَنا وَ كبَراءَنا [احزاب/67] .

لَوْ لا أَنْتُمْ لَكنّا مُومِنينَ [سبأ/31] .

6. شخصيت زدگى

7. عشق به نياكان

8. تعصب وگروه گرائى

9. آرزوها

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْأَمَانِى تُعْمِى أَعْينَ الْبَصَائِر [نهج البلاغه ، حكمت 275] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اعْلَمُوا أَنَّ الْأَمَلَ يسْهِى الْعَقْلَ وَ ينْسِى الذِّكر [نهج البلاغه ، خطبه 86] .

10. ظلم وگناه

ثُمَّ كانَ عاقِبَةَ الَّذينَ أَساوا السُّواى أَنْ كذَّبُوا بِ آياتِ اللّهِ وَ كانُوا بِها يسْتَهْزِونَ [روم/10] .

كلاّ بَلْ رانَ عَلى قُلُوبِهِمْ ما كانُوا يكسِبُونَ [مطففين/14] .

وَ ما يجْحَدُ بِآياتِنا إِلاَّ الظّالِمُونَ [عنكبوت/49] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ شَیءٍ أَفْسَدَ لِلْقَلْبِ مِنْ خَطِیئَهٍ إِنَّ الْقَلْبَ لَیوَاقِعُ الْخَطِیئَهَ فَمَا تَزَالُ بِهِ حَتَّی تَغْلِبَ عَلَیهِ فَیصَیرَ أَعْلَاهُ أَسْفَلَهُ [کافی ، ج2 ، ص268] .

یطْبَعُ اللّهُ عَلی کلِّ قَلْبِ مُتَکبِّرٍ جَبّار [غافر/35] .

نَطْبَعُ عَلی قُلُوبِ الْمُعْتَدین [یونس/74] .

یطْبَعُ اللّهُ عَلی قُلُوبِ الْکافِرین [اعراف/101] .

11. تجاوز و عدوان

کذلِک نَطْبَعُ عَلی قُلُوبِ الْمُعْتَدین [یونس/74] .

12. محیط و نظام

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : النَّاسُ بِأُمَرَائِهِمْ أَشْبَهُ مِنْهُمْ بِ آبَائِهِم [تحف العقول ، ص208] .

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطاعُوهُ [زخرف/54] .

وَ نادی فِرْعَوْنُ فِی قَوْمِهِ قالَ یا قَوْمِ أَ لَیسَ لی مُلْک مِصْرَ وَ هذِهِ الْأَنْهارُ تَجْری مِنْ تَحْتی أَ فَلا تُبْصِرُون [زخرف/51] .

13. دوست

لَقَدْ أَضَلَّنی عَنِ الذِّکر [فرقان/29] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ

(ع) : إِیاک وَ مُصَادَقَهَ الْأَحْمَقِ فَإِنَّهُ یرِیدُ أَنْ ینْفَعَک فَیضُرَّک وَ إِیاک وَ مُصَادَقَهَ الْبَخِیلِ فَإِنَّهُ یقْعُدُ عَنْک أَحْوَجَ مَا تَکونُ إِلَیهِ وَ إِیاک وَ مُصَادَقَهَ الْفَاجِرِ فَإِنَّهُ یبِیعُک بِالتَّافِهِ وَ إِیاک وَ مُصَادَقَهَ الْکذَّابِ فَإِنَّهُ کالسَّرَابِ یقَرِّبُ عَلَیک الْبَعِیدَ وَ یبَعِّدُ عَلَیک الْقَرِیبَ [نهج البلاغه ، حکمت 38] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تُدْخِلَنَّ فِی مَشُورَتِک بَخِیلاً یعْدِلُ بِک عَنِ الْفَضْلِ وَ یعِدُک الْفَقْرَ وَ لَا جَبَاناً یضْعِفُک عَنِ الْأُمُورِ وَ لَا حَرِیصاً یزَینُ لَک الشَّرَهَ بِالْجَوْرِ فَإِنَّ الْبُخْلَ وَ الْجُبْنَ وَ الْحِرْصَ غَرَائِزُ شَتَّی یجْمَعُهَا سُوءُ الظَّنِّ بِاللَّه [نهج البلاغه ، نامه 53] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مُجَالَسَهُ الْأَشْرَارِ تُورِثُ سُوءَ الظَّنِّ بِالْأَخْیارِ [صفات الشیعه ، ص6] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمَرْءُ عَلَی دِینِ خَلِیلِهِ وَ قَرِینِهِ [کافی ، ج2 ، ص375] .

14. زرق وبرق

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلاً جَسَداً لَهُ خُوار [طه/88] .

فَخَرَجَ عَلی قَوْمِهِ فی زینَتِه [قصص/79] .

فَلَوْ لا أُلْقِی عَلَیهِ أَسْوِرَهٌ مِنْ ذَهَب [زخرف/53] .

وَ نادی فِرْعَوْنُ فِی قَوْمِهِ قالَ یا قَوْمِ أَ لَیسَ لی مُلْک مِصْرَ وَ هذِهِ الْأَنْهارُ تَجْری مِنْ تَحْتی أَ فَلا تُبْصِرُونَ [زخرف/51] .

لا تَمُدَّنَّ عَینَیک إِلی ما مَتَّعْنا بِهِ أَزْواجاً مِنْهُم [حجر/88] .

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَیاهُ الدُّنْیا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زینَهٌ وَ تَفاخُرٌ بَینَکمْ وَ تَکاثُرٌ فِی الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلاد [حدید/20] .

15. وسوسه ها

زَینَ لَهُمُ الشَّیطانُ أَعْمالَهُم [نمل/24] .

الشَّیطانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَ أَمْلی لَهُم [محمد/25] .

وَ كذلِک جَعَلْنا لِکلِّ نَبِی عَدُوًّا شَیاطینَ الْإِنْسِ وَ الْجِنِّ یوحی بَعْضُهُمْ إِلی بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُوراً

[انعام/112] .

16. غفلت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سكر الغفله و الغرور أبعد إفاقه من سكر الخمور [غررالحكم ، ص 266] .

17. معاشرت های بی حساب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أجيعوا أكبادكم و أعروا صوركم و أشعثوا رءوسكم و صبوا عليكم جلباب الحزن و جالسوا الناس قليلا و مع الله كثيرالعلكم ترون الحق بقلوبكم [مشكاه الأنوار ، ص256] .

1. شهادت

1. شهادت

1. معنی

قالَتْ يا أَيهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِى فِى أَمْرِى ما كنْتُ قاطِعَةً أَمْراً حَتّى تَشْهَدُونِ [نمل/32] .

شَهْرُ رَمَضانَ الَّذِى أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدىً لِلنّاسِ وَ بَيناتٍ مِنَ الْهُدى وَ الْفُرْقانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكمُ الشَّهْرَ فَلْيصُمْهُ [بقره/185] .

لِيشْهَدُوا مَنافِعَ لَهُمْ [حج/28] .

عالِمُ الْغَيبِ وَ الشَّهادَهِ [انعام/73] .

گواهی

کشته شدن در راه خدا

شهادت

دیدن با چشم و سپس اظهار آن

اقراری است که از شاهد در پیشگاه محکمه و قاضی گرفته می شود. [فلسفه الصلوه کورانی ، 169]

2. تشهد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : التَّشَهُّدُ ثَنَاءٌ عَلَى اللَّهِ فَكنْ عَبْداً لَهُ بِالسِّرِّ خَاضِعاً لَهُ بِالْفِعْلِ كمَا أَنَّک عَبْدٌ لَهُ بِالْقَوْلِ وَ الدَّعْوَى [مصباح الشریعه ، ص93] .

جهان آفرینش محکمه ای است که نماز گزاران در آن به وحدانیت خدا شهادت می دهند. و همه را به شنیدن و گواهی دادن دعوت می کنند.وَ اشْهَدْ بِأَنّا مُسْلِمُونَ [آل عمران/52] .

3. شهدا

اطلاق شهید که از ماده شهود است ، بر کشته شدگان در راه خدا به خاطر :

یا 1. حضورشان در میدان نبرد

یا 2. مشاهده فرشتگان رحمت هنگام شهادت

یا 3. مشاهده نعمتهای بزرگی که برای آنها آماده شده است.

یا 4.

حضورشان در پیشگاه خداوند.

سمی بذلک لان ملائکه الرحمه تشهده فهو شهید ، بمعنی الشهود.

لان الله و ملائکته شهود له فی الجنه.

لانه ممن استشهد یوم القیامه مع النبی علی الامم الخالیه.

لانه لم یمت کانه شاهد ای حاضر.

لقیامه بشهاده الحق فی الله حتی قتل.

لانه شهد ما اعد الله له من الکرامه و غیره لا یشهدها الی یوم القیامه. [حیات شهید ، ص 18 لسان العرب المحیط ، ج2 ، ص374]

2. شهادت دادن

1. شرایط شاهد

1.قَالَ صَاحِبُ وَسَائِلِ الشِیعَه : وَ الَّذِی یفْهَمُ مِنَ الْأَخَادِیثِ الْکثِیرَهِ عَدَمُ وُجُوبِ التَّفَحُّص وَ أَنَّ الْأَصْلَ الْعَدَالَهُ لکنْ بَعْدَ ظُهُورِ الْمُوَاظَبَهِ عَلَی الصَّلَوَاتِ وَ عَدَمِ ظُهُورِ الْفِسْقِ. [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص393] .

2.رُوِی عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ سَیابَهَ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ شَهَادَهِ مَنْ یلْعَبُ بِالْحَمَامِ قَالَ : لَا بَأْسَ إِذَا کانَ لَا یعْرَفُ بِفِسْقٍ. [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص48] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا بَأْسَ بِشَهَادَهِ الضَّیفِ إِذَا کانَ عَفِیفاً صَائِناً [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص44] .

4. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ عَامَلَ النَّاسَ فَلَمْ یظْلِمْهُمْ وَ حَدَّثَهُمْ فَلَمْ یکذِبْهُمْ وَ وَعَدَهُمْ فَلَمْ یخْلِفْهُمْ کانَ مِمَّنْ حُرِّمَتْ غِیبَتُهُ وَ کمَلَتْ مُرُوءَتُهُ وَ ظَهَرَ عَدْلُهُ وَ وَجَبَتْ أُخُوَّتُهُ [کافی ، ج2 ، ص239] .

5. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : تُقْبَلُ شَهَادَهُ الْمَرْأَهِ وَ النِّسْوَهِ إِذَا کنَّ مَسْتُورَاتٍ مِنْ أَهْلِ الْبُیوتَاتِ مَعْرُوفَاتٍ بِالسِّتْرِ وَ الْعَفَافِ مُطِیعَاتٍ لِلْأَزْوَاجِ تَارِکاتِ الْبَذَاءِ وَ التَّبَرُّجِ إِلَی الرِّجَالِ فِی أَنْدِیتِهِمْ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص242] .

6.عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) فِى قَوْلِهِ "مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَداءِ" قَالَ :

مِمَّنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَ أَمَانَتَهُ وَ صَلَاحَهُ وَ عِفَّتَهُ وَ تَيقُّظَهُ فِيمَا يشْهَدُ بِهِ وَ تَحْصِيلَهُ وَ تَمْييزَهُ فَمَا كلُّ صَالِحٍ مُمَيزاً وَ لَا مُحَصِّلًا وَ لَا كلُّ مُحَصِّلٍ مُمَيزٍ صَالِحٌ" [تفسيرالإمام العسكرى ، ص672] .

7. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِعْلَمْ أَنَّ الْمُسْلِمِينَ عُدُولٌ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا مَجْلُوداً فِى حَدٍّ لَمْ يتُبْ مِنْهُ أَوْ مَعْرُوفٌ بِشَهَادَهِ زُورٍ أَوْ ظَنِينٌ [كافى ، ج7 ، ص412] .

2. تحمل شهادت

1. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : جَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ إِلَى النَّبِى (ص) فَقَالَ : يا رَسُولَ اللَّهِ أَحِبُّ أَنْ تَشْهَدَ لِى عَلَى نَخْلٍ نَحَلْتُهَا ابْنِى قَالَ : مَا لَک وَلَدٌ سِوَاهُ؟ قَالَ : نَعَمْ. قَالَ : فَنَحَلْتَهُمْ كمَا نَحَلْتَهُ قَالَ : لَا. قَالَ : فَإِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِياءِ لَا نَشْهَدُ عَلَى الْجَنَفِ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص69] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَشْهَدْ عَلَى مَنْ يطَلِّقُ لِغَيرِ السُّنَّهِ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص69] .

3. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : تَبْطُلُ الشَّهَادَهُ فِى الرِّبَا وَ الْجَنَفِ وَ إِذَا قَالَ الشُّهُودُ إِنَّا لَا نَعْلَمُ خَلِّ سَبِيلَهُمْ وَ إِذَا عَلِمُوا عَزِّرْهُمْ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص68] .

4. قِيلَ لِلصَّادِقِ (ع) : إِنَّ شَرِيكاً يرُدُّ شَهَادَتَنَا فَقَالَ : لَا تُذِلُّوا أَنْفُسَكمْ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص75] .

قَالَ الصَّدوقُ رَحِمَهُ اللَّهُ : لَيسَ يرِيدُ (ع) بِذَلِک النَّهْى عَنْ إِقَامَتِهَا لِأَنَّ إِقَامَهَ الشَّهَادَهِ وَاجِبَهٌ إِنَّمَا يعْنِى بِهَا تَحَمُّلَهَا يقُولُ لَا تَتَحَمَّلُوا الشَّهَادَاتِ فَتُذِلُّوا أَنْفُسَكمْ بِإِقَامَتِهَا عِنْدَ مَنْ يرُدُّهَا.

3. كتمان شهادت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من علم علما و كتمه ألجمه الله يوم القيامه بلجام من النار [نهج الحق ، ص37] .

وَ لا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْباطِلِ وَ تَكتُمُوا الْحَقَّ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [بقره/42] .

إِنَّ الَّذِينَ يكتُمُونَ ما أَنْزَلْنا مِنَ الْبَيناتِ وَ الْهُدى مِنْ بَعْدِ ما بَيّنّاهُ لِلنّاسِ فِى الْكتابِ أُولئِک يلْعَنُهُمُ اللّهُ وَ يلْعَنُهُمُ اللاّعِنُونَ [بقره/159] .

وَ إِذْ أَخَذَ اللّهُ مِيثاقَ الّذِينَ أوتُوا الْكتابَ لَتُبَيِنُنَّهُ لِلنّاسِ وَ لا تَكتُمُونَهُ [آل عمران/187] .

گاهی سرگرم کردن خلق خدا به مسائل جزیی و فرعی که سبب شود مسائل اصلی و حیاتی را فراموش

کنند نوعی کتمان حق است. [تفسیر نمونه ، ج1 ، ص550]

وَ لا تَکتُمُوا الشَّهادَهَ وَ مَنْ یکتُمْها فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَ اللّهُ بِما تَعْمَلُونَ عَلِیمٌ [بقره/283] .

لعن و نفرین خدا و...إِنَّ الَّذِینَ یکتُمُونَ ما أَنْزَلْنا مِنَ الْبَیناتِ وَ الْهُدی مِنْ بَعْدِ ما بَیّنّاهُ لِلنّاسِ فِی الْکتابِ أُولئِک یلْعَنُهُمُ اللّهُ وَ یلْعَنُهُمُ اللاّعِنُونَ [بقره/159] .

إِنَّ الَّذِینَ یکتُمُونَ ما أَنْزَلَ اللّهُ مِنَ الْکتابِ وَ یشْتَرُونَ بِهِ ثَمَناً قَلِیلاً [بقره/174] .

4. موارد شهادت

1. فلسفه نیاز به چهار شاهد درزنا و دو شاهد در قتل :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِأَنَّ الْقَتْلَ فِعْلٌ وَاحِدٌ وَ الزِّنَی فِعْلَانِ [کافی ، ج7 ، ص404] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِأَنَّ الرَّجُلَ وَ الْمَرْأَهَ جَمِیعاً عَلَیهِمَا الْحَدُّ وَ الْقَتْلُ إِنَّمَا یقَامُ عَلَی الْقَاتِلِ وَ یدْفَعُ عَنِ الْمَقْتُولِ [کافی ، ج7 ، ص404] .

3. برخی از گواهان روز قیامت

1. خدا

وَ ما تَکونُ فِی شَأْنٍ وَ ما تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَ لا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلاّ کنّا عَلَیکمْ شُهُوداً إِذْ تُفِیضُونَ فِیهِ وَ ما یعْزُبُ عَنْ رَبِّک مِنْ مِثْقالِ ذَرَّهٍ فِی الْأَرْضِ وَ لا فِی السَّماءِ وَ لا أَصْغَرَ مِنْ ذلِک وَ لا أَکبَرَ إِلاّ فِی کتابٍ مُبِینٍ [یونس/16] .

ثُمَّ اللّهُ شَهِیدٌ عَلی ما یفْعَلُونَ [یونس/46] .

وَ هُوَ عَلی کلِّ شَیءٍ شَهِیدٌ [سبأ/47] .

قُلْ أَی شَیءٍ أَکبَرُ شَهادَهً قُلِ اللّهُ شَهِیدٌ بَینِی وَ بَینَکمْ [انعام/19] .

2. پیامبر

وَ یکونَ الرَّسُولُ عَلَیکمْ شَهِیداً [بقره/143] .

إِنّا أَرْسَلْنا إِلَیکمْ رَسُولاً شاهِداً عَلَیکمْ [مزمل/15] .

لِیکونَ الرَّسُولُ شَهِیداً عَلَیکمْ [حج/78] .

یا

أَیهَا النَّبِی إِنّا أَرْسَلْناک شاهِداً وَ مُبَشِّراً وَ نَذِیراً [احزاب/45] .

وَ جِئْنا بِک شَهِیداً عَلی هولاءِ [نحل/89] .

3. ملائکه

وَ جاءَتْ کلُّ نَفْسٍ مَعَها سائِقٌ وَ شَهِیدٌ [ق/21] . (ظاهر آیه و به نظر غالب مفسران 2 فرشته اند)

سائق فرشته ای است که انسان را به دادگاه الهی سوق می دهد. و شهید بر اعمال اوگواهی می دهد. فرشته اول مانع از فرار و فرشته دوم مانع از انکار است.

4. اعضا

8. شهادت اعضای بدن :

یوْمَ تَشْهَدُ عَلَیهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَ أَیدِیهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ بِما کانُوا یعْمَلُونَ [نور/24] .

الْیوْمَ نَخْتِمُ عَلی أَفْواهِهِمْ وَ تُکلِّمُنا أَیدِیهِمْ وَ تَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِما کانُوا یکسِبُونَ [یس/65] .

حَتّی إِذا ما جاوها شَهِدَ عَلَیهِمْ سَمْعُهُمْ وَ أَبْصارُهُمْ وَ جُلُودُهُمْ بِما کانُوا یعْمَلُونَ [فصلت/20] .

وَ قالُوا لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَینا قالُوا أَنْطَقَنَا اللّهُ الَّذِی أَنْطَقَ کلَّ شَیءٍ وَ هُوَ خَلَقَکمْ أَوَّلَ مَرَّهٍ وَ إِلَیهِ تُرْجَعُونَ [فصلت/21] .

5. شهدا

رَبَّنا آمَنّا بِما أَنْزَلْتَ وَ اتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاکتُبْنا مَعَ الشّاهِدِینَ [آل عمران/53] .

وَ مَنْ یطِعِ اللّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولئِک مَعَ الَّذِینَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَیهِمْ مِنَ النَّبِیینَ وَ الصِّدِّیقِینَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصّالِحِینَ وَ حَسُنَ أُولئِک رَفِیقاً [نساء/69] .

شهدا : کشته شدگان در راه خدا ، و یا افراد برجسته که روز قیامت شاهد و گواه اعمال انسانها هستند. [تفسیر نمونه ، ج3 ، ص461]

وَ إِذا سَمِعُوا ما أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرى أَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يقُولُونَ رَبَّنا آمَنّا فَاكتُبْنا مَعَ الشّاهِدِينَ [مائده/83] .

يوْمَ يقُومُ الْأَشْهادُ [غافر/51] .

فَوَيلٌ لِلَّذِينَ كفَرُوا

مِنْ مَشْهَدِ يوْمٍ عَظِيمٍ [مريم/37] .

1. شهرت

1. سیمای شهرت

1. درآیات

تِلْک الدّارُ الآْخِرَهُ نَجْعَلُها لِلَّذينَ لا يريدُونَ عُلُوًّا فِی الْأَرْضِ وَ لا فَساداً وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقينَ [قصص/83] .

مردم سه دسته هستند :

الف : کار می کنند و میل دارند کسی نفهمد.لا نُريدُ مِنْكمْ جَزاءً وَ لا شُكوراً [دهر/9] .

ب : کار می کنند و میل دارند مردم بفهمند.الَّذينَ هُمْ يراونَ وَ يمْنَعُونَ الْماعُونَ [ماعون/7-6] .

ج : کار نکرده پز می دهند.يحِبُّونَ أَنْ يحْمَدُوا بِما لَمْ يفْعَلُوا [آل عمران/188] .

2. در روایات

1 - رسول الله (ص) : ما ذئبان ضاريان أُرسلا فی زريبه غنم بأكثر فسادا من حبّ المال و الجاه فی دين المسلم [نبه / ص126] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا ذِئْبَانِ ضَارِيانِ فِی غَنَمٍ قَدْ فَارَقَهَا رِعَاوِهَا أَحَدُهُمَا فِی أَوَّلِهَا وَ الْآخَرُ فِی آخِرِهَا بِأَفْسَدَ فِيهَا مِنْ حُبِّ الْمَالِ وَ الشَّرَفِ فِی دِينِ الْمُسْلِم [كافی ، ج2 ، ص315] .

3 رسول الله (ص) : الزّهد فی زماننا فی الدّنانير و الدّراهم و ليأتينّ على النّاس زمان الزّهد فی النّاس أنفع لهم من الزّهد فی الدّنانير و الدّراهم [كنز ، 31002] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يحسب المرء من الشر إلا من عصمه الله من السوء أن يشير الناس إليه بالأصابع فی دينه و دنياه إن الله لا ينظر إلى

صوركم و لكن ينظر إلى قلوبكم و أعمالكم [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج2 ، ص181] .

5 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) (فى أوصاف المؤمن) : يكرَهُ الرِّفْعَةَ وَ يشْنَأُ السُّمْعَةَ [كافى ، ج2

، ص226] .

6 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ما أرى شيئا أضر بقلوب الرجال من خفق النعال وراء ظهورهم [مجموعه ورام ، ج1 ، ص 65] .

2. انواع شهرت

1. منفی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَشْهَرْ وَ وَارِ شَخْصَک [إختصاص مفيد ، ص232] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كفَى بِالرَّجُلِ بَلَاءً أَنْ يشَارَ إِلَيهِ بِالْأَصَابِعِ فِى دِينٍ أَوْ دُنْيا [مشكاه الأنوار ، ص320] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَوَّلَ مَا عُصِى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ سِتٌّ حُبُّ الدُّنْيا وَ حُبُّ الرِّئَاسَهِ وَ حُبُّ الطَّعَامِ وَ حُبُّ النَّوْمِ وَ حُبُّ الرَّاحَهِ وَ حُبُّ النِّسَاء [كافى ، ج2 ، ص289] .

2. مثبت

1 اگر شهرت و محبوبیت الهی بود ، بدون دست و پا زدن ما یا علاقه و دلبستگی ما خوب است و نعمت الهی است.

وَ رَفَعْنا لَک ذِکرَک [انشراح/4] .

سَيجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمنُ وُدًّا [مريم/96] .

وَ اجْعَلْ لى لِسانَ صِدْقٍ فِى الْآخِرينَ [شعراء/84] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَفَرَّغُوا مِنْ هُمُومِ الدُّنْيا مَا اسْتَطَعْتُمْ فَإِنَّهُ مَنْ أَقْبَلَ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى بِقَلْبِهِ جَعَلَ اللَّهُ قُلُوبَ الْعِبَادِ مُنْقَادَهً إِلَيهِ بِالْوُدِّ وَ الرَّحْمَهِ وَ كانَ اللَّهُ إِلَيهِ بِكلِّ خَيرٍ أَسْرَع [بحارالانوار ، ج 74 ، ص168] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ تَعَالَى عَبْداً نَادَى مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَلَا إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ أَحَبَّ فُلَاناً فَأَحِبُّوهُ فَتَعِيهِ الْقُلُوبُ وَ لَا يلْقَى إِلَّا حَبِيباً مُحَبَّباً مَذَّاقاً عِنْدَ النَّاس [الجعفريات ، ص196] .

4 فى الدّعاء : اللّهُمَّ اقْذِفْ فِى قُلَوبِ الّعِبَادِ مَحَبَّتِى [

مصباح المتهجد ، ص208] .

5 قَالَ أَبُوذَرٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ : "قُلْتُ يا رَسُولَ اللَّهِ الرَّجُلُ يعْمَلُ لِنَفْسِهِ وَ يحِبُّهُ النَّاسُ. قَالَ : تِلْک عَاجِلُ بُشْرَى الْمُومِنِ" [معانى الأخبار ، ص322] .

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَيسْأَلُ الْعَبْدَ فِي جَاهِهِ كمَا يسْأَلُ فِي مَالِهِ فَيقُولُ يا عَبْدِى رَزَقْتُک جَاهاً فَهَلْ أَعَنْتَ بِهِ مَظْلُوماً أَوْ أَغَثْتَ بِهِ مَلْهُوفاً [عوالى الآللى ، ج1 ، ص372] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ مَنْ سَأَلَ النَّاسَ عَاشَ وَ مَنْ سَكتَ مَاتَ قُلْتُ : فَمَا أَصْنَعُ إِنْ أَدْرَكتُ ذَلِک الزَّمَانَ؟ قَالَ : تُعِينُهُمْ بِمَا عِنْدَک فَإِنْ لَمْ تَجِدْ فَتُجَاهِدُ [كافى ، ج4 ، ص46] .

3. مواردى از شهرت

1. لباس

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ لَبِسَ ثِيابَ شُهْرَهٍ فِى الدُّنْيا أَلْبَسَهُ اللَّهُ ثِيابَ الذُّلِّ يوْمَ الْقِيامَهِ [مكارم الأخلاق ، ص116] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ يبْغِضُ الشُّهْرَتَينِ شُهْرَهَ اللِّبَاسِ وَ شُهْرَهَ الصَّلَاهِ [مشكاه الأنوار ، ص320] .

2. اسكورت

اياكم ان توطَأ اعقابكم [سنن دارمى ، ج1 ، ص133] .

رأى عمر ناسا يتبعون أبى بن كعب فرفع عليه الدره فقال يا أمير المؤمنين اتق الله قال فما هذه الجموع خلفک يا ابن كعب أ ما علمت أنها فتنه للمتبوع مذله للتابع [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج12 ، ص68] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَ تَرَى لَا أَعْرِفُ خِيارَكمْ مِنْ شِرَارِكمْ بَلَى وَ اللَّهِ وَ إِنَّ شِرَارَكمْ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يوطَأَ عَقِبُهُ إِنَّهُ لَا بُدَّ مِنْ كذَّابٍ أَوْ عَاجِزِ الرَّأْى [كافى ، ج2 ، ص299] .

در سنن دارمى از بزرگانى نقل

می کند که هرگاه افرادی دنبال آنان به راه می افتاند ، می ایستادند و می گفتند : أَ لَک حَاجَهٌ؟.... [سنن دارمی ، ج1 ، ص133] .

4. نمونه ای از بزرگان گمنام

گمنام ها و فقرائی که به درجات عالی رسیدند :

1 -إِنَّ اللّهَ قَدْ بَعَثَ لَکمْ طالُوتَ مَلِکاً [بقره/247] .

طالوت مردی چوپان بود که گوسفندان پدر را به چراگاه می برد. بعضی از چهارپایان او فرار کردند و او آنها را تعقیب کرد تا به شهر رسید. دوستش گفت : خدمت اشموئیل برسیم ، شاید خبر از گوسفندان فراری داشته باشد. (او ولیّ خداست و از غیب خبر دارد.) همین که چشم های اشموئیل به طالوت افتاد ، حضرت (ع) فهمید این جوان همان کسی است که باید رهبر شود و بعد از بشارت به گوسفندهای فراری مسأله رهبری بنی اسرائیل را با او طرح و او هم پذیرفت.

2 عبدالله بن مکتوب اعمی مؤذّن پیامبر (ص) و مورد ستایش قرآن و از صحابه بزرگ است.

1. شهیدبهشتی

1. زندگی علمی

1. 1329 عزیمت به تهران کرد در حالی که سال آخر دانشکده بود ، و علت عزیمتش جهت استفاده بیشتر از دروس جدید و کامل تر کردن زبان انگلیسی بود و تدریس جهت تأمین هزینه را شروع کرد.

2. هم گامی با مبارزات نهضت ملی نفت

3. 1330 اخذ درجه ، لیسانس فلسفه ، قبول در بورس خارج از کشور ، بازگشت به قم برای ادامه تحصیل و شروع جلسات درس با علامه طباطبائی (ره)

4. ورود به آموزش و پرورش و تدریس زبان انگلیسی در دبیرستان حکیم نظامی

5. 1331 تابستان ، رفتن به اصفهان و فعالیت در اعتصابات 26

تا 30 تیر

6. سخنرانی برای اعتصابیون در ساختمان تلگراف خانه اصفهان

7. 1331 ازدواج با یکی از بستگان

8. 1333 تأسیس مدرسه دین و دانش ، به سبک جدید ، دائر کردن کلاس زبان برای طلاب

9. 1335 شروع دوره دکترا

10 . 1338 اخذ درجه دکترا شروع جلسات "گفتار ماه" در تهران در هر ماه ، در کوچه قائن

11. 1339 اقدام به تشکیل کانون اسلامی دانش آموزان و فرهنگیان قم تشکیل جلسات متعدد جهت برنامه ریزی نظم حوزه و سازمان دهی به آن. با شرکت آقایان : ربانی شیرازی ، سعیدی ، مشکینی.

12. 1340 اقدام به تأسیس مدارس برنامه ریزی شده برای طلاب ، همراه با عده ای از مدرسین مبارز حوزه.

13. 1341 سخنرانی در جشن مبعث در غذاخوری کوی دانشگاه تهران ، شروع کار تحقیقاتی بر روی مسأله حکومت در اسلام ، تدوین اعلامیه ها و ایفاء نقش فعال در تجمع ها

14. 1342 تأسیس مدرسه حقّانی یا منتظریه.

15. زمستان ، منتظر خدمت شدن ایشان از کارهای آموزش و پرورش.

16. ترک اجباری قم و عزیمت به تهران به فشار ساواک.

17. شرکت در شورای فقهی جمعیت هیأت های مؤتلفه به همراه آقایان : مطهری ، انواری و مولایی

18. شرکت در برنامه ریزی کتب تعلیمات دینی به همراه آقایان : باهنر ، غفوری ، برقعی ، رضی شیرازی و مرحوم روزبه

19. 1343 دستگیری توسط ساواک اصفهان به دنبال سخنرانی در مدرسه چهار باغ (امام جعفر صادق (ع)) اصفهان در 17 ربیع الأول

2. ویژگی های بهشتی

1. قانون کشورهای پیشرفته دنیا را دیده و به چهار زبان مسلّط بود.

2. نماز اول وقت او ، نظم او

نقش او در کتاب های دینی و قبول نقطه ضعف

3. عقیده به تشکیلات

نقش

72 تن که مدت ها تلگراف نزدند که دیگر جمهوری اسلامی در کار نیست.

هم مقننه ، هم مجریه ، هم قضائیه ، هم بیان ، هم قلم

4. جدیت و نظم در کارها

5 اعتقاد به کارهای دراز مدت و پرثمر علمی و عملی ، می گفت : این طور نوعی خودخواهی است که مأمور هستیم نتیجه کار خودمان را حتما در زمان حیات خودمان ببینیم ، عمل صالح باید انجام داد و عمل صالح جای خود را باز می کند. اگر امروز نکرد فردا و اگر فردا نشد ، فرداهای دیگر.

6 شنیدن سخنان دیگران.

7. احترام به نظرات دیگران

8. تعهد ، تخصص و تلاش

1. چند دقیقه از تحویل سال نگذشته بود که فرمود ما باید به سراغ کار برویم.

2. آیت الله خامنه ای (حفظه الله تعالی) :

در سال 39 بهشتی حدود 30 نفر از فضلا را جمع کرد که باید یک زبان خارجی بیاموزند و برای آنان کلاس گذاشت.

در سال 37 بهشتی قصد مسافرت تبلیغی به ژاپن داشت که نشد. باهنر رفتند و خودشان به آلمان رفتند.

3. آقا میرزا جواد تهرانی به آقای خزعلی در خبرگان فرمود

باید لب های بهشتی را بوسید.

4 بهشتی می فرمود؛ رفتن من منوط به اجازه یکی از مراجع است که به دستور آیه الله العظمی میلانی رفتند.

5 بهشتی در سال 25 قبل از رمضان با 17 نفر از فضلا در حجره آیت الله ایزدی امام جمعه نجف آباد قرار می گذاشتند که به روستاهائی بروند که

هیچ کس برای تبلیغ به آنجا نمی رود بعضی از 18 نفر عبارتند از مطهری ، منتظری ، ایزدی ، بهشتی

[صحیفه شماره / 27]

(گاهی به فکر ژاپن

، گاهی به فکر هامبورک ، گاهی به فکر یاسوج و فریدن)

6 بهشتی از من دعوت کرد که در خیابان دکتر فاطمی کلاس سمینارگونه ای است برای دبیران تعلیمات دینی

7 اولین کسی که در خبرگان تسخیر لانه جاسوسی را تأیید کرد ، بهشتی بود.

8 علاوه بر چند زبان و اجتهاد که امام او را مجتهد جامع الشّرائط دانسته ، مدتی در رصدخانه خارج تحصیل کرد ، و معیارهای هیأت را فرا گرفت.

9 متانت در خارج ، هنگام عبور از قبرستانی که ضمنا رهبر یکی از مکاتب الحادی دفن است سگی است که یکی از همکاران می گوید قبر فلانی آنجاست.

10 کتاب نماز به زبان ساده می نویسد ، همچون داستان راستان نویسی مطهری ، نقد فلسفه هگل و حاشیه بر سرمایه مارکس را هم نوشته است.

11 نقش ایشان در کتاب های درسی

12 پیوند دین و دانش ، حوزه و دانشگاه

13 در 16 سالگی با هوادارن حزب توده در اصفهان درگیر می شود.

[کتاب ترور فکر ، ص21]

14 مدیریت ایشان در چند جا تبلور کرد :

خبرگان

روحانیت مبارز

تشکیلات قضایی

حزب جمهوری

بهشت زهرا

فرودگاه امام

نیروگاه امت

میعادگاه رزمندگان

خوابگاه برندگان

3. بهشتی در کلام دوست و دشمن

1. امام قدس سره

ملت عزیز! این کوردلان مدعی مجاهدت برای خلق گروهی را از خلق گرفتند که از خدمتگزاران فعال و صدیق خلق بودند. گیرم که شما به شهید بهشتی که مظلوم زیست و مظلوم مرد و خار در چشم دشمنان اسلام و خصوص شما بود دشمنی سرسختانه داشتید ، با بیش از 70 نفر بی گناه که بسیاری از ایشان از بهترین خدمت گزاران خلق و مخالف سرسخت

با دشمنان کشور و ملت بودند چه دشمنی داشتید.

ما گر چه برادران بسیار متعهدی را از دست دادیم کهأَشِدّاءُ عَلَی الْکفّارِ رُحَماءُ بَینَهُم [فتح/29] . بودند و برای ملت مظلوم و نهادهای انقلاب سدی استوار و شجره ای ثمربخش به شمار می رفتند. 9/4/60

ضمن عیادت امام در بیمارستان قلب تقاضای استعفا و کار فرهنگی کردند که امام فرمود : اگر شما کنار روید ، من چه کنم؟

2. فرزند بهشتی در روزنامه جمهوری

روزی که بهشتی شهید شد ، به خاطر انتقال اثاثیه منزل قلهک به خیابان ایران منزل خالی قلهک بود که دوباره آن را فرش کردیم ، و مردم دسته دسته گریان می آمدند و می گفتند ما پشت سر ایشان تهمت ها زده ایم که نوید می دادند که ایشان در آخرین سخنرانی ها گفته من هر کس را که نسبت به من ناحقی روا داشته ، از خطای نادانسته و یا دانسته او می گذرم.

3. آیت الله مشکینی

دکتر بهشتی در مدرسه حجتیه اذان می گفت.

4. در شرکت واحد

گفتگو شد که بهشتی منزل عَلَم یا کاخ فلان و یا... زندگی می کند. راننده که اهل محله بهشتی بود گفته. من الآن شما را به در خانه او می برم. همه مسافران را تا در خانه برد. مردم که دیدند شرمنده شدند.

5. مسئول تعمیر تلفن

سه روز تأخیر خود را توجیه می کند که من طبق آدرس می آمدم ، ولی فکر نمی کردم خانه بهشتی این است.

6. زنی که فرزند قاتلش محاکمه و محکوم به اعدام شده

وارد دادگستری شده و با صدای بلند به بهشتی فحش می دهد. به بهشتی خبر دادند. گفت تا مادامی که به من ناسزا می گوید بگوید؛ ولی اگر

کارهای دادگستری

را مختل می کند ، او را بیرون کنید.

7. یکی از منافقان

تیتر روزنامه مجاهد را با صدای بلند پشت چهارراه کریم خان زند در مسیر بهشتی می خواند و ایشان گوش می داد.

8. خودم بودم که چند مصاحبه گر از خارج مشغول مصاحبه بودند که اذان مغرب شد فوری ایشان پا شد ، مَغرب را خواند و بعد ادامه داد.

4. ثمرات خون بهشتی

1. تحلیل دنیا از بهشت زهراء پیام خون شهدا : پیش به سوی جبهه ها

2 خون بهشتی معرفت داد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِیسْتَنْقِذَ عِبَادَک مِنَ الْجَهَالَهِ وَ حَیرَهِ الضَّلَالَهِ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص113] .

إِلاّ لِیعْبُدُونِ [ذاریات/56] .

وَ جَعَلَنی مُبارَکاً أَینَ ما کنْت [مریم/31] .

أُمَّهً واحِدَهً (شعاع شخصیت ، معلم انسانیت ، سرچشمه پیدایش امت ، یک تشکیلات بود)

3. مؤسس انقلاب مکرر

وَ لِتَسْتَبینَ سَبیلُ الْمُجْرِمینَ [انعام/55] .

رَبِّ الْعالَمینَ

إِنَّ اللّهَ یدافِعُ عَنِ الَّذینَ آمَنُوا [حج/38] .

وَ اللّهُ مُخْرِجٌ ما کنْتُمْ تَکتُمُونَ [بقره/72] .

لِیمیزَ اللّهُ الْخَبیثَ مِنَ الطَّیب [انفال/37] .

مَثَلَهُمْ كمَثَلِ الّذِی اسْتَوْقَدَ ناراً فَلَمّا أضاءَتْ ما حَوْلَهُ ذَهَبَ اللّهُ بِنُورِهِمْ وَ تَرَکهُمْ فی ظُلُماتٍ لا یبْصِرُون [بقره/17] .

لا یخافُونَ لَوْمَهَ لائِم [مائده/54] .

وَ صَلِّ عَلَیهِمْ إِنَّ صَلاتَک سَکنٌ لَهُم [توبه/103] . (وجود ایشان سَکنٌ بود)

4. نگاهی به ترکیب شهیدان (نمونه شهیدان کربلا)

مسئولان ، رئیس جمهور ، نخست وزیر ، وزراء ، نمایندگان ، فرماندهان ، چمران ، نامجو ، فلاحی ، فکوری ، بسیجی ، سرباز و کودک.

1. شیر

1. شیر مادر

1. ویژگیهای شیر مادر

1 محبت :

مادر با محبت شیر می دهد و کودک

همراه شیر محبت و عاطفه می گیرد. در ضرب المثل آمده که از شیر مادر حلال تر؛ یعنی من صد در صد راضی هستم.

ضربان قلب مادر ، نگاه مادر و بوی مادر برای نوزاد آرام بخش است.

معمولا سر نوزاد در شکم مادر در کنار قلب و مأنوس با صدای قلب بوده و بعد از تولد نیز آن صدا وسیله آرام بخش بدن است.

در هر نژاد و نسل نر و ماده های پستان دار ، راه تغذیه از طریق مکیدن است. هم تولید شیر طبیعی است و هم مصرف آن بدون تشریفات است ، همیشه تازه است ، هیچ تقلب در آن راه ندارد و هضم آن سریع است.

شیر خشک سبب تشنج ، نزدیکی به اسهال ، مرگ ناگهانی و کم عاطفگی است.

2 کامل ترین است :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا مِنْ لَبَنٍ يرْضَعُ بِهِ الصَّبِی أَعْظَمَ بَرَكةً عَلَيهِ مِنْ لَبَنِ أُمِّهِ [كافی ، ج6 ، ص40] .

2. احکام فقهی

چنانچه روزه در ماه رمضان موجب ضرر به مادر یا شیر دادن او شود روزه گرفتن واجب نیست. [تحریر ، ج1 ، ص269] .

شیر ، افراد را با هم محرم می کند و باید افراد در ازدواج دقت نمایند که با محارم ازدواج ننمایند.

فقها می گویند : اگرکودکی از زنی به مقداری شیر بخورد که استخوانش محکم گردد و گوشتش بروید ، این کودک به آن زن محرم می شود. (و هم چنین نسبت به شوهرآن زن و بعضی دیگر از کسان آنها) ، اما از سوی دیگر می گویند 15 بار شیر نوشیدن متوالی و حتی یک شبانه روز

پی در پی نوشیدن شیر سبب این محرمیت می گردد. آیا اگر این دو سخن را به یکدیگر ضمیمه کنیم ، مفهومش این نمی شود که حتی تغذیه از شیر در یک شبانه روز اثر در تقویت استخوانها و رویاندن گوشت را دارد؟ [تفسیر نمونه ، ج11 ، ص294] .

3. آداب شیردهی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ لِلصَّبِی لَبَنٌ خَیرٌ مِنْ لَبَنِ أُمِّهِ [صحیفه الرضا (ع) ، ص50] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الرَّضَاعُ وَاحِدٌ وَ عِشْرُونَ شَهْراً فَمَا نَقَصَ فَهُوَ جَوْرٌ عَلَی الصَّبِی [کافی ، ج6 ، ص40] .

وَ الْوالِداتُ یرْضِعْنَ أَوْلادَهُنَّ حَوْلَینِ کامِلَینِ لِمَنْ أَرادَ أَنْ یتِمَّ الرَّضاعَةَ وَ عَلَی الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَ کسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لا تُکلَّفُ نَفْسٌ إِلاّ وُسْعَها لا تُضَارَّ والِدَةٌ بِوَلَدِها وَ لا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَ عَلَی الْوارِثِ مِثْلُ ذلِکَ فَإِنْ أَرادا فِصالاً عَنْ تَراضٍ مِنْهُما وَ تَشاوُرٍ فَلا جُناحَ عَلَیهِما وَ إِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلادَکمْ فَلا جُناحَ عَلَیکمْ إِذا سَلَّمْتُمْ ما آتَیتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَ اتَّقُوا اللَّهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِما تَعْمَلُونَ بَصِیرٌ [بقره/233] .

مدت لازم نیست حتما دو سال باشد :

حَوْلَینِ کامِلَینِ لِمَنْ أَرادَ أَنْ یتِمَّ الرَّضاعَةَ [بقره/233] .

و طبق روایات اهل بیت ، می توان مدت را تا 21 ماه کم کرد که از آیه 15 سوره احقاف نیز می توان استفاده کرد که می فرماید :

وَ حَمْلُهُ وَ فِصالُهُ ثَلاثُونَ شَهْراً [احقاف/15] .

هزینه زندگی مادر ، حتی اگر طلاق داده شود در ایام شیر دادن به عهده پدر است :

وَ عَلَی الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَ کسْوَتُهُنَّ [بقره/233]

.

در اختلافات زن و شوهر کودک نباید مال المصالحه و متضرر شود :

لا تُضَارَّ والِدَهٌ بِوَلَدِها وَ لا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ [بقره/233] .

اگر در ایام شیر دادن پدر مرد ، وارثان باید هزینه مادر را تأمین نمایند :

وَ عَلَى الْوارِثِ مِثْلُ ذلِک [بقره/233] .

با این که مدت شیر دادن معلوم است لکن پدر و مادر با مشورت و با توجه به صلاح جسمی می توانند در هر فرصتی کودک را از شیر باز دارند :

فَإِنْ أَرادا فِصالاً عَنْ تَراضٍ مِنْهُما وَ تَشاوُرٍ فَلا جُناحَ عَلَيهِما [بقره/233] .

هرگز مادر را از شیر دادن منع نکنید ، مگر آن که خود مادر امتناع ورزد یا مانعی پیش آید که درآن صورت دایه بگیرید :

لا جُناحَ عَلَيكمْ إِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلادَكمْ [بقره/233] .

در دستورات اسلامی به شیر آغوز که در لغت عرب به آن لباء می گویند اهمیت فوق العاده ای داده شده است ، تا آنجا که در کتب فقهی اسلامی می خوانیم حیات کودک بستگی به آن دارد و به همین دلیل دادن شیر آغوز را به کودک از واجبات شمرده اند. [شرح لمعه ، کتاب نکاح احکام الاولاد و منها الرضاع] .

و نیز شاید به همین جهت است که درباره موسی (ع) در سوره قصص آیه 7 چنین می خوانیم :

وَ أَوْحَينا إِلى أُمِّ مُوسى أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذا خِفْتِ عَلَيهِ فَأَلْقِيهِ فِى الْيمِّ [قصص/7] .

شیر دادن مادر باید بر اساس رضایت باشد :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُجْبَرُ الْمَرْأَهُ عَلَى رَضَاعِ وَلَدِهَا [دعائم الإسلام ، ج2 ،

ص290] .

هنگام بیماری های خاص شیر ندهید.

از دو پستان شیر دهید و نگذارید شیر در پستان جمع شود :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُرْضِعِيهِ مِنْ ثَدْیٍ وَاحِدٍ وَ أَرْضِعِيهِ مِنْ كلَيهِمَا يكونُ أَحَدُهُمَا طَعَاماً وَ الآخَرُ شَرَاباً [كافی ، ج6 ، ص40] .

اگر کمتر از 21 ماه شیر دهید نوزاد دچار کمبود عاطفه خواهد شد.

در محیط آرام و در حالت آرام شیر دهید.

پستان را از دهان کودک نکشید ، بلکه چانه او را کشیده به طرف پائین تا خودش پستان را رها کند.

1 بعد از شیر دادن کودک را به پهلوی راست بخوابانید.

4. خواص غذایی شیر مادر

ترکیب آغوز شیر با شیر متفاوت است. مواد پروتئین بسیار و چربی کم دارد ، نیازهای اولیه کودک در آن بسیار است.

شیر آغوز بیمه کننده کودک از بعضی امراض است. در آغوز مواد ضد تمام میکرو بهایی است که در بدن مادر و در مجرای زایمان طفل وجود دارد.

تمام انواع گلبول های سفید نیز هست.

بخصوص در خانواده مستضعف این آغوز و شیر مادر یک پزشک سر خانه است. [دکتر عمید زنجانی در خصوص وجوب دادن آغوز] .

شیر مادر از زبان دکتر صبور اردو بادی در کتاب غذای انسان ، ص192 به بعد :

مصرف شیر تازه مادر در برابر میکروب مقاومت بیشتر دارد. مصرف شیر کهنه خشک در اطفال سبب ضعف و زود رنجی و لجاجت است.

در بیست و پنجمین سال سازمان بهداشت جهانی در نشریه ای به تقلیل ارزش غذایی و کمی مقاومت در برابر مرگ و میر نوزادان شیر خشک اعتراف شد.

پروتئین شیر مادر از شیر گاو بیشتر است.

چربی شیر مادر

برای هضم نوزاد آسان تر است و با چربی شیر گاو فرق دارد.

ویتامین ها به همان مقداری است که نوزاد نیاز دارد ، ولی مادر باید در آفتاب زندگی کند که شیرش سبب نرمی استخوان نشود.

تمام فلزات و آهن و املاح مورد نیاز نوزاد در شیر مادر هست.

دنیای علم هنوز نتوانسته است نیاز واقعی نوزاد را درک کند و شیر خشک را از روی شیر مادر تنظیم می کنند.

تا کنون هفتاد نوع مواد مختلف که امروز به آنها آنزیم می گوئیم در شیر مادر کشف شده است.

از آغاز روز تا آخر شب و در هر فصلی و در هر نوبتی و در هر مرتبه ای اول شیر با آخر آن ترکیب متفاوت دارد. (اولش اشتها آور است و کم کم مواد چربی اضافه می شود.)

5. آثار شیردهی

1. برای کودکان

دندان نوزادی که از پستان شیر می خورد سالم تر از دندانی است که از پستانک می خورد و در مقابل امراض مقاوم تر است.

کودکانی که شیر مادر می خورند به عفونت گوش ، تنفس و گوارش کمتر مبتلا نمی شوند ، اگر هم پیدا شد خفیف تر و قهرا مرگ و میر کمتر است. [دکتر عمید زنجانی] .

کودکانی که شیر مادر را می مکند ، کمتر دچار امراض آلرژی و حساسیت می شوند.

2. برای مادر

شیر دادن چربی ذخیره شده در بدن مادر را که به طور طبیعی در طول حاملگی ایجاد شده می سوزاند و برای تناسب اندام مادر شیر دادن مفید است.

مکیدن طفل موادی در بدن مادر ترشح می کند که موجب می شود سریع تر وضع رحم مادر به حال عادی

برگردد. شکم کوچک و خون ریزی قطع شود.

سرطان پستان در مادرانی که شیر می دهند کمترا ست.

3. هماهنگی در شیردهی

خود مکیدن شیر را زیاد می کند.

همراه با رشد کودک ترکیب شیر مادر متفاوت می شود.

6. وظیفه مرد در دوران شیردهی

1 در تغذیه :

اگر گوشت کم است یا غذای بهتری که در سفره است کم است ، مرد مردانه کنار رود.

2 در خواب :

شیر دادن نیاز به خواب کافی دارد ، پدران حمایت کنند.

3 در اخلاق :

شیر دادن نیاز به آرامش دارد. مرد با اخلاق خود به زن آرامش بدهد ، در کار منزل کمک کند و از او تشکر کند.

4 در تشویق :

مرد بگوید اجر داری و در هر کار خیری که کودک انجام دهد تو شریک هستی.

5 شوهر از زن بخواهد و امکانات رفاهی و غذایی در اختیار خانم قرار دهد و کار زیاد به دوش زن نگذارد.

7. دایه

1. شرایط دایه

1 إِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلادَكمْ فَلا جُناحَ عَلَيكمْ [بقره/233] .

2 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَبَنُ الْيهُودِيهِ وَ النَّصْرَانِيهِ وَ الْمَجُوسِيهِ أَحَبُّ إِلَى مِنْ لَبَنِ وَلَدِ الزِّنَا [كافى ، ج6 ، ص43] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَسْتَرْضِعُوا الْحَمْقَاءَ فَإِنَّ اللَّبَنَ يعْدِى وَ إِنَّ الْغُلَامَ ينْزِعُ إِلَى اللَّبَنِ يعْنِى إِلَى الظِّئْرِ فِى الرُّعُونَهِ وَ الْحُمْقِ [كافى ، ج6 ، ص43] .

4 از امام صادق (ع) پرسيد آيا زن زنا زاده اى را دايه فرزندم بگيرم؟

قالعليه السلام : لَا تَسْتَرْضِعْهَا وَ لَا ابْنَتَهَا [كافى ، ج6 ، ص42] .

5

اگر مجبور شدید از زن غیر مسلمان به عنوان دایه استفاده کنید :

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) هَلْ یصْلُحُ لِلرَّجُلِ أَنْ تُرْضِعَ لَهُ الْیهُودِیهُ وَ النَّصْرَانِیهُ وَ الْمُشْرِکهُ قَالَ لَا بَأْسَ وَ قَالَ امْنَعُوهُنَّ مِنْ شُرْبِ الْخَمْرِ" [کافی ، ج6 ، ص43] .

6 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : تَوَقَّوْا عَلَی أَوْلَادِکمْ مِنْ لَبَنِ الْبَغِی مِنَ النِّسَاءِ وَ الْمَجْنُونَهِ فَإِنَّ اللَّبَنَ یعْدِی [خصال صدوق ، ج2 ، ص614] .

7 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ الرَّضَاعَ یغَیرُ الطِّبَاعَ [قرب الإسناد ، 45] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : تَخَیرُوا لِلرَّضَاعِ کمَا تَخَیرُونَ لِلنِّکاحِ فَإِنَّ الرَّضَاعَ یغَیرُ الطِّبَاعَ [قرب الإسناد ، 45] .

8 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اسْتَرْضِعْ لِوَلَدِک بِلَبَنِ الْحِسَانِ وَ إِیاک وَ الْقِبَاحَ فَإِنَّ اللَّبَنَ قَدْ یعْدِی [کافی ، ج6 ، ص44] .

9 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَضَاعُ الْیهُودِیهِ وَ النَّصْرَانِیهِ خَیرٌ مِنْ رَضَاعِ النَّاصِبِیهِ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص243] .

شیخ فضل الله نوری قبل از اعدام در زندان گفت : من می دانستم پسرم لا ابالی می شود ، زیرا مادرش شیر نداشت و او را به دایه ای دادم که بعد فهمیدم ناصبی است. [خانواده در اسلام ، آقای مظاهری.]

2. دایه نمونه

1 رسول خدا (ص) فرمود : جبرئیل برای من پیغام آورد که خداوند می فرماید حرام کردم آتش را بر صلبی که تو از آن فرود آمدی و رحمی که تو را حمل کرد و پستانی که تو را شیر داد. [

ریاحین الشریعه] .

2 در استیعاب حلیمه را از صحابیات شمرده و گفته در غزوه حنین خدمت رسول خدا (ص) مشرف شد و آن حضرت بر خواست و ردای خود را زیر پای او پهن کرد. [ریاحین الشریعه] .

3 وقتی حلیمه می خواست خدمت عبد المطلب برسد غسل کرد و خود را عطر کرد و لباس های فاخر پوشید. [ریاحین الشریعه] .

4 پستان چپ حلیمه شیر داشت و پستان راستش خشک بود و تا بحال از این پستان کسی را شیر نداده بود. پیامبر (ص) همین پستان را مکید و برای اولین بار پر شیر شد. [ریاحین الشریعه] .

5 با آمدن این کودک منطقه ای که سال ها قحطی زده بود سر سبز شد و پر برکت شد. حلیمه می گوید چنان وضع ما بد شده بود که علف صحرا می خوردیم. [ریاحین الشریعه ، مناقب] ،

6 وقتی عبد المطلب نام دایه را پرسید : گفت : حلیمه سعدیه. عبد المطلب گفت : به به از این 2 خصلت نیکو : سعادت و حلم. [ریاحین الشریعه ، مناقب ،]

8. آمار تغذیه شیر مادر در جهان

در آمریکا در زایشگاه نوزاد را در کنار مادر قرار می دهند تا اولین برخورد اثر مثبت داشته باشد.

بی خود به زنان زائو می گویند آب نخورید.

ایران با 40 میلیون جمعیت سالی 60 میلیون قوطی و در ترکیه با جمعیت 80 میلیون نفر سالی 2 میلیون قوطی شیر خشک مصرف می شود.

در اروپا تلاش برای شیر مادر است ، در جهان سوم تبلیغ برای

شیر خشک تا بازار فروش کالای غرب باشد.

در آمریکا با تبلیغات ، 3 درصد استعمال سیگار کم شد ، ولی در جهان سوم 50 درصد استعمال سیگار خارجی را با تبلیغ بالا بردند.

سه اشتباه :

الف : گاهی به سینه نگاه می کنند و می گویند شیر مادر کم است. اندازه سینه اصلا ملاک نیست.

ب : گاهی شیر را در دست ریخته می گویند رقیق است.

ج : گاهی به گریه کودک نگاه کرده و می گویند شیر مادر کم است و لابد گرسنه است و سیر نشده پس شیر خشک بدهید.

صد میلیون دلار در سال پول شیر خشک می شود.

بیش از 51% از مادران بیش از یک سال شیر خودشان را می دهند ، با این که 98% مادران می توانند شیر خودشان را تا دو سال بدهند.

زنان غربی شیر خودشان را به کودک می دهند.

9. یک مقاله پیرامون تغذیه کودک با شیر مادر

بسمه تعالی

سخنی با ناشران فرهنگ وحی و پاسداران حریم ولایت

درباره :

تغذیه کودکان با شیر مادر :

به مناسبت روز جهانی تغذیه با شیر مادر

مرداد 1373

نویسنده : محمد مهدی اصفهانی

عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران.

انتشارات : دفتر آموزش بهداشت.

بسم الله الرحمن الرحیم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ لِلصَّبِی لَبَنٌ خَیرٌ مِنْ لَبَنِ أُمِّهِ [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص34] .

برای کودک شیری بهتر از شیر مادرش نیست.

پیش گفتار :

یکی از نعمت های بزرگ پروردگار مهربان و نمونه آشکار از لطف و عنایت عام او و جلوه ای از رحمانیت ، حکمت و قیومیت او نسبت به انسان به ویژه در آغاز زندگی او ، نعمت گران

قدر شیر مادر بر مائده بخشش و کرم خداوندی است. شیر مادر به دلیل ترکیب مخصوص و متناسب با نیاز طفل ، بهره مندی از مواد ایمنی بخش که هم چون سپر و جنگ افزاری کودک را در برابر عوامل بیماری زای محیطی مقاوم و پر توان نگهداری می کند و با صدها خصوصیت استثنائی ضامن تأمین و حفظ سلامت جسمی و روانی کودک است و در عین حال در تأمین تندرستی مادر نیز مؤثر می باشد ، و نهایتا به صورت مستقیم و غیر مستقیم درسلامت و نیک بختی جامعه نیز نقش دارد. یک غذای بی نظیر ، یک داروی شفا بخش و یک اکسیر بی مانند است.

خداوند ، حکیم است1 و اقتضای حکمت کامله او همه چیز را در جای خود قرار دادن ، و آفرینش را بر مبنای انتظام عالمانه و همه سو نگر Holistic صورت دادن است ، نگاهی به ترکیب شیر مادر از آغاز ترشح تا پایان دوره شیر دهی و بررسی اثرات آن بر تأمین عوامل غذائی مورد نیاز کودک و آثار بی مانند آن در پاسداری از سلامت کودک و اثرات استثنایی آن در تأمین تندرستی مادر ، نمونه خوبی برای یک بررسی آسان در حکمت خداوندی است و چه بسیار که در کلام معصومین علیهم السلام همین نکته مورد اشاره واقع شده است.2

جالب توجه این که شیر مادر فقط زمینه ساز سلامت کودک در دوره شیر خواری نیست ، بلکه برخی مطالعات کاملا تازه نشان می دهد که حتی به هنگام سالمندی ، آنان که در دوران شیر خواری از شیر مادر بهره مند بوده اند به

مراتب بیش از آنان که از این نعمت خداداد محروم بوده اند از سلامت دستگاه قلب و عروق برخوردار خواهند بود و افزایش چربی و کلسترول در خون آنها کمتر از کسانی است که طفولیت آنها با محرومیت از شیر مادر سپری شده است.

در دنیای ما تا کنون داروئی که ضریب هوشی کودکان (I.Q) را افزایش دهد ساخته نشده است ، اما شیر مادر تنها دارویی است که این ضریب را تا 8 واحد افزایش می دهد.

نیازهای کودکان در هر روز از زندگی به گونه ای است که تأمین آنها با توجه به اطلاعات امروزی ما ، به طور دقیق میسر نیست ، اما در شیر مادر به تناسب نیازهای خاص و عمومی کودک تغییرات مداومی پیدا می شود که بسیار آموزنده و شگفت انگیز است ، چنان که در حدیث نبوی (ص) نیز مورد اشاره واقع شده است :

...حَتَّی إِذَا رَضَعَ آتَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ کلَّ یوْمٍ بِمَا قَدَّرَ لَهُ فِیهِ مِنْ رِزْقٍ [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص413] .

اگر چه در هیچ نوع از حیوانات سابقه نداشته که نوزاد خود را با شیر حیوان دیگری تغذیه کنند ، مع الوصف استثناءا نزد انسان این اشتباه بزرگ اتفاق افتاده که برخی به جای استفاده از شیر مادر ، کودکان خود را با شیر حیوانات پرورش می دهند.

در دو قرن گذشته باورهای نادرست ، تبلیغات گمراه کننده کمپانی های فروشنده شیر خشک ، کم اطلاعی کسانی که می بایست به عنوان راهنما ، خانواده ها را به استفاده از شیر مادر ترغیب کنند ، نا آگاهی مادران از نحوه

صحیح شیر دادن ، دور بودن مادر از کودک حتی برای چندین ساعت در روز ، استفاده از شیشه شیر و پستانک ، استفاده نادرست و بی موقع ازغذاهای کمکی ، جدا سازی مادر و کودک پس از زایمان و نکاتی از این قبیل ، سبب شد که بسیاری از کودکان از این حق مشروع و قطعی خود محروم شوند ، و به همین دلیل میلیون ها مورد مرگ اطفال اتفاق افتاد که اگر محرومیت ازنعمت شیر مادر نبود ، این اطفال نمی مردند.

یونیسف که یک سازمان بین المللی است و در زمینه مسائل تغذیه و مراقبت های بهداشتی کودکان و بطور کلی مسائل مربوط به زندگی کودکان فعالیت دارد ، بر اساس یک بررسی قابل استناد اعلام کرده که اگر همه کودکان در زمان ما ، از شیر مادر استفاده کنند ، سالیانه از بیش از یک میلیون مرگ کودکان در جهان پیش گیری خواهد شد ، این رقم بیانگر اهمیت بی مانند شیر مادر در بقاء و رشد کودک است.

در سال های اخیر در سایه پیشرفت های علمی ، بیش از هر زمان دیگر ارزش واقعی شیر مادر برای تأمین تندرستی و حفظ حیات کودکان مورد توجه قرار گرفته است ، لذا یک نهضت جهانی برای بازگشت به شیر مادر و عدم استفاده از شیر خشک برای کودکان در 2 سال اول زندگی آغاز شده است و در کشورهای توسعه یافته و پیشرفته به سرعت مادران به شیر دادن از پستان روی آورده اند ، مثلا در طی ده سال تعداد مادرانی که شخصا کودک خود را از پستان شیر می دهند در

سه کشور سوئد ، نروژ و فنلاند از کمتر از 30 درصد به بیش از 90 درصد افزایش یافته است ، در آمریکا ، استرالیا ، انگلستان ، فرانسه ، ژاپن و... نیز کم و بیش چنین وضعیتی وجود دارد ، به عبارت دیگر دنیای پیشرفته با سرعت در حال جبران اشتباهات گذشته و ظلم بد فرجامی نا آگاهی ها نسبت به کودکان است. سازمان جهانی بهداشت و یونیسف یک حرکت علمی ، آموزشی و عملی را به کلیه کشورهای جهان گسترش داده اند ، دنیا با اطمینان درصدد ترویج مجدد تغذیه کودکان با شیر مادر است تا میلیون ها کودک در سراسر جهان از حق مسلم خود برخوردار شوند و همان گونه که اشاره شد از مرگ بی موقع میلیون ها کودک امروز و سرمایه های فردای اجتماع پیش گیری شود. امت سرافراز اسلامی ، با استظهار به منبع فیاض وحی و گنجینه گرانقدر روایات ، بهترین پشتوانه را برای ترویج تغذیه کودکان با شیر مادر در اختیار دارد؛ در قرآن کریم چندین آیه و در مجموعه های روائی تعداد بسیار زیادی از احادیث به مسأله شیر مادر پرداخته است ، نکات آموزنده و نوآوری در این مجموعه بی مانند وجود دارد که نه تنها در زمینه شیر مادر ، بلکه حتی در زمینه مسائل دیگری نیز به انسان تعلیماتی می دهد و پژوهش گران پویا را به فراگیری ، نوآفرینی و راه گشائی در اندیشه و علم و عمل فرا می خواند.

تمسک به این مجموعه به همه کودکان امروز و نسل فردا و فرداها وعده می دهد که دوران حرمان کودکان از شیر مادر

، به پایان می رسد و مادران نیز با شیر دادن به کودکان خود ، علاوه بر لذت داشتن فرزند سالم ، در پیشگاه پروردگار اجر مجاهد در راه خدا ، و پاسدار حریم کشور اسلام خواهند داشت.3 و در جامعه اسلامی شیر دادن از پستان به عنوان یک ارزش مورد تکریم و بزرگداشت خواهد بود.

اینک در آستانه این تحول بزرگ و بازگشت مجدد به شیر مادر و سپاس گزاری خاضعانه از پروردگار مهربان و حکیم ، فرصتی است که از روحانیت معظم برای مشارکت در ترویج تغذیه با شیر مادر برای پاسداری از سرمایه های فردای انقلاب اسلامی استمداد شود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ نَشَرَ عِلْماً فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ عَمِلَ بِهِ4 [مستدرک الوسائل ، ج17 ، ص301] .

و نیز از همان حضرت (ص) نقل شد که :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ رَدَّ عَنْ قَوْمٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَادِيَهَ مَاءٍ أَوْ نَارٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّهُ5 [کافی ، ج5 ، ص55] .

با توجه به این که ترویج تغذیه کودکان با شیرمادر ، ترویج یک آموزش خالص اسلامی بر مبنای قرآن و سنت است و مصداق روشنی از دفع بلا از جامعه اسلامی می باشد ، لبیک گفتن به یک خیر اندیشی ، خیر خواهی و خدمت به امت اسلامی و حفظ جان و سلامت سربازان فردای اسلام و در حقیت یاری دین خدا و یاوران دین او و دفاع از ارزش های الهی در دنیای ظلمانی و پر هیاهوی ما است و از قرآن آموخته ایم که اگر در امر دین از شما یاری طلبیده شود ، یاری کردن

بر عهده شما است :

وَ إِنِ اسْتَنْصَرُوکمْ فِی الدِّینِ فَعَلَیکمُ النَّصْرُ [انفال/72] .

شیر مادر در قرآن کریم :

قرآن کریم به عنوان مهمترین منبع معارف اسلامی و کتاب سعادت دو سرای ، طی چند آیه مسأله شیر مادر را مطرح فرموده است و تقریبا می توان دریافت که در هر یک از آیات کریمه به جنبه خاصی تأکید شده است.

معمولا در قوانین اساسی و کلی به ذکر موضوع اکتفا می شود و به جزئیات پرداخته نمی شود ، قرآن نیز که در حقیقت قانون اساسی اسلام است مع الوصف ، اهمیت شیر مادر به پایه ای است که قرآن کریم ، گاهی به جزئیات مسأله تغذیه با شیر مادر اشاره دارد.

اینک با ذکر آیات مذکور و ترجمه اجمالی آن ، در نهایت اختصار به نکات عمده ای که مفسرین و محققین از آن ها در زمینه اهمیت و ویژگی های تغذیه کودک با شیر مادر استنباط نموده اند اشاره ای خواهیم داشت.

الف وَ الْوالِداتُ یرْضِعْنَ أَوْلادَهُنَّ حَوْلَینِ کامِلَینِ لِمَنْ أَرادَ أَنْ یتِمَّ الرَّضاعَةَ وَ عَلَی الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَ کسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لا تُکلَّفُ نَفْسٌ إِلاّ وُسْعَها لا تُضَارَّ والِدَةٌ بِوَلَدِها وَ لا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَ عَلَی الْوارِثِ مِثْلُ ذلِک فَإِنْ أَرادا فِصالاً عَنْ تَراضٍ مِنْهُما وَ تَشاوُرٍ فَلا جُناحَ عَلَیهِما وَ إِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلادَکمْ فَلا جُناحَ عَلَیکمْ إِذا سَلَّمْتُمْ ما آتَیتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ بِما تَعْمَلُونَ بَصِیرٌ [بقره/233] .

مادرانی که می خواهند به نحو کامل به فرزندان خود شیر دهند لازم است 2 سال تمام آن ها را از پستان خود

شیر دهند و در این مدت بر پدران است که خوراک و پوشاک آنان را به اندازه متعارف فراهم سازند و بیش از توان ، بر آن ها تکلیف نیست و نه پدر و نه مادر نباید به واسطه فرزند خود ضرری ببینند و (اگر پدر از دنیا رفت) بر عهده وارث است که بر همین منوال خوراک و پوشاک بانوی شیر ده را فراهم سازد ، اگر پدر و مادر خواستند کودک را از شیر بگیرند ، با رضایت و مشاوره طرفین ، مانعی ندارد و هر گاه خواستید برای شیر دادن دایه بگیرید در صورتی که خوراک و پوشاک او را در حدود متعارف و نیکو تأمین کنید مانعی نیست ، (در این مسأله بسیار مهم و سرنوشت ساز) تقوای خدا را پیشه سازید و از خداوند پروا کنید و بدانید خداوند بر آنچه که می کنید بینا است.

ب وَ وَصَّینَا الْإِنْسانَ بِوالِدَیهِ إِحْساناً حَمَلَتْهُ أُمُّهُ کرْهاً وَ وَضَعَتْهُ کرْهاً وَ حَمْلُهُ وَ فِصالُهُ ثَلاثُونَ شَهْراً [احقاف/15] .

به انسان نیکی کردن به پدر و مادرش را سفارش کردیم ، مادرش او را با ناراحتی حمل کرده و با ناراحتی زائید و دوران حمل و از شیر باز گرفتنش سی ماه است.

ج وَ وَصَّینَا الْإِنْسانَ بِوالِدَیهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْناً عَلی وَهْنٍ وَ فِصالُهُ فِی عامَینِ أَنِ اشْکرْ لِی وَ لِوالِدَیک إِلَی الْمَصِیرُ [لقمان/14] .

و ما به انسان درباره پدر و ماردش سفارش کردیم ، مادرش او را با زحمت حمل کرد و دوران شیر خوارگی او در دو سال پایان می یابد.

د فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَکمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ

وَ أْتَمِرُوا بَینَکمْ بِمَعْرُوفٍ وَ إِنْ تَعاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهُ أُخْری [طلاق/6] .

اگر زنان مطلقه برای شما فرزند را شیر دهند ، پاداش آن ها را بپردازید و (درباره فرزندان ، کار را) با مشاوره شایسته انجام دهید و اگر به توافق نرسیدید ، زن دیگری شیر دادن آن بچه را بر عهده گیرد.

ه آیات دیگر :

در آیات دیگر ، از جمله آیه 23 سوره النساء مسأله خویشاوندی رضاعی ، آیه 2 سوره حج پیوستگی وانس مادر شیر ده و طفل شیر خوار و آیه 12 سوره القصص شرح وقایع به آب افکندن موسی و از آب گرفتن او توسط دربار فرعون و توجه پروردگار به مسأله تغذیه این کودک باشیر مادر خودش عنوان شده است.

از آیات کریمه مورد اشاره نکات جالبی استنباط شده است که با توجه به موضوع این کتاب و مسأله ترویج تغذیه کودکان با شیر مادران مواردی از آن ها را بازگو می کنیم.6

1 حق شیر دادن در درجه اول با مادر (والده یا بانوئی که کودک را زائیده است) می باشد و متقابلا کودک نیز در درجه اول حق بهره مندی از شیر مادر خود را خواهد داشت.

2 حق حضانت کودک در دوران شیر خواری با مادر است.

3 مادر می تواند برای شیر دادن طلب هزینه کند.

4 پدر و سرپرست کودک برای بهره مند ساختن کودک از شیر مادر مسئولیت دارند.

5 طول مدت شیر دادن کامل 24 ماه هلالی (2 سال کامل) است.

6 حد اقل مدت شیر دادن برای کودکی که دوران 9 ماه زندگی جنینی را به پایان برده اند

21 ماه است.

7 هنگام از شیر گرفتن ، مشاوره و گفتگو برای چگونگی انجام این کار به نحوی که زیانی متوجه کودک و سلامت او نگردد ضروری است.

8 مسأله شیر دادن به کودک مسأله بسیار مهمی است و لازم است در چنین امر مهمی تقوای خدا پیشه کنند و امر و نهی او را مراعات نمایند.

9 مناسب ترین غذا برای کودک شیر مادر خود اوست ، حتی اگرنوزاد نارس متولد شده باشد.

10 یکی از دلایل ضرورت رعایت حقوق مادر ، حقی است که مادر به دلیل شیر دادن به کودک دارد.

11 شیر دایه با شرایط ویژه ، موجب پیوند خویشاوندی رضاعی میان شیر دهنده و نیز همسر شیر دهنده و شیر خوار و بستگان آنها می گردد.

12 در دوران شیر خوارگی ، جایگاه مناسب کودک شیر خوار ، آغوش مادر یا کنار او است.

شیر مادر در روایات معصومینعلیهم السلامو کتب فقهی :

طبیعی است مسأله ای به اهمیت تغذیه کودک با شیر مادر ، وقتی در قرآن کریم با ظرایف و دقایقی که به برخی از آن ها اشاره کرده ایم مطرح شده باشد ، در کلام پیامبر اکرم (ص) و ائمه معصومینعلیهم السلامو به دنبال آنها در کتب فقهی کرارا مورد بحث قرار گرفته باشد. و در این جا به قصد تبرک جستن به رهنمودهای اسلامی و فرا گرفتن نکات دیگری از این منبع فیاض و دنباله رو و هماهنگ با قرآن کریم تنها به قطره ای از دریا و خوشه ای از خرمن ، اکتفا می کنیم.

الف قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ لِلصَّبِی لَبَنٌ خَیرٌ

مِنْ لَبَنِ أُمِّهِ [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص34] .

برای کودک هیچ شیری بهتر از شیر مادرش نیست.

ب قال امیر المؤمنین (ع) : ما من لبن رضع به الصبی اعظم برکه علیه من لبن امه [وسایل الشیعه ، ج21 ، ص452] .

کودک با هیچ شیری تغذیه نمی شود که به اندازه شیر مادر خویش مبارک و با برکت باشد.

ج قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْفَرْضُ فِی الرَّضَاعِ أَحَدٌ وَ عِشْرُونَ شَهْراً فَمَا نَقَصَ عَنْ أَحَدٍ وَ عِشْرِینَ شَهْراً فَقَدْ نَقَصَ الْمُرْضَعُ وَ إِنْ أَرَادَ أَنْ یتِمَّ الرَّضَاعَ فَحَوْلَینِ کامِلَینِ [تهذیب الأحکام ، ج8 ، ص106] .

حد واجب شیر دادن 21 ماه است و به هر میزان که از 21 ماه کمتر به کودک شیر داده شود ، شیر دهنده کمتر از حد لازم شیر داده است و اگر بخواهد دوره شیر دهی را کامل و تمام کند ، پس لازم است 2 سال تمام شیر بدهد.

د قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الرَّضَاعُ وَاحِدٌ وَ عِشْرُونَ شَهْراً فَمَا نَقَصَ فَهُوَ جَوْرٌ عَلَی الصَّبِی [کافی ، ج6 ، ص40] .

حد ضروری شیر دادن 21 ماه است و آن چه که کمتر از این مدت شیر داده شود ستمی است که بر کودک رفته است.

ه قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : جعل الله تعالی ذکره رزقه فی ثدی أمه فی إحداهما طعامه و فی الأخری شرابه حتی إذا رضع آتاه الله فی کل یوم بما قدر له فیه من الرزق [بحار الأنوار ، ج57 ، ص352] .

خداوند متعال روزی کودک را در دو پستان مادر

قرار داده ، در بخشی از آن آب و در بخش دیگر غذای او را و از هنگامی که مادر فرزند را به دنیا می آورد به تناسب نیاز هر روز بچه ، روزی متناسب آن روز او را مقدر فرموده است.

و قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُرْضِعِيهِ مِنْ ثَدْیٍ وَاحِدٍ وَ أَرْضِعِيهِ مِنْ كلَيهِمَا يكونُ أَحَدُهُمَا طَعَاماً وَ الآخَرُ شَرَاباً [كافى ، ج6 ، ص40] .

(ای ام اسحق) ، فقط از یک پستان شیر مده ، بلکه از هر دو پستان شیر بده تا بخشی از آن تأمین کننده غذا و بخشی تأمین کننده آب مورد نیاز کودک باشد.

ز قال رسول الله (ص) : اما ترضی احدیکن انها اذا کانت حاملا من زوجها و هو عنها راض ان لها مثل اجر الصائم القائم فی سبیل الله فاذا وضعت لم یخرج من لبنها جرعه و لم یمص من ثدیها مصه الاکان لکل جرعه و لکل مصه حسنه فان اسهر هالیله کان لها مثل اجر سبعین رقبه تعتقهم فی سبیل الله [نهج الفصاحه] .

آیا شما بانوان خوشنود نمی شوید که وقتی یکی از شما از همسر خود در حالی که او از شما راضی است باردار شود ، ثواب کسی را دارد که روزها روزه بگیرد و شب ها برای عبادت خدا به پا خیزد و هنگامی که زایمان کند هر جرعه ای که از شیر او درآید و هر بار که پستان او مکیده شود برای هر جرعه و هر مکیده شدن پستان ثوابی است و اگر برای شیر دادن و مراقبت از کودک شیر خوار ، شبی بیدار

گردد ، پاداشی برای او معادل آزاد کردن هفتاد بنده در راه خدا است.

ح قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن للمرأه فی حملها إلی وضعها إلی فصالها من الأجر کالمرابط فی سبیل الله فإن هلکت فیما بین ذلک فلها أجر شهید [مکارم الأخلاق ، 238] .

زن در دوران بارداری ، زایمان و شیر دادن اجر مجاهد در راه خدا را دارد و اگر در این میان بمیرد برای او اجر شهید است.

ط قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا حَمَلَتِ الْمَرْأَهُ کانَتْ بِمَنْزِلَهِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الْمُجَاهِدِ بِنَفْسِهِ وَ مَالِهِ فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَإِذَا وَضَعَتْ کانَ لَهَا مِنَ الْأَجْرِ مَا لَا یدْرِی أَحَدٌ مَا هُوَ لِعِظَمِهِ فَإِذَا أَرْضَعَتْ کانَ لَهَا بِکلِّ مَصَّهٍ کعِدْلِ عِنْقِ مُحَرَّرٍ مِنْ وُلْدِ إِسْمَاعِیلَ فَإِذَا فَرَغَتْ مِنْ رَضَاعِهِ ضَرَبَ مَلَک کرِیمٌ عَلَی جَنْبِهَا وَ قَالَ اسْتَأْنِفِی الْعَمَلَ فَقَدْ غُفِرَ لَک [أمالی صدوق ، 411] .

وقتی زنی باردارد ، در ثواب مانند سرباز روزه داری است که جان و مال بر کف گرفته و در راه خدا جانبازی می کند ، وقتی زایمان کرد اجر او آن چنان زیاد است که به حساب نمی آید و هنگامی که کودک را شیر می دهد هر مرتبه مکیده شدن پستان او معادل با آزاد کردن بنده ای از نسل حضرت اسماعیل (ع) پاداش دارد و آنگاه که از شیر دادن فراغت حاصل می کند فرشته ای به پهلوی او می زند و می گوید : عملت را برگیر که خدای گناهانت را آمرزید.

ی در تمام کتب فقهی کم و بیش موضوع شیر مادر ، آغوز (لبأ ، clostrum یا

شیر روزهای نخستین پس از زایمان که غلیظ تر از سایر ایام شیر دهی است) ، ضرورت صیانت و پاسداری از سلامت کودک شیر خوار و تأکید بر شیر دادن یا دادن آغوز به کودک به عنوان صیانت ازسلامت او7 مورد بحث قرار گرفته است. به هر حال اگر بخواهیم اجمالا نظری به چند حدیث نمونه که در این مبحث آورده ایم داشته باشیم؛ برخی از نکاتی که در وهله اول جلب توجه می کند عبارتند از :

1 شیر مادر بی نظیر است :

مناسب ترین شیر برای هر کودک در درجه اول شیر مادر خود او است و در درجه دوم شیر مادران دیگر.

توضیح این نکته که تغییرات تدریجی شیر مادر به تناسب تغییرات تدریجی نیازهای طفل و داشتن مواد ایمنی بخش (آنتی کورها و ایمونوگلوبولین ها) متناسب با نوع بیماری ها و عوامل بیماری زای محیطی است می تواند شاهد خوبی بر بی رقیب بودن شیر مادر به طور کلی و شیر مادر خود کودک به طور اخص باشد.

2 حق لبأ یا آغوز :

کودک در صورتی که از شیر مادر خودش محروم نباشد ، در چند روز اول زندگی از آغوز یا کلستروم که حاوی مقادیر زیادی آنتی کور و ایمونوگلوبولین است و او را در برابر عوامل بیماری زای محیط خارج از رحم پشتیبانی و سلامت او را بیمه می کند ، بهره مند خواهد شد.8 اهمیت آغوز برای کودک به اندازه ای زیاد است که در گذشته بسیاری از فقهای عظام به وجوب دادن آغوز به نوزاد حکم می کردند ، 9 زیرا در شرایط آن روزگارها

، ندرتا ممکن بود کودکی علی رغم محرومیت از آغوز و شیر مادر زنده بماند.

3 ترکیب شیر مادر متناسب با نیاز کودک است ، حتی اگر کودک نارس متولد شده باشد.

4 در هر بار شیر دادن باید از هر دو پستان استفاده کرد. (در این صورت علاوه بر بهره مندی طفل از شیر با کیفیت بهتر ، هر دو پستان تخلیه و تحریک لازم برای شیر سازی مجدد بیشتر در هر دو پستان ایجاد می شود.)

5 حد اقل مدت لازم برای شیر دادن به کودکی که 9 ماهه متولد شده 21 ماه است و شیر دادن کمتر از این مدت ستمی است که به کودک تحمیل می گردد.

6 حد مطلوب شیر دادن 24 ماه هلالی است.

7 21 ماه یا 2 سال شیر دادن به طفل به معنای انحصار تغذیه کودک با شیر مادر نیست ، بلکه لازم است پس از 4 تا 6 ماهگی از غذاهای تکمیلی مناسب استفاده شود.

8 تغذیه انحصاری طفل با شیر مادر ، نه تنها غذا ، بلکه آب مورد نیاز او را نیز تأمین می کند. (تغذیه انحصاری با شیر مادر مربوط به 4 تا 6 ماه اول زندگی است و همان گونه که اشاره شد ، هم بر مبنای رهنمودهای معصومین علیهم السلام و هم بر اساس دست یافته های علمی پس ازی 4 تا 6 ماهگی لازم است کودک از غذاهای تکمیلی و مناسب استفاده نماید) .

9 کودک پس از تولد باید در کنار مادر باشد ، حتی در رهنمودهای اسلامی کنار پهلوی چپ مادر توصیه شده است.

امروزه اصطلاح هم

اتاقی Rooming in برای همین منظور توسط سازمان جهانی بهداشت و یونیسف به کار گرفته می شود و توصیه می شود کودک به فاصله نیم ساعت پس از ولادت به پستان مادر گذاشته شود.

در رهنمودهای اسلامی چیزی فراتر از هم اتاقی؛ یعنی در واقع هم آغوشی مادر و نوزاد مطرح شده است ، هم از طریق مکیده شدن پستان مادر به کرات و هم از طریق تماس بدن و حتی استشمام بوی کودک موجب تحریک سیستم شیر ساز در بدن و موجب افزایش شیر مادر و تضمینی برای تداوم شیر دهی است.

10 شیر دادن به هنگام شب پر فایده است.

شیر دادن در شب از عوامل عمده افزایش سطح ترشح هرمون پرولاکتین و موجبی برای افزایش شیر مادر و تداوم شیر دهی است.10

11 مکیده شدن مکرر پستان راز تداوم و فزونی شیر مادر است. و در حقیقت هیچ عاملی به اندازه آن نمی تواند تداوم شیر دهی و کفایت شیر را تأمین کند ، لذا در زمان ما عدم توفیق بسیاری از مادران در یک شیر دهی موفق مربوط به جدا سازی کودکان آنها پس از زایمان و نگهداری نوزادان در اطاق دیگر و عدم مکیده شدن پستان آنها به دفعات و استفاده از شیرها و غذاهای کمکی که خود موجبی برای کاهش تمایل کودک به مکیدن پستان مادر می شود و استفاده از وسایل بسیار زیان بخشی مانند پستانک (گول زنک) و شیشه شیر و... است. در واقع رمز موفقیت مادر در شیر دهی عزم او به انجام این رسالت ، به پستان گذاشتن به هنگام نوزاد در کوتاه ترین فاصله پس از

زایمان ، مکرر به پستان گذاشتن به هنگام تمایل کودک ، خود داری از مصرف غذاهای کمکی بی موقع و اجتناب از به کار گیری شیشه شیر و پستانک و پس از همه این ها داشتن یک شیوه مناسب تغذیه است ، زیرا با هر بار مکیده شدن پستان ، یک موج عصبی که از نوک پستان آغاز می شود پس از رسیدن به هیپوتالاموس از آن جا به غده هیپوفیز می رود و از تحریک قسمت خلفی هورمون اکسیتوسین ترشح می گردد و هورمون پرولاکتین موجب شیر سازی می گردد و هورمون اکسیتوسین که انقباض دهنده است به تخلیه شیر کمک می کند.

چنان که ملاحظه می شود نقش پرولاکتین نقش بسیار مهمی است و تحریک مکرر ترشح پرولاکتین از طریق مکیدن پستان انجام می شود.

12 شیر دادن از پستان جهاد در راه خدا و مایه خوشنودی پروردگار است ، لذا باید شیر دادن به عنوان یک ارزش والا مایه سربلندی و افتخار بانوان با اعتقاد باشد.

شیر مادر در منابع علمی روز :

کم و بیش قبلا توضیح داده ایم که امروزه ارزش شیر مادر به دلیل بالا رفتن میزان آگاهی های علمی بشر بیش از هر زمان دیگر است. حتی اگر چه از زمان های گذشته می دانستند شیر مادر بهترین غذا برای کودک است و کارخانجات سازنده شیر خشک با تقلید از نسبت برخی ترکیبات مواد در شیر مادر ادعا و تبلیغ می کردند که این شیر به بشیر مادر شبیه است و اصطلاحاتی مانند شیر ماترنیزه ، 11 شیر هومنیزه12 و شیر آداپته13 در واقع بیانگر همین اعتراف بود ، مع

الوصف تدریجا با شناخت بیشتری که از شیر مادر در اثر پژوهش های علمی به وجود آمده این حقیقت روشن شده است که :

1 شیر مادربهترین و مناسب ترین غذا برای کودک شیر خوار است.

2 ترکیب آن هر روز اندکی به تناسب نیاز کودک تغییر می کند.

3 ترکیب آن در هر بار شیر دادن هم کمی تغییر می کند؛ یعنی شیری که ابتدا از پستان ترشح می شود با شیری که در پایان هر بار شیر خوردن ، طفل دریافت می کند تفاوت هائی دارد.

4 مواد ایمنی بخش موجود در شیر مادر قابل تقلید نیست.

5 سلول های زنده موجود در شیر مادر (گلبول های سفید) نمی تواند در شیر خشک وجود داشته باشد.

6 ترکیبات کم یاب و احیانا ناشناخته ای در شیر مادر وجود دارد که شیر مادر را بی مانند می کند.

و در نتیجه می توان گفت دنیای علم امروزه به خوبی می داند شیر مادر بی نظیر و بی رقیب است و همانند سازی آن غیر ممکن است.

در زمان ما مجموعه ای عظیم از مقالات علمی درباره شیر مادر منتشر شده و اگر نگوئیم هر روز ، می توانیم بگوئیم لا اقل هر ماه خبرهای علمی تازه ای درباره شیر مادر در معتبرترین مجلات علمی مربوط به طب اطفال انتشار می یابد که همه حاکی از ارزش فوق العاده زیاد شیر مادر است.

اصولا منافع شیر مادر را می توانیم در سه بخش طبقه بندی کنیم :

بخش اول منابع شیر مادر برای کودک

که این بخش مهم ترین قسمت منافع شیر مادر را تشکیل می دهد.

برای انسان های موحد ، باور این نکته آسان است که وقتی خدای حکیم برای کودک غذایی را بر اساس علم و حکمت بی پایان خود مقدر می کند چیزی را برای او فراهم و به او اعطا می فرماید که هرگز با آن چه بندگان او با محدودیت علم و آگاهی فراهم می کنند قابل قیاس نیست.

نمونه هایی از مزایای شیر مادر را برای کودکان در لابلای این بحث ها ارائه کرده ایم14 و موارد دیگری را نیز به یاری خدا در این کتاب بیان خواهیم داشت.

بخش دوم منافع شیر دادن برای مادر :

مادر نیز منافع فراوانی از شیردادن به کودک می برد ، داشتن فرزند سالم ، احساس رضایت از پرورش طفل با شیره جان خود ، کاهش چربی ذخیره ای دوره بار داری ، پیش گیری از بارداری ناخواسته ، بازگشت سریعتر رحم و ضمائم آن به جای خود پس از زایمان و ایمنی بیشتر در برابر سرطان پستان از آن جمله است.

بخش سوم منافع شیر مادر برای جامعه :

جامعه با داشتن افراد سالم ، با عاطفه به خوشبختی نزدیک تر خواهد بود ، شیر مادر بدون اتکا به منابع خارجی با هزینه بسیار کمتر ، به صورت کاملا سالم در اختیار کودکان یک جامعه قرار می گیرد و با خود وابستگی سیاسی ، اقتصادی و فرهنگی به همراه ندارد. موقعیت مادر در خانواده و تحکیم نظام خانواده از منافع نهفته ، اما بسیار پر ارزش شیر مادر برای جامعه است.

برخی از مزایای بی پایان شیر مادر :

1 ترکیب شیر مادر کاملا با نیازهای طفل هماهنگ

است و همان گونه که قبلا اشاره کرده ایم به تناسب تغییر نیازهای طفل ، این ترکیب نیز تغییر می یابد. این یک مزیت استثنایی و غیر قابل تقلید است.

2 آغوز یک غذای استثنایی و تکرار نشدنی برای آغاز زندگی کودک در دنیای خارج رحم است. این غذای استثنایی شیری است که در چند روز اول زندگی ترشح می شود و سرشار از انواع آنتی کورها و ایمونوگلوبولین های لازم برای مبارزه موفق کودک با عوامل بیماری زای محیطی است و به عبارت دیگر آغوز سلاح لازم را برای کودک تازه متولد شده به همراه دارد تا او را در رویارویی با عوامل بیماری زای محیطی یاری کند.

3 ترکیب شیر مادر در ابتدا و انتهای شیر دادن اندکی تغییر می کند ، شیر اول رقیق و اشتها آور است و پروتئین بیشتر دارد ، شیر انتها غلیظ تر و پر چربی و سیر کننده است ، وقتی کودک در هر بار شیر خوردن از هر دو پستان استفاده می کند شیری با کیفیت برتر دریافت می کند. به علاوه اگر شیر غذای منحصر به فرد کودک باشد (از بدو تولد تا حدود 4 تا 6 ماهگی) در این صورت نیازی به مصرف آب آشامیدنی نخواهد داشت ، حتی اگر هوا گرم باشد !

4 شیر مادر آلودگی میکروبی ندارد ، لذا نه به جوشاندن نیاز دارد و نه به دلیل آلودگی شیشه ، پستانک و ظروفی که برای تغذیه با شیر خشک به کار می رود مشکلی به بار می آورد.

5 درجه حرارت شیر مادر در طول شیر دادن ثابت و مناسب است

، در حالی که شیری که با شیشه پستانک به کودک داده می شود ، درجه حرارتش در ابتدا و انتها یکسان نیست.

6 شیر مادر همیشه و در همه جا می تواند در دسترس کودک باشد ، چه در سفر ، چه در خانه ، چه در زمان جنگ و حصر اقتصادی و چه در شرایط بحرانی مثل سیل ، زلزله و حوادث دیگر ، آن هم به صورتی که هیچ یک از مزایای آن در این شرایط از بین نرفته و هزینه ای هم به خانواده تحمیل نمی شود.

7 از مظاهر لطف عمومی و عنایات جهان شمول الهی این است که وقتی مادران از یک تغذیه کافی (نه عالی) برخوردار باشند ترکیب شیر آن ها در تمام نقاط جهان یکسان است؛ یعنی شیر فلان ملکه هرگز بر شیر فلان خانم روستایی مزیت و برتری ندارد.15

8 بندرت ممکن است مسأله ای به نام حساسیت به شیر مادر مطرح شود ، در حالی که حساسیت به شیر گاو و شیر خشک های مختلف بسیار اتفاق می افتد.

9 شیر مادر حتی برای کودکان مبتلا به کم کاری تیروئید و فنیل کتونوری و ... بهتر از هر شیر دیگر است.

10 شیر مادر سهل الهضم است.

11 اختلالات تغذیه و سوء تغذیه و چاقی های زیان بخش نزد اطفالی که از شیر خشک و شیر گاو استفاده می کنند فراوان است ، اما این گرفتاری ها ، در تغذیه از شیر مادر وجود ندارد.

12 احساس آرامش کودک در آغوش مادر به خصوص هنگام نوشیدن شیر از پستان مادر و اثرات عاطفی متقابل آن

، یک مزیت انحصاری مربوط به شیر مادر است.

13 شیر مادر تنها ماده غذایی یا داروئی شناخته شده است که ضریب هوشی طفل (IQ) را تا 8 واحد افزایش دهد.

14 میزان مرگ و میر در شرایط یکسان میان دو گروه از کودکان (گروهی که از شیر مادر تغذیه می کنند و گروهی که محروم از شیر مادرند و از انواع شیر خشک استفاده می کنند) به نحو چشم گیری متفاوت است. در یک بررسی نشان داده اند که مرگ و میر کودکان محروم از شیر مادر ، اما برخوردار از شیر خشک 18 برابر مرگ و میر کودکان بهره مند از شیر مادر است.

15 مشکلات ناشی از اشتباه در برنامه غذایی کودکانی که از شیر مادر تغذیه می کنند به مراتب کم تر از کودکانی است که از شیر های دیگر استفاده می کنند.

16 مدفوع کودکانی که از شیر مادر تغذیه می کنند دارای حالت شل تر و رنگ آن زرد طلائی است. نوع میکروب هایی که در مدفوع این گونه اطفال دیده می شود از دسته میکروب هایی است که محیط را برای فعالیت میکروب های بیماری نامساعد می کند16 ، در حالی که اطفال محروم از شیر مادر وضعیت دیگری دارند.

17 در شیر مادر نوعی پروتئین به نام لاکتوفرین وجود دارد که سبب می شود تقریبا تمام آهن موجود در شیر مادر جذب شود. در این صورت هم کودک بهره بیشتری می برد و هم به دلیل نبودن آهن جذب نشده در مدفوع ، میکروب های بیماری زای موجود در روده نمی تواند تکثیر و رشد پیدا کنند.

18

وجود مقدار کافی قند از نوع لاکتوز در شیر مادر ، علاوه براین که موجب جذب مقدار بیشتر کلسیم می شود ، از حالت یبوست نیز جلو گیری می کند.

19 شیر خوارانی که شیر مادر می خورند خیلی کمتر از کودکان محروم از شیر مادر به بیماری های عفونی و اسهال دچار می شوند.

20 میزان مواد معدنی و ترکیبات موجود در شیر مادر به گونه ای است که هیچ گاه موجب صدمه به کلیه های کامل نشده نوزاد نمی گردد.

21 در شیر مادر به خصوص در دو هفته اول تعداد زیادی گلبول سفید وجود دارد و نقش گلبول های سفید در مبارزه با میکروب ها بسیار مهم است.

22 شیر مادر برای کودکان نارس نیز بهترین و مناسب ترین غذا است ، کودکان نارس به دلیل از دست دادن برخی فرصت ها برای تکمیل در رحم مادر ، بیشتر از سایر کودکان به مراقبت و ایمنی در برابر عوامل بیماری زای محیطی نیاز دارند. در نظام سراسر حکمت آفرینش در شیر مادرانی که فرزندان نارس متولد کرده اند به تناسب این نیاز فوق العاده تغییراتی حادث می شود ، مثلا آغوز که شیر چند روز اول در زایمان های طبیعی و به موقع است ، در زایمان کودکان نارس تا چند هفته ترشح آن از پستان تدوام پیدا می کند ، هم چنین در مورد برخی مواد معدنی موجود در شیر مادر به تناسب نیازهای استثنائی کودکان نارس تغییراتی پیدا می شود.

23 شیر مادر یک سرمایه ملی است و ترویج تغذیه با شیر مادر گامی در جهت استقلال و خود

کفایی میهن اسلامی مان است.

24 پروردگار مهربان ، ساختمان پستان را طوری قرار داده است که مکیدن شیر از آن ایجاد گوش درد ، ناراحتی های تنفسی ، خفگی و دل درد برای طفل نخواهد کرد. در حالی که این عوارض به دلیل مکیدن از پستانک ، نزد اطفال محروم از شیر مادر فراوان است.

25 مکیده شدن سینه مادر توسط طفل شیر خوار موجب ترشح هورمون اکسیتوسین از قسمت پسین غده هیپوفیز می شود و این هورمون سبب تسریع درجمع شدن رحم مادر و بازگشت آن به وضع طبیعی بعد از زایمان می گردد.

26 میزان موارد ابتلا به سرطان پستان ، نزد مادرانی که به کودکان خود از پستان شیر می دهند به مراتب کمتر از موارد ابتلا نزد سایر مادران می باشد.

27 وقتی مادر از پستان شیر می دهد امکان تخمک گذاری و در نتیجه بارداری زود رس به تعویق می افتد ، لذا با فاصله گذاری مناسب بین بارداری ها و تولد فرزندان هم اثر مثبت روی سلامت مادر و هم فرزندان آینده او خواهد داشت.

28 علاوه بر مزایای بی شمار دیگر ، 17 در یک جمله باید گفت غذایی را که دست قدرت و حکمت و علم بی انتهای خدا برای کودک ساخته و به او هدیه کرده است ، نمی توان با غذائی که کارخانجات شیر خشک با انگیزه های اقتصادی و جلب منافع مادی می سازند مقایسه کرد.

پاسخ به چند ابهام و چند سئوال :

گاهی که درباره شیر مادر صحبت می شود بعضی ها سئوالاتی مطرح می کنند که بد نیست به نمونه هائی از

آن ها بپردازیم.

1 آیا شما به دلیل مشکلات ارزی به ترویج تغذیه با شیر مادر اهمیت می دهید؟

اگر چه اکثریت قریب به اتفاق مردم ، هم بر اساس اعتقادات درونی و هم بر اساس آنچه که آموخته اند به اهمیت شیر مادر آگاهی دارند ، اما بعضی ها این سئوال را مطرح می کنند؛ در پاسخ باید گفت :

ترویج تغذیه با شیر مادر یک حرکت مقطعی نیست ، شروع این حرکت در سال های اخیر از کشورهایی بوده که نه تنها مشکلات ارزی نداشته اند ، بلکه خودشان ، غالبا صادر کننده شیر خشک هم می باشند.

ترویج تغذیه با شیر مادر یک نهضت عالم گیر است که پشتوانه های مطمئن علمی دارد و سازمان های علمی بین المللی مثل سازمان جهانی بهداشت و یونیسف نیز در این حرکت سهم به سزائی دارند.

آموزش های اسلامی چهارده قرن قبل از این نهضت ، اهمیت شیر مادر را به مردم آموخته است ، آن چه که ما در این کتاب آوردیم گوشه ای از مزایای بی شمار شیر مادر را توضیح می دهد. وانگهی چنان چه مشکلات ارزی و دشواری های روابط اقتصادی و مانند این ها هم اگر نباشد آیا استفاده از شیر مادر عاقلانه تر نیست؟

2 آیا شیر مادر در پستان فاسد می شود؟

این سئوال یک پاسخ روشن دارد : نه ، شیر مادر در پستان خراب نمی شود.

3 چگونه باید به کودک شیر داد؟

روش درست شیردادن از پستان این است که نوک پستان داخل دهان طفل باشد و لب طفل روی هاله اطراف نوک پستان (آروئول یا قسمت قهوه ای رنگ

اطراف نوک پستان) فشار بیاورد و صورت طفل باید مقابل پستان مادر قرار گیرد.

4 آیا در موقع اسهال شیر مادر را قطع کنیم؟

سابقا گفته می شد در موقع بروز اسهال شیر مادر را قطع کنید و محلول آب و الکترولیت بدهید ، اما امروزه با تأکید فراوان گفته می شود شیر مادررا به هنگام اسهال ، هرگز قطع نکنید ، حتی اگر بچه از شیر مادر محروم است و شیر خشک یا شیر گاو می خورد آن ها را هم نباید قطع کرد ، فقط توصیه می شود ، شیر گاو و شیر خشک را کمی رقیق کنید.

5 مگر می شود در این زمانه شیر کافی داشت؟

ما در این کتاب به اختصار چگونگی ترشح شیر و نقش مکرر به پستان گذاشتن طفل را در زیاد شدن و تدوام شیرمادر ذکر کرده ایم و نیازی به تکرار آن ها نیست. ممکن است برخی مشکلات اجتماعی ، عصبانیت ها و کمبود تحمل نزد بعضی ها سبب کاهش ترشح اکسیتوسین (هورمون انقباض دهنده) شود ، اما خوش بختانه روی هورمون پرولاکتین (هورمون سازنده شیر) اثر ندارد.

همین تغذیه معمولی خانواده ها حتی خانواده های کم درآمد برای ترشح شیر کافی ، کفایت می کند ، البته تغذیه بهتر (نه تغذیه پر هزینه) برای دوران شیردهی لازم است ، لیکن درنظام سراسر حکمت آمیز آفرینش پیش بینی های لازم برای یک شیر دهی موفقیت آمیز به دنبال زایمان صورت گرفته و ذخائر چربی موجود در بدن مادر به همین منظور در دوره شیر دهی مورد استفاده قرار می گیرد.

6 شیر من کافی نیست ، چه کنم؟

خیلی از

مادران گمان می کنند شیر آن ها کافی نیست ، به همین جهت به سرعت به مصرف شیر خشک رو می آورند ، بچه وقتی از شیر خشک و شیشه شیر استفاده کرد کمتربه پستان مادر علاقه نشان خواهد داد و همین موضوع سبب کاهش شیر مادر خواهد گردید.

7 شیر من رقیق است ، چه کنم تا شیر خوب داشته باشم؟

ما در این کتاب توضیح داده ایم که شیر مادر در ابتدا رقیق تر و در انتها غلیظ تر است ، علت این که شیر مادر می تواند احساس تشنگی کودک را نیز بر طرف کند همین است.

البته شیر مادر در انتها غلیظ تر می شود ، اما نباید فراموش کرد که شیر انسان مشابه شیر حیوانات نیست ، شیر انسان ترکیب خاص خود را دارد.

8 آیا کودکانی که از شیر خشک استفاده می کنند رشد بهتری دارند؟

گفتیم شیر مادر ترکیب ویژه ای دارد که بچه انسان در عرض مدت 5 ماه از هنگام تولد ، با تغذیه کافی وزنش دو برابر می شود ، اما بچه گاو در کمتر از 2 ماه وزنش با شیر گاو دو برابر می شود.

افزایش سریع وزن بچه با زیاد خوری به معنای سلامت بیشتر نیست ، شیر مادر مناسب ترین میزان رشد را برای کودک تأمین می کند.

9 من از ابتدا شیر نداشتم ، حالا چه کنم؟

بحثی درباره هم اتاقی مادر و نوزاد Rooming in داشتیم و گفتیم این هم اتاقی در رهنمودهای اسلامی هم آغوشی مادر و نوزاد است. هر چه زمان به پستان گذاشتن طفل با زمان زایمان نزدیک تر باشد احتمال موفقیت

مادر بیشتر خواهد بود.

بهتر است در همان نیم ساعت اول بعد از تولد بچه را به پستان بگذارند و بعد از آن هم بچه را پیش مادر نگهداری کنند و از مادر جدا ننمایند.

10 چگونه غذای تکمیلی بدهیم؟

غذای تکمیلی مثل حریره ، فرنی ، آب میوه و سوپ صاف کرده را باید پس از ماه چهارم و حتی بعد از ماه ششم بعد ازتولد به بچه داد ، دادن غذای تکمیلی به کودکی که از شیر مادر استفاده می کند قبل از پایان چهار ماهگی درست نیست. ضمنا از دادن غذای تکمیلی با شیشه شیر و پستانک باید خود داری نمود ، بلکه آن را با قاشق و استکان باید به کودک داد.

11 آیا دادن آب قند به کودک کار درستی است؟

اگر چه در گذشته برای روز اول و دوم که مقدار شیر مادر کم به نظر می رسد یا ظاهرا ترشح نشده است تجویز آب قند معمول بود ، اما امروزه با تأکید فراوان گفته می شود هرگز این کار را نباید کرد. همان قطرات اندکی که در یکی دو روز اول تولد از طریق پستان وارد دهان طفل می شود کافی است.

12 آیا استفاده پستانک (گول زنک) ضرری دارد؟

بله ، پستانک علاوه بر بد آموزی ، خطر آلودگی های ثانوی فراوانی را دارد ، استفاده کودک از پستانک باعث کاهش میل کودک به مکیدن پستان مادر و در نتیجه کاهش ترشح شیر او می شود.

13 آیا شیر خوار به آب احتیاج ندارد؟

گفتیم وقتی تغذیه شیر خوار در 4 ماه اول زندگی منحصر به شیر مادر باشد ، در این

صورت آب مورد نیاز بدن او تأمین می شود و نیازی به دادن آب اضافی نیست ، حتی سازمان جهانی بهداشت به خاطرحفظ سلامت کودکان توصیه می کند در چنین شرایطی به کودک آب ندهید ، حتی اگر هوا گرم باشد.

14 برای ترویج تغذیه کودک با شیر مادر چه کسانی مسئولیت دارند؟

با در نظر گرفتن اهمیت موضوع و توضیحاتی که دراین کتاب داده ایم حقیقتا باید گفت ترویج تغذیه کودکان با شیر مادران یک مسئولیت فردی و اجتماعی برای همه کسانی است که نسبت به جامعه ، کودکان و آینده کشور احساس مسئولیت می کنند.

15 برای موفقیت در شیر دادن چه باید کرد؟

کم و بیش توضیحات این کتاب به طورکلی ، این اطلاعات را در بر دارد ، مع الوصف لازم است متذکر شویم خوشبختانه یک کتابچه مصور 20 برگی به زبان ساده ، تحت عنوان "چه کنم تا در شیر دادن به کودکم موفق شوم" توسط کمیته کشوری ترویج تغذیه با شیر مادرتهیه و توسط وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی در تیراژ بالا انتشاریافته است و به صورت رایگان توسط مراکز بهداشت و مراکز بهداشتی درمانی در اختیار علاقه مندان قرارمی گیرد ، مطالعه کتابچه مذکور اطلاعات سود مندی در اختیار مادران قرار می دهد.

سخن پایانی :

تضمین سلامت کودکان ، بدون بهره گیری آنان از شیر مادر یک تصور دور از واقعیت است ، این که جهان علم با تکیه به دستاوردهای دانش بشری ، بیش از هر زمان دیگر به اهمیت تغذیه با شیر مادر پی برده و با سرعت فزاینده ای در صدد جبران غفلت های گذشته

است و اینک که یک نهضت جهانی برای بازگشت به شیر مادر آغاز شده است برای امت سرفراز اسلام که افتخار دارد ظرایف و دقایق مربوط به تغذیه کودک را چهارده قرن قبل از شروع این نهضت از رهنمودهای اسلامی فرا گیرد و برای میهن اسلامی ما به طور اخص که در میان بد اندیشی ها و نابکاری های دنیای کفر سر بلند و استوار پرچم نهضت جهانی اسلام را به دوش دارد. احیاء ارزش های اسلامی از جمله در مسأله بسیار مهم تغذیه با شیرمادر که زمینه ساز سلامت نسل فردای انقلاب است معنا و اهمیت ویژه ای دارد.

ما بر اساس آن چه که در فرهنگ متعالی اسلامی آموخته ایم به مسئولیت های فردی ، اجتماعی و مشترک خود می اندیشیم ، امر به معروف و نهی از منکر را در دامنه وسیع آن که خیر اندیشی فراگیر برای امروز و فردای امت اسلامی است و ضامنی برای گسترش خیر در جامعه و کلید باب خوشبختی است وظیفه عمومی به ویژه وظیفه برگزیدگان جامعه اسلامی می شناسیم.18

اینک فرصتی است که از روحانیت همیشه پیش تاز جامعه اسلامی برای احیای این شیوه پسندیده اسلامی و این سرمایه گذاری سود بخش برای تأمین تندرستی نسل نو و مدیران فردای کشور؛ یعنی ترویج تغذیه کودکان با شیر مادران استمداد کنیم و انتظار داشته باشیم که از پایگاه های نشر و فرهنگ اسلامی برای توان مندی بیشتر امت اسلامی توصیه به بهره مند ساختن کودکان از این نعمت برگزیده مائده الهی شود.

باشد که در میهن ما ، به برکت تعالیم قرآن و عترت کمتر کودکی از این حق

ویژه محروم بماند :

وَ إِنِ اسْتَنْصَرُوكمْ فِی الدِّینِ فَعَلَیکمُ النَّصْرُ [انفال/72] .

2. شیر حیوان

1. آیت الهی

وَ إِنَّ لَکمْ فِی الأَْنْعامِ لَعِبْرَةً نُسْقِیکمْ مِمّا فِی بُطُونِهِ مِنْ بَینِ فَرْثٍ وَ دَمٍ لَبَناً خالِصاً سائِغاً لِلشّارِبِینَ [نحل/66] .

2. سفارش به مصرف شیر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اسقوا نسائکم الحوامل الألبان فإنها تزید فی عقل الصبی [طب النبی (ص) ، ص24] .

عن شرحبیل بن أبی سعید قال : "لما کان صبیحه عرس فاطمه جاء النبی بعس فیه لبن فقال لفاطمه : اشربی فداک أبوک و قال لعلی (ع) : اشرب فداک ابن عمک [إعلام الوری ، ص151] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ عَلِیاً (ع) کانَ یسْتَحِبُّ أَنْ یفْطِرَ عَلَی اللَّبَنِ [تهذیب الأحکام ، ج4 ، ص199] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : شُرْبُ اللَّبَنِ مِنَ الْإِیمَانِ [طب النبی ، ص25] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ النَّبِی (ص) إِذَا شَرِبَ اللَّبَنَ قَالَ اللَّهُمَّ بَارِک لَنَا فِیهِ وَ زِدْنَا مِنْهُ [کافی ، ج6 ، ص336] .

3. شیر عصاره ومعجون است

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلَیکمْ بِأَلْبَانِ الْبَقَرِ فَإِنَّهَا تُخْلَطُ مِنَ الشَّجَرِ [وسائل الشیعه ، ج25 ، ص112] .

4. بهترین نوشیدنی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ النَّبِی (ص) یحِبُّ مِنَ الشَّرَابِ اللَّبَنَ [المحاسن ، ج2 ، ص490] .

پیامبر اکرم (ص) در معراج با شیر پذیرائی شد. [صحیح بخاری ، ج2 ، ص231] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّبَنُ طَعَامُ الْمُرْسَلِينَ [کافی ، ج6 ، ص336] .

5. درمان دردها

عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الْأَصْبَهَانِی قَالَ : "کُنْتُ عِنْدَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ

(ع) فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ وَ أَنَا أَسْمَعُ جُعِلْتُ فِدَاکَ إِنِّی أَجِدُ الضَّعْفَ فِی بَدَنِی فَقَالَ لَهُ : عَلَیک بِاللَّبَنِ فَإِنَّهُ ینْبِتُ اللَّحْمَ وَ یشُدُّ الْعَظْمَ" [کافی ، ج6 ، ص336] .

عَنْ یحْیی بْنِ إِبْرَاهِیمَ بْنِ أَبِی الْبِلَادِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ : "شَکوْتُ إِلَی أَبِی جَعْفَرٍ (ع) ذِرَباً وَجَدْتُهُ فَقَالَ لِی مَا یمْنَعُک مِنْ شُرْبِ أَلْبَانِ الْبَقَرِ فَقَالَ لِی : أَ شَرِبْتَهَا قَطُّ؟ فَقُلْتُ لَهُ : نَعَمْ مِرَاراً فَقَالَ : کیفَ وَجَدْتَهَا فَقُلْتُ : وَجَدْتُهَا تَدْبُغُ الْمَعِدَهَ وَ تَکسُو الْکلْیتَینِ الشَّحْمَ وَ تُشَهِّی الطَّعَامَ فَقَالَ لِی : لَوْ کانَتْ أَیامُهُ لَخَرَجْتُ أَنَا وَ أَنْتَ إِلَی ینْبُعَ حَتَّی نَشْرَبَهُ" [کافی ، ج6 ، ص337] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : حَسْوُ اللَّبَنِ شِفَاءٌ مِنْ کلِّ دَاءٍ إِلَّا الْمَوْتَ [خصال صدوق ، ج2 ، ص636] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَلْبَانُ الْبَقَرِ دَوَاءٌ وَ سُمُونُهَا شِفَاءٌ وَ لُحُومُهَا دَاءٌ [کافی ، ج6 ، ص311] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : علیکم باللبان فإنه یمسح الحر من القلب کما یمسح الإصبع العرق عن الجبین و یشد الظهر و یزید فی العقل و یذکی الذهن و یجلو البصر و یذهب النسیان [بحار الأنوار ، ج59 ، ص294] .

برای بیماری های کم خونی ، سر درد ، اعصاب ، زخم معده ، ریزش مو ، بیماری های رحم ، سودا ، رماتیسم ، سوء هاضمه ، اسهال مزمن ، بواسیر ، آپاندیس ، نارسائی کبد ، نارسائی جنسی ، مرض قند ، ادرار ، حصبه ، صرع و سل مفید است.

6. ارزش غذائی شیر

نیم لیتر شیر مساوی با 3 کیلو گوشت کلسیم

دارد که برای استخوان مفید است.

در تمام حیوانات از موش تا فیل در شیرشان مواد و ویتامین هائی قرار داده شده است که مورد نیاز نوزاد همان حیوان است. [دکتر مرندی ، وزیر بهداشت و بهداری] .

شیر گاو مولد خون و مقوی قلب و دماغ است. شیر خالص و سالم خاصیت خون را دارد.

مواد معدنی شیر عبارت است از سدیم ، پتاسیم ، کلسیم ، منیزیم ، روی ، مس و کمی آهن و همچنین فسفر و کلر و گوگرد و ید.

در شیر گازهای اکسیژن و ازت و اسید کربنیک نیز وجود دارد.

مواد قندی شیر به قدر کافی و به صورت لاکتوز می باشد.

ویتامین های محلول در شیر ویتامین ب ، پ ، آ و د می باشد. امروز ثابت شده است که اگر حیوان خوب چرا شده باشد تمام اقسام ویتامین ها در شیر آن وجود دارد که شرح همه آنها در این مختصر نمی گنجد و این مسئله نیز تقریبا مورد اتفاق است که شیر تازه یک غذای کامل محسوب می شود و شاید به همین دلیل است که در حدیثی از پیامبر (ص) می خوانیم :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ یجْزِئُ مَکانَ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ إِلَّا اللَّبَنُ [طب النبی (ص) ، 25] .

تنها چیزی که می تواند جای آب و غذا را کاملا بگیرد شیر است.

و نیز در روایات می خوانیم شیر عقل انسان را زیاد می کند و ذهن انسان را صفا می بخشد. روشنایی چشم را می افزاید و نسیان و فراموشی را بر طرف می کند. قلب را تقویت می کند و پشت را

محکم می گرداند و می دانیم هر یک از این آثار ارتباط نزدیکی با مواد حیاتی موجود در شیر دارد.

[تفسیر نمونه ، ج11 ، ص293 ، به نقل از اولین دانشگاه و آخرین پیامبر (ص) ، ج6] .

1. شیعه

1. معرفی شیعه

1. معنای شیعه

1. در لغت

2. درقرآن و روایات

کلیات / معنی و مفهوم

شیعه در "لغت" به معنای پیروان و یاران و انصار امت ، و به مفرد و تثنیه و جمع و مذکر و مؤنث اطلاق می شود و به تدریج در تاریخ اسلام ، شیعه اختصاصاً به دوستداران و علاقه مندان علی (ع) و فرزندانش گفته شد. [ابن خلدون (العِبَر)]

و الشِّیعهُ : القوم الذین یجْتَمِعون علی الأَمر و کلُّ قوم اجتَمَعوا علی أَمْر ، فهم شِیعهٌ و کلُّ قوم أَمرُهم واحد یتْبَعُ بعضُهم رأْی بعض ، فهم شِیعٌ

قال الأَزهری : و معنی الشیعه الذین یتبع بعضهم بعضاً و لیس کلهم متفقین ، قال الله عز و جل : "الذین فرَّقوا دِینَهم و کانوا شِیعاً" کلُّ فِرْقهٍ تکفِّر الفرقه المخالفه لها؛ یعنی به الیهود و النصاری ، لأَنّ النصاری بعضُهُم یکفر بعضاً ، و کذلک الیهود ، و النصاری تکفِّرُ الیهود و الیهودُ تکفرهم و کانوا أُمروا بشیء واحد.

و فی حدیث جابر لما نزلت : أَو یلْبِسَکمْ شِیعاً و یذیقَ بعضَکم بأْس بعض ، قال رسول الله ، صلی الله علیه و سلم : هاتان أَهْوَنُ و أَیسَرُ؛ الشِّیعُ الفِرَقُ ، أَی یجْعَلَکم فرقاً مختلفین

و أما قوله تعالى : " و إِنَّ من شيعته لإِبراهيم" ، فإن ابن الأعرابى قال : الهاءُ لمحمد ، صلى الله عليه و سلم ، أَى إِبراهيم خَبَرَ نَخْبَره ،

فاتَّبَعَه و دَعا له ، و كذلک قال الفراء : يقول هو على مِناجه و دِينه و إِن كان ابراهيم سابقاً له ، و قيل : معناه أَى من شِيعه نوح و من أَهل مِلَّتِه ، قال الأَزهرى : و هذا القول أَقرب لأَنه معطوف على قصه نوح ، و هو قول الزجاج

عنهُ : أَتباع الرجل و أَنْصارُه ، و جمعها شِيعٌ ، و أَشْياعٌ جمع الجمع

و يقال : شايِعَه كما يقال والاهُ من الوَلْى؛ و حكى فى تفسير قول الأَعشى : "يشَوِّعُ عُوناً و يجْتابُها"

يشَوِّعُ : يجْمَعُ ، و منه شيعه الرجل ، فإِن صح هذا التفسير فعين الشِّيعه واو ، و هو مذكور فى بابه

و فى الحديث : القَدَرِيهُ شِيعهُ الدَّجَّالِ أَى أَولِياوه و أَنْصارُه ، و أَصلُ الشِّيعه الفِرقه من الناس ، و يقع على الواحد و الاثنين و الجمع و المذكر و المؤنث بلفظ واحد و معنى واحد ، و قد غلَب هذا الاسم على من يتَوالى عَلِيا و أَهلَ بيته ، رضوان الله عليهم أَجمعين ، حتى صار لهم اسماً خاصّاً فإِذا قيل : فلان من الشِّيعه عُرِف أَنه منهم

و فى مذهب الشيعه كذا أَى عندهم

و أَصل ذلک من المُشايعهِ ، و هى المُتابَعه و المُطاوَعه؛ قال الأَزهرى : و الشِّيعهُ قوم يهْوَوْنَ هَوى عِتْرهِ النبى ، صلى الله عليه و سلم ، و يوالونهم

و الأَشْياعُ أَيضاً : الأَمثالُ

و فى التنزيل : كما فُعِلَ بأَشْياعِهم من قبل؛ أَى بأَمْثالهم من الأُمم الماضيه و من كان مذهبُه مذهبهم؛ قال ذو الرمه : أَسْتَحْدَثَ الرَّكبُ عن أَشْياعِهِم خَبَراً ، أَمْ راجَعَ القَلْبَ من أَطْرابِه طَرَبُ؟

يعنى عن أَصحابهم

يقال : هذا شَيعُ هذا أَى

مِثْله

و الشِّيعةُ : الفِرْقةُ ، و به فسّر "الزجاج" قوله تعالى : "و لقد أَرسلنا من قبلک فی شِيعِ الأَوّلينَ"

و الشِّيعةُ : قوم يرَوْنَ رأْی غيرهم

و تَشايعَ القومُ : صاروا شِيعاً

و شيعَ الرجلُ إِذا ادَّعی دَعْوی الشِّيعهِ

و شايعَه شِياعاً و شَيعَه : تابَعه. [لسان العرب ج : 8 ص : 188]

و الشِّيو الشيعه : الفرقه إذا اختلفوا فی مذهب و طريقه

قوله تعالى : و لقد أهلكنا أشياعكم (حجر ، 54) أی أشباهكم و نظراءكم فی الكفر

قوله تعالى : كما فعل بأشياعهم من قبل (قمر ، 34) أی بأمثالهم من الشيع الماضيه

قوله تعالى : الذين يحبون أن تشيع الفاحشه فی الذين آمنوا (مريم ، 24) أی يشيعونها عن قصد الإشاعه و محبه لها

و روی فيما صحيحه عن هشام عن أبی عبد الله ع قال : من قال فی مون ما رأت عيناه و سمعت أذناه كان من الذين قال الله فيهم إن الذين يحبون أن تشيع الفاحشه الآيه

و قال أبو علی : فی الآيه دلاله علی أن العزم علی الفسق ، فسق

قوله تعالى : و إن من شيعته لإبراهيم (مطففين ، 37) قيل : أی و إن من شيعه نوح إبراهيم؛ يعنی أنه علی منهاجه و سنته فی التوحيد و العدل و اتباع الحق

قيل : و إن من شيعه محمد (ص) إبراهيم كما قال تعالى" إنا حملنا ذريتهم أی من هو أب لهم فجعلهم ذريه و قد سبقوهم"

و روى أن النبى (ص) جلس ليلا يحدث أصحابه فى المسجد فقال : يا قوم إذا ذكرتم الأنبياء الأولين فصلوا عليهم ، و إذا ذكرتم أبى إبراهيم فصلوا عليه ثم صلوا على. قالوا : يا رسول الله

بما نال إبراهيم ذلک؟ قال : اعلموا أن ليله عرج بى إلى السماء ، فرقيت السماء الثالثه نصب لى منبر من نور ، فجلست على رأس المنبر ، و جلس إبراهيم تحتى بدرجه و جلس جميع الأنبياء الأولين حول المنبر ، فإذا بعلى (ع) قد أقبل و هو راكب ناقه من نور ، و وجهه كالقمر ، و أصحابه حوله كالنجوم ، فقال إبراهيم : يا محمد هذا أى نبى معظم و أى ملک مقرب؟ قلت : لا نبى معظم و لا ملک مقرب ، هذا أخى و ابن عمى و صهرى و وارث علمى ، على بن أبى طالب. قال : و ما هواء الذين حوله كالنجوم؟ قلت : شيعته. فقال إبراهيم : اللهم اجعلنى من شيعه على ، فأتى جبرئيل بهذه و إن من شيعته لإبراهيم

و الشيعه : الأتباع و الأعوان و الأنصار مأخوذ من الشياع ، و هو الحطب الصغار التى تشتعل بالنار ، و تعين الحطب الكبار على إيقاد النار ، و كل قوم اجتمعوا على أمر فهم شيعه ، ثم صارت الشيعه جماعه مخصوصه ، والجمع شيع؛ مثل سدره و سدر

و فى "النهايه" : أصل الشيعه الفرقه من الناس ، و تقع على الواحد و الاثنين و الجمع و المذكر و المؤنث بلفظ واحد و معنى واحد ، و غلب هذا الاسم على كل من يزعم أنه يوالى علياً و أهل بيته (عليهم السلام) حتى صار لهم اسما خاصا

فإذا قيل فلان من الشيعه عرف أنه منهم ، و فى مذهب الشيعه [كذا أى عندهم] و أصلها من المشايعه و هى المتابعه و المطاوعه -" انتهى كلامه"

و فى "الحديث"

طالما اتكئوا على الأرائک و قالوا نحن من شيعه على (ع)

و لعل هذا الحديث و غيره ، مما يقتضى بظاهره نفى الاسم عمن ليس فيهم أوصاف مخصوصه زياده على المذكور المتعارف مخصوص بنفى الكمال من التشيع. و تشيع الرجل : إذا ادعى دعوى الشيعه. ["مجمع البحرين" ، ج4 ، ص355]

2. مبانى شيعه

1. ولايت اهل بيت (عليهم السلام)

1. ولايت ائمه معصومين

وَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) أَنَّهُ قَالَ : أَهْلُ بَيتِى كسَفِينَهِ نُوحٍ مَنْ رَكبَهَا نَجَا وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا غَرِقَ [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص34] .

1- كشتى به امر خدا ساخته شد.

فَأَوْحَينا إِلَيهِ أَنِ اصْنَعِ الْفُلْک بِأَعْيننِا وَ وَحْينا فَإِذا جاءَ أَمْرُنا وَ فارَ التَّنُّورُ فَاسْلُک فِيها مِنْ كلٍّ زَوْجَينِ اثْنَينِ وَ أَهْلَک إِلاَّ مَنْ سَبَقَ عَلَيهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ وَ لا تُخاطِبْنِى فِى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ [هود/37] .

2- ساختن كشتى را مسخره مى كردند : وَ يصْنَعُ الْفُلْک وَ كلَّما مَرَّ عَلَيهِ مَلَأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنّا فَإِنّا نَسْخَرُ مِنْكمْ كما تَسْخَرُونَ [هود/38] .

3- كشتى براى آينده تاريخ و بقاء نسل ها بود.

4- هر كس به غير اهل بيت (ع) تمسک كند (مانند) پسر نوح است كه مى گفت : قالَ سَأَوِى إِلى جَبَلٍ يعْصِمُنِى مِنَ الْماءِ قالَ لا عاصِمَ الْيوْمَ مِنْ أَمْرِ اللّهِ إِلاّ مَنْ رَحِمَ وَ حالَ بَينَهُمَا الْمَوْجُ فَكانَ مِنَ لْمُغْرَقِينَ [هود/43] .

من ركبها نجى و الظلمات و من ركبها غرق فى الكفر و الشرک و الجهل.

مبانى تشيع :

عَنْ عَمَّارِ بْنِ مُوسَى السَّابَاطِى قَالَ : " قُلْتُ لِأَبِى عَبْدِ اللّهِ (ع) إِنَّ أَبَا أُمَيهَ يوسُفَ بْنَ ثَابِتٍ حَدَّثَ عَنْک

أَنَّکَ قُلْتَ لَا یضُرُّ مَعَ الْإِیمَانِ عَمَلٌ وَ لَا ینْفَعُ مَعَ الْکفْرِ عَمَلٌ فَقَالَ (ع) إِنَّهُ لَمْ یسْأَلْنِی أَبُو أُمَیةَ عَنْ تَفْسِیرِهَا إِنَّمَا عَنَیتُ بِهَذَا أَنَّهُ مَنْ عَرَفَ الْإِمَامَ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ (ص) وَ تَوَلَّاهُ ثُمَّ عَمِلَ لِنَفْسِهِ بِمَا شَاءَ مِنْ عَمَلِ الْخَیرِ قُبِلَ مِنْهُ ذَلِک وَ ضُوعِفَ لَهُ أَضْعَافاً کثِیرَةً فَانْتَفَعَ بِأَعْمَالِ الْخَیرِ مَعَ الْمَعْرِفَهِ فَهَذَا مَا عَنَیتُ بِذَلِک وَ کذَلِک لَا یقْبَلُ اللَّهُ مِنَ الْعِبَادِ الْأَعْمَالَ الصَّالِحَةَ الَّتِی یعْمَلُونَهَا إِذَا تَوَلَّوُا الْإِمَامَ الْجَائِرَ الَّذِی لَیسَ مِنَ اللَّهِ تَعَالَی فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِی یعْفُورٍ أَ لَیسَ اللَّهُ تَعَالَی قَالَ مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ خَیرٌ مِنْها وَ هُمْ مِنْ فَزَعٍ یوْمَئِذٍ آمِنُونَ فَکیفَ لَا ینْفَعُ الْعَمَلُ الصَّالِحُ مِمَّنْ تَوَلَّی أَئِمَّةَ الْجَوْرِ فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ هَلْ تَدْرِی مَا الْحَسَنَهُ الَّتِی عَنَاهَا اللَّهُ تَعَالَی فِی هَذِهِ الْآیهِ هِی وَ اللَّهِ مَعْرِفَهُ الْإِمَامِ وَ طَاعَتُهُ وَ قَدْ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَنْ جاءَ بِالسَّیئَهِ فَکبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِی النّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلّا ما کنْتُمْ تَعْمَلُونَ وَ إِنَّمَا أَرَادَ بِالسَّیئَهِ إِنْکارَ الْإِمَامِ الْخَبَرَ" [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص154] .

سَمِعْتُ أَبَا جَعْفَرٍ (ع) یقُولُ إِنَّمَا یعْرِفُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ یعْبُدُهُ مَنْ عَرَفَ اللَّهَ وَ عَرَفَ إِمَامَهُ مِنَّا أَهْلَ الْبَیتِ وَ مَنْ لَا یعْرِفِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَا یعْرِفِ الْإِمَامَ مِنَّا أَهْلَ الْبَیتِ فَإِنَّمَا یعْرِفُ وَ یعْبُدُ غَیرَ اللَّهِ هَکذَا وَ اللَّهِ ضَلَالًا"

[الکافی ، ج1 ، ص181] .

عَنْ أَبِی مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِی (ع) فِی الْخَبَرِ الَّذِی رُوِی عَنْ آبَائِهِ (ع) أَنَّ الْأَرْضَ لَا تَخْلُو مِنْ حُجَّهٍ لِلَّهِ عَلَی خَلْقِهِ وَ أَنَّ مَنْ مَاتَ وَ لَمْ

يعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيةً فَقَالَ إِنَّ هَذَا حَقٌّ كمَا أَنَّ النَّهَارَ حَقٌّ فَقِيلَ يا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ فَمَنِ الْحُجَّهُ وَ الْإِمَامُ بَعْدَک فَقَالَ ابْنِی مُحَمَّدٌ هُوَ الْإِمَامُ وَ الْحُجَّهُ بَعْدِی فَمَنْ مَاتَ وَ لَمْ يعْرِفْهُ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيةً [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص246 ، نهج الحق ، ص260] .

حضرت رسول (ص) امير المؤمنين (ع) را در غدير معين كرد :

بيعت كردند ، تبريک گفتند ، طرح امامت در كنار توحيد و معاد و نبوت مطرح شد.نصب همراه با عمليات بود نه سخنرانى (خداوند فرمود وان لم تفعلنفرمودندو ان لم تبلغبعد از نماز ظهر ، خطبه طولانى ، چند روز معطلى ، سال آخر عمر به فرمان وحى نه چيز ديگر زيرا...

روايات أحمد بن حنبل فى مسنده لحديث يوم الغدير فمنها ما اتفق على معناه الثعلبى فى تفسير قوله تعالى يا أَيهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَيک الآيه بإسنادهما إلى البراء بن عازب قال أقبلنا مع رسول الله (ص) فى حجته التى حج فنزلنا بغدير خم فنودى فينا الصلاه جامعه و كسح لرسول الله (ص) بين شجرتين فصلى بنا الظهر و أخذ بيد على (ع) و قال أ لست أولى بالمؤمنين من أنفسهم قالوا بلى يا رسول الله قال أ لست أولى بكل مؤمن من نفسه قالوا بلى قال من كنت مولاه فعلى مولاه اللهم وال من والاه و عاد من عاداه قال فلقيه عمر بن الخطاب فقال هنيئا لک يا ابن أبى طالب أصبحت مولاى و مولى كل مؤمن و مؤمنه [الطرائف ، ج1 ، ص150] .

فَلَمَّا رَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مِنْ حَجَّهِ الْوَدَاعِ نَزَلَ عَلَيهِ جَبْرَئِيلُ (ع) فَقَالَ

يا أَيهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَيک مِنْ رَبِّک وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ وَ اللّهُ يعْصِمُک مِنَ النّاسِ إِنَّ اللّهَ لا يهْدِی الْقَوْمَ الْكافِرِينَ فَنَادَى النَّاسَ فَاجْتَمَعُوا وَ أَمَرَ بِسَمُرَاتٍ فَقُمَّ شَوْكهُنَّ ثُمَّ قَالَ ص يا أَيهَا النَّاسُ مَنْ وَلِيكمْ وَ أَوْلَى بِكمْ مِنْ أَنْفُسِكمْ فَقَالُوا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ فَقَالَ مَنْ كنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِی مَوْلَاهُ اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَوَقَعَتْ حَسَكهُ النِّفَاقِ فِی قُلُوبِ الْقَوْمِ وَ قَالُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ جَلَّ ذِكرُهُ هَذَا عَلَى مُحَمَّدٍ قَطُّ وَ مَا يرِيدُ إِلَّا أَنْ يرْفَعَ بِضَبْعِ ابْنِ عَمِّهِ فَلَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ أَتَتْهُ الْأَنْصَارُ فَقَالُوا يا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ جَلَّ ذِكرُهُ قَدْ أَحْسَنَ إِلَينَا وَ شَرَّفَنَا بِک وَ بِنُزُولِک بَينَ ظَهْرَانَينَا فَقَدْ فَرَّحَ اللَّهُ صَدِيقَنَا وَ كبَّتَ عَدُوَّنَا وَ قَدْ يأْتِيک وُفُودٌ فَلَا تَجِدُ مَا تُعْطِيهِمْ فَيشْمَتُ بِک الْعَدُوُّ فَنُحِبُّ أَنْ تَأْخُذَ ثُلُثَ أَمْوَالِنَا حَتَّى إِذَا قَدِمَ عَلَيک وَفْدُ مَكةَ وَجَدْتَ مَا تُعْطِيهِمْ فَلَمْ يرُدَّ رَسُولُ اللَّهِ ص عَلَيهِمْ شَيئاً وَ كانَ يسْتَظِرُ مَا يأْتِيهِ مِنْ رَبِّهِ فَنَزَلَ جَبْرَئِيلُ (ع) وَ قَالَ قُلْ لا أَسْئَلُكمْ عَلَيهِ أَجْراً إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِی الْقُرْبى وَ لَمْ يقْبَلْ أَمْوَالَهُمْ فَقَالَ الْمُنَافِقُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ هَذَا عَلَى مُحَمَّدٍ وَ مَا يرِيدُ إِلَّا أَنْ يرْفَعَ بِضَبْعِ ابْنِ عَمِّهِ وَ يحْمِلَ عَلَينَا أَهْلَ بَيتِهِ يقُولُ أَمْسِ مَنْ كنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِی مَوْلَاهُ وَ الْيوْمَ قُلْ لا أَسْئَلُكمْ عَلَيهِ أَجْراً إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِی الْقُرْبى ثُمَّ نَزَلَ عَلَيهِ آيهُ الْخُمُسِ فَقَالُوا يرِيدُ أَنْ يعْطِيهُمْ أَمْوَالَنَا وَ فَينَا ثُمَّ أَتَاهُ جَبْرَئِيلُ فَقَالَ يا مُحَمَّدُ إِنَّک قَدْ قَضَيتَ نُبُوَّتَک وَ اسْتَكمَلْتَ أَيامَک فَاجْعَلِ الِاسْمَ الْأَكبَرَ وَ مِيرَاثَ الْعِلْمِ وَ آثَارَ عِلْمِ

النُّبُوَّهِ عِنْدَ عَلِی (ع) فَإِنِّی لَمْ أَتْرُک الْأَرْضَ إِلَّا وَ لِی فِیهَا عَالِمٌ تُعْرَفُ بِهِ طَاعَتِی وَ تُعْرَفُ بِهِ وَلَایتِی وَ یکونُ حُجَّهً لِمَنْ یولَدُ بَینَ قَبْضِ النَّبِی إِلَی خُرُوجِ النَّبِی الْ آخَرِ قَالَ فَأَوْصَی إِلَیهِ بِالِاسْمِ الْأَکبَرِ وَ مِیرَاثِ الْعِلْمِ وَ آثَارِ عِلْمِ النُّبُوَّهِ وَ أَوْصَی إِلَیهِ بِأَلْفِ کلِمَهٍ وَ أَلْفِ بَابٍ یفْتَحُ کلُّ کلِمَهٍ وَ کلُّ بَابٍ أَلْفَ کلِمَهٍ وَ أَلْفَ بَابٍ [الکافی ، ج1 ، ص295] .

پیامبر از هر جهت معصوم است

دل اوما کذب الفوادو چشم اوما زاغ البصرو زبان اوما ینطق عن الهوی

عَنْ صَفْوَانَ بْنِ یحْیی قَالَ سَأَلَنِی أَبُو قُرَّهَ الْمُحَدِّثُ أَنْ أُدْخِلَهُ عَلَی أَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) فَاسْتَأْذَنْتُهُ فِی ذَلِک فَأَذِنَ لِی فَدَخَلَ عَلَیهِ فَسَأَلَهُ عَنِ الْحَلَالِ وَ الْحَرَامِ وَ الْأَحْکامِ حَتَّی بَلَغَ سُوالُهُ إِلَی التَّوْحِیدِ فَقَالَ أَبُو قُرَّهَ إِنَّا رُوِّینَا أَنَّ اللَّهَ قَسَمَ الرُّوِیهَ وَ الْکلَامَ بَینَ نَبِیینِ فَقَسَمَ الْکلَامَ لِمُوسَی وَ لِمُحَمَّدٍ الرُّوِیهَ فَقَالَ أَبُو الْحَسَنِ (ع) فَمَنِ الْمُبَلِّغُ عَنِ اللَّهِ إِلَی الثَّقَلَینِ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ لَا تُدْرِکهُ الْأَبْصَارُ وَ لَا یحِیطُونَ بِهِ عِلْماً وَ لَیسَ کمِثْلِهِ شَیءٌ أَ لَیسَ مُحَمَّدٌ قَالَ بَلَی قَالَ کیفَ یجِیءُ رَجُلٌ إِلَی الْخَلْقِ جَمِیعاً فَیخْبِرُهُمْ أَنَّهُ جَاءَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَ أَنَّهُ یدْعُوهُمْ إِلَی اللَّهِ بِأَمْرِ اللَّهِ فَیقُولُ لَا تُدْرِکهُ الْأَبْصَارُ وَ لَا یحِیطُونَ بِهِ عِلْماً وَ لَیسَ کمِثْلِهِ شَیءٌ ثُمَّ یقُولُ أَنَا رَأَیتُهُ بِعَینِی وَ أَحَطْتُ بِهِ عِلْماً وَ هُوَ عَلَی صُورَهِ الْبَشَرِ أَ مَا تَسْتَحْیونَ مَا قَدَرَتِ الزَّنَادِقَهُ أَنْ تَرْمِیهُ بِهَذَا أَنْ یکونَ یأْتِی مِنْ عِنْدِ اللَّهِ بِشَیءٍ ثُمَّ یأْتِی بِخِلَافِهِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ قَالَ أَبُو قُرَّهَ فَإِنَّهُ یقُولُ وَ لَقَدْ رَآهُ نَزْلَهً أُخْرَی فَقَالَ أَبُو الْحَسَنِ (ع)

إِنَّ بَعْدَ هَذِهِ الآيهِ مَا يدُلُّ عَلَى مَا رَأَى حَيثُ قَالَ ما كذَبَ الْفُؤادُ ما رَأى يقُولُ مَا كذَبَ فُوادُ مُحَمَّدٍ مَا رَأَتْ عَينَاهُ ثُمَّ أَخْبَرَ بِمَا رَأَى فَقَالَ لَقَدْ رَأى مِنْ آياتِ رَبِّهِ الْكبْرى فَآياتُ اللَّهِ غَيرُ اللَّهِ وَ قَدْ قَالَ اللَّهُ تعالى وَ لا يحِيطُونَ بِهِ عِلْماً فَإِذَا رَأَتْهُ الْأَبْصَارُ فَقَدْ أَحَاطَتْ بِهِ الْعِلْمُ وَ وَقَعَتِ الْمَعْرِفَهُ فَقَالَ أَبُو قُرَّهَ فَتُكَذِّبُ بِالرِّوَاياتِ فَقَالَ أَبُو الْحَسَنِ (ع) إِذَا كانَتِ الرِّوَاياَتُ مُخَالِفَهً لِلْقُرْآنِ كذَّبْتُهَا وَ مَا أَجْمَعَ الْمُسْلِمُونَ عَلَيهِ أَنَّهُ لَا يحَاطُ بِهِ عِلْماً وَ لَا تُدْرِكهُ الْأَبْصَارُ وَ لَيسَ كمِثْلِهِ شَىءٌ [الكافى ، ج1 ، ص95] .

إلى أبى الحسن موسى بن جعفر عن أبيه عن جده عن على (عليهم السلام) فى قوله عز و جل إِذْ يغْشَى السِّدْرَهَ ما يغْشى قال فإن النبى (ص) لما أسرى به إلى ربه قال وقف بى جبرئيل عند شجره عظيمه لم أر مثلها على كل غصن منها ملک و على كل ورقه منها ملک و على كل ثمره منها ملک و قد تجللها نور من نور الله عز و جل فقال جبرائيل (ع) هذه سدره المنتهى كان ينتهى الأنبياء قبلک إليها ثم لم يتجاوزوها و أنت تجوزها إن شاءالله ليريک من آياته الكبرى فاطمئن أيدک الله بالثبات حتى تستكمل كرامات الله و تصير إلى جواره ثم صعد بى إلى تحت العرش فدنى إلى رفرف أخضر ما أحسن أصفه فرفعنى الرفرف بإذن الله ربى فصرت عنده و انقطع عنى أصوات الملائكه و دويهم و ذهبت المخاوف و الروعات و هدت نفسى و استبشرت و جعلت أمتد و أنقبض و وقع على السرور و الاستبشار و ظننت أن

جمیع الخلق قد ماتوا و لم أر غیری أحدا من خلقه فترکنی ما شاء الله ثم رد علی روحی فأفقت و کان توفیقا من ربی أن غمضت عینی فکل بصری و غشی عن النظر فجعلت أبصر بقلبی کما أبصر بعینی بل أبعد و أبلغ فذلک قوله تعالی ما زاغَ الْبَصَرُ وَ ما طَغی لَقَدْ رَأی مِنْ آیاتِ رَبِّهِ الْکبْری و إنما کنت أبصر مثل خیط الإبر نورا بینی و بین ربی و نور ربی لا تطیقه الأبصار [تأویل الآیات الظاهره ، ص605] .

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ ما ینْطِقُ عَنِ الْهَوی یقُولُ مَا یتَکلَّمُ بِفَضْلِ أَهْلِ بَیتِهِ بِهَوَاهُ وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْی یوحی [الکافی ، ج8 ، ص379] .

گرایش شیعه به اهل بیت نه از تعصب است نه عاطفه نه حزب ، بلکه با دلیل :

1- احدی در تاریخ نگفته که ائمه اربعه (ابوحنیفه ، مالک ، شافعی و حنبل) اعلم از اهل بیت هستند.

2- احدی در تاریخ نگفته که ائمه اهل بیت (علیهم السلام) نزد شخصی درس خوانده اند.

3- شیخ الازهر شیخ سلیم می گوید : تمام اهل بیت یک سخن دارند ولی چهار فقیه مذاهب تناقض و تضادها دارند و کلامی که دوازده طرفدار دارد محکم تر از کلامی است که ابوحنیفه چیزی بگوید و شافعی ضد آن را بگوید.

4- رهبران شیعه (اهل بیت با طرفدارانشان سخت شکنجه ، قتل ، مسموم شدن ، اسارت و...

قُلْ لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی وَ مَنْ یقْتَرِفْ حَسَنَهً نَزِدْ لَهُ فِیها حُسْناً إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَکورٌ [شوری/21] .

تحلیل

مهم : شکر منعم واجب است. شعار تمام انبیاء است.

یا قَوْمِ لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِنْ أَجْرِی إِلاّ عَلَی الَّذِی فَطَرَنِی أَ فَلا تَعْقِلُونَ [هود/51] .

مراد اجر مادی است زیرا اجر معنوی می خواستندفاتقوا الله و اطیعون

وَ مُصَدِّقاً لِما بَینَ یدَی مِنَ التَّوْراهِ وَ لِأُحِلَّ لَکمْ بَعْضَ الَّذِی حُرِّمَ عَلَیکمْ وَ جِئْتُکمْ بِآیهٍ مِنْ رَبِّکمْ فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَطِیعُونِ [آل عمران/50] .

اجر معنوی رسول اکرم (ص) در دو قالب آمد :

1-قُلْ ما أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ مِنْ أَجْرٍ إِلاّ مَنْ شاءَ أَنْ یتَّخِذَ إِلی رَبِّهِ سَبِیلاً [فرقان/57] .

2-قُلْ لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی وَ مَنْ یقْتَرِفْ حَسَنَهً نَزِدْ لَهُ فِیها حُسْناً إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ شَکورٌ [شوری/23] .

کلمه الا یا دروغ است یا انحصار در یکی است. دروغ که نیست پس منحصر به همان مورد است.

نکات :

1- پاداش یک مومنروضات الجناتولهم ما یشاؤوناست پس کسی که صدها میلیون را بهروضاتویشاؤونرسانده چیست؟

تَرَی الظّالِمِینَ مُشْفِقِینَ مِمّا کسَبُوا وَ هُوَ واقِعٌ بِهِمْ وَ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ فِی رَوْضاتِ الْجَنّاتِ لَهُمْ ما یشاونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذلِک هُوَ الْفَضْلُ الْکبِیرُ [شوری/22] .

لَهُمْ ما یشاونَ فِیها وَ لَدَینا مَزِیدٌ [ق/35] .

2- پاداش معصوم مودت فاسق هرگزنیست ، پس ذوالقربی معصوم است.

3- اجر دادن به منعم ، مخصوص زمان خاصی نیست ، پس الان نیز باید قربائی باشد تا ما مزد رسالت را بدهیم.

پس امروز حضرت مهدی (عج) است.

4- مودت مقدمه ای دارد به نام معرفت و موخره ای به نام اطاعت ، پس مزد رسالت سه چیز شد

الف) معرفت قربی

ب) مودت قربی

ج) اطاعت قربی

5- اطاعت قربای غائب به

فرمان خود او اطاعت از مجتهد عادل بی هوا است.

6-اتخذ الی ربه سبیلادر کریمه ذیل فقط راه اهل بیت است نه فقهای غیر اهل بیت نه قرائت مختلف از دین نه سلیقه ها نه شعر و عرفان و موسیقی و خانقاه ونماز با فارسی خواندن یا قمه زدن در عزاداری و پیدایش بدعت ها و خرافات.

قُلْ ما أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ مِنْ أَجْرٍ إِلاّ مَنْ شاءَ أَنْ یتَّخِذَ إِلی رَبِّهِ سَبِیلاً [فرقان/57] .

فَمَنْ حَاجَّک فِیهِ مِنْ بَعْدِ ما جاءَک مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعالَوْا نَدْعُ أَبْناءَنا وَ أَبْناءَکمْ وَ نِساءَنا وَ نِساءَکمْ وَ أَنْفُسَنا وَ أَنْفُسَکمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّهِ عَلَی الْکاذِبِینَ [آل عمران/61] .

و عن الشعبی عن مسروق عن عائشه قالت أسر النبی (ص) إلی فاطمه شیئا فضحکت فسألتها قالت قال لی أ لا ترضین أن تکونی سیده نساء هذه الأمه أو نساء المؤمنین فضحکت لذلک وآ وَ نِساءَکمْ أی من شئتم من نسائکم وَ أَنْفُسَنا؛ یعنی علیا (ع) خاصه و لا یجوز أن یکون المعنی به النبی (ص) لأنه هو الداعی و لا یجوز أن یدعوا الإنسان نفسه و إنما یصح أن یدعو غیره و إذا کان قوله وَ أَنْفُسَنا لا بد أن یکون إشاره إلی غیر الرسول وجب أن یکون إشاره إلی علی (ع) لأنه لا أحد یدعی دخول غیر أمیر المؤمنین و زوجته و ولدیه (ع) فی المباهله و هذا یدل علی غایه الفضل و علو الدرجه و البلوغ منه إلی حیث لا یبلغه أحد إذ جعله الله سبحانه نفس الرسول و هذا ما لا یدانیه فیه أحد و لا یقاربه و مما یعضده فی الروایات. ما یصح عن النبی (ص)

أنه سئل عن بعض أصحابه فقال له قائل فعلى فقال إنما سألتنى عن الناس و لم تسألنى عن نفسى. و قوله (ص) لبريده لاتبغض عليا فإنه منى و أنا منه و إن الناس خلقوا من شجر شتى و خلقت أنا و على من شجره واحده

و قوله (ص) بأحد و قد ظهر من نكايته فى المشركين و وقايته إياه بنفسه حتى قال جبرئيل يا محمد إن هذه لهى المواساه فقال يا جبرئيل إنه لمنى و أنا منه فقال جبرئيل و أنا منكما وَ أَنْفُسَكمْ يعنى من شئتم من رجالكم ثُمَّ نَبْتَهلْ أى نتضرع فى الدعاء عن ابن عباس و قيل نلتعن فنقول لعن الله الكاذب فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّهِ عَلَى الْكاذِبِينَ منا [بحارالأنوار ، ج21 ، ص280] .

نقل مالک بن أنس أخبارا جمه فى فضائل على (ع) و كان يفضله على أولى العزم من الأنبياء فرمى بالغلو لذلک و كان الجعارتى و أبو الأزهر الهروى و غيرهم يرون الحق فرموهم بالرفض و أكثر شيوخنا يفضلونه على أولى العزم لعموم رئاسته و انتفاع جميع أهل الدنيا بخلافته لكونه خليفه لنبوه عامه بخلاف نبوتهم و لقول النبى (ص) فى خبر الطائر المشوى ائتنى بأحب خلقک إليک و لم يستثن الأنبياء و لأنه مساو للنبى الذى هو أفضل فى قوله وَ أَنْفُسَنا وَ أَنْفُسَكمْ و المراد المماثله لامتناع الاتحاد و لأنه أفضل من الحسنين (عليهماالسلام) فى قوله (ص) أبوهما خير منهما و قد جعلهما جدهما سيدين لأهل الجنه فى الحديث المشهور فيهما.

و قد أسند الأعمش إلى جابر الأنصارى قول النبى (ص) له أى الإخوان أفضل قلت النبيون فقال أنا أفضلهم و أحب الإخوه إلى على بن أبى طالب فهو

عندى أفضل من الأنبياء فمن قال إنهم خير منه فقد جعلنى أقلهم لأنى اتخذته أخا لما علمت من فضله و أمرنى ربى به [الصراط المستقيم ، ج1 ، ص211] .

و أسند ابن أبى عمير إلى الصادق (ع) أن الله قال لموسى (ع) وَ كَتَبْنا لَهُ فِي الْأَلْواحِ مِنْ كلِّ شَىءٍ و لم يقل كل شىء و فى عيسى وَ لِأُبَيِنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِى تَخْتَلِفُونَ فِيهِ و قال فى على بن أبى طالب وَ مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكتابِ و قال وَ لا رَطْبٍ وَ لا يابِسٍ إِلّا فِى كتابٍ مُبِينٍ فعند على (ع) علم كل رطب و يابس

إِنَّما يرِيدُ اللّهُ لِيذْهِبَ عَنْكمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيتِ وَ يطَهِّرَكمْ تَطْهِيراً [احزاب/33] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِى آخِرِ خُطْبَتِهِ يوْمَ قَبَضَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيهِ : "إِنِّى قَدْ تَرَكتُ فِيكمْ أَمْرَينِ لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِى مَا إِنْ تَمَسَّكتُمْ بِهِمَا كتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِى أَهْلَ بَيتِى فَإِنَّ اللَّطِيفَ الْخَبِيرَ قَدْ عَهِدَ إِلَى أَنَّهُمَا لَنْ يفْتَرِقَا حَتَّى يرِدَا عَلَى الْحَوْضَ كهَاتَينِ وَ جَمَعَ بَينَ مُسَبِّحَتَيهِ وَ لَا أَقُولُ كهَاتَينِ وَ جَمَعَ بَينَ الْمُسَبِّحَهِ وَ الْوُسْطَى فَتَسْبِقَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى فَتَمَسَّكوا بِهِمَا لَا تَزِلُّوا وَ لَا تَضِلُّوا وَ لَا تَقَدَّمُوهُمْ فَتَضِلُّوا" [الكافى ، ج2 ، ص414] .

حدثنا يوسف بن عقيل عن إسحاق بن راهويه قال لما وافى أبو الحسن الرضا (ع) نيشابور و أراد أن يخرج منها إلى المأمون اجتمع عليه أصحاب الحديث فقالوا له يا ابن رسول الله ترحل عنا و لا تحدثنا بحديث فنستفيده منك و كان قد قعد فى العماريه فأطلع رأسه و قال سمعت أبى موسى بن جعفر يقول سمعت أبى جعفر

بن محمد يقول سمعت أبى محمد بن على يقول سمعت أبى على بن الحسين يقول : سمعت أبى الحسين بن على يقول سمعت أبى أمير المؤمنين على بن أبى طالب (ع) يقول سمعت النبى (ص) يقول سمعت الله عز و جل يقول لا إله إلا الله حصنى فمن دخل حصنى أمن من عذابى قال فلما مرت الراحله نادانا بشروطها و أنا من شروطها [عيون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص135] .

قُلْ ما أَسْئَلُكمْ عَلَيهِ مِنْ أَجْرٍ إِلاّ مَنْ شاءَ أَنْ يتَّخِذَ إِلى رَبِّهِ سَبِيلاً [فرقان/57] .

قُلْ لا أَسْئَلُكمْ عَلَيهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِى الْقُرْبى وَ مَنْ يقْتَرِفْ حَسَنَهً نَزِدْ لَهُ فِيها حُسْناً إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ شَكورٌ [شورى/23] .

مودت چیست؟

قربی کیست؟ قربای امروز که زمان غیبت است چه کسی است؟

تا فلسفه احکام را ندانیم عمل نمی کنیم ، پس مثل این است که هر مریضی باید بمیرد ، چون کمتر کسی از خواص و ترکیب داروها خبر دارد.

2. ویژگی های امام علی (ع)

1-علم و قضاوتتا آنجا که عمر گفتلو لا علی لهلک العمر

عَلِى بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الْأَحْمَرِ قَالَ حَدَّثَنِى أَبُو عِيسَى يوسُفُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَرَابَهً لِسُوَيدِ بْنِ سَعِيدٍ الْأَمْرَانِى قَالَ حَدَّثَنِى سُوَيدُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَحْمَدَ الْفَارِسِى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِى لَيلَى عَنِ الْهَيثَمِ بْنِ جَمِيلٍ عَنْ زُهَيرٍ عَنْ أَبِى إِسْحَاقَ السَّبِيعِى عَنْ عَاصِمِ بْنِ حَمْزَهَ السَّلُولِى قَالَ سَمِعْتُ غُلَاماً بِالْمَدِينَهِ وَ هُوَ يقُولُ يا أَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ احْكمْ بَينِى وَ بَينَ أُمِّى فَقَالَ لَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يا غُلَامُ لِمَ تَدْعُو عَلَى أُمِّک فَقَالَ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ إِنَّهَا حَمَلَتْنِى فِى بَطْنِهَا تِسْعَهَ أَشْهُرٍ

وَ أَرْضَعَتْنِی حَوْلَینِ فَلَمَّا تَرَعْرَعْتُ وَ عَرَفْتُ الْخَیرَ مِنَ الشَّرِّ وَ یمِینِی عَنْ شِمَالِی طَرَدَتْنِی وَ انْتَفَتْ مِنِّی وَ زَعَمَتْ أَنَّهَا لَا تَعْرِفُنِی فَقَالَ عُمَرُ أَینَ تَکونُ الْوَالِدَهُ قَالَ فِی سَقِیفَهِ بَنِی فُلَانٍ فَقَالَ عُمَرُ عَلَی بِأُمِّ الْغُلَامِ قَالَ فَأَتَوْا بِهَا مَعَ أَرْبَعَهِ إِخْوَهٍ لَهَا وَ أَرْبَعِینَ قَسَامَهً یشْهَدُونَ لَهَا أَنَّهَا لَا تَعْرِفُ الصَّبِی وَ أَنَّ هَذَا الْغُلَامَ غُلَامٌ مُدَّعٍ ظَلُومٌ غَشُومٌ یرِیدُ أَنْ یفْضَحَهَا فِی عَشِیرَتِهَا وَ أَنَّ هَذِهِ جَارِیهٌ مِنْ قُرَیشٍ لَمْ تَتَزَوَّجْ قَطُّ وَ أَنَّهَا بِخَاتَمِ رَبِّهَا فَقَالَ عُمَرُ یا غُلَامُ مَا تَقُولُ فَقَالَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ هَذِهِ وَ اللَّهِ أُمِّی حَمَلَتْنِی فِی بَطْنِهَا تِسْعَهَ أَشْهُرٍ وَ أَرْضَعَتْنِی حَوْلَینِ فَلَمَّا تَرَعْرَعْتُ وَ عَرَفْتُ الْخَیرَ مِنَ الشَّرِّ وَ یمِینِی مِنْ شِمَالِی طَرَدَتْنِی وَ انْتَفَتْ مِنِّی وَ زَعَمَتْ أَنَّهَا لَا تَعْرِفُنِی فَقَالَ عُمَرُ یا هَذِهِ مَا یقُولُ الْغُلَامُ فَقَالَتْ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ وَ الَّذِی احْتَجَبَ بِالنُّورِ فَلَا عَینَ تَرَاهُ وَ حَقِّ مُحَمَّدٍ وَ مَا وَلَدَ مَا أَعْرِفُهُ وَ لَا أَدْرِی مِنْ أَی النَّاسِ هُوَ وَ إِنَّهُ غُلَامٌ مُدَّعٍ یرِیدُ أَنْ یفْضَحَنِی فِی عَشِیرَتِی وَ إِنِّی جَارِیهٌ مِنْ قُرَیشٍ لَمْ أَتَزَوَّجْ قَطُّ وَ إِنِّی بِخَاتَمِ رَبِّی فَقَالَ عُمَرُ أَ لَک شُهُودٌ فَقَالَتْ نَعَمْ هَولَاءِ فَتَقَدَّمَ الْأَرْبَعُونَ الْقَسَامَهَ فَشَهِدُوا عِنْدَ عُمَرَ أَنَّ الْغُلَامَ مُدَّعٍ یرِیدُ أَنْ یفْضَحَهَا فِی عَشِیرَتِهَا وَ أَنَّ هَذِهِ جَارِیهٌ مِنْ قُرَیشٍ لَمْ تَتَزَوَّجْ قَطُّ وَ أَنَّهَا بِخَاتَمِ رَبِّهَا فَقَالَ عُمَرُ خُذُوا هَذَا الْغُلَامَ وَ انْطَلِقُوا بِهِ إِلَی السِّجْنِ حَتَّی نَسْأَلَ عَنِ الشُّهُودِ فَإِنْ عُدِّلَتْ شَهَادَتُهُمْ جَلَدْتُهُ حَدَّ الْمُفْتَرِی فَأَخَذُوا الْغُلَامَ ینْطَلَقُ بِهِ إِلَی السِّجْنِ فَتَلَقَّاهُمْ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) فِی بَعْضِ الطَّرِیقِ فَنَادَی الْغُلَامُ یا ابْنَ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ (ص) إِنِّی غُلَامٌ مَظْلُومٌ

وَ أَعَادَ عَلَيهِ الْكلَامَ الَّذِی كلَّمَ بِهِ عُمَرَ ثُمَّ قَالَ وَ هَذَا عُمَرُ قَدْ أَمَرَ بِی إِلَی الْحَبْسِ فَقَالَ عَلِی (ع) رُدُّوهُ إِلَی عُمَرَ فَلَمَّا رَدُّوهُ قَالَ لَهُمْ عُمَرُ أَمَرْتُ بِهِ إِلَی السِّجْنِ فَرَدَدْتُمُوهُ إِلَی فَقَالُوا يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ أَمَرَنَا عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ (ع) أَنْ نَرُدَّهُ إِلَيک وَ سَمِعْنَاک وَ أَنْتَ تَقُولُ لَا تَعْصُوا لِعَلِی (ع) أَمْراً فَبَينَا هُمْ كذَلِک إِذْ أَقْبَلَ عَلِی (ع) فَقَالَ عَلَی بِأُمِّ الْغُلَامِ فَأَتَوْا بِهَا فَقَالَ عَلِی (ع) يا غُلَامُ مَا تَقُولُ فَأَعَادَ الْكلَامَ فَقَالَ عَلِی (ع) لِعُمَرَ أَ تَأْذَنُ لِی أَنْ أَقْضِی بَينَهُمْ فَقَالَ عُمَرُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ كيفَ لَا وَ قَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) يقُولُ أَعْلَمُكمْ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ ثُمَّ قَالَ لِلْمَرْأَهِ يا هَذِهِ أَ لَک شُهُودٌ قَالَتْ نَعَمْ فَتَقَدَّمَ الْأَرْبَعُونَ قَسَامَةً فَشَهِدُوا بِالشَّهَادَهِ الْأُولَی فَقَالَ عَلِی (ع) لَأَقْضِينَّ الْيوْمَ بِقَضِيهٍ بَينَكمَا هِی مَرْضَاهُ الرَّبِّ مِنْ فَوْقِ عَرْشِهِ عَلَّمَنِيهَا حَبِيبِی رَسُولُ اللَّهِ ص ثُمَّ قَالَ لَهَا أَ لَک وَلِی قَالَتْ نَعَمْ هَولَاءِ إِخْوَتِی فَقَالَ لِإِخْوَتِهَا أَمْرِی فِيكمْ وَ فِی أُخْتِكمْ جَائِزٌ فَقَالُوا نَعَمْ يا ابْنَ عَمِّ مُحَمَّدٍ (ص) أَمْرُک فِينَا وَ فِی أُخْتِنَا جَائِزٌ فَقَالَ عَلِی (ع) أَشْهِدُ اللَّهَ وَ أَشْهِدُ مَنْ حَضَرَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَنِّی قَدْ زَوَّجْتُ هَذَا الْغُلَامَ مِنْ هَذِهِ الْجَارِيهِ بِأَرْبَعِمِائَهِ دِرْهَمٍ وَ النَّقْدُ مِنْ مَالِی يا قَنْبَرُ عَلَی بِالدَّرَاهِمِ فَأَتَاهُ قَنْبَرٌ بِهَا فَصَبَّهَا فِی يدِ الْغُلَامِ قَالَ خُذْهَا فَصُبَّهَا فِی حَجْرِ امْرَأَتِک وَ لَا تَأْتِنَا إِلَّا وَ بِک أَثَرُ الْعُرْسِ يعْنِی الْغُسْلَ فَقَامَ الْغُلَامُ فَصَبَّ الدَّرَاهِمَ فِی حَجْرِ الْمَرْأَهِ ثُمَّ تَلَبَّبَهَا فَقَالَ لَهَا قُومِی فَنَادَتِ الْمَرْأَهُ النَّارَ النَّارَ يا ابْنَ عَمِّ مُحَمَّدٍ تُرِيدُ أَنْ تُزَوِّجَنِی مِنْ وَلَدِی هَذَا وَ اللَّهِ وَلَدِی

زَوَّجَنِی إِخْوَتِی هَجِیناً فَوَلَدْتُ مِنْهُ هَذَا الْغُلَامَ فَلَمَّا تَرَعْرَعَ وَ شَبَّ أَمَرُونِی أَنْ أَنْتَفِی مِنْهُ وَ أَطْرُدَهُ وَ هَذَا وَ اللَّهِ وَلَدِی وَ فُوادِی یتَقَلَّی أَسَفاً عَلَی وَلَدِی قَالَ ثُمَّ أَخَذَتْ بِیدِ الْغُلَامِ وَ انْطَلَقَتْ وَ نَادَی عُمَرُ وَا عُمَرَاهْ لَوْ لَا عَلِی لَهَلَک عُمَرُ [الکافی ، ج7 ، ص423] .

2-ساده زیستی و زهد :

أَمَّا بَعْدُ یا ابْنَ حُنَیفٍ! فَقَدْ بَلَغَنِی أَنَّ رَجُلًا مِنْ فِتْیهِ أَهْلِ الْبَصْرَهِ دَعَاک إِلَی مَأْدُبَهٍ فَأَسْرَعْتَ إِلَیهَا تُسْتَطَابُ لَک الْأَلْوَانُ وَ تُنْقَلُ إِلَیک الْجِفَانُ وَ مَا ظَنَنْتُ أَنَّک تُجِیبُ إِلَی طَعَامِ قَوْمٍ عَائِلُهُمْ مَجْفُوٌّ وَ غَنِیهُمْ مَدْعُوٌّ فَانْظُرْ إِلَی مَا تَقْضَمُهُ مِنْ هَذَا الْمَقْضَمِ فَمَا اشْتَبَهَ عَلَیک عِلْمُهُ فَالْفِظْهُ وَ مَا أَیقَنْتَ بِطِیبِ وُجُوهِهِ فَنَلْ مِنْهُ أَلَا وَ إِنَّ لِکلِّ مَأْمُومٍ إِمَاماً یقْتَدِی بِهِ وَ یسْتَضِیءُ بِنُورِ عِلْمِهِ أَلَا وَ إِنَّ إِمَامَکمْ قَدِ اکتَفَی مِنْ دُنْیاهُ بِطِمْرَیهِ وَ مِنْ طُعْمِهِ بِقُرْصَیهِ أَلَا وَ إِنَّکمْ لَا تَقْدِرُونَ عَلَی ذَلِک وَ لَکنْ أَعِینُونِی بِوَرَعٍ وَ اجْتِهَادٍ وَ عِفَّهٍ وَ سَدَادٍ فَوَاللَّهِ مَا کنَزْتُ مِنْ دُنْیاکمْ تِبْراً وَ لَا ادَّخَرْتُ مِنْ غَنَائِمِهَا وَفْراً وَ لَا أَعْدَدْتُ لِبَالِی ثَوْبِی طِمْراً وَ لَا حُزْتُ مِنْ أَرْضِهَا شِبْراً وَ لَا أَخَذْتُ مِنْهُ إِلَّا کقُوتِ أَتَانٍ دَبِرَهٍ وَ لَهِی فِی عَینِی أَوْهَی وَ أَوْهَنُ مِنْ عَفْصَهٍ مَقِرَهٍ بَلَی کانَتْ فِی أَیدِینَا فَدَک مِنْ کلِّ مَا أَظَلَّتْهُ السَّمَاءُ فَشَحَّتْ عَلَیهَا نُفُوسُ قَوْمٍ وَ سَخَتْ عَنْهَا نُفُوسُ قَوْمٍ آخَرِینَ وَ نِعْمَ الْحَکمُ اللَّهُ وَ مَا أَصْنَعُ بِفَدَک وَ غَیرِ فَدَک وَ النَّفْسُ مَظَانُّهَا فِی غَدٍ جَدَثٌ تَنْقَطِعُ فِی ظُلْمَتِهِ آثَارُهَا وَ تَغِیبُ أَخْبَارُهَا وَ حُفْرَهٌ لَوْ زِیدَ فِی فُسْحَتِهَا وَ أَوْسَعَتْ یدَا حَافِرِهَا لَأَضْغَطَهَا الْحَجَرُ وَ

الْمَدَرُ وَ سَدَّ فُرَجَهَا التُّرَابُ الْمُتَرَاكِمُ وَ إِنَّمَا هِی نَفْسِی أَرُوضُهَا بِالتَّقْوَی لِتَأْتِی آمِنَةً یوْمَ الْخَوْفِ الْأَکبَرِ وَ تَثْبُتَ عَلَی جَوَانِبِ الْمَزْلَقِ وَ لَوْ شِئْتُ لَاهْتَدَیتُ الطَّرِیقَ إِلَی مُصَفَّی هَذَا الْعَسَلِ وَ لُبَابِ هَذَا الْقَمْحِ وَ نَسَائِجِ ذَا الْقَزِّ وَ لَکنْ هَیهَاتَ أَنْ یغْلِبَنِی هَوَای وَ یقُودَنِی جَشَعِی إِلَی تَخَیرِ الْأَطْعِمَهِ وَ لَعَلَّ بِالْحِجَازِ أَوْ الْیمَامَهِ مَنْ لَا طَمَعَ لَهُ فِی الْقُرْصِ وَ لَا عَهْدَ لَهُ بِالشِّبَعِ أَوْ أَبِیتَ مِبْطَاناً وَ حَوْلِی بُطُونٌ غَرْثَی وَ أَکبَادٌ حَرَّی أَوْ أَکونَ کمَا قَالَ الْقَائِلُ [نهج البلاغه ، خطبه ص416] .

3-حق گرایی :

عن النبی (ص) علی مع الحق و الحق معه لا یفترقان حتی یردا علی الحوض [الأمالی لصدوق ، ص89] .

4-سیاست :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ هَذَا مَا أَمَرَ بِهِ عَبْدُ اللَّهِ عَلِی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ مَالِک بْنَ الْحَارِثِ الْأَشْتَرَ فِی عَهْدِهِ إِلَیهِ حِینَ وَلَّاهُ مِصْرَ جِبَایهَ خَرَاجِهَا وَ جِهَادَ عَدُوِّهَا وَ اسْتِصْلَاحَ أَهْلِهَا وَ عِمَارَهَ بِلَادِهَا أَمَرَهُ بِتَقْوَی اللَّهِ وَ إِیثَارِ طَاعَتِهِ وَ اتِّبَاعِ مَا أَمَرَ بِهِ فِی کتَابِهِ مِنْ فَرَائِضِهِ وَ سُنَنِهِ الَّتِی لَا یسْعَدُ أَحَدٌ إِلَّا بِاتِّبَاعِهَا وَ لَا یشْقَی إِلَّا مَعَ جُحُودِهَا وَ إِضَاعَتِهَا وَ أَنْ ینْصُرَ اللَّهَ سُبْحَانَهُ بِقَلْبِهِ وَ یدِهِ وَ لِسَانِهِ فَإِنَّهُ جَلَّ اسْمُهُ قَدْ تَکفَّلَ بِنَصْرِ مَنْ نَصَرَهُ وَ إِعْزَازِ مَنْ أَعَزَّهُ وَ أَمَرَهُ أَنْ یکسِرَ نَفْسَهُ مِنَ الشَّهَوَاتِ وَ یزَعَهَا عِنْدَ الْجَمَحَاتِ فَإِنَّ النَّفْسَ أَمَّارَهٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ اللَّهُ ثُمَّ اعْلَمْ یا مَالِک أَنِّی قَدْ وَجَّهْتُک إِلَی بِلَادٍ قَدْ جَرَتْ عَلَیهَا دُوَلٌ قَبْلَک مِنْ عَدْلٍ وَ جَوْرٍ وَ أَنَّ النَّاسَ ینْظُرُونَ مِنْ أُمُورِک فِی مِثْلِ مَا کنْتَ تَنْظُرُ فِیهِ مِنْ أُمُورِ الْوُلَاهِ قَبْلَک وَ

يقُولُونَ فِيک مَا کنْتَ تَقُولُ فِيهِمْ [نهج البلاغه ، ص426] .

عبادت :

و من المعلوم عند کل أحد أن عليا (ع) کان أعبد أهل زمانه و منه تعلم الناس صلاه الليل و الأدعيه المأثوره فيها و المناجاه و الأدعيه فی الأوقات الشريفه و الأماکن المقدسه. و بلغ فی العباده إلی أنه إذا توجه إلی الله تعالی فی صلاته توجه بکليته و ينقطع نظره عن الدنيا حتی أنه لا يدرک الألم لأن النشاب إذا أريد إخراجه من جسده الشريف يترک حتی يصلی فإذا اشتغل بالصلاه و أقبل علی الله تعالی أخرجوا الحديد من جسده [کشف اليقين ، ص118] .

شجاعت : در احد ، خيبر ، احزاب ، بدر و...

أَنَا وَضَعْتُ فِی الصِّغَرِ بِکلَاکلِ الْعَرَبِ وَ کسَرْتُ نَوَاجِمَ قُرُونِ رَبِيعَهَ وَ مُضَرَ [نهج البلاغه ، ص300] .

سابقه و اخلاص :

إِنَّ أَفْضَلَ مَا تَوَسَّلَ بِهِ الْمُتَوَسِّلُونَ إِلَی اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَی الْإِيمَانُ بِهِ وَ بِرَسُولِهِ وَ الْجِهَادُ فِی سَبِيلِهِ فَإِنَّهُ ذِرْوَهُ الْإِسْلَامِ وَ کلِمَهُ الْإِخْلَاصِ فَإِنَّهَا الْفِطْرَهُ [نهج البلاغه ، ص163] .

قال أمير المؤمنين (ع) : إلهی ما عبدتک شوقا إلی جنتک و لا خوفا من نارک بل وجدتک أهلا للعباده فعبدتک [الألفين ، ص128]

يا أَشْبَاهَ الرِّجَالِ وَ لَا رِجَالَ حُلُومُ الْأَطْفَالِ وَ عُقُولُ رَبَّاتِ الْحِجَالِ لَوَدِدْتُ أَنِّی لَمْ أَرَکمْ وَ لَمْ أَعْرِفْکمْ مَعْرِفَهً وَ اللَّهِ جَرَّتْ نَدَماً وَ أَعْقَبَتْ سَدَماً قَاتَلَکمُ اللَّهُ لَقَدْ مَلَأْتُمْ قَلْبِی قَيحاً وَ شَحَنْتُمْ صَدْرِی غَيظاً وَ جَرَّعْتُمُونِی نُغَبَ التَّهْمَامِ أَنْفَاساً وَ أَفْسَدْتُمْ عَلَی رَأْيِی بِالْعِصْيَانِ وَ الْخِذْلَانِ حَتَّی لَقَدْ قَالَتْ قُرَيشٌ إِنَّ ابْنَ أَبِی طَالِبٍ رَجُلٌ شُجَاعٌ وَ لَکنْ لَا عِلْمَ لَهُ بِالْحَرْبِ

لِلَّهِ أَبُوهُمْ وَ هَلْ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَشَدُّ لَهَا مِرَاساً وَ أَقْدَمُ فِيهَا مَقَاماً مِنِّی لَقَدْ نَهَضْتُ فِيهَا وَ مَا بَلَغْتُ الْعِشْرِينَ وَ هَا أَنَا ذَا قَدْ ذَرَّفْتُ عَلَى السِّتِّينَ وَ لَكِنْ لَا رَأْیَ لِمَنْ لَا يطَاعُ [نهج البلاغه ، ص70] .

2. مخالفت با سقيفه

حضرت رسول (ص) كه از دنيا رفت صحنه عوض شد.

وَ ما مُحَمَّدٌ إِلاّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَ فَإِنْ ماتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلى أَعْقابِكُمْ وَ مَنْ يَنْقَلِبْ عَلى عَقِبَيهِ فَلَنْ يضُرَّ اللَّهَ شَيئاً وَ سَيجْزِی اللّهُ الشّاكرِينَ [آل عمران/144] .

خطرناک ترين حادثه تاريخ ، سقيفه بود. انصار در سقيفه جمع شدند كه اگر مهاجرين حاكم شوند انتقام بستگان كفار مكه خود را از ما خواهند گرفت (اين حرف درست بود زيرا معاويه و يزيد در واقعه حره و تسلط لشگر بر مردم مدينه انتقام جنگها را گرفتند) . كار داشت به پايان می رسيد كه سعد بن عباده از انصار حاكم شود كه به ابوبكر خبر دادند او و عمر و... به سقيفه وارد شدند و بگو مگو در گرفت عمر تصميم ارعاب گرفت كه ابوبكر او را ساكت و سخنرانی كرد و گفت : ما مهاجران سابقه اسلام و رابطه با حضرت رسول و وزنه اجتماعی و ريشه خانوادگی بيشتری داريم ولی شما انصار هم برادران ما هستيد و ياوران اسلاميد و... به هر حال به گفته ابن ابی الحديد (ج2 ، ص8) ابوبكر را مثل عروس به مسجد بردند.فنحن الامراء و انتم الوزراء

الله اكبركه بدن پيامبر اسلام (ص) هنوز دفن نشده بودكما تزف العروس

الله اكبركه عدل قرآن اهل بيت (عليهم السلام) حضور نداشتند.

الله اكبركه تمام سفارشات

و نصب ها و معرفی ها هدر رفت

سید شرف الدین می گوید : بر فرض اهل بیت در اسلام ، شجاعت ، ایمان ، اخلاص ، نصوص ، علم و عمل و هیچ امتیازی نداشتند آیا نباید صبر کنند بدن رسول الله دفن شود و تا دفن حضرت مهلت دهند.

قال أبو بکر فی آخر کلامه للأنصار إنما أدعوکم إلی أبی عبیده بن الجراح أو عمر و کلاهما قد رضیت لهذا الأمر و کلاهما أراهما له أهلا فقال عمر و أبو عبیده ما ینبغی لنا أن نتقدمک یا أبا بکر و أنت أقدمنا إسلاما و أنت صاحب الغار و ثانی اثنین فأنت أحق بهذا الأمر و أولی به فقال الأنصار نحذر أن یغلب علی هذا الأمر من لیس منا و لا منکم فنجعل منا أمیرا و منکم أمیرا و نرضی به علی أنه إن هلک اخترنا آخر من الأنصار فقال أبو بکر بعد أن مدح المهاجرین : و أنتم یا معاشر الأنصار ممن لا ینکر فضلهم و لا نعمتهم العظیمه فی الإسلام رضیکم الله أنصارا لدینه و کهفا لرسوله و جعل إلیکم مهاجرته و فیکم محل أزواجه فلیس أحد من الناس بعد المهاجرین الأولین بمنزلتکم فهم الأمراء و أنتم الوزراء. [الاحتجاج ، ج1 ، ص71] .

3. جوازلعن بر معاندین

لا تَجِدُ قَوْماً یومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ یوادُّونَ مَنْ حَادَّ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لَوْ کانُوا آباءَهُمْ أَوْ أَبْناءَهُمْ أَوْ إِخْوانَهُمْ أَوْ عَشِیرَتَهُمْ أُولئِک کتَبَ فِی قُلُوبِهِمُ الْإِیمانَ وَ أَیدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَ یدْخِلُهُمْ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدِینَ فِیها رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ أُولئِک حِزْبُ اللّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مجادله/22

] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَوَلَّوْا قَوْماً غَضِبَ اللّهُ عَلَيهِمْ قَدْ يئِسُوا مِنَ الْ آخِرَهِ كما يئِسَ الْكفَّارُ مِنْ أَصْحابِ الْقُبُورِ [ممتحنه/13] .

لُعِنَ الَّذِينَ كفَرُوا مِنْ بَنِى إِسْرائِيلَ عَلى لِسانِ داوُدَ وَ عِيسَى ابْنِ مَرْيمَ ذلِک بِما عَصَوْا وَ كانُوا يعْتَدُونَ [مائده/78] .

إِنَّ الَّذِينَ يؤذُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللّهُ فِى الدُّنْيا وَ الْ آخِرَهِ وَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذاباً مُهِيناً [احزاب/57] .

یکی از راه های شناخت؛ لعنت است

لَ سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ : " وَ الَّذِينَ يرْمُونَ أَزْواجَهُمْ وَ لَمْ يكنْ لَهُمْ شُهَداءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ قَالَ هُوَ الْقَاذِفُ الَّذِى يقْذِفُ امْرَأَتَهُ فَإِذَا قَذَفَهَا ثُمَّ أَقَرَّ بِأَنَّهُ كذَبَ عَلَيهَا جُلِدَ الْحَدَّ وَ رُدَّتْ إِلَيهِ امْرَأَتُهُ وَ إِنْ أَبَى إِلَّا أَنْ يمْضِى فَيشْهَدُ عَلَيهَا أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ وَ الْخَامِسَهُ أَنَّ لَعْنَهَ اللَّهِ عَلَيهِ إِنْ كانَ مِنَ الْكاذِبِينَ وَ إِنْ أَرَادَتْ أَنْ تَدْرَأَ عَنْ نَفْسِهَا الْعَذَابَ وَ الْعَذَابُ هُوَ الرَّجْمُ شَهِدَتْ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكاذِبِينَ وَ الْخَامِسَهُ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيهَا إِنْ كانَ مِنَ الصَّادِقِينَ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ رُجِمَتْ وَ إِنْ فَعَلَتْ دَرَأَتْ عَنْ نَفْسِهَا الْحَدَّ ثُمَّ لَا تَحِلُّ لَهُ إِلَى يوْمِ الْقِيامَهِ قُلْتُ أَ رَأَيتَ إِنْ فُرِّقَ بَينَهُمَا وَ لَهَا وَلَدٌ فَمَاتَ فَقَالَ تَرِثُهُ أُمُّهُ وَ إِنْ مَاتَتْ أُمُّهُ وَرِثَهُ أَخْوَالُهُ وَ مَنْ قَالَ إِنَّهُ وَلَدُ الزِّنَى جُلِدَ الْحَدَّ قُلْتُ يرَدُّ إِلَيهِ الْوَلَدُ إِذَا أَقَرَّ بِهِ قَالَ لَا وَ لَا كرَامَهَ وَ لَا يرِثُ الِابْنَ وَ يرِثُهُ الِابْنُ" [تهذيب الأحكام ، ج8 ، ص184] .

فَمَنْ حَاجَّک فِيهِ مِنْ بَعْدِ ما جاءَک مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعالَوْا نَدْعُ أَبْناءَنا وَ أَبْناءَكمْ وَ

نِساءَنا وَ نِساءَكمْ وَ أَنْفُسَنا وَ أَنْفُسَكمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّهِ عَلَى الْكاذِبِينَ [آل عمران/61] .

4. عدم عدالت كل صحابه پيامبر

گروهى خوب بودند :

لَقَدْ رَضِى اللّهُ عَنِ الْمُومِنِينَ إِذْ يبايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَهِ فَعَلِمَ ما فِى قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكينَهَ عَلَيهِمْ وَ أَثابَهُمْ فَتْحاً قَرِيباً [فتح/18] .

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّهِ وَ الَّذِينَ مَعَهُ أَشِدّاءُ عَلَى الْكفّارِ رُحَماءُ بَينَهُمْ تَراهُمْ رُكعاً سُجَّداً يبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللّهِ وَ رِضْواناً سِيماهُمْ فِى وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذلِک مَثَلُهُمْ فِى التَّوْراهِ وَ مَثَلُهُمْ فِى الْانْجِيلِ كزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوى عَلى سُوقِهِ يعْجِبُ الزُّرّاعَ لِيغِيظَ بِهِمُ الْكفّارَ وَعَدَ اللّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَهً وَ أَجْراً عَظِيماً [فتح/29] .

وَ السّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهاجِرِينَ وَ الْأَنْصارِ وَ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسانٍ رَضِى اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ وَ أَعَدَّ لَهُمْ جَنّاتٍ تَجْرِى تَحْتَهَا الْأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها أَبَداً ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [توبه/100] .

و اما گروه ديگر بد بودند : وَ مِمَّنْ حَوْلَكمْ مِنَ الْأَعْرابِ مُنافِقُونَ وَ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَهِ مَرَدُوا عَلَى النِّفاقِ لا تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَينِ ثُمَّ يرَدُّونَ إِلى عَذابٍ عَظِيمٍ [توبه/101] .

وَ مِنْهُمُ الَّذِينَ يوذُونَ النَّبِى وَ يقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ قُلْ أُذُنُ خَيرٍ لَكمْ يومِنُ بِاللّهِ وَ يومِنُ لِلْمُومِنِينَ وَ رَحْمَهٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكمْ وَ الَّذِينَ يوذُونَ رَسُولَ اللّهِ لَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ [توبه/61] .

إِذا جاءَک الْمُنافِقُونَ قالُوا نَشْهَدُ إِنَّک لَرَسُولُ اللّهِ وَ اللّهُ يعْلَمُ إِنَّک لَرَسُولُهُ وَ اللّهُ يشْهَدُ إِنَّ الْمُنافِقِينَ لَكاذِبُونَ [منافقون/1] .

اصحاب بد عاقبت :

اصحاب موسى :

وَ إِذْ واعَدْنا مُوسى أَرْبَعِينَ لَيلَهً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَ أَنْتُمْ

ظالِمُونَ [بقره/51] .

وَ اتْلُ عَلَيهِمْ نَبَأَ الَّذِى آتَيناهُ آياتِنا فَانْسَلَخَ مِنْها فَأَتْبَعَهُ الشَّيطانُ فَكانَ مِنَ الْغاوِينَ [اعراف/175] .

امكان لغزش :

وَ لَقَدْ أُوحِى إِلَيک وَ إِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِک لَئِنْ أَشْرَكتَ لَيحْبَطَنَّ عَمَلُک وَ لَتَكونَنَّ مِنَ الْخاسِرِينَ [زمر/65] .

قُلْ إِنِّى أَخافُ إِنْ عَصَيتُ رَبِّى عَذابَ يوْمٍ عَظِيمٍ [انعام/15] .

يا داوُدُ إِنّا جَعَلْناک خَلِيفَةً فِى الْأَرْضِ فَاحْكمْ بَينَ النّاسِ بِالْحَقِّ وَ لا تَتَّبِعِ الْهَوى فَيضِلَّک عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذابٌ شَدِيدٌ بِما نَسُوا يوْمَ الْحِسابِ [ص/26] .

سئل الرضا (ع) عن قول النبى (ص) ؛" أصحابى كالنجوم بأيهم اقتديتم اهتديتم و عن قوله (ع) دعوا لى أصحابى فقال (ع) هذا صحيح يريد من لم يغير بعده و لم يبدل قيل و كيف يعلم أنهم قد غيروا أو بدلوا قال لما يروونه من أنه (ص) قال ليذادن برجال من أصحابى يوم القيامه عن حوضى كما تذاد غرائب الإبل عن الماء فأقول يا رب أصحابى أصحابى فيقال لى إنک لا تدرى ما أحدثوا بعدک فيوذ بهم ذات الشمال فأقول بعدا لهم و سحقا لهم أ فترى هذا لمن لم يغير و لم يبدل" [عيون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص87] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جاءَكمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَينُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْماً بِجَهالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلى ما فَعَلْتُمْ نادِمِينَ [حجرات/6] .

وَ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً وَ كفْراً وَ تَفْرِيقاً بَينَ الْمُومِنِينَ وَ إِرْصاداً لِمَنْ حارَبَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَ لَيحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنا إِلاَّ الْحُسْنى وَ اللّهُ يشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكاذِبُونَ [توبه/107] .

ابو العديه از اصحاب پيامبر بود ولى

قاتل عمار بود که پیغمبر فرمودند : یا عمار قتلک الفئه الباغیه.

و عن أبی أیوب الأنصاری قال سمعت النبی (ص) یقول لعمار بن یاسر : تقتلک الفئه الباغیه و أنت مع الحق و الحق معک یا عمار إذا رأیت علیا سلک وادیا و سلک الناس وادیا غیره فاسلک مع علی و دع الناس فإنه لن یدلک علی ردی و لن یخرجک من هدی یا عمار إنه من تقلد سیفا أعان به علیا علی عدوه قلده الله یوم القیامه وشاحا من در و من تقلد سیفا أعان به عدو علی (ع) علیه قلده الله تعالی یوم القیامه وشاحا من نار [کشف الیقین ، ص234] .

5. حکومت اسلامی

اهمیت : حراست از مکتب و برخورد با منحرفین

عمل به احکام دینی نظیر دفاع ، نصرت مظلوم ، نهی از منکر و اجراء حدود.

نظام ، امنیت ، مدیریت و سیاست در جنگ و صلح و قرارداد و تعهد.

همه موارد فوق بدون امامت و رهبری ممکن نیست.

عنایت رسول اسلام (ص) :

از همان روز اول برای جامعه ، رهبر بعد از خودش را تعیین کرد.

هذا اخی و وزیری و خلیفتی من بعدی فاسمعوا له و اطیعوا

مردم باید او را بشناسدمن مات و لم یعرف امام زمانه مات میته جاهلیه

در هیچ مساله ای به اندازه رهبری مردم تنازع نیست؛ چه جنگهائی که شده ، چه زنانی بیوه شدند ، چه یتیمانی بر جا مانده ، چه خانه هایی خراب شده ، چه فتنه ها ، توطئه ها و...

آیا رسول الله (ص) (رحمه للعالمین) این مساله مهم را مهمل گذاشت و رفت

1- یگانه فلسفه این همه زجر و شکنجه در تاریخ به خاطر این

بود که شیعه زیربار ظلم و سلاطین نمی رفت و مدح آنها را نمی گفت و عقائدش در رهبری مخالف نظام های موجود بود.

4. فرهنگ شیعه

1- فقه شیعه در "الازهر" تدریس و عدّه ای آن را بر فقه مذاهب دیگر ترجیح می دهند.

2- شرح نهج البلاغه حتی خطبه شقشقیه می نویسند.

3- علی (ع) را نقطه آغاز فلسفه اسلامی معرفی می کنند.

4- نخستین متکلم و صاحب نظر و عالم به ایدئولوژی اسلامی را علی (ع) می دانند. (دکتر عبدالرحمن بدوی)

5- امام سجاد (ع) را فوق حدّ وصف می دانند. (دکتر علی سامی النثار مصری)

6- امام صادق و باقر (علیها السلام) را استادان ائمه مذاهب اربعه می شناسند. (الامام الصادق و المذاهب الاربعه)

7- می گویند اگر ما مبدأ مذاهب اربعه اهل سنت... و حتی تفسیر و نحو را جستجو کنیم باز هم ریشه آن به علم علی (ع) می رسد. [فجرالاسلام ، احمد امین]

8- در شب عاشورا در جامع الازهر به تجلیل و تحلیل فلسفه قیام حسینی می پردازند و کتاب "سموالمعنی فی سموّالذات" را به عنوان خاطره یک شب عاشورای الازهر می نگارند. (تألیف استاد علائلی)

9- مذهب جعفری را رسمی و به پیروی از آن فتوا می دهند.

10- با صراحت می گویند : دست یافتن به فقه آل محمد (ص) دست یافتن به عدالت و هدایت و ایمنی از گمراهی و فقهی است که هماهنگ با قرآن است. [معجم فقه ابن خرم]

11- وزیر اوقاف مصر که از علما و رئیس مجله الازهر ، از علما شیعه تقاضای مقاله برای انتشار می کند. [حماسه غدیر]

12- می گویند سیاست اموی و عباسی در نشر مذاهب اربعه دست داشته اند.

13- استاد ابوالوفا مراغی رئیس کتابخانه جامع

الازهر دعوت از علمای شیعه به مصر و در کنفرانس هایی شرکت و سخنرانی و انتشارات خود را به وسیله ما به دنیا عرضه کنید.

14- می گویند کتاب و مقاله نوشتن پیرامون آل محمد (ص) عبادت است. [مدیر مجله المسلم از شخصیت های برجسته استاد شیخ محمد زکی]

[حماسه غدیر]

5. فرقه ناجیه

1- روایات متعدد که پیامبر (ص) فرمود یهود به 71 فرقه و مسیحیت به 72 فرقه و امّت من به 73 فرقه قسمت خواهند شد که همه آنها در نارند مگر یک فرقه.

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : ضَرَبَ اللّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِیهِ شُرَکاءُ مُتَشاکسُونَ وَ رَجُلًا سَلَماً لِرَجُلٍ هَلْ یسْتَوِیانِ مَثَلًا قَالَ أَمَّا الَّذِی فِیهِ شُرَکاءُ مُتَشَاکسُونَ فَلِأَنَّ الْأَوَّلَ یجْمَعُ الْمُتَفَرِّقُونَ وَلَایتَهُ وَ هُمْ فِی ذَلِک یلْعَنُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً وَ یبْرَأُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ فَأَمَّا رَجُلٌ سَلَمُ رَجُلٍ فَإِنَّهُ الْأَوَّلُ حَقّاً وَ شِیعَتُهُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ الْیهُودَ تَفَرَّقُوا مِنْ بَعْدِ مُوسَی (ع) عَلَی إِحْدَی وَ سَبْعِینَ فِرْقَةً مِنْهَا فِرْقَةٌ فِی الْجَنَّهِ وَ سَبْعُونَ فِرْقَةً فِی النَّارِ وَ تَفَرَّقَتِ النَّصَارَی بَعْدَ عِیسَی (ع) عَلَی اثْنَتَینِ وَ سَبْعِینَ فِرْقَةً فِرْقَةٌ مِنْهَا فِی الْجَنَّهِ وَ إِحْدَی وَ سَبْعُونَ فِی النَّارِ وَ تَفَرَّقَتْ هَذِهِ الْأُمَّهُ بَعْدَ نَبِیهَا (ص) عَلَی ثَلَاثٍ وَ سَبْعِینَ فِرْقَةً اثْنَتَانِ وَ سَبْعُونَ فِرْقَةً فِی النَّارِ وَ فِرْقَةٌ فِی الْجَنَّهِ وَ مِنَ الثَّلَاثِ وَ سَبْعِینَ فِرْقَةً ثَلَاثَ عَشْرَهَ فِرْقَةً تَنْتَحِلُ وَلَایتَنَا وَ مَوَدَّتَنَا اثْنَتَا عَشْرَهَ فِرْقَةً مِنْهَا فِی النَّارِ وَ فِرْقَةٌ فِی الْجَنَّهِ وَ سِتُّونَ فِرْقَةً مِنْ سَائِرِ النَّاسِ فِی النَّارِ [الکافی ، ج8 ، ص224] .

عن علی (ع) قال : تفترق هذه الأمه علی ثلاث و سبعین فرقه

اثنتان و سبعون فی النار و واحده فی الجنه و هم الذین قال الله عزوجل وَ مِمَّنْ خَلَقْنا أُمَّهٌ یهْدُونَ بِالْحَقِّ وَ بِهِ یعْدِلُونَ و هم أنا و شیعتی [تأویل الآیات الظاهره ، ص195] .

و أسند سلیم بن قیس الهلالی إلی علی قول النبی ص افترقت الیهود أحدا و سبعین فرقه واحده ناجیه و هی التی اتبعت وصی موسی (ع) و افترقت النصاری اثنتین و سبعین فرقه واحده ناجیه و هی التی اتبعت وصی عیسی (ع) و ستفترق أمتی ثلاثه و سبعین فرقه واحده ناجیه و هی من اتبعت وصیی و ضرب بیده علی منکب علی [الصراط المستقیم ، ج2 ، ص37] .

2- فرقه ناجیه کیست؟

الامام الحافظ حسن بن محمد الصغّانی متوفی 650 در کتاب المنیره می گوید مردم همین که حدیث فوق را از پیامبر شنیدند ناراحت و سروصدا و گریه کردند و پرسیدند راه نجات بعد از تو چیست؟ فرمود : انّی تارک فیکم... و عترتی ما ان تمسکتم به لن تضلّوا...

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ قَالَ : " حَجَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) حَجَّهَ الْوَدَاعِ فَأَخَذَ بِحَلْقَهِ بَابِ الْكعْبَهِ وَ أَقْبَلَ بِوَجْهِهِ عَلَینَا فَقَالَ مَعَاشِرَ النَّاسِ أَ لَا أُخْبِرُكمْ بِأَشْرَاطِ السَّاعَهِ قَالُوا بَلَی یا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَهِ إِضَاعَهُ الصَّلَوَاتِ وَ اتِّبَاعُ الشَّهَوَاتِ وَ الْمَیلُ مَعَ الْأَهْوَاءِ وَ تَعْظِیمُ الْمَالِ وَ بَیعُ الدِّینِ بِالدُّنْیا فَعِنْدَهَا یذُوبُ قَلْبُ الْمُومِنِ فِی جَوْفِهِ كمَا یذُوبُ الْمِلْحُ فِی الْمَاءِ مِمَّا یرَی مِنَ الْمُنْكرِ فَلَا یسْتَطِیعُ أَنْ یغَیرَهُ فَعِنْدَهَا یلِیهِمْ أُمَرَاءُ جَوَرَهٌ وَ وُزَرَاءُ فَسَقَهٌ وَ عُرَفَاءُ ظَلَمَهٌ وَ أُمَنَاءُ خَوَنَهٌ فَیكونُ عِنْدَهُمُ الْمُنْكرُ مَعْرُوفاً وَ الْمَعْرُوفُ مُنْكراً وَ یوتَمَنُ الْخَائِنُ فِی ذَلِک الزَّمَانِ وَ

يصَدَّقُ الْكاذِبُ وَ يكذَّبُ الصَّادِقُ وَ تَتَأَمَّرُ النِّسَاءُ وَ تُشَاوَرُ الْإِمَاءُ وَ يعْلُو الصِّبْيانُ عَلَى الْمَنَابِرِ وَ يكونُ الْكِذِبُ عِنْدَهُمْ ظَرَافَةً فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكاذِبِ وَ إِنْ كانَ مَازِحاً وَ أَدَاءُ الزَّكاهِ أَشَدُّ التَّعَبِ عَلَيهِمْ خُسْرَاناً وَ مَغْرَماً عَظِيماً وَ يحَقِّرُ الرَّجُلُ وَالِدَيهِ وَ يسُبُّهُمَا وَ يبْرَأُ [مِنْ] صَدِيقِهِ وَ يجَالِسُ عَدُوَّهُ وَ تُشَارِک الرَّجُلُ زَوْجَهَا فِی التِّجَارَهِ وَ يكتَفِی الرِّجَالُ بِالرِّجَالِ وَ النِّسَاءُ بِالنِّسَاءِ وَ يغَارُ عَلَى الْغِلْمَانِ كمَا يغَارُ عَلَى الْجَارِيهِ فِی بَيتِ أَهْلِهَا وَ تَشَبَّهُ الرِّجَالُ بِالنِّسَاءِ وَ النِّسَاءُ بِالرِّجَالِ وَ تَرْكبَنَّ ذَوَاتُ الْفُرُوجِ عَلَى السُّرُوجِ وَ تُزَخْرَفُ الْمَسَاجِدُ كمَا تُزَخْرَفُ الْبِيعُ وَ الْكنَائِسُ وَ تُحَلَّى الْمَصَاحِفُ وَ تُطَوَّلُ الْمَنَارَاتُ وَ تَكثُرُ الصُّفُوفُ وَ يقِلُّ الْإِخْلَاصُ وَ يومُّهُمْ قَوْمٌ يمِيلُونَ إِلَى الدُّنْيا وَ يحِبُّونَ الرِّئَاسَهَ الْبَاطِلَهَ فَعِنْدَهَا قُلُوبُ الْمُومِنِينَ مُتَبَاغِضَهٌ وَ أَلْسِنَتُهُمْ مُخْتَلِفَهٌ وَ تَحَلَّى ذُكورُ أُمَّتِی بِالذَّهَبِ وَ يلْبَسُونَ الْحَرِيرَ وَ الدِّيبَاجَ وَ جُلُودَ السَّمُّورِ وَ يتَعَامَلُونَ بِالرِّشْوَهِ وَ الرِّبَا وَ يضَعُونَ الدِّينَ وَ يرْفَعُونَ الدُّنْيا وَ يكثُرُ الطَّلَاقُ وَ الْفِرَاقُ وَ الشَّک وَ النِّفَاقُ وَ لَنْ يضُرُّوا اللَّهَ شَيئاً وَ تَظْهَرُ الْكوبَهُ وَ الْقَينَاتُ وَ الْمَعَازِفُ وَ الْمَيلُ إِلَى أَصْحَابِ الطَّنَابِيرِ وَ الدُّفُوفِ وَ الْمَزَامِيرِ وَ سَائِرِ آلَاتِ اللَّهْوِ أَلَا وَ مَنْ أَعَانَ أَحَداً مِنْهُمْ بِشَیءٍ مِنَ الدِّينَارِ وَ الدِّرْهَمِ وَ الْأَلْبِسَهِ وَ الْأَطْعِمَهِ وَ غَيرِهَا فَكأَنَّمَا زَنَى مَعَ أُمِّهِ سَبْعِينَ مَرَّهً فِی جَوْفِ الْكعْبَهِ فَعِنْدَهَا يلِيهِمْ أَشْرَارُ أُمَّتِی وَ تُنْتَهَک الْمَحَارِمُ وَ تُكتَسَبُ الْمَ آثِمُ وَ تُسَلَّطُ الْأَشْرَارُ عَلَى الْأَخْيارِ وَ يتَبَاهَوْنَ فِی اللِّبَاسِ وَ يسْتَحْسِنُونَ أَصْحَابَ الْمَلَاهِی وَ الزَّانِياتِ فَيكونُ الْمَطَرُ قَيظاً وَ يغِيظُ الْكرَامُ غَيظاً وَ يفْشُو الْكذِبُ وَ تَظْهَرُ الْحَاجَهُ وَ تَفْشُو الْفَاقَهُ فَعِنْدَهَا يكونُ

أَقْوَامٌ يتَعَلَّمُونَ الْقُرْآنَ لِغَيرِ اللَّهِ فَيتَّخِذُونَهُ مَزَامِيرَ وَ يكونُ أَقْوَامٌ يتَفَقَّهُونَ لِغَيرِ اللَّهِ وَ يكثُرُ أَوْلَادُ الزِّنَى وَ يتَغَنَّوْنَ بِالْقُرْآنِ فَعَلَيهِمْ مِنْ أُمَّتِی لَعْنَةُ اللَّهِ وَ يتْكرُونَ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْكرِ حَتَّی يكونَ الْمُومِنُ فِی ذَلِک الزَّمَانِ أَذَلَّ مِنَ الْأَمَهِ وَ يظْهرُ قُرَّاوهُمْ وَ أَئِمَّتُهُمْ فِيمَا بَينَهُمُ التَّلَاوُمُ وَ الْعَدَاوَهُ فَأُولَئِک يدْعَوْنَ فِی مَلَكوتِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ الْأَرْجَاسَ وَ الْأَنْجَاسَ وَ عِنْدَهَا يخْشَی الْغَنِی مِنَ الْفَقِيرِ أَنْ يسْأَلَهُ وَ يسْأَلَ النَّاسَ فِی مَحَافِلِهِمْ فَلَا يضَعُ أَحَدٌ فِی يدِهِ شَيئاً وَ عِنْدَهَا يتَكلَّمُ مَنْ لَمْ يكنْ مُتَعَلِّماً فَعِنْدَهَا تُرْفَعُ الْبَرَكهُ وَ يمْطَرُونَ فِی غَيرِ أَوَانِ الْمَطَرِ وَ إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ السُّوقَ فَلَا يرَی أَهْلَهُ إِلَّا ذَامّاً لِرَبِّهِمْ هَذَا يقُولُ لَمْ أَبِعْ وَ هَذَا يقُولُ لَمْ أَرْبَحْ شَيئاً فَعِنْدَهَا يمْلِكهُمْ قَوْمٌ إِنْ تَكلَّمُوا قَتَلُوهُمْ وَ إِنْ سَكتُوا اسْتَبَاحُوهُمْ يسْفِكونَ دِمَاءَهُمْ وَ يمْلَئُونَ قُلُوبَهُمْ رُعْباً فَلَا يرَاهُمْ أَحَدٌ إِلَّا خَائِفِينَ مَرْعُوبِينَ فَعِنْدَهَا يأْتِی قَوْمٌ مِنَ الْمَشْرِقِ وَ قَوْمٌ مِنَ الْمَغْرِبِ فَالْوَيلُ لِضُعَفَاءِ أُمَّتِی مِنْهُمْ وَ الْوَيلُ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ لَا يرْحَمُونَ صَغِيراً وَ لَا يوَقِّرُونَ كبِيراً وَ لَا يتَجَافَوْنَ عَنْ شَيءٍ جُثَّتُهُمْ جُثَّهُ الْآدَمِيينَ وَ قُلُوبُهُمْ قُلُوبُ الشَّياطِينِ فَلَمْ يلْبَثُوا هُنَاک إِلَّا قَلِيلًا حَتَّی تُخُورُ الْأَرْضُ خَوْرَهً حَتَّی يظُنَّ كلُّ قَوْمٍ أَنَّهَا خَارَتْ فِی نَاحِيتِهِمْ فَيمْكثُونَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ يمْكثُونَ فِی مَكثِهِمْ فَتُلْقِی لَهُمُ الْأَرْضُ أَفْلَاذَ كبِدِهَا قَالَ ذَهَباً وَ فِضَّهً ثُمَّ أَوْمَأَ بِيدِهِ إِلَی الْأَسَاطِينِ قَالَ فَمِثْلُ هَذَا فَيوْمَئِذٍ لَا ينْفَعُ ذَهَبٌ وَ لَا فِضَّهٌ ثُمَّ تَطْلُعُ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَامَعَاشِرَ النَّاسِ إِنِّی رَاحِلٌ عَنْ قَرِيبٍ وَ مُنْطَلِقٌ إِلَی الْمَغِيبِ فَأُوَدِّعُكمْ وَ أُوصِيكمْ بِوَصِيهٍ فَاحْفَظُوهَا إِنِّی تَارِک فِيكمُ الثَّقَلَينِ كتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِی أَهْلَ بَيتِی

إِنْ تَمَسَّكتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَداً مَعَاشِرَ النَّاسِ إِنِّی مُنْذِرٌ وَ عَلِی هَادٍ وَ الْعَاقِبَهُ لِلْمُتَّقِینَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ" [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص372] .

3- در بعضی روایات می گوید : انّ الناجیه هم علی و شیعته و اتباعه و اصحابه و محبّیه

4-و یستفاد من بعضها (و هو ما رواه الحاکم فی المستدرک ، ج4 ، ص430) ان الهالکه قوم یقیسون الامور برأیهم

5-الفرقه الناجیه هم الشیعهبدلیل : قال رسول الله (ص) مثل أهل بیتی کمثل سفینه نوح من رکبها نجا و من تخلف عنها غرق [الطرائف ، ج1 ، ص132] .

6-الفرقه الناجیه هم الشیعهبدلیل : عَنِ النَّبِی (ص) أَنَّهُ قَالَ : إِنِّی تَارِک فِیکمُ الثَّقَلَینِ مَا إِنْ تَمَسَّکتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا کتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِی أَهْلَ بَیتِی وَ إِنَّهُمَا لَنْ یفْتَرِقَا حَتَّی یرِدَا عَلَی الْحَوْضَ [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص33] .

7-الفرقه الناجیه هم الشیعهبدلیل : مَوْلَی عَلِی بْنِ الْحُسَینِ (ع) قَالَ دَخَلْتُ عَلَی أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فَقُلْتُ لَهُ إِنِّی وَجَدْتُ فِی کتُبِ أَبِی أَنَّ عَلِیاً (ع) قَالَ لِأَبِی یا مِیثَمُ أَحْبِبْ حَبِیبَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ إِنْ کانَ فَاسِقاً زَانِیاً وَ أَبْغِضْ مُبْغِضَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ إِنْ کانَ صَوَّاماً قَوَّاماً فَإِنِّی سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) وَ هُوَ یقُولُ إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولئِک هُمْ خَیرُ الْبَرِیهِ ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَی وَ قَالَ هُمْ وَ اللَّهِ أَنْتَ وَ شِیعَتُک وَ مِیعَادُک وَ مِیعَادُهُمُ الْحَوْضُ غَداً غُرّاً مُحَجَّلِینَ مُتَوَّجِینَ فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) هَکذَا هُوَ عِنْدَنَا فِی کتَابِ عَلِی (ع) [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص182] .

8-الفرقه الناجیه هم الشیعهبدلیل : روایات و عن أم سلمه قالت سمعت النبی

ص يقول على مع القرآن و القرآن معه لا يفترقان حتى يردا على الحوض [كشف اليقين ، ص236] .

9-الفرقه الناجيه هم الشيعهبدليل : قال رسول الله (ص) : من أراد أن يحيا حياتى و يموت مماتى و يدخل الجنه التى وعدنى ربى و هو قضيب من قضبانه غرسه بيده و هى جنه الخلد فليتول عليا و ذريته من بعده فإنهم لن يخرجوه من باب هدى و لن يدخلوه فى باب ضلال [بصائرالدرجات ، ص51] .

2. تاريخ شيعه

1. زمان پيدايش

عَنْ يعْقُوبَ بْنِ مِيثَمٍ التَّمَّارِ مَوْلَى عَلِى بْنِ الْحُسَينِ (ع) قَالَ : " دَخَلْتُ عَلَى أَبِى جَعْفَرٍ (ع) فَقُلْتُ لَهُ إِنِّى وَجَدْتُ فِى كُتُبِ أَبِى أَنَّ عَلِياً ع قَالَ لِأَبِى يا مِيثَمُ أَحْبِبْ حَبِيبَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ إِنْ كانَ فَاسِقاً زَانِياً وَ أَبْغِضْ مُبْغِضَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ إِنَّ كانَ صَوَّاماً قَوَّاماً فَإِنِّى سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) وَ هُوَ يقُولُ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولئِک هُمْ خَيرُ الْبَرِيهِ ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَى وَ قَالَ هُمْ وَ اللَّهِ أَنْتَ وَ شِيعَتُک وَ مِيعَادُک وَ مِيعَادُهُمُ الْحَوْضُ غَداً غُرّاً مُحَجَّلِينَ مُتَوَّجِينَ فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع هَكذَا هُوَ عِنْدَنَا فِى كتَابِ عَلِى (ع) " [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص182] .

قال رسول الله : يا على انک ستقدم على الله و شيعتک راضون مرضون.

عن النبى (ص) : يا فاطمه على يعيننى على مفاتيح الجنه و شيعته هم الفائزون يوم القيامه غدا فى الجنه [لأمالى الصدوق ، ص439] .

عن محمد بن على الباقر (ع) قال : سئلت أم سلمه زوج النبى (ص) عن على بن أبى طالب (ع) فقالت سمعت رسول الله ص يقول إن

علیا و شیعته هم الفائزون [الإرشاد ، ج1 ، ص41] .

قال قال رسول الله (ص) : یا علی إن الله تعالی قد غفر لک و لأهلک و لشیعتک و لمحبی شیعتک و لمحبی محبی شیعتک فابشر فإنک الأنزع البطین منزوع من الشرک مبطون من العلم [صحیفه الرضا (ع) ، ص63] .

عن جابر بن عبد الله ، قال : " کنا عند النبی (صلی الله علیه و آله) فأقبل علی بن أبی طالب (علیه السلام) فقال النبی (صلی الله علیه و آله) قد أتاکم أخی ، ثم التفت إلی الکعبه فضربها بیده ، ثم قال و الذی نفسی بیده ، إن هذا و شیعته لهم الفائزون یوم القیامه ، ثم قال إنه أولکم إیمانا معی ، و أوفاکم بعهد الله ، و أقومکم بأمر الله ، و أعدلکم فی الرعیه ، و أقسمکم بالسویه ، و أعظمکم عند الله مزیه ، قال فنزلت "إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولئِک هُمْ خَیرُ الْبَرِیهِ" قال و کان أصحاب محمد رسول الله (صلی الله علیه و آله) إذا أقبل علی (علیه السلام) قالوا قد جاء خیر البریه" [الأمالی الطوسی ، ص251] .

با وجود این احادیث ، قول اینکه شیعه بعد از قتل عثمان یا شهادت امام حسین (ع) یا... پیدا شده است مردود است

2. شیعه در زمان رسول الله (ص)

1-و بإسناده قال : قال رسول الله (ص) : یا علی إذا کان یوم القیامه أخذت بحجزه الله عز و جل و أخذت أنت بحجزتی و أخذ ولدک بحجزتک و أخذت شیعه ولدک بحجزهم أ فتری أین یور بنا [صحیفه الرضا (ع) ،

ص45] .

2-عن أبی جعفر ع أن عن النبی (ص) قال : " یا علی إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولئِک هُمْ خَیرُ الْبَرِیهِ أنت و شیعتک ترد علَی أنت و شیعتک راضین مرضیین" [تفسیرفرات الکوفی ، ص583] .

3-قوله تعالی إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولئِک هُمْ خَیرُ الْبَرِیهِ روی الجمهور عن ابن عباس قال لما نزلت هذه الآیه قال رسول الله (ص) : " هم أنت یا علی و شیعتک تأتی أنت و شیعتک راضین مرضیین و یأتی أعداو غضابا مقمحین" [نهج الحق ، ص190] .

4- پس از نزول این آیه : وَ لَسَوْفَ یعْطِیک رَبُّک فَتَرْضی [ضحی/5] .

پیامبر (ص) به علی (ع) فرمود : اَما ترضی انّک معی فی الجنّه و الحسن و الحسین و شیعتنا عن ایماننا و عن شمائلنا [ابن حجربه نقل از المناقب]

قال رسول الله (ص) : یا علی إن الله تعالی قد غفر لک و لأهلک و لشیعتک و محبی شیعتک و محبی محبی شیعتک فأبشر فإنک الأنزع البطین منزوع من الشرک بطین من العلم [عیون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص47] .

قال له رسول الله (ص) : یا علی أبشر أنت و أصحابک فی الجنه أبشر یا علی أنت و شیعتک فی الجنه تمام الخبر [بشاره المصطفی ، ص153] .

7- پیامبر (ص) با دیدن علی (ع) فرمود : و الذی نفسی بیده انّ هذا و شیعته لهم الفائزون یوم القیامه و نزلت : ان الذین آمنوا... (سوره بینه)

قال النبی (صلی الله علیه و آله) : قد أتاکم أخی ، ثم التفت إلی الکعبه فضربها بیده ،

ثم قال و الذی نفسی بیده ، إن هذا و شیعته لهم الفائزون یوم القیامه ، ثم قال إنه أولکم إیمانا معی ، و أوفاکم بعهد الله ، و أقومکم بأمر الله ، و أعدلکم فی الرعیه ، و أقسمکم بالسویه ، و أعظمکم عند الله مزیه ، قال فنزلت "إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولئِک هُمْ خَیرُ الْبَرِیهِ" قال و کان أصحاب محمد رسول الله (صلی الله علیه و آله) إذا أقبل علی (علیه السلام) قالوا قد جاء خیر البریه. [الأمالی الطوسی ، ص 251] .

8- قال رسول الله (ص) : یدخل من أمتی الجنه سبعون ألفا لا حساب علیهم ثم التفت إلی علی فقال هم من شیعتک و أنت إمامهم [العمده ، ابن بطریق ص371] .

9- در ماجرای انذار ، پیامبر (ص) فرمود : ایکم یوازرنی لیکون اخی و وارثی و وزیری و وصیی و خلیفتی فیکم بعدیبعد از لبیک علی (ع) حضرت رسول فرمود : هذا اخی و...فاسمعوا له و اطیعوا

می توان گفت تاریخ شیعه از اینجا شروع شد و گروهی از صحابه در زمان پیامبر (ص) به دوستی و ولایت علی مشهور بوده اند مانند سلمان فارسی که می گفت با رسول خدا بیعت کردیم مبنی بر اینکه از نصیحت و ارشاد مسلمین دریغ نورزیم و دوستدار علی باشیم.

و ابوسعید خدری می گفت : مردم به 5 امر موظف بودند؛ به چهار تا عمل کردند و یکی را ترک کردند ، نماز ، زکات ، روزه ، حج و ولایت علی بن ابیطالب.

ابوذر ، عمّار ، حذیفه (ذوالشهادتین) ، ابو ایوب انصاری ، خالدبن سعید و قیس بن سعد همه اینها

در زمان پیامبر مشهور به ولایت و شیعه علیبوده اند. [استیعاب]

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

أن رجلا قال لعلی (ع) : " یا أمیر المؤمنین بما ورثت ابن عمک دون عمک فقال یا معشر الناس فافتحوا آذانکم و استمعوا فقال (ع) جمعنا رسول الله (ص) بنی عبد المطلب فی بیت رجل منا أو قال أکبرنا فدعا بمد و نصف من طعام و قدح له یقال له الغمر فأکلنا و شربنا و بقی الطعام کما هو و الشراب کما هو و فینا من یأکل الجذعه و یشرب الفرق فقال رسول الله (ص) إن قد ترون هذه فأیکم یبایعنی علی أنه أخی و وارثی و وصیی فقمت إلیه و کنت أصغر القوم و قلت أنا قال اجلس ثم قال ذلک ثلاث مرات کل ذلک أقوم إلیه فیقول اجلس حتی کان فی الثالثه فضرب بیده علی یدی فبذلک ورثت ابن عمی دون عمی" [علل الشرائع ، ج1 ، ص169] .

10- ماجرای غدیر اوج دعوت پیامبر (ص) از مسلمین برای حمایت از علی است گروه زیادی از علمای سنّی این ماجرا را در ذیل آیهیا ایها الرسول...نقل کرده اند. در المنثور ، اسباب النزول ، تفسیر کشف ثعلبی ، حلیه الاولیاء ، فخر رازی و... نقل کردند که سخنان پیامبر (ص) در آن روز از ساعات نخستین تا ظهر طول کشید و در پایان آیهالیوم اکملت...نازل شد. [تاریخ شیعه ، مظفر]

فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِلَی حَجَّهِ الْوَدَاعِ ثُمَّ صَارَ إِلَی غَدِیرِ خُمٍّ فَأَمَرَ فَأُصْلِحَ لَهُ شِبْهُ الْمِنْبَرِ ثُمَّ عَلَاهُ وَ أَخَذَ بِعَضُدِی حَتَّی رُئِی بَیاضُ إِبْطَیهِ رَافِعاً صَوْتَهُ قَائِلًا فِی مَحْفِلِهِ مَنْ کنْتُ

مَوْلَاهُ فَعَلِی مَوْلَاهُ اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُ فَكانَتْ عَلَی وَلَايتِی وَلَايهُ اللَّهِ وَ عَلَی عَدَاوَتِی عَدَاوَهُ اللَّهِ وَ أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِی ذَلِک الْيوْمِ الْيوْمَ أَكمَلْتُ لَكمْ دِينَكمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَيكمْ نِعْمَتِی وَ رَضِيتُ لَكمُ الْإِسْلامَ دِيناً فَكانَتْ وَلَايتِی كمَالَ الدِّينِ وَ رِضَا الرَّبِّ جَلَّ ذِكرُهُ وَ أَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی اخْتِصَاصاً لِی وَ تَكرُّماً نَحَلَنِيهِ وَ إِعْظَاماً وَ تَفْضِيلًا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ص مَنَحَنِيهِ وَ هُوَ قَوْلُهُ تَعَالَی ثُمَّ رُدُّوا إِلَی اَللَّهِ مَوْلاهُمُ الْحَقِّ أَلا لَهُ الْحُكمُ وَ هُوَ أَسْرَعُ الْحاسِبِينَ [الكافی ، ج8 ، ص27] .

3. شيعه در زمان امامان معصوم (عليهم السلام)

1. حضرت على (ع)

1- بيعت با على (ع) زيباترين صحنه براى شيعه بود امّا ديرى نپائيد كه مخالفت ها شروع شد. ناكثين ، قاسطين ، مارقين عايشه ، طلحه ، زبير و پسرش و مروان حكم جنگ جمل را به راه انداختند و حالات درونى و كينه هاى گذشته را برملا كردند جالب اينكه پيامبر (ص) پيش بينى اين وضعيت را كرده بود و از ناكثين و عهدشكنان زمان على (ع) سخن گفته بود. مردم بصره موافق على بودند و اين چهار نفر عايشه را ابزار كار خود قرار دادند و مهاجرين و انصار و كوفيان را بسيج كردند. سپاه على هم همگى از عربهاى خالص بودند (قحطانى و عدنانى) و هيچكدام ايرانى نبودند.

فرماندهان حضرت عمّار ، هاشم مرقال ، مالک اشتر ، صعصه بن صوحان و زيد برادرش ، قيس بن سعد ، ابن عباس ، محمد بن ابى بكر ، حجربن عدى و عدى بن حاتم؛ تمام عرب بودند.

امام

بصره را فتح کرد و در معیت همین مردم با معاویه جنگید و به دنبالش با خوارج در آن جنگ هم ایرانیان شرکت نداشتند.

پس : تزی که می گوید شیعه دست پخت ایرانیان است و سنگ زیربنای شیعه را مردم ایران گذاشتند و از سرزمین وحی بیگانه است غلط است زیرا شیعه در سالهای آینده حتی بعد از تفکرهای دیگر اسلامی وارد ایران شد و ایرانیان در هیچ کدام از جنگهای علی (ع) شرکت نداشتند و باید گفت : بنیانگذاران فرق اهل سنت و نویسندگان کتب صحاح (اهل تسنن) غالباً ایرانی بوده اند. [تاریخ شیعه ، مظفر] .

2. امام حسین (ع)

1- آخرین تیر معاویه سپردن خلافت به پسرش بود تا کاملاً شریعت اهل بیت را نابود کند امّا خون شهیدان کربلا شیعه را زنده کرد و بنی امیه را رسوا کرد و زمینه انقراض فراهم شد.

2- از فریادهای عاشورا یکی این بود که شیعه آل محمد باید از شیعه ابوسفیان شناخته شود. خانواده حضرت و کاروان اسرا هم نقش زیادی درتبیین راه علی (ع) و رسوایی معاویه و یزید (پلید) داشتند چه زیبا گفته اند : انّ الاسلام علوی و التشیع حسینی

3- اهداف حرکت امام : برچیدن فساد و خون ریزی و منکرات و هتک حرمتها و تجاوز به ناموس مردم و...

جاحظ می گوید : بنی هاشم از این جهت بر بنی امیه می بالند چون کعبه را ویران نکردند ، به پیامبر (ص) توهین نکردند ، روی منبر پیامبر شراب ننوشیدند ، حرم خدا را غارت نکردند و...

4- شهیدان توانستند این جنایات را افشاء کنند : ابن زیاد نامه ای به عمر سعد نوشت که امام حسین و یارانش

را بکشد عمر سعد گفت فرمان را اجرا کردم امّا نامه گم شد ابن زیاد خشمگین شده و گفت به خدا قسم نامه را باید بیاوری عمر سعد گفت نامه دیگر به دست مردم رسیده برادر ابن زیاد گفت : به خدا قسم دوست می داشتم از فرزندان زیاد کسی وجود نمی داشت که تا روز قیامت با ارتکاب این فاجعه خوار و ذلیل شود و باید بگویم حسین کشته نشده است. ابن زیاد سکوت کرد. [ابن اثیر ، ج4 ، ص40 و تاریخ طبری ، ج6 ، ص286] .

5- با استقرار ابن زیاد بر کوفه در حالی که نماینده امام مسلم بن عقیل مردم را دعوت می کرد ابن زیاد تمام دوستداران علی را شناسائی و به قتل رسانید حتی هرکس متهم به ولای علی (ع) بود به زندان می انداخت زندآنها پر شده بود و یکی از دلائل کمی یاران امام حسین (ع) همین بود.

دلیلش این بود که پس از آزادی از زندان تنها 4000 نفر به سرپرستی سلیمان بن صرد قیام کردند و در کنار مزار شهیدان حاضر شدند و مراسم عزاداری برپا کردند و مبارزه را آغاز کردند.

6- ابن زیاد تعداد زیادی از شیعیان را به قتل رسانید از جمله میثم تمّار که دست و پای او را قطع کرد. امام باقر (ع) فرمود : " شیعیان در هر شهر و آبادی به قتل می رسیدند هرکس به عنوان دوستدار ما بود به زندان می افتاد دست و پاها قطع می شد خانه اش را ویران می کردند و در زمان ابن زیاد بلا و مصیبت بر ما اهل بیت خیلی زیاد شد".

7- بعد از حادثه کربلا

امامان شیعه با سفارشات و دستورالعمل ها نهضت حسینی را با شیعه درهم آمیختند هرجا شعر و اشک و سوز و مجلس عزای حسین (ع) بود معلوم بود شیعیان جمع هستند.

8- بعد از حادثه عاشورا یکی از نهضتهای شیعی قیام مختار بود که مختار فرزند مالک اشتر را به فرماندهی پذیرفت و در مصاف با سپاه شام پیروز شدند و سر ابن زیاد را جدا کرده خدمت امام

سجاد (ع) فرستادند. امام سجده شکر کردند و زنهای هاشمی جامه عزا و حزن بیرون کردند و شیعیان شوکتی پیدا کردند و ریشه قاتلان را یکی یکی کندند و به همین خاطر گروهی از هواداران بنی امیه شخصیت مختار را زیر سئوال و ابهام بردند تا این قطعه تاریخ مخدوش شود.

صاحب عقدالفرید می گوید : در زمان مختار ، شیعه تمام کوفه را جستجو کردند و فریادیا لثارات الحسین (ع) می زدند. [ج2 ، ص203] .

و بعث ابن الأشتر برأس ابن زیاد إلی المختار و أعیان من کان معه ، فقدم بالرءوس و المختار یتغدی ، فألقیت بین یدیه ، فقال الحمد لله رب العالمین ، وضع رأس الحسین بن علی (علیه السلام) بین یدی ابن زیاد (لعنهاالله) و هو یتغدی ، و أتیت برأس ابن زیاد و أنا أتغدی. قال رأینا حیه بیضاء تخلل الرءوس حتی دخلت فی أنف ابن زیاد و خرجت من أذنه ، و دخلت فی أذنه و خرجت من أنفه ، فلما فرغ المختار من الغداء قام فوطی وجه ابن زیاد بنعله ثم رمی بها إلی مولی له و قال اغسلها فإنی وضعتها علی وجه نجس کافر. و خرج المختار إلی الکوفه ،

و بعث برأس ابن زياد و رأس حصين بن نمير و رأس شرحبيل بن ذى الكلاع مع عبد الرحمن بن أبى عمير الثقفى و عبد الله بن شداد الجشمى و السائب بن مالک الأشعرى إلى محمد بن الحنفيه بمكه و على بن الحسين (عليه السلام) يومئذ بمكه ، و كتب إليه معهم أما بعد : فإنى بعثت أنصاركو شيعتک إلى عدوک يطلبونه بدم أخيک المظلوم الشهيد ، فخرجوا محتسبين محنقين آسفين ، فلقوهم دون نصيبين فقتلهم رب العباد ، و الحمد لله رب العالمين الذى طلب لكم الثأر ، و أدرک لكم لواء أعدائكم ، فقتلهم فى كل فج و غرقهم فى كل بحر ، فشفى بذلک صدور قوم مؤمنين ، و أذهب غيظ قلوبهم. و قدموا بالكتاب و الرءوس عليه ، فبعث برأس ابن زياد إلى على بن الحسين (عليهما السلام) فأدخل عليه و هو يتغدى ، فقال على بن الحسين (عليهما السلام) أدخلت على ابن زياد و هو يتغدى و رأس أبى بين يديه ، فقلت اللهم لا تمتنى حتى ترينى رأس ابن زياد و أنا أتغدى ، فالحمد لله الذى أجاب دعوتى. ثم أمر فرمى به ، فحمل إلى ابن الزبير ، فوضعه ابن الزبير على قصبه ، فحركتها الريح فسقط ، فخرجت حيه من تحت الستار فأخذت بأنفه ، فأعادوا القصبه فحركتها الريح فسقط ، فخرجت الحيه فأزمت بأنفه ، فعل ذلک ثلاث مرات ، فأمر ابن الزبير فألقى فى بعض شعاب مكه. قال و كان المختار (رحمه الله) قد سئل فى أمان عمر بن سعد بن أبى وقاص ، فآمنه على أن لا يخرج من الكوفه فإن خرج منها

فدمه هدر. قال فأتى عمر بن سعد رجل فقال إنى سمعت المختار يحلف ليقتلن رجلا ، و الله ما أحسبه غيرک. قال فخرج عمر حتى أتى الحمام فقيل له أ ترى هذا يخفى على المختار فرجع ليلا فدخل داره ، فلما كان الغد غدوت فدخلت على المختار ، و جاء الهيثم بن الأسود فقعد ، فجاء حفص بن عمر بن سعد ، فقال للمختار يقول لک أبو حفص أنزلنا بالذى كان بيننا و بينک. قال اجلس ، فدعا المختار أبا عمره ، فجاء رجل قصير يتخشخش فى الحديد فساره ، و دعا برجلين فقال اذهبا معه ، فذهب فو الله ما أحسبه بلغ دار عمر بن سعد حتى جاء برأسه ، فقال المختار لحفص أ تعرف هذا فقال إنا لله و إنا إليه راجعون ، نعم. قال يا أبا عمره ألحقه به ، فقتله. فقال المختار (رحمه الله) عمر بالحسين ، و حفص بعلى بن الحسين ، و لا سواء. قال و اشتد أمر المختار بعد قتل ابن زياد و أخاف الوجوه و قال لا يسوغ لى طعام و لا شراب حتى أقتل قتله الحسين بن على (عليه السلام) و أهل بيته ، و ما من دينى أترک أحدا منهم حيا. و قال أعلمونى من شرک فى دم الحسين و أهل بيته ، فلم يكن يوونه برجل فيقولون هذا من قتله الحسين أو ممن أعان عليه إلا قتله ، و بلغه أن شمر [الأمالى الطوسى ، ص242] .

3. امام زين العابدين (ع)

1- عبد الله بن زبير حكومت حجاز را به دست گرفت و در مدت 9 سال حكومتش با بنى اميه گيرودار

داشت. امام سجّاد (ع) در این درگیری ها هیچ داخل نمی شد مردم هم چند دسته شدند گروهی رفتند دنبال مسائل سیاسی و گروهی دنبال مسائل علمی و دینی و احتجاجات و مناظرات در همین زمان بود که در مدینه فقهای هفت گانه فتوا می دادند که 2 تن از آنان شیعه و از تربیت شدگان ائمه بودند ، ولی تقیه می کردند :

الف : قاسم بن محمد ابی بکر که از حواریون امام سجاد (ع) بود.

ب : سعیدبن مسیب

2- امام سجاد از فرصت درگیری خطوط سیاسی استفاده کرد و تا می توانست مظلومیت سیدالشهداء را به مردم خاطرنشان کرد دائماً می گریست و از گریه به عنوان شعار استفاده می کرد.

3- حادثه عاشورا مردم را از خواب بیدار کرده بود لذا گروه زیادی از لشکرابن زیاد پشیمان شده بودند و توّابین را تشکیل دادند و از امام سجّاد خواستند رهبری آنان را به عهده بگیرد ولی حضرت تشخیص دادند دخالت نکنند و اندوه عجیبی بر دل مردم نشست.

4- واقعه حرّه؛ یعنی شورش مردم مدینه یکی از آثار موضع گیری امام سجاد است. در این فرصت شیعه در بصره و کوفه و مکه و مدینه محیط آرامی پیدا کرد تا تشکیلات خود را سامان دهد و کاری به دعواهای سیاسی ابن زبیر و امویها نداشته باشد.

5- بعد از حکومت ابن زبیر؛ آل مروان سرکار آمدند عبدالملک مروان به محض روی کار آمدن شروع کرد به شیعه تاختن حضرت سجاد (ع) را به شام برد تا تحقیر شود. او می خواست کلّاً کوفه را از روی محو کند ، لذا حجاج را به آنجا فرستاد.

امام باقر (ع) مشاهدات خود را از حجاج نقل می کند

: " آنگاه حجاج رسید؛ شیعه را با بدترین وضع می کشت و با کمترین سوءظن دستگیر می کرد و اگر به حجاج می گفتند فلان کس زندیق یا کافر است از نظر او بهتر بود که بگویند شیعه علی (ع) است". [شرح ابن حدید ، ج3 ، ص15] .

مردم برای اینکه خود را به حجاج نزدیک کنند برای خوشایند او تا می توانستند به علی (ع) دشنام می دادند. [سند فوق] .

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

4. امام باقر وامام صادق (علیهما السلام)

1- در این زمان که فشاری و تضییقاتی نبود و شیعه بسیج علمی و فرهنگی خود را انجام داد فقه شیعه و فرهنگ شیعه در این زمان تدوین و تدریس و منتشر شد.

فقط جابر جعفی 7000 حدیث از امام باقر (ع) نقل کرده در حالی که خودش مدّعی است که 50 هزار حدیث می داند و سینه ای برای دریافت آنها پیدا نمی کند.

محمد بن مسلم 30000 حدیث از امام باقر (ع) نقل کرده است.

2- در زمان امام صادق (ع) به تدریج فشار زیاد شد بارها بدون جهت امام را از مدینه به سوی بغداد بردند یکبار هر دو امام را. چندین بار منصور حضرت را به کوفه و بغداد می برد و آزار می داد.

3- روایت از امام صادق (ع) تنها از طریق شیعه نیست بلکه سایر فرق اسلامی روایت نقل کرده اند.

4- چهار هزار شاگرد با نام و نشان برای حضرت نقل کرده اند.

5- اکثر اصول اربعمائه از امام صادق (ع) است که کتب اربعه از همین اصول اربعمائه گرفته شده.

6- شمار شیعیان در این زمان به صدهزار نفر می رسد.

7- متأسفانه حکومت عباسی از محبوبیت

اهل بیت و شیعه استفاده کرد و مردم را گول زد و وقتی به حکومت رسید شروع به جنایت کرد. بالاخره منصور امام صادق (ع) را شهید و مسموم کرد و زمین را از خون علویان سیراب کرد و ناگزیر شیعیان دوباره خانه نشین شدند. [تاریخ شیعه ، مظفر ، ص93] .

5. امام کاظم (ع)

دورانی است که غالباً امام (14 سال) در زندان بودند و شیعیان حتی جرأت نمی کردند نام امام کاظم (ع) را ببرند و ناگزیر بودند ابی ابراهیم ، ابی الحسن ، عبدصالح ، عالم ، رجل بگویند و تقیه در زمان حضرت شدّت یافت و محیط رعب و وحشت برای علویان به وجود آمد.

هارون بالاخره حضرت را مسموم کرده و حتی اجازه نداد آن حضرت را تشییع کنند بلکه چند نفر حمّال تابوت حضرت را روی جسر بغداد گذاشتند و فریاد زدندهذا الامام الرفضهاما شیعیان پس از اطلاع تشییع جنازه باشکوهی کردند و بغض بنی عباس را به دل گرفتند.

در این زمان شیعیان کوفه و بصره و مکه و مدینه و یمن دست به شورش زدند بر علیه بنی عباس.

6. امام رضا (ع)

تشیع گسترش پیدا کرده بود محمد بن ابراهیم از اولاد حسن (ع) در کوفه قیام کرد و مردم بصره و مکه از او حمایت کردند بعد از فوتش مردم با محمد بن جعفر الصادق (ع) بیعت کردند و هرجا یک علوی پیدا می شد مردم دور او جمع می شدند و نهضتی به پا می کردند حتی تشیع تا دربار مأمون نفوذ کرد. فضل بن سهل وزیر مأمون و طاهر بن حسین فرمانده سپاه مأمون که بغداد را برای مأمون فتح کرد

و برادرش را کشت از شیعیان بودند.

و وقتی مأمون فهمید ترسید فضل را کشته و طاهر را از دربار بیرون کرد که بعداً سلسله طاهریان به دست او بنیانگذاری شد که شیعی بودند.

در این ایام امامت حضرت رضا (ع) شروع شد مأمون دعوت کرد و حضرت پس از مراحلی به سوی طوس حرکت کرد و سفر خود را چند ماه طولانی کرد تا با مردم تماس گرفته و شناخت مردم از حضرت بیشتر شود. مأمون گفت می خواهم از حکومت کناره گیری کنم و شما سزاوارتر هستید امام (ع) فرمود : "اگر خلافت حق تو است حق واگذاری نداری و اگر حق تو نیست چگونه می خواهی ببخشی مأمون متوسل به زور شد و..".

مأمون با این کار می خواست دل شیعیان را به دست آورد و جلو شورشهای علویان گرفته شود.

در زمان امام رضا (ع) شیعه نشاط و جنبشی کسب کرده و علناً حُب و ولای اهل بیت را اظهار می کردند.

7. امام نهم ، دهم ویازدهم (علیهم السلام)

1- مأمون امام جواد را از مدینه به بغداد فراخواند تا او را به ولایت عهدی خود منصوب کند و ام الفضل دختر خود را به عقد امام جواد درآورده و بالاخره همین زن به دستور معتصم امام را مسموم کرد. بنی عباس اصرار زیاد داشتند که مأمون از این کارها دست بردارد ، امّا او اعتنایی نمی کرد و علما را به سوی امام می فرستاد تا مناظره کنند ، مثلاً یحیی بن اکثم.

امام جواد (ع) به بغداد برگشت تا توسط معتصم مجدداً به بغداد فراخوانده شد. گاهی امام را زندان می کرد و گاهی آزاد می گذاشت. از روی نیرنگ نامه ای به حضرت

نوشت که می خواهد مردم را برای بیعت با حضرت دعوت کند و این طرح به قیمت محبوبیت امام تمام شد ، ولی کینه خلیفه زیادتر شد و حضرت را به زندان انداخت و پس از آزادی آن حضرت را مسموم کرد.

همسر بی وفا پیکر امام را در حالی که زهر نوشیده بود تنها گذاشت. شیعیان بر گرد خانه جمع شده و تشییع جنازه کردند و پیمان مرگ بستند به هر قیمت شده و حتی اگر معتصم ممانعت کرد ایستادگی کنند.

2- امام هادی (ع) در مدینه مرجع شیعیان بود؛ زمام امور در این زمان به دست متوکل بود. او شدیداً کینه علی (ع) و اهل بیت را داشت. مجدداً دشنام به علی را علنی و رسمی کرد.

جنایات متوکل در تاریخ شیعه شگفت آور است؛ به آب بستن قبر امام حسین (ع) ، شخم زدن و ممانعت از زیارت و سه مردم بغداد بر دیوارهای شهر بر ضد متوکل شعار می نوشتند.

متوکل علویان را زندان می کرد امام هادی را به سامرا آورد تا ارتباطش قطع شود ، به امام اسائه ادب می کرد؛ شبانه به خانه امام شیعیان حمله می کرد تا آنجا که فرزند متوکل پدر را به خاطر جنایاتش به قتل رساند و بالاخره امام هادی باسم معتّز مسموم شد.

3- امام عسگری هم به همراه پدر به سامرا احضار شده بود وضع شیعه در این زمان بسیار سخت بود.

در زمان این امام قم وضع خوبی داشت از مراکز مهم علمی شیعه به شمار می رفت ، مؤلفین فراوانی از شیعه در قم ، مدائن ، بغداد و سامراء هم شیعیان بسیاری بودند که با امام رابطه مخفی داشتند.

8. درزمان غیبت

-1

رابطه امام و شیعیان در غیبت صغری توسط 4 نائب بود عثمان بن سعید و فرزندش ، حسین بن روح و علی بن محمد سمری. همه این سفراء در بغداد سکونت داشتند و مدفن همه بغداد است که اکنون مزار عاشقان است.

2- در زمان غیبت صغری تشیع به خصوص در عراق و ایران مشعل دار علم و دانش بوده و بغداد و قم از مراکز علمی آن زمان بوده که دانشجویان و اندیشمندان و نویسندگان زیادی داشته است.

4. شیعه در زمان خلفا

1. خلفای ثلاثه

با انزوای علی (ع) از خلافت عملاً شیعه در زمان خلفا منزوی شد و به تدریج امنیت هم از اجتماعات شیعی برداشته شد و در هرجا تهدید می شدند. در عین حال تلاشهایی هم می شد.

1- با همه مخالفتهای عثمان ابوذر در مدینه با صدای بلند فریاد می زد : ادبّوا اولادکم علی حبّ علی و من ابی فانظروا فی شأن اُمّه.

2- جابر ابن عبدالله انصاری هم چون ابوذر در محیط خفقان مردم را به ولای علی (ع) دعوت می کند.

بالاخره ابوذر را تبعید به شام و در آنجا هم دست از کار خود؛ یعنی تبلیغ شیعه برنداشت به طوری که معاویه از ترس شورش مردم او را به مدینه بازگرداند و از مدینه تبعید به ربذه شد و از گرسنگی از دنیا رفت. [ابن حدید ، ج2 ، ص376] .

(از ابی ذر نقل شده به میثم تمار)

کان دخلنی یوم خبرنی سیدی و مولای علی بن أبی طالب قال و ما قال لک قال أتیت الباب فقیل لی نائم فنادیت انتبه أیها النائم فو الله لتخضبین لحیتک من رأسک فقال صدقت و أنت و الله لیقطعن

يديک و رجليک و لسانک و لتصلبن فقلت و من يفعل ذلک يا أمير المونين فقال ليأخذنک العتل الزنيم ابن الأمه الفاجره عبيد الله بن زياد قال فامتلأ غيظا رجع إلى الحديث الأول قال فدعانى فقال ما يقول هذا قال قلت بل أنا الصادق و مولى الصادق و هو الكذاب الأشر فقال ابن زياد لأقتلنک قتله ما قتل أحد مثلها فى الإسلام قال فقلت و الله لقد أخبرنى مولاى أن يقتلنى العتل الزنيم فيقطع يدى و رجلى و لسانى ثم يصلبنى قال فقال و ما العتل الزنيم فإنى أجده فى كتاب الله قال قلت أخبرنى مولاى أنه ابن المرأه الفاجره قال فقال و الله لأكذبنک و لأكذبن مولاک فقال لصاحب حرسه : أخرجه فاقطع يديه و رجليه و دع لسانه حتى يعلم أنه كذاب مولى الكذاب قال فأخرجه ففعل ذلک به.

قال صالح فأتيت أبى متشحطا بدمه ثم استوى جالسا فنادى بأعلى صوته من أراد الحديث المكتوم عن على بن أبى طالب أمير المؤمنين (ع) فليستمع فاجتمع الناس فأقبل يحدثهم بالعجائب قال و خرج الأشقى على نعته ذلک فلما رأى الناس حوله يكتبون رجع إلى ابن زياد فقال أصلح الله الأمير تركت أخبث شىء منه قال و ما هو قال لسانه إنه ليحدث بالعجب قال فبادروه فاقطعوا لسانه قال فبادر الحرسى فقال أخرج لسانک قال فقال ميثم أ لا زعم ابن الفاجره أنه يكذبنى و يكذب مولاى هلک فأخرج لسانه فقطعه فقال صالح بن ميثم فأرسل إلى جذع من تلک النخله فصلب أبى عليه قال و قد كان أخبره على (ع) على أى ربع يصلب قال فأخذ أبى مسمارا و كتب عليه اسمه فسمره فى الجذع

الذی أخبره به بلا علم النجار فلما أتی بالخشبه رأیت المسمار علی قامه منه علیه اسمه رحم الله میثم [الاختصاص ، ص73] .

3- عثمان ، عمّار یاسر را به خاطر تبلیغاتش مجازات کرد و استخوانهای پهلویش را شکست.

2. معاویه

1- فرمان معاویه به عمّال :

انظروا من قامت علیه البینه انّه یحبّ علیاً و اهل بیته فامحوه من الدیوان و اسقطوا عطائه. [اسد حیدر ، ص31] .

برئت الذمّه ممّن روی شیئا فی فضل ابی تراب و اهل بیته

2-تختم مجالس الوعظ فی الشام بشتم علی (ع) و یقتل کل من اتّهمه بحبّ علی (ع) و هدم داره و قُطع الایدی و الالسن.

3- گاهی جنازه شهیدی در راه ولایت را در راهها می انداختند و تا مدتی دفن نمی کردند. [اسد حیدر ، ص33] .

4- از مردم بیعت می گرفتند که همه عبد یزید باشند. [اسد حیدر ، ص34] .

5-...و منع معاویه من الروایه عن علی (ع) .

خلافت علی (ع) طولی نپائید و وضع شیعه وارد مرحله جدیدی شد فشار ، اختناق ، تبعید ، شکنجه و قتل وضع شیعه در زمان معاویه است.

1- در زمان معاویه ، امام مظلوم شیعه ، حضرت مجتبی (ع) مجبور به صلح شد.

2- امام باقر (ع) : " چه ظلم و ستم هائی که از قریش بر شیعیان که محبوب مردم بودند وارد شد قریش برای غصب خلافت از ما متحد شدند و با ما جنگیدند و ما را به شهادت رساندند به ما نیرنگ زدند پیمان صلح را شکستند و در زمان غربت امام حسن (ع) عده قلیلی دور او بودند و...". [شرح ابن حدید

، ج3 ، ص15] .

3- از بندهای صلح نامه ، یکی تعطیل سبّ به علی بود و تعطیل آزاررسانی به شیعیان.

امّا معاویه به هیچ کدام عمل نکرد و بر منبر کوفه صلحنامه را در حضور مردم زیر دو پایش گذاشت. [طبری ، ج6 ، ص93 - ابن حدید ، ج4 ، ص6] .

4- پس از قرارداد صلح معاویه شخصاً دشنام به علی (ع) می داد و به کارگزاران خود دستور داد در منابر و تعقیبات نماز دشنام بگویند وقتی به او انتقاد کردند گفت به خدا قسم دست از این کار برنمی دارم تا وقتی کودکان با دشنام به علی رشد کنند.

5- معاویه به کارگزارانش بخشنامه کرد : من مصونیت کسی که در فضیلت ابوتراب روایت کند سلب کردم. [شرح ابن حدید ، ج3 ، ص15] .

[تاریخ شیعه ، مظفر ، ص58] .

6- ابن ابی الحدید می گوید مردم کوفه بیش از هرجا مورد آزار و اذیت معاویه قرار گرفتند چون شیعه بودند معاویه کوفه و بصره را به دست زیاد بن ابیه داد چون او قبلاً از شیعیان بود و کاملاً آنان را می شناخت تعداد زیادی را دستگیر کرد و به قتل رساند و دست و پاها را می برید. چشمان شیعیان را از حدقه در می آورد و بر درخت خرما به دار می کشید و گروهی را تبعید می کرد تا جایی که هیچ فرد نامور شیعه در کوفه باقی نمانده بود. [ابن حدید ، ج3 ، ص15] .

7- هیچ کس جرأت نمی کرد آشکارا ولاء علی و آل محمد (ص) را ابراز کند وگرنه باید گردنش را برای شمشیر معاویه آماده کند و

افرادی هم که جرأت می کردند مانند حجربن عدی و یارانش با وضع اسفباری به شهادت رسیدند. [مروج الذهب ، ج2 ، ص36 - تاریخ ابوالفداء ، ج1 ، ص183] .

8- حتی معاویه به اینها اکتفا نکرد و درصدد قتل امام حسن (ع) برآمد و با دسیسه و توطئه ، آن حضرت را با سم به دست جعده دختر اشعث همسر امام مسموم کرد و وقتی خبر شهادت امام را شنید به سجده افتاد ، چنانچه طبری ، ابن قتیبه ، ابوالفداء و... نوشته اند.

خلاصه روزگار معاویه اوج زمان شیعه کشی و شیعه ستیزی بوده است و این فرهنگ تا سالهای سال در نسلهای آینده ماند به طوری که بایدساعتها پدرها با فرزندانشان حرف بزنند تا آنها را قانع کنند که علی (ع) بر حق است.

3. منصور

1- منصور دوانیقی یک پزشک مسیحی استخدام کرده بود تا افرادی که میل نداشت تظاهر به قتلش شود با سمّ او را بکشند. [اسد حیدر ، ص42] .

2- یکی از علویین را که به امر منصور گرفتند آنقدر زدند که خونش جاری و لباسش را پاره کردند و تشنگی بر او فشار آورده بود ولی از ترس منصور کسی جرأت آب دادن به او را نمی کرد ، مگر یک نفر ...

3- طرفداران حکومت حق در زندان منصور بودند. زندانی که شب و روزش شناخته نمی شد و بعد هم سقف زندان بر آنها خراب گردید.

4- معلّی بن خنیس از اصحاب امام صادق (ع) بود. والی جور او را کشت و اموالش را مصادره کرد.

[اسدحیدر ، ص76] .

5-...والمنصور اول من اوقع الفتنه بین العباسیین و العلویین و کانوا شیئا واحدا.

6-قد

حاول عدّه مرات ان يفتک بالامام جعفر بن محمد الصادق (ع) و ارسل اليه من يحضره عنده مرّات و قدغَرم على الحج سنه 147 لاجل القبض على الامام فلم يتمّ له ذلک.

7-انّ بعض المورخين قدذكر انّ المنصور قد حبس الامام الصادق.

8-...و كان المنصور كلّما دَخَلَ المدينه فلايهمّه امر الّا الوقيعه بابى عبدالله.... [الامام الصادق ، اسدحيدر] .

9-و ارسل المنصور محمد بن ربيع و امره اَن يأتى بالامام الصادق (ع) على الحاله التى هو عليها و ان لايدخل من الباب بل من الجدار ليلاً فوجده قائماً يصلّى و قال (ع) بعد صلاته دَعْنى البس ثيابى فلم يأذن له... الى اَن قال الصادق (ع) فصيرنى الى بعض حبوسک حتّى يأتينى الموت فهو منّى قريب.

10-قال المنصور لنديمه : لقد قتلت من اولاد فاطمه مأئه و بقى سيدهم و امامهم مع انّ المنصور كان من اكبر دعاه للعلويين !! نعم المُلک عقيم.

11-ما ، عن الأمالى للشيخ الطوسى المفيد عن ابن قولويه عن محمد بن همام عن أحمد بن موسى النوفلى عن محمد بن عبد الله بن مهران عن معاويه بن حكيم عن عبد الله بن سليمان التميمى قال لما قتل محمد و إبراهيم ابنا عبد الله بن الحسن بن الحسن (ع) صار إلى المدينه رجل يقال له شيبه بن غفال ولاه المنصور على أهلها فلما قدمها و حضرت الجمعه صار إلى مسجد النبى (ص) فرقى المنبر و حمد الله و أثنى عليه ثم قال أما بعد فإن على بن أبى طالب شق عصا المسلمين و حارب المؤمنين و أراد الأمر لنفسه و منعه أهله فحرمه الله عليه و أماته بغصته و هواء ولده يتبعون أثره فى الفساد و طلب الأمر

بغیر اسلٰ□□O له فهم فی نواحی الأرض مقتولون و بالدماء مضرجون قال فعظم هذا الکلام منه علی الناس و لم یجسر أحد منهم ینطق بحرف فقام إلیه رجل علیه إزار قومسی سخین فقال و نحن نحمد الله و نصلی علی محمد خاتم النبیین و سید المرسلین و علی رسل الله و أنبیائه أجمعین أما ما قلت من خیر فنحن أهله و ما قلت من سوء فأنت و صاحبک به أولی فاختبر یا من رکب غیر راحلته و أکل غیر زاده ارجع مأزورا ثم أقبل علی الناس فقال أ لا أنبئکم بأخلی الناس میزانا یوم القیامه و أبینهم خسرانا من باع آخرته بدنیا غیره و هو هذا الفاسق فأسکت الناس و خرج الوالی من المسجد لم ینطق بحرف فسألت عن الرجل فقیل لی هذا جعفر بن محمد بن علی بن الحسین بن علی بن أبی طالب صلوات الله علیهم [بحارالأنوار ، ج47 ، ص165] .

12-و کان المعلی من شیعه اهل البیت فطلب منه داود ان یدُلّه علی المخلصین من شیعه اهل البیت فامتنع و هدّده بالقتل و اَمَّر علی امتناعه...فَاَمر داود بقتله.

13-و عن سفیان أیضا و قد قال الصادق (ع) له : " أنت رجل یطلبک السلطان إلی آخره و قد تقدم" [کشف الغمه ، ج2 ، ص201] .

14- منصور اموالی را به مأمورین خود داد تا به عنوان ناشناس و به اسم زکات به علویین و از جمله امام صادق (ع) بدهند و رسید کتبی بگیرند امام تا مأمور را دید بدون آنکه مأمور حرفی بزند فرمود : اتّق الله و لاتعزّن اهل بیت [الامام الصادق ، اسدحیدر] .

عَنْ جَعْفَرِ بْنِ

مُحَمَّدِ بْنِ الْأَشْعَثِ قَالَ قَالَ لِی أَ تَدْرِی مَا کانَ سَبَبُ دُخُولِنَا فِی هَذَا الْأَمْرِ وَ مَعْرِفَتِنَا بِهِ وَ مَا کانَ عِنْدَنَا مِنْهُ ذِکرٌ وَ لَا مَعْرِفَهُ شَیءٍ مِمَّا عِنْدَ النَّاسِ قَالَ قُلْتُ لَهُ مَا ذَاک قَالَ إِنَّ أَبَا جَعْفَرٍ یعْنِی أَبَا الدَّوَانِیقِ قَالَ لِأَبِی مُحَمَّدِ بْنِ الْأَشْعَثِ یا مُحَمَّدُ ابْغِ لِی رَجُلًا لَهُ عَقْلٌ یودِّی عَنِّی فَقَالَ لَهُ : أَبِی قَدْ أَصَبْتُهُ لَک هَذَا فُلَانُ بْنُ مُهَاجِرٍ خَالِی قَالَ فَأْتِنِی بِهِ قَالَ فَأَتَیتُهُ بِخَالِی فَقَالَ لَهُ أَبُو جَعْفَرٍ یا ابْنَ مُهَاجِرٍ خُذْ هَذَا الْمَالَ وَ أْتِ الْمَدِینَهَ وَ أْتِ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْحَسَنِ بْنِ الْحَسَنِ وَ عِدَّهَ مِنْ أَهْلِ بَیتِهِ فِیهِمْ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ فَقُلْ لَهُمْ : إِنِّی رَجُلٌ غَرِیبٌ مِنْ أَهْلِ خُرَاسَانَ وَ بِهَا شِیعَهٌ مِنْ شِیعَتِکمْ وَجَّهُوا إِلَیکمْ بِهَذَا الْمَالِ وَ ادْفَعْ إِلَی کلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ عَلَی شَرْطِ کذَا وَ کذَا فَإِذَا قَبَضُوا الْمَالَ فَقُلْ إِنِّی رَسُولٌ وَ أُحِبُّ أَنْ یکونَ مَعِی خُطُوطُکمْ بِقَبْضِکمْ مَا قَبَضْتُمْ فَأَخَذَ الْمَالَ وَ أَتَی الْمَدِینَهَ فَرَجَعَ إِلَی أَبِی الدَّوَانِیقِ وَ مُحَمَّدُ بْنُ الْأَشْعَثِ عِنْدَهُ فَقَالَ لَهُ أَبُو الدَّوَانِیقِ مَا وَرَاءَک قَالَ أَتَیتُ الْقَوْمَ وَ هَذِهِ خُطُوطُهُمْ بِقَبْضِهِمُ الْمَالَ خَلَا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ فَإِنِّی أَتَیتُهُ وَ هُوَ یصَلِّی فِی مَسْجِدِ الرَّسُولِ ص فَجَلَسْتُ خَلْفَهُ وَ قُلْتُ حَتَّی ینْصَرِفَ فَأَذْکرَ لَهُ مَا ذَکرْتُ لِأَصْحَابِهِ فَعَجَّلَ وَ انْصَرَفَ ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَی فَقَالَ یا هَذَا اتَّقِ اللَّهَ وَ لَا تَغُرَّ أَهْلَ بَیتِ مُحَمَّدٍ فَإِنَّهُمْ قَرِیبُو الْعَهْدِ بِدَوْلَهِ بَنِی مَرْوَانَ وَ کلُّهُمْ مُحْتَاجٌ فَقُلْتُ وَ مَا ذَاک أَصْلَحَک اللَّهُ قَالَ فَأَدْنَی رَأْسَهُ مِنِّی وَ أَخْبَرَنِی بِجَمِیعِ مَا جَرَی بَینِی وَ بَینَک حَتَّی کأَنَّهُ کانَ ثَالِثَنَا قَالَ فَقَالَ لَهُ أَبُو جَعْفَرٍ یا

ابْنَ مُهَاجِرٍ اعْلَمْ أَنَّهُ لَيسَ مِنْ أَهْلِ بَيتٍ نُبُوَّهٍ إِلَّا وَ فِيهِ مُحَدَّثٌ وَ إِنَّ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ مُحَدَّثُنَا الْيوْمَ وَ كانَتْ هَذِهِ الدَّلَالَهُ سَبَبَ قَوْلِنَا بِهَذِهِ الْمَقَالَهِ [الكافى ، ج1 ، ص475] .

15- جمعی از پیروان اهل بیت را در "ربذه" جمع و به آهن بستند و شلاق زدند و به زندان تنگ و تاریک انداختند.

16- فرزند پدری را در زندان کشتند و سر فرزند را به پدر دادند. پدر در زندان مشغول نماز بود. همین که فارغ شد سر بریده فرزند را دید که در راه دفاع از اهل بیت داده ، گفتاهلاً و سهلاًتو مصداق آیهالّذِینَ یوفُونَ بِعَهْدِ اللّهِ وَ لا ینْقُضُونَ الْمِیثاقَ [رعد/20] .

هستی.

17- طرفداران اهل بیت را زنده لای دیوار می گذاشتند و جمعیت هائی در زندان منصور زیر شکنجه و بعضی مرده و...تا عاقبت فرمان صادر شد که سقف زندان را بر سر آنها خراب کنند.

4. هارون

1- هارون الرشید به فرماندار مدینه دستور داد که هر روز علویین را حاضر و غائب کند تا مبادا یکی از آنها بیرون رود.

2- هارون الرشید حتی ناراحت بود که چرا علی (ع) خلیفه چهارم است و چنان مالک بن انس را بزرگ می کرد تا مردم را از مسیر اهل بیت (ع) منحرف کند.

5. متوکل

1- نزد متوکل عباسی در شعری ذمّ شیعه شد 3 هزار دینار بر سر شاعر نثار و فرمانداری بحرین و یمامه را به او دادند. [اسدحیدر ، ص146] .

2- با اینکه متوکل به احمد حنبل (به خاطر آنکه احمد حکومتش را تصویب و لازم الاطاعه اش می دانست) عشق می ورزید ، همین که به متوکل گفتند

احمد حنبل در خانه خود مهمان شیعه و علوی دارد خانه اش را کنترل کردند و وارد شدند. احمد ، سوگند یاد کرد که علوی اینجا نیست؛ باور نکردند همه منزل را جستجو کردند حتی در منزل چاهی بود شمع روشن و چاه را جستجو کردند. [اسد حیدر ، ج4 ، ص502] .

3- متوکل عباسی شیعه را مهدورالدم و المال می دانست.

4- در زمان متوکل کسی حدیثی در فضیلت امام حسن و حسین (علیهماالسلام) خواند امر کرد 1000 شلاق بزنند بعد به او گفتند ناقل حدیث سنّی است ، 500ضربه تخفیف داد.

5- متوکل به عامل خود در مصر دستور داد که پیروان اهل بیت را در فشار قرار دهد و آنها را طرد کند او هم بزرگان شیعه را در مصر کشت و عدّه ای را بر مرکب خشن سوار و به بغداد تبعید کرد.

3. جغرافیای شیعه وشهرهای شیعه نشین

1. عراق

1- سپاه فاتح اسلام در مقابل کسری کوفه را به صورت شهر درآورد ، لذا کوفه الجند می گفتند.

2- امیرالمؤمنین کوفه را پایتخت حکومت اسلامی قرار داد.

3- مردم کوفه قبل از ورود علی (ع) شیعه و علاقه مند به حضرت بودند بدین جهت حضرت این نقطه را انتخاب کرد.

4- معاویه بیشترین تلاشش محو و نابودی عراق و به خصوص شهر کوفه بود.

5- دعوت کنندگان از حضرت حسین (ع) در دنیای اختناق اسلام مردم کوفه بودند و به جز جوانان بنی هاشم اکثریت شهیدان دشت کربلا از کوفه هستند و گروه بسیاری در زندان بودند که نتوانستند کربلا بیایند.

6- رمز موفقیت عباسیان در عراق شعار حمایت و خونخواهی اهل بیت بود.

7- جنبش ها و قیامهای متعددی توسط علویان در کوفه

انجام شد؛ توابین ، مختار ، زید بن علی و...

8- خلفای عباسی وقتی دیدند نمی توانند با مردم عراق به هیچ وجه دربیفتند شروع کردند به امتیاز دادن به شیعه شهرهای زیارتی را آباد کردند ، مراسم عزاداری را آزاد گذاشتند و...

9- حکومت های شیعی در عراق مثل آل بویه ، بنی مزید ، بنی شاهین و حکومت مغول و... به پیشرفت شیعه در این سرزمین کمک زیادی کرد.

10- در سال 362 در یک محله شیعه نشین بغداد (کرخ) آتش سوزی به راه انداختند که 17000 نفر شیعه کشته و 3000 دکان و 33 مسجد و اموال زیادی آتش گرفت. [تاریخ ابوالوفاء]

11- در سال 448 شیعه بغداد را خیلی اذیت کردند بعضی را بر در دکانشان به دار می آویختند و شیخ طوسی از بغداد گریخت و خانه و کتابخانه اش غارت شد. [المنتظم فی تاریخ الملوک ، ص172] .

12- در سال 1047 عثمانی ها یورش آورده و به شیعیان عراق هجوم بردند. قتل ، تجاوز ، غارت ، آتش سوزی ، کتاب سوزی و... نمونه کارهای آنها بود.

13- با آمدن آل بویه شیعه نزج گرفت بارگاهها و ضریح های ائمه ساخته شد شهرهای زیارتی آباد و شلوغ شد و مراسم عزا شکوه بی سابقه ای پیدا کرد.

14- موضع مغولها در مورد تشیع مختلف بود. هلاکوخان به صراحت حمایت می کرد و ترویج می نمود. سلطان محمد خدابنده و پسرش ابوسعید بهادرخان خیلی تلاش کرد در ترویج شیعه بعضی دیگر مانند غازان خان و محمودخان اظهار نمی کردند. ایلخانیان اعلام حکومت شیعی در عراق کردند و بناهای بزرگی ساختند. صفوی ها هم با نام تشیع بر عراق و ایران حکومت کردند.

15- با

سلطه عثمانی ها وضع شیعه در عراق عوض شد مذهب خلفای عثمانی حنفی بود سیاست های تضییق و اختناق خیلی به شیعه فشار آوردند.

16- پس از پایان حکومت عثمانی های ترک در عراق و آغاز حکومتهای شرفاء مکه شیعه گشایشی یافت و در اداره مملکت سهیم شد.

17- از شهرهای عراق یکی حلّه است شهری است دانش پرور و منطقه ای شیعه نشین و حوزه علمیه بزرگی دارد. ابن ادریس حلّی ، ابن نما ، آل طاوس ، آل سعید ، محقق حلّی ، علامه حلّی و پدر و پسرش از این خطّه برخواستند و قبورشان در آنجا است. تا سال 1000هجری حوزه فعالی داشت و شاعران بسیار زبردستی پرورش و تربیت کرد.

18- کاظمین شهر دیگر عراق مدفن مبارک 2 امام شیعه است اوائل به عنوان گورستان بغداد محسوب می شد پس از دفن این 2 امام به صورت شهر درآمد و شیعیان به این نقطه هجوم آوردند. در زمان خلفای عباسی مردم کاظمین از آزادی بیشتری در انجام مراسم دینی برخوردار بودند.

19- شهر دیگر سامراء است که معتصم در سال 320 تأسیس کرده و پایتخت خود قرار داد و در اوائل فقط نیروهای نظامی و اداری مردم این شهر را تشکیل می دادند امّا بعد از ورود دو امام هادی و عسگری شیعه به تدریج به این شهر روآوردند [تاریخ شیعه ، مظفر. یعقوبی می نویسد :]

وقتی امام هادی (ع) وفات یافت مردم در شارع ابی احمد بر بدنش نماز خواندند و جمعیت رو به فزونی و در حال گریه و ناله شدید بودند ، لذا نعش را به خانه آن حضرت بازگردانده و در همان جا دفن

کردند. تا زمان ایوبی ها تشیع در سامراء بود و از این زمان رکود داشت تا زمان میرزای شیرازی. [تاریخ یعقوبی ، ج3 ، ص225] .

20- شمال عراق و شهر موصل مرکز تشیع بوده. هم اکنون در موزه عراق محرابی است با نام 12 امام که از این ناحیه است. در موصل و نصیبین 2 حکومت شیعه وجود داشت ، حکومت آل حمدان و آل مسیب. لکن صلاح الدین ایوبی با حمله به این منطقه شیعه را تارومار کرد و به دنبال او عثمانی ها ضربه زدند. هم اکنون مردم موصل چاه هائی می شناسند که با کشته های شیعه پر شده و زیارتگاه شده است.

21- بصره پس از پیروزی مسلمین بر ایران تأسیس شد. محل جنگ صفین بود. گروهی از مردم بصره به عایشه جواب مثبت دادند و گروه دیگر به معارضه با آنان پرداختند که در زمان بنی امیه شیعه بصره در اکثریت نبود به همین دلیل در طول تاریخ ضرباتی که کوفه خورده بصره نخورده تنها در زمان معاویه سمره بن جندب در غیاب زیاد بن ابیه 8000 نفر را از بصره کشت ابوالسوار عددی می گوید : سمره از اقوام من 74 مرد را در یک روز کشت که همه آنها حافظ قرآن بودند. [طبری ، ج6 ، ص132] .

البته در بصره شخصیتهای شیعی بزرگی هم بودند مثل یزید بن مسعود نهشلی که داماد و شیعه حضرت علی بود و حدود ده هزار نفر جنگجو داشت و دست تقدیر یاری نکرد که به کمک امام حسین (ع) بیاید بعد از زمان بنی امیه شیعه در بصره در اکثریت بودند تا زمان حال. [

تاریخ شیعه ، مظفر] .

بغداد

1- منصور ، بغداد را پایتخت قرار داد و به سرعت آباد شد. کاخهای بلند ساخته شد. شیعیان هم به سرعت مناطقی از این شهر را پر کردند. در اواخر قرن چهارم ، علیرغم مخافت عباسیان ، شیعه با قدرت پرچم خود را در بغداد بالا برد و با آمدن آل بویه استحکام پیدا کرد.

2- در حکومت ال بویه دانش و شمشیر دست به دست هم داده به کمک مذهب اهل بیت آورده اند حوزه درسی وسیعی در بغداد تشکیل شد و دانشمندان بزرگی از شیعه پرورش یافتند.

3- فقه جعفری به طور رسمی گسترش پیدا کرد. ابن قولویه ، شیخ مفید ، شریف رضی ، شریف مرتضی و شیخ طوسی رضوان الله علیهم دستاورد این سالها بودند در این منطقه.

4- نواب اربعه ، شیخ کلینی و...

5- شیعه در بغداد مراسم عزاداری خامس آل عبا و جشن غدیر خُم را با شکوه هرچه تمامتر برگزار می کرد.

6- بعد از آل بویه بین شیعه و سنی در بغداد درگیری شد و حوزه علمیه از بغداد منتقل شد.

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

کربلا

1- محل اقامت طایفه بنی اسد از پیروان خاندان علی (ع) بود.

2- حادثه عاشورا با ابعاد وسیعش در آنجا رخ داد.

3- در زمان اموی ها ابنیه ای ساختند ، ولی هارون الرشید ویران کرد و درخت سدری را که کنار قبر (مطهر سیدالشهداء) بود و راهنمای خوبی برای زائران بود قطع کرد و قبر امام را شخم زد. روایتی هم از پیامبر

(ص) رسیده که 3 مرتبه فرمود : قَالَ كُنْتُ عِنْدَ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ فَسَأَلَهُ جَرِيرٌ عَنْ خَبَرِ النَّاسِ فَقَالَ

تَرَكتُ الرَّشِيدَ وَ قَدْ كرَبَ قَبْرَ الْحُسَينِ (ع) وَ أَمَرَ أَنْ تُقْطَعَ السِّدْرَةُ الَّتِی فِيهِ فَقُطِعَتْ قَالَ فَرَفَعَ جَرِيرٌ يدَهُ وَ قَالَ اللَّهُ أَكبَرُ جَاءَنَا فِيهِ حَدِيثٌ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) أَنَّهُ قَالَ لَعَنَ اللَّهُ قَاطِعَ السِّدْرَهِ ثَلَاثاً فَلَمْ نَقِفْ عَلَی مَعْنَاهُ حَتَّی الْآنَ لِأَنَّ الْقَصْدَ بِقَطْعِهِ تَغْييرُ مَصْرَعِ الْحُسَينِ (ع) حَتَّی لَا يقِفَ النَّاسُ عَلَی قَبْرِهِ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص464] .

که مردم تا آن زمان نمی فهمیدند.امالی طوسی ، مجلس یازدهم.

4- در زمان مأمون مرقد امام تجدید بنا شد ، مجدداً به دست متوکل ویران گردید.

5- در زمان منتصر پسر متوکل تجدید بنا شد. [کامل ابن اثیر ، 7/36] .

6- محمد بن زید علوی ، داعی صاحب طبرستان ، قبور شهداء را تجدید بنا کرد.

7- ال بویه در بازسازی مشاهد مشرفه و مرقد امام حسین (ع) و شهدا خیلی نقش داشتند و همواره در حال تعمیر و بازسازی بوده.

8- در سال 1216 (ه ق) وهابی ها کشتار عظیمی در کربلا راه انداختند. بر هیچ سال خورده و کودکی رحم نکردند طیّ یک شب ده هزار نفر را کشتند و خزانه های مرقد شریف را که جواهرات نفیسی در آن بود غارت کردند.

9- در سال 1241 قمری به کربلا یورش بردند و از رساندن آذوقه به اهالی شهر جلوگیری و...

شهر را محاصره کردند. [تاریخ شیعه ، مظفر] .

10- در سال 1285 قمری به دلیل اینکه مردم کربلا به حکومت عثمانی مالیات نمی دادند ، حمله کردند و شهر را به توپ بستند و با سپاه ، سواره وارد صحن عباس (ع) شدند و هرکس به قبر پناه برد کشتند.

11- در سال 1335

عثمانی ها واقعه ای آفریدند که کمتر از وقایع قبل نبود.

12- کربلا تا اوائل قرن 12 کانون علم و دانش مکتب اهل بیت بود شیخ یوسف بحرانی (صاحب حدائق) ، میرسید علی طباطبائی (صاحب ریاض) و پسرش سید محمد مجاهد و... از علمای کربلا هستند پس از آن حوزه به نجف اشرف منتقل شد.

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

نجف اشرف

1- محل دفن امیرالمؤمنین (ع) که فرزندانش شبانه و مخفیانه به خاک سپردند چون می دانستند حکومت در آینده به دست بنی امیه خواهد افتاد و خوارج هم ممکن است اسائه ادب بکنند.

فقط فرزندان حضرت ، محل قبر را می دانستند و امام صادق (ع) عده ای از اصحاب ویژه خود را به آن قبر رهنمون کرد و هربار به زیارت حضرت امیر (ع) می رفت چند نفر را با خود می برد. قبر به صورت دکه ای بود که سیل خراب کرد. حضرت صادق (ع) به صفوان جمّال دستور داد دوباره بنا کند.

2- اولین کسی که گنبد برافراشت هارون بود!! همین کسی که بارگاه حضرت سیدالشهداء را ویران کرد سپس محمد بن زید علوی و بعد ال بویه...

3- به تدریج نجف به صورت شهر درآمد و حوزه علمیه بزرگی تشکیل شد. نجف به عنوان یک مرکز شیعی تأسیس شد.

4- سعودی ها 2 بار به نجف یورش بردند. یک بار 1216 (ه ق) ، پس از حمله به کربلا ، ولی در حمله به نجف شکست خوردند. دفعه دوم 1221 شب نهم صفر یک ساعت قبل از بامداد در حالی که مردم خواب بودند حمله کردند مردم به محض بیداری مقاومت کردند و راه های ورودی را بستند و آنان را محاصره کردند

و بالاخره با دادن کشته های زیادی فرار کردند.

5- در سال 1333 (ه ق) نجف در مقابل عثمانیها و تجاوزات آنها مقاومت کرد و نگذاشت وارد شهر شوند و جنایاتی انجام دهند.

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

6- انگلیسی ها در سال 1336 (ه ق) چهل روز نجف را محاصره کردند و بالاخره یازده نفر از رجال نجف را دستگیر کرده و به دار آویختند و بقیه را تبعید کردند که حدود 80 نفر بودند.

7- نجف حدود 5/1 قرن مرکز مراجع تقلید شیعه بود.

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

کوفه

1- در سال 17 هجری تأسیس شد. از بزرگترین شهرهای مملکت اسلامی بود. چند سال پایتخت بود.

2- حاکمانی چون زیاد بن ابیه ، ابن زیاد و حجّاج را به خود دیده با زندانهای مخوف و کشتارهای فجیع.

3- از بزرگترین شهرهای شیعه نشین بوده ، در طول قرن های تاریخ اسلام.

4- در قرون سوم و چهارم هجری تشیع در این شهر استقلال داشت با اینکه خلیفه از بنی عباس بود.

5- تاریخ کوفه فراز و نشیب های زیادی داشته و باید قضاوت عادلانه ای درباره اش داشت.

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

2. ایران

قم از همان قرن اول شیعه بوده.

1- پس از فتح ایران به صورت یکی از اقطار اسلامی درآمد.

2- تا ایام خلافت حضرت علی (ع) ایران ، با تشیع آشنائی نداشت و در جنگ های حضرت ایرانیان حضور نداشتند.

3- در کربلا تنها یک ایرانی حضور داشت. (غلام ترک)

4- تشیع در ایران بعد از قرن اول در زمان امام پنجم و ششم ظهور کرد این دو امام شیعیانی در ایران داشته و از طریق مکاتبه رابطه داشتند و حقوق مالی خود را

برای امام می فرستادند.

5- نخستین مرکز تشیع در ایران خراسان و نهضت ایرانیان را یحیی بن زید رهبری می کرد. نه چون او علوی و حسینی بود ، بلکه چون هاشمی بود و ایرانیان دوست دار اهل بیت به معنای وسیع بودند امّا تشیع با مفهوم خاصش پس از آمدن امام رضا (ع) به ایران ظهور کرد.

6- مناظرات امام رضا (ع) فرهنگ شیعه را در ایران تثبیت کرد.

7- در زمان امام رضا (ع) ، قم به صورت مرکزی شیعی درآمد و به سرعت پرورش گاه عالمان و محدثان شد.

8- امام رضا (ع) اقامتش در ایران 2 سال طول کشید؛ در طول این 2 سال گرایش گسترده ای پیش آمد.

9- در طول تاریخ حکومت های شیعی متعددی بوده ، مثل طاهریان ، ال بویه ، حسن بن زید (دیلمیان)

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

10- در زمان ال بویه اکثر مردم ایران و عراق اهل سنّت بودند و ال بویه با خوشرفتاری و بدون تعصّب رفتار می کرد. ال بویه در عید غدیر جشن باشکوهی برگزار می کردند و چراغانی می کردند. آل بویه به ترویج شیعه کمک زیادی کردند. عضدالدوله با وضع شکوه مندی به زیارت شیخ مفید می رفت.

آل بویه بناهای باشکوهی در مشاهد مشرّفه ساختند و قریب یک سال سپاهیان عضدالدوله برای ساختن مرقد علوی و توسعه آن اقامت نمودند.

11- از پادشاهان مغول چهارتن اسلام آوردند. هلاکوخان (احمد) ، غازان خان (محمود) ، سلطان محمد خدابنده و بهادرخان خدمات فراوانی به اسلام و شیعه کردند.

12- صفویه هم آثار مهمّی به جای گذاشتند.

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

3. سوریه

1- شیعه در سوریه و لبنان مرهون خدمات و زحمات ابوذر غفاری

است.

و پیامبر (ص) فرمود : من اراد ان ینظر الی المسیح بن مریم ، الی برّه و صدقه و جدّه فلینظر الی ابی ذر [کنز ، ج6 ، ص169] .

قال رسول الله (ص) : من أراد أن ینظر إلی زهد عیسی ابن مریم (ع) فلینظر إلی أبی ذر [بحارالأنوار ، ج22 ، ص343] .

سئل علی (ع) عن أبی ذر فقال : " ذلک رجل وعی علما عجز عنه الناس ثم أوکأ علیه و لم یخرج شیئا منه". و روی عن النبی (ص) أنه قال : " أبوذر فی أمتی شبیه عیسی ابن مریم فی زهده". و بعضهم یرویه "من سره أن ینظر إلی تواضع عیسی ابن مریم فلینظر إلی أبی ذر" [بحارالأنوار ، ج22 ، ص421] .

او با امر به معروف و نهی از منکر گرچه خودش به زحمت افتاد امّا نام خود را تا قیامت زنده گذاشت او را از شام تا مدینه در راه ناهموار بر شتری لاغر و بدون پوشش فرستادند که کشاله های رانش (گوشتهایش) از هم پاشیده بود. عثمان برای معاویه می فرستد معاویه احساس خطر کرده برمی گرداند. مسعودی می نویسد درون رانش کنده شده بود و خطر مرگ نزدیک بود. [مروّج الذهب ، ج1 ، ص340] .

تبلیغات او در شام اثر گذاشت و تعداد زیادی به دعوت او لبیک گفتند و در زمان خلفا تقیه می کردند. و امروز هم علاقه مندان بسیاری در این کشور نسبت به علی ابن ابی طالب (ع) وجود دارد و عهده دار مناصب دولتی و رشته های پزشکی و...هستند.

2- در مقاطعی از تاریخ حاکمان حکومت شام شیعی بوده اند ، مثل حمدانی ها و فرهنگ شیعی

رواج داشته.

3- از حوادث سوریه یکی فتوای شیخ نوح حنفی به کفر شیعه است؛ او می گفت : شیعیان یا باید توبه کنند یا اموالشان به غارت خواهد رفت و خودشان هم تبعید و اعدام و همین کار را هم کرد ، به طوری که گروه کثیری به جبل عامل رفتند. [الفصول المهمّه ، ص140] .

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

4. لبنان

1- لبنان سرزمینی است حاصل خیز و شیعه پرور ، شهید اوّل و ثانی ، محقق ثانی ، شیخ بهائی و شیخ حر عاملی از ثمرات این کشور زرخیر است.

2- شیعیان این منطقه در طول تاریخ تحت فشار دشمنان بودند به خصوص در قرون اخیر ، مثلاً در زمان جزّار؛ به طوری که دانشمندان لبنان در کشورهای دیگر پراکنده شدند و در حالی که اموالشان مصادره می شد مثلاً شیخ علی حانوتی فقیه و طبیب به شام پناهنده شد ، کتابخانه ای داشت که پنج هزار نسخه خطی کمیاب داشت که همه را به آتش کشیدند.

3- در زمان سید شرف الدین هم درگیری های شدیدی بود؛ او می خواست سلطه فرانسوی ها را بردارد. انقلابی در لبنان به راه انداخت دشمن به شدت عمل متوسل شد و قوای فرانسه تقویت شد. تا اینکه منزل سید شرف الدین را محاصره کردند امّا او قبل از محاصره گریخته بود ، ولی خانه اش را غارت کردند. کتابخانه پربهایش را سوزاندند که تنها 20 کتاب از مؤلفات چاپ نشده سید در آن آتش سوخت که خودش با تأسف نام این کتابها را گفته او از لبنان به دمشق و از آنجا به مصر رفت چون اجازه نمی دادند به لبنان بازگردد.

4- شیخ حرعاملی کتابی

نوشته به نام الامل الاقل فی علماء جبل عامل که بیوگرافی تعداد کثیری از علمای لبنان را نوشته.

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

5- بعلبک شهری است که مسلمین در سال 14 هجری فتح کردند و چون تعداد کثیری از مسلمانانی که وارد شهر شدند از قبیله خزاعه و از محبّان علی (ع) بودند از همان روز اوّل شیعه در آنجا مستقر شد.

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

5. حجاز

1- مولود و موطن امیرالمؤمنین (ع) در حجاز است و جای جای حجاز شاهد سفارشات پیامبر (ص) در مورد ولای علی است. امّا پس از پیامبر (ص) با همه اصرار و پافشاری حضرت عده بسیار قلیلی از مردم حجاز لبیک گفتند و پس از بیعت ، این مردم پیمان شکنی کردند. به همین جهت امام کوفه را پایتخت خود قرار داد و عده کمی از مردم حجاز که شیعه بودند به کوفه آمدند و دیگر برنگشتند.

آمار شیعیان حجازی در مقابل بیش از شهرها بود و در شهرها در مدینه بیشتر بود.

2- حمله و یورش بی رحمانه عثمانی ها به شیعیان مدینه معروف است.

3- پس از عثمانی ها در زمان حکومت ملک حسین بن علی ، شیعه در گشایش قرار گرفت امّا پس از مدّت کوتاهی حمله ابن سعود به حرمین شریفین آغاز شد و وضع سابق برگشت.

سعودی ها به جنایات بزرگی دست زدند؛ خود را دانشمند وانمود کردند و فتوایی صادر کردند مبنی براینکه همه فرق اسلامی جز خود آنها کافرهستند و جان و مال آنها مباح است. با این فتوا دیگر صدای کسی درنیامد و صداهای خفیف را هم خفه کردند.

4- ابن سعود در سال 1344 (ه ق) وارد

مکه شدند و گنبد و بارگاهها را ویران کردند و ضریح ها را با خاک یکسان کرد و شیعه این روز را روز عزا اعلام کرد. آری شیعه حجاز در تمام نقاط این کشور مظلوم بوده و هست.

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

6.یمن

1- مردم یمن عرب قحطانی هستند که ریشه عربیت است.

2- اهل یمن بدون جنگ به دست علی (ع) اسلام آوردند. براء بن عازب می گوید رسول خدا (ص) خالد بن ولید را به یمن فرستاد و من هم با او بودم. شش ماه در یمن ماند لکن هیچ کسی به دعوت او پاسخ مثبت نداد ، لذا پیامبر (ص) علی (ع) را فرستاد و حکم داد خالد برگردد و همراهیانش آزادند. پیامبر (ص) فرمود : اللهم اهد قوله و ثبّت لسانه

فمما جاءت به الروایه فی قضایاه و النبی ص حی موجود أنه لما أراد رسول الله (ص) تقلیده قضاء الیمن و إنفاذه إلیهم لیعلمهم الأحکام و یعرفهم الحلال من الحرام و یحکم فیهم بأحکام القرآن قال له أمیر المؤمنین (ع) تنفذنی یا رسول الله للقضاء و أنا شاب و لا علم لی بکل القضاء فقال له ادن منی فدنا منه فضرب علی صدره بیده و قال اللهم اهد قلبه و ثبت لسانه قال أمیر المؤمنین (ع) فما شککت فی قضاء بین اثنین بعد ذلک المقام. و لما استقرت به الدار بالیمن و نظر فیما ندبه إلیه رسول الله (ص) من القضاء و الحکم بین المسلمین رفع إلیه رجلان بینهما جاریه یملکان رقها علی السواء قد جهلا حظر وطئها فوطئاها فی طهر واحد علی ظن منهما جواز ذلک لقرب عهدهما بالإسلام و قله معرفتهما بما

تضمنته الشريعه من الأحكام فحملت الجاريه و وضعت غلاما فاختصما إليه فيه فقرع على الغلام باسميهما فخرجت القرعه لأحدهما فألحق الغلام به و ألزمه نصف قيمته لأنه كان عبدا لشريكه و قال لو علمت أنكما أقدمتما على ما فعلتماه بعد الحجه عليكما بحظره لبالغت فى عقوبتكما و بلغ رسول الله (ص) هذه القضيه فأمضاها و أقر الحكم بها فى الإسلام [الإرشاد ، ج1 ، ص194] .

من در كنار على (ع) ماندم مردم يمن وقتى خبر ورود حضرت را شنيدند جمع شدند و نماز جماعت صبح را خواندند و حضرت نامه پيامبر را خواند. به دنبال آن مردم قبيله همدان همه در يک روز اسلام آوردند و حضرت اين خبر را برای پيامبر در نامه نوشت و پيامبر با اطلاع از اين نامه به سجده افتاد و فرمود : السلام على همدان. السلام على همدان

و من ذلک ما أجمع عليه أهل السير أن النبى (ص) بعث خالد بن الوليد إلى أهل اليمن يدعوهم إلى الإسلام و أنفذ معه جماعه من المسلمين فيهم البراء بن عازب رحمه الله فأقام خالد على القوم سته أشهر يدعوهم فلم يجبه أحد منهم فساء ذلک رسول الله (ص) فدعا أمير المؤمنين على بن أبى طالب (ع) و أمره أن يقفل خالدا و من معه و قال له إن أراد أحد ممن مع خالد أن يعقب معک فاتركه. قال البراء فكنت فيمن عقب معه فلما انتهينا إلى أوائل أهل اليمن و بلغ القوم الخبر فتجمعوا له فصلى بنا على بن أبى طالب (ع) الفجر ثم تقدم بين أيدينا فحمد الله و أثنى عليه ثم قرأ على القوم كتاب رسول الله

(ص) فأسلمت همدان كلها فی یوم واحد و کتب بذلک أمیر المؤمنین (ع) إلی رسول الله (ص) فلما قرأ کتابه استبشر و ابتهج و خر ساجدا شکرا لله تعالی ثم رفع رأسه و جلس و قال السلام علی همدان السلام علی همدان و تتابع بعد إسلام همدان أهل الیمن علی الإسلام. و هذه أیضا منقبه لأمیر المؤمنین (ع) لیس لأحد من الصحابه مثلها و لا مقاربها و ذلک أنه لما وقف الأمر فیما بعث له خالد و خیف الفساد به لم یوجد من یتلافی ذلک سوی أمیر المؤمنین (ع) فندب له فقام به أحسن قیام و جری علی عاده الله عنده فی التوفیق لما یلائم إیثار النبی (ص) و کان بیمنه و رفقه و حسن تدبیره و خلوص نیته فی طاعه الله هدایه من اهتدی بهداه من الناس و إجابه من أجاب إلی الإسلام و عماره الدین و قوه الإیمان و بلوغ النبی (ص) مما آثره من المراد و انتظام الأمر فیه علی ما قرت به عینه و ظهر استبشاره به و سروره بتمامه لکافه أهل الإسلام. و قد ثبت أن الطاعه تتعاظم بتعاظم النفع بها کما تعظم المعصیه بتعاظم الضرر بها و لذلک صارت الأنبیاء (ع) أعظم الخلق ثوابا لتعاظم النفع بدعوتهم علی سائر المنافع بأعمال من سواهم [الإرشاد ، ج1 ، ص61] .

در کتب تاریخ طبری ، ج3 ، ص159 و کامل ابن اثیر ، ج2 ، ص115 نیز آمده است.

3- نخستین کسی که از اهل یمن به دست مولا اسلام آورد امّ سعید برزخیه بود که حضرت به منزل او وارد شد و این زن قرآن را از حضرت فرا

گرفت و خانه اش را مسجد قرار داد برای نمازگزاران و نامش را مسجد علی (ع) گذاشت که تاکنون هم بر سرپا و مشهور است. [تاریخ یمن] .

4- پس اسلام اهل یمن با تشیع آنها هم زمان بود و یمنی ها همیشه در کنار علی (ع) بوده اند و فداکاری آنان در صفین فراموش شدنی نیست. [تاریخ شیعه ، مظفر] .

5- جابر می گوید : " گروهی از مردم یمن (نمایندگان قبایل) بر رسول خدا (ص) وارد شدند. حضرت فرمود : قومی بر من وارد شدند که دلهای ظریف وایمانهای سخت را سخی دارند و منصور از جمله آنهاست. و اینها با هفتاد هزار نفر به یاری جانشین من بر می خیزند عرض کردند وصیّ تو کیست؟ فرمود : همان کسی که خدا فرمان داد به او تمسک بجوئید : و اعتصموا بحبل اللهگفتند : حبل اللهچیست؟ فرمود : الا بحبل من الله و حبل من الناسحبل الله : قرآن و حبل من الناس وصیّ من است.

گفتند : او کیست؟ فرمود : همان کسی که خدا فرمودهان تقول نفسٌ یا حسرتی علی مافرطت فی جنب الله پرسیدند : جنب الله چیست؟ فرمود همان که خدا فرمودهو یوم یعض الظالم علی یدیه یقول یا لیتنی اتخذت مع الرسول سبیلاپرسیدند قسم به خدائی که ترا مبعوث کرده او را به ما نشان بده که سخت مشتقاق دیدار او هستیم فرمود : در میان جمعیت نگاه کنید؛ آن که دلهای شما به سوی او مشتاق می گرددفاجعل افئده الناس تهوی الیهمسران قبائل بلند شدند و چهره ها را نگاه کردند و دست علی بن ابیطالب را گرفتند و گفتند دلهای ما

به این مرد شائق است فرمود : شما به حمدالله وصیّ مرا شناختید. برایم بگوئید از کجا او را شناختید؟ شروع کردند به گریستن و گفتند یا رسول الله بمردم نگاه کردیم ، در دل های ما نسبت به آنان اشتیاقی پدید نیامد امّا با دیدن او آرام گرفتیم و جگرهای ما بلرزه درآمد و اشک شوق جاری شد. [تاریخ شیعه ، مظفر] .

وفد علی رسول الله (ص) أهل الیمن فقال النبی (ص) : " جاءکم أهل الیمن یبسون بسیسا فلما دخلوا علی رسول الله ص قال قوم رقیقه قلوبهم راسخ إیمانهم و منهم المنصور یخرج فی سبعین ألفا ینصر خلفی و خلف وصیی حمائل سیوفهم المسک فقالوا یا رسول الله و من وصیک فقال هو الذی أمرکم الله بالاعتصام به فقال جل و عز : وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِیعاً وَ لا تَفَرَّقُوا فقالوا یا رسول الله بین لنا ما هذا الحبل فقال هو قول الله تعالی إِلّا بِحَبْلٍ مِنَ اللّهِ وَ حَبْلٍ مِنَ النّاسِ فالحبل من الله کتابه و الحبل من الناس وصیی فقالواتعالی یا رسول الله من وصیک فقال هو الذی أنزل الله فیه أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ یا حَسْرَتی عَلی ما فَرَّطْتُ فِی جَنْبِ اللّهِ فقالوا یا رسول الله و ما جنب الله هذا فقال هو الذی یقول الله تعالی فیه وَ یوْمَ یعَضُّ الظّالِمُ عَلی یدَیهِ یقُولُ یا لَیتَنِی اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِیلًا هو وصیی و السبیل إلی من بعدی فقالوا یا رسول الله بالذی بعثک بالحق نبیا أرناه فقد اشتقنا إلیه فقال هو الذی جعله الله آیه للمؤمنین المتوسمین فإن نظرتم إلیه نظر من کان له قلب أو

ألقى السمع و هو شهيد عرفتم أنه وصيى كما عرفتم أنى نبيكم فتخللوا الصفوف و تصفحوا الوجوه فمن أهوت إليه قلوبكم فإنه هو لأن الله عز و جل يقول فى كتابه فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النّاسِ تَهْوِى إِلَيهِمْ أى إليه و إلى ذريته (ع) ثم قال : فقام أبو عامر الأشعرى فى الأشعريين و أبو غره الخولانى فى الخولانيين و ظبيان و عثمان بن قيس فى بنى قيس و عرنه الدوسى فى الدوسيين و لاحق بن علاقه فتخللوا الصفوف و تصفحوا الوجوه و أخذوا بيد الأنزع الأصلع البطين و قالوا إلى هذا أهوت أفئدتنا يا رسول الله فقال النبى (ص) أنتم نجبه الله حين عرفتم وصى رسول الله قبل أن تعرفوه فبم عرفتم أنه هو فرفعوا أصواتهم يبكون و يقولون يا رسول الله نظرنا إلى القوم فلم تحن لهم قلوبنا و لما رأيناه رجفت قلوبنا ثم اطمأنت نفوسنا و انجاشت أكبادنا و هملت أعيننا و انثلجت صدورنا حتى كأنه لنا أب و نحن له بنون فقال النبى (ص) وَ ما يعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَ الرّاسِخُونَ فِى الْعِلْمِ أنتم منهم بالمنزله التى سبقت لكم بها الحسنى و أنتم عن النار مبعدون قال فبقى هواء القوم المسمون حتى شهدوا مع أمير المؤمنين (ع) الجمل و صفين فقتلوا بصفين رحمهم الله و كان النبى (ص) بشرهم بالجنه و أخبرهم أنهم يستشهدون مع على بن أبى طالب (ع) [الغيبه للنعمانى ، ص39] .

حضرت فرمود : و ما يعلم تأويله الا الله و الراسخون فى العلمآنگاه فرمود : منزلت شما در بهشت است و از آتش دور هستيد جابر می گويد اين گروه زنده ماندند تا جنگ جمل و صفين

که به شهادت رسیدند. [الغیبه ، ص15] .

6- امام باقر (ع) : " در یمن قتلی صورت گرفت ، نزد حضرت بردند و ایشان قضاوت کرد. آنها از قضاوت ناراحت شده خدمت پیامبر (ص) رسیدند پیامبر فرمود علی ظلم نمی کند و ولایت پس از من ، از آن او و حکم ، حکم او است و مخالفش کافر است اهل یمن گفتند ما به قول و حکم او راضی هستیم. حضرت فرمود : همین رضایت توبه شما است". [امالی ؟؟؟ صدوق ، مجلس 58] .

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَلِیاً (ع) إِلَی الْیمَنِ فَأَفْلَتَ فَرَسٌ لِرَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْیمَنِ وَ مَرَّ یعْدُو فَمَرَّ بِرَجُلٍ فَنَفَحَهُ بِرِجْلِهِ فَقَتَلَهُ فَجَاءَ أَوْلِیاءُ الْمَقْتُولِ إِلَی الرَّجُلِ فَأَخَذُوهُ وَ رَفَعُوهُ إِلَی عَلِی (ع) فَأَقَامَ صَاحِبُ الْفَرَسِ الْبَینَهَ عِنْدَ عَلِی (ع) أَنَّ فَرَسَهُ أَفْلَتَ مِنْ دَارِهِ وَ نَفَحَ الرَّجُلَ فَأَبْطَلَ عَلِی (ع) دَمَ صَاحِبِهِمْ فَجَاءَ أَوْلِیاءُ الْمَقْتُولِ مِنَ الْیمَنِ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَقَالُوا یا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ عَلِیاً (ع) ظَلَمَنَا وَ أَبْطَلَ صَاحِبَنَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِنَّ عَلِیاً (ع) لَیسَ بِظَلَّامٍ وَ لَمْ یخْلَقْ لِلظُّلْمِ إِنَّ الْوَلَایهَ لِعَلِی (ع) مِنْ بَعْدِی وَ الْحُکمَ حُکمُهُ وَ الْقَوْلَ قَوْلُهُ وَ لَا یرُدُّ وَلَایتَهُ وَ قَوْلَهُ وَ حُکمَهُ إِلَّا کافِرٌ وَ لَا یرْضَی وَلَایتَهُ وَ قَوْلَهُ وَ حُکمَهُ إِلَّا مُومِنٌ فَلَمَّا سَمِعَ الْیمَانِیونَ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فِی عَلِی (ع) قَالُوا یا رَسُولَ اللَّهِ رَضِینَا بِحُکمِ عَلِی (ع) وَ قَوْلِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص هُوَ تَوْبَتُکمْ مِمَّا قُلْتُمْ [الکافی ، ج7 ، ص352] .

7- اهل یمن با ابابکر بیعت نکردند و

امتناع کردند و در آخر با اجبار و جنگ از آنها بیعت گرفته شد.

8- معاویه بُسربن ارطاه جنایتکار تاریخ را با سه هزار نفر در سال چهلم هجری به سوی یمن فرستاد.

عبید الله بن عباسی والی یمن فرار کرد بُسر هزاران نفر از مرد و زن و بزرگ و کوچک شیعه را در یمن به وضع فجیعی کشت حدود سی هزار نفر را کشت و گروهی را به آتش سوزاند. زنان را در بازار به معرض فروش گذاشت و پاهای آنان را برهنه کرد. هر کدام ساق پایش بزرگتر و ستبرتر بود با قیمت گرانتر می فروخت. این زنان اولین زنانی بودند که پس از اسارت زنان بنی حنیفه (که توسط خالدبن ولید روی داد) اسیر شدند.

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

9- بُسر بن ارطاه 2 پسر عبیدالله بن عباس استاندار علی (ع) را که در مخفیگاه بودند پیدا کرد و پیرمردی که حفاظت آنان را برعهده داشت کشت ، سر این دو طفل را از بدنشان جدا کرد در حالی که قرآن در جلوشان بود. بعد از دفن این 2 کودک شهید در برابر قبر آن دو کودک مسجدی ساختند به نام مسجد الشهیدین که هم اکنون هم موجود است و آن قرآنی که جلو دو کودک بوده و به خط کوفی و دست نویس علی بن ابیطالب بوددر همان مسجد باقی است و ابیاتی که مادر این دو طفل سروده بر ضریح نگارش شده [تاریخ یمن ، ص13] .

وقتی این اخبار به امیرالمؤمنین رسید شدیداً گریه کرد و بُسر را نفرین کرد و فرمود خدایا عقل و خرد را از او بگیر همینطور

هم شد بُسر دچار وسواس شد و همواره به دنبال شمشیر می گشت شمشیری از چوب به دست او می دادند و خیکی باد کرده یا متکایی جلویش می گذاشتند ، آن قدر می زد تا از هوش می رفت و در همین حال مرگ به سراغ او آمد. [طبری ، ج6 ، ص80 و ابن اثیر ، ج3 ، ص166-121] .

10- مردم یمن هم چنان در راه علی (ع) استوار ماندند و آنگاه که مردم کوفه به حسین بن علی (ع) نامه نوشتند ابن عباس پیشنهاد کرد حال که تصمیم حرکت داری لااقل به یمن برو ، زیرا پایگاه خوبی است و شیعیان بسیاری در آنجا هستند. [کامل ابن اثیر ، ج4 ، ص16] .

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

11- تشیع تا امروز هم در یمن باقی مانده و آنجا پایگاه بنی علی و فرزندان ائمه است و در طول تاریخ وفای خود را نشان داده البته آنان اکثراً زیدی هستند و اولین کسی که مردم را به مذهب زیدی دعوت کرد یحیی بن حسین رسی علوی در قرن سوم بود و دیگر قاسم بن محمد که نسب او به رسیّ می رسد.

12- اهل یمنحیّ علی خیرالعملرا در اذان با صدای بلند می گویند.

[تاریخ شیعه ، مظفری] .

7. امریکا

به نقل از اسدحیدر الآن حدود 50000 شیعه از بلاد اسلامی در آمریکا زندگی می کنند.

8. مصر

1- مقداد ، ابوذر ، ابورافع و ابوایوب انصاری از فتح کنندگان مصرند و با خود محبت علی (ع) را به مصر بردند.

2- قیس بن سعد ، محمد بن ابی بکر و مالک اشتر استانداران علی (ع) در مصرند.

3- انقلابیون مصر

طرّاح و مجری قتل عثمانند. [کامل ابن اثیر ، ج3 ، ص161] .

4- وقتی حضرت علی (ع) به خلافت می رسد با اشتیاق کامل بیعت می کنند. [کامل ، ج3 ، ص160] .

مقزیری می گوید وقتی قیس به مصر آمد ، مردم مصر از سپاه و لشگر علی (ع) بودند. [خطط ، ج4 ، ص149] .

5- عمروعاص با نبردی سخت بر مصر پیروز شد و محمد بن ابی بکر را کشته و در میان مرداری از الاغ جا داده و سوزاند. [خطط ، ج4 ، ص151. عمروعاص قلبش مملو از بغض علی (ع) بود] .

6- با وجود دادن کشته های فراوان و اختناق شدید تشیع تا قرنها در مصر باقی ماند در زمان شهادت علی (ع) ارتشیها و کارگزاران مصر عثمانی بودند امّا توده مردم علوی. [خطط ، ج4 ، ص151] .

7- بنی امیه و بنی مروان دشنام به علی (ع) را الزامی و همگانی کردند امّا محبت علی در دلها مانده بود و با سقوط مروانیان همه از ترس از مصر فرار کردند.

8- با ظهور بنی عبّاس شیعه (یا به خاطر سلامت نفس و یا به خاطر ساده لوحی و یا...) فریب خورد و زمانی نگذشت که بیدار شد و از گوشه و کنار کشور اسلامی نهضت های علوی بر علیه بنی عباس شروع شد. [تاریخ شیعه ، مظفر] .

در مصر علی بن محمد بن عبدالله بن حسن بن حسن بن علی بن ابیطالب؛ یعنی نخستین علوی که وارد مصر شد قیام کرد و مردم با او بیعت کردند ، امّا قیامش ناکام ماند و شکست خورد.

9-

با روی کار آمدن متوکل به والی مصر نامه نوشت که آل ابی طالب را از مصر اخراج کن و به عراق بفرست او هم همین کار را در سال 236 کرد و هر کسی که در مصر به مذهب علی (ع) بود در استتار و خفا به سر می برد.

10- امیر مصر سربازی را داشت تنبیه می کرد سرباز زیر شلاق او را به حسن و حسین قسم داد که او را عفو کند امیر دستور داد سی تازیانه دیگر هم به او بزنند قاصدی این خبر را به متوکل گزارش داد متوکل نامه ای برای امیر نوشت که صد تازیانه دیگر به این سرباز بزند و از مصر او را خارج کنند.

11- والی مصر وقتی از محل اقامت علی بن محمد علوی مطلع شد و فهمید در آن نقطه مردم با او بیعت می کنند آن منطقه را به آتش کشید و او را دستگیر کرد و بیعت کنندگان را شلاق زد و همه شیعیان مصر را به عراق تبعید نمود. [خطط ، ج4 ، ص153] .

12- منتصر به والی خود نوشت هیچ علوی نباید پیشه و صنعتی را قبول کند و یا بر اسب سوار شود و بیش از یک عبد داشته باشد اگر میان یکی از مردم و طالبیین دعوا شد سخن خصم ال ابی طالب پذیرفته

است و نباید از او شاهد و بینه مطالبه کرد. [خطط ، ج4 ، ص154] .

13- در قرن سوّم قیامهای شیعی متعددی در مصر شد ، ولی ناکام ماند مانند قیام عبدالله بن احمد از فرزندان امام حسین (ع) و جابربن ولید در سال 252 و احمد

بن ابراهیم و احمدبن محمد و ابن صوفی که همه از فرزندان علی (ع) بودند. مجموعه این قیام ها آتش عشق به اهل بیت را در مصر روشن و پرحرارت نگه می داشت.

14- در سال 358 هجری حکومت فاطمیون در مصر حاکمیت را به دست گرفت. [کامل ابن اثیر]

و تشیع را علنی ساخت ، گفتنحی علی خیرالعملدر مساجد ، اعلان افضلیت علی (ع) بر دیگران ، جهر به صلوات به محمد و آل محمد ، جهر به بسم الله در نماز و افزودن قنوت در نماز را رسمی کردند.

در سال 362 پس از مجادله ای در بازار صرافان بر سر ارجحیت معاویه بر علی (ع) حاکم فاطمی بازار را به آتش کشید. [خطط ، ج4 ، ص156] .

حاکم دستور داد بر دیوارهای شهر بنویسندخیر الناس بعد رسول الله (ص) علی ابن ابیطالب [سند فوق]

المغرارین الله فرمان داد در جامع الازهر کتاب "مختصر" پدرش را که در فقه اهل بیت بود تدریس کنند.

15- قوانین حکومت فاطمی : یهود و نصارا باید به صورت مشخص در جامعه ظاهر شوند.

ساختن و خریدوفروش آب جو ممنوع است.

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

کسی بدون لنگ بر حمام وارد نشود و گرنه تازیانه. [خطط ، ج5 ، ص157] .

16- وقتی الحاکم بالله به خلافت رسید آثار تشیع را زیاد کرد او فرق اسلامی را آزاد گذاشت که هرکس بر طبق فتوای مکتب خودش رفتار کند.

الحاکم دانشکده ای تأسیس کرد و مدرسین فقه و لغت و طب و نجوم و صرف و نحو و... تدریس می کردند. کتاب ها را از کاخها به دانشگاه آورد

کتابخانه بی نظیری ایجاد کرد و بودجه ای برای آن قرار داد. [خطط ، ج4 ، ص158] .

زنها را از حضور در تشییع جنازه و حضور در گورستان منع کرد.

موسیقی و نوازندگی و لهو ولعب را ممنوع کرد.

اجازه نمی داد که نصارا مستخدم مسلمان بگیرد.

در زمان او مناطق موصل ، مدائن ، کوفه ، انبار و... به نام او خطبه می خواندند. [تاریخ ابوالفداء]

روز عاشورا را با مراسم بسیار باشکوهی برگزار می کرد. بازارها تعطیل می شد نوحه گران و شاعران و...خلیفه هم با پای برهنه در عزاداری شرکت می کرد و در پایان اطعام می کرد ولی نه مانند سفره های اعیاد بلکه حصیر پهن می کردند و نان با پنیر و لبنیات ساده. [خطط ، ج2 ، ص289] .

17- فاطمیون روز عید غدیر را با شکوه هرچه تمام تر جشن می گرفتند لباس زیبا می پوشیدند و داستان غدیر را برای مردم شرح می دادند بیشتر عروسی ها را در این روز قرار می دادند عیدی می دادند و قربانی می کردند.

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

هم چنین ایام میلاد نبی اکرم و فاطمه (س) و ائمه را جشن می گرفتند و غذا و شیرینی می دادند.

18- فقهایی را منصوب کردند تا فقه اهل بیت را برای مردم تعلیم دهند.

19- با آمدن صلاح الدین ایوبی به این منطقه کینه توزی شروع شد و مذهب شافعیه حاکم و قضات شیعه عزل شدند.

روز عاشورا را جشن می گرفتند و حمام می رفتند و این کار را حجاج بنیان گذارد.

[تاریخ شیعه ، مظفر] .

4. اوصاف شیعه

1. مظلومیت

1- در برابر عید غدیر عید غار در 26 ذی الحجه ، 8 روز بعد از عید غدیر درست کردند. [اسد حیدر

، ص94] .

2- آنقدر حجّاج نماینده عبدالملک مروان ظلم می کرد که یک نفر رسید به سگی که زیر سایه ای آرمیده بود. گفت کاش من سگ بودم و از ظلم او راحت بودم.

3- در زندان حجاج 30 هزار مرد و 30 هزار زن بیگناه بود. [ابن عساکر به نقل اسدحیدر ، ص115] .

4- هشام بن عبدالملک برای توهین به امام باقر (ع) و صادق (ع) این دو بزرگوار را از مدینه به شام آورد و سه روز اجازه ملاقات نداد تا خوب این دو امام مورد توهین قرار گیرند و روز چهارم اجازه داد.

5- ولید به حج رفت ، در مدینه خانه ای دید که درش به مسجد باز است پرسید؛ گفتند خانه علی (ع) است که به امر پیامبر تمام درها را بسته اند جز او. دستور داد خراب کردند و به اسم توسعه مسجد این فضیلت عینی را از بین برد. کارگر برای خراب کردن خانه علی از مدینه حاضر نشد که خراب کند. لذا از روم و قبط کارگر آورد تا این اثر را نابود کند. [طبری به نقل الامام الصادق اسدحیدر] .

6- فرمانی صادر شد که علویین نباید باغ داشته باشند ، سوار اسب شوند ، مسافرت روند ، بیش از یک برده داشته باشند و اگر نزاعی میان او ودیگری پیدا شد قول غیرعلوی بدون بینه پذیرفته شود.

7- به شاعری که 100 شعر گفته و اهل بیت را کوبیده بود 100 هزار درهم جایزه دادند. [اسدحیدر ، ص145] .

8- کار شیعه به جائی رسیده بود که اگر عالمی از اهل سنت فضیلتی برای اهل بیت نقل

می کرد متهم به شیعه و تحت شکنجه قرار می گرفت. از جمله :

- امام شافعی به اتهام تشیع گرفتار شد و تحت تعقیب و محاسبه قرار گرفت.

- حاکم ، صاحب مستدرک به خاطر طعن بر معاویه و نقل حدیث موالاه علی (ع) .

- حافظ الدار قطنی بخاطر نقل دیوان سید حمیری.

- حافظ نسائی به اتهام تشیع مورد غضب واقع شد و به همین خاطر مُرد به خاطر اینکه فضیلتی برای معاویه نقل نکرده تخم او را مالیدند و به مکه حمل کردند و در آنجا مرد و قبرش میان مروه و صفا است.

9- ابن تیمیه می گوید : من ذبیحه یهودی را می خورم ، ولی ذبیحه شیعه را نمی خورم. [اسدحیدر ، ص566] .

10- ابن خرّم مدینه را بد توصیف کرده ، به خاطر آنکه در این شهر مقدس چند شیعه زندگی می کنند. [اسد حیدر ، ص241] .

11-افتی شیخ نوح حنفی بکفر شیعه و استباحه دمائهم تابوا او لم یتوبوا فقتل بسبب هذا الفتوی.40 هزار شیعه.

12-امر سلطان سلیم بقتل کل من یدخل فی هذه الشیعه فقتلوا نحو اربعین الف رجل واخرج فتوی شیخ الاسلام باتّه یوجر علی قتل شیعه و اشهار الحرب ضدهم.

13- در آفریقا شیعه را در فشار گذاشتند و آنها را سوزاندند گروهی فرار و به منزل منصور نامی پناه بردند. آب و نان را بر آنها بستند ، مجبور شدند بیرون آیند و در لحظه بیرون آمدن کشته می شدند و خانه های شیعه را خراب می کردند. [اسد حیدر ، ص242] .

14- حسن بصری به جای قال علی می گفت : قال ابوزینب تا دستگاه ناراحت نشود.

15- تشبّه به شیعه حرام

است. [اسدحیدر ، ص205] .

16- کسی حضرت علی (ع) را در خواب دید ، جرأت نکرد نزدیک حضرت رود و در جواب سائل گفت ترسیدم متهم به تشیع شوم.

17-مذهب اهل بیت اقدم لانّ غارسها الاول شخص نبی (ص) فی اول یوم الدّعوه یوم الانذار خلافاً لابن خلدون حیث قال...و شدّ اهل بیت فی مذاهب ابتدعوها و فقه انفردوا به. [مقدمه ابن خلدون بنقل اسدحیدر ، ص220] .

18- باتمام ایجاد رقیب ها در زمان مأمون ، مذهب جعفری جلوه خاصی کرد؛ به نحوی که مأمون مجبور شد کمی موقعیت حضرت رضا (ع) راظاهراً گرامی بدارد و ولیعهدی را به او واگذارد.

19- در زمان معتصم باز شیعه قاچاق بود.

20- امام عسگری (ع) را در اسائه ادب و زندان و توهین و آنهم در پادگان نگاه داشتند تا مکتبش جلوه نکند.

21- شکنجه برای شیعه جوری بود که فرار مردم از تهمت به تشیع از تهمت به زندقه خطرناکتر بود.

22- فرزند فضل بن دکین اشک ریزان نزد پدر آمد که مردم به من گفته اند : تو شیعه هستی !

23- یکی از علویین وارد به کسی شد و سلام کرد. او گفت زود از من دور شو و خونم را به هدر نده. [تاریخ بغداد به نقل اسدحیدر ، ص254] .

24- ابن قرایا شعری در فضیلت اهل بیت خواند ، زبانش قطع شد؛ البته این کار ساده نبود. اوّل با سنگباران او را تعقیب کردند و او فرار کرد تا خود را به دجله انداخت و غرق شد. جسد او را گرفتند و نزد قاضی آوردند ، زبان را از جسد بی جان قطع کردند و سپس آتش زدند.

[سنه 744 هجری ، اسدحیدر ، ص254] .

26- از بغض نسبت به شیعه ، اهل سنت پاره ای از مستحبات را ترک کرده اند به خاطر آنکه شعار شیعه شده مثل تسطیح قبور و تختم بالیمین و...ابن تیمیه : قال ابوحنیفه التسنیم اولی لانّ التسطیح صار شعارا للشیعه.

27- برای درد آوردن دل شیعه مدّتها در ایام عاشورا شادی می کردند غافل از اینکه عاشورا روزی است که پیامبر (ص) قبل از حادثه برایش گریه می کردند.

28- یک شاعر با اینکه از بنی امیه بود به خاطر حبّ علی (ع) تبعیدش کردند. [اسدحیدر ، ج4 ، ص278] .

29- طبری مورخ معروف قرن 3 به خیال اینکه شیعه است سنگبارانش کردند و هنگامی که مُرد نگذاشتند زود دفن شود و لذا شبانه او را به خاک سپردند.

2. تهمت

1- گروهی می گویند شیعه از نوآوری های عبدالله بن سبا است. اگر کسی اندک اطلاعی از این شخصیت ساختگی داشته باشد و اگر وجود خارجی داشته باشد که مورد طعن و لعن شیعه هم هست می فهمد که این از جنایات تاریخی است. [به کتاب عبدالله بن سبا علامه عسگری مراجعه کنید] .

1- گفتند شیعه اهل بیت را خدا می دانند.

بااینکه روایات متعدد از ائمه اهل بیت که برائت جسته اند از این گونه فکر و به غلوکنندگان فرموده اند : کفّار ، فسّاق ، مشرکون ، لعنهم الله ، فواالله ما نحن الّا عبید...و فلعن الله من ازالنا عن العبودیه للّه.

دَخَل بشار الشعیری علی الصادق (ع) فقال له : " اخرج عنی لعنک الله فلمّا خرج قال وُیله ما صغرالله احداً تصغیر هذا الفاجر انه شیطان بن شیطان لیغوی اصحابی و شیعتی فاحذروه

و لیبلغ الشاهد الغالب انّی عبدالله و ابن امته ضمّتنی الاصلاب و الارحام و انّی طیت و مبعوث ثم مسئول" [اسدحیدر ، ص230 به بعد] .

درباره غلات فرمودند : لاتقاعدوهم ، لاتواکلوهم ، لاتشاربوهم ، لاتصافحوهم و لاتوارثوهمچه تهمت بزرگی به شیعه در حالی که فقها شیعه غلات را نجس می دانندفهذا جواهر ، تبصره ، قواعد ، تهذیب ، تذکره ، دروس ، مختصرالنافع و...تنصّ باجماع علی کفر الغلات

2- یک قیاس جعل کردند برای کوبیدن شیعه و آن اینکه : من فضّل علیا فقدطَعَن علی الصحابه و من طعن علی الصحابه طعن علی رسول الله و من طعن علی رسول الله فهو زندیق. [اسدحیدر ، ج2 ، ص570] .

3-من یقدّم علیاً علی عثمان فهو من اهل البدع. [اسدحیدر ، ج2 ، ص586] .

4- تهمت دیگر مؤسس شیعه را یک نفر وهمی (که وجود خارجی نداشته است) به نام عبدالله بن سبا یهودی الاصل معرفی کردند تا از عظمت شیعه بکاهند و تنها مصدر این حرف طبری است و همه از او نقل کرده اند و طبری هم از سیف بن عمر نقل کرده با سند مجهولی وقداجمع علماء الرجال علی انّ السیف کذّاب. [اسدحیدر ، ص240] .

5- برای عوام فریبی به شیعه تهمت زدند که شیعه صحابه را کافر می دانند تا مردم را علیه شیعه بشورانند.

6- علامه امینی (ره) حدود 100 نمونه از تهمت هائی که به شیعه زده اند یاد کرده (بنا بر آنچه در ذهنم است)

7- الآن در کتاب تاریخ مدارس جوانان که در مدرسه حجاز خوانده می شود که شیعه از طرف یهود آب می خورد و دشمنان

اسلام طرفدار آنند.

8- رشید رضا تشیع مبدء تفرقه دینی و سیاسی مسلمانان است.

9- احمد امین در فجرالاسلام می گوید فکر ابی ذر در سایه ای از فکر مزدک است. [اسدحیدر ، ج4 ، ص401] .

10- روایاتی جعل تا مکتب اهل بیت را بکوبند از جمله حدیث اذا عرفتَ فاعمل ماشئت؛ یعنی همین که ما اهل بیت را شناختی دیگر هر عملی (گرچه زنا و شرب خمر و سرقت) می خواهی انجام دهید. راوی می پرسد : آیا شما این حدیث را فرموده اید؟

عَنْ عُبَیدِ بْنِ زُرَارَهَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَارِدٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) حَدِیثٌ رُوِی لَنَا أَنَّکَ قُلْتَ إِذَا عَرَفْتَ فَاعْمَلْ مَا شِئْتَ فَقَالَ قَدْ قُلْتُ ذَلِک قَالَ قُلْتُ وَ إِنْ زَنَوْا أَوْ سَرَقُوا أَوْ شَرِبُوا الْخَمْرَ فَقَالَ لِی إِنَّا لِلَّهِ وَ إِنَّا إِلَیهِ رَاجِعُونَ وَ اللَّهِ مَا أَنْصَفُونَا أَنْ نَکونَ أُخِذْنَا بِالْعَمَلِ وَ وُضِعَ عَنْهُمْ إِنَّمَا قُلْتُ إِذَا عَرَفْتَ فَاعْمَلْ مَا شِئْتَ مِنْ قَلِیلِ الْخَیرِ وَ کثِیرِهِ فَإِنَّهُ یقْبَلُ مِنْک [الکافی ، ج2 ، ص464] .

11- تهمتی به شیعه زدند که شیعه تمام صحابه را کافر می داند و طعن بر صحابه طعن به رسول الله و کفر است. در صورتی که شیعه میان صحابه تفکیک قائل است؛ هم عادل و هم فاسق و منافق و این عقیده براساس قرآن است ، زیرا قرآن می گوید :

-وَ مِنْهُمُ الَّذِینَ یوذُونَ النَّبِی وَ یقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ قُلْ أُذُنُ خَیرٍ لَکمْ یومِنُ بِاللّهِ وَ یومِنُ لِلْمُومِنِینَ وَ رَحْمَهٌ لِلَّذِینَ آمَنُوا مِنْکمْ وَ الَّذِینَ یوذُونَ رَسُولَ اللّهِ لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ [توبه/61] .

-وَ مِنْهُمْ مَنْ عاهَدَ اللّهَ لَئِنْ آتانا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَ لَنَکونَنَّ مِنَ

الصّالِحِينَ [توبه/75] .

-يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جاءَكمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَينُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْماً بِجَهالَهٍ فَتُصْبِحُوا عَلى ما فَعَلْتُمْ نادِمِينَ [حجرات/6] .

-وَ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً وَ كفْراً وَ تَفْرِيقاً بَينَ الْمُومِنِينَ وَ إِرْصاداً لِمَنْ حارَبَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَ لَيحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنا إِلاَّ الْحُسْنى وَ اللّهُ يشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكاذِبُونَ [توبه/107] .

مگر پیامبر حکم بن عاص را طرد و تبعید نکرد؟

- در مسند احمد ، ج5 ، ص231 و ج6 ، ص51 و صحیح ترمذی ، ج2 ، ص67 و صحیح مسلم ، ج4 ، ص65و ص67 روایاتی که مضمونش این است که پیامبر (ص) در قیامت می گوید : خدایا اصحابم. خطاب می رسد ، نمی دانی که این اصحاب بعد از تو چه کردند؟

قال رسول الله (ص) : أنا فرطكم على الحوض من مر على شرب و من شرب لم يظمأ أبدا و ليردن على أقوام أعرفهم و يعرفوننى ثم يحال بينى و بينهم فأقول إنهم أمتى فيقال إنک لا تدرى ما أحدثوا بعدک فأقول سحقا سحقا لمن غير بعدى [نهج الحق ، ص317] .

- تمام آیات مربوط به منافقین ووَ إِذا قِيلَ لَهُمْ تَعالَوْا إِلى ما أَنْزَلَ اللّهُ وَ إِلَى الرَّسُولِ رَأَيتَ الْمُنافِقِينَ يصُدُّونَ عَنْک صُدُوداً [نساء/61] .

وَ قَدْ نَزَّلَ عَلَيكمْ فِى الْكتابِ أَنْ إِذا سَمِعْتُمْ آياتِ اللّهِ يكفَرُ بِها وَ يسْتَهْزَأُ بِها فَلا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّى يخُوضُوا فِى حَدِيثٍ غَيرِهِ إِنَّكمْ إِذاً مِثْلُهُمْ إِنَّ اللّهَ جامِعُ الْمُنافِقِينَ وَ الْكافِرِينَ فِى جَهَنَّمَ جَمِيعاً [نساء/140] .

وَ قَدْ نَزَّلَ عَلَيكمْ فِى الْكتابِ أَنْ إِذا سَمِعْتُمْ آياتِ اللّهِ يكفَرُ بِها وَ يسْتَهْزَأُ بِها فَلا تَقْعُدُوا

مَعَهُمْ حَتّی یخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیرِهِ إِنَّکمْ إِذاً مِثْلُهُمْ إِنَّ اللّهَ جامِعُ الْمُنافِقِینَ وَ الْکافِرِینَ فِی جَهَنَّمَ جَمِیعاً [نساء/140] .

دلالت دارد که همه صحابه عادل نبودند.

راستی چگونه شیعه همه را فاسق می داند ، درحالی که بذر تشیع از عدّه ای از صحابه مثل ابوذر و سلمان بوده؟

راستی چگونه شیعه همه را فاسق می داند در حالی که رئیس شیعه امام سجّاد در صحیفه مفصل به اصحاب محمّد (ص) دعا می کند؟

- شیعه چگونه همه صحابه را عادل بداند در حالی که میان خود صحابه تفسیق و حدّ جاری می شد. این عمر است که به قدامه بن مضعون شلاق زد. [اسدحیدر ، ج2 ، ص604] .

و به ابوهریره جوری زد که خون جاری شد.

- شیعه چگونه به مثل ابوهریره عقیده داشته باشد در حالی که 2 سال بیشتر با پیامبر (ص) نبوده و 5374 حدیث نقل کرده. با اینکه او امّی بود ، نه قادر بر نوشتن و نه خواندن بوده می گوید : علّت این کثرت نقل این بود که من کاری نداشتم و مهاجر و انصار گرفتار کشاورزی و تجارت بودند و من از اصحاب صفه فارغ بودم.

اسدحیدر در ص698 ج2 نام 18 نفر از اصحاب صفه را برده که از یک تا 55 حدیث بیشتر نقل نکرده اند.

12- برای کوبیدن شیعه یک قاعده علمی (و در واقع سفسطه) طرح کرده و آن اینکه پیامبر و قرآن و سنت حق است و این حق از طریق صحابه به ما رسیده و شیعه این طریق را (با تکفیر صحابه) از بین می برد پس زندیق است. [اسدحیدر ، ج2 ، ص616] .

- گفتند متهم به

سبّ شیخین کافر است و مرده او غسل و نماز ندارد و شهادتش قبول نیست و واجب القتل است و توبه اش مردود است. [اسدحیدر ، ج2 ، ص616] .

- سید شرف الدین می گوید : اوّلاً : رأی تمام شیعه سبّ شیخین نیست.

ثانیاً : سب سبب کفر و قتل نمی شود.

ثالثاً : اگر ریشه سبّ اعتقاد از روی اجتهاد باشد مانعی ندارد مگر اجتهاد طلحه و زبیر و معاویه که این همه کشته داد به نظر شما بی مانع نیست؟

با اینکه سید شرف الدین 100 نفر از رجال شیعه را در المراجعات شمرده که اصحاب صحاح روایاتش را نقل کرده اند و مرحوم علامه امینی گروهی افزوده و اسدحیدر می گوید آماری دارم که رجال شیعه که راوی روایات صحاح هستند عددشان به 300 نفر می رسد.اسدحیدر ، ج2 ، ص618. باز می بینیم که می گویند : هر که شک در کفر شیعه کند کافر است. [اسدحیدر ، ج2 ، ص620] .

- ابوالغادیه خودش صحابی و خودش راوی حدیث پیامبر (ص) است که به عمّار فرمود : یا عمّار تقتلک الفئه الباغیهو خودش هم در صفین قاتل عمّار و خودش اقرار کرد که من از اهل نارم و خودش سوگند خورد که والله اگر همه زمین و اهل آن عمّار را

بکشند همه به دوزخ می روند.

قال سمعت النبی (ع) یقول إن ابنی هذا یعنی الحسین (ع) یقتل بأرض من العراق فمن أدرکه منکم فلینصره قال فقتل أنس مع الحسین (ع) و فیه حدیث القاروره التی أعطی أم سلمه و حدیث الحسن بن علی أنه سیصلح الله به فئتین و حدیث فاطمه الزهراء (ع) و بکائها و ضحکها عند وفاه

النبی (ص) و حدیث کلاب الحوأب و حدیث عمار تقتلک الفئه الباغیه [المناقب ، ج1 ، ص140] .

حالا ما با این صحابی چه کنیم؟ [اسدحیدر ، ج2 ، ص621] .

13- ابن تیمیه می گوید که علّامه حلّی که آیهذلِک الَّذی یبَشِّرُ اللّهُ عِبادَهُ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ قُلْ لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی وَ مَنْ یقْتَرِفْ حَسَنَهً نَزِدْ لَهُ فِیها حُسْناً إِنَّاللّهَ غَفُورٌ شَکورٌ [شوری/23] .

را درباره علی (ع) و فاطمه (س) و حسنین (ع) می داند و علّامه دروغ گفته ، زیرا آیه مکی است و ازدواج علی و فاطمه و تولد حسنین در مدینه و سال ها بعد بوده است.الی ان قال : و هذا کذب باتفاق اهل المعرفه.

قال الامینی (ره) : لم یصرح احد بانّ الایه مکیهو از 45 نفر از جمله احمد حنبل ، فخر رازی ، طبری ، ابن ابی الحدید ، سیوطی ، زمخشری و 40 نفر دیگر نقل کرده که آیه مربوط به علی و فاطمه و حسنین است.

14- ابن تیمیه گوید : اصلاً حدیث مواخات دروغ است.

امینی 50 مدرک قوی و معتبر پیرامون مواخاه آورده؛ بخوانید و دریدگی و بی حیائی ابن تیمیه را بدانید.

15- ابن تیمیه می گوید : عن النبی : علی مع الحق و الحق مع علی یدور معه حیثما دار [الفصول المختاره ، ص135] .

و لن یفترقا حتی یردا عَلَیَّ الحوضمی گوید : من اعظم الکلام کذباً و جهلاً.امینی (ره) در چند صفحه سندهای قوی از مدارک زیاد و راویان صحابی و غیره و علما نقل می فرماید. [الغدیر ، ج3 ، ص177 به بعد] .

16- ابن تیمیه می گوید : حدیث رسول الله (ص)

یا فاطمه انّ الله یغضب بغضبک و یرضی لرضاک

در کتب حدیث معروف نیست ، نه حدیث صحیح و نه حدیث حسن.

عن علی بن أبی طالب (ع) عن رسول الله (ص) أنه قال : " یا فاطمه إن الله تبارک و تعالی لیغضب لغضبک و یرضی لرضاک قال فجاء صندل فقال لجعفر بن محمد (ع) یا أبا عبد الله إن هولاء الشباب یجیئونا عنک بأحادیث منکره فقال له جعفر (ع) و ما ذاک یا صندل قال جاءنا عنک أنک حدثتهم أن الله یغضب لغضب فاطمه و یرضی لرضاها قال فقال جعفر (ع) یا صندل أ لستم رویتم فیما تروون إن الله تبارک و تعالی لیغضب لغضب عبده المون و یرضی لرضاه قال بلی قال فما تنکرون أن تکون فاطمه (ع) مؤمنه یغضب الله لغضبها و یرضی لرضاها قال فقال الله أعلم حیث یجعل رسالت. [الأمالی الصدوق ، ص383] .

نقل الامینی (ره) فی جوابه بعد التأسف الشدید عن 16 کتاب و مدرک معتبر و کشف عن بعضه لعلی (ع) . [الغدیر ، ج3 ، ص181] .

17- ابن تیمیه می گوید : حدیثی که مؤمن علی (ع) را دوست و منافق او را دشمن دارد ، دروغ است.

امینی حدیث را در چند صورت که همه یک مضمون دارد نقل و سپس از صفحه 182 تا 188 از حدود 50 مصدر معتبر از اهل سنت نقل می کند که مسلمانان صدر اسلام طبق سخن پیامبر (ص) مؤمن با علاقه به علی و منافق را با بغض علی می شناختند.

18- این تیمیه اکتفا به تهمت های فوق نکرده؛ در برابر دهها حدیث معتبر و با سند از مدارک معتبر چشم بسته

و همه حقائق را انکار می کند. آنچه ما نوشتیم نمونه ای بیش نبود ، ولی خوشبختانه چهره ابن تیمیه حتی از نظر اهل سنت روشن است.

امینی در ج 3 الغدیر ص217 سخنان تمام فرقه های اهل سنّت را پیرامون جنایات علمی و اخلاقی و ایمانی ابن تیمیه نقل می فرماید و سپس می فرماید : وَیلٌ لِکلِّ أفّاک أثِیمٍ [جاثیه/7] .

19- شهرستانی در ملل و نحل نیز تهمتهائی به شیعه زده از جمله :

خداوند نزد شیعه جسم است و اعضائی دارد.

شیعه علی (ع) را خدا می داند.

خداوند قبل از خلق صفات ، علم و حیاه و...نداشته است.

بخشی از تهمت هایی که ابن تیمیه به شیعه زده :

20- ابن تیمیه می گوید : شیعه عدد عشر را بد می داند و می گوید 1 +9 از بغض عشره مبشرّه مگر علی (ع) .

21- می گوید : بعضی شیعه ها نماز نمی خوانند که مبادا امام زمان ظهور کند و او مشغول نماز باشد.

22- می گوید : شیعی اسبی لب در سرداب سامرا بسته تا امام زمان سوارش شود و خروج کند.

23- می گوید : شیعه نام سگان خود را ابابکر و عمر می گذارد.

24- می گوید : شیعه معاد را از اصول دین نمی داند.

25- می گوید : شیعه نماز جمعه و جماعت در مسجد نمی خواند و اگر نمازی بخوانند فرادا می خوانند.

26- می گوید : شیخ طوسی و علمای شیعه در ماه رمضان شراب می خورند و شرک را بر توحید ترجیح می دهند.

27- می گوید : شیعه مسیلمه کذاب را دوست دارند.

28- ابن تیمیه می گوید : اجماع اهل علم است که آیهإِنَّما وَلِیکمُ اللّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِینَ آمَنُوا الَّذِینَ یقِیمُونَ الصَّلاهَ وَ یوتُونَ الزَّکاهَ وَ هُمْ راکعُونَ [مائده/55] .

درباره علی (ع) نیست در حالی

که مرحوم امینی (ره) 66 حدیث از اهل سنت نقل نموده که آیه مربوط به علی (ع) است و سند این روایات می رسد به افرادی مثل علی (ع) ، ابن عباس ، ابی ذر ، عمّار ، انس ، ابی رافع ، جابر و...

الغدیر از ص148 الی 162 جلد سوّم و در پاسخ اینکه جملهالذین یقیمون الصلاه و یؤتون الزکاه و هم راکعونصیغه جمع است و نباید فرد مراد باشد. امینی (ره) 20 مورد نقل می کند که صیغه جمع است و مراد فرد.

29- ابن تیمیه می گوید : جنگ جمل و صفین به امر خدا نبود ، بلکه رأی علی بود (قال الامینی...تا بدین وسیله با رأی معاویه هم دوش بداند) پاسخ : نقل الامینی (ره) روایات متعددهعن قوله (ص) لنسائه کیف باحدا کن اذا نبح علیها کلاب الحوأب و قوله (ص) لزبیر انّک تقاتل علیا و انت ظالم نقل هذا عن 21 مدرک معتبر ص 191 از جلد سوم الغدیر و نقل ره 18 حدیث عن امره (ص) یا علی تقاتل الناکثین و القاسطین و المارقین ص193 و ص195.

قال رسول الله (ص) لنسائه لیت شعری أیتکن صاحبه الجمل الأدبب تخرج حتی تنبحها کلاب الحوأب یقتل عن یمینها و شمالها خلق کثیر کلهم فی النار و تنجو بعد ما کادت [الکافئه ، ص37] .

قال النبی (ص) لطلحه : " إنک ستقاتل علیا و أنت ظالم" و قوله (ص) المشهور للزبیر إنک تقاتل علیا و أنت ظالم و قوله لعائشه ستنبح علیک کلاب الحوأب [المناقب ، ج1 ، ص 109] .

مَوْلَی عَلِی بْنِ الْحُسَینِ (ع) قَالَ : دَخَلْتُ عَلَی أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فَقُلْتُ لَهُ إِنِّی

وَجَدْتُ فِی کتُبِ أَبِی أَنَّ عَلِیاً (ع) قَالَ : لِأَبِی یا مِینَمُ أَحْبِبْ حَبِیبَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ إِنْ کانَ فَاسِقاً زَانِیاً وَ أَبْغِضْ مُبْغِضَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ إِنَّ کانَ صَوَّاماً قَوَّاماً فَإِنِّی سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ص وَ هُوَ یقُولُ إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولَئِک هُمْ خَیرُ الْبَرِیهِ ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَی وَ قَالَ هُمْ وَ اللَّهِ أَنْتَ وَ شِیعَتُک وَ مِیعَادُک وَ مِیعَادُهُمُ الْحَوْضُ غَداً غُرّاً مُحَجَّلِینَ مُتَوَّجِینَ فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : هَکذَا هُوَ عِنْدَنَا فِی کتَابِ عَلِی (ع) [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص182] .

30- عبدالقاهر بغدادی (متوفی سنه 429) می گوید : شیعه ، فقیه ، مورخ ، محدث ، مفسر و لغوی ندارند.

پاسخ : کاش در همدان بغداد نگاه می کرد در همان زمان های خود و امثال سید رضی ، شیخ مفید ، علم الهدی ، سید رضی و...را می دید.

31- علامه امینی نام 93 نفر که همه شیعه هستند و صحاح ستّه از این گروه روایت نقل می کند را ج3 ، ص93 نقل کرده است.

32- ابن خرم در ملل و نحل می گوید شیعه خارج از اسلام است؛ پس قیمت و ارزش صحاح که از جمعیتی خارج از اسلام حدیث نقل می کند چیست؟

33- می گوید : اخوه علی لاتصّح الا مع سهل بن حنیف. [ابن خرم در ملل و نحل] .

مرحوم امینی 50 حدیث پیرامون مواخات نقل می کند که تنها سند حدیث اوّل آن به 14 نفر و از 27 منبع می باشد و 49 حدیث دیگر را هم از ص115 الی ص124 ج3 الغدیر نقل می فرمایند.

34-الرافضه یهود هذه الاُمه یبغضون الاسلام کما یبغض الیهود النصرانیه.

مرحوم امینی جملاتی درباره فضائل شیعه

از شخص پیامبر نقل می کند ، یکی از آنها اینکه پیامبر ذیل آیهان الذین امنوا و عملوا الصالحات اولئک هم خیر البریه قال (ص) لعلی (ع) هم انت و شیعتک [الغدیر ، ج2 ، ص57] .؟؟؟ (مشابه آن در ذیل آمد)

35-محبه الرافضه محبه الیهود. قالت الیهود : لایملک الملک الا فی ال داود و قالت الرافضه لایکون الملک الّا فی آل علی بن ابیطالب.

پاسخ : با داشتن سفارشاتی از شخص پیامبر از جملهانی تارک فیکم الثقلین...و مثلاهل بیتی کسفینه النوح و اهل بیتی امان لامّتی...چگونه آل علی را رها و به چه دلیل گرد دیگری باشیم؟ [ج3 ، ص181] .

36- تهمت دیگر ، می گوید : شیعه نماز مغرب را تأخیر می اندازد تا ستارگان پیدا شوند.

پاسخ : روایات متعددی داریم که هرکه چنین کند ملعون است و ما از او مبرّا هستیم و سفارشات پی گیر که نماز مغرب را اوّل وقت بخوانید.

37- شیعه ، هم چون یهود برای زنان مطلّقه عدّه قائل نیست.

38- شیعه ، هم چون یهود خون هر مسلمانی را حلال می داند.

39- شیعه ، هم چون یهود قرآن را تحریف می کند.

40- شیعه ، هم چون یهود با جبرئیل بد است.

41- شیعه ، هم چون یهود گوشت جزور را حرام می داند.

42- رافضه ، خدا را دارای شکل و حرکت و سکون و...می داند.

43- رافضه می گوید : 100 مرد با 1 زن وطی می کند بدون عدّه.

44- می گویند : شیعه بد است ، زیرا اولش"ش" است ، مانند : شر و شیطان ، شتم ، شوک.

شکوی و پاسخ : پس سنّی هم بد است ، زیرا اولش "س" است ، مانند سرقت ،

سفه ، سهو ، سقط ، سلیطه ، سرطان ، سبی ، سقم ، سخط و...

45- شیعه ، فرقه سیاسی است نه اصیل و اسلامی و قرآنی.

46- شیعه ، پیرو معتزله است.

47- شیعه ، قائل به تحریف است.

48- شیعه ، تحت تأثیر فکر مسیحیت قائل به قربانی فرد مقدس (امام حسین (ع)) برای نجات امت از گناهان است.

49- شیعه ، یک نوع فرقه صوفی منش تخیلاتی است. آری ، در دائره المعارف اسلامی چنین معرفی می کند.

[امینی ، ص436 و ص437] .

50- ابن کثیر می گوید :

- مسئله اخوت میان علی (ع) و پیامبر (ص) در روایاتی آمده است که یکی از آنها معتبر نیست.

پاسخ : 50 حدیث امینی در ج3 از ص112 به بعد آورده. روایاتی معتبر و قوی که سندش به مثل علی (ع) و سلمان و ابی ذر می رسد و ناقلین آن عده کثیری از مورخان و محدثان و سیره نویسان هستند.

- با اینکه مسئله حدیث طیرمشوی متواتر است ، او می گوید : فی قلبی شیی ء قال الامینی (ره) : قلب طبع الله علیه.

- با اینکه مسئله ساقی بودن علی (ع) بر کوثر از طریق معتبر اهل سنّت نقل شده و هم می داند.

- درباره حدیث اول مسلمان بودن علی (ع) می گوید : ...و هذا لایصّح من ایّ وجه کان روی.

پاسخ : مرحوم امینی 10 حدیث از شخص پیامبر نقل می کند که علی (ع) اول کسی است که ایمان آورد.

مرحوم امینی 23 حدیث از شخص علی (ع) نقل می کند که من اول کسی بودم که اسلام آوردم.

مرحوم امینی 2 حدیث از امام حسن (ع) نقل می کند که پدرم اول کسی بود که اسلام

آورد.

مرحوم امینی از 66 نفر از صحابه و تابعین که علی (ع) اوّل کسی است که...

-ان قلت : اسلام علی (ع) در کودکی ارزش نداشت :

قُلت : هذا نصدر برابر اجتهاد است ، چون خود پیامبر (ص) علی (ع) را دعوت و اسلامش را پذیرفت و پذیرش پیامبر نص و عدم لیاقت پذیرش اجتهاد شما است.

البدایه و النهایه ، ابن کثیر.

- ابن کثیر می گوید : لم ینزل فی علی شیی ء من القرآن.

پاسخ : اما خودش ذیل آیهانّما ولیکم اللهبا سندی که خودش گفته معتبر است ، می گوید : آیه درباره علی (ع) است آیاتی که در شأن علی (ع) است از طریق اهل سنت زیاد است و سر و صدای ابن کثیر به جائی نمی رسد.

[البدایه و النهایه ، ابن کثیر] .

- ابن کثیر می گوید : شیعه غالب مذهب و مکتب خود را از رقعه ها می گیرد.

قال الامینی (ره) در کتب اربعه نیست و تنها چند فرع مانند حرمت فقاع ، تحلیل خمس ، ثمن المغنیه ، توقیعی است آن هم نه از امام زمان (عج) بلکه از امام رضا (ع) و امام جواد (ع) . سپس امینی (ره) شکایت می کند که در کدام کتاب و به چه مدرک؟ از کی شنیده اید که شیعه اغلب مذهب خود را از رقعه ها می گیرد. آن هم به نحوی که سئوالات دینی خود را بنویسد و در سوراخ دیوار و درخت و فردا جوابش را بردارد؟ (آن هم به خاطر شدت جور و ستم از طرف حکومت) .

[تفسیر المنار ، رشید رضا] .

51- رشید رضا می گوید :

- شیعه قرآن را تحریف شده می داند.
- قائل به خدائی ائمه هستند.
- سوره ای در اهل

بیت که خطبای شیعه روز جمعه بالای منبر می خوانند.

- بابیه و بهائیه که قائل به الوهیت بها هستند ، جزء شیعیان هستند.

- روافض مثل یهودیؤمنون ببعض و یکفرون ببعضهستند.

أَ فَتُومِنُونَ بِبَعْضِ الْکتابِ وَ تَکفُرُونَ بِبَعْضٍ فَما جَزاءُ مَنْ یفْعَلُ ذلِک مِنْکمْ إِلاّ خِزْی فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ یوْمَ الْقِیامَهِ یرَدُّونَ إِلی أَشَدِّ الْعَذابِ وَ مَا اللّهُ بِغافِلٍ عَمّا تَعْمَلُونَ [بقره/85] .

- شیعه ، بسیاری از اولادهای ائمه را بَد و علاقه و مودت را منحصر در گروه خاصی می دانند که مرحوم امینی (ره) یک یک افرادی که رشید رضا نام برده و دروغ او را روشن می کند [ر.ک : ص269 ص276 الغدیر ، ج3] .

- شیعه 4 کتاب را بزرگ و عمل به آنها را واجب می داند.

قال الامینی (ره) : بهترین کتب است ، امّا احدی عمل به تمام آنچه در آنها است را واجب نمی دانند و بلکه سند بعضی از آنها را ضعیف می دانند.

- شیعه عقیده دارد که نام مهدی (عج) که برده شد حضرت در جلسه حاضر و همه بلند می شوند.

- شیعه عقیده دارد که به ائمه وحی می شود.

[تفسیر المنار ، رشید رضا] .

شیوه دشمن

1- برای عقوبت حتّی لفظ علی به کار نمی بردند مثلاً نمی گفتند شیعه علی ، می گفتند : مخالف شیخین مثل امروز که نمی گویند پیرو خمینی ، بلکه می گویند ضد ملّی و میهنی تا عوام فریبانه تر باشد.

2- برای کوبیدن شیعه زیربناهائی فکری داشتند تا عمل خود را توجیه کنند.

الف : همه صحابه عادل و در درجه بعد از پیامبرند ، پس شیعه که انتقاد از بعضی صحابه می کند باید نابود شود.

ب : تحريف

احادیث ، مثلاً در حدیث ثقلین تحریف کردند... و عترتی را برداشتند و سنّتی گذاشتند و مثلاً جملاتی اضافه کردند به حدیث پیامبر (ص) : یا علی انت و اصحابک فی الجنّه انت و شیعتک فی الجنّهولی فضل بن غانم (که مشهور به فساد اخلاق و متهم در دین و حفاظّ حدیث ، حدیث او را ردّ کرده اند و...) جمله ای به حدیث اضافه کرده که سپس پیامبر (ص) فرمود یا علی از دوستان تو گروهی پیدا می شوند مسلمان ظاهری به نام رافضی که اینها در واقع مشرکند و هر کجا یافتی او را بکشید. خوشبختانه این تحریف ها از طرف کسانی است که بسیار بی آبرو بوده اند. [فراجع اسدحیدر ، ص258 به بعد علامه امینی در جلد 5 الغدیر 620 وضّاع حدیث و 324 / 408 حدیث جعلی و تحریفی نقل می کند] .

عن أم سلمه قالت : " کانت لیلتی من رسول الله و هو عندی فجاءت فاطمه و تبعها علی (ع) فقال له رسول الله (ص) یا علی أبشر أنت و أصحابک فی الجنه أبشر یا علی أنت و شیعتک فی الجنه" تمام الخبر. [بشاره المصطفی ، ص153] .

3. حدیث بافی

1- ابوهریره احادیثی نقل کرده که از قبل از اسلام آوردنش مطالبی نقل کرده است.

2- چگونه در میان تمام زنان پیامبر (ص) عایشه این همه حدیث نقل کرده است. اسد حیدر نام هریک از زنان پیامبر (ص) را برده که از 1 تا 378 حدیث بیشتر نقل نکرده اند. (ج2 ، ص612) ، ولی عایشه 2210 حدیث نقل کرده که در بعضی از روایات جملاتی است که واضح البطلان است. از جمله

روایات عایشه در صحیح مسلم ، ج4 ، ص24.

انّ النبی (ص) کان مسحورا یخیل الیه انّه یفعل الشیی ء و مایفعله. [اسدحیدر ، ج2 ، ص614] .؟؟؟

4. پیش گامان شیعه

1- هشام بن عبدالملک زندان ها را از شیعه پر کرد و به عاملش یوسف بن عمر ثقفی امر کرد که زبان و دست کمیت که در شهاده زید بن علی مرثیه خوانده را قطع کند.

2- زید بن علی (ع) را کشتند در کوفه جسد او را برهنه و وارونه مدت ها به دار آویختند و سر او را جدا و حاکم کوفه نزد هشام بن عبدالملک فرستاد و او سر را در دروازه شام آویخت. سپس سر را از شام به مدینه فرستاد و آنجا آویختند و والی مدینه خطبای بنی امیه را دعوت نموده که پای سر جمع شده و به اهل بیت ناسزا گویند. [اسدحیدر ، ص124] .

3- یحیی بن زید بن علی بن الحسین را بعد از شهادت پدرش کشتند و جسد او را مدّت ها به دار آویختند.

4- ابوذر در پایتخت معاویه یک تنه بلندگوی شیعه بود و نصیبش تبعید و زجر و شکنجه شد.

به خاطر قدرت و لیاقت و نفوذ شیعه از آغاز حکومت عباسیان تا سالهای طولانی شیعه پستهای حسّاسی مثل وزارت را به عهده داشتند. (یا مخفی و با تقیه یا آشکارا)

- ابوسلمه خلال کوفه ، وزیر سفاح اولین خلیفه عباسی و بالاخره به خاطر تشیع به قتل رسید.

- ابن اشعث خزاعی ، وزیر منصور عباسی

- ابو عبدالله یعقوب بن داود ، وزیر مهدی عباسی که به خاطر تشیع زندان شد.

- علی بن یقطین و

جعفر بن اشعث ، وزیر هارون عباسی

- فضل بن سهل ، وزیر مأمون عباسی اهل قلم و شمشیر ، ملقب به ذوالریاستین و کشته شد.

- ابوالفضل جعفر بن محمود اسکافی ، وزیر معتز و مهدی عباسی

- ابو شجاع ظهیر الدین ، وزیر مقتدی عباسی ، سپس به خاطر تشیع عزل شد.

- ابو المعالی ، وزیر مستظهر عباسی ، سپس به خاطر تشیع عزل شد.

- مؤید الدین از نواده های مقداد (رضی الله عنه) وزیر ناصر و طاهر و مستنصر عباسی

- ابوطالب محمد بن احمد علقمی ، وزیر مستعصم ، آخرین خلیفه عباسی

اینها مناصب وزارت بود ، امّا مناصب فرماندهی و فرمانداری و منشی گری و خزانه داری که در عهده رجال شیعه بود در تاریخ فراوان است.

مناصب حکومتی

مناصب فرمانروایی و فرماندهی :

1- فرمانروائی آل قشتمر ، آل ابی فراس ، آل دبیس.

2- فرماندهی طاهر بن حسین خزاعی و فرزندانش بر هرات.

3- خزانه داری عبدالله بن سنان در حکومت منصور ، هادی ، مهدی عباسی (ضمناً او از روات موثق امام ششم است)

4- طالبین در عراق به مقام نقابت (مهتری و ریاست) رسیدند ، مانند شریف رضی و پدر و پسر و برادرش و ال طاوس که سرپرست اوقاف و...خواجه نصیر طوسی و پسرش فخرالدین.

قال رسول الله (ص) لنسائه : لیت شعری أیتکن صاحبه الجمل الأدبب تخرج حتی تنبحها کلاب الحوأب یقتل عن یمینها و شمالها خلق کثیر کلهم

فی النار و تنجو بعد ما کادت [الکافئه ، ص37] .

قال النبی (ص) لطلحه : إنک ستقاتل علیا و أنت ظالم و قوله (ص) المشهور للزبیر إنک تقاتل علیا و أنت ظالم و قوله لعائشه (ص) ستنبح

علیک کلاب الحوأب [المناقب ، ج1 ، ص 109] .

ابوایوب انصاری

ابوایوب انصاری در برابر ابوبکر گفت :

ثم قام أبو أیوب الأنصاری فقال اتقوا الله عباد الله فی أهل بیت نبیکم و ردوا إلیهم حقهم الذی جعله الله لهم فقد سمعتم مثل ما سمع إخواننا فی مقام بعد مقام لنبینا (ص) و مجلس بعد مجلس یقول أهل بیتی أئمتکم بعدی و یومئ إلی علی (ع) و یقول هذا أمیر البرره و قاتل الکفره مخذول من خذله منصور من نصره فتوبوا إلی الله من ظلمکم إِنَّ اللّهَ تَوّابٌ رَحِیمٌ و لا تتولوا عنه مدبرین و لا تتولوا عنه معرضین. [بحارالأنوار ، ج28 ، ص201] .

سلمان فارسی

ثم قال ثم قام سلمان الفارسی رحمه الله فقال : یا أبا بکر إلی من تستند أمرک إذا نزل بک القضاء و إلی من تفزع إذا سئلت عما لا تعلم و فی القوم من هو أعلم منک و أکثر فی الخیر أعلاما و مناقب منک و أقرب من رسول الله (ص) قرابه و قدمه فی حیاته قد أوعز إلیکم فترکتم قوله و تناسیتم وصیته فعما قلیل یصفوا لکم الأمر حین تزوروا القبور و قد أثقلت ظهرک من الأوزار لو حملت إلی قبرک لقدمت علی ما قدمت فلو راجعت إلی الحق و أنصفت أهله لکان ذلک نجاه لک یوم تحتاج إلی عملک و تفرد فی حفرتک بذنوبک عما أنت له فاعل و قد سمعت کما سمعنا و رأیت کما رأینا فلم یروعک ذلک عما أنت له فاعل فالله الله فی نفسک فقد أعذر من أنذر. [الخصال ، ج2 ، ص463] .

عمار یاسر

ثم قام عمار بن یاسر

فقال يا أبا بكر لا تجعل لنفسک حق غيرک فقد أول من عصا رسول الله صلى الله عليه و آله و سلم ، و أنت تجازى بعملک ، فانصح لنفسک أو دع ، فكل نفس بما كسبت رهينه. [رجال البرقى ، ج64] .

و إنكم جميعا مضطرون فيما أشكل عليكم من أمور دينكم إليه و هو مستغن عن كل أحد منكم إلى ما له من السوابق التى ليست لأفضلكم عند نفسه فما بالكم تحيدون عنه و تبتزون عليا حقه و تورون الحياه الدنيا على الآخره بئس للظالمين بدلا أعطوه ما جعله الله له و لا تتولوا عنه مدبرين و لا ترتدوا على أعقابكم فتنقلبوا خاسرين. [الاحتجاج ، ج1 ، ص78] .

ابوذر

ثم قام أبوذر الغفارى فقال يا معشر قريش أصبتم قباحه و تركتم قرابه و الله ليرتدن جماعه من العرب و لتشكن فى هذا الدين و لو جعلتم الأمر فى أهل بيت نبيكم ما اختلف عليكم سيفان و الله لقد صارت لمن غلب و لتطمحن إليها عين من ليس من أهلها و ليسفكن فى طلبها دماء كثيره فكان كما قال أبوذر ثم قال لقد علمتم و علم خياركم أن رسول الله (ص) قال : الأمر بعدى لعلى ثم لابنى الحسن و الحسين ثم للطاهرين من ذريتى فأطرحتم قول نبيكم و تناسيتم ما عهد به إليكم فأطعتم الدنيا الفانيه و نسيتم الآخره الباقيه التى لا يهرم شابها و لا يزول نعيمها و لا يحزن أهلها و لا يموت سكانها بالحقير التافه الفانى الزائل فكذلک الأمم من قبلكم كفرت بعد أنبيائها و نكصت على أعقابها و غيرت و بدلت و اختلفت فساويتموهم حذو النعل بالنعل و

القذه بالقذه و عما قليل تذوقون وبال أمركم و تجزون بما قدمت أيديكم و ما الله بظلام للعبيد. [الاحتجاج ، ج1 ، ص77] .

مقداد

ثم قام المقداد بن الأسود فقال : يا أبا بكر ارجع عن ظلمک و تب إلى ربک و الزم بيتک و ابک على خطيئتک و سلم الأمر لصاحبه الذى هو أولى به منک فقد علمت ما عقده رسول الله (ص) فى عنقک من بيعته و ألزمک من النفوذ تحت رايه أسامه بن زيد و هو مولاه و نبه على بطلان وجوب هذا الأمر لک و لمن عضدک عليه بضمه لكما إلى علم النفاق و معدن الشنئان و الشقاق عمرو بن العاص الذى أنزل الله على نبيه (ص) إِنَّ شانِئَک هُوَ الْأَبْتَرُ فلا اختلاف بين أهل العلم أنها نزلت فى عمرو و هو كانَ أميرا عليكما و على سائر المنافقين فى الوقت الذى أنفذه رسول الله (ص) فى غزاه ذات السلاسل و أن عمرا قلدكما حرس عسكره فأين الحرس إلى الخلافه اتق الله و بادر بالاستقاله قبل فوتها فإن ذلک أسلم لک فى حياتک و بعد وفاتک و لا تركن إلى دنياک و لا تغرنک قريش و غيرها فعن قليل تضمحل عنک دنياک ثم تصير إلى ربک فيجزيک بعملک و قد علمت و تيقنت أن على بن أبى طالب (ع) هو صاحب الأمر بعد رسول الله فسلمه إليه بما جعله الله له فإنه أتم لسترک و أخف لوزرک فقد و الله نصحت لک إن قبلت نصحى و إلى الله ترجع الأمور. [الاحتجاج ، ج1 ، ص77] .

بريده الاسلمى

ثم قام إليه بريده الأسلمى فقال إنا لله و إنا إليه راجعون

ما ذا لقى الحق من الباطل يا أبا بكر أ نسيت أم تناسيت و خدعت أم خدعتک نفسک أم سولت لک الأباطيل أ و لم تذكر ما أمرنا به رسول الله (ص) من تسميه على (ع) بإمره المؤمنين و النبى (ص) بين أظهرنا و قوله فى عده أوقات هذا على أمير المؤمنين و قاتل القاسطين اتق الله و تدارک نفسک قبل أن لا تدركها و أنقذها مما يهلكها و اردد الأمر إلى من هو أحق به منک و لا تتماد فى اغتصابه و راجع و أنت تستطيع أن تراجع فقد محضتک النصح و دللتک على طريق النجاه فلا تكونن ظهيرا للمجرمين

ابى ابن كعب

ثم قام أبى بن كعب فقال : يا أبا بكر لا تجحد حقا جعله الله لغيرک و لا تكن أول من عصى رسول الله (ص) فى وصيه و صفيه و صدف عن أمره اردد الحق إلى أهله تسلم و لا تتماد فى غيک فتندم و بادر الإنابه يخف وزرک و لا تخصص بهذا الأمر الذى لم يجعله الله لک نفسک فتلقى وبال عملک فعن قليل تفارق ما أنت فيه و تصير إلى ربک فيسألک عما جنيت و ما ربک بظلام للعبيد. [الاحتجاج ، ج1 ، ص78] .

خزيمه ابن ثابت

ثم قام خزيمه بن ثابت فقال أيها الناس أ لستم تعلمون أن رسول الله (ص) قبل شهادتى وحدى و لم يرد معى غيرى قالوا بلى قال فأشهد أنى سمعت رسول الله (ص) يقول أهل بيتى يفرقون بين الحق و الباطل و هم الأئمه الذين يقتدى بهم و قد قلت ما علمت و ما على الرسول إلا البلاغ المبين. [الاحتجاج ، ج1 ،

ص78] .

ابوهيثم

ثم قام أبو الهيثم بن التيهان فقال و أنا أشهد على نبينا (ص) أنه أقام عليا (ع) ؛ يعنى فى يوم غدير خم فقالت الأنصار ما أقامه للخلافه و قال بعضهم ما أقامه إلا ليعلم الناس أنه مولى من كان رسول الله (ص) مولاه و كثر الخوض فى ذلک فبعثنا رجالا منا إلى رسول الله (ص) فسألوه عن ذلک فقال قولوا لهم على ولى المؤمنين بعدى و أنصح الناس لأمتى و قد شهدت بما حضرنى فمن شاء فليؤمن و من شاء فليكفر إن يوم الفصل كان ميقاتا [الاحتجاج ، ج1 ، ص78] .

سهل بن حنيف

ثم قام سهل بن حنيف فحمد الله و أثنى عليه و صلى على النبى محمد و آله ثم قال يا معاشر قريش اشهدوا على أنى أشهد على رسول الله و قد رأيته فى هذا المكان؛ يعنى الروضه و قد أخذ بيد على بن أبى طالب (ع) و هو يقول أيها الناس هذا على إمامكم من بعدى و وصيى فى حياتى و بعد وفاتى و قاضى دينى و منجز وعدى و أول من يصافحنى على حوضى فطوبى لمن اتبعه و نصره و الويل لمن تخلف عنه و خذله. [الاحتجاج ، ج1 ، ص78] .

عثمان ابن حنيف

و قام معه أخوه عثمان بن حنيف و قال سمعنا رسول الله ص يقول أهل بيتى نجوم الأرض فلا تتقدموهم و قدموهم فهم الولاه من بعدى فقام إليه رجل فقال يا رسول الله و أى أهل بيتک فقال على و الطاهرون من ولده و قد بين ص فلا تكن يا أبا بكر أول كافر به و لا تخونوا الله و الرسول

و تخونوا أماناتكم و أنتم تعلمون. [الاحتجاج ، ج1 ، ص79] .

5. غصه های شیعه

و قال عبد الحمید بن أبی الحدید فی شرح نهج البلاغه روی أن أبا جعفر بن محمد بن علی الباقر (ع) قال لبعض أصحابه : " ا فلان ما لقینا من ظلم قریش إیانا و تظاهرهم علینا و ما لقی شیعتنا و محبونا من الناس إن رسول الله (ص) قبض و قد أخبر أنا أولی الناس بالناس فتمالأت علینا قریش حتی أخرجت الأمر عن معدنه و احتجت علی الأنصار بحقنا و حجتنا تداولتها قریش واحد بعد واحد حتی رجعت إلینا فنکثت بیعتنا و نصبت الحرب لنا و لم یزل صاحب الأمر فی صعود کئود حتی قتل فبویع الحسن ابنه و عوهد ثم غدر به و أسلم و وثب علیه أهل العراق حتی طعن بخنجر فی جنبه و انتهب عسکره و عولجت خلاخیل أمهات أولاده فوادع معاویه و حقن دمه و دماء أهل بیته و هم قلیل حق قلیل ثم بایع الحسین (ع) من أهل العراق عشرون ألفا ثم غدروا به و خرجوا علیه و بیعته فی أعناقهم فقتلوه ثم لم نزل أهل البیت نستذل و نستضام و نقصی و نمتهن و نحرم و نقتل و نخاف و لا نأمن علی دمائنا و دماء أولیائنا و وجد الکاذبون الجاحدون لکذبهم و جحودهم موضعا یتقربون به إلی أولیائهم و قضاه السوء و عمال السوء فی کل بلده فحدثوهم بالأحادیث الموضوعه المکذوبه و رووا عنا ما لم نقله و لم نفعله لیبغضونا إلی الناس و کان عظم ذلک و کبره زمن معاویه بعد موت الحسن (ع) فقتلت شیعتنا بکل بلده و قطعت الأیدی و

الأرجل على الظنه و كان من ذكر بحبنا و الانقطاع إلينا سجن أو نهب ماله أو هدمت داره ثم لم يزل البلاء يشتد و يزداد إلى زمان عبيد الله بن زياد قاتل الحسين (ع) ثم جاء الحجاج فقتلهم كل قتله و أخذهم بكل ظنه و تهمه حتى أن الرجل ليقال له زنديق أو كافر أحب إليه من أن يقال شيعه على و حتى صار الرجل الذى يذكر بالخير و لعله يكون ورعا صدوقا يحدث بأحاديث عظيمه عجيبه من تفضيل من قد سلف من الولاه و لم يخلق الله تعالى شيئا منها و لا كانت و لا وقعت و هو يحسب أنها حق لكثره من قد رواها ممن لم يعرف بكذب و لا بقله ورع" [بحارالأنوار ، ج44 ، ص68] .

غصه های شیعه

طغرایی شاعر می گوید :

غصه های شیعه

شاعر می گوید

غصه های شیعه

هر کس نام فرزندش را علی (ع) می گذاشت او را می کشتند.

علی بن رياح از ترس قتل گفت : اگر کسی اسم من را علی بگوید حلال نمی کنملا اجعل فی حل من سمنی علیا فان اسمی عُلیاسم مرا عُلی بگویید. [تهذیب التهذیب ، ج7 ، ص319] .

به نقل باقر شریف قریشی از کتاب هذه هی الشیعه.

غصه های شیعه

شرف الدین صاحب المراجعات می گوید : شیخ نوح حنفی فتوا به کفر شیعه داد و وجوب قتل آنها ، دهها هزار شیعه از حلب و غیر آن کشته شد و باقی فرار کردند.

6. چرا شیعه شدم ؟

دو نفر سنی نزد سید حسن نصر الله شیعه شدند. در مقام استدلال گفتند :

در آیه ذیل آمده :

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النّاسِ عَداوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيهُودَ وَ الَّذِينَ أَشْرَكوا وَ لَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ

مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قالُوا إِنّا نَصارى ذلِک بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِّيسِينَ وَ رُهْباناً وَ أَنَّهُمْ لا يسْتَکبِرُونَ [مائده /82] .

دیدیم یهود بیشترین عداوت را نسبت به شما دارند فهمیدیمالَّذِینَ آمَنُواشمائید.

شخصی تحصیل کرده در مکه (در بعثه آمد و گفت در تاریخ نقص و ابهامی است که مرا به تشیع وا داشت و آن اینکه فاطمه زهرا (سلام الله علیها) که سیده النساء العالمین است چرا یکی و دو حدیث بیشتر از او نقل نشده ، ولی از عایشه این همه حدیث؟ !! نقل شده؟

1. شیوه های تربیت کودک در نهج البلاغه

1. نحوه بیان

1. تحریک عاطفه

1) مِنَ الْوَالِدِ الْفَانِ

2) الْمُدْبِرِ الْعُمُر

3) السَّاکنِ مَسَاکنَ الْمَوْتَی

4) وَجَدْتُک بَعْضِی بَلْ وَجَدْتُک کلِّی

5) حَتَّی کأَنَّ شَیئاً لَوْ أَصَابَک أَصَابَنِی وَ کأَنَّ الْمَوْتَ لَوْ أَتَاک أَتَانِی

6) ثُمَّ أَشْفَقْتُ أَنْ یلْتَبِسَ عَلَیک مَا اخْتَلَفَ النَّاسُ فِیهِ مِنْ أَهْوَائِهِمْمنبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

2. ازدلی دردمند

1) غَرَضِ الْأَسْقَامِ

2) رَهِینَهِ الْأَیامِ

3) رَمِیهِ الْمَصَائِبِ

4) حَلِيفِ الْهُمُومِ

5) قَرِينِ الْأَحْزَانِ

6) نُصُبِ الْآفَاتِ

7) صَرِيعِ الشَّهَوَاتِ

8) خَلِيفَهِ الْأَمْوَاتِ

9) إِدْبَارِ الدُّنْيا عَنِّی

10) جُمُوحِ الدَّهْرِ عَلَیّ

منبع [: نهج البلاغه ، نامه 31.]

3. تجلیل مخاطب

1) وَجَدْتُک بَعْضِی بَلْ وَجَدْتُک کلِّی

2) إِنَّمَا قَلْبُ الْحَدَثِ کالْأَرْضِ الْخَالِیهِ

3) انت...ذُو نِیهٍ سَلِیمَهٍ وَ نَفْسٍ صَافِیهٍ

4) لَا أُجَاوِزُ ذَلِک بِک إِلَی غَیرِهِ

5) إِنَّمَا خُلِقْتَ لِلْآخِرَهِ لَا لِلدُّنْیا وَ لِلْفَنَاءِ لَا لِلْبَقَاءِ منبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

4.مواد موعظه

1) أُوصِیک بِتَقْوَی اللَّهِ أَیْ بُنَیَّ

2) وَ عِمَارَهِ قَلْبِک بِذِکرِهِ

3) وَ الِاعْتِصَامِ بِحَبْلِهِ

4) أَحْیِ قَلْبَک بِالْمَوْعِظَهِ وَ أَمِتْهُ بِالزَّهَادَهِ وَ قَوِّهِ بِالْیقِینِ وَ نَوِّرْهُ بِالْحِکمَهِ وَ ذَلِّلْهُ بِذِکر الْمَوْتِ

5) وَ اَعْرِضْ عَلَیهِ أَخْبَارَ الْمَاضِینَ...وَ سِرْ فِی دِیارِهِمْ وَ آثَارِهِمْ

6) وَ لَا تَبِعْ آخِرَتَک بِدُنْیاک

7) وَ دَعِ الْقَوْلَ

فِیمَا لَا تَعْرِفُ

8) وَ أَمْسِک عَنْ طَرِیقٍ إِذَا خِفْتَ ضَلَالَتَهُ

9) وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ تَکنْ مِنْ أَهْلِهِ وَ أَنْکرِ الْمُنْکرَ بِیدِک وَ لِسَانِک وَ بَاینْ مَنْ فَعَلَهُ بِجُهْدِکمنبع [: نهج البلاغه ، نامه 31.]

10) وَ جَاهِدْ فِی اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ

11) وَ لَا تَأْخُذْک فِی اللَّهِ لَوْمَهُ لَائِمٍ

12) تَفَقَّهْ فِی الدِّینِ منبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

5. زمان موعظه

فَبَادَرْتُک بِالْأَدَبِ قَبْلَ أَنْ یقْسُوَ قَلْبُک وَ یشْتَغِلَ لُبُّکمنبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

6. از مردی پر تجربه وهوشمند وبصیر

أَیْ بُنَیَّ إِنِّی وَ إِنْ لَمْ أَکنْ عُمِّرْتُ عُمُرَ مَنْ کانَ قَبْلِی فَقَدْ نَظَرْتُ فِی أَعْمَالِهِمْ وَ فَکرْتُ فِی أَخْبَارِهِمْ وَ سِرْتُ فِی آثَارِهِمْ حَتَّی عُدْتُ کأَحَدِهِمْ

آموزش پنج مطلب اساسی به پدران و معلمین تاریخ از سخنان حضرت علی (ع) : [الحدیث ، ج3 ، ص100.]

1) آگاهی و اطلاع از تاریخ ملل و امم گذشته.

2) تشخیص علل و وقایع

3) تدریس قسمتهای آموزنده به نوجوانان.

4) انتخاب پاره ای از قسمت های بسیار مفید تاریخ و خاطر نشان کردن آنها برای جوانان بطور اختصاصی.

5) حافظه نوجوانان را با ضبط مطالب بی اثر غیر مفید تاریخ خسته نکنند. منبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

2. مفاد

1. لحاظ داشتن

1. محوریت قرآن

أَبْتَدِئَک بِتَعْلِیمِ کتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ تَأْوِیلِهِ وَ شَرَائِعِ الْإِسْلَامِ وَ أَحْکامِهِ وَ حَلَالِهِ وَ حَرَامِهِ

منبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

2. انجام واجبات

وَ اعْلَمْ یا بُنَیَّ أَنَّ أَحَبَّ مَا أَنْتَ آخِذٌ بِهِ إِلَیَّ مِنْ وَصِیتِی تَقْوَى اللَّهِ وَ الِاقْتِصَارُ عَلَى مَا فَرَضَهُ اللَّهُ عَلَیکمنبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

3. دوری از شبهات

1 فَلْیکنْ طَلَبُک ذَلِک بِتَفَهُّمٍ

وَ تَعَلُّمٍ لَا بِتَوَرُّطِ الشُّبُهَاتِ وَ عُلَقِ الْخُصُومَاتِ

2 تَرْک کلِّ شَائِبَهٍ أَوْلَجَتْک فِی شُبْهَهٍ أَوْ أَسْلَمَتْک إِلَی ضَلَالَهٍمنبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

4. تمرکز

وَ کانَ هَمُّک فِی ذَلِک هَمّاً وَاحِداًمنبع [: نهج البلاغه ، نامه 31.]

5. جهالت انسان

فَإِنْ أَشْکلَ عَلَیک شَیْ ءٌ مِنْ ذَلِک فَاحْمِلْهُ عَلَی جَهَالَتِک فَإِنَّک أَوَّلُ مَا خُلِقْتَ بِهِ جَاهِلًا ثُمَّ عُلِّمْتَ وَ مَا أَکثَرَ مَا تَجْهَلُ مِنَ الْأَمْرِ وَ یتَحَیرُ فِیهِ رَأْیک وَ یضِلُّ فِیهِ بَصَرُک ثُمَّ تُبْصِرُهُ بَعْدَ ذَلِکمنبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

6. انسانیت ووجدان

1) یا بُنَیَّ اجْعَلْ نَفْسَک مِیزَاناً فِیمَا بَینَک وَ بَینَ غَیرِک فَأَحْبِبْ لِغَیرِک مَا تُحِبُّ لِنَفْسِک وَ اکرَهْ لَهُ مَا تَکرَهُ لَهَا

2) لَا تَقُلْ مَا لَا تُحِبُّ أَنْ یقَالَ لَکمنبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

7. ظرفیت

فَلَا تَحْمِلَنَّ عَلَی ظَهْرِک فَوْقَ طَاقَتِکمنبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

8. اغتنام فرصتها

وَ اغْتَنِمْ مَنِ اسْتَقْرَضَک فِی حَالِ غِنَاک لِیجْعَلَ قَضَاءَهُ لَک فِی یوْمِ عُسْرَتِکمنبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

9. عشق به خدا

وَ اعْلَمْ أَنَّ الَّذِی بِیدِهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ قَدْ أَذِنَ لَک فِی الدُّعَاءِ وَ تَکفَّلَ لَک بِالْإِجَابَهِ وَ أَمَرَک أَنْ تَسْأَلَهُ لِیعْطِیک وَ تَسْتَرْحِمَهُ لِیرْحَمَک وَ لَمْ یجْعَلْ بَینَک وَ بَینَهُ مَنْ یحْجُبُک عَنْهُ وَ لَمْ یلْجِئْک إِلَی مَنْ یشْفَعُ لَک إِلَیهِ وَ لَمْ یمْنَعْک إِنْ أَسَأْتَ مِنَ التَّوْبَهِ وَ لَمْ یعَاجِلْک بِالنِّقْمَهِ وَ لَمْ یعَیرْک بِالْإِنَابَهِ وَ لَمْ

يفْضَحْک حَيثُ الْفَضِيحَهُ بِک أوْلَی وَ لَمْ يشَدِّدْ عَلَيک فِی قَبُولِ الْإِنَابَهِ وَ لَمْ ينَاقِشْک بِالْجَرِيمَهِ وَ لَمْ يويسْک مِنَ الرَّحْمَهِ بَلْ جَعَلَ نُزُوعَک عَنِ الذَّنْبِ حَسَنَهً وَ حَسَبَ سَيئَتَک وَاحِدَهً وَ

حَسَبَ حَسَنَتَک عَشْراً وَ فَتَحَ لَک بَابَ الْمَتَابِ وَ بَابَ الِاسْتِعْتَابِ فَإِذَا نَادَيتَهُ سَمِعَ نِدَاک وَ إِذَانَاجَيتَهُ عَلِمَ نَجْوَاک فَأَفْضَيتَ إِلَيهِ بِحَاجَتِک وَ أَبْثَثْتَهُ ذَاتَ نَفْسِک وَ شَكوْتَ إِلَيهِ هُمُومَک وَ اسْتَكشَفْتَهُ كرُوبَک وَ اسْتَعَنْتَهُ عَلَى أُمُورِک وَ سَأَلْتَهُ مِنْ خَزَائِنِ رَحْمَتِهِ مَا لَا يقْدِرُ عَلَى إِعْطَائِهِ غَيرُهُ مِنْ زِيادَهِ الْأَعْمَارِ وَ صِحَّهِ الْأَبْدَانِ وَ سَعَهِ الْأَرْزَاقِ ثُمَّ جَعَلَ فِى يدَيک مَفَاتِيحَ خَزَائِنِهِ بِمَا أَذِنَ لَک فِيهِ مِنْ مَسْأَلَتِهِ فَمَتَى شِئْتَ اسْتَفْتَحْتَ بِالدُّعَاءِ أَبْوَابَ نِعْمَتِهِ وَ اسْتَمْطَرْتَ شِئَ آبِيبَ رَحْمَتِهِ فَلَا يقَنِّطَنَّک إِبْطَاءُ إِجَابَتِهِ فَإِنَّ الْعَطِيهَ عَلَى قَدْرِ النِّيهِ وَ رُبَّمَا أُخِّرَتْ عَنْک الْإِجَابَهُ لِيكوِنَ ذَلِک أَعْظَمَ لِأَجْرِ السَّائِلِ وَ أَجْزَلَ لِعَطَاءِ الْ آمِلِ وَ رُبَّمَا سَأَلْتَ الشَّىْ ءَ فَلَا تُوتَاهُ وَ أُوتِيتَ خَيراً مِنْهُمنبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

2. توجه به

1. ابدی بودن آخرت

1) إِنَّمَا خُلِقْتَ لِلْآخِرَهِ لَا لِلدُّنْيا

2) ...وَ لِلْمَوْتِ لَا لِلْحَياهِمنبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

2. فرصتها

1) قَدْ كنْتَ تُحَدِّثُ نَفْسَک مِنْهَا بِالتَّوْبَهِ

2) بَادِرِ الْفُرْصَهَ قَبْلَ أَنْ تَكونَ غُصَّهَمنبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

3. معاد

يا بُنَىَّ أَكثِرْ مِنْ ذِكرِ الْمَوْتِمنبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

4. فريب دنيا

1) وَ إِياک أَنْ تَغْتَرَّ بِمَا تَرَى مِنْ إِخْلَادِ أَهْلِ الدُّنْيا إِلَيهَا وَ تَكالُبِهِمْ عَلَيهَا

2) فَإِنَّمَا أَهْلُهَا كلَابٌ عَاوِيهٌ وَ سِبَاعٌ ضَارِيهٌ يهِرُّ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ وَ يأْكلُ عَزِيزُهَا ذَلِيلَهَا وَ يقْهَرُ كبِيرُهَا صَغِيرَهَا نَعَمٌ مُعَقَّلَهٌ وَ أُخْرَى مُهْمَلَهٌ قَدْ أَضَلَّتْ عُقُولَهَا

3) فَلَعِبَتْ (الدنيا) بِهِمْ وَ لَعِبُوا بِهَا وَ نَسُوا مَا وَرَاءَهَا

منبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

5. کرامت نفس

1) أَجْمِلْ فِی الْمُکتَسَبِ فَإِنَّهُ رُبَّ طَلَبٍ قَدْ جَرَّ إِلَی حَرَبٍ وَ لَیسَ کلُّ طَالِبٍ بِمَرْزُوقٍ

2)

أَكرِمْ نَفْسَک عَنْ كلِّ دَنِيهٍ

3) وَ لَا تَكنْ عَبْدَ غَيرِک وَ قَدْ جَعَلَک اللَّهُ حُرّاً

4) وَ مَا خَيرُ خَيرٍ لَا ينَالُ إِلَّا بِشَرٍّ

5) إِنِ اسْتَطَعْتَ أَلَّا يكونَ بَينَک وَ بَينَ اللَّهِ ذُو نِعْمَهٍ فَافْعَلْ فَإِنَّک مُدْرِک قَسْمَک وَ آخِذٌ سَهْمَک وَ إِنَّ الْيسِيرَ مِنَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ أَعْظَمُ وَ أَكرَمُ مِنَ الْكثِيرِ مِنْ خَلْقِهِ وَ إِنْ كانَ كلٌّ مِنْهُ

6) مَرَارَهُ الْيأْسِ خَيرٌ مِنَ الطَّلَبِ إِلَى النَّاسِ

7) وَ الْحِرْفَهُ مَعَ الْعِفَّهِ خَيرٌ مِنَ الْغِنَى مَعَ الْفُجُورِ منبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

شيوه های تربيت كودک در نهج البلاغه ، صفحه 4

6. الطاف خفی خدا

1) رُبَّ سَاعٍ فِيمَا يضُرُّهُ

2) رُبَّمَا نَصَحَ غَيرُ النَّاصِحِ

3) لَيسَ كلُّ طَالِبٍ يصِيبُ وَ لَا كلُّ غَائِبٍ يئُوبُ

4) رُبَّ يسِيرٍ أَنْمَى مِنْ كثِيرٍ

5) رُبَّ بَعِيدٍ أَقْرَبُ مِنْ قَرِيبٍ

6) قَدْ يكونُ الْيأْسُ إِدْرَاكاً

7) رُبَّمَا أَخْطَأَ الْبَصِيرُ قَصْدَهُ وَ أَصَابَ الْأَعْمَى رُشْدَهُ

8) لَيسَ كلُّ طَالِبٍ بِمَرْزُوقٍ وَ لَا كلُّ مُجْمِلٍ بِمَحْرُومٍ

سعدی :

منبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

7.دوستی خوبان

1) قَارِنْ أَهْلَ الْخَيرِ تَكنْ مِنْهُمْ

2) بَاينْ أَهْلَ الشَّرِّ تَبِنْ عَنْهُمْ

3) الْغَرِيبُ مَنْ لَمْ يكنْ لَهُ حَبِيبٌمنبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

8. طعام حلال

1) بِئْسَ الطَّعَامُ الْحَرَامُ

2) رُبَّمَا كانَ الدَّوَاءُ دَاءً وَ الدَّاءُ دَوَاءًمنبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

9. عزت نفس

1) لَا خَيرَ فِى مُعِينٍ مَهِينٍ

2) مَا أَقْبَحَ الْخُضُوعَ عِنْدَ الْحَاجَهِ منبع : [نهج البلاغه ، نامه 31.]

10. تأثير رفتار ديگران

1) إِذَا تَغَيرَ السُّلْطَانُ تَغَيرَ الزَّمَانُ

2) سَلْ عَنِ الرَّفِيقِ قَبْلَ الطَّرِيقِ وَ عَنِ الْجَارِ قَبْلَ الدَّارِ

سعدی :

ص

1. صبر

1. مفهوم صبر

1 حلم در جائی است که در درون ناراحتی نباشد ، ولی صبر تحمل ناراحتی

است.

2 حلم در برابر غضب است ، ولی صبر خودداری است ، مثلا در نعمت ها و شادی ها صبر لازم است که انسان دست به تجاوز و فرح نزند ، غافل و مغرور نشود ، رقیب را نکوبد ، ولی به آن حلم گفته نمی شود.

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ثلاثه لا تعرف إلا فی ثلاثه مواطن لا یعرف الحلیم إلا عند الغضب و لا الشجاع إلا عند الحرب و لا أخ إلا عند الحاجه [تحف العقول ، ص315] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا وَجَّهْتُ إِلَی عَبْدٍ مِنْ عَبِیدِی مُصِیبَهً فِی بَدَنِهِ أَوْ مَالِهِ أَوْ وَلَدِهِ ثُمَّ اسْتَقْبَلَ ذَلِکَ بِصَبْرٍ جَمِیلٍ اسْتَحْییتُ مِنْهُ یوْمَ الْقِیامَهِ أَنْ أَنْصِبَ لَهُ مِیزَاناً أَوْ أَنْشُرَ لَهُ دِیوَاناً [الدعوات ، ص172] .

5 صبر در برابر حوادثی است که دست انسان به رفع آن نرسد ، مثل زلزله ، مرگ ، مرض ، و... ، ولی در برابر اعمال اختیاری مثل دفع ظالم باید صبر و استقامت داشت. [المیزان ، ج19 ، ص304]

6 البته صبر به معنای ذلت و قبول آن نیست. به قول آیت الله خامنه ای صبر؛ یعنی مقاومت در برابر عوامل شر آفرین ، فساد آفرین ، انحطاط آفرین.

(ضد صبر : "جزع و گله و شکایت") .

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا جَبْرَئِیلُ فَمَا تَفْسِیرُ الصَّبْرِ قَالَ تَصْبِرُ فِی الضَّرَّاءِ کمَا تَصْبِرُ فِی السَّرَّاءِ وَ فِی الْفَاقَهِ کمَا تَصْبِرُ فِی الْغِنَی وَ فِی الْبَلَاءِ کمَا تَصْبِرُ فِی الْعَافِیهِ فَلَا یشْکو حَالَهُ عِنْدَ الْمَخْلُوقِ بِمَا یصِیبُهُ مِنَ الْبَلَاءِ [معانی

الأخبار ، ص260] .

2 قَالَ الْهَادِی (ع) : الْمُصِیبَهُ لِلصَّابِرِ وَاحِدَهٌ وَ لِلْجَازِعِ اثْنَتَانِ [تحف العقول ، ص414] .

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْجَزَعُ أَتْعَبُ مِنَ الصَّبْرِ [الدعوات ، ص167] .

4 الجازع یدخل علیه بجزعه ثلاث آفات یحبط أجره و یشمت عدوه و دخل الضرر علی نفسه بما یلحقه من الألم [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص126] .

5 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الصَّبْرَ وَ الْبَلَاءَ یسْتَبِقَانِ إِلَی الْکافِرِ فَیأْتِیهِ الْبَلَاءُ وَ هُوَ جَزُوعٌ [التمحیص ، ص63] .

2. صبر در قرآن

در قرآن کریم مطالب مختلفی درباره صبر از جمله موارد و آثار صبر بیان شده است که به نمونه ای از آن اشاره می شود :

1 صبر در برابر اهل دنیا :

قالَ الَّذِینَ یرِیدُونَ الْحَیاهَ الدُّنْیا یا لَیتَ لَنا مِثْلَ ما أُوتِی قارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِیمٍ وَ قالَ الَّذِینَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَیلَکمْ ثَوابُ اللَّهِ خَیرٌ لِمَنْ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً وَ لا یلَقَّاها إِلاَّ الصّابِرُونَ [قصص/80-79] .

2 نعمت صبر از خداوند :

3 صبر برای خدا :

وَ اصْبِرْ وَ ما صَبْرُک إِلاّ بِاللّهِ [نحل/127] .

وَ لِرَبِّک فَاصْبِرْ [مدثر/7] .

5 تصمیم گرفتن بر صبر :

وَ إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا فَإِنَّ ذلِک مِنْ عَزْمِ الأُمُورِ [آل عمران/186] .

6 صبر صفت برجسته انبیاء الهی :

وَ إِسْماعِيلَ وَ إِدْرِيسَ وَ ذَا الْكفْلِ كلّ مِنَ الصّابِرِينَ [انبياء/85] .

7 صبر عامل اساسی برای رسیدن به مقام امامت :

وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يهْدُونَ بِأَمْرِنا لَمّا صَبَرُوا [سجده/24] .

8

تقاضای صبر از خداوند متعال :

رَبَّنا أَفْرِغْ عَلَينا صَبْراً وَ ثَبِّتْ أَقْدامَنا وَ انْصُرْنا عَلَى الْقَوْمِ الْكافِرِينَ [بقره/250] .

9 صابر نمونه (حضرت ایوب (ع)) :

إِنّا وَجَدْناهُ صابِراً نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوّابٌ [ص/44] .

وَ اصْبِرْ لِحُكمِ رَبِّک فَإِنَّک بِأَعْيُنِنا [طور/48] .

فَاصْبِرْ لِحُكمِ رَبِّک وَ لا تَكنْ كصاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نادى وَ هُوَ مَكظُومٌ [قلم/48] .

لَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيرٌ لِلصّابِرِينَ وَ اصْبِرْ وَ ما صَبْرُک إِلاّ بِاللّهِ [نحل/126-127] .

ثُمَّ كانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ تَواصَوْا بِالصَّبْرِ وَ تَواصَوْا بِالْمَرْحَمَهِ أُولئِک أَصْحابُ الْمَيمَنَهِ [بلد/17-18] .

امام صادق (ع) در ذیل سوره و الفجر فرمودند : تَواصَوْا بِالْحَقِّ [(عصر/3)] ذریاتهم و من خلفوا بالولایه و تواصوا بها و صبروا علیها [تفسیر القمی ، ج2 ، ص441] .

(سفارش نه تنها به مردم بلکه به نسل آینده)

3. اهمیت صبر

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْحُرَّ حُرٌّ عَلَى جَمِيعِ أَحْوَالِهِ إِنْ نَابَتْهُ نَائِبَهٌ صَبَرَ لَهَا وَ إِنْ تَدَاكتْ عَلَيهِ الْمَصَائِبُ لَمْ تَكسِرْهُ وَ إِنْ أُسِرَ وَ قُهِرَ وَ اسْتُبْدِلَ بِالْيسْرِ عُسْراً كمَا كانَ يوسُفُ وَ الصِّدِّيقُ الْأَمِينُ ص لَمْ يضُرُرْ حُرِّيتَهُ [كافى ، ج2 ، ص89] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ فِى الْجَنَّهِ مَنْزِلَهً لَا يبْلُغُهَا عَبْدٌ إِلَّا بِالِابْتِلَاءِ فِى جَسَدِهِ [كافى ، ج2 ، ص255] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر على المصيبه مصيبه على الشامت بها [كشف الغمه ، ج2 ، ص349] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ صَبَرَ عَلَى مُصِيبَهٍ زَادَهُ اللَّهُ عِزّاً إِلَى عِزِّهِ وَ أَدْخَلَهُ الْجَنَّهَ مَعَ مُحَمَّدٍ ص وَ أَهْلِ بَيتِهِ [

ثواب الأعمال ، ص198] .

وَ الصّابِرِينَ فِی الْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ وَ حِینَ الْبَأْسِ أُولئِک الَّذِینَ صَدَقُوا وَ أُولئِک هُمُ الْمُتَّقُونَ [بقره/177] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بنی الإیمان علی أربع دعائم الیقین و الصبر و الجهاد و العدل [بحارالأنوار ، ج79 ، ص137] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : الصَّبْرُ مِنَ الْإِیمَانِ بِمَنْزِلَهِ الرَّأْسِ مِنَ الْجَسَدِ وَ لَا إِیمَانَ لِمَنْ لَا صَبْرَ لَهُ [کافی ، ج2 ، ص89] .

سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : هَلْ مِنْ رَجُلٍ یدْخُلُ الْجَنَّهَ بِغَیرِ حِسَابٍ قَالَ ص نَعَمْ کلُّ رَحِیمٍ صَبُورٍ [مسکن الفؤاد ، ص45] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ صَبَرَ سَاعَهً حُمِدَ سَاعَاتٍ [کنز الفوائد ، ج1 ، ص139] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصَّبْرُ نِصْفُ الْإِیمَانِ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص40] .

سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا الْإِیمَانُ قَالَ الصَّبْرُ [مستدرک الوسائل ، ج2 ، ص425] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْمُومِنُ أَصْلَبُ مِنَ الْجَبَلِ الْجَبَلُ یسْتَقَلُّ مِنْهُ وَ الْمُومِنُ لَا یسْتَقَلُّ مِنْ دِینِهِ شَیءٌ [کافی ، ج2 ، ص241] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن المؤمن أشد من زبر الحدید إن الحدید إذا دخل النار لان و إن المؤمن لو قتل و نشر ثم قتل و نشر لم یتغیر قلبه [المحاسن ، ج1 ، ص251] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : القلب المحب لله یحب کثیرا النصب لله و القلب اللاهی عن الله یحب الراحه فلا تظن یا ابن آدم إنک تدرک رفعه البر بغیر مشقه فإن الحق ثقیل مر [مجموعه ورام ، ج2 ، ص87] .

قَالَ

الصَّادِقُ (ع) : كمْ مِنْ صَبْرِ سَاعَهٍ قَدْ أَوْرَثَتْ فَرَحاً طَوِيلًا [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص263] .

قال النبی (ص) : الصبر و الاحتساب افضل من عتق الرقاب [الفصاحه ، 1861]

وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ وَ إِنَّها لَكبِيرَهٌ إِلاّ عَلَى الْخاشِعِينَ [بقره/45] .

فَاصْبِرْ لِحُكمِ رَبِّک وَ لا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِماً أَوْ كفُوراً [دهر/24] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر مرفعه [غررالحكم ، ص284] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجزع منقصه [غررالحكم ، ص262] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فی الصبر ظفر [غررالحكم ، ص283] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر يرغم الأعداء [غررالحكم ، ص284] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر أدفع للضرر [غررالحكم ، ص284] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر عون على كل أمر [غررالحكم ، ص280] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر أقوى [أوقى] لباس [غررالحكم ، ص280] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر أعون شیء على الدهر [غررالحكم ، ص280] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر ينزل على قدر المصيبه [غررالحكم ، ص282] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر أول لوازم الإتقان [الإيقان] [غررالحكم ، ص281] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الصَّبْرُ رَأْسُ الْإِيمَانِ [كافی ، ج2 ، ص87] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصَّبْرُ جُنَّهٌ مِنَ الْفَاقَهِ [كافی ، ج8 ، ص22] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر ثمره اليقين [غررالحكم ، ص280] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر يهون الفجيعه [

غررالحکم ، ص281] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الصبر عده للبلاء [البلاء] [غررالحکم ، ص282] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الصبر عنوان النصر [غررالحکم ، ص283] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَا دَاوَمَ عَلَیهِ الْعَبْدُ وَ إِنْ قَلَّ [کافی ، ج2 ، ص82] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الصَّبْرُ شَجَاعَهٌ [نهج البلاغه ، حکمت 4] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّا صُبُرٌ وَ شِیعَتُنَا أَصْبَرُ مِنَّا قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک کیفَ صَارَ شِیعَتُکمْ أَصْبَرَ مِنْکمْ قَالَ لِأَنَّا نَصْبِرُ عَلَی مَا نَعْلَمُ وَ شِیعَتُنَا یصْبِرُونَ عَلَی مَا لَا یعْلَمُونَ [کافی ، ج2 ، ص93] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : لَا إِیمَانَ لِمَنْ لَا صَبْرَ لَهُ [کافی ، ج2 ، ص89] .

ثُمَّ جاهَدُوا وَ صَبَرُوا [نحل/110] .

در چند مورد قرآن صفات و کمالات زیادی را نقل و بعد همه آنها را وابسته به صبر دانسته ، از جمله سوره فرقان و عباد الرحمن بعد از صفات زیاد می فرماید : أُوْلئِک یجْزَوْنَ الْغُرْفَهَ بِما صَبَرُوا [فرقان/75] .

و در سوره رعد از 19 تا 24 در وصف اولوالامر و ذکر صفات زیاد می فرماید : سَلامٌ عَلَیکمْ بِما صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَی الدّارِ [رعد/24] .

فَاسْتَقِمْ کما أُمِرْتَ وَ مَنْ تابَ مَعَک [هود/112] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : شَیبَتْنِی هُودٌ وَ الْوَاقِعَهُ وَ الْمُرْسَلَاتُ وَ عَمَّ یتَسَاءَلُونَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص199] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنِ اسْتَقَامَ فَإِلَی الْجَنَّهِ وَ مَنْ زَلَّ فَإِلَی النَّارِ [نهج البلاغه ، خطبه 119

] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الاستقامه سلامه [غررالحكم ، ص287] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : عليک بمنهج الاستقامه فإنه يکسبک الکرامه و يکفيک الملامه [غررالحکم ، ص93] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْکمَالُ کلُّ الْکمَالِ التَّفَقُّهُ فِی الدِّينِ وَ الصَّبْرُ عَلَی النَّائِبَهِ وَ تَقْدِيرُ الْمَعِيشَهِ [کافی ، ج1 ، ص32] .

قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ : "يا بُنَی إِنَّ الدُّنْيا بَحْرٌ عَمِيقٌ قَدْ غَرِقَ فِيهَا عَالَمٌ کثِيرٌ فَلْتَکنْ سَفِينَتُک فِيهَا تَقْوَی اللَّهِ وَ حَشْوُهَا الْإِيمَانَ وَ شِرَاعُهَا التَّوَکلَ وَ قَيمُهَا الْعَقْلَ وَ دَلِيلُهَا الْعِلْمَ وَ سُکانُهَا الصَّبْرَ" [کافی ، ج1 ، ص15] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَأْسُ طَاعَهِ اللَّهِ الصَّبْرُ وَ الرِّضَا عَنِ اللَّهِ فِيمَا أَحَبَّ الْعَبْدُ أَوْ کرِهَ [کافی ، ج2 ، ص60] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا دَخَلَ الْمُومِنُ فِی قَبْرِهِ کانَتِ الصَّلَاهُ عَنْ يمِينِهِ وَ الزَّکاهُ عَنْ يسَارِهِ وَ الْبِرُّ مُطِلٌّ عَلَيهِ وَ يتَنَحَّی الصَّبْرُ نَاحِيهً فَإِذَا دَخَلَ عَلَيهِ الْمَلَکانِ اللَّذَانِ يلِيانِ مُسَاءَلَتَهُ قَالَ الصَّبْرُ لِلصَّلَاهِ وَ الزَّکاهِ وَ الْبِرِّ دُونَکمْ صَاحِبَکمْ فَإِنْ عَجَزْتُمْ عَنْهُ فَأَنَا دُونَهُ [کافی ، ج2 ، ص90] .

قَال الرِّضَا (ع) : لَا يکونُ الْمُومِنُ مُومِناً حَتَّی يکونَ فِيهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ سُنَّهٌ مِنْ رَبِّهِ وَ سُنَّهٌ مِنْ نَبِيهِ وَ سُنَّهٌ مِنْ وَلِيهِ فَأَمَّا السُّنَّهُ مِنْ رَبِّهِ فَکتْمَانُ سِرِّهِ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ "عالِمُ الْغَيبِ فَلا يظْهِرُ عَلی غَيبِهِ أَحَداً إِلّا مَنِ ارْتَضی مِنْ رَسُولٍ " (جن-27-26) وَ أَمَّا السُّنَّهُ مِنْ نَبِيهِ فَمُدَارَاهُ النَّاسِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَمَرَ نَبِيهُ ص بِمُدَارَاهِ النَّاسِ فَقَالَ "خُذِ الْعَفْوَ وَ أْمُرْ بِالْعُرْفِ " (اعراف-199) وَ أَمَّا السُّنَّهُ مِنْ وَلِيهِ فَالصَّبْرُ فِی

الْبَأْسَاءِ وَ الضَّرَّاءِ [کافی ، ج2 ، ص241] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا ينعم بنعيم الآخره إلا من صبر على بلاء الدنيا [غررالحكم ، ص284] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اِلْعَمَلَ الْعَمَلَ ثُمَّ النِّهَايَةَ النِّهَايَةَ وَ اِلاِسْتِقَامَةَ اِلاِسْتِقَامَةَ ثُمَّ الصَّبْرَ الصَّبْرَ وَ الْوَرَعَ الْوَرَعَ [نهج البلاغه ، خطبه 176] .

أَوْحَى اللَّهُ إِلَى دَاوُدَ تَخَلَّقْ بِأَخْلَاقِی إنی أنا الصبور و الصابر إن مات مع الصبر مات شهيدا و إن عاش عاش عزيزا و اعلموا أن الصبر على المطلوب عنوان الظفر و الصبر على المحن عنوان الفرج [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص127] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أن الله تعالى قال أنا الله لا إله إلا أنا من لم يصبر على بلائی و لم يرض بقضائی فليتخذ ربا سوائی [مسكن الفؤاد ، ص85] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لكل نعمه مفتاح و مغلاق فمفتاحها الصبر و مغلاقها الكسل [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحديد ، ج20 ، ص322] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللَّهُمَّ إِنی أَعُوذُ بِک مِنْ ضَعْفِ الصَّبْرِ [صحيفه سجاديه ، دعای 8] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ ضَرَبَ يدَهُ عَلَى فَخِذِهِ عِنْدَ مُصِيبَهٍ حَبِطَ أَجْرُهُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص416] .

4. آثار صبر

1 امنيت از مكر و حيله دشمنان :

وَ إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا لا يضُرُّكمْ كيدُهُمْ شَيئاً [آل عمران/120] .

2 امداد غيبی الهی :

بَلى إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا وَ يأْتُوكمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هذا يمْدِدْكمْ رَبُّكمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِكهِ مُسَوِّمِينَ [آل عمران/125] .

3 قطعی بودن پيروزی :

وَ

تَمَّتْ كلِمَتُ رَبِّک الْحُسْنی عَلی بَنِی إِسْرائِیلَ بِما صَبَرُوا [اعراف/137] .

4 سلام و تحیت فرشتگان در بهشت :

سَلامٌ عَلَیکمْ بِما صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَی الدّارِ [رعد/24] .

5 دریافت پاداش نیکوتر :

وَ لَنَجْزِیَنَّ الَّذِینَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ ما کانُوا یعْمَلُونَ [نحل/96] .

6 بشارت و رحمت الهی :

وَ بَشِّرِ الصّابِرِینَ الَّذِینَ إِذا أَصابَتْهُمْ مُصِیبَهٌ قالُوا إِنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَیهِ راجِعُونَ أُولئِک عَلَیهِمْ صَلَواتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَ رَحْمَهٌ وَ أُولئِک هُمُ الْمُهْتَدُونَ [بقره/157-155] .

7 محبوب الهی شدن :

وَ اللّهُ یحِبُّ الصّابِرِینَ [آل عمران/146] .

8 از معیت خاصه الهی بهره مند بودن :

وَ اصْبِرُوا إِنَّ اللّهَ مَعَ الصّابِرِینَ [انفال/46] .

مصونیت : إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا لا یضُرُّکمْ کیدُهُمْ شَیئاً [آل عمران/120] .

فوز : إِنِّی جَزَیتُهُمُ الْیوْمَ بِما صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفائِزُونَ [مومنون/111] .

لطف خدا : وَ تَمَّتْ کلِمَتُ رَبِّک الْحُسْنی عَلی بَنِی إِسْرائِیلَ بِما صَبَرُوا [اعراف/137] .

رهبری : وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّهً یهْدُونَ بِأَمْرِنا لَمّا صَبَرُوا وَ کانُوا بِ آیاتِنا یوقِنُونَ [سجده/24] .

بهشت : وَ ما یلَقّاها إِلاَّ الَّذِینَ صَبَرُوا وَ ما یلَقّاها إِلاّ ذُو حَظٍّ عَظِیمٍ [فصلت/35] .

رشد و کمال : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بالتعب الشديد تدرک الدرجات الرفيعه و الراحه الدائمه [غررالحکم ، ص99] .

پيروزی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِعْلَمْ أَنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ وَ أَنَّ الْفَرَجَ مَعَ الْكَرْبِ وَ أَنَّ مَعَ الْعُسْرِ يسْراً إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يسْراً [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص412] .

امداد ويژه الهی :

ثُمَّ اسْتَقامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيهِمُ الْمَلائِكهُ أَلاّ تَخافُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَبْشِرُوا بِالْجَنَّهِ الَّتِى كنْتُمْ تُوعَدُونَ [فصلت/30] .

سلام فرشتگان و خوش آمد گويى آنان : سَلامٌ عَلَيكمْ بِما صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدّارِ [رعد/24] .

جايگاه بهشتى : وَ الَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَ أَقامُوا الصَّلاهَ وَ أَنْفَقُوا مِمّا رَزَقْناهُمْ سِرًّا وَ عَلانِيهً وَ يدْرَونَ بِالْحَسَنَهِ السَّيئَهَ أُولئِک لَهُمْ عُقْبَى الدّارِ [رعد/22] .

درود خدا : وَ بَشِّرِ الصّابِرِينَ الَّذِينَ إِذا أَصابَتْهُمْ مُصِيبَهٌ قالُوا إِنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَيهِ راجِعُونَ أُولئِک عَلَيهِمْ صَلَواتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَ رَحْمَهٌ وَ أُولئِک هُمُ الْمُهْتَدُونَ [بقره/155-157] .

رمز پيروزى در جنگ : فَإِنْ يكنْ مِنْكمْ مِائَهٌ صابِرَهٌ يغْلِبُوا مِائَتَينِ [انفال/66] .

إِنْ يكنْ مِنْكمْ عِشْرُونَ صابِرُونَ يغْلِبُوا مِائَتَينِ [انفال/65] .

فلاح : قال النبى (ص) : ان تستقيموا تفلحوا [كنز ، ص 58]

موفقيت : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا يعْدَمُ الصَّبُورُ الظَّفَرَ وَ إِنْ طَالَ بِهِ الزَّمَانُ [نهج البلاغه ، حكمت 153] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ لَمْ ينْجِهِ الصَّبْرُ أَهْلَكهُ الْجَزَعُ [نهج البلاغه ، حكمت 189] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من ركب مركب الصبر اهتدى إلى مضمار النصر [كشف الغمه ، ج2 ، ص346] .

مصونيت از بلاء : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ مُومِنٍ إِلَّا وَ هُوَ مُبْتَلًى بِبَلَاءٍ مُنْتَظِرٌ بِهِ مَا هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ فَإِنْ صَبَرَ عَلَى الْبَلِيهِ الَّتِى هُوَ فِيهَا عَافَاهُ اللَّهُ مِنَ الْبَلَاءِ الَّذِى ينْتَظِرُ بِهِ وَ إِنْ لَمْ يصْبِرْ وَ جَزِعَ نَزَلَ بِهِ مِنَ الْبَلَاءِ الْمُنْتَظِرُ أَبَداً حَتَّى يحْسِنَ صَبْرَهُ وَ عَزَاءَهُ [التمحيص ، ص59

] .

قدرت و پیروزی : در موردی که پشت کار قوی و زیاد یک بر دَه برابر و در موردی که پشت کار قوی نباشد یک بر دو : الْآنَ خَفَّفَ اللّهُ عَنْكمْ وَ عَلِمَ أَنَّ فِيكمْ ضَعْفاً فَإِنْ يكنْ مِنْكمْ مِائَةٌ صابِرَةٌ يغْلِبُوا مِائَتَينِ وَ إِنْ يكنْ مِنْكمْ أَلْفٌ يغْلِبُوا أَلْفَينِ بِإِذْنِ اللّهِ وَ اللّهُ مَعَ الصّابِرِينَ [انفال/66] .

صبر در یاوه ها : عامل حلم.

صبر در شهود : عامل عفت.

صبر در غضب و غیظ : عامل کظم و بزرگواری است.

صبر در انفاق : عامل سخاوت است.

صبر در آزمایشات الهی

صبر در گناه : عامل تقوا و ورع.

صبر در قانون : عامل نظم

صبر در معصیت : عامل رضا و تسلیم

صبر در عبادت : عامل اطاعت

صبر در جنگ : عامل پیروزی و استقامت

صبر در اخلاق های مردم : عامل محبوبیت

صبر در تحصیل : نتیجه ، اجتهاد و ابتکار و...

رفاه دنیوی : وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَى الطَّرِيقَهِ لأَسْقَيناهُمْ ماءً غَدَقاً [جن/16] .

آرامش : إِنَّ الَّذِينَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا فَلا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [احقاف/13] .

إِنَّ الّذِينَ قالَوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيهِمُ الْمَلائِكهُ أَلاّ تَخافُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَبْشِرُوا بِالْجَنَّهِ الَّتِى كنْتُمْ تُوعَدُونَ [فصلت/30] .

راحتى آخرت : قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ص) : إِنَّ لِلَّهِ عِبَاداً صَبَرُوا أَياماً قَلِيلَهً فَصَارُوا بِعُقْبَى رَاحَهٍ طَوِيلَهٍ [كافى ، ج2 ، ص131] .

صفاى باطن : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الصَّبْرُ يظْهِرُ مَا فِى بَوَاطِنِ الْعِبَادِ مِنَ النُّورِ وَ الصَّفَاءِ [مصباح الشريعه ، ص185] .

پيروزى : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حلاوه الظفر تمحو مراره الصبر

[غررالحکم ، ص284] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : صبرک علی تجرع الغصص يظفرک بالفرص [غررالحکم ، ص284] .

شيرينی ايمان : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : صابروا أنفسکم علی فعل الطاعات و صونوها عن دنس السيئات تجدوا حلاوه الإيمان [غررالحکم ، ص283] .

قَالَ مُوسَی بْنُ عِمْرَانَ (ع) : إلهی فما جزاء من صبر علی أذی الناس و شتمهم فيک قال أعينه علی أهوال يوم القيامه [أمالی صدوق ، ص207] .

5. پاداش صبر

1 وَ جَزاهُمْ بِما صَبَرُوا جَنَّةً وَ حَرِيراً [دهر/12] .

2 أُوْلئِک يجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِما صَبَرُوا وَ يلَقَّوْنَ فِيها تَحِيةً وَ سَلاماً خالِدِينَ فِيها حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَ مُقاماً [فرقان/76-75] .

3 إِنَّما يوَفَّی الصّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيرِ حِسابٍ [زمر/10] .

4 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ بُلِی مِنْ شِيعَتِنَا بِبَلَاءٍ فَصَبَرَ كتَبَ اللَّهُ لَهُ أَجْرَ أَلْفِ شَهِيدٍ [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص221] .

5 إِنِّی جَزَيتُهُمُ الْيوْمَ بِما صَبَرُوا [مومنون/111] .

6 وَ تَمَّتْ كلِمَتُ رَبِّک الْحُسْنی عَلی بَنِی إِسْرائِيلَ بِما صَبَرُوا وَ دَمَّرْنا ما كانَ يصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَ قَوْمُهُ وَ ما كانُوا يعْرِشُونَ [اعراف/137] .

7 إِلاَّ الَّذِينَ صَبَرُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولئِک لَهُمْ مَغْفِرَهٌ وَ أَجْرٌ كبِيرٌ [هود/11] .

8 وَ لَنَجْزِينَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ ما كانُوا يعْمَلُونَ [نحل/96] .

9 أُولئِک يوتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَينِ بِما صَبَرُوا [قصص/54] .

10 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إذا نشرت الدواوين و نصبت الموازين لم ينصب لأهل البلاء ميزان و لم ينشر لهم ديوان و تلا هذه

الآیه "یا عِبادِ

الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّکمْ لِلَّذِینَ أَحْسَنُوا فِی هذِهِ الدُّنْیا حَسَنَهٌ وَ أَرْضُ اللّهِ واسِعَهٌ إِنَّما یوَفَّی الصّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَیرِ حِسابٍ " (زمر-10) [مشکاه الأنوار ، ص300] .

11 رُوِی إِذَا کانَ یوْمُ الْقِیامَهِ نَادَی مُنَادٍ : "أَینَ الصَّابِرُونَ" فَیقُومُ عُنُقٌ مِنَ النَّاسِ فَیقَالُ لَهُمْ : "اذْهَبُوا إِلَی الْجَنَّهِ بِغَیرِ حِسَابٍ" فَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِکهُ فَیقُولُونَ لَهُمْ : "أَی شَیءٍ کانَتْ أَعْمَالُکمْ" فَیقُولُونَ : "کنَّا نَصْبِرُ عَلَی طَاعَهِ اللَّهِ وَ نَصْبِرُ عَنْ مَعْصِیهِ اللَّهِ" فَیقُولُونَ : "نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِینَ" وَ نَرْوِی أَنَّ وَصَایا الْأَنْبِیاءِ (ص) : "اصْبِرُوا عَلَی الْحَقِّ وَ إِنْ کانَ مُرّاً" [فقه الرضا (ع) ، ص368] .

12 فَوَقاهُمُ اللّهُ شَرَّ ذلِک الْیوْمِ وَ لَقّاهُمْ نَضْرَهً وَ سُرُوراً وَ جَزاهُمْ بِما صَبَرُوا جَنَّهً وَ حَرِیراً [دهر/12-11] .

13 إِنَّ الَّذِینَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَیهِمُ الْمَلائِکهُ أَلاّ تَخافُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَبْشِرُوا بِالْجَنَّهِ الَّتِی کنْتُمْ تُوعَدُونَ نَحْنُ أَوْلِیاوکمْ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ فِی الآخِرَهِ [فصلت/31-30] .

14 عن برید العجلی قال : "سألت أبا عبد الله (ع) عن قول الله عز و جل "وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَی الطَّرِیقَهِ " (جن/16) " قال : "یعنی علی الولایه" "لَأَسْقَیناهُمْ ماءً غَدَقاً " (جن-16) قال : "لأذقناهم علما کثیرا یتعلمونه من الأئمه (ع) " [تأویل الآیات الظاهره ، ص703] .

15 پیامبر (ص) : پاداش صبر بر معصیت 300 درجه و پاداش صبر بر طاعت 600 درجه

و پاداش صبر بر معصیت 900 درجه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصبر نصف الإیمان و الیقین الإیمان کله و من صبر علی المصیبه حتی یردها بحسن العزاء

کتب الله له بکل صبره ثلاثمائه درجه ما بین کل درجه إلی درجه کما بین تخوم الأرض إلی علو العرش و من صبر علی الطاعه کتب الله له ستمائه درجه ما بین الدرجه إلی الدرجه کما بین تخوم الأرض إلی علو العرش و من صبر عن المعصیه کتب الله له تسعمائه درجه ما بین الدرجه إلی الدرجه کما بین تخوم الأرض إلی العرش [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص127] .

6. راه پیداکردن صبر

دید ما درباره دنیا : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : دَارٌ بِالْبَلَاءِ مَحْفُوفَهٌ [نهج البلاغه ، خطبه 226] .

دید ما درباره شدائد : وَ لَقَدْ أَخَذْنا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِینَ وَ نَقْصٍ مِنَ الثَّمَراتِ لَعَلَّهُمْ یذَّکرُونَ [اعراف/130] .

فَأَخَذْناهُمْ بِالْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ لَعَلَّهُمْ یتَضَرَّعُونَ [انعام/42] .

وَ لَنُذِیقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذابِ الأَدْنی دُونَ الْعَذابِ الأَکبَرِ لَعَلَّهُمْ یرْجِعُونَ [سجده/21] .

مشکلات الطاف خفیه هستند : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن الله لیغذی عبده المؤمن بالبلاء کما تغذی الوالده ولدها باللبن [أعلام الدین ، ص277] .

سنت امهال ، املاء و استدراج از عقاید ماست.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ خَیراً فَأَذْنَبَ ذَنْباً أَتْبَعَهُ بِنَقِمَهٍ وَ یذَکرُهُ الِاسْتِغْفَارَ وَ إِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ شَرّاً فَأَذْنَبَ ذَنْباً أَتْبَعَهُ بِنِعْمَهٍ لِینْسِیهُ الِاسْتِغْفَارَ وَ یتَمَادَی بِهَا وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَیثُ لا یعْلَمُونَ بِالنِّعَمِ عِنْدَ الْمَعَاصِی [کافی ، ج2 ، ص452] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لو لا ثلاث فی ابن آدم ما طأطأ رأسه شیء المرض و الفقر و الموت کلهم فیه و إنه معهن لوثاب [خصال صدوق ، ج1 ، ص113]

.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أ لا أخبركم بأفضل آيه فى كتاب الله عز و جل حدثنا به رسول الله ص "ما أَصابَكَمْ مِنْ مُصِيبَهٍ فَبِما كسَبَتْ أَيدِيكمْ وَ يعْفُوا عَنْ كثِيرٍ" (شورى/30) [الدعوات ، ص167] .

لَعَلَّهُمْ يضَّرَّعُونَ [اعراف/94] .

لَعَلَّهُمْ يرْجِعُونَ [اعراف/168] .

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : لَنْ تَكونُوا مُومِنِينَ حَتَّى تَعُدُّوا الْبَلَاءَ نِعْمَةً وَ الرَّخَاءَ مُصِيبَةً وَ ذَلِک أَنَّ الصَّبْرَ عَلَى الْبَلَاءِ أَفْضَلُ مِنَ الْغَفْلَهِ عِنْدَ الرَّخَاءِ [مشكاه الأنوار ، ص298] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ لَيتَعَهَّدُ عَبْدَهُ الْمُومِنَ بِأَنْوَاعِ الْبَلَاءِ كمَا يتَعَهَّدُ أَهْلَ الْبَيتِ سَيدُهُمْ بِطُرَفِ الطَّعَامِ [التمحيص ، ص33] .

همانگونه كه پزشک غذاهائى را منع مى كند ، خداوند هم اعمالى را منع مى كند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : دَارٌ بِالْبَلَاءِ مَحْفُوفَهٌ [نهج البلاغه ، خطبه 226] .

1 ايمان به حكمت خدا كهلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ فِى كبَدٍ [بلد/4] . رب العالمين است و براى تربيت ، حوادث تلخ و شيرين آفريده است.دار بالبلاء

2 ايمان به سنت خدا درباره رشد همه اولياء دين : به مريم پاک بايد تهمت زنا زده شود و به امام على (ع) كه شبى هزار ركعت نماز مى خواند بايد متهم شود كه مگر نماز مى خوانده و يوسف معصوم هم بايد مجرم شود و به زندان بيفتد و...

3 بداند مشكلات پايان دارد : إِنَّما تَقْضِى هذِهِ الْحَياةَ الدُّنْيا [طه/72] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْمُتَّقُونَ صَبَرُوا أَياماً قَصِيرَةً أَعْقَبَتْهُمْ رَاحَةً طَوِيلَةً [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

4 مقايسه ميان مشكلات و آتش : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص)

: کل بلاء دون النار یسیر. [مجموعه ورام ، ج1 ، ص66] .

5 بداند که صبر و جزع ما اثر ندارد : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنْ صَبَرْتَ جَرَتْ عَلَیک الْمَقَادِیرُ وَ أَنْتَ مَأْجُورٌ وَ إِنْ جَزِعْتَ جَرَتْ عَلَیک الْمَقَادِیرُ وَ أَنْتَ مَأْزُورٌ [مسکن الفود ، ص43] .

6 بداند کهإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ یسْراً [انشراح/6] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنْ تَصْبِرْ فَفِی اللَّهِ مِنْ کلِّ مُصِیبَهٍ خَلَفٌ [نهج البلاغه ، حکمت 291] .

7 در محضر خدا : قَالَ الْحُسَینُ (ع) : هون علی ما نزل بی أنه بعین الله. [اللهوف ، ص115] .

8 وَ اصْنَعِ الْفُلْک بِأَعْیننِا [هود/37] .

وَاسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ [بقره/45] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا یمْنَعُ أَحَدَکمْ إِذَا دَخَلَ عَلَیهِ غَمٌّ مِنْ غُمُومِ الدُّنْیا أَنْ یتَوَضَّأَ ثُمَّ یدْخُلَ الْمَسْجِدَ فَیرْکعَ رَکعَتَینِ یدْعُو اللَّهَ فِیهِمَا أَ مَا سَمِعْتَ اللَّهَ یقُولُ "وَ اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ " (بقره/45) [وسائل الشیعه ، ج8 ، ص138] .

9 انتظار فرج

10 توجه به پاداش ها و آثار وضعی :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا تکون مؤمنا حتی تعد البلاء نعمه و الرخاء محنه لأن بلاء الدنیا نعمه فی الآخره و رخاء الدنیا محنه فی الآخره [جامع الأخبار ، ص115] .

لان بلاء الدنیا نعمه فی الاخره و رخاء الدنیا محنه فی الاخره [میزان الحکمه ، ج1 ، ص487]

11 آگاهی از نتایج آینده : وَ کیفَ تَصْبِرُ عَلی ما لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْراً [کهف/68] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) :

إِنِ ابْتُلِيتُمْ فَاصْبِرُوا فَإِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ [نهج البلاغه ، خطبه 98] .

12 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حلاوه الظفر تمحو مراره الصبر [غررالحكم ، ص284] .

13 (نماز) : إِذا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعاً وَ إِذا مَسَّهُ الْخَيرُ مَنُوعاً إِلاَّ الْمُصَلِّينَ [معارج/22-20] .

14 ايمان به علم خدا : قَالَ الْحُسَينُ (ع) : هون على ما نزل بى أنه بعين الله. [اللهوف ، ص115] .

وَ اصْنَعِ الْفُلْک بِأَعْيُنِنا [هود/37] .

15 صبر پيشينيان : فَاصْبِرْ كما صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ [احقاف/35] .

16 در قيافه حلم قرار گرفتن : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنْ لَمْ تَكنْ حَلِيماً فَتَحَلَّمْ [نهج البلاغه ، حكمت 207] .

اگر حليم نيستى ، خود را به حلم و بردبارى بزن.

17 مقايسه : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أيها الناس اتقوا الله فإن الصبر على التقوى أهون من الصبر على عذاب الله [تحف العقول ، ص220] .

18 همسر ايوب از او خواست دعا كند كه بلا رفع شود ، حضرت فرمود : 70 سال است كه از نعمتهاى خدا استفاده مى كنيم و حالا بلايى آمده سزاوار است صبر پيشه كنيم. [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص127] .

19 سختى ها ، زمينه بازگشت به خدا است و رفاه دائم وسيله غفلت و غرور است.

لَعَلَّهُمْ يضَّرَّعُونَ [اعراف/94] .

لَعَلَّهُمْ يتَضَرَّعُونَ [انعام/42] .

لَعَلَّهُمْ يرْجِعُونَ [اعراف/168] .

20 سختى ها زمينه ابتكارات است.

21 سختی ها را خودم برای خودم درست کرده ام.وَ ما أَصابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِما كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَ يَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ [شوری/30

] .

22 سختی ها کفاره لغزشها است.

23 توصیه دیگران مؤثر است : وَ تَواصَوْا بِالصَّبْرِ [عصر/3] .

تواصی به نسل آینده و فرزندان و...

24 آشنائی با تاریخ : فَاصْبِرْ کما صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ [احقاف/35] .

25 سختی ها تمام می شود : فَاصْبِرُوا حَتّی یحْکمَ اللّهُ بَینَنا [اعراف/87] .

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ یسْراً [انشراح/6] .

26 استمداد از خداوند برای صبر : اسْتَعِینُوا بِاللّهِ وَ اصْبِرُوا [اعراف/128] .

27 صبر ما حتما نتیجه دارد : فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ [روم/60] .

فَاصْبِرْ إِنَّ الْعاقِبَهَ لِلْمُتَّقِینَ [هود/49] .

وَ اصْبِرْ فَإِنَّ اللّهَ لا یضِیعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِینَ [هود/115] .

29 بدانیم او ما را نمی بیند : وَ اصْبِرْ لِحُکمِ رَبِّک فَإِنَّک بِأَعْینِنا [طور/48] .

30 بی صبری همراه با قهر او است : فَاصْبِرْ لِحُکمِ رَبِّک وَ لا تَکنْ کصاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نادی وَ هُوَ مَکظُومٌ [قلم/48] .

31 آگاهی از پایان کار : وَ کیفَ تَصْبِرُ عَلی ما لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْراً [کهف/68] .

سَأُنَبِّئُک بِتَأْوِیلِ ما لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَیهِ صَبْراً [کهف/78] .

7. مقاومت بیجا ومضر

1 أ جَعَلَ الآلِهَةَ إِلهاً واحِداً إِنَّ هذا لَشَیءٌ عُجابٌ وَ انْطَلَقَ الْمَلأ مِنْهُمْ أَنِ امْشُوا وَ اصْبِرُوا عَلی آلِهَتِکمْ إِنَّ هذا لَشَیءٌ یرادُ [ص/6-5] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَمَا صَبَّرَک عَلَی دَائِک وَ جَلَّدَک عَلَی مُصَابِک وَ عَزَّاک عَنِ الْبُکاءِ عَلَی نَفْسِک [نهج البلاغه ، خطبه 223] .

8.انواع صبر

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الصَّبْرُ صَبْرَانِ صَبْرٌ عَلَی مَا تَکرَهُ

وَ صَبْرٌ عَمَّا تُحِبُّ [نهج البلاغه ، حکمت 55] .

2 مرحوم فیض صبر را به چهار قسم تقسیم کرده :

صبر واجب : در مقابل محرمات

صبر حرام : سکوت در مقابل ظالم

صبر مستحب : در مقابل سختی ها و مکاره

صبر مکروه : تحمل آزار و اذیت که شرعا پسندیده نیست.

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصَّبْرُ ثَلَاثَهٌ صَبْرٌ عِنْدَ الْمُصِيبَهِ وَ صَبْرٌ عَلَى الطَّاعَهِ وَ صَبْرٌ عَنِ الْمَعْصِيهِ [کافی ، ج2 ، ص91] .

9. موارد صبر

1. صبر بر طاعت

سَتَجِدُنِی إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّابِرِينَ [صافات/102] .

فَاعْبُدْهُ وَ اصْطَبِرْ لِعِبادَتِهِ [مریم/65] .

صبر و شکر :

1 وَ لَقَدْ أَرْسَلْنا مُوسى بِآياتِنا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَک مِنَ الظُّلُماتِ إِلَى النُّورِ وَ ذَكِّرْهُمْ بِأَيامِ اللّهِ إِنَّ فِی ذلِک لَآياتٍ لِكلِّ صَبّارٍ شَكورٍ [ابراهیم/5] .

انسان از دو حال خارج نیست :

یا مواجه با نعمت است که باید شکر کند.

یا مواجه با محنت است که باید صبر کند. [مجمع البحرین ، ج3 ، 304]

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الإيمان نصفان نصف فی الصبر و نصف فی الشكر [تحف العقول ، ص48] .

3 پیامبر (ص) در جنگ احد خبر شهادت مولا را داد و پرسیدفَکیفَ صَبْرُک إِذاحضرت عرض کرد: یا رَسُولَ اللَّهِ لَیسَ هَذَا مِنْ مَوَاطِنِ الصَّبْرِ وَ لَکنْ مِنْ مَوَاطِنِ الْبُشْرَی وَ الشُّکرِ [نهج البلاغه ، خطبه 156] .

صبر و روزه :

1 عن عبد الله بن طلحه عن أبی عبد الله ع [فی قوله تعالی] وَ اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ" (بقره/45) قال : "الصبر هو الصوم"

[تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص43] .

امام صادق (ع) : الصبر هو الصوم [نور الثقلین]

2 هرگاه مشکلات به شما هجوم آورد روزه بگیرید

عن سلیمان الفرا عن أبی الحسن (ع) فی قول الله " وَ اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ" (بقره/45) قال : "الصبر الصوم إذا نزلت بالرجل الشده أو النازله فلیصم قال الله یقول "اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ" (بقره/45) الصبر الصوم" [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص43] .

3 پیامبر (ص) در فضیلت ماه مبارک رمضان فرمود : هُوَ شَهْرُ الصَّبْرِ وَ إِنَّ الصَّبْرَ ثَوَابُهُ الْجَنَّهُ [کافی ، ج4 ، ص66] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ کلُّ أَعْمَالِ ابْنِ آدَمَ بِعَشَرَهِ أَضْعَافِهَا إِلَی سَبْعِمِائَهِ ضِعْفٍ إِلَّا الصَّبْرَ فَإِنَّهُ لِی وَ أَنَا أَجْزِی بِهِ فَثَوَابُ الصَّبْرِ مَخْزُونٌ فِی عِلْمِ اللَّهِ وَ الصَّبْرُ الصَّوْمُ [وسائل الشیعه ، ج10 ، ص404] .

صبر و توکل :

1 فَصَبْرٌ جَمِیلٌ وَ اللّهُ الْمُسْتَعانُ عَلی ما تَصِفُونَ [یوسف/18] .

2 وَ ما لَنا أَلاّ نَتَوَکلَ عَلَی اللّهِ وَ قَدْ هَدانا سُبُلَنا وَ لَنَصْبِرَنَّ عَلی ما آذَیتُمُونا وَ عَلَی اللّهِ فَلْیتَوَکلِ الْمُتَوَکلُونَ [ابراهیم/12] .

3 الَّذِینَ صَبَرُوا وَ عَلی رَبِّهِمْ یتَوَکلُونَ [نحل/42] .

4 قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ لَا طَاقَهَ لِی بِالْجَهْدِ ، وَ لَا صَبْرَ لِی عَلَی الْبَلَاءِ ، وَ لَا قُوَّهَ لِی عَلَی الْفَقْرِ ، فَلَا تَحْظُرْ عَلَی رِزْقِی ، وَ لَا تَکلْنِی إِلَی خَلْقِک ، بَلْ تَفَرَّدْ بِحَاجَتِی ، وَ تَوَلَّ کفَایتِی. [صحیفه سجادیه ، دعای 22] .

صبر

و نماز :

1 وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ [بقره/45] .

2 وَ أَقِمِ الصَّلاهَ طَرَفَی النَّهارِ وَ زُلَفاً مِنَ اللَّيلِ إِنَّ الْحَسَناتِ يذْهِبْنَ السَّيئاتِ ذلِک ذِکری لِلذّاکرِينَ وَ اصْبِرْ فَإِنَّ اللّهَ لا يضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ [هود/115-114] .

3 وَ الَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَ أَقامُوا الصَّلاهَ [رعد/22] .

4 وَ أْمُرْ أَهْلَک بِالصَّلاهِ وَ اصْطَبِرْ عَلَيها [طه/132] .

5 وَ الصّابِرِينَ عَلی ما أَصابَهُمْ وَ الْمُقِيمِی الصَّلاهِ [حج/35] .

6 يا بُنَی أَقِمِ الصَّلاهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ اصْبِرْ عَلی ما أَصابَک إِنَّ ذلِک مِنْ عَزْمِ الأُمُورِ [لقمان/17] .

صبر بر حق :

1 قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : يا بُنَی اصْبِرْ عَلَی الْحَقِّ وَ إِنْ کانَ مُرّاً [کافی ، ج2 ، ص91] .

(پس صبر؛ یعنی عدم جزع و دستپاچگی و تحمل و بردباری و عدم ضعف نفس) این حدیث زیبا را امام سجاد (ع) به فرزندش وصیت کرد و فرمود : پدرم به من وصیت کرد. [کافی ، باب الصبر]

1 أبی بصير عن أبی عبد الله (ع) فی قول الله تعالی "إِنَّ الَّذِينَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيهِمُ الْمَلائِکهُ أَلّا تَخافُوا وَ لا تَحْزَنُوا" (فصلت/30) قال : "هم الأئمه و يجری فيمن استقام من شيعتنا و سلم لأمرنا و کتم حديثنا عند عدونا فتستقبلهم الملائکه بالبشری من الله بالجنه و قد و الله مضی أقوام کانوا علی مثل ما أنتم عليه من الدين فاستقاموا و سلموا لأمرنا و کتموا حديثنا و لم يذيعوه عند عدونا

و لم يشكوا كما شككتم فاستقبلهم الملائكه بالبشرى من الله بالجنه" [بصائر الدرجات ، ص524] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْحُرَّ حُرٌّ عَلَى جَمِيعِ أَحْوَالِهِ إِنْ نَابَتْهُ نَائِبَهٌ صَبَرَ لَهَا وَ إِنْ تَدَاكتْ عَلَيهِ الْمَصَائِبُ لَمْ تَكسِرْهُ وَ إِنْ أُسِرَ وَ قُهِرَ وَ اسْتُبْدِلَ بِالْيسْرِ عُسْراً كمَا كانَ يوسُفُ الصِّدِّيقُ الْأَمِينُ ص لَمْ يضْرُرْ حُرِّيتَهُ أَن اسْتُعْبِدَ وَ قُهِرَ وَ أُسِرَ وَ لَمْ تَضْرُرْهُ ظُلْمَهُ الْجُبِّ وَ وَحْشَتُهُ وَ مَا نَالَهُ أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيهِ فَجَعَلَ الْجَبَّارَ الْعَاتِى لَهُ عَبْداً بَعْدَ إِذْ كانَ لَهُ مَالِكاً فَأَرْسَلَهُ وَ رَحِمَ بِهِ أُمَّهً وَ كذَلِک الصَّبْرُ يعَقِّبُ خَيراً فَاصْبِرُوا وَ وَطِّنُوا أَنْفُسَكمْ عَلَى الصَّبْرِ تُوجَرُوا [كافى ، ج2 ، ص89] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ أَنْ يقَدَّمَ الرَّجُلُ فَيقْتَلَ صَبْراً وَ الْأَسِيرُ مَا دَامَ فِى وَثَاقٍ وَ الرَّجُلُ يجِدُ عَلَى بَطْنِ امْرَأَتِهِ رَجُلًا [خصال صدوق ، ج1 ، ص137] .

صبر در انجام فرائض :

1 وَ أْمُرْ أَهْلَک بِالصَّلاهِ وَ اصْطَبِرْ عَلَيها [طه/132] .

2 رَبُّ السَّماواتِ وَ الأَرْضِ وَ ما بَينَهُما فَاعْبُدْهُ وَ اصْطَبِرْ لِعِبادَتِهِ [مريم/65] .

هر چه دشمن صبرش بيشتر بود ، شما هم بيشتر صبر كنيد.

3 عَنْ أَبِى السَّفَاتِجِ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "اصْبِرُوا وَ صابِرُوا وَ رابِطُوا " (آل عمران/200) قَالَ : "اصْبِرُوا عَلَى الْفَرَائِضِ وَ صَابِرُوا عَلَى الْمَصَائِبِ وَ رَابِطُوا عَلَى الْأَئِمَّهِ (ع) " [كافى ، ج2 ، ص81] .

2. صبر در برابر حفظ دين

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إنه سيكون زمان لا

يستقيم لهم الملک إلا بالقتل و الجور و لا يستقيم لهم الغنى إلا بالبخل و لا يستقيم لهم الصحبه إلا باتباع أهوائهم و الاستخراج من الدين فمن أدرک ذاک الزمان فصبر على الفقر و هو يقدر على الغنى و صبر على الذل و هو يقدر على العز و صبر على بغضه الناس و هو يقدر على المحبه أعطاه الله تعالى ثواب خمسين صديقا [جامع الأخبار ، ص116] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يأْتِی عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ الصَّابِرُ عَلَى دِينِهِ مِثْلُ الْقَابِضِ عَلَى الْجَمْرَهِ بِكفِّهِ [بحارالأنوار ، ج74 ، ص99] .

3. صبر در برابر شكنجه و اذيت

وَ لَنَصْبِرَنَّ عَلى ما آذَيتُمُونا [ابراهيم/12] .

1 فَاصْبِرْ عَلى ما يقُولُونَ [ق/39] .

2 وَ لَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكتابَ مِنْ قَبْلِكمْ وَ مِنَ الَّذِينَ أَشْرَكوا أَذىً كثِيراً وَ إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا فَإِنَّ ذلِک مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ [آل عمران/186] .

3 فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيا حَتّى أَنْسَوْكمْ ذِكرِی وَ كنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكونَ إِنِّی جَزَيتُهُمُ الْيوْمَ بِما صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفائِزُونَ [مومنون/111-110] .

مراد صبر بر مسخره و آزار است. [مجمع البحرين]

4 وَ اصْبِرْ عَلى ما يقُولُونَ وَ اهْجُرْهُمْ هَجْراً جَمِيلاً [مزمل/10] .

5 چندين حديث درباره صبر بر آزار همسايه داريم كه از جمله امام كاظم (ع) فرمودند : لَيسَ حُسْنُ الْجِوَارِ كفَّ الْأَذَى وَ لَكنَّ حُسْنَ الْجِوَارِ صَبْرُک عَلَى الْأَذَى [كافى ، ج2 ، ص667] .

6- شخصى از آزار همسايه اش خدمت پيامبر شكايت برد ، حضرت فرمود : صبر كن. تا سه مرتبه خدمت حضرت رسيد. دفعه سوم

پیامبر (ص) فرمود : روز جمعه وقتی که مردم به نماز جمعه می روند اثاثیه ات را بگذار وسط کوچه ، اگر مردم پرسیدند ، چرا؟ بگو : از دست این همسایه؛ همین کار را کرد و همسایه هم پشیمان شد. [کافی ، ج2 ، ص668] .

1 وَ لَنَصْبِرَنَّ عَلی ما آذَیتُمُونا [ابراهیم/12] .

2 13 سال در مکه در فشار شکنجه : ابوذر مسلمان شد و گفت : اجازه بده که من خفقان را بشکنم و نزد کعبه شعارلا اله الا اللهدهم. فرمود (ص) : ترا کتک می زنند. گفت : حاضرم ، فرمود : برو ، رفت و به تنهایی شعار داد. ریختند و آنقدر ابوذر را زدند که اگر عباس نبود او را می کشتند.

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : المؤمن الذی یخالط الناس و یصبر علی أذاهم أعظم أجرا من المؤمن الذی لا یخالطهم و لا یصبر علی أذاهم [مجموعه ورام ، ج1 ، ص9] .

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بالتعب الشدید تدرک الدرجات الرفیعه و الراحه الدائمه [غررالحکم ، ص99] .

5 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : المؤمن الذی یخالط الناس و یصبر علی أذاهم أعظم أجرا من المؤمن الذی لا یخالطهم و لا یصبر علی أذاهم [مجموعه ورام ، ج1 ، ص9] .

(برای کسانی که استعفا می دهند)

6 عَنْ جَابِرٍ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ (ع) یرْحَمُک اللَّهُ مَا الصَّبْرُ الْجَمِیلُ؟ قَالَ : "ذَلِک صَبْرٌ لَیسَ فِیهِ شَکوَی إِلَی النَّاسِ" [کافی ، ج2 ، ص93] .

7 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ما أوذی نبی مثل

ما أوذيت [المناقب ، ج3 ، ص247] .

8 كان يضربه قومه حتى يغشى عليه فإذا أفاق قال اللهم اهد قومى فإنهم لا يعلمون [قصص الأنبياء للجزائرى ، ص71] .

9 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : صَبَرْتُ وَ فِى الْعَينِ قَذًى وَ فِى الْحَلْقِ شَجًا [نهج البلاغه ، خطبه 3] .

1 قالَ سَنُقَتِّلُ أَبْناءَهُمْ وَ نَسْتَحْيى نِساءَهُمْ وَ إِنّا فَوْقَهُمْ قاهِرُونَ قالَ مُوسى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللّهِ وَ اصْبِرُوا إِنَّ الأَرْضَ لِلّهِ يورِثُها مَنْ يشاءُ مِنْ عِبادِهِ وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِينَ [اعراف/128-127] .

2 پیامبر (ص) فرمود : صبر در زمان خفقان ثواب 50 صدیق را دارد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَيأْتِى عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يَنَالُ الْمُلْک فِيهِ إِلَّا بِالْقَتْلِ وَ التَّجَبُّرِ وَ لَا الْغِنَى إِلَّا بِالْغَصْبِ وَ الْبُخْلِ وَ لَا الْمَحَبَّهُ إِلَّا بِاسْتِخْرَاجِ الدِّينِ وَ اتِّبَاعِ الْهَوَى فَمَنْ أَدْرَک ذَلِک الزَّمَانَ فَصَبَرَ عَلَى الْفَقْرِ وَ هُوَ يقْدِرُ عَلَى الْغِنَى وَ صَبَرَ عَلَى الْبِغْضَهِ وَ هُوَ يقْدِرُ عَلَى الْمَحَبَّهِ وَ صَبَرَ عَلَى الذُّلِّ وَ هُوَ يقْدِرُ عَلَى الْعِزِّ آتَاهُ اللَّهُ ثَوَابَ خَمْسِينَ صِدِّيقاً مِمَّنْ صَدَّقَ بِى [كافى ، ج2 ، ص91] .

3 امام صادق (ع) ضمن نامه ای به اصحابشان نوشتند...لَا يتِمُّ الْأَمْرُ حَتَّى يدْخُلَ عَلَيكمْ مِثْلُ الَّذِى دَخَلَ عَلَى الصَّالِحِينَ قَبْلَكمْ وَ حَتَّى تُبْتَلَوْا فِى أَنْفُسِكمْ وَ أَمْوَالِكمْ وَ حَتَّى تَسْمَعُوا مِنْ أَعْدَاءِ اللَّهِ أَذًى كثِيراً فَتَصْبِرُوا وَ تَعْرُكوا بِجُنُوبِكمْ وَ حَتَّى يسْتَذِلُّوكمْ وَ يبْغِضُوكمْ وَ حَتَّى يحَمِّلُوا عَلَيكمُ الضَّيمَ [كافى ، ج8 ، ص5] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لو تعلمون ما لكم فى مقامكم بين عدوكم و صبركم على

ما تسمعون من الأذى لقرت أعينكم و لو فقدتمونى لرأيتم من بعدى أمورا يتمنى أحدكم الموت مما يرى من أهل الجحود و العدوان من أهل الأثره و الاستخفاف بحق الله تعالى ذكره و الخوف على نفسه فإذا كان ذلک فاعتصموا بحبل الله جميعا و لا تفرقوا و عليكم بالصبر و الصلاه و التقيه [خصال صدوق ، ج2 ، ص626] .

4. صبر در برابر تكذيب توهين

وَ لَقَدْ كذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِک فَصَبَرُوا عَلى ما كذِّبُوا [انعام/34] .

1 وَ لَقَدْ كذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِک فَصَبَرُوا عَلى ما كذِّبُوا وَ أُوذُوا حَتّى أَتاهُمْ نَصْرُنا [انعام/34] .

2 وَ لَقَدْ كذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِک فَصَبَرُوا عَلى ما كذِّبُوا وَ أُوذُوا حَتّى أَتاهُمْ نَصْرُنا [انعام/34] .

3-قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِی رِسَالَتِهِ إِلَی أَصْحَابِهِ : "فَاتَّقُوا اللَّهَ أَيتُهَا الْعِصَابَهُ النَّاجِيهُ [أَنْ] أَتَمَّ اللَّهُ لَكمْ مَا أَعْطَاكمْ فَإِنَّهُ لَا يتِمُّ الْأَمْرُ حَتَّی يدْخُلَ عَلَيكمْ مِثْلُ الَّذِی دَخَلَ عَلَی الصَّالِحِينَ قَبْلَكمْ وَ حَتَّی تُبْتَلَوْا فِی أَنْفُسِكمْ وَ أَمْوَالِكمْ وَ حَتَّی تَسْمَعُوا مِنْ أَعْدَاءِ اللَّهِ أَذًی كثِيراً فَتَصْبِرُوا وَ تَعْرُكوا بِجُنُوبِكمْ حَتَّی يسْتَذِلُّوكمْ وَ يبْغِضُوكمْ وَ حَتَّی يحْمِلُوا عَلَيكمُ الضَّيمَ فَتَحَمَّلُوهُ مِنْهُمْ تَلْتَمِسُونَ بِذَلِک وَجْهَ اللَّهِ وَ الدَّارَ الْآخِرَهَ وَ حَتَّی تَكظِمُوا الْغَيظَ الشَّدِيدَ فِی الْأَذَی فِی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ يجْتَرِمُونَهُ إِلَيكمْ وَ حَتَّی يكذِّبُوكمْ بِالْحَقِّ وَ يعَادُوكمْ فِيهِ وَ يبْغِضُوكمْ عَلَيهِ فَتَصْبِرُوا عَلَی ذَلِک مِنْهُمْ وَ مِصْدَاقُ ذَلِک كلِّهِ فِی كتَابِ اللَّهِ الَّذِی أَنْزَلَ بِهِ جَبْرَئِيلُ عَلَی نَبِيكمْ سَمِعْتُمْ قَوْلَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لِنَبِيكمْ (ص) فَاصْبِرْ كما صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَ لا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ" [كافی ، ج8 ،

ص4] .

4 فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ وَ لا يسْتَخِفَّنَّک الَّذِينَ لا يوقِنُونَ [روم/60] .

(على (ع) بعد از 3 مرتبه توهين ابن كواء اين آيه را تلاوت كرد)

5. صبر در ميدان جنگ

وَ الصّابِرِينَ فِى الْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ وَ حِينَ الْبَأْسِ [بقره/177] .

1 قالُوا لا طاقَةَ لَنَا الْيوْمَ بِجالُوتَ وَ جُنُودِهِ قالَ الَّذِينَ يظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلاقُوا اللّهِ كمْ مِنْ فِئَهٍ قَلِيلَهٍ غَلَبَتْ فِئَهً كثِيرَهً بِإِذْنِ اللّهِ وَ اللّهُ مَعَ الصّابِرِينَ وَ لَمّا بَرَزُوا لِجالُوتَ وَ جُنُودِهِ قالُوا رَبَّنا أَفْرِغْ عَلَينا صَبْراً وَ ثَبِّتْ أَقْدامَنا وَ انْصُرْنا عَلَى الْقَوْمِ الْكافِرِينَ [بقره/250-249] .

2 بَلى إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا وَ يأْتُوكمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هذا يمْدِدْكمْ رَبُّكمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِكهِ مُسَوِّمِينَ [آل عمران/125] .

3 وَ كأَينْ مِنْ نَبِى قاتَلَ مَعَهُ رِبِّيونَ كثِيرٌ فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ ما ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَكانُوا وَ اللّهُ يحِبُّ الصّابِرِينَ [آل عمران/146] .

4 وَ أَطِيعُوا اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لا تَنازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَ تَذْهَبَ رِيحُكمْ وَ اصْبِرُوا إِنَّ اللّهَ مَعَ الصّابِرِينَ [انفال/46] .

6 إِنْ يكنْ مِنْكمْ عِشْرُونَ صابِرُونَ يغْلِبُوا مِائَتَينِ وَ إِنْ يكنْ مِنْكمْ مِائَهٌ يغْلِبُوا أَلْفاً مِنَ الَّذِينَ كفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لا يفْقَهُونَ [انفال/65] .

7 ثُمَّ جاهَدُوا وَ صَبَرُوا إِنَّ رَبَّک مِنْ بَعْدِها لَغَفُورٌ رَحِيمٌ [نحل/110] .

8 وَ إِنْ عاقَبْتُمْ فَعاقِبُوا بِمِثْلِ ما عُوقِبْتُمْ بِهِ وَ لَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيرٌ لِلصّابِرِينَ [نحل/126] .

9 وَ لَنَبْلُوَنَّكمْ حَتّى نَعْلَمَ الْمُجاهِدِينَ مِنْكمْ وَ الصّابِرِينَ [محمد/31] .

9 قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ

(ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ حَصِّنْ ثُغُورَ الْمُسْلِمِينَ بِعِزَّتِک ، وَ أَعِنْهُمْ بِالصَّبْرِ ، [صحیفه سجادیه ، دعای 27] .

10 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إن المجاهد نفسه و المغالب غضبه و المحافظ على طاعه ربه يرفع الله سبحانه له ثواب الصائم القائم و ينيله درجه المرابط الصابر [غررالحكم ، ص242] .

6. صبر در انتظار

1 وَ لَقَدْ أَرْسَلْنا مُوسى بِآياتِنا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَک مِنَ الظُّلُماتِ إِلَى النُّورِ وَ ذَكِّرْهُمْ بِأَيامِ اللّهِ إِنَّ فِى ذلِک لآياتٍ لِكلِّ صَبّارٍ شَكورٍ [ابراهيم/5] .

2 امام صادق (ع) : در ذيلوَ تَواصَوْا بِالصَّبْرِفرمودند : مراد صبر بر فتنه ها و شدائد غيبت مهدى است.

عن المفضل بن عمر قال سألت الصادق جعفر بن محمد ع عن قول الله عز و جل "وَ الْعَصْرِ إِنَّ الْإِنْسانَ لَفِى خُسْرٍ " (عصر/2-1) قال (ع) : "العصر عصر خروج القائم (ع) "إِنَّ الْإِنْسانَ لَفِى خُسْرٍ "يعنى أعداءنا"إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا" (عصر/3) يعنى بآياتنا" وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ "يعنى بمواساه الإخوان" وَ تَواصَوْا بِالْحَقِّ "يعنى بالإمامه " وَ تَواصَوْا بِالصَّبْرِ "يعنى فى الفتره" [كمال الدين ، ج2 ، ص656] .

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : انتظار الفرج بالصبر [كمال الدين ، ج2 ، ص336] .

4 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَ لَا تَعْلَمُ أَنَّ مَنِ انْتَظَرَ أَمْرَنَا وَ صَبَرَ عَلَى مَا يرَى مِنَ الْأَذَى وَ الْخَوْفِ هُوَ غَداً فِى زُمْرَتِنَا [كافى ، ج8 ، ص36] .

5 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طوبى للصابرين فى غيبته طوبى للمتقين على محجتهم أولئک وصفهم الله فى كتابه و قال" الَّذِينَ

یومِنُونَ بِالْغَیبِ" (بقره/3) و قال "أُولئِک حِزْبُ اللّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ " (مجادله/22) [کفایه الأثر ، ص56] .

7. صبر دولت مردان

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من ساس نفسه بالصبر علی جهل الناس صلح أن یکون سائسا [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص318] .

2 مسئله صبر و پشتکار برای رهبر :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ما بعث الله نبیا قط حتی یسترعیه الغنم یعلمه بذلک رعیه الناس [علل الشرائع ، ج1 ، ص32] .

به علاوه چوپانی چند امتیاز دیگر برای پیامبر (ص) داشت از جمله :

1 تمرین حوصله

2 دوری از محیط فساد در اوائل جوانی

3 مهلت فکر و دقت در صفحات تکوین و زیرسازی روح خود.

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : رَأَیتُ أَنَّ الصَّبْرَ عَلَی هَاتَا أَحْجَی فَصَبَرْتُ وَ فِی الْعَینِ قَذًی وَ فِی الْحَلْقِ شَجًا [نهج البلاغه ، خطبه 3] .

4 وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّةً یهْدُونَ بِأَمْرِنا لَمّا صَبَرُوا وَ کانُوا بِآیاتِنا یوقِنُونَ [سجده/24] .

5 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ثُمَّ الطَّبَقَهُ السُّفْلَی مِنْ أَهْلِ الْحَاجَهِ وَ الْمَسْکنَهِ الَّذِینَ یحِقُّ رِفْدُهُمْ وَ مَعُونَتُهُمْ وَ فِی اللَّهِ لِکلٍّ سَعَهٌ وَ لِکلٍّ عَلَی الْوَالِی حَقٌّ بِقَدْرِ مَا یصْلِحُهُ وَ لَیسَ یخْرُجُ الْوَالِی مِنْ حَقِیقَهِ مَا أَلْزَمَهُ اللَّهُ مِنْ ذَلِک إِلَّا بِالِاهْتِمَامِ وَ الِاسْتِعَانَهِ بِاللَّهِ وَ تَوْطِینِ نَفْسِهِ عَلَی لُزُومِ الْحَقِّ وَ الصَّبْرِ عَلَیهِ فِیمَا خَفَّ عَلَیهِ أَوْ ثَقُلَ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

6 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من السود الصبر لاستماع شکوی الملهوف [غررالحکم ، ص450] .

8. صبر

در تحصیل علم

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لن یثمر العلم حتی یقارنه الحلم [غررالحکم ، ص44] .

2) قالَ إِنَّک لَنْ تَسْتَطِیعَ مَعِی صَبْراً وَ کیفَ تَصْبِرُ عَلی ما لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْراً قالَ سَتَجِدُنِی إِنْ شاءَ اللَّهُ صابِراً وَ لا أَعْصِی لَک أَمْراً [کهف/69-67] .

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من لم یصبر علی مضض التعلیم بقی فی ذل الجهل [غررالحکم ، ص43] .

9. صبر در مرض

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : عودوا مرضاکم و سلوا أن یدعوا الله لکم فإن دعاءهم یعدل دعاء الملائکه و من مرض لیله فقبلها بقبولها و أدی شکرها إلی الله کانت کعباده ستین سنه قال أبی قلت له ما قبولها قال یصبر علیها و لا یخبر بما کان فیها فإذا أصبح حمد الله علی ما کان فیها [مشکاه الأنوار ، ص281] .

2 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی مَا مِنْ عَبْدٍ ابْتَلَیتُهُ بِبَلَاءٍ فَلَمْ یشْک إِلَی عُوَّادِهِ إِلَّا أَبْدَلْتُهُ لَحْماً خَیراً مِنْ لَحْمِهِ وَ دَماً خَیراً مِنْ دَمِهِ فَإِنْ قَبَضْتُهُ قَبَضْتُهُ إِلَی رَحْمَتِی وَ إِنْ عَاشَ عَاشَ وَ لَیسَ لَهُ ذَنْبٌ [کافی ، ج3 ، ص115] .

2. صبر بر معصیت

1. صبر در مسائل تبلیغاتی

فَاصْبِرْ عَلی ما یقُولُونَ [ق/39] .

1 وَ اتَّبِعْ ما یوحی إِلَیک وَ اصْبِرْ حَتّی یحْکمَ اللّهُ وَ هُوَ خَیرُ الْحاکمِینَ [یونس/109] .

2 وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ اصْبِرْ عَلی ما أَصابَک [لقمان/17] .

علی (ع) : مراد از صبر در آیه تحمل مشقتها و رنجهای امر به معروف و

نهی از منکر است. [مجمع البحرین ، ج4 ، ص319]

3 فَاصْبِرْ کما صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ [احقاف/35] .

4 وَ اصْبِرْ لِحُکمِ رَبِّک فَإِنَّک بِأَعْیُنِنا [طور/48] .

5 فَاصْبِرْ لِحُکمِ رَبِّک وَ لا تَکنْ کصاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نادی وَ هُوَ مَکظُومٌ [قلم/48] .

6 یا أَیهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ وَ رَبَّک فَکبِّرْ وَ ثِیابَک فَطَهِّرْ وَ الرُّجْزَ فَاهْجُرْ وَ لا تَمْنُنْ تَسْتَکثِرُ وَ لِرَبِّک فَاصْبِرْ [مدثر/7-1] .

7 تَواصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَواصَوْا بِالصَّبْرِ [عصر/3] .

(رابطه صبر و امر به معروف در این آیه روشن است)

8 شکا الحواریون إلی عیسی ابن مریم تهاون الناس بهم و بغضهم لهم فقال اصبروا کذلک المؤمنون مبغضون فی الناس مثلهم کمثل القمح ما أحلی مذاقها و أکثر أعداءها و القمح البر [مشکاه الأنوار ، ص282] .

2. صبر در مسائل اقتصادی

1 لَنْ نَصْبِرَ عَلی طَعامٍ واحِدٍ [بقره/61] .

2 فَوَقاهُمُ اللّهُ شَرَّ ذلِک الْیوْمِ وَ لَقّاهُمْ نَضْرَةً وَ سُرُوراً وَ جَزاهُمْ بِما صَبَرُوا جَنَّةً وَ حَرِیراً [دهر/12-11] .

صبر در مقابل تجملات و زرق و برق دنیا (زهد) :

1 فَخَرَجَ عَلی قَوْمِهِ فِی زِینَتِهِ قالَ الَّذِینَ یرِیدُونَ الْحَیاةَ الدُّنْیا یا لَیتَ لَنا مِثْلَ ما أُوتِی قارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِیمٍ وَ قالَ الَّذِینَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَیلَکمْ ثَوابُ اللّهِ خَیرٌ لِمَنْ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً وَ لا یلَقّاها إِلاَّ الصّابِرُونَ [قصص/80-79] .

صبر بر فقر :

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طُوبَی لِلْمَسَاکینِ بِالصَّبْرِ وَ هُمُ الَّذِینَ یرَوْنَ مَلَکوتَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ [کافی

، ج2 ، ص263] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قامت الدنيا بثلاثه بعالم ناطق مستعمل لعلمه و بغنى لا يبخل بماله على أهل دين الله عز و جل و بفقير صابر [أمالى صدوق ، ص343] .

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قَدَّرَ الْأَرْزَاقَ فَكَثَّرَهَا وَ قَلَّلَهَا وَ قَسَّمَهَا عَلَى الضِّيقِ وَ السَّعَهِ فَعَدَلَ فِيهَا لِيبْتَلِى مَنْ أَرَادَ بِمَيسُورِهَا وَ مَعْسُورِهَا وَ لِيخْتَبِرَ بِذَلِک الشُّکرَ وَ الصَّبْرَ مِنْ غَنِيهَا وَ فَقِيرِهَا [نهج البلاغه ، خطبه 91] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر على الفقر مع العز أجمل من الغنى مع الذل [غررالحكم ، ص366] .

5 در نامه به امام ابوالحسن از فقر شكايت كردم حضرت فرمود : اصبر تؤجر فإنک إن لم تصبر لم تؤجر و لم ترد قضاء الله عز و جل [مشكاه الأنوار ، ص21] .

6 امام صادق (ع) به يكى از يارانش فرمود : إِنَّ لَک بِكلِّ مَا تَرَاهُ فَلَا تَقْدِرُ عَلَى شِرَائِهِ وَ تَصْبِرُ عَلَيهِ حَسَنَهً [ثواب الأعمال ، ص180] .

3. صبر در مسائل اخلاقى

ادْفَعْ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ السَّيئَهَ [مومنون/96] .

1 امام صادق (ع) : صبر افراد عصبانى اجر بيشترى دارد. [كافى ، ج2 ، ص101]

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نِعْمَ الْجُرْعَهُ الْغَيظُ لِمَنْ صَبَرَ عَلَيهَا فَإِنَّ عَظِيمَ الْأَجْرِ لَمِنْ عَظِيمِ الْبَلَاءِ وَ مَا أَحَبَّ اللَّهُ قَوْماً إِلَّا ابْتَلَاهُمْ [كافى ، ج2 ، ص109] .

تحمل خطا و لغزش :

1 وَ لا تَسْتَوِى الْحَسَنَهُ وَ لاَ السَّيئَهُ ادْفَعْ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِى بَينَک وَ

بَينَهُ عَداوَهٌ كأَنَّهُ وَلِی حَمِیمٌ وَ ما یلَقّاها إِلاَّ الَّذِینَ صَبَرُوا وَ ما یلَقّاها إِلاّ ذُو حَظٍّ عَظِیمٍ [فصلت/35-34] .

در مقابل حسود :

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اصْبِرْ عَلَی أَعْدَاءِ النِّعَمِ فَإِنَّک لَنْ تُکافِیَ مَنْ عَصَی اللَّهَ فِیک بِأَفْضَلَ مِنْ أَنْ تُطِیعَ اللَّهَ فِیهِ [أمالی صدوق ، ص98] .

4. صبر در خانواده

وَ لا یلَقّاها إِلاَّ الصّابِرُونَ [قصص/80] .

وَ أْمُرْ أَهْلَک بِالصَّلاهِ وَ اصْطَبِرْ عَلَیها [طه/132] .

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَبَرَ عَلَی سُوءِ خُلُقِ امْرَأَتِهِ وَ احْتَسَبَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ (بِکلِّ مَرَّهٍ) یصْبِرُ عَلَیهَا مِنَ الثَّوَابِ مِثْلَ مَا أَعْطَی أَیوبَ عَلَی بَلَائِهِ [ثواب الأعمال ، ص287] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن فی الجنه درجه لا ینالها إلا إمام عادل أو ذو رحم وصول أو ذو عیال صبور [خصال صدوق ، ج1 ، ص93] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ کنَّ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ فَصَبَرَ عَلَی لَأْوَائِهِنَّ وَ ضَرَّائِهِنَّ وَ سَرَّائِهِنَّ کنَّ لَهُ حِجَاباً یوْمَ الْقِیامَهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص174] .

4 "وَ إِذِ ابْتَلی إِبْراهِیمَ رَبُّهُ بِکلِماتٍ فَأَتَمَّهُنَّ" (بقره/124) الصبر علی سوء خلق ساره [خصال صدوق ، ج1 ، ص305] .

5 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : جِهَادُ الْمَرْأَهِ أَنْ تَصْبِرَ عَلَی مَا تَرَی مِنْ أَذَی زَوْجِهَا وَ غَیرَتِهِ [کافی ، ج5 ، ص9] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ کانَتْ لَهُ امْرَأَهٌ وَ لَمْ تُوَافِقْهُ وَ لَمْ تَصْبِرْ عَلَی مَا رَزَقَهُ اللَّهُ وَ شَقَتْ عَلَیهِ وَ حَمَلَتْهُ مَا لَمْ یقْدِرْ عَلَیهِ لَمْ یقْبَلِ

اللَّهُ لَهَا حَسَنَةً تَتَّقِی بِهَا النَّارَ وَ غَضِبَ اللَّهُ عَلَیهَا مَا دَامَتْ کذَلِک [ثواب الأعمال ، ص287] .

صبر و مقاومت زن :

1 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إن الله تبارک و تعالی جعل للمرأه صبر عشره رجال فإذا حملت زادها قوه صبر عشره رجال أخری [خصال صدوق ، ج2 ، ص439] .

صبر در تعدد دختران :

1 من له بنات فصبر له حجاب من النار [معجم اهل سنت]

5. صبر در برابر گناهان

1 وَ إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا فَإِنَّ ذلِک مِنْ عَزْمِ الأُمُورِ [آل عمران/186] .

2 إِنَّهُ مَنْ یتَّقِ وَ یصْبِرْ فَإِنَّ اللّهَ لا یضِیعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِینَ [یوسف/90] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصَّبْرُ صَبْرَانِ صَبَرٌ عِنْدَ الْبَلَاءِ وَ أَفْضَلُ مِنْهُ الصَّبْرُ عِنْدَ الْمَحَارِمِ [کنز الفوائد ، ج1 ، ص139] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَبَرَ عَنْ مَعْصِیهِ اللَّهِ فَهُوَ کالْمُجَاهِدِ فِی سَبِیلِ اللَّهِ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص287] .

5 امام باقر (ع) : روز قیامت ندا می دهند صابران کجایند؟ متصبرین کجایند؟ پرسید : اینان کیانند؟ فرمودند : الصابرون علی اداء الفرائض و المتصبرون علی اجتناب المحارم (صبر و شکر)

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إذا کان یوم القیامه نادی مناد أین الصابرون فیقوم فئام من الناس ثم ینادی مناد أین المتصبرون فیقوم فئام من الناس قلت جعلت فداک ما الصابرون و المتصبرون فقال ع الصابرون علی أداء الفرائض و المتصبرون علی ترک المحارم [تحف العقول ، ص296] .

6 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الزاهد فی الدنیا من لم یغلب

الحرام صبره و لم یشغل الحلال شکره [تحف العقول ، ص200] .

7 قَالَ الْمَسِیحُ (ع) : بحق أقول لکم أعلمکم لتعلموا و لا أعلمکم لتعجبوا بأنفسکم إنکم لن تنالوا ما تریدون إلا بترک ما تشتهون و لن تظفروا بما تأملون إلا بالصبر علی ما تکرهون إیاکم و النظره فإنها تزرع فی القلوب الشهوه و کفی بها لصاحبها فتنه [تحف العقول ، ص502] .

8 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کَمْ مِنْ صَبْرٍ سَاعَهٍ قَدْ أَوْرَثَتْ فَرَحاً طَوِیلًا وَ کَمْ مِنْ لَذَّهِ سَاعَهٍ قَدْ أَوْرَثَتْ حُزْناً طَوِیلًا [أمالی مفید ، ص42] .

9 رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَی مِمّا یدْعُونَنِی إِلَیهِ [یوسف/33] .

6. صبر در برابر تطمیعها

1 أَ لَیسَ لِی مُلْک مِصْرَ وَ هذِهِ الْأَنْهارُ تَجْرِی مِنْ تَحْتِی [زخرف/51] .

2 أَ إِنَّ لَنا لَأَجْراً إِنْ کنّا نَحْنُ الْغالِبِینَ قالَ نَعَمْ وَ إِنَّکمْ إِذاً لَمِنَ الْمُقَرَّبِینَ [شعراء/42-41] .

3 وَ إِنِّی مُرْسِلَهٌ إِلَیهِمْ بِهَدِیهٍ فَناظِرَهٌ [نمل/35] .

7. صبر در برابر تهدیدها

1 لأُقَطِّعَنَّ أَیدِیکمْ وَ أَرْجُلَکمْ مِنْ خِلافٍ ثُمَّ لأُصَلِّبَنَّکمْ أَجْمَعِینَ [اعراف/124] .

2 فَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ [طه/72] .

8. صبر بر تنهائی

1 قَالَ الْکاظِمُ (ع) : یا هِشَامُ الصَّبْرُ عَلَی الْوَحْدَهِ عَلَامَهُ قُوَّهِ الْعَقْلِ فَمَنْ عَقَلَ عَنِ اللَّهِ اعْتَزَلَ أَهْلَ الدُّنْیا وَ الرَّاغِبِینَ فِیهَا وَ رَغِبَ فِیمَا عِنْدَ اللَّهِ وَ کانَ اللَّهُ أُنْسَهُ فِی الْوَحْشَهِ وَ صَاحِبَهُ فِی الْوَحْدَهِ [کافی ، ج1 ، ص17] .

9. صبر در برابر مشکلات

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَلَقَ خَلْقاً ضَیقَ الدُّنْیا عَلَیهِمْ

نَظَراً لَهُمْ فَزَهَّدَهُمْ فِيهَا وَ فِی حُطَامِهَا فَرَغِبُوا فِی دَارِ السَّلَام الَّتِی دَعَاهُمْ إِلَیهَا وَ صَبَرُوا عَلَی ضِیقِ الْمَعِیشَهِ وَ صَبَرُوا عَلَی الْمَکرُوهِ وَ اشْتَاقُوا إِلَی مَا عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ الْکرَامَهِ فَبَذَلُوا أَنْفُسَهُمُ ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ وَ کانَتْ خَاتِمَهُ أَعْمَالِهِمُ الشَّهَادَهَ فَلَقُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هُوَ عَنْهُمْ رَاضٍ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص384] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خَالِطُوا الْأَبْرَارَ سِرّاً وَ خَالِطُوا الْفُجَّارَ جِهَاراً وَ لَا تَمِیلُوا عَلَیهِمْ فَیظْلِمُوکمْ فَإِنَّهُ سَیأْتِی عَلَیکمْ زَمَانٌ لَا ینْجُو فِیهِ مِنْ ذَوِی الدِّینِ إِلَّا مَنْ ظَنُّوا أَنَّهُ أَبْلَهُ وَ صَبَّرَ نَفْسَهُ عَلَی أَنْ یقَالَ [لَهُ] إِنَّهُ أَبْلَهُ لَا عَقْلَ لَهُ [کافی ، ج2 ، ص117] .

(مثل صبر جابر جعفی بر دیوانگی)

1 لَقَدْ تابَ اللّهُ عَلَی النَّبِی وَ الْمُهاجِرِینَ وَ الأَْنْصارِ الَّذِینَ اتَّبَعُوهُ فِی ساعَهِ الْعُسْرَهِ مِنْ بَعْدِ ما کادَ یزِیغُ قُلُوبُ فَرِیقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تابَ عَلَیهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَئُوفٌ رَحِیمٌ [توبه/117] .

ماجرای ابو حثیمه که ده روز تاخیر داشت و بعد از سایه و آب خنک و همسر بدون اینکه با همسران سخنی بگوید سوار شتر و خود را به جبهه رساند.

2 تبعید : أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِنْ قَرْیتِکمْ إِنَّهُمْ أُناسٌ یتَطَهَّرُونَ [نمل/56] .

3 محاصره اقتصادی : هُمُ الَّذِینَ یقُولُونَ لا تُنْفِقُوا عَلی مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ حَتّی ینْفَضُّوا [منافقون/7] .

4 زندان : رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَی مِمّا یدْعُونَنِی إِلَیهِ [یوسف/33] .

5 قَالَ الْمَسِیحُ (ع) : إِنَّکمْ لَا تُدْرِکونَ مَا تُحِبُّونَ إِلَّا بِصَبْرِکمْ عَلَی مَا تَکرَهُونَ [مجموعه ورام ، ج2 ،

ص247] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من لم يرض بقضائى و لم يشكر لنعمائى و لم يصبر على بلائى فليتخذ ربا سوائى [الدعوات ، ص169] .

7 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ فِى الصَّبْرِ عَلَى مَا تَكرَهُ خَيراً كثِيراً [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص412] .

8 فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ ما ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَكانُوا وَ اللّهُ يحِبُّ الصّابِرِينَ [آل عمران/146] .

9 انسان در برابر مشكلات مى تواند 4 حالت داشته باشد :

1 جز (ع) : إِذا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعاً [معرج/20] .

2 صبر : وَ الصّابِرِينَ فِى الْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ [بقره/177] .

3 شكر : قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اللهم لک الحمد حمد الشاكرين على مصابهم [كامل الزيارات ، ص177] .

كه در سجده زيارت عاشورا مى خوانيم.

4 طلب : أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَناً أَلاّ يجِدُوا ما ينْفِقُونَ [توبه/92] .

10 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر على البلاء أفضل من العافيه فى الرخاء [غررالحكم ، ص282] .

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من لم يصبر على كده صبر على الإفلاس [غررالحكم ، ص355] .

10. صبر بر آتش جهنم

1 سَواءٌ عَلَينا أَ جَزِعْنا أَمْ صَبَرْنا ما لَنا مِنْ مَحِيصٍ [ابراهيم/21] .

2 فَإِنْ يصْبِرُوا فَالنّارُ مَثْوىً لَهُمْ وَ إِنْ يسْتَعْتِبُوا فَما هُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ [فصلت/24] .

3 اصْلَوْها فَاصْبِرُوا أَوْ لا تَصْبِرُوا سَواءٌ عَلَيكمْ إِنَّما تُجْزَوْنَ ما كنْتُمْ تَعْمَلَونَ [طور/16] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع)

: وَ اعْلَمُوا أَنَّهُ لَيسَ لِهَذَا الْجِلْدِ الرَّقِيقِ صَبْرٌ عَلَى النَّارِ فَارْحَمُوا نُفُوسَكمْ [نهج البلاغه ، خطبه 183] .

5 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا إلهى و سيدى و مولاى و ربى صبرت على عذابک فكيف أصبر على فراقک و هبنى صبرت على حر نارک فكيف أصبر عن النظر إلى كرامتک [مصباح المتهجد ، ص847] .

3. صبر بر مصيبت

1. صبر در برابر مصيبت ها

وَ الصّابِرِينَ عَلى ما أَصابَهُمْ [حج/35] .

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا جَبْرَئِيلُ فَمَا تَفْسِيرُ الصَّبْرِ قَالَ تَصْبِرُ فِي الضَّرَّاءِ كمَا تَصْبِرُ فِى السَّرَّاءِ وَ فِى الْفَاقَهِ كمَا تَصْبِرُ فِى الْغِنَى وَ فِي الْبَلَاءِ كمَا تَصْبِرُ فِى الْعَافِيهِ فَلَا يشْكو حَالَهُ عِنْدَ الْمَخْلُوقِ بِمَا يصِيبُهُ مِنَ الْبَلَاءِ [معانى الأخبار ، ص260] .

2 قَالَ الْهَادِى (ع) : الْمُصِيبَهُ لِلصَّابِرِ وَاحِدَهٌ وَ لِلْجَازِعِ اثْنَتَانِ [تحف العقول ، ص414] .

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْجَزَعُ أَتْعَبُ مِنَ الصَّبْرِ [الدعوات ، ص167] .

4 الجازع يدخل عليه بجزعه ثلاث آفات يحبط أجره و يشمت عدوه و دخل الضرر على نفسه بما يلحقه من الألم [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص126] .

5 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الصَّبْرَ وَ الْبَلَاءَ يسْتَبِقَانِ إِلَى الْكافِرِ فَيأْتِيهِ الْبَلَاءُ وَ هُوَ جَزُوعٌ [التمحيص ، ص63] .

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَلَقَدْ كنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ص وَ إِنَّ الْقَتْلَ لَيدُورُ عَلَى الْآباءِ وَ الْأَبْنَاءِ وَ الْإِخْوَانِ وَ الْقَرَابَاتِ فَمَا نَزْدَادُ عَلَى كلِّ مُصِيبَهٍ وَ شِدَّهٍ إِلَّا إِيمَاناً وَ مُضِياً عَلَى الْحَقِّ وَ تَسْلِيماً لِلْأَمْرِ وَ صَبْراً عَلَى مَضَضِ الْجِرَاحِ

[نهج البلاغه ، خطبه 122] .

2- قال امير المؤمنين (ع) : ان المجاهد نفسه والمغالب غضبه والمحافظ على طاعه ربه يرفع الله سبحانه له ثواب الصائم القائم وينيله درجه المرابط الصابر [غرر الحكم ، ص242]

2. صبر در فراق

فَصَبْرٌ جَمِيلٌ [يوسف/18] .

1 فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَ اللّهُ الْمُسْتَعانُ عَلى ما تَصِفُونَ [يوسف/18] .

2 فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللّهُ أَنْ يأْتِيَنِى بِهِمْ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكيمُ [يوسف/83] .

3 زنى خدمت حضرت صادق (ع) رسيد و گفت : فرزندم به مسافرت رفته و سفرش طول كشيده و من ناراحتم. حضرت فرمود : صبر كن. مدتى گذشت ، مجددا آمد. حضرت فرمود : صبر كن. عرض كرد ، چقدر صبر كنم؟فَوَ اللَّهِ لَقَدْ فَنِى الصَّبْرُفرمود : برو به خانه ، فرزندت از سفر آمده. زن پرسيد از كجا فهميديد؟ فرمود : عِنْدَ فَنَاءِ الصَّبْرِ يأْتِى الْفَرَجُ [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص150] .

3. صبر در مجالست با تهى دستان

وَ اصْبِرْ نَفْسَک مَعَ الَّذِينَ يدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَداهِ وَ الْعَشِى يرِيدُونَ وَجْهَهُ وَ لا تَعْدُ عَيناک عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَهَ الْحَياهِ الدُّنْيا [كهف/28] .

1 وَ اصْبِرْ نَفْسَک مَعَ الَّذِينَ يدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَداهِ وَ الْعَشِى يرِيدُونَ وَجْهَهُ وَ لا تَعْدُ عَيناک عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَهَ الْحَياهِ الدُّنْيا وَ لا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنا قَلْبَهُ عَنْ ذِكرِنا وَ اتَّبَعَ هَواهُ وَ كانَ أَمْرُهُ فُرُطاً [كهف/28] .

2 قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَى صُحْبَهَ الْفُقَرَاءِ ، وَ أَعِنِّى عَلَى صُحْبَتِهِمْ بِحُسْنِ الصَّبْرِ [صحيفه سجاديه ، دعاى 30] .

10. مظاهر صبر

صبر على (ع) :

قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْكرِیُّ (ع) : أنت الصابر فِی الْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ وَ حِینَ الْبَأْسِ [بحارالأنوار ، ج97 ، ص364] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من أراد أن ینظر إلی آدم فی علمه و إلی إبراهیم فی وقاره و إلی سلیمان فی قضائه و إلی یحیی فی زهده و إلی أیوب فی صبره و إلی إسماعیل فی صدقه فلینظر إلی علی بن أبی طالب ع [بشاره المصطفی ، ص83] .

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : قَلَّ یا رَسُولَ اللَّهِ عَنْ صَفِیتِک صَبْرِی وَ رَقَّ عَنْهَا تَجَلُّدِی إِلَّا أَنَّ فِی التَّأَسِّی لِی بِعَظِیمِ فُرْقَتِک وَ فَادِحِ مُصِیبَتِک مَوْضِعَ تَعَزٍّ فَلَقَدْ وَسَّدْتُک فِی مَلْحُودَهِ قَبْرِک وَ فَاضَتْ بَینَ نَحْرِی وَ صَدْرِی نَفْسُک فَنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَیهِ راجِعُونَ فَلَقَدِ اسْتُرْجِعَتِ الْوَدِیعَهُ وَ أُخِذَتِ الرَّهِینَهُ أَمَّا حُزْنِی فَسَرْمَدٌ وَ أَمَّا لَیلِی فَمُسَهَّدٌ إِلَی أَنْ یخْتَارَ اللَّهُ لِی دَارَک الَّتِی أَنْتَ بِهَا مُقِیمٌ وَ سَتُنَبِّئُک ابْنَتُک بِتَضَافُرِ أُمَّتِک عَلَی هَضْمِهَا فَأَحْفِهَا السُّوالَ وَ اسْتَخْبِرْهَا الْحَالَ هَذَا وَ لَمْ یطُلِ الْعَهْدُ وَ لَمْ یخْلُ مِنْک الذِّکرُ وَ السَّلَامُ عَلَیکمَا سَلَامَ مُوَدِّعٍ لَا قَالٍ وَ لَا سَئِمٍ فَإِنْ أَنْصَرِفْ فَلَا عَنْ مَلَالَهٍ وَ إِنْ أُقِمْ فَلَا عَنْ سُوءِ ظَنٍّ بِمَا وَعَدَ اللَّهُ الصَّابِرِینَ [نهج البلاغه ، خطبه 202] .

4 بعد از واقعه نهروان حضرت در مسجد کوفه نشسته بود که یکی از رهبران یهود وارد شد و گفت : سؤالاتی دارم. حضرت با محبت و حوصله طی یک جواب طولانی ، تاریخ مظلومیت خود را و موارد صبر خود را برای او بر شمرد به طوری که در پایان اصحاب حضرت و شخص

یهودی همه گریستند و یهودی گفت : باز هم تعریف کن. حضرت فرمود : مطلب دیگر این است که این محاسن به خون خضاب خواهد شد. صدای گریه از مسجد بلند شد و یهودی مسلمان شد و در کوفه ماند تا حضرت به شهادت رسید. [خصال صدوق ، ج2 ، ص365] .

5 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا علی إن القوم نقضوا أمرک و استبدوا بها دونک و عصونی فیک فعلیک بالصبر حتی ینزل الأمر ألا و إنهم سیغدرون بک لا محاله فلا تجعل لهم سبیلا إلی إذلالک و سفک دمک [خصال صدوق ، ج2 ، ص461] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَصَبَرْتُ عَلَی طُولِ الْمُدَّهِ وَ شِدَّهِ الْمِحْنَهِ [نهج البلاغه ، خطبه 3] .

7 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَنَظَرْتُ فَإِذَا لَیسَ لِی مُعِینٌ إِلَّا أَهْلُ بَیتِی فَضَنِنْتُ بِهِمْ عَنِ الْمَوْتِ وَ أَغْضَیتُ عَلَی الْقَذَی وَ شَرِبْتُ عَلَی الشَّجَا وَ صَبَرْتُ عَلَی أَخْذِ الْکَظَمِ وَ عَلَی أَمَرَّ مِنْ طَعْمِ الْعَلْقَمِ [نهج البلاغه ، خطبه 26] .

در جنگ احد پیامبر (ص) خبر شهادت مولا را داد و فرمود : فَکیفَ صَبْرُک إِذاً فَقُلْتُ یا رَسُولَ اللَّهِ لَیسَ هَذَا مِنْ مَوَاطِنِ الصَّبْرِ وَ لَکنْ مِنْ مَوَاطِنِ الْبُشْرَی وَ الشُّکرِ [نهج البلاغه ، خطبه 156] .

إِنِّی جَزَیتُهُمُ الْیوْمَ بِما صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفائِزُونَ [مومنون/111] .

امام رضا (ع) در زیارت

قَالَ الْهَادِی (ع) : أَنْتَ أَوَّلُ مَظْلُومٍ وَ أَوَّلُ مَنْ غُصِبَ حَقُّهُ صَبَرْتَ وَ احْتَسَبْتَ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص28] .

1 در قرآن هر کجا کلمه فائزون است روایتی وارد شده که مراد علی

بن ابیطالب است.

عن ابن عباس فی قوله تعالی "وَ مَنْ یطِعِ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یخْشَ اللّهَ وَ یتَّقْهِ فَأُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ " (نور/52) قال : "نزلت فی علی بن أبی طالب (ع) " [بحارالأنوار ، ج35 ، ص401] .

نمونه ها :

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : صَبَرْتُ وَ فِی الْعَینِ قَذًی وَ فِی الْحَلْقِ شَجًا [نهج البلاغه ، خطبه 3] .

بعضی برای یک دستمال قیصریه را به آتش می زنند.

3 پیامبر (ص) و حضرت علی (ع) از کنار باغی می گذشتند. پیامبر (ص) سر به دامن علی (ع) گذاشتند و گریه ها کرد. علی (ع) سبب پرسید.

عن أنس بن مالک قال : "کنا مع رسول الله (ص) و علی بن أبی طالب معنا فمررنا بحدیقه فقال علی یا رسول الله أ لا تری ما أحسن هذه الحدیقه فقال إن حدیقتک فی الجنه أحسن منها حتی مررنا بسبع حدائق یقول علی ما قال و یجیبه رسول الله (ص) بما أجابه ثم إن رسول الله (ص) وقف فوقفنا فوضع رأسه علی رأس علی و بکی فقال علی : ما یبکیک یا رسول الله؟ قال : ضغائن فی صدور قوم لا یبدونها لک حتی یفقدونی. فقال : یا رسول الله أ فلا أضع سیفی علی عاتقی فأبید خضراءهم قال : بل تصبر. قال : فإن صبرت. قال : تلاقی جهدا. قال : أ فی سلامه من دینی؟ قال : نعم. قال : فإذا لا أبالی" [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج4 ، ص107] .

4 حضرت زهرا به علی (ع) گفت : اشتملت شمله الجنینحضرت فرمود : باید صبر کنم. [المناقب ،

ج2 ، ص208] .

ام السلمه : پیامبر (ص) لحظاتی مرا خارج و علی... وارد شد. صدای گریه هر دو را شنیدم ، بعد اجازه ورود دادند. دیدم علی (ع) اشک خود را پاک کرد و می گفت : صبر می کنم ، صبر می کنم. حضرت فرمود : اگر صبر کنیجعل الله قبرک و قبوری ولدی ملجأ لهذه الامه الی یوم القیامه

1 نوح (ع) : فَلَبِثَ فِیهِمْ أَلْفَ سَنَهٍ إِلاّ خَمْسِینَ عاماً [عنکبوت/14] .

2 اسماعیل (ع) : فَلَمّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْی قالَ یا بُنَی إِنِّی أَری فِی الْمَنامِ أَنِّی أَذْبَحُک فَانْظُرْ ما ذا تَری قالَ یا أَبَتِ افْعَلْ ما تُومَرُ سَتَجِدُنِی إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّابِرِینَ [صافات/102] .

3 ابراهیم (ع) : وَ إِذِ ابْتَلی إِبْراهِیمَ رَبُّهُ بِکَلِماتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قالَ إِنِّی جاعِلُک لِلنّاسِ إِماماً قالَ وَ مِنْ ذُرِّیتِی قالَ لا ینالُ عَهْدِی الظّالِمِینَ [بقره/124] .

قَالَ الصَّدُوقُ (ره) : المحنه فی النفس حین جعل فی المنجنیق و قذف به فی النار ثم المحنه فی الولد حین أمر بذبح ابنه إسماعیل ثم المحنه بالأهل حین خلص الله حرمته من عراره القبطی فی الخبر المذکور فی هذه القصه ثم الصبر علی سوء خلق ساره. [معانی الأخبار ، ص127] .

4 حضرت ایوب : وَ أَیوبَ إِذْ نادی رَبَّهُ أَنِّی مَسَّنِی الضُّرُّ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرّاحِمِینَ فَاسْتَجَبْنا لَهُ فَکشَفْنا ما بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَ آتَیناهُ أَهْلَهُ وَ مِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَهً مِنْ عِنْدِنا وَ ذِکری لِلْعابِدِینَ وَ إِسْماعِیلَ وَ إِدْرِیسَ وَ ذَا الْکفْلِ کلٌّ مِنَ الصّابِرِینَ [انبیاء/85-83] .

وَ اذْکرْ عَبْدَنا أَیوبَ إِذْ نادی رَبَّهُ أَنِّی مَسَّنِی الشَّیطانُ بِنُصْبٍ وَ عَذابٍ

ارْكضْ بِرِجْلِک هذا مُغْتَسَلٌ بارِدٌ وَ شَرابٌ وَ وَهَبْنا لَهُ أَهْلَهُ وَ مِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنّاَ وَ ذِکری لِأُولِی الأَلْبابِ وَ خُذْ بِیدِک ضِغْثاً فَاضْرِبْ بِهِ وَ لا تَحْنَثْ إِنّا وَجَدْناهُ صابِراً نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوّابٌ [ص/44-41] .

قیس فرماندار کشور مصر از جانب علی (ع) بود و مصر را خوب اداره می کرد. برای معاویه سخت بود او را تحمل کند تصمیم گرفت او را خراب کند؛ شایعاتی پخش کرد در بین مردم که قیس با معاویه صلح کرده در جائی که قیس نامه تندی به معاویه نوشته بود. معاویه به مردم می گفت : قیس را سبّ نکنید ، او با ماست. آنقدر جوسازی کردند که علی (ع) مجبور شد او را عزل کند و به جایش محمد بن ابی بکر را بگمارد. قیس ناراحت به مدینه آمد و علت عزلش را نمی دانست. در مدینه نیروهای دیپلماسی معاویه به سراغش آمدند تا از او شخصی ضد انقلاب بسازند از جمله حسان بن ثابت به دیدنش آمد و او را تحریک کرد بر ضد علی (ع) . قیس به او نهیب زد و از خانه اش بیرون انداخت و خودش راهی کوفه شد و تمام مسائل را برای حضرت توضیح داد و در کوفه سر دسته انصار شد و دوازده هزار نفر با او برای نصرت علی (ع) بیعت کردند که تا پای مرگ جانبازی کنند تا اینکه حضرت به شهادت رسید. قیس با این دوازده هزار نفر با امام حسن بیعت کردند و آماده جنگ با معاویه شدند.

11. خاطرات

1 عربی لباس پیامبر (ص) را چنان کشید که گردن مبارکش آسیب دید و گفت

: از اموال به من بدهفالتفت إليه رسول الله (ص) فضحک و أمر له بعطاء [مکارم الأخلاق ، ص17] .

2 کتاب الروضه : أنه دخل سفیان الثوری علی الصادق (ع) فرآه متغیر اللون فسأله عن ذلک کنت نهیت أن یصعدوا فوق البیت فدخلت فإذا جاریه من جواریی ممن تربی بعض ولدی قد صعدت فی سلم و الصبی معها فلما بصرت بی ارتعدت و تحیرت و سقط الصبی إلی الأرض فمات فما تغیر لونی لموت الصبی و إنما تغیر لونی لما أدخلت علیها من الرعب و کان (ع) قال لها : "أنت حره لوجه الله لا بأس علیک مرتین. [المناقب ، ج4 ، ص274] .

3 انوشیروان بوذرجمهر را زندان انداخت ، پس از مدتی از او بازدیدی به عمل آورد و دیدند که آرام زندگی می کند. پرسیدند : چرا جزع نمی کنی؟ گفت : از معجونی استفاده کرده ام که از 6 چیز ترکیب شده. توضیح خواستند. آن مواد معجون چیست ، گفت :

1 توکل و اطمینان به خدا

2 هر چیزی که جزء سرنوشت من باشد محقق خواهد شد.

3 اگر صبر نکنم چه کنم.

4 بی تابی رنج دیگری است بر رنجهایم

5 دیگران مشکلات سخت تری را چشیده اند

6 حوادث دنیا زودگذر است و در هر لحظه ای امید فرجی است.

فرستاده انوشیروان ماجرا را به سمع او رساند و او دستور آزادی داد. [سفینه البحار ، ج2 ، ص7]

4 در جنگ احد پیامبر (ص) به دنبال جنازه حمزه می گشت ، علی (ع) و دیگران مایل نبودند پیامبر (ص) پیکر حمزه را ببیند تا اینکه

حضرت به بالین شهید آمد و خشمگین شد و فرمود : و الله ما وقفت موقفا قط أغیظ علی من هذا المکان لئن أمکننی الله من قریش لأمثلن بسبعین رجلا منهمجبرئیل نازل شد و این آیه را آورد : وَ إِنْ عاقَبْتُمْ فَعاقِبُوا بِمِثْلِ ما عُوقِبْتُمْ بِهِ وَ لَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَیرٌ لِلصّابِرِینَ [(نحل/126) تفسیر القمی ، ج1 ، ص123] .

5) شخصی از وضع خود خدمت حضرت صادق (ع) شکایت کرد و حضرت فرمود : اصبر سَیجْعَلُ لَک فَرَجاًبعد از مدتی آمد دوباره ناراحتی خود را ابراز کرد ، حضرت فرمود : می دانی وضع زندان کوفه چگونه است؟ گفت : بله ، تنگ و تاریک و انسانهایی بد در آنجا هستند. حضرت فرمود : خوب تو الان در زندانی ، می خواهی در آسایش باشی! دنیا زندان مؤمن است. [کافی ، ج2 ، ص250] .

6) ابوطلحه فرزندی داشت که خیلی او را دوست داشت ، مریض شد و مرد. همسرش ام سلیم بچه را پنهان کرد و لباس خوب پوشیده و غذای مطبوع درست کرد شوهر که به خانه آمد برایش غذا آورد و به او گفت : ودیعه ای از خداوند نزد ما بود به صاحبش بازگرداندیم و قصه فوت فرزند را به آرامی تعریف کرد. ابوطلحه گفت : فأنا أحق بالصبر منک ثم قام من مکانه و اغتسل و صلی رکعتین ، سپس خدمت پیامبر (ص) رسیده و قصه را تعریف کرد. حضرت فرمود : الحمد لله الذی جعل من أمتی مثل صابره بنی إسرائیل [مسکن الفؤاد ، ص67] .

7) جابر بن عبد الله در زمان حفر خندق پیامبر

(ص) را به مهمانی دعوت کرد و گوسفندی ذبح کرد. دو فرزند داشت یکی از دیگری پرسید : بابا چگونه گوسفند را ذبح کرد؟ او هم کاردی برداشت و برادر را برد پشت بام و عملا نشان داد و سر برادر را برید وقتی خون فواره زد وحشت کرد و عقب عقب رفت تا ازپشت بام افتاد داخل کوچه؛ مادرش که مشغول پخت غذا بود صدای بچه را شنید به کوچه آمد دید خون از ناودان جاری است به پشت بام رفت و صحنه دلخراش را دید ، سراغ فرزند دیگر رفت ، دید او هم پرت شده و مرده؛ بچه ها را پنهان کرد و مشغول پخت غذا شد ، پیامبر (ص) وارد شد و با اصحاب مشغول صرف غذا شدند که جبرئیل نازل شد و عرض کرد تا بچه های جابر نیامدند شروع نکن. حضرت به جابر فرمود : بچه هایت را بیاور. جابر به سراغ همسرش رفت و مقدار زیادی جستجو کرد ، ولی آنها را پیدا نکرد تا این که خود جبرئیل قصه را تعریف کرد و پیامبر (ص) دعا کرد و علی (ع) آمین گفت و بچه ها زنده شدند و همه غذا خوردند. [شکر و صبر از لئالی الاخبار ، ج1 ، ص306]

1) نکوهش از جزع و گلایه : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یقول الله عز و جل من لم یرض بقضائی و لم یشکر لنعمائی و لم یصبر علی بلائی فلیتخذ ربا سوائی [الدعوات ، ص169] .

2)

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَشَدُّ النَّاسِ بَلَاءً الْأَنْبِیاءُ ثُمَّ الْأَوْصِیاءُ ثُمَّ الامثل فالامثل [کافی ، ج2 ،

ص252] .

3) توجّه به پاداش : امام صادق (ع) : اگر مؤمن بداند خداوند چه پاداشی در برابر مصایب برای او در نظر گرفته است ، آرزو می کند که وی در دنیا با قیچی ها پاره پاره گردد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَوْ يعْلَمُ الْمُومِنُ مَا لَهُ مِنَ الْأَجْرِ فِی الْمَصَائِبِ لَتَمَنَّی أَنَّهُ قُرِّضَ بِالْمَقَارِيضِ [کافی ، ج2 ، ص255] .

4) شفاعت کودک از پدر و مادر داغ دیده : وقتی کودک عثمان بن مظعون از دنیا رفت ، پدرش خیلی ناراحت بود و از مردم کناره گیری کرده و مشغول عبادت بود. پیامبر (ص) فرمود : ای عثمان! خداوند رهبانیت را دوست ندارد. رهبانیت امّت من جهاد است. ای عثمان! بهشت دارای هشت در است. آیا خوشحال نمی شدی که از هر دری از درها بروی ، فرزندت را در کنار آن بیابی و دست به دامنت تقاضای شفاعت از خدا کند. [أمالی صدوق ، ص66] .

5) پیامبر (ص) می فرمایند : برای کسانی که در مصیبت انّا لله می گویند و حمد خدا را می کنند ، خداوند دستور می دهد خانه ای در بهشت برایشان بنا کنند به نام بیت الحمد : لَهُ بَيتاً فِی الْجَنَّهِ وَ سَمُّوهُ بَيتَ الْحَمْدِ [کافی ، ج3 ، ص218] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اللهم لک الحمد حمد الشاکرین علی مصابهم [کامل الزیارات ، ص177] .

6) در قرآن بیش از 70 مرتبه از صابران تجلیل شده است.

صبر شرط رهبری : وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّهً يهْدُونَ بِأَمْرِنا لَمّا صَبَرُوا وَ کانُوا بِآياتِنا يوقِنُونَ [سجده/24] .

صبر رمز پیروزی : تَمَّتْ کلِمَتُ رَبِّک الْحُسْنی عَلی بَنِی إِسْرائِيلَ بِما

صَبَرُوا [اعراف/137] .

7) سه هدیه الهی به صابران : صلوات ، هدایت ، رحمت

8) روزی رسول خدا (ص) به انصار فرمود : آیا شما مؤمن هستید؟ انصار قدری سکوت کردند. بعد یکی بلند شد و عرض کرد آری! حضرت (ص) فرمود : علامت ایمانتان چیست؟ عرض کرد : به هنگام بلا و گرفتاری ، صبر می کنم و به قضا و قدر راضی هستم. حضرت (ص) فرمود : "به صاحب کعبه سوگند که شما مؤمن هستید." [مسکن الفؤاد ، ص42] .

9) رسول خدا (ص) : "در بهشت درختی است به نام درخت بلوی که به اهل بلا و مصیبت می دهند."

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ فِی الْجَنَّهِ شَجَرَهً یقَالُ لَهَا شَجَرَهُ الْبَلْوَی یوتَی بِأَهْلِ الْبَلَاءِ یوْمَ الْقِیامَهِ [مسکن الفود ، ص43] .

10) امام سجاد (ع) : "در قیامت منادی بانگ می زند ، صابران کجایند؟ گروهی می آیند و بدون حساب وارد بهشت می شو†K"

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إِذَا جَمَعَ اللَّهُ الْأَوَّلِینَ وَ الْآخِرِینَ ینَادِی مُنَادٍ أَینَ الصَّابِرُونَ لِیدْخُلُوا الْجَنَّهَ بِغَیرِ حِسَابٍ [مسکن الفؤاد ، ص43] .

1. صدا

1. صدا نعمتی الهی

خوش صدائی از نعمت های ویژه الهی است.

بدصدا به الاغ تشبیه شده : إِنَّ أَنْکرَ الْأَصْواتِ لَصَوْتُ الْحَمیر [لقمان/19] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ مِنْ أَجْمَلِ الْجَمَالِ الشَّعْرَ الْحَسَنَ وَ نَغْمَهَ الصَّوْتِ الْحَسَنِ [کافی ، ج2 ، ص615] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فِی قَوْلِهِ تَعَالَی "یزِیدُ فِی الْخَلْقِ ما یشاءُ" (فاطر-1) هُوَ الْوَجْهُ الْحَسَنُ وَ الصَّوْتُ الْحَسَنُ وَ الشَّعْرُ الْحَسَنُ [بحارالأنوار ، ج56 ، ص155] .

2. اهمیت صدا در تبلیغ

ما بعث

الله نبیا الّا حسن الصوت [محجه ، ج2 ، ص232] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِكلِّ شَی‌ءٍ حِلْیهٌ وَ حِلْیهُ الْقُرْآنِ الصَّوْتُ الْحَسَنُ [کافی ، ج2 ، ص615] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ ص أَحْسَنَ النَّاسِ صَوْتاً بِالْقُرْآنِ وَ کانَ السَّقَّاءُونَ یمُرُّونَ فَیقِفُونَ بِبَابِهِ یسْمَعُونَ قِرَاءَتَهُ وَ کانَ أَبُو جَعْفَرٍ ع أَحْسَنَ النَّاسِ صَوْتاً [کافی ، ج2 ، ص616] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حَسِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِکمْ فَإِنَّ الصَّوْتَ الْحَسَنَ یزِیدُ الْقُرْآنَ حُسْناً [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص69] .

3. اهمیت زیبایی در اسلام

اسلام در همه چیز به خوبی و زیبایی توجّه دارد :

أَحْسَنَ کلَّ شَی‌ءٍ خَلَقَهُ [سجده/7] .

فی أَحْسَنِ تَقْویمٍ [تین/4] .

بِزینَهٍ الْکواکب [صافات/6] .

إِنّا جَعَلْنا ما عَلَی الْأَرْضِ زینَهً لَها [کهف/7] .

زَینَهُ فی قُلُوبِکم [حجرات/7] .

قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً [بقره/83] .

وَ وَصَّینَا الْإِنْسانَ بِوالِدَیهِ حُسْناً [عنکبوت/8] .

قَرْضاً حَسَناً [بقره/245] .

بِالْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ [نحل/125] .

آتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً وَ فِی الْآخِرَهِ حَسَنَهً [بقره/201] .

فَتَقَبَّلَها رَبُّها بِقَبُولٍ حَسَنٍ [آل عمران/37] .

يوتِكمُ اللّهُ أجْراَ حَسَناَ [فتح/16] .

لِيبْلِى الْمُومِنينَ مِنْهُ بَلاءً حَسَنا [انفال/17] .

زَينَ لَهُمُ الشَّيطانُ أَعْمالَهُمْ [انفال/48] . حتی شیطان بدی ها را نیکو جلوه می دهد و سپس انسان را اغفال می کند.

1. صدق

1. سیمای صدق

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصِدقُ وسيلهٌ [غررالحكم ، ص218] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصِّدْقُ أَمَانَهٌ [خصال صدوق ، ج2 ، ص505] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصدقُ فضيلهٌ [غررالحكم

، ص217] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصدقُ نجاحٌ [غررالحكم ، ص218] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصدقُ أخو العدلِ [غررالحكم ، ص217] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصدقُ خيرُ القولِ [غررالحكم ، ص217] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصدقُ حياةُ التقوى [غررالحكم ، ص218] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصِّدْقُ رُوحُ الْكلَامِ [غررالحكم ، ص218] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصدقُ لباسُ الدينِ [غررالحكم ، ص218] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصدقُ لباسُ] رأس الدين [اليقينِ [غررالحكم ، ص218] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصدقُ رأسُ الدينِ [غررالحكم ، ص218] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصدقُ حقٌّ صادعٌ [غررالحكم ، ص217] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصدقُ ينجيک و إن خفته [غررالحكم ، ص218] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصدقُ أفضل عده [غررالحكم ، ص217] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثمرةُ العقلِ الصدقُ [غررالحكم ، ص53] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أنجحكم أصدقكم [أصدقكم أكيسكم] [غررالحكم ، ص218] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصدق عماد الإسلام و دعامه الإيمان [غررالحكم ، ص218] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تحرى الصدق و تجنب الكذب أجمل شيمه و أفضل أدب [غررالحكم ، ص217] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصدق جمال الإنسان و دعامه الإيمان [غررالحكم ، ص218] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شَيئَانِ هُمَا مِلَاک الدِّينِ الصِّدْقُ وَ الْيقِينُ [غررالحكم ، ص85] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : زِينَهَ

الْحَدِيثِ الصِّدْقُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص402] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ اعْلَمْ أَنَّ الصِّدْقَ مُبَارَک [تحف العقول ، ص13] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الصِّدْقُ عِزٌّ [کافی ، ج1 ، ص26] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : صدق الرجل على قدر مروءته [غررالحکم ، ص259] .

2. اهمیت صدق

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أقل شیء الصدق و الأمانه [غررالحکم ، ص251] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إذا أحب الله عبدا ألهمه الصدق [غررالحکم ، ص217] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بالصدق و الوفاء تکمل المروءه لأهلها [غررالحکم ، ص219] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِنَّ أَقْرَبَكمْ مِنِّی غَداً وَ أَوْجَبَكمْ عَلَى شَفَاعَةً أَصْدَقُكمْ لِلْحَدِيث [وسائل الشيعه ، ج12 ، ص163] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِصإِنَّ أَقْرَبَكمْ مِنِّی غَداً وَ أَوْجَبَكمْ عَلَى شَفَاعَةً أَصْدَقُكمْ لِسَاناً وَ آدَاكمْ لِلْأَمَانَهِ وَ أَحْسَنُكمْ خُلُقاً وَ أَقْرَبُكمْ مِنَ النَّاسِ [أمالی صدوق ، ص508] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : النجاه مع الصدق [غررالحکم ، ص218] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَمْ يبْعَثْ نَبِياً إِلَّا بِصِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ إِلَى الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ [کافی ، ج2 ، ص104] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَغْتَرُّوا بِصَلَاتِهِمْ وَ لَا بِصِيامِهِمْ فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَّمَا لَهِجَ بِالصَّلَاهِ وَ الصَّوْمِ حَتَّى لَوْ تَرَکهُ اسْتَوْحَشَ وَ لَكنِ اخْتَبِرُوهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَه [کافی ، ج2 ، ص104] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فَإِنَّ عَلِياً ع إِنَّمَا بَلَغَ مَا بَلَغَ بِهِ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ ص بِصِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ [كافى ، ج2 ، ص104

] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ صَدَقَ لِسَانُهُ زَکی عَمَلُهُ [کافی ، ج2 ، ص104] .

قال المجلسی (ره) : لأنه إِنَّما یتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِینَ. [بحارالأنوار ، ج68 ، ص3] .

قال المجلسی (ره) : أو یقال لما کان الصدق لازما للخوف و الخوف ملزوما لکثره الأعمال فالصدق ملزوم لها أو المعنی طهر عمله من الریاء فإنها نوع من الکذب. [بحارالأنوار ، ج68 ، ص3] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : فِی أَوَّلِ دَخْلَهٍ دَخَلْتُ عَلَیهِ تَعَلَّمُوا الصِّدْقَ قَبْلَ الْحَدِیثِ [کافی ، ج2 ، ص104] .

پیامبر (ص) فرمود : "هر که دروغ را ترک کند ، من ضمانت می کنم برای او درجات بهشت را در بالاترین نقطه بهشت و وسط بهشت و در میان باغستان های بهشت" [صدر ، ص46] .

سند حقّانیت رسول خدا (ص) صدق او است.فَقَدْ لَبِثْتُ فیکمْ عُمُراً مِنْ قَبْلِه [یونس/16] .

پیروی انسان ها از مکتب ها به خیال صدق است.

3. آثار صدق

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ لَقَدْ کنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ص نَقْتُلُ آبَاءَنَا وَ أَبْنَاءَنَا وَ إِخْوَانَنَا وَ أَعْمَامَنَا مَا یزِیدُنَا ذَلِک إِلَّا إِیمَاناً وَ تَسْلِیماً وَ مُضِیاً عَلَی اللَّقَمِ وَ صَبْراً عَلَی مَضَضِ الْأَلَمِ وَ جِدّاً فِی جِهَادِ الْعَدُوِّ وَ لَقَدْ کانَ الرَّجُلُ مِنَّا وَ الْآخَرُ مِنْ عَدُوِّنَا یتَصَاوَلَانِ تَصَاوُلَ الْفَحْلَینِ یتَخَالَسَانِ أَنْفُسَهُمَا أَیهُمَا یسْقِی صَاحِبَهُ کأْسَ الْمَنُونِ فَمَرَّهً لَنَا مِنْ عَدُوِّنَا وَ مَرَّهً لِعَدُوِّنَا مِنَّا فَلَمَّا رَأَی اللَّهُ صِدْقَنَا أَنْزَلَ بِعَدُوِّنَا الْکبْتَ وَ أَنْزَلَ عَلَینَا النَّصْرَ [نهج البلاغه ، خطبه 56] .

4. صادقان

1. معرفی صادقان

وَ ینْصُرُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ أُولئِک هُمُ الصّادِقُونَ [حشر/8] .

إِنَّمَا الْمُومِنُونَ الَّذينَ آمَنُوا بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يرْتابُوا وَ جاهَدُوا بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ فى سَبيلِ اللّهِ أُولئِک هُمُ الصّادِقُونَ [حجرات/15] .

لَيسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَکمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ وَ لکنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ وَ الْمَلائِکهِ وَ الْکتابِ وَ النَّبِيينَ وَ آتَى الْمالَ عَلى حُبِّهِ ذَوِى الْقُرْبى وَ الْيتامى وَ الْمَساکينَ وَ ابْنَ السَّبيلِ وَ السّائِلينَ وَ فِى الرِّقابِ وَ أَقامَ الصَّلاةَ وَ آتَى الزَّکاةَ وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا وَ الصّابِرينَ فِى الْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ وَ حينَ الْبَأْسِ أُولئِک الَّذينَ صَدَقُوا وَ أُولئِک هُمُ الْمُتَّقُونَ [بقره/177] .

لِلْفُقَراءِ الْمُهاجِرينَ الَّذينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيارِهِمْ وَ أَمْوالِهِمْ يبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللّهِ وَ رِضْواناً وَ ينْصُرُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ أُولئِک هُمُ الصّادِقُونَ [حشر/8] .

2. موارد

وَ مَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللّهِ قيلاً [نساء/122] .

وَ مَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللّهِ حَديثاً [نساء/87] .

وَ لَقَدْ صَدَقَکمُ اللّهُ وَعْدَهُ [آل عمران/152] .

1. صراط مستقيم

1. معنای صراط مستقيم

راه مستقيم ، راه محبت خدا و دين خدا و مانع از هوا پرستى است : قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ " (فاتحه/6) قَالَ : "يقُولُ أَرْشِدْنَا لِلُزُومِ الطَّرِيقِ الْمُودِّى إِلَى مَحَبَّتِک وَ الْمُبَلِّغِ إِلَى (رِضْوَانِک وَ) جَنَّتِک وَ الْمَانِعِ مِنْ أَنْ نَتَّبِعَ أَهْوَاءَنَا فَنَعْطَبَ أَوْ نَأْخُذَ بِآرَائِنَا فَنَهْلِک" [معانى الأخبار ، ص33] .

در جلد 24 بحار 56 حديث آمده كه امامان و اولياى خدا و شيعيان خالص راه مستقيم هستند.

راه مستقيم راه انبيا است.

إِنَّک عَلى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ [زخرف/43] .

راه

مستقیم بندگی خداست :

وَ أَنِ اعْبُدُونِی هذا صِراطٌ مُسْتَقِیمٌ [یس/61] .

راه مستقیم رهبران معصوم هستند.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : لیس بین الله و بین حجته حجاب فلا لله دون حجته ستر نحن أبواب الله و نحن الصراط المستقیم [معانی الأخبار ، ص35] .

وَ مَنْ یعْتَصِمْ بِاللّهِ فَقَدْ هُدِی إِلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ [آل عمران/101] .

2. خصوصیات صراط مستقیم

راه مستقیم از مو باریک تر و از شمشیر تیزتر است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَخْبَرَنِی الرُّوحُ الْأَمِینُ فَمَا خَلَقَ اللَّهُ عَبْداً مِنْ عِبَادِهِ مَلَک وَ لَا نَبِی إِلَّا وَ ینَادِی یا رَبِّ نَفْسِی نَفْسِی وَ أَنْتَ تَقُولُ یا رَبِّ أُمَّتِی أُمَّتِی ثُمَّ یوضَعُ عَلَیهَا صِرَاطٌ أَدَقُّ مِنَ الشَّعْرِ وَ أَحَدُّ مِنَ السَّیفِ [کافی ، ج8 ، ص312] .

راه مستقیم یکی است. و ثابت است.وَ أَنَّ هذا صِراطِی مُسْتَقِیماً فَاتَّبِعُوهُ وَ لا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ [انعام/153] .

راه مستقیم مراحل دارد : وَ الَّذِینَ اهْتَدَوْا زادَهُمْ هُدیً [محمد/17] .

3. صراط مستقیم در تمام مراحل زندگی

1) نیت 2) عمل 3) فکر 4) علاقه 5) عبادت 6) انتخاب دوست 7) انتخاب شغل 8) انتخاب همسر 9) انتخاب مسکن 10) تقدیر معیشت 11) انتقاد 12) همسرداری 13) تفریح

4. انحراف از صراط مستقیم

1. صراط مستقیم وافراط وتفریط

1) هم نماز و هم زکاتأَقِیمُوا الصَّلاهَ وَ آتُوا الزَّکاهَ [بقره/43] .

2) هم احسان به والدین ، هم مواردی عدم اطاعت.

3) هم رسالت عمومی ، هم رسیدگی به خانوادهوَ کانَ رَسُولاً نَبِیا وَ کانَ یأمُرُ أَهْلَهُ [مریم/55-54] .

4) هم جاذبه و هم دافعه.

5) هم دعا ، هم شمشیر ، مانند شب عاشورا و روز عاشوراأَشِدّاءُ عَلَی الْکفّارِ رُحَماءُ بَینَهُمْ [فتح/29] .

6) هم عفو ، هم خشونت ،

خُذِ الْعَفْوَ [اعراف/199] .

لا تَأْخُذْکمْ بِهِما رَأْفَهٌ [نور/2] .

7) هم ایمان ، هم عمل

آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ [بقره/25] .

8) هم عبادت ، هم فکر

عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ قُلْتُ لَهُ : "جُعِلْتُ فِدَاک إِنَّ لِی جَاراً کثِیرَ الصَّلَاهِ کثِیرَ الصَّدَقَهِ کثِیرَ الْحَجِّ لَا بَأْسَ بِهِ" قَالَ فَقَالَ : "یا إِسْحَاقُ کیفَ عَقْلُهُ" قَالَ قُلْتُ لَهُ : "جُعِلْتُ فِدَاک لَیسَ لَهُ عَقْلٌ" قَالَ فَقَالَ : "لَا یرْتَفِعُ بِذَلِک مِنْهُ" [کافی ، ج1 ، ص24] .

9) هم دنیا ، هم آخرت

رَبَّنا آتِنا فِی الدُّنْیا حَسَنَهً وَ فِی الْآخِرَهِ حَسَنَهً [بقره/201] .

10) هم روحی ، هم جسمی

2. نمونه هایی از افراط و تفریط

علی اللهیلعن به علی.

توسل شرک است توسل به درخت.

دین از سیاست جداست سیاست زدگی

یهود : آزار موسی مسیحیت : إِنَّ اللّهَ ثالِثُ ثَلاثَةٍ [مائده73]

هجرت پی در پی اقامت پی در

پی

ورزش به عنوان شغل بی اعتنایی به سلامتی

سوء ظن عمومی خوش بینی مطلق

بی خبری از فرزند کنترل شدید

3. اسلام و مسئله افراط وتفریط

قرآن برای راه مستقیم و دوری از هرگونه تند روی یا کندروی و افراط و تفریط آیات فراوانی دارد از جمله :

1) کلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لا تُسْرِفُوا [اعراف/31] .

بخورید و بیاشامید ، ولی اسراف نکنید.

2) وَ لا تَجْعَلْ یدَک مَغْلُولَةً إِلی عُنُقِک وَ لا تَبْسُطْها کلَّ الْبَسْطِ [اسراء/29] .

نه دستت را به گردنت قفل کن که تا در کیسه نرود و بخششی انجام نگیرد و نه آزادانه همه اموالت را ببخش.

3) الَّذینَ إِذا أَنْفَقُوا لَمْ یسْرِفُوا وَ لَمْ یقْتُرُوا وَ کانَ بَینَ ذلِک قَواماً [فرقان/67] .

مومنان کسانی هستند که هنگام انفاق ، نه اهل اسرافند و نه اهل بخل ، بلکه میانه رو هستند.

4) لا تَجْهَرْ بِصَلاتِک وَ لا تُخافِتْ بِها وَ ابْتَغِ بَینَ ذلِک سَبیلا [اسراء/110] . نماز را نه بلند بخوان نه آهسته ، بلکه صوتی معتدل را انتخاب کن .

به هر حال انتخاب راه مستقیم و استمداد از خداوند در هر نماز واجب است هر کس به گونه ای از راه خارج می شود ،

یکی در عمل و دیگری در اخلاق.

یکی همه کارها را به خدا نسبت می دهد و گویا انسان هیچ اراده ای ندارد. دیگری همه کارها را به خود نسبت داده ، و دست خدا رابسته می داند.

یکی رهبران آسمانی را مانند انسانهای عادی می داند و گاهی مجنون و ساحر می داند و دیگری آن بزرگواران را خدا می پندارد.

یکی زیارت امامان معصوم و شهدا را شرک می داند و دیگری حتی به درخت

و دیوار متوسل می شود و ریسمان می بندد وحاجت می طلبد.

یکی سیاست را از دین جدا می داند و دیگری غیر از سیاست به هیچ اصلی پای بند نیست.

یکی اقتصاد را زیر بنا می داند و دیگری دنیا را هیچ می داند.

یکی کار را اصل می داند و اهل فکر نیست ، دیگری دائما فکر می کند و طرح و شعار می دهد ، ولی اهل کار نیست.

یکی عمل را اصل می داند ، یکی هدف را.

یکی غیرت نابجا دارد و یکی همسرش را بی حجاب می فرستد.

به هر حال راه مستقیم راهی است که هیچگونه انحراف و افراط و تفریط در آن نباشد ، در جلد 24 بحار حدیثی نقل شده که امامان معصوم می فرمایند : راه مستقیم ما هستیم ، آری الگو و اسوه و نمونه عمل به راه مستقیم رهبران آسمانی هستند و در دستورات خود در باره تمام مسائل زندگی از قبیل کار ، تفریح ، تحصیل ، تشویق ، انتقاد ، خوردن و آشامیدن ، قهر و صلح ، انفاق و بخشش ، علاقه به فرزندیا تنبیه به ما دستور میانه روی داده اند و حتی در روایات اسلامی درباره عبادات سفارشی به میانه روی کرده اند (به کتاب اصول کافی باب الاقتصاد فی العبادات رجوع کنید)

5 تلاش از ما و استمداد از او : إِیاک نَعْبُدُ وَ إِیاک نَسْتَعِینُ [فاتحه/5] .

6 تولّا و تبرّا : صِراطَ الَّذِینَ أَنْعَمْتَ عَلَیهِمْ غَیرِ الْمَغْضُوبِ عَلَیهِمْ وَ لاَ الضّالِّینَ [فاتحه/7] .

7 مهر و قهر : نَبِّئْ عِبادِی أَنِّی أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِیمُ وَ أَنَّ عَذابِی هُوَ الْعَذابُ الأَلِیمُ [حجر/50-49] .

8 اطاعت و

تمرّد : وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً [بقره/83] .

إِنْ جاهَداک عَلى أَنْ تُشْرِک بِى ما لَيسَ لَک بِهِ عِلْمٌ فَلا تُطِعْهُما [لقمان/15] .

9 هم مالكيت ، هم محدوديت : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الناس مسلطون على أموالهم [نهج الحق ، ص572] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا ضَرَرَ وَ لَا ضِرَارَ [كافى ، ج5 ، ص280] .

10 هم عمومى ، هم خصوصى : كانَ رَسُولاً نَبِيا [مريم/51] .

وَ كانَ يأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلاهِ وَ الزَّكاهِ [مريم/55] .

11 هم صعود ، هم سقوط : أَنِّى فَضَّلْتُكمْ عَلَى الْعالَمِينَ [بقره/47] .

"وَ باو بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ [بقره/61] .

12 هم ايمان به غيب ، هم شهود

13 هم دعوت به عبادت ، هم استغنا از عبادت : فَلْيعْبُدُوا رَبَّ هذَا الْبَيتِ [قريش/3] .

إِنْ تَكفُرُوا أَنْتُمْ وَ مَنْ فِى الأَْرْضِ جَمِيعاً فَإِنَّ اللّهَ لَغَنِى حَمِيدٌ [ابراهيم/8] .

14 هم اراده او ، هم واسطه هاى او : إِذا مَرِضْتُ فَهُوَ يشْفِينِ [شعراء/80] .

فِيهِ شِفاءٌ لِلنّاسِ [نحل/69] .

يدَبِّرُ الأَْمْرَ [يونس/3] .

فَالْمُدَبِّراتِ أَمْراً [نازعات/5] .

اسْتَعِينُوا بِاللّهِ [اعراف/128] .

وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ [بقره/45] .

15 نه سکوت مطلق ، نه سؤال از هر چیز : فَسْئَلَوا أَهْلَ الذِّکرِ [نحل/43] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَسْئَلُوا عَنْ أَشْیاءَ إِنْ تُبْدَ لَکمْ تَسُوکمْ [مائده/101] .

16 بعضی علم مفید را رها ، ولی بعضی به سراغ آموزش علوم مضر می روند : یتَعَلَّمُونَ ما یضُرُّهُمْ وَ لا ینْفَعُهُمْ

[بقره/102] .

17 بعضی مؤمنین را راضی نمی کنند ، بعضی در فکر آن هستند که یهود و نصارا را نیز از خود راضی کنند.

18 برای جلوگیری از افراط و تفریط : إِنَّ اللّهَ یأْمُرُکمْ أَنْ تُودُّوا الأَْماناتِ إِلی أَهْلِها [نساء/58] .

19 بعضی مسلمین در مکه تقاضای جنگ داشتند ، به آنان گفته شد : کفُّوا أَیدِیکمْ وَ أَقِیمُوا الصَّلاهَ وَ آتُوا الزَّکاهَ [نساء/77] .

ولی در مدینه تن پرور شدند : فَلَمّا کتِبَ عَلَیهِمُ الْقِتالُ إِذا فَرِیقٌ مِنْهُمْ یخْشَوْنَ النّاسَ کخَشْیهِ اللّهِ [نساء/77] .

1. صلح

1. ماهیت صلح

1. صلح تنها باج دادن و سکوت کردن نیست بلکه یک تاکتیک است برای اقامه و استقرار عدل. در صلح حدیبیه شرط شد که مسلمانان آزاد باشند و در صلح امام حسن (ع) شرط شد که شیعیان علی در هر نقطه در امان باشند.

2. ریشه صلح واقعی و عمومی توحید است. ایمان به یگانگی سرچشمه هستی ، قانون واحد و معیار واحد ، بسیاری ازتفرقه ها را از درون خانه تا بازار و کوچه و ارتش و اداره و جامعه در بر می گیرد.

زیرا جلوه های تفرقه از درون افراد و تفاوت مبدءها ومعیارها است.

3. بحث صلح مربوط به بحث فساد است چون صلح در برابر فساد است و هدف انبیاء اصلاح و صلح بودهإِنْ أُرِیدُ إِلاَّ الْإِصْلاحَ مَا اسْتَطَعْتُ [هود/88] .

وَ قاتِلُوهُمْ حَتّی لا تَکونَ فِتْنَهٌ وَ یکونَ الدِّینُ لِلّهِ [بقره/193] .

2. استقبال از صلح

1. در قرآن درباره گروهی از منافقان مکه که همکاری روشنی با دشمنان دارند می فرماید:

فَلا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِياءَ حَتّى يهاجِرُوا فِی سَبِيلِ اللّهِ فَإِنْ تَوَلّوْا فَخُذُوهُمْ وَ اقْتُلُوهُمْ حَيثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَ لا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيا وَ لا نَصِيراً [نساء/89] .

سپس می فرماید :

إِلاَّ الَّذِينَ يصِلُونَ إِلى قَوْمٍ بَينَكمْ وَ بَينَهُمْ مِيثاقٌ أَوْ جاوكمْ حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ أَنْ يقاتِلُوكمْ أَوْ يقاتِلُوا قَوْمَهُمْ [نساء/90] .

حکم منافقان شدت عمل است مگر آنها که با کسانی که با شما هم پیمان اند پیمان بسته اند یا آنها که به سوی شما می آیند (جاوکم) هم از جنگ با شما و هم از جنگ باقوم ناتوانندحَصِرَتْ صُدُورُهُمْ أَنْ يقاتِلُوكمْ أَوْ يقاتِلُوا قَوْمَهُمْ [نساء/90] .

طبق روایات طایفه بنی مدلج خدمت پیامبر

(ص) رسیدند و گفتند : ما نه با شما هم صدا هستیم ونه بر ضد شما گامی بر می داریم لذا پیامبر (ص) پیمان ترک مخاصمه با آنان را بست. [نمونه ، ج4 ، ص54]

3. تعهد به صلح نامه

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : لَا تَدْفَعَنَّ صُلْحاً دَعَاک إِلَيهِ عَدُوُّک و لِلَّهِ فِيهِ رِضًا فَإِنَّ فِی الصُّلْحِ دَعَةً لِجُنُودِک وَ رَاحَةً مِنْ هُمُومِک وَ أَمْناً لِبِلَادِک وَ لَكِنِ الْحَذَرَ كُلَّ الْحَذَرِ مِنْ عَدُوِّک بَعْدَ صُلْحِهِ فَإِنَّ الْعَدُوَّ رُبَّمَا قَارَبَ لِيتَغَفَّلَ فَخُذْ بِالْحَزْمِ وَ اتَّهِمْ فِی ذَلِک حُسْنَ الظَّنِّ وَ إِنْ عَقَدْتَ بَينَک وَ بَينَ عَدُوِّک عُقْدَةً أَوْ أَلْبَسْتَهُ مِنْک ذِمَّةً فَحُطْ عَهْدَک بِالْوَفَاءِ وَ ارْعَ ذِمَّتَک بِالْأَمَانَهِ وَ اجْعَلْ نَفْسَک جُنَّةً دُونَ مَا أَعْطَيتَ فَإِنَّهُ لَيسَ مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ شَیءٌ النَّاسُ أَشَدُّ عَلَيهِ اجْتِمَاعاً مَعَ تَفَرُّقِ أَهْوَائِهِمْ وَ تَشَتُّتِ آرَائِهِمْ مِنْ تَعْظِيمِ الْوَفَاءِ بِالْعُهُودِ وَ قَدْ لَزِمَ ذَلِک الْمُشْرِكونَ فِيمَا بَينَهُمْ دُونَ الْمُسْلِمِينَ لِمَا اسْتَوْبَلُوا مِنْ عَوَاقِبِ الْغَدْرِ فَلَا تَغْدِرَنَّ بِذِمَّتِک وَ لَا تَخِيسَنَّ بِعَهْدِک وَ لَا تَخْتِلَنَّ عَدُوَّک فَإِنَّهُ لَا يجْتَرِئُ عَلَى اللَّهِ إِلَّا جَاهِلٌ شَقِی وَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ عَهْدَهُ وَ ذِمَّتَهُ أَمْناً أَفْضَاهُ بَينَ الْعِبَادِ بِرَحْمَتِهِ وَ حَرِيماً يسْكُنُونَ إِلَى مَنَعَتِهِ وَ يسْتَفِيضُونَ إِلَى جِوَارِهِ فَلَا إِدْغَالَ وَ لَا مُدَالَسَةَ وَ لَا خِدَاعَ فِيهِ وَ لَا تَعْقِدْ عَقْداً تُجَوِّزُ فِيهِ الْعِلَلَ وَ لَا تُعَوِّلَنَّ عَلَى لَحْنِ قَوْلٍ بَعْدَ التَّأْكِيدِ وَ التَّوْثِقَهِ وَ لَا يدْعُوَنَّک ضِيقُ أَمْرٍ لَزِمَک فِيهِ عَهْدُ اللَّهِ إِلَى طَلَبِ انْفِسَاخِهِ بِغَيرِ الْحَقِّ فَإِنَّ صَبْرَک عَلَى ضِيقِ أَمْرٍ تَرْجُو انْفِرَاجَهُ وَ فَضْلَ عَاقِبَتِهِ خَيرٌ مِنْ غَدْرٍ تَخَافُ تَبِعَتَهُ وَ أَنْ تُحِيطَ بِک مِنَ اللَّهِ فِيهِ طِلْبَهٌ لَا تَسْتَقْبِلُ فِيهَا دُنْياک وَ

لَا آخِرَتَک [نهج البلاغه ، نامه 53] .

4. شرایط صلح

1.المهادنه والمعاهده :

وَ إِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَها وَ تَوَکلْ عَلَی اللّهِ [انفال62] .

المهادنه : المعاقده علی ترک الحرب مده معلومه بغیر عوض [مجمع البحرین ، ج6 ، ص328] .

و هی جایزه مع المصلحه للمسلمین

الف : لقلتهم :

ب : رجاء اسلامهم مع الصبر

ج : او ما یحصل به الاستظهار و الاستعانه والقوه

قد تجب المداهنه مع حاجه المسلمین الیها و قد تباح لمجرد المصلحه التی لا تبلغ حد الحاجه و لو انتفت انتفت الصحه [تلخیص لمعه (جهاد) ریاضی و جواهر ، 21]

2.قال الطوسی فی المبسوط [ج2 ، ص50]

ان کانت المصلحه فی ترکه بان یکون العده قلیلا ضعیفا واذا ترک قتالهم اشتدت شوکتهم و قووا فلا تجوز الهدنه لان فیها ضررا علی المسلمین

3. قطب راوندی می گوید : إذا خاف الإمام من المهادنین خیانه جاز له أن ینقض العهد لقوله "وَ إِمّا تَخافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِیانَهً فَانْبِذْ إِلَیهِمْ عَلی سَواءٍ" (انفال/58) [فقه القرآن ، ج1 ، ص355] .

و اگر آنها در برابر تو در میدان حاضر نشدند ولی قرائنی ظاهر شده که در صدد پیمان شکنی هستند و بیم خیانت ونقض پیمان بدون اطلاع قبلی دارند تو پیش دستی کن و به آنها اعلام نما که پیمان ها لغوفَانْبِذْ [انفال/58] . (یعنی پیمان آنها را بیفکن و لغو نما) عَلی سَواءٍ [انفال/58] .

(یعنی مثل آنها که عملا لغو کرده یا علی سواء هستند تو نیز چنین کن یعنی با اعلام قبلی که راه صاف و سواء است) [نمونه] ،

4.قال

العلامه حلی فی التذکره :

یشترط فی صحه عقد الهدنه امور رابعه :

الف : ان یتولاه الامام او من یاذن له لانه من الامور العظام.

ب : ان یکون للمسلمین الیه حاجه ومصلحه (للضعف المسلمین او لرجاء الایمان الکفار)

ج : ان یخلوا العقد من شرط فاسد (شرط رهائی اسراء ، تصرف اموال مسلمین ، و...)

د : ذکر المده [تذکره ، ج1 ، ص447]

4.إِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَها [انفال/61] . صلح ابتدائی است اما صلح تحمیلی قرآن می فرماید :

فَلا تَهِنُوا وَ تَدْعُوا إِلَی السَّلْمِ وَ أَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ وَ اللّهُ مَعَکمْ وَ لَنْ یتِرَکمْ أَعْمالَکمْ [محمد/35] .

در جلد 18 المیزان می خوانیم : لا تَهِنُوامن الوهن بمعنی الضعف و النقود

وَ تَدْعُوا إِلَی السَّلْمِای و لا تدعوا الی الصلح و الله معکم (معینه النصر)

لَنْ یتِرَکمْ (یعنی لم ینقضکم اعمالکم یعنی یوتی اجرها تاما کاملا لن یضیع اعمالکم)

نکته :

1. اعمال شما را وتر (تک) بی نتیجه ورها نمی گذارد بلکه اعمالتان شفع است همراه با نتیجه جفت است.

نکته :

2. نهأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنِ عند اللهبلکهأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَمطلقا در دنیا پیش چشم دوستان و دشمنان و در آخرت پیش چشم خلق و خالق.

فَإِنْ بَغَتْ إِحْداهُما عَلَى الأُخْرى فَقاتِلُوا الَّتِی تَبْغِی حَتّی تَفِیءَ إِلی أَمْرِ اللّهِ [حجرات/9] .

این جهاد تادیبی است نه کشتار انتقامی و احساساتی برای تشفی.

5.قال فی لمعه کتاب الجهاد الفصل الثانی فی ترک القتال و یترک القتال وجوبا لامور

احدها : الامان..... و لا یشترط کونه من الامام بل یجوز و لو من آحاد المسلمین لاحاد الکفار

و شرطه :

الف : ان یکون قبل الاسر (

قبل از اسارت گرفتن)

ب : وعدم المفسده و قیل وجود المصلحه کاستماله الکافر لیرغب فی الاسلام.

لو امن الجاسوس و لم ینفذ

ثانیهما : الزوال علی حکم الامام او من یختاره

ثالثها : الاسلام.

رابعها : الجزیه

خامسها : مهادنه (نه مداهنه) و هی من هدنه (صلح) و هی المعاقده من الامام او نائبه علی ترک الحرب مده معینه و اکثرها عشر سنین مع المصلحه للمسلمین [لمعه]

تذکر :

در باره صلح قرآن می فرماید که :

وَ إِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَها [انفال/61] .

فَإِنِ انْتَهَوْا فَلا عُدْوانَ [بقره/193] .

در عهدنامه آمده : قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : صُلْحاً دَعَاک إِلَيهِ عَدُوُّک [نهج البلاغه ، نامه 53] .

در قرآن آمده : أَلْقى إِلَيكمُ السَّلامَ [نساء/94] .

در تاریخ آمده پیشنهاد صلح از طرف معاویه به امام حسن (ع) شد.

شاید از مجموع بتوان استفاده کرد همیشه پیشنهاد صلح از طرف دشمن باید باشد و مسلمان بپذیرد و خود پیشنهاد نکند. شاید ذلت باشد البته این استقصاء کامل نیست.

5. اصلاح ذات البین

1.إِنَّمَا الْمُؤمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَينَ أَخَوَيكمْ [حجرات/10] .

2.وَ إِنْ طائِفَتانِ مِنَ الْمُؤمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَينَهُما فَإِنْ بَغَتْ إِحْداهُما عَلَى الْأُخْرى فَقاتِلُوا الَّتِى تَبْغِي حَتّى تَفِيءَ إِلى أَمْرِ اللّهِ فَإِنْ فاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَينَهُما بِالْعَدْلِ وَ أَقْسِطُوا إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الْمُقْسِطِينَ [حجرات/9] .

3.وَ لا تَجْعَلُوا اللّهَ عُرْضَةً لِأَيمانِكمْ أَنْ تَبَرُّوا وَ تَتَّقُوا وَ تُصْلِحُوا بَينَ النّاسِ وَ اللّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ [بقره/244] .

4.فَاتَّقُوا اللّهَ وَ أَصْلِحُوا ذاتَ بَينِكمْ [انفال/1] .

5. امام صادق (ع) بودجه ای در اختیار مفضل گذاشت برای اصلاح و فرمودند : إِذَا رَأَيتَ بَينَ اثْنَينِ مِنْ شِيعَتِنَا مُنَازَعَةً

فَافْتَدِهَا مِنْ مَالِی [کافی ، ج2 ، ص209] .

6. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصُّلْحُ جَائِزٌ بَینَ الْمُسْلِمِینَ إِلَّا مَا حَرَّمَ حَلَالًا أَوْ أَحَلَّ حَرَاماً [نهج الحق ، ص484] . (یعنی در صلح نفوذ دارد و نباید به هم زد و گذر است مگر در دو صورت) جایز یعنی نافذ نظیر جمله قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِقْرَارُ الْعُقَلَاءِ عَلَی أَنْفُسِهِمْ جَائِزٌ [الصراط المستقیم ، ج3 ، ص188] . یعنی نافذ.

7. امام صادق (ع) درباره لقمان می فرماید کهلَمْ یمُرَّ بِرَجُلَینِ یخْتَصِمَانِ أَوْ یقْتَتِلَانِ إِلَّا أَصْلَحَ بَینَهُمَا وَ لَمْ یمْضِ عَنْهُمَا حَتَّی یحابا [تفسیرقمی ، ج2 ، ص161] .

1. صلوات

1. اهمیت

قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْکرِیُّ (ع) : إِنَّ اشْرَفَ أَعْمَالِ الْمُومِنِینَ فِی مَرَاتِبِهِمُ الَّتِی قَدْ رُتِّبُوا فِیهَا مِنْ الثَّرَی إِلَی الْعَرْشِ الصَّلَاهُ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّیبِینَ صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِمْ [بحار الأنوار ، ج91 ، ص62] .

قَالَ عَلِی بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَسْکرِی (ع) : إِنَّمَا اتَّخَذَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِبْرَاهِیمَ خَلِیلًا لِکثْرَهِ صَلَاتِهِ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَیتِهِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَیهِمْ [علل الشرائع ، ج1 ، ص34] .

2. وقتی حضرت موسی در حال مناجات به نام محمد رسید ، خداوند فرمود :

فَصَلِّ عَلَیهِ یا ابْنَ عِمْرَانَ فَإِنِّی أُصَلِّی عَلَیهِ وَ مَلَائِکتِی [کافی ، ج8 ، ص42] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من صلی علی فی کتاب لم تزل الملائکه تستغفر له ما دام اسمی فی ذلک الکتاب [منیه المرید ، ص347] .

اولی ترین مردم به رسول الله (ص) کسی است که برای او صلوات بفرستد.

نزدیک ترین مردم به رسول الله

(ص) در قیامت کسی است که صلوات بفرستد.

سنگین ترین عمل در میزان قیامت صلوات است.

نورانی ترین اشخاص در قیامت کسی است که صلوات بفرستد. [شرح نماز ، نیتی زنجانی ، ص124] .

درود بر پیامبر و خاندان او شعار اسلام و به خصوص شیعه است. [پرتوی از اسرار نماز ، ج187] .

عطف آل محمد به محمد (ص) ، امتداد خط پیامبر است. [فلسفه الصلاه کورانی ، ص171] .

در شب معراج خداوند متعال نحوه انجام نماز را به پیامبر می آموزد.

ثُمَّ قَالَ لَهُ : "ارْفَعْ رَأْسَک تَبَّتَک اللَّهُ

وَ اشْهَدْ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ أَنَّ السَّاعَةَ آتِيهٌ لَا رَيبَ فِيهَا وَ أَنَّ اللَّهَ يبْعَثُ مَنْ فِی الْقُبُورِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ ارْحَمْ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ كمَا صَلَّيتَ وَ بَارَكتَ وَ تَرَحَّمْتَ وَ مَنَنْتَ عَلَی إِبْرَاهِيمَ وَ آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّک حَمِيدٌ مَجِيدٌ اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ شَفَاعَتَهُ وَ ارْفَعْ دَرَجَتَهُ" [علل الشرائع ، ج2 ، ص334] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی لَمَّا خَلَقَ مُحَمَّداً أَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَقَالَ انْقُصُوا مِنْ ذِكرِی بِمِقْدَارِ الصَّلَاةِ عَلَی مُحَمَّدٍ (ص) فَقَوْلُ الرَّجُلِ صَلَّی اللَّهُ عَلَی مُحَمَّد فِی الصَّلَاةِ مِثْلُ قَوْلِهِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكبَرُ. [جمال الأسبوع ، ص236] .

2. کیفیت صلوات

1. کیفیت متن و عبارت صلوات

شخصی در حضور امام صادق (ع) صلوات بر محمد (ص) فرستاد ، حضرت فرمود : این صلوات ابتر است. صلوات درست این است : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : سَمِعَ أَبِی رَجُلًا مُتَعَلِّقاً بِالْبَيتِ وَ هُوَ

يقُولُ : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ فَقَالَ لَهُ أَبِی : يا عَبْدَ اللَّهِ ! لَا تَبْتُرْهَا لَا تَظْلِمْنَا حَقَّنَا قُلِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيتِهِ. [كافى ، ج2 ، ص495] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ لَمْ يصَلِّ عَلَى آلِهِ لَمْ يجِدْ رِيحَ الْجَنَّهِ. [أمالى صدوق ، ص200] .

كسى كه آل محمد را در صلوات اضافه نكند ، خداوند مى گويد : لَا لَبَّيک وَ لَا سَعْدَيک يا مَلَائِكتِى لَا تُصْعِدُوا دُعَائهُ إِلَّا أَنْ يلْحِقَ بِالنَّبِى عِتْرَتَهُ فَلَا يزَالُ مَحْجُوباً حَتَّى يلْحِقَ بِى أَهْلَ بَيتِى. [ثواب الأعمال ، ص157] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا صَلَّى أَحَدُكمْ وَ لَمْ يذْكرِ النَّبِى وَ آلَهُ (ص) فِى صَلَاتِهِ يسْلَک بِصَلَاتِهِ غَيرَ سَبِيلِ الْجَنَّهِ [كافى ، ج2 ، ص495] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُقْبَلُ صَلَاهٌ إِلَّا أَنْ يذْكرَ فِيهَا مُحَمَّدٌ وَ آلُ مُحَمَّدٍ [بحار الأنوار ، ج82 ، ص282] .

2. كيفيت صوتى صلوات

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ارْفَعُوا أَصْوَاتَكمْ بِالصَّلَاهِ عَلَى فَإِنَّهَا تَذْهَبُ بِالنِّفَاقِ [كافى ، ج2 ، ص493] .

3. كيفيت تعداد صلوات

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا ذُكرَ النَّبِى (ص) فَأَكثِرُوا الصَّلَاهَ عَلَيهِ [كافى ، ج2 ، ص492] .

3. سيماى صلوات

1.نور است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَكثِرُوا الصَّلَاهَ عَلَى فَإِنَّ الصَّلَاهَ عَلَى نُورٌ فِى الْقَبْرِ وَ نُورٌ عَلَى الصِّرَاطِ وَ نُورٌ فِى الْجَنَّه [الدعوات ، ص216] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَلَّى عَلَى مَرَّهً خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى يوْمَ الْقِيامَهِ عَلَى رَأسِهِ نُوراً وَ عَلَى يمِينِهِ نُوراً وَ عَلَى شِمَالِهِ نُوراً وَ مِنْ فَوْقِهِ نُوراً

وَ مِنْ تَحْتِهِ نُوراً وَ فِی جَمِیعِ أَعْضَائِهِ نُوراً [جامع الأخبار ، ص60] .

2.عبادت است : قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَا مِنْ شَیءٍ یعْبَدُ اللَّهُ بِهِ یوْمَ الْجُمُعَهِ أَحَبَّ إِلَی مِنَ الصَّلَاهِ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ [کافی ، ج3 ، ص429] .

3.ذکر است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ذِکرُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عِبَادَهٌ وَ ذِکرِی عِبَادَهٌ وَ ذِکرُ عَلِی عِبَادَهٌ وَ ذِکرُ الْأَئِمَّهِ مِنْ وُلْدِهِ عِبَادَهٌ [اختصاص مفید ، ص223] .

4دعا است : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا دَعَا أَحَدُکمْ فَلْیبْدَأْ بِالصَّلَاهِ عَلَی النَّبِی (ع) فَإِنَّ الصَّلَاهَ عَلَی النَّبِی (ع) مَقْبُولَهٌ وَ لَمْ یکنِ اللَّهُ لِیقْبَلَ بَعْضَالدُّعَاءِ وَ یرُدَّ بَعْضاً [أمالی طوسی ، ج6 ، ص172] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صَلَاتُکمْ عَلَی إِجَابَهٌ لِدُعَائِکمْ وَ زَکاهٌ لِأَعْمَالِکمْ [أمالی طوسی ، ج8 ، ص215] .

5.ستایش است : امام صادق (ع) : صلوا علیه = امنوا علیه [نورالثقلین ، ج4 ، ص305] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فی قول الله عز و جل "إِنَّ اللَّهَ وَ مَلائِکتَهُ یصَلُّونَ عَلَی النَّبِی یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَیهِ وَ سَلِّمُوا تَسْلِیماً " (احزاب/56) فقال قال : أثنوا علیه و سلموا له [المحاسن ، ج2 ، ص328] .

6.جزء نماز است : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الصَّلَاهَ عَلَی النَّبِی (ص) مِنْ تَمَامِ الصَّلَاهِ [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص183] .

7.صلوات در ردیف تکبیر و تسبیح است : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الصَّلَاهَ عَلَی نَبِی اللَّهِ (ص) کهَیئَهِ التَّکبِیرِ وَ التَّسْبِیحِ [کافی ، ج3 ، ص322] .

8.وفای

به عهد است :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من صلى على النبى (ص) فمعناه أنى أنا على الميثاق و الوفاء الذى قبلت حين قوله "أَ لَسْتُ بِرَبِّكُمْ قالُوا بَلى" (اعراف/172) [معانى الأخبار ، ص115] .

4. آثار صلوات

1.روشنى دل : امام مجتبى (ع) فرمود : قلب زنگار مى گيرد و با صلوات صيقل پيدا مى كند. [وسايل ، ج4 ، ص1216] .

2.زدودن نفاق : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصَّلَاةُ عَلَى وَ عَلَى أَهْلِ بَيتِى تَذْهَبُ بِالنِّفَاقِ [كافى ، ج2 ، ص492] .

3.بالا رفتن دعا : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا ذَكرَ النَّبِى (ص) رُفِعَ الدُّعَاءُ [كافى ، ج2 ، ص491] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ صَلَّى عَلَى النَّبِى (ص) رُفِعَتْ دَعْوَتُهُ [عده الداعى ، ص165] .

4.پاكى عمل : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صَلَاتُكمْ عَلَى إِجَابَهٌ لِدُعَائِكمْ وَ زَكاهٌ لِأَعْمَالِكمْ [أمالى طوسى ، ج8 ، ص215] .

5.استجابت دعا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صَلَاتُكمْ عَلَى إِجَابَهٌ لِدُعَائِكمْ وَ زَكاهٌ لِأَعْمَالِكمْ [أمالى طوسى ، ج8 ، ص215] .

6.محو كننده گناه : قَالَ الرِّضَا (ع) فِى حَدِيثٍ : مَنْ لَمْ يقْدِرْ عَلَى مَا يكفِّرُ بِهِ ذُنُوبَهُ فَلْيكثِرْ مِنَ الصَّلَاهِ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فَإِنَّهَا تَهْدِمُ الذُّنُوبَ هَدْماً [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج1 ، ص294] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ اثْنَينِ وَ سَبْعِينَ شَهِيداً وَ خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كيوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ [جامع الأخبار ، ص59] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَلَّى عَلَى إِيمَاناً وَ احْتِسَاباً اسْتَأْنَفَ

الْعَمَلَ [ثواب الأعمال ، ص37] .

7.موانع دعا را برطرف می کند : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا يزَالُ الدُّعَاءُ مَحْجُوباً حَتَّى يصَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ [کافی ، ج2 ، ص491] .

8.گشایش و رحمت : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَخْبَرَنِی جَبْرَئِيلُ أَنَّ الرَّجُلَ مِنْ أُمَّتِی إِذَا صَلَّى عَلَی وَ أَتْبَعَ بِالصَّلَاهِ عَلَى أَهْلِ بَيتِی فُتِّحَتْ لَهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَ صَلَّتْ عَلَيهِ الْمَلَائِكهُ سَبْعِينَ صَلَاهً [ثواب الأعمال ، ص157] .

9.آمرزش و دعای فرشتگان :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى وَكلَ بِی مَلَكينِ فَلَا أُذْكرُ عِنْدَ مُسْلِمٍ فَيصَلِّی عَلَی إِلَّا قَالَ لَهُ ذَانِک الْمَلَكانِ غَفَرَ اللَّهُ لَک وَ قَالَ اللَّهُ وَ مَلَائِكتُهُ آمِينَ [عوالی اللآلی ، ج2 ، ص38] .

10.سلامتی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَلَّى عَلَى مَرَّهً فَتَحَ اللَّهُ عَلَيهِ بَاباً مِنَ الْعَافِيهِ [جامع الأخبار ، ص59] .

11.رضوان الله : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صَلَاتُكمْ عَلَى مُجَوِّزَهٌ لِدُعَائِكمْ وَ مَرْضَاهٌ لِرَبِّكمْ [الجعفريات ، ص215] .

12.رحمت : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بِالصَّلَاهِ تَنَالُونَ الرَّحْمَهَ أَكثِرُوا مِنَ الصَّلَاهِ عَلَى نَبِيكمْ [کافی ، ج8 ، ص18] .

13.حسنات : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيتِهِ كتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ حَسَنَهٍ [ثواب الأعمال ، ص155] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من صلى على صلاه

1.صلى الله تعالى بها عليه عشر صلوات

2.و محا عنه عشر سيئات

3.و أثبت له بها عشر حسنات [بحار الأنوار ، ج91 ، ص64] .

14.پاداش شهید : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ

عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ اثْنَينِ وَ سَبْعِينَ شَهِيداً [جامع الأخبار ، ص59] .

15.درود فرشتگان : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ صَلَّى عَلَى النَّبِي (ص) صَلَاةً وَاحِدَةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ أَلْفَ صَلَاةٍ فِى أَلْفِ صَفٍّ مِنَ الْمَلَائِكهِ [كافى ، ج2 ، ص492] .

16.درود خدا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ قَالَ اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيک [أمالى صدوق ، ص379] .

17.درود رسول (ص) : وقتى كسى بر پيامبر صلوات مى فرستد حضرت جواب مى دهد :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وكل الله بقبر النبى (ص) ملكا يقال له ظهليل إذا صلى عليه أحدكم و سلم عليه قال له يا رسول الله فلان سلم عليک و صلى عليک قال فيرد النبى صلى الله عليه بالسلام [بحار الأنوار ، ج91 ، ص68] .

18.درود موجودات : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ صَلَّى عَلَى النَّبِي (ص) صَلَاةً وَاحِدَةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيهِ أَلْفَ صَلَاةٍ فِى أَلْفِ صَفٍّ مِنَ الْمَلَائِكهِ وَ لَمْ يبْقَ شَىءٌ مِمَّا خَلَقَهُ اللَّهُ إِلَّا صَلَّى عَلَى الْعَبْدِ لِصَلَاهِ اللَّهِ عَلَيهِ وَ صَلَاهِ مَلَائِكتِهِ [كافى ، ج2 ، ص492] .

19.قضاء حاجات : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ قَالَ يا رَبِّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ مِائَةَ مَرَّهٍ قُضِيتْ لَهُ مِائَةُ حَاجَهٍ ثَلَاثُونَ لِلدُّنْيا وَ الْبَاقِى لِلآخِرَهِ [كافى ، ج2 ، ص493] .

20.سبب حزن شيطان : اگر مى خواهيد هميشه شيطان غمگين باشد بر صلوات مداومت داشته باشيد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فإن أردتم أن تديموا على إبليس سخنه عينه و ألم جراحاته فداوموا على طاعه الله

و ذکره ، و الصلاه علی محمد و آله [تفسیر الإمام العسکری ، ص396] .

21.مقام آخرتی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَوْلَی النَّاسِ بِی یوْمَ الْقِیامَهِ أَکثَرُهُمْ عَلَی صَلَاهً (فِی دَارِ الدُّنْیا) [مکارم الأخلاق ، ص312] .

22.شفاعت : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی مَنْ صَلَّی عَلَی کلَّ یوْمٍ أَوْ کلَّ لَیلَهٍ وَجَبَتْ لَهُ شَفَاعَتِی وَ لَوْ کانَ مِنْ أَهْلِ الْکبَائِرِ [جامع الأخبار ، ص59] .

23.نجات از آتش : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ صَلَّی عَلَی أَلْفَ مَرَّهٍ لَا یعَذِّبُهُ اللَّهُ فِی النَّارِ أَبَداً [بحار الأنوار ، ج91 ، ص63] .

24.بهشت : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ کانَ آخِرُ کلَامِهِ الصَّلَاهَ عَلَی وَ عَلَی عَلِی دَخَلَ الْجَنَّهَ [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص64] .

5. اوقات صلوات

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ صَلَّی وَ لَمْ یصَلِّ عَلَی النَّبِی (ص) وَ تَرَک ذَلِک مُتَعَمِّداً فَلَا صَلَاهَ لَهُ [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص159] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ قَالَ فِی رُکوعِهِ وَ سُجُودِهِ وَ قِیامِهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ کتَبَ اللَّهُ لَهُ بِمِثْلِ الرُّکوعِ وَ السُّجُودِ وَ الْقِیامِ [کافی ، ج3 ، ص324] .

1.هنگام ورود و خروج مسجد : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا دَخَلْتَ الْمَسْجِدَ فَصَلِّ عَلَی النَّبِی (ص) وَ إِذَا خَرَجْتَ فَافْعَلْ ذَلِک [کافی ، ج3 ، ص309] .

2.هر وقت یادی از حضرت شد : قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : صَلِّ عَلَی النَّبِی کلَّمَا ذَکرْتَهُ أَوْ ذَکرَهُ ذَاکرٌ فِی أَذَانٍ وَ غَیرِهِ [کافی ، ج3 ، ص303] .

3.وقت ذبح کردن :

قَالَ الرِّضَا (ع) : الصَّلَاةُ عَلَى النَّبِی (ص) وَاجِبَةٌ فِی کلِّ مَوْطِنٍ وَ عِنْدَ الْعُطَاسِ وَ الذَّبَائِحِ وَ غَیرِ ذَلِک [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص203] .

4.بعد از نماز :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَ لَا أُعَلِّمُک شَیئاً یقِی اللَّهُ بِهِ وَجْهَک مِنْ حَرِّ جَهَنَّمَ قَالَ قُلْتُ بَلَی قَالَ قُلْ بَعْدَ الْفَجْرِ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ مِائَةَ مَرَّةٍ یقِی اللَّهُ بِهَا وَجْهَک مِنْ حَرِّ جَهَنَّمَ [ثواب الأعمال ، ص155] .

امام صادق (ع) فرمود : صد بار صلوات بعد از نماز صبح انسان را از آتش جهنم مصون می دارد.

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : من قال فی دبر صلاه الصبح و صلاه المغرب قبل أن یثنی رجلیه أو یکلم أحدا "إِنَّ اللَّهَ وَ مَلائِکتَهُ یصَلُّونَ عَلَی النَّبِی یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَیهِ وَ سَلِّمُوا تَسْلِیماً " (احزاب/56) اللهم صل علی محمد و ذریته قضی الله له مائه حاجه سبعین فی الدنیا و ثلاثین فی الآخره [ثواب الأعمال ، ص156] .

5.شب جمعه فرشتگان به زمین می آیند و پاداش صلوات فرستندگان را می نویسند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا کانَتْ عَشِیهُ الْخَمِیسِ وَ لَیلَهُ الْجُمُعَهِ نَزَلَتْ مَلَائِکهٌ مِنَ السَّمَاءِ وَ مَعَهَا أَقْلَامُ الذَّهَبِ وَ صُحُفُ الْفِضَّهِ لَا یکْتُبُونَ عَشِیهَ الْخَمِیسِ وَ لَیلَهَ الْجُمُعَهِ وَ یوْمَ الْجُمُعَهِ إِلَی أَنْ تَغِیبَ الشَّمْسُ إِلَّا الصَّلَاهَ عَلَی النَّبِی ص [من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص424] .

6روز جمعه : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ عَمَلٍ أَفْضَلَ یوْمَ الْجُمُعَهِ مِنَ الصَّلَاهِ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ [روضه الواعظین ، ج2 ، ص392] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من قال بعد

صلاه الظهر و صلاه الفجر فی الجمعه و غیرها اللهم صل علی محمد و آل محمد و عجل فرجهم لم یمت حتی یدرک القائم المهدی (ع) [بحار الأنوار ، ج86 ، ص363] .

امام صادق (ع) فرمود : " کسی که بعد از نماز صبح جمعه صلوات بفرستد امام زمان را درک می کند".

8.همه جا : قَالَ الرِّضَا (ع) : الصَّلَاهُ عَلَی النَّبِی (ص) وَاجِبَهٌ فِی کلِّ مَوْطِنٍ [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص203] .

9.ماه رمضان : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَکثَرَ فِیهِ مِنَ الصَّلَاهِ عَلَی ثَقَّلَ اللَّهُ مِیزَانَهُ یوْمَ تَخِفُّ الْمَوَازِینُ [أمالی صدوق ، ص93] .

10. هنگام تلاوت آیه قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِذَا قَرَأْتُمْ "إِنَّ اللَّهَ وَ مَلائِکتَهُ یصَلُّونَ عَلَی النَّبِی " (احزاب/56) فَصَلُّوا عَلَیهِ فِی الصَّلَاهِ کنْتُمْ أَوْ فِی غَیرِهَا [وسائل الشیعه ، ج6 ، ص72] .

11.وقت دعا : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ کانَتْ لَهُ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَاجَهٌ فَلْیبْدَأْ بِالصَّلَاهِ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ثُمَّ یسْأَلُ حَاجَتَهُ ثُمَّ یخْتِمُ بِالصَّلَاهِ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ [کافی ، ج2 ، ص494] .

قال رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اجْعَلُونِی فِی أَوَّلِ الدُّعَاءِ وَ فِی آخِرِهِ وَ فِی وَسَطِهِ [کافی ، ج2 ، ص492] .

12.در تشهد نماز : قال النبی (ص) : اذا جلست فی صلاتک فلا تترکن الصلاه علی فانها زکوه الصلوه [کنز ، ج7 ، ص342] .

6. عواقب ترک صلوات

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): مَا مِنْ قَوْمٍ اجْتَمَعُوا فِی مَجْلِسٍ فَلَمْ یذْکرُوا اسْمَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَمْ یصَلُّوا عَلَی نَبِیهِمْ إِلَّا کانَ ذَلِک الْمَجْلِسُ حَسْرَهً

وَ وَبَالاً عَلَيهِمْ [كافى ، ج2 ، ص497] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ لَمْ يرْغَبْ فِى هَذَا (صلوات) فَهُوَ جَاهِلٌ مَغْرُورٌ قَدْ بَرِئَ اللَّهُ مِنْهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَهْلُ بَيتِهِ [كافى ، ج2 ، ص492] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْبَخِيلُ حَقّاً مَنْ ذُكرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ يصَلِّ عَلَى [معانى الأخبار ، ص246] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَجْفَى النَّاسِ رَجُلٌ ذُكرْتُ بَينَ يدَيهِ فَلَمْ يصَلِّ عَلَى [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص80] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ذَكرَنِى فَلَمْ يصَلِّ عَلَى فَقَدْ شَقِى [جامع الأخبار ، ص59] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ذُكرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ يصَلِّ عَلَى فَلَمْ يغْفِرِ اللَّهُ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ [كافى ، ج4 ، ص67] .

7. ديدگاه اهل سنت درباره صلوات

1. النبى (ص) : لا تصلوا على الصلاه البتراء فقالوا و ما الصلاه البتراء؟ قال :

تقولون اللهم صل على محمد و تمسكون بل قولوا : اللهم صل على محمد و ال محمد [صواعق ، ص144] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تُصَلُّوا عَلَى صَلَاةً مَبْتُورَةً بَلْ صِلُوا إِلَى أَهْلَ بَيتِى وَ لَا تَقْطَعُوهُمْ فَإِنَّ كلَّ نَسَبٍ وَ سَبَبٍ يوْمَ الْقِيامَهِ مُنْقَطِعٌ إِلَّا نَسَبِى [وسائل الشيعه ، ج7 ، ص207] .

درّ المنثور حديث 19 ، صحيح بخارى ، ج6 ، ص151 و صحيح مسلم ، ج1 ، ص305 و ابو داود و ترمذى و نسائى و ابن ماجه و... [تفسير الميزان ، ج16 ، ص344] .

3. شافعى :

[الغدير ، ج7 ، ص7] .

4. تمامی فقهای اهل بیت صلوات را در تشهد اول و

دوم واجب می دانند.

شافعی در تشهد دوم واجب می داند.

ابو حنیفه واجب نمی داند.

جمعی از فقهای اهل تسنن اضافه آل محمد را هم واجب می دانند. [تذکره علامه ، ج1 ، ص126] .

1. صله رحم

1. اهمیت صله رحم

1 وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً وَ ذِی الْقُرْبی [بقره/83] .

2 وَ آتَی الْمالَ عَلی حُبِّهِ ذَوِی الْقُرْبی [بقره/177] .

3 وَ الَّذِينَ يصِلُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ يوصَلَ [رعد/21] .

4 إِنَّ اللّهَ يأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الإِْحْسانِ وَ إِيتاءِ ذِی الْقُرْبی [نحل/90] .

5 فَآتِ ذَا الْقُرْبی حَقَّهُ [روم/38] .

وَ آتِ ذَا الْقُرْبی حَقَّهُ [اسراء/26] .

6 وَ اتَّقُوا اللّهَ الَّذِی تَسائَلُونَ بِهِ وَ الأَْرْحامَ إِنَّ اللّهَ كانَ عَلَيكمْ رَقِيباً [نساء/1] .

7 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أُوصِی الشَّاهِدَ مِنْ أُمَّتِی وَ الْغَائِبَ مِنْهُمْ وَ مَنْ فِی أَصْلَابِ الرِّجَالِ وَ أَرْحَامِ النِّسَاءِ إِلَی يوْمِ الْقِيامَهِ أَنْ يصِلَ الرَّحِمَ وَ إِنْ كانَتْ مِنْهُ عَلَی مَسِيرَهِ سَنَهٍ فَإِنَّ ذَلِک مِنَ الدِّينِ [كافی ، ج2 ، ص151] .

8 قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : مَا مِنْ خُطْوَهٍ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ مِنْ خُطْوَتَينِ خُطْوَهٍ يسُدُّ بِهَا الْمُومِنُ صَفّاً فِی سَبِيلِ اللَّهِ وَ خُطْوَهٍ إِلَی ذِی رَحِمٍ قَاطِعٍ [أمالی مفيد ، ص11] .

9 عَنْ دَاوُدَ بْنِ كثِيرٍ الرَّقِّی قَالَ : "كنْتُ جَالِساً عِنْدَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) إِذْ قَالَ مُبْتَدِئاً مِنْ قِبَلِ نَفْسِهِ يا دَاوُدُ لَقَدْ عُرِضَتْ عَلَی أَعْمَالُكمْ يوْمَ الْخَمِيسِ فَرَأَيتُ

فِيمَا عُرِضَ عَلَى مِنْ عَمَلِک صِلَتَک لِابْنِ عَمِّک فُلَانٍ فَسَرَّنِی ذَلِک إِنِّی عَلِمْتُ أَنَّ صِلَتَک لَهُ أَسْرَعُ لِفَنَاءِ عُمُرِهِ وَ قَطْعِ أَجَلِهِ" [المناقب

، ج4 ، ص227] .

توضیح : داوود نقل کرده که این ابن عم شخص معاند جنیشی بوده. در مکه به من خبر رسید که دست تنگ شده است. من به او چکی دادم به عنوان نفقه و وقتی به مدینه رسیدم امام این جملات را فرمود.

10 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِی (ص) فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِی أَهْلًا قَدْ کنْتُ أَصِلُهُمْ وَ هُمْ یوذُونَنِی وَ قَدْ أَرَدْتُ رَفْضَهُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَنْ یرْفُضُکمُ اللَّهُ جَمِیعاً قَالَ وَ کیفَ أَصْنَعُ قَالَ تُعْطِی مَنْ حَرَمَک وَ تَصِلُ مَنْ قَطَعَک وَ تَعْفُو عَمَّنْ ظَلَمَک فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِک کانَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَک عَلَیهِمْ ظَهِیراً قَالَ ابْنُ طَلْحَةَ فَقُلْتُ لَهُ مَا الظَّهِیرُ قَالَ الْعَوْنُ [الزهد ، ص36] .

11 از امام ششم تفسیر این آیه را پرسیدند :

عَنْ جَمِیلِ بْنِ دَرَّاجٍ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ جَلَّ ذِکرُهُ "وَ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِی تَسَائَلُونَ بِهِ وَ الْأَرْحامَ إِنَّ اللَّهَ کانَ عَلَیکمْ رَقِیباً " (نساء/1) قَالَ فَقَالَ هِی أَرْحَامُ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَمَرَ بِصِلَتِهَا وَ عَظَّمَهَا أَ لَا تَرَى أَنَّهُ جَعَلَهَا مِنْهُ" [کافی ، ج2 ، ص150] .

12 احادیث زیادی به این مضمون آمده :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حَافَتَا الصِّرَاطِ یوْمَ الْقِیامَهِ الرَّحِمُ وَ الْأَمَانَهُ فَإِذَا مَرَّ الْوَصُولُ لِلرَّحِمِ الْمُودِّی لِلْأَمَانَهِ نَفَذَ إِلَى الْجَنَّهِ وَ إِذَا مَرَّ الْخَائِنُ لِلْأَمَانَهِ الْقَطُوعُ لِلرَّحِمِ لَمْ ینْفَعْهُ مَعَهُمَا عَمَلٌ وَ تَکفَّأَ بِهِ الصِّرَاطُ فِی النَّارِ [کافی ، ج2 ، ص152] .

توضیح علامه مجلسی : تشبیه 2 خصلت به حافه

(جانب) معنایش این است که این 2 خصلت مانع سقوط در جهنم هستند ، مثل اینکه دو طرف جاده باریک خطرناکی را میله آهنی قرار بدهند. [بحار ، ج71 ، ص117] .

13 خَیرُ النَّاسِ أَوْصَلُهُمْ لِلرَّحِمِ [نهج الفصاحه ، 1499] .

14 فتح رجل باب عطیه بصدقه اوصله الازاده الله تعالی بها کثره [فصاحه ، 2652] .

15 أُولُوا الأَْرْحامِ بَعْضُهُمْ أَوْلی بِبَعْضٍ فِی کتابِ اللّهِ [احزاب/6] .

16 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَعْجَلَ الْخَیرِ ثَوَاباً صِلَهُ الرَّحِمِ [کافی ، ج2 ، ص152] .

17 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَکرِمْ عَشِیرَتَک فَإِنَّهُمْ جَنَاحُک الَّذِی بِهِ تَطِیرُ وَ أَصْلُک الَّذِی إِلَیهِ تَصِیرُ وَ یدُک الَّتِی بِهَا تَصُولُ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

2. هدف از صله رحم

1 ایجاد محبت و صمیمیت :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ صِلَهَ الرَّحِمِ مَثْرَاهٌ فِی الْمَالِ وَ مَحَبَّهٌ فِی الْأَهْلِ وَ مَنْسَأَهٌ فِی الْأَجَلِ [الزهد ، ص41] .

2 کمک مالی : پاداش صدقه به خویشاوند ، چند برابر است.

الصدقه علی المسکین صدقه و هی علی ذی رحم اثنتان صدقه و صله الرحم [فصاحه ، 1870] .

وَ آتَی الْمالَ عَلی حُبِّهِ ذَوِی الْقُرْبی [بقره/177] .

3 تفقد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صِلُوا أَرْحَامَکمْ فی الدُّنْیا وَ لَوْ بِالسَّلَامِ [النوادر راوندی ، ص6] .

4 مشکل گشائی :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : صِلْ رَحِمَک وَ لَوْ بِشَرْبَهٍ مِنْ مَاءٍ وَ أَفْضَلُ مَا تُوصَلُ بِهِ الرَّحِمُ کفُّ الْأَذَى عَنْهَا وَ صِلَهُ الرَّحِمِ مَنْسَأَهٌ فِی الْأَجَلِ مَحْبَبَهٌ فِی الْأَهْلِ [

کافی ، ج2 ، ص151] .

5 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يا مُيسِّرُ لَقَدْ زِيدَ فِی عُمُرِک فَأَی شَیءٍ تَعْمَلُ قُلْتُ کنْتُ أَجِیراً وَ أَنَا غُلَامٌ بِخَمْسَهِ دَرَاهِمَ فَکنْتُ أُجْرِیهَا عَلَی خَالِی [بصائرالدرجات ، ص265] .

3. نحوه صله رحم

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : صِلْ رَحِمَک وَ لَوْ بِشَرْبَهٍ مِنْ مَاءٍ [کافی ، ج2 ، ص151] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صِلُوا أَرْحَامَکمْ بِالدُّنْیا وَ لَوْ بِالسَّلَامِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص612] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أُوصِی الشَّاهِدَ مِنْ أُمَّتِی وَ الْغَائِبَ مِنْهُمْ وَ مَنْ فِی أَصْلَابِ الرِّجَالِ وَ أَرْحَامِ النِّسَاءِ إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ أَنْ یصِلَ الرَّحِمَ وَ إِنْ کانَتْ مِنْهُ عَلَی مَسِیرَهِ سَنَهٍ فَإِنَّ ذَلِک مِنَ الدِّینِ [کافی ، ج2 ، ص151] .

4 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : صِلُوا أَرْحَامَکمْ وَ بَرُّوا بِإِخْوَانِکمْ وَ لَوْ بِحُسْنِ السَّلَامِ وَ رَدِّ الْجَوَابِ [کافی ، ج2 ، ص157] .

قَالَ الْمَجْلِسِی رَحِمَهُ اللَّهُ : "أعظم الصله ما کان بالنفس و فیه أخبار کثیره ثم بدفع الضرر عنها ثم بجلب النفع إلیها ثم بصله من تجب نفقته و إن لم یکن رحما للواصل کزوجه الأب و الأخ و مولاه و أدناها السلام بنفسه ثم برسوله و الدعاء بظهر الغیب و الثناء فی المحضر." [بحارالأنوار ، ج71 ، ص109] ."بالنفقه بالمواساه و... بکثره ذکرکم ایاه" [فصاحه ج2 ، ص318] .

4. آثار صله رحم

1 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : صِلَهُ الْأَرْحَامِ تُزَکی الْأَعْمَالَ (اثر معنوی) وَ تُنْمِی الْأَمْوَالَ (اثر اقتصادی) وَ تَدْفَعُ الْبَلْوَی (اثر اجتماعی) وَ تُیسِّرُ الْحِسَابَ (اثر اخروی) وَ تُنْسِئُ فِی الْأَجَلِ [کافی ، ج2 ، ص150] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : صِلَهُ الْأَرْحَامِ تُحَسِّنُ الْخُلُقَ (اثر اجتماعی) وَ تُسَمِّحُ الْکفَّ (اثر اخلاقی) وَ تُطَیبُ النَّفْسَ (اثر روانی) وَ تَزِیدُ فِی الرِّزْقِ وَ تُنْسِئُ فِی الْأَجَلِ [کافی

، ج2 ، ص151] .

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا نوف صل رحمک يزيد الله فی عمرک [أمالی صدوق ، ص209] .

4 قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ضَمِنَ لِی وَاحِدَةً ضَمِنْتُ لَهُ أَرْبَعَةً يصِلُ رَحِمَهُ فَيحِبُّهُ أَهْلُهُ وَ يوَسَّعُ عَلَيهِ رِزْقُهُ وَ يزِيدُ فِی عُمُرِهِ وَ يدْخِلُهُ اللَّهُ تَعَالَی فِی الْجَنَّهِ الَّتِی وَعَدَهُ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص37] .

5 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صِلَهُ الرَّحِمِ تَعْمُرُ الدِّيارَ (اثر اجتماعی) وَ تَزِيدُ فِی الْأَعْمَارِ وَ إِنْ كانَ أَهْلُهَا غَيرَ أَخْيارٍ [أمالی طوسی ، ص480] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : بِرُّ الْوَالِدَينِ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ يهَوِّنَانِ الْحِسَابَ ثُمَّ تَلَا (سپس اين آيه را تلاوت كردند :) " وَ الَّذِينَ يصِلُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ يوصَلَ وَ يخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَ يخافُونَ سُوءَ الْحِسابِ" (رعد-21) [الدعوات ، ص126] .

7 طول عمر ، پيش گيری از مرگ ناگهانی :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صِلَهُ الرَّحِمِ تَزِيدُ فِی الْعُمُرِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص368] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : صِلَهُ الرَّحِمِ فَإِنَّهَا مَثْرَاهٌ فِی الْمَالِ وَ مَنْسَأَهٌ فِی الْأَجَلِ وَ صَدَقَهُ السِّرِّ فَإِنَّهَا تُكفِّرُ الْخَطِيئَهَ وَ صَدَقَهُ الْعَلَانِيهِ فَإِنَّهَا تَدْفَعُ مِيتَهَ السُّوءِ [نهج البلاغه ، خطبه 110] .

8 الصدقه على وهها و اصطناع المعروف و بر الوالدين و صله الرحم تحول الشقاء سعاده (سرنوشت را عوض می كند.) [فصاحه ، 1869] .

9 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصَّدَقَهُ بِعَشَرَهٍ وَ الْقَرْضُ بِثَمَانِيهَ عَشَرَ وَ صِلَهُ الْإِخْوَانِ بِعِشْرِينَ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ بِأَرْبَعَهٍ وَ عِشْرِينَ [

کافی ، ج4 ، ص10] .

صدقه 10 ، قرض 18 ، هدیه 20 ، صله رحم 24 حسنه و پاداش دارد.

طول عمر :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صِلَهُ الرَّحِمِ تَزِیدُ فِی الْعُمُرِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص368] .

سه سال ، سی سال می شود با صله رحم و با قطع رحم سی سال سه سال می شود.) [بحار ، ج71 ، ص93] .

11 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صِلَهُ الرَّحِمِ تَزِیدُ فِی الْعُمُرِ وَ تَنْفِی الْفَقْرَ [النوادر راوندی ، ص5] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : صِلَهُ الرَّحِمِ فَإِنَّهَا تَدْفَعُ مِیتَهَ السُّوءِ [نهج البلاغه ، خطبه 110] .

12 رزق فراوان :

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَرَّهُ أَنْ یمُدَّ اللَّهُ فِی عُمُرِهِ وَ أَنْ یبْسُطَ لَهُ فِی رِزْقِهِ فَلْیصِلْ رَحِمَهُ [کافی ، ج2 ، ص156] .

13 جایگاه ویژه در بهشت :

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن فی الجنه درجه لا یبلغها إلا ثلاثه إمام عادل و ذو رحم وصول و ذو عیال صبور [أعلام الدین ، ص157] .

14 برکت در اموال :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : صِلَهُ الْأَرْحَامِ تُزَکی الْأَعْمَالَ وَ تُنْمِی الْأَمْوَالَ وَ تَدْفَعُ الْبَلْوَی وَ تُیسِّرُ الْحِسَابَ وَ تُنْسِئُ فِی الْأَجَلِ [کافی ، ج2 ، ص150] .

15 محبوبیت الهی :

یحبه الله [بحار ، ج71 ، ص92] .

16 لسان الصدق يجعله الله للمرء فى الناس خير من المال يرثه غيره

17 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قال موسى إلهى فما جزاء من وصل رحمه قال يا موسى أنسى له أجله و أهون

علیه سکرات الموت [أمالی صدوق ، ص207] .

18 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَرَضَ اللَّه صِلَهَ الرَّحِمِ مَنْمَاهً لِلْعَدَدِ [نهج البلاغه ، حکمت 252] .

19 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یا مُیسِّرُ قَدْ حَضَرَ أَجَلُک غَیرَ مَرَّهٍ کلَّ ذَلِک یوخِّرُک اللَّهُ بِصِلَتِک رَحِمَک وَ بِرِّک قَرَابَتَک [الزهد ، ص41] .

آثار قطع رحم

1 قهر خدا :

"وَ الَّذِینَ ینْقُضُونَ عَهْدَ اللّهِ مِنْ بَعْدِ مِیثاقِهِ وَ یقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یوصَلَ وَ یفْسِدُونَ فِی الأَرْضِ أُولئِک لَهُمُ اللَّعْنَهُ وَ لَهُمْ سُوءُ الدّارِ [رعد/25] .

2 مرگ زود رس :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) فِی خُطْبَتِهِ : أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الذُّنُوبِ الَّتِی تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ فَقَامَ إِلَیهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْکوَّاءِ الْیشْکرِی فَقَالَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ أَ وَ تَکونُ ذُنُوبٌ تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ (سوال شد : آیا گناهانی هست که عمر را کوتاه می کند؟) فَقَالَ نَعَمْ وَیلَک قَطِیعَهُ الرَّحِمِ [کافی ، ج2 ، ص347] .

3 قطع ارزاق :

إِنَّ أَهْلَ الْبَیتِ لَیجْتَمِعُونَ وَ یتَوَاسَوْنَ وَ هُمْ فَجَرَهٌ فَیرْزُقُهُمُ اللَّهُ وَ إِنَّ أَهْلَ الْبَیتِ لَیتَفَرَّقُونَ وَ یقْطَعُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً فَیحْرِمُهُمُ اللَّهُ وَ هُمْ أَتْقِیاءُ [کافی ، ج2 ، ص347] .

4 محرومیت از بهشت :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثَهٌ لَا یدْخُلُونَ الْجَنَّهَ مُدْمِنُ خَمْرٍ وَ مُدْمِنُ سِحْرٍ وَ قَاطِعُ رَحِمٍ [خصال صدوق ، ج1 ، ص179] .

5 فقر :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قَطِيعَهُ الرَّحِمِ تُورِثُ الْفَقْرَ [مشكاه الأنوار ، ص128] .

6 ناامنى :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إذا قطعت الأرحام جعلت الأموال فى أيدى الأشرار

[علل الشرائع ، ج2 ، ص584] .

7 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِياكمْ وَ عُقُوقَ الْوَالِدَينِ فَإِنَّ رِيحَ الْجَنَّهِ تُوجَدُ مِنْ مَسِيرَهِ أَلْفِ عَام وَ لَا يجِدُهَا عَاقٌّ وَ لَا قَاطِعُ رَحِم وَ لَا شَيخٌ زَانٍ وَ لَا جَارٌّ إِزَارِهِ خُيلَاءَ إِنَّمَا الْكبْرِيآءُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [كافى ، ج2 ، ص349] .

8 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا ظَهَرَ الْعِلْمُ وَ احْتُرِزَ الْعَمَلُ وَ إِئْتَلَفَتِ الْأَلْسُنُ وَ إِخْتَلَفَتِ الْقُلُوبُ وَ تَقَاطَعَتِ الْأَرْحَامُ هُنَالِک لَعَنَهُمُ اللّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَ أَعْمى أَبْصارَهُمْ [ثواب الأعمال ، ص242] .

5. قطع رحم

1 وَ يقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ يوصَلَ [بقره/27] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَلَا لَا يعْدِلَنَّ أَحَدُكمْ عَنِ الْقَرَابَهِ يرَى بِهَا الْخَصَاصَهَ أَنْ يسُدَّهَا بِالَّذِي لَا يزِيدُهُ إِنْ أَمْسَكهُ وَ لَا ينْقُصُهُ إِنْ أَهْلَكهُ وَ مَنْ يقْبِضْ يدَهُ عَنْ عَشِيرَتِهِ فَإِنَّمَا تُقْبَضُ مِنْهُ عَنْهُمْ يدٌ وَاحِدَهٌ وَ تُقْبَضُ مِنْهُمْ عَنْهُ أَيدٍ كثِيرَهٌ وَ مَنْ تَلِنْ حَاشِيتُهُ يسْتَدِمْ مِنْ قَوْمِهِ الْمَوَدَّهَ [نهج البلاغه ، خطبه 23] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ بَسَطَ يدَهُ بِالْمَعْرُوفِ إِذَا وَجَدَهُ يخْلِفِ اللَّهُ لَهُ مَا أَنْفَقَ فِى دُنْياهُ وَ يضَاعِفْ لَهُ فِى آخِرَتِهِ وَ لِسَانُ الصِّدْقِ لِلْمَرْءِ يجْعَلُهُ اللَّهُ فِى النَّاسِ خَيراً مِنَ الْمَالِ يأكلُهُ وَ يوَرِّثُهُ [كافى ، ج2 ، ص154] .

3 فَهَلْ عَسَيتُمْ إِنْ تَوَلَّيتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِى الأَرْضِ وَ تُقَطِّعُوا أَرْحامَكمْ [محمد/22] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أقبح المعاصى قطيعه الرحم و العقوق [غررالحكم ، ص406] .

5 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حلول النقم فى قطيعه الرحم [

غررالحکم ، ص406] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا يجَالِسُنَا قَاطِعُ رَحِمٍ فَإِنَّ الرَّحْمَةَ لَا تَنْزِلُ عَلَى قَوْمٍ فِيهِمْ قَاطِعُ رَحِمٍ [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص106] .

7 ان الملائکه لا تنزل علی قوم فیهم قاطع رحم [کنز ، خ6974] .

6. رابطه با اهل بیت علیهم السلام

1 عَنْ عُمَرَ ابْنِ مَرْيمَ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ "وَ الَّذِينَ يصِلُونَ ما أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يوصَلَ " (رعد/21) قَالَ مِنْ ذَلِک صِلَهُ الرَّحِمِ وَ غَايهُ تَأْوِيلِهَا صِلَتُک إِيانَا" [تفسير عياشى ، ج2 ، ص208] .

7. کدام فامیل

1 قالَ أَبُوذَرٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ : "أوصانى رسول الله (ص) أن أصل رحمى و إن أدبرت" [خصال صدوق ، ج2 ، ص345] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : صِلُوا أَرْحَامَكمْ وَ إِنْ قَطَعُوكمْ [أمالى طوسى ، ص208] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صِلَهُ الرَّحِمِ تَعْمُرُ الدِّيارَ وَ تَزِيدُ فِى الْأَعْمَارِ وَ إِنْ كانَ أَهْلُهَا غَيرَ أَخْيارٍ [أمالى طوسى ، ص480] .

4 در لحظه شهادت امام صادق (ع) چشم باز کرد و نسبت به بعضی بستگان وصیت به هدیه فرمود. گفتند او دشمن تو است. فرمود :

أَ تُرِيدِينَ عَلَى أَنْ لَا أَكونَ مِنَ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى"الَّذِينَ يصِلُونَ ما أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يوصَلَ وَ يخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَ يخافُونَ سُوءَ الْحِسابِ" (رعد/21) [کافى ، ج7 ، ص55] .

5 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِى (ص) فَقَالَ يا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِى أَهْلًا قَدْ كنْتُ أَصِلُهُمْ وَ هُمْ يوذُونَنِى وَ قَدْ أَرَدْتُ رَفْضَهُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَنْ يرْفُضُكمُ اللَّهُ جَمِيعاً [الزهد ، ص36] .

6 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا يسْتَغْنِى الرَّجُلُ وَ إِنْ كانَ ذَا مَالٍ وَ وَلَدٍ عَنْ عَشِيرَتِهِ [الزهد ، ص37] .

7 عَنِ الْجَهْمِ بْنِ حُمَيدٍ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللّهِ (ع)

تَکونُ لِی الْقَرَابَهُ عَلَی غَیرِ أَمْرِی أَ لَهُمْ عَلَی حَقٌّ؟ قَالَ : نَعَمْ حَقُّ الرَّحِمِ لَا یقْطَعُهُ شَیءٌ وَ إِذَا کانُوا عَلَی أَمْرِک کانَ لَهُمْ حَقَّانِ حَقُّ الرَّحِمِ وَ حَقُّ الْإِسْلَامِ" [کافی ، ج2 ، ص157] .

البته به شرط اینکه :

1 ادای حق قرابت به غلبه باطل کشیده نشود.

2 مودت قلبی و رمز کشش مسلمانان به سوی آنان نشود.

3 توجه به آیه :

لا تَجِدُ قَوْماً یومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ یوادُّونَ مَنْ حَادَّ اللّهَ وَ رَسُولَهُ [مجادله/22] .

مسئله صله رحم به تعصب فامیلی و قومی کشیده نشود.

8. خاطرات

1 راوی می گوید لحظه مرگ امام صادق (ع) خدمت ایشان بودم. کسانی را نام می بردند و دستور می دادند فلان مقدار پول به او بدهند تا اینکه نام کسی را بردند که من ناراحت شدم و عرض کردم آیا به کسی که به روی شما شمشیر می کشد پول عطا می کنید؟ فرمو : آیا می خواهید من از مصادیق این آیه نباشم؟ :

وَ الَّذِینَ یصِلُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یوصَلَ وَ یخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَ یخافُونَ سُوءَ الْحِسابِ [(رعد/21) کافی ، ج7 ، ص55] .

2 صفوان جمال می گوید : میان امام صادق (ع) و عبد الله بن حسن مسئله ای پیش آمد که صدای هر دو بلند شد و مردم جمع شدند بعد هم هر یک به خانه خود رفتند صبح زود از خانه بیرون آمدم. امام صادق (ع) را لب در منزل عبد الله حسن دیدم که به جاریه ای می گوید : بگو از منزل بیرون بیاید. همین که بیرون آمد پرسید به این زودی چه خبر؟ فرمود

:

وَ الَّذِینَ یصِلُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یوصَلَ وَ یخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَ یخافُونَ سُوءَ الْحِسابِ [(رعد/21) کافی ، ج2 ، ص155] .

هر دو معانقه و گریه کردند. [کافی ، ج2 ، ص155] .

9. تذکرات

1 مسئله صله رحم به تعصب فامیلی و قومی کشیده نشود.

برای حفظ امت و جامعه ، با صله رحم خوبان با خوبان تلاش می کنیم و فرد بد را نیز در مجموعه نمی پذیریم تا فامیل بیمه شود.

2 تکلف را کنار بگذارید و برای پذیرائی از مهمان زحمت بکشید ، ولی وقتی خود مهمان هستید زحمت ندهید.

3 به دیدن فقرا بروید و با هدیه های خود به صورتی آبرومندانه به آنان کمک کنید.

4 همه ، خصوصا بچه ها تفاخر نکنند و فقرا را آزار ندهند.

ض

1. ضرر دراسلام

1. جایگاه ضرر دراسلام

1. فردی

1.لا تُلْقُوا بِأَیدِیکمْ إِلَی التَّهْلُکهِ [بقره/195] .

2.لا تَقْتُلُوا أَنْفُسَکمْ إِنَّ اللّهَ کانَ بِکمْ رَحِیماً [نساء/29] .

3. ضرر به خود ، حتی برای عبادت جایز نیست. در صورت ضرر روزه باطل است و گناه محسوب می شود.

4. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کلُّ شَیءٍ یکونُ فِیهِ الْمَضَرَّهُ عَلَی الْإِنْسَانِ فِی بَدَنِهِ فَحَرَامٌ أَکلُهُ إِلَّا فِی حَالِ الضَّرُورَهِ [وسائل الشیعه ، ص25] .

5. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْإِیمَانُ أَنْ تُوثِرَ الصِّدْقَ حَیثُ یضُرُّک عَلَی الْکذِبِ حَیثُ ینْفَعُک [نهج البلاغه ، حکمت 458] .

2. اجتماعی

وَ الَّذِینَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً وَ کفْراً وَ تَفْرِیقاً بَینَ الْمُومِنِینَ [توبه/107] .

قال رسول الله (ص) : لا ضرر و لا ضرار ، من ضار ضاره الله و من شاق شق الله علیه [کنز ، 9518]

قَالَ الصَّادِقُ

(ع) : لَا ضَرَرَ وَ لَا إِضْرَارَ فِی الْإِسْلَامِ فَالْإِسْلَامُ یزِیدُ الْمُسْلِمَ خَیراً وَ لَا یزِیدُهُ شَرّاً [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص334] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ مِنَّا مَنْ غَشَّ مُسْلِماً أَوْ ضَرَّهُ أَوْ مَاکرَهُ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص227] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ احْتِکاراً لِلْمَنَافِعِ وَ تَحَکماً فِی الْبِیاعَاتِ وَ ذَلِک بَابُ مَضَرَّهٍ لِلْعَامَّهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کلُّ حُکرَهٍ تُضِرُّ بِالنَّاسِ وَ تَغْلِی السِّعْرَ عَلَیهِمْ فَلَا خَیرَ فِیهَا [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص35] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَخْرَجَ مِیزَاباً أَوْ کنِیفاً أَوْ أَوْتَدَ وَتِداً أَوْ أَوْثَقَ دَابَّهً أَوْ حَفَرَ بِئْراً فِی طَرِیقِ الْمُسْلِمِینَ فَأَصَابَ شَیئاً فَعَطِبَ فَهُوَ لَهُ ضَامِنٌ [کافی ، ج7 ، ص350] .

از امام صادقعدر مورد انداختن اشیا در کوچه و خیابان سوال شد (اشیائی که موجب لیز شدن گردد) امام (ع) فرمود : کلُّ شَیءٍ یضِرُّ بِطَرِیقِ الْمُسْلِمِینَ فَصَاحِبُهُ ضَامِنٌ لِمَا یصِیبُهُ [کافی ، ج7 ، ص349] .

امام خمینی (ره) فرمودند : اگر کسی با انداختن چیزهایی مثل پوست خربزه در راه و یا پاشیدن بیش از اندازه آب باعث ضرر به عابرین شود ضامن است. [نوین از تحریر الوسیله ، ج2 ، 567]

در مورد 2 قناتی که در نزدیکی یکدیگر حفر شده بود ، از حضرت امام صادق (ع) سوال شد که آب اولی کم شده. ایشان در جواب فرمودند : فَینْظَرُ أَیهُمَا أَضَرَّتْ بِصَاحِبَتِهَا فَإِنْ رُئِیتِ الْأَخِیرَهُ أَضَرَّتْ بِالْأُولَی فَلْتُعَوَّرْ [کافی ، ج5 ، ص294] .

اگر مسجدی

در مسیر مسلمین بسازند و باعث ضرر بشود بانی مسجد ضامن خسارات آینده است. [جواهر ، ج43 ، ص104]

حضرت علی (ع) به مامور زکات می فرماید : لَا تَأْخُذَنَّ مِنْهُ أَكثَرَ مِنْ حَقِّ اللَّهِ فِی مَالِهِ [نهج البلاغه ، ص380] .

قَالَ صَاحِبُ الزَّمَانِ (ع) : لَا يحِلُّ لِأَحَدٍ أَنْ يتَصَرَّفَ فِی مَالِ غَيرِهِ بِغَيرِ إِذْنِهِ [كمال الدين ، ج2 ، ص520] .

اگر از بار حمال یا ماشین چیزی بیفتد و خسارتی جانی و یا مالی بزند ضامن است. [جواهر ، ج43 ، ص54]

قال النبی (ص) : اشد الناس عذابا للناس فی الدنیا اشد الناس عذاباً یوم القیامه [نهج الفصاحه]

وَ أَشْهِدُوا إِذا تَبايعْتُمْ وَ لا يضَارَّ كاتِبٌ وَ لا شَهِيدٌ [بقره/282] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خصلتان لیس فوقهما من الشر شیء الشرک بالله و الضر لعباد الله [تحف العقول ، ص35] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَضَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِالشُّفْعَهِ بَينَ الشُّرَكاءِ فِی الْأَرَضِينَ وَ الْمَسَاكنِ وَ قَالَ : لَا ضَرَرَ وَ لَا ضِرَارَ وَ قَالَ : إِذَا رُفَّتِ الْأُرَفُ وَ حُدَّتِ الْحُدُودُ فَلَا شُفْعَهَ [كافی ، ج5 ، ص280] .

بلندگوی مساجد ، پارک ماشین ، بوق زدن ، عبور از مناطق ممنوعه و سد معبر هم از مصادیق ضرر به دیگران است.

2. عوامل و اسباب ضرر دراسلام

1. دنیا

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فِی صِفَهِ الدُّنْيا تَغُرُّ وَ تَضُرُّ وَ تَمُرُّ [نهج البلاغه ، حکمت 415] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا يترک الناس شيئا من دينهم لإصلاح دنياهم إلا فتح الله عليهم ما هو أضر منه [غررالحكم ، ص130]

.

2. هوای نفس

3. عجب

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا جَهْلَ أَضَرُّ مِنَ الْعُجْبِ [کافی ، ج8 ، ص244] .

4. حماقت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِياک وَ مُصَادَقَةَ الْأَحْمَقِ فَإِنَّهُ يرِيدُ أَنْ ينْفَعَک فَيضُرَّک [نهج البلاغه ، حکمت 38] .

5. آرزو

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الأمل خادع غار ضار [غررالحکم ، ص313] .

6. جهل

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الجهل فی الإنسان أضر من الآکله فی البدن [غررالحکم ، ص73] .

7. حسد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الحاسد مضر بنفسه قبل أن يضر بالمحسود [کشف الريبه ، ص53] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْحَسَدُ لَا يجْلِبُ إِلَّا مَضَرَّةً [کنز الفوائد ، ج1 ، ص137] .

8. شک

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من لا ينفعه اليقين يضره الشک [إرشاد مفيد ، ج1 ، ص235] .

9. پرخوری

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كثْرَهُ الْأكلِ وَ النَّوْمِ يفْسِدَانِ النَّفْسَ وَ يجْلِبَانِ الْمَضَرَّهَ [غررالحكم ، ص360] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَيسَ شَىءٌ أَضَرَّ لِقَلْبِ الْمُومِنِ مِنْ كثْرَهِ الْأَكلِ [مصباح الشريعه ، ص77] .

10. دوست بد

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : صحبه الأشرار تكسب الشر [غررالحكم ، ص431] .

11. زبان

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اللِّسَانُ سَبُعٌ إِنْ خُلِّى عَنْهُ عَقَرَ [نهج البلاغه ، حكمت 60] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : بَلَاءُ الْإِنْسَانِ مِنَ اللِّسَانِ [جامع الأخبار ، ص93] .

3. را ه های پیش گیری از ضرر در اسلام

1.تقوا : إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا لا يضُرُّكمْ كيدُهُمْ شَيئاً [آل عمران/120] .

2.هدایت : يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيكمْ أَنْفُسَكمْ لا يضُرُّكمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيتُمْ إِلَى اللّهِ مَرْجِعُكمْ جَمِيعاً [مائده/105] .

3.ایمان به

معاد : وَيلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ الَّذِينَ إِذَا اكتالُوا عَلَى النّاسِ يسْتَوْفُونَ وَ إِذا كالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يخْسِرُونَ أَ لا يظُنُّ أُولئِک أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ [مطففين/4-1] .

4.صدقه : قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْبِرُّ وَ صَدَقَهُ السِّرِّ ينْفِيانِ الْفَقْرَ وَ يزِيدَانِ فِى الْعُمُرِ وَ يدْفَعَانِ سَبْعِينَ مِيتَهَ سَوْءٍ [الزهد ، ص33] .

5.دعا و توكل : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ادْفَعُوا أَمْوَاجَ الْبَلَاءِ بِالدُّعَاءِ [نهج البلاغه ، حكمت 146] .

لَوْ لا فَضْلُ اللّهِ عَلَيک وَ رَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طائِفَهٌ مِنْهُمْ أَنْ يضِلُّوک وَ ما يضِلُّونَ إِلاّ أَنْفُسَهُمْ وَ ما يضُرُّونَک مِنْ شَىءٍ [نساء/113] .

4. وظايف

1. همسر

1.مرد به زن :

1.لا تُضآرُّوهُنَّ لِتُضَيقُوا عَلَيهِنَّ [طلاق/6] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَلَا وَ إِنَّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ بَرِينَانِ مِمَّنْ أَضَرَّ بِامْرَأَتِهِ حَتَّى تَخْتَلِعَ مِنْهُ [ثواب الأعمال ، ص287] .

لا تُمْسِكوهُنَّ ضِراراً لِتَعْتَدُوا [بقره/231] .

رسول خدا (ص) : " مهريه را بپردازيد و در اموال زن تصرف نكنيد بدون اجازه".

2.زن به مرد :

بدون اجازه تصرف در اموال شوهر نكند.

2. فرزند

1.لا تُضَارَّ والِدَهٌ بِوَلَدِها وَ لا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ [بقره/233] .

2. ضرر به آینده و دین فرزند به خاطر دنیا : قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : وَیلٌ لِأَطْفَالِ آخِرِ الزَّمَانِ مِنْ آبَائِهِمْ [جامع الأخبار ، ص106] .

3. در وصیت وارث مراعات حال آنان را بکند. بعضی قبل از مرگ همه چیز خود را می بخشند.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَصَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَیهِ : مَنْ أَوْصَی وَ لَمْ یحِفْ وَ لَمْ یضَارَّ کانَ کمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فِی حَیاتِهِ [کافی ، ج7 ، ص62] .

بعضی بیش از حد وصیت می کنند.

4.

سقط جنین : لا تَقْتُلُوا أَوْلادَکمْ خَشْیةَ إِمْلاقٍ [اسراء/31] .

5. در صورت تنبیه بدنی طبق قانون دیه باید جبران کند.

6. وصیت : مِنْ بَعْدِ وَصِیهٍ یوصی بِها أَوْ دَینٍ غَیرَ مُضَارٍّ [نساء/12] .

3. همسایه

1. از علامات متقین در خطبه همام

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا یضَارُّ بِالْجَارِ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

2. قَالَ الْبَاقِرُ(ع) : إِنَّ الْجَارَ کالنَّفْسِ غَیرَ مُضَارٍّ وَ لَا آثِمٍ وَ حُرْمَهَ الْجَارِ عَلَی الْجَارِ کحُرْمَهِ أُمِّهِ وَ أَبِیهِ [کافی ، ج5 ، ص31] .

3. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ خَانَ جَارَهُ شِبْراً مِنَ الْأَرْضِ جَعَلَهُ اللَّهُ طَوْقاً فِی عُنُقِهِ مِنْ تُخُومِ الْأَرْضِ السَّابِعَهِ حَتَّی یلْقَی اللَّهَ یوْمَ الْقِیامَهِ مُطَوَّقاً إِلَّا أَنْ یتُوبَ وَ یرْجِعَ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص11] .

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ کانَ یومِنُ بِاللَّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ فَلَا یوذِی جَارَهُ [کافی ، ج2 ، ص667] .

اشراف پنجره ، جلوگیری از نور ، ذباله ، مزاحمت صدایی ، و.....از مصادیق آزار است.

ماجرای سمره بن جندب که حضرت فرمود : اذْهَبْ فَاقْلَعْهَا وَ ارْمِ بِهَا إِلَیهِ فَإِنَّهُ لَا ضَرَرَ وَ لَا ضِرَارَ [کافی ، ج5 ، ص292] .

5. دقت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَدِقُّوا أَقْلَامَکمْ وَ قَارِبُوا بَینَ سُطُورِکمْ وَ احْذِفُوا عَنِّی فُضُولَکمْ وَ اقْصِدُوا قَصْدَ الْمَعَانِی وَ إِیاکمْ وَ الْإِکثَارَ فَإِنَّ أَمْوَالَ الْمُسْلِمِینَ لَا تَحْتَمِلُ الْإِضْرَارَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص310] .

6. ضمانت

1. اگر معلم در تنبیه ، ضرر به شاگرد رساند ضامن است.

2.لو سلم ولده مثلا لمعلم السباحه فغرق بالتفريط ضمنه فی ماله [جواهر ، ج43 ، ص85]

3. اگر دایه در حال خواب روی بچه بیفتد و بچه بمیرد ضامن است.

4. اگر طبیب در اثر کوتاهی به مریض ضرر بزند ضامن است.

ط

1. طلاق

1. فریضه های پنج گانه در مورد طلاق

بی اهمیتی طلاق و برداشتن همه قید و بندهای قانونی و اخلاقی جلوگیری از طلاق.

کسانی که به ازدواج ، تنها از نظر کامجوئی فکر می کنند و جنبه تقدس و ارزش خانواده را برای اجتماع در نظر نمی گیرند و از طرفی فکر می کنند پیوندهای زناشویی هر چه زودتر تجدید و تبدل شود ، لذت بیشتری ، به کام زن و مرد می ریزد این فرضیه را تأیید می کنند.

این فرضیه ناپخته ترین و ناشیانه ترین فرضیه ها در این زمینه است.

2 اینکه ازدواج یک پیمان مقدس است ، وحدت دل ها و روح ها است و باید برای همیشه این پیمان ثابت و محفوظ بماند و طلاق از قاموس اجتماع بشری باید حذف شود و زن و شوهری که با یکدیگر ازدواج می کنند باید بدانند که جز مرگ چیزی آنها را از یکدیگر جدا نمی کند.

این فرضیه همان است که کلیسای کاتولیک قرن هاست طرفدار آن است و به هیچ قیمتی حاضر نیست از آن دست بردارد.

طرفداران این نظریه در جهان رو به کاهشند. امروز جز در ایتالیا و در اسپانیای کاتولیک ، این قانون عمل نمی شود.

مکرر در روزنامه ها می خوانیم که فریاد زن و مرد ایتالیایی از این قانون بلند است و کوشش ها می شود که قانون طلاق به رسمیت شناخته شود.

3 اینکه ازدواج از طرف مرد ، قابل فسخ

و انحلال است و از طرف زن به هیچ نحو قابل انحلال نیست. در دنیای قدیم چنین نظری وجود داشته است ، ولی امروز گمان نمی شود که طرفدارانی داشته باشد و به هر حال این نظر احتیاجی به بحث و انتقاد ندارد.

4 اینکه ازدواج ، مقدس و کانون خانوادگی محترم است ، امّا راه طلاق در شرایط مخصوص برای هر یک از زوجین باید باز باشد و راه خروجی زن و شوهر از این بن بست باید به یک شکل و یک جور باشد.

مدعیان تشابه حقوق زن و مرد در حقوق خانوادگی که به غلط از آن به تساوی حقوق تفسیر می کنند طرفدار این فرضیه اند.

5 اینکه ازدواج ، مقدس و کانون خانوادگی محترم و طلاق ، امر منفور و مبغوضی است ، اجتماع موظف است که علل وقوع طلاق را از بین ببرد. در عین حال قانون نباید راه طلاق را برای ازدواج های ناموفق ببندد.

راه خروج از قید و بند ازدواج ، هم برای مرد باز باشد و هم برای زن. امّا راهی که برای خروج مرد از این بن بست تعیین می شود با راهی که برای خروج زن تعیین می شود دو تا است و از جمله مواردی که زن و مرد حقوق نامشابهی دارند طلاق است.

این نظریه همان است که اسلام ابداع کرده و کشورهای اسلامی به طور ناقص (نه به طور کامل) از آن پیروی می کنند.

2. طلاق ، منفورترین حلال ها

بدون شک ، قرارداد زوجیت از جمله قراردادهایی است که باید قابل جدایی باشد ، چرا که گاه عللی پیش می آید که زندگی مشترک زن و مرد را باهم غیر ممکن یا طاقت فرسا و مملو از مفاسد

می کند ، و اگر اصرار داشته باشیم که این قرارداد تا ابد بماند ، سرچشمه مشکلات زیادی می گردد ، لذا اسلام با اصل طلاق موافقت کرده است و هم اکنون نتیجه ممنوع بودن کامل طلاق را در جوامع مسیحی ملاحظه می کنیم که چگونه زنان و مردان زیادی هستند که به حکم قانون تحریف یافته مذهب مسیح (ع) طلاق را ممنوع می شمرند و از نظر قانون همسر یکدیگرند ، ولی در عمل جدا از یکدیگر زندگی کرده و حتی هر کدام برای خود همسری غیررسمی انتخاب کرده اند.

بنابراین اصل مسأله طلاق ، یک ضرورت است ، امّا ضرورتی که باید به حداقل ممکن تقلیل یابد و تا آنجا که راهی برای ادامه زوجیت است کسی سراغ آن نرود.

به همین دلیل در روایات اسلامی ، شدیدا از طلاق مذمت گردیده و به عنوان مبغوض ترین حلال ها ، از آن یاد شده است ، چنانکه در روایتی از پیامبر (ص) می خوانیم : مَا مِنْ شَیءٍ أَبْغَضَ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ بَیتٍ یخْرَبُ فِی الْإِسْلَامِ بِالْفُرْقَهِ یعْنِی الطَّلَاقَ [کافی ، ج5 ، ص328] . (هیچ عملی منفورتر ، نزد خداوند متعال از این نیست که اساس خانه ای در اسلام با جدائی (یعنی طلاق) ویران گردد.

و در حدیث دیگری از امام صادق (ع) می خوانیم : مَا مِنْ شَیءٍ مِمَّا أَحَلَّهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَبْغَضَ إِلَیهِ مِنَ الطَّلَاقِ وَ إِنَّ اللَّهَ یبْغِضُ الْمِطْلَاقَ الذَّوَّاقَ [کافی ، ج6 ، ص54] .

چیزی از امور حلال ، در پیشگاه خدا مبغوض تر از طلاق نیست.

باز در حدیث دیگری از رسول اکرم (ص) آمده است که فرمود : تَزَوَّجُوا وَ لَا

تُطَلِّقُوا فَإِنَّ الطَّلَاقَ يهْتَزُّ مِنْهُ الْعَرْشُ [مكارم الأخلاق ، ص197] .

ازدواج کنید و طلاق ندهید که طلاق عرش خدا را به لرزه درمی آورد.

چرا چنین نباشد ، در حالی که طلاق مشکلات زیادی برای خانواده ها و زنان و مردان و مخصوصا فرزندان به وجود می آورد که آن را عمدتا در سه قسمت می توان خلاصه کرد :

1 مشکلات عاطفی : بدون شک مرد و زنی که سال ها یا ماه ها با یکدیگر زندگی کرده اند ، سپس از هم جدا می شوند ، از نظر عاطفی جریحه دار خواهند شد و در ازدواج آینده خاطره ازدواج گذشته ، دائما آنها را نگران می دارد و حتّی به همسر آینده با یک نوع بدبینی و سوءظنّ می نگرد. آثار زیانبار این امر بر کسی مخفی نیست و لذا بسیار دیده شده که این گونه زنان و مردان برای همیشه از ازدواج چشم می پوشند.

2 مشکلات اجتماعی : بسیاری از زنان ، بعد از طلاق ، شانس زیادی برای ازدواج مجدد ، آن هم به طور شایسته و دلخواه ندارند و از این نظر گرفتار خسران شدید می شوند و حتی مردان نیز بعد از طلاق دادن همسر خود ، شانس ازدواج مطلوبشان به مراتب کمتر خواهد بود ، مخصوصا اگر پای فرزندی در میان باشد ، لذا غالبا ناچار می شوند تن به ازدواجی دردهند که نظر واقع آنها را تأمین نمی کند و از این نظر تا پایان عمر رنج می برند.

3 مشکلات فرزندان : (که از همه اینها مهمتر است) کمتر دیده شده است که نامادری ها همچون مادر ، دلسوز و مهربان باشند و بتوانند خلأ عاطفی فرزندانی را که از

آغوش پرمهر مادر بریده شده اند پر کنند ، همان گونه که اگر زن سابق ، فرزند را با خود ببرد ، در مورد ناپدری نیز این صادق است ، البته هستند زنان و مردانی که نسبت به غیر فرزندان خود پرمحبت و وفادارند ، ولی مسلّما تعداد آنها کم است و به همین دلیل فرزندان بعد از طلاق ، گرفتار بزرگترین زیان و خسران می شوند و شاید غالب آنها سلامت روانی خود را تا آخر عمر از دست می دهند.

3. انگیزه طلاق

طلاق مانند هر پدیده دیگر اجتماعی دارای ریشه های مختلفی است. بدون بررسی دقیق و مقابله با آن جلوگیری از بروز چنین حادثه ای مشکل است و لذا قبل از هر چیز باید به سراغ عوامل طلاق برویم و ریشه های آن را در جامعه بخشکانیم. این عوامل بسیار زیاد است که امور زیر از مهمترین آنها است :

الف) توقعات نامحدود زن یا مرد ، یکی از مهمترین عوامل جدائی است و اگر هر کدام دامنه توقع خویش را محدود سازند و از عالم رؤیاها و پندارها بیرون آیند و طرف مقابل خود را به خوبی درک کنند و در حدودی که ممکن است ، توقع داشته باشند؛ جلوی بسیاری از طلاق ها گرفته خواهد شد.

ب) حاکم شدن روح تجمل پرستی و اسراف و تبذیر بر خانواده ها عامل مهم دیگری است که مخصوصا زنان را در یک حالت نارضایتی دائم نگه می دارد و با انواع بهانه گیری ها راه طلاق و جدائی را صاف می کند.

ج) دخالت های بی جای اقوام و بستگان و آشنایان در زندگی خصوصی دو همسر و مخصوصا در اختلافات آنها ، عامل مهم دیگری محسوب می شود. تجربه نشان داده

است که اگر هنگام بروز اختلاف در میان دو همسر آنها را به حال خود رها کنند و با جانبداری از این یا از آن دامن به آتش این اختلاف نزنند چیزی نمی گذرد که خاموش می شود ، ولی دخالت کسان دو طرف که غالبا با تعصب و محبت های ناروا همراه است کار را روز به روز مشکل تر و پیچیده تر می سازد.

البته این به آن معنا نیست که نزدیکان ، همیشه خود را از این اختلافات دور دارند ، بلکه منظور این است که آنها را در اختلافات جزیی به حال خود رها کنند ، ولی هرگاه اختلاف به صورت کلی و ریشه دار درآمد با توجه به مصلحت طرفین و اجتناب و پرهیز از هرگونه موضع گیری یک جانبه و تعصب آمیز دخالت کنند و مقدمات صلحشان را فراهم سازند.

د) بی اعتنایی زن و مرد به خواست یکدیگر ، مخصوصا آنچه به مسائل عاطفی و جنسی برمی گردد ، مثلاً هر مردی انتظار دارد که همسرش پاکیزه و جذاب باشد ، همچنین هر زن نیز چنین انتظاری از شوهرش دارد ، ولی این از اموری است که غالبا حاضر به اظهار آن نیستند ، اینجا است که بی اعتنایی طرف مقابل و نرسیدن به وضع ظاهر خویش و ترک تزیین لازم و ژولیده و کثیف بودن ، همسر او را از ادامه چنین ازدواجی سیر می کند ، مخصوصا اگر در محیط زندگانی آنها افرادی باشند که این امور را رعایت کنند و آنها بی اعتنا از کنار این مسأله بگذرند.

لذا در روایات اسلامی اهمیت زیادی به این معنی داده شده ، چنانکه در حدیثی از امام باقر (ع) می خوانیم : لَا ینْبَغِی لِلْمَرْأَهِ

أَنْ تُعَطِّلَ نَفْسَهَا [کافی ، ج5 ، ص509] .

سزاوار نیست که زن بدون زینت و آرایش برای شوهرش بماند.

و در حدیث دیگری از امام رضا (ع) آمده است که فرمود : لَقَدْ خَرَجْنَ نِسَاءٌ مِنَ الْعَفَافِ إِلَى الْفُجُورِ مَا أَخْرَجَهُنَّ إِلَّا قِلَّةُ تَهْيِئَةِ أَزْوَاجِهِنَّ [مکارم الأخلاق ، ص81] .

زنانی از جاده عفت خارج شدند و علتی جز این نداشت که مردان آنها به خودشان نمی رسیدند.

ه) عدم تناسب فرهنگ خانوادگی و روحیات زن و مرد با یکدیگر نیز یکی از عوامل مهم طلاق است و این مسأله ای است که باید قبل از اختیار همسر دقیقا مورد توجه قرار گیرد که آن دو علاوه بر اینکه کفو شرعی؛ یعنی مسلمان باشند ، کفو فرعی نیز باشند؛ یعنی تنها تناسب های لازم از جهات مختلف در میان آن دو رعایت شود ، در غیر این صورت باید از به هم خوردن چنین ازدواج هایی تعجب نکرد.

4. بعضی از احکام طلاق

1. طلاق ناجوانمردانه

آیا اسلام به مردان اجازه می دهد که گاهی به وسیله طلاق دادن و گاهی به وسیله طلاق ندادن هر نوع زجری که دلشان می خواهد به زن بدهند؟

پاسخ ، منفی است ، زیرا اسلام با طلاق ، سخت مخالف است و اسلام می خواهد تا حدود امکان ، طلاق صورت نگیرد. اسلام طلاق را به عنوان یک چاره جویی در مواردی که چاره ، منحصر به جدایی است تجویز کرده است. اسلام مردانی که مرتب زن می گیرند و طلاق می دهند و به اصطلاح (مطلاق) می باشند دشمن خدا می داند.

در روایت است که رسول خدا به مردی رسید و از او پرسید با زنت چه کردی؟ گفت : او را طلاق دادم. فرمود :

آیا کار بدی از او دیدی؟

گفت : خیر. قضیه تا سه مرتبه تکرار شد. (یعنی آن مرد سه مرتبه با زن های مختلف ازدواج کرد و آنان را طلاق داد.) آنگاه رسول خدا فرمود : "خداوند دشمن می دارد و لعنت می کند مردی را که دلش می خواهد مرتب زن عوض کند."

به پیامبر اکرم (ص) خبر دادند که ابوایوب انصاری تصمیم گرفته زن خود امّ أیوب را طلاق دهد. پیامبر اکرم (ص) امّ أیوب را می شناخت و می دانست طلاق امّ أیوب بر اساس یک دلیل صحیحی نیست. فرمود : إِنَّ طَلَاقَ أُمِّ أَیوبَ لَحُوبٌ [کافی ، ج6 ، ص55] .

یعنی طلاق امّ أیوب گناه بزرگ است...

آنچه در سیره پیشوایان دین مشاهده می شود این است که تا حدود امکان از طلاق پرهیز داشته و لهذا طلاق از ناحیه آنها بسیار به ندرت صورت گرفته است و هر وقت صورت گرفته ، دلیل معقول و منطقی داشته است.

2. بن بست طلاق

سؤال : اگر مردی سر ناسازگاری دارد و حقوق و وظایفش را که اسلام بر عهده او گذاشته است که بعضی مالی است (نفقات) و بعضی اخلاقی است (حسن معاشرت) و بعضی مربوط به امور جنسی است (حق همخوابگی و آمیزش) انجام نمی دهد؛ خواه هیچیک از این حقوق و وظایف را ادا نکند یا بعضی از آنها را ، در عین حال حاضر هم نیست زن را طلاق دهد. در اینجا چه باید کرد؟ آیا اصل لازم و مورد اهمیتی از نظر اسلام وجود دارد که اسلام به حاکم یا قاضی شرعی اجازه مداخله بدهد. همانطور که در مورد اموال اگر نزاعی صورت بگیرد چنین اجازه می دهد ، یا اینکه چنین اصلی

وجود ندارد؟

پاسخ : مسأله ازدواج یک پیمان مقدسی است ، در عین حال ، نوعی شرکت میان دو انسان است و یک سلسله تعهدات برای طرفین به وجود می آورد. تنها با انجام آن تعهدات است که سعادت طرفین تأمین می گردد ، به علاوه سعادت اجتماعی نیز به سعادت آنها بستگی دارد. حقوق عمده زوجه عبارت است از نفقه و کسوه و...

اگر مرد از انجام تعهدات خود نسبت به زن شانه خالی کند و از طلاق نیز خودداری کند ، تکلیف زن چیست و چگونه باید با مرد مقابله شود؟ در اینجا دو راه فرض می شود؛ یکی اینکه حاکم شرعی ، حق دخالت داشته باشد و با اجرای طلاق کار را یکسره کند. دیگر اینکه زن نیز به نوبه خود از انجام تعهدات خود در برابر مرد خودداری کند.

امّا از نقطه نظر اول یعنی دخالت حاکم شرعی؛ ببینیم که روی چه اصل و چه مجوزی حاکم شرعی در این گونه موارد حق دخالت دارد. قرآن کریم می فرماید : الطَّلاقُ مَرَّتانِ فَإِمْساک بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْریحٌ بِإِحْسانٍ [بقره/229] .

و نیز می فرماید : وَ إِذا طَلَّقْتُمُ النِّساءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِکوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَ لا تُمْسِکوهُنَّ ضِراراً لِتَعْتَدُوا [بقره/231] .

از این آیات یک اصل کلّی استفاده می شود و آن اینکه هر مردی در زندگی خاکیکی از دو راه را باید انتخاب کند.

یا تمام حقوق و وظائف را به خوبی و شایستگی انجام دهدفَإِمْساک بِمَعْرُوف [بقره/229] .

یا علقه زوجیت را قطع و زن را رها کندتَسْریحٌ بِإِحْسانٍ [بقره/229] .

شق سوم؛ یعنی اینکه زن را طلاق ندهد و به خوبی و شایستگی هم

از او نگه داری نکند ، این از نظر اسلام وجود ندارد.

جملهوَ لا تُمْسِکوهُنَّ ضِراراً لِتَعْتَدُوا [بقره/231] .

همان شق سوم را نفی می کند. این آیات هر چند در مورد عدّه و رجوع و عدم رجوع مرد وارد شده و تکلیف مرد را در طلاق رجعی روشن می سازد ، امّا اختصاص به این مورد ندارد. و یک اصل کلی است و حقوق زوجیت را در همه وقت و همه حال بیان می کند؛ یعنی زوج ، به طور کلی در زندگی باید یکی از دو راه گذشته را انتخاب کند و راه سومی برایش وجود ندارد و اگر زوج بخواهد همسر را نگه دارد و او را اذیت و آزار بدهد و حقوق همسری را رعایت نکند حاکم شرعی در این مورد که مرد به وظایف زوجیت عمل نمی کند و زن را طلاق نمی دهد باید زوج را احضار کند.

اوّل به او تکلیف طلاق کند ، اگر طلاق نداد خود حاکم طلاق می دهد. امام صادق (ع) در روایتی که ابوبصیر از آن حضرت نقل کرده است فرمود : " هر کس زنی دارد و او را نمی پوشاند و نفقه او را نمی پردازد بر پیشوای مسلمین لازم است که آنها را (به وسیله طلاق) از یکدیگر جدا کند". [اقتباس از کتاب نظام حقوق زنان در اسلام ، ص295]

3. پرسش و پاسخ

سؤال 1 : اسلام چرا طلاق را اجازه داده است؟

پاسخ : هر گاه زن و شوهری سازگار نبودند ، چه کنیم؟ طلاق باشد یا نباشد؟

اگر به طور کلی طلاق نباشد باید هر دو در این دنیا بسوزند و بسازند و حقوق هر دو پایمال

و عمری در حسرت به سر ببرندو هرگز عقل و قانون عادلانه چنین اجازه نمی دهد ، پس باید طلاق باشد.

اکنون ببینیم طلاق به دست مرد باشد یا زن یا هیچ کدام؟ اختیار طلاق با دیگری برخلاف آزادی است.

5. صیغه طلاق

الف) طلاق با صیغه مخصوص واقع می شود مانندأنت طالقیافلانهیاهذهیاآنچه از الفاظ که بر تعیین مطلقه دلالت می کند.

ب) صیغه طلاق باید به صورت منجَّز باشد؛ بنابراین اگر طلاق را بر شرطی معلق کند (مثل اینکه بگوید اگر زید آمد أنت طالق) باطل است.

ج) هنگام اجرای صیغه طلاق باید دو مرد عادل حاضر باشند و صیغه طلاق را بشنوند.

6. اقسام طلاق

طلاق بر دو نوع است : بدعی و سنّی.

قسم اوّل طلاقی است که شرائط طلاق صحیح را ندارد. قسم دوم طلاقی است که همه شرایط را در مذهب داشته باشد و آن بر دو قسم است : رجعی و بائن.

طلاق رجعی ، آن است که بعد از طلاق تا مدت معین که زن در عدّه است مرد می تواند به او رجوع کند؛ یعنی بدون خواندن عقد مجدد او را به همسری بپذیرد و طلاق بائن ، آن است که شوهر بعد از طلاق حق رجوع به زن را ندارد؛ یعنی بدون عقد نمی تواند او را به همسری خود قبول کند.

در شش صورت اگر زنی را طلاق دهند بائن است :

1 زنی که نه سالش تمام نشده باشد.

2 زنی که یائسه باشد.

3 زنی که شوهرش بعد از عقد با او نزدیکی نکرده باشد.

4 زنی که او را سه مرتبه طلاق داده باشد.

5 طلاق خلع؛ یعنی زنی که به ادامه زندگی با شوهر مایل نیست

و با بخشیدن مهر خود یا مال دیگری به شوهرش از او تقاضای طلاق می کند.

6 طلاق مبارات؛ یعنی زنی که به سبب بی میلی هر دو ، به ادامه همسری طلاق داده می شود. [اقتباس از تحریر الوسیله ، ج2] .

ظ

1. ظلم

1. سیمای ظلم

1. ظلم

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الظلم يزل القدم و يسلب النعم و يهلک الأمم [غررالحکم ، ص 456] .

حضرت علی (علیه السلام) فرمود : "والله... اگر مرا با غل و زنجیر بر زمین بکشانند بهتر از آن است که در قیامت ظالما خدا و رسول را ملاقات کنم.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ اللَّهِ لَأَنْ أَبِيتَ عَلَى حَسَکَ السَّعْدَانِ مُسَهَّداً أَوْ أُجَرَّ فِی الْأَغْلَالِ مُصَفَّداً أَحَبُّ إِلَی مِنْ أَنْ أَلْقَی اللَّهَ وَ رَسُولَهُ يَوْمَ الْقِيامَهِ ظَالِماً لِبَعْضِ الْعِبَادِ وَ غَاصِباً لِشَیءٍ مِنَ الْحُطَامِ وَ کيفَ أَظْلِمُ أَحَداً لِنَفْسٍ يسْرِعُ إِلَی الْبِلَی قُفُولُهَا وَ يطُولُ فِی الثَّرَی حُلُولُهَا [نهج البلاغه ، خطبه 224] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الظُّلْمُ فِی الدُّنْيا هُوَ الظُّلُمَاتُ فِی الْآخِرَهِ [ثواب الأعمال ، ص272] .

اتَّقُوا الظُّلْمَ فَإِنَّ دَعْوَهَ الْمَظْلُومِ تَصْعَدُ إِلَی السَّمَاءِ [کافی ، ج2 ، ص509] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أنفذ السهام دعوه المظلوم [غررالحکم ، ص193] .

2. ظالم

وَ مَنْ يتَعَدَّ حُدُودَ اللّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَه [طلاق/1] .

وَ مَنْ لَمْ يتُبْ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [حجرات/11] .

وَ مَنْ يتَوَلَّهُمْ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [ممتحنه/9] .

3. بدترین ظلم

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ظُلْمُ الضَّعِيفِ أَفْحَشُ الظُّلْم [نهج البلاغه ، نامه 31] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من أفحش الظلم ظلم

الکرام [غررالحکم ، ص 456] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ظلم المستسلم أعظم الجرم [غررالحکم ، ص343] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أجور الناس من عد جوره عدلا منه [غررالحکم ، ص455] .

2. اقسام ظلم

ابْنُ أَبِی عُمَیرٍ عَنْ مُعَاوِیهَ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ مَنْ یرِدْ فِیهِ بِإِلْحادٍ بِظُلْمٍ" (حج/25) قَالَ : کلُّ ظُلْمٍ إِلْحَادٌ وَ ضَرْبُ الْخَادِمِ فِی غَیرِ ذَنْبٍ مِنْ ذَلِک الْإِلْحَادِ" [کافی ، ج4 ، ص227] .

ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ [آل عمران/117] .

ظلم اعتقادی :

یا قَوْمِ إِنَّکمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَکمْ بِاتِّخاذِکمُ الْعِجْل [بقره/54] .

إِنَّ الشِّرْک لَظُلْمٌ عَظیم [لقمان/13] .

وَ الْکافِرُونَ هُمُ الظّالِمُون [بقره/254] .

ظلم قضایی :

وَ مَنْ لَمْ یحْکمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُون [مائده/45] .

ظلم سیاسی :

وَ مَنْ یتَوَلَّهُمْ مِنْکمْ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُون [توبه/23] .

ظلم مدیریتی :

وَ إِنْ یکنْ لَهُمُ الْحَقُّ یأْتُوا إِلَیهِ مُذْعِنین [نور/49]

أَ فی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمِ ارْتابُوا أَمْ یخافُونَ أَنْ یحیفَ اللّهُ عَلَیهِمْ وَ رَسُولُهُ بَلْ أُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [نور/50] .

1. اثر ظلم کردن

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الظلم فی الدنیا بوار (نابودی) و فی الآخره دمار (هلاکت) [غررالحکم ، ص457] .

لَقَدْ أَهْلَکنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِکمْ لَمّا ظَلَمُوا [یونس/13] .

لا تُخاطِبْنی فِی الَّذینَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ [هود/37] .

لا تَرْکنُوا إِلَی الَّذینَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّکمُ النّار [هود/113] .

وَ سَیعْلَمُ الَّذینَ ظَلَمُوا أَی مُنْقَلَبٍ ینْقَلِبُونَ [شعراء/227] .

فَیوْمَئِذٍ لا ینْفَعُ الَّذینَ ظَلَمُوا مَعْذِرَتُهُمْ وَ لا هُمْ یسْتَعْتَبُونَ [رروم/57] .

إِنَّمَا السَّبیلُ عَلَی الَّذینَ یظْلِمُونَ النّاس [شوری/42] .

إِنَّهُ لا یفْلِحُ الظّالِمُون [یوسف/23] .

لکنِ الظّالِمُونَ الْیوْمَ فی ضَلالٍ مُبین [مریم/38] .

فَأَخَذَهُمُ الطُّوفانُ وَ هُمْ

ظالِمُونَ [عنکبوت/14] .

لا ینالُ عَهْدِی الظّالِمین [بقره/124] .

وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الظّالِمین [بقره/258] .

وَ ما لِلظّالِمینَ مِنْ أَنْصارٍ [بقره/270] .

وَ اللّهُ لا یحِبُّ الظّالِمینَ [آل عمران/57] .

فَتَطْرُدَهُمْ فَتَکونَ مِنَ الظّالِمینَ [انعام/52] .

فَانْظُرْ کیفَ کانَ عاقِبَهُ الظّالِمینَ [یونس/39] .

یضِلُّ اللّهُ الظّالِمین [ابراهیم/27] .

لا یزیدُ الظّالِمینَ إِلاّ خَساراً [اسراء/82] .

إِنَّ الظّالِمینَ بَعْضُهُمْ أَوْلِیاءُ بَعْضٍ وَ اللّهُ وَلِی الْمُتَّقینَ [جاثیه/19] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِیاکمْ وَ الظُّلْمَ فَإِنَّهُ یخَرِّبُ قُلُوبَکمْ [صحیفه الرضا (ع) ، ص48] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ ظَلَمَ عِبَادَ اللَّهِ کانَ اللَّهُ خَصْمَهُ دُونَ عِبَادِه [نهج البلاغه ، نامه 53] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ ظَلَمَ قُصِمَ (شکسته شود) عُمُرُهُ وَ دَمَّرَ عَلَیهِ ظُلْمُهُ [غررالحکم ، ص457] .

2. اثر کمک به ظالم

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعَامِلُ بِالظُّلْمِ وَ الْمُعِینُ لَهُ وَ الرَّاضِی بِهِ شُرَکاءُ ثَلَاثَتُهُمْ [کافی ، ج2 ، ص333] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أعان ظالما سلطه الله علیه [الخرائج والجرائح ، ج3 ، ص1058] .

عَنْ سُلَيمَانَ الْجَعْفَرِی قَالَ قُلْتُ لِأبِی الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) مَا تَقُولُ فِی أعْمَالِ السُّلْطَانِ فَقَالَ يا سُلَيمَانُ الدُّخُولُ فِی أعْمَالِهِمْ وَ الْعَوْنُ لَهُمْ وَ السَّعْی فِی حَوَائِجِهِمْ عَدِيلُ الْكفْرِ وَ النَّظَرُ إِلَيهِمْ عَلَی الْعَمْدِ مِنَ الْكبَائِرِ الَّتِی يسْتَحَقُّ بِهَا النَّارُ [تفسير عياشی ، ج1 ، ص238] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَوْ لَا أَنَّ بَنِی أُمَيهَ وَجَدُوا مَنْ يكتُبُ لَهُمْ وَ يجْبِی لَهُمُ الْفَیءَ وَ يقَاتِلُ عَنْهُمْ وَ يشْهَدُ جَمَاعَتَهُمْ لَمَا سَلَبُونَا حَقَّنَا [كافی ،

ج5 ، ص106] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَعَانَ عَلَى مُومِنٍ بِشَطْرِ كلِمَهٍ لَقِى اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ الْقِيامَهِ مَكتُوبٌ بَينَ عَينَيهِ آيسٌ مِنْ رَحْمَتِى [كافى ، ج2 ، ص368] .

عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيادٍ رَفَعَهُ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ لا تَرْكنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكمُ النّارُ" (هود/113) قَالَ هُوَ الرَّجُلُ يأْتِى السُّلْطَانَ فَيحِبُّ بَقَاءَهُ إِلَى أَنْ يدْخِلَ يدَهُ إِلَى كيسِهِ فَيعْطِيه [كافى ، ج5 ، ص108] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ عَذَرَ ظَالِماً بِظُلْمِهِ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيهِ مَنْ يظْلِمُهُ فَإِنْ دَعَا لَمْ يسْتَجِبْ لَهُ وَ لَمْ يأْجُرْهُ اللَّهُ عَلَى ظُلَامَتِهِ [كافى ، ج2 ، ص334] .

4. برخورد با ظالم

لا يحِبُّ اللّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلاّ مَنْ ظُلِم [نساء/148] .

أُذِنَ لِلَّذينَ يقاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا [حج/39] .

وَ انْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ ما ظُلِمُوا [شعراء/227] .

فَقاتِلُوا الَّتى تَبْغى حَتّى تَفىءَ إِلى أَمْرِ اللّهِ [حجرات/9] .

فَلا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكرى مَعَ الْقَوْمِ الظّالِمينَ [انعام/68] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كونَا لِلظَّالِمِ خَصْماً وَ لِلْمَظْلُومِ عَوْنا [نهج البلاغه ، نامه 47] .

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ اجْعَلْ لِى يداً عَلَى مَنْ ظَلَمَنِى [صحيفه سجاديه ، دعاى 20] .

5. جبران ظلم

مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْناً [نمل/11] .

وَ الَّذينَ إِذا فَعَلُوا فاحِشَهً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكرُوا اللّهَ [آل عمران/135] .

وَ لَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جاوكِ فَاسْتَغْفَرُوا اللّه [نساء/64] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَنْ ظَلَمَ أحَداً فَفَاتَهُ فَلْيسْتَغْفِرِ اللّهَ لَهُ فَإِنَّهُ كفَّارَهٌ لَهُ [كافى ، ج2 ، ص334] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا عَدْلَ أَفْضَلُ مِنْ رَدِّ الْمَظَالِمِ [غررالحكم ، ص446] .

6. عدالت الهى

1. خدا ظالم نيست

وَ ما ظَلَمْناهُمْ وَ لكنْ كانُوا هُمُ الظّالِمين [زخرف/76] .

إِنَّ اللّهَ لا يظْلِمُ مِثْقالَ ذَرَّهٍ [نساء/40] .

إِنَّ اللّهَ لا يظْلِمُ النّاسَ شَيئاً [يونس/44] .

لا يظْلِمُ رَبُّک أَحَداً [كهف/49] .

وَ ما كانَ اللّهُ لِيظْلِمَهُم [عنكبوت/40] .

وَ هُمْ لا يظْلَمُون [آل عمران/25] .

لا يظْلَمُونَ فَتيلاً [نساء/49] .

لا يظْلَمُونَ نَقيراً [نساء/124] .

لا يظْلَمُونَ شَيئاً [مريم/60] .

2. خدا عادل است

يا من سوّى التوفيق بين الضعيف و القوى

پيامبر (ص) مأمور به عدالت است :

وَ أُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَينَكمُ اللّهُ [شورى/15] .

مردم مأمور به عدالت اند :

إِنَّ اللّهَ يأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسان [نحل/90] .

اصلاحات باید عادلانه باشد :

فَأَصْلِحُوا بَينَهُما بِالْعَدْل [حجرات/9] .

گفتار باید عادلانه باشد :

وَ إِذا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا [انعام/152] .

نوشتار باید عادلانه باشد :

و لْيكتُبْ بَينَكمْ كاتِبٌ بِالْعَدْلِ [بقره/282] .

قضاوت باید عادلانه باشد :

إِذا حَكمْتُمْ بَينَ النّاسِ أَنْ تَحْكمُوا بِالْعَدْل [نساء/58] .

گواه باید عادل باشد :

وَ أَشْهِدُوا ذَوَى عَدْلٍ مِنْكم [

طلاق/2] .

3. خدا صبور است

إِنَّ رَبَّک لَذُو مَغْفِرَهٍ لِلنّاسِ عَلی ظُلْمِهِم [رعد/6] .

وَ لَوْ یؤاخِذُ اللّهُ النّاسَ بِظُلْمِهِمْ ما تَرَک عَلَیها مِنْ دَابَّه [نحل/61] .

وَ کأَیِّنْ مِنْ قَرْیهٍ أَمْلَیتُ لَها وَ هِی ظالِمَهٌ [حج/48] .

1. ظن وگمان

1. حسن ظن

1. حسن ظن به خدا

1 قَالَ الرِّضَا (ع) : أَحْسِنِ الظَّنَّ بِاللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یقُولُ أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِی الْمُؤمِنِ بِی إِنْ خَیراً فَخَیراً وَ إِنْ شَرّاً فَشَرّاً [کافی ، ج2 ، ص72] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : حُسْنُ الظَّنِّ أَنْ تُخْلِصَ الْعَمَلَ وَ تَرْجُو مِنَ اللَّهِ أَنْ یعْفُوَ عَنِ الزَّلَلِ [غررالحکم ، ص83] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حُبُّ الدُّنْیا رَأْسُ کلِّ خَطِینَهٍ وَ رَأْسُ الْعِبَادَهِ حُسْنُ الظَّنِّ بِاللَّهِ [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص27] .

4 بخش بزرگی از دعاها برای ایجاد حسن ظن بالله است : أَنْتَ الَّذِی ، أَنْتَ الَّذِی000000

2. حسن ظن به مردم

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : ضَعْ أَمْرَ أَخِیک عَلَی أَحْسَنِهِ حَتَّی یأْتِیک مَا یغْلِبُک مِنْهُ وَ لَا تَظُنَّنَّ بِکلِمَهٍ خَرَجَتْ مِنْ أَخِیک سُوءاً وَ أَنْتَ تَجِدُ لَهَا فِی الْخَیرِ مَحْمِلاً [کافی ، ج2 ، ص362] .

2 عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَیلِ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الْأَوَّلِ (ع) قَالَ : "قُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاک الرَّجُلُ مِنْ إِخْوَانِی یبْلُغُنِی عَنْهُ الشَّیءُ الَّذِی أَکرَهُهُ فَأَسْأَلُهُ عَنْ ذَلِک فَینْکرُ ذَلِک وَ قَدْ أَخْبَرَنِی عَنْهُ قَوْمٌ ثِقَاتٌ فَقَالَ لِی یا مُحَمَّدُ کذِّبْ سَمْعَک وَ

بَصَرَک عَنْ أَخِیک فَإِنْ شَهِدَ عِنْدَک خَمْسُونَ قَسَامَةً وَ قَالَ لَک قَوْلًا فَصَدِّقْهُ وَ کذِّبْهُمْ لَا تُذِیعَنَّ عَلَیهِ شَیئاً تَشِینُهُ

بِهِ وَ تَهْدِمُ بِهِ مُرُوءَتَهُ فَتَكونَ مِنَ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ فِی کتَابِهِ "إِنَّ الَّذِینَ یحِبُّونَ أَنْ تَشِیعَ الْفَاحِشَهُ فِی الَّذِینَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ" (نور/19" [کافی ، ج8 ، ص147] .

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : وَ اعْلَمْ أَنَّهُ لَیسَ شَیءٌ بِأَدْعَی إِلَی حُسْنِ ظَنِّ وَالٍ بِرَعِیتِهِ مِنْ إِحْسَانِهِ إِلَیهِمْ وَ تَخْفِیفِهِ لِلْمَئُونَاتِ عَنْهُمْ وَ تَرْک اسْتِکرَامِهِ إِیاهُمْ عَلَی مَا لَیسَ لَهُ قِبَلَهُمْ فَلْیکنْ مِنْک فِی ذَلِک أَمْرٌ یجْتَمِعُ لَک بِهِ حُسْنُ الظَّنِّ بِرَعِیتِک فَإِنَّ حُسْنَ الظَّنِّ یقْطَعُ عَنْک نَصَباً طَوِیلًا وَ إِنَّ أَحَقَّ مَنْ حَسُنَ ظَنُّک بِهِ لَمَنْ حَسُنَ بَلَاؤک عِنْدَهُ وَ إِنَّ أَحَقَّ مَنْ سَاءَ ظَنُّک بِهِ لَمَنْ سَاءَ بَلَاؤک عِنْدَهُ [تحف العقول ، ص128] .

3. زمینه های ایجاد

1 مشورت

2 وَ اعْلَمْ أَنَّهُ لَیسَ شَیءٌ بِأَدْعَی إِلَی حُسْنِ ظَنِّ وَالٍ بِرَعِیتِهِ مِنْ إِحْسَانِهِ إِلَیهِمْ [تحف العقول ، ص128] .

3 وَ تَخْفِیفِهِ لِلْمَئُونَاتُ [تحف العقول ، ص128] .

4 وَ تَرْک اسْتِکرَامِهِ إِیاهُمْ عَلَی مَا لَیسَ لَهُ قِبَلَهُمْ [تحف العقول ، ص128] .

5 احسان :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : طُبِعَتِ الْقُلُوبُ عَلَی حُبِّ مَنْ أَحْسَنَ إِلَیهَا وَ بُغْضِ مَنْ أَسَاءَ إِلَیهَا [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص184] .

6 هدیه :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَهَادَوْا تَحَابُّوا تَهَادَوْا فَإِنَّهَا تَذْهَبُ بِالضَّغَائِنِ [کافی ، ج5 ، ص144] .

7 سلام ، اطعام ، عبادت ، سوغاتی ، مصافحه ، ... همه رمز وحدت و اعتماد است.

2. سوء ظن

1. به جا

1 در رابطه با دشمن خارجی : وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِباطِ الْخَيلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ

اللّهِ وَ عَدُوَّكمْ وَ آخَرينَ مِنْ دُونِهِمْ لا تَعْلَمُونَهُمُ اللّهُ يعْلَمُهُمْ وَ ما تُنْفِقُوا مِنْ شَىءٍ فى سَبيلِ اللّهِ يوَفَّ إِلَيكمْ وَ أَنْتُمْ لا تُظْلَمُونَ [انفال/60] .

2 در رابطه با دشمن داخلى (منافقين) : هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ [منافقون/4] .

3 در رابطه با دشمن دورنى (هواى نفس) : قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : وَ اعْلَمُوا عِبَادَ اللَّهِ أَنَّ الْمُؤمِنَ لَا يصْبِحُ وَ لَا يمْسِى إِلَّا وَ نَفْسُهُ ظَنُونٌ عِنْدَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 176] .

از آنجا كه انسان بايد به خودش بدبين باشد شايد بتوان استفاده كرد كه انسان نسبت به زن و فرزند و خواص هم كه به نحوى پرده حب ذات روى آنان كشيده مى شود به آنها نيز بدبين باشد : إِنَّ مِنْ أَزْواجِكمْ وَ أَوْلادِكمْ عَدُوًّا لَكمْ فَاحْذَرُوهُمْ [تغابن/14] .

با توجه به اين كه خواص گاهى روزنه و راه ورود دشمنان خارجى اند ، توضيح آن كه دشمنان خارجى از راه خواص اثر مى گذارند. مأمون دختر خود را به حضرت جواد مى دهد ، آن هم با اصرار تا يک جاسوس داخلى از دورن خانه به دربار مأمون داشته باشد.

2. بى جا

1. آثار

1 زيانهاى فردى سوء ظن :

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : لَا تُذِيعَنَّ عَلَيهِ شَيئاً تَشِينُهُ بِهِ وَ تَهْدِمُ بِهِ مُرُوءَتَهُ فَتَكونَ مِنَ الَّذِينَ قَالَ اللّهُ فِى كتَابِهِ "إِنَّ الَّذِينَ يحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفاحِشَهُ فِى الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ" (نور/19 [كافى ، ج8 ، ص147] .

2 سوء ظن بيمارى مسرى است :

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : إياک و معاشره متتبعى عيوب الناس فإنه لم يسلم مصاحبهم منهم [

غررالحکم ، ص433] .

3 سرچشمه ناراحتی روح و عذاب جسم : کار به جایی می رسد که انسان از همه چیز و همه کس می ترسد. قرآن درباره منافقون می فرماید :

یحْسَبُونَ کلَّ صَیحَهٍ عَلَیهِمْ [منافقون/4] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : من لم یحسن ظنه استوحش من کل أحد [غررالحکم ، ص254] .

4 گاهی سوء ظن به خلق به سوء ظن به خدا کشانده می شود.

5 سوء ظن مایه غیبت و کدروت و دور از صفا است و قهرا همیشه کسی که سوء ظن دارد تنهاست :

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : من غلب علیه سوء الظن لم یترک بینه و بین خلیل صلحا [غررالحکم ، ص264] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : سوء الظن یدوی القلوب و یتهم المأمون و یوحش المستأنس و یغیر موده الإخوان [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص280] .

6 سوء ظن به مردم انسان را از عیب های خود غافل می کند. [قصار ، ج2 ، ص11 و نهج البلاغه ، حکمت219] .

7 عدم درک صحیح اجتماعی : واقعیت ها را آنچنان که هست درک نمی کند.

8 عدم تعاون و اتحاد و عامل نفاق و از بین برنده صفا و صمیمیت و محبت.

9 عامل تجسس در دیگران.

10 سرچشمه عداوتها ، و گاهی مایه اصلی جنگها و... :

شأن نزول آیهیا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا إِنْ جاءَکمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَینُوا أَنْ تُصیبُوا قَوْماً بِجَهالَهٍ فَتُصْبِحُوا عَلی ما فَعَلْتُمْ نادِمینَ [حجرات/6] .

که ولید فکر کرد استقبال کننده قصد حمله دارد برگشت و به پیامبر (ص) خبر داد و آیه

نازل شد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : إِياک وَ التَّغَايرَ (غیرت به خرج دادن) فِی غَيرِ مَوْضِعِ غَيرَهٍ فَإِنَّ ذَلِک يدْعُو الصَّحِيحَهَ إِلَی السَّقَمِ وَ الْبَرِيئَهَ إِلَی الرِّيبِ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

2. ریشه ها

1 حس انتقام و کینه توزی و حسد.

دستش به انتقام نمی رسد در فکر علیه او انقلاب می کند امروز می گویند درون گرائی و گریزروانی است. چون امیال سرکوفته به حالت سوء ظن درمی آید.

2 همان گونه که صفای دل سبب حسن ظن است ، خباثت روح هم سرچشمه سوء ظن است.

3 تبرئه و تخفیف مجازات : می خواهد وجدان خود را آرام کند و مسئولیتش را کم و برای خود شریک جرم سازد.

4 خودخواهی نقاط ضعفی در فکر خود برای دیگران ایجاد می کند تا همه را ناچیز انگارد.

5 تلقین های والدین ، مربی یکی از عوامل است.

6 معاشرت با افراد ناصالح ، از بس قضاوت نابجا می شنود فکرش مشوب می شود.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : مُجَالَسَهُ الْأَشْرَارِ تُوجِبُ سُوءَ الظَّنِّ بِالْأَخْيارِ [صفات الشیعه ، ص6] .

7 فساد عمومی حاکم بر جامعه طبق این اصل که : الظن یلحق الشی ء بالاعم الاغلب

8 جدایی حاکم از مردم و عدم آگاهی مردم از جریانات و لذا امام علی (ع) می فرماید : هرگاه و بیگاه بیلان کار خود را اعلام کنید.

وَ الِاحْتِجَابُ مِنْهُمْ يقْطَعُ عَنْهُمْ عِلْمَ مَا احْتَجَبُوا دُونَهُ فَيصْغُرُ عِنْدَهُمُ الْكبِيرُ وَ يعْظُمُ الصَّغِيرُ وَ يقْبُحُ الْحَسَنُ وَ يحْسُنُ الْقَبِيحُ وَ يشَابُ الْحَقُّ بِالْبَاطِلِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

3. موارد

1. به خدا

سوء ظن به قدرت خدا که عامل ترس انسان است : فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيهِ

[انبياء/87] .

2 سوء ظن به كرم خدا كه عامل بخل و حرص است : الشَّيطانُ يعِدُكمُ الْفَقْر [بقره/268] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : إِنَّ الْبُخْلَ وَ الْجُبْنَ وَ الْحِرْصَ غَرَائِزُ شَتَّى يجْمَعُهَا سُوءُ الظَّنِّ بِاللَّهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

مَنْ كانَ يظُنُّ أَنْ لَنْ ينْصُرَهُ اللّهُ فِى الدُّنْيا وَ الآْخِرَهِ فَلْيمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّماءِ [حج/15] .

3 وَ ذلِكمْ ظَنُّكمُ الَّذى ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكمْ أَرْداكمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخاسِرينَ [فصلت/23] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : التَّوْحِيدُ أَلَّا تَتَوَهَّمَهُ وَ الْعَدْلُ أَلَّا تَتَّهِمَهُ [نهج البلاغه ، حكمت 470] .

5 سوء ظن به خدا بد است : الظّانِّينَ بِاللّهِ ظَنَّ السَّوْءِ [فتح/6] .

2. به مردم

1 وَ لا تَقْفُ ما لَيسَ لَک بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤادَ كلُّ أُولئِک كانَ عَنْهُ مَسْولاً [اسراء/36] .

2 وَ لا تَقْفُ ما لَيسَ لَک بِهِ عِلْمٌ [(اسراء/36)] قال لا ترم أحدا بما ليس لک به علم" [تفسيرالقمى ، ج2 ، ص19] .

3 اجْتَنِبُوا كثيراً مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ [حجرات/12] .

4 امنيت فكرى هم در كنار امنيت مالى و جانى و عرضى لازم است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى حَرَّمَ مِنَ الْمُسْلِمِ دَمَهُ وَ مَالَهُ وَ أَنْ يظَنَّ بِهِ ظَنَّ السَّوءِ [كشف الريبه ، ص21] .

5 اگر فساد غالب است سوء ظن مانعى ندارد و اگر صلاح غالب ، سوء ظن ممنوع است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : إِذَا اسْتَوْلَى الصَّلَاحُ عَلَى الزَّمَانِ وَ أَهْلِهِ ثُمَّ أَسَاءَ

رَجُلٌ الظَّنَّ بِرَجُلٍ لَمْ تَظْهَرْ مِنْهُ خِزْيهٌ فَقَدْ ظَلَمَ وَ إِذَا اسْتَوْلَى الْفَسَادُ عَلَى الزَّمَانِ وَ أَهْلِهِ فَأَحْسَنَ الرَّجُلُ الظَّنَّ بِرَجُلٍ فَقَدْ غُرِرَ [نهج البلاغه ، حکمت 114] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : لَيسَ مِنَ الْعَدْلِ الْقَضَاءُ بِالظَّنِّ عَلَى الثِّقَهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص388] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : أَسْوَأُ النَّاسِ حَالاً مَنْ لَمْ يثِقْ بِأَحَدٍ لِسُوءِ ظَنِّهِ وَ لَمْ يبْقَ بِهِ أَحَدٌ لِسُوءِ فِعْلِهِ [کنزالفوائد ، ج2 ، ص182] .

3. به خود

1 قَالَ عِيسَى بْنُ مَرْيمَ (ع) : يا عَبِيدَ الدُّنْيا إِنَّ أَحَدَكمْ يبْغِضُ صَاحِبَهُ عَلَى الظَّنِّ وَ لَا يبْغِضُ نَفْسَهُ عَلَى الْيقِينِ [تحف العقول ، ص511] .

2 [و الشيطان قد يقرر على القلب بأدنى مخيله مساءه الناس و يلقى إليه أن هذا من فطنتک و سرعه تنبهک و ذکائک و أن المؤمن ينظر بنور الله و هو على التحقيق ناظر بغرور الشيطان و ظلمته] [بحارالأنوار ، ج72 ، ص201] .

3 سوء ظن به خود خوب است :

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : فَهُمْ لِأَنْفُسِهِمْ مُتَّهِمُونَ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : وَ اعْلَمُوا عِبَادَ اللَّهِ أَنَّ الْمُؤمِنَ لَا يصْبِحُ وَ لَا يمْسِى إِلَّا وَ نَفْسُهُ ظَنُونٌ عِنْدَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 176] .

4. نحوه مبارزه

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَصْحَبُوا أَهْلَ الْبِدَعِ وَ لَا تُجَالِسُوهُمْ فَتَصِيرُوا عِنْدَ النَّاسِ کوَاحِدٍ مِنْهُمْ [کافى ، ج2 ، ص375] .

2 اصلاح خود و دوری از افرادی که ایجاد سوء ظن می کنند.

3 توجه به مفاسد فردی و اجتماعی سوء ظن.

4 مایه های

سوء ظن اگر خودبینی و شریک جرم تراشی و عدم تحقیق است تجزیه و تحلیل شود.

5 اتقوا مواضع التهمه

6 ارائه بیلان کار :

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ (ع) : إِنْ ظَنَّتِ الرَّعِيهُ بِک حَيفاً فَأَصْحِرْ لَهُمْ بِعُذْرِک وَ اعْدِلْ عَنْک ظُنُونَهُمْ بِإِصْحَارِک فَإِنَّ فِی ذَلِک رِياضَهً مِنْک لِنَفْسِک وَ رِفْقاً بِرَعِيتِک وَ إِعْذَاراً تَبْلُغُ بِهِ حَاجَتَک مِنْ تَقْوِيمِهِمْ عَلَی الْحَقِّ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

7 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اتَّقُوا مَوَاقِفَ الرِّيبِ وَ لَا يقِفَنَّ أَحَدُكمْ مَعَ أُمِّهِ فِی الطَّرِيقِ فَإِنَّهُ لَيسَ كلُّ أَحَدٍ يعْرِفُهَا [مستطرفات السرائر ، ص579] .

8 قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ (ع) : مَنْ وَقَفَ نَفْسَهُ مَوْقِفَ التُّهَمَهِ فَلَا يلُومَنَّ مَنْ أَسَاءَ بِهِ الظَّن [أمالی صدوق ، ص304] .

9 روی انه (ص) کان یکلم زوجته صفیه فمر به رجل من الانصار فدعاه رسول الله و قال یا فلان هذه زوجتی صفیه فقال : یا رسول الله افنظن بک الا خیرا قال ان الشیطان یجری من ابن آدم مجری الدم فخشیت ان یدخل علیک [جامع السعادات ، ج1 ، ص282] .

ع

1. عاقبت

1. اهمیت حسن عاقبت وسوء عاقبت از دیدگاه قرآن و سنت

1. قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ اسْلُک بِی الطَّرِیقَةَ الْمُثْلَی ، وَ اجْعَلْنِی عَلَی مِلَّتِک أَمُوتُ وَ أَحْیا. [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

2. هدف امام : امام در این جمله از خدا ایمان دائمی می خواهد نه مرحله ای.

مردم چهار دسته اند :

الف : در حیات خوب و در مرگ بد

ب : در حیات بد ، در مرگ خوب

ج : در حیات بد ، در مرگ بد

د : در حیات خوب ، در مرگ خوب و امام از خداوند

مرحله چهارم را می خواهد : وَ السَّلامُ عَلَی یوْمَ وُلِدْتُ وَ یوْمَ أَمُوتُ وَ یوْمَ أُبْعَثُ حَیا [مریم/33] .

3.وَ سَلامٌ عَلَیهِ یوْمَ وُلِدَ وَ یوْمَ یمُوتُ وَ یوْمَ یبْعَثُ حَیا [مریم/15] .

4.ثُمَّ کانَ عاقِبَهَ الَّذِینَ أَساوا السُّوای أَنْ کذَّبُوا بِآیاتِ اللّهِ وَ کانُوا بِها یسْتَهْزِونَ [روم/10] .

5.تَوَفَّنِی مُسْلِماً وَ أَلْحِقْنِی بِالصّالِحِینَ [یوسف/101] .

6.تَوَفَّنا مَعَ الْأَبْرارِ [آل عمران/193] .

7.أُولئِک حَبِطَتْ أَعْمالُهُمْ [توبه/17] .

8.آمَنُوا ثُمَّ کفَرُوا [نساء/137] .

9.إِنَّ الَّذِینَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَیهِمُ الْمَلائِکهُ [فصلت/30] .

10.وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَی الطَّرِیقَهِ لَأَسْقَیناهُمْ ماءً غَدَقاً [جن/16] .

11.فَادْعُ وَ اسْتَقِمْ کما أُمِرْتَ [شوری/15] .

12. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : قَلِیلٌ تَدُومُ عَلَیهِ أَرْجَی مِنْ کثِیرٍ مَمْلُولٍ مِنْهُ [نهج البلاغه ، حکمت 278] .

13. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَا دَاوَمَ عَلَیهِ الْعَبْدُ وَ إِنْ قَلَّ [کافی ، ج2 ، ص82] .

14. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ملاک العمل خواتیمه [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص290] .

15. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْإِبْقَاءُ عَلَی الْعَمَلِ أَشَدُّ مِنَ الْعَمَلِ [کافی ، ج2 ، ص296] .

16.الَّذِینَ آمَنُوا وَ لَمْ یلْبِسُوا إِیمانَهُمْ بِظُلْمٍ [انعام/82] .

17. یوسف در چاه و زندان و... دعاهایی کرد ، ولی همین که حکومت را به دست گرفت گفت : تَوَفَّنِی مُسْلِماً [یوسف/101] .

18.وَ أَوْصانِی بِالصَّلاهِ وَ الزَّکاهِ ما دُمْتُ حَیا [مریم/31] .

19. مردم گفتند بنا به اساس است ، عیسی (ع) گفت : بنا به آخرین آجر اوست.

20.

همین که دائما می گوئیم : اهْدِنَا الصِّراطَ الْمُسْتَقِیمَ [فاتحه/6] .نشانه انحراف در هر لحظه است.

21.نَقَضَتْ غَزْلَها مِنْ بَعْدِ قُوَّهٍ [نحل/92] .

22.نَکثُوا أَیمانَهُمْ [توبه/12] .

23. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا یزال المؤمن خائفا من سوء العاقبه ، لا یتیقن الوصول إلی رضوان الله حتی یکون وقت نزع روحه و ظهور ملک الموت له. [تفسیر الإمام العسکری ، ص239] .

24. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کل مخلوق یجری إلی ما لا یدری [غررالحکم ، ص130] .

25. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَیرَ الْأُمُورِ خَیرُهَا عَاقِبَهً [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص402] .

26. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الأمور بتمامها و الأعمال بخواتمها [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص289] .

27. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مکروه تحمد عاقبته [عواقبه] خیر من محبوب تذم مغبته [غررالحکم ، ص476] .

28. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إن حقیقه السعاده أن یختم للمرء عمله بالسعاده و أن حقیقه الشقاء أن یختم للمرء عمله بالشقاء [معانی الأخبار ، ص345] .

29. رسول اکرم (ص) : ان الرجل لیعمل الزمن الطویل بعمل اهل الجنه ثم یختم له بعمل اهل النار و ان الرجل لیعمل الزمن الطویل بعمل النار ثم یختم عمله بعمل اهل الجنه [کنز ، 545]

30. رسول اکرم (ص) : لا علیکم ان تعجبوا باحد حتی تنظروا بما یختم فان العمل یعلم زمانا من عمره او برهه من دهره بعمل صالح لو مات علیه دخل الجنه ثم یقول فیعلم عملا سئیا [کنز ، 589]

31. قَالَ

أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الدنيا كلها جهل إلا مواضع العلم و العلم كله حجه إلا ما عمل به و العمل كله رياء إلا ما كان مخلصا و الإخلاص على خطر حتى ينظر العبد بما يختم له [توحيد صدوق ، ص371] .

32.وَ الْعاقِبَهُ لِلتَّقْوى [طه/132] .

33.وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِينَ [قصص/83] .

2. عوامل حسن عاقبت

1. قَالَ الْكاظِمُ (ع) : كتَبَ الصَّادِقُ (ع) إِلَى بَعْضِ النَّاسِ إِنْ أَرَدْتَ أَنْ يخْتَمَ بِخَيرٍ عَمَلُک حَتَّى تُقْبَضَ وَ أَنْتَ فِی أَفْضَلِ الْأَعْمَالَ فَعَظِّمْ لِلَّهِ حَقَّهُ أَنْ [لَا] تَبْذُلَ نَعْمَاءَهُ فِی مَعَاصِيهِ وَ أَنْ تَغْتَرَّ بِحِلْمِهِ عَنْکَ وَ أَكرِمْ كلَّ مَنْ وَجَدْتَهُ يذْكرُنَا أَوْ ينْتَحِلُ مَوَدَّتَنَا ثُمَّ لَيسَ عَلَيک صَادِقاً كانَ أَوْ كاذِباً إِنَّمَا عَلَيک نِيتُک وَ عَلَيهِ كذِبُهُ [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص4] .

2. قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إن خواتيم أعمالكم قضاء حوائج إخوانكم و الإحسان إليهم ما قدرتم و إلا لم يقبل منكم عمل حنوا على إخوانكم و ارحموهم تلحقوا بنا [بحارالأنوار ، ج72 ، ص379] .

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إن أردت أن يؤمنک الله سوء العاقبه ، فاعلم أن ما تأتيه من خير فبفضل الله و توفيقه و ما تأتيه من شر فبإمهال الله ، و إنظاره إياک ، و حلمه عنک [تفسير الإمام العسكرى ، ص264] .

4. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من كان عاقلا ختم له بالجنه إن شاء الله [ثواب الأعمال ، ص14] .

5. روز فتح مكه پيامبر اكرم (ص) همه مردم را عفو نمود ، جز 4 نفر را؛ يكى عكرمه ابن ابى جهل بود كه پيامبر (ص)

به خاطر کار شکنی ها ، کینه توزی ها و جنایت ها بر ضد اسلام حکم اعدام وی را صادر کرد.

عکرمه فرار کرد و به کنار دریای احمر آمد و سوار کشتی شد ، باد تندی آمد. بت پرستان داخل کشتی و عکرمه همه هراسان شدند. گفتند : از بت کاری ساخته نیست ، بیائید به خداوند متعال پناهنده شویم. عکرمه با خود گفت : اگر نجات یافتم دست در دست محمد (ص) گذاشته و به او ایمان می آورم. اگر جزء توحید در دریا نجات ندهد در خشکی نیز نجات نخواهد داد. بالاخره نجات یافت ، خدمت پیامبر (ص) رسید و ایمان آورد و به جبهه یرموت رفت و شهید شد.

3. آثار حسن عاقبت

1. مرگ خوب

یا أَیتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّهُ [فجر/27] .

إِنَّ الَّذِینَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَیهِمُ الْمَلائِکهُ أَلاّ تَخافُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَبْشِرُوا بِالْجَنَّهِ الَّتِی کنْتُمْ تُوعَدُونَ [فصلت/30] .

در حدیثی در ج 17 المیزان امام صادق (ع) فرمود : " نزول فرشتگان هنگام مرگ است".

عن أبی بصیر قال : "سألت أبا عبد الله (ع) عن قول الله تعالی "الَّذِینَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا " (فصلت/30) قال : یا أبا محمد! هم الأئمه من آل محمد فقلت له تتنزل علیهم الملائکه عند الموت بالبشری ألا تخافوا و لا تحزنوا و هی و الله تجری فیمن استقام من شیعتنا و سکت لأمرنا و کتم حدیثنا و لم یوزعه عند عدونا" [بصائر الدرجات ، ص94] .

الَّذِینَ تَتَوَفّاهُمُ الْمَلائِکهُ طَیبِینَ یقُولُونَ سَلامٌ عَلَیکمْ ادْخُلُوا الْجَنَّهَ بِما کنْتُمْ تَعْمَلُونَ [نحل/32] .

لَهُمُ الْبُشْری فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ فِی الْآخِرَهِ [یونس/64]

.

امام صادق (ع) ، مراد بشارت هنگام مرگ است.

زریق عن الصادق (ع) ، فی قوله تعالی " لَهُمُ الْبُشْری فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا " (یونس/64) قال : "هو أن یبشراه بالجنه عند الموت؛ یعنی محمدا و علیا (ع) " [المناقب ، ج3 ، ص223] .

2. ملاقات با اولیای خدا

مجلسی 56 حدیث در جلد 6 بحار آورده که لحظه مرگ انسان ، رسول اکرم (ص) و علی بن ابی طالب (ع) را می بیند.

علامه در ج10 المیزان در تفسیر آیه 63 یونس این مسئله را آورده و فرموده : از روایات و راههای بسیار استفاده می شود ، مومنین با آن ملاقات شاد و خلافکاران از رسول الله (ص) شرمنده می شوند.

4. عوامل سوء عاقبت

1. شکستن عهد وپیمان

2.ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ [بقره/51] .

3. کسانی کهفأَمَّا الَّذِینَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَ کفَرْتُمْ بَعْدَ إِیمانِکمْ [آل عمران/106] .

4. با اینکه فرمان دادیمقُولُوا حِطَّهٌ [بقره/58] . (خدایا گناهان ما را بریز) ، ولیفَبَدَّلَ الَّذِینَ ظَلَمُوا قَوْلاً غَیرَ الَّذِی قِیلَ لَهُمْ [بقره/59] .

5. خطاب به یهود : ثُمَّ تَوَلَّیتُمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک [بقره/64] .

بعد از آنکه فرمان دادمخُذُوا ما آتَیناکمْ بِقُوَّهٍ [بقره/63] .

6. خطاب به یهود : وَ إِذْ أَخَذْنا مِیثاقَکمْ لا تَسْفِکونَ دِماءَکمْ وَ لا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَکمْ مِنْ دِیارِکمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَ أَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ثُمَّ أَنْتُمْ هولاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَکمْ وَ تُخْرِجُونَ فَرِیقاً مِنْکمْ مِنْ دِیارِهِمْ [بقره/85-84] .

7. خطاب به یهود : كانُوا مِنْ قَبْلُ يسْتَفْتِحُونَ عَلَى الّذِينَ كفَرُوا فَلَمّا جاءَهُمْ ما عَرَفُوا كفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللّهِ عَلَى الْكافِرِينَ [بقره/89] .

8.قالُوا يا مُوسى إِنّا لَنْ نَدْخُلَها أَبَداً ما دامُوا فِيها

فَاذْهَبْ أَنْتَ وَ رَبُّکَ فَقاتِلا إِنّا هاهُنا قاعِدُونَ [مائده/24] .

9.وَ جاوَزْنا بِبَنِی إِسْرائِیلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلی قَوْمٍ یعْکفُونَ عَلی أَصْنامٍ لَهُمْ قالُوا یا مُوسَی اجْعَلْ لَنا إِلهاً کما لَهُمْ آلِهَهٌ [اعراف/138] .

10.أَ فَإِنْ ماتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلی أَعْقابِکمْ [آل عمران/144] .

11. حسان بن ثابت : اولین شاعر در غدیر بود ، ولی ملحق به دشمن علی (ع) شد.

12. اسامه فرمانده کل قوا و منصوب از طرف پیامبر (ص) بود.لعن اللّه من تخلّف عن جیش أسامه. [بحارالأنوار ، ج30 ، ص432] . لکن همینکه اسامهقال له أسامه أنت أعز الخلق علی و لکنی عاهدت الله أن لا أقاتل أهل لا إله إلا الله [الجمل ، ص94] .

13. کفار مکه به صهیب هنگام هجرت به مدینه گفتند : فقیر به مکه آمدی ، سرمایه پیدا کردی و اکنون ارز خارج می کنی؟ او گفت : مال را نزد شما رها می کنم. رها کرد و هجرت کرد. پیامبر (ص) فرمود : رنج صهیب ریح صهیب [تاریخ پیامبر اسلام دکتر آیتی ، ص91]

طبری می گوید او از بیعت با علی (ع)

تخلف کرد و امام صادق (ع) فرمود : لعن الله صهیبا فإنه کان یعادینا [إختصاص مفید ، ص71] .

14. تاریخ مردم کوفه

15. نامردی کردن افسران لشگر امام حسن (ع)

16.جاء عمروبن جرموز الی علی ابن ابیطالب بسیف الزبیر فاخذه علی فانظر الیه ثم قال : اما و الله لرب کربه و کربه قد فرجها صاحب هذا السیف عن وجه رسول الله. [کنز ، 31657]

مغیره بن شعبه از بیعت کنندگان با امام

بود ، ولی بعد رفت نزد معاویه و در کار مولا کار شکنی می کرد. و در سخنرانی ها در نقص علی (ع) صحبت می کرد. علی (ع) فرمود : او از جباران است ، اگر قدرتی پیدا کنم ، او را سنگسار می کنم.

او از جانب معاویه حاکم شهر کوفه شد و در خطبه ها سب علی (ع) می کرد وزمینه را برای حکومت یزید فراهم می کرد.

2. تبعیت از شیطان

قعقاع بن سور نماینده حضرت امیر (ع) و عامل خراج بوده است. زنی گرفت که کفو او نبود. (ظاهرا غیر مسلمان و یا.....) صد هزار درهم مهریه کرد. حضرت فرمود : اگر کفو او بود این همه مهر برای او قرار نمی داد. او به معاویه پناهنده شد که مورد مواخذه قرار نگیرد. بعد زمان مسلم بن عقیل از حامیان ابن زیاد بود ، حتی زمانی که مردم بر ابن زیاد شوریدند او دست بر نداشت. [مسلم بن عقیل]

فَسِیرُوا فِی الْأَرْضِ فَانْظُروا کیفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُکذِّبِینَ [آل عمران/137] .

وَ أَمْطَرْنا عَلَیهِمْ مَطَراً فَانْظُرْ کیفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُجْرِمِینَ [اعراف/84] .

وَ اذْکرُوا إِذْ کنْتُمْ قَلِیلاً فَکثَّرَکمْ وَ انْظُرُوا کیفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُفْسِدِینَ [اعراف/86] .

کذلِک کذَّبَ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ کیفَ کانَ عاقِبَهُ الظّالِمِینَ [یونس/39] .

3. حب دنیا

جریر بن عبد الله بجلی حاکم معزول همدان و اشعث بن قیس حاکم معزول آذربایجان در صحرا سوسماری را دیدند ، گفتند : یا ابا حسن بیا دست بده با تو بیعت کنیم. این خبر به امام (ع) رسید ناراحت شد و فرمود : " در روز قیامت که هر کسی با امام خود خوانده می شود

بعضی می آیند در حالی که امام آنها سوسمار است". [مسلم بن عقیل ، ص128]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ بِالْكوفَهِ مَسَاجِدَ مَلْعُونَةً وَ مَسَاجِدَ مُبَارَكةً فَأَمَّا الْمُبَارَكهُ فَمَسْجِدُ غَنِی وَ اللَّهِ إِنَّ قِبْلَتَهُ لَقَاسِطَهٌ وَ إِنَّ طِينَتَهُ لَطَيبَهٌ وَ لَقَدْ وَضَعَهُ رَجُلٌ مُومِنٌ وَ لَا تَذْهَبُ الدُّنْيا حَتَّی تَفَجَّرَ مِنْهُ عَينَانِ وَ تَكونَ عِنْدَهُ جَنَّتَانِ وَ أَهْلُهُ مَلْعُونُونَ وَ هُوَ مَسْلُوبٌ مِنْهُمْ وَ مَسْجِدُ بَنِی ظَفَرٍ وَ هُوَ مَسْجِدُ السَّهْلَهِ وَ مَسْجِدٌ بِالْخَمْرَاءِ وَ مَسْجِدُ جُعْفِی وَ لَيسَ هُوَ الْيوْمَ مَسْجِدَهُمْ قَالَ دَرَسَ فَأَمَّا الْمَسَاجِدُ الْمَلْعُونَهُ فَمَسْجِدُ ثَقِيفٍ وَ مَسْجِدُ الْأَشْعَثِ وَ مَسْجِدُ جَرِيرٍ وَ مَسْجِدُ سِمَاک وَ مَسْجِدٌ بِالْخَمْرَاءِ بُنِی عَلَی قَبْرِ فِرْعَوْنٍ مِنَ الْفَرَاعِنَهِ [كافی ، ج3 ، ص489] .

آری ، اگر رهبری انحراف داشت نماز و مسجد هم ملعون می شود.

آری ، اگر به خاطر مسجد نام فاسقی ترویج شود مسجد هم ملعونه می شود.

عبد الله بن زمعه یار حضرت امیر (ع) بود. مال اضافه خواست. حضرت (ع) فرمود : " این مال نه حق من است و نه حق تو. دست رنج شمشیر مسلمین است. اگر در جنگ بوده ای سهمی داری وگرنه نه".

وائل بن حجر حضرمی دارای محبوبیتی بود در بلاد حضرموت و از یاران علی (ع) بود. از حضرت اجازه خواست به بلاد خود برود ، وقتی به آنجا رفت آشوبی به پا کرد و از ورود غارتگر معروف بسر بن ارطاه استقبال کرد و تمام اطلاعات منطقه را به او داد. بسر هم ده هزار دینار به وی بخشید.

بسر گفت : می خواهم ربع مردم اینجا را بکشم. وائل گفت : اگر عبد الله بن نوابه را بکشی

کار مهمی کرده ای. بسر هم به محل اقامت عبد الله که مردی صالح بود حمله کرد. عبد الله هم خواست اجازه دهند وضو بگیرد و نمازی بخواند ، اجازه دادند. غسل کرد ، وضو گرفت ، لباس سفید پوشید ، سپس او را اعدام کردند.

وقتی خبر پشتیبانی وائل از طرفداران عثمان و بسر به علی (ع) رسید ، حضرت 2 پسر وائل را نزد خود محبوس کرد (تحت نظر)

آقای کمره ای : به عقیده من وائل وقتی به منطقه خود می رفته توقع داشته حضرت علی (ع) منصبی به او می داد و همین امر باعث عقده و اختلاف مواضع شده. [بحارالأنوار ، ج34 ، ص16] .

4. تکبر

شیطان که 6000 سال عبادت کرد.

5. شرب خمر

. نجاشی شاعر در مدح علی (ع) شعر گفت ، ولی در ماه رمضان شراب خورد و حد خورد و برگشت و علیه امام شعر گفت.

6. اختلاس از بیت المال

یزید بن حجبه نماینده و والی حضرت امیر در ری بود.

خراج را از میزان مقرر اضافه گرفت و برای خود برداشت. همین که حضرت متوجه شد او را عزل کرد و حبس نمود و یک نفر را محافظ او قرار داد. محافظ خوابش برد. او فرار کرد و به معاویه ملحق شد. و از آنجا اعلام دشمنی با حضرت کرد و اشعاری را در مذمت حضرت سرود. امام (ع) بعد از نمازهای جماعت همراه با اصحاب به او نفرین می کرد و می فرمود : دستها را به دعا بلند و بر او نفرین کنید و می فرمود : خدایا یزید بن حجبه مال مردم را برداش و فرار کرد و به فاسقین پیوست. ما

را از کید و مکر او کفایت کن و جزای او را جزای ظالم قرار بده. [مسلم بن عقیل ، ص133]

7. ارتجاع بعد از پیروزی

1. رفاه طلبان به دنبال شکم :

یا مُوسی لَنْ نَصْبِرَ عَلی طَعامٍ واحِدٍ فَادْعُ لَنا رَبَّک یخْرِجْ لَنا مِمّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِها وَ قِثّائِها وَ فُومِها وَ عَدَسِها وَ بَصَلِها [بقره/61] .

2. خطاب به یهود :

أَ تَسْتَبْدِلُونَ الَّذِی هُوَ أَدْنی بِالَّذِی هُوَ خَیرٌ اهْبِطُوا مِصْراً [بقره/61] .

3.یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا مَنْ یرْتَدَّ مِنْکمْ عَنْ دِینِهِ فَسَوْفَ یأْتِی اللّهُ بِقَوْمٍ یحِبُّهُمْ وَ یحِبُّونَهُ أَذِلَّهٍ عَلَی الْمُومِنِینَ أَعِزَّهٍ عَلَی الْکافِرِینَ یجاهِدُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ لا یخافُونَ لَوْمَهَ لائِمٍ ذلِک فَضْلُ اللّهِ یوتِیهِ مَنْ یشاءُ وَ اللّهُ واسِعٌ عَلِیمٌ [مائده/54] .

4.إِذْ قالُوا لِنَبِی لَهُمُ ابْعَثْ لَنا مَلِکاً نُقاتِلْ فِی سَبِیلِ اللّهِ [بقره/246] . ولی بعد از بهانه ها دربرابر دشمن گفتند : لا طاقَهَ لَنَا الْیوْمَ بِجالُوتَ وَ

جُنُودِهِ قالَ الَّذِینَ یظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلاقُوا اللّهِ کمْ مِنْ فِئَهٍ قَلِیلَهٍ غَلَبَتْ فِئَهً کثِیرَهً بِإِذْنِ اللّهِ وَ اللّهُ مَعَ الصّابِرِینَ [بقره/249] .

5.فَلَمّا کتِبَ عَلَیهِمُ الْقِتالُ إِذا فَرِیقٌ مِنْهُمْ یخْشَوْنَ النّاسَ کخَشْیهِ اللّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْیهً وَ قالُوا رَبَّنا لِمَ کتَبْتَ عَلَینَا الْقِتالَ لَوْ لا أَخَّرْتَنا إِلی أَجَلٍ قَرِیبٍ [نساء/77] .

6. یهود به موسی (ع) : قالُوا أُوذِینا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِینا وَ مِنْ بَعْدِ ما جِئْتَنا قالَ عَسی رَبُّکمْ أَنْ یهْلِک عَدُوَّکمْ وَ یسْتَخْلِفَکمْ فِی الْأَرْضِ فَینْظُرَ کیفَ تَعْمَلُونَ [اعراف/129] .

7.فَضَّلْتُکمْ عَلَی الْعالَمِینَ [بقره/47] .

وَ باو بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ [بقره/61] .

8. عدم پرداخت

زکات

1. داستان ثعلبه :

او از اصحاب رسول خدا (ص) بود و در جنگ بدر یار اسلام بود ، از پیامبر (ص) خواست تا دعا کند مال او زیاد شود. پیامبر (ص) فرمود : مال کم با شکر ، بهتر از مال زیاد است که حقش ادا نشود. اصرار کرد که اگر مال داشته باشم چنین خواهم کرد. پیامبر (ص) دعا کرد و مال او زیاد شد. کم کم مدینه برای او تنگ شد ، تا جایی که تنها برای نماز ظهر و عصر در صفوف مسلمین حاضر می شد ، و باز کارش بالا گرفت تا فقط جمعه ها به شهر می آمد ، کم کم کارش زیاد شد تا فقط از نماز گزاران که از نماز جمعه بر می گشتند حال پیامبر (ص) را می پرسید. پیامبر (ص) سه مرتبه فرمود : وای بر او. آیه زکات نازل شد. مامور رفت بگیرد ، در جواب گفت : این مثل جزیه است ، شما از دیگران بگیرید تا من فکر کنم. ماموران زکات دست خالی خدمت پیامبر (ص) رسیدند و آیه نازل شد.وَ مِنْهُمْ مَنْ عاهَدَ اللّهَ لَئِنْ آتانا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَ لَنَکونَنَّ مِنَ الصّالِحِینَ فَلَمّا آتاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَ تَوَلَّوْا وَ هُمْ مُعْرِضُونَ [(توبه/75-76 بحارالأنوار ، ج22 ، ص40] .یکی از بستگان ثعلبه بیرون مدینه آمد و گفت : در بدی تو آیه نازل شده است ، ثعلبه ناراحت شد. خدمت پیامبر (ص) رسید ، و خواست زکات بدهد. حضرت فرمود : خدا فرموده این نوع زکات را دیگر قبول نکنم. گریه ها کرد ، خاک بر سر خودش ریخت. بعد از پیامبر

، نه ابوبکر و نه عمر ونه عثمان ، هیچکدام زکات او را نپذیرفتند و بالاخره کار به جائی رسید که کسی که به پیامبر (ص) زکات مالش را نداد ، بودجه مسجد ضرار را تامین کرد. آری قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : حُبُّ الدُّنْیا رَأْسُ کلِّ خَطِیئَهٍ [کافی ، ج2 ، ص130] .

5. آثار سوء عاقبت

1. سکرات مرگ

وَ جاءَتْ سَکرَهُ (گیجی به خاطر جداشدن از این جهان و مشاهدات آن جهان) الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذلِک ما کنْتَ مِنْهُ تَحِیدُ (فرار می کردی [ق/19] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : قَدِمُوا مِنَ الآخِرَهِ عَلَی مَا کانُوا یوعَدُونَ فَغَیرُ مَوْصُوفٍ مَا نَزَلَ بِهِمْ اجْتَمَعَتْ عَلَیهِمْ سَکرَهُ الْمَوْتِ وَ حَسْرَهُ الْفَوْتِ فَفَتَرَتْ لَهَا أَطْرَافُهُمْ وَ تَغَیرَتْ لَهَا أَلْوَانُهُمْ ثُمَّ ازْدَادَ الْمَوْتُ فِیهِمْ وُلُوجاً فَحِیلَ بَینَ أَحَدِهِمْ وَ بَینَ مَنْطِقِهِ وَ إِنَّهُ لَبَینَ أَهْلِهِ ینْظُرُ بِبَصَرِهِ وَ یسْمَعُ بِأُذُنِهِ عَلَی صِحَّهٍ مِنْ عَقْلِهِ وَ بَقَاءٍ مِنْ لُبِّهِ یفَکرُ فِیمَ أَفْنَی عُمُرَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 109] .

إِنَّ الَّذِینَ تَوَفّاهُمُ الْمَلائِکهُ ظالِمِی أَنْفُسِهِمْ قالُوا فِیمَ کنْتُمْ [نساء/97] .

رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّی أَعْمَلُ صالِحاً [مومنون/100-99] .

فَیقُولَ رَبِّ لَوْ لا أَخَّرْتَنِی إِلی أَجَلٍ قَرِیبٍ فَأَصَّدَّقَ وَ أَکنْ مِنَ الصّالِحِینَ [منافقون/10] .

رَبَّنا أَبْصَرْنا وَ سَمِعْنا فَارْجِعْنا نَعْمَلْ صالِحاً [سجده/12] .

وَ قِیلَ مَنْ راقٍ [قیامت/27] .

الَّذِینَ تَتَوَفّاهُمُ الْمَلائِکهُ ظالِمِی أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقَوُا السَّلَمَ ما کنّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلی إِنَّ اللّهَ عَلِیمٌ بِما کنْتُمْ تَعْمَلُونَ [نحل/28] .

وَ لَوْ تَری إِذِ الظّالِمُونَ فِی غَمَراتِ الْمَوْتِ وَ الْمَلائِکهُ باسِطُوا أَیدِیهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَکمُ [انعام/93] .

وَ لَوْ تَری إِذْ یتَوَفَّی الَّذِینَ کفَرُوا الْمَلائِکهُ یضْرِبُونَ

وُجُوهَهُمْ وَ أَدْبارَهُمْ وَ ذُوقُوا عَذابَ الْحَرِيقِ [انفال/50] .

2. مرگ بد

عاقبت قاتلین امام حسین (ع)

اما شمر

ابن ابی الکنود او را کشت و لاشه او را جلوی سگان انداختند. [نفس المهموم ، ص477]

اما خولی : زیر سبدی در مستراح پنهان شده بود. او را بیرون آورده و جلوی چشم زنش او را کشته و سوزاندند و زنش دشمن خولی بود.

اما عمر سعد :

در همان اول کار به جای او فرمانداری معین کرده و حکم فرمانداری را از او پس گرفتند. ابوعمره او را کشت و سرش را نزد مختار فرستاد و حفص پسر عمر سعد را هم کشت. مختار گفت : او به جای امام حسین (ع) و این به جای علی اکبر (ع) ، ولی اگر 43 نفر از قریش را هم بکشم ، تلافی یک بند انگشت امام هم نیست.

سر آن دو را نزد برادر امام حسین (ع) محمد بن حنفیه فرستاد.

مردم که او را می دیدند از کنارش دور می شد که قاتل امام حسین (ع) است ، با اینکه پسر سعد وقاص فرمانده فتح ایران بود ، ولی مزدور شد.

اما طفیل طائی :

پیراهن ابا الفضل را در آورد و یک تیر به امام حسین (ع) رها کرد. مختار پیراهنش را بیرون آورد و بدنش را تیر باران کرد.

اما ابن زیاد :

لشگرش سخت تعقیب شد تا به رودخانه افتادند و بسیاری از آنها غرق شدند. برادر زنش ، خواهرش که زن ابن زیاد بود را از او جدا کرد و او را با رسوایی کشت و سرش را کند و مختار سر را در 11

محرم (چهار سال بعد از تاریخ کربلا) نزد امام سجاد (ع) فرستاد. امام شاد شده ، سجده شکر به جا آورد و به آشپزخانه ها راه افتاد و عمه ها و خواهرها را دعوت کرده و جشنها گرفتند.

اما یزید :

در حال مستی مرد ، در حالی که رنگش برگشته بود و یکی دو سال بیشتر عمر نکرد.

اما حرمله :

اول بندهای انگشت وی ، بعد آرنج ، بعد کتف ، بعد پاها و گوشهای وی را بریدند ودر آتش انداختند.

مختار از منهال که از علما و محدثین شیعه بود گلایه کرد که چرا حمایت ما را نمی کنی؟ منهال می گوید : دراین حال مرد بدقیافه ای (حرمله) را آوردند و چنین کردند. گفتم : سبحان الله! سبحان الله! سبحان الله! سبحان الله !مختار گفت : چرا تکرار می کنی؟ گفتم : امام سجاد (ع) را در مدینه دیدم (منهال در برگشت از حج بود که مختار را دید) پرسید : آیا حرمله گرفتار شده؟ گفتم : نمی دانم.

نفرین کرد که خدا مزه آهن و آتش را به او بچشاند.

مختار پرسید : آیا امام (ع) خودش پرسید؟ گفتم : بله. مختار سجده شکر به جا آورد.

عن عبد الرحمن الغنوی عن سلیمان قال : "ما بقی أحد ممن تابعه علی قتله أو کان فی محاربته إلا أصابه جنون أو جذام أو برص و صار ذلک وراثه فی نسلهم" [کامل الزیارات ، ص61] .

شبث بن ربعی :

شبث بن ربعی بعد از وفات پیامبر (ص) موذن سجاح که ادعای پیامبری داشت شده و مرتّد شد. پس از کشته شدن مسیلمه کذاب مجددا مسلمان شد.

در جنگ صفین از سپاهیان علی (ع) و از

دشمنان سرسخت معاویه بود.

در جنگ نهروان یکی از فرماندهان سپاه خوارج بود ، به طوری که می گفت : علی کافر است.

سپس توبه کرده و به سپاه امام برگشت ، اما از جنگ به همراه امام تخلف کرد. از یاران امام حسین (ع) بود و از کسانی بود که به امام حسین (ع) نامه نوشت.

تا بالاخره در حساس ترین ساعات قیام مسلم بن عقیل؛ یعنی شب آخر شبث پرچمی برافراشت و با تبلیغات نیروهای مسلم بن عقیل را پراکنده کرد و خیلی ضربه زد.

شبث از کسانی بود که در کربلا از فرماندهان لشکر یزید بود.

بعد از شهادت امام حسین (ع) به شکرانه قتل حضرت مسجدی ساخت.

در قضیه مختار به بصره فرار کرد و پیوسته حسرت می خورد و می گفت : ضلال یا لک من ضلال؛ یعنی ای کوفه تو مرا گمراه کردی. [مسلم بن عقیل ، ص178]

1. عبادت

1. ضرورت عبادت

1. سیمای عبادت

زنجیر نیست ، کمند محبت است.

بار نیست ، چتر حفاظت است.

سود او نیست ، مصلحت ماست.

سربار نیست ، سرمایه است.

پرداخت نیست ، گرفتن است.

وابستگی نیست ، وارستگی است.

جبر نیست ، جذب است.

رابطه مالک و مملوک نیست ، عاشق و معشوق است.

ذلت نیست ، عزت است.

2. اهمیت عبادت

1- رسیدن به ولایت تکوین : عبدی اطعنی حتی اجعلک مثلی

2- رسیدن به پاداش بیشتر :

فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها [انعام/160.]

3- جمع آوری اعمال کوچک :

فَمَنْ یعْمَلْ مِثْقالَ ذره [زلزال/7.]

4- نقش اجتماعی عبادت :

رهایی از طاغوت ها

برچیدن مرزها

استقرار وحدت

انس با خدا

پیوستگی با بی نهایت

داشتن پناه گاه

کسب امید

5- وَ ما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الْإِنْسَ إِلاّ لِیعْبُدُونِ [ذاریات/56.]

6- وَ لَقَدْ بَعَثْنا فِی

كلِّ أُمَّهٍ رَسُولاً أَنِ اعْبُدُوا اللّهَ وَ اجْتَنِبُوا الطّاغُوتَ [نحل/36.]

7- عبادت به سود معبود نیست ، به نفع عابد است : إِنَّ اللّهَ لَغَنِی حَمِیدٌ [ابراهیم/8.]

8- عبادت بار نیست ، اهرم است : اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ [بقره/153.]

9- با عبادت راحت می شویم نه از عبادت راحت می شویم : روی أن النبی (ص) : کان ینتظر دخول وقت الصلاه و یقول أرحنا یا بلال [مفتاح الفلاح ، ص182.]

3. ریشه عبادت

1- احساس فقر و وابستگی.أَنْتُمُ الْفُقَراءُ إِلَی اللّهِ [فاطر/15.]

2- شناخت خدا و عظمت او و حس مدح و ستایش در برابر خوبی ها و زیبائی ها.

3- شکر نعمت ها.

فَلْیعْبُدُوا رَبَّ هذَا الْبَیتِ الَّذِی أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَ آمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ [قریش/4-3.]

اعْبُدُوا رَبَّکمُ الَّذِی خَلَقَکمْ [بقره/21.]

4- انسان فطرتا پرسش گر است ، کار انبیاء هدایت آن فطرت است.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَبَعَثَ اللَّهُ مُحَمَّداً (ص) بِالْحَقِّ لِیخْرِجَ عِبَادَهُ مِنْ عِبَادَهِ الْأَوْثَانِ إِلَی عِبَادَتِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 147.]

5- بیشتر انتقاد قرآن از شرک در عبادت است نه فقدان آن؛ زیرا کمتر کسی است که فاقد عبادت باشد ، لکن اکثر مردم مسیر عبادتشان منحرف است.

إِیاک نَعْبُدُ [فاتحه/5.]

أَلاّ تَعْبُدُوا إِلاّ إِیاهُ [یوسف/40.]

فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ [غافر/65.]

وَ لا يشْرِک بِعِبادَهِ رَبِّهِ أَحَداً [کهف/110.]

أَنِ اعْبُدُوا اللّهَ وَ اجْتَنِبُوا الطّاغُوتَ [نحل/36.]

وَ عِبادُ الرَّحْمنِ الَّذِينَ يمْشُونَ عَلَى الأَْرْضِ هَوْناً [فرقان/63.]

4. زمينه عبادت

1- بزرگی خدا : يخْلُقُ ما يشاءُ [آل عمران/47.]

كنْ فَيكونُ [بقره/117.]

وَ لِلّهِ الأَسْماءُ الْحُسْنى [اعراف/180.]

إِنَّ الْعِزَّهَ لِلّهِ جَمِيعاً [يونس/65.]

بِيدِهِ الْمُلْک وَ هُوَ عَلى کلِّ شَىءٍ قَدِيرٌ [ملک/1.]

2- ضعف ما : خُلِقَ الإِنْسانُ ضَعِيفاً [نساء/28.]

فَمَنْ يأْتِيکمْ بِماءٍ مَعِينٍ [ملک/30.]

إِذا مَرِضْتُ فَهُوَ يشْفِينِ [شعراء/80.]

أَنْتُمُ الْفُقَراءُ [فاطر/15.]

وَ اللّهُ أَخْرَجَکمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهاتِکمْ [نحل/78.]

إِنَّک مَيتٌ وَ إِنَّهُمْ مَيتُونَ [زمر/30.]

کلُّ شَىءٍ هالِک [قصص/88.]

ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّهٍ ضَعْفاً وَ شَيبَهً [روم/54.]

3- اما ديگران : أَرُونِى ما ذا خَلَقُوا [فاطر/40.]

عِبادٌ أَمْثالُکمْ [اعراف/194.]

لَنْ يخْلُقُوا ذُباباً [حج/73.]

نادُوا شُرَکائِى [کهف/52.]

أَينَ شُرَکائِى [نحل/27.]

لا يمْلِکونَ لَکمْ رِزْقاً [عنکبوت/17.]

لا يمْلِک لَکمْ ضَرًّا وَ لا نَفْعاً [مائده/76.]

5. معنای عبادت

راغب در مفردات : ان العبودیه اظهار التزلل ، العباده ابلغ منی لانها غایه التذلل و لایستحقها الا من له غایه الافضال و هو الله تعالی و لهذا قال :

أَلاّ تَعْبُدُوا إِلاّ إِیاهُ [یوسف/40.]

والعباده ضربان : 1- عبادت تسخیری ، مانند سجود حیوانات و نباتاتوَ لِلّهِ یسْجُدُ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الأَرْضِ طَوْعاً وَ کرْهاً وَ ظِلالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَ الآصالِ [رعد/15.]

2- عبادت اختیاری که برای ذوالعقول است و مامور بدان شده اند.اعْبُدُوا رَبَّکمُ [بقره/21.]

عبد به 4 گروه گفته می شود : 1- عبد در احکام شرعی و فقهی ، همان انسانی که خرید و فروشش جایز است.

2- عبد در خلقت و ایجاد که

مخصوص خداوند استإِنْ كلُّ مَنْ فِی السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ إِلاّ آتِی الرَّحْمنِ عَبْداً [مریم/93.]

3- عبد در عبادت و خدمت : الف) عبادت خالص خداوندوَ عِبادُ الرَّحْمنِ [فرقان/63.]

إِنَّ عِبادِی [حجر/42.]

عَبْدَنا أَیوبَ [ص/41.]

ب) عبد و دنیا و زخارف آن [سفینه ، ج6 ، ص17.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إلهی کفی بی عزا أن أکون لک عبدا و کفی بی فخرا أَن تکون لی ربا [کنز الفوائد ، ج1 ، ص386.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : العبودیه جوهر کنهها الربوبیه [مصباح الشریعه ، ص7.]

اول العابدین رسول الله (ص) می باشد : قُلْ إِنْ کانَ لِلرَّحْمنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعابِدِینَ [زخرف/81.]

و در آخر سوره انعام : أَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِینَ [انعام/163.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ اللَّهِ عِبَادَتُکمْ فِی السِّرِّ مَعَ إِمَامِکمُ الْمُسْتَتِرِ فِی دَوْلَهِ الْبَاطِلِ وَ تَخَوُّفُکمْ مِنْ عَدُوِّکمْ فِی دَوْلَهِ الْبَاطِلِ وَ حَالِ الْهُدْنَهِ أَفْضَلُ مِمَّنْ یعْبُدُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ ذِکرُهُ فِی ظُهُورِ الْحَقِّ مَعَ إِمَامِ الْحَقِّ الظَّاهِرِ فِی دَوْلَهِ الْحَقِّ وَ لَیسَتِ الْعِبَادَهُ مَعَ الْخَوْفِ فِی دَوْلَهِ الْبَاطِلِ مِثْلَ الْعِبَادَهِ وَ الْأَمْنِ فِی دَوْلَهِ الْحَقِّ وَ اعْلَمُوا أَنَّ مَنْ صَلَّی مِنْکمُ الْیوْمَ صَلَاهً فَرِیضَهً فِی جَمَاعَهٍ مُسْتَتِرٍ بِهَا مِنْ عَدُوِّهِ فِی وَقْتِهَا فَأَتَمَّهَا کتَبَ اللَّهُ لَهُ خَمْسِینَ صَلَاهً فَرِیضَهً فِی جَمَاعَهٍ وَ مَنْ صَلَّی مِنْکمْ صَلَاهً فَرِیضَهً وَحْدَهُ مُسْتَتِراً بِهَا مِنْ عَدُوِّهِ فِی وَقْتِهَا فَأَتَمَّهَا کتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهَا لَهُ خَمْساً وَ عِشْرِینَ صَلَاهً فَرِیضَهً وَحْدَانِیهً وَ مَنْ صَلَّی مِنْکمْ صَلَاهً نَافِلَهً لِوَقْتِهَا فَأَتَمَّهَا کتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا عَشْرَ صَلَوَاتٍ نَوَافِلَ

وَ مَنْ عَمِلَ مِنْكمْ حَسَنَةً كتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ بِهَا عِشْرِينَ حَسَنَةً وَ يضَاعِفُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ حَسَنَاتِ الْمُومِنِ مِنْكمْ إِذَا أَحْسَنَ أَعْمَالَهُ وَ دَانَ بِالتَّقِيهِ عَلَى دِينِهِ وَ إِمَامِهِ وَ نَفْسِهِ وَ أَمْسَک مِنْ لِسَانِهِ أَضْعَافاً مُضَاعَفَةً إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ كرِيمٌ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک قَدْ وَ اللَّهِ رَغَّبْتَنِی فِی الْعَمَلِ وَ حَثَثْتَنِی عَلَيهِ وَ لَكنْ أُحِبُّ أَنْ أَعْلَمَ كيفَ صِرْنَا نَحْنُ الْيوْمَ أَفْضَلَ أَعْمَالاً مِنْ أَصْحَابِ الْإِمَامِ الظَّاهِرِ مِنْكمْ فِی دَوْلَهِ الْحَقِّ [كافی ، ج1 ، ص333.]

6. اقسام عبادت

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكعُوا وَ اسْجُدُوا وَ اعْبُدُوا رَبَّكمْ وَ افْعَلُوا الْخَيرَ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ وَ جاهِدُوا فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ هُوَ اجْتَباكمْ وَ ما جَعَلَ عَلَيكمْ فِی الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّهَ أَبِيكمْ إِبْراهِيمَ هُوَ سَمّاكمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَ فِی هذا لِيكونَ الرَّسُولُ شَهِيداً عَلَيكمْ وَ تَكونُوا شُهَداءَ عَلَى النّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلاهَ وَ آتُوا الزَّكاهَ وَ اعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلاكمْ فَنِعْمَ الْمَوْلى وَ نِعْمَ النَّصِيرُ [حج/78-77.]

1- عبادت عقلی از راه تفکر در مخلوقات خداوند : الَّذِينَ يذْكرُونَ اللَّهَ قِياماً وَ قُعُوداً وَ عَلى جُنُوبِهِمْ وَ يتَفَكرُونَ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً [آل عمران/191.]

2- عبادت ، نقشی که نتیجه تسلیم عقلی استفیلجأ الی الله و فوض امره الیه خاضعا شاکرا

و باعث می شود ملکه ای در نفس انسان پدید آید که موجب رغبت به آنچه خدا دوست دارد و دشمنی با آنچه خدا دشمن دارد شود و نفس را از محرمات دور نگه می دارد.

3- عبادت جسم : مانند قیام و رکوع و سجود و قنوت و طواف و سعی

علاوه

بر اینها هر عضوی از اعضاء نیز عبادتی دارد.

عبادت زبان : ذکر خدا ، تلاوت قرآن ، امربه معروف و نهی از منکر و تعلیم خیر و دوری از دروغ و غیبت و سخن چینی است.

عبادت چشم : نگاه به ملکوت آسمان ها و زمین ، و دیدن اهل و برادران و دوری از نگاه کردن به آنچه خدا حرام نموده.

عبادت گوش : گوش فرادادن به آیات الهی ، مواعظ علماء ، و دوری از گوش دادن به محرمات همچون دروغ و غیبت.

4- عبادت اجتماعی : نماز ، روزه ، حج ، زکات ، امر به معروف و نهی از منکر.

علاوه بر موارد فوق :

1- احساس مسوولیت در قبال اجتماع و امت.

3- وحدت در اهداف و کارها ، در نماز جماعت و مراسم حج ، برادری و مساوات و وحدت مسلمین

در یک صف بودن ، شعار واحد ، حرکت واحد ، به یک سمت حرکت کردن و ایستادن فرقی بین غنی و فقیر و سیاه و سفید نگذاشتن.

احساس مسئوولیت و روح تعاطف و تراحم و رد ظلم و ستم و برچیدن فساد. [الاسلام رسالتنا ، 172]

نقش عبادت در تکامل

1- آزاد نمودن انسان از قیود بندگی غیر خدا از قبیل مال و جاه و سلطان و هواها و شهوات.

إِنِ الْحُكمُ إِلاّ لِلّهِ أَمَرَ أَلاّ تَعْبُدُوا إِلاّ إِياهُ [يوسف/40.]

قُلْ أَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ ما لا يمْلِک لَکمْ ضَرًّا وَ لا نَفْعاً [مائده/76.]

2- تطهیر ذات انسان از رذائل نفسی و اخلاقیالّذِینَ آمَنُوا وَ تَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِکرِ اللّهِ أَلا بِذِکرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ [رعد/28.]

3- سیر

انسان از حیات مادی به سعادت و رسیدن به قرب الهی (و از مقام حیوانیت به مقام پادشاهی .

4- نجات انسان از گناهان و توبیخ ضمیر [الاسلام رسالتنا ، 178.]

عبادات طاعات :

1- امور وجودیه :

الف) منفعت اختصاصی ، مانند نماز و اذکار با خشوع و خضوع.

ب) منفعت عمومی برای خود و دیگران ، صدقات و زکات

2- امور عدمیه :

الف) اختصاصی مانند روزه

ب) عمومی مانند پرهیز از دروغ و سکوت.

عبادات اجتماعی علاوه بر ثواب موجب تودد و ملاطفت است. [علم الیقین ، ج 1 ، ص 342]

2. روش عبادت

1. عبادت در کلام معصومین

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : یا إِلَهِی لَوْ بَکیتُ إِلَیک حَتَّی تَسْقُطَ أَشْفَارُ عَینَی ، وَ انْتَحَبْتُ حَتَّی ینْقَطِعَ صَوْتِی ، وَ قُمْتُ لَک حَتَّی تَتَنَشَّرَ قَدَمَای ، وَ رَکعْتُ لَک حَتَّی ینْخَلِعَ صُلْبِی ، وَ سَجَدْتُ لَک حَتَّی تَتَفَقَّأَ حَدَقَتَای ، وَ أَکلْتُ تُرَابَ الْأَرْضِ طُولَ عُمُرِی ، وَ شَرِبْتُ مَاءَ الرَّمَادِ آخِرَ دَهْرِی ، وَ ذَکرْتُک فِی خِلَالِ ذَلِک حَتَّی یکلَّ لِسَانِی ، ثُمَّ لَمْ أَرْفَعْ طَرْفِی إِلَی آفَاقِ السَّمَاءِ اسْتِحْیاَءً مِنْک مَا اسْتَوْجَبْتُ بِذَلِک مَحْوَ سَیئَهٍ وَاحِدَهٍ مِنْ سَیئَاتِی [صحیفه سجادیه ، دعای 16.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ أَنْصَحَ النَّاسِ لِنَفْسِهِ أَطْوَعُهُمْ لِرَبِّهِ وَ إِنَّ أَغَشَّهُمْ لِنَفْسِهِ أَعْصَاهُمْ لِرَبِّهِ [نهج البلاغه ، خطبه 86.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خَادِعْ نَفْسَک فِی الْعِبَادَهِ وَ ارْفُقْ بِهَا وَ لَا تَقْهَرْهَا وَ خُذْ عَفْوَهَا وَ نَشَاطَهَا إِلَّا مَا كانَ مَكتُوباً عَلَيک مِنَ الْفَرِيضَهِ فَإِنَّهُ لَا بُدَّ مِنْ قَضَائِهَا وَ تَعَاهُدِهَا عِنْدَ مَحَلِّهَا [نهج البلاغه ، نامه 69.

]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُكرِّهُوا إِلَى أَنْفُسِكمُ الْعِبَادَهَ [كافى ، ج2 ، ص86.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى لَا يتَّكِلِ الْعَامِلُونَ عَلَى أَعْمَالِهِمُ الَّتِى يعْمَلُونَهَا لِثَوَابِى فَإِنَّهُمْ لَوِ اجْتَهَدُوا وَ أَتْعَبُوا أَنْفُسَهُمْ أَعْمَارَهُمْ فِى عِبَادَتِى كانُوا مُقَصِّرِينَ غَيرَ بَالِغِينَ فِى عِبَادَتِهِمْ كنْهَ عِبَادَتِى فِيمَا يطْلُبُونَ عِنْدِى مِنْ كرَامَتِى [كافى ، ج2 ، ص71.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كيفَ يجِدُ لَذَّهَ الْعِبَادَهِ مَنْ لَا يصُومُ عَنِ الْهَوَى [غرر الحكم ، ص199.]

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيمَ (ع) : بحق أقول لكم إنه كما ينظر المريض إلى طيب الطعام فلا يلتذه مع ما يجده من شده الوجع كذلک صاحب الدنيا لا يلتذ بالعباده و لا يجد حلاوتها مع ما يجد من حب المال [تحف العقول ، ص506.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا أَقْبَحَ الْفَقْرَ بَعْدَ الْغِنَى وَ أَقْبَحَ الْخَطِيئَهَ بَعْدَ الْمَسْكنَهِ وَ أَقْبَحُ مِنْ ذَلِک الْعَابِدُ لِلَّهِ ثُمَّ يدَعُ عِبَادَتَهُ [كافى ، ج2 ، ص84.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : السكينه زينه العباده [كنز الفوائد ، ج1 ، ص299.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العباده الخالصه أن لا يرجو الرجل إلا ربه و لا يخاف إلا ذنبه [غرر الحكم ، ص199.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رب متنسک و لا دين له [غرر الحكم ، ص199.]

ميانه روى در عبادت. آفات عبادت :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَلَا إِنَّ لِكلِّ عِبَادَهٍ شِرَّهً ثُمَّ تَصِيرُ إِلَى فَتْرَهٍ فَمَنْ صَارَتْ شِرَّهُ عِبَادَتِهِ إِلَى سُنَّتِى فَقَدِ اهْتَدَى وَ مَنْ خَالَفَ سُنَّتِى فَقَدْ ضَلَّ وَ كانَ

عَمَلُهُ فِی تَبَابٍ أَمَا إِنِّی أُصَلِّی وَ أَنَامُ وَ أَصُومُ وَ أُفْطِرُ وَ أَضْحَک وَ أَبْکی فَمَنْ رَغِبَ عَنْ مِنْهَاجِی وَ سُنَّتِی فَلَیسَ مِنِّی [کافی ، ج2 ، ص85.]

آفات عبادت :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ هَذَا الدِّینَ مَتِینٌ فَأَوْغِلُوا فِیهِ بِرِفْقٍ وَ لَا تُکرِّهُوا عِبَادَةَ اللَّهِ إِلَی عِبَادِ اللَّهِ فَتَکونُوا کالرَّاکبِ الْمُنْبَتِّ الَّذِی لَا سَفَراً قَطَعَ وَ لَا ظَهْراً أَبْقَی [کافی ، ج2 ، ص86.]

لاخیر فی عباده لا ورع فیها

سَمِع أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) رَجُلًا مِنَ الْحَرُورِیهِ یتَهَجَّدُ وَ یقْرَأُ فَقَالَ نَوْمٌ عَلَی یقِینٍ خَیرٌ مِنْ صَلَاهٍ فِی شَک [نهج البلاغه ، حکمت 97.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اعبد الله کأنک تراه ، فإن کنت لا تراه فإنه (عز و جل) یراک [أمالی طوسی ، ج19 ، ص525.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَفْضَلُ النَّاسِ مَنْ عَشِقَ الْعِبَادَهَ فَعَانَقَهَا وَ أَحَبَّهَا بِقَلْبِهِ وَ بَاشَرَهَا بِجَسَدِهِ وَ تَفَرَّغَ لَهَا فَهُوَ لَا یبَالِی عَلَی مَا أَصْبَحَ مِنَ الدُّنْیا عَلَی عُسْرٍ أَمْ عَلَی یسْرٍ [کافی ، ج2 ، ص83.]

2. چگونگی عبادت

1- آری ، نقشه هر خانه را باید صاحب خانه بدهد. راه و روش و نوع و ساعت و مکان و شرائط عبادت را باید خدا بدهد.

2- آگاهانه : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : المتعبد علی غیر فقه کحمار الطاحونه [اختصاص مفید ، ص245.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : رکعتان من عالم خیر من سبعین رکعه من جاهل [اختصاص مفید ، ص245.]

لا تَقْرَبُوا الصَّلاهَ وَ أَنْتُمْ سُکاری حَتّی تَعْلَمُوا ما تَقُولُونَ [نساء/43.]

3- عاشقانه :

فی

الدعاء : قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ اجْعَلْ نشاطی فی عبادتک [المصباح کفعمی ، ص123.]

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ أذقنا حلاوه ودک و قربک [بحار الأنوار ، ج91 ، ص147.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَفْضَلُ النَّاسِ مَنْ عَشِقَ الْعِبَادَهَ فَعَانَقَهَا وَ أَحَبَّهَا بِقَلْبِهِ وَ بَاشَرَهَا بِجَسَدِهِ وَ تَفَرَّغَ لَهَا فَهُوَ لَا یبَالِی عَلَی مَا أَصْبَحَ مِنَ الدُّنْیا عَلَی عُسْرٍ أَمْ عَلَی یسْرٍ [کافی ، ج2 ، ص83.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُکرِّهُوا إِلَی أَنْفُسِکمُ الْعِبَادَهَ [کافی ، ج2 ، ص86.]

4- عادلانه : قال النبی (ص) : ما احسن القصد فی العباده [الفصاحه ، 2608.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَعْظَمُ الْعِبَادَهِ أَجْراً أَخْفَاهَا [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص79.]

6- خالصانه : وَ ما أُمِرُوا إِلاّ لِیعْبُدُوا اللّهَ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ [بینه/5.]

وَ لا یشْرِک بِعِبادَهِ رَبِّهِ أَحَداً [کهف/110.]

قَالَ أَبُوالْحَسَنِ الرِّضَا (ع) : مَنْ شَهَرَ نَفْسَهُ بِالْعِبَادَهِ فَاتَّهِمُوهُ عَلَی دِینِهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یکرَهُ شُهْرَهَ الْعِبَادَهِ وَ شُهْرَهَ اللِّبَاسِ [أمالی طوسی ، ج33 ، ص649.]

7- خاشعانه : الَّذِینَ هُمْ فِی صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ [مومنون/2.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اعبد الله کأنک تراه [مصباح الشریعه ، ص7.]

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا صَلَّیتَ صَلَاهً فَرِیضَهً فَصَلِّهَا لِوَقْتِهَا صَلَاهَ مُوَدِّعٍ یخَافُ أَنْ لَا یعُودَ إِلَیهَا أَبَداً [أمالی صدوق ، ص256.]

8- آزادانه : [بحار ، ج2 ، ص113.]

تداوم عبادت

1- فَاعْبُدْهُ وَ اصْطَبِرْ لِعِبادَتِهِ [مريم/65.]

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : آفَةُ الْعِبَادَهِ الْفَتْرَهُ [خصال صدوق ، ج2 ، ص416.]

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أفضل العمل أدومه و إن قل [مجموعه ورام ، ج1 ، ص63.]

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : و الدوام فی الاتصال بخدمتک [مصباح المتهجد ، ص849.]

5- قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا [فصلت/30.]

6 الَّذِينَ هُمْ عَلی صَلاتِهِمْ دائِمُونَ [معارج/23.]

7- وَ اعْبُدْ رَبَّک حَتّی یأْتِیک الْیقِینُ [حجر/99.]

میانه روی در عبادت

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خَادِعْ نَفْسَک فِی الْعِبَادَهِ وَ ارْفُقْ بِهَا وَ لَا تَقْهَرْهَا وَ خُذْ عَفْوَهَا وَ نَشَاطَهَا إِلَّا مَا كانَ مَكتُوباً عَلَیک مِنَ الْفَرِیضَهِ [نهج البلاغه ، نامه 69.]

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْقَلْبَ یحْیا وَ یمُوتُ فَإِذَا حَی فَأَدِّبْهُ بِالتَّطَوُّعِ وَ إِذَا مَاتَ فَاقْصُرْهُ عَلَی الْفَرَائِضِ [أعلام الدین ، ص304.]

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَتَی اللَّهَ بِمَا افْتَرَضَ عَلَیهِ فَهُوَ مِنْ أَعْبَدِ النَّاسِ [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص358.]

3. ابعاد عبادت

1. انجام واجبات و ترک محرمات

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : غَضُّ الطَّرْفِ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ أَفْضَلُ عِبَادَهٍ [غرر الحکم ، ص260.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَیءٍ أَفْضَلَ مِنَ الصَّمْتِ وَ الْمَشْی إِلَی بَیتِهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص35.]

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : یقول الله یا ابن آدم ارض بما آتیتک تکن من أزهد الناس ابن آدم اعمل بما افترضت علیک تکن من أعبد الناس [تحف العقول ، ص281.]

قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَعْبَدُ النَّاسِ مَنْ أَقَامَ الْفَرَائِضَ [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص394.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ الْعَفَافُ [كافى ، ج2 ، ص79.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَىءٍ أَفْضَلَ مِنْ أَدَاءِ حَقِّ الْمُومِنِ [كافى ، ج2 ، ص170.]

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) أَنَّهُ قَالَ : قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ فِى لَيلَهِ الْمِعْرَاجِ يا أَحْمَدُ هَلْ تَدْرِى مَتَى يكونُ (لِي) الْعَبْدُ عَابِداً قَالَ لَا يا رَبِّ قَالَ إِذَا اجْتَمَعَ فِيهِ سَبْعُ خِصَالٍ وَرَعٌ يحْجُزُهُ عَنِ الْمَحَارِمِ وَ صَمْتٌ يكفُّهُ عَمَّا لَا يعْنِيهِ وَ خَوْفٌ يزْدَادُ فِى كلِّ يوْمٍ مِنْ بُكائِهِ وَ حَياءٌ يسْتَحِى مِنِّى فِى الْخَلَاءِ وَ أَكلُ مَا لَا بُدَّ مِنْهُ وَ يبْغِضُ الدُّنْيا لِبُغْضِى لَهَا وَ يحِبُّ الْأَخْيارَ لِحُبِّى لَهُمْ يا أَحْمَدُ لَيسَ كلُّ مَنْ قَالَ أَحِبُّ اللَّهَ أَحَبَّنِى حَتَّى يأْخُذَ قُوتاً وَ يلْبَسَ دُوناً وَ ينَامَ سُجُوداً وَ يطِيلَ قِياماً وَ يلْزَمَ صَمْتاً [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص205.]

2. یاد خدا و حسن ظن به او

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ذِكرُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عِبَادَهٌ وَ ذِكرِى عِبَادَهٌ وَ ذِكرُ عَلِى عِبَادَهٌ وَ ذِكرُ الْأَئِمَّهِ مِنْ وُلْدِهِ عِبَادَهٌ [اختصاص مفيد ، ص223.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حسن الظن بالله من عباده الله [بحار الأنوار ، ج74 ، ص168.]

3. تفکر وتعلم

1- تفکر در آسمان ها و زمین و کهکشان ها

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : التَّفَكرُ فِى مَلَكوتِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ عِبَادَهُ الْمُخْلِصِينَ [غرر الحكم ، ص56.]

2- تفکر در نعمات الهی :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع)

: التَّفَكرُ فِی آلَاءِ اللَّهِ نِعْمَ الْعِبَادَهُ [غرر الحکم ، ص56.]

1- فکر : قَالَ أَبُوالْحَسَنِ الرِّضَا (ع) : لَیسَ الْعِبَادَهُ کثْرَهَ الصَّلَاهِ وَ الصَّوْمِ إِنَّمَا الْعِبَادَهُ التَّفَکرُ فِی أَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج2 ، ص55.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ إِدْمَانُ التَّفَکرِ فِی اللَّهِ وَ فِی قُدْرَتِهِ [کافی ، ج2 ، ص55.]

2- تحصیل : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من خرج یطلب بابا من العلم لیرد به باطلا إلی حق و ضالا إلی هدی کان عمله کعباده أربعین عاما [منیه المرید ، ص101.]

قَالَ الرِّضَا (ع) أول عباده الله تعالی معرفته و أصل معرفه الله توحیده [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج1 ، ص149.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَلَا لَا خَیرَ فِی عِبَادَهٍ لَیسَ فِیهَا تَفَقُّهٌ [أعلام الدین ، ص253.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا خیر فی عباده لا علم فیها [بحار الأنوار ، ج75 ، ص74.]

4. کار وتجارت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْعِبَادَهُ سَبْعُونَ جُزْءاً أَفْضَلُهَا طَلَبُ الْحَلَالِ [کافی ، ج5 ، ص78.]

نگاه به کعبه ، عالم ، والدین و امام عبادت است.

قَالَ اللَّهُ تَعَالَی فِی لَیلَهِ الْمِعْرَاجِ یا أَحْمَدُ إِنَّ الْعِبَادَهَ عَشَرَهَ أَجْزَاءٍ تِسْعَهٌ مِنْهَا طَلَبُ الْحَلَالِ فإن أطیب مطعمک و مشربک فأنت فی حفظی و کنفی [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص203.]

5. نگاه وگریه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) نَظَرُ الْوَلَدِ إِلَی وَالِدَیهِ حُبّاً لَهُمَا عِبَادَهٌ [تحف العقول ، ص46.]

6- نگاه به برادر دینی :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : النظر إلى الأخ

یوده فی الله عز و جل عباده [مجموعه ورام ، ج2 ، ص175.]

7- نگاه به عالم :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : النَّظَرُ إِلَى الْإِمَام المقسطِ عِبَادَهُ النظر [عده الداعی ، ص189.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : النظر إلى العالم عباده [عده الداعی ، ص189.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : البكاء من خيفه الله للبعد عن الله عباده العارفين [غرر الحكم ، ص192.]

6. صله رحم

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيمَ (ع) لرجلما تصنع قال أتعبد قال فمن يعود عليک قال أخی قال أخوک أعبد منک [مجموعه ورام ، ج1 ، ص65.]

7. انتظار

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أفضل العباده انتظار الفرج [كمال الدين ، ج1 ، ص287.]

8. صدقه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لضربه على يوم الخندق أفضل من عباده الثقلين [إقبال الأعمال ، ص467.]

سقایی ، کمک به عیال واران ، چشم پوشی از خطاها :

روی أن جبرئيل (ع) : قال يا محمد لو كانت عبادتنا على وجه الأرض لعملنا ثلاث خصال سقی الماء للمسلمين و إغاثه أصحاب العيال و ستر الذنوب [مجموعه ورام ، ج1 ، ص39.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إن من العباده لين الكلام و إفشاء السلام [غرر الحكم ، ص215.]

9. انجام هر عمل ثواب ، هر چند جزئی وانجام ندادن هر گناه هر چند کوچک باشد؛

زیراچه بسا عمل کوچکی مورد رضای الهی قرار گیرد وموجب نجات شود .و گناه صغیره ای موجب غضب الهی شده وانسان مستحق عذاب شود.

4. انجام عبادت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ قَوْماً عَبَدُوا اللَّهَ

رَغْبَةً فَتِلْک عِبَادَهُ التُّجَّارِ وَ إِنَّ قَوْماً عَبَدُوا اللَّهَ رَهْبَةً فَتِلْک عِبَادَهُ الْعَبِيدِ وَ إِنَّ قَوْماً عَبَدُوا اللَّهَ شُكراً فَتِلْک عِبَادَهُ الْأَحْرَارِ [نهج البلاغه ، حكمت 237.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْعُبَّادَ ثَلَاثَهٌ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَوْفاً فَتِلْک عِبَادَهُ الْعَبِيدِ وَ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَى طَلَبَ الثَّوَابِ فَتِلْک عِبَادَهُ الْأُجَرَاءِ وَ قَوْمٌ عَبَدُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ حُبّاً لَهُ فَتِلْک عِبَادَهُ الْأَحْرَارِ وَ هِی أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ [كافى ، ج2 ، ص84.]

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : إنى لأكره أن أعبد الله لا غرض لى إلا ثوابه فأكون كالعبد الطمع المطيع إن طمع عمل و إلا لم يعمل و أكره أن أعبده لخوف عقابه فأكون كالعبد السوء إن لم يخف لم يعمل قيل فلم تعبده قال لما هو أهله بأياديه على و إنعامه [مجموعه ورام ، ج2 ، ص108.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَيسَ الْعِبَادَهُ هِی السُّجُودَ وَ الرُّكوعَ إِنَّمَا هِی طَاعَهُ الرِّجَالِ مَنْ أَطَاعَ الْمَخْلُوقَ فِی مَعْصِيهِ الْخَالِقِ فَقَدْ عَبَدَهُ [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص155.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ أَصْغَى إِلَى نَاطِقٍ فَقَدْ عَبَدَهُ فَإِنْ كانَ النَّاطِقُ يودِّی عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَدْ عَبَدَ اللَّهَ وَ إِنْ كانَ النَّاطِقُ يودِّی عَنِ الشَّيطَانِ فَقَدْ عَبَدَ الشَّيطَانَ [كافى ، ج6 ، ص434.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ عَبَدَ الدِّينَارَ وَ الدِّرْهَمَ [كافى ، ج2 ، ص270.]

عَنْ أَبِی بَصِيرٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ اتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللّهِ فَقَالَ أَمَا

وَ اللَّهِ مَا دَعَوْهُمْ إِلَى عِبَادَهِ أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ دَعَوْهُمْ إِلَى عِبَادَهِ أَنْفُسِهِمْ لَمَا أَجَابُوهُمْ وَ لَكنْ أَحَلُّوا لَهُمْ حَرَاماً وَ حَرَّمُوا عَلَيهِمْ حَلَالًا فَعَبَدُوهُمْ مِنْ حَيثُ لَا يشْعُرُونَ [كافى ، ج2 ، ص398.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَحَبَّ الدِّينَارَ وَ الدِّرْهَمَ فَهُوَ عَبْدُ الدُّنْيا [خصال صدوق ، ج1 ، ص113.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : العباده مع أكل الحرام كالبناء على الرمل [عده الداعى ، ص153.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن لله ملكا ينادى على بيت المقدس كل ليله من أكل حراما ما لم يقبل الله منه صرفا و لا عدلا و الصرف النافله و العدل الفريضه [بحار الأنوار ، ج100 ، ص16.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ أَرْبَعٍ لَمْ يقْبَلْ مِنْهُ فِى أَرْبَعٍ مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ غُلُولٍ أَوْ رِبًا أَوْ خِيانَهٍ أَوْ سَرِقَهٍ لَمْ يقْبَلْ مِنْهُ فِى زَكاهٍ وَ لَا صَدَقَهٍ وَ لَا حَجٍّ وَ لَا عُمْرَهٍ [أمالى صدوق ، ص442.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : آفَهُ الْعِبَادَهِ الْفَتْرَهُ [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص371.]

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللَّهُمَّ أَسْأَلُک من العباده أنشطها [بحار الأنوار ، ج91 ، ص155.]

5. فرصت عبادت

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إن الليل و النهار يعملان فيک فاعمل فيهما و يأخذان منک فخذ منهما [غرر الحكم ، ص151.]

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الدنيا ساعه فاجعلوها طاعه [بحار الأنوار ، ج74 ، ص166.]

3- إِنَّ أَرْضِى واسِعَهٌ فَإِياى فَاعْبُدُونِ [عنكبوت/56.]

6. عبادت باطل

1- أَ

تَعْبُدُونَ ما تَنْحِتُونَ [صافات/95.]

2- أَ لَمْ أَعْهَدْ إِلَيكمْ يا بَنِى آدَمَ أَنْ لا تَعْبُدُوا الشَّيطانَ [يس/60.]

3- وَ جَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَ الْخَنازِيرَ وَ عَبَدَ الطّاغُوتَ [مائده/60.]

4- ما كانَ لِبَشَرٍ أَنْ يوتِيهُ اللّهُ الْكتابَ وَ الْحُكمَ وَ النُّبُوَّةَ ثُمَّ يقُولَ لِلنّاسِ كونُوا عِباداً لِى مِنْ دُونِ اللّهِ [آل عمران/79.]

5- كلاّ سَيكفُرُونَ بِعِبادَتِهِمْ وَ يكونُونَ عَلَيهِمْ ضِدًّا (در قيامت معبودها ضد عابدند ، تفسير نمونه) [مريم/82.]

6- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَيسَ الْعِبَادَهُ هِى السُّجُودَ وَ الرُّكوعَ إِنَّمَا هِى طَاعَهُ الرِّجَالِ مَنْ أَطَاعَ الْمَخْلُوقَ فِى مَعْصِيهِ الْخَالِقِ فَقَدْ عَبَدَهُ [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص155.]

7- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ أَصْغَى إِلَى نَاطِقٍ فَقَدْ عَبَدَهُ [كافى ، ج6 ، ص434.]

8- جمادپرستى ، نژادپرستى ، هواپرستى ، مال پرستى ، جن پرستى ، بت پرستى ، علم پرستى ، شهوت پرستى ، وطن پرستى ، خود پرستى ، حيوان پرستى و... همه عبادت باطل است.

9- البته انگيره هاى عبادت باطل ،

تقليد.

جهل.

عزت خواهى ، نصرت خواهيوَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّهِ آلِهَةً لِيكونُوا لَهُمْ عِزًّا [مريم/81.]

وَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ ينْصَرُونَ [يس/74.]

ترس و تحقير شدن

نرسيدن صداى حق و هدايت

10- قرآن زیر بنای عبادت و انگیره و تفکر را به هم می زند و می فرماید :

اگر توقع یاری داریأَنَّ الْقُوَّهَ لِلّهِ جَمِیعاً [بقره/165.]

اگر عزت می خواهیفَلِلّهِ الْعِزَّهُ جَمِیعاً [فاطر/10.]

اگر رزق می خواهیلا یمْلِکونَ لَکمْ رِزْقاً [عنکبوت/17.]

اگر امیدی داریلا یمْلِک لَکمْ ضَرًّا وَ لا نَفْعاً [مائده/76.

]

اگر خیال می کنی مهم است.عباد لکم نفعا و لا ضرا [مائده ، 76.]

اگر خیال می کنی مهم استعِبادٌ أَمْثالُکمْ [اعراف/194.]

اگر فکر می کنی در قیامت نجات می دهندکلاّ سَیکفُرُونَ بِعِبادَتِهِمْ وَ یکونُونَ عَلَیهِمْ ضِدًّا [مریم/82.]

اگر به خاطر تقلید استلَقَدْ کنْتُمْ أَنْتُمْ وَ آباوکمْ فِی ضَلالٍ مُبِینٍ [انبیاء/54.]

اگر ترس استفَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ إِنَّما تَقْضِی هذِهِ الْحَیاةَ الدُّنْیا [طه/72.]

... خلاصهلِلّهِ الأَْمْرُ جَمِیعاً [رعد/31.]

از همه گذشته هیچ گونه استدلال منطقی در کار نیست : وَ یعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ ما لَمْ ینَزِّلْ بِهِ سُلْطاناً [حج/71.]

و بالاخره غیر خدا :

یا وجود نداردإِنَّما تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ أَوْثاناً وَ تَخْلُقُونَ إِفْکاً [عنکبوت/17.]

یا کارآئی ندارند. یا اگر دارند کارآئی منفی یا موقت یا همراه منت یا بر اساس هوس و... دارند.

3. آفات عبادت

1. عجب

1- قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ عَبِّدْنِی لَک وَ لَا تُفْسِدْ عِبَادَتِی بِالْعُجْبِ [صحیفه سجادیه ، دعای 20]

2. حسد

2- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ الْحَسَدَ لَیأْکلُ الْإِیمَانَ کمَا تَأْکلُ النَّارُ الْحَطَبَ [کافی ، ج2 ، ص306.]

3. منت

3- لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِكمْ بِالْمَنِّ وَ الأْذى [بقره/264.]

4. فسق

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : دَخَلَ رَجُلَانِ الْمَسْجِدَ أَحَدُهُمَا عَابِدٌ وَ الْآخَرُ فَاسِقٌ فَخَرَجَا مِنَ الْمَسْجِدِ وَ الْفَاسِقُ صِدِّيقٌ وَ الْعَابِدُ فَاسِقٌ وَ ذَلِک أَنَّهُ يدْخُلُ الْعَابِدُ الْمَسْجِدَ مُدِلًّا بِعِبَادَتِهِ يدِلُّ بِهَا فَتَكونُ فِكرَتُهُ فِی ذَلِک وَ تَكونُ فِكرَهُ الْفَاسِقِ فِی التَّنَدُّمِ عَلَی فِسْقِهِ وَ يسْتَغْفِرُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ مِمَّا صَنَعَ مِنَ الذُّنُوبِ [كافی ، ج2 ،

ص314.]

5. عادت

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أسوأ الناس حالا من انقطعت مادته و بقيت عادته [غرر الحكم ، ص322.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : بَينَا رَسُولُ اللَّهِ (ص) جَالِسٌ فِی الْمَسْجِدِ إِذْ دَخَلَ رَجُلٌ فَقَامَ یصَلِّی فَلَمْ یتِمَّ رُکوعَهُ وَ لَا سُجُودَهُ فَقَالَ (ص) نَقَرَ کنَقْرِ الْغُرَابِ لَئِنْ مَاتَ هَذَا وَ هَکذَا صَلَاتُهُ لَیمُوتَنَّ عَلَی غَیرِ دِینِی [کافی ، ج3 ، ص268.]

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَغْتَرُّوا بِصَلَاتِهِمْ وَ لَا بِصِیامِهِمْ فَإِنَّ الرَّجُلَ رُبَّمَا لَهِجَ بِالصَّلَاهِ وَ الصَّوْمِ حَتَّی لَوْ تَرَکهُ اسْتَوْحَشَ وَ لَکنِ اخْتَبِرُوهُمْ عِنْدَ صِدْقِ الْحَدِیثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ [کَافی ، ج2 ، ص104.]

3- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَنْظُرُوا إِلَی طُولِ رُکوعِ الرَّجُلِ وَ سُجُودِهِ فَإِنَّ ذَلِک شَیءٌ اعْتَادَهُ فَلَوْ تَرَکهُ اسْتَوْحَشَ لِذَلِک وَ لَکنِ انْظُرُوا إِلَی صِدْقِ حَدِیثِهِ وَ أَدَاءِ أَمَانَتِهِ [کافی ، ج2 ، ص105.]

4. غرض از عبادت

1. عبودیت

1- إِنَّ الدِّینَ عِنْدَ اللّهِ الإِسْلامُ [آل عمران/19.]

2- ابلیس 6 هزار سال عبادت کرد ولی عبودیت نداشت

3- فَلا وَ رَبِّک لا یومِنُونَ حَتّی یحَکمُوک فِیما شَجَرَ بَینَهُمْ [نساء/65]

4- سُئِلَ الصَّادِقُ (ع) عَنْ حقیقه العبودیه قال ثلاثه أشیاء أن لا یری العبد لنفسه فیما خوله الله إلیه ملکا لأن العبید لا یکون لهم ملک یرون المال مال الله یضعونه حیث أمرهم الله تعالی به و لا یدبر العبد لنفسه تدبیرا و جمله اشتغاله فیما أمره الله تعالی به و نهاه عنه فإذا لم یر العبد لنفسه فیما خوله الله تعالی ملکا هان علیه الإنفاق فیما أمره الله تعالی أن ینفق فیه و إذا فوض العبد

تدبیر نفسه علی مدبره هان علیه مصائب الدنیا و إذا اشتغل العبد بما أمره الله تعالی و نهاه لا یتفرغ منهما إلی المراء و المباهاه مع الناس فإذا أکرم الله العبد بهذه الثلاث هان علیه الدنیا و إبلیس و الخلق و لا یطلب الدنیا تکاثرا و تفاخرا و لا یطلب عند الناس عزا و علوا و لا یدع أیامه باطلا فهذا أول درجه المتقین قال الله تعالیتِلْک الدّارُ الْآخِرَهُ نَجْعَلُها لِلَّذِینَ لا یرِیدُونَ عُلُوًّا فِی الْأَرْضِ وَ لا فَساداً وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقِینَ [قصص-83] [مشکاه الأنوار ، ص325.]

5- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : غایه الإسلام التسلیم [غرر الحکم ، ص84.]

6- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أعجب بمن یدعی العبودیه لله کیف ینازعه فی مقدوراته [مصباح الشریعه ، ص182.]

7- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عِبَادَ اللَّهِ أَنْتُمْ کالْمَرْضَی وَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِینَ کالطَّبِیبِ فَصَلَاحُ الْمَرْضَی فِیمَا یعْلَمُهُ الطَّبِیبُ وَ یدَبِّرُهُ بِهِ لَا فِیمَا یشْتَهِیهِ الْمَرِیضُ وَ یقْتَرِحُهُ أَلَا فَسَلِّمُوا لِلَّهِ أَمْرَهُ تَکونُوا مِنَ الْفَائِزِینَ [عده الداعی ، ص37.]

8- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) رب متنسک و لا دین له [غرر الحکم ، ص199.]

2. الطاف الهی براساس عبودیت

1- سُبْحانَ الَّذِی أَسْری بِعَبْدِهِ [اسراء/1.]

2- الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِی أَنْزَلَ عَلی عَبْدِهِ الْکتابَ [کهف/1.]

3- فَوَجَدا عَبْداً مِنْ عِبادِنا آتَیناهُ رَحْمَهً مِنْ عِنْدِنا وَ عَلَّمْناهُ مِنْ لَدُنّا عِلْماً [کهف/65.]

4- تَبارَک الَّذِی نَزَّلَ الْفُرْقانَ عَلی عَبْدِهِ [فرقان/1.]

5- فَأَوْحی إِلی عَبْدِهِ ما أَوْحی [نجم/10.]

6- ذِکرُ رَحْمَتِ رَبِّک عَبْدَهُ زَکرِیا [مریم/2.]

3.

عبادت وبندگی

1- عبادت مخصوص خداوند : وَ قَضى رَبُّکَ أَلاّ تَعْبُدُوا إِلاّ إِياهُ [اسراء/23.]

2- عبادت سرلوحه دعوت انبياء : وَ إِلى عادٍ أَخاهُمْ هُوداً قالَ يا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّهَ [اعراف/65.]

وَ إِلى ثَمُودَ أَخاهُمْ صالِحاً قالَ يا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّهَ [اعراف/73.]

وَ إِلى مَدْيَنَ أَخاهُمْ شُعَيباً قالَ يا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّهَ [اعراف/85.]

3- صراط مستقيم در پرتو عبادت خداوند : إِنَّ اللّهَ هُوَ رَبِّى وَ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هذا صِراطٌ مُسْتَقِيمٌ [زخرف/64.]

4- علت ورود به جهنم استكبار از عبادت : إِنَّ الَّذِينَ يسْتَكبِرُونَ عَنْ عِبادَتِى سَيدْخُلُونَ جَهَنَّمَ داخِرِينَ [غافر/60.]

5- عدم استكبار و خستگى فرشتگان از عبادت : وَ مَنْ عِنْدَهُ لا يسْتَكبِرُونَ عَنْ عِبادَتِهِ وَ لا يسْتَحْسِرُونَ [انبيا/19.]

6- سرزنش از عبادت غير خداوندأَ فَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ ما لا ينْفَعُكمْ شَيئاً وَ لا يضُرُّكمْ [انبياء/66.]

أَ تَعْبُدُونَ ما تَنْحِتُونَ [صافات/95.]

7- عبادت شرط امامت :

وَ جَعَلْناهُمْ أَئِمَّةً يهْدُونَ بِأَمْرِنا وَ أَوْحَينا إِلَيهِمْ فِعْلَ الْخَيراتِ وَ إِقامَ الصَّلاهِ وَ إِيتاءَ الزَّكاهِ وَ كانُوا لَنا عابِدِينَ [انبياء/73.]

8- معراج پيامبر اكرم (ص) در پرتو عبادت : سُبْحانَ الَّذِى أَسْرى بِعَبْدِهِ لَيلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الأَقْصَى [اسراء/1.]

9- عبادت هدف خلقت و آفرينش : وَ ما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الإِنْسَ إِلاّ لِيعْبُدُونِ [ذاريات/56.]

نشانه های بندگی خداوند :

1- شکر : وَ اشْکرُوا لِلّهِ إِنْ کنْتُمْ إِیاهُ تَعْبُدُونَ [بقره/172.]

2- سجده : وَ اسْجُدُوا لِلّهِ الَّذِی خَلَقَهُنَّ إِنْ کنْتُمْ إِیاهُ تَعْبُدُونَ [فصلت/37.]

3- صبر :

فَاعْبُدْهُ وَ اصْطَبِرْ لِعِبادَتِهِ [مریم/65.]

وَ عِبادُ الرَّحْمنِ الَّذِینَ یمْشُونَ عَلَی الأَْرْضِ هَوْناً [فرقان/63.]

5. فلسفه عبادت

1. شخصی

تطهیر ذات و روح انسان (تکبر)

دوری از آفات و لغزشهای روانی : أَلا بِذِکرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ [رعد/28.]

تکامل انسان از حیوانیت و ربوبیت «عبدی اطعنی»

شکر گزاری و احترام

هدف دار شدن

محتاج بودن

مسئوولیت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِی التَّوْرَاهِ مَکتُوبٌ یا ابْنَ آدَمَ تَفَرَّغْ لِعِبَادَتِی أَمْلَأْ قَلْبَک غِنًی [کافی ، ج2 ، ص83.]

پیامبر (ص)

یقول ربکم : یابن آدم تفرغ لعبادتی املأ قلبک غنی

و املأ یدیک رزقا

اثرات ترک عبادت : فقر ، سرگرم دنیاشدن

یابن آدم لا تباعد منی فاملا قلبک فقراو املا یدیک شغلا [میزان الحکمه ، 11308.]

ما يرِيدُ اللّهُ لِيجْعَلَ عَلَيكمْ مِنْ حَرَجٍ وَ لكنْ يرِيدُ لِيطَهِّرَكمْ وَ لِيتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيكمْ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [مائده/6.]

امام سجاد (ع) در جواب این که چرا عبادت می کنی فرمودند :

لِمَا هُوَ أَهْلُهُ بِأَيادِيهِ عَلَى وَ إِنْعَامِهِ [تفسير الإمام العسكرى ، ص328.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى يا عِبَادِى الصِّدِّيقِينَ تَنَعَّمُوا بِعِبَادَتِى فِى الدُّنْيا فَإِنَّكمْ تَتَنَعَّمُونَ بِهَا فِى الآخِرَهِ [كافى ، ج2 ، ص83.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِى نَفَعَكمْ بِمَوْعِظَتِهِ وَ وَعَظَكمْ بِرِسَالَتِهِ وَ امْتَنَّ عَلَيكمْ بِنِعْمَتِهِ فَعَبَّدُوا أَنْفُسَكمْ لِعِبَادَتِهِ وَ اخْرُجُوا إِلَيهِ مِنْ حَقِّ طَاعَتِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 198.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إذا أحب الله عبدا ألهمه حسن العباده [غرر الحكم ، ص198.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ما تقرب متقرب بمثل عباده الله [غرر الحكم ، ص199.

[

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العباده فوز [غرر الحكم ، ص198.]

2. اجتماعی

احساس مسوولیت (امر به معروف و نهی از منکر) .

تقویت روح همکاری و همیاری و دوستی (زکات و انفاق)

وحدت و اتحاد (حج و روزه و جماعات)

مساوات (حج) .

6. اثرات ترک عبادت

1. فقر وسرگرم دنیا شدن

اثرات ترک عبادت : فقر و سرگرم دنیا شدن

یابن آدم لا تباعد منی فاملا قلبک فقراو املا یدیک شغلا [میزان الحکمه ، 11308.]

فرصت عبادت :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تفرغوا لطاعه الله و عبادته قبل أن ینزل بکم من البلاء ما یشغلکم عن العباده [مجموعه ورام ، ج2 ، ص119.]

2. قساوت قلب

ب : اثرات ترک عبادت

1- قساوت قلب

فإن قال قائل فلم تعبدهم قیل لئلا یکونوا ناسین لذکره و لا تارکین لأدبه و لا لاهین عن أمره و نهیه إذا کان فیه صلاحهم و قوامهم فلو ترکوا بغیر تعبد لطال علیهم الأمد فقست قلوبهم [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص103.]

3. سستی در عبادت

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إن لله عقوبات فی القلوب و الأبدان ضنک فی المعیشه و وهن فی العباده و ما ضرب عبد بعقوبه أعظم من قسوه القلب [تحف العقول ، ص296.]

قَالَ عِیسَی ابْنُ مَرْیمَ (ع) : أن الدابه إذا لم ترکب تمتهن و تصعب و تغیر خلقها کذلک القلوب إذا لم ترق بذکر الموت و نصب العباده تقسو و تغلظ [عده الداعی ، ص106.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ترک العباده یقسی القلب ترک الذکر یمیت النفس [مجموعه ورام ، ج2 ، ص119.]

7. صفات نماز

نماز هجرت از خود به سوی خدا ، نماز عروج صالحان به سوی خدا ، مروارید عشق در صدف ذکر نهفته است ، نماز اعلام نیاز به رازق بی انتها ، نماز بیان راز به محرم اسرار ، نماز زلال ترین شبنم شقایق ایمان ، نماز سیراب کردن

جان از زلال ترین چشمه هاست. نماز خوشبوترین ، شکوفه ایمان ، نماز شکوه ایمان در سیمای مؤمن ، به باران نماز جان تشنه را سیراب کن ، دهانتان را با نماز معطر سازید ، زندگی زیباست ، با نماز زیباتر ، نماز طلوع بندگی از مشرق زندگی ، نماز پوشیدن جامه یک رنگ بندگی ، با شبنم وضو ساز تابوی گلهای ایمان را احساس کنی ، نماز شکستن بتها است ، نماز زمزمه عارفانه ترین غزلها ، نماز سیری است در مقابل گناه ، نماز سیر در عالم معنی ، نماز یعنی فناء خود و لقاء دوست ، نماز جوهره بندگی ، نماز شنا در اقیانوس نور است ، نماز انس با معبود ، نماز پرواز در سبزترین کرانه ایمان ، نماز حیات جانها ، نماز روشنی دل است در ظلمت گناه ،

نماز پاک ترین آئینه ایمان ، شکوفه نماز بر لبهایت پایدار باد ، نماز بهشت خلوت انس ، نماز دل سپردن به خدا ، نماز پرواز از عالم معاصی به ساحت الهی ، در چشمه نماز جان را بشوی ، با نماز راز دل به دل دار گوی ، هدیه نماز به شما شوق ایمان است ، زندگی با یاد خدا زیباست ، نماز گنجینه خوبیها.

اول نماز بعدا نیاز ، نماز پیوند ملک به ملکوت ، نماز ستیز با پلیدیها ، نماز مکمل ایمان ، نماز باران رحمت الهی ، نماز بهای بهشت ، نماز الفبای رستگاری ، نماز کوبنده شیطان ها ، نماز معدن نیکی ها ، نماز پیکار با شیطان و پیمان با خدا ، غبار گناه را بازلال نماز از تن بشوی

، نماز کلید بهشت ، نماز یعنی آرامش دنیا و آسایش آخرت ، نماز نسیم خوش بهشت ، آرامش امروز ، آسایش فردا فقط با نماز ، نماز تجلی گاه ایمان ، نماز تعهد عملی مسلمانان ، دل به یاد خدا زنده دار ، نماز اظهار عشق است به محضر دوست ، نماز لبیک گفتن به خداست ، نماز رهایی از قفس نفس و پرواز به سوی حق ، نماز بیان حدیث فراق ، نماز پرواز روح از ملک به ملکوت. نماز طهارت روح ، نماز شکستن قفس تن و پرواز به سوی نور ، نماز سنت پیامبران ، نماز معبر فیض الهی ، نماز محبوب رسول خدا (ص) ، نماز مطلوب اهل دل ، نماز سیمای دین ، نماز بازگشت از لوث معاصی به فطرت الهی ، نماز بهترین هدیه شما به فرزندانتان است ، نماز خروج از منزلگاه خاکی به تجلی گاه پاکی ، نماز هنگامه دیدار با دل دار ، نماز معراج ملکوت ، نماز درخشنده ترین مروارید دریای بندگی ، نماز مایه رشد و کمال ، نماز گشوده شدن درهای آسمان به روی خاکیان ، نماز فریاد عشق است ، نماز انیس پارسایان و مونس عارفان ، نماز پیام امید در اوج ناامیدی ها ، نماز پیام توحید و ندای وفاداری ، نماز طور سینای عبودیت نماز پل ارتباط بین زمین با آسمانها ، نماز هدیه خدا به انسان ، نماز وعده گاه دیدار ، نماز درچه ای است به سوی ملکوت ، نماز خروج از ناسوت و عروج به ملکوت ، نماز رمز صداقت قلب عاشقان ، نماز استمرار دوستی با خدا

، نماز تابش نور معرفت برآئینه دل مومن ، نماز رسیدن به ساحل رضایت الهی ، نماز رهایی از خود با جاذبه عشق خدا ، نماز راه یافتن به حریم یار ، نماز پرواز از خاک به افلاک ، نماز سرچشمه انوار الهی ، نماز تجدید پیمان با معبود ، نماز ذوب کردن دل در آتش عشق الهی ، نماز نیاز به درگاه بی نیاز ، نماز طواف دل در حریم کعبه هستی ، نماز لبیک به دعوت حق ، نماز میزان عبودیت ، نماز بیمه نامه روح در مقابل گناه ، نماز جامه سبز آزادگی ونماز...

1. عبد العظیم حسنی (ره)

1. جستاری از زندگی عبد العظیم حسنی (ره)

در سال 200 هجری در مدینه به دنیا آمد و مرحوم صدوق درباره اش نوشته : کان عبدالعظیم الحسنی عابدا ورعا مرضیادر زمان خفقان حکومت عباسی از مدینه به بغداد و سامراء مهاجرت کرد و با روش تقیه به تعلیم و تعلّم مکتب جعفری همت گماشت.

در مقام علمی به جایی رسید که حضرت هادی (ع) مسائل حلال و حرام را به او مراجعه می داد.

حضرت عبدالعظیم (ع) سه امام را درک کرد. امام جواد (ع) ، امام هادی (ع) و امام عسکری (ع) .

در سال 250 از سامراء به ایران و به بهانه زیارت مزار حضرت رضا (ع) مهاجرت کرد و در شهر ری اقامت کرد. روزها روزه می گرفت و شب ها به نماز و تعلیم و تعلّم فقه جعفری می پرداخت و به زیارت قبر حضرت حمزه فرزند موسی بن جعفر (علیهم السلام) می رفت.

به عقیده شیخ صدوق حضرت حمزه (ع) و حضرت عبدالعظیم (ع) در این محل شهید شده اند.

در سال 252 حضرت در

همان مسجدی که اکنون آستانه مقدسه است ، دفن شد.

منبع : [تاریخ چهارده معصوم (علیهم السّلام) ، عمادزاده ، ص380.]

علامه حلی ره در مورد او بیان می دارد : عبد العظیم بن عبد الله بن علی بن الحسن بن زید بن الحسن بن علی بن أبی طالب علیه السلام أبو الأسقم ، له کتاب خطب أمیر المؤمنین علیه السلام کان عابدا ورعا ، له حکایه تدل علی حسن حاله ، ذکرناها فی کتابنا الکبیر. قال محمد بن بابویه إنه کان مرضیا [رجال العلامه الحلی ، ص130.]

عبدالعظیم حسنی از امام رضا (ع) نقل می کند : خداوند ملکی را موکل گردانیده هر شب آخر شب و شب جمعه از اوّل شب ندا درمی دهد آیا درخواست کننده ای هست تا جوابش را بدهم ، آیا توبه کننده ای هست تا توبه اش را بپذیرم. آیا استغفارکننده ای هست تا او را ببخشمیا طَالِبَ الْخَیرِ أَقْبِلْ وَ یا طَالِبَ الشَّرِّ أَقْصِرْو تا طلوع فجر مردم را می خواند. [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص421.]

2. عرضه عقائد برامام هادی (ع)

صدوق در توحید و اکمال الدّین نقل می کند از عبدالعظیم حسنی (ع) که خدمت مولایم امام هادی (ع) رسیدیم. چون مرا دید ، فرمود : مَرْحَباً بِک یا أَبَا الْقَاسِمِ أَنْتَ وَلِینَا حَقّاًگفتم یابن رسول الله (ص) می خواهم دین خودم را بر شما عرضه کنم. اگر پسندیده باشد ، در آن ثابت بمانم تا خدا را ملاقات کنم. فرمود : «بگو» عبدالعظیم تمام عقایدش را گفت و به توحید و نبوّت و معاد اقرار کرد و امامان را یکی پس از دیگری نام برد تا رسید به نام امام هادی

(ع) . حضرت فرمود : بعد از من پسرم حسن (ع) و بعد از او پسرش مهدی (ع) که از نظرها پنهان خواهد بود ، امام هستندعبدالعظیم (ع) به این دو امام هم اقرار کرد و گفت : اقرار می کنم دوست آنها ، دوست خدا و دشمن آنان دشمن خدا؛ اطاعتشان اطاعت خدا و معصیتشان معصیت خدا است؛ معراج حق است؛ سؤال قبر حق است؛ بهشت و دوزخ حق است؛ صراط حق است؛ میزان حق است؛ قیامت خواهد آمد و شکی در آن نیست. آنگاه فرائض عملیه را شمرد.

نماز و زکات و صوم و حج و جهاد و امر به معروف و نهی از منکر.

امام هادی (ع) فرمود : یا أَبَا الْقَاسِمِ هَذَا وَ اللَّهِ دِینُ اللَّهِ الَّذِی ارْتَضَاهُ لِعِبَادِهِ فَاثْبُتْ عَلَیهِ ثَبَّتَک اللَّهُ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ فِی الْآخِرَهِ [توحید صدوق ، ص81.]

جالب این است که بعدا علمای شیعه بر مبنای همین اقرارات چهارچوب بحث های اصول عقاید را پی ریزی کردند.

3. بعضی از کرامات عبد العظیم حسنی (ره)

به روایت نجاشی : حضرت عبدالعظیم (ع) از خلیفه عباسی گریخت و در شهر ری در سردابی در خانه مردی از شیعیان در «سکه الموالی» مخفی شد و در آنجا به عبادت خداوند مشغول ، روزها روزه و شب ها به نماز می ایستاد و پنهان بیرون می آمد تا این که اکثر مردم ری او را شناختند.

شخصی از شیعیان ، پیامبر (ص) را در خواب دید که فرمود در ری از فرزندان مرا از سکه الموالی برخواهند داشت و مدفون خواهند کرد؛ نزد درخت سیب در باغ عبدالجبّار بن عبدالوهّاب. آن شخص به قصد

خرید آن مکان پیش صاحب باغ آمد. وقتی صاحب باغ جریان را فهمید ، آن درخت و آن باغ را وقف کرد تا سید و سایر شیعیان در آنجا اموات را دفن نمایند.

وقتی خواستند او را غسل دهند در پیراهنش رقعه ای یافتند که نوشته بود : منم ابوالقاسم عبدالعظیم ، پسر عبدالله ، پسر علی ، پسر حسن ، پسر زید ، پسر امام حسن (ع) ، پسر علی ابن ابی طالب (علیهم السلام)

ابن بابویه و ابن قولویه به سند معتبر روایت کرده اند که مردی از اهل ری به خدمت حضرت امام علی النّقی (ع) رفت. حضرت از او پرسید : کجا بودی؟ عرض کرد : به زیارت امام حسین (ع) رفته بود ، حضرت فرمودند : هرکس زیارت کند قبر عبدالعظیم (ع) را که نزد شماست ، هر آینه مثل کسی بود که زیارت امام حسین (ع) کرده باشد.

منبع : [سرزمین کرامت ، تألیف آستانه عبدالعظیم (ع) ، ص54 و 55.]

مرحوم حضرت آیه الله العظمی مرعشی نجفی در دوران طلبگی پس از آنکه مقطعی از درسش را در نجف به پایان می برد به تهران می آید و مقدمات ازدواج ایشان فراهم می گردد. دختری معرفی شده و به خواستگاری می روند. پدر دختر شرطی را برای داماد مطرح می کند و آن اینکه : یک جفت گوشواره ، 4 عدد النگو ، 2 عدد پیراهن ، 2 قوّاره چادری و 2 جفت کفش باید تهیه کند. گرچه درخواست ، چندان سخت نبود ولکن برای ایشان تهیه همین مقدار هم مقدور نبود.

ایشان ناامید از انجام شرط عازم قم می شود امّا قبل از حرکت به قصد زیارت

عبدالعظیم (ع) در شهر ری توقف می کند و پس از توقفی در صحن ، مشکل را با حضرت در میان می گذارد و با حالی دل شکسته زار زار می گرید و عبایش را روی صورتش می کشد.

چند لحظه بعد کسی دست روی شانه اش می گذارد و آرام می گوید آقا بسته تان را بردارید تا خدای نکرده کسی نبرد. ایشان ناراحت از اینکه او را از چنین حالی بیرون آورده ، نگاه می کند ، بسته جلوی پایش افتاده است. ابتدا اعتنایی نمی کند ، ولی بعد بسته را می گشاید. درون بسته این اشیاء به طور مرتب چیده شده بود : 2 جفت کفش زنانه ، 2 قواره چادری ، 2 عدد پیراهن ، 4 عدد النگوی طلا و یک جفت گوشواره

منبع : [سرزمین کرامت ، تألیف آستانه عبدالعظیم (ع) ، ص43 و 44.]

یکی از خدّام می گوید : در عالم خواب دیدم حضرت عبدالعظیم (ع) رویش را از من برگردانید و بعد با لحنی قاطع فرمود : سید محمد صبح به آستانه نیا. وقتی از خواب بیدار شدم آماده رفتن به حرم شدم که درب خانه به صدا درآمد. خادم تولیت حرم بود. گفت آقا متولی باشی گفته کلید را از شما بگیرم و بگویم به آستانه نیایید. بی اختیار انگار کسی به من گفت عازم مشهد شو و آن وجود را واسطه قرار ده.

آفتاب تازه طلوع کرده بود ، با کاروانی همراه عیال و کودکانم عازم شدیم. چهل روز در مشهد مقیم بودم. هر شب از حضرت التماس می کردم که شفاعت کند. در عالم خواب دیدم وارد حرم حضرت عبدالعظیم (ع) شدم و آقا با تبسمی فرمود : آقا

سید محمد حرکت کن به سمت آستانه.

اقامت طولانی توشه سفر را به پایان برده بود. به راه افتادم تا شاید همشهری و آشنایی بیابم و قرض کنم. در این هنگام یکی از کسبه بازار سرشور مرا صدا زد و نامم را پرسید و محل سکونتم را.

مرا به داخل مغازه برد و بدون مقدمه 50 تومان دودستی در مقابل من قرار داد. بعد از خودداری من ، گفت این پول از آن توست. دیشب آقا علی بن موسی الرّضا (علیهما السّلام) امر فرمود ، بلاعوض به شما بپردازم تا به وطن برگردی. روز سوم که به شهر ری رسیده بودم ، خادم متولی باشی خبر داد که خود متولی باشی می آید. بعد از ورود ، به من گفت : آقا سید محمد مبادا از من دلگیر شده باشی. آن پیک من به دستور مستقیم حضرت بود و حالا هم به دستور

ایشان آمده ام تا کلید را تحویل دهم.

پرونده قبل و ماجرا را بررسی کردم. به نکته اصلی پی بردم. آن روز عصر (جمعه) برای تجدید وضو از حرم به منزل رفتم ، درب خانه باز بود و من سرزده داخل شدم. خاله ام در حیاط مشغول رخت شویی بود که چشمم به سینه خاله ام افتاد و همه آنچه بر سرم آمده بود ، به خاطر همان نگاه بود. [سرزمین کرامت ، ص65 و 66.]

1. عبدالله بن عباس بن عبد المطّلب

1. تاریخ اسلام

ابن عباس می گوید : قریش به لات و منات و عزّی قسم خوردند که پیامبر (ص) را ترور کنند ، فاطمه (س) خدمت پیامبر (ص) رسید در حالی که گریه می کرد و قضیه را برای پدرش نقل کرد و سختی آنقدر بالا

گرفت تا ناچار پیامبر (ص) در شعب ابی طالب در محاصره قرار گرفت و هر لحظه منتظر هجوم مشرکین بودند در حالی که مردم هم از ارتباط منع شده بودند. آنقدر بچه ها گرسنگی کشیدند که صدای گریه آنها به اهل مکه می رسید و فاطمه (س) در میان مشکلات و سختی ها کودکی را می گذراند و رشد می کرد. [فاطمه من المهد ، ص144]

عبدالله بن عباس بن عبدالمطلب پسر عموی رسول خدا (ص) و امیرالمؤمنین علی (ع) و از دوستان و شاگردان آن حضرت است که در علم تفسیر و تأویل و فقه و انساب و شعر و ادب امتیازی تمام داشت ، زیرا پیامبر (ص) در حق او دعا کرد و گفت :

اللهم فقهه فی الدین و علمه التأویل [الخرائج والجرائح ، ج1 ، ص56] .

ابن عباس اول کسی است که بر قرآن تفسیر نوشته است ، وی در زمان حضرت علی (ع) حکومت بصره را داشت و در اواخر عمر از بسیاری گریه بر حضرت علی (ع) و امام حسین (ع) نابینا شد و بعد از فتنه ابن زبیر از مکه به طائف رفت تا سال 65 و به قولی 69 هجری در طائف در سن 71 سالگی از دنیا رفت و محمد حنفیه بر وی نماز خواند و گفت : [الیوم مات ربّانی هذه الأمّه] .

2. وفات ابن عباس

حدود سی نفر از شیوخ و بزرگان طائف به عیادت ابن عباس که در بستر مرگ افتاده بود ، آمدند و از اختلاف امّت درباره حضرت علی (ع) از او سؤال کردند. او گفت : "از رسول خدا (ص) شنیدم

: علیّ مع الحقّ و الحقّ معه من تمسّک بعترتی من بعدی کان من الفائزین

سپس ابن عبّاس سخت گریه کرد. به او گفتند آیا با این نزدیکی به رسول خدا (ص) گریه می کنی؟ فرمود : گریه می کنم برای دو چیز. یک هول ورود به جایی که به آن آشنایی ندارم و دوم جدائی از دوستان.

ابن عباس از پنج طائفه برائت نمود. از ناکثین (اصحاب جمل) ، از قاسطین (اصحاب شام) ، از خوارج (اهل نهروان) ، از قدریه که شبیه به نصارایند و از مرجئه که شبیه یهودند.

عَنْ عَبْدِ الْحَمِیدِ الْأَعْرَجِ عَنْ عَطَاءٍ قَالَ : "دَخَلْنَا عَلَی عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ وَ هُوَ عَلِیلٌ بِالطَّائِفِ فِی الْعِلَّهِ الَّتِی تُوُفِّی فِیهَا وَ نَحْنُ زُهَاءُ ثَلَاثِینَ رَجُلًا مِنْ شُیوخِ الطَّائِفِ وَ قَدْ ضَعُفَ فَسَلَّمْنَا عَلَیهِ وَ جَلَسْنَا فَقَالَ لِی یا عَطَاءُ مَنِ الْقَوْمُ قُلْتُ یا سَیدِی هُمْ شُیوخُ هَذَا الْبَلَدِ مِنْهُمْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَمَهَ بْنِ حَصْرَمٍ الطَّائِفِی وَ عُمَارَهُ بْنُ أَبِی الْأَجْلَحِ وَ ثَابِتُ بْنُ مَالِک فَمَا زِلْتُ أَعُدُّ لَهُ وَاحِداً بَعْدَ وَاحِدٍ ثُمَّ تَقَدَّمُوا إِلَیهِ فَقَالُوا یا ابْنَ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ إِنَّک رَأَیتَ رَسُولَ اللَّهِ وَ سَمِعْتَ مِنْهُ مَا سَمِعْتَ فَأَخْبِرْنَا عَنِ اخْتِلَافِ هَذِهِ الْأُمَّهِ فَقَوْمٌ قَدَّمُوا عَلِیاً عَلَی غَیرِهِ وَ قَوْمٌ جَعَلُوهُ بَعْدَ الثَّلَاثَهِ قَالَ فَتَنَفَّسَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) یقُولُ عَلِی مَعَ الْحَقِّ وَ الْحَقُّ مَعَهُ وَ هُوَ الْإِمَامُ وَ الْخَلِیفَهُ مِنْ بَعْدِی فَمَنْ تَمَسَّک بِهِ فَازَ وَ نَجَا وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ ضَلَّ وَ غَوَی یلِی تَکفِینِی وَ غُسْلِی وَ یقْضِی دَینِی وَ أَبُو سِبْطَی الْحَسَنِ وَ الْحُسَینِ وَ مِنْ صُلْبِ الْحُسَینِ تَخْرُجُ الْأَئِمَّهُ التِّسْعَهُ وَ مِنْهَا مَهْدِی هَذِهِ

الْأُمَّهِ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَمَهَ يا ابْنَ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ فَهَلَّا كنْتَ تُعَرِّفُنَا قَبْلَ هَذَا فَقَالَ قَدْ وَ اللَّهِ أَدَّيتُ مَا سَمِعْتُ وَ نَصَحْتُ لَكمْ وَ لكنْ لا تُحِبُّونَ النّاصِحِينَ ثُمَّ قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ عِبَادَ اللَّهِ تَقِيهَ مَنِ اعْتَبَرَ تَمْهِيداً وَ اتَّقَى فِی وَجَلٍ وَ كمَّشَ فِی مَهَلٍ وَ رَغِبَ فِی طَلَبٍ وَ رَهِبَ فِی هَرَبٍ فَاعْمَلُوا لآخِرَتِكمْ قَبْلَ حُلُولِ آجَالِكمْ وَ تَمَسَّكوا بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقَی مِنْ عِتْرَهِ نَبِيكمْ فَإِنِّی سَمِعْتُهُ يقُولُ مَنْ تَمَسَّک بِعِتْرَتِی مِنْ بَعْدِی كانَ مِنَ الْفَائِزِينَ ثُمَّ بَكی بُكاءً شَدِيداً فَقَالَ لَهُ الْقَوْمُ أَ تَبْكی وَ مَكانُک مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ص مَكانُک فَقَالَ لِی يا عَطَاءُ إِنَّمَا أَبْكی لِخَصْلَتَينِ هَوْلِ الْمُطَّلَعِ وَ فِرَاقِ الْأَحِبَّهِ ثُمَّ تَفَرَّقَ الْقَوْمُ عَنْهُ فَقَالَ لِی يا عَطَاءُ خُذْ بِيدِی وَ احْمِلْنِی إِلَی صَحْنِ الدَّارِ فَأَخَذْنَا بِيدِهِ أَنَا وَ سَعِيدٌ وَ حَمَلْنَاهُ إِلَی صَحْنِ الدَّارِ ثُمَّ رَفَعَ يدَيهِ إِلَی السَّمَاءِ وَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّی أَتَقَرَّبُ إِلَيک بِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ اللَّهُمَّ إِنِّی أَتَقَرَّبُ إِلَيک بِوَلَايهِ الشَّيخِ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ فَمَا زَالَ يكرِّرُهَا حَتَّی وَقَعَ إِلَی الْأَرْضِ فَصَبَرْنَا عَلَيهِ سَاعَهً ثُمَّ أَقَمْنَاهُ فَإِذَا هُوَ مَيتٌ رَحْمَهُ اللَّهِ عَلَيهِ [بحارالأنوار ، ج36 ، ص287] .

3. پیش گوئی پیامبر اکرم (ص) درباره وفات ابن عباس

ابن عباس در آن مرض که به آن وفات نمود ، پیش بینی پیامبر (ص) را درباره خود این چنین بیان کرد : خلیلم رسول خدا (ص) فرمود که من به زودی دو هجرت خواهم کرد و به زودی از هجرت خود خارج می شوم. پس یک بار با رسول خدا (ص) از مکه به مدینه و یک بار با علی (ع) از مدینه به

کوفه و نیز به من فرمود که به زودی نابینا می شوم و چنین شد که فرموده بود و به من فرمود که به زودی غرق می شوم و اتفاقا یک عارضه پوستی در بدنم پیدا شد. خانواده ام برای بهبودی ام مرا به دریا بردند و از من غفلت کردند تا غرق شدم و سپس مرا نجات دادند و به من فرمود که از پنج طایفه تبرّی جویم : از ناکثین و قاسطین و خوارج و قدریه و مرجئه. سپس ابن عباس گفت : اللّهم انی احیی علی ما حَیی علیه علی بن ابیطالب ، پس از آن وفات کرد. پس او را غسل دادند و کفن نمودند و بر او نماز خواندند و در آن حال دیدند دو مرغ سفید در کفن او درآمدند و ناپدید شدند و مردم چنین دانستند که آن علم و دانش او است در دین و شریعت که با او دفن شد.

عن عبد الله بن عبد یالیل رجل من أهل الطائف ، قال : أتینا ابن عباس (رحمه الله علیهما) نعوده فی مرضه الذی مات فیه ، قال ، فأغمی علیه فی البیت فأخرج إلی صحن الدار ، قال ، فأفاق ، فقال إن خلیلی رسول الله (ص) قال إنی سأهجر هجرتین و إنی سأخرج من هجرتی فهاجرت هجره مع رسول الله (ص) و هجره مع علی (ع) و إنی سأعمی فعمیت ، و إنی سأغرق فأصابنی حکه فطرحنی أهلی فی البحر فغفلوا عنی فغرقت ثم استخرجونی بعد ، و أمرنی أن أبرأ من خمسه من الناکثین و هم أصحاب الجمل و من القاسطین و هم أصحاب الشام و من الخوارج و

هم أهل النهروان و من القدریه الذین ضاهوا النصاری فی دینهم فقالوا لا قدر و من المرجئه الذین ضاهوا الیهود فی دینهم فقالوا الله أعلم ، قال ، ثم قال اللهم إنی أحیا علی ما حیی علیه علی بن أبی طالب و أموت علی ما مات علیه علی بن أبی طالب ، قال ، ثم مات فغسل و کفن ثم صلی علی سریره ، قال ، فجاء طائران أبیضان فدخلا فی کفنه فرأی الناس إنما هو فقهه فدفن. [رجال الکشی ، ص56] .

1. عبرت آموزی از بانک

1 کارمند بانک با گرفتن یا پرداخت ، متغیر نمی شود. ما هم باید با آمدن و رفتن دنیا متغیر نشویم.

2 اگر در پناه بانک مال شما حفظ می شود ، در پناه ایمان ، خود شما حفظ می شوید.

3 اگر سود بانکی روی حساب است ، سود کار برای خدا بسیار بی حساب است.

4 همان گونه که از دادن پول به بانک ناراحت نیستید ، چون محفوظ است؛ از کار برای خدا هم ناراحت نباشید ، چونما عِنْدَ اللّهِ باقٍ [نحل/96] .

5 بانک وام می دهد به کسانی که حساب دارند. اولیا شفاعت می کنند ، با توجه به نسبت حساب جاری و ارتباط با آنها.

6 در وام ، ضامن معتبر لازم است ، در شفاعت شفیع.

7 چک بی محل لغو است ، امید به نتیجه بی عمل نیز لغو است.

8 تنها چک با امضا معتبر است.عِنْدَ اللّهِنیز تنها عمل با تقوا مقبول می شود.

9 هر روز موجودی محاسبه می شود. هر روز باید خود را محاسبه کرد.

10 در شهری واریز و در جائی برداشت می شود. در دنیا

کاشت ، و در آخرت برداشت می شود.

11 بیش از موجودی چک نکشید. بیش از کار هم توقع نداشته باشید.

12 پشتوانه پول ، طلاهای درون خزانه است. پشتوانه عمل ، اخلاص درون انسان است.

13 پول را می گیریم از هر کس. حکمت را دریابیم از هر کس.

14 - پول معیوب قبول نیست. کار معیوب نیز قبول نیست.

15 پول رایج پذیرفته می شود (آرم جمهوری اسلامی) . عمل رائج نیز پذیرفته می شود. (با نیت الهی)

16 بهترین پول ها پولی است که بیرون مرز هم ارزش دارد. بهترین عمل هم آن است که در آخرت ارزشمند باشد.

17 پرونده های بانکی موجودی و برداشتی را ثبت می کند. نامه عمل هم عمل و حبط عمل را ثبت می کند.

18 هر کس می تواند از موجودی خویش برداشت نماید. در قیامت نیز فقط از اعمال خویش بهره می توان گرفت.

19 بانک دار از بانک راحت بیرون می آید. سعی شود ما هم از دنیا راحت بیرون رویم.

1. عثمان

1. اشتباهات عثمان

1. نسبت به اصحاب

عبدالله بن مسعود در کوفه از تبعید ابوذر ناراحت شد و به کنایه قرآن مردم را متوجّه ساخت. عثمان در مدینه فهمید؛ به حاکم کوفه دستور داد که او را به مدینه بفرستد. چون آمد وارد مسجد شد ، عثمان به غلام سیاه خود دستور داد تا او را از مسجد بیرون کند. غلام او را گرفته و در بیرون

مسجد او را به زمین کوبیده وبعد در خانه خود محبوس کرد و چیزی به آن مرد بزرگ صحابی نداد ، تا جان داد.

(در کتاب الغدیر ، ج8 ، ص292 تا ص896 درباره مبارزات ابی ذر

با بنی امیه و 40 عنوان تحت اعمال عثمان که با قرآن و سنت پیامبر (ص) مخالفت داشته است ، از مدارک اهل سنت نقل می کند.) از جمله اینکه :

ابوذر محبوب پیامبر (ص) را به ربذه تبعید و در آنجا درگذشت.

مهاجران و انصار را رسما کنار زده و در کارها ابدا با آنها مشورت نمی کرد.

2. نسبت به اهل بیت

سید قطب می گوید :

عثمان عمدا مقدمه چینی برای سلطنت معاویه کرد و فلسطین و حمص را جزء قلمرو معاویه قرار داد تا بتواند قدرتی کسب کند و در مقابل حضرت علی (ع) باشد.

در نزدیکی مرگ عمر شورایی به پا کرد و عمر گفت : اگر شما چند نفر با هم اختلاف کردید معاویه بر شما غالب خواهد آمد و از آن روز نقشه خلافت عثمان به دست عمر طوری طرح ریزی شد ، که قهرا معاویه بعدها روی کار آید.

3. نسبت به بیت المال

ولایات و شهرها را بین خویشان خودش تقسیم کرد.

اقوامش را مورد اعتماد خود قرار داد و مزرعه ها و املاک را به آنها داده و آنها را غنی کرد.

خمس غنیمت جنگ آفریقا را به مروان حکم بخشید.

400000 درهم از بیت المال را به عبدالله بن خالد بخشید.

محلی از بازار مدینه را که رسول الله (ص) آن را جزء اموال عمومی قرار داده بودند ، تیول حرث بن حکم ساخت.

200000 درهم را از بیت المال به ابوسفیان انعام داد.

دختر خود به نام عایشه را به حرث بن حکم داد و 100000 درهم از بیت المال به او بخشید.

چراگاه های اطراف مدینه ، تیول بنی امیه شد.

ابن ابی الحدید

رانده شده از جانب دربار رسالت ، همچنین رانده شده دو خلیفه به نام حکم بن ابی عاص را پناه داده و 100000 درهم به او داد.

گردن بند زن عثمان یک سوم مالیات آفریقا قیمت داشت.

(به یاد گردنبندی که دختر علی (ع) به صورت عاریه ضمانت دار برای چند روزی از خزینه گرفته بود ، حضرت به خزینه دار عتاب کرده و گردنبند را پس داد.)

4. جنایات عمال وکارگزاران

1 عثمان 4 میلیون و 300 هزار دینار و 126 میلیون درهم بین خویشان خود تقسیم کرد.

2 عثمان وقتی کشته شد ، یک میلیون درهم و 150 هزار دینار در خزانه داشت.

3 زبیر پس از مرگش 1000 اسب و 1000 کنیز داشت و فقط بهای یک مِلک او 50 هزار دینار بود.

4 طلحه در عراق روزی 1000 دینار طلا عواید داشت.

5 عبدالرّحمن عوف 1000 اسب و 1000 شتر و 10000 گوسفند و...داشت.

6 زید بن ثابت آنقدر طلا و نقره داشت که وارثان با تبر خورد می کردند و املاک مزارعش یکصد هزار دینار بود. [بیت المال ، تألیف آقای نوری]

مروان بن حکم مستشار و وزیرش بود و فامیل خود را والی مناطق و برای جنایات آنان عذرتراشی می کرد.

عبدالله بن سعد را والی مصر قرار داد و مردم از او به عثمان شکایت کردند و عثمان نامه ای به او نوشت ، ولی اعتنایی نکرد و بعضی از شاکیان را آنقدر زد تا مردند.

ولید بن عقبه را که آیهان جائکم فاسق...در شأن او است ، والی کوفه کرد؛ او اهل زنا و شراب بود و در حالت مستی در

محراب ، نماز صبح را 4 رکعت خواند و در سجود اشرب و اسقی می خواند و به زنش کتک می زد و زن به پیامبر (ص) شکایت کرد و حضرت شفاعت فرمود. ولی او بیشتر زد و شفاعت حضرت را رد کرد. مردم کوفه به عثمان شکایت کردند ، والی را احضار کرد و بنای اجرای حد را گذاشت ، ولی ولید مسأله فامیلی خود را با عثمان پیش کشید. عثمان حد را جاری نکرد.

این نمونه والیان عثمان بود.

امّا خود عثمان :

همین که عبدالله بن مسعود در جمع آوری قرآن پیشنهادی می کند ، به عبید خود دستور می دهد او را به زمین زده و می زنند تا بعضی اضلاعش می شکند و شهریه او را قطع می کنند.

ابوذر را به ربذه تبعید می کند.

به والیان اجازه می دهد تا هر که را مخالف او است ، بکوبند.

والی کوفه (ولید بن عقبه) از خزینه دار (ابن مسعود) قرض گرفت. وقتی مطالبه کرد ، والی عثمان به عثمان نوشت که سفارش کنید که ابن مسعود مطالبه نکند. عثمان نوشت که مطالبه دَین از والی ما نکن. ابن مسعود کلید بیت المال را پرتاب کرد که من خازن بیت المال مسلمین هستم ، حرف نزن؛ یعنی چه؟ والی ماجرای پرتاب کردن کلید خزینه و قهر ابن مسعود را به عثمان نوشت و عثمان از عدالت او عصبانی شد و همین که ابن مسعود مریض شد ، عثمان به عیادت او رفت و سخنانی رد و بدل شد ، تا اینکه ابن مسعود وصیت کرد که عثمان به جنازه من نماز نگذارد.

2. عثمان و خواستگاری از حضرت زهرا (س)

1 عثمان و عبدالرّحمن

بن عوف برای خواستگاری حضرت زهرا (سلام الله علیها) آمدند و برای جذب حضرت گفتند : مهریه 100 شتر همراه با بار پارچه أعلای مصری و 10000 دینار می دهند. حضرت رسول (ص) خشمناک شد و مشتی خاک به او پرتاب کرد و فرمود تو مرا اسیر دنیا می دانی. [زندگی حضرت زهرا (سلام الله علیها) ، ص35 نقل از ابن شهر آشوب ، ج3 ، ص345] .

عن أنس بن مالک قال : "ورد عبد الرحمن بن عوف الزهری و عثمان بن عفان إلی النبی (ص) فقال له عبد الرحمن یا رسول الله تزوجنی فاطمه ابنتک و قد بذلت لها من الصداق مائه ناقه سوداء زرق الأعین محمله کلها قباطی مصر و عشره آلاف دینار و لم یکن من أصحاب رسول الله أیسر من عبد الرحمن و عثمان و قال عثمان و أنا أبذل ذلک و أنا أقدم من عبد الرحمن إسلاما فغضب النبی (ص) من مقالتهما فتناول کفا من الحصی فحصب به عبد الرحمن و قال له إنک تهول علی بمالک فتحول الحصی درا فقومت دره من تلک الدرر فإذا هی تفی بکل ما یملکه عبد الرحمن" [دلائل الإمامه ، ص12] .

3. قتله عثمان

عویم بن زید اَبُوالدَّرْداءْ قبل از بعثت تجارت می کرد و بعد از بعثت به عبادت پرداخت و از خانواده اش آخرین فردی بود که اسلام آورد. ابوالدّرداء از طرف معاویه پیش حضرت علی (ع) آمد تا قتله عثمان را به وی تسلیم کند. حضرت علی (ع) به او و ابوهریره فرمود : "شما کشندگان عثمان را می شناسید؟" گفتند : "بلی" فرمود : "بروید و آنها را دستگیر کنید." آنها آمدند

پیش محمد بن ابی بکر و عمّار یاسر و مالک اشتر که آنان را دستگیر کنند. مردم وقتی این خبر را شنیدند ، متجاوز از ده هزار نفر جمع شدند و گفتند : "مائیم قتله عثمان" ، ابوهریره و ابوالدّرداء برگشتند پیش معاویه. [آخرین گفتارها ، ص392 تا 394]

عجب

1. معنای عجب

خودپسندی درونی است.

وَ إِنْ خِفْتُمْ شِقاقَ بَینِهِما فَابْعَثُوا حَکماً مِنْ أَهْلِهِ وَ حَکماً مِنْ أَهْلِها إِنْ یرِیدا إِصْلاحاً یوَفِّقِ اللّهُ بَینَهُما إِنَّ اللّهَ کانَ عَلِیماً خَبِیراً [نساء/35.]

2. خصوصیات

1. زیان بارترین اعمال

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُکمْ بِالأَخْسَرِینَ أَعْمالاً الَّذِینَ ضَلَّ سَعْیهُمْ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ هُمْ یحْسَبُونَ أَنَّهُمْ یحْسِنُونَ صُنْعاً [کهف/103-104.]

زُینَ لَهُمْ سُوءُ أَعْمالِهِمْ [توبه/37.]

وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الْکافِرِینَ [توبه/37.]

در آیه 37 برائت دنبال تزیین می فرماید : زیرا عُجب نمی گذارد انسان هدایت را قبول کند.

قال المجلسی (ره) : و فی الخبر أن صلاه المدل لا ترتفع فوق رأسه و... [بحارالأنوار ، ج69 ، ص308]

(ادلال) یعنی به خود بالیدن ، که بدترین نوع عجب است.

علامه مجلسی (ره) می فرماید : در عجُب ، خود بزرگ بینی و فراموش کردن نعمتها است. در ادلال علاوه بر آن دو ، توقع جزاء هم دارد.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِنَّ الْمُدِلَّ لَا یصْعَدُ مِنْ عَمَلِهِ شَیءٌ [کافی ، ج2 ، ص313.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ضاحک معترف بذنبه أفضل من باک مدل على ربه [إرشاد مفيد ، ج1 ، ص304.]

2. خطرناک تر از گناه

هشدار پيامبر (ص) :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لو لم تذنبوا لخشيت عليكم ما هو أكبر من ذلک العجب [بحارالأنوار ، ج69 ، ص329.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَلِمَ أَنَّ الذَّنْبَ خَيرٌ لِلْمُومِنِ مِنَ الْعُجْبِ وَ لَوْ لَا ذَلِک مَا ابْتُلِی مُومِنٌ بِذَنْبٍ أَبَداً [كافى ، ج2 ، ص313.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لو لا أن الذنب للمؤمن خير

من العجب ما خلا الله عز و جل بين عبده المؤمن و بين ذنب أبدا [عده الداعی ، ص236.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سَيئَهٌ تَسُوءُک خَيرٌ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ حَسَنَهٍ تُعْجِبُک [نهج البلاغه ، حکمت46.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لو لا ان المؤمن يعجب بعلمه لعصم من الذنب حتی لا يهمّ به ولکن الذنب خير له من العجب [کنزالعمال ، ج 7676.]

از باب اینکه مؤمن پشیمان می شود و نفس خود را مذمت می کند ، بر گناهش و خود را در درگاه خداوند مقصر می بیند.

3. محرومیت

عَنِ الثُّمَالِی عَنْ أَحَدِهِمَا (ع) قَالَ : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَی يقُولُ إِنَّ مِنْ عِبَادِی لَمَنْ يسْأَلُنِی الشَّیءَ مِنْ طَاعَتِی لِأُحِبَّهُ فَأَصْرِفُ ذَلِک عَنْهُ لِکيلَا يعْجِبَهُ عَمَلُهُ [وسائل الشيعه ، ج1 ، ص105.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ مِنْ عِبَادِی الْمُومِنِينَ لَمَنْ يجْتَهِدُ فِی عِبَادَتِی فَيقُومُ مِنْ رُقَادِهِ وَ لَذِيذِ وِسَادِهِ فَيتَهَجَّدُ لِی اللَّيالِی فَيتْعِبُ نَفْسَهُ فِی عِبَادَتِی فَأُضْرِبُهُ بِالنُّعَاسِ اللَّيلَهَ وَ اللَّيلَتَينِ نَظَراً مِنِّی لَهُ وَ إِبْقَاءً عَلَيهِ فَينَامُ حَتَّی يصْبِحَ فَيقُومُ وَ هُوَ مَاقِتٌ لِنَفْسِهِ زَارِئٌ عَلَيهَا وَ لَوْ أُخَلِّی بَينَهُ وَ بَينَ مَا يرِيدُ مِنْ عِبَادَتِی لَدَخَلَهُ الْعُجْبُ مِنْ ذَلِک فَيصَيرُهُ الْعُجْبُ إِلَی الْفِتْنَهِ بِأَعْمَالِهِ فَيأْتِيهِ مِنْ ذَلِک مَا فِيهِ هَلَاکهُ لِعُجْبِهِ بِأَعْمَالِهِ وَ رِضَاهُ عَنْ نَفْسِهِ حَتَّی يظُنَّ أَنَّهُ قَدْ فَاقَ الْعَابِدِينَ وَ جَازَ فِی عِبَادَتِهِ حَدَّ التَّقْصِيرِ فَيتَبَاعَدُ مِنِّی عِنْدَ ذَلِک وَ هُوَ يظُنُّ أَنَّهُ يتَقَرَّبُ إِلَی فَلَا يتَّكِلِ الْعَامِلُونَ عَلَی أَعْمَالِهِمُ الَّتِی يعْمَلُونَهَا لِثَوَابِی فَإِنَّهُمْ لَوِ اجْتَهَدُوا وَ أَتْعَبُوا أَنْفُسَهُمْ وَ أَفْنَوْا أَعْمَارَهُمْ فِی عِبَادَتِی كانُوا مُقَصِّرِينَ غَيرَ بَالِغِينَ فِی عِبَادَتِهِمْ كنْهَ عِبَادَتِی فِيمَا يطْلُبُونَ عِنْدِی مِنْ

كرَامَتِی وَ النَّعِیمِ فِی جَنَّاتِی وَ رَفِیعِ دَرَجَاتِی الْعُلَی فِی جِوَارِی وَ لَکنْ فَبِرَحْمَتِی فَلْیثِقُوا وَ بِفَضْلِی فَلْیفْرَحُوا وَ إِلَی حُسْنِ الظَّنِّ بِی فَلْیطْمَئِنُّوا فَإِنَّ رَحْمَتِی عِنْدَ ذَلِک تَدَارَکهُمْ وَ مَنِّی یبَلِّغُهُمْ رِضْوَانِی وَ مَغْفِرَتِی تُلْبِسُهُمْ عَفْوِی فَإِنِّی أَنَا اللَّهُ الرَّحْمَنُ الرَّحِیمُ وَ بِذَلِک تَسَمَّیتُ [کافی ، ج2 ، ص60.]

خودپسند محروم است از :

1) زیاد شدن : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْإِعْجَابُ یمْنَعُ الِازْدِیادَ [نهج البلاغه ، حکمت167.]

2) سیاست و دوراندیشی : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من أعجب بحسن حالته قصر عن حسن حیلته [غررالحکم ، ص309.]

3) تحصیل : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعُجْبُ صَارِفٌ عَنْ طَلَبِ الْعِلْمِ دَاعٍ إِلَی الغَمْطِ وَ الْجَهْلِ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص140.]

4. دردبی درمان

عیسی (ع) : من کر و کور را شفا می دهم ولی احمق را نمی توانم. احمق کسی است که عُجب دارد.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : مَنْ أُعْجِبَ بِنَفْسِهِ هَلَک وَ مَنْ أُعْجِبَ بِرَأْیهِ هَلَک وَ إِنَّ عِیسَی ابْنَ مَرْیمَ (ع) قَالَ دَاوَیتُ الْمَرْضَی فَشَفَیتُهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَ أَبْرَأْتُ الْأَکمَهَ وَ الْأَبْرَصَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَ عَالَجْتُ الْمَوْتَی فَأَحْییتُهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَ عَالَجْتُ الْأَحْمَقَ فَلَمْ أَقْدِرْ عَلَی إِصْلَاحِهِ فَقِیلَ یا رُوحَ اللَّهِ وَ مَا الْأَحْمَقُ قَالَ الْمُعْجَبُ بِرَأْیهِ وَ نَفْسِهِ الَّذِی یرَی الْفَضْلَ کلَّهُ لَهُ لَا عَلَیهِ وَ یوجِبُ الْحَقَّ کلَّهُ لِنَفْسِهِ وَ لَا یوجِبُ عَلَیهَا حَقّاً فَذَاک الْأَحْمَقُ الَّذِی لَا حِیلَةَ فِی مُدَاوَاتِهِ [اختصاص مفید ، ص221.]

3. علامت عجب

1 قائل نشدن فضیلت برای دیگران : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ لَا یعْرِفْ لِأَحَدٍ الْفَضْلَ فَهُوَ الْمُعْجَبُ بِرَأْیهِ [کافی ، ج8

، ص243.]

2 ایمنی از مکر خدا.

3 از خود راضی بودن :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : رضاک عن نفسک من فساد عقلک [غررالحکم ، ص307]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : العجب یفسد العقل [غررالحکم ، ص65.]

4 امتناع از قبول موعظه و نصیحت.

5 کوچک شمردن مردم و نعمتها : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعُجْبُ صَارِفٌ عَنْ طَلَبِ الْعِلْمِ دَاعٍ إِلَی الغَمْطِ وَ الْجَهْلِ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص140.]

6 ترک مشورت (خصوصا در امور مهمه) .

7 مزکی دانستن خود : فَلا تُزَکوا أَنْفُسَکمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقی [نجم/32.]

8 منت می گذارد و توقع بله قربان گفتن از دیگران دارد.

9 کار دیگران را کم می بیند و کار خودش را زیاد.

10 در انجام عبادات سنگین است و خود را بی نیاز می داند.

11 به رأی خود اصرار می ورزد.

12 خود را تزکیه شده و والا معرفی می کند.

13 کار کم خود را زیاد می پندارد.

14 توقع دارد دعایش مستجاب شود.

15 به اعمالش اطمینان دارد و خود را از خداوند به خاطر ایمان و عملش طلبکار می داند.

4. انواع عجب

عُجب به اعمال بد و رأی خطا

أَ فَمَنْ زُينَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَناً [فاطر/8.]

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكمْ بِالأَْخْسَرِينَ أَعْمالاً الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيهُمْ فِى الْحَياهِ الدُّنْيا وَ هُمْ يحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يحْسِنُونَ صُنْعاً [كهف/104-103.]

َقَالَ الكاظِمُ (ع) : الْعُجْبُ دَرَجَاتٌ مِنْهَا أَنْ يزَينَ لِلْعَبْدِ سُوءُ عَمَلِهِ فَيرَاهُ حَسَناً فَيعْجِبَهُ وَ يحْسَبَ أَنَّهُ يحْسِنُ صُنْعاً وَ مِنْهَا أَنْ يومِنَ الْعَبْدُ بِرَبِّهِ فَيمُنَّ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لِلَّهِ

عَلَيهِ فِيهِ الْمَنُّ [کافی ، ج2 ، ص313.]

بدترین درجه عُجب ادلال و به خود بالیدن است.

علائم ادلال :

1) منت می گذارد و خیال می کند حق عبادت را انجام داده.

2) اعتماد به علمش دارد و خود را مستحق عنایت می داند.

3) توقع اجابت دعا دارد و از ردّ آن تعجب می کند و حال آنکه از ردّ دعای فسّاق تعجب نمی کند.

به قول معروف خیال می کند شش دانگ بهشت از او است در حالی که در روایت است :

قال المجلسی (ره) : و فی الخبر أن صلاه المدل لا ترتفع فوق رأسه و... [بحارالأنوار ، ج69 ، ص308.]

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِنَّ الْمُدِلَّ لَا يصْعَدُ مِنْ عَمَلِهِ شَیءٌ [کافی ، ج2 ، ص313.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ضاحک معترف بذنبه أفضل من باک مدل علی ربه [إرشاد مفید ، ج1 ، ص304.]

5. درجات عجب

1 بغض خدا : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رضا العبد عن نفسه مقرون بسخط ربه [غررالحکم ، ص308.]

قال رسول الله (ص) : ثلاث مهلکات شح مطاع و هوی متبع و إعجاب المرء بنفسه و هو محبط للعمل و هو داعیه المقت من الله سبحانه [بحارالأنوار ، ج69 ، ص321.]

2 بغض مردم : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثمره العجب البغضاء [غررالحکم ، ص309.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إياک أن ترضى عن نفسک فيکثر الساخط عليک [غررالحکم ، ص308.]

3 افتضاح دنيوى :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بالرضا عن النفس يظهر السؤات و العيوب [ميزان

، ج6 ، ص47.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العجب يظهر النقيصه [غررالحكم ، ص309.]

4 حقارت : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) من كان عند نفسه عظيما كان عند الله حقيرا [غررالحكم ، ص308.]

5 بدترين تنهايى :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا وَحْدَةَ أَوْحَشُ مِنَ الْعُجْبِ الْحَدِيثَ [أمالى طوسى ، ص146.]

قال رسول الله (ص) : شرار امتى الوحدانى المعجب بدينه... [كنزالعمال ، ج7675]

6 صدور لغزش ها :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العجب يوجب العثار [ميزان ، ج6 ، 43.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اتهموا عقولكم فإنه من الثقه بها يكون الخطأ [غررالحكم ، ص56.]

6. آثار عجب

7 بهترين فرصت براى شيطان :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِيَاک وَ الْإِعْجَابَ بِنَفْسِک وَ الثِّقَهَ بِمَا يعْجِبُک مِنْهَا وَ حُبَّ الْإِطْرَاءِ فَإِنَّ ذَلِک مِنْ أَوْثَقِ فُرَصِ الشَّيطَانِ فِى نَفْسِهِ لِيمْحَقَ مَا يكونُ مِنْ إِحْسَانِ الْمُحْسِنِ [تحف العقول ، ص147.]

8 وقوع در فتنه ها : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الراضى عن نفسه مغبون [مفتون] و الواثق بها مفتون [مغبون] [غررالحكم ، ص308.]

كوچک شمردن ديگران : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعُجْبُ صَارِفٌ عَنْ طَلَبِ الْعِلْمِ دَاعٍ إِلَى الغَمْطِ وَ الْجَهْلِ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص140.]

خود را تزكيه كردن : فَلا تُزَكوا أَنْفُسَكمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقى [نجم/32.]

اصرار بر رأی خطای خود.

خوب جلوه گر شدن عمل بد : زُينَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ [محمد/14.]

ایمنی از مکر خدا : فَلا يأْمَنُ مَكرَ اللّهِ

[اعراف/99.]

سستی در کسب حسنات.

کبر.

استکثار علم (فکر می کند خیلی می داند) .

استصغار الذنوب (کوچک شمردن گناهان و فراموشی آنها) .

ادلال منت نهادن و توقع جزاء داشتن و... .

9 محرومیت :

1 از الطاف بیشتر : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْإِعْجَابُ يمْنَعُ مِنَ الِازْدِيادِ [نهج البلاغه ، حکمت167.]

2 از تدبیر نیکو : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من أعجب بحسن حالته قصر عن حسن حيلته [غررالحکم ، ص309.]

3 از تحصیل علم و تجارب دیگران : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعُجْبُ صَارِفٌ عَنْ طَلَبِ الْعِلْمِ دَاعٍ إِلَى الغَمْطِ وَ الْجَهْلِ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص140.]

4 از قبول نصیحت ، نصیحت کنندگان و پیروی حق.

5 از مقبولیت اجتماعی : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : منْ رَضِى عَنْ نَفْسِهِ كثُرَ السَّاخِطُ عَلَيهِ [نهج البلاغه ، حکمت6.]

10 گمراهی : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعَجَبُ كلُّ الْعَجَبِ مِمَّنْ يعْجَبُ بِعَمَلِهِ وَ لَا يدْرِى بِمَ يخْتَمُ لَهُ فَمَنْ أَعْجِبَ بِنَفْسِهِ وَ عَمَلِهِ فَقَدْ ضَلَّ عَنْ مَنْهَجِ الرُّشْدِ [مصباح الشريعه ، ص81.]

قال رسول الله (ص) : من حمد نفسه على عمل صالح فقد ضل شكره... [کنز ، ح7677.]

11 هلاکت :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ دَخَلَهُ الْعُجْبُ هَلَک [کافی ، ج2 ، ص313.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : هلک منْ رَضِی عَنْ نَفْسِهِ [غررالحکم ، ص307.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لا تعجب من نفسک فربما اغتررت بمالک و صحه جسدک لعلک أن تبقی و ربما اغتررت بطول عمرک و أولادک و

أصحابک لعلک تنجو بهم و ربما اغتررت بجمالک و منبتک و إصابتک مأمولک و هواک فظننت أنک صادق و مصیب و ربما اغتررت بما تری الخلق من الندم علی تقصیرک فی العباده و لعل الله تعالی یعلم من قلبک بخلاف ذلک و ربما أقمت نفسک علی العباده متکلفا و الله یرید الإخلاص و ربما توهمت أنک تدعو الله و أنت تدعو سواه و ربما حسبت أنک ناصح للخلق و أنت تریدهم لنفسک أن یمیلوا إلیک و ربما ذممت نفسک و أنت تمدحها علی الحقیقه و اعلم أنک لن تخرج من ظلمات الغرور و التمنی إلا بصدق الإنابه إلی الله تعالی و الإخبار له و معرفه عیوب أحوالک من حیث لا یوافق العقل و العلم و لا یحتمله الدین و الشریعه و سنن القدوه و أئمه الهدی و إن کنت راضیا بما أنت فیه فما أحد أشقی بعلمه و عمله منک و أضیع عمرا فأورثت حسره یوم القیامه [مصباح الشریعه ، ص142.]

13 عجب ، زیان بارترین چیزها :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا جَهْلَ أَضَرُّ مِنَ الْعُجْبِ [کافی ، ج8 ، ص244.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : شر الأمور الرضا عن النفس [غررالحکم ، ص307.]

رفتار خداوند با خودپسند : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : رضا العبد عن نفسه مقرون بسخط ربه [غررالحکم ، ص308.]

رفتار مردم با او : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ثمره العجب البغضاء [غررالحکم ، ص309]

رفتار او با خودش : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا وَحْدَهَ أَوْحَشُ مِنَ الْعُجْبِ [نهج البلاغه ، حکمت113.]

قال رسول الله (ص)

: شرار امتی الوحدانی المعجب بدینه... [کنز ، ج7675.]

رفتار شیطان با او : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِیاک وَ الْإِعْجَابَ بِنَفْسِک وَ الثِّقَهَ بِهَا فَإِنَّ ذَلِک مِنْ أَوْثَقِ فُرَصِ الشَّیطَانِ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص366.]

رابطه او با عقل : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : آفه اللب العجب [غررالحکم ، ص65.]

رابطه او با دین : قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : آفَهُ الدِّینِ الْحَسَدُ وَ الْعُجْبُ وَ الْفَخْرُ [کافی ، ج2 ، ص307.]

رابطه او و عبادات : قَالَ السَّجادُ (ع) : لَا تُفْسِدْ عِبَادَتِی بِالْعُجْبِ [صحیفه سجادیه ، دعای20.]

العجب یحبط عمل سبعین سنه [نهج الفصاحه ، جمله 656.]

رابطه او و قیامت : پیامبر (ص) می فرماید : در قیامت کر و کور محشور می شود. [جامع الاحادیث ، ج1 ، ص320.]

رابطه او و نعمت ها : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ أَوَّلَ مَا یفْعَلُ بِالْمُعْجَبِ نَزْعُ مَا أُعْجِبَ بِهِ [مصباح الشریعه ، ص81.]

رابطه او و عمر خویش : امام صادق در مورد اهل عُجب فرمودند : أضیع عمرا [مصباح الشریعه ، ص143.]

کیفر دنیوی عُجب :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ أَوَّلَ مَا یفْعَلُ بِالْمُعْجَبِ نَزْعُ مَا أُعْجِبَ بِهِ لِیعْلَمَ أَنَّهُ عَاجِزٌ حَقِیرٌ وَ یشْهَدَ عَلَى نَفْسِهِ لِیکونَ الْحُجَّهُ عَلَیهِ [بحارالأنوار ، ج69 ، ص320.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِدَاوُدَ (ع) : یا دَاوُدُ! بَشِّرِ الْمُذْنِبِینَ وَ أَنْذِرِ الصِّدِّیقِینَ قَالَ کیفَ أُبَشِّرُ الْمُذْنِبِینَ وَ أُنْذِرُ الصِّدِّیقِینَ قَالَ یا دَاوُدُ بَشِّرِ الْمُذْنِبِینَ أَنِّی أَقْبَلُ التَّوْبَهَ وَ أَعْفُو

عَنِ الذَّنْبِ وَ أَنْذِرِ الصِّدِّيقِينَ أَلَّا يعْجَبُوا بِأَعْمَالِهِمْ فَإِنَّهُ لَيسَ عَبْدٌ أَنْصِبُهُ لِلْحِسَابِ إِلَّا هَلَک [کافی ، ج2 ، ص314.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) حَسْبُک مِنَ الْجَهْلِ أَنْ تُعْجَبَ بِعِلْمِک [أمالی طوسی ، ص56.]

کفی بالمرء جهلا اذا اعجب برأیه [الفصاحه ، 2129.]

منشأ بسیاری از درگیری های خانوادگی همین عجب به جمال و مال و قدرت و فامیل و علم و... است

7. عوامل عجب

1 باعظمت شمردن عمل نیک خود : قال المجلسی (ره) : لالعجب یحصل بالاستعظام و نسیان النعمه دون توقع جزاء علیه و الإدلال لا یتم إلا مع توقع جزاء فإن توقع إجابه دعوته و استنکر ردها بباطنه و تعجب کان مدلا بعمله فإنه لا یتعجب من رد دعاء الفساق و یتعجب من رد دعاء نفسه لذلک فهذا هو العجب و الإدلال و هو من مقدمات الکبر و أسبابه [بحارالأنوار ، ج69 ، ص308.]

2 نسیان النعم و المنعم.

3 استصغار الذنوب و نیسان ها : با جمع شدن این عوامل خواه ناخواه عُجب می آید بلکه مدلّ می شود. لذا در روایت است از امام صادق (ع) که شیطان می گوید : إِذَا اسْتَمْکنْتُ مِنِ ابْنِ آدَمَ فِی ثَلَاثٍ لَمْ أُبَالِ مَا عَمِلَ فَإِنَّهُ غَیرُ مَقْبُولٍ مِنْهُ إِذَا اسْتَکثَرَ عَمَلَهُ وَ نَسِی ذَنْبَهُ وَ دَخَلَهُ الْعُجْبُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص112.]

اگر استکثار عمل باشد و نیسان گناه لامحاله عُجب می آید.

4 کم عقلی : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ دَلِيلٌ عَلَى ضَعْفِ عَقْلِهِ [کافی ، ج1 ، ص27.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) رضاک عن نفسک من فساد عقلک

[غررالحکم ، ص307.]

اگر فکر کنیم که چقدر راه رفتنی در پیش داریم هرگز به مقداری که رفته ایم راضی نمی شویم. پس ضعف در اندیشه و عقل ماست.

5 جهل : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العجب رأس الجهل [غررالحکم ، ص308.]

زیرا خودپسندی مانع تعلّم از دیگری است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا جَهْلَ أَضَرُّ مِنَ الْعُجْبِ [کافی ، ج8 ، ص244.]

جاهل گاهی به فکر علم می افتد. اما خودپسند خود را بی نیاز می داند.

8. درمان عجب

1 کار کثیر خود را کم بداند : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَمْ يعْبَدِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِشَیءٍ أَفْضَلَ مِنَ الْعَقْلِ وَ لَا يكونُ الْمُومِنُ عَاقِلًا حَتَّى تَجْتَمِعَ فِيهِ عَشْرُ خِصَالٍ الْخَيرُ مِنْهُ مَأْمُولٌ وَ الشَّرُّ مِنْهُ مَأْمُونٌ يسْتَكثِرُ قَلِيلَ الْخَيرِ مِنْ غَيرِهِ وَ يسْتَقِلُّ كثِيرَ الْخَيرِ مِنْ نَفْسِهِ [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص197.]

2 کار نیک خود را فراموش کند : إذا فعلت کل شیء فکن کمن لم یفعل شیئا [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص258.]

3 گناه خود را بزرگ شمارد :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَلَا تَسْتَصْغِرَنَّ شَيئاً مِنْ مَعْصِيتِهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص209.]

قَالَ الرِّضا (ع) : لَا تَسْتَقِلُّوا قَلِيلَ الذُّنُوبِ [کافی ، ج2 ، ص287.]

4 همیشه گناه خود را مدّ نظر داشته باشد : قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ(ع) : ثَلَاثٌ قَاصِمَاتُ الظَّهْرِ رَجُلٌ اسْتَكثَرَ عَمَلَهُ وَ نَسِی ذُنُوبَهُ وَ أَعْجِبَ بِرَأْيهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص112.]

1 همیشه خود را مقصّر بداند :

امام رضا (ع) می فرمایند :

كلُّ عَمَلٍ تُرِيدُ بِهِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فَكنْ فِيهِ مُقَصِّراً عِنْدَ نَفْسِک فَإِنَّ النَّاسَ كلَّهُمْ فِی أَعْمَالِهِمْ فِيمَا بَينَهُمْ وَ بَينَ اللَّهِ مُقَصِّرُونَ إِلَّا مَنْ عَصَمَهُ اَللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ [كافی ، ج2 ، ص73.]

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : يا جَابِرُ لَا أَخْرَجَک اللَّهُ مِنَ النَّقْصِ وَ [لَا] التَّقْصِيرِ [كافی ، ج2 ، ص72.]

قال المجلسی رهلا أخرجک الله أی وفقک الله لأن تعد عبادتک ناقصه و نفسک مقصره أبدا [بحارالأنوار ، ج68 ، ص235.]

2 خود را جزء بدان محسوب کند :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ لِلَّهِ عِبَاداً كسَرَتْ قُلُوبَهُمْ خَشْيةُ اللَّهِ فَاسْتَنْكفُوا مِنَ الْمَنْطِقِ وَ إِنَّهُمْ لَفُصَحَاءُ أَلِبَّاءُ نُبَلَاءُ يسْتَبِقُونَ إِلَيهِ بِالْأَعْمَالِ الزَّاكيهِ لَا يسْتَكثِرُونَ لَهُ الْكَثِيرَ وَ لَا يرْضَوْنَ لَهُ الْقَلِيلَ يرَوْنَ أَنْفُسَهُمْ أَنَّهُمْ شِرَارٌ وَ إِنَّهُمْ لَأَكياسُ الْأَبْرَارِ [وسائل الشيعه ، ج12 ، ص199.]

3 خود را بشناسد :

قَالَ الباقِرُ (ع) : سد سبيل العجب بمعرفه النفس [تحف العقول ، ص284.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ما لابن آدم و العجب و أوله نطفه مذره و آخره جيفه قذره و هو بين ذلک يحمل العذره [غررالحكم ، ص308.]

4 عيوب خود را بشناسد :

اگر فهميد كه عُجب دارد بداند كه هيچ عملش مقبول نيست بلكه از هر گناهكارى كارش سخت تر است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ضاحک معترف بذنبه أفضل من باک مدل على ربه [إرشاد مفيد ، ج1 ، ص304.]

5 تفضّلات و نعم خدا را فراموش نكند :

(توجه به اينكه همه چيزش از اوست) .

حضرت ایوب گفت : عن أبی الحسن (ع) قال سمعته یقول إن أیوب النبی (ع) قال : یا رب ما سألتک شیئا من الدنیا قط و داخله شیء فأقبلت إلیه سحابه حتی نادته یا أیوب من وفقک لذلک قال أنت یا رب [بحارالأنوار ، ج12 ، ص353.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إذا أردت أن تعظم محاسنک عند الناس فلا تعظم فی عینک [غررالحکم ، ص249.]

6 توجه به اینکه از کجا معلوم که عاقبت به خیر شوم :

ان الصراط حقا فالعُجب لماذا [جامع ، ج1 ، ص397.]

7 عمل نیک آنها را زیاد بشمارد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَمْ یعْبَدِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِشَیءٍ أَفْضَلَ مِنَ الْعَقْلِ وَ لَا یکونُ الْمُومِنُ عَاقِلًا حَتَّی تَجْتَمِعَ فِیهِ عَشْرُ خِصَالٍ الْخَیرُ مِنْهُ مَأْمُولٌ وَ الشَّرُّ مِنْهُ مَأْمُونٌ یسْتَکثِرُ قَلِیلَ الْخَیرِ مِنْ غَیرِهِ وَ یسْتَقِلُّ کثِیرَ الْخَیرِ مِنْ نَفْسِهِ [أمالی طوسی ، ص153.]

8 آنها را مخلص تر از خود بداند :

أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کلُّ سَعْی أَخْلَصُ عِنْدَهُ مِنْ سَعْیهِ وَ کلُّ نَفْسٍ أَصْلَحُ عِنْدَهُ مِنْ نَفْسِهِ [کافی ، ج2 ، ص226.]

آنها را بهتر از خود بداند : علی بن الحسین زین العابدین (ع) : إن عرض لک إبلیس لعنه الله بأن لک فضلا علی أحد من أهل القبله فانظر إن کان أکبر منک فقل قد سبقنی بالإیمان و العمل الصالح فهو خیر منی و إن کان أصغر منک فقل قد سبقته بالمعاصی و الذنوب فهو خیر منی و إن کان تربک فقل أنا علی یقین من ذنبی و فی

شک من أمره فما لی أدع یقینی بشکی و إن رأیت المسلمین یعظمونک و یوقرونک و یبجلونک فقل هذا فضل أخذوا به و إن رأیت منهم جفاء و انقباضا عنک فقل هذا لذنب أحدثته فإنک إن فعلت ذلک سهل الله علیک عیشک و کثر أصدقاؤه و قل أعداءه و فرحت بما یکون من برهم و لم تأسف علی ما یکون من جفائهم و اعلم أن أکرم الناس علی الناس من کان خیره فائضا علیهم و کان عنهم مستغنیا متعففا و أکرم الناس بعده علیهم من کان عنهم متعففا و إن کان إلیهم محتاجا فإنما أهل الدنیا یعشقون الأموال فمن لم یزاحمهم فیما یعشقونه کرم علیهم و من لم یزاحمهم فیها و مکنهم منها أو من بعضها کان أعز و أکرم [بحارالأنوار ، ج68 ، ص229.]

9 راضی به رضای خدا باشد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِلَهِی عَرَّفْتَنِی نَفْسَکَ فَاسْتَغْنَیتُ بِهَا عَنْ جَمِیعِ خَلْقِک وَ عِزَّتِک وَ جَلَالِک لَوْ کانَ رِضَاک فِی أَنْ أُقَطَّعَ إِرْباً إِرْباً وَ أُقْتَلَ سَبْعِینَ قَتْلَةً بِأَشَدِّ مَا یقْتَلُ بِهِ النَّاسُ لَکانَ رِضَاک أَحَبَّ إِلَی کیفَ أُعْجَبُ بِنَفْسِی وَ أَنَا ذَلِیلٌ إِنْ لَمْ تُکرِمْنِی وَ أَنَا مَغْلُوبٌ إِنْ لَمْ تَنْصُرْنِی وَ أَنَا ضَعِیفٌ إِنْ لَمْ تُقَوِّنِی وَ أَنَا مَیتٌ إِنْ لَمْ تُحْیِنِی بِذِکرِک وَ لَوْ لَا سَتْرُک لَافْتَضَحْتُ أَوَّلَ مَرَّةٍ عَصَیتُک [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص203.]

10 تکیه به هیچ یک از اعمالش نکند و بلد آن از بین برود : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لبعض اصحابهما منکم من احد ینجیه عمله قالوا : و لا انت یا رسول الله قال و لا

انا الا ان یتغمّدنی الله برحمته [محجه ، ج6 ، ص282.]

11 ارزش مادی عمل را در نظر گیرد :

اگر به جای یک ساعت عبادت کار می کرد ، چقدر به او می دادند. اگر مقدار مالی که انفاق کرده به دیگری می داد چه چیزی در مقابل به او می داد ، آن وقت این عمل ها کجا و آن همه نعمت ها کجا؟

12 توجه به پیشتازان :

عبادت سید الساجدین (ع)

صبر و استقامت زینب کبری (س)

شکنجه های موسی بن جعفر (ع)

ایثار و ایثارگران

پیش کسوتان عشق و شهادت...

13 توجه به سرنوشت کسانی که «أنا» گفتند :

فرعون ها ، ...بنی صدرها.... ملائکه گفتند : نَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِک وَ نُقَدِّسُ لَک [بقره/30.]

قالُوا سُبْحانَک لا عِلْمَ لَنا [بقره/32.]

14 توجه به گذشته خود :

وَ اللّهُ أَخْرَجَکمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهاتِکمْ لا تَعْلَمُونَ شَیئاً [نحل/78.]

قال السجاد (ع) : أنا الجاهل الذی علمته ... أنا الفقیر الذی أغنیته ... أنا الضعیف الذی قویته (دعای ابو حمزه ثمالی) [بحارالأنوار ، ج95 ، ص87.]

15 توجه به عظمت خداوند و پستی خود ، و اینکه در هستی از پر کاه کمتر است.

امام به شهید رجایی فرمود : تو رئیس جمهور ایرانی. ایران قطعه ای از آسیا ، آسیا قطعه ای از زمین ، زمین قطعه ای از منظومه شمسی ، منظومه شمسی قطعی از یکی از کهکشانها و... .

16 فکر در ضعف های خود :

قال السجاد (ع) : أنا الفقیر الذی أغنیته ... أنا الجائع الذی أشبعته (دعای ابو حمزه ثمالی) [بحارالأنوار ، ج95 ، ص87.]

وَ اللّهُ

أَخْرَجَكمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهاتِكمْ لا تَعْلَمُونَ شَيئاً [نحل/78.]

قَالَ امیرالمومنین (ع) : مَا لِابْنِ آدَمَ وَ الْفَخْرِ أَوَّلُهُ نُطْفَهٌ وَ آخِرُهُ جِیفَهٌ وَ لَا یرْزُقُ نَفْسَهُ وَ لَا یدْفَعُ حَتْفَهُ [نهج البلاغه ، حکمت 454.]

17 فکر در زوال نعمت ها :

کلُّ شَیءٍ هالِک إِلاّ وَجْهَهُ [قصص/88.]

کلُّ مَنْ عَلَیها فانٍ [الرحمن/26.]

إِنْ یشَأْ یذْهِبْکمْ [نساء/133.]

18 فکر در تاریخ : أَ لَمْ تَرَ کیفَ فَعَلَ رَبُّک بِعادٍ إِرَمَ ذاتِ الْعِمادِ [فجر/7-6.]

أَ لَمْ نُهْلِک الأَوَّلِینَ [مرسلات/16.]

فَما کانَ لَهُ مِنْ فِئَهٍ ینْصُرُونَهُ [قصص/81.]

فَأَصْبَحَتْ کالصَّرِیمِ [قلم/20.]

شنیدن مصائب بزرگان و صبر اولیاء خدا و شرکت در جلسات روضه.

19 فکر در مسؤولیتهایی که داشته و عمل نکرده :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنْ کانَ الْمَمَرُّ عَلَی الصِّرَاطِ حَقّاً فَالْعُجْبُ لِمَا ذَا [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص393.]

چه عذر خواهی هایی از مردم که نپذیرفته.

چه سلام ها که جواب نداده.

چه شکم های گرسنه ای که... .

چه وساطت هایی که با مال و آبرو باید انجام می داد.

چه مطالبی که یاد نگرفته.

چه عبادتی که انجام نداده.

چه... .

20 شک :

از کجا کار من عبادت باشد.

از کجا قبول شده باشد.

از کجا حبط نشده باشد.

از کجا وظیفه من همین بوده باشد.

از کجا تا پایان عمرم در راه حق باشم.

21 نگاهی با اولیاء خدا :

من کجا و علی (ع) .

من کجا و امام حسین (ع) .

22 یادی از گناهان و غفلت ها و ضعف ها.

23 ارزش گذاری عمل : مثلا 50 سال نماز در دنیا قیمت یک خانه صد

مِتری نیست ، که توقع بهشتی دارد که؛جَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّماواتُ وَ الأَْرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِینَ [ال عمران/133.]

سابِقُوا إِلی مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّکُمْ وَ جَنَّةٍ عَرْضُها کعَرْضِ السَّماءِ وَ الأَْرْضِ [حدید/21.]

24 سرمایه اصلی که از تو نیست :

چرا عجب مگر در نمازی که خواندی ، توفیق ایمانش ، توفیق بیدار شدنش ، توفیق پاشدن ، آبی که وضو گرفتی ، حافظه ای که نمازت را یاد داشتی و...

25 نسبت عبادات ، با ایام غفلت : در شبانه روز چند دقیقه توجه به خدا داشتی و نسبت آن دقائق با دقائقی که از خداوند غافل بودی چقدر است. چقدر پول داری و نسبت آن به مقداری که ندادی.

چه حرفی زدی و نسبت آن با حرفهای خوبی که باید می گفتی و نگفتی.

26 توجه به نیازها : اگر امروز ادرار تو دفع نشود. اگر حافظه ات گرفته شود.

27 به سه دلیل همه از من بهترند :

1 بزرگترها عبادت بیشتری دارند.

2 کوچکترها گناه کمتری دارند.

3 از همه سنّ ها گناهانی سراغ ندارم ولی از خودم سراغ دارم.

28 توجه به خطرات عُجب که موجب نابودی انسان می شود.

29 استمداد از خداوند :

قَالَ السَّجادُ (ع) : لَا تُفْسِدْ عِبَادَتِی بِالْعُجْب [صحیفه سجادیه ، دعای20.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إلهِی لَا تَکلَنِی إِلَی نَفْسِی [تهذیب الأحکام ، ج3 ، ص99.]

قَالَ السَّجادُ (ع) : وَ اسْتِقْلَالِ الْخَيرِ وَ إِنْ كثُرَ مِنْ قَوْلِی وَ فِعْلِی ، وَ اسْتِكثَارِ الشَّرِّ وَ إِنْ قَلَّ مِنْ قَوْلِی وَ فِعْلِی [صحیفه سجادیه ، دعای20.]

30 دوستی با افرادی که

عجب ندارند.

31 مقایسه میان اعمال خود و الطاف خداوند متعال.

32 مقایسه میان اعمال خود و عبادات دائمی کل هستی.

یسَبِّحُ لِلّهِ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الأَْرْضِ [جمعه/1.]

یسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّیلِ وَ النَّهارِ وَ هُمْ لا یسْأَمُونَ [فصلت/38.]

33 توجه به حوادث تلخ :

قال النبی (ص) : لو لا ثلاثه فی ابن آدم ما طأطأ رأسه شیء المرض و الموت و الفقر و کلهن فیه و إنه لمعهن وثاب [بحارالأنوار ، ج6 ، ص118.]

34 هجرت ها و بررسی کارهایی که نشده.

9. خاطرات

امام صادق (ع) فرمود :

عالِمی نزد عابدی آمد و به او گفت : کیفَ صَلَاتُک فَقَالَ تَسْأَلُنِی عَنْ صَلَاتِی وَ أَنَا أَعْبُدُ اللَّهَ مُنْذُ کذَا وَ کذَا فَقَالَ کیفَ بُکاوک فَقَالَ إِنِّی لَأَبْکی حَتَّی تَجْرِی دُمُوعِی فَقَالَ لَهُ الْعَالِمُ فَإِنَّ ضِحْکک وَ أَنْتَ عَارِفٌ بِاللَّهِ أَفْضَلُ مِنْ بُکائِک وَ أَنْتَ مُدِلٌّ عَلَی اللَّهِ إِنَّ الْمُدِلَّ لَا یصْعَدُ مِنْ عَمَلِهِ شَیءٌ [بحارالأنوار ، ج68 ، ص230.]

2 امام رضا (ع) : إِنَّ رَجُلًا فِی بَنِی إِسْرَائِیلَ عَبَدَ اللَّهَ أَرْبَعِینَ سَنَةً ثُمَّ قَرَّبَ قُرْبَاناً فَلَمْ یقْبَلْ مِنْهُ فَقَالَ لِنَفْسِهِ مَا أُتِیتُ إِلَّا مِنْک وَ مَا الذَّنْبُ إِلَّا لَک قَالَ فَأَوْحَی اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی إِلَیهِ ذَمُّک لِنَفْسِک أَفْضَلُ مِنْ عِبَادَتِک أَرْبَعِینَ سَنَةً [کافی ، ج2 ، ص73.]

امام رضا (ع) : عابدی چهل سال عبادت کرد و قبول نشد. از خود انتقاد کرد که تقصیر از تو است. خداوند وحی کرد ، این انتقاد از خودت از چهل سال عبادت تو بهتر است.

3 امام صادق (ع) : درباره

مردی که از گناهش خائف بود ، و عمل نیکی هم انجام داد و عجب او را گرفت ، فرمودند : فَيدْخُلُهُ شِبْهُ الْعُجْبِ بِهِ فَقَالَ هُوَ فِی حَالِهِ الْأُولَی وَ هُوَ خَائِفٌ أَحْسَنُ حَالًا مِنْهُ فِی حَالِ عُجْبِهِ [کافی ، ج2 ، ص314.]

از امام صادق (ع) نقل شده است که یک روز عیسی (ع) بسم الله گفت و بر روی آب دریا حرکت کرد. مرد دیگری نظاره گر بود او هم بسم الله گفت و بر روی آب حرکت کرد ، اما در بین راه گرفتار عُجب شد و در آب فرو رفت و در آن حال به عیسی (ع) استغاثه کرد. [میزان الحکمه ، ج6 ، ص43.]

عَنْ دَاوُدَ الرَّقِّی قَالَسَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) يقُولُ : اتَّقُوا اللَّهَ وَ لَا يحْسُدْ بَعْضُكمْ بَعْضاً إِنَّ عِيسَی ابْنَ مَرْيمَ كانَ مِنْ شَرَائِعِهِ السَّيحُ فِی الْبِلَادِ فَخَرَجَ فِی بَعْضِ سَيحِهِ وَ مَعَهُ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ قَصِيرٌ وَ كانَ كثِيرَ اللُّزُومِ لِعِيسَی ع فَلَمَّا انْتَهَی عِيسَی إِلَی الْبَحْرِ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ بِصِحَّهِ يقِينٍ مِنْهُ فَمَشَی عَلَی ظَهْرِ الْمَاءِ فَقَالَ الرَّجُلُ الْقَصِيرُ حِينَ نَظَرَ إِلَی عِيسَی (ع) جَازَهُ بِسْمِ اللَّهِ بِصِحَّهِ يقِينٍ مِنْهُ فَمَشَی عَلَی الْمَاءِ وَ لَحِقَ بِعِيسَی (ع) فَدَخَلَهُ الْعُجْبُ بِنَفْسِهِ فَقَالَ هَذَا عِيسَی رُوحُ اللَّهِ يمْشِی عَلَی الْمَاءِ وَ أَنَا أَمْشِی عَلَی الْمَاءِ فَمَا فَضَلُهُ عَلَی قَالَ فَرُمِسَ فِی الْمَاءِ فَاسْتَغَاثَ بِعِيسَی فَتَنَاوَلَهُ مِنَ الْمَاءِ فَأَخْرَجَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُ مَا قُلْتَ يا قَصِيرُ قَالَ قُلْتُ هَذَا رُوحُ اللَّهِ يمْشِی عَلَی الْمَاءِ وَ أَنَا أَمْشِی عَلَی الْمَاءِ فَدَخَلَنِی مِنْ ذَلِک عُجْبٌ فَقَالَ لَهُ عِيسَی لَقَدْ وَضَعْتَ نَفْسَک فِی غَيرِ الْمَوْضِعِ الَّذِی

وَضَعَکَ اللَّهُ فِيهِ فَمَقَتَکَ اللَّهُ عَلَى مَا قُلْتَ الكافى فَتُبْ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِمَّا قُلْتَ قَالَ فَتَابَ الرَّجُلُ وَ عَادَ إِلَى مَرْتَبَتِهِ الَّتِى وَضَعَهُ اللَّهُ فِيهَا فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ لَا يحْسُدَنَّ بَعْضُكمْ بَعْضاً [كافى ، ج2 ، ص306.]

عجب ، صفحه 10

5 ايوب (ع) : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قال أيوب النبى (ع) : حين دعا ربه يا رب كيف ابتليتنى بهذا البلاء الذى لم تبتل به أحدا فو عزتک إنک تعلم أنه ما عرض لى أمرات قط كلاهما لک طاعه إلا عملت بأشدهما على بدنى. قال فنودى و من فعل ذلک بک يا أيوب ، قال : فأخذ التراب فوضعه على رأسه ثم قال أنت يا رب [أمالى طوسى ، ص662.]

در روايت ديگر آمده ايوب گفت : عن ابى الحسن (ع) إن أيوب النبى ص قال يا رب ما سألتک شيئا من الدنيا قط و داخله شىء فأقبلت إليه سحابه حتى نادته يا أيوب من وفقک لذلک قال أنت يا رب [بحارالأنوار ، ج68 ، ص231.]

6 داود (ع) : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قال داود النبى (ع) لأعبدن الله اليوم عباده و لأقرأن قراءه لم أفعل مثلها قط فدخل محرابه ففعل فلما فرغ من صلاته إذا هو بضفدع فى المحراب ، فقال له يا داود أعجبک اليوم ما فعلت من عبادتک و قراءتک فقال نعم. فقال لا يعجبنک فإنى أسبح الله فى كل ليله ألف تسبيحه يتشعب لى مع كل تسبيحه ثلاثه آلاف تحميده و إنى لأكون فى قعر الماء فيصوت الطير فى الهواء فأحسبه جائعا فأطفو له على الماء ليأكلنى و

ما لی ذنب [بحارالأنوار ، ج14 ، ص16.]

با اینکه در قعر دریا هستم ، با شنیدن صدای پرنده گرسنه ای ، خود را غذای او قرار می دهم ، با اینکه گناهی ندارم و او دسترسی به من ندارد.

در نقل دیگر آمد : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : سَهَرَ دَاوُدُ (ع) لَیلَةً یتْلُو الزَّبُورَ فَأَعْجَبَتْهُ عِبَادَتُهُ فَنَادَتْهُ ضِفْدَعٌ یا دَاوُدُ تَعَجَّبْتَ مِنْ سَهَرِک لَیلَةً وَ إِنِّی لَتَحْتَ هَذِهِ الصَّخْرَهِ مُنْذُ أَرْبَعِینَ سَنَةً مَا جَفَّ لِسَانِی عَنْ ذِکرِ اللَّهِ تَعَالَی [بحارالأنوار ، ج61 ، ص50.]

منبع : [بحار الانوار ، ج71 ، ص231.]

7 روزی معاویه خطبه خواند و از مردم پرسید : آیا خطبه من عیبی داشت؟ یکی گفت : عیب آن ، عُجب تو به این خطبه بود. [سفینه البحار ، ج2 ، ص162.]

2 فاسق و صالحی وارد مسجد شدند. هنگام خروج فاسق به خاطر شرمندگی صالح و صالح به خاطر عُجب فاسق شد. [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص76.]

امام صادق (ع) : به خلافکاری که کار نیک کرد و گرفتار عُجب شد ، فرمود : شرمندگی اول کار بهتر از عُجب بعد از کار است.

همین که نزدیک بود موسی (ع) خود را داناترین بداند ، خطاب شد ، برو و نزد خضر شاگردی کن.

از شخصی نزد پیامبر (ص) ستایش ها کردند که ناگهان آن شخص وارد شد. حضرت فرمود : اثر شیطان در اوست. سپس پرسید ، ترا به خدا راست بگو آیا در فکرت نیامد که تو بهترین هستی؟ گفت چرا؟ پیامبر (ص) فرمود : این اثر همان است. کتاب قلب

سلیم شهید دستغیب.

1. عدالت اجتماعی

1. راه رسیدن به عدالت اجتماعی

1. در قرآن

1. سادگی وزهد مسئولین

یمْشِی فِی الْأَسْواقِ [فرقان ، 7] .

2. افشای مفسدین

وَ لِتَسْتَبِینَ سَبِیلُ الْمُجْرِمِینَ [انعام/ 55] .

3. هشدار

إِنْ أَنَا إِلاّ نَذِیرٌ مُبِینٌ [شعراء/ 115] .

4. عبرت ها

وَ اتَّبَعُوا أَمْرَ کلِّ جَبّارٍ عَنِیدٍ [هود/ 59] .

5. قدرت

وَ أَنْزَلْنَا الْحَدِیدَ [حدید/ 25] .

6. مصادره

فَلَکمْ رُوسُ أَمْوالِکمْ لا تَظْلِمُونَ وَ لا تُظْلَمُونَ [بقره/ 279] .

7. تحقیر مرفهین

إِنَّ الْمُبَذِّرِینَ کانُوا إِخْوانَ الشَّیاطِینِ [اسراء/ 27] .

2. در روایات

1. مصادره

وَ اللّهِ لَوْ وَجَدْتُهُ قَدْ تُزُوِّجَ بِهِ النِّسَاءُ وَ مُلِک بِهِ الْإِمَاءُ لَرَدَدْتُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 15] .

2. ارزش دادن به افراد عادل

3. نهی از منکر

2. توجه به قانون الهی

3. انواع عدالت

1. عدالت در برنامه ریزی

رهبر ، مرجع ، قاضی ، مساجد ، امام جمعه و جماعت ، خبر گزار.

تنها راه رسیدن به عدالت واقعی توجه به قانون الهی است ، زیرا :

1 از استبداد فردی و گروهی دور است.

2 از هوا و هوس ها دور است.

3 به تمام ابعاد انسان توجه شده است.

انبیا پرچمداران عدالت اجتماعی هستند :

اذْهَبْ إِلی فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغی [طه/ 24] .

فَأَرْسِلْ مَعَنا بَنِی إِسْرائِیلَ وَ لا تُعَذِّبْهُمْ [طه/ 47] .

وَ لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْیاءَهُمْ [اعراف/ 85] .

وَیلٌ لِلْمُطَفِّفِینَ [مطففین/ 1] .

وَ إِذَا الْمَوْودَهُ سُئِلَتْ بِأَی ذَنْبٍ قُتِلَتْ [تکویر/ 8-9] .

وَ یضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلالَ الَّتِی کانَتْ عَلَیهِمْ [اعراف/ 157] .

إِنّا أَرْسَلْناک بِالْحَقِّ [بقره/ 119] .

لِيقُومَ النّاسُ بِالْقِسْطِ [حدید/ 25] .

عَنْ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْحَسَنِی عَنْ سَيدِنَا عَلِی بْنِ مُحَمَّدٍ (ع) ...فَيمْلَأَ الْأَرْضَ قِسْطاً وَ عَدْلًا [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص240] .

2. عدالت در رفتار

3. عدالت در عبادت

4. عدالت در برخوردبا مردم

5. عدالت در خانواده

4. نمونه ها

1. عدالت امام علی (ع)

طلحه و زبیر به عنوان گلایه گفتند : عمر سهم بیشتری به ما می داد.

علی (ع) : "رسول الله چه؟" هر دو ساکت شدند.

علی (ع) : "سنت رسول الله بهتر است یا عمر؟" گفتند : سنت رسول الله.

گفتند : سابقه ، خدمات ، فامیلی ، چه می شود؟

علی : "آیا خدمات و سابقه و قرابت من بیشتر است یا شما؟"

گفتند : شما.

فرمود : " من و این کارگر و اجیر ، (اشاره کرد به اجیری که در نزدیکی حضرت بود.) یکسان سهم

داریم".

2. عدالت در قرآن و نهج البلاغه

1 لَا تَقْتُلُنَّ بِی إِلَّا قَاتِلِی انْظُرُوا إِذَا أَنَا مِتُّ مِنْ ضَرْبَتِهِ هَذِهِ فَاضْرِبُوهُ ضَرْبَةً بِضَرْبَةٍ [نهج البلاغه ، نامه 47] .

2 فَلا یسْرِفْ فِی الْقَتْلِ [اسراء/ 33] .

3 فَاعْتَدُوا عَلَیهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدی عَلَیکمْ [بقره/ 194] .

4 لا ینْهاکمُ اللّهُ عَنِ الَّذِینَ لَمْ یقاتِلُوکمْ فِی الدِّینِ وَ لَمْ یخْرِجُوکمْ مِنْ دِیارِکمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَ تُقْسِطُوا إِلَیهِمْ إِنَّ اللَّهَ یحِبُّ الْمُقْسِطِینَ [ممتحنه/ 8] .

وَ إِنْ عاقَبْتُمْ فَعاقِبُوا بِمِثْلِ ما عُوقِبْتُمْ [نحل/ 126] .

لا یجْرِمَنَّکمْ شَنَآنُ قَوْمٍ [مائده/ 2] .

5 أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ [مائده ، 45] .

6 قَالَ (ع) : الثَّنَاءُ بِأَکثَرَ مِنَ الِاسْتِحْقَاقِ مَلَقٌ وَ التَّقْصِیرُ عَنِ الِاسْتِحْقَاقِ عِی أَوْ حَسَدٌ [نهج البلاغه ، حکمت 347] .

الإفراط فی الملامه یشب نار اللجاجه [غررالحکم ، 22] .

7 فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاّ تَعْدِلُوا فَواحِدَةً [نساء ، 3] .

8 وَ الَّذِینَ إِذا أَنْفَقُوا لَمْ یسْرِفُوا وَ لَمْ یقْتُرُوا [فرقان ، 67] .

9 فَإِنَّ لِلْأَقْصَی مِنْهُمْ مِثْلَ الَّذِی لِلْأَدْنَی [نهج البلاغه ، نامه 53] .

10 کلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذا أَثْمَرَ وَ آتُوا [انعام ، 141] .

1. عدل

1. معنای عدل

1 هرچیزی به جای خود نه این که همه چیز ازبرای همه؛ زیرا :

لا تعلقوا الجواهر فی أعناق الخنازیر. [منیه المرید ، ص184] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : قَامَ عِیسَی ابْنُ مَرْیمَ (ع) خَطِیباً فِی بَنِی إِسْرَائِیلَ فَقَالَ : یا بَنِی إِسْرَائِیلَ ! لَا تُحَدِّثُوا الْجُهَّالَ بِالْحِکمَهِ فَتَظْلِمُوهَا وَ لَا تَمْنَعُوهَا

أَهْلَهَا فَتَظْلِمُوهُمْ [کافی ، ج1 ، ص42] .

2. لزوم واهمیت عدل

1. قرب عدل وتقوا

اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوى [مائده ، 8] .

2. وسعت در عدل

وَ إِذا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَ لَوْ کانَ ذا قُرْبى [انعام ، 152] .

عدالت در غنایم جنگی.

عدالت در ارث.

3. حیات در عدل

قَال علىَ (ع) : الْعَدْلُ حَیاهٌ [غررالحکم ، ص99] .

4. عدل واصلاح خلق

قَالَ َعلى (ع) : الْعَدْلُ یصْلِحُ الْبَرِیهَ [غررالحکم ، ص339] .

5. عدل وآبادانى

قال على (ع) : ما عمرت البلدان بمثل العدل [غررالحکم ، ص340] .

6. نزول برکات در عدل

قَالَ َعلى (ع) : بِالْعَدْلِ تَتَضَاعَفُ الْبَرَکاتُ [غررالحکم ، ص446] .

7. نزول رحمت در عدل

وَ قَال على (ع) : مَنْ عَدَلَ فِى الْبِلَادِ نَشَرَ اللَّهُ عَلَیهِ الرَّحْمَهَ [غررالحکم ، ص340] .

8. اجراى حکم الله

قال علی (ع) : من عدل نفذ حکمه [غررالحکم ، ص340] .

9. عظمت قدر ، در عدل

قال علی (ع) : مَنْ عَدَلَ عَظُمَ قَدْرُهُ [غررالحکم ، ص446] .

10. عادل ، در حصن خدا

قال علی (ع) : من عمل بالعدل حصن الله ملکه [غررالحکم ، ص340] .

11. ایجاد نظم در عدل

قَالَ َعلی (ع) : الْعَدْلُ یضَعُ الْأُمُورَ مَوَاضِعَهَا [نهج البلاغه ، حکمت 437] .

12. قضاوت عادلانه

قَالَ َعلی (ع) : لَیسَ مِنَ الْعَدْلِ الْقَضَاءُ عَلَی الثِّقَهِ بِالظَّنِّ [نهج البلاغه ، حکمت 220] .

3. ابعاد ومصادیق عدل

1. نسبت به دشمن

(فلا تعتدوا) آمده.

2. نسبت به حیوان

وَ لْیعْدِلْ بَینَ صَوَاحِبَاتِهَا فِی ذَلِک وَ بَینَهَا [نهج البلاغه ، نامه 25] .

3. نسبت به نگاه

وَ آسِ بَینَهُمْ فِی اللَّحْظَهِ وَ النَّظْرَهِ وَ الْإِشَارَهِ وَ التَّحِیهِ حَتَّی لَا یطْمَعَ الْعُظَمَاءُ فِی حَیفِک وَ لَا ییأَسَ

الضُّعَفَاءُ مِنْ عَدْلِک وَ السَّلَامُ [نهج البلاغه ، نامه 46] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یقْسِمُ لَحَظَاتِهِ بَینَ أَصْحَابِهِ [کافی ، ج2 ، ص671] .

4. نسبت به اولاد

قال النبی (ص) : اعدلوا بین أولادکم فی السر کما تحبون أن یعدلوا بینکم فی البر و اللطف [مکارم الأخلاق ، ص220] .

5. نسبت به مشتری

وَ لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْیاءَهُمْ [اعراف ، 85] .

6. عدل در ستایش

در اسلام نسبت به ستایش امر به عدالت شده و گر نه تملق و حسادت را به دنبال دارد.

7. عدل در محبت

در اسلام نسبت به محبت امر به عدالت آمده و گر نه شخص یا لوس یا عقده ای بار می آید.

عدالت در غنایم جنگی.

عدالت در ارث.

8. عدل در تقسیم ارزاق

فَإِنَّ لِلْأَقْصَی مِنْهُمْ مِثْلَ الَّذِی لِلْأَدْنَی [نهج البلاغه ، نامه 53] .

9. عدل درساعت کار

توزیع الوقت توسیعه

10. عدل درغیرت

11. عدل در انفاق

12. عدل در رابطه یا قطع رابطه

13. عدل دررفاقت

14. عدل در مدح وذم

15. نسبت به غنی وفقیر

16. عدل در کار وتفریح

17. عدل در عبادت

18. عدل در مجازات

19. عدل در خوف و رجا

20. عدل در معاش ومعاد

21. عدل در مادیت ومعنویت

22. عدل در اقتصاد واعتقاد

23. عدل در زراعت

4. عدالت گستران

1. انبیا

لَقَدْ أَرْسَلْنا رُسُلَنا بِالْبَيناتِ وَ أَنْزَلْنا مَعَهُمُ الْكتابَ وَ الْمِيزانَ لِيقُومَ النّاسُ بِالْقِسْطِ وَ أَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَ مَنافِعُ لِلنّاسِ [حدید ، 25] .

2. اوصیا

1. سبب پذیرش حکومت امام علی (ع)

آنچه سبب شد که علی (ع) حکومت را بپذیرد : أَلَّا يقَارُّوا عَلَى كظَّةِ ظَالِمٍ وَ لَا سَغَبِ مَظْلُومٍ [نهج البلاغه ، 49] .

وَ اللّٰهِ

لَوْ وَجَدْتُهُ قَدْ تُزُوِّجَ بِهِ النِّسَاءُ وَ مُلِكَ بِهِ الْإِمَاءُ لَرَدَدْتُهُ فَإِنَّ فِی الْعَدْلِ سَعَةً وَ مَنْ ضَاقَ عَلَیهِ الْعَدْلُ فَالْجَوْرُ عَلَیهِ أَضْیقُ [نهج البلاغه ، خطبه 15] .

2. سبب قیام امام حسین (ع)

عن الحسین (ع) : أ لا ترون أن الحق لا یعمل به و أن الباطل لا ینتهی عنه [بحارالأنوار ، ج75 ، ص116] .

3. سبب قتل امام علی (ع)

قتل علی (ع) لشده عدله

4. تحمل عدالت علی (ع) با ریشه جنگ

ریشه جنگ عدم تحمل عدالت علی (ع) بود.

وَ مَا أَخَذَ اللَّهُ عَلَی الْعُلَمَاءِ أَلَّا یقَارُّوا عَلَی کظَّةِ ظَالِمٍ وَ لَا سَغَبِ مَظْلُومٍ [نهج البلاغه ، خطبه 3] .

زیرا بی عدالتی بعد از عمر اوج گرفت.

5. زمینه های بی عدالتی

1. انتخاب رشته

در یک رشته فارغ التحصیلان ، زیاد ، ولی در یک رشته کمبود.

2. تولید نسل بالا

تولید نسل بالا ، تولید غذا و...کم.

3. پذیرش چند مسئولیت

یک نفر چند مسئولیت ، فرد مشابه او بیکار.

4. وزارتخانه ها

کارمندان یک وزارتخانه در رفاه ، کارمندان دیگری در مضیقه.

5. سرمایه گذاری در تسلیحات

در دنیا سرمایه گذاری برای هلاک مردم می شود (تسلیحات) ، ولی سرمایه گذاری برای نجات مردم نمی شود. (ارشاد)

6. سگ بازی

در دنیا برای سگ هایشان دکتر ، پرستار ، آرایشگاه ، آزمایشگاه و غذای گران قیمت دارند ، ولی در جای دیگر قحطی بین انسانها موج می زند.

7. طرح مسئله قومیت و نژاد و مانند آن

طرح مسئله قومیت ، وطن ، نژاد ، زبان زمینه بی عدالتی ها می شود.

6. آیات

1. عدل در آفرینش

الَّذِی خَلَقَک فَسَوّاک فَعَدَلَک [انفطار ، 7] .

خداوند توازن در اعضا و تعادل وآنها را مکمل یکدیگر قرار داد. مثلا دندان را به کمک دهان فرستاد و گر نه جویده نمی شد. ساق پا را محکم و گر نه بار بدن را تحمل نمی کرد. مژه و پلک و ابرو و جایگاه چشم را طوری آفرید که از لطافت چشم حفاظت نماید.

در نشیمن گاه مقداری چربی قرار داد تا هنگام نشستن استخوان ها درد نگیرد.

2. عدل در قضاوت

فَابْعَثُوا حَکماً مِنْ أَهْلِهِ وَ حَکماً مِنْ أَهْلِها [نساء ، 35] .

وَ إِذا حَکمْتُمْ بَینَ النّاسِ أَنْ تَحْکمُوا بِالْعَدْلِ [نساء ، 58] .

فَإِنْ فاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَینَهُما بِالْعَدْلِ [حجرات ، 9] .

3. عدل در مسائل حقوقی

وَ لْيكتُبْ بَينَكمْ كاتِبٌ بِالْعَدْلِ [بقره ، 282] .

فَلْيمْلِلْ وَلِيهُ بِالْعَدْلِ [بقره ، 282] .

4.

عدل در کیفر

السِّنَّ بِالسِّنِّ [مائده ، 45] .

7. توزیع عادلانه

1. توزیع علم

قَالَ علی (ع) : زَکاهُ الْعِلْمِ نَشْرُهُ [غررالحکم ، ص44]

2. توزیع زکاه

إِنَّمَا الصَّدَقاتُ لِلْفُقَراءِ [توبه ، 60] .

3. توزیع محبت

با هر که دشمن شدی همه ناسزاها را مگو و با هر که دوست شدی همه اسرار را مگو.

4. توزیع بیت المال

سرمایه شاه در آمریکا تا 23میلیارد دلار رسید.

سرمایه شاه در سوئیس بیش از 100 میلیارد دلار . می گویند اگر شاه هزار سال عمر می کرد...

5. توزیع غنایم جنگی

عدالت در غنایم جنگی.

6. توزیع ارث

عدالت در ارث.

8. عوامل اعراض از عدل

1. رابطه

1. پسر نوح

إِنَّهُ لَیسَ مِنْ أَهْلِک [هود ، 46] .

لا ینالُ عَهْدِی الظّالِمِینَ [بقره ، 124] .

2. زنان نوح ولوط

کانَتا تَحْتَ عَبْدَینِ مِنْ عِبادِنا صالِحَینِ [تحریم ، 10] .

3. عموی پیامبر

تَبَّتْ یدا أَبِی لَهَبٍ وَ تَبَّ [مسد ، 1] .

4. پدر و مادر بد

وَ إِنْ جاهَداک لِتُشْرِک بِی ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ فَلا تُطِعْهُما [عنکبوت ، 8] .

5. تقلید کورکورانه

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا آباءَکمْ وَ إِخْوانَکمْ أَوْلِیاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْکفْرَ عَلَی الْإِیمانِ [توبه ، 23] .

2. انتقام

وَ لا یجْرِمَنَّکمْ شَنَ آنُ قَوْمٍ عَلی أَلاّ تَعْدِلُوا [مائده ، 8] .

9. سیمائی از عدل امیرالمؤمنین (ع)

1. عدم قبول پیروزی باستم

أَ تَأْمُرُونِّی أَنْ أَطْلُبَ النَّصْرَ بِالْجَوْرِ فِیمَنْ وُلِّیتُ عَلَیهِ وَ اللَّهِ لَا أَطُورُ بِهِ مَا سَمَرَ سَمِیرٌ وَ مَا أَمَّ نَجْمٌ فِی السَّمَاءِ نَجْماً لَوْ کانَ الْمَالُ لِی لَسَوَّیتُ بَینَهُمْ فَکیفَ وَ إِنَّمَا الْمَالُ مَالُ اللَّهِ [نهج البلاغه ، خطبه 126] .

2. مساوات در همه امور

قال علی (ع) : وَاسِ بَینَ الْمُسْلِمِینَ بِوَجْهِک وَ مَنْطِقِک وَ مَجْلِسِک حَتَّی لَا یطْمَعَ قَرِیبُک فِی حَیفِک وَ لَا ییأَسَ عَدُوُّک مِنْ عَدْلِک [کافی ، ج7 ، ص413

.]

3. تبعیض ، هرگز

به علی (ع) گفتند : لنا سابقه و عناء و قرابهفرمود : من از شما بیشتر دارا هستم؛ تبعیض هرگز. و از همان جا گروه و ناکثین فکر جنگ جمل پیدا شد.

10. نمونه هایی از بی عدالتی عباسیان

1. معتضد

معتضد (279 289ه) هرسال از دوران خلافتش را و بعد از همه مخارج ، آنچه که به بیت المال خصوصی به عنوان پس انداز می گذاشت ، هزار هزار دینار بود ، تا آن که در بیت المال 9 هزار هزار دینار جمع شد. و می خواست که آن را به ده هزار هزار دینار برساند و نذر کرد که هر وقت به آن مقدار رسید در آن سال ثلث مالیات را از مردم نگیرد و می خواست که همه آن ها را ذوب کرده و در قالبی بریزد و آن را در جلوی درب عمومی بگذارد تا همه مردم بدانند که او ده هزار هزار دینار دارد که نیازی هم به آن ندارد ، ولی مرگ او قبل از آن که به آرزوی خود برسد فرا رسید.

2. مال خراج استان کرمان وفارس

مال خراج و زمین های عمومی که از استان فراس

و کرمان (پس از کسر مخارج) می رسید و مقدار آن در هر سال از سال 299 تا سال 320 هجری به 23 هزار هزار درهم بالغ می شدو از آن چهار هزار هزار درهم به بیت المال عمومی حمل می شد و باقیمانده که 19 هزار هزار درهم بود به بیت المال خصوصی حمل می شد. [عدالت اجتماعی ، ص411. (در اسلام)]

3. کاخ های باعظمت با اموال بیت المال

با اموال بیت المال که در نظر خلفا و شاهان جبار گنج باد آورده به حساب می آمد ، کاخ های با عظمت می ساختند ، مجالس عیاشی بسیار پر خرج ترتیب می دادند و به نوکران متملق و مزدوران چاپلوسشان هدیه ها می کردند. این ها همه به قیمت خرابی کوخ های محرومان و خالی شدن سفره های زحمت کشان و گرسنگی فرزندان معصومشان تمام می شد.

4. 290میلیون درهم ، خرج کاخ های متوکل

متوکل عباسی از بیت المال مسلمانان قصرهای متعددی بنا کرد که جمعا 290 میلیون درهم برای ساختن آن ها خرج نمود.

5. 5کشتی امین ، خلیفه عباسی

امین ، خلیفه دیگری از بنی عباس ، در دجله ، پنج سفینه به شکل های شیر و فیل و عقاب و مار و اسب ساخته بود که مخارج عظیم آن از بیت المال تأمین شده بود.

6. استانداری خوزستان با یک تملق

شخصی در مدح سفاح ، خلیفه عباسی قصیده ای گفت. سفاح به قدری از آن تملق خوشش آمد که استانداری خوزستان را به آن مرد واگذار کرد.

7. 130میلیون درهم ، خرج عروسی مأمون

تنها در عروسی مأمون با پور انداخت دختر حسن بن سهل 130 میلیون درهم خرج شد و زبیده همسر هارون آن قدر جواهر در بر می کرد

که از سنگینی قدرت راه رفتن نداشت.

11. نمونه های بی عدالتی شاه ایران

1. ثروتمندترین مرد جهان

در روزنامه اطلاعات مورخ 21/10/1357 آمده است : شاه ایران یکی از ثروتمندترین افراد جهان به شمار می رود.

نیویورک تایمز می نویسد : میزان کلی و دقیق ثروت خانواده شاه ایران نا معلوم است ، اما با اطمینان می توان گفت که ثروت پهلوی در خاور میانه فقط با دارایی ثروتمندان عربستان سعودی و خانواده الصباح در کویت قابل قیاس است.

نیویورک تایمز اضافه می کند : بانک داران آمریکایی اظهار می دارند که بخش اعظم 2 تا 4 هزار میلیون دلار پول که طی دو سال اخیر از ایران به آمریکا منتقل شده به خانواده سلطنتی ایران تعلق دارد.

2. 25 میلیون باخت در قمار

در هفته اول فروردین 1353 اشرف ، خواهر شاه ، تنها در یک شب نشینی در قمار خانه شهر (کان) بیش از 15 میلیون فرانک (بیش از 25 میلیون تومان) باخته است !!

3. 37میلیون جواهر

فرح ، زن شاه قسمتی از جواهراتش را در یک حراج در فرانسه به 37 میلیون تومان فروخته است !!

4. 25میلیارد دلار دارایی

در کیهان مورخ 12/12/57 می خوانیم : دارایی شاه فقط در آمریکا به 15 تا 23 میلیارد دلار می رسد. گر چه از پول هایش در دیگر بانک های دنیا خبر درستی نداریم ، ولی برخی موجودی او را تنها در بانک سوئیس بین 10 تا 25 میلیارد دلار حدس می زنند. [اختاپوس صد پا ، ص30 و 31] .

[به نقل از علل پیشرفت اسلام و انحطاط مسلمین ، ص406 411] .

و إِیاک وَ الِاسْتِئْثَارَ بِمَا النَّاسُ فِیهِ أَسْوَهٌ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

1. عذر پذیری

1. قبول نکردن عذر خواهی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : شر الناس من

لا یقبل العذر و لا یقیل الذنب [غررالحکم ، ص447] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أعظم الوزر منع قبول العذر [غررالحکم ،]

2. زشتی مجازات با عذر خواهی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ما أقبح العقوبه مع الاعتذار [غررالحکم ، ص465] .

3. بخشیدن گناه با عذر داشتن

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَا أَذْنَبَ مَنِ اعْتَذَرَ [غررالحکم ، ص195] .

4. زیبائی عفو و بخشش

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من أحسن الفضل قبول عذر الجانی [غررالحکم ، ص245] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أعقل الناس أعذرهم للناس [غررالحکم ، ص52] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من أحسن الاعتذار استحق الاغتفار [غررالحکم ، ص195] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْعَفْوُ زَکاهُ الظَّفَرْ [نهج البلاغه ، حکمت 211] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : العفو زین القدره [غررالحکم ، ص342] .

5. کیفیت عذر خواهی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : شافع المجرم خضوعه بالمعذره [غررالحکم ، ص447] .

6. عذر خواهی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : المعذره برهان العقل [غررالحکم ، ص447] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أحق الناس بالإسعاف طالب العفو [غررالحكم ، ص447] .

1. عرفات

1. اهميت

سرزمینی که خداوند به خاطر اشک ها و دعاهای زائران بر فرشتگان مباهات می کند. [کنز ، ج5 ، ص13] .

روز عرفه جبرئیل حضرت آدم را به عرفات برد و تا غروب دست به آسمان ، دعا کرد :

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : أَنَّ آدَمَ لَمَّا أُمِرَ بِالتَّوْبَهِ قَالَ جَبْرَئِيلُ لَهُ قُمْ يا آدَمُ فَخَرَجَ بِهِ يوْمَ التَّرْوِيهِ فَأَمَرَهُ أَنْ يغْتَسِلَ وَ يحْرِمَ فَلَمَّا

كانَ يوْمُ الثَّامِنِ مِنْ ذِی الْحِجَّهِ أَخْرَجَهُ جَبْرَئِیلُ (ع) إِلَی مِنًی فَبَاتَ فِیهَا فَلَمَّا أَصْبَحَ تَوَجَّهَ إِلَی عَرَفَاتٍ وَ کانَ قَدْ عَلَّمَهُ الْإِحْرَامَ وَ أَمَرَهُ بِالتَّلْبِیهِ فَلَمَّا زَالَتِ الشَّمْسُ یوْمَ عَرَفَهَ قَطَعَ التَّلْبِیهَ وَ أَمَرَهُ أَنْ یغْتَسِلَ فَلَمَّا صَلَّی الْعَصْرَ أَوْقَفَهُ بِعَرَفَاتٍ إِلَی أَنْ قَالَ فَبَقِی آدَمُ إِلَی أَنْ غَابَتِ الشَّمْسُ رَافِعاً یدَیهِ إِلَی السَّمَاءِ یتَضَرَّعُ وَ یبْکی إِلَی اللَّهِ فَلَمَّا غَابَتِ الشَّمْسُ رَدَّهُ إِلَی الْمَشْعَرِ فَبَاتَ بِهِ فَلَمَّا أَصْبَحَ قَامَ عَلَی الْمَشْعَرِ فَدَعَا اللَّهَ بِکلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَیهِ ثُمَّ أَفَاضَ إِلَی مِنًی وَ أَمَرَهُ جَبْرَئِیلُ أَنْ یحْلِقَ الشَّعْرَ الَّذِی عَلَیهِ فَحَلَقَهُ ثُمَّ رَدَّهُ إِلَی مَکهَ فَأَتَی بِهِ إِلَی عِنْدِ الْجَمْرَهِ الْأُولَی فَعَرَضَ لَهُ إِبْلِیسُ عِنْدَهَا فَقَالَ یا آدَمُ أَینَ تُرِیدُ فَأَمَرَهُ جَبْرَئِیلُ أَنْ یرْمِیهُ بِسَبْعِ حَصَیاتٍ وَ أَنْ یکبِّرَ مَعَ کلِّ حَصَاهٍ تَکبِیرَهً فَفَعَلَ آدَمُ ثُمَّ ذَهَبَ فَعَرَضَ لَهُ إِبْلِیسُ عِنْدَ الْجَمْرَهِ الثَّانِیهِ فَأَمَرَهُ أَنْ یرْمِیهُ بِسَبْعِ حَصَیاتٍ فَرَمَی وَ کبَّرَ مَعَ کلِّ حَصَاهٍ تَکبِیرَهً ثُمَّ عَرَضَ لَهُ عِنْدَ الْجَمْرَهِ الثَّالِثَهِ فَأَمَرَهُ أَنْ یرْمِیهُ بِسَبْعِ حَصَیاتٍ فَرَمَی وَ کبَّرَ مَعَ کلِّ حَصَاهٍ فَذَهَبَ إِبْلِیسُ فَقَالَ لَهُ إِنَّک لَنْ تَرَاهُ بَعْدَ هَذَا أَبَداً ثُمَّ انْطَلَقَ بِهِ إِلَی الْبَیتِ الْحَرَامِ وَ أَمَرَهُ أَنْ یطُوفَ بِهِ سَبْعَ مَرَّاتٍ فَفَعَلَ فَقَالَ لَهُ إِنَّ اللَّهَ قَدْ قَبِلَ تَوْبَتَک وَ حَلَّتْ لَک زَوْجَتُک [وسائل الشیعه ، ج11 ، ص236] .

آخرین سوره در عرفات نازل شد. [مجمع البیان. ج3 ، ص150. برهان ، ج1 ، ص430] .

امام باقرعلیه السلام : از ظهر تا غروب دو دست خود را به سوی آسمان بالا می برد و دعا می کرد. [مستدرک الوسائل ، ج2 ، ص164] .

سرزمینی که تمام گناهان

در آن بخشیده می شود و خداوند فرشتگان را براین عفو شاهد گرفت.

عن علی (ع) : أن رسول الله (ص) لما حج حجه الوداع وقف بعرفه و أقبل علی الناس بوجهه و قال مرحبا بوفد الله ثلاث مرات الذین إن سألوا أعطوا و تخلف نفقاتهم و یجعل لهم فی الآخره بکل درهم ألف من الحسنات ثم قال أیها الناس أ لا أبشرکم قالوا بلی یا رسول الله قال إنه إذا کانت هذه العشیه باهی الله بأهل هذا الموقف الملائکه فیقول یا ملائکتی انظروا إلی عبادی و إمائی أتونی من أطراف الأرض شعثا غبرا هل تعلمون ما یسألون فیقولون و ما یسألون فیقولون ربنا یسألونک المغفره فیقول أشهدکم أنی قد غفرت لهم فانصرفوا من موقفهم مغفورا لهم ما سلف [بحارالأنوار ، ج96 ، ص49] .

سرزمینی که مهدی در آنجا است.

سرزمینی که با اشک امام حسین تر شد.

روز عرفه از اعیاد بزرگ است ، اگر چه آن را عید نام گذاری نکرده اند.

سخنان رسول اکرم در عرفات در حجه الوداع :

ای مردم سخنان مرا بشنوید که دیگر شما را در این نقطه نخواهم دید :

1 مسئله ثقلین.

2 برادری همه مسلمانان.

3 احترام مال مردم و تحریم ربا.

4 احترام همسران. [سیره ابن هشام ، ج4 ، ص250] .

پیامبر خدا (ص) : "حج ، عرفات است روزهای منی سه روز است (پس هر که عجله کنددر دو روز ، پس گناهی بر او نیست و هر که تأخیر کند گناهی بر او نیست) هر کس پیش از طلوع فجر عرفه ، عرفه را در یابد حج را درک کرده است". [

همان حدیث 576]

پیامبراکرم (ص) : " در هیچ روزی به اندازه روز عرفه ، خداوند بندگان را از آتش دوزخ آزاد نمی کند".

2. فضیلت

پیامبراکرم (ص) : " برخی از گناهان جز در عرفه بخشوده نمی شود".

امام علی (ع) : " از رسول خدا (ص) پرسیده شد چه کسی از اهل عرفات جرمش بزرگتر است؟ فرمود : آنکه از عرفات بر می گردد و می بیند که آمرزیده نشده است".

امام صادق (ع) فرمود : " مقصودشان کسی است که از رحمت الهی مأیوس باشد".

افتخار خداو.ند به اهل عرفات

پیامبرخدا (ص) : " غروب عرفه خداوند به وسیله اهل عرفه بر فرشتگان افتخار می کند و می فرماید : به بندگانم بنگرید؛ ژولیده وغبارآلود نزد من آمده اند".

در نقل دیگری اضافه دارد : "غبارآلود از هر راه دور شما را گواه می گیرم که آنها را آمرزیدم". [حج وعمره در قرآن و حدیث ، محمد ری شهری ص325 ، حدیث 573]

پیامبرخدا (ص) : " خداوند به اهل عرفات نعمت داده و به وسیله آنان بر فرشتگان مباهات کرده و می فرماید : ای فرشتگان من! به بندگان من بنگرید؛ ژولیده و غبارآلوده از هر راه دور راه سپرده و آمده اند. شما را گواه می گیرم که دعایشان را مستجاب کرده و خواسته شان را برآورده ام ، خطا کارشان را به خاطر نیکوکارشان بخشیدم و به نیکو کارشان هر چه را که از من خواستند عطا کردم ، جز گناهانی را که میان خودشان دارند (حق الناس) ". [همان]

پیامبرخدا (ص) : " در هیچ روزی به اندازه روز عرفه

خداوند بندگان را از آتش دوزخ آزاد نمی کند ، همانا خداوند نزدیک می شود و بر فرشتگان مباهات می کند و می فرماید : اینها چه می خواهند". [همان]

3. وجه تسمیه

علت نام گذاری به عرفه

معاویه بن عمار : از امام صادق (ع) در باره علت نامگذاری عرفات پرسیدم.حضرت فرمود : "جبرئیل حضرت ابراهیم را روز عرفه بیرون آورد و چون ظهر شد به وی گفت : ای ابراهیم! به گناهانت اعتراف کن و عبادت هایت را بشناس. (اعترف بذنبک اعرف مناسکک) از این رو به عرفات نامیده شد ، چونکه جبرئیل گفت : اعتراف کن ، او هم اعتراف کرد". [حج و عمره درقرآن وحدیث ص323حدیث 572]

4. زمان

شب عرفه

شب نهم ذی الحجه که شب عرفه است در فضیلت و احیاء ودعا و عبادت مانند روز عرفه است و مستحب است درآن شب دعای (اللهم یا شاهد کل نجوا) خوانده شود.

روز عرفه

وقوف در عرفات در روز نهم ذی الحجه بعد از احرام اولین واجب ورکن از ارکان حج می باشد که وقت احتیاری آن از ظهر روز نهم تا غروب آفتاب می باشد.

وافیضوا من حیث افاض الناسکه مردم قریش وقوف به عرفات را برای خودشان کسر شأن می دانستند که آیه شریفه نازل شد : فاذا افضتم من عرفات.... [بقره/198]

وقوف در عرفات از مناسک حج است ، زیرا کوچ کردن (افاضه) فرع بر وقوف است لذا وقوف در عرفات مسلّم ومفروض گرفته شده است.

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِی بْنِ الْحُسَینِ : "سَمِعَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) یوْمَ عَرَفَهَ سَائِلًا یسْأَلُ النَّاسَ فَقَالَ لَهُ : وَیحَک أَ غَیرَ اللَّهِ تَسْأَلُ فِی هَذَا الْیوْمِ؟ إِنَّهُ لَیرْجَی لِمَا فِی بُطُونِ الْحَبَالَی فِی هَذَا الْیوْمِ أَنْ یکونَ سَعِیداً" [وسائل الشیعه ، ج13 ، ص555] .

نهم ذی الحجه : روزی که امام سجاد

(ع) به فقیری فرمود وای بر تو که مثل چنین روزی به سراغ غیر خدا می روی".

روز عرفه سخت ترین روزها بر شیطان است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا رُئِی الشَّیطَانُ فِی یوْمٍ هُوَ أَصْغَرَ وَ لَا أَدْحَرَ وَ لَا أَحْقَرَ وَ لَا أَغْیظَ مِنْهُ فِی یوْمِ عَرَفَهَ [مستدرک الوسائل ، ج10 ، ص43] .

همین که غروب شد رسول اکرم به بلال فرمود : " مردم را ساکت کن ، حرف دارم". بلال همه را ساکت کرد. حضرت فرمود :

إِنَّ رَبَّکمْ تَطَوَّلَ عَلَیکمْ فِی هَذَا الْیوْمِ فَغَفَرَ لِمُحْسِنِکمْ وَ شَفَّعَ مُحْسِنَکمْ فِی مُسِیئِکمْ فَأَفِیضُوا مَغْفُوراً لَکمْ قَالَ وَ زَادَ غَیرُ الثُّمَالِی أَنَّهُ قَالَ إِلَّا أَهْلَ التَّبِعَاتِ [کافی ، ج 4 ، ص257] .

شب عید قربان صدها هزار حاجی ، چند ساعته باید از بیابان عرفات به بیاSŲÖمشعر بروند

فَإِذا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفاتٍ فَاذْکرُوا اللّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرامِ [بقره/198] .

به کسانی که مثل مردم حرکت نمی کردند و یک قسمت این مانور را رها و از نیمه راه ملحق می شدند (یعنی توقف در عرفات را انجام نمی دادند به خیال آن که ما بزرگان مکه هستیم) خطاب شد : أَفِیضُوا مِنْ حَیثُ أَفاضَ النّاسُ [بقره/ 199] .

عرفات ، کلاس روزانه بود و مشعر کلاس شبانه.

در عرفات به معرفت و در مشعر به شعور باید برسیم.

5. مکان

عرفات نام منطقه وسیعی است با مساحت حدود 18 کیلومتر مربع که در شرق مکه و متمایل به جنوب و در میان راه طائف ومکه قرار گرفته است. این منطقه به وسیله کوه هایی که به شکل نیم دایره در اطرافش قرار دارد مشخص شده است.

زائران بیت الله الحرام در روز عرفه؛ یعنی نهم ذی الحجه الحرام در این منطقه حضور دارند؛ این حضور در اصطلاح فقهی "وقوف" نامیده می شود واز ارکان حج تمتع است.عرفات ، خارج از محدوده حرم قرار دارد واطراف آن با علائم و تابلو به طور دقیق مشخص شده است.

6. آداب

1. ابتدای وقوف

امام صادق (ع) : " از مولا علی (ع) درباره وقوف در حل (خارج حرم) و در عرفات پرسیدند که چرا در حرم نیست؟ فرمودند : زیرا کعبه اندرون خانه است و حرم خود خانه است و چون حجاج روبه خدای می آورند آنان را درآستانه در نگه می دارد تا به درگاهش تضرّع وناله کنند".

فضیلت وقوف

پیامبراکرم (ص) : " برخی از گناهان جز در عرفات بخشوده نمی شوند".

من الذنوب ذنوب لا تغفر الّا بعرفات. [(حج وعمره درقرآن ، ص594)]

امام علی (ع) : همه جای عرفات موقف است وبهترین جا برای وقوف دامنه کوه است [(همان حدیث579)]

امام صادق (ع) فرمود : " وقوف در عرفات بدون وضو صحیح نیست". [(همان ، حدیث581)]

2. مستحبات وقوف

هنگام وقوف در عرفات چند چیز مستحب است :

با طهارت بودن.

غسل نمودن و بهتر است نزدیک ظهر باشد.

توجه قلبی به خدا ودور ساختن چیزهائی که موجب تفرقه حواس می شود از خود.

وقوف در طرف چپ جبل الرحمه.

وقوف در زمین هموار.

خواندن نماز ظهر وعصر با یک اذان و دو اقامه.

خواندن دعاهای وارده (مخصوصاً دعای عرفه آقا امام حسین (ع) وتضرع به درگاه خداوند.

3. دعای عرفه

1. سیمای دعای عرفه

ناله در عرفات ، فریاد در عاشورا ، ناله در شعبان و رمضان ، فریاد

در محرم.

1 هر چه توجه به خدا بیشتر شد ، توجه به خود کم می شود و هر چه توجه به خود کم شود ، بیشتر به فکر مردم و مکتب می افتیم.

2 دعا ، انسان را از ظلمات خارج می کند و انسان اخلاص پیدا می کند.

3 دعا ، آرامش می دهد.

2. مفاد دعا

1. شناخت خدا

قال الحسین بن علی (ع) : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی لَیسَ لِقَضَائِهِ دَافِعٌ و لا لعطائه مانع و لا کصنعه صنع صانع [بحارالأنوار ، ج95 ، ص216] .

1 قال الحسین بن علی (ع) : هو الجواد الواسع فطر أجناس البدائع و أتقن بحکمته الصنائع لا یخفی علیه الطلائع و لا تضیع عنده الودائع أتی بالکتاب الجامع و بشرع الإسلام النور الساطع و هو للخلیفه صانع و هو المستعان علی الفجائع جازی کل صانع و رائش کل قانع و راحم کل ضارع و منزل المنافع و الکتاب الجامع بالنور الساطع و هو للدعوات سامع و للدرجات رافع و للکربات دافع [بحارالأنوار ، ج95 ، ص216] .

2 قال الحسین بن علی (ع) : منزل المنافع و الکتاب الجامع بالنور الساطع و هو للدعوات سامع و للدرجات رافع و للکربات دافع و للجبابره قامع [بحارالأنوار ، ج95 ، ص216] .

2. تجدید عهد

3 قال الحسین بن علی (ع) : فی دعاء یوم عرفه ابتدأتنی بنعمتک قبل أن أکون شیئا مذکورا و خلقتنی من التراب ثم أسکنتنی الأصلاب أمنا لریب المنون و اختلاف الدهور فلم أزل ظاعنا من صلب إلی رحم فی تقادم الأیام الماضیه و القرون الخالیه [بحارالأنوار ، ج57 ، ص372] .

قال الحسین بن علی (ع) : لم تخرجنی لرأفتک بی و لطفک لی و إحسانک إلی فی دوله أیام الکفره الذین نقضوا عهدک و کذبوا رسلک [بحارالأنوار ، ج57 ، ص372] .

3. خودشناسی

قال الحسین بن علی (ع) : روت بی بجمیل صنعک و سوابغ نعمتک فابتدعت خلقی من منی یمنی ثم أسکنتنی فی ظلمات ثلاث بین لحم و جلد و دم [بحارالأنوار ، ج95 ، ص216] .

4. سیرآفرینش

قال الحسین بن علی (ع) : حفظتنی فی المهد طفلا صبیا و رزقتنی من الغذاء لبنا مریا عطفت علی قلوب الحواضن و کفلتنی الأمهات الرحائم و کلأتنی من طوارق الجان و سلمتنی من الزیاده و النقصان فتعالیت یا رحیم یا رحمان حتی إذا استهللت ناطقا بالکلام أتممت علی سوابغ الإنعام فربیتنی زائدا فی کل عام حتی إذا کملت فطرتی و اعتدلت سریرتی أوجبت علی حجتک بأن (7) ألهمتنی معرفتک و روعتنی بعجائب فطرتک و أنطقتنی لما ذرأت فی سمائک و أرضک من بدائع خلقک و نبهتنی لذکرک و شکرک و واجب طاعتک و عبادتک [بحارالأنوار ، ج95 ، ص216] .

5. نگاهی به نعمت ها

قال الحسین بن علی (ع) : فإن دعوتک أجبتنی و إن سألتک أعطیتنی و إن أطعتک شکرتنی و إن شکرتنی زدتنی کل ذلک إکمالا لأنعمک علی و إحسانا إلی فسبحانک سبحانک من مبدئ معید حمید مجید و تقدست أسماوه و عظمت آلاوه فأی أنعمک یا إلهی أحصی عددا أو ذکرا أم أی عطائک أقوم بها شکرا و هی یا رب أکثر من أن یحصیها العادون أو یبلغ علما بها الحافظون [بحارالأنوار ، ج95 ، ص216]

.

بزرگی می گوید : با تمام وجودم گواه نعمت ها هستم. به باطنم ، به نور دیده ام ، به خط پیشانیم ، به روزنه های تنفسم ، به پرده گوشم ، به حرکات زبانم ، به گردش دهانم ، بن دندانم ، ذائقه ام ، جمجمه ام ، رگ های گردنم ، فضای سینه ام ، قلبم ، قسمت هائی که به کبدم متصل است ، سربندهای مفصلم ، باز و بسته شدن بازو و مچ انگشتان دست و پایم ، خون و گوشت و مویم ، تن و پی و استخوان و مغز و رگم ، آرامش و حرکتم ، خواب و بیداریم و رکوع و سجودم؛ من با تمام این ها گواهی می دهم که قادر به شکرهیچ یک از نعمت ها نیستم.

6. درخواست ها

1 خشیت ، تقوا ، دوری از شقاوت ، انتخاب بهترین ها ، برکت ، رضا به قضا ، یقین ، اخلاص ، نور در چشم ، بصیرت در دین ، کامیابی از بدن ، قدرت بر ظالم ، پوشش عیوب ، مغفرت ، دوری شیطان ، گرفتن مقام در آخرت و دنیا و... ، بر مشکلات پیروز شدن ، نجات از خطرات دنیا و آخرت ، نجات از شر ستمکاران ، حفاظت در سفر ، نسبت به خود و اهل و مال ، تواضع درونی ، عزت بیرونی ، به غیر تو واگذارم نکن؛ آن چه داده ای نگیر؛ بگناهم رسوایم نکن و در حال گناه مرگم نده.

قبل از مرگ هر چه می خواهی مرا در سختی قرار بده تا قبل از مرگ از من راضی شوی.

قال الحسین بن علی (ع) : فأسألک بنور وجهک الذی أشرقت له الأرض

و السماوات و انکشفت به الظلمات و صلح علیه أمر الأولین و الآخرین أن لا تمیتنی علی غضبک و لا تنزل بی سخطک لک العتبی حتی ترضی قبل ذلک [بحارالأنوار ، ج95 ، ص219] .

7. نوعی تشکر

خداوندا تو قرآن فرستادی. انبیا ، یس ، فرقان ، تورات و انجیل و زبور فرستادی. تو همه چیز را می دانی :

یعْلَمُ خائِنَهَ الأَعْیُنِ وَ ما تُخْفِی الصُّدُورُ [غافر ، 19] .

اگر پرده پوشی تو نبود ، از رسوایان بودم.

قال الحسین بن علی (ع) : لو لا رحمتک لکنت من المفضوحین و أنت مودی بالنصر علی الأعداء و (اگر نصرت تو نبود ،) لو لا نصرک لی لکنت من المغلوبین [بحارالأنوار ، ج95 ، ص220] .

تو یوسف را از چاه به حکومت ، یونس را از دل ماهی به نبوت و یوسف را به یعقوب رساندی ، بلا را از ایوب دور کردی ، جلوی ذبح اسماعیل را گرفتی ، به زکریا در پیری فرزند دادی ، دریا را شکافتی ، فرعون را غرق کردی ، باد را فرستادی ، باران را نازل کردی ، ساحران ایمان پیدا کردند.

قال الحسین بن علی (ع) : یا من دعوته مریضا فشفانی و عریانا فکسانی و جائعا فأطعمنی و عطشانا فأروانی و ذلیلا فأعزنی و جاهلا فعرفنی و وحیدا فکثرنی و غائبا فردنی و مقلا فأغنانی و منتصرا فنصرنی و غنیا فلم یسلبنی [بحارالأنوار ، ج95 ، ص220] .

قال الحسین بن علی (ع) : یا مولای أنت الذی أنعمت أنت الذی أحسنت أنت الذی أجملت أنت الذی أفضلت أنت الذی مننت

أنت الذی أکملت أنت الذی رزقت أنت الذی أعطیت أنت الذی أغنیت أنت الذی أقنیت أنت الذی آویت أنت الذی کفیت أنت الذی هدیت أنت الذی عصمت أنت الذی سترت أنت الذی غفرت أنت الذی أقلت أنت الذی مکنت أنت الذی أعززت أنت الذی أعنت أنت الذی عضدت أنت الذی أیدت أنت الذی نصرت أنت الذی شفیت أنت الذی عافیت أنت الذی أکرمت تبارکت ربی و تعالیت فلک الحمد دائما و لک الشکر واصبا ثم أنا یا إلهی المعترف بذنوبی فاغفرها لی

(11) أنا الذی أخطأت أنا الذی أغفلت أنا الذی جهلت أنا الذی هممت أنا الذی سهوت أنا الذی اعتمدت أنا الذی تعمدت أنا الذی وعدت أنا الذی أخلفت أنا الذی نکثت أنا الذی أقررت إلهی أعترف بنعمتک عندی و أبوء بذنوبی فاغفر لی یا من لا تضره ذنوب عباده و هو الغنی عن طاعتهم و الموفق من عمل منهم صالحا بمعونته [بحارالأنوار ، ج95 ، ص220] .

با چشم و گوش و دست و پایم خلاف کردم.

1. عزاداری

1. اهمیت عزاداری

1. توجه و لزوم عزاداری

1) در انسان نیروی عقل و عاطفه است.

2) یاد بزرگان و مجاهدین و شهدا مورد توجّه قرآن است :

وَ اذْکرْ فِی الْکتابِ مَرْیمَ [مریم/16] .

وَ اذْکرْ فِی الْکتابِ إِبْراهیم [مریم/41] .

وَ کأَینْ مِنْ نَبِی قاتَلَ مَعَهُ رِبِّیونَ کثِیرٌ فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فی سَبیلِ اللّهِ وَ ما ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَکانُوا وَ اَللّهُ یحِبُّ الصّابِرینَ [آل عمران/146] .

فَلَمّا أَسْلَما وَ تَلَّهُ لِلْجَبینِ [صافات/103] .

سَلامٌ عَلی مُوسی وَ هارُونَ [صافات/120] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : لَكنَّ حَمْزَةَ لَا بَوَاكى

لَهُ فَآلَى أَهْلُ الْمَدِينَهِ أَنْ لَا ينُوحُوا عَلَى مَيتٍ وَ لَا يبْكوهُ حَتَّى يبْدَءُوا بِحَمْزَهَ فَينُوحُوا عَلَيهِ وَ يبْكوهُ فَهُمْ إِلَى الْيوْمِ عَلَى ذَلِک [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص183] .

گريه پيامبر (ص) بر شهادت حضرت على (ع) در خطبه شعبانيه (عزادارى قبل از شهادت)

قَالَ الرِّضَا (ع) : فَعَلَى مِثْلِ الْحُسَينِ فَلْيبْک الْبَاکونَ فَإِنَّ الْبُکاءَ عَلَيهِ يحُطُّ الذُّنُوبَ الْعِظَامِ [أمالى صدوق ، ص128] .

گريه پيامبر (ص) در مرگ فرزندش ابراهيم

2. خرج دادن براى امام حسين (ع)

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَى اطَّلَعَ إِلَى الْأَرْضِ فَاخْتَارَنَا وَ اخْتَارَ لَنَا شِيعَهً ينْصُرُونَنَا وَ يفْرَحُونَ لِفَرَحِنَا وَ يحْزَنُونَ لِحُزْنِنَا وَ يبْذُلُونَ أَمْوَالَهُمْ وَ أَنْفُسَهُمْ فِينَا أُولَئِک مِنَّا وَ إِلَينَا [خصال صدوق ، ج2 ، ص634] .

3. گريه كردن براى امام حسين (ع)

قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ تَذَكرَ مُصَابَنَا وَ بَكى لِمَا ارْتُكبَ مِنَّا كانَ مَعَنَا فِي دَرَجَتِنَا يوْمَ الْقِيامَهِ وَ مَنْ ذُكرَ بِمُصَابِنَا فَبَكى وَ أَبْكى لَمْ تَبْک عَينُهُ يوْمَ تَبْكى الْعُيونُ وَ مَنْ جَلَسَ مَجْلِساً يحْيا فِيهِ أَمْرُنَا لَمْ يمُتْ قَلْبُهُ يوْمَ تَمُوتُ الْقُلُوبُ [أمالى صدوق ، ص73] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ ذُكرْنَا عِنْدَهُ فَفَاضَتْ عَينَاهُ وَ لَوْ مِثْلَ جَنَاحِ الذُّبَابِ غَفَرَ اللَّهُ ذُنُوبَهُ وَ لَوْ كانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ [المحاسن ، ج1 ، ص63] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَفَسُ الْمَهْمُومِ لِظُلْمِنَا تَسْبِيحٌ [أمالى مفيد ، ص338] .

قَالَ الْحُسَينُ بْنُ عَلِى (ع) : أَنَا قَتِيلُ الْعَبْرَهِ لَا يذْكرُنِى مُومِنٌ إِلَّا بَكى [كامل الزّيارات ، ص108] .

قَالَ الصَّادِقُ

(ع) : كلُّ الْجَزَعِ وَ الْبُكاءِ مَكرُوهٌ سِوَى الْجَزَعِ وَ الْبُكاءِ عَلَى الْحُسَينِ ع [أمالى طوسى ، ص161] .

قَالَ عَلِي بْنُ الْحُسَينِ (ع) : أَيمَا مُومِنٍ دَمَعَتْ عَينَاهُ لِقَتْلِ الْحُسَينِ (ع) حَتَّى تَسِيلَ عَلَى خَدَّيهِ بَوَّأَهُ اللَّهُ بِهَا غُرَفاً يسْكنُهَا أَحْقَاباً وَ أَيمَا مُومِنٍ دَمَعَتْ عَينَاهُ حَتَّى تَسِيلَ عَلَى خَدِّهِ فِيمَا مَسَّنَا مِنَ الْأَذَى مِنْ عَدُوِّنَا فِى الدُّنْيا بَوَّأَهُ اللَّهُ مُبَوَّأَ صِدْقٍ وَ أَيمَا مُومِنٍ مَسَّهُ أَذًى فِينَا فَدَمَعَتْ عَينَاهُ حَتَّى تَسِيلَ عَلَى خَدِّهِ مِنْ مَضَاضَهِ مَا أُوذِى فِينَا صَرَفَ اللَّهُ عَنْ وَجْهِهِ الْأَذَى وَ آمَنَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ مِنْ سَخَطِهِ وَ النَّارِ [ثواب الأعمال ، ص83] .

2. عزادارى درقرآن

قُتِلَ أَصْحابُ الْأُخْدُودِ النّارِ ذاتِ الْوَقُودِ إِذْ هُمْ عَلَيها قُعُودٌ وَ هُمْ عَلى ما يفْعَلُونَ بِالْمُومِنينَ شُهُودٌ وَ ما نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلاّ أَنْ يومِنُوا بِاللَّهِ الْعَزيزِ الْحَميدِ [بروج/4-8] .

وَ كَأَينْ مِنْ نَبِى قاتَلَ مَعَهُ رِبِّيونَ كثيرٌ فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فى سَبيلِ اللّهِ وَ ما ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَكانُوا وَ اللّهُ يحِبُّ الصّابِرينَ [آل عمران/146] .

وَ اذْكرْ فِى الْكتابِ إِبْراهيم [مريم/41] .

وَ اذْكرْ فِى الْكتابِ إِسْماعيلَ [مريم/54] .

بِأَى ذَنْبٍ قُتِلَتْ [تكوير/9] .

3. عزادارى در روايات

گريه براى گناه و توبه و عشق به خدا مورد ستايش قرآن است و گريه براى امام حسين (ع) ثواب خاصى دارد. [بحارالأنوار ، ج44 ، ص278 296] .

1) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنْ عَلَامَاتِ الشَّقَاءِ جُمُودُ الْعَينِ وَ قَسْوَهُ الْقَلْبِ [كافى ، ج2 ، ص290] .

2) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا جَفَّتِ الدُّمُوعُ إِلَّا لِقَسْوَهِ الْقُلُوبِ وَ مَا قَسَتِ الْقُلُوبُ إِلَّا لِكثْرَهِ الذُّنُوبِ [علل الشرائع ، ج1 ، ص81] .

3) قَالَ نُوحٌ (ع) : أَعُوذُ بِک مِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَ مِنْ قَلْبٍ لَا يخْشَعُ وَ مِنْ عَينٍ لَا تَدْمَعُ وَ مِنْ دُعَاءٍ لَا يسْمَعُ وَ مِنْ صَلَاهٍ لَا تَنْفَعُ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص335] .

4) أشكوا اليک عين جامده

5) سخن از شهادت امام حسين (ع) و عزاداری برای او حتّی قبل از اسلام بوده است. (روایاتی هست که خداوند انبیا (علیهم السّلام) را به شهادت امام حسين (ع) خبر داده است جمعا 46 حديث وارد شده است.) [بحار الأنوار ، ج44 ،

ص223 250] .

4. تاریخ عزاداری

گریه انبیا (علیهم السّلام) بر شهادت امام حسین (ع)

گریه پیامبر (ص) و امیرالمؤمنین (ع) و حضرت زهرا (س) بر امام حسین (ع)

5. سیره امامان در عزاداری

امام صادق (ع) :

1) به کسانی که طبع شعر داشتند ، دستور مرثیه خوانی می دادند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یا أَبَا عُمَارَهَ أَنْشِدْنِی فِی الْحُسَینِ بْنِ عَلِی قَالَ : فَأَنْشَدْتُهُ فَبَکی ثُمَّ أَنْشَدْتُهُ فَبَکی قَالَ فَوَ اللَّهِ مَا زِلْتُ أُنْشِدُهُ وَ یبْکی حَتَّی سَمِعْتُ الْبُکاءَ مِنَ الدَّارِ قَالَ فَقَالَ یا ابَا عُمَارَهَ مَنْ أَنْشَدَ فِی الْحُسَینِ بْنِ عَلِی شِعْراً فَأَبْکی خَمْسِینَ فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ مَنْ أَنْشَدَ فِی الْحُسَینِ شِعْراً فَأَبْکی ثَلَاثِینَ فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ مَنْ أَنْشَدَ فِی الْحُسَینِ شِعْراً فَأَبْکی عِشْرِینَ فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ مَنْ أَنْشَدَ فِی الْحُسَینِ شِعْراً فَأَبْکی عَشَرَهً فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ مَنْ أَنْشَدَ فِی الْحُسَینِ شِعْراً فَأَبْکی وَاحِداً فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ مَنْ أَنْشَدَ فِی الْحُسَینِ شِعْراً فَبَکی فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ مَنْ أَنْشَدَ فِی الْحُسَینِ شِعْراً فَتَبَاکی فَلَهُ الْجَنَّه [أمالی صدوق ، ص141] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یا أَبَا هَارُونَ أَنْشِدْنِی فِی الْحُسَینِ (ع) فَأَنْشَدْتُهُ فَقَالَ أَنْشِدْنِی کمَا تُنْشِدُونَ یعْنِی بِالرِّقَّهِ قَالَ فَأَنْشَدْتُهُ [ثواب الأعمال ، ص83] .

2) جعفر بن عفّان شاعری بود که به محضر امام صادق (ع) رسید. حضرت (ع) او را نزدیک خود نشاند و گفت : " شنیده ام اشعار خوبی برای امام حسین (ع) می گویی. گفت : بله. امام (ع) فرمود : پس بخوان. او خواند تا این که اشک از صورت و ریش امام صادق (ع) چکید.ثُمَّ قَالَ یا جَعْفَرُ وَ اللَّهِ لَقَدْ شَهِدَک مَلَائِکهُ اللَّهِ الْمُقَرَّبُونَ هَاهُنَا یسْمَعُونَ قَوْلَک فِی الْحُسَینِ (ع) وَ لَقَدْ بَکوْا کمَا

بَکینَا وَ أَکثَرَ وَ لَقَدْ أَوْجَبَ اللَّهُ لَک یا جَعْفَرُ فِی سَاعَتِک الْجَنَّهَ بِأَسْرِهَا وَ غَفَرَ لَک فَقَالَ : أَ لَا أَزِیدُک؟ قَالَ : نَعَمْ یا سَیدِی. قَالَ : مَا مِنْ أَحَدٍ قَالَ فِی الْحُسَینِ (ع) شِعْراً فَبَکی وَ أَبْکی بِهِ إِلَّا أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ الْجَنَّهَ وَ غَفَرَ لَهُ [رجال الکشی ، ص289] .

6. آداب عزاداری

عزاداری باید به گونه ای باشد که عقل و احساس با هم باشد.

شروع مراسم عزاداری با تلاوت آیاتی از قرآن کریم.

هنگام اوقات شرعی نماز ، اقامه نماز جماعت صورت گیرد.

مراسم به گونه ای برگزار شود که باعث سلب آسایش همسایگان قرار نگیرد.

بعد از مراسم عزاداری از تجمع افراد ، خصوصا در شب جلوگیری شود.

از آنجا که مقام معظم رهبری و مراجع عظام قمه زنی را حرام کرده اند ، از اجرای آن جلوگیری شود.

از ایجاد تکایا در معابر عمومی که موجب سد معبر شود ، توسط نیروی انتظامی جلوگیری شود.

از آتش زدن خیمه در ظهر عاشورا و نمایش تصاویر منتسب به امام حسین (ع) خودداری شود.

هیئت در ظهر عاشورا جهت اقامه نماز آمادگی داشته باشند.

سعی شود عزاداری به صورت سنتی که مورد تاکید امام راحل (ره) بود برگزار شود و از آلات موسیقی (ارگ و نی) استفاده نشود.

رعایت مسائل بهداشتی هنگام پذیرائی و طبخ غذا به عمل آید.

مسئول محترم کمال همکاری را با نیروی انتظامی داشته و از هرگونه انحراف سیاسی و اعتقادی و اخلاقی و خرافات که باعث تضعیف نظام مقدس جمهوری اسلامی و عزاداری امام حسین (ع) گردد جلوگیری کند ، و

از مبلغین و ذاکرین متعهد و شناخته شده دعوت به عمل آورد و اگر در اجرای آن مشکلی

هست ، سازمان تبلیغات اسلامی پاسخگو و در خدمت هیئات می باشد.

محبّت مردم به حسین بن علی (علیهما السّلام) ضامن حیات و بقای اسلام است. (مقام معظم رهبریمدّ ظلّه العالی)

7. آفات عزاداری

1. آفات محتوایی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا یغُرَّنَّک بُکاوهُمْ إِنَّمَا التَّقْوَی فِی الْقَلْبِ [مشکاه الأنوار ، ص44] .

إِنَّ أَوْلَی النّاسِ بِإِبْراهیمَ لَلَّذینَ اتَّبَعُوهُ [آل عمران/68] .

دروغ بستن به خدا و پیامبر (ص) روزه را باطل می کند.

چشم و هم چشمی در عزاداری (هابیل (ع) و قابیل)

ریا و تظاهر در عزاداری

بی محتوایی عزاداری

غلوّ در عزاداری : لا تَغْلُوا فی دینِکمْ غَیرَ الْحَقِّ [مائده/77] .

غیر مستند کردن به عنوان زبان حال

نصب عکس های امام حسین (ع) و حضرت ابوالفضل (ع)

دروغ بستن :

إِنَّما یفْتَرِی الْکذِبَ الَّذینَ لا یومِنُونَ بِ آیاتِ اللّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْکاذِبُون [نحل/105] .

إِنَّ اللّهَ لا یهْدی مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ کذّابٌ [غافر/28] .

لَعْنَتَ اللّهِ عَلَی الْکاذِبینَ [آل عمران/61] .

حضرتِ علی (ع) به غلات نفرین کرد و فرمود : ...

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اللّهُمَّ إِنِّی بَرِیءٌ مِنَ الْغُلَاهِ کبَرَاءَهِ عِیسَی ابْنِ مَرْیمَ مِنَ النَّصَارَی اللَّهُمَّ اخْذُلْهُمْ أَبَداً وَ لَا تَنْصُرْ مِنْهُمْ أَحَداً [المناقب ، ج1 ، ص263] .

تنها آیه ای در قرآن که سه بار "ویل" آمده است : فَوَیلٌ لِلَّذِینَ یکتُبُونَ الْکتابَ بِأَیدِیهِمْ ثُمَّ یقُولُونَ هذا مِنْ عِنْدِ اللّهِ لِیشْتَرُوا بِهِ ثَمَناً قَلِیلاً فَوَیلٌ لَهُمْ مِمّا کتَبَتْ أَیدِیهِمْ وَ وَیلٌ لَهُمْ مِمّا یکسِبُونَ [بقره/79] .

2. آفات هنری

آهنگ های موسیقی در عزاداری و سبک های جدید و مستهجن آفت است

و کلماتی مانند :

چشمت قشنگ قدّت بلند دورت بگردم ابروت کمونه با عفت و ادب سازگاری ندارد.

3. آفات اجتماعی

1) ایجاد ترافیک و تراکم عزاداران

2) مردم آزاری از نظر بلندگو

3) عزاداری بعد از نیمه شب

4) عزاداری بدون نماز

5) گرفتن پول با رودربایستی برای مخارج هیئت

6) خرج دادن بدون پرداخت وجوهات شرعی

7) ورود آهنگ ها و ابزار و سبک موسیقی درعزاداری

8) یک بُعدی بودن : تحریک عواطف منهای عقل

9) تعصّب محلّی ، قومی ، هیئتی ، مدّاحی در عزاداری ها

10) جدا شدن عزاداری ها از روحانیون

11) اصل بر حضور و کثرت جمعیت است

12) طولانی شدن برنامه عزاداری و سینه زنی

13) تبعیض در پذیرایی از عزاداران

14) ذبح گوسفند و گاو در میان عزادارن و جلو دسته ها و رعایت نشدن مسایل شرعی در مورد مساجد.

15) اعتدال در نذر کردن برای هیئت ها بر اساس نیاز

16) عدم رعایت بهداشت در پذیرایی ، چای ، شام و...

17) برخورد نامناسب با کودکان

1. عزت

1. اسباب عزت

1. فردی

1. اعتقادی

1. ایمان

وَ لا تَهِنُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُومِنِينَ [آل عمران ، 139] .

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَيهِمْ بَرَكاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ وَ لكنْ كذَّبُوا فَأَخَذْناهُمْ بِما كانُوا يكسِبُونَ [اعراف ، 96] .

قال الصادق (ع) : مَا ينْبَغِی لِلْمُومِنِ أَنْ يسْتَوْحِشَ إِلَی أَخِيهِ فَمَنْ دُونَهُ الْمُومِنُ عَزِيزٌ فِی دِينِهِ [كافی ، ج2 ، ص245] .

2. حق گرایی

عن أبی محمد (ع) قال : ما ترک الحق عزیز إلا ذل و لا أخذ به ذلیل إلا عز [بحارالأنوار ، ج69 ، ص232] .

2. اخلاقی

1. انصاف

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَلَا إِنَّهُ مَنْ ينْصِفِ النَّاسَ مِنْ

نَفْسِهِ لَمْ يزِدْهُ اللَّهُ إِلَّا عِزّاً [کافی ، ج2 ، ص144] .

2. طمع نداشتن

عَنِ الْبَاقِرِ (ع) قَالَ : اطْلُبْ بَقَاءَ الْعِزِّ بِإِمَاتَهِ الطَّمَع [بحارالأنوار ، ج75 ، ص162]

3. سکوت وادب

قال علی (ع) : احْفَظْ لِسَانَک تُعَزَّ [کافی ، ج2 ، ص113] .

3. کاربردی

1. تقوا

قال السجاد (ع) : الْعَزِيزَ مَنْ أَعَزَّتْهُ عِبَادَتُک [صحیفه سجادیه ، دعاء 35] .

قال علی (ع) : لَا عِزَّ أَعَزُّ مِنَ التَّقْوَى [نهج البلاغه ، حکمت 371] .

گناه ذلت است ، زیرا خروج از ولایت خدا و ورود در ولایت شیطان است.

عن جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ (ع) قال : مَنْ أَخْرَجَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ ذُلِّ الْمَعَاصِی إِلَى عِزِّ التَّقْوَى أَغْنَاهُ اللَّهُ بِلَا مَالٍ وَ أَعَزَّهُ بِلَا عَشِيرَهٍ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص410] .

2. بندگی الهی

عن علی أمیر المؤمنین (ع) : إلهی کفی بی عزا أن أکون لک عبدا [بحارالأنوار ، ج74 ، ص402] .

3. توبه

حضرت هود (ع) فرمود : يا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيهِ يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراً وَ يزِدْكمْ قُوَّهً إِلى قُوَّتِكمْ وَ لا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ [هود ، 52] .

4. شکر

وَ إِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لأزِيدَنَّكُمْ وَ لَئِنْ كفَرْتُمْ إِنَّ عَذابِی لَشَدِيدٌ [ابراهيم ، 7] .

5. توكل

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : إِنَّ الْغِنَى وَ الْعِزَّ يجُولَانِ فَإِذَا ظَفِرَا بِمَوْضِعِ التَّوَكلِ أَوْطَنَا [كافى ، ج2 ، ص64] .

6. علم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا أَعَزَّ اللَّهُ بِجَهْلٍ قَطُّ [كافى ، ج2 ، ص112] .

قال النبى (ص) : من لم يصبر على ذل التعلم ساعه

بقی فی ذل الجهل أبدا [بحارالأنوار ، ج1 ، ص177] .

7. جهاد

قال علی (ع) : الْجِهَادَ عِزّاً لِلْإِسْلَامِ [نهج البلاغه ، حکمت 252] .

8. صبرو استقامت

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : مَنْ صَبَرَ عَلَی مُصِیبَهٍ زَادَهُ اللَّهُ عِزّاً إِلَی عِزِّهِ وَ أَدْخَلَهُ الْجَنَّهَ مَعَ مُحَمَّدٍ (ص) وَ أَهْلِ بَیتِهِ [بحارالأنوار ، ج79 ، ص128] .

شخصی از همسایه خود شکایت کرد ، امام صادق (ع) فرمودند : اصبر.گفت : مردم به من نسبت ذلت می دهند.قال الصادق (ع) : إنما الذلیل من ظلم [بحارالأنوار ، ج75 ، ص205] .

وَ کأَینْ مِنْ نَبِی قاتَلَ مَعَهُ رِبِّیونَ کثِیرٌ فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ ما ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَکانُوافَآتَاهُمُ اللّهُ ثَوابَ الدُّنْیا [آل عمران ، . 146 و 48] .

إِنْ یکُنْ مِنْکمْ عِشْرُونَ صابِرُونَ یغْلِبُوا مِائَتَینِ وَ إِنْ یکنْ مِنْکمْ مِائَهٌ یغْلِبُوا أَلْفاً مِنَ الَّذِینَ کفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لا یفْقَهُونَ [انفال ، 65] .

وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَی الطَّرِیقَهِ لأَسْقَیناهُمْ ماءً غَدَقاً [جن ، 16] .

9. هجرت

الَّذِینَ هاجَرُوا فِی اللّهِ مِنْ بَعْدِ ما ظُلِمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِی الدُّنْیا حَسَنَهً وَ لأَجْرُ الآخِرَهِ أَکبَرُ لَوْ کانُوا یعْلَمُونَ [نحل ، 41] .

2. اجتماعی

1. امربه معروف ونهی از منکر

کنْتُمْ خَیرَ أُمَّهٍ أُخْرِجَتْ لِلنّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ تَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ [آل عمران ، 110] .

2. ادای حقوق اجتماعی

قال على (ع) : إِذَا أَدَّتْ الرَّعِيهُ إِلَى الْوَالِى حَقَّهُ وَ أَدَّى الْوَالِى إِلَيهَا حَقَّهَا عَزَّ الْحَقُّ بَينَهُمْ وَ قَامَتْ مَنَاهِجُ الدِّينِ وَ اعْتَدَلَتْ مَعَالِمُ الْعَدْلِ وَ جَرَتْ عَلَى أَذْلَالِهَا السُّنَنُ فَصَلَحَ بِذَلِک الزَّمَانُ وَ طُمِعَ فِى بَقَاءِ

الدَّوْلَهِ وَ يئِسَتْ مَطَامِعُ الْأَعْدَاءِ. وَ إِذَا غَلَبَتِ الرَّعِيهُ وَالِيهَا أَوْ أَجْحَفَ الْوَالِی بِرَعِيتِهِ اخْتَلَفَتْ هُنَالِک الْكلِمَهُ وَ ظَهَرَتْ مَعَالِمُ الْجَوْرِ وَ كثُرَ الْإِدْغَالُ فِی الدِّينِ وَ تُرِكتْ مَحَاجُّ السُّنَنِ فَعُمِلَ بِالْهَوَی وَ عُطِّلَتِ الْأَحْكَامُ وَ كثُرَتْ عِلَلُ النُّفُوسِ فَلَا يسْتَوْحَشُ لِعَظِيمِ حَقٍّ عُطِّلَ وَ لَا لِعَظِيمِ بَاطِلٍ فُعِلَ فَهُنَالِک تَذِلُّ الْأَبْرَارُ وَ تَعِزُّ الْأَشْرَارُ وَ تَعْظُمُ تَبِعَاتُ اللَّهِ سُبْحَانَهُ عِنْدَ الْعِبَادِ. [نهج البلاغه ، خطبه 216] .

3. رهبری حق

لَوْ لا أَرْسَلْتَ إِلَينا رَسُولاً فَنَتَّبِعَ آياتِک مِنْ قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَ نَخْزی [طه ، 134] .

قال رسول الله (ص) : لا يزال هذا الدين عزيزا منيعا ينصرون على من ناوأهم إلى اثنى عشر خليفه و قال كلمه أصمنيها الناس فقلت لأبى ما الكلمه التى أصمنيها الناس فقال قال كلهم من قريش [خصال ، ج2 ، ص470] .

قال الرضا (ع) : إِنَّ الْإِمَامَهَ زِمَامُ الدِّينِ وَ نِظَامُ الْمُسْلِمِينَ وَ صَلَاحُ الدُّنْيا وَ عِزُّ الْمُومِنِينَ [كافى ، ج1 ، ص198] .

قال السجاد (ع) : طَاعَهُ وُلَاهِ الْعَدْلِ تَمَامُ الْعِزِّ [كافى ، ج1 ، ص20] .

الْيوْمَ يئِسَ الَّذِينَ كفَرُوا مِنْ دِينِكمْ [مائده ، 3] .

قال الرضا (ع) : إِنَّ الْإِمَامَهَ زِمَامُ الدِّينِ وَ عِزُّ الْمُومِنِينَ [كافى ، ج1 ، ص198] .

قال الهادى (ع) : بِكمْ أَخْرَجَنَا اللَّهُ مِنَ الذُّلِّ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص615] .

8- انجام هر يک از والى و رعيت حقوق ديگرى را ، رمز عزت سياسى است : قال على (ع) : فَجَعَلَهَا نِظَاماً لِأُلْفَتِهِمْ وَ عِزّاً لِدِينِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 216] .

4. بى نيازى از مردم

عَنْ أَبِی

عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : شَرَفُ الْمُومِنِ قِيامُ اللَّيلِ وَ عِزُّهُ اسْتِغْنَاوهُ عَنِ النَّاسِ [کافی ، ج2 ، ص148] .

عن الصادق (ع) : الْيأْسُ مِمَّا فِی أَيدِی النَّاسِ عِزٌّ لِلْمُومِنِ فِی دِينِهِ [کافی ، ج2 ، ص148] .

در صفات مؤمن می خوانیم : قال الصادق (ع) : لَا يرْغَبُ فِی عِزِّ الدُّنْيا وَ لَا يجْزَعُ مِنْ ذُلِّهَا [کافی ، ج2 ، ص231] .

قال علی (ع) : القناعه توی إلی العزّ [غررالحکم ، ص391] .

5. اصلاح

وَ ما کانَ رَبُّک لِيهْلِک الْقُری بِظُلْمٍ وَ أَهْلُها مُصْلِحُونَ [هود ، 117] .

إِنَّ اللّهَ لا يغَيرُ ما بِقَوْمٍ حَتّی يغَيرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ [رعد ، 11] .

6. اتحاد

وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِيعاً وَ لا تَفَرَّقُوا وَ اذْکرُوا نِعْمَتَ اللّهِ عَلَيکمْ إِذْ کنْتُمْ أَعْداءً فَأَلَّفَ بَينَ قُلُوبِکمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْواناً وَ کنْتُمْ عَلی شَفا حُفْرَهٍ مِنَ النّارِ فَأَنْقَذَکمْ مِنْها کذلِک يبَينُ اللّهُ لَکمْ آياتِهِ لَعَلَّکمْ تَهْتَدُونَ [آل عمران ، 103] .

7. عفو

قال رسول الله (ص) : عَلَيکمْ بِالْعَفْوِ فَإِنَّ الْعَفْوَ لَا يزِيدُ الْعَبْدَ إِلَّا عِزّاً فَتَعَافَوْا يعِزَّکمُ اللَّهُ [کافی ، ج2 ، ص108] .

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : ثَلَاثٌ لَا يزِيدُ اللَّهُ بِهِنَّ الْمَرْءَ الْمُسْلِمَ إِلَّا عِزّاً الصَّفْحُ عَمَّنْ ظَلَمَهُ وَ إِعْطَاءُ مَنْ حَرَمَهُ وَ الصِّلَهُ لِمَنْ قَطَعَهُ [کافی ، ج2 ، ص108] .

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : مَا مِنْ عَبْدٍ کظَمَ غَيظاً إِلَّا زَادَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عِزّاً فِی الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ [کافی ، ج2 ، ص110] .

8. مبارزه با فتنه

وَ قاتِلَوهُمْ حَتّى لا تَكونَ فِتْنَهٌ وَ يكونَ الدِّينُ

لِلّهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَلا عُدْوانَ إِلاّ عَلَى الظّالِمِينَ [بقره ، 193] .

9. خانواده شريف

قال الحسين (ع) : هيهات منا الذله يأبى الله ذلک لنا و رسوله و المؤمنون و حجور طابت و طهرت [لهوف ، ص97] .

10. تكلم طبق فهم مردم

قال الصادق (ع) : مَنْ كتَمَ الصَّعْبَ مِنْ حَدِيثِنَا جَعَلَهُ اللَّهُ نُوراً بَينَ عَينَيهِ وَ رَفَعَهُ وَ رَزَقَهُ الْعِزَّ فِى النَّاس [بحارالأنوار ، ج25 ، ص381] .

1.عشق به خدا

وَ الَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّهِ [بقره/165.]

إِنْ كنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِى [آل عمران/31.]

وَ لا تَأْخُذْكمْ بِهِما رَأْفَهٌ فِى دِينِ اللّهِ إِنْ كنْتُمْ تُومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ [نور/2.]

وَ مِنْهُمْ مَنْ ينْتَظِرُ [احزاب/23.]

إِنَّها لَكبِيرَهٌ إِلاّ عَلَى الْخاشِعِينَ [بقره/45.]

ذَرُوا ما بَقِى مِنَ الرِّبا إِنْ كنْتُمْ مُومِنِينَ [بقره/278.]

وَ إِذا ذُكرَ اللّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لا يومِنُونَ بِالآخِرَهِ وَ إِذا ذُكرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذا هُمْ يسْتَبْشِرُونَ [زمر/45.]

عَجِلْتُ إِلَيک رَبِّ لِتَرْضى [طه/84.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ فِيک خَيراً فَانْظُرْ إِلَى قَلْبِک فَإِنْ كانَ يحِبُّ أَهْلَ طَاعَهِ اللَّهِ وَ يبْغِضُ أَهْلَ مَعْصِيتِهِ فَفِيک خَيرٌ وَ اللَّهُ يحِبُّک وَ إِنْ كانَ يبْغِضُ أَهْلَ طَاعَهِ اللَّهِ وَ يحِبُّ أَهْلَ مَعْصِيتِهِ فَلَيسَ فِيک خَيرٌ وَ اللَّهُ يبْغِضُک وَ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ [كافى ، ج2 ، ص126.]

نشانه محبوبیت خداوند

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أحب أن يعلم كيف منزلته عند الله فلينظر كيف منزله الله عنده فإن الله ينزل العبد حيث أنزله من نفسه [مجموعه ورام ، ج2

، ص234.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فإن كل من خير له أمران أمر الدنيا و أمر الآخره فاختار أمر الآخره على الدنيا فذلک الذی يحب الله و من اختار أمر الدنيا فذلک الذی لا منزله لله عنده [جامع الأخبار ، ص178.]

نشانه اخلاص :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ لِكلِّ حَقٍّ حَقِيقَةً وَ مَا بَلَغَ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِخْلَاصِ حَتَّى لَا يحِبَّ أَنْ يحْمَدَ عَلَى شَىءٍ مِنْ عَمَلٍ لِلَّهِ [روضه الواعظين ، ج2 ، ص414.]

2. اخلاص

الا تحب ان يحمدک احد

لا نُرِيدُ مِنْكمْ جَزاءً وَ لا شُكوراً [دهر/9.]

عقده و كينه پيدا نمى كند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ لَمْ يخْتَلِفْ سِرُّهُ وَ عَلَانِيتُهُ وَ فِعْلُهُ وَ مَقَالَتُهُ فَقَدْ أَدَّى الْأَمَانَهَ وَ أَخْلَصَ الْعِبَادَهَ [نهج البلاغه ، نامه 26.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العباده الخالصه أن لا يرجوا الرجل إلا ربه و لا يخاف إلا ذنبه [غررالحكم ، ص199.]

نشانه دوست خوب :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) لِبَعْضِ أَصْحَابِهِ : مَنْ غَضِبَ عَلَيک مِنْ إِخْوَانِک ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَلَمْ يقُلْ فِيک شَرّاً فَاتَّخِذْهُ لِنَفْسِک صَدِيقاً [أمالى صدوق ، ص669.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اعرف الموده فى قلب أخيک بما له فى قلبک [تحف العقول ، ص295.]

3. شكر وقبولى عبادات

من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق

میزان قبولی نمازان ینهاک عن الفحشاء و المنکر

میزان قبولی حج : در حدیث داریم : ان یتغیر حاله بعد الحج [جامع السعادات]

4. ایمان به رسول خدا (ص)

فَلا وَ رَبِّک لا یومِنُونَ [نساء/65.]

فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَیسَ مِنِّی [بقره/249.]

لیله المبیت : وَ

مِنَ النّاسِ مَنْ یشْرِی نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ [بقره/207.]

5. شناخت شیعه واقعی

خدمت امام آمد که چرا قیام نمی کنی شما یاران بسیار دارید حضرت فرمود لابد خود شما یکی از همان یاران هستید گفت بله فرمود الان بروید در همین تنور روشن... الخ

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : و اعلم بأنک لا تکون لنا ولیا حتی لو اجتمع علیک أهل مصرک و قالوا إنک رجل سوء لم یحزنک ذلک (باکی بر تو نباشد) و لو قالوا إنک رجل صالح لم یسرک ذلک [تحف العقول ، ص284.]

6. زهد

دنیا در دل تو است یا در دست تو

ممکن است تمام دنیا در دست تو باشد ولی زاهد باشی چون در دل تو نیست و ممکن است دنیا در دل تو باشد زهد نداری. گرچه هیچ خیری از دنیا در دست تو نباشد

قُلْ إِنْ کانَ آباوکمْ وَ أَبْناوکمْ وَ إِخْوانُکمْ وَ أَزْواجُکمْ وَ عَشِیرَتُکمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ کسادَها وَ مَساکنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَیکمْ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فِی سَبِیلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّی یأْتِی اللّهُ بِأَمْرِهِ وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الْفاسِقِینَ [توبه/24.]

7. شناخت عقائد صحیح

1- هماهنگی با فطرت

2- هماهنگی با عقل

3- هماهنگی با کتاب های آسمانی

4- هماهنگی میزان شناخت معجزه از سحر و جادو

اولا : در معجزه تمرین و تخصیص و تحصیل لازم نیست.

ثانیا : در معجزه تحدی و مبارزه طلبی مطرح است.

ثالثا : حالات و سوابق پیامبران و ساحران.

رابعا : اهداف انبیاء و ساحران خامسا : اطرافیان انبیاء و ساحران.

8. شناخت وسوسه شیطانی از الهامات

اگر بعد از خطور و القاء حالت سردی و یأس و وحشت و ضیق صدر پیدا شد

وسوسه استالشَّيطانُ يعِدُكمُ الْفَقْرَ وَ يأْمُرُكمْ بِالْفَحْشاءِ [بقره/268.]

و اما اگر حالت پذيرش سعه صدر و باز شدن روح پيدا شد الهام استفَمَنْ يرِدِ اللّهُ أَنْ يهْدِيهُ يشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلامِ [انعام/125.]

9. شناخت

1- شناخت عشق به تحصيلأَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَينَ يدَى نَجْواكمْ صَدَقاتٍ [مجادله/13.]

2- شناخت ملاک عململاک الاعمال خواتيمها

3- شناخت ملاک گفتارقَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا تنظر إلى من قال و انظر إلى ما قال [غررالحكم ، ص438.]

4- شناخت ملاک افرادقَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الحق لا يعرف بالرجال اعرف الحق تعرف أهله [روضه الواعظين ، ج1 ، ص31.]

5- شناخت ملاک مقام خود نزد خداوندإِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكمْ أَوْلِياءُ لِلّهِ مِنْ دُونِ النّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ كنْتُمْ صادِقِينَ [جمعه/6.]

10. انجام وظيفه

حضرت فرمود : بعضى امر به معروف و نهى از منكر انجام نمى دهند اگر نماز هم كمى از دنيا يشان مى كاست آنرا رها مى كردند

وَ إِذا رَأَوْا تِجارَةً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَيها وَ تَرَكوک قائِماً [جمعه/11.]

11. شناخت دوست خدا

1- پاى بندى او به نماز

2- پاى بندى او به والدين

3- پاى بندى او به دوستان قبل

کسی که الطاف و رحمت خداوند و والدین و دوستان قبلی را نادیده می گیرد قطعا خدمات شما را هم نادیده خواهد گرفت.

4- پای بندی به مراقبت و انتقاد دلسوزانه تو.

12. در عزل ونصب

1- جهاد 2- هجرت 3- سابقه 4- علم 5- تقوی 6- حفظ قرآن 7-...

13. هدیه ورشوه

به حضرت گفت گاهی مردم هدایائی در حین مأموریتم به من می دهند فرمود اگر در خانه می نشستی آنگاه باز هدیه ات می دادند؟

14. مرزها

ذلت : تواضع ،

تکبر : وقار ، بخل : قناعت ، حرص : تلاش ، تملق : مدح ، رشوه : هدیه ، غیبت : افشاگری ، لجاجت : استقامت ، ترک دنیا : زهد ، مساوات : عدالت ، بی باکی : شجاعت ، تنبلی : توکل ، اسراف : سخاوت ، حساء : نازکشی ، خاکی بودن : کثیف بودن ، خوش اخلاقی : دلقک بازی ، قداست : تحجر ، سوز داشتن : بی رویه کار کردن ، قاطعیت : گردن کلفتی ، برداشت جدید ، تفسیر به رای.

1. عفت عمومی

1. عفت

1. عفت در نگاه

قُلْ لِلْمُومِنینَ یغُضُّوا مِنْ أَبْصارِهِمْ [نور/30.]

قُلْ لِلْمُومِناتِ یغْضُضْنَ مِنْ أَبْصارِهِن [نور/31.]

2. عفت در روابط

وَ لا مُتَّخِذی أَخْدانٍ [مائده/5.]

تَمْشی عَلَی اسْتِحْیاءٍ [قصص/25]

3. عفت در راه رفتن

فَسْئَلُوهُنَّ مِنْ وَراءِ حِجابٍ [احزاب/53.]

وَ لا یضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ [نور/31.]

فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ [احزاب/32.]

4. عفت در استفاده ها

أَحْصَنَتْ فَرْجَها [انبیاء/91.]

وَ الَّذینَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حافِظُونَ [مومنون/5.]

5. عفت در گفتار

فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ [احزاب/32.]

وَ لا يضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِن [نور/31.]

6. عفت در رفتار

وَ لا يبْدينَ زينَتَهُن [نور/31.]

لا نَسْقى حَتّى يصْدِرَ الرِّعاءُ وَ أَبُونا شَيخٌ كبيرٌ [قصص/23.]

فَسْئَلُوهُنَّ مِنْ وَراءِ حِجابٍ [احزاب/53.]

لا يرْجُونَ نِكاحاً فَلَيسَ عَلَيهِنَّ جُناحٌ أَنْ يضَعْنَ ثِيابَهُنَّ غَيرَ مُتَبَرِّجاتٍ بِزينَهٍ وَ أَنْ يسْتَعْفِفْنَ خَيرٌ لَهُنَّ وَ اللّهُ سَميعٌ عَليمٌ [نور/60.]

7. عفت در پوشش

وَ لا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجاهِلِيهِ الْأُولى [احزاب/33.]

أَلا حينَ يسْتَغْشُونَ ثِيابَهُمْ [هود/5.]

8. رعايت

محرم ونامحرم

لا نَسْقی حَتّی یصْدِرَ الرِّعاءُ وَ أَبُونا شَیخٌ کبیرٌ [قصص/23.]

2. پیش گیری

1. ازدواج

وَ أَنْکحُوا الْأَیامی مِنْکمْ وَ الصّالِحینَ مِنْ عِبادِکمْ وَ إِمائِکمْ [نور/32.]

وَ أَنْکحُوا الْأَیامی مِنْکم [نور/32.]

وَ لْیسْتَعْفِفِ الَّذینَ لا یجِدُونَ نِکاحاً [نور/33.]

أُحِلَّ لَکمْ لَیلَةَ الصِّیامِ الرَّفَثُ إِلی نِسائِکم [بقره/187.]

2. رعایت عفت قبل از ازدواج

وَ لْیسْتَعْفِفِ الَّذینَ لا یجِدُونَ نِکاحاً [نور/33.]

3. اجازه فرزندان در ورود به اتاق خصوصی والدین

وَ أَنْکحُوا الْأَیامی مِنْکم [نور/32.]

وَ إِذا بَلَغَ الْأَطْفالُ مِنْکمُ الْحُلُمَ فَلْیسْتَأْذِنُوا [نور/59.]

4. رعایت حجاب

وَ لْیضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ [نور/31.]

أَلا حینَ یسْتَغْشُونَ ثِیابَهُمْ [هود/5.]

5. فقط بهره برداری از راههای مشروع

إِلاّ عَلی أَزْواجِهِمْ أَوْ ما مَلَکتْ أَیمانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَیرُ مَلُومینَ [مومنون/6.]

6. پیش گیری از بی بندوباری

وَ إِذا بَلَغَ الْأَطْفالُ مِنْكمُ الْحُلَمَ فَلْيسْتَأْذِنُوا [نور/59.]

7. پیش گیری از روابط نامشروع

لا تُواعِدُوهُنَّ سِرًّا [بقره/235.]

8. محبت ورأفت باید در مدار شرع باشد

لِفُرُوجِهِمْ حافِظُونَ [مومنون/5.]

9. مجازات

لا تَأْخُذْكمْ بِهِما رَأْفَه [نور/2]

وَ الَّذينَ يرْمُونَ الْمُحْصَناتِ ثُمَّ لَمْ يأْتُوا بِأَرْبَعَهِ شُهَداءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمانينَ جَلْدَهً وَ لا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهادَهً أَبَداً وَ أُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [نور/4.]

10. زنان و مردان ناپاک لایق همسران پاک نیستند

الزّانی لا ینْکحُ إِلاّ زانِیهً [نور/3.]

11. بیان فوائد ازدواج

لِتَسْکنُوا إِلَیها [روم/21.]

1. عفو

1. معنای عفو

الف) معنای لغوی : بخشش و آمرزش ، از بین بردن اثر ، وسط و میانه هر چیز و... [تفسیر نمونه ، ج2 ، ص80] .

ب) معنای اصطلاحی :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعَفْوُ عِنْدَ الْقُدْرَهِ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ وَ أَسْرَارِ الْمُتَّقِينَ وَ تَفْسِيرُ الْعَفْوِ أَنْ لَا تَلْزَمَ صَاحِبَک فِيمَا أَجْرَمَ ظَاهِراً وَ تَنْسَى مِنَ الْأَصْلِ مَا أَصِبْتَ مِنْهُ بَاطِناً وَ تَزِيدَ عَلَى الْإِحْسَانِ إِحْسَاناً [مصباح الشريعه ، ص158] .

عفو ، صفح ، غفران.

عفو : صرف نظر کردن از مجازات.

عفو : علاوه بر عفو ، ترک هر گونه سرزنش.

غفران : سرپوش گذاشتن به نحوی که کسی از آن اطلاع نیابد ، به فراموشی سپردن. [تفسیر نمونه ، ج24 ، ص205] .

2. سیمای عفو

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْعَفْوُ زَكاهُ الظَّفَرِ [نهج البلاغه ، حکمت 211] .

قال رسول الله (ص) : العفو احق ما عُمل به [میزان الحکمه ، ج6 ، ص376 به نقل از کنز العمال ، خ7003] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العفو أعظم الفضيلتين [غرر الحكم ، ص245] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شَينَانِ لَا يوزَنُ ثَوَابُهُمَا الْعَفْوُ وَ الْعَدْلُ [غرر الحكم ، ص446] .

3. اهمیت عفو

عفو از ارکان یک جامعه سالم و نشانه ایمان و توکل است : فَما أُوتِيتُمْ مِنْ شَيءٍ فَمَتاعُ الْحَياهِ الدُّنْيا وَ ما عِنْدَ اللّهِ خَيرٌ وَ أَبْقى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَ عَلى رَبِّهِمْ يتَوَكلُونَ وَ الَّذِينَ يجْتَنِبُونَ كبائِرَ الْإِثْمِ وَ الْفَواحِشَ وَ إِذا ما غَضِبُوا هُمْ يغْفِرُونَ وَ الَّذِينَ اسْتَجابُوا لِرَبِّهِمْ وَ أَقامُوا الصَّلاهَ وَ أَمْرُهُمْ شُورى بَينَهُمْ وَ مِمّا رَزَقْناهُمْ ينْفِقُونَ وَ الَّذِينَ إِذا أَصابَهُمُ الْبَغْى هُمْ ينْتَصِرُونَ وَ جَزاءُ سَيئَهٍ سَيئَهٌ مِثْلُها فَمَنْ عَفا وَ أَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللّهِ إِنَّهُ لا يحِبُّ الظّالِمِينَ [شورى/40-36] .

اجر عفو کننده با خداست : فَمَنْ عَفا وَ أَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللّهِ [شورى/40] .

گذشت او مایه انسجام جامعه و کم شدن کینه ها... و آرامش اجتماعی شده است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إذا کان یوم القیامه نادی مناد من کان أجره علی الله فلیدخل الجنه فیقال من ذا الذی أجره علی الله فیقال العافون عن الناس "فَأُولئِک یدْخُلُونَ الْجَنَّهَ یرْزَقُونَ فِیها بِغَیرِ حِسابٍ " (غافر/40) [بحار الأنوار ، ج64 ، ص266] .

عفو از اوصاف متقین است : أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِینَ الَّذِینَ ینْفِقُونَ فِی السَّرّاءِ وَ الضَّرّاءِ وَ الْکاظِمِینَ الْغَیظَ وَ الْعافِینَ عَنِ

النّاسِ وَ اللّهُ يحِبُّ الْمُحْسِنِينَ [آل عمران/134] .

عفو از سربازان عقل است : اعْرِفُوا الْعَقْلَ وَ جُنْدَهُ وَ الْجَهْلَ وَ جُنْدَهُ تَهْتَدُوا و العفو و ضده الحقد [خصال صدوق ، ج2 ، ص588] .

(... آنگاه امام برای عقل 75 سرباز و برای جهل نیز همین مقدار سرباز ذکر می کند) .

عفو از اوصاف خدا است :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِأَنَّ الْعَفْوَ وَ الْغُفْرَانَ صِفَةٌ مِنْ صِفَاتِ اللَّهِ تَعَالَى أَوْدَعَهُمَا فِي أَسْرَارِ أَصْفِيائِهِ لِيتَخَلَّقُوا مَعَ الْخَلْقِ بِأَخْلَاقِ خَالِقِهِمْ وَ جَاعِلِهِمْ لِذَلِک قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ لْيعْفُوا وَ لْيصْفَحُوا أَ لَا تُحِبُّونَ أَنْ يغْفِرَ اللّهُ لَكمْ وَ اللّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ " (نور/22) وَ مَنْ لَا يعْفُو عَنْ بَشَرٍ مِثْلِهِ كيفَ يرْجُو عَفْوَ مَلِک جَبَّارٍ [مصباح الشريعه ، ص158] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فَالْعَفْوُ سِرُّ اللَّهِ فِي الْقُلُوبِ قُلُوبِ خَوَاصِّهِ (فَمَنْ بَشَّرَ اللَّهُ لَهُ) يسِرُّ لَهُ سِرَّهُ [مصباح الشريعه ، ص158] .

عفو محبوب ترین کارها نزد خدا است :

حضرت خضر به موسی بن عمران (ع) : لَا تُعَيرَنَّ أَحَداً بِذَنْبٍ وَ إِنَّ أَحَبَّ الْأُمُورِ إِلَى اللَّهِ ثَلَاثَةٌ الْقَصْدُ فِي الْجِدَةِ وَ الْعَفْوُ فِي الْمَقْدُرَةِ وَ الرِّفْقُ بِعِبَادِ اللَّهِ وَ مَا رَفَقَ أَحَدٌ بِأَحَدٍ فِي الدُّنْيا إِلَّا رَفَقَ اللَّهُ بِهِ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ رَأْسُ الْحِكمَهِ مَخَافَهُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [خصال صدوق ، ج1 ، ص111] .

4. عفو وثقلین

1. عفو درقرآن

وَ جَزاءُ سَيئَهٍ سَيئَهٌ مِثْلُها فَمَنْ عَفا وَ أَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللّهِ [شورى/40] .

وَ لْيعْفُوا وَ لْيصْفَحُوا أَ لا تُحِبُّونَ أَنْ يغْفِرَ اللّهُ لَكمْ [نور/22] .

وَ الْكاظِمِينَ الْغَيظَ وَ الْعافِينَ عَنِ النّاسِ [

آل عمران/134] .

وَ إِنْ تَعْفُوا وَ تَصْفَحُوا وَ تَغْفِرُوا فَإِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ [تغابن/14] .

وَ إِذا ما غَضِبُوا هُمْ يغْفِرُونَ [شورى/37] .

وَ لَمَنْ صَبَرَ وَ غَفَرَ إِنَّ ذلِک لَمِنْ عَزْمِ الأُمُورِ [شورى/43] .

وَ لا تَسْتَوِى الْحَسَنَهُ وَ لاَ السَّيئَهُ ادْفَعْ بِالَّتِى هِى أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِى بَينَک وَ بَينَهُ عَداوَهٌ كأَنَّهُ وَلِى حَمِيمٌ وَ ما يلَقّاها إِلاَّ الَّذِينَ صَبَرُوا وَ ما يلَقّاها إِلاّ ذُو حَظ عَظِيمٍ [فصلت/35-34] .

فَمَنْ عَفا وَ أَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللّهِ [شورى/40] .

وَدَّ كثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ لَوْ يرُدُّونَكمْ مِنْ بَعْدِ إِيمانِكمْ كفّاراً حَسَداً مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ ما تَبَينَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَ اصْفَحُوا حَتّى يأْتِى اللّهُ بِأَمْرِهِ إِنَّ اللّهَ عَلى كلِّ شَىءٍ قَدِيرٌ [بقره/109] .

فَمَنْ عُفِى لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَىءٌ فَاتِّباعٌ بِالْمَعْرُوفِ وَ أَداءٌ إِلَيهِ بِإِحْسانٍ ذلِک تَخْفِيفٌ مِنْ رَبِّكمْ وَ رَحْمَهٌ [بقره/178] .

2. عفودرروايات

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَقْتُلُوا الصَّيدَ وَ أَنْتُمْ حُرُمٌ وَ مَنْ قَتَلَهُ مِنْكمْ مُتَعَمِّداً فَجَزاءٌ مِثْلُ ما قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ يحْكمُ بِهِ ذَوا عَدْلٍ مِنْكمْ هَدْياً بالِغَ الْكعْبَهِ أَوْ كفّارَهٌ طَعامُ مَساكينَ أَوْ عَدْلُ ذلِک صِياماً لِيذُوقَ وَبالَ أَمْرِهِ عَفَا اللّهُ عَمّا سَلَفَ وَ مَنْ عادَ فَينْتَقِمُ اللّهُ مِنْهُ وَ اللّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقامٍ [مائده/95] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِى خُطْبَتِهِ : أَ لَا أُخْبِرُكمْ بِخَيرِ خَلَائِقِ الدُّنْيا وَ الْ آخِرَهِ الْعَفْوُ عَمَّنْ ظَلَمَک وَ تَصِلُ مَنْ قَطَعَک وَ الْإِحْسَانُ إِلَى مَنْ أَسَاءَ إِلَيک وَ إِعْطَاءُ مَنْ حَرَمَک [كافى ، ج2 ، ص107] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ثَلَاثٌ مِنْ مَكارِمِ الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ تَعْفُو عَمَّنْ ظَلَمَک وَ

تَصِلُ مَنْ قَطَعَک وَ تَحْلُمُ إِذَا جُهِلَ عَلَیک [کافی ، ج2 ، ص107] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إِذَا کانَ یوْمُ الْقِیامَهِ جَمَعَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی الْأَوَّلِینَ وَ الآخِرِینَ فِی صَعِیدٍ وَاحِدٍ ثُمَّ ینَادِی مُنَادٍ أَینَ أَهْلُ الْفَضْلِ قَالَ فَیقُومُ عُنُقٌ مِنَ النَّاسِ فَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِکهُ فَیقُولُونَ وَ مَا کانَ فَضْلُکمْ فَیقُولُونَ کنَّا نَصِلُ مَنْ قَطَعَنَا وَ نُعْطِی مَنْ حَرَمَنَا وَ نَعْفُو عَمَّنْ ظَلَمَنَا قَالَ فَیقَالُ لَهُمْ صَدَقْتُمُ ادْخُلُوا الْجَنَّهَ [کافی ، ج2 ، ص107] .

شخصی به طعامی دعوت شد ، عذر خواهی نمود : اعْفُنِی :

عَنِ الْحُسینِ بْنِ عَلِی (ع) : أَنَّهُ رَأَی رَجُلًا دُعِی إِلَی طَعَامٍ فَقَالَ لِلَّذِی دَعَاهُ اعْفُنِی فَقَالَ الْحُسینُ بْنُ عَلِی (ع) قُمْ فَلَیسَ فِی الدَّعْوَهِ عَفْوٌ إِنْ کنْتَ مُفْطِراً فَکلْ وَ إِنْ کنْتَ صَائِماً فَبَارِک [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص107] .

3. اهل بیت وعفو

امام زین العابدین (ع) شب عید فطر بردگان را عفو و آزاد می کرد و می فرمود : خدایا مرا هم عفو و آزاد کن.

(فرمان علی (ع) به مالک اشتر) یفْرُطُ مِنْهُمُ الزَّلَلُ وَ تَعْرِضُ لَهُمُ الْعِلَلُ وَ یوتَی عَلَی أَیدِیهِمْ فِی الْعَمْدِ وَ الْخَطَإِ فَأَعْطِهِمْ مِنْ عَفْوِک وَ صَفْحِک مِثْلِ الَّذِی تُحِبُّ وَ تَرْضَی أَنْ یعْطِیک اللَّهُ مِنْ عَفْوِهِ وَ صَفْحِهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

فرمان حضرت علی (ع) به حارث همدانی : وَ اکظِمِ الْغَیظَ وَ تَجَاوَزْ عِنْدَ الْمَقْدَرَهِ وَ احْلُمْ عِنْدَ الْغَضَبِ وَ اصْفَحْ مَعَ الدَّوْلَهِ تَکنْ لَک الْعَاقِبَهُ [نهج البلاغه ، نامه 69] .

در جریان فتح مکه که برخی شعارالیوم یوم الملحمه

سر دادند پیامبر (ص) با جملهاذْهَبُوا فَأَنْتُمُ الطُّلَقَاءُ

همه

را مشمول عفو خود قرار داد و فرمود : بل اليوم يوم المرحمه [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج17 ، ص272] .

البته چند نفر كه خطرناک بودند را پيامبر (ص) استثنا نمود و فرمود : " من درباره شما همان را می گويم كه يوسف درباره برادران خود گفت : لا تَثْرِيبَ عَلَيكمُ الْيوْمَ يغْفِرُ اللّهُ لَكمْ وَ هُوَ أَرْحَمُ الرّاحِمِينَ [(يوسف/92)] [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج17 ، ص280] .

على (ع) هنگامی كه يكی از خوارج گفت : قَاتَلَهُ اللَّهُ كافِراً [نهج البلاغه ، حكمت 420] .

تعدادی از اصحاب از جای پريدند تا او را بكشند.

امام (ع) : رُوَيداً (كدام) إِنَّمَا هُوَ سَبٌّ بِسَبٍّ أَوْ عَفْوٌ عَنْ ذَنْبٍ [نهج البلاغه ، حكمت 420] . [نمونه ، ج20 ، ص282] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَ لَا أُخْبِرُكمْ بِأَشْبَهِكمْ بِی؟ قَالُوا : بَلَی يا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ : أَحْسَنُكمْ خُلُقاً وَ أَلْينُكمْ كَنَفاً وَ أَبَرُّكمْ بِقَرَابَتِهِ وَ أَشَدُّكمْ حُبّاً لِإِخْوَانِهِ فِی دِينِهِ وَ أَصْبَرُكمْ عَلَی الْحَقِّ وَ أَكظَمُكمْ لِلْغَيظِ وَ أَحْسَنُكمْ عَفْواً وَ أَشَدُّكمْ مِنْ نَفْسِهِ إِنْصَافاً فِی الرِّضَا وَ الْغَضَبِ [كافی ، ج2 ، ص240] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعَفْوُ عِنْدَ الْقُدْرَهِ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ وَ أَسْرَارِ الْمُتَّقِينَ [مصباح الشريعه ، ص158] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنا أهل بيت مروتنا العفو عمن ظلمنا [أمالی صدوق ، ص289] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی أَوْجَبَ عَلَيكمْ حُبَّنَا وَ مُوَالَاتَنَا وَ فَرَضَ عَلَيكمْ طَاعَتَنَا أَلَا فَمَنْ كانَ مِنَّا فَلْيقْتَدِ بِنَا فَإِنَّ مِنْ

شَأْنِنَا الْوَرَعَ وَ الِاجْتِهَادَ وَ أَدَاءَ الْأَمَانَهِ إِلَى الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ و صله الرحم و إقراء الضيف و العفو عن المسىء و من لم يقتد بنا فليس منا و قال لا تسفهوا فإن أئمتكم ليسوا بسفهاء [اختصاص مفيد ، ص241] .

عَنْ مُعَتِّبٍ قَالَ : "كانَ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى (ع) فِى حَائِطٍ لَهُ يصْرِمُ فَنَظَرْتُ إِلَى غُلَامٍ لَهُ قَدْ أَخَذَ كارَهً مِنْ تَمْرٍ فَرَمَى بِهَا وَرَاءَ الْحَائِطِ فَأَتَيتُهُ وَ أَخَذْتُهُ وَ ذَهَبْتُ بِهِ إِلَيهِ فَقُلْتُ : جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنِّى وَجَدْتُ هَذَا وَ هَذِهِ الْكارَهَ. فَقَالَ لِلْغُلَامِ : يا فُلَانُ ! قَالَ : لَبَّيک. قَالَ : أَتَجُوعُ؟ قَالَ : لَا يا سَيدِى. قَالَ : فَتَعْرَى؟ قَالَ : لَا يا سَيدِى

قَالَ فَلِأَى شَىءٍ أَخَذْتَ هَذِهِ؟ قَالَ : اشْتَهَيتُ ذَلِک. قَالَ : اذْهَبْ فَهِى لَک وَ قَالَ خَلُّوا عَنْهُ" [كافى ، ج2 ، ص108] .

قَالَ الْمَجْلِسِى رَحِمَهُ اللَّهُ : "صرم النخل جزه و الفعل كضرب و فى القاموس الكاره مقدار معلوم من الطعام و يدل على استحباب العفو عن السارق و ترک ما سرقه له" [بحار الأنوار ، ج68 ، ص402] .

امام (ع) : لا تَثْرِيبَ عَلَيكمُ الْيوْمَ يغْفِرُ اللّهُ لَكمْ وَ هُوَ أَرْحَمُ الرّاحِمِينَ [(يوسف/92)]

خداوند شما را می آمرزد هر حاجتی داری بدون خجالت از من بخواه که بر آورده خواهد شد. عصام : از خودش رفتاری آن رفتاری آن حضرت در مقابل آن همه جسارت و دشنام ، آنچنان عرصه بر من تنگ شد که دوست داشتم به زمنی فرو روم. بناچار از حضور آن حضرت به آهستگی خارج شدم. در میان مردم به نوعی راه می رفتم که امام حسین

(ع) مرا نبیند بعد از این جریان کسی از امام حسین (ع) و پدرش علی (ع) نزد من محبوبتر نبود.

داخل مدینه شدم.

فرایت الحسین بن علی (ع) فاعجبنی سمته و رواؤه و أثار من الحسد ما کان یخفیه صدری لانه من الغض فقلت له : انت ابن ابی تراب؟ فقال (ع) :

نعم فقلت فی شتمه و شتم ابیه فنظر الیّ نظره عاطف روؤف ثم قال (ع) :

اعوذ بالله من الشیطن الرجیمبسم الله الرحمن الرحیم خُذِ الْعَفْوَ وَ أْمُرْ بِالْعُرْفِ وَ أَعْرِضْ عَنِ الْجاهِلِینَ وَ إِمّا ینْزَغَنَّک مِنَ الشَّیطانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّهِ إِنَّهُ سَمِیعٌ عَلِیمٌ [اعراف/200-199] .

ثم قال (ع) : حفض علیک استغفر الله لی و لک...

اگر یار می خواهی تو را نصرت دهم اگر انتظار عطائی داری به تو عطا نمایم. اگر احتیاجی به هدایت داری تو را هدایت نمایم. [موسوعه کلمات امام الحسین ، ص617 و کتاب ستارگان درخشان ، ج5 ، ص54] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنْ أَبْقَ فَأَنَا وَلِی دَمِی وَ إِنْ أَفْنَ فَالْفَنَاءُ مِیعَادِی وَ إِنْ أَعْفُ فَالْعَفْوُ لِی قُرْبَهٌ وَ هُوَ لَکمْ حَسَنَهٌ فَاعْفُوا "أَ لا تُحِبُّونَ أَنْ یغْفِرَ اللّهُ لَکمْ" (نور/22) [نهج البلاغه ، نامه 23] .

5. آثارعفو

1. دنیوی

1 از بین رفتن کینه ها : قال رسول الله (ص) : تعافوا تسقط الضغائن بینکم [کنز ، خ7004] .

2 عمر طولانی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من کثر عفوه مد فی عمره [کنز الفوائد ، ج1 ، ص135] .

3 نزول رحمت : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بِالْعَفْوِ تَنْزِلُ الرَّحْمَهَ [غرر الحکم ، ص246]

.

4 خداوند عفو کنندگان را دوست دارد.فَاعْفُ عَنْهُمْ وَ اصْفَحْ إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُحْسِنِینَ [مائده/13] .

5 عفو از خصلت نیکوکاران است و خداوند نیز نیکوکاران را دوست دارد ، پس خداوند عفو کنندگان را دوست دارد.

6 مایه عزت است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلَیکمْ بِالْعَفْوِ فَإِنَّ الْعَفْوَ لَا یزِیدُ الْعَبْدَ إِلَّا عِزّاً فَتَعَافَوْا یعِزَّکمُ اللَّهُ [کافی ، ج2 ، ص108] .

7 موجب پیروزی است :

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : مَا الْتَقَتْ فِئَتَانِ قَطُّ إِلَّا نُصِرَ أَعْظَمُهُمَا عَفْواً [کافی ، ج2 ، ص108] .

بیان علامه مجلسی در مورد حدیث فوق : یدل علی أن نیه العفو تورث الغلبه علی الخصم. [بحار الأنوار ، ج68 ، ص402] .

8 دوام حکومت :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَفْوُ الْمَلِک أَبْقَی لِلْمُلْک [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص381] .

9 عفو و بخشش موجب عفو و بخشش خدا است : إِنْ تُبْدُوا خَیراً أَوْ تُخْفُوهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللّهَ کانَ عَفُوًّا قَدِیراً [نساء/149] .

علامه طباطبائی در المیزان می فرماید : چنین کسی که با داشتن قدرت عفو کرده ، متصف به صفات کمالیه خداوندی شده و جزای آن این است که خداوند هم با وجود قدرت بر او ، او را مورد عفو خود قرار دهد.

وَ لْیعْفُوا وَ لْیصْفَحُوا أَ لا تُحِبُّونَ أَنْ یغْفِرَ اللّهُ لَکمْ وَ اللّهُ غَفُورٌ رَحِیمٌ [نور/22] .

2. اخروی

1 قصرهای بهشتی : قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : فِی لَیلَهِ الْمِعْرَاجِ رَأیتُ غُرَفاَ فِی أَعْلَی الْجَنَّهِ فَقُلْتُ لِمَنْ هِی قَالَ لِلْکاظِمِینَ

الْغَيظَ وَ لِلْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَ لِلْمُحْسِنِينَ [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص14] .

2 مانع از آتش دوزخ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تجاوزوا عن ذنوب الناس يدفع الله عنكم بذلک عذاب النار [مجموعه ورام ، ج2 ، ص119] .

3 مانع از عاقبت شوم : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تجاوزوا عن عثرات الخاطئين يقيكم الله بذلک سوء الأقدار [مجموعه ورام ، ج2 ، ص119] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ينادى مناد يوم القيامه من بطنان العرش ألا فليقم كل من أجره على فلا يقوم إلا من عفا عن أخيه [العدد القويه ، ص156] .

3. تربیتی

1 در صورت قصاص و کیفر ، گاه انسان نمی تواند خود را دقیقاً کنترل نماید و از حدّ می گذراند و در صف ظالمان قرار می گیرد.فَمَنْ عَفا وَ أَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللّهِ إِنَّهُ لا يحِبُّ الظّالِمِينَ [شورى/40] .

2 دستور به عفو ، دفاع از ظالمین نیست ، بلکه هدف هدایت گمراهان و استحکام پیوندهای اجتماعی است.إِنَّهُ لا يحِبُّ الظّالِمِينَ [شورى/40] .

3 کسانی شایسته عفوند که از مرکب ظلم پیاده و از گذشته خود نادم گردند و در مقام اصلاح خود برآیند.

نقش تربیتی عفو : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فإذا استحق أحد منک ذنبا فإن العفو مع العدل أشد من الضرب لمن كان له عقل [بحار الأنوار ، ج74 ، ص218] .

شَكا رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) خَدَمَهُ فَقَالَ لَهُ اعْفُ عَنْهُمْ تَسْتَصْلِحْ بِهِ قُلُوبَهُمْ فَقَالَ : يا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُمْ يتَفَاوَتُونَ فِى سُوءِ الْأَدَبِ فَقَالَ : اعْفُ عَنْهُمْ فَفَعَلَ [

مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص7] .

قَالَ الْمَجْلِسِی رَحِمَهُ اللَّهُ : عفو العالم (معلم و مربی) عن زله المتعلم فی قوله (از لغزش متعلم) "لا تُؤاخِذْنِی بِما نَسِیتُ وَ لا تُرْهِقْنِی مِنْ أَمْرِی عُسْراً " (کهف-73) إلی غیر ذلک مما لا یخفی علی المتدبر. [بحار الأنوار ، ج2 ، ص40] .

6. موارد عفو

1. عفو الهی

الف. خداوند بخشنده است :

فَإِنَّ اللّهَ کانَ عَفُوًّا قَدِیراً [نساء/149] .

وَ لَقَدْ عَفَا اللّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ حَلِیمٌ [آل عمران/155] .

ثُمَّ عَفَوْنا عَنْکمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [بقره/52] .

إِنَّ اللّهَ کانَ عَفُوًّا غَفُوراً [نساء/43] .

ب. خداوند هم توبه پذیر است و هم بخشنده :

هُوَ الَّذِی یقْبَلُ التَّوْبَهَ عَنْ عِبادِهِ وَ یعْفُوا عَنِ السَّیئاتِ [شوری/25] .

ج. عفو خداوند تخفیف در مجازات است :

وَ ما أَصابَکمْ مِنْ مُصِیبَهٍ فَبِما کسَبَتْ أَیدِیکمْ وَ یعْفُوا عَنْ کثِیرٍ [شوری/30] .

وَ مِنْ آیاتِهِ الْجَوارِ فِی الْبَحْرِ کالأَْعْلامِ إِنْ یشَأْ یسْکنِ الرِّیحَ فَیظْلَلْنَ رَواکدَ عَلی ظَهْرِهِ إِنَّ فِی ذلِک لَآیاتٍ لِکلِّ صَبَّارٍ شَکورٍ أَوْ یوبِقْهُنَّ بِما کسَبُوا وَ یعْفُ عَنْ کثِیرٍ [شوری/34-32] .

وَ لَوْ یؤاخِذُ اللّهُ النّاسَ بِما کسَبُوا ما تَرَک عَلی ظَهْرِها مِنْ دَابَّهٍ وَ لکِنْ یوخِّرُهُمْ إِلی أَجَلٍ مُسَمًّی فَإِذا جاءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ اللّهَ کانَ بِعِبادِهِ بَصِیراً [فاطر/45] .

2. موجبات عفو الهی

عفو الهی برای دوستداران و پیروان علی (ع) :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : وَ إِنَّ الرَّوْحَ وَ الرَّاحَهَ وَ الْفَلْجَ وَ الْعَوْنَ وَ النَّجَاحَ وَ الْبَرَکهَ وَ الْکرَامَهَ وَ الْمَغْفِرَهَ وَ الْمُعَافَاهَ وَ الْیسْرَ وَ الْبُشْرَی وَ الرِّضْوَانَ وَ الْقُرْبَ وَ النَّصْرَ وَ

التَّمَكنَ وَ الرَّجَاءَ وَ الْمَحَبَّةَ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لِمَنْ تَوَلَّى عَلِياً وَ ائْتَمَّ بِهِ وَ بَرِئَ مِنْ عَدُوِّهِ وَ سَلَّمَ لِفَضْلِهِ وَ لِلْأَوْصِياءِ مِنْ بَعْدِهِ حَقّاً عَلَى أَنْ أَدْخِلَهُمْ فِى شَفَاعَتِى وَ حَقٌّ عَلَى رَبِّى تَبَارَک وَ تَعَالَى أَنْ يسْتَجِيبَ لِى فِيهِمْ فَإِنَّهُمْ أَتْبَاعِى وَ مَنْ تَبِعَنِى فَإِنَّهُ مِنِّى [كافى ، ج1 ، ص210] .

وَ لْيعْفُوا وَ لْيصْفَحُوا أَ لا تُحِبُّونَ أَنْ يغْفِرَ اللّهُ لَكمْ وَ اللّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ [نور/22] .

إِلاَّ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدانِ لا يسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَ لا يهْتَدُونَ سَبِيلاً فَأُولئِک عَسَى اللّهُ أَنْ يعْفُوَ عَنْهُمْ وَ كانَ اللّهُ عَفُوًّا غَفُوراً [نساء/98-99] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من تنزه عن حرمات الله سارع إليه عفو الله [كنز الفوائد ، ج1 ، ص278] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ لَكنَّ اللَّهَ يخْتَبِرُ عِبَادَهُ بِأَنْوَاعِ الشَّدَائِدِ وَ يتَعَبَّدُهُمْ بِأَنْوَاعِ الْمَجَاهِدِ وَ يبْتَلِيهِمْ بِضُرُوبِ الْمَكارِهِ إِخْرَاجاً لِلتَّكبُّرِ مِنْ قُلُوبِهِمْ وَ إِسْكاناً لِلتَّذَلُّلِ فِى نُفُوسِهِمْ وَ لِيجْعَلَ ذَلِک أَبْوَاباً فُتُحاً إِلَى فَضْلِهِ وَ أَسْبَاباً ذُلُلاً لِعَفْوِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

3. موارد درخواست عفو از خدا

1. حالات

در مورد سجده شكر از امام كاظم (ع) سؤال شد؛ مرقوم فرمودند : مِائَةَ مَرَّةٍ شُكراً شُكراً وَ إِنْ شِئْتَ عَفْواً عَفْواً [كافى ، ج3 ، ص326] .

امام صادق (ع) در سجده خود می فرمود : عَفْوَک عَفْوَک يا كرِيمُ أَسْأَلُک الرَّاحَةَ عِنْدَ الْمَوْتِ وَ أَسْأَلُک الْعَفْوَ عِنْدَ الْحِسَابِ [كافى ، ج3 ، ص327] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَيمَا مُومِنٍ غَسَّلَ مُومِناً فَقَالَ إِذَا قَلَّبَهُ اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا بَدَنُ عَبْدِک الْمُومِنِ قَدْ

أَخْرَجْتَ رُوحَهُ مِنْهُ وَ فَرَّقْتَ بَينَهُمَا فَعَفْوَک عَفْوَک غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذُنُوبَ سَنَهٍ إِلَّا الْكبَائِرَ [كافى ، ج3 ، ص164] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا خَرَجْتَ فِی سَفَرٍ فَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّی خَرَجْتُ فِی وَجْهِی هَذَا بِلَا ثِقَهٍ مِنِّی بِغَيرِک وَ لَا رَجَاءٍ آوِی إِلَيهِ إِلَّا إِلَيک وَ لَا قُوَّهٍ أَتَّكلُ عَلَيهَا وَ لَا حِيلَهٍ أَلْجَأُ إِلَيهَا إِلَّا طَلَبَ فَضْلِک وَ ابْتِغَاءَ رِزْقِک وَ تَعَرُّضاً لِرَحْمَتِک وَ سُكوناً إِلَی حُسْنِ عَادَتِک وَ أَنْتَ أَعْلَمُ بِمَا سَبَقَ لِی فِی عِلْمِک فِی سَفَرِی هَذَا مِمَّا أُحِبُّ أَوْ أَكرَهُ فَإِنَّمَا أُوقِعْتُ عَلَيهِ يا رَبِّ مِنْ قَدَرِک فَمَحْمُودٌ فِيهِ بَلَاوک وَ مُنْتَصِحٌ عِنْدِی فِيهِ قَضَاوک وَ أَنْتَ تَمْحُو مَا تَشَاءُ وَ تُثْبِتُ وَ عِنْدَک أُمُّ الْكتَابِ اللَّهُمَّ فَاصْرِفْ عَنِّی مَقَادِيرَ كلِّ بَلَاءٍ وَ مَقْضِی كلِّ لَاوَاءٍ وَ ابْسُطْ عَلَی كنَفاً مِنْ رَحْمَتِک وَ لُطْفاً مِنْ عَفْوک وَ سَعَهً مِنْ رِزْقِک وَ تَمَاماً مِنْ نِعْمَتِک وَ جِمَاعاً مِنْ مُعَافَاتِک وَ 00000 [كافى ، ج4 ، ص288] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : سلوا ربكم العفو و العافيه فإنكم لستم من رجال البلاء فإنه من كان قبلكم من بنی إسرائيل شقوا بالمناشير على أن يعطوا الكفر فلم يعطوه [المحاسن ، ج1 ، ص250] .

قال ابو عبد الله (ع) : ما من مؤمن يغسل مؤمنا و يقول و هو يغسله رب عفوک عفوک الا عفا الله عنه [كافى ، ج3 ، ص164] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) يقُولُ لِأَصْحَابِهِ مَنْ أَقَامَ الصَّلَاهَ وَ قَالَ قَبْلَ أَنْ يحْرِمَ وَ يكبِّرَ يا مُحْسِنُ قَدْ أَتَاک الْمُسِیءُ وَ قَدْ أَمَرْتَ الْمُحْسِنَ أَنْ يتَجَاوَزَ عَنِ الْمُسِیءِ وَ أَنْتَ

الْمُحْسِنُ وَ أَنَا الْمُسِیءُ فَبِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ تَجَاوَزْ عَنْ قَبِیحِ مَا تَعْلَمُ مِنِّی فَیَقُولُ اللَّهُ تَعَالَی مَلَائِکَتِی اشْهَدُوا أَنِّی قَدْ عَفَوْتُ عَنْهُ وَ أَرْضَیتُ عَنْهُ أَهْلَ تَبِعَاتِهِ [فلاح السائل ، ص155] .

2. پیامبر

شب قدر یکی از همسران پیامبر از حضرت سؤال کرد : ما اقول ان ادرکت لیله القدر قال (ص) قولی اللهم انک عفو تحب العفو فاعف عنی [مستدرک ، ج7 ، ص461] .

3. اولیاء

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إلهی أفکر فی عفوک فتهون علی خطیئتی [أمالی صدوق ، ص77] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إلهی جودک بسط أملی و عفوک أفضل من عملی [إقبال الأعمال ، ص685] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إلهی إن أخذتنی بجرمی أخذتک بعفوک و إن أخذتنی بذنوبی أخذتک بمغفرتک [إقبال الأعمال ، ص685] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فلا تجعلنی ممن صرفت عنه وجهک و حجبه (حجبک) سهوه عن عفوک [إقبال الأعمال ، ص687] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) إلهی إن عفوت فمن أولی منک بالغفران (بالعفو) و إن عذبت فمن أعدل منک فی الحکم [إقبال الأعمال ، ص73] .

فاطمه زهرا (س) در تعقیبات نماز می فرمودند :

سبحان من یعلم جوارح القلوب...الهی اصلح لی دین... اللهم انک عفو تحب العفو فاعف عنی... [بحار ، ج85]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : سُئِلَ النَّبِی (ص) عَنْ خِیارِ الْعِبَادِ فَقَالَ الَّذِینَ إِذَا أَحْسَنُوا سْتَبْشَرُوا وَ إِذَا أَسَاءُوا اسْتَغْفَرُوا وَ إِذَا أُعْطُوا شَکرُوا وَ إِذَا ابْتُلُوا صَبَرُوا وَ إِذَا غَضِبُوا غَفَرُوا [کافی ، ج2 ، ص240]

.

4. اسباب آمرزش الهی

در قرآن کریم اسباب مختلفی برای آمرزش الهی بیان شده است که به نمونه ای از آن اشاره می شود :

1 توبه :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَی اللّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً عَسی رَبُّکمْ أَنْ یکفِّرَ عَنْکمْ سَیئاتِکمْ [تحریم/8] .

2 ایمان و عمل صالح :

وَ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ وَ آمَنُوا بِما نُزِّلَ عَلی مُحَمَّدٍ وَ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ کفَّرَ عَنْهُمْ سَیئاتِهِمْ وَ أَصْلَحَ بالَهُمْ [محمد/2] .

3 تقوی :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللّهَ یجْعَلْ لَکمْ فُرْقاناً وَ یکفِّرْ عَنْکمْ سَیئاتِکمْ وَ یغْفِرْ لَکمْ وَ اللّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیمِ [انفال/29] .

4 هجرت و جهاد و شهادت :

فَالَّذِینَ هاجَرُوا وَ أُخْرِجُوا مِنْ دِیارِهِمْ وَ أُوذُوا فِی سَبِیلِی وَ قاتَلُوا وَ قُتِلُوا لأُکفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَیئاتِهِمْ [آل عمران/195] .

5 انفاق پنهانی :

إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقاتِ فَنِعِمّا هِی وَ إِنْ تُخْفُوها وَ تُوتُوهَا الْفُقَراءَ فَهُوَ خَیرٌ لَکمْ وَ یکفِّرُ عَنْکمْ مِنْ سَیئاتِکمْ وَ اللّهُ بِما تَعْمَلُونَ خَبِیرٌ [بقره/271] .

6 قرض الحسنه :

إِنْ تُقْرِضُوا اللّهَ قَرْضاً حَسَناً یضاعِفْهُ لَکمْ وَ یغْفِرْ لَکمْ وَ اللّهُ شَکورٌ حَلِیمٌ [تغابن/17] .

7 پرهیز از گناهان کبیره :

إِنْ تَجْتَنِبُوا كبائِرَ ما تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكفِّرْ عَنْكمْ سَيئاتِكمْ [نساء/31] .

5. عفو

صاحب حق می تواند از حق خود بگذرد نه دیگری :

عن إسماعيل بن الفضل الهاشمی قال : "قلت جعفر بن محمد (ع) أخبرنی عن يعقوب (ع) لما قال له بنوه "يا أَباَنَا اسْتَغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا إِنّا كنّا خاطِئِينَ قالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكمْ رَبِّی" (يوسف/98-97) فأخر الاستغفار

لهم و یوسف (ع) لما قالوا له "تَاللّهِ لَقَدْ آثَرَکَ اللّهُ عَلَینا وَ إِنْ کنّا لَخاطِئِینَ قالَ لا تَثْرِیبَ عَلَیکمُ الْیوْمَ یغْفِرُ اللّهُ لَکمْ وَ هُوَ أَرْحَمُ الرّاحِمِینَ" (یوسف/92-91) قال لأن قلب الشاب أرق من قلب الشیخ و کانت جنایه ولد یعقوب علی یوسف و جنایتهم علی یعقوب إنما کانت بجنایتهم علی یوسف فبادر یوسف إلی العفو عن حقه و أخر یعقوب العفو لأن عفوه إنما کان عن حق غیره فأخرهم إلی السحر لیله الجمعه" [علل الشرائع ، ج1 ، ص54] .

از امام صادق (ع) سؤال شد چرا حضرت یعقوب طلب عفو فرزندان را به تعویق انداخت ، ولی حضرت یوسف فورا آنها را بخشید؟ امام فومود : ستم فرزندان یعقوب بر یوسف بود و ستمی که در حق یعقوب مرتکب شدند آن هم به خاطر جنایتی بود که نسبت به یوسف انجام داده بودند".

فبادر یوسف الی العفو عن حقه و اخر یعقوب العفو لان عفوه انما کان عن حق غیره فاخرهم الی السحر لیله الجمعه [سفینه ، ص442] .

6. عفو زن ومرد

عفو در همه جا و همه حال ، حتی هنگام جدائی ممدوح است :

بخشش زن : وَ إِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمَسُّوهُنَّ وَ قَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِیضَهً فَنِصْفُ ما فَرَضْتُمْ إِلاَّ أَنْ یعْفُونَ أَوْ یعْفُوَا الَّذِی بِیدِهِ عُقْدَهُ النِّکاحِ [بقره/237] .

بخشش نصف مهریه :

بخشش مرد : وَ أَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوی [بقره/237] .

چون دختر و زنی که از شوهر خود جدا می شود مواجه با مشکلاتی از نظر اجتماعی و روانی می گردد ، گذشت مرد و پرداخت تمام مهر می تواند مرهمی بر جراحات

آنها باشد. [نمونه ، ج2 ، ص144] .

عفو ، از حقوق زن :

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : أَمَّا حَقُّ الزَّوْجَهِ فَأَنْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَهَا لَک سَکناً وَ أُنْساً فَتَعْلَمَ أَنَّ ذَلِک نِعْمَهٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَیک فَتُکرِمَهَا وَ تَرْفُقَ بِهَا وَ إِنْ کانَ حَقُّک عَلَیهَا أَوْجَبَ فَإِنَّ لَهَا عَلَیک أَنْ تَرْحَمَهَا لِأَنَّهَا أَسِیرُک وَ تُطْعِمَهَا وَ تَکسُوَهَا وَ إِذَا جَهِلَتْ عَفَوْتَ عَنْهَا [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص621] .

7. عفو هنگام قدرت

وَ لَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولئِک ما عَلَیهِمْ مِنْ سَبِیلٍ إِنَّمَا السَّبِیلُ عَلَی الَّذِینَ یظْلِمُونَ النّاسَ وَ یبْغُونَ فِی الْأَرْضِ بِغَیرِ الْحَقِّ أُولئِک لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ وَ لَمَنْ صَبَرَ وَ غَفَرَ إِنَّ ذلِک لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ [شوری/43-41] .

قال رسول الله (ص) : من عفا عند القدره عفا الله عنه یوم العثره

قال رسول الله (ص) : من عفا عند القدره عفا الله عنه یوم العسره

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَوْلَی النَّاسِ بِالْعَفْوِ أَقْدَرُهُمْ عَلَی الْعُقُوبَهِ [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص394] .

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : إن أعفی الناس من عفا عند قدرته [بحار الأنوار ، ج71 ، ص400] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِذَا قَدَرْتَ عَلَی عَدُوِّک فَاجْعَلِ الْعَفْوَ عَنْهُ شُکراً لِلْقُدْرَهِ عَلَیهِ [نهج البلاغه ، حکمت 11] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : عند کمال القدره تظهر فضیله العفو [غرر الحکم ، ص342] .

[میزان الحکمه ، ج6 ، ص370] .

8. مشمولان عفو

1. وظایف

1 تشکرثُمَّ عَفَوْنا عَنْکمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک لَعَلّکمْ تَشْکرُونَ [بقره/52] .

2

اتخاذ روش نیکفَمَنْ عُفِی لَهُ مِنْ أَخِیهِ شَیءٌ فَاتِّباعٌ بِالْمَعْرُوفِ [بقره/178] .

3 پرداخت بدهی : وَ أَداءٌ إِلَیهِ بِإِحْسانٍ [بقره/178] .

2. منشأ عفو

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : العفو و المهل و المعروف و الصمت فهذا ما یتشعب للعاقل بحلمه [تحف العقول ، ص15] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعَفْوُ عِنْدَ الْقُدْرَهِ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِینَ وَ أَسْرَارِ الْمُتَّقِینَ وَ تَفْسِیرُ الْعَفْوِ أَنْ لَا تَلْزَمَ صَاحِبَکَ فِیمَا أَجْرَمَ ظَاهِراً وَ تَنْسَی مِنَ الْأَصْلِ مَا أَصِبْتَ مِنْهُ بَاطِناً وَ تَزِیدَ عَلَی الْإِحْسَانِ إِحْسَاناً وَ لَنْ یجِدَ إِلَی ذَلِک سَبِیلًا إِلَّا مَنْ قَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُ وَ غَفَرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَ مَا تَأَخَّرَ وَ زَینَهُ بِکرَامَتِهِ وَ أَلْبَسَهُ مِنْ نُورِ بَهَائِهِ [مصباح الشریعه ، ص158] .

9. شواهد تاریخی

قال أمیر المؤمنین (ع) : وَ قَدْ کانَ مِنِ انْتِشَارِ حَبْلِکمْ وَ شِقَاقِکمْ مَا لَمْ تَغْبَوْا عَنْهُ فَعَفَوْتُ عَنْ مُجْرِمِکمْ وَ رَفَعْتُ السَّیفَ عَنْ مُدْبِرِکمْ وَ قَبِلْتُ مِنْ مُقْبِلِکمْ [نهج البلاغه ، نامه 29] .

در صفین دزدی به عمار یاسر زد. به او گفتند : دست دزد را قطع کن. عمار گفت : بل استر علیه لعل الله ان یستر علیّ یوم القیامه

ابن مسعود هنگام خرید کالا متوجه شد پولهایش را که در عمامه اش قرار داده بود دزدیده شده است. مردم گفتند : خدا دست دزد را قطع کند!

ابن مسعود گفت : خدایا اگر احتیاج او را وادار به چنین کاری کردهفبارک له فیها و ان کن حملته علی الذنب جراه فاجعله آخر ذنوبه.

فضیل می گوید : مردی از خراسان در مسجد الحرام در کنار من نشست ، هنگامی

که برخاست برای طواف متوجه شد پولهایش را دزدیده اند ، گریه کرد.

گفتم برای پولهایت گریه می کنی؟ گفت : لا و لکن مثلتنی و ایاه بین یدی الله عزّ و جل فاشرف عقلی علی ادحاض حجته فبکائی رحمه له.

7. حد و مرز عفو

قال أمیر المؤمنین (ع) : جاز بالحسنه و تجاوز عن السیئه ما لم یکن ثلما فی الدین أو وهنا فی سلطان الإسلام [غرر الحکم ، ص245] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : حَقُّ مَنْ أَسَاءَک أَنْ تَعْفُوَ عَنْهُ وَ إِنْ عَلِمْتَ أَنَّ الْعَفْوَ یضُرُّ انْتَصَرْتَ قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی "وَ لَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولئِک ما عَلَیهِمْ مِنْ سَبِیلٍ" (شوری/41) [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص625] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تجاوزوا عن الذنب ما لم یکن حدا [مجموعه ورام ، ج2 ، ص119] .

عفو از موضع ضعف نباشد. [میزان الحکمه ، ج6 ، ص372] .

عایشه : ما رایت رسول الله (ص) منتصرا من مظلمه ظلمها قط ما لم ینتهک حرمه من محارم الله فاذا انتهک من محارم الله شی ء کان اشدهم فی ذلک غضبا و ما خیر بین الامرین الا اختار اسرهما مما لم یکن مأثما. [المحجه البیضاء ، ج5 ، ص318] .

قال أمیر المؤمنین (ع) : رحمه من لا یرحم تمنع الرحمه و استبقاء من لا یبقی یهلک (تهلک) الأمه [غرر الحکم ، ص343] .

و لکم فی القصاصلا تمنعوا الحکمه أهلها فتظلموهم [بحار الأنوار ، ج36 ، ص217] .

و لا تمنعوا معروفه من اهلها فتظلموهم مستحقه مضیع له

قال أمیر المؤمنین (ع) : وَاضِعُ مَعْرُوفِهِ عِنْدَ غَیرِ مُسْتَحِقِّهِ مُضَیعٌ

لَهُ [غرر الحکم ، ص387] .

قال أمیر المؤمنین (ع) : اصطناع (نیکی کردن) الکفور من أعظم الجرم [غرر الحکم ، ص387] .

قال أمیر المؤمنین (ع) : المذنب علی بصیره غیر مستحق للعفو [غرر الحکم ، ص186] .

قال أمیر المؤمنین (ع) : الْوَفَاءُ لِأَهْلِ الْغَدْرِ غَدْرٌ عِنْدَ اللَّهِ وَ الْغَدْرُ بِأَهْلِ الْغَدْرِ وَفَاءٌ عِنْدَ اللَّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 259] .

8. حکومت و عفو

(از شیوه های مدیریت پیامبران) خُذِ الْعَفْوَ وَ أْمُرْ بِالْعُرْفِ [اعراف/199] .

(رمز تجمع مردم در کنار پیامبران) وَ لَوْ کنْتَ فَظًّا غَلِیظَ الْقَلْبِ لاَنْفَضُّوا مِنْ حَوْلِک فَاعْفُ عَنْهُمْ وَ اسْتَغْفِرْ لَهُمْ [آل عمران/159] .

قال أمیر المؤمنین (ع) : آلَهُ الرِّیاسَهِ سَعَهُ الصَّدْرِ [نهج البلاغه ، حکمت 176] .

لازمه تبلیغ و تربیت این است که : در برابر لجاجت ها و نادانی هافَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِیلَ [حجر/85] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِیلَ " (حجر/85) قَالَ الْعَفْوُ مِنْ غَیرِ عِتَابٍ [أمالی صدوق ، ص73] .

زیرا پیامبر (ص) با داشتن دلیل روشن نیازی به خشونت ندارد. به علاوه خشونت در برابر جاهلان غالبا موجب افزایش خشونت و تعصب آنها می گردد.

در آیه بعد :

إِنَّ رَبَّک هُوَ الْخَلاّقُ الْعَلِیمُ [حجر/86] .

جمعی از مفسرین : این دلیلی بر لزوم گذشت است. خداوند می داند که همه مردم یکسان نیستند ، لذا باید با عفو... برخورد نمود تا به تدریج تربیت

شوند. [نمونه ، ج11 ، ص127] .

9. آفات عفو

قال أمير المؤمنين (ع) : العفو يفسد من اللئيم بقدر إصلاحه من الكريم [إرشاد مفيد ، ج1 ، ص298] .

قال أمير المؤمنين (ع) : رحمه من لا يرحم تمنع الرحمه و استبقاء من لا يبقى يهلک (تهلک) الأمه [غرر الحكم ، ص343] .

10. حد در اسلام

قال رسول الله (ص) : ادرؤا الحدود عن المسلمين ما استطعتم ، فان و جدتم للمسلم مخرجا فخلوا سبيله ، فان الامام لان يخطى ء فى العفو خير من ان يخطى ء فى العقوبه

سارقى را به محضر حضرت على (ع) آوردند ، او اقرار به سرقت كرد :

فَقَالَ لَهُ (ع) : "تَحْفَظُ شَيئاً مِنَ الْقُرْآنِ؟ قَالَ : نَعَمْ سُورَةَ الْبَقَرَهِ. فَقَالَ (ع) : وَهَبْتُ يدَک لِسُورَهِ الْبَقَرَهِ. فَقَالَ لَهُ الْأَشْعَثُ : أَ تُعَطِّلُ حَدّاً مِنْ حُدُودِ اللَّهِ فَقَالَ : وَ مَا يدْرِيک إِذَا قَامَتِ الْبَينَهُ فَلَيسَ لِلْإِمَامِ أَنْ يعْفُوَ وَ إِذَا أَقَرَّ الرَّجُلُ بِسَرِقَتِهِ عَلَى نَفْسِهِ فَذَلِک إِلَى الْإِمَامِ إِنْ شَاءَ عَفَا وَ إِنْ شَاءَ عَاقَبَ" [عوالى اللآلى ، ج2 ، ص158] .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : " سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يقْذِفُ امْرَأَتَهُ قَالَ : يجْلَدُ قُلْتُ : أَ رَأَيتَ إِنْ عَفَتْ عَنْهُ قَالَ : لَا وَ لَا كرَامَهَ" [تهذيب الأحكام ، ج10 ، ص80] .

(فالوجه : هنگامى كه مرافعه بسوى حاكم يا امام شده باشد.)

11. انتقام

1. مثبت

1 وَ لَكمْ فِى الْقِصاصِ حَياهٌ يا أُولِى الأَلْبابِ [بقره/179] .

2 فَمَنِ اعْتَدى عَلَيكمْ فَاعْتَدُوا عَلَيهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدى عَلَيكمْ وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ [بقره/194] .

3 وَ إِنْ عاقَبْتُمْ فَعاقِبُوا بِمِثْلِ ما عُوقِبْتُمْ بِهِ [نحل/126] .

4 وَ جَزاءُ سَيئَةٍ سَيئَةٌ مِثْلُها [شورى/40] .

5 وَ لَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولئِک ما عَلَيهِمْ مِنْ سَبِيلٍ [شورى/41] .

وَ لا تَأْخُذْكمْ بِهِما رَأْفَةٌ [نور/2] .

6 قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : حَقٌّ مَنْ أَسَاءَک

أَنْ تَعْفُوَ عَنْهُ وَ إِنْ عَلِمْتَ أَنَّ الْعَفْوَ يضُرُّ انْتَصَرْتَ (انتقام) قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى "وَ لَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولئِک ما عَلَيهِمْ مِنْ سَبِيلٍ" (شورى/41) [من لا يحضره الفقيه ، ج2 ، ص625] .

7 لا يحِبُّ اللّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلاّ مَنْ ظُلِمَ وَ كانَ اللّهُ سَمِيعاً عَلِيماً [نساء/148] .

8 در بدر مسلمانان پيروز شدند و 70 نفر اسير گرفتند و حكم قتل بود ، زيرا قواى كفر ضعيف نشده بود. انصار به رسول الله گفتند آنها را به فاميل ها بازگردانيم و فدا و پول بگيريم.

ما كانَ لِنَبِي أَنْ يكونَ لَهُ أَسْرى حَتّى يثْخِنَ فِى الأَْرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيا وَ اللّهُ يرِيدُ الآخِرَةَ وَ اللّهُ عَزِيزٌ حَكيمٌ [(انفال-67)]

خلاصه آزاد شدند و سال بعد احد را راه انداختند و 70 نفر از مسلمانان را كشتند.

2. منفى

قال أمير المؤمنين (ع) : قله العفو أقبح العيوب و التسرع إلى الانتقام أعظم الذنوب [غرر الحكم ، ص465] .

قال أمير المؤمنين (ع) : شَرُّ النَّاسِ مَنْ لَا يعفو الزَّلَّةَ وَ لَا يسْتُرُ الْعَوْرَةَ [غرر الحكم ، ص245] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ما أقبح الانتقام بأهل الأقدار [تحف العقول ، ص359] .

قال أمير المؤمنين (ع) : مَتَى أَشْفِى غَيظِى إِذَا غَضِبْتُ أَ حِينَ أَعْجِزُ عَنِ الِانْتِقَامِ فَيقَالُ لِى لَوْ صَبَرْتَ أَمْ حِينَ أَقْدِرُ عَلَيهِ فَيقَالُ لِى لَوْ عَفَوْتَ [نهج البلاغه ، حكمت 194] .

قال أمير المؤمنين (ع) : من لم يحسن العفو أساء بالانتقام [غرر الحكم ، ص245] .

3. منشأ انتقام

1 حقد (كينه) : شهيدثانى (ره) : الحقد

و هو نتیجه الغضب فإن الغضب إذا لزم کظمه لعجزه عن التشفی فی الحال رجع إلی الباطن و احتقن فیه فصار حقدا. [منیه المرید ، ص321] .

معنای حقد : ان یلزم قلبه استثقاله و البغضه له و النفار عنه و ان یقوم علی ذلک و یبقی.

و معنی الحقد أن یلزم قلبه استثقاله و البغض له و النفار منه. [منیه المرید ، ص321] .

پس کینه ثمره غضب است.

ثمرات کینه (تبعات کینه) :

2 حسد : زوال نعمت از طرفی و چنانچه نعمتی به او برسد ناراحت شود و چنانچه مصیبتی به او برسد خوشحال گردید.

2 الثانی : ان تزید علی اضمار الحسد فی الباطن فتشمت بما یصیبه من البلاء.

الثالث : ان تهجره و تصارمه و تنقطع عنه و ان طلبک و اقبل علیک.

الرابع : ان تعرض عنه استصغار له" [المحجه البیضاء ، ج5 ، ص317] .

الخامس : ان تتکلم فیه بما لا یحل من کذب و غیبه و افشاء سر و هتک ستر و غیره.

السادس : ان تحاکیه استهزاء به و سخریه منه.

السابع : ایذاؤه بالضرب و ما یؤلم بدنه.

الثامن : ان تمنعه من صله رحم او قضاء دین او رد مظلمه و کل ذلک حرام.تبعات پایین ترین درجه کینه :

پایین ترین مرحله کینه آن است که از آفات قبلی پرهیز کنی و از این بابت مرتکب گناه نشوی و لکن در دل نگهداری. تازه این خود نیز تبعاتی دارد. از چیزهایی که بهره مند هستی نمی خواهد بهره ای داشته باشد. از قبیلالبشاشه و الرفق و الغیابه [المحجه البیضاء ، ج5 ، ص317] .

12. اخلاق تکاملی

کظم غیظ ، عفو ،

احسان

انفاق.

تسلط بر خشم.

عفو و بخشش.

احسان.

الَّذِينَ ينْفِقُونَ فِی السَّرّاءِ وَ الضَّرّاءِ وَ الْكاظِمِينَ الْغَيظَ وَ الْعافِينَ عَنِ النّاسِ وَ اللَّهُ يحِبُّ الْمُحْسِنِينَ [آل عمران/134] .

فرو بردن خشم تنهاکافی نیست ، عفو لازم است ، زیرا ممکن است کینه و عداوت در قلب انسان جای بگیرد.

داستان کنیز امام سجاد (ع) : افتادن ظرف آب و مجروح شدن دست امام که کنیز بلافاصله آیهوَ الْكاظِمِينَ الْغَيظَ [(آل عمران-134)] [إرشاد مفید ، ج2 ، ص146] .

بالاتر از عفو احسان است :

وَ يدْرَونَ بِالْحَسَنَهِ السَّيئَهَ [رعد/22] .

پاداش این افرادأُولئِک لَهُمْ عُقْبَی الدّارِ جَنّاتُ عَدْنٍ يدْخُلُونَها وَ مَنْ صَلَحَ مِنْ آبائِهِمْ وَ أَزْواجِهِمْ وَ ذُرِّياتِهِمْ وَ الْمَلائِكهُ يدْخُلُونَ عَلَيهِمْ مِنْ كلِّ بابٍ [رعد/23] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : صلاح حال التعایش و التعاشر مل ء مکیال ثلثاه فطنه و ثلثه تغافل [تحف العقول ، ص359] .

قال أمیر المؤمنین (ع) : تغافل یحمد (یخمد) أمرک [غرر الحکم ، ص451] .

قال أمیر المؤمنین (ع) : أشرف أخلاق الکریم (کثره) تغافله عما یعلم [غرر الحکم ، ص451] .

(البته برخی تغافل ها مذموم است ، مثل شخص سودجو ، جاه طلب ، حسود ، حبس مال و دنائت طبع)

وَ مِنْهُمُ الَّذِينَ يوذُونَ النَّبِی وَ يقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ قُلْ أُذُنُ خَيرٍ لَكمْ [توبه/61] .

امام سجاد (ع) : قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : لا يعتذر إليک أحد إلا قبلت عذره و إن علمت أنه كاذب [بحار الأنوار ، ج71 ، ص180] .

حكم بن ابی العاص پس از فتح مكه به ظاهر مسلمان شد ، ولی برای منافقين

جاسوسی می کرد ، وگاهی استراق سمع و آنها را در مجالس منافقین بازگو می کرد. پیامبر (ص) تغافل می فرمود ، ولی او از گذشتهای پیامبر (ص) نتیجه معکوس می گرفت. روزی پیامبر (ص) عبور می کرد ، حکم از پی آن حضرت به راه افتاد و بنای مسخرگی گذاشت و منافقینی که با او بودند می خندیدند.

پیامبر (ص) ناگهان به پشت سر خود پیچید و رو در روی حکم ایستادند و با شدت به او فرمود : کذلک فلتکن یا حکم [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج6 ، ص150] .

حکم غافلگیر شد و آنچنان ضربه روحی خورد که مبتلا به رعشه گردید. و به جرم کارهای خلاف از مدینه تبعید شد. [اخلاق ، ج1 ، ص425] .

1. عقل

1. سیمای عقل

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قِوَامُ الْمَرْءِ عَقْلُهُ وَ لَا دِينَ لِمَنْ لَا عَقْلَ لَهُ [روضه الواعظین ، ج1 ، ص4] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : دِعَامَةُ الْإِنْسَانِ الْعَقْلُ [کافی ، ج1 ، ص25] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : زِينَةُ الرَّجُلِ عَقْلُهُ [کنزالفوائد ، ج1 ، ص199] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّا مَعَاشِرَ الْأَنْبِياءِ أُمِرْنَا أَنْ نُكلِّمَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ [کافی ، ج1 ، ص23] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أصل الإنسان لبه و عقله [أمالی صدوق ، ص 240] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العقل رسول الحق [غررالحکم ، ص50] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْعَقْلُ حُسَامٌ [نهج البلاغه ، حکمت 424] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العقل مرکب العلم [غررالحکم ، ص53] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ

أَغْنَى الْغِنَى الْعَقْلُ [نهج البلاغه ، حکمت 38] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جمال الرجال فی عقولهم [أمالی صدوق ، ص228] .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيمَانَ الدَّيلَمِی عَنْ أَبِيهِ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فُلَانٌ مِنْ عِبَادَتِهِ وَ دِينِهِ وَ فَضْلِهِ فَقَالَ كيفَ عَقْلُهُ" [كافی ، ج1 ، ص11] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : صَدِيقُ كلِّ امْرِئٍ عَقْلُهُ وَ عَدُوُّهُ جَهْلُهُ [كافی ، ج1 ، ص11] .

زیرا خاصت صدیق نفع رساندن و دشمن ضرر رساندن است و این دو خاصیت در عقل و جهل هست. هر ضرری از کم عقلی و هر منفعتی از عقل است.

5- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَوْحَى اللَّهُ إِلَى مُوسَى (ع) أَنَا أُواخِذُ عِبَادِی عَلَى قَدْرِ مَا أَعْطَيتُهُمْ مِنَ الْعَقْلِ [المحاسن ، ج1 ، ص193] .

6- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نوم العاقل أفضل من سهر الجاهل و إفطار العاقل أفضل من صوم الجاهل [المحاسن ، ج1 ، ص193] .

2. جایگاه عقل

1-وسیله عبادت و پیروزی :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعَقْلُ قَالَ مَا عُبِدَ بِهِ الرَّحْمَنُ وَ اكتُسِبَ بِهِ الْجِنَانُ [كافی ، ج1 ، ص11] .

2-میزان عقاب و ثواب :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْعَقْلَ اسْتَنْطَقَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُ أَقْبِلْ فَأَقْبَلَ ثُمَّ قَالَ لَهُ أَدْبِرْ فَأَدْبَرَ ثُمَّ قَالَ وَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی مَا خَلَقْتُ خَلْقاً هُوَ أَحَبُّ إِلَی مِنْک وَ لَا أَكمَلْتُک إِلَّا فِيمَنْ أُحِبُّ أَمَا إِنِّی إِياک آمُرُ وَ إِياک أَنْهَى وَ إِياک أُعَاقِبُ وَ إِياک أُثِيبُ [كافی ، ج1 ، ص10] .

قال المجلسیره : احتجاج الله تعالی علی الناس بالعقل وأنه یحاسبهم

على قدرعقولهم [بحارالأنوار ، ج1 ، ص105] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّمَا يدَاقُّ اللَّهُ الْعِبَادَ فِی الْحِسَابِ یوْمَ الْقِیامَهِ عَلَی قَدْرِ مَا آتَاهُمْ مِنَ الْعُقُولِ فِی الدُّنْیا [کافی ، ج1 ، ص11] .

3-حیات است :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَقْدُ الْعَقْلِ َفقْدُ الْحَیاهِ وَ لَا یقَاسُ إِلَّا بِالْأَمْوَاتِ [کافی ، ج1 ، ص27] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْجَهْلُ مَوْتٌ [غررالحکم ، ص75] .

4-حجّت باطنی :

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : إِنَّ لِلَّهِ عَلَی النَّاسِ حُجَّتَینِ حُجَّهً ظَاهِرَهً وَ حُجَّهً بَاطِنَهً فَأَمَّا الظَّاهِرَهُ فَالرُّسُلُ وَ الْأَنْبِیاءُ وَ الْأَئِمَّهُ (ع) وَ أَمَّا الْبَاطِنَهُ فَالْعُقُولُ [کافی ، ج1 ، ص15] .

5-وسیله هدایت به راه صحیح :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کفَاک مِنْ عَقْلِک مَا أَوْضَحَ لَک سُبُلَ غَیک مِنْ رُشْدِک [نهج البلاغه ، حکمت 421] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : العقل یهدی و ینجی و الجهل یغوی و یردی [غررالحکم ، ص51] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : صَدِیقُ کلِّ امْرِئٍ عَقْلُهُ وَ عَدُوُّهُ جَهْلُهُ [کافی ، ج1 ، ص11] .

6 کنترل کننده نفس و هواها :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : النفوس طلقه لکن أیدی العقول تمسک [تملک] أعنتها عن النحوس [غررالحکم ، ص235] .

7 مصلح است :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : قَاتِلْ هَوَاک بِعَقْلِک [کافی ، ج1 ، ص20] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العقل مصلح كل أمر [غررالحكم ، ص51] .

8-كامل كننده نقص ساير صفات روحى است :

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : لم يقسم بين العباد

أقل من خمس اليقين و القنوع و الصبر و الشكر و الذى يكمل له هذا كله العقل [خصال صدوق ، ج1 ، ص285] .

9-جمال و زيبايى است :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : زِينَهُ الرَّجُلِ عَقْلُهُ [كنزالفوائد ، ج1 ، ص199] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا جَمَالَ أَزْيَنُ مِنَ الْعَقْلِ [أمالى صدوق ، ص320] .

10-كمال عقل ، مخصوص محبوبترين بندگان است.

ولايكمله الا فيمن يحب [مستدرک سفينه ، ج7 ص 315]

11-از شمشير ، قدرت تسلطش بيشتر است.

ان سلطان العقل نعلى الباطن العاقل اشد تحكما من سرطان السيف على ظاهر الاحمق

3. تعقل در قرآن

أَ تَأْمُرُونَ النّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنْسَوْنَ أَنْفُسَكمْ وَ أَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكتابَ أَ فَلا تَعْقِلُونَ [بقره/44] .

يا أَهْلَ الْكتابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِى إِبْراهِيمَ وَ ما أُنْزِلَتِ التَّوْراهُ وَ الْإِنْجِيلُ إِلاّ مِنْ بَعْدِهِ أَ فَلا تَعْقِلُونَ [آل عمران/65] .

وَ الدّارُ الآخِرَهُ خَيرٌ لِلَّذِينَ يتَّقُونَ أَ فَلا تَعْقِلُونَ [اعراف/169] .

فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكمْ عُمُراً مِنْ قَبْلِهِ أَ فَلا تَعْقِلُونَ [يونس/16] .

إِنْ أَجْرِى إِلاّ عَلَى الَّذِى فَطَرَنِى أَ فَلا تَعْقِلُونَ [هود/51] .

لَقَدْ أَنْزَلْنا إِلَيكمْ كتاباً فِيهِ ذِكرُكمْ أَ فَلا تَعْقِلُونَ [انبياء/10] .

أُفٍّ لَكمْ وَ لِما تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ أَ فَلا تَعْقِلُونَ [انبياء/67] .

وَ هُوَ الّذِی یحْیی وَ یمِیتُ وَ لَهُ اخْتِلافُ اللّیلِ وَ النَّهارِ أ فَلا تَعْقِلَونَ [مومنون/80] .

9-وَ ما عِنْدَ اللّهِ خَیرٌ وَ أَبْقی أَ فَلا تَعْقِلُونَ [قصص/60] .

10-ثُمَّ دَمَّرْنَا الآخَرِینَ وَ إِنَّکمْ لَتَمُرُّونَ عَلَیهِمْ مُصْبِحِینَ وَ بِاللَّیلِ أَ فَلا تَعْقِلُونَ [صافات/36-38] .

4. زمینه های رشد عقل

1-آشنایی با قرآن : إِنّا أَنْزَلْناهُ قُرْآناً عَرَبِیا لَعَلَّکمْ تَعْقِلُونَ [یوسف/2] .

قَدْ بَینّا لَکمُ الْآیاتِ لَعَلَّکمْ تَعْقِلُونَ [حدید/17] .

2-آشنایی با طبیعت : إِنَّ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلافِ اللَّیلِ وَ النَّهارِ وَ الْفُلْکِ الَّتِی تَجْرِی فِی الْبَحْرِ بِما ینْفَعُ النّاسَ وَ ما أَنْزَلَ اللّهُ مِنَ السَّماءِ مِنْ ماءٍ فَأَحْیا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها وَ بَثَّ فِیها مِنْ کلِّ دَابَّهٍ وَ تَصْرِیفِ الرِّیاحِ وَ السَّحابِ الْمُسَخَّرِ بَینَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ لَآیاتٍ لِقَوْمٍ یعْقِلُونَ [بقره/164] .

وَ فِی الْأَرْضِ قِطَعٌ مُتَجاوِراتٌ وَ جَنّاتٌ مِنْ أَعْنابٍ وَ زَرْعٌ وَ نَخِیلٌ صِنْوانٌ وَ غَیرُ صِنْوانٍ یسْقَی بِماءٍ واحِدٍ وَ نُفَضِّلُ بَعْضَهاعَلی بَعْضٍ

فِی الْأُکلِ إِنَّ فِی ذلِک لَآیاتٍ لِقَوْمٍ یعْقِلُونَ [رعد/4] .

3-سیر و سفر : أَ فَلَمْ یسِیرُوا فِی الْأَرْضِ فَتَکونَ لَهُمْ قُلُوبٌ یعْقِلُونَ بِها [حج/46] .

5. آفات عقل

1-عجب :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : عُجْبُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ أَحَدُ حُسَّادِ عَقْلِهِ [نهج البلاغه ، حکمت 212] .

توضیح : حساد در اینجا به معنای دشمن است و خودپسندی دشمن عقل است.

2-شهوت و هواپرستی :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ لَمْ یمْلِک شَهْوَتَهُ لَمْ یمْلِک عَقْلَهُ [غررالحکم ، ص304] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْهَوَی عَدُوُّ الْعَقْلِ [غررالحکم ، ص64] .

3-آرزوهای بلند و بی پایه :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اِعْلَمُوا أَنَّ الْأَمَلَ یسْهِی الْعَقْلَ وَ ینْسِی الذِّکرَ [نهج البلاغه ، خطبه 86] .

4-محبت زیاد :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ عَشِقَ شَیئاً أَعْشَی بَصَرَهُ وَ أَمْرَضَ قَلْبَهُ فَهُوَ ینْظُرُ بِعَینٍ غَیرِ صَحِیحَهٍ وَ یسْمَعُ بِأُذُنٍ غَیرِ سَمِیعَهٍ قَدْ خَرَقَتِ الشَّهَوَاتُ عَقْلَهُ وَ أَمَاتَتِ الدُّنْیا قَلْبَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 109] .

5-غضب :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْغَضَبُ یفْسِدُ الْأَلْبَابَ وَ یبْعِدُ مِنَ الصَّوَابِ [غررالحکم ، ص65] .

6-طم (ع) :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَكثَرُ مَصَارِعِ الْعُقُولِ تَحْتَ بُرُوقِ الْمَطَامِعِ [نهج البلاغه ، حكمت 219] .

7-كبر :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ما دخل قلب أحد شىء من الكبر إلا نقص من عقله مثل ما دخله من ذلک قل ذلک أو كثر [كشف الغمه ، ج2 ، ص132] .

8-مجالست با كم عقلها

9-مواد مخدر و شراب

10-نداشتن مطالعه ، پرخورى و پرحرفى

11-تقليد نابجا و محيط زدگى ، شرق زدگى ، غرب زدگى ،

و هرزگی

12-عجله

13-تغذیه ناجور

6. عاقل

1. فضیلت عاقل

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إفطار العاقل أفضل من صوم الجاهل و إقامه العاقل أفضل من شخوص (حرکت) الجاهل [المحاسن ، ج1 ، ص193] .

اسکندر : سلطان العقل علی الباطن اشد من سلطان السیف علی الظاهر [مستدرک سفینه البحار]

2. سیمای عاقل

عاقل دارای یک جهان بینی و اعتقاد مستد و منطقی است

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ کانَ عَاقِلًا کانَ لَهُ دِینٌ [کافی ، ج1 ، ص11] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أصل العقل العفاف [بحارالأنوار ، ج75 ، ص7] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : فَمَنْ عَقَلَ قَنِعَ بِمَا یکفِیهِ وَ مَنْ قَنِعَ بِمَا یکفِیهِ اسْتَغْنَی [کافی ، ج1 ، ص17] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : إِنَّ الْعَاقِلَ لَا یکذِبُ وَ إِنْ کانَ فِیهِ هَوَاهُ [کافی ، ج1 ، ص17] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : إِنَّ الْعَاقِلَ 0000 لَا یعِدُ مَا لَا یقْدِرُ عَلَیهِ [کافی ، ج1 ، ص20] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : علی العاقل أن یحصی علی نفسه مساویها [بحارالأنوار ، ج75 ، ص6] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : عَلَى الْعَاقِلِ أنْ يكونَ عَارِفاً بِزَمَانِهِ [كافى ، ج2 ، ص116] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سته تختبر بها عقول الناس الحلم عند الغضب و الصبر عند الرهب و القصد عند الرغب و تقوى الله فى [على] كل حال و حسن المداراه و قله المماراه [غررالحكم ، ص55] .

3. معيار شناخت عقلا

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثَلَاثَهٌ تَدُلُّ عَلَى عُقُولِ أَرْبَابِهَا الرَّسُولُ وَالْكتَابُ وَ الْهَدِيهُ [غررالحكم ، ص55] .

اين سه

معیار اخیر برای وزارت امور خارجه و بطور کلی مراودات بین المللی نظام بسیار مهم است.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کثره الصواب تنبئ عن وفور العقل [غررالحکم ، ص154] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : عند الخبره تنکشف عقول الرجال [عند الحیره] [غررالحکم ، ص100] .

توضیح : منظور ، ظاهرا زمانی است که عرف مردم عادتا خود را بیچاره می بینند.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : رزانه العقل تختبر فی الرضا [فی الفرج] و الحزن [غررالحکم ، ص103] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : الحاجه تدل علی عقل صاحبها و المصیبه تدل علی عقل من نزلت به و الغضب یدل علی عقل الغضبان [مجموعه ورام ، ج2 ، ص111] .

(حاجه یعنی آزمون)

عن أبی الحسن الرضا (ع) : أنه سئل ما العقل فقال التجرع للغصه و مداهنه الأعداء و مداراه الأصدقاء [أمالی صدوق ، ص283] . قِیلَ لأَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) : صِفْ لَنَا الْعَاقِلَ فَقَالَ (ع) هُوَ الَّذِی یضَعُ الشَّیءَ مَوَاضِعَهُ [نهج البلاغه ، حکمت 235] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : فِی حِکمَهِ آلِ دَاوُدَ عَلَی الْعَاقِلِ أَنْ یکونَ عَارِفاً بِزَمَانِهِ مُقْبِلًا عَلَی شَأْنِهِ حَافِظاً لِلِسَانِهِ [کافی ، ج2 ، ص116] .

عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الْأَوَّلِ (ع) قَالَ : ینْبَغِی لِمَنْ عَقَلَ عَنِ اللَّهِ أَنْ لَا یسْتَبْطِئَهُ فِی رِزْقِهِ وَ لَا یتَّهِمَهُ فِی قَضَائِهِ [کافی ، ج ، ص61] .

عابدی اسرائیلی عبادت زیاد می کرد؛ ملکی از خدا ثواب آنرا خواست ، ثواب کم بود. ملک پرسید. فرمود : امتحان کن. سپس ملک به صورت مردی که به دیدن وبرای عبادت همکار

او باشد متمثل شد ونزد عابد آمد. پس از چند لحظه ای عابد گفت : کاش خدا خری داشت که از این ثروتها استفاده کند. مقدار عقل او هویدا شد. [أمالی صدوق ، ص418] .

نامه ای به شیخ عبدالکریم نوشته شد که یک روحانی برای ما بفرست که سه چیز دارا باشد : 1- علم 2- تقوا 3- عقل؛ یا آنکه اگر هیچ ندارد عقل داشته باشد.

4. عاقل از دیدگاه اسلام

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْعَاقِلَ مَنْ وَحَّدَ اللَّهَ وَ عَمِلَ بِطَاعَتِهِ [تحف العقول ، ص54] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ليس العاقل الذى يعرف الخير من الشر لكن العاقل من يعرف خير الشرين [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج6 ، ص321] .

5. سیره عملی عاقل

1 گنهکار نیست :

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنَّ الْعُقَلَاءَ تَرَكوا فُضُولَ الدُّنْيا فَكيفَ الذُّنُوبَ وَ تَرْک الدُّنْيا مِنَ الْفَضْلِ وَ تَرْک الذُّنُوبِ مِنَ الْفَرْضِ [كافى ، ج1 ، ص17] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أصل العقل العفاف و ثمرته البراءه من الآثام [بحارالأنوار ، ج75 ، ص7] .

2-از وساوس پرهیز دارد :

عبد الله بن سنان به امام صادق علیه السلام عرض کرد : فلانی وسواس است و لکن عاقل است. امام (ع) فرمود : أَى عَقْلٍ لَهُ وَ هُوَ يطِيعُ الشَّيطَانَ [كافى ، ج1 ، ص12] .

3-دورغ گو نیست.

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنَّ الْعَاقِلَ لَا يكذِبُ وَ إِنْ كانَ فِيهِ هَوَاهُ [كافى ، ج1 ، ص17] .

4-به دنبال علم :

عن الباقرعليه السلام : و لا يسام من طلب العلم طول عمره [الحياه ، ج1 ، ص4]

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : لَا يشْبَعُ مِنَ الْعِلْمِ دَهْرَهُ [کافی ، ج1 ، ص17] .

4-صبر در هنگامی که روزگار به میل او نیست.

5-میانه روی وقتی که دنیا به انسان رو می کند.

6-رعایت قوانین الهی را کردن

7-خوب مدارا کردن با مردم

با مردم مدارا می کند : پیغمبرصلی الله علیه و آله وسلمبه علیعلیه السلامفرمود : "سه چیز اگر کسی داشته باشد عملی ندارد. 1- ورع 2- علم 3- عقل"

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا علی ثلاث من لم یکن فیه لم یقم له عمل ورع یحجزه عن معاصی الله عز و جل و علم یرد به جهل السفیه و عقل یداری به الناس [تحف العقول ، ص6] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : الْعَقْلُ التجرع للغصه و مداهنه الأعداء و مداراه الأصدقاء [أمالی صدوق ، ص283] .

8-پرهیز از خصومت و جدال

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سته تختبر بها عقول الناس الحلم عند الغضب و الصبر عند الرهب و القصد عند الرغب و تقوی الله فی [علی] کل حال و حسن المداراه و قله المماراه [غررالحکم ، ص55] .

9-خودش را محاسبه می کند

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : علی العاقل أن یحصی علی نفسه مساویها فی الدین و الرأی و الأخلاق و الأدب فیجمع ذلک فی صدره أو فی کتاب و یعمل فی إزالتها [بحارالأنوار ، ج75 ، ص6] .

10-عارف به زمان است

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : عَلَى الْعَاقِلِ أَنْ يكونَ عَارِفاً بِزَمَانِهِ [کافی ، ج2 ، ص116] .

11-هر چیز را در جای خود می گذارد (موقعیت هر چیز را خوب می شناسد.)

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْعَاقِلُ هُوَ الَّذِی یضَعُ الشَّیءَ مَوَاضِعَهُ [نهج البلاغه

، حکمت 235] .

6. صفات عاقل

1 با حیا است : جبرئیل به آدم عرض کرد سه چیز برای تو آورده ام ، یکی را انتخاب کن (عقل ، حیاء ، دین) ، آدم گفت : عقل را انتخاب می کنم. جبرئیل به حیاء و دین امر کرد برویدفَقَالَا یا جَبْرَئِیلُ إِنَّا أُمِرْنَا أَنْ نَکونَ مَعَ الْعَقْلِ حَیثُ کانَ [کافی ، ج1 ، ص10] .

2-قانع است.

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : مَنْ عَقَلَ قَنِعَ بِمَا یکفِیهِ وَ مَنْ قَنِعَ بِمَا یکفِیهِ اسْتَغْنَی [کافی ، ج1 ، ص17] .

3-عاقل پندپذیر است

کتابٌ أَنْزَلْناهُ إِلَیک مُبارَک لِیدَّبَّرُوا آیاتِهِ وَ لِیتَذَکرَ أُولُوا الْأَلْبابِ [ص/29] .

هُدیً وَ ذِکری لِأُولِی الْأَلْبابِ [غافر/54] .

4-خوش اخلاق است

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَکمَلُ النَّاسِ عَقْلًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقاً [کافی ، ج1 ، ص23] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : کانَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) التَّوَاضُعُ أَحَبُّ إِلَیهِ مِنَ الشَّرَفِ یسْتَکثِرُ قَلِیلَ الْمَعْرُوفِ مِنْ غَیرِهِ وَ یسْتَقِلُّ کثِیرَ الْمَعْرُوفِ مِنْ نَفْسِهِ وَ یرَی النَّاسَ کلَّهُمْ خَیراً مِنْهُ وَ أَنَّهُ شَرُّهُمْ فِی نَفْسِهِ [کافی ، ج1 ، ص17] .

5 صفات عاقل در آخرت :

و) أُولئِک لَهُمْ عُقْبَی الدّارِ [رعد/22] .

ز) جَنّاتُ عَدْنٍ یدْخُلُونَها وَ مَنْ صَلَحَ مِنْ آبائِهِمْ وَ أَزْواجِهِمْ وَ ذُرِّیاتِهِمْ وَ الْمَلائِکهُ یدْخُلُونَ عَلَیهِمْ مِنْ کلِّ بابٍ [رعد/23] .

ح) سَلامٌ عَلَیکمْ بِما صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَی الدّارِ [رعد/24] .

الّذِينَ يسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أولئِک الّذِينَ هَداهُمُ اللّهُ وَ أولئِک هُمْ أُولُوا الْأَلْبابِ [زمر/18] .

7. عاقل ترين مردم

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَىءٍ أَفْضَلَ مِنَ الْعَقْلِ وَ مَا تَمَّ

عَقْلُ امْرِئٍ حَتَّى يكونَ فِيهِ خِصَالٌ شَتَّى الْكفْرُ وَ الشَّرُّ مِنْهُ مَأْمُونَانِ وَ الرُّشْدُ وَ الْخَيرُ مِنْهُ مَأْمُولَانِ وَ فَضْلُ مَالِهِ مَبْذُولٌ وَفَضْلُ قَوْلِهِ مَكفُوفٌ وَ نَصِيبُهُ مِنَ الدُّنْيا الْقُوتُ لَا يشْبَعُ مِنَ الْعِلْمِ دَهْرَهُ الذُّلُّ أَحَبُّ إِلَيهِ مَعَ اللَّهِ مِنَ الْعِزِّ مَعَ غَيرِهِ وَ التَّوَاضُعُ أَحَبُّ إِلَيهِ مِنَ الشَّرَفِ يسْتَكثِرُ قَلِيلَ الْمَعْرُوفِ مِنْ غَيرِهِ وَ يسْتَقِلُّ كثِيرَ الْمَعْرُوفِ مِنْ نَفْسِهِ وَ يرَى النَّاسَ كلَّهُمْ خَيراً مِنْهُ وَ أَنَّهُ شَرُّهُمْ فِى نَفْسِهِ وَ هُوَ تَمَامُ الْأَمْرِ [كافى ، ج1 ، ص17] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ألا و إن أعقل الناس عبد عرف ربه فأطاعه و عرف عدوه فعصاه و عرف دار إقامته فأصلحها و عرف سرعه رحيله فتزود لها [أعلام الدين ، ص337] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أعقل الناس من كان بعيبه بصيرا و عن عيب غيره ضريرا [غررالحكم ، ص52] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أفضل الناس عقلا أحسنهم تقديرا لمعاشه و أشدهم اهتماما بإصلاح معاده [غررالحكم ، ص52] .

نشانه عقل : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كمَالُ الْعَقْلِ فِى ثَلَاثَةٍ التَّوَاضُعِ لِلَّهِ وَ حُسْنِ الْيقِينِ وَ الصَّمْتِ إِلَّا مِنْ خَيرٍ [اختصاص مفيد ، ص244] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قسم الله العقل ثلاثه أجزاء فمن كن فيه كمل عقله و من لم يكن فلا عقل له حسن المعرفه بالله و حسن الطاعه لله و حسن الصبر على أمر الله [تحف العقول ، ص54] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا تَمَّ الْعَقْلُ نَقَصَ الْكلَامُ [نهج البلاغه ، حكمت 71] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أفضل الناس عقلا أحسنهم تقديرا لمعاشه و أشدهم

اهتماما بإصلاح معاده [غررالحکم ، ص52] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : کثره الصواب تنبئ عن وفور العقل [غررالحکم ، ص154] .

8. عاقل از دید گاه مردم

مردم عاقل را کسی می دانند که :

1- زرنگ واهل بند وبست باشد

2- متملّق و ریاکار باشد.

3- حیله گر باشد.

4- احتیاطات نابجا بکند.

5- از زیر کار در برود. (عاقل بود جبهه نرفت ، عاقل بود وام را نداد)

6- سیاست بازی و پرستش گرائی بکند.

7- باخط کش مادیات را اندازه بگیرد.يعْلَمُونَ ظاهِراً مِنَ الْحَياهِ الدُّنْيا وَ هُمْ عَنِ الْآخِرَهِ هُمْ غافِلُونَ [روم/7] .

9- همه کمالات را فدای یک کمال بکند.

1. علل پیشرفت مسلمین

1 فطری بودن اسلام :

توجه به ازدواج ، حکومت ، عواطف ، عدالت و جامعیت

2 عقل و استدلال :

طرفدار علم و آزادی و عدالت

3 زندگی ساده رهبران :

از کشورهای مختلف برای تماشای زندگی مسئولین می آمدند.

انتقاد حضرت علی (ع) از خرید منزل عالی که شریح قاضی خریده بود یا انتقاد از مهمانی عثمان بن حُنیف.

4 سوز و تعهّد مردم :

رفتار مسلمانان جاذبه داشت.

5 خوش رفتاری نسبت به اهل کتاب :

حضرت امیر (ع) به مالک اشتر می نوسد که تو استاندار مصر می شوی و در آنجا 15 میلیون مسیحی استإِمَّا أَخٌ لَک فِی الدِّینِ وَ إِمَّا نَظِیرٌ لَک فِی الْخَلْقِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

منبع : علل پیشرفت اسلام و عقب ماندگی مسلمین

6 مردم اردن که مسیحی بودند گفتند : ما حکومت مسلمین را بر حاکمان مسیحی ترجیح می دهیم ، گرچه خود مسیحی هستیم.

7 اتّحاد :

البته وحدت یک محور می خواهدحَبْلِ اللّهِ

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینع : فرَأَیتُ أَنَّ الصَّبْرَ عَلَی ذَلِک أَفْضَلُ مِنْ تَفْرِیقِ کلِمَهِ الْمُسْلِمِین [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج1 ، ص308] .

8 هیأت های تجاری از افراد متعهّد و باسواد

:

اندونزی؛ دومین کشور اسلامی از نظر جمعیت در پرتو تبلیغات تجاری به اسلام گرویدند ، قسمت هایی از هند و آفریقا نیز به همین شکل اسلام آوردند.

9 وضع غم انگیز اجتماعی سیاسی کشورها زمینه رشد اسلام است.

منبع : علل پیشرفت اسلام و عقب ماندگی مسلمین

1. علم و معرفت

1. عالم

1. جایگاه عالم

عالم کیست؟

و قال أمیر المؤمنین (ع) المتعبد علی غیر فقه کحمار الطاحونه یدور و لا یبرح و رکعتان من عالم خیر من سبعین رکعه من جاهل لأن العالم تأتیه الفتنه فیخرج منها بعلمه و تأتی الجاهل فینسفه نسفا و قلیل العمل مع کثیر العلم خیر من کثیر العمل مع قلیل العلم و الشک و الشبهه [الاختصاص ، ص245.]

الفقیه من انقذ الناس من شرّ اعدائهم؟؟؟

العالم من لا یشبع من العلم و لا یتشبع به [غررالحکم ، ص43.]

2. سیمای عالم

سیمای عالم :

العالم حی و إن کان میتا [غررالحکم ، ص47.]

عن أبی عبد الله (ع) قال أتی عالم عابدا فقال له کیف صلاتک فقال مثلی یسأل عن عبادته و أنا أعبد الله منذ کذا و کذا فقال کیف بکاو قال أبکی حتی تجری دموعی فقال له العالم فإن ضحکک و أنت خائف أفضل من

بكائک و أنت مدل و إن المدل لا يصعد من عمله شیء [بحارالأنوار ، ج69 ، ص307.]

و يدل الخبر على أن العالم أفضل من العابد و أن العباده بدون العلم الحقيقى لا تنفع [بحارالأنوار ، ج69 ، ص308.]

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ عَالِمٌ يَنْتَفَعُ بِعِلْمِهِ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ أَلْفَ عَابِدٍ [الكافى ، ج1 ، ص33.]

قال رسول الله (ص) لساعه

من عالم يتكى على فراشه ينظر فى علمه خير من عباده العابد سبعين عاما [أعلام الدين ، ص92.]

عن الصادق أَنَّ النَّظَرَ إِلَى الْكعْبَهِ عِبَادَهٌ وَ النَّظَرَ إِلَى الْوَالِدَينِ عِبَادَهٌ وَ النَّظَرَ فِى الْمُصْحَفِ مِنْ غَيرِ قِرَاءَهٍ عِبَادَهٌ وَ النَّظَرَ إِلَى وَجْهِ الْعَالِمِ عِبَادَهٌ وَ النَّظَرَ إِلَى آلِ مُحَمَّدٍ ع عِبَادَهٌ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص205.]

3. انواع عالم

1. عالم الهى

1. علائم

وَ مِنَ النّاسِ وَ الدَّوَابِّ وَ الْأَنْعامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوانُهُ كذلِک إِنَّما يخْشَى اللّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَماءُ إِنَّ اللّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ [فاطر/28.]

وَ تِلْک الْأَمْثالُ نَضْرِبُها لِلنّاسِ وَ ما يعْقِلُها إِلاَّ الْعالِمُونَ [عنكبوت/43.]

قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لا تُومِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذا يتْلى عَلَيهِمْ يخِرُّونَ لِلْأَذْقانِ سُجَّداً [اسراء/107.]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) أَنَّهُ قَالَ مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَاماً فَعَلَيهِ أَنْ يبْدَأَ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيرِهِ وَ لْيكنْ تَأْدِيبُهُ بِسِيرَتِهِ قَبْلَ تَأْدِيبِهِ بِلِسَانِهِ وَ مُعَلِّمُ نَفْسِهِ وَ مُودِّبُهَا أَحَقُّ بِالْإِجْلَالِ مِنْ مُعَلِّمِ النَّاسِ وَ مُودِّبِهِمْ [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص150.]

عن أبى محمد الحسن بن على العسكرى (ع) أنه قال قال جعفر بن محمد (ع) علماء شيعتنا مرابطون فى الثغر الذى يلى إبليس و عفاريته يمنعونهم عن الخروج على ضعفاء شيعتنا و عن أن يتسلط عليهم إبليس و شيعته النواصب ألا فمن انتصب لذلک من شيعتنا كان أفضل ممن جاهد الروم و الترک و الخزر ألف ألف مره لأنه يدفع عن أديان محبينا و ذلک يدفع عن أبدانهم [الاحتجاج ، ج2 ، ص385.]

وَ الَّذِى فَلَقَ الْحَبَّهَ وَ بَرَأَ النَّسَمَهَ لَوْ لَا حُضُورُ الْحَاضِرِ وَ قِيامُ الْحُجَّهِ

بِوُجُودِ النَّاصِرِ وَ مَا أَخَذَ اللَّهُ عَلَى الْعُلَمَاءِ أَلَّا يقَارُّوا عَلَى كظَّةِ ظَالِمٍ وَ لَا سَغَبِ مَظْلُومٍ لَأَلْقَيتُ حَبْلَهَا عَلَى غَارِبِهَا وَ لَسَقَيتُ آخِرَهَا بِكأْسِ أَوَّلِهَا وَ لَأَلْفَيتُمْ دُنْياكمْ هَذِهِ أَزْهَدَ عِنْدِی مِنْ عَفْطَةِ عَنْزٍ [نهج البلاغه ، ص49.]

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ الْعُلَمَاءُ أُمَنَاءُ وَ الْأَتْقِياءُ حُصُونٌ وَ الْأَوْصِياءُ سَادَةٌ وَ فِی رِوَايةٍ أُخْرَى الْعُلَمَاءُ مَنَارٌ وَ الْأَتْقِياءُ حُصُونٌ وَ الْأَوْصِياءُ سَادَةٌ [الكافی ، ج1 ، ص33.]

و قال رسول الله (ص) الأنبياء قاده و العلماء ساده و مجالستهم عباده [عواليااللئالی ، ج4 ، ص73.]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) أَنَّهُ قَالَ الْعُلَمَاءُ حُكامٌ عَلَى النَّاسِ [مستدرک الوسائل ، ج17 ، ص321.]

إنما العالم من دعاه علمه إلى الورع و التقى و الزهد فى عالم الفناء و التوله بجنه المأوى [غررالحكم ، ص48.]

العالم من لا يشبع من العلم و لا يتشبع به [غررالحكم ، ص43.]

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) أَنَّهُ قَالَ لِوَلَدِهِ الْحَسَنِ (ع) فِی وَصِيتِهِ إِلَيهِ فَإِنَّ الْعَالِمَ مَنْ عَرَفَ أَنَّ مَا يعْلَمُ فِيمَا لَا يعْلَمُ قَلِيلٌ فَعَدَّ نَفْسَهُ بِذَلِک جَاهِلًا وَ ارْدَادَ بِمَا عَرَفَ مِنْ ذَلِک فِی طَلَبِ الْعِلْمِ اجْتِهَاداً فَمَا يزَالُ لِلْعِلْمِ طَالِباً وَ فِيهِ رَاغِباً وَ لَهُ مُسْتَفِيداً وَ لِأَهْلِهِ خَاشِعاً وَ لِرَأْيِهِ مُتَّهِماً وَ لِلصَّمْتِ لَازِماً إِلَى أَنْ قَالَ وَ فِی الصَّمْتِ السَّلَامَهُ مِنَ النَّدَامَهِ وَ تَلَافِيک مَا فَرَطَ مِنْ صَمْتِک أَيسَرُ مِنْ إِدْرَاک فَائِدَهِ مَا فَاتَ مِنْ مَنْطِقِک وَ احْفَظْ مَا فِی الْوِعَاءِ بِشَدِّ الْوِكاءِ الْخَبَرَ [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص18.]

قال (ص) : من قال أنا عالم فهو جاهل

[منیه المرید ، ص137.]

2. صفات علماء در قرآن

1 دارای ایمان و صاحبان عقل :

هُوَ الَّذِی أَنْزَلَ عَلَیک الْکتابَ مِنْهُ آیاتٌ مُحْکماتٌ هُنَّ أُمُّ الْکتابِ وَ أُخَرُ مُتَشابِهاتٌ فَأَمَّا الَّذِینَ فِی قُلُوبِهِمْ زَیغٌ فَیتَّبِعُونَ ما تَشابَهَ مِنْهُ ابْتِغاءَ الْفِتْنَهِ وَ ابْتِغاءَ تَأْوِیلِهِ وَ ما یعْلَمُ تَأْوِیلَهُ إِلاَّ اللَّهُ وَ الرّاسِخُونَ فِی الْعِلْمِ یقُولُونَ آمَنّا بِهِ کلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنا وَ ما یذَّکرُ إِلاّ أُولُوا الْأَلْبابِ [آل عمران/7.]

2 دارای خشیت و ترس از خدا :

وَ مِنَ النّاسِ وَ الدَّوَابِّ وَ الْأَنْعامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوانُهُ کذلِک إِنَّما یخْشَی اللّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَماءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِیزٌ غَفُورٌ [فاطر/28.]

3 اهل تهجّد و مناجات شبانه :

أَمَّنْ هُوَ قانِتٌ آناءَ اللَّیلِ ساجِداً وَ قائِماً یحْذَرُ الْآخِرَهَ وَ یرْجُوا رَحْمَهَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ یسْتَوِی الَّذِینَ یعْلَمُونَ وَ الَّذِینَ لا یعْلَمُونَ إِنَّما یتَذَکرُ أُولُوا الْأَلْبابِ [زمر/9.]

4 اهل سجده و گریه :

قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لا تُومِنُوا إِنَّ الَّذِینَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذا یتْلی عَلَیهِمْ یخِرُّونَ لِلْأَذْقانِ سُجَّداً [اسراء/107.]

وَ یخِرُّونَ لِلْأَذْقانِ یبْکونَ وَ یزِیدُهُمْ خُشُوعاً [اسراء/109.]

5 اهل دنیا نیستند :

فَخَرَجَ عَلی قَوْمِهِ فِی زِینَتِهِ قالَ الَّذِینَ یرِیدُونَ الْحَیاهَ الدُّنْیا یا لَیتَ لَنا مِثْلَ ما أُوتِی قارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِیمٍ وَ قالَ الَّذِینَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَیلَکمْ ثَوابُ اللّهِ خَیرٌ لِمَنْ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً وَ لا یلَقّاها إِلاَّ الصّابِرُونَ [قصص/79و80.]

این معنی از برابری سخن این دو گروه استفاده می شود که کسی اگر دارای این صفات ارزنده باشد عالم ربانی است.

ما كانَ لِبَشَرٍ أنْ يوتِيهُ اللّهُ

الْكتابَ وَ الْحُكمَ وَ النُّبُوَّةَ ثُمَّ يقُولَ لِلنّاسِ كونُوا عِباداً لِی مِنْ دُونِ اللّهِ وَ لکنْ کونُوا رَبّانِیینَ بِما کنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْکتابَ وَ بِما کنْتُمْ تَدْرُسُونَ [آل عمران/79.]

2. عالم بد

مَثَلُ الَّذِینَ حُمِّلُوا التَّوْراهَ ثُمَّ لَمْ یحْمِلُوها کمَثَلِ الْحِمارِ یحْمِلُ أَسْفاراً بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِینَ کذَّبُوا بِ آیاتِ اللّهِ وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الظّالِمِینَ [جمعه/5.]

أَ فَرَأَیتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلهَهُ هَواهُ وَ أَضَلَّهُ اللّهُ عَلی عِلْمٍ وَ خَتَمَ عَلی سَمْعِهِ وَ قَلْبِهِ وَ جَعَلَ عَلی بَصَرِهِ غِشاوَةً فَمَنْ یهْدِیهِ مِنْ بَعْدِ اللّهِ أَ فَلا تَذَکرُونَ [جاثیه/23.]

وَ اتْلُ عَلَیهِمْ نَبَأَ الَّذِی آتَیناهُ آیاتِنا فَانْسَلَخَ مِنْها فَأَتْبَعَهُ الشَّیطانُ فَکانَ مِنَ الْغاوِینَ [اعراف/179.]

فَلَمّا جاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَیناتِ فَرِحُوا بِما عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَ حاقَ بِهِمْ ما کانُوا بِهِ یسْتَهْزِونَ [غافر/83.]

إِنَّ الدِّینَ عِنْدَ اللّهِ الْإِسْلامُ وَ مَا اخْتَلَفَ الَّذِینَ أُوتُوا الْکتابَ إِلاّ مِنْ بَعْدِ ما جاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْیاً بَینَهُمْ وَ مَنْ یکفُرْ بِآیاتِ اللّهِ فَإِنَّ اللّهَ سَرِیعُ الْحِسابِ [آل عمران/19.]

وَ ما تَفَرَّقُوا إِلاّ مِنْ بَعْدِ ما جاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْیاً بَینَهُمْ وَ لَوْ لا کلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّک إِلی أَجَلٍ مُسَمًّی لَقُضِی بَینَهُمْ وَ إِنَّ الَّذِینَ أُورِثُوا الْکتابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِی شَک مِنْهُ مُرِیبٍ [شوری/14.]

وَ آتَیناهُمْ بَیناتٍ مِنَ الْأَمْرِ فَمَا اخْتَلَفُوا إِلاّ مِنْ بَعْدِ ما جاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْیاً بَینَهُمْ إِنَّ رَبَّک یقْضِی بَینَهُمْ یوْمَ الْقِیامَهِ فِیما کانُوا فِیهِ یخْتَلِفُونَ [جاثیه/17.]

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : إِذَا رَأَیتُمُ الْعَالِمَ مُحِبّاً لِدُنْیاهُ فَاتَّهِمُوهُ عَلَی دِینِکمْ فَإِنَّ کلَّ مُحِبٍّ لِشَیءٍ یحُوطُ مَا أَحَبَّ وَ قَالَ ص أَوْحَی اللَّهُ إِلَی دَاوُدَ ع

لَا تَجْعَلْ بَينِی وَ بَينَک عَالِماً مَفْتُوناً بِالدُّنْيا فَيصُدَّک عَنْ طَرِيقِ مَحَبَّتِی فَإِنَّ أُولَئِک قُطَّاعُ طَرِيقِ عِبَادِی الْمُرِيدِينَ إِنَّ أَدْنَی مَا أَنَا صَانِعٌ بِهِمْ أَنْ أَنْزِعَ حَلَاوَةَ مُنَاجَاتِی عَنْ قُلُوبِهِمْ [كافی ، ج1 ، ص46.]

عَنْ سُلَيمِ بْنِ قَيسٍ الْهِلَالِی قَالَ سَمِعْتُ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) يحَدِّثُ عَنِ النَّبِی (ص) أَنَّهُ قَالَ فِی كلَامٍ لَهُ الْعُلَمَاءُ رَجُلَانِ رَجُلٌ عَالِمٌ آخِذٌ بِعِلْمِهِ فَهَذَا نَاجٍ وَ عَالِمٌ تَارِک لِعِلْمِهِ فَهَذَا هَالِک وَ إِنَّ أَهْلَ النَّارِ لَيتَأَذَّوْنَ مِنْ رِيحِ الْعَالِمِ التَّارِک لِعِلْمِهِ وَ إِنَّ أَشَدَّ أَهْلِ النَّارِ نَدَامَةً وَ حَسْرَةً رَجُلٌ دَعَا عَبْداً إِلَی اللَّهِ فَاسْتَجَابَ لَهُ وَ قَبِلَ مِنْهُ فَأَطَاعَ اللَّهَ فَأَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ وَ أَدْخَلَ الدَّاعِی النَّارَ بِتَرْكِهِ عِلْمَهُ وَ اتِّبَاعِهِ الْهَوَی وَ طُولِ الْأَمَلِ أَمَّا اتِّبَاعُ الْهَوَی فَيصُدُّ عَنِ الْحَقِّ وَ طُولُ الْأَمَلِ ينْسِی الْآخِرَةَ [كافی ، ج1 ، ص44.]

قال علی (ع) : زله العالم تفسد عوالم [غررالحكم ، ص47.]

زله العالم كانكسار السفينه تغرق و تغرق [كنزالفوائد ، ج1 ، ص319.]

شر الناس العلماء اذا فسدوا

قال رسول الله (ص) : أشرار علماء أمتنا المضلون عنا القاطعون للطرق إلينا المسمون أضدادنا بأسمائنا الملقبون أندادنا بألقابنا يصلون عليهم و هم للعن مستحقون و يلعنونا و نحن بكرامات الله مغمورون و بصلوات الله و صلوات ملائكته المقربين علينا عن صلواتهم مستغنون ثم قال : قيل لأمير المؤمنين (ع) من خير خلق الله بعد أئمه الهدی و مصابيح الدجی قال العلماء إذا صلحوا قيل فمن شرار خلق الله بعد إبليس و فرعون و نمرود و بعد المتسمين بأسمائكم و المتلقبين بألقابكم و الآخذين لأمكنتكم و المتأمرين فی ممالككم قال العلماء

إذا فسدوا هم المظهرون للأباطيل الكاتمون للحقائق و فيهم قال الله عز و جل أُولئِک يلْعَنُهُمُ اللّهُ وَ يلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ إِلَّا الَّذِينَ تابُوا الآيه [الاحتجاج ، ج2 ، ص458.]

4. سیمای طالب علم

1. ضرورت تعلم

عن النبی (ص) : من لم یصبر علی ذل التعلم ساعه بقی فی ذل الجهل أبدا [عوالیاللئالی ، ج1 ، ص285.]

و قال الصادق (ع) : لو علم الناس ما فی العلم لطلبوه و لو بسفک المهج و خوض اللجج [بحارالأنوار ، ج1 ، ص177.]

المهج یعنی خون قلب و اللجج یعنی امواج

در قیامت به جاهل گفته می شود : هلّا تعلّمت

عن هارون عن ابن زیاد قال سمعت جعفر بن محمد (ع) و قد سئل عن قوله تعالی قُلْ فَلِلّهِ الْحُجَّهُ الْبالِغَهُ فقال إن الله تعالی یقول للعبد یوم القیامه عبدی أ کنت عالما فإن قال نعم قال له أ فلا عملت بما علمت و إن قال کنت جاهلا قال له أفلا تعلمت حتی تعمل فیخصم فتلک الحجه البالغه [بحارالأنوار ، ج2 ، ص29.]

در تحصیل علم هم شرقی و هم غربی : عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (ع) أَنَّهُ قَالَ : الِاشْتِهَارُ بِالْعِبَادَهِ رِيبَهٌ إِنَّ أَبِي حَدَّثَنِي عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (ع) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) قَالَ أَعْبَدُ النَّاسِ مَنْ أَقَامَ الْفَرَائِضَ وَ أَسْخَى النَّاسِ مَنْ أَدَّى زَكَاهَ مَالِهِ وَ أَزْهَدُ النَّاسِ مَنِ اجْتَنَبَ الْحَرَامَ وَ أَتْقَى النَّاسِ مَنْ قَالَ الْحَقَّ فِيمَا لَهُ وَ عَلَيهِ وَ أَعْدَلُ النَّاسِ مَنْ رَضِيَ لِلنَّاسِ مَا يرْضَى لِنَفْسِهِ وَ كرِهَ لَهُمْ مَا يكرَهُ لِنَفْسِهِ وَ أَكيسُ النَّاسِ مَنْ كانَ أَشَدَّ ذِكراً لِلْمَوْتِ وَ أَغْبَطُ النَّاسِ مَنْ كانَ

تَحْتَ التُّرَابِ قَدْ أَمِنَ الْعِقَابَ وَ يَرْجُو الثَّوَابَ وَ أَغْفَلُ النَّاسِ مَنْ لَمْ يتَّعِظْ بِتَغَيرِ الدُّنْيا مِنْ حَالٍ إِلَى حَالٍ وَ أَعْظَمُ النَّاسِ فِى الدُّنْيا خَطَراً مَنْ لَمْ يجْعَلْ لِلدُّنْيَا عِنْدَهُ خَطَراً وَ أَعْلَمُ النَّاسِ مَنْجَمَعَ عِلْمَ النَّاسِ إِلَى عِلْمِهِ وَ أَشْجَعُ النَّاسِ مَنْ غَلَبَ هَوَاهُ وَ أَكثَرُ النَّاسِ قِيمَةً أَكثَرُهُمْ عِلْماً وَ أَقَلُّ النَّاسِ قِيمَةً أَقَلُّهُمْ عِلْماً [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص394.]

قال أمير المؤمنين (ع) : العلم وراثه مستفاده رأس العلم الرفق و آفته الخرق الجاهل صغير و إن كان شيخا و العالم كبير و إن كان حدثا الأدب يغنى من الحسب من عرف بالحكمه لحظته العيون بالوقار العلم فى الصغر كالنقش فى الحجر زله العالم كانكسار السفينه تغرق و تغرق الآداب تلقيح الأفهام و نتائج الأذهان إذا استوضحت فاعزم لو سكت من لا يعلم سقط الاختلاف من جالس العلماء وقر و من خالط الأنذال حقر لا تحقرن عبدا آتاه الله علما فإن الله تعالى لم يحقره حين آتاه إياه الموده أشبک الأنساب و العلم أشرف الأحساب لا كنز أنفع من العلم و لا قرين سوء شر من الجهل العلم خير من المال لأن العلم يحرسک و أنت تحرس المال و العلم يزكو على الإنفاق و المال تنقصه النفقه العلم حاكم و المال محكوم عليه عليكم بطلب العلم فإن طلبه فريضه و هو صله بين الإخوان و دال على المروءه و تحفه فى المجالس و صاحب فى السفر و أنس فى الغربه و من عرف الحكم لم يصبر على الازدياد منها [كنزالفوائد ، ج1 ، ص319.]

عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ (ع) عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) أَنَّهُ قَالَ لِوَلَدِهِ الْحَسَنِ (ع)

فِی وَصِیتِهِ إِلَیهِ : فَإِنَّ الْعَالِمَ مَنْ عَرَفَ أَنَّ مَا یعْلَمُ فِیمَا لَا یعْلَمُ قَلِیلٌ فَعَدَّ نَفْسَهُ بِذَلِک جَاهِلًا وَ ازْدَادَ بِمَا عَرَفَ مِنْ ذَلِک فِی طَلَبِ الْعِلْمِ اجْتِهَاداً فَمَا یزَالُ لِلْعِلْمِ طَالِباً وَ فِیهِ رَاغِباً وَ لَهُ مُسْتَفِیداً وَ لِأَهْلِهِ خَاشِعاً وَ لِرَأْیهِ مُتَّهِماً وَ لِلصَّمْتِ لَازِماً إِلَی أَنْ قَالَ وَ فِی الصَّمْتِ السَّلَامَهُ مِنَ النَّدَامَهِ وَ تَلَافِیک مَا فَرَطَ مِنْ صَمْتِک أَیسَرُ مِنْ إِدْرَاک فَائِدَهِ مَا فَاتَ مِنْ مَنْطِقِک وَ احْفَظْ مَا فِی الْوِعَاءِ بِشَدِّ الْوِکاءِ الْخَبَرَ [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص18.]

أوحی الله تبارک و تعالی إلی داود (ع) : إن أهون ما أنا صانع بعالم غیر عامل بعلمه أشد من سبعین عقوبه أن أخرج من قلبه حلاوه ذکری و لیس إلی الله عز و جل طریق یسلک إلا بعلم و العلم زین المرء فی الدنیا و سائقه إلی الجنه و به یصل إلی رضوان الله تعالی و العالم حقا هو الذی ینطق عنه أعماله الصالحه و أوراده الزاکیه و صدقه و تقواه لا لسانه و تصاوله و دعواه و لقد کان یطلب هذا العلم فی غیر هذا الزمان من کان فیه عقل و نسک و حکمه و حیاء و خشیه و أنا أری طالبه الیوم من لیس فیه من ذلک شیء و العالم یحتاج إلی عقل و رفق و شفقه و نصح و حلم و صبر و بذل و قناعه و المتعلم یحتاج إلی رغبه و إراده و فراغ و نسک و خشیه و حفظ و حزم [بحارالأنوار ، ج2 ، ص32.]

مراد از علم تحصیلات عادی نیست ، بصیرت است : فَلَا یسْتَفِزَّنَّک الشَّیطَانُ فَإِنَّ الْعِزَّهَ

لِلَّهِ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُومِنِینَ وَ لَکنَّ الْمُنَافِقِینَ لَا یعْلَمُونَ [الکافی ، ج8 ، ص36.]

و قال أمیر المؤمنین (ع) : الکلمه من الحکمه یسمعها الرجل فیقول أو یعمل بها خیر من عباده سنه [بحارالأنوار ، 1 ، ص183.]

2. جایگاه طالب علم

قال رسول الله (ص) : طالب العلم بین الجهال کالحی بین الأموات. [الأمالی للطوسی [23] 577 مجلس یوم الجمعه الرابع و العشر.]

طالب العلم رکن الاسلام [کنز ، میزان.؟؟؟]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ زَارَ عَالِماً فَکأَنَّمَا زَارَنِی وَ مَنْ صَافَحَ عَالِماً فَکأَنَّمَا صَافَحَنِی وَ مَنْ جَالَسَ عَالِماً فَکأَنَّمَا جَالَسَنِی وَ مَنْ جَالَسَنِی فِی الدُّنْیا أَجْلِسُهُ مَعِی یوْمَ الْقِیامَهِ فَإِذَا جَاءَ الْمَوْتُ یطْلُبُ صَاحِبَ الْعِلْمِ وَ هُوَ یطْلُبُ الْعِلْمَ مَاتَ شَهِیداً وَ مَنْ أَرَادَ رِضَائِی فَلْیکرِمْ صَدِیقِی قَالُوا یا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ صَدِیقُک قَالَ صَدِیقِی طَالِبُ الْعِلْمِ وَ هُوَ أَحَبُّ إِلَی مِنَ الْمَلَائِکهِ وَ مَنْ أَکرَمَهُ فَقَدْ أَکرَمَنِی وَ مَنْ أَکرَمَنِی فَقَدْ أَکرَمَ اللَّهَ وَ مَنْ أَکرَمَ اللَّهَ فَلَهُ الْجَنَّهُ فَإِنَّهُ لَیسَ شَیءٌ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ هَذَا الْعِلْمِ وَ مَذَاکرَهُ الْعِلْمِ سَاعَهً أَحَبُّ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ عِبَادَهِ عَشَرَهِ أَلْفِ سَنَهٍ وَ طُوبَی لِطَالِبِ الْعِلْمِ یوْمَ الْقِیامَهِ [مستدرک الوسائل ، ج17 ، ص300.]

وَ قَالَ (ع) : إِذَا أَرْذَلَ اللَّهُ عَبْداً حَظَرَ عَلَیهِ الْعِلْمَ [نهج البلاغه ، ص526.]

3. انگیزه کسب علم

تقوی : وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ یعَلِّمُکمُ اللّهُ وَ اللّهُ بِکلِّ شَیءٍ عَلِیمٌ [بقره/282.]

خضوع : قالُوا سُبْحانَک لا عِلْمَ لَنا إِلاّ ما عَلَّمْتَنا إِنَّک أَنْتَ الْعَلِیمُ الْحَکیمُ [بقره/32.]

تلاش : وَ الَّذِينَ جاهَدُوا فِينا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنا وَ إِنَّ اللّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ [عنکبوت/69.]

قال امام على (ع) : أيها الناس إنى ابن عم نبيكم و أولاكم بالله و رسوله فاسألونى ثم اسألونى فكأنكم بالعلم قد نفد و إنه لا يهلک عالم إلا هلک معه بعض علمه و إنما العلماء فى الناس كالبدر فى السماء يضىء نوره على سائر الكواكب خذوا من العلم ما بدا لكم و إياكم أن تطلبوه لخصال أربع لتباهوا به العلماء أو تماروا به السفهاء أو تراءوا به فى المجالس أو تصرفوا وجوه الناس إليكم للترو لا يستوى عند الله فى العقوبه الذين يعلمون و الذين لا يعلمون نفعنا الله و إياكم بما علمنا و جعله لوجهه خالصا إنه سميع مجيب [الإرشاد ، ج1 ، ص229.]

4. زحمت تحصيل

لا يدرک العلم براحه الجسم [غررالحكم ، ص44.]

5. توسعه علمى

علوم ديگران را به علم خود اضافه كنيد.

عَنِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (ع) : أَنَّهُ قَالَ الِاشْتِهَارُ بِالْعِبَادَهِ رِيبَهٌ إِنَّ أَبِى حَدَّثَنِى عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ (ع) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) قَالَ أَعْبَدُ النَّاسِ مَنْ أَقَامَ الْفَرَائِضَ وَ أَسْخَى النَّاسِ مَنْ أَدَّى زَكَاهَ مَالِهِ وَ أَزْهَدُ النَّاسِ مَنِ اجْتَنَبَ الْحَرَامَ وَ أَتْقَى النَّاسِ مَنْ قَالَ الْحَقَّ فِيمَا لَهُ وَ عَلَيهِ وَ أَعْدَلُ النَّاسِ مَنْ رَضِى لِلنَّاسِ مَا يرْضَى لِنَفْسِهِ وَ كرِهَ لَهُمْ مَا يكرَهُ لِنَفْسِهِ وَ أَكيسُ النَّاسِ مَنْ كانَ أَشَدَّ ذِكراً لِلْمَوْتِ وَ أَغْبَطُ النَّاسِ مَنْ كانَ تَحْتَ التُّرَابِ قَدْ أَمِنَ الْعِقَابَ وَ يرْجُو الثَّوَابَ وَ أَغْفَلُ النَّاسِ مَنْ لَمْ يتَّعِظْ بِتَغَيرِ الدُّنْيا مِنْ حَالٍ إِلَى حَالٍ وَ أَعْظَمُ النَّاسِ فِى الدُّنْيا خَطَراً مَنْ لَمْ يجْعَلْ

لِلدُّنْيا عِنْدَهُ خَطَراً وَ أَعْلَمُ النَّاسِ مَنْ جَمَعَ عِلْمَ النَّاسِ إِلَى عِلْمِهِ وَ أَشْجَعُ النَّاسِ مَنْ غَلَبَ هَوَاهُ وَ أَكثَرُ النَّاسِ قِيمَةً أَكثَرُهُمْ عِلْماً وَ أَقَلُّ النَّاسِ قِيمَةً أَقَلُّهُمْ عِلْماً [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص394.]

5. مقام استاد

1. شرايط استاد

وَ ما أَرْسَلْنا مِنْ قَبْلِک إِلاّ رِجالاً نُوحِی إِلَیهِمْ فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّکرِ إِنْ کنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ [نحل/43.]

فَلْینْظُرِ الْإِنْسانُ إِلی طَعامِهِ [عبس/24.]

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : حَدِیثٌ فِی حَلَالٍ وَ حَرَامٍ تَأْخُذُهُ مِنْ صَادِقٍ خَیرٌ مِنَ الدُّنْیا وَ مَا فِیهَا مِنْ ذَهَبٍ وَ فِضَّهٍ [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص98.]

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِنْ جاءَکمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَینُوا أَنْ تُصِیبُوا قَوْماً بِجَهالَهٍ فَتُصْبِحُوا عَلی ما فَعَلْتُمْ نادِمِینَ [حجرات/6.]

و قال النبی (ص) : من قال أنا عالم فهو جاهل [منیه المرید ، ص137.]

قال امام علی (ع) : من فضل علمک استقلالک لعلمک [من أفضل العلم استقلالک بعملک] [غررالحکم ، ص45.]

2. گزینش شاگرد

هر شخصی لایق نیست :

واضع العلم عند غیر أهله ظالم له [غررالحکم ، ص48.]

صبر :

3. گزینش مطلب

از منابع اصلی بهره ببرید : أَنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) خَطَبَ النَّاسَ بِالْمَدِینَهِ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ کانَ حَیاً بِلَا کیفٍ وَ لَمْ یکنْ لَهُ کانٌ وَ لَا کانَ لِکانِهِ کیفٌ وَ... أَمَا وَ الَّذِی فَلَقَ الْحَبَّهَ وَ بَرَأَ النَّسَمَهَ لَوِ اقْتَبَسْتُمُ الْعِلْمَ مِنْ

مَعْدِنِهِ وَ شَرِبْتُمُ الْمَاءَ بِعُذُوبَتِهِ وَ ادَّخَرْتُمُ الْخَيرَ مِنْ مَوْضِعِهِ وَ أَخَذْتُمُ الطَّرِيقَ مِنْ وَاضِحِهِ وَ سَلَكتُمْ مِنَ الْحَقِّ نَهْجَهُ لَنَهَجَتْ بِكمُ السُّبُلُ وَ بَدَتْ لَكمُ الْأَعْلَامُ

وَ أَضَاءَ لَكمُ الْإِسْلَامُ فَأَكلْتُمْ رَغَداً وَ مَا عَالَ فِيكمْ عَائِلٌ وَ لَا ظُلِمَ مِنْكمْ مُسْلِمٌ وَ لَا مُعَاهَدٌ وَ لَكنْ سَلَكتُمْ سَبِيلَ الظَّلَامِ فَأَظْلَمَتْ عَلَيكمْ دُنْياكمْ بِرُحْبِهَا وَ سُدَّتْ عَلَيكمْ أَبْوَابُ الْعِلْمِ فَقُلْتُمْ بِأَهْوَائِكمْ وَ اخْتَلَفْتُمْ فِى دِينِكمْ فَأَفْتَيتُمْ فِى دِينِ اللَّهِ بِغَيرِ عِلْمٍ وَ اتَّبَعْتُمُ الْغُوَاةَ فَأَغْوَيْتكمْ وَ تَرَكتُمُ الْأَئِمَّةَ فَتَرَكوكمْ فَأَصْبَحْتُمْ تَحْكمُونَ بِأَهْوَائِكمْ إِذَا ذُكرَ الْأَمْرُ سَأَلْتُمْ أَهْلَ الذِّكرِ فَإِذَا أَفْتَوْكمْ قُلْتُمْ هُوَ الْعِلْمُ بِعَينِهِ فَكيفَ وَ قَدْ تَرَكتُمُوهُ وَ نَبَذْتُمُوهُ وَ خَالَفْتُمُوهُ رُوَيداً عَمَّا قَلِيلٍ تَحْصُدُونَ جَمِيعَ مَا زَرَعْتُمْ وَ تَجِدُونَ وَخِيمَ مَا اجْتَرَمْتُمْ وَ مَا اجْتَلَبْتُمْ وَ الَّذِى فَلَقَ الْحَبَّهَ وَ بَرَأَ النَّسَمَهَ لَقَدْ عَلِمْتُمْ أَنِّى صَاحِبُكمْ وَ الَّذِى بِهِ أُمِرْتُمْ وَ أَنِّى عَالِمُكمْ وَ الَّذِى بِعِلْمِهِ نَجَاتُكمْ وَ وَصِى نَبِيكمْ وَ خِيرَهُ رَبِّكمْ وَ لِسَانُ نُورِكمْ وَ الْعَالِمُ بِمَا يصْلِحُكمْ فَعَنْ قَلِيلٍ رُوَيداً يَنْزِلُ بِكمْ مَا وُعِدْتُمْ وَ مَا نَزَلَ بِالْأَمَمِ قَبْلَكمْ وَ سَيسْأَلُكمُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَنْ أَئِمَّتِكمْ مَعَهُمْ تُحْشَرُونَ وَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ غَداً تَصِيرُونَ أَمَا وَ اللَّهِ لَوْ كانَ لِى عِدَّهُ أَصْحَابِ طَالُوتَ أَوْ عِدَّهُ أَهْلِ بَدْرٍ وَ هُمْ أَعْدَاوكمْ لَضَرَبْتُكمْ بِالسَّيفِ حَتَّى تَئُولُوا إِلَى الْحَقِّ وَ تُنِيبُوا لِلصِّدْقِ فَكانَ أَرْتَقَ لِلْفَتْقِ وَ آخَذَ بِالرِّفْقِ اللَّهُمَّ فَاحْكمْ بَينَنَا بِالْحَقِّ وَ أَنْتَ خَيرُ الْحَاكمِينَ قَالَ ثُمَّ خَرَجَ مِنَ الْمَسْجِدِ فَمَرَّ بِصِيرَهٍ فِيهَا نَحْوٌ مِنْ ثَلَاثِينَ شَاهً فَقَالَ وَ اللَّهِ لَوْ أَنَّ لِى رِجَالًا ينْصَحُونَ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لِرَسُولِهِ بِعَدَدِ هَذِهِ الشِّياهِ لَأَزَلْتُ ابْنَ آكلَهِ الذُّبَّانِ عَنْ مُلْكهِ قَالَ فَلَمَّا أَمْسَى بَايعَهُ ثَلَاثُمِائَهٍ وَ سِتُّونَ رَجُلًا عَلَى الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمْ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) اغْدُوا بِنَا إِلَى أَحْجَارِ الزَّيتِ مُحَلِّقِينَ وَ حَلَقَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ

(ع) فَمَا وَافَى مِنَ الْقَوْمِ مُحَلِّقاً إِلَّا أَبُو ذَرٍّ وَ الْمِقْدَادُ وَ حُذَيفَهُ بْنُ الْيمَانِ وَ عَمَّارُ بْنُ ياسِرٍ وَ جَاءَ سَلْمَانُ فِی آخِرِ الْقَوْمِ فَرَفَعَ يدَهُ إِلَی السَّمَاءِ فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونِی كمَا اسْتَضْعَفَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ هَارُونَ اللَّهُمَّ فَإِنَّک تَعْلَمُ مَا نُخْفِی وَ مَا نُعْلِنُ وَ مَا يخْفَی عَلَيک شَیءٌ فِی الْأَرْضِ وَ لَا فِی السَّمَاءِ تَوَفَّنِی مُسْلِماً وَ أَلْحِقْنِی بِالصَّالِحِينَ أَمَا وَ الْبَيتِ وَ الْمُفْضِی إِلَی الْبَيتِ [وَ فِی نُسْخَهٍ وَ الْمُزْدَلِفَهِ] وَ الْخِفَافِ إِلَی التَّجْمِيرِ لَوْ لَا عَهْدٌ عَهِدَهُ إِلَی النَّبِی الْأُمِّی (ص) لَأَوْرَدْتُ الْمُخَالِفِينَ خَلِيجَ الْمَنِيهِ وَ لَأَرْسَلْتُ عَلَيهِمْ شَ آبِيبَ صَوَاعِقِ الْمَوْتِ وَ عَنْ قَلِيلٍ سَيعْلَمُونَ [الكافی ، ج8 ، ص31.]

قال النبی (ص) : العلم أكثر من أن تحصی فخذوا من كل شیء أحسنه [مجموعه ورام ، ج2 ، ص15.]

(همانگونه كه زنبور شيره هر گلی را نمی مكد)

2. علم

1. سيمای علم

1. جايگاه علم

علم گنج است : عن علی (ع) : أَيهَا النَّاسُ إِنَّهُ لَا كنْزَ أَنْفَعُ مِنَ الْعِلْمِ وَ لَا عِزَّ أَرْفَعُ مِنَ الْحِلْمِ وَ لَا حَسَبَ أَبْلَغُ مِنَ الْأَدَبِ وَ لَا نَصَبَ أَوْضَعُ مِنَ الْغَضَبِ وَ لَا جَمَالَ أَزْينُ مِنَ الْعَقْلِ [الكافی ، ج8 ، ص18.]

قال أمير المؤمنين علی بن أبی طالب (ع) : تعلموا العلم فإن تعلمه حسنه و مدارسته تسبيح و البحث عنه جهاد و تعليمه لمن لا يعلمه صدقه و هو أنيس فی الوحشه و صاحب فی الوحده و سلاح علی الأعداء و زين الأخلاء يرفع الله به أقواما يجعلهم فی الخير أئمه يقتدی بهم ترمق أعمالهم و تقتبس آثارهم ترغب الملائكه فی خلتهم يمسحونهم بأجنحتهم

فی صلاتهم لأن العلم حیاه القلوب و نور الأبصار من العمی و قوه الأبدان من الضعف و ینزل الله حامله منازل الأبرار و یمنحه مجالسه الأخیار فی الدنیا و الآخره بالعلم یطاع الله و یعبد و بالعلم یعرف الله و یوحد و بالعلم توصل الأرحام و به یعرف الحلال و الحرام و العلم إمام العقل و العقل تابعه یلهمه الله السعداء و یحرمه الأشقیاء [بحارالأنوار ، ج1 ، ص166.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِیضَهٌ عَلَی کلِّ مُسْلِمٍ أَلَا إِنَّ اللَّهَ یحِبُّ بُغَاهَ الْعِلْم [الکافی ، ج1 ، ص30.]

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : قَالَ طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِیضَهٌ فِی کلِّ حَالٍ [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص27.]

من زار العالم فکانه زار الله [بحار ، ج1 ، ص174.]

و عن أبی عبد الله (ع) عن أبیه أنه قال فی خطبه أبی ذر (ره) : یا مبتغی العلم لا تشغلک الدنیا و لا أهل و لا مال عن نفسک أنت یوم تفارقهم کضیف بت فیهم ثم غدوت عنهم إلی غیرهم الدنیا و الآخره کمنزل تحولت منه إلی غیره و ما بین البعث و الموت إلا کنومه نمتها ثم استیقظت منها یا جاهل تعلم العلم فإن قلبا لیس فیه علم کالبیت الخراب الذی لا عامر له [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص141.]

عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الثَّالِثِ عَنْ آبَائِهِ (ع) قَالَ : الْعِلْمُ وِرَاثَهٌ کرِیمَهٌ وَ الآدَابُ حُلَلٌ حِسَانٌ وَ الْفِکرَهُ مِرْآهٌ صَافِیهٌ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص184.]

وَ قَالَ (ع) : إِنَّ هَذِهِ الْقُلُوبَ تَمَلُّ کمَا تَمَلُّ الْأَبْدَانُ فَابْتَغُوا لَهَا طَرَائِفَ الْحِکمَهِ [نهج البلاغه

، ص504.]

2. صفات علم

عن على (ع) : العلم مصباح العقل و ينبوع الفضل [غررالحكم ، ص43.]

عن على امير المومنين (ع) : العلم زين الأغنياء و غنى الفقراء [غررالحكم ، ص42.]

و قوله (ع) : المودہ أشبک الأنساب و العلم أشرف الأحساب [الإرشاد ، ج1 ، ص298.]

و قوله :

العلم مصباح العقل.

العلم اجمع لاهله من الاباء.

العلم ضالّه المؤمن.

العلم يهدى الى الحق.

العلم رأس الخير كله.

العلم حياه.

العلم عماد الايمان.

العلم محيى النفس.

العلم منير العقل.

العلم مميت الجهل.

العلم قيمه كل امرء.

زينت علم ، وقار ، تواضع ، احسان و عمل است.

3. مقام علم

الرَّحْمنُ عَلَّمَ الْقُرْآنَ [رحمن/1و2.]

وَ عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْماءَ كلَّها ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلائِكهِ فَقالَ أَنْبِئُونِى بِأَسْماءِ هولاءِ إِنْ كنْتُمْ صادِقِينَ [بقره/31.]

وَ قالَ لَهُمْ نَبِيهُمْ إِنَّ اللّهَ قَدْ بَعَثَ لَكمْ طالُوتَ مَلِكاً قالُوا أَنّى يكونُ لَهُ الْمُلْک عَلَينا وَ نَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْک مِنْهُ وَ لَمْ يوتَ سَعَةً مِنَ الْمالِ قالَ إِنَّ اللّهَ اصْطَفاهُ عَلَيكمْ وَ زادَهُ بَسْطَةً فِى الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ وَ اللّهُ يوتِى مُلْكهُ مَنْ يشاءُ وَ اللّهُ واسِعٌ عَلِيمٌ [بقره/274.]

فَتَعالَى اللّهُ الْمَلِک الْحَقُّ وَ لا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يقْضى إِلَيک وَحْيهُ وَ قُلْ رَبِّ زِدْنِى عِلْماً [طه/104.]

وَ مِنَ النّاسِ وَ الدَّوَابِّ وَ الْأَنْعامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوانُهُ كذلِک إِنَّما يخْشَى اللّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَماءُ إِنَّ اللّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ [فاطر/28.]

ما كانَ لِبَشَرٍ أَنْ يوتِيهُ اللّهُ الْكتابَ وَ الْحُكمَ وَ النُّبُوَّةَ ثُمَّ يقُولَ لِلنّاسِ كونُوا عِباداً لِى مِنْ دُونِ اللّهِ وَ لكنْ كونُوا رَبّانِيينَ بِما كنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكتابَ وَ بِما كنْتُمْ تَدْرُسُونَ [آل عمران/79.]

وَ قالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيلَكمْ ثَوابُ اللّهِ خَيرٌ لِمَنْ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً وَ لا يلَقّاها إِلاَّ الصّابِرُونَ [قصص/80.]

كتب الله له لكل قدم عباده سنه [ميزان الحكمه ، حديث13541.]

4. ارزش علم

1 خداوند متعال نخستين معلم :

عَلَّمَ الْإِنْسانَ ما لَمْ يعْلَمْ [علق/5.]

الرحمن علّم القرآن [الرحمن ، 2.؟؟؟]

2 پيامبر اكرم (ص) معلم بشريت :

هُوَ الَّذِى بَعَثَ فِى الْأُمِّيينَ رَسُولاً مِنْهُمْ يتْلُوا عَلَيهِمْ آياتِهِ وَ يزَكيهِمْ وَ يعَلِّمُهُمُ الْكتابَ وَ الْحِكمَةَ وَ إِنْ كانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِى ضَلالٍ مُبِينٍ [جمعه/2.]

3 علم معيار ارزش و برترى :

وَ لَقَدْ آتَينا داوُدَ وَ سُلَيمانَ عِلْماً وَ قالاَ الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِى فَضَّلَنا عَلى كثِيرٍ مِنْ عِبادِهِ الْمُومِنِينَ [النمل/15.]

4 در طلب علم بايد افزون طلب بود :

فَتَعالَى اللّهُ الْمَلِک الْحَقُّ وَ لا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يقْضى إِلَيک وَحْيهُ وَ قُلْ رَبِّ زِدْنِى عِلْماً [طه/114.]

5 درجات قرب به خداوند در پرتو درجات علم و دانش :

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذا قِيلَ لَكمْ تَفَسَّحُوا فِى الْمَجالِسِ فَافْسَحُوا يفْسَحِ اللّهُ لَكمْ وَ إِذا قِيلَ انْشُزُوا فَانْشُزُوا يرْفَعِ اللّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكمْ وَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجاتٍ وَ اللّهُ بِما تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ [مجادله/11.]

6 درک اسرار نظام هستى مخصوص اهل علم :

وَ مِنْ آياتِهِ خَلْقُ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلافُ أَلْسِنَتِكمْ وَ أَلْوانِكمْ إِنَّ فِی ذلِک لَآياتٍ لِلْعالِمِينَ [روم/22.]

7 علم و دانش شرط زمامداری :

وَ قالَ لَهُمْ نَبِيهُمْ إِنَّ اللّهَ قَدْ بَعَثَ لَكمْ طالُوتَ مَلِكاً

قالُوا أَنّى يكونُ لَهُ الْمُلْک عَلَينا وَ نَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْک مِنْهُ وَ لَمْ يوتَ سَعَةً مِنَ الْمالِ قالَ إِنَّ اللّهَ اصْطَفاهُ عَلَيکمْ وَ زادَهُ بَسْطَةً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ وَ اللّهُ يوتِی مُلْکهُ مَنْ يشاءُ وَ اللّهُ واسِعٌ عَلِيمٌ [بقره/247.]

8 علم و دانش ، وسيله و ابزار تعقل :

وَ تِلْک الْأَمْثالُ نَضْرِبُها لِلنّاسِ وَ ما يعْقِلُها إِلاَّ الْعالِمُونَ [عنكبوت/43.]

9 علم ، عامل صبر و استقامت :

وَ كيفَ تَصْبِرُ عَلى ما لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْراً [كهف/18.]

10 علم الهی و عامل قدرت :

قالَ الَّذِی عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكتابِ أَنَا آتِيک بِهِ قَبْلَ أَنْ يرْتَدَّ إِلَيک طَرْفُک فَلَمّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قالَ هذا مِنْ فَضْلِ رَبِّی لِيبْلُوَنِی أَ أَشْكرُ أَمْ أَكفُرُ وَ مَنْ شَكرَ فَإِنَّما يشْكرُ لِنَفْسِهِ وَ مَنْ كفَرَ فَإِنَّ رَبِّی غَنِی كرِيمٌ [نمل/40.]

11 علمی را بايد آموخت كه به انسان رشد دهد :

قالَ لَهُ مُوسى هَلْ أَتَّبِعُک عَلى أَنْ تُعَلِّمَنِ مِمّا عُلِّمْتَ رُشْداً [كهف/66.]

12 علوم و دانش های بشری هم سابقه عدم دارد هم لاحقه عدم دارد :

الف) سابقه عدم :

وَ اللّهُ أَخْرَجَكمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهاتِكمْ لا تَعْلَمُونَ شَيئاً وَ جَعَلَ لَكمُ السَّمْعَ وَ الْأَبْصارَ وَ الْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [نحل/78.]

ب) لاحقه عدم :

وَ اللّهُ خَلَقَكمْ ثُمَّ يتَوَفّاكمْ وَ مِنْكمْ مَنْ يرَدُّ إِلى أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكی لا يعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيئاً إِنَّ اللّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ [نحل/70.]

وَ قالَ لَهُمْ نَبِيهُمْ إِنَّ اللّهَ قَدْ بَعَثَ لَكمْ طالُوتَ مَلِكاً قالُوا أَنّى يكونُ لَهُ الْمُلْک عَلَينا وَ نَحْنُ

أَحَقُّ بِالْمُلْک مِنْهُ وَ لَمْ یوتَ سَعَةً مِنَ الْمالِ قالَ إِنَّ اللّهَ اصْطَفاهُ عَلَیکمْ وَ زادَهُ بَسْطَةً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ وَ اللّهُ یوتِی مُلْکهُ مَنْ یشاءُ وَ اللّهُ واسِعٌ عَلِیمٌ [بقره/247.]

کتابٌ فُصِّلَتْ آیاتُهُ قُرْآناً عَرَبِیا لِقَوْمٍ یعْلَمُونَ [فصلت/3.]

5. فضیلت علم

1 امتیاز انسان : وَ عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْماءَ کلَّها ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَی الْمَلائِکهِ فَقالَ أَنْبِئُونِی بِأَسْماءِ هولاءِ إِنْ کنْتُمْ صادِقِینَ [بقره/31.]

2 فلسفه بعثت : هُوَ الَّذِی بَعَثَ فِی الْأُمِّیینَ رَسُولاً مِنْهُمْ یتْلُوا عَلَیهِمْ آیاتِهِ وَ یزَکیهِمْ وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَةَ وَ إِنْ کانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِی ضَلالٍ مُبِینٍ [جمعه/2.]

3 شروع وحی : اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّک الَّذِی خَلَقَ [علق/1.]

4 خیر کثیر : یوتِی الْحِکمَةَ مَنْ یشاءُ وَ مَنْ یوتَ الْحِکمَةَ فَقَدْ أُوتِی خَیراً کثِیراً وَ ما یذَّکرُ إِلاّ أُولُوا الْأَلْبابِ [بقره/269.]

5 رسول خدا (ص) وارد مسجد شد گروهی مشغول عبادت و جمعی در حال تفقه بودند فرمود : هر دو مجلس خوب است ، اما این گروه تفقه افضل تر است. سپس فرمود : بالتعلیم اُرسلتُ ثم قعد معهم [منیه المرید ، ص106.]

و خرج رسول الله (ص) فإذا فی المسجد مجلسان مجلس یتفقهون و مجلس یدعون الله تعالی و یسألونه فقال : کلا المجلسین إلی خیر أما هواء فیدعون الله و أما هواء فیتعلمون و یفقهون الجاهل هواء أفضل بالتعلیم أرسلت ثم قعد معهم [منیه المرید ، ص106.]

6 عَنْ کمَیلِ بْنِ زِیادٍ عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) أَنَّهُ قَالَ فِی وَصِیتِهِ إِلَیهِ : یا کمَیلُ ! إِنَّ رَسُولَ

اللَّهِ (ص) أَدَّبَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هُوَ أَدَّبَنِي وَ أَنَا أُودِّبُ الْمُومِنِينَ وَ أُوَرِّثُ الْأَدَبَ الْمُكَرَّمِينَ يا كمَيلُ مَا مِنْ عِلْمٍ إِلَّا وَ أَنَا أَفْتَحُهُ وَ مَا مِنْ شَیءٍ إِلَّا وَ الْقَائِمُ (ع) يخْتِمُهُ يا كمَيلُ ذُرِّيهٌ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَ اللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ يا كمَيلُ لَا تَأْخُذْ إِلَّا عَنَّا تَكنْ مِنَّا يا كمَيلُ مَا مِنْ حَرَكهٍ إِلَّا وَ أَنْتَ مُحْتَاجٌ فِيهَا إِلَى مَعْرِفَهِ الْخَبَرَ [مستدرک الوسائل ، ج17 ، ص267.]

7 قال على (ع) : العلم أصل كل خير [غررالحكم ، ص41.]

8 امام صادق (ع) : لكل شى ء طريق و طريق الجنه العلم؟؟؟

9 ، عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : يا بُنَی اعْرِفْ مَنَازِلَ شِيعَهِ عَلِی ع عَلَی قَدْرِ رِوَايتِهِمْ وَ مَعْرِفَتِهِمْ إِلَی أَنْ قَالَ إِنِّی نَظَرْتُ فِی كتَابٍ لِعَلِی (ع) فَوَجَدْتُ فِيهِ أَنَّ زِنَهَ كلِّ امْرِئٍ وَ قَدْرَهُ مَعْرِفَتُهُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يحَاسِبُ الْعِبَادَ عَلَی قَدْرِ مَا آتَاهُمْ مِنَ الْعُقُولِ فِی دَارِ الدُّنْيا [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص84.]

2 عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (ع) قَالَ : إِذَا كانَ يوْمُ الْقِيامَهِ جَمَعَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ النَّاسَ فِی صَعِيدٍ وَاحِدٍ وَ وُضِعَتِ الْمَوَازِينُ فَتُوزَنُ دِمَاءُ الشُّهَدَاءِ مَعَ مِدَادِ الْعُلَمَاءِ فَيرَجَّحُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ عَلَی دِمَاءِ الشُّهَدَاءِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص398.]

6. درجات علم

وَ كذلِک نُرِی إِبْراهِيمَ مَلَكوتَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ لِيكونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ [انعام/75.]

وَ فِی الْأَرْضِ آياتٌ لِلْمُوقِنِينَ [ذاريات/20.]

فَوَجَدا عَبْداً مِنْ عِبادِنا آتَيناهُ رَحْمَهً مِنْ عِنْدِنا وَ عَلَّمْناهُ مِنْ لَدُنّا عِلْماً

[کهف/65.]

درجات یقین :

علم الیقین : از دور می فهمد در آن نقطه آتش است.

عین الیقین : با چشم آتش را می بیند.

حق الیقین : با وجودش حرارت آتش را حس می کند. تفسیر نمونه.

7. خصوصیات علم نافع

وَ قالَ الَّذِینَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَیلَکمْ ثَوابُ اللّهِ خَیرٌ لِمَنْ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً وَ لا یلَقّاها إِلاَّ الصّابِرُونَ [قصص/80.]

قال علی (ع) : خیر العلوم ما أصلحک [غررالحکم ، ص46.]

خیر العلم ما قارنه العمل

قال النبی (ص) : من غلب علمه هواه فذاک علم نافع و من جعل شهوته تحت قدمیه فر الشیطان من ظله [روضه الواعظین ، ج2 ، ص421.]

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) یقُولُ : وَجَدْتُ عِلْمَ النَّاسِ کلَّهُ فِی أَرْبَعٍ أَوَّلُهَا أَنْ تَعْرِفَ رَبَّک وَ الثَّانِی أَنْ تَعْرِفَ مَا صَنَعَ بِک وَ الثَّالِثُ أَنْ تَعْرِفَ مَا أَرَادَ مِنْک وَ الرَّابِعُ أَنْ تَعْرِفَ مَا یخْرِجُک مِنْ دِینِک [الکافی ، ج1 ، ص50.]

8. همراهان علم

علم و فکر : وَ قَالَ (ع) : لَا مَالَ أَعْوَدُ مِنَ الْعَقْلِ وَ لَا وَحْدَةَ أَوْحَشُ مِنَ الْعُجْبِ وَ لَا عَقْلَ کالتَّدْبِیرِ وَ لَا کرَمَ کالتَّقْوَی وَ لَا قَرِینَ کحُسْنِ الْخُلُقِ وَ لَا مِیرَاثَ کالْأَدَبِ وَ لَا قَائِدَ کالتَّوْفِیقِ وَ لَا تِجَارَةَ کالْعَمَلِ الصَّالِحِ وَ لَا رِبْحَ کالثَّوَابِ وَ لَا وَرَعَ کالْوُقُوفِ عِنْدَ الشُّبْهَةِ وَ لَا زُهْدَ کالزُّهْدِ فِی الْحَرَامِ وَ لَا عِلْمَ کالتَّفَکرِ وَ لَا عِبَادَةَ کأَدَاءِ الْفَرَائِضِ وَ لَا إِیمَانَ کالْحَیاءِ وَ الصَّبْرِ وَ لَا حَسَبَ کالتَّوَاضُعِ وَ لَا شَرَفَ کالْعِلْمِ وَ لَا عِزَّ کالْحِلْمِ وَ لَا مُظَاهَرَةَ أَوْثَقُ مِنَ الْمُشَاوَرَةِ [نهج البلاغه ، ص488.]

علم و عمل :

علم و حکمت :

علم و حلم :

علم و ایمان :

علم و زهد :

علم و عقل : وَ تِلْکَ الْأَمْثالُ نَضْرِبُها لِلنّاسِ وَ ما یعْقِلُها إِلاَّ الْعالِمُونَ [عنکبوت /43.]

علم و خشیت : وَ مِنَ النّاسِ وَ الدَّوَابِّ وَ الْأَنْعامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوانُهُ کذلِک إِنَّما یخْشَی اللّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَماءُ إِنَّ اللّهَ عَزِیزٌ غَفُورٌ [فاطر/28.]

9. گستره علم

1. علم وزندگی

قال علی (ع) : العلم حیاه؟؟؟

حیات اجتماعی حیات سیاسی حیات اقتصادی و حیات معنوی ما در سایه علم است. اگر می خواهیم در دنیا زنده و عزیز باشیم باید دانایی داشته باشیم.

دانش آموزان ، دانشجویان ، طلبه ها ، کشاورزان ، کارگران ، بازاریان ، بانوان خانه دار ، همه و همه برای سعادت دنیا و آخرت به علم و دانش رو بیاوریم بیاییم نهضتی علمی در کشور راه اندازی کنیم دانش بدون مدرک را عزیز بداریم همدیگر را به دانش آموزی سفارش کنیم. بیاییم اهل کتاب شویم. روزنامه ها راه های عشق مردم به علم را ترویج کنند.

2. علم وثروت

و قال أمیر المؤمنین (ع) : کفی بالعلم شرفا أن یدعیه من لا یحسنه و یفرح إذا نسب إلیه و کفی بالجهل ذما یبرأ منه من هو فیه...و عنه (ع) أیضا : العلم أفضل من المال بسبعه الأول أنه میراث الأنبیاء و المال میراث الفراعنه الثانی العلم لا ینقص بالنفقه و المال ینقص بها الثالث یحتاج المال إلی الحافظ و العلم یحفظ صاحبه الرابع العلم یدخل فی الکفن و یبقی

المال الخامس المال يحصل للمؤمن و الكافر و العلم لا يحصل إلا للمؤمن خاصه السادس جميع الناس يحتاجون إلى صاحب العلم فى أمر دينهم و

لا یحتاجون إلی صاحب المال السابع العلم یقوی الرجل علی المرور علی الصراط و المال یمنعه [بحارالأنوار ، ج1 ، ص185.]

مال نصیب همه می شود اما علم توفیق خاص می دهد.

در قیامت علم باعث عبور از پل و مال باعث توقف است.

3. علم و کار

1 نکته ای از تاریخ ائمه اطهار علیهم السلام استفاده می شود و آن نکته این است که عده ای از کبار اصحاب ائمه علیهم السلام که صاحب علم و فضیلت و مورد عنایت آن حضرات بودند شغل هایی مثل شتربانی و به اصطلاح ساربانی و یا آسیابانی و امثال آن داشتند. معلوم می شود داشتن شغلهایی از این قبیل مانع کسب علم و فضل نیست آن گونه که بعضی ها عذر می آورند همچون صفوان جمال... .

2. اهمیت علم

1. از زبان قرآن

1 27 بار اعلموا در قرآن آمده است.

وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ بِما تَعْمَلُونَ بَصِیرٌ [بقره/233.]

وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ مَعَ الْمُتَّقِینَ [توبه/36.]

کوچ کردن برای علموَ ما کانَ الْمُومِنُونَ لِینْفِرُوا کافَّةً فَلَوْ لا نَفَرَ مِنْ کلِّ فِرْقَهٍ مِنْهُمْ طائِفَهٌ لِیتَفَقَّهُوا فِی الدِّینِ وَ لِینْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذا رَجَعُوا إِلَیهِمْ لَعَلَّهُمْ یحْذَرُونَ [توبه/122.]

آفرینش آسمان ها و زمین برای علم ما : اللّهُ الَّذِی خَلَقَ سَبْعَ سَماواتٍ وَ مِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ یتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَینَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ عَلی کلِّ شَیءٍ قَدِیرٌ وَ أَنَّ اللّهَ قَدْ أَحاطَ بِکلِّ شَیءٍ عِلْماً [طلاق/12.]

بعثت انبیاء برای علم ما : لَقَدْ مَنَّ اللّهُ عَلَی الْمُومِنِینَ إِذْ بَعَثَ فِیهِمْ رَسُولاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ یتْلُوا عَلَیهِمْ آیاتِهِ وَ یزَکیهِمْ وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَهَ وَ إِنْ کانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِی ضَلالٍ مُبِینٍ

[آل عمرانْ/164.]

معراج برای شناخت : سُبْحانَ الَّذِی أَسْری بِعَبْدِهِ لَیلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ إِلَی الْمَسْجِدِ الْأَقْصَی الَّذِی بارَکنا حَوْلَهُ لِنُرِیهُ مِنْ آیاتِنا إِنَّهُ هُوَ السَّمِیعُ الْبَصِیرُ [اسراء/1.]

شروع دعوت همراه با علم و قلم :

اقرا...الَّذِی عَلَّمَ بِالْقَلَمِ [علق/4.]

تنها عالم بهره می گیرد :

وَ مِنْ آیاتِهِ خَلْقُ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلافُ أَلْسِنَتِکمْ وَ أَلْوانِکمْ إِنَّ فِی ذلِک لَآیاتٍ لِلْعالِمِینَ [روم/22.]

وَ تِلْک الْأَمْثالُ نَضْرِبُها لِلنّاسِ وَ ما یعْقِلُها إِلاَّ الْعالِمُونَ [عنکبوت/43.]

امتیاز انسان بر فرشتگان به خاطر ظرفیت علمی او است :

قالَ یا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمائِهِمْ فَلَمّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمائِهِمْ قالَ أَ لَمْ أَقُلْ لَکمْ إِنِّی أَعْلَمُ غَیبَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ أَعْلَمُ ما تُبْدُونَ وَ ما کنْتُمْ تَکتُمُونَ [بقره/33.]

فَتَعالَی اللّهُ الْمَلِک الْحَقُّ وَ لا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ یقْضی إِلَیک وَحْیهُ وَ قُلْ رَبِّ زِدْنِی عِلْماً [طه/114.]

قالَ لَهُ مُوسی هَلْ أَتَّبِعُک عَلی أَنْ تُعَلِّمَنِ مِمّا عُلِّمْتَ رُشْداً [کهف/66.]

2. لزوم طلب علم

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِیضَةٌ عَلَی کلِّ مُسْلِمٍ أَلَا إِنَّ اللَّهَ یحِبُّ بُغَاةَ الْعِلْمِ [الکافی ، ج1 ، ص30.]

2- قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِیضَةٌ وَ فِی حَدِیثٍ آخَرَ قَالَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِیضَةٌ عَلَی کلِّ مُسْلِمٍ أَلَا وَ إِنَّ اللَّهَ یحِبُّ بُغَاةَ الْعِلْمِ [الکافی ، ج1 ، ص30.]

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الشَّاخِصُ فِی طَلَبِ الْعِلْمِ کالْمُجَاهِدِ فِی سَبِیلِ اللَّهِ إِنَّ طَلَبَ الْعِلْمِ فَرِیضَهٌ

عَلَى كلِّ مُسْلِمٍ [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص27.]

4- عن أبى عبد الله (ع) قال : طلب العلم فريضه على كل حال [بصائرالدرجات ، ص2.]

من كلام جعفر بن محمد الصادق (ع) قال : اطلبوا العلم و لو بخوض اللجج و شق المهج [أعلام الدين ، ص303.]

عَنْ أَبِی حَمْزَهَ الثُّمَالِی قَالَ : قَالَ لِی أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : اغْدُ عَالِماً أَوْ مُتَعَلِّماً أَوْ أَحِبَّ أَهْلَ الْعِلْمِ وَ لَا تَكنْ رَابِعاً فَتَهْلِک بِبُغْضِهِمْ [الكافى ، ج1 ، ص34.]

عن أبى جعفر (ع) قال : ما من عبد يغدو فى طلب العلم أو يروح إلا خاض الرحمه و هتفت به الملائكه مرحبا بزائر الله و سلک من الجنه مثل ذلک المسلک [ثواب الأعمال ، ص131.]

عن أبى عبد الله (عليه السلام) ، أنه قال : لست أحب أن أرى الشاب منكم إلا غاديا فى حالين إما عالما أو متعلما ، فإن لم يفعل فرط ، فإن فرط ضيع ، و إن ضيع أثم ، و إن أثم سكن النار ، و الذى بعث محمدا (صلى الله عليه و آله) بالحق. [الأمالى للطوسى [11] 303 المجلس الحادى عشر.]

3. معرفت دينى

1. اهميت

وَ ما كانَ الْمُومِنُونَ لِينْفِرُوا كافَّهً فَلَوْ لا نَفَرَ مِنْ كلِّ فِرْقَهٍ مِنْهُمْ طائِفَهٌ لِيتَفَقَّهُوا فِى الدِّينِ وَ لِينْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذا رَجَعُوا إِلَيهِمْ لَعَلَّهُمْ يحْذَرُونَ [توبه/122.]

عن أبى جميله قال : سمعت عليا (ع) على منبر الكوفه يقول : أيها الناس ثلاث لا دين لهم لا دين لمن دان بجحود آيه من كتاب الله و لا دين لمن دان بفريه باطل

على الله و لا دين لمن دان بطاعه من عصى الله تبارک و تعالى ثم قال أيها الناس لا خير فى دين لا تفقه فيه و لا خير فى دنيا لا تدبر فيها و لا خير فى نسک لا ورع فيه [المحاسن ، ج1 ، ص5 .]

قال أمير المؤمنين (ع) : المتعبد على غير فقه كحمار الطاحونه يدور و لا يبرح و ركعتان من عالم خير من سبعين ركعه من جاهل لأن العالم تأتيه الفتنه فيخرج منها بعلمه و تأتى الجاهل فينسفه نسفا و قليل العمل مع كثير العلم خير من كثير العمل مع قليل العلم و الشک و الشبهه [الاختصاص ، ص245.]

قال أبو عبد الله و أبو جعفر (ع) : لو أتيت بشاب من شباب الشيعه لا يتفقه لأدبته قال و كان أبو جعفر (ع) يقول تفقهوا و إلا فأنتم أعراب

و فى حديث آخر لابن أبى عمير رفعه قال : قال أبو جعفر (ع) : لو أتيت بشاب من شباب الشيعه لا يتفقه فى الدين لأوجعته [المحاسن ، ج1 ، ص228.]

عَنْ سُفْيانَ بْنِ عُيينَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) : يقُولُ وَجَدْتُ عِلْمَ النَّاسِ كلَّهُ فِى أَرْبَعٍ أَوَّلُهَا أَنْ تَعْرِفَ رَبَّک وَ الثَّانِى أَنْ تَعْرِفَ مَا صَنَعَ بِک وَ الثَّالِثُ أَنْ تَعْرِفَ مَا أَرَادَ مِنْک وَ الرَّابِعُ أَنْ تَعْرِفَ مَا يخْرِجُک مِنْ دِينِک [الكافى ، 1 ، ص50.]

4. معارف دينى

1. خداشناسى

أَمَّنْ خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ وَ أَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَنْبَتْنا بِهِ حَدائِقَ ذاتَ بَهْجَةٍ ما كانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَها أَ إِلهٌ مَعَ اللَّهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يعْدِلُونَ [نحل/60.

[

أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَراراً وَ جَعَلَ خِلالَها أَنْهاراً وَ جَعَلَ لَها رَواسِی وَ جَعَلَ بَینَ الْبَحْرَینِ حاجِزاً أَ إِلهٌ مَعَ اللّهِ بَلْ أَکثَرُهُمْ لا یعْلَمُونَ [نحل/61.]

أَمَّنْ یبْدَوا الْخَلْقَ ثُمَّ یعِیدُهُ وَ مَنْ یرْزُقُکمْ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ أَ إِلهٌ مَعَ اللّهِ قُلْ هاتُوا بُرْهانَکمْ إِنْ کنْتُمْ صادِقِینَ [نحل/64.]

أَمَّنْ یجِیبُ الْمُضْطَرَّ إِذا دَعاهُ وَ یکشِفُ السُّوءَ وَ یجْعَلُکمْ خُلَفاءَ الْأَرْضِ أَ إِلهٌ مَعَ اللّهِ قَلِیلاً ما تَذَکرُونَ [نمل/62.]

عن امیر المومنین (ع) : أَوَّلُ الدِّینِ مَعْرِفَتُهُ وَ کمَالُ مَعْرِفَتِهِ التَّصْدِیقُ بِهِ وَ کمَالُ التَّصْدِیقِ بِهِ تَوْحِیدُهُ وَ کمَالُ تَوْحِیدِهِ الْإِخْلَاصُ لَهُ وَ کمَالُ الْإِخْلَاصِ لَهُ نَفْی الصِّفَاتِ عَنْهُ لِشَهَادَهِ کلِّ صِفَهٍ أَنَّهَا غَیرُ الْمَوْصُوفِ وَ شَهَادَهِ کلِّ مَوْصُوفٍ أَنَّهُ غَیرُ الصِّفَهِ [نهج البلاغه ، ص39.]

2. نبوت شناسی

لَقَدْ أَرْسَلْنا رُسُلَنا بِالْبَیناتِ وَ أَنْزَلْنا مَعَهُمُ الْکتابَ وَ الْمِیزانَ لِیقُومَ النّاسُ بِالْقِسْطِ وَ أَنْزَلْنَا الْحَدِیدَ فِیهِ بَأْسٌ شَدِیدٌ وَ مَنافِعُ لِلنّاسِ وَ لِیعْلَمَ اللّهُ مَنْ ینْصُرُهُ وَ رُسُلَهُ بِالْغَیبِ إِنَّ اللّهَ قَوِی عَزِیزٌ [حدید/25.]

رُسُلاً مُبَشِّرِینَ وَ مُنْذِرِینَ لِئَلاّ یکونَ لِلنّاسِ عَلَی اللّهِ حُجَّهٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَ کانَ اللّهُ عَزِیزاً حَکیماً [نساء/165.]

هُوَ الَّذِی أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدی وَ دِینِ الْحَقِّ لِیظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کلِّهِ وَ لَوْ کرِهَ الْمُشْرِکونَ [توبه/33.]

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اسْتَجِیبُوا لِلّهِ وَ لِلرَّسُولِ إِذا دَعاکمْ لِما یحْییکمْ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ یحُولُ بَینَ الْمَرْءِ وَ قَلْبِهِ وَ أَنَّهُ إِلَیهِ تُحْشَرُونَ [انفال/24.]

3. امام شناسی

یا أَیهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَیک مِنْ رَبِّک وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ وَ اللّهُ یعْصِمُک مِنَ النّاسِ إِنَّ اللّهَ

لا يهْدِی الْقَوْمَ الْکافِرِینَ [مائده/67.]

الْیوْمَ یئِسَ الَّذِینَ کفَرُوا مِنْ دِینِکمْ فَلا تَخْشَوْهُمْ وَ اخْشَوْنِ الْیوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دِینَکمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَیکمْ نِعْمَتِی وَ رَضِیتُ لَکمُ الْإِسْلامَ دِیناً فَمَنِ اضْطُرَّ فِی مَخْمَصَهٍ غَیرَ مُتَجانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِیمٌ [مائده/3.]

إِنَّما وَلِیکمُ اللّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِینَ آمَنُوا الَّذِینَ یقِیمُونَ الصَّلاهَ وَ یوتُونَ الزَّکاهَ وَ هُمْ راکعُونَ [مائده/55.]

عَنِ النَّبِی (ص) قَالَ : إِنَّ أَئِمَّتَکمْ قَادَتُکمْ إِلَی اللَّهِ فَانْظُرُوا بِمَنْ تَقْتَدُونَ فِی دِینِکمْ وَ صَلَاتِکمْ [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص462.]

امام باقر (ع) فرمود : ای ابو حمزه ! برای یک سفر چند فرسخی راهنما ، همراه می برید در حالی که نسبت به راه های آسمان بی اطلاعتر هستید از راه های زمین پس برای خود راهنمایی برگزین [کافی ، ج1 ، ص185.]

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : یا أَبَا حَمْزَهَ یخْرُجُ أَحَدُکمْ فَرَاسِخَ فَیطْلُبُ لِنَفْسِهِ دَلِیلًا وَ أَنْتَ بِطُرُقِ السَّمَاءِ أَجْهَلُ مِنْک بِطُرُقِ الْأَرْضِ فَاطْلُبْ لِنَفْسِک دَلِیلًا [الکافی ، ج1 ، ص184.]

عَنْ أَبِی مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِی (ع) فِی الْخَبَرِ الَّذِی رُوِی عَنْ آبَائِهِ (ع) : أَنَّ الْأَرْضَ لَا تَخْلُو مِنْ حُجَّهٍ لِلَّهِ عَلَی خَلْقِهِ وَ أَنَّ مَنْ مَاتَ وَ لَمْ یعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِیتَهً جَاهِلِیهً فَقَالَ إِنَّ هَذَا حَقٌّ کمَا أَنَّ النَّهَارَ حَقٌّ فَقِیلَ یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ فَمَنِ الْحُجَّهُ وَ الْإِمَامُ بَعْدَک فَقَالَ ابْنِی مُحَمَّدٌ هُوَ الْإِمَامُ وَ الْحُجَّهُ بَعْدِی فَمَنْ مَاتَ وَ لَمْ یعْرِفْهُ مَاتَ مِیتَهً جَاهِلِیهً [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص246]

4. جهان شناسی

1 اللّهُ الَّذِی رَفَعَ السَّماواتِ بِغَیرِ عَمَدٍ تَرَوْنَها ثُمَّ اسْتَوی عَلَی الْعَرْشِ وَ سَخَّرَ

الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ كلٌّ يجْرِى لِأَجَلٍ مُسَمًّى يدَبِّرُ الْأَمْرَ يفَصِّلُ الْ آياتِ لَعَلَّكمْ بِلِقاءِ رَبِّكمْ تُوقِنُونَ [رعد/2.]

وَ هُوَ الَّذِى مَدَّ الْأَرْضَ وَ جَعَلَ فِيها رَواسِى وَ أَنْهاراً وَ مِنْ كلِّ الثَّمَراتِ جَعَلَ فِيها زَوْجَينِ اثْنَينِ يغْشِى اللَّيلَ النَّهارَ إِنَّ فِى ذلِک لَ آياتٍ لِقَوْمٍ يتَفَكرُونَ [رعد/3.]

2 قال امير المومنين (ع) : وَ لَوْ فَكرُوا فِى عَظِيمِ الْقُدْرَهِ وَ جَسِيمِ النِّعْمَهِ لَرَجَعُوا إِلَى الطَّرِيقِ وَ خَافُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ وَ لَكِنِ الْقُلُوبُ عَلِيلَهٌ وَ الْبَصَائِرُ مَدْخُولَهٌ أَ لَا ينْظُرُونَ إِلَى صَغِيرِ مَا خَلَقَ كيفَ أَحْكَمَ خَلْقَهُ وَ أَتْقَنَ تَرْكِيبَهُ وَ فَلَقَ لَهُ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ سَوَّى لَهُ الْعَظْمَ وَ الْبَشَرَ انْظُرُوا إِلَى النَّمْلَهِ فِى صِغَرِ جُثَّتِهَا وَ لَطَافَهِ هَيئَتِهَا لَا تَكادُ تُنَالُ بِلَحْظِ الْبَصَرِ وَ لَا بِمُسْتَدْرَک الْفِكرِ كيفَ دَبَّتْ عَلَى أَرْضِهَا وَ صُبَّتْ عَلَى رِزْقِهَا تَنْقُلُ الْحَبَّهَ إِلَى جُحْرِهَا وَ تُعِدُّهَا فِى مُسْتَقَرِّهَا تَجْمَعُ فِى حَرِّهَا لِبَرْدِهَا وَ فِى وِرْدِهَا لِصَدَرِهَا مَكفُولٌ بِرِزْقِهَا مَرْزُوقَهٌ بِوِفْقِهَا لَا يغْفِلُهَا الْمَنَّانُ وَ لَا يحْرِمُهَا الدَّيانُ وَ لَوْ فِى الصَّفَا الْيابِسِ وَ الْحَجَرِ الْجَامِسِ وَ لَوْ فَكرْتَ فِى مَجَارِى أَكلِهَا فِى عُلْوِهَا وَ سُفْلِهَا وَ مَا فِى الْجَوْفِ مِنْ شَرَاسِيفِ بَطْنِهَا وَ مَا فِى الرَّأْسِ مِنْ عَينِهَا وَ أُذُنِهَا لَقَضَيتَ مِنْ خَلْقِهَا عَجَباً وَ لَقِيتَ مِنْ وَصْفِهَا تَعَباً فَتَعَالَى الَّذِى أَقَامَهَا عَلَى قَوَائِمِهَا وَ بَنَاهَا عَلَى دَعَائِمِهَا لَمْ يشْرَكهُ فِى فِطْرَتِهَا فَاطِرٌ وَ لَمْ يعِنْهُ عَلَى خَلْقِهَا قَادِرٌ وَ لَوْ ضَرَبْتَ فِى مَذَاهِبِ فِكرِک لِتَبْلُغَ غَاياتِهِ مَا دَلَّتْک الدَّلَالَهُ إِلَّا عَلَى أَنَّ فَاطِرَ النَّمْلَهِ هُوَ فَاطِرُ النَّخْلَهِ لَدَقِيقِ تَفْصِيلِ كلِّ شَىءٍ وَ غَامِضِ اخْتِلَافِ كلِّ حَى وَ مَا الْجَلِيلُ وَ اللَّطِيفُ وَ الثَّقِيلُ وَ

الْخَفِیفُ وَ الْقَوِی وَ الضَّعِیفُ فِی خَلْقِهِ إِلَّا سَوَاءٌ [نهج البلاغه ، ص270.]

5. خود شناسی

سَنُرِیهِمْ آیاتِنا فِی الْآفاقِ وَ فِی أَنْفُسِهِمْ حَتّی یتَبَینَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَ وَ لَمْ یکفِ بِرَبِّکَ أَنَّهُ عَلی کلِّ شَیءٍ شَهِیدٌ [فصلت/53.]

قال علی (ع) : من عرف نفسه فقد انتهی إلی غایه کل معرفه و علم [غررالحکم ، ص232.]

و قال النبی (ص) : من عرف نفسه فقد عرف ربه [عوالی اللآلی ، ج4 ، ص102.]

قال الصادق (ع) : العلم أصل کل حال سنی و منتهی کل منزله رفیعه و لذلک قال النبی ص طلب العلم فریضه علی کل مسلم و مسلمه أی علم التقوی و الیقین و قال علی (ع) اطلبوا العلم و لو بالصین فهو علم معرفه النفس و فیه معرفه الرب عز و جل قال النبی (ص) من عرف نفسه فقد عرف ربه ثم علیک من العلم بما لا یصح العمل إلا به و هو الإخلاص قال النبی (ص) نعوذ بالله من علم لا ینفع و هو العلم الذی یضاد العمل بالإخلاص و اعلم أن قلیل العلم یحتاج إلی کثیر العمل لأن علم الساعه یلزم صاحبه استعمال طول دهره قال عیسی ابن مریم (ع) رأیت حجرا علیه مکتوب أقلبنی فقلبته فإذا علی باطنه مکتوب من لا یعمل بما یعلم مشئوم علیه طلب ما لا یعلم و مردود علیه ما علم أوحی الله تعالی إلی داود (ع) إن أهون ما أنا صانع بعالم غیر عامل بعلمه أشد من سبعین عقوبه باطنه إن أخرج من قلبه حلاوه ذکری و لیس إلی الله سبحانه طریق یسلک إلا بعلم و العلم

زين المرء فى الدنيا و الآخره و سائقه إلى الجنه و به يصل إلى رضوان الله تعالى و العالم حقا هو الذى ينطق فيه أعماله الصالحه و أوراده الزاكيه و صدقه و تقواه لا لسانه و مناظرته و معادلته و تصاوله و دعواه و لقد كان يطلب هذا العلم فى غير هذا الزمان من كان فيه عقل و نسک و حكمه و حياء و خشيه و إنا نرى طالبه اليوم من ليس فيه من ذلک شىء و العالم يحتاج إلى عقل و رفق و شفقه و نصح و حلم و صبر و قناعه و بذل و المتعلم يحتاج إلى رغبه و إراده و فراغ و نسک و خشيه و حفظ و حزم [مصباح الشريعه ، ص13.]

رُوِی فِی بَعْضِ الْأَخْبَارِ أَنَّهُ دَخَلَ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) رَجُلٌ اسْمُهُ مُجَاشِعٌ فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ کَیفَ الطَّرِیقُ إِلَی مَعْرِفَهِ الْحَقِّ فَقَالَ (ص) : مَعْرِفَهُ النَّفْسِ فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ فَکَیفَ الطَّرِیقُ إِلَی مُوَافَقَهِ الْحَقِّ قَالَ مُخَالَفَهُ النَّفْسِ فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی رِضَاءِ الْحَقِّ قَالَ ص سَخَطُ النَّفْسِ فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی وَصْلِ الْحَقِّ فَقَالَ (ص) هِجْرَهُ النَّفْسِ فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی طَاعَهِ الْحَقِّ قَالَ عِصْیانُ النَّفْسِ فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی ذِکرِ الْحَقِّ قَالَ (ص) نِسْیانُ النَّفْسِ فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی قُرْبِ الْحَقِّ قَالَ (ص) التَّبَاعُدُ مِنَ النَّفْسِ فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی أُنْسِ الْحَقِّ قَالَ (ص) الْوَحْشَهُ مِنَ النَّفْسِ فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ فَکیفَ الطَّرِیقُ إِلَی ذَلِک قَالَ ص الِاسْتِعَانَهُ بِالْحَقِّ عَلَی النَّفْسِ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص138.

[

قال امیر المومنین (ع) : غایه المعرفه أن یعرف المرء نفسه [غررالحکم ، ص232.]

قال امیر المومنین (ع) : نال الفوز الأکبر من ظفر بمعرفه النفس [غررالحکم ، ص232.]

5. آثار علم وجهل

1. آثار علم

علم به تعبیر خواب ، یوسف را از زندان آزاد ساخت : رَبِّ قَدْ آتَیتَنِی مِنَ الْمُلْکِ وَ عَلَّمْتَنِی مِنْ تَأْوِیلِ الْأَحادِیثِ فاطِرَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ أَنْتَ وَلِیی فِی الدُّنْیا وَ الْ آخِرَهِ تَوَفَّنِی مُسْلِماً وَ أَلْحِقْنِی بِالصّالِحِینَ [یوسف/101.]

سلیمان اول به علم فهم کلام پرندگان افتخار می کند بعد به حکومتش :

وَ وَرِثَ سُلَیمانُ داوُدَ وَ قالَ یا أَیهَا النّاسُ عُلِّمْنا مَنْطِقَ الطَّیرِ وَ أُوتِینا مِنْ کلِّ شَیءٍ إِنَّ هذا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِینُ [نمل/16.]

یوسف دلیل لیاقت مسئولیت پذیری را علم می داند :

قالَ اجْعَلْنِی عَلی خَزائِنِ الْأَرْضِ إِنِّی حَفِیظٌ عَلِیمٌ [یوسف/55.]

پیامبر (ص) می فرماید : طالوت لایق مقام رهبری است زیرا : وَ قالَ لَهُمْ نَبِیهُمْ إِنَّ اللّهَ قَدْ بَعَثَ لَکمْ طالُوتَ مَلِکاً قالُوا أَنّی یکونُ لَهُ الْمُلْکُ عَلَینا وَ نَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْکِ مِنْهُ وَ لَمْ یوتَ سَعَهً مِنَ الْمالِ قالَ إِنَّ اللّهَ اصْطَفاهُ عَلَیکمْ وَ زادَهُ بَسْطَهً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ وَ اللّهُ یوتِی مُلْکهُ مَنْ یشاءُ وَ اللّهُ واسِعٌ عَلِیمٌ [بقره/247.]

علم در روح پاک ، سرچشمه ایمان است :

وَ أُلْقِی السَّحَرَهُ ساجِدِینَ [اعراف/120.]

فَأُلْقِی السَّحَرَهُ سُجَّداً قالُوا آمَنّا بِرَبِّ هارُونَ وَ مُوسی [طه/70.]

علم زیاد ، رمز تسلیم است : هُوَ الّذِی أنْزَلَ عَلَیک الکتابَ مِنْهُ آیاتٌ مُحْکماتٌ هُنَّ أُمُّ الْکتابِ وَ أُخَرُ مُتَشابِهاتٌ فَأَمَّا الَّذِینَ فِی قُلُوبِهِمْ زَیغٌ فَیتَّبِعُونَ ما تَشابَهَ

مِنْهُ ابْتِغاءَ الْفِتْنَهِ وَ ابْتِغاءَ تَأْوِيلِهِ وَ ما يعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلاَّ اللّهُ وَ الرّاسِخُونَ فِی الْعِلْمِ يقُولُونَ آمَنّا بِهِ كلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنا وَ ما يذَّكرُ إِلاّ أُولُوا الْأَلْبابِ [آل عمران/7.]

تِلْک حُدُودُ اللّهِ فَلا تَقْرَبُوها كذلِک يبَينُ اللّهُ آياتِهِ لِلنّاسِ لَعَلَّهُمْ يتَّقُونَ [بقره/187.]

وَ مِنَ النّاسِ وَ الدَّوَابِّ وَ الْأَنْعامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوانُهُ كذلِک إِنَّما يخْشَى اللّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَماءُ إِنَّ اللّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ [فاطر/28.]

3 علم واقعی (یعنی علم به حقیقت دنیا و ناپایداری آن و علم به ارزش فضائل و قیامت و...) عامل زهد است :

وَ قالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيلَكمْ ثَوابُ اللّهِ خَيرٌ لِمَنْ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً وَ لا يلَقّاها إِلاَّ الصّابِرُونَ [قصص/80.]

علم عامل قدرت است : قالَ الَّذِی عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكتابِ أَنَا آتِيک بِهِ قَبْلَ أَنْ يرْتَدَّ إِلَيک طَرْفُک فَلَمّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قالَ هذا مِنْ فَضْلِ رَبِّی لِيبْلُوَنِی أَ أَشْكرُ أَمْ أَكفُرُ وَ مَنْ شَكرَ فَإِنَّما يشْكرُ لِنَفْسِهِ وَ مَنْ كفَرَ فَإِنَّ رَبِّی غَنِی كرِيمٌ [نمل/40.]

علم تزکیه و تعلیم : لَقَدْ مَنَّ اللّهُ عَلَى الْمُومِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ يتْلُوا عَلَيهِمْ آياتِهِ وَ يزَكيهِمْ وَ يعَلِّمُهُمُ الْكتابَ وَ الْحِكمَهَ وَ إِنْ كانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِی ضَلالٍ مُبِينٍ [آل عمران/164.]

علم عامل صبر : وَ كيفَ تَصْبِرُ عَلى ما لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْراً [كهف/68.]

علم خیر کثیر است : يوتِی الْحِكمَهَ مَنْ يشاءُ وَ مَنْ يوتَ الْحِكمَهَ فَقَدْ أُوتِی خَيراً كثِيراً وَ ما يذَّكرُ إِلاّ أُولُوا الْأَلْبابِ [بقره/269.]

اذا اراد الله بعلمه وجه الله هابه كل شی ء

[میزان الحکمه ، ص13546.]

جهل تنها بیسوادی نیست ، کج فهمی ، کج فکری ، کج روی در فرهنگ قرآن جهل است به آیات ذیل توجه کنید :

2. آثار جهل

مَثَلُ الَّذِینَ حُمِّلُوا التَّوْراهَ ثُمَّ لَمْ یحْمِلُوها کمَثَلِ الْحِمارِ یحْمِلُ أَسْفاراً بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِینَ کذَّبُوا بِ آیاتِ اللَّهِ وَ اللَّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الظّالِمِینَ [جمعه/5.]

وَ لَقَدْ ذَرَأْنا لِجَهَنَّمَ کثِیراً مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لا یفْقَهُونَ بِها وَ لَهُمْ أَعْینٌ لا یبْصِرُونَ بِها وَ لَهُمْ آذانٌ لا یسْمَعُونَ بِها أُولئِک کالْأَنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولئِک هُمُ الْغافِلُونَ [اعراف/179.]

ان شرّ الدواب عند الله الصمّ البکم الذین لا یعقلون [انفال ، 22.؟؟؟]

انحراف فکری :

وَ جاوَزْنا بِبَنِی إِسْرائِیلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلی قَوْمٍ یعْکفُونَ عَلی أَصْنامٍ لَهُمْ قالُوا یا مُوسَی اجْعَلْ لَنا إِلهاً کما لَهُمْ آلِهَهٌ قالَ إِنَّکمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ [اعراف/138.]

و ابلغکم ما اُرسلت به و لکنی ارئکم قوما تجهلون [احقاف ، 23.]

انحراف جنسی :

ء أنکم لتأتون الرجال شهوه من دون النساء بل انتم قوم تجهلون [نمل ، 55.]

و الا تصرفّ عنّی کیدهن اصب (متمایل به آنها می شوم) الیهن و اکنّ من الجاهلین [یوسف ، 33.]

هل علمتم ما فعلتم بیوسف و اخیه اذا انتم جاهلون [یوسف ، 89.]

انحراف اخلاقی :

إِنَّ الَّذِینَ ینادُونَک مِنْ وَراءِ الْحُجُراتِ أَکثَرُهُمْ لا یعْقِلُونَ [حجرات/4.]

يا أيهَا الّذِينَ آمَنُوا إِنْ جاءَكمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَينُوا أنْ تُصِيبُوا قَوْماً بِجَهالَهٍ فَتُصْبِحُوا عَلى ما فَعَلْتُمْ نادِمِينَ [حنجرات/6.]

فى قلوبهم الحميه حميه الجاهليه [فتح ، 26.

] و قال الذين لا يعلمون لو لا يكلمنا الله [بقره ، 118.]

قالُوا وَجَدْنا آباءَنا لَها عابِدِينَ [انبياء/53.]

لا يقاتِلُونَكمْ جَمِيعاً إِلاّ فِى قُرىً مُحَصَّنَهٍ أَوْ مِنْ وَراءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَينَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعاً وَ قُلُوبُهُمْ شَتّى ذلِک بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لا يعْقِلُونَ [حشر/14.]

انحراف اعتقادى :

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيكمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَهً نُعاساً يغْشى طائِفَهً مِنْكمْ وَ طائِفَهٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ يظُنُّونَ بِاللّهِ غَيرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجاهِلِيهِ يقُولُونَ هَلْ لَنا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَىءٍ قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كلَّهُ لِلّهِ يخْفُونَ فِى أَنْفُسِهِمْ ما لا يبْدُونَ لَک يقُولُونَ لَوْ كانَ لَنا مِنَ الْأَمْرِ شَىءٌ ما قُتِلْنا هاهُنا قُلْ لَوْ كنْتُمْ فِى بُيوتِكمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كتِبَ عَلَيهِمُ الْقَتْلُ إِلى مَضاجِعِهِمْ وَ لِيبْتَلِى اللّهُ ما فِى صُدُورِكمْ وَ لِيمَحِّصَ ما فِى قُلُوبِكمْ وَ اللّهُ عَلِيمٌ بِذاتِ الصُّدُورِ [آل عمران/154.]

3. اهداف علم

قال أبو عبد الله جعفر بن محمد (ع) : من تعلم لله (عز و جل) و عمل لله و علم لله ، دعي فى ملكوت السماوات عظيما ، و قيل تعلم لله و عمل لله و علم لله. [الأمالى للطوسى [2] 47 المجلس الثانى فيه بقيه أحاديث العلم.]

و قال (ع) : لو أن حمله العلم حملوه بحقه لأحبهم الله و ملائكته و أهل طاعته من خلقه و لكن حملوه لطلب الدنيا فمقتهم الله و هانوا على الناس [أعلام الدين ، ص83.]

العالم اذا اراد بعلمه وجه الله تعالى هابه كل شى ء و اذا حملوه لطلب الدنيا فمقسّتهم الله و هانوا على الناس

4. خطرات علم

1. ضرورت توجه

امام على (ع) : كل علم

لا یوده عقل مضله [غررالحکم ، ص53.]

امام علی (ع) : رب علم أدی إلی مضلتک [غررالحکم ، ص95.]

امام علی (ع) : من زاد علمه علی عقله کان وبالا علیه [غررالحکم ، ص47.]

2. آفات علم

1. کتمان

1. کتمان ممدوح

آفتی دیگر از آفات علم ، کتمان است و البته کتمان مذموم و ناروا آن جاست که باید علم را آشکار کرد و سکوت را شکست و گرنه کتمان دیگری هم وجود دارد که پسندیده و خوب است و آن کتمان رازها و حرف ها از نامحرمان است که مقوله ای جداست آن گونه که در قرآن مجید هم آمده است :

وَ قالَ رَجُلٌ مُومِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ یکتُمُ إِیمانَهُ أَ تَقْتُلُونَ رَجُلاً أَنْ یقُولَ رَبِّی اللّهُ وَ قَدْ جاءَکمْ بِالْبَیناتِ مِنْ رَبِّکمْ وَ إِنْ یک کاذِباً فَعَلَیهِ کذِبُهُ وَ إِنْ یک صادِقاً یصِبْکمْ بَعْضُ الَّذِی یعِدُکمْ إِنَّ اللّهَ لا یهْدِی مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ کذّابٌ [غافر/28.]

دانایی ، مسئولیت آور است.

وَ إِذْ أَخَذَ اللّهُ مِیثاقَ الَّذِینَ أُوتُوا الْکتابَ لَتُبَینُنَّهُ لِلنّاسِ وَ لا تَکتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَراءَ ظُهُورِهِمْ وَ اشْتَرَوْا بِهِ ثَمَناً قَلِیلاً فَبِئْسَ ما یشْتَرُونَ [ال عمران/187.]

دانایان دین و آشنایان به حقائق و عالمان به کتاب در برابر خالق و خلق مسئولیت دارند و این مسئولیت و تکلیف ، محاسبه در پی دارد و از تکلیف باز خواست می شود.

رسول اکرم (ص) نیز در این رابطه می فرمایند :

ما آتی الله سبحانه عالما علما الا اخذ علیه من المیثاق ما اخذ علی النبیین ان یبینه للناس و لایکتمه [محجه البیضاء ، ج1 ، ص10.]

البته گاهی

مسائل فردی است که باید کتمان کرد مانند گناهان شخصی که قطعا باید کتمان شود و انسان خود نیز حق ندارد گناه خودش را بگوید و گناه افراد را هم نباید بگوید. قرآن می فرماید : کسانی که برای دو فلز پول ، حق را نمی گویند مصداقما یاکلون فی بطونهم الا النارمی باشند عذاب دردناکی را خدا نصیب این ها می کند که حق را کتمان می کنند.

کتمان گناه ، مرض ، مصیبت.

2. کتمان مذموم

در مسائل علمی تخصصی نیز ، کتمان هست ، آن گونه که کشورهای خارجی فقط تور را که وسیله هست به ما می دهند و دانش تورسازی را به ما یاد نمی دهند. کتمان ، بلائی است که در دانشگاه هم هست و در عالم مکانیک ها و نجارها و عالم روحانیان نیز وجود دارد. قرآن می فرماید :

إِنَّ الَّذِینَ یکتُمُونَ ما أَنْزَلَ اللّهُ مِنَ الْکتابِ وَ یشْتَرُونَ بِهِ ثَمَناً قَلِیلاً أُولئِک ما یأْکلُونَ فِی بُطُونِهِمْ إِلاَّ النّارَ وَ لا یکلِّمُهُمُ اللّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ لا یزَکیهِمْ وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ [بقره/174.]

گاهی کتمان ، کتمان شهادت است و گاهی کتمان فضائل و مطالب و فضائل علمی است. اما کتمان فضائل موارد مختلفی دارد ، مثلا محمد حسین هیکل کتابی به نام حیات محمد نوشته است که در چاپ اول آن درباره علی بن ابی طالب جمله ای گفته است و در چاپ دوم همین جمله را حذف کرده. در یک چاپ می نویسند و در چاپ دیگر حذف می کنند.یا روایاتی را جعل می کنند و یا حدیثی در فضیلت شخصی داریم که در مقابل او رقیب تراشی می کنند.

وَ لْیتَّقِ اللّهَ رَبَّهُ وَ لا تَکتُمُوا الشَّهادَهَ وَ مَنْ یکتُمْها فَإِنَّهُ

آثِمٌ قَلْبُهُ وَ اللّهُ بِما تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ [بقره/283.]

اگر کسی خبری را کتمان کند که بر اثر آن حق مظلوم از بین می رودفانه آثم قلبهچنین مردی از نظر روحی ، کافر است.

وَ إِذْ أَخَذَ اللّهُ مِيثاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنّاسِ وَ لا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَراءَ ظُهُورِهِمْ وَ اشْتَرَوْا بِهِ ثَمَناً قَلِيلاً فَبِئْسَ ما يشْتَرُونَ [آل عمران/187.]

دانایان دین و آشنایان به حقائق و عالمان به کتاب در برابر خالق و خلق رسالت دارند ، همچنان که رسالت با ابلاغ و بلاغ پیوند دارد.

قُلْ أَطِيعُوا اللّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّما عَلَيهِ ما حُمِّلَ وَ عَلَيكمْ ما حُمِّلْتُمْ وَ إِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَ ما عَلَى الرَّسُولِ إِلاَّ الْبَلاغُ الْمُبِينُ [نور/54.]

يا أَيهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَيک مِنْ رَبِّک وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ وَ اللّهُ يعْصِمُک مِنَ النّاسِ إِنَّ اللّهَ لا يهْدِى الْقَوْمَ الْكافِرِينَ [مائده/67.]

أُبَلِّغُكمْ رِسالاتِ رَبِّى وَ أَنْصَحُ لَكمْ وَ أَعْلَمُ مِنَ اللّهِ ما لا تَعْلَمُونَ [اعراف/62.]

أُبَلِّغُكمْ رِسالاتِ رَبِّى وَ أَنَا لَكمْ ناصِحٌ أَمِينٌ [اعراف/68.]

الذين يبلغون رسالات الله [احزاب ، 39.]

حضرت رسول می فرمایند : ما اتی سبحانه عالما علما الا اخذ علیه من المیثاق ما اخذ علی النبیین ان یبینه للناس و لایکتمه؟؟؟

خداوند به هیچ عالمی دانش نداد مگر آن که از او همان پیمانی را گرفت که از پیامبران گرفته است یعنی آنکه بر مردم بیان کنند و کتمان ننمایند.

آفت شناسی - کتمان علم از متعلم

کتمان علم از متعلم :

و روی عن النبی (ص) أنه قال : من سئل عن

علم یعلمه ثم کتمه ألجمه الله تعالی یوم القیامه بلجام من نار [مجموعه ورام ، ج2 ، ص7.]

اگر از کسی دانشی را بطلبند که می داند ، ولی کتمان کند ، در قیامت لجامی از آتش بر دهانش می بندند.

کتمان حقیقت :

قرآن می فرماید : علمای اهل کتاب (یهود و نصاری) همان گونه که فرزندان خویش را می شناسند رسول خدا و صدق دعوت و رسالتش را هم می شناسند لیکن گروهی از آنان با آنکه می دانند ، حق را کتمان می کنند.

الَّذِینَ آتَیناهُمُ الْکتابَ یعْرِفُونَهُ کما یعْرِفُونَ أَبْناءَهُمْ وَ إِنَّ فَرِیقاً مِنْهُمْ لَیکتُمُونَ الْحَقَّ وَ هُمْ یعْلَمُونَ [بقره/146.] (ع)

در تاریخ از رهگذر کتمان ارزش های والا و جایگاه رفیعصاحبان فضلزیان های جبران ناپذیری به بشر وارد آمده است.از خلیل بن احمد نحوی درباره فضائل علی (ع) پرسیدند ، گفت : چه بگویم درباره مردی که دوستانش از ترس و دشمنانش از روی حسد و کینه فضایلش را کتمان کردند ولی با وجود این فضائلش بین شرق و غرب را پر کرده است. رجال مامقانی ، ج1 ، ص40.

زشتی کتمان علم تا آن جاست که کیفرش دوزخ است.

و روی عن النبی (ص) أنه قال : من سئل عن علم یعلمه ثم کتمه ألجمه الله تعالی یوم القیامه بلجام من نار [مجموعه ورام ، ج2 ، ص7.]

قرآن در مقابل کتمان جمله عجیبی دارد ، می فرماید : یلعنهم الله

إِنَّ الَّذِینَ یکتُمُونَ ما أَنْزَلْنا مِنَ الْبَینات وَ الْهُدی مِنْ بَعْدِ ما بَیّنّاهُ لِلنّاسِ فِی الْکتابِ أُولئِک یلْعَنُهُمُ اللّهُ وَ یلْعَنُهُمُ اللاَّعِنُونَ [بقره/159.]

از نظر ادبیات عرب ، فعل مضارع دلیل بر استمرار است یعنی خداوند دائما

بر این ها لعنت می کندو یلعنهم اللاعنونتمام افرادی که می توانند نفرین کنند از انسان و فرشتگان و جن و هر ذی شعوری که می تواند لعنت کند. لعنت می کند.

گاهی ممکن است انگیزه کتمان ، ترس باشد ، گاهی انگیزه کتمان حسد است و گاهی انگیزه کتمان خجالت است و گاهی انگیزه کتمان طمع است. و کتمان حوائج مردم خیلی سفارش شده است که اگر مردم مشکلاتی دارند مشکلات مردم را به کسی نگویید.

2.کبر

کتاب آفات علم اثر جواد محدثی ، ص29 به صورت تلخیص.

یکی از آفات علم ، کبر است که به معنی خود بزرگ بینی و خود بزرگ پنداری می باشد و بازتاب عینی و انعکاس خارجی غرور است. آنچه در مرحله درونی است کبر است ، به مرحله بیرونی که می آید «تکبر» است. پس تکبر ثمره آن کبر درونی است.

3. حسد

کتاب آفات علم اثر جواد محدثی ، ص50 به صورت تلخیص.

حسد یعنی زوال نعمت کسی را خواستن ، رشک بردن ، بدخواهی داشتن یعنی تمنای زایل شدن نعمت از کسی که سزاوار آن است و چه بسا تلاش کردن و رحمتی از آن نعمت. این بدخواهی و رشک بری به بسیاری چیزها که نعمت باشد تعلق می گیرد اما سخن در این قسمت از حسد بردن در قلمرو علم و عالمان است. حسد نارضایتی به قسمت خدایی را نشان می دهد و نشانه کینه به نعمت پروردگار است. حسد دشمنی کردن و کینه داشتن نسبت به بی گناهان است. چرا که صاحب نعمت گناهی نکرده است تا مورد حسد قرار گیرد.

4. ترک عمل

کتاب آفات علم اثر جواد محدثی ، ص73- 74. به صورت تلخیص.

قال علی (ع) : آفه العلم

ترک العمل به [غررالحکم ، ص45.]

خسران از این جا نیز ناشی می شود که چنین علمی نه تنها سود نمی بخشد ، که مایه زیان هم می شود که اگر به آن عمل نشود ، آن دانش موجود هم رخت بر می بندد. چرا که با این گونه صاحبان علم انس و الفتی ندارند و روایتی به صورت مکرر از حضرت رسول (ص) و امام صادق (ع) و حضرت امیر نقل شده است :

وَ قَالَ (ع) : الْعِلْمُ مَقْرُونٌ بِالْعَمَلِ فَمَنْ عَلِمَ عَمِلَ وَ الْعِلْمُ يهْتِفُ بِالْعَمَلِ فَإِنْ أَجَابَهُ وَ إِلَّا ارْتَحَلَ عَنْهُ [نهج البلاغه ، ص539.]

همیشه علم دعوت به عمل می کند ، اگر به آن عمل نشد از عالم می کوچد و رخت بر می بندد در مقابل عمل به علم دانش را بارورتر و افزون تر می کند. و این لطف خدایی است ، به فرموده رسول گرامی اسلام :

قول النبی (ص) : من عمل بما یعلم ورثه الله علم ما لم یعلم [الفصول المختاره ، ص107.]

هر قدم در راه علم بر داشتن و به کار بستن آن ، درهایی از حکمت و آگاهی را به روی انسان باز می کند.

علم بی عمل

کتاب آفات علم اثر جواد محدثی ، ص87 به صورت تلخیص.

رسول گرامی اسلام می فرمایند :

و قال (ص) : إن أشد الناس عذابا یوم القیامه عالم لم ینفعه الله بعلمه [منیه المرید ، ص153.]

و نیز می فرمایند :

اشد الناس حسره یوم القیامه رجل علم علما فانتفع به من سمعه منه دونه [نهج الفصاحه.]

و قال أمیر المؤمنین (ع) : أشد الناس عذابا عالم لا ینتفع من

علمه بشیء [مجموعه ورام ، ج2 ، ص213.]

5. دنیا طلبی

کتاب آفات علم اثر جواد محدثی ، ص136.

قال النبی (ص) : من ازداد فی العلم رشدا و لم یزدد فی الدنیا زهدا لم یزدد من الله إلا بعدا [أعلام الدین ، ص81.]

افزایش علم باید زهد آفرین باشد و گرنه دور کننده از خدا خواهد بود.

ما ازداد عبد علما فازداد فی الدنیا رغبه الا ازداد من الله بعدا [بحار ، ج2 ، ص38 مشابه روایت فوق است ولی ذکر نشده؟)]

آفات علم - دنیاطلبی و تقرب به دربار سلاطین

و قال أمیر المؤمنین علی بن أبی طالب (ع) : لو أن حمله العلم حملوه بحقه لأحبهم الله و ملائکته و أهل طاعته من خلقه و لکنهم حملوه لطلب الدنیا فمقتهم الله و هانوا علی الناس [کنزالفوائد ، ج2 ، ص109.]

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : إِذَا رَأَیْتُمُ الْعَالِمَ مُحِبّاً لِدُنْیاهُ فَاتَّهِمُوهُ عَلَی دِینِکمْ فَإِنَّ کلَّ مُحِبٍّ لِشَیءٍ یحُوطُ مَا أَحَبَّ وَ قَالَ (ص) أَوْحَی اللَّهُ إِلَی دَاوُدَ (ع) لَا تَجْعَلْ بَینِی وَ بَینَک عَالِماً مَفْتُوناً بِالدُّنْیا فَیصُدَّک عَنْ طَرِیقِ مَحَبَّتِی فَإِنَّ أُولَئِک قُطَّاعُ طَرِیقِ عِبَادِی الْمُرِیدِینَ إِنَّ أَدْنَی مَا أَنَا صَانِعٌ بِهِمْ أَنْ أَنْزِعَ حَلَاوَهَ مُنَاجَاتِی عَنْ قُلُوبِهِمْ [الکافی ، ج1 ، ص46.]

هرگاه عالم را دیدید که دوست دار و شیفته دنیای خودش است ، او را بر دین خودتان متهم بدانید.

وَ النَّاسُ عَلَی أَرْبَعَهِ أَصْنَافٍ مِنْهُمْ مَنْ لَا یمْنَعُهُ الْفَسَادَ فِی الْأَرْضِ إِلَّا مَهَانَهُ نَفْسِهِ وَ کلَالَهُ حَدِّهِ وَ نَضِیضُ وَفْرِهِ وَ مِنْهُمْ الْمُصْلِتُ لِسَیفِهِ وَ الْمُعْلِنُ بِشَرِّهِ وَ الْمُجْلِبُ بِخَیلِهِ وَ رَجِلِهِ قَدْ

أَشْرَطَ نَفْسَهُ وَ أَوْبَقَ دِينَهُ لِحُطَامٍ يَنْتَهِزُهُ أَوْ مِقْنَبٍ يَقُودُهُ أَوْ مِنْبَرٍ يِفْرَعُهُ وَ لَبِئْسَ الْمَتْجَرُ أَنْ تَرَى الدُّنْيا لِنَفْسِکَ ثَمَناً وَ مِمَّا لَکَ عِنْدَ اللَّهِ عِوَضاً وَ مِنْهُمْ مَنْ يطْلُبُ الدُّنْيا بِعَمَلِ الآخِرَهِ وَ لَا يطْلُبُ الآخِرَهَ بِعَمَلِ الدُّنْيا قَدْ طَامَنَ مِنْ شَخْصِهِ وَ قَارَبَ مِنْ خَطْوِهِ وَ شَمَّرَ مِنْ ثَوْبِهِ وَ زَخْرَفَ مِنْ نَفْسِهِ لِلْأَمَانَهِ وَ اتَّخَذَ سِتْرَ اللَّهِ ذَرِيعَهً إِلَى الْمَعْصِيهِ وَ مِنْهُمْ مَنْ أَبْعَدَهُ عَنْ طَلَبِ الْمُلْکِ ضُئُولَهُ نَفْسِهِ وَ انْقِطَاعُ سَبَبِهِ فَقَصَرَتْهُ الْحَالُ عَلَى حَالِهِ فَتَحَلَّى بِاسْمِ الْقَنَاعَهِ وَ تَزَينَ بِلِبَاسِ أَهْلِ الزَّهَادَهِ وَ لَيسَ مِنْ ذَلِکَ فِى مَرَاحٍ وَ لَا مَغْدًى [نهج البلاغه ، ص74.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ وَيلٌ لِلَّذِينَ يخْتِلُونَ الدُّنْيا بِالدِّينِ وَ وَيلٌ لِلَّذِينَ يقْتُلُونَ الَّذِينَ يأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ وَ وَيلٌ لِلَّذِينَ يسِيرُ الْمُومِنُ فِيهِمْ بِالتَّقِيهِ أَ بِى يغْتَرُّونَ أَمْ عَلَى يجْتَرِءُونَ فَبِى حَلَفْتُ لَأُتِيحَنَّ لَهُمْ فِتْنَهً تَتْرُک الْحَلِيمَ مِنْهُمْ حَيرَانَ [الكافى ، ج2 ، ص299.]

يختل العالم يعنى يختل الدنيا بالدين اى يطلب الدنيا بعمل الاخره. اگر خداى ناكرده دنياطلبى محرک يک طالب علم باشد يعنى دانش آموزى اش به نيت زراندوزى باشد زشت و زيان بار است.

كتاب آفات علم اثر جواد محدثى ، ص178 به صورت تلخيص.

قال رسول الله (ص) : ويل لامتى من علماء السوء يتخذون هذا العلم تجاره يباعونها من امراء زمانهم لا اربح الله تجارتهم [كنز العمال ، 10 ، ص205.]

واى بر امت من از عالمان بد كه اين علم را تجارت گرفته و آن را به حكام زمان خود مى فروشند خداوند تجارتشان را سود بخش نسازد.

6.جدال

ومراء

کتاب آفات علم اثر جواد محدثی ، ص257 به صورت تلخیص.

مراء به معنای جدال و اعتراف به سخن دیگران است بدون داشتن هدف و غرض دینی. امتراء و ممارات : محاجه در آنچه در آن مریه و تردد در کار است (مفردات راغب)

مراء = جدال ، (نهایه)

تماری و ممارات = مجادله بر روش شک و ریبه ، مناظره. به مناظره هم ممارات گفته می شود چون هر یک آنچه را پیش رقیبش است بیرون می کشد؛ آن گونه که شیردوش شیر را از سینه بیرون می کشد.

مراد از نهی در حدیث ، جدال بر باطل و غلبه طلبی بر دیگران است ، ولی مجادله برای اظهار حق ، پسندیده است ، چون خداوند فرموده است :

ادْعُ إِلی سَبِیلِ رَبِّک بِالْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ وَ جادِلْهُمْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّک هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِیلِهِ وَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِینَ [نحل/125.]

امام صادق (ع) نیز می فرمایند :

مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ لِیبَاهِی بِهِ الْعُلَمَاءَ أَوْ یمَارِی بِهِ السُّفَهَاءَ أَوْ یصْرِفَ بِهِ وُجُوهَ النَّاسِ إِلَیهِ فَلْیتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ الرِّئَاسَهَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا لِأَهْلِهَا [الکافی ، ج1 ، ص47. کتاب آفات علم اثر جواد محدثی ، ص255 به صورت تلخیص.]

أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : طَلَبَهُ الْعِلْمِ ثَلَاثَهٌ فَاعْرِفْهُمْ بِأَعْیانِهِمْ وَ صِفَاتِهِمْ صِنْفٌ یطْلُبُهُ لِلْجَهْلِ وَ الْمِرَاءِ وَ صِنْفٌ یطْلُبُهُ لِلِاسْتِطَالَهِ وَ الْخَتْلِ وَ صِنْفٌ یطْلُبُهُ لِلْفِقْهِ وَ الْعَقْلِ فَصَاحِبُ الْجَهْلِ وَ الْمِرَاءِ مُوذٍ مُمَارٍ مُتَعَرِّضٌ لِلْمَقَالِ فِی أَنْدِیهِ الرِّجَالِ بِتَذَاکرِ الْعِلْمِ وَ صِفَهِ الْحِلْمِ قَدْ تَسَرْبَلَ بِالْخُشُوعِ وَ تَخَلَّی مِنَ الْوَرَعِ فَدَقَّ اللَّهُ مِنْ هَذَا خَیشُومَهُ وَ قَطَعَ مِنْهُ حَیزُومَهُ وَ صَاحِبُ

الإِسْتِطَالَهِ وَ الْخَتْلِ ذُو خِبٍّ وَ مَلَقٍ يسْتَطِيلُ عَلَى مِثْلِهِ مِنْ أَشْبَاهِهِ وَ يتَوَاضَعُ لِلْأَغْنِياءِ مِنْ دُونِهِ فَهُوَ لِحَلْوَائِهِمْ هَاضِمٌ وَ لِدِينِهِ حَاطِمٌ فَأَعْمَى اللَّهُ عَلَى هَذَا خُبْرَهُ وَ قَطَعَ مِنْ آثَارِ الْعُلَمَاءِ أَثَرَهُ وَ صَاحِبُ الْفِقْهِ وَ الْعَقْلِ ذُو ک آبَهٍ وَ حَزَنٍ وَ سَهَرٍ قَدْ تَحَنَّک فِی بُرْنُسِهِ وَ قَامَ اللَّيلَ فِی حِنْدِسِهِ يعْمَلُ وَ يخْشَى وَجِلًا دَاعِياً مُشْفِقاً مُقْبِلًا عَلَى شَأْنِهِ عَارِفاً بِأَهْلِ زَمَانِهِ مُسْتَوْحِشاً مِنْ أَوْثَقِ إِخْوَانِهِ فَشَدَّ اللَّهُ مِنْ هَذَا أَرْكَانَهُ وَ أَعْطَاهُ يوْمَ الْقِيامَهِ أَمَانَهُ [الكافی ، ج1 ، ص49.]

صاحبان نادانی و جدل ، آزار دهنده و جدال گرند. در مجامع مردان گفتگو از علم و اوصاف حلم می کنند ، لباس خشوع به بر می کنند ، ولی از پرهیزکاری خالی اند ، خداوند دماغشان را خورد کند و کمربندشان را پاره کند.

5. ثمرات علم

قال علی (ع) :

ثمره العلم العمل به [غررالحکم ، ص45.]

ثمره العلم العمل للحیاه [غررالحکم ، ص45.]

ثمره العلم معرفه الله [غررالحکم ، ص64.]

ثمره العلم العباده [غررالحکم ، ص64.]

ثمره العلم إخلاص العمل [غررالحکم ، ص64.]

رد الغضب بالحلم ثمره العلم [غررالحکم ، ص286.]

الحلم ثمره العلم [غررالحکم ، ص286.]

تجرع مضض الحلم فإنه رأس الحکمه و ثمره العلم [غررالحکم ، ص286.]

علیک بالحلم فإنه ثمره العلم [غررالحکم ، ص286.]

و قال امير المومنين (ع) : من تواضع للمتعلمين و ذل للعلماء ساد بعلمه فالعلم يرفع الوضيع و تركه يضع الرفيع و رأس العلم التواضع و بصره البراءه من الحسد و سمعه الفهم و

لسانه الصدق و قلبه حسن النيه و عقله معرفه أسباب الأمور و من ثمراته التقوى و اجتناب الهوى و اتباع الهدى و مجانبه الذنوب و موده الإخوان و الاستماع من العلماء و القبول منهم و من ثمراته ترک الانتقام عند القدره و استقباح مقارفه الباطل و استحسان متابعه الحق و قول الصدق و التجافى عن سرور فى غفله و عن فعل ما يعقب ندامه و العلم يزيد العاقل عقلا و يورث متعلمه صفات حمد فيجعل الحليم أميرا و ذا المشوره وزيرا و يقمع الحرص و يخلع المكر و يميت البخل و يجعل مطلق الوحش مأسورا و بعيد السداد قريبا [بحارالأنوار ، ج75 ، ص6.]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) أَنَّهُ قَالَ الْمُومِنُ يكونُ صَادِقاً فِى الدُّنْيا وَاعِى الْقَلْبِ حَافِظَ الْحُدُودِ وِعَاءَ الْعِلْمِ كامِلَ الْعَقْلِ مَأْوَى الْكرَمِ سَلِيمَ الْقَلْبِ ثَابِتَ الْحِلْمِ عَاطِفَ الْيقِينِ بِاذِلَ الْمَالِ مَفْتُوحَ الْبَابِ لِلْإِحْسَانِ لَطِيفَ اللِّسَانِ كثِيرَ التَّبَسُّمِ دَائِمَ الْحُزْنِ كَثِيرَ التَّفَكرِ قَلِيلَ النَّوْمِ قَلِيلَ الضِّحْک [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص174.]

قال النبى (ص) : من طلب العلم لله عز و جل لم يصب منه بابا إلا ازداد فى نفسه ذلا و للناس تواضعا و لله خوفا و فى الدين اجتهادا فذلک الذى ينتفع بالعلم فليتعلمه و من طلب العلم للدنيا و المنزله عند الناس و الحظوه عند السلطان لم يصب منه بابا إلا ازداد فى نفسه عظمه و على الناس استطاله و بالله اغترارا و فى الدين جفاء فذلک الذى لا ينتفع بالعلم فليكف و ليمسک عن الحجه على نفسه و الندامه و الخزى يوم القيامه [مجموعه ورام ، ج2 ، ص3.]

من سمّع الناس بعلمه حقّره

الله و صغّره

1 استقامت : لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِی صُدُورِهِمْ مِنَ اللّهِ ذلِک بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لا یفْقَهُونَ [حشر/13.]

علی (ع) : کن موقنا تکن قویا [غررالحکم ، ص62.]

2 سوار شدن بر مشکلات : وَ کیفَ تَصْبِرُ عَلی ما لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْراً [کهف/68.]

قال علی (ع) : غایه العلم حسن العمل [غررالحکم ، ص152.]

قال علی (ع) : غایه العلم السکینه و الحلم [غررالحکم ، ص44.]

غایه العلم الخوف من الله سبحانه [غررالحکم ، ص63.]

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) أَنَّهُ قَالَ : مَنْ خَشِی اللَّهَ کمَلَ عِلْمُهُ وَ قَالَ ع غَایهُ الْعِلْمِ الْخَوْفُ مِنَ اللَّهِ وَ قَالَ (ع) أَکثَرُ النَّاسِ مَعْرِفَهً أَخْوَفُهُمْ لِرَبِّهِ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص236.]

3 حسن عمل : لن یصفو العمل حتی یصح العلم [غررالحکم ، ص61.]

بیداری اجتماعی :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : یا مُفَضَّلُ لَا یفْلِحُ مَنْ لَا یعْقِلُ وَ لَا یعْقِلُ مَنْ لَا یعْلَمُ وَ سَوْفَ ینْجُبُ مَنْ یفْهَمُ وَ یظْفَرُ مَنْ یحْلُمُ وَ الْعِلْمُ جُنَّهٌ وَ الصِّدْقُ عِزٌّ وَ الْجَهْلُ ذُلٌّ وَ الْفَهْمُ مَجْدٌ وَ الْجُودُ نُجْحٌ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ مَجْلَبَهٌ لِلْمَوَدَّهِ وَ الْعَالِمُ بِزَمَانِهِ [الکافی ، ج1 ، ص26.]

امام صادق (ع) : العالم بزمانه لا تهجم علیه اللوابس [تحف العقول.؟؟؟ (مشابه آن نقل شده)]

علی (ع) : من قلت تجربته خدع [غررالحکم ، ص444.]

نفس پاک :

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) أَنَّهُ قَالَ : كلّمَا زَادَ عِلْمُ الرَّجُلِ زَادَتْ عِنَايتُهُ بِنَفْسِهِ وَ بَذَلَ فِى رِياضَتِهَا وَ

صَلَاحِهَا جُهْدَهُ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص323.]

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) قَالَ : مَنْ كمَلَ عَقْلُهُ اسْتَهَانَ بِالشَّهَوَاتِ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص212.]

1. عمار یاسر

1. در زمان پیامبر اکرم (ص)

او از جمله اولین کسانی است که ایمان آورد ، وقتی خبر ظهور پیامبر (ص) را شنید به خانه ارقم بن ابی ارقم که بعدا به دارالاسلام معروف شد آمد. به در خانه که رسید ، صهیب را دید از هم پرسیدند : "چه می خواهی؟" عمار گفت : "می خواهم پیامبر (ص) را ببینم و کلامش را بشنوم." صهیب گفت : "من هم مثل تو" با هم مسلمان شدند. پس از مدتی مخفیانه از خانه بیرون آمدند. عمّار به خانه اش رفت. پدرش یاسر و مادرش سمیه را دعوت به اسلام کرد و آنها پذیرفتند و هم چنین برادرش عبدالله را.

هم پیمانان یاسر ناراحت شدند و سخت ترین شکنجه ها را در مورد یاسر و سمیه اعمال کردند. منظور قریش این بود که اوّل مسلمانانی که اهل مکه نیستند ، شکنجه کنند تا تهدیدی باشد برای مردم مکه.

در داغترین ساعات روز ، یاسر و سمیه و عمّار و عبدالله را می آوردند زیر آفتاب و زره جنگی به آنان می پوشاندند و در آفتاب می گرداندند. از صورت به زمین می کشاندند و سمیه را بین دو شتر می بستند ، ابوجهل می آمد ، با نیزه بر سینه اش می کوبید و او حرفی نمی زد مگر از اسلام.

تا اینکه این 2 همسر که اول شهیدان اسلام بودند ، در زیر شکنجه جان دادند.

منبع : [أعیان الشّیعه] .

جابر بن عبدالله می گوید : در مسجد رسول الله (ص) نماز می خواندیم. پیرمرد کهنه پوش ضعیفی وارد مسجد شد. رسول خدا (ص)

حال او را پرسید. پیرمرد گفت : "من گرسنه ام ، سیرم کن؛ لباس ندارم ، مرا بپوشان و فقیرم ، کمکم کن." پیامبر (ص) فرمود : "من چیزی ندارم ولی تو را راهنمایی می کنم ." انْطَلِقْ إِلَی مَنْزِلِ مَنْ یحِبُّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یحِبُّهُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ یوثِرُ اللَّهَ عَلَی نَفْسِهِ انْطَلِقْ إِلَی حُجْرَهِ فَاطِمَهَ". پیرمرد به همراه بلال به سراغ حضرت زهرا (سلام الله علیها) رفت و پس از سلام ، درخواست هایش را بازگو کرد ، در حالیکه حضرت زهرا (سلام الله علیها) با بچه هایش 3 روز هیچ نخورده بودند و پیامبر (ص) هم از این مسأله با خبر بود ، حضرت پوست گوسفندی که حسن و حسین (علیهما السّلام) روی آن می خوابیدند به او داد. پیرمرد عرض کرد : "من گرسنه ام به من پوست می دهید؟" آنگاه حضرت گردن بند خود را به او اهدا کرد. او هم به مسجد آمد و جریان را به حضرت رسول (ص) گفت. حضرت (ص) فرمود : "بفروش ان شاء الله خدا کارت را درست کند." سپس رسول خدا (ص) گریه کرد و فرمود : "چطور خدا کار او را درست نکند در حالی که بهترین دختران آدم به او گردنبندی اهدا کرده" عمّار یاسر عرض کرد یا رسول الله اجازه می دهید من گردن بند را بخرم. فرمود : "بخر." به اعرابی گفت : "به چند می فروشی؟" پیرمرد گفت : "به مقدار گوشت و نان و لباسی که بپوشم و دیناری که به وطن خود بازگردم." عمّار 20 دینار و 200 درهم و یک بردیمانی و یک مرکب و مقداری گوشت و نان به او داد و

پیرمرد به عمار گفت : "راستی چقدر سخاوتمندی" پیرمرد خدمت پیامبر (ص) رسید و برای حضرت دعا کرد و پیامبر (ص) آمین گفت. عمّار یاسر این گردن بند را خوشبو کرد و داخل برد یمانی گذاشت و به همراه غلامی تقدیم حضرت زهرا (سلام الله علیها) کرد. حضرت غلام را آزاد کرد در حالی که می خندید فرمود : "چرا می خندی؟" عرض کرد : "از برکت این گردن بند در تعجّبم ، گرسنه ای را سیر ، عریانی را پوشانید ، فقیری را بی نیاز و برده ای را آزاد و سپس به صاحبش برگشت." [بشاره المصطفی ، ص137] .

از وصیت حضرت زهرا (سلام الله علیها) : "احدی بر جنازه ام حاضر نشود الاّ امّ سلمه ، امّ ایمن ، سلمان ، ابوذر ، مقدار ، عمّار ، حذیفه"

2. در زمان خلفا

1 کتب عمر الی اهل کوفه : "أما بعد فإنی بعثت إلیکم عمارا أمیرا و عبد الله بن مسعود معلما و وزیرا و هما من النجباء من أصحاب محمد فاسمعوا لهما و اقتدوا بهما" [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج10 ، ص106] .

2 در جنگ های زمان خلیفه اول و خلیفه دوم شرکت داشت.

3. درزمان امام علی (ع)

1 در برپایی بیعت مردم با مولا نقش اساسی داشت. با سخنان شیوای خود در روز بیعت ، مردم را روشن کرد. [شیعه در اسلام] .

2 به حکومت اسلامی علوی عشق می ورزید که در آن احکام قرآن پیاده شود. بساط قومیت و ملّی گرایی و سوءاستفاده از بیت المال و... برچیده شود و شخصیتی همچون حضرت علی (ع) بر مسند بنشیند. او دیگر پیرمردی 90 ساله بود ، امّا با تمام قوا در رکاب حضرت (ع) خدمت می کرد.

با روی کار آمدن مولا ، عمّار رئیس شهربانی مدینه شد. مأموران آگاهی توطئه های منافقین را گزارش می دادند ، او هم پس از رسیدگیِ اجمالی به امام (ع) گزارش می کرد. کم کم توطئه شام آغاز شد. به بهانه خون عثمان ، طلحه و زبیر و در رأس آن عایشه را جلو انداختند.

حضرت (ع) می خواست از محور کوفه به مقابله بپردازد ، ابوموسی مخالف بود. هاشم مرقان نامه ای به امام (ع) نوشت و موضع ابوموسی را گفت. خدمت امام مجتبی (ع) و عمّار فرستاد تا سخنرانی کنند و مردم را بسیج کنند؛ ولی ابوموسی باز مخالفت کرده و مردم را بازمی داشت. بالاخره حضرت (ع) به عمّار فرمود : "تو نگذاشتی ابوموسی را عزل کنم." عمّار گفت : "من خودم ترتیب

کار را می دهم." سریع به کوفه آمد و او را از شهر بیرون کرده و بسیج عمومی به راه انداخت. حدود 7000 نفر. (عمّار : پیرمردی بسیجی) [طبقات ، ج3 ، ص32]

ابوموسی هم با حدیث دروغ از پیامبر (ص) نقل کرد که فتنه ای پیش خواهد آمد و باید کنار کشید.

به فرماندهی 1000 نفر عمامه ای سیاه بر سر ، لباس سفیدی بر تن ، آیات قرآن بر لب ، اسلحه بر دست ، با آرامش و وقاری بر اسب تندروی سوار بود و بر دست دیگرش پرچم سفید. آثار سجده بر پیشانی اش ظاهر بود.

1. عمر

1.انحرافات

1. انحرافات علمی

1 عمر به جوانی گذشت. تشنه بود ، آب خواست. جوان آب مخلوط به عسل به او داد. نخورد و گفت : أَذْهَبْتُمْ طَیباتِکمْ فی حَیاتِکمُ الدُّنْیا [احقاف/20] .

جوان گفت : "این آیه مربوط به کفّار است نه شما زیرا جلو این جملهوَ یوْمَ یعْرَضُ الَّذینَ کفَرُوا عَلَی النّارِ أَذْهَبْتُمْ طَیباتِکمْ فی حَیاتِکمُ الدُّنْیا وَ اسْتَمْتَعْتُمْ بِها فَالْیوْمَ تُجْزَوْنَ عَذابَ الْهُونِ بِما کنْتُمْ تَسْتَکبِرُونَ فِی الْأَرْضِ بِغَیرِ الْحَقِّ وَ بِما کنْتُمْ تَفْسُقُونعمر گفت : کلُّ النَّاسِ أَفْقَهُ مِنْ عُمَر [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج1 ، ص181] .

2 عمر از شخصی پرسید حالت چطور است؟ گفت فتنه را دوست می دارم و از حق گریزانم ، شهادت به نادیده می دهم. دستور زندان داد. حضرت علی (ع) امر به آزادی کرد و عمر گفت چرا؟ فرمود : مرادش از فتنهأَنَّما أَمْوالُکمْ وَ أَوْلادُکمْ فِتْنَه [انفال/28] .

و مرادش از حق ، مرگ. و شهادت به نادیده ، شهادت به پیغمبر اکرم (ص)

است. عمر گفت : اللّهُ أَعْلَمُ حَیثُ یجْعَلُ رِسالَتَهُ [انعام/124] .

3 در حدیث دیگر همین مضمون به اضافه اینکه مرد گفته بود : "تصدیق یهود و نصاری می کنم و اقرار به چیزی که خلق نشده است می کنم." در این قضیه عمر فرستاد حضرت علی (ع) حاضر شود. حضرتش سه گفته حدیث بالا را جواب داد و 2 جمله تصدیق یهود و نصاری را فرمود : "مرادش از تصدیق این آیه است : وَ قالَتِ الْیهُودُ لَیسَتِ النَّصاری عَلی شَیءٍ وَ قالَتِ النَّصاری لَیسَتِ الْیهُودُ عَلی شَیءٍ [بقره/113] .

و این مرد کلام هر دو را تصدیق می کند و مرادش از خلق نشده ، روز قیامت است که هنوز خلق نشده ، اقرار می کند." عمر در این داستان گفت : أَعُوذُ بِاللّهِ مِنْ مُعْضِلَهٍ لَا عَلِی لَهَا

2. انحرافات فقهی

مردی در نزد عمر دعائی کرد : اللهم اجعلنی من القلیلعمر گفت : "این چه دعائی است؟" مرد گفت : وَ قَلیلٌ مِنْ عِبادِی الشَّکور [سبأ/13] .

عمر گفت : کلُّ النَّاسِ أَفْقَهُ مِنْ عُمَرو فی لفظ الزّمخشری : کلّ النّاس أعلم من عمر

زنی از دوری کردن شوهرش از هم خوابی و مشغول بودنش به عبادت و نماز و روزه در شب و روز به عمر شکایت کرد. عمر گفت : "بسیار شوهر خوبی است." کعب حاضر بود و اعتراض کرد. عمر گفت : "تو حکم کن." کعب گفت : أحلّ الله من النّساء مثنی و ثلث و رباعهر 4 شب را یک شب باید هم خوابی کنی. البته این حکم پس از احضار شوهر بود. خلاصه عمر خشنود شد و او را

والی بصره کرد و گفت : "تو بهتر از من می فهمی"

حدیثی است که عمر در رکعت اول نماز مغرب حمد و سوره را نخواند و در رکعت دوم 2 مرتبه حمد و سوره را قرائت کرد و بعد 2 سجده سهو کرد.

در حدیث دیگری 2 سجده سهو را قبل از سلام گفت.

در حدیث دیگری که بار دیگر در نماز مغرب عمر در رکعت اوّل حمد و سوره را نخواند و به کلی غافل شد. بعد از نماز به او گفتند ، گفت : "قافله ای به شام فرستاده بودم ، فکرم در نماز به هوای آن بود و در فکرم می گذارندم که وارد شام شدم. اثاثیه را دانه دانه فروختم. خلاصه حواسم به نماز نبود" و نمازش را اعاده کرد.

عمر گاهی که حمد و سوره را فراموش می کرد ، در عوض رکوع و سجود را طولانی انجام می داد. خلاصه هر وقتی جوری عمل می کرد و کارهای عبادی او پایه و اساسی نداشت. اجتهادات وقتیه بود.

دو نفر نزد عمر و از طلاق اَمَه سؤال کردند. بلد نبود. پا شد با آن دو نفر رفتند تا وارد مسجد در حلقه مردم شرکت و از مرد اصلعی پرسید. آن مرد با انگشت سبابه و وسطی اشاره کرد. یعنی 2 بار. آن 2 مرد سائل گفتند عجبا ما برای مسأله نزد خلیفه مسلمین آمدیم ، نمی دانست. اکتفا کرد به مرد اصلعی آن هم با اشاره او.

شبی در کوچه های مدینه گردش می کرد ، صدایی شنید. بر بام آمد. مردی دید که کنار زنی نشسته و شرابی در جلو اوست. زن می خواند. فریاد زد : "چرا گناه می کنی؟"

صاحب خانه گفت :

"من یک گناه کردم و تو سه گناه : تجسّس کردی ، بر بام خانه من آمدی ، وارد منزل شدی و سلام نکردی". عمر گفت : "من حرفی نمی زنم ، تو هم حرفی نزن."

3. انحرافات درقضاوت

زنی را نزد عمر آوردند. آبستن بود اعتراف به زنا کرده بود. دستور سنگسار داد. حضرت علی (ع) او را دید و برگردانید و فرمود : "بچه در شکم او چه کار کرده؟ چرا دستور رجم دادی؟ شاید مادر در اثر ترس اعتراف کرده باشد." گفتند : "بله او را ترساندیم ، اعتراف کرد." فرمود : "مگر نمی دانید که پیغمبر (ص) فرمود حدّ جاری نیست بر اعتراف کننده ای که از ترس اعتراف کرده باشد و این زن از ترس اعتراف کرده و لذا صحیح نیست و نباید سنگسار شود." عمر گفت : عَجَزَتِ النِّسَاءُ أَنْ یلِدْنَ مِثْلَ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) ، لَوْ لَا عَلِی لَهَلَک عُمَرُ [کشف الیقین ، ص63] .

در داستانی نظیر همین ، حضرت ضامن زنی شد تا وضع حمل کرد ، بعد او را سنگسار کردند.

4. بدعتهای عمر

1 از پسر عمر نقل شده که خلیفه به اذان گو گفت در اذان صبححیّ علی خیر العملرا نگو.

2 عمر بالای منبر می گوید : "3 چیز حلال را من حرام کردم. متعه زن ، متعه حجّ ، حیّ علی خیر العمل"

3 عمر دستور داد نافله ماه رمضان را چهار رکعتی با جماعت بخوانند و این عمل نه در زمان پیغمبر (ص) و در زمان ابوبکر ، سابقه نداشت.

4 عمر دستور داد در نماز میت چهار تکبیر بگویند و بعد مذاهب اربعه پیروی کردند.

عمر گفت حقالْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُمْ [توبه/60] .

را که صریح قرآن است ، حذف کردند.

6 عمر گریه بر نومردگان را قدغن کرد. حتّی نگذاشت عایشه برای پدرش گریه کند. در مجلس ترحیم ابی بکر که از طرف عایشه بود ، شخصی فرستاد به نام هشام که جلوگیری کند. خواهر ابی بکر آمد ، عمر با تازیانه به او زد که چرا گریه کردی؟ و زن ها را متفرّق کرد. این عمل تازیانه عمر به داغداران در زمان حضرت رسول (ص) تکرار می شد. حضرت رسول (ص) نهی می فرمود که بگذار گریه کنند.

وقتی جنگ اُحُد تمام شد ، زنان به کشتگان خود گریه می کردند. حضرت فرمود ، کسی نیست بر حمزه (ع) گریه کند. لحظه ای استراحت فرمود ، بیدار شدند ، دیدند زنان بر حمزه (ع) گریه می کنند ، آفرین گفت.

در گریه حضرت رسول (ص) بر مرگ و شهادت اصحاب و اقوام خود ، روایاتی زیاد است.

7 عمر مقام ابراهیم (ع) را که چسبیده به خانه خدا بود ، عقب آورد.

8 عمر دستور داد میزبانی که برای تهیه آب رفته بود و مار او را گزیده و مرده بود دیه آن را به مهمانان بدهند.

2. عمر در برابر اهل بیت

1. مخالفت با پیامبر خدا

27 ماه صفر حضرت رسول (ص) اُسامه که جوانی 18 یا 19 ساله بود را خواست و او را امیر لشگر کرده و به محلّی فرستاد برای جنگ ولی عمر مردم را تحریک می کرد. گاهی می گفتند أسامه جوان است و ما حاضر نیستیم در جنگی که امیرش جوانی است شرکت کنیم.

حضرت رسول (ص) ناراحت شدند و با آن حال مریضی که داشتند به مسجد آمده و بالای

منبر فرمودند : چرا ایراد به ریاست أُسامه می کنید؟ او جوانی والا است. چون پدرش. (شاید این عمل حضرت (ص) در آخر عمر برای این بود که فردا جوانیِ علی (ع) را بهانه قرار ندهند. ملاک در ریاست ، علم و تقوی و لیاقت است ، نه سنّ)

عمر در جواب حضرت (ص) که در وقت شهادت فرمود قلم و کاغذی تهیه کنید. درک کرد که حضرت رسول (ص) می خواهند جانشین خود را کتبی کند. گفت قلم و کاغذ برای او نیاورید ، او مریض شده و یاوه گوئی می کند.

عمر در مقابل حضرت رسول (ص) : در جنگ تبوک مسلمان ها از شدت گرسنگی به امر حضرت (ص) خواستند شترها را بکشند ، عمر مخالفت کلام پیامبر (ص) را کرد و زیر بار نرفت.

12 عمر اعتراض به صلح پیامبر (ص) کرد با این که این صلح از طرف خداوند بود و بسیار برای اسلام نافع بود که سوره "فتح" نازل شد.

2. خشم فاطمه (س) بر عمر

1 وقتی عمر و ابابکر به عنوان عیادت حضرت فاطمه (سلام الله علیها) به دیدن او رفتند و تقاضای عفو و بخشش کردند ، حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) فرمود : "خدایا تو شاهد باش که اینها مرا اذیت کردند و شکایتشان را به تو و رسولت خواهم نمود. هرگز از شما راضی نخواهم شد."

2 عمر و ابابکر چندین بار تقاضای ازدواج با حضرت فاطمه (سلام الله علیها) کردند ، امّا پیامبر (ص) نپذیرفتند.

1. عمران وآبادانی

1.آبادانی

1. اهمیت

1 یکی از اهداف آفرینش انسان ، عمارت زمین است.

هُوَ أَنْشَأَكمْ مِنَ الْأَرْضِ وَ اسْتَعْمَرَكمْ فيها [هود/61] .

2 تمام

روایات زراعت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا فِی الْأَعْمَالِ شَیءٌ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ مِنَ الزِّرَاعَهِ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص384] .

3 سیراب کردن درخت تشنه ، مساوی است با سیراب کردن یک مؤمن تشنه.

4 باغ و زمین آباد را نفروشید ، مگر متقابلاً باغی را احداث کنید.

5 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ غَرَسَ شَجَراً أَوْ حَفَرَ وَادِیاً بَدْءاً لَمْ یسْبِقْهُ إِلَیهِ أَحَدٌ وَ أَحْیا أَرْضاً مَیتَهً فَهِی لَهُ قَضَاءً مِنَ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ ص [کافی ، ج5 ، ص280] .

6 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ازْرَعُوا وَ اغْرِسُوا فَلَا وَ اللَّهِ مَا عَمِلَ النَّاسُ عَمَلًا أَحَلَّ وَ لَا أَطْیبَ مِنْه [کافی ، ج5 ، ص260] .

7 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنْ قَامَتِ السَّاعَهُ وَ فِی یدِ أَحَدِکمُ الْفَسِیلَهُ فَإِنِ اسْتَطَاعَ أَنْ لَا تَقُومَ السَّاعَهُ حَتَّی یغْرِسَهَا فَلْیغْرِسْهَا [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص460] .

8 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ وَجَدَ مَاءً وَ تُرَاباً ثُمَّ افْتَقَرَ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ [قرب الإسناد ، ص55] .

9 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : سُئِلَ النَّبِی ص أَی الْمَالِ خَیرٌ قَالَ الزَّرْعُ زَرَعَهُ صَاحِبُهُ وَ أَصْلَحَهُ وَ أَدَّی حَقَّهُ یوْمَ حَصَادِهِ [کافی ، ج5 ، ص260] .

10 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی لَا یظْلَمُ الْفَلَّاحُونَ بِحَضْرَتِک [کافی ، ج5 ، ص284] .

2. ادوار آبادانی زمین

پس از طوفان نوح (ع)

قیلَ یا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلامٍ مِنّا وَ بَرَکاتٍ عَلَیک وَ عَلی أُمَمٍ مِمَّنْ مَعَک وَ أُمَمٌ سَنُمَتِّعُهُمْ ثُمَّ یمَسُّهُمْ مِنّا عَذابٌ أَلیمٌ [هود/48] .

اسکان بنی اسرائیل در سرزمین آباد

:

وَ لَقَدْ بَوَّأْنا بَنی إِسْرائیلَ مُبَوَّأَ صِدْقٍ وَ رَزَقْناهُمْ مِنَ الطَّیباتِ فَمَا اخْتَلَفُوا حَتّی جاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّک یقْضی بَینَهُمْ یوْمَ الْقِیامَهِ فیما کانُوا فیهِ یخْتَلِفُون [یونس/93] .

3. رابطه ایمان وآبادانی

1. تأثیر ایمان درآبادانی مسجدالحرام

ما کانَ لِلْمُشْرِکینَ أَنْ یعْمُرُوا مَساجِدَ اللّهِ شاهِدینَ عَلی أَنْفُسِهِمْ بِالْکفْر [توبه/17] .

إِنَّما یعْمُرُ مَساجِدَ اللّهِ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ أَقامَ الصَّلاهَ وَ آتَی الزَّکاهَ وَ لَمْ یخْشَ إِلاَّ اللّهَ [توبه/18] .

اوّل ایمان به خدا ، بعد عمران و آبادانی

أَ جَعَلْتُمْ سِقایهَ الْحاجِّ وَ عِمارَهَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ کمَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ جاهَدَ فی سَبیلِ اللّه [توبه/19] .

وَ الْبَیتِ الْمَعْمُورِ [طور/4] .

2. تأثیر ایمان درآبادانی زمین

وَ لَوْ أَنَّهُمْ أَقامُوا التَّوْراهَ وَ الْإِنْجیلَ وَ ما أُنْزِلَ إِلَیهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَکلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَّهٌ مُقْتَصِدَهٌ وَ کثیرٌ مِنْهُمْ ساءَ مایعْمَلُون [مائده/66] .

وَ أَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّکمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَیهِ یمَتِّعْکمْ مَتاعاً حَسَناً إِلی أَجَلٍ مُسَمًّی وَ یوتِ کلَّ ذی فَضْلٍ فَضْلَهُ [هود/3] .

وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَساجِدَ اللّهِ أَنْ یذْکرَ فیهَا اسْمُهُ وَ سَعی فی خَرابِها أُولئِک ما کانَ لَهُمْ أَنْ یدْخُلُوها إِلاَّ خائِفینَ لَهُمْ فِی الدُّنْیا خِزْی وَ لَهُمْ فِی الْآخِرَهِ عَذابٌ عَظیمٌ [بقره/114] .

وَ جَعَلْنا بَينَهُمْ وَ بَينَ الْقُرَى الّتى بارَكنا فيها قُرىً ظاهِرَةً وَ قَدَّرْنا فيهَا السَّيرَ سيرُوا فيها لَيالِى وَ أَياماً آمِنينَ [سبأ/18] .

4. ویژگی طرحهای عمرانی

مشارکت عمومی در آبادانی کشور :

قالَ ما مَكنِّى فيهِ رَبِّى خَيرٌ فَأَعينُونى بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَينَكمْ وَ بَينَهُمْ رَدْماً [كهف/95] .

خداوند

از یک طرح عمرانی یاد می کند.

طرح های عمرانی باید محکم و ماندنی باشند.

فَمَا اسْطاعُوا أَنْ یظْهَرُوهُ وَ مَا اسْتَطاعُوا لَهُ نَقْباً [کهف/97] .

اجرای طرح های عمرانی یک توفیق الهی است :

قالَ هذا رَحْمَهٌ مِنْ رَبِّی فَإِذا جاءَ وَعْدُ رَبِّی جَعَلَهُ دَکاءَ وَ کانَ وَعْدُ رَبِّی حَقًّا [کهف/98] .

طرح امنیتی :

طرح های امنیتی مقدم بر طرح های عمرانی

2. خرابی

1. مذمت خرابکاری

مبغوض بودن خرابکاری

2. علت فقر

میان فقر ملت و سرمایه حاکم نسبت معکوس وجود دارد. هر چه ملت فقیرتر باشد ، به خاطر آن است که زمامداران در مقام جمع کردن اموال و ترس از اینکه قدرتشان نابود شود و از تاریخ درس عبرت نگرفتن است.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّمَا یوتَی خَرَابُ الْأَرْضِ مِنْ إِعْوَازِ أَهْلِهَا وَ إِنَّمَا یعْوِزُ أَهْلُهَا لِإِشْرَافِ أَنْفُسِ الْوُلَاهِ عَلَی الْجَمْعِ وَ سُوءِ ظَنِّهِمْ بِالْبَقَاءِ (می ترسند حکومتشان نابود شود و با حرص مشغول کسب مال هستند.) وَ قِلَّهِ انْتِفَاعِهِمْ بِالْعِبَرِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

3. تأثیر نفاق درخرابی

فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنا عَلَیهِمْ سَیلَ الْعَرِمِ وَ بَدَّلْناهُمْ بِجَنَّتَیهِمْ جَنَّتَینِ ذَواتَی أُکلٍ خَمْطٍ وَ أَثْلٍ وَ شَیءٍ مِنْ سِدْرٍ قَلیلٍ ذلِک جَزَیناهُمْ بِما کَفَرُوا وَ هَلْ نُجازی إِلَّا الْکفُورَ [سبأ/17 -16] .

خرابی زمین ، کار منافقان :

وَ إِذا تَوَلّی سَعی فِی الْأَرْضِ لِیفْسِدَ فیها وَ یهْلِک الْحَرْثَ وَ النَّسْلَ وَ اللّهُ لا یحِبُّ الْفَسادَ [بقره/205] .

1. عمل

1. اهمیت عمل

1.وَ أَنْ لَیسَ لِلْإِنْسانِ إِلاّ ما سَعی وَ أَنَّ سَعْیهُ سَوْفَ یری [نجم/39-40] .

2.فَمَنْ یعْمَلْ مِنَ الصّالِحاتِ وَ هُوَ مُومِنٌ فَلا کفْرانَ لِسَعْیهِ وَ إِنّا لَهُ کاتِبُونَ [انبیاء/94] .

3.فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوازِینُهُ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مومنون/102] .

4.وَ لِکلٍّ دَرَجاتٌ مِمّا عَمِلُوا [انعام/132] .

5.یوْمَ یأْتِی بَعْضُ آیاتِ رَبِّک لا ینْفَعُ نَفْساً إِیمانُها لَمْ تَکنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ کسَبَتْ فِی إِیمانِها خَیراً [انعام/158] . (کسانی که ایمان نیاورده اند یا عمل خیری انجام نداده اند)

6.وَ مَنْ عَمِلَ صالِحاً فَلِأَنْفُسِهِمْ یمْهَدُونَ [روم/44] .

7. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا ینَالُ مَا عِنْدَ اللَّهِ

إِلَّا بِالْعَمَلِ [أمالی طوسی ، ص370] .

8. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : المؤمن بعمله [غررالحكم ، ص151] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العمل رفيق [رفق] الموقن [غررالحكم ، ص151] .

9. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن ولايتنا لا تدرک إلا بالعمل [مصادقه الإخوان ، ص34] .

10. قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ (ع) : فطوبى للعلماء بالفعل و ويل للعلماء بالقول [تحف العقول ، ص508] .

11. قَالَ الْكاظِمُ (ع) : يا هشام إن كل الناس يبصر النجوم و لكن لا يهتدى بها إلا من يعرف مجاريها و منازلها و كذلک أنتم تدرسون الحكمه و لكن لا يهتدى بها منكم إلا من عمل بها [تحف العقول ، ص392] .

12. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : العلم يرشدک و العمل يبلغ بک الغايه [غررالحكم ، ص45] .

13. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا يثْبُتُ لَهُ الْإِيمَانُ إِلَّا بِالْعَمَلِ وَ الْعَمَلُ مِنْهُ [كافى ، ج2 ، ص38] .

14. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ قَالَ الْإِيمَانُ قَوْلٌ بِلَا عَمَلٍ [كنز الفوائد ، ج1 ، ص149] .

15. قَالَ الرِّضَا (ع) : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لبنى عبد المطلب ايتونى بأعمالكم لا بأحسابكم [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص235] .

2. آثار عمل

1.نَكتُبُ ما قَدَّمُوا وَ آثارَهُمْ [يس/12] .

2. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رُبَّ يسِيرٍ أَنْمَى مِنْ كثِيرٍ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

ثبت عمل

نَكتُبُ ما قَدَّمُوا وَ آثارَهُمْ [يس/12] .

امدادهای الهی دنباله عمل ما است :

وَ الَّذِينَ جاهَدُوا فِينا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنا [عنكبوت/69] .

وَ اتَّقُوا

اللّهَ وَ يعَلِّمُكمُ اللّهُ [بقره/282] .

وَ اعْبُدْ رَبَّک حَتّی يأْتِيک الْيقِينُ [حجر/99] .

رَسُولاً يتْلُوا عَلَيكمْ آياتِ اللّهِ مُبَيناتٍ لِيخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَی النُّورِ [طلاق/11] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ عَمِلَ بِمَا عَلِمَ ورثه الله علم ما لم يعلم [الخرائج و الجرائح ، ج3 ، ص1058] .

تاثيرات عمل در عمل

1. حبط و تكفير :

إِنَّ الْحَسَناتِ يذْهِبْنَ السَّيئاتِ [هود/114] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَا أَحْسَنَ الْحَسَنَاتِ بَعْدَ السَّيئَاتِ وَ مَا أَقْبَحَ السَّيئَاتِ بَعْدَ الْحَسَنَاتِ [كافی ، ج2 ، ص458] .

3. پاداش عمل

1.مقايسه كار برای خدا و غير خدا :

مَنْ عَمِلَ سَيئَةً فَلا يجْزی إِلاّ مِثْلَها [غافر/40] .

وَ مَنْ عَمِلَ صالِحاً مِنْ ذَكرٍ أَوْ أُنْثی وَ هُوَ مُومِنٌ فَأُولئِک يدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يرْزَقُونَ فِيها بِغَيرِ حِسابٍ [غافر/40] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شَتَّانَ مَا بَينَ عَمَلَينِ عَمَلٍ تَذْهَبُ لَذَّتُهُ وَ تَبْقَی تَبِعَتُهُ وَ عَمَلٍ تَذْهَبُ مَئُونَتُهُ وَ يبْقَی أَجْرُهُ [نهج البلاغه ، حكمت 121] .

2.فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيرُ مَمْنُونٍ [تين/6] .

3.وَ يزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ [شوری/26] .

4.لَهُمُ الدَّرَجاتُ الْعُلی [طه/75] .

5.لَهُمْ جَزاءُ الضِّعْفِ [سبأ/37] .

6.یرْزَقُونَ فِیها بِغَیرِ حِسابٍ [غافر/40] .

7.ثُمَّ یجْزاهُ الْجَزاءَ الْأَوْفی [نجم/41] .

4. ویژگیهای عمل کننده

1. فردی

1. اخلاقی

1. اخلاص در عمل

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعَمَلُ الْخَالِصُ الَّذِی لَا تُرِیدُ أَنْ یحْمَدَک عَلَیهِ أَحَدٌ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج2 ، ص16] .

2. تعبد در عمل

1.وَ اسْتَقِمْ کما أُمِرْتَ [شوری/15] .

2.مِنْ حَیثُ أَمَرَکمُ اللّهُ [بقره/222] .

3. سعه صدر در عمل

در سعه ی صدر از انبیا درس بگیریم ، مانند حضرت نوح که قرآن می فرماید :

1.کلَّما مَرَّ عَلَیهِ مَلَأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ [هود/38] .

اما مطمئن بود که خدا با اوستوَ اصْنَعِ الْفُلْک بِأَعْینِنا [هود/37] .

4. کم دانستن عمل

5. صدق عمل

1.رَبِّ أَدْخِلْنِی مُدْخَلَ صِدْقٍ وَ أَخْرِجْنِی مُخْرَجَ صِدْقٍ [اسراء/80] .

2.خَلَطُوا عَمَلاً صالِحاً وَ آخَرَ سَیئاً [توبه/102] .

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تَصْفِيهُ الْعَمَلِ أَشَدُّ مِنَ الْعَمَلِ [كافى ، ج8 ، ص22] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تصفيه العمل

خیر من العمل [کنزالفوائد ، ج1 ، ص278] .

6. شهامت در عمل

1.الَّذِینَ یبَلِّغُونَ رِسالاتِ اللّهِ وَ یخْشَوْنَهُ وَ لا یخْشَوْنَ أَحَداً إِلاَّ اللّهَ وَ کفی بِاللّهِ حَسِیباً [احزاب/39] .

2. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِذَا هِبْتَ أَمْراً فَقَعْ فِیهِ [نهج البلاغه ، حکمت 175] .

7. نظم و برنامه

1. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أُوصِیکمَا وَ جَمِیعَ وَلَدِی وَ أَهْلِی وَ مَنْ بَلَغَهُ کتَابِی بِتَقْوَی اللَّهِ وَ نَظْمِ أَمْرِکمْ [نهج البلاغه ، نامه 47] .

2. قَالَ الْکاظِمُ (ع) : اجتهدوا فی أن یکون زمانکم أربع ساعات ساعه لمناجاه الله و ساعه لأمر المعاش و ساعه لمعاشره الإخوان و الثقات الذین یعرفونکم عیوبکم و یخلصون لکم فی الباطن و ساعه تخلون فیها للذاتکم فی غیر محرم [تحف العقول ، ص409] .

3. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ اجْعَلْ لِکلِّ إِنْسَانٍ مِنْ خَدَمِک عَمَلًا تَأْخُذُهُ بِهِ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

8. محاسبه عمل

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حَاسِبُوا أَنْفُسَکمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا عَلَیهَا [کافی ، ج8 ، ص143] .

2. قَالَ الْکاظِمُ (ع) : لَیسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یحَاسِبْ نَفْسَهُ فِی کلِّ یوْمٍ فَإِنْ عَمِلَ حَسَناً اسْتَزَادَ اللَّهَ وَ إِنْ عَمِلَ سَیئاً اسْتَغْفَرَ اللَّهَ مِنْهُ وَ تَابَ إِلَیهِ [کافی ، ج2 ، ص453] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : احْمِلْ نَفْسَک لِنَفْسِک فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ لَمْ یحْمِلْک غَیرُک [کافی ، ج2 ، ص454] .

4. قَالَ الصَّادِقُ (ع) لِرَجُلٍ : إِنَّک قَدْ جُعِلْتَ طَبِیبَ نَفْسِک وَ بُینَ لَک الدَّاءُ وَ عُرِّفْتَ آیهَ الصِّحَّهِ وَ دُلِلْتَ عَلَی الدَّوَاءِ فَانْظُرْ کیفَ قِیامُک عَلَی نَفْسِک [

کافی ، ج2

، ص454] .

9. ابتکار وسنت شکنی

10. عجله در عمل خیر

1. تسویف ممنوع :

اگر مشتری خوب بودإِنَّ اللّهَ اشْتَرى [توبه/111] .فروشنده باید عجله کند.

2.مافات مضی و ما سیاتیک فاین قم فاغتنم الفرصه بین العدمین [بحارالانوار ، ج75 ، ص238 ، پاورقی] .

3. در دعای کمیل قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اللهم عظم بلائی و000 و مطالی یا سیدی [مصباح المتهجد ، ص844] . (سهل انگاری)

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَيلٌ لِتُجَّارِ أُمَّتِی مِنْ لَا وَ اللَّهِ وَ بَلَى وَ اللَّهِ وَ وَيلٌ لِصُنَّاعِ أُمَّتِی مِنَ الْيوْمِ وَ غَدٍ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص160] .

5. قال الباقر (ع) : ان الله یحب من الخیر ما یعجله [الحیوه] ،

2. روان شناختی

1. توصیه به عمل

1.تَواصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَواصَوْا بِالصَّبْرِ [عصر/3] .

تَواصَوْا بِالْمَرْحَمَهِ [بلد/17] .

2. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا يزَهِّدَنَّک فِی الْمَعْرُوفِ مَنْ لَا يشْكرُهُ لَک فَقَدْ يشْكرُک عَلَيهِ مَنْ لَا يسْتَمْتِعُ بِشَیءٍ مِنْهُ [نهج البلاغه ، حکمت 204] .

2. عشق ونشاط

1. داروین در دو رشته شکست خورد ، ولی در رشته طبیعی موفق می شود.

2. قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : اعملوا فكل ميسر لما خلق له [توحيد صدوق ، ص356] .

3.وَ كأَيِنْ مِنْ نَبِی قاتَلَ مَعَهُ رِبِّيونَ كثِيرٌ فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فِی سَبِيلِ اللّهِ وَ ما ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَكانُوا وَ اَللّهُ يحِبُّ الصّابِرِينَ [آل عمران/146] .

4. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِک مِنَ الْكسَلِ [كافی ، ج2 ، ص585] .

5.وَ إِذا قامُوا إِلَی الصَّلاهِ قامُوا كسالی

[نساء/142] .

6.وَ إِنَّها لَكبِيرَهٌ إِلاّ عَلَى الْخاشِعِينَ [بقره/45] .

7.تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ [مائده/83] .

8. امام سجاد (ع) از رفتن ماه رمضان غمناک است.

9.اذقنی حلاوه مناجاتک

10. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْعَمَلَ الدَّائِمَ الْقَلِيلَ عَلَى الْيقِينِ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْعَمَلِ الْكثِيرِ عَلَى غَيرِ يقِينٍ [كافى ، ج2 ، ص57] .

3. ارزش عمل مشکل را دانستن

1.فَضَّلَ اللّهُ الْمُجاهِدِينَ عَلَى الْقاعِدِينَ أَجْراً عَظِيماً [نساء/95] .

2.وَيؤثِرُونَ عَلى أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ كانَ بِهِمْ خَصاصَهٌ [حشر/9] .

3.الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِى ساعَهِ الْعُسْرَهِ [توبه/117] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : المكارم بالمكاره [غررالحكم ، ص99] .

5. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْجَنَّهُ مَحْفُوفَهٌ بِالْمَكارِهِ [كافى ، ج2 ، ص89] .

6.تَتَجافى جُنُوبُهُمْ [سجده/16] .

7 امام حسن (ع) با داشتن مرکب پیاده به حج می رفتند.

8. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ مَا أَكرَهْتَ نَفْسَک عَلَيهِ [نهج البلاغه ، حكمت 249] .

3. اجرایی

1. آگاهی وبصیرت در عمل

1.لا تَقْرَبُوا الصَّلاهَ وَ أَنْتُمْ سُكارى حَتّى تَعْلَمُوا ما تَقُولُونَ [نساء/43] .

2.أَدْعُوا إِلَى اللّهِ عَلى بَصِيرَةٍ [يوسف/108] .

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : المتعبد بغير علم كحمار الطاحونه يدور و لا يبرح من مكانه [غررالحكم ، ص41] .

4. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعَامِلُ عَلَى غَيرِ بَصِيرَةٍ كالسَّائِرِ عَلَى غَيرِ الطَّرِيقِ لَا يزِيدُهُ سُرْعَهُ السَّيرِ إِلَّا بُعْداً [كافى ، ج1 ، ص43] .

2. محكم كارى

1.در ماجراى دفن مرده رَسُولُ اللَّهِ (ص) فرمود : إنى لأعلم أنه سيبلى و يصل البلاء إليه و لكن الله عز و جل يحب عبدا إذا عمل عملا

أحكمه [بحارالأنوار ، ج22 ، ص107] .

3. اتمام عمل

4. تداوم عمل

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : قَلِيلٌ تَدُومُ عَلَيهِ أَرْجَى مِنْ كثِيرٍ مَمْلُولٍ مِنْهُ [نهج البلاغه ، حكمت 278] .

2. قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيمَ (ع) : إن آخر حجر يضعه العامل هو الأساس [معانى الأخبار ، ص348] .

3.إِنَّ الَّذِينَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا فَلا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [احقاف/13] .

4.مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها [انعام/160] .

5.وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَى الطَّرِيقَهِ لَأَسْقَيناهُمْ ماءً غَدَقاً [جن/16] .

تَوَفَّنِى مُسْلِماً [يوسف/101] .

6.سَلامٌ عَلَيهِ يوْمَ وُلِدَ وَ يوْمَ يمُوتُ [مريم/15] .

7. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْإِبْقَاءُ عَلَى الْعَمَلِ حَتَّى يخْلُصَ أَشَدُّ مِنَ الْعَمَلِ [كافى ، ج2 ، ص16] .

8. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ اعْلَمْ أَنَّ الْعَمَلَ الدَّائِمَ الْقَلِيلَ عَلَى الْيقِينِ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ جَلَّ ذِكرُهُ مِنَ الْعَمَلِ الْكثِيرِ عَلَى غَيرِ يقِينٍ [كافى ، ج8 ، ص244] .

9.فَلِذلِک فَادْعُ وَ اسْتَقِمْ كما أُمِرْتَ وَ لا تَتَّبِعْ أَهْواءَهُمْ [شورى/15] .

10. قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : الأمور بتمامها و الأعمال بخواتمها [عوالى اللئالى ، ج1 ، ص289] .

5. انجام عمل أحسن

1. قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ 000 وَ انْتَهِ بِنِیتِی إِلَی أَحْسَنِ النِّیاتِ ، وَ بِعَمَلِی إِلَی أَحْسَنِ الْأَعْمَالِ [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

2.إِنّا لا نُضِیعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلاً [کهف/30] .

3.لِنَبْلُوَهُمْ أَیهُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [کهف/7] .

4.لِیبْلُوَکمْ أَیکمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [ملک/2] .

5. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ

جَلَّ " لِيَبْلُوَكمْ أَيكمْ أَحْسَنُ عَمَلًا " (ملک-2) لَيسَ يعْنِى أَكثَرَ عَمَلًا وَ لَكنْ أَصْوَبَكمْ عَمَلًا [كافى ، ج2 ، ص16] .

6. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : النَّاسُ أَبْنَاءُ مَا يحْسِنُونَ [كافى ، ج1 ، ص50] .

6. أهم ومهم كردن

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا قُرْبَةَ بِالنَّوَافِلِ إِذَا أَضَرَّتْ بِالْفَرَائِضِ [نهج البلاغه ، حكمت 39] .

7. آزادى عمل

1.و لست اجبر احدا على علم يكرهه

2. مستضعفان كه مى گويند : رَبَّنا آتِهِمْ ضِعْفَينِ مِنَ الْعَذابِ [احزاب/68] .

جواب مى رسد : لِكلٍّ ضِعْفٌ [اعراف/38] . زيرا شما آزاد بوديد.

3. شيطان هم مى گويد : ما كانَ لِى عَلَيكمْ مِنْ سُلْطانٍ إِلاّ أَنْ دَعَوْتُكمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِى فَلا تَلُومُونِى وَ لُومُوا أَنْفُسَكمْ [ابراهيم/22] .

8. راه وروش

1.اهْدِنَا الصِّراطَ الْمُسْتَقِيمَ [فاتحه/6] .

2.وَ لا تَجْعَلْ يدَک مَغْلُولَةً إِلى عُنُقِک وَ لا تَبْسُطْها كلَّ الْبَسْطِ [اسراء/29] .

3. قَالَ الْكاظِمُ (ع) : خَيرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا [كافى ، ج6 ، ص540] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : لِلْمُؤمِنِ ثَلَاثُ سَاعَاتٍ فَسَاعَةٌ يناجِى فِيهَا رَبَّهُ وَ سَاعَةٌ يرُمُّ مَعَاشَهُ وَ سَاعَةٌ يخَلِّى بَينَ نَفْسِهِ وَ بَينَ لَذَّتِهَا فِيمَا يحِلُّ وَ يجْمُلُ وَ لَيسَ لِلْعَاقِلِ أَنْ يكونَ شَاخِصاً إِلَّا فِى ثَلَاثٍ مَرَمَّةٍ لِمَعَاشٍ أَوْ خُطْوَةٍ فِى مَعَادٍ أَوْ لَذَّةٍ فِى غَيرِ مُحَرَّمٍ [نهج البلاغه ، حكمت 390] .

5.بَابُ الِاقْتِصَادِ فِى الْعِبَادَهِ [كافى ، ج2 ، ص86] .

6. در مدح ، تشويق ، كار ، توليد ، مصرف ، تفريح ، تحصيل و...

7.وَ أتُوا الْبُيوتَ مِنْ أبْوابِها [بقره/189] .

2. اجتماعی

1. سبقت در عمل

1.فَاسْتَبِقُوا الْخَيراتِ [بقره/148] .

2.سارِعُوا [آل عمران/133] .

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا رب000 و هب لی الجد فی خشيتک و الدوام فی الاتصال بخدمتک حتی أسرح إليک فی ميادين السابقين [مصباح المتهجد ، ص849] .

4.لا يسْتَوِی مِنْكمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَ قاتَلَ أُولئِک أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَ قاتَلُوا وَ كلاًّ وَعَدَ اللّهُ الْحُسْنی [حديد/10] .

2.

منتظر دیگران نبودن

1. به حق بیندیش نه به همراه :

قُلْ إِنَّما أَعِظُکمْ بِواحِدَهٍ أَنْ تَقُومُوا لِلّهِ مَثْنی وَ فُرادی [سبأ/46] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَیهَا النَّاسُ لَا تَسْتَوْحِشُوا فِی طَرِیقِ الْهُدَی لِقِلَّهِ أَهْلِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 201] .

اگر خورشید در یک دستم و ماه در دست دیگرم بر نمی گردم.

امام خمینی (ره) به مرحوم شهید سعیدی فرمود : اگر جن و انس هم با من نباشند من بر نمی گردم.

3. تناسب با زمان و مکان

1. تا پیامبر (ص) در مکه بود رو به بیت المقدس نماز می خواند ، بعد از هجرت که سوژه دست یهود آمد قبله عوض شد.

2. تقیه و فریاد ، صلح امامان و جهاد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْوَلَدُ سَیدٌ سَبْعَ سِنِینَ وَ عَبْدٌ سَبْعَ سِنِینَ وَ وَزِیرٌ سَبْعَ سِنِینَ فَإِنْ رَضِیتَ خَلَائِقَهُ لِإِحْدَی وَ عِشْرِینَ سَنَهً وَ إِلَّا ضُرِبَ عَلَی جَنْبَیهِ فَقَدْ أَعْذَرْتَ إِلَی اللَّهِ [مکارم الأخلاق ، ص222] .

3.وَ جَعَلْنَا النَّهارَ مَعاشاً [نبأ/11] .

وَ جَعَلْنَا اللَّیلَ لِباساً [نبأ/10] .

یوسف به هنگام تعبیر خواب موعظه می کند.

4.قالَ أَوْسَطُهُمْ أَ لَمْ أَقُلْ لَکمْ لَوْ لا تُسَبِّحُونَ [قلم/28] .

5. راه شناخت اعمال نیک وبد

1. فرمان خدا و قرآن :

إِنَّ اللّهَ يأمُرُكمْ أنْ تُؤدُّوا الأماناتِ إِلى أهْلِها [نساء/58] .

إِنَّ اللّهَ يأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسانِ [نحل/90] .

2. وجدان :

بَلِ الْإِنْسانُ عَلى نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ [قيامت/14] .

وَ لَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلاّ أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ [بقره/267] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَحْبِبْ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِک [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص184] .

كفى بِنَفْسِک الْيوْمَ عَلَيک

حَسِیباً [اسراء/14] .

بِالنَّفْسِ اللَّوّامَهِ [قیامت/2] .

3. سیره پیامبران و امامان :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ نَفْسِی000 مُسْتَنَّهً بِسُنَّهِ أَوْلِیائِک [مصباح المتهجد ، ص738] .

لَقَدْ کانَ لَکمْ فِی رَسُولِ اللّهِ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ [احزاب/21] .

تبصره :

راه نیاکان ، مد روز ، محیط ، هوسهای مردم ، و.... هیچ کدام ملاک نیست.

1. با پای شرک نمی توان به توحید رسید.

2. داستان کسی که دو انار و دو عدد نان دزدید و سپس صدقه داد.

3. داستان کسی که با لجن می نوشت که لطفا نظافت را مراعات کنید.

4. خون را با خون نمی توان شست.

5. هدف وسیله را توجیه نمی کند.

6. آفات بعد از عمل

7. بدتر از عمل بد

1. قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : أَشَدُّ الذُّنُوبِ مَا اسْتَهَانَ بِهِ صَاحِبُهُ [نهج البلاغه ، حکمت 348] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اتَّقُوا الْمُحَقَّرَاتِ مِنَ الذُّنُوبِ فَإِنَّهَا لَا تُغْفَرُ قُلْتُ وَ مَا الْمُحَقَّرَاتُ قَالَ الرَّجُلُ یذْنِبُ الذَّنْبَ فَیقُولُ طُوبَی لِی لَوْ لَمْ یکنْ لِی غَیرُ ذَلِک [کافی ، ج2 ، ص287] .

1. آنجا که وجدان نور خود را از دست می دهد انسان بدی ها را بد نمی داند و گاهی بدی ها را خوب می بیند.

وَ إِذا قِيلَ لَهُمْ لا تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ قالُوا إِنَّما نَحْنُ مُصْلِحُونَ [بقره/11] .

زُينَ لِفِرْعَوْنَ سُوءُ عَمَلِهِ [غافر/37] .

الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيهُمْ فِی الْحَياهِ الدُّنْيا وَ هُمْ يحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يحْسِنُونَ صُنْعاً [كهف/104] .

2. تزئین در قرآن به مردم ، به شیطان و به خدا نسبت داده شده است.

3. تبلیغات نابجا ، مدح روبرو و بی توجهی به لغزشها وسیله تزیین است و هم چنین

توجیهات نابجا.

1.عوامل موفقیت در تبلیغ

1. دنیا هدف نباشد

از دین استفاده کنیم امّا دنیا هدف ما نباشد :

لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً [هود/51] .

و نفرمود : لم اءخذ

2. سعه صدر

سعه صدر : هر چه شنیدید از طرف خودم باور کند ، ولی اگر شنید که من از آبادان خواهم رفت بشنوید و باور نکنید.

وَ هُمْ لا یشْعُرُونَ فَتَبَسَّمَ ضاحِکاً [نمل/19 -18] .

3. پیشگام بودن

از صفر شروع کنیم ، از نسل نو ، از قرآن ، از سخنان کوتاه

از محبّت شروع کنیم ، توجه به زنان و دختران : وَ اذْکرْ فِی الْکتابِ مَرْیم [مریم/16] .

وَ اذْکرْ فِی الْکتابِ إِبْراهیم [مریم/41] .

4. شجاعت در عمل

تفقّد : از مریض ها ، شاگرد اول ها ، خانواده شهدا ، فراموش شده ها

5. رعایت مساوات

از کمی نفرات نترسیدن

6. عدم تبعیض بین مخاطبین

7. اخلاق

ممکن است مخاطبین ما علم نداشته باشند امّا فرهنگ قوی داشته باشند. کینه هیچ کس را در دل نداشته باشیم و قلبا همه را دوست داشته باشیم.

1.عهدوپیمان

1. وفای به عهد

1. سیمای عهد وپیمان

1. پیام دو آیه مهم قرآن درباره عهد وپیمان

لِيَجْزِيَ اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَ يعَذِّبَ الْمُنافِقِينَ إِنْ شاءَ أَوْ يتُوبَ عَلَيهِمْ إِنَّ اللَّهَ كانَ غَفُوراً رَحِيماً [احزاب/24] .

ترجمه : "تا خداوند کسانی را که صادقانه به پیمانشان وفا کرده اند به خاطر صداقتشان پاداش دهد و اگر بخواهد یا منافقان را عذاب می کند یا لطف خود را بر آنان باز می گرداند. زیرا که خداوند همواره آمرزنده و مهربان است".

پیام آیه :

1- پیش آمدها و حوادث ، آزمایشات هدفدار است تا استعدادها شکوفا شود.

2- دریافت پاداش بر اساس عمل است نه شخصیبِصِدْقِهِمْ

بشارت ، قبل از انذار استلِيجْزِيَ

اللّهُ الصّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَ يعَذِّبَ الْمُنافِقِينَ

3-النجاه فی الصدقلِيجْزِی اللّهُ الصّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ

4- هیچ عملی بدون پاداش نیست. (نه صدق صادقین و نه نفاق منافقین)

6- راه توبه برای منافق باز است.أَوْ يتُوبَ عَلَيهِمْ

7- توبه پذیری خداوند هم دائمی استکانَهم همراه لطف استرَحِيماً

8- پاداش به راستگویان ، دیگران را به صداقت تشویق نمایید.لِيجْزِی اللّهُ الصّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ

9- دیگران را به توبه تشویق کنیميتُوبَ عَلَيهِمْ إِنَّ اللّهَ كانَ غَفُوراً رَحِيماً

مِنَ الْمُومِنِينَ رِجالٌ صَدَقُوا ما عاهَدُوا اللّهَ عَلَيهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضى نَحْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ ينْتَظِرُ وَ ما بَدَّلُوا تَبْدِيلاً [احزاب/23] .

ترجمه : " از میان مومنان مردانی هستند که آنچه را با خداوند پیمان بسته بودند صادقانه وفا کردند (و خود را آماده جهاد نمودند) برخی از آنان پیمانشان عملی و جان خود را تسلیم کردند و از ایشان کسانی در انتظار (شهادت) هستند و هرگز عقیده وپیمان خود را تغییر ندادند".

مقدمه :

کلمه نحب دارای معانی زیادی است. ولی در اینجا به معنای نذر و تعهد است. در برابر گروهی که در آیه 20 خواهان زندگی بیابانی و رفاه بودندیوَدُّوا لَوْ أَنَّهُمْ بادُونَ فِی الأَعْرابِ [احزاب/20] .

گروهی در انتظار شهادتند.وَ مِنْهُمْ مَنْ ينْتَظِرُ

در حدیث می خوانیم : که امام حسین (ع) درکربلا هنگام وداع اصحاب با حضرتش این آیه را تلاوت می کردند و گاهی بالای سر شهداء تلاوت می کرد

صرع مسلم بن عوسجه الأسدی رحمه الله علیه و انصرف عمرو و أصحابه و انقطعت الغبره فوجدوا مسلما صریعا فمشی إلیه الحسین (ع) فإذابه

رمق فقال : "رحمک الله یا مسلم فَمِنْهُمْ مَنْ قَضى نَحْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ ينْتَظِرُ وَ ما بَدَّلُوا تَبْدِيلًا" [إرشاد مفيد ، ج2 ،

ص103] .

پیام آیه :

1- نقل کمالات دیگران یکی از راه های تربیت استمِنَ الْمُومِنِینَ رِجالٌ صَدَقُوا ما عاهَدُوا اللّهَ عَلَیهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضی نَحْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ ینْتَظِرُ

2- همه اصحاب در یک درجه نبودند.مِنَ الْمُومِنِینَ

3- تعهد لازم الاجرا استصَدَقُوا ما عاهَدُوا اللّهَ عَلَیهِ

4- مقاومت در برابر تعهد لازم است.وَ ما بَدَّلُوا تَبْدِیلاً

5- انتظار شهادت نیز یک ارزش است.وَ مِنْهُمْ مَنْ ینْتَظِرُ

آمادگی برای لقاء الله ازصفات مؤمنین است.

6- بزرگداشت شهدا در قرآنفَمِنْهُمْ مَنْ قَضی نَحْبَهُ

7- باب شهادت باز استوَ مِنْهُمْ مَنْ ینْتَظِرُ

8- لسان صداقت دفاع تا شهادت استصَدَقُوا ما عاهَدُوا اللّهَ

9- شهادت افراد ، عامل عقب گرد یا دلسردی مؤمنین نمی شود.ینْتَظِرُ

10- مؤمنین واقعی حتی با شهادت و تار و مار شدن تغییر مسیر نمی دهند.وَ ما بَدَّلُوا تَبْدِیلاً

2. اهمیت عهد وپیمان

13- قَالَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) : أقربکم منّی فی الموقف غدا أصدقکم حدیثا و آداکم أمانه و أوفاکم بالعهد و أحسنکم خلقا و أقربکم إلی الناس [أمالی مفید ، ص66] .

14- قَالَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) : عِدَهُ الْمُومِنِ نَذْرٌ لَا کفَّارَهَ لَهُ [کشف الغمه ، ج2 ، ص268] .

15- قَالَ رَسُولَ اللّهِ (ص) : الّمُومِنُونَ عِنْدَ شُرُوطِهِمْ [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص371] .

16-يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ [مائده/1] .

17-أَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كانَ مَسْؤلاً [اسراء/34] .

18-وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا [بقره/177] .

19- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا دِينَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ [النوادر راوندى ، ص5] .

20- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ثَلَاثَهٌ لَا عُذْرَ لِأَحَدٍ فِيهَا أَدَاءُ الْأَمَانَهِ إِلَى الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ وَ الْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ إِلَى الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ وَ بِرُّ الْوَالِدَينِ بَرَّينِ كانَا

أَوْ فَاجِرَينِ [کافی ، ج5 ، ص132] .

21-خلف الوعد من علامات النفاق

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أربع من كنّ فيه فهو منافق و إن كانت فيه واحده منهن كانت فيه خصله من النفاق حتى يدعها من إذا حدث كذب و إذا وعد أخلف و إذا عاهد غدر و إذا خاصم فجر [خصال صدوق ، ج1 ، ص254] .

22- عقود جمع عقد؛ بستن و گره زدن دو چیز و جمع کردن اطراف چیز را گویند

23- عقد ، طبق گفته بعضی محکم تر از عهد است.

24- عقد ، انسان باخدا ، با خودش و با مردم است.

وفای به پیمان های الهی : أَوْفُوا بِعَهْدِ اللّهِ [نحل/91] .

وقای به پیمان با مردموَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا [بقره/177] .

به پیمانهای مشرکانفَأَتِمُّوا إِلَيهِمْ عَهْدَهُمْ إِلى مُدَّتِهِمْ [توبه/4] .

فَمَا اسْتَقامُوا لَكمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ [توبه/7] .

روایات :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمُسْلِمُونَ عِنْدَ شُرُوطِهِمْ [کافی ، ج5 ، ص404] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا دِينَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ [النوادر راوندی ، ص5] .

وفای به عهد از حقوق انسانی است نه اسلامی

3. احترام به عهد وپیمان

1. عهدهای صحیح

1-يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ [مائده/1] .

2-وَ الَّذِينَ هُمْ لِأَماناتِهِمْ وَ عَهْدِهِمْ راعُونَ [مومنون/8] .

3-وَ أَوْفُوا بِعَهْدِ اللّهِ إِذا عاهَدْتُمْ وَ لا تَنْقُضُوا الأيمانَ بَعْدَ تَوْكيدِها [نحل/91] .

4-أَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كانَ مَسْولاً [اسراء/34] .

5-أَوْفُوا بِعَهْدِى أُوفِ بِعَهْدِكمْ [بقره/40] .

6-لا ينالُ عَهْدِى [بقره/124] . (امامت)

7-وَ مَنْ أَوْفى بِعَهْدِهِ مِنَ اللّهِ [توبه/111] .

8-وَ لْيوفُوا نُذُورَهُمْ [حج/29

] .

9-وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا [بقره/177] .

10-إِلاَّ الَّذِينَ عاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكمْ شَيئاً وَ لَمْ يظاهِرُوا عَلَيكمْ أَحَداً فَأَتِمُّوا إِلَيهِمْ عَهْدَهُمْ إِلى مُدَّتِهِمْ [توبه/4] .

11- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنْ عَقَدْتَ بَينَک وَ بَينَ عَدُوِّک عُقْدَةً أَوْ أَلْبَسْتَهُ مِنْک ذِمَّةً فَحُطْ عَهْدَک بِالْوَفَاءِ وَ ارْعَ ذِمَّتَک بِالْأَمَانَهِ وَ اجْعَلْ نَفْسَک جُنَّةً دُونَ مَا أَعْطَيتَ فَإِنَّهُ لَيسَ مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ شَيءٌ النَّاسُ أَشَدُّ عَلَيهِ اجْتِمَاعاً مَعَ تَفَرُّقِ أَهْوَائِهِمْ وَ تَشَتُّتِ آرَائِهِمْ مِنْ تَعْظِيمِ الْوَفَاءِ بِالْعُهُودِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

12- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كانَ يومِنُ بِاللَّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ فَلْيفِ إِذَا وَعَدَ [كافى ، ج2 ، ص364] .

13- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عِدَهُ الْمُومِنِ أَخْذٌ بِالْيدِ يجِبُ عَلَى الْمُومِنِ الْوَفَاءُ بِالْمَوَاعِيدِ وَ الصِّدْقُ فِيهَا [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص459] .

2. عهدهای باطل

1- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنِ اشْتَرَطَ شَرْطاً مُخَالِفاً لِكتَابِ اللَّهِ فَلَا يجُوزُ لَهُ وَ لَا يجُوزُ عَلَى الَّذِى اشْتُرِطَ عَلَيهِ وَ الْمُسْلِمُونَ عِنْدَ شُرُوطِهِمْ فِيمَا وَافَقَ كتَابَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [كافى ، ج5 ، ص169] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْمُسْلِمُونَ عِنْدَ شُرُوطِهِمْ إِلَّا كلَّ شَرْطٍ خَالَفَ كتَابَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَلَا يجُوزُ [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص22] .

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ شَرَطَ لِامْرَأَتِهِ شَرْطاً فَلْيفِ لَهَا بِهِ فَإِنَّ الْمُسْلِمِينَ عِنْدَ شُرُوطِهِمْ إِلَّا شَرْطاً حَرَّمَ حَلَالًا أَوْ أَحَلَّ حَرَاماً [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص467] .

4- مردی زنش را طلاق داد و از او جدا شد؛ هنگام رجوع ، زن دو شرط کرد....

عَنْ مَنْصُورٍ بُزُرْجَ عَنْ

عَبْدٍ صَالِحٍ (ع) قَالَ : قُلْتُ إِنَّ رَجُلًا مِنْ مَوَالِیک تَزَوَّجَ امْرَأَةً ثُمَّ طَلَّقَهَا فَبَانَتْ مِنْهُ فَأَرَادَ أَنْ یرَاجِعَهَا فَأَبَتْ عَلَیهِ إِلَّا أَنْ یجْعَلَ لِلَّهِ عَلَیهِ أَنْ لَا یطَلِّقَهَا وَ لَا یتَزَوَّجَ عَلَیهَا فَأَعْطَاهَا ذَلِک ثُمَّ بَدَا لَهُ فِی التَّزْوِیجِ بَعْدَ ذَلِک فَکیفَ یصْنَعُ؟ قَالَ : " بِئْسَ مَا صَنَعَ وَ مَا کانَ یدْرِیهِ مَا یقَعُ فِی قَلْبِهِ بِاللَّیلِ وَ النَّهَارِ قُلْ لَهُ فَلْیفِ لِلْمَرْأَةِ بِشَرْطِهَا فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) قَالَ الْمُومِنُونَ عِنْدَ شُرُوطِهِمْ" [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص371] .

(البته بحث فقهی دارد)

2. جایگاه

1. لزوم وفای به عهد

لزوم وفای به عهد : وَ أَوْفُوا بِعَهْدِ اللّهِ إِذا عاهَدْتُمْ [نحل/91] .

وَ أَوْفُوا بِالْعَهْدِ [اسراء/34] .

فَأَتِمُّوا إِلَیهِمْ عَهْدَهُمْ إِلی مُدَّتِهِمْ [توبه/4] .

وفای به عهد از اوصاف ابرار و نیکان :

وَ لکنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ الْمَلائِکهِ وَ الْکتابِ وَ النَّبِیینَ وَ آتَی الْمالَ عَلی حُبِّهِ ذَوِی الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساکینَ وَ ابْنَ السَّبِیلِ وَ السّائِلِینَ وَ فِی الرِّقابِ وَ أَقامَ الصَّلاةَ وَ آتَی الزَّکاةَ وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا [بقره/177] .

مساله وفا : اساسی ترین شرایط زندگی دسته جمعی است و بدون آن هرج و مرج و سلب اطمینان است.

مردم با همه سلیقه ها بریک اصل متفقند و آن وفا است.

حتی اگر با اشاره پیمانی بسته شود لازم الوفا است : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِذَا أَوْمَأَ أَحَدٌ مِنَ الْمُسْلِمِینَ أَوْ أَشَارَ بِالْأَمَانِ إِلَی أَحَدٍ مِنَ الْمُشْرِکینَ فَنَزَلَ عَلَی ذَلِک فَهُوَ فِی أَمَانٍ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص378] .

أَوْفُوا بِعَهْدِی أُوفِ بِعَهْدِکمْ [بقره/40] .

یکی از عهدهای الهی

امامت استلا ینالُ عَهْدِی الظّالِمِینَ [بقره/124] .

وفا به پیمان خدا اطاعت و پذیرفتن عهد الهی است.

2. جزای وفای به عهد

3. اقسام عهد و پیمان

1. عهد میان خدا و بندگان

معنای عهد الله : آنچه عقل می فهمد. آنچه انبیا از طرف خداوند آورده اند.

آنچه کتب آسمانی مبنی برحقانیت محمدصلی الله علیه و آلهآورده است.

امامت عهد خداست : لا ینالُ عَهْدِی الظّالِمِینَ [بقره/124] .

أَوْفُوا بِعَهْدِی أُوفِ بِعَهْدِکمْ [بقره/40] .

عهد عام الهی (توحید و عبادت) :

أَ لَمْ أَعْهَدْ إِلَیکمْ یا بَنِی آدَمَ أَنْ لا تَعْبُدُوا الشَّیطانَ إِنَّهُ لَکمْ عَدُوٌّ مُبِینٌ وَ أَنِ اعْبُدُونِی هذا صِراطٌ مُسْتَقِیمٌ [یس/61-60] .

عهد خاص الهی (امامت) : لا ینالُ عَهْدِی الظّالِمِینَ [بقره/124] .

الَّذِینَ ینْقُضُونَ عَهْدَ اللّهِ [بقره/27] .

انواع عهد الهی :

اقرار ربوبیت : وَ إِذْ أَخَذَ رَبُّک [اعراف/172] .

عهد با انبیا : وَ إِذْ أَخَذْنا مِنَ النَّبِیینَ مِیثاقَهُمْ [احزاب/7] .

عهد با اهل کتاب و علماوَ إِذْ أَخَذَ اللّهُ مِیثاقَ الَّذِینَ أُوتُوا الْکتابَ لَتُبَینُنَّهُ لِلنّاسِ وَ لا تَکتُمُونَهُ [آل عمران/187] .

وِفا واجِب استأَوْفُوا بِعَهْدِ اللّهِ إذا عاهَدْتُمْ [نحل/91] .

أَوْفُوا بِالْعَهْدِ [اسراءَ/34] .

وفا حتى براى مشركين : فَأَتِمُّوا إِلَيهِمْ عَهْدَهُمْ إِلى مُدَّتِهِمْ [توبه/4] .

رهبرى ، پيمان الهى است : لا ينالُ عَهْدِى الظّالِمِينَ [بقره/124] .

وفا ، دو جانبه : أَوْفُوا بِعَهْدِى أُوفِ بِعَهْدِكمْ [بقره/40] .

وفا ، نشانه عقل است.إِنَّما يتَذَكرُ أُولُوا الأَلْبابِ الَّذِينَ يوفُونَ بِعَهْدِ اللّهِ وَ لا يَنْقُضُونَ الْمِيثاقَ [رعد/20-19] .

وفادار ، محبوب خداست : مِنَ الْمُومِنِينَ رِجالٌ صَدَقُوا ما عاهَدُوا اللّهَ عَلَيهِ

[احزاب/23] .

منافق وفا ندارد : وَ لَقَدْ كانُوا عاهَدُوا اللّهَ مِنْ قَبْلُ لا يوَلُّونَ الأَدْبارَ وَ كانَ عَهْدُ اللّهِ مَسْولاً [احزاب/15] .

پیمان شکن ، ملعون است : وَ الَّذِينَ ينْقُضُونَ عَهْدَ اللّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثاقِهِ وَ يقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ يوصَلَ وَ يفْسِدُونَ فِى الأَرْضِ أُولئِک لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَ لَهُمْ سُوءُ الدّارِ [رعد/25] .

وَ أَوْفُوا بِعَهْدِ اللّهِ إِذا عاهَدْتُمْ وَ لا تَنْقُضُوا الأَيمانَ بَعْدَ تَوْكيدِها [نحل/91] .

وَ لْيوفُوا نُذُورَهُمْ [حج/29] .

وَ مِنْهُمْ مَنْ عاهَدَ اللّهَ لَئِنْ آتانا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَ لَنَكوِنَنَّ مِنَ الصّالِحِينَ فَلَمّا آتاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَ تَوَلَّوْا وَ هُمْ مُعْرِضُونَ فَأَعْقَبَهُمْ نِفاقاً فِى قُلُوبِهِمْ إِلى يوْمِ يلْقَوْنَهُ بِما أَخْلَفُوا اللّهَ ما وَعَدُوهُ وَ بِما كانُوا يكذِبُونَ [توبه/77-75] .

شأن نزول :

ثعلبه فقير التماس دعا كرد از رسول الله كه مال زياد داشته باشد. پسر عمويش مرد و ارث به او رسيد؛ كم كم دامدارى ، كم كم بيرون مدينه و كم كم در نماز جماعت و جمعه حاضر نمى شد. زمانى كه از طرف پيامبر اكرم (ص) كسى براى گرفتن زكات آمد ، گفت : زكات هم مثل جزيه است و نداد. آيه نازل شد :

فَمَنْ نَكثَ فَإِنَّما ينْكثُ عَلى نَفْسِهِ [فتح/10] .

زيرا به قول علامهإِنَّ اللّهَ غَنِى عَنِ الْعالَمِينَ [آل عمران/97] .

مثل مريضى كه به نسخه عمل نكند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَشْهَدُ أَنَّک وَفَيتَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَ جَاهَدْتَ فِى سَبِيلِهِ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص113] .

مِنَ الْمُومِنِينَ رِجالٌ صَدَقُوا ما عاهَدُوا اللّهَ عَلَيهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضى نَحْبَهُ وَ مِنْهُمْ

مَنْ ينْتَظِرُ وَ ما بَدَّلُوا تَبْدِيلاً [احزاب/23] .

امام حسین هنگام وداع با یارانش این آیه را تلاوت می کرد.

نحب به معنای نذر و عهد است.

حتی با شهادت تغییر مسیر نمی دهند.

إِنَّ الَّذِينَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيهِمُ الْمَلائِكهُ أَلاّ تَخافُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَبْشِرُوا بِالْجَنَّهِ الَّتِى كنْتُمْ تُوعَدُونَ [فصلت/30] .

إِنَّ الَّذِينَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا فَلا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [احقاف/13] .

وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَى الطَّرِيقَهِ لأَسْقَيناهُمْ ماءً غَدَقاً [جن/16] .

أَوْفُوا بِعَهْدِى أُوفِ بِعَهْدِكمْ [بقره/40] .

وفای به عهد از اوصاف صاحبان خرد :

إِنَّما يتَذَكرُ أُولُوا الأَلْبابِ الَّذِينَ يوفُونَ بِعَهْدِ اللّهِ وَ لا ينْقُضُونَ الْمِيثاقَ [رعد/20-19] .

2. عهد مردم با پیامبر وائمه

1-إِنَّ الَّذِينَ يبايعُونَک إِنَّما يبايعُونَ اللّهَ [فتح/10] .

2-لَقَدْ رَضِى اللّهُ عَنِ الْمُومِنِينَ إِذْ يبايعُونَک تَحْتَ الشَّجَرَهِ [فتح/18] .

3- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ فَارَقَ جَمَاعَهَ الْمُسْلِمِينَ وَ نَكثَ صَفْقَهَ الْإِمَامِ جَاءَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَجْذَمَ [كافى ، ج1 ، ص405] .

راستی کسی که دستش از رهبر کوتاه شد در آنجا دستش کوتاه است و بریده.

4-وَ إِذِ ابْتَلى إِبْراهِيمَ رَبُّهُ بِكلِماتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قالَ إِنِّى جاعِلُک لِلنّاسِ إِماماً قالَ وَ مِنْ ذُرِّيتِى قَالَ لا ينالُ عَهْدِى الظّالِمِينَ [بقره/124] .

آری ، امامت عهد و پیمان خداست.

5- قَالَ الرِّضَا (ع) : بشروطها و أنا من شروطها [توحید صدوق ، ص25] .

اساسا رهبری ، شرط توحید است.

3. عهد مردم با یکدیگر

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ شَرَطَ لِامْرَأَتِهِ شَرْطاً فَلْيفِ لَهَا بِهِ فَإِنَّ الْمُسْلِمِينَ عِنْدَ شُرُوطِهِمْ إِلَّا شَرْطاً

حَرَّمَ حَلَالًا أَوْ أَحَلَّ حَرَاماً [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص467] .

عَنِ ابْنِ لَهِيعَةَ عَنْ أَبِی مَالِک قَالَ : قُلْتُ لِعَلِی بْنِ الْحُسَینِ (ع) أَخْبِرْنِی بِجَمِیعِ شَرَائِعِ الدِّینِ. قَالَ : " قَوْلُ الْحَقِّ وَ الْحُکمُ بِالْعَدْلِ وَ الْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ" [خصال صدوق ، ج1 ، ص113] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِیاک وَ الْمَنَّ عَلَی رَعِیتِک بِإِحْسَانِک أَوِ التَّزَیدَ فِیمَا کانَ مِنْ فِعْلِک أَوْ أَنْ تَعِدَهُمْ فَتُتْبِعَ مَوْعِدَک بِخُلْفِک فَإِنَّ الْمَنَّ یبْطِلُ الْإِحْسَانَ وَ التَّزَیدَ یذْهَبُ بِنُورِ الْحَقِّ وَ الْخُلْفَ یوجِبُ الْمَقْتَ عِنْدَ اللَّهِ وَ النَّاسِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَی کبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا ما لا تَفْعَلُونَ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

از حقوق انسانی است للبر و الفاجر

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ثَلَاثٌ لَمْ یجْعَلِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِأَحَدٍ فِیهِنَّ رُخْصَةً أَدَاءُ الْأَمَانَةِ إِلَی الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ وَ الْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ لِلْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ وَ بِرُّ الْوَالِدَینِ بَرَّینِ کانَا أَوْ فَاجِرَینِ [کافی ، ج2 ، ص162] .

در مدار برادری و حقوق مومن : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ عَامَلَ النَّاسَ فَلَمْ یظْلِمْهُمْ وَ حَدَّثَهُمْ فَلَمْ یکذِبْهُمْ وَ وَعَدَهُمْ فَلَمْ یخْلِفْهُمْ کانَ مِمَّنْ حُرِّمَتْ غِیبَتُهُ وَ کمَلَتْ مُرُوءَتُهُ وَ ظَهَرَ عَدْلُهُ وَ وَجَبَتْ أُخُوَّتُهُ [کافی ، ج2 ، ص239] .

خیلی هم ساده نباشید : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْوَفَاءُ لِأَهْلِ الْغَدْرِ غَدْرٌ عِنْدَ اللَّهِ وَ الْغَدْرُ بِأَهْلِ الْغَدْرِ وَفَاءٌ عِنْدَ اللَّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 259] .

در برابر وفا حیله.. : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَعَهٌ أَسْرَعُ شَیءٍ عُقُوبَةً رَجُلٌ أَحْسَنْتَ إِلَیهِ فَکافَأَک بِالْإِحْسَانِ إِسَاءَةً وَ رَجُلٌ لَا تَبْغِی عَلَیهِ وَ هُوَ یبْغِی عَلَیک وَ

رَجُلٌ عَاهَدْتَهُ عَلَى أَمْرٍ فَوَفَيتَ لَهُ وَ غَدَرَ بِک وَ رَجُلٌ وَصَلَ قَرَابَتَهُ فَقَطَعُوهُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص352] .

4. عهد مؤمنين با مشركين

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا أَوْمَأَ أَحَدٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَوْ أَشَارَ بِالْأَمَانِ إِلَى أَحَدٍ مِنَ الْمُشْرِكينَ فَنَزَلَ عَلَى ذَلِک فَهُوَ فِى أَمَانٍ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص378] .

2- پيامبر اكرم (ص) در حجه الوداع در منا ضمن خطبه اى فرمود : الْمُسْلِمُونَ إِخْوَةٌ تَتَكافَأُ دِمَاوهُمْ وَ يسْعَى بِذِمَّتِهِمْ أَدْنَاهُمْ هُمْ يدٌ عَلَى مَنْ سِوَاهُم [خصال صدوق ، ج1 ، ص149] .

3- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ آمَنَ رَجُلًا عَلَى دَمِهِ ثُمَّ قَتَلَهُ جَاءَ يوْمَ الْقِيامَهِ يحْمِلُ لِوَاءَ الْغَدْرِ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص569] .

4- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَتَلَ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الذِّمَّهِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ الْجَنَّهَ الَّتِى تُوجَدُ رِيحُهَا مِنْ مَسِيرَهِ (اثْنَى عَشَرَ) عَاماً [بحارالأنوار ، ج97 ، ص47] .

5- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنِ ائْتَمَنَ رَجُلًا عَلَى دَمِهِ ثُمَّ خَاسَ بِهِ فَأَنَا مِنَ الْقَاتِلِ بَرِىءٌ وَ إِنْ كانَ الْمَقْتُولُ فِى النَّارِ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص175] .

6- امان نامه در كربلا

7-اذا امّنک الرجل على دمه فلا تقتله [كنز ، ج4 ، ص362]

8- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من آذى ذميا فكأنما آذانى [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج17 ، ص147] .

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : مَنْ ظَلَمَ مُعَاهَداً كنْتُ خَصْمَهُ [تحف العقول ، ص271] .

9-منعنى ربى ان اظلم معاهدا و لا غيره [كنز ، ج4 ، ص362]

1-وَ إِنِ اسْتَنْصَرُوكمْ فِى الدِّينِ فَعَلَيكمُ النَّصْرُ إِلاّ عَلى قَوْمٍ بَينَكمْ وَ بَينَهُمْ

مِیثاقٌ [انفال/72] .

"اگر مسلمانانی که هجرت نکرده و در مکه مانده اند از شما استمداد کرده اند یاری نمائید مگر آنکه میان شما و کفار مکه پیمان عدم تعرض بسته شده باشد." [نمونه ، ج7 ، ص257]

2-فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَ اقْتُلُوهُمْ حَیثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَ لا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِیا وَ لا نَصِیراً إِلاَّ الَّذِینَ یصِلُونَ إِلی قَوْمٍ بَینَکمْ وَ بَینَهُمْ مِیثاقٌ أَوْ جاوکمْ حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ أَنْ یقاتِلُوکمْ أَوْ یقاتِلُوا قَوْمَهُمْ [نساء/90-89] .

آیه درباره منافقانی است که در مکه مانده اند و با تظاهر به اسلام برای مسلمانان مدینه جاسوسی و کارشکنی می کنند که دستور خشونت و گرفتن و قتل می دهد مگر کسانی که با یکی از هم پیمانان شما ارتباط دارند و پیمان بسته اند و یا گرفتار شده اند که نه قدرت مبارزه با شما را دارند و نه همکاری با شما و نه مبارزه با قوم خود را دارند." [نمونه ، ج5 ، ص55]

3-فَمَا اسْتَقامُوا لَکمْ فَاسْتَقِیمُوا لَهُمْ [توبه/27] .

4- قرآن کفار پیمان شکن را شرالدواب می خواند : إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِینَ کفَرُوا فَهُمْ لا یومِنُونَ الَّذِینَ عاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ ینْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِی کلِّ مَرَّهٍ وَ هُمْ لا یتَّقُونَ [انفال/56-55] .

5- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا دِینَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ [النوادر راوندی ، ص5] .

1- چند جمله از متن پیمانی که رسول اکرم (ص) میان مسلمین و یهود قرار دادند... و ان ایدیهم علیه جمیعا و لو کان جمیعا و لو کان ولد احدهم... و انه من تبعنا من یهود فان له النصر و الاسوه غیر مظلومین

و لا متناصرين عليهم... و انه لا يحل لمؤمن اقر بما فى هذه الصحيفه و آمن بالله و اليوم الاخر ان ينصر محدثا و لاى ؤيه و انه من نصره او اواه فان عله لعنه الله غضبه يوم القيامه.. و ان اليهود ينفقون مع المؤمنين ماداموا محاربين... لليهود دينهم و للمسلمين دينهم... و ان بينهم النصح و البر دون الاثم و انه لم يأثم امررء بحليفه و ان النصر للمظلوم و ان يثرب حرام جوفها لاهل هذه الصحيفه (منطقه) ... و ان بينهم النصر على مندهم يثرب [سيره ابن هشام ، ج2 ، ص147]

2- در پيمان حديبيه می خوانيم : .. يتعهد المسلمون و القريش بالتخلی عن النزاع مده اربع سنوات وعدم التعرض للاخر ، عدم ارتكاب الخيانه و السرقه و الاحترام المتبادل لاموال الاخرين

هر مسلمانی كه وارد مكه شد برای حج ، عمره و سفر به طائف و يمن در امان باشد و بالعكس ، هر مشركی كه وارد مدينه شود برای شام و مشرق در امان باشد.

سال آينده به قصد حج مسلمين وارد مكه می شوند به شرط آنكه حمل اسلحه نكنند و بيش از سه روز نمانند و هيچ گونه سوء قصد و حيله در كار نباشد [بحار ، ج20 ، ص352 السياسه الخارجيه الامنيتی]

3-يتعهد اهالی نجران بدفع الفی حله الی المسلمين فی كل عام....

4-يستضيفوا مبعوثی محمد (ص) ، مده شهر او اقل على ان لايبقی المبعوثون اكثر من شهر هناک.

5-متی ماشئت حرب من جانب اليمن فعلی اهالی نجران ان يضعوا تحت اختيار جيش الاسلام ثلاثين درعا و ثلاثين حصان و ثلاثين بعيرا تحت عنوان العاريه المضمونه.

6-انّ اهالی

نجران وضواحیها سیعیشون فی ظل رحمه الله و رسوله و ستکون اموالهم و معابدهم فی امان و سیواصل الکهنه (کاهن ها) و البقساوسه (قیس) و خدمه المعابد نشاطاتهم دون ان یمنعهم من ذلک ای شخص.

7-لایحق لای کان ان یبعد هؤلاء عن اراضیهم او یأخذ العشر منهم او یهاجم مواطنهم.

8-من طالب بحقه فیجب التصرف معه بانصاف و عدل

9-ان لا یرتکب الواد منهم ایّ جرم.

10-و یتهّد اهالی نجران بتجنب الربا و الا فان محمدا... و لن نتعهد لهم. [سیاست خارجی امنیتی نقل از فتوح البلدان ، ص 76]

11- شرطی ضمن صلح حدیبیه آمده که هرگاه از مکه شخصی فرار کرد و به مدینه رفت باید برگردد. شخصی به نام ابوبصیر از مکه فرار کرد و به مدینه آمد و مشرکان مکه کسی را به مدینه فرستادند که او را برگرداند. فقال النبی (ص) : نحن عاهدنا هؤلاء القوم لتسلیم الهاربین الیهم و ان دیننا لا یسمع لالغدر و نقض المعاهدات اذهب معهم و یسجد الله لک حلا فقال ابوبصیر اتسلّمنی الی المشرکین یا رسول الله لیأخذوا دینی منّی؟ فقال له رسول الله (ص) یا ابا بصیر یجب ان وفی بوعدنا اذهب معهم و کن علی یقین بان الله سینقذک و معک سایر المستضعفین [سیاست خارجی ما ، امینی]

12- در جنگ با دشمن درخت قطع نکنیم.

13- اسلام اجازه نمی دهد باغ تبدیل به خانه گردد مگر آنکه در عوض باغی تولید شود.

14- صد هزار هسته خرما را به صد هزار درخت تعبیر کرد.

15- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَصَّی رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَلِیاً (ع) عِنْدَ مَوْتِهِ فَقَالَ : یا عَلِی ! لَا یظْلَمُ الْفَلَّاحُونَ بِحَضْرَتِک [کافی

، ج5 ، ص284] .

16- انفال ، مال خدا و رسول است؛ آن را هدر ندهید.

2. پیمان شکنی

1. مذمت پیمان شکنی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا دِينَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ [النوادر راوندی ، ص5] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ثَلَاثَهٌ لَا عُذْرَ لِأَحَدٍ فِيهَا أَدَاءُ الْأَمَانَهِ إِلَى الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ وَ الْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ إِلَى الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ وَ بِرُّ الْوَالِدَينِ بَرَّينِ كانَا أَوْفَاجِرَينِ [كافى ، ج5 ، ص132] .

خلف الوعد من علامات النفاق

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أربع من كنّ فيه فهو منافق و إن كانت فيه واحده منهن كانت فيه خصله من النفاق حتى يدعها من إذا حدث كذب و إذا وعد أخلف و إذا عاهد غدر و إذا خاصم فجر [خصال صدوق ، ج1 ، ص254] .

2. عوامل پیمان شکنی

1- احساس قدرت و بی نیازی از وفای به عهد : أَنْ تَكونَ أُمَّهٌ هِى أَرْبى مِنْ أُمَّهٍ [نحل/92] .

2- احساس ترس از ابرقدرتها : أَنْ تَكونَ أُمَّهٌ هِى أَرْبى مِنْ أُمَّهٍ [نحل/92] .

3- به خاطر کسب منافع دنیوی : وَ لا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللّهِ ثَمَناً قَلِيلاً [نحل/95] .

3. انواع پیمان شکنی

1. با خدا

وَ مِنْهُمْ مَنْ عاهَدَ اللّهَ لَئِنْ آتانا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَ لَنَكونَنَّ مِنَ الصّالِحِينَ [توبه/75] .

فَإِذا رَكِبُوا فِی الْفُلْکِ دَعَوُا اللّهَ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ فَلَمّا نَجّاهُمْ إِلَی الْبَرِّ إِذا هُمْ یشْرِکونَ [عنکبوت/65] .

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللّهِ الَّذِینَ کفَرُوا فَهُمْ لا یومِنُونَ الَّذِینَ عاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ ینْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِی کلِّ مَرَّهٍ وَ هُمْ لا یتَّقُونَ [انفال/56-55] .

عهدی فطری است به دلیل اینکه

: قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بَعَثَ فِيهِمْ رُسُلَهُ وَ وَاتَرَ إِلَيهِمْ أَنْبِياءَهُ لِيسْتَأْدُوهُمْ مِيثَاقَ فِطْرَتِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 1] .

هُوَ الَّذِى خَلَقَكمْ مِنْ نَفْسٍ واحِدَهٍ وَ جَعَلَ مِنْها زَوْجَها لِيسْكنَ إِلَيها فَلَمّا تَغَشّاها حَمَلَتْ حَمْلاً خَفِيفاً فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمّا أَثْقَلَتْ دَعَوَا اللّهَ رَبَّهُما لَئِنْ آتَيتَنا صالِحاً لَنَكونَنَّ مِنَ الشّاكِرِينَ فَلَمّا آتاهُما صالِحاً جَعَلا لَهُ شُرَكاءَ فِيما آتاهُما فَتَعالَى اللّهُ عَمّا يشْرِكونَ [اعراف/190-189] .

2. با پيامبر

بنى اسرائيل به موسى گفتند : لَئِنْ كشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُومِنَنَّ لَک وَ لَنُرْسِلَنَّ مَعَک بَنِى إِسْرائِيلَ فَلَمّا كشَفْنا عَنْهُمُ الرِّجْزَ إِلى أَجَلٍ هُمْ بالِغُوهُ إِذا هُمْ ينْكثُونَ [اعراف/135-134] .

3. در جهاد

أَ لَمْ تَرَ إِلَى الْمَلإِ مِنْ بَنِى إِسْرائِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسى إِذْ قالُوا لِنَبِى لَهُمُ ابْعَثْ لَنا مَلِكاً نُقاتِلْ فِى سَبِيلِ اللّهِ قالَ هَلْ عَسَيتُمْ إِنْ كتِبَ عَلَيكمُ الْقِتالُ أَلاّ تُقاتِلُوا قالُوا وَ ما لَنا أَلاّ نُقاتِلَ فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ قَدْ أُخْرِجْنا مِنْ دِيارِنا وَ أَبْنائِنا فَلَمّا كتِبَ عَلَيهِمُ الْقِتالُ تَوَلَّوْا إِلاّ قَلِيلاً مِنْهُمْ وَ اللّهُ عَلِيمٌ بِالظّالِمِينَ [بقره/246] .

وَ لَقَدْ كانُوا عاهَدُوا اللّهَ مِنْ قَبْلُ لا يوَلُّونَ الأَدْبارَ وَ كانَ عَهْدُ اللّهِ مَسْولاً قُلْ لَنْ ينْفَعَكمُ الْفِرارُ [احزاب/16-15] .

وَ يقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْ لا نُزِّلَتْ سُورَهٌ فَإِذا أُنْزِلَتْ سُورَهٌ مُحْكمَهٌ وَ ذُكرَ فِيهَا الْقِتالُ رَأَيتَ الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ ينْظُرُونَ إِلَيک نَظَرَ الْمَغْشِى عَلَيهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأَوْلى لَهُمْ [محمد/20] .

4. در زكات

وَ مِنْهُمْ مَنْ عاهَدَ اللّهَ لَئِنْ آتانا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَ لَنَكونَنَّ مِنَ الصّالِحِينَ فَلَمّا آتاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَ تَوَلَّوْا وَ هُمْ مُعْرِضُونَ فَأَعْقَبَهُمْ نِفاقاً فِى قُلُوبِهِمْ إِلى يوْمِ يلْقَوْنَهُ بِما أَخْلَفُوا

اللّهَ ما وَعَدُوهُ وَ بِما كانُوا يكذِبُونَ [توبه/77-75] .

5. هنگام خطر

لَئِنْ أَنْجَيتَنا مِنْ هذِهِ لَنَكونَنَّ مِنَ الشّاكِرِينَ فَلَمّا أَنْجاهُمْ إِذا هُمْ يبْغُونَ فِى الأَرْضِ بِغَيرِ الْحَقِّ [يونس/23-22] .

2-فَلَمّا أَثْقَلَتْ دَعَوَا اللّهَ رَبَّهُما لَئِنْ آتَيتَنا صالِحاً لَنَكونَنَّ مِنَ الشّاكِرِينَ فَلَمّا آتاهُما صالِحاً جَعَلا لَهُ شُرَكاءَ فِيما آتاهُما [اعراف/190-189] .

3-وَ إِذا مَسَّ الإِْنْسانَ الضُّرُّ دَعانا لِجَنْبِهِ أَوْ قاعِداً أَوْ قائِماً فَلَمّا كشَفْنا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كأَنْ لَمْ يدْعُنا إِلى ضُرٍّ مَسَّهُ كَذلِک زُينَ لِلْمُسْرِفِينَ ما كانُوا يعْمَلُونَ [يونس/12] .

4-وَ لَمّا وَقَعَ عَلَيهِمُ الرِّجْزُ قالُوا يا مُوسَى ادْعُ لَنا رَبَّک بِما عَهِدَ عِنْدَک لَئِنْ كشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُومِنَنَّ لَک وَ لَنُرْسِلَنَّ مَعَک بَنِى إِسْرائِيلَ فَلَمّا كشَفْنا عَنْهُمُ الرِّجْزَ إِلى أَجَلٍ هُمْ بالِغُوهُ إِذا هُمْ ينْكثُونَ [اعراف/135-134] .

5-وَ إِذا مَسَّ الإِْنْسانَ ضُرٌّ دَعا رَبَّهُ مُنِيباً إِلَيهِ ثُمَّ إِذا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نَسِى ما كانَ يدْعُوا إِلَيهِ مِنْ قَبْلُ وَ جَعَلَ لِلّهِ أَنْداداً [زمر/8] .

4. آثار پیمان شکنی

1-إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللّهِ الَّذِينَ كفَرُوا فَهُمْ لا يومِنُونَ [انفال/55] .

2-الَّذِينَ عاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ ينْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِى كلِّ مَرَّةٍ وَ هُمْ لا يتَّقُونَ [انفال/56] .

3-فَإِمّا تَثْقَفَنَّهُمْ فِى الْحَرْبِ [انفال/57] .

(از ثقف درک کردن با سرعت و دقت اشاره به اینکه باید از موضع گیری های آنان با سرعت و دقت آگاه شوی و پیش از اینکه تو را در جنگ غافلگیرانه گرفتار کنند مانند صاعقه بر سر آنان فرود آئی)

فَشَرِّدْ بِهِمْ مَنْ خَلْفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يذَّكرُونَ [انفال/57] .

جوری حمله کن که حتی جمعیت هائی که پشت سر آنان می باشد با وحشت و اضطراب پراکنده

شوند (تشرید- پراکنده کردن) و حتی دیگران فکر پیمان شکنی در مغز خود نکنند و عبرت گیرند.

4-وَ إِمّا تَخافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيانَه [انفال/58] .

(و هرگاه با ظهور نشانه هائی ازخیانت و پیمان شکنی گروهی خوف داشتی که مبادا غافلگیرانه یورش نمایند ، گرچه در میدان جنگ هنوز حاضر نشده اند ، ولی از قرائن خوف حمله و پیمان شکنی میدهیفَانْبِذْ إِلَيهِمْ عَلى سَواءٍ [انفال/58] .

تو پیش دستی کن و به آنها اعلام نما که پیمانشان لغو شده است "انباز" افکندن و اعلام کردن است؛ یعنی پیمان آنها را به سوی آنان بیانداز و لغو آن را اعلام کن.

علی سواء : همانگونه که آنها عملا لغو کرده اند این عمل علی سواء است ، عادلانه است ، مقابله به مثل است یا به معنای این است که اعلام قبلی بدو حمله غافلگیرانه عملی عادلانه است.

5-إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ الْخائِنِينَ [انفال/58] .

فَبِما نَقْضِهِمْ مِيثاقَهُمْ لَعَنّاهُمْ وَ جَعَلْنا قُلُوبَهُمْ قاسِيةً [مائده/13] .

كبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللّهِ أَنْ تَقُولُوا ما لا تَفْعَلُونَ [صف/3] .

خداوند خدعه کنندگان و غافلگیر کردن و خیانت را از هیچ کس دوست ندارد.

فَأَعْقَبَهُمْ نِفاقاً فِی قُلُوبِهِمْ إِلى يوْمِ يلْقَوْنَهُ بِما أَخْلَفُوا اللّهَ ما وَعَدُوهُ وَ بِما كانُوا يكذِبُونَ [توبه/77] .

نفاق درجاتی دارد : زبانی ، رفتاری ، قلبی.فِی قُلُوبِهِمْ [توبه/77] .

نفاق گاهی موقت و گاهی همیشگیإِلى يوْمِ يلْقَوْنَهُ [توبه/77] .

خلف وعده با خدا و بخل نسبت به محرومان بد عاقبتی دارد.بَخِلُوا بِهِ وَ تَوَلَّوْا وَ هُمْ مُعْرِضُونَ فَأَعْقَبَهُمْ نِفاقاً [توبه/77-76] .

وَ لا تَتَّخِذُوا أيمانَكمْ دَخَلاً بَينَكمْ فَتَزِلّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِها

[نحل/94] .

5. جایگاه پیمان شکن

پیمان شکن بدترین جنبنده است.إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللّهِ الَّذِینَ کفَرُوا فَهُمْ لا یومِنُونَ الَّذِینَ عاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ ینْقُضُونَ عَهْدَهُمْ [انفال/56-55] .

6. مقابله با پیمان شکن

در آیات فوق چند دستور عالی است

1- معرفی پیمان شکن به اینکه بدترین جنبنده ها است.

2- لزوم سرعت و دقت در درک کارهای دشمن

3- ضربه و قاطعیت و زهر چشم گرفتن

4- پیش دستی کردن و اعلام لغو پیمان و انسانی رفتار کردن.

1-وَ إِمّا تَخافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِیانَةً فَانْبِذْ (پیمان شکنی بدون اعلام قبلی) ماند (پیمانشان رابه سویشان بیانداز و لغو کن) إِلَیهِمْ عَلی سَواءٍ (مثل اینکه آنها می خواستند چنین کنند) إِنَّ اللّهَ لا یحِبُّ الْخائِنِینَ [انفال/58]

[نمونه ، ج 7 ، ص 218]

2-أَ لا تُقاتِلُونَ قَوْماً نَکثُوا أَیمانَهُمْ وَ هَمُّوا بِإِخْراجِ الرَّسُولِ [توبه/13] .

3-وَ إِنْ نَکثُوا أَیمانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَ طَعَنُوا فِی دِینِکمْ فَقاتِلُوا أَئِمَّةَ الْکفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَیمانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ ینْتَهُونَ [توبه/12] .

4-من قتل معاهدا لمیرح رائحه الجنه و ان ریحها لیوجد من سیره اربعین عاما [کنز ، ج4 ، ص362]

5- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ اللَّهِ مَا مُعَاوِیهُ بِأَدْهَی (تیز هوش) مِنِّی وَ لَکنَّهُ یغْدِرُ وَ یفْجُرُ وَ لَوْ لَا کرَاهِیهُ الْغَدْرِ لَکنْتُ مِنْ أَدْهَی النَّاسِ [نهج البلاغه ، خطبه 200] .

نشانه نفاق : قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : أربع من كن فيه فهو منافق و إن كانت فيه واحده منهن كانت فيه خصله من النفاق حتى يدعها من إذا حدث كذب و إذا وعد أخلف و إذا عاهد غدر و إذا خاصم فجر [

خصال صدوق ، ج1 ، ص254] .

1. عیادت

1. اهمیت و ارزش عیادت

1. خوض در رحمت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ عَادَ مَرِيضاً فَإِنَّهُ يخُوضُ فِی الرَّحْمَهِ [أمالی طوسی ، ص182] .

2. امر به عیادت مریض

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) أَمَرَهُمْ بِسَبْعٍ بِعِيادَهِ الْمَرْضَی وَ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَ إِبْرَارِ الْقَسَمِ وَ تَسْمِيتِ الْعَاطِسِ وَ نُصْرَهِ الْمَظْلُومِ وَ إِفْشَاءِ السَّلَامِ وَ إِجَابَهِ الدَّاعِی [قرب الإسناد ، ص34] .

3. عیادت خداوند

و در حدیثی دیگر : عیادت مؤمن را عیادت خود دانسته.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يقُولُ الرَّبُّ عَزَّ وَ جَلَّ مَنْ عَادَ مُومِناً فَقَدْ عَادَنِی [المون ، ص61] .

2. آثارو برکات عیادت

1. فردی

1. دعای ملائکه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا مِنْ مُسْلِمٍ يعُودُ مُسْلِماً غُدْوَهً إِلَّا صَلَّی عَلَيهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَک حَتَّی يمْسِی وَ لَا يعُودُهُ مَسَاءً إِلَّا صَلَّی عَلَيهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَک حَتَّی يصْبِحَ وَ كانَ لَهُ خَرِيفٌ فِی الْجَنَّهِ [أمالی طوسی ، ص635] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَيمَا مُومِنٍ عَادَ مُومِناً خَاضَ فِی الرَّحْمَهِ خَوْضاً فَإِذَا جَلَسَ غَمَرَتْهُ الرَّحْمَهُ فَإِذَا انْصَرَفَ وَكلَ اللَّهُ بِهِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَک يسْتَغْفِرُونَ لَهُ وَ يسْتَرْحِمُونَ عَلَيهِ وَ يقُولُونَ طِبْتَ وَ طَابَتْ لَک الْجَنَّهُ إِلَی تِلْک السَّاعَهِ مِنْ غَدٍ [كافی ، ج3 ، ص120] .

(به هنگام خروج از نزد مریض.)

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ عَادَ مَرِيضاً مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَكلَ اللَّهُ بِهِ أَبَداً سَبْعِينَ أَلْفاً مِنَ الْمَلَائِكهِ يغْشَوْنَ رَحْلَهُ وَ يسَبِّحُونَ فِيهِ وَ يقَدِّسُونَ وَ يهَلِّلُونَ وَ يكبِّرُونَ إِلَى يوْمِ الْقِيامَهِ نِصْفُ صَلَاتِهِمْ لِعَائِدِ الْمَرِيضِ [كافى ، ج3 ، ص120] .

2. اجر عيادت

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : كانَ فِيمَا نَاجَى بِهِ مُوسَى رَبَّهُ أَنْ قَالَ يا رَبِّ مَا بَلَغَ مِنْ عِيادَهِ الْمَرِيضِ

مِنَ الْأَجْرِ فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أُوَكلُ بِهِ مَلَكاً يعُودُهُ فِی قَبْرِهِ إِلَی مَحْشَرِهِ [کافی ، ج3 ، ص121] .

3. قضای حوائج

رسول خدا (ص) می فرماید که خداوند در قیامت به بعضی می گوید : وَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی لَوْ عُدْتَهُ لَوَجَدْتَنِی عِنْدَهُ ثُمَّ لَتَکفَّلْتُ بِحَوَائِجِک فَقَضَیتُهَا لَک وَ ذَلِک مِنْ کرَامَهِ عَبْدِی الْمُومِنِ وَ أَنَا الرَّحْمَنُ الرَّحِیمُ [جامع الأخبار ، ص163] .

4. طهارت از گناه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَعَی لِمَرِیضٍ فِی حَاجَهٍ قَضَاهَا أَوْ لَمْ یقْضِهَا خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ کیوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص15] .

5. وعده بهشت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ضَمِنْتُ لِسِتَّهٍ الْجَنَّهَ مِنْهُمْ رَجُلٌ خَرَجَ یعُودُ مَرِیضاً فَمَاتَ فَلَهُ الْجَنَّهُ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص140] .

2. اجتماعی

مثل تقویت رابطه میان مریض و بستگان ونیز بهداشت در جامعه و ...

3. آداب عیادت

1. نهی از خوردن طعام نزد مریض

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ یأْکلَ الْعَائِدُ عِنْدَ الْعَلِیلِ فَیحْبِطُ اللَّهُ أَجْرَ عِیادَتِهِ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص218] .

2. نحوه عیادت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنَّ مِنْ تَمَام عِیادَهِ الْمَرِیضِ أَنْ یدَعَ أَحَدُکمْ یدَهُ عَلَی جَبْهَتِهِ أَوْ یدِهِ فَیسْأَلَهُ کیفَ هُوَ وَ تَحِیاتُکمْ بَینَکمْ بِالْمُصَافَحَهِ [أمالی طوسی ، ص639] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَكونُ عِيادَهُ أقَلّ مِنْ ثَلَاثَهِ أيامٍ فَإِذَا وَجَبَتْ فَيوْمٌ وَ يوْمٌ لَا أَوْ يوْمٌ وَ يومين [يوْمَانِ] لَا وَ إِذَا طَالَتِ الْعِلَّهُ تُرِک الْمَرِيضُ وَ عِيالُهُ (مرحوم مجلسی در میان چند معنی می فرماید : ظاهر حدیث آن است که همین که مرض سه روز طول کشید ، عیادت شروع شود.) [

بحارالأنوار ، ج78 ، ص226] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تَمَامُ الْعِيادَهِ لِلْمَرِيضِ أَنْ تَضَعَ يدَک عَلَى ذِرَاعِهِ وَ تُعَجِّلَ الْقِيامَ مِنْ عِنْدِهِ فَإِنَّ عِيادَهَ النَّوْکى أَشَدُّ عَلَى الْمَرِيضِ مِنْ وَجَعِهِ [کافى ، ج3 ، ص118] .

و کسانى که طول دهند ، به حماقت متّصفند.

عیادت جسم ، ضررى به روح نزند :

حضرت على (ع) عیادت صعصعه رفت و فرمود : لَا تَفْخَرْ عَلَى إِخْوَانِک بِعِيادَتِى إِياک وَ انْظُرْ لِنَفْسِک فَکأَنَّ الْأَمْرَ قَدْ وَصَلَ إِلَيک وَ لَا يلْهِينَّک اَلْأَمَلُ [قرب الإسناد ، ص168] .

3. نحوه تکلم با مریض

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا دَخَلْتُمْ عَلَى الْمَرِيضِ فَنَفِّسُوا لَهُ فِى الْأَجَلِ فَإِنَّ ذَلِک لَا يرُدُّ شَيئاً وَ هُوَ يطَيبُ النَّفْسَ [کنزالفوائد ، ج1 ، ص379] .

علامه مجلسى (ره) در ذیل این روایت بیان می دارد که : نفسوا له أى وسعوا له فى الأجل و أملوه فى الصحه کأن یقولوا لا بأس علیک و سیذهب عنک الداء عن قریب و أمثال ذلک من النفس بالتحریک بمعنى السعه و الفسحه فى الأمر یقال أنت فى نفس من أمرک أى فى سعه. [بحارالأنوار ، ج78 ، ص225] .

4. زمان عیادت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَکونُ عِيادَهٌ أَقَلَّ مِنْ ثَلَاثَهِ أَيام فَإِذَا وَجَبَتْ فَيوْمٌ وَ يوْمٌ لَا أَوْ يوْمٌ وَ يومين لَا وَ إِذَا طَالَتِ الْعِلَّهُ تُرِک الْمَرِيضُ وَ عِيالُهُ (مرحوم علامه مجلسى در میان چند معنى می فرماید : ظاهر حدیث آن است که همین که مرض سه روز طول کشید ، عیادت شروع شود) . [بحارالأنوار ، ج78 ، ص226] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْعِيادَهُ قَدْرَ فُوَاقِ نَاقَهٍ أَوْ حَلْبِ

نَاقَهٍ [کافی ، ج3 ، ص117] .

عیادت در روز یا شب فرقی ندارد ، زیرا حدیث آمده که اگر شب عیادت کند ، فرشتگان تا صبح برای عیادت کننده استغفار می کنند و اگر روز عیادت کند ، تا صبح برای او استغفار می کنند.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نَافِعٍ أَنَّ أَبَا مُوسَى عَادَ الْحَسَنَ بْنَ عَلِی فَقَالَ عَلِی (ع) : "أَمَا إِنَّهُ لَا یمْنَعُنَا مَا فِی أَنْفُسِنَا عَلَیک أَنْ نُحَدِّثَک بِمَا سَمِعْنَا أَنَّهُ مَنْ عَادَ مَرِیضاً شَیعَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَک کلُّهُمْ یسْتَغْفِرُ لَهُ إِنْ کانَ مُصْبِحاً حَتَّی یمْسِی وَ إِنْ کانَ مَسَاءً حَتَّی یصْبِحَ وَ کانَ لَهُ خَرِیفٌ فِی الْجَنَّهِ" [أمالی طوسی ، ص635] .

5. هدیه ای برای مریض

میوه ، عطر و امثال آن را با خود ببرید :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَ مَا تَعْلَمُونَ أَنَّ الْمَرِیضَ یسْتَرِیحُ إِلَی کلِّ مَا أُدْخِلَ بِهِ عَلَیهِ [کافی ، ج3 ، ص118] .

6. مقدار عیادت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْعِیادَهُ ثَلَاثَهٌ وَ التَّعْزِیهُ مَرَّهٌ [مکارم الأخلاق ، ص361] .

4. عیادت شونده

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شَارِبُ الْخَمْرِ إِنْ مَرِضَ فَلَا تَعُودُوهُ وَ إِنْ مَاتَ فَلَا تَشْهَدُوهُ وَ إِنْ شَهِدَ فَلَا تُزَکوهُ وَ إِنْ خَطَبَ إِلَیکمْ فَلَا تُزَوِّجُوه [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص58] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فِی أَهْلِ الذِّمَّهِ لَا تُسَاوُوهُمْ فِی الْمَجَالِسِ وَ لَا تَعُودُوا مَرِیضَهُمْ وَ لَا تُشَیعُوا جَنَائِزَهُمْ [الدعوات راوندی ، ص227] .

پیامبر اکرم (ص) عیادت یک یهودی آمد و در آستانه مرگ ، او را به اسلام دعوت فرمود و او هم پذیرفت و مرد.

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی أَنْجَی بِی الْیوْمَ نَسَمَهً

مِنَ النَّارِ [أمالی صدوق ، ص397] .

1. عید

1. معنای عید

1 عید از عود و برگشته است ، برگشت به فطرت و خواسته های فطری و طبیعی انسان که طبعاً علاقه به کمال و نور و سعادت و خوشی دارد ، لکن عوارض و حوادث همچون ابرهای تیره و مانع و او رااز مسیر دور می کند ، برگشت و عود به آن حالت اولّی راعید می گویند.

2 کتاب های لغت می گویند :

عید ما یعاد مرّه بعد اخری ، یستعمل فی کل یوم فیه مسرّه.

3 ابن اعرابی می گوید :

ابن الأَعرابی : سمی العِیدُ عیداً لأَنه یعود کل سنه بِفَرَحٍ مُجَدَّد. [لسان العرب ، ج 3 ، ص 319] .

4 المنجد :

کل یوم فیه جمع او تذکر لذی فضل او حادثه مهمّه.

2. معیارهای عید

عید بشر آن وقتی است که انسان ها نو بشوند ، عوض بشوند ، نه آنکه درختان لباس نو بپوشند ، آن انسانی که در طول یک ماه رمضان آلودگی ها ، خاک روبه ها ، سیاهی ها را از خود زدود و واقعاً متحول شد ، باید در روز اول شوّال عید بگیرد.

آن انسانی که در اردوی چند روزه حج و باتروک حج اراده اش قوی و رفتارش منظم شده و روح اطاعت دراو تقویت شده و با طواف و سعی و عرفات و منی و رمی جمرات اعمال ابراهیم را تکرار می کند و پاجای پای اولین پرچم دار توصیه ، ابراهیم بت شکن می گذارد. ابراهیمی که به بت و بتخانه حمله می کند ، پیش از آنکه دشمن بفهمد سنگر دشمن رامی گیرد

و به درون آتش می رود ، فرزندش را قربانی می کند ، آیات سماوات و ارض به او

ارائه می شود.

آری ، یک چنین انسانی که این دوره خودسازی را گذرانده و نو شده باید عید بگیرد. [مسلم بن عقیل ، ص365]

2 نو شدن سال

3 دگرگونی و تحولات سیاسی ، اقتصادی و...

4 رفتن استبداد و آمدن قانون

5 جنبه های دینی

6 قال النبی (ص) : من شهد عیدا من اعیاد المسلمین فی ثغر من ثغور المسلمین کتب الله له من الحسنات عدد کل مشرک و مشرکه وراء ظهره [کنزالعمال ، ج4 ، ص324] .

7 عید بعد از پیروزی :

وَ یوْمَئِذٍ یفْرَحُ الْمُومِنُونَ بِنَصرِ اللّهِ [روم/4] .

8 عید ، روزی که گناه نکنیم :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فِی بَعْضِ الْأَعْیادِ إِنَّمَا هُوَ عِیدٌ لِمَنْ قَبِلَ اللَّهُ صِیامَهُ وَ شَکرَ قِیامَهُ وَ کلُّ یوْمٍ لَا یعْصَی اللَّهُ فِیهِ فَهُوَ عِیدٌ [نهج البلاغه ، حکمت 428] .

9 تاکی عید نیست؟

تاوقتی ظالم وجود داشته باشد.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَا مِنْ عِیدٍ لِلْمُسْلِمِینَ أَضْحًی وَ لَا فِطْرٍ إِلَّا وَ هُوَ یجَدِّدُ لآِلِ مُحَمَّدٍ فِیهِ حُزْناً قُلْتُ وَ لِمَ ذَاک قَالَ لِأَنَّهُمْ یرَوْنَ حَقَّهُمْ فِی یدِ غَیرِهِمْ [کافی ، ج4 ، ص169] .

8 برای چه کسی عید است : نَظَرَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) إِلَی أُنَاسٍ فِی یوْمِ فِطْرٍ یلْعَبُونَ وَ یضْحَکونَ فَقَالَ لِأَصْحَابِهِ وَ الْتَفَتَ إِلَیهِمْ : " إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ

جَعَلَ شَهْرَ رَمَضَانَ مِضْمَاراً لِخَلْقِهِ يسْتَبِقُونَ فِيهِ بِطَاعَتِهِ إِلَى رِضْوَانِهِ فَسَبَقَ فِيهِ قَوْمٌ فَفَازُوا وَ تَخَلَّفَ آخَرُونَ فَخَابُوا فَالْعَجَبُ كلُّ الْعَجَبِ مِنَ الضَّاحِک اللَّاعِبِ فِی الْيوْمِ الَّذِی ينَابُ فِيهِ الْمُحْسِنُونَ وَ يخِيبُ فِيهِ الْمُقَصِّرُونَ وَ ايمُ

اللَّهِ لَوْ كشِفَ الْغِطَاءُ لَشُغِلَ مُحْسِنٌ بِإِحْسَانِهِ وَ مُسِىءٌ بِإِسَاءَتِهِ" [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص511] .

3. عيد فطر

1. فضيلت عيد فطر

1 عيد ، روز تقرب نه روز تبطّل

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَلَا إِنَّ هَذَا الْيوْمَ يوْمٌ جَعَلَهُ اللَّهُ لَكمْ عِيداً وَ هُوَ سَيدُ أَيامِكمْ وَ أَفْضَلُ أَعْيادِكمْ وَ قَدْ أَمَرَكمُ اللَّهُ فِي كتَابِهِ بِالسَّعْى فِيهِ إِلَى ذِكرِهِ فَلْتَعْظُمْ رَغْبَتُكمْ فِيهِ وَ لْتَخْلُصْ نِيتُكمْ فِيهِ وَ أَكثِرُوا فِيهِ التَّضَرُّعَ وَ الدُّعَاءَ وَ مَسْأَلَةَ الرَّحْمَهِ وَ الْغُفْرَانِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يسْتَجِيبُ لِكلِّ مَنْ دَعَاهُ وَ يورِدُ النَّارَ مَنْ عَصَاهُ وَ كلَّ مُسْتَكبِرٍ عَنْ عِبَادَتِهِ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّادْعُونِى أَسْتَجِبْ لَكمْ إِنَّ الَّذِينَ يسْتَكبِرُونَ عَنْ عِبادَتِى سَيدْخُلُونَ جَهَنَّمَ داخِرِينَ [(غافر/60)] وَ فِيهِ سَاعَهٌ مُبَارَكهٌ لَا يسْأَلُ اللَّهَ عَبْدٌ مُومِنٌ فِيهَا شَيئاً إِلَّا أَعْطَاهُ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص] 427.

2 زيارت امام حسين (ع) در روز عيد :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ مَنْ أَتَاهُ فِى يوْمِ عِيدٍ كتَبَ اللَّهُ لَهُ مِائَهَ حَجَّهٍ وَ مِائَهَ عُمْرَهٍ وَ مِائَهَ غَزْوَهٍ مَعَ نَبِى مُرْسَلٍ أَوْ إِمَامٍ عَدْلٍ [كافى ، ج4 ، ص580] .

3 احيا و شب زنده دارى :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَحْيا لَيلَهَ الْعِيدِ وَ لَيلَهَ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ لَمْ يمُتْ قَلْبُهُ يوْمَ تَمُوتُ الْقُلُوبُ [ثواب الأعمال ، ص76] .

4 روز امتياز :

فَالْعَجَبُ كلُّ الْعَجَبِ مِنَ الضَّاحِكِ اللَّاعِبِ فِى الْيوْمِ الَّذِى يثَابُ فِيهِ الْمُحْسِنُونَ وَ يخِيبُ فِيهِ الْمُقَصِّرُونَ وَ ايمُ اللَّهِ لَوْ كشِفَ الْغِطَاءُ لَشُغِلَ مُحْسِنٌ بِإِحْسَانِهِ وَ مُسِىءٌ بِإِسَاءَتِهِ [كافى ، ج4 ، ص181] .

1 قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا كانَ أَوَّلُ يوْمٍ مِنْ شَوَّالٍ نَادَى مُنَادٍ أَيهَا الْمُومِنُونَ اغْدُوا إِلَى جَوَائِزِكمْ ثُمَّ قَالَ يا جَابِرُ جَوَائِزُ اللَّهِ لَيسَتْ بِجَوَائِزِ هَولَاءِ الْمُلُوک ثُمَّ قَالَ هُوَ يوْمُ الْجَوَائِزِ [كافى ، ج4 ، ص168] .

2 قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّمَا جُعِلَ يوْمُ الْفِطْرِ الْعِيدَ لِيكونَ لِلْمُسْلِمِينَ مُجْتَمَعاً يجْتَمِعُونَ فِيهِ وَ يبْرُزُونَ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَيمَجِّدُونَهُ عَلَى مَا مَنَّ عَلَيهِمْ فَيكونُ يوْمَ عِيدٍ وَ يوْمَ اجْتِمَاعٍ وَ يوْمَ فِطْرٍ وَ يوْمَ زَكاهٍ وَ يوْمَ رَغْبَهٍ وَ يوْمَ تَضَرُّعٍ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص522] .

3 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : خَطَبَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) يوْمَ الْفِطْرِ فَقَالَ أَيهَا النَّاسُ إِنَّ يوْمَكمْ هَذَا يوْمٌ يثَابُ فِيهِ الْمُحْسِنُونَ وَ يخْسَرُ فِيهِ الْمُسِيئُونَ وَ هُوَ أَشْبَهُ يوْمٍ بِقِيامَتِكمْ فَاذْكرُوا بِخُرُوجِكمْ عَنْ مَنَازِلِكمْ إِلَى مُصَلَّاكمْ خُرُوجَكمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّكمْ وَ اذْكرُوا بِوُقُوفِكمْ فِى مُصَلَّاكمْ وُقُوفَكمْ بَينَ يدَى رَبِّكمْ وَ اذْكرُوا بِرُجُوعِكمْ إِلَى مَنَازِلِكمْ رُجُوعَكمْ إِلَى مَنَازِلِكمْ فِى الْجَنَّهِ وَ النَّارِ [أمالى صدوق ، ص100] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : و اعلموا عباد الله أن أدنى ما للصائمين و الصائمات أن يناديهم ملک فى آخر يوم من شهر رمضان أبشروا عباد الله فقد غفر لكم ما سلف من ذنوبكم فانظروا كيف تكونون فيما تستأنفون [أمالى صدوق ، ص100] .

5 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ما مِنْ عِيدٍ لِلْمُسْلِمِينَ أَضْحًى وَ لَا فِطْرٍ إِلَّا وَ هُوَ يجَدِّدُ لآِلِ مُحَمَّدٍ فِيهِ حُزْناً قُلْتُ وَ لِمَ ذَاک قَالَ لِأَنَّهُمْ يرَوْنَ حَقَّهُمْ فِى يدِ غَيرِهِمْ [كافى ، ج4 ، ص169] .

لذا دعای ندبه در عید فطر مستحب است.

[من لایحضر ، ج 1 ، ص511] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا كانَ يوْمُ الْفِطْرِ وَ خَرَجَ النَّاسُ إِلَى الْجَبَّانَهِ اطَّلَعَ اللَّهُ عَلَيهِمْ وَ يقُولُ عِبَادِی لِی صُمْتُمْ وَ لِی صَلَّيتُمْ عُودُوا مَغْفُوراً لَكمْ [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص121] .

امام باقر می فرمایند :

امام سجاد در شب آخر ماه مبارک همه خاطیان از بردگان و کنیزان را می بخشیدند.

ثُمَّ يقُولُ : اذْهَبُوا فَقَدْ عَفَوْتُ عَنْكمْ وَ أَعْتَقْتُ رِقَابَكمْ قَالَ وَ مَا مِنْ سَنَهٍ إِلَّا وَ كانَ يعْتِقُ فِيهَا فِی آخِرِ لَيلَهٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ مَا بَينَ الْعِشْرِينَ رَأْساً إِلَى أَقَلَّ أَوْ أَكثَرَ وَ كانَ يقُولُ إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِی كلِّ لَيلَهٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ عِنْدَ الْإِفْطَارِ سَبْعِينَ أَلْفَ أَلْفِ عَتِيقٍ مِنَ النَّارِ كلٌّ قَدِ اسْتَوْجَبَ النَّارَ فَإِذَا كانَ آخِرُ لَيلَهٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ أَعْتَقَ فِيهَا مِثْلَ مَا أَعْتَقَ فِی جَمِيعِهِ وَ إِنِّی لَأُحِبُّ أَنْ يرَانِی اللَّهُ وَ قَدْ أَعْتَقْتُ رِقَاباً فِی مِلْكی فِی دَارِ الدُّنْيا رَجَاءَ أَنْ يعْتِقَ رَقَبَتِی مِنَ النَّارِ وَ مَا اسْتَخْدَمَ خَادِماً فَوْقَ حَوْلٍ كانَ إِذَا مَلَک عَبْداً فِی أَوَّلِ السَّنَهِ أَوْ فِی وَسَطِ السَّنَهِ إِذَا كانَ لَيلَهُ الْفِطْرِ أَعْتَقَ وَ اسْتَبْدَلَ سِوَاهُمْ [إقبال الأعمال ، ص261] .

2. آداب عید فطر

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : خَابَ الْوَافِدُونَ عَلَى غَيرِک ، وَ خَسِرَ الْمُتَعَرِّضُونَ إِلَّا لَک ، وَ ضَاعَ الْمُلِمُّونَ إِلَّا بِک [صحیفه سجادیه ، دعای 46] .

1 اعمال شب عید :

الف : احیا

ب : غسل روز عید

2 در روایات است که آن شب کمتر از شب قدر نیست

3 شب زیارت حضرت اباعبدالله الحسین (ع) است.

4 تکبیرات ،

بسیار مهم است پس از نماز شب عید و روز عید

4 زکات فطره مقدّم بر نماز عید است : قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَکی وَ ذَکرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلّی [اعلی/15-14] .

1 روی أن النبی (ص) کان یلبس فی العیدین بردا. [المقنعه ، ج202 ، ص19] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا أُتِی بِطِیبٍ یوْمَ الْفِطْرِ بَدَأَ بِنِسَائِهِ [کافی ، ج4 ، ص170] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ لَمْ یشْهَدْ جَمَاعَةَ النَّاسِ یوْمَ الْعِیدَینِ فَلْیغْتَسِلْ وَ لْیتَطَیبْ بِمَا وَجَدَ وَ لْیصَلِّ وَحْدَهُ کمَا یصَلِّی فِی الْجَمَاعَهِ وَ قَالَخُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ [(اعراف/31)] قَالَ الْعِیدَانِ وَ الْجُمُعَهُ [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص446] .

1 غسل و تمیزی

2 عطر زدن و تجمل

3 نماز و لو تنها

4 تزئین و... [وسائل ، ج7 ، ص446] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : فِی قَوْلِهِ تَعَالَیخُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ [(اعراف/31)] أَی خُذُوا ثِیابَکمُ الَّتِی تَتَزَینُونَ بِهَا لِلصَّلَاهِ فِی الْجُمُعَاتِ وَ الْأَعْیادِ [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص455] .

3. نماز عید فطر

1. آداب وخصوصیات

در بعضی از روایات می خوانیم که راه برگشت از نماز عید ، غیر از راه رفتن باشد.

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّهُ أَرْزَقُ لَک [کافی ، ج8 ، ص147] .

فی حدیث : ارزق للعباد فی البحار عن التذکره امّا قصد السلوک :

و قال فی التذکره و یستحب إذا مشی فی طریق أن یرجع فی غیرها و به قال مالک و الشافعی و أحمد لأن رسول الله (ص) فعله إما قصدا لسلوک الأبعد فی الذهاب لیکثر ثوابه

بکثره خطواته إلی الصلاه و یعود فی الأقرب لأنه أسهل و هو راجع إلی منزله أو لیشهد الطریقان أو لیساوی بین الطریقین فی التبرک بمروره و سرورهم بروته و ینتفعون بمسألته أو لیتصدق علی أهل الطریقین من الضعفاء. [بحارالأنوار ، ج87 ، ص375] .

شاید به خاطر آن باشد که آمد و شد در تمام شهر جریان داشته باشد که قهراً دادوستد و مرغوبیت دکانها یک جا متمرکز نشود و کاسبهای سایر کوچه ها هم دستشان به کش واکشی بند باشد. شاید مراد از ارزاق لکم آن است که در مسیر راه بابهترین جنس یا ارزان ترین آنها آشنا می شوید.والله العالم

1 درزمان حکومت حضرت علی (ع) روز جمعه و عید جمع شد. امام نماز عید خواند و به افرادی که راهشان دوربود اجازه رفتن داده و باساکنان نماز جمعه خواندند.

2 چراخطبه های نماز عید بعد از نمازاست؟

3 زنان رابرای نماز عید آزاد بگذارید.

4 اذان و اقامه ندارد.

5 خُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ [اعراف/31] .

در نماز عیدین و جمعه است.

6 روی خاک باشد. برای امام حصیر آوردند کنار زد.

7 قال الباقر (ع) : احضروا الغدوه لصلوه العید حتّی تستحقّوا جوائزکم [روضه المتقین ، ج2 ، ص748]

8 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : فِی قَوْلِهِ تَعَالَیخُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ [(اعراف/31)] أَی خُذُوا ثِیابَکمُ الَّتِی تَتَزَینُونَ بِهَا لِلصَّلَاهِ فِی الْجُمُعَاتِ وَ الْأَعْیادِ [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص455] .

9 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اتَّقَی عَلَی ثَوْبِهِ فِی صَلَاتِهِ فَلَیسَ لِلَّهِ اکتَسَی [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص206] .

10 قَالَ الصَّادِقُ

(ع) : أن رسول الله (ص) كان يخرج حتى ينظر إلى آفاق السماء قال لا يصلين يومئذ على باريه و لا بساط يعنى فى صلاه العيدين [بحارالأنوار ، ج87 ، ص371] .

11- قَالَ الصَّادِقُ (ع) مَنْ لَمْ يشْهَدْ جَمَاعَةَ النَّاسِ فِي الْعِيدَينِ فَلْيغْتَسِلْ وَ لْيتَطَيبْ بِمَا وَجَدَ وَ يصَلِّى فِى بَيتِهِ وَحْدَهُ كمَا يصَلِّى فِى جَمَاعَهٍ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص507] .

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكى وَ ذَكرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلّى [اعلى /15-14] .

اول تزکی ، دوم ذکر ، سوم صلات.

نماز عید امام رضا (ع) :

فَلَمَّا طَلَعَتِ الشَّمْسُ قَامَ (ع) فَاغْتَسَلَ [کافی ، ج1 ، ص488] .

حرکت امام با مردم و راهپیمایی هر ده قدم ، شعار تکبیر 4 بار

رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ وَ كبَّرَ أَرْبَعَ تَكبِيرَاتٍ [کافی ، ج1 ، ص488] .

سادگی امام (امام پیاده می رفت و روی خاک نماز می خواند)

شرکت همه : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَحْبِسُوا النِّسَاءَ مِنَ الْخُرُوجِ إِلَى الْعِيدَينِ فَهُوَ عَلَيهِنَّ وَاجِبٌ [وسائل الشيعه ، ج7 ، ص472] .

حق على كل ذات نطاق ان يخرج الى العيدين و لم يكن يرخص لهن فى شيئى من الخروج الاالعيدين [كنز ، ج 8 ، ص43] . بدون اسلحه مگر دشمن حاضر باشد یا احتمال حضورش باشد.

به هنگام خروج به صحرا در نظر گیرید که از قبرها خارج می شوید و به میعادگاه قیامت می روید.

نماز عید از نماز جمعه مهم تر است : قَالَ الرِّضَا (ع) : وَ أَمَّا الْعِيدَينِ فَإِنَّمَا هُوَ فِى السَّنَهِ مَرَّتَينِ وَ هُوَ أَعْظَمُ مِنَ الْجُمُعَهِ وَ الزِّحَامُ فِيهِ أَكثَرُ وَ النَّاسُ فِيهِ أَرْغَبُ

[علل الشرائع ، ج1 ، ص264] .

روان شناسی تبلیغی : باید خطبه ها بعد از نماز باشد ، زیرا مردم سالی دوبار بعد از نماز می نشینند ، ولی در نماز جمعه چون هر هفته است اگر خطبه ها بعد باشد کسی نمی نشیند. (امام رضا (ع)) [وسائل ، ج 5 ، ص 112]

روزی که قیامت یاد می شود :

قال الْبَاقِرُ (ع) : خَطَبَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) يوْمَ الْفِطْرِ فَقَالَ : أَيهَا النَّاسُ إِنَّ يوْمَكمْ هَذَا يوْمٌ يثَابُ فِيهِ الْمُحْسِنُونَ وَ يخْسَرُ فِيهِ الْمُسِيئُونَ وَ هُوَ أَشْبَهُ يوْمٍ بِقِيامَتِكمْ فَاذْكرُوا بِخُرُوجِكمْ عَنْ مَنَازِلِكمْ إِلَى مُصَلَّاكمْ خُرُوجَكمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّكمْ وَ اذْكرُوا بِوُقُوفِكمْ فِى مُصَلَّاكمْ وُقُوفَكمْ بَينَ يدَى رَبِّكمْ وَ اذْكرُوا بِرُجُوعِكمْ إِلَى مَنَازِلِكمْ رُجُوعَكمْ إِلَى مَنَازِلِكمْ فِى الْجَنَّهِ وَ النَّارِ [أمالى صدوق ، ص100] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا كانَ أَوَّلُ يوْمٍ مِنْ شَوَّالٍ نَادَى مُنَادٍ أَيهَا الْمُومِنُونَ اغْدُوا إِلَى جَوَائِزِكمْ ثُمَّ قَالَ يا جَابِرُ جَوَائِزُ اللَّهِ لَيسَتْ بِجَوَائِزِ هَولَاءِ الْمُلُوک ثُمَّ قَالَ هُوَ يوْمُ الْجَوَائِزِ [كافى ، ج4 ، ص168] .

2. قنوت نماز

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ أَنْتَ أَهْلُ الْكِبْرِياءِ وَ الْعَظَمَهِ وَ أَهْلُ الْجُودِ وَ الْجَبَرُوتِ وَ الْقُدْرَهِ وَ السُّلْطَانِ وَ الْعِزَّهِ أَسْأَلُک فِى هَذَا الْيوْمِ الَّذِى جَعَلْتَهُ لِلْمُسْلِمِينَ عِيداً وَ لِمُحَمَّدٍ (ص) ذُخْراً وَ مَزِيداً أَنْ تُصَلِّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُصَلِّى عَلَى مَلَائِكتِک الْمُقَرَّبِينَ وَ أَنْبِيائِک الْمُرْسَلِينَ وَ أَنْ تَغْفِرَ لَنَا وَ لِجَمِيعِ الْمُومِنِينَ وَ الْمُومِنَاتِ وَ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُسْلِمَاتِ الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَ الْأَمْوَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُک مِنْ خَيرِ مَا سَأَلَک عِبَادُک الصَّالِحُونَ وَ أَعُوذُ بِک مِنْ شَرِّ مَا عَاذَ مِنْهُ عِبَادُک

الْمُخْلَصُونَ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص512] .

روز عید روزی است که به حقّ او ده مرتبه خدا را قسم می دهیم : أَسْأَلُک فِی هَذَا الْیوْمِ الَّذِی جَعَلْتَهُ لِلْمُسْلِمِینَ عِیداً

این عید ، عید مسلمین است.

این عید برای محمّد (ص) ذخر و شرف و مزید است.

روزی است که مستحب است نماز روی خاک و زیر آسمان و بدون فرش باشد. روز تذلّل یک میلیارد انسان به دربار خدای اهل کبریا و عظمت وجود و جبروت است.

4. زکاه فطره

1 قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَکی وَ ذَکرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلّی [اعلی /15-14] .

سُئِلَ الصَّادِقُ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّقَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَکی [(اعلی/14)] قَالَ : مَنْ أَخْرَجَ الْفِطْرَهَفَقِیلَ لَهُوَ ذَکرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلّی [(اعلی/15)] قَالَ : خَرَجَ إِلَی الْجَبَّانَهِ فَصَلّی [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص510] .

اصل تزکیه و یاد خدا ، حرف تمام انبیا است :

و کذا من الطریق اهل السنه نزلنا فی زکوه الفطر و صلاه العید.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : کانَ أَهْلُ الْمَدِینَهِ یأْتُونَ بِصَدَقَهِ الْفِطْرِ إِلَی مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ فِیهِ عِذْقٌ یسَمَّی الْجُعْرُورَ وَ عِذْقٌ تُسَمَّی معی فَأَرَهٍ کانَا عَظِیمَ نَوَاهُمَا رَقِیقَ لِحَاهُمَا فِی طَعْمِهِمَا مَرَارَهٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لِلْخَارِصِ لَا تَخْرُصْ عَلَیهِمْ هَذَینِ اللَّوْنَینِ لَعَلَّهُمْ یسْتَحْیونَ لَا یأْتُونَ بِهِمَا فَأَنْزَلَ اللَّهُیا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَیباتِ ما کسَبْتُمْ وَ مِمّا أَخْرَجْنا لَکمْ مِنَ الأَرْضِ وَ لا تَیمَّمُوا الْخَبِیثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ [(بقره/267)] [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص150] .

4. عید نوروز

1. حسن انتخاب عید نوروز

همراه با طبیعت :

نوروز ، حسن انتخاب است.

حیات زمین و

درختان ، يحْى الأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها [روم/19] .

اکنون که برای طبیعت دگرگونی ها است ، انسان هم باید حیاتی پیداکند.

2. نوروز ، نزد روایات وعلما

الفائده الثانیه اعلم أن الشیخ الطوسی قدس سره القدوسی و سائر من تأخر عنه ذکروا النیروز و الأعمال المتعلقه به الغسل و الصوم و الصلاه و غیرها. [بحارالأنوار ، ج56 ، ص115] .

برای اطلاع بر روایت معلی از حضرت صادقعلیه الصلوه والسلامرجوع کن به مفاتیح الجنان حاج شیخ عباس قمی ره (فصل یازدهم ، آنجا که فرماید حضرت صادق (ع) چون روز نوروز شود غسل کن تاآخر)

3. نوروزنامه

1. تاریخچه نوروز

شاعر بزرگ عنصری گوید :

و شاعر باستانی فردوسی درباره نوروز به یادگار جمشید اشعاری دارد که از آنهاست :

ابی ریحان بیرونی در کتاب بزرگ خود به نام قانون مسعودی ، اصل موضوع راشرح داده که ترجمه آن تقریباً این است : جلد (1) صفحه 261 نوروز یا روز نو اول سال پارسیان است و آن طولانی ترین روزهای سال است و از جمشید به یادگار مانده و این انتخاب به دو علت است :

اول : طبیعی که شناخت آن به واسطه درازی سایه در ظهر بر همه آسان و محتاج به هیأت و رصد نیست و از این جهت بر اعتدالی ترجیح داده اند.

دوم : گویند که جمشید امروز به جنگ رفت و روز پنجم با فتح و پیروزی بازگشت و این روز را نوروز بزرگ خوانند و آب پاشیدن را به یکدیگر سنت قرار دادند ، چون به عقیده ایشان اسم روز پنجم (اسفند دار مذ) می گویند همان اسم ملک موکل به آب است. من می گویم

در بعض اخبار ما سنت آب پاشیدن را بدین نحو بیان کرده که خداوند متعال پیغمبری از بنی اسراییل را دستور داد آب بر مردگان بپاشد که خداوند متعال در قرآن یاد کردهأ لَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيارِهِمْ وَ هُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ [بقره/243]

و پس از آب پاشیدن زنده شدند

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ يوْمَ النَّيرُوزِ هُوَ الْيوْمُ الَّذِى أَخَذَ فِيهِ النَّبِى (ص) لِأَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) الْعَهْدَ بِغَدِيرِ خُمٍّ فَأَقَرُّوا لَهُ بِالْوَلَايهِ فَطُوبَى لِمَنْ ثَبَتَ عَلَيهَا وَ الْوَيلُ لِمَنْ نَكثَهَا وَ هُوَ الْيوْمُ الَّذِى وَجَّهَ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَلِيا إِلَى وَادِى الْجِنِّ وَ أَخَذَ عَلَيهِمُ الْعُهُودَ وَ الْمَوَاثِيقَ وَ هُوَ الْيوْمُ الَّذِى ظَفِرَ فِيهِ بِأَهْلِ النَّهْرَوَانِ وَ قَتَلَ ذِى الثَّدْيهِ وَ هُوَ الْيوْمُ الَّذِى فِيهِ يظْهَرُ قَائِمُنَا أَهْلَ الْبَيتِ وَ وُلَاهَ الْأَمْرِ وَ يظْفِرُهُ اللَّهُ بِالدَّجَّالِ فَيصْلِبُهُ عَلَى كنَاسَهِ الْكوفَهِ وَ مَا مِنْ يوْمِ نَيرُوزٍ إِلَّا وَ نَحْنُ نَتَوَقَّعُ فِيهِ الْفَرَجَ لِأَنَّهُ مِنْ أَيامِنَا حَفِظَهُ الْفُرْسُ وَ ضَيعْتُمُوهُ ثُمَّ إِنَّ نَبِياً مِنْ أَنْبِياءِ بَنِى إِسْرَائِيلَ سَأَلَ رَبَّهُ أَنْ يحْيى الْقَوْمَ الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيارِهِمْ وَ هُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَأَمَاتَهُمُ اللَّهُ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيهِ أَنْ صُبَّ عَلَيهِمُ الْمَاءَ فِى مَضَاجِعِهِمْ فَصَبَّ عَلَيهِمُ الْمَاءَ فِى هَذَا الْيوْمِ فَعَاشُوا وَ هُمْ ثَلَاثُونَ أَلْفاً فَصَارَ صَبُّ الْمَاءِ فِى يوْمِ النَّيرُوزِ سُنَّةً مَاضِيةً لَا يعْرِفُ سَبَبَهَا إِلَّا الرَّاسِخُونَ فِى الْعِلْمِ وَ هُوَ أَوَّلُ يوْمٍ مِنْ سَنَهِ الْفُرْسِ [عوالى اللئالى ، ج3 ، ص40] .

و در لغت نامه دهخدا می نویسد : گشتاسب بفرمود تا کبیسه کردند و فروردین آن روز آفتاب به اول سرطان گرفت (تیرماه) و جشن کرد و گفت :

اینروز را نگاه دارید و نوروز کنید که سرطان طالع عمل است و بعضی گفته اند اول کسی که رسم عیدی به نوروز و مهرگان داد فریدون بود. و در بعض تقاویم معمولی خودم دیدم که روز پنجم تیرماه مصادف فروردین فرس و نوروز عامه معرفی می کند و نوروز خاصه شش روز بعد از عامه است که خاص درباریان بوده است.

تنبیه : سال فرس قدیم دوازده ماه و هر روزی رااسمی بود و هر وقت اول سال بود متوجه باش همین جمله راکه در تقویم نقل کردم و نیز جمله دیگر که خواهد آمد دلالت دارد.

تنبیه دیگر : بیرونی در کتاب سابق الذکر راجع به کبائس می نویسد : از زمان زرتشت کبیسه ایرانی 120 سال یکماه بود. به عمل مذهبی که یاد می کند؛ کبیسه اول دو فروردین و دوم دو اردیبهشت و تا آبان ماه این جریان داشت ، سپس به عهده تعویق ماند. برگشتیم به منقولات دهخدا و دکتر معین که همه آنها را مرحوم علامه مجلسی در 14 بحار به نام سماء و العالم با مزایای بسیار نقل می کند در دوره ساسانیان (که هنگام ظهور اسلام بود) . موسم این جشن باگردش سال تغییر می گردد و در آغاز فروردین هر سال نبود (او سال را مانند حال حاضر از اعتدال ربیعی شروع کرده و نام آن را به اسم فروردین یاد می کند. مانند طبری و ابن اثیر که خواهد آمد) ، بلکه مانند عید فطر واضحی در گردش بود. مبدأ جلوس یزدگرد واپسین ساسانی که روز نوروز است (و همه ساسانیان روز نوروز تاجگذاری می کردند) . مصادف شانزدهم حزیران تقریباً اوائل تابستان بود ، پس

از آن هر چهار سال یک روز این جشن عقب تر ماند به واسطه عدم اجرای عمل کبیسه و در حدود 392 هجری قمری جشن به اول حمل رسید و در 467 نوروز به بیست و سوم برج حوت افتاد. 17 روز مانده به پایان زمستان (یابه نقل دیگر در 471 بود و 19 روز از زمستان باقی بود) رودکی درباره نوروز گوید :

(سپر به معنی گل همیشه بهار است. به قول بعضی اهل ادب) در این وقت به دستور جلال الدین ملکشاه سلجوقی علماء بخوم که از آن جمله حکیم عمر خیام است سال را اول بهار مقارن تحویل آفتاب به برج حمل قرار داد و به نوروز جلالی مشهور شد سعدی گوید :

و به واسطه حسن انتخاب و دقت در کبیسه از همان روزها تاریخ رسمی شد. ناصر خسرو گوید :

نوروز به از مهرگان

گرچه هر دو روزانند اعتدالی و آقای سید حسن تقی زاده فاضل سیاسی در کتاب پر ارج خود در این موضوع ها به نام "گاه شماری" گوید : جشن نوروز تا این اواخر تنها

نشانه ای بود که از بقایای حساب زمان با سال و ماه شماری ایران قدیم بود (آن هم فقط در لفظ نوروز نه در موقع سال و نه در سایر خصایص

قدیم سال ایرانی) این بود جریان گذشته نوروز تا ظهور تاریخ جلالی یا ملکی یا سلطانی و تا امروز. اما از نظر شرع و در اسلام علی صادعها السلام ، چون یکی از مراسم عید نوروز ، بلکه مهرجان اهدای هدایا و تحف بود به شاهان و حکام. معاویه رواج داد ، سپس این تحمیل بر

ملت را عمر بن عبدالعزیز منسوخ کرد و بایزید ثانی رواج داد (تاریخ یعقوبی بالیاء او بالباء الموحده) و در زمان بنی عباس علاوه بر این جهت منظور سیاسی هم در کار بود ، چون طرفداران آنها ایرانی و وزیر هارون برامکه نیز ایرانی و طرفدار نوروز و مهرگان بودند تا برسد به خلفای بعدی که اطرافیان آنها ترکها بودند و کردهای یزیدی هم یکی از اعیاد آنها نوروز است و در خبر مروی از امام موسی بن جعفر (ع) مجبوراً به دستور منصور نشست به عنوان عید و این روز در اسلام و پیش از آن به مدتی در گردش بود تا زمان متوکل عباسی که عمل کبیسه انجام دادند. علمای وقت و تاریخ طبری گوید : متوکل ، نوروز را 28 اردی و هشت ماه قرار داد مطابق 17 حزیر ان و رسم آب پاشی به یکدیگر و آتش افروختن که سنت باستان بود منع کرد.

قال البحتری الطائی : ان یوم النیروز ، عاد الی العهد الذی کان سنه اردشیر. انت حولته الی الاولی. و قد کان حائر ایستدیر. فافتتحت الخراج فیه.

فللامه فیه موفق مذکور. توجه به ترجمه شعر کن که فوائدی بسیار دارد و مهم تر از همه این که به پشتوانه گفتارهای سابق حکایت از دوران نوروز و عدم ثبات دارد. دوم آنکه در زمان اردشیر هم به گمان شاعر نوروز ثابت بوده در 28 اردی و هشت و در کامل ابن اثیر هم همینطور است باتبدیل لفظ به اردیبهشت مطابق 11 ربیع الاول 245. همینطور بیرونی در آثار الباقیه گوید : و معتضد عباسی عمل کبیسه را تکمیل کرد. قال علی

بن محمدبن یحیی المئجم اسعد بنوروزک جمعت الشکر فیه الی الثواب. قدمت فی تاخیره مااخروه من الصواب. و نیز می گوید : یوم نیروز یوم واحد لایتاخر ، فی حزیران یوافی ابدا احد عشر (اول تابستان) . و هنوز نوروز معتضدی در تقاویم سنتی موجود است ، مقابل نوروز جلالی. اینها اطلاعات از اهل فن و تاریخ بود که همه آنها از مشهورات و مقبولات است و این که شاعر نوروز همیشه به 11 حزیران یاد می کند گفته او درست در نیامد و باز کبیسه در عهده تعطیل ماند تا زمان ملک شاه به شرحی که گذشت.

2. نوروز در اخبار وسنت

اما از نظر مدارک اخبار و سنت اثری از آن نمی بینیم ، جز آنچه آلوسی در بلوغ الارب جلد (1) ص364 طبع قاهره 1925. مسیحی نقل می کند که انصار عید نوروز و مهرجان رابر حضرت رسول (ص) عرضه کردند : حضرت فرمودند : " خداوند متعال بهتر آن رابه من داده ، یعنی فطر واضحی".

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) قَالَ : إِنَّ اللَّهَ أَبْدَلَکمْ بِیوْمَینِ یوْمَینِ بِیوْمِ النَّیرُوزِ وَ الْمِهْرَجَانِ الْفِطْرَ وَ الْأَضْحَی [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص153] .

به روایت دیگر هم این مضمون نقل شده و روایت مروی از موسی بن جعفر (ع) در جواب منصور مؤید آن است و هیچ وجهی برای حمل بر تقیه ندارد ، چون به تمام معنی بنی عباس طرفدار او بودند و او بود که بر حضرت فشار آورد که به رسم عید بنشیند.

اما روایت هدیه حلوا به امیرالمومنین (ع) که در مجمع البحرین وارد است و در کتاب لغت قاموس گوید : برای حضرت حلوا آوردند. فسئل

(ع) عنه فقالو النيروز پس فرمود : "هر روز نوروز باد".

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) أَنَّهُ أُهْدِی إِلَيهِ فَالُوذَجٌ فَقَالَ مَا هَذَا قَالُوا يوْمُ نَيرُوزٍ قَالَ فَنَوْرِزُوا إِنْ قَدَرْتُمْ كلَّ يوْمٍ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص326] .

و در مهرگان چنين كردند ، فرمود : " هر روز مهرگان باد".

و قريب اين است روايت خطيب در تاريخ بغداد جلد (1) در احوال ابوحنيفه و گويد : آن شخص جد ابوحنيفه نعمان بن مرزبان پدر ثابت بود و اين روايت مرسله هم به نظر من اصلا دلالت برثبوت عيد در شرع اسلام ندارد ، بلكه على (ع) سابقه ذهنى هم به اين عيد نداشت و مورد سئوال قرار داد ، بلكه شايد دلالت بر عدم مشروعيت داشته باشد ، زيراحضرت احق به شناسائى اعلم و نظير اين روايت از دعائم الاسلام است.

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) أَنَّهُ أُهْدِی إِلَيهِ فَالُوذَجٌ. فَقَالَ : " مَا هَذَا" قَالُوا : يوْمُ نَيرُوزٍ. قَالَ : " فَنَوْرِزُوا إِنْ قَدَرْتُمْ كلَّ يوْمٍ؛ يعْنِی تَهَادَوْا وَ تُوَاصَلُوا فِی اللَّهِ" [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص326] .

أُتِی عَلِی (ع) بِهَدِيهِ النَّيرُوزِ. فَقَالَ (ع) : " مَا هَذَا" قَالُوا : يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ ! الْيوْمُ النَّيرُوزُ. فَقَالَ (ع) : " اصْنَعُوا لَنَا كلَّ يوْمٍ نَيرُوزاً" [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص300] .

يعنى اگر نوروز به حلوا هديه كردن است؛ هر روز حلوا هديه كنيد. سه تنبيه :

اول آنكه :

اين حلوا فالوذج بود كه عبارت از طبخ آرد گندم يابرنج با روغن به اضافه شكر كه ما يزديها آن را ترحلوا می ناميم؛ يعنى حلواى تر. و مترفين و خلفاء روغن پسته در او به

کار می بردند با عسل و شکر طبرزد.

دوم آنکه :

حضرت علی (ع) هرگز حلوا میل نفرمود و می فرمود : " حبیبم رسول خدا (ص) میل نفرموده ، من هم نمی خورم".

ولی در احیاء العلوم است که عثمان ، فالوذجی به هدیه برای پیغمبر (ص) برد ، حضرت میل فرمود.

سوم آنکه :

گویند رسم اهدای حلوا از زمان جمشید بود که در روز نوروز نیشکر را کشف کردند.

3. نوروز از نظر عامه

و در شرعیت نوروز تاامروز از علماء اهل سنت به کسی که به مشروعیت عید نوروز قائل باشد بر نخوردم واللّه العالم.

4. نوروز از نظر امامیه

اما در مذهب امامیهرضی اللّه عنهم :

مدرک آن روایت شیخ طوسی است در مصباح از معلی بن خنیس عن الصادق (ع) چنانچه در وسائل و جواهر نقل کرده.

شیخ در فهرست خود می فرماید : معلی بن خنیس له کتاب اخبر نا به جماعه عن محمدبن علی بن الحسین عن ابن الولید عن محمد بن الحسن الصفارعن احمدبن محمد عن ابیه عن صفوان عنهو حدیث به املاء حضرت صادق و کتابت معلی است و اگر معلی ضعفی داشته باشد به روایت صفوان از اصحاب اجماع از او جبران می شود و اگر محمدبن خالد ضعفی داشته باشد به روایت فرزندش احمد از او و نیز روایت کردن مشایخ بزرگ از او قابل جبران است ، مثل مشایخ وارده در این حدیث شریف بالخصوص که از ابن فهد در مهذب بارع به سند دیگر و مجلسی از بعض کتب معتبره مسندا روایت می کند و احتمال وجودش در کتب معتبره اصحاب که از بین رفته می رود ، مثل مدینه العلم صدوق (ره) که

به فرمایش شیخ سه مقابل من لایحضره الفقیه بوده و عیون الاحادیث احمدبن الحسین بن احمد نیشابوری الخزاغی شاگرد سید مرتضی و رضی و شیخ (ره) و غیر اینها که بسیار است ، پس نزد قائلین به حجیت خبر واحد راهی برای توقف ندارد؛ چنانچه در زاد المعاد فرماید : به اسانید معتبره از معلی بن خنیس که از خواص حضرت صادق (ع) بوده است منقول است ، مثل صاحب جواهر (ره) خصوصا به پشتوانه شهرت فتوا و استناد به آن متاخرین. اما آنهایی که به احوط الاخبار موجوده عمل می کنند مثل آنچه نسبت به میرزا سید محمد حسن شیرازی (قدس سره) می دهند خالی از اشکال نیست و احوط عدم عمل است به واسطه روایت مرسله مرویه از موسی بن جعفر (ع) و عدم عمل قدما اصحاب خصوصاً با عدم تمامیت ادله تسامح در سنن نزد بعضی ، چون فقیه حکیم سید محسن طباطبائی (قدس سره) و امام روح اله الموسوی الخمینی (اطال اللّه بقائه) و آخرین راه قصد رجاء ثواب است که خالی از شبهه است. این پیمودن راه بود از جهت سند ، اما این روایت معلی از حیث متن هم کدورتی از آن به نظر می رسد و وقوع حوادث بسیار بعید به نظر می رسد و متدرب را به ریب می اندازد ، از آن جمله وقوع عید غدیر خم که بعضی توجیه کرده اند به 14 بحار اما معارض است به آنچه از کتاب سنی الملوک و الانبیاء تألیف حمزه بن الحسن الاصفهانی از مهره فن در جدول خود نگاشته که سال دهم هجرت نوروز یکشنبه 17 محرم بوده است و در عین حال

این روایت معلی شاذ است و غیر او روایت نکرده و در تمام ادوار پیغمبر (ص) و امامانعلیهم السلامو صحابه پیغمبر (ص) اسمی از آن برده نشده و چون امر واجبی هم در مقابل نیست ما را جرئت بر اقرار بر مشروعیت نیست ، مگر به قصد رجا و اما از حیث تعیین روز که برج حمل است کار مشکل تر است ، زیرا نه روایت معین کرده و نه شهرت آن چنانی دارد (رجوع به 14 بحار کن) و آنها که فرمودند موقع تحویل خورشید به برج حمل است خود به حجت خویش آگاه ترند و ما بعد از رجوع به کتب آنها حجتی که مثبت موضوع باشد از مهره فن و از فقها به دست نیاوردیم ، چون بحار و جواهر و غیره. و چه خوب نقل فرموده ابن ادریس (ره) در مزار سر ائر به جهت پشت سرگذاردن گفتار بعضی از بزرگان (قدس اللّه تربته الزکیه) گفته که ابوعبیده گفته و خوب گفته که اهل هر فنی در دانش خود از دیگران پیشی دارند و سزاوار است هر علمی را از اهل خودش اخذ کرد و ازاین جهت هم هست که محمدبن ادریس در سرائر ، نوروز رابه پشتوانه گفتار بعضی اهل فن که نام نبرده عاشر (10) ایار اختیار فرموده. ولی در حقیقت باید گفت ، اینجا دو اشتباه مثبت و منفی فرموده ، اول آنکه طعن او بر شیخ بیجا است ، چه نوروزی که زمان ائمه (کان حائرا یستدیر) ، یعنی در گردش بوده نمی توان تعیین کرد. دوم ، آنکه تمسک به قول بعضی اهل فن کرده و ما فرمایش

ایشان رامی پذیریم حتی از مذهبش هم سئوال نمی کنیم و تشخیص ایشان راکه فرموده از بزرگان فن هیئت است قبول داریم که ابن ادریس راست گو به علاوه مشکل پسند است تا نباشد ، نمی فرماید؛ اما این در وقتی حجت است که معارض اقوا از او در کار نباشد و در حقیقت باید گفت (حفظت شیئا وغایت عنک اشیاء) اللهم اغفر ، بلکه تاریخچه مختصر ادوار تاریخی نوروز بنا بر مشهور همان است که گذشت و تسامح در ادله سنن اگر فتوای علماء را هم شامل باشد در احکام است نه موضوعات خارجی و شاید از همین جهت محدث ثقه بزرگوار حاج شیخ عباس قمی (ره) در مفاتیح الجنان از تعیین روز خودداری فرموده و مابایدِ احادیث ائمه رابه عرف صدور روایت معنی کنیم نه عرف زمان خود ، مثلاً مثل مثقال و درهم و دینار و غیر اینها ، پس با وجود ثبوت نوروز باز هم فایده ای ندارد ، چون روزش مشخص نیست و در این هنگام می گوییم همانطور که مجلسی در بحار از ابن فهد در مذهب بارع نقل فرمودهان یوم النیروز یوم عظیم الشأن

و تعیین آن محال است برای آنکه از زمان پیغمبر و امامان (کان حائرا یستدیر) در گردش بوده و نوروز نامه خیام در نسبت آن به این حکیم شک است و در مقابل مشهور اعتبار ندارد و به نظرم در ناسخ التواریخ دیدم اول کسی که به عید نوروز لباس عید مذهبی پوشانید محمد شاه قاجار پدر ناصرالدین شاه بودخاتمه بالعربیه لتمام الفائده ففی ق کما سبق

أُتِی عَلِی (ع) بِهَدِیهِ النَّیرُوزِ فَقَالَ (ع) : " مَا هَذَا؟". قَالُوا یا

أَمِيرَ الْمُومِنِينَ الْيوْمُ النَّيرُوزُ. فَقَالَ (ع) : " اصْنَعُوا لَنَا كلَّ يوْمٍ نَيرُوزاً" [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص300] .

قدم الى على (ع) شئى من الحلاوى فسئل (ع) عنه. فقالو النيروز فقال (ع) : " نيروزنا كل يوم و فى المهرجان قال (ع) مهرجونا كل يوم".

قال فى تاج العروس عند قوله (ع) نيروزنا فيه استعمال الفعل من الالفاظ الاعجميه و هو من قوه الفصاحه

و فى تاريخ بغداد قال (ع) : " نوروز و ناكل يوم". اقول كلام تاج العروس يصح على روايه الخطيب لاعلى روايه ق فتفظن و فى الختام نشكر جميل السعى من جمال الفقاهه و كمال السياده و حسن الداره و الاراده سيدنا الاستاد الحاج آغا حسين الطبابايى البروجردى (قدس سره) قال الغضائرى (مرا ببين كه ببينى كمال رايه كمال) فانه هوالذى علمنا كيفيه استخراج معالم ديننا من معادنها جزا اللّه خير الجزاء تنبيه على وجه الاستدراک روايه المعلى قد رواه الوسائل عن مصباح و مختصره و اقول اما نفس المصباح ظفرنا به فى اخره وصوح المطبوع و المخلوط منه انه على وجه الالحاق و صرحابان الروايه لم تكن فى نسخ الاصل و فى مختصره ايضا ذكر فى آخره لكنه بلاقيد و لذا نقل السرائر عن مختصره و حيث كان مختصره ايضا من نفسه السريفه فيكون الالحاق كک واللّه اعلم"

اين فايده را هم بدان كه استاد مابروجردى (قدس سره) مى فرمود : علم از اصحاب پيغمبر (ص) تا به ايشان به سى و شش واسطه نقل شده از متقدمين؛ يعنى صحابه تا شيخ طوسى 12 طبقه و از شاگردان شيخ تا محقق كركى؛ يعنى متاخرين 12 طبقه و از شاگردان ايشان تا حضرت

استاد ، یعنی متأخری المتأخرین 12 طبقه ، پس شاگردان آن بزرگوار حاملین علم اسلامند در طبقه 37 و الحمدللّه تمام شد آن چه مقدور شده بود. در این باب به خط مؤلف این جانب سید جواد مدرسی طباطبایی یزدی چهل و سومین دوره ورقه نهج البلاغه امیرالمؤمنینعلیه السلاماول الاجداد وارقاها و علی الاباء و اسماها ابوالسبطین و ماکان ولایکون لاحداااعلی الاجد تنا فاطمه علیهاالسلام فانه بنت خیر البشر (ص) که به خط ثلث زیبای جد خود سی و پنجمین اولاد امام به نام علامه صدرالدین محمد با خط نسخ دلربای خویش ضبط فرموده انداللهم اغفرلی و لابی العلام السید احمد و لهم و لجمیع المؤمنین والمومنات

و فی الجواهر قال : و عن المناقب انه قال : حکی ان المنصور تقدم الی موسی بن جعفر (ع) الی الجلوس للنهنیه فی یوم النیروز و قبض مایحمل الیه فقال (ع) : " انی قد فتشت الاخبار عن جدی رسول اللّه (ص) فلم اجد لهذا العید خبر انه سنه الفرس و محاها الاسلام و معاذ اللّه ان یحیی ما محاه الاسلام فقال المنصور انما نفعل هذا سیاسه للجند فسئلتک باللّه العظیم الا جلست فجلس الحدیث" [نوروز در تاریخ اسلام ، سید جواد مدرسی طباطبایی یزدی فرآورده] .

غ

1. غدیر

1. خاطره شیرین غدیر

آنچه از نظر قرآن و حدیث و تاریخ قطعی است و همه علما اعمّ از شیعه و صدها عالم از اهل سنت از جمله امام احمد حنبل در جلد 4 ، صفحه 281 مسند خود نوشته اند ، نقل می کنیم ، ولی با تجربه چندین قرن خود ثابت می کنیم که می توانیم در کنار هم زندگی شیرین داشت و در برابر استکبار

جهانی ایستاد.

2. اهمیت وارزش غدیر

امت بی امام کشتی بی ناخداست ، شب بی چراغ است. اگر غدیر و رهبری الهی نباشد ، استعدادها شکوفا نمی شود. در کنار پیشرفت امروز دنیا ، فساد و جنایات نیز پیشرفت می کند؛ یعنی بال علم و تکنولوژی حرکت می کند ، ولی بال معنویت شکسته است و این است سیمای انسان بدون رهبری الهی در جهان. خیلی تعجب است از کسانی که می گویند پیامبر اکرم از دنیا رفت و کسی را تعیین نکرد.!!! مگر در تاریخ پیامبر اکرم (ص) نمی خوانیم : هر گاه قبیله ای مسلمان می شدند فورا برای آنان حاکم تعیین می فرمود.

هر گاه لشگری اعزام می کرد برای آنان فرمانده تعیین می فرمود.

همین که به مدینه هجرت کرد در مکه برای خود جانشین تعیین فرمود.

بو علی سینا می گوید : چگونه باور کنیم خدای حکیمی که از مژه چشم و گودی کف پا غفلت نکرده از رهبری مردم غافل شده.؟ !

مگر قرآنی که هر کس می تواند آیه ای از آن را دستاویز اهداف خود کند بدون مفسری معصوم ، مانند رسول خدا و جانشین الهی او قابل تکیه است؟

به هر حال غدیر تداوم خط رسالت است. تا آمدن حضرت مهدی ، عجل الله تعالی ، تا روزی که وعده های مکرر خداوند در قرآن نسبت به جهانی شدن اسلام محقق شود. غدیر؛ یعنی بیعت با امامی که حکومت برای او وسیله ای برای برقراری عدالت اجتماعی است و گرنه ارزش عطسه یک بزغاله را ندارد و نام او ابوتراب است ، زیرا بر روی خاک می نشیند و ناشناس ، شخصا به فقرا رسیدگی می کند و در تمام جبهه های جنگ در خط اول است. بیعت با علی که همسر شهید ،

برادر شهید ، پدر شهید و خودش شهید محراب است؛ یعنی بیعت با توحید و نبوت ، عدل و شهامت ، با زهد و اخلاص ، با ایمان و یقین ، با علم و عمل ، با تمام کمالات و وارستگی ها.

پیامبر اکرم در سال آخر عمر خود تصمیم گرفتند که آخرین حج خود را انجام دهند. مردم از این سفر آگاه و با حضرت همراه شدند و کاروانی به سوی مکه رهسپار شد. همین که اعمال حج تمام شد و به سوی مدینه بر می گشتند به منطقه ای رسیدند به نام غدیر خم که در آنجا مسلمانان از هم جدا و هرگروه به سوی منطقه ای می رفتند ، آیه نازل شد تا همیشه مردم آن را در قرآن بخوانند و هر لحظه به یاد آن روز باشند. آیه این بود : یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیک من ربک و ان لم تفعل فما بلغت رسالته و الله یعصمک من الناسترجمه : " ای رسول آنچه از طرف پروردگارت به تو نازل شد با صراحت به همه مردم بگو ، اگر نگویی رسالت خدا را انجام نداده ای ، بگو و نترس که خدا تو را از شر بد خواهان حفظ می کند".

اگر در کلمات ترجمه دقت کنید نکاتی را می فهمیم ، از جمله آنکه :

1. تو باید حرف ما را به دیگران با صراحت و به طور کامل برسانی.یا أَیهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَیک مِنْ رَبِّک [مائده/67] .

2. پیام وحی الهی و از سرچشمه علم بی نهایت خداست.أُنْزِلَ إِلَیک [مائده/67] .

3. در این پیام رشد و تربیت نهفته شده است.مِنْ

رَبِّک [مائده/67] .

4. اگر این پیام را در این سال آخر عمر و در این برگشت از حج و در این مسیر زمین که گلوگاه همه مسافرین است نرسانی ، رسالت خدا را ابلاغ نکرده ای و تمام زحمات 23 ساله تو فرو می پاشد.وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ [مائده/67] .

5. پیام ما را برسان و نگران مباش ، خدا تو را از شر مردم حفظ می کند.وَ اللّهُ یعْصِمُک مِنَ النّاسِ [مائده/67] .

3. سیمای غدیر

غدیر یک روز نیست ، یک تاریخ است ، یک نوع عقیده و فکر است و ضامن اجرای احکام خدا است. غدیر بذر ولایت در دل امت و نشان دادن خورشید است. غدیر به معنای دست انسان در دست ولی خدا و امام معصوم و بیمه شدن از طاغوتها است. غدیر؛ یعنی تداوم رسالت ، غدیر؛ یعنی همان گونه که انسان نیاز به پیامبر دارد و پیامبر را خدا تعیین می کند ، بعد از پیامبر ، انسان به امام نیاز دارد و امام را نیز خدا تعیین کند ، زیرا انسان همان انسان است و نیاز به رهبری الهی در همه زمان ها و مکان ها دارد.

4. فرار از ولایت علی (علیه السلام) و ولی بودن ایشان

سئوال اول

ممکن است مراد از این ماجرا مسئله دوست داشتن علی باشد نه حکومت و ولایت؟

پاسخ : اولا ، دوستی علی این همه تشریفات و مردم را زیر آفتاب نگاه داشتن ندارد. ثانیاً ، دوستی علی نیاز به بیعت ندارد ، در آن روز مردم با علی بیعت کردند و بیعت به خاطر پذیرفتن او در امر اطاعت از رهبری است.

سئوال دوم

آیا این ماجرا را اهل سنت قبول دارند؟

پاسخ : علامه امینی در کتاب الغدیر نام سیصد و پنجاه نفر از بزرگان و علمای اهل سنت را آورده که ماجرا را نقل کرده اند و نام بیست کتاب مستقل را برده اند که در این زمینه نوشته اند و 60 روایت در کتاب الغدیر در نحوه تبریک خلفا و اینکه تبریک مردم از ظهر تا غروب ادامه داشت ، آورده است. [الغدیر ، ج1 ، ص283 272]

سئوال سوم

آیا بیان این ماجرا ضرری به وحدت نمی زند؟

پاسخ : از

یک سو بازگو نکردن مسلمات تاریخ کتمان حقایق و ضرر به نسل آینده است و از سوی دیگر نادیده گرفتن توطئه های کفار شرق و غرب برای اصل اسلام و دامن زدن به تفرقه گناه است. راه صحیح آن است که ما هم تاریخ قطعی و آثار رهبری معصوم را به نسل نو بگوییم ، ولی به خاطر مصلحت مهم تر و جلوگیری از تفرقه و ضربه پذیری در برابر استکبار جهانی وحدت خود راحفظ کنیم و در بیان تاریخ کلمه ای که عامل فتنه باشد نقل نکینم. که این سفارش امامان معصوم ما است که با همه فرقه های مسلمان برادر باشیم ، در نمازشان شرکت کنیم ، و از مریضان آنان عیادت کنیم ، با آنان ازدواج کنیم و روحیه برادری را حفظ کنیم.

امام سجاد که پدرش در کربلا شهید شد برای مرزبانان دعا می کند در حالی که مرزبانان هواداران بنی امیه بودند و این به خاطر آن است که امنیت بلاد اسلامی و مصالح کلی نظام بر مسائل دیگر مقدم است.

5. جایگاه امامت

اگر نیاز مردم تنها یک نیاز اداری بود افراد زیادی که آشنا به مسائل حقوقی و سیاسی و مدیریتی هستند می توانستند امام شوند. اما امام ، در عقیده کسی است که علاوه بر اداره کامل جامعه به مردم رشد و شجاعت و معنویت و اخلاص و علم دهد ، واسطه فیض میان خالق و مخلوق باشد ، وجود او ، کلام او ، اخلاق او ، سازنده باشد و برترین فرد زمان در تمام کمالات باشد و غدیر سرچشمه آشنایی با این گونه رهبری است و اکنون فرزند غدیر را بنگرید که چگونه رهبری سیاسی

را به همراه با معلمی و مربی گری داشت.

امام خمینی کودتا نکرد تا رژیم شاهنشاهی را تغییر دهد ، بلکه مردم ترسو را شجاع کرد ، از نیروهای ساده ، متخصص ساخت ، وابستگان و دلبستگان به مادیات را در صف اول جبهه برد ، به مردم معنویت داد ، تعهد داد و این است نقش امامت الهی ، امام غدیر در عقیده ما نه یک لحظه شک می کند ، و نه نسبت به مسئله ای جهل و تردید دارد ، نه عقب نشینی می کند و نه تحت تاثیر چیزی قرار می گیرد و نه تهدید و وعده ای او راتغییر می دهد. رهبری غدیر ، مالک اشتر و ابوذر را جذب می کند و رهبری غیر غدیر عمرو عاص و ولید را. خط غدیر فتوای اعدام سلمان رشدی را صادر می کند و به امریکا می گوید هیچ غلطی نمی توانی بکنی و لرزه بر اندام استکبار می اندازد و طاغوت ها را تحقیر و مستضعفان را عزیز می کند. رهبری غدیر ، کاخ ندارد؛ در کعبه متولد ، و در نماز شهید می شود. مشکل امروز مسلمانان غفلت از آیات قرآن در مسئله رهبری است. قرآن با کمال صراحت با جملاتلا تطع ، لا تطیعوا ، لا تتبع ، لا تتبعوامی فرماید : از گناهکار ، ظالم ، جاهل ، بد سابقه ، فتنه گر ، ولخرج ، غافل ، هوسباز پیروی نکنید و بر عکس از خدا و رسول او و اهل بیت او که هیچ گونه پلیدی و انحراف ندارند ، پیروی کنید.

اگر رهبری غدیر حاکم بود ، امروز اسرائیل این همه تجاوز نداشت. مسئله رهبری ازنماز و روزه و حج و

جهاد و زکات و غیره مهم تر است ، زیرا همه احکام اسلام به طور عادی ابلاغ شد ، اما در غدیر خم خداوند پیامبرش را تهدید کرد که اگر رهبر الهی را معرفی نکنی تمام زحمات 23 سال تو هدر می رود.

پیام غدیر در آفتاب داغ بود ، در سفر حج بود ، در روز روشن بود ، با حدود صد هزار مخاطب بود ، بعد از نماز ظهر بود ، در سال آخر عمر پیامبر بود ، در مسیر راه مکه و مدینه بود ، در محل جدایی مسلمانان از یکدیگر بود ، همراه با خدا حافظی پیامبر اکرم (ص) بود ، همراه با اقرار مردم به توحید و نبوت و معاد بود ، همراه با تبریک و بیعت بود ، کدام برنامه و قانون با این همه تشریفات و اهمیت ابلاغ شد. در حدیث می خوانیم : و ما نودی بشیی مثل ما نودی بالولایه؛ یعنی هیچ چیز مثل رهبری پیامش ابلاغ نشد.

در زمان حکومت حضرت علی علیه السلام در یک سال روز غدیر با روز جمعه مصادف شد ، حضرت خطبه بسیار مهمی خواندند که در آن فرمودند : "امروز روز سقوط شیطان و روشن شدن حق است ، امروز روز عهد و پیمان است ، امروز روز گشایش است ، من راه خدا ، حجت خدا ، رمز هدایت و شرافت امت اسلامی هستم. در قیامت بهشت و دوزخ به واسطه من تقسیم می شود". [خطبه بسیار مفصل است ، مستدرک نهج البلاغه کاشف الغطاء]

6. نکات حول غدیر

1) تنها مسأله ای که درمیان حدود صد هزار نفر مطرح شد.

2) تنها مسأله ای که

در آن متقدّمین برگشتند و صبر کردند تا بازماندگان برسند.

3) مسأله ای که همه مأمور شدند به غائبین خبر دهند.

4) از هنگام رفتن به مکه مؤذّن اعلام کرد که کاروان رسول الله عازم حجّ است تا مردم ملحق شوند.

5) در این سفر رسول الله (ص) تمام همسران را با خود برد.

6) قبل از سخنرانی اقرار گرفت که : أَ لَا تَسْمَعُونَ

7) خبر مرگ خود را در جمله اوّل داد : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنی أوشک أن أدعی فأجیب [کمال الدین ، ج1 ، ص235] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَعَلِّی لَا أَلْقَاکمْ بعد عامی هذا [بحارالأنوار ، ج37 ، ص348] .

8) از مردم رأی اعتماد گرفت.فماذا انتم قائلون؟ قالوا : قد بلغت و نصحت و جاهدت فجزاک الله عنا أفضل الجزاء [بحارالأنوار ، ج37 ، ص121] .

9) از تمام عقاید و اصول دین اقرار گرفت. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أ لستم تشهدون أن لا إله إلا الله وحده لا شریک له و أن محمدا عبده و رسوله و أن الجنه حق و النار حق [بحارالأنوار ، ج37 ، ص184] .

10) سه بار تکرار کرد : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ کنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِی مَوْلَاهُ

امام حنبل می گوید : چهار بار تکرار کرد.

11) قبل از متفّرق شدن ، آیهالْیوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دِینَکمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَیکمْ نِعْمَتِی وَ رَضِیتُ لَکمُ الْإِسْلامَ دِیناً فَمَنِ اضْطُرَّ فِی مَخْمَصَهٍ غَیرَ مُتَجانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِیمٌ [مائده/3] .

نازل شد.

12) در همان مکان مردم و قبل از همه ابوبکر و عمر ، به علی (علیه السلام) تبریک گفتند. با جملهبخّ

بخّ

13) همانجا حسّان شعر سرود.

14) چهارده نفر از علمای عامّه ادّعای تواترکرده اند. [الغدیر ، ج1 ، ص152] .

15) امام احمد حنبل از چهل طریق ، طبری از بیش از هفتاد طریق و ابن عقده 105 طریق نقل کرده اند.

16) 110 نفر از اعاظم صحابه نقل کرده اند.

17) نفر از علمای عامّه نقل کرده اند. [الغدیر ، ج1 ، ص14 الی ص60] .

18) 12 نفر از عامّه کتاب مستقل برای ماجرای غدیر نوشته اند.

19) 20 نفر ماجرای غدیر را در کتب خود آورده اند که از جمله آنها المنار و ابن ابی الحدید است.

چند نکته از المنار ، جلد 6 ، ص154 ، ذیل تفسیر آیهالْیوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دِینَکمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَیکمْ نِعْمَتِی وَ رَضِیتُ لَکمُ الإِْسْلامَ دِیناً فَمَنِ اضْطُرَّ فِی مَخْمَصَهٍ غَیرَ مُتَجانِفٍ لإِِثْمٍ فَإِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِیمٌ [مائده/3] .

1) مَکثَ رسول الله بعد نزول هذه الآیه احدی و ثمانین یوما ثم قبضه الله.

با توجه به این که از غدیر تا محرم ، روز 11

محرم 29 روز

صفر 30 روز

و اهل سنّت رحلت را دوازدهم ربیع می دانند ، می شود 81 روز.

2) یهودیان به عمرگفتند : اگر آیهالْیوْمَ أَکمَلْتُ لَکمْ دِینَکمْ وَ أَتْمَمْتُ عَلَیکمْ نِعْمَتِی وَ رَضِیتُ لَکمُ الإِْسْلامَ دِیناً فَمَنِ اضْطُرَّ فِی مَخْمَصَهٍ غَیرَ مُتَجانِفٍ لإِِثْمٍ فَإِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِیمٌ [مائده/3] .

بر ما نازل می شد ، ما آن روز را عید می گرفتیم. [المنار ، ج6 ، ص155] .

3) یک نصرانی گفت : یا اهل الاسلام آیه ای به شما نازل شد که اگر بر ما نازل می شد ، آن روز و آن ساعت را تا دو نفر مسیحی روی زمین باقی بودند

، ما آن را عید می گرفتیم. [المنار ، ج6 ، ص155] .

گر چه روایاتی آورده اند که روز عرفه است ، ولی روزعرفه با دو روز قبل و بعدش یکی است. مسأله ای که یأس کفار باشد در آن نیست و با محاسبات چند سطر قبل که حضرت بعد از این آیه ، 81 روز بیشتر زنده نماندند سازگار نیست.

7. عید غدیر خم

1. زنده نگه داشتن یاد غدیر

چون از عیدهای بزرگ است ، پوشیدن لباس نیکو ، زینت کردن ، بوی خوش و عطر زدن ، شاد بودن و شادکردن دیگران تا آنجا که غذا دادن به یک نفر در روز غدیر به منزله غذا دادن به همه انبیا است.

زنده نگه داشتن یک مسئله تاریخی برای همه انبیا است ، زیرا که حضرت موسی و عیسی و سلمان نیز در چنین روزی جانشین خود را معین کردند.

در این روز مسلمانان با یکدیگر صیغه برادری می خوانند که در کتاب مفاتیح آمده است. روزه گرفتن دراین روز پاداش بسیار دارد که جبران شصت سال گناه است ، همان گونه که غسل و زیارت و سلام کردن به حضرت علی (علیه السلام) سفارش شده است.

2. مواردستحباب

1. خطبه مولا علی (علیه السلام)

خطبه أمیر المؤمنین (ع) فی یوم الغدیر :

أخبرنا جماعه عن أبی محمد هارون بن موسی التلعکبری قال : "حدثنا أبو الحسن علی بن أحمد الخراسانی الحاجب فی شهر رمضان سنه سبع و ثلاثین و ثلاثمائه قال حدثنا سعید بن هارون أبو عمر المروزی و قد زاد علی الثمانین سنه قال حدثنا الفیاض بن محمد بن عمر الطرسوسی بطوس سنه تسع و خمسین و مائتین و قد بلغ التسعین

أنه شهد أبا الحسن على بن موسى الرضا (ع) فى يوم الغدير و بحضرته جماعه من خاصته قد احتبسهم للإفطار و قد قدم إلى منازلهم الطعام و البر و الصلات و الكسوه حتى الخواتيم و النعال و قد غير من أحوالهم و أحوال حاشيته و جددت له آله غير الآله التى جرى الرسم بابتذالها قبل يومه و هو يذكر فضل اليوم و قدمه فكان من قوله (عليه السلام) حدثنى الهادى أبى قال حدثنى جدى الصادق قال حدثنى الباقر قال حدثنى سيد العابدين قال حدثنى أبى الحسين قال اتفق فى بعض سنى أمير المؤمنين (عليه السلام) الجمعه و الغدير فصعد المنبر على خمس ساعات من نهار ذلک اليوم فحمد الله و أثنى عليه حمدا لم يسمع بمثله و أثنى عليه ثناء لم يتوجه إليه غيره فكان ما حفظ من ذلک الحمد لله الذى جعل الحمد من غير حاجه منه إلى حامديه طريقا من طرق الاعتراف بلاهوتيته و صمدانيته و ربانيته و فردانيته و سببا إلى المزيد من رحمته و محجه للطالب من فضله و كمن فى إبطان اللفظ حقيقه الاعتراف له بأنه المنعم على كل حمد باللفظ و إن عظم و أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريک له شهاده نزعت عن إخلاص الطوى و نطق اللسان بها عباره عن صدق خفى أنه الخالق البارئ المصور له الأسماء الحسنى ليس كمثله شىء إذ كان الشىء من مشيته فكان لا يشبهه مكونه و أشهد أن محمدا عبده و رسوله استخلصه فى القدم على سائر الأمم على علم منه انفرد عن التشاكل و التماثل من أبناء الجنس و انتجبه آمرا و ناهيا عنه أقامه فى سائر عالمه

فى الأداء مقامه إذ كان لا تدركه الأبصار و لا تحويه خواطر الأفكار و لا تمثله غوامض الظنن فى الأسرار لا إله إلا هو الملک الجبار قرن الاعتراف بنبوته بالاعتراف بلاهوتيته و اختصه من تكرمته بما لم يلحقه فيه أحد من بريته فهو أهل ذلک بخاصته و خلته إذ لا يختص من يشوبه التغيير و لا يخالل من يلحقه التظنين و أمر بالصلاه عليه مزيدا فى تكرمته و طريقا للداعى إلى إجابته فصلى الله عليه و كرم و شرف و عظم مزيدا لا يلحقه التنفيد و لا ينقطع على التأبيد و أن الله تعالى اختص لنفسه بعد نبيه صلى الله عليه و آله من بريته خاصه علاهم بتعليته و سما بهم إلى رتبته و جعلهم الدعاه بالحق إليه و الأدلاء بالإرشاد عليه لقرن قرن و زمن زمن أنشأهم فى القدم قبل كل مذرو و مبرو أنوارا أنطقها بتحميده و ألهمها شكره و تمجيده و جعلها الحجج على كلمعترف له بملكه الربوبيه و سلطان العبوديه و استنطق بها الخرسات بأنواع اللغات بخوعا له فإنه فاطر الأرضين و السماوات و أشهدهم خلقه و ولاهم ما شاء من أمره جعلهم تراجم مشيته و ألسن إرادته عبيدا لا يسبقونه بالقول و هم بأمره يعملون يعلم ما بين أيديهم و ما خلفهم و لا يشفعون إلا لمن ارتضى و هم من خشيته مشفقون يحكمون بأحكامه و يستنون بسنته و يعتمدون حدوده و يوون فرضه و لم يدع الخلق فى بهم صما و لا فى عمياء بكما بل جعل لهم عقولا مازجت شواهدهم و تفرقت فى هياكلهم و حققها فى نفوسهم و استعبد لها حواسهم فقرر بها على أسماع و نواظر

و أفكار و خواطر ألزمهم بها حجته و أراهم بها محجته و أنطقهم عما شهد بألسن ذربه بما قام فيها من قدرته و حكمته و بين عندهم بها ليهلک من هلک عن بينه و يحيا من حى عن بينه و أن الله لسميع عليم بصير شاهد خبير ثم إن الله تعالى جمع لكم معشر المؤمنين فى هذا اليوم عيدين عظيمين كبيرين لا يقوم أحدهما إلا بصاحبه ليكمل عندكم جميل صنيعته و يقفكم على طريق رشده و يقفو بكم آثار المستضيئين بنور هدايته و يشملكم منهاج قصده و يوفر عليكم هنيء رفده فجعل الجمعه مجمعا ندب إليه لتطهير ما كان قبله و غسل ما كان أوقعته مكاسب السوء من مثله إلى مثله و ذكرى للمؤمنين و تبيان خشيه المتقين و وهب من ثواب الأعمال فيه أضعاف ما وهب لأهل طاعته فى الأيام قبله و جعله لا يتم إلا بالايتمار لما أمر به و الانتهاء عما نهى عنه و البخوع بطاعته فيما حث عليه و ندب إليه فلا يقبل توحيده إلا بالاعتراف لنبيه صلى الله عليه و آله بنبوته و لا يقبل دينا إلا بولايه من أمر بولايته و لا تنتظم أسباب طاعته إلا بالتمسک بعصمه و عصم أهل ولايته فأنزل على نبيه صلى الله عليه و آله فى يوم الدوح ما بين به عن إرادته فى خلصائه و ذوى اجتبائه و أمره بالبلاغ و ترک الحفل بأهل الزيغ و النفاق و ضمن له عصمته منهم و كشف من خبايا أهل الريب و ضمائر أهل الارتداد ما رمز فيه فعقله المؤمن و المنافق فأعز معز و ثبت على الحق ثابت و ازدادت جهله المنافق و حميه المارق

و وقع العض على النواجد و الغمز على السواعد و نطق ناطق و نعق ناعق و نشق ناشق و استمر على مارقته مارق و وقع الإذعان من طائفه باللسان دون حقائق الإيمان و من طائفه باللسان و صدق الإيمان و كمل الله دينه و أقر عين نبيه صلى الله عليه و آله و المؤمنين و المتابعين و كان ما قد شهده بعضكم و بلغ بعضكم و تمت كلمه الله الحسنى الصابرين و دمر الله ما صنع فرعون و هامان و قارون و جنوده و ما كانوا يعرشون و بقيت خثاله من الضلال لا يألون الناس خبالا يقصدهم الله فى ديارهم و يمحو الله آثارهم و يبيد معالمهم و يعقبهم عن قرب الحسرات و يلحقهم بمن بسط أكفهم و مد أعناقهم و مكنهم من دين الله حتى بدلوه و من حكمه حتى غيروه و سيأتى نصر الله على عدوه لحينه و الله لطيف خبير و فى دون ما سمعتم كفايه و بلاغ فتأملوا رحمكم الله ما ندبكم الله إليه و حثكم عليه و اقصدوا شرعه و اسلكوا نهجه و لا تتبعوا السبل فتفرق بكم عن سبيله إن هذا يوم عظيم الشأن فيه وقع الفرج و رفعت الدرج و وضحت الحجج و هو يوم الإيضاح و الإفصاح عن المقام الصراح و يوم كمال الدين و يوم العهد المعهود و يوم الشاهد و المشهود و يوم تبيان العقود عن النفاق و الجحود و يوم البيان عن حقائق الإيمان و يوم دحر الشيطان و يوم البرهان هذا يوم الفصل الذى كنتم توعدون هذا يوم الملإ الأعلى الذى أنتم عنه معرضون هذا يوم الإرشاد و يوم محنه العباد و يوم

الدليل على الرواد هذا يوم أبدى خفايا الصدور و مضمرات الأمور هذا يوم النصوص على أهل الخصوص هذا يوم شيث هذا يوم إدريس هذا يوم يوشع هذا يوم شمعون هذا يوم الأمن المأمون هذا يوم إظهار المصون من المكنون هذا يوم إبلاء السرائر فلم يزل ع يقول هذا يوم هذا يوم فراقبوا الله عز و جل و اتقوه و اسمعوا له و أطيعوهو احذروا المكر و لا تخادعوه و فتشوا ضمائركم و لا توارىوه و تقربوا إلى الله بتوحيده و طاعه من أمركم أن تطيعوه و لا تمسكوا بعصم الكوافر و لا يجنح بكم الغى فتضلوا عن سبيل الرشاد باتباع أولئک الذين ضلوا و أضلوا قال الله عز من قائل فى طائفه ذكرهم بالذم فى كتابه : "إِنّا أَطَعْنا سادَتَنا وَ كبَراءَنا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَا رَبَّنا آتِهِمْ ضِعْفَينِ مِنَ الْعَذابِ وَ الْعَنْهُمْ لَعْناً كبِيرا" (احزاب/68 -67) و قال تعالى" وَ إِذْ يتَحاجُّونَ فِى النّارِ فَيقُولُ الضُّعَفاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكبَرُوا إِنّا كنّا لَكمْ تَبَعاً" (غافر/47) فهل أنتم مغنون عنا من عذاب الله من شىء؟ قالوا : لو هدانا الله لهديناكم أ فتدرون الاستكبار ما هو هو ترک الطاعه لمن أمروا بطاعته و الترفع على من ندبوا إلى متابعته و القرآن ينطق من هذا عن كثير أن تدبره متدبر زجره و وعظه و اعلموا أيها المؤمنون أن الله عز و جل قال" إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الَّذِينَ يقاتِلُونَ فِى سَبِيلِهِ صَفًّا كأَنَّهُمْ بُنْيانٌ مَرْصُوصٌ " (صف/4) أ تدرون ما سبيل الله و من سبيله و من صراط الله و من طريقه؟ أنا صراط الله الذى من لم يسلكه بطاعه الله فيه هوى به إلى النار و أنا سبيله الذى

نصبنى للاتباع بعد نبيه (ص) أنا قسيم الجنه و النار و أنا حجه الله على الفجار و نور الأنوار فانتبهوا عن رقده الغفله و بادروا بالعمل قبل حلول الأجل و سابقوا إلى مغفره من ربكم قبل أن يضرب بالسور بباطن الرحمه و ظاهر العذاب فتنادون فلا يسمع نداوم و تضجون فلا يحفل بضجيجكم و قبل أن تستغيثوا فلا تغاثوا سارعوا إلى الطاعات قبل فوت الأوقات فكان قد جاءكم هادم اللذات فلا مناص نجاء و لا محيص تخليص عودوا رحمكم الله بعد انقضاء مجمعكم بالتوسعه على عيالكم و البر بإخوانكم و الشكر لله عز و جل على ما منحكم و أجمعوا يجمع الله شملكم و تباروا يصل الله ألفتكم و تهادوا نعم الله كما مناكم بالثواب فيه على أضعاف الأعياد قبله و بعده إلا فى مثله و البر فيه يثمر المال و يزيد فى العمر و التعاطف فيه يقتضى رحمه الله و عطفه و هيئوا لإخوانكم و عيالكم عن فضله بالجهد من جودكم و بما تناله القدره من استطاعتكم و أظهروا البشر فيما بينكم و السرور فى ملاقاتكم و الحمد لله على ما منحكم و عودوا بالمزيد من الخير على أهل التأميل لكم و ساووا بكم ضعفاءكم فى م ئاكلكم و ما تناله القدره من استطاعتكم و على حسب إمكانكم فالدرهم فيه بمائه ألف درهم و المزيد من الله عز و جل و صوم هذا اليوم مما ندب الله تعالى إليه و جعل الجزاء العظيم كفاله عنه حتى لو تعبد له عبد من العبيد فى الشبيبه من ابتداء الدنيا إلى تقضيها صائما نهارها قائما ليلها إذا أخلص المخلص فى صومه لقصرت إليه أيام الدنيا عن كفايه و

من أسعف أخاه مبتدئا و بره راغبا فله كأجر من صام هذا اليوم و قام ليلته و من فطر مؤمناً فى ليلته فكأنما فطر فئاما و فئاما يعدها بيده عشره فنهض ناهض فقال : يا أمير المؤمنين! و ما الفئام؟ قال : مائه ألف نبى و صديق و شهيد فكيف بمن تكفل عددا من المؤمنين و المؤمنات و أنا ضمينه على الله تعالى الأمان من الكفر و الفقر و إن مات فى ليلته أو يومه أو بعده إلى مثله من غير ارتكاب كبيره فأجره على الله تعالى و من استدان لإخوانه و أعانهم فأنا الضامن على الله إن بقاه قضاه و إن قبضه حمله عنه و إذا تلاقيتم فتصافحوا بالتسليم و تهانوا النعمه فى هذا اليوم و ليبلغ الحاضر الغائب و الشاهد البائن و ليعد الغنى على الفقير و القوى على الضعيف أمرنى رسول الله (ص) بذلک ثم أخذ (ص) فى خطبه الجمعه و جعل صلاه جمعته صلاه عيده و انصرف بولده و شيعته إلى منزل أبى محمد الحسن بن على (ع) بما أعد له من طعامه و انصرف غنيهم و فقيرهم برفده إلى عياله" [مصباح المتهجد ، ص752] .

2. عبادت در اين عيد

عَنْ أَبِی هَارُونَ عَمَّارِ بْنِ حَرِيزٍ الْعَبْدِی قَالَ : "دَخَلْتُ عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی الْيَوْمِ الثَّامِنَ عَشَرَ مِنْ ذِی الْحِجَّهِ فَوَجَدْتُهُ صَائِماً فَقَالَ لِی : هَذَا يوْمٌ عَظِيمٌ عَظَّمَ اللَّهُ حُرْمَتَهُ إِلَی أَنْ قَالَ : فَقِيلَ لَهُ : مَا ثَوَابُ صَوْمِ هَذَا الْيوْم؟ قَالَ : إِنَّهُ يوْمُ عِيدٍ وَ فَرَحٍ وَ سُرُورٍ وَ يوْمُ صَوْمٍ شُكراً لِلَّهِ وَ إِنَّ صَوْمَهُ يعْدِلُ سِتِّينَ شَهْراً مِنْ أَشْهُرِ الْحُرُمِ" [مصباح المتهجد ،

ص737] .

روزه آن روز کفّاره شصت سال گناه و معادل با روزه عمر دنیا و صد حج و عمره مستحبّی. [مفاتیح الجنان] .

یک درهم مساوی است با هزار درهم.

دو برابر آنچه در ماه رمضان ، شب قدر ، شب عید فطر مردم مورد عفو قرار می گیرند.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّهُ یوْمُ عِیدٍ وَ فَرَحٍ وَ سُرُورٍ وَ یوْمُ صَوْمٍ شُکراً لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [مصباح المتهجد ، ص737] .

3. شعار ملاقات

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی جَعَلَنَا مِنْ المتمسکین بولایه أمیر المؤمنین و الأئمه (علیه السلام)

4. صیغه اخوت

قال المُحدِّثُ النُّورِیُّ (ره) : "قُلْتُ لَمْ نَعْثُرْ عَلَی النَّصِّ الَّذِی أَشَارَ إِلَیهِ وَ لَا عَلَی کیفِیهِ هَذَا الْعَقْدِ فِی مُولَّفٍ إِلَّا فِی کتَابِ زَادِ الْفِرْدَوْسِ لِبَعْضِ الْمُتَأَخِّرِینَ قَالَ فِی ضِمْنِ أَعْمَالِ هَذَا الْیوْمِ الْمُبَارَک وَ ینْبَغِی عَقْدُ الْأُخُوَّهِ فِی هَذَا الْیوْمِ مَعَ الْإِخْوَانِ بِأَنْ یضَعَ یدَهُ الْیمْنَی عَلَی یمْنَی أَخِیهِ الْمُومِنِ وَ یقُولَ وَاخَیتُک فِی اللَّهِ وَ صَافَیتُک فِی اللَّهِ وَ صَافَحْتُک فِی اللَّهِ وَ عَاهَدْتُ اللَّهَ وَ مَلَائِکتَهُ وَ کتُبَهُ وَ رُسُلَهُ وَ أَنْبِیاءَهُ وَ الْأَئِمَّهَ الْمَعْصُومِینَ (علیه السلام) عَلَی أَنِّی إِنْ کنْتُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّهِ وَ الشَّفَاعَهِ وَ أُذِنَ لِی بِأَنْ أَدْخُلَ الْجَنَّهَ لَا أَدْخُلُهَا إِلَّا وَ أَنْتَ مَعِی فَیقُولُ الْأَخُ الْمُومِنُ (آنگاه طرف برادر مؤمن بگوید :) قَبِلْتُ فَیقُولُ (بعد می گوید :) أَسْقَطْتُ عَنْک جَمِیعَ حُقُوقِ الْأُخُوَّهِ مَا خَلَا الشَّفَاعَهَ وَ الدُّعَاءَ وَ الزِّیارَهَ" [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص278] .

8. تبریک به حضرت علی (علیه السلام)

علّامه امینی در جلد 1 ، 60 مدرک از اهل سنت می آورد که روز غدیر خم ابوبکرو عمر نزد علی (علیه السلام) آمدند و تبریک گفتند.

در تفسیر

المنار جلد 6 ، ص 155.

عید غدیر رسول اکرم (ص) عمّامه ای را به نحو مخصوصی که نشانه عظمت باشد ، دور سر حضرت علی (علیه السلام) بست.

نام عمّامه رسول اکرم (ص) سحاب بود و شیعه که می گوید علی فی السّحاب مرادش این است. اگر عدّه ای او را مسخره می کنند که علی در ابرهاچه می کند اطلاعی از این ماجرا ندارد. [الغدیر ، ج1] .

9. موارد اتفاقات مصادف با روز غدیر

روز قبولی اعمال شیعیان و برطرف شدن غم ها است.

روزی است که موسی (علیه السلام) بر ساحران غلبه کرد.

روزی است که آتش را بر ابراهیم (علیه السلام) سرد و سلامت قرار داد.

روزی است که موسی (علیه السلام) یوشع بن نون را وصیّ خود قرار داد.

روزی است که عیسی (علیه السلام) شمعون را وصیّ خود قرار داد و سلیمان (علیه السلام) رعیت خود را بر جانشینی آصف بن برخیا گواه گرفت.

روزی است که حضرت محمد (ص) میان مردم برادری برقرار کرد.

10. غدیر در کلمات امام راحل (ره)

روز عید غدیر روزی است که رسول الله (ص) طبقه حکومت را معین فرمودند و الگوی حکومت اسلامی را تا آخر تعیین فرمودند. [صحیفه نور ، ج3 ، ص197]

ارزش غدیر برای آن است که با اقامه ولایت؛ یعنی با رسیدن حکومت به دست صاحب حق ، همه این مسائل حل می شود و همه انحرافات از بین می رود. [صحیفه نور ، ج20 ، ص29]

اگر پیامبر اکرم غیر از این موجود (علی ابن ابیطالب) تربیت نکرده بود برای او کافی بود. [صحیفه نور ، ج10 ، ص174]

غدیر؛ یعنی از حج چگونه باید استفاده کرد. [صحیفه نور ، ج19 ، ص41]

غدیر مهر طومار حج است. فقها ، علما ، پهلوانان ، فلاسفه ، عباد ، زهاد همه علی را از خود می دانستند و می دانند. [صحیفه نور ، ج19 ، ص63]

در دعای غدیر می خوانیم : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی جَعَلَنَا مِنْ الْمُتَمَسِّکینَ بِوَلَایهِ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (علیه السلام) نه تمسک به محبت. [صحیفه نور ، ج18 ، ص126]

غدیر علی را نساخت

، علی سبب پیدایش غدیر شد.

غدیر منحصر به آن زمان نیست ، غدیر در همه اعصار باید باشد و روشی که حضرت امیر پیش گرفته است باید روش ملت ها و دست اندرکاران باشد. [صحیفه نور ، ج20 ، ص28]

غدیر؛ یعنی نشان دادن مصلحت ، مسلمین به اندازه ضرورت مشاور بگیرند نه اندازه دلخواه ، به اندازه ضرورت خدمت گزار بگیرید نه اندازه دلخواه. صدا و سیما و روزنامه ها و کتابهای مدارس هرچه می نویسند باید به مصلحت و رشد مردم باشد.

معنای سیر و سلوک گوشه گیری نیست. ابراهیم ، موسی و علی اهل سیر و سلوک بودند ، ولی علیه نمرود و فرعون قیام کردند. [صحیفه نور ، ج20 ، ص30]

1. غرائز

1. اسلام وغرائز

کلیسا ترک ازدواج را مقدس و اسلام ازدواج را مقدس می شمارد.

اگر غرائز نباشد ، احساس نیست ، بقاء نیست ، لذت نیست.

2- اگر غرائز نباشد تا انسان را از درون بکشد باید جبرا از بیرون کشیده شود.

3- اسلام دین فطری است ، طبق آفریش انسان برنامه ریزی کرده.

4- درباره غرائز سه طرح است : آزادی مطلق و بی قید ، منع و سرکوبی.

تربیت و تعدیل

کپسول را آزاد کنیم انفجار پیش می آید ببندیم خاموش می شود و کنترل کنیم بهره مند می شویم.

5- وقتی خواستند با مهمانان عزیز لوط ، لواط کنند حضرت لوط فرمودند : هولاءِ بَناتِی هُنَّ أَطْهَرُ لَکمْ [هود/78] .

6- راستی اگر غرائز نبود جنب و جوش و بقاء نسل و حرکت و نشاط در انسان از بین می رفت.

7- تمایل جنسی در حیوان و انسان از نظر اعضاء هم جوری آفریده شده اند که مناسب است ، از

قبیل پستان و مکیدن ، زیبائی بیشتر در زن و علاقه به تحمل و....

و از نظر روحی هم مسلح به حب فرزند و علاقه به تکفل و میل به حفاظت از همسر و غیرت نسبت به او.

8- تاریخ بشر و سنت و سیره همه انسان ها شاهد است که راه طبیعی در ارضاء غریزه شهوت ، همان ازدواج است و زنا در تمام شرایع حرام بوده. قرآن درباره زنا فرموده است که : وَ ساءَ سَبِیلاً [اسراء/32] .

لواط اینگونه آمده است :

تَقْطَعُونَ السَّبِیلَ [عنکبوت/29] .

تاریخ انسان ازدواج را خوب و زنا را بد می داند ، در زنا عفت و غیرت و مودت و انسجام از بین می رود.

9- قرآن در سوره ، روم آیه 9 می فرماید : وَ مِنْ آیاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَکمْ مِنْ أَنْفُسِکمْ أَزْواجاً لِتَسْکنُوا إِلَیها وَ جَعَلَ بَینَکمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً [روم/21] .

2. راههای تعدیل غرائز

1. توجه به مفاسد

2. پرهیز از عوامل محرک

3. حجاب

4. کنترل نگاه

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اشْتَدَّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَی امْرَأَةٍ ذَاتِ بَعْلٍ مَلَأَتْ عَینَهَا مِنْ غَیرِ زَوْجِهَا [ثواب الأعمال ، ص286] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ الْمَسِیحُ (ع) : " یقُولُ لِأَصْحَابِهِ إِلَی أَنْ قَالَ وَ إِیاکمْ وَ النَّظِرَةَ فَإِنَّهَا تَزْرَعُ فِی قَلْبِ صَاحِبِهَا الشَّهْوَةَ وَ کفَی بِهَا لِصَاحِبِهَا فِتْنَةً" [أمالی مفید ، ص208] .

3- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : النَّظَرُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ مَسْمُومٌ وَ كَمْ مِنْ نَظْرَةٍ أَوْرَثَتْ حَسْرَةً طَوِيلَةً [كافى ، ج5 ، ص559] .

5. ازدواج

1- بعضی از زنان شوهر از دست داده خیال می کنند ازدواج بعد از فوت شوهر بی وفائی به شوهر

سابق است.

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا يمْنَعُ الْمُومِنَ أَنْ يتَّخِذَ أَهْلًا لَعَلَّ اللَّهُ أَنْ يرْزُقَهُ نَسَمَةً تُثْقِلُ الْأَرْضَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص382] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من تزوج فقد أحرز نصف دينه فليتق الله فى النصف الباقى [مكارم الأخلاق ، ص196] .

4- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا بُنِى فِى الْإِسْلَامِ بِنَاءٌ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ أَعَزُّ مِنَ التَّزْوِيجِ [بحارالأنوار ، ج100 ، ص222] .

5- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أحب فطرتى فليستن بسنتى و من سنتى النكاح [مكارم الأخلاق ، ص196] .

6- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من كان له ما يتزوج به فلم يتزوج فليس منا [مكارم الأخلاق ، ص196] .

7- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْتَمِسُوا الرِّزْقَ بِالنِّكاحِ [مكارم الأخلاق ، ص196] .

8- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تزوجوا النساء فإنهن يأتين بالمال [مكارم الأخلاق ، ص196] .

9- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَفْضَلُ الشَّفَاعَاتِ أَنْ تَشْفَعَ بَينَ اثْنَينِ فِى نِكاحٍ حَتَّى يجْمَعَ اللَّهُ بَينَهُمَا [كافى ، ج5 ، ص331] .

10- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ تَرَک التَّزْوِيجَ مَخَافَةَ الْعَيلَهِ فَقَدْ أَسَاءَ بِاللَّهِ الظَّنَّ [كافى ، ج5 ، ص330] .

11- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَرَكعَتَانِ يصَلِّيهِمَا مُتَزَوِّجٌ أَفْضَلُ مِنْ رَجُلٍ عَزَبٍ يقُومُ لَيلَهُ وَ يصُومُ نَهَارَهُ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص384] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَكعَتَانِ يصَلِّيهِمَا الْمُتَزَوِّجُ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ رَكعَةً يصَلِّيهَا أَعْزَبُ [كافى ، ج5 ، ص328] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تَزَوَّجُوا وَ لَا تُطَلِّقُوا فَإِنَّ الطَّلَاقَ يهْتَزُّ مِنْهُ

الْعَرْشُ. [مكارم الأخلاق ، ص197] .

6. یادخدا

مِنْ شَرِّ الْوَسْواسِ الْخَنّاسِ الَّذِی یوَسْوِسُ فِی صُدُورِ النّاسِ [ناس/5-4] .

وَ ما أُبَرِّئُ نَفْسِی إِنَّ النَّفْسَ لأَمّارَهٌ بِالسُّوءِ إِلاّ ما رَحِمَ رَبِّی إِنَّ رَبِّی غَفُورٌ رَحِیمٌ [یوسف/53] .

7. یاد قیامت

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طُوبَی لِمَنْ تَرَک شَهْوَهً حَاضِرَهً لِمَوْعِدٍ لَمْ یرَهُ [ثواب الأعمال ، ص177] .

8. حیاء

1-فَجاءَتْهُ إِحْداهُما تَمْشِی عَلَی اسْتِحْیاءٍ [قصص/25] .

2-لا یضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِیعْلَمَ ما یخْفِینَ مِنْ زِینَتِهِنَّ [نور/31] .

3-فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَیطْمَعَ الَّذِی فِی قَلْبِهِ مَرَضٌ [احزاب/32] .

4- قَالَ الْکاظِمُ (ع) : کثِیراً مَا کنْتُ أَسْمَعُ أَبِی یقُولُ لَیسَ مِنْ شِیعَتِنَا مَنْ لَا تَتَحَدَّثُ الْمُخَدَّرَاتُ بِوَرَعِهِ فِی خُدُورِهِنَّ [کافی ، ج2 ، ص79] .

5- عَنِ الْبَاقِرِ أَوِ الصَّادِقِ (ع) : الْحَیاءُ وَ الْإِیمَانُ مَقْرُونَانِ فِی قَرَنٍ فَإِذَا ذَهَبَ أَحَدُهُمَا تَبِعَهُ صَاحِبُهُ [کافی ، ج2 ، ص106] .

6- فرزند به پدرش بگوید که من زن می خواهم

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا خَیرَ فِی لَذَّهٍ بَعْدَهَا النَّارُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص392] .

9. عدم فکر گناه

1- فکر گناه نکنید فکر مثل دود است کم کم آنجا را تاریک می کند.

2-وَ لَقَدْ خَلَقْنَا الإِنْسانَ وَ نَعْلَمُ ما تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ [ق/16] .

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من كثر فكره فى المعاصى دعته إليها [غررالحكم ، ص186] .

3. فلسفه غرائز

1. غرائز منبع تمام فعاليتهای بشری

در بحث عدل خدا ، گاهی می پرسند این غرائز در انسان برای چیست؟ غافل از آنکه خود این غرائز منبع تمام فعاليتها در انسان است.

2. حکمت خدا

از حکمت خدا همین بس که ما

یه های قوام بشر را چنان با غرائز و تمایلات آمیخته که انسان نا خودآگاه به سراغ آن می رود مثل بقاء نسل که با تمایلات جنسی و غریزه شهوت تامین می شود.

1. غرور

1. معنای غرور

1- غرور : فریب (10 مرتبه در قرآن آمده است)

2- غَرور : فریب دهنده (3 مرتبه در قرآن آمده است) در غرور گول خوردن نهفته است.

3- غُرور : فریب دادن

2. عوامل وریشه ها

جهل به خود : أَنْتُمُ الْفُقَراءُ [فاطر/15] . ، قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) أنا عبدک الضعيف الذليل الحقير المسكين المستكين [مصباح المتهجد ، ص847] . ، يحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلى شَىءٍ [مجادله/18] .

جهل به خدا : فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلّهِ جَمِيعاً [نساء/139] . ، أَنَّ الْقُوَّةَ لِلّهِ جَمِيعاً [بقره/165] . ، أَ يبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ [نساء/139] .

جهل به دنیا : فَما كانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ [قصص/81] . ، أَ لَيسَ لِى مُلْک مِصْرَ [زخرف/51] . ، ما أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هذِهِ أَبَداً [كهف/35] . ، أَنَا أَكثَرُ مِنْک مالاً وَ أَعَزُّ نَفَراً [كهف/34] .

جهل به آخرت

شیطان

-وَ ما يعِدُهُمُ الشَّيطانُ إِلاّ غُرُوراً [اسراء/64] .

تحلیل غلط از لطف خدا و رحم و امهال او (سنت امهال و املاء)

-يا أَيهَا الإِنْسانُ ما غَرَّک بِرَبِّک الْكرِيمِ [انفطار/6] .

-و فی مجمع البیان روی أن النبی (ص) لما تلا هذه الآیه قال غره جهله [بحارالأنوار ، ج57 ، ص329] .

-فی الدعاء "قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) وَ غَرَّنِی سِتْرُک الْمُرْخَی عَلَی" [مصباح المتهجد ، ص587] .

- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) الْحَذَرَ الْحَذَرَ فَوَاللَّهِ لَقَدْ سَتَرَ حَتَّی کأَنَّهُ قَدْ غَفَرَ [نهج البلاغه ، حکمت30] .

آرزوها

-وَ غَرَّتْکمُ الأُمانِی [حدید/14] .

شعارها

-یوحِی بَعْضُهُمْ إِلی بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُوراً [انعام/112] .

وعده ها

-بَلْ إِنْ یعِدُ الظّالِمُونَ بَعْضُهُمْ

بَعْضاً إِلاّ غُرُوراً [فاطر/40] .

ولایت کاذب

- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) مَنْ كانَ مُطِيعاً نَفَعَتْهُ وَلَايتُنَا وَ مَنْ كانَ عَاصِياً لَمْ تَنْفَعْهُ وَلَايتُنَا قَالَ ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَينَا وَ قَالَ وَ لَا تَغْتُرُوا وَ لَا تَغْتَرُّوا [مشكاه الأنوار ، ص60] .

-لا يغُرَّنَّک تَقَلُّبُ الَّذِينَ كفَرُوا فِی الْبِلادِ [آل عمران/196] .

- قال على (ع) لاتغترّوا...

رفاه و تلاش و تجمّل دیگران :

لايغرنّک تقلب الذين كفروا فى البلاد [آل عمران/196] .

دنیا

-غَرَّتْهُمُ الْحَياهُ الدُّنْيا [انعام/70] . ، غَرَّتْكمُ الْحَياهُ الدُّنْيا [جاثيه/35] .

- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) مَا الدُّنْيا غَرَّتْک وَ لَكنْ بِهَا اغْتَرَرْتَ [نهج البلاغه ، خطبه 223] . (عبرتگاه بود ، غفلتگاه كردى)

معاشرت با مغروران :

- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) لا يغرنک ما أصبح فيه أهل الغرور بالدنيا فإنما هو ظل ممدود إلى أجل محدود [غررالحكم ، ص367] .

عياشها :

- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) لا تغرنک العاجله بزور الملاهى فإن اللهو ينقطع و يلزمک ما اكتسبت من الم آثم [غررالحكم ، ص461] .

علم :

-فَرِحُوا بِما عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ [غافر/83] .

شهرت

فامیل :

-حَتّی زُرْتُمُ الْمَقابِرَ [تکاثر/2] .

-وَ نَحْنُ عُصْبَهٌ [یوسف/8] .

قدرت : أَنَا أُحْیی وَ أُمِیتُ [بقره/258] .

مدح دیگران : وَ کذلِک زُینَ لِفِرْعَوْنَ سُوءُ عَمَلِهِ [غافر/37] .

هم غفلت از عیبهای خود و هم غفلت از الطاف خدا

مال : أَنَا أَکثَرُ مِنْک مالاً وَ أَعَزُّ نَفَراً [کهف/34] .

فرزند : إِنَّ شانِئَک هُوَ الأَبْتَرُ [کوثر/3] .

انتخاب جوار قبر امام و امام زاده

عبادت

- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) یا کمَیلُ لَا تَغْتَرَّ بِأَقْوَامٍ

يصَلُّونَ فَيطِيلُونَ وَ يصُومُونَ فَيدَاوِمُونَ وَ يتَصَدَّقُونَ فَيحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُوَفَّقُونَ [بشاره المصطفی ، ص28] .

ایمان :

از کجا که این ایمان عاریه نباشد : آمَنُوا ثُمَّ کفَرُوا [نساء/137] . ، تَوَفَّنِی مُسْلِماً [یوسف/101] . ، تَوَفَّنا مَعَ الأَبْرارِ [آل عمران/193] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) أ فی سلامه من دینی [شرح نهج البلاغه ، ابن ابی الحدید ، ج4 ، ص107] .

غرور به سلامتی ، عمر ، یار ، زیبائی ، کامیابی ، توبه ، پند دادن به مردم ، غرور به تواضع.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) المغرور فی الدنیا مسکین و فی الآخره مغبون لأنه باع الأفضل بالأدنی و لا تعجب من نفسک فربما اغتررت بمالک و صحه جسدک لعلک أن تبقی و ربما اغتررت بطول عمرک و أولادک و أصحابک لعلک تنجو بهم و ربما اغتررت بجمالک و منبتک وإصابتک مأمولک و هواک فظننت أنک صادق و مصیب و ربما اغتررت بما تری الخلق من الندم علی تقصیرک فی العباده و لعل الله تعالی یعلم من قلبک بخلاف ذلک و ربما أقمت نفسک علی العباده متکلفا و الله یرید الإخلاص و ربما توهمت أنک تدعو الله و أنت تدعو سواه و ربما حسبت أنک ناصح للخلق و أنت تریدهم لنفسک أن یمیلوا إلیک و ربما ذممت نفسک و أنت تمدحها علی الحقیقه و اعلم أنک لن تخرج من ظلمات الغرور و التمنی إلا بصدق الإنابه إلی الله تعالی و الإخبار له و معرفه عیوب أحوالک من حیث لا یوافق العقل و العلم و لا یحتمله الدین و الشریعه و سنن القدوه و أئمه الهدی و إن کنت راضیا بما أنت فیه

فما أحد أشقى بعلمه و عمله منک و أضيع عمرا فأورثت حسره يوم القيامه [مصباح الشريعه ، ص142] .

البته اسباب غروری که در این حدیث است در قرآن هم آمده مثلاً :

غرور به فاميلأَلْهاكمُ التَّكاثُرُ [تكاثر/1] .

به قدرتأَنَا أُحْيى وَ أُمِيتُ [بقره/258] .

به مدح ديگرانزُيِنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءُ عَمَلِهِ [غافر/37] .

به فرزندإِنَّ شانِئَک هُوَ الأَبْتَرُ [كوثر/3] .

به مالأَنَا أَكثَرُ مِنْک مالاً وَ أَعَزُّ نَفَراً [كهف/34] .

و به علمفَرِحُوا بِما عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ [غافر/83] .

3. آثار غرور

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) جماع الغرور فى الاستنامه إلى العدو [غررالحكم ، ص311] .

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) من اغتر بحاله قصر عن احتياله [غررالحكم ، ص311] .

3- غرور سر از كفر در می آورد.

4- قارون به خاطر غرور خدا را فراموش كرد.

5- غرور باغدار سبب شد قيامت را فراموش كند.

خطر غرور

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) مِنَ الْفِقْهِ أَنْ لَا تَغْتَرُّوا أى بالعلم و العمل أو بالدنيا و زهراتها [بحارالأنوار ، ج2 ، ص54] .

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) الشقى [التقى] من اغتر بحاله و انخدع لغرور آماله [غررالحكم ، ص311] .

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) فَاعْتَبِرُوا بِمَا كانَ مِنْ فِعْلِ اللّهِ بِإِبْلِيسَ إِذْ أَحْبَطَ عَمَلَهُ الطَّوِيلَ وَ جَهْدَهُ الْجَهِيدَ وَ كانَ قَدْ عَبَدَ اللَّهَ سِتَّةَ آلَافِ سَنَةٍ لَا يدْرَى أَ مِنْ سِنِى الدُّنْيا أَمْ مِنْ سِنِى الآخِرَهِ عَنْ كبْرِ سَاعَهٍ وَاحِدَهٍ [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) الْإِعْجَابُ يمْنَعُ الِازْدِيادَ [نهج البلاغه ، حكمت 167] .

5- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) عُجْبُ

الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ أَحَدُ حُسَّادِ عَقْلِهِ [نهج البلاغه ، حکمت 212] .

6- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) من أعجبته آراو غلبته أعداو [غررالحکم ، ص309] .

7- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) مَنْ رَضِی عَنْ نَفْسِهِ کثُرَ السَّاخِطُ عَلَيهِ [نهج البلاغه ، حکمت 6] .

8- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) سکر الغفله و الغرور أبعد إفاقه من سکر الخمور [غررالحکم ، ص266] .

9- قَالَ الصَّادِقُ (ع) الْعَجَبُ کلُّ الْعَجَبِ مِمَّنْ يعْجَبُ بِعَمَلِهِ وَ لَا يدْرِی بِمَ يخْتَمُ لَهُ فَمَنْ أَعْجِبَ بِنَفْسِهِ وَ عَمَلِهِ فَقَدْ ضَلَّ عَنْ مَنْهَجِ الرُّشْدِ وَ ادَّعَی مَا لَيسَ لَهُ [مصباح الشريعه ، ص81] .

نکته

کسی که مقصدی در پيش دارد تا وقتی که در حال سير به سوی مقصد است قسمتهای طی نشده را می بيند امّا در صورتی که پشت به مقصد نموده باشد قسمتهای طی شده را خواهد ديد.

مثلاً شما به سوی نقطه ای که صد متر با آن فاصله داريد در حرکت می باشيد پنجاه متر پشت سر گذاشته ايد و پنجاه متردر پيش رو داريد طبيعتا تا در حال سير هستيد پنجاه متر سير نشده را می بينيد و اما همينکه پشت به مقصد نموديد پنجاه متر سير شده را می بينيد. پس اين معنايش آن است که : آنکه پشت به مقصد دارد ، رفته ها و شده ها می بيند و آنکه رو به مقصد است نرفته ها و نشده ها را. اينکه در لسان روايات ائمه ما (ع) حال تضرّع و گريه و اِنابه دارند چون رو به سير هستند وطی نشده ها را می بينند.

پس اين خود درسی بود که هرگاه کرده های خويش را ديديم باور کنيم که پشت به مقصد داريم.

4. نشانه های شخص مغرور

1- منّت گذاشتن

تفاخر و خودستائی

3- مسخره و همزه و لمزه و تحقیر

4- عدم قبول انتقاد

5- توقع نابجا

6- ترس سئوال از چیزهایی که نمی داند

7- همه چیز را نسبت به خود می دهد نه خدا

8- استبداد

9- تعصّب : أَنَا خَيرٌ مِنْهُ [اعراف/12] .

10- جرأت بر گناه

11- ناراحت شدن از رشد دیگران

12- نادیده گرفتن عیب های خود

13- زیر بار قانون نرفتن

5. درمان غرور

1-وَ اِضْرِبْ لَهُمْ مَثَلاً رَجُلَينِ جَعَلْنا لِأَحَدِهِما جَنَّتَينِ مِنْ أَعْنابٍ وَ حَفَفْناهُما بِنَخْلٍ وَ جَعَلْنا بَينَهُما زَرْعاً [كهف/32] .

2- جهان بینی توحیدی كهلَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ، أَنَّ الْقُوَّةَ لِلّهِ جَمِيعاً [بقره/165] .إِنَّ الْعِزَّةَ لِلّهِ جَمِيعاً [يونس/65] .أَنْتُمُ الْفُقَراءُ [فاطر/15] .فَإِنَّک بِأَعْيُنِنا [طور/48] .

3- توجه به ضعف ها :

أَ لَمْ يجِدْک يتِيماً فَآوى [ضحى/6] .

خُلِقَ الْإِنْسانُ ضَعِيفاً [نساء/28] .

لَنْ یخْلَقُوا ذُباباً [حج/73].

فَمَنْ یأْتِیکمْ بِماءٍ مَعِینٍ [ملک/30].

إِنَّک لَنْ تَخْرِقَ الأَْرْضَ وَ لَنْ تَبْلُغَ الْجِبالَ طُولاً [اسراء/37].

4- توجه به زوال و فناء :

یوْمَ لا ینْفَعُ مالٌ وَ لا بَنُونَ [شعراء/88].

فَلا أَنْسابَ بَینَهُمْ [مومنون/101].

لِمَنِ الْمُلْک [غافر/16].

یوْمَ یفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِیهِ [عبس/34].

یوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ یفْتَدِی مِنْ عَذابِ یوْمِئِذٍ بِبَنِیهِ [معارج/11].

- سفارش به عیادت مریض و قبرستان رفتن

5- حوادث :

- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لو لا ثلاث فی ابن آدم ما طأطأ رأسه شیء المرض و الفقر و الموت کلهم فیه و إنه معهن لوثاب [خصال صدوق ، ج1 ، ص113].

6- آشنائی با ضررهای غرور (حبط و...)

7-

آشنائی با سرنوشت مغروران

-أَ وَ لَمْ يعْلَمْ أَنَّ اللّهَ قَدْ أَهْلَک مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَ أَكثَرُ جَمْعاً [قصص/78] .

- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) أين الجبابره و أبناء الجبابره [غررالحكم ، ص344] .

-أَ لَمْ تَرَ كيفَ فَعَلَ رَبُّک بِعادٍ [فجر/6] .

-أَ لَمْ تَرَ كيفَ فَعَلَ رَبُّک بِأَصْحابِ الْفِيلِ [فيل/1] .

-فَالْيوْمَ نُنَجِّيک بِبَدَنِک لِتَكونَ لِمَنْ خَلْفَک [يونس/92] .

مثل ماشين قراضه كنار پليس راه

8- به هم خوردن بافته ها و برآب شدن نقشه ها :

- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) عَرَفْتُ اللَّهَ سُبْحَانَهُ بِفَسْخِ الْعَزَائِمِ وَ حَلِّ الْعُقُودِ وَ نَقْضِ الْهِمَمِ [نهج البلاغه ، حكمت 250] .

9- نگاهی به مناجاتها كه چقدر خود را در برابر عظمت الهی كوچک می بينند قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) وَ اسْتِكثَارِ الشَّرِّ وَ إِنْ قَلَّ مِنْ قَوْلِی وَ فِعْلِی [صحيفه سجاديه ، دعای 20] .

10- نگاهی به ايده ئولوگ ها

11- قَالَ الصَّادِقُ (ع) اعلم أنک لن تخرج من ظلمات الغرور و التمنی إلا بصدق الإنابه إلى الله تعالى و الإخبار له و معرفه عيوب أحوالک [مصباح الشريعه ، ص142] .

12- غرور به عبادت با توجه به اينكه :

الف : وَ لِلّهِ يسْجُدُ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الأَْرْضِ مِنْ دابَّهٍ وَ الْمَلائِكهُ وَ هُمْ لا يسْتَكبِرُونَ [نحل/49] .

-كلٌّ لَهُ قانِتُونَ [روم/26] .

-يسَبِّحُونَ لَهُ بِاللّيلِ وَ النَّهارِ وَ هُمْ لا يسْأمُونَ [فصلت/38] .

ب : از كجا معلوم كار ما عبادت باشد :

-أَ فَمَنْ زُينَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَناً [فاطر/8] .

-الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيهُمْ فِى الْحَياهِ الدُّنْيا

وَ هُمْ يحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يحْسِنُونَ صُنْعاً [كهف/104] .

ج : يمُنُّونَ عَلَيک أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لا تَمُنُّوا عَلَى إِسْلامَكمْ [حجرات/17] .

ه : توجه به گناهان در کنار امامان

1. غریزه

1. اهمیت غریزه

غرایز منبع تمام فعّالیت ها در انسان است.

خداوند حکیم مایه های قوام بشری را چنان با غرایز و تمایلات آمیخته که انسان ، ناخودآگاه به سراغ آن می رود. مثل بقای نسل که با تمایلات جنسی و غریزه شهوت تأمین می شود.

کلیسا ترک ازدواج را مقدّس و اسلام ازدواج را مقدّس می داند.

اگر غرایز نباشد ، احساس نیست ، بقاء نیست ، لذّت نیست.

اگر غرایز نباشد که انسان از درون کشیده شود ، باید جبرا از بیرون کشیده شود.

اسلام دین فطری است و خداوند طبق آفرینش انسان برای او برنامه ریزی کرده است.

راستی اگر غرایز نباشد ، جنب و جوش و بقای نسل و حرکت و نشاط در انسان از بین می رفت.

تمایل جنسی در حیوان و انسان از نظر اعضا هم ، جوری آفریده شده اند که مناسب است از قبیل پستان و مکیدن ، زیبایی بیشتر زن و علاقه به تجمّل و... و از نظر روحی هم مسلّح به حبّ فرزند و علاقه به تکفّل و میل به حفاظت از همسر و غیرت او.

2. لزوم تعدیل غریزه

تاریخ بشر شاهد است ، سنّت و سیره همه انسان ها شاهد است و راه طبیعی در غریزه شهوت ، همان ازدواج است و زنا در تمام شرایع حرام و

در قرآن درباره زنا لفظِ : ساءَ سَبیلاً [نساء/22] .

3. راه های تعدیل غریزه

1. فکر

فکر گناه نکنید : فکر مانند دود است که کم کم فضا را تاریک می کند.

وَ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ وَ نَعْلَمُ ما تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ وَ نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ [ق/16] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من كثر فكره فى المعاصى دعته إليها [غررالحكم ، ص186] .

2. مواظبت از نگاه ها

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اشْتَدَّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَى امْرَأَةٍ ذَاتِ بَعْلٍ مَلَأَتْ عَينَهَا مِنْ غَيرِ زَوْجِهَا أَوْ غَيرِ ذِى مَحْرَمٍ مِنْهَا فَإِنَّهَا إِنْ فَعَلَتْ ذَلِک أَحْبَطَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ كلَّ عَمَلٍ عَمِلَتْهُ فَإِنْ أَوْطَأَتْ فِرَاشَهُ غَيرَهُ كانَ حَقّاً عَلَى اللَّهِ أَنْ يحْرِقَهَا بِالنَّارِ بَعْدَ أَنْ يعَذِّبَهَا فِى قَبْرِهَا [ثواب الأعمال ، ص286] .

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيمَ (ع) : إِياكمْ وَ النَّظِرَةَ فَإِنَّهَا تَزْرَعُ فِى قَلْبِ صَاحِبِهَا الشَّهْوَةَ وَ كفَى بِهَا لِصَاحِبِهَا فِتْنَةً [المحاسن ، ج1 ، ص109] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : النَّظَرُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ مَسْمُومٌ وَ كمْ مِنْ نَظْرَةٍ أَوْرَثَتْ حَسْرَةً طَوِيلَةً [كافى ، ج5 ، ص559] .

3. یاد خدا

یاد خدا و پناه به خدا :

مِنْ شَرِّ الْوَسْواسِ الْخَنّاسِ الَّذى يوَسْوِسُ فى صُدُورِ النّاسِ [ناس/5-4] .

إِنَّ النَّفْسَ لَأَمّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلاّ ما رَحِمَ رَبِّى [يوسف/53] .

4. توجه به حلال وحرام

توجّه به مفاسد و حلال و حرام

5. حجاب

6. پرهیز

از مراکز محرک

7. توجه به قیامت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طُوبَى لِمَنْ تَرَک شَهْوَةً حَاضِرَةً لِمَوْعِدٍ لَمْ يرَهُ [ثواب الأعمال ، ص177] .

8. حیاء

فَجاءَتْهُ إِحْداهُما تَمْشی عَلَى اسْتِحْياءٍ [قصص/25] .

وَ لا يضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيعْلَمَ ما يخْفينَ مِنْ زينَتِهِنَّ [نور/31] .

فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيطْمَعَ الَّذی فی قَلْبِهِ مَرَضٌ [احزاب/32] .

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : كثِيراً مَا كنْتُ أَسْمَعُ أَبِی يقُولُ لَيسَ مِنْ شِيعَتِنَا مَنْ لَا تَتَحَدَّثُ الْمُخَدَّرَاتُ بِوَرَعِهِ فِی خُدُورِهِنَّ وَ لَيسَ مِنْ أَوْلِيائِنَا مَنْ هُوَ فِی قَرْيهٍ فِيهَا عَشَرَهُ آلَافِ رَجُلٍ فِيهِمْ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ أَوْرَعُ مِنْهُ [كافی ، ج2 ، ص79] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْحَياءُ وَ الْإِيمَانُ مَقْرُونَانِ فِی قَرَنٍ فَإِذَا ذَهَبَ أَحَدُهُمَا تَبِعَهُ صَاحِبُهُ [كافی ، ج2 ، ص106] .

فرزند به پدرش بگوید که من زن می خواهم.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا خَيرَ فِی لَذَّهٍ مِنْ بَعْدِهَا النَّار [أمالی صدوق ، ص498] .

9. ازدواج

وقتی خواستند با مهمانان عزیز حضرت لوط (ع) لواط کنند ، فرمود : يا قَوْمِ هولاءِ بَناتی هُنَّ أَطْهَرُ لَكمْ [هود/78] .

و درباره لواط : تَقْطَعُونَ السَّبيل [عنكبوت/29] . آمده است.

تاریخ انسان ازدواج را خوب و زنا را بد می داند. در زنا عفّت و غیرت و مودّت و انسجام از بین می رود.

قرآن در سوره روم می فرماید : وَ مِنْ آياتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكمْ مِنْ أَنْفُسِكمْ أَزْواجاً لِتَسْكنُوا إِلَيها وَ جَعَلَ بَينَكمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً إِنَّ فى ذلِک لآياتٍ لِقَوْمٍ يتَفَكرُونَ [روم/21] .

بعضی از زنان شوهرازدست داده خیال می کنند ازدواج بعد از

فوت شوهر بی وفایی به شوهر اوّل است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَزَوَّجَ فَقَدْ أَحْرَزَ نِصْفَ دِينِهِ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ فِی النِّصْفِ الْبَاقِی [أمالی طوسی ، ص518] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا يَمْنَعُ الْمُومِنَ أَنْ يَتَّخِذَ أَهْلًا لَعَلَّ اللَّهُ أَنْ يرْزُقَهُ نَسَمَةً تُثْقِلُ الْأَرْضَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص382] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا بُنِی بِنَاءٌ فِی الْإِسْلَامِ أَحَبُّ إِلَی اللَّهِ مِنَ التَّزْوِيجِ [مكارم الأخلاق ، ص196] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَحَبَّ فِطْرَتِی فَلْيسْتَنَّ بِسُنَّتِی وَ مِنْ سُنَّتِی النِّكاحُ [كافی ، ج5 ، ص494] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من كان له ما يتزوج به فلم يتزوج فليس منا [مكارم الأخلاق ، ص196] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْتَمِسُوا الرِّزْقَ بِالنِّكاحِ [مكارم الأخلاق ، ص196] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تزوجوا النساء فإنهن يأتين بالمال [مكارم الأخلاق ، ص196] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَفْضَلُ الشَّفَاعَاتِ أَنْ تَشْفَعَ بَينَ اثْنَينِ فِی نِكاحٍ حَتَّی يجْمَعَ اللَّهُ بَينَهُمَا [كافی ، ج5 ، ص331] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ تَرَک التَّزْوِيجَ مَخَافَةَ الْعَيلَةِ فَقَدْ أَسَاءَ بِاللَّهِ الظَّنَّ [كافی ، ج5 ، ص330] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الرَّكعَتَانِ يصَلِّيهِمَا رَجُلٌ مُتَزَوِّجٌ أَفْضَلُ مِنْ رَجُلٍ أَعْزَبَ يقُومُ لَيلَهُ وَ يصُومُ نَهَارَهُ [كافی ، ج5 ، ص329] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَزَوَّجُوا وَ لَا تُطَلِّقُوا فَإِنَّ الطَّلَاقَ يهْتَزُّ مِنْهُ الْعَرْشُ [عوالی الآللی ، ج2 ، ص139] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : رَكعَتَانِ يصَلِّيهِمَا مُتَزَوِّجٌ

أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ رَكعَةً يصَلِّيهِمَا أَعْزَبُ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص384] .

غش وبدکاری

1.جایگاه واهمیت

کم فروشی و کم کاری

1.ویل للمطففین

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : لَمْ یجْعَلِ الْوَیلَ لِأَحَدٍ حَتَّی یسَمِّیهُ کافِراً قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّفَوَیلٌ لِلَّذِینَ کفَرُوا مِنْ مَشْهَدِ یوْمٍ عَظِیمٍ (مریم-37) [کافی ، ج2 ، ص31.]

2.لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْیاءَهُمْ وَ لا تَعْثَوْا فِی الْأَرْضِ مُفْسِدِینَ [هود/85.]

کم فروش امنیت معامله را به هم می زند ، اطمینان دیگران را سلب می کند ، بدبینی ایجاد و نظام را مقرون با دلهره و نگرانی می کند.

3.قرآن به کم فروش می فرماید :

أَ لا یظُنُّ أُولئِک أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ لِیوْمٍ عَظِیمٍ یوْمَ یقُومُ النّاسُ لِرَبِّ الْعالَمِینَ [مطففین/6-4.]

4.یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَأْکلُوا أَمْوالَکمْ بَینَکمْ بِالْباطِلِ إِلاّ أَنْ تَکونَ تِجارَةً عَنْ تَراضٍ مِنْکمْ وَ لا تَقْتُلُوا أَنْفُسَکمْ إِنَّ اللَّهَ کانَ بِکمْ رَحِیماً وَ مَنْ یفْعَلْ ذلِک عُدْواناً وَ ظُلْماً فَسَوْفَ نُصْلِیهِ ناراً وَ کانَ ذلِک عَلَی اللَّهِ یسِیراً [نساء/30-29.]

روابط ناسالم اقتصادی یک نوع انتحار و خودکشی اجتماعی است. و جزای آن درآیه بعد مطرح است. [تفسیر نمونه ، ج3 ، ص357]

خطر غش

1.قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَیلٌ لِتُجَّارِ أُمَّتِی ! مِنْ لَا وَ اللَّهِ ، وَ بَلَی وَ اللَّهِ وَ وَیلٌ لِصُنَّاعِ أُمَّتِی ! مِنَ الْیوْمِ وَ غَدٍ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص160.]

2.قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : لَيسَ مِنَّا مَنْ غَشَّنَا [كافى ، ج5 ، ص160.]

3.قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِرَجُلٍ يبِيعُ التَّمْر ، يا فُلَانُ أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّهُ لَيسَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ مَنْ غَشَّهُمْ؟ [كافى ، ج5 ، ص160.]

4.قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيسَ مِنَّا مَنْ غَشَّ مُسْلِماً ، وَ لَيسَ مِنَّا مَنْ خَانَ مُسْلِماً [أمالى صدوق ، ص270.]

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : ثلاث من كنّ فيه فهو منافق و إن صام و صلى : من إذا حدث كذب ، و إذا وعد أخلف ، و إذا اومن خان [تحف العقول ، ص315.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَعٌ لَا تَدْخُلُ بَيتاً وَاحِدَهٌ مِنْهُنَّ إِلَّا خَرِبَ وَ لَمْ يعْمَرْ بِالْبَرَكهِ الْخِيانَهُ وَ السَّرِقَهُ وَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ الزِّنَا [أمالى صدوق ، ص398.]

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : احذر من الناس ثلاثه الخائن و الظلوم و النمام؛ لأن من خان لک خانک و من ظلم لک سيظلمک؛ و من نمّ إليک سينم عليک [تحف العقول ، ص315.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : الخائن لا وفاء له [غررالحكم ، ص460.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : رَأْسُ الْكفْرِ الْخِيانَهُ [غررالحكم ، ص460.]

2. انواع غش

1. علمى

إِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقاً يلْوُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكتابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكتابِ [آل عمران/78.]

فَوَيلٌ لِلَّذِينَ يكتُبُونَ الْكتابَ بِأَيدِيهِمْ ثُمَّ يقُولُونَ هذا مِنْ عِنْدِ اللّهِ [بقره/79.]

إِنَّ الَّذِينَ يكتُمُونَ ما أَنْزَلْنا مِنَ الْبَينات وَ الْهُدى مِنْ بَعْدِ ما بَيّنّاهُ لِلنّاسِ فِى الْكتابِ أُولئِک يلْعَنُهُمُ اللّهُ وَ يلْعَنُهُمُ اللاَّعِنُونَ [بقره/159.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أيما رجل أتاه الله علما فكتمه و هو يعلمه ، لقى الله (عز و جل) يوم القيامه ملجما بلجام من نار [أمالى طوسى ، ص377.]

2. سياسى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : إِنَّ أَعْظَمَ الْخِيانَهِ خِيانَهُ الْأَمَّهِ ، وَ أَفْظَعَ

الْغِشِّ غِشُّ الْأَئِمَّهِ [نهج البلاغه ، نامه 26.]

3. تبليغاتى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : من أعظم المكر تحسين الشّر [غررالحكم ، ص291.]

4.روانى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : إن أغش الناس أغشهم لنفسه و أعصاهم لربّه [غررالحكم ، ص240.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : من غش نفسه كان أغش لغيره [غررالحكم ، ص235.]

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : ما من مؤمن ضيع حقا إلا أعطى فى باطل مثليه [اختصاص مفيد ، ص242.]

5. اقتصادى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : من أعظم الفجائع إضاعه الصنائع [غررالحكم ، ص387.]

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : أَيمَا رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِنَا اسْتَعَانَ بِهِ رَجُلٌ مِنْ إِخْوَانِهِ فِى حَاجَهٍ فَلَمْ يبَالِغْ فِيهَا بِكلِّ جُهْدٍ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ الْمُومِنِينَ [كافى ، ج2 ، ص362.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أَبَاذَرّ إِ الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَهِ وَ إِفْشَاوک سِرَّ أَخِيک خِيانَهٌ [أمالى طوسى ، ص537.]

قَالَ الْجَوَادُ (عليه السلام) : كفى بالمرء خيانه أن يكون أمينا للخونه [بحارالأنوار ، ج72 ، ص380.]

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : من ادخر عن مؤمن درهما أو حبس عنه شيئا من أمر الدنيا [خصال صدوق ، ج1 ، ص151.]

الخائن من كان يومه شرا من امسه [ميزان الحكمه]

نمونه ها

1. ماجرای شخصی که به یک یهودی بدهکار بود و می گفت ما را حلال کن
2. ماجرای قاطری که یک روزه اجاره شده بود و 15 روز طول کشید.
3. شیر + آب
4. عسل شکری
5. دوخت لباس : مصرف پارچه های نامرغوب در قسمتهائی که پیدا

نیست.

3. آثار غش

1. دنیوی

1. آثار فردی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : المکور شیطان فی صوره إنسان [غررالحکم ، ص291.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ غَشَّ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ نَزَعَ اللَّهُ بَرَکهَ رِزْقِهِ ، وَ أَفْسَدَ عَلَیهِ مَعِیشَتَهُ وَ وَکلَهُ إِلَی نَفْسِهِ [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص283.]

خمس یعجل الله لصاحبها العقوبه... و الغدر [نهج الفصاحه ، 1465]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : الخیانه تجر الفقر [تحف العقول ، ص221]

آثار دنیوی و اجتماعی

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : ما من مؤمن ضیع حقا إلا أعطی فی باطل مثلیه [اختصاص مفید ، ص242.]

2. آثار اجتماعی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لَا خَیرَ فِی شَهَادَهِ الْخَائِنِ [غررالحکم ، ص460.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : شّر الناس من یغش الناس [غررالحکم ، ص360.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَزَالُ أُمَّتِی بِخَیرٍ مَا لَمْ یتَخَاوَنُوا وَ أَدَّوُا الْأَمَانَهَ وَ آتَوُا الزَّکاهَ ، وَ إِذَا لَمْ یفْعَلُوا ذَلِک ابْتُلُوا بِالْقَحْطِ وَ السِّنِینَ (نفرین و لعنت) [ثواب الأعمال ، ص251.]

2. اخروی

وَ مَنْ يغْلَلْ يأتِ بِما غَلّ يوْمَ الْقِيامَهِ [آل عمران/161.]

غلولايعنى انسان شرعاً ممنوع است و دست او بسته است ، مانند : خيانت ، سرقت ، مخفى كارى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : لا دين لخداع [غررالحكم ، ص291.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : مِنْ عَلَامَاتِ الشَّقَاءِ غش الصديق [غررالحكم ، ص419.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : من مكر بالناس رد الله سبحانه مكره فى عنقه [غررالحكم ، ص291.]

وَ لا يحِيقُ الْمَكرُ

السَّيئُ إِلاّ بِأَهْلِهِ [فاطر/43.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ غَشَّ مُسْلِماً فِی بَیعٍ أَوْ فِی شِرَاءٍ فَلَیسَ مِنَّا وَ یحْشَرُ مَعَ الْیهُودِ یوْمَ الْقِیامَهِ ، لِأَنَّهُ مَنْ غَشَّ النَّاسَ فَلَیسَ بِمُسْلِمٍ [ثواب الأعمال ، ص284.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص إن للغادر ینصب له لواء یوم القیامه فیقال له : هذه غدره فلان [مجموعه ورام ، ج1 ، ص85.]

به رسول الله (ص) گفتند : فلانی شهید شد. فرمود : او بخاطر لباسی که از راه حرام پوشیده است گرفتار است. [میزان الحکمه ، باب3105]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ خَانَ أَمَانَهً فِی الدُّنْیا وَ لَمْ یرُدَّهَا إِلَی أَهْلِهَا ثُمَّ أَدْرَکهُ الْمَوْتُ مَاتَ عَلَی غَیرِ مِلَّتِی ، وَ یلْقَی اللَّهَ وَ هُوَ عَلَیهِ غَضْبَانُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص15.]

آثار معنوی و اخروی غش

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ خَانَ أَمَانَهً فِی الدُّنْیا وَ لَمْ یرُدَّهَا عَلَی أَهْلِهَا ، مَاتَ عَلَی غَیرِ دِینِ الْإِسْلَام ، وَ لَقِی اللَّهَ وَ هُوَ عَلَیهِ غَضْبَانُ؛ فَیومَرُ بِهِ إِلَی النَّارِ فَیهْوَی بِهِ فِی شَفِیرِ جَهَنَّمَ أَبَدَ الْآبِدِینَ [ثواب الأعمال ، ص285.]

4. احکام غش

آثار حقوقی

1. قاعده فقهی : من اتلف مال الغیر فهو له ضامن

2.در وسائل الشیعه بابی آمده به نام بَابُ أَنَّ الصَّانِعَ (زرگر) إِذَا أَفْسَدَ مَتَاعاً ضَمِنَهُ کالْغَسَّالِ وَ الصَّبَّاغِ وَ الْقَصَّارِ وَ الصَّائِغِ وَ الْبَیطَارِ وَ الدَّلَّالِ وَ نَحْوِهِمْ ، وَ کذَا مَا یتْلَفُ بِأَیدِیهِمْ إِذَا فَرَّطُوا أَوْ کانُوا مُتَّهَمِینَ فَلَمْ یحْلِفُوا وَ حُکمِ مَا لَوْ دَفَعُوا الْمَتَاعَ إِلَی الْغَیرِ [وسائل الشیعه ، ج19 ، ص141.]

3.عَنِ الْحَلَبِی عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ :

سُئِلَ عَنِ الْقَصَّارِ يفْسِدُ قَالَ : كلُّ أَجِيرٍ يعْطَى الْأَجْرَ عَلَى أَنْ يصْلِحَ فَيفْسِدُ فَهُوَ ضَامِنٌ [كافى ، ج5 ، ص241.]

4.قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : كانَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) يضَمِّنُ الصَّبَّاغَ وَ الْقَصَّارَ وَ الصَّائِغَ احْتِياطاً عَلَى أَمْتِعَهِ النَّاسِ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص256.]

5. بابی دیگر در وسائل آمده که جمال (شترچران) ، حمّال ، مکاری (کسی که حیوان کرایه می دهد) ، ملاح (کشتی ران) اگر کوتاهی نمایند ضامن هستند.

5. راههای جلوگیری

1. نقش دولت

عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْحَاقَ الْخُدْرِى عَنْ أَبِى صَادِقٍ قَالَ : دَخَلَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) سُوقَ التَّمَّارِينَ فَإِذَا امْرَأَهٌ قَائِمَهٌ تَبْكى وَ هِى تُخَاصِمُ رَجُلاً تَمَّاراً ، فَقَالَ لَهَا : مَا لَكِ؟ قَالَتْ : يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ ! اشْتَرَيتُ مِنْ هَذَا تَمْراً بِدِرْهَمٍ فَخَرَجَ أَسْفَلُهُ رَدِياً لَيسَ مِثْلَ الَّذِى رَأَيتُ ، قَالَ فَقَالَ لَهُ : رُدَّ عَلَيهَا ! فَأَبَى حَتَّى قَالَهَا ثَلَاثاً فَأَبَى فَعَلَاهُ بِالدِّرَّهِ حَتَّى رَدَّ عَلَيهَا. وَ كانَ عَلِى (عليه السلام) يكرَهُ أَنْ يجَلَّلَ التَّمْرُ [كافى ، ج5 ، ص230.]

2. نقش مردم

شیر + آب

لا يحل لاحد ان يبيع شيئا الا بين ما فيه ، و لا يحل لمن علم ذلک الا بينه [ميزان الحكمه. غش]

امام از کسیکه دو نوع طعام را مخلوط و به قیمت بالا می فروخت نهی می فرمود. [وسائل ، ج12. ص420]

عَنْ عُبَيسِ بْنِ هِشَامٍ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ : دَخَلَ عَلَيهِ رَجُلٌ يبِيعُ الدَّقِيقَ ، فَقَالَ (عليه السلام) : إِياک وَ الْغِشَّ! فَإِنَّهُ مَنْ غَشَّ غُشَّ فِى مَالِهِ فَإِنْ لَمْ يكنْ لَهُ مَالٌ غُشَّ فِى أَهْلِهِ [

وسائل الشیعه ، ج17 ، ص281.]

لزوم صداقت و صفا

1.قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إن الله عز و جل یحب المتحرف الأمین [بحارالأنوار ، ج100 ، ص96.]

2.قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَقَدْ طَابَ مَكسَبُهُ : إِذَا اشْتَرَى لَمْ يعِبْ ، وَ إِذَا بَاعَ لَمْ يحْمَدْ ، وَ لَا يدَلِّسُ ، وَ فِيمَا بَينَ ذَلِک لَا يحْلِفُ [کافی ، ج5 ، ص153.]

3.قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کل ذی صناعه مضطر إلی ثلاث خصال یجتلب بها المکسب و هو أن یکون حاذقا بعمله (تخصصی و علمی) مودّیاً للأمانه فیه (تعهد و مکتب) مستمیلا لمن استعمله (نشاط و روحیه) [تحف العقول ، ص322.]

4.قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَا تَكتُمْ عَيباً يكونُ فِی تِجَارَتِک ، وَ لَا تَغْبِنِ الْمُسْتَرْسِلَ فَإِنَّ غَبْنَهُ لَا يحِلُّ وَ لَا تَرْضَ لِلنَّاسِ إِلَّا مَا تَرْضَی لِنَفْسِک ، وَ أَعْطِ الْحَقَّ وَ خُذْهُ وَ لَا تَخَفْ وَ لَا تَخُنْ ! فَإِنَّ التَّاجِرَ الصَّدُوقَ مَعَ السَّفَرَهِ الْكرَامِ الْبَرَرَهِ يوْمَ الْقِيامَهِ [فتح الأبواب ، ص160.]

1. غفلت

1. تعریف غفلت

هدر دادن استعدادهای الهی .

لَهُمْ قُلُوبٌ لا يفْقَهُونَ بِها وَ لَهُمْ أَعْينٌ لا يبْصِرُونَ بِها وَ لَهُمْ آذانٌ لا يسْمَعُونَ بِها أُولئِک كالْأَنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولئِک هُمُ الْغافِلُونَ [اعراف/179.]

غفلت یک نوع خوابی است در بیداری خواب رفته های بیداری.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) اللَّهُمَّ إِنی أَعُوذُ بِک مِنْ سِنَهِ الْغَفْلَهِ [صحیفه سجادیه ، دعای8.]

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) اللَّهُمَّ أَيقِظْنَا عَنْ سِنَهِ الْغَفْلَهِ بِالرُّكونِ إِلَيهِ [صحیفه سجادیه ، دعای 17.]

2. چهره واقعی غفلت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الغفله أضر الأعداء [غررالحكم ، ص265.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الغفله ضلال النفوس و عنوان النحوس [غررالحكم ، ص265.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كثْرَةِ الذِّكرِ بِلَا غَفْلَهٍ فَإِنَّ الْغَفْلَهَ مُصْطَادُ الشَّيطَانِ وَ رَأْسُ كلِّ بَلِيهٍ وَ رَأْسُ كلِّ حِجَابٍ [مصباح الشريعه ، ص99.]

3. چهره واقعی غافل

أُولئِک كالْأَنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولئِک هُمُ الْغافِلُونَ [اعراف/179.]

وَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ آياتِنا غافِلُونَ أُولئِک مَأْواهُمُ النّارُ بِما كانُوا يكسِبُونَ [يونس/8-7.]

يا وَيلَنا قَدْ كنّا فِى غَفْلَهٍ مِنْ هذا بَلْ كنّا ظالِمِينَ [انبياء/97.]

4. نشانه های غفلت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : علامه الغافل فأربعه العمى و السهو و اللهو و النسيان [تحف العقول ، ص21.]

بعضى مردمقَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : هَمُّهَا عَلَفُهَا [نهج البلاغه ، نامه 45.]

قال النبى (ص) : اياكم و التسويف وطول الامل فانه كان سببا املاک الامم [جمله985 از الفصاحه.]

5. ریشه های غفلت

أَلْهاكمُ التَّكاثُرُ [تكاثر/1.]

لا تُلْهِكمْ أَمْوالُكمْ وَ لا أَوْلادُكمْ عَنْ ذِكرِ اللّهِ [منافقون/9.]

رِجالٌ لا تُلْهِيهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَيعٌ عَنْ ذِكرِ اللّهِ [نور/37.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إن الدنيا خداعه صراعه ، مكاره غراره سحاره ، أنهارها لامعه ، و ثمراتها يانعه ، ظاهرها سرور ، و باطنها غرور [أمالى

طوسی ، ص256.]

6. خسارتهای غفلت

غرر الحکم به نقل از میزان الحکمه :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من غفل جهل [غررالحکم ، ص66.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من طالت غفلته [علته] تعجلت هلکته [غررالحکم ، ص266.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إیاکم و الغفله فإنه من غفل فإنما یغفل عن نفسه [ثواب الأعمال ، ص203.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إیاک و الغفله و الاغترار بالمهله فإن الغفله تفسد الأعمال و الآجال تقطع الآمال [غررالحکم ، ص266.]

7. روش درمان غفلت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أبا ذر ، هم بالحسنه ، و إن لم تعملها ، لکیلا تکتب من الغافلین. [أمالی طوسی ، ص535.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَیمَا مُومِنٍ حَافَظَ عَلَی الصَّلَوَاتِ الْمَفْرُوضَهِ فَصَلَّاهَا لِوَقْتِهَا فَلَیسَ هَذَا مِنَ الْغَافِلِینَ [کافی ، ج3 ، ص270.]

1.قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أُوصِیکمْ بِذِکرِ الْمَوْتِ وَ إِقْلَالِ الْغَفْلَهِ عَنْهُ [نهج البلاغه ، خطبه 188.]

2. شنیدن موعظه : عَنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِی الْحَسَنِ الْبَصْرِی قَالَ لَمَّا قَدِمَ عَلَینَا أَمِیرُ الْمُومِنِینَ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ (ع) الْبَصْرَهَ إِلَی أَنْ قَالَ ثُمَّ مَشَی حَتَّی دَخَلَ سُوقَ الْبَصْرَهِ فَنَظَرَ إِلَی النَّاسِ یبِیعُونَ وَ یشْتَرُونَ فَبَکی (ع) بُکاءً شَدِیداً ثُمَّ قَالَ یا عَبِیدَ الدُّنْیا وَ عُمَّالَ أَهْلِهَا إِذَا کنْتُمْ بِالنَّهَارِ تَحْلِفُونَ وَ بِاللَّیلِ فِی فُرُشِکمْ تَنَامُونَ وَ فِی خِلَالِ ذَلِک عَنِ الْ آخِرَهِ تَغْفُلُونَ فَمَتَی تُحْرِزُونَ الزَّادَ وَ تُفَکرُونَ فِی الْمَعَادِ [أمالی مفید ، ص118.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قَرَأَ عَشْرَ آیاتٍ فِی لَیلَهٍ لَمْ یکتَبْ مِنَ الْغَافِلِینَ [کافی ، ج2 ، ص612.]

8. چند نکته دربیان غفلت

1. شخصیت اجتماعی غافل

وَ لا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنا قَلْبَهُ عَنْ ذِکرِنا وَ اتَّبَعَ هَواهُ وَ کانَ أَمْرُهُ فُرُطاً [کهف/28.]

2. غفلت یکی ازتکنیکهای دشمن است

وَدَّ الَّذِینَ کفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِکمْ وَ أَمْتِعَتِکمْ [نساء/102.]

1. غلوّ

1. معنای غلوّ

2. مذمت غلوّ

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أجهل الناس المغتر بقول مادح متملق یحسن له القبیح و یبغض إلیه النصیح [غررالحکم ، ص74] .

امام هادی (ع)به شخصی که در ثناگویی حضرت افراط کرده بود ، فرمود : أَقْبِلْ عَلَی شَأنِک فَإِنَّ کثْرَةَ الْمَلَقِ یهْجُمُ عَلَی الظِّنَّهِ وَ إِذَا حَلَلْتَ مِنْ أَخِیک فِی مَحَلِّ الثِّقَهِ فَاعْدِلْ عَنِ الْمَلَقِ إِلَی حُسْنِ النِّیهِ [بحارالأنوار ، ج70 ، ص295] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَرْفَعُونِی فَوْقَ حَقِّی فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی اتَّخَذَنِی عَبْداً قَبْلَ أَنْ یتَّخِذَنِی نَبِیاً [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص200] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : هَلَک فِی رَجُلَانِ مُحِبٌّ غَالٍ وَ مُبْغِضٌ قَالٍ [نهج البلاغه ، حکمت 117] .

قُلْ یا أَهْلَ الْکتابِ لا تَغْلُوا فِی دِینِکمْ غَیرَ الْحَقِّ وَ لا تَتَّبِعُوا أَهْواءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَ أَضَلُّوا کثِیراً وَ ضَلُّوا عَنْ سَواءِ السَّبِیلِ [مائده/77] .

(ای پیامبر!) بگو : ای اهل کتاب! در دین خود به ناحقّ غلوّ نکنید و از هوس های گروهی که پیش از این گمراه شدند و بسیاری را گمراه کردند و (اکنون نیز) از راه حقّ منحرفند ، پیروی نکنید.

نکته ها :

شاید بتوان از این آیه استفاده کرد که خدا دانستن مسیح (ع) ، نوعی غلوّ برگرفته از افکار شرک آلود جمعیت های قبلی است. چنانکه در آیه 30 سوره توبه می خوانیم :

وَ قالَتِ

الْيهُودُ عُزَيرٌ ابْنُ اللّهِ وَ قالَتِ النَّصارا الْمَسيحُ ابْنُ اللّهِ ذلِک قَوْلُهُمْ بِأَفْواهِهِمْ يضاهِونَ قَوْلَ الَّذينَ کفَرُوا مِنْ قَبْلُ

يهود گفتند : عُزَير فرزند خداست و نصارى گفتند : مسيح فرزند خداست ، اين غلوّ و سخنان بى اساس ، شبيه سخنان کفّار پيشين است.

پيام ها :

1) در همه اديان ، بايد مرزهاى فکرى و عقيدتى حفظ شود و درباره شخصيت ها غلوّ ممنوع است.يا أَهْلَ الْکتابِ لا تَغْلُوا

2) غلوّ درباره رهبران الهى ، غلوّ در دين است. (با توجّه به آيات قبل که مسيح را خدا مى دانستند.) لا تَغْلُوا فى دينِکم

3) اگردردين خدا و نسبت به اولياى الهى غلوّ ممنوع است ، درباره ديگران هم مبالغه روا نيست.لا تَغْلُوا فى دينِکمْ غَيرَ الْحَق

4) تقليد کورکورانه ممنوع است.وَ لا تَتَّبِعُوا أَهْواءَ قَوْمٍ

5) غلوّ ، تنها درباره عيسى (ع) نبود. بعضى از يهود هم دربارهعُزيرغلوّ کرده ، او را پسر خدا مى دانستند : ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ

6) علوم و هنرهاى باستانى ارزش دارد ، ولى افکار و عقايدکهن نياکان که بر اساس هوس هاست و پايه اى ندارد ، بى ارزش است و نبايد پيروى نمود.وَ لا تَتَّبِعُوا أَهْواءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ

7) گمراهى مراحلى دارد : ابتدا انسان ، خود گمراه مى شود ، ضَلُّواسپس ديگران را گمراه مى کند ، أَضَلُّواکم کم از هدايت به حقّ براى هميشه باز مى ماند.ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَ أَضَلُّوا کثيراً وَ ضَلُّوا

يا أَهْلَ الْکتابِ لا تَغْلُوا فى دينِکمْ وَ لا تَقُولُوا عَلَى اللّهِ إِلاَّ الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسيحُ عيسَى ابْنُ مَرْيمَ رَسُولُ اللّهِ وَ کلِمَتُهُ أَلْقاها إِلى مَرْيمَ وَ رُوحٌ مِنْهُ فَآمِنُوا بِاللّهِ وَ رُسُلِهِ وَ لا تَقُولُوا ثَلاثَةٌ انْتَهُوا خَيراً لَکمْ إِنَّمَا اللّهُ إِلهٌ واحِدٌ سُبْحانَهُ أَنْ

یکونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ وَ کفی بِاللّهِ وَکیلاً [نساء/171] .

از امام صادق (ع) دربارهرُوحٌ مِنْهُسؤال شد ، حضرت (ع) پاسخ دادند : مقصود روح خداست که خداوند آن را در آدم (ع) و عیسی (ع) قرار داد. [کافی ، ج1 ، ص133]

عَنْ ثَعْلَبَهَ عَنْ حُمْرَانَ قَال : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ رُوحٌ مِنْهُ" (نساء-171) قَالَ : " هِی رُوحُ اللَّهِ مَخْلُوقَهٌ خَلَقَهَا اللَّهُ فِی آدَمَ وَ عِیسَی" [کافی ، ج1 ، ص133] .

مسیحیان عقیده به تثلیث دارند و الله را خدای پدر ، مسیح را خدای پسر و جبرئیل را واسطه این دو خدا می دانند ، که نوعی کفر است. قرآن هم می فرماید : لَقَدْ کفَرَ الَّذینَ قالُوا إِنَّ اللّهَ ثالِثُ ثَلاثَهٍ [مائده/73] .

آنان که خدا را یکی از خدایان سه گانه می دانند ، کافرند. البتّه گروهی از آنان نیز حضرت مریم (س) را به جای جبرئیل ، یکی از خدایان سه گانه می دانند که قرآن در این باره می فرماید : یا عیسَی ابْنَ مَرْیمَ أَ أَنْتَ قُلْتَ لِلنّاسِ اتَّخِذُونی وَ أُمِّی إِلهَینِ مِنْ دُونِ اللّهِ [مائده/116] .

ای عیسی ! آیا تو به مردم گفته ای که مرا و مادرم را دو خدا قرار دهید.

در روایات ، به غلوّکنندگان نفرین شده و آنان از بدترین اقسام کفّار و مشرکان به شمار آمده اند. [میزان الحکمه]

اگر نداشتن پدر ، دلیل بر الوهیت باشد ، حضرت آدم (ع) باید به طریق اولی الوهیت داشته باشد ، چون نه

پدر داشت نه مادر.

پیام ها :

1) غلوّ ، نشانه تعصّب نابجا است و در همه ادیان ممنوع می باشد. یهود ، عُزیررا فرزند خدا می دانستند و مسیحیانعیسیرا.لا تَغْلُوا فی دینِکمْ

2) یکی از آفات ادیان آسمانی ، غلوّ درباره رهبران دینی است.لا تَغْلُوا فی دینِکمْ

3) میانه روی و اعتدال در همه جا لازم است و عشق به اولیای خدا نباید سر از غلوّ درآورد.لا تَغْلُوا فی دینِکمْ

4) غلوّ کردن درباره انسان ها : گرچه پیامبر باشند ، توهین به خداوند و نسبت ناروا دادن به اوست.لا تَقُولُوا عَلَی اللَّهِ إِلاَّ الْحَقَّ

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بُنِی الْکفْرُ عَلَی أَرْبَعِ دَعَائِمَ الْفِسْقِ وَ الْغُلُوِّ وَ الشَّک وَ الشُّبْهَه [کافی ، ج2 ، ص391] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ الْمُغِیرَهُ بْنُ سَعِیدٍ یتَعَمَّدُ الْکذِبَ عَلَی أَبِی ع وَ یأْخُذُ کتُبَ أَصْحَابِهِ وَ کانَ أَصْحَابُهُ الْمُسْتَتِرُونَ بِأَصْحَابِ أَبِی یأْخُذُونَ الْکتُبَ مِنْ أَصْحَابِ أَبِی فَیدْفَعُونَهَا إِلَی الْمُغِیرَهِ فَکانَ یدُسُّ فِیهَا الْکفْرَ وَ الزَّنْدَقَهَ وَ یسْنِدُهَا إِلَی أَبِی (ع) ثُمَّ یدْفَعُهَا إِلَی أَصْحَابِهِ فَیأْمُرُهُمْ أَنْ یبُثُّوهَا فِی الشِّیعَهِ فَکلُّ مَا کانَ فِی کتُبِ أَصْحَابِ أَبِی (ع) مِنَ الْغُلُوِّ فَذَاک مِمَّا دَسَّهُ الْمُغِیرَهُ بْنُ سَعِیدٍ فِی کتُبِهِمْ [رجال الکشی ، ص225] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَتَجَاوَزُوا بِنَا الْعُبُودِیهَ ثُمَّ قُولُوا مَا شِئْتُمْ وَ لَا تَغُلُّوا وَ إِیاکمْ وَ الْغُلُوَّ کغُلُوِّ النَّصَارَی فَإِنِّی بَرِیءٌ مِنَ الْغَالِین [إحتجاج ، ج2 ، ص438] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِیاکمْ وَ الْغُلُوَّ فِینَا قُولُوا إِنَّا عَبِیدٌ مَرْبُوبُونَ وَ قُولُوا فِی فَضْلِنَا مَا شِئْتُمْ [خصال صدوق ، ج2 ، ص614] .

3. انگیزه غلوّ

1 گاهی کسی را با غلوّ ، بزرگ می کنند

تا رقیب او را نابود کنند.

2 حبّ ذات ، انسان را وادار می کند که رهبر خود را هم بیش از آنچه هست خیال کند تا قهرا خودش هم بزرگ شود.

3 خیال اینکه هر چه بیشتر غلوّ کند به مکتب و رهبر پایدارتر است انسان را وادار به غلوّ می کند.

4 کسی که غذای عالی نخورده ، غذای معمولی را خیلی ستایش می کند. آری کسی که خدا را نشناخته و قدرت خدا را باور نکرده ، قدرت های دیگر را بزرگ می شمرد.

4. خطرات غلوّ

1 کسانی که غلوّ می کنند ، همین که نقطه ضعفی دیدند ، یک مرتبه به کلی دست از معشوق خود برمی دارند ، ولی افرادی که معتدلند ، با دیدن نقطه ضعف یکسره طرف را رها نمی کنند.

بوده اند شعرائی که صدها بیت شعر گفته اند ، ولی به خاطر کدورتی ، برعکس سروده اند.

2 غلوّ ، در یک مرحله ، اعتبار حرف را در همه جا از بین می برد.

3 غلوّ ، انگیزه حسادت دیگرانی که در آن مرحله نیستند را شعله ور می کند :

گاهی انسان در کارهای خود هم غلوّ می کند. خدمات را به نام خود ثبت می کند.

من کردم ، من گفتم ، من بودم که ، ...

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ لَا تَرْفَعْنِی فِی النَّاسِ دَرَجَةً إِلَّا حَطَطْتَنِی عِنْدَ نَفْسِی مِثْلَهَا ، وَ لَا تُحْدِثْ لِی عِزّاً ظَاهِراً إِلَّا أَحْدَثْتَ لِی ذِلَّةً بَاطِنَةً عِنْدَ نَفْسِی بِقَدَرِهَا. [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

یحِبُّونَ أَنْ یحْمَدُوا بِما لَمْ یفْعَلُوا [آل عمران/188] .

تِلْک الدّارُ الآخِرَهُ نَجْعَلَها لِلّذینَ لا یریدُونَ عُلَوًّا فِی الْأَرْضِ وَ

لا فَساداً وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقينَ [قصص/83] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِه ... وَ اسْتِقْلَالِ الْخَیرِ وَ إِنْ کثُرَ مِنْ قَوْلِی وَ فِعْلِی [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

هذا مِنْ فَضْلِ رَبِّی لِیبْلُوَنی [نمل/40] .

4 غلوّ ، گاهی در ستایش است و گاهی در تحقیر و انتقاد : فلانی فایده ای ندارد ، باید فلانی را رها کرد ، حَبِطَتْ أَعْمالُهُم [بقره/217] .

را برإِنَّ الْحَسَناتِ یذْهِبْنَ السَّیئات [هود/114] .

ترجیح می دهیم. خوب است مثل آئینه ، عیب دیگران را بزرگتر یا کوچکتر نکنیم.

5 یا أَهْلَ الْکتابِ لا تَغْلُوا فی دینِکمْ وَ لا تَقُولُوا عَلَی اللّهِ إِلاَّ الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسیحُ عیسَی ابْنُ مَرْیمَ رَسُولُ اللَّهِ وَ کلِمَتُهُ [نساء/171] .

6 ما کانَ لِبَشَرٍ أَنْ یؤتِیهُ اللّهُ الْکتابَ وَ الْحُکمَ وَ النُّبُوَّهَ ثُمَّ یقُولَ لِلنّاسِ کونُوا عِباداً لی مِنْ دُونِ اللَّهِ [آل عمران/79] .

7 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِی لَا نَصِیبَ لَهُمَا فِی الْإِسْلَامِ الْغُلَاهُ وَ الْقَدَرِیهُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص72] .

8 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ ذَکرَ الْغُلَاهَ وَ قَالَ إِنَّ فِیهِمْ مَنْ یکذِبُ حَتَّی إِنَّ الشَّیطَانَ لَیحْتَاجُ إِلَی کذِبِهِ [رجال الکشی ، ص297] .

9 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِیاکمْ وَ الْغُلُوَّ فِینَا قُولُوا إِنَّا عَبِیدٌ مَرْبُوبُونَ وَ قُولُوا فِی فَضْلِنَا مَا شِئْتُمْ [خصال صدوق ، ج2 ، ص614] .

10 الجاهل امّا مفرط أو مفرّط

11 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُصَلِّ خَلْفَ الْغَالِی وَ إِنْ کانَ یقُولُ بِقَوْلِک وَ الْمَجْهُولِ

وَ الْمُجَاهِرِ بِالْفِسْقِ وَ إِنْ كانَ مُقْتَصِداً [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص31] .

12 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أكبر الحمق الإغراق فى المدح و الذم [غررالحكم ، ص77] .

5. جایگاه فقهی غلوّ

1 قال الامام فى تحريره : و امّا الغالى فان كان غلوّه مستلزما لانكار الأُلوهيه او التّوحيد او النّبوّه فهو كافر و الّا فلا. [تحرير الوسيله ، ج 1 ، ص 106] .

2 امام خمینی (ره) در کتاب الطّهاره (کتاب استدلالی امام) ضمن باز کردن مطلب فوق می فرماید : گر چه غلوّ فساد عقیده است ، ولی تا مادامی که به انکار الوهیت و توحید و حلول و تجسّم کشیده نشود ، کفر نیست. [ص339] .

3 مرحوم صدوق در اعتقاد می گوید : اعْتِقَادُنَا فِى الْغُلَاهِ وَ الْمُفَوِّضَهِ أَنَّهُمْ كفَّارٌ بِاللَّهِ جَلَّ جَلَالُهُ [بحارالأنوار ، ج25 ، ص342] .

6. لزوم جلوگیری از غلوّ

1 منع از غلوّ ، وظیفه رهبران است :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ فِينَا أَهْلَ الْبَيتِ فِى كلِّ خَلَفٍ عُدُولًا ينْفُونَ عَنْهُ تَحْرِيفَ الْغَالِينَ وَ انْتِحَالَ الْمُبْطِلِينَ وَ تَأْوِيلَ الْجَاهِلِينَ [كافى ، ج1 ، ص32] .

2 اولین جمله حضرت عیسی (ع) در گهوارهإِنِّى عَبْدُ اللّه [مريم/30] .

بود.

3 پیامبر (ص) همین که دید مردم به خاطر فوت پسرش ابراهیم غلوّ می کنند ، به مسجد رفته و بالای منبر مسأله را خنثی کرد.

4 - همین که پیامبر (ص) توقع بالای مردم را مشاهده می کند (خانه طلا ، سقوط آسمان ، باغ انگور و خرما و...) فرمود : سُبْحانَ رَبِّى هَلْ كنْتُ إِلاّ بَشَراً رَسُولاً [اسراء/93] .

5 امامان در برابر افراد ضعیفی که ممکن بود غلوّ نمایند ، نسبت به علم غیب اظهار بی اطلاعی می نمودند. [بحار ، ج25 ، ص322] .

6 چون پیامبر اکرم (ص) به حضرت

علی (ع) خبر غلوّ داده بودند (هم در دوستی و هم در دشمنی) حضرت علی (ع) فرمود : أَلَا إِنِّی لَسْتُ بِنَبِی وَ لَا یوحَی إِلَی وَ لَکنِّی أَعْمَلُ بِکتَابِ اللَّهِ وَ سُنَّهِ نَبِیهِ مَا اسْتَطَعْت [بحارالأنوار ، ج35 ، ص317] .

7 همین که فخرالدین حجازی به حضرت امام گفت : (بنفسی انت بنفسی أنت) امام فرمود : "می ترسم حرف های ایشان در من اثر کند."

8 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنِّی بَرِیءٌ مِنَ الْغَالِینَ [إحتجاج ، ج2 ، ص438] .

7. غلوّ در امت های پیشین

قُلْ یا أَهْلَ الْکتابِ لا تَغْلُوا فی دینِکمْ غَیرَ الْحَقِّ وَ لا تَتَّبِعُوا أَهْواءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَ أَضَلُّوا کثیراً وَ ضَلُّوا عَنْ سَواءِ السَّبیلِ [مائده/77] .

(ای پیامبر!) بگو : ای اهل کتاب! در دین خود به ناحقّ غلوّ نکنید و از هوس های گروهی که پیش از این گمراه شدند و بسیاری را گمراه کردند و (اکنون نیز) از راه حقّ منحرفند ، پیروی نکنید.

نکته ها :

شاید بتوان از این آیه استفاده کرد که خدا دانستن مسیح (ع) ، نوعی غلوّ برگرفته از افکار شرک آلود جمعیت های قبلی است. چنانکه در آیه 30 سوره توبه می خوانیم :

وَ قالَتِ الْیهُودُ عُزَیرٌ ابْنُ اللّهِ وَ قالَتِ النَّصاری الْمَسیحُ ابْنُ اللّهِ ذلِک قَوْلُهُمْ بِأَفْواهِهِمْ یضاهِونَ قَوْلَ الَّذینَ کفَرُوا مِنْ قَبْلُ

یهود گفتند : عُزَیر فرزند خدا است و نصارا گفتند : مسیح فرزند خدا است ، این غلوّ و سخنان بی اساس ، شبیه سخنان کفّار پیشین است.

پیام ها :

1) در همه ادیان ، باید مرزهای فکری و عقیدتی حفظ شود و درباره شخصیت ها غلوّ ممنوع است.یا أَهْلَ الْکتابِ لا

تَغْلُوا

2) غلوّ درباره رهبران الهی ، غلوّ در دین است. (با توجّه به آیات قبل که مسیح را خدا می دانستند.) لا تَغْلُوا فی دینِکم

3) اگردردین خدا و نسبت به اولیای الهی غلوّ ممنوع است ، درباره دیگران هم مبالغه روا نیست.لا تَغْلُوا فی دینِکمْ غَیرَ الْحَق

4) تقلید کورکورانه ممنوع است.وَ لا تَتَّبِعُوا أَهْواءَ قَوْمٍ

5) غلوّ ، تنها درباره عیسی (ع) نبود. بعضی از یهود هم دربارهعُزیرغلوّ کرده ، او را پسر خدا می دانستند : ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ

6) علوم و هنرهای باستانی ارزش دارد ، ولی افکار و عقایدکهن نیاکان که بر اساس هوس هاست و پایه ای ندارد ، بی ارزش است و نباید پیروی نمود.وَ لا تَتَّبِعُوا أَهْواءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ

7) گمراهی مراحلی دارد : ابتدا انسان خود گمراه می شود ، ضَلُّواسپس دیگران را گمراه می کند ، أَضَلُّواکم کم از هدایت به حقّ برای همیشه باز می ماند.ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَ أَضَلُّوا کثیراً وَ ضَلُّوا

یا أَهْلَ الْکتابِ لا تَغْلُوا فی دینِکمْ وَ لا تَقُولُوا عَلَی اللّهِ إِلاَّ الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسیحُ عیسَی ابْنُ مَرْیمَ رَسُولُ اللّهِ وَ کلِمَتُهُ أَلْقاها إِلی مَرْیمَ وَ رُوحٌ مِنْهُ فَآمِنُوا بِاللّهِ وَ رُسُلِهِ وَ لا تَقُولُوا ثَلاثَةٌ انْتَهُوا خَیراً لَکمْ إِنَّمَا اللّهُ إِلهٌ واحِدٌ سُبْحانَهُ أَنْ یکونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ وَ کفی بِاللّهِ وَکیلاً [نساء/171] .

از امام صادق (ع) دربارهرُوحٌ مِنْهُسؤال شد ، حضرت (ع) پاسخ دادند : مقصود روح خداست که خداوند آن را در آدم (ع) و عیسی (ع) قرار داد. [کافی ، ج1 ، ص133]

عَنْ ثَعْلَبَهَ عَنْ حُمْرَانَ قَال : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ

قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ رُوحٌ مِنْهُ" (نساء/171) قَالَ : " هِی رُوحُ اللَّهِ مَخْلُوقَهٌ خَلَقَهَا اللَّهُ فِی آدَمَ وَ عِیسَی" [کافی ، ج1 ، ص133] .

مسیحیان عقیده به تثلیث دارند و الله را خدای پدر ، مسیح را خدای پسر و جبرئیل را واسطه این دو خدا می دانند ، که نوعی کفر است. قرآن هم می فرماید : لَقَدْ کفَرَ الَّذینَ قالُوا إِنَّ اللّهَ ثالِثُ ثَلاثَهٍ [مائده/73] .

آنان که خدا را یکی از خدایان سه گانه می دانند ، کافرند. البتّه گروهی از آنان نیز حضرت مریم (س) را به جای جبرئیل ، یکی از خدایان سه گانه می دانند که قرآن در این باره می فرماید : یا عیسَی ابْنَ مَرْیمَ أَ أَنْتَ قُلْتَ لِلنّاسِ اتَّخِذُونی وَ أُمِّی إِلهَینِ مِنْ دُونِ اللّهِ [مائده/116] .

ای عیسی ! آیا تو به مردم گفته ای که مرا و مادرم را دو خدا قرار دهید.

در روایات ، به غلوّکنندگان نفرین شده و آنان از بدترین اقسام کفّار و مشرکان به شمار آمده اند. [میزان الحکمه]

اگر نداشتن پدر ، دلیل بر الوهیت باشد ، حضرت آدم (ع) باید به طریق اولی الوهیت داشته باشد ، چون نه پدر داشت نه مادر.

پیام ها :

1) غلوّ ، نشانه تعصّب نابجا است و در همه ادیان ممنوع می باشد. یهود ، عُزیررا فرزند خدا می دانستند و مسیحیانعیسیرا.لا تَغْلُوا فی دینِکمْ

2) یکی از آفات ادیان آسمانی ، غلوّ درباره رهبران دینی است.لا تَغْلُوا فی دینِکمْ

3) میانه روی و اعتدال در همه جا لازم است و عشق به اولیای خدا نباید سر از غلوّ درآورد.لا تَغْلُوا فی دینِکمْ

4) غلوّ کردن

درباره انسان ها : گرچه پیامبر باشند ، توهین به خداوند و نسبت ناروا دادن به اوست.لا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلاَّ الْحَقَّ

8. غلوّ در امت پیامبر

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَرْفَعُونِی فَوْقَ حَقِّی فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی اتَّخَذَنِی عَبْداً قَبْلَ أَنْ یتَّخِذَنِی نَبِیاً [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص200] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : هَلَک فِی رَجُلَانِ مُحِبٌّ غَالٍ وَ مُبْغِضٌ قَالٍ [نهج البلاغه ، حکمت 117] .

(از قَلَیَ است نه قَوَلَ به معنای شدید البغض ، ما وَدَّعَک رَبُّک وَ ما قَلی [ضحی/3] . ماقلی یعنی ما بغَضَّک

3 حضرت علی (ع) به غلاه نفرین کرد و گفت : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّی بَرِیءٌ مِنَ الْغُلَاهِ کبَرَاءَهِ عِیسَی ابْنِ مَرْیمَ مِنَ النَّصَارَی اللَّهُمَّ اخْذُلْهُمْ أَبَداً وَ لَا تَنْصُرْ مِنْهُمْ أَحَداً [أمالی طوسی ، ص650] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : و الذی نفسی بیده لو لا أنی أشفق أن یقول طوائف من أمتی فیک ما قالت النصاری فی ابن مریم لقلت الیوم فیک مقالا لا تمر بملإ من الناس إلا أخذوا التراب من تحت قدمیک للبرکه [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج5 ، ص4] .

5 قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ تَجَاوَزَ بِأَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) الْعُبُودِیهَ فَهُوَ مِنَ الْمَغْضُوبِ عَلَیهِمْ وَ مِنَ الضَّالِّینَ [إحتجاج ، ج2 ، ص438] .

6 -عن الصَّادِقِ (ع) : "فِی قَوْلِ اللَّهِ "وَ لا تُبَذِّرْ تَبْذِیراً" (اسراء/26) قَالَ لَا تُبَذِّرُوا وَلَایهَ عَلِی (ع) " [المحاسن ، ج1 ، ص257] .

7 حضرت رسول (ص) در روایات متعدّد به أمیرالمؤمنین (ع) فرمود : "تو

مثل عیسی هستی که یهود او را واجب القتل دانستند و به مادرش تهمت زدند ، ولی نصارا او را تا خدایی رساندند." [بحار ، ج35 ، ص313] .

1. غیبت

1. غیبت در اسلام

1. مفهوم غیبت

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْغِيبَةُ أَنْ تَقُولَ فِی أَخِیک مَا سَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيهِ وَ أَمَّا الْأَمْرُ الظَّاهِرُ فِيهِ مِثْلُ الْحِدَّهِ وَ الْعَجَلَهِ فَلَا [کافی ، ج2 ، ص358] .

2. پس امر ظاهر مثل عجله و عصبانیت و.... غیبت نیست. [وسائل ، ج8 ، ص604] .

بسیار مهم :

دنیا برای حقوق بشر حرفها دارد اما اسلام می فرماید : چون کسی نیست حق گفتگو در پشت سر او را نداری ، این است حقوق بشر.

2. سیمای غیبت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الغیبه آیه المنافق [غررالحکم ، ص221] .

غیبت سبب تزلزل اطمینان در جامعه می شود.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْغِيبَةُ جُهْدُ الْعَاجِزِ [نهج البلاغه ، حکمت 461] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الغیبه شر الإفک [غررالحکم ، ص221] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لا تغتب فتغتب و لا تحفر لأخیک حفره فتقع فیها فإنک کما تدین تدان [أمالی صدوق ، ص420] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إیاک و الغیبه فإنها تمقتک إلی الله و الناس و تحبط أجرک [غررالحکم ، ص221] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أبغض الخلائق إلی الله المغتاب [غررالحکم ، ص221] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَنِ اغْتَابَ مُسْلِماً أَوْ مُسْلِمَةً لَمْ يقْبَلِ اللّهُ تَعَالَى صَلَاتَهُ وَ لَا صِيامَهُ أَرْبَعِينَ يوْماً وَ لَيلَةً إِلَّا أَنْ يغْفِرَ لَهُ صَاحِبُهُ

همین که نامه عمل را به انسان می دهند می بیند عباداتش در آن ثبت نشده می گوید : این از من نیست. خطاب می رسدإِنَّ رَبَّک لَا يضِلُّ وَ لَا ينْسَى ذَهَبَ عَمَلُک بِاغْتِيابِ النَّاسِ [جامع الأخبار ، ص147] .

و برعکس دیگری عباداتی رادر

نامه اش مشاهده می کند که انجام نداده خطاب می رسدإِنَّ فُلَاناً اغْتَابَک فَدُفِعَتْ حَسَنَاتُهُ إِلَیک [جامع الأخبار ، ص147] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من عاب أخاه بعیب فهو من أهل النار [اختصاص مفید ، ص240] .

غیبت کردن :

هم اشاعه فحشاء است.إِنَّ الَّذِینَ یحِبُّونَ أَنْ تَشِیعَ الْفاحِشَهُ فِی الَّذِینَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ [نور/19] .

هم استهزاء : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مذیع الفاحشه کفاعلها [غررالحکم ، ص326] .

هم تحقیر : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَذَلُّ النَّاسِ مَنْ أَهَانَ النَّاسَ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص394] .

هم سخن چینی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یدْخُلُ الْجَنَّهَ نَمَّامٌ [کشف الریبه ، ص41] .

هم فتنه انگیزی : الْفِتْنَهُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ [بقره/191] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : رب فتنه أثارها قول [غررالحکم ، ص213] .

هم ظلم است : "قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ ظَلَمَ عِبَادَ اللَّهِ کانَ اللَّهُ خَصْمَهُ دُونَ عِبَادِهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

1.لا یغْتَبْ بَعْضُکمْ بَعْضاً [حجرات/12] .

2.إِنَّ الَّذِینَ یحِبُّونَ أَنْ تَشِیعَ الْفاحِشَهُ فِی الَّذِینَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ [نور/19] .

3.وَیلٌ لِکلِّ هُمَزَهٍ لُمَزَهٍ [همزه/1] .

لامز : غایب مغتاب و هامز : الذی یعیب بعینه.

4.قَالَ الشَّهِيدُ الثّانِى (ره) لا فرق بين غيبه الصغير و الكبير و الحى و الميت و الذكر و الأنثى [كشف الريبه ، ص73] .

فى خطبه حجه الوداع ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ دِمَاءَكمْ وَ أَمْوَالَكمْ عَلَيكمْ حَرَامٌ كحُرْمَهِ يوْمِكمْ هَذَا فِى شَهْرِكمْ هَذَا [كافى ،

ج7 ، ص274] .

غیبت کننده در کنار مدمن الخمر قرار گرفته است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَحْرُمُ الْجَنَّهُ عَلَى ثَلَاثَهٍ عَلَى الْمَنَّانِ وَ عَلَى الْمُغْتَابِ وَ عَلَى مُدْمِنِ الْخَمْرِ [الزهد ، ص9] .

3. روان شناسی غیبت

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من نقل إليک نقل عنک [غررالحکم ، ص221] .

2.قَالَ الشَّهِيدُ الثَّانِى (ره) "يذكر نفسه بالذم و مقصوده أن يذم غيره" [كشف الريبه ، ص15] .

(همه ما گرفتار بی صبری و ضعیف هستیم."

3. خدا را شکر که ما گرفتار....نیستیم. (یعنی او گرفتار است.)

4. پناه به خدا از فلان عیب. (یعنی فلانی آن عیب رادارد.)

5. سبحان الله ، عجب ، لا حول ولا قوه... (یعنی بگو ببینیم و بشنویم.)

از خداوند می خواهیم که همه ما را حفظ کند. (یعنی او گرفتار شد.)

من برای فلانی ناراحتم که گرفتار شد.

گاهی به زبان می گوید غیبت نکنید ولی قلبا میل دارد بشنود. (این نفاق است.) [بحار ، ج72 ، ص223. به بعد] .

4. کفاره غیبت

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : "مَا كَفَّارَهُ الِاغْتِيابِ قَالَ تَسْتَغْفِرُ لِمَنِ اغْتَبْتَهُ كمَا ذَكرْتَهُ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص377] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رحم الله عبدا كان لأخيه قبله مظلمه فى عرض أو مال فأتاه فيحلله منها قبل أن يأتى يوم ليس معه دينار و لا درهم [مجموعه ورام ، ج1 ، ص53] .

شیخ طوسی می فرماید : غیبت شده :

یا غیبت را شنیده که عذر خواهی بهتر است.

یا غیبت را نشنیده که استغفار بهتر است. [مستدرک السفینه ، ج8 ، ص90]

قال الشهید الثانی :

قَالَ الشَّهِيدُ الثَّانِی (ره) : "لا يسقط الحق بإباحه الإنسان عرضه للناس" [كشف الريبه ، ص73] .

مثلا بگوید : من کلامی علیه توگفتم تو نیز کلامی علیه من بگو.

5. کیفر غیبت

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يوتَى بِأَحَدٍ يوْمَ الْقِيامَهِ يوقَفُ بَينَ يدَی اللَّهِ وَ يدْفَعُ إِلَيهِ كتَابُهُ فَلَا يرَی حَسَنَاتِهِ فَيقُولُ إِلَهِی لَيسَ هَذَا كتَابِی فَإِنِّی لَا أَرَی فِيهَا طَاعَتِی فَقَالَ إِنَّ رَبَّک لَا يضِلُّ وَ لَا ينْسَی ذَهَبَ عَمَلُک بِاغْتِيابِ النَّاسِ ثُمَّ يوتَی بِ آخَرَ وَ يدْفَعُ إِلَيهِ كتَابُهُ فَيرَی فِيهَا طَاعَاتٍ كثِيرَهً فَيقُولُ إِلَهِی مَا هَذَا كتَابِی فَإِنِّی مَا عَمِلْتُ هَذِهِ الطَّاعَاتِ فَيقُولُ إِنَّ فُلَاناً اغْتَابَک فَدُفِعَتْ حَسَنَاتُهُ إِلَيک [جامع الأخبار ، ج147] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَرَرْتُ لَيلَهَ أُسْرِی بِی عَلَی قَوْمٍ يخْمِشُونَ وُجُوهَهُمْ بِأَظْفَارِهِمْ فَقُلْتُ يا جَبْرَئِيلُ مَنْ هَولَاءِ فَقَالَ هَولَاءِ الَّذِينَ يغْتَابُونَ النَّاسَ وَ يقَعُونَ فِی أَعْرَاضِهِمْ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص115] . عذابهای بعد از مرگ - خلاصه روایت فوق :

الف : عذاب قبر.

ب :

اول من يدخل النار : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ عَلَى نَبِينَا وَ آلِهِ وَ عَلَيهِ السَّلَامُ الْمُغْتَابُ هُوَ آخِرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِنْ تَابَ وَ إِنْ لَمْ يَتُبْ فَهُوَ أَوَّلُ مَنْ يدْخُلُ النَّارَ [مصباح الشريعه ، ص204] .

ج : خروج الدم و اقيح من فمه

د : خلوده فى النار

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اجْتَنِبِ الْغِيبَةَ فَإِنَّهَا إِدَامُ كلَابِ النَّارِ [أمالى صدوق ، ص209] .

و : خشم وجوههم باظافيرهم : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رأيت ليله أسرى بى قوما يخمشون وجوههم بأظافيرهم فسألت جبرئيل (ع) عنهم فقال هؤلاء الذين يغتابون الناس [عوالى اللئالى ، ج1 ، ص276] .

ز : اكل ميت المغتاب

خلاصه روايت كشف الريبه.

1. همچون گوشت مرده برادر است.

2. اشاعه فحشاء می باشد.

3. از زنا بدتر است.

4. مانع قبول طاعات است.

5.تاكل الحسناتاست. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْغِيبَةُ تَأْكلُ الْحَسَنَاتِ كمَا تَأْكلُ النَّارُ الْحَطَبَ [مصباح الشريعه ، ص204] .

6. خروج از ولايت خدا :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ رَوَى عَلَى مُومِنٍ رِوَايةً يرِيدُ بِهَا شَينَهُ وَ هَدْمَ مُرُوءَتِهِ لِيسْقُطَ مِنْ أَعْينِ النَّاسِ أَخْرَجَهُ اللَّهُ مِنْ وَلَايتِهِ إِلَى وَلَايهِ الشَّيطَانِ فَلَا يقْبَلُهُ الشَّيطَانُ [كافى ، ج2 ، ص358] .

شنيدن

1. قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَنْ رَدَّ عَنْ أخِيهِ غِيبَةً سَمِعَهَا فِی مَجْلِسٍ رَدَّ اللّهُ عَنْهُ أَلْفَ بَابٍ مِنَ الشَّرِّ فِی الدُّنْیا وَ الآخِرَهِ فَإِنْ لَمْ یرُدَّ عَنْهُ وَ أَعْجَبَهُ کانَ عَلَیهِ کوِزْرِ مَنِ اغْتَابَ [أعلام الدین ، ج414] .

2. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : السَّامِعُ لِلْغِیبَهِ أَحَدُ الْمُغْتَابَینِ [کشف الریبه ، ص18] .

3. با استدلال از آیهلا تَعاوَنُوا

عَلَى الإِثْمِ وَ الْعُدْوانِ [مائده/2] .

باید غیبت را گوش نکرد و با استدلال از آیهتَعاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوى [مائده/2] .

باید دفاع کرد از کسی که غیبت می شود.السامع شریک القائل. [غرر] .

و قال فی خطبه 141 نهج البلاغه : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَيهَا النَّاسُ مَنْ عَرَفَ مِنْ أَخِيهِ وَثِيقَةَ دِينٍ وَ سَدَادَ طَرِيقٍ فَلَا يسْمَعَنَّ فِيهِ أَقَاوِيلَ الرِّجَالِ أَمَا إِنَّهُ قَدْ يرْمِى الرَّامِى وَ تُخْطِئُ السِّهَامُ وَ يحِيلُ الْكَلَامُ وَ بَاطِلُ ذَلِک يبُورُ وَ اللَّهُ سَمِيعٌ وَ شَهِيدٌ أَمَا إِنَّهُ لَيسَ بَينَ الْحَقِّ وَ الْبَاطِلِ إِلَّا أَرْبَعُ أَصَابِعَ [نهج البلاغه خطبه ، 141] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اغْتِيبَ عِنْدَهُ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ فَاسْتَطَاعَ نَصْرَهُ فَلَمْ ينْصُرْهُ خَذَلَهُ اللَّهُ فِى الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ [من لایحضره الفقیه ، ج4] ،

و ان نصره نصره الله واعانه فی الدنیا و الاخره [وسائل ، ج8 ، ص606] .

عن النبی (ص) : اذا وقع فی الرجل و انت فی ملاء فکن للرجل ناصرا و للقوم ذاجرا و قم عنهم [کنز العمال حدیث شماره 8028 به نقل از میزان الحکمه] .

غیر زبانی

1. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنِ اغْتِيبَ عِنْدَهُ أَخُوهُ الْمُومِنُ فَنَصَرَهُ وَ أَعَانَهُ نَصَرَهُ اللَّهُ وَ أَعَانَهُ فِى الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ وَ مَنْ لَمْ ينْصُرْهُ وَ لَمْ يعِنْهُ وَ لَمْ يدْفَعْ عَنْهُ وَ هُوَ يقْدِرُ عَلَى نُصْرَتِهِ وَ عَوْنِهِ إِلَّا خَفَضَهُ اللَّهُ فِى الدُّنْيا وَ الْ آخِرَهِ [ثواب الأعمال ، ص250] .

علاوه که تعبیراتی از قبیل تشییع فاحشه ، ذکرک اخاک و همزه ، لمزه شامل آنها نیز می شود.

غیبت مردگان

قال رسول الله (ص) : ارفعوا السنتکم

عن المسلمین و اذا مات احد منهم قولوا فیه خیرا [الفصاحه ، جمله264] .

6. آثار غیبت در اسلام

1. پیدا شدن کینه

2. پیدا شدن بی اعتمادی و سوء ظن

3.پیدا شدن اختلافات.

4. پیدا شدن جرأت بر گناه (همین که فهمید مردم گناه وعیبش را فهمیده اند جری می شود.)

5. همینکه عیب و گناهش فاش شد تصمیم بر توبه هم دیرتر می گیرد یا نمی گیرد.

6. آلوده کردن محیط و آماده سازی دیگران برای گناه.

7. ایجاد حس انتقام جوئی در صورت فاش شدن.

7. استثنائات غیبت

1.شهادت :

2.جرح الشهود : و قدح مقاله باطل

3.اظهار التظلم : لا یحِبُّ اللّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلاّ مَنْ ظُلِمَ وَ کانَ اللّهُ سَمِیعاً عَلِیماً [نساء/148] .

4.عند القاضی :

5.المتجاهر : قال الرضا (ع) : قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ أَلْقَی جِلْبَابَ الْحَیاءَ فَلَا غِیبَةَ لَهُ [اختصاص مفید ، ص242] .

6.الذی حد : قال رسول الله (ص) : لیس لفاش غیبه [نهج الفصاحه ، جمله 2408] .

7.نصحیت مستشیر بقدر استشاره :

8.تقیه و برای دفع ضرر از مغتاب و نجات او ، او را خراب می کنیم :

امام صادق (ع) به پسر زراره فرمودند ، سلام پدرت را برسان و بگو

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اقْرَأْ مِنِّی عَلَی وَالِدِک السَّلَامَ وَ قُلْ إِنَّمَا أَعِیبُک دِفَاعاً مِنِّی عَنْک [رجال الکشی ، ص138] .

9.رد دعواهای نابجا که من مجتهدم ، من سیدم و....

2. انواع غیبت

1. زبانی

2. نوشتنی

3. اشاره ای

4. تقلیدی

5. غیبت گاهی با عدم ذکر عیب است ، حیف که دین جلو زبانم را گرفت.

3. ریشه های غیبت

1. غضب

2. حقه

[پروین اعتصامی]

3. حسد

4. لعب و هزل و استهزاء و سرگرمی

5. بالا بردن خود و ناقص کردن طرف مقابل.

6.ابراء نفسه عن العیب و نسبته الی الغیر

7.الرحمه.... بالسان

رحمت اسرار او را

آشکار می کند. (برای فلانی حادثه و نقص و گرفتاری پیش آمد.)

8. تحریک غریزه کنجکاوی

9. مساعدت با غیبت کنندگان

19. تصدیق خبری که حقیقت آن کشف نشده است.

11. به ستوه آمدن و فشار روحی.

12. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْغِيبَةُ جُهْدُ الْعَاجِزِ [نهج البلاغه ، حکمت 461] .

4. عوامل شیوع غیبت

1. غفلت از خطرات آن

2. گناه آن ضرری به مقامات و درجات نمی زند. (غیر از زنا و شراب و...است.)

5. شیوه ترک غیبت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَ مَا ذَكرَ مَوْضِعَ سَتْرِ اللَّهِ عَلَيهِ مِنْ ذُنُوبِهِ مِمَّا هُوَ أَعْظَمُ مِنَ الذَّنْبِ الَّذِى عَابَهُ بِهِ وَ كيفَ يذُمُّهُ بِذَنْبٍ قَدْ رَكبَ مِثْلَهُ فَإِنْ لَمْ يكنْ رَكِبَ ذَلِک الذَّنْبَ بِعَينِهِ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ فِيمَا سِوَاهُ مِمَّا هُوَ أَعْظَمُ مِنْهُ وَ ايمُ اللَّهِ لَئِنْ لَمْ يكنْ عَصَاهُ فِى الْكبِيرِ وَ عَصَاهُ فِى الصَّغِيرِ لَجَرَاءَتُهُ عَلَى عَيبِ النَّاسِ أَكبَرُ [نهج البلاغه ، خطبه 140] .

أَ يحِبُّ أَحَدُكمْ أَنْ يأْكلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيتاً فَكرِهْتُمُوهُ [حجرات/12] .

ایحب (با لحن عاطفی) احدکم (بعضکم عن بعض) ان یاکل لحم (آبرو مثل گوشت بدن ، جزء انسان است.) اخیه (او برادر تو است.) میتا فکرهتموه.

بَعْضُكمْ مِنْ بَعْض

1. غیرت

1. رابطه غیرت وتربیت

1. غیرت اهرم تربیت

أَ لَیسَ مِنْکمْ رَجُلٌ رَشیدٌ [هود/78] .

آیا دوست داری کسی به ناموس تو نگاه کند؟

وَ لْیشْهَدْ عَذابَهُما طائِفَهٌ مِنَ الْمُومِنینَ [نور/2] .

حَتّی تَنْکحَ زَوْجاً غَیرَهُ [بقره/230] .

2. غیرت انبیا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کانَ إِبْرَاهِیمُ (ع) غَیوراً وَ أَنَا أَغْیرُ مِنْهُ وَ جَدَعَ اللَّهُ أَنْفَ مَنْ لَا یغَارُ مِنَ الْمُومِنِینَ وَ الْمُسْلِمِینَ [کافی ، ج5 ، ص536] .

1.شکستن بتها

وَ تَاللّهِ لَأَکیدَنَّ أَصْنامَکمْ [

انبياء/57] .

2. حضرت موسى

فَوَكَزَهُ مُوسى فَقَضى [قصص/15] .

لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِى الْيمِّ نَسْفاً [طه/97] .

وَ أَلْقَى الْأَلْواحَ وَ أَخَذَ بِرَأْسِ أَخيهِ يجُرُّهُ إِلَيهِ [اعراف/50] .

3. بى غيرتى ، مساوى بى ايمانى

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْغَيرَةَ مِنَ الْإِيمَانِ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص444] .

4. غيرت خدا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا أَحَدٌ أَغْيرَ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مِنْ غَيرَتِهِ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص11] .

5. مصداق غيرت

قال النّبىّ (ص) : من الغيره ما يحبّ الله و منها ما يبغض الله

2. لزوم غيرت

1.امر قرآن به غيرت

وَ ما لَكمْ لا تُقاتِلُونَ فى سَبيلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفين [نساء/75] .

2.غيرت براى حق

تعصب براى حق ، حق است؛ براى باطل ، باطل است.

در آيه مستضعفان يا قوما يا للرّجال نمى گويند بلكه مى گويند : رَبَّنا أَخْرِجْنا [نساء/75] .

در آیه مستضعفان از خداوند ولیّ و نصیر می خواهند : وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک وَلِیا وَ اجْعَلْ لَنا مِنْ لَدُنْک نَصیراً [نساء/75] .

3. بی غیرتی و قلب وارونه

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ شَیطَاناً یقَالُ لَهُ الْقَفَنْدَرُ إِذَا ضُرِبَ فِی مَنْزِلِ الرَّجُلِ أَرْبَعِینَ صَبَاحاً بِالْبَرْبَطِ وَ دَخَلَ عَلَیهِ الرِّجَالُ وَضَعَ ذَلِک الشَّیطَانُ کلَّ عُضْوٍ مِنْهُ عَلَی مِثْلِهِ مِنْ صَاحِبِ الْبَیتِ ثُمَّ نَفَخَ فِیهِ نَفْخَةً فَلَا یغَارُ بَعْدَ هَذَا حَتَّی تُوتَی نِسَاوهُ فَلَا یغَارُ [کافی ، ج5 ، ص536] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ شَیطَاناً یقَالُ لَهُ الْقَفَنْدَرُ إِذَا ضُرِبَ فِی مَنْزِلِ الرَّجُلِ أَرْبَعِینَ صَبَاحاً بِالْبَرْبَطِ وَ دَخَلَ عَلَیهِ الرِّجَالُ وَضَعَ ذَلِک الشَّیطَانُ کلَّ عُضْوٍ مِنْهُ عَلَی مِثْلِهِ مِنْ صَاحِبِ الْبَیتِ ثُمَّ

نَفَخَ فِيهِ نَفْخَةً فَلَا يغَارُ بَعْدَ هَذَا حَتَّى تُوتَى نِسَاوهُ فَلَا يغَارُ [كافى ، ج5 ، ص536] .

4. علت زوال غيرت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا لَمْ يغَرِ الرَّجُلُ فَهُوَ مَنْكوسُ الْقَلْبِ [كافى ، ج5 ، ص536] .

امام صادق (ع) : "اگر چهل روز نوازندگی در منزلی بود و مردان آمد و رفت کردند ، شیطان در روح صاحب خانه اثر می گذارد که دیگر غیرت به خرج نمی دهد."

5. غيرت ، موجب نجات

امام باقر (ع) : "گروهی اسیران را خدمت پیامبر اکرم (ص) آوردند به یکی از آنان لطف خاصّی کرد. اسیر علت پرسید. فرمود : "خداوند به من خبر داد در تو چند کمال بود. صداقت ، شجاعت ، سخاوت ، حسن خلق و غیرت نسبت به خانواده. آن اسیر مسلمان شد و در اسلام ، در جبهه شهید شد."

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أُتِيَ النَّبِي (ص) بِأُسَارَى فَأَمَرَ بِقَتْلِهِمْ وَ خَلَّى رَجُلًا مِنْ بَينِهِمْ فَقَالَ الرَّجُلُ كيفَ أَطْلَقْتَ عَنِّي فَقَالَ أَخْبَرَنِي جَبْرَئِيلُ عَنِ اللَّهِ أَنَّ فِيكَ خَمْسَ خِصَالٍ يحِبُّهَا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ الْغَيرَةَ الشَّدِيدَةَ عَلَى حَرَمِكَ وَ السَّخَاءَ وَ حُسْنَ الْخُلُقِ وَ صِدْقَ اللِّسَانِ وَ الشَّجَاعَةَ فَلَمَّا سَمِعَهَا الرَّجُلُ أَسْلَمَ وَ حَسُنَ إِسْلَامُهُ وَ قَاتَلَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) حَتَّى اسْتُشْهِدَ [أمالى صدوق ، ص271] .

3. موارد لزوم غيرت

1. غيرت در مقابل شرک

إِنَّمَا الْمُشْرِكونَ نَجَسٌ [توبه/28] .

2. غيرت در مقابل كفر

تحريم تشبّه به كفّار

3. غيرت در مقابل اهانت به مقدسات

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ قَعَدَ فِی مَجْلِسٍ یسَبَّ فِیهِ إِمَامٌ مِنَ الْأَئِمَّهِ یقْدِرُ عَلَی الِانْتِصَابِ فَلَمْ یفْعَلْ أَلْبَسَهُ اللَّهُ الذُّلَّ فِی الدُّنْیا وَ عَذَّبَهُ فِی الْآخِرَهِ وَسَلَبَهُ صَالِحَ مَا مَنَّ بِهِ

عَلَیهِ مِنْ مَعْرِفَتِنَاُ [کافی ، ج2 ، ص379] .

غیرت در برابر اهانت به مقدّسات :

من سبّ النّبیّ جاز قتله بل وجب [جواهر ، ج41 ، ص432] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا آمَنَ بِی مَنْ بَاتَ شَبْعَانَ وَ جَارُهُ جَائِعٌ [کافی ، ج2 ، ص668] .

4. غیرت در مقابل استمداد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَمِعَ رَجُلًا ینَادِی یا لَلْمُسْلِمِینَ فَلَمْ یجِبْهُ فَلَیسَ بِمُسْلِمٍ [کافی ، ج2 ، ص164] .

5. غیرت در مقابل گرسنگان

وَ لا یحُضُّ عَلی طَعامِ الْمِسْکینِ [ماعون/3] .

وَ لَمْ نَک نُطْعِمُ الْمِسْکینَ [مدثر/44] .

6. غیرت در مقابل مسجد

فَلا یقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرامَ بَعْدَ عامِهِمْ هذا [توبه/28] .

7. غیرت در مقابل ناموس

1. غیرت امام حسین (ع)

2. هشدار امیر المؤمنین (ع)

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یا أَهْلَ الْعِرَاقِ نُبِّئْتُ أَنَّ نِسَاءَکمْ یدَافِعْنَ الرِّجَالَ فِی الطَّرِیقِ أَ مَا تَسْتَحْیونَ [کافی ، ج5 ، ص536] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَ مَا تَسْتَحْیونَ وَ لَا تَغَارُونَ نِسَاءَکمْ یخْرُجْنَ إِلَی الْأَسْوَاقِ وَ یزَاحِمْنَ الْعُلُوجَ [کافی ، ج5 ، ص537]

3. غافل از ناموس ، مورد لعنت

قَالَ الرِّضَا (ع) : لَعَنَ النَّبِی (ص) الْمُتَغَافِلَ عَنْ زَوْجَتِهِ وَ هُوَ الدَّیوثُ وَ قَالَ (ص) اقْتُلُوا الدَّیوثَ [فقه الرضا ، ص252] .

غیرت در برابر عیالات : قَالَ الْحُسَینُ (ع) : وَیحَکمْ یا شِیعَهَ آلِ أَبِی سُفْیانَ إِنْ لَمْ یکنْ لَکمْ دِینٌ وَ کنْتُمْ لَا تَخَافُونَ الْمَعَادَ فَکونُوا أَحْرَاراً فِی دُنْیاکم [اللهوف ، ص119] .

4. بی غبرت دور از رحمت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ثَلَاثَهٌ لَا یکلِّمُهُمُ اللَّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ

وَ لَا يزَكيهِمْ وَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ الشَّيخُ الزَّانِى وَ الدَّيوثُ وَ هُوَ الَّذِى لَا يغَارُ وَ يجْتَمِعُ النَّاسُ فِى بَيتِهِ عَلَى الْفُجُورِ وَ المَرْأَهُ تُوطِئُ فِرَاشَ زَوْجِهَا [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص448] .

5. معيار عفت وپاكدامنى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قَدْرُ الرَّجُلِ عَلَى قَدْرِ هِمَّتِهِ وَ صِدْقُهُ عَلَى قَدْرِ مُرُوءَتِهِ وَ شَجَاعَتُهُ عَلَى قَدْرِ أَنَفَتِهِ وَ عِفَّتُهُ عَلَى قَدْرِ غَيرَتِهِ [نهج البلاغه ، حكمت 47] .

ان الله يحبّ من عباده الغيور [كنز العمّال ، حديث شماره 7070] .

8. غيرت در مقابل گناه

أَ لَيسَ مِنْكمْ رَجُلٌ رَشيدٌ [هود/78] .

4. غيرتهاى نابجا

1. عواقب

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِياک وَ التَّغَايرَ فِى غَيرِ مَوْضِعِ الْغَيرَهِ فَإِنَّ ذَلِک يدْعُو الصَّحِيحَهَ مِنْهُنَّ إِلَى السَّقَمِ وَ لَكنْ أَحْكمْ أَمْرَهُن [كافى ، ج5 ، ص537] .

2. عدم غيرت در حلال

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا غَيرَهَ فِى الْحَلَال [كافى ، ج5 ، ص537] .

3. داستان زن گناهكار

عَنِ ابْنِ أَبِى عُمَيرٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ رَفَعَهُ قَال : "بَينَا رَسُولُ اللَّهِ ص قَاعِدٌ إِذْ جَاءَتِ امْرَأَهٌ عُرْيانَهٌ حَتَّى قَامَتْ بَينَ يدَيهِ فَقَالَتْ يا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّى فَجَرْتُ فَطَهِّرْنِى قَالَ وَ جَاءَ رَجُلٌ يعْدُو فِى أَثَرِهَا وَ أَلْقَى عَلَيهَا ثَوْباً فَقَالَ مَا هِى مِنْک فَقَالَ صَاحِبَتِى يا رَسُولَ اللَّهِ خَلَوْتُ بِجَارِيتِى فَصَنَعَتْ مَا تَرَى فَقَالَ ضُمَّهَا إِلَيک ثُمَّ قَالَ إِنَّ الْغَيرَاءَ لَا تُبْصِرُ أَعْلَى الْوَادِى مِنْ أَسْفَلِهِ" [كافى ، ج5 ، ص505] .

5. غيرت در برابر غير مسلمان

1. غیرت امیرالمؤمنین در ماجرای ذی قار

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَلَوْ أَنَّ امْرَأً مُسْلِماً مَاتَ مِنْ بَعْدِ هَذَا أَسَفاً مَا كانَ بِهِ مَلُوماً [نهج البلاغه ، خطبه 27] .

2. فحش ممنوع

وَ لا تَسُبُّوا الَّذينَ يدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ [انعام/108] .

3. برخورد امام باشخص سباک

امام بیست سال با شخصی دوست بود. ولی همین که نسبت ناروائی به مادرِ برده غیرمسلمان خود داد ، امام او را رها کرد.

لَهُدِّمَتْ صَوامِعُ وَ بِيعٌ وَ صَلَوات [حج/40] .

4. داستان عهد شکنی یهود

... داستان عهدشکنی یهود را به این صورت روایت کرده اند : که زنی از عرب کالائی برای فروش به مدینه آورد و آن را در بازار "بنی قینُقاع" فروخت و نزد مغازه زرگری نشست. یهودیان خواستند به هر حیله ای شده روی

او را باز کنند ، زن امتناع داشت. زرگر کنار جامه زن را به پشت او گره زد ، چون برخاست ، قسمتی از بدن او آشکار شد و یهودیان بخندیدند. زن فریاد کشید. مردی از مسلمانان به زرگر که یهودی بود حمله برد و او را کشت ، یهودیان بی درنگ بر مرد مسلمان تاختند و او را کشتند ، بستگان آن مسلمان ، مسلمانان را به فریادرسی خواستند و فتنه بالا گرفت. رسول خدا (ص) بعد از پاسخ درشتی که از سران بنی قینُقاع شنید ، ابولبابه را در مدینه جانشین خود برگماشت و آنان را از نیمه شوال یا اول ذی القعده سال دوم محاصره کرد تا به تنگ آمدند و تسلیم شدند. [تاریخ پیامبر اسلام ، ص272 ، دکتر آیتی به نقل از سیره ابن هشام ، ج3 ، ص51] .

ف

1. فحش

1. فحش به غیر مسلمان و ناسزا به حیوانات در روایات

1-عَنْ عَمْرِو بْنِ نُعْمَانَ الْجُعْفِي قَالَ كانَ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) صَدِيقٌ لَا يكادُ يفَارِقُهُ إِلَى أَنْ قَالَ فَقَالَ يوْماً لِغُلَامِهِ يا ابْنَ الْفَاعِلَهِ أَينَ كنْتَ قَالَ فَرَفَعَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) يدَهُ فَصَكَ بِهَا جَبْهَهَ نَفْسِهِ ثُمَّ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ تَقْذِفُ أُمَّهُ قَدْ كنْتُ أَرَى أَنَّ لَكَ وَرَعاً فَإِذَا لَيسَ لَكَ وَرَعٌ فَقَالَ جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنَّ أُمَّهُ سِنْدِيهٌ مُشْرِكهٌ فَقَالَ أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ لِكلِّ أُمَّهٍ نِكاحاً تَنَحَّ عَنِّي فَمَا رَأَيتُهُ يمْشِي مَعَهُ حَتَّى فَرَّقَ بَينَهُمَا الْمَوْتُ" [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص36] .

2-عَنْ أَبِي حَمْزَهَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ (ع) قَالَ قُلْتُ لَهُ إِنَّ بَعْضَ أَصْحَابِنَا يفْتَرُونَ وَ يقْذِفُونَ مَنْ خَالَفَهُمْ فَقَالَ لِي الْكفُّ عَنْهُمْ أَجْمَلُ" [كافى ، ج8 ، ص285] .

3-عَنْ أَبِي بَكرٍ الْحَضْرَمِي عَنْ

أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يِفْتَرِی عَلَی الرَّجُلِ مِنْ جَاهِلِيهِ الْعَرَبِ فَقَالَ يضْرَبُ حَدّاً قُلْتُ يضْرَبُ حَدّاً قَالَ نَعَمْ إِنَّ ذَلِک يدْخَلُ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ ص" [علل الشرائع ، ج2 ، ص393] .

4-وَ لا تَسُبُّوا الَّذِينَ يدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ فَيسُبُّوا اللّهَ عَدْواً بِغَيرِ عِلْمٍ [انعام/108] .

5- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنِّی أَكرَهُ لَكمْ أَنْ تَكونُوا سَبَّابِينَ وَ لَكنَّكمْ لَوْ وَصَفْتُمْ أَعْمَالَهُمْ وَ ذَكرْتُمْ حَالَهُمْ كانَ أَصْوَبَ فِی الْقَوْلِ وَ أَبْلَغَ فِی الْعُذْرِ [نهج البلاغه ، خطبه 206] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن امروسبک بأمر لا يعلم فيک فلا تسبه بأمر تعلمه فيه فيكون لک الأجر و عليه الوزر [كنزالفوائد ، ج1 ، ص212] .

2. زشتی فحش در روايات

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَسُبُّوا الرِّياحَ فَإِنَّهَا مَأْمُورَهٌ وَ لَا الْجِبَالَ وَ لَا السَّاعَاتِ وَ لَا الْأَيامَ وَ لَا اللَّيالِی فَتَأَثَمُوا وَ يرْجِعَ إِلَيكمْ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص544] .

1- عَنْ أَبِی الْحَسَنِ مُوسَی (ع) : فِی رَجُلَينِ يتَسَابَّانِ قَالَ الْبَادِی مِنْهُمَا أَظْلَمُ وَ وِزْرُهُ وَ وِزْرُ صَاحِبِهِ عَلَيهِ مَا لَمْ يعْتَذِرْ إِلَی الْمَظْلُومِ [كافی ، ج2 ، ص360] .

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ مِنْ شَرِّ عِبَادِ اللَّهِ مَنْ تُكرَهُ مُجَالَسَتُهُ لِفُحْشِهِ [كافی ، ج2 ، ص325] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ أَبْغَضَ خَلْقِ اللَّهِ عَبْدٌ اتَّقَی النَّاسُ لِسَانَهُ [كافی ، ج2 ، ص322] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : شَرُّ النَّاسِ يوْمَ الْقِيامَهِ الَّذِينَ يكرَمُونَ اتِّقَاءَ شَرِّهِمْ [كافی ، ج2 ، ص327] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ مِنْ عَلَامَاتِ شِرْک الشَّيطَانِ الَّذِی لَا يشَک

فِيهِ أَنْ يكونَ فَحَّاشاً لَا يبَالِى مَا قَالَ وَ لَا مَا قِيلَ فِيهِ [كافى ، ج2 ، ص323] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْفُحْشَ وَ الْبَذَاءَ وَ السَّلَاطَةَ مِنَ النِّفَاقِ [كافى ، ج2 ، ص325] .

3. انواع فحش

1. نفرين

1-وَ قالَ نُوحٌ رَبِّ لا تَذَرْ عَلَى الأَْرْضِ مِنَ الْكافِرِينَ دَياراً [نوح/26] .

2-رَبَّنَا اطْمِسْ عَلى أَمْوالِهِمْ وَ اشْدُدْ عَلى قُلُوبِهِمْ [يونس/88] .

3-رَبَّنا آتِهِمْ ضِعْفَينِ مِنَ الْعَذابِ [احزاب/68] .

4- قال النبى (ص) : لاتدعوا على انفسكم و لاتدعوا على اولادكم و لاتدعوا على اموالكم [كنز ، ج3 ، ص614] .

5- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أيما رجل دعا على ولده أورثه الله الفقر [عده الداعى ، ص89] .

6- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من تمنى موت البنات حرم أجرهن و لقى الله تعالى عاصيا [بحارالأنوار ، ج101 ، ص99] .

2. لعن

در قرآن كفار ، منافقان ، ابليس ، اذيت كنندگان خدا و رسول ، مفسد ، قاطع رحم ، كتمان كننده ، ستمكاران ، شجره ملعونه (بنى اميه) نسبت دهنده ناروا به زنان پاک دامن مورد لعنت قرار گرفته اند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لعن المؤمن كقتله [الصوارم المهرقه ، ص223] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا ينبغى للمؤمن الا يكون لعانا [كنز ، ج3 ، ص616] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : لايجتمع ان يكونوا لعانين صديقين [كنز ، ج3 ، ص616] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : انى لم ابعث لعانا و انما بعثت رحمه [كنز ، ج3 ، ص615] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) النَّاسَ فَقَالَ

أَ لَا أُخْبِرُكمْ بِشِرَارِكمْ قَالُوا بَلَى يا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الَّذِی یمْنَعُ رِفْدَهُ وَ یضْرِبُ عَبْدَهُ وَ یتَزَوَّدُ وَحْدَهُ فَظَنُّوا أَنَّ اللَّهَ لَمْ یخْلُقْ خَلْقاً هُوَ شَرٌّ مِنْ هَذَا ثُمَّ قَالَ أَ لَا أُخْبِرُكمْ بِمَنْ هُوَ شَرٌّ مِنْ ذَلِک قَالُوا بَلَى یا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الَّذِی لَا یرْجَى خَیرُهُ وَ لَا یومَنُ شَرُّهُ فَظَنُّوا أَنَّ اللَّهَ لَمْ یخْلُقْ خَلْقاً هُوَ شَرٌّ مِنْ هَذَا ثُمَّ قَالَ أَ لَا أُخْبِرُكمْ بِمَنْ هُوَ شَرٌّ مِنْ ذَلِک قَالُوا بَلَى یا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْمُتَفَحِّشُ اللَّعَّانُ الَّذِی إِذَا ذُكرَ عِنْدَهُ الْمُومِنُونَ لَعَنَهُمْ وَ إِذَا ذَكرُوهُ لَعَنُوهُ [كافى ، ج2 ، ص290] .

4. مستحقین لعن درروایات

- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رُبَّ تَالٍ لِلْقُرْآنِ وَ الْقُرْآنُ یلْعَنُهُ [جامع الأخبار ، ص48] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إذا تلا عن اثنان فتباعد منهما ، فإن ذلک المجلس تنفر عنه الملائکه. [أمالى طوسى ، ص700] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثُ خِصَالٍ مَلْعُونٌ مَنْ فَعَلَهُنَّ الْمُتَغَوِّطُ فِی ظِلِّ النُّزَّالِ وَ الْمَانِعُ الْمَاءَ الْمُنْتَابَ وَ سَادُّ الطَّرِیقِ الْمَسْلُوک [كافى ، ج3 ، ص16] .

حضرت على (ع) در قنوت نماز واجب به سردمداران طاغوت لعن می كرد" [جامع السعادات ، ج1 ، ص318] .

امام صادق (ع) بعد از نماز به چهار مرد لعنت می كرد.

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ أَلْقَى كلَّهُ عَلَى النَّاسِ [كافى ، ج4 ، ص12] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ كانَ آخِرُ یوْمَیهِ شَرَّهُمَا فَهُوَ مَلْعُونٌ [معانى الأخبار ، ص342] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَعَنَ اللَّهُ الرَّاشِی وَ الْمُرْتَشِی وَ مَنْ بَینَهُمَا یمْشِی [عوالى اللئالى ،

ج1 ، ص266] .

4- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَعَنَ اللَّهُ مَنِ ادَّعَى نَسَباً لَا يعْرَفُ وَ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَ الْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ وَ مَنْ أَحْدَثَ حَدَثاً فِی الْإِسْلَامِ أَوْ آوَى مُحْدِثاً وَ مَنْ قَتَلَ غَيرَ قَاتِلِهِ أَوْ ضَرَبَ غَيرَ ضَارِبِهِ وَ مَنْ لَعَنَ أَبَوَيهِ فَقَالَ رَجُلٌ يا رَسُولَ اللَّهِ أ يوجَدُ رَجُلٌ يلْعَنُ أَبَوَيهِ فَقَالَ نَعَمْ يلْعَنُ آبَاءَ الرِّجَالِ وَ أُمَّهَاتِهِمْ فَيلْعَنُونَ أَبَوَيهِ [كافی ، ج8 ، ص69] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ أَصْنَافاً مِنْ أُمَّتِی لَا يسْتَجَابُ لَهُمْ دُعَاوهُمْ رَجُلٌ يدْعُو عَلَى وَالِدَيهِ وَ رَجُلٌ يدْعُو عَلَى غَرِيمٍ ذَهَبَ لَهُ بِمَالٍ فَلَمْ يكْتُبْ عَلَيهِ وَ لَمْ يشْهِدْ عَلَيهِ وَ رَجُلٌ يدْعُو عَلَى امْرَأَتِهِ وَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ تَخْلِيةَ سَبِيلِهَا بِيدِهِ [كافی ، ج5 ، ص67] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ عَبَدَ الدِّينَارَ وَ الدِّرْهَمَ [كافی ، ج2 ، ص270] .

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ كمَّهُ أَعْمَى مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ نَكحَ بَهِيمَةً [كافی ، ج2 ، ص270] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنِّی لَعَنْتُ سَبْعاً لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَ كلُّ نَبِی مُجَابٍ قِيلَ وَ مَنْ هُمْ يا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الزَّائِدُ فِی كتَابِ اللَّهِ وَ الْمُكذِّبُ بِقَدَرِ اللَّهِ وَ الْمُخَالِفُ لِسُنَّتِی وَ الْمُسْتَحِلُّ مِنْ عِتْرَتِی مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَ الْمُسَلَّطُ بِالْجَبَرُوتِ لِيعِزَّ مَنْ أَذَلَّ اللَّهُ وَ يذِلَّ مَنْ أَعَزَّ اللَّهُ وَ الْمُسْتَأْثِرُ عَلَى الْمُسْلِمِينَ بِفَيئِهِمْ مُنْتَحِلًا لَهُ وَ الْمُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ [خصال صدوق ، ج2 ، ص349] .

رسول اكرم (ص) در شراب ده طائفه را لعنت فرمود

:

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فِی الْخَمْرِ عَشَرَةً غَارِسَهَا وَ حَارِسَهَا وَ بَائِعَهَا وَ مُشْتَرِیهَا وَ شَارِبَهَا وَ الْ آکلَ ثَمَنَهَا وَ عَاصِرَهَا وَ حَامِلَهَا وَ الْمَحْمُولَهَ إِلَیهِ وَ سَاقِیهَا [کافی ، ج6 ، ص429] .

ولی درباره ربا پنج گروه را لعنت فرمودند :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) الرِّبَا وَ آکلَهُ وَ مُوکلَهُ وَ بَائِعَهُ وَ مُشْتَرِیهُ وَ کاتِبَهُ وَ شَاهِدَیهِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص274] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ اللَّعْنَهَ إِذَا خَرَجَتْ مِنْ فِی صَاحِبِهَا تَرَدَّدَتْ فَإِنْ وَجَدَتْ مَسَاغاً وَ إِلَّا رَجَعَتْ عَلَی صَاحِبِهَا [کافی ، ج2 ، ص360] .

5. پاسخ فحش

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن امروسبک بأمر لا یعلم فیک فلا تسبه بأمر تعلمه فیه فیکون لک الأجر و علیه الوزر [کنزالفوائد ، ج1 ، ص212] .

6. تنبیه فحش دهنده

1-اما تادیب قاذف قال فی تحریر الوسیله : کل فحش نحو یا (دیوث) او تعریض بما یکرهه المواجه و لم ید القذف فی عرفه و لعنه یثبت به التعزیر لا الجد کقوله انت ولد حرام او یا ولد حیض او یول لوجته ما وجدتک عذراء او یقول یا فاسق یا فاجر یا شارب الخمر و امثال ذلک مما یوجب الاستخفاف بالغیر و لم یکن الطرف مستحقا ففیه التعزیر لا الحد و لو کان مستحقا فلا یوجب یئا و القذف بان یقول انت زینت او لطت او انت زان او لائط او لیط بک او یا لاطی یا زانی مما یفید القذف بالصراحه من العاقل البالغ)

قال فی تحریر الوسیله ، ج2 ، ص605. الحد فی القذف ثمانون جلده ذکرا کان المفتری او انثی و یضرب فوق ث3یابه المعتاده و لایجرد و تضرب جسده کله الا الراس و الوجه و المذاکیر و علی رای یشهر القاذف حتی تجتنب بشهادته.

2- حتی اگر به کودک ناسزا گفته شود باید تنبیه شوند

3- اگر نابالغی به بزرگی قذف کند باید تعزیر شود.

7. نکاتی درباب لعن

با اینکه امام حکیم ترین افراد است لکن گاهی لعن اطاعت است نظیر لعن بر قاتلان اهل بیت .

و گاهی این لعنت علاوه بر طاعت جزء شعائر دین می شود. ، [جامع السعادات] .

و آیات و روایات ناهی از لعن درباره غیر مستحقین است وگرنه آیات و جملات زیر را داریم :

قُتِلَ الْإِنْسانُ ما أَكفَرَهُ [عبس/17] .

تَبَّتْ يدا أَبِی لَهَبٍ وَ تَبَّ [مسد/1] .

و تبا لکمیاقبحا لکم

پرخاش های (عتابهای) حضرت علی (ع)

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا لِی أَرَاكمْ أَشْبَاحاً بِلَا أَرْوَاحٍ

وَ أَرْوَاحاً بِلَا أَشْبَاحٍ وَ نُسَّاكاً بِلَا صَلَاحٍ وَ تُجَّاراً بِلَا أَرْبَاحٍ وَ أَيقَاظاً نُوَّماً وَ شُهُوداً غُيباً وَ نَاظِرَةً عَمْيَاءَ وَ سَامِعَةً صَمَّاءَ وَ نَاطِقَةً بَكمَاءَ [نهج البلاغه ، خطبه 108] .

2-ثَكلَتْک الثَّوَاكلُ [نهج البلاغه ، خطبه 224] .

3-أَ صِلَهٌ أَمْ زَكاهٌ أَمْ صَدَقَهٌ فَذَلِک مُحَرَّمٌ عَلَينَا أَهْلَ الْبَيتِ فَقَالَ لَا ذَا وَ لَا ذَاک وَ لَكنَّهَا هَدِيهٌ فَقُلْتُ هَبِلَتْک الْهَبُولُ أَ عَنْ دِينِ اللَّهِ أَتَيتَنِی لِتَخْدَعَنِی [نهج البلاغه ، خطبه 224] .

1.فراغت

1.فرصت ها و سرمایه ها

1.معنای فراغت

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، 00000 وَ اسْتَفْرِغْ أَيامِی فِيمَا خَلَقْتَنِی لَهُ [صحيفه سجاديه ، دعای 20] .

دو نعمت بزرگ :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصِّحَّهُ وَ الْفَرَاغُ نِعْمَتَانِ مَكفُورَتَانِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص381] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَلَّتَانِ كثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فِيهِمَا مَفْتُونٌ الصِّحَّهُ وَ الْفَرَاغُ [كافی ، ج8 ، ص152] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ألا إن الأيام ثلاثه يوم مضی لا ترجوه و يوم بقی لا بد منه و يوم يأتی لا تأمنه فالأمس موعظه و اليوم غنيمه و غد لا تدری من أهله [تحف العقول ، ص220] .

ديروز عبرت ، امروز غنيمت ، فردا نمی داند :

2. توجه به فرصتها

وَ أَنْ لَيسَ لِلْإِنْسانِ إِلاّ ما سَعی [نجم/39] .

در عوض هر روز در قیامت 24 هزینه برای انسان باز می شود" [بحار ، ج71 ، ص262] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : احْمِلْ نَفْسَک لِنَفْسِک فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ لَمْ یحْمِلْک غَیرُک [کافی ، ج2 ، ص454] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن لربکم

فی أیام دهرکم نفحات ألا فتعرضین لها بکثره الاستعداد [عوالی الئالی ، ج4 ، ص118] .

إِنَّ اللّهَ اشْتَری مِنَ الْمُومِنِینَ [توبه/111] .

با چند امتیاز : کم را می خرد ، معیوب را می خرد ، گران می خرد.

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : یا ابن آدم إنما أنت أیام کلما مضی یوم ذهب بعضک [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص40] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إن اللیل و النهار یعملان فیک فاعمل فیهما و یأخذان منک فخذ منهما [غررالحکم ، ص151] .

فَإِذا فَرَغْتَ فَانْصَبْ [انشراح/7] .

خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ [انعام/12] .

بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ [بقره/90] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْمَغْبُونُ مَنْ غُبِنَ عُمُرَهُ سَاعَةً بَعْدَ سَاعَهٍ [معانی الأخبار ، ص342] .

ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ [آل عمران/117] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ ، 0000000 ، فَإِذَا کانَ عُمُرِی مَرْتَعاً لِلشَّیطَانِ فَاقْبِضْنِی إِلَیک قَبْلَ أَنْ یسْبِقَ مَقْتُک إِلَی ، أَوْ یسْتَحْکمَ غَضَبُک عَلَی. [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

قَالَتْ فَاطِمَهُ (ع) : اللهم أحینی ما علمت الحیاه خیرا لی و توفنی إذا کانت الوفاه خیرا لی [فلاح السائل ، ص204] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إلهی و قد أفنیت عمری فی شره السهو عنک و أبلیت شبابی فی سکره التباعد منک [إقبال الأعمال ، ص685] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا تشعر قلبک الهم علی ما فات فیشغلک [عن الاستعداد] عما هو آت [غررالحکم ، ص321] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فِی قَوْلِ اللّهِ عَزَّ وَ جَلّ "وَ لا تَنْسَ نَصِيبَک مِنَ الدُّنْيا"

(قصص-77) لَا تَنْسَ صِحَّتَک وَ قُوَّتَک وَ فَرَاغَک وَ شَبَابَک وَ نَشَاطَک أَنْ تَطْلُبَ بِهَا الآخِرَةَ [أمالی صدوق ، ص228] .

2. عامل فراغت

1. غفلت از هدف

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : یا غَفْلَتِی عَمَّا یرَادُ بِی [صحیفه سجادیه ، دعای 53] .

2. غفلت از خود

نَسُوا اللّهَ فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُم [حشر/19] .

3. غفلت از خدا

نَسُوا اللّهَ [حشر/19] .

4. غفلت از مکتب

أَتَتْک آیاتُنا فَنَسیتَها [طه/126] .

5. غفلت از محرومان

وَ لا یحُضُّ عَلی طَعامِ الْمِسْکینِ [حاقه/34] .

6. غفلت از توبه

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : فَمَا عُذْرُ مَنْ أَغْفَلَ دُخُولَ الْبَابِ بَعْدَ فَتْحِهِ [بحارالأنوار ، ج91 ، ص142] .

7. غفلت از امکانات

وَدَّ الَّذینَ کفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِکمْ [نساء/102] .

8. غفلت از وظائف

انسان فارغ و بیکار و بی خیال نمی داند که بدهکار است به خدا ، خلق ، نسل گذشته ، نسل آینده ، تاریخ

9. غفلت از نیازهای جامعه

بی خبری از نیازهای جامعه

10. غفلت از عمر

بی توجهی به مسوولیت عمر و جوانی و غفلت و خود فراموشی

11. غفلت از پیشرفت های علمی

بهره گیری از برق و ماشین

12. غفلت از هم نشین خوب

رفقای بیکار و بیعار

13. غفلت از قوانین

کار طبق آئین نامه نه سوز و عشق.

14. غفلت از قیامت

فَکشَفْنا عَنْک غِطاءَک فَبَصَرُک الْیوْمَ حَدیدٌ [ق/22] .

3. خطرات بیماری

1. خارجی

ورود انواع فیلم ها ، عکس ها ، مجلات ، سکس ها ، ویدئو ، نوارهای ترانه و غیره...

سقوط دادن ما

لَهُمْ قُلُوبٌ لا یفْقَهُونَ بِها وَ لَهُمْ أَعْینٌ لا یبْصِرُونَ بِها وَ لَهُمْ آذانٌ لا یسْمَعُونَ بِها أُولئِک کالْأَنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولئِک هُمُ الْغافِلُونَ [اعراف/179] .

يعْلَمُونَ ظاهِراً مِنَ الْحَياهِ الدُّنْيا وَ هُمْ عَنِ الآخِرَهِ هُمْ غافِلَونَ [روم/7] .

2. داخلی

1. روحی

11- ظرف روح اگر از کار پر نشود از

هوا پر می شود. بیشتر آمار جنایات در ساعات فراغت است.

[دیوان امام علی (ع) ، ص340. لنقل الصخر من قلل الجبالی]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : القلب الفارغ يبحث عن السوء و اليد الفارغه تنازع إلى الإثم [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحديد ، ج20 ، ص303] .

خطرات بیکاری : فساد روحی (کسالت ، غفلت ، قساوت ، توقع نابجا)

2. فکری

وقتی انسان بیکار بود فکر بیکار نمی ایستد ، زبان بیکار نمی ماند. عمر او چراگاه شیطان و افکار باطل می شود.

3.جسمی

تن پروری جسمی ، کسالت و بیماری ، اعتیاد.

4. علمی

اتلاف وقت (فراموش کردن آموزه های علمی)

5. خانوادگی

مشکل آفرینی خانوادگی (دعوای خواهر و برادر ، خسارتها ، خطرات آب و برق و گاز و ماشین) .

6. اجتماعی

مردم آزاری اجتماعی (آزار همسایه ، فساد)

7. اقتصادی

فقر و محرومیت ، مصرف گرایی

8. مدیونیت به بشریت

انسان به خدا بدهکار است.

انسان به نسل گذشته بدهکار است.

انسان به نسل آینده بدهکار است.

انسان به طبیعت بدهکار است.

کسی که در مقابل گرفته ها ندهد مجرم است. خائن است ، فاسد و مفسد است.

9. بغض الهی

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَيَبْغِضُ الْعَبْدَ النَّوَّامَ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَيَبْغِضُ الْعَبْدَ الْفَارِغَ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص169] .

4. فوائد و ثمرات کار و استفاده از عمر :

نقش کار در قلب و احساس آزادگی ، شرافت

5. اتلاف عمر وفرصتها

يوْمَئِذٍ يتَذَكرُ الْإِنْسانُ وَ أَنّى لَهُ الذِّكرى [فجر/23] .

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذابَ لَوْ أَنَّ لِى كرَّةً فَأَكونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ [زمر/58] .

الآنَ وَ قَدْ عَصَيتَ قَبْلُ وَ كنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ [يونس/91] .

حَتّى إِذا جاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قالَ رَبِّ ارْجِعُونِ [مومنون/99] .

يا وَيلَتى لَيتَنِى لَمْ أَتَّخِذْ فُلاناً خَلِيلاً [فرقان/28] .

يا لَيتَنِى اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلاً [فرقان/27] .

وَ أَنْفِقُوا مِنْ ما رَزَقْناكمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يأْتِى أَحَدَكمُ الْمَوْتُ فَيقُولَ رَبِّ لَوْ لا أَخَّرْتَنِى إِلى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَ أَكنْ مِنَ الصّالِحِينَ [منافقون/10] .

أَ وَ لَمْ نُعَمِّرْكمْ ما يتَذَكرُ فِيهِ مَنْ تَذَكرَ وَ جاءَكمُ النَّذِيرُ [فاطر/37] .

معمولا بعد از گرفتن دیپلم تا پیدا کردن کار وآشنایی با کار سه سال طول می کشد. اگر ما 500 هزار دیپلم داشته باشیم 5/1 میلیون سال - پانزده

هزار قرن- عمر ما تلف می شود عمری که برای یک ساعت آن "رب ارجعونی" می گوئیم.

6. پیشنهادات برای استفاده از فراغت

1. کار در خانه

در ایام تحصیل معمولا انسان کم کاری می کند.

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : كانَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيهِ يخْتَطِبُ وَ يسْتَقِى وَ يكنُسُ [كافى ، ج5 ، ص86] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يحْلُبُ عَنْزَ أَهْلِهِ [كافى ، ج5 ، ص86] .

2. فراگیری فنون

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : عَلَيک بِإِصْلَاحِ الْمَالِ فَإِنَّ فِيهِ مَنْبَهَةً لِلْكرِيمِ وَ اسْتِغْنَاءً عَنِ اللَّئِيمِ [كافى ، ج5 ، ص88] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنَ الْمُرُوَهِ اسْتِصْلَاحُ الْمَالِ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص166] .

3. فراگیری هنر وتخصص

عن

رسول الله (ص) : خیر اللهو المؤمن السباحه و خیر لهو المرئه المغزل

اگرساعات بی کاری ، سینما ، رادیو ، موسیقی ، صرف کار مفید شود چه پیشرفتی نصیب انسان می شود

4. فراگیری مسایل دینی

نماز ، احکام ، عقائد ، شرکت در اردوهای تربیتی و غیره...و در روز جمعه ، دعای ندبه و انتظار ، نظافت ، عبادت و غیره...

5.بازدید علمی

بازدیدهای علمی از کارخانه ها ، صنایع دستی ، خانواده های شهداء ، زیارت بزرگان ، نویسندگی ، خیاطی و دوزندگی ، نجاری.

6. سواد آموزی

سواد آموزی به بستگان.

7. تعیین اولویت برای پر کردن فراغت

تقسیم زمان در کارهابا حفظ اولویت ها :

1- کارهای ضروری : الف) فراگری مسائل مورد نیاز ب) مطالعه درسهای عقب افتاده

2- کارهای مفید : شنا - تیراندازی و فن و حرفه بافندگی - شرکت در بازسازی

3- کارهای بی سود و بی ضرر : خواب

4- کارهای زیان دار : لهو و لعب ، قمار ، بوکس ، کبوتربازی.

مردم کره شمالی. شهر مخروبه خود را مثل عروس ، سه شیفته با همکاری ارتش ، نسل نو ، زنان و مردان ، فوری ساختند.

8. مسئولین پرکردن ایام فراغت

1- وزارت ارشاد از طریق معرفی شخصیتها ی محلی ، ایرانی ، اسلامی ، فیلم های سالم ، نمایشگاه ، چاپ کتاب و یارانه برای کاغذ و کتاب ، بازدید موزه ها ، ایجاد مسابقات و هدیه. جوائز..

2- سازمان تبلیغات : از طریق کلاسهای قرآن شامل روخوانی ، حفظ ، ترجمه و مسابقه و نوارها و مسابقات.

3- صدا و سیما : پرسش ها و پاسخ ها آموزش ها و فیلم ها به کارگیری هر شخصی که هنری دارد که مفید است از محلی و غیر محلی.

4- حوزه ها

و علماء و ائمه جمعه : از طریق فعال کردن مساجد - مقایسه میان سیستم های قضائی اسلام و غیر اسلام. مقایسه میان سیستم های جهاد در اسلام و غیر اسلام همچنین مقایسه میان قانون اساسی در اسلام و غیر اسلام .دخالت مستقیم روحانیت در کلاس ها و بها دادن به آنها. ارتباط مستقیم مسجد و مدرسه عالم و متعلّم.

5- وزارت کار از طریق تعلیم کار به دختر و پسر در محیط سالم به طور مجانی یا با حداقل قیمت.

9. با چه چیزی پر کنیم

1. صحیح

1. هنر

1-و خیر لهو المرئه المغزل [نهج الفصاحه] .

2. مسائل دینی

مطالعه محورها

1- آشنایی با پیامبران ، امامان ، اصحاب آنها

2- زنان نمونه نقش بانوان در تاریخ بشر ، اسلام و ایران.

3- عربی آسان ، صرف ساده عربی ، حوزه علمیه شبانه.

بازدیدها : از کاخها ، موزه ها ، جبهه ها ، بازسازیها ، آثار جنایات صدّام ، مناطق فقیر نشین.

آموزش نظامی و رزمی.

کمک های اولیه به فامیل و مردم ، مرور درسهای گذشته ، تلخیص کتاب و ارائه مسابقه. کمک رسانی علمی به تجدیدیها. آمادگی برای کارهای علمی و فنی مهم تر. مطالعه تاریخ و مسافرت ، دعا ، عبادت و سوادآموزی.

فرهنگیان با شاگردان تیزهوش کار کنند و تیز هوشان با شاگردان عادی این سیستم در درسهای خارج نجف بود که بهترین شاگرد درس استاد را برای شاگران عادی تقریر می کرد. نتیجه این کار سرعت ، محبت ، شکوفایی ، بدون خرج پول است.معلم جیره ای نابغه بیکار کند فهم عقده ای ، مساوی است با سقوط.

علم آموزی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا كمَيلَ بْنَ زِيادٍ إِنَّ هَذِهِ الْقُلُوبَ أَوْعِيهٌ فَخَيرُهَا أَوْعَاهَا [نهج البلاغه ، حكمت

147] .

ان الله يبغض شاب الفارغ و هذا لان الشاب اذا عما يشغل باطنه مباح يستعين به على دينه كان ظاهره فارغا و لم يتق قلبه فارغا بل يعشش فيه الشيطان و يبيض و يفرخ... و هكذا يتولد نسل الشيطان.

2. باطل

1. جدال

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : دع المراء و إن كنت محقا [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج10 ، ص139] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : وَ اتْرُک الْمِرَاءَ وَ إِنْ كنْتَ مُحِقّاً [كافى ، ج2 ، ص144] .

لَيسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ [بقره/177] .

سَيقُولُونَ ثَلاثَهٌ رابِعُهُمْ كلْبُهُمْ [كهف/22] .

2. لهو

أَلْهاكمُ التَّكاثُرُ [تكاثر/1] .

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَياهُ الدُّنْيا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِينَهٌ وَ تَفاخُرٌ بَينَكمْ وَ تَكاثُرٌ فِى الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلادِ [حديد/20] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُلْهِكمْ أَمْوالُكمْ وَ لا أَوْلادُكمْ عَنْ ذِكرِ اللّهِ [منافقون/9] .

3. غرور بيجا

وَ نَحْنُ عُصْبَهٌ [يوسف/8] .

خَلَقْتَنِى مِنْ نارٍ [اعراف/12] .

الَّذِى جَمَعَ مالاً وَ عَدَّدَهُ [همزه/2] .

إِنْ هُمْ إِلاّ یظَنَّونَ [بقره/78] .

قالَتِ الْیهُودُ لَیسَتِ النَّصاری عَلی شَیءٍ [بقره/113] .

10. هدفداری وجهت داری در استفاده از فراغت

سفر و کوهنوردی. اسلام ایام فراغت را پر کرده با مسافرت جهت دار : سِیرُوا فِی الْأَرْضِ فَانْظُرُوا [نمل/69] .

بدون گناه برای کار ، بازدیدهای علمی با اجازه والدین همراه افراد پاک.

کوهنوردی :

هرچه بالاتر روی دید شما وسیع تر می شود. در کوهها ذخائر برفهاست. کوهها بزرگ ولی آرام ، پرورش دهنده داروهای گیاهی. مؤمن مثل کوه است. کنترل کننده و مانع طوفانها. کوه مرکز نزول

وحی ، کوه طور غار حرا. کوه پناهگاه حیوانات است و هر چه بیشتر بالا روی خطر سقوطش بیشتر است.بلندترین قله عمیق ترین درّه ها را دارد. اگر بر سر کوه پا بگذاری باز هم از او می ترسی. کوهها رنگارنگ هستند.سرمایه زندگی مادی ما کوهها هستند کوهها علامت شناسایی راهها ، هنگام بالا رفتن از کوه به فکر راه برگشت آن هم باید بود (عاقبت اندیش) .

11. واژه های مرتبط با فراغت

1. لغو

لا یسْمَعُونَ فِیها لَغْواً إِلاّ سَلاماً [مریم/62] .

وَ الَّذِینَ هُمْ عَنIاللَّغْوِ مُعْرِضُونَ [مومنون/34] .

وَ الَّذِینَ لا یشْهَدُونَ الزُّورَ وَ إِذا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا کراماً [فرقان/72] .

وَ إِذا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَ قالُوا لَنا أَعْمالُنا وَ لَکمْ أَعْمالُکمْ [قصص/55] .

وَ قالَ الَّذِینَ کفَرُوا لا تَسْمَعُوا لِهذَا الْقُرْآنِ وَ الْغَوْا فِیهِ لَعَلَّکمْ تَغْلِبُونَ [فصلت/26] .

یتَنازَعُونَ فِیها کأْساً لا لَغْوٌ فِیها وَ لا تَأْثِیمٌ [طور/23] .

لا تَسْمَعُ فِیها لاغِیةً [غاشیه/11] .

وَ إِذا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَ قالُوا لَنا أَعْمالُنا وَ لَکمْ أَعْمالُکمْ سَلامٌ عَلَیکمْ لا نَبْتَغِی الْجاهِلِینَ [قصص/55] .

سلام علیکم لاینبغی الجاهلین

اللغو ما حقه ان یلغی و نترک من العبث و غیره

وَ الَّذِینَ لا یشْهَدُونَ الزُّورَ وَ إِذا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا کراماً [فرقان/72] .

قال الطبرى "اى و الذين لايشهدون شيئا من الباطل و اللغو ، و الباطل كل سقط من القول او فع و فى صفه اهل الجنه لا اسمع فيها لاغيه"

كراما - تكرم فلان عما يشينه - اى تنزه و اكرم نفسه عنه"

لا تَسْمَعُ فِيها لاغِيةً [غاشيه/11] .

وَ مَا الْحَياةُ الدُّنْيا إِلاّ لَعِبٌ وَ لَهْوٌ

[انعام/32] .

لاهِيةً قُلُوبُهُمْ [انبياء/3] .

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يشْتَرِى لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللّهِ بِغَيرِ عِلْمٍ [لقمان/6] .

وَ إِذا رَأَوْا تِجارَةً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَيها وَ تَرَكوک قائِماً قُلْ ما عِنْدَ اللّهِ خَيرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَ مِنَ التِّجارَهِ وَ اللّهُ خَيرُ الرّازِقِينَ [جمعه/11] .

أَلْهاكمُ التَّكاثُرُ [تكاثر/1] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ما من شاب يدع لذه الدنيا و لهوها و يستقبل بشبابه طاعه الله إلا أعطاه الله أجر سبعين صديقا يقول الله عز و جل أيها الشاب المتبذل شبابه لى التارک شهواته أنت عندى كبعض ملائكتى [مجموعه ورام ، ج1 ، ص37] .

2. باطل

الَّذِينَ يذْكرُونَ اللّهَ قِياماً وَ قُعُوداً وَ عَلى جُنُوبِهِمْ وَ يتَفَكرُونَ فِى خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً سُبْحانَک فَقِنا عَذابَ النّارِ [آل عمران/191] .

اين آيه در مقابل

مَنْ كانَ يرِيدُ الْحَياهَ الدُّنْيا وَ زِينَتَها نُوَفِّ إِلَيهِمْ أَعْمالَهُمْ فِيها وَ هُمْ فِيها لا يبْخَسُونَ أُولئِک الَّذِينَ لَيسَ لَهُمْ فِى الآخِرَهِ إِلاَّ النّارُ وَ حَبِطَ ما صَنَعُوا فِيها وَ باطِلٌ ما كانُوا يعْمَلُونَ [هود/16-15] .

كذلِک يضْرِبُ اللّهُ الْحَقَّ وَ الْباطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيذْهَبُ جُفاءً وَ أَمّا ما ينْفَعُ النّاسَ فَيمْكُثُ فِى الْأَرْضِ كذلِک يضْرِبُ اللّهُ الْأَمْثالَ [رعد/17] .

وَ لَقَدْ ضَرَبْنا لِلنّاسِ فِى هذَا الْقُرْآنِ مِنْ كلِّ مَثَلٍ وَ لَئِنْ جِئْتَهُمْ بِآيهٍ لَيقُولَنَّ الَّذِينَ كفَرُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلاّ مُبْطِلُونَ [روم/58] .

فَإِذا جاءَ أَمْرُ اللّهِ قُضِى بِالْحَقِّ وَ خَسِرَ هُنالِک الْمُبْطِلُونَ [غافر/78] .

لا يأْتِيهِ الْباطِلُ مِنْ بَينِ يدَيهِ وَ لا مِنْ خَلْفِهِ [فصلت/42] .

وَ يوْمَ تَقُومُ السّاعَةُ يوْمَئِذٍ يخْسَرُ

الْمُبْطِلُونَ [جاثیه/27] .

3. عبث

4. لعب

1.فرزندان امام موسی کاظم (ع)

1. احمد بن موسی (ع) :

1.معرّفی کوتاه

معروف به شاه چراغ و سید السادات است. امام کاظم (ع) پس از امام رضا (ع) او را از دیگر فرزندان عزیزتر می داشت ، چنانچه مزرعه و باغ خود را به نام سِهره به او بخشید. [ارشاد شیخ مفید ، اعیان الشیعه ، دهخدا]

احمد بن موسی مردی پارسا وصالح و عابد و مردی ثروتمند بود و 1000 بنده را آزاد نمود. [حیات امام موسی ، ص411.و اعیان ، ج3 ، ص192] .إن أحمد بن موسی رضی الله عنه أعتق ألف مملوک [إرشاد مفید ، ج2 ، ص244] .

2.ویژگیهای مادر احمد بن موسی

مادرش از سادات و مکنّی به ام احمد بوده و مورد محبت خاص حضرت موسی بن جعفر (ع) بوده ، چنانچه وقتی خواستند از مدینه به بغداد بروند مواریث امامت را به امانت نزد او گذاردند و فرمودند : " هر کس به دنبال این مواریث پیش تو آید در هر وقتی از اوقات بدان در آن موقع من شهید شده ام و آن شخص جانشین من و امام تو و مردمان است". بعد از شهادت حضرت کاظم (ع) ، امام رضا (ع) درخواست مواریث را از ام احمد نمود. [حیات موسی بن جعفر ، ج2 ، ص410] .

احمد بن موسی و حمزه بن موسی و محمد بن موسی از یک مادر می باشند. [اعیان الشیعه]

3.جانشین ظاهری

شیخ کلینی و شیخ صدوق (ره) فرموده اند : حضرت موسی بن جعفر (ع) هنگام شهادت پنج تن را به عنوان جانشین علی الظاهر خود

معرفی نمودند که از جمله آنان احمد بن موسی می باشد (ابراهیم ، عباس ، اسماعیل ، احمد ، ام احمد) . [جامع الروایات لاصحاب امام رضا (ع) ، ص55] .

4.پیروی از ولایت

1.دفاع ازولایت

وقتی خبر شهادت پدرش به مردم رسید به خاطر زهد و عبادت زیاد او دور خانه او مجتمع شده و خواستار امامت او شدند. احمدبن موسی (ع) از منزل بیرون آمده و به منبر رفته و خطبه ای ایراد فرمودند که : أیها الناس! کما أنکم جمیعا فی بیعتی فإنی فی بیعه أخی علی بن موسی الرضا. [بحار الأنوار ، ج48 ، ص308] . و بعد فرمودند : امام و جانشین پدرم ، امام رضا (ع) می باشد. و واجب است بر من و شما که گوش به فرمان و مطیع او باشیم. آنگاه همگی خدمت امام رضا (ع) رسیده و با حضرت بیعت نمودند. [حیات امام موسی (ع) ، ص411] .

بعد از شهادت امام رضا (ع) به خاطر کمی سن امام جواد (ع) گروهی قائل به جانشینی و امامت احمد بن موسی (ع) شدند و او را جانشین حضرت رضا (ع) می شناختند. به علاوه گمان می کردند امام رضا (ع) او را جانشین خود معرفی نموده است. [بحار ، ج37 ، ص18] .

2.شوق دیدار

وقتی امام رضا به خراسان آمدند ، احمد بن موسی (ع) و گروهی از یارانش برای دیدار حضرت عازم ایران شدند. وقتی مامون از حرکت آنها اطلاع یافت به حاکم آنجا قتلغ خان یادآور شد که جلوی آنها را بگیرد ، لذا در شیراز با ماموران مامون برخورد کردند و مقاومت نمودند. آنها وقتی

مقاومت حضرت و یارانش را دیدند گفتند : اگر برای زیارت علی بن موسی الرضا (ع) می روید بدانید او کشته شده. وقتی یاران حضرت این خبر را شنیدند گروهی پراکنده شده و گروهی به شهادت رسیدند.

5. رحلت از جهان

حضرت احمدبن موسی (ع) نیز به شیراز آمد و مخفیانه زندگی کرد و به عبادت خداوند مشغول بود تا اینکه وفات نمودند قبر او تا سالیان درازی مخفی بود و کسی از آن اطلاع نداشت. [بحار الانوار ، ج48 ، ص308] .

بر مدفن آن حضرت کسی واقف نبود تا زمان سلطنت عضد الدوله دیلمی (338 تا 372 ه.ق) که محل مزبور را شکافتند و به لوحی از سنگ یشم رسیدند که بر آن نوشته بود : "السید امیر احمد بن موسی الکاظم" چون سنگ رابرداشتند سردابی عمیق آشکار گشت و جسد مطهر آن حضرت را صحیح و سالم و بدون تغییر و تبدیل در حالی که نوری از آن ساطع بود و انگشتری در دست راست حضرتش بود یافتند که بر نگین آن نوشته شده بود "العزه لله احمد بن موسی" سپس به دستور عضد الدوله بنایی بر آن بنا کردند و در سال "745 ه.ق" بانو تاشی خاتون ، میمند را وقف این بارگاه ساخت و سی جزء قرآن که به خط طلایی نوشته شده بود وقف آن آستان نمود که در موزه پارس می باشد. [تولیت حرم ، شرح حال احمد بن موسی ، ص37] .

احمدبن موسی (ع) فرزند بزرگ امام کاظم (ع) و برادر بزرگ امام رضا (ع) و عموی امام جواد (ع) می باشد. [مختصر شرح حال احمد بن موسی

(ع) ، ص38] .

2. حمزه :

1.معرفی کوتاه

حمزه بن موسی (ع) که کنیه او ابوالقاسم می باشد عالمی فاضل وبزرگوار بوده و پیش عامه و خاصه جایگاهی بس بلند داشته و همراه حضرت رضا (ع) به خراسان آمده و در خدمت حضرت رضا (ع) بود.

دارای 2 فرزند به نام های علی و قاسم "ابامحمد" می باشد که به دست ماموران مامون به شهادت رسیدند. به نقلی قبراودر ری نزدیک شاه عبدالعظیم می باشد و به نقلی در بستان و یا قم می باشد. [حیات امام موسی بن جعفر (ع) .اثر باقر قریشی. ص419] .

2.زیارتگاه عاشقان

حضرت عبد العظیم در زمانی که در ری حضور داشتند به زیارت این امامزاده اهتمام می ورزیدند و حضرت به گروهی از خواص یاران خود گفته بود : اینجا قبر یکی از فرزندان موسی بن جعفر می باشد. [بحار ، ج48 ، ص313] .

حدیث حکیمه و پرستاری از حضرت نرجس و بشارت تولد حضرت حجت از او نقل شده است. [بحار ، ج51 ، ص2] .

3. کرامات حضرت حمزه :

1.جریان صندوق منبّت کاری شده

صندوق منبّتی برای قرار دادن بر روی قبر مطهر امام زاده حمزه ساخته و آماده نصب شده بود؛ یکی از خادمین تصمیم گرفت نامه ای بنویسد و وضعیت و موقعیت زمان خود را (رضاشاه قلدر) تشریح کند و ظلم و کینه توزی های او را بر علیه دین و اعتقادات مردم بنویسد با نام و مشخصات خود. لذا در یک فرصت مناسب این نامه را در آخرین مرحله نصب میان صندوق و سنگ و مرقد قرار داد تا آیندگان با خواندن این نامه به یک سند تاریخی دست پیدانمایند.

اما

اتفاقاً این مدت بیش از 40 سال طول نکشید و در سال 1350 صندوق خاتمی برای آن حضرت ساخته و آماده نصب شد. خبر که به گوش خادم رسید مضطرب شد چاره ای جز توسل ندید.

به فکر افتاد کفنی تدارک دیده و به عنوان تبرک هنگام تعویض او را بهانه کرد ، و نامه را بر دارد. لذا هنگام تعویض که پیرمردی فرتوت شده بود به حاضرین گفت : آرزو دارم آن را با غبار سنگ مرقد متبرک کنم. مسئولین جهت احترام قبول کردند. هنگامی که صندوق رابرداشتند بلافاصله کفن را روی آن انداخته و جمع نموده و از حرم خارج شد و در گوشه ای کفن را تکان داد ، اما خبری از نامه نبود. حرم تحت کنترل و راه برگشتی نیست؛ صدائی از پشت سر شنید که می پرسد نامه را پیدا نکردی؟ بر می گردد و جوانی خوش رو و بلند قد را می بیند.

پاسخ می دهد کدام نامه؟ و بعد سکوت می کند. همان جوان می گوید : نگران نباش ، آن نامه هیچ وقت پیدانخواهد شد. [سرزمین کرامت ، ص42] .

2.در ایام محرم

ایام محرم که فرا می رسید در صحن حضرت حمزه بن موسی (ع) هر روزه مراسم تعزیه خوانی برقرار می شود. یک روز که مراسم تعزیه قربانی کردن حضرت اسماعیل (ع) توسط حضرت ابراهیم (ع) بود وقتی بدان جا می رسد که جبرئیل گوسفندی می آورد صندوقی درست کرده اند که از بالای ایوان به پائین می آید همراه یک نفر در نقش جبرئیل و گوسفندی در آن. درون جعبه استاد محمد کاشی کار و گوسفندی بود. جعبه هنوز فاصله چندانی از ایوان نگرفته بود که گوسفند

از صدای شیپور و طبل رم می کند و جعبه واژگون می شود. در این میان مسئول تعزیه (معین البکاء) متوسل شده و می گوید : یا پسر موسی بن جعفر! گوسفند به صورت چهار دست و پا در میان جمعیت می افتد و در پی آن استاد روی دنبه گوسفند می افتد و دنبه گوسفند می ترکد و به کسی آسیب نمی رسد. و او همان کسی است که کاشی کاری مناره های حرم حضرت عبدالعظیم یادگار او است. [سرزمین کرامت ، ص20] .

3. میر سیدمحمد (علیه السلام) :

[مختصر شرح زندگانی احمد بن موسی] .

1.معرّفی کوتاه

سید امیر محمد فرزند امام کاظم (ع) و با احمد بن موسی از یک مادر می باشند و همراه برادرش احمد بن موسی (ع) جهت دیدار باامام رضا (ع) راهی طوس شدند که در شیراز با ماموران مامون درگیر شدند و عده ای به شهادت رسیدند و عده ای مخفی شدند. او نیز در این واقعه مخفی شد و شهادت یا رحلت این بزرگوار مشخص نیست. و در خفا به کتابت قرآن مجید مشغول بودند.

2. پیدا شدن قبر مطهّر

در سال" 725 ه.ق" میرزا عنایت الله دستغیب نوری در خانه خویش سنگ قبری را مشاهده می کند و بعد از جست و جو به لوح قبری بر می خوردو مشخص می شود جسد مطهر حضرت سید میر محمد در این خانه مدفون است. ایشان بارگاهی بر آنجا ساخته و زمین هایی را وقف آنجا می کند.

در کنار مرقد سید میر محمد فرزند ایشان ابراهیم مجاب مدفون می باشد.

مقبره شهید محراب آیت الله دستغیب نیز در آنجا می باشد. [مختصر شرح حال احمد بن موسی (ع) ص41-40 ، تولیت آستانه]

.

4. ابراهیم (علیه السلام) :

1. معرّفی کوتاه

عالمی بزرگوار و سیدی جلیل القدر بوده ، چنانچه امام کاظم (ع) او را یکی از پنج جانشین خود معرفی کردند. [حیات امام کاظم (ع) ، ص396] .

2. قیام علیه ظلم

او بر علیه ظلم و حکومت ظالم قیام کرده و از اختلافی که به خاطر درگیری بین امین و مامون بود استفاده کردند. در حالاتش آمده روزی در کوچه های کوفه قدم می زد ، پیرزنی را دید که به دنبال بارکشان خرما حرکت کرده و هر چه از آنها می افتد بر می دارد. از پیر زن علت را جویا شد و او در جواب سوال او گفت : من پیرزنی بیوه هستم و دارای دخترانی چند و از آن جایی که محل معاشی نداریم ، چنین می کنم. لذا گفته اند : یکی از انگیزه های قیام او دفاع از مظلومین بوده است.

ابراهیم در مکه قیام کرد و به همراهی گروهی از یارانش طرفداران زیادی از حکومت عباسیان را به هلاکت رسانید. مامون او را فریب داده وبا وعده ولایت عهدی یمن او رابه آنجا فرستاد و در آنجا او را اسیر کردند و به شهادت رسانیدند.

خبر دیگری است که امام رضا (ع) شفاعت او را پیش مامون نموده و او را آزاد کردند.

1. فرصت

1. اهمیت فرصت ها

1.در قیامت از عمر سئوال می کنند.

2.ان فوت الوقت اشد من فوت الروح لان فوت فوت الروح انقطاع عن الخلق و فوت الوقت انقطاع عن الحق. [مستدرک سفینه البحار] .

3. قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : إن لربكم فى أيام دهركم نفحات ألا فتعرضوا لها [بحار الأنوار ، ج68 ، ص221] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ

(ع) : إنما أنت عدد أيام فكل يوم يمضى عليک يمضى ببعضک فخفض فى الطلب و أجمل فى المكتسب [غرر الحكم ، ص159] .

5. قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : فَإِذَا کانَ عُمُرِی مَرْتَعاً لِلشَّیطَانِ فَاقْبِضْنِی إِلَیک قَبْلَ أَنْ یسْبِقَ مَقْتُک إِلَی ، أَوْ یسْتَحْکمَ غَضَبُک عَلَی. [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

6. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ فُتِحَ لَهُ بَابُ خَیرٍ فَلْینْتَهِزْهُ فَإِنَّهُ لَا یدْرِی مَتَی یغْلَقُ عَنْهُ [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص289] .

آیات مسابقه و سرعت و تنافس برای استفاده از فرصت است.

. تمام شان نزولها استفاده از فرصت است.

2. شکار فرصت ها

1. توسط انبیاء

رسول خدا (ص) : در ایام حج تبلیغ می فرمود.

12. اگر از فرصت غدیر خم استفاده نکنی و علی (ع) را معرفی ننماییفَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ [مائده/67] .

13.فَلَمّا أَفَلَ قالَ لا أُحِبُّ الْآفِلِینَ [انعام/76] .

14. حضرت ابراهیم در روز خلوتی وارد بت خانه شد و بتها را شکست.فَراغَ إِلی آلِهَتِهِمْ [صافات/91] .

15. حضرت موسی (ع) در انتخاب زمان پیشنهادی فرمود : فَاجْعَلْ بَینَنا وَ بَینَک مَوْعِداً لا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَ لا أَنْتَ مَکاناً سُوىً قالَ مَوْعِدُکمْ یوْمُ الزِّینَهِ وَ أَنْ یحْشَرَ النّاسُ ضُحًی [طه/59-58] .

هُنالِک دَعا زَکرِیا [آل عمران/38] .

فرصت تبلیغ برای یوسف (ع) .

2. توسط ائمه

فرصت عبادت برای امام کاظم (ع) .

امام باقر و امام صادق (ع) : از ضعف حکومت بنی العباس استفاده و حوزه علمیه تشکیل داد.

امام سجاد (ع) : به هر مناسبت فاجعه کربلا را

. امام باقر (ع) : وصیت کردند که ده سال در سرزمین منی برای او عزاداری نمانید.

.3

صحابه وتابعین

اتیت اباذر و هو جالس عند الجمره الوسطی و فد احتمع الناس علیه یستفتونه فاتاه رجل فوقف علیه ثم قال الم تنه عن الفتیا فرع راسه الیه فقال ارقیب انت علی لووضعتم الصمصامه علی هذه و اشار الی قفاه ثم طننت انی انفد کلمه سمعتها من رسول الله قبل ان تجیزوا علی لا نفدتها. [سنن دارمی ، ج1 ، ص136] .

رشید هجری : ابن زیاد شنید که حضرت علی (ع) به رشید فرموده که دست و پا و زبان تو را قطع خواهند کرد ، دستور داد که فقط دست و پای او را قطع کنند تا پیشگوئی حضرت علی (ع) دروغ درآید ، دست و پای او را قطع کردند مردم به حال او می گریستند او گفت : ائتونی بصحیفه و دواه أذکر لکم ما یکون مما أعلمنیه مولای أمیر المونین (علیه السلام) [أمالی طوسی ، ج6 ، ص165] .

همینکه خبر به ابن زیاد رسید دستور داد زبان او را هم قطع کردند. [بحار ، ج1 ، ص136] .

. میثم تمار در آخرین لحظات جان دادن به مردم فرمود : گوش کنید تا حدیثی از علی بن ابیطالب بگویم این سخنرانی در حالی بود که ابن زیاد دست و پای او را قطع کرده بود ولی با زبان تبلیغ می کرد. [بحار ، ج43 ، ص133] .

قَالَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) قَالَ : یا أَبَا ذَرٍّ اغْتَنِمْ خَمْساً قَبْلَ خَمْسٍ شَبَابَک قَبْلَ هَرَمِک وَ صِحَّتَک قَبْلَ سُقْمِک وَ غِنَاک قَبْلَ فَقْرِک وَ فَرَاغَک قَبْلَ شُغْلِک وَ حَیاتَک قَبْلَ مَوْتِک یا أَبَا ذَرٍّ إِیاک وَ التَّسْوِیفَ بِأَمَلِک فَإِنَّک

بِيوْمِک وَ لَسْتَ بِمَا بَعْدَهُ يا أَبَا ذَرٍّ إِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تُحَدِّثْ نَفْسَک بِالْمَسَاءِ وَ إِذَا أَمْسَيتَ فَلَا تُحَدِّثْ نَفْسَک بِالصَّبَاحِ وَ خُذْ مِنْ صِحَّتِک قَبْلَ سُقْمِک [أمالی طوسی ، ج19 ، ص525] .

در قیامت از عمر و جوانی می پرسند.

4. علماء

فرصت نیرو سازی برای حاج شیخ عبدالکریم حائری.

فرصت مطالعه برای آقای رفسنجانی یک دور قرآن.

فرصت نوشتن لمعه برای شهید.

فرصت یاد گرفتن زبان انگلیسی برای بعضی دیگر.

آیه الله خز علی در مسیرهای مسافرت در ماشین نهج البلاغه را حفظ کرد.

. امام خمینی (ره) در ترکیه تحریر می نویسد.

آن عالم می گفت : من به هنگام خواندن نماز بر میت موعظه می کنم.

امام خمینی (ره) نهضت خود را از عاشوراها و اربعین ها شروع کرد.

5. مؤمنین

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : إن المؤمنون یتزود و الکافر یتمتع [کشف الغمه ، ج1 ، ص572] .

اذا قامت الساعه و فی ید احدکم الفسیله فان استطعت ان تغرسها فاغرسها. [مسند احمد ، ج3 ، ص191] .

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ مُوسَی بْنُ جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَی لَيبْغِضُ الْعَبْدَ الْفَارِغَ [من لا یحضره الفقیه ، ج3 ، ص169] .

6. جوانان

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : إِنَّ لِلّهِ تَعَالَى مَلَكاً ينْزِلُ فِى كلِّ لَيلَهٍ فَينَادِى يا أَبْنَاءَ الْعِشْرِينَ جِدُّوا وَ اجْتَهِدُوا [إرشاد القلوب ، ج1 ، ص32] .

. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بَادِرُوا أَحْدَاثَكمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ تَسْبِقَكمْ إِلَيهِمُ الْمُرْجِئَهُ [تهذيب الأحكام ، ج8 ، ص111] .

3. سوء استفاده از فرصت ها

أَذْهَبْتُمْ طَيباتِكمْ فِى حَياتِكمُ الدُّنْيا وَ اسْتَمْتَعْتُمْ بِها [احقاف/20] .

أَتَتْک آياتُنا فَنَسِيتَها [طه/126] .

أَلْهاكمُ التَّكاثُرُ [تكاثر/1] .

ماجرای سامری

رضا شاه از راه پیمائی برای

تخریب قبور ائمه بقیع (ع) به نفع خود.

1.أَذْهَبْتُمْ طَيباتِكمْ فِی حَياتِكمُ الدُّنْيا وَ اسْتَمْتَعْتُمْ بِها [احقاف/20] .

2.أَتَتْک آياتُنا فَنَسِيتَها [طه/126] .

3.أَلْهاكمُ التَّكاثُرُ [تكاثر/1] .

4. حسرت برای از دست دادن فرصت ها

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أُفٍّ لِلرَّجُلِ الْمُسْلِمِ لَا يفَرِّغُ نَفْسَهُ فِی الْأُسْبُوعِ يوْمَ الْجُمُعَهِ لِأَمْرِ دِينِهِ فَيسْأَلَ عَنْهُ [خصال صدوق ، ج2 ، ص393] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْمَغْبُونُ مَنْ غُبِنَ عُمُرَهُ سَاعَهً بَعْدَ سَاعَهٍ [معانى الأخبار ، ص342] .

وَ أَنْفِقُوا مِنْ ما رَزَقْناكمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يأْتِی أَحَدَكمُ الْمَوْتُ [منافقون/10] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أُوصِيكمْ بِالْعَمَلِ قَبْلَ أَنْ يوخَذَ مِنْكمْ بِالْكظَمِ وَ بِاغْتِنَامِ الصِّحَّهِ قَبْلَ السُّقْمِ وَ قَبْلَ "أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يا حَسْرَتَی عَلَی مَا فَرَّطْتُ فِی جَنْبِ اللَّهِ" (زمر-56) [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص348] .

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللّهَ هَدانِی لَكنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ [زمر/57] .

فَكشَفْنا عَنْک غِطاءَک فَبَصَرُک الْيوْمَ حَدِيدٌ [ق/22] .

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَی الْعَذابَ لَوْ أَنَّ لِی كرَّهً فَأَكونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ [زمر/58] .

قالَ رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّی أَعْمَلُ صالِحاً فِيما تَرَكتُ [مومنون/100-99] .

لا ينْفَعُ نَفْساً إِيمانُها لَمْ تَكنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ [انعام/158] .

آلْآْنَ وَ قَدْ عَصَيتَ قَبْلُ [يونس/91] .

يا وَيلَتی لَيتَنِی لَمْ أَتَّخِذْ فُلاناً خَلِيلاً [فرقان/28] .

أَ وَ لَمْ نُعَمِّرْكمْ ما يتَذَكرُ فِيهِ مَنْ تَذَكرَ [فاطر/37] .

ينادُونَهُمْ أَ لَمْ نَكنْ مَعَكمْ قالَوا بَلى وَ لكنَّكمْ فَتَنْتُمْ أنْفُسَكمْ وَ تَرَبَّصْتُمْ وَ ارْتَبْتُمْ وَ غَرَّتْكمُ الأَمانِى حَتّى جاءَ أَمْرُ اللّهِ [حديد/14] .

1. فساد

1. معنى فساد

1-مفردات : خروج شيئى از اعتدال "قليلاً كان

الخروج عنه او كثيرا و يضاده الصلاح و يستعمل ذالک فی النفس و البدن و الاشياء الخارجه عن الاستقامه"

2. مصادیق فساد درقرآن

- در قرآن به مواردی فساد گفته شده :

پیمان شکنی :

الَّذینَ ینْقُضُونَ عَهْدَ اللّهِ مِنْ بَعْدِ میثاقِهِ وَ یقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یوصَلَ وَ یفْسِدُونَ فِی الْأَرْضِ أُولئِک هُمُ الْخاسِرُون [بقره/27] .

2-به هم زدن امنیت عمومی :

إِنَّما جَزاءُ الَّذینَ یحارِبُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یسْعَوْنَ فِی الْأَرْضِ فَساداً أَنْ یقَتَّلُوا أَوْ یصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَیدیهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلافٍ أَوْ ینْفَوْا مِنَ الْأَرْض [مائده/33] .

کم فروشی :

وَ لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْیاءَهُمْ وَ لا تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلاحِها [اعراف/85] .

اسراف :

وَ لا تُطیعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفینَ الَّذینَ یفْسِدُونَ فِی الْأَرْضِ [شعراء/151-152] .

خروج از مدار رهبر حق :

وَ لا تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلاحِها [(اعراف-56)] قَالَ : أَصْلَحَهَا بِرَسُولِ اللَّهِ وَ بِأَمِیرِ الْمُومِنِینَ فَأَفْسَدُوهَا حِینَ تَرَکوا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص235] .

2. عوامل فساددر قرآن

1. طغیان

الّذينَ طَغَوْا فِی الْبِلادِ فَأكثَرُوا فيهَا الْفَسادَ [فجر/12-11] .

2. قدرت

-وَ إِذا تَوَلّی سَعی فِی الْأَرْضِ لِيفْسِدَ فيها وَ يهْلِک الْحَرْثَ وَ النَّسْلَ وَ اللّهُ لا يحِبُّ الْفَسادَ [بقره/205] .

-إِنَّ الْمُلُوک إِذا دَخَلُوا قَرْيةً أَفْسَدُوها وَ جَعَلُوا أَعِزَّهَ أَهْلِها أَذِلَّةً وَ كذلِک يفْعَلُون [نمل/34] .

3. پیروی از هوای نفس

وَ لَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْواءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّماواتُ وَ الْأَرْضُ [مومنون/71] .

4. روش مبارزه با فساد

1. راه اصلاح

افشاگری مفسدان :

أَلا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُون [بقره/12] .

إِنَّ الْمُلُوک إِذا دَخَلُوا قَرْيةً أَفْسَدُوها [نمل/34] .

دادن طرح اصلاحی :

هولاءِ بَناتی هُنَّ أَطْهَرُ لَکمْ [هود/78] .

اعدام و تبعید :

إِنَّما جَزاءُ الَّذینَ یحارِبُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یسْعَوْنَ فِی الْأَرْضِ فَساداً أَنْ یقَتَّلُوا أَوْ یصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَیدیهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلافٍ أَوْ ینْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذلِک لَهُمْ خِزْی فِی الدُّنْیا وَ لَهُمْ فِی الْآخِرَهِ عَذابٌ عَظیم [مائده/33] .

ارشاد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَحَبَّ الْکذِبَ فِی الصَّلَاحِ وَ أَبْغَضَ الصِّدْقَ فِی الْفَسَادِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص352] .

2. راه های جلوگیری

تربیت اخلاقی

-یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا عَلَیکمْ أَنْفُسَکمْ لا یضُرُّکمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَیتُمْ إِلَی اللّهِ مَرْجِعُکمْ جَمیعاً فَینَبِّئُکمْ بِما کنْتُمْ تَعْمَلُون [مائده/105] .

جذب و دفع فکری

همانطور که انسان اکسیژن می گیرد و کربن دفع می کند...

تفهیم کرامت انسانی

-وَ لَقَدْ کرَّمْنا بَنی آدَمَ وَ حَمَلْناهُمْ فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ رَزَقْناهُمْ مِنَ الطَّیباتِ وَ فَضَّلْناهُمْ عَلی کثیرٍ مِمَّنْ خَلَقْنا تَفْضیلاً [اسراء/70] .

- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ کرُمَتْ عَلَیهِ نَفْسُهُ هَانَتْ عَلَیهِ شَهَوَاتُهُ [نهج البلاغه ، حکمت 449] .

تنبیه و مجازات

-وَ لا تَأْخُذْکمْ بِهِما رَأْفَهٌ فی دینِ اللّهِ إِنْ کنْتُمْ تُومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ [نور/2] .

سالم سازی چهره اجتماع

تنظیم روابط خانوادگی

-وَ الَّذينَ لَمْ يبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكمْ ثَلاثَ مَرّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلاهِ الْفَجْرِ وَ حينَ تَضَعُونَ ثِيابَكمْ مِنَ الظَّهيرَهِ وَ مِنْ بَعْدِ صَلاهِ الْعِشاءِ ثَلاثُ عَوْراتٍ لَكم [نور/58] .

عملکرد صحیح وسائل ارتباط جمعی

بالا رفتن آمار ازدواج

- اسلام می فرماید : دختر در خانه پدرش حیض نبیند.

- علی (ع) : "دختر مانند سیب می باشد قبل از اینکه از درخت بیفتد باید او را چید".

3. کیفیت ومراحل مقابله بافساد

مدخل :

هرچند

امر به معروف و نهی از منکر یک وظیفه الهی و همگانی است و همه مؤمنین موظفند که با فسادهای اجتماعی برخورد کنند ، ولی در شرائط حاکمیت نظام اسلامی و وجود حکومت اسلامی این وظیفه برای دولت اسلامی تعین پیدا می کند و دولت جمهوری اسلامی که فلسفه وجودیش امر به معروف و نهی از منکر است موظف می باشد که با استفاده از تمامی امکانات دولتی و قوای نظامی و انتظامی و قضائی به محو فساد و حاکمیت صلاح بپردازد و اگر در مقاطعی طاقت مؤمنین طاق شود و قدرت تحمل خود را از دست بدهند و خودسرانه اقدام به برخورد کنند اشکال اصلی به نظام برگشت می کند ، چون وظیفه خود را انجام نداده است؛ لذا همه مؤمنین و پدر و مادرانی که به عشق حاکمیت اسلام فرزندانشان را تقدیم کرده اند بی تابانه به انتظار اقدامات عملی دولت اسلامی می باشند و عامل اجرای همه پیشنهادات ارائه شده ، به جز حکومت اسلامی نمی تواند باشد. لذا پس از بیان علل و عوامل بدحجابی و فساد ، راه حل ها و پیشنهادات عملی و اجرائی به شرح ذیل ارائه می گردد.

الف : تمهیدات

1- تصمیم قاطع و جدی برای برخورد با فساد از سوی نظام و رهبری.

2- ارائه تفسیری روشن از حدود و ثغور حجاب اسلامی و تدوین سیاست مشخص به منظور ایجاد وحدت رویه.

3- تعیین جایگاه و فرد یا افرادی که موضوع را تا حصول نتیجه پی گیری کنند ، و سایرین هم موظف به همکاری دقیق بشوند.

4- تشکیل ستادی ویژه از ارگان ها و وزارتخانه های ذیربط زیر نظر فرد تعیین شده جهت اعمال و اجرای سیاستها و تصمیمات و

کنترل برخوردها و مقابله ها جهت جلوگیری از کندروی ها و تندروی ها و تعیین حدود و ثغور برخوردها.

5- هم سو کردن دستگاه های تبلیغی با سیاست فوق جهت ترویج و تثبیت سیاست و خنثی نکردن سایر اقدامات.

ب : اقدامات کوتاه مدت و مقطعی

پس از تحصیل تمهیدات ، تلاش همه جانبه را برای شروع درمان باید آغاز نمود و ضمن درمان های فوری و اورژانسی کار اصلی را شروع کرد ، ولی از آن جائی که درمان قطعی احتیاج به زمان و امکانات گسترده دارد لازم است برای کنترل و جلوگیری از گسترش ، تلاش هائی توسط دولت جمهوری اسلامی در چند مرحله انجام پذیرد.

مرحله اول - شروع از خود

همان گونه که قرآن مجید می فرماید : قُوا أَنْفُسَکمْ وَ أَهْلیکمْ نارا [تحریم/6] . چون دولت اسلامی کفیل اصلی برخورد می باشد برای اینکه مشمول آیه شریفهلِمَ تَقُولُونَ ما لا تَفْعَلُون [صف/2] . نشود و به حدیث شریف قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کونُوا دُعَاهَ النَّاسِ بِغَیرِ أَلْسِنَتِکم [مشکاه الأنوار ، ص46] . عمل نماید ، لازم است قبل از هر اقدام به اصلاح خانواده و برنامه خود که عبارتند از کارمندان و کارگزاران دولت و هم چنین برنامه هایی که مستقیماً از طرف حکومت اجرا می گردد و اختیار کامل آن به دست حکومت است ، چون صدا و سیما بپردازد ، چونالناس علی دین ملوکهم [کشف الغمه ، ج2 ، ص21] . و الگوها معمولاً از حاکمان گرفته می شود و تا زمانی که رعایت کامل حجاب اسلامی و عفّت عمومی به عنوان یک فرهنگ و یک رکن ، جایگاه خود را در دستگاه های

مربوط به دولت پیدا نکند. همه اقدامات بعدی نقش بر آب می باشد. چون با نمایش یک فیلم و یا یک سریال نامطلوب هزاران مقاله و سخنرانی و بخش نامه و تبصره و ماده کارآیی خود را از دست می دهد.

لذا لازم است اقدامات ذیل انجام پذیرد :

1- نظارت و کنترل دقیق بر برنامه های صدا و سیمای جمهوری اسلامی که مسئولیت این امر را نماینده مقام معظم رهبری در امر سیاست گذاری صدا و سیما می تواند متقبّل شود.

2- تعیین فردی در نهاد ریاست جمهوری به منظور پی گیری بخشنامه های قبلی مربوط به رعایت حجاب کامل کارمندان دولت و پی گیری موارد تخلف تا از این طریق ادارات و دوائر دولتی چهره اسلامی پیدا کنند.

3- شرط دانستن تعصب دینی برای انتخاب مدیران و کارمندان ، چون به تجربه ثابت شده مدیر هر دستگاهی عمده ترین نقش را در نوع عملکرد و برخورد کارکنان آن دستگاه دارد.

4- برنامه های توجیهی ویژه مدیران به منظور ارزش گذاری برای کارمندان و مراجعین محجبه ، و عدم تحقیر و تضعیف نیروهای مؤمن.

5- پاک سازی نیروهایی که قابل اصلاح نیستند.

6- ممانعت از ورود ارباب رجوع بدحجاب به دوائر دولتی.

7- تقویت هسته ها و انجمنهای اسلامی به عنوان بهترین بازوی اطلاعاتی و اجرائی جهت تحقیق تصمیمات.

مرحله دوم - اصلاح اطرافیان

اگر مرحله اول انجام پذیرفت ، راه برای مراحل بعدی باز می شود و پس از اصلاح خود کهأَنْفُسَکمْ [تحریم/6] . باشد نوبت بهوَ أَهْلیکمْ [تحریم/6] . یاعَشیرَتَک الْأَقْرَبین [شعراء/214] . می رسد.

در این مرحله با کنترل و نظارت بر مراکز و مؤسساتی که به نوعی به دولت وابسته یا محتاج دریافت خدمات

مستقیم دولت می باشند را افزایش داده و خدمات خود را مشروط به رعایت اخلاق و آداب اسلامی بنماید و همان گونه که با رعایت نکردن قوانین بازرگانی سهمیه ارز قطع می شود ، با تنظیم قوانین و ضوابط مشخص می توان همه آنها را قانوناً ملزم به رعایت دستورالعمل های دولت که یکی از آنها حجاب اسلامی است نمود. و از این طریق می توان به اصلاح بیمارستان ها و کارخانجات و خانه های سازمانی و شرکت ها و مؤسسات وابسته و غیروابسته نمود. و با کنترل قانونی توسط وزارت ارشاد اسلامی به اصلاح مراکز فرهنگی و هنری و هتل ها و مسافرخانه ها و پارک ها و اماکن عمومی و سینماها و سایر مراکز مربوط به دولت جمهوری اسلامی در داخل و خارج از کشور پرداخت و با برخورد جدی و حساب شده وزارتخانه های آموزش عالی و آموزش و پرورش جهت سالم سازی مراکز علمی و دانشگاهی و دبستان ها و دبیرستان ها اقدام نمود.

لذا لازم است جهت تحقق این مرحله از طرح ، اقدامات ذیل انجام پذیرد :

1- حل مشکلات قانونی و جعل و تصویب قوانین و ضوابط و آئین نامه های لازم.

2- الزام دستگاهها و وزارتخانه های مربوطه.

3- حمایت از دستگاههای عامل.

4- نظارت بر حسن انجام کار.

5- تقویت هسته ها و انجمن های اسلامی در مراکز مزبور بالاخص دانشگاه ها و بیمارستان ها و کارخانجات و مدارس و دبیرستان ها.

مرحله سوم - اقدامات عمومی

اگر دولت موفق به انجام دو مرحله قبل شد می توان ادعا کرد که بخش عظیم کار صورت پذیرفته و برای انجام این دو مرحله نیازی به سر و صدا و تبلیغات و جوسازی و مصاحبه و سخنرانی ندارد

، ولی از آن جائی که جامعه یک مجموعه به هم پیوسته می باشد جهت اصلاح کلیت جامعه اقدامات ذیل باید انجام پذیرد :

1- اقدامات قانونی و بازدارنده که با یک برنامه هم آهنگ و با مشارکت نیروهای انتظامی و امنیتی و اطلاعاتی و قضائی...با آن گروه از بدحجاب های سیاسی و مشوقین و مروّجین آنها که شامل گروه های سیاسی و غرب زده ها و تولید کنندگان و واردکنندگان و عرضه کنندگان لباس ها و ابزار و لوازم نامناسب می باشد برخورد جدی و قاطع کنند.

2- اقدامات فرهنگی و تبلیغی

هم زمان با انجام کلیه مراحل طرح ، از عنصر تشویق و ترغیب و توجیه ناآگاهان نباید غافل بود که در این زمینه می توان با مأموریت یافتن دستگاه های فرهنگی ، هنری ، تبلیغی تلاش های ذیل را جهت بالابردن آگاهی های اسلامی و اهمیت عفت و پاک دامنی و عواقب شوم بی بندوباری معمول داشت :

الف - ایجاد جو عمومی جهت بالا بردن انگیزه و روحیه در مردم با استفاده از شیوه های مختلف.

ب - ترتیب سمینارها و کنفرانس های توجیهی و تبلیغی.

ج - انجام مصاحبه ها و سخنرانی ها و میزگردها از طریق صداوسیما و...

د - نشر مقالات در مجلات و روزنامه ها.

ه- استفاده از رشته های مختلف هنر؛ چون فیلم ، تئاتر ، شعر ، قصه ، گرافیک و...

و - چاپ کتب مناسب.

ز - انجام مسابقات.

ح - و...

لازم به ذکر است که اقدامات فوق به چند منظور انجام می گردد :

1- تنبه و آگاهی قشری که ناآگاهانه به بدحجابی کشیده شده اند.

2- ایجاد زمینه پذیرش در جامعه و تحمل برخوردهایی که قبلاً مطرح گردیده.

3- بالا بردن روح تعصّب و غیرت دینی

در بین جوانان اعم از زن و مرد.

4- ارائه الگوهای مناسب خصوصاً برای کسانی که به بیراهه رفته اند.

5- مقابله با تبلیغات مخالفین و اصطلاحاً تبلیغات روانی.

6- توجیه مردان جهت رعایت نکات لازمه.

3- اقدامات تربیتی و جایگزینی

همان گونه که در تقسیم بندی اولیه اشاره شد گروهی به منظور اشباع حس خودنمائی و حل عقده های حقارت و یا موارد مشابه به جرگه بدحجاب ها پیوسته اند و اگر قرار باشد مقابله جدی و همه جانبه با این مسئله انجام پذیرد بالاخره جهت جایگزین کردن راه های مشروع و تأمین کننده نیازهای فوق باید اقدامی صورت پذیرد ، که در غیر این صورت شاید صورت قضیه اصلاح گردد ، ولی مسئله پیچیده تر شده و گناهان پنهانی افزایش یابد و بدحجابی از شکل ساده و معمولی به پیچیدگی تبدیل گردد ، لذا علاوه بر همه موارد مذکور اقدامات ذیل نیز باید صورت پذیرد :

1- ایجاد مراکز فرهنگی ، هنری ، تفریحی به منظور پرکردن بخشی از اوقات فراغت.

2- ایجاد تسهیلات اقتصادی و رفاهی جهت ازدواج و تأمین مسکن.

3- گسترش امر ورزش در رشته های خاص و مناسب.

4- ایجاد مراکز کار و اشتغال.

5- انجام مسابقات و برنامه های متنوع.

6- ایجاد زمینه برای فعالیت های مختلف دانشجویی و دانش آموزی.

7-...

ج - اقدامات اساسی و زیربنایی

مجموعه مراحل مذکور برای کنترل و جلوگیری از گسترش و سرایت و تخفیف آن بود و برای درمان قطعی نیاز به اقدامات عمیق تر و ریشه ای تر دارد؛ چون عوامل اصلی فساد و بدحجابی از یک سو به درون و ذات انسان ها و از طرف دیگر به نظام جمهوری و از همه مهم تر به سرمایه گذاری وسیع دشمنان اسلام برگشت می کند. بنابراین تا

انسانها اصلاح نشوند و دولت از عهده تعهدات خود در قبال مردم برنیاید و دست مستکبرین از این جامعه کوتاه نگردد ، امیدی به علاج قطعی نیست ، ولی همانگونه که قبلاً اشاره شد این موارد احتیاج به زمان و برنامه ریزی بلند مدت دارد و از سوی دیگر هم نمی توان به انتظار حل این مسائل نشست ، چون برای یک لحظه هم نه شرعاً و نه قانوناً مجاز نیستیم که فساد و گناه را در جامعه تحمل کنیم و با وجود این مفاسد امکان دست یابی به مراحل ایده آل در جمهوری اسلامی وجود ندارد ، لذا از بابما لایدرک کله لایترک کلهباید کلیه مراحل مذکور به مرحله اجرا درآید و در کنار آن اقدامات مقطعی جهت رسیدن به نقطه مطلوب اقدامات ذیل نیز معمول گردد :

1- حل مشکلات اقتصادی و ایجاد بازار کار و جلوگیری از شغل های کاذب و تغییر نظام معیشتی برای بخش عظیمی از جامعه.

2- مبارزه همه جانبه با فرهنگ مصرفی و غربی و قطع نفوذ معنوی و مادی آنها بر جامعه.

3- بالا بردن سطح اعتقاد و ایمان جامعه به خدا و معاد ، که اساسی ترین مطلب است.

4- تقویت بنیه نظام جمهوری در ابعاد مختلف چون در پرتو اقتدار نظام همه تصمیمات قابل اجراء است.

5- تغییر بنیادین در الگوها و ملاک های ارزش در جامعه.

6- حاکم کردن عناصر مؤمن و حزب اللهی بر شئونات و دستگاه های دولتی.

7- تجدید حیات نیروهای حزب اللهی و انقلابی و خارج کردن آنها از انزوای در حال گسترش.

8- زمینه ندادن به کسانی که در یک کلام معتقد به اسلام آمریکائی هستند.

9- و....

5. انگیزه های منکرات در جامعه

علل

و انگیزه های منکرات در جامعه به نظر حقیر به صورت فهرست وار عبارتند از :

1- عدم ایمان و تقوا و یا ضعف آنها.

2- عدم هماهنگی کامل در اتخاذ سیاست واحده جهت مبارزه با فساد.

3- عدم برنامه ریزی صحیح و کامل در جهت مبارزه با فساد.

4- عدم دخالت نیروهای مردمی در جهت مبارزه با فساد.

5- عدم قوانین بازدارنده فساد در جامعه.

6- عدم برخورد قاطع قوه قضائیه با مجرمین.

7- عدم برخورد اصولی و صحیح قوه مجریه.

8- عدم نظارت صحیح و کامل بر بی بندو باری ها و رفتار فسادانگیز اکثر پیروان اقلیت های مذهبی.

9- عدم نظارت کامل بدان قسمت از فعالیت های سفارتخانه های خارجی که زیر پوشش فعالیت فرهنگی به ترویج فساد می پردازند.

10- عدم ایفای مسئولیت بعضی از مسئولین فرهنگی نظام جمهوری اسلامی نسبت به نشر اخلاق و فرهنگ اصیل اسلامی.

11- نداشتن فیلم های تربیتی در جهت نشر و توسعه فرهنگ و اخلاق اسلامی.

12- بی تفاوتی و سهل انگاری بعضی از مسئولین نسبت به مسائل منکراتی در میان پرسنل زیرمجموعه خود و مراجعین (ارباب رجوع) .

13- جهل و ناآگاهی به عواقب گناه که آگاهی دادن از وظایف مسئولین فرهنگی می باشد.

14- عدم کنترل کامل بر تولید فیلم های سینمائی و محیط سینماها.

15- اعتیاد به مواد مخدّر ، به طور کلی.

16- هوا و هوس (اعمال و روابط نامشروع ، به طور کلی) .

17- نداشتن شوهر و یا همسر.

18- طلاق های عجولانه و مشکلات ازدواج به طور کلی و آسان بودن راه های فساد.

19- عدم کنترل صحیح بر اتباع بیگانه که در کشور آزادانه به ترویج فساد ، قاچاق ، اعتیاد و...مشغولند.

20- تولیدات مغایر با شئونات اسلامی در ابعاد مختلف به خصوص البسه ، کفش ها

، عکس ها ، فیلم ها و مجسمه های تحریک کننده.

21- عدم کنترل صحیح بر کار اتومبیل های شخصی ، مسافرکشی ، شرکت واحد (اتوبوس ها و مینی بوس ها) ، تاکسی ، قطار ، هواپیما و...

22- مسئله قاچاق (به خصوص اشیاء مبتذل از قبیل فیلم های نامشروع ، تریاک ، هروئین ، حشیش و مشروبات الکلی) .

23- عدم کنترل آژانس های مسافربری.

24- عدم رسیدگی به شکایات مظلومین.

25- عدم برنامه ریزی کامل در رابطه با زندانها و برنامه داخلی آنها و اختلاط بی رویه و تأثیر هم نشینی.

26- عدم صلاحیت بعضی از زندان بانها و نقش آنها در گسترش فساد.

27- بی سرپرست بودن خانواده ها به ویژه خانواده های زندانیان.

28- عدم تربیت اسلامی در محیط خانه و یا آلوده بودن محیط خانه.

29- عدم نظارت در محیط ورزشگاه ها.

30- عدم کنترل صحیح بر وسائل تفریحیف به طور کلی.

31- تأثیر فرهنگ استعماری و عدم مبارزه اصولی با آنها.

32- تدریس معلم مرد در مدارس دخترانه.

33- مجاورت و نزدیک بودن مدارس دخترانه و پسرانه با یکدیگر.

34- هم زمان بودن ساعات شروع و تعطیل مدارس دخترانه و پسرانه با یکدیگر.

35- عدم برنامه اشتغال برای اوقات تعطیلی دانش آموزان ، دانشجویان و برنامه ریزی دشمنان و سوء استفاده از فراغت آنها.

36- عدم نظارت و راهنمایی کامل بر مطبوعات و انتشارات.

37- بی لیاقتی و نااهل بودن بعضی از سودجویانی که در لباس مقدس روحانیت می باشند.

38- بی سوادی.

39- زندگی آپارتمان نشینی (فساد معماری) .

40- کمبود اتوبوس شرکت واحد و تراکم جمعیت زن و مرد ، به ویژه دختران و پسران در تاکسی ها ، اتوبوس ها و مینی بوس ها.

41- عدم نظارت بر هتل ها ، رستوران ها ، آرایشگاه ها ، عکاسی ها

، آموزشگاه های رانندگی ، شرکت های خصوصی ، گرمابه ها و به طور کلی اماکن عمومی.

42- عدم نظارت کامل بر محیط مجتمع های تولیدی صنعتی.

43- عدم توجه و مبارزه اصولی بر برنامه های استعماری از قبیل ، رقص ، نوارهای ویدئوئی مبتذل و...

44- عدم توجه و رعایت در مسئله هم زمان بودن کشیک های زن و مرد (به ویژه در بخشهای درمانی) با توجه به خلوت بودن محل.

45- عدم نظارت صحیح بر صدور گذرنامه و تردد ایادی استکبار به کشورهای بیگانه جهت ترویج فساد و...

46- عدم نظارت کامل بر محیط ترمینال ها ، فرودگاه ها ، ایستگاه های قطار و نبودن برنامه صحیحی که بازدارنده از فساد باشد.

47- عدم نظارت کامل بر آموزشگاه ها و کلاس های خصوصی.

48- عدم وجود بازار مایحتاج ویژه بانوان به وسیله زن.

49- اختلاط فروشندگان زن و مرد.

50- عدم کنترل صحیح بر آزادی فرقه ضاله بهائیت.

51- یکی بودن محیط کار زن و مرد ، در ادارات دولتی و مؤسسات بخش خصوصی.

52- سودجوئی در رواج فساد (قوادها) .

53- بدآموزی هایی که در بین برنامه های صدا و سیما وجود دارد.

54- عدم رسیدگی به بعضی از دست فروش های سد کننده معابر که هدفی جز ترویج فساد ندارند. (و مخفیانه هروئین ، عکس های سکسی ، نوارهای ویدئویی و مبتذل و شراب و... می فروشند) .

55- جمع شدن افراد لاابالی در سر کوچه ها و خیابان ها ، پارک ها و خصوصاً در مواقع تعطیلی مدارس دخترانه و ایجاد مزاحمت ها.

56- بیکاری و شغل های کاذب ، مانند تکدی و غیره.

57- مراکز قماربازی ، تولید مشروبات الکلی و شراب خواری.

58- عدم کنترل صحیح بر گمرکات و واردات اشیاء مبتذل.

59- فقر

و احتیاج.

60- معاشرت با افراد ناصالح.

61- کمبودهای مختلف روانی ، شخصی و رفاهی خصوصاً مسکن

63- تحریکات کاذب ، از طریق مظاهر فساد

64- وجود صف های متعدد ، در ساعات متمادی ،

65- عدم کنترل و رسیدگی بر تراکم جمعیت

6. تذکرات

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِی إِذَا صَلَحَا صَلَحَ النّاسُ وَ إِذَا فَسَدَا فَسَدَ النّاسُ الأُمراءُ و العُلماءُ [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص70] .

- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فَسَادُ الظَّاهِرِ مِنْ فَسَادِ الْبَاطِنِ وَ مَنْ أَصْلَحَ سَرِيرَتَهُ أَصْلَحَ اللَّهُ عَلَانِيَتَهُ وَ مَنْ خَافَ اللَّهَ فِی السِّرِّ لَمْ یهْتِک سِتْرَهُ فِی الْعَلَانِیهِ وَ أَعْظَمُ الْفَسَادِ أَنْ یرْضَی الْعَبْدُ بِالْغَفْلَهِ عَنِ اللَّهِ وَ هَذَا الْفَسَادُ یتَوَلَّدُ مِنْ طُولِ الْأَمَلِ وَ الْحِرْصِ وَ الْکبْرِ [مصباح الشریعه ، ص107] .

3- البته خود مفسدان ، نظام غلطی را ایجاد می کنند و به کسانی که از نظام خودسرانه آنها بیرون می روند لقب مفسد می دهند.

4-تِلْک الدّارُ الْآخِرَهُ نَجْعَلُها لِلَّذینَ لا یریدُونَ عُلُوًّا فِی الْأَرْضِ وَ لا فَساداً وَ الْعاقِبَهُ لِلْمُتَّقینَ [قصص/83] .

1. فسق

1.موارد فسق

1. ترک اوامر خداوند :

وَ إِذْ قُلْنا لِلْمَلائِکهِ اسْجُدُوا لآِدَمَ فَسَجَدُوا إِلاّ إِبْلیسَ کانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ [کهف/50] .

2. تکذیب آیات الهی :

وَ الّذينَ كذَّبُوا بِ آياتِنا يمَسُّهُمُ الْعَذابُ بِما كانُوا يفْسُقُونَ [انعام/49] .

3. ترک نام الهی به هنگام ذبح حیوان :

وَ لا تَأْكلُوا مِمّا لَمْ يذْكرِ اسْمُ اللّهِ عَلَيهِ وَ إِنَّهُ لَفِسْقٌ [انعام/121] .

4.کفر به آیات الهی :

وَ لَقَدْ أَنْزَلْنا إِلَيک آياتٍ بَيناتٍ وَ ما يكفُرُ بِها إِلاَّ الْفاسِقُونَ [بقره/99] .

5.حکم نکردن به ما أنزل الله :

وَ مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْفاسِقُون [مائده/47] .

2. نمونه هایی از فاسقان و نوع فسق آنها

1. متخلّفان از جنگ

به علّت کفر :

وَ لا تُصَلِّ عَلى أَحَدٍ مِنْهُمْ ماتَ أَبَداً وَ لا تَقُمْ عَلى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كفَرُوا بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ ماتُوا وَ هُمْ فاسِقُونَ [توبه/84] .

2.منافقان

به علّت نسیان خود و در نتیجه نسیان خداوند :

نَسُوا اللّهَ فَنَسِيهُمْ إِنَّ الْمُنافِقينَ هُمُ الْفاسِقُونَ [توبه/67] .

3. شیطان :

به علت ترک سجده و خضوع بر حضرت آدم (ع) :

وَ إِذْ قُلْنا لِلْمَلائِكهِ اسْجُدُوا لآِدَمَ فَسَجَدُوا إِلاّ إِبْليسَ كانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّه [كهف/50] .

4. قوم نوح :

به خاطر نادیده گرفتن سخنان حضِرت نوح (ع) :

وَ قَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كانُوا قَوْماً فاسِقينَ [ذاريات/46] .

5. فرعون و قوم او :

به خاطر ناديده گرفتن آيات و انتقام های الهی :

فَذانِک بُرْهانانِ مِنْ رَبِّک إِلی فِرْعَوْنَ وَ مَلاَئِهِ إِنَّهُمْ كانُوا قَوْماً فاسِقينَ [قصص/32] .

3. كيفر فاسقان

1. عذاب خوار و پست كننده :

فَالْيوْمَ تُجْزَوْنَ عَذابَ الْهُونِ بِما كنْتُمْ تَسْتَكبِرُونَ فِی الْأَرْضِ بِغَيرِ الْحَقِّ وَ بِما كنْتُمْ تَفْسُقُونَ [احقاف/20] .

2. جايگاه آنها جهنّم است :

وَ أَمَّا الَّذينَ فَسَقُوا فَمَأْواهُمُ النّارُ كلَّما أَرادُوا أَنْ يخْرُجُوا مِنْها أُعيدُوا فيها [سجده/20] .

1. فضه خادمه

1. توكيستی؟

أَبُو الْقَاسِمِ الْقُشَيرِی فِی كتَابِهِ قَالَ بَعْضُهُمْ : "انْقَطَعْتُ فِی الْبَادِيهِ عَنِ الْقَافِلَهِ فَوَجَدْتُ امْرَأَهً فَقُلْتُ لَهَا مَنْ أَنْتِ فَقَالَتْ"وَ قُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ

تَعْلَمُونَ" (زخرف/89) فَسَلَّمْتُ عَلَيهَا فَقُلْتُ مَا تَصْنَعِينَ هَاهُنَا قَالَتْ مَنْ يهْدِ اللّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ فَقُلْتُ

2. آيا انسی ياجن؟

أَ مِنَ الْجِنِّ أَنْتِ أَمْ مِنَ الْإِنْسِ قَالَتْ "يا

بَنِی آدَمَ خُذُوا زِينَتَكمْ " (اعراف/31)

3. ازكجا آمده ای؟

فَقُلْتُ مِنْ أينَ أقْبَلْتِ قَالَتْ "ينادَوْنَ مِنْ مَكانٍ بَعِيدٍ" (فصلت/44)

4. قصد کجا داری؟

فَقُلْتُ أَينَ تَقْصِدِينَ قَالَتْ "وَ لِلّهِ عَلَى النّاسِ حِجُّ الْبَيتِ" (آل عمران/97)

5. چه مدت است؟

فَقُلْتُ مَتَى انْقَطَعْتِ قَالَتْ "وَ لَقَدْ خَلَقْنَا السَّماواتِ وَ الْأَرْض وَ ما بَينَهُما فِى سِتَّهِ أَيامٍ" (ق/38)

6. غذا میل داری؟

فَقُلْتُ أَ تَشْتَهِينَ طَعَاماً فَقَالَتْ "وَ ما جَعَلْناهُمْ جَسَداً لا يأْكلُونَ الطَّعامَ فَأَطَعَمْتُهَا" (انبياء/8)

7. تندتر وسریعتر حرکت کن

ثُمَّ قُلْتُ هَرْوِلِى وَ لَا تَعَجَّلِى قَالَتْ "لا يكلِّفُ اللّهُ نَفْساً إِلّا وُسْعَها" (بقره/286)

8. ترک خودم سوارت کنم؟

فَقُلْتُ أُرْدِفُک فَقَالَتْ "لَوْ كانَ فِيهِما آلِهَهٌ إِلَّا اللّهُ لَفَسَدَتا" (انبياء/22)

9. پیاده شدم و تنها او را سوار بر مرکب کردم

فَنَزَلْتُ فَأَرْكبْتُهَا فَقَالَتْ "سُبْحانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنا هذا" (زخرف/13)

10. آیا در قافله کسی را داری ؟

فَلَمَّا أَدْرَكنَا الْقَافِلَهَ قُلْتُ أَ لَک أَحَدٌ فِيهَا قَالَتْ "يا داوُدُ إِنّا جَعَلْناک خَلِيفَهً فِى الْأَرْضِ" (ص/26) (وَ ما مُحَمَّدٌ إِلّا رَسُولٌ" (آل عمران/144) (يا يحْيى خُذِ الْكتابَ" (مريم/12) (يا

مُوسی إِنِّی أَنَا اللّهُ" (قصص/30) فَصِحْتُ بِهَذِهِ الْأَسْمَاءِ فَإِذَا أَنَا بِأَرْبَعَهِ شَبَابٍ مُتَوَجِّهَینِ نَحْوَهَا

11. باآنها چه نسبتی داری؟

فَقُلْتُ مَنْ هَولَاءِ مِنْک قَالَتْ "الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِینَهُ الْحَیاهِ الدُّنْیا" (کهف/46)

12. تشکر وقدردانی

فَلَمَّا أَتَوْهَا قَالَتْ "یا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَیرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِی الْأَمِینُ" (قصص/26) فَکافُونِی بِأَشْیاءَ فَقَالَتْ "وَ اللّهُ یضاعِفُ لِمَنْ یشاءُ" (بقره/216) فَزَادُوا عَلَی فَسَأَلْتُهُمْ عَنْهَا فَقَالُوا هَذِهِ أُمُّنَا فِضَّهُ جَارِیهُ الزَّهْرَاءِ (ع) مَا تَکلَّمَتْ مُنْذُ عِشْرِینَ سَنَهً إِلَّا بِالْقُرْآنِ" [المناقب ، ج3 ، ص343] .

نکته : در قرآن فقط یک بار انّا أعطیناک آمده است که مربوط به حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) است.

1. فطرت

1. معنای فطرت

1) این کلمه یک بار بیشتردر قرآن نیامده به معنای آفرینش بدون تقلید است : فِطْرَتَ اللّهِ الَّتِی فَطَرَ النّاسَ عَلَیها [روم/30] .

یعنی انسان به نوعی سرشت و طبیعت آفریده شده است.

2) در انسان یک احساس تمایلی است که خود به خود انسان را به سوی خدا می کشاند. مثل نیروی آهن ربا که آهن را جذب می کند.

3) در انسان دو نوع تمایل و احساس است؛ تمایلات مادّی مثل میل به غذا و... و تمایلات عالی مثل میل به نیکی و تحقیق و کشف اسرار جهان

4) معتقدان به فطرت می گویند استدلال ، ترجمه زبان دل است.

معتقدان به فطرت می گویند احساس مذهبی ، مذهب را به وجود می آورد و فلسفه و استدلال زبان دیگری است برای بیان حرف دل.

انسان در درون ، احساس وابستگی می کند. وابسته به قدرتی بس بزرگ ، وابسته به کی و به چی؟

گرچه لحظه تولّد ، انسان هیچ چیز نمی داندوَ اللّهُ أَخْرَجَکمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهاتِکمْ لا تَعْلَمُونَ شَیئاً [نحل/78] .

لکن

نوعی آفریده شده که هر گاه مطالبی عرضه شد ، آن را می پسندد و با روح خود هماهنگ می داند و یادش می آید.

آشنایی ها برای او کار شاق و ناهماهنگی نیست. زمینه ها و ظرفیت هایی دارد ، و اینکه کودک تا به زبان می آید ، از علّت ها و چراها می پرسد ، که ما خیال می کنیم او فضول است.

معمولاً فطرت درباره انسان و غریزه درباره حیوان به کار می رود چون در حیوانات هم حالات نیمه آگاهانه ای است که درمسیر زندگی راهنمای آنهاست. مثلاً مورچه گندم را نصف می کند و در لانه خودمی گذارد تا سبز نشود. کرّه اسب همین که متولّد شد به سراغ پیدا کردن پستان مادر و مکیدن آن می رود.

إِنَّ الدّارَ الآْخِرَةَ لَهِی الْحَیوانُ [عنکبوت/64] .

2. فرق فطرت وغریزه

اگر میل بدون واسطه عقل و شعور به سراغ چیزی رفت می گویند غریزه.

امّا اگر میل درعقل و اندیشه اثر گذاشت و انسان را هل داد ، می گویند فطرت.

3. فطرت درقرآن وروایات

1) رَبُّنَا الَّذِی أَعْطی کلَّ شَیءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدی [طه/50] .

همه چیز را آفرید و هدایت کرد. مراد هدایت تکوینی و غریزی و فطری است.

2) فَرَجَعُوا إِلی أَنْفُسِهِمْ [انبیاء/64] .

3) تمام آیاتذکر ، تَذْکرَه ، فَذَکرْطه/3 ، واقعه/73 ، حاقّه/12 ، مزّمّل/19 ، مدّثّر/54 ، دهر/29 ، عبس/11 ، ق/45 ، طور/29 ، اعلی/9 ، غاشیه/21.

4) تمام آیاتنسیانونَسُوا اللّهَتوبه/67 ، حشر/19.

5) تمام سؤالات قرآن :

هَلْ یسْتَوِی الأعْمی وَ الْبَصِیرُ [انعام/50] .

أَ فَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِینَ کالْمُجْرِمِینَ [قلم/35] .

هَلْ جَزاءُ الإِْحْسانِ إِلاَّ الإِْحْسانُ [الرحمن/60] .

6) تمام انتقادات :

فَأَینَ تَذْهَبُونَ [تکویر/26] .

فَأَنّی تُوفَکونَ [انعام/95] .

أَلَمْ تَرَ [بقره/243] .

هَلْ [بقره/210] .

7) تمام آیات عهد ، میثاق ، فطرت : بَلِ الإِْنْسانُ عَلی نَفْسِهِ بَصِیرَهٌ [قیامت/14] .

8) حضرت علی (ع) در نقش انبیاء (علیهم السّلام) می فرماید :

آمدند تا دفائن العقول را استخراج کنند : یثِیرُوا لَهُمْ دَفَائِنَ الْعُقُولِ [نهج البلاغه ، خطبه 1] .

آمدند تا منسیّ نعمت را یاد آورند : وَ یذَکرُوهُمْ مَنْسِی نِعْمَتِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 1] .

آمدند تا تقاضای وفای به پیمان کنند : لِیسْتَأْدُوهُمْ مِیثَاقَ فِطْرَتِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 1] .

9) گاهی میل درونی کاذبانه اشباع می شود :

میل به بقا دارد : یحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ [همزه/3] .

میل به بقا دارد می گوید : ما أَظُنُّ أَنْ تَبِیدَ هذِهِ

أَبَداً [کهف/35] .

یوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ یعَمَّرُ أَلْفَ سَنَهٍ [بقره/96] .

عَسی أَنْ تُحِبُّوا شَیئاً وَ هُوَ شَرٌّ لَکمْ [بقره/216] .

بَلْ تُحِبُّونَ الْعاجِلَهَ [قیامت/20] .

یحْسَبُهُ الظَّمئانُ ماءً [نور/39] .

وَ إِذا ذُکرَ الَّذِینَ مِنْ دُونِهِ إِذا هُمْ یسْتَبْشِرُونَ [زمر/45] .

ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا [نحل/58] .

10) اشباع صادق :

إِنَّ الدّارَ الآْخِرَهَ لَهِی الْحَیوانُ [عنکبوت/64] .

11) در تمام صحاح ستّه و در کتب شیعی نظیر بحار و سفینه حدیثی است که هر نوزادی بر فطرت متولّد می شود ولی در جامعه پدر و مادرش او را در مسیر یهودیت یا مسیحیت یا مجوسیت قرارش می دهند سپس رسول خدا (ص) فرمود همانگونه که هرگوسفندی با گوش سالم متولّد می شود و این انسان است که گوش او را می برد. [مسند امام حنبل ، ج2 ، ص275] .

12) از امام صادق (ع) سؤال شد که گناه عوام یهود چیست که منحرف می شوند؟ امام فرمود گر چه عوام سواد خواندن و نوشتن نداشتند امّا فطرت داشتند آنها با چشم خود دروغ و فسق و رشوه علماء را می دیدند ولی ساکت می شدند. [وسائل ، ج27 ، ص131] .

13) امام حسین (ع) در دعای عرفه می گوید : خدایا تو کی غائب بودی تا نیاز به دلیل داشته باشی. (دعای عرفه) : متی غبت حتی تحتاج إلی دلیل یدل علیک [إقبال الأعمال ، ص349] .

کیف تخفی و أنت الظاهر [إقبال الأعمال ، ص349] .

فَرَجَعُوا إِلی أَنْفُسِهِمْ [انبیاء/64] .

فِطْرَتَ اللّهِ الّتِی فَطَرَ النّاسَ [روم/30] .

نادِمِینَ [مائده/52 ، مؤمنون/40

، شعراء/157 ، حجرات/6] .

آیاتِذکروتذکر

آیاتِوَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [بقره/22 ، بقره/42 ، بقره/188 ، آل عمران/71] .

نفس لوّامه

فَأَلْهَمَها فُجُورَها وَ تَقْواها [شمس/8] .

4. انواع فطرت

1. جسمی ومعنوی

فطریات در انسان متعدّد است : جسمی : مثل شهوت و گرسنگی و خواب و معنوی : مثل حبّ بقاء و علم و هنر و حبّ کمال برتر

2. عاطفی

فطریات دو نوع است :

1) شناخت فطری که انسان نیاز به آموزش ندارد.

2) گرایش ها و میل فطری که مقتضای آفرینش باشد بسیاری از صاحب نظران گرایش به دین و خدا را حسّ مذهبی یا عاطفه دینی نامیده اند.

3. خداپرستی

لَقَدْ أَضَلَّنِی عَنِ الذِّکرِ [فرقان/29] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : کلُّ مَوْلُودٍ یولَدُ عَلَی الْفِطْرَهِ [کافی ، ج2 ، ص12] .

1) راه تعقّل برای خواصّ است امّا راه دل برای همه ، و لذا در این راه مستضعف نداریم زیرا همه می توانند برسند. اسلام از دختر 9 ساله ایمان می خواهد و این نشانه آن است که همه می توانند به خدا برسند.

2) تجلّی فطرت هنگام خطر

3) راه فطرت در هر زمان ، هر مکان ، هر سن و هر رژیم مطرح است.

4) اگر جوشش و میل درونی و فطرت نیست ، پس :

الف : عشق و محبّت و انس از کجاست؟

ب : مناجات ها ، عذرخواهی ها ، ندامت ها و شرمندگی های درونی چرا؟

ج : چرا تاریخ بشر همراه با پرستش بوده (به حق یا ناحق)

د : این همه درکشورهای مارکسیستی علیه مذهب کار شده چراغ خاموش شده و هر لحظه فشار برداشته شود دوباره به سراغ دین می روند.

ه : این همه ایثار مال و جان را پای چه کسی

می توان حساب کرد؟

و : پس چرا ساختمان هایی که محل پرستش است مهم ترین ساختمان ها در دنیاست ، خواه مساجد یا کلیسا یا معبد.

5) توماس کارلیل فیلسوف انگلیسی می گوید : کسانی که می خواهند خداوند را با برهان ثابت کنند مثل کسی است که می خواهد خورشید را با فانوس پیدا کند.

6) تا یقین نکند که غیر از خدا مالک سود و زیانی نیست به سراغ خدا نمی رود. بیمار همین که از پزشکان مأیوس شود و مرگ را در چند قدمی خود دید از عمق جانش دل به خدا می بندد.

7) در دعا می خوانیم راه رسیدن به خدا بسیار نزدیک است و فقط یک اراده لازم دارد. [دعای روز 27 ماه رجب]

8) فطری بودن شناخت خدا یعنی دل انسان با خدا آشناست. در روح انسان مایه ای برای شناخت آگاهانه خدا وجود دارد که قابل رشد و شکوفایی است. امّا این مایه فطری به گونه ای نیست که انسان را به طور کلّی بی نیاز از فکر و استدلال کند.

4. دین

1) فَأَقِمْ وَجْهَک لِلدِّینِ حَنِیفاً فِطْرَتَ اللّهِ الَّتِی فَطَرَ النّاسَ عَلَیها [روم/30] .

2) دین فطری است. یک احساس است و پاسخگوی خواسته های طبیعی است.

احساس وابستگی به قدرت بالا ، حس کنجکاوی ، عشق به موجود برتر ، زمینه ایمان به خداست.

احساس تحیر در تصمیم گیری ها ، کدام راه؟ از کی؟ چرا؟ با چه تضمینی زمینه ایمان به پیامبر و امام.

احساس عدالتخواهی و کیفر تبه کاران و پاداش نیکوکاران پاداشی مناسب ، میل به بقاء زمینه ایمان به معاد است.

احساس قدردانی و تشکر و محبّت به ولی نعمت ها زمینه نماز است.

احساس امنیت ، حذف عنصر مزاحم

و خطرناک و دفاع از خطر ، زمینه جهاد است.

احساس حمایت و کمک و تعاون و محبّت و رشد خود ، زمینه خمس و زکات است.

احساس به پاکی و تقوا ، رمز امر به معروف و نهی از منکر است.

احساس یگانگی ، وحدت ، قدرت ، تعاون ، محبّت و پرستش ، زمینه وجوب حجّ است.

3) دین فطری است یعنی عقیده و عملی است که منطبق بر مجموع احتیاجات فطری است.

4) فطرت انسان نه تنها در مسأله ایمان تجلّی دارد ، بلکه در مسائل تربیتی و اخلاقی نیز مسیر را عوض می کند. اگر انسان را بدون فطرت بدانیم ، همچون جمادات ، گیاهان ، حیوانات می توانیم هر گونه نقشه ای را برای او بکشیم و هرنوع ضربه ای را بر او وارد کنیم تا به هدفی برسیم. مثلاً سنگ را بشکنیم.

درخت را قطع کنیم ، گوسفند را اخته کنیم تا خانه ما ساخته و غذای ما پخته و گوسفند ما چاق شود. آیا انسان را هم می توان شکست تا به هدفی رسید؟ نظام های اجباری مارکسیستی که برای انسان فطرتی قائل نیستند جوری انسان را

رشد می دهند که خط عاطفه و فکر و اراده را در وجود انسان کور کرده و او را همچون ماشینی در اختیار جامعه فرض می کنند امّا در دیدگاه ادیان که انسان را دارای نهاد و فطرت می دانند تربیت انسان ها را همراه با آزادی اراده و رشد فطریات او می دانند.

5. خصوصیات فطرت

البتّه احساسات صادق گاهی صادقانه اشباع می شود. مثل گرسنه ای که غذای سالم می خورد و گاهی کاذبانه مثل مکیدن پستانک.

فطریاتِ متعدّد است که ممکن است یک فطرتی بر فطرت دیگر غالب

شود. مثل هنر دوستی و لذّت دوستی بر علم دوستی غالب شود و یا بالعکس.

6. غبار فطرت

1. گناه

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَکاها وَ قَدْ خابَ مَنْ دَسّاها [شمس/10-9].

گناهان روح پاک را دفن می کنند.

فِی قُلُوبِهِمْ زَیغٌ [آل عمران/7].

دل آنان را زنگ فرا می گیرد.

2. رفیق شیطان

اسْتَحْوَذَ عَلَیهِمُ الشَّیطانُ فَأَنْساهُمْ ذِکرَ اللّهِ [مجادله/19].

لَقَدْ أَضَلَّنِی عَنِ الذِّکرِ [فرقان/29].

وَ زَینَ لَهُمُ الشَّیطانُ أَعْمالَهُمْ [نمل/24].

وَ لَقَدْ صَدَّقَ عَلَیهِمْ إِبْلِیسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ [سبأ/20].

3. خودباختگی

إِنْ تُطِیعُوا الَّذِینَ کفَرُوا یرُدُّوکمْ [آل عمران/149].

4. حفظ روابط

مَوَدَّهَ بَینِکمْ [عنکبوت/25].

5. تهدید

لأَجْعَلَنَّک مِنَ الْمَسْجُونِینَ [شعراء/29].

6. تبلیغات

أ لَيسَ لِی مُلْک مِصْرَ وَ هذِهِ الأنْهارُ تَجْرِی مِنْ تَحْتِی أ فَلا تُبْصِرُونَ [زخرف/51] .

أَنَا رَبُّکمُ الأَعْلی [نازعات/24] .

7. اطاعت از رؤسا

لَوْ لا أَنْتُمْ لَکنّا مُومِنِینَ [سبأ/138] .

8. نبود رهبر

9. هوای نفس

إِنْ هِی إِلاّ أَسْماءٌ سَمَّیتُمُوها أَنْتُمْ وَ آباوکمْ ما أَنْزَلَ اللّهُ بِها مِنْ سُلْطانٍ إِنْ یتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَ ما تَهْوَی الأَنْفُسُ [نجم/23] .

اتَّخَذَ إِلهَهُ هَواهُ [فرقان/43] .

10. اکثریت

وَ إِنْ تُطِعْ أَکثَرَ مَنْ فِی الأَرْضِ [انعام/116] .

11. تقلید

12. غرور

گاهی انسان فانوسی را روشن می کند و به او دلخوش است در حالی که همان فانوس در شب با این که منطقه ای را روشن می کند ، جلو دید انسان را نسبت به فضای لایتناهی و ستارگان می گیرد.

13. مسخره مؤمنین

فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِیا حَتّی أَنْسَوْکمْ ذِکرِی [مومنون/110] .

14. خویشان بد

15. محیط وجامعه فاسد

غبار دیگری است. مسأله برق ، ماشین ، سرگرمی ها ، مسائل رفاهی و رقابت ها ، تخصّص ها

، تکنیک ها ، اشتغالات ، هیاهوها و تبلیغات انسان را غافل می کند. روستایی به امید لطف خدا منتظر باران است و نمی داند دانه او چند خوشه خواهد داشت و از چه آفاتی سالم خواهد ماند. او فطرت پاکی دارد.

لَوْ لا أَنْتُمْ لَكنّا مُومِنِينَ [سبأ/31] .

دوام نعمت ها نیز رمز غفلت است.

أَنْعَمْنا عَلَى الإِْنْسانِ أَعْرَضَ [فصلت/51] .

فَيقُولُ رَبِّى أَهانَنِ [فجر/16] .

وَ إِنْ تُصِبْهُمْ سَيئَةٌ بِما قَدَّمَتْ أَيدِيهِمْ فَإِنَّ الإِْنْسانَ كفُورٌ [شورى/48] .

اجْعَلْ لَنا إِلهاً [اعراف/138] .

7.غبار بی فطرت

1. توجه به ضعف علمی

وَ ما أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلاّ قَلِيلاً [اسراء/85] .

2. توجه به ضعف جسمی

خُلِقَ الإِْنْسانُ ضَعِيفاً [نساء/28] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا لِابْنِ آدَمَ وَ الْفَخْرِ أَوَّلُهُ نُطْفَهٌ وَ آخِرُهُ جِيفَهٌ وَ لَا يرْزُقُ نَفْسَهُ وَ لَا يدْفَعُ حَتْفَهُ [نهج البلاغه ، حكمت 454] .

فَلْيَنْظُرِ الإِْنْسانُ مِمَّ خُلِقَ [طارق/5] .

أَ أَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخالِقُونَ [واقعه/59] .

أَ أَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزّارِعُونَ [واقعه/64] .

أَ أَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ [واقعه/69] .

3. توجه به ضعف ارادِه

إِنْ أَصْبَحَ ماوكمْ غَوْراً [ملک/30] .

إِنْ جَعَلَ اللّهُ عَلَيكمُ اللَّيلَ سَرْمَداً [قصص/71] .

أَنْتُمُ الْفُقَراءُ إِلَى اللّهِ [فاطر/15] .

4. یاد مرگ

یاد مرگ و زوال نعمت ها

5. حوادث

فَأَخَذْناهُمْ بِالْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ لَعَلَّهُمْ يتَضَرَّعُونَ [انعام/42] .

وَ إِذا مَسَّ الإِْنْسانَ الضُّرُّ دَعانا لِجَنْبِهِ أَوْ قاعِداً أَوْ قائِماً [يونس/12] .

إِذا مَسَّكمُ الضُّرُّ فَإِلَيهِ تَجْئَرُونَ [نحل/53] .

وَ إِذا مَسَّكمُ الضُّرُّ فِى الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلاّ إِياهُ [اسراء/67] .

6. مطالعه در

طبیعت

7. نگاهی به تاریخ مغروران

ألم تر کیف فعل ربُّک بعاد ارم ذات المعاد و فرعون ذی الأوتاد

8. یادی از گذشته خود

ماءٍ مَهِینٍ [سجده/8] .

فِی بُطُونِ أُمَّهاتِکمْ [زمر/6] .

لا تَعْلَمُونَ شَیئاً [نحل/78] .

لَمْ یک شَیئاً [مریم/67] .

لَمْ یکنْ شَیئاً مَذْکوراً [دهر/1] .

8. نکاتی درباب فطرت

دلیل فطرت

اشْتَرَوُا الضَّلالَهَ بِالْهُدی [بقره/16] .

(پس هدایت داشته اند که معاوضه کرده اند)

آیاتِ نسیان (نشانه داشتن و فراموش کردن است.) [توبه/67 ، حشر/19] .

همه به خداوند محبّت دارند : أَشَدُّ حُبًّا لِلّهِ [بقره/165] .

پس دیگران هم حبّ دارند.

آیاتِلَعَلَّهُمْ یرْجِعُونَ [آل عمران/72 ، اعراف/168 ، اعراف/174 ، یوسف/62 ، روم/41 ، سجده/21 ، زخرف/48 ، احقاف/27] .

آیاتِفَرَجَعُوا إِلی أَنْفُسِهِمْ [انبیاء/64] .

آیاتِ ملامت : فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلی بَعْضٍ یتَلاوَمُونَ [قلم/30] .

شکوفایی فطرت :

گرفتاری

یاد نعمت ها

توجّه به عجز بت ها

مثال ها :

وَ رَجُلاً سَلَماً لِرَجُلٍ [زمر/29] .

أَ أَرْبابٌ مُتَفَرِّقُونَ [یوسف/39] .

توجّه به آیات الهی

1. فقر

1. مذموم

1. درروایات

1 فقر یک حالت طبیعی نیست ، زیرا منابع فراوان است ، بلکه فقر یک عارضه است.

2 در اسلام میخوانیم : قال امیر المومنین (ع) : الْفَقْرُ الْمَوْتُ الْأَکبَرُ [نهج البلاغه ، حکمت 163] .

فی الدعا : قال الصادق (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِک مِنَ الْکفْرِ وَ الْفَقْر [کافی ، ج4 ، ص402] .

در نهج البلاغه : قال امیر المومنین (ع) : لِابْنِهِ مُحَمَّدِ ابْنِ الْحَنَفِیهِ یا بُنَی إِنِّی أَخَافُ عَلَیک الْفَقْرَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنْهُ فَإِنَّ الْفَقْرَ مَنْقَصَهٌ لِلدِّینِ مَدْهَشَهٌ لِلْعَقْلِ دَاعِیهٌ لِلْمَقْتِ [نهج البلاغه ، حکمت 319] .

3 قال رسول الله (ص) : كادَ الْفَقْرُ أنْ يكونَ كفْرا [كافى ، ج2 ، ص307] .

4 قال رسول الله (ص) : الْفَقْرُ سَوَادُ الْوَجْهِ فِى الدَّارَينِ [عوالى الآللى ، ج1 ، ص40] .

2. ريشه ها

1. احتكار

1 احتكار منابع توليد :

طرح اسلام برای جلوگیری از احتکار منابع تولید :

الف : ملی کردن آبها ، اراضی موات ، معادن ، الغاء نظام قرق سازی ، نفی مالکیت بدون کار در منابع و... که در فقه میخوانیم انفال که مال حکومت است که رهبر اجازه احتکار نمیدهد و با توجه به اصل عدالت اجتماعی هر گونه تصرف ناروا را مانع میشود. (به بحث زمین در سیری در اسلام و یادداشت ها و اقتصادنا و مراجعه شود.)

معادن که روی آنها کاری نشده ملک کسی نیست. حضرت علی (ع) قطائع عثمان را برگردانید و فرمود : وَ اللَّهِ لَوْ وَجَدْتُهُ قَدْ تُزُوِّجَ بِهِ النِّسَاءُ وَ مُلِک بِهِ الْإِمَاءُ لَرَدَدْتُهُ فَإِنَّ فِی الْعَدْلِ سَعَةً وَ مَنْ ضَاقَ عَلَیهِ الْعَدْلُ فَالْجَوْرُ عَلَیهِ أَضْیقُ [نهج البلاغه ، خطبه 15] .

قال الکاظم (ع) : إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ جَعَلَهَا وَقْفاً عَلَی عِبَادِهِ فَمَنْ عَطَّلَ أَرْضاً ثَلَاثَ سِنِینَ مُتَوَالِیةً لِغَیرِ مَا عِلَّةٍ أُخْرِجَتْ مِنْ یدِهِ وَ دُفِعَتْ إِلَی غَیرِهِ وَ مَنْ تَرَک مُطَالَبَةَ حَقٍّ لَهُ عَشْرَ سِنِینَ فَلَا حَقَّ لَهُ [کافی ، ج5 ، ص297] .

قال الصادق (ع) : وَ إِنْ کانَتْ أَرْضٌ لِرَجُلٍ قَبْلَهُ فَغَابَ عَنْهَا وَ تَرَکهَا فَأَخْرَبَهَا ثُمَّ جَاءَ بَعْدُ یطْلُبُهَا فَإِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ وَ لِمَنْ عَمَرَهَا [کافی ، ج5 ، ص279] .

به نقل مهدی پور از محمد باقر صدر در ملحقات اقتصادنا که حیازت برای دیگری (خواه با اجاره و دستمزد یا داوطلبانه) دیگری را مالک نمیکند بلکه شخص حیازت کننده با قصد تملک مالک میگردد.

2. نداشتن عزت نفس

مسئله فقر بخاطر فرار از کار و زندگی انگلی داشتن :

دستوراتی که

اسلام برای ایجاد شخصیت و احترام به شخصیت داده یکنوع مبارزه با زندگی انگلی است. نظیر : باکسیکه تحقیر میشود مسافرت نرو.

گرفتاریهای خود را باز مکن.

نام نیک برای خود و فرزندت انتخاب کن.

با مشورت با کودک و دیگری شخصیت به یکدیگر بدهید.

قال امیر المومنین (ع) : الْمُومِنُ بِشْرُهُ فِی وَجْهِهِ وَ حُزْنُهُ فِی قَلْبِه [نهج البلاغه ، حکمت 333] .

پیاده با سواره راه نرود تا کوبیده نشود.

تملق ممنوع.

منت کشیدن ممنوع.

3. عدم مهارت وتخصص

اصل دیگر توزیع عادلانه است که یک زیر بنا دارد و یک رو بنا. زیر بنا ، ایمان و اعتقاد به اینکه مال از خداست ، بشر امانتدار است و مال وسیله آزمایش است. آیات : لَهُ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْض [ابراهیم/2] .

أَنْفِقُوا مِمّا جَعَلَکمْ مُسْتَخْلَفینَ فیهِ [حدید/7] .

آتُوهُمْ مِنْ مالِ اللّهِ [نور/33] .

وَ لِلّهِ مُلْک السَّماواتِ وَ الْأَرْض [آل عمران/189] .

و ایمان به اینکه : وَ لِلّهِ میراثُ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ [آل عمران/180] .

قال امیر المومنین (ع) : لِکلِّ امْرِئٍ فِی مَالِهِ شَرِیکانِ الْوَارِثُ وَ الْحَوَادِثُ [نهج البلاغه ، حکمت 335. 329] .

هذا مِنْ فَضْلِ رَبِّی [نمل/40] .

لَتُبْلَوُنَّ فی أَمْوالِکمْ وَ أَنْفُسِکم [آل عمران/186] .

تحریم احتکار ، انحصار و اینکه باید سرمایه نقدی ، مالی ، ابزار تولید ، همه در حرکت باشند.

3. فقر واستعمارگران

1 آیا ریشه فقر گرایش به دین است؟

میگویند استعمار گران برای فقیر نگاهداشتن مردم دست به توجیهات مذهبی زده اند و با جملاتی که دنیا ارزش ندارد ، اصل کار آخرت

است و... مردم را...

2. ممدوح

1 قال رسول الله (ص) : الْفَقْرُ فَخْرِی وَ بِهِ أَفْتَخِرُ [عده الداعی ، ص123] .

2 قال امیر المومنین (ع) : مَنْ أَحَبَّنَا أَهْلَ الْبَیتِ فَلْیسْتَعِدَّ لِلْفَقْرِ جِلْبَاباً [نهج البلاغه ، حکمت 112] .

2 مراد از فقر ممدوح سادگی در زندگی و مبارزه با تجمل پرستی است که رمز آزادگی ، بیداری آگاهی است در برابر ثروتی که مایه غرور ، تکبر و تجمل پرستی است.

3 مراد از فقر ممدوح فقر اختیاری است و مراد از فقر مذموم فقر تحمیلی است.

فقر اختیاری ساده زندگی کردن و دست برداشتن از زینتهای دنیا بخاطر رسیدن به هدفهای الهی است.

لِلْفُقَراءِ الَّذینَ أُحْصِرُوا فی سَبیلِ اللّهِ [بقره/273] .

4 مراد از فقر ممدوح فقر و نیاز به سوی خداست.

یا أَیهَا النّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَراءُ إِلَی اللّه [فاطر/15] .

5 مراد از مذمت دنیا ثروتهای اندوخته (کنز) است.

1. فقه

1. رسالت فقه در مسائل فردی و اجتماعی

فقه مسئول تنظیم کردن علاقه و عشق و خط دادن به اظهار پرسش انسان است. تمام دستورات نماز و روزه و اعتکاف و نیایش که در فقه مطرح است در واقع آن پرسش فطری انسان را رهبری می کند.

فقه مسئول تنظیم امور مالی و نظارت و فرمان به درآمد و مصرف و توزیع و جبران کمبودها و گرفتن مالیات ، همراه با قصد قربت و عشق به

خداست.

فقه تعیین کننده خط سیاسی کشور اسلامی با سایر مسلمانان و غیرمسلمانان و جواز یا منع قراردادها و تعهدات و معاملات و سایر روابط اقتصادی و اجتماعی جامعه است.

فقه بیان کننده رابطه انسان با خود از قبیل وجوب حفظ نفس و

حرمت هرگونه ضرر به جان و خودکشی.... می باشد.

فقه رابطه انسان رابا طبیعت و بهره گیری از غذاها و آشامیدنی ها و صیدها و لباس ها و معدن ها و دریا و حیوانات را بیان می فرماید.

فقه حقوق انسان ها و اولویت آنها را در مالکیت و مقدار آن و ادامه آن روشن می سازد. فقه روابط زن و شوهر و حقوق متقابل یکدیگر را همراه با حقوق فرزند و نحوه انتخاب همسر و زندگی و طلاق و نشوز و راه حل اختلافات خانوادگی را بیان می کند.

فقه روابط مالی را در قالب شرکت ، مضاربه ، مضارعه و مساقات تنظیم می کند. فقه قوانین نقل و انتقال را از طریق معامله ، اجاره ، هبه و صلح برای ما می آورد.فقه در زمینه اختلافات مردم و مساله شکایات و شواهد و اقرار و سوگند و قضاوت و شرائط قاضی و نحوه قضاوت و اجراء حدود و تنبیهات بدنی و پرداخت جریمه های مالی بیان می کند. فقه لزوم نظارت عمومی و امر به معروف و نهی از منکر را در ابعاد گسترده با دخالت حکومت برای همه اعلام می کند. فقه درباره تعهدات و ضمانت ها و روشن کردن مسائل تجاوزات مالی و ناموسی و نحوه اثبات آن و جلوگیری از آن و مجازات کردن افراد متجاوز ، قوانین گسترده ای دارد.

فقه درباره برخورد با منافقان و دشمنان و جهاد با آنها و نحوه جنگ و شرائط سرباز و زمان جنگ و گرفتن اسیر و غنائم جنگی و حفظ آن و توزیع آن و آزاد کردن مشروط یا بی قید اسیر مو به مو و گام به گام از طریق وحی قانون را بیان فرموده.

فقه درباره تجارت و اموال

قابل داد و ستد و تجارت های ممنوع و نحوه معامله و مقدار سود با نظارت حکومت اسلامی و جلوگیری از احتکار و مجازات محتکران و تحریم درآمدهای ممنوع از قبیل ربا ، رشوه ، سرقت ، قمار ، کم فروشی و دهها نوع درآمد ممنوع نظر قاطع خود را اعلام داشته.

فقه درباره علوم و دانستنیهای واجب و حرام و نحوه تعلیم و اولویت علوم دستوراتی را مطرح کرده است. کوتاه سخن آن که فقه و دستورالعمل های آن از قبل از تولد تا بعد از مرگ قدم به قدم در هر لحظه و مکان و در هر شرائطی با تمام انسانها است و این جامعیت مخصوص فقه اسلام است زیرا که در مکتب های دیگر تنها یک سری مسائل انسان را درنظر گرفته اند و از سایر جهات او را رها نموده اند.

فقه تنها نماز و روزه نیست بلکه برای هر نوع کار فردی یا اجتماعی قانونی روشن دارد و بیش از دهها هزار حدیث و قانون که شامل بیان کلیه واجبات و مستحبات و مکروهات و محرمات و مباحات است به چشم می خورد.

هماهنگی و توازن :

میان احکام اسلام یک هماهنگی دقیق به چشم می خورد. نماز جمعه و جماعات و حج و نماز عید در عین آن که عبادت است ، مانور سیاسی و حماسه است ، در عین تعدد وحدت است ، در عین فریاد ، سکوت است و سکوتش فریاد است.

اخلاقش از اقتصادش جدا نیست و اقتصاد از عبادت جدا نیست ، در این فرهنگ است که تربیت شدگانش همچون حضرت علی (ع) هم کارگر است و هم کشاورز ، هم خطیب ، هم ارتشی

و هم عابد و هم جنگجو است و رهبرش رسول خدا هم می رزمد و هم در خانه شیر می دوشد ، هم سوار الاغ می شود و هم سوار براق ، هم به کودک سلام می کند و هم خدا به او سلام می فرستد.

قوانین فردی آن باید توجه به جامعه باشد مثلا پیاز ، خوراکی که دارای آثار فراوان فردی است برای کسی که می خواهد در نماز جمعه و جماعت شرکت کند مکروه شمرده می شود و نماز اول وقتی که دارای فضیلت است را به سبب شرکت در جماعت می توان تأخیر انداخت و تاخیرش فضیلت پیدا می کند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا أَخَذَ اللَّهُ عَلَى الْعُلَمَاءِ أَلَّا يقَارُّوا (ساکت نماند) عَلَى كظَّهِ (سیری) ظَالِمٍ وَ لَا سَغَبِ (گرسنگی) مَظْلُومٍ [نهج البلاغه ، خطبه 3] .

2. منابع فقه

1. قرآن

2. سنت

- طبق روایات متعدد رسول خدا (ص) فرمود : من دو چیز گرانبها در میان شما می گذارم قرآن و اهل بیت (این حدیث را همه مسلمانان قبول دارند. به کتاب المراجعات مراجعه و نگاه کنید)

- سخنان رسول خدا که از طرف خدا مورد تأیید قرار گرفته : وَ ما ينْطِقُ عَنِ الْهَوى إِنْ هُوَ إِلاّ وَحْى يوحى [نجم/4-3] .

او هرگز از روی هوس حرف نمی زند و سخنان پیامبر جز وحی چیز دیگری نیست.

نه تنها کلام او بلکه خط و حرکت او ، سکوت او و خواب او ، جنگ و صلح او برای هر فقیهی سند است زیرا که تحت فرمان ویژه خداستقُلْ إِنَّنِى هَدانِى رَبِّى إِلى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ [انعام/161] .

- گفتار و رفتار پیشوایان معصوم و همچنین عملی که به نحوی آن عمل

مورد تأیید آن بزرگواران باشد یکی دیگر از اسناد فقهی علماء ماست.

در سوره نساء آیه 59 می خوانیم : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا أَطِیعُوا اللّهَ وَ أَطِیعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِی الأَمْرِ مِنْکمْای کسانی که ایمان آورده اید پیرو خدا و رسول و اولی الامر باشید (طبق روایات متعدد مراد از اولی الامر همان ائمه معصوم است)

- قرآن به مردم می فرماید : هر چه را که پیامبر برای شما آورده آن را بگیرید.ما آتاکمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ [حشر/7] .

بنابراین منابع فقهاء ما در زمان غیبت یا قرآن است و یا فرمان و دستورهای پیامبر که عمل به آن به منزله اطاعت از خداست : مَنْ یطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطاعَ اللّهَ [نساء/80] .

و یا اهل بیت پیامبر (ص) و امامان معصوم هستند که طبق دهها حدیث معتبر نام و نشان آنان از زبان رسول اکرم برای ما بیان شده است. (آقای صافی از فقهاء شورای نگهبان (از مراجع تقلید فعلی) در جزوه ای به نام جلاء البصر صدها حدیث درباره امام معصوم نقل کرده) و در حدیث می خوانیم کسی که کلام امام را رد کند به منزله کسی است که به خدا شرک ورزیده... قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الرَّادُّ عَلَینَا الرَّادُّ عَلَی اللَّهِ وَ هُوَ عَلَی حَدِّ الشِّرْک بِاللَّهِ [کافی ، ج1 ، ص67] .

البته استخراج حکم خدا از قرآن و کلام پیامبر و امامان نیاز به نوعی تخصص دارد ، به خصوص استخراج از روایات که کار مشکل تری است زیرا هم شناخت تمام راویانی که واسطه میان ما و امامان هستند کار مشکلی است و هم تشخیص حدیث های جعلی و کنار زدن آنها و

هم جمع بندی میان روایات صحیح و هم شناخت موقعیتها و شرائطی که امامان در آن قرار گرفته بودند و هم شناخت حساسیت هائی که گاهی سبب می شد که امام در قالب تقیه سخنانی بفرمایند و هم شناخت دلالتها و...

بنابر این اجتهاد بهترین کلمه ای است که برای پیدا کردن و استخراج حکم خدا انتخاب شده زیرا به راستی فقیه باید تمام سعی خود را به کار بندد تا حکمی را بدست آورد.

در اینجا باید به فرق میان معنای اجتهاد در اصطلاح علمای شیعه و معنای اجتهاد در اصطلاح دیگر فرق مسلمان اشاره می کنیم :

اجتهاد در شیعه یعنی تلاش برای پیدا کردن حکم خدا و استخراج آن در چهار چوب قرآن و حدیث. استنباطی که بدون مایه گرفتن از وحی باشد ارزش ندارد ، زیرا عقیده شیعه بر این است که امامان ما اصول و خطوط کلی تمام احکام را بیان کرده اند ، و تلاش فقهاء برای کشف و شناخت موارد تطبیق آن اصول است. اما کسانی که از یک سو دستشان از روایات امامان کوتاه تاست و از سوی دیگر نیاز هایشان زیاد است ، به دست و پا افتاده و راه تازه ای را در برابر حکم قرآن و سنت رسول الله باز نموده اند و آن همان تکیه بر "اجتهاد و رأی و قیاس و استحسان" است و کار را به جائی رسانیده اند که گاهی در برابر فرمان صریح قرآن و رسول اکرم اجتهاد می کنند و قانون خدا را نادیده می گیرند و دین را همچون کش آنقدر می کشند تا طبق میل و سلیقه آنان جور درآید. پناه برخدا.

3. اجماع

گاهی که فقیه دلیلی از

قرآن و حدیث ندارد باز می تواند فتوائی دهد و مدرک آن فتوا اجماع باشد یعنی چون همه فقهاء گذشته مطلبی را قبول کرده و حکمی را داده اند او هم به اتکاء سخن آنان فتوا بدهد ، زیرا از گفته تمام فقهاء گذشته می فهمیم که لابد دلیل قطعی و محکم در دست آنان بوده که آن دلیل به دست ما نرسیده زیرا محال است تمام آن بزرگواران بدون هیچ دلیلی ، همه بر یک حکمی فتوا دهند ، آری ما از اتفاق نظر پیشینیان کشف می کنیم که حتماً دلیلی در کار بوده ، و آن اجماع را نشانه و کاشف از حکم امام معصوم می دانیم.

4. عقل

گاهی به موضوعاتی بر می خوریم که در قرآن و حدیث و فتوا فقهاء قبلی اسمی و حکمی از آن به میان نیامده مانند استفاده از هروئین و تریاک و مانند آنها ، ولی عقل ضرر صد درصد آن را می فهمد. در اینجا (با توجه به اینکه خدا حکیم است و تمام دستوراتش طبق مصلحت است فقیه حکم می کند به حرام بودن آن) .

هشدار : اگر در موردی میان حکم خدا و حکم عقل (به نظر ما) تضادی به چشم خورد از سه حال بیرون نیست :

1- یاآن حکم در واقع حکم خدا نیست و سند حدیث ضعیف و اسنادش به وحی غلط است ، زیرا هرگز اسلام دستوری بر خلاف حکم قطعی عقل نمی دهد.

2- یا آن حکم عقل در واقع یک سری ذوقیاتی بیش نیست و ما خیال می کنیم آنچه ما پسندیده ایم صد در صد حکم عقلی است.

3- و یا آن که چون قدرت فهم و تحلیل نداریم

خیال می کنیم حکم وحی و حکم عقل با هم تضاد دارند در صورتی که یک اسلام شناس عمیق به راحتی هر دورا کنار هم تحلیل می کند.

گفتیم که هرگاه دست فقیه از کتاب و سنت و اجماع کوتاه بود می تواند از قانون های صددر صد عقل استفاده کند.

در اینجا باید هشدار داد که هدف همان گونه که مکرر گفتیم حکم قطعی و صد در صد عقل است ، و نباید به گمان ها ، قیاس ها ، توهم ها و ذوقها هیچ گونه تکیه کرد.

برای آگاهی بیشتر کمی در این باره توضیح می دهیم :

قیاس و رأی : قیاس یعنی حکمی را که مربوط به موردی است به موارد مشابه بار کنیم مثل اینکه بگوئیم همان گونه که زنان نمازهای ترک شده را در ایام عادت نباید قضا کنند پس روزه های آنرا هم لازم نیست قضا بگیرند"

عَنِ الصَّادِقِ (ع) : أَنَّهُ قَالَ لِأَبِی حَنِیفَهَ فِی احْتِجَاجِهِ عَلَیهِ فِی إِبْطَالِ الْقِیاسِ0000الصَّلَاهُ أَفْضَلُ أَمِ الصِّیامُ قَالَ بَلِ الصَّلَاهُ أَفْضَلُ قَالَ (ع) فَیجِبُ عَلَی قِیاسِ قَوْلِک عَلَی الْحَائِضِ قَضَاءُ مَا فَاتَهَا مِنَ الصَّلَاهِ فِی حَالِ حَیضِهَا دُونَ الصِّیامِ وَ قَدْ أَوْجَبَ اللَّهُ عَلَیهَا قَضَاءَ الصَّوْمِ دُونَ الصَّلَاهِ [احتجاج ، ج2 ، ص360] .

قرآن و روایات به ما سفارش کرده که تا حکمی را نمی دانید از پیش خود به اسلام و دین نسبت ندهید. امام صادق (ع) به ابوحنیفه فرمود : لَا تَقِسْ فَإِنَّ أَوَّلَ مَنْ قَاسَ إِبْلِیسُ حِینَ قَالَ خَلَقْتَنِی مِنْ نَارٍ وَ خَلَقْتَهُ مِنْ طِینٍ فَقَاسَ مَا بَینَ النَّارِ وَ الطِّینِ [کافی ، ج1 ، ص58] . قیاس مکن (موضوعاتی که در بعضی جهتها با هم شباهت دارند

تحت یک حکم نیاور) همانا اول کسی که قیاس کرد ابلیس بود ، این موعظه امام صادق (ع) به ابوحنیفه را هم شیعه نقل کرده و هم اهل تسنّن [المنار ، ج8 ، ص331 و طبری ، ج8 ، ص98 و قرطبی ، ج4 ، ص2607 و تفسیر نمونه ، ذیل آیه 12 از سوره اعراف در تفاسیر خود نقل کرده اند] .

آری ابو حنیفه زیاد قیاس می کرد و امام صادق (ع) او را نهی می فرمود ، در جلد دوم بحار چنین نقل می کند که ابوحنیفه به امام صادق قول داد که دیگر قیاس نکرده و حکم موضوعی را بر موضوع دیگر بار ننماید. ولی امام به قول او اطمینان نداشت و فرمود ریاست طلبی نخواهد گذاشت که تو به قول خودت وفادار باشی." [بحارالأنوار ، ج2 ، ص287] .

آیا پزشکان اجازه می دهند که شما داروی بیماری را از پیش خود به بیمار دیگر بدهید فقط به خاطر آن که مرض این دو بیمار یکی است؟ آیا فکر نمی کنید که گاهی مرض یکی است اما شرائط هر بیماری غیر از شرائط بیمار دیگر است ، ممکن است درجه حرارت یا مقدار قند یا فشار خون و یا حساسیت مریض درباره نوع دارو با هم فرق کند و ما نباید تنها بخاطر آ نکه مرض هر دو بیمار یکی است داروی یکسان به هر دو بدهیم و به پزشک مراجعه نکینم. آیا اگر شما میوه های مشابهی را دیدید می گوئید درخت آنها هم با هم مشابه است؟

آیا در مسائل عرفی شما همه جا قیاس می کنید اگر شماره تلفن آتش نشانی در شهری فلان شماره بود

در شهر دیگر هم اگر جائی آتش سوزی شد همان شماره را می گیرید یا ممکن است شماره آن شهر با شهر دیگر فرق داشته باشد.

قرآن تنها کتاب آسمانی است که تحریف نشده و هیچ گونه کم و زیادی درآن راه پیدا نکرده و بزرگترین سند هر مسلمان است به جوری که هرگاه حدیثی مخالف قرآن بود باید آن حدیث را بنا به فرموده امام به دیوار زده و رها نمود. در این باره روایات متعددی در جلد 27 وسائل الشیعه از صفحه 106 تا صفحه 124 به چشم می خورد.

3. ولایت فقیه در کلام وحی

1- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ كانَ مِنْكمْ مِمَّنْ قَدْ رَوَى حَدِيثَنَا وَ نَظَرَ فِى حَلَالِنَا وَ حَرَامِنَا وَ عَرَفَ أَحْكامَنَا فَلْيرْضَوْا بِهِ حَكماً فَإِنِّى قَدْ جَعَلْتُهُ عَلَيكمْ حَاكماً فَإِذَا حَكمَ بِحُكمِنَا فَلَمْ يقْبَلْهُ مِنْهُ فَإِنَّمَا اسْتَخَفَّ بِحُكمِ اللَّهِ وَ عَلَينَا رَدَّ وَ الرَّادُّ عَلَينَا الرَّادُّ عَلَى اللَّهِ وَ هُوَ عَلَى حَدِّ الشِّرْكِ بِاللَّهِ [كافى ، ج1 ، ص67] .

2- قال رسول الله (ص) : من استعمل عاملا من المسلمين و هو يعلم انّ منهم من هو اولى بذلک منه و اعلم بكتاب الله و سنه نبيه فقد خان الله و رسوله و جمع المسلمين [سنن بيهقى ، ج10 ، به نقل از نظام حكومت اسلام] .

3- قَالَ الْحُسَينُ (ع) : أَنْتُمْ أَعْظَمُ النَّاسِ مُصِيبَةً لِمَا غُلِبْتُمْ عَلَيهِ مِنْ مَنَازِلِ الْعُلَمَاءِ لَوْ كنْتُمْ تَسَعُونَ ذَلِک بِأَنَّ مَجَارِى الْأُمُورِ وَ الْأَحْكامِ عَلَى أَيدِى الْعُلَمَاءِ بِاللَّهِ الْإِمْنَاءِ عَلَى حَلَالِهِ وَ حَرَامِهِ [تحف العقول ، ص237] .

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَيهَا النَّاسُ إِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ بِهَذَا الْأَمْرِ أَقْوَاهُمْ

عَلَیهِ وَ أَعْلَمُهُمْ بِأَمْرِ اللَّهِ فِیهِ [نهج البلاغه ، خطبه 173] .

5- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أم قوما و فیهم أعلم منه أو أفقه منه لم یزل أمرهم فی سفال إلی یوم القیامه [المحاسن ، ج1 ، ص93] .

6- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللَّهُمَّ ارْحَمْ خُلَفَائِی ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَقِیلَ لَهُ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَنْ خُلَفَاوک قَالَ الَّذِینَ یأْتُونَ مِنْ بَعْدِی وَ یرْوُونَ عَنِّی أَحَادِیثِی وَ سُنَّتِی فَیعَلِّمُونَهَا النَّاسَ مِنْ بَعْدِی [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص37] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : لو لم یجعل لهم إماما قیما أمینا حافظا مستودعا لدرست المله [علل الشرائع ، ج1 ، ص253] .

8- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اتَّقُوا الْحُکومَهَ فَإِنَّ الْحُکومَهَ إِنَّمَا هِی لِلْإِمَامِ الْعَالِمِ بِالْقَضَاءِ الْعَادِلِ فِی الْمُسْلِمِینَ لِنَبِی أَوْ وَصِی نَبِی [کافی ، ج7 ، ص406] .

9-عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ یعْقُوبَ قَالَ وَرَدَ التَّوْقِیعُ بِخَطِّ مَوْلَانَا صَاحِبِ الزَّمَانِ (ع) 0000 "وَ أَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَهُ فَارْجِعُوا فِیهَا إِلَی رُوَاهِ حَدِیثِنَا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِی عَلَیکمْ وَ أَنَا حُجَّهُ اللَّهِ" [کمال الدین ، ج2 ، ص483] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْفُقَهَاءُ أُمَنَاءُ الرُّسُلِ مَا لَمْ یدْخُلُوا فِی الدُّنْیا قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا دُخُولُهُمْ فِی الدُّنْیا قَالَ اتِّبَاعُ السُّلْطَانِ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِک فَاحْذَرُوهُمْ عَلَی دِینِکمْ [کافی ، ج1 ، ص46] .

4. معرفی کتب فقهی

اکنون می خواهیم با نام چند کتابی که فقیه از آن استفاده می کند آشنا شویم :

1- کافی : که نویسنده آن مرحوم کلینی است (کلین از دهات نزدیک شهر ری در اطراف تهران) که به خاطر پیدا کردن حدیث مسافرتها کرد و

بیست سال زحمت کشید تا کتاب کافی را نوشت و اواخر عمر در بغداد از دنیا رفت.

کتاب کافی که بیش از هزار سال قبل نوشته شده دارای شانزده هزار حدیث در عقائد و اخلاقیات و احکام و از مهم ترین کتاب های شیعه به حساب می آید.

2- کتاب من لایحضره الفقیه :

نویسنده این کتاب مرحوم صدوق محمد بن علی بن بابویه دارای پنج هزار و نهصد و بیست حدیث است ، او برای جمع آوری حدیث به بغداد ، نیشابور ، بخارا و... مسافرتها کرده است قبر مطهرش در شهر ری و تاریخ وفاتش 381 هجری است.

3 و 4 تهذیب و استبصار : مؤلف این دو کتاب شیخ طوسی است که در چند علم متخصص و شخص اول بوده ، در تهذیب سیزده هزار و پانصد و نود و در کتاب استبصار پنج هزار و پانصد و یازده حدیث آورده ، در سال 460 درگذشت.

این چهار کتاب مهم ترین کتب شیعه و ابزار دست تمامی فقهاء در تمام عصرها بوده و هست. نام نویسندگان این کتاب ها همه محمد بوده است.

5- وافی : این کتاب تمام روایات چهار کتاب فوق را با حذف مکررات آورده مؤلف کتاب (فیض کاشانی) حدود دویست تألیف در رشته های مختلف دارد در سال 1911 از دنیا رفت قبرش در کاشان است.

6- کتاب بحارالانوار : که اخیرا در بیش از صد جلد که هر جلد آن حدود چهارصد صفحه است چاپ شده. مولف آن مرحوم مجلسی است که هدفش جمع آوری تمام روایتها بوده (خواه ضعیف السند و خواه صحیح) قبرش در کنار مسجد جامع اصفهان و تاریخ وفاتش سال 1111 هجری است.

7- وسائل

الشیعه : که اخیرا در بیست جلد و هر جلد حدود 500 صفحه که مجموعا بیش از 35هزار حدیث دارد ونویسنده آن مرحوم شیخ حرّ عاملی هم زمان مرحوم مجلسی وفاتش سال 1104 و قبرش در مشهد مقابل پنجره فولاد است.

محمدین ثلاثه اوائل که صاحبان کتب اربعه می باشند :

1. ابوجعفر محمدبن یعقوب بن اسحق کلینی رازی معروف به (ثقه الاسلام) مؤلف کتاب شریف (کافی) قرن3هجری قمری.

2. ابوجعفر محمدبن حسن بن علی طوسی مشهور به (شیخ الطائفه) مؤلف دو کتاب (استبصار و تهذیب) قرن5هجری قمری.

3. ابوجعفر محمدبن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی معروف به (صدوق) مؤلف کتاب (من لایحضره الفقیه) قرن 4هجری قمری.

محمدین ثلاثه اواخر که عبارتند از :

1. محمدبن مرتضی بن محمود کاشانی معروف به (ملا محسن فیض) مؤلف کتاب (وافی) قرن 11هجری قمری.

2. محمدبن حسن بن علی عاملی مشغری معروف به (شیخ حرّ) مؤلف کتاب (وسائل الشیعه) قرن 11هجری قمری.

3. محمدبن محمدبن علی مجلسی (محمد باقربن محمد تقی بن مقصود علی)

مؤلف کتاب (بحارالانوار) قرن 11هجری قمری.

و این از عجایب است که نام همه این بزرگواران (محمّد) است.

1. فکر

1. ارزش تفکر

1. قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْکرِی (ع) لَیسَتِ الْعِبَادَهُ کثْرَهَ الصِّیامِ وَ الصَّلَاهِ وَ إِنَّمَا الْعِبَادَهُ کثْرَهُ التَّفَکرِ فِی أَمْرِ اللَّهِ [تحف العقول ، ص442.]

2. قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) أوصیکم بتقوی الله و إدامه التفکر فإن التفکر أبو کل خیر و أمه [مجموعه ورام ، ج1 ، ص52.]

3. قال امیر المؤمنین (ع) : من کانت له فکره فله فی کل شیء عبره [غرر الحکم ، ص471.]

4. قال الصادق (ع) : تَفَکرُ سَاعَهٍ خَیرٌ

مِنْ عِبَادَهِ سَنَهٍ [قَالَ اللَّهُ] إِنَّما يتَذَكرُ أُولُوا الْأَلْبابِ [تفسير عياشى ، ج2 ، ص208.]

5. پيامبر (ص) از اصحاب در باره نعمتها سوال فرمود. هر كس جوابى داد. سپس از امير المومنين (ع) سوال كردند او فرمود : اولين نعمتإن الله خلقنى و لم أك شيئا مذكورا و إن أحسن بى فجعلنى حيا لا مواتا و إن أنشأنى فله الحمد فى أحسن صوره و أعدل تركيب و إن جعلنى متفكرا واعيا لا أبله ساهيا [المناقب ، ج2 ، ص355.]

6. قال الصادق (ع) : عَلَى كلِّ جُزْءٍ مِنْ أَجْزَائِک زَكاهٌ وَاجِبَهٌ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بَلْ عَلَى كلِّ مَنْبِتِ شَعرٍ مِنْ شَعْرِک بَلْ عَلَى كلِّ لَحْظَهٍ مِنْ لَحَظَاتِک زَكاهٌ فَزَكاهُ الْعَينِ النَّظْرَهُ بِالْعِبْرَهِ وَ الْغَضُّ عَنِ الشَّهَوَاتِ [مصباح الشريعه ، ص51.]

7. پيامبر (ص) خوابى ديدند كه در قيامت مردم گرفتار و هر كسى را عملى سبب نجاتش مى شود؛ يكى نماز و يكى روزه تا آنجا كه فرمودند : رأيت فى المنام رجلا من أمتى قد احتوشته (گردش جمع شدند) الشياطين فجاء فكر الله عز و جل فنحاه بينهم [مشكاه الأنوار ، 56.]

8. قال النبى (ص) : اكثر الناس امانا يوم القيامه اكثر هم فكرا فى الدنيا و اكثر الناس ضحكا فى الاخره اكثرهم بكاء فى الدنيا [محجه ، ج1 ، ص158]

9. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الفكر عباده [غرر الحكم ، ص56.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أفضل العباده الفكر [غرر الحكم ، ص56.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الفكر رشد [غرر الحكم ،

ص57.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْفِكرُ مِرْآهٌ صَافِيهٌ [نهج البلاغه ، حكمت 365.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فكر ساعه قصيره خير من عباده طويله [غرر الحكم ، ص57.]

10. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أَبَا ذَرٍّ رَكعَتَانِ مُقْتَصَدَتَانِ فِی تَفَكرٍ خَيرٌ مِنْ قِيامِ لَيلَهٍ وَ الْقَلْبُ سَاه [أمالی طوسی ، ج19 ، ص533.]

11. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أی بنی الفكره تورث نورا [تحف العقول ، ص88.]

12. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : التَّفَكرُ حَياهُ قَلْبِ الْبَصِيرِ [كافی ، ج1 ، ص28.]

13. قال النبی (ص) : الفكر نصف العباده و قله الطعام هی العباده [محجه ، ج5 ، ص146]

14. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَفَكرُ سَاعَهٍ خَيرٌ مِنْ قِيامِ لَيلَهٍ [المحاسن ، ج1 ، ص26.]

15. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فِكرُ سَاعَهٍ خَيرٌ مِنْ عِبَادَهِ سَنَهٍ [مصباح الشريعه ، ص171.]

16. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا عِلْمَ كالتَّفَكرِ [نهج البلاغه ، حكمت 113.]

17. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جُمِعَ الْخَيرُ كلُّهُ فِی ثَلَاثِ خِصَالٍ النَّظَرِ وَ السُّكوتِ وَ الْكلَامِ فَكلُّ نَظَرٍ لَيسَ فِيهِ اعْتِبَارٌ فَهُوَ سَهْوٌ وَ كلُّ كلَامٍ لَيسَ فِيهِ ذِكرٌ فَهُوَ لَغْوٌ وَ كلُّ سُكوتٍ لَيسَ فِيهِ فِكرَهٌ فَهُوَ غَفْلَهٌ فَطُوبَی لِمَنْ كانَ نَظَرُهُ عَبَراً وَ سُكوتُهُ فِكراً وَ كلَامُهُ ذِكراً وَ بَكی عَلَی خَطِيئَتِهِ وَ أَمِنَ النَّاسُ شَرَّهُ [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص405.]

نكته : ارزش تفكر يک ساعت ، گاهی از عبادت هفتاد سال بيشتر است. چون گاه

می شود که هفتاد سال عبادت به خاطر یک ساعت بی فکری ضایع می شود. و گاه هم هست که هفتاد سال غفلت به خاطر یک ساعت تفکر جبران می شود ، و گاه می شود که هفتاد سال عبادت زائیده یک ساعت تفکر خواهد بود.

2. آثار تفکر

1. فکر عامل نیکی ها

فکر در گناهان ، عامل توبه

فکر در دنیا ، عامل زهد

فکر در نعمت ها ، عامل حب الله

فکر در حوادث ، عامل تواضع

فکر در مرگ ، عامل کنترل هوس ها وشهوات

فکر در احوال بزرگان ، عامل مقایسه و رشد

فکر در عواقب ، عامل مصونیت

فکر در عذاب عامل خوف

فکر در گذشت عمر ، عامل سعی و تلاش بیشتر

فکر در الطاف الهی ، عامل رجاء

فکر در ضعفها ، عامل ت وکل

فکر در وسوسه ها ، عامل اعتصام

فکر در تاریخ ، عامل عبرت و رشد

فکر در مخلوقات ، عامل ایمان

2. فکر مانع کج روی ها

1. امام صادق (ع) : فکر در دنیا وبی ثباتی آن به انسان آرامش می دهد ، قناعت می دهد ، او را از خدا راضی می کند ، شهوات را کنار می گذارد ، حسادت به این و آن نمی ورزد ، از کسی نمی ترسد.

2. امام صادق (ع) : فکر در نعمت های خدا به انسان حب الله و حب عباده الله می دهد.

3. امام علی (ع) : فکر در این که مرگ به ما نزدیک است شیرینی غفلت و مستی رفاه را تعدیل و تلخ می کند.

4. امام رضا (ع) : فکر آئینه انسان است که انسان زشتی و زیبائی های خود را در آن می یابد.

5. امام علی (ع) : فکر اصلاح کننده کج روی هاست.

6. امام علی (ع) : فکر دراین که

استقبال و استدبار مردم چندان ارزشی ندارد ، انسان را از نفاق بیرون و مخلص می کند.

7. امام علی : فکر در کردارهای گذشته ، انسان را محزون و مصمم بر ترک آن نوع اعمال قرار می دهد.

8. امام علی (ع) : فکر در خود و رفتارها سبب توجه بر عیوب و گناهان و رمز استغفار و اصلاح باطن است.

9. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : [الفکر ینیر اللب] [غرر الحکم ، ص56.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الفکر جلاء العقول [غرر الحکم ، ص56.]

3. فکر عامل هدایت

1. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الفکر یهدی إلی الرشد [غرر الحکم ، ص57.]

2. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : التروی فی القول یون الزلل [غرر الحکم ، ص211.]

3. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من طال فکره حسن نظره [غرر الحکم ، ص57.]

4. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من فکر قبل العمل کثر صوابه [غرر الحکم ، ص61.]

5. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من طالت فکرته حسنت بصیرته [غرر الحکم ، ص57.]

6. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَبِّهْ بِالتَّفَکرِ قَلْبَک وَ جَافِ عَنِ اللَّیلِ جَنْبَک وَ اتَّقِ اللَّهَ رَبَّک [کافی ، ج2 ، ص54.]

7. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من کثرت فکرته حسنت عاقبته [غرر الحکم ، ص57.]

8. یتَفَکرُونَ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً [آل عمران/191.]

9. فرق تدبیر و تفکرآن است که تفکر دقت در دلائل موجود است وتدبیر دقت درعواقب است.

10. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع)

: بتکرر الفکر ینجاب الشک [غرر الحکم ، ص57.]

11. قال الامیر (ع) : الفکر یفید الحکمه [غررالحکم]

12. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا أُوتِیَ لُقْمَانُ الْحِکمَةَ بِحَسَبٍ وَ لَا مَالٍ وَ لَا أَهْلٍ وَ لَا بَسْطٍ فِی جِسْمٍ وَ لَا جَمَالٍ وَ لَکنَّهُ کانَ رَجُلًا قَوِیاً فِی أَمْرِ اللَّهِ مُتَوَرِّعاً فِی اللَّهِ سَاکتاً سِکیتاً عَمِیقَ النَّظَرِ طَوِیلَ الْفِکرِ حَدِیدَ النَّظَرِ مُسْتَغْنٍ بِالْعِبَرِ [تفسیر القمی ، ج2 ، ص161.]

4. فکر روشن کننده عقل وقلب

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : طَلَبْتُ نُورَ الْقَلْبِ فَوَجَدْتُهُ فِی التَّفَکرِ وَ الْبُکاءِ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص173.]

2. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْفِکرَهُ مِرْآهُ الْحَسَنَاتِ وَ کفَّارَهُ السَّیئَاتِ وَ ضِیاءُ الْقَلْبِ وَ فُسْحَهٌ لِلْخَلْقِ وَ إِصَابَهٌ فِی إِصْلَاحِ الْمَعَادِ وَ اطِّلَاعٌ عَلَی الْعَوَاقِبِ وَ اسْتَزَادَهٌ فِی الْعِلْمِ وَ هِی خَصْلَهٌ لَا یعْبَدُ اللَّهُ بِمِثْلِهَا [مصباح الشریعه ، ص113.]

3. فکر عمر را طولانی می کند :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنِّی وَ إِنْ لَمْ أَکنْ عُمِّرْتُ عُمُرَ مَنْ کانَ قَبْلِی فَقَدْ نَظَرْتُ فِی أَعْمَالِهِمْ وَ فَکرْتُ فِی أَخْبَارِهِمْ وَ سِرْتُ فِی آثَارِهِمْ حَتَّی عُدْتُ کأَحَدِهِمْ [نهج البلاغه ، نامه 31.]

4. فکر معلومات را محکم می کند :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من أکثر الفکر فیما یعلم أتقن علمه و فهم ما لم یکن یفهم [غرر الحکم ، ص57.]

5. عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ بَشِیرٍ قَالَ : کتَبَ هَارُونُ الرَّشِیدُ إِلَی أَبِی الْحَسَنِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ (ع) عِظْنِی وَ أَوْجِزْ قَالَ فَکتَبَ إِلَیهِ مَا مِنْ شَیءٍ تَرَاهُ عَینُک إِلَّا وَ فِیهِ مَوْعِظَهٌ [أمالی صدوق ،

ص509.]

6. فلسفه هدایت اصحاب کهف ، فکر در آفرینش آسمان و ماه و خورشید و انسان بود. [بحار ، ج2 ، ص382]

3. لوازم تفکر

1. معرفت :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا ینَالُ مَنْزِلَهَ التَّفَکرِ إِلَّا مَنْ خَصَّهُ اللَّهُ بِنُورِ الْمَعْرِفَهِ وَ التَّوْحِیدِ [مصباح الشریعه ، ص113.]

2. تنهائی :

لقمان مدتها تنها می نشست و فکر می کرد. به او گفتند چرا تنهائی؟ گفت : إِنَّ طُولَ الْوَحْدَهِ أَفْهَمُ لِلْفِکرَهِ وَ طُولَ الْفِکرَهِ دَلِیلٌ عَلَی طَرِیقِ الْجَنَّهِ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص250.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی یحِبُّ الْمُدَاعِبَ فِی الْجَمَاعَهِ بِلَا رَفَثٍ الْمُتَوَحِّدَ بِالْفِکرِ الْمُتَخَلِّی بِالْعِبَرِ السَّاهِرَ بِالصَّلَاهِ [من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص474.]

3. کم خوری :

قال لقمان لابنه : یا بنی إذا امتلأت المعده نامت الفکره و خرست الحکمه و قعدت الأعضاء عن العباده [مجموعه ورام ، ج1 ، ص102.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من اقتصر فی أکله کثرت صحته و صلحت فکرته [غرر الحکم ، ص320.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ قَلَّ أَکلُهُ صفی فکره [غرر الحکم ، ص320.]

4. قال الکاظم (ع) : لِکلِّ شَیءٍ دَلِیلٌ وَ دَلِیلُ الْعَاقِلِ التَّفَکرُ وَ دَلِیلُ التَّفَکرِ الصَّمْتُ [تحف العقول ، ص383.]

4. نحوه تفکر

قال رسول الله (ص) : أكيسُ الْكيسِينَ مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ وَ عَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ فَقَالَ رَجُلٌ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ كيفَ يحَاسِبُ نَفْسَهُ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ ثُمَّ أَمْسَى رَجَعَ إِلَى نَفْسِهِ وَ قَالَ يا نَفْسِى إِنَّ هَذَا يوْمٌ مَضَى عَلَيک لَا يعُودُ إِلَيک أَبَداً وَ اللَّهُ يسْأَلُک عَنْهُ بِمَا أَفْنَيتِهِ فَمَا الَّذِى عَمِلْتِ فِيهِ أَ ذَكرْتِ اللَّهَ أَمْ حَمِدْتِهِ أَ قَضَيتِ حَوَائِجَ مُومِنٍ فِيهِ أَ نَفَّسْتِ عَنْهُ كرْبَهُ أَ حَفِظْتِيهِ بِظَهْرِ الْغَيبِ

فِی أَهْلِهِ وَ وُلْدِهِ أَ حَفِظْتِهِ بَعْدَ الْمَوْتِ فِی مُخَلَّفِیهِ أَ کفَفْتِ عَنْ غِیبَهِ أَخ مُومِنٍ أَعَنْتِ مُسْلِماً مَا الَّذِی صَنَعْتِ فِیهِ فَیذْکرُ مَا کانَ مِنْهُ فَإِنْ ذَکرَ أَنَّهُ جَرَی مِنْهُ خَیرٌ حَمِدَ اللَّهَ وَ کبَّرَهُ عَلَی تَوْفِیقِهِ وَ إِنْ ذَکرَ مَعْصِیهً أَوْ تَقْصِیراً اسْتَغْفَرَ اللَّهَ وَ عَزَمَ عَلَی تَرْک مُعَاوَدَتِهِ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص94.]

1. فکری که در آن تقلید نباشد. (به پرونده تقلید مراجعه شود)

2. فکری که در آن تعصب نباشد. (به پرونده تعصب مراجعه شود.)

3. فکری که در آن استبداد رای نباشد. قال امیر المؤمنین (ع) : مَنِ اسْتَبَدَّ بِرَأْیهِ هَلَک [نهج البلاغه ، حکمت 161.]

4.فکری که در آن لجاجت نباشد.

قال امیر المؤمنین (ع) : اللجوج لا رأی له [غرر الحکم ، ص65.]

قال امیر المؤمنین (ع) : اللَّجَاجَهُ تَسُلُّ الرَّأْی [نهج البلاغه ، حکمت 179.]

قال امیر المؤمنین (ع) : اللجاج یفسد الرأی [غرر الحکم ، ص65.]

5. فکری که در آن تامل باشد :

قال امیر المؤمنین (ع) : الرأی مع الأناه (تامل) و بئس الظهیر الرأی الفطیر [کشف الغمه ، ج2 ، ص349.]

6.فکری که در آن تجربه باشد :

قال امیر المؤمنین (ع) : رأی الرجل علی قدر تجربته [غرر الحکم ، ص444.]

7. فکری که در آن تمرکز باشد :

قال امیر المؤمنین (ع) : لا رأی لحاقن (بولش را نگاه داشته) و لا حازق (کفش تنگ پوشیده) [بحار الأنوار ، ج2 ، ص59.]

8. مشاوره شود : قال امیر المؤمنین (ع) : مَنِ اسْتَقْبَلَ وُجُوهَ

الآرَاءِ عَرَفَ مَوَاقِعَ الْخَطَإِ [نهج البلاغه ، حكمت 173.]

قال امير المؤمنين (ع) : اضربوا بعض الرأى ببعض يتولد منه الصواب [غرر الحكم ، ص442.]

9. سخن حضرت سجاد (ع) با نفس خويش :

يا نَفْسُ حَتَّامَ إِلَى الْحَياهِ سُكونُک وَ إِلَى الدُّنْيا وَ عِمَارَتِهَا رُكونُک أَ مَا اعْتَبَرْتِ بِمَنْ مَضَى مِنْ أَسْلَافِک وَ مَنْ وَارَتْهُ (او را پوشانده) الْأَرْضُ مِنْ أُلَّافِک (دوستانت) وَ مَنْ فُجِّعْتِ بِهِ مِنْ إِخْوَانِک (معصيت زده شده از مرگ برادرانت) وَ نَقَلْتِ إِلَى دَارِ الْبِلَى (پوسيدگى) مِنْ أَقْرَانِک [البلد الأمين ، ص320.]

10. قال امير المؤمنين (ع) : اذكر مع كل لذه زوالها و مع كل نعمه انتقالها أثقالها و مع كل بليه كشفها فإن ذلک أبقى للنعمه و أنفى للشهوه و أذهب للبطر و أقرب إلى الفرج و أجدر بكشف الغمه و درک المأمول [غرر الحكم ، ص129.]

5. موضوعات تفكر

1. امرشده ها

1. آيات الهى

1. فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسانُ مِمَّ خُلِقَ خُلِقَ مِنْ ماءٍ دافِقٍ [طارق/6-5.]

2. أَ فَلا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كيفَ خُلِقَتْ وَ إِلَى السَّماءِ كيفَ رُفِعَتْ [غاشيه/18-17.]

3. فَانْظُرْ إِلى آثارِ رَحْمَتِ اللّهِ كيفَ يحْى الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها [روم/50.]

4. إِذا ذُكرُوا بِآياتِ رَبِّهِمْ لَمْ يخِرُّوا عَلَيها صُمًّا وَ عُمْياناً [فرقان/73.]

5. قال امير المؤمنين (ع) : التَّفَكرُ فِى مَلَكوتِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ عِبَادَهُ الْمُخْلِصِينَ [غرر الحكم ، ص56.]

6. وَ يتَفَكرُونَ فِى خَلّقِ السَّماواتِ وَ الأرْضِ رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً [آل عمران/191.]

7. قال رسول الله (ص) : وَ عَلَى الْعَاقِلِ مَا لَمْ يكنْ مَغْلُوباً أَنْ تَكونَ

لَهُ سَاعَاتٌ سَاعَةٌ يُنَاجِی فِيهَا رَبَّهُ وَ سَاعَةٌ يحَاسِبُ فِيهَا نَفْسَهُ وَ سَاعَةٌ يتَفَكرُ فِيهَا صُنْعَ اللَّهِ إِلَيهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص523.]

8. قال امير المؤمنين (ع) : لَا عِبَادَةَ كالتَّفَكرِ فی صنعه الله (عز و جل) [أمالی طوسی ، ج5 ، ص146.]

9. قال امير المؤمنين (ع) : لَوْ فَكرُوا فِی عَظِيمِ الْقُدْرَهِ وَ جَسِيمِ النِّعْمَهِ لَرَجَعُوا إِلَی الطَّرِيقِ وَ خَافُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ وَ لَكنِ الْقُلُوبُ عَلِيلَهٌ وَ الْبَصَائِرُ مَدْخُولَهٌ [نهج البلاغه ، خطبه 185.]

10. قال امير المؤمنين (ع) : انْظُرُوا إِلَی النَّمْلَهِ [نهج البلاغه ، خطبه 185.]

11. قال الصادق (ع) : فكر يا مفضل فی أعضاء البدن [توحيد المفضل ، ص54.]

قال الصادق (ع) : فكر يا مفضل فی وصول الغذاء إلی البدن [توحيد المفضل ، ص56.]

قال الصادق (ع) : أطل الفكر يا مفضل فی الصوت و الكلام [توحيد المفضل ، ص62.]

قال الصادق (ع) : فكر يا مفضل فی الأعضاء التی خلقت أفرادا و أزواجا [توحيد المفضل ، ص61.]

12. حضرت علی (ع) درباره خفاش و طاووس نيز دستور فكر می دهد.

13. أَ وَ لَمْ يتَفَكرُوا فِی أَنْفُسِهِمْ [روم/8.]

2. نعمت های الهی

1. قال امير المؤمنين (ع) : التَّفَكرُ فِی آلَاءِ اللَّهِ نِعْمَ الْعِبَادَهُ [غرر الحكم ، ص56.]

3. آيات قرآن

1. قال الصادق (ع) : فَانْظَرْ كيفَ تَقْرَأ كتَابَ رَبِّک وَ مَنْشُورَ وَلَايتِک وَ كيفَ تُجِيبُ أَوَامِرَهُ وَ نَوَاهِيهُ وَ كيفَ تَمْتَثِلُ حُدُودَهُفَإِنَّهُ لَكتابٌ عَزِيزٌ لا يأْتِيهِ الْباطِلُ مِنْ بَينِ يدَيهِ وَ لا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ

حَکیمٍ حَمِیدٍ [فصلت-42-41] فَرَتِّلْهُ تَرْتِیلاً فَقِفْ عِنْدَ وَعْدِهِ وَ وَعِیدِهِ وَ تَفَکرْ فِی أَمْثَالِهِ وَ مَوَاعِظِهِ وَ احْذَرْ أَنْ تَقَعَ مِنْ إِقَامَتِک حُرُوفَهُ فِی إِضَاعَهِ حُدُودِهِ [مصباح الشریعه ، ص28.]

2. عن الصادق (ع) : ان الله تجلی بعلمه فی کتابه و لکن لا یبصرون [الراقبات]

3. عن النبی (ص) : من تعلم القرآن....ولم یتعاهده و لم ینظر فیه جاء یوم القیامه معلقا به یقول یا رب عبدک و هذا اتخذنی مهجورا [منهج الصادقین]

4. قال امیر المؤمنین (ع) : تدبروا آیات القرآن و اعتبروا به فإنه أبلغ العبر [غرر الحکم ، ص111.]

5. قال الصادق (ع) : أُفٍّ لِلرَّجُلِ الْمُسْلِمِ لَا یفَرِّغُ نَفْسَهُ فِی الْأُسْبُوعِ یوْمَ الْجُمُعَهِ لِأَمْرِ دِینِهِ فَیسْأَلَ عَنْهُ [وسائل الشیعه ، ج11 ، ص348.]

6. اذا ضاقت بک الدنیا تفکر فی الم نشرح تجد یسرین مع عسر اذا فکرته تفرح

7. عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : قَالَ أَبُو بَکرٍ یا رَسُولَ اللَّهِ أَسْرَعَ إِلَیک الشَّیبُ قَالَ شَیبَتْنِی هُودٌ وَ الْوَاقِعَهُ وَ الْمُرْسَلَاتُ وَ عَمَّ یتَسَاءَلُونَ [أمالی صدوق ، ص233.]

8. کتابٌ أَنْزَلْناهُ إِلَیک مُبارَک لِیدَّبَّرُوا آیاتِهِ وَ لِیتَذَکرَ أُولُوا الْأَلْبابِ [ص/29.]

9. قال امیر المؤمنین (ع) : فِی وَصْفِ الْمُتَّقِینَ إِذَا مَرُّوا بِ آیهٍ فِیهَا تَخْوِیفٌ أَصْغَوْا إِلَیهَا مَسَامِعَ قُلُوبِهِمْ وَ ظَنُّوا أَنَّ زَفِیرَ جَهَنَّمَ وَ شَهِیقَهَا فِی أُصُولِ آذَانِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 193.]

4. دردنیا وآخرت

1. کذلِک یبَینُ اللّهُ لَکمُ الآْیاتِ لَعَلَّکمْ تَتَفَکرُونَ فِی الدُّنْیا وَ الآْخِرَهِ [بقره/220-219.]

2. قال رسول الله (ص) : أَغْفَلُ النَّاسِ مَنْ لَمْ یتَّعِظْ بِتَغَیرِ الدُّنْیا

مِنْ حَالٍ إِلَى حَالٍ [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص394.]

3. قال امير المؤمنين (ع) : احذروا هذه الدنيا الخداعه الغداره [بحار الأنوار ، ج70 ، ص108.]

4. قال رسول الله (ص) : إِذَا اتَّبَعْتَ جِنَازَةً فَلْيكنْ عَمَلُک فِيهَا التَّفَكرَ وَ الْخُشُوعَ وَ اعْلَمْ أَنَّک لَاحِقٌ بِهِ [أمالى طوسى ، ج19 ، ص533.]

5. زيارت قبور براى درس گرفتن است.

6. قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : فانظر أى رجل تكون غدا إذا وقفت بين يدى الله فسألک عن نعمه عليک كيف رعيتها و عن حججه عليک كيف قضيتها [تحف العقول ، ص275.]

7. عَنِ الْحَسَنِ الصَّيقَلِ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَمَّا يرْوِى النَّاسُ أَنَّ تَفَكرَ سَاعَهٍ خَيرٌ مِنْ قِيامِ لَيلَهٍ قُلْتُ كيفَ يتَفَكرُ قَالَ يمُرُّ بِالْخَرِبَهِ أَوْ بِالدَّارِ فَيقُولُ أَينَ سَاكنُوک أَينَ بَانُوک مَا بَالُک لَا تَتَكلَّمِينَ [كافى ، ج2 ، ص54.]

8. قال امير المؤمنين (ع) : إِنَّ الْعَاقِلَ مَنْ نَظَرَ فِى يوْمِهِ لِغَدِهِ وَ سَعَى فِى فَكاک نَفْسِهِ وَ عَمِلَ لِمَا لَا بُدَّ مِنْهُ وَ لَا مَحِيصَ لَهُ عَنْهُ [غرر الحكم ، ص149.]

9. قال الصادق (ع) : إِياكمْ أَنْ تَمُدُّوا أَطْرَافَكمْ إِلَى مَا فِى أَيدِى أَبْنَاءِ الدُّنْيا فَمَنْ مَدَّ طَرْفَهُ إِلَى ذَلِک طَالَ حَزَنُهُ وَ لَمْ يشْفَ غَيظُهُ وَ اسْتَصْغَرَ نِعْمَهَ اللَّهِ عِنْدَهُ فَيقِلُّ شُكرُهُ لِلَّهِ وَ انْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ دُونَک فَتَكونَ لِأَنْعُمِ اللَّهِ شَاكراً وَ لِمَزِيدِهِ مُسْتَوْجِباً وَ لِجُودِهِ سَاكناً [بحار الأنوار ، ج72 ، ص367.]

10. قَالَ سَلْمَانُ الْفَارِسِى : أَوْصَانِى خَلِيلِى رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِسَبْعٍ لَا أَدَعُهُنَّ عَلَى كلِّ

حَالٍ أَنْ أَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ دُونِی وَ لَا أَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقِی وَ أَنْ أُحِبَّ الْفُقَرَاءَ وَ أَدْنُوَ مِنْهُمْ وَ أَنْ أَقُولَ الْحَقَّ وَ إِنْ كَانَ مُرّاً وَ أَنْ أَصِلَ رَحِمِی وَ إِنْ كانَتْ مُدْبِرَةً وَ أَنْ لَا أَسْأَلَ النَّاسَ شَيئاً وَ أَوْصَانِی أَنْ أُكثِرَ مِنْ قَوْلِ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ فَإِنَّهَا كنْزٌ مِنْ كنُوزِ الْجَنَّهِ [المحاسن ، ج1 ، ص11.]

5. درمرگ

1. قال الصادق (ع) : ذِكرُ الْمَوْتِ يمِيتُ الشَّهَوَاتِ فِی النَّفْسِ وَ يقْطَعُ مَنَابِتَ الْغَفْلَهِ وَ يقَوِّی النَّفْسَ بِمَوَاعِدِ اللَّهِ وَ يرِقُّ الطَّبْعَ وَ يكسِرُ أَعْلَامَ الْهَوَی وَ يطْفِئُ نَارَ الْحِرْصِ وَ يحَقِّرُ الدُّنْيا وَ هُوَ مَعْنَی مَا قَالَ النَّبِی (ص) فِكرُ سَاعَهٍ خَيرٌ مِنْ عِبَادَهِ سَنَهٍ [مصباح الشريعه ، ص171.]

2. قال رسول الله (ص) : أَفْضَلُ الْعِبَادَهِ ذِكرُ الْمَوْتِ وَ أَفْضَلُ التَّفَكرِ ذِكرُ الْمَوْتِ [جامع الأخبار ، ص165.]

6. درتاريخ

فَانْظُرْ كيفَ كانَ عاقِبَهُ الْمُكذِّبِينَ [زخرف/25.]

فَانْظُرْ كيفَ كانَ عاقِبَهُ الْمُجْرِمِينَ [اعراف/84.]

فَانْظُرْ كيفَ كانَ عاقِبَهُ الْمُفْسِدِينَ [اعراف/103.]

فَانْظُرْ كيفَ كانَ عاقِبَهُ الظّالِمِينَ [يونس/39.]

فَانْظُرْ كيفَ كانَ عاقِبَهُ الْمُنْذَرِينَ [يونس/73.]

فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يتَفَكرُونَ [اعراف/176.]

لَقَدْ كانَ فِی قَصَصِهِمْ عِبْرَهٌ لِأُولِی الْأَلْبابِ [يوسف/111.]

7. درمعلومات

1. عَنْ زَيدٍ الشَّحَّامِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّفَلْينْظُرِ الْإِنْسانُ إِلى طَعامِهِ [عبس-24] قَالَ : قُلْتُ مَا طَعَامُهُ قَالَ عِلْمُهُ الَّذِی يأْخُذُهُ عَمَّنْ يأْخُذُهُ [كافی ، ج1 ، ص49.]

2. قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : عجب لمن یتفکر فی مأکوله ، کیف لا

يتفكر فی معقوله فيجنب بطنه ما يويه و يودع صدره ما يزكيه [الدعوات ، ص144.]

3. قال رسول الله (ص) : يا طالب العلم إن القائل أقل ملاله من المستمع فلا تمل جلساءک إذا حدثتهم و اعلم أن قلبک وعاء فانظر ما ذا تحشو به وعاءک [منيه المريد ، ص140.]

4. قال الصادق (ع) : القلب حرم الله فلا تسكن حرم الله غير الله [جامع الأخبار ، ص185.]

5. قال امير المؤمنين (ع) : مَنْ عَلِمَ غَوْرَ الْعِلْمِ صَدَرَ عَنْ شَرَائِعِ الْحُكمِ [نهج البلاغه ، حكمت 31.]

8. درگفته ها وشنيده ها

1. فَبَشِّرْ عِبادِ الَّذِينَ يسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولئِک الَّذِينَ هَداهُمُ اللّهُ وَ أُولئِک هُمْ أُولُوا الْأَلْبابِ [زمر/18-17.]

2. قال امير المؤمنين (ع) : فكر ثم تكلم تسلم من الزلل [غرر الحكم ، ص58.]

قال امير المؤمنين (ع) : إِنَّمَا الْبَصِيرُ مَنْ سَمِعَ فَتَفَكرَ وَ نَظَرَ فَأَبْصَرَ وَ انْتَفَعَ بِالْعِبَرِ [نهج البلاغه ، خطبه 152.]

قال امير المؤمنين (ع) : لا تنظر إلى من قال و انظر إلى ما قال [غرر الحكم ، ص438.]

5. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : فكر فيما قيل فيک فإن عرفت من نفسک ما قيل فيک فسقوطک من عين الله جل و عز عند غضبک من الحق أعظم عليک مصيبه مما خفت من سقوطک من أعين الناس و إن كنت على خلاف ما قيل فيک فثواب اكتسبته من غير أن يتعب بدنک [تحف العقول ، ص284.]

9. در خواسته ها

قال الصادق (ع) : احْفَظْ آدَابَ الدُّعَاءِ وَ انْظُرْ مَنْ تَدْعُو وَ كيفَ

تَدْعُو وَ لِمَا ذَا تَدْعُو وَ حَقِّقْ عَظَمَةَ اللَّهِ وَ كِبْرِيَاءَهُ وَ عَايِنْ بِقَلْبِکَ عِلْمَهُ بِمَا فِی ضَمِيرِکَ وَ اطِّلَاعَهُ عَلَی سِرِّکَ وَ مَا تُکِنُّ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ وَ الْبَاطِلِ وَ اعْرِفْ طُرُقَ نَجَاتِکَ وَ هَلَاکَکَ کَيْلَا تَدْعُوَ اللَّهَ بِشَیءٍ فِيهِ هَلَاکَکَ وَ أَنْتَ تَظُنُّ فِيهِ نَجَاتَکَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ يدْعُ الْإِنْسانُ بِالشَّرِّ دُعاءَهُ بِالْخَيرِ وَ کانَ الْإِنْسانُ عَجُولًا وَ تَفَکرْ مَا ذَا تَسْأَلُ وَ لِمَا ذَا تَسْأَلُ [مصباح الشريعه ، ص132.]

1. پيامبر اکرم (ص) به خادمش فرمود : 7 سال است تو درمنزل ما خدمت می کنی چيزی از من درخواست کن. گفت : مهلتم بده تا فکر کنم. فردا آمد و گفت : يا رسول الله ! ما علمني أحد لکنی فکرت فی نفسی و قلت إن سألته مالا کان إلی نفاد و إن سألته عمرا طويلا و أولادا کان عاقبتهم الموت قال ربيعه فنکس رأسه ساعه ثم قال أفعل ذلک فأعنی بکثره السجود [الدعوات ، ص39.]

10. درصفات مردم

1. قال امير المؤمنين (ع) : أَکثِرْ أَنْ تَنْظُرَ إِلَی مَنْ فُضِّلْتَ عَلَيهِ فَإِنَّ ذَلِک مِنْ أَبْوَابِ الشُّکرِ [نهج البلاغه ، نامه 69.]

2. قال امير المؤمنين (ع) : إذا علوت فلا تفکر فيمن دونک من الجهال و لکن اقتد بمن فوقک من العلماء [غرر الحکم ، ص74.]

3. قال امير المؤمنين (ع) : تَدَبَّرُوا أَحْوَالَ الْمَاضِينَ مِنَ الْمُومِنِينَ قَبْلَکمْ کيفَ کانُوا فِی حَالِ التَّمْحِيصِ وَ الْبَلَاءِ [نهج البلاغه ، خطبه 192.]

11. درعواقب

1. فَانْظُرْ کيفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُنْذَرِينَ [يونس/73.]

2. أَ وَ لَمْ يسِيرُوا فِی الأَْرْضِ فَينْظُرُوا کيفَ

كانَ عاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ [روم/9.]

3. قال امیر المؤمنین (ع) : الفکر فی العواقب یون مکروه النوائب [غرر الحکم ، ص58.]

4. قال امیر المؤمنین (ع) : أحزم الناس من کان الصبر و النظر فی العواقب شعاره و دثاره [غرر الحکم ، ص476.]

5. قال امیر المؤمنین (ع) : أعقل الناس أنظرهم فی العواقب [غرر الحکم ، ص52.]

6. قال امیر المؤمنین (ع) : حد العقل النظر فی العواقب و الرضا بما یجری به القضاء [غرر الحکم ، ص51.]

7. قال امیر المؤمنین (ع) : مَنْ نَظَرَ فِی الْعَوَاقِبِ سَلِمَ [غرر الحکم ، ص476.]

8.أَوْصَی آدَمُ ابْنَهُ شَیثَ إِذَا عَزَمْتُمْ عَلَی أَمْرٍ فَانْظُرُوا إِلَی عَوَاقِبِهِ فَإِنِّی لَوْ نَظَرْتُ فِی عَاقِبَةَ أَمْرِی لَمْ یصِبْنِی مَا أَصَابَنِی [بحار الأنوار ، ج75 ، ص452.]

9. قال الصادق (ع) : إِنَّ رَجُلًا أَتَی النَّبِی (ص) فَقَالَ لَهُ یا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِی فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَهَلْ أَنْتَ مُسْتَوْصٍ إِنْ أَنَا أَوْصَیتُک حَتَّی قَالَ لَهُ ذَلِک ثَلَاثاً وَ فِی کلِّهَا یقُولُ لَهُ الرَّجُلُ نَعَمْ یا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَإِنِّی أُوصِیک إِذَا أَنْتَ هَمَمْتَ بِأَمْرٍ فَتَدَبَّرْ عَاقِبَتَهُ فَإِنْ یک رُشْداً فَامْضِهِ وَ إِنْ یک غَیاً فَانْتَهِ عَنْهُ [کافی ، ج8 ، ص149.]

12. دراعمال

1. فکر در طاعت ما را به اطاعت می کشاند. قال امیر المؤمنین (ع) : فکرک فی الطاعه یدعوک إلی العمل بها [غرر الحکم ، ص61.]

2. قال امیر المؤمنین (ع) : الفکر فی الخیر یدعو إلی العمل بارتیاح [غرر الحکم ، ص56.]

3. محاسبه نفس بعد از فکر در اعمال است و روایات محاسبه در اینجا مناسب است :

قال رسول الله (ص) : یا أَبَا ذَرٍّ لَا یکونُ الرَّجُلُ مِنَ الْمُتَّقِینَ حَتَّی یحَاسِبَ نَفْسَهُ أَشَدَّ مِنْ مُحَاسَبَهِ الشَّرِیک شَرِیکَهُ فَیعْلَمَ مِنْ أَینَ مَطْعَمُهُ وَ مِنْ أَینَ مَشْرَبُهُ وَ مِنْ أَینَ مَلْبَسُهُ أَ مِنْ حَلَالٍ أَوْ مِنْ حَرَامٍ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص62.]

فکر در این که چند سال عمر کرید و هر سال چند روز و هر روز چند خلاف و گناه کردی و.....

قال امیر المؤمنین (ع) : مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ وَقَفَ عَلَی عُیوبِهِ وَ أَحَاطَ بِذُنُوبِهِ وَ اسْتَقَالَ الذُّنُوبَ وَ أَصْلَحَ الْعُیوبَ [غرر الحکم ، ص236.]

قال رسول الله (ص) : أکیس الکیسین من حاسب نفسه و عمل لما بعد الموت و أحمق الحمقی من أتبع نفسه هواها و تمنی علی الله الأمانی [مجموعه ورام ، ج2 ، ص94.]

2. نهی شده ها

1. در ذات خدا :

قال الصادق (ع) : إِیاکمْ وَ التَّفَکرَ فِی اللَّهِ فَإِنَّ التَّفَکرَ فِی اللَّهِ لَا یزِیدُ إِلَّا تَیهاً إِنَّ اللَّهَ لَا تُدْرِکهُ الْأَبْصَارُ وَ لَا یوصَفُ بِمِقْدَارٍ [أمالی صدوق ، ص417.]

قال الصادق (ع) : مَنْ نَظَرَ فِی اللَّهِ کیفَ هُوَ هَلَک [کافی ، ج1 ، ص93.]

قال امیر المؤمنین (ع) : من تفکر فی ذات الله ألحد [غرر الحکم ، ص82.]

قال امیر المؤمنین (ع) : الفکر فی غیر الحکمه هوس [غرر الحکم ، ص58.]

3. درمتشابهات

فَأَمَّا الَّذِینَ فِی قُلُوبِهِمْ زَیغٌ فَیتَّبِعُونَ ما تَشابَهَ مِنْهُ ابْتِغاءَ الْفِتْنَهِ وَ ابْتِغاءَ تَأْوِیلِهِ وَ ما یعْلَمُ

تَأْوِيلَهُ إِلاَّ اللّهُ وَ الرّاسِخُونَ فِی الْعِلْمِ یقُولُونَ آمَنّا بِهِ کلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنا وَ ما یذَّکَّرُ إِلاَّ أُولُوا الأَلْبابِ [آل عمران/7.]

4. فکر گناه :

قال امیر المؤمنین (ع) : فکرک (ذکرک) فی المعصیه یحدوک علی الوقوع فیها [غرر الحکم ، ص57.]

قال امیر المؤمنین (ع) : صیام القلب عن الفکر فی الآثام أفضل من صیام البطن عن الطعام [غرر الحکم ، ص176.]

قال امیر المؤمنین (ع) : ذَهَابُ النَّظَرِ خَیرٌ مِنَ النَّظَرِ إِلَی مَا یوجِبُ الْفِتْنَهَ [غرر الحکم ، ص260.]

6. خطای در تفکر

در قرآن مجید یک سلسله امور به عنوان موجبات و علل خطاها و گمراهی ها بیان شده است که ذیلا ذکر می کنیم ،

1. تکیه بر ظن و گمان به جای علم ویقین :

وَ إِنْ تُطِعْ أَکثَرَ مَنْ فِی الأَْرْضِ یضِلُّوک عَنْ سَبِیلِ اللّهِ إِنْ یتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ [انعام/116.] یعنی اکثر مردم چنینند که اگر بخواهی پیرو آنان باشی تو را از راه حق گمراه می کنند برای اینکه تکیه شان بر ظن وگمان است نه بر یقین و تنها با حدس و تخمین کار می کنند.

وَ لا تَقْفُ ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ [اسراء/36.]

2. میل ها و هواهای نفسانی :

إِنْ یتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَ ما تَهْوَی الأَْنْفُسُ [نجم/23.]

3. شتاب زدگی :

وَ ما أُوتِیتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلاّ قَلِیلاً [اسراء/85.]

یعنی آن مقدار علم و اطلاعی که به شما رسیده است اندک است و برای قضاوت کافی نیست.

4. تبعیت از سنت های پوچ و خرافه گذشتگان :

وَ إِذا قِیلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا ما أَنْزَلَ

اللّهُ قالُوا بَلْ نَتَّبِعُ ما أَلْفَينا عَلَيهِ آباءَنا أَ وَ لَوْ كانَ آباوهُمْ لا يعْقِلُونَ شَيئاً وَ لا يهْتَدُونَ [بقره/170.]

5. شخصيت گرائى :

إِنّا أَطَعْنا سادَتَنا وَ كبَراءَنا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلاَ [احزاب/67.]

7. اهل تفكر

1. اولى الالبابند : لَقَدْ كانَ فِى قَصَصِهِمْ عِبْرَهٌ لأُولِى الأَلْبابِ [يوسف/111.]

2. علماء هستند : وَ تِلْک الأَمْثالُ نَضْرِبُها لِلنّاسِ وَ ما يعْقِلُها إِلاَّ الْعالِمُونَ [عنكبوت/43.]

3. عقلاء هستند : إِنَّ فِى السَّماواتِ وَ الأَرْضِ لآَياتٍ لِلْمُومِنِينَ وَ فِى خَلْقِكمْ وَ ما يبُثُّ مِنْ دابَّهٍ آياتٌ لِقَوْمٍ يوقِنُونَ وَ اخْتِلافِ اللَّيلِ وَ النَّهارِ وَ ما أَنْزَلَ اللّهُ مِنَ السَّماءِ مِنْ رِزْقٍ فَأَحْيا بِهِ الأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها وَ تَصْرِيفِ الرِّياحِ آياتٌ لِقَوْمٍ يعْقِلُونَ [جاثيه/5-3.]

4. اولى الابصارند : فَاعْتَبِرُوا يا أُولِى الأَبْصارِ [حشر/2.]

5.حافظ هستند : وَ تَعِيها أُذُنٌ واعِيهٌ [حاقه/12.]

6. قال امير المؤمنين (ع) : إِنَّ أَوْلِياءَ اللَّهِ هُمُ الَّذِينَ نَظَرُوا إِلَى بَاطِنِ الدُّنْيا إِذَا نَظَرَ النَّاسُ إِلَى ظَاهِرِهَا وَ اشْتَغَلُوا بِآجِلِهَا إِذَا اشْتَغَلَ النَّاسُ بِعَاجِلِهَا [نهج البلاغه ، حكمت 432.]

1. فلاح ورستگارى

1. معناى رستگارى

1. معناى صحيح

فلاح ، فوز ، ظفر و سعادت معانيشان نزديک به هم است.

راغب ، فلاح را رسيدن به آرزو که همان سعادت است ، تفسير نموده است. [الميزان ، ج 7 ، ص 69]

در مقابل فوز عظیم ، بئس المصیر است.

در مقابل فَلَح ، خاب و خسر است. [با استفاده از تفسیر نمونه ، ج 24 ، ص 196]

همان گونه که اگر حبّه و دانه نروید و جوانه نزند به هدف خود نرسیده و نفله شده است ، انسان هم اگر به هدف خلقت خود (فلاح) نرسد ، تلف شده است.

انسان هایی که رستگار نمی گردند ، یعنی به آرزوهای خود نمی رسند.

إِنَّهُ لا یفْلِحُ الظّالِمُونَ [انعام/21.] یعنی ستمگران به آرزوهائی که به

منظور دستیابی به آنها آن تشبث ها و... می کنند نمی رسند. [المیزان]

2. معنای غلط

پیروزی مادی غنائم جنگی (کسب امتیازات مادی) [نمونه ، ج 4 ، ص 6]

وَ لَئِنْ أَصابَکمْ فَضْلٌ مِنَ اللّهِ لَیقُولَنَّ کأَنْ لَمْ تَکنْ بَینَکمْ وَ بَینَهُ مَوَدَّهٌ یا لَیتَنِی کنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزاً عَظِیماً [نساء/73.]

2. اهمیت رستگاری

پیامبر (ص) : در روز قیامت لواء من در دست علی (ع) است ...و علی بن أبی طالب أمامی و بیده لوائی و هو لواء الحمد مکتوب علیه لا إله إلا الله المفلحون هم الفائزون بالله [أمالی صدوق ، ص116.]

سخن بهشت :

خداوند به بهشت می فرماید : «سخن بگو»

می گوید : قَدْ أَفْلَحَ الْمُومِنُونَ [مومنون/1.]

فِی الْخَبَرِ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَی قَالَ لِلْجَنَّهِ تَکلَّمِی فَقَالَتْ قَدْ أَفْلَحَ الْمُومِنُونَ ثُمَّ قَالَتْ إِنِّی حَرَامٌ عَلَی کلِّ بَخِیلٍ وَ مُرَاءٍ [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص32.]

در حدیثی دیگر : امام صادق (ع) فرمود : خداوند بهشتی خلق فرموده که چشمی آن را ندیده و کسی از آن اطلاعی نیافته است.هرروزصبح پروردگار درب آن را می گشاید و می فرماید : ازدادی طیبا ازدادی ریحاآنگاه بهشت به سخن می آید : قَدْ أَفْلَحَ الْمُومِنُونَوهوقول الله تعالیفَلاتَعْلَمُ نَفْسٌ ما أُخْفِی لَهُمْ مِنْ قُرَّهِ أَعْینٍ جَزاءً بِما کانُوا یعْمَلُونَ [سجده-17] [الزهد ، ص102.]

چه جالب! سوره مؤمنون باقَدْ أَفْلَحَ الْمُومِنُونَشروع و بالا یفْلِحُ الْکافِرُونَ [مومنون/117.] به پایان می رسد و این است دورنمای زندگی مؤمنان و کافران از آغاز تا انجام. [نمونه ، ج 14 ، ص 349]

1 آخرین سخن ها عصاره عمر انسان است : فزت و رب الکعبه [بحارالأنوار ،

ج20 ، ص147.]

2 فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النّارِ وَ أُدْخِلَ الْجَنَّهَ فَقَدْ فازَ [آل عمران/185.]

3 مَنْ يطِعِ اللّهَ وَ رَسُولَهُ فَقَدْ فازَ فَوْزاً عَظِيماً [احزاب/71.]

4 رَضِى اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [مائده/119.]

5 وَ رِضْوانٌ مِنَ اللّهِ أَكبَرُ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [توبه/72.]

6 إِنَّ اللّهَ اشْتَرى مِنَ الْمُومِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ يقاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ فَيقْتُلُونَ وَ يقْتَلُونَ وَعْداً عَلَيهِ حَقًّا فِى التَّوْراهِ وَ الإِنْجِيلِ وَ الْقُرْآنِ وَ مَنْ أَوْفى بِعَهْدِهِ مِنَ اللّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيعِكمُ الَّذِى بايعْتُمْ بِهِ وَ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [توبه/111.]

7 الَّذِينَ آمَنُوا وَ كانُوا يتَّقُونَ لَهُمُ الْبُشْرى فِى الْحَياهِ الدُّنْيا وَ فِى الآْخِرَهِ لا تَبْدِيلَ لِكلِماتِ اللّهِ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [يونس/64-63.]

8 وَ مَنْ تَقِ السَّيئاتِ يوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [غافر/9.]

9 فَضْلاً مِنْ رَبِّک ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [دخان/57.]

10 فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ فَيدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِى رَحْمَتِهِ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ [جاثيه/30.]

11 يوْمَ تَرَى الْمُومِنِينَ وَ الْمُومِناتِ يسْعى نُورُهُمْ بَينَ أَيدِيهِمْ وَ بِأَيمانِهِمْ بُشْراكمُ الْيوْمَ جَنّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الأَْنْهارُ خالِدِينَ فِيها ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [حديد/12.]

12 يغْفِرْ لَكمْ ذُنُوبَكمْ وَ يدْخِلْكمْ جَنّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الأَْنْهارُ وَ مَساكنَ طَيبَهً فِى جَنّاتِ عَدْنٍ ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [صف/12.]

13 إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَهُمْ جَنّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الأَْنْهارُ ذلِک الْفَوْزُ الْكبِيرُ [بروج/11.]

14 الَّذِينَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ [توبه/20.]

15 إِنِّی جَزَیتُهُمُ الْیوْمَ بِما صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفائِزُونَ [مومنون/111.]

16 وَ مَنْ یطِعِ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یخْشَ اللّهَ وَ یتَّقْهِ فَأُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ [نور/52.]

17 لا یسْتَوِی أَصْحابُ النّارِ وَ أَصْحابُ الْجَنَّهِ أَصْحابُ الْجَنَّهِ هُمُ الْفائِزُونَ [حشر/20.]

18 وَ السّابِقُونَ الأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهاجِرِینَ وَ الأَنْصارِ وَ الَّذِینَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسانٍ رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ وَ أَعَدَّ لَهُمْ جَنّاتٍ تَجْرِی تَحْتَهَا الأَنْهارُ خالِدِینَ فِیها أَبَداً ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِیمُ [توبه/100.]

3. عوامل رستگاری

در قرآن کریم عوامل مختلفی برای رستگار شدن ذکر شده و رستگاران نیز معرفی شده اند که به نمونه ای از آیات اشاره می شود :

1 تزکیه نفس و تهذیب روح :

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَکاها [شمس/9.]

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَکی [اعلی/14.]

2 جهاد در راه خدا :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ ابْتَغُوا إِلَیهِ الْوَسِیلَهَ وَ جاهِدُوا فِی سَبِیلِهِ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [مائده/35.]

3 تقوا و پرهیزکاری :

قُلْ لا یسْتَوِی الْخَبِیثُ وَ الطَّیبُ وَ لَوْ أَعْجَبَک کثْرَهُ الْخَبِیثِ فَاتَّقُوا اللّهَ یا أُولِی الأَلْبابِ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [مائده/100.]

4 صبر و مرابطه :

يا أيهَا الّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صابِرُوا وَ رابِطَوا وَ اتَّقُوا اللّهَ لَعَلّكمْ تُفْلِحُونَ [آل عمران/200.]

5 ذکر نعمت های خداوند :

فَاذْكرُوا آلاءَ اللّهِ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [اعراف/69.]

6 عبادت خدا و انجام کار خیر :

یا

أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكعُوا وَ اسْجُدُوا وَ اعْبُدُوا رَبَّكمْ وَ افْعَلُوا الْخَيرَ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [حج/77.]

7 توبه : وَ تُوبُوا إِلَى اللّهِ جَمِيعاً أَيهَا الْمُومِنُونَ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [نور/31.]

8 ذكر الهى :

وَ ابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّهِ وَ اذْكرُوا اللّهَ كثِيراً لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [جمعه/10.]

1 ولايت حضرت على (ع)

پيامبر (ص) : روز قيامت من و على (ع) بر صراط مى ايستيم در حالى كه در دست ما شمشير است ، هيچ كس از آن عبور نمى كند ، مگر اينكه از او راجع به ولايت على (ع) سؤال مى كنيم ، فمن كان معه شىء منها نجا و فاز و إلا ضربنا عنقه و ألقيناه فى النار [بشاره المصطفى ، ص185.]

پيامبر اسلام (ص) خطاب به حضرت على (ع) :

قال رسول الله (ص) : إذا كان يوم القيامه يوى بک يا على على عجله] ناقه [من نور و على رأسک تاج له أربعه أركان على كل ركن ثلاثه أسطر لا إله إلا الله محمد رسول الله على ولى الله و تعطى مفاتيح الجنه ثم يوضع لک كرسى يعرف بكرسى الكرامه فتقعد عليه ثم يجمع لک الأولون و الآخرون فى صعيد واحد فتأمر بشيعتک إلى الجنه و بأعدائک إلى النار فأنت قسيم الجنه و أنت قسيم النار و لقد فاز من تولاک و خسر من عاداک فأنت فى ذلک اليوم أمين الله و حجه الله الواضحه [أمالى صدوق ، ص670.]

أَ لَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللّهِ كفْراً وَ أَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دارَ الْبَوارِ [ابراهيم/28.] امام صادق (ع) ذيل اين آيه فرمودند

:

نَحْنُ النِّعْمَهُ الَّتِی أَنْعَمَ اللَّهُ بِهَا عَلَی عِبَادِهِ وَ بِنَا یفُوزُ مَنْ فَازَ یوْمَ الْقِیامَهِ [کافی ، ج1 ، ص217.]

هدایت (رستگاری از ثمرات هدایت است) [ترجمه المیزان ، ج 1 ، ص 57]

أُولئِک عَلی هُدیً مِنْ رَبِّهِمْ وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [بقره/5.]

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ ابْتَغُوا إِلَیهِ الْوَسِیلَهَ وَ جاهِدُوا فِی سَبِیلِهِ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [مائده/35.]

(وسیله ، هر کار و هر چیزی که باعث نزدیک شدن به پیشگاه پروردگار گردد) [نمونه ، ج 4 ، ص 364]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) مَنْ دَعَا اللَّهَ بِنَا أَفْلَحَ وَ مَنْ دَعَاهُ بِغَیرِنَا هَلَک وَ اسْتَهْلَک [أمالی طوسی ، ص172.]

پیروی از علم

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) أطع العلم و أعص الجهل تفلح [غررالحکم ، ص45.]

انجام امور طبق دستور (از مسیر خود) [المیزان ، ج 1 ، ص 74]

وَ لَیسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُیوتَ مِنْ ظُهُورِها وَ لکنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقی وَ أْتُوا الْبُیوتَ مِنْ أَبْوابِها وَ اتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [بقره/189.]

رکوع و سجود : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا ارْکعُوا وَ اسْجُدُوا [حج/77.]

عبادت : وَ اعْبُدُوا رَبَّکمْ [حج/77.]

کار خیر : وَ افْعَلُوا الْخَیرَ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [حج/77.]

حضور در مراسم نماز جمعه : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذا نُودِی لِلصَّلاهِ مِنْ یوْمِ الْجُمُعَهِ فَاسْعَوْا إِلی ذِکرِ اللّهِ [جمعه/9.]

رها نمودن کسب و کار : وَ ذَرُوا الْبَیعَ [جمعه/9.]

کسب عطاهای الهی پس از نماز : فَإِذا قُضِیتِ الصَّلاهُ فَانْتَشِرُوا فِی الأَْرْضِ

وَ ابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّهِ [جمعه/10.]

فراوان خدا را یاد کردن : وَ اذْکرُوا اللّهَ کثِیراً لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [جمعه/10.]

[با استفاده از المیزان ، ج 19 ، ص 553]

زکات :

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَکی [اعلی/14.]

أَ وَ لَمْ یرَوْا أَنَّ اللّهَ یبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ یشاءُ وَ یقْدِرُ إِنَّ فِی ذلِک لآَیاتٍ لِقَوْمٍ یومِنُونَ [روم/37.]

فَآتِ ذَا الْقُرْبی حَقَّهُ وَ الْمِسْکینَ وَ ابْنَ السَّبِیلِ ذلِک خَیرٌ لِلَّذِینَ یرِیدُونَ وَجْهَ اللّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [روم/38.]

فَاتَّقُوا اللّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَ اسْمَعُوا وَ أَطِیعُوا وَ أَنْفِقُوا خَیراً لِأَنْفُسِکمْ وَ مَنْ یوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [تغابن/16.]

هجرت : الَّذِینَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ [توبه/20.]

پیشگامی در اسلام و هجرت : وَ السّابِقُونَ الأَْوَّلُونَ مِنَ الْمُهاجِرِینَ [توبه/100.]

پیشگامی در نصرت و یاری : وَ الأَْنْصارِ [توبه/100.]

پیروی از پیشگامان (با انجام اعمال نیک) وَ الَّذِینَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسانٍ [توبه/100.]

رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ وَ أَعَدَّ لَهُمْ جَنّاتٍ تَجْرِی تَحْتَهَا الأَْنْهارُ خالِدِینَ فِیها أَبَداً ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِیمُ [توبه/100.]

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ ابْتَغُوا إِلَیهِ الْوَسِیلَهَ وَ جاهِدُوا فِی سَبِیلِهِ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [مائده/35.]

الّذِينَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ [توبه/20.]

لکِنِ الرَّسُولُ وَ الَّذِینَ آمَنُوا مَعَهُ جاهَدُوا بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ وَ أُولئِک لَهُمُ الْخَیراتُ وَ أُولئِک هُمُ

الْمُفْلِحُونَ [توبه/88.]

تُجاهِدُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ بِأَمْوالِکمْ وَ أَنْفُسِکمْ ذلِکمْ خَیرٌ لَکمْ إِنْ کنْتُمْ تَعْلَمُونَ [صف/11.]

همراهی و همگامی با شهیدان :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) یا لَیتَنِی کنْتُ مَعَکمْ فَأَفُوزَ فَوْزاً عَظِیماً [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص594. (زیارت مطلقه امام حسین (ع))]

دعوت به خیر : وَ لْتَکنْ مِنْکمْ أُمَّهٌ یدْعُونَ إِلَی الْخَیرِ [آل عمران/104.]

امر به معروف و نهی از منکر : وَ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ [آل عمران/104.]

اگر امر به معروف و نهی از منکر نباشد ، عوامل مختلفی چون موریانه اجتماع را از هم متلاشی می سازند. [نمونه ، ج 3 ، ص 35]

وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [آل عمران/104.]

(جامعه ای سالم است که به طور مرتب در مقابل میکروب ها واکسینه شود.)

ترک دوستی با دشمنان خدا و رسول (ص) (هر چند از اقوام باشند) : لا تَجِدُ قَوْماً یؤْمِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ یوادُّونَ مَنْ حَادَّ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لَوْ کانُوا آباءَهُمْ أَوْ أَبْناءَهُمْ أَوْ إِخْوانَهُمْ أَوْ عَشِیرَتَهُمْ أُولئِک کتَبَ فِی قُلُوبِهِمُ الْإِیمانَ وَ أَیدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَ یدْخِلُهُمْ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدِینَ فِیها رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ أُولئِک حِزْبُ اللّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مجادله/22.]

تربیت نفس

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَکاها [شمس/9.]

1 تقوا :

يا أيهَا الّذِينَ آمَنُوا لا تَأكلَوا الرِّبَوا أضْعافاً مُضاعَفَةً وَ اتَّقُوا اللّهَ لَعَلّكمْ تُفْلِحُونَ [آل عمران/130.]

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ ابْتَغُوا إِلَيهِ الْوَسِيلَةَ وَ جاهِدُوا فِى سَبِيلِهِ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [مائده/35.]

فَاتَّقُوا اللّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَ اسْمَعُوا وَ أَطِيعُوا وَ أَنْفِقُوا خَيراً لِأَنْفُسِكمْ وَ مَنْ يوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [تغابن/16.]

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صابِرُوا وَ رابِطُوا وَ اتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [آل عمران/200.]

2 راستی :

قالَ اللّهُ هذا يوْمُ ينْفَعُ الصّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنّاتٌ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها أَبَداً رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [مائده/119.]

3 کنترل نفس (رسیدن به نفع مطمئنه) :

فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النّارِ وَ أُدْخِلَ الْجَنَّهَ فَقَدْ فازَ [آل عمران/185.]

4 استقامت (ضامن و ریشه اصلی پیروزی) :

الف : در برابر مشکلات و هوس ها : يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا [آل عمران/200.]

ب : در برابر دیگران : وَ صابِرُوا [آل عمران/200.]

5 مراقبت از مرزها و سرحدات

وَ رابِطُوا [آل عمران/200] (مرابطه : هر نوع آمادگی برای دفاع)

وَ اتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [آل عمران/200.] تفسیر نمونه ، ج 3 ، ص 234

نصیحت پذیری :

حضرت عیسی (ع) به اصحابش :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) قد أبلغ من وعظ و أفلح من اتعظ [أمالی صدوق ، ص555.]

ثبات قدم (ایستادگی در مقابل دشمن) :

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَ اذْكرُوا اللّهَ كثِيراً لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [انفال/45.]

عفاف :

قُلْ لِلْمُومِنِينَ يغُضُّوا مِنْ أَبْصارِهِمْ وَ يحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذلِک أَزْکى لَهُمْ إِنَّ اللّهَ خَبِيرٌ بِما يصْنَعُونَ وَ قُلْ لِلْمُومِناتِ يغْضُضْنَ مِنْ أَبْصارِهِنَّ وَ يحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لا يبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاّ ما ظَهَرَ مِنْها وَ لْيضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ

عَلى جُيوبِهِنَّ وَ لا يبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبائِهِنَّ أَوْ آباءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنائِهِنَّ أَوْ أَبْناءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوانِهِنَّ أَوْ بَنِى إِخْوانِهِنَّ أَوْ بَنِى أَخَواتِهِنَّ أَوْ نِسائِهِنَّ أَوْ ما مَلَكتْ أَيمانُهُنَّ أَوِ التّابِعِينَ غَيرِ أُولِى الإِرْبَةِ مِنَ الرِّجالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يظْهَرُوا عَلى عَوْراتِ النِّساءِ وَ لا يضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيعْلَمَ ما يخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَ تُوبُوا إِلَى اللّهِ جَمِيعاً أَيهَا الْمُومِنُونَ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [نور/31-30.]

وَ تُوبُوا إِلَى اللّهِ جَمِيعاً أَيهَا الْمُومِنُونَ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [نور/31.]

فَأَمّا مَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً فَعَسى أَنْ يكونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ [قصص/67.]

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ فَيدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِى رَحْمَتِهِ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ [جاثيه/30.]

فَأَمّا مَنْ تابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً فَعَسى أَنْ يكونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ [قصص/67.]

يوْمَ يجْمَعُكمْ لِيوْمِ الْجَمْعِ ذلِک يوْمُ التَّغابُنِ وَ مَنْ يومِنْ بِاللّهِ وَ يعْمَلْ صالِحاً يكفِّرْ عَنْهُ سَيئاتِهِ وَ يدْخِلْهُ جَنّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها أَبَداً ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [تغابن/9.]

الَّذِينَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِى سَبِيلِ اللّهِ بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ [توبه/20.]

وَ مَنْ يطِعِ اللّهَ وَ رَسُولَهُ فَقَدْ فازَ فَوْزاً عَظِيماً [احزاب/71.]

وَ مَنْ يطِعِ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ يخْشَ اللّهَ وَ يتَّقْهِ فَأُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ [نور/52.]

تِلْک حُدُودُ اللّهِ وَ مَنْ يطِعِ اللّهَ وَ رَسُولَهُ يدْخِلْهُ جَنّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها وَ ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [نساء/13.]

إِنَّما كانَ قَوْلَ الْمُومِنِينَ إِذا دُعُوا إِلَى اللّهِ وَ رَسُولِهِ لِيحْكمَ بَينَهُمْ أَنْ يقُولُوا سَمِعْنا وَ

أَطَعْنا وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [نور/51.]

فَاتَّقُوا اللّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَ اسْمَعُوا وَ أَطِيعُوا وَ أَنْفِقُوا خَيراً لِأَنْفُسِكمْ وَ مَنْ يوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [تغابن/16.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) من يطع الله و رسوله فقد فاز فوزا عظيما و نال ثوابا كريما [توحيد صدوق ، ص31.]

معامله با خدا :

إِنَّ اللّهَ اشْتَرى مِنَ الْمُومِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ يقاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ فَيقْتُلُونَ وَ يقْتَلُونَ وَعْداً عَلَيهِ حَقًّا فِى التَّوْراهِ وَ الإِنْجِيلِ وَ الْقُرْآنِ وَ مَنْ أَوْفى بِعَهْدِهِ مِنَ اللّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيعِكمُ الَّذِى بايعْتُمْ بِهِ وَ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [توبه/111.]

یادآوری نعمت های الهی :

(حضرت هود (ع)) وَ اذْكرُوا إِذْ جَعَلَكمْ خُلَفاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَ زادَكمْ فِى الْخَلْقِ بَصْطَهً فَاذْكرُوا آلاءَ اللّهِ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [اعراف/69.]

تغذیه و سخن پاکیزه (مصرف پاکیزه ، تولید پاکیزه) :

قال سليمان بن داود يا بنى إسرائيل أوصيكم بأمرين أفلح من فعلهما لا تدخلوا أجوافكم إلا الطيب و لا تخرجوا من أفواهكم إلا الطيب. [شرح نهج البلاغه ، ابن ابى الحديد ج20 ، ص241.]

فطریه :

سُئِلَ الصَّادِقُ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّقَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكى [اعلى-14] قَالَ مَنْ أَخْرَجَ الْفِطْرَهَ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص510.]

قد أفلح من رزق كفافا و قنعه الله بما آتاه [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج3 ، ص159.]

4. رستگاران

چه کسانی رستگارند؟

1 متقین با صفات ویژه :

هُدیً لِلْمُتَّقِینَ الَّذِینَ یومِنُونَ بِالْغَیبِ وَ یقِیمُونَ الصَّلاهَ وَ مِمّا رَزَقْناهُمْ ینْفِقُونَ وَ الَّذِینَ یومِنُونَ بِما أُنْزِلَ إِلَیک وَ ما

أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِک وَ بِالآْخِرَهِ هُمْ یوقِنُونَ أُولئِک عَلی هُدیً مِنْ رَبِّهِمْ وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [بقره/5-2.]

2 کسانی که امر به معروف و نهی از منکر می کنند :

وَ لْتَکنْ مِنْکمْ أُمَّهٌ یدْعُونَ إِلَی الْخَیرِ وَ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [آل عمران/104.]

3 کسانی که میزان عمل آنها سنگین است :

وَ الْوَزْنُ یوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوازِینُهُ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [اعراف/8.]

4 پیروان پیامبر اکرم (ص) و قرآن کریم :

الَّذِینَ یتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِی الأُْمِّی الَّذِی یجِدُونَهُ مَکتُوباً عِنْدَهُمْ فِی التَّوْراهِ وَ الإِْنْجِیلِ یأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهاهُمْ عَنِ الْمُنْکرِ وَ یحِلُّ لَهُمُ الطَّیباتِ وَ یحَرِّمُ عَلَیهِمُ الْخَبائِثَ وَ یضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الأَْغْلالَ الَّتِی کانَتْ عَلَیهِمْ فَالَّذِینَ آمَنُوا بِهِ وَ عَزَّرُوهُ وَ نَصَرُوهُ وَ اتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِی أُنْزِلَ مَعَهُ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [اعراف/157.]

5 مجاهدان با مال و جان :

لکنِ الرَّسُولُ وَ الَّذِینَ آمَنُوا مَعَهُ جاهَدُوا بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ وَ أُولئِک لَهُمُ الْخَیراتُ وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [توبه/88.]

6 حزب الله :

لا تَجِدُ قَوْماً یومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الآْخِرِ یوادُّونَ مَنْ حَادَّ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لَوْ کانُوا آباءَهُمْ أَوْ أَبْناءَهُمْ أَوْ إِخْوانَهُمْ أَوْ عَشِیرَتَهُمْ أُولئِک کتَبَ فِی قُلُوبِهِمُ الإِْیمانَ وَ أَیدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَ یدْخِلُهُمْ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأَْنْهارُ خالِدِینَ فِیها رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ أُولئِک حِزْبُ اللّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مجادله/22.]

7 اهل ایثار و سخاوت :

وَ مَنْ یوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [حشر/9.]

التّائِبُونَ

[توبه/112.]

الْعابِدُونَ [توبه/112.]

الْحامِدُونَ [توبه/112.]

السّائِحُونَ [توبه/112.] (همه جا کانون عبودیت و تربیت است برای آنها)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ سِياحَةَ أُمَّتِی فِی الْمَسَاجِدِ [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص113.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : السَّائِحُونَ وَ هُمُ الصَّائِمُونَ [کافی ، ج5 ، ص15.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ سِياحَةَ أُمَّتِی وَ رَهْبَانِيتَهُمُ الْجِهَادُ [عوالی اللئالی ، ج2 ، ص149. (سیر فکر و عقل در مسائل مختلف)]

الرّاکِعُونَ [توبه/112.]

السّاجِدُونَ [توبه/112.]

الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النّاهُونَ عَنِ الْمُنْكرِ [توبه/112.] (دعوت به نیکی ، مبارزه با فساد و منکر)

وَ الْحافِظُونَ لِحُدُودِ اللّهِ [توبه/112.] (مهمترین وظیفه اجتماعی)

توجه : 6 صفت اول مربوط به خودسازی و تربیت است

2 صفت (امر به معروف و نهی از منکر) جهت پاک سازی محیط جامعه و آخرین صفت حاکی از مسئولیت های همگانی در مورد تشکیل حکومت صالح و شرکت فعالان در...است [تفسیر نمونه ، ج 8 ، ص 152]

شب زنده داران :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ صَلَّی رُبُعَ لَيلَهٍ كانَ فِی أَوَّلِ الْفَائِزِينَ حَتَّی يمُرَّ عَلَی الصِّرَاطِ كالرِّيحِ الْعَاصِفِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص475.]

تلاوت کنند گان قرآن در شب :

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَنْ قَرَأ ثَلَاثَ مِائَهِ آيهٍ كتِبَ مِنَ الْفَائِزِينَ [كافى ، ج2 ، ص612.]

شيعه عامل

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لِخَيثَمَهَ أَبْلِغْ شِيعَتَنَا أَنَّهُمْ إِذَا قَامُوا بِمَا أُمِرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَائِزُونَ يوْمَ الْقِيامَهِ [أمالى طوسى ، ص370.]

مسلطين بر هواى نفس

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ

غَلَبَ عَقْلُهُ هَوَاهُ أَفْلَحَ [غررالحکم ، ص167.]

کسانی که میزان اعمالشان سنگین است.

فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوازِينُهُ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [اعراف/8.]

زائرین امام حسین (ع) :

امام صادق (ع) : خداوند برای زائر امام حسین (ع) به ازاء هر گام ، حسنه ای می نویسد و سیئه ای محو می نماید. هنگامی که وارد حائر گردید ، کتبه الله من المفلحینو هنگامی که مناسکش را انجام دادکتبه الله من الفائزین [تهذیب ، ج 6 ، ص 43]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ خَرَجَ مِنْ مَنْزِلِهِ يرِيدُ زِيارَةَ الْحُسَينِ بْنِ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) إِنْ كانَ مَاشِياً كتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكلِّ خُطْوَةٍ حَسَنَةً وَ حَطَّ بِهَا عَنْهُ سَيئَةً حَتَّى إِذَا صَارَ بَالْحَائِرِ كتَبَهُ اللَّهُ مِنَ الْمُفْلِحِينَ وَ إِذَا قَضَى مَنَاسِكهُ كتَبَهُ اللَّهُ مِنَ الْفَائِزِينَ حَتَّى إِذَا أَرَادَ الِانْصِرَافَ أَتَاهُ مَلَک فَقَالَ لَهُ أَنَا رَسُولُ اللَّهِ رَبُّک يقْرِئُک السَّلَامَ وَ يقُولُ لَک اسْتَأْنِفِ الْعَمَلَ فَقَدْ غُفِرَ لَک مَا مَضَى [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص43.]

لا يسْتَوِی أَصْحابُ النّارِ وَ أَصْحابُ الْجَنَّهِ أَصْحابُ الْجَنَّهِ هُمُ الْفائِزُونَ [حشر/20.]

5. اوصاف رستگاران

1 ایمان به غیب : الَّذِينَ يومِنُونَ بِالْغَيبِ [بقره/3.]

2 ارتباط با خدا : وَ يقِيمُونَ الصَّلاهَ [بقره/3.]

3 ارتباط با انسان ها : وَ مِمّا رَزَقْناهُمْ ينْفِقُونَ [بقره/3.]

4 ایمان به انبیاء و برنامه های الهی : وَ الَّذِينَ يومِنُونَ بِما أُنْزِلَ إِلَيک وَ ما أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِک [بقره/4.]

5 ایمان به رستاخیز : وَ بِالْآخِرَهِ هُمْ يوقِنُونَ [بقره/4.]

أُولئِک عَلى هُدىً مِنْ رَبِّهِمْ وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [بقره/5.]

[تفسیر نمونه ، ج 1 ، ص 77]

پیروان پیامبر : الَّذِینَ یتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِی الأُمِّی الَّذِی یجِدُونَهُ مَکتُوباً عِنْدَهُمْ فِی التَّوْراهِ وَ الإِنْجِیلِ [اعراف/157.]

ایمان آورندگان به پیامبر (ص) : فَالَّذِینَ آمَنُوا بِهِ [اعراف/157.]

احترام گذارندگان به پیامبر (ص) : وَ عَزَّرُوهُ [اعراف/157.] (تعزیر حمایت و یاری کردن آمیخته با احترام [نمونه ، ج 6 ، ص 398]

یاری کنندگان : وَ نَصَرُوهُ [اعراف/157.]

پیروان قرآن : وَ اتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِی أُنْزِلَ مَعَهُ [اعراف/157.]

أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [اعراف/157.]

خشوع در نماز : الَّذِینَ هُمْ فِی صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ [مومنون/2.]

اعراض از لغو : وَ الَّذِینَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ [مومنون/3.]

پرداخت زکات : وَ الَّذِینَ هُمْ لِلزَّکاهِ فاعِلُونَ [مومنون/4.]

پاک دامنی : وَ الَّذِینَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حافِظُونَ [مومنون/5.]

امانت داری و پای بندی به پیمان ها : وَ الَّذِینَ هُمْ لِأَماناتِهِمْ وَ عَهْدِهِمْ راعُونَ [مومنون/8.]

مراقبت از نماز : وَ الَّذِینَ هُمْ عَلی صَلَواتِهِمْ یحافِظُونَ [مومنون/9.]

از دیدگاه حضرت علی (ع) :

اداء وظیفه : طُوبَی لِنَفْسٍ أَدَّتْ إِلَی رَبِّهَا فَرْضَهَا

تحمل مشکلات سختی ها : وَ عَرَکتْ بِجَنْبِهَا بُوسَهَا

شب زنده داری : وَ هَجَرَتْ فِی اللَّیلِ غُمْضَهَا

خواب راحت و ساده (تشک ، زمین و بالش ، دست) : حَتَّی إِذَا غَلَبَ الْکرَی عَلَیهَا افْتَرَشَتْ أَرْضَهَا وَ تَوَسَّدَتْ کفَّهَا

همراه و همگام با بیدارانی که از ترس معاد خواب ندارند.

ب : وَ تَجَافَتْ عَنْ مَضَاجِعِهِمْ جُنُوبُهُمْ (بستر خوابشان تهی است.)

ج : وَ هَمْهَمَتْ بِذِکرِ رَبِّهِمْ شِفَاهُهُمْ (دائم مشغول ذکر خدا هستند)

د :

وَ تَقَشَّعَتْ بِطُولِ اسْتِغْفَارِهِمْ ذُنُوبُهُمْ (بر اثر استغفار گناهانشان بخشیده شده)

أُولئِک حِزْبُ اللّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مجادله-22)] نهج البلاغه ، نامه 45.

وَ الَّذِينَ تَبَوَّوا الدّارَ وَ الْإِيمانَ مِنْ قَبْلِهِمْ [حشر/9.] (آماده سازی خانه گل و خانه دل)

يحِبُّونَ مَنْ هاجَرَ إِلَيهِمْ [حشر/9.] (محبت)

وَ لا يجِدُونَ فِی صُدُورِهِمْ حاجَةً مِمّا أُوتُوا [حشر/9.] (بلند نظری)

وَ يوثِرُونَ عَلی أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ كانَ بِهِمْ خَصاصَةٌ [حشر/9.] (ایثار)

وَ مَنْ يوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [حشر/9.]

با استفاده از تفسیر نمونه ، ج 23 ، ص 517

حزب الله : أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مجادله/22.]

قال رسول الله (ص) :

قد افلح من

اخلص قلبه للایمان (خلوت دل نیست جای صحبت اغیار)

و جعل قلبه سليماً

و لسانه صادقاً

و نفسه مطمئنه

و خليقته مستقيمه

و أذنه مستمعه

و عینه ناظره [میزان الحکمه ، ج 7 ، ص 549 از درالمنثور ، ج 2 ، ص 237]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : المفلح من نهض بجناح أو استسلم فاستراح [غررالحکم ، ص413.]

6. پاداش رستگاران

آمرزش گناهان

یوْمَ یجْمَعُکمْ لِیوْمِ الْجَمْعِ ذلِک یوْمُ التَّغابُنِ وَ مَنْ یومِنْ بِاللّهِ وَ یعْمَلْ صالِحاً یکفِّرْ عَنْهُ سَیئاتِهِ وَ یدْخِلْهُ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ خالِدِینَ فِیها أَبَداً ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِیمُ [تغابن/9.]

یغْفِرْ لَکمْ ذُنُوبَکمْ وَ یدْخِلْکمْ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ وَ مَساکنَ طَیبَةً فِی جَنّاتِ عَدْنٍ ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِیمُ [صف/12.]

بشارت در دنیا و آخرت :

أَلا إِنَّ أَوْلِیاءَ اللّهِ لا خَوْفٌ عَلَیهِمْ وَ لا هُمْ یحْزَنُونَ الَّذِینَ آمَنُوا وَ کانُوا یتَّقُونَ

لَهُمُ الْبُشْرى فِى الْحَياهِ الدُّنْيا وَ فِى الْآخِرَهِ لا تَبْدِيلَ لِكَلِماتِ اللّهِ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [يونس/64-62.]

بشارت به بهشت :

يوْمَ تَرَى الْمُومِنِينَ وَ الْمُومِناتِ يسْعى نُورُهُمْ بَينَ أَيدِيهِمْ وَ بِأَيمانِهِمْ بُشْراكمُ الْيوْمَ جَنّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [حديد/12.]

بشارت به رحمت الهى :

الَّذِينَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِى سَبِيلِ اللّهِ بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَهً عِنْدَ اللّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ يبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَهٍ مِنْهُ وَ رِضْوانٍ وَ جَنّاتٍ لَهُمْ فِيها نَعِيمٌ مُقِيمٌ [توبه/20-21.]

بشارت به بهشت :

يوْمَ تَرَى الْمُومِنِينَ وَ الْمُومِناتِ يسْعى نُورُهُمْ بَينَ أَيدِيهِمْ وَ بِأَيمانِهِمْ بُشْراكمُ الْيوْمَ جَنّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [حديد/12.]

وراثت بهشت :

الَّذِينَ يرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيها خالِدُونَ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِى مَقامٍ أَمِينٍ فِى جَنّاتٍ وَ عُيونٍ يلْبَسُونَ مِنْ سُندُسٍ وَ إِسْتَبْرَقٍ مُتَقابِلِينَ كذلِک وَ زَوَّجْناهُمْ بِحُورٍ عِينٍ يدْعُونَ فِيها بِكلِّ فاكِهَهٍ آمِنِينَ لا يذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلاَّ الْمَوْتَهَ الْأُولى وَ وَقاهُمْ عَذابَ الْجَحِيمِ فَضْلاً مِنْ رَبِّک ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [دخان/57-51.]

استقرار در جايگاه امن و امان :

الَّذِينَ يرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيها خالِدُونَ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِى مَقامٍ أَمِينٍ فِى جَنّاتٍ وَ عُيونٍ يلْبَسُونَ مِنْ سُندُسٍ وَ إِسْتَبْرَقٍ مُتَقابِلِينَ كذلِک وَ زَوَّجْناهُمْ بِحُورٍ عِينٍ يدْعُونَ فِيها بِكلِّ فاكِهَهٍ آمِنِينَ لا يذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلاَّ الْمَوْتَهَ الْأُولى وَ وَقاهُمْ عَذابَ الْجَحِيمِ فَضْلاً مِنْ رَبِّک ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [دخان/57-51.]

اسکان در باغ های بهشتی :

وَ یدْخِلُهُمْ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأَْنْهارُ خالِدِینَ فِیها رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ

أُولئِک حِزْبُ اللّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مجادله/22.]

قالَ اللّهُ هذا يَوْمُ ينْفَعُ الصّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنّاتٌ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها أَبَداً رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [مائده/119.]

وَ يدْخِلُهُ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها أَبَداً ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [تغابن/9.]

در ميان باغ ها و چشمه ها

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِی مَقامٍ أَمِينٍ فِی جَنّاتٍ وَ عُيونٍ يلْبَسُونَ مِنْ سُندُسٍ وَ إِسْتَبْرَقٍ مُتَقابِلِينَ كذلِک وَ زَوَّجْناهُمْ بِحُورٍ عِينٍ يدْعُونَ فِيها بِكلِّ فاكهَةٍ آمِنِينَ لاَ يذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلاَّ الْمَوْتَةَ الأُولی وَ وَقاهُمْ عَذابَ الْجَحِيمِ فَضْلاً مِنْ رَبِّک ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [دخان/57-52.]

لباس های حرير : يلْبَسُونَ مِنْ سُندُسٍ وَ إِسْتَبْرَقٍ [دخان/53.]

تشكيل محافل انس و صفا : مُتَقابِلِينَ [دخان/53.]

تزويج با حوران بهشتی : كذلِک وَ زَوَّجْناهُمْ بِحُورٍ عِينٍ [دخان/54.]

وفور نعمت ها : يدْعُونَ فِيها بِكلِّ فاكهَةٍ [دخان/55.]

امنيت و آرامش : آمِنِينَ [دخان/55.]

جاودانگی در بهشت : لا يذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلاَّ الْمَوْتَةَ الأُولی [دخان/56.]

حفاظت از آتش دوزخ : وَ وَقاهُمْ عَذابَ الْجَحِيمِ [دخان/56.]

برخورداری از فضل خدا : فَضْلاً مِنْ رَبِّک ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [دخان/57.]

تفسير نمونه ، ج 21 ، ص 210

اسكان در قصرها و خانه های بهشتی :

يغْفِرْ لَكمْ ذُنُوبَكمْ وَ يدْخِلْكمْ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأنْهارُ وَ مَساكنَ طَيبَةً فِی جَنّاتِ عَدْنٍ ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [صف/12.]

خشنودی خدا :

قالَ اللّهُ هذا يوْمُ ينْفَعُ الصّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنّاتٌ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأنْهارُ خالِدِينَ فِيها أَبَداً رَضِی

اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [مائده/119.]

وَعَدَ اللّهُ الْمُومِنِينَ وَ الْمُومِناتِ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها وَ مَساکنَ طَيبَةً فِی جَنّاتِ عَدْنٍ وَ رِضْوانٌ مِنَ اللّهِ أَکبَرُ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [توبه/72.]

خشنودی از خدا :

وَ رَضُوا عَنْهُ ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [توبه/100.]

رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ أُولئِک حِزْبُ اللّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مجادله/22.]

تجارتی پرسود : يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّکمْ عَلی تِجارَةٍ تُنْجِيکمْ مِنْ عَذابٍ أَلِيمٍ تُومِنُونَ بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ تُجاهِدُونَ فِی سَبِيلِ اللّهِ بِأَمْوالِکمْ وَ أَنْفُسِکمْ ذلِکمْ خَيرٌ لَکمْ إِنْ کنْتُمْ تَعْلَمُونَ يغْفِرْ لَکمْ ذُنُوبَکمْ وَ يدْخِلْکمْ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ وَ مَساکنَ طَيبَةً فِی جَنّاتِ عَدْنٍ ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [صف/12-10.]

میراثی بزرگ : الَّذِينَ يرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيها خالِدُونَ [مومنون/11.]

نجات از عذاب :

مَنْ يصْرَفْ عَنْهُ يوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ وَ ذلِک الْفَوْزُ الْمُبِينُ [انعام/16.]

دخول در کانون رحمت حق :

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ فَيدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِی رَحْمَتِهِ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ [جاثيه/30.]

وَ ينَجِّی اللّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفازَتِهِمْ لا يمَسُّهُمُ السُّوءُ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [زمر/61.]

مصون ماندن از بدی ها :

الَّذِينَ يحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَ مَنْ حَوْلَهُ يسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَ يومِنُونَ بِهِ وَ يسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنا وَسِعْتَ کلَّ شَیءٍ رَحْمَةً وَ عِلْماً فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ

تابُوا وَ اتَّبَعُوا سَبِيلَک وَ قِهِمْ عَذابَ الْجَحِيمِ رَبَّنا وَ أَدْخِلْهُمْ جَنّاتِ عَدْنِ الَّتِی وَعَدْتَهُمْ وَ مَنْ صَلَحَ مِنْ آبائِهِمْ وَ أَزْواجِهِمْ وَ ذُرِّياتِهِمْ إِنَّک أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ وَ قِهِمُ

السَّيئاتِ وَ مَنْ تَقِ السَّيئاتِ يوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [غافر/9-7.]

خداوند پاداش می دهد :

إِنِّی جَزَيتُهُمُ الْيوْمَ بِما صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفائِزُونَ [مومنون/111.]

استقرار ایمان در صفحه دل :

أُولئِک کتَبَ فِی قُلُوبِهِمُ الْإِيمانَ [مجادله/22.]

برخورداری از تأییدات الهی :

وَ أَيدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَ يدْخِلُهُمْ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ أُولئِک حِزْبُ اللّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مجادله/22.]

تأییدات الهی :

وَ أَيدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ [مجادله/22.]

اسکان در باغ های بهشتی : وَ يدْخِلُهُمْ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها [مجادله/22.]

خشنودی خدا و خشنودی از خدا :

رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ [مجادله/22.]

أُولئِک حِزْبُ اللّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مجادله/22.]

الَّذِينَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِی سَبِيلِ اللّهِ بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ يبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَ رِضْوانٍ وَ جَنّاتٍ لَهُمْ فِيها نَعِيمٌ مُقِيمٌ [توبه/21-20.]

7. موانع رستگاران

1 پلیدی ها (اعمال شیطانی)

يا أَيهَا الّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَ الْمَيسِرُ وَ الأنْصابُ وَ الأزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيطانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكمْ تُفْلِحُونَ [مائده/90.]

2 وجود دشمنی و عداوت :

إِنَّما يرِيدُ الشَّيطانُ أَنْ يوقِعَ بَينَكمُ الْعَداوَهَ وَ الْبَغْضاءَ [مائده/91.]

3 فراموش کردن خدا :

وَ يصُدَّكمْ عَنْ ذِكرِ اللّهِ [مائده/91.]

4 ترک نماز :

وَ عَنِ الصَّلاهِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ [مائده/91.]

5 جاذبه های دوزخ (هوس ها ، لذات نامشروع ، مقام ها و ثروت های

غیر مباح) :

فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النّارِ [آل عمران/185.]

تفسیر نمونه ، ج 3 ، ذیل آیه فوق

6 رباخواری :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَأْکلُوا الرِّبَوا أَضْعافاً مُضاعَفَةً وَ اتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [آل عمران/130.]

7 بخل حرص :

وَ مَنْ یوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [تغابن/16.]

بخل توأم با حرص ، از بزگترین موانع رستگاری است ، بزرگترین سد راه انفاق و کار خیر است

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) اللَّهُمَّ قِنِی شُحَّ نَفْسِی [تفسیرالقمی ، ج2 ، ص372.]

2 امام صادق (ع) از شب تا به صبح طواف خانه خدا به جا آورد و پیوسته فرمود : اللهم قنی شح نفسی [نور الثقلین ، ج 5 ، ص 346]

یکی از یاران : غیر از این از شما دعائی نشنیدیم.

فرمود : چه چیز از بخل و حرص نفس مهم تر است در حالی که خداوند می فرماید : وَ مَنْ یوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [تغابن/16.]

8 پیروی از اکثریت (تمایل اکثریت را دلیل صحت دانستن)

قُلْ لا یسْتَوِی الْخَبِیثُ وَ الطَّیبُ وَ لَوْ أَعْجَبَک کثْرَةُ الْخَبِیثِ فَاتَّقُوا اللّهَ یا أُولِی الأَلْبابِ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [مائده/100.]

صاحبان عقل از پلیدی ها به دورند ، هر چند تمام افراد محیطشان آلوده باشند.

صاحبان عقل به سراغ پاکی ها می روند ، گر چه تمام افراد محیط با آن مخالفت ورزند. [تفسیر نمونه ، ج 5 ، ص 93]

کسی که سائل نیازمندی را براند :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لَا تَقْطَعُوا عَلَى السَّائِلِ مَسْأَلَتَهُ فَلَوْلَا أَنَّ الْمَسَاكِينَ يكذِبُونَ مَا أَفْلَحَ مَنْ رَدَّهُمْ [

کافی ، ج4 ، ص15.]

کفر : يوْمَ يجْمَعُكمْ لِيوْمِ الْجَمْعِ ذلِک يوْمُ التَّغابُنِ وَ مَنْ يومِنْ بِاللّهِ وَ يعْمَلْ صالِحاً يكفِّرْ عَنْهُ سَيئاتِهِ وَ يدْخِلْهُ جَنّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها أَبَداً ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِيمُ وَ الَّذِينَ كفَرُوا [تغابن/10-9.]

تكذيب آيات الهى : و كذّبوا بایاتنا

وَ كذَّبُوا بِآياتِنا أُولئِک أَصْحابُ النّارِ خالِدِينَ فِيها وَ بِئْسَ الْمَصِيرُ [تغابن/10.]

(اصحاب كهف) :

إِنَّهُمْ إِنْ يظْهَرُوا عَلَيكمْ يرْجُمُوكمْ أَوْ يعِيدُوكمْ فِى مِلَّتِهِمْ وَ لَنْ تُفْلِحُوا إِذاً أَبَداً [كهف/20.]

تعريف و تمجيد :

قال النبى (ص) لمن مدح إنسانا كاد يسمعه : ويحک قطعت عنق صاحبک لو سمعها لما أفلح [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج18 ، ص233.]

8. نارستگاران

مجرمان :

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرى عَلَى اللّهِ كذِباً أَوْ كذَّبَ بِآياتِهِ إِنَّهُ لا يفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ [يونس/17.]

ساحران :

قالَ مُوسى أَ تَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمّا جاءَكمْ أَ سِحْرٌ هذا وَ لا يفْلِحُ السّاحِرُونَ [يونس/77.]

كافران :

وَ مَنْ يدْعُ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ لا بُرْهانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّما حِسابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لا يفْلِحُ الْكافِرُونَ [مومنون/117.]

وَ أَصْبَحَ الّذِينَ تَمَنَّوْا مَكانَهُ بِالأَمْسِ يقُولَونَ وَيكأنَّ اللّهَ يبْسُطَ الرِّزْقَ لِمَنْ يشاءُ مِنْ عِبادِهِ وَ يقْدِرُ لَوْ لا أَنْ مَنَّ اللّهُ عَلَينا لَخَسَفَ بِنا وَيكأَنَّهُ لا يفْلِحُ الْكافِرُونَ [قصص/82.]

ستمکاران :

وَ قالَ مُوسى رَبِّى أَعْلَمُ بِمَنْ جاءَ بِالْهُدى مِنْ عِنْدِهِ وَ مَنْ تَكونُ لَهُ عاقِبَهُ الدّارِ إِنَّهُ لا يفْلِحُ الظّالِمُونَ [قصص/37.]

وَ راوَدَتْهُ الَّتِى هُوَ فِى بَيتِها عَنْ نَفْسِهِ وَ غَلَّقَتِ الأَبْوابَ وَ قالَتْ هَيتَ لَک قالَ مَعاذَ اللّهِ إِنَّهُ رَبِّى أَحْسَنَ

مَثْوای إِنَّهُ لا یفْلِحُ الظّالِمُونَ [یوسف/23.]

افتراء بر خدا :

وَ لا تَقُولُوا لِما تَصِفُ أَلْسِنَتُکمُ الْکذِبَ هذا حَلالٌ وَ هذا حَرامٌ لِتَفْتَرُوا عَلَی اللّهِ الْکذِبَ إِنَّ الَّذِینَ یفْتَرُونَ عَلَی اللّهِ الْکذِبَ لا یفْلِحُونَ [نحل/116.]

أَ تَقُولُونَ عَلَی اللّهِ ما لا تَعْلَمُونَ قُلْ إِنَّ الَّذِینَ یفْتَرُونَ عَلَی اللّهِ الْکذِبَ لا یفْلِحُونَ [یونس/69-68.]

غافل از درک معنویت نماز :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا خَسِرَ وَ اللَّهِ مَنْ أَتَی بِحَقِیقَهِ السُّجُودِ وَ لَوْ کانَ فِی الْعُمُرِ مَرَّهً وَاحِدَهً وَ مَا أَفْلَحَ مَنْ خَلَا بِرَبِّهِ فِی مِثْلِ ذَلِک الْحَالِ شَبِیهاً بِمُخَادِعٍ لِنَفْسِهِ غَافِلٍ لَاهٍ عَمَّا أَعَدَّ اللَّهُ لِلسَّاجِدِینَ مِنْ أُنْسِ الْعَاجِلِ وَ رَاحَهِ الْآجِلِ [مصباح الشریعه ، ص91.]

لا تَحْسَبَنَّ الَّذِینَ یفْرَحُونَ بِما أَتَوْا وَ یحِبُّونَ أَنْ یحْمَدُوا بِما لَمْ یفْعَلُوا فَلا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفازَهٍ مِنَ الْعَذابِ وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ [آل عمران/188.]

کسی که زکات خود را نپردازد :

امام صادق (ع) : یک نماز قبول شده (مکتوبه) بهتر است از 20 حج و یک حج بهتر است از یک خانه پر از طلا که تماماً در راه خدا انفاق گردد.

آنگاه فرمودند : رستگار نشد کسی که 20 خانه پر از طلا را به خاطر 25 درهم از دست بدهد.

سؤال شد : منظور از 25 درهم چیست؟

فرمودند : من منع الزکاه وقفت صلاته حتی یزکی [کافی ، ج 3 ، ص 504]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : صَلَاهٌ مَکتُوبَهٌ خَیرٌ مِنْ عِشْرِینَ حَجَّهً وَ حَجَّهٌ خَیرٌ مِنْ بَیتٍ مَمْلُوءٍ ذَهَباً ینْفِقُهُ فِی بِرٍّ حَتَّی ینْفَدَ قَالَ ثُمَّ قَالَ وَ لَا أَفْلَحَ مَنْ ضَیعَ عِشْرِینَ بَیتاً مِنْ ذَهَبٍ

بِخَمْسَهٍ وَ عِشْرِينَ دِرْهَماً فَقُلْتُ وَ مَا مَعْنَى خَمْسَهٍ وَ عِشْرِينَ دِرْهَماً قَالَ مَنْ مَنَعَ الزَّكَاهَ وُقِفَتْ صَلَاتُهُ حَتَّى يزَكى [كافى ، ج3 ، ص504.]

كسانى كه اصرار بر گناه دارند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا أَذْنَبَ الرَّجُلُ خَرَجَ فِى قَلْبِهِ نُكتَهٌ سَوْدَاءُ فَإِنْ تَابَ انْمَحَتْ وَ إِنْ زَادَ زَادَتْ حَتَّى تَغْلِبَ عَلَى قَلْبِهِ فَلَا يفْلِحُ بَعْدَهَا أَبَداً [كافى ، ج2 ، ص271]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من اهتم برزق غد لم يفلح أبدا [غررالحكم ، ص397.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إذا بلغ الرجل أربعين سنه و لم يغلب خيره شره قبل الشيطان بين عينيه و قال هذا وجه لا يفلح [مشكاه الأنوار ، ص169.]

كودكى كه شاهد روابط جنسى باشد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ الَّذِى نَفْسِى بِيدِهِ لَوْ أَنَّ رَجُلًا غَشِى امْرَأَتَهُ وَ فِى الْبَيتِ صَبِى مُسْتَيقِظٌ يرَاهُمَا وَ يسْمَعُ كلَامَهُمَا وَ نَفَسَهُمَا مَا أَفْلَحَ أَبَداً إِذَا كاَنَ غُلَاماً كاَنَ زَانِياً أَوْ جَارِيةً كانَتْ زَانِيةً وَ كانَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) إِذَا أَرَادَ أَنْ يغْشَى أَهْلَهُ أَغْلَقَ الْبَابَ وَ أَرْخَى السُّتُورَ وَ أَخْرَجَ الْخَدَمَ [كافى ، ج5 ، ص500.]

9. سيره امام على (ع)

الف) وَ مَنْ يطِعِ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ يخْشَ اللّهَ وَ يتَّقْهِ فَأُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ [نور/52.]

1 اطاعت :

تا پيامبر اكرم (ص) زنده بود ، حضرت خطبه نخواند.

در شورا فرمود : من تنها به سيره پيامبر (ص) عمل مى كنم نه خلفاء

در تبوک حضرت على (ع) گريه كرد كه به جبهه برود ، حضرت فرمود : أَنْتَ مِنِّى بِمَنْزِلَهِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِى

بَعْدِی [بحارالأنوار ، ج31 ، ص366.]

إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ مِنْ عَبِیدِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) [کافی ، ج1 ، ص90.]

إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ مِنْ عَبِیدِ مُحَمَّدٍ (ص) [کافی ، ج1 ، ص89.]

2 اما تقوا :

در کشتن عمرو بن عبدود : فَخَشِیتُ أَنْ أَصْرِبَهُ لِحَظِّ نَفْسِی فَتَرَکتُهُ حَتَّی سَکنَ مَا بِی ثُمَّ قَتَلْتُهُ فِی اللَّهِ [المناقب ، ج2 ، ص115.]

3 اما خشیت :

نوف بکالی حضرت علی (ع) را شب هنگام مشاهده کرد که ینظر الی السماء و می فرمود :

إِنَّ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلافِ اللَّیلِ وَ النَّهارِ لآَیاتٍ لِأُولِی الْأَلْبابِ الَّذِینَ یذْکرُونَ اللَّهَ قِیاماً وَ قُعُوداً وَ عَلی جُنُوبِهِمْ وَ یتَفَکرُونَ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً سُبْحانَک فَقِنا عَذابَ النّار [آل عمران/190-191.]

عن نوف البکالی قال رأیت أمیر المؤمنین (ع) ذات لیله و قد خرج من فراشه فنظر إلی النجوم فقال : یا نوف ! أ راقد أنت أم رامق؟ فقلت : بل رامق یا أمیر المؤمنین فقال : یا نوف ! طوبی للزاهدین فی الدنیا الراغبین فی الآخره [بحارالأنوار ، ج66 ، ص276.]

ب) وَ السّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهاجِرِینَ وَ الْأَنْصارِ [توبه/100.]

سابقه ایمان او

قال ابن عباسوَ السّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ [توبه-100] نزلت فی أمیر المونین (ع) سبق الناس کلهم بالإیمان و صلی إلی القبلتین و بایع البیعتین بیعه بدر و بیعه الرضوان و هاجر الهجرتین مع جعفر من مکه إلی الحبشه و من الحبشه إلی المدینه [المناقب ، ج2 ، ص5.]

ج) الَّذِینَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ

جاهَدُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ [توبه/20] .

1) ایمان :

آغاز ایمان : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أنا أول من آمن بالله [بحارالأنوار ، ج37 ، ص208.]

وزن ایمان : ایمان او هم وزن ایمان همه مردم. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لو وزن إیمان علی بإیمان أمتی و فی روایه و إیمان أمتی لرجح إیمان علی علی إیمان أمتی إلی یوم القیامه [بحارالأنوار ، ج38 ، ص233.]

کیفیت ایمان : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَا شَککتُ فِی الْحَقِّ مُذْ أُرِیتُهُ [نهج البلاغه ، حکمت 184.]

کیفیت ایمان : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لو کشف الغطاء ما ازددت یقینا [غررالحکم ، ص119.]

عمق ایمان : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ اللَّهِ لَوْ أُعْطِیتُ الْأَقَالِیمَ السَّبْعَهَ بِمَا تَحْتَ أَفْلَاکهَا عَلَی أَنْ أَعْصِی اللَّهَ فِی نَمْلَهٍ أَسْلُبُهَا جِلْبَ شَعِیرَهٍ مَا فَعَلْتُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 224.]

2) هجرت :

الَّذِینَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ [توبه/20.]

1 هجرت به مدینه

2 هجرت به یمن

3 هجرت های برای جبهه (جز در تبوک که به امر پیامبر (ص) در مدینه ماند) . 3) جهاد :

الَّذِینَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ [توبه/20.]

جز تبوک در همه جبهه ها بودوَ الّعادِیاتِ ضَبْحاً [عادیات/1.]

الَّذِینَ اسْتَجابُوا لِلّهِ وَ الرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ ما أَصابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِینَ

أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَ اتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ [آل عمران/172.]

ضربه على يوم الخندق

لَا سَيفَ إِلَّا ذُو الْفَقَارِ [كافى ، ج8 ، ص110.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَقْتُلُ آبَاءَنَا وَ أَبْنَاءَنَا وَ إِخْوَانَنَا وَ أَعْمَامَنَا مَا يزِيدُنَا ذَلِک إِلَّا إِيمَاناً وَ تَسْلِيماً [نهج البلاغه ، خطبه 56.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : و الله لو تظاهرت العرب على قتالى لما وليت [أمالى صدوق ، ص513.]

در احد همه فرار كرديدوَ الرَّسُولُ يدْعُوكمْ فِى أُخْراكمْ [آل عمران/153.] تنها على (ع) ماند.الَّذِينَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِى سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوالِهِمْ [توبه/20.]

وَ يطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلى حُبِّهِ مِسْكيناً وَ يتِيماً وَ أَسِيراً [انسان/8.] إِنَّما نُطْعِمُكمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لا نُرِيدُ مِنْكمْ جَزاءً وَ لا شُكوراً [انسان/9.]

موقوفات حضرت على (ع) هذه صدقه جاريه

وَ يوتُونَ الزَّكاهَ وَ هُمْ راكعُونَ [مائده/55.]

اعرابى از حضرت على (ع) درخواستى كرد. حضرت دستور داد هزار تا به او بدهند. پرسيدند : طلا يا نقره؟فرمود : كلاهما عندى حجران ، أعط ما سَأَلَهُ أنفعهما له [بحار ، ج 41 ، ص 325]

أَى أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) أَعْرَابِى شَيئاً فَأَمَرَ لَهُ بِأَلْفٍ فَقَالَ الْوَكيلُ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّهٍ فَقَالَ كلَاهُمَا عِنْدِى حَجَرَانِ فَأَعْطِ الْأَعْرَابِى أَنْفَعَهُمَا لَهُ [المناقب ، ج2 ، ص118.]

لباس گران تر به غلام داد و فرمود : تو جوانى و آن لباس زيباتر است.

ق

1. قانون

1. سر فصلها و عناوین

سرفصل هایی که برای مبحث قانون می توان مطرح نمود :

قانون چیست؟

ضرورت قانون.

قوانین تکوینی و تشریعی.

مضرات بی قانونی.

قانون الهی.

اجرای قانون.

مجریان قانون.

ویژگیهای قانون خوب و... .

روش ابلاغ قانون.

موانع اجرای قانون.

برخورد با

متخلفین.

2. فلسفه قانون

زندگی اجتماعی.

غریزه خودخواهی و استخدام دیگران.

کثرت نفرات.

کمبود منافع.

نیاز به امنیت و تنفر از هرج و مرج.

3. نقش قانون

قوانین ، اموری هستند ، فاصل بین کمال و نقص آدمی و واسطه ای بین انسان ابتدائی و انسانی که زندگیش تکامل یافته و در اجتماع زندگی می کند. [تفسیر المیزان ، ج10 ، ص400.]

قوانین : معیار سنجش نیکی ها و بدی ها ، ارزشها و ضد ارزشها.

لَقَدْ أَرْسَلْنا رُسُلَنا بِالْبَیناتِ وَ أَنْزَلْنا مَعَهُمُ الْکتابَ وَ الْمِیزانَ لِیقُومَ النّاسُ بِالْقِسْطِ [حدید/25.]

مراد از میزان ، احکام و قوانین الهی و یا آیین او به طور کلی است که معیار سنجش نیکی ها و بدی ها و ارزش ها و ضد ارزشهاست. [نمونه ، ج23 ، ص372.]

قانون ، برای رفع اختلاف :

وَ ما أَنْزَلْنا عَلَیک الْکتابَ إِلاّ لِتُبَینَ لَهُمُ الَّذِی اخْتَلَفُوا فِیهِ وَ هُدیً وَ رَحْمَةً لِقَوْمٍ یومِنُونَ [نحل/64.]

قانون ، پذیرش یک سری محدودیتهای فردی جهت به دست آوردن امنیت عمومی است.

برقراری عدل :

مرجعی وجود داشته باشد تا همه ستمدیدگان برای دادخواهی به آنجا مراجعه کنند و آن مرجع بتواند حق ستمدیده را از ستمگر بگیرد.

4. انواع قانون

لفظ قانون در دو معنا :

1 امور حقیقی ، واقعی و تکوینی (مثل قوانین ریاضیات 2 و 2 می شود 4 ، و مثل فیزیک : آب بر اثر حرارت جوش می آید و...)

2 امور اعتباری ، تشریعی و قراردادی.

(مفاد جمله ای که دلالت بر امر یا نهی دارد) . منبع : [جامعه و تاریخ ، استاد مصباح ، ص114.]

3 قوانین تکوینی : مثل قانون مرگ : كلُّ نَفْسٍ ذائِقَةُ الْمَوْتِ [انبیاء/35.]

و قانون علیت : أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيرِ شَىءٍ أَمْ هُمُ الْخالِقُونَ [طور/35.]

لَقَدْ كانَ فِی قَصَصِهِمْ عِبْرَهٌ لِأُولِی الْأَلْبابِ [یوسف/111.]

4 قوانینی که بر تاریخ و امتها حاکم است : فَقُطِعَ دابِرُ الْقَوْمِ الَّذِینَ ظَلَمُوا [انعام/45.]

وَ لِکلِّ أُمَّهٍ أَجَلٌ [اعراف/34.]

5. نشانه های بهترین قانون

1 هماهنگ با فطرت باشد.

2 از سرچشمه مقدس صادر شود : یرِیدُ اللّهُ لِیبَینَ لَکمْ وَ یهْدِیکمْ سُنَنَ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِکمْ وَ یتُوبَ عَلَیکمْ وَ اللّهُ عَلِیمٌ حَکیمٌ [نساء/26]

3 جامع باشد. برای کلیه حرکات برنامه داشته باشد و تنها نظر به منافع مادی نداشته بلکه منافع جامعه و فضائل اخلاقی را نیز در نظر بگیرد.

4 منافع دراز مدت داشته باشد.

5 قانونگذار عالم و قادر مطلق باشد : وَ لَهُ ما فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ لَهُ الدِّینُ واصِباً [نحل/52.]

6 تمام قوانین او حکیمانه باشد : وَ الْمُطَلَّقاتُ یتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلاثَهَ قُرُوءٍ وَ لا یحِلُّ لَهُنَّ أَنْ یکتُمْنَ ما خَلَقَ اللّهُ فِی أَرْحامِهِنَّ إِنْ کنَّ یومِنَّ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ بُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِی ذلِک إِنْ أَرادُوا إِصْلاحاً وَ لَهُنَّ مِثْلُ الَّذِی عَلَیهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَ لِلرِّجالِ عَلَیهِنَّ دَرَجَهٌ وَ اللّهُ عَزِیزٌ حَکیمٌ [بقره/228.]

7 ضمانت اجرایی در دورن انسان و جامعه داشته باشد (تشویق و تنبیه داشته باشد) .

8 تناقض نداشته باشد : لَوْ کانَ مِنْ عِنْدِ غَیرِ اللّهِ لَوَجَدُوا فِیهِ اخْتِلافاً کثِیراً [نساء/82.]

9 قانون آمیخته با اخلاق باشد : کتِبَ عَلَیکمُ الْقِصاصُ فِی الْقَتْلی الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَ الْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَ الْأُنْثی بِالْأُنْثی فَمَنْ عُفِی لَهُ مِنْ أَخِیهِ شَیءٌ [بقره/178.]

10 در آن عسر و

حرج نباشد : ما یرِیدُ اللّهُ لِیجْعَلَ عَلَیکمْ مِنْ حَرَجٍ [مائده/6.]

11 توجه به مصلحت عموم داشته باشد نه مصلحت خواص [نهج البلاغه ، نامه 53.]

12 مردم را دلگرم کند.

13 برای زن و مرد باشد.

14 همه مردم در برابر آن یکسان باشند.

6. قوانین بشری

1 از طرف انسانهای محدود صادر شده است.

2 غالباً بر اساس خیال و گمان است.

3 توجه به زندگی امروز آن هم به منطقه ای خاص و آن هم به زمانی خاص.

4 توجه به اکثریتی که حق طلب نیستند.

5 قوانین ، تجربه نشده.

6 قوانین ، ناظر بر اعمال ظاهری.

7 قوانین ، بدون انگیزه درونی.

8 قوانین ، بدون شناخت جامع از انسان.

9 قانونگذار ، افراد سودجو ، مفسده گر و مغرض هستند و هیچگونه قداستی ندارند.

7. قانونگذار در اسلام کیست

قانون ، حق خداست نه مردم :

قُلْ آللّهُ أَذِنَ لَکمْ أَمْ عَلَی اللّهِ تَفْتَرُونَ [یونس/59.]

أَمْ لَهُمْ شُرَكاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ ما لَمْ يأذَنْ بِهِ اللّهُ [شورى/21.]

كذلِک يبَينُ اللّهُ لَكمْ آياتِهِ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [مائده/89.]

8. حساسيت قوانين اسلام

1 طبق حكم خدا حكم نكند كافر است.

مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْكافِرُونَ [مائده/44]

ظالم است.

مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [مائده/45.]

وَ مَنْ يتَعَدَّ حُدُودَ اللّهِ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [بقره/229.]

از مرز وظيفه خارج شده.

مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [مائده/47.]

به خود ظلم كرده

وَ مَنْ يتَعَدَّ حُدُودَ اللّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ [طلاق/1.]

وَ الْحافِظُونَ لِحُدُودِ اللّهِ [توبه/112.]

بداند حكم خدا را و انكار كند : كفر

بداند و انكار نكند و بر خلاف حكم كند : فسق

نداند و بر خلاف حكم كند : ظلم

[منبع : الميزان]

مَنْ حَادَّ اللّهَ [مجادله/22.]

مَنْ يشاقِقِ اللّهَ [انفال/13.]

تِلْک حُدُودُ اللّهِ [بقره/187.]

إِنِ الْحُكمُ إِلاّ لِلّهِ [انعام/57.]

أَلا لَهُ الْحُكمُ [انعام/62.]

فَاصْبِرْ لِحُكمِ رَبِّک [انسان/24.]

يرِيدُونَ أَنْ يتَحاكمُوا إِلَى الطّاغُوتِ وَ قَدْ أُمِرُوا أَنْ يكفُرُوا بِهِ [نساء/60.]

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من قضى فى درهمين بغير ما أنزل الله فقد كفر [تفسير عياشى ، ج1 ، ص323.]

3 عن ابى عبدالله (ع) قال : القضاه اربعه ، ثلاثه فى النار ، واحد فى الجنه ، رجل قضى بجور و هو

یعلم فهو فی النار ، و رجل فضی بجور و هو لا یعلم ، فهو فی النار و رجل قضی بالحق و هو لا یعلم فهو فی النار ، و رجل قضی بالحق و هو یعلم ، فهو فی الجنه [وسائل ، ج18 ، ص11.]

9. امتیاز قانونهای الهی

هماهنگ با قوانین فطرت و خلقت است :

مَنْ حَرَّمَ زِینَهَ اللّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبادِهِ وَ الطَّیباتِ مِنَ الرِّزْقِ [اعراف/32.]

إِمّا یبْلُغَنَّ عِنْدَک الْکبَرَ أَحَدُهُما أَوْ کلاهُما [اسراء/23.]

10. قوانین ثابت و متغییر

در اسلام یک سری قوانین ثابت و معیارهای همیشگی است ، نظیر مسئله نماز و روزه و تحریم غیبت و تهمت و سرقت و... .

ولی یک سری مسائلی است که زیر نظر ولایت فقیه در شرایط زمانی و مکانی قابل تغییر است. همانگونه که می بینم میرزای شیرازی همین که دید منافع تنباکو به جیب دشمنان میرود ، استعمال آنرا حرام کرد.

نمونه این نوع دستورها در زمان خود امامان معصوم به چشم می خورد که حضرت علی (ع) مثلا در زمان خود برای اسبها زکات وضع فرمود.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَضَعَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) عَلَی الْخَیلِ الْعِتَاقِ الرَّاعِیهِ فِی کلِّ فَرَسٍ فِی کلِّ عَامٍ دِینَارَینِ وَ جَعَلَ عَلَی الْبَرَاذِینِ دِینَاراً [کافی ، ج3 ، ص530.]

و در دوران انقلاب ، فرمانهای رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی حضرت آیت الله العظمی امام خمینی (ره) درباره اعتصاب و بستن شیرنفت و فرار سربازها از سربازخانه و بستن بازار و خیابان و تحصن مردم در دانشگاه و بیمارستان و راه پیمایی ها و شعارها و سایر مسائل همه و همه از دستورات متغیری است که یک روز به امر ولی فقیه برای سرنگونی طاغوت و تضعیف حکومت جور ، واجب می شود ولی همین اعمال در نظام حق و جمهوری اسلامی ، برای تضعیف حاکم و قانون اسلام حرام است.

بنابراین در اسلام دو نوع دستور به چشم می خورد :

1 یک سری برنامه ها که مربوط

به انسانیت انسانهاست و بستگی کامل با فطرت آدمی دارد.

2 یک سری برنامه ها که تا نوع بشر در جهان هستی وجود دارد آن فرمانها ثابت است : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : حَلَالُ مُحَمَّدٍ حَلَالٌ أَبَداً إِلَى يوْمِ الْقِيامَهِ وَ حَرَامُهُ حَرَامٌ أَبَداً إِلَى يوْمِ الْقِيامَهِ [كافى ، ج1 ، ص58.]

نیاز انسان به این نوع قوانین ، نظیر نیاز او به آب و هوا و مکان است ، که تا انسان باشد این نیازهای طبیعی و فطری هم هست.

اما یک سری برنامه ها به خاطر شرایط مکانی نظیر خانه سازی در مناطق زلزله خیز و یا شرایط زمانی (نظیر حساسیت های زمان جنگ) است که قانونش با قوانین عادی فرق می کند.

در جنگ تبوک ، پیامبر (ص) فرمان بسیج داد. همه مسلمانان برای دفاع حرکت کردند ، جز سه نفر ، همین که پیامبر (ص) از تن پروری آنان باخبر شد فرمان اعتصاب داد که هیچ مسلمانی با این سه نفر سخن نگوید. آن ها که از کار خود پشیمان شده بودند به گریه و توبه افتاده تا خداوند به پیامبرش فرمود : حالا که اینها متوجه خلاف خود شدند اعتصاب را بشکنید و با آنان سخن بگویید. آری مسئله اعتصاب و در محاصره اجتماعی قرار دادن و تنبیه مسلمانان تن پرور و سپس شکستن اعتصاب طبق آیه 118 از سوره توبه از جمله برنامه هایی است که به مقتضای زمان خاصی مطرح شد.

و معنای ولایت فقیه هم همین است ، که ما علاوه بر پذیرفتن قوانین ثابتی که از طریق وحی داریم فرمانهای موسمی و موضعی ولی فقیه را که طبق فرموده رسول خدا ، جانشین او و طبق

فرموده امامان معصوم ، حاکمان بر جامعه هستند و امر و نهی آنان در چهارچوب قوانین آسمانی و به دور از هر گونه گناه و ریاست طلبی و هوی پرستی است ، همچون فرمان پیامبر (ص) با جان و دل بپذیریم.

در روایات خمس می خوانیم که در شرایطی حضرت جواد (ع) مقداری از مالیات را می بخشد و فرمود : تَخْفِیفاً مِنِّیاین کم کردن قانون دائمی نیست بلکه در این شرایط خاص که شما گرفتار ستم طاغوتیان هستید و آنها مقداری از اموالتان را به ناحق و به زور می گیرند من کمی از مالیات و خمس را برای شما تخفیف می دهم. [تهذیب الأحکام ، ج4 ، ص141.]

ولی همین که بازرگانان فارس برای حضرت رضا (ع) نامه نوشتند و درخواست نمودند که خمس را برای آنها ببخشد ، امام (ع) فرمود که خمس قدرت مالی خط امامت است پشتوانه تبلیغات و نشر فکر ماست ما با این خمس شرها را از خود دور و هواداران را کمک می کنیم. به علاوه شما چرا با کناره گیری از پرداخت خمس خودتان را از دعای ما و آمرزش گناهانتان و توسعه رزق و سعادت آخرت محروم می کنید و خلاصه نامه این است که خمس بخشیدنی نیست. [کافی ، ج1 ، ص547.]

گاهی احکام دگرگون می شود به خاطر :

1 دگرگونی نیت و هدف : کتک به یتیم برای تأدیب جائز و برای آزار حرام است.

2 دگرگونی زمانی :

فلان نوع لباس در زمانی لباس شهرت و حرام و در زمانی و مکان دیگر مباح.

3 دفن یک فرد معمولی در زمین پستی جایز ولی دفن مردان خدا

در همان زمین به خاطر عنوان ، اهانت و حرام است.

4 فلان نوع پذیرائی Klشخصی طبیعی ، و از دیگری توهین.

شخصی که به دزدی اقرار کرده بود به خاطر حفظ سوره بقره مورد عفو حضرت علی (ع) قرار گرفت و همین که اشعث سؤال کرد : أَ تُعَطِّلُ حَدّاً مِنْ حُدُودِ اللَّهِ فَقَالَ : وَ مَا يدْرِيک إِذَا قَامَتِ الْبَينَةُ فَلَيسَ لِلْإِمَامِ أَنْ يعْفُوَ وَ إِذَا أَقَرَّ الرَّجُلُ بِسَرِقَتِهِ عَلَى نَفْسِهِ فَذَلِک إِلَى الْإِمَامِ إِنْ شَاءَ عَفَا وَ إِنْ شَاءَ عَاقَبَ [عوالى اللئالى ، ج2 ، ص158.]

11. روش قرآن در ابلاغ قانون

آماده کردن و زمینه سازی.

با مخاطبین با احترام برخورد کردن : يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا [بقره/183.]

ملایم و... : كتِبَ عَلَيكمُ الصِّيامُ [بقره/183.]

اختصاص به شما ندارد : كما كتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكمْ [بقره/183.]

آسان نشان دادن قرآن : أَياماً مَعْدُوداتٍ [بقره/184.]

ذکر استثنائات : فَمَنْ كانَ مِنْكمْ مَرِيضاً أَوْ عَلى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيامٍ أُخَرَ [بقره/184.]

1 اصل 140 : رسیدگی به اتهام رئیس جمهور و نخست وزیر و وزیران در مورد جرائم عادی با اطلاع مجلس شورای اسلامی در دادگاه عمومی دادگستری انجام می شود.

2 اصل 142 : دارایی رهبر یا اعضاء شورای رهبری ، رئیس جمهور ، نخست وزیر ، وزیران و همسر و فرزندان آنان قبل و بعد از خدمت توسط دیوان عالی کشور رسیدگی می شود که بر خلاف حق ، افزایش نیافته باشد.

1 مردم از هر قوم و قبیله که باشند از حقوق مساوی برخوردارند. [قانون اساسی ، اصل 19.]

2 رهبر و یا اعضاء شورای

رهبری در برابر قوانین با سایر افراد کشور مساوی هستند. [قانون اساسی ، اصل 112.]

3 در نامه 70 حضرت امیر می فرماید : عِلت این که گروهی از نزد ما به دیگران پناه می بردند این بود کهعَلِمُوا أَنَّ النَّاسَ عِنْدَنَا فِی الْحَقِّ أُسْوَهٌ فَهَرَبُوا إِلَی الْأَثَرَهِ فَبُعْداً لَهُمْ وَ سُحْقاً [نهج البلاغه ، نامه 70.]

12. مراعات واجرای قانون

علل :

1 ترس.

2 طمع.

3 وجدان و علاقه به خود قانون.

تحدید قانونگذار ، به تنهایی نمی تواند در کاستن جرائم مؤثر واقع شود.

تکیه مداوم بر تهدید ، برای جلب نظر مردم به احترام به قانون است. [کتاب پیشگیری و ریشه یابی جرم ، ص15.]

13. اجرای صحیح قانون

اجرای قوانین الهی باید به همان صورتی باشد که خداوند وضع نموده و پیامبرش (ص) تفسیر کرده ، مثلاً :

1 در هوای سرد حدّ نزنید :

همین که امام کاظم (ع) دید در اول صبح که هوا سرد است حدّ جاری می شود فرمود : سُبْحَانَ اللَّهِ فِی مِثْلِ هَذِهِ السَّاعَهِ إِنَّهُ لَا یضْرَبُ أَحَدٌ فِی شَیءٍ مِنَ الْحُدُودِ فِی الشِّتَاءِ إِلَّا فِی آخِرِ سَاعَهٍ مِنَ النَّهَارِ وَ لَا فِی الصَّیفِ إِلَّا فِی أَبْرَدِ مَا یکونُ مِنَ النَّهَارِ [کافی ، ج7 ، ص217.]

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا یقَامُ عَلَی أَحَدٍ حَدٌّ بِأَرْضِ الْعَدُوِّ [کافی ، ج7 ، ص218.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَيسَ فِی الْحُدُودِ نَظَرُ سَاعَةٍ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص443.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا كانَ فِی الْحَدِّ لَعَلَّ أَوْ عَسَی فَالْحَدُّ مُعَطَّلٌ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص50.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا يقَامُ الْحَدُّ عَلَی الْمُسْتَحَاضَهِ حَتَّی ينْقَطِعَ الدَّمُ عَنْهَا [كافی ، ج7 ، ص262.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) أُتِی بِرَجُلٍ أَصَابَ حَدّاً وَ بِهِ قُرُوحٌ وَ مَرَضٌ وَ أَشْبَاهُ ذَلِک فَقَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) أَخِّرُوهُ حَتَّی يبْرَأَ لَا تُنْكأْ قُرُوحُهُ عَلَيهِ فَيمُوتَ وَ لَكنْ إِذَا بَرَأَ حَدَدْنَاهُ [كافی

، ج7 ، ص244.]

2 اخلاص را که شرط اساسی هر عمل است فراموش نکنیم ، به حضرت علی (ع) در جبهه جسارتی شد و حضرت چندگامی عقب رفته و قدم زد و برگشت و عمرو بن عبدود را کشت و فرمود : فَخَشِیتُ أَنْ أَضْرِبَهُ لِحَظِّ نَفْسِی فَتَرَکتُهُ حَتَّی سَکنَ مَا بِی ثُمَّ قَتَلْتُهُ فِی اللَّهِ [المناقب ، ج2 ، ص115.]

14. مجریان قانون

اهمیت نقش مجریان قانون.

قانون خوب احتیاج به مجری خوب دارد.

در اجرای قانون ، همه یکسانند.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الذَّلِیلُ عِنْدِی عَزِیزٌ حَتَّی آخُذَ الْحَقَّ لَهُ وَ الْقَوِی عِنْدِی ضَعِیفٌ حَتَّی آخُذَ الْحَقَّ مِنْهُ [نهج البلاغه ، خطبه 37.]

حضرت علی (ع) در زمان خلافت در کنار مرد نصرانی در دادگاه حاضر شدند.

ضرورت آزمایش مجریان.

مجریان یک سری شرایط کلی دارند و یک سری شرایط اختصاصی ، به لحاظ مسئولیت های خودشان.

مجریان باید آزمایش شوند : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : انْظُرْ فِی أُمُورِ عُمَّالِک فَاسْتَعْمِلْهُمُ اخْتِبَاراً [نهج البلاغه ، نامه 53.]

مجریان باید تحت نظارت باشند.

تعیین و شرح دقیق وظایف کارگزاران و مجریان قانون ، ضروری است.

توصیه ها و سفارشات به مأموران :

سفارشات پیامبر (ص) در جنگها ، در دریافت زکات.

سفارشات علی (ع) در جنگها ، در دریافت زکات به استانداران و... .

شخصی از شیعیان علی (ع) از غنائم جنگی چیزی مطالبه نمود.

حضرت علی (ع) فرمود : این مال فی ء مسلمین است اگر تو از آنها بوده ای می توانی شریک باشی.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ هَذَا الْمَالَ لَیسَ لِی وَ لَا لَک وَ إِنَّمَا هُوَ فَیءٌ لِلْمُسْلِمِینَ وَ جَلْبُ أَسْیافِهِمْ فَإِنْ شَرِکتَهُمْ فِی حَرْبِهِمْ کانَ لَک مِثْلُ حَظِّهِمْ

وَ إِلَّا فَجَنَاهُ أَيدِيهِمْ لَا تَكونُ لِغَيرِ أَفْوَاهِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 232.]

از مجموع قوانین اسلامی می توان فهمید که از نظر اسلام ، حقوق مردم چقدر محترم و واجب الرعایه است.

15. عوامل ضمانت اجراء قانون

الف : در اسلام :

1 عدم استفاده از مجریان عیب جو : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ لْيكنْ أَبْعَدَ رَعِيتِک مِنْک وَ أَشْنَأَهُمْ عِنْدَک أَطْلَبُهُمْ لِمَعَايبِ النَّاسِ [نهج البلاغه ، نامه 53.]

2 عدم استفاده از مجریان بدسابقه : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ شَرَّ وُزَرَائِک مَنْ كانَ لِلْأَشْرَارِ قَبْلَک وَزِيراً وَ مَنْ شَرِكهُمْ فِی الْآثَامِ [نهج البلاغه ، نامه 53]

3 مجری باید ایمان و اعتقاد به توحید داشته باشد.

4 مجری باید کرامت نفس و فضائل اخلاقی داشته باشد.

5 مجری باید زمینه های مختلف قانون شکنی را از بین برد.

6 اجراء و پایبندی به قانون باید جذبه و کشش داشته باشد.

7 انگیزه های تخلف از قانون را باید شناخت.

8 نقش پدر ، مادر ، جامعه و معلم در ایجاد احساس احترام به قانون نقش به سزایی دارند.

9 احساس مسئولیت در اجراء قانون امری مهم به شمار می رود : لِيقُومَ النّاسُ بِالْقِسْطِ [حدید/25.]

10 رشد فکری مردم ضامن اجرای قوانین اسلام است. مثلاً با نقل دلائل و فلسفه احکام که در آیات و روایات آمده. (کتاب علل الشرایع به همین منظور است) .

11 رشد عاطفی نیز ضامن اجرای قوانین اسلام است.

12 ایمان به پاداش و کیفر :

13 قداست قانون را حفظ کنیم (مثل این که از طرف خدا است) .

14 امر به معروف

و نهی از منکر یکی از عوامل مهم ضمانت اجرای قانون است. (آیات 104 آل عمران ، 110 تا 114 آل عمران ، 67 و 71 توبه) .

وَ لْتَکنْ مِنْکمْ أُمَّهٌ یدْعُونَ إِلَی الْخَیرِ وَ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [آل عمران/104.]

کنْتُمْ خَیرَ أُمَّهٍ أُخْرِجَتْ لِلنّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ تَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ تُومِنُونَ بِاللّهِ وَ لَوْ آمَنَ أَهْلُ الْکتابِ لَکانَ خَیراً لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُومِنُونَ وَ أَکثَرُهُمُ الْفاسِقُونَ لَنْ یضُرُّوکمْ إِلاّ أَذیً وَ إِنْ یقاتِلُوکمْ یوَلُّوکمُ الْأَدْبارَ ثُمَّ لا ینْصَرُونَ ضُرِبَتْ عَلَیهِمُ الذِّلَّهُ أَینَ ما ثُقِفُوا إِلاّ بِحَبْلٍ مِنَ اللّهِ وَ حَبْلٍ مِنَ النّاسِ وَ باؤ بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ وَ ضُرِبَتْ عَلَیهِمُ الْمَسْکنَهُ ذلِک بِأَنَّهُمْ کانُوا یکفُرُونَ بِآیاتِ اللّهِ وَ یقْتُلُونَ الْأَنْبِیاءَ بِغَیرِ حَقٍّ ذلِک بِما عَصَوْا وَ کانُوا یعْتَدُونَ لَیسُوا سَواءً مِنْ أَهْلِ الْکتابِ أُمَّهٌ قائِمَهٌ یتْلُونَ آیاتِ اللّهِ آناءَ اللَّیلِ وَ هُمْ یسْجُدُونَ یومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ یسارِعُونَ فِی الْخَیراتِ وَ أُولئِک مِنَ الصّالِحِینَ [آل عمران/114-110.]

الْمُنافِقُونَ وَ الْمُنافِقاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ یأْمُرُونَ بِالْمُنْکرِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَ یقْبِضُونَ أَیدِیهُمْ نَسُوا اللّهَ فَنَسِیهُمْ إِنَّ الْمُنافِقِینَ هُمُ الْفاسِقُونَ [توبه/67.]

وَ الْمُومِنُونَ وَ الْمُومِناتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِیاءُ بَعْضٍ یأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ یقِیمُونَ [توبه/71.]

15 حکومت نقش مهمی در حمایت اجراء قانون دارد.

16 هماهنگ بودن قانون با فطرت.

17 حرج در قانون نباشد.

18 سهو ، سود ، وابستگی ، یک طرفی ، انحراف و یأس آور نباشد.

19 اختیاری و رشدآور باشد.

20 منطقی و مستدل باشد.

ب : در طاغوت :

1 استخفاف از

بالا : فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطاعُوهُ [زخرف/54.]

2 شخصیت زدگی از پایین : إِنّا أَطَعْنا سادَتَنا [احزاب/67.]

3 تحمیق و جهل : یعِدُهُمْ وَ یمَنِّیهِمْ [نساء/120.]

بنی امیه سفارش کردند که شرک تفسیر نشود.

آدم از بی بصری بندگی آدم کرد.

4 فریب : أَ لَیسَ لِی مُلْک مِصْرَ [زخرف/51.]

وَ ما یعِدُهُمُ الشَّیطانُ إِلاّ غُرُوراً [نساء/120.]

یکتُبُونَ الْکتابَ بِأَیدِیهِمْ ثُمَّ یقُولُونَ هذا مِنْ عِنْدِ اللّهِ [بقره/79.]

5 رقابت : یا لَیتَ لَنا مِثْلَ ما أُوتِی قارُونُ [قصص/79.]

6 تهدید و زور : لَأَجْعَلَنَّک مِنَ الْمَسْجُونِینَ [شعراء/29.]

7 تطمی (ع) : أَ إِنَّ لَنا لَأَجْراً [شعراء/41.]

8 شعارها و سخنان زیبا : یعْجِبُک قَوْلُهُ [بقره/204.]

وَ إِنْ یقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ [منافقون/4.]

زُخْرُفَ الْقَوْلِ [انعام/112.]

9 کارخانه تملق ، ظالم تولید می کند و کارخانه تحقیر ، مظلوم.

10 نیاز

فضائل اخلاقی و قانون :

قوانین هر قدر عادلانه تنظیم شده باشد و هر قدر قوانین جزائی (برای مخالفان) سخت تر تعیین شده باشد.

در اجتماع اجراء نمی شود و جلو خلاف گرفته نمی شود مگر آنکه در اجتماع ، فضائل اخلاقی حکومت کند و مردم به ملکات فاضله انسانی از قبیل احترام به انسانیت و عدالت و کرامت و حیاء پای بند باشند. [ترجمه المیزان ، ج11 ، ص246.]

برخی خیلی خودرا متمدن و پیشرفته معرفی می کنند ولی اعتنایی به قوانین ندارند. از چراغ راهنمایی گرفته تا مراعات آداب و سنن اجتماعی. در حالی که مراعات قانون ، نشان دهنده شخصیت انسانهاست.

برخورد با

افرادی که مراعات قانون می نمایند و کسانی که مراعات نمی کنند یکنواخت نباید باشد :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا يكونَنَّ الْمُحْسِنُ وَ الْمُسِىءُ عِنْدَک بِمَنْزِلَهٍ سَوَاءٍ [نهج البلاغه ، نامه 53.]

16 .پیام رهبر

پیام رهبر :

وجدان کار.

17. تسلیم در برابر قانون

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَيهَا النَّاسُ إِنَّ لِى عَلَيكمْ حَقّاً وَ لَكمْ عَلَى حَقٌّ فَأَمَّا حَقُّكمْ عَلَى فَالنَّصِيحَهُ لَكمْ وَ تَوْفِيرُ فَيئِكمْ عَلَيكمْ وَ تَعْلِيمُكمْ كيلَا تَجْهَلُوا وَ تَأْدِيبُكمْ كيمَا تَعْلَمُوا وَ أَمَّا حَقِّى عَلَيكمْ فَالْوَفَاءُ بِالْبَيعَهِ وَ النَّصِيحَهُ فِى الْمَشْهَدِ وَ الْمَغِيبِ وَ الْإِجَابَهُ حِينَ أَدْعُوكمْ وَ الطَّاعَهُ حِينَ آمُرُكمْ [نهج البلاغه ، خطبه 34.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ لَكنَّهُ سُبْحَانَهُ جَعَلَ حَقَّهُ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يطِيعُوهُ وَ جَعَلَ جَزَاءَهُمْ عَلَيهِ مُضَاعَفَهَ الثَّوَابِ تَفَضُّلًا مِنْهُ وَ تَوَسُّعاً بِمَا هُوَ مِنَ الْمَزِيدِ أَهْلُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 216]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خَمْسٌ مَنْ لَمْ يكنَّ فِيهِ لَمْ يكنْ فِيهِ كثِيرُ مُسْتَمْتَعٍقُلْتُ : وَ مَا هِيقَالَ : الْعَقْلُ وَ الْأَدَبُ وَ الدِّينُ وَ الْجُودُ وَ حُسْنُ الْخُلُقِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص298.]

قال المجلسی (ره) : حسن الأدب إجراء الأمور علی قانون الشرع و العقل فی خدمه الحق و معامله الخلق [بحارالأنوار ، ج1 ، ص83.]

سقراط چون از طریق قانونی محکوم به مرگ و نوشیدن سم شد تسلیم شده و می گفت مرگ من در این نوشیدنی است ، اما چون مسیر حکم ، قانونی بوده من به احترام قانون می نوشم و مرگ را می پذیرم. افلاطون شاگرد او بود و نفوذ داشت ، به او گفت من وسیله فرار تو را فراهم کرده ام ، ولی سقراط نپذیرفت.

وَ مَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللّهِ حُكماً [مائده/50.]

ما آتاكمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَ ما نَهاكمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا [حشر/7.]

وَ الْحافِظُونَ لِحُدُودِ اللّهِ [توبه/112.]

عصمت و تقوی ، چهره تسلیم

در برابر قانون الهی است : سَمِعْنا وَ أَطَعْنا [بقره/285.]

فَلا وَ رَبِّک لا یومِنُونَ حَتّی یحَکمُوک فِیما شَجَرَ بَینَهُمْ [نساء/65.]

مَنْ یطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطاعَ اللّهَ [نساء/80.]

فَإِنْ تَنازَعْتُمْ فِی شَیءٍ فَرُدُّوهُ إِلَی اللّهِ وَ الرَّسُولِ [نساء/59.]

18. قوانین مطرود

قوانین مخالف شرع (هر قانونی خارج از قانون شرع باشد زشت است و نازیبا)

قوانینی که در ستیز با فطرت انسان باشد.

قوانینی که محدود کننده آزادیهای خدادادی انسان باشد.

قوانینی که در جهت حمایت از ستمگران ، سرمایه داران و...باشد مطرود است.

19. آفات قانون

وضع قوانین همیشه به سود جامعه نیست :

بعضی قوانین موجب وابستگی اقتصادی می شود (ممنوعیت چرای بز در جنگلها و مراتع در زمان شاه معدوم)

بعضی قوانین موجب زیان معنوی و فساد اخلاقی می گردد.

بعضی قوانین موجب ازدیاد رشوه می شود.

بعضی قوانین موجب دوگانگی بین مأموران اجرا و مردم می گردد.

قانون غیررفاهی ، محدودکننده آزادی افراد و افزایش دهنده قدرت دولت است.

هرچه ، قوانین بیشتر شود. حیله و تقلب برخی از مردم نیز بیشتر می شود.

انواع حیله های فرار از قانون.

مواردی از فرار از قانون :

فرار از مالیات (نشان دادن درآمد خود ، کمتر از آنچه هست)

2 فرار از مالیات بیمه.

20. عوامل قانون شکنی

1 عدم ایمان.

2 عدم عمل بعضی افراد.

3 عدم کیفر و نهی از منکر.

4 بی تفاوتی نسبت به عامل و تارک.

5 غفلت از خطرات قانون شکنی.

6 مخالف فطرت و طبع جامعه.

7 عناد و غرور.

8 منفعت طلبی شخصی بر مصلحت امت.

9 آموزش صحیح ندادن.

10 هوا و هوس.

11 خودخواهی : خودخواهی سرچشمه انحطاط. امام خمینی (ره) می فرمایند : خودخواهی منشأ همه مفاسد است. [سرالصلاه ، ص68.]

12 جهل : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خیر الدنیا و الآخره مع العلم و شر الدنیا و الآخره مع الجهل [مشکاه الأنوار ، ص135.]

13 دنائت نفس (پستی) .

14 قانون شکنی منافقان : اَلْمُنافِقُونَ وَ الْمُنافِقاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يأْمُرُونَ بِالْمُنْكرِ وَ ينْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ [توبه/67.]

15 پارتی و شفاعت بی جا :

اُسامه در حدّ ، شفاعت کرد. رسول الله (ص) فرمود : لَا يشَفَّعُ فِی حَدٍّ [کافی ، ج7 ، ص254

[

کنیز ام السلمه همسر پیامبر (ص) از قبیله ای دزدی کرده بود. پیامبر (ص) تصمیم گرفت حد را جاری کند. ام السلمه واسطه شد. رسول اکرم (ص) نپذیرفت و فرمود : یا أُمَّ سَلَمَهَ هَذَا حَدٌّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لَا یضَیعُ فَقَطَعَهَا رَسُولُ اللَّهِ ص [کافی ، ج7 ، ص254.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا یشْفَعَنَّ أَحَدٌ فِی حَدٍّ إِذَا بَلَغَ الْإِمَامَ [کافی ، ج7 ، ص254.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا کفَالَهَ فِی حَدٍّ [کافی ، ج7 ، ص255.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من حالت شفاعته دون حد من حدود الله فقد ضاد الله و من خاصم فی باطل و هو یعلم لم یزل فی سخط الله حتی ینزع [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص165.]

21. آثار تخلف از قانون

1 کیفرهای طبیعی.

2 کیفرهای اخلاقی.

3 کیفرهای قانونی.

1. قبله

1. اهمیت قبله

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حُرُمَاتٍ ثَلَاثاً لَیسَ مِثْلَهُنَّ شَیءٌ کتَابُهُ وَ هُوَ حِکمَتُهُ وَ نُورُهُ وَ بَیتُهُ الَّذِی جَعَلَهُ قِبْلَهً لِلنَّاسِ لَا یقْبَلُ مِنْ أَحَدٍ تَوَجُّهاً إِلَی غَیرِهِ وَ عِتْرَهُ نَبِیکمْ ص [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص300] .

عَنْ زُرَارَهَ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ (علیه السلام) عَنْ کبَارِ حُدُودِ الصَّلَاهِ فَقَالَ : سَبْعَهٌ ، الْوُضُوءُ وَ الْوَقْتُ وَ الْقِبْلَهُ وَ تَکبِیرَهُ الِافْتِتَاحِ وَ الرُّکوعُ وَ السُّجُودُ وَ الدُّعَاءُ" [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص98] .

2. ویژگی های قبله گاه (کعبه) :

کعبه یادگار مبارزات ابراهیم (علیه السلام) ، اسماعیل (علیه السلام) و هاجر (س) ، فرودگاه جبرئیل (علیه السلام) ، قتلگاه اسماعیل (علیه السلام) ، شکنجه گاه بلال (علیه السلام) ، زایشگاه علی (علیه السلام) و مرکز قیام مهدی (عجّل الله تعالی فرجه الشّریف) است. اوّلین خانه در زمین است ، محلّی که ورود کفّار به آن ممنوع است ، نماز فرادا در آن از جماعت در خانه بهتر است. آنجا که فیل سواران پودر می شوند. آنجا که جز متّقین حقّ تولیت ندارند. آنجا که همه انبیا (علیهم السّلام) اشک ریخته و سجده کرده اند. آنجا که جغرافی نیست ، تاریخ است.

3. استقلال در قبله

منّت کشی از بیگانه ممنوع : لِئَلاّ یکونَ لِلنّاسِ عَلَیکمْ حُجَّهٌ [بقره/150] .

تشبّه به کفّار ممنوع است.

استقلال خواهی نیش و نوش دارد : سَیقُولُ السُّفَهاءُ مِنَ النّاسِ ما وَلاّهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِم [بقره/142] .

4. کیفیت درخواست قبله

پیامبر (ص) به قدری باادب بود که سخنی نگفت. با نگاه خود

تقاضای قبله کرد : قَدْ نَری تَقَلُّبَ وَجْهِک فِی السَّماءِ [بقره/144] .

5. از قبله تا غدیر

سال دوم هجری قبله عوض می شود : لِیتِمَّ نِعْمَتَهُ [مائده/6] .

سال هشتم هجری مکه فتح می شود : یتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَیک [یوسف/6] .

ولی در غدیر خم می فرماید : أَتْمَمْتُ عَلَیکمْ نِعْمَتی [مائده/3] .

6. سنبل اتحاد

توجّه به قبله به معنای این نیست که خدا این سمت است : فَأَینَما تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللّه [بقره/115] .

7. حکمت تغییر قبله

در اسلام دستورات متغیر هم هست. مقتضیات زمان و مکان و شرایط اجتماعی ممکن است در قانون اثر بگذارد.

در تغییر قبله خداوند جلو تحلیل های غلط را گرفت. (بعضی می گفتند انتخاب بیت المقدس برای جلب یهود بود ، بعضی می گفتند : برای علاقه به وطن بود.) قرآن می گوید : یک آزمایش بودإِلاّ لِنَعْلَمَ مَنْ یتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ ینْقَلِبُ عَلی عَقِبَیهِ [بقره/143] .

8. وظیفه ها دربرابر قبله

1. وظیفه رهبر

رهبر باید پیشگام باشد : فَوَلِّ وَجْهَک [بقره/144] .

2. وظیفه امت

در نقشه مسکن ، جهت خانه ها قبله باشد.

گام به گام اهداف را دنبال کنید.

کسی که نمی تواند رو به قبله ایستاده یا نشسته نماز بخواند ، باید به پهلوی راست به نحوی که جلو بدنش رو به قبله باشد ، اگر نشد به پهلوی چپ ، باز هم به نحوی که جلو بدنش رو به قبل باشد و اگر نشد کف پا رو به قبله مثل محتضر باشد. [مسأله 773] .

مسأله : باید تحقیق کند تا یقین به قبله پیدا کند؛ اگر نشد گمان کافی است و گمان از

محراب مسجد و قبر مسلمان حاصل می شود.

پذیرفتن تغییر قانون بر بعضی سنگین است : وَ إِنْ كانَتْ لَكبيرَةً إِلاّ عَلَى الَّذينَ هَدَى اللّه [بقره/143] .

9. یکی از مصادیق قبله ، امام علی (علیه السلام) است

یا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ أَنْتَ الْقِبْلَهُ إِذَا مَا ضَلَلْنَا [أعلام الدين ، ص269] .

تَرْفَعُ يدَيک إِلَى السَّمَاءِ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَه [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص116] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَزْرَعَ زَرْعاً فَخُذْ قَبْضَةً مِنَ الْبَذْرِ وَ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَه [كافى ، ج5 ، ص262] .

10. آداب واحترام قبله

قَالَ الْحُسَينُ (عليه السلام) : الْمُومِنُ ينَامُ عَلَى يمِينِهِ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَه [خصال صدوق ، ج1 ، ص262] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَكثَرَ مَا يجْلِسُ تُجَاهَ الْقِبْلَهِ [كافى ، ج2 ، ص661] .

كانَ أَكثَرُ مَا يجْلِسُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَه [المناقب ، ج1 ، ص145] .

قَالَ الْمُتَوَكلُ : وَجَدْنَاهُ يقْرَأُ الْقُرْآنَ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَه.اين جمله را خطاب به امام جواد (عليه السلام) گفته است. [بحار الأنوار ، ج50 ، ص211] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ لِكلِّ شَىءٍ شَرَفاً وَ إِنَّ أَشْرَفَ الْمَجَالِسِ مَا اسْتُقْبِلَ بِهِ الْقِبْلَهُ [بحار الأنوار ، ج72 ، ص469] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : كرِهَ أَنْ يجَامِعَ الرَّجُلُ مُقَابِلَ الْقِبْلَهِ [كافى ، ج5 ، ص560] .

قَالَ الصَّدُوقُ (ره) : ثُمَّ ضَعْهُ فِى لَحْدِهِ عَلَى يمِينِهِ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَهِ. [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص171] .

السَّيدُ عَلِی بْنُ طَاوُس (ره) : "إِذَا أَرَادَ دُخُولَ الْمَسْجِدِ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ" [فلاح السائل ، ص91] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ

(علیه السلام) : مِنَ السُّنَّهِ إِذَا جَلَسْتَ فِی الْمَسْجِدِ أَنْ تَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَهَ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص148] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لَا یجُوزُ لِلرَّجُلِ أَنْ یصَلِّی وَ بَینَ یدَیهِ سَیفٌ لِأَنَّ الْقِبْلَهَ أَمْن [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص250] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لَا ینْقُلِ الْمُومِنُ فِی الْقِبْلَهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص612] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا دَخَلْتُمُ الْغَائِطَ فَتَجَنَّبُوا الْقِبْلَه. [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص3] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَا یبْزُقُ حِذَاءَ الْقِبْلَه [کافی ، ج3 ، ص370] .

11. چند مسأله فقهی از قبله

مسأله : باید تحقیق کند تا یقین به قبله پیدا کند؛ اگر نشد گمان کافی است و گمان از محراب مسجد و قبر مسلمان به دست می آید.

مسأله : اگر قبله را نداند ، به چهار طرف نماز بخواند.

مسأله : اگر با اطمینان به سویی نماز خواند ، اگر بعد از نماز بفهمد قبله اش غلط بوده چنانچه استدبار کامل حاصل شده باشد نمازش باطل است ، در غیر این صورت نمازش صحیح است.

1. قبولی عمل

1. اهمیت قبولی

عمل قبول خیلی کم است :

روی محمد بن فضیل بن عزوان قال قیل لعلی (ع) کم تتصدق کم تخرج مالک ألا تمسک قال : "إنی و الله لو أعلم أن الله تعالی قبل منی فرضا واحدا لأمسکت و لکنی و الله لا أدری أ قبل سبحانه منی شیئا أم لا" [بحارالأنوار ، ج41 ، ص138] .

2. قال النبى (ص) : لان اكون اعلم ان الله تقبل منى عملا احب الى من ان يكون لى

بلاء الارض ذهبا [کنز ، ج3 ، ص698]

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) کونوا بقبول العمل أشد اهتماما بالعمل فإنه لا یقل عمل مع التقوی و کیف یقل عمل یتقبل [مجموعه ورام ، ج1 ، ص64] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) إنکم إلی إعراب الأعمال أحوج منکم إلی إعراب الأقوال [غررالحکم ، ص153] .

اعمال سالم بهتر از عبارات سالم است البته :

اگر شخص ابراهیم باشد.

اگر کار کعبه سازی باشد.

اگر همکار اسماعیل باشد.

اگر شرائط بواد غیر ذی زرع باشد.

رَبَّنا تَقَبَّلْ مِنّا [بقره/127] .

بِوادٍ غَيرِ ذِی زَرْعٍ [ابراهیم/37] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) مَنْ قَبِلَ اللَّهُ مِنْهُ صَلَاةً وَاحِدَةً لَمْ يعَذِّبْهُ [کافی ، ج3 ، ص266] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) کونوا علی قبول العمل أشد عنایه منکم علی العمل [خصال صدوق ، ج1 ، ص14] .

بیشتر توجه و هدف شما برای قبول شدن عمل باشد ، نه اصل عمل.

قرآن در داستان هابیل و قابیل می فرماید : هر یک از آنها کاری انجام دادند ، ولی از یکی قبول شد و از دیگری پذیرفته نگشت.فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِما وَ لَمْ يتَقَبَّلْ مِنَ الآخَرِ [مائده/27] .

آن برادری که کارش قبول نشد ، ناراحت و شعله حسادتش شعله ور گردید و برادر دیگر را مورد تهدید قرار داد.اما قرآن فلسفه قبولی را در

این جمله چنین می فرماید : إِنَّما يتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ [مائده/27] . خدا تنها عمل پرهیزکاران را می پذیرد. [بحار ، ج71 ، ص173]

یکی از شرایط صحت ، دوری از عوامل بطلان است. همان گونه

که هر عملی باید شرایط و اجزای آن را مو به مو و طبق دستورات رسیده انجام داد ، هم چنین باید از عوارض و مبطلات آن هم دوری نمود.

2. شرایط قبولی

بعد از آنکه از بیان شرایط صحت و تکلیف فارغ شدیم وارد بحث درباره شرایط قبولی می شویم که آن هم به نوبه خود قابل بررسی و تحقیق است. مراد ما از شرایط قبولی آن گونه از شرایطی است که سبب پاداش و اجر می شود. و اگر آن شرایط عمل نشود عمل صحیح است ، ولی پاداشی ندارد ، مانند انسان سالمی که نقش مثبتی در جامعه نداشته باشد. نه تنها در فقه ، بلکه در طب هم چنین است که عمل به دستور پزشک وقتی موثر است که انسان با خوردن یک سری غذاها اثر داروها را خنثی نکند و اکنون وارد بحث می شویم و چون شرایط قبولی را به چند نوع شرط می توان تقسیم کرد که عبارت است از شرایط لباس ، شرایط اقتصادی ، شرایط اجتماعی ، شرایط خانوادگی ، و شرایط بهداشتی ما هر را فشرده بیان می کنیم.

1. اخلاقی

إِنَّما یتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِینَ [مائده/27] .

قَالَ الْهَادِی (علیه السلام) بِمُوَالَاتِکمْ تُقْبَلُ الطَّاعَهُ الْمُفْتَرَضَهُ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص615] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أحب علیا تقبل الله منه حسناته [بشاره المصطفی ، ص36] .

از کسی که شکر نعمت ، توجه به والدین ، عمل صالح ، توبه و تسلیم می کند ، عمل پذیرفته است ، به دلیل : قالَ رَبِّ أَوْزِعْنِی أَنْ أَشْکرَ نِعْمَتَک الَّتِی أَنْعَمْتَ عَلَی وَ عَلی والِدَی وَ أَنْ أَعْمَلَ صالِحاً

تَرْضاهُ وَ أَصْلِحْ لِی فِی ذُرِّیتِی إِنِّی تُبْتُ إِلَیک وَ إِنِّی مِنَ الْمُسْلِمِینَ أُولئِک الَّذِینَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ ما عَمِلُوا [احقاف/16-15] .

إِنَّما یتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِینَ [مائده/27] .

أَ فَمَنْ أَسَّسَ بُنْیانَهُ عَلی تَقْوی مِنَ اللّهِ وَ رِضْوانٍ خَیرٌ [توبه/109] .

لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَی التَّقْوی مِنْ أَوَّلِ یوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِیهِ [توبه/108] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) لَا یقِلُّ عَمَلٌ مَعَ التَّقْوَی وَ کیفَ یقِلُّ مَا یتَقَبَّلُ [نهج البلاغه ، حکمت 95] .

1. وَ ما مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقاتُهُمْ إِلاّ أَنَّهُمْ کفَرُوا بِاللّهِ وَ بِرَسُولِهِ وَ لا یأْتُونَ الصَّلاهَ إِلاّ وَ هُمْ کسالی وَ لا ینْفِقُونَ إِلاّ وَ هُمْ کارِهُونَ [توبه/54] .

2. قَالَ الْکاظِمُ (علیه السلام) قَلِیلُ الْعَمَلِ مِنَ الْعَاقِلِ مَقْبُولٌ مُضَاعَفٌ وَ کثِیرُ الْعَمَلِ مِنْ أَهْلِ الْهَوَی وَ الْجَهْلِ مَرْدُودٌ [تحف العقول ، ص387] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) لَوْ نَظَرُوا إِلَی مَرْدُودِ الْأَعْمَالِ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لَقَالُوا مَا یتَقَبَّلُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ أَحَدٍ عَمَلًا [کافی ، ج8 ، ص365] .

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا علی ثلاثه من لم تکن فیه لم یقم له عمل ورع یحجزه عن معاصی الله عز و جل و خلق یداری به الناس و حلم یرد به جهل الجاهل [خصال صدوق ، ج1 ، ص124] .

5. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ما عمل من لم یحفظ لسانه [مجموعه ورام ، ج2 ، ص59] .

6. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) لَا وَ اللَّهِ لَا یقْبَلُ اللَّهُ شَیئاً مِنْ طَاعَتِهِ عَلَی الْإِصْرَارِ عَلَی شَیءٍ مِنْ مَعَاصِیهِ [کافی ،

ج2 ، ص288] .

7. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لو صليتم حتى تكونوا كأوتاد [كأوتار] و صمتم حتى تكونوا كالحنايا لم يقبل الله منكم إلا بورع حاجز [عده الداعى ، ص153] .

8. قَالَ رَسُولُ اللَّهص : إِنَّمَا يكتَبُ لِلْعَبْدِ مِنْ صَلَاتِهِ مَا عَقَلَ مِنْهَا [عوالى اللئالى ، ج1 ، ص325] .

9.عَلِي بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَى بْنِ عُبَيدٍ عَنْ يونُسَ قَالَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) لِعَبَّادِ بْنِ كثِيرٍ الْبَصْرِى الصُّوفِى : "وَيحَک يا عَبَّادُ غَرَّک أَنْ عَفَّ بَطْنُک وَ فَرْجُک إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ فِى كتَابِهِ "يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ قُولُوا قَوْلًا سَدِيداً يصْلِحْ لَكمْ أَعْمالَكمْ " (احزاب/ 71-70) اعْلَمْ أَنَّهُ لَا يتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنْک شَيئاً حَتَّى تَقُولَ قَوْلًا عَدْلًا" [كافى ، ج8 ، ص107] .

قول سديد؛ يعنى كلامى كه مثل سد جلو باطل و ياوه و مغلطه و اغفال و.... را بگيرد. افراد مقدس ماب كه فرياد و منطق و مانع گفته ها و نوشته ها و تبليغات ياوه نمى شوند ، عبادتشان قبول نيست. آيه شريفهيصْلِحْ لَكمْ أَعْمالَكمْ [احزاب/71] . درباره آنها نيست.

10.و عنهم (عليه السلام) "ليس لک من صلاتک إلا ما أحضرت فيه قلبک" [عده الداعى ، ص181] .

2. اعتقادى

وَ مَنْ يبْتَغِ غَيرَ الْإِسْلامِ دِيناً فَلَنْ يقْبَلَ مِنْهُ [آل عمران/85] .

گاهى عمل از جهت قالب صحيح ، ولى از جهت قلب مردود است. همان گونه كه گاهى انسان در امتحان كتبى قبول ، ولى در مصاحبه به دلائلى رد مى شود ، بنابراين انسان بايد به مسئله قبولى توجه كند و براى قبولى اعمال

شرایطی است.

1. ایمان :

وَ مَنْ یکفُرْ بِالْإِیمانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ [مائده/5] .

مَنْ عَمِلَ صالِحاً مِنْ ذَکرٍ أَوْ أُنْثی وَ هُوَ مُومِنٌ فَلَنُحْیِیَنَّهُ حَیاةً طَیبَةً [نحل/97] .

وَ مَنْ أَرادَ الاخِرَةَ وَ سَعی لَها سَعْیها وَ هُوَ مُومِنٌ فَأُولئِک کانَ سَعْیهُمْ مَشْکورا ً [اسراء/19] .

وَ مَنْ یعْمَلْ مِنَ الصّالِحاتِ وَ هُوَ مُومِنٌ فَلا یخافُ ظُلْماً وَ لا هَضْماً [طه/112] .

فَمَنْ یعْمَلْ مِنَ الصّالِحاتِ وَ هُوَ مُومِنٌ فَلا کفْرانَ لِسَعْیهِ وَ إِنّا لَهُ کاتِبُونَ [انبیاء/94] .

وَ مَنْ عَمِلَ صالِحاً مِنْ ذَکرٍ أَوْ أُنْثی وَ هُوَ مُومِنٌ فَأُولئِک یدْخُلُونَ الْجَنَّةَ یرْزَقُونَ فِیها بِغَیرِ حِسابٍ [غافر/40] .

إِنَّ الَّذِینَ کفَرُوا بَعْدَ إِیمانِهِمْ ثُمَّ ازْدادُوا کفْراً لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ وَ أُولئِک هُمُ الضّالُّونَ [آل عمران/90] .

وَ ما مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقاتُهُمْ إِلاّ أَنَّهُمْ کفَرُوا بِاللّهِ وَ بِرَسُولِهِ [توبه/54] .

قبولی عبادات مشروط به پیوند و جامعیت آنها است.

1. اگر شما سلام نماز رانگوئید تمام نماز باطل است و قابل قبول نیست.

2. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) أَوَّلُ مَا یحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ عَلَی الصَّلَاهِ فَإِذَا قُبِلَتْ قُبِلَ مِنْهُ سَائِرُ عَمَلِهِ وَ إِذَا رُدَّتْ عَلَیهِ رُدَّ عَلَیهِ سَائِرُ عَمَلِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص208] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : بنی الإسلام علی خمس خصال علی الشهادتین و القرینتین. قیل له أما الشهادتان فقد عرفناهما ، فما القرینتان قال الصلاه و

الزكاه ، فإنه لا يقبل أحدهما إلا بالأخرى ، و الصيام ، و حج البيت من استطاع إليه سبيلا ، و ختم ذلک بالولايه [أمالى طوسى ، ص518] .

تاكنون گفتيم كه

عمل بدون ولایت پذیرفته نیست ، ولی در روایت می خوانیم که ولایت بدون عمل هم قابل قبول نیست.

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) مَا تُنَالُ وَلَایتُنَا إِلَّا بِالْعَمَلِ وَ الْوَرَعِ [کافی ، ج2 ، ص74] . به ولایت ما نمی رسد مگر کسی که اهل تقوا و عمل باشد. آری ، مسئله رهبری از شرائط سیاسی قبول عمل است. و اکنون رابطه قبول شدن اعمال را با رسیدگی به طبقه محروم جامعه و پرداخت زکات تحت عنوان شرط اقتصادی مطرح می کنیم.

همین که پیمان با مشرکان لغو و حکم جهاد با آنان صادر شد ، به فکر بعضی رسید که آمدن مشرکان به مکه سبب جمعیت بیشتر و آباد شدن مسجد و شکوه بهتری است. اما قرآن این تفکر را رد می کند و می فرماید : ما کانَ لِلْمُشْرِکینَ أَنْ یعْمُرُوا مَساجِدَ اللّهِ شاهِدِینَ عَلی أَنْفُسِهِمْ بِالْکفْرِ [توبه/17] . مشرکان حق ندارند مساجد خدا را آباد کنند ، در حالی که آنها به کفر خودشان گواهی می دهند.

این ها بخاطر کفری که دارند اعمال خود را بر باد می دهند و در پیشگاه خدا کمترین وزن و قیمتی ندارند و در آخرت هم در آتش دوزخ می مانند.

آری ، آباد کردن مسجد تنها برای کسانی است که ایمان به خدا و معاد و اهل نماز و زکات و...باشند.

إِنَّما یعْمُرُ مَساجِدَ اللّهِ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْ آخِرِ وَ أَقامَ الصَّلاهَ وَ آتَی الزَّکاهَ وَ لَمْ یخْشَ إِلاَّ اللّهَ فَعَسی أُولئِک أَنْ یکونُوا مِنَ الْمُهْتَدِینَ [توبه/18] .

از آیات فوق به خوبی روشن می شود که شرط قبولی عمل ایمان و تقوا است و هر عملی از هر شخصی و

به هر قصدی پذیرفته نمی شود.

قرآن کارهای کافران را همچون خاکستری می داند که باد تندی ، آن هم در روز باد خیزی تمام ذرات آنرا به جوری پراکنده کند که با هیچ وسیله ای قابل جمع کردن نباشد.مَثَلُ الَّذِینَ کفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمالُهُمْ کرَمادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّیحُ فِی یوْمٍ عاصِفٍ [ابراهیم/18] . و شاید تنها چیزی که هم ذراتش ریز و هم به هم نچسبد و هم هیچ گونه قابل جمع آوری نباشد ، همان خاکستر باشد.

3. خانوادگی

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ کانَ لَهُ امْرَأَهٌ تُوذِیهِ لَمْ یقْبَلِ اللَّهُ صَلَاتَهَا وَ لَا حَسَنَهَ مِنْ عَمَلِهَا حَتَّی تُعِینَهُ وَ تُرْضِیهُ وَ إِنْ صَامَتِ الدَّهْرَ وَ قَامَتْ وَ أَعْتَقَتِ الرِّقَابَ وَ أَنْفَقَتِ الْأَمْوَالَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَ کانَتْ أَوَّلَ مَنْ تَرِدُ النَّارَ ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ عَلَی الرَّجُلِ مِثْلُ ذَلِک الْوِزْرِ وَ الْعَذَابِ إِذَا کانَ لَهَا مُوذِیاً ظَالِماً وَ مَنْ صَبَرَ عَلَی سُوءِ خُلُقِ امْرَأَتِهِ وَ احْتَسَبَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ (بِکلِّ مَرَّهٍ) یصْبِرُ عَلَیهَا مِنَ الثَّوَابِ مِثْلَ مَا أَعْطَی أَیوبَ عَلَی بَلَائِهِ وَ کانَ عَلَیهَا مِنَ الْوِزْرِ فِی کلِّ یوْمٍ وَ لَیلَهٍ مِثْلُ رَمْلِ عَالِجٍ فَإِنْ مَاتَتْ قَبْلَ أَنْ تَعْتِبَهُ وَ قَبْلَ أَنْ یرْضَی عَنْهَا حُشِرَتْ یوْمَ الْقِیامَهِ مَنْکوسَهً مَعَ الْمُنَافِقِینَ فِی الدَّرْک الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَ مَنْ کانَتْ لَهُ امْرَأَهٌ وَ لَمْ تُوَافِقْهُ وَ لَمْ تَصْبِرْ عَلَی مَا رَزَقَهُ اللَّهُ وَ شَقَتْ عَلَیهِ وَ حَمَلَتْهُ مَا لَمْ یقْدِرْ عَلَیهِ لَمْ یقْبَلِ اللَّهُ لَهَا حَسَنَهً تَتَّقِی بِهَا النَّارَ وَ غَضِبَ اللَّهُ عَلَیهَا مَا دَامَتْ کذَلِک [وسائل الشیعه ، ج720 ص163] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) مَنْ نَظَرَ إِلَی أَبَوَیهِ نَظَرَ مَاقِتٍ

وَ هُمَا ظَالِمَانِ لَهُ لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ لَهُ صَلَاةً [كافى ، ج2 ، ص349] .

3. قَالَ الْكاظِمُ (عليه السلام) لَا يقْبَلُ اللَّهُ الصَّدَقَةَ وَ ذُو رَحِمٍ مُحْتَاجٌ [احتجاج ، ج2 ، ص491] .

4. اجتماعى

1.قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اغْتَابَ مُسْلِماً أَوْ مُسْلِمَةً لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ تَعَالَى صَلَاتَهُ وَ لَا صِيامَهُ أَرْبَعِينَ يوْماً وَ لَيلَةً إِلَّا أَنْ يغْفِرَ لَهُ صَاحِبُهُ [جامع الأخبار ، ص146] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) لَا يقْبَلُ اللَّهُ مِنْ مُومِنٍ عَمَلًا وَ هُوَ مُضْمِرٌ عَلَى أَخِيهِ الْمُومِنِ سُوءاً [كافى ، ج2 ، ص361] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) إِنَّ سُوءَ الْخُلُقِ لَيفْسِدُ الْعَمَلَ كمَا يفْسِدُ الْخَلُّ الْعَسَلَ [كافى ، ج2 ، ص321] .

4. امام ، على بن يقطين را در مراسم نپذيرفت. روز ديگر در كوچه پرسيد : چرا اجازه نفرمودى؟ امام فرمود : چون تو ابراهيم شتربان را راه ندادى ، امسال حج تو قبول نيست. او به كوفه برگشت و ابراهيم را راضى كرد ، بعد كه به مدينه برگشت. امام فرمود : خداوند حج تو را قبول مى فرمايد. [سفينه البحار ، ج2 ، ص252]

5. اقتصادى

1. قَالَ الرِّضَا (عليه السلام) مَنْ صَلَّى وَ لَمْ يزَک لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ صَلَاتُهُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص156] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : العباده مع أكل الحرام كالبناء على الرمل [عده الداعى ، ص153] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) لَوْ أَنَّ النَّاسَ أَخَذُوا مَا أَمَرَهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ فَأَنْفَقُوهُ فِيمَا نَهَاهُمُ اللَّهُ عَنْهُ مَا قَبِلَهُ مِنْهُمْ وَ لَوْ أَخَذُوا مَا نَهَاهُمُ اللَّهُ عَنْهُ

فَأَنْفَقُوهُ فِيمَا أَمَرَهُمُ اللَّهُ بِهِ مَا قَبِلَهُ مِنْهُمْ حَتَّى يأْخُذُوهُ مِنْ حَقٍّ وَ ينْفِقُوهُ فِى حَقٍّ [كافى ، ج4 ، ص32] .

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَجَهَّزَ وَ فِى جَهَازِهِ عَلَمٌ حَرَامٌ لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ مِنْهُ الْحَجَّ [وسائل الشيعه ، ج11 ، ص146] .

5. قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) لا يقبل الله عز و جل حجا و لا عمره من مال حرام [أمالى صدوق ، ص442] .

6. سياسى

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَوَ الَّذِى بَعَثَنِى بِالْحَقِّ نَبِياً لَوْ جَاءَ أَحَدُكمْ يوْمَ الْقِيامَهِ بِأَعْمَالٍ كأَمْثَالِ الْجِبَالِ وَ لَمْ يجِئْ بِوَلَايهِ عَلِى بْنِ أَبِى طَالِبٍ (ع) أَكبَّهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِى النَّارِ [أمالى طوسى ، ص308] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ الَّذِى نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيدِهِ لَوْ أَنَّ عَبْداً جَاءَ يوْمَ الْقِيامَهِ بِعَمَلِ سَبْعِينَ نَبِياً مَا قَبِلَ اللَّهُ ذَلِک مِنْهُ حَتَّى يلْقَى اللَّهَ بِوَلَايتِى وَ وَلَايهِ أَهْلِ بَيتِى [أمالى طوسى ، ص140] .

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) لَا تَنْفَعُ الصَّلَاهُ وَ الصَّدَقَهُ إِلَّا مَعَ الِاهْتِدَاءِ إِلَى سَبِيلِ النَّجَاهِ وَ طَرِيقِ الْحَقِّ [إحتجاج ، ج1 ، ص247] .

4. امام صادق (ع) : به يكى از عباد بنى اسرائيل وحى شد كهوَ عِزَّتِى وَ جَلَالِى وَ جَبَرُوتِى لَوْ أَنَّک عَبَدْتَنِى حَتَّى تَذُوبَ كمَا تَذُوبُ الْأَلْيهُ فِى الْقِدْرِ مَا قَبِلْتُ مِنْک حَتَّى تَأْتِينِى مِنَ الْبَابِ الَّذِى أَمَرْتُک بِهِ [المحاسن ، ج1 ، ص97] .

5. قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) لَا يقْبَلُ اللَّهُ مِنَ الْعِبَادِ الْأَعْمَالَ الصَّالِحَهَ الَّتِى يعْمَلُونَهَا إِذَا تَوَلَّوُا الْإِمَامَ الْجَائِرَ [أمالى طوسى ، ص417] .

6. قَالَ الْبَاقِرُ (عليه

السلام) كلُّ مَنْ دَانَ اللَّهَ بِعِبَادَهٍ يجْهِدُ فِيهَا نَفْسَهُ وَ لَا إِمَامَ لَهُ مِنَ اللَّهِ فَسَعْيهُ غَيرُ مَقْبُولٍ [كافى ، ج1 ، ص374] .

7. قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) مَنْ لَمْ يتَوَلَّنَا لَمْ يرْفَعِ اللَّهُ لَهُ عَمَلًا [كافى ، ج1 ، ص430] .

8. همه آن بزرگواران باب الله هستند .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) أَنَا عَينُ اللَّهِ وَ أَنَا يدُ اللَّهِ وَ أَنَا جَنْبُ اللَّهِ وَ أَنَا بَابُ اللَّهِ [كافى ، ج1 ، ص145] .

وَ أْتُوا الْبُيوتَ مِنْ أَبْوابِها [بقره/189] .

9. قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) مَا تُنَالُ وَلَايتُنَا إِلَّا بِالْعَمَلِ وَ الْوَرَعِ [كافى ، ج2 ، ص74] .

10. قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) مَنْ مَاتَ وَ فِى قَلْبِهِ بُغْضٌ لَنَا أَهْلَ الْبَيتِ وَ مَنْ تَوَلَّى عَدُوَّنَا لَمْ يقْبَلِ اللَّهُ لَهُ عَمَلًا [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص149] .

11. قَالَ عَلِى بْنُ أَبِى طَالِبٍ (عليه السلام) وَ اللَّهِ لَوْ سَجَدَ حَتَّى ينْقَطِعَ عُنُقُهُ مَا قَبِلَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى مِنْهُ إِلَّا بِوَلَايتِنَا أَهْلَ الْبَيتِ [كافى ، ج2 ، ص456] .

اولين شرط قبولى اعمال داشتن ولايت و قبول يک حكومت و سرپرستى حق است.امام باقر (ع) مى فرمايد : " كسى كه به خدا ايمان نداشته باشد و در اين راه عبادت هاى جان فرسا نمايد ، ولى رهبر الهى نداشته باشد تلاش و عبادتش قبول نيست".

قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) كلُّ مَنْ دَانَ اللَّهَ بِعِبَادَهٍ يجْهِدُ فِيهَا نَفْسَهُ وَ لَا إِمَامَ لَهُ مِنَ اللَّهِ فَسَعْيهُ غَيرُ مَقْبُولٍ [كافى ، ج1 ، ص374] .

امام صادق (ع) مى فرمايد : " كسى كه در خط امامت معصوم نباشد

، در روز قیامت هیچ عملی از او پذیرفته نخواهد شد".

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) مَنْ لَمْ یأْتِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ بِمَا أَنْتُمْ عَلَیهِ یوْمَ الْقِیامَهِ لَمْ یتَقَبَّلْ مِنْهُ حَسَنَهٌ [کافی ، ج8 ، ص33] .

امام صادق (ع) به شخصی به نام عباد فرمود : " تا حرف حق و سخن عدل نگویی خدا از تو کاری را قبول نمی کند".

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) لَا یتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنْک شَیئاً حَتَّی تَقُولَ قَوْلًا عَدْلًا [کافی ، ج8 ، ص107] .

مگر در قران نمی خوانیم که آن همه عبادت های ابلیس به خاطر یک نافرمانی و لجاجت تکبر از بین رفت. آری ، باید از راه وارد شویم وگرنه مورد غضب خدا قرار می گیریم.

این سفارش قرآن است که می فرماید : وَ أْتُوا الْبُیوتَ مِنْ أَبْوابِها [بقره/189] . برای ورود به خانه ها از درب آن وارد شوید. آری ، برای آشنائی با سنت رسول الله (ص) که شهر علم است باید از بیان و خط حضرت علی (ع) پیروی کرد ، چون اوست که درگاه علم رسول الله (ص) است. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنَا مَدِینَهُ الْعِلْمِ وَ عَلِی بَابُهَا [أمالی صدوق ، ص343] . شناخت راه خدا تنها از طریق پذیرفتن رهبری امامان معصوم (ع) است.

در کتاب صافی می خوانیم که حضرت علی (ع) فرمود : " ماباب اللههستیم و راه خدا از طریق ما معرفی می شود".

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) نَحْنُ بَابُ اللَّهِ [إحتجاج ، ج1 ، ص227] .

امام باقر (ع) فرمود : " به خدا سوگند اگر کسی در کنار کعبه که بهترین مکانها است

روزها را روزه و شبها را تا صبح به نماز بایستد ، ولی حق ما را نشناسد هیچ عملی را خدا از او نمی پذیرد".

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) إِنَّ أَفْضَلَ الْبِقَاعِ مَا بَینَ الرُّکنِ الْأَسْوَدِ وَ الْمَقَامِ وَ بَابِ الْکعْبَهِ وَ ذَاکَ حَطِیمُ إِسْمَاعِیلَ وَ وَ اللَّهِ لَوْ أَنَّ عَبْداً صَفَّ قَدَمَیهِ فِی ذَلِک الْمَکانِ وَ قَامَ اللَّیلَ مُصَلِّیاً حَتَّی یجِیئَهُ النَّهَارُ وَ صَامَ النَّهَارَ حَتَّی یجِیئَهُ اللَّیلُ وَ لَمْ یعْرِفْ حَقَّنَا وَ حُرْمَتَنَا أَهْلَ الْبَیتِ لَمْ یقْبَلِ اللَّهُ مِنْهُ شَیئاً أَبَداً [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص122] .

و نظیر این حدیث را در کتاب کافی می خوانیم.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) نَحْنُ وَ اللَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَی الَّتِی لَا یقْبَلُ اللَّهُ مِنَ الْعِبَادِ عَمَلًا إِلَّا بِمَعْرِفَتِنَا [کافی ، ج1 ، ص144] .

در حدیث دیگر از امام صادق (ع) چنین می خوانیم : فَمَنْ لَمْ یتَوَلَّنَا لَمْ یرْفَعِ اللَّهُ لَهُ عَمَلًا [کافی ، ج1 ص430] .

هر کسی که ولایت و رهبری ما را نپذیرد ، خدا هم عمل او را نمی پذیرد.

آری ، ولایت به تمام اعمال ما جهت و ارزش می دهد. راه دور نرویم؛ ما مردم ایران نماز و روزه و حج و سایر اعمال را داشتیم ، اما به خاطر نبود رهبری و ولایت حق دهها سال طاغوت بر ما حکومت کرد. همه چیز ما ، حتی اراده ما در اختیار آنها بود ، ولی همین که خط ولایت و رهبری مردم تغییرکرد و از شر طاغوت به ولایت فقیه پناه بردند ، توانستند با نیروی مکتب و رهبری حق و عدالت خود را یافته و آزادی را بدست آورند.

شما در حجاز

هم مراسم دینی را باشکوه تراز ایران می بینید ، لکن به خاطر انحراف خط رهبری ذلیل ترین مردم کره زمین هستند ، زیرا با آن همه مراکز مقدس و در خانه وحی و زادگاه رسول الله (ص) و توجه میلیون ها مسلمان به آنجا و با داشتن آن همه نفت ، کوچکترین اراده ای ندارند.

و این است معنای آن همه اصراری که در روایات ما درباره مسئله رهبری شده است. آری ، اگر رهبر بود به مردم هم دین می دهد و هم دید ، هم راه را نشان می دهد و هم چاه را ، هم مبشر است و هم منذر ، هم مسلمان را عزیز می کند و هم ابرقدرتها را ذلیل ، هم اسلام را زنده می کند و هم خرافات را می کوبد. رهبر قلب مردم است. رهبری شمع و چراغ جامعه است. اگر در جامعه رهبری حق بود ، نقاط ضعف دیگر قابل جبران است. همان گونه که اگر درماشین راننده خوب بود ، مسائل کهنگی ماشین و صندلی قابل تحمل است ، ولی اگر در جامعه رهبر فاسد بود هرچه هم مردم در رفاه باشند ، رو به سقوط هستند. همان گونه که اگر راننده ناشی بود هر چند هم که ماشین و مسافران لوکس و دولوکس و سوپر دولوکس باشند آینده این مسافران سقوط در دره هاست. در بیش از سی حدیث در جلد اول وسائل الشیعه می خوانیم که زیر بنای تمام دین بر چند چیز است. و در بعضی از آن روایات می بینیم که زیر بنای تمام آن زیربناها مسئله رهبری است. آری ، اگر رهبر حق نباشد به زودی به جای توحید ، طاغوتها

سبز می شوند و به جای نبوت و قوانین آسمانی ، قوانین شرقی و غربی سردر می آورند و به جای توجه به معاد ، به کلی مسئله قیامت فراموش می شود.

7. بهداشتی

1. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ لَمْ یقْبَلِ اللَّهُ لَهُ صَلَاةً أَرْبَعِینَ یوْماً [کافی ، ج6 ، ص401] .

2.عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ أَبِی الصَّحَارِی عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ شَارِبِ الْخَمْرِ فَقَالَ : " (لَا یقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ) صَلَاةً مَا دَامَ فِی عُرُوقِهِ مِنْهَا شَیءٌ" [وسائل الشیعه ، ج25 ، ص304] .

3. ویژگی های قبولی

1. دعابرای قبولی عمل

رَبَّنا تَقَبَّلْ مِنّا [بقره/127] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) اللهم تقبل صلاتی و دعائی بقبول حسن [جمال الأسبوع ، ص271] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) اللَّهُمَّ طَهِّرْ قَلْبِی وَ تَقَبَّلْ سَعْیی [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص367] .

دعای قبول شدن برای دیگران :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) کانَ یقُولُ لِلْقَادِمِ مِنْ مَکةَ قَبِلَ اللَّهُ مِنْک وَ أَخْلَفَ عَلَیک نَفَقَتَک وَ غَفَرَ ذَنْبَک [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص299] .

قال السید قدس الله روحه : "اللهم صل علی محمد و آل محمد و تقبل منا الأعمال" [بحارالأنوار ، ج99 ، ص194] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أَرْحَمَ الرَّاحِمِینَ یا إِلَهَ الْأَوَّلِینَ وَ الْ آخِرِینَ اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَ تَقَبَّلْ مِنَّا صَلَاتَنَا وَ صِیامَنَا وَ قِیامَنَا [إقبال الأعمال ، ص241] .

اللّهُمَّ انْفَعْنَا بِالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ وَ اهْدِنَا بِالْ آياتِ وَ الذِّكرِ الْحَكيمِ وَ تَقَبَّلْ مِنَّا قِرَاءَتَهُ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص378] .تقبل منا

ما اديت "اللهم تقبل منا ما أديت عنا فيه من حق" [إقبال الأعمال ، ص293] .

اللهم تقبل منا هذا الشهر [البلد الأمين ، ص199] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) اللَّهُم تَقَبَّلْ مَنَاسِكی [كافی ، ج4 ، 467] .

اللهم صل على محمد و آل محمد و تقبل منى زيارتى [بحارالأنوار ، ج97 ، ص287] .

اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ صَلَاتِی وَ تَقَبَّلْ دُعَائِی [مصباح المتهجد ، ص286] .

اللهم اغفر لى ذنوبى و تقبل حسناتى [المقنعه ، ص430] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِک مِنْ قَلْبٍ لَا يخْشَعُ وَ عَينٍ لَا تَدْمَعُ وَ صَلَاهٍ لَا تُقْبَلُ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص35] .

2. علامت قبولى عمل

1.قَالَ الْمُفَضَّلُ بْنُ عُمَرَ لِلصَّادِقِ (عليه السلام) أُحِبُّ أَنْ أَعْرِفَ عَلَامَهَ قَبُولِی عِنْدَ اللَّهِ. فَقَالَ لَهُ : "عَلَامَهُ قَبُولِ الْعَبْدِ عِنْدَ اللَّهِ أَنْ يصِيبَ بِمَعْرُوفِهِ مَوَاضِعَهُ فَإِنْ لَمْ يكنْ كذَلِک فَلَيسَ كذَلِک" [أعلام الدين ، ص283] .

2. اشک ريختن نشانه قبولى عمل است :

قال موف المزار الكبير : " و اخشع لربک و ابک فإن خشع قلبک و دمعت عيناک فهو علامه القبول و الإذن" [بحارالأنوار ، ج97 ، ص211] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) من أحب أن يعلم أ قبلت صلاته أم لم تقبل فلينظر هل منعته صلاته عن الفحشاء و المنكر فبقدر ما منعته قبلت منه [بحارالأنوار ، ج79 ، ص198] .

3. درجات قبولى عمل

قَالَ الْكاظِمُ (عليه السلام) اللَّهُمَّ تَقَبَّلَ مِنِّی كمَا تَقَبَّلْتَ مِنْ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِک [فقه الرضا (ع) ، ص218] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) اللّٰهُمَّ فَتَقَبَّلْهُ مِنَّا بِأَحْسَنِ قَبُولِک [کافی ، ج4 ، ص165] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللَّهُمَّ تَقَبَّلْهُ بِقَبُولٍ حَسَنٍ [الجعفریات ، ص203] .

4. موانع قبولی عمل

قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی : إنی لا أتقبل عملا ممن لا یعظم محمدا و علیا و آلهما الطیبین [بحارالأنوار ، ج13 ، ص240] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) أَرْبَعَهٌ لَا تُقْبَلُ لَهُمْ صَلَاهٌ الْإِمَامُ الْجَائِرُ وَ الرَّجُلُ یومُّ الْقَوْمَ وَ هُمْ لَهُ کارِهُونَ وَ الْعَبْدُ الْآبِقُ مِنْ مَوْلَاهُ مِنْ غَیرِ ضَرُورَهٍ وَ الْمَرْأَهُ تَخْرُجُ مِنْ بَیتِ زَوْجِهَا بِغَیرِ إِذْنِهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص242] .

لَا یقْبَلُ مِنْ صَلَاتِک إِلَّا مَا أَقْبَلْتَ عَلَیهِ مِنْهَا بِقَلْبِک [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص303] .

زنی که برای غیر شوهرش عطر بزند : قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) أَیمَا امْرَأَهٍ تَطَیبَتْ لِغَیرِ زَوْجِهَا لَمْ تُقْبَلْ مِنْهَا صَلَاهٌ [کافی ، ج5 ، ص507] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) یأْتِی عَلَی الرَّجُلِ سِتُّونَ وَ سَبْعُونَ سَنَهً مَا قَبِلَ اللَّهُ مِنْهُ صَلَاهً قُلْتُ وَ کیفَ ذَاک قَالَ لِأَنَّهُ یغْسِلُ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِمَسْحِهِ [کافی ، ج3 ، ص31] .

تارک الزکاه لا تقبل صلاته [بحارالأنوار ، ج79 ، ص305] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) مَنْ شَرِبَ شَرْبَهَ خَمْرٍ لَمْ یقْبَلِ اللَّهُ مِنْهُ صَلَاتَهُ سَبْعاً وَ مَنْ سَکرَ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ صَلَاتُهُ أَرْبَعِینَ صَبَاحاً [کافی ، ج6 ، ص401] .

1.فسق و گناه :

قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعاً أَوْ کرْهاً لَنْ یتَقَبَّلَ مِنْکمْ إِنَّکمْ

كنْتُمْ قَوْماً فاسِقِينَ [توبه/53] .

2.بی اعتنایی به نماز :

وَ ما مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقاتُهُمْ إِلاّ أَنَّهُمْ كفَرُوا بِاللّهِ وَ بِرَسُولِهِ وَ لا يأْتُونَ الصَّلاةَ إِلاّ وَ هُمْ كسالى وَ لا ينْفِقُونَ إِلاّ وَ هُمْ كارِهُونَ [توبه/54] .

1. قتل و خونریزی

1. احترام خون در قرآن

1 وَ إِذْ أَخَذْنا ميثاقَكمْ لا تَسْفِكونَ دِماءَكمْ [بقره/84.]

2 وَ مَنْ يقْتُلْ مُومِناً مُتَعَمِّداً فَجَزاوهُ جَهَنَّمُ خالِداً فيها [نساء/93.]

3 مَنْ قَتَلَ نَفْساً بِغَيرِ نَفْسٍ أَوْ فَسادٍ فِى الْأَرْضِ فَكأَنَّما قَتَلَ النّاسَ جَميعاً [مائده/32.]

4 وَ لا تَقْتُلُوا أَوْلادَكمْ خَشْيةَ إِمْلاقٍ [اسراء/31.]

5 وَ مَنْ قُتِلَ مَظْلُوماً فَقَدْ جَعَلْنا لِوَلِيهِ سُلْطاناً فَلا يسْرِفْ فِى الْقَتْلِ [اسراء/33.]

2. اسلام ومساوات درخون

النبویّ (ص) : فان اهل الاسلام تتكافى دمائهم [سفينه البحار / دم]

3. ریختن خون چه کسی را اسلام جایز دانسته است

1. در حفظ رهبر ومکتب

حفظ مکتب :

کسی که به دروغ ادعای پیامبری کند ، کشتن وی جایز است.

حفظ رهبر :

کسی که به پیامبر (ص) و امام (ع) و حضرت زهرا (سلام الله علیها) دشنام دهد ، کشتن وی جایز است.

آری قوام جامعه به داشتن امنیت ، مکتب و رهبر است که سهل انگاری در این مسائل ضرر جبران ناپذیری دارد.

2. در حفظ ناموس ومال

اگر کسی بخواهد با همسرش زنا یا با فرزندش لواط نماید و بدون کشتن راهی برای جلوگیری نباشد یا اگر کسی بخواهد به ناموس دیگری تجاوز کند و بدون کشتن راهی برای جلوگیری نباشد ، اگر دزدی به خانه کسی وارد شود و بدون کشتن راهی

برای جلوگیری نباشد ، کشتن جایز است. [توضیح المسائل مُحشّی ، مسأله 2803 (تحریر و تکمله)]

3. در قصاص

وَ لَکمْ فِی الْقِصاصِ حَیاهٌ [بقره/179.]

4. در حفظ نظم اجتماعی

تهدید به قتل مصداق مفسدفی الارض است؛ کسی که حربه خود را بیرون بکشد.

4. حکم خوردن خون

در قرآن چهار مرتبه تحریم خوردن خون بیان شده :

إِنَّما حَرَّمَ عَلَیکمُ الْمَیتَهَ وَ الدَّمَ وَ لَحْمَ الْخِنْزیرِ وَ ما أُهِلَّ بِهِ لِغَیرِ اللّهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَیرَ باغٍ وَ لا عادٍ فَلا إِثْمَ عَلَیهِ إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحیمٌ [بقره/173.]

حُرِّمَتْ عَلَیکمُ الْمَیتَهُ وَ الدَّمُ وَ لَحْمُ الْخِنْزیر [مائده/3.]

إِنَّما حَرَّمَ عَلَیکمُ الْمَیتَهَ وَ الدَّمَ وَ لَحْمَ الْخِنْزیرِ [نحل/115.]

قُلْ لا أَجِدُ فی ما أُوحِی إِلَی مُحَرَّماً عَلی طاعِمٍ یطْعَمُهُ إِلاّ أَنْ یکونَ مَیتَهً أَوْ دَماً مَسْفُوحاً أَوْ لَحْمَ خِنزیرٍ [انعام/145.]

دو بار در مکه انعام و نحل و دو بار در مدینه ، بقره و مائده.

خون ، سنگر میکروب ها است و لذا مرکز پاسداری گلبول های سفید هم خون است. همین که خون از کار می افتد ، گلبول ها که پاسدارند ، می میرند و میدان برای رشد هر نوع میکروب باز می شود؛ این از یک سو ، از سوی دیگر از تأثیر غذا در روحیات نباید غافل شد.

در حدیثی که از امام رضا (ع) ذیل آیه تحریم خون در آیه 173 بقره در نور الثّقلین ، ج1 ، ص129 آمده می خوانیم که خوردن خون در بروز زرداب و شبه جنون و سنگدلی اثر می گذارد.

1. قتل

1. اهمیت جلوگیری از قتل در اسلام

1-وَ مَنْ یقْتُلْ مُومِناً مُتَعَمِّداً فَجَزاوهُ جَهَنَّمُ خالِداً فِیها وَ غَضِبَ اللّهُ عَلَیهِ وَ لَعَنَهُ وَ

أَعَدَّ لَهُ عَذاباً عَظِيماً [نساء/93] .

2-مِنْ أَجْلِ ذلِک کتَبْنا عَلی بَنِی إِسْرائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْساً بِغَيرِ نَفْسٍ أَوْ فَسادٍ فِی الْأَرْضِ فَکأَنَّما قَتَلَ النّاسَ جَمِيعاً وَ مَنْ أَحْياها فَکأَنَّما أَحْيا النّاسَ جَمِيعاً وَ لَقَدْ جاءَتْهُمْ رُسُلُنا بِالْبَيناتِ ثُمَّ إِنَّ کثِيراً مِنْهُمْ بَعْدَ ذلِک فِی الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ [مائده/32] .

راستی کسی که یک نفر بی گناه را بکشد آمادگی دارد بی گناه دیگری را هم بکشد و کسی که یک تیر رها کند آماده است رگبار هم رها کند. آری ، گویا کسی است که آمادگی دارد همه را بکشد.

ثانیا : جامعه اسلامی یک واحد است و افراد آن مانند اعضای یک پیکر؛ هر لطمه به عضوی بخورد شعاعش به همه اعضاء می رسد ، زیرا هر کس به اندازه شعاع وجودی خود در جامعه انسانی اثر دارد.

3- در روایات احیاء و قتل به هدایت و ضلال هم آمده [تفسیر نمونه ، ج4 ، ص356] .

4-وَ الَّذِينَ لا يدْعُونَ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ وَ لا يقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللّهُ إِلاّ بِالْحَقِّ وَ لا يزْنُونَ وَ مَنْ يفْعَلْ ذلِک يلْقَ أَثاماً [فرقان/68] .

5- مردی کشته شد و قاتلش معلوم نشد ، پیامبر (ص) به منبر رفت و فرمود :

الشَّيخُ الْمُفِيدُ فِی أَمَالِيهِ ، عَنْ عَلِی بْنِ خَالِدٍ الْمَرَاغِیِ عَنْ عَلِی بْنِ سُلَيمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ النَّهَاوَنْدِی عَنْ أَبِی خَزْرَجٍ الْأَسَدِی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيلِ عَنْ أَبَانِ بْنِ أَبِی عَياشٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ إِياسٍ عَنْ أَبِی سَعِيدٍ الْخُدْرِی قَالَ وُجِدَ قَتِيلٌ عَلَی عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَخَرَجَ مُغْضَباً حَتَّی رَقَی الْمِنْبَرَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَ أَثْنَی عَلَيهِ ثُمَّ قَالَ

: " يقْتَلُ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ لَا يدْرَى مَنْ قَتَلَهُ وَ الَّذِی نَفْسِی بِيدِهِ لَوْ أَنَّ أَهْلَ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ اجْتَمَعُوا عَلَى قَتْلِ مُومِنٍ أَوْ رَضُوا بِهِ لَأَدْخَلَهُمُ اللَّهُ فِی النَّارِ وَ الَّذِی نَفْسِی بِيدِهِ لَا يجْلِدُ أَحَدٌ أَحَداً ظُلْماً إِلَّا جُلِدَ غَداً فِی نَارِ جَهَنَّمَ مِثْلَهُ وَ الَّذِی نَفْسِی بِيدِهِ لَا يبْغِضُنَا أَهْلَ الْبَيتِ أَحَدٌ إِلَّا أَكبَّهُ اللَّهُ عَلَى وَجْهِهِ فِی نَارِ جَهَنَّمَ" [مستدرک الوسائل ، ج18 ، ص211] .

6-بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا مَا أَمَرَ بِهِ عَبْدُ اللَّهِ عَلِی أَمِيرُ الْمُومِنِينَ مَالِک بْنَ الْحَارِثِ الْأَشْتَرَ نهج البلاغه ص : 427فِی عَهْدِهِ إِلَيهِ حِينَ وَلَّاهُ مِصْرَ جِبَايةَ خَرَاجِهَا وَ جِهَادَ عَدُوِّهَا وَ اسْتِصْلَاحَ أَهْلِهَا وَ عِمَارَةَ بِلَادِهَا أَمَرَهُ بِتَقْوَى اللَّهِ وَ إِيثَارِ طَاعَتِهِ وَ اتِّبَاعِ مَا أَمَرَ بِهِ فِی كتَابِهِ...إِياک وَ الدِّمَاءَ وَ سَفْكهَا بِغَيرِ حِلِّهَا فَإِنَّهُ لَيسَ شَیءٌ أَدْعَى لِنِقْمَةٍ وَ لَا أَعْظَمَ لِتَبِعَةٍ وَ لَا أَحْرَى بِزَوَالِ نِعْمَةٍ وَ انْقِطَاعِ مُدَّةٍ مِنْ سَفْک الدِّمَاءِ بِغَيرِ حَقِّهَا وَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ مُبْتَدِئٌ بِالْحُكمِ بَينَ الْعِبَادِ فِيمَا تَسَافَكوا مِنَ الدِّمَاءِ يوْمَ الْقِيامَةِ فَلَا تُقَوِّينَّ سُلْطَانَک بِسَفْک دَمٍ حَرَامٍ فَإِنَّ ذَلِک مِمَّا يضْعِفُهُ وَ يوهِنُهُ بَلْ يزِيلُهُ وَ ينْقُلُهُ وَ لَا عُذْرَ لَک عِنْدَ اللَّهِ وَ لَا عِنْدِی فِی قَتْلِ الْعَمْدِ لِأَنَّ فِيهِ قَوَدَ الْبَدَنِ وَ إِنِ ابْتُلِيتَ بِخَطَإٍ وَ أَفْرَطَ عَلَيک سَوْطُک أَوْ سَيفُک أَوْ يدُک بِالْعُقُوبَةِ فَإِنَّ فِی الْوَكزَةِ فَمَا فَوْقَهَا مَقْتَلَةً فَلَا تَطْمَحَنَّ بِک نَخْوَهُ سُلْطَانِک عَنْ أَنْ تُودِّی إِلَى أَوْلِياءِ الْمَقْتُولِ حَقَّهُمْ وَ إِياک وَ الْإِعْجَابَ بِنَفْسِک وَ الثِّقَةَ بِمَا يعْجِبُک مِنْهَا وَ حُبَّ" [نهج البلاغه ، ص441] .

2. انگیزه های قتل

1. حسد

وَ اتْلُ عَلَيهِمْ نَبَأَ ابْنَی آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبا قُرْباناً فَتُقُبِّلَ

مِنْ أَحَدِهِما وَ لَمْ يتَقَبَّلْ مِنَ الآخَرِ قالَ لَأَقْتُلَنَّک قالَ إِنَّما يتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ [مائده/27] .

قالَ قائِلٌ مِنْهُمْ لا تَقْتُلُوا يوسُفَ وَ أَلْقُوهُ فِی غَيابَتِ الْجُبِّ يلْتَقِطْهُ بَعْضُ السَّيارَهِ إِنْ كنْتُمْ فاعِلِينَ [يوسف/10] .

وَ إِذْ يمْكرُ بِک الَّذِينَ كفَرُوا لِيثْبِتُوک أَوْ يقْتُلُوک أَوْ يخْرِجُوک وَ يمْكرُونَ وَ يمْكرُ اللّهُ وَ اللّهُ خَيرُ الْماكرِينَ [انفال /30] .

2. ريشه اقتصادی

قُلْ تَعالَوْا أَتْلُ ما حَرَّمَ رَبُّكمْ عَلَيكمْ أَلاّ تُشْرِكوا بِهِ شَيئاً وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً وَ لا تَقْتُلُوا أَوْلادَكمْ مِنْ إِمْلاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكمْ وَ إِياهُمْ وَ لا تَقْرَبُوا الْفَواحِشَ ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَنَ وَ لا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللّهُ إِلاّ بِالْحَقِّ ذلِكمْ وَصّاكمْ بِهِ لَعَلَّكمْ تَعْقِلُونَ [انعام/151] .

قُلْ تَعالَوْا أَتْلُ ما حَرَّمَ رَبُّكمْ عَلَيكمْ أَلاّ تُشْرِكوا بِهِ شَيئاً وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً وَ لا تَقْتُلُوا أَوْلادَكمْ مِنْ إِمْلاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكمْ وَ إِياهُمْ وَ لا تَقْرَبُوا الْفَواحِشَ ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَنَ وَ لا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللّهُ إِلاّ بِالْحَقِّ ذلِكمْ وَصّاكمْ بِهِ لَعَلَّكمْ تَعْقِلُونَ [انعام/151] .

از دست دادن موقعیت یا ترس از آن :

کسب مال از طریق حرام (مثل دزدی) 1- دزدان رفقای خود را به قتل می رسانند 2- دزدان صاحب خانه و اهل خانه را به قتل می رسانند.

به دست آوردن پست و مقام (نظیر کودتا)

3. ریشه روانی

غیرت ناموسی (قتل کسی که با محارم فرد رابطه برقرار کرده)

بدبینی (قتل همسر یا خواهر یا فرد دیگر به خاطر وهمیات)

نپذیرفتن خواست انسان در مسیر هوای نفسانی (مثل قتل دختران و ربودن آنها)

غیرت دینی (نظیر قتل های خیابانی در مشهد)

روابط نامشروع

(کشتن رقیب)

وَ لا تَقْتُلُوا أَوْلادَکمْ خَشْیةَ إِمْلاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَ إِیاکمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ کانَ خِطْأً کبِیراً [اسراء/31] .

4. محیط وعوامل اجتماعی

یتَوارى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ ما بُشِّرَ بِهِ أَ یمْسِکهُ عَلى هُونٍ أَمْ یدُسُّهُ فِی التُّرابِ أَلا ساءَ ما یحْکمُونَ [نحل/59] .

3. مهدورالدم

1. مرتد

مرتد بر دو قسم است. الف) مرتد فطری آن است که مسلمان زاده باشد و سپس مرتد شده باشد. ب) مرتد ملی : آن است که پدر و مادرش هیچ کدام مسلمان نبوده اند بعد مسلمان و سپس مرتد شده باشد.

حکم مرتد فطری قتل است ، گرچه توبه کند. این در مورد مرد است ، ولی در مورد زن حبس ابد می شود ویضرب فی اوقات الصلوه.

قال فی اللمعه : و المرتد لاتقتل بالارتداد لقصور عقلها و لکن تحبس و تضرب اوقات الصلوات حتی تتوب او تموت. [شرح لمعه ، ج2 ، ص246] .

2. بدعت گذار

کسانی که دعوت به بدعت کنند و مردم را به فتنه اندازند.امام هادی (ع) به شخصی به نام جنید دستور دادند که فارس بن حاتم که یفتن الناس و یدعوهم الی البدعه را بکشد.

حضرت پولی به من داد و فرمود : "سلاحی تهیه کن و بر من عرضه دار. می گوید : شمشیری خریدم و به حضرت عرضه داشتم. حضرت فرمود : "این را پس بده و غیر این را تهیه کن" می گوید : شمشیر را پس دادم و ساطوری به جای آن تهیه کردم و به حضرت عرضه داشتم. حضرت فرمود : " این خوب است". می گوید : من به سراغ فارس آمدم وقد خرج من المسجد بین الصلاتین المغرب و العشاء!!!

فضربت على رأسه فصرعته. افتاد و مرد و داد و فریادی بلند شد من ساطور را از دست انداختم ، مردم اجتماع نمودندفاخوا یدورون و طلبوا الزقاق و الدودکوچه های بن بست و خانه ها را گشتند چیزی نیافتند و اثری هم از ساطور ندیدند.

قال سعد : و حدثنی جماعه من أصحابنا من العراقیین و غیرهم بهذا الحدیث عن جنید ثم سمعته أنا بعد ذلک من جنید أرسل إلی أبو الحسن العسکری (ع) یأمرنی بقتل فارس بن حاتم القزوینی لعنه الله. فقلت : لا حتی أسمعه منه یقول لی ذلک یشافهنی به. قال : فبعث إلی فدعانی فصرت إلیه. فقال : " آمرک بقتل فارس بن حاتم" فناولنی دراهم من عنده ، و قال : اشتر بهذه سلاحا فأعرضه علی" فذهبت فاشتریت سیفا فعرضته علیه ، فقال : رد هذا و خذ غیره". قال : فرددته و أخذت مکانه ساطورا فعرضته علیه. فقال : " هذا نعم". فجئت إلی فارس و قد خرج من المسجد بین الصلاتین المغرب و العشاء ، فضربته علی رأسه فصرعته و ثنیت علیه فسقط میتا ، و وقعت الضجه فرمیت الساطور بین یدی ، و اجتمع الناس و أخذت إذ لم یوجد هناک أحد غیری ، فلم یروا معی سلاحا و لا سکینا ، و طلبوا الزقاق و الدور فلم یجدوا شیئا ، و لم یر أثر الساطور بعد ذلک. [رجال الکشی ، ص524] .

3. دزدی که قصد مال وآبروی انسان را دارد

دزدی که قصد مال و عیال انسان را داشته باشد : قال الباقر (ع) : اذا دخل علیک اللص یرید اهلک و مالک فان استطعت ان تبدره و تضربه

فابدروه و اضربه و قال : اللص محارب لله و لرسوله فاقتله فما منک منه فهو علی [وسائل ، ج18 ، ص543] .

4. محارب با خدا وپیامبر

محارب با خدا و رسول : إِنَّما جَزاءُ الَّذِینَ یحارِبُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یسْعَوْنَ فِی الْأَرْضِ فَساداً أَنْ یقَتَّلُواأَوْ یصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَیدِیهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلافٍ أَوْ ینْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذلِک لَهُمْ خِزْی فِی الدُّنْیا وَ لَهُمْ فِی الْآخِرَهِ عَذابٌ عَظِیمٌ [مائده/33] .

1. شأن نزول آیه درمورد محارب

جمعی از مشرکان مسلمان شدند و به مدینه آمدند ، ولی آب و هوا به آنان نساخت. رسول الله (ص) فرمود در منطقه بیرون مدینه که شتران زکاتی را نگهداری می کردند بروند تا از آب و هوا و شیر تازه بهره مند شوند. آنها رفتند و بهبود پیدا کردند ، لکن به جای قدردانی چوپان های مسلمانان را گرفتند و دست و پا بریدند و چشم آنها را از بین بردند و شتران را غارت و از اسلام بیرون رفتند! رسول الله (ص) دستور دستگیری آنها را صادر فرمودند : آنها را دستگیر و مقابله به مثل کردند؛ یعنی : چشم آنها را کور و دست و پای آنها را بریدند تا دیگران عبرت گیرند. آیه فوق نازل شد ، که جزای کسانی که به روی مردم اسلحه می کشند و تهدید می کنند 4 عمل است.

تذکر 1 : منظور از محارب ، محارب با خدا و رسول الله است و طبق احادیث کسی است که با اسلحه به مال و جان مردم تجاوز کند ، بنابراین قلدرها و چاقوکش ها و دزدان بیابانی و شهری که حمله به جان

و مال و ناموس مردم می کنند مشمول آیه هستند ، جالب این که در آیه از محاربه و ستیز با مردم به عنوان محارب با خدا و رسول الله (ص) یاد شده.

تذکر 2 : منظور از قطع دست و پا طبق آنچه در کتب فقهی آمده همان مقداری است که در مورد سرقت بیان شده ، یعنی تنها بریدن 4 انگشت از دست یا پا [نمونه به نقل از کنز العرفان] .

تذکر 3 : چهار نوع جزا در آیه به نظر حاکم اسلامی است که متناسب با جرم حکم می کند.

2. شرائط حد محارب

طبق روایات اگر نوع محاربه شدید باشد جزای شدید و اگر خفیف ، جزای خفیف. نظیر این که می گوید فلان عمل از 3 تا 10 سال زندان و دست قاضی را باز می گذارد تا ببیند نوع جرم و کیفیت آن و زمان و مکان آن و روحیه مردم و سایر خصوصیات چگونه بوده است. و یا نظیر تعزیر ، مثلا : الف) اگر محارب ، مسلمانی را کشته؛ جزای او یک نوعان یقتلواانتخاب می شود.

ب : اگر محارب ، مسلمانی را نکشته ، بلکه فقط اموالش را با تهدید گرفته؛ نوع قطع دست و پا.

ج : اگر هم کشته و هم اموال را برده اعدام شود و جنازه به دار آویخته گردد تا عبرت دیگران شود.

د : اگر نه کشته و نه برده ، بلکه فقط با اسلحه تهدید کرده ، فقط تبعیدینفوا من الارض

این مطلب از روایات ذیل آیه در نور الثقلین استفاده می شود.إِنَّما جَزاءُ الَّذِینَ یحارِبُونَ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یسْعَوْنَ فِی الْأَرْضِ فَساداً أَنْ یقَتَّلُوا أَوْ یصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ

أَيدِيهِمْ وَ أَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلافٍ أَوْ ينْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذلِک لَهُمْ خِزْی فِی الدُّنْيا وَ لَهُمْ فِی الآخِرَهِ عَذابٌ عَظِيمٌ [مائده/33] .

اين شدت عمل برای ايجاد محيط امن است و تازه عذاب آخرت مانده ، زيرا می خوانيم :

آيا اگر قبل از دسترسی توبه کنند مورد عفو قرار می گيرندإِلاَّ الَّذِينَ تابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيهِمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ [مائده/34] .

البته اگر بعد از دستگيری توبه کند فايده ندارد؛ بايد قبل از دستگيری توبه کندقبل ان تقدروا عليهمالبته توبه از حق الله است و حق الناس سر جای خود است و اگر کسی را کشته ، بايد کشته شود.

از کجا توبه را بفهميم؟ با دو شاهد عادل يا با تغيير روش و برنامه او که دليل بر دگرگونی فکری و عملی او باشد.

4. انواع قتل

1. جسمی

1. فرزندکشی

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلادَهُمْ سَفَهاً بِغَيرِ عِلْمٍ وَ حَرَّمُوا ما رَزَقَهُمُ اللّهُ افْتِراءً عَلَى اللّهِ قَدْ ضَلُّوا وَ ما كانُوا مُهْتَدِينَ [انعام/140] .

2. خود کشی

3. سقط جنين

2. روحی

1. ريختن آبرو

الْبِحَارُ ، عَنْ كتَابِ قَضَاءِ حُقُوقِ الْمُومِنِينَ لِلشَّيخِ سَدِيدِ الدِّينِ أَبِی عَلِی بْنِ طَاهِرٍ الصُّورِی بِإِسْنَادِهِ قَالَ سُئِلَ الرِّضَا (ع) مَا حَقُّ الْمُومِنِ عَلَی الْمُومِنِ؟ فَقَالَ : إِنَّ مِنْ حَقِّ الْمُومِنِ عَلَی الْمُومِنِ الْمَوَدَّهَ لَهُ فِی صَدْرِهِ وَ الْمُوَاسَاهَ لَهُ فِی مَالِهِ وَ النُّصْرَهَ لَهُ عَلَی مَنْ ظَلَمَهُ وَ إِنْ كانَ فَیءٌ لِلْمُسْلِمِينَ وَ كانَ غَائِباً

أَخَذَ لَهُ بِنَصِيبِهِ وَ إِذَا مَاتَ فَالزِّيارَهُ إِلَى قَبْرِهِ وَ لَا يظْلِمُهُ وَ لَا يغُشَّهُ وَ لَا يخُونُهُ وَ لَا يخْذُلُهُ وَ لَا يغْتَابُهُ وَ لَا يكذِبُهُ وَ لَا يقُولُ لَهُ أُفٍّ فَإِذَا قَالَ لَهُ أُفٍّ

فَلَيسَ بَينَهُمَا وَلَايهٌ وَ إِذَا قَالَ لَهُ أَنْتَ عَدُوِّی فَقَدْ كفَّرَ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ وَ إِذَا اتَّهَمَهُ انْمَاثَ الْإِيمَانُ فِی قَلْبِهِ كمَا ينْمَاثُ الْمِلْحُ فِی الْمَاءِ إِلَی أَنْ قَالَ وَ إِنَّ أَبَا جَعْفَرٍ الْبَاقِرَ (ع) أَقْبَلَ إِلَی الْكعْبَهِ وَ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی كرَّمَک وَ شَرَّفَک وَ عَظَّمَک وَ جَعَلَک مَثَابَهً لِلنَّاسِ وَ أَمْناً وَ اللَّهِ لَحُرْمَهُ الْمُومِنِ أَعْظَمُ حُرْمَهً مِنْک وَ لَقَدْ دَخَلَ عَلَيهِ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَبَلِ فَسَلَّمَ عَلَيهِ فَقَالَ لَهُ عِنْدَ الْوَدَاعِ أَوْصِنِی فَقَالَ لَهُ أُوصِيک بِتَقْوَی اللَّهِ وَ بِرِّ أَخِيک الْمُومِنِ فَأَحْبِبْ لَهُ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِک وَ إِنْ سَأَلَک فَأَعْطِهِ وَ إِنْ كفَّ عَنْک فَأَعْرِضْ عَلَيهِ لَا تَمَلَّهُ فَإِنَّهُ لَا يمَلُّک وَ كنْ لَهُ عَضُداً فَإِنْ وَجَدَ عَلَيک فَلَا تُفَارِقْهُ حَتَّی تَسُلَّ سَخِيمَتَهُ فَإِنْ غَابَ فَاحْفَظْهُ فِی غَيبَتِهِ وَ إِنْ شَهِدَ فَاكنُفْهُ وَ اعْضُدْهُ وَ زُرْهُ وَ أَكرِمْهُ وَ الْطُفْ بِهِ فَإِنَّهُ مِنْک وَ أَنْتَ مِنْهُ وَ نَظَرُک لِأَخِيک الْمُومِنِ وَ إِدْخَالُ السُّرُورِ عَلَيهِ أَفْضَلُ مِنَ الصِّيامِ وَ أَعْظَمُ أَجْراً [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص45] .

گاهی ریختن آبروی فرد موجب خودکشی او می شود و گاهی سبب می شود دیگران او را بکشند و گاهی فرد دق مرگ می شود.

2. گمراه کردن

3. ازبین بردن زمینه رشد

4. ایجاد فتنه

وَ اقْتُلُوهُمْ حَيثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَ أَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيثُ أَخْرَجُوكمْ وَ الْفِتْنَهُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَ لا تُقاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ حَتّی يقاتِلُوكمْ فِيهِ فَإِنْ قاتَلُوكمْ فَاقْتُلُوهُمْ كذلِک جَزاءُ الْكافِرِينَ [بقره/191] .

5. آثار زیان بار قتل

مِنْ أَجْلِ ذلِک كتَبْنا عَلی بَنِی إِسْرائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْساً بِغَيرِ نَفْسٍ أَوْ فَسادٍ فِی الْأَرْضِ فَكأَنَّما قَتَلَ النّاسَ جَمِيعاً وَ مَنْ أَحْياها فَكأَنَّما أَحْيَا النّاسَ جَمِيعاً وَ لَقَدْ جاءَتْهُمْ رُسُلُنا بِالْبَيناتِ

ثُمَّ إِنَّ كثِيراً مِنْهُمْ بَعْدَ ذلِک فِی الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ [مائده/32] .

1. برای خود قاتل

1. فشاروجدان

2. ازدست دادن امنیت

3. قصاص

4. دیه

5. انتقام مردم

2. خانواده قاتل ومقتول

3. جامعه

1. گسترش فساد

2. نابودی افراد مستعد

3. سلب امنیت

6. نکاتی درباب قتل

1- برخورد هابیل در برابر تهدید قابیل (اقتباس از تفسیر منشور جاوید)

1) خود را اصلاح کن ، آینه شکستن خطاست

وَ اتْلُ عَلَیهِمْ نَبَأَ ابْنَی آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبا قُرْباناً فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِما وَ لَمْ یتَقَبَّلْ مِنَ الآخَرِ قالَ لَأَقْتُلَنَّک قالَ إِنَّما یتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِینَ [مائده/27] .

2) هابیل گفت : ما أَنَا بِباسِطٍ یدِیو نگفتما انا بدافع

لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَی یدَک لِتَقْتُلَنِی ما أَنَا بِباسِطٍ یدِی إِلَیک لِأَقْتُلَک إِنِّی أَخافُ اللّهَ رَبَّ الْعالَمِینَ [مائده/28] .

هابیل علت عدم تجاوز را ذکر کرد :

إِنِّی أَخافُ اللّهَ رَبَّ الْعالَمِینَ [مائده/28] .

در نتیجه منشا گناه جهل به مقام ربوبی خداوند است :

إِنَّما یخْشَی اللّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَماءُ إِنَّ اللّهَ عَزِیزٌ غَفُورٌ [فاطر/28] .

3) من می دانم سخن من در او اثر نمی کند.

إِنِّی أُرِیدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِی وَ إِثْمِک فَتَکونَ مِنْ أَصْحابِ النّارِ وَ ذلِک جَزاءُ الظّالِمِینَ [مائده/29] .

در حقیقت ، بودن گناه قاتل و مقتول بر عهده قاتل ، لازمه تصمیمی است که قاتل می گیرد.

4) افراد بی منطق و ضعیف از تهدید استفاده می کنند و عجله می کنند عبارتقالَ لَأَقْتُلَنَّکدر کریمه ذیل :

وَ اتْلُ عَلَیهِمْ نَبَأَ ابْنَی آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبا قُرْباناً فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِما وَ لَمْ یتَقَبَّلْ مِنَ الآخَرِ قالَ لَأَقْتُلَنَّک قالَ إِنَّما یتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِینَ [مائده/27] .

وَ رَوَی مَعْرُوفُ بْنُ خَرَّبُوذَ عَنْ أَحَدِهِمَا یعْنِی أَبَا جَعْفَرٍ وَ أَبَا

عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : "اللَّهُمَّ إِنْ رَفَعْتَنِی فَمَنْ ذَا الَّذِی یضَعُنِی وَ إِنْ وَضَعْتَنِی فَمَنْ ذَا الَّذِی یرْفَعُنِی وَ إِنْ أَهْلَکتَنِی فَمَنْ ذَا الَّذِی یحُولُ بَینَک وَ بَینِی أَوْ یتَعَرَّضُ لَک فِی شَیءٍ مِنْ أَمْرِی وَ قَدْ عَلِمْتُ أَنْ لَیسَ فِی حُکمِک ظُلْمٌ وَ لَا فِی نَقِمَتِک عَجَلَهٌ إِنَّمَا یعْجَلُ مَنْ یخَافُ الْفَوْتَ وَ إِنَّمَا یحْتَاجُ إِلَی الظُّلْمِ الضَّعِیفُ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص490] .

5) فرد مشکل دار اگر بی تقوی باشد مشکل را اضافه می کند : عبارت : وَ لَمْ یتَقَبَّلْ مِنَ الآخَرِ قالَ لَأَقْتُلَنَّکدر کریمه ذیل :

وَ اتْلُ عَلَیهِمْ نَبَأَ ابْنَی آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبا قُرْباناً فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِما وَ لَمْ یتَقَبَّلْ مِنَ الآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّک قالَ إِنَّما یتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِینَ [مائده/27] .

6) چیزی که می تواند جلو فساد و تباهی را بگیرد ترس از مقام ربوبی خداوند است :

إِنِّی أَخافُ اللّهَ رَبَّ الْعالَمِینَ [مائده/28] .

7) برای دفع منکر نباید مرتکب منکری مثل آن شد :

لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَی یدَک لِتَقْتُلَنِی ما أَنَا بِباسِطٍ یدِی إِلَیک لِأَقْتُلَک إِنِّی أَخافُ اللّهَ رَبَّ الْعالَمِینَ [مائده/28] .

8) نتیجه هر چه باشد برای مومن قابل قبول است :

إِنِّی أُرِیدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِی وَ إِثْمِک فَتَکونَ مِنْ أَصْحابِ النّارِ وَ ذلِک جَزاءُ الظّالِمِینَ [مائده/29] .

9) سقوط انسان از شاگردی خداوند و پیامبران (ع) به شاگردی کلاغ :

فَبَعَثَ اللّهُ غُراباً یبْحَثُ فِی الْأَرْضِ لِیرِیهُ کیفَ یوارِی سَوْأَهَ أَخِیهِ قالَ یا وَیلَتی أَ عَجَزْتُ أَنْ أَکونَ مِثْلَ هذَا الْغُرابِ فَأُوارِی سَوْأَهَ أَخِی فَأَصْبَحَ مِنَ النّادِمِینَ [مائده/31] .

10) گاهی بیدار شدن انسان دیر است

:

فَبَعَثَ اللّهُ غُراباً یبْحَثُ فِی الْأَرْضِ لِیرِیهُ کیفَ یوارِی سَوْأَةَ أَخِیهِ قالَ یا وَیلَتی أَ عَجَزْتُ أَنْ أَکونَ مِثْلَ هذَا الْغُرابِ فَأُوارِی سَوْأَةَ أَخِی فَأَصْبَحَ مِنَ النّادِمِینَ [مائده/31] .

11- اولین پرونده ها در قیامت مربوط به قتل است.

وَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ مُبْتَدِئٌ بِالْحُکمِ بَینَ الْعِبَادِ فِیمَا تَسَافَکوا مِنَ الدِّمَاءِ یوْمَ الْقِیامَهِ فَلَا تُقَوِّینَّ سُلْطَانَک بِسَفْکِ دَمٍ حَرَامٍ فَإِنَّ ذَلِک مِمَّا یضْعِفُهُ وَ یوهِنُهُ بَلْ یزِیلُهُ وَ ینْقُلُهُ وَ لَا عُذْرَ لَک عِنْدَ اللَّهِ وَ لَا عِنْدِی فِی قَتْلِ الْعَمْدِ لِأَنَّ فِیهِ قَوَدَ الْبَدَنِ وَ إِنِ ابْتُلِیتَ بِخَطَإٍ وَ أَفْرَطَ عَلَیک سَوْطُک أَوْ سَیفُک أَوْ یدُک بِالْعُقُوبَهِ فَإِنَّ فِی الْوَکزَهِ فَمَا فَوْقَهَا مَقْتَلَهً فَلَا تَطْمَحَنَّ بِک نَخْوَهُ سُلْطَانِک عَنْ أَنْ تُودِّی إِلَی أَوْلِیاءِ الْمَقْتُولِ حَقَّهُمْ وَ إِیاک وَ الْإِعْجَابَ بِنَفْسِک وَ الثِّقَهَ بِمَا یعْجِبُک مِنْهَا وَ حُبَّ [نهج البلاغه ، ص441] .

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَوَّلُ مَا یحْکمُ اللَّهُ فِیهِ یوْمَ الْقِیامَهِ الدِّمَاءُ فَیوقِفُ ابْنَی آدَمَ فَیفْصِلُ بَینَهُمَا ثُمَّ الَّذِینَ یلُونَهُمَا مِنْ أَصْحَابِ الدِّمَاءِ حَتَّی لَا یبْقَی مِنْهُمْ أَحَدٌ ثُمَّ النَّاسَ بَعْدَ ذَلِک حَتَّی یأْتِی الْمَقْتُولُ بِقَاتِلِهِ فَینَشَّبَ فِی دَمِهِ وَجْهُهُ فَیقُولَ هَذَا قَتَلَنِی فَیقُولُ أَنْتَ قَتَلْتَهُ فَلَا یسْتَطِیعُ أَنْ یکتُمَ اللَّهَ حَدِیثاً [الکافی ، ج7 ، ص271] .

12-وَ فِی عُیونِ الْأَخْبَارِ وَ فِی الْعِلَلِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ زِیادِ بْنِ جَعْفَرٍ الْهَمَذَانِی عَنْ عَلِی بْنِ إِبْرَاهِیمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ صَالِحٍ الْهَرَوِی قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی الْحَسَنِ عَلِی بْنِ مُوسَی الرِّضَا (ع) : یا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ مَا تَقُولُ فِی حَدِیثٍ رُوِی عَنِ الصَّادِقِ (ع) قَالَ إِذَا خَرَجَ الْقَائِمُ قَتَلَ ذَرَارِی

قَتَلَهِ الْحُسَينِ (ع) بِفِعَالِ آبَائِهَا؟ فَقَالَ (ع) : " هُوَ كذَلِک" فَقُلْتُ : قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لا تَزِرُ وازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرى مَا مَعْنَاهُ؟ قَالَ : " صَدَقَ اللَّهُ فِى جَمِيعِ أَقْوَالِهِ وَ لَكنْ ذَرَارِى قَتَلَهِ الْحُسَينِ (ع) يرْضَوْنَ بِفِعَالِ آبَائِهِمْ وَ يفْتَخِرُونَ بِهَا وَ مَنْ رَضِى شَيئاً كَانَ كمَنْ أَتَاهُ وَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا قُتِلَ بِالْمَشْرِقِ فَرَضِى بِقَتْلِهِ رَجُلٌ بِالْمَغْرِبِ لَكانَ الرَّاضِى عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ شَرِيک الْقَاتِلِ وَ إِنَّمَا يقْتُلُهُمُ الْقَائِمُ (ع) إِذَا خَرَجَ لِرِضَاهُمْ بِفِعْلِ آبَائِهِمْ الْحَدِيثَ" [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص138] .

2- قتل غير مستقيم :

1- سعايت 2- ذاعه اسرار 3- فرمان قتل

-يونُسُ عَنِ ابْنِ سِنَانٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ تَلَا هَذِهِ الآيَةَ ذلِک بِأَنَّهُمْ كانُوا يكفُرُونَ بِآياتِ اللَّهِ وَ يقْتُلُونَ النَّبِيينَ بِغَيرِ الْحَقِّ ذلِک بِما عَصَوْا وَ كانُوا يعْتَدُونَ قَالَ : " وَ اللَّهِ مَا قَتَلُوهُمْ بِأَيدِيهِمْ وَ لَا ضَرَبُوهُمْ بِأَسْيافِهِمْ وَ لَكنَّهُمْ سَمِعُوا أَحَادِيثَهُمْ فَأَذَعُوهَا فَأُخِذُوا عَلَيهَا فَقُتِلُوا فَصَارَ قَتْلًا وَ اعْتِدَاءً وَ مَعْصِيةً" [الكافى ، ج2 ، ص371] .

قَالَ لِى الصَّادِقُ (ع) : " إِنَّ اللَّهَ جَلَّ وَ عَزَّ قَدْ عَيرَ أَقْوَاماً فِى الْقُرْآنِ بِالْإِذَاعَهِ" فَقُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاک أَينَ قَالَ؟ قَالَ : " قَوْلُهُ وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ ثُمَّ قَالَ : الْمُذِيعُ عَلَينَا سِرَّنَا كالشَّاهِرِ بِسَيفِهِ عَلَينَا رَحِمَ اللَّهُ عَبْداً سَمِعَ بِمَكنُونِ عِلْمِنَا فَدَفَنَهُ تَحْتَ قَدَمَيهِ يا ابْنَ النُّعْمَانِ إِنِّى لَأُحَدِّثُ الرَّجُلَ مِنْكمْ بِحَدِيثٍ فَيتَحَدَّثُ بِهِ عَنِّى فَأَسْتَحِلُّ بِذَلِک لَعَنْتَهُ وَ الْبَرَاءَهَ مِنْهُ فَإِنَّ أَبِى كانَ يقُولُ وَ أَى شَىءٍ أَقَرُّ لِلْعَينِ مِنَ التَّقِيهِ إِنَّ التَّقِيهَ جُنَّهُ

الْمُومِنِ وَ لَوْ لَا التَّقِيهُ مَا عُبِدَ اللَّهُ وَ قَالَ اللَّهُ جَلَّ وَ عَزَّ لا يتَّخِذِ الْمُومِنُونَ الآيهَ. يا ابْنَ النُّعْمَانِ إِنَّ الْمُذِيعَ لَيسَ كقَاتِلِنَا بِسَيفِهِ بَلْ هُوَ أَعْظَمُ وِزْراً بَلْ هُوَ أَعْظَمُ وِزْراً بَلْ هُوَ أَعْظَمُ وِزْراً يا ابْنَ النُّعْمَانِ إِنَّ الْعَالِمَ لَا يقْدِرُ أَنْ يخْبِرَک بِكلِّ مَا يعْلَمُ لِأَنَّهُ سِرُّ اللَّهِ الَّذِی أَسَرَّهُ إِلَی جَبْرَئِيلَ وَ أَسَرَّهُ جَبْرَئِيلُ إِلَی مُحَمَّدٍ ص وَ أَسَرَّهُ مُحَمَّدٌ (ص) إِلَی عَلِی وَ أَسَرَّهُ عَلِی (ع) إِلَی الْحَسَنِ وَ أَسَرَّهُ الْحَسَنُ ع إِلَی الْحُسَينِ وَ أَسَرَّهُ الْحُسَينُ (ع) إِلَی عَلِی وَ أَسَرَّهُ عَلِی (ع) إِلَی مُحَمَّدٍ وَ أَسَرَّهُ مُحَمَّدٌ (ع) إِلَی مَنْ أَسَرَّهُ (ع) فَلَا تَعْجَلُوا فَوَ اللَّهِ لَقَدْ قَرُبَ هَذَا الْأَمْرُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَأَذَعْتُمُوهُ فَأَخَّرَهُ اللَّهُ وَ اللَّهِ مَا لَكمْ سِرٌّ إِلَّا وَ عَدُوُّكمْ أَعْلَمُ بِهِ مِنْكمْ يا ابْنَ النُّعْمَانِ ابْقَ عَلَی نَفْسِک فَقَدْ عَصَيتَنِی لَا تُذِعْ سِرِّی فَإِنَّ الْمُغِيرَةَ بْنَ سَعْدٍ كذَبَ عَلَی أَبِی وَ أَذَاعَ سِرَّهُ فَأَذَاقَهُ اللَّهُ حَرَّ الْحَدِيدِ وَ إِنَّ أَبَا الْخَطَّابِ كذَبَ عَلَی وَ أَذَاعَ سِرِّی فَأَذَاقَهُ اللَّهُ حَرَّ الْحَدِيدِ وَ مَنْ كتَمَ أَمْرَنَا زَينَهُ اللَّهُ بِهِ فِی الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ وَ أَعْطَاهُ حَظَّهُ وَ وَقَاهُ حَرَّ الْحَدِيدِ وَ ضِيقَ الْمَحَابِسِ إِنَّ بَنِی إِسْرَائِيلَ قُحِطُوا حَتَّی هَلَكتِ الْمَوَاشِی وَ النَّسْلُ فَدَعَا اللَّهُ مُوسَی بْنَ عِمْرَانَ فَقَالَ يا مُوسَی إِنَّهُمْ أَظْهَرُوا الزِّنَی وَ الرِّبَا وَ عَمَرُوا الْكنَائِسَ وَ أَضَاعُوا الزَّكاهَ فَقَالَ إِلَهِی تَحَنَّنْ بِرَحْمَتِک عَلَيهِمْ فَإِنَّهُمْ لَا يعْقِلُونَ فَأَوْحَی اللَّهُ إِلَيهِ إِنِّی مُرْسِلُ قَطْرِ السَّمَاءِ وَ مُخْتَبِرُهُمْ بَعْدَ أَرْبَعِينَ يوْماً فَأَذَاعُوا ذَلِک وَ أَفْشَوْهُ فَحَبَسَ عَنْهُمُ الْقَطْرَ أَرْبَعِينَ سَنَهً وَ أَنْتُمْ قَدْ قَرُبَ أَمْرُكمْ فَأَذَعْتُمُوهُ فِی مَجَالِسِكمْ إِلَی أَنْ قَالَ وَ مَنِ اسْتَفْتَحَ

نَهَارَهُ بِإِذَاعَهِ سِرِّنَا سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيهِ حَرَّ الْحَدِيدِ وَ ضِيقَ الْمَحَابِسِ الْخَبَرَ" [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص289] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : مَا قَتَلَنَا مَنْ أَذَاعَ حَدِيثَنَا قَتْلَ خَطَإٍ وَ لَكنْ قَتَلَنَا قَتْلَ عَمْدٍ [الكافی ، ج2 ، ص370] .

3 انواع نجات

الف) خروج از ضلالت : امام باقر (ع) پس از آن كه نجات از غرق و سوختگی را يادآور شد فرمود :

وَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَی مَنْ قَتَلَ نَفْساً إِلَی أَنْ قَالَ : قَالَ (ع) : " وَ مَنْ أَحْياهَا فَكأَنَّمَا أَحْيا النَّاسَ جَمِيعاً لَمْ يقْتُلْهَا أَوْ أَنْجَی مِنْ غَرَقٍ أَوْ حَرَقٍ وَ أَعْظَمُ مِنْ ذَلِک كلِّهِ يخْرِجُهَا مِنْ ضَلَالَهٍ إِلَی هُدًی" [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص239] .

ب) خروج از كفر :

وَ عَنْ أَبِی بَصِيرٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : سَأَلْتُهُ وَ مَنْ أَحْياها فَكأَنَّما أَحْيا النّاسَ جَمِيعاً قَالَ : " مَنِ اسْتَخْرَجَهَا مِنَ الْكفْرِ إِلَی الْإِيمَانِ" [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص239] .

ج) حفظ آبروی ديگری با كمک مالی و...

د) انبياء و امامان (ع) و رهبران حق و علماء دينی از مصاديق باطنی "من احياها" هستند

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلّهِ وَ لِلرَّسُولِ إِذا دَعاكمْ لِما يحْييكمْ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ يحُولُ بَينَ الْمَرْءِ وَ قَلْبِهِ وَ أَنَّهُ إِلَيهِ تُحْشَرُونَ [انفال/24] .

ه) پزشكان ، پرستاران و مامورين آتش نشانی از مصاديق ظاهريمن احياهاهستند.

4 نكاتی پيرامون قصاص

1- در قصاص شخصيت به حساب نمی آيد (الا ليقتلن بی الا قاتلی) وصيه علی (ع) . [نهج البلاغه]

ثُمَّ

قَالَ يا بَنِی عَبْدِ الْمُطَّلِبِ لَا أُلْفِيَنَّكمْ تَخُوضُونَ دِمَاءَ الْمُسْلِمِينَ خَوْضاً تَقُولُونَ قُتِلَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ أَلَا لَا تَقْتُلُنَّ بِی إِلَّا قَاتِلِی انْظُرُوا إِذَا أَنَا مِتُّ مِنْ ضَرْبَتِهِ هَذِهِ فَاضْرِبُوهُ ضَرْبَةً بِضَرْبَةٍ وَ لَا تُمَثِّلُوا بِالرَّجُلِ فَإِنِّی سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ص يقُولُ إِياكمْ وَ الْمُثْلَةَ وَ لَوْ بِالْكلْبِ الْعَقُورِ [نهج البلاغه ، ص422] .

2- پدر را به جرم قتل فرزند نمی کشند.

3- اشتباه قاضی از بیت المال است.

4- مسلمانی که سپر کفار شده باشد را می توان کشت.

چند اشکال در قصاص و پاسخ.

1- جنایتی که قاتل مرتکب شده بیش از این نیست که انسانی را از بین برده و شما به هنگام قصاص همین عمل را تکرار می کنید.

2- انتقام بد است.

3- مرض روانی داشته؟

4- کار اجباری به نفع اقتصاد

حذف موجود خطرناک و مزاحم یکی از مسائل اساسی دامداری ، کشاورزی و طب است و هر یک از سؤالات فوق می تواند بهانه برای خون ریزی باشد.

1. قدرت خدا

1. اراده ومشیت

1. مراحل قبل از قدرت

اراده به معنای خواستن همراه با امید و علاقه و دستور انجام است ، هم در آفرینش و هم در قانون به کار می رود (پیام قرآن)

مشیت مرحله قبل از اراده است و معمولا در آفریش به کار می رود (التحقیق و روایات) .

2. تفاوت اراده انسان با اراده خدا

امام رضا (ع) : اراده انسان تمایل درونی اوست که همراه با فکر و همت و حرکت است ، اما اراده خداوند نیازی به تصور و فکر و حرکت ندارد :

عَنْ صَفْوَانَ بْنِ یحْیی قَالَ قُلْتُ لِأَبِی الْحَسَنِ (ع) أَخْبِرْنِی عَنِ الْإِرَادَهِ مِنَ اللَّهِ وَ مِنَ الْخَلْقِ قَالَ فَقَالَ الْإِرَادَهُ مِنَ الْخَلْقِ الضَّمِیرُ وَ مَا یبْدُو لَهُمْ بَعْدَ ذَلِک مِنَ

الْفِعْلِ وَ أَمَّا مِنَ اللَّهِ تَعَالَى فَإِرَادَتُهُ إِحْدَاثُهُ لَا غَيرُ ذَلِک لِأَنَّهُ لَا يرَوِّی وَ لَا يهُمُّ وَ لَا يتَفَکرُ وَ هَذِهِ الصِّفَاتُ مَنْفِيةٌ عَنْهُ وَ هِی صِفَاتُ الْخَلْقِ فَإِرَادَهُ اللَّهِ الْفِعْلُ لَا غَيرُ ذَلِک يقُولُ لَهُ کنْ فَيکونُ بِلَا لَفْظٍ وَ لَا نُطْقٍ بِلِسَانٍ وَ لَا هِمَّهٍ وَ لَا تَفَکرٍ وَ لَا کيفَ لِذَلِک کمَا أَنَّهُ لَا کيفَ لَهُ [کافی ، ج1 ، ص109] .

2. ویژگی های قدرت خدا

قدرت او مطلق است : هُوَ عَلی کلِّ شَیءٍ قَدِيرٌ [ملک/1] .

خسته و عاجز نمی شود : وَ لَمْ يعْی بِخَلْقِهِنَّ [احقاف/33] .

قدرت او همراه با علم است : وَ هُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ [روم/54] .

باز هم توان آفرینش دارد : قادِرٌ عَلی أَنْ يخْلُقَ مِثْلَهُمْ [اسراء/99] .

در برابر قدرت او مانعی نیست : وَ ما کانَ اللّهُ لِيعْجِزَهُ مِنْ شَیءٍ [فاطر/44] .

از ما می خواهد تا به قدرت او ایمان آوریم : لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ عَلی کلِّ شَیءٍ قَدِيرٌ [طلاق/12] .

قدرت تبدیل و تغییر آفرینش دارد : إِنّا لَقادِرُونَ عَلی أَنْ نُبَدِّلَ خَيراً مِنْهُمْ [معارج/41-40] .

اعمال قدرتش نیازی به زمان ندارد : کنْ فَيکونُ [آل عمران/47] .

کلَمْحِ الْبَصَرِ [نحل/77] .

ما خَلْقُکمْ وَ لا بَعْثُکمْ إِلاّ کنَفْسٍ واحِدَهٍ [لقمان/28] .

کلمه قدیر فقط در مورد خدا به کار رفته است.

جز او دیگری نه : بِيدِهِ الْمُلْک [ملک/1] .

قدرت خدا به محال تعلق نمی گیرد. دبیر ریاضی هم نمی تواند بگوید : دو ضرب در دو می شود پنج.

3. آثار اعتقاد به قدرت خدا

- امید و دلگرمی و عشق و دوری از یأس

- تهدید و هشدار برای افراد مغرور

- اثبات معاد و پذیرش امکان آن

- انگیزه عبادت و بندگی

- دست مایه توکل ، اطمینان ، تسلیم ، رضا ، انفاق ، شجاعت و سایر کلمات

- قطع امید از بت هاطاغوت ها و خدانماها.

4. نمونه های از قدرت خدا

بِوادٍ غَیرِ ذِی زَرْعٍ [ابراهیم/37] .

ولی جنگل های سرسبز مرکز پرندگان

در کنار خاک عرفات بخشیده می شود در کتابخانه مجرم باقی می ماند

یرِیدُونَ لِیطْفِوا نُورَ اللّهِ بِأَفْواهِهِمْ وَ اللّهُ مُتِمُّ نُورِهِ [صف/8] .

فرشته به صورت آدم و آدم به صورت میمون می شود

انسان عابد شیطان و ساحران اول مؤمن می شوند

انسان : در جنگ خواب شیرین : ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَیکمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً نُعاساً [آل عمران/154] .

در خواب شیرین رؤیای جنگ می بیند.

انسان : عموی حضرت ابراهیم (ع) و حضرت محمد (ص) بت پرست اما اویس قرنی مؤمن می شود.

انسان : زمین و آسمان به هم گره می خورد تا فرزندی (عیسی علیه السلام) متولد شود (فرشته از آسمان و مریم از زمین)

برادر قاتل می شود (داستان هابیل و قابیل) و قاتل پدر (موسی در کاخ فرعون رشد می کند)

گویندهأَنَا رَبُّکمُ الأَعْلی [نازعات/24] .

می شود : فَالْیوْمَ نُنَجِّیک بِبَدَنِک لِتَکونَ لِمَنْ خَلْفَک آیةً [یونس/92] .

یک جمعیت شعار می دهند : لا طاقَةَ لَنَا [بقره/249] .

یک نوجوان به تنهایی : وَ قَتَلَ داوُدُ جالُوتَ [بقره/251] .

گاهی یک شتر حریم دارد : لا تَمَسُّوها بِسُوءٍ فَیأْخُذَکمْ عَذابٌ أَلِیمٌ [اعراف/73] .

گاهی انسانها می شوند : کالأَنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ [اعراف/179] .

به قصد تصاحب مال التجاره می روند پیروزمندانه از جنگ بدر سر

در می آورند

به قصد گرم کردن همسر به دنبال آتش می رود ، با مقام رسالت بر می گردد.

به قصد کمک به مظلوم گام بر می دارد یک همسر خوب نصیبش می شود

انسان که اشرف مخلوقات است درست شده ازماء مهین

مرده به مرده می خورد زنده می شود "ماجرای زدن گاو مرده به بدن مرده"

انسان : روی أن رجلا جاء إلی النبی ص لیعلمه القرآن فانتهی إلی قوله تعالیفَمَنْ یعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّهٍ خَیراً یرَهُ وَ مَنْ یعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّهٍ شَرًّا یرَهُ [(زلزال-8-7)] فقال یکفینی هذا و انصرف فقال رسول الله (ص) انصرف الرجل و هو فقیه [بحارالأنوار ، ج89 ، ص107] .

وَ أَضَلَّهُ اللّهُ عَلی عِلْمٍ [جاثیه/23] .

یک آب و یک خاک : مُخْتَلِفٌ أَلْوانُهُ [فاطر/28] .

از درون کاخ ، ضد کاخ : انسان

یک گوشت و یک غذا ، موی سر و موی ابرو

انسان : درون خانه تربیت ، ضد تربیت

آتش : بَرْداً وَ سَلاماً عَلی إِبْراهِیمَ [انبیاء/69] .

مریم که سالم است مائده آسمانی ، حالا که مریض و در حال زایمان است : وَ هُزِّی إِلَیک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ [مریم/25] .

انسان : یک دختر ، کوثر می شود ووَ بَنِینَ شُهُوداً [مدثر /17] .

محو می ش†Ş

انسان : قوم عاد با باد. فرعون با آب.

انسان : رساله ای به چند زبان ترجمه می شود بدون مقلد ولی آن همه مقلد برای رساله ای که اصلا چاپ نشده است.

انسان : قبر رقیه در شام. قبر معاویه در شام کجا است؟

توطئه امریکا و شنهای طبس.

کویت میزبان امام خمینی نشد میزبان صدام گشت.

زبان بند می آید ولی پوست حرف می زند.

گوینده : أَنَا أُحْیی وَ أُمِیتُ [بقره/258]

.

می شود : فَبُهِتَ [بقره/258] .

در آیهأَرادُوا بِهِ کیداً فَجَعَلْناهُمُ الأَْخْسَرِینَ [انبیاء/70] .

می بینیم کهأَرادُوا بِهِ کیداً

می شود : فَجَعَلْناهُمُ الأَْخْسَرِینَ

سلیمان مورد تحقیر مورچه قرار می گیرد.

هدهد معلم سلیمان می شود

فیل سوار با سنگ ریزه پرندگان نابود می شود

اشراف مخلوقأَوْهَنَ الْبُیوتِ

یک کشور با یک خواب از قحطی نجات می یابد.

تهمت مردم با گواهی نوزاد در گهواره خنثی می شود.

تمام ابتکارات با انگشت شصت.

بزرگترین عکس ها با کوچکترین دوربین ها

قعر چاه ، تا عزیز مصر.

متروک ترین قسمت زمین ، محبوب ترین منطقه و قبله گاه می شود.

یا لَیتَ لَنا مِثْلَ ما أُوتِی قارُونُ [قصص/79] .

یک کلاغ معلم چند میلیارد انسان می شود

یک هدهد واسطه اسلام یک کشور می شود

یک عصا از یک نفر دو عمل متضاد می کند

سیئات به حسنات تبدیل می شود.

حسنات با حبط محو می شود

وَیکأَنَّهُ لا یفْلِحُ الْکافِرُونَ [قصص/82] .

انسانی که از ضعف آفریده شده ، زمین و آسمان را جولانگاه خود قرار می دهد.

یا نارُ کونِی بَرْداً وَ سَلاماً عَلی إِبْراهِیمَ [انبیاء/69] .

أَنّی یکونُ لِی غُلامٌ وَ قَدْ بَلَغَنِی الْکبَرُ وَ امْرَأَتِی عاقِرٌقالَ کذلِک اللّهُ یفْعَلُ ما یشاءُ [آل عمران/40] .

وَ أُبْرِئُ الأَْکمَهَ وَ الأَْبْرَصَ وَ أُحْی الْمَوْتی بِإِذْنِ اللّهِ [آل عمران/42] .

کیفَ نُکلِّمُ مَنْ کانَ فِی الْمَهْدِ صَبِیا [مریم/29] .

أَنّی یکونُ لِی غُلامٌ وَ لَمْ یمْسَسْنِی بَشَرٌ وَ لَمْ أَک بَغِیا قالَ کذلِک [مریم/21-20] .

هُزِّی إِلَیک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ تُساقِطْ عَلَیک رُطَباً جَنِیا [مریم/25] .

فَقُلْنا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِها کذلِک یحْی اللّهُ الْمَوْتی [بقره/73] .

فَجَعَلَهُمْ کعَصْفٍ مَأْکولٍ [فیل/5] .

أَحَطْتُ بِما لَمْ تُحِطْ بِهِ [نمل/22] .

از نیشکر شیرین تا حنظل تلخ

از گیاهان دارویی تا انواع سموم

از گیاهان

ذره بینی تا نهنگ های سی متری

از قلب ذره ای تا قلب یک تنی

از عمق اقیانوس تا پرواز در اوج آسمان

همه از واحدهای کوچکی به نام سلول و اتم ساخته می شوند.

میلیون ها راز و رمز در قالب کلمات و الفبای ساده می شود قرآن معجزه الهی.

5. پاسخ به شبهه

1- آیا کارهای انسان به اختیار خود اوست یا به اراده الهی است؟

پاسخ : قدرت انسان در طول قدرت خداست. نظیر روشن و خاموش کردن چراغ که ضمن اینکه در اختیار ماست در اختیار اداره برق هم هست.

2- آیا خداوند قدرت بر کار ناپسند دارد؟

امکان ذاتی دارد اما امکان وقوعی ندارد. زیرا انجام هر کاری علاوه بر قدرت مصلحت هم می خواهد.

آیا خداوند کار شر انجام می دهد؟

مجوسیان به خاطر همین اشکال برای جهان دو مبدا قائل شدند : یزدان و اهریمن .

پاسخ : آنچه را ما شر می دانیم یا جنبه عدمی دارد یا جنبه نسبی دارد یا ناشی از جهل ماست.

1. قدرت ومحبت

1. دیدگاه اسلام

1. اعمال قدرت ومحبت درجای خود

اللّهُمَّ إِنِّی أفْتَتِحُ الثّنَاءَ بِحَمْدِکَ وَ أنْتَ مُسَدِّدٌ لِلصَّوَابِ بِمَنِّکَ وَ أیقَنْتُ أَنَّکَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِینَ فِی مَوْضِعِ الْعَفْوِ وَ الرَّحْمَهِ وَ أَشَدُّ الْمُعَاقِبِینَ فِی مَوْضِعِ النَّکالِ وَ النَّقِمَهِ وَ أَعْظَمُ الْمُتَجَبِّرِینَ فِی مَوْضِعِ الْکبْرِیاءِ وَ الْعَظَمَهِ [تهذیب الأحکام ، ج3 ، ص108.]

وَ یوثِرُونَ عَلی أَنْفُسِهِمْ [حشر/9.]

وَ یطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلی حُبِّهِ مِسْکیناً وَ یتیماً وَ أَسیراً [دهر/8]

پیامبر (ص) به کسی که هیچ یک از دَه فرزند خود را نبوسیده بود فرمود : مَنْ لَا یرْحَمْ لَا یرْحَمْ [المناقب ، ج4 ، ص25.]

2. قدرت ویژگی ایمان

یا یحْیی خُذِ الْکتابَ بِقُوَّهٍ [مریم/12.]

وَ کأَینْ مِنْ نَبِی قاتَلَ مَعَهُ رِبِّیونَ کثِیرٌ فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فی سَبیلِ اللّهِ وَ ما ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَکانُوا وَ اَللّهُ یحِبُّ الصّابِرِینَ [آل عمران/146.]

إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الَّذینَ یقاتِلُونَ فی سَبیلِهِ صَفًّا کأَنَّهُمْ بُنْیانٌ مَرْصُوصٌ [صف/4.]

أَشِدّاءُ عَلَی الْکفّار

[فتح/29.]

وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ [انفال/60.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْغِيبَةُ جُهْدُ الْعَاجِزِ [نهج البلاغه ، حكمت 461.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : القدره تذهب الحفيظه (كينه) [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج18 ، ص46.]

وَ قاتِلُوا فى سَبيلِ اللّهِ [بقره/190] .

قال النّبىّ (ص) : لاينبغى للمؤمن أن يكون جبانا

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِک مِنَ الْكسَلِ وَ الْهَرَمِ وَ الْجُبْنِ [كافى ، ج2 ، ص585.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللهم إنى أعوذ بک من البخل و أعوذ بک من الجبن [مجموعه ورام ، ج1 ، ص172.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْمُومِنُ أَصْلَبُ مِنَ الْجَبَلِ الْجَبَلُ يسْتَقَلُّ مِنْهُ وَ الْمُومِنُ لَا يسْتَقَلُّ مِنْ دِينِهِ شَىءٌ [كافى ، ج2 ، ص241.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ أَعْطَى الْمُومِنَ ثَلَاثَ خِصَالٍ الْعِزَّ فِى الدُّنْيا وَ فِى دِينِهِ وَ الْفَلَحَ فِى الْآخِرَهِ وَ الْمَهَابَهَ فِى صُدُورِ الْعَالَمِينَ [كافى ، ج8 ، ص234.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَوَاللَّهِ مَا غُزِى قَوْمٌ قَطُّ فِى عُقْرِ دَارِهِمْ إِلَّا ذَلُّوا [نهج البلاغه ، خطبه 27.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَنْ تُقَدَّسَ أُمَّهٌ لَا يوخَذُ لِلضَّعِيفِ فِيهَا حَقُّهُ مِنَ الْقَوِى [نهج البلاغه ، نامه 53.]

لا تَأْخُذْكمْ بِهِما رَأْفَهٌ فى دينِ اللّه [نور/2.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كونَا لِلظَّالِمِ خَصْماً وَ لِلْمَظْلُومِ عَوْناً [نهج البلاغه ، نامه 47.]

2. دیدگاه فلاسفه غربی

2500 سال قبل می گفتند حق با قویّ است.

سقراط ، ارسطو ، افلاطون و بعد مسیحیت ، این منطق را کنار گذاشت.

در قرن

16 بیکن انگلیسی و دکارت فرانسوی چنین می گفتند : علم باید در خدمت طبیعت باشد نه کشف حقیقت.

بعد دیدیم علم انیشتن در اختیار روزولت قرار گرفت و علم خدمتگزار زور شد نه جامعه.

نیچه فیلسوف فرانسوی می گوید : اقوی اصلح است.

حالا که هستیم باید به هر نحوی کامیاب باشیم.

مارکس : دین ساخت اقویا برای استحمار و استثمار و فقراء است.

نیچه : دین ساخت محرومان برای مهار اقویا است.

تمام فرهنگ اروپا و آمریکا امروز بر اساس افکار نیچه است.

این دو صفحه از مطهری عزیز از کتاب انسان کامل است.

سوسیالیزم : کمال در آن است که من نباشد ما باشیم.

مالکیت اختصاصی نباشد ، اشتراکی باشد.

اسلام می گوید مالکیت باشد لکن انسانیت را رشد دهید تا دلبستگی شدید نداشته باشید.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اعْزُبِی عَنِّی فَوَاللَّهِ لَا أَذِلُّ لَک فَتَسْتَذِلِّينِی وَ لَا أَسْلَسُ لَک فَتَقُودِينِی [نهج البلاغه ، نامه 45.]

(از دیده ام پنهان شو به خدا سوگند نایستم تا که مرا خوار کنی و گردن بندت ندهم تا از این سو بدانسویم کشانی)

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الدُّنْيا دَارُ مَمَرٍّ لَا دَارُ مَقَرٍّ [نهج البلاغه ، حکمت 133.]

1. قرآن و نسل

1. قرآن ونسل

رَبَّنا وَ اجْعَلْنا مُسْلِمَينِ لَک وَ مِنْ ذُرِّيتِنا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَک [بقره/128.]

وَ مِنْ ذُرِّيتِهِ داوُدَ وَ سُلَيمانَ وَ أَيوبَ وَ يوسُفَ وَ مُوسى وَ هارُونَ [انعام/84.]

إِنّا أَعْطَيناک الْكوْثَرَ [كوثر/1.]

وَ جَعَلْنا ذُرِّيتَهُ هُمُ الْباقِينَ [صافات/77.]

أَمَدَّكمْ بِأَنْعامٍ وَ بَنِينَ [شعراء/133.]

إِنّا كنّا قَبْلُ فِى أَهْلِنا مُشْفِقِينَ [طور/26.]

وَ وَهَبْنا لَهُ أَهْلَهُ وَ مِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنّا [ص/43.]

فَخَلَفَ

مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضاعُوا الصَّلاةَ وَ اتَّبَعُوا الشَّهَواتِ فَسَوْفَ يلْقَوْنَ غَيا [مریم/59.]

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكمْ وَ أَهْلِيكمْ ناراً [تحريم/6.]

قُلْ إِنَّ الْخاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَ أَهْلِيهِمْ يوْمَ الْقِيامَهِ [زمر/15.]

يا بُنَى أَقِمِ الصَّلاةَ [لقمان/17.]

يا بُنَى لا تُشْرِک بِاللّهِ [لقمان/13.]

يا بُنَى لا تَقْصُصْ رُویاک عَلى إِخْوَتِک [يوسف/5.]

إِذْ قالَ لِبَنِيهِ ما تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِی [بقره/133.]

رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِناً وَ اجْنُبْنِی وَ بَنِی أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنامَ [ابراهيم/35.]

يا بُنَى إِنِّی أَرى فِی الْمَنامِ أَنِّی أَذْبَحُک فَانْظُرْ ما ذا تَرى [صافات/102.]

يا بُنَى ارْكبْ مَعَنا وَ لا تَكنْ مَعَ الْكافِرِينَ [هود/42.]

در مباهله : أَبْناءَنا وَ أَبْناءَكمْ وَ نِساءَنا وَ نِساءَكمْ [آل عمران/61.]

ابواب زنا ، عده ، نكاح ، طلاق ، آداب زناشويی ، لقمه حلال.

يوصِيكمُ اللّهُ فِی أَوْلادِكمْ [نساء/11.]

لا تَقْتُلُوا أَوْلادَكمْ [انعام/151.]

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلادَهُمْ سَفَهاً بِغَيرِ عِلْمٍ [انعام/140.]

وَ اسْتَفْزِزْ مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِک وَ أَجْلِبْ عَلَيهِمْ بِخَيلِک وَ رَجِلِک وَ شارِكهُمْ فِی الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلادِ [اسراء/64.] (پيشنهاد سرمايه گذاری شركت و جاسوسان خود را به اسم كارشناس فنی ، مشاور ، تكنيسين و...) و الاولاد (بورس تحصيلی ، فيلم ، كلوپ) (از طريق زنا و آميزش در حال حيض يا در حال مستی) (در تفسير برهان : نطفه از مال حرام ، نطفه بدون بسم الله)

وَ إِذا تَوَلّی سَعی فِی الْأَرْضِ لِیفْسِدَ فِیها وَ یهْلِک الْحَرْثَ وَ النَّسْلَ [بقره/205.]

همین

که با رسول الله (ص) سخن می گوید کلمه اعطاء مطرح استإِنّا أَعْطَيناکَ الْكَوْثَرَ [کوثر/1] .ولی همین که با مردم لجوج که می گویندسَواءٌ عَلَينا أَ وَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْواعِظِينَ [شعراء/136.] سخن می گوید می فرماید : أَمَدَّكُمْ بِأَنْعامٍ وَ بَنِينَ [شعراء/133.]

وَ لَأَمَةٌ مُومِنَةٌ خَيرٌ مِنْ مُشْرِكةٍ وَ لَوْ أَعْجَبَتْكُمْ [بقره/221.]

وَ الزّانِيةُ لا ينْكحُها إِلاّ زانٍ أَوْ مُشْرِک وَ حُرِّمَ ذلِک عَلَى الْمُومِنِينَ [نور/3.]

وَ الطَّيباتُ لِلطَّيبِينَ [نور/26.]

هدف از آمیزش جنسی فرزند صالح و ذخیره بودن اوست.

نِساوكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنّى شِئْتُمْ وَ قَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ وَ اتَّقُوا اللّهَ [بقره/223.]

دختر و پسر فرقی ندارد

انبیاء در دعای فرزند مسئله دختر یا پسر بودن را مطرح نمی کردند.

ذریه طیبه می خواستند.

لا تَدْرُونَ أَيهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعاً [نساء/11.]

يهَبُ لِمَنْ يشاءُ إِناثاً وَ يهَبُ لِمَنْ يشاءُ الذُّكورَ [شورى/49.]

وَ إِذا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَ هُوَ كظِيمٌ يتَوارى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ ما بُشِّرَ بِهِ أَ يمْسِكهُ عَلى هُونٍ أَمْ يدُسُّهُ فِى التُّرابِ [نحل/59-58.]

سپاس از خدا به خاطر فرزند

الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِى وَهَبَ لِى عَلَى الْكبَرِ إِسْماعِيلَ وَ إِسْحاقَ إِنَّ رَبِّى لَسَمِيعُ الدُّعاءِ [ابراهيم/39.]

ناسپاسی از خدا به خاطر فرزند

فَلَمّا تَغَشّاها حَمَلَتْ حَمْلاً خَفِيفاً فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمّا أَثْقَلَتْ دَعَوَا اللّهَ رَبَّهُما لَئِنْ آتَيتَنا صالِحاً لَنَكونَنَّ مِنَ الشّاكِرِينَ فَلَمّا آتاهُما صالِحاً جَعَلا لَهُ شُرَكاءَ فِيما آتاهُما فَتَعالَى اللّهُ عَمّا يشْرِكونَ [اعراف/190-189.]

آینده نگری برای فرزندان

وَ لْيخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيةً ضِعافاً خافُوا عَلَيهِمْ فَلْيتَّقُوا اللّهَ وَ لْيقُولُوا قَوْلاً سَدِيداً [

نساء/9.]

فرزند را به خداوند بسپاریم

مادر مریم گفت : إِنِّی أُعِیذُها بِک وَ ذُرِّیتَها مِنَ الشَّیطانِ الرَّجِیمِ [آل عمران/36.]

ابراهیم (ع) گفت : وَ اجْنُبْنِی وَ بَنِی أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنامَ [ابراهیم/35.]

کدام فرزند در دست کدام والدین

اگر فرزند فاطمه زهرا (س) و پدر رسول خدا (ص) بود. تعبیر : أَعْطَیناک الْکوْثَرَ [کوثر/1.]

ولی اگر فرزند نااهلان و پدر کفار باشد : أَمَدَّکمْ بِأَنْعامٍ وَ بَنِینَ [شعراء/133.]

وَ الْوالِداتُ یرْضِعْنَ أَوْلادَهُنَّ حَوْلَینِ کامِلَینِ لِمَنْ أَرادَ أَنْ یتِمَّ الرَّضاعَةَ [بقره/233.]

2. اهمیت به ایمان نسل

إِنّا کنّا قَبْلُ فِی أَهْلِنا مُشْفِقِینَ [طور/26.]

إِذْ قالَ لِبَنِیهِ ما تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِی [بقره/133.]

قُوا أَنْفُسَکمْ وَ أَهْلِیکمْ ناراً [تحریم/6.]

وَ وَصّی بِها إِبْراهِیمُ بَنِیهِ وَ یعْقُوبُ یا بَنِی إِنَّ اللّهَ اصْطَفی لَکمُ الدِّینَ فَلا تَمُوتُنَّ إِلاّ وَ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ [بقره/132.]

دعا برای وجود فرزند

فَهَبْ لِی مِنْ لَدُنْک وَلِیا یرِثُنِی وَ یرِثُ مِنْ آلِ یعْقُوبَ [مریم/6-5.]

هُنالِک دَعا زَکرِیا رَبَّهُ قالَ رَبِّ هَبْ لِی مِنْ لَدُنْک ذُرِّیةً طَیبَةً [آل عمران/38.]

جالب این که درخواست نکرد که پسر باشد یا دختر.

دعا برای اصلاح فرزند

وَ اجْعَلْهُ رَبِّ رَضِیا [مریم/6.]

وَ أَصْلِحْ لِی فِی ذُرِّیتِی [احقاف/15.]

رَبَّنا هَبْ لَنا مِنْ أَزْواجِنا وَ ذُرِّیاتِنا قُرَّهَ أَعْینٍ وَ اجْعَلْنا لِلْمُتَّقِینَ إِماماً [فرقان/74.]

قرآن و نسل ، صفحه 3

ذُرِّیهً طَیبَهً [آل عمران/38.]

دعا برای رهبری فرزند

وَ مِنْ ذُرِّیتِی قالَ لا ینالُ عَهْدِی الظّالِمِینَ [بقره/124.]

گاهی اولاد زینت آخرت است

رَبِّ اغْفِرْ لِی وَ لِوالِدَی [نوح/28

[

رَبِّ أَوْزِعْنِی أَنْ أَشْکرَ نِعْمَتَک الَّتِی أَنْعَمْتَ عَلَی وَ عَلی والِدَی [نمل/19.]

یا أَبَتِ افْعَلْ ما تُومَرُ سَتَجِدُنِی إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّابِرِینَ [صافات/102.]

گاهی زینت دنیا

الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِینَهُ الْحَیاهِ الدُّنْیا [کهف/46.]

زُینَ لِلنّاسِ حُبُّ الشَّهَواتِ مِنَ النِّساءِ وَ الْبَنِینَ [آل عمران/14.]

أَنَا أَکثَرُ مِنْک مالاً وَ أَعَزُّ نَفَراً [کهف/34.]

نسلی که راه حق را ادامه دهد

وَ اتَّبَعْتُ مِلَّهَ آبائِی إِبْراهِیمَ وَ إِسْحاقَ وَ یعْقُوبَ ما کانَ لَنا أَنْ نُشْرِک بِاللّهِ مِنْ شَیءٍ ذلِک مِنْ فَضْلِ اللّهِ عَلَینا وَ عَلَی النّاسِ [یوسف/38.]

وَ جَعَلَها کلِمَهً باقِیهً فِی عَقِبِهِ [زخرف/28.]

نسلی که راه حق را محو می کند

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضاعُوا الصَّلاهَ وَ اتَّبَعُوا الشَّهَواتِ فَسَوْفَ یلْقَوْنَ غَیا [مریم/59.]

قَدْ تَبَینَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَی [بقره/256.]

نسلی که در پیروی حق تابع والدین است

وَ الَّذِینَ آمَنُوا وَ اتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّیتُهُمْ بِإِیمانٍ أَلْحَقْنا بِهِمْ ذُرِّیتَهُمْ [طور/21.]

وَ مَنْ صَلَحَ مِنْ آبائِهِمْ وَ أَزْواجِهِمْ وَ ذُرِّیاتِهِمْ [رعد/23.]

3. والدین

1. سفارش

لا تَقْتُلَوا أَوْلادَكمْ [انعام/151.]

وَ تَكاثُرٌ فِى الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلادِ [حديد/20.]

يوصِيكمُ اللّهُ فِى أَوْلادِكمْ [نساء/11.]

لَنْ تَنْفَعَكمْ أَرْحامُكمْ وَ لا أَوْلادُكمْ يوْمَ الْقِيامَهِ [ممتحنه/3.]

وَ ما أَمْوالُكمْ وَ لا أَوْلادُكمْ بِالَّتِى تُقَرِّبُكمْ عِنْدَنا زُلْفى [سبأ/37.]

لا يجْزِى والِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَ لا مَوْلُودٌ هُوَ جازٍ عَنْ والِدِهِ شَيئاً [لقمان/33.]

2. هشدار

1. لَنْ تَنْفَعَكمْ أَرْحامُكمْ وَ لا أَوْلادُكمْ يوْمَ الْقِيامَهِ [ممتحنه/3.]

2. وَ ما أَمْوالُكمْ وَ لا أَوْلادُكمْ بِالَّتِى تُقَرِّبُكمْ عِنْدَنا زُلْفى [

سبأ/37.]

3. إِنَّ مِنْ أَزْواجِكمْ وَ أَوْلادِكمْ عَدُوًّا لَكمْ فَاحْذَرُوهُمْ [تغابن/14.]

4. إِنَّما أَمْوالُكمْ وَ أَوْلادُكمْ فِتْنَةٌ [تغابن/15.]

5. لَنْ تُغْنِی عَنْهُمْ أَمْوالُهُمْ وَ لا أَوْلادُهُمْ مِنَ اللّهِ شَیئاً [آل عمران/10.]

6. فَلا تُعْجِبْک أَمْوالُهُمْ وَ لا أَوْلادُهُمْ [توبه/55.]

7. وَ اتَّبَعُوا مَنْ لَمْ یزِدْهُ مالُهُ وَ وَلَدُهُ إِلاّ خَساراً [نوح/21.]

8. تَکاثُرٌ فِی الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلادِ [حدید/20.]

9. وَ قالُوا نَحْنُ أَکثَرُ أَمْوالاً وَ أَوْلاداً وَ ما نَحْنُ بِمُعَذَّبِینَ [سبأ/35.]

10. أَ یحْسَبُونَ أَنَّما نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مالٍ وَ بَنِینَ نُسارِعُ لَهُمْ فِی الْخَیراتِ [مومنون/56-55.]

نسلی که در پیروی از حق تابع والدین نیست

إِنَّهُ لَیسَ مِنْ أَهْلِک [هود/46.]

وَ هُما یسْتَغِیثانِ اللّهَ وَیلَک آمِنْ [احقاف/17.]

مواردی که فرزند عامل انحراف والدین می شود.

لا تُلْهِکمْ أَمْوالُکمْ وَ لا أَوْلادُکمْ عَنْ ذِکرِ اللّهِ [منافقون/9.]

شَغَلَتْنا أَمْوالُنا وَ أَهْلُونا [فتح/11.]

إِنَّ مِنْ أَزْواجِکمْ وَ أَوْلادِکمْ عَدُوًّا لَکمْ [تغابن/14.]

لَمْ یزِدْهُ مالُهُ وَ وَلَدُهُ إِلاّ خَساراً [نوح/21.]

4. فرزندان و نسل

1. سفارش به فرزندان

وَ أْمُرْ أَهْلَک بِالصَّلاهِ وَ اصْطَبِرْ عَلَيها [طه/132.]

يا بُنَی أَقِمِ الصَّلاهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْكرِ [لقمان/13.]

يا بُنَی لا تُشْرِک بِاللّهِ [لقمان/17.]

لقمان : يا بُنَی إِنَّها إِنْ تَک مِثْقالَ حَبَّهٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَکنْ فِی صَخْرَهٍ أَوْ فِی السَّماواتِ أَوْ فِی الْأَرْضِ يأْتِ بِهَا اللّهُ إِنَّ اللّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ [لقمان/16.]

وَ كانَ يأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلاهِ وَ الزَّكاهِ [مريم/55.]

إِنّا كنّا قَبْلُ فِی أَهْلِنا

مُشْفِقِينَ [طور/26.]

يا بُنَی لا تَقْصُصْ رُویاک عَلی إِخْوَتِک [یوسف/5.]

إِذْ قالَ لِبَنِیهِ ما تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِی [بقره/133.]

2. هشدار به فرزندان

وَ إِنْ جاهَداک عَلی أَنْ تُشْرِک بِی ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ فَلا تُطِعْهُما [لقمان/15.]

قَدْ خَسِرَ الَّذِینَ قَتَلُوا أَوْلادَهُمْ [انعام/140.]

إِنَّ الْخاسِرِینَ الَّذِینَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَ أَهْلِیهِمْ [شوری/45.]

وَ لا یلِدُوا إِلاّ فاجِراً کفّاراً [نوح/27.]

1. قرآن

1. شناسنامه قرآن

قرآن؛ یعنی کتاب خواندنی ، حدود 70 مرتبه این واژه در قرآن به کار رفته. هیچ کتابی در تاریخ بشر اینقدر خوانده نشده است.

الر تِلْک آیاتُ الْکتابِ وَ قُرْآنٍ مُبِینٍ [نحل/1] .

قرآن نام کتاب است ، به اعتبار اینکه قرائت می شود [المیزان ، ج15 ، ص370] .

عن النبی (ص) : عدد درج الجنه عدد ای القرآن فاذا دخل صاحب القرآن الجنه قیل له اقرء و ارق لکل آیه درجه فلاتکون فوق حافظ القرآن درجه [الحیوه ، ج2 ، ص112] .

عَنِ النَّبِی (ص) أَنَّهُ قَالَ : " الْقُرْآنُ أَفْضَلُ کلِّ شَیءٍ دُونَ اللَّهِ فَمَنْ وَقَّرَ الْقُرْآنَ فَقَدْ وَقَّرَ اللَّهَ وَ مَنْ لَمْ یوَقِّرِ الْقُرْآنَ فَقَدِ اسْتَخَفَّ بِحُرْمَهِ اللَّهِ حُرْمَهُ الْقُرْآنِ عَلَی اللَّهِ کحُرْمَهِ الْوَالِدِ عَلَی وَلَدِهِ" [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص236] .

اطلاعات عمومی درباره قرآن

تعداد 2200 تفسیر داریم که ربع آن مال شیعه و سه چهارم آن مال اهل سنت است.

کوتاه ترین و بلندترین آیه ، آیه مدهامتان سوره الرحمن آیه

و بزرگترین آن آیه 282 سوره بقره است :

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذا تَدايَنْتُمْ بِدَينٍ إِلى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكتُبُوهُ وَ لْيكتُبْ بَينَكمْ كاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَ

لا يأْبَ كاتِبٌ أَنْ يكتُبَ كما عَلَّمَهُ اللّهُ فَلْيكتُبْ وَ لْيمْلِلِ الَّذِى عَلَيهِ الْحَقُّ وَ لْيتَّقِ اللّهَ رَبَّهُ وَ لا يبْخَسْ مِنْهُ شَيئاً فَإِنْ كانَ الَّذِى عَلَيهِ الْحَقُّ سَفِيهاً أَوْ ضَعِيفاً أَوْ لا يسْتَطِيعُ أَنْ يمِلَّ هُوَ فَلْيمْلِلْ وَلِيهُ بِالْعَدْلِ وَ اسْتَشْهِدُوا شَهِيدَينِ مِنْ رِجالِكمْ فَإِنْ لَمْ يكونا رَجُلَينِ فَرَجُلٌ وَ امْرَأَتانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَداءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْداهُما فَتُذَكرَ إِحْداهُمَا الْأُخْرى وَ لا يأْبَ الشُّهَداءُ إِذا ما دُعُوا وَ لا تَسْئَمُوا أَنْ تَكتُبُوهُ صَغِيراً أَوْ كبِيراً إِلى أَجَلِهِ ذلِكمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللّهِ وَ أَقْوَمُ لِلشَّهادَهِ وَ أَدْنى أَلاّ تَرْتابُوا إِلاّ أَنْ تَكونَ تِجارَهً حاضِرَهً تُدِيرُونَها بَينَكمْ فَلَيسَ عَلَيكمْ جُناحٌ أَلاّ تَكتُبُوها وَ أَشْهِدُوا إِذا تَبايعْتُمْ وَ لا يضَارَّ كاتِبٌ وَ لا شَهِيدٌ وَ إِنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكمْ وَ اتَّقُوا اللّهَ وَ يعَلِّمُكمُ اللّهُ وَ اللّهُ بِكلِّ شَىءٍ عَلِيمٌ

کوچکترین سوره ، کوثر و بزرگترین سوره بقره.

21- نام پیامبران در قرآن.

22- اولین و آخرین آیه.

23- موضوعاتی که قرآن روی آن آیات زیادی دارد مثلا :

الف : آیات الاحکام ، 500 آیه.

ب : آیات معاد بیش از 1000 آیه.

ج : آیات بنی اسرائیل ، 900 آیه

د : آیات اخلاق

سوره های مدنی

1- مطففین ، 83.

2- بقره ، 2.

3- انفال ، 8.

4- آل عمران ، 3.

5- حشر ، 59.

6- احزاب ، 33.

7- نور ، 24.

8- ممتحنه ، 60.

9- فتح ، 48.

10- نساء ، 4.

11- حج ، 22.

12- حدید ، 57.

13- محمد ، 47.

14- دهر ، 76.

قرآن ، صفحه 2

15- طلاق ، 65.

16- بینه ، 98.

17- جمعه ، 62.

18- سجده ، 32.

19- مومن ، 40.

20- منافقون ، 63.

21- مجادله ، 58.

22- حجرات ، 49.

23- تحریم ، 66.

24- تغابن ،

.64

25- صف ، 61.

26- مائده ، 5

27- برائت ، 9.

28- فتح ، 110.

29- واقعه ، 56.

30- عادیات ، 100.

31- معوذتین ، 113 و 114.

- سوره های مکی

1- اقرا ،

2- ن و القلم ،

3- ضحی

4- مزمل

5- مدثر

6- فاتحه

7- تبت

8- کورت

9- اعلی

10- اللیل

11- فجر

12- انشراح

13- رحمان

14- عصر

15- کوثر

16- تکاثر

17- ماعون

18- فیل

19- نجم

20- عبس

21- قدر

22- شمس

23- بروج

24- تین

25- ایلاف

26- قارعه

27- قیامت

28- همزه

29- مرسلات

30- ق

31- بلد

32- طارق

33- قمر

34- ص

35- اعراف

36- جن

37- يس

38- فرقان

39- فاطر

40- مريم

41- طه

42- شعراء

43- نمل

44- قصص

45- بنى اسرائيل

46- يونس

47- هود

48- يوسف

49- هجر

50- انعام

51- صافات

52- لقمان

53- مومن

54- حم سجده

55- شوری

56- زخرف

57- سبا

58- زمر

59- دخان

60- جاثیه

61- احقاف

62- ذاریات

63- غایشه

64- کهف

65- نحل

66- نوح

67- ابراهیم

68- انبیاء

69- طور

70- ملک

71- حاقه

72- معارج

73- نبا

74- نازعات

75- انفطار

76- روم

77- عنکبوت

قلب قرآن : (یس)

عَنِ النَّبِی (ص) قَالَ : " إِنَّ لِکلِّ شَیءٍ قَلْباً وَ قَلْبُ الْقُرْآنِ یس" [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص323] .

سنام قرآن : (بقره)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ لِکلِّ شَیءٍ سَنَاماً وَ سَنَامُ الْقُرْآنِ سُورَهُ الْبَقَرَهِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص333] .

3- سید قرآن : (بقره)

قال رسول الله لعلی ابن ابیطالب (ع) : " سید الکلام القرآن و سید القرآن البقره و سید البقره آیه الکرسی یا علی ان فیها لخمسین کلمه و فی کل کلمه خمسون برکه" [مجمع البیان ، ج1 ، ص361] .

عن علی بن أبی طالب (ع) قال : " سمعت حبیبی رسول الله (ص) یقول هبط علی جبرئیل فقال یا محمد إن لکل شیء سیدا فسید البشر آدم و سید ولد آدم أنت و سید الروم صهیب و سید فارس سلمان و سید الحبش بلال و سید الشجر السدر

و سید الطیر النسر و سید الشهور رمضان و سید الأیام یوم الجمعه و سید الکلام العربیه و سید العربیه القرآن و سید القرآن سوره البقره" [بحارالأنوار ، ج61 ، ص31] .

و کان علی (ع) إذا رأی أحدا من شیعته قال : " رحم الله من قرأ إنا أنزلناه و عنه علیه السلام لکل شیء ثمره و ثمره القرآن إنا أنزلناه و لکل شیء کنز و کنز القرآن إنا أنزلناه و لکل شیء عون و عون الضعفاء إنا أنزلناه و لکل شیء یسر و یسر المعسرین إنا أنزلناه و لکل شیء عصمه و عصمه المؤمنین إنا أنزلناه و لکل شیء هدی و هدی الصالحین إنا أنزلناه و لکل شیء سید و سید القرآن إنا أنزلناه و لکل شیء زینه و زینه القرآن إنا أنزلناه و لکل شیء فسطاط و فسطاط المتعبدین إنا أنزلناه و لکل شیء بشری و بشری البرایا إنا أنزلناه و لکل شیء حجه و الحجه بعد النبی فی إنا أنزلناه فآمنوا بها قیل و ما الإیمان بها قال إنها تکون فی کل سنه و کل ما ینزل فیها حق" [بحارالأنوار ، ج89 ، ص331] .

عروس قرآن (الرحمن)

عَنْ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ (ع) عَنْ آبَائِهِ عَنْهُ (ص) قَالَ : " لِکلِّ شَیءٍ عَرُوسٌ وَ عَرُوسُ الْقُرْآنِ سُورَهُ الرَّحْمَنِ جَلَّ ذِکرُهُ" [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص351] .

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : لِکلِّ شَیءٍ ثَمَرَهٌ وَ ثَمَرَهُ الْقُرْآنِ الْحَوَامِیمُ مِنْ رَوْضَاتٍ حَسَنَاتٍ مُحَصَّنَاتٍ مُتَجَاوِرَاتٍ فَمَنْ أَحَبَّ أَنْ یرْتَعَ فِی رِیاضِ الْجَنَّهِ فَلْیقْرَأِ الْحَوَامِیمَ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص219] .

قَالَ النَّبِیص : لِکلِّ شَیءٍ حِلْیهٌ وَ حِلْیهُ الْقُرْآنِ

الصَّوْتُ الْحَسَنُ [الكافى ، ج2 ، ص615] .

بهار قرآن (ماه رمضان)

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) يقُولُ : " مَنْ قَرَأَ آيةً فِى رَمَضَانَ أَوْ سَبَّحَ كَانَ لَهُ مِنَ الْفَضْلِ عَلَى غَيرِهِ كفَضْلِى عَلَى أُمَّتِى" [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص422] .

عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : " لِكلِّ شَىءٍ رَبِيعٌ وَ رَبِيعُ الْقُرْآنِ شَهْرُ رَمَضَانَ" [الكافى ، ج2 ، ص630] .

بهار قرآن

عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : " لِكلِّ شَىءٍ رَبِيعٌ وَ رَبِيعُ الْقُرْآنِ شَهْرُ رَمَضَانَ" [الكافى ، ج2 ، ص630] .

ريحانه قرآن : (يس)

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : عَلِّمُوا أَوْلَادَكمْ يس فَإِنَّهَا رَيحَانَهُ الْقُرْآنِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص325] .

ذروه القرآن : (آيه الكرسى)

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : إِنَّ لِكلِّ شَىءٍ ذِرْوَةً وَ ذِرْوَةُ الْقُرْآنِ آيهُ الْكرْسِى مَنْ قَرَأَ آيهَ الْكرْسِى مَرَّةً صَرَفَ اللَّهُ عَنْهُ أَلْفَ مَكرُوهٍ مِنْ مَكارِهِ الدُّنْيا وَ أَلْفَ مَكرُوهٍ مِنْ مَكارِهِ الآخِرَهِ أيسَرُ مَكرُوهِ الدُّنْيا الْفَقْرُ وَ أيسَرُ مَكرُوهِ الآخِرَهِ عَذَابُ الْقَبْرِ وَ إِنِّى لَأَسْتَعِينُ بِهَا عَلَى صُعُودِ الدَّرَجَهِ [وسائل الشيعه ، ج11 ، ص396] .

ام القرآن : (فاتحه الكتاب)

عَنْ أَبِى الْحَسَنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : " سَمِعَ بَعْضُ آبَائِى رَجُلًا يقْرَأُ أُمَّ الْقُرْآنِ فَقَالَ شُكرٌ وَ أَجْرٌ ..." [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص332] .

قَالَ قَرَأْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَاتِحَهَ الْكتَابِ فَقَالَ : " وَ الَّذِى نَفْسِى بِيدِهِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِى التَّوْرَاهِ وَ الْإِنْجِيلِ وَ لَا فِى الزَّبُورِ وَ لَا فِى الْفُرْقَانِ مِثْلَهَا هِى أُمُّ الْكتَابِ وَ أُمُّ الْقُرْآنِ وَ هِى

السَّبْعُ الْمَثَانِی وَ هِی مَقْسُومَهٌ بَینَ اللَّهِ وَ بَینَ عَبْدِهِ وَ لِعَبْدِهِ مَا سَأَلَ" [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص331] .

جمال القرآن : (بقره و آل عمران)

عن علی (ع) : جمال القرآن البقره و آل عمران [غررالحکم ، ص110] .

2. صفا ت و ویژگی های قرآن

1. قرآن از دیدگاه قرآن

1- قرآن کریم کتابی است که از ناحیه خداوند متعال نازل شده است.

تَنْزِیلُ الْکتابِ مِنَ اللّهِ الْعَزِیزِ الْحَکیمِ [غافر/1] .

2- قرآن کریم بهترین سخن الهی است

اللّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِیثِ کتاباً مُتَشابِهاً مَثانِی [زمر/ 23] .

3- قرآن کریم کتابی است که مایه هدایت همه انسانها است :

شَهْرُ رَمَضانَ الَّذِی أُنْزِلَ فِیهِ الْقُرْآنُ هُدیً لِلنّاسِ وَ بَیناتٍ مِنَ الْهُدی وَ الْفُرْقانِ [بقره/ 185] .

گرچه پرهیزکاران از هدایت آن بهره می برند

ذلِک الْکتابُ لا رَیبَ فِیهِ هُدیً لِلْمُتَّقِینَ [بقره / 2] .

هذا بَیانٌ لِلنّاسِ وَ هُدیً وَ مَوْعِظَهٌ لِلْمُتَّقِینَ [ال عمران / 138] .

4- قرآن کریم کتابی است که مایه انذار همه مردم است

قُلِ اللّهُ شَهِیدٌ بَینِی وَ بَینَکمْ وَ أُوحِی إِلَی هذَا الْقُرْآنُ لِأُنْذِرَکمْ بِهِ وَ مَنْ بَلَغَ [انعام/19] .

گرچه تنها در اهل خشیت و ترس موثرواقع می شود

إِنَّما أَنْتَ مُنْذِرُ مَنْ یخْشاها [نازعات / 45] .

5- قرآن کریم کتابی است که مایه ذکر و یادآوری است

وَ ما عَلَّمْناهُ الشِّعْرَ وَ ما ینْبَغِی لَهُ إِنْ هُوَ إِلاّ ذِکرٌ وَ قُرْآنٌ مُبِینٌ [یس / 69] .

گرچه اهل ایمان از تذکر آن بهره مند می شوند :

وَ ذَکرْ فَإِنَّ الذِّکری تَنْفَعُ الْمُومِنِینَ [ذاریات / 55] .

6- قرآن کریم موعظه و پند الهی است :

یا

أَیهَا النّاسُ قَدْ جاءَتْکمْ مَوْعِظَهٌ مِنْ رَبِّکمْ وَ شِفاءٌ لِما فِی الصُّدُورِ وَ هُدیً وَ رَحْمَهٌ لِلْمُومِنِینَ [یونس / 57] .

7- قرآن کریم کتاب شفا و درمان برای مومنان است

وَ نُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ ما هُوَ شِفاءٌ وَ رَحْمَهٌ لِلْمُومِنِینَ وَ لا یزِیدُ الظّالِمِینَ إِلاّ خَساراً [اسراء / 82] .

8- قرآن کریم کتابی است که هرگز باطل در آن راه پیدا نمی کند

لا یأْتِیهِ الْباطِلُ مِنْ بَینِ یدَیهِ وَ لا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِیلٌ مِنْ حَکیمٍ حَمِیدٍ [فصلت / 42] .

9- قرآن کریم معجزه جاوید پیامبر اکرم است که انس و جن از آوردن همانند آن عاجز هستند.

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَ الْجِنُّ عَلی أَنْ یأْتُوا بِمِثْلِ هذَا الْقُرْآنِ لا یأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَ لَوْ کانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِیراً [اسراء / 88] .

ویژگی های قرآن کریم

1-هیچ شکی در او نیست : ذلِک الْکتابُ لا رَیبَ فِیهِ2-هدایت برای پرهیزکاران : هُدیً لِلْمُتَّقِینَ [بقره/2] .

3-هیچ کژی در آن نیست :

قُرْآناً عَرَبِیا غَیرَ ذِی عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ یتَّقُونَ [زمر/28] .

4-بیانگر همه چیز :

وَ نَزَّلْنا عَلَیک الْکتابَ تِبْیاناً لِکلِّ شَیءٍ وَ هُدیً وَ رَحْمَهً وَ بُشْری لِلْمُسْلِمِینَ [نمل/89] .

5-شکست ناپذیر :

لا یاتیه الباطل من بین یدیه و لا من خلفه [فصلت ، 42] .؟؟؟

6-"فرقان" جدا کننده حق از باطل :

تَبارَک الَّذِی نَزَّلَ الْفُرْقانَ عَلی عَبْدِهِ لِیکونَ لِلْعالَمِینَ نَذِیراً [فرقان/1] .

7-بهترین سخن :

اللّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِیثِ کتاباً مُتَشابِهاً مَثانِی تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِینَ یخْشَوْنَ رَبَّهُمْ [زمر/23] .

8-مایه هدایت مردم :

شَهْرُ رَمَضانَ الَّذِی أُنْزِلَ فِیهِ الْقُرْآنُ هُدیً لِلنّاسِ وَ بَیناتٍ مِنَ

الْهُدی وَ الْفُرْقانِ [بقره/185] .

9-مایه اندرز برای متقین :

هذا بَیانٌ لِلنّاسِ وَ هُدیً وَ مَوْعِظَهٌ لِلْمُتَّقِینَ [ال عمران/138] .

10-مایه بشارت برای مومنان :

هُدیً وَ بُشْری لِلْمُومِنِینَ [نمل/2] .

11-مایه انذار :

وَ أُوحِی إِلَی هذَا الْقُرْآنُ لِأُنْذِرَکمْ بِهِ وَ مَنْ بَلَغَ [انعام/19] .

12-مایه شفا و رحمت :

وَ نُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ ما هُوَ شِفاءٌ وَ رَحْمَهٌ لِلْمُومِنِینَ وَ لا یزِیدُ الظّالِمِینَ إِلاّ خَساراً [اسراء/82] .

13-کتاب پربرکت :

وَ هذا کتابٌ أَنْزَلْناهُ مُبارَک [انعام/92] .

14-کتاب نور و آشکار :

قَدْ جاءَکمْ مِنَ اللّهِ نُورٌ وَ کتابٌ مُبِینٌ [مائده/15] .

15-کتاب خیر :

وَ قِیلَ لِلَّذِینَ اتَّقَوْا ما ذا أَنْزَلَ رَبُّکمْ قالُوا خَیراً [نحل/30] .

16-کتاب بزرگ :

وَ لَقَدْ آتَیناک سَبْعاً مِنَ الْمَثانِی وَ الْقُرْآنَ الْعَظِیمَ [حجر/87] .

17-کتاب مجید :

ق وَ الْقُرْآنِ الْمَجِیدِ [ق/1] .

18-کتاب کریم :

إِنَّهُ لَقُرْآنٌ کرِیمٌ [واقعه/77] .

19-کتاب آسان :

وَ لَقَدْ یسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّکرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّکرٍ [قمر/17] و همین عبارت در آیات 22 و 32 و40 سوره قمر تکرار شده.

20-کتاب سنگین :

إِنّا سَنُلْقِی عَلَیک قَوْلاً ثَقِیلاً [مزمل/5] .

إِنّا أَنْزَلْناهُ فِی لَیلَهٍ مُبارَکهٍ إِنّا کنّا مُنْذِرِینَ [دخان/3] .

فَإِنَّما یسَّرْناهُ بِلِسانِک لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِینَ وَ تُنْذِرَ بِهِ قَوْماً لُدًّا [مریم/97] .

فَإِنَّما یسَّرْناهُ بِلِسانِک لَعَلَّهُمْ یتَذَکرُونَ [دخان/58] .

21 سایر ویژگیها :

الرَّحْمنِ علَّمَ الْقُرْآنَ [الرحمن/1 و 2] .

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ کرِیم

وَ ما هُوَ بِقَوْلِ شاعِرٍ قَلِیلاً ما تُومِنُونَ

وَ لا بِقَوْلِ کاهِنٍ قَلِیلاً ما تَذَکرُونَ

تَنْزِیلٌ مِنْ رَبِّ الْعالَمِینَ

[حاقه/40 تا 43] .

إِنَّ عَلَينا جَمْعَهُ وَ قُرْآنَهُ [قيامت/17] .

فَإِذا قَرَأْناهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ [قيامت/18] .

ثُمَّ إِنَّ عَلَينا بَيانَهُ [قيامت/19] .

فَبِأَى حَدِيثٍ بَعْدَهُ يومِنُونَ [اعراف/185] .

فِى صُحُفٍ مُكرَّمَهٍ [عبس/13] .

مَرْفُوعَهٍ مُطَهَّرَهٍ [عبس/14] .

بِأَيدِى سَفَرَهٍ [عبس/15] .

كرامٍ بَرَرَهٍ [عبس/16] .

بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ [بروج/21] .

فِى لَوْحٍ مَحْفُوظٍ [بروج/22] .

إِنّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكرَ وَ إِنّا لَهُ لَحافِظُونَ [حجر/9] .

ما فَرَّطْنا فِى الْكتابِ مِنْ شَىءٍ ثُمَّ إِلى رَبِّهِمْ يحْشَرُونَ [انعام/38] .

وَ هذا كتابٌ أَنْزَلْناهُ مُبارَک مُصَدِّقُ الَّذِى بَينَ يدَيهِ [انعام/92] .

هذا بَيانٌ لِلنّاسِ وَ هُدىً وَ مَوْعِظَهٌ لِلْمُتَّقِينَ [ال عمران/138] .

إِنَّ هذا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ [ال عمران/ 62] .

أَ فَلا يتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ وَ لَوْ كانَ مِنْ عِنْدِ غَيرِ اللّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلافاً كثِيراً [نساء/82] .

قرآن تنها كافى نيست بيانگر لازم است

بِالْبَيناتِ وَ الزُّبُرِ وَ أَنْزَلْنا إِلَيک الذِّکرَ لِتُبَينَ لِلنّاسِ ما نُزِّلَ إِلَيهِمْ وَ لَعَلّهُمْ يتَفَکرُونَ [نحل/44] .

2. قرآن از دیدگاه اهل بیت

1- قرآن کریم کتابی است که برتری آن نسبت به دیگر سخنان همانند برتری خداوند نسبت به انسانها است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَضْلُ الْقُرْآنِ عَلَى سَائِرِ الْكلَامِ كفَضْلِ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص237] .

2-قرآن کریم سفره آماده الهی است

وَ عَنْ النبی (ص) : أَنَّ هَذَا الْقُرْآنَ مَأْدُبَهُ اللَّهِ فَتَعَلَّمُوا مَأْدُبَتَهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ [وسائل الشیعه ، ج6 ، ص168] .

3- قرآن کریم نور الهی است که هرگز خاموش نمی شود.

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيهِ الْكتَابَ نُوراً لَا تُطْفَأُ مَصَابِيحُهُ

وَ سِرَاجاً لَا يخْبُو تَوَقُّدُهُ نهج البلاغه 315 القرآن الكريم ... [نهج البلاغه ، ص315] .

4- قرآن كريم دريايى است كه كسى به عمق آن نخواهد رسيد :

وَ بَحْراً لَا يدْرَک قَعْرُهُ [نهج البلاغه ، ص315] .

5- قرآن كريم كتابى است كه هر قلبى ظرف معارف آن باشد از عذاب الهى در امان است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا يعَذِّبُ اللَّهُ قَلْباً وَعَى الْقُرْآنَ [وسائل الشيعه ، ج6 ، ص167] .

6- جامعيت :

قرآن اختصاص به مورد شأن نزول ندارد ، بلكه شامل هر مورد مشابه هم مى شود. نظير مثل ها كه براى تمام موارد مشابه قابل استفاده است كه ما نام آن را جرى مى گذاريم. [الميزان ، ج3 ، ص68] .

وَ نَزَّلْنا عَلَيک الْكتابَ تِبْياناً لِكلِّ شَىءٍ [نحل/89] .

ما كانَ حَدِيثاً يفْتَرى وَ لكنْ تَصْدِيقَ الَّذِى بَينَ يدَيهِ وَ تَفْصِيلَ كلِّ شَىءٍ [يوسف/111] .

مثلا امام هادى درباره زنا كارى كه نصرانى بود و مسلمان شد تا از حد خوردن نجات يابد ، فرمودند : فَلَمْ يک ينْفَعُهُمْ إِيمانُهُمْ لَمّا رَأَوْا بَأْسَنا.

قُدِّمَ إِلَى الْمُتَوَكلِ رَجُلٌ نَصْرَانِى فَجَرَ بِامْرَأَةٍ مُسْلِمَةٍ فَأَرَادَ أَنْ يقِيمَ عَلَيهِ الْحَدَّ فَأَسْلَمَ فَقَالَ يحْيى بْنُ أَكثَمَ : قَدْ هَدَمَ إِيمَانُهُ شِرْكَهُ وَ فِعْلَهُ وَ قَالَ بَعْضُهُمْ : يضْرَبُ ثَلَاثَةَ حُدُودٍ وَ قَالَ بَعْضُهُمْ : يفْعَلُ بِهِ كذَا وَ كذَا فَأَمَرَ الْمُتَوَكلُ بِالْكتَابِ إِلَى أَبِى الْحَسَنِ الثَّالِثِ (ع) وَ سُوالِهِ عَنْ ذَلِک. فَلَمَّا قَرَأَ الْكتَابَ كتَبَ يضْرَبُ حَتَّى يمُوتَ فَأَنْكَرَ يحْيى بْنُ أَكثَمَ وَ أَنْكرَ فُقَهَاءُ الْعَسْكرِ ذَلِک وَ قَالُوا يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ سَلْ عَنْ هَذَا فَإِنَّهُ شَىءٌ لَمْ ينْطِقْ بِهِ كتَابٌ وَ لَمْ تَجِئْ بِهِ

سُنَّهٌ فَکتَبَ إِلَیهِ أَنَّ فُقَهَاءَ الْمُسْلِمِینَ قَدْ أَنْکرُوا هَذَا وَ قَالُوا : لَمْ یجِئْ بِهِ سُنَّهٌ وَ لَمْ ینْطِقْ بِهِ کتَابٌ فَبَینْ لَنَا لِمَ أَوْجَبْتَ عَلَیهِ الضَّرْبَ حَتَّی یمُوتَ؟ فَکتَبَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ [فَلَمَّا أَحَسُّوا] فَلَمّا رَأَوْا بَأْسَنا قالُوا آمَنّا بِاللّهِ وَحْدَهُ وَ کفَرْنا بِما کنّا بِهِ مُشْرِکینَ فَلَمْ یک ینْفَعُهُمْ إِیمانُهُمْ لَمّا رَأَوْا بَأْسَنا سُنَّتَ اللّهِ الَّتِی قَدْ خَلَتْ فِی عِبادِهِ وَ خَسِرَ هُنالِک الْکافِرُونَ قَالَ : فَأَمَرَ بِهِ الْمُتَوَکلُ فَضُرِبَ حَتَّی مَاتَ [الکافی ، ج7 ، ص238] .

عن الامام الباقر (ع) : ان الله لم یدع شیئا تحتاج الیه الامه الی یوم القیامه الا انزله فی کتابه [بحار ، ج92 ، ص84] .؟؟؟

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : مَا مِنْ أَمْرٍ یخْتَلِفُ فِیهِ اثْنَانِ إِلَّا وَ لَهُ أَصْلٌ فِی کتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَکنْ لَا تَبْلُغُهُ عُقُولُ الرِّجَالِ [الکافی ، ج1 ، ص60] .

7- تازگی :

سأل أبا عبد الله (ع) ما بال القرآن لا یزداد عند النشر و الدراسه إلا غضاضه. فقال : " لأن الله لم ینزله لزمان دون زمان و لا لناس دون ناس فهو فی کل زمان جدید و عند کل قوم غض إلی یوم القیامه" [عیون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص87] .

8- القاء آن جوری است که عوام و خواص هر کدام به قدر فهمشان در می یابند. [المیزان ، ج19 ، ص77] .

9- حکیم؛ یعنی لغو ، بیهوده و ضعف ندارد.

10- ذکر مبارک :

ثابت و کثیر البرکات است؛ خیر قرآن به کافر و مومن می رسد. دنیای امروز با اینکه قرآن را نپذیرفته

، ولی عملا الهاماتی از معارف آن گرفته است. [المیزان ، ج14 ، ص324] .

اللَّهَ اللَّهَ فِی الْقُرْآنِ لَا یسْبِقُکمْ بِالْعَمَلِ بِهِ غَیرُکمْ [نهج البلاغه ، ص421] .

11- هماهنگ : أَ فَلا یتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ وَ لَوْ کانَ مِنْ عِنْدِ غَیرِ اللّهِ لَوَجَدُوا فِیهِ اخْتِلافاً کثِیراً [نساء/82] .

12 سنگینی کلام از طرف خدا بودن برای عارف سنگینی دارد ، لذا هنگام نزول وحی حال پیامبر (ص) شبیه اغماء می شد.

دستور اقامه دین در فضای شرک سنگین است. [المیزان ، ج20 ، ص139] .

ظاهر و باطن و تفسیر و عمق سنگینی دارد.

آیه ذیل نیز دلیل بر سنگین بودن قرآن است.

لَوْ أَنْزَلْنا هذَا الْقُرْآنَ عَلی جَبَلٍ لَرَأَیتَهُ خاشِعاً مُتَصَدِّعاً مِنْ خَشْیهِ اللّهِ [حشر/21] .

13 با عظمت است.

وَ لَوْ أَنَّ قُرْآناً سُیرَتْ بِهِ الْجِبالُ أَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ کلِّمَ بِهِ الْمَوْتی بَلْ لِلّهِ الْأَمْرُ جَمِیعاً [رعد/31] .

14- تجلی است

و قال الصادق (ع) : لقد تجلی الله لخلقه فی کلامه و لکنهم لا یبصرون [بحارالأنوار ، ج89 ، ص107] .

15- میزان است : وصیته (ع) لجابر بن یزید الجعفی قال له : " یا جابر اغتنم من أهل زمانک خمسا و اعلم بأنک لا تکون لنا ولیا حتی لو اجتمع علیک أهل مصرک و قالوا إنک رجل سوء لم یحزنک ذلک و لو قالوا إنک رجل صالح لم یسرک ذلک و لکن اعرض نفسک علی کتاب الله فإن کنت سالکا سبیله زاهدا فی تزهیده راغبا فی ترغیبه خائفا من تخویفه فاثبت و أبشر فإنه لا یضرک ما قیل فیک و إن کنت مباینا للقرآن فماذا

الذی یغرک من نفسک" [تحف العقول ، ص284] .

16- ربیع القلب :

وَ تَفَقَّهُوا فِیهِ فَإِنَّهُ رَبِیعُ الْقُلُوبِ [نهج البلاغه ، ص164] .

17 ینابیع العلم :

وَ إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ لَمْ یعِظْ أَحَداً بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ فَإِنَّهُ حَبْلُ اللَّهِ الْمَتِینُ وَ سَبَبُهُ الْأَمِینُ وَ فِیهِ رَبِیعُ الْقَلْبِ وَ ینَابِیعُ الْعِلْمِ [نهج البلاغه ، ص254] .

18 ریا لعطش العلما ء :

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَیهِ الْکتَابَ جَعَلَهُ اللَّهُ رِیاً لِعَطَشِ الْعُلَمَاءِ وَ رَبِیعاً لِقُلُوبِ الْفُقَهَاءِ وَ مَحَاجَّ لِطُرُقِ الصُّلَحَاءِ [نهج البلاغه ، ص315] .

فَإِنَّ فِیهِ شِفَاءً مِنْ أَکبَرِ الدَّاءِ وَ هُوَ الْکفْرُ وَ النِّفَاقُ وَ الْغَی وَ الضَّلَالُ [نهج البلاغه ، ص252] .

در صحیفه سجادیه می خوانیم :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ اجْعَلِ الْقُرْآنَ لَنَا فِی ظُلَمِ اللَّیالِی مُونِساً ، وَ مِنْ نَزَغَاتِ الشَّیطَانِ وَ خَطَرَاتِ الْوَسَاوِسِ حَارِساً ، وَ لِأَقْدَامِنَا عَنْ نَقْلِهَا إِلَی الْمَعَاصِی حَابِساً ، وَ لِأَلْسِنَتِنَا عَنِ الْخَوْضِ فِی الْبَاطِلِ مِنْ غَیرِ مَا آفَهٍ مُخْرِساً ، وَ لِجَوَارِحِنَا عَنِ اقْتِرَافِ الآثَامِ زَاجِراً ، وَ لِمَا طَوَتِ الْغَفْلَهُ عَنَّا مِنْ تَصَفُّحِ الِاعْتِبَارِ نَاشِراً ، حَتَّی تُوصِلَ إِلَی قُلُوبِنَا فَهْمَ عَجَائِبِهِ ، وَ زَوَاجِرَ أَمْثَالِهِ الَّتِی ضَعُفَتِ الْجِبَالُ الرَّوَاسِی عَلَی صَلَابَتِهَا عَنِ احْتِمَالِهِ. (11) اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ أَدِمْ بِالْقُرْآنِ صَلَاحَ ظَاهِرِنَا ، وَ احْجُبْ بِهِ خَطَرَاتِ الْوَسَاوِسِ عَنْ صِحَّهِ ضَمَائِرِنَا ، وَ اغْسِلْ بِهِ دَرَنَ قُلُوبِنَا وَ عَلَائِقَ أَوْزَارِنَا ، وَ اجْمَعْ بِهِ مُنْتَشَرَ أُمُورِنَا ، وَ أَرْوِ بِهِ فِی مَوْقِفِ الْعَرْضِ عَلَیکَ ظَمَأَ هَوَاجِرِنَا ، وَ اکسُنَا بِهِ حُلَلَ الْأَمَانِ یوْمَ الْفَزَعِ الْأَکبَرِ فِی نُشُورِنَا. (12) اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ

آلِهِ ، وَ اجْبُرْ بِالْقُرْآنِ خَلَّتَنَا مِنْ عَدَمِ الْإِمْلَاقِ ، وَ سُقْ إِلَينَا بِهِ رَغَدَ [الصحيفه السجاديه (ع) ، ص174] .

قرآن نسبت به تنهائی ها مونس است.

نسبت به وسوسه ها حافظ است.

نسبت به گناهان نگهبان است.

نسبت به گفتارهای باطل لال می کند.

نسبت به زنگ دلها صیقل است.

ویژگی های قرآن در خطبه 198 نهج البلاغه :

ثُمَّ إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ بَعَثَ مُحَمَّداً (ص) بِالْحَقِّ ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيهِ الْكتَابَ نُوراً لَا تُطْفَأُ مَصَابِيحُهُ

یعنی قرآن نوری است که چراغش خاموش نمی شود.

وَ سِرَاجاً لَا يخْبُو تَوَقُّدُهُ؛

یعنی چراغی است که افروختگی اش کاهش نمی پذیرد.

وَ بَحْراً لَا يدْرَک قَعْرُهُ؛

یعنی دریایی است که ژرف و قعر آن را کس نداند.

وَ مِنْهَاجاً لَا يضِلُّ نَهْجُهُ؛

یعنی راهی است که رهرو را به گمراهی نمی کشاند.

وَ شُعَاعاً لَا يظْلِمُ ضَوْءُهُ وَ فُرْقَاناً لَا يخْمَدُ بُرْهَانُهُ

وَ تِبْياناً لَا تُهْدَمُ أَرْكانُهُ؛

یعنی تبیانی است که ارکانش فرو نمی ریزد و ویرانی نمی پذیرد.

وَ شِفَاءً لَا تُخْشَى أَسْقَامُهُ؛

یعنی شفایی است که بیماری در پی ندارد.

وَ عِزّاً لَا تُهْزَمُ أَنْصَارُهُ؛

یعنی عزتی است که یارانش را زایل نمی کند.

وَ حَقّاً لَا تُخْذَلُ أَعْوَانُهُ

فَهُوَ مَعْدِنُ الْإِيمَانِ وَ بُحْبُوحَتُهُ وَ ينَابِيعُ الْعِلْمِ وَ بُحُورُهُ؛

یعنی معدن ایمان و چشمه علم است.

وَ رِياضُ الْعَدْلِ؛

یعنی باغهای عدل است.

وَ غُدْرَانُهُ وَ أَثَافِی الْإِسْلَامِ وَ بُنْيانُهُ وَ أَوْدِيهُ الْحَقِّ وَ غِيطَانُهُ وَ بَحْرٌ لَا ينْزِفُهُ الْمُسْتَنْزِفُونَ وَ عُيونٌ لَا ينْضِبُهَا الْمَاتِحُونَ وَ مَنَاهِلُ لَا يغِيضُهَا الْوَارِدُونَ؛

یعنی چشمه ای است که هر چه از آن آب بردارند ، خشک نمی شود.

وَ مَنَازِلُ لَا يضِلُّ نَهْجَهَا الْمُسَافِرُونَ وَ أَعْلَامٌ لَا يعْمَی عَنْهَا السَّائِرُونَ وَ آكامٌ لَا يجُوزُ عَنْهَا الْقَاصِدُونَ جَعَلَهُ اللَّهُ رِياً لِعَطَشِ الْعُلَمَاءِ وَ رَبِيعاً لِقُلُوبِ الْفُقَهَاءِ وَ مَحَاجَّ لِطُرُقِ الصُّلَحَاءِ وَ دَوَاءً لَيسَ بَعْدَهُ دَاءٌ وَ

نُوراً لَيسَ مَعَهُ ظُلْمَهٌ وَ حَبْلًا وَثِيقاً عُرْوَتُهُ وَ مَعْقِلًا مَنِيعاً ذِرْوَتُهُ وَ عِزّاً لِمَنْ تَوَلَّاهُ وَ سِلْماً لِمَنْ دَخَلَهُ وَ هُدًى لِمَنِ ائْتَمَّ بِهِ وَ عُذْراً لِمَنِ انْتَحَلَهُ وَ بُرْهَاناً لِمَنْ تَكَلَّمَ بِهِ وَ شَاهِداً لِمَنْ خَاصَمَ بِهِ وَ فَلْجاً لِمَنْ حَاجَّ بِهِ وَ حَامِلًا لِمَنْ حَمَلَهُ وَ مَطِيهً لِمَنْ أَعْمَلَهُ وَ آيهً لِمَنْ تَوَسَّمَ وَ جُنَّهً لِمَنِ اسْتَلْأَمَ وَ عِلْماً لِمَنْ وَعَى وَ حَدِيثاً لِمَنْ رَوَى وَ حُكماً لِمَنْ قَضَى [نهج البلاغه ، ص315] .

الرَّحْمنُ عَلَّمَ الْقُرْآنَ [الرحمن/1 و 2] .

قرآن در بيان حضرت زهرا (سلام الله عليها) و

لِلَّهِ فِيكمْ عَهْدٌ قَدَّمَهُ إِلَيكمْ وَ بَقِيهٌ اسْتَخْلَفَهَا عَلَيكمْ كتَابُ اللَّهِ بَينَهٌ بَصَائِرُه

يعنى دلايل و معارف آن روشن و واضح است.

وَ آى مُنْكشِفَهٌ سَرَائِرُهُ؛

يعنى آيه هايى كه نهفته هاى آن آشكار است.

وَ بُرْهَانٌ مُتَجَلِّيهٌ ظَوَاهِرُهُ مُدِيمٌ لِلْبَرِيهِ اسْتِمَاعُهُ (به تكرار شنيدن ملال آور نمى شود و كهنه نمى گردد) وَ قَائِدٌ إِلَى الرِّضْوَانِ أَتْبَاعَهُ مُودِّياً إِلَى النَّجَاهِ أَشْياعَهُ (جمع شيعه يعنى اتباعه) فِيهِ تِبْيانُ حُجَجِ اللَّهِ الْمُنَوَّرَهِ وَ مَحَارِمِهِ الْمَحْدُودَهِ وَ فَضَائِلِهِ الْمَنْدُوبَهِ (مندوب؛ يعنى دعوت شده ، خواسته شده) وَ جُمَلِهِ الْكافِيهِ وَ رُخَصِهِ الْمَوْهُوبَهِ (حلال ها يا رخصت هايى كه بخشيده است) وَ شَرَائِعِهِ الْمَكتُوبَهِ وَ بَينَاتِهِ الْخَالِيهِ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص567] .

قرآن در بيان حضرت على (ع) :

وَ اعْلَمُوا أَنَّ هَذَا الْقُرْآنَ هُوَ النَّاصِحُ الَّذِى لَا يغُشُّ وَ الْهَادِى الَّذِى لَا يضِلُّ وَ الْمُحَدِّثُ الَّذِى لَا يكذِبُ وَ مَا جَالَسَ هَذَا الْقُرْآنَ أَحَدٌ إِلَّا قَامَ عَنْهُ بِزِيادَهٍ أَوْ نُقْصَانٍ زِيادَهٍ فِى هُدًى أَوْ نُقْصَانٍ مِنْ عَمًى وَ اعْلَمُوا أَنَّهُ لَيسَ عَلَى أَحَدٍ بَعْدَ الْقُرْآنِ مِنْ فَاقَهٍ وَ لَا لِأَحَدٍ قَبْلَ

الْقُرْآنِ مِنْ غِنًى فَاسْتَشْفُوهُ مِنْ أَدْوَائِكمْ وَ اسْتَعِينُوا بِهِ عَلَى لَأْوَائِكمْ فَإِنَّ فِيهِ شِفَاءً مِنْ أَكبَرِ الدَّاءِ وَ هُوَ الْكفْرُ وَ النِّفَاقُ وَ الْغَى وَ الضَّلَالُ فَاسْأَلُوا اللَّهَ بِهِ وَ تَوَجَّهُوا إِلَيهِ بِحُبِّهِ وَ لَا تَسْأَلُوا بِهِ خَلْقَهُ إِنَّهُ مَا تَوَجَّهَ الْعِبَادُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى بِمِثْلِهِ وَ اعْلَمُوا أَنَّهُ شَافِعٌ مُشَفَّعٌ وَ قَائِلٌ مُصَدَّقٌ وَ أَنَّهُ مَنْ شَفَعَ لَهُ الْقُرْآنُ يوْمَ الْقِيامَهِ شُفِّعَ فِيهِ وَ مَنْ مَحَلَ بِهِ الْقُرْآنُ يوْمَ الْقِيامَهِ صُدِّقَ عَلَيهِ فَإِنَّهُ ينَادِى مُنَادٍ يوْمَ الْقِيامَهِ أَلَا إِنَّ كلَّ حَارِثٍ مُبْتَلًى فِى حَرْثِهِ وَ عَاقِبَهِ عَمَلِهِ غَيرَ حَرَثَهِ الْقُرْآنِ فَكونُوا مِنْ حَرَثَتِهِ وَ أَتْبَاعِهِ وَ اسْتَدِلُّوهُ عَلَى رَبِّكمْ وَ اسْتَنْصِحُوهُ عَلَى أَنْفُسِكمْ وَ اتَّهِمُوا عَلَيهِ آرَاءَكمْ وَ اسْتَغِشُّوا فِيهِ أَهْوَاءَكمْ [نهج البلاغه ، ص252] .

قرآن در كلام پيامبر اكرم (ص) :

عَنِ النَّبِى (ص) أَنَّهُ قَالَ : إِنِّى تَارِک فِيكمُ الثَّقَلَينِ مَا إِنْ تَمَسَّكتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا كتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِى أَهْلَ بَيتِى وَ إِنَّهُمَا لَنْ يفْتَرِقَا حَتَّى يرِدَا عَلَى الْحَوْضَ [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص33] .

قَالَإِنِّى تَارِک فِيكمْ أَمْرَينِ إِنْ أَخَذْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا كتَابَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ أَهْلَ بَيتِى عِتْرَتِى أَيهَا النَّاسُ اسْمَعُوا وَ قَدْ بَلَّغْتُ إِنَّكمْ سَتَرِدُونَ عَلَى الْحَوْضَ فَأَسْأَلُكمْ عَمَّا فَعَلْتُمْ فِى الثَّقَلَينِ وَ الثَّقَلَانِ كِتَابُ اللَّهِ جَلَّ ذِكرُهُ وَ أَهْلُ بَيتِى فَلَا تَسْبِقُوهُمْ فَتَهْلِكوا وَ لَا تُعَلِّمُوهُمْ فَإِنَّهُمْ أَعْلَمُ مِنْكمْ فَوَقَعَتِ الْحُجَّهُ بِقَوْلِ النَّبِى (ص) وَ بِالْكتَابِ الَّذِى يقْرَأُهُ النَّاسُ فَلَمْ يزَلْ يلْقِى فَضْلَ أَهْلِ بَيتِهِ بِالْكلَامِ وَ يبَينُ لَهُمْ بِالْقُرْآنِ إِنَّما يرِيدُ اللّهُ لِيذْهِبَ عَنْكمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيتِ وَ يطَهِّرَكمْ تَطْهِيراً وَ قَالَ عَزَّ ذِكرُهُ وَ اعْلَمُوا أَنَّما غَنِمْتُمْ مِنْ شَىءٍ فَأَنَّ

لِلّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِی الْقُرْبی ثُمَّ قَالَ وَ آتِ ذَا الْقُرْبی حَقَّهُ فَکانَ عَلِی (ع) وَ کانَ حَقُّهُ الْوَصِیهَ الَّتِی جُعِلَتْ لَهُ وَ الِاسْمَ الْأَکبَرَ وَ مِیرَاثَ الْعِلْمِ وَ آثَارَ عِلْمِ النُّبُوَّهِ [الکافی ، ج1 ، ص293] .

3. قرآن از دیدگاه بزرگا ن جاذبه دارد.

هر چه نزدیک تر ، درک عظمتش بیشتر.

احاطه به عمق آن نمی توان پیدا کرد.

هر کس به قدر ظرفیت از آن درک می کند.

پاسخ گوی نیازهای مادی و روانی است.

انسان را به یاد خدا می اندازد.

آرام بخش است.

غواصان در قرآن بیشتر استفاده می کنند.

ظاهر و باطن دارد.

مایه حیات انسان است.

همیشه پایدار است.

تمام آب ها از دریاست ، و قرآن دریا است.

آسیب ناپذیر است.

همه در برابر آن احساس کوچکی می کنند.

برای همه سودمند است.

کتابی است که اختصاص به قشر خاصی ندارد ، بلکه جامع و کامل است؛ اما کتب دیگر چنین خصوصیتی ندارد ، مثلاً کتاب احکام دیگر کتاب اخلاق نیست.

کتاب اخلاقی ، کتاب اقتصادی نیست.

کتاب اقتصادی ، کتاب عرفانی نیست.

کتاب عرفانی ، کتاب سیاسی نیست.

کتاب سیاسی ، کتاب تاریخی نیست.

کتاب تاریخی ، کتاب نظامی نیست.

کتاب نظامی ، کتاب خانوادگی نیست.

کتاب خانوادگی ، کتاب عبادی نیست.

کتاب عبادی ، کتاب اجتماعی نیست.

بنابراین قرآن کتابی است ، جامع مسائل فردی و اجتماعی (که هم عوام و هم خواص ، هم زن و هم مرد) از آن بهره می برند. جامع مسائل عبادی ، سیاسی (مانند شرائط حاکم ، سیستم حکومت ، مشورت ، بیعت و امرو به معروف) ، جامع مسائل طبیعی (توجه به طبیعت ، تدبر در طبیعت ، بهره برداری از طبیعت ، شعور طبیعت ، فساد در طبیعت) ، جامع مسائل

نظامی ، اخلاقی ، تاریخی ، ادبی ، اعتقادی ، هنری ، علمی ، خانوادگی و روانی.

3. بهره مندی از قرآن

1. آموزش قرآن

وَ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فِی سَفَرٍ فَقُلْتُ یا رَسُولَ اللَّهِ حَدِّثْنَا بِمَا لَنَا فِیهِ نَفْعٌ فَقَالَ : " إِنْ أَرَدْتُمْ عَیشَ السُّعَدَاءِ وَ مَوْتَ الشُّهَدَاءِ وَ االنَّجَاهَ یوْمَ الْحَشْرِ وَ الظِّلَّ یوْمَ الْحَرُورِ وَ الْهُدَی یوْمَ الضَّلَالَهِ فَادْرُسُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ كَلَامُ الرَّحْمَنِ وَ حِرْزٌ مِنَ الشَّیطَانِ وَ رُجْحَانٌ فِی الْمِیزَانِ" [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص232] .

جَاءَ أَبُو ذَرٍّ إِلَی النَّبِی (ص) فَقَالَ : " یا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّی أَخَافُ أَنْ أَتَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَ لَا أَعْمَلَ بِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لَا یعَذِّبُ اللَّهُ قَلْباً أَسْكَنَهُ الْقُرْآنَ" [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص233] .

عَلَّمَ الْقُرْآنَ [الرحمن/2] .

اقرؤوا القرآن و اعملوا به و لاتجفوا (از آن دور نشوید) عنه و لاتعلوا فیه و لاتاكلوا به و لاتستكثروا به (برآن فزونی نجویید) [الفصاحه ، 425] .

الزبانیه الی فسقه حمله القرآن اسرع منهم الی عبده الاوثان...لیس من یعلم كمن لایعلم [الفصاحه ، 1709] .

دعوات الراوندی ، قال النبی (ص) : " القرآن هو الدواء" [بحارالأنوار ، ج89 ، ص176] .

عَنِ النَّبِی (ص) : الْقُرْآنُ غِنًی لَا غِنَی دُونَهُ وَ لَا فَقْرَ بَعْدَهُ [وسائل الشیعه ، ج6 ، ص169] .

دَعَائِمُ الْإِسْلَامِ ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (ع) أَنَّهُ قَالَ : "لِلرَّجُلِ أَنْ یتَزَوَّجَ المَرْأَهَ عَلَی أَنْ یعَلِّمَهَا سُورَهً مِنَ الْقُرْآنِ أَوْ یعْطِیهَا شَیئاً مَا كَانَ" [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص61] .

- عالم ربانی كسی است كه دائما با قرآن

سر و کار داشته باشد : ما کانَ لِبَشَرٍ أَنْ یوتِیهُ اللّهُ الْکتابَ وَ الْحُکمَ وَ النُّبُوَّهَ ثُمَّ یقُولَ لِلنّاسِ کونُوا عِباداً لِی مِنْ دُونِ اللّهِ وَ لکنْ کونُوا رَبّانِیینَ بِما کنْتُمْ تُعَلِّمُونَالْکتابَ وَ بِما کنْتُمْ تَدْرُسُونَ [ال عمران/79] .

ندانستن هیچ علمی توبیخ به همراه ندارد جز تدبر نکردن در قرآن : أَ فَلا یتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلی قُلُوبٍ أَقْفالُها [محمد/24] .

تنها شکایتی راکه قرآن از پیامبر (ص) نقل کرده است ، شکایت ازمهجوریت قرآن است.وَ قالَ الرَّسُولُ یا رَبِّ إِنَّ قَوْمِی اتَّخَذُوا هذَا الْقُرْآنَ مَهْجُوراً [فرقان/30] .

2. قرإئت و حفظ قرآن

1. قرائت و تلاوت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَضْلُ الْقُرْآنِ عَلَی سَائِرِ الْکلَامِ کفَضْلِ اللَّهِ عَلَی خَلْقِهِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص237] .

عَنِ النَّبِی (ص) أَنَّهُ قَالَ : الْقُرْآنُ أَفْضَلُ کلِّ شَیءٍ دُونَ اللَّهِ فَمَنْ وَقَّرَ الْقُرْآنَ فَقَدْ وَقَّرَ اللَّهَ وَ مَنْ لَمْ یوَقِّرِ الْقُرْآنَ فَقَدِ اسْتَخَفَّ بِحُرْمَهِ اللَّهِ حُرْمَهُ الْقُرْآنِ عَلَی اللَّهِ کحُرْمَهِ الْوَالِدِ عَلَی وَلَدِهِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص236] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : قُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاک إِنِّی أَحْفَظُ الْقُرْآنَ عَلَی ظَهْرِ قَلْبِی فَأَقْرَوهُ عَلَی ظَهْرِ قَلْبِی أَفْضَلُ أَوْ أَنْظُرُ فِی الْمُصْحَفِ قَالَ فَقَالَ لِی بَلِ اقْرَأْهُ وَ انْظُرْ فِی الْمُصْحَفِ فَهُوَ أَفْضَلُ أَ مَا عَلِمْتَ أَنَّ النَّظَرَ فِی الْمُصْحَفِ عِبَادَهٌ [الکافی ، ج2 ، ص614] .

وَ رُوِی : أَنَّ النَّظَرَ إِلَی الْکعْبَهِ عِبَادَهٌ وَ النَّظَرَ إِلَی الْوَالِدَینِ عِبَادَهٌ وَ النَّظَرَ فِی الْمُصْحَفِ مِنْ غَیرِ قِرَاءَهٍ عِبَادَهٌ وَ النَّظَرَ إِلَی وَجْهِ الْعَالِمِ عِبَادَهٌ وَ النَّظَرَ إِلَی آلِ مُحَمَّدٍ (ع) عِبَادَهٌ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص205

] .

عَنِ النَّبِی (ص) قَالَ : أَهْلُ الْقُرْآنِ هُمْ أَهْلُ اللَّهِ وَ خَاصَّتُهُ [وسائل الشیعه ، ج6 ، ص168] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) حَمَلَهُ الْقُرْآنِ عُرَفَاءُ أَهْلِ الْجَنَّهِ وَ الْمُجْتَهِدُونَ قُوَّادُ أَهْلِ الْجَنَّهَ وَ الرُّسُلُ سَادَهُ أَهْلِ الْجَنَّهَ [الکافی ، ج2 ، ص606] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : مَا مِنْ شَیءٍ إِلَّا وَ لَهُ حَدٌّ یَنْتَهِی إِلَیهِ إِلَّا الذِّکرَ فَلَیسَ لَهُ حَدٌّ یَنْتَهِی إِلَیهِ : : : : : و قال کَانَ أَبِی (ع) کثِیرَ الذِّکرِ لَقَدْ کنْتُ أَمْشِی مَعَهُ وَ إِنَّهُ لَیذْکرُ اللَّهَ وَ آکلُ مَعَهُ الطَّعَامَ وَ إِنَّهُ لَیذْکرُ اللَّهَ وَ لَقَدْ کانَ یحَدِّثُ الْقَوْمَ وَ مَا یشْغَلُهُ ذَلِک عَنْ ذِکرِ اللَّهِ وَ کنْتُ أَرَی لِسَانَهُ لَازِقاً بِحَنَکهِ یقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ کانَ یجْمَعُنَا فَیأْمُرُنَا بِالذِّکرِ حَتَّی تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَ یأْمُرُ بِالْقِرَاءَهِ مَنْ کانَ یقْرَأُ مِنَّا وَ مَنْ کانَ لَا یقْرَأُ مِنَّا أَمَرَهُ بِالذِّکرِ وَ الْبَیتُ الَّذِی یقْرَأُ فِیهِ الْقُرْآنُ وَ یذْکرُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِیهِ تَکثُرُ بَرَکتُهُ وَ تَحْضُرُهُ الْمَلَائِکهُ وَ تَهْجُرُهُ الشَّیاطِینُ وَ یضِیءُ لِأَهْلِ السَّمَاءِ کمَا یضِیءُ الْکوْکبُ الدُّرِّی لِأَهْلِ الْأَرْضِ وَ الْبَیتُ الَّذِی لَا یقْرَأُ فِیهِ الْقُرْآنُ وَ لَا یذْکرُ اللَّهُ فِیهِ تَقِلُّ بَرَکتُهُ وَ تَهْجُرُهُ الْمَلَائِکهُ وَ تَحْضُرُهُ الشَّیاطِینُ [الکافی ، ج2 ، ص498] .

قَالَ النَّبِی (ص) : نَوِّرُوا بُیوتَکمْ بِتِلَاوَهِ الْقُرْآنِ وَ لَا تَتَّخِذُوهَا قُبُوراً کمَا فَعَلَتِ الْیهُودُ وَ النَّصَارَی صَلُّوْا فِی الْکنَائِسِ وَ الْبِیعِ وَ عَطِّلُوا بُیوتَهُمْ فَإِنَّ الْبَیتَ إِذَا کثُرَ فِیهِ تِلَاوَهُ الْقُرْآنِ کثُرَ خَیرُهُ وَ اتَّسَعَ أَهْلُهُ وَ أَضَاءَ لِأَهْلِ السَّمَاءِ کمَا تُضِیءُ نُجُومُ السَّمَاءِ

لِأَهْلِ الدُّنْيا [الكافى ، ج2 ، ص610] .

عن النبى (ص) : اجعلوا لبيوتكم نصبا من القرآن فان البيت اذا قرء فيه القرآن يسر على اهل و كثر خيى و كان سكانه فى زياده و اذا لم يقرء فيه القرآن ضيق على اهله و قل خيره و كان سكانه فى نقصان [وسائل الشيعه ، ج6 ، ص200] .

عَنْ رَجَاءِ بْنِ أَبِى الضَّحَّاک عَنِ الرِّضَا (ع) : " أَنَّهُ كانَ يكثِرُ بِاللَّيلِ فِى فِرَاشِهِ مِنْ تِلَاوَهِ الْقُرْآنِ فَإِذَا مَرَّ بِ آيهٍ فِيهَا ذِكرُ جَنَّهٍ أَوْ نَارٍ بَكى وَ سَأَلَ اللَّهَ الْجَنَّهَ وَ تَعَوَّذَ بِهِ مِنَ النَّارِ" [وسائل الشيعه ، ج6 ، ص216] .

وَ قَرْنَ فِى بُيوتِكنَّ وَ لا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجاهِلِيهِ الْأُولى وَ أَقِمْنَ الصَّلاهَ وَ آتِينَ الزَّكاهَ وَ أَطِعْنَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ إِنَّما يرِيدُ اللَّهُ لِيذْهِبَ عَنْكمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيتِ وَ يطَهِّرَكمْ تَطْهِيراً [احزاب/33] .

حضرت امير (ع) در خطبه متقين به همام می فرمايند :

فَالْمُتَّقُونَ فِيهَا هُمْ أَهْلُ الْفَضَائِلِ... أَمَّا اللَّيلَ فَصَافُّونَ أَقْدَامَهُمْ تَالِينَ لِأَجْزَاءِ الْقُرْآنِ يرَتِّلُونَهَا تَرْتِيلًا يحَزِّنُونَ بِهِ أَنْفُسَهُمْ وَ يسْتَثِيرُونَ بِهِ دَوَاءَ دَائِهِمْ فَإِذَا مَرُّوا بِ آيهٍ فِيهَا تَشْوِيقٌ رَكنُوا إِلَيهَا طَمَعاً وَ تَطَلَّعَتْ نُفُوسُهُمْ إِلَيهَا شَوْقاً وَ ظَنُّوا أَنَّهَا نُصْبَ أَعْينِهِمْ وَ إِذَا مَرُّوا بِآيهٍ فِيهَا تَخْوِيفٌ أَصْغَوْا إِلَيهَا مَسَامِعَ قُلُوبِهِمْ وَ ظَنُّوا أَنَّ زَفِيرَ جَهَنَّمَ وَ شَهِيقَهَا فِى أُصُولِ آذَانِهِمْ [نهج البلاغه ، ص303] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَ لَمْ يخْضَعْ لِلَّهِ وَ لَمْ يرِقَّ قَلْبُهُ وَ لَا يكتَسِى حُزْناً وَ وَجَلًا فِى سَرِّهِ فَقَدِ اسْتَهَانَ بِعِظَمِ شَأْنِ اللَّهِ تَعَالَى وَ خَسِرَ خُسْرَاناً مُبِيناً فَقَارِئُ الْقُرْآنِ يحْتَاجُ إِلَى ثَلَاثَهِ أَشْياءَ قَلْبٍ خَاشِعٍ

وَ بَدَنٍ فَارِغٍ وَ مَوْضِعٍ خَالٍ فَإِذَا خَشَعَ لِلَّهِ قَلْبُهُ فَرَّ مِنْهُ الشَّيطَانُ الرَّجِيمُ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فَإِذا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللّهِ مِنَ الشَّيطانِ الرَّجِيمِ وَ إِذَا تَفَرَّغَ نَفْسُهُ مِنَ الْأَسْبَابِ تَجَرَّدَ قَلْبُهُ لِلْقِرَاءَهِ فَلَا يعْرِضُهُ عَارِضٌ فَيحْرَمَ بَرَكهَ نُورِ الْقُرْآنِ وَ فَوَائِدِهِ وَ إِذَا اتَّخَذَ مَجْلِساً خَالِياً وَ اعْتَزَلَ مِنَ الْخَلْقِ بَعْدَ أَنْ أَتَى بِالْخِصْلَتَينِ الْأَوَّلَتَينِ اسْتَأنَسَ رُوحُهُ وَ سِرُّهُ وَ وَجَدَ حَلَاوَهَ مُخَاطَبَهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عِبَادَهُ الصَّالِحِينَ وَ عَلِمَ لُطْفَهُ بِهِمْ وَ مَقَامَ اخْتِصَاصِهِ لَهُمْ بِفُنُونِ كرَامَاتِهِ وَ بَدَائِعِ إِشَارَاتِهِ فَإِذَا شَرِبَ كأْساً مِنْ هَذَا الشِّرْبِ حِينَئِذٍ لَا يخْتَارُ عَلَى ذَلِک الْحَالِ حَالًا وَ لَا عَلَى ذَلِک الْوَقْتِ وَقْتاً بَلْ يوثِرُهُ عَلَى كلِّ طَاعَهٍ وَ عِبَادَهٍ لِأَنَّ فِيهِ الْمُنَاجَاهَ مَعَ الرَّبِّ بِلَا وَاسِطَهٍ فَانْظُرْ كيفَ تَقْرَأُ كتَابَ رَبِّک وَ مَنْشُورَ وَلَايتِک وَ كيفَ تُجِيبُ أَوَامِرَهُ وَ نَوَاهِيهُ وَ كيفَ تَمْتَثِلُ حُدُودَهُ فَإِنَّهُ لَكتابٌ عَزِيزٌ لا يأْتِيهِ الْباطِلُ مِنْ بَينِ يدَيهِ وَ لا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكيمٍ حَمِيدٍ فَرَتِّلْهُ تَرْتِيلًا فَقِفْ عِنْدَ وَعْدِهِ وَ وَعِيدِهِ وَ تَفَكرْ فِی أَمْثَالِهِ وَ مَوَاعِظِهِ وَ احْذَرْ أَنْ تَقَعَ مِنْ إِقَامَتِک حُرُوفَهُ فِی إِضَاعَهِ حُدُودِهِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص240] .

2. حا فظان و قاریان قرآن

الف) تذکراتی برای حفظ قرآن از آقای پرهیزکار

1- مکان بی سر و صدا نه در ماشین و جاده

2- بین الطلوعین

3- فقط از یک قرآن زیبا

4- رفیق راه برای حفظ

5- توجه به ترجمه و مفهوم آیه کمک حفظ است

6- استفاده از نوار برای مرور کردن

ب) مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ آبَائِهِ (ع) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَدَدُ دَرَجِ الْجَنَّهِ عَدَدُ آی الْقُرْآنِ فَإِذَا دَخَلَ صَاحِبُ الْقُرْآنِ

الْجَنَّهَ قِيلَ لَهُ اقْرَأْ وَ ارْقَ لِكلِّ آيهٍ دَرَجَهٌ فَلَا تَكونُ فَوْقَ حَافِظِ الْقُرْآنِ دَرَجَهٌ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص231] .

ج) ایجاد جلسات قرائت و حفظ

مرحوم بهشتی در هر نامه ای که از آلمان به مرحوم قدوسی می فرستاد سفارش حفظ قرآن می کرد.

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : قُرَّاءُ الْقُرْآنِ ثَلَاثَهٌ رَجُلٌ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَاتَّخَذَهُ بِضَاعَهً وَ اسْتَدَرَّ بِهِ الْمُلُوک وَ اسْتَطَالَ بِهِ عَلَی النَّاسِ وَ رَجُلٌ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَحَفِظَ حُرُوفَهُ وَ ضَیعَ حُدُودَهُ وَ أَقَامَهُ إِقَامَهَ الْقِدْحِ فَلَا کثَّرَ اللَّهُ هَولَاءِ مِنْ حَمَلَهِ الْقُرْآنِ وَ رَجُلٌ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَوَضَعَ دَوَاءَ الْقُرْآنِ عَلَی دَاءِ قَلْبِهِ فَأَسْهَرَ بِهِ لَیلَهُ وَ أَظْمَأَ بِهِ نَهَارَهُ وَ قَامَ بِهِ فِی مَسَاجِدِهِ وَ تَجَافَی بِهِ عَنْ فِرَاشِهِ فَبِأُولَئِک یدْفَعُ اللَّهُ الْعَزِیزُ الْجَبَّارُ الْبَلَاءَ وَ بِأُولَئِک یدِیلُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مِنَ الْأَعْدَاءِ وَ بِأُولَئِک ینَزِّلُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ الْغَیثَ مِنَ السَّمَاءِ فَوَ اللَّهِ لَهَولَاءِ فِی قُرَّاءِ الْقُرْآنِ أَعَزُّ مِنَ الْکبْرِیتِ الْأَحْمَرِ [الکافی ، ج2 ، ص627] .

و عنه (ع) أنه سئل أی الناس أحسن صوتا بالقرآن؟ قال : " من إذا سمعت قراءته رأیت أنه یخشی الله" [مجموعه ورام ، ج1 ، ص3] .

قَالَ النَّبِی (ص) فِی وَصِیتِهِ : یا عَلِی إِنَّ فِی جَهَنَّمَ رَحًی مِنْ حَدِیدٍ تُطْحَنُ بِهَا رُءُوسُ الْقُرَّاءِ وَ الْعُلَمَاءِ الْمُجْرِمِینَ وَ قَالَ ص رُبَّ تَالٍ لِلْقُرْآنِ وَ الْقُرْآنُ یلْعَنُهُ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص249] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ آبَائِهِ (ع) قَالَ : مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ یأْکلُ بِهِ النَّاسَ جَاءَ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ وَجْهُهُ عَظْمٌ لَا لَحْمَ فِیهِ [وسائل الشیعه ، ج6 ، ص183]

.

1- در جنگ تبوک ابتدا رسول خدا (ص) پرچم را به فردی به نام عماره داد ، بعد از او گرفت و به زید بن ثابت داد. عماره پرسید : چرا؟ فرمودند : " او قرآن را بهتر از تو می داند؛ هر کس قرآن را بهتر بداند مقدم است ، گرچه غلام سیاهی باشد". [فلسفه از ناسخ التواریخ جلد رسول الله ، ص428] .

2- در هیئت اعزامی به یمن رسول خدا (ص) جوانی را سرپرست کرد ، سبب آن را پرسیدند حضرت فرمود : " او قرآن را بهتر می داند". [کنز ، ج2 ، ص287] .

در دفن شهداء احد رسول الله (ص) فرمودند : انظروا اکثرهم جمعا للقرآن فاجعلوه امام صاحبه [کنز ، ج10 ، ص381] .

4- قال النبی (ص) : حامل القرآن حامل رایه الاسلام من اکرمه فقد اکرم الله و من اهانه فعلیه لعنه الله عزوجل [کنز ، ج1 ، ص523] .

6- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْعَبْدُ الْمَمْلُوک إِذَا أَحْسَنَ الْقُرْآنَ فَعَلَی سَیدِهِ أَنْ یرْفُقَ بِهِ وَ یحْسِنَ صُحْبَتَهُ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص388] .

10- آقای مسیحی 16 ساله ایرانی در تجوید در دنیا اول شد. (از قاریان مصری و سعودی برتر شد)

11- به آقای پرهیزگار گفتند که محال است شما در ایران بدون معلم مصری این چنین قرآن بخوانید.

12- مسابقات قرائت مالزی در دنیا معتبرترین مسابقات است ، که ایران بعد از انقلاب دوبار مقام اول را به دست آورده و دو بار رتبه دوم و دو بار رتبه سوم شد.

13- 150 قاری در ایران داریم که حاضرند در سطح

جهانی شرکت و دارای رتبه شوند.

14- امور تربیتی در توجه دادن نسل نو به قرآن بسیار موفق بوده است.

15- خادم مسجدی است بی سواد ، ولی تمام قرآن را حفظ است و به او از غیب هدیه شده است.

16- آقای حسن زاده آملی به آقای پرهیزگار گفت : حاضرم آنچه تحصیل کرده ام بدهم و حافظ قرآن باشم.

17- آقای خامنه ای به آقای پرهیزگار گفت : در جمع قاریان حاضرم بخشی از وجودم ناقص یا فلج شود که حافظ قرآن باشم. این کلام را چند بار ایشان فرموده اند.

3. آداب قرائت

1-با لحن عربی و زیبا :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) اقْرَءُوا الْقُرْآنَ بِأَلْحَانِ الْعَرَبِ وَ أَصْوَاتِهَا وَ إِیاکمْ وَ لُحُونَ أَهْلِ الْفِسْقِ وَ أَهْلِ الْکبَائِرِ فَإِنَّهُ سَیجِیءُ مِنْ بَعْدِی أَقْوَامٌ یرَجِّعُونَ الْقُرْآنَ تَرْجِیعَ الْغِنَاءِ وَ النَّوْحِ وَ الرَّهْبَانِیهِ لَا یجُوزُ تَرَاقِیهُمْ قُلُوبُهُمْ مَقْلُوبَهٌ وَ قُلُوبُ مَنْ یعْجِبُهُ شَأْنُهُمْ [الکافی ، ج2 ، ص614] .

2- قال النبی (ص) : زینوا القرآن باصواتکم

3-صوت حزین : عَنِ الرِّضَا (ع) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : " حَسِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِکمْ فَإِنَّ الصَّوْتَ الْحَسَنَ یزِیدُ الْقُرْآنَ حُسْناً" [وسائل الشیعه ، ج6 ، ص212] .

4-صوت حسن : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : زَینُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِکمْ فَإِنَّ الصَّوْتَ الْحَسَنَ یزِیدُ الْقُرْآنَ حُسْناً [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص272] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : إِنَّ الْقُرْآنَ نَزَلَ بِالْحُزْنِ فَاقْرَءُوهُ بِالْحُزْنِ [الکافی ، ج2 ، ص614] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللّهِ (ع) : قَالَ قَالَ النَّبِی (ص) : " لِکلِّ شَیءٍ حِلْیهٌ وَ حِلْیهُ الْقُرْآنِ الصَّوْتُ الْحَسَنُ" [الکافی ، ج2 ،

ص615] .

عن النبى (ص) أنه سئل أى الناس أحسن صوتا بالقرآن؟ قال : " من إذا سمعت قراءته رأيت أنه يخشى الله" [مجموعه ورام ، ج1 ، ص3] .

عَلَى أَبِی جَعْفَرٍ (ع) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) كانَ أَحْسَنَ النَّاسِ صَوْتاً بِالْقُرْآنِ ... [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص184] .

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يحِبُّ ثَلَاثَةَ أَصْوَاتٍ صَوْتَ الدِّيک وَ صَوْتَ قَارِئِ الْقُرْآنِ وَ صَوْتَ الَّذِينَ يسْتَغْفِرُونَ بِالْأَسْحَارِ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص146] .

5-با طهارت : لا يمَسُّهُ إِلاَّ الْمُطَهَّرُونَ [واقعه/79] .

6-زياد بخوانيد : إِنَّ رَبَّک يعْلَمُ أَنَّک تَقُومُ أَدْنى مِنْ ثُلُثَى اللَّيلِ وَ نِصْفَهُ وَ ثُلُثَهُ وَ طائِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ مَعَک وَ اللّهُ يقَدِّرُ اللَّيلَ وَ النَّهارَ عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتابَ عَلَيكمْ فَاقْرَوا ما تَيسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيكونُ مِنْكمْ مَرْضى وَ آخَرُونَ يضْرِبُونَ فِى الْأَرْضِ يبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللّهِ وَ آخَرُونَ يقاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ فَاقْرَوا ما تَيسَّرَ مِنْهُ وَ أَقِيمُوا الصَّلاةَ وَ آتُوا الزَّكاةَ وَ أَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضاً حَسَناً وَ ما تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكمْ مِنْ خَيرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللّهِ هُوَ خَيراً وَ أَعْظَمَ أَجْراً وَ اسْتَغْفِرُوا اللّهَ إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ [مزمل/20] .

7-در هر حال : سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) يقُولُ : " كانَ فِى وَصِيهِ النَّبِى (ص) لِعَلِى (ع) أَنْ قَالَ يا عَلِى أُوصِيک فِى نَفْسِک بِخِصَالٍ فَاحْفَظْهَا عَنِّى ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ أَعِنْهُ أَمَّا الْأُولَى فَالصِّدْقُ وَ لَا تَخْرُجَنَّ مِنْ فِيک كذِبَهٌ أَبَداً وَ....وَ السَّادِسَهُ الْأَخْذُ بِسُنَّتِى فِى صَلَاتِى وَ صَوْمِى وَ صَدَقَتِى أَمَّا الصَّلَاهُ فَالْخَمْسُونَ رَكعَهً وَ أَمَّا الصِّيامُ فَثَلَاثَهُ أيامٍ فِى الشَّهْرِ الْخَمِيسُ فِى أَوَّلِهِ

وَ الْأَرْبِعَاءُ فِی وَسَطِهِ وَ الْخَمِیسُ فِی آخِرِهِ وَ أَمَّا الصَّدَقَهُ فَجُهْدَک حَتَّی تَقُولَ قَدْ أَسْرَفْتُ وَ لَمْ تُسْرِفْ وَ عَلَیک بِصَلَاهِ اللَّیلِ وَ عَلَیک بِصَلَاهِ الزَّوَالِ وَ عَلَیک بِصَلَاهِ الزَّوَالِ وَ عَلَیک بِصَلَاهِ الزَّوَالِ وَ عَلَیک بِتِلَاوَهِ الْقُرْآنِ عَلَی کلِّ حَالٍ وَ عَلَیک بِرَفْعِ یدَیک فِی صَلَاتِک وَ تَقْلِیبِهِمَا وَ عَلَیک بِالسِّوَاک عِنْدَ کلِّ وُضُوءٍ وَ عَلَیک بِمَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ فَارْکبْهَا وَ مَسَاوِی الْأَخْلَاقِ فَاجْتَنِبْهَا فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَلَا تَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَک" [الکافی ، ج8 ، ص79] .

8-ترتیل : أَوْ زِدْ عَلَیهِ وَ رَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِیلاً [مزمل/4] .

قال الصادق : هو المکث و الصوت الحسن [وسائل ، ج4 ، ص859] .

9-تدبر و عبرت :

أَ فَلا یتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ وَ لَوْ کانَ مِنْ عِنْدِ غَیرِ اللّهِ لَوَجَدُوا فِیهِ اخْتِلافاً کثِیراً [نساء/82] .

شی ، [تفسیر العیاشی] عن داود بن فرقد قال سمعت أبا عبد الله (ع) یقول : "علیکم بالقرآن فما وجدتم آیه نجا بها من کان قبلکم فاعملوا به و ما وجدتموه مما هلک من کان قبلکم فاجتنبوه" [بحارالأنوار ، ج89 ، ص94] .

10- قال رَسُولَ اللَّهِ (ص) : مَا آمَنَ بِالْقُرْآنِ مَنِ اسْتَحَلَّ مَحَارِمَهُ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص250] .

قَالَ النَّبِی (ص) فِی وَصِیتِهِ : یا عَلِی إِنَّ فِی جَهَنَّمَ رَحًی مِنْ حَدِیدٍ تُطْحَنُ بِهَا رُءُوسُ الْقُرَّاءِ وَ الْعُلَمَاءِ الْمُجْرِمِینَ وَ قَالَ ص رُبَّ تَالٍ لِلْقُرْآنِ وَ الْقُرْآنُ یلْعَنُهُ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص249] .

عن علی (ع) : اللَّهَ اللَّهَ فِی الْقُرْآنِ لَا یسْبِقُکمْ بِالْعَمَلِ بِهِ غَیرُکمْ [نهج البلاغه ، ص421] .

بعضی اصحاب حضرت رسول (ص) ده آیه

می آموختند و عمل می کردند و بعد ده آیه دیگر [بحار ، ج89 بیروت ، ص106] .

11-سکوت :

و اذا قرء القرآن فاستمعوا له و انصتوا لعلکم ترحمون [اعراف/ 204] .

12-عبرت :

تفسیر العیاشی ، عن داود بن فرقد قال سمعت أبا عبد الله (ع) یقول : " علیکم بالقرآن فما وجدتم آیه نجا بها من کان قبلکم فاعملوا به و ما وجدتموه مما هلک من کان قبلکم فاجتنبوه" [بحارالأنوار ، ج89 ، ص94] .

نظیر : وَ تِلْک عادٌ جَحَدُوا بِآیاتِ رَبِّهِمْ وَ عَصَوْا رُسُلَهُ وَ اتَّبَعُوا أَمْرَ کلِّ جَبّارٍ عَنِیدٍ [هود/59] .

فَلَمّا جاءَ أَمْرُنا جَعَلْنا عالِیها سافِلَها وَ أَمْطَرْنا عَلَیها حِجارَةً مِنْ سِجِّیلٍ مَنْضُودٍ [هود/82] .

وَ أَخْذِهِمُ الرِّبَوا وَ قَدْ نُهُوا عَنْهُ وَ أَکلِهِمْ أَمْوالَ النّاسِ بِالْباطِلِ وَ أَعْتَدْنا لِلْکافِرِینَ مِنْهُمْ عَذاباً أَلِیماً [نساء/161] .

قالُوا یا مُوسی إِنّا لَنْ نَدْخُلَها أَبَداً ما دامُوا فِیها فَاذْهَبْ أَنْتَ وَ رَبُّک فَقاتِلا إِنّا هاهُنا قاعِدُونَ [مائده/24] .

وَ لَقَدْ آتَینا بَنِی إِسْرائِیلَ الْکتابَ وَ الْحُکمَ وَ النُّبُوَّةَ وَ رَزَقْناهُمْ مِنَ الطَّیباتِ وَ فَضَّلْناهُمْ عَلَی الْعالَمِینَ [جاثیه/16] .

فَباو بِغَضَبٍ عَلی غَضَبٍ [بقره/90] .

وَ ذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغاضِباً فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَیهِ فَنادی فِی الظُّلُماتِ أَنْ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ سُبْحانَک إِنِّی کنْتُ مِنَ الظّالِمِینَ [انبیاء/87] .

فَاسْتَجَبْنا لَهُ وَ نَجَّیناهُ مِنَ الْغَمِّ وَ کذلِک نُنْجِی الْمُومِنِینَ [انبیاء/88] .

وَ لَمّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَ اسْتَوی آتَیناهُ حُکماً وَ عِلْماً وَ کذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنِینَ [قصص/14] .

وَ كذلِک مَکنّا لِیوسُفَ فِی الّأرْضِ یتَبَوَّأ مِنْها حَیثُ یشاءُ نُصِیبُ بِرَحْمَتِنا مَنْ

نَشاءُ وَ لا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ [يوسف/56] .

سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ رَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا. قَالَ : " قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) بَيِّنْهُ تِبْيَاناً وَ لَا تَهُذَّهُ هَذَّ الشِّعْرِ وَ لَا تَنْثُرْهُ نَثْرَ الرَّمْلِ وَ لَكِنْ أَفْزِعُوا قُلُوبَكُمُ الْقَاسِيَةَ وَ لَا يكنْ هَمُّ أَحَدِكمْ آخِرَ السُّورَهِ" [الكافى ، 2 ، ص614] .

13-تفكر : سَمِعْتُ عَلِى بْنَ الْحُسَينِ (ع) يقُولُ : " آياتُ الْقُرْآنِ خَزَائِنُ فَكلَّمَا فُتِحَتْ خِزَانَهٌ ينْبَغِى لَک أَنْ تَنْظُرَ مَا فِيهَا" [الكافى ، ج2 ، ص609] .

14-گريه : جَامِعُ الْأَخْبَارِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَائِبٍ قَالَ مَرَّ عَلَينَا سَعْدُ بْنُ أَبِى وَقَّاصٍ فَأَتَينُهُ مُسَلِّماً عَلَيهِ فَقَالَ مَرْحَباً بِابْنِ أَخِى بَلَغَنِى أَنَّک حَسَنُ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ قُلْتُ نَعَمْ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ قَالَ : فَإِنِّى سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) يقُولُ : " إِنَّ الْقُرْآنَ نَزَلَ بِالْحُزْنِ فَإِذَا قَرَأْتُمُوهُ فَابْكوا فَإِنْ لَمْ تَبْكوا فَتَبَاكوْا [وَ تَغَنَّوْا بِهِ] فَمَنْ لَمْ يتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ فَلَيسَ مِنَّا" [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص270] .

15-مقدار خواندن : عَنْ عَلِى بْنِ أَبِى حَمْزَهَ قَالَ : " دَخَلْتُ عَلَى أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَقَالَ لَهُ أَبُو بَصِيرٍ جُعِلْتُ فِدَاک أَقْرَأُ الْقُرْآنَ فِى شَهْرِ رَمَضَانَ فِى لَيلَهٍ؟ فَقَالَ : لَا. قَالَ : فَفِى لَيلَتَينِ؟ قَالَ : لَا. قَالَ : فَفِى ثَلَاثٍ؟ قَالَ : هَا وَ أَشَارَ بِيدِهِ ثُمَّ قَالَ : يا أَبَا مُحَمَّدٍ! إِنَّ لِرَمَضَانَ حَقّاً وَ حُرْمَهً لَا يشْبِهُهُ شَىءٌ مِنَ الشُّهُورِ وَ كانَ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ (ص) يقْرَأُ أَحَدُهُمُ الْقُرْآنَ فِى شَهْرٍ أَوْ أَقَلَّ إِنَّ الْقُرْآنَ لَا يقْرَأُ هَذْرَمَهً وَ لَكنْ يرَتَّلُ تَرْتِيلًا فَإِذَا مَرَرْتَ بِآيهٍ فِيهَا

ذِكرُ الْجَنَّهِ فَقِفْ عِنْدَهَا وَ سَلِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ الْجَنَّهَ وَ إِذَا مَرَرْتَ بِآيهٍ فِيهَا ذِكرُ النَّارِ فَقِفْ عِنْدَهَا وَ تَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ" [الكافى ، ج2 ، ص617] .

16-مسواک

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : " نَظِّفُوا طَرِيقَ الْقُرْآنِ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا طَرِيقُ الْقُرْآنِ قَالَ أَفْوَاهُكمْ قِيلَ بِمَا ذَا قَالَ بِالسِّوَاک" [وسائل الشيعه ، ج2 ، ص22] .

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : مَنِ اسْتَمَعَ حَرْفاً مِنْ كتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ غَيرِ قِرَاءَهٍ كتَبَ اللَّهُ لَهُ حَسَنَهً وَ مَحَا عَنْهُ سَيئَهً وَ رَفَعَ لَهُ دَرَجَهً وَ مَنْ قَرَأَ نَظَراً مِنْ غَيرِ صَوْتٍ كتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكلِّ حَرْفٍ حَسَنَهً وَ مَحَا عَنْهُ سَيئَهً وَ رَفَعَ لَهُ دَرَجَهً وَ مَنْ تَعَلَّمَ مِنْهُ حَرْفاً ظَاهِراً كتَبَ اللَّهُ لَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ وَ مَحَا عَنْهُ عَشْرَ سَيئَاتٍ وَ رَفَعَ لَهُ عَشْرَ دَرَجَاتٍ قَالَ لَا أَقُولُ بِكلِّ آيهٍ وَ لَكنْ بِكلِّ حَرْفٍ بَاءٍ أَوْ تَاءٍ أَوْ شِبْهِهِمَا قَالَ وَ مَنْ قَرَأَ حَرْفاً ظَاهِراً وَ هُوَ جَالِسٌ فِى صَلَاتِهِ كتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهِ خَمْسِينَ حَسَنَهً وَ مَحَا عَنْهُ خَمْسِينَ سَيئَهً وَ رَفَعَ لَهُ خَمْسِينَ دَرَجَهً وَ مَنْ قَرَأَ حَرْفاً وَ هُوَ قَائِمٌ فِى صَلَاتِهِ كتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكلِّ حَرْفٍ مِائَهَ حَسَنَهٍ وَ مَحَا عَنْهُ مِائَهَ سَيئَهٍ وَ رَفَعَ لَهُ مِائَهَ دَرَجَهٍ وَ مَنْ خَتَمَهُ كانَتْ لَهُ دَعْوَهٌ مُسْتَجَابَهٌ مُوخَّرَهً أَوْ مُعَجَّلَهً قَالَ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک خَتَمَهُ كلَّهُ قَالَ خَتَمَهُ كلَّهُ [الكافى ، ج2 ، ص612] .

3. تفسير قرآن

أَنَّ رَجُلًا أَتَى أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) فَقَالَ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ إِنِّى قَدْ شَككتُ فِى كتَابِ اللَّهِ الْمَنْزَلِ.

قَالَ لَهُ عَلِی (ع) : " ثَکِلَتْکَ أُمُّکَ إِلَی أَنْ قَالَ (ع) فَإِیاکَ أَنْ تُفَسِّرَ الْقُرْآنَ بِرَأْیِکَ حَتَّی تَفْقَهَهُ عَنِ الْعُلَمَاءِ فَإِنَّهُ رُبَّ تَنْزِیلٍ یشْبِهُ کَلَامَ الْبَشَرِ وَ هُوَ کَلَامُ اللَّهِ وَ تَأْوِیلُهُ لَا یشْبِهُ کَلَامَ الْبَشَرِ کَمَا لَیسَ شَیءٌ مِنْ خَلْقِهِ یشْبِهُهُ کَذَلِکَ لَا یشْبِهُ فِعْلُهُ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی شَیئاً مِنْ أَفْعَالِ الْبَشَرِ وَ لَا یشْبِهُ شَیءٌ مِنْ کَلَامِهِ کَلَامَ الْبَشَرِ الْخَبَرَ" [مستدرک الوسائل ، ج17 ، ص326] .

تفسیر گفتن :

1- سفارش به اساتیداخلاق حوزه های علمیه

2- از ائمه جمعه و جماعات می خواهم که در یکی از خطبه ها تفسیر قرآن بگویند.

3- سفارش به مدیران حوزه های علمیه

4- سفارش به مدرسان حوزه های علمیه

5- نهاد رهبری و ائمه جماعات دانشگاه ها و فضلای دانشگاه ها تفاسیر کوتاه بین نماز داشته باشند.

6- اساتید راهنما در دانشگاه ها ، دانشجویان را به مباحث قرآنی سوق دهند.

7- صدا و سیما ، اوقاف و دیگر ارگانها مبلغ تفسیر قرآن باشند.

تفسیر به رای

1- استفاده از متشابهات وبی توجهی به عام و خاص و مطلق و مقید و ناسخ و منسوخ در قرآن و...إِنَّ اللَّهَ لا یسْتَحْیی أَنْ یضْرِبَ مَثَلاً ما بَعُوضَةً فَما فَوْقَها فَأَمَّا الَّذِینَ آمَنُوا فَیعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَ أَمَّا الَّذِینَ کَفَرُوا فَیقُولُونَ ما ذا أَرادَ اللَّهُ بِهذا مَثَلاً یضِلُّ بِهِ کَثِیراً وَ یهْدِی بِهِ کَثِیراً وَ ما یضِلُّ بِهِ إِلاَّ الْفاسِقِینَ [بقره/26] .

وَ ما جَعَلْنا أَصْحابَ النّارِ إِلاّ مَلائِکةً وَ ما جَعَلْنا عِدَّتَهُمْ إِلاّ فِتْنَةً لِلَّذِینَ کَفَرُوا لِیسْتَیقِنَ الَّذِینَ أُوتُوا الْکِتابَ وَ یزْدادَ الَّذِینَ آمَنُوا إِیماناً وَ لا یرْتابَ الَّذِینَ أُوتُوا الْکِتابَ وَ الْمُومِنُونَ وَ لِیقُولَ الَّذِینَ فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْکافِرُونَ ما ذا أَرادَ اللَّهُ بِهذا مَثَلاً

كذلِک يضِلُّ اللّهُ مَنْ يشاءُ وَ يهْدِی مَنْ يشاءُ وَ ما يعْلَمُ جُنُودَ رَبِّک إِلاّ هُوَ وَ ما هِی إِلاّ ذِکری لِلْبَشَرِ [مدثر/31] .

وَ يقُولُ الَّذِينَ کفَرُوا لَوْ لا أُنْزِلَ عَلَيهِ آيهٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللّهَ يضِلُّ مَنْ يشاءُ وَ يهْدِی إِلَيهِ مَنْ أَنابَ [رعد/27] .

2- بی توجهی به روايات

3- مطالعه تفسيرهای کذايی

4- خواندن بدون تدبر

أَ فَلا يتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلی قُلُوبٍ أَقْفالُها [محمد/24] .

4. تدبر در قرآن

1-أَ فَلا يتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلی قُلُوبٍ أَقْفالُها [محمد/24] .

2-عَنْ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) أَنَّهُ قَالَ : " تَنَوَّقَ رَجُلٌ فِی بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ فَغُفِرَ لَهُ وَ عَنْهُ (ص) قَالَ أَعْرِبُوا الْقُرْآنَ وَ الْتَمِسُوا غَرَائِبَهُ" [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص371] .

3-ان رسول الله کان يقرئهم العشر فلا يجاوزونها الی عشر اخری حتی يتعلموا ما فيها من العمل فيعلمهم القرآن و العمل جميعا" [تفسير قرطبی ، ج1 ، ص39] .

عن علی بن ابی طالب (عليه السلام) انه ذکر جابر ابن عبد الله و وصفه بالعلم فقال له رجل جعلت فداک تصف جابرا بالعلم و انت انت؟ فقال : " انه کان يعرف تفسير قوله تعالی : إِنَّ الَّذِی فَرَضَ عَلَيک الْقُرْآنَ لَرادُّک إِلی مَعادٍ قُلْ رَبِّی أَعْلَمُ مَنْ جاءَ بِالْهُدی وَ مَنْ هُوَ فِی ضَلالٍ مُبِينٍ [قصص/85] .

اخبار مربوط به تدبر و فضل قرآن در منابع : کافی ، ج2 ، ص600. کتاب فضل القرآن ... وسائل الشيعه ، ج6 ، ص173. التفکر فی معانی القرآن ، مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص241

سَمِعْتُ عَلِی بْنَ الْحُسَينِ (ع) يقُولُ : " آياتُ الْقُرْآنِ خَزَائِنُ فَکلَّمَا

فُتِحَتْ خِزَانَهُ يَنْبَغِی لَک أَنْ تَنْظُرَ مَا فِيهَا" [الكافی ، ج2 ، ص609] .

و قال الحسين بن على (ع) : كتاب الله عز و جل على أربعه أشياء على العباره و الإشاره و اللطائف و الحقائق فالعباره للعوام و الإشاره للخواص و اللطائف للأولياء و الحقائق للأنبياء (ع) [جامع الأخبار ، ص41] .

5. استمداد از قرآن

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى سَيدِنَا الصَّادِقِ (ع) فَقَالَ لَهُ يا سَيدِی أَشْكو إِلَيک دَيناً رَكبَنِی وَ سُلْطَاناً غَشَمَنِی فَقَالَ : " إِذَا جَنَّک اللَّيلُ فَصَلِّ رَكعَتَينِ اقْرَأْ فِی الْأُولَى مِنْهُمَا الْحَمْدَ وَ آيهَ الْكرْسِی وَ فِی الرَّكعَهِ الثَّانِيهِ الْحَمْدَ وَ آخِرَ الْحَشْرِ لَوْ أَنْزَلْنا هذَا الْقُرْآنَ عَلى جَبَلٍ إِلَى آخِرِ السُّورَهِ ثُمَّ خُذِ الْمُصْحَفَ فَدَعْهُ عَلَى رَأْسِک وَ قُلْ (بِحَقِّ هَذَا) الْقُرْآنِ وَ بِحَقِّ مَنْ أَرْسَلَهُ وَ بِحَقِّ كلِّ مُومِنٍ فِيهِ وَ بِحَقِّک عَلَيهِمْ فَلَا أَحَدَ أَعْرَفُ بِحَقِّک مِنْک بِک يا اللَّهُ عَشْرَ مَرَّاتٍ ثُمَّ تَقُولُ يا مُحَمَّدُ عَشْرَ مَرَّاتٍ يا عَلِی عَشْرَ مَرَّاتٍ يا فَاطِمَهُ عَشْرَ مَرَّاتٍ يا حَسَنُ عَشْرَ مَرَّاتٍ يا حُسَينُ عَشْرَ مَرَّاتٍ يا عَلِی بْنَ الْحُسَينِ عَشْرَ مَرَّاتٍ يا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِی عَشْرَ مَرَّاتٍ يا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ عَشْرَ مَرَّاتٍ يا مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ عَشْرَ مَرَّاتٍ يا عَلِی بْنَ مُوسَى عَشْرَ مَرَّاتٍ يا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِی عَشْرَ مَرَّاتٍ يا عَلِی بْنَ مُحَمَّدٍ عَشْرَ مَرَّاتٍ يا حَسَنَ بْنَ عَلِی عَشْراً يا الْحُجَّهُ عَشْراً ثُمَّ تَسْأَلُ اللَّهَ حَاجَتَک قَالَ فَمَضَى الرَّجُلُ وَ عَادَ إِلَيهِ بَعْدَ مُدَّهٍ وَ قَدْ قُضِی دَينُهُ وَ صَلَحَ لَهُ سُلْطَانُهُ وَ عَظُمَ يسَارُهُ" [وسائل الشيعه ، ج8 ، ص125] .

عَنْ أَبِی صَالِحٍ الْحَنَفِی قَالَ رَأَيتُ عَلِياً (ع) يخْطُبُ وَ قَدْ وَضَعَ

الْمُصْحَفَ عَلَى رَأْسِهِ حَتَّى رَأَيتُ الْوَرَقَ يتَقَعْقَعُ عَلَى رَأْسِهِ قَالَ فَقَالَ اللَّهُمَّ قَدْ مَنَعُونِی مَا فِيهِ فَأَعْطِنِی مَا فِيهِ اللَّهُمَّ قَدْ أَبْغَضْتُهُمْ وَ أَبْغَضُونِی وَ مَلِلْتُهُمْ وَ مَلُّونِی وَ حَمَلُونِی عَلَى غَيرِ خُلُقِی وَ طَبِيعَتِی وَ أَخْلَاقٍ لَمْ تَكنْ تُعْرَفُ لِی اللَّهُمَّ فَأَبْدِلْنِی بِهِمْ خَيراً مِنْهُمْ وَ أَبْدِلْهُمْ بِی شَرّاً مِنِّی اللَّهُمَّ أَمِتْ قُلُوبَهُمْ (مَيتَ الْمِلْحِ فِی الْمَاءِ) [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص392] .

امام سجاد از طلوع فجر تا آفتاب مشغول دعا بودند؛ بعد از نماز صبح به حضرت بشارت دادندکه فرزندی برای شما متولد شد. سپس...

قال روی بعض أصحابنا قال کنت عند علی بن الحسین (ع) فکان إذا صلی الفجر لم یتکلم حتی تطلع الشمس فجاءوه یوم ولد فیه زید فبشروه به بعد صلاه الفجر قال فالتفت إلی أصحابه فقال : أی شیء ترون أن أسمی هذا المولود؟ قال : فقال کل رجل سمه کذا سمه کذا قال : فقال : یا غلام علی بالمصحف. قال : فجاءوا بالمصحف فوضعه علی حجره قال ثم فتحه فنظر إلی أول حرف من الورقه و إذا فیه وَ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجاهِدِينَ عَلَى الْقاعِدِينَ أَجْراً عَظِيماً قال ثم طبقه ثم فتحه ثلاثا فنظر فإذا فی أول الورقه إِنَّ اللَّهَ اشْتَرى مِنَ الْمُومِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يقاتِلُونَ فِی سَبِيلِ اللَّهِ فَيقْتُلُونَ وَ يقْتَلُونَ وَعْداً عَلَيهِ حَقًّا فِی التَّوْراهِ وَ الْإِنْجِيلِ وَ الْقُرْآنِ وَ مَنْ أَوْفى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيعِكمُ الَّذِی بايعْتُمْ بِهِ وَ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ثم قال هو و الله زید هو و الله زید فسمی زیدا بیان لعله (ع) لما کان علم أن الشهید من أولاده فی الجهاد اسمه زید

و الآیتان دلتا علی أنه یقاتل و یستشهد فسماه زیدا و فیه أیضا إیماء بجواز استعلام الأحوال من القرآن [بحارالأنوار ، ج88 ، ص243] . جواز استعلام احوال از قرآن.

قرآن در سفر

قَالَ سَمِعْتُ مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ (ع) یقُولُ : " لَوْ کانَ الرَّجُلُ مِنْکمْ إِذَا أَرَادَ سَفَراً أَقَامَ عَلَی بَابِ دَارِهِ تِلْقَاءَ الْوَجْهِ الَّذِی یتَوَجَّهُ إِلَیهِ فَقَرَأَ فَاتِحَةَ الْکتَابِ أَمَامَهُ وَ عَنْ یمِینِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ وَ آیةَ الْکرْسِی أَمَامَهُ وَ عَنْ یمِینِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ ثُمَّ قَالَ : اللَّهُمَّ احْفَظْنِی وَ احْفَظْ مَا مَعِی وَ سَلِّمْنِی وَ سَلِّمْ مَا مَعِی وَ بَلِّغْنِی وَ بَلِّغْ مَا مَعِی بِبَلَاغِک الْحَسَنِ. لَحَفِظَهُ اللَّهُ وَ لَحَفِظَ مَا مَعَهُ وَ سَلَّمَهُ اللَّهُ وَ سَلَّمَ مَا مَعَهُ وَ بَلَّغَهُ اللَّهُ وَ بَلَّغَ مَا مَعَهُ قَالَ : ثُمَّ قَالَ : یا صَبَّاحُ أَ مَا رَأَیتَ الرَّجُلَ یحْفَظُ وَ لَا یحْفَظُ مَا مَعَهُ وَ یسْلَمُ وَ لَا یسْلَمُ مَا مَعَهُ وَ یبْلُغُ وَ لَا یبْلُغُ مَا مَعَهُ قُلْتُ بَلَی جُعِلْتُ فِدَاک" [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص271] .

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : کانَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) إِذَا أَرَادَ الْخُرُوجَ إِلَی بَعْضِ أَمْوَالِهِ اشْتَرَی السَّلَامَةَ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِمَا تَیسَّرَ لَهُ وَ یکونُ ذَلِک إِذَا وَضَعَ رِجْلَهُ فِی الرِّکابِ فَإِذَا سَلَّمَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ انْصَرَفَ حَمِدَ اللَّهَ تَعَالَی وَ شَکرَهُ وَ تَصَدَّقَ بِمَا تَیسَّرَ لَهُ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص270] .

قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَ یکرَهُ السَّفَرُ فِی شَیءٍ مِنَ الْأَیامِ الْمَکرُوهَهِ الْأَرْبِعَاءِ وَ غَیرِهِ فَقَالَ : " افْتَتِحْ سَفَرَک بِالصَّدَقَهِ وَ اقْرَأْ آیةَ الْکرْسِی إِذَا بَدَا لَک" [الکافی ،

ج4 ، ص283] .

- ديوار نويسى

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : إِذَا كانَ سَمْک الْبَيتِ (سقف البيت) فَوْقَ سَبْعَهِ أَذْرُعٍ أَوْ قَالَ ثَمَانِيهِ أَذْرُعٍ فَكانَ مَا فَوْقَ السَّبْعِ وَ الثَّمَانِ الْأَذْرُعِ مُحْتَضَراً وَ قَالَ بَعْضُهُمْ مَسْكوناً [الكافى ، ج6 ، ص529] .

كتيبه قرآنى :

عَنْ أَبِی خَدِيجَهَ قَالَ : رَأَيتُ مَكتُوباً فِی بَيتِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) آيهَ الْكرْسِی قَدْ أُدِيرَتْ بِالْبَيتِ وَ رَأَيتُ فِی قِبْلَهِ مَسْجِدِهِ مَكتُوباً آيهَ الْكرْسِی. [وسائل الشيعه ، ج5 ، ص313] .

عن عبد الله بن مسعود قال لما قدم على الكوفه يعنى عبد الله بن مسعود فقلنا له حدثنا عن رسول الله (ص) فقال : بعد أن ذكر الجنه فى الحديث فلم أزل أطلب الشهاده للحديث و لم أرزقها فإنى سمعت رسول الله يقول فى تبوک و نحن نسير معه : " إن الله عز و جل أمرنى أن أزوج فاطمه من على ففعلت و قال لى جبرئيل إن الله عز و جل قد بنى جنه من قصب اللؤلؤ ، كل قصبه إلى الأخرى لؤلؤه من ياقوته مشدوده بالذهب و جعل سقوفها زبرجدا أخضر فيها طاقات من لؤلؤمكلله بالياقوت و جعل عليها غرفا لبنه من ذهب و لبنه من فضه و لبنه من در و لبنه من ياقوت و لبنه من زبرجد و قبابا من در و قد شيعت بسلاسل من ذهب و حفت بأنواع التحف و بنى فى كل قصر قبه و جعل فى كل قبه أريكه من دره بيضاء فرشها السندس و الإستبرق و فرش أرضها بالزعفران و المسک و العنبر و جعل فى كل قبه و القبه لها مائه باب فى كل

باب جاریتان و شجرتان و فی کل قبه فرش و کتاب مکتوب حول القباب آیه الکرسی فقلت یا جبرئیل لمن بنی الله هذه فی الجنه فقال بناها لعلی بن أبی طالب و فاطمه ابنتک تحفه لهما منه أتحفهما و أقر بها عینک یا محمد [دلائل الإمامه ، ص50] .

- آرام بخش بیماران

خلاصه مقاله منصوره تجویدی ، عیسی محمدی ، و ربابه معماریان در روزنامه کیهان تاریخ 9/ 10/ 80.

بررسی میزان تاثیر آوای قرآن کریم بر اضطراب بیماران قبل از عمل جراحی قلب باز.

با این که اصولا هر نوع بیماری موجب بروز فشارهای جسمی و روانی متعدد در تمام بیماران می شود ، ولی فردی که تحت عمل جراحی قلب باز قرار گرفته ، الزاما تحت مراقبت های ویژه در بخش خاص قرار می گیرد. و تنیدگی که به عنوان یک واکنش نسبت به بیماری و جراحی بروز می کند ، در این بیماران تشدید می شود.

اضطراب یک بیماری روانی است که سبب تنگی نفس ، افزایش سرعت ضربان قلب و فشار بطن چپ ، اختلال در خواب و استراحت بیمار ، توهم و هذیان بیمار قبل از عمل ، کاهش قدرت تفکر و تمرکز و کاهش میزان تاثیر آموزش های پرستاران در بیماران می شود. لذا روش های کنترل اضطراب شامل روش های دارویی و روش های غیردارویی توصیه می شود. درمان دارویی آثار فیزیولوژیک و روحی و روانی زیادی بر بیماری دارند ضمن اینکه در تمام بیماران نمی توان از آنها استفاده کرد. چرا که عوارض زیادی چون اعتیاد ، وقت گیر بودن مصرفشان ، هزینه بر بودن و...

بلچک مک کلوسکی سه مدخله پرستاری را درکاهش اضطراب موثر می داند که یکی از آنها موسیقی درمانی

به عنوان یک مداخله انحراف فکر غیر دارویی است ، که پرستار مراقب ویژه ، می تواند آن را برای پیشبرد و راحتی بیمار اجرا کند. در این مطالعه از موزون ترین ، زیباترین و روح انگیزترین موسیقی ها که موسیقی تلاوت قرآن کریم است استفاده شده است. پژوهشگران ، آوای قرآن کریم را در یکی از پر استرس ترین شرایط ، یعنی قبل از عمل جراحی قلب باز به کار گرفتند ، و بر اساس یافته های به دست آمده از پژوهش انجام شده در بیمارستان امام خمینی تهران بر گروه آزمون پنجاه نفره ، میزان کاهش اضطراب موقعیتی در گروه شاهد ، 33 درصد ، و در گروه آزمون ، 58 درصد بود ، و آزمون کای دو ، میزان کاهش اضطراب موقعیتی را در گروه آزمون نسبت به گروه شاهد به طور معناداری بیشتر نشان داد. بدین معنا که آوای قرآن کریم باعث کاهش اضطراب موقعیتی در گروه آزمون شده بود. بنابراین می توان نتیجه گرفت که مداخله پژوهشگر باعث کاهش اضطراب موقعیتی شده است.

همچنین میزان کاهش اضطراب کل نیز در گروه شاهد ، 40 درصد و در گروه آزمون ، 63 درصد به دست آمد. پس می توان نتیجه گرفت : آوای قرآن کریم می تواند باعث کاهش اضطراب کل در بیماران قبل از عمل جراحی قلب باز شود. اما با آنکه میزان کاهش اضطراب شخصیتی در گروه آزمون 55 درصد نسبت به گروه شاهد 43 درصد بیشتر است ، آزمون آماری کای دو با پی مساوی 3 اختلاف معناداری را بین دو گروه از نظر میزان کاهش اضطراب شخصیتی نشان داد. بدین توضیح که آوای قرآن کریم تاثیری

بر کاهش اضطراب شخصیتی افراد گروه آزمون نداشت که البته این نتیجه قابل انتظار است ، زیرا این نوع اضطراب به عوامل مختلفی از جمله زمان ، و خصوصیات افراد بستگی دارد و بنابراین تغییرات آن پس از مداخلات کوتاه مدت محسوس نخواهد بود.

6. شکایت قرآن

طبق روایات در قیامت چند چیز شکایت می کند؛ یکی قرآن که هم از دوستان گله دارد و هم از دشمنان.

اما از دوستان :

خدایا مرا یاد نگرفتند ، خدایا مرا تلاوت نکردند ، خدایا مرا نفهمیدند ، خدایا عمل نکردند

وَ قَالَ (ع) : يأْتِی عَلَی النَّاسِ زَمَانٌ لَا يبْقَی فِيهِمْ مِنَ الْقُرْآنِ إِلَّا رَسْمُهُ وَ مِنَ الْإِسْلَامِ إِلَّا اسْمُهُ وَ مَسَاجِدُهُمْ يوْمَئِذٍ عَامِرَهٌ مِنَ الْبِنَاءِ خَرَابٌ مِنَ الْهُدَی سُكَانُهَا وَ عُمَّارُهَا شَرُّ أَهْلِ الْأَرْضِ مِنْهُمْ تَخْرُجُ الْفِتْنَهُ وَ إِلَيهِمْ تَأْوِی الْخَطِيئَهُ يرُدُّونَ مَنْ شَذَّ عَنْهَا فِيهَا وَ يسُوقُونَ مَنْ تَأَخَّرَ عَنْهَا إِلَيهَا يقُولُ اللَّهُ سُبْحَانَهُ فَبِی حَلَفْتُ لَأَبْعَثَنَّ عَلَی أُولَئِک فِتْنَهً تَتْرُک الْحَلِيمَ فِيهَا حَيرَانَ وَ قَدْ فَعَلَ وَ نَحْنُ نَسْتَقِيلُ اللَّهَ عَثْرَهَ الْغَفْلَهِ [نهج البلاغه ، ص540] .

خدایا مرا از قرینم جدا کردند (اهل بیت) ، خدایا مرا تفسیر به رای کردند ، مرا سر نیزه کردند ، با من سوگند خوردند ، فقط استخاره کردند ، به آیات من توهین کردند.

اما دشمنان : اساطیرم خواندند ، ائت بقرآن غیر هذاسحرم نامیدند. شنیدنم را تحریم کردند.

وَ قالَ الَّذِينَ كفَرُوا لا تَسْمَعُوا لِهذَا الْقُرْآنِ وَ الْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكمْ تَغْلِبُونَ [فصلت/26] .

7. معارفی از قرآن

1. گذشت در قرآن

لطف خداوند به کسانی است ، که اهل گذشت هستند.

1-گذشت از جان :

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللّهِ وَ قَتَلَ داوُدُ جالُوتَ وَ

آتاهُ اللّهُ الْمُلْک وَ الْحِکمَهَ وَ عَلَّمَهُ مِمّا یشاءُ وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَ لکنَّ اللّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَی الْعالَمِینَ [بقره/251] .

2-گذشت از مال :

وَ یطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلی حُبِّهِ مِسْکیناً وَ یتِیماً وَ أَسِیراً [انسان/8] .

3-گذشت از خواب :

تَتَجافی جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضاجِعِ یدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفاً وَ طَمَعاً وَ مِمّا رَزَقْناهُمْ ینْفِقُونَ [سجده/16] .

4-گذشت از شهوت :

وَ راوَدَتْهُ الَّتِی هُوَ فِی بَیتِها عَنْ نَفْسِهِ وَ غَلَّقَتِ الْأَبْوابَ وَ قالَتْ هَیتَ لَک قالَ مَعاذَ اللّهِ إِنَّهُ رَبِّی أَحْسَنَ مَثْوای إِنَّهُ لا یفْلِحُ الظّالِمُونَ [یوسف/23] .

5-گذشت از خود : وَ أَخِی هارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّی لِساناً فَأَرْسِلْهُ مَعِی رِدْءاً یصَدِّقُنِی إِنِّی أَخافُ أَنْ یکذِّبُونِ [قصص/34] .

6-گذشت از عنوان : فَرَدَدْناهُ إِلی أُمِّهِ کی تَقَرَّ عَینُها وَ لا تَحْزَنَ وَ لِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ وَ لکنَّ أَکثَرَهُمْ لا یعْلَمُونَ [قصص/13] .

7-گذشت از همسر و فرزند : رَبَّنا إِنِّی أَسْکنْتُ مِنْ ذُرِّیتِی بِوادٍ غَیرِ ذِی زَرْعٍ عِنْدَ بَیتِک الْمُحَرَّمِ رَبَّنا لِیقِیمُوا الصَّلاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النّاسِ تَهْوِی إِلَیهِمْ وَ ارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَراتِ لَعَلَّهُمْ یشْکرُونَ [ابراهیم/37] .

2. حیا وعفت در قرآن

قرآن ، صفحه 17

قُلْ لِلْمُومِنِینَ یغُضُّوا مِنْ أَبْصارِهِمْ وَ یحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذلِک أَزْکی لَهُمْ إِنَّ اللّهَ خَبِیرٌ بِما یصْنَعُونَ [نور/30] .

فَجاءَتْهُ إِحْداهُما تَمْشِی عَلَی اسْتِحْیاءٍ قالَتْ إِنَّ أَبِی یدْعُوک لِیجْزِیک أَجْرَ ما سَقَیتَ لَنا فَلَمّا جاءَهُ وَ قَصَّ عَلَیهِ الْقَصَصَ قالَ لا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظّالِمِینَ [قصص/25] .

وَ لا تَقْرَبُوا الزِّنى إِنَّهُ كانَ فاحِشَةً وَ ساءَ سَبِيلاً [اسراء/32] .

وَ لا

يضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيعْلَمَ ما يخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَ تُوبُوا إِلَى اللّهِ جَمِيعاً أَيهَا الْمُومِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ [نور/31] .

يا نِساءَ النَّبِى لَسْتُنَّ كأَحَدٍ مِنَ النِّساءِ إِنِ اتَّقَيتُنَّ فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيطْمَعَ الَّذِى فِى قَلْبِهِ مَرَضٌ وَ قُلْنَ قَوْلاً مَعْرُوفاً [احزاب/32] .

وَ إِذا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتاعاً فَسْئَلُوهُنَّ مِنْ وَراءِ حِجابٍ ذلِكمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكمْ وَ قُلُوبِهِنَّ [احزاب/53] .

وَ قُلْ لِلْمُومِناتِ يغْضُضْنَ مِنْ أَبْصارِهِنَّ وَ يحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لا يبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاّ ما ظَهَرَ مِنْها وَ لْيضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلى جُيوبِهِنَّ وَ لا يبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبائِهِنَّ أَوْ آباءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنائِهِنَّ أَوْ أَبْناءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوانِهِنَّ أَوْ بَنِى إِخْوانِهِنَّ أَوْ بَنِى أَخَواتِهِنَّ أَوْ نِسائِهِنَّ أَوْ ما مَلَكتْ أَيمانُهُنَّ أَوِ التّابِعِينَ غَيرِ أُولِى الْإِرْبَهِ مِنَ الرِّجالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يظْهَرُوا عَلى عَوْراتِ النِّساءِ [نور/31] .

وَ الَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حافِظُونَ [معارج/29] .

وَ لْيسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لا يجِدُونَ نِكاحاً حَتّى يغْنِيهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [نور/33] .

وَ أَنْكحُوا الْأَيامى مِنْكمْ وَ الصّالِحِينَ مِنْ عِبادِكمْ وَ إِمائِكمْ إِنْ يكونُوا فُقَراءَ يغْنِهِمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ اللّهُ واسِعٌ عَلِيمٌ [نور/32] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيسْتَأْذِنْكمُ الَّذِينَ مَلَكتْ أَيمانُكمْ وَ الَّذِينَ لَمْ يبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكمْ ثَلاثَ مَرّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلاهِ الْفَجْرِ وَ حِينَ تَضَعُونَ ثِيابَكمْ مِنَ الظَّهِيرَهِ وَ مِنْ بَعْدِ صَلاهِ الْعِشاءِ ثَلاثُ عَوْراتٍ لَكمْ لَيسَ عَلَيكمْ وَ لا عَلَيهِمْ جُناحٌ بَعْدَهُنَّ طَوّافُونَ عَلَيكمْ بَعْضُكمْ عَلى بَعْضٍ كذلِک يبَينُ اللّهُ لَكمُ الآياتِ وَ اللّهُ عَلِيمٌ حَكيمٌ [نور/58] .

وَ لَمّا وَرَدَ ماءَ مَدْينَ وَجَدَ عَلَيهِ أُمَّةً مِنَ النّاسِ يسْقُونَ وَ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَينِ تَذُودانِ قالَ ما خَطْبُكما قالَتا لا

نَسْقِی حَتّی یصْدِرَ الرِّعاءُ وَ أَبُونا شَیخٌ کبِیرٌ [قصص/23] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُیوتاً غَیرَ بُیوتِکمْ حَتّی تَسْتَأْنِسُوا وَ تُسَلِّمُوا عَلی أَهْلِها ذلِکمْ خَیرٌ لَکمْ لَعَلَّکمْ تَذَکرُونَ [نور/27] .

3. مثل های قرآنی

1-مَثَلُهُمْ کمَثَلِ الَّذِی اسْتَوْقَدَ ناراً فَلَمّا أَضاءَتْ ما حَوْلَهُ ذَهَبَ اللّهُ بِنُورِهِمْ وَ تَرَکهُمْ فِی ظُلُماتٍ لا یبْصِرُونَ [بقره/17] .

2-وْ کصَیبٍ مِنَ السَّماءِ فِیهِ ظُلُماتٌ وَ رَعْدٌ وَ بَرْقٌ یجْعَلُونَ أَصابِعَهُمْ فِی آذانِهِمْ مِنَ الصَّواعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَ اللّهُ مُحِیطٌ بِالْکافِرِینَ [بقره/19] .

3-إِنَّ اللّهَ لا یسْتَحْیی أَنْ یضْرِبَ مَثَلاً ما بَعُوضَةً فَما فَوْقَها [بقره/26] .

4-وَ مَثَلُ الَّذِینَ کفَرُوا کمَثَلِ الَّذِی ینْعِقُ بِما لا یسْمَعُ إِلاّ دُعاءً وَ نِداءً صُمٌّ بُکمٌ عُمْی فَهُمْ لا یعْقِلُونَ [بقره/171] .

5-مثَلُ الَّذِینَ ینْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّهِ کمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنابِلَ فِی کلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَ اللّهُ یضاعِفُ لِمَنْ یشاءُ وَ اللّهُ واسِعٌ عَلِیمٌ [بقره/261] .

6-یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِکمْ بِالْمَنِّ وَ الْأَذی کالَّذِی ینْفِقُ مالَهُ رِئاءَ النّاسِ وَ لا یومِنُ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الآخِرِ فَمَثَلُهُ کمَثَلِ صَفْوانٍ عَلَیهِ تُرابٌ فَأَصابَهُ وابِلٌ فَتَرَکهُ صَلْداً لا یقْدِرُونَ عَلی شَیءٍ مِمّا کسَبُوا وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الْکافِرِینَ [بقره/264] .

7-وَ مَثَلُ الَّذِینَ ینْفِقُونَ أَمْوالَهُمُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ وَ تَثْبِیتاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ کمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصابَها وابِلٌ فَ آتَتْ أُکلَها ضِعْفَینِ فَإِنْ لَمْ یصِبْها وابِلٌ فَطَلٌّ وَ اللّهُ بِما تَعْمَلُونَ بَصِیرٌ [بقره/265] .

8-إِنَّ مَثَلَ عِیسی عِنْدَ اللّهِ کمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرابٍ ثُمَّ قالَ لَهُ کنْ فَیکونُ [آل عمران/59] .

9-مَثَلُ ما ینْفِقُونَ فِی هذِهِ الْحَیاهِ الدُّنْیا کمَثَلِ رِیحٍ فِیها

صِرٌّ أَصابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَ ما ظَلَمَهُمُ اللّهُ وَ لكنْ أَنْفُسَهُمْ يظْلِمُونَ [ال عمران/117] .

10-وَ لَوْ شِئْنا لَرَفَعْناهُ بِها وَ لكنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَ اتَّبَعَ هَواهُ فَمَثَلُهُ كمَثَلِ الْكلْبِ إِنْ تَحْمِلْ عَلَيهِ يلْهَثْ أَوْ تَتْرُكهُ يلْهَثْ ذلِک مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كذَّبُوا بِ آياتِنا فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يتَفَكرُونَ [اعراف/176] .

11-إِنَّما مَثَلُ الْحَياهِ الدُّنْيا كماءٍ أَنْزَلْناهُ مِنَ السَّماءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَباتُ الْأَرْضِ مِمّا يأْكلُ النّاسُ وَ الْأَنْعامُ حَتّى إِذا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَها وَ ازَّينَتْ وَ ظَنَّ أَهْلُها أَنَّهُمْ قادِرُونَ عَلَيها أَتاها أَمْرُنا لَيلاً أَوْ نَهاراً فَجَعَلْناها حَصِيداً كأَنْ لَمْ تَغْنَ بِالْأَمْسِ كذلِک نُفَصِّلُ الآياتِ لِقَوْمٍ يتَفَكرُونَ [يونس/24] .

12-مَثَلُ الْفَرِيقَينِ كالْأَعْمى وَ الْأَصَمِّ وَ الْبَصِيرِ وَ السَّمِيعِ هَلْ يسْتَوِيانِ مَثَلاً أَ فَلا تَذَكرُونَ [هود/24] .

مَثَلُ الْجَنَّهِ الَّتِى وُعِدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ أُكلُها دائِمٌ وَ ظِلُّها تِلْک عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَ عُقْبَى الْكافِرِينَ النّارُ [رعد/35] .

مَثَلُ الَّذِينَ كفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمالُهُمْ كرَمادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِى يوْمٍ عاصِفٍ لا يقْدِرُونَ مِمّا كسَبُوا عَلَى شَىءٍ ذلِک هُوَ الضَّلالُ الْبَعِيدُ [ابراهيم/18] .

أَ لَمْ تَرَ كيفَ ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً كلِمَهً طَيبَهً كشَجَرَهٍ طَيبَهٍ أَصْلُها ثابِتٌ وَ فَرْعُها فِى السَّماءِ [ابراهيم/24] .

تُوتِى أُكلَها كلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّها وَ يضْرِبُ اللّهُ الْأَمْثالَ لِلنّاسِ لَعَلَّهُمْ يتَذَكرُونَ [ابراهيم/25] .

وَ مَثَلُ كلِمَهٍ خَبِيثَهٍ كشَجَرَهٍ خَبِيثَهٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ ما لَها مِنْ قَرارٍ [ابراهيم/26] .

وَ اضْرِبْ لَهُمْ مَثَلَ الْحَياهِ الدُّنْيا كماءٍ أَنْزَلْناهُ مِنَ السَّماءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَباتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيماً تَذْرُوهُ الرِّياحُ وَ كانَ اللّهُ عَلى كلِّ شَىءٍ مُقْتَدِراً [كهف/45] .

يا أَيهَا النّاسُ

ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ لَنْ يخْلُقُوا ذُباباً وَ لَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ وَ إِنْ يسْلُبْهُمُ الذُّبابُ شَيئاً لا يسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطّالِبُ وَ الْمَطْلُوبُ [حج/73] .

اللّهُ نُورُ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كمِشْكاةٍ فِيها مِصْباحٌ الْمِصْباحُ فِى زُجاجَةٍ الزُّجاجَةُ كأَنَّها كوْكبٌ دُرِّى يوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبارَكةٍ زَيتُونَةٍ لا شَرْقِيةٍ وَ لا غَرْبِيةٍ يكادُ زَيتُها يضِىءُ وَ لَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نارٌ نُورٌ عَلى نُورٍ يهْدِى اللّهُ لِنُورِهِ مَنْ يشاءُ وَ يضْرِبُ اللّهُ الْأَمْثالَ لِلنّاسِ وَ اللّهُ بِكلِّ شَىءٍ عَلِيمٌ [نور/35] .

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّهِ أَوْلِياءَ كمَثَلِ الْعَنْكبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيتاً وَ إِنَّ أَوْهَنَ الْبُيوتِ لَبَيتُ الْعَنْكبُوتِ لَوْ كانُوا يعْلَمُونَ [عنكبوت/41]

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَياةُ الدُّنْيا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِينَةٌ وَ تَفاخُرٌ بَينَكمْ وَ تَكاثُرٌ فِى الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلادِ كمَثَلِ غَيثٍ أَعْجَبَ الْكفّارَ نَباتُهُ ثُمَّ يهِيجُ فَتَراهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يكونُ حُطاماً وَ فِى الْآخِرَةِ عَذابٌ شَدِيدٌ وَ مَغْفِرَةٌ مِنَ اللّهِ وَ رِضْوانٌ وَ مَا الْحَياةُ الدُّنْيا إِلاّ مَتاعُ الْغُرُورِ [حديد/20] .

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْراةَ ثُمَّ لَمْ يحْمِلُوها كمَثَلِ الْحِمارِ يحْمِلُ أَسْفاراً بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كذَّبُوا بِآياتِ اللّهِ وَ اللّهُ لا يهْدِى الْقَوْمَ الظّالِمِينَ [جمعه/5] .

وَ ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً رَجُلَينِ أَحَدُهُما أَبْكمُ لا يقْدِرُ عَلى شَىءٍ وَ هُوَ كلٌّ عَلى مَوْلاهُ أَينَما يوَجِّهْهُ لا يأْتِ بِخَيرٍ هَلْ يسْتَوِى هُوَ وَ مَنْ يأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ هُوَ عَلى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ [نحل/76] .

وَ ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً قَرْيةً كانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يأْتِيها رِزْقُها رَغَداً مِنْ كلِّ مَكانٍ فَكفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللّهِ فَأَذاقَهَا اللّهُ لِباسَ الْجُوعِ وَ الْخَوْفِ بِما كانُوا يصْنَعُونَ [نحل/112] .

وَ

اضْرِبْ لَهُمْ مَثَلاً رَجُلَينِ جَعَلْنا لِأَحَدِهِما جَنَّتَينِ مِنْ أَعْنابٍ وَ حَفَفْناهُما بِنَخْلٍ وَ جَعَلْنا بَينَهُما زَرْعاً [كهف/32] .

ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً رَجُلاً فِيهِ شُرَكاءُ مُتَشاكسُونَ وَ رَجُلاً سَلَماً لِرَجُلٍ هَلْ يسْتَوِيانِ مَثَلاً الْحَمْدُ لِلّهِ بَلْ أَكثَرُهُمْ لا يعْلَمُونَ [زمر/29] .

4. عمل وعكس العمل

أُولئِک الَّذِينَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَيهِمْ مِنَ النَّبِيينَ مِنْ ذُرِّيهِ آدَمَ وَ مِمَّنْ حَمَلْنا مَعَ نُوحٍ وَ مِنْ ذُرِّيهِ إِبْراهِيمَ وَ إِسْرائِيلَ وَ مِمَّنْ هَدَينا وَ اجْتَبَينا إِذا تُتْلى عَلَيهِمْ آياتُ الرَّحْمنِ خَرُّوا سُجَّداً وَ بُكيا [مريم/58] .

إِنَّما يومِنُ بِآياتِنَا الَّذِينَ إِذا ذُكرُوا بِها خَرُّوا سُجَّداً وَ سَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَ هُمْ لا يسْتَكبِرُونَ [سجده/15] .

قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لا تُومِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذا يتْلى عَلَيهِمْ يخِرُّونَ لِلْأَذْقانِ سُجَّداً [اسراء/107] .

وَ إِذا يتْلى عَلَيهِمْ قالُوا آمَنّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنا إِنّا كنّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ [قصص/53] .

عكس العمل مخالفان

1-وَ إِذا تُتْلى عَلَيهِ آياتُنا وَلّى مُسْتَكبِراً كأَنْ لَمْ يسْمَعْها كأَنَّ فِى أُذُنَيهِ وَقْراً فَبَشِّرْهُ بِعَذابٍ أَلِيمٍ [لقمان/7] .

2-وَ إِذا تُتْلى عَلَيهِمْ آياتُنا بَيناتٍ تَعْرِفُ فِى وُجُوهِ الَّذِينَ كفَرُوا الْمُنْكرَ يكادُونَ يسْطُونَ بِالَّذِينَ يتْلُونَ عَلَيهِمْ آياتِنا قُلْ أَ فَأُنَبِّئُكمْ بِشَرٍّ مِنْ ذلِكمُ النّارُ وَعَدَهَا اللّهُ الَّذِينَ كفَرُوا وَ بِئْسَ الْمَصِيرُ [حج/72] .

3-وَ إِذا تُتْلى عَلَيهِمْ آياتُنا بَيناتٍ قالَ الَّذِينَ لا يرْجُونَ لِقاءَنَا ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيرِ هذا أَوْ بَدِّلْهُ قُلْ ما يكونُ لِى أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقاءِ نَفْسِى إِنْ أَتَّبِعُ إِلاّ ما يوحى إِلَى إِنِّى أَخافُ إِنْ عَصَيتُ رَبِّى عَذابَ يوْمٍ عَظِيمٍ [يونس/15] .

4-وَ إِذا تُتْلى عَلَيهِمْ آياتُنا بَيناتٍ قالُوا ما هذا إِلاّ رَجُلٌ يرِيدُ أَنْ يصُدَّكمْ

عَمّا كانَ يعْبُدُ آباوكمْ وَ قالُوا ما هذا إِلاّ إِفْک مُفْتَرىً وَ قالَ الَّذِينَ كفَرُوا لِلْحَقِّ لَمّا جاءَهُمْ إِنْ هذا إِلاّ سِحْرٌ مُبِينٌ [سبا/43] .

5-وَ إِذا تُتْلى عَلَيهِمْ آياتُنا بَيناتٍ ما كانَ حُجَّتَهُمْ إِلاّ أَنْ قالُوا ائْتُوا بِآبائِنا إِنْ كنْتُمْ صادِقِينَ [جاثيه/25] .

6-وَ إِذا تُتْلى عَلَيهِمْ آياتُنا قالُوا قَدْ سَمِعْنا لَوْ نَشاءُ لَقُلْنا مِثْلَ هذا إِنْ هذا إِلاّ أَساطِيرُ الْأَوَّلِينَ [انفال/31] .

7-إِذا تُتْلى عَلَيهِ آياتُنا قالَ أَساطِيرُ الْأَوَّلِينَ [قلم/15] .

5. زندگی سعادتمندانه

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ كنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فِی سَفَرٍ فَقُلْتُ يا رَسُولَ اللَّهِ حَدِّثْنَا بِمَا لَنَا فِيهِ نَفْعٌ فَقَالَ إِنْ أَرَدْتُمْ عَيشَ السُّعَدَاءِ وَ مَوْتَ الشُّهَدَاءِ وَ النَّجَاةَ يوْمَ الْحَشْرِ وَ الظِّلَّ يوْمَ الْحَرُورِ وَ الْهُدَى يوْمَ الضَّلَالَهِ فَادْرُسُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ كلَامُ الرَّحْمَنِ وَ حِرْزٌ مِنَ الشَّيطَانِ وَ رُجْحَانٌ فِی الْمِيزَانِ [مستدرک الوسائل ، ج4 ، ص232] .

زندگی سعادت مندانه :

سعادتمندان : وَ مَنْ يطِعِ اللّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولئِک مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَيهِمْ مِنَ النَّبِيينَ وَ الصِّدِّيقِينَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصّالِحِينَ وَ حَسُنَ أُولئِک رَفِيقاً [نساء/69] .

انواع زندگی :

موقت : اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَياهُ الدُّنْيا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِينَهٌ وَ تَفاخُرٌ بَينَكمْ وَ تَكاثُرٌ فِی الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلادِ كمَثَلِ غَيثٍ أَعْجَبَ الْكفّارَ نَباتُهُ ثُمَّ يهِيجُ فَتَراهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يكونُ حُطاماً وَ فِی الْآخِرَهِ عَذابٌ شَدِيدٌ وَ مَغْفِرَهٌ مِنَ اللّهِ وَ رِضْوانٌ وَ مَا الْحَياهُ الدُّنْيا إِلاَّ مَتاعُ الْغُرُورِ [حديد/20] .

دائم : مَنْ عَمِلَ صالِحاً مِنْ ذَكرٍ أَوْ أُنْثى وَ هُوَ مُومِنٌ فَلَنُحْيِينَّهُ حَياهً طَيبَهً وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ ما كانُوا يعْمَلُونَ [نحل/97] .

مومن کیست؟

(مربوط به روح) قَدْ أَفْلَحَ الْمُومِنُونَ [مومنون/1] .

الَّذِينَ هُمْ فِی صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ [مومنون/2] .

وَ الَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ [مومنون/3] .

وَ الَّذِينَ هُمْ لِلزَّكاهِ فاعِلُونَ [مومنون/4] .

وَ الَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حافِظُونَ [مومنون/5] .

إِلاّ عَلی أَزْواجِهِمْ أَوْ ما مَلَكتْ أَيمانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيرُ مَلُومِينَ [مومنون/6] .

فَمَنِ ابْتَغی وَراءَ ذلِک فَأُولئِک هُمُ العادُونَ [مومنون/7] .

وَ الَّذِينَ هُمْ لِأَماناتِهِمْ وَ عَهْدِهِمْ راعُونَ [مومنون/8] .

وَ الَّذِينَ هُمْ عَلی صَلَواتِهِمْ يحافِظُونَ [مومنون/9] .

عمل صالح چیست؟

ما كانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَهِ وَ مَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرابِ أَنْ يتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللّهِ وَ لا يرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذلِک بِأَنَّهُمْ لا يصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَ لا نَصَبٌ وَ لا مَخْمَصَهٌ فِی سَبِيلِ اللّهِ وَ لا يطَونَ مَوْطِئاً يغِيظُ الْكفّارَ وَ لا ينالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَيلاً إِلاّ كتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صالِحٌ إِنَّ اللّهَ لا يضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ [التوبه/120] .

مرگ شهادت مندانه :

وَ لا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِی سَبِيلِ اللّهِ أَمْواتاً بَلْ أَحْياءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يرْزَقُونَ [آل عمران/169] .

مرگ در نظر امام حسين (ع) : و روى أنه (الامام الحسين (ع) لما عزم على الخروج إلى العراق قام خطيبا فقال : " الحمد لله ما شاء الله و لا قوه إلا بالله و صلى الله على رسوله خط الموت على ولد آدم مخط القلاده على جيد الفتاه و ما أولهنى إلى أسلافى اشتياق يعقوب إلى يوسف و خير لى مصرع أنا لاقيه كأنى بأوصالى تتقطعها عسلان الفلوات بين النواويس و كربلاء فيملأن منى أكراشا جوفا و أجربه سغبا لا محيص عن يوم خط

بالقلم رضی الله رضانا أهل البیت نصبر علی بلائه و یوفینا أجر الصابرین لن تشذ عن رسول الله ص لحمته و هی مجموعه له فی حظیره القدس تقر بهم عینه و ینجز بهم وعده من کان باذلا فینا مهجته و موطنا علی لقاء الله نفسه فلیرحل معنا فإننی راحل مصبحا إن شاء الله تعالی [اللهوف ، ص60] .

انواع مرگ :

الف) طبیعی

ب) غیر طبیعی

1- جوانمرگی 2- زلزله 3- مستی 4- لجاجت 5- قتل عمد 6- شهادت 7- خودکشی. مقایسه مرگ شهید با اعدامی ،

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّکمْ عَلی تِجارَهٍ تُنْجِیکمْ مِنْ عَذابٍ أَلِیمٍ [صف/10] .

تُومِنُونَ بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ تُجاهِدُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ بِأَمْوالِکمْ وَ أَنْفُسِکمْ ذلِکمْ خَیرٌ لَکمْ إِنْ کنْتُمْ تَعْلَمُونَ [جمعه/9] .

یغْفِرْ لَکمْ ذُنُوبَکمْ وَ یدْخِلْکمْ جَنّاتٍ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ وَ مَساکنَ طَیبَهً فِی جَنّاتِ عَدْنٍ ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِیمُ [الصف/12] .

وَ اتَّبِعُوا أَحْسَنَ ما أُنْزِلَ إِلَیکمْ مِنْ رَبِّکمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ یأْتِیکمُ الْعَذابُ بَغْتَهً وَ أَنْتُمْ لا تَشْعُرُونَ [زمر/55] .

أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ یا حَسْرَتی عَلی ما فَرَّطْتُ فِی جَنْبِ اللّهِ وَ إِنْ کنْتُ لَمِنَ السّاخِرِینَ [زمر/56] .

6. خودی ها در قرآن

وَ الَّذِینَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا مَعَکمْ فَأُولئِک مِنْکمْ وَ أُولُوا الْأَرْحامِ بَعْضُهُمْ أَوْلی بِبَعْضٍ فِی کتابِ اللّهِ إِنَّ اللّهَ بِکلِّ شَیءٍ عَلِیمٌ [انفال/75] .

وَ مَنْ یطِعِ اللّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولئِک مَعَ الَّذِینَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَیهِمْ مِنَ النَّبِیینَ وَ الصِّدِّیقِینَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصّالِحِینَ وَ حَسُنَ أُولئِک رَفِیقاً [نساء/69] .

فَكذَّبُوهُ فَأَنْجَيناهُ وَ الّذِينَ مَعَهُ فِى الّفُلّک وَ أَغْرَقْنَا الّذِينَ كذَّبُوا بِآياتِنا إِنَّهُمْ كانُوا قَوْماً

عَمِينَ [اعراف/64] .

إِلاَّ الَّذِينَ تابُوا وَ أَصْلَحُوا وَ اعْتَصَمُوا بِاللّهِ وَ أَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلّهِ فَأُولئِک مَعَ الْمُومِنِينَ وَ سَوْفَ يوتِ اللّهُ الْمُومِنِينَ أَجْراً عَظِيماً [نساء/146] .

درباره هود می خوانیم :

وَ لَمّا جاءَ أَمْرُنا نَجَّينا هُوداً وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَهٍ مِنّا وَ نَجَّيناهُمْ مِنْ عَذابٍ غَلِيظٍ [هود/58] .

درباره صالح می خوانیم : فَلَمّا جاءَ أَمْرُنا نَجَّينا صالِحاً وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَهٍ مِنّا وَ مِنْ خِزْی يوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّک هُوَ الْقَوِی الْعَزِيزُ [هود/66] .

درباره شعیب می خوانیم : وَ لَمّا جاءَ أَمْرُنا نَجَّينا شُعَيباً وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَهٍ مِنّا وَ أَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيحَهُ فَأَصْبَحُوا فِی دِيارِهِمْ جاثِمِينَ [هود/94] .

در باره موسی می فرماید : وَ أَنْجَينا مُوسی وَ مَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ [شعراء/65] .

وَ اصْبِرْ نَفْسَک مَعَ الَّذِينَ يدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَداهِ وَ الْعَشِی يرِيدُونَ وَجْهَهُ وَ لا تَعْدُ عَيناک عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَهَ الْحَياهِ الدُّنْيا وَ لا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنا قَلْبَهُ عَنْ ذِكرِنا وَ اتَّبَعَ هَواهُ وَ كانَ أَمْرُهُ فُرُطاً [كهف/28] .

غیر خودی های در قرآن :

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا بِطانَهً مِنْ دُونِكمْ لا يأْلُونَكمْ خَبالاً وَدُّوا ما عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضاءُ مِنْ أَفْواهِهِمْ وَ ما تُخْفِی صُدُورُهُمْ أَكبَرُ قَدْ بَينّا لَكمُ الْآياتِ إِنْ كنْتُمْ تَعْقِلُونَ [آل عمران/118] .

ها أَنْتُمْ أُولاءِ تُحِبُّونَهُمْ وَ لا يحِبُّونَكمْ وَ تُومِنُونَ بِالْكتابِ كلِّهِ وَ إِذا لَقُوكمْ قالُوا آمَنّا وَ إِذا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيكمُ الْأَنامِلَ مِنَ الْغَيظِ قُلْ مُوتُوا بِغَيظِكمْ إِنَّ اللّهَ عَلِيمٌ بِذاتِ الصُّدُورِ [آل عمران/119] .

إِنْ تَمْسَسْكمْ حَسَنَهٌ تَسُوهُمْ وَ إِنْ تُصِبْكمْ سَيئَهٌ يفْرَحُوا بِها وَ إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا لا

يضُرُّكمْ كيدُهُمْ شَيئاً إِنَّ اللّهَ بِما يعْمَلُونَ مُحِيطٌ [آل عمران/120] .

وَ يحْلِفُونَ بِاللّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكمْ وَ ما هُمْ مِنْكمْ وَ لكنَّهُمْ قَوْمٌ يفْرَقُونَ [توبه/56] .

قالَ يا نُوحُ إِنَّهُ لَيسَ مِنْ أَهْلِک إِنَّهُ عَمَلٌ غَيرُ صالِحٍ فَلا تَسْئَلْنِ ما لَيسَ لَک بِهِ عِلْمٌ إِنِّى أَعِظُک أَنْ تَكونَ مِنَ الْجاهِلِينَ [هود/46] .

قال : حدثنى ياسر أنه خرج زيد بن موسى أخو أبى الحسن (ع) بالمدينه و أحرق و قتل و كان يسمى زيد النار فبعث إليه المأمون فأسر و حمل إلى المأمون فقال المأمون اذهبوا به إلى أبى الحسن. قال ياسر : فلما أدخل إليه قال له أبو الحسن (ع) : " يا زيد أ غرک قول سفله أهل الكوفه إن فاطمه (ع) أحصنت فرجها فحرم الله ذريتها على النار ذلک للحسن و الحسين خاصه إن كنت ترى أنک تعصى الله عز و جل و تدخل الجنه و موسى بن جعفر (ع) أطاع الله و دخل الجنه فأنت إذا أكرم على الله عز و جل من موسى بن جعفر (ع) و الله ما ينال أحد ما عند الله عز و جل إلا بطاعته و زعمت أنک تناله بمعصيته فبئس ما زعمت فقال له زيد أنا أخوک و ابن أبيک فقال له أبو الحسن (ع) أنت أخى ما أطعت الله عز و جل إن نوحا (ع) قال رَبِّ إِنَّ ابْنِى مِنْ أَهْلِى وَ إِنَّ وَعْدَک الْحَقُّ وَ أَنْتَ أَحْكمُ الْحاكمِينَ فقال الله عز و جل يا نُوحُ إِنَّهُ لَيسَ مِنْ أَهْلِک إِنَّهُ عَمَلٌ غَيرُ صالِحٍ فأخرجه الله عز و جل من أن يكون من أهله بمعصيته" [عيون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ،

ص234] .

انواع خودی ها :

فِی نَهْجِ الْبَلَاغَهِ عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) أَنَّهُ قَالَ : " الصَّبْرُ صَبْرَانِ صَبْرٌ عَلَی مَا تُحِبُّ وَ صَبْرٌ عَلَی مَا تَکرَهُ ثُمَّ قَالَ (ع) إِنَّ وَلِی مُحَمَّدٍ مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ وَ إِنْ بَعُدَتْ لُحْمَتُهُ وَ إِنَّ عَدُوَّ مُحَمَّدٍ مَنْ عَصَی اَللَّهَ وَ إِنْ قَرُبَتْ قَرَابَتُهُ" [وسائل الشیعه ، ج15 ، ص238] .

خودی هایی که بیگانه می شوند ، مثل بلعم باعورا ، طلحه ، زبیر و...

7. مقدم ها در قرآن

ذی القربی بر مساکین و ابن سبیل :

وَ آتَی الْمالَ عَلی حُبِّهِ ذَوِی الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساکینَ وَ ابْنَ السَّبِیلِ وَ السّائِلِینَ وَ فِی الرِّقابِ [بقره/177] .

رجال بر ضامر : (پیاده ها بر سواره ها)

وَ أَذِّنْ فِی النّاسِ بِالْحَجِّ یأْتُوک رِجالاً وَ عَلی کلِّ ضامِرٍ یأْتِینَ مِنْ کلِّ فَجٍّ عَمِیقٍ [حج/27] .

سمع بر بصر :

وَ لا تَقْفُ ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤادَ کلُّ أُولئِک کانَ عَنْهُ مَسْولاً [اسراء/36] .

هجرت بر جهاد :

إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ الَّذِینَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ أُولئِک یرْجُونَ رَحْمَتَ اللّهِ وَ اللّهُ غَفُورٌ رَحِیمٌ [بقره/218] .

مهاجر و انصار :

وَ السّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهاجِرِینَ وَ الْأَنْصارِ وَ الَّذِینَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسانٍ رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ وَ أَعَدَّ لَهُمْ جَنّاتٍ تَجْرِی تَحْتَهَا الْأَنْهارُ خالِدِینَ فِیها أَبَداً

ذلِک الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [توبه/100] .

قانع و معتر : (فقير و سائل)

وَ الْبُدْنَ جَعَلْناها لَکمْ مِنْ شَعائِرِ اللّهِ لَکمْ فِيها خَيرٌ فَاذْکرُوا اسْمَ اللّهِ عَلَيها صَوافَّ فَإِذا وَجَبَتْ جُنُوبُها فَکلُوا مِنْها وَ أَطْعِمُوا الْقانِعَ وَ الْمُعْتَرَّ کذلِک سَخَّرْناها لَکمْ لَعَلَّکمْ

تَشْكرُونَ [حج/36] .

مرگ بر حيات :

الَّذِى خَلَقَ الْمَوْتَ وَ الْحَياهَ لِيبْلُوَكمْ أَيكمْ أَحْسَنُ عَمَلاً وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ [ملک/2] .

تقدم عملى :

إِنَّ الصَّفا وَ الْمَرْوَهَ مِنْ شَعائِرِ اللّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلا جُناحَ عَلَيهِ أَنْ يطَّوَّفَ بِهِما وَ مَنْ تَطَوَّعَ خَيراً فَإِنَّ اللّهَ شاكرٌ عَلِيمٌ [بقره/158] .

تقدم جبرانى :

لِلّهِ مُلْكِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ يخْلُقُ ما يشاءُ يهَبُ لِمَنْ يشاءُ إِناثاً وَ يهَبُ لِمَنْ يشاءُ الذُّكورَ [شورى/49] .

تقدم ارزشى :

الَّذِينَ ينْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ بِاللَّيلِ وَ النَّهارِ سِرًّا وَ عَلانِيةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَ لا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [بقره/274] .

تقدم ذاتى بر عرضى :

الَّذِينَ ينْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ بِاللَّيلِ وَ النَّهارِ سِرًّا وَ عَلانِيةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَ لا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [بقره/274] .

تقدم توبه بر طهارت مثل تقدم علت بر معلول :

وَ يسْئَلُونَک عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذىً فَاعْتَزِلُوا النِّساءَ فِى الْمَحِيضِ وَ لا تَقْرَبُوهُنَّ حَتّى يطْهُرْنَ فَإِذا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيثُ أَمَرَكمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ يحِبُّ التَّوّابِينَ وَ يحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ [بقره/222] .

تقدم ذاتى :

عبارتثَلاثَهٍ إِلاّ هُوَ رابِعُهُمْدر كريمه ذيل :

أ لَمْ تَرَ أَنَّ اللّهَ يعْلَمُ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ ما یکونُ مِنْ نَجْوی ثَلاثَهٍ إِلاّ هُوَ رابِعُهُمْ وَ لا خَمْسَهٍ إِلاّ هُوَ سادِسُهُمْ وَ لا أَدْنی مِنْ ذلِک وَ لا أَکثَرَ إِلاّ هُوَ مَعَهُمْ أَینَ ما کانُوا ثُمَّ ینَبِّئُهُمْ بِما عَمِلُوا یوْمَ الْقِیامَهِ إِنَّ اللّهَ بِکلِّ شَیءٍ عَلِیمٌ [محادله/7] .

تقدم شرافتی :

عبارتمِنَ النَّبِیینَ مِیثاقَهُمْ وَ مِنْک وَ مِنْ نُوحٍدر

کریمه ذیل :

وَ إِذْ أَخَذْنا مِنَ النَّبِيينَ مِيثاقَهُمْ وَ مِنْک وَ مِنْ نُوحٍ ثَلاثَهِ إِلاّ هُوَ رابِعُهُمْ وَ إِبْراهِيمَ وَ مُوسى وَ عِيسَى ابْنِ مَرْيمَ وَ أَخَذْنا مِنْهُمْ مِيثاقاً غَلِيظاً [احزاب/7] .

تقدم مکانی :

عبارتلِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرى وَ مَنْ حَوْلَهادر کریمه ذیل :

وَ کذلِک أَوْحَينا إِلَيک قُرْآناً عَرَبِيا لِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرى وَ مَنْ حَوْلَها وَ تُنْذِرَ يوْمَ الْجَمْعِ لا رَيبَ فِيهِ فَرِيقٌ فِى الْجَنَّهِ وَ فَرِيقٌ فِى السَّعِيرِ [شورى/7] .

تقدم زمانی :

قُولُوا آمَنّا بِاللّهِ وَ ما أُنْزِلَ إِلَينا وَ ما أُنْزِلَ إِلى إِبْراهِيمَ وَ إِسْماعِيلَ وَ إِسْحاقَ وَ يعْقُوبَ وَ الْأَسْباطِ وَ ما أُوتِى مُوسى وَ عِيسى وَ ما أُوتِى النَّبِيونَ مِنْ رَبِّهِمْ لا نُفَرِّقُ بَينَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ [بقره/126] .

تقدم مراحل اولیه بر اخرویه :

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَياهُ الدُّنْيا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِينَهٌ وَ تَفاخُرٌ بَينَكمْ وَ تَكاثُرٌ فِى الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلادِ كمَثَلِ غَيثٍ أَعْجَبَ الْكفّارَ نَباتُهُ ثُمَّ يهِيجُ فَتَراهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يكونُ حُطاماً وَ فِى الْآخِرَهِ عَذابٌ شَدِيدٌ وَ مَغْفِرَهٌ مِنَ اللّهِ وَ رِضْوانٌ وَ مَا الْحَياهُ الدُّنْيا إِلاّ مَتاعُ الْغُرُورِ [حديد/20] .

تقدم تعلیم قرآن بر سایر تعالیم :

عَلَّمَ الْقُرْآنَ [الرحمن/2] .

خَلَقَ الْإِنْسانَ [الرحمن/3] .

تقدم پدر بر پسر :

وَ إِذْ يرْفَعُ إِبْراهِيمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَيتِ وَ إِسْماعِيلُ رَبَّنا تَقَبَّلْ مِنّا إِنَّک أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ [بقره/127] .

تقدم مسوولیت شوهر بر زن :

وَ قُلْنا يا آدَمُ اسْكنْ أنْتَ وَ زَوْجُک الْجَنَّهَ وَ کلا مِنْها رَغَداً حَيثُ شِئْتُما وَ لا تَقْرَبا هذِهِ الشَّجَرَهَ فَتَکونا مِنَ الظّالِمِينَ [بقره/35] .

تقدم ارتباطی شوهر بر

محارم :

وَ قُلْ لِلْمُومِناتِ یغْضُضْنَ مِنْ أَبْصارِهِنَّ وَ یحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لا یبْدِینَ زِینَتَهُنَّ إِلاّ ما ظَهَرَ مِنْها وَ لْیضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلی جُیوبِهِنَّ وَ لا یبْدِینَ زِینَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبائِهِنَّ أَوْ [نور/31] .

تقدم تزکیه بر تعلیم :

هُوَ الَّذِی بَعَثَ فِی الْأُمِّیینَ رَسُولاً مِنْهُمْ یتْلُوا عَلَیهِمْ آیاتِهِ وَ یزَکیهِمْ وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَهَ وَ إِنْ کانُوا مِنْ قَ بْلُ لَفِی ضَلالٍ مُبِینٍ [جمعه/2] .

رَبَّنا وَ ابْعَثْ فِیهِمْ رَسُولاً مِنْهُمْ یتْلُوا عَلَیهِمْ آیاتِک وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَهَ وَ یزَکیهِمْ إِنَّک أَنْتَ الْعَزِیزُ الْحَکیمُ [بقره/129] .

تقدم زانیه بر زانی :

الزّانِیهُ وَ الزّانِی فَاجْلِدُوا کلَّ واحِدٍ مِنْهُما مِائَهَ جَلْدَهٍ وَ لا تَأْخُذْکمْ بِهِما رَأْفَهٌ فِی دِینِ اللّهِ إِنْ کنْتُمْ تُومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الآخِرِ وَ لْیشْهَدْ عَذابَهُما طائِفَهٌ مِنَ الْمُومِنِینَ [نور/2] .

الزّانِی لا ینْکحُ إِلاّ زانِیهً أَوْ مُشْرِکهً وَ الزّانِیهُ لا ینْکحُها إِلاّ زانٍ أَوْ مُشْرِک وَ حُرِّمَ ذلِک عَلَی الْمُومِنِینَ [نور/3] .

8. پرشس وپاسخ

سوال : اگر قرآن برای همه زمانها و مکانهاست ، چرا از اصطلاحات و فرهنگ عربستان استفاده شده است؟

پاسخ : گرچه خود زبان عربی امتیازاتی دارد ، ولی در هیچ آیه ایبا ایها العربنداریم ، بلکهیا ایها الذین آمنواویاایها الناسداریم.

2- گروه مخاطبان اولیه عرب زبانند ، ولی پیام ها و اهداف عمومی است : الر کتابٌ أَنْزَلْناهُ إِلَیک لِتُخْرِجَ النّاسَ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَی النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلی صِراطِ الْعَزِیزِ الْحَمِیدِ [ابراهیم/1] .

3- از معجزات قرآن آن است که گاهی اصطلاحات و فرهنگ زبان ویژه یک منطقه را به کار می برد ، ولی به تمام دنیا دستورتدبر می دهد ، اگر

ازخرما و انگورو انار و شتر و حور العین نام می برد علاوه بر ویژگیهای این میوه ها و زیبایی های حور العین ، توجه به غذاشناسی و بررسی میوه ها و کشش فطری همه مردم به زیبایی ها است. بگذریم که دقت در آفرینش شتر برای همه مردم دنیا قابل درک است.

أَ فَلا یَنْظُرُونَ إِلَی الْإِبِلِ کیفَ خُلِقَتْ [غاشیه/17] .

تمام داستانهای قرآن نیز این حالت را دارند.. در نفرین اسم ابولهب را برده ، ولی هدف آن است که اسلام به ملاکها توجه دارد نه به فامیل وا بستگی با پیامبر. ابولهب نمونه یک نفر کارشکن بود و نفرین بر او به معنای نفرین به تمام کسانی است که در راه هدایت مردم کارشکنی می کنند.

سوال : آیا علاوه بر محتوا ، الفاظ قرآن نیز از طرف خداوند نازل شده و وحی است؟

پاسخ : بله

فَإِنَّما یسَّرْناهُ بِلِسانِک لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِینَ وَ تُنْذِرَ بِهِ قَوْماً لُدًّا [مریم/97] .

فَإِنَّما یسَّرْناهُ بِلِسانِک لَعَلَّهُمْ یتَذَکرُونَ [دخان/58] .

إِنَّ هذا لَفِی الصُّحُفِ الْأُولی [اعلی/18] .

سَنُقْرِئُک فَلا تَنْسی [اعلی/1] .

وَ مِنْ قَبْلِهِ کتابُ مُوسی إِماماً وَ رَحْمَةً وَ هذا کتابٌ مُصَدِّقٌ لِساناً عَرَبِیا لِینْذِرَ الَّذِینَ ظَلَمُوا وَ بُشْری لِلْمُحْسِنِینَ [احقاف/12] .

نْزِیلُ الْکتابِ لا رَیبَ فِیهِ مِنْ رَبِّ الْعالَمِینَ [سجده/2] .

أَمْ یقُولُونَ افْتَراهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّک لِتُنْذِرَ قَوْماً ما أَتاهُمْ مِنْ نَذِیرٍ مِنْ قَبْلِک لَعَلَّهُمْ یهْتَدُونَ [سجده/23] .

وَ کذلِک أَنْزَلْناهُ حُکماً عَرَبِیا وَ لَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْواءَهُمْ بَعْدَ ما جاءَک مِنَ الْعِلْمِ ما لَک مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِی وَ لا واقٍ [رعد/37] .

سوال : وَ لا رَطْبٍ وَ لا

یابِسٍ إِلاّ فِی کتابٍ مُبِینٍبه چه معناست؟

وَ عِنْدَهُ مَفاتِحُ الْغَیبِ لا یعْلَمُها إِلاّ هُوَ وَ یعْلَمُ ما فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ ما تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَهٍ إِلاّ یعْلَمُها وَ لا حَبَّهٍ فِی ظُلُماتِ الْأَرْضِ وَ لا رَطْبٍ وَ لا یابِسٍ إِلاّ فِی کتابٍ مُبِینٍ [انعام/59] .

سوال : در کریمه ذیل [ما فَرَّطْنا فِی الْکتابِ مِنْ شَیءٍ] به چه معناست؟

وَ ما مِنْ دَابَّهٍ فِی الْأَرْضِ وَ لا طائِرٍ یطِیرُ بِجَناحَیهِ إِلاّ أُمَمٌ أَمْثالُکمْ ما فَرَّطْنا فِی الْکتابِ مِنْ شَیءٍ ثُمَّ إِلی رَبِّهِمْ یحْشَرُونَ [انعام/38] .

پاسخ : باید این آیه را در کنار آیهوَ رُسُلاً قَدْ قَصَصْناهُمْ عَلَیک مِنْ قَبْلُ وَ رُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَیک وَ کلَّمَ اللّهُ مُوسی تَکلِیماً [نساء/164]

دید. بنابر این وقتی قرآن می فرماید : مطالبی را برای تو نگفته ایم.لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَیکو هم چنین در بعضی آیات می گوید : به مردم بگو نمی دانمقُلْ إِنْ أَدْرِی أَ قَرِیبٌ ما تُوعَدُونَ أَمْ یجْعَلُ لَهُ رَبِّی أَمَداً [جن/25] .

پس مراد از کتاب مبین باطن قرآن و ام الکتاب است که علم آن نزد معصومین است و احادیث جلوه آن است.

با توجه به آیهإِنّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّکرَ وَ إِنّا لَهُ لَحافِظُونَ [حجر/9] .

ما خود قرآن را نازل کردیم و ما خود حافظ و پشتیبان آن هستیم ، تحریف قرآن در اینترنت چه گونه ممکن است ، و مصونیت قرآن از درج سخنانی همانند آن چگونه امکان دارد؟

پاسخ : باید دانست منظور از مصونیت قرآن از تحریف ماندگاری متن اصلی قرآن در میان مردمان است به گونه ای که هیچ گاه مسلمانان و حق جویان جامعه بشری از

دسترسی به متن اصلی قرآن محروم نخواهند شد.

اما این ویژگی قرآن به این معنا نیست که بدخواهان از تغییر و تصّرف در الفاظ قرآن ناتوانند و دست آنان نسبت به این کار برای همیشه بسته باشد که در اصطلاح علوم قرآنی با عنوان بطلان قول به صرف از آن یاد می شود. بلکه منظور این است که خیانت بدخواهان به نتیجه نمی رسد و ناپایدار و مقطعی است. تحریف قرآن در اینترنت نیز از این قاعده مستثنا نیست و به زودی خیانت آنان برای بسیاری آشکار می شود و هیچ گاه نمی توانند با این گونه ترفندها متن اصلی قرآن را محو سازند.

سوال : شنیده ایم آیاتی شبیه آیات قرآن را ساخته و پخش کرده اند؟
پاسخ : خداوند وعده داده که قرآن را حفظ کند. در این راستا به چند نکته توجه شود :

1. آیات ساختگی قبلا هم بوده و بعد هم خواهد بود ، ولی تلاش ها به نتیجه نمی رسد؛ همانگونه که بارها قبر امام حسین (ع) را شخم زدند که نام حضرت محو شود و رضا شاه روضه خوانی را ممنوع کرد تا بساط عاشورا تمام شود. آری فوت کردن به خورشید سبب خاموشی نمی شود.

2. قرآن به تدریج نازل می شد و مسلمانان تمام افکار و عقائد و آداب و اخلاق و ازدواج و اقتصاد و سیاست و روابط خودشان را با خداوند ، با طبیعت ، با همسر ، با دوست و دشمن ، با مردم و همسایه از آن می گرفتند و آیات را سینه به سینه حفظ کرده و می نوشتند و پیامبر اسلام و اهل بیت به حفظ آن اصرار داشتند و اکنون قرآن هائی که

در حوزه های مرزهای دنیاست با قرآن فعلی فرقی ندارد.

3. در قرآن هیچ گونه تضاد و تناقضی نیست در حالی که در بافته های خنده آور دیگران تناقض است

4. آنچه امروز پخش شده و به خیال خود مثل قرآن را آورده اند و دشمنان اسلام در اینترنت مطرح کرده اند این است : یا ایها المسلمون انکم لفی ضلال مبینالفاظ این عبارت همگی از قرآن است ، ولی معنای این جمله این است که ای مسلمانان شما در گمراهی آشکاری هستید!!! با کدام دلیل مسلمانان در گمراهی هستند؟ کدام عقیده ما ضد عقل و علم است؟ کدام کتاب مثل قرآن طرفدار علم و فکر و تعقل و مشورت است؟ آیا فحش دادن با استمداد از الفاظ قرآن شبیه قرآن است؟

آیه دیگری که ساخته اند ، اگر عطسه کردید الله اکبر بگوئید. اگر خمیازه کشیدید به خدا پناه ببرید.

آیا این حرفها هم وزن سخن یک فرد تحصیل کرده معمولی هست ، تا چه رسد که هم وزن سخنان انبیا و خداوند باشد.

5. قرآن میزان شناسایی روایات است که هر روایتی که سازگار نبود باید از آن صرف نظر کرد ، و لذا باید خود آن متزلزل نباشد که اگر میزان خراب باشد چگونه سایر مطالب را با آن بسنجیم

6. قرآن سند تمام معارف و آخرین کلام از آخرین پیامبر است که اگر تحریفی در آن باشد باید سخنی یا پیامبر دیگری برای اصلاح آن بیاید و تعبیراتی که در قرآن داریم آن قول فصل استإِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ [طارق/13] .

آن کلام حق استإِنَّ هذا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَ ما مِنْ إِلهٍ إِلاَّ اللّهُ وَ إِنَّ اللّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكيمُ [ ]

ل عمران/62] .

پیامبر اسلام خاتم انبیاء الهی است.ما كانَ مُحَمَّدٌ أَبا أَحَدٍ مِنْ رِجالِكمْ وَ لكنْ رَسُولَ اللّهِ وَ خاتَمَ النَّبِيينَ وَ كانَ اللّهُ بِكلِّ شَىءٍ عَلِيماً [احزاب/40] .

9. قرآن در صحنه های گوناگون

1-سحر : وَ بِالْأَسْحارِ هُمْ يسْتَغْفِرُونَ [انفال/33] .

2-طلوع فجر : أَقِمِ الصَّلاةَ لِدُلُوک الشَّمْسِ إِلى غَسَقِ اللَّيلِ وَ قُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كانَ مَشْهُوداً [اسراء/78] .

3-نماز صبح : وَ سَبِّحُوهُ بُكرَةً وَ أَصِيلاً [احزاب/42] .

4-قبل از آفتاب : فَاصْبِرْ عَلى ما يقُولُونَ وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّک قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلَ غُرُوبِها وَ مِنْ آناءِ اللَّيلِ فَسَبِّحْ وَ أَطْرافَ النَّهارِ لَعَلَّک تَرْضى [طه/130] .

5-كار : وَ جَعَلْنَا النَّهارَ مَعاشاً [نبا/11] .

6-استراحت : وَ مِنْ آياتِهِ مَنامُكمْ بِاللَّيلِ وَ النَّهارِ وَ ابْتِغاوكمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِى ذلِک لآياتٍ لِقَوْمٍ يسْمَعُونَ [روم/23] .

7-نماز : أَقِمِ الصَّلاةَ لِدُلُوک الشَّمْسِ إِلى غَسَقِ اللَّيلِ وَ قُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كانَ مَشْهُوداً [اسراء/78] .

8-گفتگو با خانواده و زندگی شیرین : يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا يحِلُّ لَكمْ أَنْ تَرِثُوا النِّساءَ كرْهاً وَ لا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ ما آتَيتُمُوهُنَّ إِلاَّ أَنْ يأْتِينَ بِفاحِشَةٍ مُبَينَةٍ وَ عاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسى أَنْ تَكرَهُوا شَيئاً وَ يجْعَلَ اللّهُ فِيهِ خَيراً كثِيراً [نساء/19] .

9-توجه به همسایگان : وَ اعْبُدُوا اللّهَ وَ لا تُشْرِكوا بِهِ شَيئاً وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً وَ بِذِى الْقُرْبى وَ الْيتامى وَ الْمَساكينِ وَ الْجارِ ذِى الْقُرْبى وَ الْجارِ الْجُنُبِ وَ الصّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ وَ ما مَلَكتْ أَيمانُكمْ إِنَّ اللّهَ لا يحِبُّ مَنْ كانَ مُخْتالاً فَخُوراً [نساء/36] .

10-ارزش كار

: وَ أَنْ لَيسَ لِلْإِنْسانِ إِلاّ ما سَعى [النجم/39] .

11-کار در سایه عزت و استقلال : وَ لَنْ يجْعَلَ اللّهُ لِلْكافِرِينَ عَلَى الْمُومِنِينَ سَبِيلاً [نساء/141] .

12-ابتکار در کشاورزی : قالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَباً فَما حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِى سُنْبُلِهِ إِلاّ قَلِيلاً مِمّا تَأكلُونَ [يوسف/47] .

در نجات از طاغوت : فَانْطَلَقا حَتّى إِذا رَكبا فِى السَّفِينَهِ خَرَقَها قالَ أَ خَرَقْتَها لِتُغْرِقَ أَهْلَها لَقَدْ جِئْتَ شَيئاً إِمْراً [كهف/71] .

أَمَّا السَّفِينَهُ فَكانَتْ لِمَساكينَ يعْمَلُونَ فِى الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَها وَ كانَ وَراءَهُمْ مَلِک يأْخُذُ كلَّ سَفِينَهٍ غَصْباً [كهف/79] .

در طراحی : فَلَمّا جَهَّزَهُمْ بِجَهازِهِمْ جَعَلَ السِّقايَهَ فِى رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُوذِّنٌ أَيتُهَا الْعِيرُ إِنَّكمْ لَسارِقُونَ [يوسف/70] .

آتُونِى زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتّى إِذا ساوى بَينَ الصَّدَفَينِ قالَ انْفُخُوا حَتّى إِذا جَعَلَهُ ناراً قالَ آتُونِى أُفْرِغْ عَلَيهِ قِطْراً [كهف/96] .

1. قرائت های مختلف

1. سؤال

سؤال : شبهات امروز ، تبلیغات دشمن ، اختلاف مسئولین ، مراجع تقلید متعدّد ، تضاد افکار ، اختلاف در قرائت ها ، چند جناح شدن ها ، کار انتخاب را مشکل کرده است. چه باید کرد؟

2. پاسخ

1. تضاد رمز تکامل

تضاد رمز تکامل و انتخاب است ، اگر تضاد نباشد ، انتخابی نیست.

2. قدمت تضاد

این تضاد از قدیم بوده ، حتی بعضی اوقات والدین تلاش می کنند که فرزندشان مشرک شوند. این فرزند است که باید اطاعت نکند.وَ إِنْ جاهَداک عَلی أَنْ تُشْرِک بی ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ فَلا تُطِعْهُما [لقمان/15] .

3. وعده نجات

خداوند بارها وعده نجات از ظلمات را به متّقین و مؤمنین داده است.

اللّهُ وَلِی الَّذینَ آمَنُوا یخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَی النُّورِ [

بقره/257] .

پسوَ مَنْ یتَّقِ اللّهَ یجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً [طلاق/2] .

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللّهَ یجْعَلْ لَکمْ فُرْقاناً [انفال/29] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ آمِنُوا بِرَسُولِهِ یوتِکمْ کفْلَینِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَ یجْعَلْ لَکمْ نُوراً تَمْشُونَ بِهِ [حدید/28] .

4. ملاک تشخیص

1. قرآن

در روایات آمده است ، اگر مطلب با قرآن تطبیق نکرد ، فاضربوه علی الجدار...

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَإِذَا الْتَبَسَتْ عَلَیکمُ الْفِتَنُ کقِطَعِ اللَّیلِ الْمُظْلِمِ فَعَلَیکمْ بِالْقُرْآنِ [کافی ، ج2 ، ص598] .

2. اهل بیت (روایات)

اهل بیت پیامبر (ص) : قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : الْمُتَقَدِّمُ لَهُمْ مَارِقٌ وَ الْمُتَأَخِّرُ عَنْهُمْ زَاهِقٌ [مصباح المتهجد ، ص45] .

3. رجوع به علما وفقها

قَالَ صَاحِبُ الزَّمَانِ (عج) : وَ أَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَهُ فَارْجِعُوا فِیهَا إِلَی رُوَاهِ حَدِیثِنَا [الغیبه طوسی ، ص290] .

4. یادگیری علم دین

کارشناسان امین : لَعَلِمَهُ الَّذینَ یسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ [نساء/83] .

5. راه کارهای عقلانی

1. تبعیت از حق گویان

اول حق را بشناسیم ، بعد اهل آن را خواهیم شناخت قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِعْرِفِ الْحَقَّ تَعْرِفْ أَهْلَه [أمالی مفید ، ص3] .

تمام آیاتلا تُطِعِ

لا تُطیعُوا

لا تَتَّبِعْ

لا تَتَّبِعُوا

2. مراجعه به عقل

کدام سخن به عقل نزدیک تر است؟

3. توجه به قائل قول

از طریق سابقه افراد

4. مطابقت با مسلمات قرآنی

کدام راه و روش و موضع گیری با شعارها و سفارشات قرآن سازگارتر است و از توبیخ و انتقادات قرآن کریم دورتر است.

تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ [انفال/60] .

أَشِدّاءُ عَلَى الْكفّارِ [فتح/29] .

وَدَّ الَّذينَ كفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكمْ وَ أَمْتِعَتِكمْ [نساء/102] .

جَعَلَ أَهْلَها شِيعاً

[قصص/4] .

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيدْهِنُون [قلم/9] .

لا تَظْلِمُونَ وَ لا تُظْلَمُون [بقره/279] .

فَاسْتَوى عَلى سُوقِهِ [فتح/29] .

5. ارزش آزادی فکر

بگذریم که ارزش آزادی فکر و اجتهاد بالاتر از اشتباهات موردی است.

(آری ، قدرت انتخاب و خرید دادن به فرزند بالاتر از آن است که گاهی به خاطر کمی تجربه ، جنسی را گران بخرد.)

6. تضاد ، جزئی است

تضاد گاهی است ، نه همیشه و نه همه جا. (موجبه جزئیه است نه کلیه)

3. نظر مخالفین

1 هر کس می تواند فهمی داشته باشد.

2 تنوّع فهم تا بی نهایت می تواند باشد ، حتی اگر فهم ها به تضاد و تناقض کشیده شود.

3 ارزیابی این فهم و برداشت ضرورتی ندارد ، چون خود ، وسیله ارزیابی شی ء است و مطلق است.

4 هدف ، فهم امروزی است نه مراد گوینده.

5 در فهم جدید بررسی قرائن ، شرائط ، شأن نزول و هیچ اصلی ضرورت ندارد.

6 هر کس هر چه فهمید در حقیقت تفسیر به رأی و با پیش فرض های ذهنی خود مطلبی فهمیده است.

4. رد کلام مخالفین

امّا جمله اوّل؛ (هر کس می تواند فهمی داشته باشد.)

کدام ملت و امت و کشور و در کجای تاریخ اجازه می دهد که قانون اساسی اش این گونه باز باشد و هر کس هرگونه که میل دارد ، تفسیر کند؟

با این فکر چه تضمینی برای مصونیت کلام الهی است؟

با این فکر فرق میان عمل به سلیقه ، با عمل به وظیفه چیست؟

یفْتَرُونَ ، یحْسَبُون ، یزْعُمُونَشامل حال ما نیست.

آیا یک کلام را رها کردن ، و در دامن صدها سلیقه افتادن حکیمانه است؟

اتمام حجّت

است؟

نُوراً مُبیناً [نساء/174] . است؟قَدْ تَبَینَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَی [بقره/256] . است؟

مّا جمله دوم؛ (تنوع قرائت و فهم ، محدودیت و حصار ندارد. گرچه به تضاد و تناقض کشیده شود جایز است.)

آیا گوینده عادی در یک لحظه و در یک کلام می تواند دو نظر متضاد و متناقض داشته باشد تا چه رسد به خداوند؟

آیا مردم را در تضاد قرار دادن هدایت و رشد است؟

آیا مردم را در تضاد قرار دادن اتمام حجّت است؟

آیا اجازه دادن به انواع برداشت های متضاد از کلام ، سیره عقلا است؟

امّا جمله سوم مخالفان؛ (همان گونه که فهم دین نسبی است و قالب خاصی ندارد ، ملاک ارزیابی فهم صحیح در باطل نیز نسبی است و ملاک ثابت ندارد.)

این سخن زیر پا گذاشتن تمام فرامین زیر است :

فَرُدُّوهُ إِلَی اللّهِ وَ الرَّسُولِ [نساء/59] .

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا إِنْ جاءَکمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَینُوا [حجرات/6] .

فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّکرِ [نحل/43] .

قَالَ صَاحِبُ الزَّمَانِ (عج) : وَ أَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَهُ فَارْجِعُوا فِیهَا إِلَی رُوَاهِ حَدِیثِنَا [الغیبه طوسی ، ص290] .

امّا جمله چهارم مخالفان؛ (هدف فهم امروز ماست. آن هم با پیش فرض هایی که داریم. حال هدف گوینده چه بوده معلوم نیست.)

معنای این سخن محو دین است ، چون دین؛ یعنی خالق حکیم علیم ، فرمانی به بنده اش داده و اگر بگوییم این بنده کاری به هدف واقعی

خداوند نداشته باشد ، بلکه امروز ما از این کلام این را می فهمیم؛ یعنی دستور خاصی ، هدف خاصی ، شیوه خاصی ، در کار نیست. هر چه شد و هر چه

بادا باد.

این دین زدائی در قالب جدید است.

نه تنها حذف دین ، بی اعتبار کردن حجت الهی است. امامان ما می فرمودند : فلانی حجت ما بر شما است. من او را حاکم شما کردم.

مجاری امور به دست فقهاء است.

فلانی نماینده من در فلان منطقه است.

کسی که فلانی را رد کند ، ما را ردّ کرده و هر کس ما را ردّ کند ، خدا را رد کرده است.

ما ده ها کلمه از این نوع تعبیرات داریم که با شعار هر کس می تواند با پیش فرض خود مطلبی از دین را بفهمد ، بی اعتبار کردن سلسله سند و حجت های الهی است.

5. تفاوت ما و دیگران

نظر ما :

1 اختلاف در بعضی موارد است (به عنوان موجبه جزئیه) ، زیرا برداشت های واحد در میان علمای دین زیاد است. در سخنان بزرگان ، کلمات اجماع ، اتّفاق و تعبیر بهلَمْ یقُلْ بِهِ أَحَد ، لَا شَک فِیه ، و علی الأُمّه الاسلامیهزیاد به چشم می خورد.

2 معیار برداشت صحیح از غیر صحیح داریم.

3 هدف باید فهمیدن مراد گوینده باشد (باید از سایر سخنان او ، قرائن ، شرائط ، شأن نزول ، قواعد زبان ، با تلاش و اجتهاد به دنبال فهمیدن نظر گوینده باشیم.)

4 باید از تفسیر به رأی ، دخالت دادن ذهنیت و پیش فرض دوری کرد.

5 انسان باید در چهارچوب قواعد و منطق و لسان قوم تدبّر کند و تکثر ، محدود ، معقول و ضابطه مند باشد.

6 - گوینده حکیم که در یک لحظه و کلام معانی متناقض و بی نهایت را در نظر نمی گیرد.

نظر دیگران :

1 اختلاف برداشت به طور کلی (موجبه کلیه)

است.

2 معیار لازم نیست. هم فهم دین نسبی است و هم روش آن نسبی است و فهم صحیح از باطل نداریم.

3 دیگران می گویند آنچه امروز من می فهمم به طور آزاد صحیح است.

4 هر تفسیری ، تفسیر به رأی است. به طور آزاد ما باید افق فهم امروز خود را با متن ، ممزوج و هماهنگ کنیم.

5 انسان محدودیت در برداشت ندارد و تا بی نهایت ممکن است تنوع قرائت داشته باشد.

6 قرائت های مختلف جایز است ، گرچه متضاد باشد.

1. قربانی

1. اهمیت قربانی

1. یکی از اعمال حج

2. از شعائر الهی

3. در کنار نماز

4. حج اکبر

یوم الحجّ الأکبر یوم النحر است.

روایات زیادی رسیده در تفاسیر هم آمده است.

عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیرٍ عَنْ مُعَاوِیهَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ یوْمِ الْحَجِّ الْأَکبَرِ فَقَالَ هُوَ یوْمُ النَّحْرِ وَ الْحَجُّ الْأَصْغَرُ الْعُمْرَهُ [کافی ، ج4 ، ص290.]

2. شرایط قبولی قربانی

1. تقوا

إِنَّما يتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقين [مائده/27.]

2. بردن نام خدا

3. فلسفه قربانی

1. کسب تقوا

لَنْ ينالَ اللّهَ لُحُومُها وَ لا دِماوها وَ لکنْ ينالُهُ التَّقْوی مِنْکمْ [حج/37. (فلسفه)]

2. بزرگی یاد خدا

کذلِک سَخَّرَها (انعام) لَکمْ لِتُکبِّرُوا اللّهَ عَلی ما هَداکمْ وَ بَشِّرِ الْمُحْسِنينَ [حج/37. (فلسفه)]

3. قرب به خدا

قربان وسیله قرب به خدا است. قَالَ الرِّضَا (ع) : الصَّلَاهُ قُرْبَانُ کلِّ تَقِی [کافی ، ج3 ، ص265.]

حتّی بت پرستان به خاطر قرب به خدا بت می پرستیدند.لِيقَرِّبُونا إِلَی اللّهِ زُلْفی [زمر/3.]

کمتر مسأله ای به اندازه قرب به خدا در قرآن مطرح است : فی سَبيلِ اللّه ، ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ

[بقره/207.] ، إِتَّبَعَ رِضْوانَ اللّهِ [آل عمران/162.] ، لِوَجْهِ اللّهِ [دهر/9.] ، فِی اللّهِ

4. حذف واسطه ها

همین که اتّصال زیاد شد ، واسطه ها حذف می شوند.أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّه ، «یا رَبِّ» که می شود ربّ.

الَّذینَ یذْکرُونَ اللّهَ قِیاماً وَ قُعُوداً وَ عَلی جُنُوبِهِم [آل عمران/191.]

5. عرفان

عرفان اسلامی میوه فکر است :

وَ یتَفَکرُونَ فی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً سُبْحانَک فَقِنا عَذابَ النّار [آل عمران/191.]

رَبَّنا إِنَّک مَنْ تُدْخِلِ النّارَ فَقَدْ أَخْزَیتَهُ وَ ما لِلظّالِمینَ مِنْ أَنْصار [آل عمران/192.]

رَبَّنا إِنَّنا سَمِعْنا مُنادِیاً ینادی لِلْإیمانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّکمْ فَ آمَنّا رَبَّنا فَاغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا وَ کفِّرْ عَنّا سَیئاتِنا وَ تَوَفَّنا مَعَ الْأَبْرارِ [آل عمران/193.]

رَبَّنا وَ آتِنا ما وَعَدْتَنا عَلی رُسُلِک وَ لا تُخْزِنا یوْمَ الْقِیامَهِ إِنَّک لا تُخْلِفُ الْمیعاد [آل عمران/194.]

قلم ها اگر در دنیای ما برای خدا و برای خلق خدا به کار افتد مسلسل ها کنار می رود. [امام خمینی برای مسئولین نهضت 6/10/59.]

4. پیامبران و اولیاء

1. قربانی هابیل وقابیل

وَ اتْلُ عَلَیهِمْ نَبَأَ ابْنَی آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبا قُرْباناً [مائده/27.]

2. قربانی حضرت ابراهیم

يا بُنَی إِنِّی أری فِی الْمَنامِ أَنِّی أَذْبَحُک [صافات/102.]

3. امام حسین (ع) ثارالله

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السَّلَامُ عَلَیک یا ثَارَ اللَّهِ وَ ابْنَ ثَارِهِ [کافی ، ج4 ، ص575.]

4. حضرت موسی ع

افرادی تمام عمرشان قربانی خداست : إِنَّ صَلاتی وَ نُسُکی وَ مَحْیای وَ مَماتی لِلّهِ رَبِّ الْعالَمین [انعام/162.]

إِنِّی وَجَّهْتُ وَجْهِی لِلَّذی فَطَرَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ

حَنيفاً وَ ما أَنَا مِنَ الْمُشْرِكينَ [انعام/79.]

5. اقسام قربانی

1. قربانی عمر

افرادی بعضی از عمرشان قربانی خدا است.

2. قربانی مال

افرادی مال را قربان می کنند.

3. قربانی جان

افرادی جان را قربان می کنند.

4. قربانی فرزند

افرادی فرزند را قربان می کنند.

5. قربانی آبرو

افرادی آبرو را قربان می کنند.

6. قربانی استطاعت

قربانی به قدر استطاعت : فَمَا اسْتَيسَرَ مِنَ الْهَدْی [بقره/196.]

6. مصرف قربانی

1. استفاده و انفاق

رَزَقَهُمْ مِنْ بَهيمَهِ الْأَنْعامِ فَكلُوا مِنْها وَ أَطْعِمُوا الْبائِسَ الْفَقيرَ [حج/28. (مصرف)]

وَ الْبُدْنَ جَعَلْناها لَكمْ مِنْ شَعائِرِ اللّهِ لَكمْ فيها خَيرٌ فَاذْكرُوا اسْمَ اللّهِ عَلَيها صَوافَّ فَإِذا وَجَبَتْ جُنُوبُها فَكلُوا مِنْها وَ أَطْعِمُوا الْقانِعَ وَ الْمُعْتَرَّ [حج/36. (مصرف)]

1. قرض الحسنه

1. دیدگاه قرآن پیرامون قرض الحسنه

مَنْ ذَا الَّذی یقْرِضُ اللّهَ قَرْضاً حَسَناً فَیضاعِفَهُ لَهُ وَ لَهُ أَجْرٌ کریمٌ [حدید/11] .

از آنجا که قرآن کتاب تربیت است و یکی از کمالات بشر روح سخاوت و انفاق است در این کتاب عزیز از طرق مختلف برای ایجاد و شکوفا کردن سخاوت وارد شده است. که ما نمونه هایی از آنها را به مناسبت این آیه نقل می کنیم.

1. گاهی می فرماید : مال از تو نیست از خداست ، پس مال خود را در راه او بده.وَ آتُوهُمْ مِنْ مالِ اللّهِ الَّذی آتاکمْ [نور/33] .

2. گاهی می گوید : مالک واقعی خداست ، تو فقط یک خزینه دار و نگهبانی بیش نیستی.وَ أَنْفِقُوا مِمّا جَعَلَکمْ مُسْتَخْلَفینَ فیهِ [حدید/7] .

3. گاهی می گوید : توکه قبلا نداشتی ، حالا که داری انفاق کنوَ وَجَدَک عائِلاً فَأَغْنی فَأَمَّا الْیتیمَ فَلا تَقْهَرْ وَ أَمَّا السّائِلَ فَلا تَنْهَرْ [ضحی/10-8] .

4. گاهی می گوید : دیگران درشرائط خاص

مال خود را دادند ، تو چرا عقب ماندی؟وَ یوثِرُونَ عَلی أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ کانَ بِهِمْ خَصاصَهٌ [حشر/9] .

5. گاهی می فرماید : دنیا ارزشی ندارد که تو به آن دل بسته ای.مَتاعُ الدُّنْیا قَلیلٌ [نساء/77] .

6. گاهی می فرماید : ارزش تو بیش از علاقه به دنیاست.أَ رَضیتُمْ بِالْحَیاهِ الدُّنْیا مِنَ الآخِرَه [توبه/38] .

وَ لَوْ شِئْنا لَرَفَعْناهُ بِها وَ لکنَّهُ أَخْلَدَ إِلَی الْأَرْضِ وَ اتَّبَعَ هَواهُ [اعراف/176] .

7. گاهی می فرماید : اگر انفاق نکنی ، در همین دنیا تباه می شود.وَ أُحیطَ بِثَمَرِهِ فَأَصْبَحَ یقَلِّبُ کفَّیهِ عَلی ما أَنْفَقَ فیها [کهف/42] .فَأَصْبَحَتْ کالصَّریمِ [قلم/20] .

8. گاهی می فرماید : اگرانفاق نکنی در آخرت طوق بلا می شود.یوْمَ یحْمی عَلَیها فی نارِ جَهَنَّمَ فَتُکوی بِها جِباهُهُمْ وَ جُنُوبُهُمْ وَ ظُهُورُهُمْ هذا ما کنَزْتُمْ لِأَنْفُسِکمْ فَذُوقُوا ما کنْتُمْ تَکنِزُونَ [توبه/35] .

وَ لا یحْسَبَنَّ الَّذینَ یبْخَلُونَ بِما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَیراً لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَیطَوَّقُونَ ما بَخِلُوا بِهِ یوْمَ الْقِیامَهِ [آل عمران/18] .

9. گاهی می فرماید : خداوند جای انفاق تو را پر می کند.قُلْ إِنَّ رَبِّی یبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ یشاءُ مِنْ عِبادِهِ وَ یقْدِرُ لَهُ وَ ما أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَیءٍ فَهُوَ یخْلِفُهُ وَ هُوَ خَیرُ الرّازِقینَ [سبأ/39] .

10. گاهی می فرماید : انفاق تو همچون دانه ای است که هفت خوشه و هر خوشه صد دانه دهد.

درآیه مورد بحث می فرماید : کیست که با انفاق خود به خدا قرض بدهد؟ چقدر برای رشد ما جمله عاطفی است و چقدر بیان نزول پیدا کرده است. واین تعبیر از خداوندی که اراده او آفریننده است.

مَثَلُ الَّذینَ

يُنْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ فی سَبیلِ اللّهِ کمَثَلِ حَبَّهٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنابِلَ فی کلِّ سُنْبُلَهٍ مِائَهُ حَبَّهٍ وَ اللّهُ یضاعِفُ لِمَنْ یشاءُ وَ اللّهُ واسِعٌ عَلیمٌ [بقره/261] .

إِنْ تُقْرِضُوا اللّهَ قَرْضاً حَسَناً یضاعِفْهُ لَکمْ وَ یغْفِرْ لَکمْ وَ اللّهُ شَکورٌ حَلیمٌ [تغابن/17] .

11. 6 بار قرض الحسنه مطرح شده (مائده ، بقره ، حدید ، تغابن ، مزمل)

1.مَنْ ذَا الَّذی یقْرِضُ اللّهَ قَرْضاً حَسَناً فَیضاعِفَهُ لَهُ أَضْعافاً کثیرَهً وَ اللّهُ یقْبِضُ وَ یبْصُطُ وَ إِلَیهِ تُرْجَعُونَ [بقره/245] .

2.وَ أَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضاً حَسَناً لَأُکفِّرَنَّ عَنْکمْ سَیئاتِکمْ وَ لَأُدْخِلَنَّکمْ جَنَّاتٍ تَجْری مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ [مائده/12] .

3.مَنْ ذَا الَّذی یقْرِضُ اللّهَ قَرْضاً حَسَناً فَیضاعِفَهُ لَهُ وَ لَهُ أَجْرٌ کریمٌ [حدید/11] .

4.إِنَّ الْمُصَّدِّقینَ وَ الْمُصَّدِّقاتِ وَ أَقْرَضُوا اللّهَ قَرْضاً حَسَناً یضاعَفُ لَهُمْ وَ لَهُمْ أَجْرٌ کریمٌ [حدید/18] .

5.إِنْ تُقْرِضُوا اللّهَ قَرْضاً حَسَناً یضاعِفْهُ لَکمْ وَ یغْفِرْ لَکمْ وَ اللّهُ شَکورٌ حَلیمٌ [تغابن/17] .

6.وَ أَقْرِضُوا اللّهَ قَرْضاً حَسَناً وَ ما تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِکمْ مِنْ خَیرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللّهِ هُوَ خَیراً وَ أَعْظَمَ أَجْراً [مزمل/20] .

12.قرض حسن پاداش حسن : یضاعِفْهُ لَکمْوَ یغْفِرْ لَکمْوَ اللَّهُ شَکورٌ حَلیمٌ

حسنه :

فوری

بی منت

با احترام

مصرف به جا

مبلغ کارگشا

برای خدا

نه یک بار ، بلکه پی در پی

اگر دادند شکور

اگر ندادند حلیم

قرض به مردم قرض به خداست.

شما از مال بگذر ، خدا از گناهانت می گذرد.

فکر نکنید خدا نیاز دارد ، . عزیز است.

ثواب قرض الحسنه 18 و ثواب بخشش 10

2. شرایط قرض الحسنه

وام به بی نیاز مطلق

وام به صاحب اصلی

وام به چند برابر

وام به خدا

وام از حلال : قَالَ رَسُولُ

اللَّهِ (ص) : لَا يقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةً بِغَيرِ طَهُورٍ وَ لَا صَدَقَةً مِنْ غُلُولٍ [عوالى اللئالى ، ج1 ، ص155] .

وام از مال بى عيب : وَ لا تَيمَّمُوا الْخَبيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ [بقره/267] .

وام در حال نياز : وَ يطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلى حُبِّهِ مِسْكيناً وَ يتيماً وَ أَسيراً [دهر/8] .

وَ آتَى الْمالَ عَلى حُبِّهِ ذَوِى الْقُرْبى وَ الْيتامى وَ الْمَساكينَ وَ ابْنَ السَّبيلِ وَ السّائِلين [بقره/177] .

وام از مال محبوب : لَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّى تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران/92] .

وام به محرومان آبرومند : يحْسَبُهُمُ الْجاهِلُ أَغْنِياء [بقره/273] .

وام بى منت : لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِكمْ بِالْمَنِّ وَ الْأَذى [بقره/264] .

وام بى ريا : الَّذينَ ينْفِقُونَ أَمْوالَهُمُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّه [بقره/265] .

إِنَّما نُطْعِمُكمْ لِوَجْهِ اللّهِ لا نُريدُ مِنْكمْ جَزاءً وَ لا شُكوراً [دهر/9] .

وَ أَنْفِقُوا فى سَبيلِ اللّهِ [بقره/195] .

وام مكتوم : وَ إِنْ تُخْفُوها وَ تُوتُوهَا الْفُقَراءَ فَهُوَ خَيرٌ لَكمْ [بقره/271] .

وام بدون استكثار : وَ لا تَمْنُنْ تَسْتَكثِر [مدثر/6] .

وام دهنده خود رارازق و فقير را ذليل نپندارد : وَ ما مِنْ دَابَّهٍ فِى الْأَرْضِ إِلاّ عَلَى اللّهِ رِزْقُها [هود/6] .

وام سريع

همين كه ما را آفريد وهدايت كرد ، لطف است.أَجْرٌ كريمٌ [حديد/11] .

همين كه ما را مالک اعمال خود دانست ، لطف است.

همین که عمل ما را با این همه تشویق پذیرفت ، لطف است.

همین که در برابر پذیرفتن عمل به ما اجر می دهد ، لطف است.

همین که

نام آن را اجر می گذارد ، لطف است.

همین که او شاکر ماستوَ کانَ سَعْیکمْ مَشْکوراً [دهر/22] .

اجر او هم بزرگ است ، لطف است.لَهُمْ أَجْرٌ کبیرٌ [حدید/7] .

دائمی است ، أَجْرٌ غَیرُ مَمْنُونٍ [فصلت/8] . پس لطف است.

3.پاداش قرض الحسنه

1.مَنْ ذَا الَّذی یقْرِضُ اللّهَ قَرْضاً حَسَناً فَیضاعِفَهُ لَهُ وَ لَهُ أَجْرٌ کریمٌ [حدید/11] .

2.إِنْظَارِ الْمُعْسِرِ

وَ إِنْ کانَ ذُو عُسْرَهٍ فَنَظِرَهٌ إِلی مَیسَرَهٍ [بقره/280] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِراً کانَ لَهُ عَلَی اللَّهِ فِی کلِّ یوْمٍ صَدَقَهٌ بِمِثْلِ مَا لَهُ عَلَیهِ حَتَّی یسْتَوْفِی حَقَّهُ [تفسیرعیاشی ، ج1 ، ص154] .

3. ابن ابی عمیر بزاز بود. سرمایه اش تلف شد. ده هزار درهم از شخصی طلب داشت. بدهکار منزلش را فروخت و درب خانه او آورد. همین که پرسید : ازکجا آوردی؟ گفت : خانه ام را فروختم. پول را برنداشت و فرمود : تنها به یکدرهم آن نیاز دارم.

ابْنُ الْوَلِیدِ عَنْ عَلِی عَنْ أَبِیهِ قَال : کانَ ابْنُ أَبِی عُمَیرٍ رَجُلًا بَزَّازاً وَ کانَ لَهُ عَلَی رَجُلٍ عَشَرَهُ آلَافِ دِرْهَمٍ فَذَهَبَ مَالُهُ وَ افْتَقَرَ فَجَاءَ الرَّجُلُ فَبَاعَ دَاراً لَهُ بِعَشَرَهِ آلَافِ دِرْهَمٍ وَ حَمَلَهَا إِلَیهِ فَدَقَّ عَلَیهِ الْبَابَ فَخَرَجَ إِلَیهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِی عُمَیرٍ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ هَذَا مَالُک الَّذِی لَک عَلَی فَخُذْهُ فَقَالَ ابْنُ أَبِی عُمَیرٍ فَمِنْ أَینَ لَک هَذَا الْمَالُ وَرِثْتَهُ قَالَ لَا قَالَ وُهِبَ لَک قَالَ لَا وَ لَکنِّی بِعْتُ دَارِی الْفُلَانِی لِأَقْضِی دَینِی فَقَالَ ابْنُ أَبِی عُمَیرٍ حَدَّثَنِی ذَرِیحٌ الْمُحَارِبِی عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ لَا یخْرَجُ الرَّجُلُ عَنْ مَسْقَطِ رَأْسِهِ بِالدَّینِ ارْفَعْهَا فَلَا حَاجَهَ لِی فِیهَا

وَ اللَّهِ إِنِّی مُحْتَاجٌ فِی وَقْتِی هَذَا إِلَی دِرْهَمٍ وَ مَا یدْخُلُ مِلْکی مِنْهَا دِرْهَمٌ. [علل الشرائع ، ج2 ، ص529] .

4.عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ قَالَ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَشَکا إِلَیهِ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِهِ فَلَمْ یلْبَثْ أَنْ جَاءَ الْمَشْکوُّ فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : " مَا لِفُلَانٍ یشْکوک فَقَالَ لَهُ یشْکِونِی أَنِّی اسْتَقْضَیتُ مِنْهُ حَقِّی قَالَ فَجَلَسَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) مُغْضَباً ثُمَّ قَالَ کأَنَّک إِذَا اسْتَقْضَیتَ حَقَّک لَمْ تُسِئْ أَ رَأَیتَ مَا حَکی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِی کتَابِهِ "یخافُونَ سُوءَ الْحِسابِ" (رعد/21) أَ تَرَی أَنَّهُمْ خَافُوا اللَّهَ أَنْ یجُورَ عَلَیهِمْ لَا وَ اللَّهِ مَا خَافُوا إِلَّا الِاسْتِقْضَاءَ فَسَمَّاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ سُوءَ الْحِسَابِ فَمَنِ اسْتَقْضَی بِهِ فَقَدْ أَسَاءَ" [کافی ، ج5 ، ص100] .

5. روز قیامت افرادی با صورت های نورانی بر کرسی های نور در سایه عرش خدا قرار می گیرند. سوال می شود آیا اینها پیامبرند؟ نه. شهداء هستند؟نه.هَولَاءِ قَوْمٌ کانُوا ییسِّرُونَ عَلَی الْمُومِنِینَ وَ ینْظِرُونَ الْمُعْسِرَ حَتَّی ییسَّر.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : یبْعَثُ یوْمَ الْقِیامَهِ قَوْمٌ تَحْتَ ظِلِّ الْعَرْشِ وُجُوهُهُمْ مِنْ نُورٍ وَ رِیاشُهُمْ مِنْ نُورٍ جُلُوسٌ عَلَی کرَاسِی مِنْ نُورٍ إِلَی أَنْ قَالَ فَینَادِی مُنَادٍ هَولَاءِ قَوْمٌ کانُوا ییسِّرُونَ عَلَی الْمُومِنِینَ وَ ینْظِرُونَ الْمُعْسِرَ حَتَّی ییسَّر [ثواب الأعمال ، 145] .

6. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ اللَّهُ فِی عَوْنِ الْمُومِنِ مَا کانَ الْمُومِنُ فِی عَوْنِ أَخِیهِ فَانْتَفِعُوا بِالْعِظَهِ وَ ارْغَبُوا فِی الْخَیرِ [کافی ، ج2 ، ص200] .

7. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَقْرَضَ مُومِناً قَرْضاً ینْظِرُ بِهِ مَیسُورَهُ کانَ مَالُهُ فِی زَکاهٍ وَ کانَ هُوَ فِی صَلَاهٍ

مِنَ الْمَلَائِكهِ حَتَّى يودِّيهُ [ثواب الأعمال ، ص138] .

8. وام دادن 18 پاداش دارد.

4. وام دادن

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ احْتَاجَ إِلَيهِ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ فِی قَرْضٍ وَ هُوَ يقْدِرُ عَلَيهِ فَلَمْ يفْعَلْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ رِيحَ الْجَنَّهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : عَلَى بَابِ الْجَنَّهِ مَكتُوبٌ الْقَرْضُ بِثَمَانِيهَ عَشَرَ وَ الصَّدَقَهُ بِعَشَرَهٍ وَ ذَلِک أَنَّ الْقَرْضَ لَا يكونُ إِلَّا فِی يدِ الْمُحْتَاجِ وَ الصَّدَقَهَ رُبَّمَا وَقَعَتْ فِی يدِ غَيرِ مُحْتَاجٍ [بحارالأنوار ، ج100 ، ص138] .

3.عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : "فِی قَوْلِهِ تَعَالَى "لا خَيرَ فِی كثِيرٍ مِنْ نَجْواهُمْ إِلّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَهٍ أَوْ مَعْرُوفٍ " (نساء/114) قَالَ يعْنِی بِالْمَعْرُوفِ الْقَرْضَ" [كافی ، ج4 ، ص34] .

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصَّدَقَهُ بِعَشْرٍ وَ الْقَرْضُ بِثَمَانِيهَ عَشَرَ وَ صِلَهُ الْإِخْوَانِ بِعِشْرِينَ وَ صِلَهُ الرَّحِمِ بِأَرْبَعَهٍ وَ عِشْرِينَ [الجعفريات ، ص188] .

5. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَأَنْ أُقْرِضَ قَرْضاً أَحَبُّ إِلَی مِنْ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِمِثْلِهِ [ثواب الأعمال ، ص138] .

اگر وام دهنده مدتی معین کرد و وام پرداخت نشد به عدد هر روز تاخیر ثواب یک دینار صدقه برای اوست.

و فی الحدیث : كانَ هُوَ فِی الصَّلَاهِ مَعَ الْمَلَائِكهِ حَتَّى يقْضِيهُتا این که وام به او برگردد.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ أَقْرَضَ رَجُلًا قَرْضاً إِلَى مَيسَرَهٍ كانَ مَالُهُ فِی زَكاهٍ وَ كانَ هُوَ فِی الصَّلَاهِ مَعَ الْمَلَائِكهِ حَتَّى يقْضِيهُ [كافی ، ج3 ، ص558] .

6. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ شَكا إِلَيهِ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ فَلَمْ يقْرِضْهُ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ الْجَنَّهَ يوْمَ يجْزِی الْمُحْسِنِين [

ثواب الأعمال ، ص288] .

5.وام گرفتن

1. تذکراتی به وام گیرنده

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِياكمْ وَ الدَّينَ فَإِنَّهُ هَمٌّ بِاللَّيلِ وَ ذُلٌّ بِالنَّهَارِ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص182] .

عَنْ أَبِی سَعِيدٍ الْخُدْرِی قَال : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) : " يقُولُ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الْكفْرِ وَ الدَّينِ". قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ أَ تَعْدِلُ الدَّينَ بِالْكفْرِ. قَالَ : " نَعَمْ" [علل الشرائع ، ج2 ، ص527] .

البته خود رسول اکرم (ص) و ائمه هدیعلیهم السلامطبق روایات گاهی قرض میکردند.

عَنْ مُعَاوِيةَ بْنِ وَهْبٍ قَال : قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) إِنَّهُ ذُكرَ لَنَا أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ مَاتَ وَ عَلَيهِ دِينَارَانِ دَيناً فَلَمْ يصَلِّ عَلَيهِ النَّبِی (ص) وَ قَالَ صَلُّوا عَلَى صَاحِبِكمْ حَتَّى ضَمِنَهُمَا [عَنْهُ] بَعْضُ قَرَابَتِهِ. فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : " ذَلِک الْحَقُّ" ثُمَّ قَالَ : " إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) إِنَّمَا فَعَلَ ذَلِک لِيتَّعِظُوا وَ لِيرُدَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَ لِئَلَّا يسْتَخِفُّوا بِالدَّينِ وَ قَدْ مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ عَلَيهِ دَينٌ وَ مَاتَ الْحَسَنُ (ع) وَ عَلَيهِ دَينٌ وَ قُتِلَ الْحُسَينُ (ع) وَ عَلَيهِ دَينٌ" [كافی ، ج5 ، ص93] .

2. شهادت ، جبران کنند هر گناهی است جز دین.

3. قرآن در تقسیم ارث می فرماید : مِنْ بَعْدِ وَصِيةٍ يوصى بِها أَوْ دَينٍ [نساء/11] .

4. قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : كلُّ ذَنْبٍ يكفِّرُهُ الْقَتْلُ فِی سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا الدَّينَ لَا كفَّارَةَ لَهُ إِلَّا الْأَدَاءُ أَوْ يرْضَى صَاحِبُهُ أَوْ يعْفُو الَّذِی لَهُ الْحَقُّ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص378] .

5. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَزَالُ نَفْسُ الْمُومِنِ مُعَلَّقَةً مَا

كانَ عَلَيهِ دَينٌ [علل الشرائع ، ج2 ، ص528] .

6. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خَفِّفُوا الدَّينَ فَإِنَّ فِی خِفَّهِ الدَّينِ زِيادَهَ الْعُمُرِ [أمالی طوسی ، ص667] .

7. پرسید : قوم مرجئه از من طلب دارد ، ولی آمده ام مکه و بنا دارم همین جا بمانم و مال او را ندهم. امام جواد (ع) فرمود :...عَنْ أَبِی ثُمَامَهَ قَال : قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ الثَّانِی (ع) إِنِّی أُرِيدُ أَنْ أَلْزَمَ مَكهَ أَوِ الْمَدِينَهَ وَ عَلَی دَينٌ فَمَا تَقُولُ؟ فَقَالَ : " ارْجِعْ فَأَدِّهِ إِلَی مُودَّی دَينِک وَ انْظُرْ أَنْ تَلْقَی اللَّهَ تَعَالَی وَ لَيسَ عَلَيک دَينٌ إِنَّ الْمُومِنَ لَا يخُونُ" [كافی ، ج5 ، ص94] .

8. پیامبر اکرم (ص) برای اهمیت مسأله بدهکاری گاهی نماز بر میت بدهکار را تا روشن شدن وضع بستانکاران تأخیر می انداخت.عَنْ مُعَاوِيهَ بْنِ وَهْبٍ قَال : قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) بَلَغَنَا أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ مَاتَ وَ عَلَيهِ دَينٌ فَلَمْ يصَلِّ عَلَيهِ النَّبِی (ص) وَ قَالَ : " لَا تُصَلُّوا عَلَی صَاحِبِكمْ حَتَّی يقْضَی عَنْهُ الدَّينُ" فَقَالَ : " ذَلِک حَقٌّ" قَالَ : ثُمَّ قَالَ : إِنَّمَا فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) ذَلِک لِيتَعَاطَوُا الْحَقَّ وَ يودِّی بَعْضُهُمْ إِلَی بَعْضٍ وَ لِئَلَّا يسْتَخِفُّوا بِالدَّينِ قَدْ مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ عَلَيهِ دَينٌ وَ مَاتَ عَلِی وَ عَلَيهِ دَينٌ وَ مَاتَ الْحَسَنُ وَ عَلَيهِ دَينٌ وَ قُتِلَ الْحُسَينُ وَ عَلَيهِ دَينٌ" [المحاسن ، ج2 ، ص318] .

9. امام باقر (ع) : "کسی که وام را پس ندهد از ترس این که دستش خالی می شود ، بداند که خداوند قادر است که او را از فقر

رها سازد.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ حَبَسَ مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ وَ هُوَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يعْطِيهُ إِياهُ مَخَافَهَ إِنْ خَرَجَ ذَلِکَ الْحَقُّ مِنْ يدِهِ أَنْ يفْتَقِرَ كانَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَقْدَرَ عَلَى أَنْ يفْقِرَهُ مِنْهُ عَلَى أَنْ يفْنِى نَفْسَهُ بِحَبْسِهِ ذَلِک الْحَقَّ [كافى ، ج5 ، ص101] .

10. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَطَلَ عَلَى ذِى حَقٍّ حَقَّهُ وَ هُوَ يقْدِرُ عَلَى أَدَاءِ حَقِّهِ فَعَلَيهِ كلَّ يوْمٍ خَطِيئَهُ عَشَّارٍ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص263] .

11.فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكمْ بَعْضاً فَلْيودِّ الَّذِى اوتُمِنَ أَمانَتَهُ وَ لْيتَّقِ اللّهَ رَبَّهُ [بقره/283] .

12. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السُّرَّاقُ ثَلَاثَهٌ مَانِعُ الزَّكاهِ وَ مُسْتَحِلُّ مُهُورِ النِّسَاءِ وَ كذَلِک مَنِ اسْتَدَانَ دَيناً وَ لَمْ ينْوِ قَضَاءَهُ [تهذيب الأحكام ، ج10 ، ص153] .

13.قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ يمْطُلْ عَلَى ذِى حَقٍّ حَقَّهُ وَ هُوَ يقْدِرُ عَلَى أَدَاءِ حَقِّهِ فَعَلَيهِ كلَّ يوْمٍ خَطِيئَهُ عَشَّارٍ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15] .

14. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَى (طفره رفتن) الْوَاجِدِ بِالدَّينِ يحِلُّ عِرْضَهُ وَ عُقُوبَتَهُ مَا لَمْ يكنْ دَينُهُ فِيمَا يكرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ [أمالى طوسى ، ص520] .

15. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يا يونُسُ مَنْ حَبَسَ حَقَّ الْمُومِنِ أَقَامَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ الْقِيامَهِ خَمْسَ مِائَهِ عَامٍ عَلَى رِجْلَيهِ حَتَّى يسِيلَ عَرَقُهُ أَوْ دَمُهُ وَ ينَادِى مُنَادٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ هَذَا الظَّالِمُ الَّذِى حَبَسَ عَنِ اللَّهِ حَقَّهُ قَالَ فَيوَبَّخُ أَرْبَعِينَ يوْماً ثُمَّ يومَرُ بِهِ إِلَى النَّارِ [كافى ، ج2 ، ص367] .

16. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَيمَا مُومِنٍ حَبَسَ مُومِناً عَنْ مَالِهِ وَ هُوَ

مُحْتَاجٌ إِلَيهِ لَمْ يذِقْهُ اللَّهُ مِنْ طَعَامِ الْجَنَّهِ وَ لَا يشْرَبُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ [المحاسن ، ج1 ، ص100] .

2. موارد وام گرفتن

1.استقراض برای انجام حج :

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی عُمَيرٍ عَنْ عُقْبَهَ قَالَ : جَاءَنِی سَدِيرٌ الصَّيرَفِی فَقَالَ : " إِنَّ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع يقْرَأُ عَلَيک السَّلَامَ وَ يقُولُ لَک مَا لَک لَا تَحُجُّ اسْتَقْرِضْ وَ حُجَّ" [تهذيب الأحكام ، ج5 ، ص441] .

قالَ الصَّادِقُ (ع) : يا سَوْرَهُ كيفَ حَجَجْتَ الْعَامَ قَالَ اسْتَقْرَضْتُ حَجَّتِی وَ اللَّهِ إِنِّی لَأَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ سَيقْضِيهَا عَنِّی وَ مَا كانَ حَجَّتِی إِلَّا شَوْقاً إِلَيک وَ إِلَی حَدِيثِک قَالَ أَمَّا حَجَّتُک فَقَدْ قَضَاهَا اللَّهُ فَأَعْطِكهَا مِنْ عِنْدِی ثُمَّ رَفَعَ مُصَلًّی تَحْتَهُ فَأَخْرَجَ دَنَانِيرَ فَعَدَّ عِشْرِينَ دِينَاراً فَقَالَ هَذِهِ حَجَّتُک وَ عَدَّ عِشْرِينَ دِينَاراً وَ قَالَ هَذِهِ مَعُونَهٌ لَک حَياتَک حَتَّی تَمُوتَ قُلْتُ أَخْبَرْتَنِی أَنَّ أَجَلِی قَدْ دَنَا فَقَالَ يا سَوْرَهُ أَ مَا تَرْضَی أَنْ تَكونَ مَعَنَا فَقَالَ صَنْدَلٌ فَمَا لَبِثَ إِلَّا سَبْعَهَ أَشْهُرٍ حَتَّی مَاتَ [إختصاص مفيد ، ص83] .

2.قرض برای رفع نیازهای خانواده : (قرض گرفتن حضرت علی (ع)) .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ فَاطِمَهَ (س) ضَمِنَتْ لِعَلِی (ع) عَمَلَ الْبَيتِ وَ الْعَجِينَ وَ الْخُبْزَ وَ قَمَّ الْبَيتِ وَ ضَمِنَ لَهَا عَلِی (ع) مَا كانَ خَلْفَ الْبَابِ نَقْلَ الْحَطَبِ وَ أَنْ يجِیءَ بِالطَّعَامِ فَقَالَ لَهَا يوْماً : يا فَاطِمَهُ هَلْ عِنْدَک شَیءٌ قَالَتْ : وَ الَّذِی عَظَّمَ حَقَّک مَا كانَ عِنْدَنَا مُنْذُ ثَلَاثٍ إِلَّا شَیءٌ آثَرْتُک بِهِ. قَالَ : أَ فَلَا أَخْبَرْتِنِی؟ قَالَتْ : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) نَهَانِی أَنْ أَسْأَلَک شَيئاً ، فَقَالَ لَا تَسْأَلِی ابْنَ عَمِّک شَيئاً إِنْ

جَاءَک بِشَیءٍ عَفْواً وَ إِلَّا فَلَا تَسْأَلِیهِ. قَالَ : فَخَرَجَ (ع) فَلَقِی رَجُلًا فَاسْتَقْرَضَ مِنْهُ دِینَاراً ثُمَّ أَقْبَلَ بِهِ وَ قَدْ أَمْسَی فَلَقِی الْمِقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ فَقَالَ لِلْمِقْدَادِ مَا أَخْرَجَک فِی هَذِهِ السَّاعَهِ؟ قَالَ : الْجُوعُ وَ الَّذِی عَظَّمَ حَقَّک یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ. قَالَ : فَهُوَ أَخْرَجَنِی وَ قَدِ اسْتَقْرَضْتُ دِینَاراً وَ سَأُوتِرُک بِهِ فَدَفَعَهُ إِلَیهِ. فَأَقْبَلَ فَوَجَدَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) جَالِساً وَ فَاطِمَهَ تُصَلِّی وَ بَینَهُمَا شَیءٌ مُغَطًّی ، فَلَمَّا فَرَغَتْ أَحْضَرَتْ ذَلِک الشَّیءَ فَإِذَا جَفْنَهٌ مِنْ خُبْزٍ وَ لَحْمٍ. قَالَ : یا فَاطِمَهُ ! أَنَّی لَک هذا؟ قالَتْ : هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ ، إِنَّ اللّهَ یرْزُقُ مَنْ یشاءُ بِغَیرِ حِسابٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَ لَا أُحَدِّثُک بِمَثَلِک وَ مَثَلِهَا؟ قَالَ : بَلَی. قَالَ : مَثَلُ زَکرِیا إِذْ دَخَلَ عَلَی مَرْیمَ الْمِحْرَابَ فَوَجَدَ عِنْدَها رِزْقاً ، قالَ یا مَرْیمُ : أَنّی لَک هذا؟ قالَتْ : هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّهِ ، إِنَّ اللّهَ یرْزُقُ مَنْ یشاءُ بِغَیرِ حِسابٍ فَأَکلُوا مِنْهَا شَهْراً وَ هِی الْجَفْنَهُ الَّتِی یأْکلُ مِنْهَا الْقَائِمُ (عج) وَ هُوَ عِنْدَهُ [تفسیرعیاشی ، ج1 ، ص171] .

3.قرض برای قربانی :

قَالَ ابْنُ بَابَوَیهِ (ره) : جَاءَتْ أُمُّ سَلَمَهَ رَضِی اللَّهُ عَنْهَا إِلَی النَّبِی (ص) فَقَالَتْ یا رَسُولَ اللَّهِ : یحْضُرُ الْأَضْحَی وَ لَیسَ عِنْدِی ثَمَنُ الْأُضْحِیهِ فَأَسْتَقْرِضُ وَ أُضَحِّی فَقَالَ اسْتَقْرِضِی وَ ضَحِّی فَإِنَّهُ دَینٌ مَقْضِی. [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص213] .

4.قرض برای کمک به ایتام : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ عَلِی بْنَ الْحُسَینِ (ع) کانَ اسْتَقْرَضَ مَالًا لِأَیتَامٍ فِی حَجْرِهِ [کافی ، ج5 ، ص132] .

5.قرض برای رهن زیور آلات :

عَنْ إِسْمَاعِیلَ

بْنِ أَبِی قُرَّةَ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی رَجُلٍ اسْتَقْرَضَ مِنْ رَجُلٍ مِائَةَ دِینَارٍ وَ رَهَنَهُ حُلِیاً بِمِائَهِ دِینَارٍ ثُمَّ إِنَّهُ أَتَاهُ الرَّجُلُ فَقَالَ لَهُ : أَعِرْنِی الذَّهَبَ الَّذِی رَهَنْتُک عَارِیهً فَأَعَارَهُ فَهَلَک الرَّهْنُ عِنْدَهُ أَ عَلَیهِ شَیءٌ لِصَاحِبِ الْقَرْضِ فِی ذَلِک؟ قَالَ : " هُوَ عَلَی صَاحِبِ الرَّهْنِ الَّذِی رَهَنَهُ وَ هُوَ الَّذِی أَهْلَکَهُ وَ لَیسَ لِمَالِ هَذَا تَوَیِ" [کافی ، ج5 ، ص236] .

قرض غذا و خوراک : قَالَ ابْنُ شَهْرَآشُوبَ ره عَنْ فَاطِمَهَ ع : "أَنَّهَا رَهَنَتْ کسْوَهً لَهَا عِنْدَ امْرَأَهِ زَیدٍ الْیهُودِی فِی الْمَدِینَهِ وَ اسْتَقْرَضَتِ الشَّعِیر" [المناقب ، ج3 ، ص339] .

6.قرض برای ساختن مسجد وخانه :

روی الحمیدی فی الجمع بین الصحیحین و غیره : أن نبیهم لما هاجر إلی المدینه أقام ببعض دور أهلها و استقرض مریدا للثمن و کان لسهل و سهیل کانا یتیمین فی حجر سعد بن زراره لیشتریه فوهبها له و روی أنه اشتراه و بنی فیه مسجده و بنی فیه بیوتا و مساکن لنفسه لیسکن عیاله و أزواجه فیها فلما فرغت انتقل إلیها. [الطرائف ، ج1 ، ص287] .

7.قرض برای خرید مرکب :

عَنْ عَبْدِ الْمَلِک بْنِ عُمَیرٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ رِبْعِی قالَ : 00000فَمَضَی عَلِی (ع) بِبَابِ رَجُلٍ یسْتَقْرِضُ مِنْهُ شَیئاً فَلَقِیهُ أَعْرَابِی وَ مَعَهُ نَاقَهٌ. فَقَالَ : یا عَلِی اشْتَرِ مِنِّی هَذِهِ النَّاقَهَ؟ قَالَ : لَیسَ مَعِی ثَمَنُهَا. قَالَ : فَإِنِّی أُنْظِرُک بِهِ إِلَی الْقَبْضِ. قَالَ : بِکمْ یا أَعْرَابِی؟ قَالَ : بِمِائَهِ دِرْهَمٍ. قَالَ عَلِی (ع) : خُذْهَا یا حَسَنُ فَأَخَذَهَا؛ الْخَبَرَ [أمالی صدوق ، ص470] .

8.قرض برای پذیرایی

از میهمان :

قَالَ ابْنُ شَهْرَآشُوبَ (ره) : نَزَلَ بِالْحَسَنِ بْنِ عَلِی (ع) ضَیفٌ و اسْتَقْرَضَ مِنْ قَنْبَرٍ رِطْلًا مِنَ الْعَسَلِ الَّذِی جَاءَ بِهِ مِنَ الْیمَنِ. [المناقب ، ج2 ، ص107] .

9.قرض برای نظافت :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : السُّنَّهُ فِی النُّورَهِ فِی کلِّ خَمْسَهَ عَشَرَ یوْماً فَإِنْ أَتَتْ عَلَیک عِشْرُونَ یوْماً وَ لَیسَ عِنْدَک فَاسْتَقْرِضْ عَلَی اللَّهِ [کافی ، ج6 ، ص506] .

10.قرض برای سخن گفتن :

شَرِیک وَ اللَّیثُ وَ الْکلْبِی وَ أَبُو صَالِح وَ الضَّحَّاک وَ الزَّجَّاجُ وَ مُقَاتِلُ بْنُ حَیانَ وَ مُجَاهِدٌ وَ قَتَادَهُ وَ ابْنُ عَبَّاس قَالُوا کَانَتِ الْأَغْنِیاءُ یکثِرُونَ مُنَاجَاهَ الرَّسُولِ فَلَمَّا نَزَلَ قَوْلُهُ "یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذا ناجَیتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَینَ یدَی نَجْواکمْ صَدَقَهً" (مجادله/12) انْتَهَوْا فَاسْتَقْرَضَ عَلِی (ع) دِینَاراً وَ تَصَدَّقَ بِهِ فَنَاجَی النَّبِی ص عَشْرَ نَجَوَاتٍ ثُمَّ نَسَخَتْهُ الْآیهُ الَّتِی بَعْدَهَا. [المناقب ، ج2 ، ص72] .

1. قسم خوردن

1. نهی از قسم خوردن

1 وَ لا تَجْعَلُوا اللّهَ عُرْضَهً لِأَیمانِکمْ أَنْ تَبَرُّوا وَ تَتَّقُوا وَ تُصْلِحُوا بَینَ النّاسِ وَ اللّهُ سَمیعٌ عَلیمٌ [بقره/224] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی لَا تَحْلِفْ بِاللَّهِ کاذِباً وَ لَا صَادِقاً مِنْ غَیرِ ضَرُورَهٍ وَ لَا تَجْعَلِ اللَّهَ عُرْضَهً لِیمِینِک فَإِنَّ اللَّهَ لَا یرْحَمُ وَ لَا یرْعَی مَنْ حَلَفَ بِاسْمِهِ کاذِباً [تحف العقول ، ص 13] .

3 قَالَ الْحَوَارِیونَ لِعِیسَی ابْنِ مَرْیم : "أَوْصِنَا فَقَالَ: قَالَ مُوسَی (ع) لِقَوْمِهِ : لَا تَحْلِفُوا بِاللَّهِ کاذِبِینَ وَ أَنَا آمُرُکمْ أَنْ لَا تَحْلِفُوا بِاللَّهِ صَادِقِینَ وَ لَا کاذِبِینَ" [الدعوات راوندی ، ص106] .

4 قَالَ الصَّادِقُ (ع)

: لَا تَحْلِفُوا بِاللَّهِ صَادِقِينَ وَ لَا كاذِبِينَ فَإِنَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ وَ لا تَجْعَلُوا اللّهَ عُرْضَةً لِأَيمانِكم [كافى ، ج7 ، ص434] .

5 امام باقر (ع) می گوید : پدرم زنی (از خوارج) داشت. این زن ادّعا کرد که حضرت سجّاد (ع) او را طلاق داده و مَهر مطالبه می کرد. نزد امیر مدینه رفت و شکایت حضرت را کرد. امیر به امام (ع) گفت : یا قسم بخور که طلاق ندادی یا مَهر را بده. امام باقر (ع) می فرماید : پدرم دستور دادند 400 دینار به او بدهم. گفتم : مگر حق با ما نیست؟ فرمود : چرا لکن من قسم خوردن را از 400 دینار پول بهتر می دانم.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَنَّ أَبَاهُ كانَتْ عِنْدَهُ امْرَأَةٌ مِنَ الْخَوَارِجِ أَظُنُّهُ قَالَ مِنْ بَنِی حَنِيفَةَ فَقَالَ لَهُ مَوْلًى لَهُ : يا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ إِنَّ عِنْدَکَ امْرَأَةً تَبَرَّأُ مِنْ جَدِّکَ فَقُضِی لِأَبِی أَنَّهُ طَلَّقَهَا فَادَّعَتْ عَلَيهِ صَدَاقَهَا فَجَائَتْ بِهِ إِلَی أَمِيرِ الْمَدِينَهِ تَسْتَعْدِيهِ فَقَالَ لَهُ أَمِيرُ الْمَدِينَهِ : يا عَلِی إِمَّا أَنْ تَحْلِفَ وَ إِمَّا أَنْ تُعْطِيَهَا فَقَالَ لِی : يا بُنَیَّ قُمْ فَأَعْطِهَا أَرْبَعَ مِائَهِ دِينَارٍ فَقُلْتُ لَهُ : يا أَبَهْ ! جُعِلْتُ فِدَاکَ أَ لَسْتَ مُحِقّاً. قَالَ : بَلَی وَ لَكنِّی أَجْلَلْتُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ أَحْلِفَ بِهِ يمِينَ صَبْرٍ [تهذيب الأحكام ، ج8 ، ص283] .

6 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "لا يؤاخِذُكمُ اللّهُ بِاللَّغْوِ فِی أَيمانِكم" (بقره/225) اللَّغْوُ قَوْلُ الرَّجُلِ لَا وَ اللَّهِ وَ بَلَی وَ اللَّهِ وَ لَا يعْقِدُ عَلَی شَیءٍ [كافى ، ج7 ، ص443] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : فِی قَوْلِهِ تَعَالَی "وَ لا تَجْعَلُوا اللّهَ عُرْضَةً لِأَیمانِکم" (بقره/224) یعْنِی الرَّجُلُ یحْلِفُ أَنْ لَا یکلِّمَ أَخَاهُ وَ مَا أَشْبَهَ ذَلِک أَوْلَا یکلِّمَ أُمَّه [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص112] .

8 وَ لا تُطِعْ کلَّ حَلاّفٍ مَهینٍ [قلم/10] .

9 وَ یحْلِفُونَ عَلَی الْکذِبِ وَ هُمْ یعْلَمُونَ [مجادله/14] .

2. آثار قسم خوردن

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِیاکمْ وَ الْیمِینَ الْفَاجِرَهَ فَإِنَّهَا تَدَعُ الدِّیارَ مِنْ أَهْلِهَا بَلَاقِعَ [کافی ، ج7 ، ص435] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْیمِینُ الصَّبْرُ الْفَاجِرَهُ تَدَعُ الدِّیارَ بَلَاقِعَ [کافی ، ج7 ، ص435] .

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْیمِینُ الصَّبْرُ الْکاذِبَهُ تُورِثُ الْعَقِبَ الْفَقْرَ [کافی ، ج7 ، ص436] .

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ (ع) : اتَّقُوا الْیمِینَ الْکاذِبَهَ فَإِنَّهَا مَنْفَقَهٌ لِلسِّلْعَهِ مَمْحَقَهٌ لِلْبَرَکهِ وَ مَنْ حَلَفَ بِیمِینٍ کاذِبَهٍ فَقَدِ اجْتَرَأَ عَلَی اللَّهِ فَلْینْتَظِرْ عُقُوبَتَهُ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص94] .

5 امام فرمود : " قسم دروغ شهرها را خراب می کند" (شاید برای اینکه سلب اطمینان که مغایر تعاضد مردم و عمران است.) [وسایل ، ج16 ، ص144] .

6 امام (ع) فرمود : "قسم دروغ مبارزه با خدا است."

7 فقر در نسل : در حدیث دیگر فرمود : "در دنیا وزر و وبال قسم را می بیند." [فوق السّند] .

8 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ حَلَفَ عَلَی یمِینٍ وَ هُوَ یعْلَمُ أَنَّهُ کاذِبٌ فَقَدْ بَارَزَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج7 ، ص435] .

رَوَى عَلِی بْنُ إِسْمَاعِیلَ الْمِیثَمِی عَنْ بَشِیرٍ قَالَ : "قَرَأْتُ فِی بَعْضِ الْکتُبِ قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی لَا أَنِیلُ رَحْمَتِی مَنْ یعَرِّضُنِی لِلْأَیمَانِ الْکاذِبَه" [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص21] .

10 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ حَلَفَ بِاللَّهِ فَلْیصْدُقْ وَ مَنْ لَمْ یصْدُقْ فَلَیسَ مِنَ اللَّهِ فِی شَیء [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص362] .

11 قَالَ أمِیرالمؤمِنِینَ (ع) : کیفَ یسلَمُ مِن عَذَابِ اللَّهِ مَن المُتَسَرَّعُ إِلَی الیمِینِ الفَاجِرَهِ [من لا یحضره الفقیه ، ج3 ، ص219] .

3. آثار ترک قسم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَجَلَّ اللَّهَ أَنْ یحْلِفَ بِهِ أَعْطَاهُ اللَّهُ خَیراً مِمَّا ذَهَبَ مِنْهُ [کافی ، ج7 ، ص434] .

4. موارد جواز قسم

1. تقیه

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا حِنْثَ وَ لَا کفَّارَهَ عَلَی مَنْ حَلَفَ تَقِیهً یدْفَعُ بِذَلِک ظُلْماً عَنْ نَفْسِهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص607] .

2 عَنْ أَبِی بَکرٍ الْحَضْرَمِی قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) نَحْلِفُ لِصَاحِبِ الْعَشَّارِ نُجِیرُ بِذَلِک مَالَنَا قَالَ نَعَمْ وَ فِی الرَّجُلِ یحْلِفُ تَقِیهً قَالَ إِنْ خَشِیتَ عَلَی دَمِک وَ مَالِک فَاحْلِفْ تَرُدَّهُ عَنْک بِیمِینِک وَ إِنْ رَأَیتَ أَنَّ یمِینَک لَا یرُدُّ عَنْک شَیئاً فَلَا تَحْلِفْ لَهُمْ" [النوادر أشعری ، ص75] .

2. قطع رحم

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا یمِینَ فِی قَطِیعَهٍ [کافی ، ج5 ، ص443] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَجُوزُ یمِینٌ فِی تَحْلِیلِ حَرَامٍ وَ لَا تَحْرِیمِ حَلَالٍ وَ لَا قَطِیعَهِ رَحِمٍ [وسائل الشیعه ، ج23 ، ص219] .

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا یمِینَ فِی غَضَبٍ

وَ لَا فِی قَطِیعَهِ رَحِم [کافی ، ج7 ، ص442] .

4 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا یمِینَ فِی غَضَبٍ وَ لَا فِی قَطِیعَهِ رَحِمٍ وَ لَا فِی جَبْرٍ وَ لَا فِی إِکرَاهٍ [کافی ، ج7 ، ص442] .

5. آداب قسم خوردن

امام صادق (ع) فرمود : "اگر ادعائی علیه تو شد و خسارت آن به مقدار 300 درهم بیشتر نیست ، خسارت را تحمل کن و قسم راست نخور. اگر بیشتر بود ، قسم بخور."

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : أَحْلِفُوا الظَّالِمَ إِذَا أَرَدْتُمْ یمِینَهُ بِأَنَّهُ بَرِیءٌ مِنْ حَوْلِ اللَّهِ وَ قُوَّتِهِ فَإِنَّهُ إِذَا حَلَفَ بِهَا کاذِباً عُوجِلَ الْعُقُوبَهَ وَ إِذَا حَلَفَ بِاللَّهِ الَّذِی لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَمْ یعَاجَلْ لِأَنَّهُ قَدْ وَحَّدَ اللَّهَ تَعَالَی [نهج البلاغه ، حکمت 253] .

1. قضاوت

1. مفهوم قرآنی قضاوت

سألوه (أَمِیرَ الْمُومِنِینَ صلوات الله علیه) عن المتشابه فی القضاء فقال (ع) : "هو عشره أوجه مختلفه المعنی فمنه قضاء فراغ و قضاء عهد و منه قضاء إعلام و منه قضاء فعل و منه قضاء إیجاب و منه قضاء کتاب و منه قضاء إتمام و منه قضاء حکم و فصل و منه قضاء خلق و منه قضاء نزول الموت أما تفسیر قضاء الفراغ من الشیء فهو قوله تعالی" وَ إِذْ صَرَفْنا إِلَیک نَفَراً مِنَ الْجِنِّ یسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمّا حَضَرُوهُ قالُوا أَنْصِتُوا فَلَمّا قُضِی وَلَّوْا إِلی قَوْمِهِمْ " (احقاف/29) معنی فَلَمّا قُضِی أی فلما فرغ و کقوله "فَإِذا قَضَیتُمْ مَناسِککُمْ فَاذْکرُوا اللّهَ " (بقره/200) أما قضاء العهد فقوله تعالی "وَ قَضی رَبُّک أَلّا تَعْبُدُوا إِلّا إِیاهُ " (اسراء/23) أی عهد و مثله فی سوره القصص "وَ ما

كُنْتَ بِجانِبِ الْغَرْبِی إِذْ قَضَینا إِلی مُوسَی الْأَمْرَ " (قصص/44) أی عهدنا إلیه أما قضاء الإعلام فهو قوله تعالی "وَ قَضَینا إِلَیهِ ذلِک الْأَمْرَ أَنَّ دابِرَ هولاءِ مَقْطُوعٌ مُصْبِحِینَ " (حجر/66) و قوله سبحانه "وَ قَضَینا إِلی بَنِی إِسْرائِیلَ فِی الْکتابِ لَتُفْسِدُنَّ فِی الْأَرْضِ مَرَّتَینِ " (اسراء/4) أی أعلمناهم فی التوراه ما هم عاملون أما قضاء الفعل فقوله تعالی فی سوره طه "فَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ " (طه/72) أی افعل ما أنت فاعل و منه فی سوره الأنفال "لِیقْضِی اللّهُ أَمْراً کانَ مَفْعُولاً " (انفال/42) أی یفعل ما کان فی علمه السابق و مثل هذا فی القرآن کثیر أما قضاء الإیجاب للعذاب کقوله تعالی فی سوره إبراهیم (ع) " وَ قالَ الشَّیطانُ لَمّا قُضِی الْأَمْرُ " (ابراهیم/22) أی لما وجب العذاب و مثله فی سوره یوسف (ع) "قُضِی الْأَمْرُ الَّذِی فِیهِ تَسْتَفْتِیانِ " (یوسف/41) معناه أی وجب الأمر الذی عنه تسءلان أما قضاء الکتاب و الحتم فقوله تعالی فی قصه مریم"وَ کانَ أَمْراً مَقْضِیا " (مریم/21) أی معلوما و أما قضاء الإتمام فقوله تعالی فی سوره القصص "فَلَمّا قَضی مُوسَی الْأَجَلَ " (قصص/29) أی فلما أتم شرطه الذی شارطه علیه و کقول موسی (ع) "أَیمَا الْأَجَلَینِ قَضَیتُ فَلا عُدْوانَ عَلَی " (قصص/28) معناه إذا أتممت و أما قضاء الحکم فقوله تعالی "قُضِی بَینَهُمْ بِالْحَقِّ وَ قِیلَ الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ " (زمر/75) أی حکم بینهم و قوله تعالی "وَ اللّهُ یقْضِی بِالْحَقِّ وَ الَّذِینَ یدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لا یقْضُونَ بِشَیءٍ إِنَّ اللّهَ هُوَ السَّمِیعُ الْبَصِیرُ " (غافر/20) و قوله سبحانه و الله یقضی بالحق و هو خیر الفاصلین و قوله تعالی فی سوره یونس (ع)

" وَ قُضِی بَینَهُمْ بِالْقِسْطِ " (یونس/54) و أما قضاء الخلق فقوله سبحانه "فَقَضاهُنَّ سَبْعَ سَماواتٍ فِی یوْمَینِ " (فصلت/12) أی خلقهن و أما قضاء إنزال الموت فکقول أهل النار فی سوره الزخرف "وَ نادَوْا یا مالِک لِیقْضِ عَلَینا رَبُّک قالَ إِنَّکمْ ماکثُونَ " (زخرف/77) أی لینزل علینا الموت و مثله "لا یقْضی عَلَیهِمْ فَیمُوتُوا وَ لا یخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذابِها " (فاطر/36) أی لا ینزل علیهم الموت فیستریحوا و مثله فی قصه سلیمان بن داود "فَلَمّا قَضَینا عَلَیهِ الْمَوْتَ ما دَلَّهُمْ عَلی مَوْتِهِ إِلّا دَابَّهُ الْأَرْضِ تَأکلُ مِنْسَأَتَهُ " (سبأ/14) یعنی تعالی لما أنزلنا علیه الموت" [بحارالأنوار، ج90 ، ص18] .

قضاوت ده معنی دارد.

1) به معنای فراغت : فَإِذا قَضَیتُمْ مَناسِککمْ فَاذْکرُوا اللّهَ [(بقره/200)]

2) به معنای عهد : وَ ما کنْتَ بِجانِبِ الْغَرْبِی إِذْ قَضَینا إِلی مُوسَی الْأَمْرَ [(قصص/44)]

3) به معنای اعلام : قضینا الیه ذلک الامر

4) به معنای فعل : فاقض ما انت قاض

5) به معنای ایجاب : قُضِی الْأَمْرُ الَّذِی فِیهِ تَسْتَفْتِیانِ [(یوسف/41)]

6) به معنای پایان : فَلَمّا قَضی مُوسَی الْأَجَلَ [(قصص/29)]

7) به معنای حکم : قُضِی بَینَهُمْ بِالْحَقِّ وَ قِیلَ الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ [(زمر/75)]

8) به معنای خلق کردن : فَقَضاهُنَّ سَبْعَ سَماواتٍ فِی یوْمَینِ [(فصلت/12)]

9) به معنای نازل کردن مرگ : نادَوْا یا مالِک لِیقْضِ عَلَینا رَبُّک قالَ إِنَّکمْ ماکثُونَ [(زخرف/77)]

10) به معنای کتاب : وَ کانَ أَمْراً مَقْضِیا [(مریم/21)]

1. اهمیت

1. ازدیدگاه اسلام

عدم قبول نظام قضائی اسلام مساوی است با عدم قبول اصل

اسلام.

فَلا وَ رَبِّک لا یومِنُونَ حَتّی یحَکمُوک فِیما شَجَرَ بَینَهُمْ ثُمَّ لا یجِدُوا فِی أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمّا قَضَیتَ وَ یسَلِّمُوا تَسْلِیم [نساء/65] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْحُکمُ حُکمَانِ حُکمُ اللَّهِ وَ حُکمُ الْجَاهِلِیهِ فَمَنْ أَخْطَأَ حُکمَ اللَّهِ حَکمَ بِحُکمِ الْجَاهِلِیهِ [کافی ، ج7 ، ص407] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَی قَاضٍ قَضَی بَینَ اثْنَینِ فَأَخْطَأَ سَقَطَ أَبْعَدَ مِنَ السَّمَاءِ [کافی ، ج7 ، ص408] .

امیرالمؤمنین به مالک اشتر می فرمایند : و منها قضاه العدل... ثم اختر للحکم بین الناس افضل رعیتک فی نفسک ممن لاتضق به الامور و لاتمحّک الخصوم (دشمن را به لجاجت وا ندارد) و لایتمادی (لایستمر) فی الزّله (گمراهی) و لایحصر (ناراحت نباشد) من الفیی ء الی الحق اذا عرفه و لاتشرف نفسه علی طمع و لایکتفی بأدنی فهم دون اقصاه و اوقفهم فی الشبهات و آخذهم بالحجج و اقلّهم تبرّماً (خسته شدن) و... [نهج البلاغه ، نامه 53]

1) شغل انبیاء است.یا داوُدُ إِنّا جَعَلْناک خَلِیفَهً فِی الْأَرْضِ فَاحْکمْ بَینَ النّاسِ بِالْحَقِّ وَ لا تَتَّبِعِ الْهَوی [ص/26] .

2) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِقَامَهُ حَدٍّ خَیرٌ مِنْ مَطَرِ أَرْبَعِینَ صَبَاحاً [کافی ، ج7 ، ص174] .

3) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خیر الناس قضاه الحق [بحارالأنوار ، ج101 ، ص266] .

4) از کمالات حضرت علی (ع) اقضی الناس بودن است.

النهی عن الجلوس عند قاضی الجور [وسایل ، ج18 ، ص10] .

بَابُ کرَاهِیهِ الْجُلُوسِ إِلَی قُضَاهِ الْجَوْرِ [کافی ، ج7 ، ص410] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی لَیسَ عَلَی الْمَرْأَهِ جُمُعَهٌ إِلَی أَنْ

قَالَ وَ لَا تَوَلِّی الْقَضَاءِ [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص16] .

شرائط حاکم : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَمَّا وَلَّی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) شُرَیحاً الْقَضَاءَ اشْتَرَطَ عَلَیهِ أَنْ لَا ینْفِذَ الْقَضَاءَ حَتَّی یعْرِضَهُ عَلَیهِ [کافی ، ج7 ، ص407] .

اهمّیت قضاوت : قال علی (ع) : یا شریح قد جلستَ مجلسا لایجلسه الا نبیّ او وصیّ نبیّ او شقیّ [وسایل ، ج18 ، ص7] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اتَّقُوا الْحُکومَةَ فَإِنَّ الْحُکومَةَ إِنَّمَا هِی لِلْإِمَامِ الْعَالِمِ بِالْقَضَاءِ الْعَادِلِ فِی الْمُسْلِمِینَ لِنَبِی أَوْ وَصِی نَبِی [کافی ، ج7 ، ص406] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ جُعِلَ قَاضِیاً فَقَدْ ذُبِحَ بِغَیرِ سِکینٍ [المقنعه ، ص721] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ أَفْتَی النَّاسَ بِغَیرِ عِلْمٍ وَ لَا هُدًی لَعَنَتْهُ مَلَائِکهُ الرَّحْمَهِ وَ مَلَائِکهُ الْعَذَابِ وَ لَحِقَهُ وِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِفُتْیاهُ [کافی ، ج1 ، ص42] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْقُضَاهُ أَرْبَعَهٌ ثَلَاثَهٌ فِی النَّارِ وَ وَاحِدٌ فِی الْجَنَّهِ 1) رَجُلٌ قَضَی بِجَوْرٍ وَ هُوَ یعْلَمُ فَهُوَ فِی النَّارِ 2) وَ رَجُلٌ قَضَی بِجَوْرٍ وَ هُوَ لَا یعْلَمُ فَهُوَ فِی النَّارِ 3) وَ رَجُلٌ قَضَی بِالْحَقِّ وَ هُوَ لَا یعْلَمُ فَهُوَ فِی النَّارِ 4) وَ رَجُلٌ قَضَی بِالْحَقِّ وَ هُوَ یعْلَمُ فَهُوَ فِی الْجَنَّهِ [کافی ، ج7 ، ص407] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَیمَا مُومِنٍ قَدَّمَ مُومِناً فِی خُصُومَهٍ إِلَی قَاضٍ أَوْ سُلْطَانٍ جَائِرٍ فَقَضَی عَلَیهِ بِغَیرِ حُکمِ اللَّهِ فَقَدْ شَرِکهُ فِی الْإِثْمِ [کافی ، ج7 ، ص411] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَیمَا رَجُلٍ کانَ بَینَهُ وَ بَینَ أَخٍ لَهُ مُمَارَاهٌ فِی

حَقٍّ فَدَعَاهُ إِلَى رَجُلٍ مِنْ إِخْوَانِهِ لِيحْكمَ بَينَهُ وَ بَينَهُ فَأَبَى إِلَّا أَنْ يرَافِعَهُ إِلَى هَولَاءِ كانَ بِمَنْزِلَهِ الَّذِينَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَ لَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِما أُنْزِلَ إِلَيک وَ ما أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِک يرِيدُونَ أَنْ يتَحاكمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَ قَدْ أُمِرُوا أَنْ يكفُرُوا بِهِ [(نساء-60)] [كافى ، ج7 ، ص411] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ تَحَاكمَ إِلَيهِمْ فِى حَقٍّ أَوْ بَاطِلٍ فَإِنَّمَا تَحَاكمَ إِلَى الطَّاغُوتِ وَ مَا يحْكمُ لَهُ فَإِنَّمَا يأْخُذُ سُحْتاً وَ إِنْ كانَ حَقّاً ثَابِتاً لِأَنَّهُ أَخَذَهُ بِحُكمِ الطَّاغُوتِ [كافى ، ج1 ، ص67] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِياكمْ أَنْ يحَاكمَ بَعْضُكمْ بَعْضاً إِلَى أَهْلِ الْجَوْرِ وَ لَكِن انْظُرُوا إِلَى رَجُلٍ مِنْكمْ يعْلَمُ شَيئاً مِنْ قَضَائِنَا فَاجْعَلُوهُ بَينَكمْ فَإِنِّى قَدْ جَعَلْتُهُ قَاضِياً فَتَحَاكمُوا إِلَيهِ [كافى ، ج7 ، ص412] .

2. از دیدگاه امام (ره)

1) قال الامام فی تحریره : و منصب القضاء من المناصب الجلیله الثابته من قبل الله تعالی للنبی (ص) و من قبله للائمه المعصومین علیهم السلام و من قبلهم للفقیه الجامع للشرائط [تحریر الوسیله ، ج2 ، ص404] .

2) قال الامام خمینی (ره) : یحرم القضاء بین الناس و لو فی الاشیاء الحقیره اذا لم یکن من اهله و ان اعتقد الناس اهلیته و یجب کفایه علی اهله....

تقابل بین فرهنگ غرب و اسلام؛ اصلاح لایحه قصاص

امام (ره) : مخالفت با قصاص ارتداد است.

بعضی از افراد جبهه ملی : قصاص عملی نیست.

3. از دیدگاه مقام معظم رهبری

1) امسال برای اولین بار از دستگاه قضائی در پیام نوروزی تشکر کردند.

2) انتظارات نابجای مردم : توصیه

گرفتن برای قضات ، قطعا یکی ناراضی می شود.

2. موانع

1. قیاس

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا ظَنَنْتَ فَلَا تَقْضِ [تحف العقول ، ص50] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِیاکمْ وَ الظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَکذَبُ الْکذِبِ [قرب الإسناد ، ص15] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَعَنَ اللَّهُ أَصْحَابَ الْقِیاسِ فَإِنَّهُمْ غَیرُوا کتَابَ اللَّهِ وَ سُنَّهَ رَسُولِ اللَّهِ ص وَ اتَّهَمُوا الصَّادِقِینَ فِی دِینِ اللَّهِ [أمالی مفید ، ص52] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ حَکمَ بِرَأْیهِ بَینَ اثْنَینِ فَقَدْ کفَرَ وَ مَنْ فَسَّرَ بِرَأْیهِ آیهً مِنْ کتَابِ اللَّهِ فَقَدْ کفَرَ [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص18] .

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْکانَ عَنْ أَبِی الْعَبَّاسِ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ أَدْنَی مَا یکونُ بِهِ الْإِنْسَانُ مُشْرِکاً قَالَ فَقَالَ مَنِ ابْتَدَعَ رَأْیاً فَأَحَبَّ عَلَیهِ أَوْ أَبْغَضَ عَلَیهِ" [کافی ، ج2 ، ص397] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا رَأْی فِی الدِّینِ [المحاسن ، ج1 ، ص211] .

الفقه غیر القیاس :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا عَلَینَا أَنْ نُلْقِی إِلَیکمُ الْأُصُولَ وَ عَلَیکمْ أَنْ تُفَرِّعُوا [عوالی اللآلی ، ج4 ، ص63] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یا أَبَانُ إِنَّ السُّنَّهَ إِذَا قِیسَتْ مُحِقَ الدِّینُ [کافی ، ج1 ، ص57] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ أَصْحَابَ الْمَقَاییسِ طَلَبُوا الْعِلْمَ بِالْمَقَاییسِ فَلَمْ تَزِدْهُمُ الْمَقَاییسُ مِنَ الْحَقِّ إِلَّا بُعْداً وَ إِنَّ دِینَ اللَّهِ لَا یصَابُ بِالْمَقَاییسِ [کافی ، ج1 ، ص56] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ مَا آمَنَ بِی مَنْ فَسَّرَ بِرَأْیهِ کلَامِی وَ مَا عَرَفَنِی مَنْ شَبَّهَنِی بِخَلْقِی وَ مَا عَلَی

دِینِی مَنِ اسْتَعْمَلَ الْقِیاسَ فِی دِینِی [أمالی صدوق ، ص6] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ حَمَلَ أَمْرَ اللَّهِ عَلَی الْمَقَاییسِ هَلَک وَ أَهْلَک [علل الشرائع ، ج1 ، ص61] .

قَالَ الْخَضِرُ (ع) : أَقْسَمَ بِعِزَّتِهِ لَا یقِیسُ أَحَدٌ فِی دِینِهِ إِلَّا قَرَنَهُ مَعَ عَدُوِّهِ إِبْلِیسَ فِی أَسْفَلِ دَرْک مِنَ النَّارِ [علل الشرائع ، ج1 ، ص61] .

کان ابوحنیفه اهل القیاس ، افتضحه الصادق (ع) :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَنَّهُ قَالَ لِأَبِی حَنِیفَهَ فِی احْتِجَاجِهِ عَلَیهِ فِی إِبْطَالِ الْقِیاسِ : "أَیمَا أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ الْقَتْلُ أَوِ الزِّنَا" قَالَ : بَلِ الْقَتْلُ. فَقَالَ (ع) : "فَکیفَ رَضِی فِی الْقَتْلِ بِشَاهِدَینِ وَ لَمْ یرْضَ فِی الزِّنَا إِلَّا بِأَرْبَعَهٍ" ثُمَّ قَالَ لَهُ : "الصَّلَاهُ أَفْضَلُ أَمِ الصِّیامُ" قَالَ : بَلِ الصَّلَاهُ أَفْضَلُ. قَالَ (ع) : "فَیجِبُ عَلَی قِیاسِ قَوْلِک عَلَی الْحَائِضِ قَضَاءُ مَا فَاتَهَا مِنَ الصَّلَاهِ فِی حَالِ حَیضِهَا دُونَ الصِّیامِ وَ قَدْ أَوْجَبَ اللَّهُ عَلَیهَا قَضَاءَ الصَّوْمِ دُونَ الصَّلَاهِ" ثُمَّ قَالَ لَهُ : "الْبَوْلُ أَقْذَرُ أَمِ الْمَنِی" فَقَالَ : الْبَوْلُ أَقْذَرُ. فَقَالَ : "یجِبُ عَلَی قِیاسِک أَنْ یجِبَ الْغُسْلُ مِنَ الْبَوْلِ دُونَ الْمَنِی وَ قَدْ أَوْجَبَ اللَّهُ تَعَالَی الْغُسْلَ مِنَ الْمَنِی دُونَ الْبَوْلِ" إِلَی أَنْ قَالَ (ع) : "تَزْعُمُ أَنَّک تُفْتِی بِکتَابِ اللَّهِ وَ لَسْتَ مِمَّنْ وَرِثَهُ وَ تَزْعُمُ أَنَّک صَاحِبُ قِیاسٍ وَ أَوَّلُ مَنْ قَاسَ إِبْلِیسُ وَ لَمْ یبْنَ دِینُ اللَّهِ عَلَی الْقِیاسِ" [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص48] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَتَفْتَرِقُ أُمَّتِی عَلَی ثَلَاثٍ وَ سَبْعِینَ فِرْقَهً فِرْقَهٌ مِنْهَا نَاجِیهٌ وَ الْبَاقُونَ هَالِکونَ وَ النَّاجُونَ الَّذِینَ یتَمَسَّکونَ بِوَلَایتِکمْ وَ یقْتَبِسُونَ مِنْ عِلْمِکمْ وَ

لَا يعْمَلُونَ بِرَأْيهِمْ [كفايه الأثر ، ص155] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) (لابى حنيفه) : لَيسَ فِى دِينِ اللَّهِ قِياسٌ [المحاسن ، ج2 ، ص304] .

2. فتواى بغير علم

تحريم القول و الفتوى بغير علم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ عَمِلَ عَلَى غَيرِ عِلْمٍ كانَ مَا يفْسِدُ أَكثَرَ مِمَّا يصْلِحُ [كافى ، ج1 ، ص44] .

ورد عشره احاديث عن النّبىّ (ص) و اهل بيته (عليهم السّلام) فى انّ "طلب العم فريضه على كل مسلم" [وسايل ، ج18 ، ص14-13] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَهٌ عَلَى كلِّ مُسْلِمٍ أَلَا إِنَّ اللَّهَ يحِبُّ بُغَاهَ الْعِلْمِ [كافى ، ج1 ، ص30] .

ومن أفتى النّاس بغير علم فليتبوّء مقعده من النّار

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَفْتَى النَّاسَ بِغَيرِ عِلْمٍ لَعَنَتْهُ مَلَائِكهُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ [كمال الدين ، ج1 ، ص256] .

قد ورد ثمانيه احاديث فى أنّ :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ حَكمَ فِى دِرْهَمَينِ بِغَيرِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَهُوَ كافِرٌ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ [كافى ، ج7 ، ص408] .

مستندا به آيه 44 سوره مائده : وَ مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْكافِرُونَ [مائده/44] .

تشبيهات :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الشَّاخِصُ فِى طَلَبِ الْعِلْمِ كالْمُجَاهِدِ فِى سَبِيلِ اللَّهِ [روضه الواعظين ، ج1 ، ص10] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : الْعَالِمُ بَينَ الْجُهَّالِ كالْحَی بَينَ الْأمْوَاتِ [أمالی مفید ، ص28] .

3. رشوه

وَ لا تَأْكلُوا أَمْوالَكمْ بَينَكمْ بِالْباطِلِ وَ تُدْلُوا بِها إِلَی الْحُكامِ [بقره/188] .

1) گاهی نامش را عوض می کنند و می گویند که

هدیه ، تعارف ، حق و حساب ، حق الزحمه ، انعام و...

2) اشعث بن قیس برای پیروزی در دادگاه ، شبانه حلوائی به در خانه علی (ع) آورد و گفت : هدیه است. امام فرمود : هَبِلَتْکَ الْهَبُولُ (سوگواران بر عزایت اشک بریزند) أَ عَنْ دِینِ اللَّهِ أَتَیتَنِی لِتَخْدَعَنِی أَمُخْتَبِطٌ أَنْتَ أَمْ ذُو جِنَّهٍ أَمْ تَهْجُرُ وَ اللَّهِ لَوْ أُعْطِیتُ الْأَقَالِیمَ السَّبْعَهَ بِمَا تَحْتَ أَفْلَاکِهَا عَلَی أَنْ أَعْصِی اللَّهَ فِی نَمْلَهٍ أَسْلُبُهَا جُلْبَ شَعِیرَهٍ مَا فَعَلْتُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 224] .

3) به علی (ع) خبر دادند ، فلان فرماندار هدیه گرفته ، فرمود : ارئت لوقعه احدکم فی داره و لم نولّه عملا اکان الناس یهدونه شیئاسپس دستور داد هدیه را گرفته و بیت المال برگرداندند. [نمونه ، ج2 ، ص4 به نقل از الامام علی (ع)] .

4) قال امام فی تحریره (بحث رشوه) : اخذ الرشوه و اعطائها حرام ان توصل بها الی الحکم له بالباطل نعم لو توقف التوصل الی حقه الیها جاز للدفع و ان تحرم علی الاخذ... و یجب علی المرتشی اعادتها الی صاحبهابه هر عنوانی که باشد هدیه ، حق الزحمه ، ... [ج2 ، ص406] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الرِّشَا فِی الْحُکمِ هُوَ الْکفْرُ بِاللَّهِ [کافی ، ج7 ، ص409] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ نَظَرَ إِلَی فَرْجِ امْرَأَهٍ لَا تَحِلُّ لَهُ وَ رَجُلًا خَانَ أَخَاهُ فِی امْرَأَتِهِ وَ رَجُلًا احْتَاجَ النَّاسُ إِلَیهِ لِفِقْهِهِ فَسَأَلَهُمُ الرِّشْوَهَ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص224] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : هَدِیهُ الْأُمَرَاءِ غُلُولٌ [أمالی طوسی ،

ص262] .

(کتب الی مالک اشتر) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اخْتَرْ لِلْحُكمِ بَينَ النَّاسِ أَفْضَلَ رَعِيتِک فِی نَفْسِک مِمَّنْ لَا تَضِيقُ بِهِ الْأُمُورُ وَ لَا تُمَحِّكهُ الْخُصُومُ وَ لَا يتَمَادَی فِی الزَّلَّهِ وَ لَا يحْصَرُ مِنَ الْفَیءِ إِلَی الْحَقِّ إِذَا عَرَفَهُ وَ لَا تُشْرِفُ نَفْسُهُ عَلَی طَمَعٍ وَ لَا يكتَفِی بِأَدْنَی فَهْمٍ دُونَ أَقْصَاهُ وَ أَوْقَفَهُمْ فِی الشُّبُهَاتِ وَ آخَذَهُمْ بِالْحُجَجِ وَ أَقَلَّهُمْ تَبَرُّماً بِمُرَاجَعَهِ الْخَصْمِ وَ أَصْبَرَهُمْ عَلَی تَكشُّفِ الْأُمُورِ وَ أَصْرَمَهُمْ عِنْدَ اتِّضَاحِ الْحُكمِ مِمَّنْ لَا يزْدَهِيهِ إِطْرَاءٌ وَ لَا يسْتَمِيلُهُ إِغْرَاءٌ وَ أُولَئِک قَلِيلٌ ثُمَّ أَكثِرْ تَعَاهُدَ قَضَائِهِ وَ افْسَحْ لَهُ فِی الْبَذْلِ مَا يزِيلُ عِلَّتَهُ وَ تَقِلُّ مَعَهُ حَاجَتُهُ إِلَی النَّاسِ وَ أَعْطِهِ مِنَ الْمَنْزِلَهِ لَدَيک مَا لَا يطْمَعُ فِيهِ غَيرُهُ مِنْ خَاصَّتِک لِيأْمَنَ بِذَلِک اغْتِيالَ الرِّجَالِ لَهُ عِنْدَک [نهج البلاغه ، نامه 53] .

حضرت علی (ع) چشم درد شدیدی گرفت. پیغمبر (ص) به عیادت ایشان رفت و در ضمن فرمود : " ملک الموت برای گرفتن روح حاکم جائر و آکلِ مال یتیم و شاهد زور با سفودی از آتش می آید و جهنّم صیحه می زند"

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّهُ اشْتَكی عَينَهُ فَعَادَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) فَإِذَا عَلِی (ع) يصِيحُ فَقَالَ لَهُ النَّبِی (ص) أَ جَزَعاً أَمْ وَجَعاً يا عَلِی قَالَ يا رَسُولَ اللَّهِ مَا وَجِعْتُ وَجَعاً قَطُّ أَشَدَّ مِنْهُ قَالَ يا عَلِی إِنَّ مَلَک الْمَوْتِ إِذَا نَزَلَ لِيقْبِضَ رُوحَ الْفَاجِرِ نَزَلَ مَعَهُ بِسَفُّودٍ مِنْ نَارٍ فَينْزِعُ رُوحَهُ بِهِ فَتَصِيحُ جَهَنَّمُ فَاسْتَوَی عَلِی (ع) جَالِساً فَقَالَ يا رَسُولَ اللَّهِ أَعِدْ عَلَی حَدِيثَک فَقَدْ أَنْسَانِی وَجَعِی مَا قُلْتَ فَهَلْ يصِيبُ ذَلِک أَحَداً مِنْ أُمَّتِک قَالَ نَعَمْ حُكاماً جَائِرِينَ وَ آكلَ

مَالِ الْيتِيمِ وَ شَاهِدَ الزُّورِ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص224] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَعَنَ اللَّهُ الرَّاشِی وَ الْمُرْتَشِی وَ مَنْ بَينَهُمَا يمْشِی [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص266] .

3. کیفیت قضاوت در اسلام

1. قضاوت رسول اکرم (ص) وامام علی (ع)

زنی با سفیده تخم مرغ می خواست در دادگاه عمر مرد انصاری را افتضاح کند. حضرت علی (ع) فریادرسی کرد و با آب جوشان ثابت نمود که سفیده تخم مرغ است نه نطفه [کافی ، ج7 ، ص422] .

جوانی ادّعا کرد که فلان زن مادرم هست ، ولی زن انکار می کرد.نزد عمر رفتند. زن چهار خواهر و 40 قسّامه را گواه برد. علی (ع) در جلسه حاضر شد و امر قضاوت را به عهده گرفت و به زن فرمود تو مادر این جوان نیستی؟ ! گفت نه. فرمود : الآن تو را به عقد او درمی آورم. صیغه را خواند و مَهر را از کیسه خودش داد و به جوان فرمود : بروید بساط عروسی را فراهم کنید. زن که زمینه را چنین دید که باید با فرزندش همبستر شود ، وجدان اخلاقی ، ایمان زن او را در فشار قرار داد و به راست گویی جوان اقرار کرد. [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص282] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْبَينَهُ عَلَی مَنِ ادَّعَی وَ الْيمِينُ عَلَی مَنِ ادُّعِی عَلَيهِ [کافی ، ج7 ، ص415] .

قد ورد حدیثان فی انّ المدّعی اذا رضی بیمین المنکر فحلف بطل الدّعوی و ان کانت له البینه و ان اقامها :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا رَضِی صَاحِبُ الْحَقِّ بِيمِينِ الْمُنْكرِ لِحَقِّهِ فَاسْتَحْلَفَهُ فَحَلَفَ أَنْ

لَا حَقَّ لَهُ قِبَلَهُ ذَهَبَتِ الْيمِينُ بِحَقِّ الْمُدَّعِی فَلَا دَعْوَی لَهُ قُلْتُ لَهُ وَ إِنْ کانَتْ عَلَیهِ بَینَهٌ عَادِلَهٌ قَالَ نَعَمْ وَ إِنْ أَقَامَ بَعْدَ مَا اسْتَحْلَفَهُ بِاللَّهِ خَمْسِینَ قَسَامَهً مَا کانَ لَهُ وَ کانَتِ الْیمِینُ قَدْ أَبْطَلَتْ کلَّ مَا ادَّعَاهُ قَبْلَهُ مِمَّا قَدِ اسْتَحْلَفَهُ عَلَیهِ [کافی ، ج7 ، ص417] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ حَلَفَ لَکمْ بِاللَّهِ عَلَی حَقٍّ فَصَدِّقُوهُ وَ مَنْ سَأَلَکمْ بِاللَّهِ فَأَعْطُوهُ ذَهَبَتِ الْیمِینُ بِدَعْوَی الْمُدَّعِی وَ لَا دَعْوَی لَهُ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص62] .

مسلمانی با یهودی در 1000 درهم اختلاف پیدا کردند. مسلمان مدّعی بود که طلب دارد. یهودی منکر بود. به دادگاه رفتند. مسلمان به سوگند یهودی قانع شد. و یهودی سوگند ناحق یاد کرد. بعد از این واقعه در موضوعی دیگر پول یهودی نزد مسلمان قرار گرفت. مسلمان می خواست تقاص کند و پول ناحقی که یهودی از او خورده است را خود ، از این پول بردارد. به ابوالحسن (ع) نامه نوشت که آیا تقاص در این مورد جایز است؟ جواب آمد : چون به سوگند او راضی شده ای بعد از آن دیگر حق تقاص نداری ، گر چه می دانی سوگند او ناحق است و اگر قبلاً به سوگند او راضی نمی شدی برای تو تقاص کردن جایز بود. سوگند تمام حرف ها را خاتمه می دهد.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَضَّاحٍ قَالَ : کانَتْ بَینِی وَ بَینَ رَجُلٍ مِنَ الْیهُودِ مُعَامَلَهٌ فَخَانَنِی بِأَلْفِ دِرْهَمٍ فَقَدَّمْتُهُ إِلَی الْوَالِی فَأَحْلَفْتُهُ فَحَلَفَ وَ قَدْ عَلِمْتُ أَنَّهُ حَلَفَ یمِیناً فَاجِرَهً فَوَقَعَ لَهُ بَعْدَ ذَلِک عِنْدِی أَرْبَاحٌ وَ دَرَاهِمُ کثِیرَهٌ فَأَرَدْتُ أَنْ أَقْتَصَّ الْأَلْفَ دِرْهَمٍ الَّتِی کانَتْ

لِی عِنْدَهُ وَ حَلَفَ عَلَیهَا فَکتَبْتُ إِلَی أَبِی الْحَسَنِ (ع) وَ أَخْبَرْتُهُ أَنِّی قَدْ أَحْلَفْتُهُ فَحَلَفَ وَ قَدْ وَقَعَ لَهُ عِنْدِی مَالٌ فَإِنْ أَمَرْتَنِی أَنْ آخُذَ مِنْهُ الْأَلْفَ دِرْهَمٍ الَّتِی حَلَفَ عَلَیهَا فَعَلْتُ فَکتَبَ (ع) : "لَا تَأْخُذْ مِنْهُ شَیئاً إِنْ کانَ قَدْ ظَلَمَکَ فَلَا تَظْلِمْهُ وَ لَوْ لَا أَنَّک رَضِیتَ بِیمِینِهِ فَحَلَّفْتَهُ لَأَمَرْتُک أَنْ تَأْخُذَهَا مِنْ تَحْتِ یدِک وَ لَکنَّک رَضِیتَ بِیمِینِهِ فَقَدْ مَضَتِ الْیمِینُ بِمَا فِیهَا". فَلَمْ آخُذْ مِنْهُ شَیئاً وَ انْتَهَیتُ إِلَی کتَابِ أَبِی الْحَسَنِ (ع) . [کافی ، ج7 ، ص430] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا تَخَاصَمَ إِلَیهِ رَجُلَانِ قَالَ لِلْمُدَّعِی أَ لَک حُجَّهٌ فَإِنْ أَقَامَ بَینَهً بِرْضَاهَا وَ یعْرِفُهَا أَنْفَذَ الْحُکمَ عَلَی الْمُدَّعَی عَلَیهِ وَ إِنْ لَمْ یکنْ لَهُ بَینَهٌ حَلَّفَ الْمُدَّعَی عَلَیهِ بِاللَّهِ مَا لِهَذَا قِبَلَهُ ذَلِک الَّذِی إِدَّعَاهُ وَ لَا شَیءٌ مِنْهُ وَ إِذَا جَاءَ بِشُهُودٍ لَا یعْرِفُهُمْ بِخَیرٍ وَ لَا شَرٍّ قَالَ لِلشُّهُودِ أَینَ قَبَائِلُکمَا فَیصِفَانِ أَینَ سُوقُکمَا فَیصِفَانِ أَینَ مَنْزِلُکمَا فَیصِفَانِ ثُمَّ یقِیمُ الْخُصُومَ وَ الشُّهُودَ بَینَ یدَیهِ ثُمَّ یأْمُرُ (فَیکتَبُ أَسَامِی الْمُدَّعِی وَ الْمُدَّعَی عَلَیهِ وَ الشُّهُودِ وَ یصِفُ مَا شَهِدُوا) بِهِ ثُمَّ یدْفَعُ ذَلِک إِلَی رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِهِ الْخِیارِ ثُمَّ مِثْلَ ذَلِک إِلَی رَجُلٍ آخَرَ مِنْ خِیارِ أَصْحَابِهِ ثُمَّ یقُولُ لِیذْهَبْ کلُّ وَاحِدٍ مِنْکمَا مِنْ حَیثُ لَا یشْعُرُ الآخَرُ إِلَی قَبَائِلِهِمَا وَ أَسْوَاقِهِمَا وَ مَحَالِّهِمَا وَ الرَّبَضِ الَّذِی ینْزِلَانِهِ فَیسْأَلَ عَنْهُمَا فَیذْهَبَانِ وَ یسْأَلَانِ فَإِنْ أَتَوْا خَیراً وَ ذَکرُوا فَضْلًا رَجَعُوا إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَأَخْبَرَاهُ أَحْضَرَ الْقَوْمَ الَّذِی أَثْنَوْا عَلَیهِمَا وَ أَحْضَرَ الشُّهُودَ فَقَالَ لِلْقَوْمِ الْمُثْنِینَ عَلَیهِمَا هَذَا فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ وَ هَذَا فُلَانُ بْنُ

فُلَانٍ أَ تَعْرِفُونَهُمَا فَيقُولُونَ نَعَمْ فَيقُولُ إِنَّ فُلَاناً وَ فُلَاناً جَاءَنِی عَنْكمْ فِيمَا بَينَنَا بِجَمِيلٍ وَ ذِكرٍ صَالِحٍ أَ فَكمَا قَالَا فَإِنْ قَالُوا نَعَمْ قَضَی حِينَئِذٍ بِشَهَادَتِهِمَا عَلَی الْمُدَّعَی عَلَيهِ فَإِنْ رَجَعَا بِخَبَرٍ سَيئٍ وَ ثَنَاءٍ قَبِيحٍ دَعَا بِهِمْ فَيقُولُ أَ تَعْرِفُونَ فُلَاناً وَ فُلَاناً فَيقُولُونَ نَعَمْ فَيقُولُ اقْعُدُوا حَتَّی يحْضَرَا فَيقْعُدُونَ فَيحْضِرُهُمَا فَيقُولُ لِلْقَوْمِ أَ هُمَا هُمَا فَيقُولُونَ نَعَمْ فَإِذَا ثَبَتَ عِنْدَهُ ذَلِک لَمْ يهْتِک (سِتْرَ الشَّاهِدَينِ) وَ لَا عَابَهُمَا وَ لَا وَبَّخَهُمَا وَ لَكنْ يدْعُو الْخُصُومَ إِلَی الصُّلْحِ فَلَا يزَالُ بِهِمْ حَتَّی يصْطَلِحُوا لِئَلَّا يفْتَضِحَ الشُّهُودُ وَ يسْتُرُ عَلَيهِمْ وَ كَانَ رَءُوفاً رَحِيماً عَطُوفاً عَلَی أُمَّتِهِ فَإِنْ كانَ الشُّهُودُ مِنْ أَخْلَاطِ النَّاسِ غُرَبَاءَ لَا يعْرَفُونَ وَ لَا قَبِيلَةَ لَهُمَا وَ لَا سُوقَ وَ لَا دَارَ أَقْبَلَ عَلَی الْمُدَّعَی عَلَيهِ فَقَالَ مَا تَقُولُ فِيهِمَا فَإِنْ قَالَ (مَا عَرَفْنَا) إِلَّا خَيراً غَيرَ أَنَّهُمَا قَدْ غَلِطَا فِيمَا شَهِدَا عَلَی أَنْفَذَ شَهَادَتَهُمَا وَ إِنْ جَرَحَهُمَا وَ طَعَنَ عَلَيهِمَا أَصْلَحَ بَينَ الْخَصْمِ وَ خَصْمِهِ وَ أَحْلَفَ الْمُدَّعَی عَلَيهِ وَ قَطَعَ الْخُصُومَةَ بَينَهُمَا [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص239] .

اگر مدّعی بینه نداشت منکر سوگند می خورد و اگر سوگند را به مدعی رد کرد و مدعی سوگند نخورد حقی ندارد.

عَلِی بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيسَی عَنْ يونُسَ عَمَّنْ رَوَاهُ قَالَ : "اسْتِخْرَاجُ الْحُقُوقِ بِأَرْبَعَهِ وُجُوهٍ بِشَهَادَهِ رَجُلَينِ عَدْلَينِ فَإِنْ لَمْ يكنْ رَجُلَينِ عَدْلَينِ فَرَجُلٌ وَ امْرَأَتَانِ فَإِنْ لَمْ تَكنِ امْرَأَتَانِ فَرَجُلٌ وَ يمِينُ الْمُدَّعِی فَإِنْ لَمْ يكنْ شَاهِدٌ فَالْيمِينُ عَلَی الْمُدَّعَی عَلَيهِ فَإِنْ لَمْ يحْلِفْ [وَ] رَدَّ الْيمِينَ عَلَی الْمُدَّعِی فَهُوَ وَاجِبٌ عَلَيهِ أَنْ يحْلِفَ وَ يأْخُذَ حَقَّهُ فَإِنْ أَبَی أَنْ يحْلِفَ فَلَا

شَیءَ لَهُ" [کافی ، ج7 ، ص416] .

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا (ع) فِی الرَّجُلِ یدَّعِی وَ لَا بَینَهَ لَهُ قَالَ : "یسْتَحْلِفُهُ فَإِنْ رَدَّ الْیمِینَ عَلَی صَاحِبِ الْحَقِّ فَلَمْ یحْلِفْ فَلَا حَقَّ لَهُ" [کافی ، ج7 ، ص416] .

2. جایگاه قاضی

1. شرائط

ابْتَعْتَ دَاراً بِثَمَانِینَ دِینَاراً وَ کتَبْتَ لَهَا کتَاباً وَ أَشْهَدْتَ فِیهِ شُهُوداً... [نهج البلاغه ، نامه 3] .

شرائط قاضی : اجتهاد ، عدالت ، بلوغ ، مرد بودن ، حلال زادگی

2. صفات

قضاوت نجات مظلوم و تهدید ظالم است :

وَ إِنْ حَکمْتَ فَاحْکمْ بَینَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُقْسِطِینَ [مائده/42] .

جامعیت عدل :

وَ إِذا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا [انعام/152] .

وَ أَقِیمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ [الرحمن/9] .

اهْدِنَا الصِّراطَ الْمُسْتَقِیمَ [فاتحه/6] .

در تشویق و تهدید

خوراک و پوشاک

عبادت و تفریح

تحصیل و...

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثُمَّ اخْتَرْ لِلْحُكمِ بَينَ النَّاسِ أَفْضَلَ رَعِيتِک فِی نَفْسِک مِمَّنْ لَا تَضِيقُ بِهِ الْأُمُورُ وَ لَا تُمَحِّكهُ الْخُصُومُ وَ لَا يتَمَادَی فِی الزَّلَّهِ وَ لَا يحْصَرُ مِنَ الْفَیءِ إِلَی الْحَقِّ إِذَا عَرَفَهُ وَ لَا تُشْرِفُ نَفْسُهُ عَلَی طَمَعٍ وَ لَا يكتَفِی بِأَدْنَی فَهْمٍ دُونَ أَقْصَاهُ وَ أَوْقَفَهُمْ فِی الشُّبُهَاتِ وَ آخَذَهُمْ بِالْحُجَجِ وَ أَقَلَّهُمْ تَبَرُّماً بِمُرَاجَعَهِ الْخَصْمِ وَ أَصْبَرَهُمْ عَلَی تَكشُّفِ الْأُمُورِ وَ أَصْرَمَهُمْ عِنْدَ اتِّضَاحِ الْحُكمِ مِمَّنْ لَا يزْدَهِيهِ إِطْرَاءٌ وَ لَا يسْتَمِيلُهُ إِغْرَاءٌ وَ أُولَئِک قَلِيلٌ ثُمَّ أَكثِرْ تَعَاهُدَ قَضَائِهِ وَ افْسَحْ لَهُ فِی الْبَذْلِ مَا يزِيلُ عِلَّتَهُ وَ تَقِلُّ مَعَهُ حَاجَتُهُ إِلَی النَّاسِ وَ أَعْطِهِ مِنَ الْمَنْزِلَهِ لَدَيک مَا لَا يطْمَعُ فِيهِ غَيرُهُ مِنْ خَاصَّتِک لِيأْمَنَ بِذَلِک اغْتِيالَ الرِّجَالِ لَهُ

عِنْدَک فَانْظُرْ فِی ذَلِک نَظَراً بَلِیغاً فَإِنَّ هَذَا الدِّینَ قَدْ کانَ أَسِیراً فِی أَیدِی الْأَشْرَارِ یعْمَلُ فِیهِ بِالْهَوَی وَ تُطْلَبُ بِهِ الدُّنْیا [نهج البلاغه ، نامه 53] .

در این قسمت به صفاتی مانند فضیلت ، سعه صدر ، شهامت اعتراف ، عدم طمع ، زود باور نبودن ، محتاط ، پرحوصله ، کنجکاو ، قاطع ، تحت تأثیر قرارنگرفتن و... .

3. آداب

عَنْ سَلَمَهَ بْنِ کهَیلٍ قَالَ سَمِعْتُ عَلِیاً (ع) یقُولُ لِشُرَیحٍ : "انْظُرْ إِلَی أَهْلِ الْمَعْک وَ الْمَطْلِ وَ دَفْعِ حُقُوقِ النَّاسِ مِنْ أَهْلِ الْمَقْدُرَهِ وَ الْیسَارِ مِمَّنْ یدْلِی بِأَمْوَالِ الْمُسْلِمِینَ إِلَی الْحُکامِ فَخُذْ لِلنَّاسِ بِحُقُوقِهِمْ مِنْهُمْ وَ بِعْ فِیهَا الْعَقَارَ وَ الدِّیارَ فَإِنِّی سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) یقُولُ مَطْلُ الْمُسْلِمِ الْمُوسِرِ ظُلْمٌ لِلْمُسْلِمِ وَ مَنْ لَمْ یکنْ لَهُ عَقَارٌ وَ لَا دَارٌ وَ لَا مَالٌ فَلَا سَبِیلَ عَلَیهِ وَ اعْلَمْ أَنَّهُ لَا یحْمِلُ النَّاسَ عَلَی الْحَقِّ إِلَّا مَنْ وَرَّعَهُمْ عَنِ الْبَاطِلِ ثُمَّ وَاسِ بَینَ الْمُسْلِمِینَ بِوَجْهِک وَ مَنْطِقِک وَ مَجْلِسِک حَتَّی لَا یطْمَعَ قَرِیبُک فِی حَیفِک وَ لَا ییأَسَ عَدُوُّک مِنْ عَدْلِک وَ رُدَّ الْیمِینَ عَلَی الْمُدَّعِی مَعَ بَینَهِ فَإِنَّ ذَلِک أَجْلَی لِلْعَمَی وَ أَثْبَتُ فِی الْقَضَاءِ وَ اعْلَمْ أَنَّ الْمُسْلِمِینَ عُدُولٌ بَعْضُهُمْ عَلَی بَعْضٍ إِلَّا مَجْلُوداً فِی حَدٍّ لَمْ یتُبْ مِنْهُ أَوْ مَعْرُوفٌ بِشَهَادَهِ زُورٍ أَوْ ظَنِینٌ وَ إِیاک وَ التَّضَجُّرَ وَ التَّأَذِّی فِی مَجْلِسِ الْقَضَاءِ الَّذِی أَوْجَبَ اللَّهُ فِیهِ الْأَجْرَ وَ یحْسِنُ فِیهِ الذُّخْرَ لِمَنْ قَضَی بِالْحَقِّ وَ اعْلَمْ أَنَّ الصُّلْحَ جَائِزٌ بَینَ الْمُسْلِمِینَ إِلَّا صُلْحاً حَرَّمَ حَلَالًا أَوْ أَحَلَّ حَرَاماً وَ اجْعَلْ لِمَنِ ادَّعَی شُهُوداً غُیباً أَمَداً بَینَهُمَا فَإِنْ أَحْضَرَهُمْ أَخَذْتَ لَهُ بِحَقِّهِ وَ إِنْ لَمْ یحْضِرْهُمْ أَوْجَبْتَ عَلَیهِ الْقَضِیهَ

فَإِياک أَنْ تُنَفِّذَ فِيهِ قَضِيةً فِی قِصَاصٍ أَوْ حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ أَوْ حَقٍّ مِنْ حُقُوقِ الْمُسْلِمِينَ حَتَّی تَعْرِضَ ذَلِک عَلَی إِنْ شَاءَ اللَّهُ وَ لَا تَقْعُدَنَّ فِی مَجْلِسِ الْقَضَاءِ حَتَّی تَطْعَمَ" [کافی ، ج7 ، ص412] .

4. وظایف

1. ازدیدگاه قرآن وسنت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا تَقَاضَی إِلَیک رَجُلَانِ فَلَا تَقْضِ لِلْأَوَّلِ حَتَّی تَسْمَعَ مِنَ الآخَرِ فَإِنَّک إِذَا فَعَلْتَ ذَلِک تَبَینَ لَک الْقَضَاءُ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص13] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) یأْخُذُ بِأَوَّلِ الْکلَامِ دُونَ آخِرِهِ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص310] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَنْصَفَ النَّاسَ مِنْ نَفْسِهِ رُضِی بِهِ حَکماً لِغَیرِهِ [کافی ، ج2 ، ص146] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إن النَّبِی (ص) لَمَّا وَجَّهَنِی إِلَی الْیمَنِ إِذَا تُحُوکمَ إِلَیک فَلَا تَحْکمْ لِأَحَدِ الْخَصْمَینِ دُونَ أَنْ تَسْأَلَ مِنَ الآخَرِ قَالَ فَمَا شَککتُ فِی قَضَاءٍ بَعْدَ ذَلِک [عیون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص65] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ شَرَّ الْبِقَاعِ دُورُ الْأُمَرَاءِ الَّذِینَ لَا یقْضُونَ بِالْحَقِّ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص6] .

نهی الأئمّه (علیهم السّلام) عن الجلوس عند قاضی الجور [وسایل ، ج18 ، ص160] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ النَّوَاوِیسَ شَکتْ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ شِدَّةَ حَرِّهَا فَقَالَ لَهَا عَزَّ وَ جَلَّ اسْکنِی فَإِنَّ مَوَاضِعَ الْقُضَاهِ أَشَدُّ حَرّاً مِنْک [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص220] .

ضمانت قاضی : قاضی اگر ناحق حکم کند ، ضامن است...

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کلُّ مُفْتٍ ضَامِنٌ [کافی ، ج7 ، ص409] .

اگر خطا شد ، از بیت المال تقاص می شود.

قد ورد احادیث فی قضایا الابتکاریه لمولینا أمیرالمؤمنین (ع)

قاعده ید

از امام صادق (ع) می پرسد اگر چیزی را در دست کسی دیدم می توانم شهادت دهم که فلانی مالک است؟ فرمود : "بله". گفت شاید ملک او نباشد؟ حضرت (ع) فرمود : "چگونه خریدن تو و مالک شدن تو مانعی ندارد ولی شهادت به ملک او مشکل است؟!!" تا آنجا که فرمود : ...

عَنْ حَفْصِ بْنِ غِیاثٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : "قَالَ لَهُ رَجُلٌ أَ رَأَیتَ إِذَا رَأَیتُ شَیئاً فِی یدَی رَجُلٍ أَ یجُوزُ لِی أَنْ أَشْهَدَ أَنَّهُ لَهُ قَالَ نَعَمْ قَالَ الرَّجُلُ أَشْهَدُ أَنَّهُ فِی یدِهِ وَ لَا أَشْهَدُ أَنَّهُ لَهُ فَلَعَلَّهُ لِغَیرِهِ فَقَالَ لَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَ فَیحِلُّ الشِّرَاءُ مِنْهُ قَالَ نَعَمْ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَلَعَلَّهُ لِغَیرِهِ فَمِنْ أَینَ جَازَ لَک أَنْ تَشْتَرِیهُ وَ یصِیرَ مِلْکاً لَک ثُمَّ تَقُولَ بَعْدَ الْمِلْک هُوَ لِی وَ تَحْلِفَ عَلَیهِ وَ لَا یجُوزُ أَنْ تَنْسِبَهُ إِلَی مَنْ صَارَ مِلْکهُ مِنْ قِبَلِهِ إِلَیک ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) لَوْ لَمْ یجُزْ هَذَا لَمْ یقُمْ لِلْمُسْلِمِینَ سُوقٌ" [کافی ، ج7 ، ص387] .

حضرت علی (ع) به ابوبکر درباره فدک به همین مسأله (ید) استدلال فرمود.

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عِیسَی وَ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ جَمِیعاً عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی حَدِیثِ فَدَک : "أَنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) قَالَ لِأَبِی بَکرٍ أَ تَحْکمُ فِینَا بِخِلَافِ حُکمِ اللَّهِ فِی الْمُسْلِمِینَ قَالَ لَا قَالَ فَإِنْ کانَ فِی یدِ الْمُسْلِمِینَ شَیءٌ یمْلِکونَهُ ادَّعَیتُ أَنَا فِیهِ مَنْ تَسْأَلُ الْبَینَهَ قَالَ إِیاک کنْتُ أَسْأَلُ الْبَینَهَ عَلَی مَا تَدَّعِیهِ عَلَی الْمُسْلِمِینَ

قَالَ فَإِذَا كانَ فِی یدِی شَیءٌ فَادَّعَی فِیهِ الْمُسْلِمُونَ تَسْأَلُنِی الْبَینَهَ عَلَی مَا فِی یدِی وَ قَدْ مَلَکتُهُ فِی حَیاهِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ بَعْدَهُ وَ لَمْ تَسْأَلِ الْمُومِنِینَ الْبَینَهَ عَلَی مَا ادَّعَوْا عَلَی کمَا سَأَلْتَنِی الْبَینَهَ عَلَی مَا ادَّعَیتُ عَلَیهِمْ إِلَی أَنْ قَالَ وَ قَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) الْبَینَهُ عَلَی مَنِ ادَّعَی وَ الْیمِینُ عَلَی مَنْ أَنْکرَ" [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص293] .

وَ إِنْ حَکمْتَ فَاحْکمْ بَینَهُمْ بِالْقِسْطِ [مائده/42] .

لِتَحْکمَ بَینَ النّاسِ بِما أَراک اللّهُ [نساء/105] .

وَ مَنْ لَمْ یحْکمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْکافِرُونَ [مائده/44] .

وَ مَنْ لَمْ یحْکمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [مائده/45] .فاحکم بینهم بما انزل الله و لاتتبع اهوائهم [مائده ، 47] .

وَ مَنْ لَمْ یحْکمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [مائده/47] .

فَاحْکمْ بَینَهُمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ وَ لا تَتَّبِعْ أَهْواءَهُمْ [مائده/48] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ادْرَءُوا الْحُدُودَ بِالشُّبُهَاتِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص74] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَقْضِینَّ وَ أَنْتَ غَضْبَانُ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص14] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنِ ابْتُلِی بِالْقَضَاءِ فَلْیوَاسِ بَینَهُمْ فِی الْإِشَارَهِ وَ فِی النَّظَرِ وَ فِی الْمَجْلِسِ [کافی ، ج7 ، ص413] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا أَتَاک الْخَصْمَانِ فَلَا تَقْضِ لِوَاحِدٍ حَتَّی تَسْمَعَ الآخَرَ فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ تَعْلَمَ الْحَقَّ [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص217] .

منبع : [مسلم بن عقیل ، نوشته کمره ای. ص 143] .

علی (ع) مامور فرستاد که لبید

بن عطارد را دستگیر کنند. در بین راه که او را خدمت حضرت می بردند نعیم بن وجاجه که از شرطه الخمیس بود و هم شهری متهم بود بلند شد و دست متهم را از مامورین رها کرد. امام امر کرد نعیم را بیاورند و دستور دادند او را سخت تازیانه بزنند. بعد از شلاق ها ، وقتی بیرون می رفت گفت : اقامت با تو ذلت و مفارقت با تو کفر است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بَعَثَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) إِلَى لَبِيدِ بْنِ عُطَارِدٍ التَّمِيمِى فِى كلَام بَلَغَهُ فَمَرَّ بِهِ رَسُولُ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) فِى بَنِى أَسَدٍ فَقَامَ إِلَيهِ نُعَيمُ بْنُ دَجَاجَةَ الْأَسَدِى فَأَفْلَتَهُ فَبَعَثَ إِلَيهِ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) فَأَتَوْهُ بِهِ وَ أَمَرَ بِهِ أَنْ يضْرَبَ فَقَالَ لَهُ نُعَيمٌ وَ اللَّهِ إِنَّ الْمُقَامَ مَعَک لَذُلٌّ وَ إِنَّ فِرَاقَک لَكفْرٌ فَلَمَّا سَمِعَ ذَلِک مِنْهُ قَالَ لَهُ قَدْ عَفَوْنَا عَنْک [تهذيب الأحكام ، ج10 ، ص87] .

2. از دیدگاه امام (ره)

1) قال الامام الخمینی (ره) : یجب التسویه بین الخصوم و ان تفاوتا فی الشرف و الضعه فی السلام و الرد و الاجلاس و النظر و الکلام و الانصاب و طلاقه الوجه و سائر الاداب و انواع الاکرام و العدل فی الحکم و امّا التسویه فی المیل بالقلب فلایجب. [تحریر ، ج2 ، ص409] .

2) لایجوز للقاضی ان یلقّن احد الخصمین شیئا یستطهر به علی خصمه کان یدّعی بنحو الاحتمال فیلقنه ان یدعی جزما حتی تسمع دعواه.... [تحریر ، ج2 ، ص409] .

3) لایجوز ان یعلمه کیفیته الاحتجاج و طریقه الغلبه. [تحریر ، ج2 ، ص409] .

3. مردم در مقابل

قاضی

1) وَ ما كانَ لِمُومِنٍ وَ لا مُومِنَهٍ إِذا قَضَى اللّهُ وَ رَسُولُهُ أَمْراً أَنْ يكونَ لَهُمُ الْخِيرَهُ مِنْ أَمْرِهِمْ [احزاب/36] .

2) وَ لا تَأْكلُوا أَمْوالَكمْ بَينَكمْ بِالْباطِلِ وَ تُدْلُوا بِها إِلَى الْحُكامِ [بقره/188] .

3) فَلا وَ رَبِّكَ لا يومِنُونَ حَتّى يحَكمُوک فِيما شَجَرَ بَينَهُمْ ثُمَّ لا يجِدُوا فِى أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمّا قَضَيتَ وَ يسَلِّمُوا تَسْلِيماً [نساء/65] .

يرِيدُونَ أَنْ يتَحاكمُوا إِلَى الطّاغُوتِ وَ قَدْ أُمِرُوا أَنْ يكفُرُوا بِهِ [نساء/60] .

وَ إِنْ خِفْتُمْ شِقاقَ بَينِهِما فَابْعَثُوا حَكماً مِنْ أَهْلِهِ وَ حَكماً مِنْ أَهْلِها إِنْ يرِيدا إِصْلاحاً يوَفِّقِ اللّهُ بَينَهُما إِنَّ اللّهَ كانَ عَلِيماً خَبِيراً [نساء/35] .

1) إِنَّما كانَ قَوْلَ الْمُومِنِينَ إِذا دُعُوا إِلَى اللّهِ وَ رَسُولِهِ لِيحْكمَ بَينَهُمْ أَنْ يقُولُوا سَمِعْنا وَ أَطَعْنا وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [نور/51] .

2) فَلا وَ رَبِّكَ لا يومِنُونَ حَتّى يحَكمُوک فِيما شَجَرَ بَينَهُمْ ثُمَّ لا يجِدُوا فِى أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمّا قَضَيتَ وَ يسَلِّمُوا تَسْلِيماً [نساء/65] .

تحریم مراجعه به دیگران :

أَ لَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِما أُنْزِلَ إِلَيک وَ ما أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِک يرِيدُونَ أَنْ يتَحاكمُوا إِلَى الطّاغُوتِ وَ قَدْ أُمِرُوا أَنْ يكفُرُوا بِهِ وَ يرِيدُ الشَّيطانُ أَنْ يضِلَّهُمْ ضَلالاً بَعِيداً [نساء/60] .

2) وَ إِذا قِيلَ لَهُمْ تَعالَوْا إِلى ما أَنْزَلَ اللّهُ وَ إِلَى الرَّسُولِ رَأَيتَ الْمُنافِقِينَ يصُدُّونَ عَنْک صُدُوداً [نساء/61] .

3) وَ إِذا دُعُوا إِلَى اللّهِ وَ رَسُولِهِ لِيحْكمَ بَينَهُمْ إِذا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ وَ إِنْ يكنْ لَهُمُ الْحَقُّ يأْتُوا إِلَيهِ مُذْعِنِينَ [نور/49-48] .

الحکم لله :

1) مَنْ لَمْ يحْكمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ

[مائده/45] .

2) مَنْ لَمْ یحْکمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [مائده/47] .

3) مَنْ لَمْ یحْکمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ فَأُولئِک هُمُ الْکافِرُونَ [مائده/44] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْحُکمُ حُکمَانِ حُکمُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ حُکمُ أَهْلِ الْجَاهِلِیهِ فَمَنْ أَخْطَأَ حُکمَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَکمَ بِحُکمِ أَهْلِ الْجَاهِلِیهِ وَ مَنْ حَکمَ بِدِرْهَمَینِ بِغَیرِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَدْ کفَرَ بِاللَّهِ تَعَالَی [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص4] .

قضاوت یکی از کارهای انبیاء (علیهم السّلام) است :

یا داوُدُ إِنّا جَعَلْناک خَلِیفَةً فِی الْأَرْضِ فَاحْکمْ بَینَ النّاسِ بِالْحَقِّ وَ لا تَتَّبِعِ الْهَوی فَیضِلَّک عَنْ سَبِیلِ اللّهِ [ص/26] .

إِنّا أَنْزَلْنا إِلَیک الْکتابَ بِالْحَقِّ لِتَحْکمَ بَینَ النّاسِ بِما أَراک اللّهُ وَ لا تَکنْ لِلْخائِنِینَ خَصِیماً [نساء/105] .

وَ أَنِ احْکمْ بَینَهُمْ بِما أَنْزَلَ اللّهُ وَ لا تَتَّبِعْ أَهْواءَهُمْ [مائده/49] .

4. جایگاه شهادت دراسلام

1. اهمیت

اعلام خطر به قاضی ها :

1) وَ إِذا حَکمْتُمْ بَینَ النّاسِ أَنْ تَحْکمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللّهَ نِعِمّا یعِظُکمْ بِهِ إِنَّ اللّهَ کانَ سَمِیعاً بَصِیراً [نساء/58] .

2) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْقُضَاهُ أَرْبَعَهٌ ثَلَاثَهٌ فِی النَّارِ وَ وَاحِدٌ فِی الْجَنَّهِ رَجُلٌ قَضَی بِجَوْرٍ وَ هُوَ یعْلَمُ فَهُوَ فِی النَّارِ وَ رَجُلٌ قَضَی بِجَوْرٍ وَ هُوَ لَا یعْلَمُ فَهُوَ فِی النَّارِ وَ رَجُلٌ قَضَی بِحَقٍّ وَ هُوَ لَا یعْلَمُ فَهُوَ فِی النَّارِ وَرَجُلٌ قَضَی بِالْحَقِّ وَ هُوَ یعْلَمُ فَهُوَ فِی الْجَنَّهِ وَ قَالَ (ع) الْحُکمُ حُکمَانِ حُکمُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ حُکمُ أَهْلِ الْجَاهِلِیهِ فَمَنْ أَخْطَأَ حُکمَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَکمَ بِحُکمِ أَهْلِ الْجَاهِلِیهِ وَ مَنْ حَکمَ

بِدِرْهَمَينِ بِغَيرِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَدْ كفَرَ بِاللَّهِ تَعَالَى [كافى ، ج7 ، ص407] .

3) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ جُعِلَ قَاضِياً فَقَدْ ذُبِحَ بِغَيرِ سِكينٍ [المقنعه ، ص721] .

4) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَعلِشُرَيحٍ : يا شُرَيحُ قَدْ جَلَسْتَ مَجْلِساً لَا يجْلِسُهُ إِلَّا نَبِى أَوْ وَصِى نَبِى أَوْ شَقِى [كافى ، ج7 ، ص406] .

5) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اتَّقُوا الْحُكومَةَ فَإِنَّ الْحُكومَةَ إِنَّمَا هِى لِلْإِمَامِ الْعَالِمِ بِالْقَضَاءِ الْعَادِلِ فِى الْمُسْلِمِينَ لِنَبِى أَوْ وَصِى نَبِى [كافى ، ج7 ، ص406] .

حضرت على (ع) به مالک اشتر درباره قاضى و اوصاف او چنين مى فرمايد : ثُمَّ اخْتَرْ لِلْحُكمِ بَينَ النَّاسِ أَفْضَلَ رَعِيتِک فِى نَفْسِک مِمَّنْ لَا تَضِيقُ بِهِ الْأُمُورُ وَ لَا تُمَحِّكُهُ الْخُصُومُ (ارباب دعوى او را تنگ حوصله نكند) وَ لَا يتَمَادَى فِى الزَّلَّهِ وَ لَا يحْصَرُ مِنَ الْفَىءِ إِلَى الْحَقِّ إِذَا عَرَفَهُ وَ لَا تُشْرِفُ نَفْسُهُ عَلَى طَمَعٍ وَ لَا يكتَفِى بِأَدْنَى فَهْمٍ دُونَ أَقْصَاهُ وَ أَوْقَفَهُمْ فِى الشُّبُهَاتِ وَ آخَذَهُمْ بِالْحُجَجِ وَ أَقَلَّهُمْ تَبَرُّماً بِمُرَاجَعَهِ الْخَصْمِ (از مراجعه كردن مردم خسته نشود) وَ أَصْبَرَهُمْ عَلَى تَكشُّفِ الْأُمُورِ وَ أَصْرَمَهُمْ عِنْدَ اتِّضَاحِ الْحُكمِ (بُرّنده باشد وقت وضوح حكم) مِمَّنْ لَا يزْدَهِيهِ إِطْرَاءٌ (چاپلوسى او را نفريبد) وَ لَا يسْتَمِيلُهُ إِغْرَاءٌ (تحريص ها او را منحرف نكند) وَ أُولَئِک قَلِيلٌ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

رشوه :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الرِّشَا فِى الْحُكمِ هُوَ الْكفْرُ بِاللَّهِ [كافى ، ج7 ، ص409] .

مأمور پيغمبر (ص) بعد از جمع آورى زكات به حضرت (ص) عرض كرد : اين قسمت زكات و اين قسمت هدايايى است

که مردم به من داده اند. پیغمبر (ص) فرمود : چرا این هدایا در زمانی که خانه پدرت بودی به تو داده نمی شد؟

و لذا حضرت علی (ع) در فرمان معروف به فرمانروای مصر درباره زندگی قاضی می فرماید : وَ افْسَحْ لَهُ فِی الْبَذْلِ مَا یزِیلُ عِلَّتَهُ وَ تَقِلُّ مَعَهُ حَاجَتُهُ إِلَی النَّاسِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

در بذل و بخشش به قاضی چنان او را بی نیاز کن تا کمبودی نداشته باشد و به گرفتن رشوه و غیره مبتلا نشود.

بازرسی :

حضرت علی (ع) به مالک اشتر درباره قاضی می گوید : ثُمَّ أَکثِرْ تَعَاهُدَ قَضَائِهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

امور قضاوت را مورد تعاهد و بررسی قرار ده.

حضرت علی (ع) ابوالاسود دوئلی را در همان نخستین روزی که به منصب قضاء گماشته بود معزول کرد. ابوالأسود متحیر خدمت حضرت (ع) رسیده و علّت را پرسید. فرمود : " بازرسان به من گفتند که چون متداعیین نزد تو به محاکمه می آیند تو بلندتر از ایشان سخن می گویی ، لذا تو را عزل کردم". [قضا و عدالت در اسلام] .

شریح بن حارث قاضی أمیرالمؤمنین (ع) خانه ای به مبلغ هشتاد دینار خریده بود. حضرت (ع) او را به محاکمه کشاند و پرسید از کجا آورده ای و...

رُوِی أَنَّ شُرَیحَ بْنَ الْحَارِثِ قَاضِی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) اشْتَرَی عَلَی عَهْدِهِ دَاراً بِثَمَانِینَ دِینَاراً فَبَلَغَهُ ذَلِک فَاسْتَدْعَی شُرَیحاً وَ قَالَ لَهُ : " بَلَغَنِی أَنَّک...".

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شَاهِدُ الزُّورِ لَا تَزُولُ قَدَمَاهُ حَتَّی تَجِبَ لَهُ النَّارُ [کافی ، ج7 ، ص383] .

و مضمون حدیث : شاهد زور یموت موت الکافر

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ

شَهِدَ شَهَادَةَ زُورٍ عَلَى أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ عُلِّقَ بِلِسَانِهِ مَعَ الْمُنَافِقِينَ فِی الدَّرْکِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص15] .

شاهد زور تعزیر می شود ، مدّتی زندان می رود ، در شهر گردانده می شود.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شُهُودُ الزُّورِ یجْلَدُونَ حَدّاً وَ لَیسَ لَهُ وَقْتٌ ذَلِکَ إِلَی الْإِمَامِ وَ یطَافُ بِهِمْ حَتَّی یعْرَفُوا وَ لَا یعُودُوا قَالَ قُلْتُ فَإِنْ تَابُوا وَ أَصْلَحُوا تُقْبَلُ شَهَادَتُهُمْ بَعْدُ قَالَ إِذَا تَابُوا تَابَ اللَّهُ عَلَیهِمْ وَ قُبِلَتْ شَهَادَتُهُمْ بَعْدُ [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص333] .

شهادت ضمانت :

عَنْ جَمِیلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَمَّنْ أَخْبَرَهُ عَنْ أَحَدِهِمَا (ع) قَالَ : "فِی الشُّهُودِ إِذَا رَجَعُوا عَنْ شَهَادَتِهِمْ وَ قَدْ قُضِی عَلَی الرَّجُلِ ضُمِّنُوا مَا شَهِدُوا بِهِ وَ غُرِّمُوا وَ إِنْ لَمْ یکنْ قُضِی طُرِحَتْ شَهَادَتُهُمْ وَ لَمْ یغَرَّمُوا الشُّهُودُ شَیئاً" [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص326] .

شاهد زور :

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی شَاهِدِ الزُّورِ مَا تَوْبَتُهُ قَالَ : "یؤَدِّی مِنَ الْمَالِ الَّذِی شَهِدَ عَلَیهِ بِقَدْرِ مَا ذَهَبَ مِنْ مَالِهِ إِنْ کانَ النِّصْفَ أَوِ الثُّلُثَ إِنْ کانَ شَهِدَ هَذَا وَ آخَرُ مَعَهُ" [کافی ، ج7 ، ص383] .

عَنْ جَمِیلٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی شَاهِدِ الزُّورِ قَالَ : "إِنْ کانَ الشَّیءُ قَائِماً بِعَینِهِ رُدَّ عَلَی صَاحِبِهِ وَ إِنْ لَمْ یکنْ قَائِماً ضَمِنَ بِقَدْرِ مَا أَتْلَفَ مِنْ مَالِ الرَّجُلِ" [کافی ، ج7 ، ص384] .

اگر این رجوع در قطع دست بود و شهادت اول اشتباهی بود ، غرامت می دهند.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : قَضَی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) فِی رَجُلٍ شَهِدَ عَلَیهِ رَجُلَانِ

بِأَنَّهُ سَرَقَ فَقَطَعَ يدَهُ حَتَّى إِذَا كانَ بَعْدَ ذَلِک جَاءَ الشَّاهِدَانِ بِرَجُلٍ آخَرَ فَقَالَا هَذَا السَّارِقُ وَ لَيسَ الَّذِی قَطَعْتَ يدَهُ إِنَّمَا شَبَّهْنَا ذَلِک بِهَذَا فَقَضَى عَلَيهِمَا أَنْ غَرَّمَهُمَا نِصْفَ الدِّيهِ وَ لَمْ يجِزْ شَهَادَتَهُمَا عَلَى الْآخَرِ [كافى ، ج7 ، ص384] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِی أَرْبَعَهٍ شَهِدُوا عَلَى رَجُلٍ مُحْصَنٍ بِالزِّنَى ثُمَّ رَجَعَ أَحَدُهُمْ بَعْدَ مَا قُتِلَ الرَّجُلُ قَالَ إِنْ قَالَ الرَّابِعُ وَهَمْتُ ضُرِبَ الْحَدَّ وَ غُرِّمَ الدِّيهَ وَ إِنْ قَالَ تَعَمَّدْتُ قُتِلَ [كافى ، ج7 ، ص366] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ رَجَعَ عَنْ شَهَادَتِهِ وَ كتَمَهَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ لَحْمَهُ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ وَ يدْخُلُ النَّارَ وَ هُوَ يلُوک لِسَانَهُ [ثواب الأعمال ، ص282] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) فِی قَوْلِهِ تَعَالَى "وَ لا يأْبَ الشُّهَداءُ إِذا ما دُعُوا " (بقره-282) قَالَ : "مَنْ كانَ فِی عُنُقِهِ شَهَادَهٌ فَلَا يأبَ إِذَا دُعِی لِإِقَامَتِهَا وَ لِيقِمْهَا وَ لْينْصَحْ فِيهَا وَ لَا تَأْخُذْهُ فِيهَا لَوْمَهُ لَائِمٍ وَ لْيأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ لْينْهَ عَنِ الْمُنْكرِ" [تفسير الإمام العسكرى ، ص676] .

قَالَ الْبَاقِرُ ع فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ" وَ مَنْ يكتُمْها فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ " (بقره-283) قَالَ : "كافِرٌ قَلْبُهُ" [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص58] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ لِلشَّاهِدِ فِی إِقَامَهِ الشَّهَادَهِ بِتَصْحِيحِهَا بِكلِّ مَا يجِدُ إِلَيهِ السَّبِيلَ مِنْ زِيادَهِ الْأَلْفَاظِ وَ الْمَعَانِی وَ التَّفْسِيرِ فِی الشَّهَادَهِ مَا بِهِ يثْبِتُ الْحَقَّ وَ يصَحِّحُهُ وَ لَا يوخَذُ بِهِ زِيادَهً عَلَى الْحَقِّ مِثْلَ أَجْرِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الْمُجَاهِدِ بِسَيفِهِ فِی سَبِيلِ اللَّهِ [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص285] .

بَابُ "أَنَّهُ يجُوزُ لِلْإِنْسَانِ

أَنْ يشْهَدَ بِمَا يجِدُهُ بِخَطِّهِ وَ خَاتَمِهِ إِذَا حَصَلَ لَهُ الْعِلْمُ وَ أَمِنَ التَّزْوِيرَ وَ لَمْ يبْقَ عِنْدَهُ شَک وَ إِلَّا لَمْ يجُزْ" [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص321] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَشْهَدَنَّ بِشَهَادَهٍ حَتَّى تَعْرِفَهَا كمَا تَعْرِفُ كفَّک [كافى ، ج7 ، ص383] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : احْتَفِظُوا بِكتُبِكمْ فَإِنَّكمْ سَوْفَ تَحْتَاجُونَ إِلَيهَا [كافى ، ج1 ، ص52] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اكتُبُوا فَإِنَّكمْ لَا تَحْفَظُونَ حَتَّى تَكتُبُوا [كافى ، ج1 ، ص52] .

2. آداب

قد ورد عشره احاديث مفسّره لآيه : وَ لا يأْبَ الشُّهَداءُ إِذا ما دُعُوا [بقره/282] .

[وسائل الشيعه ، ج27 ، ص309] .

لزوم اقامه الشّهاده :

وَ أَقِيمُوا الشَّهادَهَ لِلّهِ [طلاق/2] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنْ سُئِلْتَ عَنِ الشَّهَادَهِ فَأَدِّهَا فَإِنَّ اللَّهَ يقُولُإِنَّ اللّهَ يأْمُرُكمْ أَنْ تُودُّوا الْأَماناتِ إِلى أَهْلِها [(نساء-58)] وَ قَالَوَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كتَمَ شَهادَهً عِنْدَهُ مِنَ اللّهِ [(بقر0-140)] عيون أخبار الرضا (ع) ، ج1 ، ص23.

3. كيفيت

بَابُ "أَنَّهُ يسْتَحَبُّ لِلْقَاضِى تَفْرِيقُ الشُّهُودِ عِنْدَ الرِّيبَهِ وَ اسْتِقْصَاءُ سُوالِهِمْ عَنْ مُشَخِّصَاتِ الْقَضِيهِ فَإِنِ اخْتَلَفُوا رُدَّتْ شَهَادَتُهُمْ وَ عَدَمِ وُجُوبِ التَّفْرِيقِ" [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص277] .

(سند روايت خوب و برای نمايش مفيد است.)

عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ سُلَيمَانَ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الرَّجُلِ يقْذِفُ الرَّجُلَ فَيجْلَدُ حَدّاً ثُمَّ يتُوبُ وَ لَا يعْلَمُ مِنْهُ إِلَّا خَيراً أَ تَجُوزُ شَهَادَتُهُ" قَالَ : "نَعَمْ

مَا يُقَالُ عِنْدَكمْ" قُلْتُ : "يقُولَونَ تَوْبَتُهُ فِيمَا بَينَهُ وَ بَينَ اللّهِ وَ لَا تُقْبَلُ شَهَادَتُهُ أَبَداً" فَقَالَ : "بِئْسَ مَا قَالُوا

كانَ أَبِی یقُولُ إِذَا تَابَ وَ لَمْ یعْلَمْ مِنْهُ إِلَّا خَیراً جَازَتْ شَهَادَتُهُ" [کافی ، ج7 ، ص397] .

عَنِ ابْنِ سِنَانٍ یعْنِی عَبْدَ اللَّهِ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الْمَحْدُودِ إِذَا تَابَ أَ تُقْبَلُ شَهَادَتُهُ" فَقَالَ : "إِذَا تَابَ وَ تَوْبَتُهُ أَنْ یرْجِعَ مِمَّا قَالَ وَ یکذِبَ نَفْسَهُ عِنْدَ الْإِمَامِ وَ عِنْدَ الْمُسْلِمِینَ فَإِذَا فَعَلَ فَإِنَّ عَلَی الْإِمَامِ أَنْ یقْبَلَ شَهَادَتَهُ بَعْدَ ذَلِک" [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص385] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تَجُوزُ شَهَادَهُ الْمُسْلِمِینَ عَلَی جَمِیعِ أَهْلِ الْمِلَلِ وَ لَا تَجُوزُ شَهَادَهُ أَهْلِ الذِّمَّهِ عَلَی الْمُسْلِمِینَ [کافی ، ج7 ، ص398] .

بَابُ "قَبُولِ شَهَادَهِ الْیهُودِ وَ النَّصَارَی وَ الْمَجُوسِ وَ غَیرِهِمْ عَلَی الْوَصِیهِ فِی الضَّرُورَهِ" [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص389] .

عَنْ هِشَامِ بْنِ الْحَکمِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "أَوْ آخَرانِ مِنْ غَیرِکمْ "(مائده-106) قَالَ : "إِذَا کانَ الرَّجُلُ فِی أَرْضِ غُرْبَهٍ لَا یوجَدُ فِیهَا مُسْلِمٌ جَازَتْ شَهَادَهُ مَنْ لَیسَ بِمُسْلِمٍ عَلَی الْوَصِیهِ" [کافَی ، ج7 ، ص398] .

عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلَبِی وَ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : "سَأَلْتُهُ هَلْ تَجُوزُ شَهَادَهُ أَهْلِ مِلَّهٍ مِنْ غَیرِ أَهْلِ مِلَّتِهِمْ قَالَ نَعَمْ إِذَا لَمْ یوجَدْ مِنْ أَهْلِ مِلَّتِهِمْ جَازَتْ شَهَادَهُ غَیرِهِمْ إِنَّهُ لَا یصْلُحُ ذَهَابُ حَقِّ أَحَدٍ" [کافی ، ج7 ، ص4] .

روایات متعدد در این که شهادت زن در مسأله رجم زمانی مقبول می شود که کنارش سه مرد باشد و جز در این صورت مقبول نیست. گر چه دو مرد و چهار زن باشند.

روایت بسیار داریم برای

مسائلی که راهی برای تحمل شهادت مردان نیست ، شهادت زن پذیرفته می شود. از قبیل بکارت ، تولد طفل حیا یا میتا و موارد اشتباه.

درباره دین شهادت زن طبق آیه : فَرَجُلٌ وَ امْرَأَتانِ [بقره/282] .

قبول است.

در محتضری که تنها یک زن بر بالین او باشد و سپس شهادت به وصیت بدهد ، یک چهارم گفته زن قبول می شود.

در امور جزیی نیز شهادت زن قبول است.

در رؤیت هلال شهادت زن پذیرفته نیست و هم چنین در موضوع طلاق تنها دو مرد عدل لازم است.

4. موانع

1) شریک برای شریک در مورد شراکت گواهی ندهد. [وسایل ، ج18 ، ص271] .

عنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) مَا یرَدُّ مِنَ الشُّهُودِ قَالَ فَقَالَ الظَّنِینُ وَ الْمُتَّهَمُ قَالَ قُلْتُ فَالْفَاسِقُ وَ الْخَائِنُ قَالَ ذَلِک یدْخُلُ فِی الظَّنِینِ" [کافی ، ج7 ، ص395] .

عَنْ سُلَیمَانَ بْنِ خَالِدٍ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الَّذِی یرَدُّ مِنَ الشُّهُودِ فَقَالَ الظَّنِینُ وَ الْخَصْمُ قَالَ قُلْتُ فَالْفَاسِقُ وَ الْخَائِنُ قَالَ فَقَالَ کلُّ هَذَا یدْخُلُ فِی الظَّنِینِ" [کافی ، ج7 ، ص395] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَمْ تَجُزْ شَهَادَهُ الصَّبِی وَ لَا خَصْمٍ وَ لَا مُتَّهَمٍ وَ لَا ظَنِینٍ [النوادر أشعری ، ص160] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَجُوزُ شَهَادَهُ وَلَدِ الزِّنَی [کافی ، ج7 ، ص396] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) کانَ لَا یقْبَلُ شَهَادَهَ فَحَّاشٍ وَ لَا ذِی مُخْزِیهٍ فِی الدِّینِ [کافی ، ج7 ، ص396] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا تُصَلَّی خَلْفَ مَنْ یبْغِی عَلَی

الْأَذَانِ وَ الصَّلَاهِ بِالنَّاسِ أَجْراً وَ لَا تُقْبَلُ شَهَادَتُهُ [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص43] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ شَهَادَهِ الْأَجِیرِ وَ التَّابِعِ فَقَالَ : "هَذَا ظَنِینٌ لَا تَجُوزُ شَهَادَتُهُ" [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص511] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُقْبَلُ شَهَادَهُ ذِی شَحْنَاءَ أَوْ ذِی مُخْزِیهٍ فِی الدِّینِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص43] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا یجُوزُ شَهَادَهُ الْمُرِیبِ وَ الْخَصْمِ وَ دَافِعِ مَغْرَمٍ أَوْ أَجِیرٍ أَوْ شَرِیکٍ أَوْ مُتَّهَمٍ أَوْ تَابِعٍ وَ لَا تُقْبَلُ شَهَادَهُ شَارِبِ الْخَمْرِ وَ لَا شَهَادَهُ اللَّاعِبِ بِالشِّطْرَنْجِ وَ النَّرْدِ وَ لَا شَهَادَهُ الْمُقَامِرِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص40] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُقْبَلُ شَهَادَهُ صَاحِبِ النَّرْدِ وَ الْأَرْبَعَهَ عَشَرَ وَ صَاحِبِ الشَّاهَینِ یقُولُ لَا وَ اللَّهِ وَ بَلَی وَ اللَّهِ مَاتَ وَ اللَّهِ شَاهٌ وَ قُتِلَ وَ اللَّهِ شَاهٌ وَ مَا مَاتَ وَ مَا قُتِلَ [کافی ، ج7 ، ص396] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا تُقْبَلُ شَهَادَهُ سَابِقِ الْحَاجِّ لِأَنَّهُ قَتَلَ رَاحِلَتَهُ وَ أَفْنَی زَادَهُ وَ أَتْعَبَ نَفْسَهُ وَ اسْتَخَفَّ بِصَلَاتِهِ [کافی ، ج7 ، ص396] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : رَدَّ رَسُولُ اللَّهِ (ص) شَهَادَهَ السَّائِلِ الَّذِی یسْأَلُ فِی کفِّهِ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) لِأَنَّهُ لَا یومَنُ عَلَی الشَّهَادَهِ وَ ذَلِک لِأَنَّهُ إِنْ أُعْطِی رَضِی وَ إِنْ مُنِعَ سَخِطَ [کافی ، ج7 ، ص396] .

5. اجرای حدود در اسلام

حبس ابد در اسلام

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا یخَلَّدُ فِی السِّجْنِ إِلَّا ثَلَاثَهٌ الَّذِی یمَثِّلُ وَ الْمَرْأَهُ تَرْتَدُّ عَنِ الْإِسْلَامِ وَ السَّارِقُ بَعْدَ قَطْعِ الْیدِ وَ

الرِّجْلِ [کافی ، ج7 ، ص270] .

آداب :

المخاصمه مع الأب :

رَوَى مُوسَى بْنُ بَكرٍ عَنِ الْحَكمِ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) إِنَّ وَالِدِی تَصَدَّقَ عَلَی بِدَارٍ ثُمَّ بَدَا لَهُ أَنْ يَرْجِعَ فِيهَا وَ إِنَّ قُضَاتَنَا يقْضُونَ لِی بِهَا فَقَالَ نِعْمَ مَا قَضَتْ بِهِ قُضَاتُكمْ وَ لَبِئْسَ مَا صَنَعَ وَالِدُک إِنَّمَا الصَّدَقَهُ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَمَا جُعِلَ لِلَّهِ فَلَا رَجْعَهَ فِيهِ لَهُ فَإِنْ أَنْتَ خَاصَمْتَهُ فَلَا تَرْفَعْ عَلَيهِ صَوْتَک وَ إِنْ رَفَعَ صَوْتَهُ فَاخْفِضْ أَنْتَ صَوْتَک قَالَ قُلْتُ لَهُ إِنَّهُ قَدْ تُوُفِّی قَالَ فَأَطِبْ بِهَا [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص247] .

تحمل شهادت :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يجْلَدُ شَاهِدُ الزُّورِ جَلْداً لَيسَ لَهُ وَقْتٌ وَ ذَلِک إِلَی الْإِمَامِ وَ يطَافُ بِهِ حَتَّی يعْرِفَهُ النَّاسُ فَإِنْ تَابَ بَعْدَ ذَلِک وَ أَصْلَحَ قُبِلَتْ شَهَادَتُهُ وَ رُدَّ مَا كانَ مِنْهُ قَائِماً عَلَی صَاحِبِهِ [مستدرک الوسائل ، ج18 ، ص195] .

حدود :

وطی با زن در ماه رمضان ، اگر زن را وادار کند 50 و اگر زن نیز خودش مایل بود یک چهارم سوط زده می شود.

وطی با حائض علاوه بر مبلغی از دینار ، یک چهارم حدّ زانی است.

عِدَّهٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ فِی مَسَائِلِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عِيسَی عَنِ الْأَخِيرِ فِی مَمْلُوک يعْصِی صَاحِبَهُ: "أَ يحِلُّ ضَرْبُهُ أَمْ لَا" فَقَالَ : "لَا يحِلُّ لَک أَنْ تَضْرِبَهُ إِنْ وَافَقَک فَأَمْسِكهُ وَ إِلَّا فَخَلِّ عَنْهُ" [کافی ، ج7 ، ص261] .

حدود : حدّ سرقت

عَنْ أَنَسٍ أَوْ هَيثَمِ بْنِ الْبَرَاءِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : "قُلْتُ لَهُ اللِّصُّ يدْخُلُ عَلَی فِی بَيتِی يرِيدُ

نَفْسِی وَ مَالِی" فَقَالَ : "فَاقْتُلْهُ فَأُشْهِدُ اللَّهَ وَ مَنْ سَمِعَ أَنَّ دَمَهُ فِی عُنُقِی" [کافی ، ج7 ، ص297] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِیدٌقَالَ وَ قَالَ : لَوْ کنْتُ أَنَا لَتَرَکتُ الْمَالَ وَ لَمْ أُقَاتِلْ [من لایحضره الفقیه ن ، ج4 ، ص95] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَمِعَ رَجُلًا ینَادِی یا لَلْمُسْلِمِینَ فَلَمْ یجِبْهُ فَلَیسَ بِمُسْلِمٍ [کافی ، ج2 ، ص164] .

1. قلب

1. معنای قلب

1. در لغت

معنای قلب (قلب الشی ء صرفه عن وجه الی وجه) انقلاب به معنای زیر و رو و انصراف است وقلب الانسان لکثره تقلبه. [(مفردات)] .

2. درقرآن

قلب به سه معنا در قرآن آمده.

الف : عقل و ادراک (علم و درک) إِنَّ فِی ذلِک لَذِکری لِمَنْ کانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَی السَّمْعَ [ق/37] .

ب : روحوَ إِذْ زاغَتِ الْأَبْصارُ وَ بَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَناجِرَ [احزاب/10] .

ج : مرکز عواطففَثَبِّتُوا الَّذِینَ آمَنُوا سَأُلْقِی فِی قُلُوبِ الَّذِینَ کفَرُوا الرُّعْبَ [انفال/12] .

تمام اعضاء ابزار روح هستند ، لکن عکس العمل ها متفاوت است. در مسائل فکری بار و فشار روی مغز و اعصاب است. در مسائل عاطفی عکس العمل روی قلب انسان است. ضربان آن تغییر می کند.

3. ابعاد قلب

قلب دارای دو بعد است :

الف : بعد شناخت.

ب : بعد احساس.

و سلامتی و بیماری در هر دو بعد امکان دارد.

سلامتی قلب در بعد شناخت مانند علم ، یقین ، فقه و...

سلامتی قلب در بعد احساس مانند خشوع ، سکینه ، طهارت ، اطمینان ، ایمان ، وجل.

بیماری قلب در بعد شناخت مانند

ریب ، شک ، انکار ، لهو ، غفلت ، طبع ، ختم ، زیغ ، رین.

بیماری قلب در بعد احساس ، مانند قساوت ، غلظت.

2. انواع قلب

1. قلب سلیم

1. معنا

1 یوْمَ لا ینْفَعُ مالٌ وَ لا بَنُونَ إِلاّ مَنْ أَتَی اللّهَ بِقَلْبٍ سَلِیمٍ [شعراء/88 و89] .

2 قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلّا مَنْ أَتَی اللّهَ بِقَلْبٍ سَلِیمٍ قَالَ الْقَلْبُ السَّلِیمُ الَّذِی یلْقَی رَبَّهُ وَ لَیسَ فِیهِ أَحَدٌ سِوَاهُ قَالَ وَ کلُّ قَلْبٍ فِیهِ شِرْک أَوْ شَک فَهُوَ سَاقِطٌ [کافی ، ج2 ، ص16] .

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَطُوبَی لِذِی قَلْبٍ سَلِیمٍ أَطَاعَ مَنْ یهْدِیهِ وَ تَجَنَّبَ مَنْ یرْدِیهِ وَ أَصَابَ سَبِیلَ السَّلَامَهِ بِبَصَرٍ مَنْ بَصَّرَهُ وَ طَاعَهِ هَادٍ أَمَرَهُوَ بَادَرَ الْهُدَی قَبْلَ أَنْ تُغْلَقَ أَبْوَابُهُ وَ تُقْطَعَ أَسْبَابُهُ وَ اسْتَفْتَحَ التَّوْبَهَ وَ أَمَاطَ الْحَوْبَهَ فَقَدْ أُقِیمَ عَلَی الطَّرِیقِ وَ هُدِی نَهْجَ السَّبِیلِ [نهج البلاغه ، خطبه 214] .

4 عَنِ الصَّادِقِ (ع) فِی قَوْلِهِ تَعَالَی إِلّا مَنْ أَتَی اللّهَ بِقَلْبٍ سَلِیمٍ قَالَ : " هُوَ الْقَلْبُ الَّذِی سَلِمَ مِنْ حُبِّ الدُّنْیا" [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص40] .

2. ویژگی ها

1. سکینه وآرامش

1. معنای سکینه و آرامش

السکینه روحی الهی او تستلزم روحا الهیا من امر الله یوجب سکینه القلب و استقرار النفس [المیزان ، ج2 ، ص244] .

کأن المراد بالسکینه الثبات و طمأنینه النفس و شده الیقین بحیث لا یتزلزل عند الفتن و عروض الشبهات بل هذا إیمان موهبی یتفرع علی الأعمال

الصالحه و المجاهدات الدينيه سوى الإيمان الحاصل بالدليل و البرهان و لذا قال لِيَزْدادُوا إِيماناً مَعَ إِيمانِهِمْ [

بحارالأنوار ، ج66 ، ص199] .

2. ویژگی ها

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : السَّکینَهُ الْإِیمَانُ [کافی ، ج2 ، ص15] .

"بن بست ندارد تا مضطرب شود"

وَ أُولئِک هُمُ الْمُهْتَدُونَ [بقره/157] .

افمن کان میتا فاحییناه و جعلنا له نورا یمشی به فی الناس کمن مثله فی الظلمات لیس بخارج منها [انعام ، 122] .

ذلِک بِأَنَّ اللّهَ مَوْلَی الَّذِینَ آمَنُوا وَ أَنَّ الْکافِرِینَ لا مَوْلی لَهُمْ [محمد/11] .

مؤمن ولی دارد و قهرا آرامش دارد ، لکن ولی غیر مؤمن شیطان است که :

الشَّیطانُ یعِدُکمُ الْفَقْرَ [بقره/268] .إِنَّما ذلِکمُ الشَّیطانُ یخَوِّفُ أَوْلِیاءَهُ [آل عمران/175] .

2. خشوع

1. معنای خشوع

1 الخشوع هو الضراعه و أکثر ما یستعمل فیما یوجد فی الجوارح و الضراعه أکثر ما یستعمل فیما یوجد فی القلب [بحارالأنوار ، ج91 ، ص253] .

2 مفردات : الخشوع الضراعه و اکثر ما یستعمل فی الجوارح و الضراعه اکثر ما یستعمل فی القلب ، اذا ضرع القلب خشعت الجوارح

3 الخضوع مختص بالجوارح و الخشوع بالقلب [المیزان ، ج1 ، ص153] .

و فیه نظر کما کافی الایات حیث اسند الخشوع الی الجسد و الجوارح و خشعه الصوات و خشعا ابصارهم وجوه یومئذ خاشعه و...

2. آیات وروایات خشوع

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا زَادَ خُشُوعُ الْجَسَدِ عَلَى مَا فِی الْقَلْبِ فَهُوَ عِنْدَنَا نِفَاقٌ [کافی ، ج2 ، ص396] .

5 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من خشع قلبه خشعت جوارحه [غررالحکم ، ص190] .

6 قال رسول الله (ص) : إیاکم و تخشع النفاق و

هو أن یری الجسد خاشعا و القلب لیس بخاشع [بحارالأنوار ، ج74 ، ص166] .

"استعیذوا بالله من خشوع النفاق" قیل له و ما خشوع النفاق؟ قال : ان تری الجسد خاشعا و القلب لیس بخاشع" [المیزان ، ج15 ، ص12]

7 أَ لَمْ یأْنِ لِلَّذِینَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِکرِ اللّهِ [حدید/16] .

8 لَوْ أَنْزَلْنا هذَا الْقُرْآنَ عَلی جَبَلٍ لَرَأَیتَهُ خاشِعاً مُتَصَدِّعاً مِنْ خَشْیهِ اللّهِ [حشر/21] .

9 قَدْ أَفْلَحَ الْمُومِنُونَ الَّذِینَ هُمْ فِی صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ [مومنون/1 و2] .

10 وَ اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ وَ إِنَّها لَکبِیرَهٌ إِلاّ عَلَی الْخاشِعِینَ [بقره/45] .

11 وَ إِنَّ مِنْ أَهْلِ الْکتابِ لَمَنْ یومِنُ بِاللّهِ وَ ما أُنْزِلَ إِلَیکمْ وَ ما أُنْزِلَ إِلَیهِمْ خاشِعِینَ لِلّهِ لا یشْتَرُونَ بِآیاتِ اللّهِ ثَمَناً قَلِیلاً [آل عمران/199] .

3. ایمان ویقین

4. طهارت

2. قلب مریض

1. معنا

فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزادَهُمُ اللّهُ مَرَضاً [بقره/10] .

بیماری که پرهیز نکند و هر چه دید بخورد روز به روز مرضش بیشتر می شود.

سلول بیمار هر چه بیشتر تغذیه شود بیشتر رشد میکند.

وَ أَمَّا الَّذِینَ فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزادَتْهُمْ رِجْساً إِلَی رِجْسِهِمْ [توبه/125] .

2. ویژگی ها

1. شک وریب

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ لَمْ یخْلُقِ اللَّهُ خَلْقاً أَقَلَّ مِنَ الْیقِینِ [کافی ، ج2 ، ص391] .

2 قانون : عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) : وَ لَا تَنْقُضِ الْیقِینَ أَبَداً بِالشَّک [وسائل الشیعه ، ج2 ، ص356] .

یک اصل کلی است که بعد از یقین با وسوسه خود را متزلزل نکنید.

3 عَنْ أَبِی بَصِیرٍ

قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ" الَّذِينَ آمَنُوا وَ لَمْ يلْبِسُوا إِيمانَهُمْ بِظُلْمٍ" (انعام/82) : " قَالَ بِشَک" [کافی ، ج2 ، ص399] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا شَککتُ فِی الْحَقِّ مُذْ أُرِيتُهُ لَمْ يوجِسْ مُوسَی (ع) خِيفَةً عَلَی نَفْسِهِ بَلْ أَشْفَقَ مِنْ غَلَبَهِ الْجُهَّالِ وَ دُوَلِ الضَّلَالِ [نهج البلاغه ، خطبه 4] .

5 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ عَجِبْتُ لِمَنْ شَک فِی اللَّهِ وَ هُوَ يرَی خَلْقَ اللَّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 126] .

6 معاویه گفت : شما را با طناب به مسجد بردند. علی (ع) فرمود : و ما علی المسلم من غضاضه فی أن یکون مظلوما ما لم یکن شاکا فی دینه أو مرتابا فی یقینه و هذه حجتی علیک و علی غیرک [بحارالأنوار ، ج28 ، ص367] .

7 وَ ارْتابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِی رَيبِهِمْ يتَرَدَّدُونَ [توبه/45] .

8 شک گاهی مخرب است و گاهی مقدمه تحقیق ، درصورت اول بد و در صورت دوم سکوی جهش است. الاغ شک نمی کند ، لذا به فکر بررسی هم نمی افتد.

9 به هنگام شک و جهل تحقیق کنید :

10 برای حفظ یقین و به شک نیفتادن عمل لازم است :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَجْعَلُوا عِلْمَکمْ جَهْلًا وَ يقِينَکمْ شَکاً إِذَا عَلِمْتُمْ فَاعْمَلُوا وَ إِذَا تَيقَّنْتُمْ فَأَقْدِمُوا [نهج البلاغه ، حکمت 274] .

11 خطر شک :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نَوْمٌ عَلَی يقِينٍ خَيرٌ مِنْ صَلَاهٍ فِی شَک [نهج البلاغه ، حکمت 97] .

قرآن مسائلی را شک ناپذیر می داند :

الف : قرآن : ذلِک الْکتابُ لا رَیبَ فِیهِ [بقره/2] .

ب : قیامت : لا ریب فیه [آل عمران ، 9]

ج : اجل : وَ جَعَلَ لَهُمْ أَجَلاً لا رَیبَ فِیهِ [اسراء/99] .

2 عن الصادق (ع) : مَنْ شَک أَوْ ظَنَّ فَأَقَامَ عَلَی أَحَدِهِمَا (فَقَدْ حَبِطَ) عَمَلُهُ إِنَّ حُجَّةَ اللَّهِ هِی الْحُجَّةُ الْوَاضِحَةُ [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص40] .

الف : ترس؛ جرئت اقدام ندارد ، احتمال تراشی میکند.

ب : ایجاد راه های زیاد به صورتی که انسان خود را گم کند.

ج : روحیه ساز ش کاری. [نهج البلاغه فیض الاسلام ، ص1102 و حکمت31] .

قلمرو شک درباره خدا ، معاد ، قرآن ، رهبر و... است.

2. زنگار و زیغ

1 کلاّ بَلْ رانَ عَلی قُلُوبِهِمْ ما کانُوا یکسِبُونَ [مطففین/14] .

2 مفردات : رین :

صدع یعلو الشی ء الجلیزنگاری که روی چیز شفاف می نشیند.

تغطیهپرده.

فی حدیث رسول الله (ص) : ان القلوب لترین کما یرین السیف (زنگ میزند) و جلائه الحدیث [نور الثقلین ، ج5 ، ص531] .

اعمال بد نقش و صورتی در نفس دارد که مانع درک حق می شوند.

نفس طبعا صفا و جلا دارد و اعمال بد به منزله گرد وزنگ است

معنای زیغ :

مفردات : زيغ ، الميل عن الاستقامه.

المراد بالزيغ الاستنكاف عن امتثال امر النبى و الخروج عن طاعته بالتثاقل عن الخروج الى الجهاد او الرجوع الى الاوطان من العسره... [الميزان ، ج9 ، ص399] .

عوامل زيغ :

الف : فَلَمّا زاغُوا أَزاغَ اللّهُ

قُلُوبَهُمْ [صف/5] .

عوامل رين :

الف : لجاجت و اصرار

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ مَنْ لَجَّ وَ تَمَادَى فَهُوَ الرَّاكسُ الَّذِى رَانَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ [نهج البلاغه ، نامه 58] .

آثار زيغ :

فَأَمَّا الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ زَيغٌ فَيتَّبِعُونَ ما تَشابَهَ مِنْهُ ابْتِغاءَ الْفِتْنَهِ وَ ابْتِغاءَ تَأْوِيلِهِ [آل عمران/7] .

ابتغاء الفتنه طلب اضلال الناس [الميزان ، ج3 ، ص23] .

" هر گناه نقطه سياهى در روح مى گذارد تا اينكه همه قلب را ميگيرد." [نور الثقلين ، ج5 ، ص531] .

راه برطرف كردن رين :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَذَاكرُوا وَ تَلَاقَوْا وَ تَحَدَّثُوا فَإِنَّ الْحَدِيثَ جِلَاءٌ لِلْقُلُوبِ إِنَّ الْقُلُوبَ لَتَرِينُ كمَا يرِينُ السَّيفُ جِلَاوهَا الْحَدِيثُ [كافى ، ج1 ، ص41] .

3. قفل بر دل

1. آيات

الف : وَ قَوْلِهِمْ قُلُوبُنا غُلْفٌ بَلْ طَبَعَ اللّهُ عَلَيها بِكفْرِهِمْ [نساء/155] .

ب : كذلِک يطْبَعُ اللّهُ عَلى كلِّ قَلْبِ مُتَكبِّرٍ جَبّارٍ [غافر/35] .

ج : أَ فَرَأَيتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلهَهُ هَواهُ وَ أَضَلَّهُ اللّهُ عَلى عِلْمٍ وَ خَتَمَ عَلى سَمْعِهِ وَ قَلْبِهِ [جاثيه/23] .

دوَ طَبَعَ اللّهُ عَلى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لا يعْلَمُونَ [توبه/93] . درباره تن پرورانى كه به جهاد نيامدند.

هَمَنْ كفَرَ بِاللّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمانِهِ إِلاّ مَنْ أكرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمانِ وَ لكنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكفْرِ صَدْراً فَعَلَيهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللّهِ وَ لَهُمْ عَذابٌ عَظِيمٌ

ذلِک بِأَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَياهَ الدُّنْيا عَلَى الآخِرَهِ وَ أَنَّ اللّهَ لا يهْدِى الْقَوْمَ الْكافِرِينَ

أُولئِک الَّذِينَ طَبَعَ اللّهُ عَلى قُلُوبِهِمْ وَ سَمْعِهِمْ وَ أَبْصارِهِمْ وَ أُولئِک هُمُ الْغافِلُونَ [نحل/106-108]

.

و : وَ مِنْهُمْ مَنْ يسْتَمِعُ إِلَيک حَتّى إِذا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِک قالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ ما ذا قالَ آنِفاً أُولئِکَ الَّذِينَ طَبَعَ اللّهُ عَلى قُلُوبِهِمْ وَ اتَّبَعُوا أَهْواءَهُمْ [محمد/16] .

ز : فَما كانُوا لِيومِنُوا بِما كذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ كذلِک نَطْبَعُ عَلى قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ [يونس/74] .

ح : كذلِک يطْبَعُ اللّهُ عَلى قُلُوبِ الَّذِينَ لا يعْلَمُونَ [روم/59] .

ط : فَما كانُوا لِيومِنُوا بِما كذَّبُوا مِنْ قَبْلُ كذلِک يطْبَعُ اللّهُ عَلى قُلُوبِ الْكافِرِينَ [اعراف/101] .

ییا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللّهَ يجْعَلْ لَكمْ فُرْقاناً [انفال/29] .

2. معنا

طبع و ختم نقش ، همانند نقش به خاتم است.به اثر ختم هم ختم گفته میشود. ختم قرآن ، ختم رسل ، ختم مرده همه در واقع به معنای پایان و مهر و موم کردن است.

4. قساوت

1 ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک فَهِى كالْحِجارَهِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَهً [بقره/74] .

2 وَ لا يكونُوا كالَّذِينَ أُوتُوا الْكتابَ مِنْ قَبْلُ فَطالَ عَلَيهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ [حديد/16] .

3 فَبِما نَقْضِهِمْ مِيثاقَهُمْ لَعَنّاهُمْ وَ جَعَلْنا قُلُوبَهُمْ قاسِيهً [مائده/13] .

4 عوامل قساوت :

الف : گناه ، قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا جَفَّتِ الدُّمُوعُ إِلَّا لِقَسْوَهِ الْقُلُوبِ وَ مَا قَسَتِ الْقُلُوبُ إِلَّا لِكثْرَهِ الذُّنُوبِ [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص45] .

ب : پر خوری ، پر خوابی ، پرگوئی ، مال زیاد ، غفلت ، مجاوره الاحمق ، انزوا ، مجالست با مترفین ، استماع لهو ، بعضی از شغلها ، مراوده با سلطان ، خنده زیاد ، نقض عهد ، دوری از

عالم و آرزوهای زیاد. [از کتاب قلب سلیم دستغیب] .

5 راه علاج :

الف : یاد مرگ.

ب : یتیم نوازی.

6 نشانه های قساوت :

الف : بی تفاوتی.

ب : نداشتن اشک و سوز.

7 بلای قساوت :

قساوت چوب خداست که صدا ندارد.

5. غفلت

1 غفلت در برابر ذکر و توجه است :

وَ لا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنا قَلْبَهُ عَنْ ذِکرِنا وَ اتَّبَعَ هَواهُ وَ کانَ أَمْرُهُ فُرُطاً [کهف/28] .

2 قلمرو غفلت :

یعْلَمُونَ ظاهِراً مِنَ الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ هُمْ عَنِ الآخِرَهِ هُمْ غافِلُونَ [روم/7] .

وَ الَّذِینَ هُمْ عَنْ آیاتِنا غافِلُونَ [یونس/7] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ أَغْفَلُ النَّاسِ مَنْ لَمْ یتَّعِظْ بِتَغَیرِ الدُّنْیا مِنْ حَالٍ إِلَی حَالٍ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص394] .

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ مَنْ غَفَلَ جَنَی عَلَی نَفْسِهِ وَ انْقَلَبَ عَلَی ظَهْرِهِ وَ حَسِبَ غَیهُ رُشْداً وَ غَرَّتْهُ الْأَمَانِی وَ أَخَذَتْهُ الْحَسْرَهُ وَ النَّدَامَهُ إِذَا قُضِی

الْأَمْرُ وَ انْكشَفَ عَنْهُ الْغِطَاءُ وَ بَدَا لَهُ مَا لَمْ يكنْ يحْتَسِبُ [كافى ، ج2 ، ص391] .

5 وَ نَبِّهْنِى لِذِكرِک فِى أَوْقَاتِ الْغَفْلَهِ [صحيفه سجاديه ، دعاى 20] .

3. مرضهاى قلبى

إِلاّ مَنْ أَتَى اللّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ [شعراء/89] .

فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ [بقره/10] .

امراض قلبى عبارتند از :

1 كفر :

وَ جَحَدُوا بِها وَ اسْتَيقَنَتْها أَنْفُسُهُمْ ظُلْماً وَ عُلُوًّا [نمل/14] .

ريشه كفر خود خواهى و تعصب است.

ضرر كفر : مَثَلُ الَّذِينَ كفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمالُهُمْ كرَمادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِى يوْمٍ عاصِفٍ [

ابراهیم/18] .

کافر در قیامت : قالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِی أَعْمی وَ قَدْ کنْتُ بَصِیراً

قالَ کذلِک أَتَتْک آیاتُنا فَنَسِیتَها [طه/125 و 126] .

2 شرک :

إِنَّ اللّهَ لا یغْفِرُ أَنْ یشْرَک بِهِ وَ یغْفِرُ ما دُونَ ذلِک [نساء/48] .

مَثَلُ الَّذِینَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّهِ أَوْلِیاءَ کمَثَلِ الْعَنْکبُوتِ اتَّخَذَتْ بَیتاً وَ إِنَّ أَوْهَنَ الْبُیوتِ لَبَیتُ الْعَنْکبُوتِ [عنکبوت/41] .

إِنَّ الَّذِینَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ لَنْ یخْلُقُوا ذُباباً وَ لَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ [حج/73] .

ریا شرک است.

عقیده به نحوست بعضی چیزها شرک است.

بعضی تملق ها شرک است.

شرک دو قسم است : خفی و جلی

3 شک :

شک که مقدمه علم باشد ، خوب است. انسان را به تحقیق وادار می کند.

شک اگر به صورت وسوسه درآمد برطرف کردنش در مسائل اعتقادی واجب است.

4 عجب :

5 نفاق :

نفاق در قرآن : إِنَّ الْمُنافِقِینَ فِی الدَّرْک الْأَسْفَلِ مِنَ النّارِ [نساء/145] .

در حدیث : من از خوبان نمی ترسم. از بدان هم نمی ترسم. از منافق می ترسم.

علامت نفاق : نان را به نرخ روز خوردن ، دو زبان داشتن و به قیافه های مختلف درآمدن.

دوای نفاق : از تعارف بیجا خود داری کردن قدم اول است.

6 قساوت :

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک [بقره/74] .

اسباب قساوت قلب :

الف : گناه پی در پی

ب : رفیق شدن با اهل قساوت

ج : بعضی شغل ها ، حرف زیاد ، موسیقی.

د : آمد و شد زیاد با ثروتمندان و اعیان.

خطر قساوت : عدم بازگشت بسوی خداثُمَّ كانَ عاقِبَةَ الَّذِينَ أَساوا السُّوای أَنْ

كذَّبُوا بِآياتِ اللّهِ [روم/10] .

دوای قساوت : مطالعه درحال کسانی که قساوت ندارند ، توجه به عظمت خطرهای قساوت ، عدس خوردن ، نزدیک شدن با طبقه رنجبر و یتیم ها و آسیب زدگان و مردگان و مریضان و غیره.

7 حقد :

خطر حقد : علی (ع) را خانه می نشاند.فأودع قلوبهم أحقادا بدریه و خیبریه و حنینیه [بحارالأنوار ، ج99 ، ص106] .

حسین (ع) را در کربلا شهید می کند. (بغضا لابیک)

ریشه حقد : سعه صدر نداشتن ، توکل نداشتن ، کامل نبودن توحید ، علاقه مفرط به دنیا.

دوا : لَقَدْ کانَ لَکمْ فِی رَسُولِ اللّهِ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ [احزاب/21] . فوقف رسول الله (ص) و ناداه : یا أبا سفیان! بل الیوم یوم المرحمه [شرح نهج البلاغه ، ج17 ، ص272] .

دعای مکارم الاخلاق : وَ أَبْدِلْنِی مِنْ بِغْضَهِ أَهْلِ الشَّنَآنِ الْمَحَبَّهَ ، وَ مِنْ حَسَدِ أَهْلِ الْبَغْی الْمَوَدَّهَ... ، وَ أَنْ أَشْکرَ الْحَسَنَهَ ، وَ أُغْضِی عَنِ السَّیئَهِ [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

ضع فعل اخیک علی احسنه

8 سوء ظن :

9 حسد :

10 دوستی دنیا :

وَ تُحِبُّونَ الْمالَ حُبًّا جَمًّا [فجر/20] .

الَّذِی جَمَعَ مالاً وَ عَدَّدَهُ یحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ [همزه/2و3] .

قُلْ إِنْ كانَ آباوكمْ وَ أَبْناوكمْ وَ إِخْوانُكمْ وَ أَزْواجُكمْ وَ عَشِيرَتُكمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ كسادَها وَ مَساكنُ تَرْضَوْنَها [توبه/24] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حب الدنيا رأس كل خطيئه [غررالحكم ، ص142] .

دوا : یاد مرگ ، بینش صحیحقُلْ مَتاعُ الدُّنْيا قَلِيلٌ وَ

الْآخِرَهُ خَيرٌ لِمَنِ اتَّقى [نساء/77] .

تمرین به گذشت کم کم علاقه ما را می گیرد و با حب و ایمان به خدا از دنیا می رویم.

11 عزم بر گناه

داستان اصحاب فیل.

داستان سوختن باغ.

1. قم

1. جایگاه قم در روایات

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ لَعَلَى قُمَّ مَلَكاً رَفْرَفَ عَلَيهَا بِجَنَاحَيهِ لَا يرِيدُهَا جَبَّارٌ بِسُوءٍ إِلَّا أَذَابَهُ اللَّهُ كذَوْبِ الْمِلْحِ فِى الْمَاءِ ثُمَّ أَشَارَ إِلَى عِيسَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ فَقَالَ سَلَامُ اللَّهِ عَلَى أَهْلِ قُمَّ يسْقِى اللَّهُ بِلَادَهُمُ الْغَيثَ وَ ينْزِلُ اَللَّهُ عَلَيهِمُ الْبَرَكاتِ وَ يبَدِّلُ اللّهُ سَيئاتِهِمْ حَسَناتٍ هُمْ أَهْلُ رُكوعٍ وَ سُجُودٍ وَ قِيامٍ وَ قُعُودٍ هُمُ الْفُقَهَاءُ الْعُلَمَاءُ الْفُهَمَاءُ هُمْ أَهْلُ الدِّرَايهِ وَ الرِّوَايهِ وَ حُسْنِ الْعِبَادَهِ [بحارالأنوار ، ج57 ، ص217] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا أَصَابَتْكمْ بَلِيهٌ وَ عَنَاءٌ فَعَلَيكمْ بِقُمَّ فَإِنَّهُ مَأْوَى الْفَاطِمِيينَ وَ مُسْتَرَاحُ الْمُومِنِينَ وَ سَيأْتِى زَمَانٌ ينَفَّرُ أَوْلِياونَا وَ مُحِبُّونَا عَنَّا وَ يبَعَّدُونَ مِنَّا وَ ذَلِک مَصْلَحَهٌ لَهُمْ لِكيلَا يعْرَفُوا بِوَلَايتِنَا وَ يحْقِنُوا بِذَلِک دِمَاوهُمْ وَ أَمْوَالَهُمْ وَ مَا أَرَادَ أَحَدٌ بِقُمَّ وَ أَهْلِهِ سُوءاً إِلَّا أَذَلَّهُ اللَّهُ وَ أَبْعَدَهُ مِنْ رَحْمَتِهِ [بحارالأنوار ، ج57 ، ص214] .

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : سَتَخْلُو كوفَهُ مِنَ الْمُومِنِينَ وَ يأزر عَنْهَا الْعِلْمُ كمَا تأزر الْحَيهُ فِى جُحْرِهَا ثُمَّ يظْهَرُ الْعِلْمُ بِبَلْدَهٍ يقَالُ لَهَا قُمُّ وَ تَصِيرُ مَعْدِناً لِلْعِلْمِ وَ الْفَضْلِ حَتَّى لَا يبْقَى فِى الْأَرْضِ مُسْتَضْعَفٌ فِى الدِّينِ حَتَّى الْمُخَدَّرَاتُ فِى الْحِجَالِ وَ ذَلِک عِنْدَ قُرْبِ ظُهُورِ قَائِمِنَا فَيجْعَلُ اللَّهُ قُمَّ وَ أَهْلَهُ قَائِمِينَ مَقَامَ الْحُجَّهِ وَ لَوْ لَا ذَلِک لَسَاخَتِ الْأَرْضُ بِأَهْلِهَا وَ لَمْ يبْقَ فِى الْأَرْضِ حُجَّهٌ

فَيفِيضُ الْعِلْمُ مِنْهُ إِلَى سَائِرِ الْبِلَادِ فِي الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ فَيتِمُّ حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى الْخَلْقِ حَتَّى لَا يبْقَى أَحَدٌ عَلَى الْأَرْضِ لَمْ يبْلُغْ إِلَيهِ الدِّينُ وَ الْعِلْمُ ثُمَّ يظْهَرُ الْقَائِمُ (ع) وَ يسِيرُ سَبَباً لِنَقِمَهِ اللَّهِ وَ سَخَطِهِ عَلَى الْعِبَادِ لِأَنَّ اللَّهَ لَا ينْتَقِمُ مِنَ الْعِبَادِ إِلَّا بَعْدَ إِنْكارِهِمْ حُجَّةً [بحارالأنوار ، ج57 ، ص213] .

4 امام هادی (ع) از اجدادش از پیامبر (ص) نقل می کنند که فرمود : "چون مرا در معراج به آسمان چهارم بردند ، قبّه ای از مروارید دیدم که چهار رکن داشت از استبرق سبز. پرسیدم اینجا کجاست؟ جواب آمد ، حبیب من این شکل شهر قم است. بندگان من در آن جمع شوند. منتظر قیام قائم (عج) و شفاعت او شوند..."

قال الهادی (ع) : لَمَّا أُسْرِی بِی إِلَی السَّمَاءِ الرَّابِعَهِ نَظَرْتُ إِلَی قُبَّهٍ مِنْ لُولُو لَهَا أَرْبَعَهُ أَرْکانٍ وَ أَرْبَعَهُ أَبْوَابٍ کأَنَّهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ أَخْضَرَ قُلْتُ یا جَبْرَئِیلُ مَا هَذِهِ الْقُبَّهُ الَّتِی لَمْ أَرَ فِی السَّمَاءِ الرَّابِعَهِ أَحْسَنَ مِنْهَا فَقَالَ حَبِیبِی مُحَمَّدٌ هَذِهِ صُورَهُ مَدِینَهٍ یقَالُ لَهَا قُمُّ یجْتَمِعُ فِیهَا عِبَادُ اللَّهِ الْمُومِنُونَ ینْتَظِرُونَ مُحَمَّداً وَ شَفَاعَتَهُ لِلْقِیامَهِ وَ الْحِسَابِ یجْرِی عَلَیهِمُ الْغَمُّ وَ الْهَمُّ وَ الْأَحْزَانُ وَ الْمَکارِهُ قَالَ فَسَأَلْتُ عَلِی بْنَ مُحَمَّدٍ الْعَسْکرِی (ع) مَتَی ینْتَظِرُونَ الْفَرَجَ قَالَ إِذَا ظَهَرَ الْمَاءُ عَلَی وَجْهِ الْأَرْضِ [إختصاص مفید ، ص101] .

5 قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ لِلْجَنَّهِ ثَمَانِیهَ أَبْوَابٍ وَ لِأَهْلِ قُمَّ وَاحِدٌ مِنْهَا فَطُوبَی لَهُمْ ثُمَّ طُوبَی لَهُمْ ثُمَّ طُوبَی لَهُمْ [بحارالأنوار ، ج57 ، ص215] .

6 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ لِلَّهِ حَرَماً وَ هُوَ مَکهُ أَلَا إِنَّ لِرَسُولِ

اللَّهِ حَرَماً وَ هُوَ الْمَدِينَهُ أَلَا وَ إِنَّ لِأَمِيرِ الْمُومِنِينَ حَرَماً وَ هُوَ الْكوفَهُ أَلَا وَ إِنَّ قُمَّ الْكوفَهُ الصَّغِيرَهُ أَلَا إِنَّ لِلْجَنَّهِ ثَمَانِيَهَ أَبْوَابٍ ثَلَاثَهٌ مِنْهَا إِلَى قُمَّ تُقْبَضُ فِيهَا امْرَأَهٌ مِنْ وُلْدِی اسْمُهَا فَاطِمَهُ بِنْتُ مُوسَى وَ تُدْخَلُ بِشَفَاعَتِهَا شِيعَتِی الْجَنَّهَ بِأَجْمَعِهِم [بحارالأنوار ، ج57 ، ص228] .

7 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ احْتَجَّ بِالْكوفَهِ عَلَى سَائِرِ الْبِلَادِ وَ بِالْمُومِنِينَ مِنْ أَهْلِهَا عَلَى غَيرِهِمْ مِنْ أَهْلِ الْبِلَادِ وَ احْتَجَّ بِبَلْدَهِ قُمَّ عَلَى سَائِرِ الْبِلَادِ وَ بِأَهْلِهَا عَلَى جَمِيعِ أَهْلِ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ وَ لَمْ يدَعِ اللَّهُ قُمَّ وَ أَهْلَهُ مُسْتَضْعَفاً بَلْ وَفَّقَهُمْ وَ أَيدَهُمْ ثُمَّ قَالَ إِنَّ الدِّينَ وَ أَهْلَهُ بِقُمَّ ذَلِيلٌ وَ لَوْ لَا ذَلِک لَأَسْرَعَ النَّاسُ إِلَيهِ فَخَرِبَ قُمُّ وَ بَطَلَ أَهْلُهُ فَلَمْ يكنْ حُجَّهً عَلَى سَائِرِ الْبِلَادِ وَ إِذَا كانَ كذَلِک لَمْ تَسْتَقِرَّ السَّمَاءُ وَ الْأَرْضُ وَ لَمْ ينْظَرُوا طَرْفَهَ عَينٍ وَ إِنَّ الْبَلَايَا مَدْفُوعَهٌ عَنْ قُمَّ وَ أَهْلِهِ وَ سَيأْتِی زَمَانٌ تَكونُ بَلْدَهُ قُمَّ وَ أَهْلُهَا حُجَّهً عَلَى الْخَلَائِقِ وَ ذَلِک فِی زَمَانِ غَيبَهِ قَائِمِنَا (ع) إِلَى ظُهُورِهِ وَ لَوْ لَا ذَلِک لَسَاخَتِ الْأَرْضُ بِأَهْلِهَا وَ إِنَّ الْمَلَائِكهَ لَتَدْفَعُ الْبَلَايا عَنْ قُمَّ وَ أَهْلِهِ وَ مَا قَصَدَهُ جَبَّارٌ بِسُوءٍ إِلَّا قَصَمَهُ قَاصِمُ الْجَبَّارِينَ وَ شَغَلَهُ عَنْهُمْ بِدَاهِيهٍ أَوْ مُصِيبَهٍ أَوْ عَدُوٍّ وَ ينْسِی اللَّهُ الْجَبَّارِينَ فِی دَوْلَتِهِمْ ذِكرَ قُمَّ وَ أَهْلِهِ كمَا نَسُوا ذِكرَ اللَّه [بحارالأنوار ، ج57 ، ص212] .

8 عَنْ عَفَّانَ الْبَصْرِی عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ "قَالَ لِی أَ تَدْرِی لِمَ سُمِّی قُمَّ قُلْتُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَنْتَ أَعْلَمُ قَالَ إِنَّمَا سُمِّی قُمَّ

لِأَنَّ أَهْلَهُ يجْتَمِعُونَ مَعَ قَائِمِ آلِ مُحَمَّدٍ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيهِ وَ يقُومُونَ مَعَهُ وَ يسْتَقِيمُونَ عَلَيهِ وَ ينْصُرُونَهُ" [بحارالأنوار ، ج57 ، ص216] .

9 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تُرْبَهُ قُمَّ مُقَدَّسَهٌ وَ أَهْلُهَا مِنَّا وَ نَحْنُ مِنْهُمْ لَا يرِيدُهُمْ جَبَّارٌ بِسُوءٍ إِلَّا عُجِّلَتْ عُقُوبَتُهُ مَا لَمْ يخُونُوا إِخْوَانَهُمْ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِک سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيهِمْ جَبَابِرَهَ سَوْءٍ أَمَا إِنَّهُمْ أَنْصَارُ قَائِمِنَا وَ دُعَاهُ حَقِّنَا ثُمَّ رَفَعَ رَأسَهُ إِلَى السَّمَاءِ وَ قَالَ اللَّهُمَّ اعْصِمْهُمْ مِنْ كلِّ فِتْنَهٍ وَ نَجِّهِمْ مِنْ كلِّ هَلَكهٍ [بحارالأنوار ، ج57 ، ص218] .

10 قَالَ الْكاظِمُ (ع) : قُمُّ عُشُّ آلِ مُحَمَّدٍ وَ مَأْوَى شِيعَتِهِمْ وَ لَكنْ سَيهْلِک جَمَاعَهٌ مِنْ شَبَابِهِمْ بِمَعْصِيهِ آبَائِهِمْ وَ الِاسْتِخْفَافِ وَ السُّخْرِيهِ بِكبَرَائِهِمْ وَ مَشَايخِهِمْ وَ مَعَ ذَلِک يدْفَعُ اللَّهُ عَنْهُمْ شَرَّ الْأَعَادِى وَ كلَّ سُوءٍ [بحارالأنوار ، ج57 ، ص214] .

2. وجه تسميه

برقی می گوید که قم مجمع آب های تیره و انار بوده و به واسطه گیاه و علف رُعات احشام (چهارپایان) و صحرانشینان آنجا نزول کردند و خیمه زدند و خانه ها بنا شد و آن خانه ها را کومه نام نهادند و بعد از آن تخفیف دادند و گفتند قم. [مفاخر ، ج1 ، ص361] .

3. اشعریان

1 آشکار شدن مذهب تشیع در ایران به دست موسی بن عبدالله بن سعد بن مالک رئیس طائفه اشعریان است که از کوفه بر اثر عسره به قم آمدند. دارای چهل پسر بود که عده زیادی از فرزندان و اقوام او در بین راه کوفه تا قم به علت مرض وبا از بین رفتند و مرکز این خاندان معروف قم قرار

گرفت. [مفاخر ، ج1 ، ص388 تاریخ قم ، ص251 و 398 و 395] .

2 اول کسانی که خمس را از مال خود بیرون کردند و اوّل کسانی که اموال خود را برای ائمّه وقف کردند و چون خلفاء متصرّف شدند ، باز اموال دیگر را وقف نمودند ، اشعری ها بودند. [مفاخر ، ج1 ، ص390.م]

1. قمار

1. شناخت حقیقت قمار

1. آیات قمار

آیات قمار

1) یسْئَلُونَک عَنِ الْخَمْرِ وَ الْمَیسِرِ قُلْ فِیهِما إِثْمٌ کبِیرٌ وَ مَنافِعُ لِلنّاسِ وَ إِثْمُهُما أَکبَرُ مِنْ نَفْعِهِما [بقره/219] .

درالمیزان می خوانیم که مراد از منافع سود و سرگرمی است. [ج2 ، ص205] .

2) یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَأْکلُوا أَمْوالَکمْ بَینَکمْ بِالْباطِلِ [نساء/29] .

قال الباقر (ع) : الرّبا و القمار و النّجس و الظّلم [صافی] .

3) یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَ الْمَیسِرُ وَ الأَْنْصابُ وَ الأَْزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّیطانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [مائده/90] .

4) إِنَّما یرِیدُ الشَّیطانُ أَنْ یوقِعَ بَینَکمُ الْعَداوَهَ وَ الْبَغْضاءَ فِی الْخَمْرِ وَ الْمَیسِرِ وَ یصُدَّکمْ عَنْ ذِکرِ اللّهِ وَ عَنِ الصَّلاهِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ [مائده/91] .

یک پزشک آلمانی می گوید : شما نصف شراب فروشی ها را ببندید ، من نصف بیمارستان ها ، تیمارستان ها و زندان ها را اضافه می دانم. [تفسیر کاشف ، ج1 ، ص330] .

2. قمار درجامعه

1) آرزوی قمار باز ، فقط بردن است و بردن و بردن ، نه جهاد و خدمت و محبت و...

اگر هم برنده نشد : دزدی و کلاه برداری ، زیرا قمار خصلت چاپیدن را در انسان شکوفا می کند.

2) قیافه ای گرفته و اعصابی

ناراحت

3) زن و بچه قمارباز ، محروم : قمارباز یا خسته و باخته به منزل می آید ، یا برده و سرمست و ولخرج و پرتوقّع و چه بسیار چنین زندگی هایی به طلاق کشیده می شود.

4) خواب قمار باز : شب و روز او همه قمار و محروم از بیداری اوّل صبح.

5) دوستان قمارباز : یک دسته افرادی که تنها هدفشان کار نکردن است و چاپیدن

6) سلامتی و روحیه قمارباز : او مضطرب است ، و هیجان و اضطراب عامل :

الف) زخم معده

ب) بیماری عصبی

ج) کم شدن ویتامین ها

د) سکته

ه) پیری زودرس

و : ضربان قلب او بیشتر می شود.

ز : مواد قندی در خون او کم می شود.

ح : رنگش می پرد.

ط : بی اشتها می شود.

7) دنیا دارد کم کم مضرات قمار را می فهمد : انگلستان در سال 1853 ، آمریکا 1855 ، شوروی 1854 و آلمان 1873 قمار را ممنوع اعلام کردند ، گرچه عملاً...

زشتی قمار

1) فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الأوْثانِ وَ اجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ [حج/30] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الرِّجْسُ مِنَ الْأَوْثَانِ الشِّطْرَنْجُ وَ قَوْلُ الزُّورِ الْغِنَاءُ [کافی ، ج6 ، ص435] .

2) قماربازان در چه شرائطی قمار می کنند؟

الف) جوانی

ب) فراغت

ج) سلامتی

د) امنیت

ه) پول داشتن

تمام این نعمت ها همان هایی است که روز قیامت از آنها سؤال می شود.

هر روز جوانان فارغ ، سالم ، پولدار میلیون ها و میلیاردها ساعت همه را به هدر می دهند و در کنارشان میلیون ها گرفتاری و جهل و... به وجود می آید.

3. تاریخ قمار

1)قَالَ أَبُو عُبَيدَهَ الْحَذَّاءُ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ لا تَأكلُوا أَمْوالَكمْ بَينَكمْ بِالْباطِلِ (نساء/29) فَقَالَ : " كانَتْ

قُرَیشٌ تُقَامِرُ الرَّجُلَ بِأَهْلِهِ وَ مَالِهِ فَنَهَاهُمُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ عَنْ ذَلِک" [کافی ، ج5 ، ص122] .

2) شطرنج یادگار یزید :

قَالَ الرِّضَا (ع) : لَمَّا حُمِلَ رَأْسُ الْحُسَینِ (ع) إِلَی الشَّامِ أَمَرَ یزِیدُ لَعَنَهُ اللَّهُ فَوُضِعَ وَ نُصِبَ عَلَیهِ مَائِدَهٌ فَأَقْبَلَ هُوَ وَ أَصْحَابُهُ یأْکلُونَ وَ یشْرَبُونَ الْفُقَّاعَ فَلَمَّا فَرَغُوا أَمَرَ بِالرَّأْسِ فَوُضِعَ فِی طَسْتٍ تَحْتَ سَرِیرَهِ وَ بُسِطَ عَلَیهِ رُقْعَهُ الشِّطْرَنْجِ وَ جَلَسَ یزِیدُ لَعَنَهُ اللَّهُ یلْعَبُ بِالشِّطْرَنْجِ وَ یذْکرُ الْحُسَینَ بْنَ عَلِی وَ أَبَاهُ وَ جَدَّهُ (ع) وَ یسْتَهْزِئُ بِذِکرِهِمْ فَمَتَی قَامَرَ صَاحِبَهُ تَنَاوَلَ الْفُقَّاعَ فَشَرِبَهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ صَبَّ فَضْلَتَهُ عَلَی مَا بَلِی الطَّسْتَ مِنَ الْأَرْضِ فَمَنْ کانَ مِنْ شِیعَتِنَا فَلْیتَوَرَّعْ عَنْ شُرْبِ الْفُقَّاعِ وَ اللَّعِبِ بِالشِّطْرَنْجِ وَ مَنْ نَظَرَ إِلَی الْفُقَّاعِ أَوْ إِلَی الشِّطْرَنْجِ فَلْیذْکرِ الْحُسَینَ (ع) وَ لْیلْعَنْ یزِیدَ وَ آلَ زِیادٍ یمْحُو اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِذَلِک ذُنُوبَهُ وَ لَوْ کانَتْ بِعَدَدِ النُّجُومِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص419] .

2. انگیزه های قمار از نظرقرآن وروایات

1) به خاطر فراغت ، تفریح و تبلیغات سوء

امّا فراغت :

فَإِذا فَرَغْتَ فَانْصَبْ وَ إِلی رَبِّک فَارْغَبْ [انشراح/8-7] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کن مشغولا بما أنت عنه مسئول [غررالحکم ، ص159] .

صدها دستور برای فراغت است از جمله :

الف) دید و بازدید و مزاح و صله رحم :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ زَارَ أَخَاهُ لِلَّهِ لَا لِغَیرِهِ الْتِمَاسَ مَوْعِدِ اللَّهِ وَ تَنَجُّزَ مَا عِنْدَ اللَّهِ وَکلَ اللَّهُ بِهِ سَبْعِینَ أَلْفَ مَلَک ینَادُونَهُ أَلَا طِبْتَ وَ طَابَتْ لَک الْجَنَّهُ [کافی ، ج2 ، ص175] .

قال النّبیّ (ص) : ان الله لایؤاخذ المزاح الصادق

فی مزاحه

ب) سرکشی و حمایت :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ لَمْ یهْتَمَّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِینَ فَلَیسَ بِمُسْلِمٍ [کافی ، ج2 ، ص164] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : إِنَّ لِلَّهِ عِبَاداً فِی الْأَرْضِ یسْعَوْنَ فِی حَوَائِجِ النَّاسِ هُمُ الْآمِنُونَ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ مَنْ أَدْخَلَ عَلَی مُومِنٍ سُرُوراً فَرَّحَ اللَّهُ قَلْبَهُ یوْمَ الْقِیامَهِ [کافی ، ج2 ، ص197] .

قال النّبیّ (ص) : عون العبد اخاه یوما خیرٌ من اعتکافه شهرا [نهج الفصاحه ، 1995] .

ج) تفقّد از همسایگان :

از هر طرف 40 منزل همسایه است.

وَ الْجارِ ذِی الْقُرْبی وَ الْجارِ الْجُنُبِ وَ الصّاحِبِ بِالْجَنْبِ [نساء/36] .

د) شرکت در جلسات مفید مانند نماز جمعه تا کنفرانس ها و جلسات مختلف که به نحوی موجب رشد است.

ه) گردش در اطراف شهر :

کان رسول الله (ص) یخرج الی بساتین أصحابه [محجّه البیضاء ، باب آداب النّبوّه] .

و) مسافرت های جهت دار :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَافِرُوا تَصِحُّوا [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص265] .

سِیرُوا فِی الْأَرْضِ فَانْظُرُوا کیفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُکذِّبِینَ [نحل/36] .

سِیرُوا فِی الْأَرْضِ فَانْظُرُوا کیفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُجْرِمِینَ [نمل/69] .

سِيرُوا فِى الأرْضِ فَانْظَرُوا كيفَ بَدَأ الْخَلْقَ [عنكبوت/20] .

أَ فَلَمْ يسِيرُوا فِى الأْرْضِ فَتَكونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يعْقِلُونَ بِها [حج/46] .

ز) تأديب حيوانات :

قال النّبىّ (ص) : اللّهو فى ثلاث تأديب فرسک [نهج الفصاحه ، 2424] .

قال النّبىّ (ص) : احب اللّهو الى الله اجراء الخيل و الرمى [نهج الفصاحه ، 83] .

ح) تمرين نظام :

قال النّبىّ (ص) : فى ذيل حديث : ...

و من ترک الرمی بعد ماعلمه فقد کفر الّذی عَلّمه [نهج ، 267] .

ط) سرگرمی با بچه ها :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من کان له صبی فلیتصاب له [عوالی اللئالی ، ج2 ، ص311] .

ی) کارهای منزل :

کمک به همسر ، دوزندگی ، تعمیر ، شیر دوشیدن ، نظافت ، گفتگو ، مزاح و...

ک) پر کردن ایام فراغت با انس با خدا :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَهْوُ الْمُومِنِ فِی ثَلَاثَهِ أَشْیاءَ التَّمَتُّعِ بِالنِّسَاءِ وَ مُفَاکهَهِ الْإِخْوَانِ وَ الصَّلَاهِ بِاللَّیلِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص161] .

ل) مطالعه داستان ها ، تاریخ ، شعر ، نقاشی ، خطّاطی ، طرّاحی ، آموزش به...

م) رقابت های رشد دهنده

ن) همکاری با نهضت تعلیم و تعّلم و...

3. آثار قمار

1) برای برنده : ول خرجی ، بیکاری ، دشمن تراشی :

إِنَّما یرِیدُ الشَّیطانُ أَنْ یوقِعَ بَینَکمُ الْعَداوَهَ وَ الْبَغْضاءَ فِی الْخَمْرِ وَ الْمَیسِرِ وَ یصُدَّکمْ عَنْ ذِکرِ اللَّهِ وَ عَنِ الصَّلاهِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ [مائده/91] .

2) برای بازنده :

عداوت و عقده و انتقام ، حسرت ، اتلاف عمر و مال و آبرو و ناموس

3) قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : الذُّنُوبُ الَّتِی تَهْتِک الْعِصَمَ شُرْبُ الْخَمْرِ وَ اللَّعِبُ بِالْقِمَارِ [معانی الأخبار ، ص270] .

4) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يغْفِرُ اللّهُ فِی شَهْرِ رَمَضَانَ إِلّا لِثَلَاثَهٍ صَاحِبِ مُسْكرٍ أَوْ صَاحِبِ شَاهَينِ أَوْ مُشَاحِنٍ [كافی ، ج6 ، ص436] .

قال الفيض (ره) : شاهين تثنيه الشاه هو من اله الشطرنج. [وافی ، ج3 ، ص36] .

5) قمارباز سقوط كرده است زيرا :

الف) به جای كمک به

خلق ، کیسه خلق را خالی کرده است.

ب) به جای زیاد کردن دوستی ، علاقه ها را از بین برده است.

ج) به جای حرکت ، توقف و عقب گرد است.

د) به جای تولید ، مصرف کننده است.

ه) به جای قرب به خدا از خدا دور شده است.

و) به جای نشاط ، مغز و اعصاب خود را خسته کرده است.

ز) به جای توجّه غافل بوده و به جای...

ح) به جای اهتمام به امور مسلمین و تعهد ، بی تفاوت می شود.

6) هدف خود را گم کرده و غافل شده و از چهارپا بدتر می شود.

أُولئِک کالأَنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولئِک هُمُ الْغافِلُونَ [اعراف/179] .

إِنَّ الْخاسِرِینَ الَّذِینَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَ أَهْلِیهِمْ یوْمَ الْقِیامَهِ [زمر/15] .

7) یک قمار یعنی بیهود گرفتن تمام آفرینش.

هستی برای ما است و اگر ما در خط نباشیم هستی بیهوده و بر باد رفته است.

8) چه دادی و چه گرفتی؟

قیمت انسان رشد و قرب است و بهشت.

سرمایه انسان ، جوانی ، علاقه به هم نوع ، تولید و سلامتی است.

و قمارکننده ساعات جوانی ، علاقه به هم نوع ، کار و تولید ، سلامتی و اعصاب ، قرب و رشد و بهشت را می دهد و مبلغی می برد. (اگر برنده باشد) در حالی که باز هم باخته است.

9) ضررهای اجتماعی قمار :

یکی از بزرگترین مؤسسات آمارگیری جهانی ثابت کرده است 30% جنایات با قمار رابطه مستقیم دارد.

10) لقمه حرام در نسل اثر دارد.

11) خصلت رفاه طلبی عیان می شود و نمی گذارد انسان کارجو و کاردوست باشد و زندگی قماربازان و عائله آنها انگلی و سربار جامعه است.

عکس العمل جامعه

1) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تُقْبَلُ شَهَادَهُ

شَارِبِ الْخَمْرِ وَ لَا شَهَادَهُ اللَّاعِبِ بِالشِّطْرَنْجِ وَ النَّرْدِ وَ لَا شَهَادَهُ الْمُقَامِرِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص40] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَ الْمَیسِرُ وَ الأَنْصابُ وَ الأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّیطانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ إِنَّما یرِیدُ الشَّیطانُ أَنْ یوقِعَ بَینَکمُ الْعَداوَهَ وَ الْبَغْضاءَ فِی الْخَمْرِ وَ الْمَیسِرِ وَ یصُدَّکمْ عَنْ ذِکرِ اللَّهِ وَ عَنِ الصَّلاهِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ [مائده/90-91] .

قمار یکی از مشکلات هر دوره شده و اندازه نفوذ قمار در تمام طبقات سرسام آور است. اصولاً قمار مخالف فطرت و روان است. زیرا در روح طرفین اثاری دارد که خلاف اصول روانی است. کسی که قمارباز است در اثر توجّه کامل او مغز خود را به اندازه مطالعه کتاب های عمیق علمی خسته می کند و نتیجه آن یا بردن است یا باختن. اگر ببرد ، 1) محسود شخص باخته شده قرار می گیرد

2) علاقه او به جمع کردن مال مردم زیاد می شود و چون نوعا ساعت قمار ساعات بیکاری است و قمار موجب خستگی فکر است ، لذا باید گفت در اثر این خستگی در ساعات بیکاری هیچ وقت مفیدی نخواهد داشت.

3) عشق به کار در ساعت کار در او کشته می شود.

4) ذوق زندگی از او بیرون و چون چند دفعه مرده است ، همیشه می خواهد از محیط خانواده بیرون و عمر خود را در مجلس های شب نشینی ادامه دهد و این عمل ، قهرا مفاسد زیادی دارد از جمله :

الف) اذیت شدن زن و بچه

ب) اشباع نشدن میل های بچه در اثر عدم مهر و محبت پدر با آنها

ج) تعطیل کردن راه های کسب که موجب لطمه بزرگ اقتصادی است.

د) ترقّی

دادن روح تجاوز در خود و خلاصه تمام اینها مضرّاتی بود که فقط از جنبه دنیوی و آن هم از شخص برنده تولید می شود. در هیچ یک از مضرّات گفتگویی از مذهب نبود. فقط از ناحیه عقل برای نمونه حرفی زده شد. امّا اثر مهم دیگری که از جنبه ایمانی برای برنده پیدا می شود از بین رفتن توکل به خدا در اوست. برای خلاصه بار دیگر فهرست را می نویسیم :

برنده :

1) محسودِ باخته شده و دیگران است.

2) روح او پایین آمده ، طمّاع می شود.

3) مغز او خسته می شود.

4) عشق به کار در ساعات کار از او می رود.

5) زندگی داخلی او دراثر شب نشینی گسیخته می شود.

6) زن و بچه خود را منتظر گذاشته و اذیت می کند.

7) چون بدون زحمت پولی را برنده شده ، در خرج کردن ، بی ملاحظه و قهرا اسراف می کند که از نظر اقتصادی قابل توجّه است.

8) بچه های او از مهر اشباع نمی شود. دراثر کم بودن با پدر ، بی عاطفه می شوند.

9) توکل از او می رود.

10) بی اعتنایی به حکم خدا ولو هیچ مصلحتی را ما درک نکنیم.

11) مارک قمار در طول تاریخ برای مردان شقی بوده ، لذا فرار لازم است.

12) مانع از کار خیر شدن مثل عیادت مریض و دید و بازدید و غیره

13) اشتباه هدف ، زیرا قمارباز برنده ، عالی ترین سعادت را بردن پی در پی می داند و این هدف اوست.

در آیه بالا پاره ای از این ضررها تصریح شده و شاید پاره ای از آنها اشاره به کلمهلَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ. [مائده/90] .

شده است.

برگردیم به اصل آیه. این آیه آخرین آیه ای است که در باب نهی از قمار وارد شده

، زیرا در قرآن مواردی از آن نهی شده؛ گاهی به نحو عام نهی شده : قُلْ إِنَّما حَرَّمَ رَبِّیَ الْفَواحِشَ ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَنَ وَ الْإِثْمَ [اعراف/33] .

این آیه مکی است. دراین آیه نهی شده ازاثمبه نحو عام که شامل تمام گناهان باشد. بعد در مدینه این آیه نازل شد : یسْئَلُونَک عَنِ الْخَمْرِ وَ الْمَیسِرِ قُلْ فِیهِما إِثْمٌ کبِیرٌ [بقره/219] .

نهی در این آیه ، از مطلق گناه که شامل قمار شود نیست ، بلکه نهی از خصوص قمار شده است، بعد نهی شده به نحو اخصّ در آیه : إِنَّمَا الْخَمْرُ وَ الْمَیسِرُ وَ الْأَنْصابُ وَ الْأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّیطانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [مائده/90] .

در این آیه دیگر چیزی باقی نگذاشته است. امّا معنای آیه :

میسر؛ یعنی قمار ، هر گونه قماری. انصاب بت ها و سنگ هایی که نصب می شد برای این که قربانی ها در برابر آنها باشد و قربانی ها به واسطه آن تبرّک پیدا می کنند.

ازلام قدح هایی که وسیله استسقام بود.

و جمله ای که باید متذکر شویم این است که دراین نهی اوّلاً عمل اضافه به شیطان شده استمن عمل الشیطان. همان شیطانی که خدا می فرماید : إِنَّ الشَّیطانَ لِلْإِنْسانِ عَدُوٌّ مُبِینٌ [یوسف/5] .

دیگر این که نهی ، دنباله ذکر مفسده است و این نهی که دنبال بیان مفسده باشد ، اثر بیشتری دارد. دیگر این کهلَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [مائده/90] .

می فهماند که امید رستگاری در اجتناب است؛ یعنی هر گاه کسی اجتناب نکند ، در او دیگر امید رستگاری نیست.

4. تشریح آثار قمار

یسْئَلُونَک عَنِ الْخَمْرِ وَ الْمَیسِرِ قُلْ فِیهِما إِثْمٌ کبِیرٌ وَ مَنافِعُ لِلنّاسِ

وَ إِثْمُهُما أَكبَرُ مِنْ نَفْعِهِما [بقره/219] .

عوامل و انگیزه های قمار :

1) رفع خستگی

2) رفع بیکاری

3) تمرکز قوا

4) طمع در :

اولاد ، ثروت ، عیال

5) دوری از غیبت و گناهان دیگر

اگر از عده ای از مرتکبین به عمل قمار سؤال شود چه عامل و انگیزه ای شما را به قمار وادار می سازد؟ با وجودی که مسلّما از برخی ضررهای قمار غافل نبوده و نیستند ، جواب خواهند گفت : اشتغالات روزمرّه (سر و کلّه زدن با محصلین ، با مشتریان ، با مراجعین و...) ایجاب می کند که قدری از خستگی خود را با وسیله ای بکاهیم.

در صورت سؤال عدّه ای دیگر از مرتکبین جواب می گویند که بیکاری بلایی است که برای جسم و روح ، عوارض تولید می کند و برای فرار از عوارض روحی و جسمی لااقل ترجیح می دهیم که خود را با قمار سرگرم کنیم.

برخی درگیر در جواب سؤال می گویند ، افکار دور و دراز همراه با آرزوها و خواسته های بیشمار و عدم نیل به آرزو و هدف ، ملالت آور و کشنده است. روی این جهت برای تمرکز قوا به این بازی مبادرت می کنیم تا از پراکندگی فکر جلوگیری شود.

گروهی نیز برای رها شدن از بار مسئولیت و گناه عذری می آورند که واقعا می توان گفت "عذر بدتر از گناه" همین است و این که اگر گفته شود چرا قمار می کنید. جواب می دهند : شما خودت تصدیق کن که ما بی سر و صدا و آرام قماربازی کنیم بهتر است یا این که مرتکب فلان گناهان شویم و یا دیگران را متهم سازیم و یا برای هتک حرمت و شخصیت مردم نقشه بکشیم !!!

دسته

پنجم : منشأ ارتکاب کلیه افرادی که دست به قمار می زنند و این کار را برای رسیدن به هدفی انجام می دهند را باید "طمع" معرّفی کرد که این روحیه ، خطرناک ترین مظهر قماربازی است و اگر از مرتکبین سؤال شود مسلّم با صراحت طمع خود را اظهار نمی دارند و به یکی از عذرهای بالا متوسّل می شوند ، ولی اگر اعماق فکر آنان بررسی شود ، چیزی جز طمع نخواهد بود و این طمع نسبت به موجودی طرف می باشد. (ثروت ، عیال ، اولاد ، عرض و آبرو)

و این خواسته ها در موقعیت های مختلف پدیدار می گردد؛ یعنی از یک بچه و یا جوان توقع و طمع به زن و اولاد نیست. (زیرا دارای زن و فرزند نمی باشد.) ولی طمع در موجودی و گاهی در خود اوست و برای گسترش این اثرات و روشن شدن مطلب باید به بررسی بیشتری بپردازیم.

اثرات قمار

إِنَّما یرِیدُ الشَّیطانُ أَنْ یوقِعَ بَینَکمُ الْعَداوَهَ وَ الْبَغْضاءَ فِی الْخَمْرِ وَ الْمَیسِرِ [مائده/91] .

1) تلف شدن وقت

2) خستگی مفرط

3) ایجاد نفرت

4) گسستن روابط اجتماعی

5) گسیختگی امور خانوادگی

6) ارتکاب جرم و جنایت : قتل ، ضرب ، سرقت ، هتّاکی ، تجاوز به ناموس ، تهمت و ناروا بستن

امّا تشریح اثرات قمار :

1) باید دید بیلان و میزان خسارت ناشی از تلف نمودن تا چه اندازه است؟ ضرب المثلی است که کلیه جوامع آن را قبول دارند. "Time is gold" ، (وقت طلاست) . آیا وقت و زمان را می توان با طلا مقایسه کرد؟ مسلّم است که هر فرد فقیر یا غنیّ ، قوی یا ضعیف ، بچه یا بزرگ می تواند با

صرف وقت ، پولی به دست آورد که با همان پول می توان طلا به دست آورد. ولی آیا ثروت مندترین مردمان جهان در گذشته و حال و آینده با صرف طلا و پول می توانسته و یا می توانند اوقات حسّاس زندگی خود را طولانی نمایند و یا لااقل چند دقیقه ای بر آن بیفزایند؟ مسّلما نه. پس ارزش وقت نه تنها از طلا ، بلکه از عالی ترین اشیاء جهان گران بهاتر است.

2) بر افراد بینا پوشیده نیست که ناراحتی ها و خستگی های روحی و فکری چنان در جسم انسان اثر می گذارد که حتی انسان را تا سر حدّ مرگ سوق می دهد. به خصوص که این خستگی و ناراحتی فکری توأم با دلهره و تشویش خاطر باشد و اغلب قماربازان به واسطه فکر کردن زیاد در پیرامون این که چگونه حرف خود را غالب نمایند و به برد نزدیکتر شوند افرادی ضعیف و خشن و تندخو می باشند. به خصوص این که در بیشتر قماربازی ها ، ادامه کار به کم خوابی و عدم استراحت منجر می شود.

یک پزشک آمریکایی ثابت کرده است که هنگام قمار ضربان قلب بازی کنان خیلی بیشتر می شود و همین طپش غیر معمولی قلب باعث می شود که قماربازان یا پشت میز قمار سکته کنند و یا پیش از موعد پیر شوند و بمیرند. [روشنفکر شماره 7 ، سال 42] .

3) یکی دیگر از اثرات قماربازی ایجاد نفرت و دوئیت و نفاق است و چون علاقه به ثروت از غرائز و فطریات انسان است ، روی این اصل دیدن دسترنج و حاصل زحمت خویش را ، در دست دیگران بسیار ناگوار و ناراحت کننده است و دلیلش هم

این است که ثروتش را بلاعوض ، بلکه با صرف گران بهاترین چیز؛ یعنی وقت به جیب دیگری سرازیر می بیند. این است که در او عقده ایجاد می شود و هر آن این عقده بیشتر می شود و این که دین سازنده و مترقّی اسلام دستور تجارت می دهد ، چون با حکم اسلام در قبال پول جنسی بهتر از پول و یا هم ارزش با پولش دریافت می دارد.

4) اگر ملت و اجتماعی به بلای خانمان سوز قمار دچار گردید و طبقات مختلف مردم بدین درد دچار گردیدند آن وقت است که اوّلاً ، نشاط از جامعه رخت برخواهد بست. ثانیا ، ضعف و بیماری بر اجتماع مستولی خواهد شد. ثالثا ، درِ کارهای خیر و عام المنفعه بر روی همگان بسته خواهد شد ، زیرا قمارباز روی کمترین پول خود حساب می کند. شاید بتواند در صورت باخت در لحظات آخر ولو با مختصر پولی هم شده پول های خود را از حلقوم طرف مقابل بیرون بکشد. رابعا ، انصاف و مروّت از اجتماع خداحافظی خواهد نمود. چون روح بی رحمی و قساوت درقمارباز به تدریج اوج می گیرد. خلاصه این که با اشتغال به مادّه و جلب منابع بیشتر یا جلوگیری از ضرر یاد خدا از بین می رود و آن وقت است که باید منتظر هرگونه بلایی بود.

5) یکی از مهمترین وظایف پدر و مادر و اعضای خانواده کوشیدن در راه گرم نگاه داشتن کانون خانوادگی است و هر کدام از اعضای خانواده که به بلای قمار مبتلا گردند از دیگر اعضای خانواده ، خود را جدا می بیند و تنها به کار خود می اندیشد و کلیه قوانین خانوادگی کم کم زیر پا

گذاشته خواهد شد. پدر اگر قمارباز شد به سعادت کودکان خود و تربیت و رشد فکر و ترقّی اجتماعی آنان توجّهی نخواهد داشت و با صرف وقت از محافل برد و باخت به سقوط پیکره خانواده در منجلاب فساد و تباهی کمک خواهد نمود ، گرچه در ممالک شرقی کمتر از طبقه نسوان به بلای قمار مبتلا بوده اند ، ولی با سیر ترقّی پوشالی و فکر واهی تجدّدطلبی ، زنان نیز کم کم به مجالس قمار کشیده شده و می شوند. وای بر اجتماعی که تربیت کنندگان نسل آینده اش سرگرم به این امور باشند.اگر در خانواده ای فرزندی قمارباز شد ، آن وقت است که خواب و استراحت و فکر راحت و خوشی ازخانواده به خصوص پدر و مادررخت خواهد بست. زیرا هر آن ، پدر و مادر و اعضای خانواده منتظر آنند که فرزندشان را کشته و یا خون آلود و یا مرتکب به جرم و جنایت ببینند و یا آن که درشمار دزدان دستگیر شده او را جستجو کنند.

6) و امّا قمار و ارتکاب جرم و جنایت ، که درصد جرم و جنایات در طبقه قمارباز از همه بیشتر و عملیات قبیح و وحشیانه قماربازان از همه چشم گیرتر است.

خبر از کیهان : مردی که بر سر قمار حریفش را به ضرب گلوله به قتل رسانیده بود به حبس ابد محکوم شد. دیوان عالی کشور نیز درخواست قاتل را برای تجدید محاکمه رد کرد و او را مستحقّ مجازات زندان دائم دانست. [روزنامه کیهان ، شماره8266 ، 14/11/1349] .

دو خانواده بی سرپرست شدند : 1) مقتول 2) قاتل زندانی برای ابد و چه وخیم است عوارض

خانواده بی سرپرست !!!

خبر دیگر : مرد جوانی پس از باختن 460 هزار تومان خودکشی کرد. [اطّلاعات هفتگی ، شماره 1521 ، بهمن 1349] .

خلاصه این که اگر بخواهیم اثرات قماربازی را بررسی کنیم باید به نوشتن جزوه مفصل مبادرت نماییم.

خلاصه این که انواع مختلف قمار در شرع اسلام حرام است نه تنها عملش ، بلکه خرید و فروش لوازم و اسباب قمار نیز حرام خواهد بود.

امام هشتم (ع) می فرماید : "خداوند بزرگ بندگانش را از انواع قمار نهی کرده است و نام قمار را پلیدی و مایه ناپاکی گذارده است".

وَ اعْلَمْ یرْحَمُک اللَّهُ أَنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی نَهَی عَنْ جَمِیعِ الْقِمَارِ وَ أَمَرَ الْعِبَادَ بِالِاجْتِنَابِ مِنْهَا وَ سَمَّاهَا رِجْساً فَقَالَ "رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّیطانِ فَاجْتَنِبُوهُ " (مائده/90) مِثْلُ اللَّعْبِ بِالشِّطْرَنْجِ وَ النَّرْدِ وَ غَیرِهِمَا مِنَ الْقِمَارِ وَ النَّرْدُ أَشَرُّ مِنَ الشِّطْرَنْجِ [فقه الرضا ، ص284] .

این است نتیجه قماربازی که امام ششم ، حضرت صادق (ع) می فرماید : "سلام کردن به قمارباز گناه و معصیت است و کسی که در کنار بساط قمار تماشاچی باشد و هم چنین کسی که به صورت قمارباز نگاه کند با آن کسی که بر وی سلام کرده درگناه یکسانند و محفل قماربازی از جمله محافلی است که شرکت کنندگان در آن سزاوار غضب الهی هستند که هر ساعت باید در انتظار آن باشند. [گناه کبیره ، وسایل الشّیعه]

5. فلسفه حرمت قمار

1) سنگ دلی : که شخصی اموال و دارایی دیگری را با قمار بگیرد.

2) حریص شدن : در برنده حرصی پیدا می شود که به بازی ادامه دهد و بالاخره دیر یا زود آنچه در دفعات قبل برده

، در مرحله ای می بازد.

3) بازنده می کوشد برای جبران خسارت بار دیگر بازی کند و اعصابش خرد می شود.

4) بازنده برای تسکین شکست خود به موادّ مخدّر و مشروبات الکلی پناه می برد.

5) بازنده در صدد انتقام از برنده برمی آید.

6. آمار

1) آمار می گوید : 90% جیب بری ، 50% جرائم جنسی ، 30% طلاق ها ، 40% ضرب و جرح ها ، 5% و خودکشی ها به خاطر قمار است. [تفسیر نمونه ، ج5 ، ص75 به نقل از نشریه مرکز مطالعه پیشرفت های ایران] .

7. آلات قمار

1) قال الامام خمینی (ره) فی تحریره : یحرم بیع کل ما کان آلةً للحرام بحیث کانت منفعه المقصوده منحصرةً فیه مثل آلات اللّهو و القمار و... و یحرم صنعتها و الأجره علیها بل یحب کسرها و تغییر هیئتها. [تحریر الوسیله ، ج1 ، ص495] .

3) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : بَیعُ الشِّطْرَنْجِ حَرَامٌ وَ أَکلُ ثَمَنِهِ سُحْتٌ وَ اتِّخَاذُهَا کفْرٌ وَ اللَّعِبُ بِهَا شِرْک وَ السَّلَامُ عَلَی اللَّاهِی بِهَا مَعْصِیهٌ وَ کبِیرَهٌ مُوبِقَهٌ وَ الْخَائِضُ فِیهَا یدَهُ کالْخَائِضِ یدَهُ فِی لَحْمِ الْخِنْزِیرِ لَا صَلَاهَ لَهُ حَتَّی یغْسِلَ یدَهُ کمَا یغْسِلُهَا مِنْ مَسِّ لَحْمِ الْخِنْزِیرِ وَ النَّاظِرُ إِلَیهَا کالنَّاظِرِ فِی فَرْجِ أُمِّهِ [مستطرفات السرائر ، ص577] .

(شاید به خاطر رها شدن غیرت و حیا باشد و الله العالم)

4) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا حَرَّمَ اللَّهُ الصِّنَاعَهَ الَّتِی هِی حَرَامٌ کلُّهَا الَّتِی یجِیءُ مِنْهَا الْفَسَادُ مَحْضاً نَظِیرَ الْبَرَابِطِ وَ الْمَزَامِیرِ (نی) وَ الشِّطْرَنْجِ وَ کلِّ مَلْهُوٍّ بِهِ وَ الصُّلْبَانِ وَ الْأَصْنَامِ وَ مَا أَشْبَهَ ذَلِک مِنْ صِنَاعَاتِ الْأَشْرِبَهِ الْحَرَامِ وَ مَا یکونُ مِنْهُ وَ فِیهِ الْفَسَادُ مَحْضاً وَ لَا یکونُ مِنْهُ وَ لَا

فِيهِ شَیءٌ مِنْ وُجُوهِ الصَّلَاحِ فَحَرَامٌ تَعْلِيمُهُ وَ تَعَلُّمُهُ وَ الْعَمَلُ بِهِ وَ أَخْذُ الْأَجْرِ عَلَيهِ وَ جَمِيعُ التَّقَلُّبِ فِيهِ مِنْ جَمِيعِ وُجُوهِ الْحَرَكاتِ كلِّهَا [تحف العقول ، ص335] .

بازی چهار گونه است :

1) بازی با آلات قمار ، با شرط بندی : قطعا حرام است.

2) بازی با آلات قمار ، بدون شرط بندی

3) بازی با غیر آلات قمار ، با شرط بندی : حرام است.

4) بازی با غیر آلات قمار ، بدون شرط بندی : قطعا حلال است.

در این چهار موضوع حکم بند دوم می تواند تابع شرایط باشد. مثلاً ممکن است در گذشته چیزی از آلات قمار باشد ولی کم کم در عرف متدینین از ابزار قمار محسوب نشود ، بلکه یک بازی تفریحی و سرگرمی و به صورت یک بازی فکری درآمده باشد. بنابراین حکم عوض نشده ، بلکه موضوع عوض شده است.

گاهی مرجع تقلیدی چیزی را از ابزار قمار می داند و می فرماید : حرام و مرجع دیگری در این که این وسیله از ابزار قمار است شک کند و فتوا به حلال بودن آن دهد.

8. مجلس قمار

1) عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِيسَى قَالَ : "دَخَلَ رَجُلٌ مِنَ الْبَصْرِيينَ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ (ع) فَقَالَ لَهُ : جُعِلْتُ فِدَاک إِنِّی أَقْعُدُ مَعَ قَوْمٍ يلْعَبُونَ بِالشِّطْرَنْجِ وَ لَسْتُ أَلْعَبُ بِهَا وَ لَكنْ أَنْظُرُ. فَقَالَ : "مَا لَک وَ لِمَجْلِسٍ لَا ينْظُرُ اللَّهُ إِلَى أَهْلِهِ" [كافى ، ج6 ، ص437] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : الْمُطَّلِعُ فِی الشِّطْرَنْجِ كالْمُطَّلِعِ فِی النَّارِ [كافى ، ج6 ، ص437]

1. قنوت

1. حضرت على (ع)

1. مرام حضرت علی (ع)

لیوان شیر برای ابن ملجم ، سفارش ابن ملجم

خوابیدن به جای رسول الله (ص)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا فَتَی إِلَّا عَلِی [کافی ، ج8 ، ص110] .

2. قنوت در خاندان حضرت علی (ع)

بیوتات الصالحه مقام ابوطالب [کتاب حجّ ، ص175] .

ابوطالب چهار فرزند پسر و یک دختر (امّ هانی) داشت.

فرزند اوّل : ابوطالب مفقود الأثر شد.

فرزند دوم : عقیل خودش نابینا ، ولی سه فرزندش در کربلا شهید شدند.

فرزند سوم : جعفر در جنگ موته در سال (9 هجری) در حوالی شام شهید شد و فرزندانش در کربلا شهید شدند.

فرزند چهارم : حضرت أمیر (ع)

فرزند پنجم : أمّ هانی که پیامبر (ص) از خانه او به معراج رفتند.

روز فتح مکه خانه او مأمن فراری ها قرار گرفت و قبل از مأمن وساطت او را برای کفّار پذیرفتند.

2. مالک اشتر

در بازار ناشناسی به او توهین کرد ، ولی او به مسجد رفت و در حقّ ناسزاگو دعا می کرد.

3. حضرت یوسف

فَأَسَرَّها یوسُفُ فی نَفْسِهِ وَ لَمْ یبْدِها لَهُم [یوسف/77] .

لا تَثْریبَ عَلَیکمُ الْیوْم [

يوسف/92] .

ک

1.کارخیر

1. مصادیق خیر :

1 روزه :

وَ أَنْ تَصُومُوا خَیرٌ لَکمْ إِنْ کنْتُمْ تَعْلَمُونَ. [(بقره/184)]

2 انفاق :

قُلْ ما أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَیرٍ فَلِلْوالِدَینِ وَ الْأَقْرَبینَ. [(بقره/215)]

3 صلح :

وَ إِنِ امْرَأَةٌ خافَتْ مِنْ بَعْلِها نُشُوزاً أَوْ إِعْراضاً فَلا جُناحَ عَلَیهِما أَنْ یصْلِحا بَینَهُما صُلْحاً وَ الصُّلْحُ خَیرٌ. [(نساء/128)]

4 تقوا :

وَ لِباسُ التَّقْوی ذلِک خَیرٌ. [(اعراف/26)]

5 رحمت الهی :

وَ رَحْمَتُ رَبِّک خَیرٌ مِمّا یجْمَعُونَ. [(زخرف/32)]

6 حکمت :

وَ مَنْ یؤتَ الْحِکمَةَ فَقَدْ أُوتِی خَیراً کثیراً. [(بقره/269)]

7 توبه :

فَإِنْ یتُوبُوا یک خَیراً لَهُمْ. [(توبه/74)]

8 ترک داد و ستد و رفتن به نماز جمعه :

وَ ذَرُوا الْبَیعَ ذلِکمْ خَیرٌ لَکمْ. [(جمعه/9)]

9 رزق الهی :

وَ رِزْقُ رَبِّک خَیرٌ وَ أَبْقی. [(طه/131)]

10 جهاد :

کتِبَ عَلَیکمُ الْقِتالُ وَهُوَکرْهٌ لَکمْ وَعَسی أَنْ تَکرَهُوا شَیئاً وَ هُوَ خَیرٌ لَکمْ. [(بقره/216)]

2. تفاوت وجودی مردم نسبت به عمل خیر

1 بعضی نسبت به خیر ، بخیل هستند :

أَشِحَّةً عَلَی الْخَیرِ. [(احزاب/19)]

2 بعضی نسبت به خیر ، منّاع هستند :

مَنّاعٍ لِلْخَیرِ مُعْتَدٍ أَثیمٍ. [(قلم/12)]

3 بعضی کار خیر انجام می دهند :

وَ ما تَفْعَلُوا مِنْ خَیرٍ فَإِنَّ اللّهَ بِهِ عَلیم. [(بقره/215)]

4 بعضی مردم را به خیر دعوت می کنند :

وَ لْتَکنْ مِنْکمْ أُمَّهٌ یدْعُونَ إِلَی الْخَیرِ. [(آل عمران/104)]

5 بعضی

به سوی خیر سرعت می ورزند :

إِنَّهُمْ كانُوا يسارِعُونَ فِی الْخَيراتِ. [(انبياء/90)]

6 بعضی علاوه بر سرعت به سوی خیر ، سبقت می گیرند :

فَاسْتَبِقُوا الْخَيراتِ. [(مائده/48)]

7 بعضی وجودشان خیر است.

وَ اذْكُرْ عِبادَنا إِبْراهيمَ وَ إِسْحاقَ وَ يعْقُوبَ أُولِی الْأَيدی وَ الْأَبْصارِ إِنّا أَخْلَصْناهُمْ بِخالِصَةٍ ذِكرَی الدَّارِ وَ إِنَّهُمْ عِنْدَنا لَمِنَ الْمُصْطَفَينَ الْأَخْيارِ وَ اذْكُرْ إِسْماعيلَ وَ الْيسَعَ وَ ذَا الْكفْلِ وَ كلٌّ مِنَ الْأَخْيارِ. [(ص/48-45)]

8 بعضی ستون و اساس خیر هستند.

مانند ائمّه اطهار (علیهم السّلام) در زیارت جامعه می خوانیم : وَ دَعَائِمَ الْأَخْيارِ. [(من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص609)]

1. کسروی

1. کسروی ومسئله نبوت

نام پیغمبر (ص) را که در عربی (رسول) گویند از معنای مسلّم و متواتر خود انداخته. معنای مسلّم آن (فرستاده از طرف خدا) است ، او گفته پیغمبر یعنی (برانگیخته از طرف خدا) ؛ یعنی مردی که موید باشد و به پا خیزد و اقداماتی بکند و لازم نیست اقدامات او از راه وحی باشد ، هر چه خودش صلاح دید و اقدام کرد پیغمبر است و همین که در کارش موفق شد ، معلوم است خدا خواسته و پیغمبر است. به نظر ایشان ، هیتلر و استالین که به کار برخاسته و اقداماتی کرده اند پیغمبر هستند ، چون قیامی کردند و وحی هم لازم نیست. این معنی را برای این کرد که تطبیق بر خودش بکند که به پا خاست و دست به کارهایی زد. (آیا لغت قابل معنی هوا و هوس است.)

2. کسروی در قرآن

1. تمسک به قرآن برای اثبات نبوتش

کسروی در کتاب یکم آذر می گوید :

من در هدفم به پا خاستم و خدا پرده را از جلو چشمم برداشت ، هم چنانکه از جلو چشم محمد (ص) برداشت و فرموده : أَ لَمْ نَشْرَحْ لَک صَدْرَک [انشراح/1] .

فَکشَفْنا عَنْک غِطاءَک فَبَصَرُک الْیوْمَ حَدیدٌ [ق/22] .

آیهأَ لَمْ نَشْرَحْبیان منّت خداست و کاری به وحی ندارد.

و آیهفَکشَفْنامربوط به قیامت است. به دلیل آیات قبلیوَ نُفِخَ فِی الصُّورِ ذلِک یوْمُ الْوَعیدِ وَ جاءَتْ کلُّ نَفْسٍ مَعَها سائِقٌ وَ شَهیدٌ لَقَدْ کنْتَ فی غَفْلَهٍ مِنْ هذا فَکشَفْنا عَنْک غِطاءَک فَبَصَرُک الْیوْمَ حَدیدٌ [ق/22 -20] . که مربوط به قیامت است. چه کار به الهام و وحی و

تأئید از طرف خدا دارد.

لغزش کسروی در نقل آیات در 3 کتاب او هویدا است.

2. تحریف قرآن از سوی کسروی

اصل قرآن :

وَ قالُوا لَنْ نُومِنَ لَک حَتّی تَفْجُرَ لَنا مِنَ الْأَرْضِ ینْبُوعاً [اسراء/90] .

نقل کسروی :

وَ قالُوا لَنْ نُومِنَ لَک حَتَّی تَفْجُرَ لَنا مِنَ الْأَرْضِ ینْبُوعاً

اصل قرآن :

2 أَوْ تَکونَ لَک جَنَّهٌ مِنْ نَخیلٍ وَ عِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهارَ خِلالَها تَفْجیرا [اسراء/91] .

نقل کسروی :

أَوْ تَکونَ لَک جَنَّاتٌ مِنْ نَخیلٍ وَأعْناَبٍ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهارَ خِلالَها تَفْجیرا

اصل قرآن :

3 أَوْ تُسْقِطَ السَّماءَ کما زَعَمْتَ عَلَینا کسَفاً أَوْ تَأْتِی بِاللّهِ وَ الْمَلائِکهِ قَبیلاً [اسراء/92] .

نقل کسروی :

این قسمت از آیه را آخر همه ذکر کرده و به جای آنأَوْ یکونَ لَک بَیتٌ مِنْ زُخْرُف [اسراء/93] . را گفته.

اولاً خود آقای کسروی اعتراف کرده که آیات بالا را از ابوالفضل گلپایگانی از بزرگان بهائی ها گرفته و اشکالات دیگرش را قبل از کسروی یهود و نصارا بیان کرده اند و پاسخ هایی نیز داده شده است.

3. اعتقاد کسروی به قرآن و جواب او

1 گاهی گوید کتاب آسمانی است.

2 گاهی گوید ساخته پیغمبر (ص) است.

3 گاهی مردم را به داوری قرآن می طلبد.

4 گاهی داوری قرآن را قبول ندارد.

5 گاهی قرآن را به تنهایی کافی می داند.

6 گاهی قرآن را سبب اختلاف مسلمین می داند.

آقای کسروی شما از قرآن به آیه 90 و 93 سوره اسریوَ قالُوا لَنْ نُومِنَ لَک حَتّی تَفْجُرَ لَنا مِنَ الْأَرْضِ ینْبُوعاً أَوْ تَکونَ لَک جَنَّهٌ مِنْ نَخیلٍ وَ عِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهارَ خِلالَها تَفْجیراً أَوْ تُسْقِطَ السَّماءَ کما زَعَمْتَ عَلَینا

کسَفاً أَوْ تَأْتِی بِاللّهِ وَ الْمَلائِکهِ قَبیلاً أَوْ یکونَ لَک بَیتٌ مِنْ زُخْرُفٍ أَوْ تَرْقی فِی السَّماءِ وَ لَنْ نُومِنَ لِرُقِیک حَتّی تُنَزِّلَ عَلَینا کتاباً نَقْرَوهُ قُلْ سُبْحانَ رَبِّی هَلْ کنْتُ إِلاّ بَشَراً رَسُولا [اسراء/93-90] .

استشهاد می کنید که پیغمبر معجزه نداشت. اگر شما اینقدر قرآن را قبول دارید که استشهاد می کنید ، پس چرا به آیاتی که خود قرآن راجع به معجزه انبیاء دارد ، مثل اژدها شدن عصا و ید بیضا برای اثبات معجزه استشتهاد نمی کنید؟

4. ایراد کسروی به قرآن

او می گوید آیهحَتّی إِذا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَها تَغْرُبُ فی عَینٍ حَمِئَهٍ [کهف/86] .

و آیهحَتّی إِذا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَها تَطْلُعُ عَلی قَوْمٍ لَمْ نَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِها سِتْراً [کهف/90] .

که درباره ذی القرنین است ، اشکال دارد ، زیرا این آیه با هیئت بطلمیوس که مردود است موافق است و دلالت بر مسطح بودن زمین و میخ بودن ستاره ها دارد.

جواب :

1 در کجای 2 آیه نام زمین برده شده تا کروی یا مسطح باشد.

2 در کجای 2 آیه کوبیده شدن ستاره ها به آسمان مثل میخ معلوم شده است؟

3 در هیئت بطلمیوس ستارگان به فلک هشتم مثل میخ کوبیده شده است ، ولی قرآن ستارگان را زیور آسمان دنیا می داند

4 در آیه کلمهوَجَدَهارا به معنای دید معنی کرده ، غلط است.

5 بر فرض که قرآن روی هیئت بطلمیوس آمده و آن هیئت قطر خورشید را 60 برابر قطر زمین می داند. چطور در زمینِ کوچکتر از خود فرو می رود؟

چند اشکال دیگر نیز دارد. پس مراد ازمَغْرِبَ الشَّمْس و مَطْلِعَ الشَّمْسِ امر نسبی و اعتباری

است و واقعیتی در خارج ندارد. مثل الفاظ (بالا ، پائین ، جلو ، عقب) که نسبی است.

مگر حالا آقایانی که کروی بودن زمین را مسلّم می دانند تعبیر به مشرق و مغرب نمی کند. لفظ (مشرق و مغرب) که شاهد بر مسطح بودن نیست. مثلاً یک توپ که کرَوی است ، بالا ، پائین ، راست و چپ نباید داشته باشد.

تعجّب اینجا است که کسروی نعره زده است که اگر همه جمع شوید جوابم را نمی دهید. از قم و نجف کمک بگیرید ، نخواهید توانست و اگر جوابم را دادید من از همه گفته هایم برمی گردم. در همان زمان جوابش چاپ شد. دید و خواند و قانع شد ، ولی به رو نیاورد و برنگشت. امان از غرور ، امان از لجاجت ، امان از نامردی.

در کتاب المیزان ، اسلام و هیئت الهدی الی دین المصطفی ، مجموعه شرقیات در پیرامون آیه و تفسیر آن بحث شده است. برای مطالعه بیشتر به این چند کتاب مراجعه کنید.

کسروی وحی را (دانا کردن خدا کسی را) معنی می کند و فرشته و جبرئیل را لغو می داند.

جواب : اولاً ، کجا وحی این گونه معنی شده است ثانیا ، این (دانا کردن خدا) امر خارق عادتی است و همگانی نیست و شما می گوئید کارهای خدا همه و همه روی برنامه است. امکان ندارد مریض به دعا شفا یابد. امکان ندارد به صدقه دفع بلا گردد. امکان ندارد از سنگ ، شتر بیرون آید. امکان ندارد ، آفتاب برگردد ، زیرا هر کاری با اسبابی باید باشد.

تمام اینها متن کلمات کسروی است در کتاب (ورجاوند ، ص46)

خوب اقای کسروی اگر هر

کاری اسبابی دارد ، دانائی هم اسبابی دارد یا از 1 تحصیل یا از 2 تجربه و یا از 3 فکر و اندیشه است. شما که ادعا می کنید (خدا مرا دانا کرده) از کدام اسباب اگر همین 3 اسباب است خدا خیلی ها را دانا کرده و اگر غیر از این3 اسباب است چیست؟ و چرا شما که برای قدرت خدا وسائل را محدود می کنید ، اسباب معنوی را قبول ندارید. سببیت دعا را برای شفا ، صدقه را برای سلامتی چون سبب مادی نیست ، قبول ندارید. چطور درباره خودتان می پذیرید؟

کسروی گوید : همان طوری که گفتگو با تلفن احتیاج به واسطه ندارد ، رابطه و وحی با خدا احتیاج به جبرئیل ندارد.

جواب 1 شما اصل رابطه داشتن خود را ثابت کن تا بعد

3. عقاید کسروی

1. کسروی و دین

برای موسی ، معجزه ثابت می کنی؛ تو هم اگر پیغمبر هستی ، معجزه باید داشته باشی.

کسروی دین را در 3 کتاب خود 3 رقم معنای متضاد کرده است.

1 در کتاب (پیرامون اسلام) گفته : دین ها همه یک رقم خواست های مردم است و کهنه و نو و قابل عوض شدن نیست و همه دین ها یکی است و همه از چند چیز صحبت می کند که آن چیزها عبارت است از :

1. خدایی هست.

2. هدف از خلقت هست.

3. انسان اشرف مخلوقات است.

4. بد و خوب با هم است و انسان باید خوب را انتخاب کند.

5. قیامتی هست.

6. عقب جهل و ناراحتی ها خوشی هائی است.

7. تکان دادن عقلها

2 در کتاب شیعی گری دین را معنی می کند به اینکه دین عبارت است از اینکه ایرانیان بدانند

چگونه کار کنند و همه بهره مند شوند و خرابی ها را آباد کنند. دین این است ، گفتگو از علی و ابوبکر چیست؟ باید دنیای خود را اصلاح کنیم.

3 در کتاب دیگرش جور دیگری معنی کرده و هر 3 این کتاب در یک سال چاپ شده است.

اولاً ، کدام لغت دین را اینطور معنی کرده؟ مگر لغت دلخواهی افراد است؟

ثانیا ، 2 معنای مذکوره متضاد است؛ کدام صحیح است ، کدام غلط؟

کسروی برای قدرت خدا حدّ معلوم کرده و در کتاب در پیرامون اسلام می گوید : نادانان خیال می کنند قدرت خدا غیر محدود است. این همان حرف یهود است که خدا در قرآن سوره 5 نقل می کندوَ قالَتِ الْیهُودُ یدُ اللّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَیدیهِمْ وَ لُعِنُوا بِما قالُوا بَلْ یداهُ مَبْسُوطَتانِ [مائده/64] .

کسروی هدف از همه آفرینش را زندگی دنیا می داند.

قرآن می گوید : اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَیاهُ الدُّنْیا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زینَهٌ وَ تَفاخُرٌ بَینَکمْ وَ تَکاثُرٌ فِی الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلاد [حدید/20] .

و فرمود : إِنَّ الدّارَ الْآخِرَهَ لَهِی الْحَیوان [عنکبوت/64] .

و فرمود : الَّذینَ یسْتَحِبُّونَ الْحَیاهَ الدُّنْیا عَلَی الْآخِرَهِ [ابراهیم/3] .

2. کسروی و وحی

تو می گویی خدا بدون جبرئیل هم می تواند حقایق را به قلب القا کند. می گوییم بدون پیغمبر هم می تواند حقایق را به قلب خود مردم القا کند؛ چطور می گویی خدا به قلب من القا کرد تا به شما برسانم و بگویم؟ تو جبرئیل را برای وساطت قبول نداری و می گویی لغو است و خدا بدون او می تواند ، ما هم وساطت ترا لغو می دانیم و می گوییم خدا بدون تو می تواند به

قلب خودمان القا کند.

به قول سراج حرف های کسروی مثل حرف های آن روضه خوان قلّابی بود که دروغ روضه می خواند و می گفت اینها را خود آقا به دلم می اندازد.

خلاصه در مسأله وحی 3 اشکال به کسروی وارد است.

1 معنای وحی بی دلیل است.

2 وحی امر عادی نیست و او می گوید هر چیزی سبب ظاهر و عادی باید داشته باشد.

3 وساطت جبرئیل را لغو می دانست که اینهم 2 ایراد داشت.

از کسروی پرسیدند برانگیخته را چگونه بشناسیم؟

گفت : همانطوری که دانشمند و پزشک را از رفتار و گفتارش نه ، چیز دیگر.

این حرف چند اشکال دارد.

1 دانشمند و پزشک ، ادّعایی از طرف خدا و برانگیختگی ندارند و راه امتحان هر دو معلوم است ، یکی از راه حلّ مشکلات و دیگری طبابت ، امّا برانگیخته چون ادعای خارق عادتی دارد که وحی است و ما نمی دانیم ، باید نظیر همین خارق عادت را (وحی) که معجزه است نمایان کند تا ما از دیدن مثل پی به مثل ببریم.

معجزه و وحی هر دو خارق عادت است ، هر که وحی را ادّعا کند باید قادر بر دیگری باشد. خلاصه ، راه امتحان برانگیخته ، رفتار و کردار نیست ، بلکه معجزه است تا تناسب داشته باشد. و ملاحضه شود گفتار و رفتار خوب چه تناسبی با وحی و ارتباط با خدا دارد. چقدر انسان های خوش گفتار و خوش رفتار که رابطه و وحی ندارند.

2 ما همان پزشک را قبل از مراجعه گواهینامه می خواهیم و بدون گواهینامه خود را به دست او نمی دهیم تا اگر خوب شدیم بعد بفهمیم خوب دکتری بود. بلکه اول گواهینامه می خواهیم. پیغمبر

را هم اولاً مصدق لازم است ، نه اینکه سر بسپاریم تا آخر ببینیم چه می شود. آخر عمر پی ببریم که اشتباه بوده یا نه.

3. کسروی ومسئله نسخ

کسروی گوید ، چون در قرآن و احادیث ناسخ و منسوخ زیاد داریم و آن برای مقتضی زمان است باید الآن نیز بعضی از دستورات اسلام برای مقتضی زمان عوض شود.

جواب : به فرموده مرجع مجاهد گمان نیست ، حتی یک حدیث ناسخ دیگری باشد ، خوب بود ایشان لااقل مثال بزند کدام حدیث ناسخ دیگری است.

امّا در قرآن اوّلاً ، نسخ؛ یعنی تمام شدن مدّت حکم نه عوض شدن حکم.

ثانیا ، در آیاتی که ادعای نسخ شده آخر خود آیه می گوید که این حکم عوض شدنی است یا تصریحا یا تلویحا.

ثالثا ، اصل نسخ قرآن را آیت الله خوئی در البیان و علامه در المیزان چگونگی آن را ثابت کرده اند و فرموده اند نسخی ما نداریم. (مراجعه شود به این دو تفسیر)

رابعا ، نسخ ادّعا شده درباره بعضی جزئیاتی است برای بعضی اشخاص ، نه احکام کلیه عمومی.

آری ، در اسلام احکامی نظر به احکام دیگری دارد. مثل :

لا ضرر ، لا حرج ، اکراه و اضطرار برای مراعات حال مردم. در همه جا نه اینکه حکم اوّلی را برداشته ، بلکه با وجود حکم اولی برای مراعات ، احکام ثانویه جعل کرده است.

4. کسروی و استخاره

کسروی به استخاره اشکال کرده و مسخره می کند و می گوید خوب بود عالم را به استخاره می گرفتیم.

استخاره 2 معنی دارد :

لغوی و آن در هر کاری خوب است.

اصطلاحی و آن در موردی است که عقل خود انسان

و عقلا از کار عاجز بماند. در انسان حال تحیر و اضطراب پیدا شود و خدا هم که می فرماید : أَمَّنْ یجیبُ الْمُضْطَرَّ إِذا دَعاهُ وَ یکشِفُ السُّوءَ [نمل/62] .

ما از عقل و عقلا راهی نیافتیم و مجبوریم به یکی از 2 راه مثلاً قدم گذاریم و متحیر و مضطر از خدا استخاره و راهنمایی می جوییم.

ثانیا ، گیرم هر دو طرف کار مساوی باشد ، امّا همین که یکی خوب آمد ، انسان دلگرم و از نظر روانی چه موقعیت هائی است که در اثر دلگرمی برای انسان پیدا می شود.

مخفی نماند مورد استخاره فقط صورت تحیر است ، مثل انتخاب یکی از 2 دکتر حاذق. انتخاب مورد ازدواج در صورت تعدّد و مساوی بودن به حسب ظاهر. اختلاف نظر 2 دکتر که عمل به کدام کنیم.

تمام اصول دین هر کدام به دیگری مربوط و متّصل است و هر کدام مکمّل و از شرایط دیگری است. مثلاً :

عدل مکمّل توحید و نبوّت از مقام و شؤون الهی است. امامت مکمّل نبوّت است. معاد نتیجه بساط رسالت است.

حالا اگر ما از راه لطف یا عجز مردم از تشکیل قانون برای خودشان فهمیدیم و گفتیم لابد باید خدا که ترس و لذّت وحبّ و بغض و جهل در او راه ندارد. او باید برنامه تعیین کند و آن هم توسط پیغمبرانی که از جنس خود ما است برای ما بفرستد. حالا :

پیغمبری به نام محمد (ص) در 23 سال با آن همه رنج ها ، این همه احکام ، حتی برای یک مستراح رفتن ، خلوت کردن با زن ، مسافرت ، حیوانات ، ساختمان ،

نگاه کردن و برای تمام شؤون زندگی احکامی متین آورد و برای اجرای آن جنگ ها و مشکلاتی را متحمل شد ، وقتی از دنیا می رود هیچ جانشینی تعیین نکند. با آن وضعی که از مردم می دانستوَ إِذا رَأَوْا تِجارَةً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَيها [جمعه/11] .

آیا به هم ریختن این همه احکام و پامال کردن این همه رنج از خدا قبیح نیست؟ از پیغمبر (ص) قبیح نیست؟ کار خلاف عقل و عقلا نیست؟ رها کردن مردم به حال خود اگر مطلوب بود ، این همه زحمت چرا؟

5. کسروی و حرم ائمه

کسرویون : آیا ساختن گنبد و بارگاه شرک نیست؟

جواب : اگر برای امام پرستی و پیغمبرپرستی یا امام زاده پرستی باشد چرا ، اما اگر برای احترام آنها ، استراحت زوّار و عبادت خدا باشد ، عین خداپرستی است.

مگر قبر مطهر پیغمبر گنبد ندارد. ابوحنیفه و شیخ عبدالقادر در بغداد مگر گنبد ندارند؟

1 وَ مَنْ يعَظِّمْ شَعائِرَ اللّهِ فَإِنَّها مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ [حج/32] .

2 فی بُيوتٍ أَذِنَ اللّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَ يذْكرَ فيهَا اسْمُهُ يسَبِّحُ لَهُ فيها بِالْغُدُوِّ وَ الآْصالِ [نور/36] .

بهترین تعظیم و احترام شعایر این است که جایگاه عبادت او مورد رغبت من باشد (هر زمانی رغبت کردن مردم به چیزی است ، ما باید تا سرحدّ اجازه شرع مقدس به این اطلاق تعظیم عمل کنیم) .

چندین حدیث در تعمیر قبر ائمّه (علیهم السّلام) داریم و در حدیث فرمود : "تعمیرکننده قبر شما مثل تعمیرکننده بیت المقدس است و ثواب 70 حجّ غیر از حجّه الاسلام دارد و تمام گناهانش بخشیده است ، مثل روزی که از مادر

متولد شده و در بهشت با ما ملاقات می کند".

اشکال :

حدیثی را آقایان نقل می کنند ، که قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَبْعَثُک عَلَى مَا بَعَثَنِی عَلَيهِ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لَا تَرَی قَبْراً مُشْرِفاً إِلَّا سَوَّيتَهُ وَ لَا تِمْثَالًا إِلَّا طَمَسْتَهُ [الطرائف ، ج2 ، ص552] .

و اینکه قبر از 4 انگشت بلندتر نباشد ، آن هم آب بریزند که قهرا بعد از چندی با زمین مساوی شود. حالا پس چرا قبور امام ها بلند است و...

جواب :

1 گیرم مخالف حدیث عمل شده ، آیا این شرک است.

2- حدیث مربوط به خود قبر است ، چه کار به صحن و سرا و گنبد دارد.

3 باید بین این حدیث با روایات زیادی که سنی و شیعه نقل کرده اند در استحباب تعمیر قبر جمع کرد و جمع آن مخصوص اهل فن است. شما صحّاف بوده اید و اهل فن اینطور جمع کرده اند که حدیث 4 انگشت مربوط به اول کار و وقت دفن میت است و روایات تعمیر و تعظیم مربوط به بعد از دفن است و هیچ مانعی ندارد.

مثال از خودم : اگر آقایی به نوکرش بگوید مهمان که آمد برق را روشن کن. بعدا بگوید برای مهمان فلان غذا را تهیه کن یا خلال بده ، این 2 دستور با هم تنافی ندارد. یکی برای اول وقت پذیرایی است یکی برای آخر آن.

4 امام فرمود : إِلَّا سَوَّيتَهُقبر را مساوی قرار بده. مراد روی آن را صاف کردن است ، چون کراهت دارد روی قبر مثل پشت ماهی باشد؛ نه اینکه مراد با زمین یکسان کردن باشد و الّا

می فرمود : لَا تَرَی قَبْراً مُشْرِفاً إِلَّا محوتَهُ

4. ناهماهنگی اعتقاد وعمل کسروی

پزشک آرام نشسته ، مریض که ناچار شد خود به خود می رود سراغ پزشک. به خلاف برانگیخته که او باید خودش دنبال مردم رود و کسی که خود به راه می افتد ، برای هدایت باید دلالت قانع کننده ای از اول داشته باشد. نمی تواند به مردم بگوید : (ابتدا به ساکن) آهای مردم پیروی من بکنید تا بعد به شما خواهم گفت ، مثلاً اگر چیزی را آوردند در خانه با اصرار به شما بفروشند باید خوبی آن خیلی روشن و ارزان باشد. به خلاف چیزی را که شما دنبال آن به مغازه می روید. اگر چه مجهول یا گران باشد ، می خرید. پیغمبر مثالش آن است که چیزی را با اصرار به شما القا می کند؛ برای پیشرفت خود باید قبل از القای نمونه به شما نشان دهد نه بعدا.

4 بر فرض صحّت همه اینها آیا کسروی در گفتار و رفتار قدم ثابتی دارد.

خودش زیارت را بت پرستی می داند ، ولی زنش را می فرستد برای زیارت.

خودش قاچاق رفتن به عتبات را بد می داند ، ولی پول و وسیله قاچاق برای زنش می فرستد.

خودش هم درباره اهمّیت اسلام و هم در رد اسلام کتاب می نویسد.

گاهی دین را امر ثابت معرفی می کند و گاهی می گوید : باید دین به مقتضی زمان عوض شود.

آیا اینها به گفته خود او دلیل بر چیست؟

کسروی در نوشته خود ، 7 شرط برای برانگیخته ذکر می کند :

1 مبارزه با نادانی ها

2 سخن گفتن از حقایق

3 در راه هوس و احساسات شخصی قدم برنداشتن.

4 نترسیدن و بی پروائی

5 عدول نکردن از حرف

خود برای رضای دیگران

6 تکان دادن عقل ها

7 آموزگار عقل ها بودن.

امّا خودش در تمام این شروطی که خود گفته مردود است.

در کتاب (نبرد با بی دینی) هر یک را ثابت کرده که ندارد.

1. کشاورزی

1. اهمیت کشاورزی در اسلام

1. عمل کشاورزی

1 عَنْ یزِیدَ بْنِ هَارُونَ الْوَاسِطِی قَالَ : سَأَلْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ (ع) عَنِ الْفَلَّاحِینَ فَقَالَ : " هُمُ الزَّارِعُونَ کنُوزُ اللَّهِ فِی أَرْضِهِ وَ مَا فِی الْأَعْمَالِ شَیءٌ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ مِنَ الزِّرَاعَهِ وَ مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِیاً إِلَّا زَارِعاً إِلَّا إِدْرِیسَ فَإِنَّهُ کانَ خَیاطاً" [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص384] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الزَّارِعُونَ کنُوزُ الْأَنَامِ یزْرَعُونَ طَیباً أَخْرَجَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هُمْ یوْمَ الْقِیامَهِ أَحْسَنُ النَّاسِ مَقَاماً وَ أَقْرَبُهُمْ مَنْزِلَهً یدْعَوْنَ الْمُبَارَکینَ [کافی ، ج5 ، ص261] .

3 سُئِلَ النَّبِی (ص) أَی الْمَالِ خَیرٌ؟ قَالَ : " زَرْعٌ زَرَعَهُ صَاحِبُهُ وَ أَصْلَحَهُ وَ أَدَّی حَقَّهُ یوْمَ حَصَادِهِ" [من لا یحضره الفقیه ، ج2 ، ص291] .

4 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ست خصال ینتفع بها المؤمن بعد موته ولد صالح یستغفر له و مصحف یقرأ فیه و قلیب یحفره و غرس یغرسه و صدقه ماء یجریه و سنه حسنه یؤخذ بها بعده [خصال صدوق ، ج1 ، ص323] .

1 قال رسول الله (ص) : مَنْ أَحْیا أَرْضاً مَوَاتاً فَهِی لَهُ [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص152] .

2 قال النبی (ص) تحفظوا تحفظوا من الارض فانها امکم و انه لیس من احد عامل علیها خیراً و شراً الا و هی مخبره به [نهج الفصاحه ، جمله1130

.[

3

الارض ارض الله والعباد عبادالله من احیی مواتا فهی له [نهج الفصاحه ، جمله 10]

عَنْ یزِیدَ بْنِ هَارُونَ الْوَاسِطِی قَالَ سَأَلْتُ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ (ع) عَنِ الْفَلَّاحِینَ فَقَالَ : "هُمُ الزَّارِعُونَ کنُوزُ اللَّهِ فِی أَرْضِهِ وَ مَا فِی الْأَعْمَالِ شَیءٌ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ مِنَ الزِّرَاعَهِ وَ مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِیاً إِلَّا زَارِعاً إِلَّا إِدْرِیسَ فَإِنَّهُ کانَ خَیاطاً" [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص384] .

13 قال الصادق (ع) : إن الله عز و جل أحب لأنبیائه (ع) من الأعمال الحرث و الرعی لئلا یکرهوا شیئا من قطر السماء [علل الشرائع ، ج1 ، ص32] .

14 عَنِ الصَّادِقِ (ع) فی قول الله عز و جل"وَ عَلَی اللّهِ فَلْیتَوَکلِ الْمُومِنُونَ " (آل عمران/122) قال : " الزارعون" [بحار الأنوار ، ج100 ، ص66] .

15 قال الصادق (ع) : الزَّارِعُونَ کنُوزُ الْأَنَامِ یزْرَعُونَ طَیباً أَخْرَجَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ هُمْ یوْمَ الْقِیامَهِ أَحْسَنُ النَّاسِ مَقَاماً وَ أَقْرَبُهُمْ مَنْزِلَهً یدْعَوْنَ الْمُبَارَکینَ [کافی ، ج5 ، ص261] .

یشیر هذا لتعلیم الصادقی الی نکته توحیدیه هامه ، ربما یغفل عنها الغافلون. و هی ان المحصولات الزراعیه التی تحصل من زرع الزارعین ، وثمار الغراس ، لیست الا ما یعدُّه و یخرجه لعباده (قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِینَهَ اللّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبادِهِ وَ الطَّیباتِ مِنَ الرِّزْقِ [اعراف/32] .) [فالزراع یزرعون مایخرجه الله عزوجل ، والغارسون یغرسون ذلک لا غیر ؛ فالفاعل الحقیقی هو الله تعالی شأنه بتعبئته النوامیس و اعداده القوی و الجنود الفعاله فی العالم] .

16 قال الصادق (ع) : الْکیمِیاءُ الْأَکبَرُ

الزِّرَاعَةُ [كافى ، ج5 ، ص261] .

آبيارى

1 قال رسول الله (ص) : مَنْ سَقَى طَلْحَةً أَوْ سِدْرَةً فَكأَنَّمَا سَقَى مُومِناً مِنْ ظَمَإٍ [تفسير عياشى ، ج2 ، ص86] .

2 قال النبى (ص) : ما من امرء يحيى ء ارضا فيشرب منها كبد حرّ الا كتب الله له بها اجرا [نهج الفصاحه ، جمله ، 2665] .

2. خود كفائى

قال رسول الله (ص) : مَنْ أَكلَ مِنْ كدِّ يدِهِ مَرَّ عَلَى الصِّرَاطِ كالْبَرْقِ الْخَاطِفِ [جامع الأخبار ، ص139] .

من اكل من كدّ يده نظرالله اليه قال رسول الله (ص) : "مَنْ أَكلَ مِنْ كدِّ يدِهِ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيهِ بِالرَّحْمَهِ ثُمَّ لَا يعَذِّبُهُ أَبَداً" [جامع الأخبار ، ص139] .

بالرحمه من أكل من كدّ يده قال رسول الله (ص) : "مَنْ أَكلَ مِنْ كدِّ يدِهِ حَلَالًا فُتِحَ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّهِ يدْخُلُ مِنْ أَيهَا شَاءَ" [جامع الأخبار ، ص139] .

حلالا فتح له ابواب قال رسول الله (ص) : "من أكل من كد يده كان يوم القيامه فى عداد الأنبياء و يأخذ ثواب الأنبياء" [جامع الأخبار ، ص139] .

قال رسول الله (ص) : طلب الحلال فريضه على كل مسلم و مسلمه [جامع الأخبار ، 139] .

رسول خدا وقتى به مردى بر مى خورد مى پرسيد : هل له حرفهاگر مى گفتند : نه ، مى فرمود : سقط من عينى

سپس فرمود : لأن المؤمن إذا لم يكن له حرفه يعيش بدينهپايان بيكارى : بى دينى [جامع الأخبار ، 139] .

3. . شغل انبياء

قال الصادق (ع) : إن الله عز و جل أحب لأنبيائه (ع)

من الأعمال الحرث و الرعی لئلا یکرهوا شیئا من قطر السماء [علل الشرائع ، ج1 ، ص32] .

قال الصادق (ع) : مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِیاً إِلَّا زَرَّاعاً إِلَّا إِدْرِیسَ (ع) فَإِنَّهُ کانَ خَیاطاً [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص41] .

2. خصوصیات کشاورز

1. توجه به توحید

توجه به توحیدیسْقی بِماءٍ واحِدٍ [رعد/4] .

2. توجه به معاد

فصل بهار معاد را در انسان زنده می کند : وَ اللّهُ الَّذِی أَرْسَلَ الرِّیاحَ فَتُثِیرُ سَحاباً فَسُقْناهُ إِلی بَلَدٍ مَیتٍ فَأَحْییِنا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها کذلِک النُّشُورُ [فاطر/9] .

حْییِنا بِهِ بَلْدَةً مَیتاً کذلِک الْخُرُوجُ [ق/11] .

3. شادی آفرین

قال الصادق (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ اخْتَارَ لِأَنْبِیائِهِ الْحَرْثَ وَ الزَّرْعَ کی لَا یکرَهُوا شَیئاً مِنْ قَطْرِ السَّمَاءِ [وسائل الشیعه ، ج19 ، ص33] .

4. تماس با طبیعت

1 عَنِ الصَّادِقِ (ع) فی قول الله عز و جل"وَ عَلَی اللّهِ فَلْیتَوَکلِ الْمُومِنُونَ " (آل عمران/122) قال : " الزارعون" [بحار الأنوار ، ج100 ، ص66] .

2 تماس با طبیعت : کوه ، دریا ، زمین ، حیوان.

3. فلسفه کم محصولی

1. گناه

بِظُلْمٍ مِنَ الَّذِینَ هادُوا حَرَّمْنا عَلَیهِمْ طَیباتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَ بِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِیلِ اللّهِ کثِیراً [نساء/160] .

قال الصادق (ع) : مَنْ زَرَعَ حِنْطَةً فِی أَرْضٍ فَلَمْ یزْکِ زَرْعُهُ أَوْ خَرَجَ زَرْعُهُ کثِیرَ الشَّعِیرِ فَبِظُلْمِ عَمَلِهِ فِی مِلْک رَقَبَهِ الْأَرْضِ أَوْ بِظُلْمٍ لِمُزَارِعِیهِ وَ أُکرَتِهِ [کافی ، ج5 ، ص306] .

قال الصادق (ع) : مَنْ زَرَعَ حِنْطَةً فِی أَرْضٍ فَلَمْ یزْکِ زَرْعُهُ أَوْ خَرَجَ زَرْعُهُ کثِیرَ الشَّعِیرِ فَبِظُلْمِ عَمَلِهِ فِی مِلْک رَقَبَهِ الْأَرْضِ أَوْ بِظُلْمٍ لِمُزَارِعِیهِ وَ أُکرَتِهِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یقُولُ "فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِینَ هادُوا حَرَّمْنا عَلَیهِمْ طَیباتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ" (نساء/160) [کافی ، ج5 ، ص306] .

الفات نظر

یستفاد من استدلال الامام (ع) بهذه الآیه ، ان آیات السماویه النازله بصدد الظالمین من سایر الاقوام و

الشعوب ، لا تخصّهم بل تعمّ المسلمين ایضا ، اذا عملوا عملهم. و له فی الاحادیث نظائر متعدده و لعل عدم رکون المورد مخصصا یشمل امثال المقام بنحو.

ففی هذاالضوء ، ان الآیات الکثیره النازله فی رفض الاغنیاء و المترفین من الغابرین و التنديد بهم و بحیاتهم الباذخه ، تعمّ الذین یضاهونهم من المسلمین ، اذ الهدایه لا تخصّ قوما دون قوم.

2. آزمایش

لَنَبْلُوَنَّکمْ بِشَیءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ وَ نَقْصٍ مِنَ الْأَمْوالِ وَ الْأَنْفُسِ وَ الثَّمَراتِ وَ بَشِّرِ الصّابِرِینَ [بقره/155] .

3. عدم پرداخت زکات

قال الباقر (ع) : إِذَا مَنَعُوا الزَّکاهَ مَنَعَتِ الْأَرْضُ بَرَکتَهَا مِنَ الزَّرْعِ وَ الثِّمَارِ وَ الْمَعَادِنِ کلِّهَا [کافی ، ج2 ، ص374] .

قال الصادق (ع) : إِذَا أُمْسکتِ الزَّکاهُ هَلَکتِ الْمَاشِیهُ وَ إِذَا جَارَ الْحُکامُ فِی الْقَضَاءِ أَمْسِک الْقَطْرُ مِنَ السَّمَاءِ [من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص524] .

قال الباقر (ع) : إِذَا لَمْ یأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ ینْهَوْا عَنِ الْمُنْکرِ وَ لَمْ یتَّبِعُوا الْأَخْیارَ مِنْ أَهْلِ بَیتِی سَلَّطَ اللَّهُ عَلَیهِمْ شِرَارَهُمْ فَیدْعُوا خِیارُهُمْ فَلَا یسْتَجَابُ لَهُمْ [کافی ، ج2 ، ص374] .

4. عدم انفاق

أَنْ لا یدْخُلَنَّهَا الْیوْمَ عَلَیکمْ مِسْکینٌ [قلم/24] .

فَأَصْبَحَتْ کالصَّرِیمِ [قلم/20] .

5. کمی اطلاعات

کمی اطلاعات کشاورزان از دانش های کشاورزی موجب کم محصولی می شود.

6. عدم مدیریت

7. ضعف کشاورز

اللّهُ الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ وَ أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَراتِ رِزْقاً لَکمْ وَ سَخَّرَ لَکمُ الْفُلْک لِتَجْرِی فِی الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَ سَخَّرَ لَکمُ الْأَنْهارَ

وَ سَخَّرَ لَکمُ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ دائِبَینِ وَ سَخَّرَ لَکمُ اللَّیلَ وَ النَّهارَ وَ آتاکمْ مِنْ کلِّ ما سَأَلْتُمُوهُ وَ

إِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللّهِ لا تُحْصُوها إِنَّ الْإِنْسانَ لَظَلُومٌ كفّارٌ [ابراهيم/34-32] .

4. اهداف كشاورزى دراسلام

1 قال الصادق (ع) : سُئِلَ النَّبِى (ص) فَأَى الْمَالِ بَعْدَ الْبَقَرِ خَيرٌ قَالَ الرَّاسِياتُ فِى الْوَحْلِ وَ الْمُطْعِمَاتُ فِى الْمَحْلِ [كافى ، ج5 ، ص260] .

2 قال الصادق (ع) : إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ أَرْزَاقَ أَنْبِيائِهِ فِى الزَّرْعِ وَ الضَّرْعِ لِئَلَّا يكرَهُوا شَيئاً مِنْ قَطْرِ السَّمَاءِ [كافى ، ج5 ، ص260] .

3 قال الصادق (ع) : مَنْ ضَاقَ عَلَيهِ الْمَعَاشُ أَوْ قَالَ الرِّزْقُ فَلْيشْتَرِ صِغَاراً وَ لْيبِعْ كبَاراً [كافى ، ج5 ، ص305] .

4 قال رسول الله (ص) : عَلَيكمْ بِالْغَنَمِ وَ الْحَرْثِ فَإِنَّهُمَا يغْدُوَانِ بِخَيرٍ وَ يرُوحَانِ بِخَيرٍ [المحاسن ، ج2 ، ص643] .

1 قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَين (ع) : مَا أَزْرَعُ الزَّرْعَ لِطَلَبِ الْفَضْلِ فِيهِ وَ مَا أَزْرَعُهُ إِلَّا لِينَالَهُ الْمُعْتَرُّ وَ ذُو الْحَاجَهِ وَ تَنَالَهُ الْقُنْبُرَهُ مِنْهُ خَاصَّهً مِنَ الطَّيرِ [كافى ، ج6 ، ص225] .

2 قال امير المومنين (ع) : أَنَّ مَعَايِشَ الْخَلْقِ خَمْسَهٌ الْإِمَارَهُ وَ الْعِمَارَهُ وَ التِّجَارَهُ وَ الْإِجَارَهُ وَ الصَّدَقَاتُ إِلَى أَنْ قَالَ وَ أَمَّا وَجْهُ الْعِمَارَهِ فَقَوْلُهُ تَعَالَى "هُوَ أَنْشَأَكمْ مِنَ الْأَرْضِ وَ اسْتَعْمَرَكمْ فِيها " (هود/61) فَأَعْلَمَنَا سُبْحَانَهُ أَنَّهُ قَدْ أَمَرَهُمْ بِالْعِمَارَهِ لِيكونَ ذَلِک سَبَباً لِمَعَايِشِهِمْ بِمَا يخْرُجُ مِنَ الْأَرْضِ مِنَ الْحَبِّ وَ الثَّمَرَاتِ وَ مَا شَاكلَ ذَلِک مِمَّا جَعَلَهُ اللَّهُ مَعَايشَ لِلْخَلْقِ [وسائل الشيعه ، ج19 ، ص35] .

3 قال الصادق (ع) : إِنِّى لَأَعْمَلُ فِى بَعْضِ ضِياعِى حَتَّى أَعْرَقَ وَ إِنَّ لِى مَنْ يكفِينِى لِيعْلَمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَنِّى أَطْلُبُ

الرِّزْقَ الْحَلَالَ [کافی ، ج5 ، ص77] .

4 قال امیر المومنین (ع) : مَنْ وَجَدَ مَاءً وَ تُرَاباً ثُمَّ افْتَقَرَ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ [قرب الإسناد ، ص55] .

5 عَنْ إِسْمَاعِیلَ بْنِ جَابِرٍ قَالَ أَتَیتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) وَ إِذَا هُوَ فِی حَائِطٍ لَهُ بِیدِهِ مِسْحَاهٌ وَ هُوَ یفْتَحُ بِهَا الْمَاءَ وَ عَلَیهِ قَمِیصٌ شِبْهَ الْکَرَابِیسِ کأَنَّهُ مَخِیطٌ عَلَیهِ مِنْ ضِیقِهِ. [کافی ، ج5 ، ص76] .

6 قال الصادق (ع) : أَنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) أَعْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوک مِنْ کدِّ یدِهِ [کافی ، ج5 ، ص74] .

5. دستورالعمل های کشاورزی در اسلام

1. درکاشت

1 قال رسول الله (ص) : لا یقولن أحدکم زرعت و لیقل حرثت [بحار الأنوار ، ج100 ، ص63] .

2 قال الصادق (ع) : إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَزْرَعَ زَرْعاً فَخُذْ قَبْضَةً مِنَ الْبَذْرِ وَ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَ قُلْ "أَ فَرَأَیتُمْ ما تَحْرُثُونَ أَ أَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ " (واقعه/64-63) ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ تَقُولُ : بَلِ اللَّهُ الزَّارِعُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قُلِ : اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ حَبّاً مُبَارَکاً وَ ارْزُقْنَا فِیهِ السَّلَامَةَ ثُمَّ انْثُرِ الْقَبْضَةَ الَّتِی فِی یدِک فِی الْقَرَاحِ [کافی ، ج5 ، ص262] .

3 قال الصادق (ع) : لَا تَصْرِمْ بِاللَّیلِ وَ لَا تَحْصُدْ بِاللَّیلِ وَ لَا تُضَحِّ بِاللَّیلِ وَ لَا تَبْذُرْ بِاللَّیلِ فَإِنَّک إِنْ تَفْعَلْ لَمْ یأْتِک الْقَانِعُ وَ الْمُعْتَرُّ [کافی ، ج3 ، ص565] .

4 مر النبی برجل بسوق یبیع طعاما بسعر هو ارخص من سعر السوق فقال لم؟ قال صبرا و احتسابا. قال (ص) : ابشر فان الجالب الی سوقنا کالمجاهد فی سبیل

الله و المحتکر فی سوقنا کالملحد فی کتاب الله. [مستدرک الصحیحین ، ج2 ، ص12] .

5 قال الباقر (ع) : تَقُولُ إِذَا غَرَسْتَ أَوْ زَرَعْتَ وَ "مَثَلُ کَلِمَةً طَیبَةً کشَجَرَةٍ طَیبَةٍ أَصْلُها ثابِتٌ وَ فَرْعُها فِی السَّماءِ تُوتِی أُکلَها کلَّ حِینٍ بِإِذْنِ رَبِّها " (ابراهیم/25-24) [کافی ، ج5 ، ص263] .

امام باقر (ع) فرمود : "وقتی خواستی بذر بپاشی مشتی از بذرها را در دستت بگیر و به سوی قبله بایست و این آیه را تلاوت کن : أَ فَرَأَیتُمْ ما تَحْرُثُونَ أَ أَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزّارِعُونَ [(واقعه/64-63)] ، سپس بگو : خدایا تو زارعی نه کس دیگر ، سپس بگو : اللهم صل علی محمد و آل محمد و اجعله مبارکا و ارزقه السلامه و العافیه و السرور و الغبطه ، آنگاه آن بذرها را بپاش".

کشاورزی همراه با ایمان و توکل. به خودتان مغرور نشوید ، کارها همه به دست خداست.

اوست که خورشید را تسخیر کرده : سَخَّرَ لَکمُ الشَّمْسَ [ابراهیم/33] .

اوست که به بادها فرمان می دهد تا ابرها را جابجا کنند.

اوست که به ابرهافرمان بارش می دهد : أَنّا نَسُوقُ الْماءَ إِلَی الْأَرْضِ [سجده/27] .

اوست که به زمین فرمان رویش می دهد : ینْبِتُ لَکمْ بِهِ الزَّرْعَ وَ الزَّیتُونَ وَ النَّخِیلَ وَ الْأَعْنابَ وَ مِنْ کلِّ الثَّمَراتِ إِنَّ فِی ذلِک لَ آیةً لِقَوْمٍ یتَفَکرُونَ [نحل/11] .

اوست که به وسیله باران گیاهان را می رویاند.

اوست که درختان رنگارنگ می آفریند.

اوست که اگر بخواهد همه را ویران می کند.

اوست که یک دانه را می گیرد ، 700 دانه می دهد.

اوست که غذای شما

و چهار پایان را فراهم می کند.

و...

2. در برداشت

هنگام برداشت محصول اول زکات واجب را بپردازیم.

4 قال الصادق (ع) : إِنَّ فِی الزَّرْعِ حَقَّینِ حَقٌّ تُوخَذُ بِهِ وَ حَقٌّ تُعْطِیهِ فَأَمَّا الَّذِی تُوخَذُ بِهِ فَالْعُشْرُ وَ نِصْفُ الْعُشْرِ وَ أَمَّا الْحَقُّ الَّذِی تُعْطِیهِ فَإِنَّهُ یقُولُ "وَ آتُوا حَقَّهُ یوْمَ حَصادِهِ " (انعام/141) فَالضِّغْثَ تُوتِیهِ ثُمَّ الضِّغْثَ حَتَّی تَفْرُغَ [بحار الأنوار ، ج93 ، ص96] .

تأیید این روایت آنکه : این سوره در مکه نازل شده و زکوه واجب در سال دوم هجری

2 عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی قَوْلِهِ "وَ آتُوا حَقَّهُ یوْمَ حَصادِهِ " (انعام/141) قَالَ حَقُّهُ یوْمَ حَصَادِهِ عَلَیک وَاجِبٌ وَ لَیسَ مِنَ الزَّکَاهِ تَقْبِضُ مِنْهُ الضِّغْثَ مِنَ السُّنْبُلِ لِمَنْ یحْضُرُک مِنَ السُّوالِ وَ لَا تَحْصُدْ بِاللَّیلِ وَ لَا تَجُذَّ بِاللَّیلِ لِأَنَّ اللَّهَ یقُولُ "وَ آتُوا حَقَّهُ یوْمَ حَصادِهِ" (انعام/141) فَإِذَا أَنْتَ حَصَدْتَهُ بِاللَّیلِ لَمْ یحْضُرْک سُوالٌ وَ لَا یضَحَّی بِاللَّیلِ" [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص379] .

3 قال الباقر (ع) : لا یکون الحصاد و الجذاذ باللیل ، إن الله یقول " وَ آتُوا حَقَّهُ یوْمَ حَصادِهِ وَ لا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لا یحِبُّ الْمُسْرِفِینَ" (انعام/141) قال : کان فلان بن فلان الأنصاری سماه و کان له حرث و کان إذا جذه تصدق به ، و بقی هو و عیاله بغیر شیء ، فجعل الله ذلک سرفا [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص379] .

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ آتُوا حَقَّهُ یوْمَ حَصادِهِ " (انعام/141) قَالَ : " أَعْطِ

مَنْ حَضَرَک مِنَ الْمُسْلِمِینَ وَ إِنْ لَمْ یحْضُرْک إِلَّا مُشْرِک فَأَعْطِهِ" [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص377] .

عَنْ هِشَامِ بْنِ الْمُثَنَّى قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) "وَ آتُوا حَقَّهُ یوْمَ حَصادِهِ" (انعام/141) قَالَ : "أَعْطِ مَنْ حَضَرَک مِنْ مُشْرِک أَوْ غَیرِهِ" [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص377] .

6. وظائف حکومت اسلامی در کشاورزی

1. برنامه ریزی

حاکم اسلامی باید برنامه ریزی دراز مدت نسبت به کشاورزی داشته باشد :

1 امید دادن

2 برنامه داشتن

3 شکوفا کردن استعدادها

4 بهره گیری کامل از طبیعت.

حضرت علی (ع) شخصی است که دوشادوش کارگران و کشاورزان کار می کند. و پیرامون بار هسته خرما فرمود : " اینها خرماست اگر خدا بخواهد". که امام باقر (ع) فرمودند : "یکی از آنها خطا نرفت و همه به بار نشست".

قال الباقر (ع) : لَقِی رَجُلٌ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) وَ تَحْتَهُ وَسْقٌ مِنْ نَوًى فَقَالَ لَهُ : مَا هَذَا یا أَبَا الْحَسَنِ تَحْتَک؟ فَقَالَ : مِائَةُ أَلْفِ عَذْقٍ إِنْ شَاءَ اللَّهُ قَالَ : فَغَرَسَهُ فَلَمْ یغَادَرْ مِنْهُ نَوَاهٌ وَاحِدَهٌ [کافی ، ج5 ، ص74] .

2. تحقیقات ودادن تسهیلات

تخفیفات در مالیات : قال امیر المومنین (ع) : فَإِنْ شَکوْا ثِقَلًا (سنگینی مالیات) أَوْ عِلَّةً أَوِ انْقِطَاعَ شِرْبٍ أَوْ بَالَّةٍ أَوْ إِحَالَةَ أَرْضٍ اغْتَمَرَهَا غَرَقٌ أَوْ أَجْحَفَ بِهَا عَطَشٌ خَفَّفْتَ عَنْهُمْ بِمَا تَرْجُو أَنْ یصْلُحَ بِهِ أَمْرُهُمْ وَ لَا یثْقُلَنَّ عَلَیک شَیءٌ خَفَّفْتَ بِهِ الْمَئُونَهَ عَنْهُمْ فَإِنَّهُ ذُخْرٌ یعُودُونَ بِهِ عَلَیک فِی عِمَارَهِ بِلَادِک وَ

تَزْيِينِ وِلَايتِک مَعَ اسْتِجْلَابِک حُسْنَ ثَنَائِهِمْ وَ تَبَجُّحِک بِاسْتِفَاضَهِ الْعَدْلِ فِيهِمْ مُعْتَمِداً فَضْلَ قُوَّتِهِمْ بِمَا ذَخَرْتَ عِنْدَهُمْ مِنْ إِجْمَامِک لَهُمْ وَ الثِّقَهَ مِنْهُمْ بِمَا عَوَّدْتَهُمْ

مِنْ عَدْلِک عَلَیهِمْ وَ رِفْقِک بِهِمْ فَرُبَّمَا حَدَثَ مِنَ الْأُمُورِ مَا إِذَا عَوَّلْتَ فِیهِ عَلَیهِمْ مِنْ بَعْدُ احْتَمَلُوهُ طَیبَةً أَنْفُسُهُمْ بِهِ فَإِنَّ الْعُمْرَانَ مُحْتَمِلٌ مَا حَمَّلْتَهُ وَ إِنَّمَا یوتَی خَرَابُ الْأَرْضِ مِنْ إِعْوَازِ (ورشکستگی) أَهْلِهَا وَ إِنَّمَا یعْوِزُ أَهْلَهَا لِإِشْرَافِ أَنْفُسِ الْوُلَاهِ عَلَى الْجَمْعِ وَ سُوءِ ظَنِّهِمْ بِالْبَقَاءِ وَ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

3. اهمیت به کاشت وبرداشت

1 مسئول کاردان و امین قراردادن : اجْعَلْنِی عَلى خَزائِنِ الْأَرْضِ [یوسف/55] .

2 تبلیغات و ارشاد : وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا [اعراف/96] .

3 توزیع عادلانه : وَ لَوْ بَسَطَ اللّهُ الرِّزْقَ لِعِبادِهِ لَبَغَوْا فِی الْأَرْضِ [شوری/27] .

4 توجه به تجربه ها : از تاریخ غافل نشویموَ عَمَرُوها أَكْثَرَ مِمّا عَمَرُوها [روم/9] .

5 کنترل مفسدین : خان ها خطرناکندوَ إِذا أَرَدْنا أَنْ نُهْلِک قَرْیةً أَمَرْنا مُتْرَفِیها فَفَسَقُوا فِیها [اسراء/16] .

6 جلوگیری از سوء استفاده دیگران : كلُوا مِنْ طَیباتِ ما رَزَقْناكمْ وَ لا تَطْغَوْا فِیهِ [طه/81] .

7 جلوگیری از افساد : وَ یهْلِک الْحَرْثَ وَ النَّسْلَ [بقره/205] اگر حکومت حق نباشدإِذا تَوَلّى [بقره/205] .

نشاء افساد را هم قرآن معرفی کرده است :

زُینَ لِلنّاسِ حُبُّ الشَّهَواتِ مِنَ النِّساءِ وَ الْبَنِینَ وَ الْقَناطِیرِ الْمُقَنْطَرَهِ مِنَ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّهِ وَ الْخَیلِ الْمُسَوَّمَهِ وَ الْأَنْعامِ وَ الْحَرْثِ [آل عمران/14] .

7. تذکرات در باب کشاورزی

1 هستی از آن او است : لَهُ ما فِی السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ [بقره/116] .

2 اندازه گیری از آن او است : وَ إِنْ مِنْ شَیءٍ إِلاّ

عِنْدَنا خَزائِنُهُ [حجر/21] .

3 نعمت ها تنها مادی نیست : وَ أَسْبَغَ عَلَیکمْ نِعَمَهُ ظاهِرَةً وَ باطِنَةً [لقمان/20] .

4 هدف هستی انسان است : سَخَّرَ لَکمُ [ابراهیم/32] .مَتاعاً لَکمْ [مائده/96] .

5 او از ما آباد کردن خواسته : هُوَ أَنْشَأَکمْ مِنَ الْأَرْضِ وَ اسْتَعْمَرَکمْ فِیها [هود/61] .

6 در سرشت انسان علاقه به خاک و آب است.

7 در شریعت عبادات با آب و خاک است.

8 نام گذاری سوره های قرآن با طبیعت.

9 با صراحت امر به تلاش کرده : فَامْشُوا فِی مَناکِبِها [ملک/15] .

10 زمین را ذلول و باران را نازل کرده.

11 زمین را سخی قرار داده : فِی کلِّ سُنْبُلَهٍ مِائَهُ حَبَّهٍ [بقره/261] .

12 هیچ چیز در طبیعت لغو نیست : یا خوردنی یا پوشیدنی یا برای انسان یا چارپا یا مستقیم یا غیر مستقیم و یا برای جلب نظر است.

13 زمین سیئات را حسنات می کند : یبَدِّلُ اللّهُ سَیئاتِهِمْ حَسَناتٍ [فرقان/70] .

14 زمین قابلیت استفاده های گوناگون را دارد : آبش را در خود ذخیره می کند. سخت و نرم هر کدام برای کاری.

15 تنوع در رنگ و مزه و بو : وَ نُفَضِّلُ بَعْضَها عَلی بَعْضٍ فِی الْأُکلِ [رعد/4] .فَأَخْرَجْنا بِهِ ثَمَراتٍ مُخْتَلِفاً أَلْوانُها [فاطر/27] .

16 چندین بار در قرآن آمده : وَ لا تَعْثَوْا فِی الْأَرْضِ مُفْسِدِینَ [بقره/60] .

17 بارها آمده : كلَوا مِمّا فِى الْأرْضِ حَلالاً طَيباً وَ لا تَتَّبِعُوا خُطَواتِ الشَّيطانِ [بقره/168] .

18

أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ [اعراف/176] نباشید.

19 لا تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ [بقره/11] نباشید.

20 تفاوت ها را وسیله آزمایش بدانید : رَفَعَ بَعْضَکمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجاتٍ لِیبْلُوَکمْ فِی ما آتاکمْ [انعام/165] .

21 زیبایی های طبیعت ما را از زیبایی معنوی غافل نکند : زِینَةً لَها [کهف/7] .حَبَّبَ إِلَیکمُ الْإِیمانَ وَ زَینَهُ فِی قُلُوبِکمْ [حجرات/7] .

22 زیبایی های طبیعت برای عیاشی نیست ، برای رشد است : إِنّا جَعَلْنا ما عَلَی الْأَرْضِ زِینَةً لَها لِنَبْلُوَهُمْ أَیهُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [کهف/7] .

23-وَ آتُوا حَقَّهُ یوْمَ حَصادِهِ وَ لا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لا یحِبُّ الْمُسْرِفِینَ [انعام/141] .

24 وَ آتُوهُمْ مِنْ مالِ اللّهِ الَّذِی آتاکمْ [نور/33] .

25 وَ ابْتَغِ فِیما آتاک اللّهُ الدّارَ الْ آخِرَهَ [قصص/77] .

تذکرات :

1 کسی که کشاورزی کند ، چون زحمت کشیده از نظر روانی لذت می برد. (روانی)

2 کسی که کشاورزی کند ، چون زحمت کشیده صرفه جویی می کند. (اقتصادی)

3 کسی که کشاورزی کند ، چون زحمت کشیده احساس خودکفایی و استقلال می کند. (سیاسی)

4 کسی که کشاورزی کند ، چون زحمت کشیده از سلامتی بیشتری برخوردار است. (طبی)

5 کسی که کشاورزی کند ، چون زحمت کشیده ایام فراغت را با کار مفید پر می کند ، و به فساد کمتر کشیده می شود. (اخلاقی اجتماعی)

6 کشاورزی عامل تعادل است. (اجتماعی)

7 کشاورزی زمینه خلاقیت را زیاد می کند. (علمی)

8 باید جوانان را برای کار مفید بسیج کرد.

9 پادگانها مشکلات نان و گوشت

خود را می توانند حل کنند.

10 دولت باید امنیت شغلی به کشاورزان بدهد. (پراکنده نمودن امکانات)

11 علم کشاورزی

12 برنامه ریزی برای تولید زمین های کم آب و پر آب

13 فاصله کارشناسان از کشاورزان

14 اشتغال مسئوولین به کشاورزی

15 تشویق و ایجاد امید از هر جهت :

مالی

صدا و سیما

نماز جمعه

کنکور

قال رسول الله (ص) : الأمل رحمه لأمتی و لو لا الأمل ما رضعت والده ولدها و لا غرس غارس شجرا [أعلام الدین ، ص295] .

16 توجه به میوه هایی که در قرآن آمده :

انگور : 12 مرتبه

خرما

زیتون : 6 مرتبه

انجیر

انار

موز

17 توجه به تفاوت زحمت کشان و مرفهین

طبقه کشاورز و کارگر :

تولید زیاد و مصرف کم

طبقه مرفه :

تولید کم و مصرف زیاد

طبقه متوسط :

تولید متوسط و مصرف متوسط

1. کمیته امداد

1.اهمیت برآوردن حاجات مردم

رُوِی أَنَّ أَنْصَارِیاً جَاءَ إِلَی النَّبِی (ص) یسْأَلُهُ وَ جَاءَ رَجُلٌ مِنْ ثَقِیفٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : " یا أَخَا ثَقِیفٍ إِنَّ الْأَنْصَارِی قَدْ سَبَقَک بِالْمَسْأَلَهِ فَاجْلِسْ کیمَا نَبْدَأَ بِحَاجَهِ الْأَنْصَارِی قَبْلَ حَاجَتِک" [منیه المرید ، ص272] .

2. حق سائل

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : حَقُّ السَّائِلِ إِعْطَاوهُ عَلَی قَدْرِ حَاجَتِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص625] .

3. عزت نفس

حدود 400 کامیون از نماز جمعه تهران توسط محرومانی که خودشان حقوق بگیرند کمک ارسال شد.

یک سوم پرسنل بدون حقوق است.

133 میلیون تومان آرد به محرومان دادیم. گفتند : بدهید به جبهه.

چینی مجانی را عروس فقیر به خاطر داشتن ملامین نپذیرفت.

تَوَلَّوْا وَ أَعْیُنُهُمْ تَفیضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَناً أَلاّ یجِدُوا ما ینْفِقُون [توبه/92] .

فقر : فقیر شریف

4. طرح اشتغال زائی به

جای فقر پروری

زکات را امام اجازه دادند.

طرح شهید رجائی توسط این کمیته اداره می شود.

شورای مرکزی امداد خدمت امام قالیچه را بردند که امام از دیدن آن لذت برد و فرمود : باید این چنین باشد.

کمک کردن و کمک شدن شغل نشود.

کمک های کمیته فقط برای از کارافتادگان است و همین که جوانی توانست کار کند دیگر نه.

گ

1. گاندی

مادر او بانویی متدین بود و در شخصیت آینده گاندی اثر فراوان داشت.

شاگرد باهوش و زرنگی نبود ، امّا از دورنگی و حیله گری و تحقیر بدش می آمد. وقتی بازرس سر کلاس آمد و کلمه ای از او پرسید ، بلد نبود. معلم به او اشاره کرد که از شاگرد بغل دستی بنویس ، امّا او این کار را نکرد و مورد طعن معلّم قرار گرفت.

از همان اوائل مایل بود دیگران را تربیت کند و به راه صحیح هدایت کند.

بعد از اتمام درس تصمیم گرفت وکیل دادگستری بشود. مادرش گفت به شرطی راضی می شوم که به شراب و زن و گوشت دست نزنی.

در لندن به مطالعه قرآن و انجیل پرداخت و تاریخ پیامبر اسلام (ص) را خواند.

مدتی به آفریقای جنوبی رفت و با ورودش به آفریقا و دیدن تبعیض ها مبارزاتش را شروع کرد و پس از اندکی هندی ها ، او را نماینده خود کردند و او به پخش جزوه ای پرداخت. در طول اقامت در آفریقا بارها زندان رفت و کتک خورد و یک بار نزدیک بود کشته شود.

وقتی به هند بازگشت ، تصمیم گرفت از سراسر هند بازدید کند و اوضاع مردم را از نزدیک ببیند.

در نیمه دوم تحصیلات خود در لندن از تشریفات زندگی کناره گرفت و عزم جزم کرد

تا حدّ امکان به سادگی زندگی کند.

تصمیم گرفت به حدّاقل دارایی اکتفا کند و به همین دلیل تمام دارایی خود را ، حتی جواهرآلات همسرش را به کنگره هندی های مقیم آفریقا هدیه کرد. به طوری که روز مرگ وی معلوم شد تمام دارایی او عبارت بود از یک ساعت ، دو جفت کفش چوبی ، یک عینک ، یک قلم ، کارد مخصوص باز کردن پاکت ، یک نمکدان ، 2 کاسه چوبی ، یک قاشق چوبی و یک پارچه شبیه به لُنگ.

گاندی می گفت : آثار نوشته های دانشمندان بزرگ و در رأس آنها دو کتاب آسمانی انجیل و قرآن در روح من بسیار تأثیر گذاشته است.

گاندی معتقد بود : هر کس پندی می دهد ، باید در درجه اوّل خود ، واجد آن پند باشد.

در آفریقا علیه قانون سیاه مبارزه کرد و 10 ماه به زندان رفت و در زندان به مطالعه پرداخت و اعلام داشت بهترین محل برای ساختن و پرداختن روح ، زندان است.

وقتی صاحبان کارخانجات نسّاجی حاضر نشدند خواسته های کارگران را برآورند ، گاندی اعلام کرد که اعتصاب غذا خواهد کرد و تا روزی که مسأله حل نشود ، دست به غذا نخواهد زد و این ماجرا اثر زیادی بر کارفرما گذاشت و پس از سه روز ، مسأله حل شد.

در هیچ میتینگ و تظاهراتی نبود که خود پیشاپیش آن نباشد و مخالفان علت موفقیت او را این امر می دانند.

وقتی قانونی شبیه به کاپیتولاسیون در هند به اجرا درآمد گاندی به طور جدی وارد صحنه سیاست شد.

در یکی از راهپیمائی ها به خاطر کشته شدن یک افسر انگلیسی 1200 نفر را به قتل رساندند

و 36000 نفر را زخمی کردند که در آن روز عزای عمومی در هند اعلام شد.

از کارهای مهم او برقرار کردن ارتباطی گرم بین قشر روشنفکر و دانشجو با توده مردم بود.

او تمام مدال هایی که در طول سال های گذشته از انگلیسی ها دریافت کرده بود را پس داد و با این کار نهضت عدم همکاری را با انگلستان پایه گذاری کرد و به دنبال این اقدام تعداد زیادی از بزرگان هند ، درجه ها و مدال های خود را پس دادند.

از کارهای او ایجاد وحدت بین مسلمین و هندوها بود. امّا با نقشه های دشمن ، این وحدت از بین رفت.

در یکی از راهپیمایی ها ، مأموری کشته شده و به دنبال او گاندی را به 6 سال زندان محکوم کردند.

وقتی از زندان بیرون آمد و اختلاف مسلمانان و هندوها را دید ، 5 سال در راه وحدت بین مسلمانان و هندوها کوشید. گاندی با 78 نفر به مدت 24 روز پیاده در سواحل هند راهپیمایی کردند و با این کار به ظاهر ساده ، نمک را از انحصار انگلیسی ها بیرون آوردند و مردم با شنیدن این حرکت فوج فوج به سوی ساحل رفتند و گاندی با برداشتن مشتی نمک گفت : ما اجازه نمی دهیم دشمن استفاده کند. به دنبال این حرکت در نیمه شب آن روز دستگیر وبه زندان رفت.

وقتی گاندی شنید انگلیس تصمیم گرفته برای پیروان هر مذهب انتخابات جداگانه ای منظور کند ، گفت : تا پای جان به اعتصاب غذا ادامه خواهم داد تا این تصمیم پس گرفته شود و بالاخره در روز پنجمِ اعتصاب او ، انگلیس ، حرفش را پس گرفت.

گاندی یک بار برای آشتی مسلمانان

و هندوها اعتصاب غذای 21 روزه گرفت و برای ایجاد وحدت ، مرتب از شهری به شهر دیگر می رفت و روزه می گرفت و مردم به خاطر او اوامرش را گوش می دادند و او بر اثر این غذا نخوردن ها بسیار لاغر شده بود.

بالاخره پس از یک ترور ناموفق ، او به دست یک هندوی متعصّب به قتل رسید ، و با گفتن کلمه خداوندا از دنیا رفت.

از رسوم او این بود که همه روزه یک آیه از هر یک از کتب مقدّسه ادیان بزرگ را می خواند. هفته ای یک بار (روزهای دوشنبه) روزه می گرفت. هفته ای یک بار (روزهای سه شنبه) حرف نمی زد و به تفکر می پرداخت. متجاوز از 30 کتاب از او به جای مانده که به بعضی از آنها اشاره می شود :

1 صد در صد ساخت هند ، 2 کفّ نفس ، 3 کمبود خوار و بار و مسأله کشاورزی ، 4 به هندوها و مسلمانان ، 5 کلید بهداشت ، 6 بانوان و ظلم اجتماعی که به آنان روا می شود و...

1. گدایی

1. ارزش عزّ ت نفس

1- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن قوما أتوا رسول الله (ص) فقالوا یا رسول الله اضمن لنا علی ربک الجنه قال علی أن تعینونی بطول السجود قالوا نعم یا رسول الله (ص) فضمن لهم الجنه فبلغ ذلک قوما من الأنصار قال فأتوه فقالوا یا رسول الله اضمن لنا علی ربک الجنه قال علی أن لا تسألوا أحدا شیئا قالوا نعم یا رسول الله قال فضمن لهم الجنه و کان الرجل منهم یسقط سوطه و هو علی دابته فینزل حتی یتناوله کراهیه أن یسأل أحدا شیئا و إن

كان الرجل لينقطع شسعه فيكره أن يطلب من أحد شسعا [مجموعه ورام ، ج2 ، ص79] .

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يوْماً لِأَصْحَابِهِ : أَ لَا تُبَايعُونِّی؟ فَقَالُوا : قَدْ بَايعْنَاک يا رَسُولَ اللَّهِ" قَالَ : تُبَايعُونِّی عَلَی أَنْ لَا تَسْأَلُوا النَّاسَ فَكانَ بَعْدَ ذَلِک تَقَعُ الْمِخْصَرَهُ مِنْ يدِ أَحَدِهِمْ فَيَنْزِلُ لَهَا وَ لَا يقُولُ لِأَحَدٍ نَاوِلْنِيهَا [عده الداعی ، ص99] .

3- قال رسول الله (ص) : من يتفكل لی ان لا يسأل الناس شيئا و اتكفّل له بالجنه؟ قال ثوبان : انا فكان ثوبا لايسأل الناس شيئا [كنز ، 17142] .

4- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَوْ أَنَّ أَحَدَكمْ يتَّخِذُ حَبْلًا فَيأْتِی بِحُزْمَهِ حَطَبٍ عَلَی ظَهْرِهِ فَيبِيعُهَا فَيكفُّ بِهَا وَجْهَهُ خَيرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يسْأَلَ [عده الداعی ، ص100] .

5-قال أبو سعيد منصور بن الحسن الآبی فی كتاب نثر الدرر علی بن الحسين زين العابدين (ع) نظر إلی سائل يبكی فقال : "لو إن الدنيا كانت فی كف هذا ثم سقطت منه ما كان ينبغی له أن يبكی" [كشف الغمه ، ج2 ، ص106] .

2. كتمان فقر

1-عَنِ الْمُفَضَّلِ بْنِ قَيسِ بْنِ رُمَّانَهَ قَالَ دَخَلْتُ عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَذَكرْتُ لَهُ بَعْضَ حَالِی فَقَالَ : "يا جَارِيهُ هَاتِی ذَلِک الْكيسَ هَذِهِ أَرْبَعُمِائَهِ دِينَارٍ وَصَلَنِی بِهَا أَبُو جَعْفَرٍ فَخُذْهَا وَ تَفَرَّجْ بِهَا قَالَ فَقُلْتُ : لَا وَ اللَّهِ جُعِلْتُ فِدَاک مَا هَذَا دَهْرِی وَ لَكنْ أَحْبَبْتُ أَنْ تَدْعُوَ اللَّهَ لِی قَالَ فَقَالَ : إِنِّی سَأَفْعَلُ وَ لَكنْ إِياک أَنْ تُخْبِرَ النَّاسَ بِكلِّ حَالِک فَتَهُونَ عَلَيهِمْ". [رجال الكشی ، ص183] .

2-قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ : "يا

بُنَی ذُقْتُ الصَّبْرَ وَ أَکلْتُ لِحَاءَ الشَّجَرِ فَلَمْ أَجِدْ شَیئاً هُوَ أَمَرُّ مِنَ الْفَقْرِ فَإِنْ بُلِیتَ بِهِ یوْماً وَ لَا تُظْهِرِ النَّاسَ عَلَیهِ فَیسْتَهِینُوکَ وَ لَا ینْفَعُوکَ بِشَیءٍ ارْجِعْ إِلَی الَّذِی ابْتَلَاکَ بِهِ فَهُوَ أَقْدَرُ عَلَی فَرَجِکَ وَ سَلْهُ مَنْ ذَا الَّذِی سَأَلَهُ فَلَمْ یعْطِهِ أَوْ وَثِقَ بِهِ فَلَمْ ینْجِهِ" [کافی ، ج4 ، ص22] .

3. زشتی گدایی

1- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ سَأَلَ النَّاسَ شَیئاً وَ عِنْدَهُ مَا یقُوتُهُ یوْمَهُ فَهُوَ مِنَ الْمُسْرِفِینَ [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص14] .

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَعَهٌ مِنْ کنُوزِ الْجَنَّهِ کتْمَانُ الْحَاجَهِ وَ کتْمَانُ الصَّدَقَهِ وَ کتْمَانُ الْمَرَضِ وَ کتْمَانُ الْمُصِیبَهِ [أمالی مفید ، ص8] .

3-من یتقبّل لی بواحده فاتقبل له بالجنه؟ قلت : انا. قال (ص) : لاتسئل الناس شیئا [کنزالعمال ، ج6 ، ص495] .

4- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِیاکمْ وَ سُوالَ النَّاسِ فَإِنَّهُ ذُلٌّ فِی الدُّنْیا وَ فَقْرٌ تُعَجِّلُونَهُ وَ حِسَابٌ طَوِیلٌ یوْمَ الْقِیامَهِ [کافی ، ج4 ، ص20] .

5- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : طَلَبُ الْحَوَائِجِ إِلَی النَّاسِ اسْتِلَابٌ لِلْعِزِّ وَ مَذْهَبَهٌ لِلْحَیاءِ وَ الْیأْسُ مِمَّا فِی أَیدِی النَّاسِ عِزٌّ لِلْمُومِنِ فِی دِینِهِ وَ الطَّمَعُ هُوَ الْفَقْرُ الْحَاضِرُ [کافی ، ج2 ، ص148] .

6- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ سَأَلَ النَّاسَ وَ عِنْدَهُ قُوتُ ثَلَاثَهِ أَیامٍ لَقِی اللَّهَ یوْمَ یلْقَاهُ وَ لَیسَ عَلَی وَجْهِهِ لَحْمٌ [ثواب الأعمال ، ص276] .

7- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَسْأَلُوا إِخْوَانَکمُ الْحَوَائِجَ فَیمْنَعُوکمْ فَتَغْضَبُونَ فَتَکفُرُونَ [مصادقه الإخوان ، ص54] .

8- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن مسأله الرجل کسبه بوجهه [

بحارالأنوار ، ج93 ، ص157] .

9- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ سَأَلَ مِنْ غَيرِ فَقْرٍ فَكأَنَّمَا يأْكلُ الْخمْرَ [عده الداعی ، ص99] .

10- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شِيعَتُنَا مَنْ لَا يسْأَلُ النَّاسَ وَ لَوْ مَاتَ جُوعاً [عده الداعی ، ص99] .

11-يحْسَبُهُمُ الْجاهِلُ أَغْنِياءَ مِنَ التَّعَفُّفِ [بقره/273] .

12-لا يسْئَلُونَ النّاسَ إِلْحافاً (اصرار) [بقره/273] .

13- به امام صادق (ع) گفت : دست سالمی که کار کنم ندارم ، مالی را هم که تجارت کنم در بساط نیست ولی محروم و محتاجم آیا اجازه گدائی می دهید؟فقال (ع) : "اعْمَلْ فَاحْمِلْ عَلَی رَأْسِک وَ اسْتَغْنِ عَنِ النَّاسِ" [کافی ، ج5 ، ص76] .

14-روی ابن عباس قال : کان رسول الله إذا نظر الرجل فأعجبه قال : "هل له حرفه" فإن قالوا : "لا" قال : "سقط من عینی" قیل : "و کیف ذاک یا رسول الله" قال : "لأن المؤمن إذا لم یکن له حرفه یعیش بدینه" [جامع الأخبار ، ص139] .

15- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ عَبْدٍ يسْأَلُ مِنْ غَيرِ حَاجَهٍ فَيمُوتُ حَتَّى يحْوِجَهُ اللَّهُ إِلَيهَا وَ يثَبِّتَ اللَّهُ لَهُ بِهَا النَّارَ [کافی ، ج4 ، ص19] .

16- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ فَتَحَ عَلَی نَفْسِهِ بَابَ مَسْأَلَهٍ فَتَحَ اللَّهُ عَلَيهِ بَابَ فَقْرٍ [کافی ، ج4 ، ص19] .

17- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَوْ يعْلَمُ السَّائِلُ مَا فِی الْمَسْأَلَهِ مَا سَأَلَ أَحَدٌ أَحَداً وَ لَوْ يعْلَمُ الْمُعْطِی مَا فِی الْعَطِيهِ مَا رَدَّ أَحَدٌ أَحَداً ثُمَّ قَالَ يا مُحَمَّدُ إِنَّهُ مَنْ سَأَلَ وَ هُوَ بِظَهْرِ غِنًی لَقِی اللَّهَ مَخْمُوشاً وَجْهُهُ

يوْمَ الْقِيامَهِ [مستطرفات السرائر ، ص637] .

18- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : السؤال يضعف لسان المتكلم و يكسر قلب الشجاع البطل و يوقف الحر العزيز موقف العبد الذليل و يذهب بهاء الوجه و يمحق الرزق [غررالحكم ، ص361] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : طلب الحوائج إلی الناس مذله للحیاه و مذهبه للحیاء و استخفاف بالوقار و هو الفقر الحاضر و قله طلب الحوائج من الناس هو الغنی الحاضر [تحف العقول ، ص279] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : المسأله طوق المذله تسلب العزیز عزه و الحسیب حسبه [غررالحکم ، ص361] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : التقرب إلی الله تعالی بمسألته و إلی الناس بترکها [غررالحکم ، ص199] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْمَنِيهُ وَ لَا الدَّنِيهُ وَ التَّقَلُّلُ وَ لَا التَّوَسُّلُ [نهج البلاغه ، حکمت 396] .

26- قال رسول الله (ص) : الذی یسأل من غیر حاجه کمثل الذی یلتقط الجمر [کنز ، 16693] .

27- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : شَهَادَهُ الَّذِی یسْأَلُ فِی کفِّهِ تُرَدُّ [عده الداعی ، ص99] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من هداه الله للإسلام و علمه القرآن ثم سأل الناس کتب بین عینیه فقیر إلی یوم القیامه [مجموعه ورام ، ج1 ، ص9] .

4. آثار گدایی

1- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أُقْسِمُ بِاللَّهِ وَ هُوَ حَقٌّ مَا فَتَحَ رَجُلٌ عَلَی نَفْسِهِ بَابَ مَسْأَلَهٍ إِلَّا فَتَحَ اللَّهُ عَلَیهِ بَابَ فَقْرٍ [عده الداعی ، ص99] .

2- قَالَ الرِّضَا (ع) : الْمَسْأَلَهُ مِفْتَاحُ الْبُوسِ [بحارالأنوار ، ج93 ، ص157] .

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : المسأله

مفتاح الفقر [غررالحکم ، ص361] .

4- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَأَلَ النَّاسَ أَمْوَالَهُمْ تَكَثُّراً فَإِنَّمَا هِی جَمْرَهٌ فَلْيسْتَقِلَّ مِنْهُمْ أَوْ لِيسْتَكثِرْ [جامع الأخبار ، ص137] .

5- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَأَلَ مِنْ ظَهْرِ غِنًى فَصُدَاعٌ فِی الرَّأْسِ وَ دَاءٌ فِی الْبَطْنِ [الخرائج و الجرائح ، ج2 ، ص513] .

6- قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : ضَمِنْتُ عَلَی رَبِّی أَنَّهُ لَا يسْأَلُ أَحَدٌ مِنْ غَيرِ حَاجَهٍ إِلَّا اضْطَرَّتْهُ الْمَسْأَلَهُ يوْماً إِلَی أَنْ يسْأَلَ مِنْ حَاجَهٍ [كافی ، ج4 ، ص19] .

7- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ عَبْدٍ يسْأَلُ مِنْ غَيرِ حَاجَهٍ فَيمُوتُ حَتَّی يحْوِجَهُ اللَّهُ إِلَيهَا وَ يثَبِّتَ اللَّهُ لَهُ بِهَا النَّارَ [كافی ، ج4 ، ص19] .

8- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ سَأَلَ وَ هُوَ بِظَهْرِ غِنًى لَقِی اللَّهَ مَخْمُوشاً وَجْهُهُ يوْمَ الْقِيامَهِ [وسائل الشيعه ، ج9 ، ص437] .

9- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ثَلَاثَهٌ لَا ينْظُرُ اللَّهُ إِلَيهِمْ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ لَا يزَكِيهِمْ وَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ الدَّيوثُ مِنَ الرِّجَالِ وَ الْفَاحِشُ الْمُتَفَحِّشُ وَ الَّذِی يسْأَلُ النَّاسَ وَ فِی يدِهِ ظَهْرُ غِنًى [تفسير عياشی ، ج1 ، ص178] .

10- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ سَأَلَ النَّاسَ وَ عِنْدَهُ قُوتُ ثَلَاثَهِ أَيامٍ لَقِی اللَّهَ يوْمَ يلْقَاهُ وَ لَيسَ عَلَی وَجْهِهِ لَحْمٌ [ثواب الأعمال ، ص276] .

5. مشکل خود را باچه کسی مطرح کنیم؟

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) لِوَلَدِهِ الْحَسَنِ (ع) : يا بُنَی إِذَا نَزَلَ بِک كَلَبُ الزَّمَانِ وَ قَحْطُ الدَّهْرِ فَعَلَيک بِذَوِی الْأُصُولِ الثَّابِتَهِ وَ الْفُرُوعِ النَّابِتَهِ مِنْ أَهْلِ الرَّحْمَهِ وَ الْإِيثَارِ وَ الشَّفَقَهِ فَإِنَّهُمْ أَقْضَی لِلْحَاجَاتِ وَ أَمْضَی

لِدَفْعِ الْمُلِمَّاتِ [أعلام الدين ، ص274] .

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَوْتُ الْحَاجَهِ أَهْوَنُ مِنْ طَلَبِهَا إِلَى غَيرِ أَهْلِهَا [نهج البلاغه ، حكمت 66] .

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِياک وَ طَلَبَ الْفَضْلِ وَ اكتِسَابَ الطَّسَاسِيجِ وَ الْقَرَارِيطِ مِنْ ذَوِى الْأكفِّ الْيابِسَهِ وَ الْوُجُوهِ الْعَابِسَهِ فَإِنَّهُمْ إِنْ أَعْطَوْا مَنُّوا وَ إِنْ مَنَعُوا كدُّوا [أعلام الدين ، ص274] .

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَاءُ وَجْهِک جَامِدٌ يقْطِرُهُ السُّوالُ فَانْظُرْ عِنْدَ مَنْ تُقْطِرُهُ [نهج البلاغه ، حكمت 346] .

5- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا شىء أوجع من الاضطرار إلى مسأله الأغمار [غررالحكم ، ص466] .

6- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لا تسأل من تخاف أن يمنعک [أعلام الدين ، ص304] .

7- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إذا أردت أن تطاع فاسأل ما يستطاع [غررالحكم ، ص341] .

8- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من أمل فاجرا كان أدنى عقوبته الحرمان [كشف الغمه ، ج2 ، ص350] .

9- قَالَ الْجَوَادُ (ع) : من لم يعرف الموارد أعيته المصادر [أعلام الدين ، ص309] .

10- قَالَ الرِّضَا (ع) : من طلب الأمر من وجهه لم يزل و إن زل لم تخذله الحيله [العدد القويه ، ص296] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : مَنْ سَأَلَ غير الله اسْتَحَقَّ الْحِرْمَانَ [غررالحكم ، ص193] .

6. درمان

1- يكى از ياران پيامبر (ص) براى كمک خدمت رسيد فرمود (ص) : ائتنى بما فى منزلک و لا تحقر شيئا فأتاه بحلس (فرش و جل است) و قدح فقال

رسول الله (ص) من يشتريهما فقال رجل هما

على بدرهم فقال من يزيد فقال رجل همابدرهمين فقال هما لک ابتع بأحدهما طعاما لأهلک و ابتع بالآخر فأسا (تبر و تيشه) فأتاه بفأس فقال (ع) من عنده نصاب لهذا الفأس فقال أحدهم عندی فأخذه رسول الله (ص) فأثبته بيده فقال اذهب و احتطب (هيزم جمع کن) و لا تحقرن شوکا و لا رطبا و لا يابسا ففعل ذلک خمس عشره ليله فأتاه و قد حسنت حاله فقال (ع) هذا خير من أن تجیء يوم القيامه و فی وجهک کدوح (خدشه) الصدقه [مجموعه ورام ، ج1 ، ص45] .

درسهائی از این حدیث :

الف : تولید کار و فرار از گدائی

ب : دخالت مستقیم حاکم اسلامی در تهیه ابزار تولید

ج. زشت نبودن فروش اثاثیه منزل برای کار تولیدی.

د : شغل ساده عیب نیست.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَلَا و لَا تُحَقِّرُنَّ شَيئاً [ثواب الأعمال ، ص292] .

ه : همکاری مردم که یک دسته چوب آورد.

و : مزایده.

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا تسألوا إلا الله سبحانه فإنه إن أعطاکم أکرمکم و إن منعکم خار لکم [غررالحکم ، ص193] .

2- قَالَ الْحُسَينُ (ع) : إذا ما عضک الدهر فلا تجنح إلی خلق و لا تسأل سوی الله تعالی قاسم الرزق فلو عشت و طوفت من الغرب إلی الشرق لما صادفت من يقدر أن يسعد أو يشقی [کشف الغمه ، ج2 ، ص34] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَأَلَنَا أَعْطَينَاهُ وَ مَنِ اسْتَغْنَی أَغْنَاهُ اللَّهُ [کافی ، ج2 ، ص138] .

خاطرات

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اشْتَدَّتْ حَالُ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِی ص فَقَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ : "لَوْ

أَتَيتَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) فَسَأَلْتَهُ" فَجَاءَ إِلَى النَّبِی (ص) فَلَمَّا رَآهُ النَّبِی (ص) قَالَ : "مَنْ سَأَلَنَا أَعْطَينَاهُ وَ مَن اسْتَغْنَی أَغْنَاهُ اللَّهُ" فَقَالَ الرَّجُلُ مَا يعْنِی غَيرِی فَرَجَعَ إِلَی امْرَأَتِهِ فَأَعْلَمَهَا فَقَالَتْ : "إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) بَشَرٌ فَأَعْلِمْهُ فَأَتَاهُ" فَلَمَّا رَآهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) قَالَ : "مَنْ سَأَلَنَا أَعْطَينَاهُ وَ مَنِ اسْتَغْنَی أَغْنَاهُ اللَّهُ" حَتَّی فَعَلَ الرَّجُلُ ذَلِک ثَلَاثاً ثُمَّ ذَهَبَ الرَّجُلُ فَاسْتَعَارَ مِعْوَلًا ثُمَّ أَتَی الْجَبَلَ فَصَعِدَهُ فَقَطَعَ حَطَباً ثُمَّ جَاءَ بِهِ فَبَاعَهُ بِنِصْفِ مُدٍّ مِنْ دَقِيقٍ فَرَجَعَ بِهِ فَأَكَلَهُ ثُمَّ ذَهَبَ مِنَ الْغَدِ فَجَاءَ بِأَكثَرَ مِنْ ذَلِک فَبَاعَهُ فَلَمْ يزَلْ يعْمَلُ وَ يجْمَعُ حَتَّی اشْتَرَی مِعْوَلًا ثُمَّ جَمَعَ حَتَّی اشْتَرَی بَكِرَينِ وَ غُلَاماً ثُمَّ أَثْرَی حَتَّی أَيسَرَ فَجَاءَ إِلَی النَّبِی (ص) فَأَعْلَمَهُ كَيفَ جَاءَ يسْأَلُهُ وَ كيفَ سَمِعَ النَّبِی (ص) فَقَالَ النَّبِی (ص) : "قُلْتُ لَک مَنْ سَأَلَنَا أَعْطَينَاهُ وَ مَنِ اسْتَغْنَی أَغْنَاهُ اللَّهُ" [كافی ، ج2 ، ص139] .

7. اضطرار

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن المسأله لا تحل إلا لفقر مدقع أو عزم مقطع [جامع الأخبار ، ص137] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ الْحَسَنَ (ع) قَالَ لِرَجُلٍ سَأَلَهُ إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَحِلُّ إِلَّا فِی إِحْدَی ثَلَاثٍ دَمٍ مُفْجِعٍ أَوْ دَينٍ مُفْرِحٍ أَوْ فَقْرٍ مُدْقِعٍ [خصال صدوق ، ج1 ، ص135] .

3- قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْكرِی (ع) : ادْفَعِ الْمَسْأَلَةَ مَا وَجَدْتَ التَّحَمُّلَ يمْكنُک فَإِنَّ لِكلِّ يوْمٍ رِزْقاً جَدِيداً وَ اعْلَمْ أَنَّ الْإِلْحَاحَ فِی الْمَطَالِبِ يسْلُبُ الْبَهَاءَ وَ يورِثُ التَّعَبَ وَ الْعَنَاءَ فَاصْبِرْ حَتَّی يفْتَحَ اللَّهُ لَک بَاباً يسْهُلُ الدُّخُولَ فِيهِ فَمَا أَقْرَبَ الصُّنْعَ إِلَی الْمَلْهُوفِ وَ الْأَمْنَ مِنَ الْهَارِبِ الْمَخُوفِ فَرُبَّمَا كانَتِ الْغِيرُ

نَوْعَ أَدَبٍ مِنَ اللَّهِ وَ الْحُظُوظُ مَرَاتِبُ فَلَا تَعْجَلْ عَلَى ثَمَرَهٍ لَمْ تُدْرِک وَ إِنَّمَا تَنَالُهَا فِی أَوَانِهَا وَ اعْلَمْ أَنَّ الْمُدَبِّرَ لَک أَعْلَمُ بِالْوَقْتِ الَّذِی یصْلُحُ حَالَک وَ لَا تَعْجَلْ بِحَوَائِجِک قَبْلَ وَقْتِهَا فَیضِیقَ قَلْبُک وَ صَدْرُک وَ یغْشَاک الْقُنُوطُ [عده الداعی ، ص136] .

4- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أجر السائل فی حق له کأجر المتصدق علیه [النوادر راوندی ، ص3] .

8. شخصیت سائل

1- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إن قدر السؤال أکثر من قیمه النوال فلا تستکثروا ما أعطیتموه فإنه لن یوازی قدر السؤال [غررالحکم ، ص361] .

2- قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی : یا مُوسَی أَکرِمِ السَّائِلَ إِذَا أَتَاک بِرَدٍّ جَمِیلٍ أَوْ إِعْطَاءٍ یسِیرٍ [کافی ، ج8 ، ص45] .

9. ملاک شناخت

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : انْظُرُوا إِلَی السَّائِلِ فَإِنْ رَقَّتْ قُلُوبُکمْ لَهُ فَهُوَ صَادِقٌ [الجعفریات ، ص57] .

2-عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ النَّوْفَلِی عَنْ أَبِیهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ السَّائِلِ یسْأَلُ وَ لَا یدْرَی مَا هُوَ قَالَ : "أَعْطِ مَنْ وَقَعَتْ لَهُ الرَّحْمَهُ فِی قَلْبِک" [کافی ، ج4 ، ص14] .

10. ردّ سائل

کمک به سائل

1- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا اتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِیمَ خَلِیلًا لِأَنَّهُ لَمْ یرُدَّ أَحَداً وَ لَمْ یسْأَلْ أَحَداً قَطُّ غَیرَ اللَّهِ تَعَالَی [علل الشرائع ، ج1 ، ص34] .

2-روی أن أنصاریا جاء إلی النبی (ص) یسأله و جاء رجل من ثقیف فقال رسول الله (ص) : "یا أخا ثقیف إن الأنصاری قد سبقک بالمسأله فاجلس کیما نبدأ بحاجه الأنصاری قبل حاجتک" [منیه المرید ، ص272] .

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَسْتَحِ مِنْ إِعْطَاءِ الْقَلِيلِ فَإِنَّ الْحِرْمَانَ أَقَلّ مِنْهُ [نهج البلاغه ، حكمت 67] .

1-وَ أَمَّا السّائِلَ فَلا تَنْهَرْ [ضحى/10] .

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَرُدَّنَّ سَائِلًا وَ لَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ أَوْ مِنْ شَطْرِ عِنَبٍ [بشاره المصطفى ، ص24] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَرُدُّوا السَّائِلَ وَ لَوْ بِظِلْفٍ مُحْتَرِقٍ [كافى ، ج4 ، ص15] .

4- قَالَ الْكاظِمُ (ع) : ما أقبح بالرجل أن يسأل الشىء فيقول لا [مشكاه الأنوار ، ص230] .

5 - قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَوْ يعْلَمُ السَّائِلُ مَا عَلَيهِ مِنَ الْوِزْرِ مَا سَأَلَ أَحَدٌ أَحَداً وَ لَوْ يعْلَمُ الْمَسْئُولُ مَا عَلَيهِ إِذَا مَنَعَ مَا مَنَعَ أَحَدٌ أَحَداً [تحف العقول ، ص300

] .

6- قَالَ الْحُسَينُ (ع) : صاحب الحاجه لم يكرم وجهه عن سولک فأكرم وجهک عن رده [كشف الغمه ، ج2 ، ص32] .

7- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا تخيب راجيک ، فيمقتک الله و يعاديک [أمالى طوسى ، ص299] .

8- قَالَ الْكاظِمُ (ع) : مَنْ أَتَاهُ أَخُوهُ الْمُومِنُ فِى حَاجَهٍ فَإِنَّمَا هِى رَحْمَهٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سَاقَهَا إِلَيهِ فَإِنْ قَبِلَ ذَلِک فَقَدْ وَصَلَهُ بِوَلَايتِنَا وَ هُوَ مَوْصُولٌ بِوَلَايهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [كافى ، ج2 ، ص367] .

9- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن الرجل ليسألنى الحاجه فأبادر بقضائها مخافه أن يستغنى عنها فلا يجد لها موقعا إذا جاءته [عيون أخبار الرضا (ع) ، ج2 ، ص179] .

10- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مَنَعَ رَسُولُ اللَّهِ ص سَائِلًا قَطُّ إِنْ كانَ عِنْدَهُ أَعْطَى وَ إِلَّا قَالَ يأْتِى اللَّهُ بِهِ [كافى ، ج4 ، ص15] .

11-قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَقْطَعُوا عَلَى السَّائِلِ مَسْأَلَتَهُ فَلَوْلَا أَنَّ الْمَسَاكينَ يكذِبُونَ مَا أَفْلَحَ مَنْ رَدَّهُمْ [كافى ، ج4 ، ص15] .

12- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لو لا أن السؤال يكذبون ما قدس من ردهم [جامع الأخبار ، ص138] .

13- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إنا لنعطى غير المستحق حذرا من رد المستحق [عده الداعى ، ص101] .

14- قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : يا ثابت أخاف أن يكون بعض من يسألنا مستحقا فلا نطعمه و نرده فينزل بنا أهل البيت ما نزل بيعقوب و آله [قصص الأنبياء جزائرى ، ص176] .

15- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : جاء رجل

إلى النبی ص قال یا رسول الله أ فی المال حق سوی الزکاه قال نعم علی المسلم أن یطعم الجائع إذا سأله و یکسوا العاری إذا سأله قال إنه یخاف أن یکون کاذبا قال أ فلا یخاف صدقه [جامع الأخبار ، ص136] .

16- قَالَ الصَّادِقُ (ع) فِی السُّوالِ أَطْعِمُوا ثَلَاثَهً وَ إِنْ شِئْتُمْ أَنْ تَزْدَادُوا فَازْدَادُوا وَ إِلَّا فَقَدْ أَدَّیتُمْ حَقَّ یوْمِکمْ [کافی ، ج4 ، ص17] .

17-عن رجل قال : کنَّا جُلُوساً عِنْدَهُ فَجَاءَ سَائِلٌ فَأَعْطَاهُ دِرْهَماً ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَأَعْطَاهُ دِرْهَماً ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَأَعْطَاهُ دِرْهَماً ثُمَّ جَاءَ الرَّابِعُ فَقَالَ لَهُ : "یرْزُقُک رَبُّک" ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَینَا فَقَالَ : "لَوْ أَنَّ أَحَدَکمْ کانَ عِنْدَهُ عِشْرُونَ أَلْفَ دِرْهَمٍ وَ أَرَادَ أَنْ یخْرِجَهَا فِی هَذَا الْوَجْهِ لَأَخْرَجَهَا ثُمَّ بَقِی لَیسَ عِنْدَهُ شَیءٌ ثُمَّ کانَ مِنَ الثَّلَاثَهِ الَّذِینَ دَعَوْا فَلَمْ تُسْتَجَبْ لَهُمْ دَعْوَهٌ" [أمالی طوسی ، ص679] .

18- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أعطوا الواحد و الاثنین و الثلاثه ثم أنتم بالخیار [عده الداعی ، ص101] .

19-عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُلَیمَانَ قَالَ : "کانَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) إِذَا کانَ یوْمُ عَرَفَهَ لَمْ یرُدَّ سَائِلًا" [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص211] .

11. مسئولیت حکومت

1-إِنَّمَا الصَّدَقاتُ لِلْفُقَراءِ وَ الْمَساکینِ وَ الْعامِلِینَ عَلَیها وَ الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُمْ وَ فِی الرِّقابِ وَ الْغارِمِینَ وَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَ ابْنِ السَّبِیلِ فَرِیضَهً مِنَ اللَّهِ وَ اللَّهُ عَلِیمٌ حَکیمٌ [توبه/60] .

2- کمیته امداد

3- بهزیستی

4- طرح شهید رجایی (300 تومان در ماه)

5-عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی حَمْزَهَ عَنْ رَجُلٍ بَلَغَ بِهِ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ ع قَالَ مَرَّ شَیخٌ مَکفُوفٌ کبِیرٌ یسْأَلُ فَقَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ

(ع) : "مَا هَذَا" فَقَالُوا : "يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ نَصْرَانِي" قَالَ فَقَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : "اسْتَعْمَلْتُمُوهُ حَتَّى إِذَا كبِرَ وَ عَجَزَ مَنَعْتُمُوهُ أَنْفِقُوا عَلَيهِ مِنْ بَيتِ الْمَالِ" [تهذيب الأحكام ، ج6 ، ص292] .

1. گذشت وايثار

1. از مال

لَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّى تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران/92] .

لَنْ ينالَ اللّهَ لُحُومُها وَ لا دِماوها وَ لكنْ ينالُهُ التَّقْوى مِنْكم [حج/37] .

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا لَيبْلُوَنَّكمُ اللّهُ بِشَىءٍ مِنَ الصَّيدِ تَنالُهُ أَيديكمْ وَ رِماحُكمْ لِيعْلَمَ اللّهُ مَنْ يخافُهُ بِالْغَيب [مائده/94] .

إِذْ تَأْتيهِمْ حيتانُهُمْ يوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعاً وَ يوْمَ لا يسْبِتُونَ لا تَأْتيهِمْ كذلِک نَبْلُوهُمْ بِما كانُوا يفْسُقُونَ [اعراف/163] .

عَنْ عَاصِمِ بْنِ كلَيبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِى هُرَيرَةَ قَال : "جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِى (ص) فَشَكَا إِلَيهِ الْجُوعَ فَبَعَثَ إِلَى بُيوتِ أَزْوَاجِهِ فَقُلْنَ مَا عِنْدَنَا إِلَّا الْمَاءُ. فَقَال : مَنْ لِهَذَا الرَّجُلِ اللَّيلَةَ؟ فَقَالَ عَلِى بْنُ أَبِى طَالِبٍ (ع) : أَنَا لَهُ يا رَسُولَ اللَّهِ (ص) وَ أَتَى فَاطِمَةَ فَقَالَ لَهَا : مَا عِنْدَک؟ فَقَالَتْ : مَا عِنْدَنَا إِلَّا قُوتُ الصِّبْيهِ لَكِنَّا نُوثِرُ ضَيفَنَا. فَقَالَ عَلِى (ع) : نَوِّمِى الصِّبْيهَ وَ أَطْفِئِى الْمِصْبَاحَ فَلَمَّا أَصْبَحَ عَلِى (ع) غَدَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَأَخْبَرَهُ الْخَبَرَ فَلَمْ يبْرَحْ حَتَّى أَنْزَلَ اللّهُ "وَ يوثِرُونَ عَلى أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ كانَ بِهِمْ خَصاصَهٌ وَ مَنْ يوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ" (حشر/9) [أمالى طوسى ، ص185] .

عَنْ أَنَس [قَالَ] إِنَّهُ أُهْدِى لِرَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِى (ص) رَأْسُ شَاهٍ مَشْوِى فَقَالَ : إِنَّ أَخِى فُلَاناً وَ عِيالَهُ أَحْوَجُ إِلَى هَذَا حَقّاً فَبَعَثَ [بِهِ] إِلَيهِ فَلَمْ يزَلْ يبْعَثُ

بِهِ وَاحِدٌ بَعْدَ وَاحِدٍ حَتَّى تَدَاوَلُوا بِهَا سَبْعَةَ أَبْيَاتٍ حَتَّى رَجَعَتْ إِلَى الْأَوَّلِ فَنَزَلَ "وَ يوثِرُونَ عَلى أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ كانَ بِهِمْ خَصاصَةٌ وَ مَنْ يوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُون" (حشر/9) [مشكاه الأنوار ، ص188] .

وَ يطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلى حُبِّهِ مِسْكيناً وَ يتيماً وَ أَسيراً [دهر/8] .

2. از خواب

تَتَجافى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضاجِعِ [سجده/16] .

3. از شهوت

هَيتَ لَک قالَ مَعاذَ اللّه [يوسف/23] .

4. از فرزند

يا بُنَى إِنِّى أَرى فِى الْمَنامِ أَنِّى أَذْبَحُک [صافات/102] .

5. ازجان

وَ قَتَلَ داوُدُ جالُوتَ وَ آتاهُ اللّهُ الْمُلْک وَ الْحِكمَةَ وَ عَلَّمَهُ مِمّا يشاء [بقره/251] .

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يشْرى نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ وَ اللّهُ رَوفٌ بِالْعِبادِ [بقره/207] .

6. از خانواده

رَبَّنا إِنِّى أَسْكنْتُ مِنْ ذُرِّيتى بِوادٍ غَيرِ ذى زَرْعٍ عِنْدَ بَيتِک الْمُحَرَّم [ابراهيم/37] .

1. گريه

1. ارزش گريه

1) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ إِنَّ000 عَبْرَةَ مَنْ بَكى مِنْ خَوْفِک مَرْحُومَةٌ [كامل الزيارات ، ص39.]

2) قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَوْ أَنَّ عَبْداً بَکی فِی أُمَّهٍ لَرَحِمَهَا اللّهُ تَعَالَی [عده الداعی ، ص170.]

3) امام صادق (ع) : هنگام گریه دعا کن. عَنْ سَعِیدِ بْنِ یَسَارٍ بَیاعِ السَّابِرِی قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِنِّی أَتَبَاکی فِی الدُّعَاءِ وَ لَیسَ لِی بُکاءٌقَالَ : نَعَمْ وَ لَوْ مِثْلَ رَأْسِ الذُّبَابِ [کافی ، ج2 ، ص483.]

4) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا مِنْ قَطْرَهٍ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ قَطْرَتَینِ قَطْرَهِ دَمٍ فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَ قَطْرَهِ دَمْعَهٍ فِی سَوَادِ اللَّیلِ لَا یرِیدُ بِهِمَا الْعَبْدُ إِلَّا اللَّهَ عَزَّ وَ

جَلَّ [أمالی مفید ، ص11.]

5) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كلُّ عَينٍ بَاكيهٌ يوْمَ الْقِيامَهِ إِلَّا ثَلَاثَهَ أَعْيُنٍ عَينٌ بَكتْ مِنْ خَشْيهِ اللَّهِ وَ عَينٌ غُضَّتْ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ وَ عَينٌ بَاتَتْ سَاهِرَهً فِی سَبِيلِ اللَّهِ [ثواب الأعمال ، ص177.]

6) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ شَیءٍ إِلَّا وَ لَهُ كيلٌ وَ وَزْنٌ إِلَّا الدُّمُوعُ فَإِنَّ الْقَطْرَهَ مِنْهَا تُطْفِئُ بِحَاراً مِنَ النَّارِ فَإِذَا اغْرَوْرَقَتِ الْعَينُ بِمَائِهَا لَمْ يرْهَقْ وَجْهَهُ قَتَرٌ وَ لَا ذِلَّهٌ فَإِذَا فَاضَتْ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ وَ لَوْ أَنَّ بَاكياً بَكى فِی أُمَّهٍ لَرُحِمُوا [كافی ، ج2 ، ص482.]

7) پیش گیری از گناه :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْبُكاءُ مِنْ خَشْيهِ اللَّهِ ينِيرُ الْقَلْبَ وَ يعْصِمُ مِنْ مُعَاوَدَهِ الذَّنْبِ [غررالحكم ، ص192.]

8) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَيهِ يا مُوسَى الْبَكاءُونَ مِنْ خَشْيتِی فَفِی الرَّفِيعِ الْأَعْلَى لَا يشَارِكهُمْ أَحَدٌ [كافی ، ج2 ، ص482.]

9) گریه نشانه احساس و رقت قلب و آمادگی روح است.

10) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ فِی وَصِيهِ النَّبِی ص لِعَلِی ع أَنْ قَالَ يا عَلِی أُوصِيک فِی نَفْسِک بِخِصَالٍ فَاحْفَظْهَا عَنِّی ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ أَعِنْهُ أَمَّا الْأُولَى فَالصِّدْقُ وَ لَا تَخْرُجَنَّ مِنْ فِيک كذِبَهٌ أَبَداً وَ الثَّانِيهُ الْوَرَعُ وَ لَا تَجْتَرِئْ عَلَى خِيانَهٍ أَبَداً وَ الثَّالِثَهُ الْخَوْفُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ ذِكرُهُ كأَنَّک تَرَاهُ وَ الرَّابِعَهُ كثْرَهُ الْبُكاءِ مِنْ خَشْيهِ اللَّهِ يبْنَى لَک بِكلِّ دَمْعَهٍ أَلْفُ بَيتٍ فِی الْجَنَّهِ [كافی ، ج8 ، ص79.]

11) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بُكاءُ الْعُيونِ وَ خَشْيهُ الْقُلُوبِ رَحْمَهٌ مِنَ

اللَّهِ [مکارم الأخلاق ، ص317.]

12) علی (ع) : البکاء من خشیه الله مفتاح رحمه الله [غرر]

13) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنْ لَمْ یجِئْک الْبُکاءُ فَتَبَاک فَإِنْ خَرَجَ مِنْک مِثْلُ رَأْسِ الذُّبَابِ فَبَخْ بَخْ [(کافی ، ج2 ، ص483.)]

14) قال النبی (ص) : اکثر الناس امانا یوم القیامه اکثرهم فکرا فی الدنیا و اکثر الناس ضحکا فی الاخره اکثرهم بکاء فی الدنیا [محجه ، ج1 ، ص158]

2. انواع گریه

1. گریه بر مظلومیت اهل بیت

1) امام سجاد (ع) 20 سال برای امام حسین (ع) گریه کرد.

2) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا عَینٌ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ وَ لَا عَبْرَهٌ مِنْ عَینٍ بَکتْ وَ دَمَعَتْ عَلَیهِ وَ مَا مِنْ بَاک یبْکیهِ إِلَّا وَ قَدْ وَصَلَ فَاطِمَهَ وَ أَسْعَدَهَا عَلَیهِ وَ وَصَلَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) وَ أَدَّی حَقَّنَا وَ مَا مِنْ عَبْدٍ یحْشَرُ إِلَّا وَ عَینَاهُ بَاکیهٌ إِلَّا الْبَاکینَ عَلَی جَدِّی الْحُسَینِ (ع) فَإِنَّهُ یحْشَرُ وَ عَینُهُ قَرِیرَهٌ وَ الْبِشَارَهُ تِلْقَاهُ وَ السُّرُورُ بَینٌ عَلَی وَجْهِهِ [بحارالأنوار ، ج45 ، ص206.]

3) پیامبر اکرم (ص) به یاد ضربت خوردن حضرت علی (ع) گریه کرد [بحار الأنوار ، ج27 ، ص209.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أبکی من ضربتک علی القرن [أمالی صدوق ، ص134.]

4) رسول اکرم (ص) لحظه آخر عمر به خاطر ظلمی که بر اهل بیت (علیهم السّلام) خواهد شد ، گریه کرد.

عن عبد الله بن العباس ، قال لما حضرت رسول الله (صلی الله علیه و آله) الوفاه بکی حتی بلت دموعه لحیته ، فقیل له یا رسول الله

، ما يبكيک فقال : أبكى لذريتى ، و ما تصنع بهم شرار أمتى من بعدى [أمالى طوسى ، ص188.]

5) قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ تَذَكرَ مُصَابَنَا فَبَكى وَ أَبْكى لَمْ تَبْک عَينُهُ يوْمَ تَبْكى الْعُيونُ [أمالى صدوق ، ص73]

6) امام صادق (ع) روز عاشوراتنحدر دموعه من عينيه كالؤلؤ المتساقط [مستدرک سفنيه ، ج7 ، ص236.]

2. گريه از خوف خدا

1. گريه در تنهائى

1) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سَبْعَةٌ فِى ظِلِّ عَرْشِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ إِلَى أَنْ قَالَ وَ رَجُلٌ ذَكرَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَالِياً فَفَاضَتْ عَينَاهُ مِنْ خَشْيهِ اللَّهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص343.]

2) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طُوبَى لِصُورَهٍ نَظَرَ اللَّهُ إِلَيهَا تَبْكى عَلَى ذَنْبٍ مِنْ خَشْيهِ اللَّهِ لَمْ يطَّلِعْ عَلَى ذَلِک الذَّنْبِ غَيرُهُ [ثواب الأعمال ، ص167.]

3) گريه در تنهايى ولى خنده در جامعه و برخورد :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ الزَّاهِدِينَ فِى الدُّنْيا تَبْكى قُلُوبُهُمْ وَ إِنْ ضَحِكوا وَ يشْتَدُّ حُزْنُهُمْ [نهج البلاغه ، خطبه 113.]

2. گريه درسجده

خَرُّوا سُجَّداً وَ بُكيا [مريم/58.]

يخِرُّونَ لِلأَذْقانِ يبْكونَ [اسراء/109.]

امام صادق (ع) : بهترين حالات گريه در سجده است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن أبى كان يقول [إن] أقرب ما يكون العبد من الرب و هو ساجد يبكى [عده الداعى ، ص173.]

3. گريه درنماز

عَنْ سَعِيدٍ بَيَاعِ السَّابِرِى قَالَ : قُلْتُ لِأَبِى عَبْدِ اللّهِ (ع) : أ يتَبَاكى الرَّجُلُ فِى الصَّلَاهِ؟قَالَ : بَخْ بَخْ وَ لَوْ مِثْلَ رَأْسِ الذُّبَابِ

[کافی ، ج3 ، ص301.]

عَنْ مَنْصُورِ بْنِ یونُسَ بُزُرْجٍ أَنَّهُ سَأَلَ الصَّادِقَ (ع) عَنِ الرَّجُلِ یتَبَاکی فِی الصَّلَاهِ الْمَفْرُوضَهِ حَتَّی یبْکَی فَقَالَ : قُرَّهُ عَینٍ وَ اللَّهِ وَ قَالَ إِذَا کانَ ذَلِک فَاذْکرْنِی عِنْدَهُ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص317.]

4. گریه در هر حالی

1) پیامبر اکرم (ص) فرمود : آیه ای می خوانم هرکس گریه کرد اهل بهشت است : وَ سِیقَ الَّذِینَ کفَرُوا إِلی جَهَنَّمَ زُمَراً حَتّی إِذا جاوها فُتِحَتْ أَبْوابُها [زمر/71.]

2) عَنْ عَلِی بْنِ عِیسَی رَفَعَهُ قَالَ : إِنَّ مُوسَی (ع) نَاجَاهُ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی ابْک عَلَی نَفْسِک مَا دُمْتَ فِی الدُّنْیا وَ تَخَوَّفِ الْعَطَبَ وَ الْمَهَالِک وَ لَا تَغُرَّنَّک زِینَهُ الدُّنْیا وَ زَهْرَتُهَا [کافی ، ج8 ، ص47.]

3) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِیمَا وَعَظَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ عِیسَی (ع) یا عِیسَی ابْک عَلَی نَفْسِک بُکاءَ مَنْ وَدَّعَ الْأَهْلَ وَ قَلَی الدُّنْیا وَ تَرَکهَا لِأَهْلِهَا وَ صَارَتْ رَغْبَتُهُ فِیمَا عِنْدَ إِلَهِهِ [کافی ، ج8 ، ص131.]

گریه از دست دادن کمال

1) أَعْینُهُمْ تَفِیضُ مِنَ الدَّمْعِ [توبه/92.]

3. گریه بر گناه ولغزش

1) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من بکی علی ذنبه حتی تسیل دموعه علی لحیته حرم الله دیباجه وجهه علی النار [مکارم الأخلاق ، ص316.]

2) گریه بر گذشته ها و گناه :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من کرم المرء بکاو علی ما مضی من زمانه [أعلام الدین ، ص179.]

4. گریه درمصیبت

1) پیامبر اکرم (ص) در فوت فرزندش ابراهیم گریه کرده و می فرمود : تدمع العین و یحزن القلب و لا

نقول إلا ما یرضی ربنا و إنا بک یا إبراهیم لمحزونون [مکارم الأخلاق ، ص22.]

5. گریه درفراغ

1) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا بَکی الْیتِیمُ اهْتَزَّ لَهُ الْعَرْشُ فَیقُولُ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی مَنْ هَذَا الَّذِی أَبْکی عَبْدِی الَّذِی سَلَبْتُهُ أَبَوَیهِ فِی صِغَرِهِ فَوَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی وَ ارْتِفَاعِی فِی مَکانِی لَا یسْکنُهُ عَبْدٌ مُومِنٌ إِلَّا أَوْجَبْتُ لَهُ الْجَنَّهَ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص188.]

6. گریه ترحم

1) مؤمنی که در غربت بمیرد ، هستی و فرشتگان بر او گریه می کنند.

مَا مِنْ مُومِنٍ یمُوتُ فِی غُرْبَهٍ مِنَ الْأَرْضِ فَیغِیبُ عَنْهُ بَوَاکیهِ إِلَّا بَکتْهُ بِقَاعُ الْأَرْضِ الَّتِی کانَ یعْبُدُ اللَّهَ عَلَیهَا وَ بَکتْهُ أَبْوَابُهُ وَ بَکتْهُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ الَّتِی کانَ یصْعَدُ بِهَا عَمَلُهُ وَ بَکاهُ الْمَلَکانِ الْمُوَکلَانِ بِهِ [ثواب الأعمال ، ص169.]

2) حضرت علی (ع) زحمات طاقت فرسای فاطمه (س) را در خانه می دید گریه می کرد. [بحارالأنوار ، ج43 ، ص24.]

7. گریه شوق

1) مردم نیشابور همین که امام رضا (ع) را دیدند گریستند.

2) رسول اکرم (ص) لباسی پوشیدند؛ از او سوال شد : این لباس از کیست؟ حضرت بیاناتی درباره صاحب لباس که حضرت علی (ع) بود نمود و بعد مفصل گریه کرد و فرمود : حتی ابتل الحصی من دموعه شوقا إلیه [أمالی صدوق ، ص183]

8. گریه حیله (اشک تمساح)

1) وَ جاو أَباهُمْ عِشاءً یبْکونَ [یوسف/16.]

2) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا یغُرَّنَّک بُکاوهُمْ إِنَّمَا التَّقْوَی فِی الْقَلْبِ [صفات الشیعه ، ص27.]

9. گریه بی ثمر

1) گریه های قیامت

10. گریه کودک

1) رمز خروج رطوبات مغز :

قَالَ الصَّادِقُ

(ع) : أن البكاء أصلح له و أجمل عاقبه [توحيد المفضل ، ص53.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَضْرِبُوا أَطْفَالَكمْ عَلَى بُكائِهِمْ [علل الشرائع ، ج1 ، ص81.]

3. گريه اهل بيت عليهم السلام

1. گريه هنگام قرائت قرآن ومناجات ودعا

2. چيزهائى كه اهل بيت براى آنها گريه مى كردند

1) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) قَالَ لَمَّا مَاتَ حَمْزَهُ لَكنَّ حَمْزَهَ لَا بَوَاكى لَهُ [وسائل الشيعه ، ج3 ، ص241.]

2) پيامبر اكرم (ص) در شهادت جعفر طيار گريه كرد. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ النَّبِى (ص) حِينَ جَاءَتْهُ وَفَاهُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِى طَالِبٍ (ع) وَ زَيدِ بْنِ حَارِثَهَ كانَ إِذَا دَخَلَ بَيتَهُ كثُرَ بُكاوهُ عَلَيهِمَا جِدّاً وَ يقُولُ كانَا يحَدِّثَانِى وَ يوانِسَانِى فَذَهَبَا جَمِيعاً [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص177.]

3) علماء و فقهاء سوء : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا ابْنَ مَسْعُودٍ مَا بلوا [بَلْوَى] أُمَّتِى بَينَهُمُ الْعَدَاوَهُ وَ الْبَغْضَاءُ وَ الْجِدَالُ أُولَئِک أَذِلَّاءُ هَذِهِ الْأُمَّهِ فِى دُنْياهُمْ وَ الَّذِى بَعَثَنِى بِالْحَقِّ لَيخْسِفَنَّ اللَّهُ بِهِمْ وَ يمْسَخُهُمْ قِرَدَهً وَ خَنَازِيرَ قَالَ فَبَكى رَسُولُ اللَّهِ وَ بَكينَا لِبُكائِهِ وَ قُلْنَا يا رَسُولَ اللَّهِ مَا يبْكيک قَالَ رَحْمَهً لِلْأَشْقِياءِ يقُولُ اللَّهُ تَعَالَيوَ لَوْ تَرى إِذْ فَزِعُوا فَلا فَوْتَ وَ أُخِذُوا مِنْ مَكانٍ قَرِيبٍ [سبأ-51] يعْنِى الْعُلَمَاءَ وَ الْفُقَهَاءَ [بحارالأنوار ، ج74 ، ص101]

الْقُطْبُ الرَّاوَنْدِى فِى لُبِّ اللُّبَابِ ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى النَّبِى (ص) وَ هُوَ نَائِمٌ عَلَى حَصِيرٍ قَدْ أَثَّرَ فِى جَنْبِهِ قَالَ أَ مَعَک أَحَدٌ غَيرُک قُلْتُ لَا قَالَ اعْلَمْ أَنَّهُ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلِى وَ

طَالَ شَوْقِی إِلَی لِقَاءِ رَبِّی وَ إِلَی لِقَاءِ إِخْوَانِی الْأَنْبِیاءِ قَبْلِی ثُمَّ قَالَ لَیسَ شَیءٌ أَحَبَّ إِلَی مِنَ الْمَوْتِ وَ لَیسَ لِلْمُومِنِ رَاحَهٌ دُونَ لِقَاءِ اللَّهِ ثُمَّ بَکی قُلْتُ لِمَ تَبْکی قَالَ وَ کیفَ لَا أَبْکی وَ أَنَا أَعْلَمُ مَا یَنْزِلُ بِأُمَّتِی مِنْ بَعْدِی قُلْتُ وَ مَا یَنْزِلُ مِنْ بَعْدِک یا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْأَهْوَاءُ الْمُخْتَلِفَهُ وَ قَطِیعَهُ الرَّحِمِ وَ حُبُّ الْمَالِ وَ الشَّرَفِ وَ إِظْهَارُ الْبِدْعَهِ [مستدرک الوسائل ، ج 12 ، ص64.]

فی حدیث شداد بن أوس : رأیت النبی (ص) یبکی فقلت یا رسول الله ما یبکیک فقال إنی تخوفت علی أمتی الشرک أما إنهم لا یعبدون صنما و لا شمسا و لا قمرا و لکنهم یراءون بأعمالهم [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج2 ، ص179.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : صَلَّی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) بِالنَّاسِ الصُّبْحَ بِالْعِرَاقِ فَلَمَّا انْصَرَفَ وَعَظَهُمْ فَبَکی وَ أَبْکاهُمْ مِنْ خَوْفِ اللَّه [کافی ، ج2 ، ص235]

عَنْ عَاصِمِ عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَیشٍ قَالَ : قَرَأْتُ الْقُرْآنَ مِنْ أَوَّلِهِ إِلَی آخِرِهِ فِی الْمَسْجِدِ الْجَامِعِ بِالْکوفَهِ عَلَی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) فَلَمَّا بَلَغْتُ الْحَوَامِیمَ قَالَ لِی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) قَدْ بَلَغْتَ عَرَائِسَ الْقُرْآنِ فَلَمَّا بَلَغْتُ رَأْسَ الْعِشْرِینَ مِنْ حم عسقَ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ فِی رَوْضاتِ الْجَنّاتِ لَهُمْ ما یشاونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذلِک هُوَ الْفَضْلُ الْکبِیرُ [شوری22] بَکی أَمِیرُ الْمُومِنِینَ حَتَّی ارْتَفَعَ نَحِیبُهُ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَی السَّمَاءِ وَ قَالَ یا زِرُّ أَمِّنْ عَلَی دُعَائِی ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک إِخْبَاتَ الْمُخْبِتِینَ إِلَی آخِرِ الدُّعَاءِ ثُمَّ قَالَ یا زِرُّ إِذَا خَتَمْتَ فَادْعُ بِهَذِهِ فَإِنَّ حَبِیبِی رَسُولَ اللَّهِ (ص) أَمَرَنِی أَنْ

أَدْعُوَ بِهِنَّ عِنْدَ خَتْمِ الْقُرْآنِ الدُّعَاءُ عِنْدَ أَخْذِ الْمُصْحَفِ كانَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ قَالَ قَبْلَ أَنْ يقْرَأَ حِينَ يأْخُذُ الْمُصْحَفَ اللَّهُمَّ إِنِّی أَشْهَدُ أَنَّ هَذَا كتَابُک الْمُنْزَلُ مِنْ عِنْدِک عَلَی رَسُولِک مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَ كلَامُک النَّاطِقُ عَلَی لِسَانِ نَبِيک جَعَلْتَهُ هَادِياً مِنْک إِلَی خَلْقِک وَ حَبْلًا مُتَّصِلًا فِيمَا بَينَک وَ بَينَ عِبَادِک اللَّهُمَّ إِنِّی نَشَرْتُ عَهْدَک وَ كتَابَک اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ نَظَرِی فِيهِ عِبَادَةً وَ قِرَاءَتِی فِيهِ فِكراً وَ فِكرِی فِيهِ اعْتِبَاراً وَ اجْعَلْنِی مِمَّنِ اتَّعَظَ بِبَيانِ مَوَاعِظِک فِيهِ وَ اجْتَنَبَ مَعَاصِيک وَ لَا تَطْبَعْ عِنْدَ قِرَاءَتِی عَلَی سَمْعِی وَ لَا تَجْعَلْ عَلَی بَصَرِی غِشَاوَةً وَ لَا تَجْعَلْ قِرَاءَتِی قِرَاءَةً لَا تَدَبُّرَ فِيهَا بَلِ اجْعَلْنِی أَتَدَبَّرُ آياتِهِ وَ أَحْكَامَهُ آخِذاً بِشَرَائِعِ دِينِک وَ لَا تَجْعَلْ نَظَرِی فِيهِ غَفْلَةً وَ لَا قِرَاءَتِی هَذَراً إِنَّک أَنْتَ الرَّءُوفُ الرَّحِيمُ فِی الدُّعَاءِ عِنْدَ الْفَرَاغِ مِنْ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ اللَّهُمَّ إِنِّی قَدْ قَرَأْتُ مَا قَضَيتَ مِنْ كتَابِک الَّذِی أَنْزَلْتَ فِيهِ عَلَی نَبِيک الصَّادِقِ ص فَلَک الْحَمْدُ رَبَّنَا اللَّهُمَّ اجْعَلْنِی مِمَّنْ يحِلُّ حَلَالَهُ وَ يحَرِّمُ حَرَامَهُ وَ يومِنُ بِمُحْكمِهِ وَ مُتَشَابِهِهِ وَ اجْعَلْهُ لِی أُنْساً فِی قَبْرِی وَ أُنْساً فِی حَشْرِی وَ اجْعَلْنِی مِمَّنْ تُرْقِيهِ بِكلِّ آيهٍ قَرَأَهَا دَرَجَةً فِی أَعْلَی عِلِّيينَ آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِين [بحارالأنوار ، ج89 ، ص206.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بُكاءُ الْعُيونِ وَ خَشْيةُ الْقُلُوبِ مِنْ رَحْمَهِ اللَّهِ تَعَالَی ذِكرُهُ فَإِذَا وَجَدْتُمُوهَا فَاغْتَنِمُوا الدُّعَاءَ وَ لَوْ أَنَّ عَبْداً بَكی فِی أُمَّهٍ لَرَحِمَ اللَّهُ تَعَالَی ذِكرُهُ تِلْک الْأُمَّهَ لِبُكاءِ ذَلِک الْعَبْدِ [مكارم الأخلاق ، ص317.]

عَنْ حَبَّهَ الْعُرَنِی قَال : بَينَا أَنَا وَ نَوْفٌ نَائِمَينِ فِی رَحْبَهِ الْقَصْرِ إِذْ نَحْنُ

بِأَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) فِی بَقِيهِ مِنَ اللَّيلِ وَاضِعاً يدَهُ عَلَی الْحَائِطِ شَبِيهَ الْوَالِهِ وَ هُوَ يقُولُ إِنَّ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ إِلَی آخِرِ الآْيهِ قَالَ ثُمَّ جَعَلَ يقْرَأُ هَذِهِ الْآيَاتِ وَ يمُرُّ شِبْهَ الطَّائِرِ عَقْلُهُ فَقَالَ لِی أَ رَاقِدٌ أَنْتَ يا حَبَّهُ أَمْ رَامِقٌ قَالَ قُلْتُ رَامِقٌ هَذَا أَنْتَ تَعْمَلُ هَذَا الْعَمَلَ فَكيفَ نَحْنُ قَالَ فَأَرْخَی عَينَيهِ فَبَكی ثُمَّ قَالَ لِی يا حَبَّهُ إِنَّ لِلَّهِ مَوْقِفاً وَ لَنَا بَينَ يدَيهِ مَوْقِفٌ لَا يخْفَی عَلَيهِ شَیءٌ مِنْ أَعْمَالِنَا يا حَبَّهُ إِنَّ اللَّهَ أَقْرَبُ إِلَی وَ إِلَيكِ مِنْ جَبْلِ الْوَرِيدِ يا حَبَّهُ إِنَّهُ لَا يحْجُبُنِی وَ لَا إِياكِ عَنِ اللَّهِ شَیءٌ قَالَ ثُمَّ قَالَ أَ رَاقِدٌ أَنْتَ يا نَوْفُ قَالَ لَا يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ مَا أَنَا بِرَاقِدٍ وَ لَقَدْ أَطَلْتُ بُكائِی هَذِهِ اللَّيلَهَ فَقَالَ يا نَوْفُ إِنْ طَالَ بُكاوک فِی هَذَا اللَّيلِ مَخَافَهً مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قَرَّتْ عَينَاک غَداً بَينَ يدَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ يا نَوْفُ إِنَّهُ لَيسَ مِنْ قَطْرَهٍ قَطَرَتْ مِنْ عَينِ رَجُلٍ مِنْ خَشْيهِ اللَّهِ إِلَّا أَطْفَأَتْ بِحَاراً مِنَ النِّيرَانِ يا نَوْفُ إِنَّهُ لَيسَ مِنْ رَجُلٍ أَعْظَمَ مَنْزِلَهً عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رَجُلٍ بَكی مِنْ خَشْيهِ اللَّهِ وَ أَحَبَّ فِی اللَّهِ وَ أَبْغَضَ فِی اللَّهِ يا نَوْفُ إِنَّهُ مَنْ أَحَبَّ فِی اللَّهِ لَمْ َسْتَأْثِرْ عَلَی مَحَبَّتِهِ وَ مَنْ أَبْغَضَ فِی اللَّهِ لَمْ ينِلْ مُبْغَضِيهِ خَيراً عِنْدَ ذَلِک اسْتَكمَلْتُمْ حَقَائِقَ الْإِيمَانِ ثُمَّ وَعَظَهُمَا وَ ذَكرَهُمَا وَ قَالَ فِی أَوَاخِرِهِ فَكونُوا مِنَ اللَّهِ عَلَی حَذَرٍ فَقَدْ أَنْذَرْتُكمَا ثُمَّ جَعَلَ يمُرُّ وَ هُوَ يقُولُ لَيتَ شِعْرِی فِی غَفَلَاتِی أَ مُعْرِضٌ أَنْتَ عَنِّی أَمْ نَاظِرٌ إِلَی وَ لَيتَ شِعْرِی فِی طُولِ مَنَامِی وَ قِلَّهِ شُكرِی فِی

نِعَمِک عَلَی مَا حَالِی قَالَ فَوَ اللَّهِ مَا زَالَ فِی هَذَا الْحَالِ حَتَّی طَلَعَ الْفَجْر [فلاح السائل ، ص266.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَمَّا مَاتَتْ فَاطِمَهُ بِنْتُ أَسَدٍ أُمُّ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ جَاءَ عَلِی إِلَی النَّبِی (ص) فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یا أَبَا الْحَسَنِ مَا لَک قَالَ أُمِّی مَاتَتْ قَالَ فَقَالَ النَّبِی (ص) وَ أُمِّی وَ اللَّهِ ثُمَّ بَکی وَ قَالَ وَا أُمَّاهْ ثُمَّ قَالَ لِعَلِی (ع) هَذَا قَمِیصِی فَکفِّنْهَا فِیهِ وَ هَذَا رِدَائِی فَکفِّنْهَا فِیهِ فَإِذَا فَرَغْتُمْ فَآذِنُونِی فَلَمَّا أَخْرِجَتْ صَلَّی عَلَیهَا النَّبِی (ص) صَلَاهً لَمْ یصَلِّ قَبْلَهَا وَ لَا بَعْدَهَا عَلَی أَحَدٍ مِثْلَهَا ثُمَّ نَزَلَ عَلَی قَبْرِهَا فَاضْطَجَعَ فِیهِ ثُمَّ قَالَ لَهَا یا فَاطِمَهُ قَالَتْ لَبَّیک یا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ فَهَلْ وَجَدْتِ مَا وَعَدَ رَبُّک حَقّاً قَالَتْ نَعَمْ فَجَزَاک اللَّهُ خَیرَ جَزَاءٍ وَ طَالَتْ مُنَاجَاتُهُ فِی الْقَبْرِ فَلَمَّا خَرَجَ قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ لَقَدْ صَنَعْتَ بِهَا شَیئاً فِی تَکفِینِک إِیاهَا ثِیابَک وَ دُخُولِک فِی قَبْرِهَا وَ طُولِ مُنَاجَاتِک وَ طُولِ صَلَاتِک مَا رَأَینَاک صَنَعْتَهُ بِأَحَدٍ قَبْلَهَا قَالَ أَمَّا تَکفِینِی إِیاهَا فَإِنِّی لَمَّا قُلْتُ لَهَا یعْرَضُ النَّاسُ یوْمَ یحْشَرُونَ مِنْ قُبُورِهِمْ فَصَاحَتْ وَ قَالَتْ وَا سَوْأَتَاهْ فَلَبِسْتُهَا ثِیابِی وَ سَأَلْتُ اللَّهَ فِی صَلَاتِی عَلَیهَا أَنْ لَا یبْلِی أَکفَانَهَا حَتَّی تَدْخُلَ الْجَنَّهَ فَأَجَابَنِی إِلَی ذَلِک وَ أَمَّا دُخُولِی فِی قَبْرِهَا فَإِنِّی قُلْتُ لَهَا یوْماً إِنَّ الْمَیتَ إِذَا أُدْخِلَ قَبْرَهُ وَ انْصَرَفَ النَّاسُ عَنْهُ دَخَلَ عَلَیهِ مَلَکانِ مُنْکرٌ وَ نَکیرٌ فَیسْأَلَانِهِ فَقَالَتْ وَا غَوْثَاهْ بِاللَّهِ فَمَا زِلْتُ أَسْأَلُ رَبِّی فِی قَبْرِهَا حَتَّی فُتِحَ لَهَا بَابٌ مِنْ قَبْرِهَا إِلَی الْجَنَّهِ فَصَارَ رَوْضَهً مِنْ رِیاضِ الْجَنَّهِ [بصائرالدرجات ، ص287.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ

عَينٍ إِلَّا وَ هِی بَاکیهٌ یوْمَ الْقِیامَهِ إِلَّا عَیناً بَکتْ مِنْ خَوْفِ اللَّهِ وَ مَا اغْرَوْرَقَتْ عَینٌ بِمَائِهَا مِنْ خَشْیهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ سَائِرَ جَسَدِهِ عَلَی النَّارِ وَ لَا فَاضَتْ عَلَی خَدِّهِ فَرَهِقَ ذَلِک الْوَجْهَ قَتَرٌ وَ لَا ذِلَّهٌ وَ مَا مِنْ شَیءٍ إِلَّا وَ لَهُ کیلٌ وَ وَزْنٌ إِلَّا الدَّمْعَهُ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یطْفِئُ بِالْیسِیرِ مِنْهَا الْبِحَارَ مِنَ النَّارِ فَلَوْ أَنَّ عَبْداً بَکی فِی أُمَّهٍ لَرَحِمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ تِلْک الْأُمَّهَ بِبُکاءِ ذَلِک الْعَبْدِ [کافی ، ج2 ، ص482.]

5. علت خشک شدن اشک

1) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِنْ عَلَامَاتِ الشَّقَاءِ جُمُودُ الْعَینِ وَ قَسْوَهُ الْقَلْبِ وَ شِدَّهُ الْحِرْصِ فِی طَلَبِ الدُّنْیا وَ الْإِصْرَارُ عَلَی الذَّنْبِ [کافی ، ج2 ، ص290.]

2) قالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَا جَفَّتِ الدُّمُوعُ إِلَّا لِقَسْوَهِ الْقُلُوبِ وَ مَا قَسَتِ الْقُلُوبُ إِلَّا لِکثْرَهِ الذُّنُوبِ [علل الشرائع ، ج1 ، ص81.]

3) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللَّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِک مِنْ عَینٍ لَا تَدْمَعُ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص335.]

4) قال علی بن الحسین (ع) : إلهی إلیک أشکو قلبا قاسیا مع الوسواس متقلبا و بالرین و الطبع متلبسا و عینا عن البکاء من خوفک جامده [بحارالأنوار ، ج91 ، ص143.]

1. گزینش

1. معیارهای عممومی گزینش

1. ایجابی

1. اعتقادی

1. اطاعت پذیری

إِنَّ إِبْراهِیمَ کانَ أُمَّهً قانِتاً (متواضع و مطیع) لِلّهِ حَنِیفاً (طریق مستقیم و حق) وَ لَمْ یک مِنَ الْمُشْرِکینَ شاکراً لِأَنْعُمِهِ اجْتَباهُ وَ هَداهُ إِلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ وَ آتَیناهُ فِی الدُّنْیا حَسَنَهً وَ إِنَّهُ فِی الْآخِرَهِ لَمِنَ الصّالِحِینَ [نحل/120-122] .

إِنَّ أَوْلَى النّاسِ بِإِبْراهِيمَ لَلّذِينَ اتَّبَعُوهُ [آل عمران/68] .

2. طريق حق و مستقيم

إِنَّ إِبْراهِيمَ كانَ أُمَّةً قانِتاً (متواضع و مطيع) لِلّهِ حَنِيفاً (طريق مستقيم و حق) وَ لَمْ يک مِنَ الْمُشْرِكينَ شاكراً لِأَنْعُمِهِ اجْتَباهُ وَ هَداهُ إِلى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ وَ آتَيناهُ فِى الدُّنْيا حَسَنَةً وَ إِنَّهُ فِى الْآخِرَهِ لَمِنَ الصّالِحِينَ [نحل/122-120] .

3. ايمان

وَ ما يسْتَوِى الأَْعْمى وَ الْبَصِيرُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ وَ لاَ الْمُسِىءُ [غافر/58] .

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيئاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كالَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ سَواءً مَحْياهُمْ وَ َماتُهُمْ ساءَ ما يحْكمُونَ [

جاثیه/21] .

أَ فَمَنْ کانَ مُومِناً کمَنْ کانَ فاسِقاً لا یسْتَوُونَ [سجده/18] .

أَ جَعَلْتُمْ سِقایهَ الْحاجِّ وَ عِمارَهَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ کمَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ جاهَدَ فِی سَبِیلِ اللّهِ لا یسْتَوُونَ عِنْدَ اللّهِ وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الظّالِمِینَ [توبه/19] .

4. پیش گامی

وَ السّابِقُونَ السّابِقُونَ أُولئِک الْمُقَرَّبُونَ [واقعه/11-10] .

لا یسْتَوِی مِنْکمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَ قاتَلَ أُولئِک أَعْظَمُ دَرَجَهً مِنَ الَّذِینَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَ قاتَلُوا [حدید/10] .

2. اخلاقی

1. تواضع

إِنَّ إِبْراهِیمَ کانَ أُمَّهً قانِتاً (متواضع و مطیع) لِلّهِ حَنِیفاً (طریق مستقیم و حق) وَ لَمْ یک مِنَ الْمُشْرِکینَ شاکراً لِأَنْعُمِهِ اجْتَباهُ وَ هَداهُ إِلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ وَ آتَیناهُ فِی الدُّنْیا حَسَنَهً وَ إِنَّهُ فِی الْآخِرَهِ لَمِنَ الصّالِحِینَ [نحل/122-120] .

2. تقوا

حضرت یوسف در پایان کار به برادران گفت : قَدْ مَنَّ اللّهُ عَلَینا إِنَّهُ مَنْ یتَّقِ وَ یصْبِرْ فَإِنَّ اللّهَ لا یضِیعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِینَ [یوسف/90] .

أَمْ نَجْعَلُ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ کالْمُفْسِدِینَ فِی الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِینَ کالْفُجّارِ [ص/28] .

إِنَّ أَکرَمَکمْ عِنْدَ اللّهِ أَتْقاکمْ [حجرات/13] .

3. صبر

حضرت یوسف در پایان کار به برادران گفت : قَدْ مَنَّ اللّهُ عَلَینا إِنَّهُ مَنْ یتَّقِ وَ یصْبِرْ فَإِنَّ اللّهَ لا یضِیعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِینَ [یوسف/90] .

4. طیب بودن

لِیمِیزَ اللّهُ الْخَبِیثَ مِنَ الطَّیبِ [انفال/37] .

5. شرح صدر

أَ فَمَنْ شَرَحَ اللّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلامِ فَهُوَ عَلی نُورٍ مِنْ رَبِّهِ فَوَیلٌ لِلْقاسِیهِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِکرِ اللّهِ أُولئِک فِی ضَلَالٍ مُبِینٍ [زمر/22] .

6. امانت دار

إِنَّ اللّهَ یأْمُرُکمْ أَنْ تُودُّوا الْأَماناتِ إِلی أَهْلِها [نساء/58] .

إِنِّی حَفِیظٌ عَلِیمٌ

[یوسف/55] .

7. عدالت

وَ لا یجْرِمَنَّکمْ شَنَ آنُ قَوْمٍ عَلی أَلاّ تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوی [مائده/8] .

8. قابلیت در موضوع گزینش

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَیهَا النَّاسُ إِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ بِهَذَا الْأَمْرِ أَقْوَاهُمْ عَلَیهِ وَ أَعْلَمُهُمْ بِأَمْرِ اللَّهِ فِیهِ [نهج البلاغه ، خطبه 173] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ دَعَا النَّاسَ إِلَی نَفْسِهِ وَ فِیهِمْ مَنْ هُوَ أَعْلَمُ مِنْهُ فَهُوَ مُبْتَدِعٌ ضَالٌّ [تحف العقول ، ص375] .

3 اجتماعی

1. رشد

وَ لَمّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَیناهُ حُکماً وَ عِلْماً [یوسف/22] .

وَ لَمّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَ اسْتَوی آتَیناهُ حُکماً وَ عِلْماً [قصص/14] .

فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْداً فَادْفَعُوا إِلَیهِمْ أَمْوالَهُمْ [نساء/6] .

2. علم

وَ لَمّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَیناهُ حُکماً وَ عِلْماً [یوسف/22] .

أَمَّنْ هُوَ قانِتٌ آناءَ اللَّیلِ ساجِداً وَ قائِماً یحْذَرُ الْآخِرَهَ وَ یرْجُوا رَحْمَهَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ یسْتَوِی الَّذِینَ یعْلَمُونَ وَ الَّذِینَ لا یعْلَمُونَ [زمر/9] .

وَ زادَهُ بَسْطَهً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ [بقره/247] .

وَ لا تَتَّبِعْ أَهْواءَ الَّذِینَ لا یعْلَمُونَ [جاثیه/18] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَيهَا النَّاسُ إِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ بِهَذَا الْأَمْرِ أَقْوَاهُمْ عَلَيهِ وَ أَعْلَمُهُمْ بِأَمْرِ اللَّهِ فِيهِ [نهج البلاغه ، خطبه 173] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ دَعَا النَّاسَ إِلَى نَفْسِهِ وَ فِيهِمْ مَنْ هُوَ أَعْلَمُ مِنْهُ فَهُوَ مُبْتَدِعٌ ضَالٌّ [تحف العقول ، ص375] .

3. جهادگر

فَضَّلَ اللّهُ الْمُجاهِدِينَ بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقاعِدِينَ دَرَجَةً [نساء/95] .

4. طبقه محروم

وَ لا تَطْرُدِ الَّذِينَ يدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَداهِ وَ الْعَشِى [انعام/52] .

وَ ما أَنَا بِطارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا [هود/29] .

5. وجود ضابطه ، اگر چه

درفامیل

اگر می بینیم می فرماید : لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی [شوری/27] .

به خاطر آن است که آیه 57 فرقان او را تفسیر می کند که می فرماید : ما أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ مِنْ أَجْرٍ إِلاّ مَنْ شاءَ أَنْ یتَّخِذَ إِلی رَبِّهِ سَبِیلاً [فرقان/57] .

و در دعای ندبه می خوانیم : کانوا هم السبیل إلیک [بحارالأنوار ، ج99 ، ص104] .

و در قرآن می خوانیم : ما سَأَلْتُکمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَکمْ [سبأ/47] .

6. دشمن شکن

1 آخرت خود را فدای دنیا و ریاست دیگران نکنید :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی شَرُّ النَّاسِ مَنْ بَاعَ آخِرَتَهُ بِدُنْیاهُ وَ شَرٌّ مِنْ ذَلِک مَنْ بَاعَ آخِرَتَهُ بِدُنْیا غَیرِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص352] .

4. فردی

1. لیاقت

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : انْظُرْ فِی أُمُورِ عُمَّالِک فَاسْتَعْمِلْهُمُ اخْتِبَاراً وَ لَا تُوَلِّهِمْ مُحَابَاهً وَ أَثَرَهً فَإِنَّهُمَا جِمَاعٌ مِنْ شُعَبِ الْجَوْرِ وَ الْخِیانَهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

2. قوت جسمانی

وَ زادَهُ بَسْطَهً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ [بقره/247] .

2. سلبی

1. اخلاقی

1. در آیات قرآن

لِيمِيزَ اللّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطّيبِ [انفال/37] .

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيئاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كالَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ سَواءً مَحْياهُمْ وَ مَماتُهُمْ ساءَ ما يحْكمُونَ [جاثيه/21] .

وَ لا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِماً أَوْ كفُوراً [دهر/24] .

أَ فَمَنْ كانَ مُومِناً كمَنْ كانَ فاسِقاً لا يسْتَوُونَ [سجده/18] .

إِنْ جاءَكمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَينُوا [حجرات/6] .

أَ فَمَنْ شَرَحَ اللّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلامِ فَهُوَ عَلى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ فَوَيلٌ لِلْقاسِيهِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكرِ اللّهِ أُولئِک فِى ضَلَالٍ مُبِينٍ [زمر/22]

.

وَ لا تُطِعْ كلَّ حَلاّفٍ مَهِينٍ هَمّازٍ مَشّاءٍ بِنَمِيمٍ [قلم/11-10] .

وَ ذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِباً وَ لَهْواً [انعام/70] .

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يعْجِبُک قَوْلُهُ فِی الْحَياهِ الدُّنْيا وَ يشْهِدُ اللّهَ عَلی ما فِی قَلْبِهِ وَ هُوَ أَلَدُّ الْخِصامِ [بقره/204] .

وَ ذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِباً وَ لَهْواً [انعام/70] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَوَلَّوْا قَوْماً غَضِبَ اللّهُ عَلَيهِمْ [ممتحنه/13] .

وَ ما كنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُداً [كهف/51] .

وَ لا تَتَّبِعُوا أَهْواءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ [مائده/77] .

فَلَمّا تَبَينَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْراهِيمَ لأَوّاهٌ حَلِيمٌ [توبه/114] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ مَتَی كنْتُمْ يا مُعَاوِيهُ سَاسَهَ الرَّعِيهِ وَ وُلَاهَ أَمْرِ الْأُمَّهِ بِغَيرِ قَدَمٍ سَابِقٍ وَ لَا شَرَفٍ بَاسِقٍ [نهج البلاغه ، نامه 10] .

فَلا تُطِعِ الْمُكذِّبِينَ [قلم/8] .

2. در روايات

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِی كفَرَ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّهِ عَشَرَهٌ الْقَتَّاتُ وَ السَّاحِرُ وَ الدَّيوثُ وَ نَاكحُ الْمَرْأَهِ حَرَاماً فِی دُبُرِهَا وَ نَاكحُ الْبَهِيمَهِ وَ مَنْ نَكحَ ذَاتَ مَحْرَمٍ وَ السَّاعِی فِی الْفِتْنَهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص356] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَبْغَضُكمْ إِلَی اللَّهِ الْمَشَّاءُونَ بِالنَّمِيمَهِ الْمُفَرِّقُونَ بَينَ الْأَحِبَّهِ الْمُلْتَمِسُونَ لِلْبَرَاءِ الْعَثَرَاتِ [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص150] .

امام صادق (ع) به والی اهواز می نويسد :

إِیاک وَ السُّعَاهَ وَ أَهْلَ النَّمَائِمِ فَلَا یلْتَزِقَنَّ بِک أَحَدٌ مِنْهُمْ [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص207] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : شَرُّ النَّاسِ الْمُثَلِّثُ قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا الْمُثَلِّثُ قَالَ الَّذِی

يسْعَى (اهل السعايه) بِأَخِيهِ إِلَى السُّلْطَانِ فَيهْلِک نَفْسَهُ (بخاطر گناه) وَ يهْلِک أَخَاهُ وَ يهْلِک السُّلْطَانَ (بخاطر ظلم به او) [بحارالأنوار ، ج72 ، ص377] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَإِنَّ الرِّجَالَ يتَعَرَّضُونَ لِفِرَاسَاتِ الْوُلَاهِ بِتَصَنُّعِهِمْ وَ حُسْنِ خِدْمَتِهِمْ وَ لَيسَ وَرَاءَ ذَلِک مِنَ النَّصِيحَهِ وَ الْأَمَانَهِ شَىءٌ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

آخرت خود را فدای دنیا و ریاست دیگران نکنید :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِى شَرُّ النَّاسِ مَنْ بَاعَ آخِرَتَهُ بِدُنْياهُ وَ شَرٌّ مِنْ ذَلِک مَنْ بَاعَ آخِرَتَهُ بِدُنْيا غَيرِهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص352] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) لا تتكل فى أمورک على كسلان [غررالحكم ، ص463] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تُدْخِلَنَّ فِى مَشُورَتِک بَخِيلاً يعْدِلُ بِک عَنِ الْفَضْلِ وَ يعِدُک الْفَقْرَ وَ لَا جَبَاناً يضْعِفُک عَنِ الْأُمُورِ وَ لَا حَرِيصاً يزَينُ لَک الشَّرَهَ بِالْجَوْرِ فَإِنَّ الْبُخْلَ وَ الْجُبْنَ وَ الْحِرْصَ غَرَائِزُ شَتَّى يجْمَعُهَا سُوءُ الظَّنِّ بِاللَّهِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ لْيكنْ أَبْعَدَ رَعِيتِک مِنْک وَ أَشْنَأَهُمْ عِنْدَک أَطْلَبُهُمْ لِمَعَايبِ النَّاسِ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلّى عَنْ ذِكرِنا وَ لَمْ يرِدْ إِلاَّ الْحَياهَ الدُّنْيا [نجم/29] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَعَصَّبَ أَوْ تُعُصِّبَ لَهُ فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَ الْإِيمَانِ مِنْ عُنُقِهِ [كافى ، ج2 ، ص308] .

2. اخلاقى

1. فساد گر نباشد

أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ كالْمُفْسِدِينَ فِى الأَْرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كالْفُجّارِ [ص/28] .

وَ لا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ [اعراف/142] .

2. گزینش به صرف رابطه نباشد

فَخانَتاهُما فَلَمْ یغْنِیا

عَنْهُما مِنَ اللّهِ شَيئاً وَ قِيلَ ادْخُلاَ النّارَ مَعَ الدّاخِلِينَ [تحريم/10] .

إِنَّهُ لَيسَ مِنْ أَهْلِک إِنَّهُ عَمَلٌ غَيرُ صالِحٍ [هود/46] .

قالَ وَ مِنْ ذُرِّيتِى قالَ لا ينالُ عَهْدِى الظّالِمِينَ [بقره/124] .

فَلَمّا تَبَينَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْراهِيمَ لأَوّاهٌ حَلِيمٌ [توبه/114] .

تَبَّتْ يدا أَبِى لَهَبٍ وَ تَبَّ [مسد/1] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا آباءَكمْ وَ إِخْوانَكمْ أَوْلِياءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكفْرَ عَلَى الإِيمانِ [توبه/23] .

3. به خاطر مال نباشد

قُلْ إِنْ كانَ آباوكمْ وَ أَبْناوكمْ وَ إِخْوانُكمْ وَ أَزْواجُكمْ وَ عَشِيرَتُكمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ كسادَها وَ مَساكنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَيكمْ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فِى سَبِيلِهِ [توبه/24] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُلْهِكمْ أَمْوالُكمْ وَ لا أَوْلادُكمْ عَنْ ذِكرِ اللّهِ [منافقون/9] .

4. توقع بيجا نداشته باشد

بَلْ يرِيدُ كلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يوتى صُحُفاً مُنَشَّرَهً [مدثر/52] .

لَوْ لا يكلِّمُنَا اللّهُ أَوْ تَأْتِينا آيهٌ [بقره/118] .

لَنْ نُومِنَ لَک حَتّى نَرَى اللّهَ جَهْرَهً [بقره/55] .

لَنْ نُومِنَ حَتّى نُوتى مِثْلَ ما أُوتِى رُسُلُ اللّهِ [انعام/124] .

يسْئَلُک أَهْلُ الْكتابِ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيهِمْ كتاباً مِنَ السَّماءِ [نساء/153] .

2. گزينش گران نمونه

1. افراد

1. پیامبر

یا أَیهَا النَّبِی إِذا جاءَک الْمُومِناتُ یبایعْنَک عَلی أَنْ لا یشْرِکنَ بِاللّهِ شَیئاً وَ لا یسْرِقْنَ وَ لا یزْنِینَ وَ لا یقْتُلْنَ أَوْلادَهُنَّ وَ لا یأْتِینَ بِبُهْتانٍ یفْتَرِینَهُ بَینَ أَیدِیهِنَّ وَ أَرْجُلِهِنَّ وَ لا یعْصِینَک فِی مَعْرُوفٍ فَبایعْهُنَّ وَ اسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللّهَ إِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَحِیمٌ [ممتحنه/12] .

2. ابراهیم

قَدْ کانَتْ لَکمْ أُسْوَهٌ حَسَنَهٌ فِی إِبْراهِیمَ وَ الَّذِینَ

مَعَهُ إِذْ قالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنّا بُرَآوا مِنْكمْ [ممتحنه/4] .

2. ویژگی ها

1 گزینش گر ، خود را برتر نداند و علاقه به تملق نداشته باشد و تحت تأثیر چاپلوسی این و آن قرار نگیرد.

2 یحِبُّونَ أَنْ یحْمَدُوا بِما لَمْ یفْعَلُوا فَلا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفازَةٍ مِنَ الْعَذابِ [آل عمران/188] .

3 فَلا تُزَکوا أَنْفُسَکمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقی [نجم/32] .

4 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لا یصیر العبد عبدا خالصا لله عز و جل حتی یصیر المدح و الذم عنده سواء [بحارالأنوار ، ج70 ، ص294] .

5 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَلَا تُثْنُوا عَلَی بِجَمِیلِ ثَنَاءٍ لِإِخْرَاجِی نَفْسِی إِلَی اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَ إِلَیکمْ مِنَ التَّقِیهِ فِی حُقُوقٍ لَمْ أَفْرُغْ مِنْ أَدَائِهَا وَ فَرَائِضَ لَا بُدَّ مِنْ إِمْضَائِهَا فَلَا تُکلِّمُونِی بِمَا تُکلَّمُ بِهِ الْجَبَابِرَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 216] .

6 وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَیدْهِنُونَ [قلم/9] .

7 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا یقِیمُ أَمْرَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ إِلَّا مَنْ لَا یصَانِعُ وَ لَا یضَارِعُ وَ لَا یتَّبِعُ الْمَطَامِعَ [نهج البلاغه ، حکمت 110] .

3. گزینش شده های نمونه

1. افراد

1. ابراهیم

فَأَتَمَّهُنَّ قالَ إِنِّی جاعِلُک لِلنّاسِ إِماماً [بقره/124] .

2. یوسف

کذلِک یجْتَبِیک رَبُّک وَ یعَلِّمُک مِنْ تَأْوِیلِ الأَحادِیثِ [یوسف/6] .

3. 70نفر از قوم موسی

وَ اخْتارَ مُوسی قَوْمَهُ سَبْعِینَ رَجُلاً [اعراف/155] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ صَلَاحَ أَبِیک غَرَّنِی مِنْک وَ ظَنَنْتُ أَنَّک تَتَّبِعُ هَدْیهُ وَ تَسْلُک سَبِیلَهُ [نهج البلاغه ، نامه 71] .

2. ویژگی ها

1. خودرا گم نکنند

برای حفظ تعادل روحی به نکاتی توجه شود :

الف :

ضعف گذشته : أَ لَمْ یجِدْک یتِیماً فَ آوی [ضحی/6] .

ب : مال از خدا است : وَ آتُوهُمْ مِنْ مالِ اللّهِ [نور/33] .

رَزَقَکمُ اللّهُ [مائده/88] .

لِنَنْظُرَ کیفَ تَعْمَلُونَ [یونس/14] .

ج : توجه به سرنوشت مغروران : الَّتِی لَمْ یخْلَقْ مِثْلُها فِی الْبِلادِ [فجر/8] .

د : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اللهم مولای کم من قبیح سترته و کم من فادح من البلاء أقلته و کم من عثار وقیته و کم من مکروه دفعته و کم من ثناء جمیل لست أهلا له نشرته [مصباح المتهجد ، ص844] .

2. گذشته را فراموش نکنند

اگر با کسی دوست بودی و او به مقامی رسید و علاقه قبلی را حفظ کرد ، لیس بصدیق سوء

3. ثابت قدم بمانند

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ارتد الناس بعد النبی (ص) [اختصاص مفید ، ص6] .

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : ارتد الناس بعد الحسین (ع) [اختصاص مفید ، ص64] .

هذا فِراقُ بَینِی وَ بَینِک [کهف/78] .

حضرت خضر این جمله را پس از مشاهده 3 مرتبه تخلف از ناحیه حضرت موسی به وی فرمود.

معاشرت پیامبر (ص) با همسران خود کاملا برخورد نیکو و طبیعی بود و گاه و بیگاه که بعضی از آنان بد رفتاری می کردند ، به جوری که اصحاب پیامبر (ص) از رفتار آنان ناراحت شده و می گفتند : یا رسول الله او را رها کنید. پیامبر (ص) می فرمود : ناراحتی و بد رفتاری زنان را باید در کنار نقاط مثبت و بعضی از کمالات آنان روی هم رفته حساب کرد و نباید انسان به

خاطر کمی ناراحتی و بد رفتاری زن خود را رها کند ، زیرا آنها کارهای مفید و کمالاتی هم دارند.

4. گزینش را آزمایش بدانند

وَ هُوَ الَّذِی جَعَلَکمْ خَلائِفَ الأَْرْضِ وَ رَفَعَ بَعْضَکمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجاتٍ لِیبْلُوَکمْ فِی ما آتاکمْ إِنَّ رَبَّک سَرِیعُ الْعِقابِ وَ إِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِیمٌ [انعام/165] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ لَا تَرْفَعْنِی فِی النَّاسِ دَرَجَةً إِلَّا حَطَطْتَنِی عِنْدَ نَفْسِی مِثْلَهَا [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

4. گزینش همسر

1 وَ لا تَنْکحُوا الْمُشْرِکاتِ حَتّی یومِنَّ وَ لأَمَةٌ مُومِنَةٌ خَیرٌ مِنْ مُشْرِکةٍ وَ لَوْ أَعْجَبَتْکمْ وَ لا تُنْکحُوا الْمُشْرِکینَ حَتّی یومِنُوا وَ لَعَبْدٌ مُومِنٌ خَیرٌ مِنْ مُشْرِک وَ لَوْ أَعْجَبَکمْ [بقره/221] .

2 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَتَی رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ (ص) یسْتَأْمِرُهُ فِی النِّکاحِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) نَعَمِ انْکحْ وَ عَلَیک بِذَوَاتِ الدِّینِ تَرِبَتْ یدَاک [تهذیب الأحکام ، ج7 ، ص401] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اطْلُبُوا الْخَیرَ عِنْدَ حِسَانِ الْوُجُوهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص394] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَفْضَلُ نِسَاءِ أُمَّتِی أَصْبَحُهُنَّ وَجْهاً وَ أَقَلُّهُنَّ مَهْراً [کافی ، ج5 ، ص324] .

5 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نهی رَسُولُ اللَّهِ (ص) أن تنکح المرأه لمالها و جمالها [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص195] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ خَیرَ نِسَائِکمُ الْوَلُودُ الْوَدُودُ الْعَفِیفَهُ الْعَزِیزَهُ فِی أَهْلِهَا الذَّلِیلَهُ مَعَ بَعْلِهَا الْمُتَبَرِّجَهُ مَعَ زَوْجِهَا الْحَصَانُ عَلَی غَیرِهِ الَّتِی تَسْمَعُ قَوْلَهُ وَ تُطِیعُ أَمْرَهُ وَ إِذَا خَلَا بِهَا بَذَلَتْ لَهُ مَا یرِیدُ مِنْهَا

وَ لَمْ تَبَذَّلْ كتَبَذُّلِ الرَّجُلِ [كافى ، ج5 ، ص324] .

7 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ مِنْ دُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) أَعُوذُ بِک مِنِ امْرَأَةٍ تُشَيبُنِى قَبْلَ مَشِيبِى [كافى ، ج5 ، ص326] .

9 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا اسْتَفَادَ امْرُو مُسْلِمٌ فَائِدَةً بَعْدَ الْإِسْلَامِ أَفْضَلَ مِنْ زَوْجَةٍ مُسْلِمَةٍ تَسُرُّهُ إِذَا نَظَرَ إِلَيهَا وَ تُطِيعُهُ إِذَا أَمَرَهَا وَ تَحْفَظُهُ إِذَا غَابَ عَنْهَا فِى نَفْسِهَا وَ مَالِهِ [كافى ، ج5 ، ص327] .

10 داستانأدرکک عرق من أمک [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج1 ، ص243] .

که حضرت على (ع) در جنگ جمل به محمد حنفيه که جرأت حمله نداشت فرمود.

11 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَامَ النَّبِى (ص) خَطِيباً فَقَالَ أَيهَا النَّاسُ إِياكمْ وَ خَضْرَاءَ الدِّمَنِ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا خَضْرَاءُ الدِّمَنِ قَالَ الْمَرْأَةُ الْحَسْنَاءُ فِى مَنْبِتِ السَّوْءِ [تهذيب الأحكام ، ج7 ، ص403] .

شخصى از امام باقر (ع) اجازه خواست با زن زيبائى که ديوانه است ازدواج کند ، حضرت اجازه نفرمود.

5. گزينش در طبيعت

1 معده ، غذاى مفيد را جذب و مازاد او را دفع مى کند.

2 ريه اکسيژن را جذب و کربن را دفع مى کند و همين کربن مورد پذيرش گياهان است.

3 زنبور ، گل خوشبو را مى مکد و گل بد بو را دفع مى کند.

4 ملکه زنبور ، بر لب لانه ، گزينش مى کند.

5 حيوانات تنها بچه هاى خود را مى پذيرند.

6 بسيارى از حيوانات از طريق بو کردن ، غذاى فاسد را تشخيص مى دهند و آن را رها مى نمايند.

7 انتخاب غذای طیب

:

كلُوا مِنْ طَيباتِ ما رَزَقْناكمْ [بقره/172] .

فَلْيَنْظُرِ الإِنْسانُ إِلى طَعامِهِ [عبس/24] .

(غذای داغ ، شب مانده و فاسد ، سؤر حیوانات ، از ظرف شکسته و... ممنوع)

1. گمراهان وغضب شدگان

1. گمراهان

در قرآن کریم افراد و گروه هایی گمراه و منحرف معرفی شده اند که به نمونه ای از آن آیات اشاره می شود :

1 تبدیل کنندگان ایمان به کفر :

وَ مَنْ يتَبَدَّلِ الْكفْرَ بِالْإِيمانِ فَقَدْ ضَلَّ سَواءَ السَّبيلِ [(بقره/108)]

2 مشرکان :

وَ مَنْ يشْرِک بِاللّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلالاً بَعيداً [(نساء/116)]

3 کافران :

وَمَنْ يكفُرْ ِاللّهِ وَمَلائِكتِهِ وَكتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيوْمِ الآْخِرِفَقَدْ ضَلَّ ضَلالاًبَعيداً [(نساء/136)]

4 نافرمانان و عصیان گران از اطاعت خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله) :

وَ مَنْ يعْصِ اللّهَ وَ رَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلالاً مُبيناً [(احزاب/36)]

5 کسانی که با کفار طرح دوستی بریزند :

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا عَدُوِّی وَ عَدُوَّكمْ أَوْلِياءَ تُلْقُونَ إِلَيهِمْ بِالْمَوَدَّهِ وَ قَدْ كفَرُوا بِما جاءَكمْ مِنَ الْحَقِّ يخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَ إِياكمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللّهِ رَبِّكمْ

إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهاداً فی سَبیلی وَ ابْتِغاءَ مَرْضاتی تُسِرُّونَ إِلَیهِمْ بِالْمَوَدَّهِ وَ أَنَا أَعْلَمُ بِما أَخْفَیتُمْ وَ ما أَعْلَنْتُمْ وَ مَنْ یفْعَلْهُ مِنْکمْ فَقَدْ ضَلَّ سَواءَ السَّبیلِ [(ممتحنه/1)]

6 بازدارندگان مردم از راه خدا :

إِنَّ الَّذینَ کفَرُوا وَ صَدُّوا عَنْ سَبیلِ اللّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلالاً بَعیداً [(نساء/167)]

7 کسانی که نسبت ناروا به پیامبر (صلی الله علیه و آله) می دهند :

إِذْ یقُولُ الظّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلاّ رَجُلاً مَسْحُوراً انْظُرْ کیفَ ضَرَبُوا لَک الْأَمْثالَ فَضَلُّوا

فَلا يسْتَطيعُونَ سَبيلاً [(اسراء/48 -47)]

8 کسانی که فرزندان خود را کشتند و نسبت ناروا به خدا دادند :

قَدْ خَسِرَ الَّذينَ قَتَلُوا أَوْلادَهُمْ سَفَهاً بِغَيرِ عِلْمٍ وَ حَرَّمُوا ما رَزَقَهُمُ اللّهُ افْتِراءً عَلَى اللّهِ قَدْ ضَلُّوا وَ ما كانُوا مُهْتَدينَ [(انعام/140)]

9 کسانی که به آخرت اعتقاد ندارند :

بَلِ الَّذينَ لا يؤمِنُونَ بِالْآخِرَهِ فِى الْعَذابِ وَ الضَّلالِ الْبَعيدِ [(سبأ/8)]

10 ستمگران :

بَلِ الظّالِمُونَ فى ضَلالٍ مُبينٍ [(لقمان/11)]

11 کسانی که نسبت به آخرت شک دارند :

أَلا إِنَّ الَّذينَ يمارُونَ فِى السّاعَهِ لَفى ضَلالٍ بَعيدٍ [(شورى/18)]

12 منافقان :

أُولئِک الَّذينَ اشْتَرَوُا الضَّلالَهَ بِالْهُدى [(بقره/16)]

13 کتمان کنندگان حق :

إِنَّ الَّذينَ يكتُمُونَ ما أَنْزَلَ اللّهُ مِنَ الْكتابِ وَ يشْتَرُونَ بِهِ ثَمَناً قَليلاً [(بقره/174)]

أُولئِک الَّذينَ اشْتَرَوُا الضَّلالَهَ بِالْهُدى [(بقره/175)]

14 یهود و نصارا :

أَ لَمْ تَرَ إِلَى الَّذينَ أُوتُوا نَصيباً مِنَ الْكتابِ يشْتَرُونَ الضَّلالَهَ وَ يريدُونَ أَنْ تَضِلُّوا السَّبيلَ [(نساء/44)]

15 معصیت کاران :

إِنَّ الْمُجْرمينَ فى ضَلالٍ وَ سُعُر [(قمر/47)]

2. غضب شَدگان

از نظر قرآن کریم افراد و گروه هایی مورد غضب خداوند هستند که به نمونه ای از آن آیات اشاره می شود :

1 قاتل مؤمن :

وَ مَنْ يقْتُلْ مُؤمِناً مُتَعَمِّداً فَجَزاؤهُ جَهَنَّمُ خالِداً فيها وَ غَضِبَ اللّهُ عَلَيهِ [(نساء/93)]

2 منافق :

گمراهان و غضب شدگان ، صفحه 2

وَ يعَذِّبَ الْمُنافِقينَ وَ الْمُنافِقاتِ وَ الْمُشْرِكينَ وَ الْمُشْرِكاتِ الظّانِّينَ بِاللّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيهِمْ دائِرَهُ السَّوْءِ وَ غَضِبَ اللّهُ عَلَيهِم

[(فتح/6)]

3 مشرک :

وَ يعَذِّبَ الْمُنافِقينَ وَ الْمُنافِقاتِ وَ الْمُشْرِكينَ وَ الْمُشْرِكاتِ الظَّانِّينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيهِمْ دائِرَهُ السَّوْءِ وَ غَضِبَ اللَّهُ عَلَيهِم [(فتح/6)]

4 اهل کتاب (یهود) :

وَ باؤبِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ ذلِک بِأَنَّهُمْ کانُوا یکفُرُونَ بِ آیاتِ اللّهِ [(بقره/61)]

5 فراریان از جنگ :

وَ مَنْ یوَلِّهِمْ یوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلاّ مُتَحَرِّفاً لِقِتالٍ أَوْ مُتَحَیزاً إِلی فِئَهٍ فَقَدْ باءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ [(انفال/16)]

6 کفار :

وَ لکنْ مَنْ شَرَحَ بِالْکفْرِ صَدْراً فَعَلَیهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللّهِ وَ لَهُمْ عَذابٌ عَظیمٌ [(نحل/106)]

7 طغیان گران :

وَ لا تَطْغَوْا فیهِ فَیحِلَّ عَلَیکمْ غَضَبی وَ مَنْ یحْلِلْ عَلَیهِ غَضَبی فَقَدْ هَوی [(طه/81)]

8 احتجاج کنندگان در (دین) خدا :

وَ الَّذینَ یحَاجُّونَ فِی اللّهِ مِنْ بَعْدِ ما اسْتُجیبَ لَهُ حُجَّتُهُمْ داحِضَهٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَ عَلَیهِمْ غَضَبٌ وَ لَهُمْ عَذابٌ شَدیدٌ [(شوری/16)]

1. گمنامی

1. عظمت خفا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ یحِبُّ الْأَنْقِیاءَ الْأَخْفِیاءَ الَّذِینَ إِذَا حَضَرُوا لَمْ یعْرَفُوا وَ إِذَا غَابُوا لَمْ یفْقَدُوا قُلُوبُهُمْ مَصَابِیحُ الْهُدَی مُنْجُونَ مِنْ کلِّ غَبْرَاءَ مُظْلِمَهٍ [أعلام الدین ، ص294].

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : يا أبَا ذَرٍّ أ لَا أخْبِرُک بِأهْلِ الْجَنَّهِ قُلْتُ : بَلَی يا رَسُولَ اللَّهِ ! قَالَ كلُّ أَشْعَثَ أَغْبَرَ ذِی طِمْرَينِ لَا يوبَهُ بِهِ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لَأَبَرَّهُ [أمالی طوسی ، ص537] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِنَّ مِنْ أَغْبَطِ أَوْلِيائِی عِنْدِی رَجُلًا خَفِيفَ الْحَالِ ذَا حَظٍّ مِنْ صَلَاهٍ أَحْسَنَ عِبَادَهَ رَبِّهِ بِالْغَيبِ وَ كانَ غَامِضاً فِی النَّاسِ جُعِلَ رِزْقُهُ

كفَافاً فَصَبَرَ عَلَيهِ عُجِّلَتْ مَنِيتُهُ فَقَلَّ تُرَاثُهُ وَ قَلَّتْ بَوَاكيهِ [كافى ، ج2 ، ص140] . (الغامض : الضّعيف و الحقير و اصله المبهم و المخفى)

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : عَزَّتِ السَّلَامَهُ حَتَّى لَقَدْ خَفِى مَطْلَبُهَا فَإِنْ يكنْ فِى شَىءٍ فَيوشِک أَنْ يكونَ فِى الْخُمُول [التحصين ابن فهد حلى ، ص14] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رُبَّ أَشْعَثَ أَغْبَرَ ذِى طِمْرَينِ مُدْفَعٌ بِالْأَبْوَابِ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لَأَبَرَّهُ [توحيد صدوق ، ص400] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يا جَابِرُ اغْتَنِمْ مِنْ أَهْلِ زَمَانِک خَمْساً إِنْ حَضَرْتَ لَمْ تُعْرَفْ وَ إِنْ غِبْتَ لَمْ تُفْتَقَدْ وَ إِنْ شَهِدْتَ لَمْ تُشَاوَرْ وَ إِنْ قُلْتَ لَمْ يقْبَلْ قَوْلُک وَ إِنْ خَطَبْتَ لَمْ تُزَوَّج [تحف العقول ، ص284] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : وَجَدَ رَجُلٌ صَحِيفَةً فَأَتَى بِهَا رَسُولَ اللَّهِ (ص) فَنَادَى الصَّلَاةَ جَامِعَةً فَمَا تَخَلَّفَ أَحَدٌ ذَكرٌ وَ لَا أُنْثَى فَرَقَى الْمِنْبَرَ فَقَرَأَهَا فَإِذَا كتَابٌ مِنْ يوشَعَ بْنِ نُونٍ وَصِى مُوسَى وَ إِذَا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ إِنَّ رَبَّكمْ بِكمْ لَرَوفٌ رَحِيمٌ أَلَا إِنَّ خَيرَ عِبَادِ اللَّهِ التَقِى النَّقِى الْخَفِى [الدعوات راوندى ، ص46] .

2. سيره معصومين

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كنْ فِى الدُّنْيا كأَنَّک غَرِيبٌ أَوْ كأَنَّک عَابِرُ سَبِيلٍ وَ عُدَّ نَفْسَک فِى أَصْحَابِ الْقُبُورِ [أمالى طوسى ، ص381] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَى أَوْحَى إِلَى نَبِى مِنْ أَنْبِياءِ بَنِى إِسْرَائِيلَ إِنْ أَحْبَبْتَ أَنْ تَلْقَانِى [غَدا] فِى حَظِيرَهِ الْقُدْسِ فَكنْ فِى الدُّنْيا وَحِيداً غَرِيباً مَهْمُوماً مَحْزُوناً مُسْتَوْحِشاً مِنَ النَّاسِ بِمَنْزِلَهِ الطَّيرِ الَّذِى يطِيرُ فِى الْأَرْضِ الْقِفَارِ وَ يأكلُ مِنْ رُءُوسِ الْأَشْجَارِ وَ يشْرَبُ مِنْ مَاءِ

الْعُيونِ فَإِذَا كانَ اللَّيلُ] وَكرَ وَحْدَهُ [وَ اسْتَأْنَسَ بِرَبِّهِ وَ اسْتَوْحَشَ مِنَ الطُّيور [أمالى صدوق ، ص198] .

عَنْ عَلِی بْنِ عِیسَی رَفَعَهُ قَال : "إِنَّ مُوسَی (ع) نَاجَاهُ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی فَقَالَ لَهُ فِی مُنَاجَاتِهِ یا مُوسَی کنْ خَلَقَ الثِّیابِ جَدِیدَ الْقَلْبِ تُخْفَی عَلَی أَهْلِ الْأَرْضِ وَ تُعْرَفُ فِی أَهْلِ السَّمَاء" [کافی ، ج8 ، ص42] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا یطْمَعُ طَمَعَ الْغُرَابِ وَ لَا یسْأَلُ النَّاسَ بِکفِّهِ وَ إِنْ مَاتَ جُوعاً قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک فَأَینَ أَطْلُبُ هَولَاءِ الْمَوْصُوفِینَ بِهَذِهِ الصِّفَهِ فَقَالَ اطْلُبْهُمْ فِی أَطْرَافِ الْأَرْضِ أُولَئِک الْخَشِنُ عَیشُهُمُ الْمُنْتَقِلَهُ دَارُهُمُ الَّذِینَ إِنْ شَهِدُوا لَمْ یعْرَفُوا وَ إِنْ غَابُوا لَمْ یفْتَقَدُوا وَ إِنْ مَرِضُوا لَمْ یعَادُوا وَ إِنْ خَطَبُوا لَمْ یزَوَّجُوا وَ إِنْ مَاتُوا لَمْ یشْهَدُوا أُولَئِک الَّذِینَ فِی أَمْوَالِهِمْ یتَوَاسَوْنَ وَ فِی قُبُورِهِمْ یتَزَاوَرُونَ وَ لَا یخْتَلِفُ أَهْوَاوهُمْ وَ إِنِ اخْتَلَفَتْ بِهِمُ الْبُلْدَانُ [التمحیص ، ص70] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لِکمَیلِ بْنِ زِیادٍ تَبَذَّلْ وَ لَا تَشْهَرْ وَ وَارِ شَخْصَک وَ لَا تَذَکرْ وَ تَعَلَّمْ وَ أَعْلِمْ وَ اسْکتْ تَسْلَمَ تَسُرُّ الْأَبْرَارَ وَ تَغِیظُ الْفُجَّارَ وَ لَا عَلَیک إِذَا عَلِمْتَ مَعَالِمَ دِینِک أَنْ لَا تَعْرِفَ النَّاسَ وَ لَا یعْرِفُوک [عده الداعی ، ص234] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کونُوا ینَابِیعَ الْحِکمَهِ مَصَابِیحَ الْهُدَی أَحْلَاسَ الْبُیوتِ سُرُجَ اللَّیلِ جُدُدَ الْقُلُوبِ خُلْقَانَ الثِّیابِ تُعْرَفُونَ فِی أَهْلِ السَّمَاءِ وَ تَخْفَوْنَ فِی أَهْلِ الْأَرْضِ [منیه المرید ، ص135] .

3. مخفی بودن اولیای الهی

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ خَبَأَ ثَلَاثَهَ أَشْیاءَ فِی ثَلَاثَهِ أَشْیاءَ خَبَأَ رِضَاهُ فِی طَاعَتِهِ فَلَا تُحَقِّرَنَّ مِنَ الطَّاعَهِ شَیئاً فَلَعَلَّ رِضَاهُ فِیهِ وَ خَبَأَ

سَخَطَهُ فِی مَعْصِیتِهِ فَلَا تُحَقِّرَنَّ مِنَ الْمَعْصِیهِ شَیئاً فَلَعَلَّ سَخَطَهُ فِیهِ وَ خَبَأَ أَوْلِیاءَهُ فِی خَلْقِهِ فَلَا تُحَقِّرَنَّ أَحَداً فَلَعَلَّ الْوَلِی ذَلِک [کشف الغمه ، ج2 ، ص148] .

عن النّبی (ص) : ان فی کل طایفه من أمّتی قوما شعثاء غبراء ایای یریدون و ایا یتّبعون و کتاب الله نقیمون اولئک منّی و أنا منهم و ان لم یرونی [آداب النّفس ، ج1 ، ص191] .

قضیه غلام امام زین العابدین (ع) و طلب باران

عَلِی بْنُ الْحُسَینِ الْمَسْعُودِی فِی إِثْبَاتِ الْوَصِیهِ ، عَنْ سَعِیدِ بْنِ الْمُسَیبِ قَالَ قَحَطَ الْمَدِینَهَ فَخَرَجَ النَّاسُ یمِیناً وَ شِمَالًا فَمَدَدْتُ عَینِی فَرَأَیتُ شَخْصاً أَسْوَدَ عَلَی تَلٍّ قَدِ انْفَرَدَ فَقَصَدْتُ نَحْوَهُ فَرَأَیتُهُ یحَرِّک شَفَتَیهِ فَلَمْ یتِمَّ دُعَاوهُ حَتَّی أَقْبَلَتْ غَمَامَهٌ فَلَمَّا نَظَرَ إِلَیهَا حَمِدَ اللَّهَ وَ انْصَرَفَ وَ أَدْرَکنَا الْمَطَرُ حَتَّی ظَنَنَّا الْغَرَقَ فَاتَّبَعْتُهُ حَتَّی دَخَلَ دَارَ عَلِی بْنِ الْحُسَینِ (ع) فَدَخَلْتُ إِلَیهِ فَقُلْتُ لَهُ یا سَیدِی فِی دَارِک غُلَامٌ أَسْوَدُ تَفَضَّلْ عَلَی بِبَیعِهِ فَقَالَ : " یا سَعِیدُ وَ لِمَ لَا یوهَبُ لَک؟" ثُمَّ أَمَرَ الْقَیمَ عَلَی غِلْمَانِهِ بِعَرْضِ کلِّ مَنْ فِی الدَّارِ عَلَیهِ فَجُمِعُوا فَلَمْ أَرَ صَاحِبِی بَینَهُمْ فَقُلْتُ لَهُ فَلَمْ أَرَهُ فَقَالَ : " إِنَّهُ لَمْ یبْقَ إِلَّا غُلَانٌ السَّائِسُ" فَأَمَرَ بِهِ فَأُحْضِرَ فَإِذَا هُوَ صَاحِبِی فَقُلْتُ لَهُ هَذَا هُوَ فَقَالَ لَهُ یا غُلَامُ إِنَّ سَعِیداً قَدْ مَلِکک فَامْضِ مَعَهُ" فَقَالَ لِی الْأَسْوَدُ : مَا حَمَلَک عَلَی أَنْ فَرَّقْتَ بَینِی وَ بَینَ مَوْلَای فَقُلْتُ لَهُ إِنِّی رَأَیتُ مَا کانَ مِنْک عَلَی التَّلِّ فَرَفَعَ یدَهُ إِلَی السَّمَاءِ مُبْتَهِلًا ثُمَّ قَالَ إِنْ کانَتْ سَرِیرَهُ بَینِی وَ بَینَک قَدْ أَذَعْتَهَا عَلَی فَاقْبِضْنِی إِلَیک فَبَکی عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) وَ

بَکی مَنْ حَضَرَهُ وَ خَرَجْتُ بَاکیاً فَلَمَّا صِرْتُ إِلَی مَنْزِلِی وَافَانِی رَسُولُهُ (ع) فَقَالَ لِی : " إِنْ أَرَدْتَ أَنْ تَحْضُرَ جَنَازَهَ صَاحِبِکَ فَافْعَلْ فَوَجَدْتُ الْعَبْدَ قَدْ مَاتَ بِحَضْرَتِهِ" [مستدرک الوسائل ، ج14 ، ص74] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَسْتَخِفُّوا بِفُقَرَاءِ شِیعَهِ عَلِی (ع) فَإِنَّ الرَّجُلَ مِنْهُمْ یشَفَّعُ فِی مِثْلِ رَبِیعَهَ وَ مُضَرَ [أمالی صدوق ، ص307] .

4. لطف خدا

حدیث معراج : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی یا أَحْمَدُ وَ لَأُزَینَنَّهُ بِالْهَیبَهِ وَ الْعَظَمَهِ فَهَذَا هُوَ الْعَیشُ الْهَنِیءُ وَ الْحَیاهُ الْبَاقِیهُ وَ هَذَا مَقَامُ الرَّاضِینَ فَمَنْ عَمِلَ بِرِضَای أَلْزِمُهُ ثَلَاثَ خِصَالٍ أُعَرِّفُهُ شُکراً لَا یخَالِطُهُ الْجَهْلُ وَ ذِکراً لَا یخَالِطُهُ النِّسْیانُ وَ مَحَبَّهً لَا یوثِرُ عَلَی مَحَبَّتِی مَحَبَّهَ الْمَخْلُوقِینَ فَإِذَا أَحَبَّنِی أَحْبَبْتُهُ وَ أَفْتَحُ عَینَ قَلْبِهِ إِلَی جَلَالِی وَ لَا أُخْفِی عَلَیهِ خَاصَّهَ خَلْقِی وَ أُنَاجِیهِ فِی ظُلَمِ اللَّیلِ وَ نُورِ النَّهَارِ حَتَّی ینْقَطِعَ حَدِیثُهُ مَعَ الْمَخْلُوقِینَ وَ مُجَالَسَتُهُ مَعَهُمْ وَ أُسْمِعُهُ کلَامِی وَ کلَامَ مَلَائِکتِی [إرشادالقلوب ، ج1 ، 204] .

5. مذمت شهرت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : کفَی بِالرَّجُلِ بَلَاءً أَنْ یشَارَ إِلَیهِ بِالْأَصَابِعِ فِی دِینٍ أَوْ دُنْیا [مشکاه الأنوار ، ص320] .

6. جریان اویس قرنی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَفُوحُ رَوَائِحُ الْجَنَّهِ مِنْ قِبَلِ قَرَنٍ وَا شَوْقَاهْ إِلَیک یا أُوَیسُ الْقَرَنِی أَلَا وَ مَنْ لَقِیهُ فَلْیقْرِئْهُ مِنِّی السَّلَامَ فَقِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَنْ أُوَیسٌ الْقَرَنِی فَقَالَ (ص) : إِنْ غَابَ عَنْکمْ لَمْ تَفْتَقِدُوهُ وَ إِنْ ظَهَرَ لَکمْ لَمْ تَکتَرِثُوا بِهِ یدْخُلُ الْجَنَّهَ فِی شَفَاعَتِهِ مِثْلُ رَبِیعَهَ وَ مُضَرَ یومِنُ بِی وَ لَا یرَانِی وَ یقْتَلُ بَینَ یدَی خَلِیفَتِی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) فِی صِفِّینَ [الفضائل ، ص107] .

1.گناهان کبیره

1. انواع گناهان کبیره

1. گناهان کبیره فردی

1. شرک به خداوند :

إِنَّهُ مَنْ یشْرِک بِاللّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللّهُ عَلَیهِ الْجَنَّهَ [مائده/72] .

2. ناامیدی از رحمت خداوند :

إِنَّهُ لا ییأَسُ مِنْ رَوْحِ اللّهِ إِلاَّ الْقَوْمُ الْکافِرُونَ [یوسف/87] .

3. تفکر ایمنی از مکر (عذاب و مهلت) خداوند :

فَلا یأْمَنُ مَکرَ اللّهِ إِلاَّ الْقَوْمُ الْخاسِرُونَ [اعراف/99] .

4. سوگند دروغ برای گناه :

إِنَّ الَّذینَ یشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللّهِ وَ أَیمانِهِمْ ثَمَناً قَلیلاً أُولئِک لا خَلاقَ لَهُمْ فِی الْآخِرَهِ [آل عمران/77] .

5. پیمان شکنی :

الَّذینَ ینْقُضُونَ عَهْدَ اللّهِ مِنْ بَعْدِ میثاقِهِ وَ یقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یوصَلَ وَ یفْسِدُونَ فِی الْأَرْضِ أُولئِک هُمُ الْخاسِرُونَ [بقره/27] .

6. شرابخواری :

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَ الْمَیسِرُ وَ الْأَنْصابُ وَ الْأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّیطانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ [مائده/90] .

2. گناهان کبیره اجتماعی

1. نپرداختن زکات واجب :

یوْمَ یحْمی عَلَیها فی نارِ جَهَنَّمَ فَتُکوی بِها جِباهُهُمْ وَ جُنُوبُهُمْ وَ ظُهُورُهُمْ هذا ما کنَزْتُمْ لِأَنْفُسِکمْ فَذُوقُوا ما کنْتُمْ تَکنِزُونَ [توبه/35] .

2. گواهی به دروغ

و کتمان گواهی به حق :

وَ مَنْ یکتُمْها فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ [بقره/283] .

3. خیانت :

وَ مَنْ یغْلُلْ یأْتِ بِما غَلَّ یوْمَ الْقِیامَةِ [آل عمران/161] .

4. قطع رحم :

وَ یقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یوصَلَ وَ یفْسِدُونَ فِی الْأَرْضِ أُولئِک لَهُمُ اللَّعْنَهُ وَ لَهُمْ سُوءُ الدّارِ [رعد/25] .

4. عقوق والدین :

زیرا خداوند عاق والدین را جبّار شقی قرار داده است :

وَ بَرًّا بِوالِدَتی وَ لَمْ یجْعَلْنی جَبّاراً شَقِیاً [مریم/32] .

5. کشتن انسان مؤمن :

وَ مَنْ یقْتُلْ مُؤمِناً مُتَعَمِّداً فَجَزاؤهُ جَهَنَّمُ خالِداً فیهاً [نساء/93] .

6. نسبت ناروا به زن پاکدامن :

إِنَّ الَّذینَ یرْمُونَ الْمُحْصَناتِ الْغافِلاتِ الْمُؤمِناتِ لُعِنُوا فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ وَ لَهُمْ عَذابٌ عَظیمٌ [نور/23] .

7. خوردن مال یتیم :

إِنَّ الَّذینَ یأْکلُونَ أَمْوالَ الْیتامی ظُلْماً إِنَّما یأْکلُونَ فی بُطُونِهِمْ ناراً [نساء/10] .

8. فرار از جبهه جهاد :

وَ مَنْ یوَلِّهِمْ یوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلاّ مُتَحَرِّفاً لِقِتالٍ أَوْ مُتَحَیزاً إِلی فِئَهٍ فَقَدْ باءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ وَ مَأْواهُ جَهَنَّمُ وَ بِئْسَ الْمَصیرُ [انفال/16] .

9. رباخوارى :

الَّذينَ يأْكلُونَ الرِّبا لا يقُومُونَ إِلاّ كما يقُومُ الَّذى يتَخَبَّطُهُ الشَّيطانُ مِنَ الْمَسِّ [بقره/275] .

10. سحر :

وَ لكنَّ الشَّياطينَ كفَرُوا يعَلِّمُونَ النّاسَ السِّحْرَ وَ ما أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكينِ بِبابِلَ هارُوتَ وَ مارُوتَ وَ ما يعَلِّمانِ مِنْ أَحَدٍ حَتّى يقُولا إِنَّما نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلا تَكفُرْ فَيتَعَلَّمُونَ مِنْهُما ما يفَرِّقُونَ بِهِ بَينَ الْمَرْءِ وَ زَوْجِهِ وَ ما هُمْ بِضارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلاّ بِإِذْنِ اللّهِ وَ يتَعَلَّمُونَ ما يضُرُّهُمْ وَ لا ينْفَعُهُمْ وَ لَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ

اشْتَراهُ ما لَهُ فِی الْآخِرَهِ مِنْ خَلاقٍ وَ لَبِئْسَ ما شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ کانُوا یعْلَمُونَ [بقره/102] .

11. زنا :

وَ لا یزْنُونَ وَ مَنْ یفْعَلْ ذلِک یلْقَ أَثاماً یضاعَفْ لَهُ الْعَذابُ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ یخْلُدْ فیهِ مُهاناً [فرقان/69 -68] .

(این اقسام گناه کبیره در حدیثی از امام صادق (ع) نقل شده است. [کافی ، ج2 ، ص285])

2. آثار گناه

نمونه ای از آثار و پیامدهایی گناه و معصیت از نظر قرآن کریم

1. سختی و تنگدستی در زندگی :

وَ مَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِکری فَإِنَّ لَهُ مَعیشَهً ضَنْکاً [طه/124] .

2. فساد در جامعه :

ظَهَرَ الْفَسادُ فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ بِما کسَبَتْ أَیدِی النّاسِ [روم/41] .

3. زنگار قلب :

کلاّ بَلْ رانَ عَلی قُلُوبِهِمْ ما کانُوا یکسِبُونَ [مطففین/14] .

4. بسته شدن مراکز ادراک :

أُولئِک الَّذینَ طَبَعَ اللّهُ عَلی قُلُوبِهِمْ وَ سَمْعِهِمْ وَ أَبْصارِهِمْ وَ أُولئِک هُمُ الْغافِلُون [نحل/108] .

5. ذلّت و بیچارگی :

وَ ضُرِبَتْ عَلَیهِمُ الذِّلَّهُ وَ الْمَسْکنَهُ وَ باؤبِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ ذلِک بِأَنَّهُمْ کانُوا یکفُرُونَ بِ آیاتِ اللّهِ وَ یقْتُلُونَ النَّبِیینَ بِغَیرِ الْحَقِّ ذلِک بِما عَصَوْا وَ کانُوا یعْتَدُون [بقره/61] .

6. گرفتاری و رنج :

وَ ما أَصابَکمْ مِنْ مُصیبَهٍ فَبِما کسَبَتْ أَیدیکمْ [شوری/30] .

7. تغییر نعمت های الهی :

ذلِک بِأَنَّ اللّهَ لَمْ یک مُغَیراً نِعْمَهً أَنْعَمَها عَلی قَوْمٍ حَتّی یغَیرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ [انفال/53] .

8. تغیی سرنوشت انسان :

إِنَّ اللّهَ لا یغَیرُ ما بِقَوْمٍ حَتّی یغَیرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ [رعد/11] .

9. عذاب آسمانی :

فَأَنْزَلْنا عَلَی الَّذینَ ظَلَمُوا رِجْزاً مِنَ السَّماءِ

بِما كانُوا يفْسُقُونَ [بقره/59] .

10. هلاكت و نابودى :

فَأَهْلَكناهُمْ بِذُنُوبِهِم [انعام/6] .

11. غرق شدن :

مِمّا خَطيئاتِهِمْ أُغْرِقُوا [نوح/25] .

12. دورى از رحمت الهى :

إِنَّ الَّذينَ يرْمُونَ الْمُحْصَناتِ الْغافِلاتِ الْمُؤمِناتِ لُعِنُوا فِى الدُّنْيا وَ الْآخِرَهِ [نور/23] .

13. عذاب الهى در آخرت :

وَ مَنْ جاءَ بِالسَّيئَهِ فَكبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِى النّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلاّ ما كنْتُمْ تَعْمَلُونَ [نمل/90] .

وَ مَنْ يعْصِ اللّهَ وَ رَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نارَ جَهَنَّمَ خالِدينَ فيها أَبَداً [جن/23] .

ل

1. لباس در اسلام

1. اهمیت لباس درقرآن و سنت

1.یا بَنِی آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنا عَلَیکمْ لِباساً یوارِی سَوْآتِکمْ وَ رِیشاً وَ لِباسُ التَّقْوی ذلِک خَیرٌ [اعراف/26] .

ریش به معنای پرهای پرندگان است

کلمه انزلنا به معنای از بالا آمدن نیست به هر نعمتی که از طرف مقام پروردگار باشد کلمه انزلنا را می توان بکار برد.

2. لباس پاسخ گوی 3 نیاز انسان است :

الف : حفاظت از سرما و گرما

ب : حفظ عفت و شرم و حیا

ج : آراستگی

3.وَ لِباسُ التَّقْوی ذلِک خَیرٌ [اعراف/26] .

تقوی مثل لباس است در حفظ انسان ب : لباس زینت برای انسان است.

4. قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ حَلِّنِی بِحِلْیهِ الصَّالِحِینَ ، وَ أَلْبِسْنِی زِینَهَ الْمُتَّقِینَ ، فِی بَسْطِ الْعَدْلِ ، وَ کظْمِ الغَیظِ ، وَ إِطْفَاءِ النَّائِرَهِ ، وَ ضَمِّ أَهْلَ الْفُرْقَهِ ، وَ إِصْلَاحِ ذَاتِ الْبَینِ [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

5.سَرابِیلَ تَقِیکمْ [نحل/81] .

6. امام سجاد (علیه السلام) در زمستان لباس خرید ، ولی در تابستان آن را فروخت و پولش

را صدقه دادند. [بحار ، ج79 ، ص298]

7.وَ لْيضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلى جُيوبِهِنَّ [نور/31] .

1. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : الْبَسُوا الثِّيابَ مِنَ الْقُطْنِ فَإِنَّهُ لِبَاسُ رَسُولِ اللَّهِ ص وَ لِبَاسُنَا وَ لَمْ يكنْ يلْبَسُ الصُّوفَ وَ الشَّعْرَ إِلَّا مِنْ عِلَّةٍ [كافى ، ج6 ، ص450] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : الْكتَّانُ مِنْ لِبَاسِ الْأَنْبِياءِ وَ هُوَ ينْبِتُ اللَّحْمَ [كافى ، ج6 ، ص449] .

تفاخربالباس

1.فَخَرَجَ عَلى قَوْمِهِ فِى زِينَتِهِ [قصص/79] .

2.وَ ثِيابَک فَطَهِّرْ [مدثر/4] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : يا أَبَا ذَرٍّ الْبَسِ الْخَشِنَ مِنَ اللِّبَاسِ وَ الضَّفِيقَ مِنَ الثِّيابِ لِئَلَّا يجِدَ الْفَخْرُ فِيک مَسْلَكاً [أمالى طوسى ، ص537] .

4. حضرت امير (عليه السلام) همين كه ديد آستين لباسش بلند است ازخياط قيچى گرفت و تا مچ كوتاه كرد. [بحار ، ج79 ، ص309]

5. قال الرضا (عليه السلام) : من لبس ثوبا يباهى به ليراه الناس لم ينظر الله اليه [ميزان الحكمه ، ج8 ، ص481 و كنز العمال ، ج15 ، ص318]

6. تفاخر غير از داشتن لباس زيبا است.

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : الْبَسْ وَ تَجَمَّلْ فَإِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يحِبُّ الْجَمَالَ وَ لْيكنْ مِنْ حَلَالٍ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص153] .

تعدد لباس و به نوبت پوشيدن بدون تفاخر اشكال ندارد.عَنْ نُوحِ بْنِ شُعَيبٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ : "سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ الْمُوسِرِ يتَّخِذُ الثِّيابَ الْكثِيرَةَ الْجِيادَ وَ الطَّيالِسَةَ وَ الْقُمُصَ الْكثِيرَةَ يصُونُ بَعْضُهَا بَعْضاً يتَجَمَّلُ بِهَا أَ يكونُ مُسْرِفاً

قَالَ لَا لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ "لِيُنْفِقْ ذُو سَعَهٍ مِنْ سَعَتِهِ " (طلاق-7) " [کافی ، ج6 ، ص443] .

7. عکس العمل ما در برابر لباس های بیگانگان :

گروهی از نصارای نجران با لباسهای فاخر نزد رسول الله (صلی الله علیه و آله) آمدند ، حضرت به آنان بی اعتنایی کردند ، آنها مسئله را با حضرت علی (علیه السلام) در میان گذاشتند. حضرت فرمود : لباسهای ساده بپوشید و خدمت برسید. آنها این کار را کردند؛ پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) آنان را پذیرفت و فرمود : و الذی بعثنی بالحق لقد أتونی المره الأولی و إن إبلیس لمعهم [إعلام الوری ، ص129] .

قداست لباس

1.أَلْقاهُ عَلی وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِیراً [یوسف/96] .

2. امام رضا (علیه السلام) لباس خود را به دعبل داد و فرمود : " هزار شب نماز خواندم و در هر شبی هزار رکعت"؛ (یعنی 1000000 رکعت) . [وسائل ، ج4 ، ص99]

3.نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) عَنِ الصَّلَاهِ فِی ثِیابِ الْیهُودِ وَ النَّصَارَی وَ الْمَجُوسِ یعْنِی الَّتِی لَبِسُوهَا. [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص177] .

امام سجاد (علیه السلام) اگر لباس خود را می فروخت پولش را صدقه می داد و می فرمود :

إِنِّی لَأَسْتَحْیی مِنْ رَبِّی أَنْ آکلَ ثَمَنَ ثَوْبٍ قَدْ عَبَدْتُ اللَّهَ فِیهِ [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص369] .

5. آیه الله احمدی میانجی در کتاب تبرک از صفحه 187 تا صفحه 207 حدود پنجاه حدیث از شیعه و سنی نقل کرده که اصحاب به لباس های رسول الله (صلی الله علیه و

آله) تبرک می جستند.

6. روایاتی در وسائل آمده با عنواناسْتِحْبَابِ تَکفِینِ الْمَیتِ فِی ثَوْبٍ کانَ یصَلِّی فِیهِ وَ یصُومُ [وسائل الشیعه ، ج3 ، ص15] .

بَابُ اسْتِحْبَابِ تَکفِینِ الْمَیتِ فِی ثَوْبٍ کانَ یحْرِمُ فِیهِ [وسائل الشیعه ، ج3 ، ص16] .

7. فاطمه بنت اسد (مادر حضرت علی (علیه السلام)) را در لباس رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به فرمان خودحضرت کفن کردند.

8. خدیجه کبری در عبای رسول الله (صلی الله علیه و آله) کفن شد. [بحار ، ج6 ، ص279]

9. لباس شهید آن قدر قداست دارد که شهید با آن دفن شده و روز قیامت با همان لباس محشور می شود.

دعای لباس

1. هنگام پوشیدن لباس نو بخوانیم : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی کسَانِی مِنَ الرِّیاشِ مَا أُوَارِی بِهِ عَوْرَتِی وَ أَتَجَمَّلُ بِهِ عِنْدَ النَّاسِ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِبَاسَ التَّقْوَی وَ لِبَاسَ الْعَافِیهِ وَ اجْعَلْهُ لِبَاساً أَسْعَی فِیهَا لِمَرْضَاتِک وَ أَعْمُرُ فِیهَا مَسَاجِدَک [أمالی صدوق ، ص266] .

برهنگی اولین کیفر خداوند بر آدم و بدون لباس نعمتها ناقص است.

ینْزِعُ عَنْهُما لِباسَهُما لِیرِیهُما سَوْآتِهِما [اعراف/27] .

جَعَلَ لَکمْ سَرابِیلَ تَقِیکمُ الْحَرَّ وَ سَرابِیلَ تَقِیکمْ بَأْسَکمْ کذلِک یتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَیکمْ لَعَلَّکمْ تُسْلِمُونَ [نحل/81] .

حفظ لباس های ویژه

1.عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) أَنَّهُ أَخْرَجَ یوْماً إِلَی أَصْحَابِهِ قَمِیصَ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) الَّذِی أُصِیبَ فِیهِ وَ فِیهِ مِنْ دَمِهِ فَنَشَرُوهُ وَ شَبَرُوهُ فَأَصَابُوا دَوْرَ أَسْفَلِهِ اثْنَی عَشَرَ شِبْراً وَ عَرْضَ بَدَنِهِ ثَلَاثَهَ أَشْبَارٍ وَ طُولَ کمَّیهِ ثَلَاثَهَ أَشْبَارٍ. [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص157] .

2. امام سجاد (علیه السّلام) به

یزید گفت : ما همان پیراهنی را که مادرمان فاطمه (س) بافته می خواهیم. [بحار ، ج45 ، ص14]

3. زراره می گوید : امام باقر (علیه السلام) آخرین لباسی که رسول الله (صلی الله علیه و آله) آخرین نماز را درآن انجام داده بود حفظ کرده بود و به من نشان داد. [وافی ، ج7 ، ص374]

کان لعلی قمیص من غزل فاطمه (ع) یتقی به نفسه فی الحروب. [المناقب ، ج3 ، ص245] .

تولید لباس

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : نِعْمَ اللَّهْوُ الْمِغْزَلُ لِلْمَرْأَهِ الصَّالِحَهِ [علل الشرائع ، ج2 ، ص582] .

از لباس بگذر ، ولی از مکتب هرگز

مصعب تاجر زاده ای بود ، بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) وارد شد در حالی که خود را با پوست حیوانی پوشانده بود. حضرت فرمود : انْظُرُوا إِلَی رَجُلٍ قَدْ نُوَّرَ اللَّهُ قَلْبَهُ وَ لَقَدْرَأَیتُهُ وَ هُوَ بَینَ أَبَوَینِ یغَذِّیانِهِ بِأَطْیبِ الطَّعَامِ وَ أَلْینِ اللِّبَاسِ فَدَعَاهُ حُبُّ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ إِلَی مَا تَرَوْنَ [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج10 ، ص156] .

هدیه لباس

1. زنی خدمت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) رسید و لباسی آورد و گفت : با دست خودم برای شما بافته ام. حضرت پذیرفت و پوشید و از خانه بیرون آمد. شخصی گفت : یا رسول الله (صلی الله علیه و آله) چه لباس خوبی داری ، آن را به ما عطا فرما. حضرت به خانه برگشت ولباس را از تن بیرون آورد و برای او فرستاد. مردم به او گفتند : چرا این تقاضا را کردی؟ رسول خدا (صلی الله

علیه و آله) به آن لباس نیاز داشت. گفت : سئلته ایاها لتکون کفنی [ابن ماجه ، ج2 ، ص1177]

تهیه لباس برای محرومان

1. قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ اکسُ کلَّ عُرْیانٍ [المصباح کفعمی ، ص617] .

2. فاطمه زهرا (س) شب زفاف لباس خود را به محرومان داد.

3. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَنْ کسَا أَخَاهُ کسْوَةَ شِتَاءٍ أَوْ صَیفٍ کانَ حَقّاً عَلَی اللَّهِ أَنْ یکسُوَهُ مِنْ ثِیابِ الْجَنَّهِ وَ أَنْ یهَوِّنَ عَلَیهِ سَکرَاتِ الْمَوْتِ [کافی ، ج2 ، ص204] .

4. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَنْ کسَا أَحَداً مِنْ فُقَرَاءِ الْمُسْلِمِینَ ثَوْباً مِنْ عُرْی أَوْ أَعَانَهُ بِشَی‌ءٍ مِمَّا یقُوتُهُ مِنْ مَعِیشَتِهِ وَکلَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ سَبْعَهَ آلَافِ مَلَک مِنَ الْمَلَائِکهِ یسْتَغْفِرُونَ لِکلِّ ذَنْبٍ عَمِلَهُ إِلَی أَنْ ینْفَخَ فِی الصُّورِ [کافی ، ج2 ، ص204] .

5. قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : مَنْ کسَا مُومِناً کسَاهُ اللَّهُ مِنَ الثِّیابِ الْخُضْرِ وَ قَالَ : فِی حَدِیثٍ آخَرَ "لَا یزَالُ فِی ضَمَانِ اللَّهِ مَا دَامَ عَلَیهِ سِلْک [کافی ، ج2 ، ص205] .

6. قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : مَنْ کانَ عِنْدَهُ فَضْلُ ثَوْبٍ (وَ قَدَرَ أَنْ یخُصَّ بِهِ مُومِناً یحْتَاجُ) إِلَیهِ فَلَمْ یدْفَعْهُ إِلَیهِ أَکبَّهُ اللَّهُ فِی النَّارِ عَلَی مَنْخِرَیهِ [ثواب الأعمال ، ص250] .

7. رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) شب معراج بر در جهنم دید نوشته است : مَنْ أَرَادَ أَنْ لَا یکونَ عُرْیاناً یوْمَ الْقِیامَهِ فَلْیکسُ الْجُلُودَ الْعَارِیهَ [الفضائل ، ص152] .

8. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : یا

أَبَاذَرٍّ! مَنْ كانَ لَهُ قَمِيصَانِ فَلْيلْبَسْ أَحَدَهُمَا وَ يلْبِسُ الآخَرَ أَخَاهُ [مکارم الأخلاق ، ص471] .

اولین کار در لباس نو نماز باشد

15. امام صادق (علیه السلام) فرمود : زیباترین لباس برای مومن لباس تقوا و ایمان است. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَزْینُ اللِّبَاسِ لِلْمُومِنِ لِبَاسُ التَّقْوَی وَ أَنْعَمُهُ الْإِیمَانُ [مصباح الشریعه ، ص30] .

16. امام صادق (علیه السلام) فرمود : کسی که لباس نو می پوشد باید باز از خدا بخواهد که در آن لباس گناه نکند و فرمود : " چه خوب است پس از پوشیدن لباس نو به مسجد رفته و 2 رکعت نماز بخواند وبا عبادت آغاز کند. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إِذَا کسَا اللَّهُ تَعَالَی الْمُومِنَ ثَوْباً جَدِیداً فَلْیتَوَضَّأْ وَ لْیصَلِّ رَکعَتَینِ یقْرَأُ فِیهِمَا أُمَّ الْکتَابِ وَ آیةَ الْکرْسِی وَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ ثُمَّ لْیحْمَدِ اللَّهَ الَّذِی سَتَرَ عَوْرَتَهُ وَ زَینَهُ فِی النَّاسِ وَ لْیکثِرْ مِنْ قَوْلِ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ فَإِنَّهُ لَا یعْصِی اللَّهَ فِیهِ وَ لَهُ بِکلِّ سِلْک فِیهِ مَلَک یقَدِّسُ لَهُ وَ یسْتَغْفِرُ لَهُ وَ یتَرَحَّمُ عَلَیهِ [کافی ، ج6 ، ص459] .

رابطه لباس ، تقوا ، فحشاء

در سوره اعراف آیه 26 - 27 - 28 اول مسئله لباس و نفس حفاظتی و.... را بیان کرده است.

ستر بودن را مطرح کرد بعدلِباسُ التَّقْوی [اعراف/26] .

فَعَلُوا فاحِشَةً [اعراف/28] .

شیطان از پدرمان حضرت آدم لباس بهشتی را کند واز ما لباس تقوا را خواهد کند.

یا بَنِی آدَمَ! قَدْ أَنْزَلْنا عَلَیکمْ لِباساً یوارِی سَوْآتِکمْ وَ رِیشاً وَ لِباسُ التَّقْوی ذلِک خَیرٌ ذلِک مِنْ آیاتِ

اللّهِ لَعَلَّهُمْ يذَّكرُونَ يا بَنِى آدَمَ لا يفْتِنَنَّكمُ الشَّيطانُ كما أَخْرَجَ أَبَوَيكمْ مِنَ الْجَنَّهِ ينْزِعُ عَنْهُما لِباسَهُما لِيرِيهُما سَوْآتِهِما إِنَّهُ يراكمْ هُوَ وَ قَبِيلُهُ مِنْ حَيثُ لا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّياطِينَ أَوْلِياءَ لِلَّذِينَ لا يومِنُونَ وَ إِذا فَعَلُوا فاحِشَهً قالُوا : وَجَدْنا عَلَيها آباءَنا وَ اللّهُ أَمَرَنا بِها قُلْ إِنَّ اللّهَ لا يأْمُرُ بِالْفَحْشاءِ أَ تَقُولُونَ عَلَى اللّهِ ما لا تَعْلَمُونَ [اعراف/28-26] .

لباس تشویق

1. لباس گاهی وسیله تشویق قرار می گرفت ، از جمله :

الف : درجنگ خیبر رسول الله (صلی الله علیه و آله) عمامه و لباس خود را به علی (علیه السلام) داد. [بحار ، ج21 ، ص18]

ب : فاطمه بنت اسد درلباس پیامبر دفن شد.

ج : امام رضا (علیه السلام) عبای خود را به دعبل شاعر داد و به او فرمود : قدر این عبا را داشته باش که هزار شب و هر شب هزار رکعت نماز در آن خوانده ام. [وسائل ، ج3 ، ص262 باب الباس المصلی]

لباس ساده

1. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به علی (علیه السلام) دستور داد لباسی برای حضرت بخرد. امام به بازار رفته ولباسی را به 12 درهم خرید و آورد و پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود : " اگر ارزان تر بود بهتر بود؛ اگر صاحبش معامله را اقاله می کند لباس را عوض کنید. حضرت برگشت که لباس دیگری هم به 4 درهم بخرد. در وسط راه کنیزی که پولش را گم کرده و گریه می کرد دید ، 4 درهم به او داد. به بازار رفت ، لباس 4 درهمی خرید و برگشت.

برهنه ای را دید و لباس را به او داد .باز به بازار برگشت از آخرین 4 درهمی که داشت پیراهنی خرید؛ باز کنیز را دید که گریه می کند و می گوید : می ترسم به من بگوید چرا دیر آمدی؟ حضرت همراه کنیز در خانه مولای او رفت. مولا به احترام رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) کنیز را آزاد کرد. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) بسیار خوشحال شد و فرمود : چه 12 درهم با برکتی بود. 2 برهنه را پوشاند و یک برده را آزاد کرد و این همه از برکات صرفه جویی در یک پیراهن بود". [بحار ، ج16 ، ص214]

2.از حضرت امیر (علیه السلام) سوال شد چرا لباس وصله دار می پوشی؟ فرمود :

الف : یقْتَدِی بِهِ الْمُومِنُونَاجتماعی ، سیاسی ، ترب(چونکه امام مؤمنان می باشم)

ب : وَ یخْشَعُ لَهُ الْقَلْبُروانی (باعث خشوع قلب می شود)

ج : وَ یقْصِدُ بِهِ الْمُبَالِغُاقتصادی (باعث صرفه جویی می شود)

د : احِصنُ ِلَفرجِی (باعث تهییج شهوات به سوی او نمی شود)

ه : أَبْعَدُ لِی مِنَ الْکبْرِاخلاقی (باعث جلوگیری از کبر می شود)

و : أَشْبَهُ بِشِعَارِ الصَّالِحِینَمکتبی [المناقب ، ج2 ، ص96] .

خاطرات

1. مصعب که جوانی زیبا از خانواده اشراف بود؛ به خاطر اسلام و ایمان طرد شده بود و حتی لباس نداشت؛ پوست گوسفندی را دور خود گرفت و نزد حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) آمد. پیامبر از دیدنش شاد شد و فرمود : انْظُرُوا إِلَی رَجُلٍ قَدْ نُوَّرَ اللَّهُ قَلْبَهُ وَ لَقَدْ رَأَیتُهُ وَ هُوَ بَینَ أَبَوَینِ یغَذِّیانِهِ

بِأَطْيبِ الطَّعَامِ وَ أَلْينِ اللِّبَاسِ فَدَعَاهُ حُبُّ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ إِلَى مَا تَرَوْنَ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص154] .

2. كامل بن ابراهيم وارد منزل امام عسگرى (عليه السلام) شد. لباس هاى زيبا وگران و عالى در امام (عليه السلام) ديد ، پيش خود گفت : وَلِى اللَّهِ وَ حُجَّتُهُ يلْبَسُ النَّاعِمَ مِنَ الثِّيابِ وَ يأْمُرُنَا نَحْنُ بِمُوَاسَاهِ الْإِخْوَانِ وَ ينْهَانَا عَنْ لُبْسِ مِثْلِهِ فَقَالَ مُبْتَسِماً : " يا كامِلُ وَ جَسَرَ (كنار بزن) عَنْ ذِرَاعَيهِ فَإِذَا مِسْحٌ أَسْوَدُ خَشِنٌ عَلَى جِلْدِهِ فَقَالَ هَذَا لِلَّهِ وَ هَذَا لَكمْ" [الغيبه طوسى ، ص246] .

3. قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) : دَخَلَ قَوْمٌ عَلَى الْحُسَينِ بْنِ عَلِى (عليه السلام) فَقَالُوا : يا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ ! نَرَى فِى مَنْزِلِک أَشْياءَ نَكرَهُهَا وَ إِذَا فِى مَنْزِلِهِ بُسُطٌ وَ نَمَارِقُ. فَقَالَ : (عليه السلام) إِنَّا نَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ فَنُغْطِيهِنَّ مُهُورَهُنَّ فَيشْتَرِينَ مَا شِئْنَ لَيسَ لَنَا مِنْهُ شَىءٌ [كافى ، ج6 ، ص476] .

4.عَنِ الْحَسَنِ الزَّياتِ قَالَ : دَخَلْتُ عَلَى أَبِى جَعْفَرٍ (عليه السلام) فِى بَيتٍ مُنَجَّدٍ (مزين) ثُمَّ عُدْتُ إِلَيهِ مِنَ الْغَدِ وَ هُوَ فِى بَيتٍ لَيسَ فِيهِ إِلَّا حَصِيرٌ وَ عَلَيهِ قَمِيصٌ غَلِيظٌ فَقَالَ الْبَيتُ الَّذِى رَأَيتَهُ لَيسَ بَيتِى إِنَّمَا هُوَ بَيتُ الْمَرْأَهِ وَ كانَ أَمْسِ يوْمُهَا" [كافى ، ج6 ، ص477] .

2. خصوصيات لباس خوب در اسلام

1. لباس جوان

1. حضرت امير (عليه السلام) دو لباس خريد؛ يكى سه درهم ويكى دو درهم. لباس بهتر را به قنبر داد ، او گفت : تو خطيب و امام هستى ، لباس تو بايد بهتر باشد. امام فرمود : أَنْتَ شَابٌّ وَ لَک شَرَهُ الشَّبَابِ [المناقب ، ج2 ،

ص97] .

2. پنهان کردن لباس

1. در هر جامعه نوع و کیفیت لباس زنان ومردان علاوه بر اینکه شرائط اقتصادی و اجتماعی و اقلیمی است شدیدا تابع جهان بینی و ارزش های حاکم بر جامعه است.

2. از زمانی که غرب از خدا جدا شد و اصالت را به تن داد ، لباس تنگ و کوتاه را پوشید چرا که تا سرحد امکان باید از تن بهره گیری کند و لذت ببرد.

تمام لباس های غربی ارضا کننده تن انسان است و کشنده روح ومعنویت.

3. تقریبا از تحقیقات وسیع در سرتاسر جهان می توان فهمید که در تمام جهان لباس های گشاد و بلند رسم بوده واین نوع لباس که امروز غرب به بازار آورده ارمغان 4 قرن گذشته اروپا است که انسان اروپائی از خدا کناره گرفت.

4. فرهنگ حریص و افزون طلب ومتکاثر غرب نیز به دنبال پیدا کردن بازار مصرف مجبور است هرروز لباسی عرضه کند که جیب خود را پر کند نه آنکه انسان را آرام کند.

5. در طرح جدیدی که غرب برای لباس به جهان عرضه کرد اولین کسی که ذبح شد زن بود.

6. سیمای لباس فرنگی : تجمل پرستی ، تحریک شهوت ، خودنمائی و تفاخر ، اسراف ، رقابت و چشم و هم چشمی ، تبلیغات به وسیله آرم ها و مارکها ، وابستگی شخصیتی و اقتصادی و فکری.

3. مظهر تولا و تبرا

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لَا تَلْبَسُوا السَّوَادَ فَإِنَّهُ لِبَاسُ فِرْعَوْنَ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص251] .

أَوْحَى اللَّهُ إِلَى نَبِی أَنْ قُلْ لِقَوْمِک لَا تَلْبَسُوا مَلَابِسَ أَعْدَائِی [مجموعه ورام ، ج1 ، ص15] .

در روایاتی نهی از

لباس بنی امیه شده است.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَا تَلْبَسُوا الْحُمْرَةَ فَإِنَّهَا زِی قَارُونَ وَ هِی صِبْغُ بَنِی أُمَیةَ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص161] .

4. عزت اسلام

در جهاد ودر برابر دشمن لباس حریر بپوشید.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : أَنَّهُ کرِهَ لِلرِّجَالِ لُبْسَ الْمَحْضِ مِنَ الْحَرِیرِ إِلَی أَنْ قَالَ وَ لَا بَأْسَ بِأَنْ یبَاهِی بِهِ الْعَدُوَّ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص161] .

5. تناسب لباس

شخصی به منزل امام وارد شد. لباس و فرش زیبائی دید. ناراحت شد. بلند شد که برود ، امام فرمود : صِرْ إِلَی فِی غَدٍ. فردا که رفتم خانه امام را ساده دیدم که حصیر و لباس کرباسی داشت و فرمود : یا أَبَا خَالِدٍ! إِنِّی قَرِیبُ الْعَهْدِ بِعَرُوسٍ وَ إِنَّ الَّذِی رَأَیتَ بِالْأَمْسِ مِنْ رَأْی الْمَرْأَهِ وَ لَمْ أُرِدْ مُخَالَفَتَهَا [بحارالأنوار ، ج46 ، ص102] .

1. قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : و الله لئن صرت إلی هذا الأمر لآکلن الخبیث بعد الطیب و لألبسن الخشن بعد اللین [مکارم الأخلاق ، ص115] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَا یسْتَعْجِلُونَ بِخُرُوجِ الْقَائِمِ ع وَ اللَّهِ مَا لِبَاسُهُ إِلَّا الْغَلِیظَ وَ مَا طَعَامُهُ إِلَّا الشَّعِیرُ الْجَشِبُ [الغیبه نعمانی ، ص234] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ عَلِی بْنَ أَبِی طَالِبٍ (علیه السلام) کانَ یلْبَسُ ذَلِک فِی زَمَانٍ لَا ینْکرُ عَلَیهِ وَ لَوْ لَبِسَ مِثْلَ ذَلِک الْیوْمَ شُهِرَ بِهِ فَخَیرُ لِبَاسِ کلِّ زَمَانٍ لِبَاسُ أَهْلِهِ غَیرَ أَنَّ قَائِمَنَا أَهْلَ الْبَیتِ (ع) إِذَا قَامَ لَبِسَ ثِیابَ عَلِی (ع) وَ سَارَ بِسِیرَهِ عَلِی (علیه السلام) [کافی ، ج1 ، ص411] .

عن أبی إسحاق

السبیعی قال : "کنت علی عنق أبی یوم الجمعه و أمیر المؤمنین علی بن أبی طالب (علیه السلام) یخطب و هو یتروح بکمه فقلت : یا أبه أمیر المؤمنین یجد الحر؟ فقال لی : لا یجد حرا و لا بردا و لکنه غسل قمیصه و هو رطب و لا له غیره فهو یتروح به" [الغارات ، ج1 ، ص62] .

لباس جنگ حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) و (حفظ آن)

امام صادق (علیه السلام) : " امام زمان (عج ا...) پیراهن رسول اکرم را که در جنگ احد پوشیده بودند ودندان مبارکش شکسته و خون روی پیراهن ریخته و آثارش مانده است بر تن خواهند کرد".

کان لعلی قمیص من غزل فاطمه (س) یتقی به نفسه فی الحروب [المناقب ، ج3 ، ص245] .

لباس امام (علیه السلام) تابع شرایط زمانی و مکانی است.

1. امام صادق (علیه السلام) فرمود : اگر ما لباس حضرت علی (علیه السلام) را در این زمان بپوشیملَقَالُوا مَجْنُونٌ وَ لَقَالُوا مُرَاءٍ وَ اللَّهُ تَعَالَی یقُولُ : "وَ ثِیابَک فَطَهِّرْ " (مدثر/4) قَالَ وَ ثِیابَک ارْفَعْهَا وَ لَا تَجُرَّهَا وَ إِذَا قَامَ قَائِمُنَا کانَ هَذَا اللِّبَاسَ [کافی ، ج6 ، ص455] .

2.عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی قَالَ : "إن أهل الضعف من موالی یحبون أن أجلس علی اللبود و ألبس الخشن و لیس یتحمل الزمان ذلک" [مکارم الأخلاق ، ص98] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ عَلِیاً (ع) کانَ عِنْدَکمْ فَأَتَی بَنِی دِیوَانٍ وَ اشْتَرَی ثَلَاثَهَ أَثْوَابٍ بِدِینَارٍ الْقَمِیصَ إِلَی فَوْقِ الْکعْبِ وَ الْإِزَارَ إِلَی نِصْفِ السَّاقِ وَ الرِّدَاءَ مِنْ بَینِ یدَیهِ إِلَی ثَدْییهِ وَ

مِنْ خَلْفِهِ إِلَى أَلْيَتَيهِ ثُمَّ رَفَعَ يدَهُ إِلَى السَّمَاءِ فَلَمْ يزَلْ يحْمَدُ اللَّهَ عَلَى مَا كسَاهُ حَتَّى دَخَلَ مَنْزِلَهُ ثُمَّ قَالَ هَذَا اللِّبَاسُ الَّذِی ينْبَغِی لِلْمُسْلِمِينَ أَنْ يلْبَسُوهُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع وَ لَكنْ لَا يقْدِرُونَ أَنْ يلْبَسُوا هَذَا الْيوْمَ وَ لَوْ فَعَلْنَاهُ لَقَالُوا مَجْنُونٌ وَ لَقَالُوا مُرَاءٍ وَ اللَّهُ تَعَالَى يقُولُ "وَ ثِيابَک فَطَهِّرْ " (مدثر/4) قَالَ وَ ثِيابَک ارْفَعْهَا وَ لَا تَجُرَّهَا وَ إِذَا قَامَ قَائِمُنَا كانَ هَذَا اللِّبَاسَ [كافی ، ج6 ، ص455] .

4. قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : خَيرُ لِبَاسِ كلِّ زَمَانٍ لِبَاسُ أَهْلِهِ [وسائل الشيعه ، ج5 ، ص8] .

لباس های اهل بهشت و دوزخ

يلْبَسُونَ ثِياباً خُضْراً مِنْ سُنْدُسٍ وَ إِسْتَبْرَقٍ [كهف/31] .

يلْبَسُونَ مِنْ سُندُسٍ وَ إِسْتَبْرَقٍ مُتَقابِلِينَ [دخان/53] .

وَ لِباسُهُمْ فِيها حَرِيرٌ [حج/23] .

قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيابٌ مِنْ نارٍ [حج/19] .

سَرابِيلُهُمْ مِنْ قَطِرانٍ [ابراهيم/50] .

عالِيهُمْ ثِيابُ سُندُسٍ خُضْرٌ وَ إِسْتَبْرَقٌ وَ حُلُّوا أَساوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَ سَقاهُمْ رَبُّهُمْ شَراباً طَهُوراً [دهر/21] .

لباس مخصوص دعا

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : كانَ لِأَبِی ثَوْبَانِ خَشِنَانِ يصَلِّی فِيهِمَا صَلَاتَهُ وَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يسْأَلَ الْحَاجَةَ لَبِسَهُمَا وَ سَأَلَ اللَّهَ حَاجَتَهُ [مكارم الأخلاق ، ص113] .

لباس روز جمعه

كان لِرَسُولِ اللَّهِ (ص) ثوبان للجمعه خاصه سوى ثيابه فى غير الجمعه. [مكارم الأخلاق ، ص36] .

لباس احرام (لباس تشريفات)

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : حرم الله المسجد لعله الكعبه و حرم الحرم لعله المسجد و وجب الإحرام لعله الحرم [المحاسن ، ج2 ، ص330] .

قَالَ الرِّضَا (عليه السلام) : إِنَّمَا أُمِرُوا بِالْإِحْرَامِ لِيخْشَعُوا قَبْلَ دُخُولِهِمْ حَرَمَ اللَّهِ وَ

أَمْنَهُ وَ لِئَلَّا يلْهُوا وَ يشْتَغِلُوا بِشَیءٍ مِنْ أُمُورِ الدُّنْيا وَ زِينَتِهَا وَ لَذَّاتِهَا وَ يكونُوا جَادِّينَ فِيمَا هُمْ فِيهِ قَاصِدِينَ نَحْوَهُ مُقْبِلِينَ عَلَيهِ بِكُلِّيتِهِمْ مَعَ مَا فِيهِ مِنَ التَّعْظِيمِ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لِبَيتِهِ وَ التَّذَلُّلِ لِأَنْفُسِهِمْ عِنْدَ قَصْدِهِمْ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ وِفَادَتِهِمْ إِلَيهِ رَاجِينَ ثَوَابَهُ رَاهِبِينَ مِنْ عِقَابِهِ مَاضِينَ نَحْوَهُ مُقْبِلِينَ إِلَيهِ بِالذُّلِّ وَ الِاسْتِكَانَهِ وَ الْخُضُوعِ [علل الشرائع ، ج1 ، ص273] .

آخرين لباس (كفن)

لباس نماز

1. لباس خوب بپوشيد :

عَنْ خُثَيمَهَ بْنِ أَبِی خُثَيمَهَ قَالَ : " كانَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاهِ لَبِسَ أَجْوَدَ ثِيابِهِ فَقِيلَ : لَهُ يا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ! لِمَ تَلْبَسُ أَجْوَدَ ثِيابِک؟ فَقَالَ : " إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يحِبُّ الْجَمَالَ فَأَتَجَمَّلُ لِرَبِّی وَ هُوَ يقُولُ "خُذُوا زِينَتَكمْ عِنْدَ كلِّ مَسْجِدٍ " (اعراف/31) فَأُحِبُّ أَنْ أَلْبَسَ أَجْمَلَ ثِيابِی" [تفسير عياشی ، ج2 ، ص14] .

2. در نماز از پوشيدن لباس خوب دريغ نكنيد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : مَنِ اتَّقَى عَلَى ثَوْبِهِ فِی صَلَاتِهِ فَلَيسَ لِلَّهِ اكتَسَى [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص206] .

بعضی برای اينكه اطوی شلوارشان به هم ميخورد لباسهای زيبا را بيرون می آورند :

رسول خدا (صلى الله عليه و آله) دو پارچه از برد (به گفته مجمع البحرين نام پارچه است) داشت.

رُوِی أَنَّ لِرَسُولِ اللَّه (ص) بُرْدَانِ مَعْزُولَانِ لِلصَّلَاهِ لَا يلْبَسُهُمَا إِلَّا فِيهَا [كنزالفوائد ، ج2 ، ص185] .

3. واجب است مردعورتين خود را در نماز بپوشاند و بهتر است از ناف تا زانو را بپوشاند. [مسئله ، 788]

4.

از صورت زن مقداری که در وضو شسته می شود باز و بقیه پوشیده شود. [مسئله ، 789]

5. واجب است لباس نماز گزار پاک باشد ، مباح باشد ، از حیوانات حرام گوش نباشد. هم چنین طلا و ابریشم برای مرد ممنوع است.

6. امام رضا (علیه السلام) وقت نماز شانه می زدند ولباس تمیز می پوشیدند. [تفسیر صافی ، ج1 ، 572]

7. پوشیدن لباس در مسجد : خُذُوا زِينَتَكمْ عِنْدَ كلِّ مَسْجِدٍ [اعراف/31] .

8. پوسیدن لباس روز جمعه وعید :

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) فِی قَوْلِهِ تَعَالَی "خُذُوا زِينَتَكمْ عِنْدَ كلِّ مَسْجِدٍ " (اعراف/31) : "أَی خُذُوا ثِيابَكمُ الَّتِی تَتَزَينُونَ بِهَا لِلصَّلَاهِ فِی الْجُمُعَاتِ وَ الْأَعْيادِ" [وسائل الشيعه ، ج4 ، ص455] .

6. پوشیدن آن لباس ، مفاسد اجتماعی در پی نداشته باشد

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَهَ اللّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبادِهِ وَ الطَّيباتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِی لِلَّذِينَ آمَنُوا فِی الْحَياهِ الدُّنْيا خالِصَهً يوْمَ الْقِيامَهِ [اعراف/32] .

تَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيهً تَلْبَسُونَها [نحل/14] .

تَسْتَخْرِجُونَ حِلْيهً تَلْبَسُونَها [فاطر/12] .

يخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّولُو وَ الْمَرْجانُ [الرحمن/22] .

7. لباس تأثیر روحی در فرد دارد.

1. حضرت امیر (علیه السلام) در حالی که بالباس وصله دار وخشن خطبه می خواند فرمود : درباره لباس کهنهيخْشَعُ الْقَلْبُ وَ يقْتَدِی بِهِ الْمُومِنُ [مکارم الأخلاق ، ص113] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَنْ رَقَعَ جَيبَهُ وَ خَصَفَ نَعْلَهُ وَ حَمَلَ سِلْعَتَهُ فَقَدْ بَرِئَ مِنَ الْكبْرِ [ثواب الأعمال ، ص178] .

3. امام سجاد (علیه السلام) با لباس شیکی از خانه بیرون رفت.فَرَجَعَ مُسْرِعاً فَقَالَ یا جَارِیهُ رُدِّی ثِیابِی فَقَدْ مَشَیتُ فِی

ثِيابِی هَذِهِ فَكأَنِّی لَسْتُ عَلِی بْنَ الْحُسَينِ [مكارم الأخلاق ، ص111] .

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : يا أَبَا ذَرٍّ الْبَسِ الْخَشِنَ مِنَ اللِّبَاسِ وَ الضَّفِيقَ مِنَ الثِّيابِ لِئَلَّا يجِدَ الْفَخْرُ فِيک مَسْلَكاً [أمالی طوسی ، ص537] .

5. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ الْجَسَدَ إِذَا لَبِسَ الثَّوْبَ اللَّينَ طَغَی [مكارم الأخلاق ، ص111] .

6. امام صادق (علیه السلام) در حدیثی فرمود : " در مکه لباس کهنه یا خشن بپوشید تا تکبر در روح شما نباشد".

فقال : عبد الله بن أبی يعفور : ما حد الكبر؟ قال : "الرجل ينظر إلی نفسه إذا لبس الثوب الحسن يشتهی أن يری عليه ثم قال : بَلِ الْإِنْسانُ عَلی نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ" [مكارم الأخلاق ، ص113] .

7. در روایات می خوانیم ائمه (علیه السلام) برای خودسازی و مناجات و نماز ، لباس خشن می پوشیدند .

8. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : خَيرُ لِبَاسِک مَا لَا يشْغَلُک عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بَلْ يقَرِّبُک مِنْ ذِكرِهِ وَ شُكرِهِ وَ طَاعَتِهِ وَ لَا يحْمِلُک عَلَی الْعُجْبِ وَ الرِّياءِ وَ التَّزَينِ وَ التَّفَاخُرِ وَ الْخُيلَاءِ [مصباح الشريعه ، ص30] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : خَيرُ شَبَابِكمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِكهُولِكمْ وَ شَرُّ كهُولِكمْ مَنْ تَشَبَّهَ بِشَبَابِكمْ [معانی الأخبار ، ص401] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : النَّظِيفُ مِنَ الثِّيابِ يذْهِبُ الْهَمَّ وَ الْحَزَنَ وَ هُوَ طَهُورٌ لِلصَّلَاهِ [كافی ، ج6 ، ص444] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : يا أَبَاذَرٍّ ! الْبَسِ الْخَشِنَ مِنَ اللِّبَاسِ وَ الضَّفِيقَ مِنَ الثِّيابِ لِئَلَّا يجِدَ الْفَخْرُ فِيک مَسْلَكاً [أمالی طوسی

، ص537] .

عَنْ أَبِی نُعَیمٍ قَالَ : خَرَجَ أَی عَلِی (ع) یوْماً وَ عَلَیهِ إِزَارٌ مَرْقُوعٌ فَعُوتِبَ عَلَیهِ فَقَالَ : "یخْشَعُ الْقَلْبُ بِلُبْسِهِ وَ یقْتَدِی بِهِ الْمُومِنُ" [کشف الغمه ، ج1 ، ص174] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ عَلِی بْنَ الْحُسَینِ (علیه السلام) خَرَجَ فِی ثِیابٍ حِسَانٍ فَرَجَعَ مُسْرِعاً فَقَالَ : یا جَارِیهُ رُدِّی ثِیَابِی فَقَدْ مَشَیتُ فِی ثِیَابِی هَذِهِ فَکأَنِّی لَسْتُ عَلِی بْنَ الْحُسَینِ [مکارم الأخلاق ، ص111] .

8. نظم ونظافت لباس

6. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : الثِّیابُ تُظْهِرُ الْجَمَالَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص91] .

7. امام (علیه السلام) در ماجرای یکی از شیعیان که ماهی خرابی علنا به دست گرفته بود و به خانه می رفت مطلبی فرمود که کلی آن این استإِنَّکمْ قَوْمٌ أَعْدَاوکمْ کثِیرَهٌ عَادَاکمُ الْخَلْقُ یا مَعْشَرَ الشِّیعَهِ ! إِنَّکمْ قَدْ عَادَاکمُ الْخَلْقُ فَتَزَینُوا لَهُمْ بِمَا قَدَرْتُمْ عَلَیهِ [کافی ، ج6 ، ص480] .

8.عَنِ ابْنِ أَبِی عَبَّادٍ قَالَ : "کانَ جُلُوسُ الرِّضَا (علیه السلام) فِی الصَّیفِ عَلَی حَصِیرٍ وَ فِی الشِّتَاءِ عَلَی مِسْحٍ وَ لُبْسُهُ الْغَلِیظَ مِنَ الثِّیابِ حَتَّی إِذَا بَرَزَ لِلنَّاسِ تَزَینَ لَهُمْ" [مکارم الأخلاق ، ص117] .

9. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ اللَّهَ یحِبُّ الْجَمَالَ وَ التَّجَمُّلَ وَ یکرَهُ الْبُوسَ وَ التَّبَاوسَ فَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَنْعَمَ عَلَی عَبْدٍ نِعْمَهً أَحَبَّ أَنْ یرَی عَلَیهِ أَثَرَهَا قِیلَ کیفَ ذَلِک قَالَ : ینَظِّفُ ثَوْبَهُ وَ یطَیبُ رِیحَهُ وَ یجَصِّصُ دَارَهُ وَ یکنُسُ أَفْنِیتَهُ حَتَّی إِنَّ السِّرَاجَ قَبْلَ مَغِیبِ الشَّمْسِ ینْفِی الْفَقْرَ وَ یزِیدُ فِی الرِّزْقِ [أمالی طوسی ، ص275] .

10. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : فِی قَوْلِ اللَّهِ

تَبَارَک وَ تَعَالَی "وَ ثِیابَک فَطَهِّرْ " (مدثر/4) فَشَمِّرْ (جمع کردن) [کافی ، ج6 ، ص455] .

قَالَ الصَّادِقُ ع فِی قَوْلِ اللَّهِ تَبَارَک وَ تَعَالَی "وَ ثِیابَک فَطَهِّرْ" (مدثر/4) : "وَ ثِیابَک ارْفَعْهَا وَ لَا تَجُرَّهَا وَ إِذَا قَامَ قَائِمُنَا کانَ هَذَا اللِّبَاسَ" [کافی ، ج6 ، ص455] .

11. پیامبر (صلی الله علیه و آله) شخصی را دید که موهای پریشان و لباس های کثیف دارد ، فرمود : مِنَ الدِّینِ الْمُتْعَهُ وَ إِظْهَارُ النِّعْمَهِ [کافی ، ج6 ، ص439] .

12. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : النَّظِیفُ مِنَ الثِّیابِ یذْهِبُ الْهَمَّ وَ الْحَزَنَ وَ هُوَ طَهُورٌ لِلصَّلَاهِ [کافی ، ج6 ، ص444] .

13. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : بِئْسَ الْعَبْدُ الْقَاذُورَهُ [کافی ، ج6 ، ص439] .

1. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : اطْوُوا ثِیابَکمْ بِاللَّیلِ فَإِنَّهَا إِذَا کانَتْ مَنْشُورَهً لَبِسَهَا الشَّیطَانُ بِاللَّیلِ [کافی ، ج6 ، ص480] .

2. نطافت لباس :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِنَّ اللَّهَ یبْغِضُ الرَّجُلَ الْقَاذُورَهَ. فَقِیلَ وَ مَا الْقَاذُورَهُ یا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ : الَّذِی یتَوَقَّفُ بِهِ جَلِیسُهُ [کنزالفوائد ، ج2 ، ص185] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : غَسْلُ الثِّیابِ یذْهِبُ الْهَمَّ وَ الْحَزَنَ وَ هُوَ طَهُورٌ لِلصَّلَاهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص612] .

در پوست مرده حیوان گرچه هفتاد بار دباغی شود نماز نخوانید. [وسائل ، ج2 ، ص249]

حتی اگر موئی از حیوانات حرام گوشت روی لباس بود نماز نخوانید. [وسائل ، ج2 ، ص251

[

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : نَقَاءُ الثَّوْبِ یکبِتُ الْعَدُوَّ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص158] .

3. فقط لباس زیبا را برای اغیار نپوشید :

برخلاف بعضی از زنان یا مردان که لباس خوب را برای دیگران می پوشند ، اسلام می فرماید : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لِیتَزَینْ أَحَدُکمْ لِأَخِیهِ الْمُسْلِمِ کمَا یتَزَینُ لِلْغَرِیبِ الَّذِی یحِبُّ أَنْ یرَاهُ فِی أَحْسَنِ الْهَیئَهِ [کافی ، ج6 ، ص439] .

قَالَ الْکاظِمُ (علیه السلام) : تهیئه الرجل للمرأه مما یزید فی عفتها [بحارالأنوار ، ج76 ، ص307] .

4.حسنوا لباسکم واصلحوا دمالکم حتی تکونوا کانکم شامه فی الناس [1383]

5. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : الْبَسْ وَ تَجَمَّلْ فَإِنَّ اللَّهَ جَمِیلٌ یحِبُّ الْجَمَالَ وَ لْیکنْ مِنْ حَلَالٍ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص153] .

9. لباس زنان

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لَا تُصَلِّی الْمَرْأَهُ عُطُلًا [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص371] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : یا عَلِی ! مُرْ نِسَاءَک لَا یصَلِّینَ عُطُلًا وَ لَوْ یعَلَّقْنَ فِی أَعْنَاقِهِنَّ سَیراً [کافی ، ج5 ، ص569] . (تسمه : برای امروزی ها گردن بند بدلی)

اگر خلخال سر وصدا دارد در نماز نباشد و اگر بی سر و صدا است اشکالی ندارد. [وافی ، ج7 ، ص470]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : لَا تُصَلِّینَّ امْرَأَهٌ إِلَّا عَلَیهَا مِنَ الْحُلِی أَدْنَاهُ خُرْصٌ فَمَا فَوْقَهُ (گوشواره ساده و کوچک) إِلَّا أَنْ لَا تَجِدَهُ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص229] .

در این حدیث شریف عظمت را همراه با فطرت و

لطافت روح مشاهده می کنید.

عَنْ جَمِيلِ بْنِ دَرَّاجٍ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) عَنِ الْمَرْأَةِ تُصَلِّی فِی دِرْعٍ وَ خِمَارٍ. فَقَالَ : تَکونُ عَلَيهَا مِلْحَفَةٌ تَضُمُّهَا عَلَيهَا" [تهذيب الأحكام ، ج2 ، ص218] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : فِی الْمَرْأَةِ تُصَلِّی فِی الدِّرْعِ وَ الْخِمَارِ إِذَا كانَا كثِيفَينِ وَ إِنْ كانَ مَعَهُمَا إِزَارٌ وَ مِلْحَفَةٌ فَهُوَ أَفْضَلُ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص177] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله عليه و آله) : لَا تُقْبَلُ صَلَاةُ مِنِ امْرَأَةٍ حَتَّی تُوَارِی أُذُنَيهَا وَ نَحْرَهَا فِی الصَّلَاةِ [الجعفريات ، ص41] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله عليه و آله) : مُرْ نِسَاءَک لَا يصَلِّينَ مُعَطَّلَاتٍ إِلَی أَنْ قَالَ فَلْيغَيرْنَ أَكفَّهُنَّ بِالْحِنَّاءِ وَ لَا يدَعْنَهَا لِكيلَا يتَشَبَّهْنَ بِالرِّجَالِ [بحارالأنوار ، ج80 ، ص188] .

10. لباس نمازگزار

يا بَنِی آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنا عَلَيكمْ لِباساً يوارِی سَوْآتِكمْ وَ رِيشاً وَ لِباسُ التَّقْوی ذلِک خَيرٌ [اعراف/26] .

فيض می گويد : الريش ثوب التجمل و لباس الزينه استعير من ريش الطائر [وافی ، ج7 ، ص372]

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : لَا تُصَلِّ فِيمَا شَفَّ أَوْ سُفَّ يعْنِی الثَّوْبَ الْمُصَيقَلَ [كافی ، ج3 ، ص402] . (شف اوسف : جامه تنگ و نازک و باريک)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله عليه و آله) : مَنْ صَلَّی رَكعَتَينِ بِعِمَامَةٍ فَلَهُ مِنَ الْفَضْلِ عَلَی مَنْ لَمْ يتَعَمَّمْ كفَضْلِی عَلَی أُمَّتِی وَ مَنْ صَلَّی مُتَعَمِّماً فَلَهُ مِنَ الْفَضْلِ عَلَی مَنْ صَلَّی بِغَيرِ عِمَامَةٍ كمَنْ جَاهَدَ فِی الْبَحْرِ عَلَی مَنْ جَاهَدَ فِی الْبَرِّ فِی سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَی وَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا مُتَعَمِّماً صَلَّی بِجَمِيعِ

أُمَّتِی بِغَیرِ عِمَامَهٍ یقْبَلُ اللَّهُ تَعَالَی صَلَاتَهُمْ جَمِیعاً مِنْ کرَامَتِهِ عَلَیهِ وَ مَنْ صَلَّی مُتَعَمِّماً وُکلَ بِهِ سَبْعُمِائَهِ أَلْفِ مَلَک یکتُبُونَ لَهُ الْحَسَنَاتِ وَ یمْحُونَ عَنْهُ السَّیئَاتِ وَ یرْفَعُونَ لَهُ الدَّرَجَاتِ [جامع الأخبار ، ص77] .

فرشتگانی که بر حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) در جنگ بدر نازل شدند عمامه و لباس سفید داشتند. [مستدرک سفینه ، ج1 ، ص369]

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنِّی لَأَعْجَبُ مِمَّنْ یأْخُذُ فِی حَاجَهٍ وَ هُوَ مُعْتَمٌّ تَحْتَ حَنَکهِ کیفَ لَا تُقْضَی حَاجَتُهُ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص266] .

پوست حیوان مرده نباشد ، گرچه هفتاد بار دباغی شده باشد.

رَوَی مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (علیه السلام) أَنَّهُ سَأَلَهُ عَنْ جِلْدِ الْمَیتَهِ یلْبَسُ فِی الصَّلَاهِ إِذَا دُبِغَ فَقَالَ : "لَا وَ إِنْ دُبِغَ سَبْعِینَ مَرَّهً" [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص247] .

اگر فرادی نماز خواند در لباس خشن و اگر در مسجد نماز می خواند لباس خوب بپوشد. [بحار ، ج80 ، ص175]

کانَ لَهُ (ص) بُرْدَانِ مَعْزُولَانِ لِلصَّلَاهِ لَا یلْبَسُهُمَا إِلَّا فِیهَا [کنزالفوائد ، ج2 ، ص185] .

نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) الرِّجَالَ عَنْ حِلْیهِ الذَّهَبِ قَالَ : هِی حَرَامٌ فِی الدُّنْیا [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص164] .

قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : لَا تُصَلِّ فِی جِلْدِ الْمَیتَهِ عَلَی کلِّ حَالٍ وَ لَا فِی خَاتَمِ ذَهَبٍ [فقه الرضا (علیه السلام) ، ص157] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَنَّ الصَّلَاهَ فِی وَبَرِ کلِّ شَیءٍ حَرَامٍ أَکلُهُ فَالصَّلَاهُ فِی وَبَرِهِ وَ شَعْرِهِ وَ جِلْدِهِ وَ بَوْلِهِ وَ رَوْثِهِ

وَ أَلْبَانِهِ وَ كلِّ شَیءٍ مِنْهُ فَاسِدَهٌ لَا تُقْبَلُ تِلْک الصَّلَاهُ [کافی ، ج3 ، ص397] .

وفی حدیث آخر که از پشم و پوست حلال گوشت جائز استاذا علمت انه ذکیپوست مرده وابریشم نیز ممنوع است. [کافی ، ج3 ، ص397] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : یا زُرَارَهُ ! فَإِنْ کانَ مِمَّا یوکلُ لَحْمُهُ فَالصَّلَاهُ فِی وَبَرِهِ وَ بَوْلِهِ وَ شَعْرِهِ وَ رَوْثِهِ وَ أَلْبَانِهِ وَ کلِّ شَیءٍ مِنْهُ جَائِزَهٌ إِذَا عَلِمْتَ أَنَّهُ ذَکی [کافی ، ج3 ، ص397] .

امام باقر (علیه السلام) همین که یک سال بر لباسش می گذشت آنرا صدقه می داد. گفتند : چرا نمی فروشی؟ فرمود : مَا أَسْتَحْسِنُ أَنْ أَبِیعَ ثَوْباً قَدْ صَلَّیتُ فِیهِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص205] .

از حضرت امیر پرسیدند ، چرا هنگام نماز لباسهای متعدد یا متنوع می پوشید؟ فرمود : إِنَّ الْإِنْسَانَ إِذَا کانَ فِی الصَّلَاهِ فَإِنَّ جَسَدَهُ وَ ثِیابَهُ وَ کلَّ شَیءٍ حَوْلَهُ یسَبِّحُ [علل الشرائع ، ج2 ، ص336] .

شرائط لباس نماز گزار :

لباس نمازگذار باید پاک باشد.

اگر بعد از نماز بفهمد بدن یا لباسش نجس بوده نمازش صحیح است.

اگر می داند ولی فراموش کرده بدن یا لباسش نجس بوده باید نمازش را قضا کند.

اگر در بین نماز نجس شود (بدن یا لباس) اگر می تواند در آورد وگرنه نماز را بشکند.

اگر دو لباس دارد و می داند یکی پاک و دیگری نجس است و نمی داند که کدام پاک یا نجس است باید با هر دو نماز بخواند.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : تُکرَهُ الصَّلَاهُ فِی الثَّوْبِ الْمَصْبُوغِ الْمُشْبَعِ الْمُفْدَمِ [کافی ، ج3 ، ص402] .

قَالَ الْکلَینِی :

وَ رُوِی : "لَا تُصَلِّ فِی ثَوْبٍ أَسْوَدَ فَأَمَّا الْخُفُّ أَوِ الْكِسَاءُ أَوِ الْعِمَامَةُ فَلَا بَأْسَ" [كافی ، ج3 ، ص403] .

امام صادق (علیه السلام) لباس سفید پوشیده بود. منصور به او گفت : لَقَدْ تَشَبَّهْتَ بِالْأَنْبِیاءِ. [كافی ، ج76 ص445] .

امام رضا (علیه السلام) درنماز عید عمامه سفید پوشیدند. [مستدرک سفینه البحار ، ج1 ، ص370]

امام زمان (علیه السلام) با عمامه سبز رنگ دیده شده اند. [مستدرک سفینه البحار ، ج3 ، ص237]

11. لباس امام جماعت

عَنْ عَلِی بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِیهِ مُوسَی بْنِ جَعْفَرٍ (علیه السلام) قَالَ : "سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ هَلْ یصْلُحُ لَهُ أَنْ یؤمَّ فِی سَرَاوِیلَ وَ قَلَنْسُوَةٍ قَالَ : لَا یصْلُحُ" [تهذیب الأحكام ، ج2 ، ص366]

عَنْ سُلَیمَانَ بْنِ خَالِدٍ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) عَنْ رَجُلٍ أَمَّ قَوْماً فِی قَمِیصٍ لَیسَ عَلَیهِ رِدَاءٌ؟ فَقَالَ : لَا ینْبَغِی إِلَّا أَنْ یكونَ عَلَیهِ رِدَاءٌ أَوْ عِمَامَةٌ یرْتَدِی بِهَا" [كافی ، ج3 ، ص394] .

12. خصوصیات كفن

قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : إِنَّمَا أُمِرَ أَنْ یكفَّنَ الْمَیتُ لِیلْقَی رَبَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ طَاهِرَ الْجَسَدِ وَ لِئَلَّا تَبْدُوَ عَوْرَتُهُ لِمَنْ یحْمِلُهُ أَوْ یدْفِنُهُ وَ لِئَلَّا یظْهَرَ النَّاسُ عَلَی بَعْضِ حَالِهِ وَ قُبْحِ مَنْظَرِهِ وَ لِئَلَّا یقْسُوَ الْقَلْبُ بِالنَّظَرِ إِلَی مِثْلِ ذَلِک لِلْعَاهَهِ وَ الْفَسَادِ وَ لِیكونَ أَطْیبَ لِأَنْفُسِ الْأَحْیاءِ وَ لِئَلَّا یبْغِضَهُ جَمِیمُهُ فَیلْغِی ذِكرَهُ وَ مَوَدَّتَهُ فَلَا یحْفَظَهُ فِیمَا خَلَّفَ وَ أَوْصَاهُ بِهِ وَ أَمَرَهُ بِهِ وَ أَحَبَّ [علل الشرائع ، ج1 ، ص268] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : حُرْمَةُ الْمُسْلِمِ مَیتاً

كحُرْمَتِهِ حَياً سَوِياً [تهذيب الأحكام ، ج1 ، ص419] .

1. برای امام کاظم (علیه السلام) کفنی تهیه شد کهعَلَيهَا الْقُرْآنُ كلُّهُ

عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الصَّيرَفِی عَنْ أَبِيهِ فِی حَدِيثٍ أَنَّ : "مُوسَی بْنَ جَعْفَرٍ (عَلَيه السلام) كُفِّنَ بِكفَنٍ فِيهِ حِبَرَهٌ اشْتُعْمِلَتْ لَهُ بِأَلْفَينِ وَ خَمْسِمِائَهِ دِينَارٍ عَلَيهَا الْقُرْآنُ كلُّهُ" [كمال الدين ، ج1 ، ص38] .

2. بر کفن فاطمه زهرا به دست ابن عباس نوشته شدهتَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ (ص)

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ أَنَّ : "كثِيرَ بْنَ عَبَّاسٍ كتَبَ عَلَی أَطْرَافِ كفَنِ فَاطِمَهَ (عَلَيه السلام) تَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ (صلَی الله عليه و آله) " [بحارالأنوار ، ج78 ، ص335] .

3. زره رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) درجنگ حضرت را خسته کرد ، جبرئیل دعای جوشن را آورد و گفت : آن لباس را جدا کن و این دعا را بخوان. سپس جبرئیل گفت : مَنْ كتَبَهُ عَلَی كفَنِهِ اسْتَحَی اللَّهُ أَنْ يعَذِّبَهُ بِالنَّارِ إِلَی أَنْ قَالَ قَالَ الْحُسَينُ (ع) أَوْصَانِی أَبِی (عليه السلام) بِحِفْظِ هَذَا الدُّعَاءِ وَ تَعْظِيمِهِ وَ أَنْ أَكتُبَهُ عَلَی كفَنِهِ وَ أَنْ أُعَلِّمَهُ أَهْلِی وَ أَحُثَّهُمْ عَلَيهِ ثُمَّ ذَكرَ الْجَوْشَنَ الْكبِيرَ [بحارالأنوار ، ج78 ، ص331] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : مَنْ كانَ مَعَهُ كفَنُهُ فِی بَيتِهِ لَمْ يكتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ وَ كانَ مَأْجُوراً كلَّمَا نَظَرَ إِلَيهِ [كافی ، ج3 ، ص256] .

بدون کفن دفن کنید ، ولی درکفن غصبی دفن نکنید. [مسئله ، 585]

با کفن ابریشمی ، نجس

در حال اضطراب جایز است ، ولی درغصبی نه. [مسئله ، 586]

ابوذر به دخترش گفت : من در این تبعیدگاه ربذه از دنیا می روم. گروهی از اینجا عبور و به سر بالین من می آیند ، به آنها بگو : مرا در کفنیکه از پول بیت المال خریداری شد دفنم نکنند. من نمی خواهم کفن کننده من شاه یا بازرس و یا از بیت المال باشد.

مالک اشتر گفت : کفنی دارم که مادرم آنرا بافته و مرا در آن کفن دفن کنید.... [بحار ، ج22 ، ص420]

سندی بن شاهک (زندان بان امام کاظم (علیه السلام)) به امام گفت : أُحِبُّ أَنْ تَدَعَنِی عَلَی أَنْ أُکفِّنَک فَقَال : " إِنَّا أَهْلُ بَیتٍ حَجُّ صَرُورَتِنَا وَ مُهُورُ نِسَائِنَا وَ أَکفَانُنَا مِنْ طَهُورِ أَمْوَالِنَا" [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص189] .

امام رضا (علیه السلام) در مورد کفن میت فرموده اند :

1. خوش بوباشد که این یک نوع کرامت برای فرشتگان است. [جامع الاحادیث ، ج3 ، ص314 و بحار ، ج81 ، ص318]

2. از جنس پنبه باشد. [کافی ، ج3 ، ص149 و جامع الاحادیث ، ج3 ، 335]

3. علاوه بر کفن برای زن یک مقنعه و برای مرد یک عمامه تهیه شود. [تهذیب ، ج1 ، ص324 و جامع الاحادیث ، ج3 ، ص323]

در چهار چیز چونه نزنید :

قَالَ الصَّدُوقُ (ره) : لَا تُمَاکسْ فِی أَرْبَعَهِ أَشْیاءَ فِی ثَمَنِ الْکفَنِ وَ فِی ثَمَنِ النَّسَمَهِ (آزادی برده) وَ فِی شِرَاءِ الْأُضْحِیهِ وَ فِی الْکرَاءِ إِلَی مَکهَ. [من لایحضره الفقیه ،

ج2 ، ص225] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : الْبَسُوا الْبَیاضَ فَإِنَّهُ أَطْیبُ وَ أَطْهَرُ وَ کفِّنُوا فِیهِ مَوْتَاکمْ [کافی ، ج6 ، ص445] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَجِیدُوا أَکفَانَ مَوْتَاکمْ فَإِنَّهَا زِینَتُهُمْ [کافی ، ج3 ، ص148] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : تَنَوَّقُوا فِی الْأَکفَانِ فَإِنَّکمْ تُبْعَثُونَ بِهَا [کافی ، ج3 ، ص149] .

(نقی یعین : تمیز فاق به معنای نقی)

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ الْمَوْتَی یتَبَاهَوْنَ بِأَکفَانِهِمْ [علل الشرائع ، ج1 ، ص301] .

اموال زیادی خدمت امام کاظم (علیه السلام) آوردند ، لکن امام توجهش به چند درهمی بود که خانمی به نام شطیطه برای حضرت (علیه السلام) فرستاده بود. امام همان مبلغ کم را از نماینده گرفت و فرمود : سلام بسیار مرا به خانم شطیطه برسان و این چهل درهم را به او بده و این پارچه را برای کفن به او بده و بگو پنبه این کفن در مزرعه مادرم فاطمه کاشته شد و بافتن این کفن را خواهرم حکیمه انجام داده. شما 19 روز بیشتر زنده نیستی؛ خودم برای نماز جنازه تو به نیشابور می آیم.

همین که فاطمه بنت اسد از دنیارفت ، رسول اکرم به علی (علیه السلام) فرمود :

هَذَا قَمِیصِی فَکفِّنْهَا فِیهِ وَ هَذَا رِدَائِی فَکفِّنْهَا فِیهِ [بصائرالدرجات ، ص287] .

یونس بن یعقوب در مدینه از دنیا می رود. امام رضا (علیه السلام) کفن برای او می فرستد و پیغام می دهد که دوستانش در تشییع جنازه شرکت کنند. [جامع الاحادیث ، ج3 ، ص348]

به کفن امام کاظم (علیه السلام)

تمام قرآن نوشته بود.

تأکید شده است که لباس نماز جمعه و عبادت و احرام صرف کفن شود

کفنی که نماز در آن خوانده شده : عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَهْلٍ عَنْ أَبِیهِ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ (علیه السلام) عَنِ الثِّیابِ الَّتِی یصَلِّی فِیهَا الرَّجُلُ وَ یصُومُ أَ یکفَّنُ فِیهَا قَالَ أُحِبُّ ذَلِک الْکفَنَ" [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص292] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَوْصَی أَبِی أَنْ أُکفِّنَهُ فِی ثَلَاثَهِ أَثْوَابٍ أَحَدُهَا رِدَاءٌ حِبَرَهٌ کانَ یصَلِّی فِیهَا الْجُمُعَهَ وَ ثَوْبٌ آخَرُ وَ قَمِیصٌ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص231] .

قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : یسْتَحَبُّ أَنْ یکونَ فِی کفَنِهِ ثَوْبٌ کانَ یصَلِّی فِیهِ نَظِیفٌ فَإِنَّ ذَلِک یسْتَحَبُّ أَنْ یکفَّنَ فِیمَا کانَ یصَلِّی فِیهِ [کافی ، ج3 ، ص148] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَمَرَ أَبِی (علیه السلام) بِأَکفَانٍ لَهُ وَ کانَ فِیهِ ثِیابٌ بِیضٌ قَدْ أَحْرَمَ فِیهِ وَ قَالَ اجْعَلُوهُ فِی أَکفَانِی [مستدرک الوسائل ، ج2 ، ص211] .

13. رنگ لباس

1. قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : أَنَّ عَلِیاً (ع) کانَ لَا یلْبَسُ إِلَّا الْبَیاضَ [قرب الإسناد ، ص71] .

2. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : لَیسَ مِنْ لِبَاسِکمْ شَیءٌ أَحْسَنَ مِنَ الْبَیاضِ فَأَلْبِسُوهُ وَ کفِّنُوا فِیهِ مَوْتَاکمْ [کافی ، ج3 ، ص148] .

3. گاهی ائمه (علیه السلام) لباس زرد می پوشیدند.

4. گاهی در موارد استثنائی رنگ سرخ داشت.

5. لباس سیاه مکروه است ، مگر در کفش و عمامه و کساء.

عِدَّهٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ رَفَعَهُ قَالَ : "کانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) یکرَهُ السَّوَادَ

إِلَّا فِی ثَلَاثٍ الْخُفِّ وَ الْعِمَامَهِ وَ الْکسَاءِ" [کافی ، ج6 ، ص449] .

6. برای کودکان رنگ سرخ تجویز شده. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) مشغول خطبه بود حسنین (علیهماالسلام) با لباس سرخ درحالی که کودک بودند وارد شدند. [ابن ماجه ، ج2 ، ص1190]

7. همین که یزید اهل بیت را آزاد گذاشت ، همه لباس سیاه پوشیدند و تا 7 روز عزاداری کردند.

قَالَ فَخْرُ الدِّینِ الطُّرَیحِی فِی الْمُنْتَخَبِ : "فَلَمْ تَبْقَ هَاشِمِیهٌ وَ لَا قُرَشِیهٌ إِلَّا وَ لَبِسَتِ السَّوَادَ عَلَی الْحُسَینِ (علیه السلام) وَ نَدَبُوهُ عَلَی مَا نُقِلَ سَبْعَهَ أَیامٍ" [بحارالأنوار ، ج45 ، ص195] .

8. در کتاب تحصین ابن فهد حلی از راهبی نقل شده که لباس سیاه پوشیده گفتند : چه خبر است؟ گفت : در عزای خودم به سوگ نشسته ام ، زیرا من خودم رادر میان گناهان دفن کرده و روحم راکشته ام. [مستدرک ، ج3 ، ص328]

9. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : خَیرُ ثِیابِکمُ الْبَیاضُ فَلْیلْبَسْهُ أَحْیاوکمْ وَ کفِّنُوا فِیهِ مَوْتَاکمْ [أمالی طوسی ، ص388] .

10.قال : خرجنا مع رسول الله (صلی الله علیه و آله) فی سفر فرای (صلی الله علیه و آله) علی رواحلنا و ابلنا الکیسه فیها خطوط عهن حمر. فقال (ص) : انی اری هذه الحمره قد علتکم. فقمنا سراعا لقوله (صلی الله علیه و آله) حتی نفر بعض ابلنا فاخذنا الاکیسه فنر.عناها عنها. [سنن ابی داود ، ج4 ، ص53]

رنگ سرخ در قالی هائی که زمینه آن سرخ است و رنگ سرخ اتاقها و مغازه ها و

ماشین ها و دیوارها که سرخ است برای چشم ضرر دارد. تحقیق بیشتر آن مربوط به پزشکان است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لَا تَلْبَسُوا السَّوَادَ فَإِنَّهُ لِبَاسُ فِرْعَوْنَ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص251] .

3. اثرات منفی

1. اسراف در لباس

1. هشام بن عبد الملک 12 هزار لباس حریر و نقش دار داشت و در سفر حج 700 شتر آنها را حمل می کرد.

2. پس از مرگ المکتفی بالله خلیفه عباسی حدود بیش از 100000 لباس های رنگارنگ با دوختهای متفاوت از او باقی ماند. [بیت المال از جرجی زیدان ، ج5 ، ص973 و 972]

3. رشیده دختر المعز بالله خلیفه فاطمی پس از مرگ خود دو هزار دست لباس به جای گذاشت.

4. ذوالیمینین 1300 شلوار داشت.

5. افضل سردار و وزیر مستنصر 500 صندوق لباس داشت و صد میخ طلا که لباسها را آویزان کند. [بیت المال از جرجی زیدان ، ج2 ، ص196]

6. از امام سوال کرد : شخصی مال دارد چند نوع لباس می خرد ، آیا اسرف است؟

عَنْ نُوحِ بْنِ شُعَيبٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) قَالَ : "سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ الْمُوسِرِ يتَّخِذُ الثِّيَابَ الْكثِيرَةَ الْجِيادَ وَ الطَّيالِسَةَ وَ الْقُمُصَ الْكثِيرَةَ يصُونُ بَعْضُهَا بَعْضاً يتَجَمَّلُ بِهَا أَ يكونُ مُسْرِفاً قَالَ : لَا لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ : "لينْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ" (طلاق/7) " [کافی ، ج6 ، ص443] .

7. تنوع لباس به خاطر تنوع مکان :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّمَا السَّرَفُ أنْ تَجْعَلَ ثَوْبَ صَوْنِک ثَوْبَ بِذْلَتِک [کافی ، ج6 ، ص441] .

دوری

از تجمل و زیاده روی

1. عکس العمل پیامبر (صلی الله علیه و آله) درباره تجمل در لباس :

گروهی از مسیحیان نجران با لباس های ابریشم و گران قیمت و انگشترهای کذائی خدمت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) رسیده. پیامبر جواب سلام ندادند وحرف هم نزدند. مسئله را با حضرت علی (علیه السلام) در میان گذاشتند ، فرمود : به گمانم اگر این لباس ها را کنار بگذارید ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) با شما گفتگو کنند. آنها را کنار گذاشتند و پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) هم با آنان برخورد گرمی داشت. [سفینه (لبس) از طبرسی ، و بحار ، ج21 ، ص337]

2. لباس شهرت

1. عامل لباس های زننده :

کسانی که نمی توانند با علم و هنر و ابتکار جای خود را در جامعه باز کنند با پوشیدن لباسهای عجیب و غریب و لباسهای شهرت و نامانوس نظرها و دلهای مردم را به خود جذب می کنند. افراد با شخصیت که کمبود وعقده حقارتی ندارند از پوشیدن این لباسهامتنفرند.

2. دو شهرت خطرناک :

نهی عن الشهرتین دقه الثیاب و غلظتها لینها و خشونت و طولها و قصرها و لکن سداد فیما بین ذلک و اقتصاد [کنز العمال ، ج15 ، ص312]

3. قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : مَنْ شَهَرَ نَفْسَهُ بِالْعِبَادَهِ فَاتَّهِمُوهُ عَلَی دِینِهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یکرَهُ شُهْرَهَ الْعِبَادَهِ وَ شُهْرَهَ اللِّبَاسِ [أمالی طوسی ، ص649] .

4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : من لبس ثیاب شهره فی الدنیا ألبسه الله ثیاب الذل یوم القیامه [

رجال الکشی ، ص392] .

5. قال النبی (صلی الله علیه و آله) : کفی بالمرء اثما ان یشار الیه بالاصابع ان کان خیرا فهو مزله وان کان شرا فهو شر [نهج الفصاحه ، جله 2141]

6. لباس سربازی برای اهل علم لباس شهرت و خلاف مروت و سبب سلب عدالت نمی شود. سیره ائمه این بود که لباس جندی می پوشیدند.

7. قَالَ الْحُسَینُ (علیه السلام) : مَنْ لَبِسَ ثَوْباً یشْهَرُهُ کسَاهُ اللَّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ ثَوْباً مِنَ النَّارِ [کافی ، ج6 ، ص445] .

3. تفاخر با لباس

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : یا أَبَاذَرٍّ! یکونُ فِی آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ یلْبَسُونَ الصُّوفَ فِی صَیفِهِمْ وَ شِتَائِهِمْ یرَوْنَ أَنَّ لَهُمُ الْفَضْلَ بِذَلِک عَلَی غَیرِهِمْ أُولَئِک یلْعَنُهُمْ أَهْلُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ [أمالی طوسی ، ص537] .

کفاره کسی که لباس خود را جمع کرد.

خوش لباس پولداری نزد پیامبر اکرم نشست. فقیری با لباس کهنه کنارش نشست.فَقَبَضَ الْمُوسِرُ ثِیابَهُ مِنْ تَحْتِ فَخِذَیهِ فَقَالَ : لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَ خِفْتَ أَنْ یمَسَّک مِنْ فَقْرِهِ شَی‌ءٌ؟ قَالَ : لَا. قَالَ : فَخِفْتَ أَنْ یصِیبَهُ مِنْ غِنَاک شَی‌ءٌ؟ قَالَ : لَا. قَالَ : فَخِفْتَ أَنْ یوَسِّخَ ثِیابَک؟ قَالَ : لَا. قَالَ : فَمَا حَمَلَک عَلَی مَا صَنَعْتَ؟ فَقَالَ : یا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ لِی قَرِیناً یزَینُ لِی کلَّ قَبِیحٍ وَ یقَبِّحُ لِی کلَّ حَسَنٍ وَ قَدْ جَعَلْتُ لَهُ نِصْفَ مَالِی فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) لِلْمُعْسِرِ : أَ تَقْبَلُ؟ قَالَ : لاَ. فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ : وَ لِمَ؟ قَالَ : أَخَافُ أَنْ یدْخُلَنِی مَا دَخَلَک [کافی ، ج2 ، ص262]

.

1.فَخَرَجَ عَلى قَوْمِهِ فِى زِينَتِهِ [قصص/79] .

2.وَ ثِيابَک فَطَهِّرْ [مدثر/4] .

3. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : يا أَبَاذَرٍّ! الْبَسِ الْخَشِنَ مِنَ اللِّبَاسِ وَ الصَّفِيقَ مِنَ الثِّيابِ لِئَلَّا يجِدَ الْفَخْرُ فِيک مَسْلَكاً [أمالى طوسى ، ص537] .

4. حضرت امير (عليه السلام) همين كه ديد آستين بلند است ، ازخياط قيچى گرفت و تا مچ كوتاه كرد. [بحار ، ج79 ، ص309]

5. قال الرضا (عليه السلام) : من لبس ثوبا يباهى به ليراه الناس لم ينظر الله اليه [ميزان الحكمه ، ج8 ، ص481 و كنز العمال ، ج15 ، ص318]

6. تفاخر غير از پوشيدن لباسها از حلال است.

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : الْبَسْ وَ تَجَمَّلْ فَإِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يحِبُّ الْجَمَالَ وَ لْيكنْ مِنْ حَلَالٍ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص153] .

تعدد لباس و به نوبت پوشيدن بدون تفاخر اشكال ندارد.عَنْ نُوحِ بْنِ شُعَيبٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ : "سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ الْمُوسِرِ يتَّخِذُ الثِّيابَ الْكَثِيرَةَ الْجِيادَ وَ الطَّيالِسَةَ وَ الْقُمُصَ الْكَثِيرَةَ يصُونُ بَعْضُهَا بَعْضاً يتَجَمَّلُ بِهَا أَ يكونُ مُسْرِفاً؟ قَالَ : لَا ، لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ "لِيُنْفِقْ ذُو سَعَهٍ مِنْ سَعَتِهِ " (طلاق/7) " [كافى ، ج6 ، ص443] .

4. پوشيدن لباس متشابه

1. مردى لباس زنانه پوشيد و وارد مسجد شد. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : اخْرُجْ مِنْ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) يا مَنْ لَعَنَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) ثُمَّ قَالَ عَلِى (عليه السلام) : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله

علیه و آله) یقُولُ : لَعَنَ اللَّهُ الْمُتَشَبِّهِینَ مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَاءِ وَ الْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ [علل الشرائع ، ج2 ، ص602] .

2. قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یزْجُرُ الرَّجُلَ أَنْ یتَشَبَّهَ بِالنِّسَاءِ وَ ینْهَی الْمَرْأَهَ أَنْ تَتَشَبَّهَ بِالرِّجَالِ فِی لِبَاسِهَا [مکارم الأخلاق ، ص118] .

لزوم شلوار به جای دامن برای بیرون خانه

روزی بارانی زنی افتاد ، پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) روی مبارکش را برگرداند. گفتند : یا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّهَا مُتَسَرْوِلَهٌ قَال : " اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُتَسَرْوِلَاتِ ثَلَاثاً أَیهَا النَّاسُ! اتَّخِذُوا السَّرَاوِیلَاتِ فَإِنَّهَا مِنْ أَسْتَرِ ثِیابِکمْ وَ حَصِّنُوا بِهَا نِسَاءَکمْ إِذَا خَرَجْنَ" [مجموعه ورام ، ج2 ، ص78] .

4. لباس در جوامع غربی

حجاب دختران مسلمان در ترکیه در دانشگاه و دبیرستان یک مبارزه با فرهنگ غرب است.

عکس العمل ما در برابر لباس های بیگانگان :

گروهی از نصارای نجران با لباس های فاخر نزد رسول الله (صلی الله علیه و آله) آمدند ، حضرت به آنان بی اعتنایی کردند. آنها مسئله را با حضرت علی (علیه السلام) درمیان گذاشتند. حضرت فرمود : لباس های ساده بپوشید و خدمت برسید آنها این کار را کردند پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) آنان را پذیرفت و فرمود : و الذی بعثنی بالحق لقد أتونی المره الأولی و إن إبلیس لمعهم [إعلام الوری ، ص129] .

فرهنگ لباس

1. در هر جامعه نوع و کیفیت لباس زنان ومردان علاوه بر این که شرایط اقتصادی و اجتماعی و اقلیمی است شدیدا تابع جهان بینی و ارزش های حاکم بر جامعه است.

2. از زمانی که غرب از خدا جدا شد و اصالت

را به تن داد ، لباس تنگ و کوتاه را پوشید ، چرا که تا سرحد امکان باید از تن بهره گیری کند و لذت ببرد. تمام لباسهای غربی ارضاء کننده تن انسان است و کشنده روح ومعنویت.

3. تقریبا از تحقیقات وسیع در سرتاسر جهان می توان فهمید که در تمام جهان لباسهای گشاد و بلند رسم بوده واین نوع لباس که امروز غرب به بازار آورده ارمغان 4 قرن گذشته اروپاست که انسان اروپائی از خدا کناره گرفت.

4. فرهنگ حریص و افزون طلب ومتکاثر غرب نیز بدنبال پیدا کردن بازار مصرف مجبور است هرروز لباسی عرضه کند که جیب خود را پر کند نه انکه انسان را آرام کند.

5. در طرح جدیدی که غرب برای لباس به جهان عرضه کرد اولین کسی که ذبح شد زن بود.

6. سیمای لباس فرنگی : تجمل پرستی ، تحریک شهوت ، خودنمائی و تفاخر ، اسراف ، رقابت و چشم و هم چشمی ، تبلیغات بوسیله آرم ها و مارکها ، وابستگی شخصیتی و اقتصادی و فکری.

5. نکاتی درباب لباس اسلامی

استقلال در لباس

1. لباس کفار ممنوع :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : أبی الله لی زی المشرکین و المنافقین و طعامهم [بحارالأنوار ، ج72 ، ص448] .

زیرا : الف : اعانت برظلم و قدرت پیدا کردن بازار و اقتصاد کفار

ب : تبلیغ از فرهنگ آنان و جلوه سیمایی اجتماعی کفار :

گاندی لنگ بست و لباس خارجی نپوشید و لباس مدرس از کرباس بود.

ج : خودباختگی روحی مسلمانان و توهین به مقام اسلامی و مکتبی او :

دختران الجزائر با حجاب در برابر استعمار فرانسه

ایستادند.

د : وابستگی اقتصادی ما :

ه : سیزده نفر از علماء سال حدود 1300 در ورقه ای امضاء کردند که هر قباله ای بر کاغذ خارجی باشد امضاء نکنند و اگر کفن مرده پارچه خارجی باشد بر آن نماز نگذارند و خانه معتاد نروند .

2.لا تَجِدُ قَوْماً یومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الآْخِرِ یوادُّونَ مَنْ حَادَّ اللّهَ وَ رَسُولَهُ [مجادله/22] .

3.لَنْ یجْعَلَ اللّهُ لِلْکافِرِینَ عَلَی الْمُومِنِینَ سَبِیلاً [نساء/141] .

4. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : قَلَّ مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ إِلَّا أَوْشَک أَنْ یکونَ مِنْهُمْ [نهج البلاغه ، حکمت 207] .

5. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : أَوْحَی اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی إِلَی نَبِی مِنَ الْأَنْبِیاءِ قُلْ لِقَوْمِک لَا یلْبَسُوا لِبَاسَ أَعْدَائِی وَ لَا یطْعَمُوا مَطَاعِمَ أَعْدَائِی وَ لَا یتَشَکلُوا مَشَاکلَ أَعْدَائِی فَیکونُوا أَعْدَائِی کمَا هُمْ أَعْدَائِی [النوادر راوندی ، ص55] .

لباس

1. خداوند از میان حیوانات انسان را بداشتن لباس کرامت فرمود وانسان باید شکر این نعمت کند و کفرانش به اینهاست :

1. لباس غصبی 2. حریر و طلا 3. اسراف و زیاده روی در لباس 4. تشبه به زنان در لباس 5. تشبه به کفار

6. فرم زننده و وقیح 7. خیل فاخر خیلی مندرس و کهنه 8. لباس سیاه لباس نازک

9. صورت حیوان بر لباس 10. شلوار تنهاو بدن بی لباس 11. خانمهابا زینت و گردنبند نماز بخوانند و بدون اینهامکروه است. 12. امام جماعت با عبا وعمامه نماز بخوانند و بدون آن کراهت دارد. 13. لباس عورت انسان را می پوشاند پوشیده بودن گناهانت را بیاد بیاور. باطنت را به راستی بپوشان ، گناهان دیگران را نیز بپوشان

، کسی را رسوا مساز

14. امام صادق (علیه السلام) فرمود : بهتری لباس لباسی است که تو را از یاد خدا غافل نکند بلکه به شکر و ذکر و طاعت نزدیک کند و از عجب و ریا و فخر و تکبر دور کند.

هنگام خطر لازم است.

وَ إِذا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلاةَ فَلْتَقُمْ طائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَک وَ لْيأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذا سَجَدُوا فَلْيكونُوا مِنْ وَرائِكمْ وَ لْتَأْتِ طائِفَةٌ أُخْرى لَمْ يصَلُّوا فَلْيصَلُّوا مَعَک وَ لْيأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَ أَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذِينَ كفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكمْ وَ أَمْتِعَتِكمْ فَيمِيلُونَ عَلَيكمْ مَيلَةً واحِدَةً وَ لاجُناحَ عَلَيكمْ إِنْ كانَ بِكمْ أَذىً مِنْ مَطَرٍ أَوْ كنْتُمْ مَرْضى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكمْ وَ خُذُوا حِذْرَكمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكافِرِينَ عَذاباً مُهِيناً [نساء/102] .شمشیر را در برابر خود که جای سجده هست نگذارد.

إِلَّا أَنَّهُ لَا يجُوزُ لِلرَّجُلِ أَنْ يصَلِّی وَ بَينَ يدَيهِ سَيفٌ لِأَنَّ الْقِبْلَةَ أَمْنٌ رُوِی ذَلِک عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ ع [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص250] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : صَلَاهُ رَكعَتَينِ بِفَصٍّ عَقِيقٍ تَعْدِلُ أَلْفَ رَكعَهٍ بِغَيرِهِ [عده الداعی ، ص130] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : ما رفعت إلی الله كف أحب إليه من كف فيها عقيق [أعلام الدين ، ص392] .

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) با انگشتر عقیق یمانی نمازشان را تمام سپس انگشتر را به علی (علیه السلام) داد و فرمود : با انگشتر نماز بخوان که نماز در آن هفتاد نماز است. انگشتر تسبیح و استغفار می کند و ثوابش برای صاحبش است. [بحار ، ج80 ، ص188]

1. مصعب که جوانی زیبا از

خانواده اشراف و بخاطر اسلام و ایمان طرد شده بود حتی لباس نداشت ، پوست گوسفندی را دور خود گرفت و نزد حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) آمد. پیامبر از دیدنش شاد شد و فرمود : انْظُرُوا إِلَى رَجُلٍ قَدْ نُوَّرَ اللَّهُ قَلْبَهُ وَ لَقَدْ رَأَيْتُهُ وَ هُوَ بَينَ أَبَوَينِ يغَذِّيانِهِ بِأَطْيبِ الطَّعَامِ وَ أَلْينِ اللِّبَاسِ فَدَعَاهُ حُبُّ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ إِلَى مَا تَرَوْنَ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص154] .

2. كامل بن ابراهيم وارد منزل امام عسگری (عليه السلام) شد. لباسهای زيبا وگران و عالی در امام ديد ، پيش خود گفت : وَلِی اللَّهِ وَ حُجَّتُهُ يلْبَسُ النَّاعِمَ مِنَ الثِّيابِ وَ يأْمُرُنَا نَحْنُ بِمُوَاسَاةِ الْإِخْوَانِ وَ ينْهَانَا عَنْ لُبْسِ مِثْلِهِ فَقَالَ مُبْتَسِماً يا كامِلُ وَ حَسَرَ (كنار بزن) عَنْ ذِرَاعَيهِ فَإِذَا مِسْحٌ أَسْوَدُ خَشِنٌ عَلَى جِلْدِهِ فَقَالَ هَذَا لِلَّهِ وَ هَذَا لَكمْ [الغيبه طوسی ، ص246] .

3. قَالَ الْبَاقِرُ (عليه السلام) : دَخَلَ قَوْمٌ عَلَى الْحُسَينِ بْنِ عَلِی ع فَقَالُوا يا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ نَرَى فِی مَنْزِلِک أَشْياءَ نَكرَهُهَا وَ إِذَا فِی مَنْزِلِهِ بُسُطٌ وَ نَمَارِقُ فَقَالَ ع إِنَّا نَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ فَنُعْطِيهِنَّ مُهُورَهُنَّ فَيشْتَرِينَ مَا شِئْنَ لَيسَ لَنَا مِنْهُ شَیءٌ [كافی ، ج6 ، ص476] .

4.عَنِ الْحَسَنِ الزَّيَاتِ قَالَ : "دَخَلْتُ عَلَى أَبِی جَعْفَرٍ ع فِی بَيتٍ مُنَجَّدٍ (مزين) ثُمَّ عُدْتُ إِلَيهِ مِنَ الْغَدِ وَ هُوَ فِی بَيتٍ لَيسَ فِيهِ إِلَّا حَصِيرٌ وَ عَلَيهِ قَمِيصٌ غَلِيظٌ فَقَالَ الْبَيتُ الَّذِی رَأَيتَهُ لَيسَ بَيتِی إِنَّمَا هُوَ بَيتُ الْمَرْأَهِ وَ كانَ أَمْسِ يوْمُهَا" [كافی ، ج6 ، ص477] .

قال النبی (صلی الله علیه و آله) : لئن

یلبس احدکم ثوبا من رقاع شتی خیر له من ان یاخذ من غیره ما لیس عنده [الفصاحه ، 2214]

شرط دو : مباح باشد.

در لباس غصبی

حتی اگر یک نخ و گله او غصبی باشد.

حتی اگر بعد از نماز بفهمد که غصبی بوده.

اگر بین نماز فهمید فوری درآورد اگر نمی تواند نماز را بشکند و در آورد.

اگر با عین پولیکه خمس در؟؟؟ را نداده لباس بخرد نمازش باطل است.

و اگر به ذمه بخرد ولی موقع معامله در نیت او باشد که از پول خمس نداده بخرد باطل است.

شرط 3 : لباس نماز گزار از مردار حلال گوشت نباشد (ذبح غیر اسلامی مردار است. ولی مو و پشم آنها اگر بود اشکال ندارد.

شرط 4 : ولی مردار حرام گوشت مثل گربه اگر موی آن در لباس باشد نماز باطل است.

اگر شک داریم که جنس لباس از حیوان حیوان حلال گوشت است یا حرام گوشت چه در داخل تهیه شده باشد یا در خارج نماز با آن مانعی ندارد.

شرط 5 : ابریشم و طلا برای مرد

اگرنداند که طلا ست یا فراموش کند نماز ش صحیح است.

اگر نداند که لباس ابریشم است اشکال ندارد. دستمال ابریشم در جیب اشکال ندارد.

هنگام اضطرار پوشیدن غصبی ، ابریشم ، طلا ، مردار مانعی ندارد.

لباس کوچک مثلا جوراب و کلاه اگر نجس بود ضرری به نماز نمی زند.

زن لباس مرد و مرد لباس زن نپوشد ولی اگر پوشید نمازش صحیح است. لباس های مشترک اشکال ندارد.

اگر لباس با زخم و جراحت و دمل خونی بود اگر شستن برای او یا عموم مردم سخت است مادامی که مریض است با همان لباس های خونی نماز صحیح

است.

درافراد سالم کمتر از درهم خون مانعی ندارد. اگر ناچار است که با لباس نجس نماز بخواند مانعی ندارد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : یا أَبَا ذَرٍّ مَنْ کانَ لَهُ قَمِیصَانِ فَلْیلْبَسْ أَحَدَهُمَا وَ یلْبِسُ الْ آخَرَ أَخَاهُ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص54] .

1. لطائف

1. وقایع وکرامات ، پندارها واندرزها

1. شخصی به من گفت : این بیست هزار تومان را به طلبه ای بده که خودش بچه ها را جمع کرده باشد. من هر چه گشتم پیدا نکردم و پس از 2 سال پول را به صاحبش رد کردم.

2. مرحوم آیه الله شاهرودی در نجف فرمود :

شکر من این است که نمی توانم شکر کنم.

3. حاج آقا مصطفی بهشتی (پدر شهید حاج آقا حسن بهشتی اصفهانی) گفت در عمرم برای غیر خدا سخنرانی نکرده ام.

4. در کوچه آقا نجفی به دیدار شهید بهشتی که از آلمان برگشته بود رفتم و گفتم شما برای جوانان آلمان چه می گوئید تا من هم برای جوانان کاشان بگویم ، همه خندیدند ! اما شهید بهشتی نخندید و گفت : راست می گوید ، نیازهای فطری همه انسانها یکی است. بعد فرمودند : برای پیشرفت اسلام دو کار باید کرد :

الف : جدا کردن خرافات از اسلام.

ب : جدا کردن کار مسلمین از اسلام.

5. یکی از دوستان برای حج سال 64 ، 12 مرتبه استخاره کرد ، آیهسُبْحانَ الَّذِی أَسْری بِعَبْدِهِ لَیلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ إِلَی الْمَسْجِدِ الْأَقْصَی الَّذِی بارَکنا حَوْلَهُ لِنُرِیهُ مِنْ آیاتِنا إِنَّهُ هُوَ السَّمِیعُ الْبَصِیرُ [اسراء/1.] آمد اتفاقا مشرف شد و پای کعبه در حال طواف شوط هفتم فوت کرد. به نقل از یکی از

علمای شیراز درباره پدر شهید ذوالانوار.

6. پدر دو شهید در همدان می گفت : منزل ملا علی همدانی بودیم ، افراد فقیری که مراجعه می کردند از زیر تشک به آنها پول می داد ، یک بار از اطاق بیرون رفت ما چند نفر بودیم ، تشک را بالا زدیم ، پول نبود ، آقا آمد نشست و فقراء آمدند ، آقا پول بر می داشت و به فقراء می داد ، پرسیدم ، ایشان گفتند در این عالم اسراری است.

7. شب اول ماه رمضان سال 65 هجری شمسی جوانی را دیدم در جلسه دعای ابو حمزه ثمالی در احیاء مسجد سید اصفهان ، می گفت آرزو دارم که مادرم راضی شود که من به جبهه بروم.

8. مسئله یکی از علماء که همسرش در حال زایمان بود و در عین حال بی پول بود و نوشتن آیهوَ هُزِّی إِلَیک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ تُساقِطْ عَلَیک رُطَباً جَنِیا [مریم/25] . و فرستادن آن به خانه آیه الله بروجردی.

9. شخصی بنام یحیی کتاب سرقتی خود را در حرم حضرت علی (ع) دید استخاره کرد این آیه آمد : یا یحْیی خُذِ الْکتابَ بِقُوَّهٍ وَ آتَیناهُ الْحُکمَ صَبِیا [مریم/12.]

10. آقای دری نجف آبادی رئیس بودجه دوران طلبگی در اتاق 6 متری روی چادر شب زندگی می کرد.

11. بسیار در حرم امام رضاعلیه السلامدعا کردم ، بعد گفتم : با وجود عیب های زیادی که در من هست و از طرفی این همه دعا و خواسته که دارم مثل من مانند ریختن زعفران در کیسه زباله است. ولی از زمانی که از حرم بیرون می آمدم سیدی مقداری زعفران به من داد ، با

خود گفتم : امام رضا (علیه السلام) می خواهد به من بگوید کسی که به ما متوسل شد اگر چه معیوب باشد و کیسه زباله ، ولی ما در آن زعفران می ریزم.

12. مرحوم شهید آیه الله مطهری (ره) از من پرسید : تفسیر نمونه را از کجا نوشتی؟ گفتم از اول جزء دوم که می فرماید : سیقول السفها ، خندید و گفت مناسبت حکم و موضوع.

13. آقای علی غفوری گفت : در کنار قبر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گفتم یا رسول الله آیا از این امت راضی هستی؟ در این رابطه قرآن را باز کردم ، این آیه آمدوَ قالَ الرَّسُولُ یا رَبِّ إِنَّ قَوْمِی اتَّخَذُوا هذَا الْقُرْآنَ مَهْجُوراً [فرقان/30.]

14. درباره حاج کافی (ره) :

15. زن بهائی مسلمان شد. خدمت آیه الله میلانی رسید. ایشان از او پرسید که چه چیز باعث شد مسلمان شوی؟ جواب داد لطف خدا. ایشان تکانی خورد و گریست.

16. روی قبر شهیدی نوشته بودند : وَ فَدَیناهُ بِذِبْحٍ عَظِیمٍ [صافات/107] . از برادرش علت آن را سئوال کردند ، گفت : موقعی که برادرم خواست به جبهه برود از قرآن استخاره گرفت این آیه آمد.

به نقل از آقای مهندس سید حسین ذوالانوار ،

شخصی بنام آقای رفعی در حرم حضرت رضا (ع) به فکر فرو رفت که من در پیشگاه حضرت چه مقامی دارم ، با خود گفت : اولین کلمه ای که یک نفر به من بگوید ، نشان دهنده مقام من باشد. همین طور که ایستاده بودم زنی از کنارم عبور کرد به خیال این که همسر خود

من است ، گفتم بایست با هم برویم خانه ، زن برگشت و به من گفت : خیلی خری. باز شک کردم که همین کلمه ن شان دهنده مقام من است ، زن برگشت ، گفت : شک نکن ، خیلی خری !

18. کتاب بحار را خریده بودم ، مادرم گفت : این همه کتاب را می خواهی چکار کنی؟ تارک الصلاه مهر و تسبیح جمع می کند؟ !

19. در حال طواف بودم از روی حجر اسماعیل قرآنی برداشتم که بخوانم قرآن را باز کردم آیات کعبه و بنای او آمد پس از طواف و نماز قرآن را باز کردم آیات کعبه و ابراهیم آمد تا این که...وَ ارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَراتِ [بقره/126.] در این هنگام آقای ناظم زاده (سید) مقداری موز و سیب به من داد که بخورم.

20. یکسال در منی گم شدم شخصی به نام آقای فاطمیان مشهدی به من رسید ، گفت چه می خواهی؟ به شوخی گفتم : یک دوش آب سرد و یک انار یزد. دست مرا گرفت و برد زیر دوش آب سرد ستاد آبرسانی و یک انار هم داد و گفت این هم انار یزد است.

نکته جالب این که در آن سال دوش آب اصلا در منی نبود جز آن یکی.

21. هنگام ورود آیهالله بروجردی (ره) به قم یکی از وعاظ این آیه را خواند :

یا أَیهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَساکنَکمْ لا یحْطِمَنَّکمْ سُلَیمانُ وَ جُنُودُهُ وَ هُمْ لا یشْعُرُونَ [نمل/18.]

22. شخص پیر مردی گفت : من دیگر طاقت پا شدن از زمین را ندارم. ظریفی گفت : وَ أَمّا ما ینْفَعُ النّاسَ فَیمْکثُ فِی الأَرْضِ [

رعد/17.]

23. شخصی مقداری پول حرام به یک نفر داد که برای پدرش نماز قضا انجام دهد. پس از مدتی برای طلب عفو به نزدش رفت برای عذر خواهی و اینکه آن پول حرام بود. او هم در جواب گفت پس بگو هر وقت من وضو گرفتم و آماده نماز شدم ، قبل از شروع ، آن وضو باطل می شد و من دیگر حال نداشتم وضو بگیرم !!!

24. آقای فلسفی مشهدی را گفتند : به منبر رود گفت : مطالعه نکردم ، اصرار کردند ، ایشان هم به منبر رفته فرمود : من مطالعه نکرده ام بی مطالعه منبر نرویدو السلام علیکم...

25. کسی خواست برود مکه به آقائی گفت تا در گوشش دعا بخواند. او هم به گوشش گفت در آنجا به خدا بگو ترا به حضرت عباس (علیه السلام) بهشت را دیگر اینجوری نکنی. مکه را که طویله اش کرده ای.

26. مرحوم شهید سعیدی بالای منبر ، بود آقای خزعلی وارد شد ایشان از منبر پائین آمده و به مردم گفت : ایشان از من با سوادتر هستند ، از ایشان استفاده کنید.

27. مرحوم شهید سعیدی (ره) را دیدند بدون عبا از مسجد برگشت و به خانه آمد سؤال کردند ، فرمود : شخصی از سرما می لرزید چیز دیگری نداشتم عبایم را به او دادم.

28. آقای سید مهدی طباطبائی :

یکبار در مکه سیل آمد. شخصی گفت : رفتم ببینم کعبه در چه حال است ، دیدم شخصی در طوفان طواف می کند.

29. شخصی گفت : خسته شده ام و می خواهم از اینجا بروم. کسی به او گفت : با نفس اگر می روی همه جا تنگ است ، اگر

نفس را کنار بگذاری همه جا گسترده است.

30. یک شب داستان فرار بهلول از قضاوت هارون ، را خواندم. سحر به قصد او به زیارت امام رضا علیه السلام رفتم و زیارت امین الله را خواندم.

31. شخصی در مدرسه میرزا جعفر پنج تومان داد و گفت بگیر و برای پدرم یک سوره قرآن بخوان. من 10 تومان داده و گفتم تو بگیر و برای مادرم یک سوره قرآن بخوان. !!!

32. برای نویسنده کتابی که می خوانم یک سوره از قرآن و بعضا برای پدرش یک سوره می خوانم.

33. مرحوم سید عبد الهادی شیرازی در نجف در جمع عده ای مشغول مزاح بوده که عده ای از علماء اصفهان برای تعیین مرجعیت به نزدش می آیند و ایشان با همان حالت معمولی به مزاح خود ادامه می دهند.

34. سر درس آقای حسن زاده می رفتم ، ایشان بعد از درس خود درب ها را می بست و به کسی دستور نمی داد.

35. به آقای گلپایگانی گفتم : برخی دارند درباری می شوند. ایشان گفتند : درباری نشوند ، گفتیم : چکار کنند؟ گفت : لنگ دادن سر حمام که تخصص نمی خواهد.

36. آقای صانعی از جوانی حضرت امام (ره) خاطره ای داشت که می گفت :

ما با ایشان به تهران می رفتیم من در راه به مناسبتی گفتم : خوب است که عراق تذکره نمی دهد و الا حوزه علمیه ضعیف می شود. ایشان تا تهران صحبت فرمودند در این باب که این نوع تفکر شرک آلوده است.

37. شهید آیه الله مدنی می فرمود :

وقتی من می خواهم مطلبی بگویم دست کم یک هفته عمل می کنم.

38. مرحوم شیخ عباس قمی فرموده دعاهای مفاتیح را حداقل یکی دو بار خودم خوانده ام.

39. وقتی برای

کلنگ زدن زمین دفتر نهضت سواد آموزی در تبریز رفتیم آیه الله ملکوتی این آیه را خواند :

و اذ یرفع ابراهیم القواعد من البیت و اسماعیل...

40.حضرت ابوالفضل دست خود را برای خدا داد. خداوند زیلوهای خود را برای حضرت ابوالفضل نمی دهد؟ !.

41. امان از مردم ! نوح را به پیامبری قبول نکردند ، گاو را به خدائی قبول کردند.

در مشهد وارد صف اشخاصی شدم که برای رفتن به استخر منتظر بودند. داخل استخر جوانی بطرفم آمد و خصوصی درباره باکره نبودن همسرش پرسش کرد. جواب دادم :

الف : ممکن است خدائی باشد.

ب : ممکن است در اثر پرش از بین برود.

43. رانندگان پشت سر آقائی نماز نمی خواندند. سبب پرسید ، گفتند : این آقا هم تند می رود و هم مسافر سوار نمی کند.

44. پرسید ، چگونه از پای حضرت علی علیه السلام در نماز تیر می کشند؟ گفتم : همانگونه که زنان مصرقَطَّعْنَ أَیدِیهُنَّ [یوسف/31.]

45. پرسید چرا با چند سال گناه عذاب خالد؟ گفتم : با یک لحظه در آمدن چشم با چاقو تا ابد کوری است.

46. چرا نماز با اینکهلا تَنْهی عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْکرِدر برخی اثری ندارد

گفتم : تخمه پوک سبز نمی شود.

47. سلیمان برای بلقیس ، هدهد (پرنده تاجدار) می فرستد نامه را به کلاغ و غاز نداد ، جعفرطیار برای نجاشی آیات مریم و مسیح خواند ، اگر تَبَّتْ یدا می خواند می گفتند : حتی به عموی خود رحم نمی کند.

48. بِی سلیقه : در سوگ پیر مرد روضه علی اصغر می خواند.

49.أولئِک عَلَيهِمْ صَلَواتٌ مِنْ رَبِّهِمْ [بقره/157.]

برای آنهایی که در جوع و فقر صبر می کنند :

صَلِّ عَلَيهِمْ إِنَّ صَلاتَک سَکنٌ

لَهُمْ [توبه/103.]

برای کسی که دارد و صبر می کند.

اولی را خدا می گیرد و صلوات می فرستد و دومی را پیامبرصلی الله علیه و آله و سلممی گیرد و صلوات می فرستد.

50.سقاهُمْ رَبُّهُمْ شَراباً طَهُوراً [دهر/21] . برای گروهی ویسْقَوْنَ فِیها کأساً [دهر/17] . برای گروهی دیگر.

51. در صحیح بخاری گفته : قال النبیصلی الله علیه و سلم : (بدون ذکر وآله) وقتی می خواهید صلوات بفرستید بگوئید (صلی الله علیه و آله و سلم) .

52. از میان جمعیت جوانی برخاست و گفت این مطالبی که تو می گوئی یک عمر این آقایان نگفته اند رو به تابلو کردم و از حق کمک طلبیدم. به ذهنم رسید که من مثل لوستر می باشم که به آهنها بندم.

53. برخورد اشترتن بجای پذیرائی در زمانی که منزل آقائی رفتم

54. شب اول قبر یا شب اول زفاف :

داستان عروسی است که شب زفاف در حجله از او اصول دین پرسیده شد.

55. ماجرای نماز شب خواندن یکی از اولیاء و الهام به او که قورباغه هر شب غور غور می کند.

56. پدرم هنگامی که به قم می آمدم تا طلبه شوم به من سفارش کرد :

استر ذهبک و ذهابک و مذهبک.

همیشه به یک مسجد نرو ، در کسی فانی نشو ،

57. جریان ارمنی و محسن کاظمی و نقل برای پدر وی در اتوبوس.

58. من و آقای پرورش در دار التبلیغ قم به عنوان سخنران سمیناری که برای تشویق خانواده های شاگردان ممتاز قرآن در سطح کشور تشکیل شده بود ، دعوت شده بودیم. آقای پرورش از اصفهان آمده بود. به هم رسیدیم. پرسیدم شما روی چه موضوعی کار کرده اید و می خواهید

مطرح کنید گفت : یا بنی قرآن را جمع کرده ام. من گفتم : اتفاقا من هم همین کار را کرده ام.

59. جریان پرستار بی حجاب و تغذیه علامه امینی (ره) .

60. جریان پولی که شخصی به علامه طباطبائی می دهد و بعداً معلوم می شود حدود ششصد سال از مرگ او می گذرد.

61. برخورد با محمد منتظری که به کلاس من می آمد و من جلسه را به او سپردم. بعد گفت خودت بیا اداره کن من یکی می فرستم تا روش شما را یاد بگیرد. پس از انقلاب گفت جلسه تو برای ما خیلی برکت داشت. تو جمع می کردی و ما از نیروها عضو می گرفتیم.

1. استاد حسن زاده آملی در کتاب هزار و یک نکته شماره 306 می فرماید : شخصی اهل بینش از این فقیر الی الله پرسید که جهت چیست؟ که خداوند در سوره مبارکه یس یک جا را به دو اسم متخالف نام می برد که فرمودوَ اضْرِبْ لَهُمْ مَثَلاً أَصْحابَ الْقَرْیهِ [یس/13.]

و پس از چند آیه فرمود : وَ جاءَ رَجُلٌ مِنْ أَقْصَی الْمَدِینَهِ [قصص/20.]

بعد از مقداری تامل این معنی در ذهنم خطور کرد که مدینه گفتن به احترام این مومن است که اگر جمعیتی ایمان بالله نداشته باشند اعرابی اند و اجتماع آنان قریه و ده کوره ای است و شهر آنجا است که مدینه فاضله باشند تا آنجا شود و آبادی ، بوجود مرد خداست در آیاتی که در آن قریه ذکر شده تامل شود مثلوَ کأَینْ مِنْ قَرْیهٍ أَمْلَیتُ لَها وَ هِی ظالِمَهٌ [حج/48.]

وَ نَجَّیناهُ مِنَ الْقَرْیهِ الَّتِی کانَتْ تَعْمَلُ الْخَبائِثَ [انبیاء/74.]

وَ کمْ قَصَمْنا

مِنْ قَرْيهٍ كانَتْ ظالِمَةً [انبياء/11.]

و نحوها و همچنين آياتى كه در آنها ذكر مدينه شده است.و الله تعالى هو العليم.

2. بعضى چيزها داريم كه تاثيرات متقابل دارند مثل علم و خشيت : در قرآن مجيد مى فرمايد : إِنَّما يخْشَى اللّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَماءُ [فاطر/28.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ خَشِى اللَّهَ كمَلَ عِلْمُهُ [غررالحكم ، ص190.]

م

1.مؤمن

1. نشانه های مؤمن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : اتَّقُوا فِرَاسَةَ الْمُومِنِ فَإِنَّهُ ینْظُرُ بِنُورِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلّ [کافی ، ج1 ، ص218] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : عِزُّ الْمُومِنِ إِسْتِغْنَاوهُ عَنِ النَّاسِ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص169] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : أَمَّا اللَّیلَ فَصَافُّونَ أَقْدَامَهُمْ تَالُونَ لِأَجْزَاءِ الْقُرْآنِ یرَتِّلُونَهُ تَرْتِیلًا یعِظُونَ أَنْفُسَهُمْ بِأَمْثَالِهِ وَ یسْتَشْفُونَ لِدَائِهِمْ بِدَوَائِهِ تَارَةً وَ تَارَةً مُفْتَرِشُونَ جِبَاهَهُمْ وَ أَکفَّهُمْ وَ رُکبَهُمْ وَ أَطْرَافَ أَقْدَامِهِمْ تَجْرِی دُمُوعُهُمْ عَلَی خُدُودِهِمْ یمَجِّدُونَ جَبَّاراً عَظِیماً وَ یجْأَرُونَ إِلَیهِ جَلَّ جَلَالُهُ فِی فَکاک رِقَابِهِمْ هَذَا لَیلُهُمْ فَأَمَّا النَّهَارَ فَحُلَمَاءُ عُلَمَاءُ بَرَرَةٌ أَتْقِیاءُ بَرَاهُمْ خَوْفُ بَارِیهِمْ فَهُمْ أَمْثَالُ الْقِدَاحِ یحْسَبُهُمُ النَّاظِرُ إِلَیهِمْ مَرْضَی وَ مَا بِالْقَوْمِ مِنْ مَرَضٍ أَوْ قَدْ خُولِطُوا وَ قَدْ خَالَطَ الْقَوْمَ مِنْ عَظَمَهِ رَبِّهِمْ وَ شِدَّهِ سُلْطَانِهِ أَمْرٌ عَظِیمٌ طَاشَتْ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَ ذَهَلَتْ مِنْهُ عُقُولُهُمْ فَإِذَا اسْتَقَامُوا مِنْ ذَلِک بَادَرُوا إِلَی اللَّهِ تَعَالَی بِالْأَعْمَالِ الزَّاکیهِ لَا یرْضَوْنَ لَهُ بِالْقَلِیلِ وَ لَا یسْتَکثِرُونَ لَهُ الْجَزِیلَ فَهُمْ لِأَنْفُسِهِمْ مُتَّهِمُونَ وَ مِنْ أَعْمَالِهِمْ مُشْفِقُونَ إِنْ زُکی أَحَدُهُمْ خَافَ مِمَّا یقُولُونَ وَ قَالَ أَنَا أَعْلَمُ بِنَفْسِی مِنْ غَیرِی وَ رَبِّی أَعْلَمُ بِی اللَّهُمَّ لَا تُواخِذْنِی بِمَا یقُولُونَ

وَ اجْعَلْنِی خَیراً مِمَّا یظُنُّونَ وَ اغْفِرْ لِی مَا لَا یعْلَمُونَ فَإِنَّک عَلَّامُ الْغُیوبِ وَ سَاتِرُ الْعُیوبِ هَذَا وَ مِنْ عَلَامَهِ أَحَدِهِمْ أَنْ تَرَی لَهُ قُوَّهً فِی دِینٍ وَ حَزْماً فِی لِینٍ وَ إِیمَاناً فِی یقِینٍ وَ حِرْصاً عَلَی عِلْمٍ وَ فَهْماً فِی فِقْهٍ وَ عِلْماً فِی حِلْمٍ وَ کیساً فِی رِفْقٍ وَ قَصْداً فِی غِنًی وَ تَجَمُّلًا فِی فَاقَهٍ وَ صَبْراً فِی شِدَّهٍ وَ خُشُوعاً فِی عِبَادَهٍ وَ رَحْمَهً لِلْمَجْهُودِ وَ إِعْطَاءً فِی حَقٍّ وَ رِفْقاً فِی کسْبٍ وَ طَلَباً فِی حَلَالٍ وَ تَعَفُّفاً فِی طَمَعٍ وَ طَمَعاً فِی غَیرِ طَبَعٍ أَی دَنَسٍ وَ نَشَاطاً فِی هُدًی وَ اعْتِصَاماً فِی شَهْوَهٍ وَ بِرّاً فِی اسْتِقَامَهٍ لَا یغُرُّهُ مَا جَهِلَهُ وَ لَا یدَعُ إِحْصَاءَ مَا عَمِلَهُ یسْتَبْطِئُ نَفْسَهُ فِی الْعَمَلِ وَ هُوَ مِنْ صَالِحِ عَمَلِهِ عَلَی وَجَلٍ یصْبِحُ وَ شُغُلُهُ الذِّکرُ وَ یمْسِی وَ هَمُّهُ الشُّکرُ یبِیتُ حَذَراً مِنْ سِنَهِ الْغَفْلَهِ وَ یصْبِحُ فَرَحاً لِمَا أَصَابَ مِنَ الْفَضْلِ وَ الرَّحْمَهِ إِنِ اسْتَصْعَبَتْ عَلَیهِ نَفْسُهُ فِیمَا تَکرَهُ لَمْ یعْطِهَا سُولَهَا فِیمَا إِلَیهِ تَشْرَهُ رَغْبَتُهُ فِیمَا یبْقَی وَ زَهَادَتُهُ فِیمَا یفْنَی قَدْ قَرَنَ الْعَمَلَ بِالْعِلْمِ وَ الْعِلْمَ بِالْحِلْمِ یظَلُّ دَائِماً نَشَاطُهُ بَعِیداً کسَلُهُ قَرِیباً أَمَلُهُ قَلِیلًا زَلَلُهُ مُتَوَقِّعاً أَجَلَهُ خَاشِعاً قَلْبُهُ ذَاکراً رَبَّهُ قَانِعَهً نَفْسُهُ عَازِباً جَهْلُهُ مُحْرِزاً دِینَهُ مَیتاً دَاوُهُ کاظِماً غَیظَهُ صَافِیاً خُلُقُهُ آمِناً مِنْهُ جَارُهُ سَهْلًا أَمْرُهُ مَعْدُوماً کبْرُهُ بَیناً صَبْرُهُ کثِیراً ذِکرُهُ لَا یعْمَلُ شَیئاً مِنَ الْخَیرِ رِئَاءً وَ لَا یتْرُکهُ حَیاءً الْخَیرُ مِنْهُ مَأْمُولٌ وَ الشَّرُّ مِنْهُ مَأْمُونٌ إِنْ کانَ بَینَ الْغَافِلِینَ کتِبَ فِی الذَّاکرِینَ وَ إِنْ کانَ مَعَ الذَّاکرِینَ لَمْ یکتَبْ مِنَ الْغَافِلِینَ یعْفُو عَمَّنْ ظَلَمَهُ وَ یعْطِی مَنْ حَرَمَهُ وَ

يصِلُ مَنْ قَطَعَهُ قَرِيبٌ مَعْرُوفُهُ صَادِقٌ قَوْلُهُ حَسَنٌ فِعْلُهُ مُقْبِلٌ خَيرُهُ مُدْبِرٌ شَرُّهُ غَائِبٌ مَكرُهُ فِی الزَّلَازِلِ وَقُورٌ وَ فِی الْمَكَارِهِ صَبُورٌ وَ فِی الرَّخَاءِ شَكورٌ لَا يحِيفُ عَلَی مَنْ يبْغِضُ وَ لَا يأْثَمُ فِيمَنْ يحِبُّ وَ لَا يدَّعِی مَا لَيسَ لَهُ وَ لَا يجْحَدُ مَا عَلَيهِ يعْتَرِفُ بِالْحَقِّ قَبْلَ أَنْ يشْهَدَ بِهِ عَلَيهِ لَا يضِيعُ مَا اسْتَحْفَظَهُ وَ لَا ينَابِزُ بِالْأَلْقَابِ لَا يبْغِی عَلَی أَحَدٍ وَ لَا يغْلِبُهُ الْحَسَدُ وَ لَا يضَارُّ بِالْجَارِ وَ لَا يشْمَتُ بِالْمُصَابِ مُودٍّ لِلْأَمَانَاتِ عَامِلٌ بِالطَّاعَاتِ سَرِيعٌ إِلَی الْخَيرَاتِ بَطِیءٌ عَنِ الْمُنْكرَاتِ يأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ يفْعَلُهُ وَ ينْهَی عَنِ الْمُنْكرِ وَ يجْتَنِبُهُ لَا يدْخُلُ فِی الْأُمُورِ بِجَهْلٍ وَ لَا يخْرُجُ مِنَ الْحَقِّ بِعَجْزٍ إِنْ صَمَتَ لَمْ يغْيهِ الصَّمْتُ وَ إِنْ نَطَقَ لَمْ يغْيهِ اللَّفْظُ وَ إِنْ ضَحِک لَمْ يعْلُ بِهِ صَوْتُهُ قَانِعٌ بِالَّذِی قُدِّرَ لَهُ لَا يجْمَحُ بِهِ الْغَيظُ وَ لَا يغْلِبُهُ الْهَوَی وَ لَا يقْهَرُهُ الشُّحُّ يخَالِطُ النَّاسَ بِعِلْمٍ وَ يفَارِقُهُمْ بِسِلْمٍ يتَكلَّمُ لِيغْنَمَ وَ يسْأَلُ لِيفْهَمَ نَفْسُهُ مِنْهُ فِی عَنَاءٍ وَ النَّاسُ مِنْهُ فِی رَاحَةٍ أَرَاحَ النَّاسَ مِنْ نَفْسِهِ وَ أَتْعَبَهَا لِآخِرَتِهِ إِنْ بُغِی عَلَيهِ صَبَرَ لِيكونَ اللَّهُ تَعَالَی هُوَ الْمُنْتَصِرَ لَهُ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

المومن بخير على كل حال [ميزان الحكمه ، حديث 1411] .

المومن يكفر [ميزان الحكمه ، حديث 1412] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : نِيةُ الْمُومِنِ أَبْلَغُ مِنْ عَمَلِهِ [أمالى طوسى ، ص454] .

وصب المومن كفاره الخطايا [كنزالعمال ، ج3 ، ص310]

ياتى على الناس زمان المومن فيه اذل من شاته (از بزغاله خوارتر است [نهج الفصاحه ،

جملمه ، 3183] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : إن المؤمن قيده القرآن عن كثير من هواء نفسه و شهوته [التحصين ابن فهدالحلى ، ص25] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : الْمُومِنُ مِرْآهٌ لِأَخِيهِ الْمُومِنِ ينْصَحُهُ إِذَا غَابَ عَنْهُ [النوادر راوندى ، ص8] .

المومن كنز المعرفه يسير المونه [ميزان الحكمه ، حديث ، 1451] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : لَيسَ مِنْ أَخْلَاقِ الْمُومِنِ التَّمَلُّقُ وَ لَا الْحَسَدُ إِلَّا فِى طَلَبِ الْعِلْمِ [الجعفريات ، ص235] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : لا يلدغ المؤمن من حجر مرتين [مشكاه الأنوار ، ص319] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : مَثَلُ الْمُومِنِ فِى تَوَادِّهِمْ وَ تَرَاحُمِهِمْ كمَثَلِ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكى بَعْضُهُ تَدَاعَى سَائِرُهُ بِالسَّهَرِ وَ الْحُمَّى [بحارالأنوار ، ج58 ، ص150] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : الْمُومِنُ كيسٌ ، فَطِنٌ ، حَذِرٌ [الدعوات راوندى ، ص39] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : الْمُومِنُ هَينٌ لَينٌ سَمْحٌ لَهُ خُلُقٌ حَسَنٌ وَ الْكافِرُ فَظٌّ غَلِيظٌ لَهُ خُلُقٌ سَيئٌ وَ فِيهِ جَبْرِيهٌ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص172] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : إِنَّ الْمُومِنَ يأْخُذُ بِأَدَبِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا وَسَّعَ عَلَيهِ اتَّسَعَ وَ إِذَا أَمْسَک عَلَيهِ أَمْسَک [كافى ، ج4 ، ص12] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : الْمُومِنُ مَأْلُوفٌ وَ لَا خَيرَ فِيمَنْ لَفُ وَ لَا يولَفُ [كافى ، ج2 ، ص102] .

اذا سرتک حسنتک و

ساءتک سیئتک فانت مومن [نهج الفصاحه ، جمله 214] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِنَّ أَکمَلَ الْمُومِنِینَ إِیمَاناً أَحْسَنُهُمْ خُلُقاً [کافی ، ج2 ، ص99] .

ان المومن لیدرک بحسن الخلق درجه القائم الصائم [نهج الفصاحه ، جمله 814] .

ان المومن یجاهد بسیفه و لسانه [نهج الفصاحه ، جمله 818] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : خَصْلَتَانِ لَا تَجْتَمِعَانِ فِی مُسْلِمٍ الْبُخْلُ وَ سُوءُ الْخُلُقِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص75] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِنَّ الْعِلْمَ خَلِیلُ الْمُومِنِ وَ الْحِلْمَ وَزِیرُهُ [کافی ، ج2 ، ص230] .

قال رسول الله (صلی الله علیه و آله) : لیس بمومن من لم یعد البلاء نعمه و الرخاء مصیبه [نهج الفصاحه ، جمله2391] .

قال رسول الله (صلی الله علیه و آله) : المومن یغار و الله اشد غیره [میزان الحکمه ، حدیث 1426] .

قال رسول الله (صلی الله علیه و آله) : المومن نفسه منه فی عناء والناس فی راحه [میزان الحکمه ، حدیث 1436] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : الْعِلْمُ خَلِیلُ الْمُومِنِ وَ الْحِلْمُ وَزِیرُهُ وَ الْعَقْلُ دَلِیلُهُ وَ الْعَمَلُ قَیمُهُ وَ اللِّینُ أَخُوهُ وَ الرِّفْقُ وَالِدُهُ وَ الصَّبْرُ أَمِیرُ جُنُودِهِ [تحف العقول ، ص46] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : الْمُومِن نَفْسُهُ مِنْهُ فِی عَنَاءٍ وَ النَّاسُ مِنْهُ فِی رَاحَهٍ [کافی ، ج2 ، ص231] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِنَّ مَثَلَ الْمُومِنِ کمَثَلِ النَّحْلَهِ إِنْ صَاحَبْتَهُ

نَفَعَک وَ إِنْ شَاوَرْتَهُ نَفَعَک وَ إِنْ جَالَسْتَهُ نَفَعَک وَ کلُّ شَأْنِهِ مَنَافِعُ وَ کذَلِک النَّحْلَهُ کلُّ شَأنِهَا مَنَافِعُ [بحارالأنوار ، ج61 ، ص238] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : الْمُومِنُ مَنِ ائْتَمَنَهُ الْمُومِنُونَ عَلَی أَنْفُسِهِمْ وَ أَمْوَالِهِمْ [کافی ، ج2 ، ص235] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : لَا یکمُلُ الْمُومِنُ إِیمَانُهُ حَتَّی یحْتَوِی عَلَی مِائَهٍ وَ ثَلَاثِ خِصَالٍ فِعْلٍ وَ عَمَلٍ وَ نِیهٍ وَ بَاطِنٍ وَ ظَاهِرٍ فَقَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : یا رَسُولَ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) مَا الْمِائَهُ وَ ثَلَاثُ خِصَالٍ؟ فَقَالَ : یا عَلِی مِنْ صِفَاتِ الْمُومِنِ أَنْ یکونَ جَوَّالَ الْفِکرِ جَوْهَرِی الذِّکرِ کثِیراً عِلْمُهُ عَظِیماً حِلْمُهُ جَمِیلَ الْمُنَازَعَهِ کرِیمَ الْمُرَاجَعَهِ أَوْسَعَ النَّاسِ صَدْراً وَ أَذَلَّهُمْ نَفْساً ضِحْکهُ تَبَسُّماً وَ اجْتِمَاعُهُ تَعَلُّماً مُذَکرَ الْغَافِلِ مُعَلِّمَ الْجَاهِلِ لَا یوذِی مَنْ یوذِیهِ وَ لَا یخُوضُ فِیمَا لَا یعْنِیهِ وَ لَا یشْمَتُ بِمُصِیبَهٍ وَ لَا یذْکرُ أَحَداً بِغِیبَهٍ بَرِیئاً مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ وَاقِفاً عِنْدَ الشُّبُهَاتِ کثِیرَ الْعَطَاءِ قَلِیلَ الْأَذَی عَوْناً لِلْغَرِیبِ وَ أَباً لِلْیتِیمِ بِشْرُهُ فِی وَجْهِهِ وَ حُزْنُهُ فِی قَلْبِهِ مُتَبَشِّراً بِفَقْرِهِ أَحْلَی مِنَ الشَّهْدِ وَ أَصْلَدَ مِنَ الصَّلْدِ لَا یکشِفُ سِرّاً وَ لَا یهْتِک سِتْراً لَطِیفَ الْحَرَکاتِ حُلْوَ الْمُشَاهَدَهِ کثِیرَ الْعِبَادَهِ حَسَنَ الْوَقَارِ لَینَ الْجَانِبِ طَوِیلَ الصَّمْتِ حَلِیماً إِذَا جُهِلَ عَلَیهِ صَبُوراً عَلَی مَنْ أَسَاءَ إِلَیهِ یبَجِّلُ الْکبِیرَ وَ یرْحَمُ الصَّغِیرَ أَمِیناً عَلَی الْأَمَانَاتِ بَعِیداً مِنَ الْخِیانَاتِ إِلْفُهُ التُّقَی وَ حِلْفُهُ الْحَیاءُ کثِیرَ الْحَذَرِ قَلِیلَ الزَّلَلِ حَرَکاتُهُ أَدَبٌ وَ کلَامُهُ عَجَبٌ مُقِیلَ الْعَثْرَهِ وَ لَا یتَتَبَّعُ الْعَوْرَهَ وَقُوراً صَبُوراً رَضِیاً شَکوراً قَلِیلَ الْکلَامِ صَدُوقَ اللِّسَانِ بَرّاً مَصُوناً حَلِیماً رَفِیقاً

عَفِيفاً شَرِيفاً لَا لَعَّانٌ وَ لَا كذَّابٌ وَ لَا مُغْتَابٌ وَ لَا سَبَّابٌ وَ لَا حَسُودٌ وَ لَا بَخِيلٌ هَشَّاشاً بَشَّاشاً لَا حَسَّاسٌ وَ لَا جَسَّاسٌ يطْلُبُ مِنَ الْأُمُورِ أَعْلَاهَا وَ مِنَ الْأَخْلَاقِ أَسْنَاهَا مَشْمُولًا بِحِفْظِ اللَّهِ مُويداً بِتَوْفِيقِ اللَّهِ ذَا قُوَّةٍ فِی لِينٍ وَ عَزْمَةٍ فِی يقِينٍ لَا يحِيفُ عَلَی مَنْ يبْغِضُ وَ لَا يأْثَمُ فِيمَنْ يحِبُّ صَبُوراً فِی الشَّدَائِدِ لَا يجُورُ وَ لَا يعْتَدِی وَ لَا يأْتِی بِمَا يشْتَهِی الْفَقْرُ شِعَارُهُ وَ الصَّبْرُ دِثَارُهُ قَلِيلَ الْمَئُونَهِ كثِيرَ الْمَعُونَهِ كثِيرَ الصِّيامِ طَوِيلَ الْقِيامِ قَلِيلَ الْمَنَامِ قَلْبُهُ تَقِی وَ عَمَلُهُ زَكی إِذَا قَدَرَ عَفَا وَ إِذَا وَعَدَ وَفَی يصُومُ رَغْباً وَ يصَلِّی رَهْباً وَ يحْسِنُ فِی عَمَلِهِ كأَنَّهُ نَاظِرٌ إِلَيهِ غَضَّ الطَّرْفِ سَخِی الْكفِّ لَا يرُدُّ سَائِلًا وَ لَا يبْخَلُ بِنَائِلٍ مُتَوَاصِلًا إِلَی الْإِخْوَانِ مُتَرَادِفاً لِلْإِحْسَانِ يزِنُ كلَامَهُ وَ يخْرِسُ لِسَانَهُ لَا يغْرَقُ فِی بُغْضِهِ وَ لَا يهْلِک فِی حُبِّهِ وَ لَا يقْبَلُ الْبَاطِلَ مِنْ صَدِيقِهِ وَ لَا يرُدُّ الْحَقَّ عَلَی عَدُوِّهِ وَ لَا يتَعَلَّمُ إِلَّا لِيعْلَمَ وَ لَا يعْلَمُ إِلَّا لِيعْمَلَ قَلِيلًا حِقْدُهُ كثِيراً شُكْرُهُ يطْلُبُ النَّهَارَ مَعِيشَتَهُ وَ يبْكی اللَّيلَ عَلَی خَطِيئَتِهِ إِنْ سَلَک مَعَ أَهْلِ الدُّنْيا كانَ أَكيسَهُمْ وَ إِنْ سَلَک مَعَ أَهْلِ الْآخِرَهِ كانَ أَوْرَعَهُمْ لَا يرْضَی فِی كسْبِهِ بِشُبْهَهٍ وَ لَا يعْمَلُ فِی دِينِهِ بِرُخْصَهٍ يعْطِفُ عَلَی أَخِيهِ بِزَلَّتِهِ وَ يرْعَی مَا مَضَی مِنْ قَدِيمِ صُحْبَتِهِ [بحارالأنوار ، ج64 ، ص310] .

2. کرامت مؤمن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : أبی الله أن یرزق عبده المؤمن إلا من حیث لا یحتسب [مجموعه ورام ، ج1 ، ص168] .

قال الامام الصادق (علیه السلام) : من حقّر مؤمناً اقاه

ماله حقّره الله ، فلم يزل عندالله محقوراً حتى يتوب مما صنع ، وقال : انهم يباهون باكفائهم يوم القيامه. [(مشكاه الانوار ، باب2 ، فصل1 ، حديث 7)]

عن المضل عن ابى عبد الله عليه السلام قال : " يقال للمؤمن يوم القيامه تصفحب وجوه الناس ، فمن كان سقاک شربه او اطعمک اكلهٌ اوفعل بک كذاوكذا فخذ بيده فادخله الجنّه قال : فانّه ليمر على الصراط و معه بشر كثير فتقول الملائكه : الى اين يا ولى الله ، الى اين يا عبد الله ، فيقول الله جل ثنائه : اجيرو العبدى فاجازوه ، وانما سمّى المومن مؤمناً لانه يومن على الله فيجيز امانه". [(مشكاه الانوار ، باب 2 ، فصل 6 ، حديث 3)]

3. حقوق مؤمن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله) : مَنِ اغْتِيبَ عِنْدَهُ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ فَاسْتَطَاعَ نَصْرَهُ فَلَمْ يَنْصُرْهُ خَذَلَهُ اللَّهُ فِى الدُّنْيا وَ الآْخِرَهِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص371] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : من استطاع منكم ان يستر اخاه المومن بثوبه فليعمل [نهج الفصاحه جمله 2957] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : من اخاف مومنا كان حقا على الله الا يومنه يوم القيامه [نهج الفصاحه ، جمله 2978] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ رَمَى مُومِناً بِكفْرٍ وَ مَنْ رَمَى مُومِناً بِكفْرٍ فَهُوَ كقَاتِلِه [كنزالفوائد ، ج1 ، ص149] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : مَنْ عَيرَ مُومِناً بِذَنْبٍ لَمْ يمُتْ حَتَّى يرْكبَهُ [كافى ، ج2 ، ص356] .

قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : الْمُومِنُ لِلْمُومِنِ بِمَنْزِلَهِ الْبُنْيانِ يشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضاً [بحارالأنوار ، ج58 ، ص150] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : الْمُومِنُ أَخُ الْمُومِنِ لَا يظْلِمُهُ وَ لَا يخْذُلُهُ وَ لَا يغُشُّهُ وَ لَا يغْتَابُهُ وَ لَا يخُونُهُ وَ لَا يكذِبُهُ [بحارالأنوار ، ج71 ، ص286] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : المومن اخ المومن يحوطه من ورائه (از پشت سر مراقب است) [نهج الفصاحه ، جمله 3102] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : ابى الله ان يجعل لقاتل المومن توبه [نهج الفصاحه ، جمله 8] .

و سئل (ص) فقالوا : يا رسول الله أى العمل أفضل؟ قال : " أن تدخل على أخيک المون سرورا أو تقضى عنه دينا أو تطعمه خبزا" [عواليااللئالى ، ج1 ، ص376] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : الْمُومِنُ مِرْآهُ الْمُومِنِ [تحف العقول ، ص171] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : ان حقا على المومن ان يتوجع بعضهم كبعبض كما يالم الجسد الراس [نهج الفصاحه ، جمله 849] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : مَنْ أَصْبَحَ لَا يهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيسَ مِنْهُمْ [كافى ، ج2 ، ص164] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : الْمُومِنُ حَرَامٌ كلُّهُ عِرْضُهُ وَ مَالُهُ وَ دَمُهُ [تحف العقول ، ص57] .

قَالَ الْكاظِمُ (عليه السلام) : أ ما علمت أن المشى فى حاجه المون خير من اعتكاف شهرين متتابعين فى المسجد الحرام بصيامهما [المون ، ص47] .

رُوِى أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ (ص) نَظَرَ إِلَى الْكعْبَهِ فَقَالَ : " مَرْحَباً بِالْبَيتِ مَا أَعْظَمَک وَ أَعْظَمَ حُرْمَتَک عَلَى اللَّهِ وَ اللَّهِ لَلْمُومِنُ أَعْظَمُ حُرْمَهً مِنْک لِأَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ مِنْک وَاحِدَهً وَ مِنَ الْمُومِنِ ثَلَاثَهً مَالَهُ وَ دَمَهُ وَ أَنْ يظَنَّ بِهِ ظَنَّ السَّوْءِ" [روضه الواعظين ، ج2 ، ص293] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : لوان اهل السماء و الارض اشركوا فى ذم مومن لكبتهم الله فى النار [نهج الفصاحه ، جمله 2303] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : المومن اكرم على الله من ملائكته المقربين [ميزان الحكمه ، حديث 1402] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : الْمُومِنُونَ إِخْوَهٌ تَتَكافَأُ دِمَاوهُمْ وَ هُمْ يدٌ عَلَى مَنْ سِوَاهُمْ يسْعَى بِذِمَّتِهِم [كافى ، ج1 ، ص403] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : لَيسَ بِالْمُومِنِ الَّذِى يشْبَعُ وَ جَارُهُ إِلَى جَنْبِهِ جَائِعٌ [عواليااللئالى ، ج1 ، ص257] .

عَنْ مُعَلَّى بْنِ خُنَيسٍ عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ : "قُلْتُ لَهُ مَا حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ؟ قَالَ : لَهُ سَبْعُ حُقُوقٍ وَاجِبَاتٍ مَا مِنْهُنَّ حَقٌّ إِلَّا وَ هُوَ عَلَيهِ وَاجِبٌ إِنْ ضَيعَ مِنْهَا شَيئاً خَرَجَ مِنْ وِلَايهِ اللَّهِ وَ طَاعَتِهِ وَ لَمْ يكنْ لِلَّهِ فِيهِ مِنْ نَصِيبٍ قُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاک وَ مَا هِى؟ قَالَ : يا مُعَلَّى إِنِّى عَلَيک شَفِيقٌ أَخَافُ أَنْ تُضَيعَ وَ لَا تَحْفَظَ وَ تَعْلَمَ وَ لَا تَعْمَلَ. قَالَ : قُلْتُ لَهُ : لَا قُوَّهَ إِلَّا بِاللَّهِ. قَالَ : أَيسَرُ حَقٍّ مِنْهَا أَنْ تُحِبَّ لَهُ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِک وَ تَكرَهَ لَهُ مَا تَكرَهُ لِنَفْسِک

وَ الْحَقُّ الثَّانِی أَنْ تَجْتَنِبَ سَخَطَهُ وَ تَتَّبِعَ مَرْضَاتَهُ وَ تُطِیعَ أَمْرَهُ وَ الْحَقُّ الثَّالِثُ أَنْ تُعِینَهُ بِنَفْسِک وَ مَالِک وَ لِسَانِک وَ یدِک وَ رِجْلِک وَ الْحَقُّ الرَّابِعُ أَنْ تَکونَ عَینَهُ وَ دَلِیلَهُ وَ مِرْآتَهُ وَ الْحَقُّ الْخَامِسُ أَنْ لَا تَشْبَعَ وَ یجُوعُ وَ لَا تَرْوَی وَ یظْمَأَ وَ لَا تَلْبَسَ وَ یعْرَی وَ الْحَقُّ السَّادِسُ أَنْ یکونَ لَک خَادِمٌ وَ لَیسَ لِأَخِیک خَادِمٌ فَوَاجِبٌ أَنْ تَبْعَثَ خَادِمَک فَیغْسِلَ ثِیابَهُ وَ یصْنَعَ طَعَامَهُ وَ یمَهِّدَ فِرَاشَهُ وَ الْحَقُّ السَّابِعُ أَنْ تُبِرَّ قَسَمَهُ وَ تُجِیبَ دَعْوَتَهُ وَ تَعُودَ مَرِیضَهُ وَ تَشْهَدَ جَنَازَتَهُ وَ إِذَا عَلِمْتَ أَنَّ لَهُ حَاجَةً تُبَادِرُهُ إِلَی قَضَائِهَا وَ لَا تُلْجِئُهُ أَنْ یسْأَلَکهَا وَ لَکنْ تُبَادِرُهُ مُبَادَرَةً فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِک وَصَلْتَ وَلَایتَک بِوَلَایتِهِ وَ وَلَایتَهُ بِوَلَایتِک" [کافی ، ج2 ، ص169] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : حَقٌّ عَلَی الْمُسْلِمِ إِذَا أَرَادَ سَفَراً أَنْ یعْلِمَ إِخْوَانَهُ وَ حَقٌّ عَلَی إِخْوَانِهِ إِذَا قَدِمَ أَنْ یأْتُوهُ [کافی ، ج2 ، ص174] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : تَوَاصَلُوا وَ تَبَارُّوا وَ تَرَاحَمُوا وَ کونُوا إِخْوَةً بَرَرَةً کمَا أَمَرَکمُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج2 ، ص175] .

قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : فَبِاللَّهِ نَسْتَعِینُ عَلَی حُقُوقِ الْإِخْوَانِ وَ الْأَخِ الَّذِی یجِبُ لَهُ هَذِهِ الْحُقُوقُ الَّذِی لَا فَرْقَ بَینَک وَ بَینَهُ فِی جُمْلَةِ الدِّینِ وَ تَفْصِیلِهِ ثُمَّ مَا یجِبُ لَهُ بِالْحُقُوقِ عَلَی حَسَبِ قُرْبِ [مَا] بَینَ الْإِخْوَانِ وَ بُعْدِهِ بِحَسَبِ ذَلِک أَرْوِی عَنِ الْعَالِمِ (ع) أَنَّهُ وَقَفَ بِحِیالِ الْکعْبَةِ ثُمَّ قَالَ : مَا أَعْظَمَ حَقَّک [یا کعْبَةُ] وَ اللَّهِ إِنَّ حَقَّ الْمُومِنِ لَأَعْظَمُ

مِنْ حَقِّک [فقه الرضا ، ص335] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لِلْمُسْلِمِ عَلَی أَخِیهِ الْمُسْلِمِ مِنَ الْحَقِّ أَنْ یسَلِّمَ عَلَیهِ إِذَا لَقِیهُ وَ یعُودَهُ إِذَا مَرِضَ وَ ینْصَحَ لَهُ إِذَا غَابَ وَ یسَمِّتَهُ إِذَا عَطَسَ وَ یجِیبَهُ إِذَا دَعَاهُ وَ یتْبَعَهُ إِذَا مَاتَ [کافی ، ج2 ، ص171] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : یا کمَیلُ الْمُومِنُ مِرْآهُ الْمُومِنِ لِأَنَّهُ یتَأَمَّلُهُ وَ یسُدُّ فَاقَتَهُ وَ یجَمِّلُ حَالَتَهُ یا کمَیلُ الْمُومِنُونَ إِخْوَهٌ وَ لَا شَیءَ آثَرُ عِنْدَ کلِّ أَخٍ مِنْ أَخِیهِ یا کمَیلُ إِنْ لَمْ تُحِبَّ أَخَاک فَلَسْتَ أَخَاه [تحف العقول ، ص171] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : الْمُومِنُونَ کأَسْنَانِ الْمُشْطِ یتَسَاوَوْنَ فِی الْحُقُوقِ بَینَهُمْ [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص49] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : الْمُومِنَانِ کالْیدَینِ یغْسَلُ إِحْدَاهُمَا بِالْأُخْرَی فَإِذَا رَزَقَک اللَّهُ وُدَّ أَخِیک فَاسْتَمْسِک بِمَوَدَّتِهِ [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص49] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَنْ عَظَّمَ دِینَ اللَّهِ عَظَّمَ حَقَّ إِخْوَانِهِ وَ مَنِ اسْتَخَفَّ بِدِینِهِ اسْتَخَفَّ بِإِخْوَانِهِ [مشکاه الأنوار ، ص186] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : الْمَاشِی فِی حَاجَهِ أَخِیهِ کالسَّاعِی بَینَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَهِ وَ قَاضِی حَاجَتِهِ کالْمُتَشَحِّطِ بِدَمِهِ فِی سَبِیلِ اللَّهِ یوْمَ بَدْرٍ وَ أُحُدٍ وَ مَا عَذَّبَ اللَّهُ أُمَّهً إِلَّا عِنْدَ اسْتِهَانَتِهِمْ بِحُقُوقِ فُقَرَاءِ إِخْوَانِهِمْ [تحف العقول ، ص303] .

1. مال

1. مال از دیدگاه اسلام

لَتُبْلَوُنَّ فِی أَمْوالِکمْ وَ أَنْفُسِکمْ [آل عمران/186] .

اسلام مکتبی است که اقتصاد ، رشد و رفاه مقدمات آن است و هیچ یک هدف نیست. تولید و توزیع و مصرف در این مکتب باید در مسیر آزادی ، آگاهی ، اخلاص

و عبورگاه باشد نه توقفگاه؛

قُلْ إِنْ كانَ آباوكمْ وَ أَبْناوكمْ وَ إِخْوانُكمْ وَ أَزْواجُكمْ وَ عَشِيرَتُكمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ كسادَها وَ مَساكنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَيكمْ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فِی سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّی يأْتِی اللّهُ بِأَمْرِهِ وَ اللّهُ لا يهْدِی الْقَوْمَ الْفاسِقِينَ [توبه/24] .

به همين دليل رد كردن مال ، تزكيه و تطهير و خود سازی است :

خُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَهً تُطَهِّرُهُمْ وَ تُزَكيهِمْ بِها [توبه/103] .

وَ تَثْبِيتاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ [بقره/265] .

مالک هم حق هرگونه تصرف در مال را ندارد :

أَ صَلاتُک تَأْمُرُک أَنْ نَتْرُک ما يعْبُدُ آباونا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِی أَمْوالِنا ما نَشوا [هود/87] .

درآمد باطل ، گناه و تبديل ناحق ممنوع است :

لا تَأْكلُوا أَمْوالَكمْ بَينَكمْ بِالْباطِلِ [بقره/188] .

لِتَأْكلُوا فَرِيقاً مِنْ أَمْوالِ النّاسِ بِالْإِثْمِ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [بقره/188] .

وَ لا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيبِ [نساء/2] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : الْمَالُ وَبَالٌ عَلَی صَاحِبِهِ إِلَّا مَا قَدَّمَ مِنْهُ [غررالحكم ، ص367] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا مَاتَ قَالَتِ الْمَلَائِكهُ مَا قَدَّمَ وَ قَالَتِ النَّاسُ مَا أَخَّرَ فَقَدِّمُوا فَضْلًا يكنْ لَكمْ وَ لَا تُوخِّرُوا كلًّا يكنْ عَلَيكمْ فَإِنَّ الْمَحْرُومَ مَنْ حُرِمَ خَيرَ مَالِهِ وَ الْمَغْبُوطَ مَنْ ثَقَّلَ بِالصَّدَقَاتِ وَ الْخَيرَاتِ مَوَازِينَهُ وَ أَحْسَنَ فِی الْجَنَّهَ بِهَا مِهَادَهُ وَ طَيبَ عَلَی الصِّرَاطِ بِهَا مَسْلَكهُ [أمالی صدوق ، ص110] .

2. طبقه بندی مردم در تعلق به مال

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : تَكونُ أمَّتِى فِى الدُّنْيا عَلَى ثَلَاثَهِ أطْبَاقٍ

1.أَمَّا الطَّبَقُ الْأَوَّلُ فَلَا يحِبُّونَ جَمْعَ الْمَالِ وَ ادِّخَارَهُ وَ لَا يسْعَوْنَ فِى اقْتِنَائِهِ

وَ احْتِكارِهِ وَ إِنَّمَا رِضَاهُمْ مِنَ الدُّنْيا سَدُّ جُوعَهِ وَ سَتْرُ عَوْرَهِ وَ غِنَاهُمْ فِيهَا مَا بَلَغَ بِهِمُ الْآخِرَهَ فَأُولَئِک الْآمِنُونَ الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لَا هُمْ يحْزَنُونَ

2.وَ أَمَّا الطَّبَقُ الثَّانِی فَإِنَّهُمْ يحِبُّونَ جَمْعَ الْمَالِ مِنْ أَطْيبِ وُجُوهِهِ وَ أَحْسَنِ سُبُلِهِ يصِلُونَ بِهِ أَرْحَامَهُمْ وَ يبِرُّونَ بِهِ إِخْوَانَهُمْ وَ يوَاسُونَ بِهِ فُقَرَاءَهُمْ وَ لَعَضُّ أَحَدِهِمْ عَلَى الرَّضْفِ أَيسَرُ عَلَيهِ مِنْ أَنْ يكتَسِبَ دِرْهَماً مِنْ غَيرِ حِلِّهِ أَوْ يمْنَعَهُ مِنْ حَقِّهِ أَوْ يكونَ لَهُ خَازِناً إِلَى حِينِ مَوْتِهِ فَأُولَئِک الَّذِينَ إِنْ نُوقِشُوا عُذِّبُوا وَ إِنْ عُفِی عَنْهُمْ سَلِمُوا

3.وَ أَمَّا الطَّبَقُ الثَّالِثُ فَإِنَّهُمْ يحِبُّونَ جَمْعَ الْمَالِ مِمَّا حَلَّ وَ حَرُمَ وَ مَنْعَهُ مِمَّا افْتُرِضَ وَ وَجَبَ إِنْ أَنْفَقُوهُ أَنْفَقُوهُ إِسْرَافاً وَ بِدَاراً وَ إِنْ أَمْسَكُوهُ أَمْسَكُوهُ بُخْلاً وَ احْتِكاراً أُولَئِک الَّذِينَ مَلَكتِ الدُّنْيا زِمَامَ قُلُوبِهِمْ حَتَّى أَوْرَدَتْهُمُ النَّارَ بِذُنُوبِهِمْ [أعلام الدين ، ص341] .

3. انواع مال

1. بهترين مال

1. قَالَ الرِّضَا (عليه السلام) : أفضل المال ما وقى به العرض [العددالقويه ، ص292] .

2. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : أفضل المال ما قضيت به الحقوق [غررالحكم ، ص367] .

3. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : أفضل الأموال ما استرق به الرجال [غررالحكم ، ص367] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : أفضل الأموال أحسنها أثرا عليک [غررالحكم ، ص367] .

5. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَيرُ مَالِ الْمَرْءِ وَ ذَخَائِرِهِ الصَّدَقَهُ [عيون أخبارالرضا (عليه السلام) ، ج2 ، ص61] .

6. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : خير مالک ما أعانک على حاجتک [بحارالأنوار ، ج75 ، ص11] .

8. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : إن

خیر المال ما أورثک ذخرا و ذکرا و أکسبک حمدا و أجرا [غررالحکم ، ص367] .

11. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا مَالَ أَعْوَدُ مِنَ الْعَقْلِ [کافی ، ج1 ، ص25] .

2. بدترین مال

1. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : شر الأموال ما لم یخرج منه حق الله سبحانه [غررالحکم ، ص369] .

2. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : شر المال ما لم ینفق فی سبیل الله منه و لم تو زکاته [غررالحکم ، ص369] .

3. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : شر الأموال ما اکتسب المذام [غررالحکم ، ص369] .

4. قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی یبْعَثُ یوْمَ الْقِیامَهِ نَاساً مِنْ قُبُورِهِمْ مَشْدُودَهً أَیدِیهِمْ إِلَی أَعْنَاقِهِمْ لَا یسْتَطِیعُونَ أَنْ یتَنَاوَلُوا بِهَا قِیسَ أَنْمُلَهٍ مَعَهُمْ مَلَائِکهٌ یعَیرُونَهُمْ تَعْییراً شَدِیداً؛ روز قیامت گروهی را می آورند دست بسته ، دستها به گردنها آویزان ، فرشتگان به شدت آنان را سرزنش می کنند و می گویند : یقُولُونَ هَولَاءِ الَّذِینَ مَنَعُوا خَیراً قَلِیلًا مِنْ خَیرٍ کثِیرٍ هَولَاءِ الَّذِینَ أَعْطَاهُمُ اللَّهُ فَمَنَعُوا حَقَّ اللَّهِ فِی أَمْوَالِهِمْ [کافی ، ج3 ، ص506] .

4. استفاده از مال

1. مثبت

1.جهاد مالی : تُجاهِدُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ بِأَمْوالِکمْ [صف/11] .

2.انفاق : ینْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّهِ [بقره/261] .

وَ آتَی الْمالَ عَلی حُبِّهِ ذَوِی الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساکینَ وَ ابْنَ السَّبِیلِ وَ السّائِلِینَ وَ فِی الرِّقابِ [بقره/177] .

3.ادای حقوق : وَ الَّذِینَ فِی أَمْوالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ لِلسّائِلِ وَ الْمَحْرُومِ [معارج/25-24] .

2. منفی

1.سرکشی و عصیان : أَ فَرَأَیتَ الَّذِی کفَرَ بِآیاتِنا وَ قالَ

لَأُوتَيَنَّ مالاً وَ وَلَداً [مریم/77] .

2.عنادِ ولجاج : ذَرْنِی وَ مَنْ خَلَقْتُ وَحِیداً وَ جَعَلْتُ لَهُ مالاً مَمْدُوداً وَ بَنِینَ شُهُوداً وَ مَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِیداً ثُمَّ یطْمَعُ أَنْ أَزِیدَ کلاّ إِنَّهُ کانَ لِ آیاتِنا عَنِیداً [مدثر/16-11] .

3.تحقیر دیگران : وَیلٌ لِکلِّ هُمَزَهٍ لُمَزَهٍ الَّذِی جَمَعَ مالاً وَ عَدَّدَهُ [همزه/2-1] .

4.غفلت : لا تلهکم اموالکم [منافقون ، 9]

أَلْهاکمُ التَّکاثُرُ [تکاثر/1] .

شَغَلَتْنا أَمْوالُنا [فتح/11] .

6.خود برتربینی : نَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْک مِنْهُ وَ لَمْ یوتَ سَعَةً مِنَ الْمالِ [بقره/247] .

7.دین فروشی : إِنَّ کثِیراً مِنَ الْأَحْبارِ وَ الرُّهْبانِ لَیأْکلُونَ أَمْوالَ النّاسِ بِالْباطِلِ [توبه/34] .

وَ یشْتَرُونَ بِهِ ثَمَناً قَلِیلاً [بقره/174] .

8.غرور و دل بستگی به دنیا : یحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ [همزه/3] .

5. حق مال از منظر امام سجاد (علیه السلام)

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : أَمَّا حَقُّ مَالِک

1.فَأَنْ لَا تَأْخُذَهُ إِلَّا مِنْ حِلِّهِ

2.وَ لَا تُنْفِقَهُ إِلَّا فِی وَجْهِهِ

3.وَ لَا تُوثِرَ عَلَی نَفْسِک مَنْ لَا یحْمَدُک

4.فَاعْمَلْ بِهِ بِطَاعَهِ رَبِّک وَ لَا تَبْخَلْ بِهِ فَتَبُوءَ بِالْحَسْرَهِ وَ النَّدَامَهِ مَعَ التَّبِعَهِ وَ لَا قُوَّهَ إِلَّا بِاللَّهِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص623] .

6. تجمع اموال از دیدگاه امام رضا (علیه السلام)

قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : لَا یجْتَمِعُ الْمَالُ إِلَّا بِخِصَالٍ خَمْسٍ

7. حرص در مال مذموم است؛ زیرا :

حرص در مال مایه کلاه برداری و رشوه ها و کم فروشی ها و گرانفروشی ها می شود.

شخصیت آدمی و صفات و کمالات و لیاقت او فدای جمادات می شود.

حریص خود را فراموش می کند.

حریص خدا را فراموش می کند.

حریص حساب را فراموش می کند.

حریص

دوستان خود را از دست می دهد.

حریص سلامتی خود را از دست می دهد.

8. ثمره مال حرام

1. در دنیا

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ كسَبَ مَالاً مِنْ غَيرِ حِلِّهِ أَفْقَرَهُ اللَّهُ تَعَالَى [أمالى طوسى ، ص281] .

3. قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : مَنْ كسَبَ مَالاً مِنْ غَيرِ حِلِّهِ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيهِ الْبِنَاءَ وَ الْمَاءَ وَ الطِّينَ [كافى ، ج6 ، ص531] .

4. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : مَنْ يكتَسِبْ مَالاً مِنْ غَيرِ حِلِّهِ يصْرِفْهُ فِى غَيرِ حَقِّهِ [غررالحكم ، ص355] .

إِنَّ الَّذِينَ يأْكلُونَ أَمْوالَ الْيتامى ظُلْماً إِنَّما يأْكلُونَ فِى بُطُونِهِمْ ناراً وَ سَيصْلَوْنَ سَعِيراً [نساء/10] .

2. در آخرت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنِ اكتَسَبَ مَالاً مِنْ غَيرِ حِلِّهِ كانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ [إختصاص ، ص249] .

يوْمَ لا ينْفَعُ مالٌ وَ لا بَنُونَ [شعراء/88] .

إِنَّ الَّذِينَ يأْكلُونَ أَمْوالَ الْيتامى ظُلْماً إِنَّما يأْكلُونَ فِى بُطُونِهِمْ ناراً وَ سَيصْلَوْنَ سَعِيراً [نساء/10] .

يوْمَ يحْمى عَلَيها فِى نارِ جَهَنَّمَ فَتُكوى بِها جِباهُهُمْ وَ جُنُوبُهُمْ وَ ظُهُورُهُمْ هذا ما كنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكمْ فَذُوقُوا ما كنْتُمْ تَكنِزُونَ [توبه/35] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : إِنَّ أَعْظَمَ الْحَسَرَاتِ يوْمَ الْقِيامَهِ حَسْرَهُ رَجُلٍ كسَبَ مَالاً فِى غَيرِ طَاعَهِ اللَّهِ فَوَرِثَهُ رَجُلٌ فَأَنْفَقَهُ فِى طَاعَهِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ فَدَخَلَ بِهِ الْجَنَّهَ وَ دَخَلَ الْأَوَّلُ بِهِ النَّارَ [نهج البلاغه ، حكمت 429] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللّهِ (علیه السلام) : فِی قَوْلِ اللّهِ "کذلک یریهِمُ اللّهُ أعْمالَهُمْ حَسَراتٍ عَلَیهِمْ " (بقره/167) قَالَ : هُوَ الرَّجُلُ یدَعُ الْمَالَ لَا یُنْفِقُهُ فِی طَاعَهِ اللَّهِ بُخْلًا ثُمَّ یمُوتُ فَیدَعُهُ لِمَنْ یعْمَلُ بِهِ فِی طَاعَهِ اللَّهِ

أَوْ فِی مَعْصِیتِهِ فَإِنْ عَمِلَ بِهِ فِی طَاعَهِ اللَّهِ رَآهُ فِی مِیزَانِ غَیرِهِ فَزَادَ حَسْرَهً وَ قَدْ کانَ الْمَالُ لَهُ أَوْ مَنْ عَمِلَ بِهِ فِی مَعْصِیهِ اللَّهِ قَوَّاهُ بِذَلِک الْمَالِ حَتَّی عَمِلَ بِهِ فِی مَعَاصِی اللَّهِ [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص72] .

در حدیثی دیگر امام صادق (علیه السلام) فرمود : " اموالی که از میت بر جای مانده و او از روی بخل خرج نکرده از دو حال خارج نیست؛ یا وارث در راه اطاعت خدا خرج می کند ، یا در راه معصیت و اگر در راه طاعت خرج کند به بهشت می رود و تنها حسرتش برای صاحب مال می ماند. و اگر در راه معصیت خرج کند بر شدت عذاب صاحب مال افزوده می شود.

1. مالک اشتر

1. نسب

اهل یمن. از قبیله مذحج از خاندان نخع بود. از یمن به مدینه و از مدینه به کوفه آمد. در جاهلیت متولد شد ، و با ظهور اسلام مسلمان و در جنگ ها شرکت و از فرماندهان جنگ با قاسطین و مارقین و ناکثین بود.

(او مالک نفس بود نه مالک شتر و... قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِمْلِک نَفْسَک عِنْدَ أَسْبَابِ الْقُدْرَهِ [أمالی صدوق ، ص611] .

2. پیش گوئی وگواهی رسول الله (ص)

رسول خدا (ص) به ابی ذر فرمود : "تو در سرزمینی تنها از دنیا می روی و گروهی از مؤمنان بالین تو حاضر می شوند". سالها گذشت؛ ابوذر درزمان عثمان و معاویه تبعید شد و در ربذه تنها جان داد و گروهی که رئیس آنها مالک اشتر بود ، حاضر و بدن او را دفن کردند.

ابن ابی الحدید می گوید : طبق این حدیث رسول خدا (ص) به ایمان مالک گواهی داده است. [الغدیر ، ج9 ، ص41] .

3. برخوردهای مالک اشتر

1. شکایت از استاندار نا اهل خلیفه سوم

ولید از طرف عثمان حاکم کوفه شد. او مردی شراب خوار بود. مردم در حال مستی انگشترش را از دستش بیرون آورده و به مدینه نزد عثمان آمدند و گفتند : نماینده شما در کوفه شراب خوار است. عثمان دلیل

خواست ، گفتند : ما این انگشتر را از دستش در حال مستی بیرون آورده ایم و او نفهمیده است. عثمان اعتنایی نکرد و به سینه آنها زد. شاهدان که این همه راه آمده بودند ، نزد حضرت علی (ع) رفتند و ماجرا را گفتند حضرت به عثمان گفت : " چرا حکم خدا را اجرا نکردی؟" به هر حال ولید احضار و به دست مبارک حضرت امیر (ع) شلاق خورد. تفصیل ماجرا در مروج الذهب فارسی (جلد 1 ، ص693) آمده است.

بعد از عزل ولید ، سعید بن عاص استاندار کوفه شد. او در اول کار خیلی مقدس مآبانه برخورد کرد و حتی منبری که ولید روی آن نشسته بود را شستشو دادند ، ولی بعد از رسیدن به قدرت اموال بیت المال را پایمال کرد و...

مالک اشتر هفتاد هزار سوار

از کوفه برای اعتراض به تصرف نابجای استاندار در حق الناس به مدینه حرکت داد؛ گرچه عثمان اعتنایی به این هجرت و راه پیمایی و اعتراض نکرد!!! [مروج الذهب ، ج1 ، ص694] .

انگشترها در قدیم مهر امضا هم بوده و کسی که مُهرش را ربودند؛ یعنی حق امضا را از او گرفته اند.

2. برخورد با والی کوفه

باز حاکم کوفه او را به حمص تبعید کرد ، و پس از مدتی همراه با گروهی به حج می رفتند. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج2 ، ص131] .

مالک اشتر در زمان عثمان با والی کوفه درگیر می شوند که چرا حیف و میل می کنی؟

که به شام تبعید می شود.

3. برخورد با معاویه والی شام

در شام با معاویه درگیر می شود.

4. برخورد با عبد الله بن زبیر

در جنگ جمل مالک اشتر با عبدا... ابن زبیر درگیر شدند. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج15 ، ص101] .

5. دفن ابوذر

مالک اشتر با گروهی قصد حج کرد. در ربذه زنی را دید که بر گذرگاه ایستاده و فریاد می زند : ای مسلمانان! این جسد ابوذر دوست و صحابه پیامبر اکرم (ص) است؛ کسی را نداریم که در دفن او یاریم کند. آنها ابوذر را غسل داده و کفن کردند و مالک به نماز ایستاد و بعد از دفن چنین گفت : اللهم هذا أبوذر صاحب رسول الله (ص) عبدک فی العابدین و جاهد فیک المشرکین لم یغیر و لم یبدل لکنه رأی منکرا فغیره بلسانه و قلبه ، حتی جفی و نفی و حرم و احتقر ثم مات وحیدا غریبا اللهم فاقصم من حرمه و نفاه من مهاجره و حرم رسولک

(ص) . [رجال الکشی ، ص65] .

4. سیمای مالک اشتر در زمان امام علی ع

اول کسی که با حضرت علی (ع) بیعت کرد مالک اشتر بود. [شرح نهج البلاغه آقای مکارم ، ج3 ، ص454] .

و روز بعد در مسجد از حضرت ستایش کرد و مردم را به بیعت فراخواند. [شرح نهج البلاغه ، ج3 ، ص454] .

همین که حضرت علی (ع) به صفین حرکت کرد مالک افسار اسب را گرفت و گفت : یا علی! آیا شما و مردم به اجر جهاد برسید ، ولی من در شهر بمانم؟! حضرت فرمود : "تو بمان تا مردمی که الان آماده نیستند بسیج کنی ، بعد به ما ملحق شوی و مطمئن باش کهإنهم لن یصیبوا من الأجر شیئا إلا کنت شریکهم فیه و أنت هاهنا أعظم غناء منک عنهم لو کنت معهم".فقال : سمعا و طاعه یا أمیر المؤمنین فخرج علی حتی إذا جاز حد الکوفه صلی رکعتین. [وقعه صفین ، ص133] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لیت فیکم مثله اثنین بل لیت فیکم مثله واحدا یری فی عدوی مثل رأیه [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج2 ، ص240] .

مالک از مدینه به عایشه می نویسد : تو همسر رسول خدا هستی و خداوند فرمان ماندن در خانه به تو دادهو قرن فی بیوتکن

اگر ماندی کهخیر لک و ان ابیت الا ان تاخذی منساتک و تلقی جلبابک و تبدی للناس شعیراتک قاتلتک حتی اردک الی بیتک. [سفینه البحار (ماده اشتر)] .

إنک ظعینه رسول الله (ص) و قد أمرک أن تقری فی بیتک فإن فعلت فهو خیر لک فإن أبیت إلا أن تأخذی منسأتک

و تلقی جلبابک و تبدی للناس شعیراتک قاتلتک حتی أردک إلی بیتک. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج6 ، ص224] .

البته حساب زن رسول الله (ص) با دیگران جداست. حساب فتنه از حساب حضور در صحنه جداست.

مالک از بازار عبور می کرد. با لباس و عمامه بسیار ساده. ناشناسی او را تحقیر و به او توهین کرد. مردم گفتند : آیا او را شناختی؟ گفت : نه. گفتند : او مالک اشتر بود. مرد ترسید و رفت تا عذرخواهی کند. دید مالک اشتر وارد مسجد شده و مشغول نماز است. روی پای او افتاد تا عذرخواهی کند. مالک گفت : چرا این کار را می کنی؟ گفت : به خاطر عذرخواهی. فرمود : فو الله ما دخلت المسجد إلا لأستغفرن لک. [مجموعه ورام ، ج1 ، ص2] .

5. ستایش امام علی (ع) از مالک اشتر

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : فاخرج فإنی إن لم أوصک اکتفیت برأیک [أمالی مفید ، ص79] .

مالک اشتر در جنگ یرموک (منطقه ای است در شام که در زمان ابوبکر جنگ سختی برای فتح شام روی داد) شرکت داشت در یک درگیری مالک و صعصعه بن صوحان و... بر سر معاویه ریختند و پیرامون حکومتش با او در افتادند.شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج2 ، ص134.

ادرک النبی (ص) .

ستایش مفصل حضرت علی (ع) .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قَدْ بَعَثْتُ إِلَيكمْ عَبْداً مِنْ عِبَادِ اللَّهِ لَا ينَامُ أَيامَ الْخَوْفِ وَ لَا ينْكلُ عَنِ الْأَعْدَاءِ سَاعَاتِ الرَّوْعِ أَشَدَّ عَلَى الْفُجَّارِ مِنْ حَرِيقِ النَّارِ وَ هُوَ مَالِک بْنُ الْحَارِثِ أَخُو مَذْحِجٍ فَاسْمَعُوا لَهُ وَ أَطِيعُوا أَمْرَهُ فِيمَا طَابَقَ الْحَقَّ فَإِنَّهُ سَيفٌ مِنْ سُيوفِ اللَّهِ لَا كلِيلُ الظُّبَهِ [نهج البلاغه ،

نامه 38] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا واهن فی عزم ، أشد عباد الله بأسا و أكرمهم حسبا ، أضر على الكفار من حريق النار ، و أبعد الناس من دنس أو عار ، و هو مالک بن حارث أخا مذحج ، لا نابی الضريبه ، و لا كليل الحد ، عليم فی الجد ، رزين فی الحرب ، نزل أصيب و صبر جميل. [رجالنجاشی ، ص203] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فَإِنَّهُ مِمَّنْ لَا يخَافُ وَهْنُهُ وَ لَا سَقْطَتُهُ وَ لَا بُطْوهُ عَمَّا الْإِسْرَاعُ إِلَيهِ أَحْزَمُ وَ لَا إِسْرَاعُهُ إِلَى مَا الْبُطْءُ عَنْهُ أَمْثَلُ [نهج البلاغه ، نامه 13] .

لعمری لقد كان الأشتر أهلا لذلک كان شديد البأس جوادا رئيسا حليما فصيحا شاعرا و كان يجمع بين اللين و العنف [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحديد ، ج15 ، ص101] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : (خطاب به محمد بن ابی بكر) : نحن عنه راضون فرضی الله عنه و ضاعف له الثواب [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحديد ، ج6 ، ص78] .

ابن ابی الحديد می گويد : لا فرق عندی بينها و بين دعوه رسول الله ص و يا طوبی لمن حصل له من على (ع) بعض هذا. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحديد ، ج16 ، ص144] .

شخصی درباره مالک می گويد : فان حياته (حيات مالک) هزمت اهل الشام و موته هزم اهل العراق.

منبع : [قاموس الرجال تستری (مالک اشتر)] .

6. شهادت مالک اشتر از ديدگاه امام على ع

قال إبراهيم : فلما بلغ عليا موت الأشتر قال إنا لله و إنا إليه راجعون و الحمد لله رب العالمين اللهم إنی أحتسبه عندک فإن موته من مصائب

الدهر ثم قال رحم الله مالكا فلقد وفى بعهده و قضى نحبه و لقى ربه مع أنا قد وطنا أنفسنا أن نصبر على كل مصيبه بعد مصابنا برسول الله ص فإنها من أعظم المصيبات. [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج6 ، ص77] .

قال إبراهيم و حدثنا محمد بن هشام المرادى عن جرير بن عبد الحميد عن مغيره الضبى قال : لم يزل أمر على شديدا حتى مات الأشتر و كان الأشتر بالكوفه أسود من الأحنف بالبصره. [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج6 ، ص77] .

جمعى بر حضرت امير (ع) وارد شدند. ديدند حضرت به خاطر از دست دادن مالكيتلهّف و يتاسف عليه ثم قال : " لله درّ مالک و ما مالک لو كان من جبل لكان فندا (القطعه العظيمه من الجبل) " [كلمات قصار ، 443] .

و لو كان حجرا لكان صلدا

اما و الله ليهدنّ موتک عالما و ليفرحنّ عالما الا مثل مالک فليبک البواكى و هل موجود كمالک؟ !

عن ابن أبى سيف المدائنى عن جماعه من أشياخ النخع قالوا : دخلنا على أمير المؤمنين حين بلغه موت الأشتر فوجدناه يتلهف و يتأسف عليه ثم قال : لله در مالک و ما مالک لو كان من جبل لكان فندا و لو كان من حجر لكان صلدا أما و الله ليهدن موتک عالما و ليفرحن عالما على مثل مالک فلتبک البواكى و هل مرجو كمالک و هل موجود كمالک. [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج6 ، ص77] .

آثار داغ مالک در ايام طولانى در چهره حضرت امير (ع) بود.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رحم الله مالكا فلقد كان لى كما كنت

لرسول الله ص [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج15 ، ص98] .

7. توطئه معاویه در شهادت مالک اشتر

معاویه در قنوت نماز به امام حسن و حسینعلیهما السلامو حضرت امیر (ع) و مالک اشتر نفرین می کرد. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج15 ، ص98] .

نام قاتل مالک قُلزُم است که روستایی بود و معاویه به او گفت : اگر مالک را در مسیر حرکت به مصر در روستایی مهمانی و او را بکشی خراج و مالیات ناحیه را به تو واگذار می کنم. این روستایی او را در مسیر راه دعوت کرد و مالک اشتر را به خانه برد و به او سم داد و او را کشت.

أن معاویه دس للأشتر مولی لآل عمر فلم یزل المولی یذکر للأشتر فضل علی و بنی هاشم حتی اطمأن إلیه و استأنس به فقدم الأشتر یوما ثقله أو تقدم ثقله فاستسقی ماء فقال له مولی آل عمر و هل لک فی شربه سویق فسقاه شربه سویق فیها سم فمات. [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج6 ، ص75] .

همین که معاویه از مرگ مالک باخبر شد ، خطبه خواند و شادی کرد و گفت : علی دو دست داشت ، عمار و مالک یکی را در صفین قطع کردم و دیگری را امروز. [الغدیر ، ج9 ، ص40] .

معاویه از نصب مالک به دست حضرت امیر به شدت ناراحت شد ، که با این استاندار امیدی به مصر نباید داشت. به مسئول خراج گفت : اگر به نحوی مالک را بکشی تا من زنده هستم ، خراج از تو نمی گیرم. او هم برنامه کار را ردیف

کرد. [اعیان الشیعه (کلمه مالک اشتر)] .

8. استانداری مالک اشتر در زمان امام مهدی عج

چند نفری که با حضرت مهدی (ع) هستند از جمله :

اصحاب کهف

سلمان

ابودجانه

مقداد

مالک اشتر

آینده مالک : فیکونون بین یدیه انصارا و حکاما [ارشاد مفید ، ج2 ، ص361] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یخرج القائم (عج) من ظهر الکوفه سبعه و عشرین رجلا خمسه عشر من قوم موسی (ع) الذین کانوا یهدون بالحق و به یعدلون و سبعه من أهل الکهف و یوشع بن نون و سلمان و أبا دجانه الأنصاری و المقداد و مالک الأشتر فیکونون بین یدیه أنصارا و حکاما [إرشاد مفید ، ج2 ، ص386] .

9. درس هائی از زندگی مالک اشتر :

1 جانباز است.

2 به جانبازان مسئولیت بدهید.

3 اطاعت از رهبری.

4 هم حضور در صحنه و هم احضار 70 نفر در صحنه.

5 هرگز قهر نکرد.

6 سیمای یک انقلابی نمونه.

7 استانداری نکرد ، اما به همه استانداران خط داد.

1. ماه رمضان

1. سیمای ماه رمضان

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِی کلِّ لَیلَهٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ عُتَقَاءَ وَ طُلَقَاءَ مِنَ النَّارِ إِلَّا مَنْ أَفْطَرَ عَلَی مُسْکرٍ فَإِذَا کانَ فِی آخِرِ لَیلَهٍ مِنْهُ أَعْتَقَ فِیهَا مِثْلَ مَا أَعْتَقَ فِی جَمِیعِهِ [کافی ، ج4 ، ص68] .

قال الباقر (ع) : شهر رمضان فضلا علی سایر الشهور کفضل رسول الله علی سایر الرسل [فینه ، ج2 ، ص68] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَوَّلَ مَا بُعِثَ یصُومُ [کافی ، ج4 ، ص90] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَدْرَک شَهْرَ رَمَضَانَ فَلَمْ یغْفَرْ لَهُ فِیهِ فَمَاتَ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ [المقنعه ، ص308] .

رمضان؛ یعنی سنگ گرم که پای روندگان می سوزد و گویا در آن ماه جگر روزه داران از عطش می سوزد. سوختن هوای نفس ، وختن گناهان. [لغت نامه دهخدا] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ایاکم شهر رمضان. شهر برکه فیه خیر... ینظر الله الی تنافسکم و یباهی بکم ملائکته... فان الشقی من حرم فیه رحمه الله عزوجل [کنزالعمال ، ج8 ، ص467] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رجب شهر الله الأصم یصب الله فیه الرحمه علی عباده و شهر شعبان تنشعب فیه الخیرات و فی أول لیله من شهر رمضان تغل المرده من الشیاطین و یغفر فی کل لیله سبعین

ألفا فإذا كان فی لیله القدر غفر الله بمثل ما غفر فی رجب و شعبان و شهر رمضان إلی ذلک الیوم إلا رجلا بینه و بین أخیه شحناء فیقول الله عز و جل أنظروا هواء حتی یصطلحوا [عیون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص71] .

ترجیب به معنای تعظیم است.

شحناء دشمنی که دل کسی را پر کرده باشد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَوْ یعْلَمُ الْعَبْدُ مَا فِی رَمَضَانَ یوَدُّ أَنْ یکونَ رَمَضَانُ السَّنَهَ [فضائل الأشهرالثلاثه ، ص140] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْجَنَّهَ لَتُزَینُ لِرَمَضَانَ من الْحَوْلِ إِلَی الْحَوْلِ [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص424] .

13- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اذا دخل شهر رمضان امر الله حمله العرش ان یکعوا عن التسبیح و یستغفروا الامره محمد و المؤمنین [کنز ، ج8 ، ص479] .

شَهْرُ رَمَضانَ الَّذِی أُنْزِلَ فِیهِ الْقُرْآنُ [بقره/185] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا کانَ أَوَّلُ لَیلَهٍ من شَهْرِ رَمَضَانَ یقُولُ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی لِجَبْرَئِیل انْزِلْ إِلَی الْأَرْضِ فَغُلَّ فِیهَا مَرَدَهَ الشَّیاطِینِ حَتَّی لَا یفْسِدُوا عَلَی عِبَادِی صَوْمَهُمْ [بحارالأنوار ، ج93 ، ص348] .

2. فضیلت ماه رمضان

[خطبه مهم ماه رمضان در بحار ، ج94 ، ص356] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : هُوَ شَهْرٌ أَوَّلُهُ رَحْمَهٌ وَ وَسَطُهُ مَغْفِرَهٌ وَ آخِرُهُ إِجَابَهٌ وَ الْعِتْقُ مِنَ النَّارِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص94] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : شَعْبَانُ الْمُطَهِّرُ وَ رَمَضَانُ الْمُکفِّرُ إِنَّ رَجَباً شَهْرُ اللَّهِ الْأَصَمُّ وَ شَعْبَانَ تُرْفَعُ فِیهِ أَعْمَالُ الْعِبَادِ [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص544] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : شَعْبَانُ شَهْرِی وَ شَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ [

ثواب الأعمال ، ص59] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فَغُرَّةُ الشُّهُورِ شَهْرُ اللَّهِ عَزَّ ذِكرُهُ وَ هُوَ شَهْرُ رَمَضَانَ وَ قَلْبُ شَهْرِ رَمَضَانَ لَيلَةُ الْقَدْرِ [كافى ، ج4 ، ص65] .

عن الصادق (ع) : راس السنه شهر رمضان

سه روز قبل از ماه رمضان بلال به فرمان رسول الله (ص) در مردم ندا می دهد و همه جمع و حضرت به منبر می رفتند و درباره ماه رمضان می فرمودند :

أَيهَا النَّاسُ إِنَّ هَذَا الشَّهْرَ قَدْ خَصَّكمُ اللَّهُ بِهِ وَ حَضَرَكمْ وَ هُوَ سَيدُ الشُّهُورِ لَيلَةٌ فِيهِ خَيرٌ من أَلْفِ شَهْرٍ تُغْلَقُ فِيهِ أَبْوَابُ النَّارِ وَ تُفَتَّحُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجِنَانِ فَ من أَدْرَكهُ وَ لَمْ يغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ وَ من أَدْرَک وَالِدَيهِ وَ لَمْ يغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ وَ من ذُكرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ يصَلِّ عَلَى فَلَمْ يغْفِرِ اللَّهُ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ [كافى ، ج4 ، ص67] .

ماه رمضان چه گوهری است

ماه مهمانی ، شب قدر ، بهار قرآن

قَالَ أَمِيرُ الْمُومنينَ (ع) : إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) خَطَبَنَا ذَاتَ يوْمٍ فَقَالَ أَيهَا النَّاسُ إِنَّهُ قَدْ أَقْبَلَ إِلَيكمْ شَهْرُ اللَّهِ بِالْبَرَكهِ وَ الرَّحْمَهِ وَ الْمَغْفِرَهِ شَهْرٌ هُوَ عِنْدَ اللَّهِ أَفْضَلُ الشُّهُورِ وَ أَيامُهُ أَفْضَلُ الْأَيامِ وَ لَيالِيهِ أَفْضَلُ اللَّيالِى وَ سَاعَاتُهُ أَفْضَلُ السَّاعَاتِ هُوَ شَهْرٌ دُعِيتُمْ فِيهِ إِلَى ضِيافَهِ اللَّهِ وَ جُعِلْتُمْ فِيهِ من أَهْلِ كرَامَهِ اللَّهِ أَنْفَاسُكمْ فِيهِ تَسْبِيحٌ وَ نَوْمُكمْ فِيهِ عِبَادَهٌ وَ عَمَلُكمْ فِيهِ مَقْبُولٌ وَ دُعَاوكمْ فِيهِ مُسْتَجَابٌ فَاسْأَلُوا اللَّهَ رَبَّكمْ بِنِياتٍ صَادِقَهٍ وَ قُلُوبٍ طَاهِرَهٍ أَنْ يوَفِّقَكمْ لِصِيامِهِ وَ تِلَاوَهِ كتَابِهِ فَإِنَّ الشَّقِى من حُرِمَ غُفْرَانَ اللَّهِ فِى هَذَا الشَّهْرِ الْعَظِيمِ وَ اذْكرُوا بِجُوعِكمْ وَ عَطَشِكمْ فِيهِ جُوعَ يوْمِ الْقِيامَهِ وَ عَطَشَهُ

وَ تَصَدَّقُوا عَلَى فُقَرَائِكِمْ وَ مَسَاكِينِكمْ وَ وَقِّرُوا كِبَارَكمْ وَ ارْحَمُوا صِغَارَكمْ وَ صِلُوا أَرْحَامَكمْ وَ احْفَظُوا أَلْسِنَتَكمْ وَ غُضُّوا عَمَّا لَا يحِلُّ النَّظَرُ إِلَيهِ أَبْصَارَكمْ وَ عَمَّا لَا يحِلُّ الِاسْتِمَاعُ إِلَيهِ أَسْمَاعَكمْ وَ تَحَنَّنُوا عَلَى أَيتَامِ النَّاسِ يتَحَنَّنْ عَلَى أَيتَامِكمْ وَ تُوبُوا إِلَى اللَّهِ من ذُنُوبِكمْ وَ ارْفَعُوا إِلَيهِ أَيدِيكمْ بِالدُّعَاءِ فِى أَوْقَاتِ صَلَاتِكمْ فَإِنَّهَا أَفْضَلُ السَّاعَاتِ يَنْظُرُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِيهَا بِالرَّحْمَهِ إِلَى عِبَادِهِ يجِيبُهُمْ إِذَا نَاجَوْهُ وَ يلَبِّيهِمْ إِذَا نَادَوْهُ وَ يعْطِيهِمْ إِذَا سَأَلُوهُ وَ يسْتَجِيبُ لَهُمْ إِذَا دَعَوْهُ أَيهَا النَّاسُ إِنَّ أَنْفُسَكمْ مَرْهُونَهٌ بِأَعْمَالِكمْ فَفُكوهَا بِاسْتِغْفَارِكمْ وَ ظُهُورَكمْ ثَقِيلَهٌ من أَوْزَارِكمْ فَخَفِّفُوا عَنْهَا بِطُولِ سُجُودِكمْ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ أَقْسَمَ بِعِزَّتِهِ أَنْ لَا يعَذِّبَ الْمُصَلِّينَ وَ السَّاجِدِينَ وَ أَنْ لَا يرَوِّعَهُمْ بِالنَّارِ يوْمَ يقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ أَيهَا النَّاسُ من فَطَّرَ منكمْ صَائِماً مُومناً فِى هَذَا الشَّهْرِ كانَ لَهُ بِذَلِک عِنْدَ اللَّهِ عِتْقُ نَسَمَهٍ وَ مَغْفِرَهٌ لِمَا مَضَى من ذُنُوبِهِ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ فَلَيسَ كلُّنَا يقْدِرُ عَلَى ذَلِک فَقَالَ (ص) : " اتَّقُوا النَّارَ وَ لَوْ بِشِقِّ تَمْرَهٍ اتَّقُوا النَّارَ وَ لَوْ بِشَرْبَهٍ من مَاءٍ أَيهَا النَّاسُ من حَسَّنَ منكمْ فِى هَذَا الشَّهْرِ خُلُقَهُ كانَ لَهُ جَوَازاً عَلَى الصِّرَاطِ يوْمَ تَزِلُّ فِيهِ الْأَقْدَامُ وَ من خَفَّفَ فِى هَذَا الشَّهْرِ عَمَّا مَلَكتْ يمِينُهُ خَفَّفَ اللَّهُ عَلَيهِ حِسَابَهُ وَ من كفَّ فِيهِ شَرَّهُ كفَّ اللَّهُ عَنْهُ غَضَبَهُ يوْمَ يلْقَاهُ وَ من أَكرَمَ فِيهِ يتِيماً أَكرَمَهُ اللَّهُ يوْمَ يلْقَاهُ وَ من وَصَلَ فِيهِ رَحِمَهُ وَصَلَهُ اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ يوْمَ يلْقَاهُ وَ من قَطَعَ فِيهِ رَحِمَهُ قَطَعَ اللَّهُ عَنْهُ رَحْمَتَهُ يوْمَ يلْقَاهُ وَ من تَطَوَّعَ فِيهِ بِصَلَاهٍ كتَبَ اللَّهُ لَهُ بَرَاءَهً من النَّارِ وَ

من أَدَّى فِيهِ فَرْضاً كانَ لَهُ ثَوَابُ من أَدَّى سَبْعِينَ فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ من الشُّهُورِ وَ من أَكثَرَ فِيهِ من الصَّلَاهِ عَلَى ثَقَّلَ اللَّهُ مِيزَانَهُ يوْمَ تَخِفُّ الْمَوَازِينُ وَ من تَلَا فِيهِ آيةً من الْقُرْآنِ كانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ من خَتَمَ الْقُرْآنَ فِى غَيرِهِ من الشُّهُورِ أَيهَا النَّاسُ إِنَّ أَبْوَابَ الْجِنَانِ فِى هَذَا الشَّهْرِ مُفَتَّحَهٌ فَاسْأَلُوا رَبَّكَمْ أَنْ لَا يغَلِّقَهَا عَنْكمْ وَ أَبْوَابَ النِّيرَانِ مُغَلَّقَهٌ فَاسْأَلُوا رَبَّكَمْ أَنْ لَا يفَتِّحَهَا عَلَيكمْ وَ الشَّياطِينَ مَغْلُولَهٌ فَاسْأَلُوا رَبَّكَمْ أَنْ لَا يسَلِّطَهَا عَلَيكمْ قَالَ أَمِيرُ الْمُومنينَ (ع) فَقُمْتُ فَقُلْتُ يا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ فِى هَذَا الشَّهْرِ فَقَالَ يا أَبَا الْحَسَنِ أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ فِى هَذَا الشَّهْرِ الْوَرَعُ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ" [أمالى صدوق ، ص93] .

حال چه کنیم :

ظُهُورَكمْ ثَقِيلَهٌ من أَوْزَارِكمْ فَخَفِّفُوا عَنْهَا بِطُولِ سُجُودِكمْ

فَاسْأَلُوا اللَّهَ رَبَّكمْ بِنِياتٍ صَادِقَهٍ وَ قُلُوبٍ طَاهِرَهٍ أَنْ يوَفِّقَكمْ لِصِيامِهِ وَ تِلَاوَهِ كتَابِهِ

تَصَدَّقُوا عَلَى فُقَرَائِكمْ

من فَطَّرَ منكمْ صَائِماً مُومناً فِى هَذَا الشَّهْرِ كانَ لَهُ بِذَلِک عِنْدَ اللَّهِ عِتْقُ نَسَمَهٍ

أَيهَا النَّاسُ من حَسَّنَ منكمْ فِى هَذَا الشَّهْرِ خُلُقَهُ كانَ لَهُ جَوَازاً عَلَى الصِّرَاطِ

وَ اذْكرُوا بِجُوعِكمْ وَ عَطَشِكمْ فِيهِ جُوعَ يوْمِ الْقِيامَهِ وَ عَطَشَهُ

الْوَرَعُ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ

1-خانه تکانی : ظُهُورَكمْ ثَقِيلَهٌ من أَوْزَارِكمْ فَخَفِّفُوا عَنْهَا بِطُولِ سُجُودِكمْ

2-تلاوت و قرائت قرآن : فَاسْأَلُوا اللَّهَ رَبَّكمْ بِنِياتٍ صَادِقَهٍ وَ قُلُوبٍ طَاهِرَهٍ أَنْ يوَفِّقَكمْ لِصِيامِهِ وَ تِلَاوَهِ كتَابِهِ

3-نگاهی به محرومان : تَصَدَّقُوا عَلَى فُقَرَائِكمْ

4-برداشتن توشه راه :

5-افطاری دادن : من فَطّرَ منکمْ صَائِماَ مُومناَ فِی هَذَا الشَّهْرِ کانَ لَهُ بِذَلِک عِنْدَ اللَّهِ عِتْقُ نَسَمَهٍ.

6-بهترین فرصت برای خودسازی : أَیهَا النَّاسُ من حَسَّنَ منکمْ فِی هَذَا الشَّهْرِ خُلُقَهُ کانَ لَهُ جَوَازاً عَلَی الصِّرَاطِ.

7-یاد قیامت

: وَ اذْکرُوا بِجُوعِکمْ وَ عَطَشِکمْ فِیهِ جُوعَ یوْمِ الْقِیامَهِ وَ عَطَشَهُ.

در داستان روزه گرفتن حضرت علی در سوره هل اتی آمده : إِنّا نَخافُ من رَبِّنا یوْماً عَبُوساً قَمْطَرِیراً [دهر/10] .

بهترین عمل : الْوَرَعُ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ

بهترین عمل در حساس ترین زمان ، آخرین لحظات شب قدر برابر با آمرزش و بصیرت.

پذیرایی خدا از مهمان به وسیله :

1-قرآن :

شَهْرُ رَمَضانَ الَّذِی أُنْزِلَ فِیهِ الْقُرْآنُ [بقره/185] .

2-شب قدر :

لَیلَهُ الْقَدْرِ خَیرٌ من أَلْفِ شَهْرٍ [قدر/3] .

3-نزول فرشتگان :

تَنَزَّلُ الْمَلائِکهُ وَ الرُّوحُ [قدر/4] .

4 پاداش بی شمار :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنْفَاسُکمْ فِیهِ تَسْبِیحٌ وَ نَوْمُکمْ فِیهِ عِبَادَهٌ وَ عَمَلُکمْ فِیهِ مَقْبُولٌ وَ دُعَاوکمْ فِیهِ مُسْتَجَابٌ [أمالی صدوق ، ص93] .

پذیرایی اینجا مقدمه پذیرایی دیگری است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من حَسَّنَ منکمْ فِی هَذَا الشَّهْرِ خُلُقَهُ کانَ لَهُ جَوَازاً عَلَی الصِّرَاطِ یوْمَ تَزِلُّ فِیهِ الْأَقْدَامُ [أمالی صدوق ، ص93] .

آری ، مادر که کودک را حمام می برد ، لباس او را در می آورد ، و آب گرم هم بر سرش می ریزد ، و همه اینها از لطف مادری است. خدا هم در ماه رمضان همسر را که لباس استهُنَّ لِباسٌ لَکمْ [بقره/187] .

از او دور می کند و در فشار حرارت هم قرار می دهد ولکن همه اش لطف است.

ویژگیهای این مهمانی :

میزبان خدا است.

1- مهمانان را شخصا دعوت کردهیا أَیهَا الَّذِینَ آمنوا کتِبَ عَلَیکمُ الصِّیامُ [بقره/183] .

2- در دعوت مقدمات پذیرش را مطرح کرده

کما کتِبَ عَلَی الَّذِینَ من قَبْلِکمْ [بقره/183

] .

أَياماً مَعْدُوداتٍ [بقره/184] .

3- برای معذورین ایام دیگری که خودشان بخواهند در نظر گرفته شده.

4- در این مهمانی میزبان نه مجبور است و نه محتاج ، بلکه به خاطر محبت این کار را می کند.

5- در این مهمانی میزبان به مهمان افتخار هم می کند.

6- در این مهمانی میزبان با مهمان سنخیت هم ندارد. یکی خالق است و دیگری مخلوق ، او باقی است و ما فانی او جوهر و ما عرض ، او عالم و ما جاهل ، او عزیز و ما ذلیل و...

7- شخصا پذیرایی می کندنَبِّئْ عِبادِی أَنِّی أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِیمُ [حجر/49] .

وَ إِذا سَأَلَکَ عِبادِی عَنِّی فَإِنِّی قَرِیبٌ أُجِیبُ دَعْوَهَ الدّاعِ إِذا دَعانِ فَلْیسْتَجِیبُوا لِی وَ لْیومنوا بِی لَعَلَّهُمْ یرْشُدُونَ [بقره/186] .

نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَیهِ من حَبْلِ الْوَرِیدِ [ق/16] .

أَنَّ اللّهَ یحُولُ بَینَ الْمَرْءِ وَ قَلْبِهِ [انفال/24] .

پس مهمان کسی می شویم که با ما نزدیک است و هر چه دوری است از مهمان است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی یقُولُ الصَّوْمُ لِی وَ أَنَا أَجْزِی عَلَیهِ [کافی ، ج4 ، ص63] .

8- در دعوت هدف را هم بیان کرده است.

کتِبَ عَلَیکمُ الصِّیامُ کما کتِبَ عَلَی الَّذِینَ من قَبْلِکمْ لَعَلَّکمْ تَتَّقُونَ [بقره/183] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّمَا فَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ الصِّیامَ لِیسْتَوِی بِهِ الْغَنِی وَ الْفَقِیرُ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص73] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : صُومُوا تَصِحُّوا [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص342] .

تمرین اخلاص و...

9- از تکرار میزبانی خسته نمی شود ، بلکه بیشتر دوست دارد.

يحِبُّ التَّوّابِينَ [بقره/222]

.

10- هم استقبال می کند و هم وسیله می فرستد.

- استقبال : در حدیثی داریم که اگر شما یک گام به سوی من آیید من چند گام...

- وسیله : انواع نعمتها و رهبران و...

11- میزبانی است که از کار خود پشیمان نمی شود.

12- در این میزبانی همه را دعوت کرده ، آن هم با یک کارت و یک انشاء.

13- این میزبان علاوه بر پذیرایی در مدت مهمانی ، ذخیره یک سال را هم در شب قدر مرحمت می کند.

14- این میزبان جلوی مزاحمان را نیز می گیرد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الشَّیاطِینَ مَغْلُولَهٌ [أمالی صدوق ، ص93] .

15- وسایل پذیرائی ، شب قدر ، نزول قرآن ، نزول ملائکه ، استجابت دعا ، لطافت روح ، همدردی با دیگران.

16- زمان پذیرایی، ماه رمضان ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَیهَا النَّاسُ إِنَّهُ قَدْ أَقْبَلَ إِلَیکمْ شَهْرُ اللَّهِ بِالْبَرَکهِ وَ الرَّحْمَهِ وَ الْمَغْفِرَهِ [أمالی صدوق ، ص93] .

17- چگونگی پذیرایی غذای روزه دار ، گرسنگی و تشنگی و شستشوی انسان با آنها. غذای دیگر در این مهمانی تلاوت قرآن است.

18- نتیجه میهمانی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنْفَاسُکمْ فِیهِ تَسْبِیحٌ وَ نَوْمُکمْ فِیهِ عِبَادَهٌ وَ عَمَلُکمْ فِیهِ مَقْبُولٌ وَ دُعَاوکمْ فِیهِ مُسْتَجَابٌ [أمالی صدوق ، ص93] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصائم فی عباده الله و إن کان نائما علی فراشه ما لم یغتب مسلما [ثواب الأعمال ، ص50] .

موفق ترین ها ، آنان هستند که سبک بار شده اند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ظُهُورَكمْ ثَقِيلَةٌ من أَوْزَارِكمْ [أمالی صدوق ، ص93] .

3. آداب ورود به رمضان

1- مهمان باید سر وقت و به موقع

بیاید؛ از اول ماه تا عید که روزه عید فطر حرام و...

2- مهمان باید خود را آماده کند (دعای صحیفه)

3- مهمان خدا شدن ، افتخار و شادی است.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : عِیدَ أَوْلِیائِهِ [صحیفه سجادیه ، دعای 45] .

4- مهمان باید مقررات مهمانخانه را فراگیرد. احکام و آداب و مبطلات روزه.

5- مهمان باید رفتار خود را در مهمانخانه بهتر کند ، لباس و غذا و حرکاتش عالی باشد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا یکونُ یوْمُ صَوْمِک کیوْمِ فِطْرِک [کافی ، ج4 ، ص87] .

6- مهمان نباید بعد از مهمانی رابطه خود را با میزبان قطع کند.

عَنْ عَبْدِ السَّلَام بْنِ صَالِحٍ الْهَرَوِی قَالَ : " دَخَلْتُ عَلَی أَبِی الْحَسَنِ عَلِی بْنِ مُوسَی الرِّضَا (ع) فِی آخِرِ جُمُعَهٍ من شَعْبَانَ فَقَالَ لِی : یا أَبَا الصَّلْتِ إِنَّ شَعْبَانَ قَدْ مَضَی أَکثَرُهُ وَ هَذَا آخِرُ جُمُعَهٍ منهُ فَتَدَارَک فِیمَا بَقِی منهُ تَقْصِیرَک فِیمَا مَضَی منهُ وَ عَلَیک بِالْإِقْبَالِ عَلَی مَا یعْنِیک وَ تَرْک مَا لَا یعْنِیک وَ أَکثِرْ من الدُّعَاءِ وَ الِاسْتِغْفَارِ وَ تِلَاوَهِ الْقُرْآنِ وَ تُبْ إِلَی اللَّهِ من ذُنُوبِک لِیقْبِلَ شَهْرُ اللَّهِ عَلَیک وَ أَنْتَ مُخْلِصٌ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَا تَدَعَنَّ أَمَانَهً فِی عُنُقِک إِلَّا أَدَّیتَهَا وَ لَا فِی قَلْبِک حِقْداً عَلَی مُومن إِلَّا نَزَعْتَهُ وَ لَا ذَنْباً أَنْتَ مُرْتَکبُهُ إِلَّا أَقْلَعْتَ عَنْهُ وَ اتَّقِ اللَّهَ وَ تَوَکلْ عَلَیهِ فِی سَرَائِرِک وَ عَلَانِیتِک وَ من یتَوَکلْ عَلَی اللّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللّهَ بالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللّهُ لِکلِّ شَیءٍ قَدْراً" [عیون أخبارالرضا (ع) : "، ج2 ، ص51] .

2- قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ

صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ أَلْهِ منا مَعْرِفَةَ فَضْلِهِ وَ إِجْلَالَ حُرْمَتِهِ ، وَ التَّحَفُّظَ مِمَّا حَظَرْتَ فِيهِ ، وَ أَعِنَّا عَلَى صِيامِهِ بِكفِّ الْجَوَارِحِ عَنْ مَعَاصِيک ، وَ اسْتِعْمَالِهَا فِيهِ بِمَا يرْضِيک حَتَّى لَا نُصْغِى بِأَسْمَاعِنَا إِلَى لَغْوٍ ، وَ لَا نُسْرِعَ بِأَبْصَارِنَا إِلَى لَهْوٍ وَ حَتَّى لَا نَبْسُطَ أَيدِينَا إِلَى مَحْظُورٍ ، وَ لَا نَخْطُوَ بِأَقْدَامنا إِلَى مَحْجُورٍ وَ حَتَّى لَا تَعِى بُطُونُنَا إِلَّا مَا أَحْلَلْتَ وَ لَا تَنْطِقَ أَلْسِنَتُنَا إِلَّا مَا قُلْتَ وَ لَا نَتَكلَّفُ إِلَّا مَا يدْنِى من ثَوَابِک وَ لَا نَتَعَاطَى إِلَّا الَّذِى يقِى من عِقَابِک ثُمَّ خَلِّصْ ذَلِک كلَّهُ من رِياءِ الْمُرَاءِينَ وَ سُمْعَهِ الْمُسْتَمِعِينَ وَ لَا نُشْرِک فِيهِ أَحَداً دُونَک وَ لَا نَبْتَغِى بِهِ مُرَاداً سِوَاک الدُّعَاءَ [صحيفه سجاديه ، دعاى 44] .

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومنِينَ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا اسْتَهَلَّ هِلَالَ شَهْرِ رَمَضَانَ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ بِوَجْهِهِ وَ قَالَ اللَّهُمَّ أَهِلَّهُ عَلَينَا بِالْأَمن وَ الْإِيمَانِ وَ السَّلَامَهِ وَ الْإِسْلَامِ وَ الْعَافِيهِ الْمُجَلِّلَهِ وَ دِفَاعِ الْأَسْقَامِ وَ الْعَوْنِ عَلَى الصَّلَاهِ وَ الصِّيامِ وَ تِلَاوَهِ الْقُرْآنِ اللَّهُمَّ سَلِمنا لِشَهْرِ رَمَضَانَ وَ تَسَلَّمْهُ منا وَ سَلِمنا فِيهِ حَتَّى ينْقَضِى عَنَّا شَهْرُ رَمَضَانَ وَ قَدْ عَفَوْتَ عَنَّا وَ غَفَرْتَ لَنَا وَ رَحِمْتَنَا [إقبال الأعمال ، ص17] .

در حديثى آمده : انماالصوم امانه فليحفظ احدكم امانته [محجه البيضاء ، ج2 ، ص578] .

شايد مراد از "سالم بدار ماه رمضان را"؛ يعنى به اين امانت خيانت نكنيم.

4- امام سجاد (ع) همين كه هلال ماه رمضان را ديدند فرمودند :

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ اجْعَلْنَا من أَرْضَى من طَلَعَ عَلَيهِ ، وَ

أَزْکی من نَظَرَ إِلَیهِ ، وَ أَسْعَدَ من تَعَبَّدَ لَک فِیهِ [صحیفه سجادیه ، دعای 43] .

4. حوادث تاریخی در مضان

1- ولایت عهدی امام رضا (ع) به نقل شیخ مفید.

2- جنگ تبوک در سوم ماه رمضان.

3- وفات ابوطالب ، هفتم ماه.

4- وفات حضرت خدیجه ، دهم ماه.

5- عقد برادری و اخوت ، دوازدهم ماه.

6- ولادت امام مجتبی ، پانزدهم ماه.

7- جنگ بدر ، هفدهم یا نوزدهم.

8- فتح مکه ، بیستم ماه.

9- شهادت حضرت علی (ع) ، بیست و یکم ماه.

10- یاد حضرت ولی عصر (عج) : سفارش شده در تمام روزها و شبهای ماه رمضان ، دعا برای امام زمان (عج) ، شب قدر ملائکه خدمت حضرت می رسند.

آیت الله صافی : از جمله وظایف مهم شب قدر تجدید عهد با ولی امر است و خواندن دعای فرج.

محدث قمی دعایاللَّهُمَّ کنْ لِوَلِیکرا از اعمال شب قدر نوشته است.

11- جنگ نهروان 24 رمضان

فتح اندلس ، درسهایی غم انگیز و عبرت آمیز. فرماندهان به دنبال عیاشی ، جوانان به دنبال دخترها و شراب ، مسجدها تبدیل به کلیسا ، قرآنها در آتش سوخت و...

5. روزه ماه رمضان

1. سیما واهمیت روزه

1-وجوب روزه : یا أَیهَا الَّذِینَ آمنوا کتِبَ عَلَیکمُ الصِّیامُ [بقره/183] .

2-روزه در امت های پیشین : کما کتِبَ عَلَی الَّذِینَ من قَبْلِکمْ [بقره/183] .

3-روزه سرچشمه تقوا و پرهیزکاری : لَعَلَّکمْ تَتَّقُونَ [بقره/183] .

4-روزه دار ایام معین (ماه رمضان) : أَیاماً مَعْدُوداتٍ [بقره/184] .

5-معاف بودن مریض و مسافر و ناتوان از روزه : فَمَنْ کانَ منکمْ مَرِیضاً أَوْ عَلی سَفَرٍ فَعِدَّهٌ من أَیامٍ أُخَرَ وَ عَلَی الَّذِینَ یطِیقُونَهُ فِدْیهٌ طَعامُ مِسْکینٍ فَمنْ تَطَوَّعَ خَیراً فَهُوَ خَیرٌ لَهُ [بقره/184] .

6-خیر بودن روزه برای انسانها : وَ أَنْ تَصُومُوا خَیرٌ لَکمْ إِنْ کنْتُمْ تَعْلَمُونَ [بقره/184

] .

7-موسم روزه در ماه رمضان : شَهْرُ رَمَضانَ الَّذِی أُنْزِلَ فِیهِ الْقُرْآنُ هُدیً لِلنّاسِ وَ بَیناتٍ من الْهُدی وَ الْفُرْقانِ [بقره/185] .

8-هدف از تشریع روزه : بزرگ شمردن خداوند به خاطر نعمت هدایت و شکرگزاری او : وَ لِتُکمِلُوا الْعِدَّهَ وَ لِتُکبِّرُوا اللّهَ عَلی ما هَداکمْ وَ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [بقره/185] .

9-حلال بودن همسر در شب برای روزه داران : أُحِلَّ لَکمْ لَیلَهَ الصِّیامِ الرَّفَثُ إِلی نِسائِکمْ [بقره/187] .

10-مدّت روزه از سپیده صبح تا شب : ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّیامَ إِلَی اللَّیلِ [بقره/187] .

11-قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لِجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ : " یا جَابِرُ هَذَا شَهْرُ رَمَضَانَ من صَامَ نَهَارَهُ وَ قَامَ وِرْداً من لَیلِهِ وَ عَفَّ بَطْنُهُ وَ فَرْجُهُ وَ کفَّ لِسَانَهُ خَرَجَ من ذُنُوبِهِ کخُرُوجِهِ من الشَّهْرِ فَقَالَ جَابِرٌ یا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَحْسَنَ هَذَا الْحَدِیثَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : "یا جَابِرُ وَ مَا أَشَدَّ هَذِهِ الشُّرُوطَ" [کافی ، ج4 ، ص87] .

12- قال النبی (ص) : من صام یوما من رمضان فسلم ثلاثه ، ضمنت له الجنه علی ما یه سوی الثلاث لسانه و بطنه و فرجه [کنزالعمال ، ج8 ، ص481] .

13- قال النبی (ص) : فضل الجمعه فی شهر رمضان علی سایر الجمع کفضل رمضان علی سایر الشهور [کنزالعمال ، ج8 ، ص482] .

14- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ لِجُمَعِ شَهْرِ رَمَضَانَ لَفَضْلًا عَلَی جُمَعِ سَائِرِ الشُّهُورِ کفَضْلِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) عَلَی سَائِرِ الرُّسُلِ (ع) [ثواب الأعمال ، ص39] .

15- در حدیثی از رسول الله (ص) است که برای هر یک از روزهای ماه رمضان

اجرهای فراوانی نقل می فرماید.

16- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا ترد دعوه الصائم [عده الداعی ، ص128] .

17- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ تَعَالَی الصَّوْمُ لِی وَ أَنَا أُجْزَی بِهِ فَالصَّوْمُ یمِیتُ مُرَادَ النَّفْسِ وَ شَهْوَهَ الطَّبْعِ الْحَیوَانِی وَ فِیهِ صَفَاءُ الْقَلْبِ وَ طَهَارَهُ الْجَوَارِحِ وَ عِمَارَهُ الظَّاهِرِ وَ الْبَاطِنِ وَ الشُّکرُ عَلَی النِّعَمِ وَ الْإِحْسَانُ إِلَی الْفُقَرَاءِ وَ زِیادَهُ التَّضَرُّعِ وَ الْخُشُوعِ وَ الْبُکاءِ وَ حَبْلُ الِالْتِجَاءِ إِلَی اللَّهِ وَ سَبَبُ انْکسَارِ الشَّهْوَهِ وَ تَخْفِیفِ السَّیئَاتِ وَ تَضْعِیفِ الْحَسَنَاتِ وَ فِیهِ من الْفَوَائِدِ مَا لَا یحْصَی وَ کفَی بِمَا ذَکرْنَاهُ منهُ لِ من عَقَلَهُ وَ وُفِّقَ لِاسْتِعْمَالِهِ [مصباح الشریعه ، ص135] .

18- قال النبی (ص) : ثلاثه لایلومون عن سوء الخلق ، المریض ، و الصائم ، و الامال العادل [کنزالعمال ج8 ، ص456] .

19- در روایات اهل سنت آمده که هرگاه روزه دار دید و نخورد و حتی در برابرش غذا خوردند و او استقامت کردصلی علیه الملائکه [کنز العمال ، ج8 ، ص445] .

ولی ما گاهی می گوییم امروز خوب بود از صبح تا شب یکسره خواب بودم !

20-قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لِأَصْحَابِهِ : " أَ لَا أُخْبِرُکمْ بِشَیءٍ إِنْ أَنْتُمْ فَعَلْتُمُوهُ تَبَاعَدَ الشَّیطَانُ منکمْ کمَا تَبَاعَدَ الْمَشْرِقُ من الْمَغْرِبِ قَالُوا بَلَی قَالَ الصَّوْمُ یسَوِّدُ وَجْهَهُ" [کافی ، ج4 ، ص62] .

21- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصَّائِمُ فِی عِبَادَهٍ وَ إِنْ کانَ عَلَی فِرَاشِهِ مَا لَمْ یغْتَبْ مُسْلِماً [کافی ، ج4 ، ص64] .

22- قَالَ أَمِیرُ الْمُومنینَ (ع) : علیک بالصوم فإنه زکاه البدن و جنه لأهله [أمالی مفید ، ص220

] .

23- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الشِّتَاءُ رَبِيعُ الْمُومن يطُولُ فِيهِ لَيلُهُ فَيسْتَعِينُ بِهِ عَلَى قِيامِهِ وَ يقْصُرُ فِيهِ نَهَارُهُ فَيسْتَعِينُ بِهِ عَلَى صِيامِهِ [أمالى صدوق ، ص237] .

14- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ لِلْجَنَّهِ بَاباً يدْعَى الرَّيانَ لَا يدْخُلُ منهُ إِلَّا الصَّائِمُونَ [معانيالأخبار ، ص409] .

ریان؛ یعنی سیراب کننده ، چون روزه دار تشنگی می کشد.

25- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ كلُّ أَعْمَالِ ابْنِ آدَمَ بِعَشَرَهِ أَضْعَافِهَا إِلَى سَبْعِمِائَهِ ضِعْفٍ إِلَّا الصَّبْرَ فَإِنَّهُ لِى وَ أَنَا أَجْزِى بِهِ فَثَوَابُ الصَّبْرِ مَخْزُونٌ فِى عِلْمِ اللَّهِ وَ الصَّبْرُ الصَّوْمُ [معانى الأخبار ، ص409] .

26- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَى وَكلَ مَلَائِكةً بِالدُّعَاءِ لِلصَّائِمِينَ وَ قَالَ أَخْبَرَنِى جَبْرَئِيلُ (ع) عَنْ رَبِّهِ تَعَالَى ذِكرُهُ أَنَّهُ قَالَ مَا أَمَرْتُ مَلَائِكتِى بِالدُّعَاءِ لِأَحَدٍ من خَلْقِى إِلَّا اسْتَجَبْتُ لَهُمْ فِيهِ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص76] .

در حدیث مفصلی امام سجاد (ع) چهل نوع روزه را برای زهری تشریح فرموده [بحار ، ج93 ، ص259] .

27- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ فَرْحَهٌ عِنْدَ إِفْطَارِهِ وَ فَرْحَهٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ [كافى ، ج4 ، ص65] .

28- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : يسْتَجَابُ دُعَاءُ الصَّائِمِ عِنْدَ الْإِفْطَارِ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص106] .

29- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِلصَّائِمِ عِنْدَ إِفْطَارِهِ دَعْوَهٌ لَا تُرَدُّ [الدعوات ، ص27] .

30- تنها عبادتی است که دیده نمی شود.

31- روزه ، عبادتی سراسر خودداری است.

32- تمام حسنات ده تا 700 برابر است مگر روزه که خداوند طبق گفته رسول الله (ص) می فرماید

: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ الصَّوْمُ لِی وَ أَنَا أَجْزِی بِهِ [تهذیب الأحکام ، ج4 ، ص152] .

این روایت را شیعه و سنی نقل کرده اند. [محجه البیضاء جلد 2 ، ص121. بحار جلد96 ، ص249] .

33- امام صادق (ع) : " ابوذر در کنار کعبه خودش را معرفی و مردم دورش جمع و فرمود : هر مسافری توشه ای برای سفر قیامتٍ دارد ، شما چه توشه ای دارید؟ یکی گفت : ارشدنا.فقال : صُمْ یوْماً شَدِیدَ الْحَرِّ لِلنُّشُورِ وَ حُجَّ حَجَّةً لِعَظَائِمِ الْأُمُورِ وَ صَلِّ رَکعَتَینِ فِی سَوَادِ اللَّیلِ لِوَحْشَهِ الْقُبُورِ" [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص282] .

سپر آتش است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصَّوْمُ جُنَّهٌ من النَّارِ [کافی ، ج2 ، ص18] .

حکمت آفرین است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصَّوْمُ یورِثُ الحِکمَهَ [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص203] .

اول ماه رمضان رحمت است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : هُوَ شَهْرٌ أَوَّلُهُ رَحْمَهٌ وَ وَسَطُهُ مَغْفِرَهٌ وَ آخِرُهُ إِجَابَهٌ وَ الْعِتْقُ من النَّارِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص94] .

وسط آن مغفرت است : وَ وَسَطُهُ مَغْفِرَهٌ وَ آخِرُهُ إِجَابَهٌ وَ الْعِتْقُ من النَّارِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص94] .

و آخر آن نجات از دوزخ است : آخِرُهُ إِجَابَهٌ وَ الْعِتْقُ من النَّارِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص94] .

پاداش روزه ، تنها خداست : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ الصَّوْمُ لِی وَ أَنَا أَجْزِی بِهِ [تهذیب الأحکام ، ج4 ، ص152] .

روزه تابستان ، بهترین جهاد است :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَفْضَلُ الْجِهَادِ الصَّوْمُ فِی الْحَرِّ [بحارالأنوار ، ج93 ، ص256] .

محروم از رمضان بدبخت است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الشَّقِی من حُرِمَ غُفْرَانَ اللَّهِ فِی هَذَا الشَّهْرِ الْعَظِیمِ [أمالی صدوق ، ص93] .

رمضان ، سوزنده گناه است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَ تَدْرُونَ لِمَ سُمِّی شَعْبَانَ لِأَنَّهُ یَنْشَعِبُ فِیهِ خَیرٌ کثِیرٌ لِرَمَضَانَ وَ إِنَّمَا سُمِّی رَمَضَانَ لِأَنَّهُ تُرْمَضُ فِیهِ الذُّنُوبُ أی تُحْرَقُ [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص546] .

خواب آن هم بیداری است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصَّائِمُ فِی عِبَادَهٍ وَ إِنْ کانَ عَلَی فِرَاشِهِ مَا لَمْ یغْتَبْ مُسْلِماً [کافی ، ج4 ، ص64] .

زکات بدن است : قَالَ أَمِیرُ الْمُومنینَ (ع) : لِکلِّ شَیءٍ زَکاهٌ وَ زَکاهُ الْبَدَنِ الصِّیامُ [نهج البلاغه ، حکمت 136] .

روزه دار مشمول دعای فرشتگان است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَکلَ مَلَائِکتَهُ بِالدُّعَاءِ لِلصَّائِمِینَ [کافی ، ج4 ، ص64] .

دعای روزه دار مستجاب است ، خوابش عبادت است ، سکوتش تسبیح است ، اعمالش چند برابر است.

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : نوم الصائم عباده و صمته تسبیح و دعائه مستجاب و عمله مضاعف [الدعوات ، ص27] .

روزه طبع حیوانی را آرام می کند : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الصوم یمیت مراد النفس و شهوه الطمع و فیه صفاء القلب و طهاره الجوارح و عماره الظاهر و الباطن [مصباح الشریعه ، ص135] .

روزه عواطف را تقویت می کند. همه مردم مزه گرسنگی را لمس می کنند.

سَأَلَ هِشَامُ بْنُ الْحَکمِ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ

عِلَّهِ الصِّيامِ فَقَالَ : " إِنَّمَا فَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ الصِّيامَ لِيسْتَوِی بِهِ الْغَنِی وَ الْفَقِيرُ" [منلايحضره الفقيه ، ج2 ، ص73] .

روزه ، سنت سحر خيزی را در انسان به وجود می آورد.

روزه ، رمز سلامتی است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صُومُوا تَصِحُّوا [الدعوات ، ص76] .

روزه ، عامل تقوا است : لَعَلَّكمْ تَتَّقُونَ [بقره/138] .

روزه ، عامل اخلاص است : قَالَتْ فَاطِمَهُ (ع) فِی خُطْبَتِهَا : فَرَضَ اللَّهُ الصِّيامَ تَثْبِيتاً لِلْإِخْلَاصِ [علل الشرائع ، ج1 ، ص248] .

روزه ، عامل تقويت اراده است.

روزه ، زمينه ساز عدالت اجتماعی است.

روزه ، يادآور قيامت است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ اذْكرُوا بِجُوعِكمْ وَ عَطَشِكمْ فِيهِ جُوعَ يوْمِ الْقِيامَهِ وَ عَطَشَهُ [أمالی صدوق ، ص93] .

رمضان ، ماه رسيدگی به محرومان است؛ امام سجاد (ع) ، هر غروب گوسفندی ذبح می كرند و آبگوشت می پختند و با ظرفها نزد محرومان می بردند و خود با نان و خرما افطار می فرمودند. [كافی ، ج4 ، ص68] .

برای روزه داران درب مخصوص به بهشت وجود دارد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ لِلْجَنَّهِ بَاباً يدْعَی الرَّيانَ لَا يدْخُلُ منهُ إِلَّا الصَّائِمُونَ [معانيالأخبار ، ص409] .

روزه امانت است :

انما الصوم امانه فليحفظ احدكم امانه [محجه ، ج2 ، ص136] .؟؟؟

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِكلِّ شَیءٍ زَكاهٌ وَ زَكاهُ الْأَبْدَانِ الصِّيامُ [كافی ، ج4 ، ص62] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : لِأَصْحَابِهِ أ لَا أُخْبِرُكمْ بِشَيءٍ إِنْ أَنْتُمْ فَعَلْتُمُوهُ تَبَاعَدَ الشَّيطَانُ منكمْ كمَا تَبَاعَدَ الْمَشْرِقُ من الْمَغْرِبِ قَالُوا بَلَى قَالَ الصَّوْمُ

يسَوِّدُ وَجْهَهُ وَ الصَّدَقَهُ تَكسِرُ ظَهْرَهُ [كافى ، ج4 ، ص62] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصَّائِمُ فِى عِبَادَهٍ وَ إِنْ كانَ عَلَى فِرَاشِهِ مَا لَمْ يغْتَبْ مُسْلِماً [كافى ، ج4 ، ص64] .

2. فلسفه روزه

1- حضرت امير (ع) می فرمايند : " رسول الله (ص) در شب معراج از خداوند سوال كردند كه : يا رَبِّ وَ مَا مِيرَاثُ الصَّوْمِ؟ قَالَ : يورِثُ الحِكمَهَ وَ الحِكمَهُ تُورِثُ الْمَعْرِفَهَ وَ الْمَعْرِفَهُ تُورِثُ الْيقِينَ" [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص203] .

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومنينَ (ع) : وَ الصِّيامَ ابْتِلَاءً لِإِخْلَاصِ الْخَلْقِ [نهج البلاغه ، حكمت 252] .

3-يا أَيهَا الَّذِينَ آمنوا كتِبَ عَلَيكمُ الصِّيامُ [بقره/183] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : عِلَّهُ الصَّوْمِ لِعِرْفَانِ مَسِّ الْجُوعِ وَ الْعَطَشِ لِيكونَ ذَلِيلًا مُسْتَكيناً مَأْجُوراً مُحْتَسِباً صَابِراً وَ يكونَ ذَلِک دَلِيلًا لَهُ عَلَى شَدَائِدِ الآخِرَهِ مَعَ مَا فِيهِ من الِانْكسَارِ لَهُ عَنِ الشَّهَوَاتِ وَاعِظاً لَهُ فِى الْعَاجِلِ دَلِيلًا عَلَى الآجِلِ لِيعْلَمَ شِدَّهَ مَبْلَغِ ذَلِک من أَهْلِ الْفَقْرِ وَ الْمَسْكنَهِ فِى الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص73] .

4- خدا ترسی در ظاهر و باطن : لَعَلَّكمْ تَتَّقُونَ [بقره/183] .

5- چشيدن فقر : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا فَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ الصِّيامَ لِيسْتَوِى بِهِ الْغَنِى وَ الْفَقِيرُ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص73. : 73]

6- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صُومُوا تَصِحُّوا [الدعوات ، ص76] .

7- روزه دارای مراتب است : فيض كاشانی : روزه چند درجه دارد :

مراتب روزه :

الف) خودداری از مفطرات.

ب) خودداری از مفطرات و پرهيز از گناهان.

ج)

خودداری از مفطرات و پرهیز از گناهان و خالی بودن دل از غیر خدا.

الف - روزه عوام : دوری از غذا و شهوت و آب

ب - روزه خواص : دوری اعضا از گناه

ج - روزه خواص خواص : دوری از عالم ماده و توجه به عالم معنا ، دوری فکر و دل از انحراف و در حقیقت روزه قلب است [محجه البیضاء ، ج2 ، ص131] .

قَالَتْ فَاطِمَهُ (ع) : فِی خُطْبَتِهَا فَرَضَ اللَّهُ الصِّیامَ تَثْبِیتاً لِلْإِخْلَاصِ [علل الشرائع ، ج1 ، ص248] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا مَعْشَرَ الشَّبَابِ عَلَیکمْ بِالْبَاهِ فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِیعُوهُ فَعَلَیکمْ بِالصِّیامِ فَإِنَّهُ وِجَاوهُ [کافی ، ج4 ، ص180] .

8- قَالَ الْکاظِمُ (ع) : لِکلِّ شَیءٍ زَکاهٌ وَ زَکاهُ الْأَجْسَادِ الصَّوْمُ [کافی ، ج4 ، ص63] .

9- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صُومُوا تَصِحُّوا [الدعوات ، ص76] .

10- قَالَ الْکاظِمُ (ع) : إذا نزلت بالرجل الشده و النازله فلیصم فإن الله سبحانه یقول "اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ " (بقره/153) و الصبر الصوم [الدعوات ، ص26] .

11- شهوت و غضب را تعدیل می کند. [محجه البیضاء ، ج5 ، ص157] .

12-لَعَلَّکمْ تَتَّقُونَ [بقره/183] .

13- خود داری از خواسته های مشروع ، زمینه را برای خودداری از محرمات فراهم می آورد. [مصباح الشریعه ، ص135] .

14- روزه و تقویت اراده و استقامت.

14 بار واژه صبر و 14 بار واژه صوم در قرآن آمده.

15- آزادی از شرک ، چراکه تنها عبادت مخفی روزه است.

16- روزه و قناعت و استقلال.

17- مواسات و مساوات [فروع کافی ، وسائل

الشیعه ، ج7 ، ص2] .

18- روزه و بهداشت معده و دستگاه گوارش. [اولین دانشگاه آخرین پیامبر ، ج3 ، مع الطب فی القرآن الکریم] ، (روش نوین برای درمان بیماری ها) .

19- روزه و قیامت ،

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ اذْکرُوا بِجُوعِکمْ وَ عَطَشِکمْ فِیهِ جُوعَ یوْمِ الْقِیامَهِ وَ عَطَشَهُ [أمالی صدوق ، ص93] .

20- روزه و شکر نعمتها ،

روایتی از حضرت صادق (ع) در شرح مصباح الشریعه ، ص136.

21- روزه و نظم و انضباط ،

قَالَ أَمِیرُ الْمُومنینَ (ع) : وَ نَظْمِ أَمْرِکمْ [نهج البلاغه ، نامه 47] .

22- روزه و تنوع ،

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سیاحه أمتی الصیام [تأویل الآیات الظاهره ، ص216] .

23 روزه و غفلت زدایی ،

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : فَالْعَجَبُ کلُّ الْعَجَبِ من الضَّاحِک اللَّاعِبِ فِی الْیوْمِ الَّذِی یثَابُ فِیهِ الْمُحْسِنُونَ وَ یخِیبُ فِیهِ الْمُقَصِّرُونَ [کافی ، ج4 ، ص181] .

24 تمرین اراده است

25 ژان ژاک روسو می گوید :

1- بزرگترین اختلاف بین انسان و حیوان فهم و فکر نیست ، بلکه اراده و اختیار است.

2- سخن ارزشی ندارد ، اراده ارزش دارد.

اصل همت است نه قامت.

4- همه خطاها و لغزشها به خاطر نداشتن اراده قوی است.

5- سعادت و بزرگی انسان مربوط به اراده اوست.

6- مقدرات انسان در کنار اراده اوست.

7- اراده ، گنجی است در سینه مخفی.

26- روزه هر چند که بر امتهای پیشین نیز واجب بوده ، ولی روزه ماه رمضان مخصوص انبیاء بوده است.

27- اهمیت روزه به قدری است که در روایات پاداش بسیاری از عبادات را همچون پاداش

روزه دانسته اند.

28- باعث تقویت عاطفه است ، چرا که درد و رنج دیگران را احساس می کند.

29- زمینه ترک گناه را برای انسان آماده می کند.

3. اقسام روزه

1. روزه در گرما

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُومنِينَ (ع) : حُبِّبَ إِلَى الصَّوْمُ بِالصَّيفِ وَ قِرَى الضَّيفِ وَ الضَّرْبُ فِى سَبِيلِ اللَّهِ بِالسَّيفِ [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص505] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَفْضَلُ الْجِهَادِ الصَّوْمُ فِى الْحَرِّ [بحارالأنوار ، ج93 ، ص256] .

3- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من صام يوما فى الحر فأصابه ظمأ وكل الله عز و جل به ألف ملک يمسحون وجهه و يبشرونه حتى إذا أفطر قال الله عز و جل ما أطيب ريحک و روحک ملائکتى اشهدوا أنى قد غفرت له [ثواب الأعمال ، ص52] .

2. روزه کودکان

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّا نَأْمُرُ صِبْيانَنَا بِالصَّلَاهِ وَ الصِّيامِ مَا أَطَاقُوا منهُ إِذَا كانُوا أَبْنَاءَ سَبْعِ سِنِينَ [بحارالأنوار ، ج85 ، ص134] .

عَنِ الصَّادِقِ (ع) : أَنَّهُ كانَ يأْمُرُ الصَّبِى بِالصَّوْمِ فِى شَهْرِ رَمَضَانَ بَعْضَ النَّهَارِ فَإِذَا رَأَى الْجُوعَ وَ الْعَطَشَ غَلَبَ عَلَيهِ أَمَرَهُ فَأَفْطَرَ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص194] .

3. روزه مستحبی

1- درروایات هر ماه سه روز روزه مستحبی سفارش شده. آری ، اگر ماشین هر ماه سرویس شود سالم تر است.

قالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : من صَامَ ثَلَاثَةَ أيام من كلِّ شَهْرٍ كانَ كمن صَامَ الدَّهْرَ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يقُولُ من جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص283] .

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من صَامَ يوْماً تَطَوُّعاً فَلَوْ أُعْطِی مِلْ ءَ الْأَرْضِ ذَهَباً مَا وُفِّی أَجْرَهُ دُونَ يوْمِ الْحِسَابِ [

معانی الأخبار ، ص409] .

3- روزه دار (روزه مستحبی) که دعوت مومنی را بپذیرد ، ماجور است.

4- روزه مستحبی را به خاطر دعوت مؤمن و شاد کردن او افطار کند ، و بر میزبان هم منت نگذارد که به خاطر شما افطار کردم.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من دَخَلَ عَلَى أَخِيهِ وَ هُوَ صَائِمٌ فَأَفْطَرَ عِنْدَهُ وَ لَمْ يعْلِمْهُ بِصَوْمِهِ فَيمن عَلَيهِ كتَبَ اللَّهُ لَهُ صَوْمَ سَنَهٍ [كافى ، ج4 ، ص150] .

5- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِطْرُک لِأَخِيک وَ إِدْخَالُک السُّرُورَ عَلَيهِ أَعْظَمُ من أَجْرِ صِيامِک [المحاسن ، ج2 ، ص412] .

6- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَإِفْطَارُک فِى منزِلِ أَخِيک الْمُسْلِمِ أَفْضَلُ من صِيامِک سَبْعِينَ ضِعْفاً أَوْ تِسْعِينَ ضِعْفاً [كافى ، ج4 ، ص151] .

8- قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من فِقْهِ الضَّيفِ أَنْ لَا يصُومَ تَطَوُّعاً إِلَّا بِإِذْنِ صَاحِبِهِ وَ من طَاعَهِ الْمَرْأَهِ لِزَوْجِهَا أَنْ لَا تَصُومَ تَطَوُّعاً إِلَّا بِإِذْنِهِ وَ أَمْرِهِ [كافى ، ج4 ، ص151] .

همچنین روزه فرزند بدون اذن والدین و عبد بدون اذن مولی. [فروع کافی ، ج4 ، ص151] .

بَابُ كرَاهَهِ صَوْمِ الضَّيفِ نَدْباً بِدُونِ إِذْنِ مُضِيفِهِ وَ بِالْعَكسِ. [وسائل الشیعه ، ج10 ، ص528] .

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من صَلَاحِ الْعَبْدِ وَ طَاعَتِهِ وَ نُصْحِهِ لِمَوْلَاهُ أَنْ لَا يصُومَ تَطَوُّعاً إِلَّا بِإِذْنِ مَوْلَاهُ وَ أَمْرِهِ وَ من بِرِّ الْوَلَدِ أَنْ لَا يصُومَ تَطَوُّعاً إِلَّا بِإِذْنِ أَبَوَيهِ وَ أَمْرِهِمَا وَ إِلَّا كانَ الضَّيفُ جَاهِلًا وَ كانَتِ الْمَرْأَهُ عَاصِيهً وَ كانَ الْعَبْدُ فَاسِقاً عَاصِياً وَ كانَ الْوَلَدُ عَاقّاً [كافى ، ج4 ، ص151] .

4. تفسیر

آیه روزه

یا أَیهَا الَّذِینَ آمنوا کتِبَ عَلَیکمُ الصِّیامُ کما کتِبَ عَلَی الَّذِینَ من قَبْلِکمْ لَعَلَّکمْ تَتَّقُونَ [بقره/183] .

ای کسانی که ایمان آورده اید بر شماروزه گرفتن حتمی است ، همان گونه که بر امت های قبل از شما حتمی بوده است تا شاید پروا کنید.

در این آیه وجوب روزه و برکات آن بیان شده است.

مسلمانان همین که هلال ماه شب اول رمضان را دیدند از طلوع فجر تا اول مغرب تمام ماه را باید روزه بگیرند ، روزه نیز همانند نماز و زکات و حج و جهاد و امر معروف و نهی از منکر در همه ادیان بوده است. روزه گرفتن در ماه رمضان واجب و در عید فطر و قربان حرام و در سایر ایام مستحب است. لکن روزه گرفتن در بعضی از روزهای سال پاداش های فراوانی دارد.

برکات روزه

1- تقوا : کسی که سی روز تمرین کرد و نان و آب خودش را نخورد؛ قدرت کنترل نسبت به نان و آب مردم را خواهد داشت. در ماه رمضان آمار مفاسد و گناهان کم می شود.

2- مقاومت روزه به ما یاد می دهد که می توان مصرف را کم کرد و می توان در برابر تهدید ابرقدرت ها زاهدانه زندگی کرد و زیر بار فشارهای اقتصادی دیگران نرفت.

3- روزه ، استراحتی به دستگاه گوارش است تا مواد زائد ذخیره بدن سوخته شود.

4- روزه ، چشیدن مزه گرسنگی و تشنگی است که انسان را به یاد گرسنگان و تشنگان می اندازد.

5- روزه گرفتن به دل صفا می دهد ، همان گونه که پرخوری و پرحرفی انسان را سنگ دل می کند. کسانی که همیشه به هنگام میل به غذا مشغول خوردن شده اند ، مثل

درختان کنار جوی آبند که دارای چوبی بی دوامند.

5. آداب روزه

1- حفظ زبان

حضرت رسول (ص) شنید که زن روزه داری به خادم خود ناسزا گفت ، او را احضار کرد و فرمود : این غذا را بخور. گفت : روزه هستم. حضرت فرمودند : کیفَ تَکونِینَ صَائِمَةً وَ قَدْ سَبَبْتِ جَارِیتَک [کافی ، ج4 ، ص87] .

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا من عَبْدٍ صَالِحٍ یشْتَمُ فَیقُولُ إِنِّی صَائِمٌ سَلَامٌ عَلَیک لَا أَشْتِمُک کمَا شَتَمْتَنِی إِلَّا قَالَ الرَّبُّ تَبَارَک وَ تَعَالَی اسْتَجَارَ عَبْدِی بِالصَّوْمِ من شَرِّ عَبْدِی فَقَدْ أَجَرْتُهُ من النَّارِ [کافی ، ج4 ، ص88] .

رسول خدا (ص) می فرمایند : " 1- خداوند درباره افرادی که مورد فحش قرار می گیرند و به احترام روزه جواب بد نمی گویند می فرماید : اسْتَجَارَ عَبْدِی بِالصَّوْمِ من عَبْدِی أَجِیرُوهُ من نَارِی وَ أَدْخِلُوهُ جَنَّتِی [ثواب الأعمال ، ص51] .

2 اجتناب از غیبت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من اغْتَابَ مُسْلِماً أَوْ مُسْلِمَةً لَمْ یقْبَلِ اللَّهُ تَعَالَی صَلَاتَهُ وَ لَا صِیامَهُ أَرْبَعِینَ یوْماً وَ لَیلَةً إِلَّا أَنْ یغْفِرَ لَهُ صَاحِبُهُ [جامع الأخبار ، ص146] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من اغْتَابَ مُسْلِماً فِی شَهْرِ رَمَضَانَ لَمْ یوجَرْ عَلَی صِیامِهِ [جامع الأخبار ، ص146] .

3 مراقبت از چشم و گوش

قَالَتْ فَاطِمَهُ (ع) : مَا یصْنَعُ الصَّائِمُ بِصِیامِهِ إِذَا لَمْ یصُنْ لِسَانَهُ وَ سَمْعَهُ وَ بَصَرَهُ وَ جَوَارِحَهُ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص268] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : قَدْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَی کلِّ جَارِحَهٍ حَقّاً لِلصِّیامِ فَمن أَدَّی حَقَّهَا کانَ صَائِماً وَ من تَرَک شَیئاً منهَا نَقَصَ من فَضْلِ صَوْمِهِ بِحَسَبِ

مَا تَرَک منهَا [فقه الرضا (ع) ، ص201] .

قال النبی (ص) : خمس خصال یفطرن الصائم... الکذب و الغیبه و النمیمه و النظر بشهوه و الیمین الکاذبه [نهج الفصاحه ، جمله 1459] .

قال رسول الله (ص) : انما الصوم امانه فلیحفظ احدکم امانته و لما تلی قوله تعالی ان الله یامرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها وضع (ص) یده علی سمعه و بصره فقال السمع امانه و البصر امانه [محجه البیضاء ، ج2 ، ص136] .

آری ، این است دید و بینش خداپرست و این جهان بینی چه آثار مثتبی دارد.

آداب مراقبت از چشم و گوش

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا صُمْتَ فَلْیصُمْ سَمْعُک وَ بَصَرُک من الْحَرَامِ وَ الْقَبِیحِ وَ دَعِ الْمِرَاءَ وَ أَذَی الْخَادِمِ وَ لْیکنْ عَلَیک وَقَارُ الصِّیامِ وَ لَا تَجْعَلْ یوْمَ صَوْمِک کیوْمِ فِطْرِک [کافی ، ج4 ، ص87] .

4 قلب و فکر سالم

قَالَ أَمِیرُ الْمُومنینَ (ع) : صوم القلب خیر من صیام اللسان و صیام اللسان خیر من صیام البطن [غررالحکم ، ص176] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومنینَ (ع) : صیام القلب عن الفکر فی الآثام أفضل من صیام البطن عن الطعام [غررالحکم ، ص176] .

البته در تفسیراین گونه روایات باید توجه شود که معنای حدیث این نیست که اگر قلب تو صاف و نهایت ساکت بود نیازی به روزه نیست.

5 ذکر و دعا

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) إِذَا کانَ شَهْرُ رَمَضَانَ لَمْ یتَکلَّمْ إِلَّا بِالدُّعَاءِ وَ التَّسْبِیحِ وَ الِاسْتِغْفَارِ وَ التَّکبِیرِ فَإِذَا أَفْطَرَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنْ شِئْتَ أَنْ تَفْعَلَ فَعَلْتَ [کافی ، ج4 ،

ص88] .

6 سحر خیزی

1- سنت سحرخیزی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : تَسَحَّرُوا وَ لَوْ بِجُرَعِ الْمَاءِ أَلَا صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَى الْمُتَسَحِّرِينَ [تهذیب الأحکام ، ج4 ، ص198] .

وَ الْمُسْتَغْفِرِينَ بِالأَسْحارِ [آل عمران/17] .

7 خوشرفتاری با کارگر

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَفِّفُوا عَلَى الْمَمْلُوكينَ فِی شَهْرِ رَمَضَانَ [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص434] .

و فی حدیث آخر :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من خَفَّفَ عَنْ مَمْلُوكهِ فِيهِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ وَ أَعْتَقَهُ من النَّارِ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص268] .

8 رشد و سازندگی

امام صادق (ع) در حدیثی می فرمایند : لَا يكونُ يوْمُ صَوْمِک كيوْمِ فِطْرِک [کافی ، ج4 ، ص87] .

9 اطعام و افطاری دادن :

1- امام سجاد (ع) همین که روزه بود گوسفندی ذبح و در خانه غذا و در خانه غذا تهیه و هنگام غروب سینی ها را حاضر و غذای پخته برای مردم می فرستاد ولی خودش با نان و خرما افطار می کرد. [کافی ، ج4 ، ص68] .

10 اطاعت (سیاسی - خانوادگی)

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لا صيام لمن عصى الإمام و لا صيام لعبد آبق حتى يرجع و لا صيام لامرأه ناشزه حتى تتوب و لا صيام لولد عاق حتى يبر [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص268] .

6. دستور العمل ها

1-یاد خدا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَاسْأَلُوا اللَّهَ رَبَّكمْ بِنِياتٍ صَادِقَهٍ وَ قُلُوبٍ طَاهِرَهٍ [أمالی صدوق ، ص93] .

2-یاد قیامت : وَ اذْكرُوا بِجُوعِكمْ وَ عَطَشِكمْ فِيهِ جُوعَ يوْمِ الْقِيامَهِ وَ عَطَشَهُ [أمالی صدوق ، ص93]

.

3-یاد محرومان : وَ تَصَدَّقُوا عَلَى فُقَرَائِكمْ وَ مَسَاكينِكمْ [أمالى صدوق ، ص93] .

تَحَنَّنُوا عَلَى أَيتَامِ النَّاسِ يتَحَنَّنْ عَلَى أَيتَامِكمْ

3-روابط خانوادگی یا عاطفی : وَقِّرُوا كبَارَكمْ وَ ارْحَمُوا صِغَارَكمْ وَ صِلُوا أَرْحَامَكمْ [أمالى صدوق ، ص93] .

4-حفظ زبان : وَ احْفَظُوا أَلْسِنَتَكمْ [أمالى صدوق ، ص93] .

5-کنترل چشم و گوش : وَ غُضُّوا عَمَّا لَا يحِلُّ النَّظَرُ إِلَيهِ أَبْصَارَكمْ [أمالى صدوق ، ص93] .

6-جبران گذشته ها : تُوبُوا إِلَى اللَّهِ من ذُنُوبِكمْ [أمالى صدوق ، ص93] .

7-خانه تکانی : ظُهُورَكمْ ثَقِيلَةٌ من أَوْزَارِكمْ فَخَفِّفُوا عَنْهَا بِطُولِ سُجُودِكمْ [أمالى صدوق ، ص93] .

8-بازسازی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من حَسَّنَ منكمْ فِى هَذَا الشَّهْرِ خُلُقَهُ كانَ لَهُ جَوَازاً عَلَى الصِّرَاطِ يوْمَ تَزِلُّ فِيهِ الْأَقْدَامُ [أمالى صدوق ، ص93] .

9-رابطه با قرآن : من تَلَا فِيهِ آيةً من الْقُرْآنِ كانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ من خَتَمَ الْقُرْآنَ فِى غَيرِهِ من الشُّهُورِ

11-تمرین تمرکز : أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ فِى هَذَا الشَّهْرِ الْوَرَعُ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ

8. روزه ودعا

1. ارتباط روزه با دعا

آيهوَ إِذا سَأَلَک عِبادِى عَنِّى فَإِنِّى قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدّاعِ إِذا دَعانِ فَلْيسْتَجِيبُوا لِى وَ لْيومنوا بِى لَعَلَّهُمْ يرْشُدُونَ [بقره/186] .

بین آیات روزه آمده است.

اولین آیه پیام تقوی دارد.لَعَلّکمْ تَتَّقُونَ [بقره/183] .

آخرین آیه نیز پیام تقوا است.لَعَلَّهُمْ یتَّقُونَ [بقره/187] .

آیه دعا در این بین ، پیام رشد دارد.لَعَلَّهُمْ یرْشُدُونَ [بقره/186] .

در ماه رمضان برای دعا حساب جدائی باز شده است و برای این ماه دعاهای زیادی سفارش شده است ، دعا در ماه رمضان مستجاب می شود ، تلاوت قرآن

و دعا رابطه انسان با خداست ، تلاوت یک آیه قرآن در ماه رمضان مثل خواندن تمام قرآن در غیر ماه رمضان است ، قرآن در ماه رمضان نازل شدهإِنّا أَنْزَلْناهُ فِی لَیلَهِ الْقَدْرِ [قدر/1] .

ماه رمضان ، صفحه 11

در ماه رمضان شب قدر وجود دارد که عبادت در آن یک شب از عبادت هزار ماه بهتر استلَیلَهُ الْقَدْرِ خَیرٌ من أَلْفِ شَهْرٍ [قدر/3] .

شب قدر یکی از سه شب 19 و 21 و 23 است و احتمال شب 23 بیشتر است.

در آن شب فرشتگان آسمان به زمین نازل و خدمت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه می رسند و در آن شب سرنوشت تلخ و شیرین یک سال مردم تعیین می شود.

برای تلاوت قرآن آدابی است نظیر باوضو بودن ، آرام خواندن و فکر کردن. همان گونه که برای دعا نیز آدابی است از قبیل دعای دست جمعی ، دعا به دیگران قبل از دعای برای خود ، روبه قبله بودن ، دست ها را در برابر صورت بلند کردن و ده مرتبه یا الله گفتن. در حدیث می خوانیم هر کس می خواهد دعای او قبول شود باید لقمه حلال بخورد و قبل از دعا از لغزشهای خود استغفار کند. گریه :

گریه از خوف خداوند از کمالات انسانی است که در قرآن و حدیث سفارش زیاد شده است. گریه از جوان ارزش بیشتری دارد ، دل را صفا و انسان را با خدا آشتی و گناهان را می بخشد. گریه نداشتن نشانه سنگدلی است. از برکات ماه رمضان مناجات ها و گریه ها و استغفارهای آن است.

2. آثار دعا

جلب عنایت خداوند : قُلْ ما یعْبَوا بِکمْ

رَبِّی لَوْ لا دُعاوکمْ [فرقان/77] .

جلوگیری از استکبار : ادْعُونِی أَسْتَجِبْ لَکمْ إِنَّ الَّذِینَ یسْتَکبِرُونَ عَنْ عِبادَتِی [غافر/60] .

همراه شدن با مجموعه خلقت : من فِی السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ کلٌّ لَهُ قانِتُونَ [روم/26] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومنینَ (ع) : یا من یسأله من فی السماوات و الأرض [مفتاح الفلاح ، ص139] .

فراهم شدن زمینه رشد : لَعَلَّهُمْ یرْشُدُونَ [بقره/186] .

رشد و موفّقیت در :

1- طهارت روحخُذْ من أَمْوالِهِمْ [توبه/103] .

2- اخلاص

3- رعایت حلال و حرام

4- رسیدن به مقام قرب و تزکیه نفس

5- درمان بیماری ها

6- پیدا کردن هدف و جلوگیری از افسردگی ، نظیر هیوم.

7- ایجاد روحیه در میادین نبرد و شب های عملیات.

8- گسترش روحیه استقامت در اسارت و زندان های طاغوت.

9- خودشناسی

10- خداشناسی

11- جهان شناسی.

لطف خداوند به اهل دعا : وَ إِذا سَأَلَک عِبادِی عَنِّی فَإِنِّی قَرِیبٌ أُجِیبُ دَعْوَةَ الدّاعِ [بقره/186] .

هفت مرتبه ضمیر متکلم وحده به کار برده و نفرمودهفقلبلکهفَإِنِّی قَرِیبٌ [بقره/186] .

معلوم می شود خود فرد نزدیک شده ، زیرا در حقیقت او دعوت شده از طرف خداست و چنین فردی در نزد خداوند محترم است.فَلْیسْتَجِیبُوا لِی [بقره/186] .

3. انواع دعا

1- عوام

2- خواص

3- خاص الخاص

4- اولیاء

انگیزه های دعا :

1- ترس

2- عشق

3- محبت

4- کینه

4. آداب دعا

آداب دعا در قرآن

1-همراه با اخلاص باشد : فَادْعُوا اللّهَ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ [غافر/14] .

2-با ترس و امید باشد : وَ ادْعُوهُ خَوْفاً وَ طَمَعاً [اعراف/56] .

3-با عشق و رغبت باشد : وَ يدْعُونَنا رَغَباً وَ رَهَباً [انبياء/90] .

4-با تضرع باشد : ادْعُوا رَبَّكمْ تَضَرُّعاً [

اعراف/55] .

5-با صدای آهسته باشد و بلند دعا نکند : ادْعُوا رَبَّکمْ تَضَرُّعاً وَ خُفْیةً إِنَّهُ لا یحِبُّ الْمُعْتَدِینَ [اعراف/55] .

6-ایمان به اجابت داشته باشد : فَلْیسْتَجِیبُوا لِی وَ لْیومنوا بِی [بقره/186] .

7-دعا در همه جا ممکن است : فَإِنِّی قَرِیبٌ [بقره/186] .

رعایت نکردن هر یک از شرایط و آداب فوق ممکن است عدم اجابت را به دنبال داشته باشد

5. شرایط دعا

1- طهارت

2- تمجید و ثنای خدا

3- حسن ظن به اجابت

4- اصرار در دعا

5- صلوات قبل از دعا

6- رعایت حلال و حرام

7- رعایت اوقات و اماکن خاصه

8- توبه و اقرار به گناه

9- تضرع و ابتهال حضور قلب ، اخلاص.

1. مباهات خدا به انسان

1 روز عرفه خداوند به بندگانی که دعا می خوانند مباهات می کند :

ثمّ یباهی بهم الملائکه [سنن ابن ماجه ، ج2 ، ص1003] .

2. کسانی که در انتظار فریضه نماز می نشینند.

3 دو مسلمانی که برای خدا یکدیگر را دوست داشته و به زیارت هم می روند :

یبَاهَی بِهِمَا الْمَلَائِکهَ [کافی ، ج2 ، ص183] .

4. ایثارحضرت علی (علیه السلام)

شبی که علی بن ابیطالب در جای رسول خدا (ص) خوابید (که به قول ابن ابی الحدید مسأله مورد تواتر استلا یجحده إلا مجنون. [(شرح نهج البلاغه ، ابن ابی الحدید ، ج13 ، ص261)] .

رسول خدا (ص) به حضرت علی (ع) فرمود : یا ابْنَ أَبِی طَالِبٍ ! یبَاهِی اللَّهُ بِک الْمَلَائِکهَ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص173] .

چون خداوند به جبرئیل و میکائیل فرمود : آخَیتُ بَینَکمَا وَ جَعَلْتُ عُمُرَ أَحَدِکمَا أَطْوَلَ مِنْ عُمُرِ الآخَرِ فَأَیکمَا یوثِرُ صَاحِبَهُ بِحَیاتِهِ فَاخْتَارَ کلٌّ مِنْهُمَا الْحَیاهَ

وَ أَحْبَاهَا فَأَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَيهِمَا أَ فَلَا كُنْتُمَا مِثْلَ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ عَلَيهِ السَّلَامُ آخَيتُ بَينَهُ وَ بَينَ مُحَمَّدٍ فَبَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ يفْدِيهِ بِنَفْسِهِ وَ يوثِرُهُ بِالْحَياهِ [مجموعه ورام ، ج1 ، ص173] .

5. شخصی که در زمین بی آب وعلفی به سر برد و اذان بگوید ونماز بخواند.

مواعظ رسول اکرم (ص) به ابوذر :

يا أَبَاذَرٍّ! إِنَّ رَبَّک يبَاهِی الْمَلَائِكَهَ بِثَلَاثَهِ نَفَرٍ رَجُلٍ يصْبِحُ فِی أَرْضٍ قَفْرٍ فَيوذِّنُ ثُمَّ يقِيمُ ثُمَّ يصَلِّی فَيقُولُ : رَبُّک عَزَّ وَ جَلَّ لِلْمَلَائِكهِ انْظُرُوا إِلَى عَبْدِی يصَلِّی وَ لَا يرَاهُ أَحَدٌ غَيرِی فَينْزِلُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَک يصَلُّونَ وَرَائهُ وَ يسْتَغْفِرُونَ لَهُ إِلَى الْغَدِ مِنْ ذَلِک الْيوْمِ وَ رَجُلٍ قَامَ مِنَ اللَّيلِ يصَلِّی وَحْدَهُ فَسَجَدَ وَ نَامَ وَ هُوَ سَاجِدٌ فَيقُولُ اللَّهُ تَعَالَى انْظُرُوا إِلَى عَبْدِی رُوحُهُ عِنْدِی وَ جَسَدُهُ فِی طَاعَتِی سَاجِدٌ وَ رَجُلٍ فِی زَحْفٍ فَفَرَّ أَصْحَابُهُ وَ ثَبَتَ هُوَ فَقَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص59] .

6. مردی که شب هنگام برخیزد و تنها نماز گذارد وسجده کند و در حال سجده به خواب رود.

7. مردی که در برابر انبوه لشگر دشمن بوده باشد و تمام یارانش فرار کنند اما او به تنهایی بایستد و بجنگد تا کشته شود.

1. مجلس

1. اشرف المجالس

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ لِكلِّ شَیءٍ شَرَفاً وَ إِنَّ أَشْرَفَ الْمَجَالِسِ مَا اسْتُقْبِلَ بِهِ الْقِبْلَهُ [بحارالأنوار ، ج72 ، ص469] .

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَكثَرَ مَا يجْلِسُ تُجَاهَ الْقِبْلَهِ [كافی ، ج2 ، ص661] .

2. مایلزم مراعاتها فی المجالس

1 يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذا قِيلَ لَكمْ تَفَسَّحُوا فِی الْمَجالِسِ فَافْسَحُوا يفْسَحِ اللّهُ لَكمْ وَ إِذا قِيلَ انْشُزُوا فَانْشُزُوا [مجادله/11] .

2 قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : إذا أتى أحدكم مجلسا فليجلس حيث ما انتهى مجلسه [مكارم الأخلاق ، ص26] .

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا دَخَلَ مَنْزِلًا قَعَدَ فِی أَدْنَی الْمَجْلِسِ إِلَیهِ حِینَ یدْخُلُ [کافی ، ج2 ، ص662] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا أَخَذَ الْقَوْمُ مَجَالِسَهُمْ فَإِنْ دَعَا رَجُلٌ أَخَاهُ فَأَوْسَعَ لَهُ فِی مَجْلِسِهِ فَلْیأْتِهِ فَإِنَّمَا هِی کرَامَهٌ أَکرَمَهُ بِهَا أَخُوهُ وَ إِنْ لَمْ یوسَعْ لَهُ أَحَدٌ فَلْینْظُرْ أَوْسَعَ مَکانٍ یجِدُهُ فَلْیجْلِسْ فِیهِ [أمالی طوسی ، ص393] .

5 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِذَا دَخَلَ أَحَدُکمْ عَلَی أَخِیهِ فِی رَحْلِهِ فَلْیقْعُدْ حَیثُ یأْمُرُهُ صَاحِبُ الرَّحْلِ فَإِنَّ صَاحِبَ الرَّحْلِ أَعْرَفُ بِعَوْرَهِ بَیتِهِ مِنَ الدَّاخِلِ عَلَیهِ [قرب الإسناد ، ص33] .

6 قَالَ الصَّادِقُ (ع): مَنْ رَضِی بِدُونِ التَّشَرُّفِ مِنَ الْمَجْلِسِ لَمْ یزَلِ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَلَائِکتُهُ یصَلُّونَ عَلَیهِ حَتَّی یقُومَ [کافی ، ج2 ، ص661] .

7 دَخَلَ عَلَی النَّبِی (ص) رَجُلٌ الْمَسْجِدَ وَ هُوَ جَالِسٌ وَحْدَهُ فَتَزَحْزَحَ لَهُ وَ قَالَ : إِنَّ مِنْ حَقِّ الْمُسْلِمِ عَلَی الْمُسْلِمِ إِذَا أَرَادَ الْجُلُوسَ أَنْ

يتَزَحْزَحَ لَهُ [مكارم الأخلاق ، ص25] .

8 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا رُئِی رَسُولُ اللَّهِ (ص) مُقَدِّماً رِجْلَهُ بَینَ یدَی جَلِیسٍ لَهُ قَطُّ [مکارم الأخلاق ، ص23] .

9 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَفَحَّشْ فِی مَجْلِسِک لِکیلَا یحْذَرُوک بِسُوءِ خُلُقِک وَ لَا تُنَاجِ مَعَ رَجُلٍ وَ عِنْدَک آخَرُ [فلاح السائل ، ص124] .

3. صدر المجالس

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا یجْلِسُ فِی صَدْرِ الْمَجْلِسِ إِلَّا رَجُلٌ فِیهِ ثَلَاثُ خِصَالٍ یجِیبُ إِذَا سُئِلَ وَ ینْطِقُ إِذَا عَجَزَ الْقَوْمُ عَنِ الْکلَامِ وَ یشِیرُ بِالرَّأْی الَّذِی فِیهِ صَلَاحُ أَهْلِهِ فَمَنْ لَمْ یکنْ فِیهِ شَیءٌ مِنْهُنَّ فَجَلَسَ فَهُوَ أَحْمَقُ [تحف العقول ، ص387] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا تسرعن إلی أرفع موضع فی المجلس فإن الموضع الذی ترفع إلیه خیر من الموضع الذی تحط عنه [غررالحکم ، ص249] .

4. لاتجلس فی هذه المجالس

1 أَ إِنَّکمْ لَتَأْتُونَ الرِّجالَ وَ تَقْطَعُونَ السَّبِیلَ وَ تَأْتُونَ فِی نادِیکمُ الْمُنْکرَ [عنکبوت/29] .

2 وَ قَدْ نَزَّلَ عَلَیکمْ فِی الْکتابِ أَنْ إِذا سَمِعْتُمْ آیاتِ اللّهِ یکفَرُ بِها وَ یسْتَهْزَأُ بِها فَلا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّی یخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیرِهِ إِنَّکمْ إِذاً مِثْلُهُمْ إِنَّ اللّهَ جامِعُ الْمُنافِقِینَ وَ الْکافِرِینَ فِی جَهَنَّمَ جَمِیعاً [نساء/140] .

3 وَ إِذا رَأَیتَ الَّذِینَ یخُوضُونَ فِی آیاتِنا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتّی یخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیرِهِ وَ إِمّا ینْسِینَّک الشَّیطانُ فَلا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّکری مَعَ الْقَوْمِ الظّالِمِینَ [انعام/68] .

4 عَنْ شُعَیبٍ الْعَقَرْقُوفِی قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ قَدْ نَزَّلَ عَلَیکمْ فِی الْکتابِ أَنْ إِذا سَمِعْتُمْ آیاتِ اللّهِ یکفَرُ بِها وَ یسْتَهْزَأُ بِها فَلا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّی یخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیرِهِ إِنَّکمْ إِذاً مِثْلُهُمْ إِنَّ اللّهَ جامِعُ الْمُنافِقِینَ وَ الْکافِرِینَ فِی جَهَنَّمَ جَمِیعاً" (نساء/140) فَقَالَ إِنَّمَا

عَنَى بِهَذَا الرَّجُلَ يجْحَدُ الْحَقَّ وَ يكذِّبُ بِهِ وَ يقَعُ فِی الْأئِمَّهِ فَقُمْ مِنْ عِنْدِهِ وَ لَا تُقَاعِدْهُ كائِناً مَنْ كانَ" [تفسير عياشی ، ج1 ، ص282] .

5

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيلِ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) : "فِی قَوْلِ اللَّهِ "وَ قَدْ نَزَّلَ عَلَیکمْ فِی الْکتابِ أَنْ إِذا سَمِعْتُمْ آیاتِ اللّهِ یکفَرُ بِها وَ یسْتَهْزَأُ بِها فَلا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّی یخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیرِهِ إِنَّکمْ إِذاً مِثْلُهُمْ إِنَّ اللّهَ جامِعُ الْمُنافِقِینَ وَ الْکافِرِینَ فِی جَهَنَّمَ جَمِیعاً" (نساء/140) قَالَ إِذَا سَمِعْتَ الرَّجُلَ یجْحَدُ الْحَقَّ وَ یکذِّبُ بِهِ وَ یقَعُ فِی أَهْلِهِ فَقُمْ مِنْ عِنْدِهِ وَ لَا تُقَاعِدْهُ" [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص281] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ کانَ یومِنُ بِاللَّهِ وَ الْیوْمِ الآخِرِ فَلَا یجْلِسْ فِی مَجْلِسٍ یسَبُّ فِیهِ إِمَامٌ أَوْ یغْتَابُ فِیهِ مُسْلِمٌ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یقُولُ "وَ إِذا رَأَیتَ الَّذِینَ یخُوضُونَ فِی آیاتِنا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتّی یخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیرِهِ وَ إِمّا ینْسِینَّک الشَّیطانُ فَلا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّکری مَعَ الْقَوْمِ الظّالِمِینَ " (انعام/68) [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص204] .

7 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَمَانِیهٌ إِنْ أُهِینُوا فَلَا یلُومُوا إِلَّا أَنْفُسَهُمْ الذَّاهِبُ إِلَی مَائِدَهٍ لَمْ یدْعَ إِلَیهَا وَ الْمُتَأَمِّرُ عَلَی رَبِّ الْبَیتِ وَ طَالِبُ الْخَیرِ مِنْ أَعْدَائِهِ وَ طَالِبُ الْفَضْلِ مِنَ اللِّئَامِ وَ الدَّاخِلُ بَینَ اثْنَینِ فِی سِرٍّ لَمْ یدْخِلَاهُ فِیهِ وَ الْمُسْتَخِفُّ بِالسُّلْطَانِ وَ الْجَالِسُ فِی مَجْلِسٍ لَیسَ لَهُ بِأَهْلٍ وَ الْمُقْبِلُ بِالْحَدِیثِ عَلَی مَنْ لَا یسْمَعُ مِنْهُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص352] .

8 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ا تَجْلِسُوا عَلَی مَائِدَهٍ یشْرَبُ عَلَیهَا الْخَمْرُ فَإِنَّ الْعَبْدَ لَا یدْرِی مَتَی یوخَذُ [خصال صدوق ، ج2 ، ص618] .

9 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إیاک و الجلوس فی الطرقات [أمالی مفید ،

ص220] .

10 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا ينْبَغِی لِلْمُومِنِ أَنْ يجْلِسَ مَجْلِساً يعْصَی اللَّهُ فِيهِ وَ لَا يقْدِرُ عَلَی تَغْيِيرِهِ [كافی ، ج2 ، ص374] .

11 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ كانَ يومِنُ بِاللَّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ فَلَا يقُومُ مَكانَ رِيبَةٍ [كافی ، ج2 ، ص377] .

5. المجالس بالامانه

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَهِ إِلَّا ثَلَاثَهَ مَجَالِسَ مَجْلِسٌ سُفِک فِيهِ دَمٌ حَرَامٌ أَوْ مَجْلِسٌ اسْتُحِلَّ فِيهِ فَرْجٌ حَرَامٌ أَوْ مَجْلِسٌ يسْتَحَلُّ فِيهِ مَالٌ حَرَامٌ بِغَيرِ حَقِّهِ [أمالی طوسی ، ص53] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أَبَاذَرٍّ! الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَهِ وَ إِفْشَاءُ سِرِّ أَخِيک خِيانَهٌ فَاجْتَنِبْ ذَلِک وَ اجْتَنِبْ مَجْلِسَ الْعَشِيرَهِ [أمالی طوسی ، ص537] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : المجالس بالأمانه ، و لا يحل لمؤمن أن يأثر عن مؤمن أو قال عن أخيه المؤمن قبيحا. [أمالی طوسی ، ص572] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنما يتجالس المتجالسان بأمانه الله فلا يحل لأحدهما أن يفشی علی أخيه ما يكره [مجموعه ورام ، ج1 ، ص98] .

5 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عليک بمجالس الذكر [أمالی مفيد ، ص220] .

6 عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : أَنَّهُ خَرَجَ عَلَی أَصْحَابِهِ فَقَالَ : ارْتَعُوا فِی رِياضِ الْجَنَّهِ. قَالُوا : يا رَسُولَ اللَّهِ! وَ مَا رِياضُ الْجَنَّهِ؟ قَالَ مَجَالِسُ الذِّكرِ [عده الداعی ، ص253] .

7 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا قَعَدَ عِدَّهٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ يذْكرُونَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا قَعَدَ مَعَهُمْ عِدَّهٌ مِنَ الْمَلَائِكهِ [مكارم الأخلاق ،

ص312] .

8 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : المجالس ثلاثه غانم و سالم و شاحب فأما الغانم فالذى يذكر الله تعالى فيه و أما السالم فالساكت و أما الشاحب فالذى يخوض فى الباطل [أعلام الدين ، ص293] .

9 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ثَلَاثَةٌ سَالِمٌ وَ غَانِمٌ وَ شَاجِبٌ فَالسَّالِمُ الصَّامِتُ وَ الْغَانِمُ الذَّاكرُ لِلَّهِ وَ الشَّاجِبُ الَّذِى [يلْفِظُ وَ] يقَعُ فِى النَّاسِ [مشكاه الأنوار ، ص54] .

10 قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ : "يا بُنَى اخْتَرِ الْمَجَالِسَ عَلَى عَينِک فَإِنْ رَأَيتَ قَوْماً يذْكرُونَ اللَّهَ جَلَّ وَ عَزَّ فَاجْلِسْ مَعَهُمْ فَإِنْ تَكنْ عَالِماً نَفَعَک عِلْمُک وَ إِنْ تَكنْ جَاهِلًا عَلَّمُوک وَ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يظِلَّهُمْ بِرَحْمَتِهِ فَيعُمَّک مَعَهُمْ [كافى ، ج1 ، ص39] .

11 قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللهم صل على محمد و آل محمد و اجعلنا من الذين اشتغلوا بالذكر عن الشهوات و خالفوا دواعى العزه بواضحات المعرفه و قطعوا أستار نار الشهوات بنضح ماء التوبه و غسلوا أوعيه الجهل بصفو ماء الحياه حتى جالت فى مجالس الذكر رطوبه ألسنه الذاكرين [بحارالأنوار ، ج91 ، ص128] .

12 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا اجْتَمَعَ فِى مَجْلِسٍ قَوْمٌ لَمْ يذْكرُوا اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَمْ يذْكرُونَا إِلَّا كانَ ذَلِک الْمَجْلِسُ حَسْرَةً عَلَيهِمْ يوْمَ الْقِيامَهِ [كافى ، ج2 ، ص496] .

13 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إذا رأيتم روضه من رياض الجنه فارتعوا فيها قيل يا رسول الله و ما الروضه فقال مجالس المؤمنين [مستطرفات السرائر ، ص635] .

14 قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ جَلَسَ مَجْلِساً يحْيى فِيهِ أَمْرُنَا

لَمْ يمُتْ قَلْبُهُ يوْمَ تَمُوتُ الْقُلُوبُ [أمالى صدوق ، ص73] .

15 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تَجْلِسُونَ وَ تُحَدِّثُونَ؟ قُلْتُ : نَعَمْ. قَالَ : تِلْک الْمَجَالِسُ أُحِبُّهَا فَأَحْيوا أَمْرَنَا رَحِمَ اللَّهُ مَنْ أَحْيا أَمْرَنَا. يا فُضَيلُ ! مَنْ ذَكرَنَا أَوْ ذُكرْنَاعِنْدَهُ فَخَرَجَ عَنْ عَينَيهِ مِثْلُ جَنَاحِ الذُّبَابِ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذُنُوبَهُ وَ لَوْ كانَتْ أَكثَرَ مِنْ زَبَدِ الْبَحْرِ [قرب الإسناد ، ص18] .

6. ذكر الله تعالى عند القيام

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ كفَّارَةَ الْمَجْلِسِ سُبْحَانَک اللَّهُمَّ وَ بِحَمْدِک لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبِّ تُبْ عَلَى وَ اغْفِرْ لِى [بحارالأنوار ، ج72 ، ص467] .

2 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ أَرَادَ أَنْ يكتَالَ بِالْمِكيالِ الْأَوْفَى فَلْيقُلْ إِذَا أَرَادَ أَنْ يقُومَ مِنْ مَجْلِسِهِ سُبْحَانَ رَبِّک رَبِّ الْعِزَّهِ عَمَّا يصِفُونَ وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [كافى ، ج2 ، ص496] .

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَرَادَ أَنْ يكتَالَ بِالْمِكيالِ الْأَوْفَى فَلْيكنْ آخِرُ قَوْلِهِ "سُبْحانَ رَبِّک رَبِّ الْعِزَّهِ عَمّا يصِفُونَ وَ سَلامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعالَمِينَ " (صافات/180-182) فَإِنَّ لَهُ مِنْ كلِّ مُسْلِمٍ حَسَنَةً [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص325] .

4 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا تَلَاقَيتُمْ فَتَلَاقَوْا بِالتَّسْلِيمِ وَ التَّصَافُحِ وَ إِذَا تَفَرَّقْتُمْ فَتَفَرَّقُوا بِالِاسْتِغْفَارِ [أمالى طوسى ، ص215] .

5 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) كانَ لَا يقُومُ مِنْ مَجْلِسٍ وَ إِنْ خَفَّ حَتَّى يسْتَغْفِرَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ خَمْساً وَ عِشْرِينَ مَرَّةً [كافى ، ج2 ، ص504] .

7. جليس

1 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جليس الخير نعمه [غررالحكم ، ص429] .

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جليس الشر نقمه [غررالحكم ، ص431] .

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جماع الشر فى مقارنه قرين السوء [غررالحكم ، ص431] .

8. من نجالس

1 قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : قَالَتِ الْحَوَارِيونَ لِعِيسَى : يا رُوحَ اللّهِ! مَنْ نُجَالِسُ؟ قَالَ : مَنْ يذَكرُكمُ اللَّهَ رُويتُهُ وَ يزِيدُ فِى عِلْمِكمْ مَنْطِقُهُ وَ يرَغِّبُكمْ فِى الْاَخِرَهِ عَمَلُهُ [كافى ، ج1 ، ص39] .

2 قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : مُجَالَسَهُ الصَّالِحِينَ دَاعِيهٌ إِلَى الصَّلَاحِ [كافى ، ج1 ، ص20] .

3 قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : لعلک فقدتنى من مجالس العلماء فخذلتنى أو لعلک رأيتنى فى الغافلين فمن رحمتک آيستنى أو لعلک رأيتنى آلف مجالس البطالين فبينى و بينهم خليتنى [مصباح المتهجد ، ص587] .

4 قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ : "يا بُنَى جالس العلماء و زاحمهم بركبتک فإن الله عز و جل يحيى القلوب بنور الحكمه كما يحيى الأرض بوابل السماء" [روضه الواعظين ، ج1 ، ص11] .

5 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جالس الحلماء تزدد حلما [غررالحكم ، ص430] .

6 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جالس العلماء تسعد [غررالحكم ، ص47] .

7 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جالس العلماء يزدد علمک و يحسن أدبک و تزک نفسک [غررالحكم ، ص430] .

8 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جالس الحكماء يكمل عقلک و تشرف نفسک و ينتف عنک جهلک [غررالحكم ، ص430]

.

9 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : جالس الأبرار فإنک إن فعلت خيرا حمدوک و إن أخطأت لم يعنفوک [مجموعه ورام ، ج2 ، ص121] .

10 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مجالسه الحكماء حياه العقول و شفاء النفوس [غررالحكم ، ص430] .

11 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جالس الفقراء تزدد شكرا [غررالحكم ، ص430] .

12 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سائلوا العلماء و خالطوا الحكماء و جالسوا الفقراء [النوادر راوندى ، ص26] .

13 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَجْلِسُوا إِلَّا عِنْدَ كلِّ عَالِمٍ يدْعُوكمْ مِنْ خَمْسٍ إِلَى خَمْسٍ مِنَ الشَّک إِلَى الْيقِينِ وَ مِنَ الرِّياءِ إِلَى الْإِخْلَاصِ وَ مِنَ الرَّغْبَهِ إِلَى الرَّهْبَهِ وَ مِنَ الْكبْرِ إِلَى التَّوَاضُعِ وَ مِنَ الْغِشِّ إِلَى النَّصِيحَهِ [أعلام الدين ، ص272] .

14 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا ابن مسعود! فليكن جلساؤ الأبرار و إخوانک الأتقياء و الزهاد لأن الله تعالى قال فى كتابه "الْأَخِلَّاءُ يوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ" (زخرف/67) [مكارم الأخلاق ، ص451] .

15 قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ : يا مُوسَى أَطِبِ الْكلَامَ لِأَهْلِ التَّرْک لِلذُّنُوبِ وَ كنْ لَهُمْ جَلِيساً وَ اتَّخِذْهُمْ لِغَبِيک إِخْوَاناً وَ جِدَّ مَعَهُمْ يجِدُّونَ مَعَک [كافى ، ج8 ، ص45] .

16 قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ : "يا بُنَى! إذا أتيت نادى قوم فارمهم بسهم السلام ثم اجلس فى ناحيتهم فلا تنطق حتى تراهم قد نطقوا فإن رأيتهم قد نطقوا فى ذكر الله فأجر سهمک معهم و إلا فتحول من عندهم إلى غيرهم" [مجموعه ورام ، ج1 ، ص31] .

17 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

(ص) : تمسکنوا و أحبوا المساکین و جالسوهم و أعینوهم تجافوا صحبه الأغنیاء و ارحموهم و عفوا عن أموالهم [مجموعه ورام ، ج2 ، ص119] .

18 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : جالس الحکماء یکمل عقلک و تشرف نفسک و ینتف عنک جهلک [غررالحکم ، ص430] .

19 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : جالس أهل الورع و الحکمه و أکثر مناقشتهم فإنک إن کنت جاهلا علموک و إن کنت عالما ازددت علما [غررالحکم ، ص429] .

9. حق الجلیس

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : أَمَّا حَقُّ جَلِیسِک فَأَنْ تُلِینَ لَهُ جَانِبَک وَ تُنْصِفَهُ فِی مُجَازَاهِ اللَّفْظِ وَ لَا تَقُومَ مِنْ مَجْلِسِک إِلَّا بِإِذْنِهِ وَ مَنْ تَجْلِسُ إِلَیهِ یجُوزُ لَهُ الْقِیامُ عَنْک بِغَیرِ إِذْنِک وَ تَنْسَی زَلَّاتِهِ وَ تَحْفَظَ خَیرَاتِهِ وَ لَا تُسْمِعَهُ إِلَّا خَیراً [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص623] .

10. لاتجالس هؤلاء

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثَهٌ مُجَالَسَتُهُمْ تُمِیتُ الْقَلْبَ الْجُلُوسُ مَعَ الْأَنْذَالِ وَ الْحَدِیثُ مَعَ النِّسَاءِ وَ الْجُلُوسُ مَعَ الْأَغْنِیاءِ [کافی ، ج2 ، ص641] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مُجَالَسَهَ أَهْلِ الْهَوَی مَنْسَاهٌ لِلْإِیمَانِ وَ مَحْضَرَهٌ لِلشَّیطَانِ [نهج البلاغه ، خطبه 86] .

3 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَیسَ مَنْ جَالَسَ الْجَاهِلَ بِذِی مَعْقُولٍ مَنْ جَالَسَ الْجَاهِلَ فَلْیسْتَعِدَّ لِقِیلٍ وَ قَالٍ [کافی ، ج8 ، ص22] .

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا یأمن مجالسوا الأشرار غوائل البلاء [غررالحکم ، ص431] .

5 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنِ الْمُحَادَثَهِ الَّتِی تَدْعُو إِلَی غَیرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص3] .

6 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا تَصْحَبُوا أَهْلَ الْبِدَعِ وَ لَا تُجَالِسُوهُمْ فَتَصِیرُوا عِنْدَ النَّاسِ کوَاحِدٍ مِنْهُمْ [کافی ، ج2 ، ص375] .

7 قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : إياكم و مجالسه الموتى قيل يا رسول الله من الموتى قال كل غنى أطغاه غناه [مجموعه ورام ، ج2 ، ص32] .

8 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِياكمْ وَ مُجَالَسَهَ الْمُلُوک وَ أَبْنَاءِ الدُّنْيا فَفِی ذَلِک ذَهَابُ دِينِکمْ وَ يعَقِّبُکمْ نِفَاقاً وَ ذَلِک دَاءٌ دَوِی

لَا شِفَاءَ لَهُ وَ يورِثُ قَسَاوَةَ الْقَلْبِ وَ يسْلُبُكمُ الْخُشُوعَ وَ عَلَيكمْ بِالْأَشْكالِ مِنَ النَّاسِ وَ الْأَوْسَاطِ مِنَ النَّاسِ فَعِنْدَهُمْ تَجِدُونَ مَعَادِنَ الْجَوَاهِرِ [بحارالأنوار ، ج72 ، ص367] .

9 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جانبوا الأشرار و جالسوا الأخيار [غررالحكم ، ص431] .

10 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خلطه أبناء الدنيا تشين الدين و تضعف اليقين [غررالحكم ، ص137] .

1. محاسبه وبازنگری

1. اهمیت محاسبه

وجوب محاسبه : وَ لْتَنْظُرْ نَفْسٌ ما قَدَّمَتْ لِغَدٍ [حشر/18] .

ستایش الهی از اهل محاسبه : رِجالٌ لا تُلْهِيهِمْ تِجارَةٌ وَ لا بَيعٌ عَنْ ذِكرِ اللّهِ [نور/37] .

به گفته حضرت علی (ع) : قَدْ نَشَرُوا دَوَاوِينَ أَعْمَالِهِمْ وَ فَرَغُوا لِمُحَاسَبَهِ أَنْفُسِهِمْ عَلَى كلِّ صَغِيرَهٍ وَ كبِيرَهٍ [نهج البلاغه ، خطبه222] .

مراد کسانی هستند که از خود محاسبه می کشند.

انگیزه محاسبه : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَلَامَهُ الْمُوقِن أَنْ أَيقَنَ بِأَنَّ الْحِسَابَ حَقٌّ فَحَاسَبَ نَفْسَهُ [بحارالأنوار ، ج1 ، ص121] .

محاسبه جزء برنامه های رسمی باشد : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَلَى الْعَاقِلِ مَا لَمْ يكنْ مَغْلُوباً أَنْ تَكونَ لَهُ سَاعَاتٌ سَاعَهٌ يناجِی فِيهَا رَبَّهُ وَ سَاعَهٌ يحَاسِبُ فِيهَا نَفْسَهُ وَ.... [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص96] .

قَالَ الكاظِمُ (ع) لَيسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يحَاسِبْ نَفْسَهُ فِی كلِّ يوْمٍ فَإِنْ عَمِلَ حَسَناً اسْتَزَادَ اللَّهَ وَ إِنْ عَمِلَ سَيئاً اسْتَغْفَرَ اللَّهَ مِنْهُ وَ تَابَ إِلَيهِ [كافی ، ج2 ، ص453] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لَا يكونُ الْعَبْدُ مُومِناً حَتَّى يحَاسِبَ نَفْسَهُ أَشَدَّ مِنْ مُحَاسَبَهِ الشَّرِيک شَرِيكهُ وَ السَّيدِ عَبْدَهُ [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص99] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص)

حَاسِبُوا أَنْفُسَكمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا وَ زِنُوهَا قَبْلَ أَنْ تُوزَنُوا وَ تَجَهَّزُوا لِلْعَرْضِ الْأَكبَرِ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص99] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ رَبِحَ وَ مَنْ غَفَلَ عَنْهَا خَسِرَ [نهج البلاغه ، حکمت 208] .

داستان پیامبرص :

لحظات آخر عمر در حال تب سختف چند بار چشمانش را باز و به علیعفرمود : 7 درهم از فقراست سریع بپردازید و فرمود : ما ظن محمد بالله لو لقی الله و هذه عنده [فروغ ابدیت ، ج2 ، ص500] .

و همچنین بالای منبر فرمود : هر کس به گردن من حقی دارد امروز ادا کنم که فردا سخت است. شخصی گفت یا رسول الله ص در فلان جنگ برای منظم کردن صفوف چوبی را... که داستان مشهوری است.

2. آثار محاسبه

1. مثبت

برکات و آثار محاسبه :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ وَقَفَ عَلَى عُيوبِهِ وَ أَحَاطَ بِذُنُوبِهِ وَ اسْتَقَالَ الذُّنُوبَ وَ أَصْلَحَ الْعُيوبَ [غررالحکم ، ص236] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ سَعِدَ [غررالحکم ، ص236] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) مَنْ تَعَاهَدَ نَفْسَهُ بِالْمُحَاسَبَهِ أَمِنَ فِيهَا الْمُدَاهَنَهَ [غررالحکم ، ص236] .

کنترل نفس : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) قَيدُوا أَنْفُسَكمْ بِمُحَاسَبَتِهَا وَ امْلِكوهَا بِمُخَالَفَتِهَا [غررالحکم ، ص236] .

غفلت زدایی : نَسُوا اللّهَ فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ [حشر/19] .

آمادگی :

وَ لْتَنْظُرْ نَفْسٌ ما قَدَّمَتْ لِغَدٍ [حشر/18] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَین (ع) ابْنَ آدَمَ إِنَّک مَیتٌ وَ مَبْعُوثٌ وَ مَوْقُوفٌ بَینَ یدَی اللَّهِ فَأَعِدَّ جَوَاباً [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص96] .

سعادت یابی : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) أَسْعَدَ

النَّاسِ مَنِ انْتَدَبَ لِمُحَاسَبَهِ نَفْسِهِ [غررالحکم ، ص236] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یا أَبَا ذَرٍّ حَاسِبْ نَفْسَک قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبَ فَإِنَّهُ أَهْوَنُ لِحِسَابِک غَداً [أمالی طوسی ، ص533] .

از همه زرنگ تر و باهوش تر : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَکیسُ الْکیسِینَ مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص98] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) من ذم نفسه أصلحها [غررالحکم ، ص239] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) من مدح نفسه [فقد] ذبحها [غررالحکم ، ص307] .

قُلْ یا عِبادِی الَّذِینَ أَسْرَفُوا عَلی أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَهِ اللّهِ إِنَّ اللّهَ یغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِیعاً إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِیمُ [زمر/53] .

بازگشت به خویشتن و سؤال از خود یکی از راه های تکامل است.

وَ ما لَنا لا نُومِنُ بِاللّهِ وَ ما جاءَنا مِنَ الْحَقِّ وَ نَطْمَعُ أَنْ یدْخِلَنا رَبُّنا مَعَ الْقَوْمِ الصّالِحِینَ [مائده/84] .

2. آثار سوء ترک محاسبه

محاسبه نفس : قَالَ الصَّادِقُ (ع) مَنْ لَمْ یجْعَلْ (نَفْسَهُ لَهُ) مِنْ نَفْسِهِ وَاعِظاً فَإِنَّ مَوَاعِظَ النَّاسِ لَنْ تُغْنِی عَنْهُ شَیئاً [أمالی مفید ، ص28] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) قَالَ اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ أَیمَا عَبْدٍ أَطَاعَنِی لَمْ أَکلْهُ إِلَی غَیرِی وَ أَیمَا عَبْدٍ عَصَانِی وَکلْتُهُ إِلَی نَفْسِهِ ثُمَّ لَمْ أُبَالِ فِی أَی وَادٍ هَلَک [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص403] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ رَبِحَ وَ مَنْ غَفَلَ عَنْهَا خَسِرَ [نهج البلاغه ، حکمت 208] .

خطرات غفلت و عدم محاسبه :

فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ [حشر/19] .

إِنَّ النَّفْسَ لأمّارَهٌ بِالسُّوءِ [يوسف/53] .

وَ أَنْذِرْهُمْ يوْمَ الْحَسْرَهِ إِذْ قُضِى الأُمْرُ وَ هُمْ فِى غَفْلَهٍ

وَ هُمْ لا یومِنُونَ [مریم/39] .

أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ یا حَسْرَتی عَلی ما فَرَّطْتُ فِی جَنْبِ اللّهِ [زمر/56] .

إِنَّهُمْ کانُوا لا یرْجُونَ حِساباً [نبأ/27] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) الثِّقهُ بِالنَّفْسِ مِنْ أَوْثَقِ فُرَصِ الشَّیطَانِ [غررالحکم ، ص235] .

وَ لا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنا قَلْبَهُ عَنْ ذِکرِنا وَ اتَّبَعَ هَواهُ وَ کانَ أَمْرُهُ فُرُطاً [کهف/28] .

محاسبات و بازنگری های غیرقابل جبران :

یا لَیتَ بَینِی وَ بَینَک بُعْدَ الْمَشْرِقَینِ فَبِئْسَ الْقَرِینُ [زخرف/38] .

یا لَیتَنا أَطَعْنَا اللّهَ وَ أَطَعْنَا الرَّسُولاَ [احزاب/66] .

یا لَیتَنِی کنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزاً عَظِیماً [نساء/73] .

یا لَیتَنِی لَمْ أُشْرِک بِرَبِّی أَحَداً [کهف/42] .

یا لَیتَنِی اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِیلاً [فرقان/27] .

یا وَیلَتی لَیتَنِی لَمْ أَتَّخِذْ فُلاناً خَلِیلاً [فرقان/28] .

یا لَیتَنِی لَمْ أُوتَ کتابِیهْ [حاقه/25] .

یا لَیتَنِی کنْتُ تُراباً [نبأ/40] .

یا لَیتَنِی قَدَّمْتُ لِحَیاتِی [فجر/24] .

یا لَیتَها کانَتِ الْقاضِیهَ [حاقه/27] .

3. عوامل تشویق به محاسبه

اولا : اگر ما غافل باشیم. مورد غفلت نیستیم.

ما يلْفِظَ مِنْ قَوْلٍ إِلاّ لَدَيهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ [ق/18] .

نَكتُبُ ما قَدَّمُوا وَ آثارَهُمْ [يس/12] .

إِنّا كنّا نَسْتَنْسِخُ ما كنْتُمْ تَعْمَلُونَ [جاثيه/29] .

وَ إِنَّ عَلَيكمْ لَحافِظِينَ كراماً كاتِبِينَ يعْلَمُونَ ما تَفْعَلُونَ [انفطار/12-10] .

وَ كلُّ شَىءٍ فَعَلُوهُ فِى الزُّبُرِ وَ كلُّ صَغِيرٍ وَ كبِيرٍ مُسْتَطَرٌ [قمر/53-52] .

ثانيا : پيامبر اكرمصو امامان معصومعليهم السلامكار ما را می بينند.فَسَيرَى اللّهُ عَمَلَكمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُومِنُونَ [توبه/105] .

پيامبر اكرمصبه عمار فرمود : أما بعد وفاتی فاتقوا الله و أحسنوا

الصلاه علی و علی أهل بیتی فإنکم تعرضون علی بأسمائکم و أسماء آبائکم فإن یکن خیر حمدت الله و إن یکن سوی ذلک استغفرت الله لذنوبکم [بحارالأنوار ، ج23 ، ص353] .

ثالثا : بهره گیری از برکات و جبران مافات لازم است.

4. روش محاسبه

اولا : خلوت کند : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) مَا أَحَقَّ الْإِنْسَانَ أَنْ تَکونَ لَهُ سَاعَهٌ لَا یشْغَلُهُ [عَنْهَا] شَاغِلٌ یحَاسِبُ فِیهَا نَفْسَهُ فَینْظُرُ فِیمَا اکتَسَبَ لَهَا وَ عَلَیهَا فِی لَیلِهَا وَ نَهَارِهَا [غررالحکم ، ص236] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) من ذم نفسه أصلحها [غررالحکم ، ص239] .

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی الْعَسْکرِی (ع) سَأَلَ رَجُلٌ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ کیفَ یحَاسِبُ نَفْسَهُ قَالَ إِذَا أَصْبَحَ ثُمَّ أَمْسَی رَجَعَ إِلَی نَفْسِهِ وَ قَالَ یا نَفْسِی إِنَّ هَذَا یوْمٌ مَضَی عَلَیک لَا یعُودُ إِلَیک أَبَداً وَ اللَّهُ یسْأَلُک عَنْهُ بِمَا أَفْنَیتِهِ فَمَا الَّذِی عَمِلْتِ فِیهِ أَ ذَکرْتِ اللَّهَ أَمْ حَمِدْتِهِ" : حق الله "أَ قَضَیتِ حَوَائِجَ مُومِنٍ فِیهِ أَ نَفَّسْتِ عَنْهُ کرْبَهُ أَ حَفِظْتِیهِ بِظَهْرِ الْغَیبِ فِی أَهْلِهِ وَ وُلْدِهِ أَ حَفِظْتِیهِ بَعْدَ الْمَوْتِ فِی مُخَلَّفِیهِ أَ کفَفْتِ عَنْ غِیبَهِ أَخٍ مُومِنٍ أَعَنْتِ مُسْلِماً مَا الَّذِی صَنَعْتِ فِیهِ فَیذْکرُ مَا کانَ مِنْهُ فَإِنْ ذَکرَ أَنَّهُ جَرَی مِنْهُ خَیرٌ حَمِدَ اللَّهَ وَ کبَّرَهُ عَلَی تَوْفِیقِهِ وَ إِنْ ذَکرَ مَعْصِیهً أَوْ تَقْصِیراً اسْتَغْفَرَ اللَّهَ وَ عَزَمَ عَلَی تَرْک مُعَاوَدَتِهِ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص98] .

اگر انجام داده شکر کند.

اگر انجام نداده با استغفار و عزم بر ترک و با صلوات بر محمد و آل محمد (ص) عذرخواهی کند. در پایان حدیث می خوانیم ، اینگونه خطاب می شود ،

من تو را بخشیدم چون با محمد و آل محمدصدوست بودی.

چگونه محاسبه کنیم؟

قَالَ الصَّادِقُ (ع) إذا أویت إلی فراشک فانظر ما سلکت فی بطنک و ما کسبت فی یومک و اذکر أنک میت و أن لک معادا [بحارالأنوار ، ج68 ، ص267] .

قَالَ الکاظِمُ (ع) لَیسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یحَاسِبْ نَفْسَهُ فِی کلِّ یوْمٍ فَإِنْ عَمِلَ حَسَناً اسْتَزَادَ اللَّهَ وَ إِنْ عَمِلَ سَیئاً اسْتَغْفَرَ اللَّهَ مِنْهُ وَ تَابَ إِلَیهِ [کافی ، ج2 ، ص453] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) مَا أَحَقَّ الْإِنْسَانَ أَنْ تَکونَ لَهُ سَاعَةٌ لَا یشْغَلُهُ [عَنْهَا] شَاغِلٌ یحَاسِبُ فِیهَا نَفْسَهُ فَینْظُرُ فِیمَا اکتَسَبَ لَهَا وَ عَلَیهَا فِی لَیلِهَا وَ نَهَارِهَا [غررالحکم ، ص236] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یا أَبَاذَرٍّ لَا یکونُ الرَّجُلُ مِنَ الْمُتَّقِینَ حَتَّی یحَاسِبَ نَفْسَهُ أَشَدَّ مِنْ مُحَاسَبَهِ الشَّرِیک شَرِیکهُ فَیعْلَمَ مِنْ أَینَ مَطْعَمُهُ وَ مِنْ أَینَ مَشْرَبُهُ وَ مِنْ أَینَ مَلْبَسُهُ أَ مِنْ حَلَالٍ أَوْ مِنْ حَرَامٍ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص98] .

برخورد با خوبی ها : وَ إِذا حُییتُمْ بِتَحِیهٍ فَحَیوا بِأَحْسَنَ مِنْها [نساء/86] .

برخورد با بدی ها : وَ یدْرَونَ بِالْحَسَنَهِ السَّیئَهَ [رعد/22] .

إِنَّ الْحَسَناتِ یذْهِبْنَ السَّیئاتِ [هود/114] .

داستان :

آیت الله العظمی بروجردی نذر داشتند که هر گاه نسبت به طلاب پرخاش داشته باشند فردای آن روز روزه بگیرند.

امام خمینی (ره) : مراحل محاسبه نفس : الف) مشارطه ب) مراقبه ج) محاسبه امام خمینی (ره) : جناب عارف بزرگوار و شیخ عالی مقدار ما (آیت الله شاه آبادی) می فرمودند : مواظبت نسبت به آیات شریفه آخر سوره حشر از آیهیا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا

اتَّقُوا اللّهَ وَ لْتَنْظُرْ نَفْسٌ ما قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَ اتَّقُوا اللّهَ [حشر/18] .

در اصلاح نفس خیلی مؤثر است.

وَ لْتَنْظُرْ = محاسبه

تذکر 1 محاسبه در آیه فوق بین دواتَّقُوا اللّهَآمده است و شاید بتوان گفت بر اهمیت موضوع دلالت دارد.

تذکر 2 فراموشی از مبدأ و معاد باعث غفلت است.

وَ لْتَنْظُرْ نَفْسٌ ما قَدَّمَتْ لِغَدٍ [حشر/18] .

آیه بعد : وَ لا تَکونُوا کالَّذِینَ نَسُوا اللّهَ فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ [حشر/19] .

کارنامه آخر سال :

دینی : نماز ، روزه و... .

زبان : چه گفتیم.

جفرافیا : کجا رفته ایم ، مدرسه فرزندمان ، منزل بستگانمان ، یتیمان و... .

حساب : کم کاری ، کم فروشی ، خمس ، زکات ، صدقات و... .

هنر : هنر شما در جذب.

اخلاق : با خانواده ، با همکار ، با همسایه ، با مردم ، با اقلیت های مذهبی و... .

نقاشی : چه نقشی داشتیم ، اگر نقشه حرکات ما را نشان دهند چه تصوری خواهد داشت.

تاریخ : در چه تاریخ چه کردیم ، در زمان های با ارزش چه کردیم.

اجتماعی و سیاسی : طرفدار چه کسی بودیم و به چه دلیل. وعده ها ، شعارها ، مقام و مدال ها به چه دلیل و از کجا آمد.

اقتصاد :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَعمن جانب [حاسب] الإخوان على كل ذنب قل أصدقائه [غررالحكم ، ص422] .

5. مجاسبه در قیامت

قَالَ الباقِرُ (ع) إِنِّی نَظَرْتُ فِی کتَابٍ لِعَلِی (ع) فَوَجَدْتُ فِیهِ أَنَّ زِنَهَ کلِّ امْرِئٍ وَ قَدْرَهُ مَعْرِفَتُهُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یحَاسِبُ الْعِبَادَ عَلَی قَدْرِ مَا آتَاهُمْ مِنَ الْعُقُولِ فِی دَارِ الدُّنْیا [بحارالأنوار ، ج1 ص106] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص)

ثلاث من کن فیه حاسبه الله حسابا یسیرا و أدخله الجنه برحمته قالوا و ما هی یا رسول الله قَال تُعْطِی مَنْ حَرَمَک وَ تَصِلُ مَنْ قَطَعَک وَ تَعْفُو عَمَّنْ ظَلَمَک [بحارالأنوار ، ج7 ، ص96] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) إذا أراد بعبد شرا حاسبه علی رئوس الناس و بکته و أعطاه کتابه بشماله [بحارالأنوار ، ج7 ، ص324] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِصمن أحب علیا أعطاه الله کتابه بیمینه و حاسبه حساب الأنبیاء [بحارالأنوار ، ج27 ، ص114] .

کسانی بی حساب به بهشت می روند و کسانی بی حساب به دوزخ.

به گفته روایات؛ رهبر ستمگر ، تاجر دروغگو ، پیرمرد زناکار ، عالم سوء ، و مشرکین و کفار بی حساب به دوزخ می روند.. [میزان الحکمه] .

چگونگی حساب :

وَ الَّذِینَ یصِلُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ یوصَلَ وَ یخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَ یخافُونَ سُوءَ الْحِسابِ [رعد/21] .

فَأَمّا مَنْ أُوتِی کتابَهُ بِیمِینِهِ فَسَوْفَ یحاسَبُ حِساباً یسِیراً [انشقاق/8-7] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) اقنع بما أوتیته یخف علیک الحساب [بحارالأنوار ، ج74 ، ص189] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) حسن خلقک یخفف الله حسابک [أمالی صدوق ، ص290] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) ثلاث من کن فیه حاسبه الله حسابا یسیرا و أدخله الجنه برحمته قالوا و ما هی یا رسول الله قَال تُعْطِی مَنْ حَرَمَک وَ تَصِلُ مَنْ قَطَعَک وَ تَعْفُو عَمَّنْ ظَلَمَک [بحارالأنوار ، ج7 ، ص96] .

قَالَ زَینُ الْعَابِدِینَ (ع) إِذَا جَمَعَ اللَّهُ الْأَوَّلِینَ وَ الْ آخِرِینَ ینَادِی مُنَادٍ أَینَ الصَّابِرُونَ لِیدْخُلُوا الْجَنَّهَ بِغَیرِ حِسَابٍ الْخَبَرَ [بحارالأنوار ، ج79 ، ص138] .

قَالَ

أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) ارْفَعْ إِلَى حِسَابَک وَ اعْلَمْ أَنَّ حِسَابَ اللَّهِ أَعْظَمُ مِنْ حِسَابِ النَّاسِ [نهج البلاغه ، نامه40] .

همين كه مسئول گرفتن زكات نزد پيامبرصآمد ، حَاسَبَه

وَ قِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْولُونَ [صافات/24] .

فَلَنَسْئَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيهِمْ وَ لَنَسْئَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ [اعراف/6] .

لِلّهِ ما فِى السَّماواتِ وَ ما فِى الأَْرْضِ وَ إِنْ تُبْدُوا ما فِى أَنْفُسِكمْ أَوْ تُخْفُوهُ يحاسِبْكمْ بِهِ اللّهُ فَيغْفِرُ لِمَنْ يشاءُ وَ يعَذِّبُ مَنْ يشاءُ وَ اللّهُ عَلى كلِّ شَىءٍ قَدِيرٌ [بقره/284] .

6 اصل مجازات :

ثُمَّ تُوَفّى كلُّ نَفْسٍ ما كسَبَتْ وَ هُمْ لا يظْلَمُونَ [بقره/281] .

كلُّ نَفْسٍ بِما كسَبَتْ رَهِينَهٌ [مدثر/38] .

7 اصل توبه :

قُلْ يا عِبادِى الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلى أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَهِ اللّهِ إِنَّ اللّهَ يغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ [زمر/53] .

1. محبت

1. اهميت محبت در روايات

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَحَبَّ لِلَّهِ وَ أَبْغَضَ لِلَّهِ وَ أَعْطَى لِلَّهِ فَهُوَ مِمَّنْ كمَلَ إِيمَانُهُ [كافى ، ج2 ، ص124] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وُدُّ الْمُومِنِ لِلْمُومِنِ فِى اللَّهِ مِنْ أَعْظَمِ شُعَبِ الْإِيمَانِ أَلَا وَ مَنْ أَحَبَّ فِى اللَّهِ وَ أَبْغَضَ فِى اللَّهِ وَ أَعْطَى فِى اللَّهِ وَ مَنَعَ فِى اللَّهِ فَهُوَ مِنْ أَصْفِياءِ اللَّهِ [كافى ، ج2 ، ص125] .

و فى حديث : قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : فَيقَالُ لَهُمُ ادْهَبُوا إِلَى الْجَنَّهِ بِغَيرِ حِسَابٍ قَالَ فَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكهُ فَيقُولُونَ إِلَى أَينَ فَيقُولُونَ إِلَى الْجَنَّهِ بِغَيرِ

حِسَابٍ قَالَ فَيقُولَونَ فَأی ضَرْبٍ أَنْتُمْ مِنَ النَّاسِ فَيقُولَونَ نَحْنُ الْمُتَحَابُّونَ فِی اللّٰهِ قَالَ فَيقُولُونَ وَ أَی شَیءٍ كانَتْ أَعْمَالُكمْ قَالُوا كنَّا نُحِبُّ فِی اللّٰهِ

وَ نُبْغِضُ فِی اللَّهِ [کافی ، ج2 ، ص126] .

عن ابی عبد الله (ع) : قَالَ الصَّادِقُ (ع) کلُّ مَنْ لَمْ یحِبَّ عَلَی الدِّینِ وَ لَمْ یبْغِضْ عَلَی الدِّینِ فَلَا دِینَ لَهُ [کافی ، ج2 ، ص127] .

و در صحیفه سجادیه می خوانیم :

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ وَ أَتْبَاعُ الرُّسُلِ وَ مُصَدِّقُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ بِالْغَیبِ عِنْدَ مُعَارَضَهِ الْمُعَانِدِینَ لَهُمْ بِالتَّکذِیبِ وَ الِاشْتِیاقِ إِلَی الْمُرْسَلِینَ بِحَقَائِقِ الْإِیمَانِ فِی کلِّ دَهْرٍ وَ زَمَانٍ أَرْسَلْتَ فِیهِ رَسُولاً وَ أَقَمْتَ لِأَهْلِهِ دَلِیلاً مِنْ لَدُنْ آدَمَ إِلَی مُحَمَّدٍ صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ وَ آلِهِ مِنْ أَئِمَّهِ الْهُدَی ، وَ قَادَهِ أَهْلِ التُّقَی ، عَلَی جَمِیعِهِمُ السَّلَامُ ، فَاذْکرْهُمْ مِنْک بِمَغْفِرَهٍ وَ رِضْوَانٍ. [صحیفه سجادیه ، ، دعای 4] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أشرف الشیم رعایه الود [غررالحکم ، ص413] .

قال رسول اللّه (ص) : ما ضاق مجلس بمتحابّین. [کنز ، 24674] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أفضل الناس منه من بدأ بالموده [غررالحکم ، ص413] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فی الضیق و الشده یظهر حسن الموده [غررالحکم ، ص424] .

2. عوامل محبت زا

معمولاً ریشه محبت ها به حب ذات بر می گردد چون خودم را دوست دارم کسانی که به من لطف کرده اند را نیز دوست دارم یا به کسانی که امید لطف در آینده دارم عشق می ورزم.

در این باره است : قَالَ الْحُسَینُ (ع) : إن الناس عبید الدنیا [تحف العقول ، ص245] .

گاهی محبّت به خاطر کمالی است که انسان مشاهده می کند ، بدون توجه به سود و زیان خودمان.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ

(ع) : صبرت على عذابک فکیف أصبر على فراقک [مصباح المتهجد ، ص847] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ما عبدتک خوفا من نارک و لا شوقا إلى جنتک بل وجدتک أهلا للعباده فعبدتک [عوالى اللآلى ، ج2 ، ص11] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِی (ص) یا رَسُولَ اللَّهِ عَلِّمْنِی شَیئا إِذَا أَنَا فَعَلْتُهُ أَحَبَّنِی اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ وَ أَحَبَّنِی أَهْلُ الْأَرْضِ قَالَ ارْغَبْ فِیمَا عِنْدَ اللَّهِ یحِبَّک اللَّهُ وَ ازْهَدْ فِیمَا عِنْدَ النَّاسِ یحِبَّک النَّاسُ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص377] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن أولى الألباب الذین عملوا بالفکره حتى ورثوا منه حب الله فإن حب الله إذا ورثه القلب استضاء به و أسرع إلیه اللطف [کفایه الأثر ، ص255] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بحسن العشره تدوم الموده [غررالحکم ، ص435] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْبَشَاشَهُ حِبَالَهُ الْمَوَدَّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 6] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ثلاثه تورث المحبه الدین و التواضع و البذل [تحف العقول ، ص315] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثلاث یوجبن المحبه حسن الخلق و حسن الرفق و التواضع [غررالحکم ، ص255] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ لَانَ عُودُهُ کثُفَتْ أَغْصَانُهُ [نهج البلاغه ، حکمت 214] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْبِشْرُ الْحَسَنُ وَ طَلَاقَهُ الْوَجْهِ مَکسَبَهٌ لِلْمَحَبَّهِ وَ قُرْبَهٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ عُبُوسُ الْوَجْهِ وَ سُوءُ الْبِشْرِ مَکسَبَهٌ لِلْمَقْتِ وَ بُعْدٌ مِنَ اللَّهِ [تحف العقول ، ص296] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثلاث خصال تجتلب بهن المحبهالإنصاف فى المعاشره و المواساه فى الشده و الانطواع و الرجوع إلى

قلب سلیم [کشف الغمه ، ج2 ، ص349] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بالتودد تکون المحبه [غررالحکم ، ص414] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : سبب الائتلاف الوفاء [غررالحکم ، ص435] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَحِمَ اللَّهُ عَبْداً اجْتَرَّ مَوَدَّهَ النَّاسِ إِلَی نَفْسِهِ فَحَدَّثَهُمْ بِمَا یعْرِفُونَ وَ تَرَک مَا ینْکرُونَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص25] .

3. محبت هدیه الهی در فطرت انسان

1- انسان طبعاً و فطرهً نیاز به محبّت دارد ، نوزادی که نه غذا و نه آب می خواهد باز گریه می کند به خاطر این که تنها است و کسی او را بغل نمی کند.

2- تا آن جا که از تاریخ سراغ داریم وجود زندان در زمان های گذشته و در میان بشر مطرح بوده و این عذاب جز دوری از انس و محبّت با دیگران نیست.

3- حتی علاقه به دیار و خانه یکی ازحقوق طبیعی بشر و کسانی که از این اُنس محروم شده مظلوم اند.الَّذِینَ أُخْرِجُوا مِنْ دِیارِهِمْ [حشر/8] .

4- برخلاف تصور عده ای که فکر می کنند انس و محبت بر اثر نیازبشر به یکدیگر است ، مشاهده می کنیم حتی آنهایی که از هر جهت در رفاه و آسایش بسر می برند باز هم از تنهائی احساس ناراحتی می کنند.

5- اسلام هم که دینی است فطری ، درباره این مسئله نظراتی دارد و این کشش و نیاز درونی را راهنمائی و تعدیل می کند.

6- معمولاً محبّتها و علاقه ها بستگی به مقدار رشد و شعور وعلم و آگاهی دارد.

نوزاد به اسباب بازی ، جوان به تجّمل و شهوت ، بزرگسالان به رفاه و ریاست طلبی.

4. تمثیل های تربیتی محبت

از محبت تلخها شیرین شود

از محبت مسها زرّین شود

از محبت دردها صافی شود

از محبت دردها شافی شود

از محبت سجن گلشن می شود

بی محبت روضه گلخن می شود

از محبت نار ، نوری می شود

از محبت دیو حوری می شود

از محبت حزن شادی می شود

از محبت غول هادی می شود

از محبت نیش نوشی می شود

از محبت شیر موشی می شود

از محبت مرده زنده می شود

از محبت شاه بنده می شود

[کودک ، ج2 ، ص161] .

5. محبت در کلام امیرالمؤمنین (ع)

قال علی (ع) : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْمَوَدَّهُ قَرَابَهٌ مُسْتَفَادَهٌ [نهج البلاغه ، حکمت211] .

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : الْقَرِيبُ مَنْ قَرَّبَتْهُ الْمَوَدَّهُ وَ إِنْ بَعُدَ نَسَبُهُ وَ الْبَعِيدُ مَنْ بَعَّدَتْهُ الْمَوَدَّهُ وَ إِنْ قَرُبَ نَسَبُهُ لَا شَیءَ أَقْرَبُ إِلَی شَیءٍ مِنْ يدٍ إِلَی جَسَدٍ وَ إِنَّ الْيدَ تَغُلُّ فَتُقْطَعُ وَ تُقْطَعُ فَتُحْسَمُ [کافی ، ج2 ، ص643] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْمَوَدَّهُ إِحْدَى الْقَرَابَتَينِ [غررالحكم ، ص413] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الموده أقرب رحم [غررالحكم ، ص413] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أقرب القرب مودات القلوب [غررالحكم ، ص413] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْمَوَدَّهُ نَسَبٌ [غررالحكم ، ص413] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْقَرَابَهُ إِلَى الْمَوَدَّهِ أَحْوَجُ مِنَ الْمَوَدَّهِ إِلَى الْقَرَابَهِ [نهج البلاغه ، حكمت 308] .

6. محبت یک رابطه طرفینی است

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا نَوْفُ ارْحَمْ تُرْحَمْ [أمالى صدوق ، ص209] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا أَحْبَبْتَ رَجُلًا فَأَخْبِرْهُ بِذَلِک فَإِنَّهُ أَثْبَتُ لِلْمَوَدَّهِ بَينَكمَا [كافى ، ج2 ، ص644] .

فيما اوحى اللّه تعالى الى داود : يا داود أبلغ أهل أرضى أنى حبيب من أحبنى و جليس من جالسنى و و مونس لمن آنس بذكرى و صاحب لمن صاحبنى و مختار لمن اختارنى و مطيع لمن أطاعنى ما أحبنى أحد أعلم ذلک يقينا من قلبه إلا قبلته لنفسى و أحييته حياه لا يتقدمه أحد من خلقى من طلبنى بالحق وجدنى و من طلب غيرى لم يجدنى فارفضوا يا أهل الأرض ما أنتم عليه من غرورها و هلموا إلى كرامتى و مصاحبتى و مجالستى و

مونستی و آنسوا بی أوانسکم و أسارع إلی محبتکم [مسکن الفؤاد ، ص17] .

أوحی الله تعالی إلی بعض الصدیقین أنّ لی عبادا من عبادی یحبونی و أحبهم و یشتاقون إلی و أشتاق إلیهم و یذکرونی و أذکرهم فإن أخذت طریقتهم أحببتک و إن عدلت عنهم مقتک فقال یا رب و ما علامتهم قال یراعون الظلال بالنهار کما یراعی الشفیق غنمه و یحنون إلی غروب الشمس کما یحن الطیر إلی أوکارها عند الغروب فإذا جنهم اللیل و اختلط الظلام و فرشت المفارش و نصبت الأسره و خلی کل حبیب بحبیبه نصبوا إلی أقدامهم و افترشوا إلی وجوههم و ناجونی بکلامی و تملقونی بأنعامی ما بین صارخ و باک و ما بین متأوه و شاک و بین قائم و قاعد و بین راکع و ساجد بعینی ما یتحملون من أجلی و بسمعی ما یشکون من حبی أقل ما أعطیهم ثلاثا الأول أقذف من نوری فی قلوبهم فیخبرون عنی کما أخبر عنهم و الثانی لو کانت السماوات و الأرضون و ما فیهما فی موازینهم لاستقللتها لهم و الثالث أقبل بوجهی علیهم أفتری من أقبلت بوجهی علیه أیعلم ما أرید أن أعطیه [مسکن الفؤاد ، ص18] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قال الله ما تحبب إلی عبدی بشیء أحب إلی مما افترضته علیه و أنه لیتحبب إلی بالنافله حتی أحبه فإذا أحببته کنت سمعه الذی یسمع به و بصره الذی یبصر به و لسانه الذی ینطق به و یده التی یبطش بها و رجله التی یمشی بها إذا دعانی أجبته و إذا سألنی أعطیته [المحاسن ، ج1 ، ص291] .

7. یک داستان در فنای در محبوب

"داستان خیثمه در جنگ بدر"

پدر

: من می روم تو بمان.

پسر : من می روم تو بمان.

قرعه به نام پسر درآمد. رفت و شهید شد. پدر بعداً از پیامبر (ص) درخواست کرد دعا کند او شهید شود. دعا کرد و او بود تا در جنگ احد شهید شد.

- اما خدای محمد زنده است و هرگز نمی میرد.

مرد انصاری : پیغمبر مرا فرستاد خبر تو را برایش ببرم.

- سلام مرا به پیغمبر برسان و بگو خدا به تو بهترین پاداش ها را بدهد و به رزمندگان بگو سعد می گوید : عذری نزد خدا نخواهید داشت اگر به پیغمبر شما آسیبی برسد و شما جان در بدن داشته باشید. در همین حین بود شهید شد. [105 "دعای مستجاب"]

خدایا مرا به خاندانم برگردان. عمروبن الجموح لنگ ، می خواهد به جبهه برود.

خویشاوندان : اوّلاً تو عذر شرعی داری ، ثانیاً چهار پسر دلاورت در رکابند.

عمرو : به همان دلیل که فرزندانم آرزوی سعادت داشتند من نیز دارم. من پیش شما بمانم؟

پیامبر : مانعش نشوید ، آرزوی شهادت دارد ، شاید خدا نصیبش کند.

زن عمرو با سه جنازه به طرف مدینه می رود (هند نام دارد)

عایشه : چه خبر؟

هند : الحمد لله پیغمبر سلامت است غمی نداریم.

عایشه : این جنازه های از کیست؟

هند : برادرم ، پسرم ، شوهرم.

هند : یا رسول الله! شتر من به طرف احد می رود اما شما به طرف مدینه؟؟؟

پیامبر : آیا شوهرت وقتی به احد می آمد چیزی گفت؟ (زن گفت : دعا کن من بر نگردم و شهید شوم. دعای خالصانه این مرد شهید مستجاب شده) .

هند : یا رسول الله از خداوند بخواه من هم پیش آنها بروم.

8. نقش محبت در خانواده

.1

آثار محبت

الف - سادگی مراسم

ب- جلوگیری از نقش سخن چینان

ج- دلگرمی در فرزندان

د- کم شدن درصد آمار طلاق

ه- عفو از خطاهای یکدیگر

و- تحمل ناملایمات زندگی

2. راههای ایجاد محبت در خانواده :

الف- آرایش زن

ب- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَوْلُ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَهِ إِنِّی أُحِبُّک لَا یذْهَبُ مِنْ قَلْبِهَا أَبَداً [کافی ، ج5 ، ص569] .

ج-عاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ [نساء/19] .

د-فَمَتِّعُوهُنَّ وَ سَرِّحُوهُنَّ سَراحاً جَمِیلاً [احزاب/49] .

و-وَ لا تُمْسِکوهُنَّ ضِراراً [بقره/231] .

9. نقش محبت درجامعه

1. در مسائل سیاسی

1-فَبِما رَحْمَهٍ مِنَ اللّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَ لَوْ کنْتَ فَظًّا غَلِیظَ الْقَلْبِ لاَنْفَضُّوا مِنْ حَوْلِک فَاعْفُ عَنْهُمْ وَ اسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَ شاوِرْهُمْ فِی الأَمْرِ [آل عمران/159] .

2ـ قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ أَشْعِرْ قَلْبَک الرَّحْمَهَ لِلرَّعِیهِ وَ الْمَحَبَّهَ لَهُمْ وَ اللُّطْفَ بِهِمْ [نهج البلاغه ، نامه53] .

3 قل ما سالتکم من اجر الا الموده فی القربی...

قُلْ ما سَآلْتُکمْ مِنْ أجْرٍ فَهُوَ لَکمْ إِنْ أجْرِی إِلاّ عَلَی اللّهِ وَ هُوَ عَلی کلِّ شَیءٍ شَهِیدٌ [سبأ/47] .

4- رمز پیروزی ملت ایران در انقلاب اسلامی عشق آنها به رهبر بود.

2. در مسائل اقتصادی

اگر میان کارگر و کارفرما (به جای استثمار و...) محبت حاکم باشد در تولید کار و ذوق و ابتکار و نشاط در کار و صرفه جوئی های لازم انجام می گیرد.

براستی بنّاء و کارگری و...که صاحب کار را دوست داشته باشند از نظر کمیت و کیفیت و سرعت و دقّت و استحکام کار را بهتر انجام می دهند.

در همین انقلاب خدمات مردم به یکدیگر از پشت جبهه بر کسی پوشیده نیست.

3. در مسائل اجتماعی

محبت در مسائل اجتماعی

1-وَ الَّذِینَ تَبَوَّوا الدّارَ وَ الْإِیمانَ مِنْ

قَبْلِهِمْ يحِبُّونَ مَنْ هاجَرَ إِلَيهِمْ وَ لا يجِدُونَ فِى صُدُورِهِمْ حاجَةً مِمّا أُوتُوا وَ يوثِرُونَ عَلى أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ كانَ بِهِمْ خَصاصَةٌ وَ مَنْ يوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [حشر/9] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ قَالَ أَنْفَعُ النَّاسِ لِلنَّاسِ [كافى ، ج2 ، ص164] .

3- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَحِبَّ لِأَخِيک الْمُسْلِمِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِک [كافى ، ج2 ، ص170] .

4- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ سُرُورٌ تُدْخِلُهُ عَلَى مُومِنٍ تَطْرُدُ عَنْهُ جَوْعَتَهُ وَ تَكشِفُ عَنْهُ كرْبَتَهُ [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص353] .

5- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا يرَى أَحَدُكمْ إِذَا أَدْخَلَ عَلَى مُومِنٍ سُرُوراً أَنَّهُ عَلَيهِ أَدْخَلَهُ فَقَطْ بَلْ وَ اللَّهِ عَلَينَا بَلْ وَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) [كافى ، ج2 ، ص189] .

10. انواع محبت

1. ممدوح

فِيهِ رِجالٌ يحِبُّونَ أَنْ يتَطَهَّرُوا [توبه/108] .

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللّهِ أَنْداداً يحِبُّونَهُمْ كحُبِّ اللّهِ وَ الَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّهِ [بقره/165] .

- محبت خدا محبّت و عشقى است واقعى و نيروآفرين.

2. مذموم

كلاّ بَلْ تُحِبُّونَ الْعاجِلَةَ وَ تَذَرُونَ الآْخِرَةَ [قيامت/21-20] .

فَأَمَّا الإِْنْسانُ إِذا مَا ابْتَلاهُ رَبُّهُ فَأَكرَمَهُ وَ نَعَّمَهُ فَيقُولُ رَبِّى أَكرَمَنِ وَ أَمّا إِذا مَا ابْتَلاهُ فَقَدَرَ عَلَيهِ رِزْقَهُ فَيقُولُ رَبِّى أَهانَنِ كلاّ بَلْ لا تُكرِمُونَ الْيتِيمَ وَلاتَحَاضُّونَ عَلى طَعامِ الْمِسْكينِ وَ تَأْكلُونَ التُّراثَ أَكلاً لَمًّا وَ تُحِبُّونَ الْمالَ حُبًّا جَمًّا [فجر/20-15] .

لا تَحْسَبَنَّ الّذِينَ يفْرَحُونَ بِما أَتَوْا وَ يحِبُّونَ أنْ يحْمَدُوا بِما لَمْ يفْعَلَوا فَلا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفازَةٍ مِنَ الْعَذابِ وَ لَهُمْ عَذابٌ

أَلِيمٌ [آل عمران/188] .

إِنَّ الَّذِينَ يحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفاحِشَهُ فِى الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ فِى الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ وَ اللّهُ يعْلَمُ وَ أَنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ [نور/19] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا الْيهُودَ وَ النَّصارى أَوْلِياءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِياءُ بَعْضٍ وَ مَنْ يتَوَلَّهُمْ مِنْكمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللّهَ لا يهْدِى الْقَوْمَ الظّالِمِينَ [مائده/51] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا عَدُوِّى وَ عَدُوَّكمْ أَوْلِياءَ تُلْقُونَ إِلَيهِمْ بِالْمَوَدَّهِ وَ قَدْ كفَرُوا بِما جاءَكمْ مِنَ الْحَقِّ يخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَ إِياكمْ أَنْ تُومِنُوا بِاللّهِ رَبِّكمْ إِنْ كنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهاداً فِى سَبِيلِى وَ ابْتِغاءَ مَرْضاتِى تُسِرُّونَ إِلَيهِمْ بِالْمَوَدَّهِ وَ أَنَا أَعْلَمُ بِما أَخْفَيتُمْ وَ ما أَعْلَنْتُمْ وَ مَنْ يفْعَلْهُ مِنْكمْ فَقَدْ ضَلَّ سَواءَ السَّبِيلِ إِنْ يثْقَفُوكمْ يكونُوا لَكمْ أَعْداءً وَ يبْسُطُوا إِلَيكمْ أَيدِيهُمْ وَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوءِ وَ وَدُّوا لَوْ تَكفُرُونَ [ممتحنه/2-1] .

يحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفاحِشَهُ [نور/19] .

يا وَيلَتى لَيتَنِى لَمْ أَتَّخِذْ فُلاناً خَلِيلاً لَقَدْ أَضَلَّنِى عَنِ الذِّكرِ بَعْدَ إِذْ جاءَنِى وَ كانَ الشَّيطانُ لِلإِنْسانِ خَذُولاً [فرقان/29-28] .

زُينَ لِلنّاسِ حُبُّ الشَّهَواتِ مِنَ النِّساءِ وَ الْبَنِينَ وَ الْقَناطِيرِ الْمُقَنْطَرَهِ مِنَ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّهِ وَ الْخَيلِ الْمُسَوَّمَهِ وَ الأَنْعامِ وَ الْحَرْثِ ذلِک مَتاعُ الْحَياهِ الدُّنْيا وَ اللّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ [آل عمران/14] .

11. ارزش محبوب متناسب با مرز محبت

1. محبت به خدا

وَ الَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّهِ [بقره/165] .

1- پیشوایان معصوم علیهم السلام در دعاهای بلند خود جملاتی را دارند که کشف از عشق و محبتی بس بزرگ می کند. از باب نمونه :

الف- امام سجّاد (ع) در دعای ابوحمزه ثمالی می فرماید : و لئن أدخلتنی النار لأخبرن أهل النار بحبی لک

[مصباح المتهجد ، ص595] .

ب- در جای دیگر ضمن مناجات محبّین می فرماید : إلهی من ذا الذی ذاق حلاوه محبتک فرام منک بدلا [بحارالأنوار ، ج91 ، ص148] .

ج- و در جای دیگر :

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إِلَهی عَمِّرْنِی مَا کانَ عُمُرِی بِذْلَهً فِی طَاعَتِک ، فَإِذَا کانَ عُمُرِی مَرْتَعاً لِلشَّیطَانِ فَاقْبِضْنِی إِلَیک قَبْلَ أَنْ یسْبِقَ مَقْتُک إِلَی ، أَوْ یسْتَحْکمَ غَضَبُک عَلَی.صحیفه سجادیه ، دعای20.

د- حضرت قاسم این نوجوان 13 ساله در روز عاشورا به عموی خود امام حسین (ع) می گوید : در نظام یزیدی شهادت (لقاء خدا) نزد من از عسل شیرین تر است.

2. محبت به اولیاء خدا

اولیاء خدا تا مرز غلو : انزلونا عن الربوبیه

دشمنان در پوست دوستی و نفاق از پیامبر (ص) مبلّغ و معلّم قرآن خواستند. حضرت گروهی را اعزام نموده آنها هم بعضی را کشته و یکی از آنها را سنگباران کردند و دو نفر دیگر را اسیر به مکه و تحویل مشرکان قریش دادند یکی از آنها بنام زید بود که بنا شد بدار آویخته شود. ابوسفیان به او گفت آیا دوست داری که محمّد به جای تو اعدام و تو آزاد می گشتی؟ گفت : خیر حاضرم کشته شوم ولی خاری به پای پیامبر (ص) نرود.

دیگری به نام خبیب ، نیز بنا شد اعدام گردد ، که اجازه گرفت دو رکعت نماز گذارد ، بعد گفت : اگر نبود که بگویند از مرگ می ترسد نمازم را طول می دادم و وقتی هم به بالای دار رفت گفت : دلم می سوزد مسلمانی پای دار نیست که به او بگویم سلام مرا به پیامبر (ص) برساند.

خدایا تو سلام مرا به او برسان.

زنی که شوهر و برادر و فرزندش را در یاری پیامبر (ص) درجنگ احد از دست داده بود ، مشغول گریه و زنان مدینه هم برای او نوحه سرائی می کردند. پیامبر (ص) از آن جا عبور کرد. این زن فهمید ، آمد خدمت آن حضرت و گفت : اکنون که تو را سالم دیدم دیگر شهادت عزیزانم را فراموش می کنم.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من تولی آل محمد و قدمهم علی جمیع الناس بما قدمهم من قرابه رسول الله (ص) فهو من آل محمد لتولیه آل محمد لا أنه من القوم بأعیانهم و إنما هو منهم بتولیه إلیهم و اتباعه إیاهم ، و کذلک حکم الله فی کتابه " وَ مَنْ یتَوَلَّهُمْ مِنْکمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ" (مائده-51) [تفسیرالعیاشی ، ج2 ، ص231] .

: هر که خاندان پیامبر (ص) را دوست بدارد و آن بزرگواران را بر تمام خلق مقدم بدارد از آل محمد (ص) است. [تفسیر صافی] .

3. محبت به اولاد

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تُلْهِکمْ أَمْوالُکمْ وَ لا أَوْلادُکمْ عَنْ ذِکرِ اللّهِ وَ مَنْ یفْعَلْ ذلِک فَأُولئِک هُمُ الْخاسِرُونَ [منافقون/9] .

4. محبت به اقوام

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا آباءَکمْ وَ إِخْوانَکمْ أَوْلِیاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْکفْرَ عَلَی الْإِیمانِ وَ مَنْ یتَوَلَّهُمْ مِنْکمْ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [توبه/23] .

-وَ لَقَدْ أُوحِی إِلَیک وَ إِلَی الَّذِینَ مِنْ قَبْلِک لَئِنْ أَشْرَکتَ لَیحْبَطَنَّ عَمَلُک وَ لَتَکونَنَّ مِنَ الْخاسِرِینَ [زمر/65] .

5. محبت به دوستان

وَ الَّذِینَ تَبَوَّوا الدّارَ وَ الْإِیمانَ مِنْ قَبْلِهِمْ یحِبُّونَ مَنْ هاجَرَ إِلَیهِمْ وَ لا یجِدُونَ فِی صُدُورِهِمْ حاجَةً مِمّا أُوتُوا وَ یوثِرُونَ عَلی أَنْفُسِهِمْ

وَ لَوْ كانَ بِهِمْ خَصاصَةٌ [حشر/9] .

إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَينَ أَخَوَيكمْ [حجرات/10] .

وَ اعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِيعاً وَ لا تَفَرَّقُوا وَ اذْكرُوا نِعْمَتَ اللّهِ عَلَيكمْ إِذْ كنْتُمْ أَعْداءً فَأَلَّفَ بَينَ قُلُوبِكمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْواناً [آل عمران/103] .

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّهِ وَ الَّذِينَ مَعَهُ أَشِدّاءُ عَلَى الْكفّارِ رُحَماءُ بَينَهُمْ [فتح/29] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَمَرَنِی رَبِّی بِحُبِّ الْمَسَاكينِ [كافی ، ج8 ، ص7] .

(فی حديث معراج) يا أَحْمَدُ مَحَبَّتِی مَحَبَّهُ الْفُقَرَاءِ فَأَدْنِ الْفُقَرَاءَ وَ قَرِّبْ مَجْلِسَهُمْ مِنْک وَ بَعِّدِ الْأَغْنِياءَ وَ بَعِّدْ مَجْلِسَهُمْ فَإِنَّ الْفُقَرَاءَ أَحِبَّائِی [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص200] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا على إن الله عز و جل وهب لک حب المساكين و المستضعفين فی الأرض فرضيت بهم إخوانا و رضوا بک إماما [أمالی صدوق ، ص561] .

12. حبّ الشی يعمی ويصّم

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حُبُّک لِلشَّیءِ يعْمِی وَ يصِمُّ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص380] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : عين المحب عميه عن معايب المحبوب و أذنه صماء عن قبح مساويه [غررالحكم ، ص481] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : فی قوله تعالى " قَدْ شَغَفَها حُبًّا" (يوسف-30) يقول قد حجبها حبه عن الناس فلا تعقل غيره و الحجاب هو الشغاف و الشغاف هو حجاب القلب [تفسيرالقمی ، ج1 ، ص357] .

13. بهترين محبوب (نشانه های محبوب واقعی)

2- انسان با رسيدن به آنها از نقص به كمال می رسد.

3- محدود و تمام شدنی نيست.

4- مانع ِرسيدن به محبوب های ديگر نيست.

5- منشأ تحرک و شکوفائی هرچه بیشتر انسان است.

6- منشأ خیر و کمال و برای همه است و مانع دیگران نیست.

7- اشتیاق به آنها نه تنها پایان ندارد بلکه با نزدیکی و وصول به آنها اشتیاق و دوستی به آنها بیشتر می شود.

8- محبوبیت او ذاتی است نه مقدمه یا فرع یا تابع محبوب دیگر.

از آن جا که محبوب هم چون فرودگاهی است که بشر را نگاه می دارد و هرچه محبوب محدودتر باشد انسان را محدودتر می کند و انسان قابلیت رشد بس وسیعی دارد ، اگر بنا باشد که ما علاقه و عشق بورزیم چرا به جماد ، چرا به نبات محدود ، چرا به حیوان بی عقل و حتی چرا به هر انسانی ، چرا به چیزی نباشد که به انسان رشد دهد.لا تَجْعَلْ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُوماً مَخْذُولاً [اسراء/22] .

آری انسان اگر به حیّ قیوم عشق نورزد باید هدر رود.

مگر دیگران تاکنون و در آینده به انسان چه داده اند ؟ مگر لطف

دیگران می تواند دائمی باشد ، همه جانبه و بی منّت باشد؟

- لذا در اسلام محبّت به خدا و دین خدا و مردان خدا مورد سفارش است و سایر علاقه ها جز اسارت و پاگیری و محدود کردن انسان چیزی نیست. آری ابراهیم (ع) هم باید فرزندش را ذبح کند ، نه برای ایکه فقط خونش ریخته شود بلکه تا ابراهیم از هرگونه عشقی آزاد گردد.

- در سراسر قرآن دنیا و زینتهای دنیا همه و همه زمانی ارزش دارند که مقدمه باشند نه هدف. انسان بزرگتر از آن است که هدفش زر و زیور دنیا گردد.

أَ رَضِيتُمْ بِالْحَياةِ الدُّنْيا [توبه/38] . و اگر هدف شد ، مدفن انسان می گردد.

آب در کشتی هلاک کشتی است ، لیک در بیرون کشتی پشتی است.

14. نشانه های محبّ واقعی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ فِيمَا نَاجَى اللَّهُ بِهِ مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ (ع) أَنْ قَالَ لَهُ يا ابْنَ عِمْرَانَ كَذَبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ يحِبُّنِى فَإِذَا جَنَّهُ اللَّيلُ نَامَ عَنِّى أَ لَيسَ كلُّ مُحِبٍّ يحِبُّ خَلْوَةَ حَبِيبِهِ هَا أَنَا يا ابْنَ عِمْرَانَ مُطَّلِعٌ عَلَى أَحِبَّائِى إِذَا جَنَّهُمُ اللَّيلُ حَوَّلْتُ أَبْصَارَهُمْ فِى قُلُوبِهِمْ وَ مَثَّلْتُ عُقُوبَتِى بَينَ أَعْينِهِمْ يخَاطِبُونِّى عَنِ الْمُشَاهَدَهِ وَ يكَلِّمُونِّى عَنِ الْحُضُورِ يا ابْنَ عِمْرَانَ هَبْ لِى مِنْ قَلْبِک الْخُشُوعَ وَ مِنْ بَدَنِک الْخُضُوعَ وَ مِنْ عَينَيک الدُّمُوعَ وَ ادْعُنِى فِى ظُلَمِ اللَّيلِ فَإِنَّک تَجِدُنِى قَرِيباً مُجِيباً [أمالى صدوق ، ص356] .

2-قُلْ إِنْ كنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِى يحْبِبْكمُ اللّهُ وَ يغْفِرْ لَكمْ ذُنُوبَكمْ وَ اللّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ [آل عمران/31] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَحَبَّک نَهَاک [غررالحكم ، ص415] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَحَبَّ شَيئاً

لَهِجَ بِذَكرِهِ [غررالحكم ، ص65] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إن الموده يعبر عنها اللسان و عن المحبه العينان [غررالحكم ، ص413] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : دَلِيلُ الْحُبِّ إِيثَارُ الْمَحْبُوبِ عَلَى مَا سِوَاهُ [مصباح الشريعه ، ص119] .

15. محبت کردن به این گروه ممنوع است

لا تَجِدُ قَوْماً يومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآْخِرِ يوادُّونَ مَنْ حَادَّ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لَوْ كانُوا آباءَهُمْ أَوْ أَبْناءَهُمْ أَوْ إِخْوانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولئِک كتَبَ فِى قُلُوبِهِمُ الْإِيمانَ وَ أَيدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَ يدْخِلُهُمْ جَنّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الأَْنْهارُ خالِدِينَ فِيها رَضِى اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ أُولئِک حِزْبُ اللّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مجادله/22] .

لا ينْهاكمُ اللّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يقاتِلُوكمْ فِى الدِّينِ وَ لَمْ يخْرِجُوكمْ مِنْ دِيارِكمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَ تُقْسِطُوا إِلَيهِمْ إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الْمُقْسِطِينَ إِنَّما ينْهاكمُ اللّهُ عَنِ الَّذِينَ قاتَلُوكمْ فِى الدِّينِ وَ أَخْرَجُوكمْ مِنْ دِيارِكمْ وَ ظَاهَرُوا عَلى إِخْراجِكمْ أَنْ تَوَلَّوْهُمْ وَ مَنْ يتَوَلَّهُمْ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [ممتحنه/9-8] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أسرع المودات انقطاعا مودات الأشرار [غررالحكم ، ص431] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : موده الحمقى تزول كما يزول السراب و تقشع كما يقشع الضباب [غررالحكم ، ص77] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : موده الجهال متغيره الأحوال وشيكه الانتقال [غررالحكم ، ص74] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : موده الأحمق كشجره النار يأكل بعضها بعضا [غررالحكم ، ص77] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا توادوا الكافر و لا تصاحبوا الجاهل [غررالحكم ، ص432] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إياک أن تحب أعداء الله أو تصفى ودک لغير أولياء الله

فإن من أحب قوماً حشر معهم [غررالحکم ، ص204] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا تبذلن ودک إذا لم تجد موضعاً [غررالحکم ، ص425] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا تمنحن ودک من لا وفاء له [غررالحکم ، ص418] .

16. چه کنیم تا محبّ خدا بشویم !

1- عن ابی عبدالله (ع) : من احبّ ان یعلم ما له عندالله فلیعلم ما للّه عنده. [بحار ، ج70 ، ص18] .

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَحَبَّ أَنْ يعْلَمَ مَا لَهُ عِنْدَ اللَّهِ فَلْيعْلَمْ مَا لِلَّهِ عِنْدَهُ [المحاسن ، ج1 ، ص252] .

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من أحب أن یعلم کیف منزلته عند الله فلینظر کیف منزله الله عنده فإن کل من خیر له أمران أمر الدنیا و أمر الآخره فاختار أمر الآخره علی الدنیا فذلک الذی یحب الله و من اختار أمر الدنیا فذلک الذی لا منزله لله عنده [جامع الأخبار ، ص178] .

برای شکوفا شدن این محبت دقت در جملات دعاها و مانور دادن صفات جلال و جمال خدا مفید است.

برای شکوفا شدن این محبت و عشق ، سیری در زندگی عاشقان و نگاهی به صفات آنان کنیم.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ إِنَّ قُلُوبَ الْمُخْبِتِینَ إِلَیک وَالِهَهٌ [کامل الزیارات ، ص39] .

باز برای شکوفا شدن این محبّت برنامه ذکر الله و نماز در اسلام آمده. خدائی که اعمال ما را باضِعْفٌ [(اعراف/38)] . و یا باعَشْرُ أَمْثالِها [(انعام/160)] . یا با 700 برابر می دهد حتی نیت خیر را خیر به حساب می آورد و گاهی برای آهی که کشیده می شود

و برای آرزوی انجام کار خیر اجر می دهد و گناه را تا مدّتی عفو و عیوب و سیئات را می پوشاند و شفاعت را می پذیرد ، توبه را قبول می کند و...وَ إِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللّهِ لا تُحْصُوها إِنَّ اللّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ [نحل/18] .

عوامل محبّت زا

1- شناخت خدا و غیرخدا : بدانیم عظمت و بزرگی ، مهربانی و قدرت و کمالات بی نهایت او را و این که غیر او ضعیف و ناتوان می باشند.

2- یاد نعمت ها : خداوند به موسی (ع) فرمود : محبت مرا در دل مردم قرار بده. حضرت سؤال کرد چگونه؟ خداوند فرمود : اذکر لهم نعمائی علیهم [أمالی طوسی ، ص484] .

از قبیلأَ لَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَينَينِ وَ لِساناً وَ شَفَتَينِ [بلد/9-8] .

أَ لَمْ نَجْعَلِ الأَْرْضَ مِهاداً [نبأ/6] .

3- بدانیم که او هم ما را بیشتر دوست می دارد.

الرَّحْمنُ الرَّحِيمُ ، غَفَّارُ الذُّنُوبِ ، سَتَّارُ الْعُيوبِ ، غِياثُ الْمُسْتَغِيثِينَ ،

ادْعُونِی أَسْتَجِبْ لَكم [غافر/60] .

4- نیاز

أَمَّنْ يجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذا دَعاهُ وَ يكشِفُ السُّوءَ [نمل/62] .

5- پاداش ها ، وعده ها ، عفوها ، امدادها ، ...

6- شناخت ناتوانی دیگران و سرخوردن انسان...

17. نشانه های دوستی باخدا

قُلْ إِنْ كنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِی يحْبِبْكمُ اللّهُ وَ يغْفِرْ لَكمْ ذُنُوبَكمْ وَ اللّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ [آل عمران/31] . تمام آیات الهی که می فرماید : آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ

گویای این است که عشق و محبّت به خدا و رسول و اهل بیتعلیهم السلامعمل هم می خواهد.

قُلْ إِنْ كانَ آباوكمْ وَ أَبْناوكمْ وَ إِخْوانُكمْ وَ أَزْواجُكمْ وَ عَشِيرَتُكمْ وَأَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ كسادَها وَ مَساكنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَيكمْ مِنَ اللَّهِ

وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فِی سَبِیلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّی یأْتِی اللّهُ بِأَمْرِهِ وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الْفاسِقِینَ [توبه/24] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لا یمحض رجل الإیمان بالله حتی یکون الله أحب إلیه من نفسه و أبیه و أمه و ولده و أهله و ماله من الناس کلهم [فلاح السائل ، ص100] .

11- از مرگ نمی ترسد زیرا مهمان محبوب می شود.

قُلْ یا أَیهَا الَّذِینَ هادُوا إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّکمْ أَوْلِیاءُ لِلّهِ مِنْ دُونِ النّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ کنْتُمْ صادِقِینَ [جمعه/6] .

راز و نیاز

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کانَ فِیمَا نَاجَی اللَّهُ بِهِ مُوسَی بْنَ عِمْرَانَ (ع) أَنْ قَالَ لَهُ یا ابْنَ عِمْرَانَ کذَبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ یحِبُّنِی فَإِذَا جَنَّهُ اللَّیلُ نَامَ عَنِّی أَلَیسَ کلُّ مُحِبٍّ یحِبُّ خَلْوَهَ حَبِیبِهِ [أمالی صدوق ، ص356] .

-وَ الَّذِینَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّهِ [بقره/165] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لا یمحض رجل الإیمان بالله حتی یکون الله أحب إلیه من نفسه و أبیه و أمه و ولده و أهله و ماله من الناس کلهم [فلاح السائل ، ص100] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : (فی الدّعاء) سیدی أنا من حبک جائع لا أشبع أنا من حبک ظمآن لا أروی وا شوقاه إلی من یرانی و لا أراه [إقبال الأعمال ، ص56] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : (فی الدعاء) إلهی لو قرنتنی بالأصفاد و منعتنی سیبک من بین الأشهَاد و دللت علی فضائحی عیون العباد وأمرت بی إلی النار و حلت بینی و بین الأبرار ما قطعت رجائی منک و ما صرفت تأمیلی للعفو عنک و لا خرج حبک من قلبی [مصباح المتهجد ، ص590]

.

قَالَ الْحُسَينُ (ع) : أنت الذى أزلت الأغيار عن قلوب أحبائک حتى لم يحبوا سواک و لم يلجئوا إلى غيرک أنت المونس لهم حيث أوحشتهم العوالم و أنت الذى هديتهم حيث استبانت لهم المعالم إلهى ما ذا وجد من فقدک و ما الذى فقد من وجدک لقد خاب من رضى دونک بدلا [إقبال الأعمال ، ص349] .

فيما أوحى إلى داود (ع) : " يا داود ذكرى للذاكرين و جنتى للمطيعين و زيارتى للمشتاقين و أنا خاصه للمحبين" [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص60] .

قال رسول اللّه (ص) : أحبّوا اللّه من كلّ قلوبكم. [كنز ، 44147] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنّ موسى ناجى ربّه بالواد المقدس فقال يا رب إنى قد أخلصت لک المحبه منى و غسلت قلبى عمن سواک وكان شديد الحب لأهله فقال الله تعالى" فَاخْلَعْ نَعْلَيک " (طه-12) أى انزع حب أهلک من قلبک إن كانت محبتک لى خالصه و قلبک من الميل إلى من سواى مغسولا [كمال الدين ، ج2 ، ص459] .

قال رسول اللّه (ص) : من آثر محبه اللّه على محبّه نفسه ، كفاه اللّه مؤنه النّاس. [كنز ، 43127 ، 43128] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : القلب حرم الله فلا تسكن حرم الله غير الله [جامع الأخبار ، ص185] .

-من دعاء الصّادق (ع) عند حضور شهر رمضان

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : صل على محمد و آل محمد و أشغل قلبى بعظيم شأنک و أرسل محبتک إليه حتى ألقاک و أوداجى تشخب دما [إقبال الأعمال ، ص53] .

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللهم إنى أسألک أن تملأ قلبى حبا لک

و خشیه منک و تصدیقاً لک و إیماناً بک و فرقاً منک و شوقاً إلیک [مصباح المتهجد ، ص595] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللهم اجعل حبک أحب الأشیاء إلی و اجعل أخوف الأشیاء عندی خوفک و ارزقنی الشوق إلی لقائک و اقرر عینی بعبادتک [إقبال الأعمال ، ص434] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْحُبُّ أَفْضَلُ مِنَ الْخَوْفِ [کافی ، ج8 ، ص128]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْإِیمَانُ حُبٌّ وَ بُغْضٌ [تحف العقول ، ص295] .

عَنْ فُضَیلِ بْنِ یسَارٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الْحُبِّ وَ الْبُغْضِ أَ مِنَ الْإِیمَانِ هُوَ فَقَالَ : " وَ هَلِ الْإِیمَانُ إِلَّا الْحُبُّ وَ الْبُغْضُ ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الآیَةَ "حَبَّبَ إِلَیکُمُ الْإِیمانَ وَ زَینَهُ فِی قُلُوبِکمْ وَ کرَّهَ إِلَیکمُ الْکفْرَ وَ الْفُسُوقَ وَ الْعِصْیانَ أُولئِک هُمُ الرّاشِدُونَ " (حجرات-7) " [کافی ، ج2 ، ص125] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : هَلِ الدِّینُ إِلَّا الْحُبُّ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یقُولُ " إِنْ کنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِی یحْبِبْکمُ اللَّهُ وَ یغْفِرْ لَکمْ ذُنُوبَکمْ" (آل عمران-31) [تفسیرالعیاشی ، ج1 ، ص167] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الدِّینُ هُوَ الْحُبُّ وَ الْحُبُّ هُوَ الدِّینُ [المحاسن ، ج1 ، ص262] .

قیل لعیسی (ع) علمنا عملاً واحداً یحبنا الله علیه قال : " أبغضوا الدنیا یحببکم الله" [مجموعه ورام ، ج1 ، ص134] .

فی حدیث معراج : یا محمد وجبت محبتی للمتحابین فی و وجبت محبتی للمتعاطفین فی و وجبت محبتی للمتواصلین فی و وجبت محبتی للمتوکلین علی و لیس لمحبتی علم و لا غایه و لا نهایه و کلما رفعت

لهم علما وضعت لهم علما" [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص199] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَی مَا تَحَبَّبَ إِلَی عَبْدِی بِأَحَبَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيهِ [کافی ، ج2 ، ص82] .

قال رسول الله (ص) : وجبت محبه الله عز و جل على من أغضب فحلم [مشكاه الأنوار ، ص309] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : وَ اعْلَمْ رَحِمَک اللَّهُ أَنَّا لَا نَنَالُ مَحَبَّهَ اللَّهِ إِلَّا بِبُغْضِ كثِيرٍ مِنَ النَّاسِ وَ لَا وَلَايتَهُ إِلَّا بِمُعَادَاتِهِمْ وَ فَوْتُ ذَلِک قَلِيلٌ يسِيرُ الدَّرَک ذَلِک مِنَ اللَّهِ لِقَوْمٍ يعْلَمُونَ [بحارالانوار ، ج75 ، ص362] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَكثَرَ ذِكرَ الْمَوْتِ أَحَبَّهُ اللَّهُ [کافی ، ج2 ، ص122] .

سأل رجل رسول اللّه (ص) فقال : أُحبّ أن أكون من أحبّاء اللّه و رسوله؟ قال : "أحبّ ما أحبّ اللّه و رسوله ، و أبغض ما أبغض اللّه و رسوله". [كنز ، 44154] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : طَلَبْتُ حُبَّ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَوَجَدْتُهُ فِی بُغْضِ أَهْلِ الْمَعَاصِی [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص173] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا تَخَلَّی الْمُومِنُ مِنَ الدُّنْيا سَمَا وَ وَجَدَ حَلَاوَهَ حُبِّ اللَّهِ وَ كانَ عِنْدَ أَهْلِ الدُّنْيا كأَنَّهُ قَدْ خُولِطَ وَ إِنَّمَا خَالَطَ الْقَوْمَ حَلَاوَهُ حُبِّ اللَّهِ فَلَمْ يشْتَغِلُوا بِغَيرِهِ [کافی ، ج2 ، ص130] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : حب الله نار لا يمر على شىء إلا احترق و نور الله لا يطلع على شىء إلا أضاء [مصباح الشريعه ، ص192] .

إن الله أوحى إلى موسى (ع) : من أحب حبيبا آنس به و من آنس

بحبیب صدق قوله و رضی فعله و من وثق بحبیب اعتمد علیه و من اشتاق إلی حبیب جد فی السیر إلیه [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص100] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : علامه حب الله حب ذکر الله و علامه بغض الله بغض ذکر الله [جامع الأخبار ، ص128] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : القلب المحب لله یحب کثیراً النصب لله و القلب اللاهی عن الله یحب الراحه فلا تظن یا ابن آدم إنک تدرک رفعه البر بغیر مشقه فإن الحق ثقیل مر [مجموعه ورام ، ج2 ، ص87] .

18. رابطه انسان با خدا

1. مبغوض خدا

إِنَّ اللّهَ لا یحِبُّ الْمُعْتَدِینَ [بقره/190] .

وَ اللّهُ لا یحِبُّ الظّالِمِینَ [آل عمران/57] .

وَ اللّهُ لا یحِبُّ کلَّ کفّارٍ أَثِیمٍ [بقره/276] .

إِنَّ اللّهَ لا یحِبُّ الْفَرِحِینَ [قصص/76] .

إِنَّهُ لا یحِبُّ الْمُسْرِفِینَ [اعراف/31] .

لا یحِبُّ اللّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلاّ مَنْ ظُلِمَ [نساء/148] .

گروهی از آفرینش تمام هستی و خود چیزی جز شکم و شهوت درک نکرده اند. دید و بینشی که این دسته دارند بی شباهت به طفلی نیست که اگر 5 ریال پول به او بدهیم یا کمی شیرینی نشانش دهیم و سپس بپرسیم تو ما را بیشتر دوست داری یا بابا را؟ فوری می گوید : تو را.

دنیا نزد او یا خوابگاه است یا عشرتکده و همین که با مختصر رنج و سختی درگیر می شود به تمام هستی ناسزا می گوید و از خدا گلایه دارد و به قول قرآن : إِذا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعاً [معارج/20] .

همین که به سختی رسید جزع می کند.

وَ أَمّا إِذا مَا ابْتَلاهُ

فَقَدَرَ عَلَيهِ رِزْقَهُ فَيقُولُ رَبِّی أَهانَنِ [فجر/16] .

همین که کمی خوراک و پوشاکش دیر رسید یا بد رسید فوری قضاوت عجولانه می کند و کوتاهی های خود را نادیده می گیرد و می گوید خدا به من اهانت کرده هنگامی که خدا به یگانگی توصیف می شود ناراحت شده : وَ إِذا ذُكِرَ اللّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لا يومِنُونَ بِالآخِرَهِ وَ إِذا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذا هُمْ يسْتَبْشِرُونَ [زمر/45] .

قانون غیر خدا را بر قانون خدا مقدم می دارند.

پیروی غیر خدا را بر پیروی خدا مقدم می دارند.

2. محبوب خداست

1.عام

1-إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الْمُحْسِنِينَ [بقره/195] .

البته در خود آیات در صفات محسنین آمده که اینان در تنگنا و گشادگی انفاق می کنند خشم خود را فرو می نشانند ، اهل عفو و اطاعت خداوند هستند.

2-إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الْمُقْسِطِينَ [مائده/42] .

3-إِنَّ اللّهَ يحِبُّ التَّوّابِينَ وَ يحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ [بقره/222] .

وَ اللّهُ يحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ [توبه/108] .

4-إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الْمُتَّقِينَ [توبه/4] .

-إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الَّذِينَ يقاتِلُونَ فِی سَبِيلِهِ صَفًّا كأَنَّهُمْ بُنْيانٌ مَرْصُوصٌ [صف/4] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يحِبُّ الْمُدَاعِبَ فِی الْجَمَاعَهِ بِلَا رَفَثٍ [كافی ، ج2 ، ص663] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إِنَّ اللّهَ یحِبُّ کلّ قَلْبٍ حَزِینٍ وَ یحِبُّ کلّ عَبْدٍ شَکورٍ [کافی ، ج2 ، ص99] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یحِبُّ الْحَیی الْحَلِیمَ [کافی ، ج2 ، ص112] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ یحِبُّ الْحَیی الْحَلِیمَ الْعَفِیفَ الْمُتَعَفِّفَ [کافی ، ج2 ، ص112] .

قال رسول اللّه (ص)

: ثلاثه ، يحبّهم اللّه عزّوجلّ : رجلٌ قام من اللّيل يتلو كتاب اللّه ، و رجلٌ تصدّق بيمينه يخفيها عن شماله ، و رجلٌ كان فى سريه فانهزم أصحابه فاستقبل العدوّ. [كنز ، 43256] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثلاثه يحبها الله قله الكلام و قله المنام و قله الطعام [مجموعه ورام ، ج2 ، ص121] .

قال رسول اللّه (ص) : ثلاثه يحبها الله سبحانه القيام بحقه و التواضع لخلقه و الإحسان إلى عباده [مجموعه ورام ، ج2 ، ص121] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَی الْأَعْمَالِ أَحَبُّ إِلَی اللَّهِ تَعَالَی قَالَ اتِّبَاعُ سُرُورِ الْمُسْلِمِ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا اتِّبَاعُ سُرُورِ الْمُسْلِمِ قَالَ شِبَعُ جَوْعَتِهِ وَ تَنْفِيسُ كرْبَتِهِ وَ قَضَاءُ دَينِهِ [قرب الإسناد ، ص68] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مِنْ أَحَبِّ الْأَعْمَالِ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِدْخَالُ السُّرُورِ عَلَی الْمُومِنِ إِشْبَاعُ جَوْعَتِهِ أَوْ تَنْفِيسُ كرْبَتِهِ أَوْ قَضَاءُ دَينِهِ [كافى ، ج2 ، ص192] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَیءٍ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ مِنْ إِدْخَالِ السُّرُورِ عَلَی الْمُومِنِ [كافى ، ج2 ، ص188] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ مَنْ أَهَانَ لِی وَلِياً فَقَدْ أَرْصَدَ لِمُحَارَبَتِی وَ مَا تَقَرَّبَ إِلَی عَبْدٌ بِشَیءٍ أَحَبَّ إِلَی مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيهِ [كافى ، ج2 ، ص352] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مِنْ أَحَبِّ الْأَعْمَالِ إِلَی اللَّهِ زِيارَهُ قَبْرِ الْحُسَينِ (ع) [كامل الزيارات ، ص146] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِی الْأَرْضِ الدُّعَاءُ [كافى ، ج2 ، ص467]

.

2. خاص

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : ألا و إن أحب المومنين إلى الله من أعان المومن الفقير من الفقر فى دنياه و معاشه و من أعان و نفع و دفع المكروه عن المومنين [تحف العقول ، ص376] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَحَبَّ عِبَادِ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى أَنْفَعُهُمْ لِعِبَادِهِ و أقومهم بحقه الذين يحبب إليهم المعروف و فعاله [تحف العقول ، ص49] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أباذر يقول الله تعالى إن أحب العباد إلى المتحابون بجلالى المتعلقه قلوبهم بالمساجد المستغفرون بالأسحار أولئک إذا أردت بأهل الأرض عقوبه ذكرتهم فصرفت العقوبه عنهم [بحارالانوار ، ج80 ، ص369] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَحَبُّ الْعِبَادِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ رَجُلٌ صَدُوقٌ فِى حَدِيثِهِ مُحَافِظٌ عَلَى صَلَاتِهِ وَ مَا افْتَرَضَ اللَّهُ عَلَيهِ مَعَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ [الاختصاص ، ص242] .

-فى مناجات موسى (ع) أى رب أى خلقک أحب إليک؟ قال : من إذا أخذت حبيبه سالمنى [مسكن الفؤاد ، ص85] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا أَبَاذَرٍّ أَحَبُّكُمْ إِلَى اللَّهِ جَلَّ ثَنَاوهُ أَكثَرُكمْ ذِكراً لَهُ وَ أَكرَمُكمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكمْ لَهُ [مكارم الأخلاق ، ص467] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : عِبَادَ اللَّهِ إِنَّ مِنْ أَحَبِّ عِبَادِ اللَّهِ إِلَيهِ عَبْداً أَعَانَهُ اللَّهُ عَلَى نَفْسِهِ فَاسْتَشْعَرَ الْحُزْنَ وَ تَجَلْبَبَ الْخَوْفَ فَزَهَرَ مِصْبَاحُ الْهُدَى فِى قَلْبِهِ [نهج البلاغه ، خطبه87] .

سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ قَالَ : " أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ" [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص390] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْخَلْقُ عِيالُ اللَّهِ فَأَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ مَنْ نَفَعَ عِيالَ اللَّهِ وَ أَدْخَلَ عَلَى

أَهْلِ بَيتٍ سُرُوراً [كافى ، ج2 ، ص164] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ : الْخَلْقُ عِيالِى فَأَحَبُّهُمْ إِلَى أَلْطَفُهُمْ بِهِمْ وَ أَسْعَاهُمْ فِى حَوَائِجِهِمْ [كافى ، ج2 ، ص199] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أحب المومنين إلى الله من نصب نفسه فى طاعه الله و نصح لأمه نبيه و تفكر فى عيوبه و أبصر و عقل و عمل [مجموعه ورام ، ج2 ، ص213] .

19. محبت خدا و دنيا با يكديگر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حب الدنيا و حب الله لا يجتمعان فى قلب أبدا [مجموعه ورام ، ج2 ، ص121] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كيفَ يدَّعِى حُبَّ اللَّهِ مَنْ سَكنَ قَلْبَهُ حُبُّ الدُّنْيا [غررالحكم ، ص141] .

قال على (ع) : كما أن الشّمس و اللّيل لايجتمعان كذلک حبّ اللّه و حبّ الدّنيا لايجتمعان. [غرر]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ اللَّهِ مَا أَحَبَّ اللَّهَ مَنْ أَحَبَّ الدُّنْيا وَ وَالَى غَيرَنَا [كافى ، ج8 ، ص128] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من أحب لقاء الله سبحانه سلا عن الدنيا [غررالحكم ، ص141] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنْ كنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَأَخْرِجُوا مِنْ قُلُوبِكمْ حُبَّ الدُّنْيا [غررالحكم ، ص141] .

20. دروغگويان درمحبت

عن الأصبغ بن نباته قال : كنت مع أمير المومنين (ع) فأتاه رجل فسلم عليه ثم قال : يا أمير المومنين إنى و الله لأحبک فى الله و أحبک فى السر كما أحبک فى العلانيه و أدين الله بولايتک فى السر كما أدين بها فى العلانيه و بيد أمير المونين عود طاطأ رأسه ثم نكت بالعود ساعه فى الأرض ثم رفع رأسه إليه فقال : إن رسول الله (ص) حدثنى بألف حديث لكل حديث ألف باب و إن أرواح المومنين تلتقى فى الهواء فتشم و تتعارف فما تعارف منها

ائتلف و ما تناكر منها اختلف و بحق الله لقد كذبت فما أعرف وجهک فی الوجوه و لا اسمک فی الأسماء ثم دخل علیه رجل آخر فقال یا أمیر المومنین إنی لأحبک فی السر کما أحبک فی العلانیه قال : فنکت الثانیه بعوده فی الأرض

ثم رفع رأسه فقال : له صدقت إن طينتنا طينه مخزونه أخذ الله ميثاقها من صلب آدم فلم يشذ منها شاذ و لا يدخل فيها داخل من غيرها اذهب فاتخذ للفقر جلبابا فإنى سمعت رسول الله (ص) يقول : يا على بن أبى طالب و الله للفقر أسرع إلى محبينا من السيل إلى بطن الوادى [الاختصاص ، ص311] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أنا مع رسول الله (ص) و معى عترتى على الحوض فليأخذ أحدكم بقولنا و ليعمل بعملنا و إنا لنذود عنه أعداءنا و نسقى منه أولياءنا فمن شرب منه شربه لم يظمأ بعدها أبدا [غررالحكم ، ص118] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : وَ اللَّهِ مَا مَعَنَا مِنَ اللَّهِ بَرَاءَةٌ وَ لَا بَينَنَا وَ بَينَ اللَّهِ قَرَابَةٌ وَ لَا لَنَا عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ وَ لَا نَتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ إِلَّا بِالطَّاعَهِ فَمَنْ كانَ مِنْكمْ مُطِيعاً لِلَّهِ تَنْفَعُهُ وَلَايتُنَا وَ مَنْ كانَ مِنْكمْ عَاصِياً لِلَّهِ لَمْ تَنْفَعْهُ وَلَايتُنَا وَيحَكمْ لَا تَغْتَرُّوا وَيحَكمْ لَا تَغْتَرُّوا [كافى ، ج2 ، ص75] .

21. هركه پرطاووس خواهد جور هندوستان كشد

عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو فِى خَبَرٍ أَنَّهُ قَالَ : قَالَ رَجُلٌ لِلْبَاقِرِ (ع) وَ اللَّهِ إِنِّى لَأُحِبُّكمْ أَهْلَ الْبَيتِ قَالَ (ع) فَاتَّخِذِ الْبَلَاءَ جِلْبَاباً فَوَ اللَّهِ إِنَّهُ لَأَسْرَعُ إِلَينَا وَ إِلَى شِيعَتِنَا مِنَ السَّيلِ فِى الْوَادِى وَ بِنَا يبْدَأُ الْبَلَاءُ ثُمَّ بِكمْ وَ بِنَا يبْدَأُ الرَّخَاءُ ثُمَّ بِكمْ [أمالى طوسى ، ص154] .

قال رسول اللّه (ص) : (لابى ذر) ان كنت تحبّنا فأعدّ للفقر تجفافاً ، فانّ الفقر أسرع الى من يحبّنا من السّيل من أعلى الأكمه الى أسفلها. [كنز ، 16642] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من

أحبنا أهل البيت فليعد للفقر جلباباً أو تجفافا [بحارالانوار ، ج27 ، ص143] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : طبقه يحبونا فى السر و العلانيه هم النمط الأعلى شربوا من العذب الفرات و علموا تأويل الكتاب و فصل الخطاب و سبب الأسباب فهم النمط الأعلى الفقر و الفاقه و أنواع البلاء أسرع إليهم من ركض الخيل مستهم البأساء و الضراء و زلزلوا و فتنوا فمن بين مجروح و مذبوح متفرقين فى كل بلاد قاصيه [تحف العقول ، ص325] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَوْ أَحَبَّنِى جَبَلٌ لَتَهَافَتَ [نهج البلاغه ، حكمت111] .

عَنْ سَعْدِ بْنِ طَرِيفٍ قَالَ : كُنْتُ عِنْدَ أَبِى جَعْفَرٍ (ع) فَجَاءَ جَمِيلٌ‌الْأَزْرَقُ فَدَخَلَ عَلَيهِ قَالَ : فَذَكَرُوا بَلَايا الشِّيعَهِ وَ مَا يصِيبُهُمْ فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) : " إِنَّ أُنَاساً أَتَوْا عَلِى بْنَ الْحُسَينِ (ع) وَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْعَبَّاسِ فَذَكرُوا لَهُمَا نَحْواً مِمَّا ذَكرْتُمْ قَالَ فَأَتَيا الْحُسَينَ بْنَ عَلِى (ع) فَذَكرَا لَهُ ذَلِک فَقَالَ الْحُسَينُ (ع) : " وَ اللَّهِ الْبَلَاءُ وَ الْفَقْرُ وَ الْقَتْلُ أَسْرَعُ إِلَى مَنْ أَحَبَّنَا مِنْ رَكضِ الْبَرَاذِينِ وَ مِنَ السَّيلِ إِلَى صِمْرِهِ قُلْتُ وَ مَا الصِّمْرُ قَالَ مُنْتَهَاهُ وَ لَوْ لَا أَنْ تَكونُوا كذَلِک لَرَأَينَا أَنَّكمْ لَسْتُمْ مِنَّا" [المون ، ص15] .

22. محبوب ومحبّ درقيامت با يكديگر

جاء رجل الى النبىّ (ص) فقال : يا رسول اللّه ! انّک لأحبّ من نفسى ، و انّک لأحبّ من ولدى ، و انّى لأكون من البيت فاذكرک فما أصبر حتّى آتى فانظر اليک ، و اذا ذكرت موتى و موتک عرفت أنّک اذا دخلت الجنّه رفعت مع النّبيين و أنّى اذا دخلت الجنّه خشيت أن لاأراک فلم يزد عليه النبىّ (ص)

شيئاً حتّى نزل جبريل بهذه الآيه (من يطع اللّه و الرّسول...) ". [درالمنثور ، ج2 ، ص182] .

سأل رجل رسول اللّه (ص) عن السّاعه؟ فقال : " ما أعددت لهما؟ قال : ما أعددت لها كبيراً الا انّى احبّ اللّه و رسوله ، قال : فأنت مع من أحببت". [كنز ، 25553] .

عن أنس بن مالک قال جاء رجل من أهل الباديه و كان يعجبنا أن يأتى الرجل من أهل الباديه يسأل النبى (ص) فقال يا رسول الله متى قيام الساعه فحضرت الصلاه فلما قضى صلاته قال أين السائل عن الساعه قال أنا يا رسول الله قال فما أعددت لها قال و الله ما أعددت لها من كثير عمل لا صلاه و لا صوم إلا أنى أحب الله و رسوله فقال له النبى (ص) المرء مع من أحب قال أنس فما رأيت المسلمين فرحوا بعد الإسلام بشىء أشد من فرحهم بهذا" [علل الشرائع ، ج1 ، ص139] .

عن موسى بن عبد الله بن الحسن ، عن أبيه ، عن آبائه ، قال : " أتى رجل النبى (صلى الله عليه و آله) فقال يا رسول الله ، رجل يحب من يصلى و لا يصلى إلا الفريضه ، و يحب من يتصدق و لا يتصدق إلا بالواجب ، و يحب من يصوم و لا يصوم إلا شهر رمضان فقال رسول الله (صلى الله عليه و آله) المرء مع من أحب." [أمالى طوسى ، ص621] .

قال رسول اللّه (ص) : العبد مع من أحبّ. [كنز ، 24668] .

مورد مشابه آن اين است :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْمَرْءُ

مَعَ مَنْ أَحَبَّ [کافی ، ج2 ، ص126] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ [کافی ، ج8 ، ص79] .

قُلْ أَ غَيرَ اللّهِ أَبْغِی رَبًّا [انعام/164] .

وَ هُوَ يطْعِمُ وَ لا يطْعَمُ [انعام/14] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْمُسْلِمَينِ يلْتَقِيانِ فَأَفْضَلُهُمَا أَشَدُّهُمَا حُبّاً لِصَاحِبِهِ [کافی ، ج2 ، ص127] .

وَ اللّهُ لا يهْدِی الْقَوْمَ الْفاسِقِينَ [مائده/108] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَحَبَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَحَبَّهُ اللَّهُ [تفسيرفرات الکوفی ، ص598] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثلاثه يوجبن المحبه الدين و التواضع و السخاء [غررالحکم ، ص250] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومنِينَ (ع) : موده العوام تنقطع کانقطاع السحاب و تنقشع کما ينقشع السراب [غررالحکم ، ص74] .

يا داود ذکری للذاکرين و جنتی للمطيعين و زيارتی للمشتاقين و أنا خاصه للمطيعين [بحارالانوار ، ج14 ، ص40] .

عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْجَهْمِ قَالَ سَأَلْتُ الرِّضَا (ع) : " فَقُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاک أَشْتَهِی أَنْ أَعْلَمَ کيفَ أَنَا عِنْدَک فَقَالَ انْظُرْ کيفَ أَنَا عِنْدَک" [عيون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص49] .

23. طبقه بندی محبّان اهل بيت (ع)

1. گروه اول

طبقهُ يحبّونا فی العلانيه و لم يحبّونا فی السر (مثلاً عکس حضرت امير می زند ولی قضاوت غير خدائی می کند) قال (ع) : " احبوّنا فی العلانيه و ساروا بسيره الملوک فالسنتهم معنا و سيوفهم علينا".

2. گروه دوم

و طبقهیحبّونا فی السّر و لم یحبّونا فی العلانیه.مثلاً شیعه است اما نام فرزندان خود را به نام دیگران می گذارد ، در سرور و عزای ما بی تفاوت است دوست و دشمن ما را با یک نظر می نگرد.)

3. گروه سوم

و طبقه يحبّونا فى السّر و العلانيه هم النمط الأعلى شربوا من العذب الفرات مستهم الضرّاء و البأساء و زلزلوا و فتنوا فمن بين مجروح و مذبوح متفرقين فى كل بلاد قاصيه....بهم تنصرون....و هم الاقلّون عدداً الأعظمون عند الله قدراً و خطراً".

24. محبّ اهل بيت درروايت پيامبر

قال رسول اللّه (ص) : لايؤمن عبد حتّى أكون أحبّ اليه من نفسه ، و يكون عترتى أحبّ اليه من عترته ، و يكون أهلى أحبّ اليه من أهله ، و يكون ذاتى أحبّ اليه من ذاته. [بحار ، ج27 ، ص13وأمالى صدوق ص 334] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أحبوا الله لما يغذوكم به من نعمه و أحبونى لحب الله عز و جل و أحبوا أهل بيتى لحبى [أمالى صدوق ، ص364] .

25. ارزش محبّ اهل بيت (ع)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من رزقه الله حب الأئمه من أهل بيتى فقد أصاب خير الدنيا و الآخره فلا يشكن أحد أنه فى الجنه فإن فى حب أهل بيتى عشرون خصله عشر منها فى الدنيا و عشر منها فى الآخره [خصال صدوق ، ج2 ، ص515] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حبى و حب أهل بيتى نافع فى سبعه مواطن أهوالهن عظيمه عند الوفاه و فى القبر و عند النشور و عند الكتاب و عند الحساب و عند الميزان و عند الصراط [أمالى صدوق ، ص10] .

روى عن الحارث الهمدانى رضى الله عنه أنه قال أتيت أمير المومنين (ع) : " ذات يوم نصف النهار فقال ما جاء بک قلت حبک و الله قال (ع) : إن كنت

صادقا لترانی فی ثلاثه مواطن حیث تبلغ نفسک هذه و أومأ بیده إلی حنجرته و عند الصراط و عند الحوض" [الدعوات ، ص249] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ لَمْ یحِبَّ عِتْرَتِی فَهُوَ لِإِحْدَی ثَلَاثٍ إِمَّا مُنَافِقٌ وَ إِمَّا لِزِنْیهٍ وَ إِمَّا امْرُو حَمَلَتْ بِهِ أُمُّهُ فِی غَیرِ طُهْرٍ [خصال صدوق ، ج1 ، ص110] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : فی قوله عز و جل" فَقَدِ اسْتَمْسَک بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقی" (بقره-256) مودتنا أهل البیت [تأویل الآیات الظاهره ، ص432] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الأئمه من ولد الحسین (ع) من أطاعهم فقد أطاع الله و من عصاهم فقد عصی الله عز و جل هم العروه الوثقی و هم الوسیله إلی الله عز و جل [عیون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص58] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أحب أن یرکب سفینهِ النجاه و یستمسک بالعروه الوثقی و یعتصم بحبل الله المتین فلیوال علیاً بعدی و لیعاد عدوه و لیأتم بالأئمه الهداه من ولده [أمالی صدوق ، ص18] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نحن کلمه التقوی و سبیل الهدی و المثل الأعلی و الحجه العظمی و العروه الوثقی و الحبل المتین [خصال صدوق ، ج2 ، ص432] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أنا حبل الله المتین و أنا عروه الله الوثقی [الاختصاص ، ص248] .

26. چند شبهه در باب محبّ اهل بیت (ع)

1- معنای محبّت این نیست که در همه جا کاری کنیم که طرف از ما خشنود شود.

وَ إِذا لَقُوا الَّذِینَ آمَنُوا قالُوا آمَنّا وَ إِذا خَلَوْا إِلی شَیاطِینِهِمْ قالُوا إِنّا مَعَکمْ إِنَّما نَحْنُ

مُسْتَهْزِونَ [بقره/14] .

بلکه محبّت یعنی خیرخواهی و مصلحت خواهی گرچه طرف ناراحت شود.

انبیا با آن همه محبّت که می گفتند : یا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّهَ ما لَکمْ مِنْ إِلهٍ غَیرُهُ إِنِّی أَخافُ عَلَیکمْ عَذابَ یوْمٍ عَظِیمٍ [اعراف/59] .

ما أُرِیدُ أَنْ أُخالِفَکمْ إِلی ما أَنْهاکمْ عَنْهُ إِنْ أُرِیدُ إِلاَّ الْإِصْلاحَ مَا اسْتَطَعْتُ [هود/88] .

قالَ یا قَوْمِ هولاءِ بَناتِی هُنَّ أَطْهَرُ لَکمْ فَاتَّقُوا اللّهَ [هود/78] .

باز شعارشان این بود که : وَ ما لَنا أَلاّ نَتَوَکلَ عَلَی اللّهِ وَ قَدْ هَدانا سُبُلَنا وَ لَنَصْبِرَنَّ عَلی ما آذَیتُمُونا وَ عَلَی اللّهِ فَلْیتَوَکلِ الْمُتَوَکلُونَ [ابراهیم/12] .

و این به خاطر آن بود که مردم از آن بزرگواران راضی نبودند و به قول قرآن : وَ لکنْ لا تُحِبُّونَ النّاصِحِینَ [اعراف/79] .

خلاصه گروهی بی تفاوتی و با هر کس تاب خوردن را محبّت و اخلاق و مردم داری می دانند در صورتی که این بی هدفی و بی مسلکی و نفاق است نه اخلاق و محبّت.

2- نباید محبّت به فرد تضییع حق جامعه شود.

مثل پارتی بازی کردن که به حقوق جامعه تجاوز خواهد شد در صورتی که قرآن می فرماید : لا تَأْخُذْکمْ بِهِما رَأْفَهٌ فِی دِینِ اللّهِ [نور/2] .

کسی که علنی گناه کرده باید حدّ و تعزیر شود اهمیت گناه را در نظر مردم کم کرده قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَشَدُّ الذُّنُوبِ مَا اسْتَخَفَّ بِهَا صَاحِبُهَا [نهج البلاغه ، حکمت 485] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اتَّقُوا الْمُحَقَّرَاتِ مِنَ الذُّنُوبِ فَإِنَّهَا لَا تُغْفَرُ قُلْتُ وَ مَا الْمُحَقَّرَاتُ قَالَ الرَّجُلُ یذْنِبُ الذَّنْبَ فَیقُولُ طُوبَی لِی لَوْ لَمْ یکنْ لِی غَیرُ ذَلِک [کافی

، ج2 ، ص287] .

در اجتماع موج ایجاد کرده و باید پیش چشم مردم شلاق بخورد ، موج کم ارزشی گناهش تبدیل به موج عظمت گناه شود.

3- نباید هر خشم و انتقادی را از بی محبّتی بدانیم.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَحَبُّ إِخْوَانِی إِلَی مَنْ أَهْدَی إِلَی عُیوبِی [کافی ، ج2 ، ص639] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اتَّبِعْ مَنْ یبْکیک وَ هُوَ لَک نَاصِحٌ وَ لَا تَتَّبِعْ مَنْ یضْحِکک وَ هُوَ لَک غَاشٌّ وَ سَتَرِدُونَ عَلَی اللَّهِ جَمِیعاً فَتَعْلَمُونَ [کافی ، ج2 ، ص638] .

پدر همین که از فرزندش خلاف دید داد می زند ، کتک می زند ، ولی اگر خلاف بزرگتری را از فرزند دیگران دید این طور ناراحت نمی شود و این به خاطر آن است که به فرزند خود محبّت بیشتری دارد.

1. محکم کاری

1. محکم کاری در اعتقادات

1. در آفرینش :

صُنْعَ اللّهِ الَّذی أَتْقَنَ کلَّ شَیءٍ [نمل/88] .

وَ بَنَینا فَوْقَکمْ سَبْعاً شِداداً [نبأ/12] .

2. در نبوّت :

یا یحْیی خُذِ الْکتابَ بِقُوَّهٍ [مریم/12] .

3. در عقاید :

حضرت عبدالعظیم حسنی عقاید خود را به حضرت هادی (علیه السلام) عرضه کرد.

4 . در پذیرفتن نبوّت :

لَقَدْ أَرْسَلْنا رُسُلَنا بِالْبَيناتِ وَ أَنْزَلْنا مَعَهُمُ الْكتابَ وَ الْميزانَ [حديد/25] .

2. محکم کاری در امور اجتماعی

1 . در گرفتن پیمان :

میثاقاً غَليظاً [نساء/21] .

2. در اجرای حدود :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ادْرَءُوا الْحُدُودَ بِالشُّبُهَاتِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص74] .

3. در دوست گرفتن :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) لَا تَعْتَدَّ بِمَوَدَّهِ أَحَدٍ حَتَّى تُغْضِبَهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ [تحف العقول ، ص357] .

4. در وام دادن :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) أَرْبَعَهٌ لَا يسْتَجَابُ لَهُمْ دَعْوَهٌ أَحَدُهُمْ رَجُلٌ كانَ لَهُ مَالٌ فَأَدَانَهُ بِغَيرِ بَينَهٍ يقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَ لَمْ آمُرْک بِالشَّهَادَهِ [کافی ، ج5 ، ص298] .

5 . در جلوگیری از اختلاف :

امام رضا (علیه السلام) : " مزد کارگر را از آغاز تعیین کنید".

عَنْ سُلَيمَانَ بْنِ جَعْفَرٍ الْجَعْفَرِی قَال : "كنْتُ مَعَ الرِّضَا (علیه السلام) فِی بَعْضِ الْحَاجَهِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَنْصَرِفَ إِلَى مَنْزِلِی فَقَالَ لِی : انْصَرِفْ مَعِی فَبِتْ عِنْدِی اللَّيلَهَ فَانْطَلَقْتُ مَعَهُ فَدَخَلَ إِلَى دَارِهِ مَعَ الْمُعَتِّبِ فَنَظَرَ إِلَى غِلْمَانِهِ يعْمَلُونَ بِالطِّينِ أَوَارِی الدَّوَابِّ وَ غَيرَ ذَلِک وَ إِذا مَعَهُمْ أَسْوَدُ لَيسَ مِنْهُمْ فَقَالَ : مَا هَذَا الرَّجُلُ مَعَكمْ؟ فَقَالُوا : يعَاوِنُنَا وَ نُعْطِيهِ شَيئاً قَالَ قَاطَعْتُمُوهُ عَلَى أُجْرَتِهِ؟ فَقَالُوا : لَا هُوَ يرْضَى مِنَّا بِمَا نُعْطِيهِ فَأَقْبَلَ

عَلَيهِمْ يضْرِبُهُمْ

بِالسَّوْطِ وَ غَضِبَ لِذَلِک غَضَباً شَدِيداً فَقُلْتُ : جُعِلْتُ فِدَاک لِمَ تُدْخِلُ عَلَى نَفْسِک؟ فَقَالَ : إِنِّی قَدْ نَهَيتُهُمْ عَنْ مِثْلِ هَذَا غَيرَ مَرَّهٍ أَنْ يعْمَلَ مَعَهُمْ أَحَدٌ حَتَّى يقَاطِعُوهُ أُجْرَتَهُ وَ اعْلَمْ أَنَّهُ مَا مِنْ أَحَدٍ يعْمَلُ لَک شَيئاً بِغَيرِ مُقَاطِعَهٍ ثُمَّ زِدْتَهُ لِذَلِک الشَّيءِ ثَلَاثَهَ أَضْعَافٍ عَلَى أُجْرَتِهِ إِلَّا ظَنَّ أَنَّک قَدْ نَقَصْتَهُ أُجْرَتَهُ وَ إِذَا قَاطَعْتَهُ ثُمَّ أَعْطَيتَهُ أُجْرَتَهُ حَمِدَک عَلَى الْوَفَاءِ فَإِنْ زِدْتَهُ حَبَّهً عَرَفَ ذَلِک لَک وَ رَأَى أَنَّک قَدْ زِدْتَهُ" [كافى ، ج5 ، ص289] .

6 . در داد و ستد :

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا إِذا تَداينْتُمْ بِدَينٍ إِلى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكتُبُوهُ [بقره/282]

7. در تحليل سياسى :

(انتقاد از نقل عجولانهوَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ وَ لَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَ إِلى أُولِى الْأَمْرِ مِنْهُمْ

لَعَلِمَهُ الَّذينَ يسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَ لَوْ لا فَضْلُ اللّهِ عَلَيكمْ وَ رَحْمَتُهُ لاَتَّبَعْتُمُ الشَّيطانَ إِلاّ قَليلاً [نساء/83] .

8 . در حفظ أموال بيت المال :

وَ لا تُؤتُوا السُّفَهاءَ أَمْوالَكمُ [نساء/5] .

3. محكم كارى در امور فردى

1. در حفظ جان :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : مَنْ بَاتَ عَلَى سَطْحٍ غَيرِ مُحَجَّرٍ فَأَصَابَهُ شَىءٌ فَلَا يلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ [المحاسن ، ج2 ، ص622] .

2 . در حفظ مال و جان :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : ثَلَاثَهٌ لَا يتَقَبَّلُ اللَّهُ لَهُمْ بِالْحِفْظِ رَجُلٌ نَزَلَ فِى بَيتٍ خَرِبٍ وَ رَجُلٌ صَلَّى عَلَى قَارِعَهِ الطَّرِيقِ وَ رَجُلٌ أَرْسَلَ رَاحِلَتَهُ وَ لَمْ يسْتَوْثِقْ مِنْهَا [خصال صدوق ، ج1 ، ص141] .

3 . در حفظ

آبرو :

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (علیه السلام) مَنْ عَرَّضَ نَفْسَهُ لِلتُّهَمَهِ فَلَا يلُومَنَّ مَنْ أَسَاءَ بِهِ الظَّن [کافی ، ج8 ، ص152] .

4 . در نقل حدیث :

(علمای قدیم اجازه نقل حدیث می گرفتند.)

5 . در تقلید :

شرط اعلم بودن به خاطر محکم کاری است.

6. در فهم امور :

سفارش به مشورت به خاطر محکم کاری است.

7. در مراجعه به مردان علم :

فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّکرِ [نحل/43] .

8. در کلام :

قُولُوا قَوْلاً سَدیداً [احزاب/70] .

9 . در حفظ علوم :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : قَیدُوا الْعِلْمَ بِالْکتَابِ [تحف العقول ، ص36] .

10 . در کار :

پیامبر (صلی الله علیه و آله) در چیدن قبر معاذ فرمود : وَ لَکنَّ اللَّهَ یحِبُّ عَبْداً إِذَا عَمِلَ عَمَلًا أَحْکمَهُ [أمالی صدوق ، ص384] .

11. در ساختمان :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) مَنْ بَنَى فَاقْتَصَدَ فِی بِنَائِهِ لَمْ یؤجَرْ [المحاسن ، ج2 ، ص608] .

12 . در وقت کار :

عَنْ هِشَامِ بْنِ أَحْمَرَ قَالَ : "کانَ أَبُو الْحَسَنِ (علیه السلام) یقُولُ لِمُصَادِفٍ اغْدُ إِلَى عِزِّکَ یعْنِی السُّوقُ" [کافی ، ج5 ، ص149] .

(صبح زود به بازار برو)

1. محیط زیست

1. تعریف محیط زیست

1- مجموع موجودات ، منابع ، عوامل و شرایط هماهنگی که ادامه حیات به آن وابسته است و در یک نظام الهی با هم در رابطه می باشند ، را محیط زیست می گویند.

2- محیط زیست تقسیم به محیط زیست انسانی و طبیعی می شود.طبیعی شامل جنگلها ، مراتع ، حیات وحش ، دریاچه ها ، دریاها ، تالاب ها و منابع طبیعی زیرزمینی

است. و از نظر اسلامی تمام اینها باید پاکیزه باشد.انسانی شامل شهرها ، کارخانجات ، بندرگاه ها ، فرودگاه ها و نیروگاه ها است.

2.بهداشت

1. بهداشت محیط

عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) كانَ يأْمُرُ بِدَفْنِ سَبْعَةِ أَشْيَاءَ مِنَ الْإِنْسَانِ الشَّعْرِ وَ الظُّفُرِ وَ الدَّمِ وَ الْحَيضِ وَ الْمَشِيمَةِ وَ السِّنِّ وَ الْعَلَقَةِ. [خصال صدوق ، ج2 ، ص340] .

قال النبی (ص) : اذل سمعتم بالطاعون بارض فلاتدخلوها و اذا نزل و انتم بارض فلاتخرجوا منها [رواه اصحاب السنن ، روح الدین الاسلامی (کتاب)] .

در دفن میت عجله کنید ، قبر محکم بسازید تا منفذی به بیرون نباشد.

دستگاه آفرینش بر حفظ محیط زیست است ، مثلا تابش خورشید ، بخار دریا ، باران ، کربن گیری درختان ، پهن بودن برگ درختان.

خداوند برای لاشه ها لاشخوار آفریده ، برای مردگان دریایی نهنگ آفریده ، برای کثافات لای دهان نهنگ ، پرنده خاص آفریده است.

وَ أَنْزَلْنا مِنَ السَّماءِ ماءً طَهُوراً [فرقان/48] .

حجاب ، نهی از منکر ، تشویق نیکوکاران ، حفظ ظواهر ، عفت کلام ، اسم گذاری ، تبلیغات ، بوقها ، سرمقاله های... ، سوء استفاده از احساسات مقدس ، ستایش فاجر ، حدود و تعزیر.

2. بهداشت آب

فاصله بالوعه (چاه فاضلاب) با چاه آب آشامیدنی

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَا تُفْسِدْ عَلَى الْقَوْمِ مَاءَهُمْ [کافی ، ج3 ، ص65] .

ادرار در آب ، پای درخت میوه دار ، مقدار آب وضو ده سیر و غسل سه کیلو است ، با آبی که دیگران غسل کرده اند ، غسل نکن.

3. راه

روایات اصلاح طریق.

1-لو القی فضولات منزله المزلقه کقشور البطیخ

فی الشارع او رش الدرب بالماء علی خلاف المتعارف لا لمصبحه الماره قرلق به انسان ضمن. [تحریر ، ج2 ، ص510] .

2-من الاضرار بطریق المسلمین ای ٱلْ `الدواب فیه و القاء الاشیاء للبیع و کذا ایقاف السیارات الا لصلاح الماره بمقدار یتوقف علیه رکوبهم و نقلهم و من الاضرار اخراج المیازیب به نحو یضر بالطریق فان الظاهر فیه الضمان. [تحریر ، ج2 ، ص508] .

3. بهداشت منزل

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لَا تُووُوا التُّرَابَ خَلْفَ الْبَابِ فَإِنَّهُ مَأْوَی الشَّیاطِینِ [کافی ، ج6 ، ص531] .

خانه بزرگ در روایات 73 بحار آمده است.

سگ در منزل نباشد.

دود نسبت به کسانی که ناراحتند ، آب باغچه که ضرر به خانه همسایه بزند ، سرخ کردن غذا.

زنده کردن آداب خوب قدیمی ها ، تمیز کردن در خانه و مغازه صبح به صبح.

بهداشت منزل

1-غسل الاناء و طهاره الفناء یورثان الغناء [کنز ، ج9 ، ص277] .

2-الظاره النائم کالصائم القائم [کنز ، ج9 ، ص277] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تُبَیتُوا الْقُمَامَهَ فِی بُیوتِکمْ وَ أَخْرِجُوهَا نَهَاراً فَإِنَّهَا مَقْعَدُ الشَّیطَانِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص3] .

4. بهداشت تغذیه

در پوست بودن میوه ها ، دستور شستن میوه و سبزی به خاطر آلوده بودن محیط زیست

کلُوا مِمّا فِی الأَرْض حَلالاً طَیباً [بقره/168] .

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسانُ إِلىَ طَعامِهِ [عبس/24] .

آیه شریفهکلُوا وَ اشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللّهِ وَ لا تَعْثَوْا فِی الأَْرْضِ مُفْسِدِینَ [بقره/60] .

این آیه با قرائتی که در خود آیه هست برای محیط زیست مفید است.

بهداشت تغذیه

1- قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : کل شیء تکون فیه المضره علی الإنسان فی بدنه فحرام أکله إلا فی حال الضروره [تحف العقول ، ص337] .

2-قال الشهید الاول (ره) : یکره کثره الاکل و ربما حرم اذا اذی الی الضرر [دروس]

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تُووُوا مِنْدِیلَ اللَّحْمِ فِی الْبَیتِ فَإِنَّهُ مَرْبِضُ الشَّیطَانِ [علل الشرائع ، ج2 ، ص582] .

4- حتی کیفر زن را در ایام شیر دادن عقب می اندازند تا اشکالی در

تغذیه طفل پیش نیاید.

5. بهداشت مساجد

خُذُوا زِينَتَكمْ عِنْدَ كلِّ مَسْجِدٍ [اعاف/131] .

طَهِّرا بَيتِى لِلطّائِفِينَ وَ الْعاكفِينَ وَ الرُّكعِ السُّجُودِ [بقره/125] .

مستراح مسجد بیرون باشد.

إِنَّما يعْمُرُ مَساجِدَ اللّهِ [توبه/18] .

طَهِّرا بَيتِى لِلطّائِفِينَ [بقره/125] .

خُذُوا زِينَتَكمْ عِنْدَ كلِّ مَسْجِدٍ [اعراف/31] .

حرکت رسول الله وسط نماز برای تطهیر آب دهن

6.بهداشت لباس

لباس سفید و روشن بپوشید تا هر روز میزان آلودگی هوا را داشته باشید.

7. بهداشت فردی

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : نَهَى أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) أَنْ يتَيمَّمَ الرَّجُلُ بِتُرَابٍ مِنْ أَثَرِ الطَّرِيقِ [كافى ، ج3 ، ص62] .

در حدیثی آمده است :

ینبغی ان یأمرکم المحتسب بغسل المعاجن و تنظیفها و لایعجن العجان بقدمیه و برکنیه و لابمرفقه فربما قطر فی العجین شی ء من عرق ابطیه او بدنه و ان یعجن ملثما (در حال دهان بستگی) لانه ربما عطس او تکلم فقطرنه من یصافه فی العجین

عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) عَنِ التَّدَلُّک بِالدَّقِيقِ بَعْدَ النُّورَهِ فَقَالَ : لَا بَأْسَ. قُلْتُ : يزْعُمُونَ أَنَّهُ إِسْرَافٌ فَقَالَ لَيسَ فِيمَا أَصْلَحَ الْبَدَنَ إِسْرَافٌ إِنِّى رُبَّمَا أَمَرْتُ بِالنَّقِى فَيلَتُّ لِى بِالزَّيتِ فَأَتَدَلَّک بِهِ إِنَّمَا الْإِسْرَافُ فِيمَا أَتْلَفَ الْمَالَ وَ أَضَرَّ بِالْبَدَنِ [كافى ، ج6 ، ص499] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : أكثر من الطهور يزد الله فى عمرک [أمالى مفيد ، ج60] .

إِنَّ اللّهَ يحِبُّ التَّوّابِينَ وَ يحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ [بقره/222] .

فى الميزان : جميع انواع التطهير بالاغتسال و الوضوء و الغسل و التطهير بالاعمال الصالحه او العلوم الحقه يجب تكرار التوبه و تكرار التطهر [الميزان ، ج2 ، ص212] .

تنظفوا بكل ما استطعتم فان الله تعالى بنى الاسلام تعلى النظافه

8. بهداشت شهری

مهاجرت بی رویه و تخریب روستاها و مراکز کشاورزی و مزارع یکی از عوامل آلوده و نابود کننده محیط زیست است.

مشکل زباله

1- زباله هر انسان یک کیلو پوست میوه

2- در انگلستان قانونی هست که زباله ها از هم جدا باشد. 5 تا 8 هزار تن زباله ، 500 کامیون ده تن.

3- شیره زباله وارد زمین و وارد آبهای

زیر زمینی می شود. در جاجرود 3 میلیون ماهی چندی قبل در رودخانه مردند.

4- دفع زباله : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تُبَيتُوا الْقُمَامَةَ فِی بُيوتِكمْ وَ أَخْرِجُوهَا نَهَاراً فَإِنَّهَا مَقْعَدُ الشَّيطَانِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص3] .

3. انگیزه ها

1.انگیزه حفظ محیط زیست

1.تعهد ومسئولیت

با توجه به اینکه خداوند می فرماید : وَ الأَْرْضَ وَضَعَها لِلأَْنامِ [الرحمن/10] .

"هُوَ الَّذِی خَلَقَ لَكمْ ما فِی الأَْرْضِ جَمِيعاً [بقره/29] . و نیز انسان آنچه را متعلق به خود است ، دوست دارد و طبعا در حفاظت آن می کوشد. باید روی این جنبه بیشتر تاکید شود.

2. سفارشات قرآن کریم

جلوگیری از فساد در قرآن

-فَاذْكرُوا آلاءَ اللّهِ وَ لا تَعْثَوْا فِی الأَْرْضِ مُفْسِدِينَ [اعراف/74] .

-وَ لا تُفْسِدُوا فِی الأَْرْضِ بَعْدَ إِصْلاحِها [اعراف/56] .

-إِنَّ الْمُلُوک إِذا دَخَلُوا قَرْيةً أَفْسَدُوها [نمل/34] .

-لا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لا يحِبُّ الْمُسْرِفِينَ [انعام/141] .

-الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللّهِ كفْراً [ابراهيم/28] .

-وَ مَنْ يبَدِّلْ نِعْمَةَ اللّهِ مِنْ بَعْدِ ما جاءَتْهُ فَإِنَّ اللّهَ شَدِيدُ الْعِقابِ [بقره/211] .

- تمام آیات مسرفین را مذمت می کنند مانند : وَ أَهْلَکنَا الْمُسْرِفِینَ [انبیا/9] .

و آیات 141 سوره انعام ، 31 سوره اعراف ، 43 سوره غافر ، 9 سوره انبیاء ،

و عبارتلا تَعْتَوْادر آیات 60 سوره بقره ، 74 سوره اعراف ، 85 سوره هود ، 183 سوره شعراء و36 سوره عنکبوت آمده. و عبارتلا تَطْغَوْادر آیات 112 سوره هود و 81 سوره طه. و عبارتلا تُسْرِفُوادر آیات 141 سوره انعام و 31 سوره اعراف و عبارتوَ لا تُطِیعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِینَ [در آیه 151 سوره

شعراء] . از مصادیق فساد در زمین است.

شکایت زمین از مفسدین : یوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبارَها [زلزال/4] .

بازتاب عملکرد انسان در طول تاریخ : نَکتُبُ ما قَدَّمُوا وَ آثارَهُمْ [یس/12] .

- طبیعت کلاس توحید است ، آن را به هم نزنیم.وَ یتَفَکرُونَ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الأَرْضِ [آل عمران/191] .

فَلَیغَیرُنَّ خَلْقَ اللّهِ [نساء/119] .

2- طبیعت حساب و کتاب دارد ، محاسبات را به نزنیم.

خَلَقَ کلَّ شَیءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِیراً [فرقان/2] .

محیط خوب در قرآنبَلْدَهٌ طَیبَهٌ [سبأ/15] . مطرح شده است.

3- سودها را زیان نکینم : خَلَقَ لَکمْها بهعلیکمتبدیل نشود در آیات 29 سوره بقره ، 166 سوره شعرا و 21 سوره روم این عبارات آمده است.

4- هستی بر اساس حق آفریده شده ، حق را باطل نکنیم.وَ ما خَلَقْنَا السَّماءَ وَ الأَرْضَ وَ ما بَینَهُما لاعِبِینَ [انبیاء/16] .

5- زینت ها را نابود نکنیمإِنّا جَعَلْنا ما عَلَی الأَْرْضِ زِینَةً لَها لِنَبْلُوَهُمْ أَیهُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [کهف/7] .

6- طبیعت امانت الهی است ، به آن خیانت نکنیم : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَخُونُوا اللّهَ وَ الرَّسُولَ وَ تَخُونُوا أَماناتِکمْ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [انفال/27] .

7- طبیعت نعمت خداست و تخریب آن نقمت.

8- مالکیت دلیل بر اتلاف نیست.

3. سفارشات احادیث

1- سفارش به درختکاری

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : إِنْ قَامَتِ السَّاعَةُ وَ فِی یدِ أَحَدِکمُ الْفَسِیلَةُ فَإِنِ اسْتَطَاعَ أَنْ لَا تَقُومَ السَّاعَةُ حَتَّی یغْرِسَهَا فَلْیغْرِسْهَا [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص460] .

2- نهی از قطع درخت برای ساختمان

3- نهی از آلوده کردن آب و گیاه و دشمنان ، حتی در جنگ ها

4- نهی از

ادرار در معابر و زیر درختان و نهرها

4. برکات محیط زیست

1- نقش محیط سالم در تولید

2- نقش محیط سالم در سلامت

3- نقش محیط سالم در عبادت (تطهیر قبل از عبادت) طَهِّرا بَیتِی لِلطّائِفِینَ [بقره/125] .

4- نقش محیط سالم در حسن خلق و اخلاق

5- نقش محیط سالم در جذب الطاف الهی (حفظ محیط زیست ، تشکر عملی از خداست : لَئِنْ شَکَرْتُمْ لأَزِیدَنَّکمْ [ابراهیم/7] .

5. الزام شرع وعقل

انگیزه ها

1- حفظ سلامت واجب است و حفظ محیط زیست مقدمه حفظ سلامتی است.

2- انسان در قیامت مسؤول طبیعت است.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إِنَّکمْ مَسْئُولُونَ حَتَّی عَنِ الْبِقَاعِ [نهج البلاغه ، خطبه 167] .

شکار از روی هوس حرام است. کشتن حیوانات غیر موذی ممنوع است.

3- اسراف گناه کبیره است : کلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لا تُسْرِفُوا [اعراف/31] . و به هم زدن طبیعت نمونه ای از اسراف است.

4- نشاط انگیزه کار ، تحصیل ، عبادت و خدمت است و محیط سالم مقدمه نشاط است.

5- مراعات حقوق مردم واجب است و محیط زیست حق همه است.وَ الأَرْضَ وَضَعَها لِلأَنامِ [الرحمن/10] .

6- وظیفه انسان آباد کردن زمین است نه خراب کردن : هُوَ أَنْشَأَکمْ مِنَ الأَرْضِ وَ اسْتَعْمَرَکمْ فِیها [هود/61] .

7- نابود کردن کار طاغوت ها است.وَ إِذا تَوَلّی سَعی فِی الأَرْضِ لِیفْسِدَ فِیها وَ یهْلِک الْحَرْثَ وَ النَّسْلَ وَ اللّهُ لا یحِبُّ الْفَسادَ [بقره/205] .

8- محیط سالم جزء معاش سالم است و معاش سالم مقدمه معاد سالم است : من لا معاش له لا معاد له

9- تمام آیات و روایات باب طهارت ، دوری از آلودگی ها را دستور

می دهد؛ فاصله مستراح خانه از محل زندگی ، فاصله چاه فاضلاب از آب آشامیدنی ، اصلاح جاده منع شستشوی بدن در آب آشامیدنی : قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَا تُفْسِدْ عَلَى الْقَوْمِ مَاءَهُمْ [کافی ، ج3 ، ص65] .

2. انگیزه های تخریب

1. زمینه های تخریب

1- حرص : ظَهَرَ الْفَسادُ فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ بِما کسَبَتْ أَیدِی النّاسِ [روم/41] .

2- تجمل گرایی : کشتن حیوان برای استفاده از عاج آن یا پوست آن یا...

3- خودخواهی و بی اعتنایی به حقوق مردم و نسل آینده.

4- هوس رانی و آزادی بی حد و حصر در شکار حیوانات و...

وَ لَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْواءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّماواتُ وَ الأَْرْضُ وَ مَنْ فِیهِنَّ [مومنون/71] .

5 سپردن اموال عمومی به دست افراد نابخردلا تُوتُوا السُّفَهاءَ أَمْوالَکمُ [نساء/5] .

6- توجیهات غلط : زُینَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ وَ اتَّبَعُوا أَهْواءَهُمْ [محمد/14] .

2.خطرات تخریب

عوامل سقوط و پیشرفت ملتها فقر ، بی بهداشتی ، بی فرهنگی.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : أَلَا وَ إِنَّ مِنَ الْبَلَاءِ الْفَاقَةَ وَ أَشَدُّ مِنَ الْفَاقَةِ مَرَضُ الْبَدَنِ وَ أَشَدُّ مِنْ مَرَضِ الْبَدَنِ مَرَضُ الْقَلْبِ أَلَا وَ إِنَّ مِنْ صِحَّةِ الْبَدَنِ تَقْوَى الْقَلْبِ [نهج البلاغه ، حکمت 388] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن الله طیب و لا یقبل إلا الطیب [عوالیاللآلی ، ج2 ، ص70] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : بِئْسَ الْعَبْدُ الْقَاذُورَةُ [کافی ، ج6 ، ص439] .

4. محیط زیست معنوی

- حجاب ، نهی از منکر ، تشویق نیکوکاران ، حفظ ظواهر ، عفت کلام ، اسم گذاری ، تبلیغات ، بوقها

، سرمقاله های... ، سوء استفاده از احساسات مقدس ، ستایش فاجر ، حدود و تعزیر.

تعهد و مسؤولیت

1- قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَ یدِهِ [کافی ، ج2 ، ص233] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : الْمُومِنُ بَدَنُهُ مِنْهُ فِی تَعَبٍ وَ النَّاسُ مِنْهُ فِی رَاحَهٍ [کافی ، ج2 ، ص230] .

3- قَالَ الصَّادِقُ (علیهِ السلام) : مَنْ کفَّ یدَهُ عَنِ النَّاسِ فَإِنَّمَا یکفُّ عَنْهُمْ یداً وَاحِدَهً وَ یکفُّونَ عَنْهُ أَیدِیاً کثِیرَهً [کافی ، ج2 ، ص643] .

4-قَالَ جَبْرَئِیلُ (علیه السلام) لِلنَّبِی (ص) : " شَرَفُ الْمُؤمِنِ صَلَاتُهُ بِاللَّیلِ وَ عِزُّهُ کفُّ الْأَذَی عَنِ النَّاسِ" [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص471] .

5-بَعْضُکمْ مِنْ بَعْضٍ [نساء/25] .

6-فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِی فَعَلَیها [انعام/104] .

7-لا تُلْقُوا بِأَیدِیکمْ إِلَی التَّهْلُکهِ [بقره/195] .

8-وَ لا تَعاوَنُوا عَلَی الإِثْمِ وَ الْعُدْوانِ [مائده/2] .

9-إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِکمْ [اسراء/7] .

بَلْدَهٌ طَیبَهٌ وَ رَبٌّ غَفُورٌ [سبأ/15] .

- محیط سالم برای زیست مومنان

- در فرهنگ قرآن توسعه ای در الفاظ آمده که در مکاتب مادی نیست نظیر آیات : یا بَنِی آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنا عَلَیکمْ لِباساً یوارِی سَوْآتِکمْ وَ رِیشاً وَ لِباسُ التَّقْوی ذلِک خَیرٌ ذلِک مِنْ آیاتِ اللّهِ لَعَلَّهُمْ یذَّکرُونَ [اعراف/26] .

فَلْینْظُرِ الإِنْسانُ إِلی طَعامِهِ [عبس/24] .

- اسلام محیط زیست سالم را برای رشد معنوی می خواهد.
- نهی از منکر و امر به معروف
- سفارش به حجاب و پوشش
- جلوگیری از تبرج زنان
- گناه شیوع فاحشه
- آهنگ های مخرب
- باز بودن مراکز گناه

5. بهداشت در تکوین جهان هستی

ما

قیمت خاک را نمی دانیم ، مار موش می خورد و موش حشرات دیگر را می خورد تا تعادل حفظ شود. اگر روزی همه نهنگ ها را بکشیم دیگر آب بی فایده می شود.

با توجه به اینکه خداوند می فرماید : وَ الأَْرْضَ وَضَعَها لِلأَْنامِ [الرحمن/10] .

هُوَ الَّذِی خَلَقَ لَکمْ ما فِی الأَْرْضِ جَمِیعاً [بقره/29] . و نیز انسان آنچه را متعلق به خود است دوست دارد و طبعا در حفاظت آن می کوشد. باید روی این جنبه بیشتر تاکید شود.

در جهان بینی الهی ، طبیعت معلم ماست و احترام معلم لازم.فَبَعَثَ اللّهُ غُراباً یبْحَثُ فِی الأَْرْضِ لِیرِیهُ کیفَ یوارِی سَوْأَةَ أَخِیهِ [مائده/31] .

سلیمان از هدهد می آموزد.

مورچه ، سلیمان (علیه السلام) را می شناسد.

ابابیل مامور خداوند می شود.

بنابراین اسلام علاوه بر دید مادی دنیای امروز ، هستی را یک پارچه مقدس و مخلوق خدا و معلم می داند.

دنیا به مسائل مادی محیط زیست می نگرد ، ولی اسلام آفرینش و طبیعت را دارای شعور ، دارای حق ، دارای قداست و مشغول عبادت می داندوَ النَّجْمُ وَ الشَّجَرُ یسْجُدانِ [الرحمن/6] .

وَ إِنْ مِنْ شَیءٍ إِلاّ یسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَ لکنْ لا تَفْقَهُونَ تَسْبِیحَهُمْ [اسراء/44] .

کلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلاتَهُ وَ تَسْبِیحَهُ [نور/41] .

یا جِبالُ أَوِّبِی مَعَهُ وَ الطَّیرَ [سبأ/10] .

إِنّا سَخَّرْنَا الْجِبالَ مَعَهُ یسَبِّحْنَ بِالْعَشِی وَ الإِْشْراقِ وَ الطَّیرَ مَحْشُورَةً کلٌّ لَهُ أَوّابٌ [ص/19-18] .

6. وظیفه حکومت

به این حدیث توجه کنید :

على الجزارين (القصابين) يجب على المحتسب ان يمنعهم من الذبح على ابواب دكاكينهم فانهم يلوثون الطريق [معالم الحكومه ، ص574] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : لَا تُووُوا التُّرَابَ

خَلْفَ الْبَابِ فَإِنَّهُ مَأْوَى الشَّياطِينِ [کافی ، ج6 ، ص531] .

و المحتسب یأمر الطباخین بتنجیه اوانیهم و حفظها من الذباب و هرام الارض بعد غسلها بالماء الحار [معالم الحکومه ، ص574] .

وَ اسْتَعْمَرَکمْ فِیها [هود/61] .

خلیفه خدا باید محافظ خلق خدا باشد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ألا کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیته [مجموعه ورام ، ج1 ، ص6] .

-یسْئَلُونَک عَنِ الأَنْفالِ قُلِ الأَنْفالُ لِلّهِ وَ الرَّسُولِ فَاتَّقُوا اللّهَ [انفال/1] .

-إِنِّی جاعِلٌ فِی الأَرْضِ خَلِیفَةً [بقره/30] .

- استفاده بهینه : صد هزار هسته خرما را حضرت علی ، صد هزار درخت خرما کاشت.

- جلوگیری از مصرف بی رویه مردم از منابع طبیعی

- قاعدهلاضرر : قَال رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا ضَرَرَ وَ لَا ضِرَارَ [کافی ، ج5 ، ص280] .

- قوانین برخورد با مسرفین و مفسدین.

- عدالت در واگذاری امکانات عمومی.

1. مختارثقفی

1. زندگی نامه مختار

1. بیوگرافی

نام : مختار.

لقب : کیسان به معنای تیزهوش.

علی (ع) به مختار که کودک بود خطاب می کرد : یا کیس یا کیس

عن علی بن حزور ، عن الأصبغ ، قال : "رأیت المختار علی فخذ أمیر المؤمنین (ع) و هو یمسح رأسه و یقول یا کیس یا کیس ." [رجال الکشی ، ص127] .

پدرش ابوعبید مرد صالحی بود.

مختار در 13 سالگی در کنار پدرش در جبهه به فکر فرار برای خط اول جبهه بود. [بحارالأنوار ، ج45 ، ص350] .

مادرش از نمونه های عقل و فصاحت و رشد بود. [اعلام النساء ، ج1 ، ص421] .

مختار در سال 1 هجری در مدینه متولد شد. [

ابن ابی الحدید ، ج8 ، ص30] .

مختار علاوه بر شجاعت و سخنوری ، عابد هم بود. بعد از قلع و قمع قاتلین کربلا اکثر روزها را به شکرانه موفقیت کار خود روزه می گرفت. [أمالی طوسی ، ص238] .

مختار در 13 سالگی که پدرش در جبهه شهید شد یتیم و تحت سرپرستی عمویش سعد بن مسعود قرار گرفت که عموی او استاندار علی (ع) بر مدائن بود.

2. ویژگیها

1. ویژگیهای اخلاقی

1 در تمام درگیری ها فرمان می داد که به کودکان و زنان و سالمندان کاری نداشته باشید.

2 در تمام درگیری ها به تشنگان آب می داد ، ولی در عملیات رزمی خودش روزه می گرفت.

3 قیام او روز جمعه بود و از خطبه های نماز جمعه شروع کرد و پس از خطبه ها مراسم بیعت رسمی اعلام کرد.

متن بیعت نامه :

تبایعونی علی کتاب الله و سنه نبیه و الطلب بدماء اهل البیت و جهاد المحلین (منحرفین) و الدفع عن الضعفاء فاذا قال الرجل نعم بایعه. [طبری ، ج6 ، ص32] .

قال : حدثنا الحارث بن أبی أسامه ، قال : حدثنا المدائنی ، عن رجاله أن المختار بن أبی عبید الثقفی (رحمه الله) ظهر بالکوفه لیله الأربعاء لأربع عشره لیله بقیت من شهر ربیع الآخر سنه ست و ستین ، فبایعه الناس علی کتاب الله و سنه رسول الله (صلی الله علیه و آله) و الطلب بدم الحسین بن علی (علیهما السلام) و دماء أهل بیته (رحمه الله علیهم) و الدفع عن الضعفاء. [أمالی طوسی ، ص240] .

4 به گروه 3800 نفری که از اول با او بودند هر کدام

500 درهم داد و به گروه 6000 نفری که بعد از تسخیر کوفه به او ملحق شدند هر کدام 200 درهم پاداش داد.

5 بعد از پیروزی خیلی خاضعانه و متواضع بود؛ بر خلاف فاتحان مغرور.

6 به ضعفا توجه زیاد داشت.

7 اهل مشورت بود.

2. ویژگیهای او از دیدگاه اهل بیت (علیهم السلام)

1 حضرت علی (ع) : در پیشگویی خود می فرمود : " جوانی از ثقیف انتقام خون حسین (ع) را خواهد گرفت". [حدیقه مقدس اردبیلی ، 504] .

2 امام حسین (ع) روز عاشورا در نفرینش به یزیدیان فرمود : سلط علیهم غلام ثقیف [اللهوف ، ص99] .

3 فرزند امام سجاد (ع) : "همین که مختار سر ابن زیاد و عمر سعد را نزد پدرم فرستاد ، امام سجاد (ع) به سجده افتاد و گفت : الحمد لله الذی أدرک لی ثاری من أعدائی ، و جزی الله المختار خیرا. [رجال الکشی ، ص127] .

4 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لا تسبوا المختار فإنه قتل قتلتنا و طلب بثارنا و زوج أراملنا و قسم فینا المال علی العسره. [رجال الکشی ، ص125] .

5 فرزند مختار در منا خدمت امام باقر (ع) گفت : مردم برای پدرم حرفهایی دارند ، من فقط نظر شما را قبول دارم. امام دست او را گرفت روی زانوی خود نشاند و فرمود : سبحان الله أخبرنی أبی و الله إن مهر أمی کان مما بعث به المختار أ و لم یبن دورنا و قتل قاتلنا و طلب بدمائنا فرحمه الله ، و أخبرنی و الله أبی أنه

كان ليمر عند فاطمه بنت على يمهدها الفراش و يثنى لها الوسائد و منها أصاب الحديث ، رحم الله أباک رحم الله أباک ما ترک لنا حقا عند أحد إلا طلبه قتل قتلتنا و طلب بدمائنا. [رجال الكشى ، ص125] .

3. کتابهایی در باره او

علامه امینی در الغدیر نام بیست کتاب مستقل برای زندگی مختار نقل کرده است.

نام علمائی که از مختار ستایش کرده اند عبارتند از :

ابن طاووس ، حلی ، محقق اردبیلی ، صاحب معالم ، قاضی نورالله صاحب منتهی المقام ، محدث قمی ، استرآبادی و آیت الله خوئی. [الغدیر ، ج2 ، ص343] .

خود علامه امینی بسیار از او تجلیل کرده است.

کتاب آقای ابوالفضل رضوی اردکانی ، کتاب خوبی است. و حدود 650 صفحه است.

4. کمک های مالی او به اهل بیت (علیهم السلام)

مختار مرتب با اهل بیت در تماس بود.

هدایا و وجوهات شرعی برای آنان می فرستاد.

مادر زین العابدین از کنیزانی بود که مختار خدمت امام سجاد (ع) فرستاد.

2. انقلاب مختار

1. نجات مختار از زندان

2. شروع کار او

بعد از مرگ یزید و حرکت توابین و شهید شدن بیش از سه هزار نفر از توابین در مرز عراق و شام و برگشتن 700 نفر به کوفه کار مختار با این

700 نفر و 5 معاون شروع شد. بزرگ ترین یار مختار فرزند مالک اشتر ، ابراهیم اشتر است.

ابراهیم به گفته محسن امین ، مردی شجاع ، صف شکن ، مدیر ، شاعر و عاشق اهل بوده است. [اعیان الشیعه ، ج2 ، ص20] .

3. شیوه کار او

به دلیل جوّ خفقان ، مختار میان خود و امام سجاد

، محمد بن حنفیه را که فرزند حضرت علی (ع) بود ، واسطه قرار داد. و امام سجاد (ع) ، محمد بن حنفیه را نماینده تام الاختیار خود در حرکت مردم کوفه علیه دستگاه قرار داد. [بحارالأنوار ، ج45 ، ص350] .

4. درگیری او

مختار با سه لشگر درگیر شد :

ضد انقلاب داخلی و طرفداران قتل امام حسین (ع) که نابود کرد.

لشگر شام که 83000 بودند و فرمانده آنها ابن زیاد بود و آنها را مختار قلع و قمع کرد.

ابن زبیر که ادعای رهبری حجاز را داشت ، ولی مختار از لشگر ابن زبیر شکست خورد.

5. شعارها

در جنگ بدر شعار این بود.

رُوِی أَنَّ شِعَارَ الْمُسْلِمِینَ یوْمَ بَدْرٍ یا مَنْصُورُ أَمِتْ [کافی ، ج5 ، ص47] .

ای یاری شده بمیران و بکش. سپس شعار رسمی انقلابیون ، زید بن علی ، مختار و امام زمانعجل الله تعالی فرجه الشریفهمین شعار است. [طبری ، ج6 ، ص20 و مستدرک وسائل ، ج2 ، ص269] .

شعار دیگرشان : یا لَثَارَاتِ الْحُسَینِ (ع)

ای خون خواهان حسین.

6. تحرکات مختار

1. حرکت اول

یزید و مدینه :

اولین حرکت بعد از کربلا :

بازگشت اسرای کربلا سبب شورش مدینه ، به فرماندهی عبدالله بن حنظله در منطقه حرّه شد.

1000 صحابی شهید ، و از یک سو به 900 زن تجاوز و 4000 غیرصحابی شهید شد که به فرماندهی مسلم بن عقبه این جنایات صورت گرفت.

2. حرکت دوم

یزید و مکه :

شهر مکه اعلام مخالفت با یزید کرد او به رهبری عبدالله بن زبیر به بهانه خون امام ، ولی در درون سیاسی حمله کرد.

در فرمان دیگر یزید

به مسلم بن عقبه دستور داد که از همان مدینه به مکه برود.

فرمانده در راه مکه به درک رفت. حُصین که یکی از جانیان کربلا بود فرمانده شد. مردم به مسجد الحرام پناهنده شدند. کعبه را منهدم و ساختمان ها را ویران کردند که صاعقه از آسمانی مردم شام را در همان مکه نابود کرد و 11 روز بعد یزید هلاک شد.

3. حرکت سوم

توابین :

یزید مُرد.

مردم کوفه تشکیلاتی به نام توابین درست کردند.

شعار : توبه ما شهادت است. چون ما در برابر خون امام حسین (ع) ساکت بودیم. تعداد این افراد 4000 نفر بودند ، و در شروع از کوفه به کربلا آمدند و عزاداری کردند. و بی هوش شدند و عذرخواهی کردند و به سوی شام راه افتادند و رمزشانیا لَثَارَاتِ الْحُسَینِ (ع) بود.

از شام 30000 نفر به فرماندهی ابن زیاد در مقابل آنها قرار گرفتند و درگیری شروع شد. در این جنگ شعار توابین : الجنه الجنه بود و بیش از 3000 نفر از توابین در این درگیری شهید شدند. باقی به کوفه فرار و به مختار پیوستند.

مختار که در زندان بود. از درون زندان مردم را رهبری می کرد. مردم خواستند در زندان را بشکنند. مختار گفت : نه ، بروید از شوهر خواهرم عبدالله بن عمر کمک بگیرید.

7. علامتی که حمل می شود

یک کرسی را به عنوان همان کرسی که حضرت علی (ع) روی آن قضاوت کرده به عنوان کرسی مقدس روپوش سبزی بر آن کشیده و بر حیوان سفید حمل می کردند و همراه رزمندگان می بردند. شبیه طوق و نخل و علاماتی که جلو هیئت های عزاداری می برند. [ابن اثیر ، ج4

، ص258 و طبری ، ج6 ، ص81] .

8. صفات انقلابیون و یاران مختار

ابراهیم اشتر (فرزند مالک اشتر) قائم مقام مختار و قاتل ابن زیاد بود. همسر ابن زیاد نزد ابراهیم آمد و گفت : مأموران شما برای قتل شوهرم به من نیز ضرر زده اند. پرسید : چقدر؟ گفت : 50000 درهم. او 100000 درهم به همسر ابن زیاد داد و با حفاظت مأمورانش او را به بصره فرستاد. [بحارالأنوار ، ج45 ، ص383] .

در حرکت ها شخص مختار با پای پیاده رزمند گان را بدرقه می کرد و می گفت : إنی لأحتسب الأجر فی خطای معک ، و أحب أن تغبر قدمای فی نصر آل محمد (علیهم السلام) ، ثم ودعه و انصرف. [أمالی طوسی ، ص240] .

انتصابات او :

1 فرزند مالک اشتر (ابراهیم اشتر) : فرمانده کل قوا.

2 ابو عمره : فرمانده پلیس شهر کوفه.

3 عبدالله بن حارث (برادر مالک اشتر) : استاندار (منطقه شمال) .

4 محمد بن عمیر : استاندار آذربایجان.

5 فرزند سعد بن قیس : استاندار موصل و... .

خود مختار بعد از پیروزی منصب قضاوت را به عهده گرفت و با حوصله شبانه روز اختلافات مردم را حل می کرد.

به بدسابقه ها مقام نمی داد :

پیشنهاد کردند شریح قاضی را به قضاوت ابقا کنید؛ قبول نکرد ، زیرا او :

1 صد سال عمر و 60 سال از طرف خلفا قاضی بود و حضرت علی (ع) او را توبیخ و تصمیم بر تبعیدش گرفته بود که امام (ع) شهید شد و مختار او را تبعید کرد. شریح در قتل حجربن عدی شهادت ناحق داد.

او در

زمان زبیر و مروان هم قاضی بود. او به هانی بن عروه خیانت کرد.

3. وضعیت جامعه کوفه در قیام مختار

گرچه در یک صحنه کوفیان بد از آب درآمدند ، ولی در کوفه گروه زیادی از ایرانیان مقیم بودند که علاقه مند به علی (ع) بودند.

بعد از رسول اکرم (ص) ایرانیان گرفتار محرومیت ها شدند ، مثلا قاضی نشوند ، هم پایه عرب نشوند و دختر بدهند ، ولی از عرب زن نگیرند ، حق ارث بردن از عرب ندارند ، حقوقشان کمتر از عرب باشد ، کار کلیدی به آنان داده نشود ، با بودن عرب آنها امام جماعت نشوند و... [حماسه حسینی (شهید مطهری) ، ج3 ، ص76] .

یکی از دلایل توجه کوفه به اهل بیتعلیهم السلامآرزوی عدالت و حذف عرب و عجم بود. [حماسه حسینی] .

معاویه می گفت : مردم سه دسته هستند :

ناس : عرب ها.

شبه الناس : غیر عرب ها ایرانیان.

لا ناس یا نستاس : ذمّی ها. [حماسه حسینی ، ج3 ، ص76] .

4. چهره های متلون

شبث بن ربعی چند رنگ پیدا کرد؟

1 از اصحاب علی (ع) : رزمنده صفین.

2 به خوارج ملحق شد.

3 در زمان امام حسین (ع) به معاویه ملحق شد.

4 بعد از معاویه به انقلابیون کوفه و طرفدار حق شد و به امام حسین نامه دعوت نوشت.

5 در کربلا جزء لشگر عمر سعد شد. امام در عاشورا نام او را برد که تو به من نامه دعوت نوشتی پس چرا؟ !!

6 به شکرانه قتل امام حسین (ع) در کوفه مسجدی ساخت.

7 در زمان مختار از ترس با او بیعت کرد.

8 وقتی لشگر مختار به شام رفتند و دید کوفه خلوت شده ، طرح توطئه را ریخت و منزلش پایگاه

ضد مختار شد. و بالاخره به دست مختار کشته شد.

5. انتقام مختار از جنایتکاران

1. نحوه انتقام

همین که بر کوفه مسلط شد و گروه زیادی دستگیر شدند فرمود : باید یک یک بررسی شوند هر کدام در کربلا در لشکر یزید بوده اند اعدام و باقی آزاد شوند. [طبری ، ج6 ، ص51] .

2. جنایتکاران

1. شمر (لعنت الله علیه)

شمر : اول شجاع و شیعه علی (ع) بود.

در صفین یار علی (ع) بود.

بعد ، از حامیان اُموی شد.

در شهادت حضرت مسلم بن عقیل سهم مهمی داشت.

ابن زیاد فرماندار کوفه را به جنگ با امام (ع) تشویق کرد.

شب عاشورا عجله داشت که امام را زودتر بکشد.

روز عاشورا بین زهیر و شمر گفتگو شد و شمر ، زهیر را در حال خطابه هدف گرفت و شهید کرد.

سر امام حسین (ع) را برید و روی سینه امام نشست.

با 12 نفر در آتش زدن خیمه ها سهم داشت.

مسئول حمل سرهای شهدا بود.

در واقعه مختار از فرماندهان اشرار بود. بالاخره در نیمه شبی در روستایی به دست مأمورین مختار هلاک شد.

2. حرمله (لعنت الله علیه)

حرمله سه کار کرد :

گلوی اصغر ، چشم ابی الفضل و قلب امام حسین (ع) را هدف تیر قرار داد.

مختار شخصا او را گرفت؛ اول دو دستش را قطع ، بعد دو پا ، بعد او را آتش زد.

3. ابن زیاد (لعنت الله علیه)

ابن زیاد در کوفه مشغول غذا بود که سر امام حسین (ع) را نزد او آوردند. بعد از 6 سال امام سجاد (ع) در مدینه مشغول غذا بود که سر ابن زیاد را نزدش آوردند.

1 ده نفری را که بر بدن امام اسب

روان کردند ، مختار خواباند و اسب بر بدنشان دواند تا هلاک شدند. [اللهوف ، ص136] .

2 شمر ، شتر امام حسین (ع) را به کوفه آورد و به افتخار قتل امام حسین (ع) نحر کرد و گوشت آنرا میان دشمنان امام حسین (ع) تقسیم کرد.

مختار دستور داد تمام کسانی که از روی علم به شکرانه شهادت امام حسین (ع) آن گوشت را خورده اند اعدام شوند و هر خانه ای گوشت در آن وارد شده ویران شود. [بحارالأنوار ، ج45 ، ص375] .

6. تخریب مختار

1. اتهامات دروغین به مختار

1 مختارنامه به امام سجاد (ع) نوشت که :

از مردم برای شما بیعت بگیرم؟ و ضمن نامه مبلغی پول هم فرستاد. حضرت (ع) جواب نامه را نداد و مختار را به عنوان یک ریاست طلب در ملأ عام مفتضح کرد.

2 ابن زبیر از ول خرجی مختار مطلع گشته ، از او حساب خواست ، مختار حاضر به حسابرسی نشد. [مروج الذهب ، ج3] .

3 نامه ای به محمد بن حنفیه نوشت که برای شما از مردم بیعت بگیرم او هم با امام سجاد (ع) مشورت کرد. حضرت فرمود : دل مختار برای ما نمی سوزد. او ریاست طلب و منافق است. باز محمد حنفیه با ابن عباس مشورت نمود. او گفت : در این مسئله نفیا و اثباتا ساکت باش. محمد هم حرف ابن عباس را گرفت و سکوت کرد.

4 به ابن زبیر گفت : اگر مرد لایقی بیابی از مردم عراق و کوفه لشکری برای تو آماده می کند تا بتوانی شام را بگیری ، زیرا مردم آن منطقه شیعه و

از ماجرای کربلا تا الآن از بنی امیه ناراحت هستند و رهبر می خواهند. ابن زبیر گفت : تو این کار را بکن. مختار هم به سوی کوفه با گریه و فریاد از دست قاتلان کربلا روانه شد ، شیعه هم گِرد او را گرفته و کم کم بازارش گرم و قاتلان را می گرفت و می کشت تا محبوبیتی پیدا کرد.

2. خط کلی اختلافات

بعد از مرگ یزید ، بلاد اسلامی دو شقه شد.

1 حجاز و عراق : که عبدالله بن زبیر ادعا داشت.

2 شامات : که مروان بن حکم ادعا داشت.

ابن زبیر که ادعای عراق را داشت ، مصعب برادرش را استاندار بصره کرد.

مختار هم بر کوفه مسلط بود. میان این دو جنگی در گرفت و بالاخره مختار به دست مصعب شهید شد.

3. جوسازی علیه مختار

بنی امیه و عمال آنها علیه مختار جوسازی هایی کردند تا آنجا که پسرش نیز شک کرد و خدمت امام باقر (ع) آمد و پرسید نظر شما چیست؟ که امام (ع) دوبار فرمود : رحم الله اباک رحم الله اباک [رجال الکشی ، ص125] .

مختار در کودکی همین که به خانه فاطمه زهرا می آمد ، حضرت برایش فرش می انداخت و احترام می کرد. [تنقیح المقال ، ج3 ، ص205] .

7. عبرت ها

1 قاتِلُوهُمْ یعَذِّبْهُمُ اللّهُ بِأَیدِیکمْ وَ یخْزِهِمْ وَ ینْصُرْکمْ عَلَیهِمْ وَ یشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُومِنِینَ وَ یذْهِبْ غَیظَ قُلُوبِهِمْ [توبه/15-14] .

فرزند مالک اشتر به تعداد سر مبارک شهدا ، هفتاد سر از سران اهل شام را از تن جدا کرد و برای مختار فرستاد.

نام هر یک را نوشته و به گوششان آویزان کرد. [بحارالأنوار

، ج45 ، ص335] .

2 انتقام :

إِنّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ [سجده/22] .

وَ سَيعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَی مُنْقَلَبٍ ينْقَلِبُونَ [شعراء/227] .

فَانْتَقَمْنا مِنَ الَّذِينَ أَجْرَمُوا [روم/47] .

وَ لا تَحْسَبَنَّ اللّهَ غافِلاً عَمّا يعْمَلُ الظّالِمُونَ [ابراهيم/42] .

لَهُمْ فِی الدُّنْيا خِزْی وَ لَهُمْ فِی الْآخِرَهِ عَذابٌ عَظِيمٌ [مائده/41] .

ابن زياد هم در روز عاشورا به درک رفت. (عاشورای سال 67) .

فرزند مالک اشتر ابراهيم بن اشتر او را با شمشير نصف کرد و سرش را به مدينه فرستاد. [بحارالأنوار ، ج45 ، ص334] .

1. مدارا

1. لزوم مدارا

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ يا بُنَی ليکن مما تتسلح به علی عدوک [أمالی صدوق ، ص668] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : التَّقِيهُ فِی کلِّ ضَرُورَهٍ [کافی ، ج2 ، ص219] .

کن مع الناس و لاتکن معهم (ضرب المثل)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَمَرَنِی رَبِّی بِمُدَارَاهِ النَّاسِ کمَا أَمَرَنِی بِأَدَاءِ الْفَرَائِضِ [کافی ، ج2 ، ص117] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : فِی التَّوْرَاهِ مَکتُوبٌ فِيمَا نَاجَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِهِ مُوسَی بْنَ عِمْرَانَ (ع) يا مُوسَی اکتُمْ مَکتُومَ سِرِّی فِی سَرِيرَتِک وَ أَظْهِرْ فِی عَلَانِيتِک الْمُدَارَاهَ عَنِّی لِعَدُوِّی وَ عَدُوِّک مِنْ خَلْقِی وَ لَا تَسْتَسِبَّ لِی عِنْدَهُمْ بِإِظْهَارِ مَکتُومِ سِرِّی فَتُشْرِک عَدُوَّک وَ عَدُوِّی فِی سَبِّی [کافی ، ج2 ، ص117] .

عن أبى بكر الحضرمى قال قال علقمه أخى لأبى جعفر (ع) إن أبا بكر قال : يغالى الناس فى على فقال لى أبو جعفر : " إنى أراك لو سمعت إنسانا يشتم عليا فاستطعت أن تقطع أنفه

فعلت" قلت : نعم. قال : " فلا تفعل". ثم قال : " إنی لأسمع الرجل یسب علیا و أستتر منه بالساریه و إذا فرغ أتیته فصافحته" [بحارالأنوار ، ج72 ، ص400] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : جَاءَ جَبْرَئِیلُ (ع) إِلَی النَّبِی (ص) فَقَالَ یا مُحَمَّدُ! رَبُّک یقْرِئُک السَّلَامَ وَ یقُولُ لَک دَارِ خَلْقِی [کافی ، ج2 ، ص116] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مُدَارَاهُ النَّاسِ نِصْفُ الْإِیمَانِ وَ الرِّفْقُ بِهِمْ نِصْفُ الْعَیشِ [کافی ، ج2 ، ص117] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : وَ قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً [(بقره/83)] أی للناس کلهم مؤمنهم و مخالفهم أما المؤمنون فیبسط لهم وجهه و أما المخالفون فیکلمهم بالمداراه لاجتذابهم إلی الإیمان فإنه بأیسر من ذلک یکف شرورهم عن نفسه و عن إخوانه المؤمنین [بحارالأنوار ، ج72 ، ص401] .

1- ابوجعفر بصری به همراه یونس بن عبد الرحمن به حضور امام رضا (ع) رسیدند یونس از نسبت های ناروائی که بعض اصحاب حضرت به وی نسبت دادند و شایعه سازی کرده بودند به حضرت شکایت نمود. حضرت به آنها فرمود : با آنها مدارا کن که عقلشان بیش از آن نمی رسد. [مفاخر ، ج1 ، ص187] .

قَالَ رَسُول ، اللَّهِ (ص) : أَمَرَنِی رَبِّی بِمُدَارَاهِ النَّاسِ کمَا أَمَرَنِی بِإِقَامَهِ الْفَرَائِضِ [أمالی طوسی ، ص481] .

إِنّا أَوْ إِیاکمْ لَعَلی هُدیً أَوْ فِی ضَلالٍ مُبِینٍ [سبأ/24] .

فَلْیأْتُوا بِحَدِیثٍ مِثْلِهِ [طور/34] .

پیامبر (ص) در پاسخ تقاضای صفوان برای تحقیق دو ماهه ، چهار ماه مهلت داد.

وَ إِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِکینَ اسْتَجارَک فَأَجِرْهُ حَتّی یسْمَعَ کلامَ اللّهِ

[توبه/6] .

ریشه مدارا سعه صدر است : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مُدَارَاهُ النَّاسِ نِصْفُ الْإِيمَانِ وَ الرِّفْقُ بِهِمْ نِصْفُ الْعَيشِ [کافی ، ج2 ، ص117] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ اجْعَلْ لِی یداً عَلَی مَنْ ظَلَمَنِی ، وَ لِسَاناً عَلَی مَنْ خَاصَمَنِی ، وَ ظَفَراً بِمَنْ عَانَدَنِی [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

2. فضل مدارا

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ مُدَارَاهَ أَعْدَاءِ اللَّهِ مِنْ أَفْضَلِ صَدَقَهِ الْمَرْءِ عَلَی نَفْسِهِ وَ إِخْوَانِهِ [تفسیرالإمام العسکری ، ص354] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن الأنبیاء إنما فضلهم الله علی خلقه بشده مداراتهم لأعداء دین الله و حسن تقیتهم لأجل إخوانهم فی الله [بحارالأنوار ، ج72 ، ص401] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ثَلَاثٌ مَنْ لَمْ یکنَّ فِیهِ لَمْ یتِمَّ لَهُ عَمَلٌ وَرَعٌ یحْجُزُهُ عَنْ مَعَاصِی اللَّهِ وَ خُلُقٌ یدَارِی بِهِ النَّاسَ وَ حِلْمٌ یرُدُّ بِهِ جَهْلَ الْجَاهِلِ [کافی ، ج2 ، ص116] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لیس الحکیم من لم یدار من لا یجد بدا من مداراته [تحف العقول ، ص218] .

عن الحسین بن خالد عن أبی الحسن الرضا (ع) أنه سئل ما العقل؟ فقال (ع) : "التجرع للغصه و مداهنه الأعداء و مداراه الأصدقاء" [أمالی صدوق ، ص283] .

عن أبی سعید عقیصا قال سئل الحسن بن علی بن أبی طالب (ع) عن العقل ، فقال (ع) : "التجرع للغصه و مداهنه الأعداء" [أمالی صدوق ، ص671] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : المداراه أحمد الخلال [غررالحکم ، ص444] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ

(ع) : ثمره العقل مداراه الناس [غررالحكم ، ص53] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رأس الحكمه مداراه الناس [غررالحكم ، ص445] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : عنوان العقل مداراه الناس [غررالحكم ، ص445] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مداراه الرجال من أفضل الأعمال [غررالحكم ، ص445] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : دار الناس تستمتع بإخائهم و ألقهم بالبشر تمت أضغانهم [غررالحكم ، ص445] .

3. ثمره مدارا

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : دار الناس تأمن غوائلهم و تسلم من مكايدهم [غررالحكم ، ص445] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سلامه الدين و الدنيا فى مداراه الناس [غررالحكم ، ص445] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من دارى أضداده أمن المحارب [غررالحكم ، ص334] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن قوما من قريش قلت مداراتهم للناس فنفوا من قريش و ايم الله ما كان بأحسابهم بأس و إن قوما من غيرهم حسنت مداراتهم فألحقوا بالبيت الرفيع قال ثم قال من كف يده عن الناس فإنما يكف عنهم يدا واحده و يكفون عنه أيادى كثيره [خصال صدوق ، ج1 ، ص17] .

4. اصلاح مدارا

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من لم يصلحه حسن المداراه أصلحه سوء المكافاه [غررالحكم ، ص444] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) كمْ أدَارِيكمْ كمَا تُدَارَى الْبِكارُ الْعَمِدَهُ وَ الثِّيابُ الْمُتَدَاعِيهُ كلَّمَا حِيصَتْ مِنْ جَانِبٍ تَهَتَّكتْ مِنْ آخَرَ كلَّمَا أَطَلَّ عَلَيكمْ مَنْسِرٌ مِنْ مَنَاسِرِ أَهْلِ الشَّامِ أَغْلَقَ كلُّ رَجُلٍ مِنْكمْ بَابَهُ وَ انْجَحَرَ انْجِحَارَ الضَّبَّهِ فِى جُحْرِهَا وَ الضَّبُعِ فِى وِجَارِهَا الذَّلِيلُ وَ اللَّهِ مَنْ نَصَرْتُمُوهُ وَ مَنْ رُمِى بِكمْ فَقَدْ رُمِى بِأَفْوَقَ نَاصِلٍ إِنَّكمْ وَ اللَّهِ لَكثِيرٌ فِى الْبَاحَاتِ قَلِيلٌ تَحْتَ الرَّاياتِ وَ إِنِّى لَعَالِمٌ بِمَا يصْلِحُكمْ وَ يقِيمُ أَوَدَكمْ وَ لَكنِّى لَا أَرَى إِصْلَاحَكمْ بِإِفْسَادِ نَفْسِى [نهج البلاغه ، خطبه 69] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَلَكتْنِى عَينِى وَ أَنَا جَالِسٌ فَسَنَحَ لِى رَسُولُ اللَّهِ ص فَقُلْتُ يا رَسُولَ اللَّهِ مَا ذَا لَقِيتُ مِنْ أُمَّتِک مِنَ الْأَوَدِ وَ اللَّدَدِ فَقَالَ ادْعُ عَلَيهِمْ فَقُلْتُ أَبْدَلَنِى اللَّهُ بِهِمْ خَيراً مِنْهُمْ وَ أَبْدَلَهُمْ بِى شَرّاً لَهُمْ مِنِّى

[نهج البلاغه ، خطبه 70] .

5. ابزار مدارا

وَ جادِلْهُمْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ [نحل/125] .

فَبُهِتَ الَّذِی کفَرَ [بقره/258] .

قالَ بَلْ فَعَلَهُ کبِیرُهُمْ هذا فَسْئَلُوهُمْ إِنْ کانُوا ینْطِقُونَ فَرَجَعُوا إِلی أَنْفُسِهِمْ [انبیاء/64-63] .

ماجرای خود قرآن در برابر اشعار فصیح و بلیغ.

ماجرای آن خلیفه ای که گفت : من امام سجاد را نمی شناسم و شاعر فوری سرود :

قالَ الْفَرَزْدَقُ : هَذَا الَّذِی تَعْرِفُ الْبَطْحَاءُ وَطْأَتَهُ [إرشاد مفید ، ج2 ، ص151] .

یزید می گفت : تُوتِی الْمُلْک مَنْ تَشاءُ [آل عمران/26] .

و حضرت زینب (سلام الله علیها) فرمودند : إِنَّما نُمْلِی لَهُمْ لِیزْدادُوا إِثْماً [آل عمران/178] .

مسلمان باید به اسلحه بیان و جدال نیکو ، مسلح باشد.

قال أبو سفیان : اعل هبل. فقال رسول الله (ص) "الله أعلی و أجل" [خصال صدوق ، ج2 ، ص397] .

قال أبو سفیان : لنا عزی و لا عزی لکم. فقال رسول الله (ص) : "الله مولانا و لا مولی لکم" [خصال صدوق ، ج2 ، ص397] .

مناظرات امامان در تاریخ ثبت است

داستان هشام.

2. رفق

1. اهمیت رفق

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رأس السیاسه استعمال الرفق [غررالحکم ، ص342] .

الرِّفْقُ

فَبِما رَحْمَهٍ مِنَ اللّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَ لَوْ کنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لاَنْفَضُّوا مِنْ حَوْلِک [آل عمران/159] .

وَ اخْفِضْ جَناحَک لِلْمُومِنِينَ [حجر/88] .

وَ إِذا خاطَبَهُمُ الْجاهِلُونَ قالُوا سَلاماً [فرقان/63] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الرِّفْقُ يمْنٌ وَ الْخُرْقُ شُومٌ [کافی ، ج2 ، ص119] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِنَّ الرِّفْقَ لَمْ يوضَعْ عَلَى شَیءٍ إِلَّا زَانَهُ وَ لَا نُزِعَ

مِنْ شَیءٍ إِلَّا شَانَهُ [کافی ، ج2 ، ص119] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا کانَ الرِّفْقُ فِی شَیءٍ قَطُّ إِلَّا زَانَهُ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص72] .

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : الرِّفْقُ نِصْفُ الْعَیشِ [کافی ، ج2 ، ص120] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الرِّفْقُ نِصْفُ الْمَعِیشَهِ [وسائل الشیعه ، ج12 ، ص52] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَوْ کانَ الرِّفْقُ خَلْقاً یرَی مَا کانَ مِمَّا خَلَقَ اللَّهُ شَیءٌ أَحْسَنَ مِنْهُ [کافی ، ج2 ، ص120] .

2. لزوم رفق

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الرِّفْقُ بِالْأَتْبَاعِ مِنْ کرَمِ الطِّبَاعِ [غررالحکم ، ص243] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا اصْطَحَبَ اثْنَانِ إِلَّا کانَ أَعْظَمُهُمَا أَجْراً وَ أَحَبُّهُمَا إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَرْفَقَهُمَا بِصَاحِبِهِ [کافی ، ج2 ، ص120] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إذا أراد الله بأهل بیت خیرا أدخل علیهم باب رفق [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج6 ، ص339] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أعطی حظه من الرفق أعطی حظه من خیر الدنیا و الآخره [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج6 ، ص339] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَعْقَلُ النَّاسِ أَشَدُّهُمْ مُدَارَاهً لِلنَّاسِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص394] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إنا أمرنا معاشر الأنبیاء بمداراه الناس کما أمرنا بإقامه الفرائض. [أمالی طوسی ، ص521] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الرفق مفتاح النجاح [غررالحکم ، ص244] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : علیک بالرفق فإنه مفتاح الصواب و سجیه أولی الألباب [غررالحکم ، ص244] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ اخْلِطِ

الشِّدَّةَ بِضِغْثٍ مِنَ اللِّينِ وَ ارْفُقْ مَا كانَ الرِّفْقُ أَرْفَقَ [نهج البلاغه ، نامه 46] .

3. ثمرات رفق

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ فِی الرِّفْقِ الزِّیادَهَ وَ الْبَرَکهَ وَ مَنْ یحْرَمِ الرِّفْقَ یحْرَمِ الْخَیرَ [کافی ، ج2 ، ص119] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ کانَ رَفِیقاً فِی أَمْرِهِ نَالَ مَا یرِیدُ مِنَ النَّاسِ [کافی ، ج2 ، ص120] .

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : من أحجم عن الرأی و عییت به الحیل کان الرفق مفتاحه [أعلام الدین ، ص298] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الرفق یوی إلی السلم [غررالحکم ، ص244] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الرفق مفتاح الصواب و شیمه ذوی الألباب [غررالحکم ، ص243] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الرِّفْقُ ییسِّرُ الصِّعَابَ وَ یسَهِّلُ الْأَسْبَابَ [غررالحکم ، ص244] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الرفق لقاح الصلاح و عنوان النجاح [غررالحکم ، ص250] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنْ شِئْتَ أَنْ تُکرَمَ فَلِنْ وَ إِنْ شِئْتَ أَنْ تُهَانَ فَاخْشُنْ [کافی ، ج1 ، ص26] .

4. رفق وخدا

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ رَفِیقٌ یحِبُّ الرِّفْقَ وَ مِنْ رِفْقِهِ بِکمْ تَسْلِیلُ أَضْغَانِکمْ وَ مُضَادَّهِ قُلُوبِکمْ [کافی ، ج2 ، ص120] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ رَفِیقٌ یحِبُّ الرِّفْقَ وَ یعْطِی عَلَی الرِّفْقِ مَا لَا یعْطِی عَلَی الْعُنْفِ [کافی ، ج2 ، ص119] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ع) : إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الرِّفْقَ وَ يعِينُ عَلَيهِ فَإِذَا رَكبْتُمُ الدَّوَابَّ الْعُجْفَ فَأَنْزِلُوهَا مَنَازِلَهَا فَإِنْ كانَتِ الْأَرْضُ مُجْدِبَةً فَانْجُوا عَنْهَا وَ إِنْ كانَتْ مُخْصِبَةً فَأَنْزِلُوهَا مَنَازِلَهَا [كَافى

، ج2 ، ص120] .

عن النبی (ص) : یا عائشه ان الله رفیق یحب الرفق و یعطی علی الرفق ما لا یعطی علی العنف و ما لایعطی الرفق فی الامر کله [کنز ، خ5363] .

عن النبی (ص) : ان الله عزوجل رفیق یحب الرفق فی الامر کله [کنز ، خ5370] .

5. رفق وایمان

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ قُسِمَ لَهُ الرِّفْقُ قُسِمَ لَهُ الْإِیمَانُ [کافی ، ج2 ، ص118] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ لِکلِّ شَیءٍ قُفْلًا وَ قُفْلُ الْإِیمَانِ الرِّفْقُ [کافی ، ج2 ، ص118] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لکل دین خلق و خلق الإیمان الرفق [غررالحکم ، ص244] .

6. رفق و دعا

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : خَادِعْ نَفْسَک فِی الْعِبَادَهِ وَ ارْفُقْ بِهَا وَ لَا تَقْهَرْهَا وَ خُذْ عَفْوَهَا وَ نَشَاطَهَا إِلَّا مَا کانَ مَکتُوباً عَلَیک مِنَ الْفَرِیضَهِ فَإِنَّهُ لَا بُدَّ مِنْ قَضَائِهَا وَ تَعَاهُدِهَا عِنْدَ مَحَلِّهَا [نهج البلاغه ، نامه 69] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اجْتَهَدْتُ فِی الْعِبَادَهِ وَ أَنَا شَابٌّ فَقَالَ لِی أَبِی (ع) یا بُنَی دُونَ مَا أَرَاک تَصْنَعُ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا أَحَبَّ عَبْداً رَضِی عَنْهُ بِالْیسِیرِ [کافی ، ج2 ، ص87] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ هَذَا الدِّینَ مَتِینٌ فَأَوْغِلُوا فِیهِ بِرِفْقٍ وَ لَا تُکرِّهُوا عِبَادَهَ اللَّهِ إِلَی عِبَادِ اللَّهِ فَتَکونُوا کالرَّاکبِ الْمُنْبَتِّ الَّذِی لَا سَفَراً قَطَعَ وَ لَا ظَهْراً أَبْقَی [کافی ، ج2 ، ص86] .

7. رفق و خشونت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ذَا كانَ الرِّفْقُ خُرْقاَ كانَ الْخُرْقُ رِفْقاَ رُبَّمَا كانَ الدَّوَاءُ دَاءً وَ الدَّاءُ دَوَاءً [

نهج البلاغه ، نامه 31] .

8. رفیق

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : سَلْ عَنِ الرَّفِیقِ قَبْلَ الطَّرِیقِ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إنما سمی الرفیق رفیقا لأنه یرفقک علی صلاح دینک فمن أعانک علی صلاح دینک فهو الرفیق الشفیق [غررالحکم ، 424] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فی الضیق یتبین حسن مواساه الرفیق [غررالحکم ، ص424] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لیس برفیق محمود من أحوج صاحبه إلی مماراته [غررالحکم ، ص418] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : العمل رفیق [رفق] الموقن [غررالحکم ، ص151] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اجعل رفیقک عملک و عدوک أملک [غررالحکم ، ص151] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اعْلَمُوا أَنَّهُ مَنْ یتَّقِ اللّهَ یجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً مِنَ الْفِتَنِ وَ نُوراً مِنَ الظُّلَمِ وَ یخَلِّدْهُ فِیمَا اشْتَهَتْ نَفْسُهُ وَ ینْزِلْهُ مَنْزِلَ الْکرَامَهِ عِنْدَهُ فِی دَارٍ اصْطَنَعَهَا لِنَفْسِهِ ظِلُّهَا عَرْشُهُ وَ نُورُهَا بَهْجَتُهُ وَ زُوَّارُهَا مَلَائِکتُهُ وَ رُفَقَاوهَا رُسُلُهُ

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَبَادِرُوا بِأَعْمَالِکمْ تَکونُوا مَعَ جِیرَانِ اللَّهِ فِی دَارِهِ رَافَقَ بِهِمْ رُسُلَهُ وَ أَزَارَهُمْ مَلَائِکتَهُ [نهج البلاغه خطبه ، 183] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَسْأَلُ اللَّهَ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَ مُعَایشَهَ السُّعَدَاءِ وَ مُرَافَقَهَ الْأَنْبِیاءِ [نهج البلاغه ، خطبه 23] .

3. مداهنه

1. لزوم ترک مداهنه

باب 89-أنه ينبغى أن لا يخاف فى الله لومه لائم و ترک المداهنه فى الدين [بحارالأنوار ، ج68 ، ص360] .

2. انواع مداهنه

1. با اهل معاصى

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيدْهِنُونَ [قلم/9] .

درباره پیشنهاد سکوت در برابر بت ، آیه نازل شد : لا أَعْبُدُ

ما تَعْبُدُونَ [کافرون/2] .

خداوند با وجود لطف و عفو و محبت می فرماید : وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ [مائده/67] .

لَئِنْ أَشْرَکتَ لَیحْبَطَنَّ عَمَلُک [زمر/65] .

وَ لَوْ تَقَوَّلَ عَلَینا بَعْضَ الْأَقاوِیلِ [حاقه/44] .

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَیدْهِنُونَ [قلم/9] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی شُعَیبٍ النَّبِی (ص) أَنِّی مُعَذِّبٌ مِنْ قَوْمِک مِائَهَ أَلْفٍ أَرْبَعِینَ أَلْفاً مِنْ شِرَارِهِمْ وَ سِتِّینَ أَلْفاً مِنْ خِیارِهِمْ فَقَالَ یا رَبِّ هَولَاءِ الْأَشْرَارُ فَمَا بَالُ الْأَخْیارِ فَأَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَیهِ دَاهَنُوا أَهْلَ الْمَعَاصِی وَ لَمْ یغْضَبُوا لِغَضَبِی [کافی ، ج5 ، ص55] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَدْنَی الْإِنْکارِ أَنْ یلْقَی أَهْلُ الْمَعَاصِی بِوُجُوهٍ مُکفَهِرَّهٍ [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص176] .

2. با برادران

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : شر إخوانک من داهنک فی نفسک و ساترک عیبک [غررالحکم ، ج418] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إنما سمی العدو عدوا لأنه یعدو علیک فمن داهنک فی معایبک فهو العدو العادی علیک [غررالحکم ، ج461] .

3. بانفس

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من داهن نفسه هجمت به علی المعاصی المحرمه [غررالحکم ، ص235] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا ترخصوا لأنفسکم فتداهنوا فی الحق فتخسروا [مشکاه الأنوار ، ص139] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تُرَخِّصُوا لِأَنْفُسِکمْ فَتَدْهَبَ بِکمُ الرُّخَصُ مَذَاهِبَ الظَّلَمَهِ وَ لَا تُدَاهِنُوا فَیهْجُمَ بِکمُ الْإِدْهَانُ عَلَی الْمَعْصِیهِ [نهج البلاغه ، خطبه

. [86

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَكنْ مِمَّنْ يرْجُو الآخِرَةَ بِغَيرِ عَمَلٍ وَ يرَجِّى التَّوْبَةَ بِطُولِ الأَمَلِ يقُولُ فِى الدُّنْيا بِقَوْلِ الزَّاهِدِينَ وَ

يعْمَلُ فِيهَا بِعَمَلِ الرَّاغِبِينَ إِنْ أُعْطِيَ مِنْهَا لَمْ يشْبَعْ وَ إِنْ مُنِعَ مِنْهَا لَمْ يقْنَعْ يعْجِزُ عَنْ شُكرِ مَا أُوتِيَ وَ يبْتَغِي الزِّيادَةَ فِيمَا بَقِيَ ينْهَى وَ لَا ينْتَهِي وَ يأْمُرُ بِمَا لَا يأْتِي يحِبُّ الصَّالِحِينَ وَ لَا يعْمَلُ عَمَلَهُمْ وَ يبْغِضُ الْمُذْنِبِينَ وَ هُوَ أَحَدُهُمْ يكرَهُ الْمَوْتَ لِكثْرَةِ ذُنُوبِهِ وَ يقِيمُ عَلَى مَا يكرَهُ الْمَوْتَ مِنْ أَجْلِهِ إِنْ سَقِمَ ظَلَّ نَادِماً وَ إِنْ صَحَّ أَمِنَ لَاهِياً يعْجَبُ بِنَفْسِهِ إِذَا عُوفِيَ وَ يقْنَطُ إِذَا ابْتُلِيَ إِنْ أَصَابَهُ بَلَاءٌ دَعَا مُضْطَرّاً وَ إِنْ نَالَهُ رَخَاءٌ أَعْرَضَ مُغْتَرّاً تَغْلِبُهُ نَفْسُهُ عَلَى مَا يظُنُّ وَ لَا يغْلِبُهَا عَلَى مَا يسْتَيقِنُ يخَافُ عَلَى غَيرِهِ بِأَدْنَى مِنْ ذَنْبِهِ وَ يرْجُو لِنَفْسِهِ بِأَكثَرَ مِنْ عَمَلِهِ إِنِ اسْتَغْنَى بَطِرَ وَ فُتِنَ وَ إِنِ افْتَقَرَ قَنِطَ وَ وَهَنَ يقَصِّرُ إِذَا عَمِلَ وَ يبَالِغُ إِذَا سَأَلَ إِنْ عَرَضَتْ لَهُ شَهْوَةٌ أَسْلَفَ الْمَعْصِيةَ وَ سَوَّفَ التَّوْبَةَ وَ إِنْ عَرَتْهُ مِحْنَةٌ انْفَرَجَ عَنْ شَرَائِطِ الْمِلَّةِ يصِفُ الْعِبْرَةَ وَ لَا يعْتَبِرُ وَ يبَالِغُ فِي الْمَوْعِظَةِ وَ لَا يتَّعِظُ فَهُوَ بِالْقَوْلِ مُدِلٌّ وَ مِنَ الْعَمَلِ مُقِلٌّ ينَافِسُ فِيمَا يفْنَى وَ يسَامِحُ فِيمَا يبْقَى يرَى الْغُنْمَ مَغْرَماً وَ الْغُرْمَ مَغْنَماً يخْشَى الْمَوْتَ وَ لَا يبَادِرُ الْفَوْتَ يسْتَعْظِمُ مِنْ مَعْصِيتِهِ غَيرِهِ مَا يسْتَقِلُّ أَكثَرَ مِنْهُ مِنْ نَفْسِهِ وَ يسْتَكثِرُ مِنْ طَاعَتِهِ مَا يحْقِرُهُ مِنْ طَاعَةِ غَيرِهِ فَهُوَ عَلَى النَّاسِ طَاعِنٌ وَ لِنَفْسِهِ مُدَاهِنٌ [نهج البلاغه ، حكمت 150] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إياک أن تكون على الناس طاعنا و لنفسک مداهنا فتعظم عليک الحوبه و تحرم المثوبه [غررالحكم ، 223] .

4. مداهنه در مورد حق

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا تداهنوا فى الحق إذا ورد عليكم

و عرفتموه فتخسروا خسرانا مبينا [تحف العقول ، ص149] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ لَعَمْرِی مَا عَلَی مِنْ قِتَالِ مَنْ خَالَفَ الْحَقَّ وَ خَابَطَ الْغَی مِنْ إِدْهَانٍ وَ لَا إِيهَانٍ [نهج البلاغه ، خطبه 24] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اعْلَمُوا رَحِمَكمُ اللَّهُ أَنَّكمْ فِی زَمَانٍ الْقَائِلُ فِيهِ بِالْحَقِّ قَلِيلٌ وَ اللِّسَانُ عَنِ الصِّدْقِ كلِيلٌ وَ اللَّازِمُ لِلْحَقِّ ذَلِيلٌ أَهْلُهُ مُعْتَكفُونَ عَلَی الْعِصْيانِ مُصْطَلِحُونَ عَلَی الْإِدْهَانِ [نهج البلاغه ، حكمت 233] .

4. فرق بين مدارا ، رفق ومداهنه

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : مِنْ حُبِّ الْمُدَارِينَ تَصْحِيحَ الْمِقَهِ [صحيفه سجاديه ، دعای 20] .

در صفحه قبل برای اين جمله معنائی كرديم كه در اين صفحه بررسی می كنيم :

فرق بين مدارا و مداهنه و نفاق :

1 مدارا بذل دنيا برای صلاح دين يا دنيا ، ولی مداهنه بذل دين برای رسيدن به دنيااست.

2 مدارا نسبت به افراد كم ظرفيت است ، خُذِ الْعَفْوَ وَ أْمُرْ بِالْعُرْفِ وَ أَعْرِضْ عَنِ الْجاهِلِينَ [اعراف/199] .

ولی مداهنه ، كلک ، زرنگی ، كلاه برداری ، جذب گروه ها است.

3 مدارا از سعه صدر ريشه می گيرد. از علاقه وحَرِيصٌ عَلَيكمْ [توبه/128] .

آب می خورد. ولی مداهنه از ضعف و سود جوئی.

4 معاويه : دشمنان دين را جذب می كند با مداهنه.

امير المؤمنين (ع) دشمنان خود را جذب می كند با مدارا

5 مداهنه از شيطنت است و مدارا از عقل.

توجه : مبادا مداهنه کنیم و نامش را مدارا بگذاریم ، اینجا عقل زیاد برای تشخیص لازم است تا انسان خودش را گول نزند لذا در حدیث می خوانیم : قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَعْقَلُ النَّاسِ أَشَدُّهُمْ مُدَارَاةً لِلنَّاسِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص394] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : مِنْ حُبِّ الْمُدَارِینَ تَصْحِیحَ الْمِقَهِ [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

در جامعه افرادی هستند خوش برخورد ، چاپلوس ، گرم که به همه می گویند قربان شما ، چاکرم ، مخلصم ، اهل مدارا هستند و جهت و خط مشخص و قاطعی ندارند. علاقه و اظهار محبت این افراد ریشه ندارد و وسیله غرور هم هست. امام در این جمله از خدا می خواهد به جای حب و علاقه این دسته از مردم مقه (محبت) ریشه دار و صحیح مستقر کند.

خدایا به جای علاقه افراد مدارا کن و بی خط و چاپلوس ، مرا از علاقه های عمیق برخوردار فرما.

البته مدارای مثبت هم داریم که سفارش شده نسبت به افرادی کنار آئیم و این نه به خاط ر خودباختگی و بی خطی است ، بلکه تا او با مدارا در خط بیاید. بنابراین ، گاهی مدارا برای هدایت دیگران است و گاهی برای تسلیم دیگران و در روح انسان برای همین یک عمل ممکن است ریشه های گوناگونی داشته باشد. لذا در روایات می خوانیم : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَعْقَلُ النَّاسِ أَشَدُّهُمْ مُدَارَاةً لِلنَّاسِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص394] .

حتی در جنگ مدارا کند و ناسزا نگوید. ناجوانمردانگی نکند و فرق میان مدارای مثبت و مداهنه روشن است.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَذَلُّ النَّاسِ مَنْ أَهَانَ النَّاسَ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص394] .

1. مدیر

1. توجه به اصول کلی در مدیریت تولید

1. خط اصلی : راه خدا است

تا شاخه های فرهنگی ، اقتصادی ، روحی ، اداری هماهنگ باشند.

راه خدا

است بیش از پنجاه مرتبهسَبیلِ اللّهدر قرآن آمده است.

راه خدا ، راه مستقیم ، راه عبادت ، راه اعتصام ، راه انبیاء و اولیاء است.

2. در جهاد :

جاهَدُوا فی سَبیلِ اللّهِ [بقره/218.]

قُتِلُوا فی سَبیلِ اللّهِ [آل عمران/169.]

قاتِلُوا فی سَبیلِ اللّه [بقره/190.]

ضَرَبْتُمْ فی سَبیلِ اللّهِ [نساء/94.]

أُحْصِرُوا فی سَبیلِ اللّهِ [بقره/273.]

3. در انفاق

أَنْفِقُوا فی سَبیلِ اللّهِ [بقره/195.]

4. در هجرت

هاجَرُوا فی سَبیلِ اللّهِ [حج/58.]

انْفِرُوا فی سَبیلِ اللّهِ [توبه/38.]

5. در آموزش :

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّک [علق/1.]

6. در عبادت :

إِنَّ صَلاتی وَ نُسُکی وَ مَحْیای وَ مَماتی لِلّهِ رَبِّ الْعالَمین [انعام/162.]

7. در زندگی شخصی :

قُلْ لِأَزْواجِک وَ بَناتِک وَ نِساءِ الْمُؤمِنینَ [احزاب/59.]

8. در ذبح گوسفند :

كلُوا مِمّا ذُكرَ اسْمُ اللّهِ عَلَيه [انعام/118.]

9. در تبليغ :

إِنْ أَجرِى إِلاّ عَلَى اللّهِ [هود/29]

10. در تجارت و توليد :

رِجالٌ لا تُلْهيهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَيعٌ عَنْ ذِكرِ اللّهِ [نور/37]

11. در رابطه با مستكبرين :

لا يخْشَوْنَ أَحَداً إِلاَّ اللّه [احزاب/39.]

12. در رابطه با مستضعفان :

ما لَكمْ لا تُقاتِلُونَ فى سَبيلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفين [نساء/75]

13. اسوه بودن

14. اصرار به زندگى ساده ،

15. انتقاد از مهمان شدن عثمان حنيف ،

16. گردن بند حضرت زينب.

2. شيوه هاى توليد

1. رشد اقتصادى نبايد رشد معنوى را تخريب كند :

رِجالٌ لا تُلْهيهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَيعٌ عَنْ ذِكرِ اللّهِ [نور/37.]

انْفَضُّوا إِلَيها

وَ تَرَکوک قائِماً [جمعه/11.]

قُلْ إِنْ کانَ آباؤکمْ وَ أَبْناؤکمْ وَ إِخْوانُکمْ وَ أَزْواجُکمْ وَ عَشیرَتُکمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ کسادَها وَ مَساکنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَیکمْ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فی سَبیلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّی یأْتِی اللّهُ بِأَمْرِهِ وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الْفاسِقین [توبه/24.]

2. به دور از ظلم :

امیرالمؤمنین : اگر اقالیم سبعه را برای ظلم به مورچه ای به من دهند نمی پذیرم. [خطبه224]

3. با گفتار مناسب :

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَ مَغْفِرَهٌ خَیرٌ مِنْ صَدَقَهٍ یتْبَعُها أَذیً وَ اللّهُ غَنِی حَلیمٌ [بقره/263.]

4. به دور از منت :

لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِکمْ بِالْمَنِّ [بقره/264]

5. با حفظ عفاف :

گاهی شهرک می سازیم ، ولی نقشه خانه ها با عفت سازگار نیست.

تولید لباس ولی با رنگ و دوختی که به روحیه ضربه می زند.

جوراب نازک.

6. توجه به نماز :

آپارتمان و اداره نماز خانه ندارد ،

و اجعل افضل اوقاتک للصلوه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ لْیکنْ أَکثَرُ هَمِّک الصَّلَاهَ فَإِنَّهَا رَأْسُ الْإِسْلَامِ [تحف العقول ، ص25.]

الّذينَ إِنْ مَكنّاهُمْ فِی الْأَرْضِ أقامُوا الصَّلاةَ وَ آتَوُا الزَّكاةَ [حج/41.]

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضاعُوا الصَّلاةَ وَ اتَّبَعُوا الشَّهَواتِ فَسَوْفَ يلْقَوْنَ غَيا [مريم/59.]

می گویند نماز از انجمن اسلامی ، تولید از مدیر عامل.

7. به دور از تبعیض.

8. به دور از تحقیر.

سرگرمی به قیمت تحقیر مؤمن - تضعیف نظام - تخدیر افکار.

9. توجه به معنویات :

اگر فقط به فکر بهبود زندگی باشیم در دراز مدت مردم را از دست خواهیم داد.

انسان روح دارد نیاز معنوی دارد ، اگر اشباع

نشود ، نق می زند ، نق زدن ها ، با هم جمع می شوند و...

اگر همراه با تولید کمال نباشد رشوه و خیانت و کم کاری و فساد اخلاق پیدا می شود و پیدا شدن این مفاسد دل سردی مردم را همراه دارد. مردم دل سرد حمایت نمی کنند.

اخلاق و کمال مخصوص یک گروه نیست.

3. توجه به آثار تولید

1. نگویند امسال چقدر مجله و کتاب چاپ کردیم ببینید :

یهْدی إِلَی الرُّشْدِ [جن/2.]

2. نگویند امسال چقدر دانشجو اضافه کردیم :

ثمره العلم العبودیه

3. نگویند قم چقدر طلبه دارد :

إِنَّما یخْشَی اللّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَماءِ [فاطر/28.]

4. نگویند کارخانه چقدر تولید دارد :

قالَ الَّذینَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَیلَکمْ ثَوابُ اللّهِ خَیرٌ [قصص/80.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنِ اسْتَوَی یوْمَاهُ فَهُوَ مَغْبُونٌ [أمالی صدوق ، ص668.]

کلما زاد فی عمری زاد معصیتی

4. عواقب تولید و در آمد زیاد ، بدون اخلاق

1. صرف بودجه زیاد :

2. زندان و قضاوت ،

3. امنیت ،

4. ایجاد انگیزه های مادی با رشوه و جایزه و سمینار ،

5. زیاد شدن بازرسی ،

6. زیاد شدن پرونده ، تبلیغات و دفاعیات و...

7. پیدا شدن گروه های سیاسی مخالف و تخریب امکانات از طریق افراد ناراضی.

5. تفاوت مدیریت در نظام الهی و مادی

1. در نظام الهی :

1. ایثارگر

2. ورع

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَکی [اعلی/14.]

3. متقی

4. عادی

5. رهبر :

اخلاص ، توکل ، عبودیت ، شجاعت ، علم و تقوی بیشتر است.

2. در نظام مادی

1. نظام مادی هر چه بالاتر ، پول و زور و تکبر بیشتر

2. مسئولین :

قَدْ أَفْلَحَ الْیوْمَ مَنِ اسْتَعْلی [طه/64.]

3. سرمایه داران :

أَ لَیسَ لی مُلْک مِصْر [زخرف/51.]

4. مرفهان :

ما أَظُنُّ أَنْ تَبيدَ هذِهِ أَبَداً [کهف/35.]

5. مردم عادی :

أَنَا أُحْیی وَ أُمیتُ [بقره/258.]

6. نمونه هایی از مدیریت رسول اکرم (صل الله علیه و آله)

1.دستورات :

قرآن و عترت.

2. دستورات عزل و نصب.

3. سه بار عزل در چند ساعت. (ماجرای سوره برائت.)

4. تغییر منطقه افراد لایق.

5. تغییر نام ها.

6. تخریب مکان ها :

خانه ابوموسی اشعری ،

مسجد ضرار ،

7. بت ها ، لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ طه/97.

8. ابولهب ملعون می شود.

9. اسامه 18 ساله فرمانده می شود.

10. بلال مؤذن می شود.

11. سلمان از اهل بیت می شود.

12. رفتار در منزل :

رسول اکرم (صل الله علیه و آله) و حضرت علی (علیه السلام) در خانه شیر می دوشیدند ، جاروب می کردند ، مناجات و اشک داشتند ، یتیم نواز بودند ، پیش قدم در انجام دستورات ، مردم دار ، مشورت می کردند ، جلسات دائره وار بود.

7. مدیریت اسلامی در یک نگاه

1 در تمام نظام های سیاسی ، اداری ، فرهنگی ، اقتصادی نباید خط اصلی گم شود.

2 در تمام برنامه ریزی ها باید هدف های فرعی هماهنگ هدف نهائی باشد.

3 برای رسیدن به هدف غائی باید آدم ها ، شیوه ها و برنامه ها متناسب باشد.

4 تفاوت نظام الهی و مادی آن است که در نظام الهی هر چه به قله نزدیک می شویم به علم و تقوا و عبودیت و شجاعت و سوز نزدیک می شویم :

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَکی [اعلی/14.]

ولی در نظام مادی هر چه به مقامات بالا نزدیک تر می شویم به تکبر و ثروت و استبداد نزدیک تر می شویم :

قَدْ أَفْلَحَ الْیوْمَ مَنِ اسْتَعْلی [طه/64.]

5 رشد اقتصادی نباید رشد معنوی را تخریب کند.

6 در مدیر باید هم تعهد درونی ، هم توجه به روحیات پرسنل و هم توجه به نقش خدمات مردم در حالات معنوی باشد.

7 راه حل را باید

از متون اسلامی کسب کرد و تجربه دیگران فقط برای شکوفا شدن ذهن در پیدا کردن راه حل از همان متون باشد.

8 زندگی شخصی مسئولین از زندگی مردم جدا نیست.

9 اگر به رشد اقتصادی فکر کنیم منهای ارزش های دیگر در دراز مدت مردم حمایت از نظام نخواهند کرد و سلب اطمینان مردم از دولت بزرگترین خسارت است.

10 اگر مدیر به فکر تولید بیشتر باشد نه چیز دیگر در آینده باید بودجه همین تولید صرف مسائل قضائی ، امنیتی ، زندان ، فرهنگ و تبلیغات و جر و بحث و کم کاری و صرف کم کردن آمار فساد و قرار دادن انواع بازرسی ها شود.

11 در کارخانه می گویند نماز برای انجمن اسلامی ، تولید برای مدیر.

1. مدیریت

1. مسئولیت

فَلَنَسْئَلَنَّ الَّذینَ أُرْسِلَ إِلَیهِمْ وَ لَنَسْئَلَنَّ الْمُرْسَلین [اعراف/6] .

وَ لَوْ تَقَوَّلَ عَلَینا بَعْضَ الْأَقاویلِ [حاقه/44] .

وَ قالَ مُوسی لِأَخیهِ هارُونَ اخْلُفْنی فی قَوْمی وَ أَصْلِحْ وَ لا تَتَّبِعْ سَبیلَ الْمُفْسِدینَ [اعراف/142] .

وَ لَمَّا رَجَعَ مُوسی إِلی قَوْمِهِ غَضْبانَ أَسِفاً قالَ بِئْسَما خَلَفْتُمُونی مِنْ بَعْدی أَ عَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّکُمْ وَ أَلْقَی الْأَلْواحَ وَ أَخَذَ بِرَأْسِ أَخیهِ یجُرُّهُ إِلَیهِ [اعراف/150] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : وَ اجْعَلْ لِکلِّ إِنْسَانٍ مِنْ خَدَمِک عَمَلاً تَأْخُذُهُ بِه [نهج البلاغه ، نامه 31] .

مسئولیت دادن به تدریج و بعد از آزمایش ، مثل خود خداوند در مسئولیت دادن به مردم.

عَبْدُ اللّهِ

نَبِی اللَّه

رَسُولُ اللّه

خَلِیلُ اللَّه

إِماماً

2. شرایط تصمیم گیری

1) مطالعه و علم :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : یا کمَیلُ مَا مِنْ حَرَکهٍ إِلَّا وَ أَنْتَ مُحْتَاجٌ فِیهَا إِلَی مَعْرِفَهٍ [تحف العقول ، ص171] .

لا تَقْفُ ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْم [بقره/289] .

2) آمار :

احصوا کل من تلفظ بالاسلام [مسند احمد حنبل ، ج5 ، ص384] .

3) کسب اطّلاعات

4) استفاده از بازرس و کارشناس : عرفا و نقبا.

5) مشورت

6) دوراندیشی و پی آمدها :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا هَمَمْتَ بِأَمْرٍ فَتَدَبَّرْ عَاقِبَتَه [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص410] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : قدر ثم اقطع و فکر ثم انطق و تبین ثم اعمل [غررالحکم ، 61] .

7) از راهش وارد شویم :

وَ أْتُوا الْبُيوتَ مِنْ أبْوابِها [بقره/189] .

8) از تجربه استفاده كنيم :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : من حفظ التجارب أصابت أفعاله [غررالحكم ،

. [444

9) انتخاب همکار :

وَ ما کنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّینَ عَضُداً [کهف/51] .

وَ لا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنا [کهف/28] .

10) تمرکز :

أَ أَرْبابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَیرٌ [یوسف/39] .

11) مصلحت عامّه ، نه خواص :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إِنَّمَا عِمَادُ الدِّینِ وَ جِمَاعُ الْمُسْلِمِینَ وَ الْعُدَّهُ لِلْأَعْدَاءِ الْعَامَّهُ مِنَ الْأُمَّهِ فَلْیکنْ صِغْوُک لَهُمْ وَ مَیلُک مَعَهُم [نهج البلاغه ، نامه 53] .

12) تصمیم بر بهترین ها :

لِیبْلُوَکمْ أَیکمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [هود/7] .

13) قاطعیت در تصمیم :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : لَکنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ جَعَلَ رُسُلَهُ أُولِی قُوَّهٍ فِی عَزَائِمِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

14) توکل :

وَ تَوَکلْ عَلَی الْحَی الَّذی لا یمُوت [فرقان/58] .

15) اخلاص :

قُلِ اللّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ [انعام/91] .

3. ملاک های مردم شناسی وگزینش

ملاک های مردم شناسی و گزینش

ملاک های منفی :

1) از او خوشم می آید :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لَا تُوَلِّهِمْ مُحَابَاةً [نهج البلاغه ، نامه 53] .

2) به کسی مربوط نیست :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لَا تُوَلِّهِمْ مُحَابَاةً وَ أَثَرَةً [نهج البلاغه ، نامه 53] .

3) ظاهرش خوب است :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : إِنَّ الرِّجَالَ يتَعَرَّضُونَ لِفِرَاسَاتِ الْوُلَاهِ بِتَصَنُّعِهِمْ وَ حُسْنِ خِدْمَتِهِمْ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

4) گمان می کنم خوب است :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لَا يكنِ اخْتِيارُک إِياهُمْ عَلَى فِرَاسَتِک وَ اسْتِنَامَتِک وَ حُسْنِ الظَّنِّ مِنْک [نهج البلاغه ، نامه 53] .

5) من ، خودم آدم شناسم :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لَا يكنِ اخْتِيارُک إِياهُمْ عَلَى

فِرَاسَتِک [نهج البلاغه ، نامه 53] .

6) او خودش این مسئولیت را می خواست :

انا لانستعمل فی أمورنا من أراد [منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه ، قطب راوندی ، ج3 ، ص186] .

ملاک های مثبت

(از نامه 53 نهج البلاغه به مالک اشتر)

1) سابقه مکتبی :

قال امیرالمؤمنین (علیه السلام) : مِنْ أَهْلِ... وَ الْقَدَمِ فِی الْإِسْلَامِ الْمُتَقَدِّمَهِ

2) سابقه خدمت :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : اخْتَبِرْهُمْ بِمَا وُلُّوا لِلصَّالِحِینَ قَبْلَک

3) سابقه تجربه :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : تَوَخَّ مِنْهُمْ أَهْلَ التَّجْرِبَهِ وَ الْحَیاء

4) سابقه خانوادگی :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : تَوَخَّ مِنْهُمْ أَهْلَ التَّجْرِبَهِ وَ الْحَیاءِ مِنْ أَهْلِ الْبُیوتَاتِ الصَّالِحَه

5) سابقه رفتاری :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : وَ أَقَلُّ فِی الْمَطَامِعِ

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : وَ أَعْرَفِهِمْ بِالْأَمَانَهِ وَجْها

6) سابقه نظری و فکری :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : وَ أَبْلَغُ فِی عَوَاقِبِ الْأُمُورِ نَظَرا

7) سابقه اجتماعی :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : فَاعْمِدْ لِأَحْسَنِهِمْ كانَ فِی الْعَامَّهِ أَثَرا

4. بازرسی وتشویق و تنبیه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : ثُمَّ لَا تَدَعْ أَنْ يكونَ لَک عَلَيهِمْ عُيونٌ مِنْ أَهْلِ الْأَمَانَهِ وَ الْقَوْلِ بِالْحَقِّ عِنْدَ النَّاسِ فَيثْبِتُونَ بَلَاءَ كلِّ ذِی بَلَاءٍ مِنْهُمْ (تا زحمات و فداکاری های آنان را بنویسند) لِيثِقَ أُولَئِک بِعِلْمِک بِبَلَائِهِمْ ثُمَّ اعْرِفْ لِكلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا أَبْلَی (به مقدار سختی های هر یک با آنان برخورد کن.) [تحف العقول ، ص134] .

بازرسی و تنبیه :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : فَارْفَعْ إِلَی حِسَابَک [نهج البلاغه ، نامه 40] .

هشدار : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لَئِنْ بَلَغَنِی أَنَّک خُنْتَ مِنْ فَیءِ

الْمُسْلِمِينَ شَيئاً صَغِيراً أَوْ كبِيراً لَأَشُدَّنَّ عَلَيک [نهج البلاغه ، نامه 20] .

احضار : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : أَقْبِلْ إِلَی حِينَ يصِلُ إِلَيک کتَابِی هَذَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ [نهج البلاغه ، نامه 71] .

تحقیر : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : لَئِنْ کانَ مَا بَلَغَنِی عَنْک حَقّاً لَجَمَلُ أَهْلِک وَ شِسْعُ نَعْلِک خَيرٌ مِنْک [نهج البلاغه ، نامه 71] .

5) قالَ يا بُنَی لا تَقْصُصْ رُوياک عَلی إِخْوَتِک فَيکيدُوا لَک کيداً إِنَّ الشَّيطانَ لِلْإِنْسانِ عَدُوٌّ مُبينٌ [يوسف/5] .

پیش بینی و آینده نگری صفاتی ارزنده هستند.

پدر و مادر بایستی رابطه ای صمیمانه با فرزندان داشته باشند.

6) وَ کذلِک يجْتَبيک رَبُّک وَ يعَلِّمُک مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحادِيثِ وَ يتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيک وَ عَلی آلِ يعْقُوبَ کما أَتَمَّها عَلی أَبَوَيک مِنْ قَبْلُ إِبْراهيمَ وَ إِسْحاقَ إِنَّ رَبَّک عَلِيمٌ حَکيمٌ [يوسف/6] .

آموزش مستمر انبیای الهی از جانب خداوند.

برای نیروهای برگزیده باید تربیت (رب) ، آموزش مداوم (یعلمک) و دوره های تکمیلی (یتمّ نعمته) وجود داشته باشد تا سرمایه ها هدر نرود.

8) إِذْ قالُوا لَيوسُفُ وَ أَخُوهُ أَحَبُّ إِلی أَبينا مِنّا وَ نَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبانا لَفی ضَلالٍ مُبينٍ [يوسف/8] .

حبّ و بغض ها موجب نادیده گرفتن حقایق می گردد ، ولی خداوند فقط حق را می گوید. گروه گرایی ، اگر بدون رهبری صحیح و خداپسندانه باشد ، عوامل سقوط را سریعتر فراهم می کند.

10) قالَ قائِلٌ مِنْهُمْ لا تَقْتُلُوا يوسُفَ وَ أَلْقُوهُ فی غَيابَتِ الْجُبِّ يلْتَقِطْهُ بَعْضُ السَّيارَهِ إِنْ کنْتُمْ فاعِلينَ [يوسف/10] .

مشورت در کار ناپسند نیز راهگشا است ، تا چه رسد به کارهای خوب.

درکنار نهی ازِ منکر ، جایگزین ارائه کنیم.

11) قالَوا يا أبانا

ما لَک لا تَأْمَنّا عَلی یوسُفَ وَ إِنّا لَهُ لَناصِحُون [یوسف/11] .

حسود هیچ گاه خیرخواه دیگران نیست.

به هر اظهار دوستی اعتماد نکنید ، ممکن است باطن آن دشمنی باشد.

12) أَرْسِلْهُ مَعَنا غَداً یرْتَعْ وَ یلْعَبْ وَ إِنّا لَهُ لَحافِظُونَ [یوسف/12] .

اگر پدر و مربّیان دلسوز برای اوقات فراغت و بازی کودکان و نوجوانان برنامه ریزی مناسب داشته باشند ، دیگران نمی توانند از این فرصت سوء استفاده کنند.

ورزش و تفریح نوجوانان باید تحت مراقبت باشد.

13) قالَ إِنِّی لَیحْزُنُنی أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ وَ أَخافُ أَنْ یأْکلَهُ الذِّئْبُ وَ أَنْتُمْ عَنْهُ غافِلُون [یوسف/13] .

تغافل و تجاهل گاهی ممدوح است؛ امّا غفلت مذموم است. (یعقوب (ع) با آن که نقشه آنان را می دانست تغافل نمود.)

گاهی باید تغافل کرد ، تا شاید خطاکار بازگردد.

17) قالُوا یا أَبانا إِنّا ذَهَبْنا نَسْتَبِقُ وَ تَرَکنا یوسُفَ عِنْدَ مَتاعِنا فَأَکلَهُ الذِّئْبُ وَ ما أَنْتَ بِمُومِنٍ لَنا وَ لَوْ کنّا صادِقین [یوسف/17] .

دروغگو اصرار دارد که مردم او را صادق بپندارند.

اطّلاعات غلط و دروغ در بین اطّلاعات درست پنهان می شود.

21) وَ قالَ الَّذِی اشْتَراهُ مِنْ مِصْرَ لِامْرَأَتِهِ أَکرِمی مَثْواهُ عَسی أَنْ ینْفَعَنا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَداً وَ کذلِک مَکنّا لِیوسُفَ فِی الْأَرْضِ وَ لِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْویلِ الْأَحادیثِ وَ اللَّهُ غالِبٌ عَلی أَمْرِهِ وَ لکنَّ أَکثَرَ النّاسِ لا یعْلَمُون [یوسف/21] .

در معاملات ، آینده نگر باشید.

از اکنون برای آینده سرمایه گذاری کنید.

چه بسا حوادث ناگوار که چهره واقعی آن خیر است.

تصمیم های مهم را پس از ارزیابی و آزمایش و به صورت مرحله ای اتّخاذ کنید.

زیردستان را دست کم نگیرید ، چه بسا قدرتمندان و حاکمان آینده باشند.

22) وَ لَمّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيناهُ

حُکماً وَ عِلْماً وَ کذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنین [یوسف/22] .

ذکر دلیل و فلسفه اقدام ها ، کاری شایسته است.

حکمت غیر از علم است.

حضورعلم و حکمت در کنار یکدیگر بسیار ارزشمند و کارساز است.

ترفیعات الهی بدون فوت زمان و در وقت خود صورت می گیرد.

23) وَ راوَدَتْهُ الَّتی هُوَ فی بَیتِها عَنْ نَفْسِهِ وَ غَلَّقَتِ الْأَبْوابَ وَ قالَتْ هَیتَ لَک قالَ مَعاذَ اللّهِ إِنَّهُ رَبِّی أَحْسَنَ مَثْوای إِنَّهُ لا یفْلِحُ الظّالِمُون [یوسف/23] .

انسانی که مقام و منزلت خود را می داند خود را به بهای کم نمی فروشد.

از دری که ظلم بیاید ، فلاح از در دیگر بیرون می رود.

26) قالَ هِی راوَدَتْنی عَنْ نَفْسی وَ شَهِدَ شاهِدٌ مِنْ أَهْلِها إِنْ کانَ قَمیصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَ هُوَ مِنَ الْکاذِبین [یوسف/26] .

قاضی و کسی که درمقام قضاوت است باید شکایت شاکی ، دفاع متهم و شهادت شهود را بشنود و مدارک را بررسی و سپس نظر دهد.

کمک به روشن شدن حقیقت ، کاری پسندیده است.

هر کاری کارشناس نیاز دارد.

34) فَاسْتَجابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ کیدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمیعُ الْعَلیمُ [یوسف/34] .

کسانی که محلّ مراجعه مردم هستند باید در آغاز خوب بشنوند ، سپس با دانش خود به حلّ و فصل مشکل بپردازند؛ چنان که خداوند نیز در مقام اجابتِ دعا چنین است.

ارباب متفرّقون (معبودهای پنداری گوناگون) سرچشمه پراکندگی و تفرّق در جامعه اند.

وحدت و یگانگی عامل قدرت و غلبه و تفرّق عامل ضعف و شکست می شود.

39) یا صاحِبَی السِّجْنِ أَ أَرْبابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَیرٌ أَمِ اللّهُ الْواحِدُ الْقَهّار [یوسف/39] .

43) وَ قالَ الْمَلِک إِنِّی أَری سَبْعَ بَقَراتٍ سِمانٍ یأْکلُهُنَّ سَبْعٌ عِجافٌ وَ

سَبْعَ سُنْبُلاتٍ خُضْرٍ وَ أُخَرَ یابِساتٍ یا أَیهَا الْمَلَأُ أَفْتُونی فی رُءْیای إِنْ کنْتُمْ لِلرُّءْیا تَعْبُرُونَ [یوسف/43] .

مشاوره و نظرخواهی از دیگران نشان رشد و کاری ارزشمند است.

هرمسئولی نیاز به مشورت افراد خبره در امور مختلف دارد.

46) یوسُفُ أَیهَا الصِّدِّیقُ أَفْتِنا فی سَبْعِ بَقَراتٍ سِمانٍ یأْکلُهُنَّ سَبْعٌ عِجافٌ وَ سَبْعِ سُنْبُلاتٍ خُضْرٍ وَ أُخَرَ یابِساتٍ لَعَلِّی أَرْجِعُ إِلَی النّاسِ لَعَلَّهُمْ یعْلَمُون [یوسف/46] .

حکومت ها نیازمند نظرات دانشمندان و نخبگانند.

رفع نگرانی ها و سرگردانی از مردم وظیفه حکومت ها است.

وقتی از عهده مسئولیتی برمی آیید ، شانه خالی نکنید.

برای مشاوره از افراد راستگو و راستکردار (صدّیق) بهره ببرید.

ادب اقتضا می کند نزد استاد برویم ، نه این که او را بیاوریم.

47) قالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنینَ دَأَباً فَما حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فی سُنْبُلِهِ إِلاّ قَلیلاً مِمّا تَأْکلُونَ [یوسف/47] .

فقط تشریح وضعیت کافی نیست ، باید طرح و برنامه داد.

طرح و برنامه های سازنده خود را بدون منّت و چشم داشت عرضه کنید.

برای نجات جامعه بایستی از مسائل شخصی چشم پوشید.

نیکوکاران بدون منّت و مطرح کردن خود و گروکشی به رفع مشکلات جامعه اقدام می کنند.

مدیریت بحران و اداره جامعه در شرایط حادّ و دشوار از وظایف اصلی حکومت است.

به هنگام مناسب بودن شرایط حداکثر بهره برداری را باید نمود.

برنامه ریزیسَبْعَ ۪سنینبرداشتحَصَدْتُممصرفه جویی و ذخیرهفَذَرُوهسپس مصرف به اندازهتَأکلُون. (در حالی که در جوامع عقب مانده بدون توجه به این مراحل فقط مصرف می کنند) .

مردم را نسبت به شداید و سختی های آینده آگاه کنیم تا آمادگی مقابله با آن را داشته باشند.

در مواقعی که بحرانی در پیش است باید بر ظرفیت تولید و کار افزود.

زمان و تقویم آن عنصر بسیار مهمّی در برنامه ریزی و مدیریت است.

امروز

بایدبرای فردای بهتر کوشش کرد.

48) ثُمَّ یأْتی مِنْ بَعْدِ ذلِک سَبْعٌ شِدادٌ یأْکلْنَ ما قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلاّ قَلیلاً مِمّا تُحْصِنُون [یوسف/48] .

آینده نگری و برنامه ریزی می تواند ملتی را از طوفان های سخت حوادث عبور دهد.

در شرایط سخت باید پایه ها و سرمایه های اصلی را حفظ کرد.

49) ثُمَّ یأْتی مِنْ بَعْدِ ذلِک عامٌ فیهِ یغاثُ النّاسُ وَ فیهِ یعْصِرُونَ [یوسف/49] .

بعد از سختی آسانی است.

روش های نگاه داری و تبدیل مواد غذایی را بیاموزیم تا از بین نروند.

پیش بینی وضع هوا و بارندگی امری مفید در برنامه ریزی کشاورزی است.

برای دفع مشکل مردم اقدام کنید ، هر چند مردم منطقه و کشور شما نباشند.

علم و دانش گسترده رمز پیشرفت و بقای حکومت ها و امنیت و رفاه جامعه است.

مردم را به آینده امیدوار کنید تا بتوانند سختی ها را تحمل کنند.

50) وَ قالَ الْمَلِک ائْتُونی بِهِ فَلَمّا جاءَهُ الرَّسُولُ قالَ ارْجِعْ إِلی رَبِّک فَسْئَلْهُ ما بالُ النِّسْوَهِ اللاّتی قَطَّعْنَ أَیدِیهُنَّ إِنَّ رَبِّی بِکیدِهِنَّ عَلیمٌ [یوسف/50] .

برای استفاده از مغزهای متفکر (به ویژه در شرایط بحرانی) درنگ جایز نیست.

حاکمان نیازمند انسان های اندیشمند ، با تدبیر و بزرگ هستند.

51) قالَ ما خَطْبُکنَّ إِذْ راوَدْتُنَّ یوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ قُلْنَ حاشَ لِلّهِ ما عَلِمْنا عَلَیهِ مِنْ سُوءٍ قالَتِ امْرَأَهُ الْعَزیزِ الْآنَ حَصْحَصَ الْحَقُّ أَنَا راوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ وَ

إِنَّهُ لَمِنَ الصّادِقين [یوسف/51] .

خوب است کار قضات و پرونده ها هر از گاهی توسّط مسئولان و حاکمان کنترل شود.

52) ذلِک لِیعْلَمَ أَنِّی لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَیبِ وَ أَنَّ اللّهَ لا یهْدی کیدَ الْخائِنینَ [یوسف/52] .

سوءظن ها را از اذهان برطرف کنیم.

امین ترین افراد کسانی اند که با وجود همه زمینه های خیانت ، تقوای الهی

را حفظ کنند.

از سنن الهی ، عدم موفّقیت خائنان و شکست و رسوایی آنان است.

خیانت ، کاری ناپسند است؛ هر چند در حق کافر باشد.

54) وَ قالَ الْمَلِک ائْتُونی بِهِ أَسْتَخْلِصْهُ لِنَفْسی فَلَمّا کَلَّمَهُ قالَ إِنَّک الْیوْمَ لَدَینا مَکینٌ أَمینٌ [یوسف/54] .

در برابر خدمات و لطف افراد باید عکس العمل و از آنان تقدیر کرد.

وقتی به امانت و توان و صداقت کسی اطمینان پیدا کردید ، در قدرت و امکانات دادن به او درنگ نکنید.

پست های بزرگ و کلیدی را به افراد شایسته و امتحان داده واگذار کنید.

برای تصدّی پست های مهم و کلیدی علاوه بر تدبیر و کاردانی ، محبوبیت و مقبولیت نیز بسیار مهم است.

در سپردن مسئولیت ها به افراد امین و کاردان تعلّل نکنیم.

پاکی ، امانت ، صداقت و عفاف ، پادشاهان را نیز به تواضع وامی دارد.

برای تصدّی مسئولیت های بسیار مهم ، گاه لازم است شخص اوّل مملکت مصاحبه حضوری کند.

به افرادی که برنامه دارند ، در زمینه برنامه هایشان مسئولیت بدهید.

باید افراد کاردان ، امین و زیرک و برنامه ریز را درامور مهم مملکتی به کار گرفت.

55) قالَ اجْعَلْنی عَلی خَزائِنِ الْأَرْضِ إِنِّی حَفیظٌ عَلیمٌ [یوسف/55] .

انسان های شایسته و مؤمن باید در صحنه های حکومت حضور پیدا کنند.

حضرت یوسف (ع) قبول مسئولیتی را پیشنهاد کرد که حل مشکل آینده مردم مصر منوط به آن بود.

در شرایط بحران اقتصادی و وضعیت استثنایی باید برای رفع مشکل معیشتی و نجات مردم از بحران تلاش کرد.

حضرت یوسف (ع) بدون هیچ تملّقی خواهان واگذاریخَزائِنِ الْأَرْضبه خود شد.

در به کارگیری افراد لایق ، علاقه شخصی او در نظر گرفته شود.

ابتدا احراز شایستگی ، سپس درخواست مسئولیت.

وقتی در کاری مهارت دارید

اعتماد به نفس داشته باشید و خود را عرضه کنید.

نوع دوست باشید و برای حفظ جامعه بشری تلاش کنید.

در هر موقعیتی که فرد قرار دارد باید به نظرات افراد پایین تر و مشاوران امین توجّه داشته باشد.

59) وَ لَمّا جَهَّزَهُمْ بِجَهازِهِمْ قالَ ائْتُونی بِأَخٍ لَکمْ مِنْ أَبیکمْ أَ لا تَرَوْنَ أَنِّی أُوفِی الْکیلَ وَ أَنَا خَیرُ الْمُنْزِلینَ [یوسف/59] .

مدیریت صحیح یوسف (ع) موجب شد در زمان قحطی نه تنها مشکلی برای مردم مصر پیش نیاید ، بلکه به اطراف نیز کمک کند.

مسئولین توزیع امکانات و ثروت باید عادل باشند.

62) وَ قالَ لِفِتْیانِهِ اجْعَلُوا بِضاعَتَهُمْ فی رِحالِهِمْ لَعَلَّهُمْ یعْرِفُونَها إِذَا انْقَلَبُوا إِلی أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ یرْجِعُونَ [یوسف/62] .

با قطعیت در موردنتایج طرح ها و برنامه ها اظهار نظر نکنیم.

برای صدا زدن و صحبت با خدمتکاران از بهترین نام ها استفاده کنیم و به آنها احترام بگذاریم.

خوبی کردن بهترین وسیله جذب افراد است.

مسئولین ، کارگزاران خود را نسبت به برنامه ها و طرح ها کاملاً توجیه کنند تا مدیران موفّقی باشند.

67) وَ قالَ یا بَنِی لا تَدْخُلُوا مِنْ بابٍ واحِدٍ وَ ادْخُلُوا مِنْ أَبْوابٍ مُتَفَرِّقَهٍ وَ ما أُغْنی عَنْکمْ مِنَ اللّهِ مِنْ شَیءٍ إِنِ الْحُکمُ إِلاّ لِلّهِ عَلَیهِ تَوَکلْتُ وَ عَلَیهِ فَلْیتَوَکلِ الْمُتَوَکلُون [یوسف/67] .

برای رسیدن به مقصود بایستی راه های مختلف را پیمود.

فقط بازدارنده و نهی کننده نباشید ، بلکه راه حل نیز ارائه دهید.

اقدام برای عمل همراه با توکل بر خداوند و محکم کاری و سپس انتظار مقدّرات نه این که دست روی دست بگذاریم و منتظر مقدّرات باشیم.

70) فَلَمّا جَهَّزَهُمْ بِجَهازِهِمْ جَعَلَ السِّقایَةَ فی رَحْلِ أَخیهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤذِّنٌ أَیتُهَا الْعیرُ إِنَّکمْ لَسارِقُونَ [یوسف/70] .

برای اصلاح ذات

البین گاهی دروغ نیز مجاز است.

اجرای طرح و نقشه برای کشف حقیقت و صلح و وصال ، کاری شایسته است.

حیله و مکر با اهل مکر و حیله جایز است.

74) قالُوا فَما جَزاوهُ إِنْ كنْتُمْ كاذِبين [یوسف/74] .

با تفهیم جرم و بیان قانون و عقوبت آن ، اعتراض را به حدّاقل کاهش دهید.

76) فَبَدَأَ بِأَوْعِيتِهِمْ قَبْلَ وِعاءِ أَخيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَها مِنْ وِعاءِ أَخيهِ كذلِک كدْنا لِيوسُفَ ما كانَ لِيأْخُذَ أَخاهُ فى دينِ الْمَلِک إِلاّ أَنْ يشاءَ اللّهُ نَرْفَعُ دَرَجاتٍ مَنْ نَشاءُ وَ فَوْقَ كلِّ ذى عِلْمٍ عَليمٌ [یوسف/76] .

بازرسی اموال متّهمان از سوی حاکم مجاز است.

سردمداران نیز بایستی به قانون وفادار و از آن تخلّف نکنند.

منش و رفتار و قضاوت یوسف (ع) به گونه ای بود که برادران را نیز به تحسین و تمجید وادار کرد.

91) قالُوا تَاللّهِ لَقَدْ آثَرَک اللّهُ عَلَينا وَ إِنْ كنّا لَخاطِئينَ [یوسف/91] .

در روز توانایی ، به گونه ای عمل نکنیم که در روزگار ضعف شرمنده شویم.

101) رَبِّ قَدْ آتَيتَنى مِنَ الْمُلْک وَ عَلَّمْتَنى مِنْ تَأْويلِ الْأَحادِيثِ فاطِرَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيى فِى الدُّنْيا وَ الآخِرَهِ تَوَفَّنى مُسْلِماً وَ أَلْحِقْنى بِالصّالِحين [یوسف/101] .

انسان های وارسته حکومت را برای خدمت و صلاح می خواهند.

هر حکومتی که عاملان آن از تدبیر و سیاست خوبی برخوردار باشند عمر آن درازتر است.

نقش علم و دانش در حکمرانی صحیح و عادلانه.

چارچوب کلی مجموعه دانش ها ، توانایی ها و نگرش های لازم برای مدیریت بر اساس تجزیه و تحلیل وظایف مدیریت است.

(نظرات دکتر زاهدی و ستاد مرکز آموزش مدیریت دولتی)

بخش اوّل : دانش ها

الف : دانش مدیریت : (در زمینه های) :

برنامه ریزی

سازماندهی

ایجاد انگیزش

هدایت و

رهبری

نوآوری

نظارت

تصمیم گیری

ایجاد ارتباط

....

ب : دانش سازمانی :

قوانین و مقرّرات مالی

قوانین و مقرّرات استخدامی

قوانین و مقرّات انضباطی

...

ج : دانش عمومی :

مبانی اقتصاد

روان شناسی

جامعه شناسی

...

د : دانش تخصّصی :

بخش دوم : توانایی ها و مهارت ها

الف : توانایی های مربوط به خود :

توانایی گوش دادن مؤثّر

توانایی صحبت کردن مؤثّر

توانایی نوشتن مؤثّر

....

ب : توانایی های مربوط به دیگران :

توانایی شناخت استعدادها و قابلیت های افراد تحت سرپرستی

توانایی جلب همکاری دیگران

توانایی تشکیل گروه های کاری مؤثّر

.....

ج : توانایی های مربوط به امور :

توانایی تحلیل مسائل و ژرف نگری در آنها

توانایی تشخیص مشکلات اصلی از مشکلات فرعی

توانایی تقسیم هدف های کلّی به هدف های جزیی

توانایی اداره جلسات به نحو مؤثّر

.....

بخش سوم : نگرش ها و خلق و خوها

الف : نگرش های مربوط به خود :

علاقه به افزایش دانش داشتن

داشتن سعه صدر

تمایل به موفق شدن در کارها

داشتن اعتماد به نفس

تصمیم نگرفتن در حالت عصبانیت

.....

ب : نگرش های مربوط به دیگران :

تمایل به مشارکت دیگران در کارها

تمایل به ارشاد و هدایت دیگران

توجّه به نیازهای زیردستان

تمایل به ایجاد رغبت در دیگران

میل به استفاده از توان گروهی

گرایش اجتماعی داشتن

تمایل به قضاوت عادلانه درمورد دیگران داشتن

تمایل به استقبال از ایده ها و دیدگاه های افراد داشتن

ج : نگرش های مربوط به امور :

تمایل به آینده نگری

تمایل به ایجاد بهبود در امور

تمایل به نظم و ترتیب

داشتن شوق به کار

تمایل به ایجاد تحوّل مثبت

تمایل به بحث گذاشتن تصمیمات

تمایل به پی گیری امور

تمایل به کلی نگری در امور

.....

با توجّه به کارشکافی و تجزیه و تحلیل وظایف درباره مشاغل موردنظر مدیران در هر سازمان اجزای مذکور در فوق با دقّت بیشتر قابل دستیابی خواهد بود.

بر آن مبنا شرایط احراز و خصوصیات افراد موردنظر روشن خواهد شد.

1.علماء و فقها

1.فضیلت علماءوفقها

قَالَ رَسُولُ

اللَّهص : ثَلَاثَةٌ يشْفَعُونَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَيشَفِّعُهُمْ الْأَنْبِياءُ ثُمَّ الْعُلَمَاءُ ثُمَّ الشُّهَدَاءُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص156] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إِنَّ مَثَلَ الْعُلَمَاءِ فِی الْأَرْضِ كَمَثَلِ النُّجُومِ فِی السَّمَاءِ يهْتَدَی بِهَا فِی ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ فَإِذَا طُمِسَتْ أَوْشَک أَنْ تَضِلَّ الْهُدَاهُ [منيه المريد ، ص104] .

قَالَ الصَّادِقُع : إِذَا كانَ يوْمُ الْقِيامَهِ جَمَعَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ النَّاسَ فِی صَعِيدٍ وَاحِدٍ وَ وُضِعَتِ الْمَوَازِينُ فَتُوزَنُ دِمَاءُ الشُّهَدَاءِ مَعَ مِدَادِ الْعُلَمَاءِفَيرَجَّحُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ عَلَی دِمَاءِ الشُّهَدَاءِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص398] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إِنَّ أَكرَمَ الْعِبَادِ إِلَى اللَّهِ بَعْدَ الْأَنْبِياءِ الْعُلَمَاءُ [جامع الأخبار ، ص39] .

مقام شفاعت ،

ستاره های هدایت ،

عظمت کار ،

بهترین بندگان بعد از انبیاء.

2.شرائط فقیه

1.عمومی

شرائط قرآنی

1 الَّذينَ يبَلِّغُونَ رِسالاتِ اللّهِ وَ يخْشَوْنَهُ وَ لا يخْشَوْنَ أَحَداً إِلاَّ اللّهَ [احزاب/39] .

2 إِنَّما يخْشَی اللّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَماء [فاطر/28] .

3 أَشِدّاءُ عَلَی الْكفّارِ [فتح/29] .

تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّه [انفال/60] .

لِيغيظَ بِهِمُ الْكفّارَ [فتح/29] .

2.تخصصی

شرائط تخصّصی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يحِبُّ الْمُومِنَ الْعَالِمَ الْفَقِيهَ الزَّاهِدَ الْخَاشِعَ الْحَيى الْعَلِيمَ الْحَسَنَ الْخُلُقِ الْمُقْتَصِدَ الْمُنْصِفَ [بحارالأنوار ، ج75 ، ص6] .

قَالَ الصَّادِقُع : فَأَمَّا مَنْ كانَ مِنَ الْفُقَهَاءِ صَائِناً لِنَفْسِهِ حَافِظاً لِدِينِهِ مُخَالِفاً عَلَى هَوَاهُ مُطِيعاً لِأَمْرِ مَوْلَاهُ فَلِلْعَوَامِّ أَنْ يقَلِّدُوهُ وَ ذَلِک لَا يكونُ إِلَّابَعْضَ فُقَهَاءِ الشِّيعَهِ لَا كلَّهُمْ [وسائل الشيعه ، ج27 ، ص131] .

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِع : أَوْ لَعَلَّک فَقَدْتَنِى مِنْ مَجَالِسِ الْعُلَمَاءِ فَخَذَلْتَنِى [مصباح المتهجد ، ص587] .

3.توهمی

شرائط

اضافی

مرجع تقلید لازم نیست :

1 نجف رفته باشد.

2 درس فلان شخصیت مشهور رفته باشد.

3 - سید باشد.

4 رساله اش قبلاً چاپ شده باشد.

5 پیر باشد.

6 بیان رسا و درس شلوغ داشته باشد.

7 شهریه بدهد.

8 تألیفات زیاد داشته باشد.

3.وظائف علماءوفقها

1.وظائف دینی

مسئولیت دینی علماء

قَالَ عَلِی بْنُ مُحَمَّدٍ الهادیع : لَوْ لَا مَنْ یبْقَی بَعْدَ غَیبَهِ قَائِمِنَا ع مِنَ الْعُلَمَاءِ الدَّاعِینَ إِلَیهِ وَ الدَّالِّینَ عَلَیهِ وَ الذَّابِّینَ عَنْ دِینِهِ بِحُجَجِ اللَّهِ وَالْمُنْقِذِینَ لِضُعَفَاءِ عِبَادِ اللَّهِ مِنْ شِبَاک إِبْلِیسَ وَ مَرَدَتِهِ وَ مِنْ فِخَاخِ النَّوَاصِبِ لَمَا بَقِی أَحَدٌ إِلَّا ارْتَدَّ عَنْ دِینِ اللَّهِ وَ لَکنَّهُمُ الَّذِینَ یمْسِکونَ أَزِمَّهَقُلُوبِ ضُعَفَاءِ الشِّیعَهِ کمَا یمْسِک صَاحِبُ السَّفِینَهِ سُکانَهَا أُولَئِک هُمُ الْأَفْضَلُونَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص19] .

قَالَ الصَّادِقُع : إِنَّ اللَّهَ لَمْ یأْخُذْ عَلَی الْجُهَّالِ عَهْداً بِطَلَبِ الْعِلْمِ حَتَّی أَخَذَ عَلَی الْعُلَمَاءِ عَهْداً بِبَذْلِ الْعِلْمِ لِلْجُهَّPęلِأَنَّ الْعِلْمَ کانَ قَبْلَ الْجَهْلِ [کافی ، ج1 ، ص41] .

2.وظائف اجتماعی

مسئولیت سیاسی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : الْمُتَّقُونَ سَادَهٌ وَ الْفُقَهَاءُ قَادَهٌ وَ الْجُلُوسُ إِلَيهِمْ عِبَادَهٌ [أمالی طوسی ، ص225] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : الْفُقَهَاءُ أُمَنَاءُ الرُّسُلِ مَا لَمْ يدْخُلُوا فِی الدُّنْيا قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا دُخُولُهُمْ فِی الدُّنْيا قَالَ اتِّبَاعُ السُّلْطَانِ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكفَاحْذَرُوهُمْ عَلَی دِينِكمْ [كافی ، ج1 ، ص46] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَهُ الْأَنْبِياءِ [كافی ، ج1 ، ص34] .

عَنْ عُبَيدِ بْنِ كثِيرٍ مُعَنْعَناً عَنِ الْحُسَينِ : "أَنَّهُ سَأَلَ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ ع عَنْ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَی "أَطِيعُوا اللّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِی الْأَمْرِمِنْكمْ" (نساء-59) قَالَ

أُولِی الْفِقْهِ وَ الْعِلْمِ قُلْنَا أَ خَاصٌّ أَمْ عَامٌّ قَالَ بَلْ خَاصٌّ لَنَا" [تفسیرفرات کوفی ، ص108] .

قَالَ الصَّادِقُع : قَالَ لَهُ رَجُلٌ جُعِلْتُ فِدَاک رَجُلٌ عَرَفَ هَذَا الْأَمْرَ لَزِمَ بَیتَهُ وَ لَمْ یتَعَرَّفْ إِلَی أَحَدٍ مِنْ إِخْوَانِهِ قَالَ فَقَالَ کیفَ یتَفَقَّهُ هَذَا فِی دِینِهِ [کافی ، ج1 ، ص31] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : نِعْمَ الرَّجُلُ الْفَقِیهُ فِی الدِّینِ إِنِ احْتِیجَ إِلَیهِ نَفَعَ وَ إِنْ لَمْ یحْتَجْ إِلَیهِ نَفَعَ نَفْسَهُ [الدعوات راوندی ، ص221] .

قَالَ عَلِی بْنُ مُوسَی الرِّضَاع : أَلَا إِنَّ الْفَقِیهَ مَنْ أَفَاضَ عَلَی النَّاسِ خَیرَهُ وَ أَنْقَذَهُمْ مِنْ أَعْدَائِهِمْ [منیه المرید ، ص116] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : الْفَقِیهُ کلُّ الْفَقِیهِ مَنْ لَمْ یقَنِّطِ النَّاسَ مِنْ رَحْمَهِ اللَّهِ وَ لَمْ یویسْهُمْ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ وَ لَمْ یومِنْهُمْ مِنْ مَکرِ اللَّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 90] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : الْمُلُوک حُکامٌ عَلَی النَّاسِ وَ الْعِلْمُ حَاکمٌ عَلَیهِم [أمالی طوسی ، ص56] .

قَالَ الْحُسَینُع : مَجَارِی الْأُمُورِ وَ الْأَحْکامِ عَلَی أَیدِی الْعُلَمَاءِ بِاللَّهِ الْإِمْنَاءِ عَلَی حَلَالِهِ وَ حَرَامِهِ [تحف العقول ، ص237] .

قَالَ الْکاظِمُع : الْمُومِنِینَ الْفُقَهَاءَ حُصُونُ الْإِسْلَامِ کحِصْنِ سُورِ الْمَدِینَهِ لَهَا [کافی ، ج1 ، ص38] .

4.عواقب دوری از علماء

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِع : أَوْ لَعَلَّک فَقَدْتَنِی مِنْ مَجَالِسِ الْعُلَمَاءِ فَخَذَلْتَنِی [مصباح المتهجد ، ص587] .

5.علماء وفقها

کتمان :

قَالَ الصَّادِقُع : إِنَّ مِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ یحِبُّ أَنْ یخْزُنَ عِلْمَهُ وَ لَا یوخَذَ عَنْهُ فَذَلِک فِی الدَّرْک الْأَوَّلِ مِنَ النَّارِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص352] .

تكبّر :

قَالَ الصَّادِقُع : وَ مِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ إِذَا وُعِظَ أَنِفَ

وَ إِذَا وَعَظَ عَنَّفَ فَذَاک فِی الدَّرْک الثَّانِی مِنَ النَّارِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص352] .

دنیاگرایی :

قَالَ الصَّادِقُع : وَ مِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ یرَی أَنْ یضَعَ الْعِلْمَ عِنْدَ ذَوِی الثَّرْوَهِ وَ الشَّرَفِ وَ لَا یرَی لَهُ فِی الْمَسَاکینِ وَضْعاً فَذَاک فِی الدَّرْک الثَّالِثِ مِنَ النَّارِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص352] .

ژست :

قَالَ الصَّادِقُع : وَ مِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ یذْهَبُ فِی عِلْمِهِ مَذْهَبَ الْجَبَابِرَهِ وَ السَّلَاطِینِ فَإِنْ رُدَّ عَلَیهِ شَیءٌ مِنْ قَوْلِهِ أَوْ قُصِّرَ فِی شَیءٍ مِنْ أَمْرِهِ غَضِبَ فَذَاک فِی الدَّرْک الرَّابِعِ مِنَ النَّارِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص352] .

التقاط :

قَالَ الصَّادِقُع : وَ مِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ یطْلُبُ أَحَادِیثَ الْیهُودِ وَ النَّصَارَی لِیغْزُرَ بِهِ عِلْمُهُ وَ یکْثُرَ بِهِ حَدِیثُهُ فَذَاک فِی الدَّرْک الْخَامِسِ مِنَ النَّارِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص352] .

ادعای پوچ :

قَالَ الصَّادِقُع : وَ مِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ یضَعُ نَفْسَهُ لِلْفُتْیا وَ یقُولُ سَلُونِی وَ لَعَلَّهُ لَا یصِیبُ حَرْفاً وَاحِداً وَ اللَّهُ لَا یحِبُّ الْمُتَکلِّفِینَ فَذَاک فِی الدَّرْک السَّادِسِ مِنَ النَّارِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص352] .

علم بی تدبیر :

قَالَ الصَّادِقُع : وَ مِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ یتَّخِذُ عِلْمَهُ مُرُوءَهً وَ عَقْلًا فَذَاک فِی الدَّرْک السَّابِعِ مِنَ النَّارِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص352] .

1. مرزداری

1. اهمیت مرز داری در قرآن و روایات

يا أيهَا الّذينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَ صابِرُوا وَ رابِطَوا وَ اتَّقُوا اللّهَ لَعَلّكمْ تُفْلِحُونَ [آل عمران/200] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : وَ تَصِلُ عَشِيرَتَک بِقَطِيعَهِ دِينِک وَ لَئِنْ كانَ مَا بَلَغَنِى عَنْک حَقّاً لَجَمَلُ أَهْلِک وَ شِسْعُ نَعْلِک

خَيرٌ مِنْک وَ مَنْ کانَ بِصِفَتِک فَلَيسَ بِأَهْلٍ أَنْ يسَدَّ بِهِ ثَغْرٌ أَوْ ينْفَذَ بِهِ أَمْرٌ أَوْ يعْلَى لَهُ قَدْرٌ أَوْ يشْرَک فِی أَمَانَهٍ أَوْ يومَنَ عَلَى جِبَايهٍ فَأَقْبِلْ إِلَى حِينَ يصِلُ إِلَيک کتَابِی هَذَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ [نهج البلاغه ، نامه 71]

2. نتايج عدم تحفظ مرزها

حضرت امير (عليه السلام) در نامه 61 به کميل انتقاد شديد می کند که چرا مرزی که موظف به حفاظت است را رها کرده و به سراغ يورش بر ساير مخالفان رفته است. می فرمايد : اين رها کردن مرز عوامل فساد متعددی داشت از جمله :

الف : پل پيروزی حمله ديگران بر دوستانت شدی.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : فَقَدْ صِرْتَ جِسْراً لِمَنْ أَرَادَ الْغَارَهَ مِنْ أَعْدَائِک عَلَى أَوْلِيائِک [نهج البلاغه ، نامه 61] .

ب : مرز را هم که رها کردی.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : وَ لَا سَادٍّ ثُغْرَهً [نهج البلاغه ، نامه 61] .

ج : شوکت دشمن را هم نشکستی.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : وَ لَا کاسِرٍ لِعَدُوٍّ شَوْکهً [نهج البلاغه ، نامه 61] .

د : دردی از مردم دوا نکردی.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : وَ لَا مُغْنٍ عَنْ أَهْلِ مِصْرِهِ [نهج البلاغه ، نامه 61] .

ه : فرمان ولیّ امرت را هم انجام ندادی.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : وَ لَا مُجْزٍ عَنْ أَمِيرِهِ [نهج البلاغه ، نامه 61] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : فَإِنَّ تَضْيِيعَ الْمَرْءِ مَا وُلِّی وَ تَکلُّفَهُ مَا کفِی لَعَجْزٌ حَاضِرٌ [نهج البلاغه ، نامه 61] .

در نامه 71 به مُنذر که استاندار مرزی است می نویسد :

گزارش ها نشانه خیانت تو است.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : تَعْمُرُ دُنْیاک بِخَرَابِ آخِرَتِک [نهج البلاغه ، نامه 71] .

3. حکم فقهی مرز داری

فقها مرزبانی را مستحب و در صورت احساس خطر واجب دانسته اند. خواه در زمان حضور امام (علیه السلام) یا غیبت. [لمعه ، ج1 ، آخر کتاب الجهاد] .

حتی اگر حاکم ظالم باشد. [جواهر ، ج21 ، ص38] .

فقهاء اهل مرابطه و مرزبانی را سه روز دانسته اند و می فرمایند کالاعتکاف ، اگر مردم به قصد مرزبانی سه روز به مرزها بروند و هدایایی ببرند ، هم اجر ببرند و هم روحیه بدهند.

مرزبانی حتی اگر حاکم فاسق باشد لازم است و هنگام هجوم دشمن ، انسان به قصد حفظ نظام (نه به قصد حفظ حاکم فاسق) باید بجنگند.

4. اجر مرزداری

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رباط لیله فی سبیل الله خیر من صیام شهر و قیامه فإن مات جری علیه الذی کان یعمله و أجری علیه رزقه [عوالیالآللی ، ج3 ، ص183] .

قال النّبیّ (ص) : مَن جَلَسَ علی البحر احتسابا و نیةً احتیاطا للمسلمین کتب الله له بکلّ قطره فی البحر (کل این حدیث دیده شود.) [میزان الحکمه ، ج2 ، ص334] .

سلمان فارسی از قول رسول خدا (ص) در میان لشگر گفت : رِبَاطُ یوْمٍ فِی سَبِیلِ اللَّهِ خَیرٌ مِنْ قِیامِ شَهْرٍ وَ صِیامِهِ وَ مَنْ مَاتَ مُرَابِطاً فِی سَبِیلِ اللَّهِ کانَ لَهُ أَجْرُ مُجَاهِدٍ إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ [عوالیاللئالی ، ج1 ، ص87] .

قال رسول الله (ص) : انّ صلوه المرابط تعدل خمسمِاَه صلوه [

میزان الحکمه ، ج2 ، ص134 کنز ، حدیث 10714] .

قال النّبیّ (ص) : کل میت یختم عمله الّا المرابط فی سبیل الله فانّه ینمو عمله الی یوم القیامه [جواهر ، ج21 ، ص40] .

1. مریض

1. آثار مرض

1. قرب الی الله

درجاتی است که انسان جز با مرض به آنها نمی رسد. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِنَّ الرَّجُلَ لَیکونُ لَهُ الدَّرَجَهُ عِنْدَ اللَّهِ لَا یبْلُغُهَا بِعَمَلِهِ یبْتَلَی بِبَلَاءٍ فِی جِسْمِهِ فَیبْلُغُهَا بِذَلِک [الدعوات ، ص172] .

2. کفاره گناهان

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) إِذَا ابْتَلَی اللَّهُ عَبْداً أَسْقَطَ عَنْهُ مِنَ الذُّنُوبِ بِقَدْرِ عِلَّتِهِ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص218] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) إِنِّی لَأَکرَهُ أَنْ یعَافَی الرَّجُلُ فِی الدُّنْیا وَ لَا یصِیبَهُ شَیءٌ مِنَ الْمَصَائِبِ أَوْ نَحْوِ هَذَا [بحارالأنوار ، ج78 ، ص176] .

مرض و سکرات شدید کفاره گناهان است. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) مَا مِنَ الشِّیعَهِ عَبْدٌ یقَارِفُ أَمْراً نَهَینَاهُ عَنْهُ فَیمُوتُ حَتَّی یبْتَلَی بِبَلِیهٍ تُمَحَّصُ بِهَا ذُنُوبُهُ إِمَّا فِی مَالٍ أَوْ فِی وَلَدٍ وَ إِمَّا فِی نَفْسِهِ حَتَّی یلْقَی اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَا لَهُ ذَنْبٌ وَ إِنَّهُ لَیبْقَی عَلَیهِ الشَّیءُ مِنْ ذُنُوبِهِ فَیشَدَّدُ بِهِ عَلَیهِ عِنْدَ مَوْتِهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص635] .

قَالَ الصَّادِقُعحُمَّی لَیلَهٍ کفَّارَهٌ لِمَا قَبْلَهَا وَ لِمَا بَعْدَهَا [کافی ، ج3 ، ص115] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) سَاعَاتُ الْأَوْجَاعِ یذْهَبْنَ بِسَاعَاتِ الْخَطَایا [کنزالفوائد ، ج1 ، ص378] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إن المرض ینقی الجسد من الذنوب کما یذهب الکیر خبث الحدید [أعلام الدین ، ص398] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) إِذَا مَرِضَ الصَّبِی کانَ

مَرَضُهُ كفَّارَةً لِوَالِدَيهِ [أعلام الدين ، ص398] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) صُدَاعُ لَيلَهٍ يحُطُّ كلَّ خَطِيئَهٍ إِلَّا الْكبَائِرَ [ثواب الأعمال ، ص193] .

3. زكات بدن

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يوْماً لِأَصْحَابِهِ مَلْعُونٌ كلُّ مَالٍ لَا يزَكى مَلْعُونٌ كلُّ جَسَدٍ لَا يزَكى وَ لَوْ فِى كلِّ أَرْبَعِينَ يوْماً مَرَّهً فَقِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ أَمَّا زَكاهُ الْمَالِ فَقَدْ عَرَفْنَاهَا فَمَا زَكاهُ الْأَجْسَادِ فَقَالَ لَهُمْ أَنْ تُصَابَ بِآفَهٍ [كافى ، ج2 ، ص258] .

4. خير

قال السجاد (ع) : لا خير فى من لا يبتلى

5. تطهير ورحمت

قَالَ الرِّضَا (ع) الْمَرَضُ لِلْمُومِنِ تَطْهِيرٌ وَ رَحْمَهٌ وَ لِلْكافِرِ تَعْذِيبٌ وَ لَعْنَهٌ وَ إِنَّ الْمَرَضَ لَا يزَالُ بِالْمُومِنِ حَتَّى لَا يكونَ عَلَيهِ ذَنْبٌ [ثواب الأعمال ، ص193] .

6. عبادت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) سَهَرُ لَيلَهٍ فِى الْعِلَّهِ الَّتِى تُصِيبُ الْمُومِنَ عِبَادَهُ سَنَهٍ [وسائل الشيعه ، ج2 ، ص403] .

7. اجروپاداش

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَا مِنْ مُسْلِمٍ يبْتَلَى فِى جَسَدِهِ إِلَّا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِمَلَائِكتِهِ اكتُبُوا لِعَبْدِى أَفْضَلَ مَا كانَ يعْمَلُ فِى صِحَّتِهِ [أمالى طوسى ، ص384] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يا على أنين المريض تسبيح و صياحه تهليل و نومه على الفراش عباده و تقليبه جنبا إلى جنب فكأنما يجاهد عدو الله و يمشى فى الناس و ما عليه ذنب [الدعوات ، ص224] .

2. سیمای مرض در اسلام

لَا تَکرَهُوا أَرْبَعَةً فَإِنَّهَا لِأَرْبَعَهٍ لَا تَکرَهُوا الزُّکامَ فَإِنَّهُ أَمَانٌ مِنَ الْجُذَامِ وَ لَا تَکرَهُوا الدَّمَامِیلَ فَإِنَّهَا أَمَانٌ مِنَ الْبَرَصِ وَ لَا تَکرَهُوا الرَّمَدَ فَإِنَّهُ أَمَانٌ مِنَ الْعَمَی وَ لَا تَکرَهُوا السُّعَالَ فَإِنَّهُ أَمَانٌ مِنَ الْفَالِجِ (هر ضرری که عقل را زیاد می کند ضرر نیست.)

[خصال صدوق ، ج1 ، ص210] .

قال السجاد (ع) : انى لاكره ان لياف الرجل فى الدنيا و لا يصيبه شى ء من المصائب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لو لا ثلاث فى ابن آدم ما طأطأ رأسه شىء المرض و الفقر و الموت كلهم فيه و إنه معهن لوثاب [خصال صدوق ، ج1 ، ص113] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَى يقُولُ إن من العباد لمن لا يصلح لهم أمر دينهم إلا بالفاقه و المسكنه و السقم فى أبدانهم فأبلوهم فيه فيصلح لهم أمر دينهم [عده الداعى ، ص254] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَجِبْتُ لِلْمُومِنِ وَ جَزَعِهِ مِنَ السُّقْمِ وَ لَوْ عَلِمَ مَا لَهُ فِى السُّقْمِ لَأَحَبَّ أَنْ لَا يزَالَ سَقِيماً حَتَّى يلْقَى رَبَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ [الدعوات ، ص166] .

امام سجاد (ع) در دعای 15 صحیفه هنگام مرض می فرمایند :

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) مَا أَدْرِى ، يا إِلَهى ، أَى الْحَالَينِ أَحَقُّ بِالشُّكرِ لَک ، وَ أَى الْوَقْتَينِ أَوْلَى بِالْحَمْدِ لَک أَ وَقْتُ الصِّحَّهِ الَّتِى هَنَّأْتَنِى فِيهَا طَيبَاتِ رِزْقِک ، وَ نَشَّطْتَنِى بِهَا لِابْتِغَاءِ مَرْضَاتِک وَ فَضْلِک ، وَ قَوَّيتَنِى مَعَهَا عَلَى مَا وَفَّقْتَنِى لَهُ مِنْ طَاعَتِک [صحيفه سجاديه ، دعاى 15] .

چهار چیز است که قلیله کثیر :

عَنْ مَاجِيلَوَيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يحْيى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يحْيى عَمَّنْ يرْفَعُهُ بِإِسْنَادِهِ قَالَ أَرْبَعَهٌ الْقَلِيلُ مِنْهَا كثِيرٌ

النَّارُ الْقَلِيلُ مِنْهَا كثِيرٌ

وَ النَّوْمُ الْقَلِيلُ مِنْهُ كثِيرٌ

وَ الْمَرَضُ الْقَلِيلُ مِنْهُ كثِيرٌ

وَ الْعَدَاوَهُ الْقَلِيلُ مِنْهَا كثِيرٌ [خصال صدوق ، ج1 ، ص238] .

عمل هشیاری است

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) مِسْكينٌ ابْنُ آدَمَ

مَكتُومُ الْأَجَلِ

: سرآمد زندگیش نامعلوم.

مَکنُونُ الْعِلَلِ : بیماریش ناپیدا.

مَحْفُوظُ الْعَمَلِ : تمام کارهایش محفوظ که باید جواب بدهد.

تُولِمُهُ الْبَقَّهُ : پشه او را می آزارد.

وَ تَقْتُلُهُ الشَّرْقَهُ : گلوگیری از آب و غذا او را می کشد.

وَ تُنْتِنُهُ الْعَرْقَهُ : عرق بدنش او را متعفن می کند. " [نهج البلاغه ، حکمت 419] .

1 وَ لا عَلَی الْمَرِیضِ حَرَجٌ [نور/61] .

3. وظایف

1. وظایف مریض

1. صبر برمرض

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ مَرِضَ یوْماً وَ لَیلَهً فَلَمْ یشْک إِلَی عُوَّادِهِ بَعَثَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ یوْمَ الْقِیامَهِ مَعَ خَلِیلِهِ إِبْرَاهِیمَ خَلِیلِ الرَّحْمَنِ (ع) حَتَّی یجُوزَ الصِّرَاطَ کالْبَرْقِ اللَّامِعِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص15] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) مَنْ کتَمَ وَجَعاً أَصَابَهُ ثَلَاثَهَ أَیامٍ مِنَ النَّاسِ وَ شَکا إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ کانَ حَقّاً عَلَی اللَّهِ أَنْ یعَافِیهُ مِنْهُ [خصال صدوق ، ج2 ، ص630] .

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَرْبَعَهٌ مِن کنُوزِ الْبِرِّ کتْمَانُ الْحَاجَهِ وَ کتْمَانُ الصَّدَقَهِ وَ کتْمَانُ الْمَرَضِ وَ کتْمَانُ الْمُصِیبَهِ [أمالی مفید ، ص8] .

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) کانَ لِی فِیمَا مَضَی أَخٌ فِی اللَّهِ 0000 وَ کانَ لَا یشْکو وَجَعاً إِلَّا عِنْدَ بُرْئِهِ (قهرا حکایت است نه شکایت) [نهج البلاغه ، حکمت 289] .

5 قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) مَنْ يعْرِفِ الْبَلَاءَ يصْبِرْ عَلَيهِ وَ مَنْ لَا يعْرِفْهُ ينْكرْهُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص402] .

6 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِذَا وَجَّهْتُ إِلَى عَبْدٍ مِنْ عَبِيدِی مُصِيبَةً فِی بَدَنِهِ أَوْ مَالِهِ أَوْ وَلَدِهِ ثُمَّ اسْتَقْبَلَ ذَلِک بِصَبْرٍ جَمِيلٍ اسْتَحْيیتُ مِنْهُ يوْمَ

الْقِيامَهِ أَنْ أَنْصِبَ لَهُ مِيزَاناً أَوْ أَنْشُرَ لَهُ دِيوَاناً [الدعوات ، ص172] .

7 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يكتَبُ أَنِينُ الْمَرِيضِ حَسَنَاتٍ مَا صَبَرَ فَإِنْ جَزَعَ كتِبَ هَلُوعاً لَا أَجْرَ لَهُ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص217] .

2. مراجعه به پزشک

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) إِنَّ نَبِياً مِنَ الْأَنْبِياءِ مَرِضَ فَقَالَ لَا أَتَدَاوَى حَتَّى يكونَ الَّذِی أَمْرَضَنِی هُوَ الَّذِی يشْفِينِی فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيهِ لَا أَشْفِيک حَتَّى تَتَدَاوَى فَإِنَّ الشِّفَاءَ مِنِّی [مكارم الأخلاق ، ص362] .

3. مصرف دارو

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) تَجَنَّبِ الدَّوَاءَ مَا احْتَمَلَ بَدَنُک الدَّاءَ فَإِذَا لَمْ يحْتَمِلِ الدَّاءَ فَالدَّوَاءُ [مكارم الأخلاق ، ص362] .

4. درقبال ديگران

1 مريض مبتلا به بيماری مسری در ميان مردم نيايد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لَا يورِدَنَّ ذُو عَاهَهٍ عَلَى مُصِحٍّ [معانى الأخبار ، ص282] .

قَالَ الْكاظِمُ (ع) إِذَا مَرِضَ أَحَدُكمْ فَلْيأْذَنْ لِلنَّاسِ يدْخُلُونَ عَلَيهِ فَإِنَّهُ لَيسَ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَ لَهُ دَعْوَهٌ مُسْتَجَابَهٌ [كافى ، ج3 ، ص117] .

2. وظايف اطرافيان مريض

1. دعا به مريض

1 دعاء المساكين للمريض :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) لَا تَسْتَخِفُّوا بِدُعَاءِ الْمَسَاكينِ لِلْمَرْضَى مِنْكمْ فَإِنَّهُ يسْتَجَابُ لَهُمْ فِيكمْ وَ لَا يسْتَجَابُ لَهُمْ فِی أَنْفُسِهِمْ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص136] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) يسْتَحَبُّ لِلْمَرِيضِ أَنْ يعْطِی السَّائِلَ بِيدِهِ وَ يأْمُرَ السَّائِلَ أَنْ يدْعُوَ لَهُ [كافى ، ج4 ، ص3] .

2. پرستاری

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ قَامَ عَلَى مَرِيضٍ يوْماً وَ لَيلَةً بَعَثَهُ اللَّهُ مَعَ إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلِ (ع) فَجَازَ عَلَى الصِّرَاطِ كَالْبَرْقِ الْخَاطِفِ اللَّامِعِ [ثواب الأعمال ، ص288] .

1. مستکبران

1. صفت استکبار

1. از صفات شیطان

أَبى وَ اسْتَكبَرَ وَ

كانَ مِنَ الْكافِرِينَ [بقره ، 34] .

2. از صفات كفار

وَ أَمَّا الَّذِينَ كفَرُوا أَ فَلَمْ تَكنْ آياتِى تُتْلى عَلَيكمْ فَاسْتَكبَرْتُمْ وَ كنْتُمْ قَوْماً مُجْرِمِينَ [جاثيه ، 31] .

3. از صفات يهود

أَ فَكلَّما جاءَكمْ رَسُولٌ بِما لا تَهْوى أَنْفُسُكمُ اسْتَكبَرْتُمْ [بقره ، 87] .

2. نشانه های مستكبران

1. نشنيدن سخنان حق

وَ إِذا تُتْلى عَلَيهِ آياتُنا وَلّى مُسْتَكبِراً كأَنْ لَمْ يسْمَعْها [لقمان ، 7] .

2. مسخره رهبر الهى

وَ كلَّما مَرَّ عَلَيهِ مَلَأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ [هود ، 38] .

3. مسخره اهل ايمان

زُينَ لِلَّذِينَ كفَرُوا الْحَياهُ الدُّنْيا وَ يسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا [بقره ، 212] .

وَ يسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا [بقره ، 212] .

4. تكذيب وقتل رهبرى

أَ فَكلَّما جاءَكمْ رَسُولٌ بِما لا تَهْوى أَنْفُسُكمُ اسْتَكبَرْتُمْ فَفَرِيقاً كذَّبْتُمْ وَ فَرِيقاً تَقْتُلُونَ [بقره ، 87] .

فَرِيقاً يقْتُلُونَ [مائده ، 70] .

5. شكنجه مسلمانان

يسُومُونَكمْ سُوءَ الْعَذابِ يذَبِّحُونَ أَبْناءَكمْ وَ يسْتَحْيونَ نِساءَكمْ [بقره ، 49] .

يذَبِّحُونَ أَبْناءَكمْ وَ يسْتَحْيونَ نِساءَكمْ [بقره ، 49] .

6. نابودی نسل انسانیت

يذَبِّحُونَ أَبْناءَكمْ [بقره ، 49] .

لَأُقَطِّعَنَّ أَيدِيكمْ وَ أَرْجُلَكمْ مِنْ خِلافٍ ثُمَّ لَأُصَلِّبَنَّكمْ أَجْمَعِينَ [اعراف ، 124] .

وَ إِذا تَوَلّى سَعى فِى الْأَرْضِ لِيفْسِدَ فِيها وَ يهْلِک الْحَرْثَ وَ النَّسْلَ [بقره ، 205] .

7. تهدید

قالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّک يا شُعَيبُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَک مِنْ قَرْيتِنا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِى مِلَّتِنا [اعراف ، 88] .

8. کارشکنی

هُمُ الَّذِينَ يقُولُونَ لا تُنْفِقُوا عَلى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ حَتّى ينْفَضُّوا وَ لِلّهِ خَزائِنُ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ لكنَّ الْمُنافِقِينَ

لا يفْقَهُونَ [منافقون ، 7] .

9. استخفاف عقول و انديشه ها

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطاعُوهُ [زخرف ، 54] .

10. فساد

إِنَّ الْمُلُوک إِذا دَخَلُوا قَرْيةً أَفْسَدُوها [نمل ، 34] .

يقْطَعُونَ ما أَمَرَ اللّهُ بِهِ أَنْ يوصَلَ وَ يفْسِدُونَ فِى الْأَرْضِ [بقره ، 27] .

11. انكار حق

إِلهُكمْ إِلهٌ واحِدٌ فَالَّذِينَ لا يومِنُونَ بِالآخِرَهِ قُلُوبُهُمْ مُنْكرَهٌ وَ هُمْ مُسْتَكبِرُونَ [نحل ، 22] .

قُلُوبُهُمْ مُنْكرَهٌ وَ هُمْ مُسْتَكبِرُونَ [نحل ، 22] .

أَبى وَ اسْتَكبَرَ [بقره ، 34] .

3. سيماى مستكبران

1. دعوت بسوى خود

وَ لَنْ تَرْضى عَنْک الْيهُودُ وَ لاَ النَّصارى حَتّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ [بقره ، 120] .

2. برگشت از ايمان

وَدَّ كثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ لَوْ يرُدُّونَكمْ مِنْ بَعْدِ إِيمانِكمْ [بقره ، 109] .

3. عدم خيرخواهى

ما يوَدُّ الَّذِينَ كفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكتابِ وَ لاَ الْمُشْرِكينَ أَنْ ينَزَّلَ عَلَيكمْ مِنْ خَيرٍ [بقره ، 105]

4. گناه روى گناه

إِنَّما نُمْلِی لَهُمْ لِیزْدادُوا إِثْماً [آل عمران ، 178] .

5. انتخاب براساس هوسها

أَ فَتُومِنُونَ بِبَعْضِ الْکتابِ [بقره ، 85] .

أَ فَتُومِنُونَ بِبَعْضِ الْکتابِ وَ تَکفُرُونَ بِبَعْضٍ [بقره ، 85] .

6. عشق به دنیا

زُینَ لِلَّذِینَ کفَرُوا الْحَیاهُ الدُّنْیا وَ یسْخَرُونَ مِنَ الَّذِینَ آمَنُوا [بقر ، 212] .

7. دل مردگی ولجاجت

وَ لَئِنْ أَتَیتَ الَّذِینَ أُوتُوا الْکتابَ بِکلِّ آیهٍ ما تَبِعُوا قِبْلَتَک [بقره ، 145] .

8. گمراهی

وَ إِذا قِیلَ لَهُ اتَّقِ اللّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّهُ بِالْإِثْمِ [بقره ، 206] .

أَنَا أُحْیی وَ أُمِیتُ [بقره ، 258] .

قالُوا لَیسَ عَلَینا فِی الْأُمِّیینَ سَبِیلٌ [آل عمران ، 75

] .

9. استنکاف از عبادت

وَ مَنْ یسْتَنْکفْ عَنْ عِبادَتِهِ وَ یسْتَکبِرْ [نساء ، 172] .

أَ تَعْلَمُونَ أَنَّ صالِحاً مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ [اعراف ، 57] .

إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونِی وَ کادُوا یقْتُلُونَنِی [اعراف ، 150] .

10. جهل مرکب

وَ إِذا قِیلَ لَهُمْ لا تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ قالُوا إِنَّما نَحْنُ مُصْلِحُونَ [بقره ، 11] .

11. اهانت به مؤمنین

وَ إِذا قِیلَ لَهُمْ آمِنُوا کما آمَنَ النّاسُ قالُوا أَ نُومِنُ کما آمَنَ السُّفَهاءُ [بقره ، 13] .

12. ظلم به نفس

إِنَّکمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَکمْ بِاتِّخاذِکمُ الْعِجْلَ [بقره ، 54] .

13. بی محبت به مؤمنین

ها أَنْتُمْ أُولاءِ تُحِبُّونَهُمْ وَ لا یحِبُّونَکمْ وَ تُومِنُونَ بِالْکتابِ کلِّهِ وَ إِذا لَقُوکمْ قالُوا آمَنّا وَ إِذا خَلَوْا عَضُّوا عَلَیکمُ الْأَنامِلَ مِنَ الْغَیظِ قُلْ مُوتُوا بِغَیظِکمْ [آل عمران ، 119] .

14. عداوت قلبی

وَدُّوا ما عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضاءُ مِنْ أَفْواهِهِمْ وَ ما تُخْفِی صُدُورُهُمْ أَکبَرُ [آل عمران ، 118] .

15. خوشحالی قلب با ضرر به مؤمنین

وَ إِنْ تُصِبْکمْ سَیئَةٌ یفْرَحُوا بِها [آل عمران ، 120] .

4. علل و منشأ استکبار

1. تقلید نیاکان

نَتَّبِعُ ما أَلْفَینا عَلَیهِ آباءَنا أَ وَ لَوْ کانَ آباوهُمْ لا یعْقِلُونَ شَیئاً وَ لا یهْتَدُونَ [بقره ، 170] .

2. دنیاخواهی

وَ نَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْک مِنْهُ وَ لَمْ یوتَ سَعَةً مِنَ الْمالِ [بقره ، 247] .

3. زینت دنیا

زُینَ لِلَّذِینَ کفَرُوا الْحَیاهُ الدُّنْیا وَ یسْخَرُونَ مِنَ الَّذِینَ آمَنُوا [بقره ، 212] .

4. حب شهوت

زُینَ لِلنّاسِ حُبُّ الشَّهَواتِ مِنَ النِّساءِ وَ الْبَنِینَ وَ الْقَناطِیرِ الْمُقَنْطَرَهِ مِنَ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّهِ وَ الْخَیلِ الْمُسَوَّمَهِ وَ الْأَنْعامِ وَ الْحَرْثِ ذلِک مَتاعُ الْحَیاهِ الدُّنْیا

وَ اللّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَ آبِ [آل عمران ، 14] .

5. تبعیت شیطان

لا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّیطانِ [بقره ، 168] .

6. ارتداد

مَنْ یرْتَدَّ مِنْکمْ عَنْ دِینِهِ [مائده ، 54] .

7. بلاد کفر

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِنْ تُطِیعُوا فَرِیقاً مِنَ الَّذِینَ أُوتُوا الْکتابَ یرُدُّوکمْ بَعْدَ إِیمانِکمْ کافِرِینَ [آل عمران ، 100] .

8. حل شدن در گناه

مَنْ کسَبَ سَیئَةً وَ أَحاطَتْ بِهِ خَطِیئَتُهُ [بقره ، 81] .

9. فروختن آخرت به دنیا

أُولئِک الَّذِینَ اشْتَرَوُا الْحَیاةَ الدُّنْیا بِالآخِرَهِ [بقره ، 86] .

10. معامله ضلالت

اشْتَرَوُا الضَّلالَهَ بِالْهُدی وَ الْعَذابَ بِالْمَغْفِرَهِ [بقره ، 175] .

11. پناهندگی به کفار

لَنْ نَصْبِرَ عَلی طَعامٍ واحِدٍ..َ أَ تَسْتَبْدِلُونَ الَّذِی هُوَ أَدْنی بِالَّذِی هُوَ خَیرٌ اهْبِطُوا مِصْراً فَإِنَّ لَکمْ ما سَأَلْتُمْ وَ ضُرِبَتْ عَلَیهِمُ الذِّلَّهُ وَ الْمَسْکنَهُ وَ باو بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ [بقره ، 61] .

وَ باو بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ [بقره ، 61] .

ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَکمْ بِاتِّخاذِکمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا إِلی بارِئِکمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَکمْ ذلِکمْ خَیرٌ لَکمْ [بقره ، 54] .

5. عواقب استکبار

1. قلب مریض

فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ [بقره ، 10] .

2. غفلت قلب

قُلُوبُنا غُلْفٌ [بقره ، 88] .

سَواءٌ عَلَیهِمْ أَ أَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لا یومِنُونَ [بقره ، 6] .

3. ختم قلب

خَتَمَ اللّهُ عَلی قُلُوبِهِمْ [بقره ، 7] .

4. کوری دل

صُمٌّ بُکمٌ عُمْی فَهُمْ لا یرْجِعُونَ [بقره ، 18] .

5. نفرت از خدا

یجْعَلُونَ أَصابِعَهُمْ فِی آذانِهِمْ [بقره ، 19] .

6. قساوت قلب

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُکمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک فَهِی کالْحِجارَهِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَهً وَ إِنَّ مِنَ الْحِجارَهِ لَما یتَفَجَّرُ مِنْهُ

الْأَنْهارُ وَ إِنَّ مِنْها لَما يشَّقَّقُ فَيخْرُجُ مِنْهُ الْماءُ وَ إِنَّ مِنْها لَما يهْبِطُ مِنْ خَشْيهِ اللّهِ [بقره ، 74] .

7. افکار باطل

لَنْ تَمَسَّنَا النّارُ إِلاّ أَياماً مَعْدُودَةً [بقره ، 80] .

لَنْ يدْخُلَ الْجَنَّهَ إِلاّ مَنْ كانَ هُوداً أَوْ نَصارى [بقره ، 111] .

وَ قالَتِ الْيهُودُ لَيسَتِ النَّصارى عَلى شَىءٍ [بقره ، 113] .

8. خلط گناه و ثواب

وَ إِذا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّهُ بِالْإِثْمِ [بقره ، 206] .

9. برگشت به عقب

ثُمَّ وَلَّيتُمْ مُدْبِرِينَ [توبه ، 25] .

ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكمْ بِاتِّخاذِكمُ الْعِجْلَ [بقره ، 54] .

ينْقَلِبُ عَلى عَقِبَيهِ [بقره ، 143] .

انْقَلَبْتُمْ عَلى أَعْقابِكمْ [آل عمران ، 144] .

كيفَ يهْدِى اللّهُ قَوْماً كفَرُوا بَعْدَ إِيمانِهِمْ [آل عمران ، 86] .

ا إِنْ تُطِيعُوا الَّذِينَ كفَرُوا يرُدُّوكمْ عَلى أَعْقابِكمْ فَتَنْقَلِبُوا خاسِرِينَ [آل عمران ، 149] .

10. حسرت قیامت

كذلِک يرِيهِمُ اللّهُ أَعْمالَهُمْ حَسَراتٍ عَلَيهِمْ [بقره ، 167] .

6. ارتداد واستکبار

1. موجب حبط عمل

مَنْ یرْتَدِدْ مِنْکمْ عَنْ دِینِهِ فَیمُتْ وَ هُوَ کافِرٌ فَأولئِک حَبِطَتْ أعْمالَهُمْ فِی الدَّنْیا وَ الْ آخِرَهِ [بقره ، 217] .

2. ضرر به نفس نه به خدا

وَ مَنْ ینْقَلِبْ عَلی عَقِبَیهِ فَلَنْ یضُرَّ اللّهَ شَیئاً [آل عمران ، 144] .

وَ لا یحْزُنْک الَّذِینَ یسارِعُونَ فِی الْکفْرِ إِنَّهُمْ لَنْ یضُرُّوا اللّهَ شَیئاً [آل عمران ، 176] .

إِنَّ الَّذِینَ اشْتَرَوُا الْکفْرَ بِالْإِیمانِ لَنْ یضُرُّوا اللّهَ شَیئاً [آل عمران ، 177] .

3. راه برای برگشت

وَ الَّذِینَ إِذا فَعَلُوا فاحِشَهً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَکرُوا اللّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَ مَنْ یغْفِرُ

الذُّنُوبَ إِلاَّ اللّهُ وَ لَمْ يصِرُّوا عَلى ما فَعَلُوا وَ هُمْ يعْلَمُونَ [آل عمران ، 135] .

4. فریبندگی استکبار

1. تبلیغاتی

1. بازبان

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يعْجِبُک قَوْلُهُ فِی الْحَياهِ الدُّنْيا وَ يشْهِدُ اللّهَ عَلى ما فِی قَلْبِهِ وَ هُوَ أَلَدُّ الْخِصامِ [بقره ، 204] .

2. باقلب

فَأَمَّا الَّذِينَ فِی قُلُوبِهِمْ زَيغٌ فَيتَّبِعُونَ ما تَشابَهَ مِنْهُ ابْتِغاءَ الْفِتْنَهِ [آل عمران ، 7] .

3. بامنطق

آمَنُوا وَجْهَ النَّهارِ وَ اكفُرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يرْجِعُونَ [آل عمران ، 72] .

4. بادین

يلْوُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكتابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكتابِ وَ ما هُوَ مِنَ الْكتابِ [آل عمران ، 78] .

5. باستایش

يحِبُّونَ أَنْ يحْمَدُوا بِما لَمْ يفْعَلُوا فَلا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفازَهٍ [آل عمران ، 188] .

2. جنسی

1. نفوذ از طریق ازدواج

وَ لا تَنْكحُوا الْمُشْرِكاتِ حَتّى يومِنَّ وَ لَأَمَهٌ مُومِنَهٌ خَيرٌ مِنْ مُشْرِكهٍ وَ لَوْ أَعْجَبَتْكمْ وَ لا تُنْكحُوا الْمُشْرِكينَ حَتّى يومِنُوا وَ لَعَبْدٌ مُومِنٌ خَيرٌ مِنْ مُشْرِک وَ لَوْ أَعْجَبَكمْ أُولئِک يدْعُونَ إِلَى النّارِ وَ اللّهُ يدْعُوا إِلَى الْجَنَّهِ [بقره ، 221] .

2. آزادی در مسائل جنسی

وَ لا تَنْكحُوا الْمُشْرِكاتِ حَتّى يومِنَّ وَ لَأَمَةٌ مُومِنَةٌ خَيرٌ مِنْ مُشْرِكةٍ وَ لَوْ أَعْجَبَتْكمْ وَ لا تُنْكحُوا الْمُشْرِكينَ حَتّى يومِنُوا وَ لَعَبْدٌ مُومِنٌ خَيرٌ مِنْ مُشْرِک وَ لَوْ أَعْجَبَكمْ [بقره ، 221] .

7. اهداف استکبار

1. بی دینی

وَ لا يزالُونَ يقاتِلُونَكمْ حَتّى يرُدُّوكمْ عَنْ دِينِكمْ إِنِ اسْتَطاعُوا [بقره ، 217] .

2. اضلال

وَدَّتْ طائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ لَوْ يضِلُّونَكمْ وَ ما يضِلُّونَ إِلاّ أَنْفُسَهُمْ وَ ما يشْعُرُونَ [آل عمران ، 69] .

8. وظایف مادر مقابل استکبار

1. کفر به استکبار

فَمَنْ يكفُرْ بِالطّاغُوتِ وَ يومِنْ بِاللّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَک بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقى [بقره ، 256] .

2. لزوم استقلال

لِئَلاّ يكونَ لِلنّاسِ عَلَيكمْ حُجَّهٌ [بقره ، 150] .

لا يتَّخِذِ الْمُومِنُونَ الْكافِرِينَ أَوْلِياءَ مِنْ دُونِ الْمُومِنِينَ وَ مَنْ يفْعَلْ ذلِک فَلَيسَ مِنَ اللّهِ فِى شَىءٍ إِلاّ أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقاهً [آل عمران ، 28] .

3. لزوم قاطعیت برمکتب خود

لَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْواءَهُمْ مِنْ بَعْدِ ما جاءَک مِنَ الْعِلْمِ إِنَّک إِذاً لَمِنَ الظّالِمِينَ [بقره ، 145] .

4. لزوم تحقیر مستکبران

أَلا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهاءُ [بقره ، 13] .

وَ مَنْ يرْغَبُ عَنْ مِلّهِ إِبْراهِيمَ إِلاّ مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ [بقره ، 130] .

5. نهراسيدن از تهديدات و توطئه ها

فَلا تَخْشَوْهُمْ وَ اخْشَوْنِى [بقره ، 150] .

وَ إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا لا يضُرُّكمْ كيدُهُمْ شَيئاً [آل عمران ، 120] .

إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا وَ يأْتُوكمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هذا يمْدِدْكمْ رَبُّكمْ [آل عمران ، 125] .

وَ لا تَهِنُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كنْتُمْ مُومِنِينَ [آل عمران ، 139] .

إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إِيماناً وَ قالُوا حَسْبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَكيلُ [آل عمران ، 173] .

إِنَّما ذلِكمُ الشَّيطانُ يخَوِّفُ أَوْلِياءَهُ فَلا تَخافُوهُمْ وَ خافُونِ [آل عمران ، 175] .

6. مبارزه با عالمان خود فروخته

إِنَّ الَّذِينَ

يكتُمُونَ ما أَنْزَلَ اللّهُ مِنَ الْكتابِ وَ يشتَرُونَ بِهِ ثَمَناً قَلِيلاً [بقره ، 174] .

وَ لا تَأْكلُوا أَمْوالَكمْ بَينَكمْ بِالْباطِلِ وَ تُدْلُوا بِها إِلَى الْحُكامِ لِتَأْكلُوا فَرِيقاً مِنْ أَمْوالِ النّاسِ بِالْإِثْمِ وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ [بقره ، 188] .

7. عدم كتمان كمالات افراد

وَ مِنْ أَهْلِ الْكتابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِقِنْطارٍ يودِّهِ إِلَيک وَ مِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِدِينارٍ لا يودِّهِ إِلَيک [آل عمران ، 75] .

لَيسُوا سَواءً مِنْ أَهْلِ الْكتابِ أُمَّهٌ قائِمَهٌ يتْلُونَ آياتِ اللّهِ آناءَ اللَّيلِ وَ هُمْ يسْجُدُونَ [آل عمران ، 113] .

يومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الْآخِرِ وَ يأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ ينْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكرِ وَ يسارِعُونَ فِى الْخَيراتِ وَ أُولَئِک مِنَ الصّالِحِينَ [آل عمران ، 114] .

8. منع رابطه نفوذى

لا تَتَّخِذُوا بِطانَهً مِنْ دُونِكمْ [آل عمران ، 118] .

9. جمع بندى منافع وضررها

قُلْ فِيهِما إِثْمٌ كبِيرٌ وَ مَنافِعُ لِلنّاسِ وَ إِثْمُهُما أَكبَرُ مِنْ نَفْعِهِما [بقره ، 219] .

10. شناخت ، جذب وحفظ نيروهاى خودى

فَلَمّا أَحَسَّ عِيسى مِنْهُمُ الْكفْرَ قالَ مَنْ أَنْصارِى إِلَى اللّهِ قالَ الْحَوارِيونَ نَحْنُ أَنْصارُ اللّهِ [آل عمران ، 52] .

11. ايجاد پشتوانه مالى

وَ أَنْفِقُوا فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ لا تُلْقُوا بِأَيدِيكمْ إِلَى التَّهْلُكهِ وَ أَحْسِنُوا إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الْمُحْسِنِينَ [بقره ، 195] .

12. عدم حسرت نسبت به دنيا

لا تَحْسَبَنَّ الّذِينَ يفْرَحُونَ بِما أَتَوْا وَ يحِبُّونَ أَنْ يحْمَدُوا بِما لَمْ يفْعَلَوا فَلا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفازَةٍ مِنَ الْعَذابِ [آل عمران ، 188] .

لا يغُرَّنَّک تَقَلُّبُ الَّذِينَ كفَرُوا فِى الْبِلادِ مَتاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْواهُمْ جَهَنَّمُ وَ بِئْسَ الْمِهادُ [آل عمران ، 196] .

13. بينش

اعتقادی صحیح

عَسی أَنْ تَکرَهُوا شَیئاً وَ هُوَ خَیرٌ لَکمْ وَ عَسی أَنْ تُحِبُّوا شَیئاً وَ هُوَ شَرٌّ لَکمْ [بقره ، 216] .

14. انفاق به مستضعفان

وَ أَنْفِقُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ لا تُلْقُوا بِأَیدِیکمْ [بقره ، 195] .

15. کفر به طاغوت

فَمَنْ یکفُرْ بِالطّاغُوتِ [بقره ، 256] .

لِئَلاّ یکونَ لِلنّاسِ عَلَیکمْ حُجَّهٌ [بقره ، 150] .

لا یتَّخِذِ الْمُومِنُونَ الْکافِرِینَ أَوْلِیاءَ [آل عمران ، 28] .

16. دعوت به مبارزه

دعوت به مبارزه برای نجات مستضعفان :

وَ ما لَکمْ لا تُقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفِینَ مِنَ الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدانِ الَّذِینَ یقُولُونَ رَبَّنا أَخْرِجْنا مِنْ هذِهِ الْقَرْیهِ الظّالِمِ أَهْلُها [نساء ، 75] .

17. حمایت از مستضعفان

حمایت از مستضعفان :

أُذِنَ لِلَّذِینَ یقاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَ إِنَّ اللّهَ عَلی نَصْرِهِمْ لَقَدِیرٌ [حج ، 39] .

18. یادآوری از زمان استضعاف

یادآوری از زمان استضعاف :

وَ اذْکرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِیلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِی الْأَرْضِ [انفال ، 26] .

9. متفرقات

1. سنت مهلت

وَ مَنْ كفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلاً ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلى عَذابِ النّارِ [بقره ، 126] .

وَ لا يحْسَبَنَّ الَّذِينَ كفَرُوا أَنَّما نُمْلِى لَهُمْ خَيرٌ لِأَنْفُسِهِمْ إِنَّما نُمْلِى لَهُمْ لِيزْدادُوا إِثْماً [آل عمران ، 178] .

2. عفت دیندار

لِلْفُقَراءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِى سَبِيلِ اللّهِ لا يسْتَطِيعُونَ ضَرْباً فِى الْأَرْضِ يحْسَبُهُمُ الْجاهِلُ أَغْنِياءَ مِنَ التَّعَفُّفِ [بقره ، 273] .

3. معذور بودن مستضعفان از هجرت

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفّاهُمُ الْمَلائِكةُ ظالِمِى أَنْفُسِهِمْ قالُوا فِيمَ كنْتُمْ قالُوا كنّا مُسْتَضْعَفِينَ فِى الْأَرْضِ قالُوا أَ لَمْ تَكنْ أَرْضُ اللّهِ واسِعَةً فَتُهاجِرُوا فِيها فَأُولئِک مَأْواهُمْ جَهَنَّمُ وَ ساءَتْ مَصِيراً إِلاَّ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ

الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدانِ لا يسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَ لا يهْتَدُونَ سَبِيلاً [نساء ، 98-97] .

4. حاکمیت مستضعفان

وَ نُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِى الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوارِثِينَ [قصص ، 5] .

1. مسجد

1. بنای مسجد

1. ساختن مسجد

کعبه به دست ابراهیم علیه السلام بازسازی شد : وَ إِذْ يرْفَعُ إِبْراهِيمُ الْقَواعِدَ مِنَ الْبَيتِ وَ إِسْماعِيلُ رَبَّنا تَقَبَّلْ مِنّا [بقره /127] .

عن النبیصلی الله علیه و آله وسلم : من بنی لله (اخلاص) مسجدا یعبد (جماعت) الله فیه من مال حلال (مال حلال) بنی الله له بیتا فی الجنه من درّ و یاقوت [کنز العمال ، ج7 ، ص654]

ساختن مسجد :

1 رسول خداصلی الله علیه و آله وسلمهنگام ورود به مدینه قطعه زمینی را به ده دینار خرید و آنگاه فرمود در آنجا مسجدی ساخته شود و خود پیامبرصلی الله علیه و آله وسلمدر ساختن مسجد گل حمل می کرد. [تاریخ پیامبر دکتر آیتی ، ص210]

2 قال (ع) : ابْنُوا الْمَسَاجِدَ وَ اجْعَلُوهَا جُمّاً [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص216] .

کل بناء وبال علی صاحبه یوم القیامه الا المساجد [کنز العمال ، ج7 ، ص648]

4 امام خمینی در تحریر ، ج1 ، ص138 می فرمایند : استحباب الصلوه فی المساجد و کراهه تعطیله...

من المستحبات الاكيده بناء المسجد و فيه اجر عظيم و ثواب جسيم.

عن النبى (ص) أنه قال فى خطبه طويل : ... من بنى مسجدا فى الدنيا أعطاه بكل شبر منه [بحار الانوار ، ج80 ، ص367] .

أو قال بكل ذراع منه مسيره أربعين ألف ألف عام مدينه من ذهب و فضه و درّ و ياقوت و

زمرد و زبرجد و لؤلؤ

5 قال النبیصلی الله علیه و آله وسلم : من بسط فیه حصیرا صلی علیه سبعون الف ملک حتی ینقطع ذلک الحصیر [کنز العمال ، ج7 ، ص656]

6 کعبه به دست حضرت آدم ساخته شد.

7 إِنَّ أَوَّلَ بَیتٍ وُضِعَ لِلنّاسِ لَلَّذِی بِبَکهَ مُبارَکاً [آل عمران /96] .

8 در خطبه قاصعه می خوانیم : خداوند از زمان حضرت آدم مردم را با این کعبه آزمایش فرموده است.

9 قال الباقر (ع) : مَنْ بَنَی مَسْجِداً کمَفْحَصِ (گودی که مرغ برای تخم گذاری می کند) قَطَاهٍ بَنَی اللَّهُ لَهُ بَیتاً فِی الْجَنَّهِ [من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص235] .

در ساختن مسجد مدینه رسول اکرمصلی الله علیه و آله وسلم؛یعمل فیه بنفسه و یتولی حمل الحجاره و هو فرح مستبشر. [فروغ ابدیت ، ج1 ، ص369]

اول مسجد بعد خانه : إِنَّ أَوَّلَ بَیتٍ وُضِعَ لِلنّاسِ لَلَّذِی بِبَکهَ مُبارَکاً [آل عمران /96] .

منار بلند ممنو (ع) : (امام زمانعج الله تعالی فرجه الشریفمناره های بلند را خراب می کند) (مناره بلند از اختراعات خلیفه دوم است) عَنِ الْجَعْفَرِی قَالَ کنْتُ عِنْدَ أَبِی مُحَمَّدٍ (ع) فَقَالَ : " إِذَا خَرَجَ الْقَائِمُ (ع) أَمَرَ بِهَدْمِ الْمَنَارِ وَ الْمَقَاصِیرِ الَّتِی فِی الْمَسْجِدِ" [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص384] .

عَنِ السَّکونِی عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ آبَائِهِ (ع) : " أَنَّ عَلِیاً (ع) مَرَّ عَلَی مَنَارَهٍ طَوِیلَهٍ فَأَمَرَ بِهَدْمِهَا ثُمَّ قَالَ لَا تُرْفَعُ الْمَنَارَهُ إِلَّا مَعَ سَطْحِ الْمَسْجِدِ" [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص230] .

تصاویر در مسجد نباشد : (وقت نماز روی تصاویر پرده کشیده شود) دو طرف مهرها صاف

و نقش و نگار نداشته باشد.

کمک به ساخت مسجد : ان رسول الله (ص) یتولّی حمل الحجاره

2. مکان ساختن مسجد

بی محراب باشد :

عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَلِی (ع) أَنَّهُ کانَ یکسِرُ الْمَحَارِیبَ إِذَا رَآهَا فِی الْمَسَاجِدِ وَ یقُولُ کأَنَّهَا مَذَابِحُ الْیهُودِ" [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص237] .

انتخاب مکان مسجد : امام صادق (ع) به کسی که در مسیر راه مکه مسجد ساخت فرمود : عن هاشم الحلال قال : دخلت أنا و أبو الصباح الکنانی علی أبی عبد الله (ع) فقال له : " یا أبا الصباح! ما تقول فی هذه المساجد التی بنتها الحاج فی طریق مکه فقال بخ بخ تلک أفضل المساجد " [بحار الانوار ، ج81 ، ص11] .

لَنَتَّخِذَنَّ عَلَیهِمْ مَسْجِداً [کهف /21] .

فِی بُیوتٍ أَذِنَ اللّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَ یذْکرَ فِیهَا اسْمُهُ یسَبِّحُ لَهُ فِیها بِالْغُدُوِّ وَ الآصالِ [نور /36] .

همینکه به امام صادقعلیه السلامگفتم : من از نماز در مساجد اهل سنت کراهت دارم. فرمود : " مساجد محلی هستند که خون انبیاء آنجا ریخته شده است".

عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیرٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) إِنِّی لَأَکرَهُ الصَّلَاةَ فِی مَسَاجِدِهِمْ. فَقَالَ : "لَا تَکرَهْ فَمَا مِنْ مَسْجِدٍ بُنِی إِلَّا عَلَی قَبْرِ نَبِی أَوْ وَصِی نَبِی قُتِلَ فَأَصَابَ تِلْک الْبُقْعَةَ رَشَّةٌ مِنْ دَمِهِ فَأَحَبَّ اللَّهُ أَنْ یذْکرَ فِیهَا فَأَدِّ فِیهَا الْفَرِیضَةَ وَ النَّوَافِلَ وَ اقْضِ مَا فَاتَک" [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص225] .

3. بانی مسجد

إِنَّما یعْمُرُ مَساجِدَ اللّهِ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ أَقامَ الصَّلاةَ وَ آتَی الزَّکاةَ وَ لَمْ

يخْشَ إِلاَّ اللّهَ [توبه /18] .

ما كانَ لِلْمُشْرِكينَ أَنْ يعْمُرُوا مَساجِدَ اللّهِ [توبه /17] .

وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَساجِدَ اللّهِ أَنْ يذْكرَ فِيهَا اسْمُهُ وَ سَعى فِى خَرابِها أُولئِک ما كانَ لَهُمْ أَنْ يدْخُلُوها إِلاَّ خائِفِينَ لَهُمْ فِى الدُّنْيا خِزْى وَ لَهُمْ فِى الْآخِرَهِ عَذابٌ عَظِيمٌ [بقره /114] .

ما كانَ لِلْمُشْرِكينَ أَنْ يعْمُرُوا مَساجِدَ اللّهِ شاهِدِينَ عَلى أَنْفُسِهِمْ بِالْكفْرِ [توبه /17] .

نه هر درآمدی مشروع است و نه هر مشارکتی ارزشمند.

کسانی که تظاهر به بی دینی می کنند ، حق دخالت در امور مسجد را ندارند.

عمل به تنهایی کافی نیست ، نیت نقش اساسی دارد.

متولی باید دارای صفات قرآنی باشد.

از نظر اعتقادی :

إِنَّما يعْمُرُ مَساجِدَ اللّهِ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ وَ أَقامَ الصَّلاهَ وَ آتَى الزَّكاهَ وَ لَمْ يخْشَ إِلاَّ اللّهَ [توبه /18] .

از نظر عملی : وَ أَقامَ الصَّلاهَ وَ آتَى الزَّكاهَ [توبه /18] .

از نظر روحی : لَمْ يخْشَ إِلاَّ اللّهَ [توبه /18] .

رزمندگان مخلص (و بسیجیان مؤمن) بالاتر از بانیان و متولیان مساجد هستند.

أَ جَعَلْتُمْ سِقايهَ الْحاجِّ وَ عِمارَهَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ كمَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ وَ جاهَدَ فِى سَبِيلِ اللّهِ لا يسْتَوُونَ عِنْدَ اللّهِ [توبه /19] .

بانیان و متولیان باید با تقوا باشند.إِنْ أَوْلِياوهُ إِلاَّ الْمُتَّقُونَ [انفال /34] .

4. آبادی مسجد

1. تعمیر واحیاء

تعمیر مساجد :

إِنَّما يعْمُرُ مَساجِدَ اللّهِ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ [توبه /18] .

ما كانَ لِلْمُشْرِكينَ أَنْ يعْمُرُوا مَساجِدَ اللّهِ شاهِدِينَ عَلى أَنْفُسِهِمْ بِالْكفْرِ [توبه /17] .

در ساختن مسجد مدینه خود

رسول اللهصلی الله علیه و آله وسلمشکستن سنگ را به عهده داشت. [فروغ ابدیت ، ج1 ، ص369]

عَنْ أَبِی ذَرٍّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فِی وَصِیتِهِ لَهُ ... فَقُلْتُ کیفَ یعْمَرُ مَسَاجِدُ اللَّهِ؟ قَالَ : " لَا تُرْفَعُ فِیهَا الْأَصْوَاتُ وَ لَا یخَاضُ فِیهَا بِالْبَاطِلِ وَ لَا یشْتَرَی فِیهَا" [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص233] .

وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَساجِدَ اللّهِ أَنْ یذْکرَ فِیهَا اسْمُهُ وَ سَعی فِی خَرابِها [بقره /114] .

خراب کردن مسجد کوبیدن ساختمان آن نیست ، بلکه هرگونه عملی که سبب از رونق افتادن مسجد شود ، خراب کردن مسجد است.

ابوذر پرسید : آباد کردن مسجد چگونه است؟ قالصلی الله علیه و آله وسلم : لا یخاض فیها بالباطل و لا یشتری فیها وَ لَا یبَاعُ وَ اتْرُک اللَّغْوَ مَا دُمْتَ فِیهَا [وسائل ، ج3 ، ص507]

فیض کاشانی عمارت مسجد را شامل ساختمان ، اصلاح ، نظافت ، روشنائی ، آمد و رفت ، عبادت ، دعا ، درس و تربیت می داند. [فیض کاشانی ، تفسیر صافی] .

جهات ایمنی (کپسول آتش نشانی) (پله های کوتاه برای سالمندان) (سراشیبی برای ویلچرها)

وسائل راحتی (تنظیم حرارت و برودت) بزرگ بودن درهای خروجی یا متعدد بودن آن.

هر کس حق تعمیر ندارد.ما کانَ لِلْمُشْرِکینَ أَنْ یعْمُرُوا مَساجِدَ اللّهِ [توبه /17.] أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَی" لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَی التَّقْوی مِنْ أَوَّلِ یوْمٍ" (توبه/ 108) قَالَ : " مَسْجِدُ قُبَا" [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص428] ..

تعمیر مسجد با نماز خواندن آن است :

پیامبرصلی الله علیه و آله وسلمفی ذیل حدیثی طولانی می فرمایند : "خداوند به اهل شهرهای گناه کار خطاب می فرماید

که اگر گروهیالعامرین بصلوتهم ارضی و مساجدینباشند همه را عذاب می کنم". قال رسول الله (ص) : إِنَّ اللَّهَ جَلَّ جَلَالُهُ إِذَا رَأَى أَهْلَ قَرْيهٍ قَدْ أَسْرَفُوا فِی الْمَعَاصِی وَ فِيهَا ثَلَاثَهُ نَفَرٍ مِنَ الْمُومِنِينَ نَادَاهُمْ جَلَّ جَلَالُهُ.

يا أَهْلَ مَعْصِيتِی لَوْ لَا مَنْ فِيكمْ مِنَ الْمُومِنِينَ الْمُتَحَابِّينَ بِجَلَالِی الْعَامِرِينَ بِصَلَاتِهِمْ أَرْضِی وَ مَسَاجِدِی وَ الْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ خَوْفاً مِنِّی لَأَنْزَلْتُ بِكمْ عَذَابِی. [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص92 و جلد 5 ص205] .

احیاء مساجد خراب :

علیعلیه السلام : "مسجد خراب در پیشگاه خدا شکایت می کند و اگر مردم مجددا به آبادانی آن مسجد بپردازند خوشحال می شود. آن چنان که یکی از شما گم شده ای داشته باشد و پیدا شود". [بحار ، ج83 (ایران) ، ص380]

2. نظافت

تصاویر در مسجد نباشد : (وقت نماز روی تصاویر پرده کشیده شود) دو طرف مهرها صاف و نقش و نگار نداشته باشد.

بهداشت ظروف و قندان و سفره. سیگار و جا سیگاری در مسجد ممنوع.

افرادی که مرض مُسری دارند (آنفلوانزا ، زکام و...) به مسجد نروند.

اگر از دستشویی بیرون آمده بدون صابون مصافحه نکند.

3. روشنائی

مسجد متروکه در قیامت شکایت می کند مثل عالم در میان جاهل و قرآنی که متروک شده است. [تحریر امام و بحار ، ج83 ، ص368]

قال رسول الله (ص) : مَنْ أَسْرَجَ فِی مَسْجِدٍ مِنْ مَسَاجِدِ اللَّهِ سِرَاجاً لَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكهُ وَ حَمَلَهُ الْعَرْشِ يسْتَغْفِرُونَ لَهُ مَا دَامَ فِی ذَلِک الْمَسْجِدِ ضَوْءٌ مِنَ السِّرَاجِ [من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص237] .

قال رسول الله (ص) : مَنْ كنَسَ الْمَسْجِدَ يوْمَ الْخَمِيسِ وَ لَيلَهَ الْجُمُعَهِ فَأَخْرَجَ مِنْهُ مِنَ التُّرَابِ مَا

يذَرُّ فِی الْعَینِ غَفَرَ اللَّهُ تَعَالَی لَهُ [من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص233] .

قال النبیصلی الله علیه و آله وسلم : من علق فی مسجد قندیلا صلی علیه سبعون الف ملک حتی ینطفی ء ذلک القندیل [کنز العمال ، ج7 ، ص656]

4. فرش

قال النبیصلی الله علیه و آله وسلم : من بسط فیه حصیرا صلی علیه سبعون الف ملک حتی ینقطع ذلک الحصیر [کنز العمال ، ج7 ، ص656]

فرش مسجد : کشیدن پارچه روی فرش به صورت کلی ، یا به طور نوار برای سجاده.

5. بوی مسجد

خوشبو کردن مسجد : جمّروا المساجد فی کل اسبوع

علمای اهل سنت و بعضی از علمای شیعه گفته اند : مستحب است هفته ای یک بار مسجد را خوشبو و معطر کنند.

صاحب حدائق از جمله مستحبات مسجد شمرده و این حدیث را از حضرت محمد (ص) نقل کرده : قال رسول الله (ص) : ... وَ جَمِّرُوهَا فِی کلِّ سَبْعَهِ أَیامٍ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص381] .

قال النبیصلی الله علیه و آله وسلم : تحفه الملائکه تجمیر المساجد (ای تبخیر بالنجور الطیب) [کنز العمال ، ج7 ، ص665]

عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ : کانَتْ لِعَلِی بْنِ الْحُسَینِ (ع) قَارُورَهُ مِسْک فِی مَسْجِدِهِ فَإِذَا دَخَلَ لِلصَّلَاهِ أَخَذَ مِنْهُ فَتَمَسَّحَ بِهِ [کافی ، ج6 ، ص515] .

امام صادق (ع) : رسول اکرم ظرف عطری داشت که بعد از وضوء استفاده می کردند ، و هرگاه از منزل بیرون می آمدند عَرَفُوا أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِرَائِحَتِهِ [کافی ، ج6 ، ص515] .

قال امیرالمومنین (ع) : مَنْ أَکلَ شَیئاً مِنَ الْمُوذِیاتِ رِیحُهَا فَلَا یقْرَبَنَّ الْمَسْجِدَ [تهذیب الاحکام ، ج3 ،

ص255] .

6. بودجه

1 از طاغوت نباشد :

2 از منافق نباشد : مسجد ضرارو الَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً وَ كفْراً وَ تَفْرِيقاً بَينَ الْمُومِنِينَ [توبه /107] .

3 بر اساس تقوی باشد : لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوى مِنْ أَوَّلِ يوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ [توبه /108] .

4 بودجه در اختیار هیئت امنا باشد : إِنْ أَوْلِياوهُ إِلاَّ الْمُتَّقُونَ [انفال /34] .

7. تولیت

1 وَ ما لَهُمْ أَلاّ يعَذِّبَهُمُ اللّهُ وَ هُمْ يصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ وَ ما كانُوا أَوْلِياءَهُ إِنْ أَوْلِياوهُ إِلاَّ الْمُتَّقُونَ [انفال /34] .

2 أَ جَعَلْتُمْ سِقايةَ الْحاجِّ وَ عِمارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ كمَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ وَ جاهَدَ فِى سَبِيلِ اللّهِ لا يسْتَوُونَ عِنْدَ اللّهِ [توبه /19] .

3 ما كانَ لِلْمُشْرِكينَ أَنْ يعْمُرُوا مَساجِدَ اللّهِ [توبه /17] .

4 قال النبیصلی الله علیه و آله وسلم : ان الله اذا احب عبدا جعله قیم مسجد [کنز العمال ، ج7 ، ص653]

5 ان الله اذا احب عبدا جعله قیم مسجد [کنزالعمال ، ج7 ، ص653]

8. مؤذن

عن النبی (ص) : فی خطبه طویله قال ... من تولی أذان مسجد من مساجد الله فأذن فیه و هو یرید وجه الله أعطاه الله ثواب أربعین ألف ألف صدیق و أربعین ألف ألف شهید و أدخل فی شفاعته أربعین الف الف [بحار ، ج8 ، ص193]

9. جاذبه ها

الف نظافت

ب امام جماعت

ج برنامه های آموزشی (منبری ، کتابخانه و...)

د شرکت کننده ها

ه کادر مسجد (هیئت امناء ، مؤذن و...)

10. وضوخانه

قال

رسول الله (ص) : جَنِّبُوا مَسَاجِدَكمْ صِبْيانَكمْ وَ مَجَانِينَكمْ وَ شِرَاءَكمْ وَ بَيعَكمْ وَ اجْعَلُوا مَطَاهِرَكمْ عَلَى أَبْوَابِ مَسَاجِدِكمْ [تهذيب الاحكام ، ج3 ، ص254] .

نكات :

1 مسجد وضوخانه لازم دارد.

2 بيرون باشد.

3 دور نباشد.

وضوخانه بيرون از مسجد باشد :

2. پاداش فضيلت ها

1. مسجد درقرآن

انتخاب مسجد : قالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلى أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيهِمْ مَسْجِداً [كهف /21] .

اولويت دادن : إِنَّ أَوَّلَ بَيتٍ وُضِعَ لِلنّاسِ لَلَّذِى بِبَكةَ مُبارَكاً [آل عمران /96] .

با اخلاص ساختن : لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوى مِنْ أَوَّلِ يوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ [توبه /108] .

تعمير مساجد : إِنَّما يعْمُرُ مَساجِدَ اللّهِ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ [توبه /18] .

هيئت امنا : إِنْ أَوْلِياوهُ إِلاَّ الْمُتَّقُونَ [انفال /24] .

خادم مسجد : وَ عَهِدْنا إِلى إِبْراهِيمَ وَ إِسْماعِيلَ أَنْ طَهِّرا بَيتِى [بقره /125] .

نذر براى خدمت مسجد : رَبِّ إِنِّى نَذَرْتُ لَک ما فِى بَطْنِى مُحَرَّراً [آل عمران /35] .

باز گذاشتن درب مسجد : وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَساجِدَ اللّهِ أَنْ يذْكرَ فِيهَا اسْمُهُ [بقره /114] .

برخورد با اهداف سوء استفاده : وَ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً [توبه /107] .

جلوگیری از محو مساجد : وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوامِعُ وَ بِيعٌ وَ صَلَواتٌ وَ مَساجِدُ يذْكرُ فِيهَا اسْمُ اللّهِ كثِيراً [حج /40] .

آداب مسجد : يا بَنِى آدَمَ خُذُوا زِينَتَكمْ عِنْدَ كلِّ مَسْجِدٍ [اعراف /31] .

2. اهمیت مسجد

قال رسول الله (ص) : قَالَ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى أَلَا إِنَّ

بُيوتِی فِی الْأَرْضِ الْمَسَاجِدُ تُضِیءُ لِأَهْلِ السَّمَاءِ کمَا تُضِیءُ النُّجُومُ لِأَهْلِ الْأَرْضِ [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص381] .

قال رسول الله (ص) : المساجد بیوت الله فی الأرض [بحار الانوار ، ج23 ، ص326] .

قال رسول الله (ص) : أَحَبُّ الْبِقَاعِ إِلَی اللَّهِ الْمَسَاجِدُ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص362] .

قال رسول الله (ص) : الْمَسَاجِدُ سُوقٌ مِنْ أَسْوَاقِ الْآخِرَهِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص361] .

الْمَسَاجِدُ أَنْوَارُ اللَّهِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص447] .

المسجد بیت کل مؤمن [کنز العمال ، ج7 ، ص650]

المساجد ریاض الجنه [کنز العمال ، ج7 ، ص648]

قال رسول الله (ص) : الْمَسَاجِدُ مَجَالِسُ الْأَنْبِیاءِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص362] .

قال رسول الله (ص) : هُمْ فِی صَلَاتِهِمْ وَ اللَّهُ فِی حَوَائِجِهِمْ هُمْ فِی مَسَاجِدِهِمْ وَ اللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص355] .

قال رسول الله (ص) : إِذَا رَأَیتُمُ الرَّجُلَ یعْتَادُ الْمَسَاجِدَ فَاشْهَدُوا لَهُ بِالْإِیمَانِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص362] .

النبیصلی الله علیه و آله وسلم : ان عمار بیوت الله هم اهل الله [کنز العمال ، ج7 ، ص651]

امام صادقعلیه السلام : علیکم بإتیان المساجد فإنها بیوت الله فی الأرض و من أتاها متطهرا طهره الله من ذنوبه و کتب من زواره فأکثروا فیها من الصلاه و الدعاء [بحار الانوار ، ج80 ، ص384] .

قال رسول الله (ص) : کونُوا فِی الدُّنْیا أَضْیافاً وَ اتَّخِذُوا الْمَسَاجِدَ بُیوتاً [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص355] .

قَالَ عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ لِلنَّبِى (ص) : إِنِّى

هَمَمْتُ بِالسِّياحَهِ : فَقَالَ : " مَهْلًا يا عُثْمَانُ فَإِنَّ السِّياحَهَ فِی أُمَّتِی لُزُومُ الْمَسَاجِدِ وَ انْتِظَارُ الصَّلَاهِ بَعْدَ الصَّلَاهِ" [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص100] .

قال رسول الله (ص) : الْمَسَاجِدُ مَجَالِسُ الْأَنْبِياءِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص362] .

قال رسول الله (ص) : إِجَابَهُ الْمُوذِّنِ كفَّارَهُ الذُّنُوبِ وَ الْمَشْیِ إِلَی الْمَسْجِدِ طَاعَهُ اللَّهِ وَ طَاعَهُ رَسُولِهِ وَ مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ أَدْخَلَهُ الْجَنَّهَ مَعَ الصِّدِّيقِينَ وَ الشُّهَدَاءِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص365] .

قال النبیصلی الله علیه و آله وسلم : ریاض الجنه المساجد [کنز العمال ، ج7 ، ص648]

مؤمن در مسجد مثل ماهی در آب و منافق مثل پرنده در قفس است.

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذا نُودِی لِلصَّلاهِ مِنْ یوْمِ الْجُمُعَهِ فَاسْعَوْا إِلی ذِکرِ اللّهِ وَ ذَرُوا الْبَیعَ [جمعه /9] .

رجالٌ لا تُلْهِیهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَیعٌ عَنْ ذِکرِ اللّهِ وَ إِقامِ الصَّلاهِ وَ إِیتاءِ الزَّکاهِ [نور /37] .

مربوط به کسانی است که هنگام نداء و اذان ، کار را رها و به نماز می ایستند.

10 وَ إِذا رَأَوْا تِجارَهً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَیها وَ تَرَکوک قائِماً [جمعه /11] .

11 قَالَ الصادق (ع) : إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حُرُمَاتٍ ثَلَاثاً لَیسَ مِثْلَهُنَّ شَیءٌ کتَابُهُ وَ هُوَ حِکمَتُهُ وَ نُورُهُ وَ بَیتُهُ الَّذِی جَعَلَهُ قِبْلَهً لِلنَّاسِ لَا یقْبَلُ مِنْ أَحَدٍ [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص300] .

مسجدالحرام ام القرای مساجد است و باید به همه مساجد نور و قدرت دهد.

مساجد ضرار فرزندان حرام زاده مسجدالحرام هستند.

توجه به مسجدالحرام و کعبه؛ یعنی توجه به امنیت و وحدت.

در مساجدی که

اختلاف است روح امنیت کعبه و حرم نیست.

إِذْ قالَتِ امْرَأَتُ عِمْرانَ رَبِّ إِنِّی نَذَرْتُ لَک ما فِی بَطْنِی مُحَرَّراً فَتَقَبَّلْ مِنِّی إِنَّک أَنْتَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ [آل عمران /35] .

عن ابی عبد الله (ع) قال : قَالَ مَشْی الرَّجُلِ فِی حَاجَهِ أَخِیهِ الْمُومِنِ یکتَبُ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ یمْحَی عَنْهُ عَشْرُ سَینَاتٍ وَ یرْفَعُ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ [کافی ، ج2 ، ص196] .

عن ابی عبد الله (ع) قال : مَکتُوبٌ فِی التَّوْرَاهِ أَنَّ بُیوتِی فِی الْأَرْضِ الْمَسَاجِدُ فَطُوبَی لِعَبْدٍ تَطَهَّرَ فِی بَیتِهِ ثُمَّ زَارَنِی فِی بَیتِی أَلَا إِنَّ عَلَی الْمَزُورِ کرَامَهَ الزَّائِرِ [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص381] .

عَنْ أَبِی ذَرٍّ عن النبی (ص) : فِی وَصِیتِهِ لَهُ قَالَ یا أَبَا ذَرٍّ إِنَّ اللَّهَ یعْطِیک مَا دُمْتَ جَالِساً فِی الْمَسْجِدِ بِکلِّ نَفَسٍ تَنَفَّسْتَ فِیهِ دَرَجَهً فِی الْجَنَّهِ وَ تُصَلِّی عَلَیک الْمَلَائِکهُ وَ یکتَبُ لَک بِکلِّ نَفَسٍ تَنَفَّسْتَ فِیهِ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ یمْحَی عَنْک عَشْرُ سَینَاتٍ [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص117] .

قال رسول الله (ص) : الجلوس فی المسجد انتظارا للصلاه عباده [بحار الانوار ، ج80 ، ص380] .

عَنْ خَالِدِ بْنِ رِبْعِی قَالَ إِنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) دَخَلَ مَکهَ فِی بَعْضِ حَوَائِجِهِ فَوَجَدَ أَعْرَابِیاً مُتَعَلِّقاً بِأَسْتَارِ الْکعْبَهِ وَ هُوَ یقُولُ یا صَاحِبَ الْبَیتِ الْبَیتُ بَیتُک وَ الضَّیفُ ضَیفُک وَ لِکلِّ ضَیفٍ مِنْ مُضِیفِهِ قِرًی فَاجْعَلْ قِرَای مِنْک اللَّیلَهَ الْمَغْفِرَهَ. [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص351] .

عن ابی عبد الله (ع) قال : مَکتُوبٌ فِی التَّوْرَاهِ أَنَّ بُیوتِی فِی الْأَرْضِ الْمَسَاجِدُ فَطُوبَی لِعَبْدٍ تَطَهَّرَ فِی بَیتِهِ ثُمَّ زَارَنِی فِی بَیتِی أَلَا إِنَّ عَلَی الْمَزُورِ کرَامَهَ الزَّائِرِ [

وسائل الشیعه ، ج1 ، ص381] .

در روایت دیگر پیامبر اکرمصلی الله علیه و آله وسلممی فرماید : "همان گونه که شما مهمان خود را گرامی می دارید خدا هم در تکریم آن کس که به مسجد ، یعنی خانه خدا می رود می کوشد". [کنز العمال ، ج7 ، ص569]

ولی امروز شهرک های بزرگی مسجد ندارند. خوابگاه های دانشجویی مسجد ندارند.

سیمای مسجد :

محبوب ترین مکان شهر نزد خدا :

قال النبی (ص) : أحب البلاد إلی الله مساجدها و أبغض البلاد إلی الله أسواقها [مجموعه ورام ، ج2 ، ص235] .

نام مسجد را کوچک نشمرید :

قَالَ امیرالمومنین (ع) : لَا تَقُولُوا رَمَضَانَإِلَی أَنْ قال (ع) : وَ لَا یسَمَّی الْمُسْلِمُ رُجَیلًا وَ لَا یسَمَّی الْمُصْحَفُ مُصَیحِفاً وَ لَا یسَمَّی الْمَسْجِدُ مُسَیجِداً [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص445] .

بی اعتنایی به مسجد نکنیم :

1 عَنْ رُزَیقٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) یقُولُ : " مَنْ صَلَّی فِی بَیتِهِ جَمَاعَةً رَغْبَةً عَنِ الْمَسْجِدِ فَلَا صَلَاةَ لَهُ وَ لَا لِمَنْ صَلَّی مَعَهُ إِلَّا مِنْ عِلَّهٍ تَمْنَعُ مِنَ الْمَسْجِدِ" [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص196] .

2 عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَنَّ أَمِیرَ الْمُومِنِینَ (ع) بَلَغَهُ أَنَّ قَوْماً لَا یحْضُرُونَ الصَّلَاةَ فِی الْمَسْجِدِ فَخَطَبَ فَقَالَ : "إِنَّ قَوْماً لَا یحْضُرُونَ الصَّلَاةَ مَعَنَا فِی مَسَاجِدِنَا فَلَا یواکِلُونَا وَ لَا یشَارِبُونَا وَ لَا یشَاوِرُونَا وَ لَا ینَاکحُونَا وَ لَا یأْخُذُوا مِنْ فَیئِنَا شَیئاً أَوْ یحْضُرُوا مَعَنَا صَلَاتَنَا جَمَاعَةً " [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص196] .

(معاشرت ، پیوند خانوادگی ، پیمان دوستی ، همفکری و مشاوره با بی اعتناهای به مسجد ممنوع و لازم است

از امکانات عمومی محروم شوند. (و لا یؤخذوا من فیئنا)

3 علی علیه السلام نسبت به گروهی از اینان فرمود : و انی لاوشک ان آمر بهم بنار تشعل فی دورهم فاحرق علیهم او ینتهون [وسائل ، ج3 ، ص479]

امام صادقعلیه السلامفرمود : "پس از پیامهای علی علیه السلام نسبت به طرد بی اعتناهای به مسجد ، مردم هم همین کار را کردند و آنان مجبور شدند در مسجد و جماعت شرکت کنند". [وسائل ، ج3 ، ص479]

قال الصادقعلیه السلام : لا غیبه لمن صلی فی بیته و رغب عن جماعتنا [بحار ، ج83 ، ص354]

4 امام صادق علیه السلام برای گروهی پیام فرستاد کهیا مؤلفه قد رایت ما تصنعون اذا سمعتم الاذان اخذتم نعالکم و خرجتم من المسجد [بحار ، ج83 ، ص372]

مجلسی : یا مؤلفه؛ یعنی شما مؤلفه قلوبهم هستید ، مؤمن حقیقی نیستید.

5 قال رسول الله (ص) : لا غیبه إلا لمن یصلی فی بیته و رغب عن جماعتنا و من رغب عن جماعه المسلمین وجب علی المسلمین غیبته [بحار الانوار ، ج85 ، ص38] .

6 قال النبی (ص) : مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ فِی الْمَسْجِدِ فَخَرَجَ مِنْ غَیرِ عِلَّهٍ فَهُوَ مُنَافِقٌ إِلَّا أَنْ یرِیدَ الرُّجُوعَ إِلَیهِ [تهذیب الاحکام ، ج3 ، ص262] .

قال رسول الله (ص) : ... من رغب عن جماعه المسلمین وجب علی المسلمین غیبته و سقطت بینهم عدالته [بحار الانوار ، ج85 ، ص38] .
امام صادقعلیه السلامدر فلسفه جماعت فرمود : ... لو لا ذلک لم یمکن أحدا أن یشهد علی أحد

بصلاح [بحار الانوار ، ج85 ، ص11] .

3. احترام مسجد

قال امیرالمومنین (ع) : مِنْ حَقِّ الْمَسْجِدِ إِذَا دَخَلْتَهُ أَنْ تُصَلِّی فِیهِ رَکعَتَینِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص395] .

اعطوا المساجد حقها و فی حدیث رکعتین قبل ان یجلس [کنز العمال ، ج7 ، ص657]

قال النبیصلی الله علیه و آله وسلم : الضحک فی المسجد ظلمه فی القبر [کنز العمال ، ج7 ، ص669]

تحب ازاله النجاسه عن المساجد داخلها و سقفها و سطحها و جدرآنهامن طرفی الداخل بل و الطرف الخارج و وجوبها فوری [عروه الوثقی ، ج1 ، ص84]

وَ طَهِّرْ بَیتِی لِلطّائِفِینَ وَ الْقائِمِینَ وَ الرُّکعِ السُّجُودِ [حج /26] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِکونَ نَجَسٌ فَلا یقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرامَ بَعْدَ عامِهِمْ هذا [توبه /28] .

قال امیرالمومنین (ع) : مَنْ وَقَّرَ بِنُخَامَتِهِ الْمَسْجِدَ لَقِی اللَّهَ یوْمَ الْقِیامَهِ ضَاحِکاً قَدْ أُعْطِی کتَابَهُ بِیمِینِهِ [تهذیب الاحکام ، ج3 ، ص256] .

قال امیرالمومنین (ع) : الْبُزَاقُ فِی الْمَسْجِدِ خَطِیئَهٌ وَ کفَّارَتُهُ دَفْنُهُ [تهذیب الاحکام ، ج3 ، ص256] .

قال امیرالمومنین (ع) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ تُقَامَ الْحُدُودُ فِی الْمَسَاجِدِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص370] .

و شاید حکمت این حکم به خاطر این با شد که :

تماشا کنندگان جهت تماشا می آیند نه عبادت.

حدّ خورده ممکن است مسجد را نجس کند.

خاطره تلخ از مسجد پیدا می شود.

در خانه رحمت قهر ممنوع است.

صدای شیون و فریاد برای کتک خورده.

انتقاد به حکم خداوند برای افراد کم ظرفیت.

مزاحم نماز است.

فضیلت فرو بردن آب دهان در مسجد :

عن النبی صلی الله علیه و آله وسلم : اذا

هم العبد ان یبزق فی المسجد اضطربت ارکانه و انزوی کما تنزوی الجلده فی النار فان هو ابتلعها اخرج الله منه اثنین و سبعین داء و کتب له بها الفی الف حسنه [کنز العمال ، ج7 ، ص665 ، ح20811]

ممانعت از جلوس جنب :

عَنْ جَمِیلٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الْجُنُبِ یجْلِسُ فِی الْمَسَاجِدِ. قَالَ : " لَا وَ لَکنْ یمُرُّ فِیهَا کلِّهَا إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَ مَسْجِدَ الرَّسُولِ (ص) " [کافی ، ج3 ، ص50] .

قال الصادق (ع) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) أَنْ یقْعُدَ الرَّجُلُ فِی الْمَسْجِدِ وَ هُوَ جُنُبٌ [وسائل الشیعه ، ج2 ، ص207] .

یا بَنِی آدَمَ خُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ [اعراف /31] . (امام خوب ، لباس خوب ، وقار همه در تفسیر مصداق زینت هستند)

قال النبیصلی الله علیه و آله وسلم : .. لا یتخذ طریقا [کنز العمال ، ج7 ، ص 667]

قال النبی (ص) : تَعَاهَدُوا نِعَالَکمْ عِنْدَ أَبْوَابِ مَسَاجِدِکمْ [تهذیب الاحکام ، ج3 ، ص255] .

قال النبی (ص) : مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ فِی الْمَسْجِدِ فَخَرَجَ مِنْ غَیرِ عِلَّهٍ فَهُوَ مُنَافِقٌ إِلَّا أَنْ یرِیدَ الرُّجُوعَ إِلَیهِ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص242] .

قال الصادقعلیه السلام : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ لَمْ یوَقِّرِ الْمَسْجِدَ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص435] .

پیامبر اکرمصلی الله علیه و آله وسلم : کسی که سیر خورده برای بوی بد به مسجد نرود. عن ابی جعفر (ع) قال : سَأَلْتُهُ عَنْ أَکلِ الثُّومِ. فَقَالَ : إِنَّمَا نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنْهُ لِرِیحِهِ فَقَالَ : " مَنْ أَکلَ هَذِهِ الْبَقْلَهَ الْخَبِیثَهَ فَلَا یقْرَبْ مَسْجِدَنَا

فَأَمَّا مَنْ أَكلَهُ وَ لَمْ يأْتِ الْمَسْجِدَ فَلَا بَأْسَ" [كافى ، ج6 ، ص374] .

...وَ لا جُنُباً إِلاّ عابِرِى سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا [نساء/43] .

جواهر : و اما النوم فى المسجد نص على كراهه و شدتها فى المسجدين [جواهر الكلام ، ج14 ، ص122]

قال النبى (ص) : كشْفُ السُّرَّهِ وَ الْفَخِذِ وَ الرُّكبَهِ فِى الْمَسْجِدِ مِنَ الْعَوْرَهِ [وسائل الشيعه ، ج5 ، ص244] .

عروه الوثقى : لا يجوز دفن الميت فى المسجد على الاحوط [ج1 ، ص600]

قال اميرالمومنين (ع) : من وقر مسجدا لقى الله يوم يلقاه ضاحكا مستبشرا و أعطاه كتابه بيمينه [بحار الانوار ، ج7 ، ص304] .

كافر حق ورود ندارد. قال رسول الله (ص) : ليمنعن أحدكم مساجدكم يهودكم و نصاراكم [بحار الانوار ، ج80 ، ص349] .

4. حق مسجد

على عليه السلام : " از جمله حقوق مسجد آن است كه هنگام ورود نماز بخوانى و حق نماز اين است كه در هر ركعت سوره فاتحه را بخوانى كه ام القرآن است و حق قرآن اين است كه به آن عمل كنى".عَنْ عَلِى (ع) أَنَّهُ كانَ يقُولُ

حق مسجد : نماز گزاردن؛مِنْ حَقِّ الْمَسْجِدِ إِذَا دَخَلْتَهُ أَنْ تُصَلِّى فِيهِ رَكعَتَينِ

حق نماز : قرآن خواندن؛وَ مِنْ حَقِّ الرَّكعَتَينِ أَنْ تَقْرَأَ فِيهِمَا بِأُمِّ الْقُرْآنِ

حق قرآن : عمل كردن؛وَ مِنْ حَقِّ الْقُرْآنِ أَنْ تَعْمَلَ بِمَا فِيهِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص395] .

قال الصادق (ع) : عَلَيكمْ بِالصَّلَاهِ فِى الْمَسَاجِدِ [كافى ، ج2 ، ص635] .

قَالَ اميرالمومنين (ع) : لَا صَلَاهَ لِجَارِ الْمَسْجِدِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص356

] .

قَالَ اميرالمومنين (ع) : مِنْ حَقِّ الْمَسْجِدِ إِذَا دَخَلْتَهُ أَنْ تُصَلِّی فِيهِ رَكعَتَينِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص395] .

5. ثواب نماز در مساجد مختلف

مسجدالحرام :

قال رسول الله (ص) : الصَّلَاهُ فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ مِائَهُ أَلْفِ صَلَاهٍ

مسجد مدينه : وَ الصَّلَاهُ فِی مَسْجِدِ الْمَدِينَهِ عَشَرَهُ آلَافِ صَلَاهٍ

بيت المقدس : الصَّلَاهُ فِی مَسْجِدِ بَيتِ الْمَقْدِسِ أَلْفُ صَلَاهٍ

مسجد اعظم و جامع : الصَّلَاهُ فِی الْمَسْجِدِ الْأَعْظَمِ مِائَهُ صَلَاهٍ

مسجد قبيله : الصَّلَاهُ فِی مَسْجِدِ الْقَبِيلَهِ خَمْسٌ وَ عِشْرُونَ صَلَاهً

مسجد بازار : الصَّلَاهُ فِی مَسْجِدِ السُّوقِ اثْنَتَا عَشْرَهَ صَلَاهً

نماز در خانه : وَ صَلَاهُ الرَّجُلِ وَحْدَهُ فِی بَيتِهِ صَلَاهٌ وَاحِدَهٌ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص430] .درسنن ابن ماجه همين درجه آمده لكن با تفاوت.

6. تقدّس مسجد

وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوامِعُ وَ بِيعٌ وَ صَلَواتٌ وَ مَساجِدُ يذْكرُ فِيهَا اسْمُ اللّهِ كثِيراً [حج /40] .

إِنِّی أَنَا رَبُّک فَاخْلَعْ نَعْلَيک إِنَّک بِالْوادِ الْمُقَدَّسِ طُوىً [طه /12] .

فِی بُيوتٍ أَذِنَ اللّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَ يذْكرَ فِيهَا اسْمُهُ [نور /36] .

قال رسول الله (ص) : الْمَسَاجِدُ سُوقٌ مِنْ أَسْوَاقِ الآخِرَهِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص361] .

قال رسول الله (ص) : الّمَسَاجِدُ مَجَالِسُ الّأنْبِياءِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص362] .

قال رسول الله (ص) : الْمَسَاجِدُ أَنْوَارُ اللَّهِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص447] .

7. اهل مسجد

1. رفتن به مسجد

شناور شدن در رحمت الهی :

عن النبیصلی الله علیه و آله وسلم : المشاؤون الی المساجد فی الظلم اولئک الخواضون فی رحمه الله [کنزالعمال ، ج7 ، ص557 ، ح20236]

نورانیت فوق العاده

پیدا کردن در قیامت :

عن النبی صلی الله علیه و آله وسلم : ان الله لیضی ء للذین یتخللون الی المساجد فی الظلم بنور ساطع (درخشنده) یوم القیامه [کنزالعمال ، ج7 ، ص 557 ، ح20237]

عن النبی (ص) : من مشی فی ظلمه اللیل الی المساجد اتاه الله نورا یوم القیامه [کنزالعمال ، ج7 ، ص566 ، ح20288]

عن النبی صلی الله علیه و آله وسلم : بشر المشائین فی الظلم الی المساجد بنور عظیم من عند الله یوم القیامه [ح 20287]

قال رسول الله (ص) : وَ مَنْ مَشَی إِلَی مَسْجِدٍ یطْلُبُ فِیهِ الْجَمَاعَهَ کانَ لَهُ بِکلِّ خُطْوَهٍ سَبْعُونَ أَلْفَ حَسَنَهٍ وَ یرْفَعُ لَهُ مِنَ الدَّرَجَاتِ مِثْلُ ذَلِک [وسائل الشیعه ، ج8 ، ص287] .

مَنْ مَشَی إِلَی مَسْجِدٍ مِنْ مَسَاجِدِ اللَّهِ فَلَهُ بِکلِّ خُطْوَهٍ خَطَاهَا حَتَّی یرْجِعَ إِلَی مَنْزِلِهِ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ مُحِی عَنْهُ عَشْرُ سَیئَاتٍ وَ رُفِعَ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص201] .

پیامبرصلی الله علیه و آله وسلمفرمود : اگر کسی در مسیر رفتن به مسجد برای جماعت بمیرد.... قال رسول الله (ص) : وَ مَنْ مَشَی إِلَی مَسْجِدٍ یطْلُبُ فِیهِ الْجَمَاعَهَ کانَ لَهُ بِکلِّ خُطْوَهٍ سَبْعُونَ أَلْفَ حَسَنَهٍ وَ یرْفَعُ لَهُ مِنَ الدَّرَجَاتِ مِثْلُ ذَلِک فَإِنْ مَاتَ وَ هُوَ عَلَی ذَلِک وَکلَ اللَّهُ بِهِ سَبْعِینَ أَلْفَ مَلَک یعُودُونَهُ فِی قَبْرِهِ وَ یبَشِّرُونَهُ وَ یونِسُونَهُ فِی وَحْدَتِهِ وَ یسْتَغْفِرُونَ لَهُ حَتَّی یبْعَثَ [وسائل الشیعه ، ج8 ، ص287] .

آنکه دورتر است اجرش زیادتر است :

عن النبی صلی الله علیه و آله وسلم : الابعد فالابعد من المسجد اعظم اجرا [کنزالعمال ، ج7 ، ص559 ، ح20246]

شوینده گناهان است :

عن رسول الله

(ص) أنه قال : إسباغ الوضوء فى المكاره و نقل الأقدام إلى المساجد و انتظار الصلاه بعد الصلاه تغسل الخطايا غسلا [بحار الانوار ، ج85 ، ص18] .

قال رسول الله (ص) : وَ مَنْ مَشَى إِلَى مَسْجِدٍ يطْلُبُ فِيهِ الْجَمَاعَهَ كانَ لَهُ بِكلِّ خُطْوَهٍ سَبْعُونَ أَلْفَ حَسَنَهٍ وَ يرْفَعُ لَهُ مِنَ الدَّرَجَاتِ مِثْلُ ذَلِک فَإِنْ مَاتَ وَ هُوَ عَلَى ذَلِک وَكلَ اللَّهُ بِهِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَک يعُودُونَهُ فِى قَبْرِهِ وَ يبَشِّرُونَهُ وَ يونِسُونَهُ فِى وَحْدَتِهِ وَ يسْتَغْفِرُونَ لَهُ حَتَّى يبْعَثَ [وسائل الشيعه ، ج8 ، ص287] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ... بَشِّرِ الْمَشَّاءِينَ فِى الظُّلَمَاتِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ السَّاطِعِ يوْمَ الْقِيامَهِ [وسائل الشيعه ، ج1 ، ص381] .

قال رسول الله (ص) : أَ لَا أَدُلُّكمْ عَلَى شَىءٍ يكفِّرُ اللَّهُ بِهِ الْخَطَايا وَ يزِيدُ فِى الْحَسَنَاتِ قِيلَ بَلَى يا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكارِهِ وَ كثْرَهُ الْخُطَى إِلَى هَذِهِ الْمَسَاجِدِ [وسائل الشيعه ، ج1 ، ص380] .

وَ أَقِيمُوا وُجُوهَكمْ عِنْدَ كلِّ مَسْجِدٍ [اعراف /29] .

قال الصادق (ع) : مَنْ مَشَى إِلَى الْمَسْجِدِ لَمْ يضَعْ رِجْلًا عَلَى رَطْبٍ وَ لَا يابِسٍ إِلَّا سَبَّحَتْ لَهُ الْأَرْضُ إِلَى الْأَرَضِينَ السَّابِعَهِ [وسائل الشيعه ، ج5 ، ص200] .

قال الصادق (ع) : مَنْ مَشَى إِلَى مَسْجِدٍ مِنْ مَسَاجِدِ اللَّهِ فَلَهُ بِكلِّ خُطْوَهٍ خَطَاهَا حَتَّى يرْجِعَ إِلَى مَنْزِلِهِ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ مُحِى عَنْهُ عَشْرُ سَيئَاتٍ وَ رُفِعَ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ [وسائل الشيعه ، ج5 ، ص201] .

زير سايه عرش الهى قرار گرفتن (در قيامت) :

عن النبى صلى الله عليه و آله وسلم : ثلاث من كن فيه اظله الله

تحت ظل عرشه یوم لا ظل الا ظله الوضوء علی المکاره

و المشی الی المساجد فی الظلم و اطعام الجائع [نهج الفصاحه ، 267]

قال امیرالمومنین (ع) : تَحْتَ ظِلِّ الْعَرْشِ یوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ رَجُلٌ خَرَجَ مِنْ بَیتِهِ فَأَسْبَغَ الطُّهْرَ ثُمَّ مَشَی إِلَی بَیتٍ مِنْ بُیوتِ اللَّهِ لِیقْضِی فَرِیضَةً مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ فَهَلَک فِیمَا بَینَهُ وَ بَینَ ذَلِک وَ رَجُلٌ قَامَ فِی جَوْفِ اللَّیلِ بَعْدَ مَا هَدَأَتِ الْعُیونُ فَأَسْبَغَ الطُّهْرَ ثُمَّ قَامَ إِلَی بَیتٍ مِنْ بُیوتِ اللَّهِ فَهَلَک فِیمَا بَینَهُ وَ بَینَ ذَلِک [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص364] .

تکریم و پذیرایی پروردگار در انتظار کسی است که ترجیح بدهد تردد به مساجد را بر غیرمساجد.

عنرسول الله صلی الله علیه و آله وسلم : ما من عبد یغدو و یروح الی المسجد و یؤثره علی ما صواه الا و له عند الله نُزُل (یا : مهیا للنزیل) یعدّه له فی الجنه کلما غدا او راح کما لو ان احدکم زاره من یحب زیارته الا اجتهد له فی کرامته [کنز العمال ، ج7 ، ص569]

جابربن عبدالله می گوید : خانه های ما از مسجد پیامبرصلی الله علیه و آله وسلمدور بود؛ خواستیم بفروشیم و نزدیک مسجد شویم. رسول خداصلی الله علیه و آله وسلمفرمودند : "شما در برابر هر گامی که به سوی مسجد بر می دارید درجه ای نزد خدا دارید". [صحیح مسلم ، ج5 ، ص168]

قال الصادق (ع) : مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَیءٍ مِثْلِ الصَّمْتِ وَ الْمَشْی إِلَی بَیتِهِ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص200] .

قال رسول الله (ص) : أوحی الله إلی أن یا أخا المرسلین و یا أخا المنذرین أنذر قومک لا یدخلوا بیتا من بیوتی و لأحد

من عبادی عند أحد منهم مظلمه [عده الداعی ، ص141] .

قال امیرالمومنین (ع) : أوحی الله إلی عیسی (ع) قل لبنی إسرائیل لا تدخلوا بیتا من بیوتی إلا بأبصار خاشعه و قلوب طاهره و أید نقیه [بحار الانوار ، ج90 ، ص373] .

قال الشهید الذکری : من لزم المسلمین حرمت غیبته و ثبت عدالته.

2. نشستن درمسجد

قال رسول الله (ص) : الْجُلُوسُ فِی الْمَسْجِدِ لِانْتِظَارِ الصَّلَاهِ عِبَادَهٌ مَا لَمْ یحْدِثْ قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا الْحَدَثُ قَالَ الْغِیبَهُ [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص116] .

منتظر نمازمَنْ أَقَامَ فِی مَسْجِدٍ بَعْدَ صَلَاتِهِ انْتِظَاراً لِلصَّلَاهِ فَهُوَ ضَیفُ اللَّهِ وَ حَقٌّ عَلَی اللَّهِ أَنْ یکرِمَ ضَیفَه [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص118] .

پیامبرصلی الله علیه و آله وسلماجازه رهبان شدن گرفت : عَنِ النَّبِی ... وَ قِیلَ لِلنَّبِی (ص) ائْذَنْ لَنَا فِی التَّرَهُّبِ قَالَ تَرَهُّبُ أُمَّتِی الْجُلُوسُ فِی الْمَسَاجِدِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص362] .

الامیرعلیه السلام : نشستن در مسجد بهتر از نشستن در بهشت استالْجَلْسَهُ فِی الْجَامِعِ خَیرٌ لِی مِنَ الْجَلْسَهِ فِی الْجَنَّهِ لِأَنَّ الْجَنَّهَ فِیهَا رِضَی نَفْسِی وَ الْجَامِعَ فِیهِ رِضَی رَبِّی [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص199] .

عثمان بن مغطون اجازه خواست که راهب شود ، رسول اکرمصلی الله علیه و آله وسلمفرمود : إن ترهب أمتی الجلوس فی المساجد انتظارا للصلاه [بحار الانوار ، ج80 ، ص381] .

سعی کنیم بیشتر در مسجد باشیم. قال رسول الله (ص) : إِنَّ الْمُومِنَ مَجْلِسُهُ مَسْجِدُهُ وَ صَوْمَعَتُهُ بَیتُهُ [کافی ، ج2 ، ص662] .

(صومعه محلی است که بیرون شهر برای راهب ها و زهّاد می ساختند)

قال رسول الله (ص) : من ألف

مسجدا ألفه الله [عوالی اللآلی ، ج2 ، ص32] .

مورد دعا و درود ملائکه قرار می گیرد :

عن النبی صلی الله علیه و آله وسلم : .. فاذا دخل المسجد کان فی صلاه ما کانت الصلاه تحبسه و تصلی الملائکه علیه مادام فی مجلسه الذی یصلی فیه یقولون : اللهم اغفر له ، اللهم ارحمه ، اللهم تب علیه ما لم یؤذ فیه او یحدث فیه [کنزالعمال ، ج7 ، ص553 ، ح 20217]

موجب خوشنودی خداست :

عنالنبی صلی الله علیه و آله وسلم : قال ما توطن رجل مسلم المساجد للصلاه و الذکر الا یتبشبش الله له کما یتبشبش اهل الغائب اذا قدم علیهم [سنن ابن ماجه ، ج1 ، ص262]

عَنْ أَبِی ذَرٍّ عن النبی (ص) فِی وَصِیتِهِ لَهُ قَالَ : " یا أَبَاذَرٍّ! إِنَّ اللَّهَ یعْطِیک مَا دُمْتَ جَالِساً فِی الْمَسْجِدِ بِکلِّ نَفَسٍ تَنَفَّسْتَ فِیهِ دَرَجَةً فِی الْجَنَّهِ وَ تُصَلِّی عَلَیک الْمَلَائِکهُ وَ یکتَبُ لَک بِکلِّ نَفَسٍ تَنَفَّسْتَ فِیهِ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَ یمْحَی عَنْک عَشْرُ سَیئَاتٍ" [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص117] .

قال رسول الله (ص) : الْجُلُوسُ فِی الْمَسْجِدِ انْتِظَارَ الصَّلَاهِ عِبَادَهٌ مَا لَمْ یحْدِثْ قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا یحْدِثُ قَالَ اِلاغْتِیابَ [کافی ، ج2 ، ص356] .

عَنْ أَبِی ذَرٍّ عن النبی (ص) فِی وَصِیتِهِ لَهُ قَالَ : " ...کلُّ جُلُوسٍ فِی الْمَسْجِدِ لَغْوٌ إِلَّا ثَلَاثَةً قِرَاءَهُ مُصَلٍّ أَوْ ذَاکرٌ لِلَّهِ تَعَالَی أَوْ مُسَائِلٌ عَنْ عِلْمٍ" [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص117] .

قال امیرالمومنین (ع) : من السنه إذا جلست فی المسجد أن تستقبل القبله [بحار الانوار ، ج80 ، ص380] .

نشستن به صورتی

که زانو در بغل بگیریم نهی شده. [وسائل ج3 ، ص509]

3. هم نشین مسجد

قال الصادق (ع) : یا فَضْلُ لَا یأْتِی الْمَسْجِدَ مِنْ کلِّ قَبِیلَهٍ إِلَّا وَافِدُهَا وَ مِنْ کلِّ أَهْلِ بَیتٍ إِلَّا نَجِیبُهَا یا فَضْلُ لَا یرْجِعُ صَاحِبُ الْمَسْجِدِ بِأَقَلَّ مِنْ إِحْدَی ثَلَاثِ خِصَالٍ إِمَّا دُعَاءٍ یدْعُو بِهِ یدْخِلُهُ اللَّهُ بِهِ الْجَنَّهَ وَ إِمَّا دُعَاءٍ یدْعُو بِهِ فَیصْرِفُ اللَّهُ بِهِ عَنْهُ بَلَاءَ الدُّنْیا وَ إِمَّا أَخٍ یسْتَفِیدُهُ فِی اللَّهِ الْحَدِیثَ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص193] .

امام سجادعلیه السلاماز حضرت موسی (ع) نقل فرمود که خدایا در قیامت چه کسانی در سایه عرش تو هستند؟فَأَوْحَی اللَّهُ إِلَیهِ الطَّاهِرَهُ قُلُوبُهُمْ وَ الْبَرِیئَهُ أَیدِیهِمُ الَّذِینَ یذْکرُونَ جَلَالِی ذِکرَ آبَائِهِمْ إِلَی أَنْ قَالَ وَ الَّذِینَ یغْضَبُونَ لِمَحَارِمِی إِذَا اسْتُحِلَّتْ مِثْلَ النَّمِرِ إِذَا جُرِحَ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص147] .

مثل پلنگ وقتی خشم گین شود.

4. اهل مسجد در دنیا

قال رسول الله (ص) : مَنْ أَحَبَّ اللَّهَ فَلْیحِبَّنِی وَ مَنْ أَحَبَّنِی فَلْیحِبَّ عِتْرَتِی إِنِّی تَارِک فِیکمُ الثَّقَلَینِ کتَابَ اللَّهِ وَ عِتْرَتِی وَ مَنْ أَحَبَّ عِتْرَتِی فَلْیحِبَّ الْقُرْآنَ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص355] .

قال رسول الله (ص) : مَنْ أَحَبَّ الْقُرْآنَ فَلْیحِبَّ الْمَسَاجِدَ فَإِنَّهَا أَفْنِیهُ اللَّهِ وَ أَبْنِیتُهُ أَذِنَ فِی رَفْعِهَا وَ بَارَک فِیهَا مَیمُونَهٌ مَیمُونٌ أَهْلُهَا مُزَینَهٌ مُزَینٌ أَهْلُهَا مَحْفُوظَهٌ مَحْفُوظٌ أَهْلُهَا هُمْ فِی صَلَاتِهِمْ وَ اللَّهُ فِی حَوَائِجِهِمْ هُمْ فِی مَسَاجِدِهِمْ وَ اللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ. [مستدرک الوسائل ج3 ص355]

5. اهل مسجد درآخرت

خداوند ضامن بر عبور از صراط مسجدی ها است.قال الصادق (ع) : الْمَسَاجِدُ بُیوتُ الْمُتَّقِینَ وَ مَنْ کانَتِ الْمَسَاجِدُ بَیتَهُ ضَمِنَ اللَّهُ لَهُ بِالرَّوْحِ وَ الرَّاحَهِ

وَ الْجَوَازِ عَلَى الصِّرَاطِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص362] .

عن ابی عبداللهعلیه السلام : "هم با دعا بهشت تحصیل می شود و هم بلاء با دعای مسجدی دفع می شود". [بحار ، ج74 ، ص275]

"همین که مؤمن پای راست خود را داخل مسجد گذاشت ، فرشتگان او را به مغفرت بشارت می دهند". [بحار ، ج84 ، ص26]

قال رسول الله (ص) : إِنَّ لِلْمَسَاجِدِ أَوْتَاداً الْمَلَائِكَهُ جُلَسَاوهُمْ إِذَا غَابُوا افْتَقَدُوهُمْ وَ إِنْ مَرِضُوا عَادُوهُمْ وَ إِنْ كانُوا فِی حَاجَهٍ أَعَانُوهُمْ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص358] .

لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوى مِنْ أَوَّلِ يوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجالٌ يحِبُّونَ أَنْ يتَطَهَّرُوا [توبه /108] .

قال رسول الله (ص) : يا أَبَا ذَرٍّ طُوبَى لِأَصْحَابِ الْأَلْوِيهِ يوْمَ الْقِيامَهِ يحْمِلُونَهَا فَيسْبِقُونَ النَّاسَ إِلَى الْجَنَّهِ أَلَا وَ هُمُ السَّابِقُونَ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالْأَسْحَارِ وَ غَيرِهَا [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص433] .

قال الصادق (ع) : کان لعلی بیت لیس فیه شیء إلا فراش و سیف و مصحف و کان یصلی فیه [بحار الانوار ، ج73 ، ص161] .

امام سجاد (ع) : حضرت موسی از خداوند پرسید در قیامت چه افرادی در سایه لطف هستند؟ فرمود : الطَّاهِرَهُ قُلُوبُهُمْ وَ التَّرِبَهُ أَيدِيهِمْ الَّذِينَ يذْكرُونَ جَلَالِی إِذَا ذَكرُوا رَبَّهُمْ الَّذِينَ يكتَفُونَ بِطَاعَتِی كمَا يكتَفِی الصَّبِی الصَّغِيرُ بِاللَّبَنِ الَّذِينَ يأْوُونَ إِلَى مَسَاجِدِی [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص361] .

6. امام جماعت

مسئله صوت امام جماعت در قرائت نماز مهم است.

مسئله دعاها رُوِی عن النبی (ص) : أَنَّهُ قَالَ مَنْ دَعَا بِهَذَا الدُّعَاءِ فِی شَهْرِ رَمَضَانَ بَعْدَ الْمَكتُوبَهِ

غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذُنُوبَهُ إِلَى يوْمِ الْقِيامَهِ وَ هُوَ اللَّهُمَّ أَدْخِلْ عَلَى أَهْلِ الْقُبُورِ السُّرُورَ [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص447] .

مسئله طول دادن سوره رکعت اول نماز صبح.

مسئله اضعف مأمومین شاید مراد اضعف روحی و عقیدتی نیز باشد.

توجه امام جماعت به بانی مسجد (شاه ، تاجر ، زن ، عموم...) (زنان بیشتر از مردان برای مسجد پول می دهند)

7. حضور کودکان درمسجد

1 یا بَنِی آدَمَ خُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ [اعراف /31] .

الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِینَهُ الْحَیاهِ الدُّنْیا [کهف /46] .

2 بچه باید به مسجد بیایند جز آنهایی که طهارت را رعایت نمی کنند. [شهید در لمعه]

3 جای کودکان در مسجد بین بزرگ سالان نه عقب.

4 آموزش قرآن به کودکان سبب رفع عذاب می شود. [مستدرک ، ج3 ، ص360]

قال امیر المومنین (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَیهُمُّ بِعَذَابِ أَهْلِ الْأَرْضِ جَمِیعاً حَتَّی لَا یتَحَاشَی مِنْهُمْ أَحَداً إِذَا عَمِلُوا بِالْمَعَاصِی وَ اجْتَرَحُوا السَّیئَاتِ فَإِذَا نَظَرَ إِلَی الشِّیبِ نَاقِلِی أَقْدَامِهِمْ إِلَی الصَّلَاهِ وَ الْوِلْدَانِ یتَعَلَّمُونَ الْقُرْآنَ رَحِمَهُمُ اللَّهُ فَأَخَّرَ ذَلِک عَنْهُمْ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص360] .

قال رسول الله (ص) : جَنِّبُوا مَسَاجِدَکمْ صِبْیانَکمْ [تهذیب الاحکام ، ج3 ، ص254] .

مرحوم مجلسی می فرماید : ربما یقید الصبی بمن لا یوثق به أما من علم منه ما یقتضی الوثوق به لمحافظته علی التنزه من النجاسات و أداء الصلوات فإنه لا یکره تمکینه بل یستحب تمرینه. [بحار الانوار ، ج80 ، ص349] .

8. حضور نوجوانان و جوانان در مسجد

جابر می گوید : از امام باقرعلیه السلامدر

مورد کودکانی که در نماز واجب شرکت می کنند سئوال کردم ، حضرت فرمودند : "آنان را در قسمت عقب صفوف قرار ندهید ، بلکه آنان را در میان بزرگسالان پراکنده سازید". [تهذیب طوسی ، ج2 ، ص380]

شهید ثانی می گوید : مقصود از اطفالی که در روایات از آوردن آنها به مسجد نهی شده کودکانی هستند که مراعات طهارت رانمی کنند و گر نه بچه هایی که انسان به طهارت آنها اطمینان دارد نه تنها کراهت ندارد ، بلکه سزاوار است و باید بچه ها را عادت داد به مسجد ، مثل اینکه می گوییم مستحب است از کودکی نماز را تمرین کنند. [شرح لمعه]

قال امیر المومنین (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ لَیهُمُّ بِعَذَابِ أَهْلِ الْأَرْضِ جَمِیعاً حَتَّی لَا یتَحَاشَی مِنْهُمْ أَحَداً إِذَا عَمِلُوا بِالْمَعَاصِی وَ اجْتَرَحُوا السَّیئَاتِ فَإِذَانَظَرَ إِلَی الشَّیبِ نَاقِلِی أَقْدَامِهِمْ إِلَی الصَّلَاهِ وَ الْوِلْدَانِ یتَعَلَّمُونَ الْقُرْآنَ رَحِمَهُمُ اللَّهُ فَأَخَّرَ ذَلِک عَنْهُمْ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص360] .

9. حضور بانوان در مسجد

قال النبی (ص) : إِذَا اسْتَأْذَنَتْ أَحَدَکمْ امْرَأَتُهُ إِلَی الْمَسْجِدِ فَلَا یمْنَعْهَا [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص446] .

قال النبی (ص) : لا تمنعوا إماء الله مساجد الله و لیخرجن تفلات أی غیر متطیبات و هو بالتاء المثناه فوق و الفاء المکسوره انتهی [بحار الانوار ، ج87 ، ص354] .

عبدالله بن عمر گفت : قال النبی (ص) : اءذنوا للنساء الی المساجد باللیل. فقال ابن له : و الله لا نأذن لهنّ. فسبّه و غضب و قال : اقول : قال رسول الله (ص) و انت تقول لا نأذن.سنن ابی

داود ، ص155

البته روایاتی نیز داریم که بهترین مسجد زنان خانه های آنهاست و حتی 25 درجه از نماز در مسجد بهتر است. [وسائل ، ج3 ، ص510 و کنز العمال ، ج7 ، ص676]

حتی در روایتی از ابی عبدالله (ع) می خوانیم صندوق خانه بهتر از اتاق و اتاق بهتر از حیات خانه است. [وسائل ، ج3 ، ص510]

زینب یکی از همسران رسول خدا (ص) می گوید : حضرت به من فرمود : إذا شهدت إحداکن العشاء فلا تمس طیبا [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج19 ، ص347] .

در زمان رسول خدا (ص) زنان به مسجد حاضر می شدند و نماز جماعت می خواندند ، ولی شبها که به نماز مغرب و عشاء می رفتند برخی از جوانان بر سر راه ها نشسته و آنان را اذیت می کردند. این آیه نازل شد. پس از نزول این آیه زنان انصار چادرهای سیاه بلند می پوشیدند : یا أَیهَا النَّبِی قُلْ لِأَزْواجِک وَ بَناتِک وَ نِساءِ الْمُومِنِینَ یدْنِینَ عَلَیهِنَّ مِنْ جَلاَبِیبِهِنَّ ذلِک أَدْنی أَنْ یعْرَفْنَ فَلا یوذَینَ وَ کانَ اللّهُ غَفُوراً رَحِیماً [احزاب /59] . [تفسیر المیزان ، احزاب/ 59]

امام خمینی (ره) : برای زن ها نماز خواندن در خانه بهتر است ، اما اگر بتوانند کاملا خود را از نامحرم حفظ کنند بهتر است در مسجد نمازبخوانند. [مسئله 894]

رسول خدا (ص) : إِذَا اسْتَأْذَنَتْ أَحَدَکمْ امْرَأَتُهُ إِلَی الْمَسْجِدِ فَلَا یمْنَعْهَا [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص446] .

رسول خدا (ص) : تمنعو النساء خطوطهن من المساجد اذا استاذنوکم

10. همسایه مسجد

مسئولیت همسایه مسجد بیشتر است.

تا

چهل ذراع حریم مسجد است ، و حریم مسجد را نگه داریم. ++ بحار ، ج84 ، ص2

1 قال امیرالمومنین (ع) : لَیسَ لِجَارِ الْمَسْجِدِ صَلَاهٌ إِذَا لَمْ یشْهَدِ الْمَکتُوبَهَ فِی الْمَسْجِدِ إِذَا کانَ فَارِغاً صَحِیحاً [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص195] .

2 قال امیرالمومنین (ع) : لا صلاه لجار المسجد إلا فی المسجد إلا أن یکون له عذر أو به عله فقیل و من جار المسجد یا أمیر المونین قال من سمع النداء [بحار الانوار ، ج80 ، ص379] .

3 قال امیر المومنین (ع) : حَرِیمُ الْمَسْجِدِ أَرْبَعُونَ ذِرَاعاً وَ الْجِوَارُ أَرْبَعُونَ دَاراً مِنْ أَرْبَعَهِ جَوَانِبِهَا [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص202] .

4 همسایه مسجد از هر طرف چهل خانه است.قال الباقر (ع) : حَدُّ الْجِوَارِ أَرْبَعُونَ دَاراً مِنْ کلِّ جَانِبٍ مِنْ بَینِ یدَیهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ وَ عَنْ یمِینِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ [کافی ، ج2 ، ص669] .

5 قال الصادق (ع) : شَکتِ الْمَسَاجِدُ إِلَی اللَّهِ تَعَالَی الَّذِینَ لَا یشْهَدُونَهَا مِنْ جِیرَانِهَا فَأَوْحَی اللَّهُ إِلَیهَا وَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی لَا قَبِلْتُ لَهُمْ صَلَاهً وَاحِدَهً [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص196] .

6 النبیصلی الله علیه و آله وسلم : فضل الدار لقربیته من المسجد علی الشاسعه (البعیده) کفضل الغازی علی القاعد [کنز العمال ، ج7 ، ص 648]

3. آداب مسجد

1. آداب رفتن به مسجد

کفار به مسجد نروند.

بچه ها را به مسجد ببریم.

به زنانی که می خواهند به مسجد بروند اجازه دهیم.إِذَا اسْتَأْذَنَتْ أَحَدَکمْ امْرَأَتُهُ إِلَی الْمَسْجِدِ فَلَا یمْنَعْهَابه شرطی که آرایش نکنند. [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص446] .

کسانی که از

راه دور به مسجد می روند اجر بیشتری دارند.

امام صادقعلیه السلامفرمود : با شتاب به مسجد بروید و این آیه را تلاوت فرمود : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذا نُودِی لِلصَّلاهِ مِنْ یوْمِ الْجُمُعَهِ فَاسْعَوْا إِلی ذِکرِ اللَّهِ [جمعه /9] .

قال رسول الله (ص) : لَا تَدْخُلِ الْمَسَاجِدَ إِلَّا بِالطَّهَارَهِ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص298] .

2. آداب ورود به مسجد

قال النبی صلی الله علیه و آله وسلم : من اراد ان یدخل المسجد فنظر الی اسفل (خفیه) نعلیه تقول الملائکه طبت و طابت لک الجنه ادخل بسلام [کنز العمال ، ج7 ، ص665 ، 20809]

هنگام ورود ته کفش خود را وارسی کنید. [وسائل ج3 ص 504]

جُنُب وارد مسجد نشود.

سیر خورده به مسجد نرود.

به تازه واردین احترام بیشتری گذاشته شود.

با پای راست وارد مسجد شوید و هنگام ورود و خروج دعاهای وارد شده را بخوانیم. مثلاً : السَّیدُ عَلِی بْنُ طَاوُس فِی فَلَاحَ السَّائِلِ ، إِذَا أَرَادَ دُخُولَ الْمَسْجِدِ ... اللَّهُمَّ افْتَحْ مَسَامِعَ قَلْبِی لِذِکرِک وَ ارْزُقْنِی نَصْرَ آلِ مُحَمَّدٍ. [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص391] .

اگر مساجد از ریاض الجنه است ، پس حیاط مساجد را با صفا و سرسبز کنیم. [کنز العمال ، ج7 ، ص648]

برای دعاهای ورود به مسجد مراجعه شود به بحار ، ج84 ، صص24 25

امام حسن علیه السلام درب مسجد این دعا را می خواند : یا محسن قد اتاک المسی ء فتجاوز عن قبیح ما عندی بجمیل ما عندک یا کریم

3. آداب داخل مسجد

اهداف اصلی را فراموش نکنیم. تبلیغ و تربیت را فدای فرش و لوستر نکنیموَ مَسَاجِدُهُمْ يوْمَئِذٍ عَامِرَهٌ مِنَ

الْبِنَاءِ خَرَابٌ مِنَ الْهُدَى [نهج البلاغه ، حکمت 369] .

از ناف تا زانو پوشیده باشد.

در مسجد مرده دفن نکنید.

در مسجد خنده و مباهات نکنید.

آب دهان در مسجد انداخته نشود.

تطهیر مسجد واجب فوری است.

در مسجد به مجرمین شلاق نزنید.

گمشده ها را اعلام نکنند.

در مسجد احکام خدا گفته شود. قال له الباقرعلیه السلام : اجلس فی مسجد المدینه و أفت الناس ، فإنی أحب أن یری فی شیعتی مثلک [رجال العلامه الحلی ، ص21] .

غیبت در مسجد سبب محو خوبیها است.الحدیث فی المسجد یاکل الحسنات کما تاکل النار الحطب

صدای بلند ، ورود دیوانه ، خرید و فروش ، بردن اسلحه به مسجد ممنوع.

جای دیگران را غصب نکنید.

بین شرکت کنندگان فرق نگذارید.

بوق بلندگو مزاحم نباشد.

مراعات مسائل وقف را بکنید.

در انتخاب امام جماعت و خادم و موقوفات مساجد و خودکفائی دقت کنید.

در خانه تطهیر کند و بعد به مسجد برود : فِی الْمُقْنِعِ قَالَ رُوِی أَنَّ فِی التَّوْرَاهِ مَکتُوباً أَنَّ بُیوتِی فِی الْأَرْضِ الْمَسَاجِدُ فَطُوبَی لِمَنْ تَطَهَّرَ فِی بَیتِهِ ثُمَّ

زَارَنِی فِی بَیتِی وَ حَقٌّ عَلَی الْمَزُورِ أنْ یکرِمَ الزَّائِرَ. [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص199] .

قال الصادق (ع) : عَلَیکمْ بِإِتْیانِ الْمَسَاجِدِ فَإِنَّهَا بُیوتُ اللَّهِ فِی الْأَرْضِ وَ مَنْ أَتَاهَا مُتَطَهِّراً طَهَّرَهُ اللَّهُ مِنْ ذُنُوبِهِ [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص380] .

شمشیر برهنه در مسجد نباشد : قال الصادق (ع) : نَهَی رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنْ سَلِّ السَّیفِ فِی الْمَسْجِدِ [کافی ، ج3 ، ص369] .

قال الصادق (ع) : جَنِّبُوا مَسَاجِدَکمُ الْبَیعَ وَ الشِّرَاءَ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص233] .

قهقهه ممنوع (زیرا موجب ظلمت در قبر

می شود) :

عن النبیعلیه السلام : الضحک فی المسجد ظلمه فی القبر [کنز العمال ، ج7 ، ص668 ، ح20826]

از تصویر و عکس در مسجد استفاده نکنیم.

عَنْ عَمْرِو بْنِ جُمَیعٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الصَّلَاهِ فِی الْمَسَاجِدِ الْمُصَوَّرَهِ فَقَالَ : "أَکرَهُ ذَلِک وَ لَکنْ لَا یضُرُّکمْ ذَلِک الْیوْمَ وَ لَوْ قَدْ قَامَ الْعَدْلُ لَرَأَیتُمْ کیفَ یصْنَعُ فِی ذَلِک" [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص215] .

عَنْ أَبِی ذَرٍّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) فِی وَصِیتِهِ لَهُ قَالَ : " یا أَبَاذَرٍّ الْکلِمَهُ الطَّیبَهُ صَدَقَهٌ وَ کلُّ خُطْوَهٍ تَخْطُوهَا إِلَی الصَّلَاهِ صَدَقَهٌ یا أَبَا ذَرٍّ مَنْ أَجَابَ دَاعِی اللَّهِ وَ أَحْسَنَ عِمَارَهَ مَسَاجِدِ اللَّهِ کانَ ثَوَابُهُ مِنَ اللَّهِ الْجَنَّهَ فَقُلْتُ کیفَ یعْمَرُ مَسَاجِدُ اللَّهِ

قَالَ لَا تُرْفَعُ فِیهَا الْأَصْوَاتُ وَ لَا یخَاضُ فِیهَا بِالْبَاطِلِ وَ لَا یشْتَرَی فِیهَا وَ لَا یبَاعُ وَ اتْرُک اللَّغْوَ مَا دُمْتَ فِیهَا

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَلَا تَلُومَنَّ یوْمَ الْقِیامَهِ إِلَّا نَفْسَک [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص233] .

َ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَساجِدَ اللّهِ أَنْ یذْکرَ فِیهَا اسْمُهُ وَ سَعی فِی خَرابِها [بقره /114] .

خراب کردن مسجد کوبیدن ساختمان آن نیست. بلکه هر گونه عملی که سبب از رونق افتادن شود خراب کردن مسجد است.

4. آداب خروج از مسجد

برای بیرون رفتن از مسجد عجله نکنیمیا أبا ذر ... بکل نفس تنفست درجه فی الجنه [بحار الانوار ، ج74 ، ص86] .

مسجد را محل عبور قرار ندهید.

برای خروج از مساجد دعاهایی دارد :

قال النبی (ص) : لَا تَدْخُلِ الْمَسَاجِدَ إِلّا بِالطّهَارَهِ. وَ قَالَ (ص) : إِذَا دَخَلَ الْعَبْدُ الْمَسْجِدَ فَقَالَ

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيطَانِ الرَّجِيمِ قَالَ أَوَّهْ كسَرَ ظَهْرِی وَ كتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا عِبَادَهَ سَنَهٍ وَ إِذَا خَرَجَ مِنَ الْمَسْجِدِ يقُولُ مِثْلَ ذَلِک كتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكلِّ شَعْرَهٍ عَلَی بَدَنِهِ مِائَهَ حَسَنَهٍ وَ رَفَعَ لَهُ مِائَهَ دَرَجَهٍ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص388] .

قال الصادق (ع) : إِذَا دَخَلْتَ الْمَسْجِدَ فَصَلِّ عَلَی النَّبِی (ص) وَ إِذَا خَرَجْتَ فَافْعَلْ ذَلِک [الكافی ، ج3 ، ص309] .

5. آداب نماز در مسجد

به مؤذن لبیک بگوییم. قال رسول الله : إِجَابَهُ الْمُوذِّنِ كفَّارَهُ الذُّنُوبِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص365] .

امام جماعت را تنها نگذاریم.وَ إِذا رَأَوْا تِجارَهً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَيها وَ تَرَكوک قائِماً [جمعه /11] .

کار را فدای نماز کنیم.رِجالٌ لا تُلْهِيهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَيعٌ عَنْ ذِكرِ اللّهِ وَ إِقامِ الصَّلاهِ وَ إِيتاءِ الزَّكاهِ [نور /37] .

قبل از نماز در انتظار نماز در مسجد بنشینیم. [بحار ، ج83 ، ص370]

نسبت به تارکین و بی اعتناها موضع بگیریم.

نماز تحیت بخوانیم ، از غائبین احوالپرسی کنیم ، با حاضرین مصافحه کنیم ، صفوف را منظم کنیم ، به محرومین کمک کنیم ، با تقواها را مقدم بداریم.

بوق بلندگو مزاحم نباشد.

6. آداب نمازگزار

1.مکان

1 کسی که در ملک غصبی نماز بخواند گرچه روی فرش و تخت غصبی باشد نمازش باطل است.

2 کسی در مسجد نشسته و جا گرفته ، اگر دیگری جای او را بگیرد و نماز بخواند بنابر احتیاط واجب باید نمازش را قضا نماید.

3 کسی که در ملکی شریک است باید با اجازه شریک نماز بخواند.

4 تصرف در

ملک میتی که خمس و زکات بدهکار است حرام و نماز باطل است.

5 رضایت باید قلبی باشد و زبانی تنها کافی نیست.

6 جلو قبر پیامبر (ص) و امام نماز نخوانند ، اگر نماز خواندن بی احترامی باشد ، حرام است ، ولی باطل نیست.

7 خلوت با اجنبیه مکروه و احتیاط در نماز نخواندن است ، ولی اگر خواند باطل نیست.

8 بنابر احتیاط مستحب باید زن عقب تر از مرد بایستد.

9 جای پیشانی (سجده گاه) باید پاک باشد ، حتی اگر نجس و خشک باشد نماز باطل است.

10 مکان باید متحرک نباشد ، مثل فنر ، روی کاه و...

11 پست و بلندی بیش از چهار انگشت نباشد.

12 در ماشین و هواپیما و کشتی از روی ناچاری اشکال ندارد.

2. لباس

مسئله 912 : مستحب است خوش بو و لباس پاکیزه و قیمتی بپوشد ،

3. نظافت

1 من اخرج اذی من المسجد بنی الله له بیتا فی الجنه [کنز العمال ، ج7 ، ص649]

2 یا بَنِی آدَمَ خُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِ مسجد [اعراف /31] .

در روایات آمده زینت هم به معنای شانه کردن مو و لباس و... آمده و هم به معنای امام مسجد. [نورالثقلین ، ج2 ، صص 19 و 18]

3 قال امیرالمومنین (ع) : الْبُزَاقُ فِی الْمَسْجِدِ خَطِیئَهٌ وَ کفَّارَتُهُ دَفْنُهُ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص222] .

قال رسول الله (ص) : مَنْ قَمَّ مَسْجِداً كتَبَ اللّهُ لَهُ عِتْقَ رَقَبَهٍ وَ مَنْ أخْرَجَ مِنْهُ مَا يقَذِّى عَيناً كتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُ كفْلَينِ مِنْ رَحْمَتِهِ [وسائل

الشیعه ، ج5 ، ص238] .

پیامبر (ص) فرمود : "مسجد از زباله و آشغال منزجر می شود و مثل شخص کتک خورده پژمرده می شود". [مستدرک ، ج3 ، ص376]

قال فی الجواهر : یستحب کنس المساجد لما فیه من تعظیم الشعائر و ترغیب المترددین المفضی الی عدم خرابه [جواهر ، ج14 ، ص87]

قال رسول الله (ص) : مَنْ کنَسَ الْمَسْجِدَ یوْمَ الْخَمِیسِ وَ لَیلَهَ الْجُمُعَهِ فَأَخْرَجَ مِنْهُ مِنَ التُّرَابِ مَا یذَرُّ فِی الْعَینِ غَفَرَ اللَّهُ تَعَالَی لَهُ [من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص233] .

قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ (ع) یحَدِّثُ عَنْ أَبِیهِ ، " أَنَّ الْجَنَّهَ وَ الْحُورَ لَتَشْتَاقُ إِلَی مَنْ یکسَحُ الْمَسْجِدَ أَوْ یأْخُذُ مِنْهُ الْقَذَی" [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص384] .

قال النبی (ص) : ... اخراج القُماته (خاکروبه) منها مهور حور العین [کنز العمال ، ج7 ، ص655]

4. بهره برداری از مسجد

1. استفاده غیر مجاز از مساجد

1 قال رسول الله (ص) : یأْتِی فِی آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ یأْتُونَ الْمَسَاجِدَ فَیقْعُدُونَ حَلَقاً ذِکرُهُمُ الدُّنْیا وَ حُبُّ الدُّنْیا لَا تُجَالِسُوهُمْ فَلَیسَ لِلَّهِ فِیهِمْ حَاجَهٌ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص214] .

2 قال عَلِی بْنِ الْحُسَینِ : سَمِعَ النَّبِی (ص) رَجُلًا ینْشِدُ ضَالَّهً فِی الْمَسْجِدِ فَقَالَ : "قُولُوا لَهُ لَا رَدَّ اللَّهُ عَلَیک فَإِنَّهَا لِغَیرِ هَذَا بُنِیتْ" [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص235. و من لایحضره الفقیه ج1 ص 237]

3 قال رسول الله (ص) : الْجُلُوسُ فِی الْمَسْجِدِ لِانْتِظَارِ الصَّلَاهِ عِبَادَهٌ مَا لَمْ یحْدِثْ قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ مَا الْحَدَثُ قَالَ الْغِیبَهُ [وسائل الشیعه ،

ج4 ، ص116] .

2. شکایت مسجد

1 قال الصادق (ع) : شَکتِ الْمَسَاجِدُ إِلَی اللَّهِ تَعَالَی الَّذِینَ لَا یشْهَدُونَهَا مِنْ جِیرَانِهَا فَأَوْحَی اللَّهُ إِلَیهَا وَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی لَا قَبِلْتُ لَهُمْ صَلَاةً وَاحِدَةً وَ لَا أَظْهَرْتُ لَهُمْ فِی النَّاسِ عَدَالَةً وَ لَا نَالَتْهُمْ رَحْمَتِی وَ لَا جَاوَرُونِی فِی جَنَّتِی [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص196] .

2 قال الصادق (ع) : ثَلَاثَةٌ یشْکونَ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَسْجِدٌ خَرَابٌ لَا یصَلِّی فِیهِ أَهْلُهُ وَ عَالِمٌ بَینَ جُهَّالٍ وَ مُصْحَفٌ مُعَلَّقٌ قَدْ وَقَعَ عَلَیهِ الْغُبَارُ لَا یقْرَأُ فِیهِ [کافی ، ج2 ، ص613] .

3. شعور مسجد و شهادت آن

قال علی علیه السلام : اذا مات العبد بکی علیه مصلاه من الارض و مصعد عمله من السماء ثم قرأ فما بکت علیهم السماء و الارض [محجه البیضاء ، ج1 ، ص358]

عن النبی صلی الله علیه وآله وسلم : " روز قیامت مسجد شکایت می کند ، و می گوید : یا رَبِّ عَطَّلُونِی وَ ضَیعُونِی [بحار الانوار ، ج83 ، ص368]

قال الصادق (ع) : یجِیءُ یوْمَ الْقِیامَهِ ثَلَاثَةٌ یشْکونَ الْمُصْحَفُ وَ الْمَسْجِدُ وَ الْعِتْرَهُ یقُولُ الْمُصْحَفُ یا رَبِّ حَرَّفُونِی وَ مَزَّقُونِی [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص202] .

قال الصادق (ع) : صَلُّوا مِنَ الْمَسَاجِدِ فِی بِقَاعٍ مُخْتَلِفَهٍ فَإِنَّ کلَّ بُقْعَهٍ تَشْهَدُ لِلْمُصَلِّی عَلَیهَا یوْمَ الْقِیامَهِ [وسائل الشیعه ، ج5 ، ص188] .

4. ممنوعیت وقف خصوصی در مسجد

صاحب جواهر می فرماید : المراد بالمسجد شرعا المکان الموقوف علی کافه المسلمین للصلوه. [جواهر ، ج24 ، ص69]

بنابراین هیچ شیعه ، سنی ، اهل حرفه و شغل خاصی

حق ممانعت از دیگران ندارد.

5. مدیریت

تجاری :

صنعتی : مدیر عامل لازم نیست ، رابطه مستقیم باید باشد ، مسجد کارگاه و کارخانه نیست.

تربیتی : با عمل و حضور یا امام را ببینی یا به امام متصل باشی.ارتباط چهره به چهره بسیار اثر تربیتی خوبی دارد.

ابزار تربیت : محبت ، قداست ، رابطه مستقیم.

مسئله چند درب داشتن. جُنُب از دربی وارد و از دربی خارج شود.

مسئله پارک موتور بیرون مسجد سبب خلوت شدن (مسجد و پارکینگ)

مسئله مسجدی که سخنرانی در آن نشود (مگر کلمات قصار...)

مسئله شغل امام جماعت : تاجر ، کشاورز ، کارخانه دار ، عقد و ازدواج ، واعظ ، معلم و سیاسی.

مسئله زی امام جماعت : ساکت ، ساده زیست ، اشرافی ، اهل بیت پیش نماز باشندو...

مسئله تفقّد از مأمومین : رو به مردم کردن (هنگام اذان مستحب است همه رو به قبله باشند جز امام که لزومی ندارد)

مسئله جمع کردن سجاده به دست خود امام ، تغییر لباس ، تخلیه کیسه ، عطر ، صوت و...

5. آثار

1. آثار تربیتی مسجد

قال رسول الله (ص) : أَوْحَى اللّهُ تَعَالَى إِلَى أَنْ يا أَخَا الْمُرْسَلِينَ وَ يا أَخَا الْمُنْذِرِينَ أَنْذِرْ قَوْمَک لَا يدْخُلُوا بَيتاً مِنْ بُيوتِی وَ لِأَحَدٍ مِنْ عِبَادِی عِنْدَ أَحَدِهِمْ مَظْلِمَةٌ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص446] .

اثرتربیتی رفت و آمد به مسجد :

قال امیرالمومنین (ع) : مَنِ اخْتَلَفَ إِلَى الْمَسْجِدِ أَصَابَ إِحْدَى الثَّمَانِ

أَخاً مُسْتَفَاداً فِی اللَّهِ

2 أَوْ عِلْماً مُسْتَطْرَفاً

3 أَوْ آيةً مُحْكَمَةً

4 أَوْ يسْمَعَ كلِمَةً تَدُلُّهُ عَلَى هُدًى

5 أَوْ رَحْمَةً مُنْتَظَرَةً

6 أَوْ كلِمَةً تَرُدُّهُ عَنْ رَدًى

7 أَوْ يتْرُک

ذَنْباً خَشْيةً

8 أَوْ حَياءً [وسائل الشيعه ، ج5 ، ص197] .

مسجد پایگاه شادی و آرامش :

قال الصادق (ع) : مَا يمْنَعُ أَحَدَكمْ إِذَا دَخَلَ عَلَيهِ غَمٌّ مِنْ غُمُومِ الدُّنْيا أَنْ يتَوَضَّأَ ثُمَّ يدْخُلَ الْمَسْجِدَ فَيرْكعَ رَكعَتَينِ يدْعُو اللَّهَ فِيهِمَا أَ مَا سَمِعْتَ اللَّهَ يقُولُ وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ [وسائل الشيعه ، ج8 ، ص138] .

تبلیغات و آموزش :

1 عَنْ أَبِی ذَرٍّ عن النبی (ص) : فِی وَصِيتِهِ لَهُ قَالَ ...يا أَبَا ذَرٍّ كلُّ جُلُوسٍ فِی الْمَسْجِدِ لَغْوٌ إِلَّا ثَلَاثَةً قِرَاءَهُ مُصَلٍّ أَوْ ذَاكرٌ لِلَّهِ تَعَالَی أَوْ مُسَائِلٌ عَنْ عِلْمٍ [وسائل الشيعه ، ج4 ، ص117] .

2 قال رسول الله (ص) : لَحَدِيثُ الْبَغْی فِی الْمَسْجِدِ يأْكلُ الْحَسَنَاتِ كمَا تَأْكلُ الْبَهِيمَهُ الْحَشِيشَ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص371] .

3 قال له الباقرعليه السلام : اجلس فی مسجد المدينه و أفت الناس ، فإنی أحب أن يری فی شيعتی مثلک [رجال علامه حلی ، ص21] .

2. آثار بی اعتنائی به مسجد

1 عَنْ رُزَيقٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) يقُولُ : " مَنْ صَلَّی فِی بَيتِهِ جَمَاعَةً رَغْبَةً عَنِ الْمَسْجِدِ فَلَا صَلَاهَ لَهُ وَ لَا لِمَنْ صَلَّی مَعَهُ إِلَّا مِنْ عِلَّهٍ تَمْنَعُ مِنَ الْمَسْجِدِ" [وسائل الشيعه ، ج5 ، ص196] .

2 عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) بَلَغَهُ أَنَّ قَوْماً لَا يحْضُرُونَ الصَّلَاهَ فِی الْمَسْجِدِ فَخَطَبَ فَقَالَ : " إِنَّ قَوْماً لَا يحْضُرُونَ الصَّلَاهَ مَعَنَا فِی مَسَاجِدِنَا فَلَا يواكلُونَا وَ لَا يشَارِبُونَا وَ لَا يشَاوِرُونَا وَ لَا ينَاكحُونَا وَ لَا يأْخُذُوا مِنْ فَيئِنَا

شَيئاً أَوْ يحْضُرُوا مَعَنَا صَلَاتَنَا جَمَاعَةً " [وسائل الشيعه ، ج5 ، ص196] .

(معاشرت ، پیوند خانوادگی ، پیمان دوستی ، هم فکری و مشاوره با بی اعتناهای به مسجد ممنوع و لازم است از امکانات عمومی محروم شوند. (و لا يؤخذوا من فيئنا)

3 علیعلیه السلامنسبت به گروهی از اینان فرمود : و انی لاوشک ان آمر بهم بنار تشعل فی دورهم فاحرق علیهم او ینتهون [وسائل ، ج3 ، ص479]

مجلسی : یا مؤلفه یعنی شما مؤلفه قلوبهم هستید مؤمن حقیقی نیستید.

4 قال رسول الله (ص) : لا غیبه إلا لمن یصلی فی بیته و رغب عن جماعتنا و من رغب عن جماعه المسلمین وجب علی المسلمین غیبته [بحار الانوار ، ج85 ، ص38] .

5 قال النبی (ص) : مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ فِی الْمَسْجِدِ فَخَرَجَ مِنْ غَيرِ عِلَّهٍ فَهُوَ مُنَافِقٌ إِلَّا أَنْ يرِيدَ الرُّجُوعَ إِلَيهِ [تهذیب الاحکام ، ج3 ، ص262] .

بایکوت کسی که به مسجد بی اعتناست :

قال رسول الله (ص) : ... من رغب عن جماعه المسلمین وجب علی المسلمین غیبته و سقطت بینهم عدالته و وجب هجرانه و إذا رفع إلی إمام المسلمین [بحار الانوار ، ج85 ، ص38] .

تبعید تارکین جماعت اگر همسایه باشند :

عن زریق الخلقانی قال سمعت أبا عبد الله (ع) یقول : " رفع إلی أمیر المؤمنین (ع) بالکوفه أن قوما من جیران المسجد لا یشهدون الصلاه جماعه فی المسجد فقال (ع) : لیحضرن معنا صلاتنا جماعه أو لیتحولن عنا و لا یجاورونا و لا نجاورهم. [بحار الانوار ، ج85 ، ص13]

.

3. آثار آباد کردن مسجد

قال رسول الله (ص) : سِتَّهٌ مِنَ الْمُرُوَّهِ ثَلَاثَهٌ فِی السَّفَرِ وَ ثَلَاثَهٌ فِی الْحَضَرِ فَفِی الْحَضَرِ تِلَاوَهُ کتَابِ اللَّهِ وَ عِمَارَهُ مَسَاجِدِ اللَّهِ وَ اتِّخَاذُ الْإِخْوَانِ فِی اللَّهِ [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص224] .

اهل الله هستند ، همسایگان خدا هستند :

عنالنبی صلی الله علیه و آله وسلم : عمار مساجد الله هم اهل الله عز و جل [کنز العمال ، ج7 ، ص578 ، ح20340]

عن النبیصلی الله علیه و آله وسلم : یقول الله عز و جل یوم القیامه : أین جیرانی؟ فتقول الملائکه : و من ینبغی آن یکون جارک ، فیقول : عمّار مساجدی [کنز العمال ، ج7 ، ص578 ، ح20339]

6. مساجد مهم

1. مسجدالحرام

قال الباقرعلیه السلام : مَنْ صَلَّی فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ صَلَاهً مَکتُوبَهً قَبِلَ اللَّهُ بِهَا مِنْهُ کلَّ صَلَاهٍ صَلَّاهَا مُنْذُ یوْمَ وَجَبَتْ عَلَیهِ الصَّلَاهُ وَ کلَّ صَلَاهٍ یصَلِّیهَا إِلَی أَنْ یمُوتَ [من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص228] .

اول مسجد الحرام ، بعد مسجد النبی صلی الله علیه و آله وسلم ، بعد مسجد کوفه ، بعد مسجد الاقصی ، بعد مسجد جامع ، بعد مسجد قبیله و بعد مسجد بازار [تحریر ، ج1 ، ص137]

1 کعبه نخستین خانه برای مردم و مایه برکت و هدایت است : إِنَّ أَوَّلَ بَیتٍ وُضِعَ لِلنّاسِ لَلَّذِی بِبَکهَ مُبارَکاً وَ هُدیً لِلْعالَمِینَ [آل عمران /96] .

2 نشانه های خداوند در مسجد الحرام مانند (مقام ابراهیم) : فِیهِ آیاتٌ بَیناتٌ مَقامُ إِبْراهِیمَ [آل عمران /97] .

3 امنیت خانه کعبه : وَ مَنْ دَخَلَهُ کانَ آمِناً [آل عمران /97] .

4 کعبه محل

قیام برای مردم : جَعَلَ اللّهُ الْکعْبَهَ الْبَیتَ الْحَرامَ قِیاماً لِلنّاسِ [مائده /97] .

5 طهارت خانه کعبه : وَ عَهِدْنا إِلی إِبْراهِیمَ وَ إِسْماعِیلَ أَنْ طَهِّرا بَیتِی لِلطّائِفِینَ وَ الْعاکفِینَ وَ الرُّکعِ السُّجُودِ [بقره /125] . ابراهیم و اسماعیل

6 آزادی خانه کعبه از هر نوع مالکیت : وَ لْیطَّوَّفُوا بِالْبَیتِ الْعَتِیقِ [حج /29] .

7 کعبه محل اجتماع و امنیت مردم : وَ إِذْ جَعَلْنَا الْبَیتَ مَثابَهً لِلنّاسِ وَ أَمْناً [بقره /125] .

8 مسجد الحرام محل مساوات : إِنَّ الَّذِینَ کفَرُوا وَ یصُدُّونَ عَنْ سَبِیلِ اللّهِ وَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ الَّذِی جَعَلْناهُ لِلنّاسِ سَواءً الْعاکفُ فِیهِ وَ الْبادِ [حج /25] .

9 عظمت و حرمت خانه کعبه : وَ مَنْ یرِدْ فِیهِ بِإِلْحادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذابٍ أَلِیمٍ [حج /25] .

2. مسجد النبی

3. مسجد کوفه

1 قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ مَسْجِدَ الْکوفَهِ بَیتُ نُوحٍ لَوْ دَخَلَهُ رَجُلٌ مِائَهَ مَرَّهٍ لَکتَبَ اللَّهُ لَهُ مِائَهَ مَغْفِرَهٍ أَمَا إِنَّ فِیهِ دَعْوَهَ نُوحٍ (ع) حَیثُ قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِی وَ لِوَالِدَی وَ لِمَنْ دَخَلَ بَیتِی مُومِناً [وسائل الشیعه ، ج14 ، ص381] .

3 قال امیر المومنین (ع) : مسجد الکوفه صلی فیه سبعون نبیا و سبعون وصیا أنا أحدهم [بحار الانوار ، ج11 ، ص57] .

قال الباقر (ع) : مَسْجِدُ کوفَانَ رَوْضَهٌ مِنْ رِیاضِ الْجَنَّهِ صَلَّی فِیهِ أَلْفُ نَبِی وَ سَبْعُونَ نَبِیاً [کافی ، ج3 ، ص493] .

قال الباقر (ع) : لَوْ یعْلَمُ النَّاسُ مَا فِی مَسْجِدِ الْکوفَهِ لَأَعَدُّوا لَهُ الزَّادَ وَ الرَّوَاحِلَ مِنْ مَکانٍ بَعِیدٍ إِنَّ

صَلَاةً فَرِيضَةً فِيهِ تَعْدِلُ حَجَّةً وَ صَلَاةً نَافِلَةً تَعْدِلُ عُمْرَةً [وسائل الشيعه ، ج5 ، ص256] .

4. مسجد سهله

مسجد کوفه و مسجد سهله

قال الباقر (ع) : لَوْ يعْلَمُ النَّاسُ مَا فِی مَسْجِدِ الْكوفَهِ لَأَعَدُّوا لَهُ الزَّادَ وَ الرَّوَاحِلَ مِنْ مَكانٍ بَعِيدٍ إِنَّ صَلَاةً فَرِيضَةً فِيهِ تَعْدِلُ حَجَّةً وَ صَلَاةً نَافِلَةً تَعْدِلُ عُمْرَةً [وسائل الشيعه ، ج5 ، ص256] .

قال الصادق (ع) : (در ذكر مسجد سهله) أَمَا إِنَّهُ مَنْزِلُ صَاحِبِنَا إِذَا قَامَ بِأَهْلِهِ [كافی ، ج3 ، ص495] .

قال الصادق (ع) : بِالْكوفَهِ مَسْجِدٌ يقَالُ لَهُ مَسْجِدُ السَّهْلَهِ لَوْ أَنَّ عَمِّی زَيداً أَتَاهُ فَصَلَّى فِيهِ وَ اسْتَجَارَ اللَّهَ لَأَجَارَهُ عِشْرِينَ سَنَةً [كافی ، ج3 ، ص495] .

عن ابی عبد الله (ع) قال : سمعته يقول لأبی حمزه الثمالی يا أبا حمزه هل شهدت عمی ليله خرج؟ قال : نعم قال : فهل صلی فی مسجد سهيل؟ قال و أين مسجد سهيل؟ لعلک تعنی مسجد السهله. قال : نعم ، قال : لا. قال : أما إنه لو صلی فيه ركعتين ثم استجار الله لأجاره سنه. فقال له أبو حمزه بأبی أنت و أمی ، هذا مسجد السهله. قال : نعم فيه بيت إبراهيم الذی كان يخرج منه إلی العمالقه و فيه بيت إدريس الذی كان يخيط فيه و فيه مناخ الراكب و فيه صخره خضراء فيها صوره جميع النبيين و تحت الصخره الطينه التی خلق الله عز و جل منها النبيين و فيه المعراج و هو الفاروق الأعظم موضع منه و هو ممر الناس و هو من كوفان و فيه ينفخ فی الصور و إليه المحشر و

يحشر من جانبه سبعون ألفا يدخلون الجنه بغير حساب [بحار الانوار ، ج97 ، ص436] .

5. مسجد قبا

قال الصادق (ع) : لَا تَدَعْ إِتْيانَ الْمَشَاهِدِ كلِّهَا مَسْجِدِ قُبَاءَ فَإِنَّهُ الْمَسْجِدُ الَّذِی أُسِّسَ عَلَی التَّقْوَی مِنْ أَوَّلِ یوْمٍ وَ مَشْرَبَهِ أُمِّ إِبْرَاهِیمَ وَ مَسْجِدِ الْفَضِیخِ وَ قُبُورِ الشُّهَدَاءِ وَ مَسْجِدِ الْأَحْزَابِ وَ هُوَ مَسْجِدُ الْفَتْحِ [الکافی ، ج4 ، ص560] .

7. اهداف

1. اهداف رفتن به مسجد

1 نماز :

2 واجبات : قال امیرالمومنین (ع) : تَحْتَ ظِلِّ الْعَرْشِ یوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ رَجُلٌ خَرَجَ مِنْ بَیتِهِ فَأَسْبَغَ الطُّهْرَ ثُمَّ مَشَی إِلَی بَیتٍ مِنْ بُیوتِ اللَّهِ لِیقْضِی فَرِیضَةً مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص364] .

3 جماعت : قال رسول الله (ص) : وَ مَنْ مَشَی إِلَی مَسْجِدٍ یطْلُبُ فِیهِ الْجَمَاعَةَ کانَ لَهُ بِکلِّ خُطْوَةٍ سَبْعُونَ أَلْفَ حَسَنَةٍ [وسائل الشیعه ، ج8 ، ص287] .

وَ مَساجِدُ یذْکرُ فِیهَا اسْمُ اللّهِ کثِیراً [حج /40] .

آموزش دین :

4 کمک به فقرا : إِنَّما وَلِیکمُ اللّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِینَ آمَنُوا... [مائده /55] . (که حضرت علی (ع) در مسجد در حال رکوع نماز انگشتر خود را صدقه داد) .

5 قال له الباقرعلیه السلام : اجلس فی مسجد المدینه و أفت الناس ، فإنی أحب أن یری فی شیعتی مثلک [رجال العلامه الحلی ، ص21] .

6 اطلاع رسانی : عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شَاذَانَ عَنِ الرِّضَا (ع) قَالَ ... وَ یخْبِرُهُمْ بِمَا وَرَدَ عَلَیهِمْ مِنَ الْآفَاقِ مِنَ الْأَهْوَالِ الَّتِی لَهُمْ فِیهَا الْمَضَرَّهُ وَ الْمَنْفَعَهُ [

وسائل الشيعه

، ج7 ، ص344] .

7 حضور در صحنه و تمرین آماده باش.

8 أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) يقُولُ : مَنِ اخْتَلَفَ إِلَى الْمَسَاجِدِ أَصَابَ إِحْدَى الثَّمَانِ أَخاً مُسْتَفَاداً فِى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَوْ عِلْماً مُسْتَطْرَفاً [من لا يحضره الفقيه ، ج1 ، ص237] .

7 تربیت : کنار همدیگر ، آشنا با همدیگر ، کمک به همدیگر و نگاه به همدیگر

8 احیای ارزش هااتقاهم اعدلهم

2. غافل نشدن از هدف اصلی مسجد

عن النبیصلی الله علیه و آله وسلم : ان القوم اذا رفعوا مساجدهم فسدت اعمالهم [اعلام المساجد]

قال النبی (ص) : يأْتِى عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ ... مَسَاجِدُهُمْ يوْمَئِذٍ عَامِرَهٌ مِنَ الْبِنَاءِ خَرَابٌ مِنَ الْهُدَى [نهج البلاغه ، ص540] .

عن النبیصلی الله علیه و آله وسلم : ما ساء قوم قط الا زخرفوا مساجدهم [سنن ابن ماجه ، ج1 ، ص245]

قال النبی (ص) : إذا رأيتم المصاحف حليت و المساجد زينت و المناره طولت و اتخذ القرآن مزامير و المساجد طرقا. المؤمن فی ذلک الزمان أعز

من الكبريت الأحمر أما إن مساجدهم مزخرفه و أبدانهم نقيه و قلوبهم أنتن من الجيفه [روضه الواعظين ، ج2 ، ص338] .

8. مسجد ومهدویت

1. قبل از ظهور

1 قال امیرالمومنین (ع): يأْتِى عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يبْقَى فِيهِمْ مِنَ الْقُرْآنِ إِلَّا رَسْمُهُ وَ مِنَ الْإِسْلَامِ إِلَّا اسْمُهُ وَ مَسَاجِدُهُمْ يوْمَئِذٍ عَامِرَهٌ مِنَ الْبِنَاءِ خَرَابٌ

مِنَ الْهُدَى سُكانُهَا وَ عُمَّارُهَا شَرُّ أَهْلِ الْأَرْضِ مِنْهُمْ تَخْرُجُ الْفِتْنَةُ وَ إِلَيهِمْ تَأْوِى الْخَطِيئَةُ [نهج البلاغه ، حكمت 369] .

2. در عصر ظهور

عَنْ أَبِى بَصِيرٍ عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ (ع) فِى حَدِيثٍ طَوِيلٍ أَنَّهُ قَالَ : " إِذَا قَامَ الْقَائِمُ

(ع) سَارَ إِلَى الْكوفَهِ وَ هَدَمَ بِهَا أَرْبَعَهَ مَسَاجِدَ وَ لَمْ يبْقَ مَسْجِدٌ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ لَهُ شُرَفٌ إِلَّا هَدَمَهَا وَ جَعَلَهَا جَمَّاءَ " [وسائل الشیعه ، ج25 ، ص436] .

عَنْ أَبِی بَصِیرٍ فِی حَدِیثٍ لَهُ اخْتَصَرْنَاهُ قَالَ : " إِذَا قَامَ الْقَائِمُ (ع) ... وَ تَکونُ الْمَسَاجِدُ کلُّهَا جَمَّاءَ لَا شُرَفَ لَهَا کمَا کانَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) " [مستدرک الوسائل ، ج3 ، ص368] .

امام زمانعلیه السلاممناره ها را خراب می کند. مرحوم مجلسی می فرماید : عن الجعفر... لئلا یشرف المؤمنون علی الجیرانو سپس می فرماید : منار بلند از اختراعات خلیفه دوم است. [بحار الانوار ، ج80 ، ص376] .

9. اطلاع رسانی

1. نظر خواهی از مبلغین وائمه جماعات

1 به نظر جنابعالی جایگاه مسجد در جامعه ما با حقیقت مسجد در جامعه هماهنگی دارد؟

2 در دنیای کنونی که دنیای برنامه ریزی و آمار است ، مساجد نیاز به مرکزی این گونه دارند یا خیر؟

3 چگونه می شود مساجد را به واسطه مردم آباد کرد؟

4 بعضی ها می گویند : انقلاب از مسجد بوده ، پس انقلاب باید مساجد را حفظ کند. نظر شما چیست؟

5 خدمات عمومی دولت مثل آب و برق و گاز را چگونه باید حل کرد؟

6 شخصیت های نظام ، چگونه می توانند شخصا خدمت به مساجد بکنند؟

7 به نظر شما بهترین مسئولین ما از چه قشری هستند و چرا؟

8 مسجد چگونه اداره شود بهتر است. با مدیریت هیئت امنا و روحانی ، یاخادم ، و یا بانی؟

9 بهتر نیست بین خادم و سرایدار و فراش فرق گذاشته شود.

10 نظر شما نسبت به

اداره وضوخانه و سرویس بهداشتی مساجد توسط شهرداری ها چیست؟ (تحت پوشش اماکن عمومی شهرداری)

11 چگونه می شود مساجد را جاذبه دار کرد؟

12 سنت فراموش شده ای در مساجد سراغ دارید؟

13 آیا دعای تعقیب و غفیله را بلند خواندن سابقه تاریخی و دلیل شرعی دارد؟

14 نظر شما نسبت به برگزاری عقد ازدواج و مراسم جشن تکلیف و سال تحویل اعیاد اسلامی در مسجد چیست؟آیا مردم می توانند رسومات را در مسجد وارد نکنند یا حرمت مسجد را خواهند شکست؟

15 آیا نظر شما نسبت به مراسم های هفت و چهله و سال اموات به طور مکرر در مسجد چیست؟آیا این گونه مراسم ها باعث رکود مسجد نمی شود؟

16 مشکل اقتصادی مسجد را چگونه باید حل کرد؟

17 ابتکار نو در مسجد شما هست ، نام ببرید؟

18 مسجد محل شما مشکل خادم دارد یا خیر؟

19 مسجد شما مشکل جهت قبله دارد یا خیر و چه راه حلی برای آن دارید؟

20 نظر شما نسبت به گل دسته چیست؟ باشد یا نباشد؟ چند تا باشد؟

21 آیا مساجد ما نیاز به صندوق عمران سراسری دارد یا خیر؟

22 نظر ما نسبت به سازمان تبلیغات چیست؟

23 نظر شما نسبت به ستاد نماز و نماز در مدارس چیست؟

24 نظر شما نسبت به نماز در ادارات و کارخانجات چیست؟ نظر شما نسبت به اقامه نماز در پارک چیست؟

25 مشکل فقهی مساجد موقت (نمازخانه) چیست؟

26 مسجد مرکز چه خدماتی می تواند باشد؟

27 در تاریخ اسلام سخنرانی بین الصلاتین و بعد از نماز سابقه دارد یا خیر؟

28 چه نظری برای اقامه نماز صبح

دارید اول وقت ، آخر وقت ، وجود صبحانه؟

29 برای امام جماعت بعد از عادل بودن ، خوش صدا بودن شرط است. این گویای چیست؟

30 سلامت جسمی چه ربطی به عدالت دارد ، و در امتیاز بین دو امام ، خوش سیما بودن گویای چیست؟

31 چرا مساجد ما مشکل اقتصادی دارند و راه حل مورد نظر شما چیست؟

32 آیا سریع خواندن نماز جماعت و مراعات اضعف مأمومین نشانه چیست؟ مراد از اضعف جسمی است یا ایمانی؟

33 در جامعه ما نظم امام جماعت چقدر ارزش دارد؟

34 حضور امام جماعت قبل از نماز بهتر است یا بعد از نماز یا لازم نیست؟

35 آیا مساجد قدیمه ما بهترین تفرجگاه نبوده و بهتر نیست؟ پارکها در جوار مسجد ساخته شوند؟

36 سهل الوصول بودن مسجد چه نقشی در جذب مردم دارد؟

37 نماز میت در مسجد مستحب است یا مباح و یا مکروه؟

38 بیان شما نسبت به حرمت دفن اموات در مسجد چیست؟

39 شیوه های نو برای مراسم عزاداری اهلبیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) خصوصا امام حسین (ع) در مسجد سراغ دارید؟

40 چراغی که به خانه رواست به مسجد حرام است؛ یعنی چه؟ حقیقت است یا طعن؟

41 آیا نور در مسجد اسراف است یا خیر؟

42 بهداشت مسجد با بهداشت اماکن عمومی دیگر چگونه است و چگونه باید باشد؟

43 در اسلام تزیین مسجد اهمیت بیشتری دارد یا تنظیف آن؟

44 وجود گلدان طبیعی در مسجد بهتر است یا نقش گلدان بر کاشی؟

45 نقش مسجد نسبت به حدوث انقلاب روشن است ، نسبت به بقای انقلاب چگونه؟

46

موفق ترین تعریف امام جماعت کدام است و چه خصوصیاتی دارد؟

47 برای هماهنگی و انسجام حضرات ائمه جماعت چه نظری دارید و مرکز آن کجا باشد بهتر است. سازمان ستاد ، بیت رهبری ، حوزه علمیه قم و یا ائمه جمعه؟

بیان شما در خصوص عدالت و قرائت امام جماعت چیست؟

49 برای جهر نماز صبح و مغرب و عشاء و اخفات ظهرین چه بیانی غیر از تعبد دارید؟

50 چرا ماموم اگر قرائت را نشنید مجوز قرائت دارد؟

51 نقش مسجد برای حفظ ارزش ها و جلوگیری از تحریف و بدعت چه اندازه است؟

52 خصوصیات ثواب نماز در مسجد بازار و محله و جامع چیست؟

53 فرق منبر نشستن برای موعظه و ایستاده و شمشیر در خطبه چیست؟

54 منبر و محراب در مسجد چه نقشی دارند؟

55 بعضی روایات اوقات را سه دسته تقسیم کرده و یک دسته را برای عبادت قرار داده است.چقدر از عبادات در مسجد است؟

56 آیا بسته بودن مسجد وقت نماز مصداقو من اظلمهست و چه راه حلی سراغ دارید؟

57 پخش اذان با بلنگو بلا مانع است.

58 حکایت و تکرار اذان توسط شنوندگان شرعاً چه حکمی دارد و آیا این سنت در مسجد شما هست یا خیر؟

2. نتایج نظرخواهی

نتایج نظرخواهی از مبلغین عظام و ائمه محترم جماعات مسجد 1376 :

مشکلات فعلی مساجد :

1 نداشتن هیئت امناء قوی و کاردان و خادم مناسب 45%

2 کمبود بودجه لازم جهت برگزاری جلسات و کلاسها و نبود امکانات رفاهی 29%

3 نبود روحانی مستقر یا بی برنامه بودن بعضی از آنها18%

4 اختلافات و ناهماهنگی

بین هیات امناء و دیگران 7%

5 نبودن مرکزی برای هدایت کلی و پشتیبانی از مساجد 1%

نظر شما چیست؟

شیوه های نگهداری کودکان هنگام حضور بانوان در مسجد :

1 اختصاص مکانی برای آنها به صورت مهد کودک جهت سرگرمی آنها 46%

2 مواظبت شخصی والدین از کودکان خود 22%

3 تشویق کودکانی برای سکوت و نظم 21%

4 مخالف آوردن کودکان بوده اند 11%

سئوال : آیا فرقی بین کودکان ممیز و غیر ممیز وجود دارد؟

برای هر کدام چه برنامه ای باید اجراء کرد؟

راههای تجربه شده جذب افراد بریده از مسجد :

1 تماس مستمر با اخلاق مناسب و شخصیت دادن به آنها توسط امام جماعت و اهل مسجد 52%

2 باندی عمل نکردن کارگزاران مسجد و فراهم نمودن امکانات جذاب 15%

3 تبیین روایات در اهمیت مسجد و اختصار در سخنرانی 14%

4 بررسی علل جدائی و برطرف کردن آنها 13%

5 ورقه سفید 6%

راههای استقبال صمیمانه مردم از روحانی :

1 اخلاق و برخورد مناسب و عمل به گفتار 44%

2 مردمی بودن و ساده زیستی 26%

3 تامین شدن روحانی از طرف سازمانهای اعزام کننده و عزت نفس روحانی 16%

4 برنامه های جذاب و متنوع و مختصر و پر محتوا بودن سخنرانی 8%

5 فراهم بودن منزل برای روحانی 6%

سئوال : به نظر شما تبیین رسالت های روحانی در تحقق این معنا چقدر نقش دارد؟

نظرخواهی درباره مشارکت زنان در هیئت امناء :

1 افرادی که کلا اظهار نظر مثبت کرده اند 73%

2 فقط اداره قسمت زنان با خودشان باشد 16%

3 افرادی که به صراحت مخالفت نموده اند 9%

4 اظهار نظری نکرده اند 2%

شیوه های

ایجاد احساس مسئولیت بیشتر مردم نسبت به مساجد :

1 تبلیغ و ترویج فرهنگ مسجد در جامعه از طرق مختلف 53%

2 برخورد خوب روحانی با اهل مسجد و دعوت از افراد بریده 28%

3 وجود امکانات رفاهی و جذاب و برگزاری برنامه های متنوع مذهبی در مساجد 19%

سئوال : به نظر شما مسئولیت دادن به افراد چقدر مؤثر است؟

چگونگی تقسیم کار بین روحانی و هیئت امناء :

1 مدیریت و نظارت با روحانی ، اجراء با هیئت امناء 33%

2 نظری ابراز نکرده اند 25%

3 فعالیتهای فرهنگی به عهده روحانی و کارهای عمرانی و خدماتی به عهده هیئت امناء 24%

4 مخالف تقسیم کار به طور مشخص بوده اند 19%

نظر شما چیست؟

نظرات پیرامون طرح خادمین افتخاری مساجد :

1 افرادی که فقط اظهار نظر مثبت کرده اند 33%

2 ترویج و تشویق چنین طرحی به وسیله مبلغین و صدا و سیما و رسانه ها. 29%

3 متعدد بودن آنها و برنامه ریزی دقیق بین آنها به ویژه جوان بودن خادم. 17%

1. مسلم بن عقیل

1.نسب او

ابوطالب چهار پسر داشت که فاصله سنی هر کدام با دیگری ده سال بود؛ 1- طالب ، 2- عقیل 3- جعفر 4- علی علیه السلام.

مسلم ، داماد حضرت علی (ع) و پسر برادر آن حضرت بود.

2. علت نام گذاری او

گویند سالی که عقیل مسلمان شد فرزندش به دنیا آمد و بدین جهت نام او را مسلم گذاشتند. [مسلم بن عقیل ، ص106] .

3. سمت اجرائی او

مسلم بن عقیل والی و فرماندار منطقه ای به نام بهنسا بود تازمان خلافت عثمان که بعد محمد بن جعفر بن ابیطالب والی شد که در زمان حضرت علی (ع) هم تثبیت شد. [مسلم بن عقیل ، ص106] .

4. مادر او

طبق گفته ابن قتیبه در کتاب معارف مادر مسلم از قبیله نبط از ایرانیهائی بودند که در بین کوفه و بصره مستقر بودند. بله ، مادرش ایرانی بود. البته نظر دیگری هست که ابوالفرج اصفهانی در مقاتل الطالبین می گوید : مادر مسلم کنیز بوده که عقیل از شام خریده ، ولی کمره ای در کتاب مسلم بن عقیل می گوید : قول اصح همان ایرانی بودن است. [مسلم بن عقیل ، ص62] .

5. پدر او

1. سیمای عقیل

کان سریع الجواب ، سکت الخصم ، اعلم قریش ، اواخر عمرش نابینا شد. معاویه به او گفت : چرا شما بنی هاشم بصر خود را از دست می دهید؟ فوری گفت : شما بنی امیه هم بصیرت خود را از دست می دهید.

در کربلا 9 نفر از فرزندان و نوه های عقیل که سه نفرشان فرزندان مسلم هستند شهید شدند. عقیل از مدینه به برادرش حضرت علی که حاکم بود نامه نوشت که من و فرزندانم در خدمت شما هستیم. حضرت علی (ع) فرمود : شما در مدینه بمانید.

همانگونه که در قاموس الرجال تستری می خوانیم که عقیل ، علم الانساب را خوب می دانسته و گاهی اسناد و نیاکان بعضی را افشا می کرده و لذا

قریش و بنی امیه شدیداً از او ناراحت بودند. [مسلم بن عقیل ، ص69 ، از قاموس الرجال] .

2. پیشینیه انقلابی عقیل

به مدینه هجرت کرده ، به شام هجرت کرده ، در جنگ موته همراه برادرش جعفر طیار شرکت کرده و در سال پنجاه هجری وفات کرد. در هشتاد سالگی نابینا شد و از شرکت در جنگ های حضرت علی (ع) معذور بود. [مسلم بن عقیل ، ص76 از ابن الحدید] .

3. عقیل و معاویه

معاویه از او پرسید : فرق لشگر من با برادرت علی (ع) چیست؟ عقیل گفت : شب لشگر علی مثل شب رسول خدا و روز شان مثل روز رسول خدا است. فقط رسول الله در میانشان نیست و همه اهل نماز و قرآن هستند ، ولی در لشگر تو منافقانی بودند که در لیله العقبه تصمیم بر قتل رسول الله (ص) داشتند و شب و روزشان مثل شب و روز ابوسفیان بود ، لکن ابوسفیان در میانشان نبود.

معاویه یکصد هزار درهم برای عقیل (روز ورود عقیل به شام) فرستاد و گفت : یا من برای تو بهترم ، یا علی ، عقیل پول ها را پرت کرد و فریاد زد : من برادرم را دیدم که دین را جلو دنیای خود قرار داده و معاویه را دیدم که دنیا را جلو دین قرار داده. [کمره ای ، مسلم بن عقیل ، ص80 ، از کتاب درجات الرفیعه] .

4. عقیل و برادرش حضرت علی

ماجرای تقاضای عقیل معروف است که حضرت امیر آهن داغ کرد ، ولی هدف علی (ع) این بود که صدای آژیز و نقاره عدالت علی

(ع) از کوفه به شام و به تاریخ و به نسل ها و عصرها برسد. [مسلم بن عقیل ، ص88] .

5. شجاعت مسلم

در چند جنگ شرکت داشته از جمله :

1- در جنگ مصر شرکت کرد و چنان مجروح شد که خون بر تن مسلم مثل جگر شتر ، لخته بسته بود. [کمره ای ، مسلم بن عقیل ، از فتوحات واقدی] .

مرحوم کمره ای در کتاب عمیق خود به نام مسلم بن عقیل از ص 98 به بعد چهارده خاطره مهم از دلاوری های مسلم بن عقیل نقل کرده است.

6. مسلم وامام حسین (ع)

1. پیش پیغمبر

عن ابن عباس قال : قال علی (ع) لرسول الله (ص) : " یا رسول الله إنک لتحب عقیلا؟ قال إی و الله إنی لأحبه حبین حبا له و حبا لحب أبی طالب له و إن ولده لمقتول فی محبه ولدک فتدمع علیه عیون المؤمنین و تصلی علیه الملائکه المقربون ثم بکی رسول الله (ص) حتی جرت دموعه علی صدره ثم قال : إلی الله أشکو ما تلقی عترتی من بعدی" [أمالی صدوق ، ص128] .

2. مقام مسلم از زبان امام حسین (ع)

نخستین کسی بود که از اصحاب امام حسین شهید شد. اولین سفیر و نماینده نهضت حسینی (ع) است. رزمنده ای بود شجاع در جنگ صفین ، درمیمنه سپاه و در کنار امام حسن (ع) و امام حسین (ع) و عبدالله جعفر. امام حسینعلیه السلامدر پایان حکمی که به مسلم بن عقیل دادند فرمودند : إنی باعث إلیکم أخی و ابن عمی و ثقتی من أهل بیتی فإن کتب إلی أنه قد اجتمع رأی ملئکم

و ذوی الحجا و الفضل منکم علی مثل ما قدمت به رسلکم و قرأت فی کتبکم أقدم علیکم وشیکا إن شاء الله فلعمری ما الإمام إلا الحاکم بالکتاب القائم بالقسط الدائن بدین الحق الحابس نفسه علی ذات الله و السلام [إرشاد مفید ، ج2 ، ص39] .

در پایان فرموده اند : فلعمری ما الإمام إلا :

1-الحاکم بالکتاب

2-القائم بالقسط

3-الدائن بدین الحق

4-الحابس نفسه علی ذات الله

از سیمای امام معلوم می شود که نماینده امام حسین (ع) نیز باید شعاعی از این صفات باشد و همچنین حدود و شرح وظایف نیز معلوم می شود. [کمره ای ، مسلم بن عقیل ، ص109] .

3. مسلم ، نماینده امام

1. مسلم واهل کوفه

1- امام حسین (ع) در نامه ای که به حضرت مسلم داد ، نوشتند : انی بعثت الیکم اخی و ابن عمی و ثقتی من اهل بیتی. [قاموس الرجال] .

إنی باعث إلیکم أخی و ابن عمی و ثقتی من أهل بیتی [إرشاد مفید ، ج2 ، ص39] .

2- همین که مسلم وارد کوفه شد و نامه امام حسین (ع) را خواند ، مردم زار زار گریه می کردند. بزرگان اعلام آم ادگی کردند و 18000 نام برای پشتیبانی و بیعت ثبت شد.

3- مسلم به امام نامه می نویسد که زود حرکت کنید که مردم مشتاقند.

4- یزید ، ابن زیاد را به کوفه فرستاده و او با عمامه سیاه و صورت پوشیده فریبکارانه وارد کوفه شد که مردم خیال کردند امام حسین (ع)

است.

5- ابن زیاد ، کار را با تهدید شروع و رؤسای قبایل را تطمیع کرد و از طریق یک عامل نفوذی به تمام زوایا آشنا شد

و نام آن شخص معقل بود.

6- در تاریخ کوفه هرگز 18000 شعار دهنده انقلابی یک جا جمع نشده بودند ، ولی همه برگشتند. مردم کوفه رشد سیاسی داشتند ، اما ایمان نداشتند. 18000 مرد به مسلم پناه ندادند ، ولی یک زن با اینکه فرزندش درباری و از عمال حکومت یزید بود مسلم را به خانه راه داد. پسر که به خانه آمد مطلع شد و خبر داد. خانه را محاصره کرده و مسلم 35 نفر را کشت.

2. مسلم وشهادت

9- آخرین شعار مسلم در حماسه خود این بود :

10- لب حضرت شکافته شد و دندانهای مبارکش شکست. هنگامی که به دست دژخیمان افتاد گریه می کرد و می گفت : من برای حسین (ع) گریه می کنم که به سوی چنین مردمی می آید. و هنگامی که در کاخ ابن زیاد خواستند او را شهید کنند وقتی می خواست آب بنوشد لبهای خونی او مانع شد فرمود : خدا را شکر می کنم که سرنوشت مرا شهادت در حال عطش قرار داد.

11- وصیت حضرت مسلم (ع) :

با اینکه مردم می ترسیدند وصی او شوند ، ولی یک نفر (عمر سعد) با اجازه ابن زیاد وصی شد و بعد هم وصیت نامه را به او داد. متن وصیتنامه :

الف) 700 درهم در کوفه بدهکارم ، زره مرا بفروشید و قرض مرا بدهید (توجه به حقوق و با اینکه بیت المال در اختیارش بود برای خرج شخصی وام گرفت)

ب) جسد مرا بعد از شهادت از ابن زیاد بگیرید و به خاک بسپارید ، ولی سر مقدسش را برای یزید فرستادند و بدن مقدسش را از بالای بام دارالاماره پرتاب

کردند و دژخیمان به پای او طناب بسته و در کوچه ها به روی زمین می کشاندند و بعد هم به دار آویختند. بگذریم که بعد در کنار مسجد دفن شد.

3. مقام مسلم

12- امروز در زیارت نامه آن حضرت می خوانیم : و لعن الله من بایعک و غشک و خذلک و أسلمک و من ألب علیک و لم یعنک [بحارالأنوار ، ج97 ، ص426] .

13- اشخاصی نظیر هانی ، قیس و مسلم بن عوسجه که از بزرگان کوفه بودند نامشان در تاریخ ماند.

14- خبر شهادت مسلم که در راه کربلا به امام حسین (ع) رسید ، امام فرزندان او را خواست و از آن فرزندان شهید تفقد نموده و فرمودند : من پدر شما و پسرانم برادران شما هستند.

15- شب عاشورا امام حسین (ع) به فرزندان مسلم فرمود : شهادت پدر کافی است ، شما برگردید. آنها حاضر نشدند. نام فرزند مسلم که در کربلا شهید شد عبدالله بن مسلم بن عقیل است.

16- مسلم در کاخ ابن زیاد در لحظه ای که سر مقدسش را می بریدند گفت : الله اکبر ، استغفر الله ، اللهم صل علی محمد و آل محمد [ارشاد مفید ، ج2 ، ص63] .

17- مسلم ، در کاخ و در برابر یاوه گوئی های ابن زیاد با قدرت ، مقاومت کرده و پاسخ همه حرفهای او را داد.

18- هانی ، پیرمرد 90 ساله که منزلش مقر مسلم بود و در جنگ های جمل ، صفین و نهروان بود و از اصحاب رسول خدا و حجر بن عدی و حضرت علی (ع) بود در بازار گوسفند فروشان شهید شد و سر او را همراه

سر مقدس مسلم برای یزید فرستادند.

8. مسلم در کوفه

1. اعزام مسلم

پس از رسیدن نامه های فراوان کوفیان ، امام (ع) مسلم را به کوفه اعزام کرد. مسلم هم ابتدا به مدینه آمد و پس از زیارت با دو نفر راهنما از بیراهه به سوی کوفه حرکت کرد (دلیل بیراه رفتن ، ممکن است امنیتی باشد و یا به خاطر سریع رسیدن) به هر حال در راه تشنه شدند و راه را گم کردند و دو نفر راهنما از تشنگی مردند و در آخرین لحظات ، نقطه ای را نشان دادند که یعنی آب آنجا است. مسلم به امام ، نامه ای نوشت که من این سفر را به فال نیک نگرفته ام. امام (ع) جواب دادند که پیش برو. مسلم حرکت کرد و پنجم شوال به کوفه رسید و این سفر حدود 20 روز طول کشید. مسلم سال 40 هجری؛ یعنی پس از شهادت مولا از کوفه به مدینه رفت و حدود 20 سال بود که به کوفه نیامده بود. مردم دسته دسته به دیدنش می آمدند و او برای هر دسته نامه امام را قرائت می کرد. مردم از شور و شعف گریه می کردند. سخنوران به سخن ایستادند و گفتند : به جای گریه باید قیام کرد. (طبری) از کسانی که در حرکت مردم خیلی نقش داشتند حبیب بن مظاهر و عابس و مسلم بن عوسجه بودند.

پس از ورود مسلم به کوفه هجده هزار نفر با او بیعت کردند. روایاتی هم رسیده که تا سی هزار نفر بیعت کردند. مسلم توسط عابس از امام خواست به طرف کوفه حرکت کند و زمینه آماده است. این نامه 27 روز قبل از

شهادت مسلم بوده : أن لک هاهنا مائه ألف سیف فلا تتأخر [إرشاد مفید ، ج2 ، ص71] .

2. سیمای کوفه

کوفه دارای هفت بخش و محله و هشتاد هزار خانه بود. [معجم البلدان] .

همین که حضرت امیر (ع) حاکم شد ، بیشتر کارگزاران قبلی را برکنار کرد و از طبقات مردم محرومان را که ایرانیان و بردگان حبشی جزء آن ها بودند به کارهای حساس گمارد. [مسلم بن عقیل ، ص120] . مغیره می گوید : تمایل حضرت امیر به موالی (عجم ها و بردگان و ضعفا) بیشتر بود ، در حالی که خلیفه دوم تمایل به عرب داشت. [مسلم بن عقیل ، ص122] .

زراره از امام باقر (ع) نقل می کند : حضرت امیر بعد از نماز فجر تا طلوع آفتاب می نشست و مشغول دعا و تعقیب می شد و اول آفتاب ، کلاس فقه و قرآن داشت درهمان مسجد کوفه و شرکت کنندگان ، فقرا و بینوایان بودند. [مسلم بن عقیل ، ص123] .

درست است که در کوفه هجده هزار نفر بیعت کردند و هزاران نفر دیگر آماده بودند؛ اما در کوفه ای که مسلم چند روزی است وارد آن شده دولت علی (ع) غروب کرده بود و بیست سال دولت معاویه سر کار بوده ، چهل هزار نفر از شیعیان علی (ع) را کشته ، ارزشها واژگون شده ، اشرافیت ، تمرد از قانون ، پارتی بازی ، تحقیر محرومان ، رفاه طلبی. تبعیض ، کم کاری و تنبلی ، اختلاس از بیت المال و... در این شهر عادی است. احزاب متعددی در کوفه فعال هستند. حزب خوارج

، حزب عثمان ، حزب معاویه که هر کدام تشکیلاتی و افرادی دارند. سیلی خورده های به دست علی (ع) ، عزل شده ها ، حد خورده ها ، همه و همه در کوفه شغل و سمتی دارند؛ بنابراین کار مسلم بسیار دشوار است.

أقسمت لا أقتل إلا حرا إنی رأیت الموت شیئا نکرا [إرشاد مفید ، ج2 ، ص58] .

3.مهره ای به نام ابن زیاد

حاکم کوفه ، نعمان بن بشیر بود. یزید فهمید که او ضعیف است ، لذا ابن زیاد را که والی بصره بود با حفظ سمت به کوفه فرستاد؛ البته نعمان هم تمایل نداشت با اهل بیت بجنگد و می گفت : لابن رسول الله احب الینا من ابن بنت بجدل (یعنی یزید) .

ابن زیاد هنگام ترک بصره چند کار کرد :

1- نماینده امام به بصره را به دار آویخت.

2- خطبه ای بسیار تند و آتشین و تهدید آمیز ایراد کرد که مردم بصره خفه شوند.

3- مشاهیر بصره را که بالغ به 500 نفر می شدند همراه خود برد که مردم قطبی نداشته باشند تا دورش جمع شوند. [مسلم بن عقیل ، ص455] .

4. ابن زیاد در کوفه

1. ایجاد حکومت نظامی

ابن زیاد به محض ورود به کوفه یک خطبه تند و تهدیدآمیز خواند و سپس شروع به اجرای مقررات حکومت نظامی کرد.

1- شیوخ و کدخدایان و عریف ها را احضار کرد و التزام گرفت که گزارش بدهند وگرنه خودشان را اعلام می کند.

2- گروهی را سریعا دستگیر و تبعید کرد. [فصول المهمه] .

به همین دلیل از این به بعد نامی در تاریخ از سران شیعه در کوفه نمی بینید ، چون یا در تبعید

بودند یا زندان یا فراری.

2. انقلاب زود رس

انقلابیون داخل و خارج کوفه موعدی را مشخص کرده بودند که به دلیل دستگیری هانی ، مسلم مجبور شد زودتر اقدام کند و رمز عملیات (یا منصور امت) را اعلام کردند. چهار هزار مرد در خانه ها آماده بودند. مردم در مسجد اجتماع کردند و فرماندهان و پرچمداران گروه ها مشخص شدند و هر لحظه جمعیت بیشتر می شد.

1- پرچم کنده به دست عبد الله بن عزیز که در همین جبهه شهید شد (مقدمه لشکر) .

2- پرچم مذحج به دست مسلم بن عوسجه که در کربلا شهید شد (فرماندهی پیاده) .

3- پرچم تمیم به دست ابوثمامه صایدی که در کربلا شهید شد.

4- پرچم مدینه به دست عباس بن جعده که در همین معرکه شهید شد.

عبید الله به مسجد آمد و خطبه ای شروع کرد که دیده بانان خبر دادندابن عقیل قد جاءلذا به شتاب داخل قصر شد و درهای دارالاماره را بست. مسلم هم قصر را محاصره کرد و کار بر عبید الله سخت شد ، چون بیش از سی نفر از شرطه ها و 20 نفر از اشراف کوفه و اهل بیت او بیشتر با او نبودند.

3. طرح های ابن زیاد

جمعیت مردم مستضعف متراکم تر می شد. اشراف کوفه هم احساس خطر کردند و به تدریج از در دیگر وارد دارالاماره شدند و به عبید الله پیوستند .

1- ابن زیاد به رؤسای قبایل ماموریت داد که تا می توانند مردم را با تهدید و تطمیع از دور مسلم پراکنده کنند و شمر ذی الجوشن ، شبث بن ربعی ، حجار بن ابجر ، قعقاع ذهلی ، این ماموریت را خوب انجام دادند.

2- گروهی از اشراف

و سران قبایل ، جبهه سومی تشکیل دادند و ظاهرا خطی را احداث کردند که غیر از خط مسلم و ابن زیاد بود. این طرح هم موفق بود و تعداد زیادی جذب این تشکیلات شدند.

3- تبلیغات سریع ، مردم را مضطرب و متزلزل می کرد؛ در شهر اعلام می شد که تا امشب وقت دارید که از جنگ دست بکشید و گرنه نامتان از دفتر بیت المال حذف خواهد شد و حتی نام نسل و فرزندانتان. به دروغ شایع کردند که لشکری از شام در راه است و آمار و ارقام دروغی اعلام می کردند.

4- گروه هایی که از اطراف کوفه به کمک مسلم شتافتند ، فرماندهانشان را حبس کرد مثل مختار. [مسلم بن عقیل. ص603] .

4. تنها کردن مسلم

از مسجد بیرون آمد حدود سی نفر همراهش بودند ، مقداری رفت ، شدند ده نفر و پس از لحظه ای تنهای تنهافمضی علی وجهه متلددا فی أزقه الکوفه [إرشاد مفید ، ج2 ، ص54] .

در سر چهار راهی نگران شد و به ناچار به سمتی رفت تا رسید به در خانه طوعه؛ طوعه فرزندی دارد به نام بلال که هنوز به خانه نیامده و ده روز در انتظار فرزند است. مسلم به طوعه سلام کرد و آب خواست ، پس از نوشیدن آب ، باز ایستاد. زن پرسید چرا نمی روی؟ برو به خانه ات ، نزد اهل و کسانت. مسلم ساکت شد. طوعه تا سه مرتبه پرسید ، مسلم گفت : من در این شهر منزل و عشیره ای ندارم ، من مسلم بن عقیلم. طوعه او را به خانه برد و در غرفه ای منزل داد

و برایش غذای شبانه آورد ، اما مسلم غذا نخورد.

از قیام لله سفرش شروع شد تا سر منزل توحید و تجرید. مسلم باید امشب خودش باشد و خدا. به مقصد برسد یا نرسد ، اجرش تفاوتی نمی کند. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ خَرَجَ مِنْ بَيتِهِ مُهَاجِراً إِلَى اللَّهِ وَ رَسُولِهِ ثُمَّ يدْرِكهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ [كافى ، ج1 ، ص379] .

5. سیستم جاسوسی ابن زیاد

[مسلم بن عقیل ، ص521] .

1- شبعه بطور پنهانی به خانه هانی رفت و آمد می کرد و با نماینده امام ملاقات کرده و دستور می گرفت.

2- ابن زیاد به جاسوسی به نام معقل سه هزار درهم داد تا برود جای مسلم را پیدا کرده و اخبار تازه را بیاورد

3- معقل به مسجد آمد و از رفتار مسلمانان فهمید که مسلم بن عوسجه شخص مهمی است و رابط است.

4- معقل نزد مسلم بن عوسجه آمد و گفت : من از شام هستم و از دوستان اهل بیت ، می خواهم سه هزار درهم به نماینده امام بدهم و در صورت امکان به زیارت آن آقا نائل شوم.

5- مسلم بن عوسجه از سوز ظاهری او گول خورد و با خوشحالی و همراه با احتیاط و با چند روز تسویف او را به محل مسلم بن عقیل برد ، البته از او قول گرفت که به کسی نگوید.

6- معقل خود را در مرکز انقلاب جا داد و از آن روز به صورت منظم هر روز صبح زودتر از همه می آمد و عصرها دیرتر می رفت و کاملا تمام اخبار را می شنید و به ابن زیاد منتقل می کرد (نفرات ، تجهیزات

، نامه ها ، حمایت ها)

7- در شرائط حساس ، ابن زیاد هانی را دستگیر کرد و گفت : جای مسلم را به ما نشان بده. تو او را در خانه ات پنهان کرده ای. وقتی هانی انکار کرد ، ابن زیاد دستور داد معقل آمد و تمام حرفها برملا شد. [مسلم بن عقیل ، ص556] .

6. ترور نافرجام وجوانمردی مسلم

مسلم در خانه هانی مهمان است و پناهنده و پنهان.

مهمانی دیگر از شهر بصره به هانی وارد می شود که از بزرگان شیعه است به نام شریک بن اعور. ابن زیاد شریک را از بصره آورده در کنار خود که آشوب نکند. شریک ، مریض شد ابن زیاد می خواهد به عیادتش بیاید ، شریک به مسلم پیشنهاد کرد که موقعیت خوبی است وقتی نشست از پشت پرده بیا و او را بکش. اما مسلم این کار را نکرد و در پاسخ انتقاد شریک گفت : به خاطر 2 خصلت یکی کراهت صاحب خانه و دوم حدیثی از رسول خدا (ص) : الإیمان قید الفتک فلا یفتک مؤمن [بحارالأنوار ، ج44 ، ص344] .

به تعبیری که برای این دو خصلت آمده توجه داشته باشید. خصلت به کار نیکو و روش نیکویی می گویند که از سجیه برخاسته باشد؛ یعنی اینها برای ما ملکه شده ، ما حاضر نیستیم مهمان را بکشیم ، حاضر نیستیم غافلگیر کنیم ، حاضر نیستیم بدون رضایت میزبان دست به چنین اقدامی بزنیم.

جوانمردی مسلم ، برای همیشه او را جاوید کرد. مسلم مثل یوسف به دشمن فهماند که تو زنده کننده عدل منی پساجْعَلْنِی عَلی خَزائِنِ الأَرْضِ إِنِّی حَفِیظٌ عَلِیمٌ [یوسف/55

.]

پس بگذار پادشاه من باشم که تو را نیز صیانت کنم. راستی عشق ما به مسلم برای چیست؟ پادشاهان گمنام زیادند که ما نه از شکست آنها در رنج و نه از فتح آنها در مسرتیم؛ اما او چون به فکر صیانت از جان انسانها بود به فکر نشان دادن زیبائی های روح انسان بود ، لذا او را فرستاده خدا می دانیم.

جالب این است که در روزهای بعد عبید الله داستان جوانمردی مسلم را شنیده و باز نامردی کرد و با اینکه امان داده بود خلف وعده کرد.

ابن زیاد به قصد عیادت شریک بن اعور وارد منزل هانی بن عروه شد. مسلم در آنجا بود و می توانست او را هلاک کند ، اما مهمان بود ، آنها حکومت انسانیت می خواهند نه ریاست ، ولی فرزندان مسلم که در خانه ای مهمان شدند صاحب خانه به خاطر دو هزار درهم جایزه آنها را شهید کرد و سر برید !!

گاهی دنیا به سراغ انسان می آید و گاهی انسان به سراغ دنیا می رود و علامت آن :

وَ إِنْ كانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكذَبَتْ وَ هُوَ مِنَ الصّادِقِينَ [يوسف/27]

یوسفی که در کاخ درهای بسته امین بود ، تجربه امانت خود را نشان داده بود و لذا گفت :

اجْعَلْنِى عَلى خَزائِنِ الأَرْضِ إِنِّى حَفِيظٌ عَلِيمٌ [يوسف/55] .

5. عوامل سقوط کوفه

طبری : مسلم ، خود از کثرت رزم ، جراحات سنگینی برداشته بود و عده ای از اصحاب او کشته شدند. گروهی از اشراف ، نقض بیعت کردند و جمعیت به تدریج کم می شدند.

2- دو تن از پرچمداران دستگیر شدند و صدای بگیر بگیر در شهر

غوغا می کرد.

ریش سفیدها می آمدند و فرزندان و برادران و جوانان خود را می بردند. هر کس به بهانه ای حتی زن دست شوهرش را می گرفت و می برد.

سپاه شام می رسد.

تو در میان هزاران پیدا نیستی. این همه مردم کفایت می کنند. خلاصه : ترس ، طمع دنیا ، ترس از ناموس ، راحت طلبی ، و... مسلم را تنها گذاشت.

6. مسلم در آخرین لحظات

1- همین که فهمید به خانه طوعه حمله شده برای حفظ خانه و خانم زود از خانه بیرون آمد.

2- مسلم شجاعی بود که 35 مزدور را در کوچه با شمشیر هلاک کرد.

3- مسلم سنگ باران شد و بعد دستگیر شد.

4- لب و دندانش شکسته شد ، خون می آمد ، آب خواست به او ندادند و کسی که آب نداد فرزند یکی از مسوولینی بود که حضرت علی (ع) عزلش کرده بود.

5- مسلم ، همین که وارد کاخ ابن زیاد شد نترسید و سلام نکرد.

6- تمام سخنان ابن زیاد را شجاعانه و با منطق جواب داد. ابن زیاد عصبانی شد ، ناسزا گفت که مسلم سبحان الله گفت.

7- ابن زیاد از قاتل مسلم پرسید حرف آخر مسلم چه بود. قاتل گفت : تسبیح ، تقدیس ، تکبیر ، استغفار ، صلوات و سلام بر حسین.

7. وصیت مسلم

1- 700 درهم بدهکارم ،

درسها

از مردم ناراحتم ، ولی حق مردم را باید داد.

2- بیت المال دارم ، اما حساب مال شخصی جداست.

3- از نماینده امام بودن و درگیری و مساله جنگ نباید سوء استفاده کرد.

4- بدهکاری من داده شود تا در قیامت گرفتار نباشم. اصل پاسخ در میزان است نه حکومت.

5- خطرات مرگ و شهادت ، شما را از مسائل فردی مردمی باز ندارد. از لب مسلم خون جاری بود و در خون دست و پا می زد و در فکر حقوق مردم بود.

6- منت عمر سعد را کشید تا وصیت کند ، منت از عمر سعد برای حفظ حقوق.

7- محرمانه وصیت کرد تا مردم را برای شنیدن حساس کند.

8- رسول اکرم در آستانه رحلت چند بار از هوش رفت

و به هوش آمد و در هر دفعه فرمود : هفت دینار نزد عایشه است که سهم فقراء است ، سریعا بپردازید این سه بار و در سه نوبت تکرار شد. تا حضرت علی (ع) پول را از عایشه گرفت و میان فقرا تقسیم کرد. رسول الله (ص) فرمودند : الان طاب لی الموت [کمره ای ، مسلم بن عقیل ، ص65] .

2- بدنم را به خاک بسپارید.

این وصیت مسلم عملی نشد ، زیرا سرش را به شام بردند ، تن او را در کوچه ها گرداندند ، سپس به دار آویختند.

3- ارتباط با امام حسین (ع) ، سلام بر حسین ، پیام بی وفائی مردم به امام حسین ، شهادت در راه اهداف امام حسین.

8. شهادت مسلم و واکنش امام حسین علیه السلام

در منزل زباله خبر شهادت مسلم به امام رسید در حالی که می گریست فرمودند : إنا لله و إنا إلیه راجعون رحمه الله علیهما [إرشاد مفید ، ج2 ، ص74] .

جلسه ای تشکیل داد و خبر شهادت مسلم را اعلام کرد. سپس به خیمه بانوان رفت ، دختر کوچک مسلم را روی زانوانش نشاند و دست به سر او می کشید و فرمود "دخترم! من پدر تو" این را فرمود و بی اختیار اشک از چشمانش سرازیر شد دخترک و بانوان نیز گریستند ، اما این خبر هیچ وقفه ای در حرکت امام ایجاد نکرد.

1. مسلمان واقعی

1. مسلمان واقعی از لحاظ عقیدتی

1.اعتقاد به خدا

قَالَ الهادِی (علیه السلام) : لیس منا من زعم أن الله جسم نحن منه براء فی الدنیا و الآخره .... إن الجسم محدث و الله محدثه و مجسمه [أمالی صدوق ، ص277] .

2. اعتقاد به معصومین

(نه افراط و نه تفزیط ، نه غلو و نه کوتاهی)

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَیسَ مِنْ شِیعَتِنَا مَنْ قَالَ بِلِسَانِهِ وَ خَالَفَنَا فِی أَعْمَالِنَا وَ آثَارِنَا وَ لَکنْ شِیعَتُنَا مَنْ وَافَقَنَا بِلِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ وَ اتَّبَعَ آثَارَنَا وَ عَمِلَ بِأَعْمَالِنَا أُولَئِک شِیعَتُنَا [مستطرفات السرائر ، ص639] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : من رغب عنا فلیس منا و من لم یکن منا فلیس من الإسلام فی شیء [تفسیر فرات کوفی ، ص285] .

نشناختن حق اهل بیت :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لیس منا من لم یرحم صغیرنا و یوقر کبیرنا و یعرف حقنا [أمالی مفید ، ص18] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : نحن النجباء ، و أفراطنا أفراط الأنبیاء ، حزبنا حزب الله

، و الفئه الباغيه حزب الشيطان ، من ساوى بيننا و بين عدونا فليس منا [أمالى طوسى ، ص270] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : فمن أراد أن يعلم حبنا فليمتحن قلبه فإن شارک فى حبنا عدونا فليس منا و لسنا منه [بحارالأنوار ، ج24 ، ص317] .

قَالَ الرِّضَا (عليه السلام) : شِيعَتُنَا الْمُسَلِّمُونَ لِأَمْرِنَا الْآخِذُونَ بِقَوْلِنَا الْمُخَالِفُونَ لِأَعْدَائِنَا فَمَنْ لَمْ يكنْ كذَلِک فَلَيسَ مِنَّا [صفات الشيعه شيخ صدوق ، ص3] .

قَالَ سَيدُنَا الصَّادِقُ (عليه السلام) : مِنْ شَأْنِنَا الْوَرَعَ وَ الِاجْتِهَادَ وَ أَدَاءَ الْأَمَانَهِ إِلَى الْبَرِّ وَ الْفَاجِرِ و صله الرحم و إقراء الضيف و العفو عن المسىء و من لَم يقتد بنا فليس منا و قال لا تسفهوا فإن أئمتكم ليسوا بسفهاء [اختصاص 241 حديث فى زياره المون لله] .

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ (عليه السلام) : مَنْ عَادَى شِيعَتَنَا فَقَدْ عَادَانَا وَ مَنْ وَالَاهُمْ فَقَدْ وَالَانَا لِأَنَّهُمْ مِنَّا خُلِقُوا مِنْ طِينَتِنَا مَنْ أَحَبَّهُمْ فَهُوَ مِنَّا وَ مَنْ أَبْغَضَهُمْ فَلَيسَ مِنَّا [صفات الشيعه شيخ صدوق ، ص3] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : من لم يقتد بنا فليس منا [الاختصاص ، ص241] .

قَالَ الرِّضَا (عليه السلام) : مَنْ وَاصَلَ لَنَا قَاطِعاً أَوْ قَطَعَ لَنَا وَاصِلًا أَوْ مَدَحَ لَنَا عَائِباً أَوْ أَكرَمَ لَنَا مُخَالِفاً فَلَيسَ مِنَّا وَ لَسْنَا مِنْهُ [صفات الشيعه شيخ صدوق ، ص7] .

قال رسول الله (ص) : ليس منا من تشبه بغيرنا [نهج الفصاحه 509 / ح2413] .

قَالَ سَيدُنَا الصَّادِقُ (عليه السلام) : ليس مِنَّا مَنْ أَذَاعَ حَدِيثَنَا فَإِنَّهُ قَتَلَنَا قَتْلَ عَمْدٍ لَا قَتْلَ خَطَإٍ [الاختصاص ، ص32] .

وقتى

آیهیوم ندعو کل اناس باامامهمنازل شد مسلمانان به پیامبر عرض کردند مگر شما امام همه مردم نیستید ، فرمودند : چرا ، ولی در آینده امامانی از اهل بیت من می آیند و قیام می کنند ، اما مردم آنان را تکذیب کرده و به آنان ظلم روا می دارند.

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآیهُ "یوْمَ نَدْعُوا کلَّ أُناسٍ بِإِمامِهِمْ" (اسراء/71) قَالَ الْمُسْلِمُونَ : یا رَسُولَ اللَّهِ أَ لَسْتَ إِمَامَ النَّاسِ کلِّهِمْ أَجْمَعِینَ؟ قَالَ : فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنَا رَسُولُ اللَّهِ إِلَی النَّاسِ أَجْمَعِینَ وَ لَکنْ سَیکونُ مِنْ بَعْدِی أَئِمَّهٌ عَلَی النَّاسِ مِنَ اللَّهِ مِنْ أَهْلِ بَیتِی یقُومُونَ فِی النَّاسِ فَیکذَّبُونَ وَ یظْلِمُهُمْ أَئِمَّهُ الْکفْرِ وَ الضَّلَالِ وَ أَشْیاعُهُمْ فَمَنْ وَالَاهُمْ وَ اتَّبَعَهُمْ وَ صَدَّقَهُمْ فَهُوَ مِنِّی وَ مَعِی وَ سَیلْقَانِی أَلَا وَ مَنْ ظَلَمَهُمْ وَ کذَّبَهُمْ فَلَیسَ مِنِّی وَ لَا مَعِی وَ أَنَا مِنْهُ بَرِیءٌ [کافی ، ج1 ، ص215] .

3. اعتقاد به معاد

قَالَ سَیدُنَا الصَّادِقُ (علیه السلام) : لیس من شیعتنا من أنکر أربعه أشیاء المعراج و المساءله فی القبر و خلق الجنه و النار و الشفاعه [صفات الشیعه شیخ صدوق ، ص50] .

4. اعتقاد به رجعت

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَیسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یومِنْ بِکرَّتِنَا [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص458] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَیسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یومِنْ بِکرَّتِنَا وَ لَمْ یسْتَحِلَّ مُتْعَتَنَا [وسائل الشیعه ، ج21 ، ص7] .

5. خرافات

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : فإنه لیس منا ساحر و لا کاهن [قطب راوندی ، الخرائج والجرائح ، ج2 ، ص604] .

6. شواهد قرآنی مسلمان واقعی

إِنَّهُ لَیسَ مِنْ أَهْلِک

[هود/46] .

وَ مَنْ يتَوَلَّهُمْ مِنْكمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ [مائده/51] .

فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيسَ مِنِّى وَ مَنْ لَمْ يطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّى إِلاّ مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيدِهِ [بقره/249] .

لا يتَّخِذِ الْمُومِنُونَ الْكافِرِينَ أَوْلِياءَ مِنْ دُونِ الْمُومِنِينَ وَ مَنْ يفْعَلْ ذلِک فَلَيسَ مِنَ اللَّهِ فِى شَىءٍ إِلاّ أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقاةً وَ يحَذِّرُكمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَ إِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ [آل عمران/28] .

إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَ كانُوا شِيعاً لَسْتَ مِنْهُمْ فِى شَىءٍ إِنَّما أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ ينَبِّئُهُمْ بِما كانُوا يفْعَلُونَ [انعام/159] .

قُلْ يا أَهْلَ الْكتابِ لَسْتُمْ عَلى شَىءٍ حَتّى تُقِيمُوا التَّوْراةَ وَ الإِنْجِيلَ وَ ما أُنْزِلَ إِلَيكمْ مِنْ رَبِّكمْ [مائده/68] .

2. مسلمان واقعی از لحاظ فقهی

1. مسأله تقیه

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَيسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يلْزَمِ التَّقِيةَ وَ يصُونُنَا عَنْ سَفِلَهِ الرَّعِيهِ [أمالى طوسى ، ص281] .

قَالَ سَيدُنَا الصَّادِقُ (علیه السلام) : عَلَيكمْ بِالتَّقِيهِ فَإِنَّهُ لَيسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يجْعَلْهَا شِعَارَهُ وَ دِثَارَهُ مَعَ مَنْ يأمَنُهُ لِتَكونَ سَجِيتَهُ مَعَ مَنْ يحْذَرُهُ [أمالى طوسى ، ص293] .

قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : لَا دِينَ لِمَنْ لَا وَرَعَ لَهُ وَ لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا تَقِيةَ لَهُ وَ إِنَّ أَكرَمَكمْ عِنْدَ اللَّهِ أَعْمَلُكمْ بِالتَّقِيهِ قِيلَ يا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ إِلَى مَتَى قَالَ إِلَى قِيامِ الْقَائِمِ فَمَنْ تَرَک التَّقِيةَ قَبْلَ خُرُوجِ قَائِمِنَا فَلَيسَ مِنَّا [كمال الدين ، ج2 ، ص371] .

قَالَ سَيدُنَا الصَّادِقُ (علیه السلام) : عَلَيكمْ بِالتَّقِيهِ فَإِنَّهُ لَيسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يجْعَلْهَا شِعَارَهُ وَ دِثَارَهُ مَعَ مَنْ يأمَنُهُ لِتَكونَ سَجِيتَهُ مَعَ مَنْ يحْذَرُهُ [أمالى طوسى ، ص293] .

2. جایگاه نماز وروزه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) :

لَيسَ مِنِّی مَنِ اسْتَخَفَّ بِصَلَاتِهِ لَا يرِدُ عَلَی الْحَوْضَ لَا وَ اللَّهِ لَيسَ مِنِّی مَنْ شَرِبَ مُسْكراً لَا يرِدُ عَلَی الْحَوْضَ لَا وَ اللَّهِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص206] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : لَيسَ مِنْ شِيعَتِنَا مَنْ لَمْ يصَلِّ صَلَاةَ اللَّيلِ [المقنعه شيخ مفيد ، ص119] .

قَالَ الرِّضَا (عليه السلام) : الصَّوْمُ لِلرُّويهِ وَ الْفِطْرُ لِلرُّويهِ وَ لَيسَ مِنَّا مَنْ صَامَ قَبْلَ الرُّويهِ لِلرُّويهِ وَ أَفْطَرَ قَبْلَ الرُّويهِ لِلرُّويهِ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص128] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ : قَالَ اللَّهُ تَعَالَی إِنَّمَا أَقْبَلُ الصَّلَاةَ لِمَنْ تَوَاضَعَ لِعَظَمَتِی وَ يكُفُّ نَفْسَهُ عَنِ الشَّهَوَاتِ مِنْ أَجْلِی وَ يقْطَعُ نَهَارَهُ بِذِكرِی وَ لَا يتَعَاظَمُ عَلَی خَلْقِی وَ يطْعِمُ الْجَائِعَ وَ يكسُو الْعَارِی وَ يرْحَمُ الْمُصَابَ وَ يووِی الْغَرِيبَ [المحاسن برقی ، ج1 ، ص294] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : العباده مع أكل الحرام كالبناء على الرمل [عده الداعی ، ص153] .

قَالَ النَّبِی (ص) : ثَمَانِيهٌ لَا يقْبَلُ اللَّهُ لَهُمْ صَلَاةً الْعَبْدُ الْ آبِقُ حَتَّی يرْجِعَ إِلَی مَوْلَاهُ وَ النَّاشِزُ عَنْ زَوْجِهَا وَ هُوَ عَلَيهَا سَاخِطٌ وَ مَانِعُ الزَّكاهِ وَ إِمَامُ قَوْمٍ يصَلِّی بِهِمْ وَ هُمْ لَهُ كارِهُونَ وَ تَارِک الْوُضُوءِ وَ الْمَرْأَهُ الْمُدْرِكهُ تُصَلِّی بِغَيرِ خِمَارٍ وَ الزِّبِّينُ وَ هُوَ الَّذِی يدَافِعُ الْبَوْلَ وَ الْغَائِطَ وَ السَّكرَانُ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص59] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : أَرْبَعَهٌ لَا تُقْبَلُ لَهُمْ صَلَاهٌ الْإِمَامُ الْجَائِرُ وَ الرَّجُلُ يومُّ الْقَوْمَ وَ هُمْ لَهُ كارِهُونَ وَ الْعَبْدُ الْ آبِقُ مِنْ مَوْلَاهُ مِنْ غَيرِ ضَرُورَهٍ وَ الْمَرْأَهُ تَخْرُجُ مِنْ بَيتِ زَوْجِهَا بِغَيرِ إِذْنِهِ [خصال شيخ صدوق ، ج1 ،

ص242] .

قَالَ النَّبِی (ص) : لَا صَلَاهَ لِجَارِ الْمَسْجِدِ إِلَّا فِی مَسْجِدِهِ [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص92] .

الَّذِی یدَافِعُ الْغَائِطَ وَ الْبَوْلَ وَ السَّکرَانُ فَهَولَاءِ الثَّمَانِیهُ لَا تُقْبَلُ لَهُمُ الصَّلَاهُ [المحاسن برقی ، ج1 ، ص12] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَا صَلَاهَ لِحَاقِنٍ وَ لَا لِحَاقِبٍ وَ لَا لِحَازِقٍ فَالْحَاقِنُ الَّذِی بِهِ الْبَوْلُ وَ الْحَاقِبُ الَّذِی بِهِ الْغَائِطُ وَ الْحَازِقُ الَّذِی قَدْ ضَغَطَهُ الْخُفُّ [أمالی صدوق ، ص413] .

3. امر به معروف ونهی از منکر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یرْحَمْ صَغِیرَنَا وَ لَمْ یوَقِّرْ کبِیرَنَا وَ لَمْ یأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ ینْهَ عَنِ الْمُنْکرِ [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص108] .

4. شرب مسکرات

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ مِنِّی مَنْ شَرِبَ مُسْکراً [کافی ، ج3 ، ص269] .

5. عمل به سایر احکام

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یرْحَمْ صَغِیرَنَا وَ لَمْ یوَقِّرْ کبِیرَنَا وَ لَمْ یأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَمْ ینْهَ عَنِ الْمُنْکرِ [عوالی اللآلی ، ج1 ، ص108] .

امام رضا (علیه السلام) با اشاره به داستان فرزند نوح فرمودند : لما عصی الله عز و جل نفاه الله عن أبیه کذا من کان منا لم یطع الله عز و جل فلیس منا و أنت إذا أطعت الله فأنت منا أهل البیت [معانی الأخبار ، ج105] .

عدم مراعات لحن و صوت در قرائت قرآن :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ [معانی الأخبار ، ص279]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : نَحْنُ أَهْلُ بَيتٍ عَصَمَنَا اللّهُ

مِنْ أَنْ نَكونَ فَتَّانِينَ أَوْ كذَّابِينَ أَوْ سَاحِرِينَ أَوْ زَنَّاءِينَ فَمَنْ كانَ فِيهِ شَىءٌ مِنْ هَذِهِ الْخِصَالِ َلَيسَ مِنَّا وَ لَا نَحْنُ مِنْهُ [تفسيرفرات كوفى ، ص178] .

قَالَ النَّبِى (ص) : مَنْ غَشَّ مُسْلِماً فِى بَيعٍ أَوْ فِى شِرَاءٍ فَلَيسَ مِنَّا وَ يحْشَرُ مَعَ الْيهُودِ يوْمَ الْقِيامَهِ لِأَنَّهُ مَنْ غَشَّ النَّاسَ فَلَيسَ بِمُسْلِمٍ وَ مَنْ لَطَمَ خَدَّ مُسْلِمٍ لَطْمَةً بَدَّدَ اللَّهُ عِظَامَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ ثُمَّ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيهِ النَّارَ وَ حُشِرَ مَغْلُولاً حَتَّى يدْخُلَ النَّارَ وَ مَنْ بَاتَ وَ فِى قَلْبِهِ غِشٌّ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ بَاتَ فِى سَخَطِ اللَّهِ وَ أَصْبَحَ كذَلِک وَ هُوَ فِى سَخَطِ اللَّهِ حَتَّى يتُوبَ وَ يرَاجِعَ وَ إِنْ مَاتَ كذَلِک مَاتَ عَلَى غَيرِ دِينِ الْإِسْلَامِ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : " أَلَا وَمَنْ غَشَّنَا فَلَيسَ مِنَّا" [وسائل الشيعه ، ج17 ، ص283] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ غَشَّ مُسْلِماً فِى شِرَاءٍ أَوْ بَيعٍ فَلَيسَ مِنَّا وَ يحْشَرُ يوْمَ الْقِيامَهِ مَعَ الْيهُودِ لِأَنَّهُمْ أَغَشُّ الْخَلْقِ لِلْمُسْلِمِينَ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص13] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيسَ مِنَّا مَنْ يحَقِّرُ الْأَمَانَهَ يعْنِى يسْتَهْلِكهَا إِذَا اسْتُودِعَهَا [الاختصاص ، ص248] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : يا مَعْشَرَ اللَّحَّامِينَ مَنْ نَفَخَ مِنْكمْ فِى اللَّحْمِ فَلَيسَ مِنَّا [الغارات ، ج1 ، ص69] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ غَشَّ مُسْلِماً فِى شِرَاءٍ أَوْ بَيعٍ فَلَيسَ مِنَّا وَ يحْشَرُ يوْمَ الْقِيامَهِ مَعَ الْيهُودِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص13] .

3. مسلمان واقعی از لحاظ سلوک رفتار

1. باید محاسبه نفس داشته باشد

قَالَ الْكاظِمُ (عليه السلام) : يا هِشَامُ لَيسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يحَاسِبْ نَفْسَهُ فِى كلِّ يوْمٍ فَإِنْ عَمِلَ حَسَنَهً

اسْتَزَادَ مِنْهُ وَ إِنْ عَمِلَ سَيئاً اسْتَغْفَرَ اللَّهَ مِنْهُ وَ تَابَ [تحف العقول ، ص396] .

2. رذائل اخلاقی را ترک کند

1. حسادت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِمُوسَى بْنِ عِمْرَانَ (عليه السلام) يا ابْنَ عِمْرَانَ لَا تَحْسُدَنَّ النَّاسَ عَلَى مَا آتَيتُهُمْ مِنْ فَضْلِى وَ لَا تَمُدَّنَّ عَينَيک إِلَى ذَلِک وَ لَا تُتْبِعْهُ نَفْسَک فَإِنَّ الْحَاسِدَ سَاخِطٌ لِنِعَمِى صَادٌّ لِقَسْمِى الَّذِى قَسَمْتُ بَينَ عِبَادِى وَ مَنْ يک كَذَلِک فَلَسْتُ مِنْهُ وَ لَيسَ مِنِّى [كافى ، ج2 ، ص307] .

2. مكر

متقلبين و فريب دهندگان :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيسَ مِنَّا مَنْ مَاكرَ مُسْلِماً [كافى ، ج2 ، ص337] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيسَ مِنَّا مَنْ غَشَّ مُسْلِماً [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص273] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيسَ مِنَّا مَنْ خَانَ مُسْلِماً [أمالى صدوق ، ص271] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيسَ مِنَّا مَنْ خَانَ مُسْلِماً فِى أَهْلِهِ وَ مَالِهِ [الاختصاص ، ص248] .

قَالَ الرِّضَا (عليه السلام) : لَيسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يأْمَنْ جَارُهُ بَوَائِقَهُ [عيون أخبارالرضا (عليه السلام) ، ج2 ، ص24] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَيسَ مِنَّا مَنْ مَاكرَ مُسْلِماً [كافى ، ج2 ، ص337] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَكرَمَهُ النَّاسُ اتِّقَاءَ شَرِّهِ فليس مِنِّى [خصال شيخ صدوق ، ج1 ، ص14] .

3. بى تقوايى

عیسی بن عبدالله القمی خدمت امام صادق (علیه السلام) رسید ، امام به او خوش آمد گفت و او را نزدیک خود نشاند و به او فرمود :

یا عِیسَی بْنَ عَبْدِ اللَّهِ لَیسَ مِنَّا

وَ لَا كرَامَةَ مَنْ كانَ فِی مِصْرٍ فِیهِ مِائَهُ أَلْفٍ أَوْ یزِیدُونَ وَ کانَ فِی ذَلِک الْمِصْرِ أَحَدٌ أَوْرَعَ مِنْهُ [کافی ، ج2 ، ص78] .

امام رضا به برادرش زید بن موسی (علیه السلام) : یا زید! اتق الله فإنه بلغنا ما بلغنا بالتقوی فمن لم یتق الله و لم یراقبه فلیس منا و لسنا منه [عیون أخبارالرضا (علیه السلام) ، ج2 ، ص235] .

قَالَ أَبُو الْحَسَنِ (علیه السلام) : یا مرازم! لیس من شیعتنا من خلا ثم لم یرع قلبه [بصائرالدرجات ، ص247] .

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) : لَیسَ مِنْ شِیعَتِنَا مَنْ قَالَ بِلِسَانِهِ وَ خَالَفَنَا فِی أَعْمَالِنَا وَ آثَارِنَا وَ لَکنْ شِیعَتُنَا مَنْ وَافَقَنَا بِلِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ وَ اتَّبَعَ آثَارَنَا وَ عَمِلَ بِأَعْمَالِنَا أُولَئِک شِیعَتُنَا [مشکاه الأنوار ، ص70] .

قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : لَیسَ مِنَّا مَنْ تَرَک دُنْیاهُ لِدِینِهِ وَ دِینَهُ لِدُنْیاهُ [فقه الرضا (علیه السلام) ، ص337] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أقر بالذل طائعا فلیس منا أهل البیت [تحف العقول ، ص58] .

4. ترک دوستی

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَیسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یحْسِنْ صُحْبَهَ مَنْ صَحِبَهُ وَ مُرَافَقَهَ مَنْ رَافَقَهُ وَ مُمَالَحَهَ مَنْ مَالَحَهُ وَ مُخَالَقَهَ مَنْ خَالَقَهُ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص274] .

5. خشونت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ضَیعَ حَقَّ جَارِهِ فَلَیسَ مِنَّا [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص13] .

خشونت با بی مهری با کوچکترها : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ لَمْ یرْحَمْ صَغِیرَنَا [أمالی مفید ، ص18] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لیس منا من دعا إلی عصبیه أو

قاتل عصبیه [بحارالأنوار ، ج70 ، ص283] .

خشمگینی که نتواند خود را مهار کند : قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : یا شِیعَهَ آلِ مُحَمَّدٍ اعْلَمُوا أَنَّهُ لَیسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یمْلِک نَفْسَهُ عِنْدَ غَضَبِهِ [کافی ، ج2 ، ص637] .

ستم به دیگران : قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : وَ لَیسَ مِنْ شِیعَتِنَا مَنْ یظْلِمُ النَّاسَ [تحف العقول ، ص303] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : لَیسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یوَقِّرْ کبِیرَنَا وَ یرْحَمْ صَغِیرَنَا [کافی ، ج2 ، ص165] .

6. بی حرمتی

بی حرمتی به بزرگترها : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ لَمْ یوَقِّرْ کبِیرَنَا [أمالی مفید ، ص18] .

7. بی صبری

بی صبری و بی طاقتی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ وَ شَقَّ الْجُیوبَ [مسکن الفود ، ص108] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : یا شِیعَهَ آلِ مُحَمَّدٍ اعْلَمُوا أَنَّهُ لَیسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یمْلِک نَفْسَهُ عِنْدَ غَضَبِهِ [کافی ، ج2 ، ص637] .

8. خیانت

بی توجهی به امانت : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ مِنَّا مَنْ یحَقِّرُ الْأَمَانَهَ یعنی یسْتَهْلِکهَا إِذَا اسْتَوْدَعَهَا [الاختصاص ، ص248] .

خیانت در امانت : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَیسَ مِنَّا مَنْ خَانَ بِالْأَمَانَهِ [مشکاه الأنوار ، ص52] .

9. جهل

لیس منا الا عالم او متعلم [نهج الفصاحه/510/2418]

داستان هدیه مرد یهودی به موذن مسلمان ، مدتی بود دخترم می خواست مسلمان شود ولی صدای تو نظر او را برگرداند.

10. ترس

جابر بن عبدالله انصاری از رسول اکرم (ص) نقل می کند ، قال رسول الله (ص) : یکون علیکم أمراء یأمرونکم

بما لا يفعلون فمن صدقهم بكذبهم و أعانهم على ظلمهم و غشى أبوابهم فليس منى و لست منه و لم يرد على الحوض [مجموعه ورام ، ج2 ، ص228] .

قَالَ الرِّضَا (عليه السلام) : مَنْ وَاصَلَ لَنَا قَاطِعاً أَوْ قَطَعَ لَنَا وَاصِلًا أَوْ مَدَحَ لَنَا عَائِباً أَوْ أَكرَمَ لَنَا مُخَالِفاً فَلَيسَ مِنَّا وَ لَسْنَا مِنْهُ [صفات الشيعه ، ص7] .

قَالَ سَيدُنَا الصَّادِقُ (عليه السلام) : ليس مِنَّا مَنْ أَذَاعَ حَدِيثَنَا فَإِنَّهُ قَتَلَنَا قَتْلَ عَمْدٍ لَا قَتْلَ خَطَإٍ [الاختصاص ، ص32] .

3. سلوک مسلمان واقعی در خانواده واجتماع

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ضَارَّ مُسْلِماً فَلَيسَ مِنَّا وَ لَسْنَا مِنْهُ فِى الدُّنْيا وَ الْ آخِرَهِ وَ أَيمَا امْرَأَهٍ اخْتَلَعَتْ مِنْ زَوْجِهَا لَمْ تَزَلْ فِى لَعْنَهِ اللَّهِ وَ مَلَائِكتِهِ وَ رُسُلِهِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِينَ حَتَّى إِذَا نَزَلَ بِهَا مَلَک الْمَوْتِ قَالَ لَهَا أَبْشِرِى بِالنَّارِ فَإِذَا كانَ يوْمُ الْقِيامَهِ قِيلَ لَهَا اَدْخُلِى النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ أَلَا وَ إِنَّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ بَرِيئَانِ مِنَ الْمُخْتَلِعَاتِ بِغَيرِ حَقٍّ أَلَا وَ إِنَّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ بَرِيئَانِ مِمَّنْ أَضَرَّ بِامْرَأَتِهِ حَتَّى تَخْتَلِعَ مِنْهُ [وسائل الشيعه ، ج22 ، ص282] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ رَغِبَ عَنْ مِنْهَاجِى وَ سُنَّتِى فَلَيسَ مِنِّى [كافى ، ج2 ، ص85] .

سه زن شكايت شوهران خود را به رسول اكرم (ص) كردند كه نزد ما نمى آيند ، عطر نمى زنند و... حضرت ناراحت شد و در حالى كه عبايش به زمين كشيده مى شد به منبر رفتند و انتقاد شديد كردند كه : مَا بَالُ أَقْوَامٍ مِنْ أَصْحَابِى لَا يأْكلُونَ اللَّحْمَ وَ لَا يشَمُّونَ الطِّيبَ وَ لَا يأْتُونَ النِّسَاءَ أَمَا إِنِّى

آكلُ اللَّحْمَ وَ أَشَمُّ الطِّيبَ وَ آتِى النِّسَاءَ فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِى فَلَيسَ مِنِّى [كافى ، ج5 ، ص496] .

قَالَ الْكاظِمُ (عليه السلام) : كثِيراً مَا كنْتُ أَسْمَعُ أَبِى يقُولُ لَيسَ مِنْ شِيعَتِنَا مَنْ لَا تَتَحَدَّثُ الْمُخَدَّرَاتُ بِوَرَعِهِ فِى خُدُورِهِنَّ وَ لَيسَ مِنْ أَوْلِيائِنَا مَنْ هُوَ فِى قَرْيهٍ فِيهَا عَشَرَهُ آلَافِ رَجُلٍ فِيهِمْ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ أَوْرَعُ مِنْهُ [كافى ، ج2 ، ص79] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : ليس منا من وسع الله عليه ثم قتر على عياله [عوالى اللآلى ، ج1 ، ص255] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ ضَيعَ حَقَّ جَارِهِ فَلَيسَ مِنَّا [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص13] .

عَنْ أَبِى إِسْمَاعِيلَ قَالَ قُلْتُ لِأَبِى جَعْفَرٍ (عليه السلام) جُعِلْتُ فِدَاک إِنَّ الشِّيعَهَ عِنْدَنَا كثِيرٌ فَقَالَ فَهَلْ يعْطِفُ الْغَنِى عَلَى الْفَقِيرِ وَ هَلْ يتَجَاوَزُ الْمُحْسِنُ عَنِ الْمُسِىءِ وَ يتَوَاسَوْنَ فَقُلْتُ لَا فَقَالَ لَيسَ هَولَاءِ شِيعَهً الشِّيعَهُ مَنْ يفْعَلُ هَذَا [كافى ، ج2 ، ص173] .

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : وَ لَيسَ مِنْ شِيعَتِنَا مَنْ يظْلِمُ النَّاسَ [تحف العقول ، ص303] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَصْبَحَ لَا يهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيسَ بِمُسْلِمٍ [كافى ، ج2 ، ص163] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَمِعَ رَجُلًا ينَادِى يا لَلْمُسْلِمِينَ فَلَمْ يجِبْهُ فَلَيسَ بِمُسْلِمٍ [كافى ، ج2 ، ص164] .

قَالَ سَيدُنَا الصَّادِقُ (عليه السلام) : ليس من شيعتنا من يملک مائه ألف درهم [تحف العقول ، ص377] .

1. مسوولیت پذیری

1. سیره معصومین (علیهم السلام)

1. حضرت رسول (صلی الله علیه و آله)

قافله مدتی راه رفته و خسته بودند. برای آب خوردن پیاده شدند. حضرت رسول

(صلی الله علیه و آله) نیز این کار را کردند ، ولی همین که قدری نزدیک آب آمدند برگشتند. اصحاب خیال کردند حضرت محلّ آب را برای استراحت نپسندید. اما دیدند حضرت برگشتند و زانوی شتر را بستند ، اصحاب گفتند : به ما دستورمی دادید. حضرت فرمود : در کارها به دیگران اتّکا نکنید و دستور ندهید و لو برای چوب مسواک

حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) با یارانش از مرکب پیاده شدند ، و بارها را به زمین نهاده تصمیم گرفته شد که برای غذا گوسفندی را ذبح کنند. اوّلی : سر بریدن با من. دومی : پوست کندن آن با من. سومی : پختن با من. حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) (چهارمی) فرمود : جمع هیزم با من. اصحاب هر چه خواستندمانع شوند ، حضرت قبول نکرده ، و فرمودند : "خدا دوست ندارد بنده اش در میان یارانش با وضعی متمایز باشد که برای خود نسبت به دیگران امتیازی قائل باشد". سپس به صحرا رفته و به مقدار لازم هیزم آوردند.

2. مولا علی (علیه السلام)

عدس پاک کردن حضرت امیر (علیه السلام) در خانه برای کمک به حضرت زهرا (سلام الله علیها) معروف است.

3. امام زین العابدین (علیه السلام)

قافله ای از مسلمین عازم حج بودند ، در مدینه مقداری توقف و چند روزی ماندند. در بین راه مکه و مدینه باشخصی با آن قافله آشنا بود مواجه شدند.آن شخصی که مصادف شده بود در بین قافله دید شخصی به چابکی هر چه تمام حوایج و کارهای اهل قافله را انجام می دهد. او را شناخت. به اهل قافله گفت

: این کسی که این طور خدمت می کند را می شناسید؟ گفتند : نه ، این مرد در مدینه به قافله ما ملحق شده است. مردی صالح و متقی و ما او را به کار امر نکرده ایم. خودش خدمت می کند. شخص مصادف گفت معلوم است که او را نمی شناسید. و الّا اینقدر بی ادب نبودیدگفتند : مگر چه کسی است؟ گفت : علی بن الحسین (علیهما السّلام) زین العابدین است. همه جمعیت ناراحت از مجلس بلند شدند برای اینکه دست و پای حضرت را ببوسند ، و شکایت کردند که چرا چنین کردی؟ شاید ما به شما جسارتی می کردیم. امام (علیه السلام) فرمود : عمدا در قافله ای شرکت کردم که مرا نشناسند تا خدمت آنها را کنم. زیرا قافله هایی که مرا می شناسند من از خدمت به آنها محروم می مانم. لذا برای همسفر ناشناس انتخاب می کنم وتا بتوانم از معرفی خود خودداری می کنم. [بحار ، ج11 ، چاپ کمپانی ، ص21]

4. امام صادق (علیه السلام)

بند کفش امام صادق (علیه السلام) پاره شد. اصحاب کفش تقدیم و حضرت قبول نکرد و فرمود : در مورد بلا اولی به هر کس خود صاحب بلا است.

مخارج زندگی امام صادق (علیه السلام) زیاد بود : برای تأمین مخارج 1000 درهم به مصادف دادند که تجارت کند. او متاعی خرید و به مصر برد. قبل از ورود به مصر خبردار شد که این متاع نایاب شده و قیمت آن ترقی کرده است. مصادف با رفقا هم عهد شد که متاع را به دو برابر کمتر نفروشند. مردم مسلمان مصر محتاج بودند و مجبور شدند به خرید دو

برابر. بعد 2 کیسه (هر کیسه1000) درهم خدمت امام (علیه السلام) آورد. حضرت تعجب کرد از زیادی سودو فرمود : از کجاست؟ مصاف گفت : ما چنین عهدی کردیم ، چون متاع ما نایاب بود. حضرت (علیه السلام) عصبانی شدند ، فرمودند : من این استفاده را نمی خواهم.

5. امام موسی بن جعفر (علیه السلام)

موسی بن جعفر (علیهما السّلام) مشغول اصلاح زمینی بودند که متعلق به خودشان بود و عرق از بدنش جاری بود. شخصی گفت : این کار را به عهده دیگری بگذار. فرمود : از من بهترها کار می کردند. سؤال کرد : کی؟ فرمود : حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) ، امیرالمؤمنین (علیه السلام) و پیغمبران (علیهم السّلام) .

6. امام رضا (علیه السلام)

داستان کیسه کشیدن حضرت رضا (علیه السلام) معروف است.

2. داستان یک عالم

داستان لباس شستن یکی از علماء برای یک نفر که خیال کرد او از لباس شو یان شهر است ، و عالم هیچ به روی خود نیاورد و لباس های او را شست و به او رد کرد.

3. داستان حج

مردی از سفر حج برگشت ، سرگذشت سفر را برای امام صادق (علیه السلام) بیان می کرد و از آن جمله شروع کرد به تعریف مردی که بسیار خوب بود و می گفت که ما افتخار خدمت او را داشتیم. چون به محلّی می رسید فوری مشغول عبادت می شد. حضرت فرمود : کارهای او را کی انجام می داد؟ عرض کرد : ما افتخار خدمت و انجام کارهای او را داشتیم. حضرت (علیه السلام) فرمود : پس همه شما از او بهتر هستید.

1. مشکلات جوانان وراه کارها

1. احساس پوچی

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللّهُمَّ إِنِّی أَعُوذُ بِک مِنَ الْکسَلِ وَ الْفَشَلِ وَ الْهَمِّ وَ الْحُزْنِ وَ الْجُبْنِ وَ الْبُخْلِ وَ الْغَفْلَهِ وَ الْقَسْوَهِ وَ الذِّلَّهِ وَ الْمَسْکنَهِ وَ الْفَقْرِ وَ الْفَاقَهِ وَ کلِّ بَلِیهٍ وَ الْفَوَاحِشِ ما ظَهَرَ مِنْها وَ ما بَطَن [مصباح المتهجد ، ص597] .

دارو :

هدف دارى هستى : وَ ما خَلَقْنَا السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ وَ ما بَینَهُما إِلاّ بِالْحَقِ [حجر/58] .

هدف دارى انسان : أَ فَحَسِبْتُمْ أَنَّما خَلَقْناکمْ عَبَثاً وَ أَنَّکمْ إِلَینا لا تُرْجَعُونَ [مومنون/115] .

نظارت الهى : سَیرَى اللّهُ عَمَلَکم [توبه/94] .

نظارت سیاسى و امام : فَسَیرَى اللّهُ عَمَلَکمْ وَ رَسُولُهُ وَ الْمُومِنُونَ [توبه/105] .

حساب و کتاب :

لا یغادِرُ صَغیرَهً وَ لا کبیرَهً إِلاّ أَحْصاها وَ وَجَدُوا ما عَمِلُوا حاضِراً [کهف/49] .

إِنَّ اللّهَ لا یضیعُ أَجْرَ الْمُحْسِنین [توبه/120]

.

فَمَنْ یعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّهٍ خَیراً یرَهُ [زالزال/7] .

2. آسیب پذیری

دارو :

وَ اصْنَعِ الْفُلْک بِأَعْیننِا وَ وَحْینا [هود/37] .

لا یخافُونَ لَوْمَهَ لائِمٍ [مائده/54] .

إِنَّ مَعی رَبِّی سَیهْدینِ [شعراء/62] .

إِنَّ اللّهَ مَعَنا [توبه/40] .

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ یسْراً [انشراح/6] .

وَ تَوَکلْ عَلَی الْحَی الَّذی لا یمُوتُ [فرقان/58] .

3. نگرانی

1 توجه به تاریخ دیگران و رمز پیروزی مردان بزرگ.

2 توجه به مقام کرامت فضیلت.

3 توجه به پاداش ها و صلوات الهی.

4 توجه به منافع و برکات مشکلات.

5 توجه به اینکه نگرانی راه حل نیست.

6 لغزش ها در قبال عفو است.

7 دنیا قلیل است.

4. یأس

یاد الطاف الهی در بن بست ها

1 برای انبیاء ، علماء ، مردم مؤمن

2 گناه کبیره بودن یأس

3 یأس ، یعنی خدا به بن بست کشیده شده است.

داستان آتش ابراهیم (ع) ، لشکر ابرهه ، رطب تازه ، استجابت دعاها ، وعده حکومت به مؤمنان ، یوسف و عزیز مصر ، هدهد و کشوری مسلمان.

5. وهم وخیال

در وسیله ، عامل سعادت ، مصداق و نمونه سعادت اشتباه می کنند.

خیال می کند کارش بی اثر است.

خیال می کند ازدواج با فلانی علامت خوشبختی است.

خیال می کند مدرک عزت آور است.

خیال می کند سکونت در فلان شهر سعادت است.

خیال می کند شهادت نابودی است.

خیال می کند پول و سرمایه؛ یعنی همه چیز.

خیال می کند فلان دوست ، فلان غذا ، فلان وسیله نهایت کمال او است.

دارو :

یحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ [همزه/3] .

أَمْ حَسِبَ الَّذینَ یعْمَلُونَ السَّیئاتِ أَنْ یسْبِقُونا ساءَ ما یحْکمُونَ [عنکبوت/4] .

وَ لا یحْسَبَنَّ الَّذینَ یبْخَلُونَ بِما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَیراً لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ [آل عمران/180] .

وَ لا یحْسَبَنَّ الَّذینَ کفَرُوا أَنَّما نُمْلی لَهُمْ خَیرٌ لِأَنْفُسِهِمْ [آل عمران/178] .

وَ هُمْ يحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يحْسِنُونَ صُنْعاً [كهف/104] .

6. تبعيض ها

لا تَحْسَبَنَّ الَّذينَ يفْرَحُونَ بِما أَتَوْا وَ يحِبُّونَ أَنْ يحْمَدُوا بِما لَمْ يفْعَلُوا فَلا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفازَةٍ مِنَ الْعَذابِ وَ لَهُمْ عَذابٌ أَليمٌ [آل عمران/188] .

أَ يحْسَبُونَ أَنَّما نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مالٍ وَ بَنينَ نُسارِعُ لَهُمْ فِى الْخَيراتِ [مومنون/55] .

وَلاَ تَتَمَنَّوْاْ مَا فَضَّلَ اللّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكتَسَبُواْ وَلِلنِّسَاء نَصِيبٌ مِّمَّا اكتَسَبْنَ وَاسْأَلُواْ اللّهَ مِن فَضْلِهِ إِنَّ اللّهَ كانَ بِكلِّ شَىءٍ عَلِيمًا [(نساء 32)]

7. قضاوت های عجولانه

قضاوت های عجولانه

8.جنب وجوش دیگران

لا تَحْسَبَنَّ الَّذينَ كفَرُوا مُعْجِزينَ فِى الْأَرْضِ [نور/57] .

تَحْسَبُهُمْ جَميعاً وَ قُلُوبُهُمْ شَتّى [حشر/14] .

وَ لا يحْسَبَنَّ الَّذينَ كفَرُوا سَبَقُوا إِنَّهُمْ لا يعْجِزُونَ [انفال/59] .

يحسَبُهُ الظَّمانُ ماء [نور/39]

يحسَبُونَ أَنَّهُم عَلى شَىءٍ [مجادله/18]

9. نداشتن قناعت

فَلَنُحيينَّهُ حَياةً طَيبَةً [نحل /97]

قال الحسينُ (ع) : القُنُوعُ رَاحَةُ الأبدَانِ [اعلام الدين ، ص 298] .

قال امير المؤمنين (ع) : كفَى بِالقَنَاعَهِ مِلكاً وَ بحُسنِ الخُلُقِ نَعيماً وَسُئلَ عَن قَولِهِ تَعَالَى "فَلَنُحيينَّهُ حَياةً طَيبَةً" (نحل -97) فَقالَ هِى القَنَاعَهُ" [نهج البلاغه ، حكمت 299] .

10. دوستان ناباب

دارو :

بچه های مسجد

خالی بودن وقت :

دارو :

پر کردن با غیردرس یا درس های دیگر

1. مصحف علی (ع)

1. مصحف حضرت علی (ع) و ویژگی های آن

سؤال : مصحف حضرت علی (ع) چیست؟

پاسخ : پس از رحلت پیامبر ، حضرت علی (علیه السلام) اقدام به جمع آوری آیات قرآن نمود با این ویژگی ها :

1 سوره ها به ترتیب نزول تنظیم شده بود.

2 اسباب نزول ، مکان نزول و اشخاصی که آیه در شأن آنان نازل شده بود ، معین شده بود.

حضرت (علیه السلام) این مصحف را عوض کرد ، ولی مورد استقبال رسمی دستگاه خلافت واقع نشد. لذا حضرت آن را به خانه برگرداند و بنا به روایتی فرمود : هرگز آن را نخواهید دید. آن مصحف نزد فرزندان معصوم آن حضرت می باشد. [فصلنامه بینات ، شماره 28 ، ص184] .

2. مصحف حضرت زهرا (س)

1. ویژگی ها

سؤال : مصحف حضرت فاطمه (سلام الله علیها) چیست؟

پاسخ : طبق روایات ، کتابی نزد حضرت زهرا (س) است که شامل وصیت آن حضرت ، مصیبت های فرزندان آن حضرت در طول زمان ، پیش گویی

حوادث آینده ، حاکمان آینده و طبق بعضی روایات ، کتابی است که در آن حلال و حرام دین ذکر شده است.

2. نحوه جمع آوری

1. قول اول

1 به گفته بعضی روایات ، پیامبر (ص) مطالبی را املا و حضرت علی (علیه السلام) می نوشتند و حضرت زهرا (سلام الله علیها) آن نوشته ها را جمع آوری کردند.

2. قول دوم

در بعضی روایات آمده است : بعد از پیامبر (ص) ، خداوند فرشته ای را نزد حضرت زهرا (سلام الله علیها) فرستاد تا او را دلداری دهد.سخنان آن فرشته را فاطمه زهرا (سلام الله علیها) به حضرت علی (علیه السلام) منتقل کرد و آن نوشته را مصحف فاطمه (سلام الله علیها) می گویند.

گر چه نزول فرشته

به عنوان رسالت و ابلاغ بعد از رسول خدا (ص) ممنوع است ، ولی همان گونه که فرشته با مریم (سلام الله علیها) سخن گفت :

وَ إِذْ قالَتِ الْمَلائِکهُ یا مَرْیمُ إِنَّ اللّهَ اصْطَفاک وَ طَهَّرَک وَ اصْطَفاک عَلی نِساءِالْعالَمین [آل عمران/42] .

و یا به مادر موسی وحی شد : وَ أَوْحَینا إِلی أُمِّ مُوسی أَنْ أَرْضِعیهِ [قصص/7] .

مانعی از گفتگوی فرشته با حضرت زهرا (سلام الله علیها) نیست. در روایات اهل سنّت نیز بعضی افراد مُحَدَّثْ معرفی شده اند؛ یعنی کسی که با فرشتگان الهی نوعی ارتباط دارد و از آنها حدیث دریافت می کند. [أعیان الشّیعه ، ج1 ، ص304] .

مصعب ابن عمیر

1. معصب ابن عمیر اهل مکه ، از قریش و از طایفه بنی عبدالدّار بود. 173

هنوز عدد مسلمین به 40 نرسیده بود که ایمان آورد.

اسلام و نماز او مخفی و دور از چشم والدین بود.

روزی نماز او را دیده و به والدین خبر دادند و مصعب را زندانی کردند.

به حبشه هجرت کرد.

بسیار زیبا و سرمایه دار بود و از همه چیز گذشت و یک پلاسی پاره به دوش داشت و عاشق اسلام شد.

در بدر و احد شرکت داشت.

در احد پرچم دار بود.

در جلد 7 الغدیر ، ص263 : بَعَثَ مَعَهُمْ مُصْعَبَ بْنَ عُمَیرٍ إِلَی الْمَدِینَهِ یفَقِّهُ أَهْلَهَا وَ یقْرِئُهُمُ الْقُرْآنَ و یعلمهم الاسلام و یفقهم فی الدَّین و یقیم فیهم

الجمعه و الجماعهاو به قدری تبلیغ کرد که : لم تبق دار الّا و فیها رجال و نساء مسلمون ثمّ رجع المکه للحجّ

او به زیارت رسول اکرم (ص) آمد و به حضرت گزارش داد.

مادرش پیام داد که تو به مکه آمدی

و به دیدن مادرت نمی آیی ولی به دیدن پیامبر (ص) می روی؟ گفت بله. مادر را دعوت کرد ولی نپذیرفت. مادرش گفت دوباره زندانت می کنم. مصعب گفت : الان

آنقدر یاور دارم که درب زندان را بشکنند و مرا آزاد کنند.

در احد دست راستش قطع شد. پرچم را به دست چپ گرفت که دست چپ نیز قطع شد. پرچم را با دو بازو نگهداشت. بعد با نیزه ای از پا درآمد و پرچم را حضرت علی (ع) گرفت.

رسول خدا (ص) بالای سر مصعب حاضر شد و آیهمِنَ الْمُومِنینَ رِجالٌ صَدَقُوا ما عاهَدُوا اللّهَ عَلَیهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضی نَحْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ ینْتَظِرُ وَ ما بَدَّلُوا تَبْدیلاً [احزاب/23] .

را تلاوت و فرمود : مردم شما به زیارت مصعب بیایید و بر او سلام کنید. به خدایی که جانم در دست اوست ، هر که بر او سلام کند ، جوابش را می دهند.

مصعب سید و از اشراف بود ، ولی هنگام شهادت پیراهنش کفاف نداد که هم سر و هم پای او را بپوشاند. رسول خدا (ص) فرمود : سر را با پیراهن و پاهای او را با گیاه بپوشانید.

مصعب سبب اسلام مدینه ، حتّی سعد بن معاذ شد.

اولین نماز جمعه را او خواند.

1. مطهرات

1. اقسام تطهیر

1. ظاهری

تطهیر ، گاهی مربوط به ظاهر اشیاء است و گاهی باطن نیاز به پاک شدن دارد. مثلا اگر کوزه ای نجس شود و آن را در آب کر یا جاری بگذارند ، به هر جای آن که آب برسد ، پاک می شود و اگر بخواهند باطن کوزه هم پاک شود ، باید به قدری در کر یا جاری بماند که آب به تمام آن

فرو رود و فرو رفتن رطوبت کافی نیست. [مسئله 154] .

آری ، انسان های قابل تطهیر که همچون کوزه ای هستند (نه همچون سنگ) اگر در ظاهر شهادتین بگویند و در اجتماعات مسلمین شرکت نمایند ، ظاهرشان مسلمان است ، ولی ورود ایمان در قلب مسئله دیگری است :

قالَتِ الأَْعْرابُ آمَنّا قُلْ لَمْ تُومِنُوا وَ لکنْ قُولُوا أَسْلَمْنا وَ لَمّا یدْخُلِ الإِْیمانُ فِی قُلُوبِکمْ [حجرات ، 14] .

همین که عین نجاست با تطهیر از بین رفت ، بوی نجس یا رنگ نجس اشکال ندارد.

در جامعه هم افرادی پیدا می شوند که از کار زشت خود دست کشیده و نادم هستند و خرابکاری های خود را اصلاح کرده اند ، ولی دیدن او خاطراتی را به یاد انسان می اندازد. برای آن خاطرات زمان سابق نباید حسابی باز کرد و آنان را از جامعه طرد نمود. مگر در مواردی که شک در توبه واقعی آنان داشته باشیم.

2.باطنی

تا مادامی که ما در ظاهر نجاستی را نبینیم ، ملاقات های در باطن تکلیفی برای ما نمی آورد. مثلا شما سوزن را از رگ بیرون می کشید ، اگر در بیرون خونی مشاهده نکنید ، ملاقات این سوزن با خون درون بدن برای شما تکلیف نمی آورد. کیفر گناهان و حد و تعزیر گناهکاران در مواردی است که خلاف کاری به بیرون سرایت کرده باشد. شاهدانی دیده و مسئله به گوش مردم و دادگاه رسیده باشد. آری ، آن گناهانی تکلیف زا است که از آگاهی مردم در بیرون سر در آورد. کسانی که میان خود و خدایشان خلافی انجام داده اند با ندامت و توبه قابل جبران است و هرگز شلاق و کیفری در

کار نیست.

2. اقسام مطهرات

1. اسلام

اسلام آوردن کافر به سبب پاک شدن او است و همین که شهادتین را گفت ، احکام یک مسلمان بر او جاری است.

2. آب

1. شروط تطهیر

1. مطلق بودن

همان گونه که آبی که از چیزی گرفته شده یا با چیزی مخلوط شده (آب مضاف) نمی تواند پاک کننده باشد ، افرادی که طرح ها و تفکرات و روش هاو ایده های خود را از شرق و غرب گرفته اند و یا با فکر آنان مخلوط شده و دارای افکار مضافی و التقاطی هستند ، نمی توانند جامعه را از آلودگی های استعمار و اسارت و ذلت و فقر و ترس نجات دهند.

2. پاک بودن

آبی می تواند پاک کننده باشد که خودش پاک باشد. انسان هایی که زنجیر تقلید نابجا و تعصب و خود باختگی به پای خود دارند نمی توانند زنجیرهایی را از پای جامعه باز نمایند.

3. مضاف نشدن

افرادی می توانند مردم را از آلودگی ها پاک نمایند که به جای نجات خودشان در شهوت و مال و مقام غرق نشوند و لذا شرط مرجع تقلید آن است که به قول حدیث :

عَنْ أَبِی مُحَمَّدٍ الْعَسْکرِی (ع) : صَائِناً لِنَفْسِهِ حَافِظاً لِدِینِهِ [الاحتجاج ، ج2 ، ص458] .

یعنی طاغوت های درونی و بیرونی محیط او را مضاف نکند.

4.زوال عین نجاست

نشانه جامعه پاک هم آن است که عین نجس ها مثل مراکز قمار و فحشا و شراب که سبب آلوده کردن دیگران است از بین برود.

2. آب مضاف

آب مضاف آبی است که آن را از چیزی بگیرند. مثل آب هندوانه یا گلاب یا با چیزی مخلوط باشد مثل آبی که به قدری با گل و مانند آن مخلوط باشد که دیگر به آن

آب نگویند. چنین آبی احکامی دارد :

2. احکام

الف : چیز نجس را پاک نمی کند.

ب : با ملاقات با نجس فورا نجس می شود ، گر چه زیاد باشد.

ج : باآن نمی توان وضو گرفت یا غسل نمود.

3. شک در مضاف بودن

اگر آب مطلق بوده و بعد شک کنیم که مضاف شده یا نه ، حکم آب مطلق را دارد؛ یعنی هم نجس را پاک می کند و هم می توان با آن وضو گرفت و غسل نمود و بر عکس هر گاه آب سابقا مضاف بوده (و به خاطر ته نشین شدن یا مخلوط شدن آب مطلق) شک کنیم که آیا از مضاف بودن بیرون آمده یا نه در اینجا نیز حکم حالت سابق؛ یعنی مضاف بودن را دارد که نمی توان با آن وضو گرفت و نمی توان برای تطهیر از آن استفاده کرد. [مسئله 50] .

2. آب چاه

آب چاه گر چه کمتر از مقدار کر باشد تا رنگ و مزه و بوی آن به واسطه نجاست عوض نشود ، پاک است. [مسئله 44] .

در حدیثی می خوانیم که هر گاه نیاز به غسل پیدا کردی و وسیله آب کشیدن از چاه نداشتی ، تیمم کن و با بدن آلوده وارد چاه نشوید و آب مورد استفاده مردم را با غسل کردن در آن آلوده ننمائید.

کلام امام صادق (ع) در این باره این است :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : لَا تُفْسِدْ عَلَی الْقَوْمِ مَاءَهُمْ [کافی ، ج3 ، ص65] .

3. احکام آبها

1. معلوم نبودن نوع آبها

آبی که معلوم نیست مطلق است یا مضاف و از حالت قبل آن هم خبری نداریم

، وضو و غسل با آن باطل است ، ولی اگر بیش از کر باشد ونجاست به آن برسد حکم به نجس بودن آن نمی شود. [مسئله 51] .

2. خلط آب نجس با کر و باران

آب های نجس اگر با آب کر یا باران یا جاری مخلوط شود و رنگ و مزه و بویی که به خاطر نجاست پیدا کرده بود از بین برود ، پاک می گردد.

(آنچه گفتیم موافق احتیاط و فتوای امام است ، ولی بعضی خود اتصال را کافی می دانند ، گر چه مخلوط نشود.)

3. سرایت پاکی سابق به لاحق

هر چیزی که قبلا پاک بوده ، (خواه آب و خواه چیز دیگر) و نمی دانیم نجس شده یا نه ، پاک است و هر چیزی که قبلا نجس بوده و نمی دانیم پاک شده یا نه نجس است. [مسئله 55] .

4. شیوه تطهیر فرش وپارچه

در شستن امثال پارچه و فرش که آب در درون آن رسوخ کرده باید با فشار ، غساله های آلوده آن بیرون آید.

مردم و جامعه هم زمانی تطهیر می شوند که در اثر فشار اموال و اخلاق های آلوده آنان از آنها دور شود. و لذا توبه کننده باید با عبادت ، گوشت روئیده از لذت گناه را آب کند.

5. یک مرتبه شستن

در شستن گاهی یک مرتبه آب ریختن کافی است و نه نیاز به تکرار است و نه فشار دادن ، مثل جایی که با بول پسر شیر خواری که غذا خور نشده ، نجس شود.

در تطهیر هم گاهی یک اشاره و نامه و تلفن برای او کافی است.

6. آب ریختن مکرر

در بعضی از آلودگی ها باید مکرر آب ریخت تا

پاک شود. بعضی از گناهکاران را هم باید با نصایح و نهی از منکرهای پی در پی او را از گناه باز داشت.

7. خاک مال

بعضی از نجاست ها را قبل از آب باید خاک مال کرد. مثل ظرفی که سگ لب زده باشد.

بعضی از عیب های نفسانی مثل تکبر است که دوای آن خاکی شدن است. علی بن یقطین به یکی از شیعیان راه نداد. امام کاظم هم به او راه نداد تا او به کوفه آمد و صورتش را روی خاک نهاد و به آن شیعه گفت : صورتم را پامال کن تا روح تکبرم خاک مال شود. [سفینه البحار ، واژه علی بن یقطین] .

3. تطهیر دوسوم آب نگور

1. اثبات اسکار ، موجب حرمت ونجاست

آب انگوری که جوش آمده پیش از آن که دوسوم آن کم شود نجس نیست ، ولی خوردنش حرام است؛ اما اگر ثابت شود که مست کننده است ، حرام و نجس می باشد و فقط با سرکه شدن پاک و حلال می شود.

2. کم شدن ، منشأ آثار خوب

در جامعه و افراد هم گاهی کم شدن ، منشأ آثار است و بدون آن اشکال دارد. کم شدن یک پنجم مال به عنوان خمس ، کم شدن زکات و رد مظالم ، کم شدن افراد مفسد.

4. تبعیت

1. سرکه شدن ، موجب تطهیر ظرف

اگر شراب سرکه شود ، ظرف آن پاک می شود.

در اسلام هم نمونه این تبعیت ها کم و بیش به چشم می خورد :

2. اجتناب از کبایر ، موجب کفران سیئات

إِنْ تَجْتَنِبُوا كبائِرَ ما تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكفِّرْ عَنْكمْ سَيئاتِكمْ وَ نُدْخِلْكمْ مُدْخَلاً كرِيماً [نساء، 31].

اگر شما از

گناهان کبیره اجتناب کنید ما گناهان دیگر شما را می پوشانیم.

3. رهبری ، بنا و اساس

در حدیثی می خوانیم که بنا و اساس ، رهبری و خط ولایت است که اگر آن درست شد ، کارهای دیگر به تبع آن درست می شود.

5. آفتاب

1. حرارت مستقیم موجب تطهیر

هر گاه آفتاب به زمین و درب و پنجره ای که نجس شده مستقیما بتابد و فقط با نور و حرارت خود رطوبت وتری آن ساختمان را خشک کند ، پاک می شود.

2. نورمستقیم در تطهیر قلب

در جامعه افراد و قدرت هایی آلوده هستند که جز از طریق بالا و حرارت و نور ، آن هم به طور مستقیم قدرت بر تغییر آنان نیست.

6. استحاله

1. تعریف

اگر جنس نجس به صورت چیز پاکی در آید ، مثل این که سگ در نمکزار نمک شود ، یا چوب نجس خاکستر شود ، پاک می شود. اما اگر چوب نجس ذغال و آرد نجس نان شود ، باز هم نجس است ، چون ذغال همان چوب و نان همان آرد است و آن جنس عوض نشده ، بلکه شکلش تغییر کرده است.

2. تغییر سنت الهی با استحاله

انسان ها و جامعه ها نیز با استحاله پاک می شوند و به دنبال آن سنت خدا هم تغییر می کند. قرآن می فرماید :

وَ إِنْ عُدْتُمْ عُدْنا [اسراء ، 8] .

اگر شما برگردید ما هم برمی گردیم. قهر و غضب ما به دنبال گناه شما و لطف و مهر ما ، به دنبال خوب شدن شما است.

در آیه دیگر می خوانیم :

وَ إِنْ تَعُودُوا نَعُدْ [انفال ، 19] .

3. پیروزی اسلام در بدر

شما مشرکان پیروزی اسلام را در بدر دیدید ، ولی

باز اگر قصد حمله کنید ، ما هم به سوی شما برمی گردیم و بار دیگر شما را مغلوب می کنیم.

إِنَّ اللّهَ لا یغَیرُ ما بِقَوْمٍ حَتّی یغَیرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ [رعد ، 11] .

4. تغییر سرنوشت

خداوند سرنوشت هیچ قوم و ملتی را تغییر نمی دهد ، مگر آن که آن ها خود را تغییر دهند. این آیه پایه جهان بینی و جامعه شناسی در اسلام است. توبه ، یک انقلاب و استحاله است ، لفظ نیست. شخصی در برابر حضرت علی (ع) گفت : استغفر الله و اتوب الیه ، حضرت که او را مردی متظاهر دید ، فرمود : " مادرت به عزایت بنشیند ، تو خیال کردی توبه و استغفار با این جمله ها است؟ بلکه شرائطی دارد :

5. شرایط توبه

الف : پشیمانی واقعی.

ب : تصمیم بر ترک گناه.

ج : پرداخت حقوق مردم.

د : انجام دادن واجباتی که قبلا رها کرده ای.

ه : آن لذت ها و گوشت هایی که با گناه روئیده ، باید با حزن و تأسف آب شود.

و : شیرینی های گناه را با تحمل مشکلات اطاعت از خدا جبران شود".

قَال علی (ع) لِقَائِلٍ قَالَ بِحَضْرَتِهِ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَتَکلَتْک أُمُّک أَ تَدْرِی مَا الِاسْتِغْفَارُ؟ الِاسْتِغْفَارُ دَرَجَهُ الْعِلِّیینَ وَ هُوَ اسْمٌ وَاقِعٌ عَلَی سِتَّهِ مَعَانٍ أَوَّلُهَا النَّدَمُ عَلَی مَا مَضَی وَ الثَّانِی الْعَزْمُ عَلَی تَرْک الْعَوْدِ إِلَیهِ أَبَداً وَ الثَّالِثُ أَنْ تُودِّی إِلَی الْمَخْلُوقِینَ حُقُوقَهُمْ حَتَّی تَلْقَی اللَّهَ أَمْلَسَ لَیسَ عَلَیک تَبِعَهٌ وَ الرَّابِعُ أَنْ تَعْمِدَ إِلَی کلِّ فَرِیضَهٍ عَلَیک ضَیعْتَهَا فَتُودِّی حَقَّهَا وَ الْخَامِسُ أَنْ تَعْمِدَ إِلَی اللَّحْمِ الَّذِی نَبَتَ عَلَی السُّحْتِ فَتُذِیبَهُ بِالْأَحْزَانِ حَتَّی تُلْصِقَ الْجِلْدَ بِالْعَظْمِ وَ ینْشَأَ بَینَهُمَا لَحْمٌ جَدِیدٌ وَ السَّادِسُ أَنْ تُذِیقَ الْجِسْمَ

أَلَمَ الطَّاعَهِ كمَا أَذَقْتَهُ حَلَاوَهَ الْمَعْصِيهِ فَعِنْدَ ذَلِک تَقُولُ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ [نهج البلاغه ، حکمت 417] .

قال الرضا (ع) : من استغفر بلسانه و لم يندم بقلبه فقد استهزأ بنفسه [بحارالأنوار ، ج75 ، ص356] .

6. استحاله انسانها و جامعه

آری ، استحاله تنها مربوط به جمادات نیست که بیشتر در انسان ها و جامعه ها مطرحند :

رَبَّنا لا تُزِغْ قُلُوبَنا بَعْدَ إِذْ هَدَيتَنا وَ هَبْ لَنا مِنْ لَدُنْک رَحْمَهً إِنَّک أَنْتَ الْوَهّابُ [آل عمران ، 8] .

در زندگی افراد گاهی یک جمله و یک خاطره سرنوشت آن را به کلی عوض می کند.

7. زمین

1. تطهیر کف پا و کفش

زمین پاک و خشک می تواند کف پا و ته کفشی که عین نجاست در آن نیست را پاک کند به شرطی که آن پا و آن کفش با آن زمین با راه رفتن یا مالیدن تماس گرفته و متأثر شود.

2. تأثیر زمین پاک درتطهیر نفوس

زمینه های پاک هم می تواند افراد را در خود پاک کند به شرط آن که آن افراد ، خود را با آن جامعه های پاک هماهنگ و تطبیق دهند. آری ، وجود کفش نجس در کنار زمین پاک بدون تماس نزدیک اثری ندارد.

8. استبراء

1. حیوانات نجاست خوار

قطع رابطه حیوان نجاست خوار از غذای نجس عامل پاکی است.

2. کشورهای اسلامی

قطع رابطه کشورهای اسلام از کشورهای بزرگ...

3. انسان ها

قطع رابطه انسان ها از دوستان فاسد و...

9. انتقال

1. خون نجس

اگر خون نجس بدن حیوانی که خون جهنده ندارد منتقل شد ، پاک می شود.

2. هجرت ، عامل تطهیر

در جامعه هم انتقال از شهر و مسکن و شغل و هجرت ها گاه و بی گاه سبب می شود که انسان

پاک شود و از محیط آلوده نجات و خود را در فضای دیگر قرار دهد و این انتقال گاهی واجب است و به صورت هجرت در می آید :

وَ الَّذِینَ آمَنُوا وَ لَمْ یهاجِرُوا ما لَکمْ مِنْ وَلایتِهِمْ مِنْ شَیءٍ حَتّی یهاجِرُوا [انفال ، 72] .

1. معاویه

1. مطاعن فقهی

1. بدعت در احکام

شخصی حدیثی از پیامبر (ص) نقل کرد که نهی از خوردن در ظرف طلا و نقره می کرد. معاویه گفت به نظر من اشکالی ندارد.

2.می گساری

شرابخوار بود. [مسند حنبل] .

3.انکار معراج

معاویه معراج را رؤیا و خواب می داند. [زندگانی محمّد (ص)] .

4. نماز درغیر وقت

معاویه نماز جمعه را چهارشنبه خواند. [الغدیر]

5. عمل خلاف حکم شرعی

معاویه نماز را در سفر تمام خواند. [الغدیر]

2. اخلاقی

1. نسبت به حضرت علی (علیه السلام)

برای قتل عثمان مخفیانه توطئه کرد ، و بعد به گردن حضرت علی (علیه السلام) انداخت و مردم را علیه آن بزرگوار شورانید ، با پیراهنی که از

عثمان به دست آورده بود طلحه و زبیر را تحریک کرد تا با حضرت علی (علیه السلام) بجنگند.

دستور لعن حضرت علی (علیه السلام) را داده تا به صورت سنت درآمد ، که روزی خطیب لعن را فراموش کرد ، مردم از هر سو فریاد زدند. سنت ، سنت را فراموش کرد. [صلح الحسن (علیه السلام)]

با اطفال گرم برخورد می کرد و می گفت : می خواهم اینها با بغض علی (علیه السلام) بزرگ شوند.

2. نسبت به یاران و دوستان علی (علیه السلام)

حجر بن عدی و اصحابش را که از بزرگان صحابه بودند ، کشت.

معاویه که می دید ابی ذر به کارهایش با آیه :

وَ الَّذینَ یکنِزُونَ الذَّهَبَ وَ الْفِضَّةَ وَ لا ینْفِقُونَها فی سَبیلِ اللّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذابٍ أَلیمٍ یوْمَ یحْمی عَلَیها فی نارِ جَهَنَّمَ فَتُکوی بِها جِباهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَ ظُهُورُهُمْ هذا ما کنَزْتُمْ لِأَنْفُسِکمْ فَذُوقُوا ما کنْتُمْ تَکنِزُونَ [توبه/35-34] .

مردم را آگاه می کند شکایتش

را به مدینه نزد عثمان فرستاد ، و او گفت : ابی ذر را به مدینه بفرستید. معاویه هم او را بر شتری که پالان چوبی داشت سوارو 5 نفر سرخ پوست را دستور داد که با سرعت هر چه تمام تر او را از شام تا مدینه برانند ، آنها هم طوری بردند که پاهای مبارک ابی ذر ضربه دید و نزدیک بود جان به جان آفرین تسلیم نماید.

3. صفات رذیله اخلاقی

1. بغض اهل بیت علیهم السلام

امام حسن (علیه السلام) را با گول زدن زنش جعده شهید و از این کار خوشحال و سجده شکر به جا آورد.

2. دوستدار شراب

آخرین آرزویش این بود که شراب سرد را روز گرم بخورد.

3. ارتباط با بیگانگان و نا اهلان

نصارا را برای کتابت استخدام کرده بود.

با زن مسیحی ازدواج و با مسیحیان مشورت می کرد.

معاویه برای کفّار هدایا و به آنها باج می داد و یزید این باج را بیشتر کرد.

3. سیاسی

1. خوی قتل وغارت

به مأمور خود می گوید هر که به طاعت ما نیست ، مالش را غارت کن.

2. عهد شکنی

معاویه تمام شرائط صلح امام حسن (علیه السلام) را زیر پا گذارد.

3. ریاست طلبی

گفت من برای ریاست و سلطنت جنگ کردم نه برای نماز و روزه.

4. جنگ افروزی

جنگ صفین را شخصا به پا کرد ، با خصوصیات و ویژگیهایی که مشهور است.

5. نصب نا اهلان

اشخاص سفیه و بی خرد را بر مردم حاکم قرار داد. به گفته حسن بصری زیاد بن ابیه را استاندار کوفه و بصره قرار داد و علاقه مندان حضرت علی (علیه السلام) را دست و پا قطع کرده و می کشت و چشم آنها را درمی آورد.

6. پادشاهی و موروثی کردن خلافت

پسر خود

یزید را با آن همه خصوصیات منفی جانشین خود کرد.

به تقلید از سلاطین روم تشکیلات مفصّلی درست کرد که صدها کارگر برای ساختن کاخ سبز مشغول بودند.

7. تبلیغات کاذب

مردم را از شناختن بزرگان اسلام بازمی داشت و در اثر این کار توانست مردم را در جنگ صفین مقابل أمیرالمؤمنین علی (علیه السلام) قرار بدهد و بعد با پول ، حدیث ها جعل کرد.

1. معراج

1. مراحل صعود انسان از ملک تا ملکوت

1 کسی می تواند پرواز کند که مقداری در زمین حرکت کرده باشد و برای پرواز هلیکوپتر هم مقداری ملخ ها باید حرکت کند و به دور کافی رسیده باشد ، لذا انسان تا آمادگی نداشته باشد نمی تواند پرواز کند.

2 پرواز باید طبق فرمان باشد ، خودسازی و پرواز معنوی هم باید طبق فرمان باشد.

3 بیشترین نیرو و فشار هنگام کنده شدن است. همین که پرواز کرد سوخت معمولی است :

اصل پرواز دل کندن از مادیات است. همین که به راه حق افتاد ، دیگر آسان است. نزد مقرّبان درگاه الهی مادّیات ناچیز است.

4 هر چه بالاتر برود ، هم زمین کوچکتر است و هم افق دید او بیشتر است.

5 آهن و سنگینی مسأله ای نیست اگر خلبان باشد.

زندگی و رفاه مسأله ای برای پرواز معنوی نیست ، اگر روح ، خلبان باشد.

6 پرواز معنوی در فضای سالم :

وَ لَيبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً يعْبُدُونَنى [نور/55] .

7 گاهی پرواز و گاهی نشستن :

گاهی اوج و عروج و گاهی زندگی طبیعی

8 هر چه خلبان مهارتش بیشتر باشد باز یک غفلت او را سقوط می دهد و یا قادر به پرواز نیست و لذا پیامبر (ص) هم باید

مناجات و التماس واهْدِنَا الصِّراطَ الْمُسْتَقيمَ [فاتحه/6] . بگوید.

9 سلامتی خلبان رمز پرواز است.

10 در پرواز باید بنزین خالص تر و مخصوص مصرف شود :

در عبادات با مال حراملا لبیکمی شنویم.

11 یک خلبان با 250 ساعت پرواز و دیدن کلاس ها و... گواهینامه قبولی می گیرد.

این 250 ساعت همراه با استاد و دقیقا با مراعات مسائل ایمنی می باشد.

از 250 تا 700 کسب تجربه.

از 700 به بعد قابل معلم شدن است.

آمار می گوید در بیشتر سوانح که مقصر خلبان است در ساعات 250 تا 700 است ، (ایام غرور) .

12 پرواز نیاز به زبان انگلیسی دارد وگرنه هیچ مرجعی جواب نمی دهد. (نماز باید به عربی باشد.)

قبل از پرواز ، اطلاعاتِ هواشناسی ، نقشه خوانی ، آگاهی فنّی باید باشد (آشنائی با احکام) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا مَعْشَرَ التُّجَّارِ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ [کافی ، ج5 ، ص150] .)

همراه با استاد (رهبری و ولایت)

13 آنجا که خلبان همراه و مسافر دارد وسیله فرار و چتر نجات ندارد. باید با مسافران ، هم سرنوشت باشد. در جامعه هم رهبران باید هم درد مردم باشند و نباید چتر نجات و راه فرار داشته باشند.

14 چند موتوره بودن رمز ایمنی بیشتر است :

در پرواز معنوی هم باید قرب به خدا از چند طریق باشد.

15 اولین خطا آخرین خطاست.

در پرواز معنوی هم گاهی مثل ابلیس اولین خطا آخرین خطا می شود.

16 شروع پرواز باید از محل حساب شده باشد.

17 در پرواز مادی خلبان اگر تنها و با شکاری باشد ، حق مانور و معلق دارد. ولی اگر خلبان مسافر داشته

باشد ، مجاز نیست و باید مراعات حال مسافران را بکند.

در پرواز معنوی هم هر گاه نماز فرادا بود ، انسان طول بدهد ، ولی در نماز جماعت باید مراعات حال أضعف مردم را بکند.

18 پرواز مادی با یک بال نمی شود.

در پرواز معنوی هم فقط علم یا فقط کار کافی نیست.

2. لقاء ا... در قرآن

1 رَضُوا بِأَنْ یکونُوا مَعَ الْخَوالِفِ [توبه/87] .

2 أَ رَضیتُمْ بِالْحَیاهِ الدُّنْیا [توبه/38] .

3 ذلِک مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ [نجم/30] .

4 اثّاقَلْتُمْ إِلَی الْأَرْضِ [توبه/38] .

5 أَخْلَدَ إِلَی الْأَرْضِ [اعراف/176] .

7 إِنَّ بُیوتَنا عَوْرَه [احزاب/13] .

10 یعْلَمُونَ ظاهِراً مِنَ الْحَیاهِ الدُّنْیا [روم/7] .

3. سند معراج

از نظر شیعه و سنّی مسلم است. مجلسی بیش از 100 حدیث که بیشترش از کافی است نقل می کند. طبرسی ، طوسی ، فخر رازی از صحاح نقل و مورد قبول و مشهور می دانند و نیز بیضاوی و سید قطب.

طبرسی در تفسیر ، احادیث معراج را چهار دسته کرده :

الف : تواتر قطعی (مانند اصل معراج)

ب : روایاتی که قبول آنها مانع عقلی و نقلی ندارد. (مشاهده آیات در آسمان ها)

ج : روایاتی که ظاهرا زننده است ، ولی قابل توجیه است.

د : روایاتی که یک سلسله امور ساختگی و نامعقول و باطل است.

4. تشریح جزئیات معراج پیامبر (ص)

سُبْحانَ الَّذی أَسْری بِعَبْدِهِ لَیلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ إِلَی الْمَسْجِدِ الْأَقْصَی الَّذی بارَکنا حَوْلَهُ لِنُرِیهُ مِنْ آیاتِنا [اسراء/1] .

"اسراء" سفر شبانه است.

لَیلاًیک شب بوده است.

فاصله مسجد الحرام با مسجد الأقصی بیش از صد فرسخ

به خاطرعبدا

عبداهم جسم و هم جان. کسی که می گوید فلانی را بردم ، نه یعنی در خواب یا روح یا...

حرکت ها از مسجد است.

لِنُرِیهُ (شنیدن کی بود مانند دیدن)

بارَکنا حَوْلَهُیا به خاطر سرسبزی یا پایگاه انبیای بزرگوار.

مِنْ آیاتِنانه همه

سفر به اقصی در اینجا دنباله معراج در سوره نجم 18 13 آمده است :

وَ لَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْری [نجم/13] . بار دیگر رسول خدا جبرئیل را در صورت اصلی دید. (بار اوّل در غار حرا بودم.)

عِنْدَ سِدْرَهِ الْمُنْتَهی عِنْدَها جَنَّهُ الْمَأْوی [نجم/15-14] . محل ملاقات نزد بهشت بود.

5. شبهاتی پیرامون معراج

1 قوه جاذبه زمین نمی گذارد.

پاسخ : مرکبی که در ثانیه 2/11 کیلومتر برود حریف جاذبه زمین هست و در این زمان نیز عملاً دیده شده است.

2 نبود هوا در بالا :

پاسخ : عملاً دیدیم که فضانوردان برای خود هوا تهیه می کنند.

3 گرما و سرمای عجیب :

پاسخ : عملاً دیدیم که فضانوردان برای جلوگیری از آن کوشیده اند.

4 اشعه های خطرناک :

پاسخ : عملاً دیدیم که فضانوردان برای جلوگیری از آن لباس های مخصوصی تهیه می کنند.

5 اجسام شهابی در فضا :

پاسخ : عملاً دیدیم که امروز وسیله مقاومتش تهیه شده است.

6 بی وزنی در بالا :

برای اینکه وزن برای جاذبه زمین است و با تمرین این مشکل حل شده است.

اینها موانعی بود که بشر قادر به حل آن بود ،

آیا خدا برای پیامبرش نمی تواند؟

اما اینکه زمان زیادی لازم دارد محال نیست ، زیرا چه دلیلی داریم که از سیر نور سریعتر نداریم و ثانیا روایات ، آسمان را گفته امّا تا کجا؟ چه مقداری؟ تمام کهکشان ها را؟ معین نکرده تا شما بگوئید کم بود.

معراج برای چه بود؟

لِنُرِیک مِنْ آیاتِنَا الْکبْری [طه/23] .

با براق گفته اند از برق است. اشاره به سیر نوری.

6. محتوای معراج

آیا پیامبر درمعراج خدارا دید؟

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ لَا یوصَفُ بِمَکانٍ وَ لَا یجْرِی عَلَیهِ زَمَانٌ وَ لَکنَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَرَادَ أَنْ یشَرِّفَ بِهِ مَلَائِکتَهُ وَ سُکانَ سَمَاوَاتِهِ وَ یکرِمَهُمْ بِمُشَاهَدَتِهِ وَ یرِیهُ مِنْ عَجَائِبِ عَظَمَتِهِ مَا یخْبِرُ بِهِ بَعْدَ هُبُوطِهِ وَ لَیسَ ذَلِک عَلَی مَا یقُولُهُ الْمُشَبِّهُونَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَ تَعَالَی عَمَّا یصِفُونَ [علل الشرائع ، ج1 ، ص132] .

1. معروف های قرآنی

1. اخلاقی

1. یتیم نوازی

فَأَمَّا الْیتِیمَ فَلا تَقْهَرْ [ضحی/9] .

2. فرصت تحقیق دادن

وَ إِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِکینَ اسْتَجارَک [توبه/6] .

3. صبر در مصیبت و معصیت

إِنَّهُ مَنْ یتَّقِ وَ یصْبِر [یوسف/90] .

فَصَبْرٌ جَميلٌ [يوسف/18] .

4. خوش برخوردی

لبخند در برابر اهانت زیردستان : فَتَبَسَّمَ ضاحِكاً مِنْ قَوْلِها [نمل/19] .

5. ارج نهادن به پیش کسوتان

وَ السّابِقُونَ الْأَوَّلُون [توبه/100] .

6. جا دادن در مجلس

إِذا قيلَ لَكمْ تَفَسَّحُوا فِى الْمَجالِسِ فَافْسَحُوا [مجادله/11] .

7. تجلیل از خوبان

وَ كانُوا لَنا عابِدينَ [انبياء/73] .

إِنَّهُمْ كانُوا يسارِعُونَ فِى الْخَيرات [انبياء/90] .

8. خدمت خالصانه

فَوَجَدا فيها جِداراً يريدُ أَنْ ينْقَضَّ فَأَقامَه [كهف/77] .

9. وفای به عهد

أَوْفُوا بِعَهْدِ اللّهِ إِذا عاهَدْتُمْ [نحل/91]

10. گذشت

گذشت نیکو : فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَميلَ [حجر/85] .

2. سیاسی

1. دوری از ستمگران

وَ اجْتَنِبُوا الطّاغُوتَ [نحل/36] .

2. حفظ نیروهای خودی

وَ ما أَنَا بِطارِدِ الّذينَ آمَنُوا [هود/29] .

3. مقابله به مثل

إِنْ تَسْخَرُوا مِنّا فَإِنّا نَسْخَرُ مِنْكمْ كما تَسْخَرُونَ [هود/38] .

4. ضربه زدن ...

ضربه زدن به منافع ابرقدرتها : رَبَّنَا اطْمِسْ عَلى أَمْوالِهِم [يونس/88] .

5. جذب دلهای رميده

وَ الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُم [توبه/60] .

6. آزاد كردن زندانيان

آزاد كردن زندانيان بدهكار : وَ فِى الرِّقابِ وَ الْغارِمينَ وَ فى سَبيلِ اللّهِ وَ ابْنِ السَّبيل [توبه/60] .

7. رابطه متقابل رهبر و مردم

صَلِّ عَلَيهِم [توبه/103] .

صَلُّوا عَلَيه [احزاب/56] .

8. سركوب ياغى

فَقاتِلُوا الَّتى تَبْغى [حجرات/9] .

9. سركشى به مناطق محروم

مسافرت برای سركشى به مناطق محروم : حَتّى إِذا بَلَغَ بَينَ السَّدَّين [كهف/93

] .

10. همکاری ملت با دولت

أَعينُونی بِقُوَّةٍ [کهف/95] .

3. اجتماعی

1. مهمان نوازی

أَنْ جاءَ بِعِجْلٍ حَنيذٍ [هود/69] .

2. دعوت مردم به خدا

ادْعُ إِلی سَبيلِ رَبِّک بِالْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَه [نحل/125] .

3. برخورد مسالت آمیز با ناآگاهان

وَ إِذا خاطَبَهُمُ الْجاهِلُونَ قالُوا سَلاما [فرقان/63] .

4. قدردانی از زحمات دیگران

إِنَّ أَبی يدْعُوک لِيجْزِيک أَجْرَ ما سَقَيتَ [قصص/25] .

5. تفقد از غایبین

ما لِی لا أَرَی الْهُدْهُد [نمل/20] .

6. مردمی بودن

أَفيضُوا مِنْ حَيثُ أَفاضَ النّاس [بقره/199] .

7. ادب در برابر بزرگان دین

إِنَّ الَّذينَ يغُضُّونَ أَصْواتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللّه [حجرات/3] .

8. اقرار به کمالات دیگران

هُوَ أَفْصَحُ مِنِّی لِساناً [قصص/34].

9. رنگ الهی در شهر سازی

وَ اجْعَلُوا بُیوتَکمْ قِبْلَةً وَ أَقیمُوا الصَّلاه [یونس/87].

10. مشورت

وَ شاوِرْهُمْ فِی الْأَمْر [آل عمران/159].

وَ أَمْرُهُمْ شُوری بَینَهُم [شوری/38].

11. تعاون برخیر

تَعاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوی [مائده/2].

12. غریب نوازی

یحِبُّونَ مَنْ هاجَرَ إِلَیهِم [حشر/9].

13. نجات مستضعفین

فَأَرْسِلْ مَعَنا بَنی إِسْرائیل [طه/47].

4. عبادی

1. دعا برای گذشتگان

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنا وَ لِإِخْوانِنَا الَّذینَ سَبَقُونا بِالْإیمانِ [حشر/10].

2. استقامت در عبادت

فَاعْبُدْهُ وَ اصْطَبِرْ لِعِبادَتِه [مریم/65].

3. خشوع در نماز

الَّذینَ هُمْ فی صَلاتِهِمْ خاشِعُون [مومنون/2].

4. سحر خیزی

وَ الْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحارِ [آل عمران/17] .

5. مالی

قرار دادن سهمیه ای در مال خود برای محرومان : وَ فی أَمْوالِهِمْ حَقٌّ لِلسّائِلِ وَ الْمَحْرُوم [ذاریات/19] .

آسان گرفتن با کارگر : ما أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيک [قصص/27] .

انفاق : أَنْفِقُوا فی سَبيلِ اللّهِ [بقره/195] .

زکات : يؤْتُونَ الزَّکاه [مائده/55] .

خمس : فَأَنَّ لِلّهِ خُمُسَهُ [انفال/41] .

1. معلم وشاگرد

1.انگیزه های تعلیم

عن امیر المومنین (ع) : أيها الناس إنی ابن عم نبيكم و أولاكم بالله و رسوله فاسألونی ثم اسألونی فكأنكم بالعلم قد تفقدونه إنه لا يهلک عالم إلا هلک معه بعض علمه و إنما العلماء فی الناس كالبدر فی السماء يضیء علی سائر الكواكب خذوا من العلم ما بدا لكم و إياكم أن تطلبوه لخصال أربع لتباهوا به العلماء أو تماروا به السفهاء أو تراءوا به فی المجالس أو تصرفوا به وجوه الناس إليكم للترو لا يستوی عند الله فی العقوبه الذين يعلمون و الذين لا يعلمون نفعنا الله و إياكم بما علمنا و جعله لوجهه خالصا إنه سميع قريب [أعلام الدين ، ص94] .

عن النبی (ص) : من طلب بابا من العلم ليصلح به نفسه او لمن بعده كتب الله له من الاجر بعدد رمل عالج [ميزان الحكمه]

2. شرایط تعلیم

1. با ادب سئوالی را شروع کردن

قالَ لَهُ مُوسی هَلْ أَتَّبِعُک عَلی أَنْ تُعَلِّمَنِ مِمّا عُلِّمْتَ رُشْداً [کهف/66] .

1- لفظهلیک نوع ادب است با سوال وارد می شود.

2. باادب تبعیت را شروع کردن

اتبعکیک نوع ادب است.

3. با گوشه ای از علم شروع کردن

ممانه همه علوم ، بلکه گوشه ای

4. علم را عنایت خدا دیدن

علمت را خدا به تو داده ، پس تو هم به من بده.

عَنْ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) : أَنَّهُ قَالَ زَکاهُ الْعِلْمِ نَشْرُهُ [مستدرک الوسائل ، ج7 ، ص46] .

5. جهت علم ، رشد باشد

رشدا؛ یعنی جهت علم رشد باشد.

6. توطین نفس واعلام آن

قالَ إِنَّک لَنْ تَسْتَطِیعَ مَعِی صَبْراً [کهف/67] .

توطین نفس و اعلام آمادگی و تحریک و تشویق به تحمل مشکلات.

7. عامل صبر ، آگاهی

است

وَ کیفَ تَصْبِرُ عَلی ما لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْراً [کهف/68] .

8. صبر با خواست خدا است

قالَ سَتَجِدُنِی إِنْ شاءَ اللّهُ صابِراً وَ لا أَعْصِی لَک أَمْراً [کهف/69] .

9. تسلیم در برابر علم خدا

9-قالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِی فَلا تَسْئَلْنِی عَنْ شَیءٍ حَتّی أُحْدِثَ لَک مِنْهُ ذِکراً [کهف/70] .

10. معلم باید سه مرحله صبر کند

معلم تا سه مرحله باید حوصله کند.

3. علم و عمل

1-أوحی الله تبارک و تعالی إلی داود (ع) إن أهون ما أنا صانع بعالم غیر عامل بعلمه أشد من سبعین عقوبه أن أخرج من قلبه حلاوه ذکری و لیس إلی الله عز و جل طریق یسلک إلا بعلم و العلم زین المرء فی الدنیا و سائقه إلی الجنه و به یصل إلی رضوان الله تعالی و العالم حقا هو الذی ینطق عنه أعماله الصالحه و أوراده الزاکیه و صدقه و تقواه لا لسانه و تصاوله و دعواه و لقد کان یطلب هذا العلم فی غیر هذا الزمان من کان فیه عقل و نسک و حکمه و حیاء و خشیه و أنا أری طالبه الیوم من لیس فیه من ذلک شیء و العالم یحتاج إلی عقل و رفق و شفقه و نصح و حلم و صبر و بذل و قناعه و المتعلم یحتاج إلی رغبه و إراده و فراغ و نسک و خشیه و حفظ و حزم [بحارالأنوار ، ج2 ، ص32] .

2- گفت جلسه ای بود پیرامون مضرات مشروب ، ناطقی داد سخن می داد و صدای احسنت افراد رابلند کرده بود ، فردا او را در خیابان دیدم ، گفتم : اجازه بده دهانت را ببوسم به خاطر این سخنرانی

، نزدیک که رفتم ، دیدم دهانش بوی مشروب می دهد.

4. معلم

1 و العالم حقا هو الذی ینطق فیه أعماله الصالحه و أوراده الزاکیه و صدقه و تقواه لا لسانه و مناظرته و معادلته و تصاوله و دعواه و لقد کان یطلب هذا العلم فی غیر هذا الزمان من کان فیه عقل و نسک و حکمه و حیاء و خشیه و إنا نری طالبه الیوم من لیس فیه من ذلک شیء و العالم یحتاج إلی عقل و رفق و شفقه و نصح و حلم و صبر و قناعه و بذل و المتعلم یحتاج إلی رغبه و إراده و فراغ و نسک و خشیه و حفظ و حزم [مصباح الشریعه ، ص13] .

رفق؛ یعنی مداراه ، شفقه؛ یعنی محبت ، نصح؛ یعنی خیر خواهی ، و حلم؛ یعنی ضبط النفس عن هیجان الغضب ، صبر؛ یعنی مقاومت در برابر مشکلات.

2- از اسکندر پرسیدند پدرت را بیشتر دوستداری یا معلم را؟ گفت : پدر سبب حیات فانی و معلم سبب حیات باقی من است.

3- عالمی که درس ندهد هم چون زن نازا است ، مرادِ ازفَهَبْ لِی مِنْ لَدُنْک وَلِیا یرِثُنِی وَ یرِثُ مِنْ آلِ یعْقُوبَدرکریمه ذیل ، نسلاً یورثه علمه می باشد.

وَ إِنِّی خِفْتُ الْمَوالِی مِنْ وَرائِی وَ کانَتِ امْرَأَتِی عاقِراً فَهَبْ لِی مِنْ لَدُنْک وَلِیاً یرِثُنِی وَ یرِثُ مِنْ آلِ یعْقُوبَ وَ اجْعَلْهُ رَبِّ رَضِیا [مریم/5و6] .

5. شاگرد

1. توجه دادن دانش آموزان تمام رشته ها به مسائل مذهبی

شخصی از رسول الله (ص) خواست که از غرائب علم برایش بگوید. حضرت فرمودند : تو اول آغاز و اصل علم را فراگیر تا به غرائب برسی. پرسید آغاز و اصل علم چیست؟ حضرت فرمودند :

معرفه الله.

عن ابن عباس قال : " جاء أعرابى إلى النبى (ص) فقال : يا رسول الله علمنى من غرائب العلم. قال : ما صنعت فى رأس العلم حتى تسأل عن غرائبه. قال الرجل : ما رأس العلم يا رسول الله؟ قال : معرفه الله حق معرفته. قال الأعرابى : و ما معرفه الله حق معرفته؟ قال : تعرفه بلا مثل و لا شبه و لا ند و أنه واحد أحد ظاهر باطن أول آخر لا كفو له و لا نظير فذلک حق معرفته" [منيه المريد ، ص366] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : لَوْ يعْلَمُ النَّاسُ مَا فِی فَضْلِ مَعْرِفَهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَا مَدُّوا أَعْيُنَهُمْ إِلَی مَا مَتَّعَ اللَّهُ بِهِ الْأَعْدَاءَ مِنْ زَهْرَهِ الْحَياهِ الدُّنْيا وَ نَعِيمِهَا وَ كانَتْ دُنْياهُمْ أَقَلَّ عِنْدَهُمْ مِمَّا يطَأُونَهُ بِأَرْجُلِهِمْ وَ لَنُعِّمُوا بِمَعْرِفَهِ اللَّهِ جَلَّ وَ عَزَّ وَ تَلَذَّذُوا بِهَا تَلَذُّذَ مَنْ لَمْ يزَلْ فِی رَوْضَاتِ الْجِنَانِ مَعَ أَوْلِياءِ اللَّهِ إِنَّ مَعْرِفَهَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ آنِسٌ مِنْ كلِّ وَحْشَهٍ وَ صَاحِبٌ مِنْ كلِّ وَحْدَهٍ وَ نُورٌ مِنْ كلِّ ظُلْمَهٍ وَ قُوَّهٌ مِنْ كلِّ ضَعْفٍ وَ شِفَاءٌ مِنْ كلِّ سُقْمٍ ثُمَّ قَالَ (ع) وَ قَدْ كانَ قَبْلَكمْ قَوْمٌ يقْتَلُونَ وَ يحْرَقُونَ وَ ينْشَرُونَ بِالْمَنَاشِيرِ وَ تَضِيقُ عَلَيهِمُ الْأَرْضُ بِرُحْبِهَا فَمَا يرُدُّهُمْ عَمَّا هُمْ عَلَيهِ شَیءٌ مِمَّا هُمْ فِيهِ مِنْ غَيرِ تِرَهٍ وَتَرُوا مَنْ فَعَلَ ذَلِک بِهِمْ وَ لَا أَذًی بَلْ مَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يومِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ فَاسْأَلُوا رَبَّكمْ دَرَجَاتِهِمْ وَ اصْبِرُوا عَلَی نَوَائِبِ دَهْرِكمْ تُدْرِكوا سَعْيهُمْ [الكافى ، ج8 ، ص247] .

عَلِی بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ

عَنِ الْمِنْقَرِی عَنْ سُفْیانَ بْنِ عُیینَهَ عَنِ الزُّهْرِی قَالَ : " دَخَلَ رِجَالٌ مِنْ قُرَیشٍ عَلَی عَلِی بْنِ الْحُسَینِ (ع) فَسَأَلُوهُ کیفَ الدَّعْوَهُ إِلَی الدِّینِ؟ قَالَ : تَقُولُ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِیمِ أَدْعُوکمْ إِلَی اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ إِلَی دِینِهِ وَ جِمَاعُهُ أَمْرَانِ أَحَدُهُمَا مَعْرِفَهُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ الآخَرُ الْعَمَلُ بِرِضْوَانِهِ وَ إِنَّ مَعْرِفَهَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ یعْرَفَ بِالْوَحْدَانِیهِ وَ الرَّأفَهِ وَ الرَّحْمَهِ وَ الْعِزَّهِ وَ الْعِلْمِ وَ الْقُدْرَهِ وَ الْعُلُوِّ عَلَی کلِّ شَیءٍ وَ أَنَّهُ النَّافِعُ الضَّارُّ الْقَاهِرُ لِکلِّ شَیءٍ الَّذِی لَا تُدْرِکهُ الْأَبْصَارُ وَ هُوَ یدْرِک الْأَبْصَارَ وَ هُوَ اللَّطِیفُ الْخَبِیرُ وَ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ وَ أَنَّ مَا جَاءَ بِهِ هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ مَا سِوَاهُ هُوَ الْبَاطِلُ فَإِذَا أَجَابُوا إِلَی ذَلِک فَلَهُمْ مَا لِلْمُسْلِمِینَ وَ عَلَیهِمْ مَا عَلَی الْمُسْلِمِینَ" [الکافی ، ج5 ، ص36] .

2- اهمیت یادداشت برداری :

روی عن النبی (ص) أنه قال : " قیدوا العلم. قیل : و ما تقییده؟ قال : کتابته" [بحارالأنوار ، ج2 ، ص151] .

3. متعلم نیازمند رغبت واراده وفراغ وخشیت وحفظ می باشد

أوحی الله تبارک و تعالی إلی داود (ع) .... و العالم یحتاج إلی عقل و رفق و شفقه و نصح و حلم و صبر و بذل و قناعه و المتعلم یحتاج إلی رغبه و إراده و فراغ و نسک و خشیه و حفظ و حزم [بحارالأنوار ، ج2 ، ص32] .

نسک؛ یعنی شیوه ، حزم؛ یعنی دوراندیشی.

4. وظایف شاگرد در برابر استاد

قال الباقر (ع) : إذا جلست إلی عالم فکن علی أن

تسمع أحرص منک على أن تقول و تعلم حسن الاستماع كما تتعلم حسن القول و لا تقطع على أحد حديثه [بحارالأنوار ، ج1 ، ص222] .

سَأَلَ رَجُلٌ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنْ طَعْمِ الْمَاءِ فَقَالَ : سَلْ تَفَقُّهاً وَ لَا تَسْأَلْ تَعَنُّتاً طَعْمُ الْمَاءِ طَعْمُ الْحَياةِ [الكافى ، ج6 ، ص381] .

5. در اهميت طالب علم

المظفر العلوى عن ابن العياشى عن أبيه عن عبد الله بن محمد بن خالد الطيالسى عن أبيه عن محمد بن زياد الأزدى عن حمزه بن حمران عن أبيه حمران بن أعين عن أبى جعفر محمد بن على الباقر (ع) قال : "كان على بن الحسين (ع) يصلى فى اليوم و الليله ألف ركعه كما كان يفعل أمير المؤمنين (ع) كانت له خمس مائه نخله فكان يصلى عند كل نخله ركعتين و كان إذا قام فى صلاته غشى لونه لون آخر و كان قيامه فى صلاته قيام العبد الذليل بين يدى الملک الجليل كانت أعضاو ترتعد من خشيه الله عز و جل و كان يصلى صلاه مودع يرى أنه لا يصلى بعدها أبدا و لقد صلى ذات يوم فسقط الرداء عن أحد منكبيه فلم يسوه حتى فرغ من صلاته فسأله بعض أصحابه عن ذلک فقال ويحک أ تدرى بين يدى من كنت؟ إن العبد لا تقبل من صلاته إلا ما أقبل عليه منها بقلبه. فقال الرجل : هلكنا. فقال : كلا إن الله عز و جل متمم ذلک بالنوافل و كان (ع) ليخرج فى الليله الظلماء فيحمل الجراب على ظهره و فيه الصرر من الدنانير و الدراهم و ربما حمل على ظهره الطعام أو الحطب حتى يأتى

بابا بابا فيقرعه ثم يناول من يخرج إليه و كان يغطى وجهه إذا ناول فقيرا لئلا يعرفه فلما توفى (ع) فقدوا ذلک فعلموا أنه كان على بن الحسين (ع) و لما وضع (ع) على المغتسل نظروا إلى ظهره و عليه مثل ركب الإبل مما كان يحمل على ظهره إلى منازل الفقراء و المساكين و لقد خرج ذات يوم و عليه مطرف خز فتعرض له سائل فتعلق بالمطرف فمضى و تركه و كان يشترى الخز فى الشتاء و إذا جاء الصيف باعه فتصدق بثمنه و لقد نظر (ع) يوم عرفه إلى قوم يسألون الناس فقال : ويحكم أ غير الله تسألون فى مثل هذا اليوم؟ إنه ليرجى فى هذا اليوم لما فى بطون الحبالى أن يكون سعيدا و لقد كان (ع) يأبى أن يوكل أمه فقيل له : يا ابن رسول الله أنت أبر الناس و أوصلهم للرحم فكيف لا توكل أمک؟ فقال : إنى أكره أن تسبق يدى إلى ما سبقت عينها إليه و لقد قال له رجل : يا ابن رسول الله إنى لأحبک فى الله حبا شديدا فقال : اللهم إنى أعوذ بک أن أحب فيک و أنت لى مبغض و لقد حج على ناقه له عشرين حجه فما قرعها بسوط فلما نفقت أمر بدفنها لئلا يأكلها السباع و لقد سئلت عنه مولاه له فقالت : أطنب و أختصر فقيل لها : بل اختصرى. فقالت : ما أتيته بطعام نهارا قط و ما فرشت له فراشا بليل قط و لقد انتهى ذات يوم إلى قوم يغتابونه فوقف عليهم فقال لهم : إن كنتم صادقين فغفر الله لى و إن كنتم كاذبين فغفر الله

لکم و کان (ع) إذا جائه طالب علم فقال : مرحبا بوصیه رسول الله (ص) ثم یقول إن طالب العلم إذا خرج من منزله لم یضع رجلیه علی رطب و لا یابس من الأرض إلا سبحت له إلی الأرضین" [بحارالأنوار ، ج46 ، ص61] .

6. همیشه در حال تقویت

عن الحسن بن علی (ع) : علم الناس علمک و تعلم علم غیرک فتکون قد أتقنت علمک و علمت ما لم تعلم و سئل (ع) عن الصمت فقال : هو ستر العمی و زین العرض و فاعله فی راحه و جلیسه آمن [بحارالأنوار ، ج75 ، ص111] .

قسمت اول روایت فوق ناظر به اثر پخش علم و قسمت اخیر ناظر به اثر جذب علم است.

7. همه باید شاگرد باشند

فَتَعالَی اللّهُ الْمَلِکُ الْحَقُّ وَ لا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ یقْضی إِلَیک وَحْیهُ وَ قُلْ رَبِّ زِدْنِی عِلْماً [طه/114] .

قالَ لَهُ مُوسی هَلْ أَتَّبِعُک عَلی أَنْ تُعَلِّمَنِ مِمّا عُلِّمْتَ رُشْداً [کهف/66] .

8. همیشه باید شاگرد بود

من المهد الی اللحد

وَ ما کانَ الْمُومِنُونَ لِینْفِرُوا کافَّهً فَلَوْ لا نَفَرَ مِنْ کلِّ فِرْقَهٍ مِنْهُمْ طائِفَهٌ لِیتَفَقَّهُوا فِی الدِّینِ وَ لِینْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذا رَجَعُوا إِلَیهِمْ لَعَلَّهُمْ یحْذَرُونَ [توبه/122] .

قُلْ سِیرُوا فِی الْأَرْضِ ثُمَّ انْظُرُوا کیفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُکذِّبِینَ [انعلم/11] .

مُحَمَّدُ بْنُ عَلِی الْقَتَّالُ فِی رَوْضَهِ الْوَاعِظِینَ قَالَ : قَالَ النَّبِی (ص) : " اطْلُبُوا الْعِلْمَ وَ لَوْ بِالصِّینِ فَإِنَّ طَلَبَ الْعِلْمِ فَرِیضَهٌ عَلَی کلِّ مُسْلِمٍ" [وسائل الشیعه ، ج27 ، ص27] .

9. خرج کردن برای علم

أ أَشْفَقْتُمْ أنْ تُقَدِّمُوا بَينَ يدَى نَجْواكمْ صَدَقاتٍ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلَوا وَ تابَ اللّهُ

عَلَيكِمْ فَأَقِيمُوا الصَّلاةَ وَ آتُوا الزَّكاةَ وَ أَطِيعُوا اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ اللّهُ خَبِيرٌ بِما تَعْمَلُونَ [مجادله/13]

10. هدف عالی

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ لِيبَاهِی بِهِ الْعُلَمَاءَ أَوْ يمَارِی بِهِ السُّفَهَاءَ أَوْ يصْرِفَ بِهِ وُجُوهَ النَّاسِ إِلَيهِ فَلْيتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ الرِّئَاسَةَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا لِأَهْلِهَا [الكافی ، ج1 ، ص47] .

11. تواضع خاص برای معلم

روی عبد الله بن الحسن بن علی عن أبیه عن جده (ع) أنه قال : " إن من حق المعلم علی المتعلم أن لا یکثر السول علیه و لا یسبقه فی الجواب و لا یلح علیه إذا أعرض و لا یأخذ بثوبه إذا کسل و لا یشیر إلیه بیده و لا یغمزه بعینه و لا یشاور فی مجلسه و لا یطلب ورائه و أن لا یقول : قال فلان خلاف قوله و لا یفشی له سرا و لا یغتاب عنده و أن یحفظه شاهدا و غائبا و یعم القوم بالسلام و یخصه بالتحیه و یجلس بین یدیه و إن کان له حاجه سبق القوم إلی خدمته و لا یمل من طول صحبته فإنما هو مثل النخله تنتظر متی تسقط علیه منها منفعه و العالم بمنزله الصائم المجاهد فی سبیل الله و إذا مات العالم انثلم فی الإسلام ثلمه لا تنسد إلی یوم القیامه و إن طالب العلم یشیعه سبعون ألفا من مقربی السماء" [بحارالأنوار ، ج2 ، ص44] .

12. تحصیل علم مفید

13. خوب گوش کردن

6. غرور علمی

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) أَنَّهُ قَالَ لِوَلَدِهِ الْحَسَنِ (ع) فِی وَصِيتِهِ إِلَيهِ : " فَإِنَّ الْعَالِمَ مَنْ عَرَفَ أَنَّ مَا

يعْلَمُ فِيمَا لَا يعْلَمُ قَلِيلٌ فَعَدَّ نَفْسَهُ بِذَلِک جَاهِلًا وَ ازْدَادَ بِمَا عَرَفَ مِنْ ذَلِک فِی طَلَبِ الْعِلْمِ اجْتِهَاداً فَمَا يزَالُ لِلْعِلْمِ طَالِباً وَ فِيهِ رَاغِباً وَ لَهُ مُسْتَفِيداً وَ لِأَهْلِهِ خَاشِعاً وَ لِرَأْيِهِ مُتَّهِماً وَ لِلصَّمْتِ لَازِماً إِلَى أَنْ قَالَ : وَ فِی الصَّمْتِ السَّلَامَهُ مِنَ النَّدَامَهِ وَ تَلَافِيک مَا فَرَطَ مِنْ صَمْتِک أَيسَرُ مِنْ إِدْرَاک فَائِدَهِ مَا فَاتَ مِنْ مَنْطِقِک وَ احْفَظْ مَا فِی الْوِعَاءِ بِشَدِّ الْوِکاءِ" الْخَبَرَ. [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص18] .

7. تربیت جوان

1. اصول تربیت اسلامی

1. بازگشت به خود

يقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنا إِلَى الْمَدِينَهِ لَيخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ وَ لِلّهِ الْعِزَّهُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُومِنِينَ وَ لكنَّ الْمُنافِقِينَ لَا يعْلَمُونَ [منافقون/8] .

الْحَسَنُ بْنُ عَلِی بْنِ شُعْبَهَ فِی تُحَفِ الْعُقُولِ ، عَنِ الصَّادِقِ (ع) أَنَّهُ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُنْدَبٍ فِی وَصِيتِهِ إِلَيهِ : " وَ لَا تَكنْ فَظّاً غَلِيظاً يكرَهِ النَّاسُ قُرْبَک وَ لَا تَكنْ وَاهِناً يحَقِّرُک مَنْ عَرَفَک وَ لَا تُشَارَّ مَنْ فَوْقَک وَ لَا تَسْخَرْ بِمَنْ هُوَ دُونَک وَ لَا تُنَازِعِ الْأَمْرَ أَهْلَهُ" الْخَبَرَ. [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص79] .

اطلبوا الحوائج بعز الانفس

2.تقدم تزکیه برتعلیم

هُوَ الَّذِی بَعَثَ فِی الْأُمِّيينَ رَسُولاً مِنْهُمْ يتْلُوا عَلَيهِمْ آياتِهِ وَ يزَكيهِمْ وَ يعَلِّمُهُمُ الْكتابَ وَ الْحِكمَهَ وَ إِنْ كانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِی ضَلالٍ مُبِينٍ [جمعه/2] .

رَبَّنا وَ ابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولاً مِنْهُمْ يتْلُوا عَلَيهِمْ آياتِک وَ يعَلِّمُهُمُ الْكتابَ وَ الْحِكمَهَ وَ يزَكيهِمْ إِنَّک أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكيمُ [بقره/129] .

3. رشد هماهنگ استعدادها

لَيسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ وَ لكنَّ الْبِرَّ

الف) مَنْ آمَنَ 1- بِاللّهِ 2- وَ الْيوْمِ الآخِرِ 3- وَ الْمَلائِكهِ 4- وَ الْكتابِ

5- وَ النَّبِيينَ

ب) وَ آتَى الْمالَ عَلى حُبِّهِ 1- ذَوِى الْقُرْبى 2- وَ الْيتامى 3- وَ الْمَساكينَ 4- وَ ابْنَ السَّبِيلِ 5- وَ السّائِلِينَ 6- وَ فِى الرِّقابِ

ج) وَ أَقامَ الصَّلاةَ

د) وَ آتَى الزَّكاةَ

ه) وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا

و) وَ الصّابِرِينَ 1- فِى الْبَأْساءِ 2- وَ الضَّرّاءِ 3- وَ حِينَ الْبَأْسِ

ز) أُولئِک الَّذِينَ صَدَقُوا

ح) وَ أُولئِک هُمُ الْمُتَّقُونَ [بقره/177] .

4. تفاوت تربیت براساس تفاوت سن

توجه به تفاوت تربیت در سنین مختلف (از 6 سالگی تا جوانی بهترین دوران است) .

5.محبت

وَعَدَ اللّهُ الْمُومِنِينَ وَ الْمُومِناتِ جَنّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدِينَ فِيها وَ مَساكنَ طَيبَةً فِى جَنّاتِ عَدْنٍ وَ رِضْوانٌ مِنَ اللّهِ أَكبَرُ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ [توبه/72] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يرْتَدَّ مِنْكمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يأْتِى اللّهُ بِقَوْمٍ يحِبُّهُمْ وَ يحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُومِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكافِرِينَ يجاهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ لا يخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ ذلِک فَضْلُ اللّهِ يوتِيهِ مَنْ يشاءُ وَ اللّهُ واسِعٌ عَلِيمٌ [مائده/54] .

حضرت امام خمینی می فرمایند : بهار توبه ایام جوانی است [چهل حدیث ، ص 233] .

2. عوامل تربیت اسلامی

1. تعلیم وتعقل

تعلیم و تعقل برای روشن شدن انسان است.

2. تقوا وتزکیه

تقوا و تزکیه منجر به تقویت اراده می شود.

3. عبادت

عبادت باعث تقویت عشق می شود.

عبادت شامل عبادات بدنی ، مثل نماز و...و عبادات مالی ، مثل زکات و... و عبادات روحی مثل تفکر می شود.

4. تفکر به خود

تفکر به خود در سایه :

الف) تفکر در خلقت : إِنَّ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ اخْتِلافِ اللَّیلِ وَ النَّهارِ وَ الْفُلْکِ الَّتِی تَجْرِی فِی الْبَحْرِ بِما ینْفَعُ النّاسَ وَ ما أَنْزَلَ

اللّهُ مِنَ السَّماءِ مِنْ ماءٍ فَأَحْيا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها وَ بَثَّ فِيها مِنْ كلِّ دَابَّةٍ وَ تَصْرِيفِ الرِّياحِ وَ السَّحابِ الْمُسَخَّرِ بَينَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ لَ آياتٍ لِقَوْمٍ يعْقِلُونَ [بقره/248] .

ب) تفکر در تاریخ : وَ لَوْ شِئْنا لَرَفَعْناهُ بِها وَ لكنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَ اتَّبَعَ هَواهُ فَمَثَلُهُ كمَثَلِ الْكلْبِ إِنْ تَحْمِلْ عَلَيهِ يلْهَثْ أَوْ تَتْرُكهُ يلْهَثْ ذلِک مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كذَّبُوا بِ آياتِنا فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يتَفَكرُونَ [اعراف/176] .

ج) در خود : يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ لْتَنْظُرْ نَفْسٌ ما قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَ اتَّقُوا اللّهَ إِنَّ اللّهَ خَبِيرٌ بِما تَعْمَلُونَ [حشر/18] .

5. محبت عاقلانه

الْقُطْبُ الرَّاوَنْدِی فِی لُبِّ اللُّبَابِ ، عَنِ النَّبِی (ص) قَالَ : " كنْ تَقِياً تَكنْ أَوْرَعَ النَّاسِ وَ كنْ قَنِعاً تَكنْ أَشْكرَ النَّاسِ وَ أَحْبِبْ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِک تَكنْ مُومِناً وَ أَحْسِنْ مُجَاوَرَةَ مَنْ جَاوَرَک تَكنْ مُسْلِماً وَ أَقِلَّ الضِّحْک فَإِنَّهُ يمِيتُ الْقَلْبَ" [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص175] .

عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الصَّلْتِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُقْدَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : " أَتَانِی رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَبَلِ فَدَخَلْتُ مَعَهُ عَلَى أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَقَالَ لَهُ عِنْدَ الْوَدَاعِ أَوْصِنِی. فَقَالَ : أُوصِيک بِتَقْوَى اللَّهِ وَ بِرِّ أَخِيک الْمُسْلِمِ وَ أَحِبَّ لَهُ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِک وَ اكرَهْ لَهُ مَا تَكرَهُ لِنَفْسِک وَ إِنْ سَأَلَک فَأَعْطِهِ وَ إِنْ كفَّ عَنْک فَاعْرِضْ عَلَيهِ لَا تَمَلَّهُ خَيراً فَإِنَّهُ لَا يمَلَّک وَ كنْ لَهُ عَضُداً فَإِنَّهُ لَک عَضُدٌ وَ إِنْ وَجَدَ عَلَيک فَلَا تُفَارِقْهُ حَتَّى تَسُلَّ سَخِيمَتَهُ وَ إِنْ غَابَ فَاحْفَظْهُ فِی غَيبَتِهِ وَ إِنْ شَهِدَ فَاكنُفْهُ وَ

اعْضُدْهُ وَ وَازِرْهُ وَ أَكرِمْهُ وَ لَاطِفْهُ فَإِنَّهُ مِنْک وَ أَنْتَ مِنْهُ" [وسائل الشیعه ، ج12 ، ص211] .

6. رعایت حالات

وَ قَالَ امیر المومنین (ع) : إِنَّ لِلْقُلُوبِ شَهْوَةً وَ إِقْبَالًا وَ إِدْبَاراً فَأْتُوهَا مِنْ قِبَلِ شَهْوَتِهَا وَ إِقْبَالِهَا فَإِنَّ الْقَلْبَ إِذَا أُكرِهَ عَمِی [نهج البلاغه ، ج503 ، ص193] .

7. روح

8. انسان دوستی

- انسان دوستی ولو کافر باشد.

9. تقویت حق جویی

تقویت حق جویی (خطبه قاصعه مربوط به این بخش است) .

10. معاشرت با صالحان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمَرْءُ عَلَی دِینِ خَلِیلِهِ وَ قَرِینِهِ [الکافی ، ج2 ، ص375] .

11. جهاد

12. کار

عِدَّهٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ یحْیی عَنْ جَدِّهِ الْحَسَنِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : " قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ یحِبُّ الْمُحْتَرِفَ الْأَمِینَ وَ فِی رِوَایهٍ أُخْرَی إِنَّ اللَّهَ تَعَالَی یحِبُّ الْمُومِنَ الْمُحْتَرِفَ" [الکافی ، ج5 ، ص113] .

وَ قَالَ امیر المومنین (ع) : إِنَّ لِلْقُلُوبِ شَهْوَةً وَ إِقْبَالًا وَ إِدْبَاراً فَأْتُوهَا مِنْ قِبَلِ شَهْوَتِهَا وَ إِقْبَالِهَا فَإِنَّ الْقَلْبَ إِذَا أُكرِهَ عَمِی [نهج البلاغه ، ج503 ، ص193] .

3. اهداف تربیت اسلامی

1. ابتکار

الف. ایجاد ابتکار

وَ قَالَ امیر المومنین (ع) : الْعِلْمُ عِلْمَانِ مَطْبُوعٌ وَ مَسْمُوعٌ وَ لَا ینْفَعُ الْمَسْمُوعُ إِذَا لَمْ یکنِ الْمَطْبُوعُ [نهج البلاغه ، ج534 ، ص338] .

ب. آفات ابتکار

1) ظن به جای یقین : إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللّهِ الصُّمُّ الْبُکمُ الَّذِینَ لا یعْقِلُونَ [انفال/22] .

2) تقلید کورکورانه : کتابٌ أَنْزَلْناهُ إِلَیک مُبارَک لِیدَّبَّرُوا آیاتِهِ وَ لِیتَذَکرَ أُولُوا الْأَلْبابِ [ص/29]

.

3) پیروی هوای نفس

2. آینده نگری

عَنْهُ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَهَ بْنِ صَدَقَهَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : " إِنَّ رَجُلًا أَتَی النَّبِی (ص) فَقَالَ لَهُ یا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِی فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَهَلْ أَنْتَ مُسْتَوْصٍ إِنْ أَنَا أَوْصَیتُک؟ حَتَّی قَالَ لَهُ ذَلِک ثَلَاثاً وَ فِی کلِّهَا یقُولُ لَهُ الرَّجُلُ : نَعَمْ یا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : فَإِنِّی أُوصِیک إِذَا أَنْتَ هَمَمْتَ بِأَمْرٍ فَتَدَبَّرْ عَاقِبَتَهُ فَإِنْ یک رُشْداً فَامْضِهِ وَ إِنْ یک غَیاً فَانْتَهِ عَنْهُ" [الکافی ، ج8 ، ص149] .

3. آزادی فکر

وَ إِذا قِیلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا ما أَنْزَلَ اللّهُ قالُوا بَلْ نَتَّبِعُ ما أَلْفَینا عَلَیهِ آباءَنا أَ وَ لَوْ کانَ آباؤُهُمْ لا یعْقِلُونَ شَیئاً وَ لا یهْتَدُونَ [بقره/170] .

4. عدم اهمیت به قضاوت مردم

وصیه موسی بن جعفر (ع) لهشام بن الحکم و صفته للعقل قال (ع) : " یا هشام ...یا هشام لو کان فی یدک جوزه و قال الناس لووه ما کان ینفعک و أنت تعلم أنها جوزه و لو کان فی یدک لووه و قال الناس إنها جوزه ما ضرک و أنت تعلم أنها لووه" [بحارالأنوار ، ج1 ، ص136] .

5. ایجاد روح علمی

6. خودسازی ناشی از استقامت در مشکلات

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّهَ وَ لَمّا یأْتِکمْ مَثَلُ الَّذِینَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِکمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْساءُ وَ الضَّرّاءُ وَ زُلْزِلُوا حَتّی یقُولَ الرَّسُولُ وَ الَّذِینَ آمَنُوا مَعَهُ مَتی نَصْرُ اللّهِ أَلا إِنَّ نَصْرَ اللّهِ قَرِیبٌ [بقره/214] .

وَ ما هذِهِ الْحَیاهُ الدُّنْیا إِلاّ لَهْوٌ وَ لَعِبٌ وَ إِنَّ الدّارَ الْ آخِرَهَ لَهِی الْحَیوانُ لَوْ کانُوا یعْلَمُونَ [عنکبوت/64

] .

يا ايها الذين آمنوا اصبروا و صابروا و رابطوا و اتقوا الله لعلكم تفلحون

4. استفاده از ايام جوانى

عن اميرالمومنين (ع) : شيئان لا يعرف فضلهما إلا من فقدهما الشباب و العافيه [غررالحكم ، ص324] .

قال رسول الله (ص) : ما من شىء أحب إلى الله من شاب تائب [روضه الواعظين ، ج2 ، ص481] .

يا أباذر ! ما من شاب يدع لله الدنيا و لهوها و أهرم شبابه فى طاعه الله إلا أعطاه الله أجر اثنين و سبعين صديقا [بحارالأنوار ، ج74 ، ص86] .

وَ قَالَ امير المومنين (ع) : مَا اَلْمُجَاهِدُ الشَّهِيدُ فِى سَبِيلِ اللَّهِ بِأَعْظَمَ أَجْراً مِمَّنْ قَدَرَ فَعَفَّ لَكادَ الْعَفِيفُ أَنْ يكونَ مَلَكاً مِنَ الْمَلَائِكَهِ [نهج البلاغه ، ص559] .

جوان 1- انقلابى است ، كارهاى خارق العاده رادوست دارد.

2- پاک است ، آلوده به گناه نشده.

3- نيرومند است ، كه رفته رفته رو به تحليل مى رود

4- با اراده است ، اگر تصميم بگيرد هر كارى را مى تواند انجام دهد.

8. روش هاى تربيتى

1. رعب وقهر وخشونت ونمايش قدرت

امام جمعه با اسلحه خطبه مى خواند.

وَ لَمّا رَجَعَ مُوسى إِلى قَوْمِهِ غَضْبانَ أَسِفاً قالَ بِئْسَما خَلَفْتُمُونِى مِنْ بَعْدِى أَ عَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ وَ أَلْقَى الْأَلْواحَ وَ أَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يجُرُّهُ إِلَيهِ قالَ ابْنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونِى وَ كادُوا يقْتُلُونَنِى فَلا تُشْمِتْ بِى الْأَعْداءَ وَ لا تَجْعَلْنِى مَعَ الْقَوْمِ الظّالِمِينَ [اعراف/150] .

وَ إِذْ أَخَذْنا مِيثاقَكمْ وَ رَفَعْنا فَوْقَكمُ الطّورَ خُذُوا ما آتَيناكمْ بِقُوَّهٍ وَ اسْمَعُوا قالُوا سَمِعْنا وَ عَصَينا وَ أُشْرِبُوا فِى قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكفْرِهِمْ قُلْ بِئْسَما يأمُرُكمْ بِهِ إِيمانُكمْ إِنْ كنْتُمْ مُومِنِينَ [بقره/93] .

الزّانِيهُ وَ الزّانِى

فَاجْلِدُوا كلَّ واحِدٍ مِنْهُما مِائَةَ جَلْدَهٍ وَ لا تَأْخُذْكمْ بِهِما رَأْفَهٌ فِی دِینِ اللّهِ إِنْ کنْتُمْ تُومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الآخِرِ وَ لْیشْهَدْ عَذابَهُما طائِفَهٌ مِنَ الْمُومِنِینَ [نور/2] .

وَ لَمّا رَجَعَ مُوسی إِلی قَوْمِهِ غَضْبانَ أَسِفاً قالَ بِئْسَما خَلَفْتُمُونِی مِنْ بَعْدِی أَ عَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّکمْ وَ أَلْقَی الْأَلْواحَ وَ أَخَذَ بِرَأْسِ أَخِیهِ یجُرُّهُ إِلَیهِ قالَ ابْنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونِی وَ کادُوا یقْتُلُونَنِی فَلا تُشْمِتْ بِی الْأَعْداءَ وَ لا تَجْعَلْنِی مَعَ الْقَوْمِ الظّالِمِینَ [اعراف/150] .

فی دعاء الندبه : " قدمته علی أنبیائک و بعثته إلی الثقلین من عبادک و أوطأته مشارقک و مغاربک و سخرت له البراق و عرجت بروحه إلی سمائک و أودعته علم ما کان و ما یکون إلی انقضاء خلقک ثم نصرته بالرعب و حففته بجبرئیل و میکائیل و المسومین من ملائکتک" [بحارالأنوار ، ج99 ، ص104] .

قالَ یا بْنَ أُمَّ لا تَأْخُذْ بِلِحْیتِی وَ لا بِرَأْسِی إِنِّی خَشِیتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَینَ بَنِی إِسْرائِیلَ وَ لَمْ تَرْقُبْ قَوْلِی [طه/94] .

حضرت امیر با شلاق در بازار راه می رفت

دَعَائِمُ الْإِسْلَام ، عَنْ عَلِی (ع) : " أَنَّهُ کانَ یمْشِی فِی الْأَسْوَاقِ وَ بِیدِهِ دِرَّهٌ یضْرِبُ بِهَا مَنْ وَجَدَ مِنْ مُطَفِّفٍ أَوْ غَاشٍّ فِی تِجَارَهِ الْمُسْلِمِینَ قَالَ الْأَصْبَغُ فَقُلْتُ لَهُ یوْماً أَنَا أَکفِیک هَذَا یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ وَ اجْلِسْ فِی بَیتِک قَالَ مَا نَصَحْتَنِی" [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص235] .

و فی روایه أبی الجارود عن أبی جعفر (ع) قال : " مسجد ضرار الذی "أسس عَلی شَفا جُرُفٍ هارٍ فَانْهارَ بِهِ فِی نارِ جَهَنَّمَ" [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص305] .

وَ تَاللّهِ لَأَکیدَنَّ

أَصْنامَكمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ [انبياء/57] .

عِدَّهٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكيرٍ عَنْ زُرَارَهَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : " إِنَّ سَمُرَهَ بْنَ جُنْدَبٍ كانَ لَهُ عَذْقٌ فِى حَائِطٍ لِرَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَ كانَ مَنْزِلُ الْأَنْصَارِى بِبَابِ الْبُسْتَانِ وَ كانَ يمُرُّ بِهِ إِلَى نَخْلَتِهِ وَ لَا يسْتَأْذِنُ فَكلَّمَهُ الْأَنْصَارِى أَنْ يسْتَأْذِنَ إِذَا جَاءَ فَأَبَى سَمُرَهُ فَلَمَّا تَأَبَّى جَاءَ الْأَنْصَارِى إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) فَشَكا إِلَيهِ وَ خَبَّرَهُ الْخَبَرَ فَأَرْسَلَ إِلَيهِ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ خَبَّرَهُ بِقَوْلِ الْأَنْصَارِى وَ مَا شَكا وَ قَالَ : إِنْ أَرَدْتَ الدُّخُولَ فَاسْتَأْذِنْ فَأَبَى فَلَمَّا أَبَى سَاوَمَهُ حَتَّى بَلَغَ بِهِ مِنَ الثَّمَنِ مَا شَاءَ اللَّهُ فَأَبَى أَنْ يبِيعَ فَقَالَ لَک بِهَا عَذْقٌ يمَدُّ لَک فِى الْجَنَّهِ فَأَبَى أَنْ يقْبَلَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لِلْأَنْصَارِى : اذْهَبْ فَاقْلَعْهَا وَ ارْمِ بِهَا إِلَيهِ فَإِنَّهُ لَا ضَرَرَ وَ لَا ضِرَارَ" [الكافى ، ج5 ، ص292] .

قالَ فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَک فِي الْحَياهِ أَنْ تَقُولَ لا مِساسَ وَ إِنَّ لَک مَوْعِداً لَنْ تُخْلَفَهُ وَ انْظُرْ إِلى إِلهِک الَّذِى ظَلْتَ عَلَيهِ عاكفاً لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِى الْيمِّ نَسْفاً [طه/97] .

عَلِى بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هَارُونَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْعَدَهَ بْنِ صَدَقَهَ قَالَ : " حَدَّثَنِى شَيخٌ مِنْ وُلْدِ عَدِى بْنِ حَاتِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَدِى وَ كانَ مَعَ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) فِى حُرُوبِهِ أَنَّ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (ع) قَالَ فِي يوْمَ الْتَقَى هُوَ وَ مُعَاوِيهُ بِصِفِّينَ وَ رَفَعَ بِهَا صَوْتَهُ لِيسْمِعَ أَصْحَابَهُ وَ اللَّهِ لَأَقْتُلَنَّ مُعَاوِيهَ وَ أَصْحَابَهُ ثُمَّ يقُولُ فِى آخِرِ قَوْلِهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ يخْفِضُ بِهَا صَوْتَهُ وَ كنْتُ

قَرِيباً مِنْهُ فَقُلْتُ : يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ إِنَّک حَلَفْتَ عَلَى مَا فَعَلْتَ ثُمَّ اسْتَثْنَيتَ فَمَا أَرَدْتَ بِذَلِک؟ فَقَالَ لِى : إِنَّ الْحَرْبَ خُدْعَهٌ وَ أَنَا عِنْدَ الْمُومِنِينَ غَيرُ كذُوبٍ فَأَرَدْتُ أَنْ أُحَرِّضَ أَصْحَابِى عَلَيهِمْ كيلَا يفْشَلُوا وَ كى يطْمَعُوا فِيهِمْ فَأَفْقَهُهُمْ ينْتَفِعُ بِهَا بَعْدَ الْيوْمِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ وَ اعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ جَلَّ ثَنَاوهُ قَالَ لِمُوسَى (ع) حَيثُ أَرْسَلَهُ إِلَى فِرْعَوْنَ : فَقُولا لَهُ قَوْلًا لَينا لَعَلَّهُ يتَذَكرُ أَوْ يخْشى وَ قَدْ عَلِمَ أَنَّهُ لَا يتَذَكرُ وَ لَا يخْشَى وَ لَكنْ لِيكونَ ذَلِک أَحْرَصَ لِمُوسَى (ع) عَلَى الذَّهَابِ" [الكافى ، ج7 ، ص460] .

2. حرکات غیر جدی ونمایشی

1- مردی که به رسول اکرم (ص) گفت یک روز چوبت را به کتف من زدی و حضرت را آماده قصاص کرد و بعد کتف آن حضرت را بوسید.

2- دختری که ازانتخاب داماد اجباری پدرش نزدرسول اکرم (ص) گلایه کرد و حضرت فرمان فسخ داد. بعد دختر گفت : من شوهرم رادوست دارم ، هدفم این بود که به پدرها گفته شود کار اجباری نکنند.

3- وضوی امام حسن و حسین (ع) برای پیرمرد.

4 فَلَمّا جَهَّزَهُمْ بِجَهازِهِمْ جَعَلَ السِّقايةَ فِى رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُوذِّنٌ أَيتُهَا الْعِيرُ إِنَّكمْ لَسارِقُونَ [يوسف/70] .

فَبَدَأَ بِأَوْعِيتِهِمْ قَبْلَ وِعاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَها مِنْ وِعاءِ أَخِيهِ كذلِک كدْنا لِيوسُفَ ما كانَ لِيأْخُذَ أَخاهُ فِى دِينِ الْمَلِک إِلاّ أَنْ يشاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجاتٍ مَنْ نَشاءُ وَ فَوْقَ كلِّ ذِى عِلْمٍ عَلِيمٌ [يوسف/76] .

3. نکاتی از استاد گلزاری در این باره

1- مربی نباید به دنبال محبوبیت باشد؛ اگر دلسوزی کرد ، آن هم می آید.

2- اعتقادات خودمان را با دانش آموز در

میان گذاشته تا راحت در بیان مشکلات و... به ما اطمینان کند.

3- مقداری هم با آنها آماری باید صحبت کرد ، با سند و آدرس ، این کار برای جلب اطمینان آنها است.

4- آزادی دادن در عین تربیت تسلط بر خویشتن

5- حوصله کردن در باب مشکلات فکری ، اجتماعی و روانی آنها

6- در امور آنها تجسس نکردن

7- رعایت شرایط خاص جوانی در جهت خواهشهای سه گانه آنها

الف) محبوبیت ب) مقبولیت ج) موفقیت

اگر به وضع مو و لباس و سر خود می رسند نباید خرده گرفت.

سخت گیری ما نه عرفی است و نه شرعی ، ولی افراط نشانه احساس حقارت است.

در کتاب سنن النبی اثر علامه طباطبایی (ره) آمده : حق برادر مومن تو این است که تو آراسته به نزد او بروی .

8- پیام آوران ایدئولوژی اسلام خود در اخلاق و ظاهر زیبا و قشنگ و الگو باشند. در هر فصلی چیزی مطلوب است.

اضافه بر علم و تقوا ، زیبائی ، خود یک رتبه است.

9- از دانش آموزان درباره متون درسی در جهت مثبت و منفی نظر خواهی شود که اصولا آنها کتاب شناسی کنند.

10- در صحبت و سوال ، طرح بحث و صدا کردن و پاسخ دادن ، به شخصیت جوانان ملاحظه گردد.

با احساس بی شخصیتی ، جوانان تن به هر نوع انحراف ممکن است بدهند.

قرآن درباره فرعون می فرماید : فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأطاعُوهُ إِنَّهُمْ كانُوا قَوْماً فاسِقِينَ [زخرف/54] .

شخصیت را گرفت آنها هم در جهت اطاعت بر آمدند.

یوسف شخصیت داشت تا توانست خود رادر مقابل گناه حفظ کند

وَ راوَدَتْهُ الَّتِی هُوَ فِی بَیتِها عَنْ نَفْسِهِ وَ غَلَّقَتِ الْأَبْوابَ وَ قالَتْ هَیتَ لَک قالَ مَعاذَ اللّهِ

إِنَّهُ رَبِّی أَحْسَنَ مَثْوای إِنَّهُ لا یفْلِحُ الظّالِمُونَ [یوسف/23] .

نوجوان ها نیاز مبرم به الگوهای درسی دارند.

ما در این جهت کمبود نداریم ، ولی کارنکرده ایم ، امثال بوعلی سیناها ، ابوریحان ها و...هنوز هست.

فرانسوی ها برای یک دختر موفق مثل ژاندارک ده ها کتاب و فیلم نوشته و ساخته و او را قهرمان معرفی کرده اند.

اروپائی ها مجموعه ای دارند به نام گردونه تاریخ که در آن همه شخصیت های موفق (اندیشمندان ، مخترعین ، و مکتشفین) را معرفی کرده اند و حتی چهره هایی را هم که صد در صد هم موفق نبوده اند ، در سبکی زیبا و نگارشی بدیع و جذاب برای نوجوانان جمع آوری کرده اند.

1. معلولیت ها

1. آمار معلولیت

قرن بیستم و مرگ 500 هزار نفر مادر ، باعث پیدایش 5/1 میلیون کودک بی مادر در هر سال است.

هر سال 75 هزار نفر فلج می شوند.

روزی 40000 هزار کودک زیر 5 سال جان می سپارند.

در هر دقیقه 8 کودک به علت بیماری های قابل پیشگیری معلول می شوند.

جمعیت معلولین جهان از مرز 550 میلیون نفر که 10 درصد ساکنین کره زمین است می گذرد.

در کشور ایران :

یک میلیون نفر دچار مشکل بینایی

یک و نیم میلیون نفر دچار مشکلات جسمی ، حرکتی

یک میلیون نفر دچار مشکل شنوایی

یک میلیون نفر دچار عقب ماندگی ذهنی

300 هزار نفر دچار فلج مغزی هستند

با روند رو به رشد جمعیت هر سال 60 هزار معلول جسمی و 40 هزار عقب مانده ذهنی به جمعیت معلولین اضافه می شود

2. مهار معلولیت

نحوه مهار این کشتار خزنده :

الف : آگاهی های لازم در حدّ وسیع به مردم :

1 کمیته متشکل از متخصصان

2 جزوه های علمی آموزشی

3 کتابچه مصوّر (گفتگوی با مادران)

4 از راه کلاس های نهضت سوادآموزی با آموزش قبلی معلّمین

ب : پیشگیری مقدّم بر درمان است.

ج : حتّی از مراجعه خانه به خانه دریغ نشود

د : پیگیری مدام و مستمر لازم است.

ه : تحذیر از عواقب وخیم و توجّه به جنبه های اقتصادی ، اجتماعی و اخلاقی آن

و : تبلیغ و تلاش همه جانبه ، از طرف تمام افراد و ارگان ها و اداراتی که می توانند ذی نقش باشند.

[منبع : مجله نامه بهزیستی ، شماره 5 ، سال 10 ، 1370.]

2. وظائف

1. وظیفه دیگران

1 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِسْمَاعُ الْأَصَمِّ

مِنْ غَيرِ تَضَجُّرٍ صَدَقَهٌ هَنِيئَهٌ [ثواب الأعمال ، ص139.]

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : مَنْ كَفَى ضَرِيراً حَاجَهً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيا وَ مَشَى لَهُ فِيهَا حَتَّى يقْضِى اللَّهُ لَهُ حَاجَتَهُ أَعْطَاهُ اللَّهُ بَرَاءَهً مِنَ النِّفَاقِ وَ بَرَاءَهً مِنَ النَّارِ وَ قَضَى لَهُ سَبْعِينَ حَاجَهً مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيا وَ لَا يزَالُ يخُوضُ فِى رَحْمَهِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ حَتَّى يرْجِعَ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص15.]

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : مَنْ قَادَ ضَرِيراً أَرْبَعِينَ خُطْوَهً عَلَى أَرْضٍ سَهْلَهٍ لَا يفِى بِقَدْرِ إِبْرَهٍ مِنْ جَمِيعِهِ طِلَاعُ الْأَرْضِ ذَهَباً فَإِنْ كانَ فِيمَا قَادَهُمَهْلَكهٌ جَوَّزَهُ عَنْهَا وَجَدَ ذَلِک فِى مِيزَانِ حَسَنَاتِهِ يوْمَ الْقِيامَهِ أَوْسَعَ مِنَ الدُّنْيا مِائَهَ أَلْفِ مَرَّهٍ وَ رَجَحَ بِسَيئَاتِهِ كلِّهَا وَ مَحَقَهَا وَ أَنْزَلَهُ فِى أَعْلَى الْجِنَانِ وَ غُرَفِهَا [تفسير الإمام العسكرى ، ص81.]

عَبَسَ وَ تَوَلّى أَنْ جاءَهُ الْأَعْمى وَ ما يدْرِيک لَعَلَّهُ يزَّكى [عبس/3-1.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : لَا تُدِيمُوا النَّظَرَ إِلَى أَهْلِ الْبَلَاءِ وَ الْمَجْذُومِينَ فَإِنَّهُ يحْزُنُهُمْ [طب الأئمه ، ص106.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : كفَى بِالْمَرْءِ عَيباً أَنْ يبْصِرَ مِنَ النَّاسِ مَا يعْمَى عَنْهُ مِنْ نَفْسِهِ وَ أَنْ يعَيرَ النَّاسَ بِمَا لَا يسْتَطِيعُ تَرْكهُ وَ أَنْ يوذِى جَلِيسَهُ بِمَا لَا يعْنِيهِ [أمالى مفيد ، ص278.]

2. وظيفه خودشان

نابينايى به رسول خدا (صلى الله عليه و آله) گفت : از شركت در مسجد محروم هستم.فَقَالَ لَهُ النَّبِى (صلى الله عليه و آله) شُدَّ مِنْ مَنْزِلِک إِلَى الْمَسْجِدِ حَبْلًا وَ احْضُرِ

الْجَمَاعَةَ [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص266.]

در صورت یونس بن عمار عیبی رخ داد. به امام صادق (ع) گفت مردم مرا مسخره می کنند.

فَقَال َالصَّادِقُ (ع) لِی : لَقَدْ كانَ مُومِنُ آلِ فِرْعَوْنَ مُكنَّعَ الْأَصَابِع (انگشتانشان به هم چسبیده بود.) [کافی ، ج2 ، ص259.]

3. تذکرات

1 خانواده ها و اقوام برخوردشان تحقیرآمیز و تبعیض میان فرزندان نباشد.

2 برخورد مردم با نابینا ، ناشنوا ، کم استعداد و...

3 موتورسواران خودشان را معلول می کنند.

4 پذیرش کار از طرف مردم ، ما با آدم سالم نمی توانیم کار کنیم ، چه برسد به دیوانه.

5 مسخره کردن و تحقیر کردن مردم ، حالت ترحّم نداشتن.

6 کمک مردم مثل چرخ خیاطی ، دار قالی بافی و رنگ ، چرخ بافندگی ، پول زمین ، ساختمان

7 عنایت و توجه لازم به آزمایش خون

8 اگر فرزند اول ناقص بود برای بچه دوم حتما به پزشک مراجعه کنند.

9 اگر بچه تا چهار سالگی حرف نزد ، داروهای خانگی به او ندهند به پزشک مراجعه کند.

10 رابطه آب سالم و نابینایی

11 طرح شهید رجایی اوّلین بیمه بازنشستگی در جهان سوم (5/1 میلیارد تومان)

12 450 هزار نفر در حدود 50 هزار روستا تحت پوشش طرح شهید رجایی هستند.

13 یتیم ها و خانواده های بی سرپرست.

14 پیرمردها و پیرزن ها را در خانه نگهداری کنند. زود به بهزیستی مراجعه نکنند.

15 کمپوت به معلولین دادند ، بعد دیدند ، در جبهه کمبود است ، به جبهه داده اندوَ إِذا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُوا الْقُرْبى وَ الْيتامى وَ الْمَساكينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَ قُولُوا لَهُمْ قَوْلاً مَعْرُوفاً [نساء/8.

[

16 دولت توان ندارد مگر اینکه افراد خیر کمک کنند.

17 به خاطر یک سری محرّمات در اسلام از یک سری معلولیت ها که در تمام دنیا هست ، معافیم. اگر چه به خاطر رعایت نکردن بهداشت و مسأله بیسوادی معلولیت هایی دامن گیر ما شده.

4. خاطرات

1 شخصی کر و لال خدمت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) رسید. حضرت فرمود : قلم و کاغذ به او بدهید تا مطالبش را بنویسد. نوشت : أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهپیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود برایش بشارت به بهشت را بنویسید چرا که هر کس با زبان یا گوشش یا دستش حمد خدا را به جا آورد. اهل نجات از آتش است و وارد بهشت خواهد شد. [بحارالأنوار ، ج78 ، ص193.]

2 مرحوم شهید قدّوسی می گفت : نابینایی را دیدم که در میان ورق ها ، آیه قرآن را می شناخت.

3 عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَفِيفٍ الْأَزْدِی وَ كانَ مِنْ خِيارِ الشِّيعَهِ وَ زُهَّادِهَا وَ كانَتْ عَينُهُ الْيسْرَی ذَهَبَتْ فِی يوْمِ الْجَمَلِ وَ الْأُخْرَی فِی يوْمِ صِفِّينَ وَ كانَ يلَازِمُ الْمَسْجِدَ الْأَعْظَمَ فَيصَلِّی فِيهِ إِلَی اللَّيلِ فلما قتل الحسين (ع) و صعد ابن زياد المنبر و توهين به امام حسين (ع) و ستايش از يزيد كرد او پاسخ تندی داد. ابن زياد دستور دستگيری او را داد. بستگان به حمايت او برخاستند و از در ديگری او را به خانه رساندند. ابن زياد گروهی را به خانه او فرستاد فاميل او هم آماده باش دادند و جنگی درگرفت. بالاخره به خانه اين نابينا حمله كردند و

در را شکسته و وارد شدند. دختر او فریاد زد پدر! گفت : نترس و شمشیر را بیاور و رجز می خواند و با هدایت دخترش حمله می کرد. امّا بالاخره گرفتار شد و او را نزد ابن زیاد آوردند. ولی با شجاعت به ابن زیاد گفت قبل از تولّد تو آرزوی شهادت به دست پست ترین مردم را داشتم ولی بعد از نابینایی مأیوس شدم. ولی خدا را شکر که شهادت را نصیب من کرده و دعای قدیم مرا مستجاب فرمود. سپس ابن زیاد گردنش را زد و در محل زباله هااو را به دار آویخت. [بحارالأنوار ، ج45 ، ص 119.]

1. معلولین

1. توجیه اعتقادی معلولیت

اوّلاً خداوند تقصیر ندارد.

عوامل وراثتی

عوامل طبیعی

عوامی طبّی در کار بوده است.

سؤال : آیا خداوند نمی توانست مانع شود؟

پاسخ : اگر بنا باشد خداوند مانع علل و عوامل شود هر لحظه باید هستی را تغییر دهد. سنگ را پیشانی یا پیشانی را چدن کند.

سؤال : کرم و لطف خدا چه می شود؟

پاسخ : لطف خدا و قدرت خدا در چارچوب حکمت خدا عملی می شود.

آزمایش از برنامه های قطعی الهی است که هر کسی به چیزی آزمایش می شود.

امام سجّاد (ع) : نمی دانم بیماری برای من مقرب است یا سلامتی

2. مباحث اخلاقی معلولیت

1. نکات قابل توجه خود معلول

وظیفه خود شما

) صبر و توجه به قضاوقدر الهی : وَ بَشِّرِ الصّابِرِينَ الَّذينَ إِذا أَصابَتْهُمْ مُصيبَةٌ قالُوا إِنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَيهِ راجِعُونَ أُولئِک عَلَيهِمْ صَلَواتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَ رَحْمَةٌ وَ أُولئِک هُمُ الْمُهْتَدُونَ [بقره/157 -155] .

2) امید به جبران های الهی در قیامت

3) توجه به آنچه داریم نه آنچه نداریم

4) توجه به گذرا بودن زندگی و بقای پاداش ها

توجه به این که اگر از جهتی دارای مشکلات هستم ، از جهت دیگر در همین دنیا نعمتهای زیادی هم دارم.

5) توجه به تغییر و تفاوت تکالیف نسبت به افراد

6) توجه به این که شما عامل غفلت زدایی هستید.

7) توجه به این که شعرها ، عاطفه ها ، ابتکارات ، چاره اندیشی ها ، پیش رفت علمی و طبی و... رشد می کند.

8) توجه به این که افراد دیگر غصه های دیگر دارند.

9) توجه به این که مصیبت ما در دین ما نیست. بلال از زبان و شکنجه های دشمن زجر می کشید ، ولی لذت او در این بود که محبوب رسول الله است.

10) توجه به این که به مشکلات سخت تری گرفتار نشدیم.

2. نکات قابل توجه اطرافیان

وظیفه

دوم

1) راه رشد منحصر در شرایط حاضر نیست.لَعَلَّهُ یزَّکی أَوْ یذَّکرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّکری [عبس/4-3] .

2) الَّذینَ یلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعینَ مِنَ الْمُومِنینَ فِی الصَّدَقاتِ [توبه/79] .

3) عَسی أَنْ یکونُوا خَیراً مِنْهُمْ [حجرات/11] .

4) لَیسَ لِلْإِنْسانِ إِلاّ ما سَعی [نجم/39] .

کسی که با زحمت وضو می گیرد پاداش بیشتری دارد.

الَّذینَ اتَّبَعُوهُ فی ساعَهِ الْعُسْرَهِ [حجرات/11] .

یوم الخندق

وَ لَوْ کانَ بِهِمْ خَصاصَهٌ [حشر/9] .

توجه به این که شما عامل غفلت زدایی هستید.

وظیفه دوم :

1) تلخی ها را با تکریم و محبت شیرین کنند.

2) در دعوت و پذیرایی تبعیض قائل نشویم.

3) برای کمک های کلیدی بسیج شویم.

4) حتی در مواردی که چشم آنان نمی بیند و متوجه نمی شوند ، تحقیری صورت نگیرد.

5) آموزش های لازم برای زندگی در شرائط بحرانی داده شوند.

6) حمایت های قانونی مجلس و دولت

7) تعاون های قومی و منطقه ای

1. معنویت

1. سلامت

1. ظاهری

مسائل لباس ، تغذیه ، شستن دست ، میوه ، طهارت از... ، دوری از نجاسات ، ترشح بول ، عامل فشار و خیر ، دوری از سگ و...

2. معنوی

1. قلب سلیم

سلامت معنوی : من عمل صالحا من ذکر اوانثی وهو مؤمن فلنحیینه حیاه طیبه ولنجزیّنهم اجرهم باحسن ماکانوا یعملون [(نحل97)]

قلب سلیم از :

شرک ، تکبر ، حرص ، حسد ، کینه و حب دنیا و...

2. نشانه روح سالم

1. سلامت از مرض وزیغ

فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ [بقره ، 10] .

فِی قُلُوبِهِمْ زَیغٌ [آل عمران ، 7]

2. نشانه روح سالم

قبول تقصیر ، قبول عذر دیگران و اقرار به نمی دانم.

2. زینت

1. مادی

خُذُوا زِینَتَکمْ [اعراف ، 31] .

لا یبْدِینَ زِینَتَهُنَّ [نور ، 31]

.

2. معنوی

قال رسول الله (ص) : العدل زینه الإیمان [بحار الأنوار ، ج74 ، ص133] .

قال علی (ع) : زین الدین الصبر و الرضا [غرر الحکم ، ص281] .

قال علی (ع) : زینه الإسلام إعمال الإحسان [غرر الحکم ، ص383] .

قال علی (ع) : زین العباده الخشوع [غرر الحکم ، ص199] .

قال علی (ع) : زین الرئاسه الإفضال [غرر الحکم ، ص342] .

قال علی (ع) : زین العلم الحلم [غرر الحکم ، ص286] .

قال علی (ع) : زین الملک العدل [غرر الحکم ، ص339] .

قال رسول الله (ص) : التواضع زینه الحسب [بحار الأنوار ، ج74 ، ص133] .

قال أمیر المؤمنین (ع) : الحفظ زینه الروایه [بحار الأنوار ، ج75 ، ص91] .

قال رسول الله (ص) : حسن الأدب زینه العقل [بحار الأنوار ، ج74 ، ص133] .

قال رسول الله (ص) : ترک المن زینه المعروف [بحار الأنوار ، ج75 ، ص80] .

قال رسول الله (ص) : بذل الموجود زینه الیقین [بحار الأنوار ، ج74 ، ص133] .

3. طعام

1. مادی

كلَوا مِنَ الطّيباتِ [مومنون ، 51] .

حَلالاً [بقره ، 168] .

فَكلُوا مِنْها وَ أَطْعِمُوا [حج ، 28] .

كلُوا مِنَ الطَّيباتِ وَ اعْمَلُوا صالِحاً [مومنون ، 51] .

قال الحسن بن على (ع) : عجب لمن يتفكر فى مأكوله كيف لا يتفكر فى معقوله فيجنب بطنه ما يويه و يودع صدره ما يرديه [بحار الأنوار ، ج1 ، ص218] .

2. معنوى

علم : فَلْيَنْظُرِ الإِنْسانُ

إِلی طَعامِهِ [عبس ، 24] .

من از نماز سیر نمی شوم : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْهُومَانِ لَا یشْبَعَانِ طَالِبُ دُنْیا وَ طَالِبُ عِلْمٍ [کافی ، ج 1 ، ص46] .

4. لباس

1. مادی

ملبسهم الاقتصاد.

انواع لباس :

جنگ ، احرام ، کار ، عروسی و کفن.

هدیه لباس :

تَسْتَخْرِجُونَ حِلْیةً تَلْبَسُونَها [نهج البلاغه ، خطبه 193] . [فاطر ، 12] .

رنگ لباس : سفید.

2. معنوی

قَالَ عَلِی بْنِ الحُسین (ع) : أَلْبِسْنِی زِینَةَ الْمُتَّقِینَ [صحیفه سجادیه ، دعا 20] .

لِباسُ التَّقْوی [اعراف ، 26] .

هُنَّ لِباسٌ لَکمْ [بقره ، 187] .

لِباسَ الْجُوعِ وَ الْخَوْفِ [نحل ، 112] .

قَالَ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) : فَمَنْ تَرَکهُ رَغْبَةً عَنْهُ أَلْبَسَهُ اللَّهُ ثَوْبَ الذُّلِّ وَ شَمِلَهُ الْبَلَاءُ [نهج البلاغه ، خطبه 27] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا لِبَاسَ أَجْمَلُ مِنَ الْعَافِیهِ [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص384] .

5. جمال

1. مادی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اطْلُبُوا الْخَيرَ عِنْدَ حِسَانِ الْوُجُوهِ [وسائل الشيعه ، ج20 ، ص59] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَفْضَلُ نِسَاءِ أُمَّتِی أَقَلُّهُنَّ مَهْراً وَ أَحْسَنُهُنَّ وَجْهاً وَ عِفَّةً [بحار الأنوار ، ج100 ، ص237] .

2. معنوی

فَصَبْرٌ جَمِيلٌ [يوسف ، 18] .

قال علی (ع) : جمال المؤمن ورعه [غرر الحكم ، ص269] .

قال علی (ع) : جمال العبد الطاعه [غرر الحكم ، ص181] .

قال علی (ع) : جمال القرآن البقره و آل عمران [غرر الحكم ، ص110] .

قال علی (ع) : جمال الرجل حلمه [

غرر الحکم ، ص285] .

قال علی (ع) : جمیل النیه سبب لبلوغ الأمنیه [غرر الحکم ، ص92] .

قال علی (ع) : جمیل المقصد یدل علی طهاره المولد [غرر الحکم ، ص409] .

قال علی (ع) : جمال المعروف إتمامه [غرر الحکم ، ص383] .

قال علی (ع) : جمال العالم عمله بعلمه [غرر الحکم ، ص45] .

قال علی (ع) : جمال العلم نشره [غرر الحکم ، ص44] .

6. جهاد

1. مادی

یا أَیهَا النَّبِی جاهِدِ الْکفّارَ [توبه ، 73] .

2. معنوی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : جِهَادُ النَّفْسِ مَهْرُ الْجَنَّهِ [غررالحکم ، ص242] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : جِهَادُ الْمَرْأَهِ حُسْنُ التَّبَعُّلِ [کافی ، ج 5 ، ص9] .

علیکم بجهاد الاکبر [سی دی؟؟]

7. شجاعت

1. مادی

2. معنوی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَشْجَعُ النَّاسِ مَنْ غَلَبَ هَوَاهُ [من لا یحضره الفقیه ، ج4 ، ص394] .

8. ثروت معنوی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : خَيرَ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ [من لا يحضره الفقيه ، ج4 ، ص402] .

9. زكات معنوى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : زَكاهُ الْعِلْمِ نَشْرُهُ [غرر الحكم ، ص44] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : زَكاهُ الْبَدَنِ الصِّيامُ [نهج البلاغه ، حكمت 136] .

10. وسيله معنوى

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ ابْتَغُوا إِلَيهِ الْوَسِيلَهَ [مائده ، 35] .

قال رسول الله (ص) : نحن الوسيله إلى الله [بحار الأنوار ، ج25 ، ص22] .

11. عطر معنوى

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تَعَطَّرُوا بِالِاسْتِغْفَارِ لَا تَفْضَحَنَّكمْ رَوَائِحُ الذُّنُوبِ [أمالى طوسى ، ص372] .

12. خواب وبيدارى

معنوی

قال رسول الله (ص) : الناس نیام فإذا ماتوا انتبهوا [بحار الأنوار ، ج50] .

تَحْسَبُهُمْ أَیقاظاً وَ هُمْ رُقُودٌ [کهف ، 18] .

13. سیاحت معنوی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : سِیاحَهَ أُمَّتِی فِی الْمَسَاجِدِ [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص113] .

14. نسیم معنوی

قال النبی (ص) : إن لربکم فی أیام دهرکم نفحات ألا فتعرضوا لها [بحار الأنوار ، ج68 ، ص221] .

15. لغت معنوی

ثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ یوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِیمِ [تکاثر ، 8] .

قال جعفر بن محمد (ع) : فی قوله تعالیثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ یوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِیمِ [(تکاثر-8)] قال نحن النعیم [بحار الأنوار ، ج24 ، ص56] .

16. رزق معنوی

قالَ یا قَوْمِ أَ رَأَیتُمْ إِنْ کنْتُ عَلی بَینَهٍ مِنْ رَبِّی وَ رَزَقَنِی مِنْهُ رِزْقاً حَسَناً [هود ، 88] .

17. سفر معنوی

قال أبو محمد الحسن العسکری (ع) : إن الوصول إلی الله عز و جل سفر لا یدرک إلا بامتطاء اللیل [بحار الأنوار ، ج75 ، ص380] .

18. پرواز معنوی

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الصلاه معراج المؤمن [بحار الأنوار ، ج79 ، ص303] .

19. طهارت معنوی

1. اهمیت

1 محبت الهی نسبت به افرادی که طهارت معنوی دارند :

فِيهِ رِجالٌ يحِبُّونَ أَنْ يتَطَهَّرُوا وَ اللّهُ يحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ [توبه ، 108] .

2. عوامل

1 پرداختن زکات واجب :

خُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَ تُزَكيهِمْ بِها [توبه ، 103] .

2 توبه :

إِنَّ اللّهَ يحِبُّ التَّوّابِينَ وَ يحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ [بقره ، 222] .

3 عزت نفس (رعایت حریم ناموس دیگران) :

وَ إِذا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتاعاً

فَسْئَلُوهُنَّ مِنْ وَراءِ حِجابٍ ذلِکمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِکمْ وَ قُلُوبِهِنَّ [احزاب ، 53] .

4 طهارات سه گانه (غسل و وضوء و تیمم) :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذا قُمْتُمْ إِلَی الصَّلاهِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَکمْ وَ أَیدِیکمْ إِلَی الْمَرافِقِ وَ امْسَحُوا بِرُوسِکمْ وَ أَرْجُلَکمْ إِلَی الْکعْبَینِ وَ إِنْ کنْتُمْ جُنُباً فَاطَّهَّرُوا وَ إِنْ کنْتُمْ مَرْضی أَوْ عَلی سَفَرٍ أَوْ جاءَ أَحَدٌ مِنْکمْ مِنَ الْغائِطِ أَوْ لامَسْتُمُ النِّساءَ فَلَمْ تَجِدُوا ماءً فَتَیمَّمُوا صَعِیداً طَیباً فَامْسَحُوا بِوُجُوهِکمْ وَ أَیدِیکمْ مِنْهُ ما یرِیدُ اللّهُ لِیجْعَلَ عَلَیکمْ مِنْ حَرَجٍ وَ لکنْ یرِیدُ لِیطَهِّرَکمْ وَ لِیتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَیکمْ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [مائده ، 6] .

5 پذیرفتن عذر :

وَ إِنْ قِیلَ لَکمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْکی لَکمْ [نور ، 28] .

3. آثار

طهارت معنوی شرط تماس با قرآن :

فِی کتابٍ مَکنُونٍ لا یمَسُّهُ إِلاَّ الْمُطَهَّرُونَ [واقعه ، 79-78] .

4. نمونه های طهارت یافتگان

ائمه معصومین دارای طهارت معنوی هستند :

إِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیذْهِبَ عَنْکمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیتِ وَ یطَهِّرَکمْ تَطْهِیراً [احزاب ، 33] .

از مجموع این دو آیه استفاده می شود که مفسران حقیقی قرآن کریم ائمه معصومین علیهم السلام هستند.

20. قوای معنوی

1. شرایط فعالیت قوای معنوی

همان طوری که قوا و حواس پنج گانه مادی در صورتی کار و فعالیت دارد که قلب مادی انسان سالم باشد ، قوای پنج گانه معنوی هم در صورتی کار

می کند که قلب معنوی و روحی انسان سالم باشد :

یوْمَ لا ینْفَعُ مالٌ وَ لا بَنُونَ إِلاّ مَنْ أَتَی اللّهَ بِقَلْبٍ سَلِیمٍ [شعراء، 89-88] .

إِنَّ فِی ذلِک لَذِکری لِمَنْ کانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ

أَلْقَى السَّمْعَ وَ هُوَ شَهِيدٌ [ق ، 37] .

2. انواع قواى معنوى

1 قوه باصره معنوى :

قُلْ هذِهِ سَبِيلِى أَدْعُوا إِلَى اللّهِ عَلى بَصِيرَهٍ أَنَا وَ مَنِ اتَّبَعَنِى [يوسف ، 108] .

وَ اذْكرْ عِبادَنا إِبْراهِيمَ وَ إِسْحاقَ وَ يعْقُوبَ أُولِى الأَيدِى وَ الأَبْصارِ [ص ، 45] .

2 قوه سامعه معنوى :

وَ تَعِيها أُذُنٌ واعِيهٌ [حاقه ، 12] .

إِنَّ فِى ذلِک لَذِكرى لِمَنْ كانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَ هُوَ شَهِيدٌ [ق ، 37] .

3 قوه شامّه معنوى :

إِنِّى لأَجِدُ رِيحَ يوسُفَ لَوْ لا أَنْ تُفَنِّدُونِ [يوسف ، 94] .

4 قوه ذائقه معنوى :

قال على بن الحسين (ع) : إلهى من ذا الذى ذاق حلاوه محبتک فرام منک بدلا [بحار الأنوار ، ج91 ، ص148] .

5 قوه لامسه معنوى :

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذا مَسَّهُمْ طائِفٌ مِنَ الشَّيطانِ تَذَكرُوا فَإِذا هُمْ مُبْصِرُونَ [اعراف ، 201] .

21. حيات ومرگ

1. مادى

1. حیات مادی

وَ اللّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَحْیا بِهِ الأَْرْضَ بَعْدَ مَوْتِها إِنَّ فِی ذلِک لآَیةً لِقَوْمٍ یسْمَعُونَ [نحل ، 65] .

2. مرگ مادی

2. معنوی

1. حیات معنوی

1. حیات معنوی در پرتو ایمان وعمل صالح

مَنْ عَمِلَ صالِحاً مِنْ ذَکرٍ أَوْ أُنْثی وَ هُوَ مُومِنٌ فَلَنُحْییَنَّهُ حَیاةً طَیبَةً [نحل ، 97] .

2. حیات معنوی درپرتو پذیرفتن دعوت خدا وپیامبر (ص)

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اسْتَجِیبُوا لِلّهِ وَ لِلرَّسُولِ إِذا دَعاکمْ لِما یحْییکمْ [انفال ، 24] .

3. حیات معنوی شهیدان

وَ لا تَحْسَبَنَّ الَّذِینَ قُتِلُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ أَمْواتاً بَلْ أَحْیاءٌ

عِنْدَ رَبِّهِمْ يرْزَقُونَ [آل عمران ، 169] .

4. حیات معنوی وبهره مندی ازنور الهی

أَ وَ مَنْ كانَ مَيتاً فَأَحْييناهُ وَ جَعَلْنا لَهُ نُوراً يمْشِى بِهِ فِى النّاسِ [انعام ، 122] .

2. مرگ معنوی

1. کفر عامل مرگ معنوی

لِينْذِرَ مَنْ كانَ حَيا وَ يحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكافِرِينَ [يس ، 70] .

از این که قرآن تعبیر می نماید که انذار در افراد زنده اثر می کند ، روشن می شود که کفر عامل مرگ معنوی است.

2. عدم تأثیرسخن پیامبر در مردگان معنوی

إِنَّک لا تُسْمِعُ الْمَوْتى وَ لا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعاءَ [نمل ، 80] .

2. حیات مادی در برابر حیات اخروی

1. حیات دنیوی

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَياةُ الدُّنْيا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِينَةٌ وَ تَفاخُرٌ بَينَكمْ وَ تَكاثُرٌ فِى الأَْمْوالِ وَ الأَْوْلادِ [حديد ، 20] .

2. حیات اخروی

إِنَّ الدّارَ الآْخِرَةَ لَهِى الْحَيوانُ لَوْ كانُوا يعْلَمُونَ [عنكبوت ، 64] .

إِنَّما هذِهِ الْحَياةُ الدُّنْيا مَتاعٌ وَ إِنَّ الآْخِرَةَ هِى دارُ الْقَرارِ [غافر ، 39] .

يقُولُ يا لَيتَنِى قَدَّمْتُ لِحَياتِى [فجر ، 24] .

1. معیارها

1.عشق به خدا

وَ الّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّهِ [بقره/165] .

إِنْ كنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِى [آل عمران/31] .

وَ لا تَأْخُذْكمْ بِهِما رَأْفَهٌ فِى دِينِ اللّهِ إِنْ كنْتُمْ تُومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الْآخِرِ [نور/2] .

وَ مِنْهُمْ مَنْ ينْتَظِرُ [احزاب/23] .

إِنَّها لَكبِيرَهٌ إِلاّ عَلَى الْخاشِعِينَ [بقره/45] .

ذَرُوا ما بَقِى مِنَ الرِّبا إِنْ كنْتُمْ مُؤمِنِينَ [بقره/278] .

وَ إِذا ذُكرَ اللّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لا يؤمِنُونَ بِالآخِرَهِ وَ إِذا ذُكرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذا هُمْ يسْتَبْشِرُونَ [زمر/45] .

عَجِلْتُ إِلَيک رَبِّ لِتَرْضى [طه/84] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ فِيک خَيراً فَانْظُرْ إِلَى قَلْبِک فَإِنْ كانَ يحِبُّ أَهْلَ طَاعَهِ اللَّهِ وَ يبْغِضُ أَهْلَ مَعْصِيتِهِ فَفِيک خَيرٌ وَ اللَّهُ يحِبُّک وَ إِنْ كانَ يبْغِضُ أَهْلَ طَاعَهِ اللَّهِ وَ يحِبُّ أَهْلَ مَعْصِيتِهِ فَلَيسَ فِيک خَيرٌ وَ اللَّهُ يبْغِضُک وَ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ [كافى ، ج2 ، ص126] .

نشانه محبوبیت خداوند

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أحب أن يعلم كيف منزلته عند الله فلينظر كيف منزله الله عنده فإن الله ينزل العبد حيث أنزله من نفسه [مجموعه ورام ، ج2 ، ص234] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ

(ع) : فإن كل من خير له أمران أمر الدنيا و أمر الآخره فاختار أمر الآخره على الدنيا فذلک الذی یحب الله و من اختار أمر الدنیا فذلک الذی لا منزله لله عنده [جامع الأخبار ، ص178] .

نشانه اخلاص :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ لِكلِّ حَقٍّ حَقِيقَةً وَ مَا بَلَغَ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِخْلَاصِ حَتَّى لَا يحِبَّ أَنْ يحْمَدَ عَلَى شَیءٍ مِنْ عَمَلٍ لِلَّهِ [روضه الواعظین ، ج2 ، ص414] .

2. اخلاص

الا تحب ان یحمدک احد

لا نُرِيدُ مِنْكمْ جَزاءً وَ لا شُكوراً [دهر/9] .

عقده و کینه پیدا نمی کند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : مَنْ لَمْ يخْتَلِفْ سِرُّهُ وَ عَلَانِيتُهُ وَ فِعْلُهُ وَ مَقَالَتُهُ فَقَدْ أَدَّى الْأَمَانَهَ وَ أَخْلَصَ الْعِبَادَهَ [نهج البلاغه ، نامه 26] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : العباده الخالصه أن لا یرجوا الرجل إلا ربه و لا یخاف إلا ذنبه [غررالحکم ، ص199] .

نشانه دوست خوب :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لِبَعْضِ أَصْحَابِهِ : مَنْ غَضِبَ عَلَیک مِنْ إِخْوَانِک ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَلَمْ يقُلْ فِیک شَرّاً فَاتَّخِذْهُ لِنَفْسِک صَدِيقاً [أمالی صدوق ، ص669] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : اعرف الموده فی قلب أخیک بما له فی قلبک [تحف العقول ، ص295] .

3. شکر وقبولی عبادات

من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق

میزان قبولی نمازان ینهاک عن الفحشاء و المنکر

میزان قبولی حج : در حدیث داریم : ان یتغیر حاله بعد الحج [جامع السعادات] .

4. ایمان به رسول خدا (ص)

فَلا وَ رَبِّک لا یؤمِنُونَ [نساء/65] .

فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَیسَ مِنِّی [بقره/249] .

لیله المبیت : وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یشْرِی نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ [بقره/207] .

5. شناخت شیعه واقعی

خدمت امام آمد که چرا قیام نمی کنی شما یاران بسیار دارید حضرت فرمود لابد خود شما یکی از همان یاران هستید گفت بله فرمود الان بروید در همین تنور روشن... الخ

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : و اعلم بأنک لا تکون لنا ولیا حتی لو اجتمع علیک أهل مصرک و قالوا إنک رجل سوء لم یحزنک ذلک (باکی بر تو نباشد) و لو قالوا إنک رجل صالح لم یسرک ذلک [تحف العقول ، ص284] .

6. زهد

دنیا در دل تو است یا در دست تو

ممکن است تمام دنیا در دست تو باشد ولی زاهد باشی چون در دل تو نیست و ممکن است دنیا در دل تو باشد زهد نداری. گرچه هیچ خیری از دنیا در دست تو نباشد

قُلْ إِنْ کانَ آباؤکمْ وَ أَبْناؤکمْ وَ إِخْوانُکمْ وَ أَزْواجُکمْ وَ عَشِیرَتُکمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ کسادَها وَ مَساکنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَیکمْ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فِی سَبِیلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّی یأْتِی اللّهُ بِأَمْرِهِ وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الْفاسِقِینَ [توبه/24] .

7. شناخت عقائد صحیح

1- هماهنگی با فطرت

2- هماهنگی با عقل

3- هماهنگی با کتاب های آسمانی

4- هماهنگی میزان شناخت معجزه از سحر و جادو

اولا : در معجزه تمرین و تخصیص و تحصیل لازم نیست.

ثانیا : در معجزه تحدی و مبارزه طلبی مطرح است.

ثالثا : حالات و سوابق پیامبران و ساحران.

رابعا : اهداف انبیاء و ساحران.

خامسا : اطرافیان انبیاء و ساحران.

8. شناخت وسوسه شیطانی از الهامات

اگر بعد از خطور و القاء حالت سردی و یأس و وحشت و ضیق صدر پیدا شد وسوسه استالشَّیطانُ یعِدُکمُ الْفَقْرَ وَ یأْمُرُکمْ بِالْفَحْشاءِ [بقره/268] .

و اما اگر حالت پذیرش سعه صدر و باز شدن روح پیدا شد الهام استفَمَنْ یرِدِ اللّهُ أَنْ یهْدِیهُ یشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلامِ [انعام/125] .

9. شناخت

1-شناخت عشق به تحصیلاً أَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَینَ یدَی نَجْواکمْ صَدَقاتٍ [مجادله/13] .

2-شناخت ملاک عململاک الاعمال خواتیمها

3-شناخت ملاک گفتارقَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : لا تنظر إلی من قال و انظر إلی ما قال [غررالحکم ، ص438] .

4-شناخت ملاک افرادقَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : الحق لا یعرف بالرجال اعرف الحق تعرف أهله [روضه الواعظین ، ج1 ، ص31] .

5-شناخت ملاک مقام خود نزد خداوندإِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّکمْ أَوْلِیاءُ لِلّهِ مِنْ دُونِ النّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ کنْتُمْ صادِقِینَ [جمعه/6] .

10. انجام وظیفه

حضرت فرمود : "بعضی امر به معروف و نهی از منکر انجام نمی دهند اگر نماز هم کمی از دنیایشان می کاست آنرا رها می کردند"

وَ إِذا رَأَوْا تِجارَةً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَيها وَ تَرَكوک قائِماً [جمعه/11] .

11. شناخت دوست خدا

1- پای بندی او به نماز

2- پای بندی او به والدین

3- پای بندی او به دوستان قبل

کسی که الطاف و رحمت خداوند و والدین و دوستان قبلی را نادیده می گیرد قطعا خدمات شما را هم نادیده خواهد گرفت.

4- پای بندی به مراقبت و انتقاد دلسوزانه تو.

12. در عزل ونصب

1- جهاد 2- هجرت 3- سابقه 4- علم 5- تقوی 6- حفظ قرآن 7-...

13. هدیه ورشوه

به حضرت گفت گاهی مردم هدایائی در حین مأموریتم به من می دهند فرمود اگر در خانه می نشستی آنگاه باز هدیه ات می دادند؟

14. مرزها

ذلت : تواضع ، تکبر : وقار ، بخل : قناعت ، حرص : تلاش ، تملق : مدح ، رشوه : هدیه ، غیبت : افشاگری ، لجاجت : استقامت ، ترک دنیا : زهد ، مساوات : عدالت ، بی باکی : شجاعت ، تنبلی : توکل ، اسراف : سخاوت ، حساء : نازکشی ، خاکی بودن : کثیف بودن ، خوش اخلاقی : دلقک بازی ، قداست : تحجر ، سوز داشتن : بی رویه کار کردن ، قاطعیت : گردن کلفتی ، برداشت جدید ، تفسیر به رای

1. جهاد اکبر و جهاد اصغر

1 مخفی بودن دشمن نفس

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : أَخْفَاهُمْ لَک شَخْصاً مَعَ دُنُوِّهِ مِنْک [تحف العقول ، ص399] .

2 همیشگی است

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ینبغی للعاقل أن لا یخلو فی کل حاله عن طاعه ربه و مجاهده نفسه [غررالحکم ، ص184] .

3 پیروزی در آ ن نیاز به امداد غیبی دارد.وَ لَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَ هَمَّ بِها لَوْ لا أَنْ رَأی بُرْهانَ رَبِّهِ [یوسف/24] .

قالَتْ هَیتَ لَک قالَ مَعاذَ اللّهِ [یوسف/23] .

سَتَجِدُنِی إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّابِرِینَ [صافات/102] .

4 علاوه بر نفس درونی دائما وسوسه های شیطان نیز به آن کمک می کنند.

5 شیطان نقطه ضعف را می داند ، غیر از دشمنان انسانی است که گاهی نقطه کور را نمی دانند ، لذا از هر سو قدرت مانور دارد ،

چون

لأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِراطَک الْمُسْتَقِيمَ [اعراف/16] .

6 شکست در مبارزه با نفس محروم شدن از مقام انسانیت ، قرب به خدا و رفتن به دوزخ است.

فَأَمّا مَنْ طَغی وَ آثَرَ الْحَياةَ الدُّنْيا فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِی الْمَأْوی [نازعات/37-39] .

ولی شکست از دشمنان عادی محرومیت ندارد؛ زیرا نهایت ندارد؛ زیرا نهایت شهادت است. قال النبی (ص) : لیس عدوک الذی ان...

... قتلته کان نورا و ان قتلک دخلت الجنه و لکن اعدی عدو لک مالک الذی ملکت یمینک. [میزان الحکمه ، ج6 ، ص95] .

7 در درگیری با دشمن یک بار مردن است آن هم احتمالا ، ولی در مبارزه با نفس هر روز بارها مرگ و سقوط معنویت است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يمُوتُ أَحَدُهُمْ فِی كلِّ يوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً مِنْ مُجَاهَدَهِ أَنْفُسِهِمْ وَ مُخَالَفَهِ هَوَاهُمْ وَ الشَّيطَانُ الَّذِی يجْرِی فِی عُرُوقِهِمْ [بحارالأنوار ، ج74 ، ص24] .

8 پیروزی در جهاد با نفس ، هم پیروزی بر هوس است ، هم بر شیطان خود و هم بر شیطان دیگری

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : أَنَّهُ مَرَّ بِقَوْمٍ فِيهِمْ رَجُلٌ يرْفَعُ حَجَراً يقَالُ لَهُ حَجَرُ الْأَشِدَّاءِ وَ هُمْ يعْجَبُونَ مِنْهُ فَقَالَ (ص) مَا هَذَا قَالُوا رَجُلٌ يرْفَعُ حَجَراً يقَالُ لَهُ حَجَرُ الْأَشِدَّاءِ فَقَالَ أَ لَا أُخْبِرُكمْ بِمَا هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ رَجُلٌ سَبَّهُ رَجُلٌ فَحَلُمَ عَنْهُ فَغَلَبَ نَفْسَهُ وَ غَلَبَ شَيطَانَهُ (وَ غَلَبَ) صَاحِبَهُ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص10] .

9 نفس ، دشمن و مادر سایر دشمن هاست.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّمَا بَدْءُ وُقُوعِ الْفِتَنِ أَهْوَاءٌ تُتَّبَعُ [نهج البلاغه ، خطبه 50] .

نفس ، خود انسان و مقام انسانیت را می خواهد ، ولی دشمنان دیگر معادن و ذخائر و آب و خاک و...

11 وسایل درگیری نفس نامرئی و بیشتر فکری است

- تزئین

يحْسَبُونَ

يظُنُّونَ

يزْعُمُونَ

- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فغرنی بما أهوی [مصباح المتهجد ، ص844] . (دعای کمیل)

- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : و حبسنی عن نفعی بعد أملی [مصباح المتهجد ، ص844] . (دعای کمیل)

خدعه

محبت

12 دشمنان خارجی از شکست واهمه دارند و زود منصرف می شوند ، ولی نفس نه واهمه دارد و نه منصرف می شود.

13 در مبارزه با دشمن خارجی افکار عمومی مشوق انسانند ، ولی در هجوم وسوسه های شیطانی نفس ، انسان غریب و تنها باید درگیر شود و چه بسا افکار عمومی در جهت مخالفتند.

14 هجوم دشمن زمان و برنامه و بودجه لازم دارد ، ولی وسوسه نفس فوری و مجانی صورت می گیرد.

15 چون نفس خارج از منطقه جغرافیایی است ، هیچ مکان و زمان و سنگر و دژی کارساز نیست ، حتی در شب تاریک درحال اشک و سجده نفس انسان را رها نمی کند.

16 شکست از دشمنان خارجی زود نمودار می شود ولی گاهی انسان هشتاد سال از نفس و هوای خود شکست خورده ولی توجه ندارد.

17 دشمنان خارجی از بعضی از نواحی هجوم می آورند و چنانچه چند بار شکست خوردند منصرف می شوند؛ اما نفس تنها از یک بعد هجوم نمی آورد و منصرف هم نمی شود.

18 در جهاد اکبر همه هستند ، ولی در جهاد اصغر

لَیسَ

عَلَى الأَعْمى حَرَجٌ وَ لا عَلَى الأَعْرَجِ حَرَجٌ وَ لا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ [نور/61] .

19 در جهاداکبر همه رام کردن است ، ولی در جهاد اصغر در دام انداختن دشمن.

20 هر کس در جهاد اکبر پیروز شود در جهاد اصغر شرکت می کند ، ولی هر کس در جهاد اصغر شرکت کند معلوم نیست در جهاد اکبر پیروز شود.

حفظ و تداوم جهاد اصغر با جهاد اکبر است.

21 در جهاد اکبر درگیری با خود شیطان است و در جهاد اصغر با تبعه شیطان.

22 جهاد اصغر ممکن است به خاطر هوس باشد.

23 در جهاد اکبر به خدا می رسیم ، ولی در جهاد اصغر اگر قصد قربت نباشد بعد از پیروزی به آب و خاک و...

24 در جهاد اکبر چون روحی و درونی است به اخلاص نزدیک تریم.

25 جهاد اکبر زمینه ایمان و تمام عبادات است ، ولی جهاد اصغر خودش یکی از عبادات است.

26 شرط قبول شدن جهاد اصغر اخلاص است که خود ، جهاد اکبر است؛ زیرا جهاد اصغر ممکن است برای هوس باشد.

27 اگر در جهاد اکبر موفق شدیم نیازی به درگیری و جهاد اصغر نخواهد بود.

28 دفع از رفع مشکل تر است.

29 غنایم در جهاد اکبر یافتن مقام خلیفه اللهی خود است ، ولی در جهاد اصغر دست یابی به اسلحه و اسب و زره و...است.

30 هم قبل از جهاد اصغر و هم در حین جنگ و هم بعد از جهاد اصغر مسئله جهاد اکبر مطرح است.

31 در جهاد اکبر با هوس مصالحه نیست ، ولی در جهاد

اصغر صلح هست.

32 در جهاد اکبر مباشرت لازم است ، ولی در جهاد اصغر با مال هم می توان جبهه را کمک نمود.

33 جهاد اصغر مقدمه ای است تا مردم به جهاد اکبر (خروج از ظلمات به نور) برسند.

34 در جهاد اصغر ممکن است دشمن توبه کند؛ اما دشمن در جهاد اکبر هرگز توبه نمی کند.

35 جهاد اکبر انتخاب و اراده است ، در اصغر اجبار و اسلحه.

36 در جهاد اصغر با زور می جنگیم ، در جهاد اکبر با تزویر و وسوسه.

1. مقایسه فرهنگ اسلامی با طاغوتی

1. مقدمه

1. ناب ها دراسلام

توحید ناب : وَحْدَهُ لَا شَرِیک لَهُ

قُلِ اللّهُ ثُمَّ ذَرْهُم [انعام/91] .

نبوّت ناب : وَ مَنْ لَمْ یحْکمْ بِما أَنْزَلَ اللّه [مائده/44] .

امامت ناب : وَ اجْتَنِبُوا الطّاغُوت [نحل/36] .

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : فَلَعَمْرِی مَا الْإِمَامُ إِلَّا الْحَاکمُ بِالْکتَابِ الْقَائِمُ بِالْقِسْطِ الدَّائِنُ بِدِینِ الْحَقِّ الْحَابِسُ نَفْسَهُ عَلَی ذَلِک لِلَّهِ [إرشاد مفید ، ج2 ، ص39] .

نیت ناب : وَ أَخْلَصُوا دینَهُمْ لِلّه [نساء/146] .

عمل ناب : وَ لا یشْرِک بِعِبادَهِ رَبِّهِ أَحَداً [کهف/110] .

ایمان ناب : وَ لَمْ یلْبِسُوا إیمانَهُمْ بِظُلْمٍ [انعام/82] .

دین ناب : وَ أَنْ أَقِمْ وَجْهَک لِلدِّینِ حَنیفاً [یونس/105] .

کتاب ناب : لا یأْتیهِ الْباطِلُ مِنْ بَینِ یدَیهِ [فصلت/42] .

سخن ناب : وَ ما ینْطِقُ عَنِ الْهَوی [نجم/3] .

پیروی ناب : إِنْ أَتَّبِعُ إِلاّ ما یوحی إِلَی [انعام/50] .

راه ناب : فَما ذا بَعْدَ الْحَقِّ إِلاَّ الضَّلالُ [یونس/32] .

2. فلسفه اصول دین

توحید :

محو طاغوت

یاد خدا و عبادت

قانون خدا

مردان

خدا

استمداد از خدا

نبوّت :

احیاء سنّت پیامبر (ص)

خارج شدن قرآن از مهجوریت (مسابقات قرآن ، آموزش قرآن)

دفاع از حریم پیامبر (ص) (اعدام سلمان رشدی)

توجه به زیارت پیامبر (ص)

تجلیل از نور چشم پیامبر (ص) (روز زن ، ایام فاطمیه (سلام الله علیها))

عدل :

مصادره اموال ظالمانه تقسیم اراضی به مستضعفان

برکنار شدن ستمگران

سپردن پست ها به عادل

هماهنگ کردن نظام حقوقی

تقسیم بیت المال به روستاها و کشاندن دانشگاه به شهرهای کوچک

امامت :

ولایت فقیه

توجه به امام زمان (ع) و فرهنگ دعای فرج

امام شدن ایران و محو سلطه کفّارلَنْ یجْعَلَ اللّهُ لِلْکافِرینَ عَلَی الْمُومِنینَ سَبیلاً [نساء/141] .

سپردن بیت المال به حاکم اسلامی و عمل بهلا تُوتُوا السُّفَهاءَ أَمْوالَکمُ [نساء/5] .

3. اهمیت فروع دین

نماز جمعه

نماز عید

طرح اقامه نماز

نماز در فرودگاه و...

احیای اذان

حج :

آیاتی از قرآن در انقلاب به آن عمل شد

فَقاتِلُوا أَئِمَّةَ الْکفْرِ [توبه/12] .

أَشِدّاءُ عَلَی الْکفّارِ [فتح/29] .

لَنْ یجْعَلَ اللّهُ لِلْکافِرینَ عَلَی الْمُومِنینَ سَبیلا [نساء/141] .

لا تُوتُوا السُّفَهاءَ أَمْوالَکمُ [نساء/5] .

إِنَّهُ لَیسَ مِنْ أَهْلِک [هود/46] .

برائت از مشرکین

کی لا یکونَ دُولَةً بَینَ الْأَغْنِیاءِ مِنْکمْ [حشر/7] .

گناهانی که کم شد :

اختلاط زن و مرد

مشروب خواری علنی

بی حجابی

بی نمازی

ترس

فساد و فحشاء

برکات دیگر :

تغییر فرمانده کلّ قوا

محبوبیت ارتش و پشتیبانی مردم از آنها

جلوه بسیج

حضور زنان باعفّت در حوزه ، دانشگاه ، بسیج و...

ابتکارات و اختراعات در همه زمینه ها

تهیه فیلم ، توسط فرزندان انقلاب

نهادها و بنیادهای خدمتگزار (کمیته امداد ، 15 خرداد ، بنیاد مستضعفان ، بنیاد مسکن)

مسئولیت دادن به گمنام های لایق

توسعه دانشگاه ها

تغیر کتاب های درسی

توسعه حوزه هاو تحقیقات مکتب و مدرسه سازی

و کتابخانه ها

آزادی در انتخابات

2. مقایسه دو فرهنگ

1. اعتقادی

1. درامامت

اسلامی :

لا ینالُ عَهْدِی الظّالِمینَ [بقره/124] .

طاغوتی :

وَ اتَّبَعُوا أَمْرَ کلِّ جَبّارٍ عَنید [هود/59] .

2. در برابر حق

اسلامی : تکیه بر حق :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَیهَا النَّاسُ لَا تَسْتَوْحِشُوا فِی طَرِیقِ الْهُدَی لِقِلَّهِ أَهْلِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 201] .

وَ قَلیلٌ مِنْ عِبادِی الشَّکورُ [سبأ/13] .

کمْ مِنْ فِئَهٍ قَلیلَهٍ غَلَبَتْ فِئَهً کثیرَهً [بقره/249] .

طاغوتی : تکیه بر عدد :

أَلْهاکمُ التَّکاثُرُ [تکاثر/1] .

وَ نَحْنُ عُصْبَه [یوسف/8] .

اسلامی : قبول یا سکوت :

وَ الرّاسِخُونَ فِی الْعِلْمِ یقُولُونَ آمَنّا بِهِ کلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنا [آل عمران/7] .

طاغوتی :

بَلْ کذَّبُوا بِما لَمْ یحیطُوا بِعِلْمِهِ [یونس/39] .

اسلامی : تکیه بر فرمان حق :

إِنَّ اللّهَ لا یأْمُرُ بِالْفَحْشاءِ [اعراف/28] .

طاغوتی : تکیه بر نیاکان :

وَ إِذا فَعَلُوا فاحِشَةً قالُوا وَجَدْنا عَلَیها آباءَنا وَ اللّهُ أَمَرَنا بِها [اعراف/28] .

اسلامی :

تَلینُ جُلُودُهُمْ وَ قُلُوبُهُمْ إِلی ذِکرِ اللّه [زمر/23] .

طاغوتی :

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُکمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک [بقره/74] .

اسلامی : حکومت خدا :

إِنِ الْحُکمُ إِلاّ لِلّه [انعام/57] .

قالُوا سَمِعْنا وَ أَطَعْنا [بقره/285] .

فَلا وَ رَبِّک لا یومِنُونَ حَتّی یحَکمُوک فیما شَجَرَ بَینَهُمْ ثُمَّ لا یجِدُوا فی أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمّا قَضَیتَ وَ یسَلِّمُوا تَسْلیماً [نساء/65] .

طاغوتی : حکومت هوا :

أَ فَرَأَیتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلهَهُ هَواهُ [جاثیه/23] .

أَ فَکلَّما جاءَکمْ رَسُولٌ بِما لا تَهْوی أَنْفُسُکمُ اسْتَکبَرْتُمْ [بقره/87] .

قالُوا سَمِعْنا وَ عَصَینا [

بقره/93] .

اسلامی : وعده به بسط :

وَ اللّهُ یعِدُکمْ مَغْفِرَهً مِنْهُ وَ فَضْلاً [بقره/268] .

وَ لِلّهِ خَزائِنُ السَّماواتِ وَ الْأَرْض [منافقون/7] .

طاغوتی : وعده به تنگی :

الشَّیطانُ یعِدُکمُ الْفَقْرَ [بقره/268] .

اسلامی : دعوت به حق :

1 یا قَوْمَنا أَجیبُوا داعِی اللّهِ وَ آمِنُوا بِهِ [احقاف/31] .

2 اتَّبِعُوا مَنْ لا یسْئَلُکمْ أَجْراً [یس/21] .

طاغوتی : دعوت از حق :

وَدَّ کثیرٌ مِنْ أَهْلِ الْکتابِ لَوْ یرُدُّونَکمْ مِنْ بَعْدِ إیمانِکمْ کفّاراً حَسَداً [بقره/109] .

اسلامی : مجادله به حق :

وَ جادِلْهُمْ بِالَّتی هِی أَحْسَن [نحل/125] .

استدلال :

قُلْ هاتُوا بُرْهانَکمْ إِنْ کنْتُمْ صادِقینَ [بقره/111] .

3. درعبادت

اسلامی : اصالت عدل و قسط :

کونُوا قَوّامینَ بِالْقِسْطِ شُهَداءَ لِلّه [نساء/135] .

طاغوتی : اِصالت عواطف :

وَ لَوْ عَلى أَنْفُسِكمْ أوِ الْوالِدَينِ وَ الْأَقْرَبينَ إِنْ يكنْ غَنِيا أَوْ فَقيراً فَاللّهُ أَوْلى بِهِما [نساء/135] .

لا تَجِدُ قَوْماً يومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الْآخِرِ يوادُّونَ مَنْ حَادَّ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لَوْ كانُوا آباءَهُمْ أَوْ أَبْناءَهُمْ أَوْ إِخْوانَهُمْ أَوْ عَشيرَتَهُمْ أُولئِک كتَبَ فى قُلُوبِهِمُ الْإِيمانَ وَ أَيدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَ يدْخِلُهُمْ جَنّاتٍ تَجْرى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدِينَ فيها رَضِى اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ أُولئِک حِزْبُ اللّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [مجادله/22] .

اسلامى : قاطعيت :

1 لا يخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ [مائده/54] .

2 لَكمْ دينُكمْ وَ لِى دينِ [كافرون/6] .

طاغوتى : سازش :

لَقَدْ كدْتَ تَرْكنُ إِلَيهِمْ شَيئاً قَليلاً [اسراء/74] .

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيدْهِنُونَ [

قلم/9] .

اسلامی : واقع گرایی :

ما أَصابَکمْ مِنْ مُصیبَهٍ فَبِما کسَبَتْ أَیدیکمْ [شوری/30] .

طاغوتی : خرافات و طیره؟؟؟ :

إِنْ تُصِبْهُمْ سَیئَهٌ یطَّیرُوا بِمُوسی وَ مَنْ مَعَهُ [اعراف/131] .

قالُوا إِنّا تَطَیرْنا بِکمْ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّکمْ وَ لَیمَسَّنَّکمْ مِنّا عَذابٌ أَلیمٌ [یس/18] .

اسلامی : تحقیق :

إِنْ جاءَکمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَینُوا [حجرات/6] .

طاغوتی : زودباوری :

إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ [نساء/83] .

2. اخلاقی

1. در برابر دنیا

طاغوتی : اصالت عمل

أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْیانَهُ عَلی شَفا جُرُفٍ هارٍ [توبه/109] .

اسلامی : اصالت ایدئولوژی و طرز تفکر حق :

وَ لَأَمَهٌ مُومِنَهٌ خَیرٌ مِنْ مُشْرِکهٍ وَ لَوْ أَعْجَبَتْکمْ وَ لا تُنْکحُوا الْمُشْرِکینَ حَتّی یومِنُوا وَ لَعَبْدٌ مُومِنٌ خَیرٌ مِنْ مُشْرِک [بقره/221] .

طاغوتی : اصالت با مادیات و زیبایی

یا لَیتَ لَنا مِثْلَ ما أُوتِی قارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظیمٍ [قصص/79] .

اسلامی : اصلاح :

مَنْ یشْفَعْ شَفاعَةً حَسَنَةً یکنْ لَهُ نَصیبٌ مِنْها [نساء/85] .

طاغوتی :

مَنْ یشْفَعْ شَفاعَةً سَیئَةً یکنْ لَهُ کفْلٌ مِنْها [نساء/85] .

اسلامی : عاشق خدا :

إِنّا إِلی رَبِّنا مُنْقَلِبُون [اعراف/125] .

مقایسه فرهنگ اسلامی با طاغوتی ، صفحه 5

إِنَّما تَقْضی هذِهِ الْحَیاةَ الدُّنْیا [طه/72] .

طاغوتی : عاشق پول :

أَ إِنَّ لَنا لَأَجْراً [شعراء/41] .

2. در بیان اسلامی : مجادله به حق :

وَ جادِلْهُمْ بِالَّتی هِی أَحْسَن [نحل/125] .

قُلْ هاتُوا بُرْهانَکمْ إِنْ کنْتُمْ صادِقینَ [بقره/111] .

طاغوتی : مجادله به باطل :

أَ تُجادِلُونَنی فی أَسْماءٍ سَمَّیتُمُوها أَنْتُمْ وَ آباوکمْ ما نَزَّلَ

اللّهُ بِها مِنْ سُلْطانٍ [اعراف/71] .

اسلامی :

ما كانَ لِبَشَرٍ أَنْ يوتِيهُ اللّهُ الْكتابَ وَ الْحُكمَ وَ النُّبُوَّةَ ثُمَّ يقُولَ لِلنّاسِ كونُوا عِباداً لی مِنْ دُونِ اللّهِ [آل عمران/79] .

طاغوتی :

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطاعُوهُ [زخرف/54] .

اسلامی :

وَ الَّذينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُون [مومنون/3] .

طاغوتی : بحث های بیهوده

سَيقُولُونَ ثَلاثَةٌ رابِعُهُمْ كلْبُهُمْ [كهف/22] .

وَ كنّا نَخُوضُ مَعَ الْخائِضينَ [مدثر/45] .

3. سایر

اسلامی : انصاف :

إِنّا أَوْ إِياكمْ لَعَلی هُدیً أَوْ فی ضَلالٍ مُبينٍ [سبأ/24] .

طاغوتی : تعصّب :

وَ قالَتِ الْيهُودُ لَيسَتِ النَّصاری عَلی شَیءٍ [بقره/113] .

إِنّا وَجَدْنا آباءَنا عَلی أُمَّةٍ وَ إِنّا عَلی آثارِهِمْ مُهْتَدُون [زخرف/22] .

اسلامی : صداقت :

صداقت در بیان

صداقت در عمل

صداقت در شعار

صداقت در انفاق

صداقت در جهاد

صداقت در گریه

أَنَا لَکمْ ناصِحٌ أَمین [اعراف/68] .

طاغوتی : کلک :

کلک در بیان

کلک در عمل

کلک در شعار

کلک در انفاق

کلک در جهاد

کلک در گریه

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یعْجِبُک قَوْلُهُ فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ یشْهِدُ اللّهَ عَلی ما فی قَلْبِهِ وَ هُوَ أَلَدُّ الْخِصامِ [بقره/204] .

اسلامی : تواضع :

حضرت یوسف (ع) می گوید : ذلِکما مِمّا عَلَّمَنی رَبِّی [یوسف/37] .

طاغوتی : تکبّر :

هدهد می گوید : أَحَطْتُ بِما لَمْ تُحِطْ بِهِ [نمل/22] .

3. اجتماعی

1. دربرخورد با مردم

اسلامی : نهی از منکر و خیرخواه است.

طاغوتی : انتقاد از عقده است نه عقیده ، انتقام است نه انتقاد :

وَ مِنْهُمْ مَنْ یلْمِزُک فِی الصَّدَقاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْها رَضُوا وَ إِنْ لَمْ یعْطَوْا مِنْها إِذا هُمْ یسْخَطُون [توبه/58] .

طاغوتی :

نرمی زبان : قُولُوا لِلنّاسِ حُسْنا [بقره/83].

فَقُولا لَهُ قَوْلاً لَيناً [طه/44].

وَ لا تَنابَزُوا بِالْأَلْقاب [حجرات/11].

لا يسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْم [حجرات/11].

طاغوتی : نیش :

وَيلٌ لِكلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ [همزه/1].

نُزِّلَ عَلَيهِ الذِّكرُ [حجر/6].

اسلامی : شخصیت دادن :

وَ شاوِرْهُمْ فِی الْأَمْر [آل عمران/159].

طاغوتی : تحقیر :

عَبَسَ وَ تَوَلّی [عبس/1].

اسلامی : وحدت :

إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَةٌ [حجرات/10].

طاغوتی : تفرقه :

وَ جَعَلَ أَهْلَها شِيعاً [قصص/4].

2. در برابر مردان خدا

اسلامی : دادن آزادی در مسیر رشد :

1 لا إِكراهَ فِی الدِّين [بقره/256].

2 لَسْتَ عَلَيهِمْ بِمُصَيطِرٍ [غاشيه/22].

3 وَ إِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكينَ اسْتَجارَک فَأَجِرْهُ حَتّی يسْمَعَ كلامَ اللّه [توبه/6] .

طاغوتی : خفقان و اجبار در مسير رشد :

لَنُخْرِجَنَّک يا شُعَيبُ وَ الَّذينَ آمَنُوا مَعَک مِنْ قَرْيتِنا أَوْ لَتَعُودُنَّ فی مِلَّتِنا [اعراَف/88] .

فَما آمَنَ لِمُوسی إِلاّ ذُرِّيهٌ مِنْ قَوْمِه [يونس/83] .

اسلامی :

ما زادَهُمْ إِلاّ إيماناً وَ تَسْليما [احزاب/22] .

طاغوتی :

ما زادَهُمْ إِلاّ نُفُوراً [فاطر/42] .

4. سياسی

1. درحكومت

اسلامی : تواضع رهبر با مردم

وَ اخْفِضْ جَناحَک لِلْمُومِنينَ [حجر/88] .

طاغوتی : تكبّر

ما أُريكمْ إِلاّ ما أَری [غافر/29] .

اسلامی : عزّت دادن :

وَ شاوِرْهُمْ فِی الْأَمْرِ [آل عمران/159] .

طاغوتی : استخفاف

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ [زخرف/54] .

كه استخفاف زيربنای استضعاف ، استبداد ، استثمار و استعمار است.

اسلامی : زیر بنا اطاعت اخلاقی :

وَ لَوْ

كنْتَ فَظًّا غَليظَ الْقَلْبِ لاَنْفَضُّوا مِنْ حَوْلِک [آل عمران/159] .

طاغوتی : زیربنا ذلیل و خوار کردن است.

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطاعُوهُ [زخرف/54] .

اسلامی : اخلاص :

لا نُريدُ مِنْكمْ جَزاءً وَ لا شُكوراً [دهر/9] .

طاغوتی : منّت :

أَ لَمْ نُرَبِّک فينا وَليداً [شعراء/18] .

اسلامی : وَيلَكمْ ثَوابُ اللّهِ خَير [قصص/80] .

طاغوتی : يا لَيتَ لَنا مِثْلَ ما أُوتِی قارُونُ [قصص/79] .

اسلامی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَلْبِسُوهُمْ مِمَّا تَلْبَسُونَ وَ أَطْعِمُوهُمْ مِمَّا تَأكلُون [الغارات ، ج1 ، ص65] .

طاغوتی : فَخَرَجَ عَلی قَوْمِهِ فی زينَتِه [قصص/79] .

اسلامی : هذا مِنْ فَضْلِ رَبِّی [نمل/40] .

طاغوتی : إِنَّما أُوتيتُهُ عَلی عِلْمٍ عِنْدی [قصص/78] .

اسلامی : وَ عِبادُ الرَّحْمنِ الَّذينَ يمْشُونَ عَلَی الْأَرْضِ هَوْناً [فرقان/63] .

طاغوتی : لا تَمْشِ فِی الْأَرْضِ مَرَحاً [اسراء/37] .

اسلامی : يا بُنَی أَقِمِ الصَّلاةَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْكر [لقمان/17] .

طاغوتی : آمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكم [اعراف/123] .

اسلامی : وَ زادَهُ بَسْطَةً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ [بقره/247] .

طاغوتی : أنّی یکونُ لَهُ الْمُلْک عَلَینا وَ نَحْنُ أحَقُّ بِالْمُلْک مِنْهُ وَ لَمْ یوتَ سَعَةً مِنَ الْمالِ [بقره/247] .

لَوْ لا نُزِّلَ هذَا الْقُرْآنُ عَلی رَجُلٍ مِنَ الْقَرْیتَینِ عَظیمٍ [زخرف/31] .

اسلامی : إِذا دُعُوا إِلَی اللّهِ وَ رَسُولِهِ لِیحْکمَ بَینَهُمْ أَنْ یقُولُوا سَمِعْنا وَ أَطَعْنا [نور/51] .

طاغوتی : إِذا ذُکرَ اللّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذینَ لا یومِنُونَ بِالْآخِرَهِ وَ إِذا ذُکرَ الَّذینَ مِنْ دُونِهِ إِذا هُمْ

يسْتَبْشِرُونَ [زمر/45] .

وَ إِذا قيلَ لَهُمْ تَعالَوْا إِلى ما أَنْزَلَ اللّهُ وَ إِلَى الرَّسُولِ [نساء/61] .

2. دربرابر مسئوليت ها

اسلامی : اصالت ايمان :

أَ جَعَلْتُمْ سِقايَةَ الْحاجِّ وَ عِمارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ [توبه/19] .

طاغوتی : اصالت عنوان :

آيه مقابل

1. مقداد (ره)

1. اسلام آوردن

از روايات استفاده می شود مقداد سيزدهمين نفری بود كه اسلام آورده است. اسلام او بعد از سلمان و قبل از عمار بوده است. [المناقب ، ج2 ، ص4.]

پيامبر (ص) اخوت بين مقداد و عمار برقرار نمود. [تفسيرالقمی ، ج2 ، ص109.]

2. مهاجرت از مكه به مدينه

مهاجرت مقداد از مكه :

سال اول هجرت (مقداد و عتبه بن غزوان مسلمان بودند و در مكه ، از موقعيت استفاده نموده همراه لشگر قريش شبانه از مكه بيرون آمدند و در يک فرصت خوب از لشكر قريش جدا شدند و به گروه كسب خبر مسلمانان ملحق شدند. آن ها مورد استقبال گروه قرار گرفتند. مقداد به مدينه آمد و پيامبر (ص) به او خوش آمد گفت.

3. دوستی نزديک پيامبر واهل بيت (ع)

پیامبر ابوذر ، سلمان و مقداد را خواست و راجع به شرایع اسلام و ولایت و امامت حضرت علی (ع) مطالبی را به آن ها فرمود. [بحارالأنوار ، ج22 ، ص315.]

مقداد از رفقای پیامبر اسلام :

رفقاو علی و ابناه و حمزه و جعفر و سلمان و أبوذر و المقداد و عمار و حذیفه و ابن مسعود و بلال و أبوبکر و عمر. [المناقب ، ج1 ، ص161.]

هنگامی که حضرت علی (ع) زره خود را فروخت به 180 درهم ، آن را آورد خدمت پیامبر (ص) .حضرت مشتی از آن را برداشت و به مقداد داد و فرمود : با این پول ها برای فاطمه (س) جهیزیه تهیه کن :

فانطلق المقداد فاشتری لها رحی و قربه و وساده من أدم و حصیرا [کشف الغمه ، ج1 ، ص368.]

مقداد و زبیر به عنوان شاهد نامشان در وصیت نامه حضرت زهرا (س) آمده است :

روی أن أبا جعفر (ع) : أخرج سفطا أو حقا فأخرج منه کتابا فقرأه و فیه وصیه فاطمه (ع) بسم الله الرحمن الرحیم هذا ما أوصت به فاطمه بنت محمد (ص) أوصت بحوائطها السبعه إلی علی بن أبی

طالب فإن مضى فإلى الحسن فإن مضى فإلى الحسين فإن مضى فإلى الأكابر من ولدى شهد المقداد بن الأسود و الزبير بن العوام و كتب على بن أبى طالب [كشف الغمه ، ج1 ، ص499.]

مقداد در شب دفن حضرت زهرا (س) حضور داشته است. [روضه الواعظين ، ج1 ، ص150.]

دعوت پيامبر (ص) از مقداد جهت پلو خورى : (قصعه ارز)

به پيامبر ظرف پلويى اهدا گرديد ، از سلمان و مقداد و ابوذر دعوت نمود ، آن ها تعارف مى كردند. پيامبر فرمود :

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ قَالَ : أَكَلْنَا مَعَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَأُوتِينَا بِقَصْعَةٍ مِنْ أُرُزٍّ فَجَعَلْنَا نُعَذِّرُ فَقَالَ (ع) مَا صَنَعْتُمْ شَيْئاً إِنَّ أَشَدَّكُمْ حُبّاً لَنَا أَحْسَنُكُمْ أَكْلاً عِنْدَنَا قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ فَرَفَعْتُ كسْحَةَ الْمَائِدَهِ فَأَكَلْتُ فَقَالَ نَعَمْ الْآنَ وَ أَنْشَأَ يحَدِّثُنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) أَهْدِى إِلَيهِ قَصْعَهُ أُرُزٍّ مِنْ نَاحِيهِ الْأَنْصَارِ فَدَعَا سَلْمَانَ وَ الْمِقْدَادَ وَ أَبَا ذَرٍّ رَضِى اللَّهُ عَنْهُمْ فَجَعَلُوا يعَذِّرُونَ فِى الْأَكلِ فَقَالَ مَا صَنَعْتُمْ شَيئاً أَشَدُّكمْ حُبّاً لَنَا أَحْسَنُكمْ أَكلاً عِنْدَنَا فَجَعَلُوا يأكلُونَ أَكلاً جَيداً ثُمَّ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) رَحِمَهُمُ اللَّهُ وَ رَضِى اللَّهُ عَنْهُمْ وَ صَلَّى عَلَيهِمْ [كافى ، ج6 ، ص278.]

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ : فِى قَوْلِهِ تَعَالَيوَ إِذا رَأَوْا تِجارَةً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَيها وَ تَرَكوک قائِماً قُلْ ما عِنْدَ اللّهِ خَيرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَ مِنَ التِّجارَهِ وَ اللّهُ خَيرُ الرّازِقِينَ [جمعه-11] إِنَّ دِحْيهَ الْكلْبِى جَاءَ يوْمَ الْجُمُعَهِ مِنَ الشَّامِ بِالْمِيرَهِ عِنْدَ أَحْجَارِ الزَّيتِ ثُمَّ ضَرَبَ بِالطَّبُولِ لِيوذِنَ النَّاسَ بِقُدُومِهِ فَتَفَرَّقَ النَّاسُ إِلَيهِ إِلَّا عَلِى وَ الْحَسَنُ وَ الْحُسَينُ وَ فَاطِمَهُ (ع)

وَ سَلْمَانُ وَ أَبُوذَرٍّ وَ الْمِقْدَادُ وَ صُهَيبٌ وَ تَرَكوا النَّبِی (ص) قَائِماً يخْطُبُ عَلَی الْمِنْبَرِ فَقَالَ النَّبِی (ص) لَقَدْ نَظَرَ اللَّهُ يوْمَ الْجُمُعَهِ إِلَی مَسْجِدِی فَلَوْ لَا الْفِئَهُ الَّذِينَ جَلَسُوا فِی مَسْجِدِی لَانْضَرَمَتِ الْمَدِينَهُ عَلَی أَهْلِهَا نَاراً وَحُصِبُوابِالْحِجَارَهِ كقَوْمِ لُوطٍ وَ نَزَلَ فِيهِمْ (آن گاه در حق اينها اين آيه نازل گرديد :) رِجالٌ لا تُلْهِيهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَيعٌ عَنْ ذِكرِ اللّهِ وَ إِقامِ الصَّلاهِ وَ إِيتاءِ الزَّكاهِ يخافُونَ يوْماً تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَ الْأَبْصارُ [نور-37] [المناقب ، ج2 ، ص146.]

مردم همگی متفرق شدند مگر علی (ع) و حسن و حسين و فاطمه و سلمان و ابوذر و مقداد و صهيب.

حذيفه می گويد : هنگامی كه جعفر ابن ابی طالب از حبشه مراجعت نمود ، طاقه پارچه بسيار عالی به پيامبر (ص) تقديم نمود و قال النبی (ص) :

عن ربيعه السعدی ، قال : حدثنی حذيفه بن اليمان ، قال لما خرج جعفر بن أبی طالب من أرض الحبشه إلی النبی (صلی الله عليه و آله) قدم جعفر و النبی (عليه السلام) بأرض خيبر ، فأتاه بالفرع من الغاليه و القطيفه ، فقال النبی (صلی الله عليه و آله) لأدفعن هذه القطيفه إلی رجل يحب الله و رسوله ، و يحبه الله و رسوله ، فمد أصحاب النبی (صلی الله عليه و آله) أعناقهم إليها ، فقال النبی (صلی الله عليه و آله) أين علی (آنگاه پيامبر (ص) فرمود : علی كجاست؟) فوثب عمار بن ياسر فدعا عليا (عليه السلام) ، فلما جاء قال له النبی (عليه السلام) يا علی ، خذ القطيفه إليک ، فأخذها علی

(علیه السلام) و أمهل حتی قدم المدینه ، فانطلق إلی البقیع ، و هو سوق المدینه ، فأمر صائغا ففصل القطیفه سلکا سلکا ، فباع الذهب ، و کان ألف مثقال ، ففرقه علی (علیه السلام) فی فقراء المهاجرین و الأنصار ، ثم رجع إلی منزله ، و لم یترک له من الذهب قلیلا و لا کثیرا ، فلقیه النبی (صلی الله علیه و آله) من غد فی نفر من أصحابه فیهم حذیفه و عمار ، فقال یا علی ، إنک أخذت بالأمس ألف مثقال ، فاجعل غدائی الیوم و أصحابی هواء عندک ، و لم یکن علی (علیه السلام) یرجع یومئذ إلی شیء من العروض ذهب أو فضه ، فقال حیاء منه و تکرما نعم یا رسول الله ، و فی الرحب و السعه ، ادخل یا نبی الله أنت و من معک. قال فدخل النبی (صلی الله علیه و آله) ثم قال لنا ادخلوا. قال حذیفه و کنا خمسه نفر ، أنا و عمار و سلمان و أبو ذر و المقداد (رضی الله عنهم) ، فدخلنا و دخل علی علی فاطمه (علیها السلام) یبتغی عندها شیئا من زاد.. [أمالی طوسی ، ص614.]

پیامبر (ص) پارچه را به علی (ع) داد. علی (ع) آن را در بازار مدینه به هزار مثقال طلا فروخت و آن را بین فقرا تقسیم نمود و هیچ چیزی همراه خود به خانه نیاورد.

فردا پیامبر به همراه تعدادی از اصحاب به علی (ع) برخورد کرد و فرمود یا علی دیروز هزار مثقال گرفته ای پس ناهار (یا صبحانه) امروز من و اصحابم مهمان تو هستیم. حضرت علی (ع) در

حالی که هیچ وجهی موجود نداشتند ولی از روی حیا و احترام به پیامبر عرض کرد : بفرمایید یا رسول الله.

ما پنج نفر بودیم : من (حذیفه) ، عمار ، سلمان ، ابوذر و مقداد که به همراه پیامبر وارد خانه فاطمه شدیم.

فوجد فی وسط البیت جفنه (کاسه بزرگی) من ثرید تفور ، و علیها عراق کثیر ، کان رائحتها المسک ، فحملها علی (علیه السلام) حتی وضعها بین یدی النبی (صلی الله علیه و آله) و من حضر معه ، فأکلنا منها حتی تملأنا ، و لا ینقص منها قلیل و لا کثیر ، و قام النبی (علیه السلام) حتی دخل علی فاطمه (علیها السلام) ، از آن خوردیم تا همه سیر شدیم و چیزی از آن کم نشد ، پیامبر برخاست و نزد فاطمه (س) رفت و فرمود : و قال أنی لک هذا الطعام ، یا فاطمه فردت علیه و نحن نسمع قولهما فقالتهُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ یرْزُقُ مَنْ یشاءُ بِغَیرِ حِسابٍ [آل عمران-37] . فخرج النبی (صلی الله علیه و آله) إلینا مستعبرا ، و هو یقول پس پیامبر بیرون آمد و فرمود : الحمد لله الذی لم یمتنی حتی رأیت لابنتی ما رأی زکریا (علیه السلام) لمریم. کان إذا دخل علیها المحراب وجد عندها رزقا [أمالی طوسی ، ص614.]

سلمان فارسی : چند روز بعد از رحلت پیامبر (ص) علی (ع) را در کوچه دیدم. فرمود : چرا به خانه ما نمی آئی؟ آن گاه فرمود : سلمان به خانه فاطمه دختر پیامبر بیا.

عن عبد الله بن سلمان الفارسی عن أبیه قال : خرجت من

منزلی یوما بعد وفاه رسول الله (ص) بعشره أیام فلقینی علی بن أبی طالب (ع) ابن عم الرسول (ص) فقال لی یا سلمان جفوتنا بعد رسول الله (ص) فقلت حبیبی أبا الحسن مثلکم لا یجفی غیر أن حزنی علی رسول الله (ص) طال فهو الذی منعنی من زیارتکم فقال (ع) لی یا سلمان ائت منزل فاطمه بنت رسول الله (ص) فإنها إلیک مشتاقه ترید أن تتحفک بتحفه قد أتحفت بها من الجنه قلت لعلی (ع) قد أتحفت فاطمه (ع) بشیء من الجنه بعد وفاه رسول الله (ص) قال نعم بالأمس قال سلمان الفارسی فهرولت إلی منزل فاطمه (ع) بنت محمد (ص) . سلمان می گوید به خانه فاطمه دوان دوان رفتم. فإذا هی جالسه و علیها قطعه عبا إذا خمرت رأسها انجلی ساقها و إذا غطت ساقها انکشف رأسها فلما نظرت إلی اعتجرت ثم قالت یا سلمان جفوتنی بعد وفاه أبی (ص) قلت حبیبتی لم أجفکم قالت فمه اجلس و اعقل ما أقول لک إنی کنت جالسه بالأمس فی هذا المجلس و باب الدار مغلق (دیروز در خانه نشسته بودم ، در بسته بود) و أنا أتفکر فی انقطاع الوحی عنا و انصراف الملائکه عن منزلنا فإذا انفتح الباب (ناگاه در باز شد) من غیر أن یفتحه أحد فدخل علی ثلاث جوار لم یر الراءون بحسنهن و لا کهیئتهن و لا نضاره وجوههن و لا أزکی من ریحهن فلما رأیتهن قمت إلیهن مستنکره لهن فقلت بأبی أنتن من أهل مکه أم من أهل المدینه فقلن یا بنت محمد لسنا من أهل مکه و لا من أهل المدینه و لا من أهل الأرض جمیعا غیر أننا جوار

من الحور العين من دار السلام أرسلنا رب العزه إليک يا بنت محمد أنا إليک مشتاقات فقلت للتى أظن أنها أكبر سنا ما اسمک (اسم تو چيست؟) قالت اسمى مقدوده قلت و لم سميت مقدوده قالت خلقت للمقداد بن الأسود الكندى صاحب رسول الله (ص) فقلت للثانيه ما اسمک قالت ذره قلت و لم سميت ذره و أنت فى عينى نبيله قالت خلقت لأبى ذر الغفارى صاحب رسول الله (ص) (ذره براى ابوذر) فقلت للثالثه ما اسمک قالت سلمى قلت و لم سميت سلمى قالت أنا لسلمان الفارسى مولى أبيک رسول الله (ص) (سلمى براي سلمان) قالت فاطمه ثم أخرجن لى رطبا أزرق كأمثال الخشكنانج الكبار أبيض من الثلج و أزكى ريحا من المسک الأذفر فقالت لى يا سلمان أفطر عليه عشيتک فإذا كان غدا فجئنى بنواه أو قالت عجمه قال سلمان فأخذت الرطب فما مررت بجمع من أصحاب رسول الله (ص) إلا قالوا يا سلمان أ معک مسک قلت نعم فلما كان وقت الإفطار أفطرت عليه فلم أجد له عجما و لا نوى فمضيت إلى بنت رسول الله (ص) فى اليوم الثانى فقلت لها (ع) إنى أفطرت على ما أتحفتنى به فما وجدت له عجما و لا نوى قالت يا سلمان و لن يكن له عجم و لا نوى و إنما هو من نخل غرسه الله فى دار السلام أ لا أعلمک بكلام علمنيه أبى محمد (ص) كنت أقوله غدوه و عشيه قال سلمان قلت علمنى الكلام يا سيدتى فقالت إن سرک أن لا يمسک أذى الحمى ما عشت فى دار الدنيا فواظب عليه ثم قال سلمان علمينى هذا الحرز قالت بسم الله الرحمن

الرحیم بسم الله النور بسم الله نور النور بسم الله نور علی نور بسم الله الذی هو مدبر الأمور بسم الله الذی خلق النور من النور الحمد لله الذی خلق النور من النور و أنزل النور علی الطور فی کتاب مسطور فی رق منشور بقدر مقدور علی نبی محبور الحمد لله الذی هو بالعز مذکور و بالفخر مشهور و علی السراء و الضراء مشکور و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطاهرین قال سلمان فتعلمتهن فو الله و لقد علمتهن أکثر من ألف نفس من أهل المدینه و مکه ممن بهم علل الحمی فکل بریء من مرضه بإذن الله تعالی [مهج الدعوات ، ص5.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فو الله ما وفی بها (یعنی به آیه شریفه) قُلْ لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی [شوری/23] إلا سبعه نفر سلمان و أبو ذر و عمار و المقداد و جابر بن عبد الله و مولی لرسول الله (ص) یقال له شبیب و زید بن أرقم [إختصاص مفید ، ص63.]

پیامبر (ص) : خداوند مرا به دوستی چهار نفر مامور ساخت :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن الله عز و جل أمرنی بحب أربعه من أصحابی و أخبرنی أنه یحبهم قلنا یا رسول الله فمن هم فکلنا نحب أن نکون منهم فقال ألا إن علیا منهم ثم سکت ثم قال ألا إن علیا منهم و أبوذر و سلمان الفارسی و المقداد بن الأسود الکندی [خصال صدوق ، ج1 ، ص254.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الجنه تشتاق إلیک و إلی عمار و إلی سلمان و أبی ذر

و المقداد [خصال صدوق ، ج1 ، ص303.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : (جبرئیل از طرف خدا می گوید :) یا محمد سلمان و المقداد أخوان متصافیان فی ودادک و وداد علی أخیک و وصیک و صفیک (همانند میکائیل) و هما فی أصحابک کجبرئیل و میکائیل فی الملائکه عدوان لمن أبغض أحدهما ولیان لمن والی محمدا و علیا عدوان لمن عادی محمدا و علیا و أولیاءهما (آثار دوست داشتن مقداد :) و لو أحب أهل الأرض سلمان و المقداد کما تحبهما ملائکه السماوات و الحجب و الکرسی و العرش لمحض ودادهما لمحمد و علی و موالاتهما لأولیائهما و معاداتهما لأعدائهما لما عذب الله أحدا منهم بعذاب البته [إحتجاج طبرسی ، ج1 ، ص45.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : حذیفه بن الیمان من أصفیاء الرحمن و أبصرکم بالحلال و الحرام و عمار بن یاسر من السابقین و المقداد بن الأسود من المجتهدین و لکل شیء فارس و فارس القرآن عبد الله بن العباس [روضه الواعظین ، ج2 ، ص286.]

4. درکاب رسول الله (ص)

پیامبر (ص) ، علی (ع) و چند نفر دیگر را برای دستگیری زن جاسوسی که حامل نامه ای برای کفار قریش بود فرستاد. در مابین آنها عمار و زبیرو مقداد حضور داشتند. [بحارالأنوار ، ج21 ، ص136.]

من کان یضرب أعناق الکفار بین یدیه علی و الزبیر و محمد بن مسلمه و عاصم بن الأفلح و المقداد [المناقب ، ج1 ، ص162.]

عن ابن عباس : فی قولهتعالی إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الَّذِینَ یقاتِلُونَ فِی سَبِیلِهِ صَفًّا کأَنَّهُمْ بُنْیانٌ مَرْصُوصٌ [صف ، 4] (أنه قیل

له) من هؤلاء قال حمزه أسد الله و أسد رسوله ، و على بن أبى طالب و عبيده بن الحارث و المقداد بن الأسود [شواهدالتنزيل ، ج2 ، ص337.]

در شأن على بن ابى طالب ، حمزه ، عبيده بن الحارث و مقداد بن الاسود.

غزوه احد :

1 معاونت سواره نظام :

و امر (رسول الله (ص)) الزبير على الخيل و معه المقداد [كامل ، ج2 ، ص152.]

2 و اقبل خالد فلقيها الزبير و المقداد فهزما المشركين [كامل ، ج2 ، ص152.]

3 ثابتين روز احد به روايتى 6 نفر بودند كه يكى از آن ها مقداد بوده است :

قال شيخنا أبو جعفر رحمه الله : أما ثباته يوم أحد فأكثر المورخين و أرباب السير ينكرونه و جمهورهم يروى أنه لم يبق مع النبى (ص) إلا على و طلحه و الزبير و أبو دجانه و قد روى عن ابن عباس أنه قال و لهم خامس و هو عبد الله بن مسعود و منهم من أثبت سادسا و هو المقداد بن عمرو [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج13 ، ص292.]

مقداد در جنگ احد از تير اندازان بود :

قال الواقدى : كان الرماه المذكورون من أصحاب رسول الله (ص) جماعه منهم سعد بن أبى وقاص و أبو طلحه و عاصم بن ثابت و السائب بن عثمان بن مظعون و المقداد بن عمرو و زيد بن حارثه و حاطب بن أبى بلتعه و عتبه بن غزوان و خراش بن الصمه و قطبه بن عامر بن حديده و بشر بن البراء بن معرور و أبو

نائله ملکان بن سلامه و قتاده بن النعمان [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج14 ، ص250]

غزوه بدر :

مقداد تنها سواره نظام :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لقد حضرنا بدرا و ما فينا فارس غير المقداد بن الأسود و لقد رأيتنا ليله بدر و ما فينا إلا من نام غير رسول الله (ص) فإنه كان منتصبا فی أصل شجره يصلی و يدعوا حتی الصباح [إرشاد مفيد ، ج1 ، ص73.]

مقداد در جنگ بدر ، نضر بن حارث که از سر سخت ترین تکذیب کنندگان پیامبر (ص) بود را اسیر نمود. [کامل ، ج2 ، ص73.]

در هنگام فتح مکه پرچم گروه هزار نفره بنی سلیم در دست مقداد بود. [بحارالأنوار ، ج21 ، ص107.]

طبری از عبد الله بن مسعود نقل می کند که من در روز بدر ، موقعیت مقداد را آرزو می کردم ، زیرا او موقعی شروع به سخن کرد و گفت (ما هرگز مانند قوم بنی اسرائیل...) که چهره پیامبر از غضب و خشم برافروخته بود و مقداد در این حالت این سخن را گفت و موجبات انبساط و سرور پیامبر را فراهم آورد.

من آرزو می کردم که ای کاش این موقعیت نصیب من می گشت. [فروغ ابدیت ، ج1 ، ص494.]

سریه ابواء : به فرماندهی سعد بن ابی وقاص و پرچم در دست مقداد (سال اول هجرت) [کامل ، ج2 ، ص111.]

غزوه بدر : سخنرانی مقداد :

ثم قام المقداد بن عمرو فقال يا رسول الله لأمر الله فنحن معک و الله لا نقول لک كما قالت بنو إسرائيل لنبيهافَاذْهَبْ

أَنْتَ وَ رَبُّک فَقاتِلا إِنّا هاهُنا قاعِدُونَ [مائده-24] و لکن اذهب أنت و ربک فقاتلا إنا معکم مقاتلون و الذی بعثک بالحق لو سرت بنا إلی برک الغماد (شهری در دور دست در حبشه) لسرنا.شرح [نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج14 ، ص110.]

لجادلنا معک من دونه حتی تبلغه [کامل ، ج2 ، ص120.]

پیامبر در حق او دعا کرد.

5. یاری ولایت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ثُمَّ أَخَذْتُ بِيدِ فَاطِمَةَ وَ ابْنَی الْحَسَنِ وَ الْحُسَينِ (ع) ثُمَّ دُرْتُ عَلَی أَهْلِ بَدْرٍ وَ أَهْلِ السَّابِقَهِ فَنَاشَدْتُهُمْ حَقِّی وَ دَعَوْتُهُمْ إِلَی نُصْرَتِی فَمَا أَجَابَنِی مِنْهُمْ إِلَّا أَرْبَعَهُ رَهْطٍ سَلْمَانُ وَ عَمَّارٌ وَ الْمِقْدَادُ وَ أَبُوذَرٍّ [إحتجاج طبرسی ، ج1 ، ص190.]

زید بن وهب : کسانی که مخالف خلافت ابوبکر بودند ، 12 نفر از مهاجرین و انصار بودند :

عن زید بن وهب قال : کان الذین أنکروا علی أبی بکر جلوسه فی الخلافه و تقدمه علی علی بن أبی طالب (ع) اثنی عشر رجلا من المهاجرین و الأنصار و کان من المهاجرین خالد بن سعید بن العاص و المقداد بن الأسود و أبی بن کعب و عمار بن یاسر و أبوذر الغفاری و سلمان الفارسی و عبد الله بن مسعود و بریده الأسلمی و کان من الأنصار خزیمه بن ثابت ذو الشهادتین و سهل بن حنیف و أبو أیوب الأنصاری و أبو الهیثم بن التیهان و غیرهم فلما صعد المنبر تشاوروا بینهم فی أمره فقال بعضهم هلا نأتیه فننزله عن منبر رسول الله (ص) و قال آخرون إن فعلتم ذلک أعنتم علی أنفسکم و قال الله عز و جلوَ لا

تُلْقُوا بِأَيدِيكمْ إِلَى التَّهْلُكهِ [بقره-195] و لكن امضوا بنا إلى على بن أبى طالب (ع) نستشيره و نستطلع أمره [خصال صدوق ، ج2 ، ص461.]

هنگامی که ابوبکر روی منبر رفت اینها گفتند : که برخیزید برویم و او را از روی منبر رسول خدا پایین آوریم. برخی دیگر مخالفت کردند و گفتند برویم نزد حضرت علی (ع) و با او مشورت کنیم که حضرت موقعیت را برای آن ها توضیح داد و چنین کاری را با توجه به شرایط موجود صلاح ندانست.

چون مردم با ابوبکر بیعت کردند علی (ع) ، زبیر و مقداد وارد خانه فاطمه (س) شدند و ابا داشتند از اینکه خارج شوند. آن گاه عمر ابن خطاب گفت :

مروان بن عثمان قال : لما بايع الناس أبا بكر دخل على (ع) و الزبير و المقداد بيت فاطمه (ع) و أبوا أن يخرجوا فقال عمر بن الخطاب أضرموا عليهم البيت نارا [أمالى مفيد ، ص49.]

پس از جریان سقیفه هنگامی که ابوبکر به عمر و خالد بن ولید دستور داد تا به خانه علی (ع) بروند ، جمع زیادی در خانه علی (ع) جمع شده بودند یکی از آن ها مقداد بود [بحارالأنوار ، ج28 ، ص297.]

هنگامی که خالد برای کشتن علی (ع) شمشیر کشید ، کسانی که به یاری علی (ع) شتافتند مقداد ، سلمان ، ابوذر ، عمار ، بریده اسلمی بودند. آن گاه علی (ع) از خانه خارج شد و این افراد که همراه او بودند می گفتند چه زود به رسول خدا (ص) خیانت کردید و کینه های نهفته در سینه هایتان را

آشکار نمودید. [بحار ، ج28 ، ص297.]

در جریان انتخاب ابوبکر ، مقداد ، ابوذر ، سلمان ، عمار ، عباده بن صامت ، حذیفه و زبیر که در صدد احقاق حق علی بر آمده بودند ، در مسجد با آن ها سخن می گفتند و چاره جویی می کردند. آن گاه به در خانه ابن ابی کعب رسیدند ، درب خانه را زدند و مقداد از پشت در با او سخن گفت ، او در را باز نکرد. [بحارالأنوار ، ج28 ، ص289.]

سپس مقداد بر خاست و گفت :

ثم قام المقداد بن الأسود و قال ارجع یا أبا بکر عن ظلمک و تب إلی ربک و ألزم بیتک و ابک علی خطیئتک و سلم الأمر لصاحبه الذی هو أولی به منک [بحارالأنوار ، ج28 ، ص196.]

هنگامی که علی (ع) در مسجد با ابوبکر سخن می گفت ، ابوذر ، مقداد و عمار گفتند : ما را چه امری فرمائی به خدا قسم اگر دستور دهید می جنگیم تا کشته شویم. [بحارالأنوار ، ج28 ، ص301.]

امام باقر (ع) : مهاجرین و انصار آمدند پیش علی (ع) بعد از واقعه سقیفه و گفتند دستت را بده تا با تو بیعت کنیم.

علی (ع) فرمود : چنان چه راست می گوئید فردا صبح با سرهای تراشیده بیرون آئید.

فردا صبح فقط چهار نفر علی (ع) ، سلمان ، مقداد و ابوذر با سرهای تراشیده خارج شدند :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : جَاءَ الْمُهَاجِرُونَ وَ الْأَنْصَارُ وَ غَيرُهُمْ بَعْدَ ذَلِک إِلَی عَلِی (ع) فَقَالُوا لَهُ أَنْتَ وَ اللَّهِ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ وَ أَنْتَ وَ

اللَّهِ أَحَقُّ النَّاسِ وَ أَوْلَاهُمْ بِالنَّبِی (ص) هَلُمَّ یدَک نُبَایعْک فَوَ اللَّهِ لَنَمُوتَنَّ قُدَّامَک فَقَالَ عَلِی (ع) إِنْ کنْتُمْ صَادِقِینَ فَاغْدُوا عَلَی غَداً مُحَلِّقِینَ فَحَلَقَ عَلِی (ع) وَ حَلَقَ سَلْمَانُ وَ حَلَقَ مِقْدَادُ وَ حَلَقَ أَبُو ذَرٍّ وَ لَمْ یحْلِقْ غَیرُهُمْ ثُمَّ انْصَرَفُوا فَجَاءُوا مَرَّةً أُخْرَی بَعْدَ ذَلِک فَقَالُوا لَهُ أَنْتَ وَ اللَّهِ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ وَ أَنْتَ أَحَقُّ النَّاسِ وَ أَوْلَاهُمْ بِالنَّبِی (ص) هَلُمَّ یدَک نُبَایعْک وَ حَلَفُوا فَقَالَ إِنْ کنْتُمْ صَادِقِینَ فَاغْدُوا عَلَی مُحَلِّقِینَ فَمَا حَلَقَ إِلَّا هَولَاءِ الثَّلَاثَهُ قُلْتُ فَمَا کاَنَ مِنْهُمْ عَمَّارٌ قَالَ لَا قُلْتُ فَعَمَّارٌ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَقَالَ إِنَّ عَمَّاراً قَدْ قَاتَلَ مَعَ عَلِی ع [رجال الکشی ، ص8.]

از وصیت حضرت زهرا (س) : احدی بر جنازه ام حاضر نشود مگر ام سلمه ، ام ایمن ، سلمان ، ابوذر ، مقداد ، عمار ، حذیفه و اینها.

کسانی بودند که در مراسم غسل و دفن حضرت فاطمه (س) حضور داشتند.

صبح هنگامی که ابوبکر و عمر می خواستند نماز بر فاطمه بگذارند ، مقداد جواب داد :

قَدْ دَفَنَّا فَاطِمَهَ الْبَارِحَهَ [کتاب سلیم بن قیس ، ص871.]

در یکی از مجالس ، ابوبکر ، از حضرت علی (ع) در آشکار نمودن اخبار پنهان معجزه ای در خواست کرد.

مقداد گفت : چه شده است اقوامی را که خداوند راه هدایت را در مابین آن ها قرار داده است آن را رها نموده و راه گمراهی را انتخاب نموده اند.

وَ مَا مِنْ قَوْمٍ إِلَّا وَ تَبَینَ لَهُمْ فِیهِ دَلَائِلُ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ [الخرائج والجرائح ، ج2 ، ص592.]

مردی از اهل کوفه در زمان خلافت عمر به مدینه آمد با سلمان و ابوذر و مقداد برخورد

نمود و از آن ها راهنمائی خواست. آن ها او را به کتاب خدا و به پیروی از حضرت علی (ع) فراخواندند ، و احادیثی از حضرت پیامبر (ص) در شأن حضرت علی (ع) برای او خواندند. [بحارالأنوار ، ج38 ، ص30.]

سلمان فارسی : در زمان خلافت عمر بقیع لرزید. عمر حضرت علی را طلبید.

حضرت 100 نفر از اصحاب پیامبر که در بدر حاضر بودند را خواست و از ما بین آن ها ده نفر را انتخاب نمود و آن ها را پشت سر خود قرار داد و 90 نفر را پشت سر آن ها.

(و همه مردم از مدینه خارج شدند.) آن گاه حضرت ابی ذر ، سلمان ، مقداد ، و عمار را خواست و فرمود : در جلو من حرکت کنید. آن گاه حضرت وارد بقیع شد و با زمین آن سخن گفت... تا زمین آن از حرکت باز ایستاد. [بحارالأنوار ، ج48 ، ص298.]

عبد الرحمن بن عوف از اعضای شورا در مسجد در مورد تعیین خلیفه با مردم مشورت کرد. عمار گفت : اگر می خواهی اختلافی بین مسلمین به وجود نیاید با علی (ع) بیعت کن. آن گاه مقداد گفت : قبول کن سخن عمار را.

فأقبل المقداد بن عمرو و الناس مجتمعون فقال أيها الناس اسمعوا ما أقول أنا المقداد بن عمرو إنكم إن بايعتم عليا سمعنا و أطعنا و إن بايعتم عثمان سمعنا و عصينا (و چنانچه با عثمان بیعت کنی ما نخواهیم پذیرفت.) فقام عبد الله بن أبی ربیعه بن المغیره المخزومی فنادی أيها الناس إنكم إن بايعتم عثمان سمعنا و أطعنا و إن بايعتم عليا سمعنا و عصينا

فقال له المقداد يا عدو الله و عدو رسوله و عدو كتابه و متى كان مثلک يسمع له الصالحون فقال له عبد الله يا ابن الحليف العسيف و متى كان مثلک يجترئ على الدخول فى أمر قريش. [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج9 ، ص51.]

درگیری لفظی در همان مجلس با عبد الله بن ابی ربیعه :

بحث با عبد الرحمن بن عوف (روز بعد از انتخاب عثمان) و حرکت مقداد به سوی خانه علی (ع) و در خواست قیام از حضرت علی (ع) :

لقد تكلم المقداد فى ذلک اليوم بكلام طويل يفند فيه ما فعلوه من بيعه عثمان و عدولهم بالأمر عن أمير المونين إلى أن قال له عبد الرحمن يا مقداد اتق الله فإنى خائف عليک الفتنه ثم إن المقداد قام فأتى عليا فقال أ تقاتل فنقاتل معک [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج12 ، ص265.]

و روى أحمد بن عبد العزيز الجوهرى : فى كتاب أخبار السقيفه عن محمد بن قيس الأسدى عن المعروف بن سويد قال كنت بالمدينه أيام بويع عثمان فرأيت رجلا فى المسجد جالسا و هو يصفق بإحدى يديه على الأخرى و الناس حوله و يقول وا عجبا من قريش و استئثارهم بهذا الأمر على أهل هذا البيت معدن الفضل و نجوم الأرض و نور البلاد و الله إن فيهم لرجلا ما رأيت رجلا بعد رسول الله (ص) أولى منه بالحق و لا أقضى بالعدل و لا آمر بالمعروف و لا أنهى عن المنكر فسألت عنه فقيل هذا المقداد [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج9 ، ص21.]

پس از بیعت با عثمان ، دیدم مردی را که در

مسجد نشسته و دست روی دست می زند و مردم اطرافش جمعند ، در حالی که می گوید : وای بر قریش وانتخابشان و نحوه برخورد آن ها با اهل بیت که معدن فضل و ستارگان زمینند و نور بلاد.

به خدا قسم در مابین این اهل بیت مردی است که بعد از پیامبر کسی را سزاوارتر به خلافت و عادلتر و آمر به معروف و ناهی از منکرتر از او ندیده ام.

پرسیدم این مرد کیست؟ گفتند : مقداد.

در مراسم حج ابوذر پس از معرفی خود با صدای بلند احادیثی از پیامبر (ص) در مورد اهل بیت نقل کرد. پس از بازگشت به مدینه عثمان از او مؤاخذه نمود.

ابوذر پاسخ داد که عهد و پیمان پیامبر امر او بود.

عثمان گفت چه کسی شهادت می دهد؟

علی (ع) و مقداد برخاستند و شهادت دادند. [إحتجاج طبرسی ، ج1 ، ص155.]

6. بیعت مقداد

سلمان نحوه اخذ بیعت از علی (ع) و یارانش را شرح می دهد :

فبایعت مکرها ثم بایع أبو ذر و المقداد مکرهین [إحتجاج طبرسی ، ج1 ، ص84.]

7. حضور درغدیرخم

در غدیر خم پیامبر (ص) مقداد ، سلمان ، ابوذر و عمار را خواست و آن ها را امر فرمود :

دعا المقداد و سلمان و أبا ذر و عمار فأمرهم أن یعمدوا إلی أصل شجرتین فنقبوا [فنقموا] ما تحتهما فکسحوه و أمرهم أن یضعوا الحجاره بعضها علی بعض کقامه رسول الله (ص) و أمرت [أمروا] بثوب فطرح علیه ثم صعد النبی (ص) المنبر [إقبال الأعمال ، ص456.]

8. ایمان مقداد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الولایه للمؤمنین الذین لم یغیروا و لم یبدلوا بعد نبیهم (ص) واجبه مثل سلمان الفارسی و أبی ذر الغفاری و المقداد بن الأسود الکندی و عمار بن یاسر و جابر بن عبد الله الأنصاری و حذیفه بن الیمان [خصال صدوق ، ج2 ، ص607]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ عُثْمَانَ قَالَ لِلْمِقْدَادِ أَمَا وَ اللَّهِ لَتَنْتَهِينَّ أَوْ لَأَرُدَّنَّک إِلَی رَبِّک الْأَوَّلِ قَالَ فَلَمَّا حَضَرَتِ الْمِقْدَادَ الْوَفَاهُ قَالَ لِعَمَّارٍ أَبْلِغْ عُثْمَانَ عَنِّی أَنِّی قَدْ رُدِدْتُ إِلَی رَبِّی الْأَوَّلِ [کافی ، ج8 ، ص331.]

وَ السّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهاجِرِینَ وَ الْأَنْصارِ [توبه-100] و هم النقباء أبو ذر و المقداد و سلمان و عمار و من آمن و صدق و ثبت علی ولایه أمیر المؤمنین (ع) [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص302.]

مالک بن أنس عن سمی عن أبی صالح : فی قولهوَ مَنْ یطِعِ اللّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولئِک مَعَ الَّذِینَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَیهِمْ مِنَ النَّبِیینَ وَ الصِّدِّیقِینَ وَ الشُّهَداءِ [نساء-69] قال الشُّهَداءِ یعنی علیا و جعفرا و حمزه و الحسن و الحسین هؤلاء سادات الشهداء وَ الصّالِحِینَ یعنی سلمان و أباذر

و المقداد و عمارا و بلالا و خبابا [المناقب ، ج3 ، ص87.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لسلمان : يا سلمان! لو عرض علمک على المقداد لکفر يا مقداد لو عرض صبرک على سلمان لکفر [إختصاص مفيد ، ص11.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إنما منزله المقداد بن الأسود فی هذه الأمه کمنزله ألف فی القرآن لا يلزق بها شیء [إختصاص مفيد ، ص10.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِی قَوْلِهِ تَعَالَىأَفَمَّنْ يمْشِی سَوِيا عَلى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ [ملک-22] سلمان و المقداد و عمار و أصحابه [المناقب ، ج3 ، ص73.]

گروهی آمدند و از امام رضا (ع) اجازه ملاقات خواستند و گفتند ما از شيعيان على (ع) هستيم. چند روزی اجازه نداد. آن گاه وقتی که داخل شدند ، امام فرمود :

ويحكم إنما شيعته الحسن و الحسين (ع) و سلمان و أبی ذر و المقداد و عمار و محمد بن أبی بكر ، الذين لم يخالفوا شيئا من أوامره ، و لم يرتكبوا شيئا من [فنون] زواجره [تفسيرالإمام العسكری ، ص312.]

پيامبر (ص) : خداوند مرا به دوستی چهار نفر مامور ساخت :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إن الله عز و جل أمرنی بحب أربعه من أصحابی و أخبرنی أنه يحبهم قلنا يا رسول الله فمن هم فكلنا نحب أن نكون منهم فقال ألا إن عليا منهم ثم سكت ثم قال ألا إن عليا منهم و أبوذر و سلمان الفارسی و المقداد بن الأسود الكندی [خصال صدوق ، ج1 ، ص254.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الجنه تشتاق إليک و

إلی عمار و إلی سلمان و أبی ذر و المقداد [خصال صدوق ، ج1 ، ص303.]

از امام صادق (ع) راجع به آیهإِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ کانَتْ لَهُمْ جَنّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلاً [کهف-107] سوال شد ، فرمود :

در مورد ابی ذر ، مقداد ، سلمان و عمار نازل شده است :

هذه نزلت فی أبی ذر و المقداد و سلمان الفارسی و عمار بن یاسر [تفسیرالقمی ، ج2 ، ص46.]

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : فِی قَوْلِهِ تَعَالَیوَ هُدُوا إِلَی الطَّیبِ مِنَ الْقَوْلِ وَ هُدُوا إِلی صِراطِ الْحَمِیدِ [حج-24] قَالَ ذَاک حَمْزَهُ وَ جَعْفَرٌ وَ عُبَیدَهُ وَ سَلْمَانُ وَ أَبُو ذَرٍّ وَ الْمِقْدَادُ بْنُ الْأَسْوَدِ وَ عَمَّارٌ هُدُوا إِلَی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) [کافی ، ج1 ، ص426.]

لَهُمْ دَرَجاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَ مَغْفِرَهٌ وَ رِزْقٌ کرِیمٌ [انفال-4] فإنها نزلت فی أمیر المؤمنین (ع) و أبی ذر و سلمان و المقداد [تفسیرالقمی ، ج1 ، ص255.]

رُوِی عَنِ الصَّادِقِ (ع) فِی قَوْلِهکفَّرَ عَنْهُمْ سَیئاتِهِمْ [محمد-2] قَالَ نَزَلَتْ فِی أَبِی ذَرٍّ وَ سَلْمَانَ وَ عَمَّارٍ وَ الْمِقْدَادِ لَمْ ینْقُضُوا الْعَهْد [بحارالأنوار ، ج64 ، ص50.]

رُوِیَ عَنِ الصَّادِقِ (ع) فِی قَوْلِهوَ آمَنُوا بِما نُزِّلَ [محمد-2] قَالَ بِمَا نُزِّلَ عَلَی مُحَمَّدٍ فِی عَلِی هَکذَا نَزَلَتْکفَّرَ عَنْهُمْ سَیئاتِهِمْ [محمد-2] قَالَ نَزَلَتْ فِی أَبِی ذَرٍّ وَ سَلْمَانَ وَ عَمَّارٍ وَ الْمِقْدَادِ لَمْ ینْقُضُوا الْعَهْد [بحارالأنوار ، ج64 ، ص50.]

امام صادق (ع) : در روز قیامت تعدادی از برگزیدگان شیعه چون سلمان و

مقداد را می فرستیم ، آن ها ، برخی از شیعیان بازمانده را همانند پرندگان شکاری گرفته و به بهشت می آورند. [تفسیرالإمام العسکری ، ص242.]

عن محمد بن بشیر ، عمن حدثه ، قال : ما بقی أحد إلا و قد جال جوله إلا المقداد بن الأسود فإن قلبه کان مثل زبر الحدید [رجال الکشی ، ص10.]

مقداد از سه نفری که هیچ خللی در ایمانشان پیدا نشد :

مُوسَی بْنُ بَکرٍ عَنِ الْمُفَضَّلِ قَالَ عَرَضْتُ عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) أَصْحَابَ الرِّدَّهِ فَکلُّ مَا سَمَّیتُ إِنْسَاناً قَالَ اعْزُبْ حَتَّی قُلْتُ حُذَیفَهَ قَالَ اعْزُبْ قُلْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ قَالَ اعْزُبْ ثُمَّ قَالَ إِنْ کنْتَ إِنَّمَا تُرِیدُ الَّذِینَ لَمْ یدْخُلْهُمْ شَیءٌ فَعَلَیک بِهَولَاءِ الثَّلَاثَهِ أَبُو ذَرٍّ وَ سَلْمَانُ وَ الْمِقْدَادُ [بحارالأنوار ، ج22 ، ص113.]

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : کانَ النَّاسُ أَهْلَ رِدَّهٍ بَعْدَ النَّبِی (ص) إِلَّا ثَلَاثَهً فَقُلْتُ وَ مَن الثَّلَاثَهُ فَقَالَ الْمِقْدَادُ بْنُ الْأَسْوَدِ وَ أَبُو ذَرٍّ الْغِفَارِی وَ سَلْمَانُ الْفَارِسِی رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَکاتُهُ عَلَیهِمْ ثُمَّ عَرَفَ أُنَاسٌ بَعْدَ بِسِیرٍ وَ قَالَ هَولَاءِ الَّذِینَ دَارَتْ عَلَیهِمُ الرَّحَی وَ أَبَوْا أَنْ یبَایعُوا حَتَّی جَاءُوا بِأَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) مُکرَهاً فَبَایعَ وَ ذَلِک قَوْلُ اللَّهِ تَعَالَیوَ ما مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَ فَإِنْ ماتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلی أَعْقابِکمْ وَ مَنْ ینْقَلِبْ عَلی عَقِبَیهِ فَلَنْ یضُرَّ اللَّهَ شَیئاً وَ سَیجْزِی اللَّهُ الشّاکرِینَ [آل عمران-144] [کافی ، ج8 ، ص245.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الإیمان عشر درجات فالمقداد فی الثامنه و أبو ذر فی التاسعه و سلمان فی العاشره [روضه الواعظین ، ج2 ، ص280.]

قَالَ الْکاظِمُ

(ع) : إذا كان يوم القيامه نادى مناد أين حوارى محمد بن عبد الله رسول الله (ص) الذين لم ينقضوا العهد و مضوا عليه فيقوم سلمان و المقداد و أبو ذر [إختصاص مفيد ، ص61.]

15 نفر از قوم حضرت موسى ، 7 نفر از اصحاب كهف :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يخْرُجُ مَعَ الْقَائِمِ (ع) مِنْ ظَهْرِ الْكوفَهِ سَبْعه وَ عِشْرُونَ رَجُلًا خَمْسَهَ عَشَرَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى (ع) الَّذِينَ كانُوا يهْدُونَ بِالْحَقِّ وَ بِهِ يعْدِلُونَ وَ سَبْعَهٌ مِنْ أَهْلِ الْكهْفِ وَ يوشَعُ بْنُ نُونٍ وَ سَلْمَانُ وَ أَبُو دُجَانَهَ الْأَنْصَارِى وَ الْمِقْدَادُ وَ مَالِک الْأَشْتَرُ فَيكونُونَ بَينَ يدَيهِ أَنْصَاراً وَ حُكاماً [إرشاد مفيد ، ج2 ، ص386.]

9. نماز بر پيامبراكرم (ص)

سلمان : هنگامى كه امير مؤمنان (ع) از غسل و تكفين پيامبر فارغ گشت ، مرا و اباذر و مقداد و فاطمه و حسن و حسين را جهت گذاردن نماز بر پيكر پيامبر به داخل حجره فراخواند. على (ع) در پيش ايستاد و ما پشت سر حضرت :

فلما توفى رسول الله (ص) اشتغلت بدفنه و الفراغ من شأنه ثم آليت يمينا أنى لا أرتدى إلا للصلاه حتى أجمع القرآن ففعلت ثم أخذته و جئت به فأعرضته عليهم قالوا لا حاجه لنا به ثم أخذت بيد فاطمه و ابنى الحسن و الحسين ثم درت على أهل بدر و أهل السابقه فأنشدتهم حقى و دعوتهم إلى نصرتى فما أجابنى منهم إلا أربعه رهط سلمان و عمار و المقداد و أبو ذر [إحتجاج طبرسى ، ج1 ، ص190.]

در مراسم دفن و كفن رسول الله (ص) سلمان ، ابوذر ، مقداد ،

عمار ، حذیفه شرکت داشتند. [بحار ، ج37 ، ص131.]

10. شجاعت مقداد

هنگامی که خبر به دار آویخته شدن خبیب به پیامبر رسید ، به یارانش فرمود : کدام یک از شما خبیب را از بالای دار فرود می آورد؟ زبیر گفت : یا رسول الله من و دوستم مقداد. آنگاه آن ها شب راه می رفتند و روز پنهان می شدند تا در وادی تمعیم ، شبانه بدن مطهر خبیب را در حالی که بوی مشک می داد بعد از چهل روز از بالای درخت فرود آورده در حالی که اطراف درخت چهل نفر از مشرکین که نگهبان بودند در خواب و مستی بودند. [بحارالأنوار ، ج20 ، ص153.]

11. تعلیم وتربیت قرآن

مردم حمص قرآن را از مقداد فرا گرفتند. [کامل ، ج3 ، ص111.]

12. فقر مقداد

1 مقداد به حضرت علی (ع) رسید ، عرض کرد : مدتی است غذا نخورده ام ، پس امیر المؤمنین زره خود را فروخت و وضع او را تأمین کرد :

فِی حَدِیثِ ابْنِ عَبَّاسٍ : أَنَّ الْمِقْدَادَ قَالَ لَهُ أَنَا مُنْذُ ثَلَاثَهِ أَیامٍ مَا طَعِمْتُ شَیئاً فَخَرَجَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) وَ بَاعَ دِرْعَهُ بِخَمْسِمِائَهٍ وَ دَفَعَ إِلَیهِ بَعْضَهَا [بحارالأنوار ، ج41 ، ص31.]

13. اعتبار بین مردم

عمر هنگام مرگ وصیت به شورا نمود ، و مقداد را مأمور گردهمائی اعضاء شورا کرد. مقداد پس از دفن عمر اعضای شورا را گرد هم آورد. [کامل ، ج3 ، ص67.]

14. توجه به مسائل مهم اجتماع

مقداد از کسانی بود که نامه به عثمان نوشتند و او را از اعمال و کردارش بر حذر داشتند.

و روی آخرون : أن المقداد و عمارا و طلحه و الزبیر و عده من أصحاب رسول الله (ص) کتبوا کتابا عددوا فیه أحداث عثمان و خوفوه به و أعلموه

أنهم مواثبوه إن لم يقلع فأخذ عمار الكتاب فأتاه به فقرأ منه صدرا [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج3 ، ص50.]

مقداد هنگام تبعید ابوذر حاضر بوده است.

افراد دیگر علی (ع) ، حذیفه ، عمار ، عبد الله بن مسعود :

عن مالک بن ضمره الروسی قال : لما سیر أبوذر رحمه الله اجتمع هو و علی بن أبی طالب (ع) و المقداد بن الأسود و عمار بن یاسر و حذیفه بن الیمان و عبد الله بن مسعود 0000 [خصال صدوق ، ج2 ، ص457.]

15. ازدواج مقداد

جبرئیل نازل شد و سلام خدا را رساند و مطالبی در مورد ضرورت ازدواج دوشیزگان نقل نمود. پیامبر بلافاصله به منبر تشریف بردند :

ثُمَّ لَمْ ینْزِلْ حَتَّی زَوَّجَ ضُبَاعَهَ بِنْتَ الزُّبَیرِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ الْمِقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ الْکنْدِی [علل الشرائع ، ج2 ، ص578.]

آنگاه پیامبر فرمود :

إِنَّمَا زَوَّجْتُهَا الْمِقْدَادَ لِیتَوَاضَعَ فِی النِّکاحِ وَ لْتَتَأَسَّوْا بِرَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ لْتَعْلَمُوا أَنَّ أَکرَمَکمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاکمْ [بحارالأنوار ، ج22 ، ص265.]

16. فوت مقداد

مقداد در سال 33 هجری فوت کرد. [کامل ، ج3 ، ص111.]

هنگام فوت 70 سال عمر داشت.ا [لغدیر ، ج1 ، ص59.]

در جرف مدینه فوت کرد. بدن او را به مدینه منتقل نموده و در قبرستان بقیع دفن کردند. [بحارالأنوار ، ج48 ، ص296.]

1. مقدسات

1. مقدسات هستی

1. ذات حق تعالی

- احترام هر مقدسی به اندازه قرب او به خدا است و مقدس ترین چیزها نزد ما خدا است که باید از او هرگونه عیب و نقص و سوء ظنی را دور نمود.

- ده ها آیه قرآن درباره تسبیح خدا با تعبیرات سبحان الله ، سبحانه و سبحانک آمده و بارها فرموده که تمام موجودات و فرشتگان او را تسبیح می نمایند و ناگفته پیدا است که معنای تسبیح همان گونه که مفردات گفته تنزیه خدا از عیب و نقص است.

- در قرآن آیات زیادی که او را مقدس و دور از هر عیب و نقصی می شمرند و در اصطلاح آنها را صفات جلالیه یا سلبیه می نامند در برابر صفات ثبوتیه یا جمالیه که صفات و کمالاتی است که خدا دارد و ما به مناسبت موضوع بحث آیاتی را در اینجا نقل می کنیم.

1-وَ لَقَدْ خَلَقْنَا السَّماواتِ وَ الْأَرْضَ وَ ما بَینَهُما فِی سِتَّهِ أَیامٍ وَ ما مَسَّنا مِنْ لُغُوبٍ [ق ، 38] .

ما زمین و آسمان را در 6 روز آفریدیم و هیچ رنج و خستگی به ما نرسید.

2- حدود ده آیه آمده که خداوند غافل از عملکرد شما نیستوَ مَا اللّهُ بِغافِلٍ عَمّا تَعْمَلُونَ [بقره ، 74] .

3-لَقَدْ سَمِعَ اللّهُ قَوْلَ الَّذِینَ قالُوا إِنَّ اللّهَ

فَقِیرٌ [آل عمران ، 181] .

گاهی که خدا برای تحریک حداکثر عواطف به جای انفاق کلمه قرض به کار بردهمَنْ ذَا الَّذِی یقْرِضُ اللّهَ قَرْضاً حَسَناً [(حدید ، 11)] ، ولی یهود گفتند لابد خدا فقیر است که نیاز به وام گرفتن دارد. خداوند در این آیه می فرماید : خدا کلام کفر آمیز آنان را که گفتند خدا فقیر است شنید. [آل عمران ، 181] .

4- آیات متعددی آمده که شما نمی توانید خدا را عاجز و درمانده کنید.

وَ اعْلَمُوا أَنَّکمْ غَیرُ مُعْجِزِی اللّهِ [توبه ، 2] .

5- آیات فراوانی داریم که خداوند عزیز است و هرگز محکوم و مقهور و تحت سیطره و نفوذ قدرت دیگری در نمی آید.إِنَّ اللّهَ لَقَوِی عَزِیزٌ [حج ، 40] .

6- خواب و چرت او را نمی گیرد :

لا تَأْخُذُهُ سِنَهٌ وَ لا نَوْمٌ [بقره ، 255] .

سنه : سستی آغاز خواب است ، و نوم خود خواب است.

دربرابر این قداست ، دیگران انواع نیازها و پشیمانی ها و تردیدها و ظلم ها را برای خدا تراشیدند واین تورات و انجیل است که ملاحظه می فرمائید.

2. قرآن

1- نجس کردن خط و ورق قرآن حرام است و اگر نجس شود باید فورا آن را آب بکشند. [مسأله 135] .

2- اگر جلد قرآن نجس شود در صورتی که بی احترامی به قرآن باشد باید آنرا آب بکشند. [مسأله 136] .

3- اگر ورق قرآن یا چیزی که احترام آن لازم است ، مثل کاغذی که اسم خدا یا رسول الله (ص) یا ائمهعلیهم السلامبر آن نوشته شده در مستراح

بیفتد ، بیرون آوردن آن و آب کشیدن آن اگر چه خرج داشته باشد واجب است و اگر ممکن نباشد باید به آن مستراح نروند تا یقین کنند که آن ورق پوسیده است. [مساله 140] .

4- نوشتن قرآن با مرکب نجس و دادن قرآن به کافر و...حرام است.

3. پیامبران وجانشینان آنها

1. قرآن وقداست پیامبران

1- کسی که به پیامبر اکرم (ص) و یا به یکی از امامان معصومعلیهم السلامو یا به حضرت زهرا (س) دشنام دهد ، کشتن وی واجب است ، مادامی که بر جان و آبروی خود یا مؤمن دیگری هراسی نداشته باشد. [تحریر الوسیله ، ج2 ، ص606] .

2- اگر تربت امام حسین (ع) در مستراح بیفتد و بیرون آوردن ممکن نباشد ، باید به آن مستراح نروند تا یقین کنند که از بین رفته است. [مساله 140] .

3- نماز خواندن جلو قبر پیامبر و امامان معصوم ، چنانچه بی احترامی باشد حرام است. [مساله 884] .

4-سَلامٌ عَلی إِبْراهِیمَ [صافات ، 109] .

5-سَلامٌ عَلی نُوحٍ فِی الْعالَمِینَ [صافات ، 79] .

6-إِنَّما یرِیدُ اللّهُ لِیذْهِبَ عَنْکمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیتِ وَ یطَهِّرَکمْ تَطْهِیراً [احزاب ، 33] .

7-إِنَّ اللّهَ وَ مَلائِکتَهُ یصَلُّونَ عَلَی النَّبِی [احزاب ، 56] .

لا تَرْفَعُوا أَصْواتَکمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِی [حجرات ، 2] .

2. دشمنان وقداست انبیا

- هرگاه کسی به دروغ ادعای پیامبری کند قتل او بر شنونده ادعا لازم است ، مگر در صورت خوف بر جان و آبروی خود یا دیگری. [

تحریرالوسیله ، ص607] .

تمام تلاش مخالفین انبیا شکستن این قداست

بود.ما هذا إِلاّ بَشَرٌ مِثْلُکمْ [مومنون ، 24] . بارها می گفتند اگر شما از انسان هائی مثل خود پیروی کنید ، زیان کارید و این قداست نیز مخصوص کتاب آسمانی ما قرآن است.وَ لَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَراً مِثْلَکمْ إِنَّکمْ إِذاً لَخاسِرُونَ [مومنون ، 34] .

وَ مِنْهُمْ مَنْ یلْمِزُک فِی الصَّدَقاتِ [توبه ، 58] .

وَ اتَّبَعَک الْأَرْذَلُونَ [شعراء ، 111] .

وَ هَمُّوا بِإِخْراجِ الرَّسُولِ [توبه ، 13] .

4. مؤمن

نبش قبر گناه و تعزیر دارد.

خود مؤمن محترم است و نباید در کار او تجسس کرد ، به او سوء ظن برد ، نسبت ناروا داد ، هتک او کرد ، توهین و اهانت و استخفاف و ترساندن و مسخره او حرام و تأدیب دارد. حتی خود انسان حق ندارد آبرو و قداست خود را نابود کند. گناهش را به دیگری بگوید و از ناگواری های خود نزد این وآن شکایت کند.

5. اماکن مقدس

1. کعبه

کعبه مقدس است ، بول کردن روبه آن (قبله) یا پشت به آن حرام است.

2. مسجد

مسجد را راهرو خود قرار ندهید و در حال جنابت وارد مسجد نشوید ، هرگاه مسجد نجس شد فورا تطهیر کنید؛ حتی اگر قدرت بر تطهیر ندارید و نجس بودن آن بی احترامی به مسجد است بنا بر احتیاط واجب به کسی که قدرت دارد اطلاع دهید. [مسأله 901] .

بردن چیز نجس به مسجد (مثل لباس و کفش نجس) اگر بی احترامی باشد حرام است. خوابیدن در مسجد ، آب دهان انداختن ، راه دادن دیوانه و بچه و حرف دنیایی زدن در آن مکروه است. [مساله

. [906]

- خواندن دو رکعت نماز تحیت و احترام مسجد مستحب است.

- قرآن با صراحت می فرماید : إِنَّمَا الْمُشْرِکونَ نَجَسٌ فَلا یقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرامَ [توبه ، 28] .

در تحریرالوسیله کتاب حدود ، احکام بناها می خوانیم :

کفار نمی توانند وارد مسجد الحرام شوند و هم چنین سایر مساجد ، اگر بی احترامی به حساب آید بلکه قول قوی تر آن است که اگر بی احترامی هم نبود وارد نشوند و مسلمانان هم نباید اجازه بدهند و اگر دادند باز جایز نیست.

صحن و حرم امامان معصومعلیهم السلامنیز مانند مساجد است که نباید کفار وارد شوند.

نه تنها در مکه و مدینه ، بلکه در تمام حجاز کفار تنها حق عبور دارند نه توطّن. [تحریر الوسیله ، ج3 ، ص636] .

6. زمان های مقدس

1. ماه رمضان

1- انجام گناه در ماه رمضان و مکان مقدس کیفر بیشتری دارد.

2- حضرت علی (ع) 80 ضربه شلاق به نجاشی شاعر معروف به خاطر شرب خمر زد و سپس یک شب او را بازداشت کرد و دوباره فردا احضار و 20 ضربه دیگر زد. نجاشی گفت : یا امیرالمؤمنین این 20 ضربه چرا؟ حضرت چنین پاسخ فرمودند :

هَذَا لِتَجَرِّیک عَلَی شُرْبِ الْخَمْرِ فِی شَهْرِ رَمَضَان [کافی ، ج7 ، ص216].َ

2. لحظه ها

- ساعاتی که سفارش دعا شده ، مثل شب جمعه ها ، سحرها ، ساعت آخر روز جمعه ، حالات بیماری ، زمان صف بندی واعزام سرباز به جبهه ، دعا

بعد از اذان ها ، به هنگام افطار ، بعد از ختم قرآن ، دعای دسته جمعی ، هنگام نزول باران و بعد از تهجد.

در

سفینه البحار می نویسد که پدر مجلسی بعد از تهجد حال خوشی پیدا کرد و در فکر بود چه دعایی کند که ناگاه محمد باقر در گهواره گریه کرد او دعا کرد که فرزندش مروّج دین شود.

2. در صورت توهین به مقدسات اسلام به مقدسات دیگران توهین نکنید

وَ لا تَسُبُّوا الَّذِینَ یدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ فَیسُبُّوا اللّهَ عَدْواً بِغَیرِ عِلْمٍ [انعام ، 108] .

این آیه عمل بعضی از مؤمنان را که به بت های مشرکان ناسزا می گفتند رد می کند.

- حضرت علی (ع) همین که دید در صفین ارتش او به یاران معاویه ناسزا می گویند ، فرمود :

إِنِّی أَکرَهُ لَکمْ أَنْ تَکونُوا سَبَّابِین [نهج البلاغه ، خطبه 206] .

البته این سب وقتی جایز نیست که عامل سب آنها ، به مقدسات واقعی شود.

3. نتیجه بی احترامی به مقدسات

در سوره مبارکه هود آمده است.هذِهِ ناقَهُ اللّهِ لَکمْ آیهً فَذَرُوها تَأْکلْ فِی أَرْضِ اللّهِ وَ لا تَمَسُّوها بِسُوءٍ فَیأْخُذَکمْ عَذابٌ قَرِیبٌ [هود ، 64] .

متوکل به امام هادی (ع) جسارت کرد. حضرت فرمودند : " او تا سه روز دیگر از بین می رود زیرا من کمتر از ناقه صالح نیستم".

فتوای حضرت امام (ره) راجع به سلمان رشدی.

وَ مَنْ یعَظِّمْ حُرُماتِ اللّهِ [حج ، 30] .

برای اصحاب فیل : فَجَعَلَهُمْ کعَصْفٍ مَأْکولٍ [فیل ، 5] .

انّمَا المُشرِکونَ نَجس فَلا یقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرامَ [بقره ، 28] .

مِنْها أَرْبَعَهٌ حُرُمٌ [توبه ، 36] .

وَ الَّذِينَ يحَاجُّونَ فِی اللّهِ مِنْ بَعْدِ ما اسْتُجِيبَ لَهُ حُجَّتُهُمْ داحِضَهٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَ عَلَيهِمْ غَضَبٌ وَ لَهُمْ عَذابٌ شَدِيدٌ [شوری ، 16]

.

محاجّه از حج به معنای قصد است. به آن نوع گفت و گویی گفته می شود که قصد گوینده اثبات یا ابطال خیری باشد ، کلمه داحض به معنای باطل است.

ترجمه : و کسانی که درباره خداوند پس از آنکه دعوت او را پذیرفته اند دست به جدال می زنند حجتشان نزد پروردگارشان تباه است و بر آنها است خشم الهی و برایشان عذاب سختی است.

توضیح : کسانی که سه نوع فساد دارند ، اولا : با سوء نیت دست به جدال می زنند (یجاجّون) ثانیا : موردبحث و جدال آنان ذات مقدس خدا یا اولیا و قوانین او است (یحاجّون فی الله) . ثالثا : در شرائطی این کار را می کنند که جامعه با فطرت عقل ، راه خدا را پذیرفته است ، ایشان به سه آفت سخت گرفتار می شوند و (نزد پروردگارشان دلیلی برای این جدال ها ندارند و در دنیا و آخرت مورد تنفر و غضب هستند و در آخرت عذاب سخت خواهند داشت.

همین که عقیده هایی را بر اساس منطقی پذیرفتید به گفت وگوهای حسودانه و مغرضانه گوش ندهید.

همین که یک راه و رسم یا عادت و سنتی نیکو و منطقی در جامعه تثبیت شده آن را با جدل نشکنید.

هرگونه جدال درباره خدا که بعد از پذیرفتن منطقی و فطری مردم مطرح شود محکوم است.

بعد از استدلال برای خدا یا شناخت اولیای خدا یا قانون خدا و استقرار عقل و فطرت ، دیگر مناقشه جایز نیست.

همین که راه روشنی برای شما ثابت شد به خاطر شک و وسوسه از آن دست بر ندارید‌لاتنقض الیقین باشک

همین که به کسی ایمان پیدا کردید با شایعه او را رها

نکنید.

همینکه عقیده ای را بر اساس منطقی پذیرفتیدبه گفت وگوهای حسودانه و مغرضانه گوش ندهید.

همین که یک راه و رسم یا عادت و سنّتی نیکو و منطقی در جامعه تثبیت شده ، آن را با جدل نشکنید.

1. مکر

1. مکر یعنی چه ؟

مکر به معنی تدبیر است. لکن غالبا درموارد تدبیر بد استعمال می شود.

قرآن می گوید : لا یحیقُ الْمَکرُ السَّیئُ إِلاّ بِأَهْلِهِ [فاطر/43] .

معلوم می شود که مکر غیر سیی ء هم داریم.

2. مکر یکی از عوامل فروپاشی جامعه است؟

زندگی انسان اجتماعی است و اساس جامعه با همکاری است و همکاری وابسته به ارتباطات است. ارتباطات بر اساس تعهدات است و تعهد است که رمز امنیت و سکون و دلگرمی است و مکر و خدعه ، تعهد و سکون را متزلزل ، قهرا ارتباطات ضعیف و همکاری جامعه مختل و زندگی اجتماعی و انسانیت از بین می رود.

انواع پیمان ها :

فرد در برابر فرد : مثل همسر نسبت به همسر

جامعه در برابر جامعه : ما لَکمْ لا تُقاتِلُونَ فی سَبیلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفینَ [نساء/75] .

فرد در برابر جامعه : آداب و قوانین و مالیات و...

جامعه در برابر فرد : دولت در برابر افراد محروم و...

و تخلف هر کدام سبب از هم پاشیدگی جامعه است.

3. چند روایت درمذمت مکر

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : لِكلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ يعْرَفُ بِهِ يوْمَ الْقِيامَهِ [نهج البلاغه ، خطبه 200] .

روز قیامت برای هر حیله گری...

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا يدخل الجنه بخيل و لا خب (حیله گر) [مجموعه ورام ، ج1 ، ص171] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : المكر بمن ائتمنک كفر [غررالحكم ، ص291] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : من أعظم المكر تحسين الشر [غررالحكم ، ص291] .

4. راههای درمان مکر

ما در حضور خدا هستیم :

فَإِنَّک بِأَعْيُنِنا [طور/48] .

2 عاقبت رسوایی است :

وَ اللّهُ مُخْرِجٌ ما كنْتُمْ تَكتُمُونَ [بقره/72] .

3 ضررش به خود ما خواهد رسید :

وَ لا يحيقُ الْمَكرُ السَّيئُ إِلاّ بِأَهْلِهِ [فاطر/43] .

5 در برابر مردم قیامت :

يوْمَ تُبْلَى السَّرائِرُ [طارق/9] .

بَعْضُكمْ مِنْ بَعْضٍ [آل عمران/195] .

7 قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : ما غدر من أيقن بالمرجع [غررالحكم ، ص146] .

5. اوصاف مکر کنندگان با خدا

1. منافق هستند

قُلْ أَ بِاللّهِ وَ آياتِهِ وَ رَسُولِهِ كنْتُمْ تَسْتَهْزِؤونَ [توبه/65] .

منافقان كه در ظاهر مؤمن و در باطن...يخادِعُونَ اللّهَ وَ الَّذينَ آمَنُوا وَ ما يخْدَعُونَ إِلاّ أَنْفُسَهُمْ وَ ما يشْعُرُونَ [بقره/9] .

2. رياكارند

رياء در عبادت :

در نماز كهاللّهُ أَكبَرمی گويی مكر نباشد ، إِياک نَعْبُد [فاتحه/5] .

مكر نباشد و... در حديث آمده كه هر گاه انساناللّهُ أَكبَربگويد ولی در قلبش غير او بزرگ باشد ، خدا به او می گويد آيا با من خدعه می كنی؟

6. مكار سياسی دشمن خداورسول خداست

1 يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا لا تَخُونُوا اللّهَ وَ الرَّسُول [انفال/27] .

خيانت خودداری از پرداخت حقی است كه انسان آن راقبول كرده در برابر امانت. خيانت به خدا و پيامبر (ص) ، آن است كه اسرار نظامی مسلمانان را در اختار ديگران بگذارد حتی گفتگوهای محرمانه را نبايد فاش كند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَهِ [كافی ، ج2 ، ص660] .

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا عَدُوّی وَ عَدُوَّكمْ أَوْلِياءَ [ممتحنه/1] .

شخصی به نام حاطب مسلمان شد و هجرت كرد ولی همسرش در مكه بود. كفار از طريق همسر او نامه به مدينه نوشتند كه اگر محمد (ص) بنای حمله دارد به همسرش بنويسد و او مردم مكه را خبر دهد. او نامه و اوضاع مدينه را نوشت به زنی داد كه در لابه لای موهای سرش پنهان كرد و همين كه از مدينه بيرون آمد جبرئيل به پيامبر (ص) خبر داد و او حضرت علی (ع) و ديگران را فرستاد و بازديد كردند. گفت نامه ای ندارم. حضرت علی (ع) فرمود : پيامبر (ص) خلاف نگفته تهديد

شد تا نامه را بیرون آورد و نزد پیامبر (ص) آوردند. حضرت شوهر را احضار کرد. او به التماس افتاد که چون کفّار مکه به همسرم خدمت کردند من هم خواستم گزارشی تهیه کنم و هدف سوئی ندارم. آیه فوق نازل شد.

7. مکار فرهنگی افتراء زننده خداست

1 یکتُبُونَ الْکتابَ بِأَیدیهِمْ ثُمَّ یقُولُونَ هذا مِنْ عِنْدِ اللّه [بقره/79] .

2 یلْوُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْکتابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْکتابِ وَ ما هُوَ مِنَ الْکتابِ [آل عمران/78] .

3 افْتَری عَلَی اللّهِ [آل عمران/94] .

8. وظیفه مسلمین در برخورد با مکار وخائن

وَ إِنْ نَکثُوا أَیمانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَ طَعَنُوا فی دینِکمْ فَقاتِلُوا أَئِمَّهَ الْکفْرِ [توبه/12] .

قال فی المیزان : اینها غیر از مشرکان هستند ، آنها گروه دیگری هستند که با ولی امر پیمان هایی داشتند که شکستند. [المیزان ، ج9 ، ص163] .

1. قرآن

وَ إِنْ نَکثُوا أَیمانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَ طَعَنُوا فی دینِکمْ فَقاتِلُوا أَئِمَّهَ الْکفْرِ [توبه/12] .

قال فی المیزان : اینها غیر از مشرکان هستند ، آنها گروه دیگری هستند که با ولی امر پیمان هایی داشتند که شکستند. [المیزان ، ج9 ، ص163] .

2. روایت

در نامه حضرت علی (ع) به مالک می خوانیم :

فَإِنْ أَحَدٌ مِنْهُمْ بَسَطَ یدَهُ إِلَی خِیانَهٍ اجْتَمَعَتْ بِهَا عَلَیهِ عِنْدَکَ أَخْبَارُ عُیونِک (مأموران سری متّفقا گزارش دادند.) اکتَفَیتَ بِذَلِک شَاهِداً فَبَسَطْتَ عَلَیهِ الْعُقُوبَهَ فِی بَدَنِهِ (تنبیه بدنی) وَ أَخَذْتَهُ بِمَا أَصَابَ مِنْ عَمَلِهِ (کیفر) ثُمَّ نَصَبْتَهُ بِمَقَامِ الْمَذَلَّهِ (او را در مقام خواری بنشان منزوی کن) وَ وَسَمْتَهُ بِالْخِیانَهِ

(آرم و نشان خیانت را بر او ببند) وَ قَلّدْتَهُ عَارَ التَّهَمَهِ (گردن بند تهمت را به گردنش بیفکن) [نهج البلاغه ، نامه 53]

1. مکه معظمه

1. مکان قداست

1. مسجد

إِنَّما یعْمُرُ مَساجِدَ اللّهِ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الأْخِرِ وَ أَقامَ الصَّلاهَ وَ آتَی الزَّکاهَ وَ لَمْ یخْشَ إِلاَّ اللّهَ [بقره/125] .

طبق صراحت قرآن مانعین حَرَم حق تولیت حَرَم را ندارند.

منطقه ای که معراج رسول (ص) است.

منطقه ای که مزار هفتاد پیامبر است.

منطقه ای که اهل بیت رسول الله (علیهم السلام) در دعاهای ماه رمضان هر شب و روز می گویند : اللّهُمَّ ارْزُقْنِی حَجَّ بَیتِک الْحَرَام [إقبال الأعمال ، ص37] .

2. شهر

مکه ای که

قداست آن سبب می شود ، غیر ذی زرعبودنش فراموش شود.

رَبَّنا إِنِّی أَسْکَنْتُ مِنْ ذُرِّیتی بِوادٍ غَیرِ ذی زَرْعٍ عِنْدَ بَیتِک الْمُحَرَّم [ابراهیم/37] .

مکه ای که مورد سوگند خداست.وَ هذَا الْبَلَدِ الْأَمینِ [تین/3] .

مکه ای کهیجْبی إِلَیهِ ثَمَراتُ کلِّ شَیءٍ رِزْقاً مِنْ لَدُنّا [قصص/57] .

مکه ای کهوَ عَلی کلِّ ضامِرٍ یأْتینَ مِنْ کلِّ فَجٍّ عَمیقٍ [حج/27] . است.

منطقه ای که با دعای ابراهیم (ع) شهر اَمن شد.رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِناً [انفال/34] .

منطقه ای که همه مردم علاوه بر کفشفَاخْلَعْ نَعْلَیک [طه/12] . باید همه لباس خود را بیرون آورده و لباس احرام بپوشند.

منطقه ای که فرودگاه جبرئیل است.

منطقه ای که مظهر وحدت و حرکت و اعلام برائت از کفّار است.

منطقه ای که جز علیّ بن ابیطالب (علیهما السلام) ، شهامت خواندن سوره برائت علیه کفار آن زمان را نداشت.

2. قداست تاریخی

مکه ای که اول خانه مردم است :

إِنَّ أَوَّلَ بَیتٍ وُضِعَ لِلنّاسِ [آل عمران/96] .

مکه ای که مسئول تطهیر آن ابراهیم (ع) و اسماعیل (ع) هستند : طَهِّرا بَیتِی لِلطَّائِفین [بقره/125] .

مکه ای کهوَ عَلی کلِّ ضامِرٍ یأْتینَ مِنْ کلِّ فَجٍّ عَمیقٍ [حج/27] . است.

منطقه ای که بنّای آن ابراهیم (ع) و کارگرش اسماعیل (ع) است.

منطقه ای که از آسمان حفاظت می شود ، (ماجرای ابابیل)

منطقه ای که شکنجه گاه رسول اکرم (ص) و یاران مخلص او است.

3. قداست شرعی

منطقه ای که حیوان و گیاه آن درامانند.

منطقه ای کهفَلا رَفَثَ وَ لا فُسُوقَ وَ لا جِدالَ فِی الْحَجِّ [بقره/197] .

منطقه ای که ورود بیگانه به آن ممنوع است : إِنَّمَا الْمُشْرِکونَ نَجَسٌ فَلا یقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرامَ [توبه/28] .

منطقه ای که تمام

مسلمانان هر روز پنج بار به او توجه دارند : فَوَلُّوا وُجُوهَكمْ شَطْرَهُ [بقره/144] .

منطقه ای که رمز استقلال مسلمانان است : لِئَلاّ یکونَ لِلنّاسِ عَلَیکمْ حُجَّهٌ [بقره/150] .

منطقه ای که هم توجه به او و قبله قرار گرفتنش برای اتمام نعمت است : لِأُتِمَّ نِعْمَتی عَلَیکم [بقره/150] . و هم فتح آنیتمّ علیکم نعمتیاست.

منطقه ای که خداوند آمدن به آنجا را برای مستطیع یک حق قرار داده : وَ لِلّهِ عَلَی النّاسِ حِجُّ الْبَیتِ مَنِ اسْتَطاعَ إِلَیهِ سَبیلاً [آل عمران/97] .

منطقه ای که نیامدن به آنجا یهودی و نصرانی مردن است.

مکه ای کهقِیاماً لِلنّاسِ [مائده/97] .است.

مکه ای کهسَواءً الْعاکفُ فیهِ وَ الْبادِ [حج/25] .است.

مکه ای کهمَنْ یرِدْ فیهِ بِإِلْحادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذابٍ أَلیمٍ [حج/25] .است.

مکه ای کهلِیشْهَدُوا مَنافِعَ لَهُمْ [حج/28] .است.

4. اداره این اماکن شریف

آیا تولیت این منطقه به دست خادم آمریکا و قاتل مسلمین ، خائف و بی کفایت ، عقلی و شرعی است؟!

قرآن می فرماید : حتی یک نفر از این افراد حق تولیت ندارد و باید جمعی باشند از اهل تقوااِنْ أَوْلِیاوهُ إِلاَّ الْمُتَّقُون [انفال/34] .

و آیا باید تولیت آن به دست حکومتی افتد که وزارت اوقافش کتابی در دفاع از یزید چاپ می کند به نام حقایق عن أمیرالمؤمنین یزید!!!!

آیا مسلمان تر از ابوسفیان که در فتح مکه اسلام ظاهری آورد نبود که خیابان به نامش شود ، و یا به نام ابولهب که ملعونِ قرآن است و یا آل سعود که به دست ملکه انگلیس صلیب گردن می کند. [مجله الوحده الاسلامیه ، محرم1408 ، ص30]

5. شکواییه

ما را کشتند و

در نماز مسجد الحرام بعد از سوره حمد خواندند :

وَ مَنْ یرِدْ فیهِ بِإِلْحادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذابٍ أَلیمٍ [حج/25] .

ما را کشتند و در نماز خواندند : وَ ما تَدْری نَفْسٌ ما ذا تَکسِبُ غَداً وَ ما تَدْری نَفْسٌ بِأَی أَرْضٍ تَمُوت [لقمان/34] .

ما را کشتند و در نماز خواندند : فَلا رَفَثَ وَ لا فُسُوقَ وَ لا جِدالَ فِی الْحَج [بقره/197] .

آیاالموت لامریکاجدال است؟ جدال میان خودی ها است نه برائت از بیگانه. [تفسیر کشاف زمخشری ، ج1 ، ص263]

جدال در تفسیر اهل البیت (علیهم السلام) لا و الله و بلی و اللهاست ، نه الموت لامریکا.

آیا تلاوت سوره برائت به کفار جدال است؟

آیاالموت لامریکامصداقأَشِدّاءُ عَلَی الْکفّار [فتح/29] . نیست؟

شعاریا أیها المسلمون اتّحدوا اتّحدواجدال است ، ولی امام مسجد الحرام بارها در موسم حج در خطبه ها می گوید : "لطفا برای آمدن به مسجد پیاز نخورید" آیا این استلِیشْهَدُوا مَنافِعَ لَهُم [حج/28] .

آیا آیهادْعُ إِلی سَبیلِ رَبِّک بِالْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ وَ جادِلْهُمْ بِالَّتی هِی أَحْسَنُ [نحل/125] . در حج لغو شده است؟

جدالی که در کنار فسوق است ، باید هم آهنگ با فسوق باشد.

مالک در مؤطأ می گوید : "قریش در منطقه مشعر توقف می کرد و دیگران در عرفات ، و هر کدام فریاد می زدند : نحن أصوب" ، سپس می گوید : هذا هو الجدالآیا بحث علمی جدال است؟

1. ملائکه

1. معرفی ملائکه

1- آن ها موجودات با ارزشی هستند که هرگز عصیان الهی را مرتکب نمی شوند : بَلْ عِبادٌ مُکرَمُونَ

لا یسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَ هُمْ بِأَمْرِهِ یعْمَلُونَ [انبیاء/26و27] .

2- هرگز از عبادت خسته

نمی شوند : وَ مَنْ عِنْدَهُ لا یسْتَکبِرُونَ عَنْ عِبادَتِهِ وَ لا یسْتَحْسِرُونَ [انبیاء/19] .

3- هر یک از آنها مقام معلوم و مشخصی دارند : وَ ما مِنّا إِلاّ لَهُ مَقامٌ مَعْلُومٌ [صافات/164] .

1- از نورند : أبی عبد الله (ع) : ... إن الله عز و جل خلق الملائکه من النور [الاختصاص ، ص109] .

2- بیشترین موجودند :

- عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : مَا خَلَقَ اللَّهُ خَلْقاً أَکثَرَ مِنَ الْمَلَائِکهِ [وسائل الشیعه ، ج14 ، ص375] .

- عن أبی عبد الله (ع) : ... ما فی السماء موضع قدم إلا و فیها ملک یسبحه و یقدسه [بحار الأنوار ، ج24 ، ص210] .

-... هُمْ أَعْلَمُ خَلْقِک بِک وَ أَخْوَفُهُمْ لَک [نهج البلاغه ، ص159] .

3- دیدنی نیستند :

صلب پدر ، رحم مادر ، غفلت ، شهوت ، فترت ، معصیت ندارند [بحار ، ج56 بیروت ، ص175] .

فقط نام جبرئیل و میکائیل در قرآن آمده باقی با وصف است. مانند : کراماً کاتِبِینَ [انفطار/11] .

ما یلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلاّ لَدَیهِ رَقِیبٌ عَتِیدٌ [ق/18] .

هر کدام مقامی دارند :

-وَ ما مِنّا إِلاّ لَهُ مَقامٌ مَعْلُومٌ [صافات/164] .

در خانه ای که سگ ، مجسمه ، ظرف بول و...باشد ، نمی آیند. [بحار ، ج59 ، ص177و 191] .

حدود هشتاد بار نام فرشته آمده است.

تفاسیر می گویند : روح القدس جبرئیل است. گرچه به معنای نیروی عیسی یا انجیل هم آمده است.

- در جلد 25 بحار صفحه 57 بابی است که تمام ائمه مؤید

به روح القدس هستندو كذلک الاوصياء

- نشانه تایید روح القدس ، ترک گناه است. [بحار. ج 25 ، ص 55] .

قال الصادق (ع) : خلق الله الملائكه مختلفه و قد رأى رسول الله (ص) جبرئيل و له ستمائه جناح على ساقه الدر مثل القطر على البقل قد ملأ ما بين السماء و الأرض و قال إذا أمر الله ميكائيل بالهبوط إلى الدنيا صارت رجله اليمنى فى السماء السابعه و الأخرى فى الأرض السابعه و إن لله ملائكه أنصافهم من برد و أنصافهم من نار يقولون يا موفا بين البرد و النار ثبت قلوبنا على طاعتک ، و قال إن لله ملكا بعد ما بين شحمه أذنيه إلى عينيه مسيره خمسمائه عام خفقان الطير ، و قال إن الملائكه لا يأكلون و لا يشربون و لا ينكحون و إنما يعيشون بنسيم العرش ، و إن لله ملائكه ركعا إلى يوم القيامه ، و إن لله ملائكه سجدا إلى يوم القيامه ، ثم قال أبو عبد الله (ع) قال رسول الله (ص) ما من شىء مما خلق الله أكثر من الملائكه و إنه ليهبط فى كل يوم أو فى كل ليله سبعون ألف ملک فيأتون البيت الحرام فيطوفون به ثم يأتون رسول الله (ص) ثم يأتون أمير المؤمنين (ع) فيسلمون عليه ثم يأتون الحسين (ع) فيقيمون عنده ، فإذا كان عند السحر وضع لهم معراج إلى السماء ثم لا يعودون أبدا ، و قال أبو جعفر (ع) إن الله خلق إسرافيل و جبرائيل و ميكائيل من تسبيحه واحده و جعل لهم السمع و البصر و جوده العقل و سرعه الفهم [تفسير القمى ، ج2

، ص206] .

قال أمير المؤمنين (ع) فى خلقه الملائكه : و ملائكه خلقتهم و أسكنتهم سماواتک فليس فيهم فتره و لا عندهم غفله و لا فيهم معصيه هم أعلم خلقک بک و أخوف خلقک منک و أقرب خلقک إليک و أعملهم بطاعتک و لا يغشاهم نوم العيون و لا سهو العقول و لا فتره الأبدان لم يسكنوا الأصلاب و لم تضمهم الأرحام و لم تخلقهم من ماء مهين أنشأتهم إنشاء فأسكنتهم سماواتک و أكرمتهم بجوارک و ائتمنتهم على وحيک و جنبتهم الآفات و وقيتهم البليات و طهرتهم من الذنوب و لو لا تقويتک لم يقووا و لو لا تثبيتک لم يثبتوا و لو لا رحمتک لم يطيعوا و لو لا أنت لم يكونوا أما إنهم على مكانتهم منک و طواعيتهم إياک و منزلتهم عندک و قله غفلتهم عن أمرک لو عاينوا ما خفى عنهم منک لاحتقروا أعمالهم و لأزروا على أنفسهم و لعلموا أنهم لم يعبدوک حق عبادتک سبحانک خالقا و معبودا ما أحسن بلاءک عند خلقک [بحار الأنوار ، ج56 ، ص175] .

در درّ المنثور عن ابى العلاء بن سعد أن رسول الله قال ظت السماء و حق لها آان تئط ليس منها وضع قدم الا عليه ملک او ساجد ثم قرء "و انا لنحن الصفون و انا لنحن المسبحون"

قَالَ النَّبِی (ص) : الْمَلَائِکهُ عَلَى ثَلَاثَهِ أَجْزَاءٍ جُزْءٌ لَهُ جَنَاحَانِ وَ جُزْءٌ لَهُ ثَلَاثَهُ أَجْنِحَهٍ وَ جُزْءٌ لَهُ أَرْبَعَهُ أَجْنِحَهٍ [الكافى ، ج8 ، ص272] .

اقول : و رواه فى الكافى باسناده عن عبدالله ابن طلحه مثله ، و لعل المراد به وصف أغلب الملائكه حتى لا يعارض سياق

الایه و الروایات الاخر.

عن أمیر المؤمنین (ع) قال لیس أحد من الناس إلا و معه ملائکه حفظه یحفظونه من أن یتردی فی بئر أو یقع علیه حائط أو یصیبه سوء فإذا حان أجله خلوا بینه و بین ما یصیبه. [بحار الأنوار ، ج56 ، ص184] .

عن أبی عبد الله (ع) قال : "إن الکروبیین قوم من شیعتنا من الخلق الأول جعلهم الله خلف العرش لو قسم نور واحد منهم علی أهل الأرض لکفاهم ثم قال إن موسی (ع) لما أن سأل ربه ما سأل أمر واحدا من الکروبیین فتجلی للجبل فجعله دکا" [بحار الأنوار ، ج13 ، ص224] .

اللَّهُمَّ وَ حَمَلَهُ عَرْشِک الَّذِینَ لَا یفْتُرُونَ مِنْ تَسْبِیحِک ، وَ لَا یسْأَمُونَ مِنْ تَقْدِیسِک ، وَ لَا یسْتَحْسِرُونَ مِنْ عِبَادَتِک ، وَ لَا یوثِرُونَ التَّقْصِیرَ عَلَی الْجِدِّ فِی أَمْرِک ، وَ لَا یغْفُلُونَ عَنِ الْوَلَهِ إِلَیک وَ إِسْرَافِیلُ صَاحِبُ الصُّورِ ، الشَّاخِصُ الَّذِی ینْتَظِرُ مِنْک الْإِذْنَ ، وَ حُلُولَ الْأَمْرِ ، فَینَبِّئُهُ بِالنَّفْخَهِ صَرْعَی رَهَائِنِ الْقُبُورِ. وَ مِیکائِیلُ ذُو الْجَاهِ عِنْدَک ، وَ الْمَکانِ الرَّفِیعِ مِنْ طَاعَتِک. وَ جِبْرِیلُ الْأَمِینُ عَلَی وَحْیک ، الْمُطَاعُ فِی أَهْلِ سَمَاوَاتِک ، الْمَکینُ لَدَیک ، الْمُقَرَّبُ عِنْدَک وَ الرُّوحُ الَّذِی هُوَ عَلَی مَلَائِکهِ الْحُجُبِ. وَ الرُّوحُ الَّذِی هُوَ مِنْ أَمْرِک ، فَصَلِّ عَلَیهِمْ ، وَ عَلَی الْمَلَائِکهِ الَّذِینَ مِنْ دُونِهِمْ مِنْ سُکانِ سَمَاوَاتِک ، وَ أَهْلِ الْأَمَانَهِ عَلَی رِسَالَاتِک

وَ الَّذِینَ لَا تَدْخُلُهُمْ سَأْمَهٌ مِنْ دُءُوبٍ ، وَ لَا إِعْیاءٌ مِنْ لُغُوبٍ وَ لَا فُتُورٌ ، وَ لَا تَشْغَلُهُمْ عَنْ تَسْبِیحِک الشَّهَوَاتُ ، وَ لَا یقْطَعُهُمْ عَنْ تَعْظِیمِک سَهْوُ الْغَفَلَاتِ. الْخُشَّعُ الْأَبْصَارِ فَلَا یرُومُونَ النَّظَرَ إِلَیک ،

النَّوَاكسُ الْأَذْقَانِ ، الَّذِينَ قَدْ طَالَتْ رَغْبَتُهُمْ فِيمَا لَدَيک ، الْمُسْتَهْتَرُونَ بِذِكرِ آلَائِک ، وَ الْمُتَوَاضِعُونَ دُونَ عَظَمَتِک وَ جَلَالِ كبْرِيائِک

وَ الَّذِينَ يقُولُونَ إِذَا نَظَرُوا إِلَى جَهَنَّمَ تَزْفِرُ عَلَى أَهْلِ مَعْصِيتِک سُبْحَانَک مَا عَبَدْنَاک حَقَّ عِبَادَتِک.

فَصَلِّ عَلَيهِمْ وَ عَلَى الرَّوْحَانِيينَ مِنْ مَلَائِكتِک ، وَ أَهْلِ الزُّلْفَهِ عِنْدَک ، وَ حُمَّالِ الْغَيبِ إِلَى رُسُلِک ، وَ الْمُوتَمَنِينَ عَلَى وَحْيک وَ قَبَائِلِ الْمَلَائِكهِ الَّذِينَ اخْتَصَصْتَهُمْ لِنَفْسِک ، وَ أَغْنَيتَهُمْ عَنِ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ بِتَقْدِيسِک ، وَ أَسْكنْتَهُمْ بُطُونَ أَطْبَاقِ سَمَاوَاتِک. وَ الَّذِينَ عَلَى أَرْجَائِهَا إِذَا نَزَلَ الْأَمْرُ بِتَمَامِ وَعْدِک وَ خُزَّانِ الْمَطَرِ وَ زَوَاجِرِ السَّحَابِ وَ الَّذِى بِصَوْتِ زَجْرِهِ يسْمَعُ زَجَلُ الرُّعُودِ ، وَ إِذَا سَبَحَتْ بِهِ حَفِيفَهُ السَّحَابِ الْتَمَعَتْ صَوَاعِقُ الْبُرُوقِ. وَ مُشَيعِى الثَّلْجِ وَ الْبَرَدِ ، وَ الْهَابِطِينَ مَعَ قَطْرِ الْمَطَرِ إِذَا نَزَلَ ، وَ الْقُوَّامِ عَلَى خَزَائِنِ الرِّياحِ ، وَ الْمُوَكلِينَ بِالْجِبَالِ فَلَا تَزُولُ وَ الَّذِينَ عَرَّفْتَهُمْ مَثَاقِيلَ الْمِياهِ ، وَ كيلَ مَا تَحْوِيهِ لَوَاعِجُ الْأَمْطَارِ وَ عَوَالِجُهَا وَ رُسُلِک مِنَ الْمَلَائِكهِ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ بِمَكرُوهِ مَا ينْزِلُ مِنَ الْبَلَاءِ وَ مَحْبُوبِ الرَّخَاءِ وَ السَّفَرَهِ الْكرَامِ الْبَرَرَهِ ، وَ الْحَفَظَهِ الْكرَامِ الْكَاتِبِينَ ، وَ مَلَک الْمَوْتِ وَ أَعْوَانِهِ ، وَ مُنْكرٍ وَ نَكيرٍ ، وَ رُومَانَ فَتَّانِ الْقُبُورِ ، وَ الطَّائِفِينَ بِالْبَيتِ الْمَعْمُورِ ، وَ مَالِک ، وَ الْخَزَنَهِ ، وَ رِضْوَانَ ، وَ سَدَنَهِ الْجِنَانِ. وَ الَّذِينَ لَا يعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ ، وَ يفْعَلُونَ مَا يومَرُونَ وَ الَّذِينَ يقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيكمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ وَ الزَّبَانِيهِ الَّذِينَ إِذَا قِيلَ لَهُمْ خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ ابْتَدَرُوهُ سِرَاعاً ، وَ لَمْ ينْظِرُوهُ. وَ مَنْ أَوْهَمْنَا ذِكرَهُ ، وَ لَمْ نَعْلَمْ مَكانَهُ

مِنْک ، و بِأَی أَمْرٍ وَکلْتَهُ. وَ سُکانِ الْهَوَاءِ وَ الْأَرْضِ وَ الْمَاءِ وَ مَنْ مِنْهُمْ عَلَی الْخَلْقِ (24) فَصَلِّ عَلَیهِمْ یومَ یأْتِی کلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَ شَهِیدٌ وَ صَلِّ عَلَیهِمْ صَلَاةً تَزِیدُهُمْ کرَامَةً عَلَی کرَامَتِهِمْ وَ طَهَارَةً عَلَی طَهَارَتِهِمْ (26) اللَّهُمَّ وَ إِذَا صَلَّیتَ عَلَی مَلَائِکتِک وَ رُسُلِک وَ بَلَّغْتَهُمْ صَلَاتَنَا عَلَیهِمْ فَصَلِّ عَلَینَا بِمَا فَتَحْتَ لَنَا مِنْ حُسْنِ الْقَوْلِ فِیهِمْ ، إِنَّک جَوَادٌ کرِیمٌ. [الصحیفه السجادیه (ع) ، ص36] .

2. وظائف ملائکه

1- گروهی از آنان حاملان عرش الهی هستند : وَ یحْمِلُ عَرْشَ رَبِّک فَوْقَهُمْ یوْمَئِذٍ ثَمانِیهٌ [حاقه/17] .

2- گروهی مدبرات امر هستند : فَالْمُدَبِّراتِ أَمْراً [نازعات/5] .

3- گروهی مأمور قبض روح هستند : حَتّی إِذا جاءَتْهُمْ رُسُلُنا یتَوَفَّوْنَهُمْ [نازعات/37] .

4- گروهی مراقب اعمال بشر هستند : وَ إِنَّ عَلَیکمْ لَحافِظِینَ

کراماً کاتِبِینَ [انفطار/10 و11] .

5- گروهی حافظ انسان از خطرات و حوادث هستند : وَ یرْسِلُ عَلَیکمْ حَفَظَةً حَتّی إِذا جاءَ أَحَدَکمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنا [انعام/61] .

6- قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : یا أَبَا مُحَمَّدٍ إِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَلَائِکةً یسْقِطُونَ الذُّنُوبَ عَنْ ظُهُورِ شِیعَتِنَا کمَا تُسْقِطُ الرِّیحُ الْوَرَقَ مِنَ الشَّجَرِ فِی أَوَانِ سُقُوطِهِ وَ ذَلِک قَوْلُهُ عَزَّ وَ جَلَّ یسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ... وَ یسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِینَ آمَنُوا وَ اللَّهِ مَا أَرَادَ بِهَذَا غَیرَکمْ [الکافی ، ج8 ، ص304] .

7- گروهی امدادگران الهی نسبت به مومنان در جنگها هستند : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اذْکرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَیکمْ إِذْ جاءَتْکمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنا عَلَیهِمْ رِیحاً وَ جُنُوداً لَمْ تَرَوْها [احزاب/9] .

-بَلی إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا وَ یأْتُوکمْ

مِنْ فَوْرِهِمْ هذا يمْدِدْكمْ رَبُّكمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِكهِ مُسَوِّمِينَ [آل عمران/125] .

8- گروهی مأمور عذاب و مجازات اقوام سرکش هستند : وَ لَمّا جاءَتْ رُسُلُنا لُوطاً سِیءَ بِهِمْ [هود/77] .

9- گروهی برای اهل زمین إستغفار می کنند : وَ الْمَلائِکهُ یسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَ یسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِی الْأَرْضِ [شوری/5] .

10- گروهی برای مؤمنان شفاعت می کنند : وَ لا یشْفَعُونَ إِلاّ لِمَنِ ارْتَضی [انبیاء/28] .

-وَ کمْ مِنْ مَلَک فِی السَّماواتِ لا تُغْنِی شَفاعَتُهُمْ شَیئاً إِلاّ مِنْ بَعْدِ أَنْ یأْذَنَ اللّهُ لِمَنْ یشاءُ وَ یرْضی [نجم/26] .

11- گروهی به مؤمنان هنگام احتضار بشارت می دهند : إِنَّ الَّذِینَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَیهِمُ الْمَلائِکهُ أَلاّ تَخافُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَبْشِرُوا بِالْجَنَّهِ الَّتِی کنْتُمْ تُوعَدُونَ [فصلت/30] .

12- گروهی سیلی به صورت و به پشت مجرمان هنگام احتضار می زنند : فَکیفَ إِذا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلائِکهُ یضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَ أَدْبارَهُمْ

محمد/27.

13- گروهی در بهشت جای دارند و به مؤمنان درود می فرستند : سَلامٌ عَلَیکمْ بِما صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَی الدّارِ [رعد/24] .

14- گروهی مسئولان دوزخ هستند و تعداد آنها 19 نفر می باشد : عَلَیها تِسْعَهَ عَشَرَ

وَ ما جَعَلْنا أَصْحابَ النّارِ إِلاّ مَلائِکهً [مدثر/30 و31] .

- امام سجاد (ع) در صحیفه می فرماید : طبقات و دستجات ملائکه هر کدام مسئولیتی دارند.

15 واسطه بین خدا و خلقند.

16- در هر حادثه نقش دارند ،

بَلْ عِبادٌ مُكرَمُونَ [انبياء/26] .

لا يسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَ هُمْ بِأَمْرِهِ يعْمَلُونَ [انبياء/27] .

-لا يعْصُونَ اللّهَ ما أَمَرَهُمْ وَ يفْعَلُونَ ما يومَرُونَ [تحريم/6] .

17- باعث آرامش مؤمنين هستند.

در مجمع

البیان : با اینکه برای تدبیر کار کفار یک فرشته کافی است ، چرا بألف من الملائکه می فرماید : وَ ما جَعَلَهُ اللّهُ إِلاّ بُشْری وَ لِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُکمْ [انفال/10] .

نکته جالب : دنبال این آیه می فرماید : وَ مَا النَّصْرُ إِلاّ مِنْ عِنْدِ اللّهِ [انفال/10] .

تا انسان حتی به عدد فرشتگان هم تکیه نکند.

18- اهل بشارت هستند.

إِنَّ الَّذِینَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَیهِمُ الْمَلائِکهُ أَلاّ تَخافُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَبْشِرُوا بِالْجَنَّهِ الَّتِی کنْتُمْ تُوعَدُونَ [فصلت/30] .

19- مامور تنبیه اند.

فَکیفَ إِذا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلائِکهُ یضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَ أَدْبارَهُمْ [محمد/27] .

20- سلام دهنده هستند.

سَلامٌ عَلَیکمْ بِما صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَی الدّارِ [رعد/24] .

21- مسئولان دوزخ :

عَلَیها تِسْعَهَ عَشَرَ

وَ ما جَعَلْنا أَصْحابَ النّارِ إِلاّ مَلائِکهً [مدثر/30 و31] .

22- مأمور ثبت و ضبط هستند.

إِنَّ رُسُلَنا یکتُبُونَ ما تَمْکرُونَ [یونس/21] .

زندیقی از امام صادق (ع) پرسید : با علم خدا چه نیازی به ملائکه هست؟ فرمودند : لیکون العباد لملازمتهم إیاهم أشد علی طاعه الله مواظبه و عن معصیته أشد انقباضا [بحار الأنوار ، ج10 ، ص183] .

23- واسطه خلق و خالق هستند.

وَ يفْعَلَونَ ما يومَرُونَ [نحل/50] .

وَ هُمْ بِأَمْرِهِ يعْمَلُونَ [انبياء/27] .

لا يسبقونه بالقول [تحريم ، 6] .

ائمه مؤید به روح القدس هستند.

24- ایجاد وحشت در دل دشمن می کنند.

إِذْ يوحِی رَبُّک إِلَی الْمَلائِکهِ أَنِّی مَعَکمْ فَثَبِّتُوا الَّذِینَ آمَنُوا سَأُلْقِی فِی قُلُوبِ الَّذِینَ کفَرُوا الرُّعْبَ [انفال/12] .

25- اطلاع رسانی می کنند

- امام صادق (ع) می فرمایند : "ملائکه بر ما فرود و با ما

نماز می خوانند و اخبار را به ما میدهند و در کنار سفر و حضر و سفره ما هستند : [سفینه البحار ، ج2 ، ص547] .

عَنْ أَبِی الْحَسَنِ (ع) قَالَ : سَمِعْتُهُ یقُولُ مَا مِنْ مَلَک یهْبِطُهُ اللَّهُ فِی أَمْرٍ مَا یهْبِطُهُ إِلَّا بَدَأَ بِالْإِمَامِ فَعَرَضَ ذَلِک عَلَیهِ وَ إِنَّ مُخْتَلَفَ الْمَلَائِکهِ [الکافی ، ج1 ، ص394] .

26- قهر و غضب :

-یوْمَ یرَوْنَ الْمَلائِکهَ لا بُشْری یوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِینَ [فرقان/22] .

- علامه در المیزان می فرماید : که مجرمان در آستانه مرگ ملائکه را دیده و با آنها...

... سخن می گویند. [المیزان ، ج15 ، ص200] .

-فَکیفَ إِذا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلائِکهُ یضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَ أَدْبارَهُمْ [محمد/27] .

27- تدبیر جهان :

-فَالْمُدَبِّراتِ أَمْراً [نازعات/5] .

عن علی علیه السلام "فَالْمُدَبِّراتِ أَمْراً" (نازعات/5) فیها أیضا أقوال أحدها أنها الملائکه تدبر أمر العباد من السنه إلی السنه" [بحار الأنوار ، ج56 ، ص168] .

28- آرامش مؤمنین :

در مجمع البیان می خوانیم : با اینکه یک فرشته برای تدبیر کفار کافی است ولی بالغ من الملائکه چرا؟...

"تَتَنَزَّلُ عَلَیهِمُ الْمَلائِکهُ" (فصلت/30) قال الطبرسی رحمه الله یعنی عند الموت و روی ذلک عن أبی عبد الله (ع) و قیل تستقبلهم الملائکه إذا خرجوا من قبورهم فی الموقف بالبشاره من الله تعالی و قیل إن البشری تکون فی ثلاثه مواطن (الف) عند الموت و فی القبر و عند البعث [بحار الأنوار ، ج66 ، ص263] .

29 مسوول و زیر دست دارند :

-مُطاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ [تکویر/21] .

30 در هیچ کاری عاجز نیستند.

-إِنَّ اللّهَ بالِغُ أَمْرِهِ [

طلاق/3] .

اگریسَبِّحُونَ اللَّیلَ وَ النَّهارَ لا یفْتُرُونَ [انبیاء/20] .

پس وساطت آنها در تدبیر چه وقت است؟

پاسخ : ممکن است همان وساطت ها عبادت آنها باشد : وَ لِلّهِ یسْجُدُ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ مِنْ دابَّهٍ وَ الْمَلائِکهُ وَ هُمْ لا یسْتَکبِرُونَ [نحل/49] .

1. ملاک ارزشها

1. گذشت

1. لزوم گذشت

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا تبلغون ما تأملون إلا بترک ما تشتهون [کنزالفوائد ، ج1 ، ص217] .

2 امتیاز انسان حاکمیت او بر خواسته ها است.فی الحدیث :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : المکارم بالمکاره [غررالحکم ، ص99] .

لیس الزهد الا تملک شیئا انما الزهد الا یملکک بشی ء

موجودات سه دسته هستند :

حیوان که بر او غریزه حاکم است.

ملائکه که بر او عقل حاکم است.

انسان که بر او هم عقل و هم غریزه حاکم است.

عید روزی است که عقل و وحی بر غریزه (وظیفه بر غریزه) پیروز شود.

عید قربان وظیفه ذبح بر غریزه فرزند دوستی پیروز شد.

عید فطر سی روز پیروی از وظیفه بر غریزه میل به غذا و... پیروز شد.

عید غدیر رهبری معرفی و نصب می شود که هم تمام وجودش وظیفه است و هم در سایه او مردم وظیفه حاکمیت و غریزه را کنترل می کنند. رهبری تعیین می شود که حاکمیت او بر تمام شئون وجودی انسان مسلم است و لذا در روایات :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : بُنِی الْإِسْلَامُ عَلَی خَمْسَهِ أَشْیاءَ عَلَی الصَّلَاهِ وَ الزَّکاهِ وَ الْحَجِّ وَ الصَّوْمِ وَ الْوَلَایهِ قَالَ زُرَارَهُ فَقُلْتُ وَ أَی شَیءٍ مِنْ ذَلِک أَفْضَلُ فَقَالَ الْوَلَایهُ أَفْضَلُ لِأَنَّهَا مِفْتَاحُهُنَّ [کافی ، ج2 ، ص18] .

در

کنار گذشت مال (زکات) و گذشت از غذا و شهوت (صوم) می فرماید ولایت و سپس اضافه می کند :

لِأَنَّهَا مِفْتَاحُهُنَّ

آری رهبر معصوم کلید حرکت امت است به سوی حاکمیت وظیفه بر غریزه.

3 در مسیر زندگی چاله هائی است که باید پر شود ، گاهی با آبرو ، با مال ، با جان و...

4 در اسلام مشکلات رمز شناسائی و معیار شخصیت و مقامات الهی است : مشکلات آزمایش است :

نَبْلُوکمْ بِالشَّرِّ وَ الْخَیرِ [انبیاء/35] .

مردم در برابر مشکلات چهار دسته هستند :

فریاد :

إِذا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعاً [معارج/20] .

صبر :

وَ بَشِّرِ الصّابِرِینَ [بقره/155] .

شکر :

وَ الصّابِرِینَ عَلی ما أَصابَهُمْ [حج/35] .

داوطلب :

تَفِیضُ مِنَ الدَّمْعِ [مائده/83] .

2. مصادیق گذشت

1. از جان

‟

1 وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یشْرِی نَفْسَهُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ [بقره/207] .

(لیله المبیت)

2 إِنَّ اللّهَ اشْتَری مِنَ الْمُومِنِینَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ [توبه/111] .

قولنامه :

فروشنده : مؤمن.

خریدار : خدا.

بازار : دنیا.

کالا : جان و مال.

بهاء : بهشت.

راهنما : انبیاء و امامان.

امضاء : انسان :

فَمِنْهُمْ مَنْ قَضی نَحْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَنْ ینْتَظِرُ [احزاب/23] .

امضاء : خدا :

وَعْداً عَلَیهِ حَقًّا فِی التَّوْراهِ وَ الْإِنْجِیلِ [توبه/111] .

2. مال

1 آیات انفاق.

2 آیات جهاد با مال.

3 آیات انتقاد از بخل.

4 فایده انفاق در دیگران سیر شدن و سیر کردن

و فایده انفاق برای خود :

خُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ [توبه/103] .

تَثْبِيتاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ [بقره/265] .

نتیجه انفاق ، تعادل است.

5 به

کی انفاق کنیم؟

6 چقدر انفاق کنیم؟

7 چگونه انفاق کنیم؟

3. زن وفرزند

1 إِنِّی أَری فِی الْمَنامِ أَنِّی أَذْبَحُک [صافات/102] .

2 امام حسین (ع) از فرزند خود می گذرد.

3 هنگام جبهه رفتن مادر صورت فرزند را نمی بوسد که مبادا عاطفه مادری او را دلسرد کند.

4 قُلْ إِنْ کانَ آباوکمْ وَ أَبْناوکمْ [توبه/24] .

5 إِنِّی أَسْکنْتُ مِنْ ذُرِّیتِی بِوادٍ غَیرِ ذِی زَرْعٍ [ابراهیم/37] .

6 قال الامام الحسین (ع) :

4. شهوت

1 هَیتَ لَک قالَ مَعاذَ اللّهِ [یوسف/23] .

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا خیر فی لذه من بعدها النار [أمالی صدوق ، ص498] .

3 تَمْشِی عَلَی اسْتِحْیاءٍ [قصص/25] .

إِنَّ خَیرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِی الْأَمِینُ [قصص/26] .

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَا الْمُجَاهِدُ الشَّهِیدُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ بِأَعْظَمَ أَجْراً مِمَّنْ قَدَرَ فَعَفَّ لَکادَ الْعَفِیفُ أَنْ یکونَ مَلَکاً مِنَ الْمَلَائِکهِ [نهج البلاغه ، حکمت 474] .

5 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَا مِنْ عِبَادَهٍ أَفْضَلَ عِنْدَ اللّهِ مِنْ عِفَّهِ بَطْنٍ وَ فَرْجٍ [کافی ، ج2 ، ص80] .

6 اجازه ورود به اتاق :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لِیسْتَأْذِنْکمُ الَّذِینَ مَلَکتْ أَیمانُکمْ وَ الَّذِینَ لَمْ یبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْکمْ ثَلاثَ مَرّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلاهِ الْفَجْرِ وَ حِینَ تَضَعُونَ ثِیابَکمْ مِنَ الظَّهِیرَهِ وَ مِنْ بَعْدِ صَلاهِ الْعِشاءِ ثَلاثُ عَوْراتٍ لَکمْ لَیسَ عَلَیکمْ وَ لا عَلَیهِمْ جُناحٌ بَعْدَهُنَّ طَوّافُونَ عَلَیکمْ بَعْضُکمْ عَلی بَعْضٍ کذلِک یبَینُ اللّهُ لَکمُ الْ آیاتِ وَ اللّهُ عَلِیمٌ حَکیمٌ [نور/58] .

7 اجتناب از خلوت با اجنبیه

، یا الله گفتن ، اجتناب از دست دادن با نامحرم از موضوعاتی است که نقش اساسی در حفظ عفّت دارد.

8 لباس محرک حتی برای محرمان ، با عفت اسلامی مخالف است.

9 تفکیک رختخواب دو پسر ، دو دختر.

5. خواب

1 تَتَجافی جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضاجِعِ [سجده/16] .

2 وَ بِالْأَسْحارِ هُمْ یسْتَغْفِرُونَ [ذاریات/18] .

3 کانُوا قَلِیلاً مِنَ اللَّیلِ ما یهْجَعُونَ [ذاریات/17] .

(هجوع خواب شبانه.)

4 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَمَّا اللَّیلَ فَصَافُّونَ أَقْدَامَهُمْ تَالِینَ لِأَجْزَاءِ الْقُرْآنِ یرَتِّلُونَهَا تَرْتِیلاً [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

5 وَ مِنَ اللَّیلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نافِلَةً لَک عَسی أَنْ یبْعَثَک رَبُّک مَقاماً مَحْمُوداً [اسراء/79] .

6. شکم

1 فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَیسَ مِنِّی وَ مَنْ لَمْ یطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّی [بقره/249] .

2 رفاه طلبان بودند که فومها و عدسها و بصلها می گفتند :

فُومِها وَ عَدَسِها وَ بَصَلِها [بقره/61] .

3 محاصره اقتصادی مسلمانان صدر اسلام معروف است.

4 وَ یطْعِمُونَ الطَّعامَ [دهر/8] .

در لحظه افطار معروف است.

5 أَوْ إِطْعامٌ فِی یوْم ذِی مَسْغَبَهٍ (گرسنگی [بلد/14] .

وَ لَمْ نَکُ نُطْعِمُ الْمِسْکینَ [مدثرَ/44] .

وَ لا یحُضُّ عَلی طَعامِ الْمِسْکینِ [ماعون/3] .

2. ارزشها

1. ارزشهای واقعی

ان اکرمکمزمانی نازل شد که بلال بالای کعبه رفت ، زمانی نازل شد که دخترانتان را به برده ها می دادید. و دستور داد ، تقوی داشته باشید تا بهترین باشید نه به رسم جاهلیت برتری را تعیین کنید. [روح البیان ، نمونه ، ج22 ، ص199 قرطبی] .

أَمْ نَجْعَلُ

الْمُتَّقِينَ كالْفُجّارِ [ص/28] .

يا أَيهَا النّاسُ إِنّا خَلَقْناكمْ مِنْ ذَكرٍ وَ أُنْثى وَ جَعَلْناكمْ شُعُوباً وَ قَبائِلَ لِتَعارَفُوا إِنَّ أَكرَمَكمْ عِنْدَ اللّهِ أَتْقاكمْ [حجرات/13] .

رسول خدا (ص) بر شترى در منى :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أيها الناس إن ربكم واحد و إن أباكم واحد كلكم لآدم و آدم من تراب إن أكرمكم عند الله أتقاكم و ليس لعربى على عجمى فضل إلا بالتقوى ألا هل بلغت قالوا نعم قال فليبلغ الشاهد الغائب [تحف العقول ، ص30] .

رسول الله (ص) : ان الله لا ينظر الى احسابكم و لا الى انسابكم و لا الى اجسامكم و لا الى اموالكم و لكن ينظر الى قلوبكم فمن كان له قلب صالح تحقق؟؟ لله عليه نو انما انتم بنو آدم و احبكم اليه اتقيكم. [نمونه] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : سته يختبر بها دين الرجل قوه الدين و صدق اليقين و شده التقوى و مغالبه الهوى و قله الرغب و الإجمال فى الطلب [غررالحكم ، ص85] .

حسن خاتمه :

ملاک الاعمال خواتمه

حشره الله فقيهاً

عمل :

وَ مَنْ يعْمَلْ مِنَ الصّالِحاتِ [نساء/124] .

قَالَ زَينُ الْعَابِدِينَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : أَلَا إِنَّ أَحَبَّكمْ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ أَحْسَنُكمْ عَمَلًا [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص408] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : المرء بهمته لا بقنيته (ذخيره ها) [غررالحكم ، ص447] .

جهاد :

أ جَعَلْتُمْ سِقايةَ الْحاجِّ وَ عِمارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ وَ جاهَدَ فِی سَبِيلِ اللّهِ لا يسْتَوُونَ عِنْدَ اللّهِ وَ اللّهُ لا يهْدِی الْقَوْمَ الظّالِمِينَ (معلوم می شود

کارشان با ظلم قاطی بوده. [توبه/19] .

الَّذِینَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ [توبه/20] .

فَضَّلَ اللّهُ الْمُجاهِدِینَ عَلَی الْقاعِدِینَ أَجْراً عَظِیماً [نساء/95] .

سابقه :

أُولئِک أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِینَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَ قاتَلُوا [حدید/10] .

علم :

یرْفَعِ اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا مِنْکمْ وَ الَّذِینَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجاتٍ [مجادله/11] .

هَلْ یسْتَوِی الَّذِینَ یعْلَمُونَ وَ الَّذِینَ لا یعْلَمُونَ [زمر/9] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَیهَا النَّاسُ إِنَّ أَحَقَّ النَّاسِ بِهَذَا الْأَمْرِ أَقْوَاهُمْ عَلَیهِ وَ أَعْلَمُهُمْ بِأَمْرِ اللَّهِ فِیهِ [نهج البلاغه ، خطبه 172] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا تقبلن فی استعمال عمالک و أمرائک شفاعه إلا شفاعه الکفایه و الأمانه [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص276] .

ایمان و عمل صالح :

أَ فَمَنْ کانَ مُومِناً کمَنْ کانَ فاسِقاً لا یسْتَوُونَ [سجده/18] .

إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولئِک هُمْ خَیرُ الْبَرِیهِ [بینه/7] .

أَمْ نَجْعَلُ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ کالْمُفْسِدِینَ فِی الْأَرْضِ [ص/28] .

خدمت :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : قیمه کل امرئ ما یحسنه [إرشاد مفید ، ج1 ، ص300] .

اخلاق :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَيرُكمْ خَيرُكمْ لِأَهْلِهِ وَ أَنَا خَيرُكمْ لِأَهْلِى [من لايحضره الفقيه ، ج3 ، ص553] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خيركم خيركم لأهلى [كشف الغمه ، ج1 ، ص137] .

ايثار :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الإيثار أحسن الإحسان و أعلى مراتب الإيمان [غررالحكم ، ص396] .

نماز و... :

قَالَ

الصَّادِقُ (ع) :ثَلَاثٌ هُنَّ فَخْرُ الْمُومِنِ وَ زَينُهُ فِی الدُّنْیا وَ الْآخِرَهِ الصَّلَاهُ فِی آخِرِ اللَّیلِ وَ یأسُهُ مِمَّا فِی أَیدِی النَّاسِ وَ وَلَایتُهُ الْإِمَامَ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ ع [کافی ، ج8 ، ص234] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : المرء یوزن بقوله و یقوم بفعله [غررالحکم ، ص209] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لا سبیل أشرف من الاستقامه [غررالحکم ، ص287] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : المرء (الرجل) بفطنته لا بصورته [غررالحکم ، ص448] .

2. ارزشهای خیالی

1 مال :

وَ قالُوا نَحْنُ أَکثَرُ أَمْوالاً وَ أَوْلاداً وَ ما نَحْنُ بِمُعَذَّبِینَ قُلْ إِنَّ رَبِّی یبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ یشاءُ وَ یقْدِرُ وَ لکنَّ أَکثَرَ النّاسِ لا یعْلَمُونَ وَ ما أَمْوالُکمْ وَ لا أَوْلادُکمْ بِالَّتِی تُقَرِّبُکمْ عِنْدَنا زُلْفی [سبأ/37-35] .

الهیکم التکاثر [تکاثر ، 1] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَع : أَمْ بِعَدِیدِ الْهَلْکی یتَکاثَرُونَ [نهج البلاغه ، خطبه 221] .

یا لَیتَ لَنا مِثْلَ ما أُوتِی قارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِیمٍ [قصص/79] .

2 قدرت :

نَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْک [بقره/247] .

3 شهرت :

لَوْ لا نُزِّلَ هذَا الْقُرْآنُ [زخرف/31] .

أَ نُومِنُ لَک وَ اتَّبَعَک الْأَرْذَلُونَ [شعراء/111] .

4 كاخ :

وَ هذِهِ الْأَنْهارُ تَجْرِی مِنْ تَحْتِی [زخرف/51] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ وَضَعَ شَيئاً لِلْمُفَاخَرَهِ حَشَرَهُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ أَسْوَدَ [ثواب الأعمال ، ص255] .

وَ لَوْ لا أَنْ يكونَ النّاسُ أُمَّهً واحِدَهً لَجَعَلْنا لِمَنْ يكفُرُ بِالرَّحْمنِ لِبُيوتِهِمْ سُقُفاً مِنْ فِضَّهٍ وَ مَعارِجَ عَلَيها يظْهَرُونَ وَ لِبُيوتِهِمْ أَبْواباً

وَ سُرُراً عَلَيها يتَّكونَ وَ زُخْرُفاً وَ إِنْ كلُّ ذلِک لَمّا مَتاعُ الْحَياهِ الدُّنْيا وَ الآخِرَهُ عِنْدَ رَبِّک لِلْمُتَّقِينَ [زخرف/35-33] .

5 علم :

أُوتِيتُهُ عَلى عِلْمٍ عِنْدِى [قصص/78] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا حمق أعظم من الفخر [غررالحكم ، ص311] .

6 نژاد :

خَلَقْتَنِى مِنْ نارٍ وَ خَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ [اعراف/12] .

ماجراى ابوذر و توهين به برده سياه و توبه او.

7 طلا :

فَلَوْ لا أُلْقِى عَلَيهِ أَسْوِرَهٌ مِنْ ذَهَبٍ [زخرف/53] .

خطبه قاصعه.

8 قدرت ها :

سَآوِى إِلى جَبَلٍ يعْصِمُنِى مِنَ الْماءِ [هود/43] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يا صَعْصَعَهُ لَا تَفْتَخِرَنَّ عَلَى إِخْوَانِک بِعِيادَتِى إِياک وَ اتَّقِ اللَّهَ ثُمَّ انْصَرَفَ عَنِّى [رجال الكشى ، ص587] .

9 قال النبى (ص) : ان الله لا ينظر الى احسابكم و لا الى انسابكم و لا الى اجسامكم و لا الى اموالكم و لكن ينظر الى قلوبكم

10 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَنْظُرُوا إِلَى كثْرَهِ صَلَاتِهِمْ وَ صَوْمِهِمْ وَ كثْرَهِ الْحَجِّ وَ الْمَعْرُوفِ وَ طَنْطَنَتِهِمْ بِاللَّيلِ انْظُرُوا إِلَى صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ أَدَاءِ الْأَمَانَهِ [أمالى صدوق ، ص303] .

11 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ صَلَاحَ أَبِيک غَرَّنِى مِنْک [نهج البلاغه ، نامه 71] .

12 لا تَطْرُدِ الّذِينَ يدْعُونَ رَبَّهُمْ [انعام/52] .

درباره بلال نازل شد. گروهی پیشنهاد کردند فقراء در صف های آخر جماعت بایستند این آیه نازل شد.

13 پیامبر (ص) در پاسخ جویبر :

یا جُوَیبِرُ إِنَّ اللَّهَ قَدْ وَضَعَ بِالْإِسْلَامِ مَنْ کانَ فِی الْجَاهِلِیهِ شَرِیفاً وَ شَرَّفَ

بِالْإِسْلَامِ مَنْ كانَ فِی الْجَاهِلِیهِ وَضِیعاً وَ أَعَزَّ بِالْإِسْلَامِ مَنْ كانَ فِی الْجَاهِلِیهِ ذَلِیلًا وَ أَذْهَبَ بِالْإِسْلَامِ مَا كانَ مِنْ نَخْوَهِ الْجَاهِلِیهِ وَ تَفَاخُرِهَا بِعَشَائِرِهَا وَ بَاسِقِ أَنْسَابِهَا فَالنَّاسُ الْیوْمَ كلُّهُمْ أَبْیضُهُمْ وَ أَسْوَدُهُمْ وَ قُرَشِیهُمْ وَ عَرَبِیهُمْ وَ عَجَمِیهُمْ مِنْ آدَمَ وَ إِنَّ آدَمَ خَلَقَهُ اللَّهُ مِنْ طِینٍ [كافی ، ج5 ، ص339] .

14 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : افْتَخَرَ رَجُلَانِ عِنْدَ أَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) فَقَالَ أَ تَفْتَخِرَانِ بِأَجْسَادٍ بَالِیهٍ وَ أَرْوَاحٍ فِی النَّارِ إِنْ یكنْ لَك عَقْلٌ فَإِنَّ لَك خُلُقاً وَ إِنْ یكنْ لَك تَقْوَی فَإِنَّ لَك كرَماً وَ إِلَّا فَالْحِمَارُ خَیرٌ مِنْك وَ لَسْتَ بِخَیرٍ مِنْ أَحَدٍ [علل الشرائع ، ج2 ، ص393] .

15 قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، 00000 وَ اعْصِمْنِی مِنَ الْفَخْرِ [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

16 پیامبر درباره تعصب جاهلیت فرمود : دعوها فانها متنه (متعفن) [نمونه ، صحیح مسلم از فی ظلال] .

3. نشانه ها

نشانه اولیاء الله :

إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكمْ أَوْلِیاءُ لِلّهِ [جمعه/6] .

نشانه اخلاص :

لا نُرِیدُ مِنْكمْ جَزاءً وَ لا شُكوراً [دهر/9] .

نشانه عشق :

أَ أَشْفَقْتُمْ [مجادله/13] .

نشانه خشوع :

وَ إِنَّها لَكبِیرَهٌ [بقره/45] .

نشانه حزب الله :

فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَیسَ مِنِّی [بقره/249] .

نشانه زهد :

لِكيلا تَأْسَوْا عَلى ما فاتَكمْ وَ لا تَفْرَحُوا بِما آتاكمْ [حديد/23] .

نشانه قبولی نماز :

تَنْهى عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْكرِ [عنكبوت/45] .

نشانه محبت :

إِنْ كنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِى يحْبِبْكمُ اللّهُ [آل عمران/31] .

نشانه

ایمان :

فَلا وَ رَبِّک لا یومِنُونَ حَتّی یحَکمُوکَ فِیما شَجَرَ بَینَهُمْ ثُمَّ لا یجِدُوا فِی أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمّا قَضَیتَ وَ یسَلِّمُوا تَسْلِیماً [نساء/65] .

فِی خَوْضِهِمْ یلْعَبُونَ [انعام/91] .

نشانه شیعه : مواظبت بر نماز.

نشانه سوز : همه جا نه تنها در مکه

دین مجموعه است. قسمتی از توپ سوراخ شود کل بازی لغو است.

فی خوضهم یلعبون

توازن :

مثل کی باشی :

وَ ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذِینَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ [تحریم/11] .

فَاصْبِرْ کما صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ [احقاف/35] .

وَ اذْکرْ فِی الْکتابِ مَرْیمَ [مریم/16] .

مثل کی نباشی :

ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذِینَ کفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَ امْرَأَتَ لُوطٍ [تحریم/10] .

لا تَکنْ کصاحِبِ الْحُوتِ [قلم/48] .

وَ لا تَکونُوا کالَّتِی نَقَضَتْ غَزْلَها [نحل/92] .

ترازوها و شاقول ها :

نشانه شکر خالق ، تشکر از مخلوق است.

نشانه قبولی نماز ، فاصله گرفتن از فحشاء و منکر است.

نشانه قبولی حج ، تغییر حال است.

نشانه ایمان ، تسلیم بودن به داوری پیامبر است :

فَلا وَ رَبِّک لا یومِنُونَ [نساء/65] .

نشانه حزب الله بودن ، کنترل در برابر بیت المال است :

فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَیسَ مِنِّی [بقره/249] .

نشانه ولایت مداری ، بی اعتنایی به قضاوت های مردم است :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لا تکون لنا ولیا حتی لو اجتمع علیک أهل مصرک و قالوا إنک رجل سوء [تحف العقول ، ص284] .

نشانه زهد آن است که دنیا در دل تو نباشد ، نه آن که در دست تو نباشد.

میزان ها و ملاک ها

:

نشانه اولیاء الله ، نترسیدن از مرگ است :

إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّکمْ أَوْلِیاءُ لِلّهِ مِنْ دُونِ النّاسِ [جمعه/6] .

نشانه عشق ، پول خرج کردن است :

أَ أَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَینَ یدَی نَجْواکمْ صَدَقاتٍ [مجادله/13] .

وَ إِذا رَأَوْا تِجارَةً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَیها وَ تَرَکوک قائِماً [جمعه/11] .

نشانه دوست خوب ، پای بندی او به نماز ، والدین ، دوستان قبل.

نشانه رشوه و هدیه آن است که اگر انسان این عنوان و سمت را نداشت ، باز هم این هدایا را به او می دادند یا خیر؟

نشانه الهامات الهی و القائات شیطانی ، ضیق صدر یا سعه صدر است.

4. راه ارزیابی

ترازها و شاقول ها و خط کش ها :

آیا در راه مستقیم هستیم یا بیراهه می رویم؟

نشانه و شاقول محبت خدا ، پیروی از اولیاء او است و دیگر آن که میان دنیا و آخرت ، امر آخرت را انتخاب کنید :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من أحب أن یعلم کیف منزلته عند الله فلینظر کیف منزله الله عنده فإن کل من خیر له أمران أمر الدنیا و أمر الآخره فاختار أمر الآخره علی الدنیا فذلک الذی یحب الله و من اختار أمر الدنیا فذلک الذی لا منزله لله عنده [جامع الأخبار ، ص178] .

وَ مَنْ یطِعِ اللّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولئِک مَعَ الَّذِینَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَیهِمْ مِنَ النَّبِیینَ وَ الصِّدِّیقِینَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصّالِحِینَ وَ حَسُنَ أُولئِک رَفِیقاً [نساء/69] .

تبعیت در دنیا سبب هم نشینی در قیامت است :

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : أن شيعتک على منابر من نور مبيضه

وجوههم حولی أشفع لهم و یکونوا غدا فی الجنه جیرانی [أمالی صدوق ، ص96] .

إِنْ کنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّهَ فَاتَّبِعُونِی [آل عمران/31] .

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللّهِ أَنْداداً یحِبُّونَهُمْ کحُبِّ اللّهِ وَ الَّذِینَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّهِ [بقره/165] .

نشانه خشوع ، راحت نماز خواندن است :

وَ إِنَّها لَکبِیرَهٌ إِلاّ عَلَی الْخاشِعِینَ [بقره/45] .

نشانه اخلاص آن است که توقع ستایش نداشته باشی و نهان و آشکار و گفتار و رفتار یکی باشد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ لِکلِّ حَقٍّ حَقِیقَهً وَ مَا بَلَغَ عَبْدٌ حَقِیقَهَ الْإِخْلَاصِ حَتَّی لَا یحِبَّ أَنْ یحْمَدَ عَلَی شَیءٍ مِنْ عَمَلٍ لِلَّهِ [مشکاه الأنوار ، ص11] .

نشانه دوست خوب آن است که سه بار عصبانی شود و حرف ناروایی نزند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من غضب علیک من إخوانک ثلاث مرات فلم یقل فیک مکروها فأعده لنفسک [تحف العقول ، ص368] .

5. توجیهات ناروا

گاهی شیطان را مقصر می دانیم :

إِلاّ أَنْ دَعَوْتُکمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِی فَلا تَلُومُونِی وَ لُومُوا أَنْفُسَکمْ [ابراهیم/22] .

گاهی مردم را :

لَوْ لا أَنْتُمْ لَکنّا مُومِنِینَ [سبأ/31] .

تَأْتُونَنا عَنِ الْیمِینِ [صافات/28] .

گاهی شرائط متفاوت را :

ما يسْتَوِى الْبَحْرانِ [فاطر/12] .

گاهی زن و بچه را :

إِنَّ مِنْ أَزْواجِكمْ وَ أَوْلادِكمْ عَدُوًّا لَكمْ فَاحْذَرُوهُمْ [تغابن/14] .

گاهی جهل را مقصر می دانیم :

فَاسْئَلُوا أَهْلَ الذِّكرِ [نحل/43] .

ما نَفْقَهُ كثِيراً مِمّا تَقُولُ [هود/91] .

گاهی قدرت دشمن را دلیل می پنداریم :

إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إِيماناً [آل

عمران/173] .

كمْ مِنْ فِئَهٍ قَلِيلَهٍ غَلَبَتْ فِئَهً كثِيرَهً [بقره/249] .

گاهی منطقه و نظام حاکم را :

أَ لَمْ تَكنْ أَرْضُ اللّهِ واسِعَهً فَتُهاجِرُوا فِيها [نساء/97] .

گاهی گرفتار شدن به مادیات را مانع می دانیم :

شَغَلَتْنا أَمْوالُنا وَ أَهْلُونا فَاسْتَغْفِرْ لَنا [فتح/11] .

رِجالٌ لا تُلْهِيهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَيعٌ عَنْ ذِكرِ اللّهِ [نور/37] .

گاهی می گوئیم مقصر خداست (نعوذ بالله) :

رَبِّی أَكرَمَنِ [فجر/15] .

رَبِّی أَهانَنِ [فجر/16] .

رَبِّ بِما أَغْوَيتَنِی [حجر/39] .

لَوْ شاءَ اللّهُ ما أَشْرَكنا وَ لا آباونا [انعام/148] .

گاهی والدین را :

وجدنا آبائنا

آبائنا الاولين

گاهی بزرگان را :

انا كنا لكم تبعا

اطعمنا سادتنا

6. نمونه ها

1 مناصب بلال : موذن ، محافظ ، خازن.

2 اسامه : برده زاده فرمانده لشکر شد.

3 عمار : استاندار کوفه.

4 سلمان : استاندار مدائن :

عمر پرسید حسبت چیست؟ گفت گمراهی بودم که هدایت شدم.

5 طرز نشستن رسول اکرم (ص) .

6 حج و نماز جماعت نمونه حذف امتیازات.

1. منت

1. مثبت

1. منت خدا

1 لَقَدْ مَنَّ اللّهُ عَلَى الْمُومِنينَ إِذْ بَعَثَ فيهِمْ رَسُولاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ [آل عمران/164] .

2 وَ نُريدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذينَ اسْتُضْعِفُوا فِى الْأَرْض [قصص/5] .

2. منت پیامبر بر دشمن

1 فَشُدُّوا الْوَثاقَ فَإِمّا مَنًّا بَعْدُ وَ إِمّا فِداء [محمد/4] .

کنایه از اینکه اسیر بگیرید بعد یا منّت بگذارید ، مجّانی رها کنید یا با فدا آزاد کنید.

2. منفی

1. منت بر خدا

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِى إِنَّ الْقَوْمَ سَيفْتَنُونَ بِأَمْوَالِهِمْ وَ يمُنُّونَ بِدِينِهِمْ عَلَى رَبِّهِم [نهج البلاغه ، خطبه156] .

درباره متّقین آمده: قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَمْ یمُنُّوا عَلَی اللّهِ بِالصَّبْرِ وَ لَمْ یسْتَعْظِمُوا بَذْلَ أَنْفُسِهِمْ فِی الْحَقِّ [نهج البلاغه ، خطبه150] .

وَ ما کنّا لِنَهْتَدِی لَوْ لا أَنْ هَدانَا اللّه [اعراف/43] .

2. منت برپیامبر (ص)

1 یمُنُّونَ عَلَیک أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لا تَمُنُّوا عَلَی إِسْلامَکمْ بَلِ اللّهُ یمُنُّ عَلَیکمْ أَنْ هَداکمْ لِلْإِیمانِ إِنْ کنْتُمْ صادِقِینَ [حجرات/17] .

3. منت برمردم

1 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ إِیاک وَ الْمَنَّ عَلَی رَعِیتِک بِإِحْسَانِک أَوِ التَّزَیدَ فِیمَا کانَ مِنْ فِعْلِک أَوْ أَنْ تَعِدَهُمْ فَتُتْبِعَ مَوْعِدَک بِخُلْفِک فَإِنَّ الْمَنَّ یبْطِلُ الْإِحْسَانَ وَ التَّزَیدَ یذْهَبُ بِنُورِ الْحَقِّ وَ الْخُلْفَ یوجِبُ الْمَقْتَ عِنْدَ اللَّهِ وَ النَّاسِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَی کبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا ما لا تَفْعَلُون [نهج البلاغه ، نامه53] .

2 یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِکمْ بِالْمَنِّ وَ الْأَذی [بقره/264] .

3 قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ000000وَ أَجْرِ لِلنَّاسِ عَلَی یدِی

الْخَيرَ وَ لَا تَمْحَقْهُ بِالْمَن [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

وَ لا تَمْنُنْ تَسْتَكثِرُ [مدثر/6] .

ای لاتمنن امتثالک الله لکونک تری ذلک کثیرا [المیزان ، ج19 ، ص82] .

4 إِنَّما نُطْعِمُكمْ لِوَجْهِ اللّهِ لا نُريدُ مِنْكمْ جَزاءً وَ لا شُكوراً [دهر/9] .

5 ائمه ما (علیهم السّلام) در هنگام انفاق خود را می پوشاندند.

3. جلوه هایی از منت

اظهار انفاق

توقّع جبران

تعییر و اختفاف

استخدام

بدزبانی

پرده دری

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَأَيتُ الْمَعْرُوفَ لَا يصْلُحُ إِلَّا بِثَلَاثِ خِصَالٍ تَصْغِيرِهِ وَ تَسْتِيرِهِ وَ تَعْجِيلِهِ فَإِنَّكَ إِذَا صَغَّرْتَهُ عَظَّمْتَهُ عِنْدَ مَنْ تَصْنَعُهُ إِلَيهِ وَ إِذَا سَتَّرْتَهُ تَمَّمْتَهُ وَ إِذَا عَجَّلْتَهُ هَنَّأْتَهُ وَ إِنْ كانَ غَيرُ ذَلِک سَخَّفْتَهُ وَ نَكدْتَهُ [كافى ، ج4 ، ص30]

1. موضع گیری

1. علل موضع گیری

1. خوب (بجا)

1. به سبب ایمان و عقیده

موضع گیری به سبب ایمان و عقیده است : قُلْ هذِهِ سَبیلی أَدْعُوا إِلَی اللّهِ عَلی بَصیرَهٍ أَنَا وَ مَنِ اتَّبَعَنی [یوسف/108] .

2. از روی علم

موضع گیری عالمانه : وَ جَحَدُوا بِها وَ اسْتَیقَنَتْها أَنْفُسُهُمْ ظُلْماً وَ عُلُوًّا [نمل/14] .

3. مدافعانه

موضع گیری مدافعانه : مِنَ الْمُومِنینَ رِجالٌ صَدَقُوا ما عاهَدُوا اللّهَ عَلَیه [احزاب/23] .

4. عادلانه

موضع گیری عادلانه و لو با دشمن : لا یجْرِمَنَّکمْ شَنَئانُ قَوْمٍ عَلی أَلاّ تَعْدِلُوا اعْدِلُوا [مائده/8] .

2. بد (بی جا)

1. از روی هوا وهوس

گاهی موضع گیری شخص از روی هوا و هوس است : وَ لَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْواءَهُمْ مِنْ بَعْدِ ما جاءَک مِنَ الْعِلْمِ [بقره/145] .

2. از روی جهل

موضع گیری جاهلانه : هُمْ أَراذِلُنا بادِی الرَّأْی [هود/27] .

3. به سبب خصم

موضع گیری خصمانه : حَرِّقُوهُ وَ انْصُرُوا آلِهَتَکمْ [انبیاء/68] .

3. شیوه موضع گیری

شیوه موضع گیری : موضع گیری گاهی با گفتار و گاهی با کردار و گاهی با هر دو صورت می گیرد.

1. موعظه

1. درقرآن

1. ویژگیهای موعظه حسن

ادْعُ إِلی سَبِیلِ رَبِّکَ بِالْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ وَ جادِلْهُمْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ [نحل/125] .

حکمت ، آن بینشی است که انسان را از کار بد باز می دارد و به کار محکم وا می دارد.

این کلمه 20 بار در قرآن به کار رفته است.

حکیم به کسی گفته می شود که کار را از روی تشخیص و مصلحت محکم انجام می دهد.

کلمه حکیم 97 بار در قرآن آمده است.

موعظه حسنه چیست؟

1. باید دعوت الی سبیل رب باشد. (نه دعوت به سلیقه شخصی یا حزبی یا نژادی یا قبیله ای یا اقلیمی)

2. انسان باید مخاطب را بشناسد که او منطقی است یا عاطفی یا موضع خاصی دارد.

اگر منطقی است با حکمت ، اگر عاطفی است با موعظه و اگر موضع دارد با جدال با او مذاکره نماید.

3. با حسن نیت باشد.

4. در بیان دلپسند باشد : وَ هُدُوا إِلَی الطَّیبِ مِنَ الْقَوْلِ وَ هُدُوا إِلی صِراطِ الْحَمِیدِ [حج/24] .

إِلَیهِ یصْعَدُ الْکلِمُ الطَّیبُ [فاطر/10] .

قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً [بقره/83] .

اللّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِیثِ [زمر/23] .

قُولُوا لَهُمْ قَوْلاً مَعْرُوفاً [نساء/5] .؟؟؟

یهْدِی إِلَی الرُّشْدِ [جن/2] .

وَ ما أَتَا مِنَ الْمُتَکلِّفِینَ [ص/86] .

5. مطابق فهم مردم صحبت کردن.

قَالَ عِیسَی ابْنُ مَرْیمَ (ع) : لَا تُحَدِّثُوا الْجُهَّالَ بِالْحِکمَهِ [کافی ، ج1 ، ص42] .

فَقُولا لَهُ قَوْلاً لَیناً [طه/44] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : خیر الکلام ما لا یمل و لا یقل [غررالحکم ، ص210] .

6. تدریجی گفتنلِتَقْرَأَهُ عَلَی النّاسِ عَلی مُکثٍ [اسراء/106] .

و گاهی تکرارو لَقَدْ وَصَّلْنا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ یتَذَکرُونَ [قصص/51] .

2. اهمیت موعظه

1.قرآن کریم موعظه پروردگار را مطرح می کند :

یا أَیهَا النّاسُ قَدْ جاءَتْکمْ مَوْعِظَهٌ مِنْ رَبِّکمْ [یونس/57] .

2.دعوت به سوی خداوند به وسیله موعظه :

ادْعُ إِلی سَبِیلِ رَبِّک بِالْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ [نحل/125] .

3.مطرح شدن موعظه در الواح تورات :

وَ کتَبْنا لَهُ فِی الأَْلْواحِ مِنْ کلِّ شَیءٍ مَوْعِظَهً [اعراف/145] .

4.ضرورت موعظه در مسائل خانوادگی :

وَ اللاّتِی تَخافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَ اهْجُرُوهُنَّ فِی الْمَضاجِعِ وَ اضْرِبُوهُنَّ [نساء/34] .

5.عدم تاثیر موعظه در کفار :

سَواءٌ عَلَينا أَ وَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكنْ مِنَ الْواعِظِينَ [شعراء/136] .

6.نیاز انسان به موعظه در تمام عمر :

انسان در تمام عمر محتاج به موعظه است ، چه نوجوان باشد ، چه کهن سال باشد :

در جوانی : وَ إِذْ قالَ لُقْمانُ لِابْنِهِ وَ هُوَ يعِظُهُ يا بُنَی لا تُشْرِک بِاللّهِ [لقمان/13] .

در کهن سالی : خداوند به حضرت نوح (ع) می فرماید :

إِنِّی أَعِظُک أَنْ تَكونَ مِنَ الْجاهِلِينَ [هود/46] .

2. موعظه پیامبر

1. به امیر المؤمنین

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا على ! أوصيک بوصيه فاحفظها فلن تزال بخير ما حفظت وصيتى

يا على ! من كظم غيظا و هو يقدر على إمضائه أعقبه الله يوم القيامه أمنا و إيمانا يجد طعمه

يا على ! من لم يحسن وصيته عند موته كان نقصا فى مروته و لم يملک الشفاعه

يا على ! أفضل الجهاد من أصبح لا يهم بظلم أحد

يا على ! من خاف الناس لسانه فهو من أهل النار

يا على ! شر الناس من أكرمه الناس اتقاء شره

يا على ! شر الناس من باع آخرته بدنياه و شر من ذلک من باع آخرته بدنيا غيره

يا على ! من لم يقبل العذر من متنصل صادقا كان أو كاذبا لم ينل شفاعتى

يا على! إن الله عز و جل أحب الكذب فى الصلاح و أبغض الصدق فى الفساد

يا على! من ترک الخمر لغير الله سقاه الله من الرحيق المختوم. فقال على (ع) : لغير الله؟ قال : نعم و الله من تركها صيانه لنفسه يشكره الله على ذلک

يا على! شارب الخمر كعابد وثن

يا على! شارب الخمر لا يقبل الله عز و جل صلاته أربعين يوما فإن مات فى الأربعين مات كافرا.

"يا

على ! كل مسكر حرام و ما أسكر كثيره فالجرعه منه حرام

يا على ! جعلت الذنوب كلها فى بيت و جعل مفتاحها شرب الخمر

يا على ! يأتى على شارب الخمر ساعه لا يعرف فيها ربه عز و جل

يا على ! إن إزاله الجبال الرواسى أهون من إزاله ملک مول لم تنقص أيامه

يا على ! من لم تنتفع بدينه و دنياه فلا خير لک فى مجالسته و من لم يوجب لک فلا توجب له و لا كرامه

يا على ! ينبغى أن يكون فى المؤمن ثمان خصال وقار عند الهزاهز و صبر عند البلاء و شكر عند الرخاء و قنوع بما رزقه الله عز و جل و لا يظلم الأعداء و لا يتحامل على الأصدقاء بدنه منه فى تعب و الناس منه فى راحه

يا على ! أربعه لا ترد لهم دعوه إمام عادل و والد لولده و الرجل يدعو لأخيه بظهر الغيب و المظلوم يقول الله عز و جل و عزتى و جلالى لأنتصرن لک و لو بعد حين

يا على ! ثمانيه إن أهينوا فلا يلوموا إلا أنفسهم الذاهب إلى مائده لم يدع إليها و المتأمر على رب البيت و طالب الخير من أعدائه و طالب الفضل من اللئام و الداخل بين اثنين فى سر لم يدخلاه فيه و المستخف بالسلطان و الجالس فى مجلس ليس له بأهل و المقبل بالحديث على من لا يسمع منه"

"يا على ! حرم الله الجنه على كل فاحش بذى لا يبالى ما قال و لا ما قيل له

يا على ! طوبى لمن طال عمره و حسن عمله

يا على ! لا تمزح فيذهب بهاو و لا تكذب فيذهب نورک و إياک و خصلتين الضجر و الكسل فإنک إن ضجرت لم تصبر على حق

و إن كسلت لم تو حقا

يا على لكل ذنب توبه إلا سوء الخلق فإن صاحبه كلما خرج من ذنب دخل فى ذنب

يا على ! أربعه أسرع شىء عقوبه رجل أحسنت إليه فكافأك بالإحسان إساءه و رجل لا تبغى عليه و هو يبغى عليک و رجل عاهدته على أمر فوفيت له و غدر بک و رجل وصل قرابته فقطعوه

يا على ! من استولى عليه الضجر رحلت عنه الراحه

يا على ! اثنتا عشره خصله ينبغى للرجل المسلم أن يتعلمها على المائده أربع منهافريضه و أربع منها سنه و أربع منها أدب فأما الفريضه فالمعرفه بما يأكل و التسميه و الشكر و الرضا و أما السنه فالجلوس على الرجل اليسرى و الأكل بثلاث أصابع و أن يأكل مما يليه و مص الأصابع و أما الأدب فتصغير اللقمه و المضغ الشديد و قله النظر فى وجوه الناس و غسل اليدين"

"يا على ! خلق الله الجنه من لبنتين لبنه من ذهب و لبنه من فضه و جعل حيطانها الياقوت و سقفها الزبرجد وحصاءها اللووو ترابها الزعفران و المسک الأذفر ثم قال لها تكلمى فقالت لا إله إلا الله الحى القيوم قد سعد من يدخلنى فقال الله جل جلاله و عزتى و جلالى لا يدخلها مدمن خمر و لا نمام و لا ديوث و لا شرطى و لا مخنث و لا نباش و لا عشار و لا قاطع رحم و لا قدرى

يا على ! كفر بالله العظيم من هذه الأمه عشره القتال و الساحر و الديوث و ناكح المرأه حراما فى دبرها و ناكح البهيمه و من نكح ذات محرم و الساعى فى الفتنه و بائع السلاح من أهل الحرب و مانع الزكاه و من وجد

سعه فمات و لم يحج

يا على ! لا وليمه إلا فى خمس فى عرس أو خرس أو عذار أو وكار أو زكار فالعرس التزويج و الخرس النفاس بالولد و العذار الختان و الوكار فى شراء الدار و الزكار الرجل يقدم من مكه

يا على ! لا ينبغى للعاقل أن يكون ظاعنا إلا فى ثلاث مرمه لمعاش أو تزود لمعاد أو لذه فى غير محرم

يا على ! ثلاثه من مكارم الأخلاق فى الدنيا و الآخره أن تعفو عمن ظلمک و تصل من قطعک و تحلم عمن جهل عليک

يا على ! بادر بأربع قبل أربع شبابک قبل هرمک و صحتک قبل سقمک و غناک قبل فقرک و حياتک قبل موتک قبل موتک".

يا على ! كره الله عز و جل لأمتى العبث فى الصلاه و المن فى الصدقه و إتيان المساجد جنبا و الضحک بين القبور و التطلع فى الدور و النظر إلى فرج النساء لأنه يورث العمى و كره الكلام عند الجماع لأنه يورث الخرس و كره النوم بين العشاءين لأنه يحرم الرزق و كره الغسل تحت السماء إلا بمئزر و كره دخول الأنهار إلا بمئزر فإن فيها سكانا من الملائكه و كره دخول الحمام إلا بمئزر و كره الكلام بين الأذان و الإقامه فى صلاه الغداه و كره ركوب البحر فى وقت هيجانه و كره النوم فوق سطح ليس بمحجر و قال (ص) من نام على سطح غير محجر فقد برئت منه الذمه و كره أن ينام الرجل فى بيت وحده و كره أن يغشى الرجل امرأته و هى حائض فإن فعل و خرج الولد مجذوما أو به برص فلا يلومن إلا نفسه و كره أن يكلم الرجل مجذوما إلا أن يكون

بينه و بينه قدر ذراع و قال (ص) فر من المجذوم فرارک من الأسد و کره أن يأتى الرجل أهله و قد احتلم حتى يغتسل من الاحتلام فإن فعل ذلک و خرج الولد مجنونا فلا يلومن إلا نفسه و کره البول على شط نهر جار و کره أن يحدث الرجل تحت شجره أو نخله قد أثمرت و کره أن ينتعل الرجل و هو قائم و کره أن يدخل الرجل بيتا مظلما إلا مع السراج"

يا على! آفه الحسب الافتخار

يا على! من خاف الله عز و جل أخاف منه کل شىء و من لم يخف الله أخافه الله من کل شىء

يا على! ثمانيه لا تقبل منهم الصلاه العبد الآبق حتى يرجع إلى مولاه و الناشزه و زوجها عليها ساخط و مانع الزکاه و تارک الوضوء و الجاريه المدرکه تصلى بغير خمار و إمام قوم يصلى بهم و هم له کارهون و السکران و الزبين و هو الذى يدافع البول و الغائط

يا على! أربع من کن فيه بنى الله له بيتا فى الجنه من آوى اليتيم و رحم الضعيف و أشفق على والديه و رفق بمملوکه

يا على! ثلاث من لقى الله عز و جل بهن فهو من أفضل الناس من أوفى الله بما افترض عليه فهو من أعبد الناس و من ورع عن محارم الله فهو من أورع الناس و من قنع بما رزقه الله فهو من أغنى الناس

يا على! ثلاث لا يطيقها أحد من هذه الأمه المواساه للأخ بماله و إنصاف الناس من نفسه و ذکر الله على کل حال و ليس هو سبحان الله و الحمد لله و لا إله إلا الله و الله أکبر و

لکن إذا ورد علی ما یحرم علیه خاف الله عز و جل عنده و ترکه

یا علی ثلاثه إن أنصفتهم ظلموک السفله و أهلک و خادمک و ثلاثه لا ینتصفون من ثلاثه حر من عبد و عالم من جاهل و قوی من ضعیف" [مکارم الأخلاق ، ص 436 433] .

2. به ابوذر

ابوذر روزی وارد مسجد شد ، دید حضرت رسول (ص) تنها است و فقط حضرت امیر (ع) نزد او است. وقت را غنیمت شمرد و عرض کرد : به ما وصیتی بده که سعادت دنیا و آخرتم را تامین کند. حضرت رسول (ص) پذیرفت و شروع کرد و فرمودند جملات بسیار جالبی را که بعضی از آنها را ذکر می کنیم :

"یا أباذر! اعبد الله کأنک تراه فإن کنت لا تراه فإنه عز و جل یراک"

یا أباذر! اغتنم خمسا قبل خمس شبابک قبل هرمک و صحتک قبل سقمک و غناک قبل فقرک و فراغک قبل شغلک و حیاتک قبل موتک

یا أباذر! إیاک و التسویف بأملک فإنک بیومک و لست بما بعده

یا أباذر! إذا أصبحت فلا تحدث نفسک بالمساء و إذا أمسیت فلا تحدث نفسک بالصباح

یا أباذر! کن علی عمرک أشح منک علی درهمک و دینارک

یا أباذر! من ابتغی العلم لیخدع به الناس لم یجد ریح الجنه

یا أباذر! إذا سئلت عن علم لا تعلمه فقل لا أعلمه

یا أباذر! إن الله تبارک و تعالی إذا أراد بعبد خیرا جعل الذنوب بین عینیه ممثله و الإثم علیه ثقیلا وبیلا و إذا أراد الله بعبد شرا أنساه ذنوبه

یا أباذر! لا تنظر إلی صغر الخطیئه و لکن انظر إلی من عصیت

یا اباذَر! انَّ المومنَ اشدُّ اِرتِکاضا (ای اضطرابا)

مِنَ الخَطيئَه مِنَ العُصفور حينَ يقذِفُ بِهِ فى شركه (اى حباله الصيد)

يا أباذر! إن الرجل ليحرم رزقه بالذنب يصيبه

يا أباذر! دع ما لست منه فى شىء فلا تنطق بما لا يعنيک و اخزن لسانک كما تخزن ورقک"

يا أباذر! يقول الله تعالى لا أجمع على عبد خوفين و لا أجمع له أمنين فإذا أمننى فى الدنيا أخفته يوم القيامه و إذا خافنى فى الدنيا آمنته يوم القيامه"

يا أباذر! لو أن رجلا كان له كعمل سبعين نبيا لاحتقره و خشى أن لا ينجو من شر يوم القيامه يا أبا ذر إن العبد ليعرض عليه ذنوبه يوم القيامه فيمن ذنب ذنوبه فيقول أما إنى كنت خائفا مشفقا فيغفر له يا أبا ذر إن الرجل ليعمل الحسنه فيتكل عليها و يعمل المحقرات حتى يأتى الله و هو عليه غضبان"

يا أباذر! إن الكيس من دان نفسه و عمل لما بعد الموت ، و العاجز من اتبع نفسه و هواها ، و تمنى على الله (عز و جل) الأمانى."

يا أباذر! إن الدنيا مشغله للقلوب و الأبدان و إن الله تبارک و تعالى سائلنا عما نعمنا فى حلاله فكيف بما أنعمنا فى حرامه.

يا أباذر! إنى قد دعوت الله جل ثناو أن يجعل رزق من يحبنى كفافا و أن يعطى من يبغضنى كثره المال و الولد"

يا أباذر! ليكن لک فى كل شىء نيه صالحه حتى فى النوم و الأكل

يا أباذر! اخفض صوتک عند الجنائز و عند القتال و عند القرآن يا أبا ذر إذا تبعت جنازه فليكن عقلک فيها مشغولا بالتفكر و الخشوع و اعلم أنک لاحق به

يا أباذر! حاسب نفسک قبل أن تحاسب فهو أهون لحسابک غدا

يا أباذر! ما من شاب

ترک الدنیا و أفنی شبابه فی طاعه الله إلا أعطاه الله أجر اثنین و سبعین صدیقا

موعظه ، صفحه 4

یا أباذر! الجلیس الصالح خیر من الوحده و الوحده خیر من جلیس السوء و إملاء الخیر خیر من السکوت و السکوت خیر من إملاء الشر

یا أباذر! لا تصاحب إلا مؤمنا و لا یأکل طعامک إلا تقی و لا تأکل طعام الفاسقین

یا أباذر! کفی بالمرء کذبا أن یحدث بکل ما یسمع

یا أباذر! ما من شیء أحق بطول السجن من اللسان

"یا أباذر! ما عمل من لم یحفظ لسانه"

"یا أباذر! لا تکن عیابا و لا مداحا و لا طعانا و لا ممازیا"

"یا أباذر! لا یزال العبد یزداد من الله بعدا ما ساء خلقه"

"یا أباذر! الکلمه الطیبه صدقه و کل خطوه تخطوها إلی الصلاه صدقه"

"یا أباذر! کن بالعمل بالتقوی أشد اهتماما منک بالعمل فإنه لا یقل عمل بالتقوی"

"یا أباذر! من لم یبال من أین یکتسب المال لم یبال الله عز و جل من أین أدخله النار"

"یا أباذر! ویل للذی یحدث و یکذب لیضحک به القوم ویل له ویل له ویل له"

"یا أباذر! هم بالحسنه و إن لم تعملها لکیلا تکتب من الغافلین"

"انظر من هو تحتک ، و لا تنظر إلی من هو فوقک"

"لَا تَخَفْ فِی اللَّهِ لَوْمَهَ لَائِمٍ"

"كفى بالرجل عيبا أن يعرف من الناس ما يجهل من نفسه"

"إِياک وَ كثْرَةَ الضِّحْک فَإِنَّهُ يمِيتُ الْقَلْبَ وَ يذْهَبُ بِنُورِ الْوَجْهِ"

"يا أَبَاذَرٍّ! مَنْ حَمَلَ بِضَاعَتَهُ فَقَدْ بَرِئَ مِنَ الْكبْرِ" (يعنى ما يشترى السوق) .

"يا أَبَاذَرٍّ! مَنْ أَحَبَّ أَنْ يتَمَثَّلَ لَهُ الرِّجَالُ قِياماً فَلْيتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ"

"يا أَبَاذَرٍّ! مَنْ كانَ ذَا وَجْهَينِ وَ لِسَانَينِ فِى الدُّنْيا فَهُوَ ذُو وَجْهَينِ فِى النَّارِ"

"يا أَبَاذَرٍّ! إِنْ سَرَّک أَنْ

تَکونَ أَقْوَی النَّاسِ فَتَوَکلْ عَلَی اللَّهِ" [مکارم الاخلاق ، ص472 463؛ امالی طوسی ، ص537 ومجموعه ورام ، ج2 ، ص62] .

3. موعظه های لقمان (ع) به فرزندش

1.در مسائل اعتقادی :

الف : مساله توحید و عدم شرک :

وَ إِذْ قالَ لُقْمانُ لِابْنِهِ وَ هُوَ یعِظُهُ یا بُنَی لا تُشْرِک بِاللّهِ [لقمان/13] .

ب : مساله معاد و حسابرسی اعمال :

یا بُنَی إِنَّها إِنْ تَک مِثْقالَ حَبَّهٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَکنْ فِی صَخْرَهٍ أَوْ فِی السَّماواتِ أَوْ فِی الْأَرْضِ یأتِ بِهَا اللّهُ إِنَّ اللّهَ لَطِیفٌ خَبِیرٌ [لقمان/16] .

2.در مسائل عملی :

الف : بر پا داشتن نماز

ب : امر به معروف و نهی از منکر.

ج : صبر در برابر مصائب.

یا بُنَی أَقِمِ الصَّلاهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْکرِ وَ اصْبِرْ عَلی ما أَصابَک إِنَّ ذلِک مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ [لقمان/17] .

3.در مسائل اخلاقی :

الف : تواضع و فروتنی

ب : اعتدال در راه رفتن

ج : اعتدال در سخن گفتن.

وَ لا تُصَعِّرْ خَدَّک لِلنّاسِ وَ لا تَمْشِ فِی الْأَرْضِ مَرَحاً إِنَّ اللّهَ لا یحِبُّ کلَّ مُخْتالٍ فَخُورٍ وَ اقْصِدْ فِی مَشْیک وَ اغْضُضْ مِنْ صَوْتِک إِنَّ أَنْکرَ الْأَصْواتِ لَصَوْتُ الْحَمِیرِ [لقمان/19-18] .

1. مهمانی

1. اهمیت مهمان نوازی

1. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الضَّيفُ دَلِيلُ الْجَنَّهِ [جامع الأخبار ، ص136] .

پیامبر (ص) فرمودند : " مهمان راهنمای بهشت است".

2. مهمان هدیه آسمانی است.

3. پیامبر (ص) : " هنگامی که خداونداراده کند نسبت به جمعیتی نیکی نماید هدیه گرانبهایی برای آنها می فرستد. عرض کردند : ای پیامبر خدا چه هدیه ای؟ فرمود : مهمان با روزی خویش وارد می شود و گناهان خانواده را با خود می برد و بخشوده می شوند".

سلمان فارسی از پیامبر (ص) :

برای مهمان نسبت به آنچه نداریم تکلف نکنیم وآنچه موجود است مضایقه ننمائیم.

2. آداب میزبانی

1. آداب دعوت کردن

1. غرض از دعوت کردن

لا یقصد بدعوته المباهاه و التفاخر بل اراد التسنن بسنه رسول الله (ص) .

2. چه کسی را دعوت کنیم یا دعوت نکینم

اتقیاء را دعوت کند ، دعوت ظالم کمک به آنها است :

قال : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لَا يأْكلْ طَعَامَک إِلَّا تَقِی وَ لَا تَأْكلْ طَعَامَ الْفَاسِقِينَ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص61] .

لا یختص بدعوته الاغنیاء و فی حدیث لا تجلس الاغنیاء.

لا یهمل فی دعوته اقاربه فانه ایحاش و قطع رحم

یمتنع من الاجابه ان کان الطعام طعام شبهه او غیر حلال او کان المجلس بحیث یعصی الله فیه. (اراد صاحب المعالم مع رفیقه زیاره الرضا (ع) فذهبوا الی قرب بلده (ری) فراؤ ان زیارتهم یتوقف علی الاخری فی دار فیها طعام شبهه فرجعوا و لم یزوا)

قَالَ الصَّادِقُ (ع) لَا ینْبَغِی لِلْمُومِنِ أَنْ یجْلِسَ مَجْلِساً یعْصَی اللَّهُ فِیهِ وَ لَا یقْدِرُ عَلَی تَغْییرِهِ [کافی ، ج2 ، ص374] .

امام صادق (ع) در مجلسی وارد شد با عده زیادی .یکی از

حضار آب خواست در سفره به جای آب شراب آوردند. حضرت از میان غذا بلند شد و فرمود : در سفره ای که معصیت شود جای من نیست ومورد لعن است.

3. بعد مسافت مانع نشود

بعد مسافت مانع از پذیرفتن نشود :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أُوصِی الشَّاهِدَ مِنْ أُمَّتِی وَ الْغَائِبَ أَنْ یجِیبَ دَعْوَةَ الْمُسْلِمِ وَ لَوْ عَلَی خَمْسَهِ أَمْیالٍ فَإِنَّ ذَلِک مِنَ الدِّینِ [کافی ، ج6 ، ص274] .

4. مساوات

در پذیرفتن فرقی بین غنی و فقیر نگذارد ، زیرا فرق ، دلیل بر تکبر است.

امام حسن (ع) از کوچه عبور می کرد دسته ای از فقرا کنار هم مشغول غذا بودند و از حضرت دعوت کردند ، پذیرفت ، پیاده شد و با آنها هم غذا شد. بعد خداحافظی کرد و فرمود : من از شما دعوت می کنم ، باید مثل من شما هم اجابت کنید. وقتی را قرار داد و خدمت مقدسش رسیدند.

5. کمک به مهمان هنگام ورود و کمک نکردن هنگام خروج

استحباب کمک مهمان وقت ورود و کمک نکردن وقت خروج :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ مِنَ التَّضْعِیفِ تَرْک الْمُکافَأَهِ وَ مِنَ الْجَفَاءِ اسْتِخْدَامَ الضَّیفِ فَإِذَا نَزَلَ بِکَمُ الضَّیفُ فَأَعِینُوهُ وَ إِذَا ارْتَحَلَ فَلَا تُعِینُوهُ فَإِنَّهُ مِنَالنَّذَالَهِ وَ زَوِّدُوهُ وَ طَیبُوا زَادَهُ فَإِنَّهُ مِنَ السَّخَاءِ [کافی ، ج6 ، ص283] .

تا در خانه بدرقه کند و در بدرقه کمک نکند ، ولی هنگام ورود مهمان کمک کند.

2. آداب پذیرایی

1. آنچه باید انجام دهد

1. تهیه خلال

تهیه خلال برای مهمان.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ مِنْ حَقِّ الضَّيفِ أَنْ يكرَمَ وَ أَنْ يعَدَّ لَهُ الْخِلَالُ [کافی ،

ج6 ، ص285] .

پیامبر اکرم (ص) به فاطمه (س) و به علی (ع) در حدیث دیگر فرمود : مَنْ كانَ يومِنُ بِاللَّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ فَلْيكرِمْ ضَيفَهُ [كافى ، ج6 ، ص285] .

2. غذا خوردن با مهمان

غذا خوردن میزبان با مهمان :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا أَكلَ مَعَ الْقَوْمِ أَوَّلَ مَنْ يضَعُ يدَهُ مَعَ الْقَوْمِ وَ آخِرَ مَنْ يرْفَعُهَا إِلَى أَنْ يأْكلَ الْقَوْمُ [كافى ، ج6 ، ص285] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الزَّائِرَ إِذَا زَارَ الْمَزُورَ فَأَكلَ (اى المزور) مَعَهُ أَلْقَى عَنْهُ الْحِشْمَةَ وَ إِذَا يأْكلُ مَعَهُ ينْقَبِضُ قَلِيلًا [كافى ، ج6 ، ص286] .

در این حدیث تصریح شده به جهت روانی.

3. اول صاحب خانه دست خود را بشوید بعد دیگران :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْوُضُوءُ قَبْلَ الطَّعَامِ يبْدَأُ صَاحِبُ الْبَيتِ لِئَلَّا يحْتَشِمَ (اى لئلا ينقبض احد كافى اقرب الموارد) أَحَدٌ فَإِذَا فَرَغَ مِنَ الطَّعَامِ بَدَأَ بِمَنْ عَنْ يمِينِ صَاحِبِ الْبَيتِ حُرّاً كانَ أَوْ عَبْداً [كافى ، ج6 ، ص290] .

(زیرا ممکن است اگر اول دست خود را نشوید ، مهمان خیال کند که چون دست او کثیف است می شوید.)

در حدیث وارد شده که وقتی قبل از غذا دست را شستید ، آن را با حوله و دستمال خشک نکنید. (شاید برای اینکه ممکن است دستمال و حوله خود آلوده باشد و دو مرتبه دست آلوده شود و برای غذا خوردن مضر باشد) .

4. اول از همه بخورد و آخر ازهمه دست بکشد و تعجیل در طعام نداشته باشد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِذَا أَكلَ

مَعَ الْقَوْمِ أَوَّلَ مَنْ يضَعُ يدَهُ مَعَ الْقَوْمِ وَ آخِرَ مَنْ يرْفَعُهَا إِلَى أَنْ يأْكلَ الْقَوْمُ [كافى ، ج6 ، ص285] .

5. تقديم فاكهه

و تقديم الفاكهه قبل الطعام : وَ فاكهَهٍ مِمّا يتَخَيرُونَ وَ لَحْمِ طَيرٍ مِمّا يشْتَهُونَ [واقعه/21-20] .

6. ادب نگه دارد

اگر دعوت كردى و پذيرايى نمودى : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فِى قَوْلِ اللَّهِ "لا يحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظُلِمَ " (نساء/148) مَنْ أَضَافَ قَوْماً فَأَسَاءَ ضِيافَتَهُمْ فَهُوَ مِمَّنْ ظَلَمَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيهِمْ فِيمَا قَالُوا فِيهِ [تفسير عياشى ، ج1 ، ص283] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لا تقل لأخيک إذا دخل عليک أكلت اليوم شيئا [مستطرفات السرائر ، ص579] .

7. مهمان را اكرام كند

شيخ بهائى مى فرمايد : من جمله اكرامه تعجيل الطعام و طلاقه الوجه و البشاشه و حسن الحديث معه و مشايعته الى باب الدار.

8. حتماً پذيرائى كند

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا دَخَلَ عَلَيک أَخُوک فَاعْرِضْ عَلَيهِ الطَّعَامَ فَإِنْ لَمْ يأْكلْ فَاعْرِضْ عَلَيهِ الْمَاءَ فَإِنْ لَمْ يشْرَبْ فَاعْرِضْ عَلَيهِ الْوَضُوءَ [كافى ، ج6 ، ص275] .

عَنْ دَاوُدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْجَعْفَرِى عَنْ أَبِيهِ : " أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) كانَ فِى بَعْضِ مَغَازِيهِ فَمَرَّ بِهِ رَكبٌ وَ هُوَ يصَلِّى فَوَقَفُوا عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ سَاءَلُوهُمْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ دَعَوْا وَ أَثْنَوْا وَ قَالُوا لَوْ لَا أَنَّا عِجَالٌ لَانْتَظَرْنَا رَسُولَ اللَّهِ (ص) فَأَقْرِءُوهُ مِنَّا السَّلَامَ وَ مَضَوْا فَأَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مُغْضَباً ثُمَّ قَالَ لَهُمْ يقِفُ عَلَيكمُ الرَّكبُ وَ يسْأَلُونَكمْ عَنِّى وَ يبَلِّغُونَّى السَّلَامَ وَ لَا تَعْرِضُونَ عَلَيهِمُ الْغَدَاءَ لَيعِزَّ عَلَى قَوْمٍ فِيهِمْ خَلِيلِى

جَعْفَرٌ أَنْ يجُوزُوهُ حَتَّى يتَغَدَّوْا عِنْدَهُ" [کافی ، ج6 ، ص275] .

2. آنچه بایدترک کرد

1. تکلف نباید باشد و یا ریا نکند

با آن همه اهمیتی که مهمان دارد ، پذیرایی پر زرق و برق از نظر اسلام نه تها کار خوبی نیست ، بلکه رسما از آن نهی شده است.

امام صادق (ع) : "افراد با ایمان از برادر مومن خود رودرواسی ندارند و من نمی دانم کدام یک از این دو عجیب تر است؟ کسی که به هنگام ورود به برادر خود او را به تکلف می افکند ویا کسی که شخصا به سراغ تکلف برای مهمان می رود.

خودش را به زحمت نیندازد :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنِّی لَا أُحِبُّ الْمُتَکلِّفِینَ [کافی ، ج6 ، ص275] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنِّی لَا أُحِبُّ الْمُتَکلِّفِینَ [کافی ، ج6 ، ص275] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَطْعَمَ طَعَاماً رِئَاءً وَ سُمْعَةً أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ صَدِیدِ جَهَنَّمَ وَ جَعَلَ ذَلِک الطَّعَامَ نَاراً فِی بَطْنِهِ حَتَّی یقْضِی بَینَ النَّاسِ یوْمَ الْقِیامَهِ [ثواب الأعمال ، ص286] .

2. پس از شستن دستها نباید آنها راخشک کرد

در حدیث وارد شده که وقتی قبل از غذا دست را شستید آنرا با حوله و دستمال خشک نکنید. (شاید برای اینکه ممکن است دستمال و حوله خود آلوده باشد و دو مرتبه دست آلوده شود و برای غذا خوردن مضر باشد.)

3. ازاین که غذا خورده یا نه ، نباید سئوال کرد

از غذا خوردن او سوال نکند که غذا خورده ای یا نه ، هر چه دارد جلو بیاورد. [بحار ، ج72 ، ص455] .

4. مانع

از غذا خوردن نشود ، چون غذای مصرفی مهمان اسراف نیست

اگر غذا مصرف مهمان شد اسراف نیست ، گرچه غذا گران تمام شود. [بحار ، ج72 ، ص455] .

5. از مهمان کار نکشید

امام رضا (ع) اجازه نداد فتیله چراغ را مهمان تنظیم کند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنْ أَنْ يسْتَخْدَمَ الضَّيفُ [کافی ، ج6 ، ص283] .

6. بین مهمانان فرق نگذارید

میان مهمانان فرق نگذارد.

7. به اهل بیتش زور نگوید

همسر خود را در پذیرائی دیگران مجبور نکند.

8. قابل نیست نگوید

کلمه قابل نیست نگوید.

9. از قشر خاص دعوت نکند

فقط اغنیا را دعوت نکند.

از یک قشر خاص و خط سیاسی خاص دعوت نکند.

10. از نرخ غذا نگوید یا از زحمات آن

برای مهمان از نرخ غذا ، جنس غذا ، زحمتی که برای پختن و آماده کردن آن کشیده شد سخنی نگوید.

11. آنچه برای مهمان آماده کرده کوچک نشمرد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : هلک بالمرء المسلم أن یخرج إلیه أخوه ما عنده فیستقله و هلک بالمرء المسلم أن یستقل ما عنده للضیف [المحاسن ، ج2 ، ص415] .

امام صادق (ع) : " میزبانی که آنچه را برای برادرش آماده ساخته کوچک بشمرد هلاک (و گمراه) شده است ، هم چنین میهمانی که آنچه را که نزد او حاضر کرده اند کوچک بشمرد گمراه است".

3. حقوق مهمان

1.ان تمشی معه الی الباب

2.فلیقعد حیث یأمر صاحب البیت

3.لا یستقل ما یقرب الیه

4. علی (ع) در پاسخ متقاضی فرمود : الا ان لا یتکلف شیئا

در مسائل فقهی اگر انسان موفق نشد نوافل (نمازهای مستحبی) را به جاآورد ، مستحب است اطعام کند و مهمانی راه بیاندازد. افرادی

را دعوت نموده و اطعام نماید.

- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ مِنْ حَقِّ الضَّيفِ أَنْ تَمْشِی مَعَهُ فَتُخْرِجَهُ مِنْ حَرِيمِک إِلَی الْبَابِ [عيون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص69] .

امير المومنين (ع) از پيامبر (ص) نقل می کند : " از حقوق ميهمان آن است که او را تا در خانه بدرقه کنی".

- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إن من الحشمه عند الأخ إذا أكل على خوان عند أخيه أن يرفع يده قبل يديه و قال لا تقل لأخيک إذا دخل عليک أكلت اليوم شيئا و لكن قرب إليه ما عندک فإن الجواد كل الجواد من بذل ما عنده [بحارالأنوار ، ج72 ، ص455] .

امام صادق (ع) : " هنگامی که برادرت بر تو وارد شود از او سوال نکن ، آيا امروز غذا خورده ای يا نه؟ آنچه داری برای او حاضر کن ، چرا که سخاوتمند واقعی کسی است که از بذل آنچه حاضر دارد مضايقه نکند".

3. آداب مهمانی

1. چند مورد که درمهمانی ابتدئاً بايد لحاظ شود

1. غرض از اجابت دعوت

2. دعوت چه کسی را قبول نکنيم

مجلسی که اغنيا هستند فرمود :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يكرَهُ إِجَابَهُ مَنْ يشْهَدُ وَلِيمَتَهُ الْأَغْنِياءُ دُونَ الْفُقَرَاءِ [الدعوات ، ص141] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا ظَنَنْتُ أَنَّک تُجِيبُ إِلَی طَعَامِ قَوْمٍ عَائِلُهُمْ مَجْفُوٌّ وَ غَنِيهُمْ مَدْعُوٌّ [نهج البلاغه ، نامه 45] . (نامه حضرت امير (ع) به عثمان بن حنيف)

2. آنچه در مهمانی بايد رعايت شود

1. با اجازه وارد شود

بااجازه و اذن وارد شوید :

2. سلام کند

به اهل منزل سلام کنید :

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَدْخُلُوا بُیوتاً

غَيرَ بُيوتِكمْ حَتّى تَسْتَأْنِسُوا وَ تُسَلِّمُوا عَلى أَهْلِها ذلِكمْ خَيرٌ لَكمْ لَعَلَّكمْ تَذَكرُونَ [نور/27] .

3. اگر عذر آوردند ، قبول كند

اگر صاحب خانه عذر آورد و گفت : معذور هستم ، عذر او را بپذيريد :

وَ إِنْ قِيلَ لَكمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكى لَكمْ وَ اللّهُ بِما تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ [نور/28] .

4. بعد از غذا خوردن زود رفتن

هرگاه غذا تناول كرديد فورا پراكنده شويد و به بحث و صحبت ننشينيد :

فَإِذا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَ لا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ [احزاب/53] .

5. به ديگران جاى دادن

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذا قِيلَ لَكمْ تَفَسَّحُوا فِى الْمَجالِسِ فَافْسَحُوا يفْسَحِ اللّهُ لَكمْ وَ إِذا قِيلَ انْشُزُوا فَانْشُزُوا [مجادله/11] .

6. دعوت برادر مؤمن را اجابت كند

قَالَ الرِّضَا (ع) : السَّخِى يأْكلُ مِنْ طَعَامِ النَّاسِ لِيأْكلَ النَّاسُ مِنْ طَعَامِهِ وَ الْبَخِيلُ لَا يأْكلُ مِنْ طَعَامِ النَّاسِ لِئَلَّا يأْكلُوا مِنْ طَعَامِهِ [عيون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص12] .

7. هر جا صاحب خانه گفت بنشيند

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِذَا دَخَلَ أَحَدُكمْ عَلَى أَخِيهِ فِى رَحْلِهِ فَلْيقْعُدْ حَيثُ يأْمُرُهُ صَاحِبُ الرَّحْلِ فَإِنَّ صَاحِبَ الرَّحْلِ أَعْرَفُ بِعَوْرَهِ بَيتِهِ مِنَ الدَّاخِلِ عَلَيهِ [وسائل الشيعه ، ج5 ، ص322] .

امام باقر (ع) : "هنگامى كه يكى از شما وارد منزل برادر مسلمانش مى شود هر جا به او پيشنهاد مى كند بنشيند ، چرا كه صاحب منزل به وضع منزل خود و آن قسمت هايى كه نبايد آشكار گردد ، آشناتر است".

8. در موارد خاص بی اجازه می توان تصرف کرد

در موارد خاصی از برخی خانه ها می توان بدون اجازه از غذا تناول نمود :

1. پدران 2. مادران

3. برادران 4. خواهران 5. عموها 6. عمه ها 7. دائی ها 8. خاله ها 9. دوستان 10. یا خانه ای که کلیدش در دست شما است :

وَ لا عَلی أَنْفُسِکُمْ أَنْ تَأْکُلُوا مِنْ بُیوتِکُمْ أَوْ بُیوتِ آبائِکُمْ أَوْ بُیوتِ أُمَّهاتِکُمْ أَوْ بُیوتِ إِخْوانِکُمْ أَوْ بُیوتِ أَخَواتِکُمْ أَوْ بُیوتِ أَعْمامِکُمْ أَوْ بُیوتِ عَمّاتِکُمْ أَوْ بُیوتِ أَخْوالِکُمْ أَوْ بُیوتٍ خالاتِکُمْ أَوْ ما مَلَکْتُمْ مَفاتِحَهُ أَوْ صَدِیقِکُمْ لَیسَ عَلَیکُمْ جُناحٌ أَنْ تَأْکُلُوا جَمِیعاً أَوْ أَشْتاتاً [نور/61] .

9. دعای سفره

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی أَطْعَمَنَا وَ سَقَانَا وَ کفَانَا وَ أَیدَنَا وَ آوَانَا وَ أَنْعَمَ عَلَینَا وَ أَفْضَلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی یطْعِمُ وَ لَا یطْعَمُ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص358] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ هَذَا مِنْک وَ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِک اللَّهُمَّ لَک الْحَمْدُ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ [کافی ، ج6 ، ص296] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) کانَ إِذَا رُفِعَتِ الْمَائِدَهُ مِنْ بَینِ یدَیهِ قَالَ اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا نِعْمَهً مَحْضُورَهً مَشْکورَهً مَوْصُولَهً بِالْجَنَّهِ [الجعفریات ، ص216] .

3.آنچه در مهمانی نباید انجام داد

1. بدون دعوت نرود

وَ لکنْ إِذا دُعِیتُمْ [احزاب/53] .

لا تَدْخُلُوا بُیوتاً غَیرَ بُیوتِکمْ حَتّی تَسْتَأْنِسُوا وَ تُسَلِّمُوا عَلی أَهْلِها ذلِکمْ خَیرٌ لَکمْ لَعَلَّکمْ تَذَکرُونَ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِیها أَحَداً فَلا تَدْخُلُوها حَتّییوذَنَ لَکمْ [نور/28-27] .

2. منتظر غذا نباشد

3. اگر کسی نبود وارد نشوید

فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِیها أَحَداً فَلا تَدْخُلُوها حَتّی یوذَنَ لَکمْ [نور/28] .

4. اسراف نکند

به مقدار متعارف غذا بخورید واسراف نکنید :

کلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لا تُسْرِفُوا [اعراف/31] .

5. نجوا نکند

یا أَیهَا

الَّذِينَ آمَنُوا إِذا تَناجَيتُمْ فَلا تَتَناجَوْا بِالإِثْمِ وَ الْعُدْوانِ [مجادله/9] .

تذکر : این نکته روشن است که غذا خوردن به مقدار متعارف و نجوا نکردن به گناه یک وظیفه کلی است که در مهمانی نیز باید رعایت شود.

6. فرزندش را نبرد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا دُعِی أَحَدُکمْ إِلَی طَعَامٍ فَلَا یسْتَتْبِعَنَّ وَلَدَهُ فَإِنَّهُ إِنْ فَعَلَ أَکلَ حَرَاماً وَ دَخَلَ غَاصِباً [کافی ، ج6 ، ص270] .

7. قبل از موعد نرود و منتظر غذا بنشیند

غَیرَ ناظِرِینَ إِناهُ [احزاب/53] .

8. تماس با خانواده صاحب خانه ممنوع است ، جز از پشت پرده :

وَ إِذا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتاعاً فَسْئَلُوهُنَّ مِنْ وَراءِ حِجابٍ ذلِکمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِکمْ وَ قُلُوبِهِنَّ [احزاب/53] .

9. غذائی که آوردند کم نشمرد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : هلک بالمرء المسلم أن یخرج إلیه أخوه ما عنده فیستقله و هلک بالمرء المسلم أن یستقل ما عنده للضیف [المحاسن ، ج2 ، ص415] .

امام صادق (ع) : " میزبانی که آنچه را برای برادرش آماده ساخته کوچک بشمرد هلاک (و گمراه) شده است ، همچنین میهمانی که آنچه را که نزداو حاضر کرده اند کوچک بشمرد گمراه است".

10. بدون اجازه وارد نشود

پیامبر (ص) وقتی می خواست واردخانه دخترش فاطمه زهرا (س) شود بیرون در می ایستاد و اجازه می گرفت و یک روز جابر بن عبد الله با او بود ، پس از آنکه برای خود اجازه گرفت برای جابر نیز اجازه گرفت.

1. افطاری این صفات را دارا است

1. افطاری عبادت است

افطاری یک عبادت است ، به شرط آنکه قصد قربت باشد :

ماجرای نحر شترهایی که حضرت علی (ع) از مصرف آنان

نهی فرمود.

إِنَّما نُطْعِمُكمْ لِوَجْهِ اللّهِ [دهر/9] .

وَ ما لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَهٍ تُجْزی [لیل/19] .

2. افطاری تزکیه است

فَأَبَوْا أَنْ یضَیفُوهُما [کهف/77] .

خُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَهً تُطَهِّرُهُمْ [توبه/103] .

وَ تُحِبُّونَ الْمالَ حُبًّا جَمًّا [فجر/20] .

وَ تَثْبِیتاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ [بقره/265] .

أَ نُطْعِمُ مَنْ لَوْ یشاءُ اللّهُ أَطْعَمَهُ [یس/47] .

3. افطاری اطعام است

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْمُنْجِیاتُ إِطْعَامُ الطَّعَامِ وَ إِفْشَاءُ السَّلَامِ وَ الصَّلَاهُ بِاللَّیلِ وَ النَّاسُ نِیامٌ [کافی ، ج4 ، ص51] .

4. افطاری اکرام و ادخال سرور است و...

تالیف قلوب است.

صله رحم است.

کینه زدائی و هجوم اخلاقی است.

دعا و بر والدین است.

وسیله دعوت و ارشاد است.

2. فضایل افطاری دادن

قال رسول الله (ص) : من فطر صائما فی رمضان علی طعام و شراب من کسب حلال صلت علیه الملائکه فی ساعات شهر رمضان و صلی علیه جبرئیل لیله القدر [کنز العمال ، ج8 ، ص459] .

و فی حدیث آخر : .... و صافحه جبرئیل لیله القدر

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : فِطْرُک أَخَاک الصَّائِمَ أَفْضَلُ مِنْ صِیامِک [کافی ، ج4 ، ص68] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ فَطَّرَ صَائِماً فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ [کافی ، ج4 ، ص68] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : وَ مَنْ فَطَّرَ فِیهِ مُومِناً صَائِماً کانَ لَهُ بِذَلِک عِنْدَ اللَّهِ عِتْقُ رَقَبَهٍ وَ مَغْفِرَهٌ لِذُنُوبِهِ فِیمَا مَضَی قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ لَیسَ کلُّنَا یقْدِرُ عَلَی أَنْ یفَطِّرَ صَائِماً فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ کرِیمٌ یعْطِی هَذَا الثَّوَابَ لِمَنْ لَمْ یقْدِرْ إِلَّا عَلَی مَذْقَهٍ (لبن ممزوج بالماء) مِنْ لَبَنٍ یفَطِّرُ بِهَا صَائِماً أَوْ شَرْبَهٍ مِنْ مَاءٍ عَذْبٍ

أَوْ تَمَرَاتٍ لَا يقْدِرُ عَلَى أَكثَرَ مِنْ ذَلِک [کافی ، ج4 ، ص66] .

امام باقر (ع) به سدیر فرمود : " میل داری هر شب ماه رمضان یک برده آزادکنی آن هم از فرزندان اسماعیل؟ گفت : پول ندارم. فرمود : إِنَّ إِفْطَارَک أَخَاک الْمُسْلِمَ يعْدِلُ رَقَبَةً مِنْ وُلْدِ إِسْمَاعِيلَ (ع) [کافی ، ج4 ، ص68] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَصَدَّقَ فِی شَهْرِ رَمَضَانَ بِصَدَقَهٍ مِثْقَالِ ذَرَّهٍ فَمَا فَوْقَهَا کانَ أَثْقَلَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ جِبَالِ الْأَرْضِ ذَهَباً تَصَدَّقَ بِهَا فِی غَيرِ شَهْرِ رَمَضَانَ [بحارالأنوار ، ج93 ، ص345] .

5. خاطرات

1. ماجرای سید جوا بلاغی. [فوائد الرضویه ، ص86] .

2. عربی که مسلمان نبود مهمان رسول خدا (ص) شد. شب رختخواب را آلوده کرد ، از خجالت فرار کرد. اصحاب خواستند رختخواب را بشویند ، حضرت فرمود : مهمان خودم بوده ، خودم می شویم. عرب فراری عصای خودش را جا گذاشته بود. برگشت بردارد. دید رسول خدا (ص) رختخواب می شوید ، مسلمان شد. [اخلاق محتشمی ، چاپ حسینینه ارشاد ، ص193] .

3.ماجرای تلافی کردن امام حسن (ع) و امام حسین (ع) ....از مهمان نوازی پیر زنی که در بیابان بزغاله خود را کشت و از آن دو امام که آنها را نمی شناخت پذیرایی کرد. [محجه ، ج4 ، ص216] .

4.امام صادق (ع) دستور داد هدایا و طعام هائی همراه مهمانان هنگام خروج آماده سازند ، ولی در بستن بار کمک نکنند. زیراإِنَّا أَهْلُ بَيتٍ لَا نُعِينُ أَضْيافَنَا عَلَى الرِّحْلَهِ مِنْ عِنْدِنَا [أمالی صدوق ، ص544] .

5. میزبان

امام صادق (ع) بود ، سر سفره خبر فوت فرزندش را شنید. به خاطر مهمانان قیافه عادی داشت. [لئالی الاخبار ، ج2 ، ص299] .

خاطرات

6. حضرت علی (ع) را محزون دیدند. علت را پرسیدند. فرمود : 7 روز است مهمان برایم نیامده است.

7. شخصی به حضرت علی (ع) گفت : دوست دارم مهمان من شوی. فرمود : عَلَی شَرْطِ أَنْ لَا تَدَّخِرَ عَنِّی شَیئاً مِمَّا فِی بَیتِک وَ لَا تَتَکلَّفَ شَیئاًمِمَّا وَرَاءَ بَابِک [المحاسن ، ج2 ، ص415] .

آیت الله سید جواد عاملی متوفای 1226 هم دوره میرزای قمی و وحید بهبهانی و صاحب کتاب مفتاح الکرامه در شرح قواعد علامه. مرحوم صاحب مفاتیح شیخ عباس قمی در ص86 فوائد الرضویه درباره اومی نویسد : سید جواد مشغول خوردن غذا بود. عالم دیگری به نام بحر العلوم (که گفته می شود گاهی خدمت حضرت مهدی (عج) می رسیده) خادمش را فرستاد که فوری به سید جواد عاملی بگو به منزل ما بیاید.

خادم در خانه را کوبید. آیت الله احضار شد. همین که وارد منزل بحر العلوم شد با عتابی فرمود : آقا همسایه تو 7 روز است هیچ چیز برای خوردن ندارد ، مگر خرما و آن هم نسیه ، امشب خرما فروش نسیه هم به او نداده. در حالی که تو غذای خوب می خوری. آیت الله سید جواد عاملی گفت : من خبر نداشتم ، آیت الله بحر العلوم فرمود : اگر خبر داشتی مسلمان نبودی. ناراحتی من در آن است که چرا خبر نداشتی. همین الان خادم من این طبق غذا را تا لب در خانه همسایه می آورد ، ولی تو

از او بگیر و در خانه همسایه را بکوب و بگو : من امشب میل دارم غذای خودم را با شما میل کنم وتا همه کودکان همسایه سیر نشده اند برنگرد. وبعد از ماموریت برگرد تا با هم غذا بخوریم. همسایه همین که طبق غذای لذیذ را چشید گفت : راز مرا احدی نمی داند. باید بگویی. مجبور شد و گفت و این نشان دهنده رابطه بحرالعلوم با غیب است.

1. میوه

1. خرما

نام این گیاه بیست مرتبه در قرآن آمده است. که نام هیچ گیاهی به این اندازه در قرآن نیامده است.

در قرآن واژه های دیگری که مربوط به این گیاه است نیز آمده ، نظیر :

لینه : نوعی خاص از خرما.

نقیر : گودی هسته خرما.

قطمیر : پوست نازک بین خرما و هسته آن.

نوی : هسته خرما.

عرجون : چوب هلالی شکل خوشه خرما.

حبل و دسر : لیف خرما.

سابقه پرورش و کاشت درخت خرما به 6 تا 8 هزار سال قبل می رسد.

یک ضرب المثل عربی می گوید : درخت خرما به تعداد روزهای سال فایده دارد :

از چوب آن در بنایی و برگ آن برای ساختن باد بزن ، حصیر ، طناب و از هسته آن غذا برای حیوانات تهیه می شود.

خرما بهترین مواد غذایی را دارا است :

60 درصد قند به اضافه مقدار زیادی پروتئین ، سلولز ، نشاسته و چربی و مقدار زیادی ویتامین های A و B و C در خرما وجود دارد. به علاوه ترکیبات معدنی مانند آهن ، سدیم ، کلسیم ، گوگرد ، کلر و فسفر در خرما یافت می شود.

از نظر پزشکی خرما برای ناراحتی های تنفسی مفید و مقوی قوه باه است..

خرما برای زن حامله

بسیار مفید است.

از دو نوع درخت خرما ، صنوان و غیر صنوان در قرآن نام برده و به آن اشاره شده است.

وَ فِی الْأَرْضِ قِطَعٌ مُتَجاوِراتٌ وَ جَنّاتٌ مِنْ أَعْنابٍ وَ زَرْعٌ وَ نَخیلٌ صِنْوانٌ وَ غَیرُ صِنْوانٍ یسْقَی بِماءٍ واحِدٍ [رعد/4.]

سن متوسط درخت خرما حدود 200 سال است اما درختان میوه دار معمولا 100 سال عمر می کنند.

گیاه شناسان حدود 60 گونه نخل را شناسایی کرده اند.

در تفسیر نمونه می خوانیم :

قند فراوان خرما از سالم ترین قندها است و بسیاری از غذا شناسان خرما را به عنوان میوه ای برای جلوگیری از سرطان می شناسند.

جمعا پنج نوع ویتامین و سیزده ماده حیاتی در خرما وجود دارد.

کلسیم موجود در خرما سبب استحکام استخوان ها و فسفر موجود در آن از عناصر تشکیل دهنده مغز و مانع ضعف و خستگی است. پتاسیم خرما برای بدن بسیار مفید است. (کمبود پتاسیم علت حقیقی زخم معده است.)

[اولین دانشگاه و آخرین پیامبر ، ج7 ، ص65.]

در آیه 25 سوره مریم می خوانیم :

وَ هُزِّی إِلَیک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ تُساقِطْ عَلَیک رُطَباً جَنِیاً [مریم/25.]

در تفسیر نمونه می خوانیم :

خوردن رطب نه تنها برای مادر موثر است بلکه در شیر او نیز اثر دارد.

و حتی در پاره ای روایات آمده است که بهترین غذای زن حامله رطب است :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا تَأْكلُ الْحَامِلُ مِنْ شَیءٍ وَ لَا تَتَدَاوَی بِهِ أَفْضَلَ مِنَ الرُّطَبِ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِمَرْيمَ (ع) وَهُزِّي إِلَيک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ تُساقِطْ عَلَيک رُطَباً جَنِيا فَكلِی وَ اشْرَبِی وَ قَرِّی عَيناً [مريم-25-26] [خصال صدوق ، ج2 ، ص636.

[

در آیه 11 سوره نحل می خوانیم :

یُنْبِتُ لَکمْ بِهِ الزَّرْعَ وَ الزَّیتُونَ وَ النَّخیلَ وَ الْأَعْنابَ وَ مِنْ کلِّ الثَّمَراتِ إِنَّ فی ذلِک لَآیةً لِقَوْمٍ یتَفَکرُونَ [نحل/11.]

چرا فقط از زیتون و نخل و انگور نام برده شده است؟

به نظر دانشمندان ، کمتر میوه ای یافت می شود که به اندازه این سه میوه برای انسان مفید باشد.

علاوه بر آن چه قبلا گفته شد ، منیزیم موجود در خرما عامل جلوگیری از سرطان است.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کلُوا التَّمْرَ فَإِنَّ فِیهِ شِفَاءً مِنَ الْأَدْوَاءِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص614] .

و در روایت دیگر می خوانیم : خانه ای که در آن خرما نیست اهل آن خانه در واقع گرسنه اند. [سفینه البحار ، ج1 ، ص125.]

و نیز روایت شده که اکثر اوقات غذای علی (ع) را نان و خرما تشکیل می داد.

در آیه 11 سوره الرحمن می فرماید :

فیها فاکهَهٌ وَ النَّخْلُ ذاتُ الْأَکمامِ [الرحمن/11.]

در تفسیر نمونه می خوانیم : ذکر کردن نام نخل به صورت جداگانه به خاطر اهمیت آن است. [تفسیر نمونه ، ج23 ، ص111.]

«اکمام» جمع «کم» به غلافی می گویند که میوه را می پوشاند و «کم» به معنای آستین است که دست را می پوشاند و «کمه» به معنی شب کلاهی است که سر را می پوشاند.

انتخاب این واژه در مورد میوه درخت نخل یا به خاطر زیبایی آن است و یا منافعی که در غلاف آن نهفته است و دارای عصاره مخصوصی است که

هم جنبه غذایی دارد و هم دارویی ، و هم مانند رحم مادر ، میوه را از آسیب حفظ

می کند.

همچنین وضع خاص میوه (بودن در غلاف و سپس بیرون آمدن به صورت خوشه) چیدن آن را آسان می کند.

2. انگور

یکی از لذیذترین میوه هایی است که خداوند برای انسان آفریده است و نام این میوه 11 مرتبه در قرآن آمده است.

تا کنون هشت هزار نوع انگور در جهان دیده شده است.

انگور بهترین منبع گلوکز و فروکتوز است. علاوه بر قندها ، انگور دارای اسید «تارتاریک» و «اسید مالیک» و مواد معدنی مانند سدیم ، پتاسیم ، کلسیم و آهن به مقدار زیاد است.

اخیرا ویتامینی به نام p (پی) از انگور تهیه شده که از خونریزی ناشی از بیماری قند جلوگیری می کند و تورم وریدی و تصلب شرایین را بهبود می بخشد.

انگور ، محرک ، هاضم و اشتها آور است و آرام بخش.

خون را زیاد و صاف می کند و ناتوانی عمومی را درمان می کند.

آب غوره ، قابض است و گلو درد را درمان می کند.

شیره انگور برای بیماری های پوستی و چشمی مفید است.

همچنین انگور برای درمان برونشیت و بیماری های قلبی ، التهاب کلیه و نقرس مفید است و برای رفع سرماخوردگی و تب ثمر بخش است.

متاسفانه 80% (هشتاد درصد) انگور جهان برای ساختن شراب به کار می رود و 7% آن به کشمش و سرکه تبدیل می شود.

بعد از ظهور اسلام تهیه و خوردن شراب حرام شمرده شد و اعتیاد به شراب یکی از علل فساد اخلاقی معرفی شد.

به عقیده بعضی دانشمندان یک داروخانه طبیعی است.

از نظر خواص مانند شیر مادر است و دو برابر گوشت در بدن ایجاد حرارت می کند ، خون را تصفیه و سموم بدن را دفع می کند ، نیرو بخش است.

معده و روده را لایروبی

می کند ، نشاط آفرین و برطرف کننده اندوه است ، اعصاب را تقویت می کند. علاوه بر ارزش غذایی قدرت میکروب کشی بسیاری دارد و عامل مؤثری برای جلوگیری از سرطان است. [اولین دانشگاه و آخرین پیامبر ، ج7 ، ص142.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَيرُ طَعَامِكمُ الْخُبْزُ وَ خَيرُ فَاكهَتِكمُ الْعِنَبُ [مكارم الأخلاق ، ص174]

3. انار

نام این میوه سه بار در قرآن آمده است. در سوره انعام سفارش شده که چون درخت انار میوه داد ، بخورید و هنگام چیدن حق آن را بپردازید. معلوم می شود خداوند انحصار یا مالکیت فردی این میوه را نمی پسندد :

وَ هُوَ الَّذی أَنْشَأَ جَنّاتٍ مَعْرُوشاتٍ وَ غَيرَ مَعْرُوشاتٍ وَ النَّخْلَ وَ الزَّرْعَ مُخْتَلِفاً أُكُلُهُ وَ الزَّيتُونَ وَ الرُّمّانَ مُتَشابِهاً وَ غَيرَ مُتَشابِهٍ كلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذا أَثْمَرَ وَ آتُوا حَقَّهُ يوْمَ حَصادِهِ وَ لا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لا يحِبُّ الْمُسْرِفينَ [انعام/141.]

زادگاه انار ایران بوده است.

انار میوه ای بسیار لذیذ و آبدار است و علاوه بر خواص خوراکی ، مصرف پزشکی نیز دارد.

ارزش انرژی زایی انار 65 درصد است. آب انار به سادگی هضم می شود.

15 درصد مواد قندی در انار است و منبعی سرشار از سدیم است و نیز شامل مقدار زیادی ویتامین ، نیاسین ، ویتامین ث و کلسیم و فسفر است.

انار از نظر دارویی مقوی قلب است و برای التهاب معده و جلوگیری از درد دل مفید است.

آب انار شربتی مبرد و به هنگام اسهال تشنگی را رفع می کند.

انار در درمان اسهال ساده و خونی مؤثر است.

آب انار برای بیماری هایی از قبیل کم خونی ، یرقان ، فشار خون ،

بواسیر و درد مفاصل مفید است واگر با عسل خورده شود ، صفرا را کم می کند.

جوشانده پوست ریشه انار برای رفع کرم های روده و بیماری سل مناسب است.

گل انار خواص طبی بسیار دارد از جمله در مورد سقط جنین غیر عمدی تجویز می شود.

در بعضی از روایات از انار به عنوان سید الفاکهه معرفی شده است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الرُّمَّانُ سَیدُ الْفَاکهَهِ وَ مَنْ أَکلَ رُمَّانَهً أَغْضَبَتْ شَیطَانَهُ أَرْبَعِینَ صَبَاحاً [المحاسن ، ج2 ، ص546.]

درباره قدرت پاک کنندگی خون و ویتامین ث موجود در انار بسیار سخن گفته شده است.

تقویت معده ، دفع تب های صفراوی ، یرقان ، جرب (بیماری خارش) ، تقویت دید چشم ، رفع جراحات مزمن ، تقویت لثه ، دفع اسهال.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَطْعِمُوا صِبْیانَکمُ الرُّمَّانَ فَإِنَّهُ أَسْرَعُ لِشَبَابِهِمْالمحاسن ، ج2 ، ص546.

به کودکان خود انار بدهید که سبب رشد سریع آن هاست.

در حدیث دیگری آمده است :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَطْعِمُوا صِبْیانَکمُ الرُّمَّانَ فَإِنَّهُ أَسْرَعُ لِأَلْسِنَتِهِمْ [أمالی طوسی ، ص362.]

زودتر به سخن می آیند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا عَلَی وَجْهِ الْأَرْضِ ثَمَرَهٌ کانَتْ أَحَبَّ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) مِنَ الرُّمَّانِ وَ کانَ وَ اللَّهِ إِذَا أَکلَهَا أَحَبَّ أَنْ لَا یشْرَکهُ فِیهَا أَحَدٌ [کافی ، ج6 ، ص352.]

4. زیتون

نام زیتون 6 مرتبه در قرآن آمده و یک بار هم در سوره مؤمنون به صورت غیر مستقیم (درختی که روغن می دهد) آمده است.

میوه زیتون منبعی غذایی با کیفیتی عالی است.

روغن زیتون بهترین نوع روغن است و در قدیم سربازان عرب روغن زیتون و عسل به همراه خود می بردند.

زیتون ارزش دارویی

زیادی دارد. ماده ای است مغذی ، آرام بخش و مسهل ملایم و زخم معده و اثنی عشر و نارسایی های کلیوی را بهبود می بخشد. ماساژ روغن زیتون برای بیماری های پوستی مفید است.

نقش کبوتری با شاخه زیتون در منقار ، رمز جهانی صلح و وحدت است.

درخت زیتون و درخت انار شباهت های ظاهری بسیار دارند و هر دو در یک نوع زمین پرورش می یابند اما میوه های آن ها از نظر خاصیت و طعم و شکل ظاهری کاملا متفاوتند. [تفسیر نمونه ، ج5 ، ص371.]

روغن زیتون برای تولید سوخت بدن ارزش بسیار فراوان دارد. کالری حرارتی آن بسیار بالاست و از این جهت یک نیرو بخش است. [تفسیر نمونه ، ج14 ، ص173.]

روغن زیتون دوست صمیمی کبد است و برای رفع عوارض کلیه ها و سنگ های صفراوی و قلنج های کلیوی و کبدی و رفع یبوست بسیار مؤثر است. [تفسیر نمونه ، ج14 ، ص173.]

قَالَ الرِّضَا (ع) : نِعْمَ الطَّعَامُ الزَّيتُ يطَيبُ النَّكهَةَ وَ يذْهِبُ الْبَلْغَمَ وَ يصَفِّى اللَّوْنَ وَ يشُدُّ الْعَصَبَ وَ يذْهَبُ بِالْوَصَبِ وَ يطْفِئُ الْغَضَبَ [مكارم الأخلاق ، ص190.]

امام رضا (ع) : زیتون) غذای خوبی است ، دهان را خوشبو و بلغم را برطرف می سازد ، صورت را صفا و طراوت می بخشد ، اعصاب را تقویت وبیماری و درد را از میان می برد و آتش خشم و غضب را فرو می نشاند [تفسیر نمونه ، ج14 ، ص173] و [اسلام ، پزشک بی دارو.]

در قرآن به عنوان شجره مبارکه نام برده شده :

كأَنَّها كوْكبٌ دُرِّى يوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبارَكةٍ زَيتُونَةٍ لا شَرْقِيةٍ وَ

لا غَرْبِيهٍ [نور/35.]

ابن عباس می گوید : درخت زیتون تمام اجزایش مفید است و حتی در خاکستر آن نیز فایده و منفعت است و اولین درختی است که بعد از طوفان نوح رویید و پیامبران در حق آن دعا کرده اند که درخت پر برکتی باشد. [تفسیر نمونه ، ج14 ، ص487.]

روغن زیتون سرشار از انواع ویتامین ها است و دارای فسفر و گوگرد و کلسیم و آهن و پتاسیم و منگنز است. [تفسیر نمونه ، ج27 ، ص142 تا144.]

مرهم های روغن زیتون و سیر برای دردهای رماتیسمی مفید است. خوردن روغن سنگ های کیسه صفرا را از بین می برد. [تفسیر نمونه ، ج27 ، ص142 تا 144 و اولین دانشگاه و... ، ج9 ، ص130 به بعد.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا افْتَقَرَ أَهْلُ بَيتٍ يأْتَدِمُونَ بِالْخَلِّ وَ الزَّيتِ وَ ذَلِک أُدْمُ الْأَنْبِياءِ (ع) [کافی ، ج6 ، ص328.]

قَالَ الرِّضَا (ع) : نِعْمَ الطَّعَامُ الزَّيتُ يطَيبُ النَّكهَةَ وَ يذْهِبُ الْبَلْغَمَ وَ يصَفِّی اللَّوْنَ وَ يشُدُّ الْعَصَبَ وَ يذْهَبُ بِالْوَصَبِ وَ يطْفِئُ الْغَضَبَ [مکارم الأخلاق ، ص190.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : كلُوا الزَّيتَ وَ ادَّهِنُوا بِالزَّيتِ فَإِنَّهُ مِنْ شَجَرَهٍ مُبَارَكهٍ [کافی ، ج6 ، ص331.]

5. انجیر

نام یکی از سوره های قرآن است و همین یک بار در قرآن آمده است و خداوند به این میوه قسم یاد کرده است.

خداوند به انجیر و زیتون و طور سینا و مکه سوگند خورده و فرموده انسان به نیکوترین اعتدال آفریده شده است.

سوگند به این دو میوه نشانه سودمندی بسیار این دو میوه است.

انجیر ماده ای

سرشار از مواد غذایی است. 60% مواد قندی و دارای جوهر لیمو اسید مالیک و نمک های کانی است.

انجیر غذایی کامل و سهل الهضم است. از نظر طبی سنگ کلیه و صفرا را برطرف می کند و در رفع انسداد کبد و طحال مؤثر است.

انجیر دارای مواد و ارزش غذایی فراوانی است و لقمه ای مغذی و مقوی برای هر سن و سال و خالی از پوست ، هسته و زواید است.

از انجیر می توان به عنوان قند طبیعی جهت کودکان استفاده نمود ، ورزش کاران و آن ها که گرفتار ضعف و پیری اند می توانند از انجیر بعنوان تغذیه خود استفاده کنند.

می گویند افلاطون به قدری انجیر را دوست داشت که بعضی به آن دوست فیلسوفان می گویند.

سقراط انجیر را جذب کننده مواد نافع و دفع کننده مضار می دانسته است.

جالینوس رژیم مخصوصی از انجیر برای پهلوانان تنظیم کرده بود و به پهلوانان روم و یونان قدیم نیز انجیر داده می شد.

انجیر سرشار از ویتامین های مختلف و قند است و در بسیاری از بیماری ها می توان از آن به عنوان دارو استفاده کرد. مخلوط مساوی آن با عسل برای زخم معده مفید است.

خوردن انجیر خشک فکر را تقویت می کند.

انجیر سبب تعادل قوای بدن و خون می شود.

قَالَ الرِّضَا (ع) : التِّينُ يذْهَبُ بِالْبَخَرِ وَ يشُدُّ الْفَمَ وَ الْعَظْمَ وَ ينْبِتُ الشَّعْرَ وَ يذْهَبُ بِالدَّاءِ وَ لَا يحْتَاجُ مَعَهُ إِلَى دَوَاءٍ وَ قَالَ (ع) التِّينُ أَشْبَهُ شَىءٍ بِنَبَاتِ الْجَنَّةِ [كافى ، ج6 ، ص358.]

انجیر بوی دهان را می برد ، لثه و استخوان ها را محکم می کند ، مو را می رویاند ، درد را برطرف می کند ، و با وجود آن نیاز به دارو نیست

و فرمود انجیر شبیه ترین اشیا به میوه های بهشتی است.

[در بحار ، جلد 66 ، ص184 ، روایات متعددی در زمینه خواص انجیر آمده است.]

ن

1. نامه نگاری

1. تاریخ نامه نگاری

1. در سفینه البحار اولین نامه را از حضرت آدم نقل کرده.

2. قرآن دعوت سلیمان از بلقیس را نامه دانسته :

إِنَّهُ مِنْ سُلَیمانَ وَ إِنَّهُ بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ [نمل ، 30] .

3. رسول اکرم (ص) نامه های زیادی به اطراف نوشت که در دو جلد ، به عنوان مکاتیب الرسول در 650 صفحه چاپ شده است.

هم چنین نامه های پیامبر اکرم (ص) در بحار ، ج20 ، ص377 ، آمده است.

4. نامه های حضرت امیر (ع) :

در نهج البلاغه تا 77 نامه و در مستدرک نهج البلاغه به نام نهج السعاده 186 نامه در 700 صفحه آمده است.

و نامه های حضرت علی (ع) در کنز العمال ، ج13 ، ص185 نیز آمده است.

5. نامه های ائمه دیگر :

در کتاب "معادن الحکمه" نوشته فرزند فیض کاشانی در "الذریعه" نقل شده.

هم چنین نامه های دیگری از ائمه در کتاب ها جمع آوری شده ، نظیر المراجعات که راستی خواندنی است.

6. مکاتیب میرداماد و صحیفه نور :

نامه های حضرت امام است در کنار سخنرانی ها و حکم ها که تاکنون حدود 20 جلد آن چاپ شده.

7. در کتاب شریف "الذریعه" تحت عنوان مکاتیب ،

ده ها کتاب نامبرده شده است.

2. اهمیت نامه رسان و نامه

1 بیانگر عقل فرد :

قَالَ علی (ع) : رَسُولُک تَرْجُمَانُ عَقْلِک وَ کتَابُک أَبْلَغُ مَا ینْطِقُ عَنْک [نهج البلاغه ، حکمت 301] .

قال علی (ع) : رسولک ترجمان عقلک و احتمالک دلیل حلمک [غررالحکم ، ص56]

2.نامه گویاتر از زبان :

قال علی (ع) : رسولک میزان نبلک و قلمک أبلغ من ینطق عنک [غررالحکم ، ص49] .

قال علی (ع) : بعقل الرسول و

أدبه یستدل علی عقل المرسل [غررالحکم ، ص81]

3. حتّی دقّت در نامه رسان

رسول اکرم (ص) : اذا بعثتم الی رسولا فابعثوه حسن الوجه حسن الاسم [کنز ، خ14928] .

3. چگونه نامه بنویسیم؟

1. نکات اخلاقی

1 با نام خدا شروع شود ، گر چه به کافر نوشته شود :

وَ إِنَّهُ بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ [نمل ، 30] .

2 با انشاء الله باشد :

طبق روایات در خصوص نامه نویسی و فرمان قرآن : وَ لا تَقُولَنَّ لِشَیءٍ إِنِّی فاعِلٌ ذلِک غَداً [کهف ، 23] .

3 با سوادان از نوشتن نامه برای بیسوادان ابا نکنند :

وَ لا یأْبَ کاتِبٌ أَنْ یکتُبَ [بقره ، 282] .

و سوادآموزان با نوشتن نامه سواد خود را شکوفا نگاه دارند.

4 مراعات تقوا در قلم و خلاصه نویسی

نامه گشاده و فرار از رونوشت جهت فلان و فلان.

5 از نگاه در نامه دیگران پرهیز شود :

قال النبی (ص) : مَنْ نَظَرَ فِی کتَابِ أَخِیهِ بِغَیرِ إِذْنِهِ فَکأَنَّمَا ینْظُرُ فِی النَّارِ [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص159] .

لا تَجَسَّسُوا [حجرات ، 12] .

6 در پایان نامه بار دیگر نامه را بخوانید :

قال على (ع) : إذا كتبت كتابا فأعد فيه النظر قبل ختمه [غررالحكم ، ص49] .

7 -جواب نامه مثل جواب سلام است.

8- نامه رسان شريک در اجر است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَلَّغَ رِسَالَهَ غَازٍ كانَ كمَنْ أَعْتَقَ رَقَبَهً وَ هُوَ شَرِيكهُ فِى ثَوَابِ غَزْوَتِهِ [كافى ، ج5 ، ص8] .

9 از نامه نوشتن كوتاهى

نکنید :

رزمندگان به بستگان بنویسند.

10 اسرار را ننویسید :

لا تَقْصُصْ رُؤیاک [یوسف ، 5] .

11 نامه های ناسزا را محو کنید :

وَ اهْجُرْهُمْ هَجْراً جَمِیلاً [مزمل ، 10] .

وَ إِذا خاطَبَهُمُ الْجاهِلُونَ قالُوا سَلاماً [فرقان ، 63] .

ادْفَعْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ [مومنون ، 96] .

قال السجاد (ع) : مَنِ اغْتَابَنِی إِلَی حُسْنِ الذِّکرِ [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

صَفْحاً [زخرف ، 5] .

اصَبْراً جَمِیلاً [معارج ، 5] .

12 نامه اعمال در قیامت

2- نکات نوشتاری

1 از نامه های مهم دو نسخه داشته باشید :

امام رضا (ع) این دستور را دادند.

2 روی صندق پستی عکس و پوستر نصب نشود.

3 آدرس صحیح نوشتن ،

هر سوژه زیبا برای شورای تمبر (وزارت پست و تلگراف و تلفن کد...)

4 رعایت اموال بیت المال

سطرها کنار هم و نوک قلم تیز و عبارات کوتاه باشد :

عَنْ عَلِی (ع) : أَنَّهُ کتَبَ إِلَی عُمَّالِهِ أَدِقُّوا أَقْلَامَکمْ وَ قَارِبُوا بَینَ سُطُورِکمْ وَ احْذِفُوا عَنِّی فُضُولَکمْ وَ اقْصِدُوا قَصْدَ الْمَعَانِی وَ إِیاکمْ وَ الْإِکثَارَ فَإِنَّ أَمْوَالَ الْمُسْلِمِینَ لَا تَحْتَمِلُ الْإِضْرَارَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص310] .

5 اگر نامه از اموال عمومی نیست (شخصی است) کمی بازتر نوشته شود :

قال علی (ع) : فرق بین سطورک [غررالحکم ، ص345] .

6 در آپارتمان ها صندوق طبقه هم کف باشد تا مسئول این همه پله بالا نرود.

4. اهداف نامه

1 اهداف مقدس

1 صله رحم و تفقد :

وَ بِالْوالِدَینِ إِحْساناً [نساء ، 36]

.

2 پند و موعظه :

وَ تَواصَوْا بِالْحَقِّ [عصر ، 3] .

3 اخطار و هشدار :

نامه های حضرت امیر (ع) به عثمان بن حنیف.

4 تعلیم و تعلم :

عَلَّمَ بِالْقَلَمِ [علق ، 4] .

5 دعوت به حق :

إِنَّهُ مِنْ سُلَیمانَ وَ إِنَّهُ بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ أَلاّ تَعْلُوا عَلَی وَ أْتُونِی مُسْلِمِینَ [نمل ، 30-31] .

نامه های رسول خدا (ص) به سران و پادشاها ، نامه های امام حسین (ع) و رهبران.

6 خط دادن :

نامه به مالک اشتر

7 اتمام حجت :

نامه هایی که عنوان سند دارد. (نامه های حقوقی)

8 تسلیت و تبریک

2 اهداف نامقدس

1 نقل اختلافات و کینه ها ، تهمت ها و گلایه ها.

2 فریب و عشق.

3 نیش و نوش.

5. سرگذشت یک نامه رسان نمونه

1- قیس بن مسهر صیداوی

2 ماه قبل از شهادت فاصله 300 کیلومتری بین کوفه و مکه را بارها پیمود و قاصد مردم کوفه و حامل طومار بود.

از اشراف بود. شجاع و مخلص و صمیمی در محبت اهل بیت بود.

امام ، قیس را به همراه مسلم به کوفه فرستاد. به مدینه آمدند و از مدینه به کوفه ، ولی راه را گم کردند و 2 راهنمای همراه از دنیا رفتند. مسلم به فال بد گرفت و قیس را فرستاد مکه تا از امام سئوال کند. و قیس این 80 فرسخ راه را با زحمت پیمود و جواب امام را گرفت و مجددا خود را به مسلم رساند.

مسلم خبر استقبال مردم را به قیس می دهد تا برای امام ببرد. مکه 11 ذیقعده.

در مکه با امام ماند

و در 8 ذی الحجه با امام حرکت کرد و در بین راه امام برای مسلم و شیعیان کوفه نامه ای نوشت و به قیس داد تا ببرد تا اینکه در قادسیه یا نزدیک کوفه دچار پاسبان های راه شد و بالاخره به دست حصین بن تمیم دستگیر و تفتیش شد ، ولی نامه را پنهان کرد و مفقود شد.

متن نامه از حسین بن علی (ع) به سوی برادرانش از مؤمنین و مسلمین.

سلام علیکم ،

من خدائی را که جز او خدایی نیست ستایش می کنم ، اما بعد : نامه ای که مسلم فرستاده بود رسید. به من خبر داده به حسن رأی شما و اجتماع اشرافتان بر یاری ما و طلب حق ما. من هم از خدا خواستم که برای ما نیکو بسازد و نیکو پیش آورد و شما را بر این اقدام بهترین اجر دهد.

روز ترویه به سوی شما حرکت کردم و چشم به شما دارم. بنابراین وقتی فرستاده ام نزد شما وارد شود ، با جدیت به کار خود وارد شوید و کار خود را جمع آوری کنید. در همین روزها من می رسم ان شاء الله. السلام علیکم و رحمه الله و برکاته.

حصین وقتی قیس را دستگیر کرد و او را فرستاد نزد عبید الله و او از نامه اش پرسید ، پاسخ داد : پاره اش کردم. پرسید : چرا؟ گفت : برای اینکه تونفهمی در آن چیست. پرسید : نامه برای کیست؟ گفت : برای کسانی که اسم آنان را نمی شناسم. عبید الله خشمگین شد و گفت : به خدا قسم از چنگال من رهایی نداری مگر اینکه این اسم ها را به من بگویی

یا این که بر منبر روی و از حسین تبری کنی و گر نه بند از بندت جدا می کنم.

قیس راه دوم را برگزید. بالای منبر رفت و زبان باز کرد : به راستی ایها الناس ! حسین بن علی (ع) از بهترین خلق خدا و پسر فاطمه دختر رسول خدا است ، منم فرستاده او به سوی شما؛ با هم بودیم. در منزل (حاجز بطن الرمه) از او جدا شدم و برای شما پیام آوردم. به ندای او جواب دهید و...و بعد لعنت کرد بر عبید الله و پدرش و صلوات فرستاد بر امیر المؤمنین (ع) .

عبید الله عصبانی شد و دستور داد از بلندترین نقطه قصر به پائین پرتابش کنند.

وقتی خبر شهادت قیس به طور مفصل به امام رسید ، هنگامی بود که سپاه امام با حر برخورد کرده بودند. دو چشم امام پر از اشک شد و نتوانست خود را نگه دارد و فرمود : "مِنْهُمْ مَنْ قَضی نَحْبَه" (احزاب/23) اللهم اجعل لنا و لشیعتنا عندک منزلا کریما و اجمع بیننا و بینهم فی مستقر من رحمتک" [بحارالأنوار ، ج44 ، ص382] .

2. پیام های این داستان :

1 پشتکار و استمرار ، فدا شدن در راه انقلاب و رنج پیمودن این همه راه.

2 راز نگه داری و سر نگه داری و امانت داری.

3 تا دم مرگ وفادار ماندن.

4 نگذاشت مرگ او 2 مرگ شود.

از مرگ خود برای حیات اسلام استفاده کرد.

5 قیس با اعلان خود بر منبر 6 نفر را به کربلا فرستاد.

(عمرو صیداوی ، غلامش سعد ، مجمع عائذی و پسرش ، جناده سلمانی

و غلام نافع بجلی)

این 6 نفر طرماح شتربان را راهنما قرار دادند تا آنان را از بیراهه ببرد. بالاخره این کاروان 6 نفره به ولی خدا رسیدند و شعرهای طرماح را در بین راه برای امام خواندند...

...حضرت فرمودند : امید است آن چه خدا برای ما خواسته خیر باشد؛ خواه کشته شویم و خواه پیروز. کاروان با سخت گیری حر رو به رو شد. حر می خواست 6 نفر را زندانی کند یا به کوفه برگرداند. امام فرمود : نمی گذارم و از ایشان دفاع می کنم ، چنانچه از جان خود دفاع می کنم و تو گفتی تا نامه ابن زیاد نیامده متعرض من نشوی. بالاخره به سپاه امام ملحق شدند و امام خبر شهادت قیس را از این گروه شنید.

6. نمونه هایی از تمبرها

از لبنان ، شیخ راغب حرب.

از سوریه ، عز الدین قسام.

از مصر ، سلیمان خاطر و خالد اسلامبولی.

از عراق ، کاشف الغطاء ، سید باقر صدر.

از نسل نو ، فهمیده.

از زن.

از کشت ، نمونه.

از قدما ، سید رضی.

از ائمه جمعه ، شهدای محراب.

از اقلیت های مذهبی ، حضرت مسیح (ع) .

1.نان

1. احادیث

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : اللّهُمَّ بَارِک لَنَا فِی الْخُبْزِ وَ لَا تُفَرِّقْ بَینَنَا وَ بَینَهُ فَلَوْ لَا الْخُبْزُ مَا صُمْنَا وَ لَا صَلَّینَا وَ لَا أَدَّینَا فَرَائِضَ رَبِّنَا عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج6 ، ص287] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَکرِمُوا الْخُبْزَ فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی أَنْزَلَ لَهُ بَرَکاتِ السَّمَاءِ قِیلَ وَ مَا إِکرَامُهُ قَالَ إِذَا حَضَرَ لَمْ یَنْتَظِرْ بِهِ غَیرُهُ [مکارم الأخلاق ، ص154] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صَغِّرُوا رُغْفَانَکمْ فَإِنَّ مَعَ کلِّ رَغِیفٍ بَرَکةً [کافی ، ج6 ، ص303] .

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : أَنَّهُ نَهَی أَنْ یقْطَعَ یعْنِی الْخُبْزَ بِالسِّکینِ [مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص303] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : فَضْلُ خُبْزِ الشَّعِیرِ عَلَی الْبُرِّ کفَضْلِنَا عَلَی النَّاسِ وَ مَا مِنْ نَبِی إِلَّا وَ قَدْ دَعَا لِأَکلِ الشَّعِیرِ وَ بَارَک عَلَیهِ وَ مَا دَخَلَ جَوْفاً إِلَّا وَ أَخْرَجَ کلَّ دَاءٍ فِیهِ وَ هُوَ قُوتُ الْأَنْبِیاءِ وَ طَعَامُ الْأَبْرَارِ أَبَی اللَّهُ تَعَالَی أَنْ یجْعَلَ قُوتَ أَنْبِیائِهِ إِلَّا شَعِیراً [کافی ، ج6 ، ص304] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : الْخُبْزُ الْیابِسُ یهْضِمُ الْأُتْرُجَّ [کافی ، ج6 ، ص360] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَکرِمُوا الْخُبْزَ فَإِنَّهُ قَدْ عَمِلَ فِیهِ مَا بَینَ الْعَرْشِ إِلَی الْأَرْضِ

وَ مَا فِيهَا مِنْ كثِيرٍ مِنْ خَلْقِه [كافى ، ج6 ، ص302] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَلَى عَائِشَهَ فَرَأَى كسْرَهً كادَ أَنْ يطَأَهَا فَأَخَذَهَا فَأَكلَهَا ثُمَّ قَالَ يا حُمَيرَاءُ أَكرِمِى جِوَارَ نِعَمِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَيک فَإِنَّهَا لَمْ تَنْفِرْ مِنْ قَوْمٍ فَكادَتْ تَعُودُ إِلَيهِمْ [كافى ، ج6 ، ص300] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أكرموا الخبز فإن الله عز و جل أنزله من بركات السماء و أخرجه من بركات الأرض [مكارم الأخلاق ، ص154] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ إِنْ شِئْتَ ثَنَّيتُ بِمُوسَى كلِيمِ اللَّهِ (ص) حَيثُ يقُولُ رَبِّ إِنِّى لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَى مِنْ خَيرٍ فَقِيرٌ وَ اللَّهِ مَا سَأَلَهُ إِلَّا خُبْزاً يأكلُهُ لِأَنَّهُ كانَ يأكلُ بَقْلَهَ الْأَرْض [نهج البلاغه ، خطبه 160] .

2. ضرب المثل

نان امروز که دارى غم فردا چه خورى؟

نان بده فرمان بده.

نان به همه کس بده ، نان همه کس نخور.

نان را بده به نانوا.

نان را نمى شود به اشتهاى مردم خورد.

نان را نمى جوند دهن آدمى بگذارند.

نانش توى روغن است.

نانش آجر شد.

نان که از خانه کدخدا بیرون بیاد ، سگش هم دنبالشه.

نان به نرخ روز خوردن.

3. اهمیت سیاسی واقتصادی

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : بَارِک لَنَا فِی الْخُبْزِ وَ لَا تُفَرِّقْ بَینَنَا وَ بَینَهُ فَلَوْ لَا الْخُبْزُ مَا صَلَّینَا وَ لَا صُمْنَا وَ لَا أَدَّینَا فَرَائِضَ رَبِّنَا [کافی ، ج5 ، ص73] .

گندم استراتژیک ترین ماده غذایی بشر که تاکنون نتوانسته برای آن جانشینی بیابد ، می باشد که از حیث پروتئین و سایر مواد کالری زا در ردیف بهترین و سالمترین مواد غذایی قرار دارد.

تاریخ استفاده بشر از گندم را به بیش از 15 هزار سال قبل از میلاد مسیح می رسانند که البته این حدسی بیش نیست و آنچه که از تاریخ برمی آید ، استفاده ، شناخت ، کاشت ، داشت و مصرف آن را بایستی همزاد با تاریخ بشر دانست. شاید یکی از دلایل مهمی که در برخی تفاسیر شجره ممنوعه را گندم معنی کرده اند همین قدمت استفاده از این ماده حیاتی باشد. به قول حافظ :

اهمیت گندم آنچنان مبرهن است که آدمی را از پرداختن به آن بی نیاز می سازد. اگر در تواریخ می خوانیم که فلان حاکم و یا فلان حکیم مردم را به ذخیره گندم برای مبارزه با قحطی ها و خشکسالی ها توصیه می کند و اگر یکی از دلایل نجات یوسف (ع) از زندان و وزیر شدن او

تدبیر خاصّ او در مورد ذخیره گندم بود ، همگی دلالت بر اهمیت ویژه و حیاتی این محصول دارد.

گندم در میان تمامی جوامع بشری از قداست خاصّ برخوردار است ، در چین ، در آمریکا ، در ایران ، در بلاد اسلامی و... مثلاً در فرانسه قسمتی از شانزالیزه که جای توریستی و دیدنی فرانسه می باشد را به کشت گندم اختصاص می دهند تا آن را به عنوان استراتژیک ترین محصول ملّی این کشور مطرح کنند.

جان کلارک وزیر اسبق اقتصاد آمریکا در یکی از سخنرانی های خود می گوید که در قرن آینده سلاح مدرن ، گندم است و گندم است که مهمترین اسلحه برای تأمین صلح ! است و هر کشوری که بخواهد در مقابل منافع ملی ما در جهان مقاومت کند ، بایستی قبلاً فکری به حال این سلاح نماید.

قرن آینده به قرن جنگ غلات نام گرفته است و این حکایت از اهمّیت روزافزون گندم می کند. نزدیک به پنجاه و اندی سال است که به قول "دِن مورگان" غول های قدرت پا گرفته اند و شرکت های چند ملّیتی سرنوشت میلیون ها انسان جهان سومی و گرسنه و حتی کشورهای ابرقدرتی نظیر شوروی و چین را با گندم بالا و پایین می کنند.

آمریکا در سال هایی که تولید زیاد داشته باشد میلیون ها تن از گندم خود را به دریا می ریزد تا با عرضه زیاد ، نرخ گندم پایین نیاید و کشاورزان به سال آتی در مورد کشت خود خوش بین باشند.

کشور ایران در مورد گندم از اهمیت خاصی برخوردار بوده و هست. در تاریخ کهن این سرزمین وفور و یا کمبود مواد غذایی (گندم) نقش تعیین کننده در شرایط سیاسی این کشور داشته است.

هر گاه محصول گندم کم می شد ، روستاییان از فروش به دیگران خودداری می کردند و عشایر حق طبیعی خود می دیدند که به روستاها و سپس شهرها حمله کنند و حتی حکومت ها را سرنگون نمایند. نمونه آن دوران قبل از قاجار. حتی بر طبق آنچه در تاریخ صد ساله ایران آمده است ، یکی از عمده ترین دلایل انتقال قدرت از قاجار به پهلوی حیله انگلیسی ها در ایجاد بلوای نان بود. قضیه از این قرار بود که هنگامی که رضاخان نتوانست از مجلس وقت رأی اعتماد بگیرد ، در تهران عملا انگلیسی ها شروع به خرید و احتکار آرد و بستن نانوایی ها نمودند ، مردم هم ترسیدند و شروع به انبار کردن و ایستادن در صف های طولانی که گاه تا شب و یا تا صبح برای به دست آوردن قطعه نانی باید در نوبت می ماندند ، به گونه ای که عده ای از بی نانی جان سپردند و عملاً شورشی در خیابان ها به وجود آمد که به دنبال آن ناامنی نیز رخ نمود ، در این هنگام که احمدشاه قصد عزیمت به ایران را نموده بود ، ترسید و از بازگشت منصرف شد.

نقش روانی نان را در دوران پس از پیروزی انقلاب اسلامی و ایام جنگ به وضوح می توان مشاهده نمود. به عنوان نمونه ، حساس ترین و مؤثرترین خبر بعد از قضایای صلح و جنگ بر طبق تجربه ، خبر و اطلاعیه "شورای آرد و نان" در رادیو و تلویزیون می باشد. حتی در بعضی از سال ها ما مجبور شدیم که برای جلوگیری از ایجاد جوّ روانی و سوء استفاده به نانوایی ها دستور دهیم که آردها را در معرض دید

مردم قرار دهند.

در تولید گندم هزاران دست به صورت مستقیم و غیرمستقیم دخالت دارد. از کارگر ذوب آهنی و کارگر معدن آهن و زغال سنگ گرفته که قطعات آهن مورد نیاز تراکتور و کامیون را می سازند تا تراکتورسازی و کشتی سازی ، کارگران بندر گرفته تا مهندسین شیمی ، فیزیولوژیست ها و ژنتیک گیاهی ، مهندسین کشاورزی اعم از خاک شناس و غیره. از خدمه کشتی و راننده کامیون گرفته تا کارگران سیلوها و نانوایی ها. از کشاورزان گرفته تا کارمندان وزارت کشاورزی و...

در مورد سیاست های گندم همیشه سعی بر این بوده که از بالا رفتن قیمت گندم جلوگیری شود و آسان تر به دست مصرف کننده برسد و این به دلیل اهیمت سیاسی گندم و بازتاب های اجتماعی آن در ایران است. یکی از مشکلات این است که ما حاضریم گندم را از خارج با قیمت بالا وارد کنیم ، ولی حاضر به پرداخت قیمت بالاتر به تولیدکننده خودمان نیستیم. اگر قیمت تمام شده واقعی گندم که به خارج می پردازیم مثلاً 50 تومان باشد ، این را به کشاورزان داخلی بدهیم ، دو ساله و یا حداکثر سه ساله خودکفا که می شویم ، هیچ! بلکه باید به فکر بازاریابی نیز بیفتیم. تجربه ای که عربستان در مورد کشت گندم خود اجرا کرد و ظرف چهار سال جزء صادرکنندگان گندم درآمد و جایزه fao را نیز از آن خود کرد.

کشور فرانسه که ایران حدود پنج برابر آن است ، از صادرکنندگان عمده گندم به ایران می باشد. ایرانی که به تنهایی برابر فرانسه و ایتالیا و انگلستان و ... است.

مصرف گندم در ایران به دلیل ارزان بودن زیاد و از بین رفتن فرهنگ مصرف

اسلامی و تزاید روحیه مصرف گرایی و اسراف و تبذیر روز به روز رو به تزاید است. فرد اگر نان را بخرد و خشک کند و به نمکی بفروشد ، استفاده بیشتری خواهد برد ، بنابراین در سیاست های سوبسید و قیمت گذاری این نکته بایستی ملحوظ نظر واقع گردد.

کشور شوروی بزرگترین تولیدکننده و وارد کننده گندم می باشد و این به دلیل مصرف زیاد دامی این کشور در مورد گندم می باشد. به همین دلیل همواره در قضایای سیاسی مخصوصا در دو دهه اخیر شوروی به آمریکا امتیازات خاص داده است.

ایران در ردیف ششم ، هفتم واردکنندگان در جهان واقع شده است؛ در زمان جنگ از فروش نسیه گندم که یک امر معمول در جهان است به ایران خودداری کرده و تقاضای معاملات نقد با ارزهای معتبر و یا طلا بودند و از این طریق بودجه نظامی و حتی جنگ نیز تحت تأثیر واقع می گردید.

جا دارد که مسئولین در سیاست گزاری های خودسعی بر حمایت از تولیدکننده داشته باشند ، تا مصرف کننده و از سوی دیگر مسئولین تبلیغات کشور اعم از رادیو و تلویزیون و مطبوعات و روحانیون مردم را به پرهیز از اسراف و مصرف صحیح گندم تشویق نمایند. گندمی که سلاح برنده در دست دشمنان اسلام و نقطه ضعف ماست.]

1. نبوت

1. ویژگیهای انبیاء در قرآن

1. ویژگیهای فردی

وَ ما جَعَلْناهُمْ جَسَداً لا یأْکلُونَ الطَّعامَ وَ ما کانُوا خالِدِینَ [انبیاء/8.]

قُلْ إِنَّما أَنَا بَشَرٌ مِثْلُکمْ [کهف/110.]

وَ لَقَدْ أَرْسَلْنا رُسُلاً مِنْ قَبْلِک وَ جَعَلْنا لَهُمْ أَزْواجاً وَ ذُرِّیةً [رعد/38.]

وَ ما أَرْسَلْنا مِنْ رَسُولٍ إِلاّ بِلِسانِ قَوْمِهِ [ابراهیم/4.]

اذْکرُوا نِعْمَتَ اللّهِ عَلَیکمْ إِذْ جَعَلَ فِیکمْ

أَنْبِياءَ [مائده/20.]

وَ اذْكُرْ عِبادَنا إِبْراهِيمَ وَ إِسْحاقَ وَ يعْقُوبَ أُولِى الأَيْدِى وَ الأَبْصارِ إِنّا أَخْلَصْناهُمْ بِخالِصَهٍ ذِكرَى الدّارِ وَ إِنَّهُمْ عِنْدَنا لَمِنَ الْمُصْطَفَينَ الأَخْيارِ وَ اذْكُرْ إِسْماعِيلَ وَ الْيسَعَ وَ ذَا الْكفْلِ وَ كلٌّ مِنَ الأَخْيارِ [ص/48-45.]

وَ يوْمَ نَبْعَثُ فِى كلِّ أُمَّهٍ شَهِيداً عَلَيهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَ جِئْنا بِک شَهِيداً عَلى هولاءِ [نحل/89.]

وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّهً يهْدُونَ بِأَمْرِنا لَمّا صَبَرُوا وَ كانُوا بِآياتِنا يوقِنُونَ [سجده/24.]

إِنَّ الَّذِينَ يكفُرُونَ بِآياتِ اللّهِ وَ يقْتُلُونَ النَّبِيينَ بِغَيرِ حَقٍّ [آل عمران/21.]

الَّذِينَ يبَلِّغُونَ رِسالاتِ اللّهِ وَ يخْشَوْنَهُ وَ لا يخْشَوْنَ أَحَداً إِلاَّ اللّهَ [احزاب/39.]

إِنّا أَخْلَصْناهُمْ بِخالِصَهٍ ذِكرَى الدّارِ [ص/46.]

2. ویژگیهای مربوط به نبوت

الف) : ما كانَ اللّهُ لِيطْلِعَكمْ عَلَى الْغَيبِ وَ لكنَّ اللّهَ يجْتَبِى مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يشاءُ [آل عمران/179.]

ب) : عالِمُ الْغَيبِ فَلا يظْهِرُ عَلى غَيبِهِ أَحَداً إِلاّ مَنِ ارْتَضى مِنْ رَسُولٍ [جن/27-26]

إِنَّ اللّهَ اصْطَفى آدَمَ وَ نُوحاً وَ آلَ إِبْراهِيمَ وَ آلَ عِمْرانَ عَلَى الْعالَمِينَ [آل عمران/33.]

وَ ما كانَ لِرَسُولٍ أَنْ يأْتِى بِآيهٍ إِلاّ بِإِذْنِ اللّهِ [رعد/38.]

وَ ما أَرْسَلْنا قَبْلَک إِلاّ رِجالاً نُوحِى إِلَيهِمْ [انبياء/7.]

وَ ما أَسْئَلُكمْ عَلَيهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِى إِلاّ عَلى رَبِّ الْعالَمِينَ [شعراء/109.]

ذلِک هُدَى اللّهِ يهْدِى بِهِ مَنْ يشاءُ مِنْ عِبادِهِ [انعام/88.]

مظلومیت انبیاء :

1 دائما در فکر توطئه برعلیه انبیاء هستند :

یکیدُونَ کیداً [طارق/15.]

2 همه یک حرف دارند :

بَلْ قالُوا مِثْلَ ما قالَ الأَوَّلُونَ [

مومنون/81.]

ما يأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلاّ كانُوا بِهِ يسْتَهْزِونَ [يس/30.]

كلَّ ما جاءَ أُمَّةً رَسُولُها كذَّبُوهُ [مومنون/44.]

ما أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلاّ قالُوا ساحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ [ذاريات/52.]

هَمَّتْ كلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيأْخُذُوهُ [غافر/5.]

لَهَمَّتْ طائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يضِلُّوک [نساء/113.]

2. اهداف انبياء

1 تعليم و تزكيه مردم :

هُوَ الَّذِى بَعَثَ فِى الأُمِّيينَ رَسُولاً مِنْهُمْ يتْلُوا عَلَيهِمْ آياتِهِ وَ يزَكيهِمْ وَ يعَلِّمُهُمُ الْكتابَ وَ الْحِكمَةَ وَ إِنْ كانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِى ضَلالٍ مُبِينٍ [جمعه/2.]

2 ايجاد قسط و عدل :

لَقَدْ أَرْسَلْنا رُسُلَنا بِالْبَيناتِ وَ أَنْزَلْنا مَعَهُمُ الْكتابَ وَ الْمِيزانَ لِيقُومَ النّاسُ بِالْقِسْطِ [حديد/25.]

3 آزادى انسان ها از قيد اسارت :

وَ يضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الأَْغْلالَ الَّتِى كانَتْ عَلَيهِمْ [اعراف/157.]

4 رفع اختلافات مردم :

كانَ النّاسُ أُمَّةً واحِدَةً فَبَعَثَ اللّهُ النَّبِيينَ مُبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ وَ أَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكتابَ بِالْحَقِّ لِيحْكمَ بَينَ النّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ [بقره/213.]

5 تشويق و تهديد انسان ها :

وَ ما نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلاّ مُبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ [انعام/48.]

3. معجزه

1. راه اثبات انبیاء

تشخیص پیغمبران راستگو و مدعیان دروغگو :

در طول تاریخ مدعیانی بوده اند که ادعای نبوت می کردند و...

و برای تشخیص راه هائی است :

1 معجزه از آیات قرآن معلوم می شود که معجزه خواهی یک امر فطری بوده از مردم. مردم به صالح پیغمبر گفتند :

ما أَنْتَ إِلاّ بَشَرٌ مِثْلُنا فَأْتِ بِآیهٍ إِنْ کنْتَ مِنَ الصّادِقِینَ [شعراء/154.]

گاهی پیغمبران قبل از درخواست مردم معجزه را بیان می کردند. موسی بن عمران می گوید به فرعون :

قَدْ جِئْتُکمْ بِبَینَهٍ مِنْ رَبِّکمْ فَأَرْسِلْ مَعِی بَنِی إِسْرائِیلَ [اعراف/105.]

حضرت مسیح به مردم می گوید :

أَنِّی قَدْ جِئْتُکمْ بِآیهٍ مِنْ رَبِّکمْ [آل عمران/49.]

اشکال : معجزه دلیل عوامی است نه برهانی ، زیرا باید رابطه

بین دلیل و مدعی باشد و ثبوت یکی ثبوت دیگری را دنبال داشته باشد و هرگز رابطه بین مقام ثبوت و کار خارق العاده نیست. جراحی بی نظیر دکتر ، ارتباط با علم ستاره شناسی ندارد. حضرت مسیح از گل حیوان ساخت و دمید. جان دار شد و یا مریض و مرده را سالم و زنده کرد. این در حالی است که؛ عقیده به مبدأ و معاد مسئله ادراکی و عقلی است ، باید با ارائه برهان ثابت شود نه به واسطه کارهای خارق العاده.

جواب :

حل این اشکال وقتی است که مقدمات ذیل را قبول داشته باشیم و چون اشکال درباره معجزه است پس قهرا خدا و صفات او را قبول دارد ولی در حجیت معجزه اشکال دارد و اما مقدمات :

1 جهان خدا دارد.

2 خدا عادل و حکیم است و کاری خلاف غرض نمی کند.

3 خداوند سعادت تمام مردم را می خواهد به سوی مبدأ و معاد.

جواب این اشکال این است :

(دادن چنین قدرتی قدرت بر کارهای خارق العاده که از توانائی نوع بشر بیرون است ، از جانب خدا بر کسی که به دروغ ادعاء نبوت می کند موجب گمراهی مردم و نقض غرض خدا است و خدا چنین کاری نمی کند.)

وجود معجزه در دست کسی معجزه است که شرایط ذیل را دارا باشد :

1 شخص پاکدامنی باشد از اول عمرش تا آخر و دارای نقطه ضعفی که دلیل بر انحرافش باشد و از او سلب اطمینان شود نباشد.

2 اصول و فروعش تمام مطابق با فطرت سالم و عقل باشد حالا اگر این

2 شرط بود و معجزه نیز دارد یا راستگو است یا دروغگو. اگر راستگو است،با داشتن سایر شرائط ، «لَا بَأْسَ بِاتِّبَاعِهِ» و اگر دروغگوست باز نیز («لَا بَأْسَ بِاتِّبَاعِهِ») زیرا ما کمال دقت را کرده ، مردی پاکدامن. احکامی موافق با عقل ، قوه مغناطیسی معجزه در دست چه اشکال دارد بلکه به حکم عقل لازم است من مطیع شوم حالا اگر در عالم واقع دروغ گوست بر خداست از راه (لطف) یا جلو گیری از (نقض غرض که هدایت مردم است) ازاین مرد جلو گیری کند یا با ندادن معجزه یا گرفتن معجزه از دست او و یا میراندن او راه گمراهی را ببندد تا مردم در گمراهی معذور نباشند و معذورند و لذا قرآن می فرماید :

وَ لَوْ تَقَوَّلَ عَلَینا بَعْضَ الأَْقاوِیلِ لأَخَذْنا مِنْهُ بِالْیمِینِ ثُمَّ لَقَطَعْنا مِنْهُ الْوَتِینَ فَما مِنْکمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حاجِزِینَ [حاقه/47-44.]

یعنی هر گاه محمد (ص) دروغی به ما می داد او را با قدرت هر چه تمام تر می گرفتیم و شاهرگ او را می زدیم و هیچ یک از شما مانع وی نیست.

اشکال : اگر اطلاق این آیه را بگیریم استشهادی را که (ابو الفضل گلپایگانی در کتاب فرائد ، ص24. برای حقانیت سید بهاء کرد صحیح است زیرا اگر سید بها نسبت دروغ به خدا می داد طبق صریح این آیات باید خدا او را فورا بگیرد و چون که به او مهلت داد پس معلوم می شود دروغگو نیست.

جواب : از کلمات گذشته معلوم می شود زیرا دادن نعمت خارق العاده به شخصی دروغگو وقتی خلاف حکمت خدا و

نقض غرض او و موجب گمراهی است که این شخص مدعی نقائصی واقعی در خود و احکامش نداشته نباشد ، در این صورت است که اولاً با پاکدامنی خود که حربه بزرگی برای پذیرفتن حرف او است و ثانیاً با اتقان احکام که حربه دیگری است در مرتبه سوم و با داشتن این 2 حربه اگر خداوند این قدرت را (معجزه) به دست او جاری کند موجب گمراهی است و این خلاف حکمت ، نقض غرض و ...است و بنابراین کسانی را خداوند سلب حیات می کند که مثل پیغمبراسلام دارای (پاکدامنی و حسن سابقه) و (برتری قوانین و اتقان احکام) باشند. در این صورت طبق حکمت الهی این سنخ افراد اگر دروغی را به خدا نسبت دهند از راه قاعده لطف یا هر چه ازراه وعده ای که داده در این آیه :

وَ لَوْ تَقَوَّلَ عَلَینا بَعْضَ الأَقاوِیلِ لأَخَذْنا مِنْهُ بِالْیمِینِ ثُمَّ لَقَطَعْنا مِنْهُ الْوَتِینَ فَما مِنْکمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حاجِزِینَ [حاقه/47-44.]

باید فورا سلب حیات کند و بنابراین ، این آیه مخصوص پیغمبر اسلام است اما مهلت دادن به باب و بها هیچ موجب گمراهی نیست و منافات با غرض و تمام محدودات مذکوره در این جا ندارد زیرا باب و بها در 2 شرط دیگرلنگ هستند نه حسن سابقه و پاکدامنی دارند نه دستورات و قوانین عقلانی دارند این سنخ افراد اگر موجب گمراهی گروهی می شوند مربوط به خدا نیست زیرا با اندک توجه در او یا دقت در احکام او به حقه بازی آن ها بر می خورد. و سلب حیات وقتی بر خدا واجب است که

کوتاهی از مردم نباشد ، سبب ضلالت مستند به خدا باشد مثلا شخصی مثل پیغمبر اسلام امین پاکدامن با دستورات عالی و دارای معجزه ، هر کس حرف خوب را از آدم خوب با دلیل خوب بشنود قبول نکند عیب است حالا اگر این رقم آدمی نسبت دروغ به خدا بدهد خدا فورا باید از هر راهی که خود صلاح می داند او را رسوا کند.

اما من از راه هوی و هوس از شخص بد سابقه که دارای حرف های مزخرف است قبول می کنم بعد بگویم اگر بد است خدا او را بمیراند ، تو بمیر که نمی خواهی چشمت را باز کنی روی این بیان این آیه :

وَ لَوْ تَقَوَّلَ عَلَینا بَعْضَ الْأَقاوِیلِ لَأَخَذْنا مِنْهُ بِالْیمِینِ ثُمَّ لَقَطَعْنا مِنْهُ الْوَتِینَ فَما مِنْکمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حاجِزِینَ [حاقه/47-44.]

مربوط به جناب پیغمبر است یا کسی که مثل او باشد نه سید باب زیرا امثال سید وسیله تکذیب خود را همراه دارند برای سابقه بها به جملات ذیل توجه کنید :

وقتی بهاه الله به اتهام قصد به جان شاه دستگیر گردید سفیر روس به صدر اعظم وقت چنین نوشت : باید بهاء الله را از طرف من پذیرایی کنی و در حفظ این امانت بسیار بکوشی و اگر آسیبی به بها الله برسد و حادثه ای رخ دهد شخص تو مسئول سفارت روس خواهی بودتوجه کنید مارک این دین را بفهمید این جواب اول از ارتباط بین مدعی (نبوت) و دلیل که (معجزه است) اما :

جواب دوم : اصولا باید دید اعتراض مردم چه بود بعد آیا معجزه جوابگو هست

یا نه؟ پیغمبران مدعی نزول وحی به آنها بودند و این امر خلاف عادت است که فقط در بین مردم ایشان مورد وحی بشوند مردم اعتراض کردند که :

إِنْ أَنْتُمْ إِلاّ بَشَرٌ مِثْلُنا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونا عَمّا كانَ يعْبُدُ آباونا [ابراهيم/10.]

جواب این اعتراض این بود :

إِنْ نَحْنُ إِلاّ بَشَرٌ مِثْلُكمْ وَ لكنَّ اللّهَ يمُنُّ عَلى مَنْ يشاءُ [ابراهيم/11.]

باز اعتراض کردند یا آن چه مشاهده می کنید به ما نشان دهید تا خارق العاده دیگری بیاورید مثل این خارق العاده (نزول وحی) تا موجب اطمینان شود و آن ها به درخواست ایشان توجه و معجزه می آوردند پس باید گفت : (معجزه برای حصول اطمینان مردم است نه اثبات اصول و معارف.) تا اشکال شود که امر اعتقاد به مبدأ و معاد عقلی است باید با برهان ثابت شود نه معجزه. ما در جواب این اشکال می گوئیم معجزه برای اطمینان است نه دلیل هر حکمی بلکه برای هر امری که عقل ما به آن ها راهی دارد دلیل می آورده اند :

مثلا دلیل اثبات خدا :

أَ فِى اللّهِ شَک فاطِرِ السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ [ابراهيم/10.]

دلیل توحید :

لَوْ كانَ فِيهِما آلِهَةٌ إِلاَّ اللّهُ لَفَسَدَتا [انبياء/22.]

دلیل نفی شریک :

وَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لا يخْلُقُونَ شَيئاً وَ هُمْ يخْلَقُونَ وَ لا يمْلِكونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَ لا نَفْعاً وَ لا يمْلِكونَ مَوْتاً وَ لا حَياةً وَ لا نُشُوراً [فرقان/3.]

دلیل نفی هر نوع خدائی از مسیح و مریم :

مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيمَ إِلاّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ

الرُّسُلُ وَ أُمُّهُ صِدِّيقَهٌ كانا يأْكلانِ الطَّعامَ انْظُرْ كيفَ نُبَينُ لَهُمُ الآْياتِ ثُمَّ انْظُرْ أَنّى يوفَكونَ [مائده/75.]

یکی از معجزات قرآن اختلاف نداشتن آن است :

وَ لَوْ كانَ مِنْ عِنْدِ غَيرِ اللّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلافاً كثِيراً [نساء/82.]

هر شخص عادی حرفهای معین هفته اش با هفته قبل اختلاف دارد یک شخص امی در مدت 23 سال چطور یکی از حرف هایش با هم مخالفتی ندارد. بله ، ممکن است ظواهر بعضی آیات در ابتدای امر تناقض داشته باشد ولی با اندکی دقت رفع اختلاف می شود مثل آیاتی که دلالت دارد بر این که شما قدرت بر آوردن مثل قرآن ندارید گاهی می فرماید : (مثل قرآن) و گاهی :

بِعَشْرِ سُوَرٍ [هود/13.]

گاهی :

بِسُورَهٍ مِنْ مِثْلِهِ [بقره/23.]

گاهی :

بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ [طور/34.]

ولی در اثر یک دقت ساده معلوم می شود ابتدای امر آوردن مثل قرآن ولی آیات در مقام تسهیل امر بود و کم کم تنزیل داده برای این که خوب بفهماند که شما قادر نیستید یا مثل این که گاهی نسبت جان گرفتن را به ملائکه می دهد :

حَتّى إِذا جاءَ أَحَدَكمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنا [انعام/61.]

گاهی نسبت به ملک الموت می دهد :

قُلْ يتَوَفّاكمْ مَلَک الْمَوْتِ [سجده/11.]

گاهی نسبت به خود می دهد :

اللّهُ يتَوَفّى الأنْفُسَ [زمر/42.]

و از این قبیل است آیات مختلفی که راجع به هدایت و ضلالت در قرآن آمده در بعضی هدایت و گمراهی را نسبت به خود می دهد گاهی نسبت به ما می دهد.

اما

راجع به هدایت مفردات راغب می گوید : هدایت 4 قسم است :

1 هدایتی که هر مکلفی را عطا فرموده :

هو العقل و الفطره و المعارف الضروریه او اسلاکه کل شی ء الی سلوک کماله

رَبُّنَا الَّذِی أَعْطی کلَّ شَیءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدی [طه/50.]

2 الهدایه التی هی دعوه الناس علی السنه الانبیاء

وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّهً یهْدُونَ بِأَمْرِنا [سجده/24.]

3 التوفیق الذی یختص به من اهتدی

وَ الَّذِینَ اهْتَدَوْا زادَهُمْ هُدیً [محمد/17.]

لَنَهْدِینَّهُمْ سُبُلَنا [عنکبوت/69.]

4 الهدایه الی الجنه مثل کلام اهل بیت

الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِی هَدانا لِهذا [اعراف/43.]

و این 4 هدایت به همین ترتیب که ذکر شد ترتب واقعی دارند وقتی این چهار معنی معلوم شد آیه قرآنی را هر کدام مناسب هر معنا که هست باید معنا کرد مثلا :

إِنَّک لا تَهْدِی مَنْ أَحْبَبْتَ [قصص/56.]

مراد هدایت به معنی اول است یا چهارم.

لا یهْدِی الْقَوْمَ الْکافِرِینَ [بقره/264.]

هدایت به معنای سوم است هر هدایتی که خداوند فرمود که پیغمبر و سایر مردم عاجزند از آن مثل :

لَیسَ عَلَیک هُداهُمْ [بقره/272.]

وَ ما أَنْتَ بِهادِی الْعُمْی عَنْ ضَلالَتِهِمْ [نمل/81.]

مَنْ یضْلِلِ اللّهُ فَما لَهُ مِنْ هادٍ [رعد/33.]

مراد معنی اول یا چهارم است.

هر جا هدایت را شامل همه مردم دانسته مراد معنای دوم و دعوت همگانی توسط پیغمبران است :

إِنّا هَدَیناهُ السَّبِیلَ إِمّا شاکراً وَ إِمّا کفُوراً [انسان/3.]

وَ هَدَیناهُ النَّجْدَینِ [بلد/10.]

ثم قال الهدایه و التعلیم یقضی شیئین :

2. معجزات انبیاء

مشرکین نزد

پیامبر (ص) آمده که اگر راست می گوئی برای ما ماه را پاره کن. فرمود (ص) : اگر چنین کنم اسلام را قبول می کنید؟ گفتند : بلی. از خدا خواست ماه 2 نیم شد. پیامبر صدا زد ای فلان و ای فلان شهادت دهید و ببینید :

ماه طوری دو نیم شد که نیمی از آن روی این کوه و نصف دیگر روی مقابل. گفتند : این سحر است. فرمود : اگر شما را سحر کرده ام همه مردم را که سحر نکرده ام ، از آن ها بپرسید : این مسئله مورد اتفاق مسلمین از نظر روایات است و اما قرآن :

اقْتَرَبَتِ السّاعَةُ وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ [قمر/1.]

و ان یروا کل آیه یعرضوا و یقولوا سحر مستمر (مستمر یعنی پایدار)

آیه دومو ان یروادلیل بر آن است که مسئله در دنیا بوده و منظور مقدمات قیامت نیست زیرا نزدیکی قیامت کفار قهرا زیر بار رفته و جای اعراض نیست.

سئوال : چرا همه دنیا و همه تواریخ از دو نیم شدن ماه خبر نداده اند؟ و چرا همه مردم ندیده اند؟

جواب :

1 بناء تاریخ بر نقل داستان های زمین است نه جوی.

2 طلوع و غروب ماه برای همه آفاق یکسان نیست.

3 این واقعه در شب و در وقت استراحت مردم بود.

4 این واقعه در شب زمستان بود که مردم در اطاق های خود بودند.

5 این واقعه طولی نکشید و فورا تمام شد.

6 این واقعه بدون آگهی قبلی بود و مردم انتظار نداشتند.

7 ستاره های دنباله دار و خسوف و کسوف هائی هست که

چون آگاهی قبلی نیست مردم توجه نمی کنند.

8 صاحب اظهار الحق از مقاله 11 تاریخ فرشته نقل می کند :

اهل میبار هندوستان حادثه شق القمر را دیدند و والی آن شهر پس از تحقیق منشأ این قضیه ، اسلام اختیار کرد.

در هندوستان عمارتی را دیدند که تاریخ بناء آن را شب حادثه شق القمر قرار داده بودند. حتی خود کفار نیز به اطراف خبر دادند که آیا شما دیدید عده ای قبول کردند.

عنایات ویژه الهی به بندگان خاص :

1 سرد شدن آتش برای حضرت ابراهیم (ع) :

یا نارُ کونِی بَرْداً وَ سَلاماً عَلی إِبْراهِیمَ [انبیاء/69.]

2 نرم شدن آهن برای حضرت داوود (ع) :

وَ أَلَنّا لَهُ الْحَدِیدَ [سبأ/10.]

3 مسخر شدن باد برای حضرت سلیمان (ع) :

فَسَخَّرْنا لَهُ الرِّیحَ تَجْرِی بِأَمْرِهِ [ص/36.]

4 بیرون آوردن ناقه از کوه برای حضرت صالح (ع) :

إِنّا مُرْسِلُوا النّاقَهِ فِتْنَهً لَهُمْ [قمر/27.]

5 خلقت پرنده توسط حضرت عیسی (ع) :

أَنِّی أَخْلُقُ لَکمْ مِنَ الطِّینِ کهَیئَهِ الطَّیرِ فَأَنْفُخُ فِیهِ فَیکونُ طَیراً بِإِذْنِ اللّهِ [آل عمران/49.]

6 مسلط شدن عاصف بن برخیا بر زمان :

قالَ الّذِی عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْکتابِ أنَا آتِیک بِهِ قَبْلَ أنْ یرْتَدَّ إِلَیک طَرْفُک [نمل/40.]

7 میوه دادن درخت به حضرت مریم (ع) :

وَ هُزِّی إِلَیک بِجِذْعِ النَّخْلَهِ تُساقِطْ عَلَیک رُطَباً جَنِیا [مریم/25.]

8 خشک کردن دریا برای حضرت موسی (ع) و قوم او :

فَاضْرِبْ لَهُمْ طَرِیقاً فِی الْبَحْرِ یبَساً [طه/77.]

9

شکافته شدن قمر برای حضرت رسول (ص) :

اقْتَرَبَتِ السّاعَهُ وَ انْشَقَّ الْقَمَرُ [قمر/1.]

4. صبر انبیاء

1. دربرابر انبیاء

1 وَ إِنِّی مُرْسِلَهٌ إِلَیهِمْ بِهَدِیهٍ فَناظِرَهٌ بِمَ یرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ [نمل/35.]

2 أَ إِنَّ لَنا لأَجْراً إِنْ کنّا نَحْنُ الْغالِبِینَ قالَ نَعَمْ وَ إِنَّکمْ إِذاً لَمِنَ الْمُقَرَّبِینَ [شعراء/41-42.]

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عم و الله لو وضعوا الشمس فی یمینی و القمر فی شمالی علی أن أترک هذا الأمر ما ترکته حتی یظهره الله أو أهلک [شرح نهج البلاغه ، ج14 ، ص54.]

2. دربرابر تهمت

1 إِنِّی أَخافُ أَنْ یبَدِّلَ دِینَکمْ [غافر/26.]

2 أَ جِئْتَنا لِتَلْفِتَنا عَمّا وَجَدْنا عَلَیهِ آباءَنا [یونس/78.]

3 أَ تَذَرُ مُوسی وَ قَوْمَهُ لِیفْسِدُوا فِی الأَْرْضِ [اعراف/127.]

4 هذا ساحِرٌ کذّابٌ [ص/4.]

5 ساحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ [ذاریات/52.]

6 نَظُنُّکمْ کاذِبِینَ [هود/27.]

7 بَلْ هُوَ کذّابٌ أَشِرٌ [قمر/25.]

8 إِنْ هَذا إِلاّ إِفْک افْتَراهُ [فرقان/4.]

9 یرِیدُ أَنْ یتَفَضَّلَ عَلَیکمْ [مومنون/24.]

10 إِنّا لَنَراک فِی سَفاهَهٍ [اعراف/66.]

11 إِنّا لَنَراک فِی ضَلالٍ مُبِینٍ [اعراف/60.]

12 بَلْ هُوَ شاعِرٌ [انبیاء/5.]

13 ما سَمِعْنا بِهذا فِی آبائِنَا الأَوَّلِینَ [مومنون/24.]

14 قالُوا اطَّیرْنا بِک [نمل/47.]

15 إِنّا لَنَراک فِینا ضَعِیفاً [هود/91.]

16 إِنْ تُرِیدُ إِلاّ أَنْ تَکونَ جَبّاراً فِی الأَرْضِ [قصص/19.]

17 إِنَّما یعَلِّمُهُ بَشَرٌ

[نحل/103.]

18 وَ أَعانَهُ عَلَيهِ قَوْمٌ آخَرُونَ [فرقان/4.]

19 قالَ أَساطِيرُ الأَْوَّلِينَ [قلم/15.]

20 هذا إِفْک قَدِيمٌ [احقاف/11.]

21 غَرَّ هولاءِ دِينُهُمْ [انفال/49.]

22 وَ اتَّبَعَک الأَْرْذَلُونَ [شعراء/111.]

23 إِنّا لَنَراک فِی ضَلالٍ مُبِينٍ [اعراف/60.]

24 إِنّا لَنَراک فِی سَفاهَهٍ [اعراف/66.]

25 فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ [يوسف/77.]

26 ما جَزاءُ مَنْ أَرادَ بِأَهْلِک سُوءاً [يوسف/25.]

27 به نوح گفتند :

بَلْ نَظُنُّکمْ کاذِبِينَ [هود/27.]

28 لا تَکونُوا کالَّذِينَ آذَوْا مُوسی فَبَرَّأَهُ اللّهُ مِمّا قالُوا [احزاب/69.]

تهمت اینکه موسی هارون را در طور کشت.

قارون زن بدکاره را وادار کرد که بگوید موسی با من رابطه داشته ولی توطئه کشف شد و زن واقعیت را گفت.

29 و قد ورد فی الاخبار ان السبب فی قتل زکریا انهم اتهموه فی امر مریم و حبلها بالمسیح و قالوا هو وحده کان المتردد الیها و الداخل علیها [المیزان ، ج14 ، ص26.]

30 به خیال این که پیامبر (ص) غنائم را عادلانه تقسیم نمی کند در احد سنگرها را رها کردند تا خود را به غنائم برسانند و شکست خوردند که آیه

نازل شد :

وَ ما كانَ لِنَبِی أَنْ یغُلَّ [آل عمران/161.]

نسبت های ناروای دشمنان به انبیاء :

1 نسبت برتری جوئی و جنون به حضرت نوح (ع) :

فَقالَ الْمَلأُ الَّذِینَ کفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ ما هذا إِلاّ بَشَرٌ مِثْلُکمْ یرِیدُ أَنْ یتَفَضَّلَ عَلَیکمْ

وَ لَوْ شاءَ اللّهُ لأَنْزَلَ مَلائِکةً ما سَمِعْنا بِهذا فِی آبائِنَا الأَوَّلِینَ إِنْ هُوَ إِلاّ رَجُلٌ بِهِ جِنَّهٌ فَتَرَبَّصُوا بِهِ حَتّی حِینٍ [مومنون/25-24.]

2 نسبت گمراهی به حضرت نوح (ع) :

قالَ الْمَلأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنّا لَنَراک فِی ضَلالٍ مُبِینٍ قالَ یا قَوْمِ لَیسَ بِی ضَلالَهٌ وَ لکنِّی رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعالَمِینَ [اعراف/61-60.]

3 نسبت سفاهت به حضرت هود (ع) :

قالَ الْمَلأُ الَّذِینَ کفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنّا لَنَراک فِی سَفاهَهٍ وَ إِنّا لَنَظُنُّک مِنَ الْکاذِبِینَ قالَ یا قَوْمِ لَیسَ بِی سَفاهَهٌ وَ لکنِّی رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعالَمِینَ [اعراف/67-66.]

4 نسبت جنون به حضرت هود :

إِنْ نَقُولُ إِلاَّ اعْتَراک بَعْضُ آلِهَتِنا بِسُوءٍ [هود/54.]

5 نسبت ضعف و ناتوانی به حضرت شعیب (ع) :

قالُوا یا شُعَیبُ ما نَفْقَهُ کثِیراً مِمّا تَقُولُ وَ إِنّا لَنَراک فِینا ضَعِیفاً [هود/91.]

6 نسبت دروغ و تکبر به حضرت صالح (ع) :

أَ أُلْقِی الذِّکرُ عَلَیهِ مِنْ بَینِنا بَلْ هُوَ کذّابٌ أَشِرٌ سَیعْلَمُونَ غَداً مَنِ الْکذّابُ الأَشِرُ [قمر/26-25.]

7 نسبت سحر به حضرت موسی (ع) :

1 فَلَمّا جاءَتْهُمْ آیاتُنا مُبْصِرَهً قالُوا هذا سِحْرٌ مُبِینٌ [نمل/13.]

2 قالَ لِلْمَلإِ حَوْلَهُ إِنَّ هذا لَساحِرٌ عَلِیمٌ [شعراء/34.]

8 نسبت جنون به حضرت موسی (ع) :

قالَ إِنَّ رَسُولَكمُ الّذِى أرْسِلَ إِلَيكمْ لَمَجْنُونٌ [شعراء/27.]

9 نسبت ساحر و مسحور به پيامبر اكرم (ص) :

الف) قالَ الْكافِرُونَ إِنَّ هذا لَساحِرٌ مُبِينٌ [يونس/2.]

ب) وَ قالَ الظّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلاّ

رَجُلاً مَسْحُوراً [فرقان/8.]

10 نسبت جنون به پيامبر اكرم (ص) :

وَ قالُوا يا أَيهَا الَّذِى نُزِّلَ عَلَيهِ الذِّكرُ إِنَّک لَمَجْنُونٌ [حجر/6.]

3. در برابرتوهين

1 كذلِک ما أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلاّ قالُوا ساحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ [ذاريات/52.]

2 ما هذا إِلاّ بَشَرٌ مِثْلُكمْ يرِيدُ أَنْ يتَفَضَّلَ عَلَيكمْ [مومنون/24.]

3 وَ ما يأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلاّ كانُوا بِهِ يسْتَهْزِونَ [حجر/11.]

4 أَ هذَا الَّذِى بَعَثَ اللّهُ رَسُولاً [فرقان/41.]

5 أَ تَعْلَمُونَ أَنَّ صالِحاً مُرْسَلٌ [اعراف/75.]

6 بَلْ قالُوا أَضْغاثُ أَحْلامٍ بَلِ افْتَراهُ بَلْ هُوَ شاعِرٌ [انبياء/5.]

7 ما وَعَدَنَا اللّهُ وَ رَسُولُهُ إِلاّ غُرُوراً [احزاب/12.]

8 وَ ما نَراک اتَّبَعَک إِلاَّ الَّذِينَ هُمْ أَراذِلُنا بادِى الرَّأْى [هود/27.]

9 إِنّا لَنَراک فِينا ضَعِيفاً [هود/91] .

10 وَ عَجِبُوا أَنْ جاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَ قالَ الْكافِرُونَ هذا ساحِرٌ كذّابٌ [ص/4.]

11 أَمْ أَنَا خَيرٌ مِنْ هذَا الَّذِى هُوَ مَهِينٌ [زخرف/52.]

4. دربرابر تهديد

1 وَ قالَ الَّذِينَ كفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكمْ مِنْ أَرْضِنا [ابراهيم/13.]

2 لَنُخْرِجَنَّک يا شُعَيبُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَک مِنْ قَرْيتِنا [اعراف/88.]

3 لَئِنْ رَجَعْنا إِلَى الْمَدِينَهِ لَيخْرِجَنَّ الأعَزُّ مِنْهَا الأذَلّ [منافقون/8.]

4 وَ إِذْ يمْكرُ بِک الَّذِينَ كفَرُوا لِيثْبِتُوک أَوْ يقْتُلُوک أَوْ يخْرِجُوک [انفال/30.]

5 وَ لَوْ لا رَهْطُک لَرَجَمْناک وَ ما أَنْتَ عَلَينا بِعَزِيزٍ [هود/91.]

6 حتی عمو به ابراهیم

گفت :

لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لأَرْجُمَنَّک وَ اهْجُرْنِی مَلِیا [مریم/46.]

7 قالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ یا نُوحُ لَتَکونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِینَ [شعراء/116.]

8 وَ قالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِی أَقْتُلْ مُوسی [غافر/26.]

9 فَما کانَ جَوابَ قَوْمِهِ إِلاّ أَنْ قالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ [عنکبوت/24.]

10 وَ یخَوِّفُونَک بِالَّذِینَ مِنْ دُونِهِ [زمر/36.]

11 وَ کذلِک جَعَلْنا لِکلِّ نَبِی عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِینَ [فرقان/31.]

12 لَئِنِ اتَّخَذْتَ إِلهَاً غَیرِی لأَجْعَلَنَّک مِنَ الْمَسْجُونِینَ [شعراء/29.]

5. دربرابر آزار واذیت

1 وَ لَنَصْبِرَنَّ عَلی ما آذَیتُمُونا [ابراهیم/12.]

2 فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِیاءَ اللّهِ [بقره/91.]

3 یقْتُلُونَ النَّبِیینَ بِغَیرِ الْحَقِّ [بقره/61.]

4 وَ قَتْلَهُمُ الأَْنْبِیاءَ بِغَیرِ حَقٍّ [آل عمران/181.]

5 وَ ما قَتَلُوهُ وَ ما صَلَبُوهُ وَ لکنْ شُبِّهَ لَهُمْ [نساء/157.]

6 ابراهیم را در آتش انداختند.

7 وردت فی اخبار متکاثره من طرق العامه و الخاصه ان قوم زکریا قتلوه و ذلک ان اعدائه قصدوه بالقتل فهرب منهم و التجأ الی شجره فانفرجت له فدخل جوفها ثم التأمن فدلهم الشیطان علیه و امرهم ان ینشروا الشجره بالمنتشار ففعلوا و قطعوه نصفین فقتل (ع) عند ذلک [المیزان ، ج14 ، ص26.]

8 حضرت اسماعیل صادق الوعد (غیر از اسماعیل فرزند ابراهیم است) را قبل از شهادت پوست سر و صورتش را کندند [المیزان ، ج14 ، ص67.]

9 وَ کأَیِّنْ مِنْ نَبِی قاتَلَ مَعَهُ رِبِّیونَ کثِیرٌ فَما وَهَنُوا لِما أَصابَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ ما

ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَكانُوا [آل عمران/146.]

10 أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَ لَمّا يأْتِكمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْساءُ وَ الضَّرّاءُ وَ زُلْزِلُوا حَتّى يقُولَ الرَّسُولُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتى نَصْرُ اللّهِ أَلا إِنَّ نَصْرَ اللّهِ قَرِيبٌ [بقره/214.]

6. دربرابر تبعيد

1 وَ كأَينْ مِنْ قَرْيهٍ هِى أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيتِک الَّتِى أَخْرَجَتْک أَهْلَكناهُمْ فَلا ناصِرَ لَهُمْ [محمد/13.]

2 أَ لا تُقاتِلُونَ قَوْماً نَكثُوا أَيمانَهُمْ وَ هَمُّوا بِإِخْراجِ الرَّسُولِ [توبه/13.]

3 يخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَ إِياكمْ [ممتحنه/1.]

4 أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِنْ قَرْيتِكمْ [نمل/56.]

5. مخالفت با انبياء

1. بهانه تراشى

1 ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيرِ هذا [يونس/15.]

2 قالُوا يا هُودُ ما جِئْتَنا بِبَينَهٍ وَ ما نَحْنُ بِتارِكى آلِهَتِنا [هود/53.]

3 وَ قالَ الَّذِينَ كفَرُوا لَوْ لا نُزِّلَ عَلَيهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً واحِدَةً كذلِک لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤادَک وَ رَتَّلْناهُ تَرْتِيلاً [فرقان/32.]

4 وَ قالُوا لَوْ لا نُزِّلَ هذَا الْقُرْآنُ عَلى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيتَينِ عَظِيمٍ [زخرف/31.]

5 فَلَوْ لا أُلْقِى عَلَيهِ أَسْوِرَهٌ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ جاءَ مَعَهُ الْمَلائِكهُ مُقْتَرِنِينَ [زخرف/53.]

بهانه ها :

1 ما لِهذَ ا الرَّسُولِ يأْكلُ الطَّعامَ [فرقان/7.]

2 وَ ما نَرى لَكمْ عَلَينا مِنْ فَضْلٍ [هود/27.]

3 أَ نُومِنُ لِبَشَرَينِ مِثْلِنا [مومنون/47.]

4 أَ بَشَرٌ يهْدُونَنا [تغابن/6.]

5 وَ يقُولُونَ نُومِنُ بِبَعْضٍ وَ نَكفُرُ بِبَعْضٍ [نساء/150.]

6 يرِيدُ أَنْ يصُدَّكمْ عَمّا كانَ يعْبُدُ آباوكمْ [سبأ/43.]

7 فَلَوْ لا أُلْقِی عَلَیهِ أَسْوِرَهٌ [زخرف/53.]

أَوْ یکونَ لَک بَیتٌ مِنْ زُخْرُفٍ [اسراء/93.]

2. کارشکنی

1 لَسْتَ مُرْسَلاً [رعد/43.]

2 لَفِی شَک مِمّا تَدْعُونَنا [ابراهیم/9.]

3 لَنُخْرِجَنَّکمْ مِنْ أَرْضِنا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِی مِلَّتِنا [ابراهیم/13.]

4 کلَّما مَرَّ عَلَیهِ مَلأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ [هود/38.]

5 وَ إِنّا لَنَراک فِینا ضَعِیفاً وَ لَوْ لا رَهْطُک لَرَجَمْناک [هود/91.]

6 إِنَّک لَمَجْنُونٌ [حجر/6.]

7 إِنَّما یعَلِّمُهُ بَشَرٌ [نحل/103.]

[8 بَلْ قالُوا أَضْغاثُ أَحْلامٍ بَلِ افْتَراهُ بَلْ هُوَ شاعِرٌانبیاء/5] .

9 قالُوا أَساطِیرُ الأَوَّلِینَ [نحل/24.]

10 إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلاّ رَجُلاً مَسْحُوراً [اسراء/47.]

11 إِنّا لَنَراک فِی سَفاهَهٍ [اعراف/66.]

12 إِنّا لَنَراک فِی ضَلالٍ مُبِینٍ [اعراف/60.]

13 إِنّا تَطَیرْنا بِکمْ [یس/18.]

مخالفان انبیاء منطق کارشکنان :

1 أَرِنَا اللّهَ جَهْرَهً [نساء/153.]

2 أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْیتِکمْ إِنَّهُمْ أُناسٌ یتَطَهَّرُونَ [اعراف/82.]

3 لَوْ لا نُزِّلَ هذَا الْقُرْآنُ عَلى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيتَينِ عَظِيمٍ [زخرف/31.]

4 بَشَرٌ مِثْلُنا [شعراء/154.]

5 ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيرِ هذا أَوْ بَدِّلْهُ [يونس/15.]

6 لَوْ لا نُزِّلَ عَلَيهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً واحِدَةً [فرقان/32.]

3. منطق غلط وتبليغات سوء

1 وَ لَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَراً مِثْلَكمْ إِنَّكمْ إِذاً لَخاسِرُونَ [مومنون/34.]

2 ما وَعَدَنَا اللّهُ وَ رَسُولُهُ إِلاّ غُرُوراً [احزاب/12.]

3 قالُوا أَ تَتَّخِذُنا هُزُواً [

بقره/67.]

4 إِنَّما نَحْنُ مُصْلِحُونَ [بقره/11.]

5 لَوْ كانَ خَيراً ما سَبَقُونا إِلَيهِ [احقاف/11.]

6 لَوْ نَشاءُ لَقُلْنا مِثْلَ هذا [انفال/31.]

7 وَ قالَ الَّذِينَ كفَرُوا لا تَسْمَعُوا لِهذَا الْقُرْآنِ وَ الْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكمْ تَغْلِبُونَ [فصلت/26.]

8 قالَ الَّذِينَ كفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَى الْفَرِيقَينِ خَيرٌ مَقاماً وَ أَحْسَنُ نَدِيا [مريم/73.]

9 كونُوا هُوداً أَوْ نَصارى تَهْتَدُوا [بقره/135.]

10 وَ قالُوا لَنْ يدْخُلَ الْجَنَّهَ إِلاّ مَنْ كانَ هُوداً أَوْ نَصارى [بقره/106.]

11 وَ قالَ الَّذِينَ كفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنا وَ لْنَحْمِلْ خَطاياكمْ [عنكبوت/12.]

12 أَنَا أُحْيى وَ أُمِيتُ [بقره/258.]

13 ضَرَبَ لَنا مَثَلاً وَ نَسِى خَلْقَهُ [يس/78.]

14 وَ لا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْباطِلِ وَ تَكتُمُوا الْحَقَّ [بقره/42.]

15 اتَّخَذُوا أَيمانَهُمْ جُنَّهً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّهِ [منافقون/2]

16 وَ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً [توبه/107.]

17 يجادِلُ الَّذِينَ كفَرُوا بِالْباطِلِ لِيدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ [كهف/56.]

18 أَ فَتُومِنُونَ بِبَعْضِ الْكتابِ وَ تَكفُرُونَ بِبَعْضٍ [بقره/85.]

19 لا تَغْلُوا فِى دِينِكمْ [مائده/77.]

20 وَ جَعَلُوا لِلّهِ أَنْداداً لِيضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ [ابراهيم/30.]

21 لا يزالَونَ يقاتِلَونَكمْ حَتّى يرُدُّوكمْ عَنْ دِينِكمْ [بقره/217.]

22 وَ طَعَنُوا فِى دِينِكمْ [توبه/12.]

23 يحَرِّفُونَ الْكلِمَ عَنْ مَواضِعِهِ [مائده/13.]

24 مَنَعَ مَساجِدَ اللّهِ أَنْ يذْكرَ فِيهَا اسْمُهُ وَ سَعى فِى خَرابِها [بقره/114.]

25

اتَّخَذُوا دِينَكمْ هُزُواً [مائده/57.]

26 يقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ [توبه/61.]

27 وَ قَلَّبُوا لَک الأُمُورَ [توبه/48.]

28 وَ إِذْ يمْكرُ بِک الَّذِينَ كفَرُوا لِيثْبِتُوک أَوْ يقْتُلُوک [انفال/30.]

29 لَرَجَمْناک [هود/91.]

30 لأَجْعَلَنَّک مِنَ الْمَسْجُونِينَ [شعراء/29.]

31 وَ اتَّبَعَک الأَْرْذَلُونَ [شعراء/111.]

32 كلَّما مَرَّ عَلَيهِ مَلأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ [هود/38.]

33 أَ جِئْتَنا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللاّعِبِينَ [انبياء/55.]

34 لَسْتَ مُرْسَلاً [رعد/43.]

35 وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيدْهِنُونَ [قلم/9.]

36 فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلاً جَسَداً لَهُ خُوارٌ [طه/88.]

37 ينْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ لِيصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّهِ [انفال/36.]

38 يشْتَرِى لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللّهِ [لقمان/6.]

39 فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرى عَلَى اللّهِ كذِباً لِيضِلَّ النّاسَ بِغَيرِ عِلْمٍ [انعام/144.]

40 وَ جَعَلَ أَهْلَها شِيعاً [قصص/4.]

41 وَ يسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا [بقره/212.]

42 وَ إِذا مَرُّوا بِهِمْ يتَغامَزُونَ [مطففين/30.]

وَ إِذَا انْقَلَبُوا إِلى أَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا فَكِهِين [مطففين/31.]

وَ إِذا رَأَوْهُمْ قالَوا إِنَّ هولاءِ لَضالّونَ [مطففين/32.]

43 يخادِعُونَ اللّهَ وَ الَّذِينَ آمَنُوا [بقره/9.]

44 إِنَّ هذا لَمَكرٌ مَكَرْتُمُوهُ فِى الْمَدِينَهِ [اعراف/123.]

45 لا تُنْفِقُوا عَلى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ [منافقون/7.]

46 وَ فِيكمْ سَمّاعُونَ لَهُمْ [توبه/47.]

47 إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكمْ فَاخْشَوْهُمْ [آل عمران/173.]

48

يبْسُطُوا إِلَيكمْ أَيدِيهُمْ وَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوءِ [ممتحنه/2.]

49 يوحِی بَعْضُهُمْ إِلی بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُوراً [انعام/112.]

4. نمونه ای از مخالفت با رسول خدا (ص)

1 ابو لهب در جلسه ای که پیامبر برای اطعام فامیل و ابللاغ هدف تشکیل داده بود با گفتن سخنان بیهوده و سبک جلسه را از موقعیت انداخت به نحوی که پیامبر مجبور شد لب فرو ببندد و فردا نیز غذائی و مهمانی دوباره مهیا کند و...

2 بعد از ابلاغ هدف مردم با نیش خند و مسخره به ابو طالب می گفتند خداوند دستور داده که از پسر برادرت پیروی کنی.

3 به هنگام دعوت علی بر کوه صفا ابو لهب سخنرانی پیامبر را به هدر داد.

4 پیشنهاد به ابو طالب که این پسر برادرت را به ما تحویل بده و در عوض جوان رشید و زیبائی ما به تو می دهیم.

5 تطمیع به ثروت ، ریاست ، و اگر مریض است معالجه.

6 ناسزاهای ابو جهل و توهین های ابو لهب و...

7 شکنجه پیروان ، بلال ، عمار ، پدر و مادر عمار.

8 بهانه که چرا قرآن به فلانی نازل نشد ، چرا آسمان قطعه قطعه نشد ، چرا خانه طلا ندارد ، چرا ملائکه را به ما نشان نمی دهند.

9 فرستادن عمر و عاص به نزد نجاشی که مهاجران مسلمان را از حبشه بیرون کند.

10 شایعه مسلمان شدن کفار قریش تا مسلمانان مهاجر برگردند و سپس آن ها را دستگیر کنند.

11 سعایت نزد نجاشی که این مهاجران عقیده نادرست و بدی درباره پیامبر

شما حضرت عیسی (ع) دارند.

12 تهمت سحر آن هم بعد از شوری که همه توحید کلمه داشته باشند و مانع تأثیر کلام حضرت میان زوار کعبه و بت ها باشد.

13 تحقیر نسبت به شاگردی کردن که از آن غلام مسیحی یاد گرفته ...

14 ایجاد رقیب مصنوعی : نصر بن حارث که مردی هوشمند و زیرک بود مدت ها در حیره و عراق زندگی کرده و از وضع شاهان ایران و شجاعان رستم و اسفندیار خبر داشت مأمور شد در برابر پیامبر معرکه بگیرد و داستان ها و قضایائی نقل کند تا بلکه مردم مشغول شنیدن آن شده و قهرا به سراغ شنیدن قرآن مجید نروند ولی چند روزی بیشتر ادامه نیافت کسانی که از قریش دور او جمع شده بودند خسته شدند و رها کردند با این که خود نصر بن حارث مرتب می گفت سخنان من مثل محمد است.

15 تحریم استماع قرآن : سران قریش جاسوسانی در تمام نقاط مکه گماردند تا زائران و بازرگانان را از تماس با محمد باز دارند :

وَ قالَ الَّذِینَ کفَرُوا لا تَسْمَعُوا لِهذَا الْقُرْآنِ وَ الْغَوْا فِیهِ لَعَلَّکمْ تَغْلِبُونَ [فصلت/26.]

(هنگام قرائت آن جنجال کنید.)

خود ابوسفیان و ابو جهل و اخنس شبانه بدون اطلاع یکدیگر پشت دیوار خانه پیامبر به صوت قرآن گوش داده و تا صبح منتظر ماندند همین که هوا روشن می شد خود تحریم کنندگان استماع یکدیگر را می دیدند شرمنده می شدند و این واقعه تا سه شب پی در پی تکرار شد بالاخره تصمیم نهائی را گرفتند که دیگر گوش ندهند.

16 جلو گیری از

اسلام آوردن افراد سر شناس و تماس خصوصی مثلا شنیدند اعشی مرد شاعر مایل به اسلام شده جاسوسان قریش فهمیدند تماس خصوصی گرفتند و آن قدر گفتند تا او گفت پس یک سال صبر می کنم.

17 فشار داخلی ، اقتصادی ، اجتماعی : سران قریش عهد نامه ای به خط منصور بن عکرمه و امضاء هیئت عالی قریش در داخل کعبه آویزان کرده و سوگند خوردند که ملت قریش تا لب مرگ به آن وفا دار باشند و اینک متن عهد نامه :

الف) خرید و فروش با هواداران محمد ممنوع.

ب) ارتباط و معاشرت با هواداران محمد ممنوع.

ج) ارتباط زناشوئی با هواداران محمد ممنوع.

د) در تمام پیش آمدها از مخالفان محمد (ص) طرفداری کنند.

مسلمانان در این مدت به دره ای که در میان کوه های مکه بود به نام شعب ابی طالب پناهنده شدند تنها مدت سه سال فقط چند ماهی که جنگ نبود برای خرید وارد شهر می شدند. در شعب خیلی در مضیقه بودند. البته در شعب خانه های محقر و سایه بان های مختصری بود. دیده بان داشتند. گاهی گرسنگی به جائی می رسید که یک خرما را نصف می کردند. همین که به شهری برای خرید می آمدند کفار قریش مزاحم بودند. حتی ابو لهب به فروشندگان سفارش می کرد که جنس را گران تر بفروشید تا مسلمانان قادر بر خرید نباشند پسر برادر خدیجه گاهی نیمه شب شتری از گندم و خرما تا نزدیک شعب آورده و بعد افسار شتر را رها می کرد و شتر وارد شعب می شد آن هم وقتی که ابو جهل فهمید ترک کرد.

18

طرح قتل پیامبر (ص) : گفتند پیامبر در مدینه یاران زیادی پیدا کرده و پیمان هائی بسته است ، و مسلمانان را دستور داده که کم کم به مدینه هجرت کنند اگر خودش هم برود حزبی علیه ما درست خواهد کرد و دیگر توان مقابله با او را نخواهیم یافت و... بهتر است او را بکشیم و خون بهاء را به بنی هاشم می دهیم این طرح در دار الندوه سال 13 بعثت بود ولی رد شد به این دلیل که بنی هاشم به خون بها راضی نخواهد شد و محمد (ص) را بکشد و آماده باشد بعد خودش کشته شود.

19 طرح حبس ابد : گفتند تا هجرت نکرده او را بگیریم و زندانی کنیم و از سوراخی به او غذا بدهیم تا بمیرد این طرح هم رد شد که بنی هاشم به هر قیمت او را آزاد خواهند کرد و اگر نتوانند بنی هاشم در موسم این کار ما را در پیش چشم همه محکوم و امداد خواهند گرفت و علیه ما جنگی و ...

20 طرح شکنجه : گفتند او را بر شتری چموش و سرکش می بندیم و او را رم می دهیم آن قدر حضرت را به زمین بزنند تا بمیرد تا او را به سرزمین بیگانه ای برد و حتما به هر جا رود مردم او را می کوبند.

21 از تمام قبائل کمک بگیریم و شبانه به او حمله کنیم و او را بکشیم و بنی هاشم قدرت مقابله با تمام قبائل را ندارد.

این طرح ها در همان لحظه ای بود که امداد غیبی شامل حال حضرت

شد و حضرت به مدینه هجرت کرد.

این طرح ها در آیه 30 انفال آمده :

وَ إِذْ یمْکرُ بِک الَّذِینَ کفَرُوا لِیثْبِتُوک أَوْ یقْتُلُوک أَوْ یخْرِجُوک وَ یمْکرُونَ وَ یمْکرُ اللَّهُ وَ اللَّهُ خَیرُ الْماکرِینَ [انفال/30.]

22 مجادله و سئوالات پیچیده ای که یهود طرح می کرد تا شاید بتواند به پیامبر شکستی بزند.

23 ایجاد اختلاف میان مسلمانان : روزی که اوسیان و خزرجیان دوستانه در کنار هم نشسته بودند یهود جوانی را تحریک کرد تا برود جنگ بغاث که اوسیان پیروز شدند را نقل کند تا خزرجیان به دفاع برخیزند و شاید کشمکش های دیرینه تازه شود رفت و نقشه را عملی کرد و صحنه تفاخر زنده شد و نزدیک بود که آشوب و فتنه در گیرد که پیامبر (ص) مطلع شد و آمد و به قدری موعظه کرد که گریه کردند و آرام شدند و نقشه یهود نقش بر آب شد.

1. نسیان

1. چه چیزهائی را انسان فراموش می کند :

1. خداوند

نَسُوا اللّه [توبه/67] .

2. قیامت

نَسُوا یوْمَ الْحِسابِ [ص/26] .

نَسُوا لِقاءَ یوْمِهِمْ [اعراف/51] .

نَسیتُمْ لِقاءَ یوْمِکمْ هذا [سجده/14] .

3. آیات خدا

قالَ کذلِک أَتَتْک آیاتُنا فَنَسیتَها [طه/126] .

4. وعده الهی

وَ لَقَدْ عَهِدْنا إِلی آدَمَ مِنْ قَبْلُ فَنَسِی [طه/115] .

5. گذشته خود

وَ نَسِی خَلْقَه [یس/78] .

6. خودش

تَنْسَوْنَ أَنْفُسَکمْ [بقره/44] .

2. عوامل فراموشی

1. مورد انسانی

1. دوستان

فَلا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّکری مَعَ الْقَوْمِ الظّالِمینَ [انعام/68] .

2. همسر و فرزند

لا تُلْهِکمْ أَمْوالُکم [منافقون/9] .

أَلْهاکمُ التَّکاثُرُ حَتّی زُرْتُمُ الْمَقابِرَ [تکاثر/2-1] .

2. مورد غیر انسانی

1. شیطان

اسْتَحْوَذَ عَلَیهِمُ الشَّیطانُ فَأَنْساهُمْ ذِکرَ اللّهِ [مجادله/19] .

2. اموال

لَقَدْ أَضَلَّنی عَنِ الذِّکرِ [فرقان/29] .

3. نسیان ابتدای غضب وعذاب خداست

فراموشی یک قهر الهی است :

شما مؤمنان را مسخره می کردیدفَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِیا حَتّی أَنْسَوْکمْ ذِکری [مومنون/110] .

أُولئِک کالْأَنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولئِک هُمُ الْغافِلُونَ [اعراف/179] .

4. جزای فراموشی خدا و قیامت

1 الْیوْمَ نَنْساهُمْ کما نَسُوا لِقاءَ یوْمِهِمْ هذا [اعراف/51] .

2 فَذُوقُوا بِما نَسیتُمْ لِقاءَ یوْمِکمْ هذا [سجده/14] .

3 الْیوْمَ نَنْساکمْ کما نَسیتُمْ لِقاءَ یوْمِکمْ هذا [جاثیه/34] .

4 وَ لا تَکونُوا کالَّذینَ نَسُوا اللّهَ فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ [حشر/19] .

5 نَسُوا اللّهَ فَنَسِیهُم [توبه/67] .

6 فَلَمّا نَسُوا ما ذُکرُوا بِهِ فَتَحْنا عَلَیهِمْ أَبْوابَ کلِّ شَیءٍ حَتّی إِذا فَرِحُوا بِما أُوتُوا أَخَذْناهُمْ بَغْتَةً [انعام/44] .

1.نظارت استصوابی

1. معنای نظارت استصوابی

سؤال : نظارت استصوابی؛ یعنی چه؟

پاسخ : یعنی مسأله ای را صواب و صائب دانستن ، که بدانیم این کار صحیح است یا نه؟ اقدامات انجام شده را تصویب کردن ، جلوی هرگونه اشتباه و سوءاستفاده را گرفتن ، نظارتی فعّال و همراه با دخالت در تصمیم گیری است.

2. متصدی این امر

در تمام کشورهای دنیا برای تصدّی مسئولیت های مهم یک سری شرایط ویژه است و مرجعی تعیین شده که مثلاً نامزد ، سابقه کیفری نداشته

باشد. در جمهوری اسلامی این مرجع شورای نگهبان است.

3. مشکلات

بگذریم که مخالفان یا به خاطر مسایل سیاسی که بتوانند افرادی از جناح خودشان را در مراکز تصمیم گیری وارد و اهداف حزبی و سیاسی خود را تأمین کنند (گرچه صلاحیت نداشته باشند) مخالفت می کنند.

و یا کسانی که با حاکمیت اسلام مخالفند و با اسم حمایت از جمهوریت می خواهند شرایط ، ویژگی ها و لیاقت های لازم را برای تصدی مسئولیت ها حذف کنند.

این افراد نقش شورای نگهبان را تصویب و صائب دانستن نمی دانند ، بلکه تنها آگاهی و نظارت و اطلاع به مقام دیگر و به اصطلاح نظارت استطلاعی و آگاهی یابی می دانند.

4. اهمیت

اهمیت تصدی شغل های

حساس فقط به اطلاع یابی و آگاهی حل نمی شود ، بلکه با کنترل و دقت و دخالت ممکن است.

1.نظافت

1.اهمیت نظافت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : النَّظَافَةُ مِنَ الْإِيمَانِ [طب النبی ، ص21] .

قال رسول الله (ص) : انّ الاسلام نظیفٌ فتنظّفوا فانّه لایدخل الجنّه الّا نظیف [نهج الفصاحه ، حدیث 612] .

2.موارد

1.خلال دندان

قال رسول الله (ص) : خلّلوا لِحاکم و قصّوا أظفارکم فانّ الشّیطان یجری ما بین اللّحم و الظّفْرِ [نهج الفصاحه ، حدیث 1456] .

2.حمام هفتگی

قال رسول الله (ص) : انّ الله تعالی جمیل یحبّ الجمال ، منحی یحبّ السّخاء ، نظیفٌ یحبّ النّظافه [نهج الفصاحه ، حدیث690] .

3.آراستگی ظاهر

قال رسول الله (ص) : حقٌّ لله علی کلّ مسلم اَن یغتسل فی کلِّ سبعه ایامٍ یوما یغسلُ فیه رأسهُ و جسده [نهج الفصاحه ، حدیث 1398] .

4.پاکیزگی صحن خانه

قال رسول الله (ص) : غَسل الْاِناء و طهاره الفناء (حیاط) یورثان الغنی [نهج الفصاحه ، حدیث 2031] .

3.آثار

1.مثبت

1.غنا وبی نیازی

قال رسول الله (ص) : غَسل الْاِناء و طهاره الفناء (حیاط) یورثان الغنی [نهج الفصاحه ، حدیث 2031] .

2.عفت همسران

قال رسول الله (ص) : اغسلوا ثیابکم و خذوا من شعورکم و استاکوا و تزینوا و تنظّفوا فانّ بنی اسرائیل لم یکونوا یفعلون ذلک فَزَنَتْ نساؤهم [نهج الفصاحه ، حدیث 377] .

3.دخول بهشت

قال رسول الله (ص) : تنظّفوا بکلّ ما استطعتم قان الله تعالی بَنَی الاسلام علی النّظافه و لن یدخل الجنّه الّا کلُّ نظیفٍ [نهج الفصاحه ، حدیث1182] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : تَخَلَّلُوا فَإِنَّهُ مِنَ النَّظَافَهِ وَ النَّظَافَهُ مِنَ الْإِیمَانِ وَ الْإِیمَانُ مَعَ صَاحِبِهِ فِی الْجَنَّهِ [طب النبی ، ص21] .

قال رسول الله (ص) : انّ الاسلام نظیفٌ فتنظّفوا فانّه لایدخل الجنّه الّا نظیف [نهج الفصاحه ، حدیث 612] .

2.منفی

1.تسلط شیطان

قال رسول الله (ص) : خلّلوا لِحاکم و قصّوا أظفارکم فانّ الشّیطان یجری ما بین اللّحم و الظُّفْرِ [نهج

الفصاحه ، حدیث 1456] .

1. نظام آموزشی

1. اهل آموزش در اسلام

وَ یعَلِّمُهُمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَهَ وَ یزَکیهِم [بقره/129] .

ادْعُ إِلی سَبیلِ رَبِّک بِالْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ وَ جادِلْهُمْ بِالَّتی هِی أَحْسَنُ [نحل/125] .

خدا حکیم است؛ یعنی هر کاری محکم و به جا و صحیح است.

سرمایه گذاری روی آموزش : همزمان امیرکبیر شخصی در ژاپن به نام میجی 44 سال در ژاپن امپراطور بود (امپراطور در ژاپن نایب خدا در زمین است ، چیزی شبیه به ولایت فقیه ما ، و مستقیما دخالت در کارها نمی کند) همه فکر او آموزش مملکت بود. آموزش را اول 4 سال ، بعد 6 سال ، بعد 10 سال ، اجباری کرد و بیسوادی را تا صفر آورد.

بعضی کشورها برای آشنائی با لهجه های ایرانی مدّتی در ایران ، کار می کنند.

در ژاپن 150 نفر دانشجو در رشته زبان فارسی کار می کنند. (ژاپن 120 میلیون جمعیت دارد.)

قاسملو در پاریس راهنمائی داشت که کاملاً کردی بلد بود. (ضمنا کار رسمی دارند ، ولی زبان هم بلدند.)

1 فرزندان اهل شما هستند : وَ أْمُرْ أَهْلَک بِالصَّلاهِ [طه/32] .

2 اگر برای نماز کار نکنید ، قیامت دست خالی هستید : قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ أَوَّلَ مَا یحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ الصَّلَاهُ فَإِنْ قُبِلَتْ قُبِلَ مَا سِوَاهَا [کافی ، ج3 ، ص268] .

3 تا مادامی که از نماز اعراض کنید ، هیچ رئیس جمهور و هیچ نظامی ، زندگی شیرینی برای ما نخواهند آورد : وَ مَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِکری فَإِنَّ لَهُ مَعیشَهً ضَنْکاً وَ نَحْشُرُهُ یوْمَ الْقِیامَهِ أَعْمی [طه/124] .

در زمانی که شما رئیس هستید وضع نماز بهتر شد ، یا در جا می زند یا بدتر شد؟

اگر بهتر شد : به قرآن عمل شده : الَّذینَ إِنْ مَکنّاهُمْ فِی الْأَرْضِ أَقامُوا الصَّلاةَ وَ آتَوُا الزَّکاةَ وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْکرِ وَ لِلّهِ عاقِبَةُ الْأُمُور [حج/41] .

اگر بدتر شد : أَضاعُوا الصَّلاةَ وَ اتَّبَعُوا الشَّهَواتِ [مریم/59] .

اگر در جا می زند : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنِ اسْتَوَی یوْمَاهُ فَهُوَ مَغْبُونٌ [أمالی صدوق ، ص668] .

5 شرکت خودتان : إِنَّ اللّهَ وَ مَلائِکتَهُ یصَلُّونَ عَلَی النَّبِیبعدیا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَیهِ وَ سَلِّمُوا تَسْلیماً [احزاب/56] .

6 حساس کردن جلسات آموزش خانواده به نماز.

7 همه مسئول نمازند ، نه فقط دبیر دینی و مسئولین تربیتی.

8 شرکت در نماز بچه ها ، کاری است که صد در صد خالص است.

9 طبیعی ترین ، مؤثرترین ، آسان ترین کار تربیتی نماز است.

10 نقش تماس خصوصی در اتاق و دفتر با افراد (معلم ، مدیر مدرسه و...)

11 ایجاد مسابقه نماز و مطالعه کتاب نماز برای معلمین و شاگردان.

12 خود شما افتخار مسئولیت نماز را عهده دار شوید ، همان طور که خود شما حجر الأسود را می بوسید.

13 همکاری و حمایت از ائمه جماعات مدارس (روحانی و غیرروحانی)

2. زیر بنای نظام آموزشی

1. آموزش مستمر

ساختن راه علاوه بر عمرانی و اقتصادی = انتقال فرهنگ سریعتر ، حاکمیت دولت بیشتر

هنرستان های فنی و حرفه ای کم رنگ است :

اگر نصف دبیرستان ها فنی و حرفه ای شوند ، میلیون ها هنرمند داریم و این همه پشت کنکور نداریم.

2. آموزش و پرورش

آلمان کارخانه

عروسک سازی را جوری ساخت که همین که جنگ شد تبدیل به مهمات سازی شود. تراکتورسازی را می توان به تانک سازی تبدیل کرد.

هدف آموزش ، انتقال به وضع مطلوب شناخت دردهای موجود است. با شناخت وضع مطلوب یک اصل برای انتقال برنامه آموزشی بریزیم.

تعطیلات بی هدف ، خواب و فیلم و سیگار و اتاق تنگ و جرّ و بحث؛ چرا چند ماه تمام ، همه نظام آموزشی در ایران تعطیل است.

فرهنگ کار کم رنگ است : در خاطرات گورباچف نوشته که پدرم کارگر و خودم در اول کار کارگر بودم.

فرهنگ فرار از کار ، بی انضباطی ، خودبینی ، هر که همه کاره.

گروه اجتماعی یک هیأت محقق خطرات بی انضباطی را بررسی کند و یک فیلم در این زمینه ساخته شود.

امروز بودجه برای سیل بند تصویب نمی شود. فردا چند برابر برای جبران خسارت سیل تصویب می شود. برای تهیه مداد و دفتر از چند ماه قبل برای اول مهر باید چاره جویی کرد ، تا مبادا روز 29 شهریور مجبور شویم با هواپیما مداد از چین بیاوریم که بودجه کرایه هواپیما چند برابر قیمت مدادها باشد که فروشنده آن کشور تعجب کند که چرا حمل مداد با هواپیما صورت می گیرد. چنانچه ما در تصمیم گیری کم توجهی کردیم و خساراتی زدیم ، شرعا مدیونیم. مسئولین آموزش باید هماهنگ باشند :

بخشنامه مقنعه از یک سو ، زنان کذایی در تلویزیون از سوی دیگر.

سفارش به خاموشی در منزل از یک سو ، برق های خیابان از سوی دیگر

غیر از تاریخ عمومی ، تاریخ استان ها و شهرها به صورت اختصاصی مطرح شود اگر چه در یک فصل ، مثلاً تبریزی تاریخ خیابانی

را باید بهتر بداند.

اما مسأله تکثیر نسلو ان تعدّوا نعمه...ژاپن یک بیستم ما زمین و سه برابر ما جمعیت را به نحوی اداره می کند و 85 میلیارد دلار در سال گذشته اضافه آورده و امسال که وضع اقتصادی کل جهان کمرنگ است 55 میلیارد دلار اضافه آورده. درکشاورزی روی آب کار کرده اند.یکی از دوستان در ژاپن بوته گوجه فرنگی را که در آبتولید شده و50کیلوگرم گوجه داده بود ، دیده است و در آلمان از یک بوته خیار به جای چند ماه ، یک ماهه خیار تولید می شود.

1. نعمت زمین و خاک

1. زمین

1 461 بار در قرآن نام زمین آمده است.

رام است :

جَعَلَ لَکمُ الْأَرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا فِی مَناکِبِها [ملک ، 15] .

مهین است :

الْأَرْضَ بِساطاً [نوح ، 19] .

کلاس درس است :

وَ فِی الْأَرْضِ آیاتٌ لِلْمُوقِنِینَ [ذاریات ، 20] .

محل زندگی است :

جَعَلَ الْأَرْضَ قَراراً [نمل ، 16] .

گهواره است :

جَعَلَ لَکمُ الْأَرْضَ مَهْداً [طه ، 53] .

مواد غذایی خود را در اختیار ما می گذارد :

تُنْبِتُ الْأَرْضُ [بقره ، 61] .

خودش را برای ما آرایش می کند :

وَ ازَّيَنَتْ [يونس ، 24] .

آب و بذر ما را می پذیرد :

تَرَى الْأَرْضَ خاشِعَةً [فصلت ، 39] .

به ما راه می دهد :

جَعَلَ لَكمْ فِيها سُبُلاً [زخرف ، 10] .

زنده ما را حمل و مرده ما را بایگانی می کند :

أَ لَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كفاتاً [مرسلات ، 25] .

آرام و بی سر و صدا در حرکت است :

تَرَى

الْأَرْضَ هامِدَةً [حج ، 5] .

آب زلال را بایگانی و به ما می دهد :

فَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُیونا [قمر ، 12] .

آب آلوده ما را در خود محو می کند.

رنگش برای دید ، وسعتش برای سیر ، حرکتش برای رشد ، تواضعش برای کار مناسب است.

گنج ها و معادن را برای ما حفظ می کند :

خَزائِنِ الْأَرْضِ [یوسف ، 55] .

نجاسات ما را پاک می کند.

زمین ، بسیار سخی است؛ یک دانه می گیرد ، یک خوشه می دهد.

اگر سفت بود کشاورزی و دفن محال بود و اگر نرم بود ، ساختمان غیر ممکن می شد.

زمین وجود با برکتی است :

بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ [اعراف ، 96] .

حوادث ما را می گیرد و ضبط می کند :

تُحَدِّثُ أَخْبارَها [زلزله ، 4] .

تسبیح خدا دارد :

تُسَبِّحُ لَهُ السَّماواتُ السَّبْعُ وَ الْأَرْضُ [اسراء ، 44] .

و بالاخره در انتظار صالحان است :

أَنَّ الْأَرْضَ یرِثُها عِبادِی الصّالِحُونَ [انبیاء ، 105] .

و حالا ما مسئولیم ، حتی :

فَإِنَّکمْ مَسْئُولُونَ حَتَّی عَنِ الْبِقَاعِ وَ الْبَهَائِمِ [نهج البلاغه ، خطبه 167 ، 242] .

و دولت مسئول است ولیکن :

وَ لْیکنْ نَظَرُک فِی عِمَارَهِ الْأَرْضِ [نهج البلاغه ، نامه 53 ، 436] .

و حق نداریم :

وَ یهْلِک الْحَرْثَ [بقره ، 205] .

احیاء کنیم که خودش مزد همان احیاء ماست :

کانَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) یقُولُ : مَنْ أَحْیا أَرْضاً مِنَ الْمُومِنِینَ فَهِی لَهُ

آباد کنیم :

أَنْشَأَکمْ مِنَ الْأَرْضِ وَ اسْتَعْمَرَکمْ فِیها [هود ، 61] .

بندگی خدا نمائیم که :

قَالَ النَّبِی (ص) :

جُعِلَتْ لِی الْأَرْضُ مَسْجِداً وَ طَهُوراً [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص240] .

با سیر و هجرت رشد کنیم و رشد دهیم که :

إِنَّ أَرْضِی واسِعَهٌ فَإِیای فَاعْبُدُونِ [عنکبوت ، 56] .

سرعت سیر زمین به قدری منظم است که اختلاف یک لحظه در یک قرن موجب به هم خوردن ریاضیات فلکی می شود. مثل ساعتی بسیار دقیق چند نوع حرکت دارد : وضعی انتقالی تبعی.

با همه حرکاتش آرام است :

اللّهُ الَّذِی جَعَلَ لَکمُ الْأَرْضَ قَراراً [غافر ، 64] .

این سفینه که 5 میلیارد مسافر را با خود حمل می کند و با سرعت سرسام آور ، یعنی 1440 کیلومتر ، به دور خود و در ساعت 70000 کیلومتر به سوی کهکشان و ساعتی 1072280 کیلومتر به دور خورشید بدون این که احتیاج به تعمیر و اصلاح و تعویض قطعات و...داشته باشد ، در حرکت است ، محل استقرار و آرامش اهلش است.

الَّذِی جَعَلَ لَکمُ الْأَرْضَ مَهْداً [طه ، 53] .

أَ لَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهاداً [نبأ ، 6] .

زلزله تکانی مختصر و کوچک است که ما را نسبت به نعمت آرامش زمین واقف می کند.

فاصله زمین تا خورشید بسیار دقیق است. اگر کمتر بود از گرما و اگر بیشتر بود از سرما همه نابود می شدیم.

سرعت زمین به گرد خود در ساعت 1000 میل است؛ اگر صد میل بود ، طول شب و روز ده برابر می شد. روزها 120 ساعته و بسیار گرم ، شب ها 120 ساعته و سرد و تمام آب های زمین یخ می بست. آیا این سرعت معین در میان هزاران عدد و اندازه کار کیست؟

وَ أَلْقی

فِی الْأَرْضِ رَواسِی أَنْ تَمِیدَ بِکم وَ أَنْهاراً وَ سُبُلاً لَعَلَّکمْ تَهْتَدُونَ [نحل ، 15] .

وَ جَعَلْنا فِی الْأَرْضِ رَواسِی أَنْ تَمِیدَ بِهِمْ وَ جَعَلْنا فِیها فِجاجاً (دره ها) سُبُلاً لَعَلَّهُمْ یهْتَدُونَ [انبیاء ، 31] .

وَ تَرَی الْجِبالَ تَحْسَبُها جامِدَةً وَ هِی تَمُرُّ مَرَّ السَّحابِ [نمل ، 88] .

وَ مِنَ الْجِبالِ جُدَدٌ بِیضٌ وَ حُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوانُها وَ غَرابِیبُ سُودٌ [فاطر ، 27] .

وَ الْجِبالَ أَوْتاداً [نبأ ، 7] .

39 بار در قرآن از کوه ها به عنوان جبل و جبال و 9 بار به عنوان رواسی یاد شده.

کوه ها از آیات الهی هستند :

وَ إِلَی الْجِبالِ کیفَ نُصِبَتْ [غاشیه ، 19] .

کوه ها عامل آرامش زمین هستند :

وَ جَعَلْنا فِی الْأَرْضِ رَواسِی أَنْ تَمِیدَ بِهِمْ [انبیاء ، 31] .

کوه ها از ما حفاظت می کنند :

وَ جَعَلَ لَکمْ مِنَ الْجِبالِ أَکناناً (حافظ و نگهدار [نحل ، 81] .

امام صادق (ع) در مورد فوائد کوه ها می فرمایند :

1 نگهداری برف ها برای موارد احتیاج.

2 رویش انواع گیاهان داروئی.

3 جایگاه حیوانات وحشی.

4 جای بسیار مناسبی برای سنگرسازی.

5 مخزن سنگ های معدنی و قیمتی.

[بحار ، ج3 ، ص127] .

2. خاک

خاک ، دنیایی از شگفتی هاست.

وقتی شهر نشینان از کنار روستایی عبور می کنند و مزارع سر سبز را می بینند ، می دانند که این همه محصول از خاک است؛ اما توجهی به اهمیت خاک ندارند.

تمام مواد از نباتات و نباتات از خاک گرفته می شود.

خاک دربردارنده انواع و اقسام معادن و فلزات گران بهاست.

رشد اعجاب انگیز صنعت رهین فلزات است و فلزات از

خاک است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فَكرْ يا مُفَضَّلُ فِی هَذِهِ الْمَعَادِنِ وَ مَا يخْرَجُ مِنَ الْجَوَاهِرِ الْمُخْتَلِفَهِ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص185] .

فَهَلْ يخْفَی عَلَی ذِی عَقْلٍ أَنَّ هَذِهِ كلَّهَا ذَخَائِرُ ذُخِرَتْ لِلْإِنْسَانِ [مستدرک الوسائل ، ج13 ، ص185] .

قال الصادق (ع) : ففی هذا دلاله واضحه علی أن العالم مخلوق بتقدیر و حکمه [توحیدالمفضل ، ص47] .

3. وظیفه ما در مقابل نعمت خاک و زمین.

از زمین حفاظت کنیم :

فَإِنَّكمْ مَسْئُولُونَ حَتَّی عَنِ الْبِقَاعِ وَ الْبَهَائِمِ [نهج البلاغه ، خطبه 167 ، ج242] .

زمین را آباد کنیم :

وَ اسْتَعْمَرَكمْ فِيها [هود ، 61] .

وَ لْيكنْ نَظَرُک فِی عِمَارَهِ الْأَرْضِ [نهج البلاغه ، نامه 53 ، ج436] .

زمین را احیاء کنیم :

مَنْ أَحْيا أَرْضاً [تهذیب الأحکام ، ج4 ، ص145] .

در زمین بندگی خدا را بنمائیم :

جُعِلَتْ لِی الْأَرْضُ مَسْجِداً وَ طَهُوراً [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص240] .

إِنَّ أَرْضِی واسِعَهٌ فَإِیای فَاعْبُدُونِ [عنکبوت ، 56] .

1. نعمت های الهی

1. آسمان

1. آیت الهی

310 مرتبه در قرآن نامش آمده.

إِنَّ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ وَ اخْتِلافِ اللَّیلِ وَ النَّهارِ لآَیاتٍ لِأُولِی الأَْلْبابِ [آل عمران/190] .

أَ فَلا ینْظُرُونَ إِلَی الإِْبِلِ کیفَ خُلِقَتْ وَ إِلَی السَّماءِ کیفَ رُفِعَتْ [غاشیه/18-17] .

2. مهندسی آسمان

خَلَقَ السَّماواتِ وَ الأَْرْضَ فِی سِتَّهِ أَیامٍ [اعراف/54] .

اللّهُ الَّذِی رَفَعَ السَّماواتِ بِغَیرِ عَمَدٍ تَرَوْنَها [رعد/2] .

فَسَوّاهُنَّ سَبْعَ سَماواتٍ [بقره/29] .

یمْسِک السَّماءَ أَنْ تَقَعَ عَلَی الأَْرْضِ [حج/65] .

أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً [بقره/22] .

3. آسمان درروایات

رسول خدا (ص) وقت نماز شب به آسمان نگاه می کرد و آیات زیر را می خواند :

إِنَّ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ وَ اخْتِلافِ اللَّیلِ وَ النَّهارِ لآَیاتٍ لِأُولِی الأَْلْبابِ الَّذِینَ یذْکرُونَ اللّهَ قِیاماً وَ قُعُوداً وَ عَلی جُنُوبِهِمْ وَ یتَفَکرُونَ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً سُبْحانَک فَقِنا عَذابَ النّارِ رَبَّنا إِنَّک مَنْ تُدْخِلِ النّارَ فَقَدْ أَخْزَیتَهُ وَ ما لِلظّالِمِینَ مِنْ أَنْصارٍ رَبَّنا إِنَّنا سَمِعْنا مُنادِیاً ینادِی لِلْإِیمانِ أَنْ

آمِنُوا بِرَبِّکُمْ فَ آمَنّا رَبَّنا فَاغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا وَ کفِّرْ عَنّا سَیئاتِنا وَ تَوَفَّنا مَعَ الْأَبْرارِ رَبَّنا وَ آتِنا ما وَعَدْتَنا عَلی رُسُلِک وَ لا تُخْزِنا یوْمَ الْقِیامَهِ إِنَّک لا تُخْلِفُ الْمِیعادَ [آل عمران/190-194] .

1 رسول خدا (ص) شب ها که برای نماز شب بر می خاست اول به آسمان نگاه می کرد و این آیات را تلاوت می کرد :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : کلَّمَا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) قَلَّبَ بَصَرَهُ فِی السَّمَاءِ ثُمَّ قَرَأَ الآیاتِ مِنْ سُورَهِ آلِ عِمْرَانَ إِنَّ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ إِلَی قَوْلِهِ لا تُخْلِفُ الْمِیعادَ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص211] .

2 شبی امام سجاد (ع) برای نماز شب از خواب برخاست. دستش را در ظرف آب برد تا وضو بگیرد که چشمش به آسمان افتاد؛ آنقدر منظره دل انگیز آسمان او را به خود جذب کرد که سپیده دمید و موذن اذان گفت و هنوز دست امام در آب بود :

فجعل یفکر فی خلقها حتی اصبح المؤذن و یده فی الاناء [ریاض المساکین] ،

3 عَنْ حَبَّهَ الْعُرَنِی قَالَ : " بَینَا أَنَا وَ نَوْفٌ بَائِمَینِ فِی رَحْبَهِ الْقَصْرِ إِذْ نَحْنُ بِأَمِیرِ الْمُومِنِینَ (ع) فِی بَقِیهٍ مِنَ اللَّیلِ وَاضِعاً یدَهُ عَلَی الْحَائِطِ شَبِیهَ الْوَالِهِ وَ هُوَ یقُولُ إِنَّ فِی خَلْقِ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ إِلَی آخِرِ الآیهِ قَالَ ثُمَّ جَعَلَ یقْرَأُ هَذِهِ الآیاتِ وَ یمُرُّ شِبْهَ الطَّائِرِ عَقْلُهُ فَقَالَ لِی : أَ رَاقِدٌ أَنْتَ یا حَبَّهُ أَمْ رَامِقٌ؟ قَالَ قُلْتُ : رَامِقٌ هَذَا أَنْتَ تَعْمَلُ هَذَا الْعَمَلَ فَکیفَ نَحْنُ قَالَ فَأَرْخَی عَینَیهِ فَبَکی ثُمَّ قَالَ : لِی یا حَبَّهُ إِنَّ

لِلَّهِ مَوْقِفاً وَ لَنَا بَينَ يدَيهِ مَوْقِفٌ لَا يخْفَى عَلَيهِ شَىءٌ مِنْ أَعْمَالِنَا يا حَبَّهُ إِنَّ اللَّهَ أَقْرَبُ إِلَى وَ إِلَيک مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ يا حَبَّهُ إِنَّهُ لَا يحْجُبُنِى وَ لَا إِياک عَنِ اللَّهِ شَىءٌ قَالَ ثُمَّ قَالَ : أَ رَاقِدٌ أَنْتَ يا نَوْفُ قَالَ لَا يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ ! مَا أَنَا بِرَاقِدٍ وَ لَقَدْ أَطَلْتُ بُكائِى هَذِهِ اللَّيلَةَ فَقَالَ يا نَوْفُ إِنْ طَالَ بُكاوک فِى هَذَا اللَّيلِ مَخَافَةً مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ قَرَّتْ عَينَاک غَداً بَينَ يدَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ يا نَوْفُ إِنَّهُ لَيسَ مِنْ قَطْرَةٍ قَطَرَتْ مِنْ عَينِ رَجُلٍ مِنْ خَشْيهِ اللَّهِ إِلَّا أَطْفَأَتْ بِحَاراً مِنَ النِّيرَانِ يا نَوْفُ إِنَّهُ لَيسَ مِنْ رَجُلٍ أَعْظَمَ مَنْزِلَةً عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رَجُلٍ بَكى مِنْ خَشْيهِ اللَّهِ وَ أَحَبَّ فِى اللَّهِ وَ أَبْغَضَ فِى اللَّهِ يا نَوْفُ إِنَّهُ مَنْ أَحَبَّ فِى اللَّهِ لَمْ يسْتَأْثِرْ عَلَى مَحَبَّتِهِ وَ مَنْ أَبْغَضَ فِى اللَّهِ لَمْ ينِلْ مُبْغَضِيهِ خَيراً عِنْدَ ذَلِک اسْتَكمَلْتُمْ حَقَائِقَ الْإِيمَانِ ثُمَّ وَعَظَهُمَا وَ ذَكرَهُمَا وَ قَالَ فِى أَوَاخِرِهِ : فَكونُوا مِنَ اللَّهِ عَلَى حَذَرٍ فَقَدْ أَنْذَرْتُكمَا ثُمَّ جَعَلَ يمُرُّ وَ هُوَ يقُولُ لَيتَ شِعْرِى فِى غَفَلَاتِى أَ مُعْرِضٌ أَنْتَ عَنِّى أَمْ نَاظِرٌ إِلَى وَ لَيتَ شِعْرِى فِى طُولِ مَنَامِى وَ قِلَّهِ شُكرِى فِى نِعَمِک عَلَى مَا حَالِى قَالَ فَوَ اللَّهِ مَا زَالَ فِى هَذَا الْحَالِ حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ" [فلاح السائل ، ص266] .

حبه عرنی می گوید : " شبی با نوف بکالی در صحن حیاط دار الاماره کوفه خوابیده بودیم. ناگاه علی (ع) را دیدیم که مانند افراد مضطرب و حیران این آیات را تلاوت می کند : (ان فی خلق ...) در آن

شب مکرر این آیات را خواند و گریه کرد. حبه می گوید : از امام پرسیدم شما با این مقام چرا گریه می کنید؟ فرمود : ای حبه همگی ما در برابر خدا ایستگاهی داریم که هیچ یک از اعمال ما بر او پوشیده نیست. آنگاه خطاب کرد به نوف و فرمود : اگر امشب از خوف خدا فراوان گریه کردی فردا در برابر خدا چشمانت روشن خواهد بود.

ای نوف ! هیچ قطره اشکی از دیدگان کسی از خشیت خدا جاری نمی شود مگر آن که دریاهایی از آتش را خاموش می کند. آخرین جمله ای که امام فرمود این بود : از خدا در ترک انجام مسئولیت ها بترسید".

2. آب

1. سرچشمه آب

آب و باران :

أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً [بقره/22] .

ما أَنْزَلَ اللّهُ مِنَ السَّماءِ مِنْ ماءٍ فَأَحْيا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها [بقره/164] .

وَ ينَزِّلُ عَلَيكمْ مِنَ السَّماءِ ماءً لِيطَهِّرَكمْ بِهِ وَ يذْهِبَ عَنْكمْ رِجْزَ الشَّيطانِ وَ لِيرْبِطَ عَلى قُلُوبِكمْ وَ يثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدامَ [انفال/11] .

يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراً [هود/52] .

وَ أَنْزَلْنا مِنَ السَّماءِ ماءً طَهُوراً [فرقان/48] .

وَ نَزَّلْنا مِنَ السَّماءِ ماءً مُبارَكاً [ق/9] .

2. مراحل تشکیل باران

أَ لَمْ تَرَ أَنَّ اللّهَ يزْجِی سَحاباً ثُمَّ يولِّفُ بَينَهُ ثُمَّ يجْعَلُهُ رُكاماً فَتَرَی الْوَدْقَ يخْرُجُ مِنْ خِلالِهِ وَ ينَزِّلُ مِنَ السَّماءِ مِنْ جِبالٍ (ابرها از قسمت بالا همانند کوه ها هستند.) فِيها مِنْ بَرَدٍ فَيصِيبُ بِهِ مَنْ يشاءُ وَ يصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يشاءُ يكادُ سَنا بَرْقِهِ يذْهَبُ بِالْأَبْصارِ [نور/43] .

3. ویژگی ها و منافع آب

1 رمز حيات :

وَ جَعَلْنا مِنَ الْماءِ

كلَّ شَىءٍ حَى أَ فَلا يومِنُونَ [انبياء/30] .

2 حيات زمين :

أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَحْيا بِهِ الأَْرْضَ بَعْدَ مَوْتِها [نحل/65] .

3 شكوفايى زمين :

فَإِذا أَنْزَلْنا عَلَيهَا الْماءَ اهْتَزَّتْ وَ رَبَتْ [حج/5] .

4 زينت بخش زمين :

أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَتُصْبِحُ الأَْرْضُ مُخْضَرَّةً [حج/63] .

أَنْزَلَ لَكمْ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَنْبَتْنا بِهِ حَدائِقَ ذاتَ بَهْجَهٍ [نمل/60] .

5 منبع تغذيه :

أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَراتِ رِزْقاً لَكمْ [ابراهيم/32] .

فلينظر الانسان الى طعامه انا صببنا الماء صبا

ثُمَّ شَقَقْنَا الأَْرْضَ شَقًّا فَأَنْبَتْنا فِيها حَبًّا [عبس/27-26] .

6 شرابى گوارا :

أَ فَرَأَيتُمُ الْماءَ الَّذِى تَشْرَبُونَ أَ أَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ (ابر) أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ لَوْ نَشاءُ جَعَلْناهُ أُجاجاً فَلَوْ لا تَشْكرُونَ [واقعه/70-68] .

قُلْ أَ رَأَيتُمْ إِنْ أَصْبَحَ ماوكمْ غَوْراً فَمَنْ يأْتِيكمْ بِماءٍ مَعِينٍ [ملک/30] .

7 مايه نظافت :

وَ أَنْزَلْنا مِنَ السَّماءِ ماءً طَهُوراً [فرقان/48] .

وَ ينَزِّلُ عَلَيكمْ مِنَ السَّماءِ ماءً لِيطَهِّرَكمْ بِهِ [انفال/11] .

8 70 تا 80 درصد وزن گیاهان آب است یک فرد 70 کیلویی 50 کیلو آب دارد.

4. آب درتسخیر انسان و استفاده های انسان از آن

1 مواد غذایی دریایی :

هُوَ الَّذِی سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْکلُوا مِنْهُ لَحْماً طَرِیا [نحل/14] .

2 زیورهای دریایی :

وَ تَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْیةً تَلْبَسُونَها [نحل/14] .

یخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّولُو وَ الْمَرْجانُ [الرحمن/22] .

3 کشتیرانی :

وَ الْفُلْک الَّتِی تَجْرِی فِی الْبَحْرِ بِما ینْفَعُ النّاسَ [بقره/164] .

هُوَ الَّذِی

یسَیرُکمْ فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ [یونس/22] .

وَ سَخَّرَ لَکمُ الْفُلْک لِتَجْرِی فِی الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ [ابراهیم/32] .

هُوَ الَّذِی سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْکلُوا مِنْهُ لَحْماً طَرِیا وَ تَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْیةً تَلْبَسُونَها وَ تَرَی الْفُلْک مَواخِرَ فِیهِ وَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [نحل/14] .

3. باد

1. آیت الهی

وَ تَصْرِیفِ الرِّیاحِ وَ السَّحابِ الْمُسَخَّرِ بَینَ السَّماءِ وَ الأَْرْضِ لآَیاتٍ لِقَوْمٍ یعْقِلُونَ [بقره/165] .

2. منافع باد

هُوَ الَّذِی یرْسِلُ الرِّیاحَ بُشْراً بَینَ یدَی رَحْمَتِهِ حَتِّی إِذا أَقَلَّتْ سَحاباً ثِقالاً سُقْناهُ لِبَلَدٍ مَیتٍ فَأَنْزَلْنا بِهِ الْماءَ فَأَخْرَجْنا بِهِ مِنْ کلِّ الثَّمَراتِ [اعراف/57] .

اللّهُ الَّذِی یرْسِلُ الرِّیاحَ فَتُثِیرُ سَحاباً فَیبْسُطُهُ فِی السَّماءِ [روم/48] .

باد هوا را جا بجا می کند و از رکود هوا جلوگیری می کند.

باد هوای اقیانوس و جنگل را به شهرها می رساند.

باد ابرهای باران دار را به حرکت می آورد.

باد عامل تلقیح نباتات است.

باد وسیله مهر و قهر خدا است.

1. نعمت

1. نعمت های طبیعی

1. باد ، ابر ، باران

1- حیات بشر مرهون باد است ، اگر بادها متوقف شوند ، ابرها متوقف می شوند و در نتیجه باران بر مناطق خشک نمی بارد و تمام چشمه ها و رودها می خشکد.

2- عمل لقاح گیاهان و نباتات از راه باد است.

3- نقش باد در جابجایی هوا و آوردن هوای تازه به جای هوای آلوده فراموش نشدنی است.

-اللّهُ الَّذِی یرْسِلُ الرِّیاحَ فَتُثِیرُ سَحاباً فَیبْسُطُهُ فِی السَّماءِ کیفَ یشاءُ وَ یجْعَلُهُ کسَفاً فَتَرَی الْوَدْقَ یخْرُجُ مِنْ خِلالِهِ [روم/48] .

2. اختلاف زبانها ورنگ پوستها

-وَ مِنْ آیاتِهِ خَلْقُ السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ وَ اخْتِلافُ أَلْسِنَتِکمْ وَ أَلْوانِکمْ إِنَّ فِی ذلِک لَآیاتٍ لِلْعالِمِینَ [روم/22] .

-یا أَیهَا النّاسُ إِنّا خَلَقْناکمْ مِنْ ذَکرٍ وَ أُنْثی وَ جَعَلْناکمْ شُعُوباً وَ قَبائِلَ لِتَعارَفُوا [حجرات/13] .

- شناسایی افراد یا با چشم است یا با گوش. تشخیص اختلاف شکل ها به عهده چشم و اختلاف صداها و زبان ها به عهده گوش است.

با آنکه همه انسان ها در داشتن

اعضاء بدن مساوی هستند؛ امّا در شکل اعضاء با هم مختلف اند و این اختلاف هم نعمت است هم قدرت خدا را بیان می کند.

- وقتی نعمت اختلاف روشن می شود که تصور کنیم همه انسان ها شبیه هم باشند.

- آن وقت زن شوهر خود را و شوهر زن خود را نمی شناسد.

- پدر فرزند خود را و فرزند پدر خود را نمی شناسد.

- مُجرم از مصلح شناخته نمی شود.

چنانکه گاهی این مشکلات در دوقلوها ایجاد می شود.

3. خورشید وماه

1- نور شرط هرگونه فعالیتی است.

2- حرارت لازمه هرگونه حیاتی است.

3- محاسبه روز و ماه و سال با گردش زمین به دور خورشید و ماه است.

-وَ جَعَلْنا سِراجاً وَهّاجاً [نبأ/13] .

-الشَّمْسُ وَ الْقَمَرُ بِحُسْبانٍ [الرحمن/5] .

-هُوَ الَّذِی جَعَلَ الشَّمْسَ ضِیاءً وَ الْقَمَرَ نُوراً وَ قَدَّرَهُ مَنازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِینَ وَ الْحِسابَ [یونس/5] .

4.زمین

- کاخ بی ستون

-إِنَّ اللّهَ یمْسِک السَّماواتِ وَ الأَْرْضَ أَنْ تَزُولا [فاطر/41] .

-اللّهُ الَّذِی رَفَعَ السَّماواتِ بِغَیرِ عَمَدٍ تَرَوْنَها [رعد/2] .

- زمین با این همه حرکت ، آرام اِست. (حرکت وضعی و حرکت انتقالی)

-اللّهُ الّذِی جَعَلَ لَکمُ الأرْضَ قَراراً [غافر/64] .

- زمین منبع همه منابع مورد نیاز انسان است.

5. نعمت مرکب

وَ لَقَدْ کرَّمْنا بَنِی آدَمَ وَ حَمَلْناهُمْ فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ [اسراء/70] .

سُبْحانَ الَّذِی سَخَّرَ لَنا هذا [زخرف/13] .

وَ تَرَی الْفُلْک فِیهِ مَواخِرَ [فاطر/12] .

إِنّا لَمّا طَغَی الْماءُ حَمَلْناکمْ فِی الْجارِیهِ [حاقه/11] .

هُوَ الَّذِی یسَیرُکمْ فِی الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ [یونس/22] .

وَ ذَلَّلْناها لَهُمْ فَمِنْها رَکوبُهُمْ وَ مِنْها یأْکلُونَ [یس/72] .

6. کوه ها

-وَ أَلْقی

فِی الأَْرْضِ رَواسِی أَنْ تَمِیدَ بِکمْ [نحل/15] .

-وَ جَعَلْنا فِیها رَواسِی شامِخاتٍ وَ أَسْقَیناکمْ ماءً فُراتاً [مرسلات/27] .

-جَعَلَ لَکمْ مِنَ الْجِبالِ أَکناناً (حافظ و نگهبان شما [نحل/81] .

فوائد کوه ها

1- حفظ آرامش زمین در برابر حرکت های مختلف زمین ، زلزله ها ، آتشفشان ها و...

2- نگه داری برف ها و ذخیره آب و چشمه های نهرها و رودخانه ها

3- سنگری طبیعی در برابر حملات دشمنان

4- کوه ها گنجینه های حفظ معادن و ثروتهای ملّی.

7. جهان حیوانات

1- بیش از هفتصد هزار نوع حشره احصاء شده است. (جهان حشرات ص3)

2- 250 نوع مار ، 290 نوع کبوتر ، 20000 نوع عنکبوت ، صدهزار نوع پروانه ، 2000 نوع موریانه کشف شده است.

3- یک دانشمند زیست شناس می گوید : ساختن راداری که دقّت عملش حتّی نزدیک به دقت عملِ مغز خفاش باشد هنوز جزء آرزوهای بشر است.

4- در سال 1938 در دانشگاه هاروارد به کمک وسایل الکترونیکی ثابت شد که خفاش در حال پرواز در هر دو هزارم ثانیه اصوات و امواجی منتشر می کند ، تا با انعکاسِ آنها از برخورد با مانع جلوگیری کند. برای تشخیص فاصله عیناً مثل رادار عمل می کند.

5- مورچه باری را که بیست برابر وزن خویش است حمل می کند و حلزون پنجاه برابر.

6- پشه می تواند دوازده ساعت متوالی بدون استراحت در هوا بال بزند.

-وَ الأنْعامَ خَلَقَها لَكمْ فِيها دِفْ ءٌ وَ مَنافِعُ وَ مِنْها تَأكلَونَ [نحل/5] .

-وَ إِنَّ لَكمْ فِى الأْنْعامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكمْ مِمّا فِى بُطُونِها [مومنون/21] .

-وَ الَّذِى خَلَقَ الأْزْواجَ كلَّها وَ جَعَلَ لَكمْ مِنَ الْفُلْک وَ الأْنْعامِ ما تَرْكبُونَ لِتَسْتَوُوا عَلى ظُهُورِهِ [زخرف/13-12]

.

-وَ ذَلَّلْناها لَهُمْ فَمِنْها رَکوبُهُمْ وَ مِنْها یأْکلُونَ [یس/72] .

1- غذای لذیذ و گوارا

2- پوشاک

3- حمل و نقل

4- مقهوریت در برابر انسان

با آنکه نه تعداد انسانها بیشتر است و نه قدرت انسانها.

8. دریاها

-وَ هُوَ الَّذِی سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْکلُوا مِنْهُ لَحْماً طَرِیا وَ تَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْیةً تَلْبَسُونَها [نحل/14] .

فوائد دریا :

1- منبع تغذیه بشر (انواع ماهی ها ، نمک و انواع گیاهان دریائی)

2- زیور : یخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّولُو وَ الْمَرْجانُ [الرحمن/22] .

3- کشتی رانی : راه دریایی راهی بدون مخارج ساخت و نگهداری ، بدون خرابی و متصل به 4 گوشه عالم.

4- مهمترین منبع تولید انرژی

5- نقش دریاها در تعدیلِ حرارت زمین.

6- نقش دریاها در ذخیره آب و انتقال آن به نقاط خشک از راه تبخیر.

9. گیاهان ونباتات

1- نقش گیاهان در خوراک

2- نقش گیاهان در پوشاک (پنبه ، تغذیه کرم ابریشم از برگ درختان)

3- نقش گیاهان در داروسازی

4- نقش چوب درختان در ساختمان سازی ، در ، پنجره ، سقف...

5- نقش گیاهان و نباتات در تولید انرژی و سوخت ، نور و حرارت

-افرأیتم النار التی تورون أَ أَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَها أَمْ نَحْنُ الْمُنْشِونَ [واقعه/72] .

-وَ آیهٌ لَهُمُ الأَْرْضُ الْمَیتَهُ أَحْییناها وَ أَخْرَجْنا مِنْها حَبًّا فَمِنْهُ یأْکلُونَ [یس/33] .

6- نقش گیاهان در حیات ، کربن می گیرند و اکسیژن می دهند که مورد نیاز تمام حیوانات است.

10. درعالم هستی

- تمام مصالح و منافع مورد نیاز در زمین آفریده شده است.

- ابتدا خون ، بعد شیر ، بعد غذا از راه ناف ، بعد لب ، و بعد دندان به انسان می رسد. آنجا که عاجز است بی دردسر

، آنجا که توان مکیدن دارد با لب و آنجا که توان جویدن دارد با جویدن تغذیه می کند.

- رنگ اوّلین غذا سرخ ، سپس سفید (شیر) و سپس الوان مختلف است.

اگر در رَحِم تغذیه نبود دانه ای بدون آب بود.

اگر متولد نمی شد مرده ای در شکم مادر بود.

اگر شیر نبود اگر دندان نبود اگر شیر نیاز به گرم کردن ، سرد کردن ، تصفیه کردن ، شیرین کردن ، رنگ کردن داشت چه می شد؟

- موی صورت ، وسیله تشخیص مرد از زن ، بالغ از نابالغ ، وهیبت از لطافت است.

2. نعمت های مادی

1. خلقت انسان

وَ بَدَأَ خَلْقَ الإِْنْسانِ مِنْ طِينٍ ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلالَةٍ مِنْ ماءٍ مَهِينٍ ثُمَّ سَوّاهُ وَ نَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَ جَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَ الأَْبْصارَ وَ الأَْفْئِدَةَ قَلِيلاً ما تَشْكُرُونَ [سجده/9-7] .

2. رزق

وَ أَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَنْبَتْنا بِهِ حَدائِقَ ذاتَ بَهْجَةٍ ما كانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَها [نمل/60] .

3. میوه جات

-أَمَّنْ هذَا الَّذِی یرْزُقُكمْ إِنْ أَمْسَک رِزْقَهُ بَلْ لَجُّوا فِی عُتُوٍّ وَ نُفُورٍ [ملک/21] .

- تناسب غذا با نیاز در مدت حیات

در جنین ، در شیرخوار و در بزرگ سال

- مطبوع بودن غذاها : و رزقناهم من الطیبات.

- احساس گرسنگی و تشنگی از بزرگترین نعمتهاست و الّا انسان از گرسنگی و تشنگی می مُرد.

می گویند کمتر غذائی به اندازه این سه غذا مفید است :

1. روغن زیتون : برای تولید سوخت بدن ، جگر ، کلیه ، دفع یبوست و بلغم و صفای صورت ، تقویت اعصاب ، دوای درد ، خشم فرونشاندن -شَجَرَةٍ مُبارَکةٍ زَیتُونَةٍ [نور/35] .

2. خرما : که حاوی

کلسیم که عامل استحکام استخوانهاست ، فسفر برای مغز و بینائی ، پتاسیم برای دفع زخم معده است.

به گفته آمار در مناطقی که خرما مصرف می شود ، سرطان کمتر است ، قند آن سالم ترین قندهاست.

در خرما سیزده ماده حیاتی و 5 نوع ویتامین کشف شده که آنرا منبع غذائی غنی می نامند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) كلُوا التَّمْرَ فَإِنَّ فِيهِ شِفَاءً مِنَ الْأَدْوَاءِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص614] .

3. انگور : یک داروخانه طبیعی است ، مثل شیر مادر است. غذای کامل و دو برابر گوشت در بدن تولید حرارت می کند و برای تصفیه خون ، رفع رماتیسم ، زیادی اوره ، لایه روبی روده و معده و برای برطرف کردن اندوه و تقویت اعصاب آثار درمانی قطعی دارد. برای مبارزه با سرطان مفید است. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَيرُ فَاكهَتِكمُ الْعِنَبُ [طب النبی (ص) ، ص22] .

4. شیر و عسل

نُسْقِيكمْ مِمّا فِی بُطُونِهِ مِنْ بَينِ فَرْثٍ وَ دَمٍ لَبَناً خالِصاً سائِغاً لِلشّارِبِينَ [نحل/66] .

يخْرُجُ مِنْ بُطُونِها شَرابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوانُهُ فِيهِ شِفاءٌ لِلنّاسِ [نحل/69] .

5. طعام

أُحِلَّتْ لَكمْ بَهِيمَةُ الأَنْعامِ [مائده/1] .

وَ مِنَ الأَنْعامِ حَمُولَةً وَ فَرْشاً [انعام/142] .

قُلْ لا أَجِدُ فِی ما أُوحِی إِلَی مُحَرَّماً عَلی طاعِمٍ يطْعَمُهُ إِلاّ أَنْ يكونَ مَيتَةً أَوْ دَماً [انعام/145] .

لِتَأْكلُوا مِنْهُ لَحْماً طَرِيا [نحل/14] .

وَ أحِلّتْ لَكمُ الأنْعامُ إلاّ ما يتْلى عَلَيكمْ [حج/30] .

وَ الَّذِى هُوَ يطْعِمُنِى وَ يسْقِينِ [شعراء/79] .

6. شير مادر

وَ الْوالِداتُ يرْضِعْنَ أَوْلادَهُنَّ حَوْلَينِ كامِلَينِ [بقره/233] .

7. پوشش

-يا بَنِى آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنا عَلَيكمْ لِباساً

یوارِی سَوْآتِکمْ وَ رِیشاً [اعراف/26] .

پوشاک یا از پنبه است یا از پشم که یکی از نباتات است و یکی از حیوانات و یا از حریر است که آنهم از حیوانات است.

- پس هم پوشش ضروری و هم پوشش زینتی را خداوند به انسان عطا کرده است.

- پوشاک هم انسان را در برابر سرما و گرما حفظ می کند.

- هم عیوب ظاهری انسان را می پوشاند.

- هم ناموس انسان را حفظ می کند.

- هم عفت و حیای زن و مرد را حفظ می کند.

وَ اللّهُ جَعَلَ لَکمْ مِنْ بُیوتِکمْ سَکناً وَ جَعَلَ لَکمْ مِنْ جُلُودِ الأَْنْعامِ بُیوتاً تَسْتَخِفُّونَها یوْمَ ظَعْنِکمْ وَ یوْمَ إِقامَتِکمْ وَ مِنْ أَصْوافِها وَ أَوْبارِها وَأَشْعارِها أَثاثاً وَ مَتاعاً إِلی حِینٍ [نحل/80] .

یا بَنِی آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنا عَلَیکمْ لِباساً یوارِی سَوْآتِکمْ وَ رِیشاً [اعراف/26] .

خلع لباس اولین سیلی خدا به انسان است : فَلَمّا ذاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُما َوْآتُهُما [اعراف/22] .

جَعَلَ لَکمْ سَرابِیلَ تَقِیکمُ الْحَرَّ [نحل/81] .

8. تجملات وزینت

یا بَنِی آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنا عَلَیکمْ لِباساً یوارِی سَوْآتِکمْ وَ رِیشاً [اعراف/26] .

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِینَةَ اللّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبادِهِ وَ الطَّیباتِ مِنَ الرِّزْقِ [اعراف/32] .

وَ لَقَدْ جَعَلْنا فِی السَّماءِ بُرُوجاً وَ زَیناّها لِلنّاظِرِینَ [حجر/16] .

إِنّا زَیناَّ السَّماءَ الدُّنْیا بِزِینَةٍ الْکواکبِ [صافات/6] .

إِنّا جَعَلْنا ما عَلَى الأرْضِ زِينَةً لَها [كهف/7] .

الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِينَةُ الْحَياةِ الدُّنْيا [كهف/46] .

فَتُصْبِحُ الأَْرْضُ مُخْضَرَّةً [حج/63] .

9. مسكن

وَ اللّهُ جَعَلَ لَكمْ مِنْ بُيوتِكمْ سَكناً [نحل/80] .

وَ تَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبالِ بُيوتاً فارِهِينَ [شعراء/149] .

10. تنوع در

امور

1-وَ ما ذَرَأَ لَکمْ فِی الأَْرْضِ مُخْتَلِفاً أَلْوانُهُ إِنَّ فِی ذلِک لآَیةً لِقَوْمٍ یذَّکرُونَ [نحل/13] .

2-وَ مِنْ آیاتِهِ خَلْقُ السَّماواتِ وَ الأَْرْضِ وَ اخْتِلافُ أَلْسِنَتِکمْ وَ أَلْوانِکمْ إِنَّ فِی ذلِک لآَیاتٍ لِلْعالِمِینَ [روم/22] .

3-فَأَخْرَجْنا بِهِ ثَمَراتٍ مُخْتَلِفاً أَلْوانُها [فاطر/27] .

4-یخْرِجُ بِهِ زَرْعاً مُخْتَلِفاً أَلْوانُهُ [زمر/21] .

5-وَ فِی الأَْرْضِ قِطَعٌ مُتَجاوِراتٌ [رعد/4] .

6- با کمی دقّت می فهمیم که شکل درختان ، میوه درختان ، برگ درختان و گل و شکوفه آنها حتی رنگ سبز آنها گوناگون و متنوع است؛ یکی سبز پررنگ ، یکی کاجی ، یکی کم رنگ و...است.

7- یک مهندس کشاورزی می گفت : در یک باغ در پاریس بیش از پنج هزار نوع انگور موجود بوده.

11. سایر موارد نعمتهای مادی

1- تخلّی : اصل دفع ، دفع تمام فضولات ، مکان ، به راحتی دفع شدن ، با اختیار دفع شدن و قدرت کنترل دفع

2- خستگی

3- توزیع های طبیعی (رشد ناخن ، مو ، پی ، خون ، استخوان)

4- غرائز

5- تفاوت ها (در رنگ ، شکل ، مزه و آثار ،

6- ذخیره هایی که در بدن وجود دارد (ذخیره پوست پشت انگشت و لب ، کاسه زانو ، ذخیره چربی)

7- فراموشی

8- جهل

9- طلوع و غروب تدریجی

10- تناسب هوا با میوه ها

11- تناسب میوه ها با معده

12- تناسب معده با سایر اعضاء

13- اشتها

14- پاک سازی محیط زیست از طریق خورشید ، بخار ، ابر ، باران ، باد ، اکسیژن سازی گیاهان

15- دردها و داروها

16- انعطاف پذیری (انعطاف آب ، خاک ، سنگ و چوب)

17- خواب (غلتیدن)

18- نعمت هایی که در بدن است ، ولی

نیاز به اراده ندارد (کار قلب ، کلیه و ریه)

19- تنوع (لیموی ترش ، خرمای شیرین ، انار ترش و شیرین ، از آب بی رنگ گل صد رنگ)

20- الهام

21- سرعت انتقال

22- گوش و پیچ های درون آن ، جایگاه گوش در بدن ،

23- امید

3. نعمت های معنوی

1.تخفیفات

1. در عبادات

وَ إِذا ضَرَبْتُمْ فِی الْأَرْضِ فَلَیسَ عَلَیکمْ جُناحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلاهِ [نساء/101] .

وَ لا جُناحَ عَلَیکمْ إِنْ کانَ بِکمْ أَذیً مِنْ مَطَرٍ أَوْ کنْتُمْ مَرْضی أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَکمْ وَ خُذُوا حِذْرَکمْ [نساء/102] .

وَ لَنْ تَسْتَطِیعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَینَ النِّساءِ وَ لَوْ حَرَصْتُمْ فَلا تَمِیلُوا کلَّ الْمَیلِ فَتَذَرُوها کالْمُعَلَّقَهِ [نساء/129] .

فَلَمْ تَجِدُوا ماءً فَتَیمَّمُوا صَعِیداً طَیباً [نساء/43] .

2. در انجام تکلیف

وَ إِمّا ینْسِینَّک الشَّیطانُ فَلا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّکری مَعَ الْقَوْمِ الظّالِمِینَ [انعام/68] .

لَیسَ عَلَی الضُّعَفاءِ وَ لا عَلَی الْمَرْضی وَ لا عَلَی الَّذِینَ لا یجِدُونَ ما ینْفِقُونَ حَرَجٌ إِذا نَصَحُوا لِلّهِ وَ رَسُولِهِ [توبه/91] .

لَيسَ عَلَى الأعْمى حَرَجٌ وَ لا عَلَى الأعْرَجِ حَرَجٌ وَ لا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَ لا عَلى أَنْفُسِكمْ أَنْ تَأكلُوا مِنْ بُيوتِكمْ أَوْ بُيوتِ آبائِكمْ أَوْ بُيوتِ أُمَّهاتِكمْ أَوْ بُيوتِ إِخْوانِكمْ أَوْ بُيوتِ أَخَواتِكمْ أَوْ بُيوتِ أَعْمامِكمْ أَوْ بُيوتِ عَمّاتِكمْ أَوْ بُيوتِ أَخْوالِكمْ أَوْ بُيوتٍ خالاتِكمْ أَوْ ما مَلَكْتُمْ مَفاتِحَهُ أَوْ صَدِيقِكمْ لَيسَ عَلَيكمْ جُناحٌ أَنْ تَأكلُوا جَمِيعاً أَوْ أَشْتاتاً فَإِذا دَخَلْتُمْ بُيوتاً فَسَلِّمُوا عَلى أَنْفُسِكمْ تَحِيةً مِنْ عِنْدِ اللّهِ مُبارَكةً طَيبَةً كذلِک يبَينُ اللّهُ لَكمُ الآياتِ لَعَلَّكمْ تَعْقِلُونَ [نور/61] .

لِيُنْفِقْ ذُو سَعَهٍ مِنْ سَعَتِهِ وَ مَنْ قُدِرَ عَلَيهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمّا آتاهُ اللّهُ [طلاق/7] .

لا يواخِذُكمُ

اللّهُ بِاللَّغْوِ فِی أَیمانِکمْ وَ لکنْ یؤاخذکم بِما کسَبَتْ قُلُوبُکمْ [بقره/225] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) رُفِعَ عَنْ أُمَّتِی تِسْعَهُ أَشْیاءَ الْخَطَأُ وَ النِّسْیانُ وَ مَا أُکرِهُوا عَلَیهِ وَ مَا لَا یعْلَمُونَ وَ مَا لَا یطِیقُونَ وَ مَا اضْطُرُّوا إِلَیهِ وَ الْحَسَدُ وَ الطِّیرَهُ وَ التَّفَکرُ فِی الْوَسْوَسَهِ فِی الْخَلْوَهِ مَا لَمْ ینْطِقُوا بِشَفَهٍ [خصال صدوق ، ج2 ، ص417] .

الْآنَ خَفَّفَ اللّهُ عَنْکمْ وَ عَلِمَ أَنَّ فِیکمْ ضَعْفاً [انفال/66] .

لا تُکلَّفُ نَفْسٌ إِلاّ وُسْعَها [بقره/233] .

لا یکلِّفُ اللّهُ نَفْساً إِلاّ ما آتاها [طلاق/7] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) لَا ضَرَرَ وَ لَا ضِرَارَ [کافی ، ج5 ، ص280] .

3. درکفارات

شلاق به جای اعدام ، در زنای غیرمحصنه.

فَمَنْ لَمْ یجِدْ فَصِیامُ شَهْرَینِ مُتَتابِعَینِ تَوْبَهً مِنَ اللّهِ [نساء/92] .

برای کفاره سوگند ده فقیر را اطعام یا لباس بده یا برده ای را آزاد کن و اگر نتوانستیفمن لم یجد فصیام ثلاثه ایام [مائده/ 89] .

4. در مؤاخذه بر معاصی

عَلِمَ اللّهُ أَنَّکمْ کنْتُمْ تَخْتانُونَ أَنْفُسَکمْ فَتابَ عَلَیکمْ وَ عَفا عَنْکمْ [بقره/187] .

إِنْ تَجْتَنِبُوا کبائِرَ ما تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُکفِّرْ عَنْکمْ سَیئاتِکمْ وَ نُدْخِلْکمْ مُدْخَلاً کرِیماً [نساء/31] .

رَبَّنا لا تُواخِذْنا إِنْ نَسِینا أَوْ أَخْطَأْنا رَبَّنا وَ لا تَحْمِلْ عَلَینا إِصْراً کما حَمَلْتَهُ عَلَی الَّذِینَ مِنْ قَبْلِنا رَبَّنا وَ لا تُحَمِّلْنا ما لا طاقَهَ لَنا بِهِ وَ اعْفُ عَنّا وَ اغْفِرْ لَنا وَ ارْحَمْنا أَنْتَ مَوْلانا فَانْصُرْنا عَلَی الْقَوْمِ الْکافِرِینَ [بقره/286] .

إِنَّمَا التَّوْبَهُ عَلَی اللّهِ لِلَّذِینَ یعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهالَهٍ [نساء/17] .

5. در موقع ضرورت

حُرِّمَتْ... فَمَنِ اضْطُرَّ غَيرَ باغٍ وَ

لا عادٍ [انعام/145] .

2. ولايت

1. نبوت

1. بعثت نبى نعمتى عظيم

لَقَدْ مَنَّ اللّهُ عَلَى الْمُومِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ يتْلُوا عَلَيهِمْ آياتِهِ وَ يزَكيهِمْ وَ يعَلِّمُهُمُ الْكتابَ وَ الْحِكمَةَ [آل عمران/164] .

2. نبوت انتصاب الهى

إِنِّى جاعِلُک لِلنّاسِ إِماماً [بقره/124] .

كما أَرْسَلْنا فِيكمْ رَسُولاً مِنْكمْ [بقره/151] .

3. وظايف نبى (ص)

إِنّا أَرْسَلْناک بِالْحَقِّ بَشِيراً وَ نَذِيراً [بقره/119] .

قَدْ جاءَكمْ رَسُولُنا يبَينُ لَكمْ عَلى فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا ما جاءَنا مِنْ بَشِيرٍ وَ لا نَذِيرٍ [مائده/19] .

وَ ما أَرْسَلْناک إِلاّ رَحْمَةً لِلْعالَمِينَ [انبياء/107] .

فَلَعَلَّک باخِعٌ نَفْسَک [كهف/6] .

لَقَدْ كانَ لَكمْ فِى رَسُولِ اللّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ [احزاب/21] .

يا أَيهَا النَّبِى إِنّا أَرْسَلْناک شاهِداً وَ مُبَشِّراً وَ نَذِيراً وَ داعِياً إِلَى اللّهِ بِإِذْنِهِ وَ سِراجاً مُنِيراً [احزاب/46-45] .

4. آثار اطاعت از نبى (ص)

وَ مَنْ يطِعِ اللّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولئِک مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَيهِمْ مِنَ النَّبِيينَ وَ الصِّدِّيقِينَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصّالِحِينَ وَ حَسُنَ أُولئِک رَفِيقاً [نساء/69] .

وَ لَوْ لا أنْ ثَبَّتْناک لَقَدْ کدْتَ تَرْکنُ إِلَیهِمْ شَیئاً قَلِیلاً [اسراء/74] .

2. امامت

1. پاسخ گوئی دربرابر آن

ثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ یوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِیمِ [تکاثر/8] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : وَ لَکنَّ النَّعِیمَ حُبُّنَا أَهْلَ الْبَیتِ وَ مُوَالَاتُنَا [عیون أخبارالرضا (ع) ، ج2 ، ص129] .

2. برخورد با امامت

یعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللّهِ ثُمَّ ینْکرُونَها [نحل/83] .

3. وظایف امام

وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّةً یهْدُونَ بِأَمْرِنا لَمّا صَبَرُوا وَ کانُوا بِآیاتِنا یوقِنُونَ [سجده/24] .

4. آثار امامت

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : نحن و الله نعمه الله التی

أنعم الله بها على عباده و بنا فاز من فاز [تفسيرالقمى ، ج1 ، ص388] .

5. زمينه ولايت پذيرى

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أحبنا أهل البيت فليحمد الله على أول النعم قيل و ما أول النعم قال طيب الولاده و لا يحبنا إلا من طابت ولادته [أمالى صدوق ، ج475] .

3. قرآن

وَ لَمْ يجْعَلْ لَهُ عِوَجاً [كهف/1] .

وَ بِالْحَقِّ أَنْزَلْناهُ وَ بِالْحَقِّ نَزَلَ [اسراء/105] .

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَ الْجِنُّ [اسراء/88] .

وَ قُرْآناً فَرَقْناهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النّاسِ عَلى مُكثٍ [اسراء/106] .

وَ هذا ذِكرٌ مُبارَک أَنْزَلْناهُ [انبياء/50] .

تَبارَک الَّذِى نَزَّلَ الْفُرْقانَ عَلى عَبْدِهِ لِيكونَ لِلْعالَمِينَ نَذِيراً [فرقان/1] .

لَوْ لا نُزِّلَ عَلَيهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً واحِدَةً كذلِک لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤادَک وَ رَتَّلْناهُ تَرْتِيلاً [فرقان/32] .

تِلْک آياتُ الْكتابِ الْمُبِينِ [شعراء/2] .

إِنَّ هذَا الْقُرْآنَ يقُصُّ عَلى بَنِى إِسْرائِيلَ أَكثَرَ الَّذِى هُمْ فِيهِ يخْتَلِفُونَ [نمل/76] .

وَ إِنَّهُ لَهُدىً وَ رَحْمَةٌ لِلْمُومِنِينَ [نمل/77] .

إِنّا أَنْزَلْناهُ قُرْآناً عَرَبِيا [يوسف/2] .

4. عنايات

1. نجات در لحظه حساس

1. نسبت به پیامبر اکرم (ص)

وَ لَوْ لا أَنْ ثَبَّتْناک لَقَدْ کدْتَ تَرْکنُ إِلَیهِمْ شَیئاً قَلِیلاً [اسراء/74] .

وَ أَصْلَحَ بالَهُمْ (بال به معنای حالات پراهمیت [محمد/2] .

2. نسبت به انبیاء

وَ لَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَ هَمَّ بِها لَوْ لا أَنْ رَأی بُرْهانَ رَبِّهِ کذلِک لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَ الْفَحْشاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبادِنَا الْمُخْلَصِینَ [یوسف/24] .

3. نسبت به مسلمین

لَقَدْ تابَ اللّهُ عَلَی النَّبِی وَ الْمُهاجِرِینَ وَ الأَْنْصارِ الَّذِینَ اتَّبَعُوهُ فِی ساعَهِ الْعُسْرَهِ مِنْ بَعْدِ ما کادَ یزِیغُ

قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تابَ عَلَيهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَوفٌ رَحِيمٌ [توبه/117] .

جنگ تبوک ، راه دور ، دشمن قوی ، هوای گرم ، فصل چیدن میوه ها ، کمبود وسیله و... ابوخثیمه به فکر رفاه از جبهه باز ایستاد ، ولی همین که در کنار همسرش با آب سرد و سایه خنک قرار گرفت ناگهان با خود گفت : رسول اکرم در بیابان ها به سوی جبهه می رود و من... فوراً قیام کرد و هرچه همسرش التماس کرد گوش نداد و با سرعت خودش را به جبهه تبوک رساند و آیه فوق نازل شد.

2. امدادهای غیبی

1. به پیامبراکرم (ص)

هُوَ الَّذِی أَیدَک بِنَصْرِهِ وَ بِالْمُومِنِینَ [انفال/62] .

لَوْ أَنْفَقْتَ ما فِی الأَْرْضِ جَمِیعاً ما أَلَّفْتَ بَینَ قُلُوبِهِمْ وَ لکنَّ اللّهَ أَلَّفَ بَینَهُمْ [انفال/63] .

إِذْ یرِیکهُمُ اللّهُ فِی مَنامِک قَلِیلاً وَ لَوْ أَراکهُمْ کثِیراً لَفَشِلْتُمْ [انفال/43] .

فَأَنْزَلَ اللّهُ سَکینَتَهُ عَلَیهِ وَ أَیدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْها [توبه/40] .

2. به اولیاء

فَأَشارَتْ إِلَیهِ قالُوا کیفَ نُکلِّمُ مَنْ کانَ فِی الْمَهْدِ صَبِیا قالَ إِنِّی عَبْدُ اللّهِ [مریم/30-29] .

قُلْنا یا نارُ کونِی بَرْداً وَ سَلاماً [انبیاء/69] .

إِنَّ الَّذِینَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَیهِمُ الْمَلائِکهُ أَلاّ تَخافُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَبْشِرُوا بِالْجَنَّهِ الَّتِی کنْتُمْ تُوعَدُونَ [فصلت/30] .

3. به مجاهدین

أَنْ یمِدَّکمْ رَبُّکمْ بِثَلاثَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُنْزَلِینَ [آل عمران/124] .

یمْدِدْکمْ رَبُّکمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُسَوِّمِینَ [آل عمران/125] .

سَأُلْقِى فِى قُلُوبِ الَّذِينَ كفَرُوا الرُّعْبَ [انفال/12] .

أَنَّ اللّهَ مُوهِنُ كيدِ الْكافِرِينَ [انفال/18] .

وَ إِذْ يرِيكمُوهُمْ إِذِ الْتَقَيتُمْ فِى

أَعْيُنِكمْ قَلِيلاً وَ يقَلِّلُكمْ فِى أَعْيُنِهِمْ لِيقْضِى اللّهُ أَمْراً كانَ مَفْعُولاً [انفال/44] .

4. به مؤمنين

وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ يحُولُ بَينَ الْمَرْءِ وَ قَلْبِهِ [انفال/24] .

يرِيدُونَ أَنْ يطْفِوا نُورَ اللّهِ بِأَفْواهِهِمْ وَ يأْبَى اللّهُ إِلاّ أَنْ يتِمَّ نُورَهُ وَ لَوْ كرِهَ الْكافِرُونَ [توبه/32] .

إِنَّ الَّذِينَ قالُوا رَبُّنَا اللّهُ ثُمَّ اسْتَقامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيهِمُ الْمَلائِكهُ أَلاّ تَخافُوا وَ لا تَحْزَنُوا وَ أَبْشِرُوا بِالْجَنَّهِ الَّتِى كنْتُمْ تُوعَدُونَ [فصلت/30] .

3. آرامش بخشيدن بر مؤمنين

هُوَ الَّذِى أَنْزَلَ السَّكينَهَ فِى قُلُوبِ الْمُومِنِينَ لِيزْدادُوا إِيماناً مَعَ إِيمانِهِمْ [فتح/4] .

4. حسن عاقبت

رَبَّنا لا تُزِغْ قُلُوبَنا بَعْدَ إِذْ هَدَيتَنا [آل عمران/8] .

وَ لا تَمُوتُنَّ إِلاّ وَ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ [آل عمران/102] .

يثَبِّتُ اللّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثّابِتِ [ابراهيم/27] .

5. آخرين نعمت دنيايى

الَّذِينَ تَتَوَفّاهُمُ الْمَلائِكهُ طَيبِينَ يقُولُونَ سَلامٌ عَلَيكمْ [نحل/32] .

4. تفضلات

1. فضل ورحمت خدا

فَلَوْ لا فَضْلُ اللّهِ عَلَيكمْ وَ رَحْمَتُهُ لَكنْتُمْ مِنَ الْخاسِرِينَ [بقره/64] .

2. بخشش

1. توبه

إِنَّ اللّهَ يحِبُّ التَّوّابِينَ [بقره/222] .

قابِلِ التَّوْبِ [غافر/3] .

هُوَ يقْبَلُ التَّوْبَهَ [توبه/104] .

ثُمَّ تابَ عَلَيهِمْ لِيتُوبُوا [توبه/118] .

قُلْ يا عِبادِى الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلى أَنْفُسِهِمْ لا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَهِ اللّهِ إِنَّ اللّهَ يغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ [زمر/53] .

2. چشم پوشی

ثُمَّ عَفَوْنا عَنْكمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک (گوساله پرستی) لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [بقره/52] .

ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَ أَنْتُمْ ظالِمُونَ ثُمَّ عَفَوْنا عَنْكمْ مِنْ بَعْدِ ذلِک لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [بقره/52-51] .

عَلِمَ اللّهُ أَنَّكمْ كنْتُمْ تَخْتانُونَ أَنْفُسَكمْ فَتابَ عَلَيكمْ وَ عَفا عَنْكمْ فَالآْنَ بَاشِرُوهُنَّ [بقره/187] .

وَ مَنْ

يغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ اللّهُ [آل عمران/135] .

لأُكفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيئاتِهِمْ [آل عمران/195] .

نَبِّئْ عِبادِی أَنِّی أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِیمُ [حجر/49] .

وَ مَنْ عَصانِی فَإِنَّک غَفُورٌ رَحِیمٌ [ابراهیم/36] .

3. حفظ اعمال

وَ وَجَدُوا ما عَمِلُوا حاضِراً [کهف/49] .

4. بقاء عمل

أَنِّی لا أُضِیعُ عَمَلَ عامِلٍ مِنْکمْ مِنْ ذَکرٍ أَوْ أُنْثی [آل عمران/195] .

فَمَنْ یعْمَلْ مِنَ الصّالِحاتِ وَ هُوَ مُومِنٌ فَلا کفْرانَ لِسَعْیهِ وَ إِنّا لَهُ کاتِبُونَ [انبیاء/94] .

5. محبت به انسان

رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی وَ یسِّرْ لِی أَمْرِی [طه/26-25] .

أَ فَمَنْ شَرَحَ اللّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلامِ فَهُوَ عَلی نُورٍ مِنْ رَبِّهِ [زمر/22] .

5. عبادات

1. نماز

رَبِّ اجْعَلْنِی مُقِیمَ الصَّلاهِ وَ مِنْ ذُرِّیتِی [ابراهیم/40] .

وَ أَقِمِ الصَّلاهَ طَرَفَی النَّهارِ وَ زُلَفاً مِنَ اللَّیلِ إِنَّ الْحَسَناتِ یذْهِبْنَ السَّیئاتِ [هود/114] .

2. روزه

شَهْرُ رَمَضانَ الَّذِی أُنْزِلَ فِیهِ الْقُرْآنُ هُدیً لِلنّاسِ وَ بَیناتٍ مِنَ الْهُدی وَ الْفُرْقان [بقره/185] .

خطبه رَسول اکرم (ص) در فضیلت ماه رمضان که معروف به خطبه شعبانیه است.

3. دعا

وَ نُوحاً إِذْ نادی مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنا لَهُ [انبیاء/76] .

وَ أَیوبَ إِذْ نادی رَبَّهُ أَنِّی مَسَّنِی الضُّرُّ وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرّاحِمِینَ فَاسْتَجَبْنا لَهُ فَکشَفْنا ما بِهِ مِنْ ضُرٍّ [انبیاء/83-82] .

فَنادی فِی الظُّلُماتِ أَنْ لا إِلهَ إِلاّ أَنْتَ سُبْحانَک إِنِّی کنْتُ مِنَ الظّالِمِینَ فَاسْتَجَبْنا لَهُ وَ نَجَّیناهُ مِنَ الْغَمِّ وَ کذلِک نُنْجِی الْمُومِنِینَ [انبیاء/88-87] .

وَ زَکرِیا إِذْ نادی رَبَّهُ رَبِّ لا تَذَرْنِی فَرْداً وَ أَنْتَ خَیرُ الْوارِثِینَ فَاسْتَجَبْنا لَهُ وَ وَهَبْنا لَهُ یحْیی [انبیاء/90-89] .

قُلْ ما یعْبَوا بِکمْ رَبِّی لَوْ لا دُعاوکمْ فَقَدْ کذَّبْتُمْ

فَسَوْفَ يكونُ لِزاماً [فرقان/77] .

وَ قالَ رَبُّكمُ ادْعُونِى أَسْتَجِبْ لَكمْ [غافر/60] .

وَ آتاكمْ مِنْ كلِّ ما سَأَلْتُمُوهُ [ابراهيم/34] .

وَ إِذا سَأَلَک عِبادِى عَنِّى فَإِنِّى قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدّاعِ إِذا دَعانِ [بقره/186] .

6. اخلاقيات

1. زمينه هاى تعالى اخلاق

1. كرامت انسان

وَ لَقَدْ كرَّمْنا بَنِى آدَمَ [اسراء/70] .

سَخَّرَ لَكمْ ما فِى السَّماواتِ وَ ما فِى الأَْرْضِ [لقمان/20] .

خَلَقَ لَكمْ [بقره/29] .

مَتاعاً لَكمْ [مائده/96] .

لَقَدْ خَلَقْنَا الإِْنْسانَ فِى أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ [تين/4] .

أَحْسَنُ الْخالِقِينَ [مومنون/14] .

فِيهِ مِنْ رُوحِى [حجر/29] .

فَقَعُوا لَهُ ساجِدِينَ [حجر/29] .

فَأَبَينَ أَنْ يحْمِلْنَها وَ أَشْفَقْنَ مِنْها وَ حَمَلَهَا الإِْنْسانُ [احزاب/72] .

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) فى قوله (تعالى) "وَ لَقَدْ كرَّمْنا بَنِى آدَمَ" (اسراء/70) : "فضلنا بنى آدم على سائر الخلق" [أمالى طوسى ، ص489] .

انسان ظرفيت علم بى نهايت دارد : وَ عَلَّمَ آدَمَ الأَْسْماءَ كلَّها [بقره/31] .

يسْئَلَونَک عَنِ الأهِلّهِ قُلْ هِی مَواقِیتُ لِلنّاسِ [بقره/189] .

2. قلب و روح سالم

إلاّ مَنْ أَتَی اللّهَ بِقَلْبٍ سَلِیمٍ [شعراء/89] .

وَ جاءَ بِقَلْبٍ مُنِیبٍ [ق/33] .

اللَّهُمَّ وَ ثَبِّتْ قُلُوبَنَا بِالطَّاعَهِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص591] .

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنا وَ لإِخْوانِنَا الَّذِینَ سَبَقُونا بِالْإِیمانِ وَ لا تَجْعَلْ فِی قُلُوبِنا غِلاًّ لِلَّذِینَ آمَنُوا [حشر/10] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : طَهِّرْ قَلْبِی مِنَ الشَّک [کافی ، ج2 ، ص587] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : سیدی أخرج حب الدنیا من قلبی [مصباح المتهجد ، ص590] .

رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی [طه/25]

.

وَ جَعَلْنا لَهُ نُوراً يمْشِی بِهِ فِی النّاسِ [انعام/122] .

تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ [رعد/28] .

2. نتایج عمل به دستورات اخلاقی

1. حیات طیبه

مَنْ عَمِلَ صالِحاً مِنْ ذَکرٍ أَوْ أُنْثی وَ هُوَ مُومِنٌ فَلَنُحْییَنَّهُ حَیاةً طَیبَةً وَ لَنَجْزِیَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ ما کانُوا یعْمَلُونَ [نحل/97] .

سُئِل أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَی "فَلَنُحْییَنَّهُ حَیاةً طَیبَةً " (نحل/97) فَقَالَ : "هِی الْقَنَاعَةُ [نهج البلاغه ، حکمت 229] .

فی الحدیث : هی الرّضا

ولی بیان مصداق است و شامل عبادت توأم با روزی حلال ، توفیق اطاعت خداوند ، صفا و صمیمیت و اطمینان است. [نمونه ، ج 11 ، ص 384]

2. مرگ حسن

إِحْدَی الْحُسْنَیینِ [توبه/52] .

إِنَّ اللّهَ اشْتَری مِنَ الْمُومِنِینَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ [توبه/111] .

لا یصِیبُهُمْ ظَمَأٌ وَ لا نَصَبٌ وَ لا مَخْمَصَهٌ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ لا یطَونَ مَوْطِئاً یغِیظُ الْکفّارَ وَ لا ینالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَیلاً إِلاّ کتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صالِحٌ [توبه/120] .

4. نعمت های سیاسی

1. حکومت

1. تفویض حکومت الهی

وَ جَعَلَکمْ مُلُوکاً وَ آتاکمْ ما لَمْ یوتِ أَحَداً مِنَ الْعالَمِینَ [مائده/20] .

وَ اذْکرُوا إِذْ جَعَلَکمْ خُلَفاءَ [اعراف/74] .

2. تقاضای تشکیل حکومت الهی

رَبِّ قَدْ آتَیتَنِی مِنَ الْمُلْک [یوسف/101] .

2. خلافت

إِنِّی جاعِلٌ فِی الأَْرْضِ خَلِیفَةً [بقره/30] .

3. حیات اجتماعی

وَ لَکمْ فِی الْقِصاصِ حَیاةٌ [بقره/179] .

4. استقلال

1. استقلال درجهت

فَلَنُوَلِّیَنَّک قِبْلَةً تَرْضاها [بقره/144] .

2. استقلال در امکانات

لِئَلاّ یکونَ لِلنّاسِ عَلَیکمْ حُجَّةٌ إِلاَّ الَّذِینَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلا تَخْشَوْهُمْ وَ اخْشَوْنِی وَ لأُِتِمَّ نِعْمَتِی عَلَیکمْ وَ لَعَلَّکمْ تَهْتَدُونَ [بقره/150] .

5. خنثی شدن توطئه ها

1. خنثی سازی ،

کار خداوندی است

وَ یمْحُ اللّهُ الْباطِلَ وَ یحِقُّ الْحَقَّ بِکلِماتِهِ [شوری/24] .

فَصَرَفَ عَنْهُ کیدَهُنَّ [یوسف/34] .

وَ إِذْ یمْکرُ بِک الَّذِینَ کفَرُوا [انفال/30] .

وَ أَلْقُوهُ فِی غَیابَتِ الْجُبِّ [یوسف/10] .

یا نارُ کونِی بَرْداً وَ سَلاماً [انبیاء/69] .

قُلْ إِنَّ رَبِّی یقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلاّمُ الْغُیوبِ [سبأ/48] .

2. بیهوده بودن توطئه ها

وَ أَرادُوا بِهِ کیداً فَجَعَلْناهُمُ الأَْخْسَرِینَ [انبیاء/70] .

وَ ما قَتَلُوهُ وَ ما صَلَبُوهُ وَ لکنْ شُبِّهَ لَهُمْ [نساء/157] .

یرِیدُونَ لِیطْفِوا نُورَ اللّهِ بِأَفْواهِهِمْ وَ اللّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَ لَوْ کرِهَ الْکافِرُونَ [صف/8] .

3. سستی توطئه ها

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلاً جَسَداً لَهُ خُوارٌ [طه/88] .

وَ الَّذِینَ کفَرُوا أَعْمالُهُمْ کسَرابٍ بِقِیعَهٍ یحْسَبُهُ الظَّمْ آنُ ماءً [نور/39] .

إِنَّ أَوْهَنَ الْبُیوتِ لَبَیتُ الْعَنْکبُوتِ [عنکبوت/41] .

4. شیطانی بودن توطئه ها

أَلْقَی الشَّیطانُ فِی أُمْنِیتِهِ فَینْسَخُ اللّهُ ما یلْقِی الشَّیطانُ ثُمَّ یحْکمُ اللّهُ آیاتِهِ وَ اللّهُ عَلِیمٌ حَکیمٌ [حج/52] .

5. ناتوان در برابر اراده خداوند

وَ ما أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِی الأَرْضِ وَ لا فِی السَّماءِ [عنکبوت/22] .

6. نجات

وَ إِذْ نَجَّیناکمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ [بقره/49] .

وَ نَجَّیناهُ مِنَ الْقَرْیهِ الَّتِی کانَتْ تَعْمَلُ الْخَبائِثَ [انبیاء/74] .

فَنَجَّیناهُ وَ أَهْلَهُ مِنَ الْکرْبِ الْعَظِیمِ [انبیاء/76] .

فَإِذَا اسْتَوَیتَ أَنْتَ وَ مَنْ مَعَک عَلَی الْفُلْک فَقُلِ الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِی نَجّانا مِنَ الْقَوْمِ الظّالِمِینَ [مومنون/28] .

حَقًّا عَلَینا نُنْجِ الْمُومِنِینَ [یونس/103] .

5. نعمت های اجتماعی

1 آزادی

اذْکرُوا نِعْمَهَ اللّهِ عَلَیکمْ إِذْ أَنْجاکمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ [ابراهیم/6] .

وَ تِلْک نِعْمَهٌ تَمُنُّها عَلَی أَنْ عَبَّدْتَ بَنِی إِسْرائِیلَ [شعراء/22] .

2 عزت

أَنِّی

فَضَّلْتُكمْ عَلَى الْعالَمِينَ [بقره/47] .

3 امنيت

الَّذِى أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَ آمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ [قريش/4] .

وَ لَيبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً يعْبُدُونَنِى [نور/55] .

رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِناً [ابراهيم/35] .

وَ كفَّ أَيدِى النّاسِ عَنْكمْ [فتح/20] .

وَ اذْكرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِى الأَْرْضِ تَخافُونَ أَنْ يتَخَطَّفَكمُ النّاسُ فَ آواكمْ وَ أَيدَكمْ بِنَصْرِهِ وَ رَزَقَكمْ مِنَ الطَّيباتِ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [انفال/26] .

4 دفع شرّ

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكرُوا نِعْمَتَ اللّهِ عَلَيكمْ إِذْ هَمَّ قَوْمٌ أَنْ يبْسُطُوا إِلَيكمْ أَيدِيهُمْ فَكفَّ أَيدِيهُمْ عَنْكمْ [مائده/11] .

قُلِ اللّهُ ينَجِّيكمْ مِنْها (ظلمات) وَ مِنْ كلِّ كرْبٍ [انعام/64] .

وَ قَطَعْنا دابِرَ الَّذِينَ كذَّبُوا بِآياتِنا [اعراف/72] .

وَ دَمَّرْنا ما كانَ يصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَ قَوْمُهُ وَ ما كانُوا يعْرِشُونَ [اعراف/137] .

فَانْتَقَمْنا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْناهُمْ فِى الْيمِّ [اعراف/136] .

وَ يقْطَعَ دابِرَ الْكافِرِينَ [انفال/7] .

أَمَّنْ يجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذا دَعاهُ وَ يكشِفُ السُّوءَ [نمل/62] .

5. محبوبيت

سَيجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمنُ وُدًّا [مريم/96] .

فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النّاس تَهْوى إِلَيهِمْ [ابراهيم/37] .

وَ أَلْقَيتُ عَلَيک مَحَبَّةً مِنِّی [طه/39] .

6. همکار خوب

وَ وَهَبْنا لَهُ مِنْ رَحْمَتِنا أَخاهُ هارُونَ نَبِيا [مريم/53] .

هارُونَ أَخِی اشْدُدْ بِهِ أَزْرِی وَ أَشْرِکهُ فِی أَمْرِی کی نُسَبِّحَک کثِيراً [طه/33-30] .

سَنَشُدُّ عَضُدَک بِأَخِيک [قصص/35] .

7. ياد نيک

وَ اجْعَلْ لِی لِسانَ صِدْقٍ فِی الْآخِرِينَ [شعراء/84] .

8. رفع اختلاف

وَ أَنْزَلَ مَعَهُمُ الْکتابَ بِالْحَقِّ لِيحْکمَ بَينَ النّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ [بقره/213] .

9. اخوت

فَأَلَّفَ بَينَ قُلُوبِکمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْواناً [آل عمران/103] .

لَوْ أَنْفَقْتَ ما

فِی الأَْرْضِ جَمِیعاً ما أَلَّفْتَ بَینَ قُلُوبِهِمْ وَ لکنَّ اللّهَ أَلَّفَ بَینَهُمْ [انفال/63] .

إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَهٌْ [حجرات/10] .

6. نعمت های خانوادگی

1. خانواده نمونه

1. خانواده زکریا

نام زکریا و فرزندش یحیی و همسرش را می برد و می فرماید : إِنَّهُمْ کانُوا یسارِعُونَ فِی الْخَیراتِ وَ یدْعُونَنا رَغَباً وَ رَهَباً وَ کانُوا لَنا خاشِعِینَ [انبیاء/90] .

2. نشانه خانواده نمونه

1. کسب اجازه فرزندان

وَ الَّذِینَ لَمْ یبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْکمْ ثَلاثَ مَرّاتٍ [نور/58] .

فَلَمّا أَسْلَما وَ تَلَّهُ لِلْجَبِینِ [صافات/103] .

2. اطاعت فرزندان از پدر صالح

یا بُنَی إِنِّی أَری فِی الْمَنامِ أَنِّی أَذْبَحُک فَانْظُرْ ما ذا تَری قالَ یا أَبَتِ افْعَلْ ما تُومَرُ سَتَجِدُنِی إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّابِرِینَ [صافات/102] .

2. نعمت زوجیت

1. فوائد

1. آرامش وآسایش روحی ، انس والفت ودوری از تنهایی وغربت

-وَ مِنْ آیاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَکمْ مِنْ أَنْفُسِکمْ أَزْواجاً لِتَسْکنُوا إِلَیها وَ جَعَلَ بَینَکمْ مَوَدَّهً وَ رَحْمَهً [روم/21] .

2. بقاء نسل

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : و لو كان إنما يتحرک للجماع بالرغبه فی الولد کان غیر بعید أن یفتر عنه حتی یقل النسل أو ینقطع [توحیدالمفضل ، ص75] .

-أَ وَ لَمْ یرَوْا إِلَی الأَْرْضِ کمْ أَنْبَتْنا فِیها مِنْ کلِّ زَوْجٍ کرِیمٍ [شعراء/7] .

-وَ مِنْ کلِّ شَیءٍ خَلَقْنا زَوْجَینِ لَعَلَّکمْ تَذَکرُونَ [ذاریات/49] .

2. آثار

1. تکوینی

وَ خَلَقَ مِنْها زَوْجَها [نساء/1] .

وَ اللّهُ جَعَلَ لَکمْ مِنْ أَنْفُسِکمْ أَزْواجاً [نحل/72] .

وَ الطَّیباتُ لِلطَّیبِینَ وَ الطَّیبُونَ لِلطَّیباتِ [نور/26] .

2. تشریعی

وَ أَصْلَحْنا لَهُ زَوْجَهُ [انبیاء/90] .

3. تربیتی

وَ جَعَلَ مِنْها زَوْجَها لِیسْکنَ إِلَیها [اعراف/189] .

وَ جَعَلَ بَینَکمْ مَوَدَّةً وَ رَحْمَةً

[روم/21] .

3. نعمت فرزند

1. نسل پاکیزه

رَبِّ هَبْ لِی مِنْ لَدُنْک ذُرِّیةً طَیبَةً [آل عمران/38] .

2. روشنائی دیده

رَبَّنا هَبْ لَنا مِنْ أَزْواجِنا وَ ذُرِّیاتِنا قُرَّةَ أَعْینٍ [فرقان/74] .

3. نسل بادوام

وَ جَعَلْنا ذُرِّیتَهُ هُمُ الْباقِینَ [صافات/77] .

4. نعمت والدین

یا عِیسَی ابْنَ مَرْیمَ اذْکرْ نِعْمَتِی عَلَیک وَ عَلی والِدَتِک [مائده/110] .

رَبِّ أَوْزِعْنِی أَنْ أَشْکرَ نِعْمَتَک الَّتِی أَنْعَمْتَ عَلَی وَ عَلی والِدَی [نمل/19] .

وَ یتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَیک وَ عَلی آلِ یعْقُوبَ کما أَتَمَّها عَلی أَبَوَیک مِنْ قَبْلُ إِبْراهِیمَ وَ إِسْحاقَ إِنَّ رَبَّک عَلِیمٌ حَکیمٌ [یوسف/6] .

7. نعمت های ویژه

1. برای بندگان

1. نعمت ظاهری وباطنی

أَ لَمْ تَرَوْا أَنَّ اللّهَ سَخَّرَ لَکمْ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ وَ أَسْبَغَ عَلَیکمْ نِعَمَهُ ظاهِرَةً وَ باطِنَةً [لقمان/20] .

در روایات نعمت ظاهری را اسلام و رزق و نعمت باطنی را ستر عیوب معرفی می کند. [بحار ، ج70 ، ص142] .

در روایات نعمت ظاهری را امام ظاهر و نعمت باطنی را امام باطن می دانند [نورالثقلین ، ج4 ، ص212 از کافی] .

2. اخلاص

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا أَنْعَمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى عَبْدٍ أَجَلَّ مِنْ أَنْ لَا يكونَ فِی قَلْبِهِ مَعَ اللَّهِ غَيرُهُ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص108] .

3. مال ، سلامتی ، قلب سالم

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ مِنَ النِّعَمِ سَعَةَ الْمَالِ وَ أَفْضَلُ مِنْ سَعَةِ الْمَالِ صِحَّةُ الْبَدَنِ وَ أَفْضَلُ مِنْ صِحَّةِ الْبَدَنِ تَقْوَى الْقَلْبِ [غررالحکم ، ص369] .

4. وحدت

وَ اذْكرُوا نِعْمَتَ اللّهِ عَلَيكمْ إِذْ كنْتُمْ أَعْداءً فَأَلَّفَ بَينَ قُلُوبِكمْ [آل عمران/103] .

5.

قانون

وَ اذْکرُوا نِعْمَتَ اللّهِ عَلَیکمْ وَ ما أَنْزَلَ عَلَیکمْ مِنَ الْکتابِ [بقره/231] .

وَ مَنْ یطِعِ اللّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولئِک مَعَ الَّذِینَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَیهِمْ مِنَ النَّبِیینَ وَ الصِّدِّیقِینَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصّالِحِینَ [نساء/69] .

6. آزادی

وَ إِذْ قالَ مُوسی لِقَوْمِهِ اذْکرُوا نِعْمَةَ اللّهِ عَلَیکمْ إِذْ أَنْجاکمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ [ابراهیم/6] .

7. امدادهای غیبی

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اذْکرُوا نِعْمَةَ اللّهِ عَلَیکمْ إِذْ جاءَتْکمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنا عَلَیهِمْ رِیحاً وَ جُنُوداً لَمْ تَرَوْها [احزاب/9] .

8. ولایت

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : بُنِی الْإِسْلَامُ عَلَی خَمْسٍ عَلَی الصَّلَاهِ وَ الزَّکاهِ وَ الصَّوْمِ وَ الْحَجِّ وَ الْوَلَایهِ وَ لَمْ ینَادَ بِشَیءٍ کمَا نُودِی بِالْوَلَایهِ [کافی ، ج2 ، ص18] .

وَ أَتْمَمْتُ عَلَیکمْ نِعْمَتِی [مائده/3] .

9. باران و روزی بی حساب

وَ هُوَ الَّذِی ینَزِّلُ الْغَیثَ مِنْ بَعْدِ ما قَنَطُوا وَ ینْشُرُ رَحْمَتَهُ [شوری/28] .

2. برای بندگان خاص

1. حضرت ابراهیم (ع)

قالَتْ یا وَیلَتی أَ أَلِدُ وَ أَنَا عَجُوزٌ وَ هذا بَعْلِی شَیخاً [هود/72] .

فَبَشَّرْناها بِإِسْحاقَ [هود/71] .

2. لوط

وَ لَوطاً آتَيناهُ حُكماً وَ عِلْماً [انبياء/74] .

3. يعقوب

أَلْقاهُ عَلى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيراً [يوسف/96] .

4. يوسف

قالَ أَبُوهُمْ إِنِّى لأَجِدُ رِيحَ يوسُفَ لَوْ لا أَنْ تُفَنِّدُونِ [يوسف/94] .

ذلِک مِنْ أَنْباءِ الْغَيبِ نُوحِيهِ إِلَيک [يوسف/102] .

وَ جاءَتْ سَيارَةٌ فَأَرْسَلُوا وارِدَهُمْ فَأَدْلى دَلْوَهُ قالَ يا بُشْرى هذا غُلامٌ [يوسف/19] .

وَ شَهِدَ شاهِدٌ مِنْ أَهْلِها إِنْ كانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ [يوسف/26] .

5. اسحاق

بعد از نام اسحاق و يعقوب و لوط می فرمايد : وَ جَعَلْناهُمْ أَئِمَّةً يهْدُونَ بِأَمْرِنا وَ أَوْحَينا إِلَيهِمْ

فِعْلَ الْخَيراتِ وَ إِقامَ الصَّلاهِ وَ إِيتاءَ الزَّكاهِ وَ كانُوا لَنا عابِدِينَ [انبياء/73] .

6. موسى

موسى به فرعون مى گويد : فَوَهَبَ لِى رَبِّى حُكماً وَ جَعَلَنِى مِنَ الْمُرْسَلِينَ [شعراء/21] .

وَ حَرَّمْنا عَلَيهِ الْمَراضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقالَتْ هَلْ أَدُلُّكمْ عَلى أَهْلِ بَيتٍ يكفُلُونَهُ لَكمْ وَ هُمْ لَهُ ناصِحُونَ [قصص/12] .

وَ أَنَا اخْتَرْتُک فَاسْتَمِعْ لِما يوحى [طه/23] .

إِذْ أَوْحَينا إِلى أُمِّک ما يوحى [طه/38] .

قالَ لِأَهْلِهِ امْكثُوا إِنِّى آنَسْتُ ناراً [قصص/29] .

7. مادر موسى

إِنِّى آنَسْتُ ناراً لَعَلِّى آتِيكمْ مِنْها بِقَبَسٍ أَوْ أَجِدُ عَلَى النّارِ هُدىً [طه/10] .

فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيكونَ لَهُمْ عَدُوًّا [قصص/8] .

إِنَّ أَبِى يدْعُوک لِيجْزِيک أَجْرَ ما سَقَيتَ لَنا [قصص/25] .

وَ أَصْبَحَ فُؤادُ أُمِّ مُوسى فارِغاً إِنْ كادَتْ لَتُبْدِى بِهِ لَوْ لا أَنْ رَبَطْنا عَلى قَلْبِها لِتَكونَ مِنَ الْمُومِنِينَ [قصص/10] .

8. خضر

فَوَجَدا عَبْداً مِنْ عِبادِنا آتَيناهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنا وَ عَلَّمْناهُ مِنْ لَدُنّا عِلْماً (داستان خضر و موسى [كهف/65] .

9. داود

وَ سَخَّرْنا مَعَ داوُدَ الْجِبالَ يسَبِّحْنَ وَ الطَّيرَ وَ كنّا فاعِلِينَ وَ عَلَّمْناهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكمْ لِتُحْصِنَكمْ مِنْ بَأْسِكمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شاكرُونَ وَ لِسُلَيمانَ الرِّيحَ عاصِفَةً تَجْرِى بِأَمْرِهِ إِلى الأَرْضِ الَّتِى بارَكنا فِيها [انبياء/81-79] .

وَ لَقَدْ آتَينا داوُدَ مِنّا فَضْلاً يا جِبالُ أَوِّبِى مَعَهُ وَ الطّيرَ وَ أَلَنّا لَهُ الْحَدِيدَ [سبأ/10] .

وَ الطَّيرَ مَحْشُورَةً كلٌّ لَهُ أَوّابٌ وَ شَدَدْنا مُلْكهُ وَ آتَيناهُ الْحِكمَةَ وَ فَصْلَ الْخِطابِ [ص/20-19] .

10. سليمان

وَ لِسُلَيمانَ الرِّيحَ غُدُوُّها شَهْرٌ وَ رَواحُها شَهْرٌ [سبأ/12] .

وَ مِنَ الشَّياطِينِ مَنْ يغُوصُونَ لَهُ وَ يعْمَلُونَ عَمَلاً

دُونَ ذلِک وَ کنّا لَهُمْ حافِظِینَ [انبیاء/82] .

قالَ یا أَیهَا النّاسُ عُلِّمْنا مَنْطِقَ الطَّیرِ [نمل/16] .

11. طالوت

إِنَّ اللّهَ قَدْ بَعَثَ لَکمْ طالُوتَ مَلِکاً [بقره/247] .

کمْ مِنْ فِئَهٍ قَلِیلَهٍ غَلَبَتْ فِئَهً کثِیرَهً [بقره/249] .

12. ذوالقرنین

آتُونِی زُبَرَ الْحَدِیدِ حَتّی إِذا ساوی بَینَ الصَّدَفَینِ [کهف/96] .

13. عیسی

فَنَفَخْنا فِیها مِنْ رُوحِنا وَ جَعَلْناها وَ ابْنَها آیهً لِلْعالَمِینَ [انبیاء/91] .

یا عِیسی إِنِّی مُتَوَفِّیک وَ رافِعُک إِلَی وَ مُطَهِّرُک مِنَ الَّذِینَ کفَرُوا [آل عمران/55] .

14. مریم

یا مَرْیمُ إِنَّ اللّهَ اصْطَفاک وَ طَهَّرَک [آل عمران/42] .

15. زکریا

یا زَکرِیا إِنّا نُبَشِّرُک بِغُلامٍ اسْمُهُ یحْیی [مریم/7] .

16. حضرت رسول اکرم (ص)

نعمت ، صفحه 15

إِنّا کفَیناک الْمُسْتَهْزِئِینَ [حجر/95] .

17. ملائکه

اللّهُ یصْطَفِی مِنَ الْمَلائِکهِ رُسُلاً وَ مِنَ النّاسِ [حج/75] .

8.ویژگی نعمت

1. نعمت براساس رحمت وفضل است نه استحقاق

وَ لَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسانَ مِنّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْناها مِنْهُ إِنَّهُ لَيوسٌ كفُورٌ وَ لَئِنْ أَذَقْناهُ نَعْماءَ بَعْدَ ضَرّاءَ مَسَّتْهُ لَيقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيئاتُ عَنِّی إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ [هود/10-9] .

2. غیر قابل شمارش است.

إِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللّهِ لا تُحْصُوها [ابراهيم/34] .

3. نعمت ها شاهد انسان ها هستند

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَحْسِنُوا صُحْبَةَ النِّعَمِ قَبْلَ فِرَاقِهَا فَإِنَّهَا تَزُولُ وَ تَشْهَدُ عَلَى صَاحِبِهَا بِمَا عَمِلَ فِيهَا [علل الشرائع ، ج2 ، ص464] .

4. نعمت ها فقط در آسانی ها نیست

قالَ أَ تَسْتَبْدِلُونَ الَّذِی هُوَ أَدْنی بِالَّذِی هُوَ خَيرٌ اهْبِطُوا مِصْراً فَإِنَّ لَكمْ ما سَأَلْتُمْ وَ ضُرِبَتْ عَلَيهِمُ الذِّلَّةُ وَ الْمَسْكنَةُ وَ باو بِغَضَبٍ مِنَ اللّهِ [بقره/61] .

5. وسیله آزمایش است.

هذا مِنْ فَضْلِ

رَبِّی لِیبْلُوَنِی أَ أَشْکرُ أَمْ أَکفُرُ [نمل/40] .

6. وسیله تغییر روحیه است

وَ مِنْهُمْ مَنْ عاهَدَ اللّهَ لَئِنْ آتانا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَ لَنَکونَنَّ مِنَ الصّالِحِینَ [توبه/75] .

فَلَمّا آتاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَ تَوَلَّوْا وَ هُمْ مُعْرِضُونَ [توبه/76] .

7. عامل غرور

فَأَمَّا الإِْنْسانُ إِذا مَا ابْتَلاهُ رَبُّهُ فَأَکرَمَهُ وَ نَعَّمَهُ فَیقُولُ رَبِّی أَکرَمَنِ [فجر/15] .

وَ إِذا أَنْعَمْنا عَلَی الإِْنْسانِ أَعْرَضَ وَ نَأی بِجانِبِهِ [فصلت/51] .

وَ لَئِنْ أَذَقْناهُ نَعْماءَ بَعْدَ ضَرّاءَ مَسَّتْهُ لَیقُولَنَّ ذَهَبَ السَّیئاتُ عَنِّی إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ [هود/10] .

9. بقاء وزوال نعمت

1. عوامل تغییر نعمت

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : الذُّنُوبُ الَّتِی تُغَیرُ النِّعَمَ الْبَغْی عَلَی النَّاسِ وَ الزَّوَالُ عَنِ الْعَادَهِ فِی الْخَیرِ وَ اصْطِنَاعِ الْمَعْرُوفِ وَ کفْرَانُ النِّعَمِ وَ تَرْک الشُّکرِ [معانی الأخبار ، ص270] .

2. عوامل تبدیل نعمت

وَ مَنْ یبَدِّلْ نِعْمَهَ اللّهِ مِنْ بَعْدِ ما جاءَتْهُ فَإِنَّ اللّهَ شَدِیدُ الْعِقابِ [بقره/211] .

أَ لَمْ تَرَ إِلَی الَّذِینَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللّهِ کفْراً [ابراهیم/28] .

3. عوامل زوال نعمت

1. آزمایش

وَ لَنَبْلَوَنَّكمْ بِشَىءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ [بقره/155] .

2. ادب

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الْبَلَاءَ لِلظَّالِمِ أَدَبٌ وَ لِلْمُومِنِ امْتِحَانٌ وَ لِلْأَنْبِياءِ دَرَجَهٌ وَ لِلْأَوْلِياءِ كرَامَهٌ [جامع الأخبار ، ص113] .

3. آمادگی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَحَبَّنَا أَهْلَ الْبَيتِ فَلْيسْتَعِدَّ لِلْفَقْرِ جِلْبَاباً [نهج البلاغه ، حكمت 112] .

فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيسَ مِنِّى [بقره/249] .

4. زنگ بیدار باش

لِيذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِى عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يرْجِعُونَ [روم/41] .

5. دوری از یاد خدا

لِيذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِى عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يرْجِعُونَ [روم/41] .

وَ لَقَدْ أَخَذْنا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ

وَ نَقْصٍ مِنَ الثَّمَراتِ لَعَلَّهُمْ يذَّكرُونَ [اعراف/130] .

وَ مَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكرِى فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً [طه/124] .

6. گناه وسهل انگارى

-وَ ما أَصابَكمْ مِنْ مُصِيبَهٍ فَبِما كسَبَتْ أَيدِيكمْ [شورى/30] .

-فَكلاًّ أَخَذْنا بِذَنْبِهِ [عنكبوت/40] .

-فَأَمّا ثَمُودُ فَأُهْلِكوا بِالطّاغِيهِ [حاقه/5] .

-مِمّا خَطِيئاتِهِمْ أُغْرِقُوا [نوح/25] .

-وَ لَقَدْ أَهْلَكنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكمْ لَمّا ظَلَمُوا [يونس/13] .

-فَأَكثَرُوا فِيهَا الْفَسادَ فَصَبَّ عَلَيهِمْ رَبُّک سَوْطَ عَذابٍ [فجر/13-12] .

-وَ تِلْک عادٌ جَحَدُوا بِ آياتِ رَبِّهِمْ وَ عَصَوْا رُسُلَهُ وَ اتَّبَعُوا أَمْرَ كلِّ جَبّارٍ عَنِيدٍ وَ أُتْبِعُوا فِى هذِهِ الدُّنْيا لَعْنَهً وَ يوْمَ الْقِيامَهِ [هود/60-59] .

-فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَ ما أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ يقْدُمُ قَوْمَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ فَأَوْرَدَهُمُ النّارَ وَ بِئْسَ الْوِرْدُ الْمَوْرُودُ وَ أُتْبِعُوا فِى هذِهِ لَعْنَهً [هود/99-96] .

7. اسراف واتراف

وَ إِذا أَرَدْنا أَنْ نُهْلِک قَرْيهً أَمَرْنا مُتْرَفِيها فَفَسَقُوا فِيها فَحَقَّ عَلَيهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْناها تَدْمِيراً [اسراء/16] .

8. تجمل پرستى وتنوع خواهى

وَ إِذْ قُلْتُمْ يا مُوسى لَنْ نَصْبِرَ عَلى طَعامٍ واحِدٍ فَادْعُ لَنا رَبَّک يخْرِجْ لَنا مِمّا تُنْبِتُ الأَرْضُ مِنْ بَقْلِها وَ قِثّائِها وَ فُومِها وَ عَدَسِها وَ بَصَلِها قالَ أَ تَسْتَبْدِلُونَ الَّذِى هُوَ أَدْنى بِالَّذِى هُوَ خَيرٌ اهْبِطُوا مِصْراً فَإِنَّ لَكمْ ما سَأَلْتُمْ وَ ضُرِبَتْ عَلَيهِمُ الذِّلَّهُ وَ الْمَسْكنَهُ [بقره/61] .

9. كفران نعمت

فَكفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللّهِ فَأذاقَهَا اللّهُ لِباسَ الْجُوعِ وَ الْخَوْفِ بِما كانُوا يصْنَعُونَ [نحل/112] .

10. تن پروری

إِنّا هاهُنا قاعِدُونَ قالَ رَبِّ إِنِّی لا أَمْلِک إِلاّ نَفْسِی وَ أَخِی فَافْرُقْ بَینَنا وَ بَینَ الْقَوْمِ الْفاسِقِینَ قالَ فَإِنَّها مُحَرَّمَةٌ عَلَیهِمْ [مائده/24-26] .

فُومِها وَ عَدَسِها وَ بَصَلِها [

بقره/61] .

11. تغییر روش

إِنَّ اللّهَ لا یغَیرُ ما بِقَوْمٍ حَتّی یغَیرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ [رعد/11] .

وَ لَقَدْ صَدَقَکمُ اللّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَتّی إِذا فَشِلْتُمْ [آل عمران/152] .

12. به خاطر رشد

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : کلَّمَا ازْدَادَ الْعَبْدُ إِیمَاناً ازْدَادَ ضِیقاً فِی مَعِیشَتِهِ [کافی ، ج2 ، ص261] .

قَالَ أَبُوذَرٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ الْمَوْتُ فِی طَاعَهِ اللَّهِ أَحَبُّ إِلَی مِنَ الْحَیاهِ فِی مَعْصِیهِ اللَّهِ وَ الْبَلَاءُ فِی طَاعَهِ اللَّهِ أَحَبُّ إِلَی مِنَ الصِّحَّهِ فِی مَعْصِیهِ اللَّهِ وَ الْفَقْرُ فِی طَاعَهِ اللَّهِ أَحَبُّ إِلَی مِنَ الْغِنَی فِی مَعْصِیهِ اللَّهِ [کافی ، ج8 ، ص222] .

ابوذر می توانست با سکوت زندگی کند و اکنون که فریاد می زند تبعید به ربذه را هم قبول می کند.

13. فرار از مسئولیت

فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِینَ هادُوا حَرَّمْنا عَلَیهِمْ طَیباتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَ بِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِیلِ اللّهِ کثِیراً وَ أَخْذِهِمُ الرِّبَوا وَ قَدْ نُهُوا عَنْهُ وَ أَکلِهِمْ أَمْوالَ النّاسِ بِالْباطِلِ [نساء/161-160] .

به خاطر فرار از جبهه خطاب شد : فَإِنَّها مُحَرَّمَهٌ عَلَیهِمْ أَرْبَعِینَ سَنَهً [مائده/26] .

14. فسق

وَ أَنْزَلْنا عَلَیکمُ الْمَنَّ وَ السَّلْوی کلُوا مِنْ طَیباتِ ما رَزَقْناکمْ وَ ما ظَلَمُونا وَ لکنْ کانُوا أَنْفُسَهُمْ یظْلِمُونَ وَ إِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هذِهِ الْقَرْیهَ فَکلُوا مِنْها حَیثُ شِئْتُمْ رَغَداً وَ ادْخُلُوا الْبابَ سُجَّداً وَ قُولُوا حِطَّهٌ نَغْفِرْ لَکمْ خَطایاکمْ وَ سَنَزِیدُ الْمُحْسِنِینَ فَبَدَّلَ الَّذِینَ ظَلَمُوا قَوْلاً غَیرَ الَّذِی قِیلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنا عَلَی الَّذِینَ ظَلَمُوا رِجْزاً مِنَ السَّماءِ بِما کانُوا یفْسُقُونَ [بقره/59-57] .

15. حبس نعمت

وَ إِذا مَسَّهُ الْخَيرُ مَنُوعاً [معارج/21] .

وَ لا يحْسَبَنَّ الَّذِينَ يبْخَلُونَ بِما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيراً لَهُمْ [

آل عمران/180] .

16. سخن بیهوده

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رُبَّ كلِمَهٍ سَلَبَتْ نِعْمَهً وَ جَلَبَتْ نِقْمَهً [نهج البلاغه ، حكمت 381] .

17. ظلم

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ما أنعم الله على عبد نعمه فظلم فيها إلا كان حقيقا يزيلها عنه [غررالحكم ، ص323] .

4. عوامل بقای نعمت

1. شكر

عَنْ عُمَرَ بْنِ يزِيدَ قَالَ قُلْتُ لِأَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) : إِنِّى سَأَلْتُ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ يرْزُقَنِى مَالًا فَرَزَقَنِى وَ إِنِّى سَأَلْتُ اللَّهَ أَنْ يرْزُقَنِى وَلَداً فَرَزَقَنِى وَلَداً وَ سَأَلْتُهُ أَنْ يرْزُقَنِى دَاراً فَرَزَقَنِى وَ قَدْ خِفْتُ أَنْ يكونَ ذَلِک اسْتِدْرَاجاً فَقَالَ : " أَمَا وَ اللَّهِ مَعَ الْحَمْدِ فَلَا" [كافى ، ج2 ، ص97] .

لَئِنْ شَكرْتُمْ لأَزِيدَنَّكمْ [ابراهيم/7] .

2. تقوا

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَيهِمْ بَرَكاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الأَْرْضِ [اعراف/96] .

3. استغفار

اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ إِنَّهُ كانَ غَفّاراً يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراً [نوح/11-10] .

4. تلاش

وَ الَّذِينَ جاهَدُوا فِينا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنا [عنكبوت/69] .

5. توجه به خدا ، عامل برگشت نعمت است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ لَوْ أَنَّ النَّاسَ حِينَ تَنْزِلُ بِهِمُ النِّقَمُ وَ تَزُولُ عَنْهُمُ النِّعَمُ فَزِعُوا إِلَى رَبِّهِمْ بِصِدْقٍ مِنْ نِياتِهِمْ وَ وَلَهٍ مِنْ قُلُوبِهِمْ لَرَدَّ عَلَيهِمْ كلَّ شَارِدٍ وَ أَصْلَحَ لَهُمْ كلَّ فَاسِدٍ [نهج البلاغه ، خطبه 178] .

6. محبوبيت اظهار نعمت

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يحِبُّ الْجَمَالَ وَ يحِبُّ أَنْ يرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص612] .

7. احسان ، علت تداوم نعمت است.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من بسط يده بالإنعام حصن نعمته من

الانصرام [غررالحکم ، ص379] .

5.توجه به نعمت ها

1. بالاترین نعمت

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : مَا أَنْعَمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَى عَبْدٍ أَجَلَّ مِنْ أَنْ لَا يكونَ فِی قَلْبِهِ مَعَ اللَّهِ غَيرُهُ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص108] .

2. اولین نعمت ها

سوره الرحمن که سوره نعمت ها است ، اولین نعمت را نعمت قرآن مطرح می کند.

الرَّحْمنُ عَلَّمَ الْقُرْآنَ [الرحمن/2-1] .

در این سوره 31 بار آیهفَبِأَی آلاءِ رَبِّکما تُکذِّبانِ [الرحمن/13] .

آمده است.

در سوره نحل از آیه 78 که نعمت شماری می کند اولین نعمت ها را شناخت و ابزار شناخت می داند : وَ اللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهاتِكمْ لا تَعْلَمُونَ شَيئاً وَ جَعَلَ لَكمُ السَّمْعَ وَ الْأَبْصارَ وَ الْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [نحل/78] .

3. برتری نعمت معنوی بر مادی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ مِنَ النِّعَمِ سَعَةَ الْمَالِ وَ أَفْضَلُ مِنْ سَعَةِ الْمَالِ صِحَّةُ الْبَدَنِ وَ أَفْضَلُ مِنْ صِحَّةِ الْبَدَنِ تَقْوَى الْقَلْبِ [أمالی طوسی ، ص146] .

4. یادآوری نعمت ها

1. توجه به ایام الله

قال رسول الله (ص) فی قوله تعالی "و ذکرهم بایام الله"" بنعم الله و الآئه". [الدر المنثور ، ج5 ، ص6] .

"قال الطبرسی رحمه الله فی قوله تعالی" وَ ذَکرْهُمْ بِأیامِ اللّهِ " (ابراهیم/5) أن المعنی ذکرهم بنعم الله فی سائر أیامه و روی ذلک عن أبی عبد الله ع" [بحارالأنوار ، ج40 ، ص18] .

2. توجه داشتن به نعمت

اذْکرُوا نِعْمَتِی الَّتِی أَنْعَمْتُ عَلَیکمْ [بقره/40] .

3. یادآوری ، به پناه دادن

أَ لَمْ یجِدْک یتِیماً فَآوی [ضحی/6] .

4. یادآوری به شرح صدر

أَ لَمْ نَشْرَحْ

لَک صَدْرَک [انشراح/1] .

5. یادآوری به نعمت های جوارحی

أَ لَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَینَینِ وَ لِساناً وَ شَفَتَینِ [بلد/9-8] .

4. پرهیز از دور شدن نعمت ها

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : احْذَرُوا نِفَارَ النِّعَمِ فَمَا کلُّ شَارِدٍ بِمَرْدُودٍ [نهج البلاغه ، حکمت 246] .

5. تمامیت نعمت

قال علی (ع) : کلُّ نَعِیمٍ دُونَ الْجَنَّهِ فَهُوَ مَحْقُورٌ وَ کلُّ بَلَاءٍ دُونَ النَّارِ عَافِیهٌ [نهج البلاغه ، حکمت 387] .

احمد بن محمد بن ابی نصر گوید : در محضر حضرت رضا (ع) بودم و از وضع زندگی خود سخن گفتم : حضرت فرمودند : "صبر کن ، امید است خداوند تحوّلی در زندگی تو به وجود آورد". بعد فرمودند : "سوگند به خدا آنچه را که خداوند برای مؤمن در عالم آخرت ذخیره نموده ، بهتر از نعمت های دنیوی است". بعد امام (ع) دنیا را کوچک شمردند و فرمودند : "دنیا چیست؟" سپس فرمودند : "صاحب نعمت در خطر است و حقوق واجب الهی را باید ادا کند".

ثُمَّ صَغَّرَ الدُّنْیا وَ قَالَ : " أَی شَیءٍ هِی" ثُمَّ قَالَ : " إِنَّ صَاحِبَ النِّعْمَهِ عَلَی خَطَرٍ إِنَّهُ یجِبُ عَلَیهِ حُقُوقُ اللَّهِ فِیهَا" [کافی ، ج3 ، ص502] .

6. توجه دادن قرآن به نعمت ها

1. اشاره به برخی نعمت های مهم

آسمان 310 مرتبه ، زمین 460 مرتبه ، خورشید 33 مرتبه ، ماه 27 مرتبه ، روز 57 مرتبه ، شب 92 مرتبه ، ستاره 13 مرتبه ، آب 63 رتبه و حیات بیش از 150 مرتبه در قرآن ذکر شده است.

2. سوره نحل نمایان گر نعمت ها در قرآن است.

سوره نحل را

سوره نعمت ها گفته اند ، زیرا چهل نعمت را شمرده است که ما فهرست وار آنها را می نویسیم :

1-آفرینش آسمان ها : خَلَقَ السَّماواتِ [نحل/3] .

2-آفرینش زمین : وَ الأَْرْضَ [نحل/3] .

3-آفرینش چهارپایان : وَ الأَْنْعامَ خَلَقَها [نحل/5] .

4-آفرینش پشم و پوست : لَكُمْ فِيها دِفْ ءٌ [نحل/5] .

5-آفرینش منافع حیوانات : وَ مَنافِعُ [نحل/5] .

6-تغذیه با حیوانات : وَ مِنْها تَأْكُلُونَ [نحل/5] .

7-آفرینش جمال : وَ لَكُمْ فِيها جَمالٌ [نحل/6] .

8-حمل و نقل با حیوانات : وَ تَحْمِلُ أَثْقالَكُمْ = لتركبوها [نحل/7] .

وَ الْخَيلَ وَ الْبِغالَ وَ الْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوها [نحل/8] .

9-هدایت : وَ عَلَى اللّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ [نحل/9] .

10-باران : أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً لَكُمْ مِنْهُ شَرابٌ [نحل/10] .

11-مراتع : وَ مِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ [نحل/10] .

12-کشت و میوه : يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَ الزَّيْتُونَ وَ النَّخِيلَ وَ الأَْعْنابَ وَ مِنْ كلِّ الثَّمَراتِ [نحل/11] .

13-تسخیر شب و روز : وَ سَخَّرَ لَكُمُ اللَّيلَ وَ النَّهارَ [نحل/12] .

14-تسخیر خورشید و ماه : وَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ [نحل/12] .

15-ستارگان : وَ النُّجُومُ [نحل/12] .

16-رنگها : مُخْتَلِفٌ أَلْوانُهُ [نحل/69] .

17-دریاها : سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْکلَوا مِنْهُ لَحْماً طَرِیا [نحل/14] .

18-حرکت کشتی ها : وَ تَرَی الْفُلْک مَواخِرَ فِیهِ [نحل/14] .

19-کوهها : وَ أَلْقی فِی الأَْرْضِ رَواسِی أَنْ تَمِیدَ بِکمْ [نحل/15] .

20-نهرها : وَ أَنْهاراً [نحل/15] .

21-راهها : وَ سُبُلاً [نحل/15] .

22-نشانه ها : وَ عَلاماتٍ

[نحل/16] .

23-راه یابی : وَ بِالنَّجْمِ هُمْ یهْتَدُونَ [نحل/16] .

24-زنده شدن زمین مرده : أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَحْیا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها [نحل/65] .

25-شیر : مِنْ بَینِ فَرْثٍ وَ دَمٍ لَبَناً خالِصاً سائِغاً لِلشّارِبِینَ [نحل/66] .

26-خرما و انگور : وَ مِنْ ثَمَراتِ النَّخِیلِ وَ الْأَعْنابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَکراً وَ رِزْقاً حَسَناً [نحل/67] .

27-عسل : فِیهِ شِفاءٌ لِلنّاسِ [نحل/69] .

28-همسر : جَعَلَ لَکمْ مِنْ أَنْفُسِکمْ أَزْواجاً [نحل/72] .

29-فرزند : وَ جَعَلَ لَکمْ مِنْ أَزْواجِکمْ بَنِینَ وَ حَفَدَةً [نحل/72] .

30-رزق ها : وَ رَزَقَکمْ مِنَ الطَّیباتِ [نحل/72] .

31-گوش : وَ جَعَلَ لَکمُ السَّمْعَ [نحل/78] .

32-چشم : وَ الْأَبْصارَ [نحل/78] .

33-عقل : وَ الْأَفْئِدَةَ [نحل/78] .

34-مسکن : جَعَلَ لَکمْ مِنْ بُیوتِکمْ سَکناً [نحل/80] .

35-خیمه : وَ جَعَلَ لَکمْ مِنْ جُلُودِ الْأَنْعامِ بُیوتاً [نحل/80] .

36-وسائل : وَ مِنْ أَصْوافِها وَ أَوْبارِها وَ أَشْعارِها أَثاثاً وَ مَتاعاً إِلی حِینٍ [نحل/80] .

37-سایه : وَ اللّهُ جَعَلَ لَکمْ مِمّا خَلَقَ ظِلالاً [نحل/81] .

38-سنگر : وَ جَعَلَ لَکمْ مِنَ الْجِبالِ أَکناناً [نحل/81] .

39-لباس : وَ جَعَلَ لَکمْ سَرابِیلَ تَقِیکمُ الْحَرَّ [نحل/81] .

40-لباس جنگ : وَ سَرابِیلَ تَقِیکمْ بَأسَکمْ [نحل/81] .

7. وظیفه انسان در برابر نعمت ها

وَ أَمّا بِنِعْمَهِ رَبِّک فَحَدِّثْ [ضحی/11] .

بخش مهمی از دعاها بیان و شمارش نعمتهاست.

قَالَ الْکاظِمُ (ع) : التَّحَدُّثُ بِنِعَمِ اللَّهِ شُکرٌ وَ تَرْک ذَلِک کفْرٌ [مهج الدعوات ، ص217] .

وَ یکتُمُونَ ما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ [نساء/37

] .

8. راه شناخت نعمتها

9. تحلیل های ناروا وخطرناک

تعرف الاشیاء باضدادها

قُلْ أَ رَأَيتُمْ إِنْ جَعَلَ اللّهُ عَلَيكُمُ النَّهارَ سَرْمَداً إِلى يوْمِ الْقِيامَهِ مَنْ إِلهٌ غَيرُ اللّهِ يأتِيكمْ بِلَيلٍ تَسْكنُونَ فِيهِ أَ فَلا تُبْصِرُونَ [قصص/72] .

قُلْ أَ رَأَيتُمْ إِنْ جَعَلَ اللّهُ عَلَيكمُ اللَّيلَ سَرْمَداً إِلى يوْمِ الْقِيامَهِ مَنْ إِلهٌ غَيرُ اللّهِ يأتِيكمْ بِضِياءٍ أَ فَلا تَسْمَعُونَ [قصص/71] .

لَوْ نَشاءُ جَعَلْناهُ أُجاجاً [واقعه/70] .

لَوْ نَشاءُ لَجَعَلْناهُ حُطاماً [واقعه/65] .

قُلْ أَ رَأَيتُمْ إِنْ أَصْبَحَ ماوكمْ غَوْراً فَمَنْ يأْتِيكمْ بِماءٍ مَعِينٍ [ملک/30] .

وَ لَئِنْ أَرْسَلْنا رِيحاً فَرَأَوْهُ مُصْفَرًّا لَظَلُّوا مِنْ بَعْدِهِ يكفُرُونَ [روم/51] .

اگر باد سبزی را زرد کند ، همه ناراحت می شوند و کفر خواهند گفت.

إِنْ يشَأْ يذْهِبْكمْ وَ يأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ وَ ما ذلِک عَلَى اللّهِ بِعَزِيزٍ [فاطر/17-16] .

إِنْ يشَأْ يسْكنِ الرِّيحَ فَيظْلَلْنَ رَواكدَ عَلى ظَهْرِهِ [شورى/33] .

کشتی ها بر پشت آب می ماند.

قُلْ أَ رَأَيتُمْ إِنْ أَهْلَكنِى اللّهُ وَ مَنْ مَعِى أَوْ رَحِمَنا فَمَنْ يجِيرُ الْكافِرِينَ مِنْ عَذابٍ أَلِيمٍ [ملک/28] .

10. علل تغییر نعمت ها

1-ثُمَّ إِذا خَوَّلْناهُ نِعْمَهً مِنّا قالَ إِنَّما أُوتِيتُهُ عَلى عِلْمٍ [زمر/49] .

2-وَ لَئِنْ أَذَقْناهُ نَعْماءَ بَعْدَ ضَرّاءَ مَسَّتْهُ لَيقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيئاتُ عَنِّی إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ [هود/10] .

11. فلسفه تفاوت ها

1-وَ لَنَبْلُوَنَّكمْ بِشَیءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَ الْجُوعِ وَ نَقْصٍ مِنَ الأَْمْوالِ وَ الأَْنْفُسِ وَ الثَّمَراتِ وَ بَشِّرِ الصّابِرِينَ [بقره/155] .

2-إِنَّ اللّهَ لا يغَيرُ ما بِقَوْمٍ حَتّی يغَيرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ [رعد/11] .

3-وَ ما أَصابَكمْ مِنْ مُصِيبَهٍ فَبِما كسَبَتْ أَيدِيكمْ [شورى/30] .

4-وَ اتَّقُوا فِتْنَهً لا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا

مِنْكمْ خَاصَّةً [انفال/25].

5-فَيقُولُ رَبِّی أَهانَنِ كلاّ بَلْ لا تُكرِمُونَ الْيتِيمَ [فجر/17-16].

6-فَأَخَذْناهُمْ بِالْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ لَعَلَّهُمْ يتَضَرَّعُونَ [انعام/42].

12. انحصار وحبس نعمت

وَ اللّهُ فَضَّلَ بَعْضَكمْ عَلى بَعْضٍ فِی الرِّزْقِ [نحل/71].

نَحْنُ قَسَمْنا بَينَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِی الْحَياهِ الدُّنْيا وَ رَفَعْنا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجاتٍ لِيتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضاً سُخْرِيا وَ رَحْمَتُ رَبِّک خَيرٌ مِمّا يجْمَعُونَ [زخرف/32].

13. علل توسعه نعمت ها

1. دعا

رَبِّ زِدْنِی عِلْماً [طه/114].

يقُولُونَ رَبَّنا أَتْمِمْ لَنا نُورَنا [تحريم/8].

2. هدايت

وَ الَّذِينَ اهْتَدَوْا زادَهُمْ هُدىً [محمد/17].

3. عمل صالح

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ يهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمانِهِمْ [يونس/9].

4. ثبات قدم

ثَبِّتْ أَقْدامَنا [بقره/250].

5. تلاش ومجاهدت

وَ الَّذِينَ جاهَدُوا فِينا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنا [عنكبوت/69].

14. نعمت ظاهری وباطنی

عن أبی أحمد محمد بن زیادٍ الأزدی قال سألت سیدی موسی بن جعفر (ع) عن قول الله عز و جل وَ أَسْبَغَ عَلَیکمْ نِعَمَهُ ظاهِرَةً وَ باطِنَةً (لقمان/20) فقال (ع) : النعمه الظاهره الإمام الظاهر و الباطنه الإمام الغائب [کمال الدین ، ج2 ، ص368] .

یک نعمت ظاهری میلیون ها نعمت ناپیدا پشت سردارد ، مثلاً لقمه نان نعمت ظاهری است ، ولی آن وابسته به گندم است و وجود گندم وابسته به زمین و آب و باد و خورشید و اینها وابسته به منظومه شمسی و منظومه شمسی وابسته به کهکشان ها و....است.

گندم برای خمیر شدن وابسته به آسیا و آسیا از آهن و آهن از طبیعت و...است.

در خمیر کردن نیاز به آب و آن مربوط به ابر و آن مربوط به بخار و بخار مربوط

به دریا و دریا مربوط به خورشید و...است.

هضم یک لقمه نیاز به قدرت ، دندان ، آب دهان ، معده ، غدّه و ترشحات آن ، روده کوچک ، روده بزرگ ، موی رگ ، شاه رگ ، قلب ، اندام و...دارد.

تازه انسان به همه آنها نیاز دارد ، ولی هیچ یک از زمین و آب و خورشید و نفت و گاز و...به انسان نیاز ندارند.

15. نعمت های مربوط به دوران نوزادی انسان

- اگر چشم نوزاد هنگام تولد باز بود ، نور او را کور می کرد.

- اگر نوزاد هنگام تولد عاقل بود ، با دیدن جهان ، حیران و سرگردان می شد.

- اگر نوزاد هنگام تولد عاقل بود ، از قنداق کردن و آلوده کردن لباس ها شرمنده می شد.

- اگر نوزاد هنگام تولد عاقل بود ، شیرینی تربیت و تعلیم از والدین گرفته می شد.

- اگر نوزاد هنگام تولد عاقل بود ، ایام فراغت والدین پُر نمی شد.

- اگر عاقل بود تربیت والدین را قبول نمی کرد و تجربه های تربیتی از بین می رفت.

- اگر عاقل بود حسّ عطوفت در والدین خشک می شد.

- اگر عاقل بود حسّ احترام والدین در فرزند کور می شد.

- اگر عاقل بود هنگام خروج از محل خروج ، طفل و مادر هر دو شرمنده بودند.

- اگر گریه نوزاد نبود رطوبات مغز ، بچه را نابینا می کرد.

16. چگونه حالت شکر در افراد ایجاد نمائیم؟

1. روش اول : یادآوری

1-تمام نعمت ها از خداوند است :

وَ ما بِکمْ مِنْ نِعْمَهٍ فَمِنَ اللّهِ [نحل/53] .

2-ناتوان بودن از شمردن نعمت ها : إِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللّهِ لا تُحْصُوها [ابراهیم/34] .

3-نعمت های ظاهری و باطنی :

وَ أَسْبَغَ عَلَیکمْ نِعَمَهُ ظاهِرَةً وَ باطِنَةً [لقمان/20] .

4-پی آمد دنیوی کفران نعمت : فَکفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللّهِ فَأَذاقَهَا اللّهُ لِباسَ الْجُوعِ وَ الْخَوْفِ [نحل/113] .

5-پی آمد اخروی کفران نعمت : لَئِنْ کفَرْتُمْ إِنَّ عَذابِی لَشَدِیدٌ [ابراهیم/7] .

6-زیاد شدن نعمت در پرتو شکر : لَئِنْ شَکرْتُمْ لأَزِیدَنَّکمْ [ابراهیم/7] .

7-سؤال از نعمت ها درقیامت : ثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ یوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِیمِ [تکاثر/8] .

8-بیان نمودن نعمت های الهی : وَ أَمّا بِنِعْمَهِ رَبِّک فَحَدِّثْ [ضحی/11] .

9-معرّفی نعمت داده شدگان : وَ مَنْ یطِعِ اللّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولئِک مَعَ الَّذِینَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَیهِمْ مِنَ النَّبِیینَ وَ الصِّدِّیقِینَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصّالِحِینَ وَحَسُنَ أُولئِک رَفِیقاً [نساء/ 69] .

10-روش نعمت داده شدگان ، حمایت نکردن از مجرم است : رَبِّ بِما أَنْعَمْتَ عَلَی فَلَنْ أَکونَ ظَهِیراً لِلْمُجْرِمِینَ [قصص/17] .

11-دستور الهی به شکر نعمت : وَ اشْکرُوا لِی وَ لا تَکفُرُونِ [بقره/152] .

12-شکر نعمت به سود انسان : وَ مَنْ یشْکرْ فَإِنَّما یشْکرُ لِنَفْسِهِ [لقمان/12] .

13-شکر نعمت نشانه عبادت و بندگی : وَ اشْکرُوا نِعْمَتَ اللّهِ إِنْ کنْتُمْ إِیاهُ تَعْبُدُونَ [نحل/114] .

14-شکرگزار نمونه (حضرت ابراهیم (ع)) : شاکراً لِأَنْعُمِهِ [نحل/121] .

15-اندک بودن شکرگزاران واقعی : وَ قَلِیلٌ مِنْ عِبادِی الشَّکورُ [سبأ/13] .

2. روش دوم : اهمیت شکر

1-حقیقت شکر خداوند :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شُكرُ النِّعْمَهِ اجْتِنَابُ الّمَحَارِمِ وَ تَمَامُ الشّكرِ قَوْلُ الرَّجُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [كافى ، ج2 ، ص95] .

2-ظهور شكر :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شكر العالم على علمه عمله به

و بذله لمستحقه [غررالحکم ، ص44] .

3-شاکرترین مردم :

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : أَشْکرُکمْ لِلَّهِ أَشْکرُکمْ لِلنَّاسِ [کافی ، ج2 ، ص99] .

4-ناتوان بودن از شکر :

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : فکیف لی بتحصیل الشکر و شکری إیاک یفتقر إلی شکر فکلما قلت لک الحمد وجب علی لذلک أن أقول لک الحمد [بحارالأنوار ، ج91 ، ص146] .

5-تأثیر شکر در فزونی نعمت :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ أُعْطِی الشُّکرَ لَمْ یحْرَمِ الزِّیادَهَ [نهج البلاغه ، حکمت 135] .

6-شکر هر نعمت :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : شُکرُ کلِّ نِعْمَهٍ وَ الْوَرَعُ عَمَّا حَرَّمَ اللَّهُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص14] .

7-لزوم شکر به جای شادمانی به نعمت :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اشتغل بشکر النعمه عن التطرب بها [غررالحکم ، ص277] .

8-خطر عدم شکر :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ لَمْ یحِطِ النِّعَمَ بِالشُّکرِ لَهَا فَقَدْ عَرَّضَهَا لِزَوَالِهَا [غررالحکم ، ص280] .

9-شکر نصف ایمان است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الإیمان نصفان نصف فی الصبر و نصف فی الشکر [تحف العقول ، ص48] .

10-شکر برای هر نفس :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : فی کل نفس من أنفاسک شکر لازم لک بل ألف أو أکثر [مصباح الشریعه ، ص24] .

11-ارتباط شکر با معرفت :

قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْکرِی (ع) : لا یعرف النعمه إلا الشاکر و لا یشکر النعمه إلا العارف [أعلام الدین ، ص313] .

12-شکر به هنگام توانایی :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِذَا قَدَرْتَ عَلَی عَدُوِّک فَاجْعَلِ الْعَفْوَ عَنْهُ

شُكراً لِلْقُدْرَهِ عَلَيهِ [نهج البلاغه ، حكمت 11] .

13-پاداش شكر :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الطاعم الشاكر له من الأجر مثل أجر الصائم المحتسب [بحارالأنوار ، ج68 ، ص41] .

14-ارتباط شكر والدين با شكر خداوند :

قَالَ الرِّضَا (ع) : مَنْ لَمْ يشْكرْ وَالِدَيهِ لَمْ يشْكرِ اللَّهَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص156] .

15-شكر در پرتو بيان نعمت :

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : التَّحَدُّثُ بِنِعَمِ اللَّهِ شُكرٌ [مهج الدعوات ، ص217] .

16-شكر نشانه زهد است :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) الزُّهْدُ فِى الدُّنْيا قَصْرُ الْأَمَلِ وَ شُكرُ كلِّ نِعْمَهٍ [كافى ، ج5 ، ص71] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اللهم أسألک أن ترزقنى شكر نعمتک [مهج الدعوات ، ص99] .

17-شاكر بودن خداوند :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اللهم أنت الذاكر لمن ذكرک الشاكر لمن شكرک [البلدالأمين ، ص421] .

اشاره :

الف- شاكر نمونه : قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عِنْدَ عَائِشَهَ لَيلَتَهَا فَقَالَتْ : يا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ تُتْعِبُ نَفْسَک وَ قَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَک مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِک وَ مَا تَأَخَّرَ فَقَالَ يا عَائِشَهُ أَ لَا أَكونُ عَبْداً شَكوراً [كافى ، ج2 ، ص95] .

ب- دعبل شاعر معروف به حضور حضرت رضا (ع) رسيد. امام (ع) به او هديه اى دادند ولى او نگفت (الحمد لله) امام رضا (ع) به او فرمودند :

"چرا خداوند را سپاس نکردی؟" دعبل گوید : بعد از مدتی خدمت امام جواد (ع) رسیدم ، امام به من هدیه ای دادند ، گفتم : (الحمد لله) حضرت جواد (ع) به من فرمودند : تأدّبت؛

اکنون بر اثر تذکر پدرم مؤدّب شدی. [کافی ، ج1 ، ص496] .

17. شکراز مخلوقین

1. از چه کسانی

2. چگونه

1. نفاق

1. معنای نفاق

نفاق در اصل از ماده (نَفْق) بر وزن (نَفْخْ) به معنی نفوذ و پیشروی است. (نَفَق) بر وزن (شَفَق) به معنی کانال ها و نقب هایی است که زیر زمین می زنند تا برای استتار یا فرار از آن استفاده کنند.

بعضی از مفسران گفته اند : بسیاری از حیوانات ، مانند موش صحرایی و روباه و سوسمار برای لانه خود دو سوراخ قرار می دهند. یکی آشکار که از آن وارد و خارج می شوند ، دیگری پنهانی که اگر احساس خطری کنند ، از آن می گریزند. این سوراخ پنهانی را (نافقاء) گویند.

2. تعریف منافق

به این ترتیب (منافق) کسی است که طریقی مرموز و مخفیانه برای خود برگزیند ، تا با مخفی کاری در جامعه نفوذ کند و به هنگام خطر از طریق دیگر فرار کند.

3. نشانه های منافق

علامه طباطبایی (ره) می فرماید : منافقین در کینه توزی و عداوت نسبت به شما مسلمانان در حد کامل هستند ، به دلیل اینکه بدترین دشمن انسان آن کسی است که واقعا دشمن باشد و آدمی او را دوست خود پندارد.

خطر این قشر برای اسلام و مسلمین تا آنجاست که پیامبر قهرمان و مقاومی که در برابر قدرت های بزرگ و دشمنان سرسخت اسلام ، بدون هیچ ترس و بیمی ایستاد و سرسختانه می خروشید و می جنگید ، در مورد نقشه های خائنانه منافقین بر پیکر امت اسلام می فرمود :

(من بر امتم نه از مؤمنان بیمناکم ، نه از مشرکان ، مؤمن ، ایمانش مانع ضرر اوست مشرک ، خداوند او را به خاطر شرکش رسوا می کند ،

وَ لَكِنِّی أَخَافُ عَلَيكمْ كلَّ مُنَافِقِ الْجَنَانِ عَالِمِ اللِّسَانِ يقُولُ مَا تَعْرِفُونَ وَ يفْعَلُ مَا تُنْكرُونَ [نهج البلاغه ، نامه 27]

ولی من از (منافق) بر شما می ترسم که از زبانش علم می ریزد (و در قلبش کفر و جهل است) سخنانی می گوید که برای شما دلپذیر است ، اما اعمالی (در خفا) انجام می دهد که زشت و بد است".

کوتاه سخن اینکه : کمتر گروهی است که قرآن درباره آنها این همه بحث کرده و نشانه ها و اعمال خطرناک آنها را بازگو نموده باشد ، این سرمایه گذاری وسیع قرآن درباره منافقان ، دلیل بر خطر فوق العاده آنان است.

4. ویژگیهای منافق

(این نکته نیز قابل توجه است که مسأله (نفاق و منافقان) مخصوص به عصر پیامبر صلی الله علیه و آله نبود ، بلکه هر جامعه ای مخصوصا جوامع انقلابی با آن روبه رو هستند ، به همین دلیل باید تحلیل ها و موشکافی های قرآن را روی این

مسأله نه به عنوان یک مسأله تاریخی ، بلکه به عنوان یک مسأله مورد نیاز فعلی ، مورد بررسی دقیق قرار داد و از آن برای مبارزه با روح نفاق و خطوط منافقین در جوامع اسلامی امروز الهام گرفت.

5. ویژگیهای منافق

1. پرخطرترین افراد

نکته مهم دیگر اینکه خطر منافقان برای هر جامعه از خطر هر دشمنی بیشتر است ، چرا که از یکسو شناخت آنها غالبا آسان نیست ، از سوی دیگر دشمنان داخلی هستند و گاه چنان در تار و پود جامعه نفوذ می کنند که جدا ساختن آنها کار بسیار مشکلی است ، و از سویی روابط مختلف آنها با سایر اعضای جامعه کار و مبارزه را با آنها دشوار می سازد.

بنابراین آیاتی را که بیانگر ویژگی ها و شیوه های برخورد منافقین با مسلمین هستند ، نباید به عنوان یک مسأله تاریخی و مربوط به زمان گذشته مورد مطالعه قرار دهیم ، بلکه باید آن را درسی برای امروز و فردای خود و همه انسان ها بدانیم. زیرا هیچ جامعه ای از گروه منافق ، اندک یا بسیار ، خالی نیست و صفات آن ها تقریبا یکسان و یک نواخت است.

در این قسمت از بحث به نشانه ها و یژگی های منافقین که قرآن آن رابه طور گسترده بازگو نموده ، می پردازیم تا باشد که از این طریق ، بیشتر به نشانه ها و نقشه های آنان پی ببریم.

2. ویژگیهای منافق ازدیدگاه قرآ ن

1. اخلاقی

1. فریب کاری ونیرنگ بازی

یخادِعُونَ اللّهَ وَ الَّذِینَ آمَنُوا [بقره/9] .

(می خواهند خدا و مؤمنان را فریب دهند) .

2. چند چهره گی و رنگارنگی

وَ إِذا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قالَوا آمَنّا وَ إِذا خَلَوْا إِلى شَياطِينِهِمْ قالَوا إِنّا مَعَكمْ [بقره/14

] .

(و هنگامی که افراد با ایمان را ملاقات کنند ، می گویند : ما ایمان آوردیم ، ولی هنگامی که با شیطان های خود خلوت می کنند ، می گویند ما با شماییم)

3. ممسک وتنگ چشم

وَ یقْبِضُونَ أَیدِیهُمْ [توبه/67] .

(و دست هایشان را (از انفاق و بخشش) می بندند)

4. بهانه جو

الَّذِینَ یلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِینَ مِنَ الْمُومِنِینَ فِی الصَّدَقاتِ وَ الَّذِینَ لا یجِدُونَ إِلاّ جُهْدَهُمْ فَیسْخَرُونَ مِنْهُمْ [توبه/79] .

(کسانی که از صدقات مؤمنان مطیع عیب جویی می کنند و کسانی را که (برای انفاق در راه خدا) جز به مقدار (ناچیز) توانایی خود دسترسی ندارند ، مسخره می نمایند ، خدا آنها را مسخره می کند)

وَ قالُوا لا تَنْفِرُوا فِی الْحَرِّ قُلْ نارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا [توبه/81] .

5. فکر منافع خویش

وَ مِنْهُمْ مَنْ یلْمِزُک فِی الصَّدَقاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْها رَضُوا وَ إِنْ لَمْ یعْطَوْا مِنْها إِذا هُمْ یسْخَطُونَ [توبه/58] .

(و از میان آنها (منافقان) کسانی هستند که در (تقسیم) غنایم به تو ایراد می گیرند ، اگر از آن (غنایم ، سهمی) به آنها داده شود ، راضی می شوند و اگر داده نشود ، خشم می گیرند (خواه حق آنان باشد یا نه)

6. دروغگو

وَ اللّهُ یشْهَدُ إِنَّ الْمُنافِقِینَ لَکاذِبُونَ [منافقون/1] .

(خداوند شهادت می دهد که منافقان دروغگو هستند)

7. بدگمانی وترس

يحْسَبُونَ كلَّ صَيحَةٍ عَلَيهِمْ [منافقون/4] .

(هر فریادی از هر جا بلند شود بر ضد خود می پندارد)

فَإِذا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ مُحْكمَةٌ وَ ذُكرَ فِيهَا الْقِتالُ رَأَيتَ الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يَنْظُرُونَ إِلَيک نَظَرَ الْمَغْشِى عَلَيهِ مِنَ الْمَوْتِ [محمد/20] .

8. مسخره حق

وَ إِذا قِيلَ لَهُمْ تَعالَوْا يسْتَغْفِرْ لَكمْ رَسُولُ اللّهِ لَوَّوْا رُوسَهُمْ

[منافقون/5] .

(هنگامی که به آنها گفته شود بیایید تا رسول خدا برای شما استغفار کند ، سرهای خود را (از روی استهزا) تکان می دهند)

وَ إِذا خَلَوْا إِلى شَياطِينِهِمْ قالُوا إِنّا مَعَكمْ إِنَّما نَحْنُ مُسْتَهْزِونَ [بقره/14] .

9. خود راعزیزودیگران را ذلیل شمردن

يقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنا إِلَى الْمَدِينَهِ لَيخْرِجَنَّ الأَعَزُّ مِنْهَا الأَذَلَّ [منافقون/8] .

(آنها می گویند اگر به مدینه بازگردیم ، عزیزان ، ذلیلان را بیرون می کنند)

10. زبانی تند

فَإِذا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكمْ بِأَلْسِنَهٍ حِدادٍ [احزاب/19] .

11. ترس از افشا شدن

يحْذَرُ الْمُنافِقُونَ أَنْ تُنَزَّلَ عَلَيهِمْ سُورَهٌ تُنَبِّئُهُمْ بِما فِى قُلُوبِهِمْ [توبه/64] .

12.رفیقی نیمه راه

سَنُطِيعُكمْ فِى بَعْضِ الأَمْرِ [محمد/26] .

13.عیب جوئی

الَّذِينَ يلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُومِنِينَ فِى الصَّدَقاتِ [توبه/79] .

14. اذیت نمودن پیامبر (ص)

وَ مِنْهُمُ الَّذِينَ يوذُونَ النَّبِى وَ يقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ [توبه/61] .

15. خوض در باطل

إِنَّما كنّا نَخُوضُ وَ نَلْعَبُ [توبه/65] .

16. بخل

وَ مِنْهُمْ مَنْ عاهَدَ اللّهَ لَئِنْ آتانا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَ لَنَكونَنَّ مِنَ الصّالِحِينَ فَلَمّا آتاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِه [توبه/75-76] .

2. باطنى

1. سفاهت ونادانى

أَلا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهاءُ وَ لكنْ لا يعْلَمُونَ [بقره/13] .

(بدانيد اينها همان سفيهانند ، ولى نمى دانند)

2. كفر درپوشش ايمان

وَ ما مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقاتُهُمْ إِلاّ أَنَّهُمْ كفَرُوا بِاللّهِ وَ بِرَسُولِهِ وَ لا يأْتُونَ الصَّلاةَ إِلاّ وَ هُمْ كسالى وَ لا ينْفِقُونَ إِلاّ وَ هُمْ كارِهُونَ [توبه/54] .

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يقُولُ آمَنّا بِاللّهِ وَ بِالْيوْمِ الْآخِرِ وَ ما هُمْ بِمُومِنِينَ [بقره/8] .

3. فراموشى ياد خدا

...نَسُوا اللّهَ... [توبه/67]

(منافقان خدا را فراموش كرده اند)

نَسُوا اللّهَ فَنَسِيهُمْ [توبه/67] .

4. نافرمانی از خدا

إِنَّ الْمُنافِقِينَ هُمُ الْفاسِقُونَ [توبه/67] .

(به یقین ، منافقان همان فاسقانند)

5. بی اشتیاقی وریاکاری درعبادت

وَ إِذا قامُوا إِلَى الصَّلاهِ قامُوا كسالى يراونَ النّاسَ [نساء/142] .

(و هنگامی که به نماز برمی خیزند ، با کسالت برمی خیزند و در برابر مردم ریا می کنند)

وَ ما مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقاتُهُمْ إِلاّ أَنَّهُمْ كفَرُوا بِاللّهِ وَ بِرَسُولِهِ وَ لا يأْتُونَ الصَّلاهَ إِلاّ وَ هُمْ كسالى وَ لا ينْفِقُونَ إِلاّ وَ هُمْ كارِهُونَ [توبه/54] .

يراونَ النّاسَ وَ لا يذْكرُونَ اللّهَ إِلاّ قَلِيلاً [نساء/142]

6. بی میلی نسبت به کارخیر

وَ لا ينْفِقُونَ إِلاّ وَ هُمْ كارِهُونَ [توبه/54] .

(و انفاق نمی کنند ، جز با کراهت)

7. عدم انعطاف دربرابر حق

كأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسَنَّدَهٌ [منافقون/4] .

(گویی چوب های خشکی هستند که بر دیوار تکیه داده شده)

8. فسق وگناه

إِنَّ اللّهَ لا يهْدِى الْقَوْمَ الْفاسِقِينَ [منافقون/6] .

9. در شک وتردید

وَ ارْتابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِی رَیبِهِمْ یتَرَدَّدُونَ [توبه/45] .

3. ظاهری

1. ظاهری وارسته

وَ إِذا رَأَیتَهُمْ تُعْجِبُک أَجْسامُهُمْ [منافقون/4] .

(هنگامی که آنها را می بینی ، جسم و قیافه آنان تو را در شگفتی فرومی برد)

2. گفتاری مؤدبانه

وَ لَتَعْرِفَنَّهُمْ فِی لَحْنِ الْقَوْلِ [محمد/30] .

4. اجتماعی

1. افساد درپوشش اصلاح

وَ إِذا قِیلَ لَهُمْ لا تُفْسِدُوا فِی الأَْرْضِ قالُوا إِنَّما نَحْنُ مُصْلِحُونَ [بقره/11] .

2. طغیانگری

وَ یمُدُّهُمْ فِی طُغْیانِهِمْ یعْمَهُونَ [بقره/15] .

(و آنها را در طغیانشان نگه می دارد تا سرگردان شوند)

3. تشویق به منکرات

الْمُنافِقُونَ وَ الْمُنافِقاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ یأْمُرُونَ بِالْمُنْکرِ [توبه/67] .

(مردان منافق و زنان

منافق ، امر به منکر می کنند)

4. جلوگیری از نیکی ها

وَ ینْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ [توبه/67] .

(و نهی از معروف می کنند)

5. کارشکنی

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلافَ رَسُولِ اللّهِ وَ کرِهُوا أَنْ یجاهِدُوا بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ قالُوا لا تَنْفِرُوا فِی الْحَرِّ [توبه/81] .

(تخلف جویان (از جنگ تبوک) از مخالفت با رسول الله صلی الله علیه و آله خوشحال شدند و کراهت داشتند که با اموال و جان های خود ، در راه خدا جهاد کنند ، (و به یکدیگر و به مؤمنان) گفتند : در این گرما ، حرکت (به سوی میدان) نکنید) .

6. فرصت طلبی وسودجوئی

الَّذِینَ یتَرَبَّصُونَ بِکمْ فَإِنْ کانَ لَکمْ فَتْحٌ مِنَ اللّهِ قالُوا أَ لَمْ نَکنْ مَعَکمْ وَ إِنْ کانَ لِلْکافِرِینَ نَصِیبٌ قَالُوا أَ لَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَیکمْ وَ نَمْنَعْکمْ مِنَ الْمُومِنِینَ [نساء/141] .

(منافقان همان هایی هستند که پیوسته انتظار می کشند و مراقب شما هستند ، اگر فتح و پیروزی نصیب شما گردد ، می گویند آیا ما نبودیم (پس ما نیز سهیم در افتخارات و غنایم هستیم!) و اگر بهره ای نصیب کافران گردد ، می گویند آیا ما شما را به مبارزه و عدم تسلیم در برابر مؤمنان تشویق نمی کردیم؟ (پس با شما سهیم خواهیم بود)

فَإِنْ أُعْطُوا مِنْها رَضُوا وَ إِنْ لَمْ یعْطَوْا مِنْها إِذا هُمْ یسْخَطُونَ [توبه/58] .

7. استفاده از مقدسات برای گمراهی دیگران

اتَّخَذُوا أَیمانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِیلِ اللّهِ [منافقون/2] .

(آنها سوگندهایشان را سپر ساخته اند ، تا مردم را از راه خدا بازدارند)

8. ایجاد تنگناهای اقتصادی برای پیروان حق

هُمُ الَّذِینَ یقُولُونَ لا تُنْفِقُوا عَلی مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ حَتّی ینْفَضُّوا [منافقون/7] .

(آنها کسانی

هستند که می گویند : به افرادی که نزد رسول خدا هستند ، انفاق نکنید تا پراکنده شوند)

9. درصدد ایجاد جنگ روانی

إِنَّمَا النَّجْوى مِنَ الشَّيطانِ لِيحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا [مجادله/10] .

10. فتنه انگیزی در میان مسلمانان

وَ لأَوْضَعُوا خِلالَكمْ يبْغُونَكمُ الْفِتْنَةَ [توبه/47] .

11. خود محوری واستکبار

لَوَّوْا رُوسَهُمْ [منافقون/5] .

12.تشکیل جلسات سرّی

فَإِذا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِک بَيتَ طائِفَهٌ مِنْهُمْ غَيرَ الَّذِی تَقُولُ وَ اللّهُ يكتُبُ ما يبَيتُونَ [نساء/81] .

13. پخش شایعات

وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الأَْمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ [نساء/83] .

14. افرادی بی هدف

مُذَبْذَبِينَ بَينَ ذلِک لا إِلى هولاءِ وَ لا إِلى هولاءِ [نساء/143] .

15. دوستی باکفّار

الَّذِينَ يتَّخِذُونَ الْكافِرِينَ أَوْلِياءَ مِنْ دُونِ الْمُومِنِينَ [نساء/139] .

16. آرزوی کافر شدن مسلمانان

وَدُّوا لَوْ تَكفُرُونَ كما كفَرُوا فَتَكونُونَ سَواءً [نساء/89] .

1. بی نوری

اسْتَوْقَدَ ناراً [بقره/17] .

(نام مجاهد ، شعار فضل الله ، یدَک کشیدن چهره ها)

ذَهَبَ اللّهُ بِنُورِهِمْ [بقره/17] .

(برنامه هایشان ، نور ولایت عادل ، نور شخصیت ها)

2. ظلمت

تَرَکهُمْ فِی ظُلُماتٍ لا یبْصِرُونَ [بقره/17] .

(ظلمات شرک و تفرقه و جهل و تضاد)

3. کوری باطن

صُمٌّ [بقره/18] .

(تحریم اخبار صدا)

بُکمٌ [بقره/18] .

(اقرار نکردن ها)

عُمْی [بقره/18] .

(تحریم سیما و دیدن عشق مردم به اسلام و امام (ره))

4. عاقبت به شرّی

فَهُمْ لا یرْجِعُونَ [بقره/18] .

(به دامن اسلام و خدا ، به دامن امام و مردم)

أَوْ کصَیبٍ [بقره/19] .

(رگبار نفرت و مرگ بر منافق و هجوم حزب الله)

مِنَ السَّماءِ [بقره/19] .

(از آسمان حقیقت ، ولایت و

فطرت)

ظُلُماتٌ [بقره/19] .

(خانه یتیمی ، مستراح هواپیما ، فرارهای شبانه ، آوارگی و غربت)

رَعْدٌ [بقره/19] .

(نهیب مردم ، اخبار افشاگرانه)

بَرْقٌ [بقره/19] .

(پیروزی امت ، اقرارات همکارانشان)

حَذَرَ الْمَوْتِ [بقره/19] .

(صاعقه انقلاب ، دستگیری و دلهره)

کلَّما أَضاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِیهِ [بقره/20] .

(امکانات ابرقدرت ها برای آنان بود؟؟؟ تا اسلام آباد آمدند)

وَ إِذا أَظْلَمَ عَلَیهِمْ قامُوا [بقره/20] .

(در همان عملیات مرصاد ایستادند)

5. مرض قلب

فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزادَهُمُ اللّهُ مَرَضاً وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ [بقره ، 10] .

6. درک اسفل جهنم

إِنَّ الْمُنافِقِینَ فِی الدَّرْکِ الأَسْفَلِ مِنَ النّارِ وَ لَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِیراً إِلاَّ الَّذِینَ تابُوا وَ أَصْلَحُوا وَ اعْتَصَمُوا بِاللّهِ وَ أَخْلَصُوا دِینَهُمْ لِلّهِ فَأُولئِک مَعَ الْمُومِنِینَ [نساء ، 146] .

7. عدم تأثیر استغفار

اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أوْ لا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يغْفِرَ اللّهُ

8. فضاحت ورسوائی

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يخْرِجَ اللّهُ أَضْغانَهُمْ [محمد] .

9. آخرتی دردناک

يوْمَ يقُولُ الْمُنافِقُونَ وَ الْمُنافِقاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انْظُرُونا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكمْ... ينادُونَهُمْ أَ لَمْ نَكنْ مَعَكمْ [حديد ، 13] .

7. سیمای منافق

1. با مردم و جامعه

1. خدعه

يخادِعُونَ اللّهَ وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ ما يخْدَعُونَ إِلاّ أَنْفُسَهُمْ [بقره/9] .

2. فساد

وَ إِذا قِيلَ لَهُمْ لا تُفْسِدُوا فِی الأَْرْضِ قالُوا إِنَّما نَحْنُ مُصْلِحُونَ [بقره/11]

3. تحقير

أَ نُومِنُ كما آمَنَ السُّفَهاءُ [بقره/13] .

وَ إِذا خَلَوْا إِلی شَياطِينِهِمْ قالُوا إِنّا مَعَكمْ إِنَّما نَحْنُ مُسْتَهْزِونَ [بقره/14] .

وَ مِنْهُمْ مَنْ يلْمِزُک فِی الصَّدَقاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْها رَضُوا وَ إِنْ لَمْ يعْطَوْا

مِنْها إِذا هُمْ يسْخَطُونَ [توبه/58] .

الَّذِينَ يلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُومِنِينَ فِى الصَّدَقاتِ [توبه/79] .

2. در جبهه

1. سرزنش

هنگامى كه دعوت به جهاد و دفاع مى شوند : ...قِيلَ لَهُمْ تَعالَوْا قاتِلُوا فِى سَبِيلِ اللّهِ أَوِ ادْفَعُوا قالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتالاً لاَتَّبَعْناكمْ هُمْ لِلْكفْرِ يوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمانِ يقُولُونَ بِأَفْواهِهِمْ ما لَيسَ فِى قُلُوبِهِمْ وَ اللّهُ أَعْلَمُ بِما يكتُمُونَ [آل عمران/167] .

2. سود جوئى

وَ لَئِنْ أَصابَكمْ فَضْلٌ مِنَ اللّهِ لَيقُولَنَّ كأَنْ لَمْ تَكنْ بَينَكمْ وَ بَينَهُ مَوَدَّهٌ يا لَيتَنِى كنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزاً عَظِيماً [نساء/73] .

3. خوارج

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَمَا وَ اللَّهِ لَقَدْ عَهِدَ إِلَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ قَالَ لِى يا عَلِى لَتُقَاتِلَنَّ الْفِئَةَ الْبَاغِيةَ وَ الْفِئَةَ النَّاكثَةَ وَ الْفِئَةَ الْمَارِقَةَ [تفسير عياشى ، ج2 ، ص78] .

4.عهد شكنى

وَ إِنْ نَكثُوا أَيمانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَ طَعَنُوا فِى دِينِكمْ فَقاتِلُوا أَئِمَّةَ الْكفْرِ إِنَّهُمْ لا أَيمانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ ينْتَهُونَ [توبه/12] .

5. تضعيف اوليه

فَتَرَى الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يسارِعُونَ فِيهِمْ يقُولُونَ نَخْشى أَنْ تُصِيبَنا دائِرَةٌ فَعَسَى اللّهُ أَنْ يأْتِى بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فَيصْبِحُوا عَلى ما أَسَرُّوا فِى أَنْفُسِهِمْ نادِمِينَ [مائده/52] .

6. بى رغبتى

وَ لَوْ أرادُوا الْخُرُوجَ لأعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَ لكنْ كرِهَ اللّهُ انْبِعاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَ قِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقاعِدِينَ [توبه ، 46] .

لَوْ خَرَجُوا فِيكمْ ما زادُوكمْ إلاّ خَبالاً وَ لأَوْضَعُوا خِلالَكمْ يبْغُونَكمُ الْفِتْنَةَ وَ فِيكمْ سَمّاعُونَ لَهُمْ وَ اللّهُ عَلِيمٌ بِالظّالِمِينَ... لقد ابتغوا الفتنه من قبل و قلّبوا لک الامور [توبه ، 47] .

7. ظاهرسازی

يحْلِفُونَ بِاللّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكمْ وَ ما هُمْ مِنْكمْ وَ لكنَّهُمْ قَوْمٌ

يفْرَقُونَ لَوْ يجِدُونَ مَلْجَأً أَوْ مَغاراتٍ أَوْ مُدَّخَلاً لَوَلَّوْا إِلَيهِ وَ هُمْ يجْمَحُونَ [توبه ، 56] .

8. پيمان شكنى

وَ مِنْهُمْ مَنْ عاهَدَ اللّهَ لَئِنْ آتانا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَ لَنَكونَنَّ مِنَ الصّالِحِينَ فَلَمّا آتاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَ تَوَلَّوْا وَ هُمْ مُعْرِضُونَ فَأَعْقَبَهُمْ نِفاقاً فِى قُلُوبِهِمْ إِلى يوْمِ يلْقَوْنَهُ بِما أَخْلَفُوا اللّهَ ما وَعَدُوهُ وَ بِما كانُوا يكذِبُونَ [توبه ، 75] .

9. تضعيف جبهه

وَ قالُوا لا تَنْفِرُوا فِى الْحَرِّ [توبه ، 81] .

10. تبليغات سوء

هُمُ الَّذِينَ يقُولُونَ لا تُنْفِقُوا عَلى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ حَتّى ينْفَضُّوا [منافقون ، 7] .

11. شايعه پراكنى

وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الأَْمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ وَ لَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَ إِلى أُولِى الأَْمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ [نساء ، 83] .

لَئِنْ لَمْ ينْتَهِ الْمُنافِقُونَ وَ الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَ الْمُرْجِفُونَ فِى الْمَدِينَهِ لَنُغْرِينَّک بِهِمْ ثُمَّ لا يجاوِرُونَک فِيها إِلاّ قَلِيلاً [احزاب ، 60] .

12. فرار

يقُولُونَ إِنَّ بُيوتَنا عَوْرَهٌ وَ ما هِى بِعَوْرَهٍ إِنْ يرِيدُونَ إِلاّ فِراراً [احزاب ، 13] .

13. بهانه جوئى

سَيقُولُ لَک الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الأَْعْرابِ شَغَلَتْنا أَمْوالُنا وَ أَهْلُونا فَاسْتَغْفِرْ لَنا يقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ ما لَيسَ فِى قُلُوبِهِمْ [فتح ، 11] .

وَ مِنْهُمْ مَنْ یقُولُ ائْذَنْ لِی وَ لا تَفْتِنِّی ألا فِی الْفِتْنَهِ سَقَطَوا [توبه ، 49] .

رییس قبیله بنی سلمه که از منافقان بود هنگام جنگ تبوک به پیامبر صلی الله علیه و آله گفت من علاقه شدیدی به زنان دارم ، اگر شرکت کنم و زنان روم را مشاهده کنم ، در گناه می افتم. پیامبر (صلی الله علیه و آله) به او اجازه

داد. آیه نازل شد.

نکته : ان مرد ساواکی می گفت اگر ما مردم را در فشار قرار ندهیم حقوقمان شرعا حلال نیست!!!

لَوْ کانَ عَرَضاً قَرِیباً وَ سَفَراً قاصِداً لاَتَّبَعُوک وَ لکنْ بَعُدَتْ عَلَیهِمُ الشُّقَّهُ [توبه ، 41] .

یعْتَذِرُونَ إِلَیکمْ إِذا رَجَعْتُمْ إِلَیهِمْ قُلْ لا تَعْتَذِرُوا لَنْ نُومِنَ لَکمْ قَدْ نَبَّأَنَا اللّهُ مِنْ أَخْبارِکمْ [توبه ، 93] .

شَغَلَتْنا أَمْوالُنا وَ أَهْلُونا فَاسْتَغْفِرْ لَنا [فتح ، 11] .

14. شک وتردید

إِنَّما یسْتَأْذِنُک الَّذِینَ لا یومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الآْخِرِ وَ ارْتابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِی رَیبِهِمْ یتَرَدَّدُونَ [توبه ، 45] .

3. بادولت ورهبر

1. تضعیف رهبر

وَ مِنْهُمُ الَّذِینَ یوذُونَ النَّبِی وَ یقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ قُلْ أُذُنُ خَیرٍ لَکمْ [توبه ، 61] .

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلافَ رَسُولِ اللّهِ وَ کرِهُوا أَنْ یجاهِدُوا بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ

یحْذَرُ الْمُنافِقُونَ أَنْ تُنَزَّلَ عَلَیهِمْ سُورَهٌ تُنَبِّئُهُمْ بِما فِی قُلُوبِهِمْ قُلِ اسْتَهْزِوا إِنَّ اللّهَ مُخْرِجٌ ما تَحْذَرُونَ [توبه ، 64] .

2. ترور شخصیت

الَّذِینَ یلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِینَ مِنَ الْمُومِنِینَ فِی الصَّدَقاتِ وَ الَّذِینَ لا یجِدُونَ إِلاّ جُهْدَهُمْ [توبه ، 79] .

درباره کمک کارگران کم درآمد که با آب کشی کمک ناچیزی به ارتش اسلام می کردند مانندابوعقیل انصاری منافقان کسانی را که زیاد کمک می کردند ، می گفتند ریاکار ، و به کسانی که کم کمک می کردند لَمْزْ می کردند.

3. محاصره اقتصادی

هُمُ الَّذِینَ یقُولُونَ لا تُنْفِقُوا عَلی مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ حَتّی ینْفَضُّوا وَ لِلّهِ خَزائِنُ السَّماواتِ وَ الأَرْضِ [منافقون ، 7] .

هنگامی که دانشجویان خط امام لانه جاسوسی را گرفتند ، بختیار در خارج پیشنهاد محاصره اقتصادی کرد و عمّال آنها در داخل کارخانه ها را تعطیل کردند.

4. فرصت

طلبی

الَّذِينَ يتَرَبَّصُونَ بِكمْ فَإِنْ كانَ لَكمْ فَتْحٌ مِنَ اللّهِ قالُوا أَ لَمْ نَكنْ مَعَكمْ وَ إِنْ كانَ لِلْكافِرِينَ نَصِيبٌ قالُوا أَ لَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيكمْ وَ نَمْنَعْكمْ مِنَ الْمُومِنِينَ [نساء، 141].

5. توطئه

يقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنا إِلَى الْمَدِينَهِ لَيخْرِجَنَّ الأَْعَزُّ مِنْهَا الأَْذَلَّ وَ لِلّهِ الْعِزَّهُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُومِنِينَ

وَ يقُولُونَ طاعَهٌ فَإِذا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِک بَيتَ طائِفَهٌ مِنْهُمْ غَيرَ الَّذِى تَقُولُ وَ اللّهُ يكتُبُ ما يبَيتُونَ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَ تَوَكلْ عَلَى اللّهِ وَ كفى بِاللّهِ وَكيلاً [نساء، 81].

6. ارتباط با خارج ووابستگی

وَ إِرْصاداً لِمَنْ حارَبَ اللّهَ

وَ ما مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقاتُهُمْ إِلاّ أَنَّهُمْ كفَرُوا بِاللّهِ وَ بِرَسُولِهِ وَ لا يأْتُونَ الصَّلاهَ إِلاّ وَ هُمْ كسالى وَ لا ينْفِقُونَ إِلاّ وَ هُمْ كارِهُونَ [توبه/54].

7. خودداری از همکاری

يقْبِضُونَ أَيدِيهُمْ [توبه، 67].

8. بدگوئی از رهبر

لا تُنْفِقُوا عَلى مKKKاعِنْدَ رَسُولِ اللّهِ حَتّى ينْفَضُّوا [منافقون].

وَ مِنْهُمْ مَنْ يسْتَمِعُ إِلَيک حَتّى إِذا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِک قالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ ما ذا قالَ آنِفا [محمد، 16].

قال الطبرسی : و منهم ای المنافقون

8. ریشه های نفاق

1. ترس

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نفاق المرء من ذل يجده فی نفسه [غررالحکم ، ص458] .

2. طمع

برای به دست آوردن منافعی که موجود است همین که نظامی مستقر شد ، منافق پیدا می شود ، وگرنه تا نظامی هنوز تشکیل نشده ، دلیلی ندارد چهره بازی شود.

9. برخورد پیامبر بامنافقان

1. اعراض

فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَ عِظْهُمْ وَ قُلْ لَهُمْ فِی أَنْفُسِهِمْ قَوْلاً بَلِيغاً [نساء ، 62] .

فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَ تَوَكلْ عَلَى اللّهِ وَ كفى بِاللّهِ وَكيلاً [نساء ، 80] .

2. جهاد

يا أَيهَا النَّبِی جاهِدِ الْكفّارَ وَ الْمُنافِقِينَ وَ اغْلُظْ عَلَيهِمْ [توبه ، 73] .

3. عدم شرکت بر جنازه

وَ لا تُصَلِّ عَلى أَحَدٍ مِنْهُمْ ماتَ أَبَداً وَ لا تَقُمْ عَلى قَبْرِهِ [توبه ، 83] .

4. عدم مصاحبت

لا تَقُمْ فِيهِ أَبَداً [توبه ، 108] .

1. نفس

1. مراتب نفس

کارهای انسان سه نوع است :

بالاتر از مرز حیوانی : اخلاق و کرامت ،

پائین تر از مرز حیوانی : ضداخلاق ، در درجه حیوان : که با توجه به آن همه استعدادها که انسان دارد ، شاید بتوان گفت باز ضد اخلاق است.

2. امکان تهذیب نفس

اگر انسان بتواند تربیت موسی را داشته باشد اژدهای نفس در دست او همچون عصا خشک می شود

صد چنین سگ اندر این تن خفته اند چون شکاری نیستشان بنهفته اند.

3. جایگاه نفس

1. عامل سعادت

2. عامل شقاوت

يوْمَ تَجِدُ كلُّ نَفْسٍ ما عَمِلَتْ مِنْ خَيرٍ مُحْضَراً وَ ما عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَينَها وَ بَينَهُ أَمَداً بَعِيداً [آل عمران/30] .

وَ لْتَنْظُرْ نَفْسٌ ما قَدَّمَتْ لِغَدٍ [حشر/18] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : من لم يجعل له من نفسه واعظا فإن موعظ الناس لن تغنى عنه شيئا [بحارالأنوار ، ج67 ، ص70] .

كلُّ نَفْسٍ بِما كسَبَتْ رَهِينَهٌ [مدثر/38] .

ثُمَّ تُوَفّى كلُّ نَفْسٍ ما كسَبَتْ وَ هُمْ لا يظْلَمُونَ [بقره/281] .

4. حکومت ونظارت الهی بر نفس

انّ الله عزوجل قال للملائکه انتم موکلون بالظواهر و انا رقیب علی البواطن [محجه البیضاء ، ج8 ، ص156] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) إلهی و سیدی فأسألک بالقدره التی قدرتها و بالقضیه التی حتمتها و حکمتها و غلبت من علیه أجریتها أن تهب لی فی هذه اللیله و فی هذه الساعه کل جرم اجترمته و کل ذنب أذنبته و کل قبیح أسررته و کل جهل عملته کتمته أو أعلنته أخفیته أو أظهرته و کل سیئه أمرت بإثباتها الکرام الکاتبین الذین وکلتهم بحفظ ما یکون منی و جعلتهم شهودا علی مع جوارحی و کنت أنت الرقیب علی من ورائهم و الشاهد لما

خفی عنهم و برحمتک أخفیته و بفضلک سترته [مصباح المتهجد ، ص848] .

5. تسویل نفس

و کذلک سوّلت لی نفسی [طه/96] .

وَ إِذا مَسَّ الْإِنْسانَ الضُّرُّ دَعانا لِجَنْبِهِ أَوْ قاعِداً أَوْ قائِماً فَلَمّا کشَفْنا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ کأَنْ لَمْ یدْعُنا إِلی ضُرٍّ مَسَّهُ کذلِک زُینَ لِلْمُسْرِفِینَ ما کانُوا یعْمَلُونَ [یونس/12] .

أَ وَمَنْ کانَ مَیتاً فَأَحْییناهُ وَ جَعَلْنا لَهُ نُوراً یمْشِی بِهِ فِی النّاسِ کمَنْ مَثَلُهُ فِی الظُّلُماتِ لَیسَ بِخارِجٍ مِنْها کذلِک زُینَ لِلْکافِرِینَ ما کانُوا یعْمَلُونَ [انعام/122] .

أَ فَمَنْ کانَ عَلی بَینَهٍ مِنْ رَبِّهِ کمَنْ زُینَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ وَ اتَّبَعُوا أَهْواءَهُمْ [محمد/14] .

أَ فَمَنْ زُینَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَناً [فاطر/8] .

زُینَ لِلنّاسِ حُبُّ الشَّهَواتِ مِنَ النِّساءِ وَ الْبَنِینَ وَ الْقَناطِیرِ الْمُقَنْطَرَهِ مِنَ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّهِ وَ الْخَیلِ الْمُسَوَّمَهِ وَ الْأَنْعامِ وَ الْحَرْثِ ذلِک مَتاعُ الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ اللّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمآبِ [آل عمران/14] .

6. عزت نفس

وَ لِلّهِ الْعِزَّهُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُومِنِینَ [منافقون/8] .

لِئَلاّ یکونَ لِلنّاسِ عَلَیکمْ حُجَّهٌ [بقره/150] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَالْمَوْتُ فِی حَیاتِکمْ مَقْهُورِین وَ الْحَیاهُ فِی مَوْتِکمْ قَاهِرِینَ [نهج البلاغه ، خطبه 51] .

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : موت فی عز خیر من حیاه فی ذل [المناقب ، ج4 ، ص68] .

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : هیهات منا الذله [اللهوف ، ص97] .

قَالَ الْحُسَينُ (ع) : و الله لا أعطيكم بيدی إعطاء الذليل و لا أفر فرار العبيد [المناقب ، ج4 ، ص68] .

کراهت سوال و اهمیت صبر و قناعت به خاطر عزت نفس است

تکبر نزد متکبرین عزت نفس است "زیر بار منت رفتن ممنوع است"

"قصاب به علی (ع) گفت پول نداری

نسیه کن من صبر می کنم فرمود به شکم می گویم صبر کند" [انسان کامل ، شهید مرتضی مطهری] .

توجه به نفس مهم است.وَ لا تَکونُوا کالَّذِینَ نَسُوا اللّهَ فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [حشر/19] .

قُلْ إِنَّ الْخاسِرِینَ الَّذِینَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَ أَهْلِیهِمْ یوْمَ الْقِیامَهِ [زمر/15] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : عجبت لمن ینشد ضالته و قد أضل نفسه فلا یطلبها [غررالحکم ، ص233] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَکرِمْ نَفْسَک عَنْ کلِّ دَنِیهٍ وَ إِنْ سَاقَتْک إِلَی الرَّغَائِبِ فَإِنَّک لَنْ تَعْتَاضَ بِمَا تَبْذُلُ مِنْ نَفْسِک عِوَضاً وَ لَا تَکنْ عَبْدَ غَیرِک وَ قَدْ جَعَلَک اللَّهُ حُرّاً [نهج البلاغه ، نامه 31] .

7. شباهت نفس وجهنم

یوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلأْتِ وَ تَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِیدٍ [ق/30] .

8. تقدم تزکیه نفس خود بر دیگران

قیل أوحی الله تعالی إلی بعض أنبیاء بنی إسرائیل عظ نفسک فإن اتعظت فعظ الناس و إلا فاستحی منی [مجموعه ورام ، ج1 ، ص239] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ لِلَّهِ جَنَّهً لَا یدْخُلُهَا إِلَّا ثَلَاثَهٌ أَحَدُهُمْ مَنْ حَکمَ فِی نَفْسِهِ بِالْحَقِّ [کافی ، ج2 ، ص148] .

9. محاسبه نفس

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) حَاسِبُوا أَنْفُسَکمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا وَ زِنُوهَا قَبْلَ أَنْ تُوزَنُوا وَ تَجَهَّزُوا لِلْعَرْضِ الْأَکبَرِ [محاسبه النفس ، ص13] .

فی الحدیث القدسی : "انّما یسکن جنّات عدن الذین اذا همّوا بالمعاصی ذکروا عظمتی فراقبونی" [محجه البیضاء ، ج8 ، ص156] .

10. مراقبه نفس

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ رَبِحَ وَ مَنْ غَفَلَ عَنْهَا خَسِرَ وَ مَنْ خَافَ أَمِنَ [نهج البلاغه ، حكمت 208] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كفَاک أَدَباً لِنَفْسِک اجْتِنَابُ مَا تَكرَهُهُ مِنْ غَيرِک [نهج البلاغه ، حكمت 412] .

عن الصادق (ع) : طوبى لعبد جاهد لله نفسه و هواه [محجه البيضاء ، ج8 ، ص170] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلَى الْعَاقِلِ مَا لَمْ يكنْ مَغْلُوباً أَنْ تَكونَ لَهُ سَاعَاتٌ سَاعَةٌ ينَاجِى فِيهَا رَبَّهُ وَ سَاعَةٌ يحَاسِبُ فِيهَا نَفْسَهُ وَ سَاعَةٌ يتَفَكرُ فِيهَا صُنْعَ اللَّهِ إِلَيهِ وَ سَاعَةٌ يخْلُو فِيهَا بِحَظِّ نَفْسِهِ مِنَ الْحَلَالِ [معانى الأخبار ، ص332] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَلَا فَحَاسِبُوا أَنْفُسَكمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا فَإِنَّ أَمْكنَهَ الْقِيامَهِ خَمْسُونَ مَوْقِفاً كلُّ مَوْقِفٍ مُقَامُ أَلْفِ سَنَهٍ [أمالى مفيد ، ص329] .

قيامت 50 موقف دارد.

قَالَ الْكاظِمُ (ع) : لَيسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يحَاسِبْ نَفْسَهُ فِى كلِّ يوْمٍ [كافى ، ج2 ، ص453] .

"اگر كارش خوب لب از ياد و گرنه استغفار كند"

عن رسول الله (ص) : "همينكه مردم از جبهه برگشته غبار آلود بودند فرمود : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَنَّ النَّبِى (ص) بَعَثَ بِسَرِيهٍ فَلَمَّا رَجَعُوا قَالَ مَرْحَباً بِقَوْمٍ قَضَوُا الْجِهَادَ الْأَصْغَرَ وَ بَقِى الْجِهَادُ الْأَكبَرُ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ (ص) وَ مَا الْجِهَادُ

الْأَكبَرُ قَالَ جِهَادُ النَّفْسِ [كافى ، ج5 ، ص12] .

مثنوى مى گويد :

حضرت رسول (ص) در پاسخ سوال كننده مى فرمايند :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أكيس الكيسين من حاسب نفسه و عمل لما بعد الموت و أحمق الحمقاء من اتبع نفسه هواه و تمنى على الله الأمانى [بحارالأنوار ، ج67 ، ص69] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا يكونُ الْعَبْدُ مُومِناً حَتَّى يحَاسِبَ نَفْسَهُ أَشَدَّ مِنْ مُحَاسَبَهِ الشَّرِيک شَرِيكهُ وَ السَّيدِ عَبْدَهُ [محاسبه النفس ، ص13] .

11. انگيزه مراقبت از نفس

ايمان به علم اوأَ لَمْ يعْلَمْ بِأَنَّ اللّهَ يرى [علق/14] .

إِنَّ اللّهَ كانَ عَلَيكمْ رَقِيباً [نساء/1] .

يعْلَمُ خائِنَهَ الأَعْينِ وَ ما تُخْفِى الصُّدُورُ [غافر/19] .

بِما كسَبَتْ قُلُوبُكمْ [بقره/225] .

وَ إِنْ كانَ مِثْقالَ حَبَّهٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَينا بِها وَ كفى بِنا حاسِبِينَ [انبياء/47] .

وَ وُضِعَ الْكتابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمّا فِيهِ وَ يقُولُونَ يا وَيلَتَنا ما لِهذَا الْكتابِ لا يغادِرُ صَغِيرَهً وَ لَا كبِيرَهً إِلاَّ أَحْصاها وَ وَجَدُوا ما عَمِلُوا حاضِراً وَ لا يظْلِمُ رَبُّک أَحَداً [كهف/49] .

يوْمَ يبْعَثُهُمُ اللّهُ جَمِيعاً فَينَبِّئُهُمْ بِما عَمِلُوا أَحْصاهُ اللّهُ وَ نَسُوهُ وَ اللّهُ عَلى كلِّ شَىءٍ شَهِيدٌ [مجادله/6] .

12. برخورد با نفس

1. مبارزه با نفس

وَ نَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوى [نازعات/40] .

در اسلام هم کنترل نفس مطرح است هم عزت نفس.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أعدی عدوک نفسک التی بین جنبیک [مجموعه ورام ، ج1 ، ص59] .

ریاضت های شاقه ، ممنوع است.

تحقیر خود یا ارتکاب عملی یا گفتن کلماتی که در جامعه سبب ملامت انسان شود و بدین وسیله نفس کشی شود در اسلام هیچ جایگاهی ندارد.

2. تحقیر نفس

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من حقر نفسه عظم [غررالحکم ، ص249] .

3. سوء ظن به نفس

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اعْلَمُوا عِبَادَ اللَّهِ أَنَّ الْمُومِنَ لَا یمْسِی وَ لَا یصْبِحُ إِلَّا وَ نَفْسُهُ ظَنُونٌ عِنْدَهُ [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج10 ، ص16] .

4. تهمت به نفس

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَهُمْ لِأَنْفُسِهِمْ مُتَّهِمُونَ [نهج البلاغه ، خطبه 193] .

5. دشمنی با نفس

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أعدی عدوک نفسک التی بین جنبیک

[مجموعه ورام ، ج1 ، ص59] .

إِنَّ النَّفْسَ لأَمّارَهٌ بِالسُّوءِ إِلاّ ما رَحِمَ رَبِّی إِنَّ رَبِّی غَفُورٌ رَحِیمٌ [یوسف/53] .

وَ کذلِک سَوَّلَتْ لِی نَفْسِی [طه/96] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : إلهی إلیک أشکو نفسا بالسوء أماره [بحارالأنوار ، ج91 ، ص143] .

1. نگاه

1. نعمت چشم

1) چشم امانت خدا است :

النّبیّ (صلی الله علیه و آله) : العین امانه ، السّمع أمانه

2) چشم مسئول است :

إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفؤادَ کلُّ أُولئِک کانَ عَنْهُ مَسْولا [اسراء/36] .

3) چشم نعمت است :

وَ جَعَلَ لَکمُ السَّمْعَ وَ الْأَبْصارَ وَ الْأَفْئِدَهَ لَعَلَّکمْ تَشْکرُونَ [نحل/78] .

4) بعضی از این نعمت استفاده نمی کنند :

لَهُمْ أَعْینٌ لا یبْصِرُونَ بِها [اعراف/179] .

5) بعضی از چشم ها را پرده گرفته است :

وَ عَلی أَبْصارِهِمْ غِشاوَهٌ [بقره/7] .

6) بعضی در قیامت کور محشور می شوند :

وَ مَنْ کانَ فی هذِهِ أَعْمی فَهُوَ فِی الْآخِرَهِ أَعْمی وَ أَضَلُّ سَبیلا [اسراء/72] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : العیون طلائع القلوب [غررالحکم ، ص60] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : العین برید القلب [غررالحکم ، ص60] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : العین رائد القلب الفتن [غررالحکم ، ص60] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : الْعَينُ جَاسُوسُ الْقَلْب [بحارالأنوار ، ج101 ، ص41] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الْقَلْبُ مُصْحَفُ الْبَصَرِ [نهج البلاغه ، حکمت 409] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : الْعُيونُ مَصَائِدُ الشَّيطَانِ [غررالحکم ، ص260] .

2. وظایف چشم

1) قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (علیه السلام) : أَمَّا حَقُّ بَصَرِک فَغَضُّهُ عَمَّا لَا يحِلُّ لَک وَ تَرْک ابْتِذَالِهِ إِلَّا لِمَوْضِعِ عِبْرَه [تحف العقول ، ص255] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : عَلَى كلِّ جُزْءٍ مِنْ أَجْزَائِک زَكاهٌ وَاجِبَهٌ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بَلْ عَلَى كلِّ شَعْرَهٍ بَلْ عَلَى كلِّ لَحْظَهٍ فَزَكاهُ الْعَينِ النَّظَرُ بِالْعَبْرَهِ وَ الْغَضُّ

عَنِ الشَّهَوَاتِ وَ مَا يضَاهِيهَا [بحارالأنوار ، ج93 ، ص7] .

3. انواع نگاه

1. نگاه های سازنده

1) نگاه به قرآن : قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : النَّظَرُ فِی الْمُصْحَفِ عِبَادَه [کافی ، ج2 ، ص613] .

2) نگاه به امام : قَالَ رَسُولُ اللَّهِصَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ وَ آلِهِ : النَّظَرُ إِلَی عَلِی (علیه السلام) عِبَادَهٌ [أمالی صدوق ، ص361] .

3) نگاه به رهبر عادل : قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : النَّظَرُ إِلَی الْإِمَامِ الْمُقْسِطِ عِبَادَه [مجموعه ورام ، ج2 ، ص175] .

4) نگاه به کعبه : قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : النَّظَرُ إِلَی الْکعْبَهِ عِبَادَه [کافی ، ج4 ، ص240] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِصَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ وَ آلِهِ : النَّظَرُ إِلَی الْبَیتِ عِبَادَهٌ [کشف الغمه ، ج2 ، ص268] .

النّبیّ (صلی الله علیه و آله) : اکثروا النّظر الی البیت

5) نگاه به عالم : قَالَ رَسُولُ اللَّهِصَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ وَ آلِهِ : النَّظَرُ إِلَی وَجْهِ الْعَالِمِ عِبَادَهٌ [عوالی الآللی ، ج4 ، ص73] .

6) نگاه به سادات : قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : النَّظَرُ إِلَی ذُرِّیتِنَا عِبَادَه [وسائل الشیعه ، ج12 ، ص311] .

7) نگاه به دریا : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : النَّظَرُ فِی ثَلَاثَهِ أَشْیاءَ عِبَادَهٌ النَّظَرُ فِی وَجْهِ الْوَالِدَینِ وَ فِی الْمُصْحَفِ وَ فِی الْبَحْرِ [صحیفه الرضا (علیه السلام) ، ص90] .

8) نگاه به سبزی : قَالَ الْکاظِمُ (علیه السلام) : ثَلَاثَهٌ یجْلُونَ الْبَصَرَ النَّظَرُ إِلَی الْخُضْرَهِ وَ النَّظَرُ إِلَی الْمَاءِ الْجَارِی وَ النَّظَرُ إِلَی الْوَجْهِ الْحَسَن [المحاسن ، ج2 ، ص622] .

9) نگاه

به ماه : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : كانَ النَّبِی (صلی الله علیه و آله) إِذَا نَظَرَ إِلَی الْهِلَالِ رَفَعَ يدَيهِ ثُمَّ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ أَهِلَّهُ عَلَينَا بِالْأَمْنِ وَ الْإِيمَانِ وَ السَّلَامَهِ وَ الْإِسْلَامِ رَبِّی وَ رَبُّک اللَّهُ [أمالی طوسی ، ص495] .

10) نگاه به آینه : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) إِذَا نَظَرَ فِی الْمِرْآهِ قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی أَكمَلَ خَلْقِی وَ أَحْسَنَ صُورَتِی وَ زَانَ مِنِّی مَا شَانَ مِنْ غَيرِی وَ هَدَانِی لِلْإِسْلَامِ وَ مَنَّ عَلَی بِالنُّبُوَّهِ [النوادر راوندی ، ص12] .

11) پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود : "در مسایل دنیایی به پایین تر از خودت نگاه کن تا شکرگزار باشی. در مسایل دینی به مافوق نگاه کن تا الگو بگیری." [کنز العمّال] .

12) نگاه به آیات خلقت الهی :

أَ فَلا ينْظُرُونَ إِلَی الْإِبِلِ كيفَ خُلِقَتْ وَ إِلَی السَّماءِ كيفَ رُفِعَتْ [غاشيه/18-17] .

وَ إِلَی الْجِبالِ كيفَ نُصِبَتْ وَ إِلَی الْأَرْضِ كيفَ سُطِحَتْ فَذَكرْ إِنَّما أَنْتَ مُذَكرٌ [غاشيه/19-21] .

كان رسول الله (صلی الله علیه و آله) كثير النّظر الی السّماء... [كنز العمّال] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : انْظُرُوا إِلَی النَّمْلَهِ فِی صِغَرِ جُثَّتِهَا وَ لَطَافَهِ هَيئَتِهَا [نهج البلاغه ، خطبه 185] .

13) نگاه عمیق :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : إِنَّ أَوْلِياءَ اللَّهِ هُمُ الَّذِينَ نَظَرُوا إِلَی بَاطِنِ الدُّنْيا إِذَا نَظَرَ النَّاسُ إِلَی ظَاهِرِهَا [نهج البلاغه ، حكمت 432] .

14) نگاه به غذا :

فَلْينْظُرِ الْإِنْسانُ إِلی طَعامِه [عبس/24] .

نگاه کند که چه

دست هایی در کار بوده است؟

نگاه کند که حلال است یا حرام؟

نگاه کند که لا به لای غذا سنگی نباشد.

نگاه کند که آیا دیگران هم دارند یا نه؟

نگاه کند تا قدرت نمایی خدا را ببیند.

نگاه کند که در هضم و نشاط آن مؤثّر است.

نگاه کند به غذای خود ، نه لقمه دیگران.

نگاه کند که قدرت حاصل از غذا را کجا مصرف می کند؟

نگاه کند که غذا از چه اجزایی تشکیل شده است؟

نگاه کند به غذا که اگر از آن کار مفیدی انجام ندهی تبدیل آن به نجاست کاری حیوانی است.

15) نگاه به عیوب خویش :

قال امیرالمؤمنین (علیه السلام) : أعقل النّاس من کان بعیبه بصیره [میزان] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : مَنْ نَظَرَ فِی عُیوبِ النَّاسِ فَأَنْکرَهَا ثُمَّ رَضِیهَا لِنَفْسِهِ فَذَلِک الْأَحْمَقُ بِعَینِه [نهج البلاغه ، حکمت 439] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : مَنْ أَبْصَرَ عَیبَ نَفْسِهِ شُغِلَ عَنْ عَیبِ غَیرِهِ [تحف العقول ، ص88] .

16) نگاه عبرت آمیز :

سیرُوا فِی الْأَرْضِ ثُمَّ انْظُرُوا کیفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُکذِّبینَ [انعام/11] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : زَکاهُ الْعَینِ النَّظَرُ بِالْعَبْرَهِ [بحارالأنوار ، ج93 ، ص7] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : طُوبَی لِمَنْ کانَ نَظَرُهُ عِبْرَه [ثواب الأعمال ، ص177] .

17) نگاه مهرآمیز :

الف : نگاه به والدین :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : النَّظَرُ فِی ثَلَاثَهِ أَشْیاءَ عِبَادَهٌ النَّظَرُ فِی وَجْهِ الْوَالِدَینِ وَ فِی الْمُصْحَفِ وَ فِی الْبَحْرِ [صحیفه الرضا (علیه السلام) ، ص90] .

قال النّبیّ (صلی الله علیه و آله) : من اخذ النظر الی والدین فی حال العقوق اولئک بُرَآء منّی و

أنا منهم بری [کنز العمّال ، 45529] .

ب : نگاه به فرزند :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِذَا نَظَرَ الْوَالِدُ إِلَی وَلَدِهِ فَسَرَّهُ کانَ لِلْوَالِدِ عِتْقُ نَسَمَهٍ قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ إِنْ نَظَرَ سِتِّینَ وَ ثَلَاثَمِائَهِ نَظْرَهٍ قَالَ اللَّهُ أَکبَرُ [روضه الواعظین ، ج2 ، ص369] .

ج : نگاه به همسر :

قال النّبیّ (صلی الله علیه و آله) : انّ الرّجل اذا نظر الی امراته و نظرت الیه نظر الله الیهما نظر رحمه [کنز العمّال ، 44437] .

د : نگاه به برادر دینی :

قال النّبیّ (صلی الله علیه و آله) : من نظر الی أخیه نظر مودّه لم یکن فی قلبه أحنّه لم یطرف حتی یغفر الله له [نهج الفصاحه ، 2781] .

ه : نگاه به محرومان :

قال النّبیّ (صلی الله علیه و آله) : من نظر الی مسکین نظر رحمه نظر الله الیه نظر رحمه [کنز العمّال ، 43445] .

2. نگاه های ممنوع

1) نگاه به نامحرم :

قُلْ لِلْمُومِنینَ یغُضُّوا مِنْ أَبْصارِهِمْ وَ یحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ [نور/30] .

قُلْ لِلْمُومِناتِ یغْضُضْنَ مِنْ أَبْصارِهِنَّ وَ یحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ [نور/31] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : النَّظَرُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِیسَ مَسْمُومٌ وَ کمْ مِنْ نَظْرَهٍ أَوْرَثَتْ حَسْرَهً طَوِیلَهً [کافی ، ج5 ، ص559] .

2) نگاه به داخل خانه دیگران :

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (صلى اللهِ عليه و آله) : مَنِ اطّلَعَ فِی بَیتِ جَارِهِ فَنَظَرَ إِلَی عَوْرَهِ رَجُلٍ أَوْ شَعْرِ امْرَأَهٍ أَوْ شَیءٍ مِنْ جَسَدِهَا کانَ حَقّاً عَلَی اللّهِ أَنْ یدْخِلَهُ النَّار [ثواب الأعمال ، ص282

] .

3) نگاه ترس آور :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ نَظَرَ إِلَى مُومِنٍ نَظْرَةً لِيخِيفَهُ بِهَا أَخَافَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ يوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّه [كافى ، ج2 ، ص368] .

4) نگاه مسخره آميز :

وَيلٌ لِكلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ [همزه/1] .

5) نگاه آلوده :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : أيما امرأه استعطرت و خرجت ليوجد ريحها فهى زانيه و كل عين زانيه [مجموعه ورام ، ج1 ، ص28] .

6) نگاه حسودانه :

و ان يكاد الّذين كفروا ليزلقونک بأبصارهم

قال النّبىّ (صلى الله عليه و آله) : استعيذوا بالله من العين [نهج الفصاحه ، 280] .

7) نگاه به نوشته ديگران :

قال النّبىّ (صلى الله عليه و آله) : من نظر فى كتاب أخيه بغير اذنه فكانّما ينظر الى النّار [نهج الفصاحه ، 2846] .

8) نگاه كش دار :

قال النّبىّ (صلى الله عليه و آله) : اياک و النّظر بعد النّظره فانّ الاولى لک و الثّانيه عليک و الثّالثه فيها الهلاک [ميزان الحكمه] .

4. آثار چشم پاک

1. در دنيا

1) ديدن ملكوت :

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (صلی الله علیه و آله) : غُضُّوا أبْصَارَکمْ تَرَوْنَ الْعَجَائِب [مصباح الشریعه ، ص9] .

2) مقام عصمت :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : إِنَّ الْبَصَرَ لَا یغَضُّ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ إِلَّا وَ قَدْ سَبَقَ إِلَی قَلْبِهِ مُشَاهَدَهُ الْعَظَمَهِ وَ الْجَلَالِ [مصباح الشریعه ، ص9] .

3) چشیدن مزه عبادت :

النّظر سهم من سهام ابلیس فمن ترکه اذاقه الله طعم عباته فمن صرف بصره عنها رزقه الله عباده یجد حلاوتها [کنز العمّال ،

13076] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : اَلنَّظْرَةُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِیسَ مَسْمُومٌ مَنْ تَرَکهَا لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لَا لِغَیرِهِ أَعْقَبَهُ اللَّهُ إِیمَاناً یجِدُ طَعْمَهُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص18] .

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به شخصی که بر مرکب نشسته و به زنی نگاه می کرد ، فرمود : مگر نمی دانی ایام حجّ است. هر کس دراین روزها زبان و چشم خود را کنترل کند خداوند ثواب حج سال آینده را به او می دهد. [ازدواج در اسلام] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : مَنْ غَضَّ طَرْفَهُ أَرَاحَ قَلْبَهُ [غررالحکم ، ص260] .

2. در آخرت

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَنْ نَظَرَ إِلَی امْرَأَهٍ فَرَفَعَ بَصَرَهُ إِلَی السَّمَاءِ أَوْ غَمَّضَ بَصَرَهُ لَمْ یرْتَدَّ إِلَیهِ بَصَرُهُ حَتَّی یزَوِّجَهُ اللَّهُ مِنَ الْحُورِ الْعِین [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص473] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : کلُّ عَینٍ بَاکیهٌ یوْمَ الْقِیامَهِ غَیرَ ثَلَاثِ عَینٍ سَهِرَتْ فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَ عَینٍ فَاضَتْ مِنْ خَشْیهِ اللَّهِ وَ عَینٍ غُضَّتْ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ [کافی ، ج2 ، ص80] .

همانگونه که چشم چرانی آثار منفی در پی داشت ، در صورت پرهیز از این بیماری پلید اثرات خوبی بر روح و روان یک جوان خواهد گذاشت که به چند اثر از آن اشاره می نماییم :

1 هیچ غنیمتی بالاتر از کنترل چشم نیست

در دنیا بسیاری از چیزها دارای سود هستند اما آن سودی که بالاتر از آن سودی نباشد بسیار کم و نایاب است و در یک حدیثی امام صادق (علیه السلام) برای کنترل چشم از نامحرمان سود

بسیار بزرگی دانسته که بالاتر از آن تصور نمی شود.

امام صادق (علیه السلام) فرمود : هیچکس سودی بالاتر از این سود به دست نیاورده که در اثر فروپوشاندن چشم به دست آورده باشد ، چون هر اندازه که چشم از محارم خدا فروپوشاند و کنترل شود ، با قلبی نورانی آثار عظمت و جلال خداوند را می بیند.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَا اغْتَنَمَ أَحَدٌ بِمِثْلِ مَا اغْتَنَمَ بِغَضِّ الْبَصَرِ فَإِنَّ الْبَصَرَ لَا یغَضُّ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ إِلَّا وَ قَدْ سَبَقَ إِلَی قَلْبِهِ مُشَاهَدَهُ الْعَظَمَهِ وَ الْجَلَال [مصباح الشریعه ، ص9] .

2 چشیدن شیرینی ایمان

همچنین از پیامبر بزرگوار نقل شده که فرمود : نگاه به سوی نامحرم تیری است زهرآگین و از تیرهای ابلیس پس هر که به جهت ترس از خدا از آن چشم بپوشد ، خداوند ایمانی به او عنایت می کند که شیرینی آن را در قلب خود احساس کند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : النَّظِرَهُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِیسَ فَمَنْ تَرَکهَا خَوْفاً مِنَ اللَّهِ أَعْطَاهُ إِیمَاناً یجِدُ حَلَاوَتَهُ فِی قَلْبِهِ [جامع الأخبار ، ص145] .

3 چشیدن طعم شیرینی عبادت

و چه لذت بخش و شیرین است که یک جوان طعم شیرینی عبادت را احساس کند و به فرموده رسول خدا (صلی الله علیه و آله) عبادت پروردگار آنوقت لذت بخش و شیرین است که از نگاه به نامحرمان چشم پوشد. قطب راوندی از پیامبر (صلی الله علیه و آله) روایت کرده که فرمود : نگاه کردن به زیبایی های زنان تیری از تیرهای ابلیس است پس هر که از آن چشم پوشد خداوند به او شیرینی عبادتی

را می چشاند که شادمان گردد.

النَّظَرُ إِلَى مَحَاسِنِ النِّسَاءِ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ فَمَنْ تَرَكَهُ أَذَاقَهُ اللَّهُ طَعْمَ عِبَادَةٍ تَسُرُّهُ [مستدرک الوسائل ، ج14 ، ص270] .

4 ازدواج با حورالعین

چهارمین اثری که در اثر کنترل چشم به انسان می رسد ، همانا ازدواج با حورالعین در بهشت است. که این ازدواج توسط خالق یکتا برای بنده اش انجام خواهد گرفت. امام صادق (علیه السلام) می فرماید : هر کس نگاهش به زن نامحرمی افتد ، پس چشم خود را به سوی آسمان بالا برد یا چشمش را ببندد ، هنوز چشم خود را باز نکرده که خداوند یک حورالعین به همسری او درمی آورد. [سفینه البحار ، ج2 ، ص592] .

5. چشم چرانی

1. آثار

همه می دانیم که چشم چرانی اثرات بسیار زشتی را در سلامتی و روح انسان به ویژه در جوانان می گذارد ، چرا که به وسیله چشم ، بسیاری از گناهان را انجام خواهد داد و در برخی موارد برای رسیدن به خواسته خود که از راه چشم تحریک شده است زندگی خود را هم به مخاطره می اندازد.

پس چه بهتر آن است که یک جوان به وسیله کنترل نگاه ، سلامت فکر و طهارت روح خود را حفظ کرده و زندگی باصفای خویش را به بسیاری از گناهانی که به وسیله یک نگاه انجام می شود ، آلوده نسازد و با این بیان می توان گفت که آثار منفی چشم چرانی بسیار است اما از باب اختصار به چند نمونه اکتفا می کنیم :

1 تحریک شهوت حیوانی

در روایتی که از حضرت امام جعفر صادق (علیه السلام) رسیده آمده است : "ز نگاه به نامحرمان خودداری کنید

، چرا که تخم شهوت را در دل بکارد و همین بس که بیننده را در فتنه بیندازد." [مستدرک الوسائل ، ج10 ، ص157] .

2 ایجاد حسرت دائمی

چه بسیار افرادی که به وسیله چشم خود چیزی را اراده کردند ، اما برای همیشه حسرت آن بر دلشان نشست و هیچ گاه به آرزوی خود نرسیدند و برای اینکه در دام این لذت های زودگذر گرفتار نشویم امام صادق (علیه السلام) ما را چنین راهنمایی می فرماید :

نگاه تیری از تیرهای زهرآگین شیطان است و چه نگاه هایی است که به دنبال آن حسرت بسیار زیادی را برای بیننده بر جای گذارده است.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : النَّظَرُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِیسَ مَسْمُومٌ وَ کمْ مِنْ نَظْرَهٍ أَوْرَثَتْ حَسْرَهً طَوِیلَهً [کافی ، ج5 ، ص559] .

3 افتادن در دام شیطان

شاید بسیاری از جوانان عزیز به دشمن اصلی بشر و گستردگی دام های او پی نبرده اند ، اما این را بدانید که هیچ حرکت ضداخلاقی در جامعه و فرد پیدا نخواهید کرد مگر آنکه به وسیله شیطان پلید شکل گرفته است چرا که او پس از طرد از درگاه احدیت به عزت خداوند سوگند یاد کرد که تمام بندگان را از راه به در برد ، مگر آنان که مخلص بوده و از تیررس آن خبیث دور باشند ، حال که چنین است یقین کنید که در اینجا نیز شیطان کار خود را دنبال کرده و به وسیله تیرهای زهرآگین خویش شما را به گناه مجدد وا می دارد و همین نگاه مجدد علیه شما محدود نشده و باعث گناهان دیگر خواهد شد. بدین جهت

است که معصومین فرموده اند اکیدا از نگاه مجدد خودداری کنید. از جمله سفارش هایی که پیامبر (صلی الله علیه و آله) به حضرت علی (علیه السلام) داشت این بود : اولین نگاه از آن توست ولی دومین نگاه به ضرر تو تمام خواهد شد ، زیرا دومین نگاه به وسیله شیطان هدایت می گردد.

أَوَّلُ نَظْرَةٍ لَک وَ الثَّانِیهُ عَلَیک وَ لَا لَک وَ النَّظرَهُ الثَّالِثَهِ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَام إِبْلِیسَ مَنْ تَرَکهَا لِلَّهِ لَا لِغَیرِهِ أَعْقَبَهُ اللَّهُ إِیمَاناً یجِدُ طَعْمَهُ [دعائم الإسلاَم ، ج2 ، ص202] .

آری و این سفارش درسی برای ما است نه برای حضرت علی (علیه السلام) چرا که او امام بوده و از هر گناهی مبرا است ، این کلام نورانی کنایه ای است برای ما که مراقب اعضاء و جوارح خود باشیم.

4 سلب آسایش فکری :

چهارمین آسیبی که به انسان در اثر چشم چرانی وارد می شود ، این است که یک چشم چران هیچ گاه آسایش فکری ندارد و پیوسته فکر و ذهنش مشغول آنچه دیده است ، می باشد. به گونه ای که از فکر هر منظره ای خود را برهاند گرفتار فکر منظره دیگر می شود.

امیرمؤمنان (علیه السلام) می فرماید : هر که دیده خود را رها سازد ، آسایش خود را سلب کرده است.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : مَنْ أَطْلَقَ نَاظِرَهُ أَتْعَبَ حَاضِرَهُ مَنْ تَتَابَعَتْ لَحَظَاتُهُ دَامَتْ حَسَرَاتُهُ [جامع الأخبار ، ص93] .

5 چشمان وی پر از آتش خواهد شد

و آخرین آسیبی که یک چشم چران در اثر این کار زشت می بیند این است که خداوند در روز قیامت در چشمان او میخ آهنین کرده و سپس پر از

آتش خواهد کرد.

پیامبر (صلی الله علیه و آله) می فرماید : هر که چشم خود را از حرام پر کند (به نامحرم نگاه کند و خیره شود) خداوند در روز قیامت در آن چشم میخ های آهنین فرو می برد ، سپس آن را پر از آتش کرده تا حساب مردم تمام شود ، آنگاه دستور می دهد تا او را به آتش جهنم ببرند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : مَنْ مَلَأَ عَينَهُ حَرَاماً يحْشُوهَا اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ مَسَامِيرَ مِنْ نَارٍ ثُمَّ حَشَاهُمَا نَاراً إِلَى أَنْ تَقُومَ النَّاسُ ثُمَّ يومَرُ بِهِ إِلَى النَّارِ [جامع الأخبار ، ص93] .

آثاری دیگر برای چشم چرانی

1) حسرت : قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : النَّظَرُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ مَسْمُومٌ وَ كمْ مِنْ نَظْرَهٍ أَوْرَثَتْ حَسْرَهً طَوِيلَهً [کافی ، ج5 ، ص559] .

2) گناه : قَالَ عِيسَى بْنُ مَرْيمَ لِلْحَوَارِيينَ : إِياكمْ وَ النَّظَرَ إِلَى الْمَحْذُورَاتِ فَإِنَّهَا بَذْرُ الشَّهَوَاتِ وَ نَبَاتُ الْفِسْق [مصباح الشریعه ، ص9] .

3) رسوایی در دنیا : و لایخرجن من الدّنیا حتّی یفضحه الله فی الدّنیا [میزان الحکمه] .

4) غضب الهی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : اشْتَدَّ غَضَبُ اللَّهِ عَلَى امْرَأَهٍ ذَاتِ بَعْلٍ مَلَأَتْ عَينَهَا مِنْ غَيرِ زَوْجِهَا أَوْ غَيرِ ذِى مَحْرَمٍ مِنْهَا [ثواب الأعمال ، ص286] .

5) قساوت قلب : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : مَنْ قَلَّ وَرَعُهُ مَاتَ قَلْبُهُ [نهج البلاغه ، حکمت 349] .

6) زمینه گناهان کبیره :

حضرت یحیی (علیه السلام) : اوّلین مرحله زنا ، نگاه است. [میزان الحکمه] .

7) تأسّف و اندوه

:

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : مَنْ غَضَّ طَرْفَهُ قَلَّ أَسْفُهُ وَ أَمِنَ تَلَفَهُ [غررالحکم ، ص260] .

8) کم شدن علاقه به همسر

9) زمینه سازی برای طلاق و جدایی

10) آثار سوء بهداشتی

11) قبول نشدن نماز :

من نظر الی عوره أخیه متعمّدا لم یقبل الله الصّلوه أربعین لیله [کنز العمّال ، 13078] .

2. علاج

1) یاد خدا : از حضرت علی (علیه السلام) سؤال شد به چه وسیله ای از نگاه بد نجات پیدا کنیم؟

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : بِالْخُمُودِ تَحْتَ سُلْطَانِ الْمُطَّلِعِ عَلَى سِرِّک وَ الْعَينُ جَاسُوسُ الْقَلْبِ وَ بَرِيدُ الْعَقْلِ فَغُضَّ بَصَرَک عَمَّا لَا يلِيقُ بِدِينِک وَ يكرَهُهُ قَلْبُک وَ ينْكرُهُ عَقْلُک [مصباح الشریعه ، ص9] .

2) نماز : حضرت علی (علیه السلام) فرمود : "اگر جوان عذبی نگاهش به نامحرم افتاد ، فلیصلّ رکعتین" [میزان الحکمه] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : إِذَا رَأَى أَحَدُكمُ امْرَأَةً تُعْجِبُهُ فَلْيأْتِ أَهْلَهُ فَإِنَّ عِنْدَ أَهْلِهِ مِثْلَ مَا رَأَى فَلَا يجْعَلَنَّ لِلشَّيطَانِ عَلَى قَلْبِهِ سَبِيلًا لِيصْرِفْ بَصَرَهُ عَنْهَا فَإِذَا لَمْ يكنْ لَهُ زَوْجَةٌ فَلْيصَلِّ رَكعَتَينِ وَ يحْمَدُ اللَّهَ كثِيراً وَ لْيصَلِّ عَلَى النَّبِی (صلی الله علیه و آله) ثُمَّ يسْأَلُ اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّهُ ينْتِجُ لَهُ مِنْ رَأْفَتِهِ مَا يغْنِيهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص636] .

3) روزه : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : الصَّوْمُ يمِيتُ مُرَادَ النَّفْسِ وَ شَهْوَةَ الطَّبْعِ الْحَيوَانِی [مصباح الشریعه ، ص135] .

4) یاد قیامت : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : بَقِی رِجَالٌ غَضَّ أَبْصَارَهُمْ ذِكرُ الْمَرْجِع [نهج البلاغه ، خطبه 32]

.

5) ازدواج : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : یا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْکمُ الْبَاهَ فَلْیتَزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ وَ أَحْصَنُ لِلْفَرْجِ وَ مَنْ لَمْ یسْتَطِعْ فَلْیصُمْ فَإِنَّ الصَّوْمَ لَهُ وِجَاءٌ [مکارم الأخلاق ، ص197] .

6) رابطه گرم با همسر : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إِذَا نَظَرَ أَحَدُکمْ إِلَی امْرَأَةٍ تُعْجِبُهُ فَلْیلَامِسْ أَهْلَهُ فَإِنَّمَا هِی امْرَأَةٌ کامْرَأَتِهِ [نهج البلاغه ، حکمت 420] .

7) غیرت : امام صادق (علیه السلام) به مردی که به زنی نگاه می کرد فرمود :

ارْضَوْا لِلنَّاسِ مَا تَرْضَوْنَ لِأَنْفُسِکمْ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص201] .

8) حجاب

9) حیاء : حضرت موسی (علیه السلام) به دختر شعیب (علیه السلام) فرمود : تَأَخَّرِی وَ دُلِّینِی عَلَی الطَّرِیقِ بِحَصَاةٍ تُلْقِیهَا أَمَامِی أَتْبَعُهَا فَأَنَا مِنْ قَوْمٍ لَا ینْظُرُونَ فِی أَدْبَارِ النِّسَاءِ [تفسیر القمی ، ج2 ، ص137] .

3. مواعظ عیسی

1) قَالَ عِیسَی ابْنُ مَرْیمَ (علیه السلام) : بِحَقٍّ أَقُولُ لَکمْ أُعَلِّمُکمْ لِتَعْلَمُوا وَ لَا أُعَلِّمُکمْ لِتُعْجَبُوا بِأَنْفُسِکمْ إِنَّکمْ لَنْ تَنَالُوا مَا تُرِیدُونَ إِلَّا بِتَرْکِ مَا تَشْتَهُونَ وَ لَنْ تَظْفَرُوا بِمَا تَأْمُلُونَ إِلَّا بِالصَّبْرِ عَلَی مَا تَکرَهُونَ إِیاکمْ وَ النَّظْرَةَ فَإِنَّهَا تَزْرَعُ فِی الْقُلُوبِ الشَّهْوَةَ وَ کفَی بِهَا لِصَاحِبِهَا فِتْنَه [تحف العقول ، ص502] .

4. جوان و کنترل نگاه

سیمای جوان در منظر معصومان (علیهم السّلام)

یکی از بیماریهای بزرگ اجتماعی که بیشتر مردم به ویژه جوانان به آن مبتلا هستند ، مسأله نگاه به نامحرمان است که متأسفانه در نزد برخی آن قدر عادی شده است که این نگاه جای خود را به چشم چرانی و نگاه های طولانی و شهوت آلود داده است.

قرآن مجید

و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اهل بیت عصمت (علیهم السّلام) با بیانات بسیار مهمی ، آثار منفی این پدیده زشت را گوشزد نموده و از مسلمانان خواسته اند تا چشم خود را از نگاه به نامحرمان کنترل کنند. در این نوشتار کوتاه به گوشه ای از این آیات روایات می پردازیم :

حکم نگاه از منظر قرآن حکیم :

قرآن مجید در سوره مبارکه نور در دو آیه : قُلْ لِلْمُومِنینَ یغُضُّوا مِنْ أَبْصارِهِمْ وَ یحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذلِک أَزْکی لَهُمْ إِنَّ اللّهَ خَبیرٌ بِما یصْنَعُونَ وَ قُلْ لِلْمُومِناتِ یغْضُضْنَ مِنْ أَبْصارِهِنَّ وَ یحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لا یبْدینَ زینَتَهُنَّ إِلاّ ما ظَهَرَ مِنْها وَ لْیضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلی جُیوبِهِنَّ وَ لا یبْدینَ زینَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبائِهِنَّ أَوْ آباءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنائِهِنَّ أَوْ أَبْناءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوانِهِنَّ أَوْ بَنی إِخْوانِهِنَّ أَوْ بَنی أَخَواتِهِنَّ أَوْ نِسائِهِنَّ أَوْ ما مَلَکتْ أَیمانُهُنَّ أَوِ التّابِعینَ غَیرِ أُولِی الْإِرْبَهِ مِنَ الرِّجالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذینَ لَمْ یظْهَرُوا عَلی عَوْراتِ النِّساءِ وَ لا یضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِیعْلَمَ ما یخْفینَ مِنْ زینَتِهِنَّ وَ تُوبُوا إِلَی اللّهِ جَمیعاً أَیهَا الْمُومِنُونَ لَعَلَّکمْ تُفْلِحُون [نور/31-30] .

به حکم این مسأله پرداخته و در آیه نخست خطاب به مؤمنان می فرماید : به مؤمنان بگو چشم های خود را از نگاه به نامحرمان فرو گیرند و دامان خود را حفظ کنند ، این برای آنها پاکیزه تر است ، خداوند از آنچه انجام می دهید آگاه است و در آیه دوم زنان مؤمنه را مخاطب قرار داده و چنین می فرماید : و به زنان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند و دامان خویش را حفظ کنند و

زینت خود را جز آن مقدار که ظاهر است ، آشکار ننمایند. [نور ، 30 و 31] .

نگاهی به شأن نزول آیه

ثقه الاسلام کلینی به سند خود از امام باقر (علیه السلام) در کتاب شریف کافی روایت کرده که جوانی از انصار در برخی از کوچه های مدینه با یک زن روبرو گردید و این در وقتی بود که پوشش زنان تا پشت گوششان بود بدین معنی که مقنعه خود را طوری می بستند که اضافه بر گردن ، دو گوش آنها نیز پیدا بود. آن جوان پیوسته به او نگاه می کرد تا بر او گذشت و داخل کوچه دیگری رفت ولی او همچنان از پشت سر به او نگاه می کرد و به راه خود ادامه می داد ناگاه صورتش به استخوان یا شیشه ای که از دیوار بیرون آمده بود برخورد کرده و صورتش را زخمی کرده و خون آلود نمود. وقتی که آن زن رفت آن جوان به خود آمده دید خون بر سینه و پیراهنش سرازیر است به خود گفت سوگند به خدا که به نزد رسول الله خواهم رفت و از ماجرا باخبرش خواهم ساخت. پس به نزد رسول الله (صلی الله علیه و آله) رفته همینکه پیامبر (صلی الله علیه و آله) او را دید پرسید چرا چنین شده است؟

در همان حال جبرئیل بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرود آمده و این آیه را بر آن حضرت قرائت کرد.

به مؤمنان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فروگیرند و عفاف خود را حفظ کنند ، این برای آنان پاکیزه تر است ، خداوند از آنچه انجام می دهند آگاه است." [کافی

، ج5 ، ص521] .

مراد از غضّ بصر چیست؟

واژه شناسان می نویسند که غضّ در اصل به معنی کم کردن است و در بسیاری از موارد در کوتاه کردن صدا یا کم کردن نگاه نیز آمده است " [مجمع البحرین ، ج4 ، ص218] .

و در قرآن مجید همین کلمه درباره کوتاه کردن صدا نیز آمده است. آنجا که می فرماید : وَ اغْضُضْ مِنْ صَوْتِک [لقمان/19] .

استاد بزرگوار علامه طباطبایی در ذیل این آیه می فرماید : بنابراین آیه نمی گوید مؤمنان باید چشم هایشان را فرو بندند ، بلکه می گوید باید نگاه خود را کم و کوتاه کنند و این تعبیر لطیفی است به این منظور که اگر انسان به راستی هنگامی که با زن نامحرمی روبرو می شود بخواهد چشم خود را به کلی ببندد ادامه راه رفتن و مانند آن برای او ممکن نیست اما اگر نگاه را از صورت و اندام او برگیرد و چشم خود را پایین اندازد گویی از نگاه خویش کاسته است و آن صحنه ای را که ممنوع است از منطقه دید خود به کلی حذف کرده. [تفسیر نمونه ، ج14 ، ص436] .

و در ادامه بیان خود می فرماید : از آنچه که گفتیم این نکته روشن می شود که مفهوم آیه فوق این نیست که مردان در صورت زنان خیره نشوند ، تا بعضی از آن چنین استفاده کنند که نگاه های غیرخیره مجاز است ، بلکه منظور این است که انسان به هنگام نگاه کردن معمولاً منطقه وسیعی را زیر نظر می گیرد ، هر گاه زن نامحرمی در حوزه دید او قرار گرفت چشم را چنان فروگیرد

که آن زن از منطقه دید او خارج شود یعنی به او نگاه نکند اما راه و چاه خود را ببینید.

کنترل چشم یکی از حقوق واجب است

همانگونه که انسان ها هر یک بر دیگری حقی دارند ، اعضا و جوارح خود انسان نیز بر او حقی دارد که اگر امروز این حق رعایت نشود ، فردا در موقع سؤال از چشم در مقام پاسخ گویی در دادگاه عدل الهی به یقین انسان شرمنده خواهد شد ، چرا که این عضو در مقام پاسخگویی از هیچ چیز فروگذار نخواهد کرد.

و در تفسیر عیاشی از امام صادق (علیه السلام) در توضیح این حق چنین آمده است : خدای تبارک و تعالی ایمان را بر اعضاء و جوارح بنی آدم فرض کرده و آن را بر تمام اعضا و جوارحش قسمت کرده است... و از جمله دو چشم اوست که به آن دو نگاه می کند و همچنین دو پای اوست که به وسیله آن دو راه می رود. پس بر چشم فرض کرده که به سوی آنچه بر او حرام نگاه نموده و از آنچه که خدای نهی کرده چشم فروپوشاند... و آن گاه به آیه شریفه استدلال فرموده : وَ لا تَقْفُ ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُو'c7دَ کلُّ أُولئِک کانَ عَنْهُ مَسْولا [اسراء/36] .

[تفسیر المیزان ، ج15 ، ص101 ، ص115 و آیه در سوره اسرا ، 36] .

و در توضیح همین حق واجب امام زین العابدین (علیه السلام) می فرماید : وَ حَقُّ الْبَصَرِ أَنْ تَغُضَّهُ عَمَّا لَا یحِلُّ لَک وَ تَعْتَبِرَ بِالنَّظَرِ بِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ،

ص618] .

اما حقی که چشم بر تو دارد این است که آن را فروپوشانی از آنچه که بر تو حلال نمی باشد و به وسیله آن از گذشته و حال عبرت بگیری.

کنترل نگاه در سیره و سخن رسول الله (صلی الله علیه و آله)

از پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برخورد با سهل انگاری ، درباره این حکم قرآنی موارد گوناگونی ثبت شده به دو مورد از آنها اشاره می نمائیم :

1 برخورد با چشم چرانی فضل بن العباس :

سکین بن عبدالعزیز گوید از پدرم و از ابن عباس شنید که می گفت در روز عرفه به موقع خروج از صحرای عرفات شخصی در پشت سر پیامبر (صلی الله علیه و آله) سوار شده بود ، او در حالیکه به چشم چرانی پرداخته بود ، چند بار پیامبر (صلی الله علیه و آله) صورت او را برمی گرداند ، تا به زنان نامحرم نگاه نکند ، اما او همچنان به زنان نگاه می کرد.

اینجا بود که پیامبر (صلی الله علیه و آله) به او رو کرده ، فرمود : فرزند برادرم این روز روزی است که اگر کسی مالک گوش و چشم و زبانش باشد ، خداوند او را خواهد آمرزید. [مسند احمد ، ج1 ، ص329] .

همچنین امام صادق (علیه السلام) از امام باقر نقل فرموده که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به هنگام رفتن به سوی عرفات اسامه را سوار کرده بود و همین که از عرفات افاضه کرد ، فضل بن عباس را که جوانی خوش سیما بود در پشت سر خود سوار کرد. در آن هنگام مرد عربی که همراه

خواهرش بود و او نیز زیباروی بود ، با پیامبر (صلی الله علیه و آله) روبرو گردیده و از پیامبر (صلی الله علیه و آله) سؤالاتی کرد و فضل بن عباس به خواهر او چشم دوخته بود. پیامبر (صلی الله علیه و آله) چون چنین دید دست خود را روی چشم فضل گذارده بود تا چشمش را از نگاه به نامحرم بپوشاند ، اما او از سوی دیگر به آن زن نگاه می کرد. تا اینکه آن مرد عرب پاسخ سؤالات خود را از پیامبر (صلی الله علیه و آله) دریافت کرد و به راه خود ادامه داد.

پیامبر (صلی الله علیه و آله) نگاهی به فضل کرد و در حالیکه شانه اش را گرفته بود فرمود : آیا نمی دانی که این روزها از ایام المعدودات و ایام المعلومات است ، که هر کس در مثل چنین روزهایی چشم و زبان و دستش را نگه دارد خداوند برای او مثل ثواب حج آینده می نویسد. [بحار الأنوار ، ج99 ، ص351] .

2 آیا شما هم نابینا هستید؟

حضرت برخورد دیگری که داشته است ، نسبت به برخی از همسران خود بوده و آن هم در وقتی بود که ابن مکتوم که فردی نابینابود بر حضرت وارد شد. ورود این شخص نابینا در وقتی بود که میمونه و ام سلمه در نزد آن حضرت بودند ، حضرت دستور داد تا خود را بپوشانند (و یامخفی کنند) آن دو به رسول خدا (صلی الله علیه و آله) عرض کردند مگر او نابینا نیست؟ او که چشم ندارد تا ما را ببیند.

حضرت در پاسخ آن دو فرمود : آیا شما دو نفر

هم نابینا هستید؟! آیا او را نمی بینید؟! [تفسیر المیزان ، ج15 ، ص117] .

1.نگاهی قرآنی به حرکت امام خمینی

1.قبل از انقلاب

1.دردوران تبعید

1.ترکیه

وَ ذَکرْهُمْ بِأَیامِ اللّهِ [ابراهیم/5.]

امام را به ترکیه تبعید کردند. نتیجه فراغت یک دوره تحریر الوسیله شد.

وَ أَرادُوا بِهِ کیداً فَجَعَلْناهُمُ الْأَخْسَرینَ [انبیاء/70.]

2.نجف

به نجف تبعید شد. نتیجه : تربیت فقیه ، تغییر بعضی از افکار ، در دامن علی (ع) .

رشد نیروها ، آبرویی برای حوزه قم.

3.کویت

به کویت راهش ندادند :

فَأَبَوْا أَنْ یضَیفُوهُما [کهف/77.]

4.غرب

به غرب رفت :

همچون موسی (ع) در خانه فرعون زندگی کرد.

فَلْیلْقِهِ الْیمُّ بِالسّاحِلِ یأْخُذْهُ عَدُوٌّ لی وَ عَدُوٌّ لَهُ وَ أَلْقَیتُ عَلَیک مَحَبَّةً مِنِّی [طه/39.]

2.مبارزات

نیروسازی

آگاهی بخشی با سخنرانیها و ارائه اطلاعیه ها و اعلامیه ها

2.دردوران انقلاب

1.به ایران آمد

به ایران آمد :

آری از علائم آخر الزّمان طلوع خورشید از مغرب است.

فَرَجَعْناک إِلی أُمِّک کی تَقَرَّ عَینُها [طه/40.]

2.در بهشت زهرا

به بهشت زهرا (س) وارد شدند :

خط است : تعیین کننده خط اوست ، راه شهداء

احترام است ، احترام بود.

پیامبر اکرم (ص) از جایی می آمد اول خانه فاطمه (س) می رفت.

مؤمنین فداکار ، حق میزبانی دارد. (ابوایوب انصاری)

وفا است : تا به شهداء بگوید شما مرا آوردید.

تسلیت است : تا به خانواده ها بگوید من هم عزادارم.

بی رنگ و عمومی است : تا مردم در آنجا جمع شوند. جایی بی رنگ برای همه در مسیر تهران قم همچون قبا درمدینه.

تربیت است : جائی که عواطف و افکار تکان می خورد.

میعادگاه است : خانه واقعی و همیشگی همه.

3.مبارزه بر علیه نظام شاهنشاهی

من تو دهن این دولت می زنم :

تَاللّهِ لَأَكيدَنَّ أَصْنامَكم [

انبیاء/57.]

4.مبارزه با دولتهای دست نشانده

دولت های پی در پی :

لا أُحِبُّ الآْفِلِین [انعام/76.]

5.خنثی کردن توطئه ها

مکرها و حیله ها خنثی شد :

وَ مَکرُوا وَ مَکرَ اللّهُ وَ اللّهُ خَیرُ الْماکرینَ [آل عمران/54.]

نگاهی قرآنی به حرکت امام خمینی ، صفحه 3

لا یحیقُ الْمَکرُ السَّیئُ إِلاّ بِأَهْلِهِ [فاطر/43.]

2.بعد از انقلاب

1.اقدامات

1.رسواشدن دروغگویان

دروغگوها رسوا شدند :

وَ اللّهُ مُخْرِجٌ ما کنْتُمْ تَکتُمُون [بقره/72.]

2.تسخیر لانه جاسوسی

تسخیر لانه جاسوسی پیش آمد :

هُوَ الَّذی أَخْرَجَ الَّذینَ کفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْکتابِ مِنْ دِیارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ [حشر/2.]

ما ظَنَنْتُمْ أَنْ یخْرُجُوا [حشر/2.]

وَ ظَنَّوا أَنَّهُمْ مانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللّهِ فَأتاهُمُ اللّهُ مِنْ حَيثُ لَمْ يحْتَسِبُوا وَ قَذَفَ فی قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يخْرِبُونَ بُيوتَهُمْ بِأيديهِمْ وَ أَيدِی الْمُومِنينَ فَاعْتَبِرُوا يا أُولِی الْأَبْصارِ [حشر.]

3.انقلابی بودن و انقلابی ماندن

انقلابی بودن مهم نیست ، انقلابی ماندن مهم است :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : الْإِبْقَاءُ عَلَى الْعَمَلِ أَشَدُّ مِنَ الْعَمَلِ [کافی ، ج2 ، ص296.]

2.تهدیدات

1.محاصره اقتصادیهُمُ الَّذينَ يقُولُونَ لا تُنْفِقُوا عَلى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ حَتّى ينْفَضُّوا [منافقون/7.]

ما فرزند رمضانیم.

2.تهدیدات نظامی

1.واقعه طبس

هلی کوپترها در طبس :

أَ لَمْ تَرَ كيفَ فَعَلَ رَبُّک بِأَصْحابِ الْفيل أَ لَمْ يجْعَلْ كيدَهُمْ فی تَضْليلٍ وَ أَرْسَلَ عَلَيهِمْ طَيراً أَبابيلَ تَرْميهِمْ بِحِجارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ فَجَعَلَهُمْ كعَصْفٍ مَأكولٍ [فيل/5-1.]

2.توطئه آمریکا

تهدید نظامی :

إِنَّ النّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إيماناً وَ قالُوا حَسْبُنَا اللّهُ وَ نِعْمَ الْوَكيلُ [آل عمران/173.]

آمریکا هیچ غلطی نمی تواند بکند.

3.حمله صدام

صدام را اغفال کردند :

وَ إِذْ زَينَ لَهُمُ الشَّيطانُ أَعْمالَهُمْ وَ

قالَ لا غالِبَ لَكمُ الْيوْمَ مِنَ النّاسِ وَ إِنِّی جارٌ لَكمْ فَلَمّا تَراءَتِ الْفِئَتانِ نَكصَ عَلی عَقِبَيهِ وَ قالَ إِنِّی بَریءٌ مِنْكمْ [انفال/48.]

1. نگرانیهای پیامبر (صلی الله علیه و آله)

1. از مسائل اجتماعی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : اخاف علیکم الهرج [مستدرک صحیحین ج4 ، ص451] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَی أُمَّتِی التَّصْدِيقُ بِالنُّجُومِ وَ التَّكذِيبُ بِالْقَدَرِ وَ ظُلْمُ الْأَئِمَّةِ [بحارالأنوار ، ج55 ، ص330] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِنِّی لَا أَتَخَوَّفُ عَلَی أُمَّتِی مُومِناً وَ لَا مُشْرِكاً فَأَمَّا الْمُومِنُ فَيحْجُزُهُ إِيمَانُهُ وَ أَمَّا الْمُشْرِک فَيقْمَعُهُ كفْرُهُ وَ لَكنْ أَتَخَوَّفُ عَلَيكمْ مُنَافِقاً عَلِيمَ اللِّسَانِ يقُولُ مَا تَعْرِفُونَ وَ يعْمَلُ مَا تُنْكرُونَ [منيه المريد ، ص136] .

2. از مسائل اخلاقی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : أَلَا إِنَّ أَخْوَفَ مَا يخَافُ عَلَيكمْ خَصْلَتَانِ اتِّبَاعُ الْهَوَی وَ طُولُ الْأَمَلِ أَمَّا اتِّبَاعُ الْهَوَی فَيصُدُّ عَنِ الْحَقِّ وَ طُولُ الْأَمَلِ ينْسِی الْآخِرَةَ [عواليااللئالی ، ج4 ، ص76] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : ثَلَاثٌ أَخَافُهُنَّ عَلَی أُمَّتِی مِنْ بَعْدِی الضَّلَالَةُ بَعْدَ الْمَعْرِفَةِ وَ مَضَلَّاتُ الْفِتَنِ وَ شَهْوَةُ الْبَطْنِ وَ الْفَرْجِ [كافی ، ج2 ، ص79] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِنَّمَا أَخَافُ عَلَی أُمَّتِی ثَلَاثاً شُحّاً مُطَاعاً وَ هَوًی مُتَّبَعاً وَ إِمَاماً ضَالّاً [تحف العقول ، ص58] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَيكمُ الشِّرْک الْأَصْغَرُ قَالُوا وَ مَا الشِّرْک الْأَصْغَر؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : هُوَ الرِّياء [منيه المريد ، ص317] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (صلى الله عليه و آله) : أَخَافُ أنْ يفْتَحَ عَلَيكمُ الدَّنْيا بَعْدِى فَينْكرَ بَعْضُكمْ بَعْضاً وَ ينْكرَكمْ أَهْلُ السَّمَاءِ عِنْدَ

ذَلِک [بحارالأنوار ، ج79 ، ص137] .

3. از مسائل عقیدتی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : ثَلَاثٌ أَخَافُهُنَّ بَعْدِی عَلَی أُمَّتِی الضَّلَالَهُ بَعْدَ الْمَعْرِفَهِ وَ مَضَلَّاتُ الْفِتَنِ وَ شَهْوَهُ الْبَطْنِ وَ الْفَرْجِ [وسائل الشیعه ، ج15 ، ص249] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : أَخَافُ عَلَیکمُ اسْتِخْفَافاً بِالدِّینِ وَ بَیعَ الْحُکمِ وَ قَطِیعَهَ الرَّحِمِ وَ أَنْ تَتَّخِذُوا الْقُرْآنَ مَزَامِیرَ تُقَدِّمُونَ أَحَدَکمْ وَ لَیسَ بِأَفْضَلِکمْ فِی الدِّینِ [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص42] .

4. از مسائل سیاسی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِنَّمَا أَخَافُ عَلَی أُمَّتِی ثَلَاثاً شُحّاً مُطَاعاً وَ هَوًی مُتَّبَعاً وَ إِمَاماً ضَالّاً [بحارالأنوار ، ج74 ، ص163] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِنَّمَا أَخَافُ عَلَی أُمَّتِی الْأَئِمَّهَ الْمُضِلِّینَ [نهج الحق ، ص316] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : أَخَافُ عَلَی أُمَّتِی ثَلَاثاً اسْتِسْقَاءً بِالْأَنْوَاءِ وَ حَیفَ السُّلْطَانِ وَ تَکذِیباً بِالْقَدَرِ [بحارالأنوار ، ج55 ، ص330] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : حَبِیبِی جَبْرَئِیلُ إِنِّی أَخَافُ تَغَیرَ أَصْحَابِی لِمَا قَدْ وَتَرُوهُ (رهبر را تنها) وَ أَنْ یبْدُوا مَا یضْمِرُونَ فِیهِ [إقبال الأعمال ، ص474] .

5. از مسائل اقتصادی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : ما اخشی علیکم الفقر ولکنی اخشی علیکم التکاثر. [مستدرک صحیحین ، ج2 ، ص534] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخَافُ عَلَی أُمَّتِی مِنْ بَعْدِی هَذِهِ الْمَکاسِبُ الْمُحَرَّمَهُ وَ الشَّهْوَهُ الْخَفِیهُ وَ الرِّبَا [بحارالأنوار ، ج70 ، ص158] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِنَّمَا أَتَخَوَّفُ عَلَی أُمَّتِی مِنْ بَعْدِی ثَلَاثَ خِلَالٍ أَنْ يتَأَوَّلُوا الْقُرْآنَ عَلَی غَيرِ تَأْوِيلِهِ وَ يتَّبِعُوا زَلَّةَ الْعَالِمِ أَوْ يظْهَرَ فِيهِمُ الْمَالُ حَتَّی يطْغَوْا وَ يبْطَرُوا وَ سَأُنَبِّئُكُمُ الْمَخْرَجَ مِنْ ذَلِک أَمَّا الْقُرْآنُ فَاعْمَلُوا بِمُحْكَمِهِ وَ آمِنُوا بِمُتَشَابِهِهِ وَ أَمَّا الْعَالِمُ فَانْتَظِرُوا فِئَتَهُ وَ لَا تَتَّبِعُوا زَلَّتَهُ وَ أَمَّا الْمَالُ فَإِنَّ الْمَخْرَجَ مِنْهُ شُكرُ النِّعْمَهِ وَ أَدَاءُ حَقِّهِ [خصال صدوق ، ج1 ، ص164] .

6. از مسائل فکری وفرهنگی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : ما اخشی علیکم الخطاء ولکنی اخشی علیکم التعمد. [مستدرک صحیحین ، ج2 ، ص534] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : أَكثَرَ مَا أَخَافُ عَلَی أُمَّتِی مِنْ بَعْدِی رَجُلٌ ينَاوِلُ الْقُرْآنَ يضَعُهُ عَلَی غَيرِ مَوَاضِعِه [بحارالأنوار ، ج89 ، ص111] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : إِنَّمَا الْخَوْفُ عَلَی أُمَّتِی مِنْ بَعْدِی ثَلَاثُ خِصَالٍ أَنْ يتَأَوَّلُوا الْقُرْآنَ عَلَی غَيرِ تَأْوِيلِهِ أَوْ يتَّبِعُوا زَلَّةَ الْعَالِمِ أَوْ يظْهَرَ فِيهِمُ الْمَالُ حَتَّی يطْغَوْا وَ يبْطَرُوا [بحارالأنوار ، ج2 ، ص42] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يا مُعَلَّی! إِنِّی عَلَيک شَفِيقٌ أَخَافُ أَنْ تُضَيعَ وَ لَا تَحْفَظَ وَ تَعْلَمَ وَ لَا تَعْمَل [کافی ، ج2 ،

ص169] .

1. نماز استسقاء

1. خطبه ها وادعيه

1 قال أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : أَلَا وَ إِنَّ الْأَرْضَ الَّتِی تُقِلُّكُمْ وَ السَّمَاءَ الَّتِی تُظِلُّكُمْ مُطِيعَتَانِ لِرَبِّكُمْ وَ مَا أَصْبَحَتَا تَجُودَانِ لَكُمْ بِبَرَكَتِهِمَا تَوَجُّعاً لَكُمْ وَ لَا زُلْفَةً إِلَيكُمْ وَ لَا لِخَيرٍ تَرْجُوَانِهِ مِنْكُمْ وَ لَكِنْ أُمِرَتَا بِمَنَافِعِكُمْ فَأَطَاعَتَا وَ أُقِيمَتَا عَلَى حُدُودِ مَصَالِحِكُمْ فَقَامَتَا إِنَّ اللَّهَ يبْتَلِی عِبَادَهُ عِنْدَ الْأَعْمَالِ السَّيئَهِ بِنَقْصِ الثَّمَرَاتِ وَ حَبْسِ الْبَرَكَاتِ وَ إِغْلَاقِ خَزَائِنِ الْخَيرَاتِ لِيتُوبَ تَائِبٌ وَ يقْلِعَ مُقْلِعٌ وَ يتَذَكرَ مُتَذَكرٌ وَ يزْدَجِرَ مُزْدَجِرٌ وَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ الِاسْتِغْفَارَ سَبَباً لِدُرُورِ الرِّزْقِ وَ رَحْمَهِ الْخَلْقِ فَقَالَ سُبْحَانَه" اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كانَ غَفّاراً يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكُمْ مِدْراراً وَ يمْدِدْكُمْ بِأَمْوالٍ وَ بَنِينَ وَ يجْعَلْ لَكُمْ جَنّاتٍ وَ يجْعَلْ لَكُمْ أَنْهاراً " (نوح 12-10) فَرَحِمَ اللَّهُ امْرَأً اسْتَقْبَلَ تَوْبَتَهُ وَ اسْتَقَالَ خَطِيئَتَهُ وَ بَادَرَ مَنِيتَهُ اللَّهُمَّ إِنَّا خَرَجْنَا إِلَيک مِنْ تَحْتِ الْأَسْتَارِ وَ الْأَكنَانِ وَ بَعْدَ عَجِيجِ الْبَهَائِمِ وَ الْوِلْدَانِ رَاغِبِينَ فِی رَحْمَتِک وَ رَاجِينَ فَضْلَ نِعْمَتِک وَ خَائِفِينَ مِنْ عَذَابِک وَ نِقْمَتِک اللَّهُمَّ فَاسْقِنَا غَيثَک وَ لَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْقَانِطِينَ وَ لَا تُهْلِكنَا بِالسَّنِينَ وَ لَا تُواخِذْنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا يا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اللَّهُمَّ إِنَّا خَرَجْنَا إِلَيک نَشْكو إِلَيک مَا لَا يخْفَى عَلَيک حِينَ أَلْجَأَتْنَا الْمَضَايقُ الْوَعْرَهُ وَ أَجَاءَتْنَا الْمَقَاحِطُ الْمُجْدِبَهُ وَ أَعْيتْنَا الْمَطَالِبُ الْمُتَعَسِّرَهُ وَ تَلَاحَمَتْ عَلَينَا الْفِتَنُ الْمُسْتَصْعِبَهُ اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُک أَلَّا تَرُدَّنَا خَائِبِينَ وَ لَا تَقْلِبَنَا وَاجِمِينَ وَ لَا تُخَاطِبَنَا بِذُنُوبِنَا وَ لَا تُقَايسَنَا بِأَعْمَالِنَا اللَّهُمَّ انْشُرْ عَلَينَا غَيثَک وَ بَرَكتَک وَ رِزْقَک وَ رَحْمَتَک وَ اسْقِنَا سُقْيا نَاقِعَهً مُرْوِيهً مُعْشِبَهً تُنْبِتُ بِهَا مَا قَدْ فَاتَ وَ تُحْيی بِهَا مَا قَدْ مَاتَ نَافِعَهَ الْحَيا كثِيرَهَ الْمُجْتَنَى تُرْوِی بِهَا

الْقِيعَانَ وَ تُسِيلُ الْبُطْنَانَ وَ تَسْتَوْرِقُ الْأَشْجَارَ وَ تُرْخِصُ الْأَسْعَارَ إِنَّک عَلَى مَا تَشَاءُ قَدِيرٌ [نهج البلاغه ، خطبه 143] .

2 دعای استسقاء در صحیفه سجادیه :

(1) اللَّهُمَّ اسْقِنَا الْغَيثَ ، وَ انْشُرْ عَلَينَا رَحْمَتَک بِغَيثِک الْمُغْدِقِ مِنَ السَّحَابِ الْمُنْسَاقِ لِنَبَاتِ أَرْضِک الْمُونِقِ فِی جَمِيعِ الآفَاقِ. (2) وَ امْنُنْ عَلَى عِبَادِک بِإِينَاعِ الثَّمَرَهِ ، وَ أَحْی بِلَادَک بِبُلُوغِ الزَّهَرَهِ ، وَ أَشْهِدْ مَلَائِکتَک الْکرَامَ السَّفَرَهَ بِسَقْی مِنْک نَافِعٍ ، دَائِمٍ غُزْرُهُ ، وَاسِعٍ دِرَرُهُ ، وَابِلٍ سَرِيعٍ عَاجِلٍ. (3) تُحْيی بِهِ مَا قَدْ مَاتَ ، وَ تَرُدُّ بِهِ مَا قَدْ فَاتَ وَ تُخْرِجُ بِهِ مَا هُوَ آتٍ ، وَ تُوَسِّعُ بِهِ فِی الْأَقْوَاتِ ، سَحَاباً مُتَرَاکماً هَنِيئاً مَرِيئاً طَبَقاً مُجَلْجَلًا ، غَيرَ مُلِثٍّ وَدْقُهُ ، وَ لَا خُلَّبٍ بَرْقُهُ. (4) اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيثاً مُغِيثاً مَرِيعاً مُمْرِعاً عَرِيضاً وَاسِعاً غَزِيراً ، تَرُدُّ بِهِ النَّهِيضَ ، وَ تَجْبُرُ بِهِ الْمَهِيضَ (5) اللَّهُمَّ اسْقِنَا سَقْياً تُسِيلُ مِنْهُ الظِّرَابَ ، وَ تَمْلَأُ مِنْهُ الْجِبَابَ ، وَ تُفَجِّرُ بِهِ الْأَنْهَارَ ، وَ تُنْبِتُ بِهِ الْأَشْجَارَ ، وَ تُرْخِصُ بِهِ الْأَسْعَارَ فِی جَمِيعِ الْأَمْصَارِ ، وَ تَنْعَشُ بِهِ الْبَهَائِمَ وَ الْخَلْقَ ، وَ تُکمِلُ لَنَا بِهِ طَيبَاتِ الرِّزْقِ ، وَ تُنْبِتُ لَنَا بِهِ الزَّرْعَ وَ تُدِرُّ بِهِ الضَّرْعَ وَ تَزِيدُنَا بِهِ قُوَّهً إِلَى قُوَّتِنَا. (6) اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ ظِلَّهُ عَلَينَا سَمُوماً ، وَ لَا تَجْعَلْ بَرْدَهُ عَلَينَا حُسُوماً ، وَ لَا تَجْعَلْ صَوْبَهُ عَلَينَا رُجُوماً ، وَ لَا تَجْعَلْ مَاءَهُ عَلَينَا أُجَاجاً (7) اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ ، وَ ارْزُقْنَا مِنْ بَرَکاتِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ ، إِنَّک عَلَى کلِّ شَیءٍ قَدِيرٌ. [صحيفه سجاديه

، دعاء 19] .

3 خَطَبَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) فِی الِاسْتِسْقَاءِ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَابِغِ النِّعَمِ وَ مُفَرِّجِ الْهَمِّ وَ بَارِئِ النَّسَمِ الَّذِی جَعَلَ السَّمَاوَاتِ لِکرْسِیهِ عِمَاداً وَ الْجِبَالَ لِلْأَرْضِ أَوْتَاداً وَ الْأَرْضَ لِلْعِبَادِ مِهَاداً وَ مَلَائِکتَهُ عَلَی أَرْجَائِهَا وَ حَمَلَهَ الْعَرْشِ عَلَی أَمْطَائِهَا وَ أَقَامَ بِعِزَّتِهِ أَرْکانَ الْعَرْشِ وَ أَشْرَقَ بِضَوْئِهِ شُعَاعَ الشَّمْسِ وَ أَجْبَأَ بِشُعَاعِهِ ظُلْمَهَ الْغَطْشِ وَ فَجَّرَ الْأَرْضَ عُیوناً وَ الْقَمَرَ نُوراً وَ النُّجُومَ بُهُوراً ثُمَّ عَلَا فَتَمَکنَ وَ خَلَقَ فَأَتْقَنَ وَ أَقَامَ فَتَهَیمَنَ فَخَضَعَتْ لَهُ نَخْوَهُ الْمُتَکبِّرِ وَ طَلَبَتْ إِلَیهِ خَلَّهُ الْمُتَمَسْکنِ اللَّهُمَّ فَبِدَرَجَتِک الرَّفِیعَهِ وَ مَحَلَّتِک الْمَنِیعَهِ وَ فَضْلِک السَّابِغِ وَ سَبِیلِک الْوَاسِعِ أَسْأَلُک أَنْ تُصَلِّی عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ کمَا دَانَ لَک وَ دَعَا إِلَی عِبَادَتِک وَ وَفَی بِعَهْدِک وَ أَنْفَذَ أَحْکامَک وَ اتَّبَعَ أَعْلَامَک عَبْدِک وَ نَبِیک وَ أَمِینِک عَلَی عَهْدِک إِلَی عِبَادِک الْقَائِمِ بِأَحْکامِک وَ مُویدِ مَنْ أَطَاعَک وَ قَاطِعِ عُذْرِ مَنْ عَصَاک اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ مُحَمَّداً أَجْزَلَ مَنْ جَعَلْتَ لَهُ نَصِیباً مِنْ رَحْمَتِک وَ أَنْضَرَ مَنْ أَشْرَقَ وَجْهُهُ بِسِجَالِ عَطِیتِک وَ أَقْرَبَ الْأَنْبِیاءِ زُلْفَهً یوْمَ الْقِیامَهِ عِنْدَک وَ أَوْفَرَهُمْ حَظّاً مِنْ رِضْوَانِک وَ أَکثَرَهُمْ صُفُوفَ أُمَّهِ فِی جِنَانِک کمَا لَمْ یسْجُدْ لِلْأَحْجَارِ وَ لَمْ یعْتَکفْ لِلْأَشْجَارِ وَ لَمْ یسْتَحِلَّ السِّبَاءَ وَ لَمْ یشْرَبِ الدِّمَاءَ اللَّهُمَّ خَرَجْنَا إِلَیک حِینَ أَجَاءَتْنَا الْمَضَایقُ الْوَعْرَهُ وَ أَلْجَأَتْنَا الْمَحَابِسُ الْعَسِرَهُ وَ عَضَّتْنَا الصَّعْبَهُ عَلَائِقُ الشَّینِ وَ تَأَثَّلَتْ عَلَینَا لَوَاحِقُ الْمَینِ وَ اعْتَکرَتْ عَلَینَا حَدَابِیرُ السِّنِینَ وَ أَخْلَفَتْنَا مَخَایلُ الْجُودِ وَ اسْتَظْمَأَتَا لِصَوَارِخِ الْعَوْدِ فَکنْتَ رَجَاءَ الْمُبْتَئِسِ وَ الثِّقَهَ لِلْمُلْتَمِسِ نَدْعُوک حِینَ قَنَطَ الْأَنَامُ وَ مُنِعَ الْغَمَامُ وَ هَلَک السَّوَامُ یا حَی یا قَیومُ عَدَدَ الشَّجَرِ وَ النُّجُومِ وَ

الْمَلَائِكَهِ الصُّفُوفِ وَ الْعَنَانِ الْمَكفُوفِ أَنْ لَا تَرُدَّنَا خَائِبِينَ وَ لَا تُواخِذَنَا بِأَعْمَالِنَا وَ لَا تُحَاصَّنَا بِذُنُوبِنَا وَ انْشُرْ عَلَينَا رَحْمَتَک بِالسَّحَابِ الْمُثْئِقِ وَ النَّبَاتِ الْمُونِقِ وَ امْنُنْ عَلَى عِبَادِک بِتَنْوِيعِ الثَّمَرَهِ وَ أَحْى بِلَادَک بِبُلُوغِ الزَّهْرَهِ وَ أَشْهِدْ مَلَائِکَتَک الْكرَامَ السَّفَرَهَ سُقْيا مِنْک نَافِعَهً دَائِمَهً غُزْرُهَا وَاسِعاً دَرُّهَا سَحَاباً وَابِلًا سَرِيعاً عَاجِلًا تُحْيِي بِهِ مَا قَدْ مَاتَ وَ تَرُدُّ بِهِ مَا قَدْ فَاتَ وَ تُخْرِجُ بِهِ مَا هُوَ آتٍ اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيثاً مُغِيثاً مُمْرِعاً طَبَقاً مُجَلْجِلًا مُتَتَابِعاً خُفُوقُهُ مُنْبَجِسَهً بُرُوقُهُ مُرْتَجِسَهً هُمُوعُهُ وَ سَيبُهُ مُسْتَدِرٌّ وَ صَوْبُهُ مُسْبَطِرٌّ لَا تَجْعَلْ ظِلَّهُ عَلَينَا سَمُوماً وَ بَرْدَهُ عَلَينَا حُسُوماً وَ ضَوْءَهُ عَلَينَا رُجُوماً وَمُاءَهُ أُجَاجاً وَ نَبَاتَهُ رَمَاداً رِمْدِداً اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِک مِنَ الشِّرْک وَ هَوَادِيهِ وَ الظُّلْمِ وَ دَوَاهِيهِ وَ الْفَقْرِ وَ دَوَاعِيهِ يا مُعْطِى الْخَيرَاتِ مِنْ أَمَاكِنِهَا وَ مُرْسِلَ الْبَرَكاتِ مِنْ مَعَادِنِهَا مِنْک الْغَيثُ الْمُغِيثُ وَ أَنْتَ الْغِياثُ الْمُسْتَغَاثُ وَ نَحْنُ الْخَاطِئُونَ وَ أَهْلُ الذُّنُوبِ وَ أَنْتَ الْمُسْتَغْفَرُ الْغَفَّارُ نَسْتَغْفِرُک لِلْجَمَّاتِ مِنْ ذُنُوبِنَا وَ نَتُوبُ إِلَيک مِنْ عَوَامِّ خَطَايَاتِنَا اللَّهُمَّ فَأَرْسِلْ عَلَينَا دِيمَهً مِدْرَاراً وَ اسْقِنَا الْغَيثَ وَاكِفاً مِغْزَاراً غَيثاً وَاسِعاً وَ بَرَكهً مِنَ الْوَابِلِ نَافِعَهً يدَافِعُ الْوَدْقُ بِالْوَدْقِ وَ يثْلُو الْقَطْرُ مِنْهُ الْقَطْرَ غَيرَ خُلَّبٍ بَرْقُهُ وَ لَا مُكذِّبٍ رَعْدُهُ وَ لَا عَاصِفَهٍ جَنَائِبُهُ بَلْ رِياً يغُصُّ بِالرِّى رَبَابُهُ وَ فَاضَ فَانْصَاعَ بِهِ سَحَابُهُ وَ جَرَى آثَارُ هَيدَبِهِ جَنَابَهُ سُقْيا مِنْک مُحْيِيهً مُرْوِيهً مُحْفِلَهً مُفْضِلَهً زَاكِياً نَبْتُهَا نَامِياً زَرْعُهَا نَاضِراً عُودُهَا مُمْرِعَهً آثَارُهَا جَارِيهً بِالْخَيرِ وَ الْخِصْبِ عَلَى أَهْلِهَا تُنْعِشُ بِهَا الضَّعِيفَ مِنْ عِبَادِک وَ تُحْيى بِهَا الْمَيتَ مِنْ بِلَادِک وَ تُنْعِمُ بِهَا الْمَبْسُوطَ مِنْ رِزْقِک وَ تُخْرِجُ بِهَا الْمَخْزُونَ

مِنْ رَحْمَتِک وَ تَعُمُّ بِهَا مَنْ نَأَی مِنْ خَلْقِک حَتَّی یخْصِبَ لِإِمْرَاعِهَا الْمُجْدِبُونَ وَ یحْیا بِبَرَکتِهَا الْمُسْنِتُونَ وَ تُتْرَعَ بِالْقِیعَانِ غُدْرَانُهَا وَ تُورِقَ ذُرَی الْأَکمَامِ زَهَرَاتُهَا وَ یدِرَّ بِهَامَّ بِذُرَی الآکامِ شَجَرُهَا وَ تَسْتَحِقَّ عَلَینَا بَعْدَ الْیأْسِ شُکراً مِنَّهً مِنْ مِنَنِک مُجَلَّلَهً وَ نِعْمَهً مِنْ نِعَمِک مُفْضَلَهً عَلَی بَرِیتِک الْمُرْمِلَهِ وَ بِلَادِک الْمُغْرِبَهِ وَ بَهَائِمِک الْمُعْمَلَهِ وَ وَحْشِک الْمُهْمَلَهِ اللَّهُمَّ مِنْک ارْتِجَاوِنَا وَ إِلَیک مَ آبُنَا فَلَا تَحْبِسْهُ عَنَّا لِتَبَطِّنِک سَرَائِرَنَا وَ لَا تُواخِذْنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا فَإِنَّک تُنْزِلُ الْغَیثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَ تَنْشُرُ رَحْمَتَک وَ أَنْتَ الْوَلِی الْحَمِیدُ ثُمَّ بَکی وَ قَالَ سَیدِی سَاخَتْ جِبَالُنَا وَ اغْبَرَّتْ أَرْضُنَا وَ هَامَتْ دَوَابُّنَا وَ قَنَطَ النَّاسُ مِنَّا أَوْ مَنْ قَنَطَ مِنْهُمْ وَ تَاهَتِ الْبَهَائِمُ وَ تَحَیرَتْ فِی مَرَاتِعِهَا وَ عَجَّتْ عَجِیجَ الثَّکالَی عَلَی أَوْلَادِهَا وَ مَلَّتِ الدَّوَرَانَ فِی مَرَاتِعِهَا حِینَ حَبَسْتَ عَنْهَا قَطْرَ السَّمَاءِ فَدَقَّ لِذَلِک عَظْمُهَا وَ ذَهَبَ لَحْمُهَا وَ ذَابَ شَحْمُهَا وَ انْقَطَعَ دَرُّهَا اللَّهُمَّ ارْحَمْ أَنِینَ الْآنَّهِ وَ حَنِینَ الْحَانَّهِ ارْحَمْ تَحَیرَهَا فِی مَرَاتِعِهَا وَ أَنِینَهَا فِی مَرَابِضِهَا [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص527] .

قال أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ قَدِ انْصَاحَتْ جِبَالُنَا وَ اغْبَرَّتْ أَرْضُنَا وَ هَامَتْ دَوَابُّنَا وَ تَحَیرَتْ فِی مَرَابِضِهَا وَ عَجَّتْ عَجِیجَ الثَّکالَی عَلَی أَوْلَادِهَا وَ مَلَّتِ التَّرَدُّدَ فِی مَرَاتِعِهَا وَ الْحَنِینَ إِلَی مَوَارِدِهَا اللَّهُمَّ فَارْحَمْ أَنِینَ الْآنَّهِ وَ حَنِینَ الْحَانَّهِ اللَّهُمَّ فَارْحَمْ حَیرَتَهَا فِی مَذَاهِبِهَا وَ أَنِینَهَا فِی مَوَالِجِهَا اللَّهُمَّ خَرَجْنَا إِلَیک حِینَ اعْتَکرَتْ عَلَینَا حَدَابِیرُ السِّنِینَ وَ أَخْلَفَتْنَا مَخَایلُ الْجُودِ فَکنْتَ الرَّجَاءَ لِلْمُبْتَئِسِ وَ الْبَلَاغَ لِلْمُلْتَمِسِ نَدْعُوک حِینَ قَنَطَ الْأَنَامُ وَ مُنِعَ الْغَمَامُ وَهَلَک السَّوَامُ أَلَّا تُواخِذَنَا بِأَعْمَالِنَا وَ لَا تَأْخُذَنَا بِذُنُوبِنَا وَ

انْشُرْ عَلَينَا رَحْمَتَک بِالسَّحَابِ الْمُنْبَعِقِ وَ الرَّبِيعِ الْمُغْدِقِ وَ النَّبَاتِ الْمُونِقِ سَحّاً وَابِلًا تُحْيی بِهِ مَاقَدْ مَاتَ وَ تَرُدُّ بِهِ مَا قَدْ فَاتَ اللَّهُمَّ سُقْيا مِنْک مُحْيِيةً مُرْوِيةً تَامَّةً عَامَّةً طَيبَةً مُبَارَکةً هَنِيئَةً مَرِيعَةً زَاکياً نَبْتُهَا ثَامِراً فَرْعُهَا نَاضِراً وَرَقُهَا تُنْعِشُ بِهَا الضَّعِيفَ مِنْ عِبَادِک وَ تُحْيی بِهَا الْمَيتَ مِنْ بِلَادِک اللَّهُمَّ سُقْيا مِنْک تُعْشِبُ بِهَا نِجَادُنَا وَ تَجْرِی بِهَا وِهَادُنَا وَ يخْصِبُ بِهَا جَنَابُتَنَا وَ تُقْبِلُ بِهَا ثِمَارُنَا وَتَعِيشُ بِهَا مَوَاشِينَا وَ تَنْدَی بِهَا أَقَاصِينَا وَ تَسْتَعِينُ بِهَا ضَوَاحِينَا مِنْ بَرَکاتِک الْوَاسِعَهِ وَ عَطَاياک الْجَزِيلَهِ عَلَی بَرِيتِک الْمُرْمِلَهِ وَ وَحْشِک الْمُهْمَلَهِ وَ أَنْزِلْ عَلَينَا سَمَاءً مُخْضِلَةً مِدْرَاراً هَاطِلَةً يدَافِعُ الْوَدْقُ مِنْهَا الْوَدْقَ وَ يحْفِزُ الْقَطْرُ مِنْهَا الْقَطْرَ غَيرَ خُلَّبٍ بَرْقُهَا وَ لَا جَهَامٍ عَارِضُهَا وَ لَا قَزَعٍ رَبَابُهَا وَ لَا شَفَّانٍ ذِهَابُهَا حَتَّی يخْصِبَ لِإِمْرَاعِهَا الْمُجْدِبُونَ وَ يحْيا بِبَرَکتِهَا الْمُسْنِتُونَ فَإِنَّک تُنْزِلُ الْغَيثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَ تَنْشُرُ رَحْمَتَک وَ أَنْتَ الْوَلِی الْحَمِيدُ [نهج البلاغه ، خطبه 5] .

حضرت عليعليه السلام ، خطبه مفصلی در نماز باران دارد ، که در پايان می فرمايد :

اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِک مِنَ الشِّرْک وَ هَوَادِيهِ وَ الظُّلْم وَ دَوَاهِيهِ وَ الْفَقْرِ وَ دَوَاعِيهِ يا مُعْطِی الْخَيرَاتِ مِنْ أَمَاکنِهَا وَ مُرْسِلَ الْبَرَکاَتِ مِنْ مَعَادِنِهَا مِنْک الْغَيثُ الْمُغِيثُ وَ أَنْتَ الْغِياثُ الْمُسْتَغَاثُ وَ نَحْنُ الْخَاطِئُونَ وَ أَهْلُ الذُّنُوبِ وَ أَنْتَ الْمُسْتَغْفَرُ الْغَفَّارُ نَسْتَغْفِرُک لِلْجَمَّاتِ مِنْ ذُنُوبِنَا وَ نَتُوبُ إِلَيک مِنْ عَوَامِّ خَطَايانَا اللَّهُمَّ فَأَرْسِلْ عَلَينَا دِيمَةً مِدْرَاراً وَ اسْقِنَا الْغَيثَ وَاکفاً مِغْزَاراً غَيثاً وَاسِعاً وَ بَرَکةً مِنَ الْوَابِلِ نَافِعَةً يدَافِعُ الْوَدْقُ بِالْوَدْقِ وَ يثْلُو الْقَطْرُ مِنْهُ الْقَطْرَ غَيرَ خُلَّبٍ بَرْقُهُ وَ لَا مُكذِّبٍ رَعْدُهُ وَ لَا

عَاصِفَهِ جَنَائِبُهُ بَلْ رِياً يغُصُّ بِالرِّی رَبَابُهُ وَ فَاضَ فَانْصَاعَ بِهِ سَحَابُهُ وَ جَرَی آثَارُ هَيدَبِهِ جَنَابَهُ سُقْيا مِنْک مُحْيِيهَ مُرْوِيهَ مُحْفِلَهَ مُفْضِلَهَ زَاکياً نَبْتُهَا نَامِياً زَرْعُهَا نَاضِراً عُودُهَا مُمْرِعَهَ آثَارُهَا جَارِيهَ بِالْخَيرِ وَ الْخِصْبِ عَلَی أَهْلِهَا تُنْعِشُ بِهَا الضَّعِيفَ مِنْ عِبَادِک وَ تُحْيی بِهَا الْمَيتَ مِنْ بِلَادِک وَ تُنْعِمُ بِهَا الْمَبْسُوطَ مِنْ رِزْقِک وَ تُخْرِجُ بِهَا الْمَخْزُونَ مِنْ رَحْمَتِک وَ تَعُمُّ بِهَا مَنْ نَأَی مِنْ خَلْقِک حَتَّی يخْصِبَ لِإِمْرَاعِهَا الْمُجْدِبُونَ وَ يحْيا بِبَرَکتِهَا الْمُسْنِتُونَ وَ تُتْرَعَ بِالْقِيعَانِ غُدْرَانُهَا وَ تُورِقَ ذُرَی الْأَکمَامِ زَهَرَاتُهَا وَ يدْهَامَّ بِذُرَی الْ آکامِ شَجَرُهَا وَ تَسْتَحِقَّ عَلَينَا بَعْدَ الْيأْسِ شُکراً مِنَّهً مِنْ مِنَنِک مُجَلِّلَهً وَ نِعْمَهً مِنْ نِعَمِک مُفْضَلَهً عَلَی بَرِيتِک الْمُرْمِلَهِ وَ بِلَادِک الْمُغْرِبَهِ وَ بَهَائِمِک الْمُعْمَلَهِ وَ وَحْشِک الْمُهْمَلَهِ اللَّهُمَّ مِنْک ارْتِجَاوناَ وَ إِلَيک مَ آبْنَا فَلَا تَحْبِسْهُ عَنَّا لِتَبَطُّنِک سَرَائِرَنَا وَ لَا تُواخِذْنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا فَإِنَّک تُنْزِلُ الْغَيثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَ تَنْشُرُ رَحْمَتَک وَ أَنْتَ الْوَلِی الْحَمِيدُ ثُمَّ بَکی وَ قَالَ سَيدِی سَاخَتْ جِبَالُنَا وَ اغْبَرَّتْ أَرْضُنَا وَ هَامَتْ دَوَابُّنَا وَ قَنَطَ النَّاسُ مِنَّا أَوْ مَنْ قَنَطَ مِنْهُمْ وَ تَاهَتِ الْبَهَائِمُ وَ تَحَيرَتْ فِی مَرَاتِعِهَا وَ عَجَّتْ عَجِيجَ الثَّکالَی عَلَی أَوْلَادِهَا وَ مَلَّتِ الدَّوَرَانَ فِی مَرَاتِعِهَا حِينَ حَبَسْتَ عَنْهَا قَطْرَ السَّمَاءِ فَدَقَّ لِذَلِک عَظْمُهَا وَ ذَهَبَ لَحْمُهَا وَ ذَابَ شَحْمُهَا وَ انْقَطَعَ دَرُّهَا اللَّهُمَّ ارْحَمْ أَنِينَ الْ آنَّهِ وَ حَنِينَ الْحَانَّهِ ارْحَمْ تَحَيرَهَا فِی مَرَاتِعِهَا وَ أَنِينَهَا فِی مَرَابِضِهَا [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص527] .

2. کيفيت نماز باران

دو رکعت مثل نماز عيد ، رکعت اول با 5 قنوت ، رکعت دوم با 4 قنوت؛ و در قنوت بايد توبه و استغفار نمود.

3. ارتباط عمل با بارش باران

1. عوامل ريزش باران

وَ لَوْ أَنَّهُمْ أَقامُوا التَّوْراهَ وَ الْإِنْجِيلَ وَ ما أُنْزِلَ إِلَيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِم [مائده ، 66] .

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُری آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَيهِمْ بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ وَ لکنْ کذَّبُوا فَأَخَذْناهُمْ بِما کانُوا يکسِبُونَ [اعراف ، 96] .

-وَ هُوَ الَّذِی ينَزِّلُ الْغَيثَ مِنْ بَعْدِ ما قَنَطُوا وَ ينْشُرُ رَحْمَتَهُ وَ هُوَ الْوَلِی الْحَمِيدُ [شوری ، 28] .

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ إِنَّهُ كانَ غَفّاراً يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراً [نوح ، 10-11] .

-وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَى الطَّرِيقَهِ لأَسْقَيناهُمْ ماءً غَدَقاً [جن ، 16] .

2. عوامل حبس و نباريدن باران

قال أمير المؤمنين (عليه السلام) : إن الله تعالى يبتلى عباده عند ظهور الأعمال السيئه بنقص الثمرات و حبس البركات و إغلاق خزائن الخيرات ليتوب تائب و يقلع مقلع و يتذكر متذكر و يزدجر مزدجر و قد جعل الله تعالى الاستغفار سببا لدرور الأرزاق و رحمه الخلق فقال سبحانهاسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ إِنَّهُ كانَ غَفّاراً يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراً وَ يمْدِدْكمْ بِأَمْوالٍ وَ بَنِينَ وَ يجْعَلْ لَكمْ جَنّاتٍ وَ يجْعَلْ لَكمْ أَنْهاراً [(نوح 12-10)] فرحم الله عبدا قدم توبته و استقال عثرته [بحارالأنوار ، ج88 ، ص336] .

روى عن عبد الله بن مسعود أنه قال : "إذا بخس المكيال حبس القطر" [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج7 ، ص268] .

قال

الصادق (علیه السلام) : إذا أمسکت الزکاه هلکت الماشیه و إذا جار الحاکم فی القضاء أمسکت القطر من السماء [خصال صدوق ، ج1 ، ص242] .

امام صادقعلیه السلام ، قضاوت یکی از فقهای مخالف را شنید و فرمود :

فِی مِثْلِ هَذَا الْقَضَاءِ وَ شِبْهِهِ تَحْبِسُ السَّمَاءُ مَاءَهَا وَ تَمْنَعُ الْأَرْضُ بَرَکتَ [کافی ، ج5 ، ص290] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَمْ ینْقُصُوا الْمِکیالَ وَ الْمِیزَانَ إِلَّا أُخِذُوا بِالسِّنِینَ وَ شِدَّهِ الْمَئُونَهِ وَ جَوْرِ السُّلْطَانِ وَ لَمْ یمْنَعُوا الزَّکاهَ إِلَّا مُنِعُوا الْقَطْرَ مِنَ السَّمَاءِ [کافی ، ج2 ، ص373] .

قَال الرِّضَا (علیه السلام) : إِذَا کذَبَ الْوُلَاهُ حُبِسَ الْمَطَرُ وَ إِذَا جَارَ السُّلْطَانُ هَانَتِ الدَّوْلَهُ وَ إِذَا حُبِسَتِ الزَّکاهُ مَاتَتِ الْمَوَاشِی [أمالی مفید ، ص310] .

قَالَ النَّبِی (ص) : أَکرِمُوا الْخُبْزَ فَإِنَّهُ قَدْ عَمِلَ فِیهِ مَا بَینَ الْعَرْشِ إِلَی الْأَرْضِ وَ مَا فِیهَا مِنْ کثِیرٍ مِنْ خَلْقِهِ ثُمَّ قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَ لَا أُخْبِرُکمْ قَالُوا بَلَی یا رَسُولَ اللَّهِ فِدَاکَ الْآبَاءُ وَ الْأُمَّهَاتُ فَقَالَ إِنَّهُ کانَ نَبِی فِیمَنْ کانَ قَبْلَکمْ یقَالُ لَهُ دَانِیالُ وَ إِنَّهُ أُعْطِی صَاحِبَ مِعْبَرٍ رَغِیفاً لِکی یعْبُرَ بِهِ فَرَمَی صَاحِبُ الْمِعْبَرِ بِالرَّغِیفِ وَ قَالَ مَا أَصْنَعُ بِالْخُبْزِ هَذَا الْخُبْزُ عِنْدَنَا قَدْ یدَاسُ بِالْأَرْجُلِ فَلَمَّا رَأَی ذَلِک مِنْهُ دَانِیالُ رَفَعَ یدَهُ إِلَی السَّمَاءِ (دانیالعلیه السلام ، برای کرایه نانی به صاحب کشتی داد ، او نان را پرتاب کرد و گفت نان زیر دست و پای ماست. او دست به دعا بلند کرد و بعد گفت :) ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ أَکرِمِ الْخُبْزَ فَقَدْ رَأَیتَ یا رَبِّ مَا صَنَعَ هَذَا الْعَبْدُ وَ مَا

قَالَ قَالَ فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى السَّمَاءِ أَنْ تَحْبِسَ الْغَيثَ وَ .... [كافى ، ج 6 ، ص302] .

قَالَ النَّبِى (ص) : لم يمنع الزكاه إلا منع القطر من السماء فلو لا البهائم لم يمطروا [بحار الأنوار ، ج88 ، ص337] .

دلائل خشکسالی :

قَال رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا مَنَعُوا الزَّكاهَ هَلَكتِ الْمَوَاشِى [جامع الأخبار ، ص180] .

قَال رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا مَنَعُوا الزَّكاهَ مَنَعَتِ الْأَرْضُ بَرَكتَهَا [كافى ، ج 2 ، ص374] .

قال ابو عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) : مَا تَلِفَ مَالٌ فِى بَرٍّ وَ لَا بَحْرٍ إِلَّا بِمَنْعِ الزَّكاهِ [بحارالأنوار ، ج93 ، ص20] .

3. باران اهل آخرالزمان

قَال رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنَّهُ قَالَ يأْتِى عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ وُجُوهُهُمْ وُجُوهُ الآدَمِيينَ وَ قُلُوبُهُمْ قُلُوبُ الشَّياطِينِ كأَمْثَالِ الذِّئَابِ الضَّوَارِى سَفَّاكونَ لِلدِّمَاءِ لَا يتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكرٍ فَعَلُوهُ إِنْ تَابَعْتَهُمُ ارْتَابُوك وَ إِنْ حَدَّثْتَهُمْ كذَّبُوك وَ إِنْ تَوَارَيتَ عَنْهُمُ اغْتَابُوك السُّنَّهُ فِيهِمْ بِدْعَهٌ وَ الْبِدْعَهُ فِيهِمْ سُنَّهٌ وَ الْحَلِيمُ بَينَهُمْ غَادِرٌ وَ الْغَادِرُ بَينَهُمْ حَلِيمٌ وَ الْمُومِنُ بَينَهُمْ مُسْتَضْعَفٌ وَ الْفَاسِقُ فِيمَا بَينَهُمْ مُشْرِفٌ صِبْيانُهُمْ عَارِمٌ وَ نِسَاوهُمْ شَاطِرٌ وَ شَيخُهُمْ لَا يأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ لَا ينْهَى عَنِ الْمُنْكرِ الِالْتِجَاءُ إِلَيهِمْ خِزْى وَ الِاعْتِذَارُ بِهِمْ ذُلٌّ وَ طَلَبُ مَا فِى أَيدِيهِمْ فَقْرٌ فَعِنْدَ ذَلِك يحْرِمُهُمُ اللَّهُ قَطْرَ السَّمَاءِ فِى أَوَانِهِ وَ ينْزِلُهُ فِى غَيرِ أَوَانِهِ [بحارالأنوار ، ج22 ، ص453] .

4. نمونه های از استسقاء

1. معصومين

1. حضرت موسى (عليه السلام)

روى أن موسى (عليه السلام) استسقى لبنى إسرائيل حين أصابهم قحط فأوحى الله تعالى إليه أنى لا أستجيب لک و لا لمن معک و فيكم نمام

قد أصر على النميمه فقال موسى (عليه السلام) يا رب من هو حتى نخرجه من بيننا فقال يا موسى أنهاكم عن النميمه و أكون نماما فتابوا بأجمعهم فسق [بحارالأنوار ، ج72 ، ص268] .

وَ إِذِ اسْتَسْقى مُوسى لِقَوْمِهِ [بقره ، 60] .

2. حضرت رسول (ص)

اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ [بقره ، 45] .

اسْتَغْفِرُوا رَبَّكمْ إِنَّهُ كانَ غَفّاراً يرْسِلِ السَّماءَ عَلَيكمْ مِدْراراً [نوح ، 11-10] .

3. حضرت امام حسن و حسين (عليه السلام)

در زمان حضرت عليعليه السلام ، خشكسالى شد. حضرت در مراسمى از امام حسن و حسينعليهما السلام ، تقاضاى دعا كردند :

امام حسنعليه السلام ، فرمود :

اللَّهُمَّ هَيجْ لَنَا السَّحَابَ بِفَتْحِ الْأَبْوَابِ بِمَاءٍ عُبَابٍ وَ رَبَابٍ بِانْصِبَابٍ وَ انْسِكَابٍ يا وَهَّابُ وَ اسْقِنَا مُطَبَّقَةً مُغْدِقَةً مُونِقَةً فَتِّحْ أَغْلَاقَهَا وَ سَهِّلْ إِطْلَاقَهَا وَ عَجِّلْ سِياقَهَا بِالْأَنْدِيهِ فِى الْأَوْدِيهِ يا وَهَّابُ بِصَوْبِ الْمَاءِ يا فَعَّالُ اسْقِنَا مَطَراً قَطْراً طَلًّا مُطِلًّا طَبَقاً مُطَبِّقاً عَامّاً مِعَمّاً رِهَماً بُهْماً رُحْماً رَشّاً مُرِشّاً وَاسِعاً كافِياً عَاجِلًا طَيباً مُبَارَكاً سُلَاطِحاً بُلَاطِحاً يَنَاطِحُ الْأَبَاطِحَ مُغْدَوْدِقاً مُطْبَوْبِقاً مُغْرَوْرِقاً وَ اسْقِ سَهْلَنَا وَ جَبَلَنَا وَ بَدْوَنَا وَ حَضَرَنَا حَتَّى تُرَخِّصَ بِهِ أَسْعَارَنَا وَ تُبَارِكَ بِهِ فِى ضِياعِنَا وَ مُدُنِنَا أَرِنَا الرِّزْقَ مَوْجُوداً وَ الْغَلَاءَ مَفْقُوداً آمِينَ يا رَبَّ الْعَالَمِينَ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص535] .

امام حسينعليه السلام ، گفت :

اللَّهُمَّ يا مُعْطِىَ الْخَيرَاتِ مِنْ مَنَاهِلِهَا وَ مُنْزِلَ الرَّحَمَاتِ مِنْ مَعَادِنِهَا وَ مُجْرِى الْبَرَكاتِ عَلَى أَهْلِهَا مِنْكَ الْغَيثُ الْمُغِيثُ وَ أَنْتَ الْغِياثُ الْمُسْتَغَاثُ وَ نَحْنُ الْخَاطِئُونَ وَ أَهْلُ الذُّنُوبِ وَ أَنْتَ الْمُسْتَغْفَرُ الْغَفَّارُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ اللَّهُمَّ أَرْسِلِ

السَّمَاءَ عَلَينَا لِحِينِهَا مِدْرَاراً وَ اسْقِنَا الْغَيثَ وَاكفاً مِغْزَاراً غَيثاً مُغِيثاً وَاسِعاً مُتَّسِعاً مُهَطِّلًا مَرِياً مُمْرِعاً غَدِقاً مُغْدِقاً غَيدَاقاً مُجَلْجِلًا سَحّاً سَحْسَاحاً ثَجّاً ثَجَّاجاً سَائِلًا مُسْبِلًا عَامّاً وَدْقاً مِطْفَاحاً يدْفَعُ الْوَدْقُ بِالْوَدْقِ دِفَاعاً وَ يثْلُو الْقَطْرُ مِنْهُ قَطْراً غَيرَ خُلَّبٍ بَرْقُهُ وَ لَا مُكذَّبٍ رَعْدُهُ تُنْعِشُ بِهِ الضَّعِيفَ مِنْ عِبَادِک وَ تُحْيِی بِهِ الْمَيتَ مِنْ بِلَادِک وَ تُونِقَ بِهِ ذُرَی الْ آكام مِنْ بِلَادِک وَ تَسْتَحِقُّ بِهِ عَلَينَا مِنْ مِنَنِک آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ [مستدرک الوسائل ج 6 /199]

از دعا فارغ نشده بودند که باران نازل شد.

(خطبه هائی از حضرت علیعلیه السلامدر نهج البلاغه برای استسقاء نقل شده است. از جمله خطبه 143.)

مردم از سلمان فارسی پرسیدند آیا خطبه های امام حسن و امام حسین برای استسقاء کسی به آن ها آموخته بود؟هَذَا شَیءٌ عُلِّمَاهُ؟

فَقَالَ سَلْمَانُ الْفَارِسِیَ وَيحَكمْ : أَ لَمْ تَسْمَعُوا قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ (ص) حَيثُ يقُولُ أُجْرِيتِ الْحِكمَةُ عَلَی لِسَانِ أَهْلِ بَيتِی [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص535] .

4. امام سجاد (علیه السلام)

در زمان امام سجادعلیه السلام ، در مکه ، خشکسالی شد. جمعی از معروفین بصره در حج بودند. مردم از آنان در خواست دعای باران کردند. آنان دعا کردند ، ولی مستجاب نشد. جوانی وارد مسجدالحرام شد و طواف کرد و فرمود : آیا از میان شما کسی نیست که خداوند او را دوست داشته باشد تا دعایش را مستجاب کند؟! شما دور شوید تا من دعا کنم.زاهدان و عارفان بصره ، دور شدند و این جوان آمد کنار کعبه و سجده ای کرد و در آن حال گفت :

سَيدِی بِحُبِّک لِی إِلَّا سَقَيتَهُمُ الْغَيثَ [بحار

الأنوار ، ج46 ، ص51] .

باران همچون دهانه مشک سرازیر شد. پرسیدیم این جوان کیست؟ گفتند : علی بن الحسین.

(در صحیفه سجادیه ، دعائی برای نزول باران آمده است.)

5. امام صادق (علیه السلام)

در زمان امام صادقعلیه السلام ، خشکسالی شد و مردم نزد محمد بن خالد (چهره معروف آن زمان) آمدند که نماز بخواند.

او شخصی را نزد امام صادقعلیه السلامفرستاد. امام فرمود : روز دوشنبه به صحرا بروند و مردم با پای برهنه خارج شوند و دو رکعت نماز بدون اذان و اقامه بخوانند و ردای خود را واژگون و با صدای بلند صد مرتبه رو به قبله تکبیر و صد مرتبه به سمت راست تسبیح و صد مرتبه به سمت چپ تهلیل و سپس رو به مردم و صد بار حمد و سپس همگی دعا کنند. خالد این عمل را انجام داد و باران آمد و او می گفت این از تعالیم جعفر بن محمد است.

عَنْ مُرَّهَ مَوْلَی مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ قَالَ : صَاحَ أَهْلُ الْمَدِینَهِ إِلَی مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ فِی الِاسْتِسْقَاءِ فَقَالَ لِی انْطَلِقْ إِلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) فَسَلْهُ مَا رَأیک فَإِنَّ هَولَاءِ قَدْ صَاحُوا إِلَی فَأَتَیتُهُ فَقُلْتُ لَهُ فَقَالَ لِی قُلْ لَهُ فَلْیخْرُجْ قُلْتُ لَهُ مَتَی یخْرُجُ جُعِلْتُ فِدَاک قَالَ یوْمَ الِاثْنَینِ قُلْتُ کیفَ یصْنَعُ قَالَ یخْرِجُ الْمِنْبَرَ ثُمَّ یخْرُجُ یمْشِی کمَا یمْشِی یوْمَ الْعِیدَینِ وَ بَینَ یدَیهِ الْمُوذِّنُونَ فِی أَیدِیهِمْ عَنَزُهُمْ حَتَّی إِذَا انْتَهَی إِلَی الْمُصَلَّی یصَلِّی بِالنَّاسِ رَکعَتَینِ بِغَیرِ أَذَانٍ وَ لَا إِقَامَهٍ ثُمَّ یصْعَدُ الْمِنْبَرَ فَیقْلِبُ رِدَاءَهُ فَیجْعَلُ الَّذِی عَلَی یمِینِهِ عَلَی یسَارِهِ وَ الَّذِی عَلَی یسَارِهِ عَلَی یمِینِهِ ثُمَّ یسْتَقْبِلُ الْقِبْلَهَ فَیکبِّرُ اللَّهَ مِائَهَ

تَكبِيرَهٍ رَافِعاً بِهَا صَوْتَهُ ثُمَّ يلْتَفِتُ إِلَى النَّاسِ عَنْ يمِينِهِ فَيسَبِّحُ اللَّهَ مِائَهَ تَسْبِيحَهٍ رَافِعاً بِهَا صَوْتَهُ ثُمَّ يلْتَفِتُ إِلَى النَّاسِ عَنْ يسَارِهِ فَيهَلِّلُ اللَّهَ مِائَهَ تَهْلِيلَهٍ رَافِعاً بِهَا صَوْتَهُ ثُمَّ يسْتَقْبِلُ النَّاسَ فَيحْمَدُ اللَّهَ مِائَهَ تَحْمِيدَهٍ ثُمَّ يرْفَعُ يدَيهِ فَيدْعُو ثُمَّ يدْعُونَ فَإِنِّى لَأَرْجُو أَنْ لَا يخِيبُوا قَالَ فَفَعَلَ فَلَمَّا رَجَعْنَا جَاءَ الْمَطَرُ قَالُوا هَذَا مِنْ تَعْلِيمِ جَعْفَرٍ [كافى ، ج3 ، ص462] .

6. امام رضا (عليه السلام)

در عصر آن حضرت خشكسالى شد ، بعضى از حسودان به مأمون طعنه مى زدند كه در اثر ولايت عهدى امام رضا (عليه السلام) خشكسالى شد.

مأمون ، از امام تقاضاى نماز باران كرد و امام با آداب خاص خود نماز خواندند كه ابرها ظاهر شد ولى امام فرمود در اين ابرها ، باران ما نيست تا آن كه دهمين ابر كه آمد ، امام فرمود : باران ما در اوست.

قال محمد بن على الجواد (عليه السلام) : أن الرضا على بن موسى (عليه السلام) لما جعله المأمون ولى عهده احتبس المطر فجعل بعض حاشيه المأمون و المتعصبين على الرضا يقولون انظروا لما جاءنا على بن موسى (عليه السلام) و صار ولى عهدنا فحبس الله عنا المطر و اتصل ذلک بالمأمون فاشتد عليه فقال للرضا قد احتبس المطر فلو دعوت الله عز و جل أن يمطر الناس فقال الرضا (عليه السلام) نعم قال فمتى تفعل ذلک و كان ذلک يوم الجمعه قال يوم الإثنين فإن رسول الله (ص) أتانى البارحه فى منامى و معه أمير المونين على (عليه السلام) و قال يا بنى انتظر يوم الإثنين فابرز إلى الصحراء و استسق فإن الله تعالى سيسقيهم و

أخبرهم بما يريک الله مما لا يعلمون من حالهم ليزداد علمهم بفضلک و مکانک من ربک عز و جل فلما کان يوم الإثنين غدا إلى الصحراء و خرج الخلائق ينظرون فصعد المنبر فحمد الله و أثنى عليه ثم قال اللهم يا رب أنت عظمت حقنا أهل البيت فتوسلوا بنا کما أمرت و أملوا فضلک و رحمتک و توقعوا إحسانک و نعمتک فاسقهم سقيا نافعا عاما غير رائث و لا ضائر و ليکن ابتداء مطرهم بعد انصرافهم من مشهدهم هذا إلى منازلهم و مقارهم قال فو الذی بعث محمدا بالحق نبيا لقد نسجت الرياح فی الهواء الغيوم و أرعدت و أبرقت و تحرک الناس کأنهم يريدون التنحی عن المطر فقال الرضا (عليه السلام) على رسلکم أيها الناس فليس هذا الغيم لکم إنما هو لأهل بلد کذا فمضت السحابه و عبرت ثم جاءت سحابه أخرى تشتمل على رعد و برق فتحرکوا فقال على رسلکم فما هذه لکم إنما هی لأهل بلد کذا فما زالت حتى جاءت عشر سحابه و عبرت و يقول على بن موسى الرضا (عليه السلام) فی کل واحده على رسلکم ليست هذه لکم إنما هی لأهل بلد کذا ثم أقبلت سحابه حاديه عشر فقال أيها الناس هذه سحابه بعثها الله عز و جل لکم فاشکروا الله على تفضله عليکم و قوموا إلى مقارکم و منازلکم فإنها مسامه لکم و لرءوسکم ممسکه عنکم إلى أن تدخلوا إلى مقارکم ثم يأتيکم من الخير ما يليق بکرم الله تعالى و جلاله [عيون أخبار الرضا (عليه السلام) ، ج2 ، ص168] .

اصحاب پيامبر :

مردم از بلال درخواست نماز باران کردند. او به مردم فرمود :

شما به گناهان خود اقرار کنید. آنان اقرار کردند و دست به دعا برداشتند و باران آمد.

2. علماء و بزرگان

1. حضرت ابوطالب

قام رجل من بنی کنانه فقال :

در مکه قحطی شد. ابوطالب با نوجوانی بیرون آمد و کمر این جوان را به کعبه چسباند و این بچه با دست های خود دعا کرد که ناگهان ابرها پیدا و باران آمد و ابوطالب این سرود را خواند :

2. عباس

در زمان عمر خشکسالی شد ، او گفت :

رُوِی عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ خَرَجَ یسْتَسْقِی فَقَالَ لِلْعَبَّاسِ قُمْ فَادْعُ رَبَّکَ وَ اسْتَسْقِ وَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَیک بِعَمِّ نَبِیک فَقَامَ الْعَبَّاسُ فَحَمِدَ اللَّهَ وَ أَثْنَی عَلَیهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ إِنَّ عِنْدَکَ سَحَاباً وَ إِنَّ عِنْدَکَ مَطَراً فَانْشُرِ السَّحَابَ وَ أَنْزِلْ فِیهِ الْمَاءَ ثُمَّ أَنْزِلْهُ عَلَینَا وَ اشْدُدْ بِهِ الْأَصْلَ وَ أَطْلِعْ بِهِ الْفَرْعَ وَ أَحْی بِهِ الزَّرْعَ اللَّهُمَّ إِنَّا شُفَعَاءُ إِلَیک عَمَّنْ لَا مَنْطِقَ لَهُ مِنْ بَهَائِمِنَا وَ أَنْعَامِنَا شَفِّعْنَا فِی أَنْفُسِنَا وَ أَهَالِینَا اللَّهُمَّ إِنَّا لَا نَدْعُو إِلَّا إِیاک وَ لَا نَرْغَبُ إِلَّا إِلَیک اللَّهُمَّ اسْقِنَا سَقْیاً وَادِعاً نَافِعاً طَبَقاً مُجَلْجِلًا اللَّهُمَّ إِنَّا نَشْکو إِلَیک جُوعَ کُلِّ جَائِعٍ وَ عُرْی کلِّ عَارٍ وَ خَوْفَ کلِّ خَائِفٍ وَ سَغَبَ کلِّ سَاغِبٍ یدْعُو اللَّهَ [من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص538] .

3. علامه محسن امین

علامه سید محسن امین ، صاحب کتاب اعیان الشیعه ، درباره خود می نویسد : از دمشق به جبل عامل آمدم ، قحطی مردم را تهدید می کرد. مردم را به صحرا دعوت کردم و چهارشنبه و پنجشنبه و جمعه روزه گرفتند و با لباس واژگون ، به

صحرا رفتیم و نماز بارانی را با تضرع (بعد از نماز جمعه و عصر) خواندیم که باران آمد. بعد از چند سال باز خشکسالی شد و ما باز نماز باران خواندیم و بهره مند شدیم.

نماز آیت الله خوانساری ، در قم خشکسالی شد که ایشان نماز باران خواند و باران نازل شد.

4. حاجی کلباسی

حاجی کلباسی ، صاحب اشارات متوفی ، 1261 قمری ، (حدود 150 سال قبل) مکرر نماز باران خواندند و باران نازل شد.

در یک مرتبه ، یهود و نصاری نیز در اصفهان همراه مسلمانان آمدند و در اطراف ، صحنه را مشاهده می کردند که ایشان گفت : خدایا ما را در برابر آنان شرمنده نکن !

در زمانی که ایشان بسیار پیر شدند ، خواستند ایشان را ببرند و چون قادر بر رفتن و سوار شدن نبودند ، خواستند ایشان را روی تخت روان که اشراف را با آن حمل می کردند ، ببرند ، اما حاضر نشد و گفت : در جای اشراف نمی نشینم؛ گفتند : برای شما می سازیم ، فرمود : از چه چوبی؟...

5. آیت الله شبر

آیت الله شبر صاحب بشیر ، زمانی که در عراق خشکسالی شد و سعید پاشا ، (حاکم بغداد) دستور روزه و نماز باران داد و اثر نکرد؛ ایشان به مردم کاظمین دستور سه روز روزه داد و بعد خود پا برهنه خارج شد و با انبوه مؤمنین نماز باران و دعا خواند و باران نازل شد که این سبب شهرت بیشتر ایشان شد. [مقدمه اخلاق شبر و نصایح الانوار] .

1. نماز جمعه

1. اهمیت روز جمعه

روز خدا :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ اخْتَارَ مِنَ الْأَيامِ الْجُمُعَةَ

وَ مِنَ الشُّهُورِ شَهْرَ رَمَضَانَ وَ مِنَ اللَّيالِی لَيلَةَ الْقَدْرِ [كمال الدين ، ج1 ، ص281] .

قال النبيصلى الله عليه و آله وسلم : "ماه رمضان ماه خدا ، روز جمعه روز خدا ، شب قدر شب خدا می باشد". [اكمال الدين ، ص81] .

روز خلقت :

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ص إِذْ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ : يا رَسُولَ اللَّهِ بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی أَخْبِرْنِی عَنْ يوْمِ الْأَحَدِ كيفَ سُمِّی يوْمَ الْأَحَدِ ، فَقَالَ : لِأَنَّهُ أَحَدٌ يوْمَ خَلَقَ اللَّهُ الدُّنْيا وَ هُوَ أَوَّلُ يوْمٍ خَلَقَهُ اللَّهُ ، فَقَالَ : بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی يا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِی عَنْ يوْمِ الْإِثْنَينِ كيفَ سُمِّی يوْمَ الْإِثْنَينِ قَالَ : لِأَنَّهُ ثَانِی يوْمٍ خَلَقَ اللَّهُ الدُّنْيا وَ هُوَ يوْمٌ وُلِدَتْ فِيهِ وَ يوْمٌ نَزَلَتْ فِيهِ النُّبُوَّةُ وَ أَخْبَرَنِی حَبِيبِی أَنَّهُ يوْمٌ أُقْبَضُ فِيهِ ، فَقَالَ : بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی يا رَسُولَ اللَّهِ ص أَخْبِرْنِی عَنْ يوْمِ الثَّلَاثَاءِ ، فَقَالَ : هُوَ ثَالِثُ يوْمٍ خَلَقَ اللَّهُ مِنَ الدُّنْيا وَ هُوَ يوْمٌ تَابَ اللَّهُ فِيهِ عَلَی آدَمَ وَ رَضِی عَنْهُ وَ اجْتَبَاهُ وَ هَدَاهُ ، فَقَالَ : بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی يا رَسُولَ اللَّهِ ص أَخْبِرْنِی عَنْ يوْمِ الْأَرْبِعَاءِ فَقَالَ هُوَ رَابِعُ يوْمٍ خَلَقَ اللَّهُ مِنَ الدُّنْيا وَ هُوَ يوْمُ نَحْسٍ مُسْتَمِرٌّ ، فِيهِ خَلَقَ اللَّهُ الرِّيحَ الصَّرْصَرَ ، قَالَ : بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی يا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِی عَنْ يوْمِ الْخَمِيسِ ، فَقَالَ : ص هُوَ خَامِسُ يوْمٍ خَلَقَ اللَّهُ مِنَ الدُّنْيا لَيلُهُ أَنِيسٌ وَ نَهَارُهُ جَلِيسٌ وَ فِيهِ رُفِعَ إِدْرِيسُ وَ لُعِنَ فِيهِ إِبْلِيسُ ، قَالَ : بِأَبِی أَنْتَ وَ أُمِّی يا رَسُولَ اللَّهِ ص

أَخْبِرْنِی عَنْ یوْمِ الْجُمُعَهِ فَبَکی رَسُولُ اللَّهِ ص وَ قَالَ سَأَلْتَنِی عَنْ یوْمِ الْجُمُعَهِ فَقَالَ : نَعَمْ فَقَالَ : رَسُولُ اللَّهِ ص تُسَمِّیهِ الْمَلَائِکهُ فِی السَّمَاءِ یوْمَ الْمَزِیدِ ، یوْمُ الْجُمُعَهِ یوْمٌ خَلَقَ اللَّهُ فِیهِ آدَمَ ع ، یوْمُ الْجُمُعَهِ یوْمٌ نَفَخَ اللَّهُ فِی آدَمَ الرُّوحَ ، یوْمُ الْجُمُعَهِ یوْمٌ أَسْکنَ اللَّهُ آدَمَ فِیهِ الْجَنَّهَ ، یوْمُ الْجُمُعَهِ یوْمٌ أَسْجَدَ اللَّهُ مَلَائِکتَهُ لِآدَمَ ، یوْمُ الْجُمُعَهِ یوْمٌ جَمَعَ اللَّهُ فِیهِ لِآدَمَ حَوَّاءَ ، یوْمُ الْجُمُعَهِ یوْمٌ قَالَ اللَّهُ لِلنَّارِ "کونِی بَرْداً وَ سَلاماً عَلی إِبْراهِیمَ " (انبیاء-69) ، یوْمُ الْجُمُعَهِ یوْمٌ اسْتُجِیبَ فِیهِ دُعَاءُ یعْقُوبَ ع ، یوْمُ الْجُمُعَهِ یوْمٌ غَفَرَ اللَّهُ فِیهِ ذَنْبَ آدَمَ ، یوْمُ الْجُمُعَهِ یوْمٌ کشَفَ اللَّهُ فِیهِ الْبَلَاءَ عَنْ أَیوبَ ، یوْمُ الْجُمُعَهِ یوْمٌ فَدَی اللَّهُ فِیهِ إِسْمَاعِیلَ بِذِبْحٍ عَظِیمٍ ، یوْمُ الْجُمُعَهِ یوْمٌ خَلَقَ اللَّهُ فِیهِ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَینَهُمَا ، یوْمُ الْجُمُعَهِ یوْمٌ یتَخَوَّفُ فِیهِ الْهَوْلُ وَ شِدَّهُ الْقِیامَهِ وَ الْفَزَعُ الْأَکبَرُ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص280] .

روز غفران :

قَالَ الْکاظِمُع : إِنَّ لِلَّهِ عُتَقَاءَ فِی کلِّ لَیلَهِ جُمُعَهٍ فَتَعَرَّضُوا لِرَحْمَهِ اللَّهِ فِی لَیلَهِ الْجُمُعَهِ وَ یوْمِ الْجُمُعَهِ وَ مَنْ مَاتَ لَیلَهَ الْجُمُعَهِ أَوْ یوْمَ الْجُمُعَهِ وَقَاهُ اللَّهُ فِتْنَهَ الْقَبْرِ وَ طَبَعَ عَلَیهِ طَبَائِعَ الشُّهَدَاءِ لَا یقُولَنَّ أَحَدُکمْ کانَ وَ کانَ وَ کتَبَ لَهُ بَرَاءَهً مِنْ ضَغْطَهِ الْقَبْرِ وَ کانَ شَهِیداً [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص59] .

- قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : أَنَّ لِلَّهِ تَعَالَی فِی کلِّ یوْمِ جُمُعَهٍ سِتَّ مِائَهِ أَلْفِ عَتِیقٍ مِنَ النَّارِ کلُّهُمْ قَدِ اسْتَوْجَبُوا النَّارَ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص284] .

- قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ مَاتَ

يوْمَ الْجُمُعَهِ أَوْ لَيلَهَ الْجُمُعَهِ رَفَعَ اللَّهُ عَنْهُ عَذَابَ الْقَبْرِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص138] .

-عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : "إِذَا كانَ يوْمُ الْجُمُعَهِ أَمَرَ اللَّهُ تَعَالَى أَنْ ينْصَبَ عِنْدَ الْبَيتِ الْمَعْمُورِ مِنْبَرٌ وَ تَحْتَوِشُهُ الْمَلَائِكهُ وَ يؤذِّنَ جَبْرَئِيلُ وَ يقَدَّمُ مِيكائِيلُ وَ يصَلُّونَ الْمَلَائِكهُ خَلْفَهُ فَإِذَا فَرَغُوا يقُولُ جَبْرَائِيلُ إِلَهِى وَهَبْتُ ثَوَابَ هَذَا الْأَذَانِ لِأُمَّهِ مُحَمَّدٍ ص وَ يقُولُ مِيكائِيلُ وَهَبْتُ ثَوَابَ هَذِهِ الْإِمَامَهِ لِلْأَئِمَّهِ مِنْ أُمَّهِ مُحَمَّدٍ ص وَ تَقُولُ الْمَلَائِكهُ وَهَبْنَا ثَوَابَ هَذِهِ الصَّلَاهِ لِلْمُصَلِّينَ مِنْ أُمَّهِ مُحَمَّدٍ ص فَيقُولُ اللَّهُ تَعَالَى تَجُودُونَ عَلَى وَ أَنَا أَوْلَى بِالْجُودِ وَ الْكرَمِ أُشْهِدُكمْ أَنِّى غَفَرْتُ ذُنُوبَ أُمَّهِ مُحَمَّدٍ ص فَيتَفَرَّقُونَ إِلَى الْجُمُعَهِ الْأُخْرَى" [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص61] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنِ اغْتَسَلَ يوْمَ الْجُمُعَهِ وَ مَسَّ مِنْ طِيبِ امْرَأَتِهِ إِنْ كانَ لَهَا وَ لَبِسَ مِنْ صَالِحِ ثِيابِهِ ثُمَّ لَمْ يتَخَطَّ رِقَابَ النَّاسِ وَ لَمْ يلْغُ عِنْدَ الْمَوْعِظَهِ كانَ كفَّارَهً لِمَا بَينَهُمَا وَ مَنْ لَغَا وَ تَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ كانَتْ لَهُ ظُهْراً [بحارالأنوار ، ج86 ، ص212] .

-الجمعه الى الجمعه كفاره لمابينهما ما لم تغش الكبائر. [كنز ، ج7 ، ص710] .

روز زيارت قبور :

قَالَ الصَّادِقُع : مَرَّ سَلْمَانُ الْفَارِسِى رَحْمَهُ اللَّهِ عَلَيهِ بِمَقَابِرَ يوْمَ الْجُمُعَهِ فَوَقَفَ ثُمَّ قَالَ السَّلَامُ عَلَيكمْ يا أَهْلَ الدِّيارِ فَنِعْمَ دَارُ قَوْمٍ مُومِنِينَ يا أَهْلَ الْجَمْعِ هَلْ عَلِمْتُمْ أَنَّ الْيوْمَ الْجُمُعَهُ قَالَ ثُمَّ انْصَرَفَ فَلَمَّا أَنْ أَخَذَ مَضْجَعَهُ أَتَاهُ آتٍ فِى مَنَامِهِ فَقَالَ لَهُ يا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ إِنَّک أَتَيتَنَا فَسَلَّمْتَ عَلَينَا وَ رَدَدْنَا عَلَيک السَّلَامَ وَ قُلْتَ لَنَا يا أَهْلَ الدِّيارِ هَلْ عَلِمْتُمْ أَنَّ الْيوْمَ الْجُمُعَهُ

وَ إِنَّا لَنَعْلَمُ مَا يقُولُ الطَّيرُ فِی یوْمِ الْجُمُعَهِ قَالَ یقُولُ سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِکهِ وَ الرُّوحِ سَبَقَتْ رَحْمَتُک غَضَبَک مَا عَرَفَ عَظَمَتَک مَنْ حَلَفَ بِاسْمِک کاذِباً [بحارالأنوار ، ج86 ، ص354] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهص : مَنْ زَارَ قَبْرَ أَبَوَیهِ أَوْ أَحَدِهِمَا فِی کلِّ جُمُعَهٍ غُفِرَ لَهُ وَ کتِبَ بَرّاً [بحارالأنوار ، ج86 ، ص359] .

عروس ایام : روز قیامت ، جلودار ایام روز جمعه است.

شهادت روز جمعه :

قَالَ البَاقِرُع : إِذَا کانَ حِینُ یبْعَثُ اللَّهُ الْعِبَادَ أَتَی بِالْأَیامِ یعْرِفُهَا الْخَلَائِقُ بِأَسْمَائِهَا وَ حُلِیهَا یقْدُمُهَا یوْمُ الْجُمُعَهِ لَهُ نُورٌ سَاطِعٌ تَتْبَعُهُ سَائِرُ الْأَیامِ کأَنَّهُ عَرُوسٌ کرِیمَهٌ ذَاتُ وَقَارٍ تُهْدَی إِلَی ذِی حِلْمٍ وَ شَأْنٍ ثُمَّ یکونُ یوْمُ الْجُمُعَهِ شَاهِداً لِمَنْ حَافَظَ وَ سَارَعَ إِلَیهِ ثُمَّ یدْخُلُ الْمُؤمِنُونَ عَلَی قَدْرِ سَبْقِهِمْ إِلَی الْجَنَّهِ [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص69] .

- روز آزین بندی بهشت.

قَالَ الصَّادِقُع : فَضَّلَ اللَّهُ الْجُمُعَهَ عَلَی غَیرِهَا مِنَ الْأَیامِ وَ إِنَّ الْجِنَانَ لَتُزَخْرَفُ وَ تُزَینُ یوْمَ الْجُمُعَهِ لِمَنْ أَتَاهَا [کافی ، ج3 ، ص415] .

آقای روزها : قَالَ رَسُولُ اللَّهص : الْجُمُعَهُ سَیدُ الْأَیامِ وَ أَعْظَمُهَا عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَی [مصباح المتهجد ، ص284] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهص : الْجُمُعَهُ سَیدُ الْأَیامِ وَ أَعْظَمُهَا عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَی [مصباح المتهجد ، ص284] .

- قَالَ رَسُولُ اللَّهص: یوْمُ الْجُمُعَهِ سَیدُ الْأَیامِ وَ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مِنْ یوْمِ الْأَضْحَی وَ یوْمِ الْفِطرِ فِیهِ خَمْسُ خِصَالٍ خَلَقَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فِیهِ آدَمَ ع وَ أَهْبَطَ اللَّهُ فِیهِ آدَمَ إِلَی الْأَرْضِ وَ فِیهِ تَوَفَّی اللَّهُ آدَمَ وَ فِیهِ سَاعَهٌ لَا یسْأَلُ اللَّهَ الْعَبْدُ فِیهَا شَیئاً

إِلَّا آتَاهُ مَا لَمْ يسْأَلْ حَرَاماً وَ مَا مِنْ مَلَک مُقَرَّبٍ وَ لَا سَمَاءٍ وَ لَا أَرْضٍ وَ لَا رِياحٍ وَ لَا جِبَالٍ وَ لَا بَرٍّ وَ لَا بَحْرٍ إِلَّا وَ هُنَّ يشْفَقْنَ مِنْ يوْمِ الْجُمُعَهِ أَنْ تَقُومَ فِيهِ السَّاعَهُ [خصال صدوق ، ج1 ، ص315] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : أَلَا إِنَّ هَذَا الْيوْمَ يوْمٌ جَعَلَهُ اللَّهُ لَكمْ عِيداً وَ هُوَ سَيدُ أَيامِكمْ وَ أَفْضَلُ أَعْيادِكمْ وَ قَدْ أَمَرَكمُ اللَّهُ فِی كتَابِهِ بِالسَّعْی فِيهِ إِلَی ذِكرِهِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص427] .

- قَالَ الرِّضَا ، ع : اعْلَمْ يرْحَمُک اللَّهُ أَنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی فَضَّلَ يوْمَ الْجُمُعَهِ وَ لَيلَتَهُ عَلَی سَائِرِ الْأَيامِ فَضَاعَفَ فِيهِ الْحَسَنَاتِ لِعَامِلِهَا وَ السَّيئَاتِ عَلَی مُقْتَرِفِهَا إِعْظَاماً لَهَا [فقه الرضا ، ص127] .

-الا على مريض أو مسافر أو امرأه أو صبى أو مملوک. [كنز ، ج7 ، ص726] .

روز ميثاق با ولايت : عَنْ أَبِی حَمْزَهَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ ع قَالَ : "قَالَ لَهُ رَجُلٌ كيفَ سُمِّيتِ الْجُمُعَهُ قَالَ : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَمَعَ فِيهَا خَلْقَهُ لِوَلَايهِ مُحَمَّدٍ وَ وَصِيهِ فِی الْمِيثَاقِ فَسَمَّاهُ يوْمَ الْجُمُعَهِ لِجَمْعِهِ فِيهِ خَلْقَهُ" [كافی ، ج3 ، ص415] .

روز شروع كارهای خير : شخصی می خواست كارهای خيری انجام دهد امام صادقعليه السلامفرمود روز جمعه انجام بده كه ثوابش چند برابر است.

قَالَ الصَّادِقُع : الصَّدَقَهُ يوْمَ الْجُمُعَهِ تُضَاعَفُ وَ لَيلَهَ الْجُمُعَهِ تُضَاعَفُ وَ مَا مِنْ يوْمٍ كيوْمِ الْجُمُعَهِ وَ مَا لَيلَهٌ كلَيلَهِ الْجُمُعَهِ يوْمُهَا أَزْهَرُ وَ لَيلَتُهَا غَرَّاءُ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص283] .

قَالَ الصَّادِقُع : فِی الرَّجُلِ يرِيدُ أَنْ يعْمَلَ شَيئاً مِنَ

الْخَيرِ مِثْلَ الصَّدَقَهِ وَ الصَّوْمِ وَ نَحْوِ هَذَا قَالَ يسْتَحَبُّ أَنْ يكونَ ذَلِک يوْمَ الْجُمُعَهِ فَإِنَّ الْعَمَلَ يوْمَ الْجُمُعَهِ يضَاعَفُ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص423] .

روز رسیدگی به محرومان : ابوحمزه می گوید نماز صبح را با اما سجّادعلیه السلامخواندیم آنگاه به حضرت فرمودند هر که از درب منزل عبور می کند اطعام کنید چون امروز روز جمعه است.

عَنْ أَبِی حَمْزَهَ الثُّمَالِی قَالَ : "صَلَّیتُ مَعَ عَلِی بْنِ الْحُسَینِ ع الْفَجْرَ بِالْمَدِینَهِ فِی یوْمِ الْجُمُعَهِ فَدَعَا مَوْلَاهً لَهُ یقَالُ لَهَا وَشِیکَهُ فَقَالَ لَا یقِفَنَّ عَلَی بَابِی الْیوْمَ سَائِلٌ إِلَّا أَعْطَیتُمُوهُ فَإِنَّ الْیوْمَ الْجُمُعَهُ فَقُلْتُ لَیسَ کلُّ مَنْ یسْأَلُ مُحِقّاً جُعِلْتُ فِدَاک فَقَالَ یا ثَابِتُ أَخَافُ أَنْ یکونَ بَعْضُ مَنْ یسْأَلُنَا مُحِقّاً فَلَا نُطْعِمَهُ وَ نَرُدَّهُ فَینْزِلَ بِنَا أَهْلَ الْبَیتِ مَا نَزَلَ بِیعْقُوبَ وَ آلِهِ أَطْعِمُوهُمْ أَطْعِمُوهُمْ" [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص167] .

ابوحمزه ثمالی گفت روز جمعه ای در مدینه نماز صبح را با امام سجادعلیه السلامخواندیم پس از نماز و تسبیحات به همراه امام به منزل او رفتیم امام به خدمتکار خود فرمود : لَا یعْبُرُ عَلَی بَابِی سَائِلٌ إِلَّا أَطْعَمْتُمُوهُ فَإِنَّ الْیوْمَ یوْمُ الْجُمُعَهِ [علل الشرائع ، ج1 ، ص45] .

روز نظافت : قَالَ الصَّادِقُع : الْجُمُعَهُ لِلتَّنْظِیفِ وَ التَّطَیبِ [روضه الواعظین ، ج2 ، ص392] .

- قَالَ الصَّادِقُع : کانَ لِرَسُولِ اللَّهِ ص بُرْدٌ یلْبَسُهُ فِی الْعِیدَینِ وَ الْجُمُعَهِ سِوَی ثَوْبِ مِهْنَتِهِ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص212] .

روز قیام مهدی (عج) : قَالَ الصَّادِقُع : یخْرُجُ قَائِمُنَا أَهْلَ الْبَیتِ یوْمَ الْجُمُعَهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص394] .

روز مسابقه : قَالَ الصَّادِقُع : إِنَّکمْ تَتَسَابَقُونَ إِلَی

الْجَنَّهِ عَلَى قَدْرِ سَبْقِكمْ إِلَى الْجُمُعَهِ [كافى ، ج3 ، ص415] .

روز رحمت : قَالَ الصَّادِقُع : إِنَّ أَبْوَابَ السَّمَاءِ لَتُفَتَّحُ لِصُعُودِ أَعْمَالِ الْعِبَادِ [كافى ، ج3 ، ص415] .

روز پاداش : قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إِنَّ يوْمَ الْجُمُعَهِ سَيدُ الْأَيامِ يضَاعِفُ اللَّهَ فِيهِ الْحَسَنَاتِ وَ يمْحُو فِيهِ السَّيئَاتِ وَ يرْفَعُ فِيهِ الدَّرَجَاتِ وَ يسْتَجِيبُ فِيهِ الدَّعَوَاتِ وَ يكشِفُ فِيهِ الْكرُبَاتِ وَ يقْضِى فِيهِ الْحَوَائِجَ الْعِظَامَ [كافى ، ج3 ، ص414] .

روز شادى حيوانات : قَالَ الصَّادِقُع : يقُولُ الطَّيرُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ فِى يوْمِ الْجُمُعَهِ سَلَامٌ سَلَامٌ يوْمٌ صَالِحٌ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص283] .

- قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إِذَا كانَ يوْمَ الْجُمُعَهِ نَادَتِ الطَّيرُ الطَّيرَ وَ الْوَحْشُ الْوَحْشَ وَ السِّبَاعُ السِّبَاعَ سَلَامٌ عَلَيكمْ هَذَا يوْمٌ صَالِحٌ [الجعفريات ، ص39] .

روز فروكش كردن آتش جهنم : قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إِنَّ جَهَنَّمَ تُسَجَّرُ كلَّ يوْمٍ إِلَّا يوْمَ الْجُمُعَهِ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص213] .

(شبيه ماه رمضان كه درهاى جهنم بسته مى شود)

جمعه ابتدا به نام عُرُوبه بوده (به دليل اجتماع مردم در معابد و انجام نيايشهاى ويژه در اين روز) آنگاه جمعه بر آن استعمال شده. [الميزان ، ج19 ، ص273] .

عيد مسلمانان.

قَالَ الصَّادِقُع : هُوَ عِيدٌ لِلْمُسْلِمِينَ وَ هُوَ أَفْضَلُ مِنَ الْفِطْرِ وَ الْأَضْحَى [وسائل الشيعه ، ج7 ، ص380] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : وَ لَيسَ لِلْمُسْلِمِينَ عِيدٌ كانَ أَوْلَى مِنْهُ عَظَّمَهُ اللَّهُ تَبَارَک وَ تَعَالَى وَ عَظَّمَهُ مُحَمَّدٌ ص [كافى ، ج1 ، ص480] .

قَالَ الصَّادِقُع : الْجُمُعَهُ لِلتَّنْظِيفِ وَ التَّطَيبِ وَ هُوَ عِيدٌ لِلْمُسْلِمِينَ [

جامع الأخبار ، ص90] .

-ان هذا اليوم جعله الله عيداً للمسلمين. [كنز ، ج7 ، ص713] .

روز خلقت و هبوط و وفات آدمعليه السلام : قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : الْجُمُعَةُ سَيدُ الْأَيامِ وَ أَعْظَمُهَا عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى وَ هُوَ أَعْظَمُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ يوْمِ الْفِطْرِ وَ يوْمِ الْأَضْحَى فِيهِ خَمْسُ خِصَالٍ خَلَقَ اللَّهُ فِيهِ آدَمَ وَ أَهْبَطَ اللَّهُ فِيهِ آدَمَ إِلَى الْأَرْضِ وَ فِيهِ تَوَفَّى اللَّهُ آدَم [مصباح المتهجد ، ص284] .

روز قيامت و رستاخيز.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : تَقُومُ السَّاعَةُ يوْمَ الْجُمُعَهِ بَينَ صَلَاهِ الظُّهْرِ وَ الْعَصْرِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص390] .

روز آزادى.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إِنَّ يوْمَ الْجُمُعَهِ سَيدُ الْأَيامِ يضَاعِفُ اللَّهَ فِيهِ الْحَسَنَاتِ وَ يمْحُو فِيهِ السَّيئَاتِ وَ يرْفَعُ فِيهِ الدَّرَجَاتِ وَ يسْتَجِيبُ فِيهِ الدَّعَوَاتِ وَ يكشِفُ فِيهِ الْكرُبَاتِ وَ يقْضِى فِيهِ الْحَوَائِجَ الْعِظَامَ وَ هُوَ يوْمُ الْمَزِيدِ لِلَّهِ فِيهِ عُتَقَاءُ وَ طُلَقَاءُ مِنَ النَّارِ [كافى ، ج3 ، ص414] .

روز جمعه (عيد مسلمانان) روز : - نظافت - عبادت - وحدت - عيادت - تفريح

2. سيما و اهميت نماز جمعه

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذا نُودِى لِلصَّلاهِ مِنْ يوْمِ الْجُمُعَهِ فَاسْعَوْا إِلى ذِكرِ اللّهِ وَ ذَرُوا الْبَيعَ ذلِكمْ خَيرٌ لَكمْ إِنْ كنْتُمْ تَعْلَمُونَ [جمعه/9] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُلْهِكمْ أَمْوالُكمْ وَ لا أَوْلادُكمْ عَنْ ذِكرِ اللّهِ وَ مَنْ يفْعَلْ ذلِک فَأُولئِک هُمُ الْخاسِرُونَ [منافقون/9] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : ثَلَاثٌ لَوْ تَعْلَمُ أُمَّتِي مَا لَهُمْ فِيهِنَّ لَضَرَبُوا عَلَيهِنَّ بِالسِّهَامِ ، الْأَذَانُ وَ الْغُدُوُّ إِلَى الْجُمُعَهِ وَ الصَّفُّ الْأَوَّلُ [النوادر راوندى ، ص24] .

قال رسول اللهصلى الله عليه و آله وسلم : ثلاثٌ لويعلم النّاس ما فيهنّ لركضوا الابل

فی طلبهنّ : الاذان و الصّفَّ الاوّل و الغُدُو الی الجمعه.

رسول خداصلی الله علیه و آله وسلمهنگامی که به مدینه آمدند برای هر شهری که اسلام اختیار می کرد مردی صالح و امین را به امامت جمعه منصوب می فرمود". [مجموعه مقالات احسانبخش]

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : ثَلَاثَهٌ إِنْ أَنْتُمْ خَالَفْتُمْ فِيهِنَّ أَئِمَّتَكمْ هَلَكتُمْ : جُمُعَتُكمْ وَ جِهَادُ عَدُوِّكمْ وَ مَنَاسِككمْ [الجعفريات ، ص52] .

4- پیوند با امام.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : لَا يصْلُحُ الْحُكمُ وَ لَا الْحُدُودُ وَ لَا الْجُمُعَهُ إِلَّا بِإِمَامٍ عَدْلٍ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص256] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَشْيک إِلَى الْمَسْجِدِ وَ انْصِرَافُک إِلَى أَهْلِک فِی الْأَجْرِ سَوَاءٌ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص213] .

زیارت و جمال : قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : الْإِتْيانُ إِلَى الْجُمُعَهِ زِيارَهٌ وَ جَمَالٌ فَقِيلَ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ وَ مَا الْجَمَالُ قَالَ اقْضُوا الْفَرِيضَهَ وَ تَزَاوَرُوا [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص7] .

قَالَ عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ أَبِی الْحَدِيدِ فِی شَرْحِ نَهْجِ الْبَلَاغَهِ : "لَمَّا سَوَّی رَسُولُ اللَّهِ الصُّفُوفَ بِأُحُدٍ قَامَ فَخَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ أَيهَا النَّاسُ أُوصِيكمْ بِمَا أَوْصَانِی بِهِ اللَّهُ فِی كتَابِهِ مِنَ الْعَمَلِ بِطَاعَتِهِ وَ التَّنَاهِی عَنْ مَحَارِمِهِ وَ سَاقَ الْخُطْبَهَ إِلَى أَنْ قَالَ وَ مَنْ كانَ يؤمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيوْمِ الْآخِرِ فَعَلَيهِ بِالْجُمُعَهِ يوْمَ الْجُمُعَهِ إِلَّا صَبِياً أَوِ امْرَأَهً أَوْ مَرِيضاً أَوْ عَبْداً مَمْلُوكاً وَ مَنِ اسْتَغْنَى بِلَهْوٍ أَوْ تِجَارَهٍ اسْتَغْنَى اللَّهُ عَنْهُ وَ اللَّهُ غَنِی حَمِيدٌ" [بحارالأنوار ، ج86 ، ص211] .

-المسلم یوم الجمعه مُحْرِم ، فان صلی الجمعه فقد احلّ. [کنز ، ج7 ، ص720] .

آمادگی : قَالَ الصَّدُوقُ ره : "وَ كانَ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ ع يتَهَيأُ

يوْمَ الْخَمِيسِ لِلْجُمُعَهِ" [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص416] .

قَالَ البَاقِرُع : وَ اللَّهِ لَقَدْ بَلَغَنِی أَنَّ أَصْحَابَ النَّبِی ص كانُوا يتَجَهَّزُونَ لِلْجُمُعَهِ يوْمَ الْخَمِيسِ [كافی ، ج3 ، ص415] .

قَالَ الصَّادِقُع : أَنَّ عَلِياً ع نَهَی أَنْ يشْرَبَ الدَّوَاءُ يوْمَ الْخَمِيسِ مَخَافَهَ أَنْ يضْعُفَ عَنِ الْجُمُعَهِ [الجعفريات ، ص43] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : لَا يشْرَبْ أَحَدُكمُ الدَّوَاءَ يوْمَ الْخَمِيسِ فَقِيلَ يا أَمِيرَ الْمُومِنِينَ وَ لِمَ ذَلِک قَالَ لِئَلَّا يضْعُفَ عَنْ إِتْيانِ الْجُمُعَهِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص427] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : لَا تُسَافِرْ فِی يوْمِ جُمُعَهٍ حَتَّی تَشْهَدَ الصَّلَاهَ إِلَّا فَاصِلاً فِی سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ فِی أَمْرٍ تُعْذَرُ بِهِ [نهج البلاغه ، نامه 69] .

قَالَ الرِّضَاع : مَا يؤمِنُ مَنْ سَافَرَ يوْمَ الْجُمُعَهِ قَبْلَ الصَّلَاهِ أَنْ لَا يحْفَظَهُ اللَّهُ تَعَالَی فِی سَفَرِهِ وَ لَا يخْلُفَهُ فِی أَهْلِهِ وَ لَا يرْزُقَهُ مِنْ فَضْلِهِ [كتاب المزار ، ص59] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ سَافَرَ يوْمَ الْجُمُعَهِ دَعَا عَلَيهِ مَلَكاهُ أَنْ لَا يصَاحَبَ فِی سَفَرِهِ وَ لَا تُقْضَی لَهُ حَاجَهٌ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص214] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنِ اغْتَسَلَ يوْمَ الْجُمُعَهِ وَ اسْتَنَّ وَ مَسَّ مِنْ طِيبٍ إِنْ كانَ عِنْدَهُ وَ لَبِسَ مِنْ أَحْسَنِ ثِيابِهِ ثُمَّ خَرَجَ يأتِی الْمَسْجِدَ وَ لَمْ يتَخَطَّ رِقَابَ النَّاسِ ثُمَّ يرْكَعُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يرْكَعَ وَ أَنْصَتَ إِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ كانَ كفَّارَهً لِمَا بَينَهَا وَ بَينَ الْجُمُعَهِ الَّتِی قَبْلَهَا وَ كانَ لِرَسُولِ اللَّهِ ص بُرْدٌ يلْبَسُهُ فِی الْعِيدَينِ وَ الْجُمُعَهِ سِوَی ثَوْبِ مِهْنَتِهِ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص212] .

قَالَ الصَّادِقُع : إِنِّی لَأُحِبُّ لِلرَّجُلِ

أَنْ لَا يخْرُجَ مِنَ الدُّنْيا حَتَّى يتَمَتَّعَ وَ لَوْ مَرَّةً وَ أَنْ يصَلِّی الْجُمُعَةَ فِی جَمَاعَةٍ [مصباح المتهجد ، ص364] .

3. فضیلت نماز جمعه

گام برداشتن به سوی نماز جمعه سبب کم شدن وحشتهای فرد در قیامت می شود :

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِیع : جَاءَ نَفَرٌ مِنَ الْیهُودِ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ ص فَسَأَلَهُ أَعْلَمُهُمْ عَنْ مَسَائِلَ فَكانَ فِیمَا سَأَلَهُ : أَخْبِرْنَا عَنْ سَبْعِ خِصَالٍ أَعْطَاک اللَّهُ مِنْ بَینِ النَّبِیینَ وَ أَعْطَی أُمَّتَک مِنْ بَینِ الْأُمَمِ فَقَالَ : أَعْطَانِی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ فَاتِحَةَ الْكتَابِ وَ الْأَذَانَ وَ الْجَمَاعَةَ فِی الْمَسْجِدِ وَ یوْمَ الْجُمُعَهِ وَ الصَّلَاةَ عَلَی الْجَنَائِزِ وَ الْإِجْهَارَ فِی ثَلَاثِ صَلَوَاتٍ وَ الرُّخْصَةَ لِأُمَّتِی عِنْدَ الْأَمْرَاضِ وَ السَّفَرِ وَ الشَّفَاعَةَ لِأَصْحَابِ الْكبَائِرِ مِنْ أُمَّتِی قَالَ ، صَدَقْتَ یا مُحَمَّدُ فَمَا جَزَاءُ مَنْ فَعَلَ هَذِهِ الْأَشْیاء ، وَ سَاقَ الْحَدِیثَ إِلَی أَنْ قَالَ ، قَالَ : وَ أَمَّا یوْمُ الْجُمُعَهِ فَیوْمٌ یجْمَعُ اللَّهُ فِیهِ الْأَوَّلِینَ وَ الْآخِرِینَ فَمَا مِنْ مُؤمِنٍ مَشَی فِیهِ إِلَی الْجُمُعَهِ إِلَّا خَفَّفَ اللَّهُ عَلَیهِ أَهْوَالَ یوْمِ الْقِیامَهِ ثُمَّ یؤمَرُ بِهِ إِلَی الْجَنَّهِ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص218] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إِذَا كانَ یوْمُ الْجُمُعَهِ أَرْسَلَ اللَّهُ تَعَالَی مَلَائِكةً مَعَهُمْ أَقْلَامٌ مِنْ ذَهَبٍ وَ صُحُفٌ مِنْ فِضَّهٍ فَیأْتُونَ وَ یقِفُونَ بِبَابِ الْمَسْجِدِ وَ یكْتُبُونَ أَسَامِی الَّذِینَ یأْتُونَ إِلَی الْمَسْجِدِ الْأَوَّلَ فَالْأَوَّلَ فَإِذَا كتَبُوا سَبْعِینَ مِنْهُمْ قَالُوا هَؤلَاءِ بِعَدَدِ السَّبْعِینَ الَّذِینَ اخْتَارَهُمْ مُوسَی ع مِنْ أُمَّتِهِ ثُمَّ یتَخَلَّلُونَ فِی الصُّفُوفِ وَ یتَفَقَّدُونَ الَّذِینَ لَمْ یحْضُرُوا فَیقُولُونَ أَینَ فُلَانٌ قِیلَ لَهُمْ هُوَ مَرِیضٌ فَیقُولُونَ اللَّهُمَّ اشْفِهِ حَتَّی یقِیمَ صَلَاةَ الْجُمُعَهِ وَ یقُولُونَ أَینَ فُلَانٌ قِیلَ لَهُمْ ذَهَبَ إِلَی السَّفَرِ فَتَقُولُ الْمَلَائِكةُ اللَّهُمَّ رُدَّهُ

سَالِماً فَإِنَّهُ صَاحِبُ الْجُمُعَهِ أَينَ فُلَانٌ فَيقُولُونَ مَاتَ فَيقُولُونَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ فَإِنَّهُ كانَ يقِيمُ الْجُمُعَهَ [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص38] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إِذَا كانَ يوْمُ الْجُمُعَهِ كانَ عَلَى كلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ مَلَائِكهٌ يكتُبُونَ الْأَوَّلَ فَالْأَوَّلَ فَإِذَا جَلَسَ الْإِمَامُ طَوَوُا الصُّحُفَ وَ جَاءُوا يسْتَمِعُونَ الذِّكرَ [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص38] .

قَالَ الصَّادِقُع : جَاءَ أَعْرَابِى إِلَى النَّبِى ص يقَالُ لَهُ قُلَيبٌ فَقَالَ لَهُ يا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّى تَهَيأْتُ إِلَى الْحَجِّ كذَا وَ كذَا مَرَّهً فَمَا قُدِّرَ لِى فَقَالَ لَهُ يا قُلَيبُ عَلَيک بِالْجُمُعَهِ فَإِنَّهَا حَجُّ الْمَسَاكينِ [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص236] .

قَالَ البَاقِرُع : أَيمَا مُسَافِرٍ صَلَّى الْجُمُعَهَ رَغْبَهً فِيهَا وَ حُبّاً لَهَا أَعْطَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَجْرَ مِائَهِ جُمُعَهٍ لِلْمُقِيمِ [ثواب الأعمال ، ص37] .

قَالَ البَاقِرُع : إِذَا كانَ يوْمُ الْجُمُعَهِ نَزَلَ الْمَلَائِكهُ الْمُقَرَّبُونَ مَعَهُمْ قَرَاطِيسُ مِنْ فِضَّهٍ وَ أَقْلَامٌ مِنْ ذَهَبٍ فَيجْلِسُونَ عَلَى أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ عَلَى كرَاسِى مِنْ نُورٍ فَيكتُبُونَ النَّاسَ عَلَى مَنَازِلِهِمُ الْأَوَّلَ وَ الثَّانِى حَتَّى يخْرُجَ الْإِمَامُ فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ طَوَوْا صُحُفَهُمْ وَ لَا يهْبِطُونَ فِى شَىءٍ مِنَ الْأَيامِ إِلَّا فِى يوْمِ الْجُمُعَهِ يعْنِى الْمَلَائِكهَ الْمُقَرَّبِينَ [كافى ، ج3 ، ص413] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : التَّهْجِيرُ إِلَى الْجُمُعَهِ حَجُّ فُقَرَاءِ أُمَّتِى [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص181] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : الْجُمُعَهُ حَجُّ الْمَسَاكينِ [الدعوات ، ص37] .

قَالَ الصَّادِقُع : فَضَّلَ اللَّهُ الْجُمُعَهَ عَلَى غَيرِهَا مِنَ الْأَيامِ وَ إِنَّ الْجِنَانَ لَتُزَخْرَفُ وَ تُزَينُ يوْمَ الْجُمُعَهِ لِمَنْ أَتَاهَا وَ إِنَّكمْ تَتَسَابَقُونَ إِلَى الْجَنَّهِ عَلَى قَدْرِ سَبْقِكمْ إِلَى الْجُمُعَهِ وَ إِنَّ أَبْوَابَ السَّمَاءِ لَتُفَتَّحُ لِصُعُودِ أَعْمَالِ

الْعِبَادِ [کافی ، ج3 ، ص415] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : أَرْبَعَهٌ يسْتَأْنِفُونَ الْعَمَلَ الْمَرِيضُ إِذَا بَرَأَ وَ الْمُشْرِک إِذَا أَسْلَمَ وَ الْمُنْصَرِفُ مِنَ الْجُمُعَهِ إِيمَاناً وَ احْتِسَاباً وَ الْحَاجُّ إِذَا فَرَغَ [الدعوات راوندی ، ص173] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : التَّهْجِيرُ إِلَى بِالْجُمُعَهِ حَجُّ فُقَرَاءِ أُمَّتِی [الجعفريات ، ص32] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : الْجُمُعَهُ حَجُّ الْمَسَاكِينِ [الدعوات راوندی ، ص37] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ أَتَی الْجُمُعَهَ إِيمَاناً وَ احْتِسَاباً اسْتَأْنَفَ الْعَمَلَ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص427] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ أَدْرَک شَهْرَ رَمَضَانَ فَلَمْ يغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ وَ مَنْ أَدْرَک لَيلَهَ الْقَدْرِ فَلَمْ يغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ وَ مَنْ حَضَرَ الْجُمُعَهَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ فَلَمْ يغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ وَ مَنْ أَدْرَک وَالِدَيهِ أَوْ أَحَدَهُمَا فَلَمْ يغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ وَ مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ فَصَلَّی عَلَی فَلَمْ يغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ قِيلَ يا رَسُولَ اللَّهِ ص كيفَ يصَلِّی عَلَيک وَ لَا يغْفَرُ لَهُ فَقَالَ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا صَلَّی عَلَی وَ لَمْ يصَلِّ عَلَی آلِی لُفَّتْ تِلْک الصَّلَاهُ فَضُرِبَ بِهَا وَجْهَهُ وَ إِذَا صَلَّی عَلَی وَ عَلَی آلِی غُفِرَ لَهُ [فضائل الأشهرالثلاثه ، ص115] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ تَوَضَّأَ يوْمَ الْجُمُعَهِ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَتَی الْجُمُعَهَ فَاسْتَمَعَ وَ أَنْصَتَ غُفِرَ لَهُ مَا بَينَ الْجُمُعَهِ إِلَی الْجُمُعَهِ وَ زِيادَهَ ثَلَاثَهِ أيامٍ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص212] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ غَسَلَ يوْمَ الْجُمُعَهِ وَ اغْتَسَلَ ثُمَّ بَكَرَ وَ ابْتَكَرَ وَ مَشَی وَ لَمْ يرْكَبْ وَ دَنَا مِنَ الْإِمَامِ وَ اسْتَمَعَ وَ لَمْ يلْغُ كانَ لَهُ بِكلِّ خُطْوَهٍ عَمَلُ سَنَهٍ أَجْرُ صِيامِهَا

وَ قِيامِهَا [بحارالأنوار ، ج86 ، ص213] .

قَالَ الصَّادِقُع : إِنَّ عَلَى الْإِمَامِ أَنْ يخْرِجَ الْمُحْبَسِينَ فِى الدَّينِ يوْمَ الْجُمُعَهِ إِلَى الْجُمُعَهِ وَ يوْمَ الْعِيدِ إِلَى الْعِيدِ وَ يرْسِلَ مَعَهُمْ فَإِذَا قَضَوُا الصَّلَاهَ وَ الْعِيدَ رَدَّهُمْ إِلَى السِّجْنِ [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص285] .

قَالَ البَاقِرُع : أَنَّ عَلِياً ع كانَ يخْرِجُ أَهْلَ السُّجُونِ مِنَ الْحَبْسِ فِى دَينٍ أَوْ تُهَمَهٍ إِلَى الْجُمُعَهِ فَيشْهَدُونَهَا وَ يضَمِّنُهُمُ الْأَوْلِياءَ حَتَّى يرُدُّونَهُمْ [الجعفريات ، ص44] .

قَالَ البَاقِرُع : إِنَّ اللَّهَ أَكرَمَ بِالْجُمُعَهِ الْمُؤمِنِينَ فَسَنَّهَا رَسُولُ اللَّهِ ص بِشَارَهً لَهُمْ وَ الْمُنَافِقِينَ تَوْبِيخاً لِلْمُنَافِقِينَ وَ لَا ينْبَغِى تَرْكهَا فَمَنْ تَرَكهَا مُتَعَمِّداً فَلَا صَلَاهَ لَهُ [كافى ، ج3 ، ص425] .

قَالَ البَاقِرُع : إِنَّ اللَّهَ أَكرَمَ بِالْجُمُعَهِ الْمُؤمِنِينَ فَسَنَّهَا رَسُولُ اللَّهِ ص بِشَارَهً لَهُمْ وَ الْمُنَافِقِينَ تَوْبِيخاً لِلْمُنَافِقِينَ وَ لَا ينْبَغِى تَرْكهَا فَمَنْ تَرَكهَا مُتَعَمِّداً فَلَا صَلَاهَ لَهُ [كافى ، ج3 ، ص425] .

قَالَ الصَّادِقُع : إِنَّ اللَّهَ أَكرَمَ الْمُؤمِنِينَ بِالْجُمُعَهِ فَسَنَّهَا رَسُولُ اللَّهِ ص بِشَارَهً لَهُمْ وَ الْمُنَافِقِينَ تَوْبِيخاً لِلْمُنَافِقِينَ وَ لَا ينْبَغِى تَرْكهُمَا فَمَنْ تَرَكهُمَا مُتَعَمِّداً فَلَا صَلَاهَ لَهُ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص209] .

کفاره گناهان هفته.

عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِى ره قَالَ : "قَالَ لِى رَسُولُ اللَّهِ ص أَ تَدْرِى مَا يوْمُ الْجُمُعَهِ قُلْنَا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ هُوَ الْيوْمُ الَّذِى جَمَعَ اللَّهُ فِيهِ بَينَ أَبَوَيكمْ لَا يبْقَى مِنَّا عَبْدٌ فَيحْسِنُ الْوُضُوءَ ثُمَّ يأْتِى الْمَسْجِدَ لِجُمُعَهٍ إِلَّا كانَتْ كفَّارَهً لِمَا بَينَهَا وَ بَينَ الْجُمُعَهِ الْأُخْرَى مَا اجْتَنَبَ الْكبَائِرَ" [بحارالأنوار ، ج86 ، ص214] .

دوری از جهنم.

قَالَ الصَّادِقُع : مَا مِنْ قَدَمٍ سَعَتْ إِلَى الْجُمُعَهِ إِلَّا حَرَّمَ

اللَّهُ جَسَدَهَا عَلَى النَّارِ [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص297] .

بیمه بهشت

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : ضَمِنْتُ لِسِتَّهٍ الْجَنَّهَ رَجُلٌ خَرَجَ بِصَدَقَهٍ فَمَاتَ فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ رَجُلٌ خَرَجَ يعُودُ مَرِيضاً فَمَاتَ فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ رَجُلٌ خَرَجَ مُجَاهِداً فِی سَبِيلِ اللَّهِ فَمَاتَ فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ رَجُلٌ خَرَجَ حَاجّاً فَمَاتَ فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ رَجُلٌ خَرَجَ إِلَى الْجُمُعَهِ فَمَاتَ فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ رَجُلٌ خَرَجَ فِی جِنَازَهِ رَجُلٍ مُسْلِمٍ فَمَاتَ فَلَهُ الْجَنَّهُ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص140] .

4. تاریخ نماز جمعه

1- اولین نماز جمعه توسط مصعب بن عمیر در شهر مدینه در خانه اسعدبن زراره با دوازده نفر برگزار شد که بدستور پیامبرصلی الله علیه و آله وسلمبود و صاحبخانه در آن روز گوسفندی کشت و نمازگزاران را مهمان کرد. [پیغمبر و یاران از طبقات ، ج3 ، ص83] .

2- نخستین نماز جمعه با حضور پیامبرصلی الله علیه و آله وسلمدر اولین هفته ورود پیامبر به مدینه صورت گرفت. حضرت پس از بنای مسجد قبا بطرف مدینه حرکت و نماز را در محله بنی سالم برگزار کرد. [نمونه از مجمع] .

3- اولین نماز جمعه ای که رسول اکرمصلی الله علیه و آله وسلمانجام دادند عدد مسلمانان چهل نفر بود. [نمونه ، ج24 ، ص131] .

4- تاریخ نماز جمعه در ایران

نماز جمعه بعد از انقلاب

گزینش امام جمعه

تشکیلات ائمه جمعه

توقعات مردم

5. تفسیر آیه نماز جمعه

1-یا أَیهَا الّذِینَ آمَنُوا إِذا نُودِی لِلصَّلاهِ مِنْ یوْمِ الْجُمُعَهِ فَاسْعَوْا إِلی ذِکرِ اللّهِ وَ ذَرُوا الْبَیعَ ذلِکمْ خَیرٌ لَکمْ إِنْ کنْتُمْ تَعْلَمُونَ [جمعه/9] .

تعبیرات جالبی در این آیه به چشم می خورد. از جمله :

الف : شروع با جملهیا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا

ب : فرمان با جملهفَاسْعَوْا

ج : تعبیر نماز بهذِکرِ اللّهِ

د : فرمانوَ ذَرُوا الْبَیعَ

ه : تشویق با جملهذلِکمْ خَیرٌ لَکمْ

و : کسالت در این امر نشانه جهل شما به نماز جمعه است.إِنْ کنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ز : دنیا و کسب دنیا بعد از نماز هم می شود ، یعنی اوّل خط بگیر بعد کار ، یعنی اوّل آخرت بعد دنیا.فَإِذا قُضِیتِ الصَّلاهُ فَانْتَشِرُوا فِی الْأَرْضِ وَ ابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّهِ [جمعه/10] .

ح : انتقاد از کسانی که نماز جمعه و خطبه آنرا سبک می شمارند : وَ إِذا رَأَوْا تِجارَهً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَیها

[جمعه/11] .

ط : و الله خیر الرازقین : یعنی اگر خدا نخواهد حتی اگر از وسط نماز به سراغ دنیا بروی به آن نمی رسی.

2-یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذا نُودِی لِلصَّلاهِ مِنْ یوْمِ الْجُمُعَهِ فَاسْعَوْا إِلی ذِکرِ اللّهِ وَ ذَرُوا الْبَیعَ ذلِکمْ خَیرٌ لَکمْ إِنْ کنْتُمْ تَعْلَمُونَ [جمعه/9] .

1- دعوت عمومی استآمَنُوا

2- با جدیتفَاسْعَوْا

3- فوریفَاسْعَوْا

4- خطبه هم ذکر خداستإِلی ذِکرِ اللّهِ

5- به اذان بی توجهی نشودنُودِی

6- مانع را برداریدوَ ذَرُوا الْبَیعَ

7- همانگونه که در مسائل مادیوَ ابْتَغُوادر مسائل معنویفَاسْعَوْا

8- دنیا شما را از یاد خدا غافل نکند : وَ ابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّهِ وَ اذْکرُوا اللّهَ کثِیراً

9- رستگاری در سایه بندگی خدا و تلاش و کارلَعَلَّکمْ تُفْلِحُونَ

10- سوره بایسَبِّحُ لِلّهِ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ [جمعه/1] .

آغاز شده یعنی هستی در نماز است تو هم باش.

11- برکات نماز جمعه

لباس نماز جمعه

تکیه بر اسلحه

سفارش به تقوی

ایستاده

تلاوت یک سوره کوچک

آموزش مردم

اطلاع بر اخبار شرق و غرب

حل مشکلات

تسبیح هفتگی

حج مساکین

در یک شهر یک نماز

امام جمعه منصوب حاکم است

اهرم حکومت ها

قهر کردن و استخفاف پی در پی نشانه نفاق است.

3- شأن نزول : - رفتن مردم از نماز جمعه بخاطر ورود کاروان ارزاق به مکه در زمان خشکسالی و کمبود ،

-کاروان همراه طبل و دهل وارد شد.لَهْواً

- مشکلات اقتصادی فعلی شما را از نماز جمعه باز ندارد.

- روز جمعه روز لهو و بطالت نباشد.لَهْواً

مردم مدینه گرفتار خشکسالی شده بودند و اجناس گران شده بود. (رحیه) تاجر از راه رسید و طبل و شیپور نواخت و مردم من جمله کسانی که در مسجد خطبه های رسول اکرمصلی الله علیه و آله وسلمرا گوش می کردند خطبه را رها کرده و برای

خرید اجناس هجوم بردند و فقط دوازده نفر مرد و یک زن باقی ماندند که آیهوَ إِذا رَأَوْا تِجارَةً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَیها [جمعه/11] .

نازل شد و این عمل را بشدت نکوهش فرمود ، منظور از تجاره فقط تجاره نیست بلکه هر کار مزاحمی را شامل می شود. [تفسیر نمونه ، ج24 ، ص126] .

6. عواقب ترک نماز جمعه

قَالَ البَاقِرُع : فَمَنْ تَرَکهَا مُتَعَمِّداً فَلَا صَلَاةَ لَهُ [کافی ، ج3 ، ص425] .

قَالَ الْبَاقِرُع : مَنْ تَرَک الْجُمُعَةَ ثَلَاثاً مُتَوَالِیاتٍ بِغَیرِ عِلَّهٍ طَبَعَ اللَّهُ عَلَی قَلْبِهِ [ثواب الأعمال ، ص232] .

قَالَ الْبَاقِرُع : مَنْ تَرَک الْجُمُعَةَ ثَلَاثَ جُمَعٍ مُتَوَالِیةً طَبَعَ اللَّهُ عَلَی قَلْبِهِ [تهذیب الأحکام ، ج3 ، ص238] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهص : مَنْ تَرَک ثَلَاثَ جُمَعٍ مُتَعَمِّداً مِنْ غَیرِ عِلَّهٍ طَبَعَ اللَّهُ عَلَی قَلْبِهِ بِخَاتَمِ النِّفَاقِ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص166] .

قَالَ الْبَاقِرُع : صَلَاهُ الْجُمُعَهِ فَرِیضَهٌ وَ الِاجْتِمَاعُ إِلَیهَا فَرِیضَهٌ مَعَ الْإِمَامِ فَإِنْ تَرَک رَجُلٌ مِنْ غَیرِ عِلَّهٍ ثَلَاثَ جُمَعٍ فَقَدْ تَرَک ثَلَاثَ فَرَائِضَ وَ لَا یدَعُ ثَلَاثَ فَرَائِضَ مِنْ غَیرِ عِلَّهٍ إِلَّا مُنَافِقٌ [ثواب الأعمال ، ص232] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهص : لَینْتَهِینَّ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمُ الْجُمُعَاتِ أَوْ لَیخْتَمَنَّ عَلَی قُلُوبِهِمْ ثُمَّ لَیکونُنَّ مِنَ الْغَافِلِینَ [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص163] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهص : إِنَّ اللَّهَ تَبَارَک وَ تَعَالَی فَرَضَ عَلَیکمُ الْجُمُعَهَ فَمَنْ تَرَکهَا فِی حَیاتِی أَوْ بَعْدَ مَوْتِی اسْتِخْفَافاً بِهَا أَوْ جُحُوداً لَهَا فَلَا جَمَعَ اللَّهُ شَمْلَهُ وَ لَا بَارَک لَهُ فِی أَمْرِهِ أَلَا وَ لَا صَلَاةَ لَهُ أَلَا وَ لَا زَکاةَ لَهُ أَلَا وَ لَا حَجَّ لَهُ أَلَا وَ لَا صَوْمَ

لَهُ أَلَا وَ لَا بِرَّ لَهُ حَتَّى يثُوبَ [عواليالآللى ، ج2 ، ص54] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ تَرَک ثَلَاثَ جُمَعٍ تَهَاوُناً بِهَا طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص165] .

قَالَ الصَّادِقُع : مَنْ تَرَک الْجُمُعَهَ ثَلَاثاً مِنْ غَيرِ عِلَّهٍ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ [المقنعه ، ص163] .

قَالَ البَاقِرُع : فَمَنْ تَرَكهَا مُتَعَمِّداً فَلَا صَلَاهَ لَهُ [كافى ، ج3 ، ص425] .

قَالَ الصَّادِقُع : مَنْ خَلَعَ جَمَاعَهَ الْمُسْلِمِينَ قَدْرَ شِبْرٍ خَلَعَ رِبْقَ الْإِيمَانِ مِنْ عُنُقِهِ [المحاسن ، ج1 ، ص219] .

قَالَ الْبَاقِرُع : مَنْ تَرَک الْجَمَاعَهَ رَغْبَهً عَنْهَا وَ عَنْ جَمَاعَهِ الْمُسْلِمِينَ مِنْ غَيرِ عِلَّهٍ فَلَا صَلَاهَ لَهُ [المحاسن ، ج1 ، ص84] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : ثَلَاثَهٌ إِنْ أَنْتُمْ خَالَفْتُمْ فِيهِنَّ أَئِمَّتَكمْ هَلَكتُمْ جُمُعَتُكمْ وَ جِهَادُ عَدُوِّكمْ وَ مَنَاسِككمْ [الجعفريات ، ص52] .

- مايه نفاق و غفله : قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : لَيَنْتَهِينَّ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمُ الْجُمُعَاتِ أَوْ لَيخْتَمَنَّ عَلَى قُلُوبِهِمْ ثُمَّ لَيكونُنَّ مِنَ الْغَافِلِينَ [عواليالآللى ، ج1 ، ص163] .

- قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنِ اسْتَأْجَرَ أَجِيراً فَلَا يحْبِسْهُ عَنِ الْجُمُعَهِ فَيأْثَمَ وَ إِنْ لَمْ يحْبِسْهُ عَنِ الْجُمُعَهِ اشْتَرَكا فِى الْأَجْرِ [الجعفريات ، ص35] .

- قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ سَافَرَ يوْمَ الْجُمُعَهِ دَعَا عَلَيهِ مَلَكاهُ أَنْ لَا يصَاحَبَ فِى سَفَرِهِ وَ لَا تُقْضَى لَهُ حَاجَهٌ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص214] .

-من ترک الجمعه من غير عذر ، فليتصدق بدينار... [كنز ، ج7 ، ص729] .

-لقد هممت ان آمر رجلاً يصلى بالناس ثم احرّق على رجال يتخلفون عن الجمعه

بیوتهم. [کنز ، ج7 ، ص728] .

-من ترک اربع جمعٍ من غیر عذر فقد نبذ الاسلام وراء ظهره. [کنز ، ج7 ، ص731] .

-لایزال العبد متهاوناً بالجمعه حتّی یغضبَ اللهُ علیه. [کنز ، ج7 ، ص733] .

-اذا کان یوم الجمعه غدتِ الشیاطین برایاتها الی الأسواق فیرمون الناس بالترابیث أو الربائثِ و یثبطونهم عن الجمعه..... [کنز ، ج7 ، ص736] .

-النوم و النعاس فی الجعه من الشیطان.... [کنز ، ج7 ، ص741] .

7. آثار نماز جمعه

1. دنیوی

1. سیاسی

موعظه و ارشاد : قَالَ الرِّضَاع : إِنَّمَا جُعِلَتِ الْخُطْبَهُ یوْمَ الْجُمُعَهِ لِأَنَّ الْجُمُعَهَ مَشْهَدٌ عَامٌّ فَأَرَادَ أَنْ یکونَ لِلْأَمِیرِ سَبَبٌ إِلَی مَوْعِظَتِهِمْ وَ تَرْغِیبِهِمْ فِی الطَّاعَهِ وَ تَرْهِیبِهِمْ مِنَ الْمَعْصِیهِ وَ تَوْقِیفِهِمْ عَلَی مَا أَرَادَ مِنْ مَصْلَحَهِ دِینِهِمْ وَ دُنْیاهُمْ [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص111] .

اخبار جهان : قَالَ الرِّضَاع : وَ یخْبِرُهُمْ بِمَا وَرَدَ عَلَیهِمْ مِنَ (الْآفَاقِ مِنَ) الْأَهْوَالِ الَّتِی لَهُمْ فِیهَا الْمَضَرَّهُ وَ الْمَنْفَعَه [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص111] .

تهدید دشمن و تحبیب قلوب مؤمنین : قَالَ الصَّادِقُع : إِنَّ اللَّهَ أَکرَمَ الْمُؤمِنِینَ بِالْجُمُعَهِ فَسَنَّهَا رَسُولُ اللَّهِ ص بِشَارَهً لَهُمْ وَ الْمُنَافِقِینَ تَوْبِیخاً لِلْمُنَافِقِینَ وَ لَا ینْبَغِی تَرْکهُمَا فَمَنْ تَرَکهُمَا مُتَعَمِّداً فَلَا صَلَاهَ لَهُ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص209] .

دید و بازدید مسلمانان : قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَع : الْإِتْیانُ إِلَی الْجُمُعَهِ زِیارَهٌ وَ جَمَالٌ فَقِیلَ یا أَمِیرَ الْمُؤمِنِینَ وَ مَا الْجَمَالُ قَالَ اقْضُوا الْفَرِیضَهَ وَ تَزَاوَرُوا [الجعفریات ، ص42] .

نماز جمعه مردم را در صحنه حاضر می کند.

نماز جمعه تعدد را وحدت می کند.

نماز جمعه تبلیغات سوء را خنثی می کند.

نماز جمعه ترس

و وسوسه را نور و شهامت می کند.

نماز جمعه دشمنان را تهدید می کند.

نماز جمعه رزمندگان را شارژ می کند.

2. اجتماعی

1. گرامی داشتن مؤمن

قَالَ البَاقِرُع : إِنَّ اللَّهَ أَکرَمَ بِالْجُمُعَهِ الْمُؤمِنِینَ فَسَنَّهَا رَسُولُ اللَّهِ ص بِشَارَهً لَهُمْ وَ الْمُنَافِقِینَ تَوْبِیخاً لِلْمُنَافِقِینَ وَ لَا ینْبَغِی تَرْکهَا فَمَنْ تَرَکهَا مُتَعَمِّداً فَلَا صَلَاهَ لَهُ [کافی ، ج3 ، ص425] .

2. برکننده ریشه فساد

نماز ریشه فساد را در فرد و جامعه می خشکاند : وَ أَقِمِ الصَّلاهَ إِنَّ الصَّلاهَ تَنْهی عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْکرِ [عنکبوت/45] .

و هرچه نماز باشکوه تر اقامه شود قدرتش در براندازی فساد بیشتر است.

3. پیوند با امام

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَع : لَا یصْلُحُ الْحُکمُ وَ لَا الْحُدُودُ وَ لَا الْجُمُعَهُ إِلَّا بِإِمَامٍ عَدْلٍ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص256] .

4. حل مشکلات

قَالَ الْبَاقِرُع : إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَتَصَدَّقَ بِشَیءٍ قَبْلَ الْجُمُعَهِ فَأَخِّرْهُ إِلَی یوْمِ الْجُمُعَهِ [عده الداعی ، ص45] .

ما در نماز جمعه ایران امداد به جبهه ها ، اهداء خون ، بسیج مردم را با چشم خود دیدیم.

5. توبیخ منافقان

قَالَ البَاقِرُع : إِنَّ اللّهَ أكرَمَ بِالْجُمُعَهِ الْمُؤمِنِينَ فَسَنَّهَا رَسُولُ اللّهِ ص بِشَارَةً لَهُمْ وَ الْمُنَافِقِينَ تَوْبِيخاً لِلْمُنَافِقِينَ [كافى ، ج3 ، ص425] .

2. فردى

1. كفاره گناهان

عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِى ره قَالَ : "قَالَ لِى رَسُولُ اللَّهِ ص أَ تَدْرِى مَا يوْمُ الْجُمُعَهِ قُلْنَا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ هُوَ الْيوْمُ الَّذِى جَمَعَ اللَّهُ فِيهِ بَينَ أَبَوَيكمْ لَا يبْقَى مِنَّا عَبْدٌ فَيحْسِنُ الْوُضُوءَ ثُمَّ يأْتِى الْمَسْجِدَ لِجُمُعَهٍ إِلَّا كانَتْ كفَّارَةً لِمَا بَينَهَا وَ بَينَ الْجُمُعَهِ الْأُخْرَى مَا اجْتَنَبَ الْكبَائِرَ" [بحارالأنوار ، ج86 ، ص214] .

2. موجب اجابت دعا

قَالَ الصَّادِقُع : السَّاعَهُ الَّتِى يسْتَجَابُ

فِيهَا الدُّعَاءُ يوْمَ الْجُمُعَهِ مَا بَينَ فَرَاغِ الْإِمَامِ مِنَ الْخُطْبَهِ إِلَى أَنْ يسْتَوِى النَّاسُ فِى الصُّفُوفِ وَ سَاعَهٌ أُخْرَى مِنْ آخِرِ النَّهَارِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ [کافی ، ج3 ، ص414] .

3. عامل خودسازی

نماز جمعه عامل خودسازی است : قَالَ الرِّضَاع : إِنَّمَا جُعِلَتِ الْخُطْبَهُ يوْمَ الْجُمُعَهِ لِأَنَّ الْجُمُعَهَ مَشْهَدٌ عَامٌّ فَأَرَادَ أَنْ يكونَ لِلْأَمِيرِ سَبَبٌ إِلَى مَوْعِظَتِهِمْ وَ تَرْغِيبِهِمْ فِى الطَّاعَهِ وَ تَرْهِيبِهِمْ مِنَ الْمَعْصِيهِ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص111] .

4. ثواب حج

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : الْجُمُعَهُ حَجُّ الْمَسَاكينِ [الدعوات راوندى ، ص37] .

در احادیث زیادی نماز جمعه جایگزین حج شمرده شده پس باید منافع مادی و معنوی - فردی و اجتماعی حج را دارا باشد.

شخصی از رسول خداصلی الله علیه و آله وسلمپرسید : چندین بار آماده سفر حج شده ام ولی برایم فراهم نشده حضرت فرمود :

عَلَيک بِالْجُمُعَهِ فَإِنَّهَا حَجُّ الْمَسَاكينِ [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص236] .

رسول خداصلی الله علیه و آله وسلم : الجمعه حج الفقراء. [کنز ، 32-21]

رسول خداصلی الله علیه و آله وسلم : حج فقراء امّتی الجمعه. [کنز ، 21-68]

رسول خداصلی الله علیه و آله وسلم : المسلم یوم الجمعه مُحرم فان صلّی الجمعه فقد احلّ فان جلس الی ان یصلّی العصر کان کمن اتی بحجّه و عمره. [کنز ، 21-87] .

5. آرامش بخش

نماز جمعه ذکر خدا است : إِذا نُودِى لِلصَّلاهِ مِنْ يوْمِ الْجُمُعَهِ فَاسْعَوْا إِلى ذِكرِ اللَّهِ [جمعه/9] .

یاد خدا : غفلت را می زداید. غفلت از :

- خدا : نَسُوا اللّهَ فَنَسِيهُمْ [توبه/67] .

- نعمتهای خدا

- راه خدا

- دشمنان خدا

آرامش بخش است : أَلا بِذِكرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ [رعد/28] .

جامعه بیدار و فرد آگاه

نه خود را می فروشد و نه راه خود را گم می کند.

2. اخروی

1. راحتی از اهوال قیامت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَا مِنْ مُؤمِنٍ مَشَی فِیهِ إِلَی الْجُمُعَهِ إِلَّا خَفَّفَ اللَّهُ عَلَیهِ أَهْوَالَ یوْمِ الْقِیامَهِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص355] .

دعای فرشتگان : پیامبرصلی الله علیه و آله وسلمفرمود وقتی به معراج رفتم فرشتگانی را دیدم که به نمازگزاران جمعه دعا می کردند و می گفتند : اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلَّذِینَ یحْضُرُونَ صَلَاهَ الْجُمُعَهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلَّذِینَ یغْتَسِلُونَ یوْمَ الْجُمُعَهِ [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص90] .

پاداش به مقدار حضور (کمیت)

ان الملائکه علی ابواب المسجد یکتبون الناس علی قدر منازلهم جاء فلان من ساعه کذا جاء فلان و الامام یخطب جاء فلان فادرک الصلوه و لم یدرک الخطبه. [کنز ، 21178] .

پاداش به مقدار معرفت (کیفیت) .

2. بهشت

قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَع : ضَمِنْتُ لِسِتَّهٍ الْجَنَّهَ رَجُلٌ خَرَجَ بِصَدَقَهٍ فَمَاتَ فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ رَجُلٌ خَرَجَ یعُودُ مَرِیضاً فَمَاتَ فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ رَجُلٌ خَرَجَ مُجَاهِداً فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَمَاتَ فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ رَجُلٌ خَرَجَ حَاجّاً فَمَاتَ فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ رَجُلٌ خَرَجَ إِلَی الْجُمُعَهِ فَمَاتَ فَلَهُ الْجَنَّهُ وَ رَجُلٌ خَرَجَ فِی جِنَازَهِ رَجُلٍ مُسْلِمٍ فَمَاتَ فَلَهُ الْجَنَّهُ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص140] .

3. دوری از جهنم

قَالَ الصَّادِقُع : مَا مِنْ قَدَمٍ سَعَتْ إِلَی الْجُمُعَهِ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ جَسَدَهَا عَلَی النَّارِ [وسائل الشیعه ، ج7 ، ص297] .

4. قرب خدا

قَالَ رَسُولُ اللّهِص : يجْلِسُ النَّاسُ مِنَ اللّهِ يوْمَ الْقِيامَهِ عَلَى قَدْرِ رَوَاحِهِمْ إِلَى الْجُمُعَاتِ الْأَوَّلُ وَ الثَّانِى وَ الثَّالِثُ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص212] .

1. آداب نماز

النبیصلی الله علیه و آله وسلم : لایقیمنّ احدکم اخاه یوم الجمعه ثم یخالف الی مقعده

فيقعد فيه ولكن يقول : افسحوا. [كنز ، 21208] .

انْفَضُّوا إِلَيها وَ تَرَكوک قائِماً [جمعه/11] .

معاويه برای اولين بار نشسته خواند. [در المنثور ، ج6 ، ص222] .

-كان لايطيلُ الموعظه يوم الجمعه. [كنز ، ج7 ، ص63] .

- قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إِنَّ هَذَا يوْمُ عِيدٍ جَعَلَهُ اللَّهُ لِلْمُسْلِمِينَ فَمَنْ جَاءَ إِلَى الْجُمُعَهِ فَلْيغْتَسِلْ وَ إِنْ كانَ عِنْدَهُ طِيبٌ فَلْيمَسَّ مِنْهُ وَ عَلَيكمْ بِالسِّوَاک [بحارالأنوار ، ج86 ، ص276] .

-نهى على الحُيوَه يوم الجمعه و الامام يخطب. [كنز ، ج7 ، ص746] .

الحيوه : هو أَن يضم الانسان رجليه الى بطنه.

-لايكلّم احدكم اخاه يوم الجمعه. [كنز ، ج7 ، ص747] .

-...فاطيلوا الصلوه و اقصروا الخطب....و انه سيأتى بعدكم اقوام يطيلون الخطب و يقصرون الصلوهَ. [كنز ، ج7 ، ص748] .

-اذا جاء احدكم الجمعه فليغتسل و ليستنظف. [كنز ، ج7 ، ص751] .

- قَالَ الصَّادِقُع : فِى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "خُذُوا زِينَتَكمْ عِنْدَ كلِّ مَسْجِدٍ" (اعراف-31) قَالَ فِى الْعِيدَينِ وَ الْجُمُعَهِ [كافى ، ج3 ، ص424] .

-فاذا صعد المنبر استقبل بوجهه ثم سلّم. [كنز ، ج8 ، ص376] .

كان رسول الله صلى الله عليه و آله وسلم : "يقرأ فى الجمعه سوره الجمعه و المنافقين ، فأما سوره الجمعه فيبشّر بها المؤمنين و يحرضهم و اما سوره المنافقين فيؤس بها المنافقين و يونجهم". [كنز ، ج8 ، ص378] .

نهى رسول الله صلى الله عليه و آله وسلم : "عن التحلّق للحديث يوم الجمعه قبل الصلاه". [كنز ، ج8 ، ص382] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : الْإِتْيانُ إِلَى الْجُمُعَهِ زِيارَهٌ

وَ جَمَالٌ فَقِيلَ يا أَمِيرَ الْمُؤمِنِينَ وَ مَا الْجَمَالُ قَالَ اقْضُوا الْفَرِيضَةَ وَ تَزَاوَرُوا [الجعفريات ، ص42] .

عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِی ره قَالَ : "قَالَ لِی رَسُولُ اللَّهِ ص أَ تَدْرِی مَا یوْمُ الْجُمُعَهِ قُلْنَا اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ هُوَ الْیوْمُ الَّذِی جَمَعَ اللَّهُ فِیهِ بَینَ أَبَوَیکمْ لَا یبْقَی مِنَّا عَبْدٌ فَیحْسِنُ الْوُضُوءَ ثُمَّ یأْتِی الْمَسْجِدَ لِجُمُعَهٍ إِلَّا کانَتْ کفَّارَهً لِمَا بَینَهَا وَ بَینَ الْجُمُعَهِ الْأُخْرَی مَا اجْتَنَبَ الْکبَائِرَ" [بحارالأنوار ، ج86 ، ص214] .

قَالَ الصَّادِقُع : إِذَا قَامَ الْإِمَامُ یخْطُبُ فَقَدْ وَجَبَ عَلَی النَّاسِ الصَّمْتُ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص182] .

عَلِی بْنُ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِیسَی عَنْ حَرِیزٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ : "سَأَلْتُهُ عَنِ الْجُمُعَهِ فَقَالَ بِأَذَانٍ وَ إِقَامَهٍ یخْرُجُ الْإِمَامُ بَعْدَ الْأَذَانِ فَیصْعَدُ الْمِنْبَرَ وَ یخْطُبُ لَا یصَلِّی النَّاسُ مَا دَامَ الْإِمَامُ عَلَی الْمِنْبَرِ ثُمَّ یقْعُدُ الْإِمَامُ عَلَی الْمِنْبَرِ قَدْرَ مَا یقْرَأُ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ثُمَّ یقُومُ فَیفْتَتِحُ خُطْبَتَهُ ثُمَّ ینْزِلُ فَیصَلِّی بِالنَّاسِ ثُمَّ یقْرَأُ بِهِمْ فِی الرَّکعَهِ الْأُولَی بِالْجُمُعَهِ وَ فِی الثَّانِیهِ بِالْمُنَافِقِینَ" [کافی ، ج3 ، ص424] .

قَالَ الصَّادِقُع : لِیتَزَینْ أَحَدُکمْ یوْمَ الْجُمُعَهِ یغْتَسِلُ وَ یتَطَیبُ وَ یسَرِّحُ لِحْیتَهُ وَ یلْبَسُ أَنْظَفَ ثِیابِهِ وَ لْیتَهَیأْ لِلْجُمُعَهِ [کافی ، ج3 ، ص417] .

نماز جمعه مرکز آرامش دل ها و حضور قلب و یاد خداست و محلّی برای عبادتی نیکو و با اخلاص. امام صادقعلیه السلامدر دنباله حدیث فوق

می فرماید : وَ لْیکنْ عَلَیهِ فِی ذَلِک الْیوْمِ السَّکینَهُ وَ الْوَقَارُ وَ لْیحْسِنْ عِبَادَهَ رَبِّهِ وَ لْیفْعَلِ الْخَیرَ مَا اسْتَطَاعَ [کافی ، ج3 ، ص417] .

قَالَ الصَّادِقُع :

وَ لْيلْبَسِ الْبُرْدَ وَ الْعِمَامَهَ وَ يتَوَكأُ عَلَى قَوْسٍ أَوْ عَصًا [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص245] .

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَهَ قَال : "مَا رَأَيتُ رَسُولَ اللَّهِ ص خَطَبَ إِلَّا وَ هُوَ قَائِمٌ فَمَنْ حَدَّثَک أَنَّهُ خَطَبَ وَ هُوَ جَالِسٌ فَكذِّبْهُ" [عوالى اللئالى ، ج2 ، ص58] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : كلُّ وَاعِظٍ قِبْلَهٌ وَ كلُّ مَوْعُوظٍ قِبْلَهٌ لِلْوَاعِظِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص280] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : مِنَ السُّنَّهِ إِذَا صَعِدَ الْإِمَامُ الْمِنْبَرَ أَنْ يسَلِّمَ إِذَا اسْتَقْبَلَ النَّاسَ [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص244] .

قَالَ الصَّادِقُع : مَا مِنْ قَدَمٍ سَعَتْ إِلَى الْجُمُعَهِ إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ جَسَدَهَا عَلَى النَّارِ [أمالى صدوق ، ص366] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَا مِنْ مُؤمِنٍ مَشَى فِيهِ إِلَى الْجُمُعَهِ إِلَّا خَفَّفَ اللَّهُ عَلَيهِ أَهْوَالَ يوْمِ الْقِيامَهِ ثُمَّ يؤمَرُ بِهِ إِلَى الْجَنَّه [بحارالأنوار ، ج86 ، ص218] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : لَأَنْ أَدَعَ شُهُودَ حُضُورِ الْأَضْحَى عَشْرَ مَرَّاتٍ أَحَبُّ إِلَى مِنْ أَنْ أَدَعَ شُهُودَ حُضُورِ الْجُمُعَهِ مَرَّهً وَاحِدَهً مِنْ غَيرِ عِلَّهٍ [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص247] .

قَالَ الْبَاقِرُع : يكونُ يوْمُ الْجُمُعَهِ شَاهِداً وَ حَافِظاً لِمَنْ سَارَعَ إِلَى الْجُمُعَهِ ثُمَّ يدْخُلُ الْمُومِنُونَ إِلَى الْجَنَّهِ عَلَى قَدْرِ سَبْقِهِمْ إِلَى الْجُمُعَهِ [أمالى صدوق ، ص396] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : يجْلِسُ النَّاسُ مِنَ اللَّهِ يوْمَ الْقِيامَهِ عَلَى قَدْرِ رَوَاحِهِمْ إِلَى الْجُمُعَاتِ الْأَوَّلُ وَ الثَّانِى وَ الثَّالِثُ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص212] .

قَالَ الْبَاقِرُع : يجْلِسُ الْمَلَائِكهُ يوْمَ الْجُمُعَهِ عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ فَيكتُبُونَ النَّاسَ عَلَى قَدْرِ مَنَازِلِهِمْ الْأَوَّلَ وَ الثَّانِى حَتَّى يخْرُجَ الْإِمَامُ [بحارالأنوار ، ج86

، ص213] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : إِنَّ لَكمْ فِی كلِّ جُمُعَهٍ حَجَّةً وَ عُمْرَةً فَالْحَجَّهُ الْهِجْرَهُ إِلَی الْجُمُعَهِ وَ الْعُمْرَهُ انْتِظَارُ الْعَصْرِ بَعْدَ الْجُمُعَهِ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص214] .

قَالَ الصَّادِقُع : إِنَّكمْ تَتَسَابَقُونَ إِلَی الْجَنَّهِ عَلَی قَدْرِ سَبْقِكمْ إِلَی الْجُمُعَهِ [كافی ، ج3 ، ص415] .

قَالَ الرِّضَاع : فَأَرَادَ أَنْ يكونَ الْإِمَامُ سَبَباً لِمَوْعِظَتِهِمْ وَ تَرْغِيبِهِمْ فِی الطَّاعَهِ وَ تَرْهِيبِهِمْ مِنَ الْمَعْصِيهِ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص111] .

قَالَ البَاقِرُع : وَ اللَّهِ لَقَدْ بَلَغَنِی أَنَّ أَصْحَابَ النَّبِی ص كانُوا يتَجَهَّزُونَ لِلْجُمُعَهِ يوْمَ الْخَمِيسِ [كافی ، ج3 ، ص415] .

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِی بْنِ الْحُسَينِ (شيخ صدوقره) : كانَ مُوسَی بْنُ جَعْفَرٍ ع يتَهَيأُ يوْمَ الْخَمِيسِ لِلْجُمُعَهِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص416] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : لَا تُسَافِرْ فِی يوْمِ جُمُعَهٍ حَتَّی تَشْهَدَ الصَّلَاهَ إِلَّا فَاصِلًا فِی سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ فِی أَمْرٍ تُعْذَرُ بِهِ [نهج البلاغه ، نامه 69] .

2. آداب نمازگزار

يا بَنِی آدَمَ خُذُوا زِينَتَكمْ عِنْدَ كلِّ مَسْجِدٍ [اعراف/31] .

مراد از زينت هم لباس زيبا و پاک و تميز و عطر است و هم رهبران وارسته و هم زينت معنوی كه كمال و وقار است می باشد. [نمونه ، ج6 ، ص148] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَع : لَا كلَامَ وَ الْإِمَامُ يخْطُبُ وَ لَا الْتِفَاتَ إِلَّا كمَا يحِلُّ فِی الصَّلَاهِ وَ إِنَّمَا جُعِلَتِ الْجُمُعَهُ رَكعَتَينِ مِنْ أَجْلِ الْخُطْبَتَينِ جُعِلَتَا مَكانَ الرَّكعَتَينِ الْأَخِيرَتَينِ فَهِی صَلَاهٌ حَتَّی ينْزِلَ الْإِمَامُ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص416] .

قَالَ الصَّادِقُع : ينْبَغِی لِلْإِمَامِ يوْمَ الْجُمُعَهِ أَنْ يتَطَيبَ وَ يلْبَسَ أَحْسَنَ ثِيابِهِ وَ

يتَعَمَّمَ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص183] .

4- قَالَ الصَّادِقُع : لِيتَزَينْ أَحَدُكمْ يوْمَ الْجُمُعَهِ يغْتَسِلُ وَ يتَطَيبُ وَ يسَرِّحُ لِحْيتَهُ وَ يلْبَسُ أَنْظَفَ ثِيابِهِ وَ لْيتَهَيأْ لِلْجُمُعَهِ وَ لْيكنْ عَلَيهِ فِى ذَلِک الْيوْمِ السَّكينَهُ وَ الْوَقَارُ وَ لْيحْسِنْ عِبَادَهَ رَبِّهِ وَ لْيفْعَلِ الْخَيرَ مَا اسْتَطَاعَ [كافى ، ج3 ، ص417] .

النبى صلى الله عليه و آله وسلم : اذا جاء احدكم الجمعه فليستغل و ليستنطف. [كنز ، 21232] .

روزی حضرت علیعلیه السلامبا پیراهن مرطوب به نماز جمعه آمد شخصی دلیلش را پرسید حضرت فرمود : از رسول خداصلی الله علیه و آله وسلمشنیدم که با لباس نظیف به نماز جمعه بروید و جز این پیراهن لباسی نداشتم شستم هنوز خشک نشده وقت نماز رسید پیراهن را پوشیدم.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ قَلَّمَ أَظَافِيرَهُ يوْمَ الْجُمُعَهِ وَ أَخَذَ مِنْ شَارِبِهِ وَ اسْتَاک وَ أَفْرَغَ عَلَى رَأْسِهِ مِنَ الْمَاءِ حِينَ يرُوحُ إِلَى الْجُمُعَهِ شَيعَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَک كلُّهُمْ يسْتَغْفِرُونَ لَهُ وَ يشْفَعُونَ لَهُ [جامع الأخبار ، ص122] .

قَالَ الصَّادِقُع : فِى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "خُذُوا زِينَتَكمْ عِنْدَ كلِّ مَسْجِدٍ" (اعراف-31) قَالَ فِى الْعِيدَينِ وَ الْجُمُعَهِ [كافى ، ج3 ، ص424] .

قَالَ الصَّادِقُع : لِيتَزَينْ أَحَدُكمْ يوْمَ الْجُمُعَهِ يغْتَسِلُ وَ يتَطَيبُ وَ يسَرِّحُ لِحْيتَهُ وَ يلْبَسُ أَنْظَفَ ثِيابِهِ وَ لْيتَهَيأْ لِلْجُمُعَهِ [كافى ، ج3 ، ص417] .

باید مسلمانان در روز جمعه وضع لباس و سر و صورتشان با تمام روزهای هفته فرق داشته باشد. نماز جمعه محل اجتماع انسانهایی خوش سیما - مرتب - خوش لباس - معطّر و مصلّی محلّی رغبت انگیز باشد.

عَنْ أَبِى جَعْفَرٍع : فِى قَوْلِهِ تَعَالَى "خُذُوا زِينَتَكمْ عِنْدَ كلِّ مَسْجِدٍ" (اعراف-31) أَى خُذُوا

زِينَتَكمُ الَّتِی تَتَزَینُونَ بِهَا لِلصَّلَاهِ فِی الْجُمُعَاتِ وَ الْأَعْیادِ [بحارالأنوار ، ج87 ، ص371] .

با بهترین لباس و عطر شرکت کنید : یا بَنِی آدَمَ خُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ [اعراف/31] .

مراد از زینت ، لباس پاک و تمیز و عطر و هم امام جماعت و جمعه های وارسته با قلوب پاک برای جمعه و جماعت است.

[تفسیر نمونه ، ج6 ، ص148] .

حضور کارگران در نماز جمعه : قَالَ الصَّادِقُع : مَنِ اسْتَأْجَرَ أَجِیراً ثُمَّ حَبَسَهُ عَنِ الْجُمُعَهِ یبُوءُ بِإِثْمِهِ وَ إِنْ هُوَ لَمْ یحْبِسْهُ اشْتَرَکا فِی الْأَجْرِ [کافی ، ج5 ، ص289] .

(برنامه ریزی کارخانجات)

حضور زندانیان : قَالَ الصَّادِقُع : أَنَّ عَلِیاً ع کانَ یخْرِجُ أَهْلَ السُّجُونِ مِنَ الْحَبْسِ فِی دَینٍ أَوْ تُهَمَهٍ إِلَی الْجُمُعَهِ فَیشْهَدُونَهَا وَ یضَمِّنُهُمُ الْأَوْلِیاءَ حَتَّی یرُدُّونَهُمْ [الجعفریات ، ص44] .

از کارهای خوب در نماز جمعه معطّر کردن نمازگزاران است با عطر - با گلاب و یا - فروش عطریات با قیمت مناسب و ترویج فرهنگ خوشبویی در محل نماز جمعه.

3. آداب خطبه

امام باید ایستاده باشد : عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَهَ قَال : "مَا رَأَیتُ رَسُولَ اللَّهِ ص خَطَبَ إِلَّا وَ هُوَ قَائِمٌ فَمَنْ حَدَّثَک أَنَّهُ خَطَبَ وَ هُوَ جَالِسٌ فَکذِّبْهُ" [عوالی اللئالی ، ج2 ، ص58] .

آری با خوابیدن و نشستن حرکت دادن دیگران محال است.

هر رهبری باید در رنج بیشتری از سایران باشد.

قیام نشانه بیداری است.

قیام نشانه آمادگی است.

قیام نشانه توجه و سوز و اراده است.

امام باید تکیه بر اسلحه کند :

وَ أَنْزَلْنَا الْحَدِیدَ فِیهِ بَأْسٌ شَدِیدٌ وَ مَنافِعُ لِلنّاسِ [حدید/25] .

وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا

اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّهٍ وَ مِنْ رِباطِ الْخَيلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ وَ عَدُوَّكمْ [انفال/60] .

يا أَيهَا النَّبِى جاهِدِ الْكفّارَ وَ الْمُنافِقِينَ وَ اغْلُظْ عَلَيهِمْ وَ مَأْواهُمْ جَهَنَّمُ وَ بِئْسَ الْمَصِيرُ [توبه/73] .

امّا اسلحه را به كار نمى برد و فقط ارشاد مى كند يعنى ما اسلحه و قدرت داريم امّا دلسوزيم.

خطبه ايستاده و تكيه بر اسلحه : عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَهَ قَال : "مَا رَأَيتُ رَسُولَ اللَّهِ ص خَطَبَ إِلَّا وَ هُوَ قَائِمٌ فَمَنْ حَدَّثَک أَنَّهُ خَطَبَ وَ هُوَ جَالِسٌ فَكذَّبْهُ" [عوالى اللئالى ، ج2 ، ص58] .

قَالَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ : "أَقْبَلَتْ عِيرٌ وَ نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ص الْجُمُعَهَ فَانْفَضَّ النَّاسُ إِلَيهَا فَمَا بَقِى غَيرُ اثْنَى عَشَرَ رَجُلًا أَنَا فِيهِمْ فَنَزَلَتِ "وَ إِذا رَأَوْا تِجارَهً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَيها" (جمعه-11" [بحارالأنوار ، ج22 ، ص59] .

قَالَ الصَّادِقُع : إِذَا قَامَ الْإِمَامُ يخْطُبُ فَقَدْ وَجَبَ عَلَى النَّاسِ الصَّمْتُ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص182] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : مَنْ تَكلَّمَ يوْمَ الْجُمُعَهِ وَ الْإِمَامُ يخْطُبُ فَهُوَ كالْحِمَارِ يحْمِلُ أَسْفَاراً وَ الَّذِى يقُولُ لَهُ أَنْصِتْ لَا جُمُعَهَ لَهُ [بحارالأنوار ، ج86 ، ص212] .

قَالَ الرِّضَاع : إِنَّمَا جُعِلَتِ الْخُطْبَهُ يوْمَ الْجُمُعَهِ لِأَنَّ الْجُمُعَهَ مَشْهَدٌ عَامٌّ فَأَرَادَ أَنْ يكونَ لِلْأَمِيرِ سَبَبٌ إِلَى مَوْعِظَتِهِمْ وَ تَرْغِيبِهِمْ فِى الطَّاعَهِ وَ تَرْهِيبِهِمْ مِنَ الْمَعْصِيهِ وَ تَوْقِيفِهِمْ عَلَى مَا أَرَادَ مِنْ مَصْلَحَهِ دِينِهِمْ وَ دُنْياهُمْ وَ يخْبِرُهُمْ بِمَا وَرَدَ عَلَيهِمْ مِنَ (الْآفَاقِ مِنَ) الْأَهْوَالِ الَّتِى لَهُمْ فِيهَا الْمَضَرَّهُ وَ الْمَنْفَعَه [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص111] .

در وسايل حديث فوق نقل شده لكن با كمى تغيير و آن

اینکه

قَالَ الرِّضَاع : إِنَّمَا جُعِلَتِ الْخُطْبَهُ يوْمَ الْجُمُعَهِ لِأَنَّ الْجُمُعَهَ مَشْهَدٌ عَامٌّ فَأَرَادَ أَنْ يكونَ لِلْأَمِيرِ سَبَبٌ إِلَى مَوْعِظَتِهِمْ وَ تَرْغِيبِهِمْ فِى الطَّاعَهِ وَ تَرْهِيبِهِمْ مِنَ الْمَعْصِيهِ وَ تَوْقِيفِهِمْ عَلَى مَا أَرَادَ مِنْ مَصْلَحَهِ دِينِهِمْ وَ دُنْيَاهُمْ وَ يخْبِرُهُمْ بِمَا وَرَدَ عَلَيهِمْ مِنَ (الْآفَاقِ مِنَ) الْأَهْوَالِ الَّتِى لَهُمْ فِيهَا الْمَضَرَّهُ وَ الْمَنْفَعَهُ وَ لَا يكونُ الصَّابِرُ فِى الصَّلَاهِ مُنْفَصِلًا وَ لَيسَ بِفَاعِلٍ غَيرُهُ مِمَّنْ يومُّ النَّاسَ فِى غَيرِ يوْمِ الْجُمُعَهِ وَ إِنَّمَا جُعِلَتْ خُطْبَتَينِ لِيكونَ وَاحِدَهٌ لِلثَّنَاءِ عَلَى اللَّهِ وَ التَّمْجِيدِ وَ التَّقْدِيسِ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ الْأُخْرَى لِلْحَوَائِجِ وَ الْإِعْذَارِ وَ الْإِنْذَارِ وَ الدُّعَاءِ وَ لِمَا يرِيدُ أَنْ يعَلِّمَهُمْ مِنْ أَمْرِهِ وَ نَهْيهِ مَا فِيهِ الصَّلَاحُ وَ الْفَسَادُ [وسائل الشيعه ، ج7 ، ص344] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : مِنَ السُّنَّهِ إِذَا صَعِدَ الْإِمَامُ الْمِنْبَرَ أَنْ يسَلِّمَ إِذَا اسْتَقْبَلَ النَّاسَ [تهذيب الأحكام ، ج3 ، ص244] .

قَالَ الرِّضَاع : وَ يخْبِرُهُمْ بِمَا وَرَدَ عَلَيهِمْ مِنَ الْآفَاتِ وَ مِنَ الْأَهْوَالِ الَّتِى لَهُمْ فِيهَا الْمَضَرَّهُ وَ الْمَنْفَعَهُ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص111] .

قَالَ الرِّضَاع : وَ يخْبِرُهُمْ بِمَا وَرَدَ عَلَيهِمْ مِنَ (الْآفَاقِ مِنَ) الْأَهْوَالِ الَّتِى لَهُمْ فِيهَا الْمَضَرَّهُ وَ الْمَنْفَعَه [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص111] .

قَالَ الرِّضَاع : إِنَّمَا جُعِلَتْ خُطْبَتَينِ لِيكونَ وَاحِدَهٌ لِلثَّنَاءِ عَلَى اللَّهِ وَ التَّمْجِيدِ وَ التَّقْدِيسِ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ الْأُخْرَى لِلْحَوَائِجِ وَ الْإِعْذَارِ وَ الْإِنْذَارِ وَ الدُّعَاءِ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص111] .

قَالَ الرِّضَاع : أَنْ يعَلِّمَهُمْ مِنْ أَمْرِهِ وَ نَهْيهِ مَا فِيهِ الصَّلَاحُ وَ الْفَسَادُ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص111] .

قَالَ الرِّضَاع : وَ تَوْقِيفِهِمْ عَلَى مَا أَرَادَ

ْلَحَهِ نِهِمْ وَ دُنْياهُمْ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص111] .

قَالَ الرِّضَاع : إِنَّمَا جُعِلَتِ الْخُطْبَهُ يوْمَ الْجُمُعَهِ لِأَنَّ الْجُمُعَهَ مَشْهَدٌ عَامٌّ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص111] .

قَالَ الرِّضَاع : إِنَّمَا جُعِلَتِ الْخُطْبَهُ يوْمَ الْجُمُعَهِ فِی أَوَّلِ الصَّلَاهِ وَ جُعِلَتْ فِی الْعِيدَينِ بَعْدَ الصَّلَاهِ لِأَنَّ الْجُمُعَهَ أَمْرٌ دَائِمٌ وَ تَكونُ فِی الشَّهْرِ مِرَاراً وَ فِی السَّنَهِ كثِيراً وَ إِذَا كثُرَ ذَلِک عَلَی النَّاسِ مَلُّوا وَ تَرَكوا وَ لَمْ يقِيمُوا عَلَيهِ وَ تَفَرَّقُوا عَنْهُ فَجُعِلَتْ قَبْلَ الصَّلَاهِ لِيحْتَبَسُوا عَلَی الصَّلَاهِ وَ لَا يتَفَرَّقُوا وَ لَا يذْهَبُوا وَ أَمَّا الْعِيدَينِ فَإِنَّمَا هُوَ فِی السَّنَهِ مَرَّتَينِ وَ هُوَ أَعْظَمُ مِنَ الْجُمُعَهِ وَ الزِّحَامُ فِيهِ أَكثَرُ وَ النَّاسُ فِيهِ أَرْغَبُ فَإِنْ تَفَرَّقَ عْضُ النَّاسِ بَقِی عَامَّتُهُمْ وَ لَيسَ هُوَ كثِيراً فَيمَلُّوا وَ يسْتَخِفُّوا بِهِ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص111] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِص : كلُّ وَاعِظٍ قِبْلَهٌ يعْنِی إِذَا خَطَبَ الْإِمَامُ النَّاسَ يوْمَ الْجُمُعَهِ ينْبَغِی لِلنَّاسِ أَنْ يسْتَقْبِلُوهُ [كافی ، ج3 ، ص424] .

- لباس نو برای رفتن به نماز جمعه

- تکیه بر اسلحه

- سفارش به تقوی

- تلاوت یک سوره کوچک

- بسیج هفتگی

- حج مساکین

- یک نماز در یک شهر

- امام جمعه منسوب حاکم

- اهرم حکومت

- استخفاف نشانه نفاق

- اطلاع بر اخبار مردم و عالم

4. وظائف مادروز جمعه

1-نظافت : قَالَ البَاقِرُع : لَا تَدَعِ الْغُسْلَ يوْمَ الْجُمُعَهِ فَإِنَّهُ سُنَّهٌ وَ شَمَّ الطِّيبَ وَ الْبَسْ صَالِحَ ثِيابِک [کافی ، ج3 ، ص417] .

2-صدقه : امام صادقعليه السلام : إِنَّ الصَّدَقَهَ يوْمَ الْجُمُعَهِ تُضَاعَفُ [المحاسن ، ج1 ، ص59] .

3-تعطيل کردن کار : وَ ذَرُوا الْبَيعَ [جمعه/9] .

5. روند انتخاب

ائمه جمعه

اول حکمی برای رسولی که مسئول رسیدگی به مسائل ائمه جمعه بود.

بعد شورائی در قم تشکیل شد.

بعد دبیرخانه تشکیل شد که 7 نفر بودند.

بعد دبیرخانه را حکم دادند - هیئت اجرایی در کارهای اجرائی - شورای عالی در تصمیم گیری ها مصوبات دبیرخانه باید به نظر رهبر می رسد.

شورای عالی هفته ای یک روز جلسه دارند. شکایات ، نیازها ، اتفاقات که رسیدگی و تصمیم گیری می شود.

حدوداً 360 امام جمعه داریم که بعضی حکمشان را امام و بعضی را دفتر امام و الان دبیر دبیرخانه آقای رسولی امضاء می کند.

راه گزینش : سابقه دوران طلبگی ، هم حجره ای ها ، محل سکونت ، نوار سخنرانی ، مصاحبه حضوری ، خدمت آقا تحقیقات داده می شود بعد حکمشان صادر می شود.

ائمه جمعه شیعه خارج از کشور از طرف امام و مقام رهبری صادر می شود. (هند ، مصر ، لبنان ، لندن ، آمریکا)

بارها گفته اند که ما از شخص امام جمعه تکدری داریم ولی بخاطر دشمن در نماز جمعه شرکت می کنیم. امام جمعه که همه کاره نیست که بسیاری استعفا می دهند بخاطر توقعات سرسام آور مردم.

6. دستورات جنبی

چند تذکر :

1- فرزندان خود را به نماز ببریم.یا بَنِی آدَمَ خُذُوا زِینَتَکمْ عِنْدَ کلِّ مَسْجِدٍ [اعراف/31] .

الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِینَهُ الْحَیاهِ الدُّنْیا [کهف/46] .

2- افرادی که وسیله دارند همسایگان را خبر کنند.

3- در شهرهای تفریحی از نماز در همان شهر غافل نشویم.

4- امام جمعه یک جا نماز جمعه نخواند.مَکاناً سُویً [طه/58] .

جوان ها را در ستاد نماز جمعه دخالت دهیم.

نماز جمعه بازوی ولایت باشد نه میدان تصفیه حساب های سیاسی.

مهد کودک در کنار مصلّی

نظافت و زیباسازی مصلّی

شرکت مسئولین در مصلّی

امام جمعه مسئولین

را تحقیر نکند ولی تذکر بدهد.

خطبه ها طولانی نباشد.

خطبه ها پرمایه باشد.

تشویق نسل نو با سیاست گذاری صحیح.

بی طرفی امام جمعه یک اصل مثبت است.

امام جمعه به نمازهای یومیه دیگر نیز توجه کند و در ستاد اقامه نماز فعال باشد.

سخنران قبل از خطبه نیز ویژگیهایی باید داشته باشد.

9. شهدای نماز جمعه

1. شهدای محراب

شهید صدوقی

پیام امام (ره) : شهید بزرگی که در تمام صحنه های انقلاب حضور داشت...برای خدمت به خلق و انقلاب سر از پا نمی شناخت و هرجا زلزله می شد شهید صدوقی آنقدر که توان داشت حاضر هرجا که سیل می آمد در صف مقدم بود ، آرامش قلب خلق الله بودند و در جبهه ها هرچند یک دفعه سرکشی کرده. اینجانب دوستی عزیز را که بیش از سی سال با او آشنا و روحیات عظیمش را از نزدیک درک کردم از دست دادم.

شهید مدنی

پیام امام خمینی (ره) : از چهره های کم نظیری بود که بحدّ وافر از علم و عمل و تقوا و تعهد و زهد و خودسازی برخوردار بود.

شهید دستغیب

پیام امام خمینی (ره) : آمریکائیان یک شخصیت ارزشمند که مربی بزرگ و عالمی عامل که گناهش فقط تعهد به اسلام بود از دست ملت ایران

گرفت....

شهید دستغیب معلم اخلاق و مهذب نفوس و متعهد به اسلام و جمهوری اسلامی بود... [صحیفه ، ج15 ، ص252] .

اشرفی

امام خمینی رضوان الله تعالی علیهدر پیام خود به مناسبت شهادت آیه الله اشرفی فرمود : "...آخرین حجاب را بین خود و محبوب با محاسن غرق به خون خرق نمود. اینجانب یکی از ارادتمندان این شخص والامقام بوده و هستم. این وجود پربرکت را قریب 60 سال می شناختم. او دارای صفای نفس ، آرامش روح ،

اطمینان قلب ، و خالی بودن از هواهای نفسانی و ترک هوی و اطاعت امر مولی و جامعیت علم مفید و عمل صالح می شناسم....آزارش به موری نرسیده بود".

آیت الله اشرفی مجتهد ، زاهد ، عابد ، مجاهد ، متواضع ، مخلص ، بی تکلف بود.

مسئول سپاه به او گفت اگر شما لباس پاسدار برتن کنید جوانان علاقه مند و به جبهه ها بیشتر رو می آورند فوراً لباس سپاه پوشید. تا اواخر عمر آبگرمکن تهیه نکرد. بخاطر سیده بودن همسرش بسیار احترام می کرد. 20 سال بخاطر فقر ، همسرش در اصفهان و خودش در قم بود.

حتی در سفرها نماز شب را رها نکرد.

2. شهدای ائمه جمعه

ائمه جمعه شهید

1- شهید قاضی طباطبایی روز عید قربان شهید شد. محقق ، عالم ، نماینده امام.

2- شهید مدنی.

3- شهید دستغیب.

4- شهید صدوقی.

5- شهید اشرفی.

شهدای ائمه جمعه

صدوقی : 1- در سن 75 سالگی خسته از کردستان برگشتند و به فرزندشان فرمودند 15 روز برای استراحت تهران می مانم همینکه خدمت امام رسیدند امام سئوال کردند شما کی به یزد تشریف می برید؟ گفت : فردا. فرزندش در بیرون خانه پرسید : شما که به من فرمودید 15 روز می مانم. فرمود : از سئوال امام احساس کردم میل ایشان ماندن در یزد است از هدفم فوری صرف نظر کردم. (حاج محمدعلی صدوقی)

2- هر ساعت از شب می خوابید سحر بدون ساعت بیدار و نماز شب ایشان قطع نشد. نماز بدون نافله نمی خواند. حتی سحر در قطار نماز شب را ترک نکرد.

3- از روز اول در یزد نه منافقین و نه دفتر هماهنگی بنی صدر باز نشد مگر دو روز دستور داد نماینده بنی صدر را بگیرند و در تهران آزادش

کنند.

در برابر تهدید منافقان در نماز جمعه یزد گفت : والله شهادت آرزوی من است. همیشه دعای او حسن عاقبت به خیری بود. دعایرَبَّنا لا تُزِغْ قُلُوبَنا بَعْدَ إِذْ هَدَيتَنا [آل عمران/8] .

سفارش او به فرزندانش بود.

10. نماز جمعه از دیدگاه امام خمینی

1- نماز جمعه در رأس همه امور است. [4/8/62]

2- یکی از مهمترین چیزهایی که در این انقلاب حاصل شد قضیه نماز جمعه است. [4/8/62] .

3- آقایان باید با سفارش به مردم و نسلهای آینده به این مسأله (نماز جمعه) اهمیت بدهند. [4/8/62] .

4- شما باید در خطبه های نماز جمعه مصالح اسلامی و اجتماعی مردم را طرح کنید. که برای همین مقصد نماز جمعه بپا شده است. [23/2/63] .

5- آقایان ائمه جمعه ، امروز اگر توجه تان کم بشود اسلام را ریشه کن خواهند کرد. [23/2/63] .

6- نماز جمعه باعث می شود تا مسائل فراموش شده در اسلام به بهترین وجه برای مردم گفته شود. [4/3/62. 7] - در خطبه دوم

بنابراحتیاط واجب مسائل اخلاقی را به مردم بگوئید. [4/3/62] .

8- امروز ملت در مراکز نماز جمعه ، اجتماع و با یکدیگر تفاهم کنند. [3/9/61] .

11. عناوین قابل تحقیق در نماز جمعه

1- نماز جمعه و فضیلت و شرائط و احکام آن. [بحار ، ج89 ، ص122 - محجه ، ج24 ، ص14] .

2- ابواب نماز جمعه و آداب آن. [وسائل ، ج7 ، ص295] .

3- کراهه معامله وقت نماز جمعه. [وسائل ، ج12 ، ص337] .

4- جایز نیست مخالفت اجیر از رفتن به نماز جمعه. [وسائل ، ج9 ، ص104] .

5- کراهه صید ماهی و غیرماهی قبل از نماز جمعه. [وسائل ، ج23 ، ص383] .

6- کراهه ذبح و ریختن خون قبل از نماز جمعه. [وسائل ، ج24 ، ص40] .

7- اول مسجدی که در آن

نماز جمعه اقامه شد. [وسائل ، ج19 ، ص108] .

8- اوّل خطبه در اول جمعه توسط پیامبرصلی الله علیه و آله وسلم. [بحار ، ج19 ، ص126] .

9- علت اینکه خطبه شرط نماز جمعه است. [بحار ، ج19 ، ص127] .

10- خطبه ای از حضرت امیرعلیه السلامدر روز جمعه. [بحار ، ج77 ، ص350] .

11- خطبه امام سجادعلیه السلامدر روز جمعه. [بحار ، ج78 ، ص143] .

12- بحثی پیرامون نماز جمعه و سوره جمعه. [بحار ، ج89 ، ص133] .

13- اقسام مردم نسبت به نماز جمعه. [بحار ، ج89 ، ص167] .

14- اوّلین جمعه ای که پیامبرصلی الله علیه و آله وسلمخطبه خواند و متن خطبه.

15- احکام و آداب نماز جمعه و خطبه های آن و... [کافی ، ج3 ، ص418] .

16- ابواب جمعه. [استبصار ، ج1 ، ص409] .

17- قنوت نماز جمعه. [من لایحضر ، ج1 ، ص411 - استبصار ، ج1 ، ص417] .

18- وجوب نماز جمعه و شرائط آن. [من لایحضر ، ج1 ، ص409] .

19- وقت و نوافل و غسل. [من لایحضر ، ج1 ، ص414] .

20- وجوب استماع خطبه ها و حکم صحبت کردن در اثناء آن. [من لایحضر ، ج1 ، ص416] .

21- در صورت ازدحام اگر مأموم نتوانست متابعت کند. [من لایحضر ، ج1 ، ص419] .

22- مسافر در جمعه. [من لایحضر ، ج1 ، ص420] .

23- فاصله 2 جمعه. [من لایحضر ، ج1 ، ص426] .

24- نماز جمعه و احکام آن و امام و... [مستدرک سفینه ، ج64 ، ص346

- تهذیب ، ج3 ، ص26] .

25- نماز جمعه پیامبرصلی الله علیه و آله وسلم [کنز ، ج7 ، ص62] .

26- نماز جمعه و مسائل مربوط به آن. [کنز ، ج8 ، ص368تا382 و ج7 ، ص707] .

27- وجوب نماز جمعه و احکام آن. [کنز ، ج7 ، ص721] .

28- پرهیز از ترک نماز جمعه. [کنز ، ج7 ، ص728] .

29- آداب نماز جمعه. [کنز ، ج7 ، ص734] .

30- موانع نماز جمعه. [کنز ، ج7 ، ص745] .

31- آداب خطبه. [کنز ، ج7 ، ص748] .

32- دعاء بعد از نماز جمعه. [کنز ، ج7 ، ص767] .

33- فضیلت و ترک نماز جمعه و وقت نماز جمعه و خطبه. [سنن داود ، ج1 ، ص276و 284] .

34- نزدیک امام نشستن - کلام در حال خطبه. [سنن داود ، ج1 ، ص289] .

35- ابواب نماز جمعه [مستدرک وسایل ، ج62 ، ص5] .

36- مطالبی در مورد نماز جمعه و آداب آن. [مستدرک وسایل ، ج6 ، ص110] .

37- نماز جمعه و وقت آن. [الموطأ ، ج1 ، ص9] .

38- نماز جمعه و احکام نماز جمعه. [الموطأ ، ج1 ، ص103] .

39- وجوب نماز جمعه و احکام و آداب آن. [سنن ابن ماجه ، ج1 ، ص343] .

40- نماز جمعه و احکام و آداب آن. [صحیح مسلم ، ج2 ، ص583] .

41- نماز جمعه و احکام و فضیلت آن. [جواهر ، ج11 ، ص130] .

42- خطبه ها و

شرائط آن - نقل بعض خطب معصومین. [جواهر ، ج11 ، ص207] .

43- شرائط امام جمعه - و شرائط وجوب. [کنز ، ج11 ، ص257و296] .

44- خرید و فروش بعد از اذان جمعه - نافله جمعه. [کنز ، ج11 ، ص304و320] .

45- مستحبات قبل از نماز جمعه. [کنز ، ج11 ، ص320و327] .

46- اهمیت نماز جمعه - وظیفه خطیب - اقسام خطابه. [ده گفتار ، ص197وص223] .

47- نخستین نماز جمعه - اهمیت نماز جمعه - فلسفه نماز جمعه. [تفسیر نمونه ، ج24 ، ص130] .

48- آداب نماز جمعه و محتوای خطبه ها و شرائط وجوب. [تفسیر نمونه ، ج24 ، ص137] .

1. نماز درقرآن

1. نماز در ادیان از دیدگاه قرآن

رَبِّ اجْعَلْنِی مُقِیمَ الصَّلاهِ [ابراهیم/40.]

وَ کانَ یأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلاهِ [مریم/55.]

أَقِمِ الصَّلاهَ لِذِکرِی [طه/14.]

یا شُعَیبُ أَ صَلاتُک تَأْمُرُک أَنْ نَتْرُک ما یعْبُدُ آباونا [هود/87.]

وَ أَوْصانِی بِالصَّلاهِ وَ الزَّکاهِ ما دُمْتُ حَیا [مریم/31.]

2. ویژگیهای نماز از دیدگاه قرآن

1- نماز در ردیف ایمان به غیب : الَّذِینَ یومِنُونَ بِالْغَیبِ وَ یقِیمُونَ الصَّلاهَ [بقره/3.]

2- بر پا داشتن نماز اولین وظیفه مسوولین نظام اسلامی : الّذِینَ إِنْ مَکنّاهُمْ فِی الْأَرْضِ أَقامُوا الصَّلاةَ [حج/41.]

3- نماز مصداق کامل ایمان : وَ ما کانَ اللّهُ لِیضِیعَ إِیمانَکمْ [بقره/143.]

4- برپاداشتن نماز هدف از هجرت ابراهیم (ع) : رَبَّنا إِنِّی أَسْکنْتُ مِنْ ذُرِّیتِی بِوادٍ غَیرِ ذِی زَرْعٍ عِنْدَ بَیتِک الْمُحَرَّمِ رَبَّنا لِیقِیمُوا الصَّلاَةَ [ابراهیم/37.]

5- برپاداشتن نماز از اوصاف ابرار : لَیسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَکمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ وَ لکنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ الْمَلائِکهِ وَ الْکتابِ وَ النَّبِیینَ وَ آتَی الْمالَ عَلی حُبِّهِ ذَوِی الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساکینَ وَ ابْنَ السَّبِیلِ وَ السّائِلِینَ وَ فِی الرِّقابِ وَ أَقامَ الصَّلاةَ وَ آتَی الزَّکاةَ وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا وَ الصّابِرِینَ فِی الْبَأْساءِ وَ الضَّرّاءِ وَ حِینَ الْبَأْسِ أُولئِک الَّذِینَ صَدَقُوا وَ أُولئِک هُمُ الْمُتَّقُونَ [بقره/177.]

6- برپاداشتن نماز شرط عمران و آبادی مساجد : إِنَّما یعْمُرُ مَساجِدَ اللّهِ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ وَ أَقامَ الصَّلاةَ وَ آتَی الزَّکاةَ وَ لَمْ یخْشَ إِلاَّ اللّهَ فَعَسی أُولئِک أَنْ یکونُوا مِنَ الْمُهْتَدِینَ [توبه/18.]

7- استمداد از نماز در مشکلات : وَ اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ

وَ الصَّلاهِ وَ إِنَّها لَکبِیرَهٌ إِلاّ عَلَی الْخاشِعِینَ [بقره/145.]

8- خشوع در نماز از صفات مومنین : قَدْ أَفْلَحَ الْمُومِنُونَ الَّذِینَ هُمْ فِی صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ [مومنون/2-1.]

9- اخلاص در نماز : قُلْ إِنَّ صَلاتِی وَ نُسُکی وَ مَحْیای وَ مَماتِی لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ [انعام/162.]

10- تضییع نماز و پیروی از شهوات نفسانی : فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضاعُوا الصَّلاهَ وَ اتَّبَعُوا الشَّهَواتِ فَسَوْفَ یلْقَوْنَ غَیا [مریم/59.]

11- نماز موجب اخوت در دین : فَإِنْ تابُوا وَ أَقامُوا الصَّلاهَ وَ آتَوُا الزَّکاهَ فَإِخْوانُکمْ فِی الدِّینِ وَ نُفَصِّلُ الْآیاتِ لِقَوْمٍ یعْلَمُونَ [توبه/11.]

12- برپاداشتن نماز از اوصاف مردان راستین : رِجالٌ لا تُلْهِیهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَیعٌ عَنْ ذِکرِ اللّهِ وَ إِقامِ الصَّلاهِ وَ إِیتاءِ الزَّکاهِ یخافُونَ یوْماً تَتَقَلَّبُ فِیهِ الْقُلُوبُ وَ الْأَبْصارُ [نور/37.]

13- نماز همراه با نیکو سخن گفتن با مردم : قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً وَ أَقِیمُوا الصَّلاهَ وَ آتُوا الزَّکاهَ [بقره/83.]

14- ترک نماز و گرفتاری در دوزخ : ما سَلَککمْ فِی سَقَرَ قالُوا لَمْ نَک مِنَ الْمُصَلِّینَ [مدثر/43-42.]

3. آثار وبرکات نماز از دیدگاه قرآن

الف : پرهیز از گناهان :

اتْلُ ما أُوحِی إِلَیک مِنَ الْکتابِ وَ أَقِمِ الصَّلاهَ إِنَّ الصَّلاهَ تَنْهی عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْکرِ وَ لَذِکرُ اللّهِ أَکبَرُ وَ اللّهُ یعْلَمُ ما تَصْنَعُونَ [عنکبوت/45.]

ب) آرامش قلب :

مقدمه اول : أَقِمِ الصَّلاهَ لِذِکرِی [طه/14.]

مقدمه دوم : الَّذِینَ آمَنُوا وَ تَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِکرِ اللّهِ أَلا بِذِکرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ [رعد/28.]

نتیجه : و بالصلاه تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

4. برخورد مردم با نماز از دید گاه قرآن

1. برخورد موافقین

گروهی نماز را برپا می دارند : الَّذِینَ إِنْ مَکنّاهُمْ فِی الْأَرْضِ أَقامُوا الصَّلاهَ [حج/41.]

2- گروهی در نماز خشوع دارند : قَدْ أَفْلَحَ الْمُومِنُونَ الَّذِینَ هُمْ فِی صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ [مومنون/2-1.]

3- گروهی نسبت به نماز مراقبت دارند : الَّذِینَ هُمْ عَلی صَلاتِهِمْ یحافِظُونَ [معارج/34.]

4- گروهی کارهای خویش را به خاطر نماز رها می کنند.رِجالٌ لا تُلْهِیهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَیعٌ عَنْ ذِکرِ اللّهِ وَ إِقامِ الصَّلاهِ وَ إِیتاءِ الزَّکاهِ یخافُونَ یوْماً تَتَقَلَّبُ فِیهِ الْقُلُوبُ وَ الْأَبْصارُ [نور/37.]

5- گروهی در نماز اخلاص دارند : قُلْ إِنَّ صَلاتِی وَ نُسُکی وَ مَحْیای وَ مَماتِی لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ [انعام/162.]

2. برخورد مخالفین

1- گروهی نماز نمی خوانند.

فَلا صَدَّقَ وَ لا صَلّی [قیامت/31.]

2- گروهی همانند منافقان با کسالت نماز می خوانند.إِنَّ الْمُنافِقِینَ یخادِعُونَ اللّهَ وَ هُوَ خادِعُهُمْ وَ إِذا قامُوا إِلَی الصَّلاهِ قامُوا کسالی یراونَ النّاسَ وَ لا یذْکرُونَ اللّهَ إِلاّ قَلِیلاً [نساء/142.]

3- گروهی نماز را مسخره می کنند : وَ إِذا نادَیتُمْ إِلَی الصَّلاهِ اتَّخَذُوها هُزُواً وَ لَعِباً ذلِک بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لا یعْقِلُونَ [مائده/58.]

4- گروهی نماز رابه دست فراموشی

می سپارند : فَوَيلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلاتِهِمْ ساهُونَ [ماعون/5-4.]

5- گروهی نماز را ضایع می سازند : فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضاعُوا الصَّلاةَ وَ اتَّبَعُوا الشَّهَواتِ فَسَوْفَ يلْقَوْنَ غَيا [مريم/59.]

1. نماز شب

1. اهمیت شب زنده داری

إِنَّ ناشِئَةَ اللَّيلِ هِی أَشَدُّ وَطْئاً وَ أَقْوَمُ قيلاً [مزمل/6.]

كانُوا قَليلاً مِنَ اللَّيلِ ما يهْجَعُونَ وَ بِالْأَسْحارِ هُمْ يسْتَغْفِرُونَ [ذاريات/18-17]

وَ الْمُسْتَغْفِرينَ بِالْأَسْحارِ [آل عمران/17.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ فِيمَا نَاجَى اللَّهُ بِهِ مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ (ع) أَنْ قَالَ لَهُ يا ابْنَ عِمْرَانَ كذَبَ مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ يحِبُّنِی فَإِذَا جَنَّهُ اللَّيلُ نَامَ عَنِّی أَ لَيسَ كلُّ مُحِبٍّ يحِبُّ خَلْوَةَ حَبِيبِه [أمالی صدوق ، ص356.]

شب زنده داری برای تلاوت قرآن و نیایش :

يا أَيهَا الْمُزَّمِّلُ قُمِ اللَّيلَ إِلاّ قَليلاً نِصْفَهُ أَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَليلاً أَوْ زِدْ عَلَيهِ وَ رَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتيلاً إِنّا سَنُلْقی عَلَيک قَوْلاً ثَقيلاً [مزمل/5-1.]

2. اهمیت نماز خواندن در شب و نماز شب

وَ مِنَ اللَّيلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نافِلَةً لَک عَسی أَنْ يبْعَثَک رَبُّک مَقاماً مَحْمُوداً [اسراء/79.]

تَتَجافی جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضاجِعِ يدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفاً وَ طَمَعاً وَ مِمّا رَزَقْناهُمْ ينْفِقُونَ فَلا تَعْلَمُ نَفْسٌ ما أُخْفِی لَهُمْ مِنْ قُرَّهِ أَعْينٍ جَزاءً بِما كانُوا يعْمَلُون [سجده/17-16.]

إِنَّ ناشِئَةَ اللَّيلِ هِی أَشَدُّ وَطْئاً وَ أَقْوَمُ قيلاً [مزمل/6]

وَ مِنَ اللَّيلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَ سَبِّحْهُ لَيلاً طَويلاً [دهر/26.]

كانُوا قَليلاً مِنَ اللّيلِ ما يهْجَعُونَ وَ بِالْأسْحارِ هُمْ يسْتَغْفِرُونَ [ذاريات/17-18.]

وَ الَّذينَ يبيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّداً وَ قِياماً [فرقان/64.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اعْلَمْ أَنَّ النَّافِلَةَ بِمَنْزِلَهِ الْهَدِيهِ مَتَى مَا أُتِى بِهَا قُبِلَتْ [كافى ، ج3 ، ص454.]

از اسرار مخفى آل محمّد (ص) است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَضَاءُ صَلَاهِ اللَّيلِ بَعْدَ الْغَدَاهِ وَ بَعْدَ الْعَصْرِ مِنْ سِرِّ آلِ مُحَمَّدٍ الْمَخْزُونِ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص497.]

تمام انبياء سفارش

کرده اند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شَرَفُ الْمُومِنِ صَلَاتُهُ بِاللَّيلِ [کافی ، ج3 ، ص488.]

آن خانه مثل ستاره می درخشد. [وافی ، ج2 ، ص22.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی عَلَیک بِصَلَاهِ اللَّیلِ وَ عَلَیک بِصَلَاهِ اللَّیلِ وَ عَلَیک بِصَلَاهِ اللَّیلِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص484.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شَرَفُ الْمُومِنِ صَلَاتُهُ بِاللَّيلِ [کافی ، ج3 ، ص488.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : عَلَیکمْ بِصَلَاهِ اللَّیلِ فَإِنَّهَا سُنَّهُ نَبِیکمْ وَ أَدَبُ الصَّالِحِینَ قَبْلَکمْ وَ مَطْرَدَهُ الدَّاءِ عَنْ أَجْسَادِکمْ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص472.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الرَّکعَتَانِ فِی جَوْفِ اللَّیلِ أَحَبُّ إِلَی مِنَ الدُّنْیا وَ مَا فِیهَا [علل الشرائع ، ج2 ، ص363.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا اتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِیمَ خَلِیلًا إِلَّا لِإِطْعَامِهِ الطَّعَامَ وَ الصَّلَاهِ بِاللَّیلِ وَ النَّاسُ نِیامٌ [علل الشرائع ، ج1 ، ص35.]

3. چرا برخی از نماز شب محرومند

1 عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِی بْنِ النُّعْمَانِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ بَعْضِ رِجَالِهِ قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَی أَمِیرِ الْمُومِنِینَ عَلِی بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) فَقَالَ یا أَمِیرَ الْمُومِنِینَ إِنِّی قَدْ حُرِمْتُ الصَّلَاهَ بِاللَّیلِ فَقَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) أَنْتَ رَجُلٌ قَدْ قَیدَتْک ذُنُوبُک [کافی ، ج3 ، ص450.]

2 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الرَّجُلَ یذْنِبُ الذَّنْبَ فَیحْرَمُ صَلَاهَ اللَّیلِ وَ إِنَّ الْعَمَلَ السَّیئَ أَسْرَعُ فِی صَاحِبِهِ مِنَ السِّکینِ فِی اللَّحْمِ [کافی ، ج2 ، ص272.]

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الرَّجُلَ لَیکذِبُ الْکذِبَهَ فَیحْرَمُ بِهَا صَلَاهَ اللَّیلِ فَإِذَا حُرِمَ صَلَاهَ اللَّیلِ حُرِمَ بِهَا الرِّزْقَ [تهذیب الأحکام ، ج2 ، ص122.]

4. میزان ثواب نماز شب

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَا مِنْ عَمَلٍ حَسَنٍ یعْمَلُهُ الْعَبْدُ إِلَّا وَ لَهُ ثَوَابٌ فِی الْقُرْآنِ إِلَّا صَلَاهُ اللَّیلِ فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ یبَینْ ثَوَابَهَا لِعِظَمِ خَطَرِهَا عِنْدَهُ فَقَالَتَتَجافی جُنُوبُهُمْ

عَنِ الْمَضاجِعِ يدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفاً وَ طَمَعاً وَ مِمّا رَزَقْناهُمْ ينْفِقُونَ. فَلا تَعْلَمُ نَفْسٌ ما أُخْفِی لَهُمْ مِنْ قُرَّهِ أَعْينٍ جَزاءً بِما كانُوا يعْمَلُونَ [سجده-17-16] [تفسيرالقمی ، ج2 ، ص168.]

پاداش نماز شب را جز خداوند هيچ فردی نمی داند :

5. آثار وبركات نماز شب

1 - قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : قِيامُ اللَّيلِ مَصَحَّهُ الْبَدَنِ وَ رِضَا الرَّبِّ وَ تَمَسُّک بِأَخْلَاقِ النَّبِيينَ وَ تَعَرُّضٌ لِرَحْمَتِهِ [تهذيب الأحكام ، ج2 ، ص121.]

2 عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّإِنَّ الْحَسَناتِ يذْهِبْنَ السَّيئاتِ [هود-114] قَالَ صَلَاهُ الْمُومِنِ بِاللَّيلِ تَذْهَبُ بِمَا عَمِلَ مِنْ ذَنْبٍ بِالنَّهَارِ [كافی ، ج3 ، ص266.]

3 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : شرف المؤمن فی صلاه الليل و عز المؤمن كفه عن الناس و صلاه الليل تبيض الوجوه و تطيب الريح و تجلب الرزق [عوالی الآللی ، ج1 ، ص352.]

4 قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : ثَلَاثٌ دَرَجَاتٌ إِفْشَاءُ السَّلَامِ وَ إِطْعَامُ الطَّعَامِ وَ الصَّلَاهُ بِاللَّيلِ وَ النَّاسُ نِيامٌ [خصال صدوق ، ج1 ، ص83.]

6. آثار ويژه نماز شب

نماز شب و رسيدن به مقام محمود (شفاعت) :

وَ مِنَ اللَّيلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نافِلَهً لَک عَسی أَنْ يبْعَثَک رَبُّک مَقاماً مَحْمُوداً [اسراء/79.]

ثبات قدم در پرتو نماز شب :

إِنَّ ناشِئَهَ اللَّيلِ هِی أَشَدُّ وَطْئاً وَ أَقْوَمُ قيلاً [مزمل/6.]

نماز شب و همراهی با پيامبر (ص) :

إِنَّ رَبَّک يعْلَمُ أَنَّک تَقُومُ أَدْنی مِنْ ثُلُثَی اللَّيلِ وَ نِصْفَهُ وَ ثُلُثَهُ وَ طائِفَهٌ مِنَ الَّذينَ مَعَک [مزمل/20.]

نماز شب نشانه علم واقعی :

أَمَّنْ هُوَ قانِتٌ آناءَ اللَّيلِ ساجِداً وَ قائِماً يحْذَرُ الْآخِرَةَ وَ يرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يسْتَوِی الَّذينَ يعْلَمُونَ وَ الَّذينَ لا يعْلَمُونَ [زمر/9]

توضيح :

قرآن كريم بعد از مطرح ساختن مناجات شبانه می فرمايد : آيا آن كسانی كه عالم هستند با آن

کسانی که عالم نیستند ، یکسانند؟ از این تعبیر روشن می شود که نماز شب نشانه علم واقعی است.

1. نماز

1. آداب نماز

1. اهمیت نماز

شخصی از امام صادق (ع) پرسید : "آیا حور العین از آفریده های دنیا است یا بهشت؟" امام (ع) (که گویا از بد نماز خواندن او مطلع بود) فرمود : مَا أَنْتَ وَ ذَاک عَلَیک بِالصَّلَاهِ فَإِنَّ آخِرَ مَا أَوْصَی بِهِ رَسُولُ اللَّهِ (ص) وَ حَثَّ عَلَیهِ الصَّلَاهُ إِیاکمْ أَنْ یسْتَخِفَّ أَحَدُکمْ بِصَلَاتِهِ فَلَا هُوَ إِذَا کانَ شَابّاً أَتَمَّهَا وَ لَا هُوَ إِذَا کانَ شَیخاً قَوِی عَلَیهَا وَ مَا أَشَدُّ مِنْ سَرِقَهِ الصَّلَاهِ [قرب الإسناد ، ص18] .

2. نشاط در نماز

وَ إِذا قامُوا إِلَی الصَّلاهِ قامُوا کسالی یراونَ النّاسَ وَ لا یذْکرُونَ اللّهَ إِلاّ قَلیلاً [نساء/142] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : لَا تَقُمْ إِلَی الصَّلَاهِ مُتَکاسِلًا وَ لَا مُتَنَاعِساً وَ لَا مُتَثَاقِلًا فَإِنَّهَا مِنْ خِلَالِ النِّفَاقِ [کافی ، ج3 ، ص299] .

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا لا تَقْرَبُوا الصَّلاهَ وَ أَنْتُمْ سُکاری حَتّی تَعْلَمُوا ما تَقُولُونَ [نساء/43] .

عَنْ أَبِی أُسَامَهَ زَیدٍ الشَّحَّامِ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "لا تَقْرَبُوا الصَّلَاهَ وَ أَنْتُمْ سُکارَی" (نساء-43) فَقَالَ سُکرُ النَّوْمِ" [کافی ، ج3 ، ص371] .

عَنِ الْحَلَبِی قَال : "سَأَلْتُهُ }الْکاظِم ع {عَنْ قَوْلِ اللَّهِ "یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا لا تَقْرَبُوا الصَّلاهَ وَ أَنْتُمْ سُکاری حَتَّی تَعْلَمُوا ما تَقُولُونَ" (نساء-43) قَالَ لا تَقْرَبُوا الصَّلَاهَ وَ أَنْتُمْ سُکارَی یعْنِی سُکرَ النَّوْمِ یقُولُ وَ بِکمْ نُعَاسٌ یمْنَعُکمْ أَنْ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ فِی رُکوعِکمْ وَ سُجُودِکمْ وَ تَکبِیرِکمْ وَ لَیسَ کمَا یصِفُ کثِیرٌ مِنَ النَّاسِ یزْعَمُونَ أَنَّ

الْمُومِنِینَ یسْکرُونَ مِنَ الشَّرَابِ وَ الْمُومِنُ لَا یشْرَبُ مُسْکراً وَ لَا یسْکرُ" [تفسیرعیاشی ، ج1 ، ص242] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ(ع) : یا کمَیلُ انْظُرْ فِی مَا تُصَلِّی وَ عَلَی مَا تُصَلِّی إِنْ لَمْ یکنْ مِنْ وَجْهِهِ وَ حِلِّهِ فَلَا قَبُول [تحف العقول ، ص174] .

3. حضور قلب در نماز

حضرت علی (ع) می فرمایند : وقتی در نماز حواس نمازگزار پرت می شود ، تا سه بار خداوند متعال به او خطاب می فرماید : یا ابْنَ آدَمَ عَمَّنْ تَلْتَفِتُ ثَلَاثَةَ فَإِذَا الْتَفَتَ بِالرَّابِعَهِ أَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُبحارالأنوار ، ج81 ، ص239.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أَبَا ذَرٍّ رَکعَتَانِ مُقْتَصَدَتَانِ فِی تَفَکرٍ خَیرٌ مِنْ قِیامِ لَیلَهٍ وَ الْقَلْبُ سَاهٍ [أمالی طوسی ، ص533] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا اسْتَقْبَلْتَ الْقِبْلَهَ فَانْسَ الدُّنْیا وَ مَا فِیهَا وَ الْخَلْقَ وَ مَا هُمْ فِیهِ (وَ اسْتَفْرِغْ قَلْبَک مِنْ کلِّ شَاغِلٍ یشْغَلُک عَنِ اللَّهِ) وَ عَاینْ بِسِرِّک عَظَمَهَ اللَّهِ وَ اذْکرْ وُقُوفَک بَینَ یدَیهِ یوْمَ تَبْلُو کلُّ نَفْسٍ مَا أَسْلَفَتْ وَ رُدُّوا إِلَی اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ وَ قِفْ عَلَی قَدَمِ الْخَوْفِ وَ الرَّجَاءِ [مصباح الشریعه ، ص87] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : صَلِّ صَلَاهَ مُوَدِّعٍ [کافی ، ج4 ، ص261] .

2. موانع نماز

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی کرِهَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لِأُمَّتِی الْعَبَثَ فِی الصَّلَاه [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص356] .

زراره از امام باقر (ع) نقل می کند ، که

شخصی وارد مسجد و مشغول نماز شد. سجود بسیار سبکی انجام داد. پیامبر اکرم (ص) نمازش را دید و فرمود : نَقَرَ کنَقْرِ الْغُرَابِ لَئِنْ مَاتَ هَذَا وَ هَکذَا صَلَاتُهُ

لَيمُوتَنَّ عَلَى غَيرِ دِينِى [كافى ، ج3 ، ص268] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يا عَلِى إِياک وَ نَقْرَةَ الْغُرَابِ وَ فَرِيشَةَ الْأَسَدِ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص371] . (چسباندن ذراع به زمين و بلند نكردن در سجده)

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَع : إِنَّ أَسْرَقَ النَّاسِ مَنْ سَرَقَ صَلَاتَهُ [المحاسن ، ج1 ، ص82] .

3. اهميت نوافل

امام صادق (ع) : "از نماز 21 ، 31 ، 41 به تعدادى كه توجّه هست قبول مى شود.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْعَبْدَ لَتُرْفَعُ لَهُ مِنْ صَلَاتِهِ نِصْفُهَا أَوْ ثُلُثُهَا أَوْ رُبُعُهَا أَوْ خُمُسُهَا وَ مَا يرْفَعُ لَهُ إِلَّا مَا أَقْبَلَ عَلَيهِ مِنْهَا بِقَلْبِهِ وَ إِنَّمَا أُمِرْنَا بِالنَّوَافِلِ لِيتِمَّ لَهُمْ بِهَا مَا نَقَصُوا مِنَ الْفَرِيضَهِ [بحارالأنوار ، ج81 ، ص238] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تَخْفِيفُ الْفَرِيضَهِ وَ تَطْوِيلُ النَّافِلَهِ مِنَ الْعِبَادَهِ [المحاسن ، ج2 ، ص324] .

عَنْ أَبِى حَمْزَهَ الثُّمَالِى قَال : "رَأَيتُ عَلِى بْنَ الْحُسَين (ع) يصَلِّى فَسَقَطَ رِدَاهُ عَنْ مَنْكِبَيهِ قَالَ فَلَمْ يسَوِّهِ حَتَّى فَرَغَ مِنْ صَلَاتِهِ قَالَ فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِک فَقَالَ وَيحَک أَ تَدْرِى بَينَ يدَى مَنْ كنْتُ إِنَّ الْعَبْدَ لَا تُقْبَلُ مِنْهُ صَلَاهٌ إِلَّا مَا أَقْبَلَ مِنْهَا فَقُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاک هَلَكنَا فَقَالَ كلَّا إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يتَمِّمُ ذَلِک بِالنَّوَافِلِ " [تهذيب الأحكام ، ج2 ، ص341] .

1. نمايندگى

1. نماينده امام حسين (ع)

مسلم بن عقيل نماينده امام حسين (ع) به سوى مردم كوفه

2. نمايندگان حضرت على (ع)

1. سلمان

سلمان فارسى نماينده مولا على (ع) در مدائن

2. مالک

مالک اشتر نماینده مولا علی (ع) درمصر

3. کمیل

کمیل بن زیاد نماینده مولا علی (ع) در شهر هیت

3. نماینده امام حسن (ع)

سنینه غلام رسول الله (ص) که نماینده امام حسن (ع) بوده

4. نماینده امام صادق (ع) برای ابلاغ پیام

یونس بن یعقوب می گوید : فرزند مفضل از دنیا رفته بود. امام صادق (ع) مرا به‌عنوان نماینده فرستادند تا به او تسلیت بگویم و فرمودند به او بگو : إِنَّا قَدْ أُصِبْنَا بِإِسْمَاعِيلَ فَصَبَرْنَا فَاصْبِرْ كمَا صَبَرْنَا إِنَّا أَرَدْنَا أَمْراً وَ أَرَادَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَمْراً فَسَلَّمْنَا لِأَمْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج2 ، ص92] .

5. نمایندگان امام زمان (عج)

1. نمایندگان خاص

نمایندگان خاص امام زمان (عج) یا همان نواب اربعه : 1- عثمان بن سعید 2- محمد بن عثمان 3- حسین بن روح 3- علی بن محمد سمری

2. نمایندگان عام

نمایندگان عام امام زمان (عج) که همان فقها و علماء باشند.

6. نماینده کفار قریش به حبشه

عمربن عاص ، نماینده کفار قریش به حبشه بود که پیامش این بود که مسلمانان مهاجر به مکه بازگرداند.

1. نورالهی

1. خداوند نور آسمان وزمین است

اللّهُ نُورُ السَّماواتِ وَ الْأَرْض [نور/35.]

2. نور الهی هرگز خاموش َنمی شود

یرِیدُونَ أَنْ یطْفِوا نُورَ اللّهِ بِأَفْواهِهِمْ وَ یأْبَی اللّهُ إِلاّ أَنْ یتِمَّ نُورَهُ وَ لَوْ کرِهَ الْکافِرُون [توبه/32.]

3. مظهر الهی

الف) قرآن کریم :

قَدْ جاءَکمْ مِنَ اللّهِ نُورٌ وَ کتابٌ مُبینٌ [مائده/15.]

ب) پیامبر اکرم (ص) :

إِنّا أَرْسَلْناک شاهِداً وَ مُبَشِّراً وَ نَذیراً وَ داعِیاً إِلَی اللّهِ بِإِذْنِهِ وَ سِراجاً مُنیراً [احزاب/46 -45.]

ج) ائمّه اطهار (علیهم السّلام) :

قَال الْهَادِی (ع) : خَلَقَکمُ اللَّهُ أَنْوَاراً فَجَعَلَکمْ بِعَرْشِهِ مُحْدِقِینَ حَتَّی مَنَّ عَلَینَا بِکم [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص613. (زیارت جامعه کبیره)]

4. آثار نور الهی

1. هدایت

أَ وَمَنْ کانَ مَیتاً فَأَحْییناهُ وَ جَعَلْنا لَهُ نُوراً یمْشی بِهِ فِی النّاسِ کمَنْ مَثَلُهُ فِی الظُّلُماتِ [انعام/122.]

2. پذیرش الهی

أَ فَمَنْ شَرَحَ اللّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلامِ فَهُوَ عَلی نُورٍ مِنْ رَبِّهِ [زمر/22.]

3. ولایت الهی

اللّهُ وَلِی الَّذینَ آمَنُوا یخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَی النُّورِ [بقره/257.]

4. نورانیت مردم

کتابٌ أَنْزَلْناهُ إِلَیک لِتُخْرِجَ النّاسَ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَی النُّورِ [ابراهیم/1.]

5. رستگاری

وَ اتَّبَعُوا النُّورَ الَّذی أُنْزِلَ مَعَهُ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [اعراف/157 .]

1. نیت

1. فلسفه نیت

ترس از عذاب خدا :

علاقه به نعمتها :

ادْعُوهُ خَوْفاً وَ طَمَعاً [اعراف/56] .

وَ یدْعُونَنا رَغَباً وَ رَهَباً [انبیا/90] .

ابْتِغاءَ وَجْهِ اللّهِ [بقره/272] .

6قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إلهی ما عبدتک شوقا إلی جنتک و لا خوفا من نارک بل وجدتک أهلا للعباده فعبدتک [الألفین ، ص128] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ

(ع) : فکیف أصبر علی فراقک [مصباح المتهجد ، ص847] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : و إن [إذا] أدخلتنی النار أعلمت أهلها أنی أحبک [إقبال الأعمال ، ص685] .

2. نشانه های خلوص نیت

دانستن و ندانستن مردم ، تمجید و تنقید مردم ، مدح و ذم مردم ، قدردانی و قدرناشناسی مردم در عمل ما اثر نگذارد.

مخلص عقده ندارد.

مخلص توقع ندارد.

مخلص پشیمانی ندارد.

3. نیت خالص موجب عمل خالص

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : الْعَمَلُ الْخَالِصُ الَّذِی لَا تُرِیدُ أَنْ یحْمَدَک عَلَیهِ أَحَدٌ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ [کافی ، ج2 ، ص16] .

چند مثال :

فرق میان چاقوکش و جراح ، نیت است.

یک سیب را سه نفر نمی خورند. یکی از قهر یکی...

اگر برق را از یخچال قطع کنیم ، می شود بشکه.

اگر روح را از بدن بگیریم ، مرده می شود.

4. کیفیت نیت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إلهی ما عبدتک شوقا إلی جنتک و لا خوفا من نارک بل وجدتک أهلا للعباده فعبدتک [الألفین ، ص128] .

5. خلوص نیت از مصادیق جهاد اکبر

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تَخْلِيصُ النِّيهِ مِنَ الْفَسَادِ أَشَدُّ عَلَى الْعَامِلِينَ مِنْ طُولِ الْجِهَادِ [كافى ، ج8 ، ص22] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من أخلص لله أربعين صباحا ظهرت ينابيع الحكمه من قلبه على لسانه [جامع الأخبار ، ص94] .

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) : فِى قَوْلِ اللَّهِ "حَنِيفاً مُسْلِماً " (آل عمران-67) قَالَ : "خَالِصاً مُخْلِصاً لَا يشُوبُهُ شَىءٌ" [جامع الأخبار ، ص100] .

6. نیت خالص موجب نزدیکی به خدا

ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ [بقره/207] .

ابْتِغاءَ وَجْهِ اللّهِ [بقره/272

] .

ابْتِغاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ [رعد/22] .

ابْتِغاءَ رَحْمَهٍ مِنْ رَبِّک [اسراء/28] .

ابْتِغاءَ رِضْوانِ اللّهِ [حدید/27] .

ابْتِغاءَ مَرْضاتِی [ممتحنه/1] .

ابْتِغاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الأَعْلی [لیل/20] .

فَلْیعْمَلْ عَمَلاً صالِحاً وَ لا یشْرِک بِعِبادَهِ رَبِّهِ أَحَداً [کهف/110] .

إِنَّما نُطْعِمُکمْ لِوَجْهِ اللّهِ لا نُرِیدُ مِنْکمْ جَزاءً وَ لا شُکوراً [انسان/9] .

7. اثر نیت در پشت کار انسان

قَالَ الصَّادِقُ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ (ع) : مَا ضَعُفَ بَدَنٌ عَمَّا قَوِیتْ عَلَیهِ النِّیهُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص400] .

8. چند داستان از نیت خالص وناخالص

داستان قتیل الحمار و داستان مهاجر ام قیس در [محجه البیضاء ، ج8 ، ص104] .

کسی که برای عشق به زنی هجرت کرده بود.

داستان آن که برای نماز بی ریا به مسجد متروکه رفت... و سگی وارد شده بود ، نماز با حال خواند!

داستان پیامبر و آن کشته ای در میدان که فرمود : کشته راه قاطر است نه شهید ، زیرا برای تصاحب قاطر به میدان رفت.

نمونه های اخلاص :

1 ان صلاتی و نسکی ومحیای و مماتی لله رب العالمین [انعام/162]

2 پرتاب آب دهان به حضرت علی (ع)

داستان بانی مسجد بهلول.

و

1. والدین در قرآن

1. اهمیت والدین

1. در قرآن

1) لا تَعْبُدُونَ إِلاَّ اللّهَ وَ بِالْوالِدَینِ إِحْساناً وَ ذِی الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساکینِ وَ قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً [بقره/83] .

2) وَ اعْبُدُوا اللّهَ وَ لا تُشْرِکوا بِهِ شَیئاً وَ بِالْوالِدَینِ إِحْساناً [نساء/36] .

3) أَلاّ تُشْرِکوا بِهِ شَیئاً وَ بِالْوالِدَینِ إِحْساناً [انعام/151] .

4) وَ قَضی رَبُّک أَلاّ تَعْبُدُوا إِلاّ إِیاهُ وَ بِالْوالِدَینِ إِحْساناً [اسراء/23] .

5)

أَنِ اشْكرْ لِی وَ لِوالِدَیک [لقمان/14] .

الف : بعد از توحید برای بقای ملّت ها نیاز به همبستگی شدید است که از خانه شروع و شعاعش به فامیل ، بعد به کسانی که عواطف پشتیبان کمک به آنها است تا همه را فراگیر می شود.

ب : بزرگترین نعمت ها ، نعمت هستی و حیات است که اوّل از ناحیه خدا و بعد والدین است و لذا والدین ، معمولاً در کنار توحید مطرحند.

ج : معنای احسان قبول منطق نیست ، به مدارا عمل کردن است.

د : کلمه احسان هر گاه با کلمه "الی" بود با احسان دورادور هم سازگار است ، ولی اگر با کلمه "ب" بود مخصوص احسان بلاواسطه است.

قرآن به پدر و فرزند قسم یاد کرد : وَ والِدٍ وَ ما وَلَدَ [بلد/3] .

(در تفاسیر گفته اند : منظور پدر و پسرِ نمونه؛ یعنی حضرت ابراهیم (علیه السلام) و حضرت اسماعیل (علیه السلام) است.)

1) اهمّیت احسان و نیکی به والدین :

در چهار سوره از قرآن کریم دستور به احسان به والدین بلافاصله بعد از مسأله توحید قرار گرفته است. این هم ردیف بودنِ دو مسأله بیانگر این است که قرآن تا چه حدّ برای والدین احترام قائل است :

2) سپاس برای والدین در ردیف سپاس خداوند :

أَنِ اشْكرْ لِی وَ لِوالِدَیک [لقمان/14] .

3) انفاق به والدین :

قُلْ ما أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَیرٍ فَلِلْوالِدَینِ [بقره/215] .

4) بیان ناراحتی مادر در دوران بارداری :

وَ وَصَّینَا الْإِنْسانَ بِوالِدَیهِ إِحْساناً حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كرْهاً [احقاف/15] .

5) به فکر زندگی والدین بودن ، حتّی در مسأله ارث :

إِنْ تَرَک خَیراً الْوَصِیهُ لِلْوالِدَینِ [بقره/180] .

6) دقّت فوق العادّه دراحترام به والدین در پرتو پنج دستور :

قرآن کریم می فرماید : هنگامی که والدین نزد تو به سنّ پیری رسیدند ، کمال محبّت و احترام را باید نسبت به آنها رعایت کنی :

الف) افّ نگفتن به آنها ب) فریاد نزدن بر سر آنها ج) سخن گفتن کریمانه و بزرگوارانه با آنها د) نهایت فروتنی در برابر آنها ه) تقاضای رحمت الهی برای آنها :

إمّا یبْلُغَنَّ عِنْدَکِ الْکبَرَ أَحَدُهُما أَوْ کلاهُما فَلا تَقُلْ لَهُما أُفٍّ وَ لا تَنْهَرْهُما وَ قُلْ لَهُما قَوْلاً کرِیماً وَ اخْفِضْ لَهُما جَناحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَهِ وَ قُلْ رَبِّ ارْحَمْهُما کما رَبَّیانِی صَغِیراً [اسراء/24-23] .

7) اطاعت نکردن والدین در معصیت الهی (شرک) :

وَ إِنْ جاهَداک عَلی أَنْ تُشْرِک بِی ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ فَلا تُطِعْهُما [لقمان/15] .

8) نیکومعاشرت نمودن با والدین مشرک :

وَ صاحِبْهُما فِی الدُّنْیا مَعْرُوفاً [لقمان/15] .

9) طلب آمرزش برای والدین :

رَبَّنَا اغْفِرْ لِی وَ لِوالِدَی وَ لِلْمُومِنِینَ یوْمَ یقُومُ الْحِسابُ [ابراهیم/41] .

آیه 23 سوره اسراء

31) مردی از پدرش نزد پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) شکایت کرد. حضرت (صلی الله علیه و آله) پدر را خواست و قصّه را پرسید. پدر پیر گفت : روزگاری من قوی و پولدار بودم ، به فرزندم کمک کردم ، امّا امروز او پولدار شده ، ولی به من کمک نمی کند. پیامبر (صلی الله علیه و آله) گریه کرد و فرمود : هیچ سنگ و شنی نیست که این ماجرا را بشنود و گریه نکند.

سپس به فرزند فرمود : أنت و مالک لأبیک

32) مردی از مادرش شکایت کرد که مادرم بداخلاق است. حضرت (صلی الله علیه و آله) فرمود : آن روز که حامله بود که بداخلاق نبود. شب های زیادی را برای تو بیدار شد ، روزها برایت غصّه خورد ، تو برای مادر چه کردی؟ گفت : او را به حجّ بردم. فرمود : ما جزیتها و لا طلقه ، [تخریج الاحادیث والآثار ، ج2 ، ص226] .

2. در روایات

دعای پدر مستجاب و نگاه به او عبادت و فرمان او در مستحبّات گاهی واجب است.

در مواردی خدا از رضای خود به خاطر دستور والدین صرف نظر می کند و عمل مستحبّی را که والدین نهی کند ساقط می کند.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : مَنْ أَدْرَک شَهْرَ رَمَضَانَ فَلَمْ یغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ [المقنعه ، ص308] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : مَنْ أَدْرَک وَالِدَیهِ فَلَمْ یغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص96] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : مَنْ ذُکرْتُ عِنْدَهُ فَلَمْ یصَلِّ عَلَی دَخَلَ النَّارَ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ [کافی ، ج2 ، ص495] .

قال النّبیّ (صلی الله علیه و آله) : هما جنّتک و نارک [کنز العمّال ، ج16 ، ص463] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : یا علی أنا و أنت أبوا هذه الأمه و لحقنا علیهم أعظم من حق أبوی ولادتهم فإنا ننقذهم إن أطاعونا من النار إلی دار القرار و نلحقهم من العبودیه بخیار الأحرار [المناقب ، ج3 ، ص105

] .

2. حقوق والدین

1. اطاعت از والدین

1) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : إِنَّ لِلْوَلَدِ عَلَى الْوَالِدِ حَقّاً وَ إِنَّ لِلْوَالِدِ عَلَى الْوَلَدِ حَقّاً فَحَقُّ الْوَالِدِ عَلَى الْوَلَدِ أَنْ يطِيعَهُ فِى كلِّ شَىءٍ إِلَّا فِى مَعْصِيهِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَ حَقُّ الْوَلَدِ عَلَى الْوَالِدِ أَنْ يحَسِّنَ اسْمَهُ وَ يحَسِّنَ أَدَبَهُ وَ يعَلِّمَهُ الْقُرْآنَ [نهج البلاغه ، حکمت 399] .

2) شهید (ره) در قواعد می گوید :

پدرو مادر اگر نهی از سفر کردند ، باید ترک شود. (جز سفر واجب)

اگر به کار شبهه ناک امر کردند باید انجام داد ، چون ترک شبهه مستحب و اطاعت واجب است.

اگر نهی از نماز جماعت کنند ، نرو.

اگر در جهاد فرمان خاصّی نیست و نهی شد اطاعت کن.

بعضی از فقها گفته اند : اگر هنگام نماز نافله صدا زدند نماز را بشکند.

ترک روزه مستحبی اگر نهی کردند. [سفینه البحار / ولد] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا آباءَكمْ وَ إِخْوانَكمْ أَوْلِياءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكفْرَ عَلَى الْإِيمانِ وَ مَنْ يتَوَلَّهُمْ مِنْكمْ فَأُولئِک هُمُ الظَّالِمُونَ [توبه/23] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : بِرُّ الْوَالِدَين وَاجِبٌ وَ إِنْ كانَا مُشْرِكينِ وَ لَا طَاعَةَ لَهُمَا فِى مَعْصِيهِ الْخَالِقِ وَ لَا لِغَيرِهِمَا فَإِنَّهُ لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِى مَعْصِيهِ الْخَالِقِ [خصال صدوق ، ج2 ، ص608] .

2. برّ ونیکی به والدین

1. اهمیت احسان و نیکی به والدین

اهمّیت احسان به والدین :

در چهار سوره از قرآن کریم دستور به احسان به والدین بلافاصله بعد از مسأله توحید قرار گرفته است. این هم ردیف بودنِ دو مسأله بیانگر این است که قرآن تا چه حدّ برای والدین

احترام قائل است :

الف) لا تَعْبُدُونَ إِلاَّ اللّهَ وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً [بقره/83] .

ب) وَ اعْبُدُوا اللّهَ وَ لا تُشْرِكوا بِهِ شَيئاً وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً [نساء/36] .

ج) أَلاّ تُشْرِكوا بِهِ شَيئاً وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً [انعام/151] .

د) وَ قَضى رَبُّک أَلاّ تَعْبُدُوا إِلاّ إِياهُ وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً [اسراء/23] .

احسان به والدین

1) احسان به والدین بعد از خدا در صدر جدول قرار دارد.

اعْبُدُوا اللّهَ وَ لا تُشْرِكوا بِهِ شَيئاً وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً وَ بِذِی الْقُرْبى وَ الْيتامى وَ الْمَساكينِ وَ الْجارِ ذِی الْقُرْبى وَ الْجارِ الْجُنُبِ وَ الصّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ وَ ما مَلَكتْ أَيمانُكمْ [نساء/36] .

2) احسان به والدین سفارش پیامبر (علیهم السّلام) است :

وَ بَرًّا بِوالِدَيهِ وَ لَمْ يكنْ جَبّاراً عَصِيا [مريم/14] .

3) احسان به والدین چهار مرتبه پس از عبادتِ خدا مطرح شده است :

وَ اعْبُدُوا اللّهَ وَ لا تُشْرِكوا بِهِ شَيئاً وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً [نساء/36] .

لا تَعْبُدُونَ إِلاَّ اللّهَ وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً [بقره/83] .

أَلاّ تُشْرِكوا بِهِ شَيئاً وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً [انعام/151] .

أَلاّ تَعْبُدُوا إِلاّ إِياهُ وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً [اسراء/23] .

4) احسان به والدین وصیت و سفارشِ خداست :

وَ وَصَّينَا الْإِنْسانَ بِوالِدَيهِ حُسْناً [عنكبوت/8] .

5) احسان به والدین بالاترین مصداق صله رحم است و عمر را طولانی می کند. [بحار الأنوار ، ج74 ، ص80] .

قال ابن الأثير فى النهايه : فيه من أراد أن يطول عمره فليصل رحمه و قد تكرر فى الحديث ذكر صله الرحم و هى كنايه عن الإحسان إلى الأقربين من ذوى النسب

و الأصهار و التعطف عليهم و الرفق بهم و الرعايه لأحوالهم. [بحارالأنوار ، ج71 ، ص109] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) : مَنْ أَدْرَک وَالِدَيهِ فَلَمْ يغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ [من لايحضره الفقيه ، ج2 ، ص96] .

6) احسان به والدين در نسل تأثير دارد :

قَالَ الصَّادِقُ (عليه السلام) : بِرُّوا آبَاءَكمْ يبَرَّكمْ أَبْنَاوكمْ [كافى ، ج5 ، ص554] .

برّ به والدين

1) برّ به والدين بعد از نماز :

عَنْ مَنْصُورِ بْنِ حَازِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) قَالَ : "قُلْتُ : أَی الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ : " الصَّلَاهُ لِوَقْتِهَا وَ بِرُّ الْوَالِدَينِ وَ الْجِهَادُ فِی سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ" [كافى ، ج2 ، ص158] .

2) مردى خدمتِ رسول خدا (صلى الله عليه و آله) رسيده و عرض كرد : آمده ام در مورد هجرت با شما بيعت كنم ، امّا وقتى پدر و مادرم را ترک كردم ، آنها گريه مى كردند. حضرت (صلى الله عليه و آله) فرمود برگرد و آنها را شاد كن".

3) امام صادق (عليه السلام) وقتى فهميد جوانى به پدرش نيكى مى كند فرمود : "اين جوان را دوست داشتم ، ولى وقتى اين خبر را شنيدم ، علاقه ام به او بيشتر شد."

عَنْ عَمَّارِ بْنِ حَيانَ قَالَ : "خَبَّرْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) بِبِرِّ إِسْمَاعِيلَ ابْنِی بِی. فَقَالَ : لَقَدْ كنْتُ أُحِبُّهُ وَ قَدِ ازْدَدْتُ لَهُ حُبّاً إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه و آله) أَتَتْهُ أُخْتٌ لَهُ مِنَ الرَّضَاعَهِ فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيهَا سُرَّ بِهَا وَ بَسَطَ مِلْحَفَتَهُ لَهَا فَأَجْلَسَهَا عَلَيهَا ثُمَّ أَقْبَلَ يحَدِّثُهَا وَ يضْحَک فِی وَجْهِهَا ثُمَّ قَامَتْ

وَ ذَهَبَتْ وَ جَاءَ أَخُوهَا فَلَمْ يصْنَعْ بِهِ مَا صَنَعَ بِهَا فَقِيلَ لَهُ يا رَسُولَ اللَّهِ صَنَعْتَ بِأُخْتِهِ مَا لَمْ تَصْنَعْ بِهِ وَ هُوَ رَجُلٌ فَقَالَ لِأَنَّهَا كانَتْ أَبَرَّ بِوَالِدَيهَا مِنْهُ" [كافى ، ج2 ، ص161] .

4) پیامبر (صلی الله علیه و آله) به خواهر رضاعی خود بیشتر احترام گذاشت ، چون بیش از برادرش به والدین خود محبّت می کرد. [بحار ، ج74 ، ص82 / کافی ، ج2 ، ص161] .

5) قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ اجْعَلْنِی أَهَابُهُمَا هَیبَةَ السُّلْطَانِ الْعَسُوفِ ، وَ أَبَرُّهُمَا بِرَّ الْأُمِّ الرَّءُوفِ ، وَ اجْعَلْ طَاعَتِی لِوَالِدَی وَ بِرِّی بِهِمَا أَقَرَّ لِعَینِی مِنْ رَقْدَةِ الْوَسْنَانِ [صحیفه سجادیه ، دعای 24] .

در میان همه "نه"ها یک "بله"

أَلاّ تُشْرِکوا بِهِ شَیئاً وَ بِالْوالِدَینِ إِحْساناً وَ لا تَقْتُلُوا أَوْلادَکمْ [انعام/151] .

لا تَقْرَبُوا الْفَواحِشَ [انعام/151] .

لا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللّهُ إِلاّ بِالْحَقِّ [انعام/151] .

وَ لا تَقْرَبُوا مالَ الْیتِیمِ [انعام/152] .

و بالوالدین احسانا

یعنی نه تنها آزار ندهید و حرف أفّ نگویید ، بلکه احسان کنید.

2. حقیقت احسان به والدین

احسان چیست؟

1) امام صادق (علیه السلام) فرمود : "احسانِ به والدین این است که وقتی چیزی از تو می خواهند آنها را به زحمت نیندازی؛ گرچه بی نیاز هستند ، حاجت آنان را برآور."

عَنْ أَبِی وَلَّادٍ الْحَنَّاطِ قَالَ : "سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ بِالْوالِدَینِ إِحْساناً " (بقره-83) مَا هَذَا الْإِحْسَانُ فَقَالَ : الْإِحْسَانُ

أنْ تُحْسِنَ ُحْبَتَهُمَا وَ أنْ لَا تُكلَفَهُمَا أنْ يسْآلَاک شَيئاَ مِمَّا يحْتَاجَانِ إِلَيهِ وَ إِنْ كانَا مُسْتَغْنِيينِ" [

کافی ، ج2 ، ص158] .

3. آثار احسان به والدین

احسان به والدین بالاترین مصداق صله رحم است و عمر را طولانی می کند. [بحار الأنوار ، ج74 ، ص80] .

قال ابن الأثیر فی النهایه : فیه من أراد أن یطول عمره فلیصل رحمه و قد تکرر فی الحدیث ذکر صله الرحم و هی کنایه عن الإحسان إلی الأقربین من ذوی النسب و الأصهار و التعطف علیهم و الرفق بهم و الرعایه لأحوالهم. [بحارالأنوار ، ج71 ، ص109] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : مَنْ أَدْرَک وَالِدَیهِ فَلَمْ یغْفَرْ لَهُ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ [من لایحضره الفقیه ، ج2 ، ص96] .

احسان به والدین در نسل تأثیر دارد :

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : بِرُّوا آبَاءَکمْ یبَرَّکمْ أَبْنَاوکمْ [کافی ، ج5 ، ص554] .

وسعتِ رزق و روزی و آسان شدنِ سکراتِ مرگ از آثار احسان به والدین است.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : من أحب أن یخفف الله عز و جل عنه سکرات الموت فلیکن لقرابته وصولا و بوالدیه بارا فإذا کان کذلک هون الله علیه سکرات الموت و لم یصبه فی حیاته فقر أبدا [أمالی صدوق ، ص389] .

از خصائص شیعه ، یکی احسانِ به والدین است.

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : مَا شِیعَتُنَا إِلَّا مَنِ اتَّقَی اللَّهَ وَ أَطَاعَهُ وَ مَا کانُوا یعْرَفُونَ یا جَابِرُ إِلَّا بِالتَّوَاضُعِ وَ التَّخَشُّعِ وَ الْأَمَانَهِ وَ کثْرَهِ ذِکرِ اللَّهِ وَ الصَّوْمِ وَ الصَّلَاهِ وَ الْبِرِّ بِالْوَالِدَینِ وَ التَّعَاهُدِ لِلْجِیرَانِ مِنَ الْفُقَرَاءِ وَ أَهْلِ الْمَسْکنَهِ وَ الْغَارِمِینَ وَ الْأَیتَامِ وَ صِدْقِ الْحَدِیثِ وَ تِلَاوَهِ الْقُرْآنِ وَ کفِّ الْأَلْسُنِ عَنِ النَّاسِ إِلَّا مِنْ

خَیرٍ وَ کانُوا أُمَنَاءَ عَشَائِرِهِمْ فِی الْأَشْیاءِ [کافی ، ج2 ، ص74] .

در قیامت چیزی مثل ابر مؤمن را تا بهشت راهنمایی می کند. می پرسند این علامت چیست؟ می گویند : "احسان به والدین" قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : یأتِی یوْمَ الْقِیامَهِ شَیءٌ مِثْلُ الْکبَّهِ فَیدْفَعُ فِی ظَهْرِ الْمُومِنِ فَیدْخِلُهُ الْجَنَّهَ فَیقَالُ هَذَا الْبِرُّ [کافی ، ج2 ، ص158] .

در حدیث می خوانیم : "هر نگاه رحمت به والدین پاداش حجّ مقبول دارد". [میبدی] .

در حدیث دیگر می خوانیم : "رضاهما رضایی و سخطهما سخطی" رضایت آن دو رضایت من است و غضب آن دو غضب من. [میبدی] .

در حدیث می خوانیم : "احسان به والدین سبب طول عمر می شود و کسی که به والدین خود احسان کند ، فرزندانش به او احسان خواهند کرد". [میبدی] .

4. نحوه احسان به والدین

1. در حیات

بعضی احسان را در سلام و دسته گل و مهمانی و لباس و عیدی و مستحبّات می دانند. ولی هیچ می دانید بهترین احسان چیست؟

در صدا زدن ، اسم پدر را نبرید ، بلکه بابایا أبَتِبگویید. [کنز العمّال ، ج16 ، ص473] .

جلو پدر راه نرو و قبل از پدر منشین. [کنز العمّال ، ج16 ، ص473] .

تعلیم نماز به والدین

تعلیم سوادآموزی

موعظه

پرداخت دیون [سنن ابن ماجه] .

قضای نماز و حجّ و پرداخت دین و ردّ مظالم [سنن ابن ماجه] .

بردن والدین به نماز جمعه

عمل به وصیت نامه

افراد فامیلی که غیر از والدین شما دیگری سراغشان را نمی گرفته ، اکنون که آنان از دنیا

رفته اند شما کار آنان را انجام بده.

استغفار مرتّب [سنن ابن ماجه] .

اگر نذری دارد وفا نماید که اگر عاق هم باشد بارّ می شود.

روایات مفصّلی درباره زیارت قبر والدین به خصوص روز جمعه و به خصوص تلاوت سوره یس وارد شده است. [کنز العمّال ، ج16 ، ص479 ، 45543] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : اللهم اغفر لی و لوالدی و ارحمهما کما ربیانی صغیرا اجزهما بالإحسان إحسانا و بالسیئات غفرانا [مصباح المتهجد ، ص587] .

ابتداء والدین حتی به راهپیمایی حاضر نبودند. کم کم فرزندان حرکت کردند ، آنها را راضی کردند ، به جبهه رفتند ، والدین هم راه افتادند. شهید شدند ، والدین هم انقلابی شدند ، روسفید شدند ، والدین را هم شفاعت می کنند.

با شهادت خود والدین را به حجّ و برادر را به دانشگاه فرستادند. ریش گذاشتند ، پدر دیگر خجالت کشید ریش خود را بتراشد. به مسجد رفت ، به دعای کمیل رفت ، کم کم والدین را راه انداختند.

مراحل احترام

1) احسان در پیری :

بِالْوالِدَینِ إِحْساناً إِمّا یبْلُغَنَّ عِنْدَک الْکبَرَ أَحَدُهُما أَوْ کلاهُما [اسراء/23] .

2) مراعات روحیه آنان :

فَلا تَقُلْ لَهُما أُفٍّ [اسراء/23] .

3) تواضع کردن :

وَ لا تَنْهَرْهُما [اسراء/23] .

4) خوش برخوردی :

وَ قُلْ لَهُما قَوْلاً کرِیماً [اسراء/23] .

5) تواضع عملی :

وَ اخْفِضْ لَهُما جَناحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَهِ [اسراء/24] .

6) دعای به آنها :

وَ قُلْ رَبِّ ارْحَمْهُما کما رَبَّیانِی صَغِیراً [اسراء/24] .

الف : پیرها هم حالات بچه ها

را دارند.

ب : پیرها کارهای بچه ها را می کنند : (ادرار ، ...)

ج : تربیت در کودکی محسوس تر است.

نگاهِ محبّتِ آمیز : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : نَظَرُ الْوَلَدِ إِلَی وَالِدَیهِ حُبّاً لَهُمَا عِبَادَهٌ [النوادر راوندی ، ص5] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا آباءَکمْ وَ إِخْوانَکمْ أَوْلِیاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْکفْرَ عَلَی الْإِیمانِ وَ مَنْ یتَوَلَّهُمْ مِنْکمْ فَأُولئِک هُمُ الظّالِمُونَ [توبه/23] .

محبّت خدا برتر از محبّت پدران است.

فرزند در سایه پدر

اذ قال یوسف لابیه یا ابت إنی رایت احدعشر کوکباً و الشمس والقمر رایتم لی ساجدین. [یوسف ، 4]

قالَ یا بُنَی لا تَقْصُصْ رُویاک عَلی إِخْوَتِک فَیکیدُوا لَک کیداً إِنَّ الشَّیطانَ لِلْإِنْسانِ عَدُوٌّ مُبِینٌ [یوسف/5] .

شخصی از امام کاظم (علیه السلام) پرسید حقّ پدر بر فرزند چیست؟ حضرت (علیه السلام) فرمود : ...

عَنْ أَبِی الْحَسَنِ مُوسَی (علیه السلام) قَالَ : سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّه (صلی الله علیه و آله) مَا حَقُّ الْوَالِدِ عَلَی وَلَدِهِ قَالَ : لَا یسَمِّیهِ بِاسْمِهِ وَ لَا یمْشِی بَینَ یدَیهِ وَ لَا یجْلِسُ قَبْلَهُ وَ لَا یسْتَسِبُّ لَهُ [کافی ، ج2 ، ص158] .

قال النّبیّ (صلی الله علیه و آله) : من حقّ الوالد علی ولده ان یخشع له عند الغضب [کنز العمّال ، 45512] .

2. بعد از وفات

1) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : سَیدُ الْأَبْرَارِ یوْمَ الْقِیامَهِ رَجُلٌ بَرَّ وَالِدَیهِ بَعْدَ فَوْتِهِمَا [بحارالأنوار ، ج71 ، ص86] .

2) امام باقر (علیه السلام) فرمود : "فرزندی که پدرش را از دست بدهد و نسبت به دیون او بی تفاوت باشد

و برایش استغفار نکند ، عاق می شود و حتّی اگر در زمان حیات والدین عاق شده باشد ، با پرداخت دیون آنها و استغفار برای آنها او برّ به والدین کرده است." [بحار الأنوار ، ج74 ، ص59] .

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : إِنَّ الْعَبْدَ لَیکونُ بَارّاً بِوَالِدَیهِ فِی حَیاتِهِمَا ثُمَّ یمُوتَانِ فَلَا یقْضِی عَنْهُمَا دُیونَهُمَا وَ لَا یسْتَغْفِرُ لَهُمَا فَیکتُبُهُ اللَّهُ عَاقّاً وَ إِنَّهُ لَیکونُ عَاقّاً لَهُمَا فِی حَیاتِهِمَا غَیرَ بَارٍّ بِهِمَا فَإِذَا مَاتَا قَضَی دَینَهُمَا وَ اسْتَغْفَرَ لَهُمَا فَیکتُبُهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بَارّاً [کافی ، ج2 ، ص163] .

3) امام صادق (علیه السلام) عتاب فرمود که" چرا فرزندان برای والدین خود نماز قضا به جا نمی آورند و صوم و حجّ انجام نمی دهند تا برّ الوالدین کرده باشند". [بحار الأنوار ، ج74 ، ص46] .

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَا یمْنَعُ الرَّجُلَ مِنْکمْ أَنْ یبَرَّ وَالِدَیهِ حَیینِ وَ مَیتَینِ یصَلِّی عَنْهُمَا وَ یتَصَدَّقَ عَنْهُمَا وَ یحُجَّ عَنْهُمَا وَ یصُومَ عَنْهُمَا فَیکونَ الَّذِی صَنَعَ لَهُمَا وَ لَهُ مِثْلُ ذَلِک فَیزِیدَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِبِرِّهِ وَ صِلَتِهِ خَیراً کثِیراً [کافی ، ج2 ، ص159] .

4) شخصی از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) پرسید : "پدرم از دنیا رفته هنوز حقّی بر من دارد؟" فرمود : "بله..."

أَنَّ رَجُلًا قَالَ : "قَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ بَقِی مِنَ الْبِرِّ بَعْدَ مَوْتِ الْأَبَوَینِ شَیءٌ قَالَ نَعَمْ الصَّلَاهُ عَلَیهِمَا وَ الِاسْتِغْفَارُ لَهُمَا وَ الْوَفَاءُ بِعَهْدِهِمَا وَ إِکرَامُ صَدِیقِهِمَا وَ صِلَهُ رَحِمِهِمَا" [مستدرک الوسائل ، ج2 ، ص114] .

خدمات بعد از مرگ

1) قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَا

يمْنَعُ الرَّجُلَ مِنْكمْ أَنْ يبَرَّ وَالِدَيهِ حَيينِ وَ مَيتَينِ يصَلِّی عَنْهُمَا وَ يتَصَدَّقَ عَنْهُمَا وَ يحُجَّ عَنْهُمَا وَ يصُومَ عَنْهُمَا فَيكونَ الَّذِی صَنَعَ لَهُمَا وَ لَهُ مِثْلُ ذَلِک فَيزِيدَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ بِبِرِّهِ وَ صِلَتِهِ خَيراً كثِيراً [كافی ، ج2 ، ص159] .

3. در قيامت

1) وَ إِنْ جاهَداک لِتُشْرِک بِی ما لَيسَ لَک بِهِ عِلْمٌ فَلا تُطِعْهُما [عنكبوت/8] .

2) مرزها برای پدر :

إِنَّهُ لَيسَ مِنْ أَهْلِک [هود/46] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (عليه السلام) : لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِی مَعْصِيهِ الْخَالِقِ [نهج البلاغه ، حكمت 165] .

3) مرزها برای پسر :

و لو على أنفسكم أو الوالدين يطيعه الّا فی معصيه الله [كافی ، ج2 ، ص16] .

3. كمک و انفاق به والدين

1) يسْئَلُونَک ما ذا يُنْفِقُونَ قُلْ ما أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيرٍ فَلِلْوالِدَينِ (والدين در صدر جدول است) وَ الْأَقْرَبِينَ وَ الْيتامى وَ الْمَساكينِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ وَ ما تَفْعَلُوا مِنْ خَيرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ [بقره/215] .

پرداخت ديون

1) عَنْ حَنَانِ بْنِ سَدِيرٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ (ع) هَلْ يجْزِی الْوَلَدُ وَالِدَهُ فَقَالَ لَيسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا فِی خَصْلَتَينِ يكونُ الْوَالِدُ مَمْلُوكاً فَيشْتَرِيهِ ابْنُهُ فَيعْتِقُهُ أَوْ يكونُ عَلَيهِ دَينٌ فَيقْضِيهِ عَنْهُ" [كافی ، ج2 ، ص163] .

شخصی از امام صادق (عليه السلام) پرسيد پدر تا چه اندازه حق دارد از مال فرزندش بردارد؟ حضرت (عليه السلام) فرمود : " به اندازه قوت ، بدون اسراف ، در هنگام اضطرار. پرسيد پس كلام پيامبر (صلى الله عليه و آله) چيست كه فرمود : أنت و مالک لأبيک" حضرت صادق (عليه السلام) فرمود : جوانی

خدمت رسول الله (صلی الله علیه و آله) رسید و گفت : از مادرم مقداری ارث به من رسیده و پدرم این ارث را به من نمی دهد. پدر گفت : این مال را در راه همین فرزند و برای خودم خرج کرده ام. پیامبر (صلی الله علیه و آله) به جوان فرمود : أنت و مالک لأبیکو این در حالی بود که چیزی نزد پدر نمانده بود".

عَنِ الْحُسَینِ بْنِ أَبِی الْعَلَاءِ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) مَا یحِلُّ لِلرَّجُلِ مِنْ مَالِ وَلَدِهِ؟ قَالَ : قُوتُهُ بِغَیرِ سَرَفٍ إِذَا اضْطُرَّ إِلَیهِ. قَالَ : فَقُلْتُ لَهُ : فَقَوْلُ رَسُولِ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) لِلرَّجُلِ الَّذِی أَتَاهُ فَقَدَّمَ أَبَاهُ فَقَالَ لَهُ أَنْتَ وَ مَالُک لِأَبِیک فَقَالَ : إِنَّمَا جَاءَ بِأَبِیهِ إِلَی النَّبِی ص فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا أَبِی وَ قَدْ ظَلَمَنِی مِیرَاثِی مِنْ أُمِّی فَأَخْبَرَهُ الْأَبُ أَنَّهُ قَدْ أَنْفَقَهُ عَلَیهِ وَ عَلَی نَفْسِهِ فَقَالَ : أَنْتَ وَ مَالُک لِأَبِیک وَ لَمْ یکنْ عِنْدَ الرَّجُلِ شَیءٌ أَ فَکانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یحْبِسُ الْأَبَ لِلِابْنِ" [کافی ، ج5 ، ص136] .

4. ادب نسبت به والدین

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ اجْعَلْنِی أَهَابُهُمَا هَیبَةَ السُّلْطَانِ الْعَسُوفِ ، وَ أَبَرُّهُمَا بِرَّ الْأُمِّ الرَّئُوفِ ، وَ اجْعَلْ طَاعَتِی لِوَالِدَی وَ بِرِّی بِهِمَا أَقَرَّ لِعَینِی مِنْ رَقْدَةِ الْوَسْنَانِ [صحیفه سجادیه ، دعای 24] .

ادب و اظهار علاقه : نگاه

1) قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مِنَ الْعُقُوقِ أَنْ ینْظُرَ الرَّجُلُ إِلَی وَالِدَیهِ فَیحِدَّ النَّظَرَ إِلَیهِمَا [کافی ، ج2 ، ص349] .

2) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : مَا مِنْ

رَجُلٍ ینْظُرُ إِلَی وَالِدَیهِ نَظَرَ رَحْمَهٍ إِلَّا کتَبَ اللَّهُ لَهُ بِکلِّ نَظْرَهٍ حَجَّهً مَبْرُورَهً قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ إِنْ نَظَرَ إِلَیهِ فِی الْیوْمِ مِائَهَ مَرَّهٍ قَالَ وَ إِنْ نَظَرَ إِلَیهِ فِی الْیوْمِ مِائَهَ أَلْفِ مَرَّهٍ [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص204] .

ادب و اظهار علاقه : خوش رفتاری

وَ صاحِبْهُما فِی الدُّنْیا مَعْرُوفاً [لقمان/15] .

5. مدارا با والدین

امام رضا (علیه السلام) فرمود : "گر چه والدین در خط نیستند ، ولی با آنها مدارا کن". [مرآه العقول ، ج8 ، ص418] .

6. تشکراز والدین

1) أَنِ اشْکرْ لِی وَ لِوالِدَیک [لقمان/14] .

2) قَالَ الرِّضَا (علیه السلام) : مَنْ لَمْ یشْکرْ وَالِدَیهِ لَمْ یشْکرِ اللَّهَ [خصال صدوق ، ج1 ، ص156] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : أَمَّا حَقُّ أَبِیک فَتَعْلَمُ أَنَّهُ أَصْلُک وَ أَنَّک فَرْعُهُ وَ أَنَّک لَوْلَاهُ لَمْ تَکنْ فَمَهْمَا رَأَیتَ فِی نَفْسِک مِمَّا یعْجِبُک فَاعْلَمْ أَنَّ أَبَاک أَصْلُ النِّعْمَهِ عَلَیک فِیهِ وَ احْمَدِ اللَّهَ وَ اشْکرْهُ عَلَی قَدْرِ ذَلِک [أمالی صدوق ، ص371] .

7. جلب رضایت والدین

1) فی الحدیث : "انّ اوّل ما کتب الله فی اللّوح المحفوظ انّی أَنَا الله لا اله الّا أَنَا من رضی عنه والداه فَأَنا منه راض و من سخط عنه ولداه فأَنَا علیه ساخط" [جامع السعادات ، ج2 ، ص263] .

2) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : مَنْ أَصْبَحَ مَرْضِیاً لِأَبَوَیهِ أَصْبَحَ لَهُ بَابَانِ مَفْتُوحَانِ إِلَی الْجَنَّهِ وَ إِنْ کانَ وَاحِدٌ مِنْهُمَا فَبَابٌ وَاحِدٌ [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص175] .

8. مشورت با والدین

1) فانظر ماذا تری

2) مشکلات را با پدر

و مادر در میان بگذارید : یا أَبَتِ إِنِّی رَأَیتُ أَحَدَ عَشَرَ کوْکباً [یوسف/4] .

9. دعا به والدین

حضرت نوح (علیه السلام) : رَبِّ اغْفِرْ لِی وَ لِوالِدَی وَ لِمَنْ دَخَلَ بَیتِی مُومِناً [نوح/28] .

حضرت ابراهیم (علیه السلام) : رَبَّنَا اغْفِرْ لِی وَ لِوالِدَی وَ لِلْمُومِنِینَ یوْمَ یقُومُ الْحِسابُ [ابراهیم/41] .

1) وَ قُلْ رَبِّ ارْحَمْهُما کما رَبَّیانِی صَغِیراً [اسراء/24] .

2) قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ لَا تُنْسِنِی ذِکرَهُمَا فِی أَدْبَارِ صَلَوَاتِی [صحیفه سجادیه ، دعای 24] .

فرازهایی از دعای امام سجّاد (علیه السلام) درباره والدین

1) قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ اجْعَلْنِی أَهَابُهُمَا هَیبَهَ السُّلْطَانِ الْعَسُوفِ ، وَ أَبَرُّهُمَا بِرَّ الْأُمِّ الرَّءُوفِ [صحیفه سجادیه ، دعای 24] .

2) قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ... أُقَدِّمَ عَلَی رِضَای رِضَاهُمَا [صحیفه سجادیه ، دعای 24] .

3) قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ خَفِّضْ لَهُمَا صَوْتِی ، وَ أَطِبْ لَهُمَا کلَامِی ، وَ أَلِنْ لَهُمَا عَرِیکتِی (خلق و خوی) ، وَ اعْطِفْ عَلَیهِمَا قَلْبِی ، وَ صَیرْنِی بِهِمَا رَفِیقاً ، وَ عَلَیهِمَا شَفِیقاً. [صحیفه سجادیه ، دعای 24] .

4) قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ وَ مَا تَعَدَّیا عَلَی فِیهِ مِنْ قَوْلٍ ، أَوْ أَسْرَفَا عَلَی فِیهِ مِنْ فِعْلٍ ، أَوْ ضَیعَاهُ لِی مِنْ حَقٍّ ، أَوْ قَصَّرَا بِی عَنْهُ مِنْ وَاجِبٍ فَقَدْ وَهَبْتُهُ لَهُمَا [صحیفه سجادیه ، دعای 24] .

5) قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : لَا تَجْعَلْنِی فِی أَهْلِ الْعُقُوقِ لِلْ آبَاءِ وَ الْأُمَّهَاتِ [صحیفه سجادیه ،

دعای 24] .

6) قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ لَا تُنْسِنِی ذِکرَهُمَا فِی أَدْبَارِ صَلَوَاتِی [صحیفه سجادیه ، دعای 24] .

7) قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : اللَّهُمَّ وَ إِنْ سَبَقَتْ مَغْفِرَتُک لَهُمَا فَشَفِّعْهُمَا فِی ، وَ إِنْ سَبَقَتْ مَغْفِرَتُک لِی فَشَفِّعْنِی فِیهِمَا حَتَّی نَجْتَمِعَ بِرَأفَتِک فِی دَارِ کرَامَتِک وَ مَحَلِّ مَغْفِرَتِک وَ رَحْمَتِک ، إِنَّک ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیمِ ، وَ الْمَنِّ الْقَدِیمِ ، وَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِینَ. [صحیفه سجادیه ، دعای 24]

3. عاق والدین

1) عاق والدین نمازش مقبول نیست.

قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَنْ نَظَرَ إِلَی أَبَوَیهِ نَظَرَ مَاقِتٍ وَ هُمَا ظَالِمَانِ لَهُ لَمْ یقْبَلِ اللَّهُ لَهُ صَلَاةً [کافی ، ج2 ، ص349] .

2) امام باقر (علیه السلام) می فرماید پدرم در راه دید پسری با تبختر و تکبر به بازوی پدرش تکیه زده ، تا آخر عمر با آن پسر حرف نزد.

قَالَ الْبَاقِرُ (علیه السلام) : إِنَّ أَبِی نَظَرَ إِلَی رَجُلٍ وَ مَعَهُ ابْنُهُ یمْشِی وَ الِابْنُ مُتَّکئٌ عَلَی ذِرَاعِ الْأَبِ قَالَ فَمَا کلَّمَهُ أَبِی (ع) مَقْتاً لَهُ حَتَّی فَارَقَ الدُّنْیا [کافی ، ج2 ، ص349] .

3) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : ثَلَاثَةٌ مِنَ الذُّنُوبِ تُعَجَّلُ عُقُوبَتُهَا وَ لَا تُوخَّرُ إِلَی الْ آخِرَهِ عُقُوقُ الْوَالِدَینِ وَ الْبَغْی عَلَی النَّاسِ وَ کفْرُ الْإِحْسَانِ [أمالی مفید ، ص237] .

4) اصبغ بن نباته می گوید : در آخرین ساعتِ عمر حضرت علی (علیه السلام) خدمتش رسیده تقاضا کردم مرا موعظه کنند. حضرت فرمود : پیامبر (صلی الله علیه و آله) در چنین حالی بود که من بر بالینش بودم. حضرت

(صلی الله علیه و آله) به من فرمودند : برو مسجد و این سخنان را برای مردم بگو : "... هرکس عاق والدین شود مورد لعنت پروردگار قرار می گیرد." [أمالی مفید ، ص351] .

5) قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : أَدْنَی الْعُقُوقِ أُفٍّ وَ لَوْ عَلِمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ شَیئاً أَهْوَنَ مِنْهُ لَنَهَی عَنْهُ [کافی ، ج2 ، ص348] .

6) شخصی به امام صادق (علیه السلام) عرض کرد؛ پدرم خانه ای را به من بخشیده ، امّا حالا منصرف شده است. حضرت فرمود : " او کارِ بدی کرده ، امّا اگر مرافعه کردید صدایت را بر او بلند نکن ، گرچه او فریاد بزند".

عَنِ الْحَکمِ بْنِ أَبِی عَقِیلَهَ قَالَ : "تَصَدَّقَ أَبِی عَلَی بِدَارٍ وَ قَبَضْتُهَا ثُمَّ وُلِدَ لَهُ بَعْدَ ذَلِک أَوْلَادٌ فَأَرَادَ أَنْ یأْخُذَهَا مِنِّی وَ یتَصَدَّقَ بِهَا عَلَیهِمْ فَسَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (علیه السلام) عَنْ ذَلِک وَ أَخْبَرْتُهُ بِالْقِصَّهِ فَقَالَ لَا تُعْطِهَا إِیاهُ قُلْتُ فَإِنَّهُ إِذاً یخَاصِمُنِی قَالَ فَخَاصِمْهُ وَ لَا تَرْفَعْ صَوْتَک عَلَی صَوْتِهِ" [کافی ، ج7 ، ص33] .

عقوق والدین

6) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : خمس من الکبائر الإشراک بالله و عقوق الوالدین و الفرار من الزحف و قتل النفس بغیر الحق و الیمین الفاجره تدع الدیار بلاقع [جامع الأخبار ، ص84] .

7) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : یقال للعاق اعمل ما شئت فإنی لا أغفر لک [جامع الأخبار ، ص83] .

8) قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : عُقُوقُ الْوَالِدَینِ مِنَ الْکبَائِرِ لِأَنَّ اللَّهَ جَعَلَ الْعَاقَّ عَصِیاً شَقِیاً [علل الشرائع ، ج2 ، ص479]

.

9) قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْكرِی (علیه السلام) : جرأه الولد علی والده فی صغره تدعو إلی العقوق فی کبره [تحف العقول ، ص489] .

10) البتّه در باب عقوق والدین نباید فراموش کرد که عقوق ولد هم داریم که فقط یک حدیث را می آوریم :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : یلْزَمُ الْوَالِدَینِ مِنْ عُقُوقِ الْوَلَدِ مَا یلْزَمُ الْوَلَدَ لَهُمَا مِنَ الْعُقُوقِ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص483] .

آزار به والدین

1) قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ ضَرَبَ وَالِدَهُ أَوْ وَالِدَتَهُ [کنزالفوائد ، ج1 ، ص149] .

توهین به والدین

قد جاء مفسرا فی الحدیث الآخر : "أن من أکبر الکبائر أن یسب الرجل والدیه قیل و کیف یسب والدیه قال یسب الرجل فیسب أباه و أمه" [بحار الأنوار ، ج71 ، ص46] .

4. وظایف والدین

1. ادب آموزی

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (علیه السلام) : أَمَّا حَقُّ وَلَدِک فَتَعْلَمُ أَنَّهُ مِنْک وَ مُضَافٌ إِلَیک فِی عَاجِلِ الدُّنْیا بِخَیرِهِ وَ شَرِّهِ وَ أَنَّک مَسْئُولٌ عَمَّا وُلِّیتَهُ مِنْ حُسْنِ الْأَدَبِ وَ الدَّلَالَهِ إِلَی رَبِّهِ وَ الْمَعُونَهِ لَهُ عَلَی طَاعَتِهِ فِیک وَ فِی نَفْسِهِ فَمُثَابٌ عَلَی ذَلِک وَ مُعَاقَبٌ [تحف العقول ، ص236] .

2. اسم نیکو

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : حَقُّ الْوَلَدِ عَلَی الْوَالِدِ أَنْ یحَسِّنَ اسْمَهُ وَ یحَسِّنَ أَدَبَهُ وَ یعَلِّمَهُ الْقُرْآنَ [نهج البلاغه ، حکمت 399] .

3. شاد کردن

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (صلى الله عليه و آله) : مَنْ فَرَّحَ ابْنَتَهُ فَكأَنَّمَا أَعْتَقَ رَقَبَةً مِنْ وُلْدِ إِسْمَاعِيلَ وَ مَنْ أَقَرَّ بِعَينِ ابْنٍ فَكأَنَّمَا بَكى مِنْ خَشْيهِ اللَّهِ وَ مَنْ بَكى مِنْ خَشْيهِ اللَّهِ أَدْخَلَهُ اللَّهُ جَنَّاتِ النَّعِيمِ

[مکارم الأخلاق ، ص221] .

4. تربیت ایمانی

لا تَقْتُلُوا أَوْلادَکمْ [انعام/151] .

طبق روایاتی ایمان ، حیات و کفر و ضلالت ، مرگ است.

پس والدینی که فرزندانش را به سوی انحراف و بی عفّتی و بی نمازی و بی دینی و ویدئو می کشاند ، در حقیقت قاتل آنان است.

گاهی پدر و مادر باعث گمراهی فرزند می شوند :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلی الله علیه و آله) : کلُّ مَوْلُودٍ یولَدُ عَلَی الْفِطْرَهِ حتی یکون أبواه یهودانه و ینصرانه و یمجسانه [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص35] .

5. شایسته سالاری

پدرسالاری ممنوع ، مادرسالاری ممنوع :

در انتخاب همسر ، مسکن ، مهریه و رفتار با همسر و انتخاب شغل دخالت های ناروا نکنند.

اگر دختر نخواست عقد باطل است ، خود پیامبر (صلی الله علیه و آله) از حضرت زهرا (س) اجازه گرفت.

گاهی داماد می خواهد عروس را قبل از عقد ببیند ، پدر دختر دخالت نابجا می کند.

گاهی بعد از عقد می گویند : رسم ما نیست که داماد به خانه عروس بیاید و این نابجا است.

گاهی والدین می گویند : فلانی هم کفو تو نیست. معنای کفْو در قرآن مکتب و اسلام است نه طبقه.

1) تحريم السفر المباح بغير إذنهما [بحارالأنوار ، ج71 ، ص36] .

2) تأخير نماز اوّل وقت به خاطر فرمان والدين البته با توجّه به اين كه والدين ، يصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّهِ [اعراف/45] .

نشوند.

در فقه

1) در مستحبّات اگر نهى والدين باشد ، جايز نيست عمل به آنها.

2) در واجب كفايى اگر نهى والدين باشد ، تكليف ساقط است.

نكات

1) احترام به والدين از حقوق انسانى است نه اسلامى.

بَرّا كان أو فاجرا ، حيا او

میتین

2) حق کبیر الاخوه علی صغیرهم کحقّ الوالد علی ولده. [جامع السّعادات] .

3) حضرت عیسی (علیه السلام) و حضرت یحیی (علیه السلام) هموَ بَرًّا بِوالِدَتِی [مریم/32] .

ووَ بَرًّا بِوالِدَیهِ [مریم/14] .

4) وَ وَصَّینَا الْإِنْسانَ بِوالِدَیهِ [عنکبوت/8] .

5) إِمّا یبْلُغَنَّ عِنْدَکَ الْکبَرَ أَحَدُهُما أَوْ کلاهُما فَلا تَقُلْ لَهُما أُفٍّ وَ لا تَنْهَرْهُما وَ قُلْ لَهُما قَوْلاً کرِیماً [اسراء/23] .

یعنی به مسأله محبّت اشاره شده است ، نه خوراک و پوشاک.

6) شخصیت ها مادران خود را فراموش نکنند :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : قُمْ عَنْ مَجْلِسِک لِأَبِیک وَ مُعَلِّمِک وَ لَوْ کنْتَ أَمِیراً [غررالحکم ، ص435] .

7) علّامه طباطبایی می فرماید : و برّ الوالدین و الاحسان الیهما من الاحکام العامّه المشرعه فی جمیع الشّرایط... و کذلک قال و وصّینا الانسان فعمّه لکلّ انسان [المیزان ، ج18 ، ص200] .

8) قَالَ الصَّادِقُ (علیه السلام) : بِرُّ الْوَالِدَینِ مِنْ حُسْنِ مَعْرِفَهِ الْعَبْدِ بِاللَّهِ [مصباح الشریعه ، ص70] .

9) چراو بالاولاد احسانادر قرآن نیامده است؟ در جادّه سرازیری گاز لازم ندارد.

6. خاطراتی از والدین

1) اویس شترچران عاشق دیدار پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود. مدّت ها از عشق دیدار می سوخت تا از مادر اجازه گرفت به مدینه رفته و پیامبر (صلی الله علیه و آله) را حدّاقل برای یک بار ببیند. مادرش گفت : به

شرط آن که نصف روز بیشتر در مدینه نمانی. آمد و اتّفاقا پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مدینه نبود. دید مادر شرط کرده نصف روز بیشتر نماند و اگر منتظر مراجعت پیامبر (صلی الله علیه و آله) شود از

نصف روز بیشتر می گردد ، لذا پیامبر (صلی الله علیه و آله) را ندیده برگشت. همین که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به مدینه رسید و وارد منزل شد گفت : این نور کیست که در اینجا می نگرم؟ گفتند : شتربانی به نام اویس. پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود : نور را در اینجا به هدیه گذاشت و رفت. [منتهی الآمال ، ص142] .

2) در شرح زندگی شیخ انصاری نوشته شده است :

الف : هر گاه از تدریس برمی گشت به اتاق مادر می رفت. داستان می گفت تا مادرش را به خنده وامی داشت ، بعد به اتاق مطالعه می رفت.

ب : مادر شیخ گفت : این همه وجوهات را چرا به برادرت نمی دهی که در مضیقه است؟ کلید اتاق وجوه را به مادر داده و گفت : هر چه می خواهی به او بپرداز به شرط آن که حساب قیامت هم با خودت باشد. مادر فکری کرد و نپذیرفت.

ج : شیخ به قدری در وفات مادرش ناراحت بود که مورد انتقاد واقع شد ، ولی فرمود : برای مرگ او نیست ، بلکه برای آن است که بسیاری از بلاها به خاطر او ازمن دفع و چه برکت ها که به خاطر او بر ما نازل می شد.

د : مادر شیخ تا آخر عمرنماز شب را ترک نکرد و در اواخر عمر که نابینا بود ، شیخ برای وضو آب تهیه و گاهی آب را گرم می کرد و او را بر سر سجّاده می نشاند. [زندگی شیخ انصاری ، ص58] .

3) در شرح زندگی شهید صدر (ره) می خوانیم : هر گاه وارد منزل

می شد اوّل خدمت مادرش رسیده و سلام کرده و خم می شد و دست مادرش را می بوسید. [زندگی شهید صدر (ره) ، ص100] .

4) در سنن ابن ماجه ، جلد دوم ، ص1208 می خوانیم که از راه های احترام والدین بعد از مرگشان احترام دوستان والدین است.

5) مرحوم آیت ا... بروجردی مسجدی عظیم در هامبورگ کنار دریاچه آلستر ساخت. مرحوم آقای محقّق نماینده روحانیت شیعه در آلمان تعریف می کرد؛ در دوران اقامت با پروفسوری آشنا شده و به تدریج به اسلام گرایش پیدا کرده و مسلمان شد تا به خاطر مرض سختی در بیمارستان بستری شد. به عیادت او رفتم ، در حالی که گریان بود گفت : همسرم پس از آگاهی از بیماری سخت من ، برای همیشه مرا ترک کرد. پس از چندی پروفسور مرد. هنگامی که جنازه اش را تحویل گرفتیم ، دم درب بیمارستان پسرش خواهان جنازه بود و می گفت : من قلب او را به یکی از مراکز تشریح به مبلغ 60 مارک فروخته ام ، جنازه را تحویل من دهید تا قلب را تحویل دهم و جنازه را برای شما بازگردانم که هر جا می خواهید دفن کنید !!)

6) شهید مطهّری (ره) : آقای محقّق نماینده آیت الله بروجردی در اروپا با شخصی آشنا شد و او مسلمان می شود. بعد از مدّتی مریض شده و از دنیا می رود. وقتی آقای محقّق و دوستان برای مراسم دفن به بیمارستان می روند رئیس بیمارستان می گوید قبل از اینکه بمیرد پسرش جسد (احتمالاً فقط قلب او را فروخته بوده است؟؟؟) او را فروخته و حالا آمده تحویل بگیرد و پولش را بگیرد. [حکایات شهید

مطهری (ره)]

7) مسأله لال شدن فرزند هنگام احتضار و رضایت مادر از او با خواهش رسول خدا (صلی الله علیه و آله) و کلمه شهادت گفتن فرزند.

8) الْقُطْبُ الرَّاوَنْدِی فِی لُبِّ اللُّبَابِ ، قَالَ : "قَالَ رَجُلٌ یا رَسُولَ اللَّهِ جِئْتُک أُبَایعُک عَلَی الْهِجْرَهِ وَ تَرَکتُ أَبَوَی یبْکیانِ فَقَالَ : ارْجِعْ إِلَیهِمَا وَ أَضْحِکهُمَا" [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص200] .

1) جوانی مادرش را به دوش گرفته و طواف می داد. از رسولِ خدا (صلی الله علیه و آله) پرسید که آیا حقِ مادر را ادا کرده ام؟ حضرت (صلی الله علیه و آله) فرمود : " به اندازه یکی از ناله های وضع حمل هم جبران نکرده ای".

2) در زمان عمر مردی زمین گیر شده بود و دخترش از او پرستاری می کرد. عمر از او عیادت کرده و دختر را تشویق کرد. دختر گفت : درست است که من زیاد خدمت می کنم ، امّا تفاوت خدمت من با خدماتی که پدرم به من کرد این است که من انتظار مرگ او را می کشم ، امّا پدر خدمت می کرد و آرزو داشت من سالم باشم. عمر گفت : هذه أفقه من عمر [کتاب قصّه های شیرین] .

3) پدری از دنیا رفت. همسرش شب های جمعه غذایی می پخت و به فرزندش می داد تا به عنوان خیرات برای شوهرش به خانه فقرا بدهد. در یکی از هفته ها فرزند همین طور که غذا را می برد احساس گرسنگی کرد و غذاها را خودش خورد و به مادرش نگفت. آن شب مادر خواب شوهر را دید که می گوید غذایی که شب های جمعه درست می کنی ، دیشب به دست من رسید.

والدین /

5) مشخصّاتِ گاو بنی اسرائیل را در گاوی یافتند که دستِ جوانی بود به قیمتِ گزاف از او خریدند؛ او گفت : این گاو داستانی دارد. روزی می خواسته ام معامله ای کنم. آمدم منزل دیدم پدرم خواب است. از معامله صرف نظر کرده و پدر را بیدار نکردم. وقتی بیدار شد و قصّه را فهمید این گاو را به من بخشید. [عیون أخبارالرضا ، ج2 ، ص13] .

6) جوانی یهودی خدمت امام صادق (علیه السلام) مسلمان شد. حضرت سفارش زیاد کرد به جوان که به مادرش محبّت کند. مادر وضعِ تازه ای دید. علّت پرسید. جوان گفت : من نزد کسی بوده ام ، مرا به راهی هدایت کرده و این سفارشات از او است. مادر گفت : او پیغمبر است؟ جوان گفت : نه ، وصیّ پیامبر است. مادر مسلمان شد و شهادتین را گفت و از دنیا رفت. [داستان راستان] .

7) منتهی الآمال از قول دو نفر از علمای نجف نقل می کند جوانی به پدر پیرش خیلی کمک می کرد. چهل شب به مسجد سهله رفت. شب چهلم خدمت امام زمان (عجّل اللّه تعالی فرجه الشّریف) رسید و حضرت باز سفارش پدر را به او کرد. [منتهی الآمال ، ج2 ، ص324] .

8) زمخشری از دانشمندان بزرگ است. دو پایش قطع بود. علّت را پرسیدند ، گفت : نفرین مادرم است. در کودکی گنجشکی را گرفتم و پاهایش را قطع کردم. مادرم این صحنه را دید و نفرینم کرد که خدا پاهایت را قطع کند. در راه تحصیل علم به سوی بخارا بودم که حادثه ای برایم پیش آمد و پاهایم قطع شد. [

حقوق الوالدین ، ص276] .

9) یکی از شخصیت های مملکتی خدمت امام خمینی (ره) می رسد. پیرمردی عقبِ او بود. امام پرسیدند ، ایشان کیستند؟ گفت : پدرم. فرمودند پس چرا جلو پدرت راه می روی؟

10) مادرِ شیخ انصاری هر وقت می خواست او را شیر دهد وضو می گرفت. شیخ هم به قدردانی از این مادرهر روز که از درس برمی گشت به زیارتِ مادر می رفت. [زندگانی شیخ انصاری] .

1. وحدت

1. اهمیت وحدت

1. عدم اتحاد مساوی با عدم ایمان

لَنْ یجْعَلَ اللّهُ لِلْکافِرینَ عَلَی الْمُومِنینَ سَبیلاً [نساء/141] .

اگر واقعا ما مؤمن باشیم ، هرگز کافران راه نفوذ بر ما ندارند. این از یک سو ،

و اگر واقعا ما متّحد باشیم ، هرگز کافران راه نفوذ بر ما ندارند ، پس عدم اتّحاد مساوی است با عدم ایمان.

2. وحدت در عرض اطیعوالله

أَطیعُوا اللّهَ (مکتب) وَ رَسُولَهُ (رهبر) وَ لا تَنازَعُوا (وحدت [انفال/46] .

3. گوساله پرستی ترجیح بر تفرقه

إِنِّی خَشیتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَینَ بَنی إِسْرائیل [طه/94] .

4. صدقه برای تألیف قلوب

إِنَّمَا الصَّدَقاتُ لِلْفُقَراءِ وَ الْمَساکینِ وَ الْعامِلینَ عَلَیها وَ الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُم [توبه/60] .

5. شرک در کنار تفرقه

لا تَكونُوا مِنَ الّمُشْرِكينَ مِنَ الّذينَ فَرَّقُوا دينَهُمْ [روم/32-31] .

6. وحدت ، سفارشی به تمام انبیا

شَرَعَ لَكمْ مِنَ الدِّينِ ما وَصّى بِهِ نُوحاً وَ الَّذى أَوْحَينا إِلَيک وَ ما وَصَّينا بِهِ إِبْراهيمَ وَ مُوسى وَ عيسى أَنْ أَقيمُوا الدِّينَ وَ لا تَتَفَرَّقُوا فيهِ [شورى/13] .

7. اقدام برای وحدت در قرآن

1. نساء ، آیه 85

مَنْ يشْفَعْ شَفاعَةً حَسَنَةً

2. نساء ، آیه 128

وَ الصُّلْحُ خَيرٌ

3. آل عمران ، آیه 139

وَ لا تَهِنُوا وَ لا

تَحْزَنُوا وَ أَنْتُمُ الْأَعْلَوْن

4. حجرات ، آیه 9

فَأَصْلِحُوا بَينَهُما بِالْعَدْلِ

فَقاتِلُوا الَّتی تَبْغی

8. امر امیرالمؤمنین (علیه السلام) به کشتن تفرقه کن

اگر کسی مردم را به تفرقه دعوت کرد ، او را بکشید؛ گرچه زیر عمّامه من باشد :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) : وَ إِياكُمْ وَ الْفُرْقَةَ فَإِنَّ الشَّاذَّ مِنَ النَّاسِ لِلشَّيطَانِ كمَا أَنَّ الشَّاذَّ مِنَ الْغَنَمِ لِلذِّئْبِ أَلَا مَنْ دَعَا إِلَى هَذَا الشِّعَارِ فَاقْتُلُوهُ وَ لَوْ كانَ تَحْتَ عِمَامَتِی هَذِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 127] .

(شرح مرحوم خویی (ره) می گوید مراد از شعار دعوت به تفرقه و استبداد رأی است و ابن ابی الحدید می گوید مراد خوارج است.)

2. محورهای وحدت

وحدت گاهی بر اساس مصالح سیاسی ، تعصّب قبیله ای و نژادی ، عامل جغرافیایی ، تاریخ مشترک ، مصالح طبقاتی ، تمدّن ها و منافع مادّی است؛

3. آثار وحدت

1. قدرت وقهاریت

أَ أَرْبابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيرٌ أَمِ اللّهُ الْواحِدُ الْقَهّارُ [یوسف/39] .

لایزالُ هذا الأمر فی بنی أمیه ما لم تختلفوا بینهم [میزان الحکمه ، ج3 ، ص75] .

إِنَّ اللّهَ يحِبُّ الَّذينَ يقاتِلُونَ فی سَبيلِهِ صَفًّا كأَنَّهُمْ بُنْيانٌ مَرْصُوصٌ [صف/4] .

2. عزت

وَ لا تَنازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَ تَذْهَبَ ریحُکم [انفال/46] .

بادی که به پرچم شما می خورد ، بادی که کشتی شما را حرکت می دهد ، نسیمی که روح تازه به دیگران می دهد ، همه در اثر تفرقه از کار می افتد.

3. تعاون

فَإِنْ بَغَتْ إِحْداهُما عَلَی الْأُخْری فَقاتِلُوا الَّتی تَبْغی حَتّی تَفیءَ إِلی أَمْرِ اللّهِ [حجرات/9] .

4. الطاف وامدادهای الهی

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إِنَّ یدَ اللَّهِ مَعَ الْجَمَاعَهِ [نهج البلاغه ، خطبه 127] .

عَذاباً مِنْ فَوْقِکمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِکمْ أَوْ یلْبِسَکمْ شِیعاً [انعام/65] .

إِنَّمَا الْمُومِنُونَ إِخْوَهٌ فَأَصْلِحُوا بَینَ أَخَوَیکمْ وَ اتَّقُوا اللّهَ لَعَلَّکمْ تُرْحَمُونَ [حجرات/10] .

4. عوامل وحدت

1. مکتب

مکتب و طرح آن : تَعالَوْا إِلی کلِمَهٍ سَواءٍ بَینَنا وَ بَینَکمْ [آل عمران/64] .

لَوْ أَنْفَقْتَ ما فِی الْأَرْضِ جَمیعاً ما أَلَّفْتَ بَینَ قُلُوبِهِم [انفال/63] .

2. رهبر

سیره رسول خدا (ص) در تشکیل حکومتی از سیاه ، سفید ، عرب ، عجم و...

3. مسجد و جماعت و جمعه

پیامبر (ص) دوشنبه وارد مدینه شدند و در اولین جمعه نماز جمعه خواندند.

4. شعار وشرکت در مراسم حج و عزاداری امام حسین (علیه السلام)

شعائر و شرکت در مراسم حج ، عزاداری امام حسین (علیه السلام) ، جمعه و...

5. اخلاق

1. عیادت

ملاقات ها اعم از عیادت ، زیارت ، تفقّد

2. زیارت

انفاق ها اعمّ از واجبات ، مستحبّات ،

هدایا ، ایثارها.

6. انفاق

انفاق ها اعمّ از واجبات ، مستحبّات ، هدایا ، ایثارها.

7. حمل بر صحت

8. ایثار

ایثارها : وَ یوثِرُونَ عَلی أَنْفُسِهِمْ [حشر/9] .

9. توجه به اهداف عالی

کنْتُمْ خَیرَ أُمَّهٍ [آل عمران/110] .

جَعَلْناکمْ أُمَّهً وَسَطاً [بقره/143] . که با تفرقه میسور نیست.

10. حذف امتیازات پوشالی

حذف امتیازات پوشالی و تکیه بر امتیازات علم و تقوا و جهاد

11. توجه به مشترکات

تَعالَوْا إِلی کلِمَهٍ سَواءٍ [آل عمران/64] .

5. عوامل تحکیم وحدت

1. نماز

با جماعت و جمعه خوانده شود.

2. گرسنگی وروزه

تا درد دیگران را لمس کند.

3. حج

عامل دیگر ، با یک لباس و یک شعار و یک محور و یک حرکت و یک زمان و یک مکان و یک هیأت.

4. زکات و خمس

برای کمک رسانی ، که عامل وحدت میان طبقات مردم است : وَ الْمُولَّفَهِ قُلُوبُهُمْ [توبه/60] .

5. جهاد

برای نجات مستضعفان بوده و عامل دیگر وحدت است.

6. امر به معروف و نهی از منکر

نشانه دلسوزی برای رخنه نکردن فساد در انسان و تمایل به نشر خوبی هادر جامعه است.

7. توحید درمعبود

توحید در معبود ، نژاد ، زبان ، رهبری ، قانون

8. اخلاق

ازدواج ، صله رحم ، سلام ، عیادت ، زیارت ، هدیه ، تفقّد ، اطعام ، قرض الحسنه ، ادخال السّرور ، تشییع جنازه و همسایه داری در سایه وحدت است.

9. دوری از اسباب تفرقه

آنچه سبب تفرقه می شود در اسلام ممنوع است؛ از قبیل : سوء ظنّ ، تجسّس ، غیبت ، ناسزا ، بد صدا زدن ، سخن چینی ، حیله و غش ، قطع رحم ، حسد ، قمار ، تکبّر و ....

10. برخورد منصفانه

إِنّا أَوْ إِیاکمْ لَعَلی هُدیً أَوْ

فی ضَلالٍ مُبینٍ [سبأ/24] .

6. عوامل تفرقه

1. هواها وحب وبغض ها

در فضای اخلاص...لا نُفَرِّقُ بَینَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ [بقره/285] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (علیه السلام) : إِنَّمَا أَنْتُمْ إِخْوَانٌ عَلَی دِینِ اللَّهِ مَا فَرَّقَ بَینَکمْ إِلَّا خُبْثُ السَّرَائِرِ وَ سُوءُ الضَّمَائِرِ [نهج البلاغه ، خطبه 113] .

2. خیالها و سوء ظن ها

نَحْنُ أَبْناءُ اللّهِ [مائده/18] .

إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ [حجرات/12] .

3. آرزوها و تلقینات

وَ قالَتِ الْیهُودُ لَیسَتِ النَّصاری عَلی شَیء [بقره/113] .

4. دوستان ناآگاه

دوستان ناآگاه و پذیرفتن هر سخن از آنان و تجلیل های بی مورد از افراد و حسّاس کردن دیگران.

5. دشمنان آگاه

ماجرای روضه حضرت فاطمه زهرا (س) در حرم امام کاظم (علیه السلام) هر روز صبح

6. بی خبری ازنقشه ها و دوری از واقعیات

بی خبری از نقشه ها و دوری از واقعیات و افراد و مسائل و قضاوت های غائبان

7. ملی گرایی ونژاد پرستی

8. توقعات نابجا

9.حسادت

وَ ما تَفَرَّقُوا إِلاّ مِنْ بَعْدِ ما جاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْياً بَينَهُمْ [شورى/14] .

حسد : وَ مَا اخْتَلَفَ فيهِ إِلاَّ الَّذينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ ما جاءَتْهُمُ الْبَيناتُ بَغْياً بَينَهُمْ [بقره/213] .

10. طاغوتها

وَ جَعَلَ أَهْلَها شِيعاً [قصص/4] .

إِنْ جاءَكمْ فاسِقٌ [حجرات/6] .

11. سبّ

وَ لا تَسُبُّوا الَّذينَ يدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ فَيسُبُّوا اللّهَ عَدْواً بِغَيرِ عِلْمٍ [انعام/108] .

12. برداشت های بد

وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ وَ لَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَ إِلى أُولِى الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذينَ يسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُم [نساء/83] .

13. تنگ نظری ها

14. ظلم

لَوْ شاءَ اللّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً واحِدَةً وَ لكنْ يدْخِلُ مَنْ يشاءُ فى رَحْمَتِهِ وَ الظّالِمُونَ ما

لَهُمْ مِنْ وَلِی وَ لا نَصیرٍ [شوری/8] .

15. دنیا خواهی

16. فرقه گرایی

وَ لا تَکونُوا مِنَ الْمُشْرِکینَ مِنَ الَّذینَ فَرَّقُوا دینَهُم [روم/32-31] .

17. دسیسه دشمن

لا تَتَّخِذُوا بِطانَةً مِنْ دُونِکم [آل عمران/118] .

18. القائات شیطانی

إِنَّ الشَّیطانَ ینْزَغُ بَینَهُمْ [اسراء/53] .

19. تمسخر

لا یسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ [حجرات/11] .

20. القاب زشت

وَ لا تَنابَزُوا بِالْأَلْقابِ [حجرات/11] .

21. غیبت

لا یغْتَبْ بَعْضُکمْ بَعْضاً [حجرات/12] .

22. فخر فروشی

نَحْنُ أَکثَرُ أَمْوالاً وَ أَوْلاداً [سبأ/35] .

23. مخالفت با عدل

قالَ مُتْرَفُوها إِنّا بِما أُرْسِلْتُمْ بِهِ کافِرُونَ [سبأ/34] .

24. نبود ایمان به مبدأ ومعاد

25. اشرافی گری و خود برتر بینی

ما نَراک إِلاّ بَشَراً مِثْلَنا [هود/27] .

26. تحریک طاغوتها

یریدُ أَنْ یخْرِجَکمْ مِنْ أَرْضِکم [شعراء/35] .

1. معرفی وحی

1. تعریف وحی

مفردات در معنای وحی می گوید :

اصل الوحی الاشاره السریعه و ذلک یکون بالکلام علی سبیل الرمز و قد یکون بصوت مجرد و باشاره الی بعض الجوارح و بالکتابه و یقال للکلمه الالهیه التی تلقی الی انبیائه و اولیائه وحی [مفردات راغب.]

قال الراغب فی مفرداته ما حاصله :

اقسام وحی تشریعی 1 ، 2 و 3 در آیه ذیل : وَ ما کانَ لِبَشَرٍ أَنْ یکلِّمَهُ اللّهُ إِلاّ وَحْیاً أَوْ مِنْ وَراءِ حِجابٍ أَوْ یرْسِلَ رَسُولاً فَیوحِی بِإِذْنِهِ ما یشاءُ [شوری/51. برای اطلاعات بیشتر به تفسیر المیزان ، ج18 ، ص 75مراجعه فرمایید.]

مفهوم وحی :

1 به معنای القاء درخواب : آیا القاء در خواب که در روایات آمده و در داستان حضرت ابراهیم در قرآن نیز به آن اشاره شده است از مصادیق

وحی است بعضی از مصادیقمِنْ وَراءِ حِجابٍ» [شوری/51.] اختلاف است یا ازمصادیق وحی نیست.

2 الهام و القاء فی القلب : وَ أَوْحَینا إِلی أُمِّ مُوسی أَنْ أَرْضِعِیهِ [قصص/7.]

منب (علیه السلام) [تفسیر المیزان ، ج16 ، ص7.]

3 وحی تکوینی ، بمعنی التسخیر : وَ أَوْحی رَبُّک إِلَی النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِی مِنَ الْجِبالِ بُیوتاً [نحل/68.]

قال العلامه : ... و المحصل من موارد استعماله انه القاء بالمعنی بنحو خفی علی غیر من قصد افهامه (فالافهام بالقاء المعنی فی فهم الحیوان من طریق الغریزه من الوحی) انتهی کلامه. منب (علیه السلام) [تفسیر المیزان ، ج12 ، ص312.]

4 قد یراد بالوحی ما یشبه معنی الخلق :

فَقَضاهُنَّ سَبْعَ سَماواتٍ فِی یوْمَینِ وَ أَوْحی فِی کلِّ سَماءٍ أَمْرَها [فصلت/12.]

قال و الوحی هو الخلق و الایجاد ثم قال بان اراده هذا المعنی من الوحی تحتاج الی عنایه زائده الی ان قال... سطر آخر صفحه 391.

منب (علیه السلام) [تفسیر المیزان ، ج17 ، ص390.]

فتحصل بما مرّ ان معنی الآیه... اوحی فی کل سماء الی اهلها من الملائکه الامر الالهی المنسوب الی تلک السماء.

5 به معنای اشاره :

فَأَوْحی إِلَیهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُکرَةً وَ عَشِیا [مریم/11.]

فرق میان وحی و الهام :

الالهام وجدان تستیقنه النفس و تنساق الی ما یطلب علی غیر شعور منها من ان اتی و هو اشبه بوجدان الجوع و العطش و الحزن و السرور. [

رساله التوحید ، عبده ، ص108.]

الهام به افراد عادی :

در کتاب وحی و نبوت آقای

شریعتی داستان ها و مطالبی را از افرادی مانند طنطاوی و فخر رازی ذیل آیهفَالْمُدَبِّراتِ أَمْراً [نازعات/5. از متر لینگ از عفیف عبد الفتاح طبارّه ، دانشمند لبنانی نقل می کند که دانشمندانی الهاماتی را شخصا دیده و حتی گاهی صداهایی را می شنیده اند.]

در کتاب امدادهای غیبی شهید مرتضی مطهری (ره) از قول بو علی سینا ، غزالی ، خواجه نصیرالدین طوسی ، الیکس کارل ، مولوی و انیشتین نقل می کند که به اشراق و الهامات غیبی انسان گاه و بیگاه حقائقی را درک می کند. (بدون به کار رفتن حواس پنجگانه و تجربه) راه هایی چند در کتاب وحی و نبوت از صفحه 90 به بعد از دانشمندان توجیهاتی را نقل فرموده است که این الهامات و خطور چگونه نصیب انسان می شود.

2. حقیقت وامکان وحی

حقیقت وحی برای ما روشن نیست. اما دلیل لزوم وحی به ما می گوید که هر چه هست و آنچه می فهمیم آن است که وحی خبری است غیر از عقل و فکر. بلکه درک مخصوص است. زیرا دستگاه آفرینش تمام موجودات را (جان دار و بی جان) به سوی کمال خود سوق می دهد ، و در مسیر آن تکامل به تمام خیرهایی که لازم دارد مجهز ساخته است. گیاه ، حیوان ، دانه ها ، نطفه ها و...رَبُّنَا الَّذِی أَعْطی کلَّ شَیءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدی [طه/50.]

انسان جزء این نظام است و همانند سایر مخلوقات مسیری دارد و باید همانند مخلوقات دیگر به جهاز سیر به تکامل مجهز باشد و مجهز ساختن او به دست دستگاه آفرینش است که هر چیزی را هدایت می کند. این انسان از سوئی زندگی اجتماعی دارد از یکسو ،

و از سوی دیگر غریزه انحدام.

اگر به خاطر اجتماع و دفاع و حمله دیگران نباشد ، می خواهد با غریزه انحدام همه منافع را به خود اختصاص دهد. جبر اجتماعی کمی او را تعدیل می کند. لکن همینکه فرصتی پیدا کرد ، باز خودخواه است. طغیان می کند ، و عقل و خرد او را کنترل نمی کند. زیرا با همان عقل انحدام می کند و عقلی که سبب انحدام و تولید نزاع شود ، معنی ندارد سبب برداشت نزاع باشد. لذا دستگاه آفرینش که هر موجودی را به سوی کمال خود رشد می دهد ، باید برای حل این مشکل و برداشت نزاع یک درک دیگری غیر از عقل و فکر در نوع انسان بگذارد تا در هدایت عمومی دستگاه آفرینش نسبت به انسان کوتاهی نشده باشد ، و آن وحی است.

امکان وحی :

وحی از طرف خدا ذاتا ممکن است و هیچ دلیلی بر عدم امکان نیست. زیرا همان طوری که حقائق و مطالبی در اثر فکر بدست می آید. خالق فکر مطالبی را بدون تحصیل به فکر القاء می کند و هیچ مانعی در کار نیست. مگر عقول مردم متفاوت نیست در فهم کلیات ، مگر عقول مردم اختلافات زیادی ندارد در جزئیات ، مگر مسائل مشکل و نظری نزد گروهی ، از بدیهیات نزد دیگری نیست؟ مگر خوابهای صادقه یک نحو درک غیبی نیست ، که مدت ها قبل از وقوع خارجی انسان می فهمد؟ مگر مسلم نیست که در بعضی حیوانات شعوری است نسبت به درک زلزله ها و غیره؟یا خواب های صادقه برای عموم مردم ، بهترین نمونه ای است برایامکان وحی. [نقل از رساله التوحید ، عبده.]

همان قدرتی

که مغز انیشتین را با مغز یک نفر بُلهَ بوجود می آورد ، از ایجاد وحی عاجز نمی ماند.

کوتاه سخن آنکه امکان ارتباط با مبدأ هستی و گرفتن حقائق توسط یک شعور خاص و مرموزی که (غیر از حس و عقل باشد) 1 در شخص نبی یا ولی امری است ممکن ، و نظائرش در داشتن شعورهای مختلف میان حیوانات و انسان ها محسوس است ، وانکار این نحو شعور به خاطر آنکه چنین شعوری در همه مردم نیست و یا چرا من ندارم. همچون انکار کوران و کران مادرزاد است ، نسبت به دیدنی ها و شنیدنی ها ، و همچون انکار کردن طفل است ، غریزه شهوت و درک لذت ازدواج را. همان طوری که محرومان از چشم و گوش و فهم زلزله و غیره باید درک دیدنی ها و شنیدنی ها و حوادث را یک شعور مرموز نام نهند ، ما نیز که این درک را نداریم (اما امکان دارد) باید تمام این ارتباط را شعور مرموز بدانیم.

وقوع الوحی :

بعد از آنکه وحی امکان داشت اگر دلیلی بود که اثبات کند ، فبها و الا در همان بقعه امکان باقی است.

دلیل وقوع وحی برای پیغمبران اولوالعزم تواتر و برای پیغمبر ما قرآن معجزه باقیه پیامبراکرم است. و برای پیغمبران غیر اولوالعزم اخبار قرآن وَ مِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَیک [غافر/78.]

منب (علیه السلام) [رساله التوحید ، عبده.]

اما هر پیغمبر در هر درجه ای که هست ، در زمان خود باید برای مردم ، توسط اعجاز وقوع وحی و ارتباط با مبدأ هستی را ثابت کند. اما فعلا برای ما چون معجزات سایرانبیاء

قابل مشاهد نیست ، به راه تواتر اکتفا می کنیم و پیغمبر ما هم که معجزه اش قرآن است ، و هر روز و هر شب از همه مردم و از 3. ضرورت وحی

انسان تا سرگرم است ، هیچ حقیقتی را حاضر نیست گوش دهد ، فکر کند ، اما گاهی که به خود می آید و در اطراف خود نگاه می کند ، چیزهایی را می بیند از این قرار است؛ درختان ، حیوانات ، کرات آسمانی ، ابر و باد ، گردش زمین و...

درختان از ریشه تا میوه هر کدام کار خود را انجام می دهند. اشتباه نمی کند. پشیمانی ندارد. فراموش نمی کند. با کمال آرامش به راهی که دستگاه آفرینش برایش نهاده می رود. حیوانات نیز گروهی ، پرنده ، خزنده ، صحرائی ، دریائی ، با زاد و ولد ، تخمگذاری و صدها مسائل مربوط به آن بکار خود ادامه می دهند و سهو و فراموشی و اشتباه ندارد و به همان نظامی که دستگاه آفرینش برای آنها قرار داده به سوی هدفی که دارند ، رهسپارند. اما انسان هر روز فکر می کند ، هر روز هم اشتباه می کند و هر روز ناراحت و هر ساعت متحیرتر است و این سؤالات برایش پیش می آید.

آیا ما جزء این عالم هستیم؟

آیا دستگاه آفرینش که برای همه راهی منظم قرار داده ، نسبت به ما کوتاهی کرده؟

آیا قدرتی که از خلق موی چشم غافل نشده ، از رهبری نسل بشر غافل شده؟

و صدها قبیل از این سؤالات ، به خصوص هر چه جمعیت بیشتر ، حرف ها زیادتر ، و دامنه نزاع وسیع تر می شود و احساس نیاز به داشتن وحی ملموس تر

می شود.

2. انواع وحی

اقسام وحی :

وحی تشریعی همان است که بر پیامبران فرستاده می شد و رابطه خاصی میان آنها و خدا بود که فرمان های الهی را از این طریق دریافت می داشتند. وحی تکوینی در حقیقت همان غرائز و استعدادها و شرائط و قوانین تکوینی خاصی است که خداوند در درون موجودات مختلف جهان قرار داده است. جامعترین سخن در این زمینه سخنی است که از حضرت علی (علیه السلام) در پاسخ شخصی که از مساله وحی سؤال نمود نقل شده که امام (علیه السلام) آن را به هفت قسم تقسیم نمود.

1 وحی رسالت و نبوّت مانند :

إِنّا أَوْحَینا إِلَیک کما أَوْحَینا إِلی نُوحٍ وَ النَّبِیینَ مِنْ بَعْدِهِ وَ أَوْحَینا إِلی إِبْراهِیمَ وَ إِسْماعِیلَ وَ إِسْحاقَ وَ یعْقُوبَ وَ الْأَسْباطِ وَ عِیسی وَ أَیوبَ وَ یونُسَ وَ هارُونَ وَ سُلَیمانَ وَ آتَینا داوُدَ زَبُوراً [نساء/163.]

2 وحی به معنی الهام مانند :

وَ أَوْحی رَبُّک إِلَی النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِی مِنَ الْجِبالِ بُیوتاً [نحل/68.]

3 وحی به معنی اشاره مانند :

فَخَرَجَ عَلی قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرابِ فَأَوْحی إِلَیهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُکرَةً وَ عَشِیا [مریم/11.]

4 وحی به معنی تقدیر مانند :

وَ أَوْحی فِی کلِّ سَماءٍ أَمْرَها [فصلت/12.]

5 وحی به معنی امر مانند :

وَ إِذْ أَوْحَیتُ إِلَی الْحَوارِیینَ أَنْ آمِنُوا بِی وَ بِرَسُولِی قالُوا آمَنّا [مائده/111.]

6 وحی به معنی دروغ پردازی مانند :

وَکذلِک جَعَلْنا لِکلِّ نَبِی عَدُوًّا شَیاطِینَ الإِْنْسِ وَ الْجِنِّ یوحِی بَعْضُهُمْ إِلی بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُوراً [انعام/112.]

7 وحی به معنی

خبر مانند :

وَ جَعَلْناهُمْ أَئِمَّةً يهْدُونَ بِأَمْرِنا وَ أَوْحَينا إِلَيهِمْ فِعْلَ الْخَيراتِ [انبياء/73.]

8 وحی به معنی تفهیم ملائکه مانند :

إِذْ يوحِی رَبُّک إِلَی الْمَلائِکهِ [انفال/12.]

هدایت تکوینی در حیوان (زنبور عسل) :

وَ أَوْحی رَبُّک إِلَی النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِی مِنَ الْجِبالِ بُيوتاً وَ مِنَ الشَّجَرِ وَ مِمّا يعْرِشُونَ ثُمَّ كلِی مِنْ كلِّ الثَّمَراتِ فَاسْلُكی سُبُلَ رَبِّک ذُلُلاً يخْرُجُ مِنْ بُطُونِها شَرابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوانُهُ فِيهِ شِفاءٌ لِلنّاسِ إِنَّ فِی ذلِک لَآيةً لِقَوْمٍ يتَفَكرُونَ [نحل/69-68.]

9 خود قرآن وحی نامیده شده است :

قُلْ إِنَّما أُنْذِرُكمْ بِالْوَحْی [انبياء/45.]

1 فالوحی فی التکوین ، کما فی :

يوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبارَها بِأَنَّ رَبَّک أَوْحی لَها [زلزال/5-4.]

فَقَضاهُنَّ سَبْعَ سَماواتٍ فِی يوْمَينِ وَ أَوْحی فِی كلِّ سَماءٍ أَمْرَها [فصلت/12.]

هذا فی رابطه امورها داخلیه و خارجیه :

2 و بالنسبه الی الحیوان ، کما فی :

وَ أَوْحی رَبُّک إِلَی النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِی مِنَ الْجِبالِ بُيوتاً وَ مِنَ الشَّجَرِ وَ مِمّا يعْرِشُونَ [نحل/68.]

و هذا النحو من الوحی ایضا تکوینی :

3 و فی الملائکه ، کما فی :

إِذْ يوحِى رَبُّک إِلَى الْمَلائِکهِ أَنِّى مَعَکمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَأُلْقِى فِى قُلُوبِ الَّذِينَ کفَرُوا الرُّعْبَ [انفال/12.]

فالوحى الى الملائکه القاء علم و معرفه فى ذواتهم الصافيه الطاهره. و التعبير فى الملائکه بالايحاء و فى الکفار بالالقاء : فان فى الوحى خصوصيه زائده و هو القاء الى باطن و قلب شخص و ايضا فيه ايرائ امر روحانى فى القلب. و اما الالقاء : فهو مطلق مقابله مع

ارتباط و هذا المعنى يناسب التعبير به فى مورد الكفار.

4 و فى وحى الشياطين ، كما فى :

إِنَّ الشَّياطِينَ لَيوحُونَ إِلى أَوْلِيائِهِمْ لِيجادِلُوكمْ [انعام/121.]

يراد الوساوس الباطله التى من شياطين الانس و الجن الى اوليائهم الذين اتبعوهم و احبوهم. و قال تعالى :

وَ كذلِک جَعَلْنا لِكلِّ نَبِى عَدُوًّا شَياطِينَ الْإِنْسِ وَ الْجِنِّ يوحِى بَعْضُهُمْ إِلى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُوراً [انعام/112.]

الزخرف : الباطل و ما يكون خارجا عن الحق الاصيل و يراد القاء القول الباطل الذى يبرز من قلوبهم كلاما او اعتقادا فى قلوب اوليائهم.

5 و فى ادّعاء الوحى افتراء و كذبا ، كما فى :

وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرى عَلَى اللّهِ كذِباً أَوْ قالَ أُوحِى إِلَى وَ لَمْ يوحَ إِلَيهِ شَىءٌ [انعام/93.]

أى فينسب قوله الكذب الباطل الى الوحى من الله العزيز ، افتراء على الله المتعال فى وحيه اليه. سواء كان هذه النسبه بعنوان النبوه و ادّعاء الولايه أو بعنوان مطلق مقام الارتباطات الغيبيه. و لا يخفى ان ادّعاء الوحى من أعظم مصاديق الظلم :

وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرى [انعام/93. فانه يدعى مقاما الهيا و ارتباطا روحانيا ، ثم ينسب الى الله العزيز المتعال أكاذيب من عنده و يضلّ بها عباده.]

قال تعالى فى مورد رسوله خاتم النبيين صلى الله عليه و آله :

وَ لَوْ تَقَوَّلَ عَلَينا بَعْضَ الْأَقاوِيلِ لَأَخَذْنا مِنْهُ بِالْيمِينِ ثُمَّ لَقَطَعْنا مِنْهُ الْوَتِينَ [حاقه/44-46.]

بل نهى رسول الله صلى الله عليه و آله عن قراءه القرآن قبل اتمام الوحى بقوله تعالى :

وَ لا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يقْضى إِلَيک وَحْيهُ وَ

قُلْ رَبِّ زِدْنِی عِلْماً [طه/114.]

بل و نهی نهیا شدیدا عن التمایل الی المخالفین فی کیفیه الرساله خصوصیه من الوحی الذی یوحی الیه ، فقال تعالی :

وَ إِنْ کادُوا لَیفْتِنُونَک عَنِ الَّذِی أَوْحَینا إِلَیک لِتَفْتَرِی عَلَینا غَیرَهُ وَ إِذاً لاَتَّخَذُوک خَلِیلاً وَ لَوْ لا أَنْ ثَبَّتْناک لَقَدْ کدْتَ تَرْکنُ إِلَیهِمْ شَیئاً قَلِیلاً إِذاً لأَذَقْناک ضِعْفَ الْحَیاهِ وَ ضِعْفَ الْمَماتِ [اسراء/75-73.]

فهذا حال سید المرسلین فی مورد تمایل ضعیف فی اجراء الوحی و حفظه و ضبطه التام ، فکیف من یدّعیه کذبا و یفتری تعمدا فیه ، نعوذ بالله من الغرور اتباع الهوی و الشیطان.

6 الوحی فیه الزام و تکلیف یجب اتباعه ، قال تعالی :

إِنْ أَتَّبِعُ إِلاّ ما یوحی إِلَی إِنِّی أَخافُ إِنْ عَصَیتُ رَبِّی عَذابَ یوْمٍ عَظِیمٍ [یونس/15.]

وَ اتَّبِعْ ما یوحی إِلَیک وَ اصْبِرْ حَتّی یحْکمَ اللّهُ [یونس/109.]

فَاسْتَمْسِک بِالَّذِی أُوحِی إِلَیک إِنَّک عَلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ [زخرف/43.]

وَ اتَّبِعْ ما یوحی إِلَیک مِنْ رَبِّک إِنَّ اللّهَ کانَ بِما تَعْمَلُونَ خَبِیراً [احزاب/2.]

و لا یخفی ان الوحی یوجب شهودا بالقلب و هو أقوی من مشاهده البصر ، استماع الصوت و شهود القلب یدرکه الانسان بالبصیره الیقینیه و یؤثر فی الانسان أثرا عمیقا قاطعا لا یدخله شک. و قلنا فی شهد : ان الشهود عباره عن العلم بالحضور عند المعلوم راجعه.

7 و فی العمل بالوظیفه و العبودیه ، کما فی :

وَ جَعَلْناهُمْ أَئِمَّةً یهْدُونَ بِأَمْرِنا وَ أَوْحَینا إِلَیهِمْ فِعْلَ الْخَیراتِ وَ إِقامَ الصَّلاهِ وَ إِیتاءَ الزَّکاهِ وَ کانُوا لَنا عابِدِینَ [انبیاء/73.]

ثُمَّ أَوْحَینا إِلَیک أَنِ

اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْراهِيمَ حَنِيفاً [نحل/123.]

قُلْ لا أَجِدُ فِی ما أُوحِی إِلَی مُحَرَّماً عَلی طاعِمٍ یطْعَمُهُ إِلاّ أَنْ یکونَ مَیتَةً [انعام/145.]

فهذه الوظائف التکلیفیه و الاعتقادیه انما تتعین و تتشخص بالوحی علی الانبیاء و قلنا ان الوحی أقوی وسیله لحصول العلم و الیقین.

8 و فی المعرفه و الحکمه ، کما فی :

ذلِک مِمّا أَوْحی إِلَیک رَبُّک مِنَ الْحِکمَهِ وَ لا تَجْعَلْ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ [اسراء/39.]

وَ کذلِک أَوْحَینا إِلَیک رُوحاً مِنْ أَمْرِنا ما کنْتَ تَدْرِی مَا الْکتابُ وَ لاَ الْإِیمانُ [شوری/52.]

و لا یخفی ان المعارف الالهیه لا سبیل الی معرفتها حق المعرفه الا الوحی من الله عز و جل و تعلیمه بالشهود الیقینی القلبی و أما العلوم الرسمیه فلا تزید الا ترددا او ظنا لصاحبها و لا تغنی من الحق شیئا.

9 و فی الحقائق الالهیه المتعالیه ، کما فی :

فَکانَ قابَ قَوْسَینِ أَوْ أَدْنی فَأَوْحی إِلی عَبْدِهِ ما أَوْحی ما کذَبَ الْفُؤادُ ما رَأی [نجم/11-9.]

قلنا ان الوحی هو شهود القلب ، و یدل علیه التفسیر برؤیه الفؤاد و سبق ان الفؤاد ، هو البالغ حال الطیب و الخلوص و النقاء و هو الذی یستعد لرؤیه الحقائق اللاهوتیه بالوحی الالهی.

10 و الوحی للأنبیاء و المرسلین ، کما فی :

إِنّا أَوْحَینا إِلَیک کما أَوْحَینا إِلی نُوحٍ وَ النَّبِیینَ مِنْ بَعْدِهِ وَ أَوْحَینا إِلی إِبْراهِیمَ وَ إِسْماعِیلَ وَ إِسْحاقَ وَ یعْقُوبَ وَ الْأَسْباطِ وَ عِیسی وَ أَیوبَ وَ یونُسَ وَ هارُونَ وَ سُلَیمانَ وَ آتَینا داوُدَ زَبُوراً وَ رُسُلاً قَدْ قَصَصْناهُمْ عَلَیک مِنْ قَبْلُ وَ رُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَیک

وَ كلَّمَ اللّهُ مُوسى تَكلِيماً [نساء/164-163.]

وَ ما ينْطِقُ عَنِ الْهَوى إِنْ هُوَ إِلاّ وَحْى يوحى عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوى ذُو مِرَّهٍ فَاسْتَوى [نجم/6-3.]

وَ أَوْحَينا إِلى مُوسى وَ أَخِيهِ أَنْ تَبَوَّءا لِقَوْمِكما بِمِصْرَ بُيوتاً [يونس/87.]

فان أقوى وسيله و أتقنها فى تبيين وظائف الرساله و تعليم الحقائق و تفهيم المعارف الالهيه و الارشاد الى الاحكام و الآداب الدينيه : هو الوحى من جانب الله المتعال من غير واسطه أمر آخر.

و قد يكون البيان بايجاد كلام أو مخاطبه ملک أو برؤيا منام ، اذا انتهى كل منها الى تأثير و نفوذ قاطع فى القلب كالوحى ، حتى يكون ذلک البيان حجّه تامّه من الله تعالى. و الحجّه من الله المتعال انما يتحقق اذا أوجب شهودا فى القلب و اما مطلق السماع و المخاطبه و الرؤيا و الالقاء ، فلا يكون حجّه فيما بين الله و بين رسله ما لم ينفذ فى القلب و لم يوجب شهودا.

11 الوحى للأنبياء فى الامور المتفرقه ، كما فى :

وَ أَوْحَينا إِلى مُوسى أَنْ أَلْقِ عَصاک [اعراف/117.]

وَ أَوْحَينا إِلى مُوسى إِذِ اسْتَسْقاهُ قَوْمُهُ أَنِ اضْرِبْ بِعَصاک الْحَجَرَ [اعراف/160.]

وَ لَقَدْ أَوْحَينا إِلى مُوسى أَنْ أَسْرِ بِعِبادِى [طه/77.]

فَأَوْحَينا إِلَيهِ أَنِ اصْنَعِ الْفُلْک بِأَعْيُنِنا وَ وَحْينا [مومنون/27.]

ذلِک مِنْ أَنْباءِ الْغَيبِ نُوحِيهِ إِلَيک وَ ما كنْتَ لَدَيهِمْ [يوسف/102.]

و من هذا القبيل الوحى فى ما يرتبط بالمعجزات و ما تقدم من الامور و ما يأتى و ما يتعلق بامور الناس و حالاتهم.

12 الوحى لنبينا صلوات الله عليه فى القرآن ، كما فى

:

وَ كذلِک أَوْحَينا إِلَيک قُرْآناً عَرَبِيا لِتُنْذِرَ [شورى/7.]

وَ أُوحِى إِلَى هذَا الْقُرْآنُ لِأُنْذِرَكمْ بِهِ [انعام/19.]

وَ الَّذِى أَوْحَينا إِلَيک مِنَ الْكتابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقاً لِما بَينَ يدَيهِ [فاطر/31.]

اتْلُ ما أُوحِى إِلَيک مِنَ الْكتابِ [عنكبوت/45.]

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيک أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِما أَوْحَينا إِلَيک هذَا الْقُرْآنَ [يوسف/3.]

فالقرآن الكريم مما اوحى الى نبينا صلوات الله عليه و هو النازل من الله العزيز المتعال بألفاظه و مفاهيمه و سبق انه معجز لفظا و معنى.

و لما كان القرآن الكريم و ما هو من آثار الرساله و لوازمه : مما يجب ان يكون قطعيا و متقينا للرسول ، حتى يعتمد عليها و يبلغها فى الناس ، و قلنا ان من اتقن ما يوجب اليقين هو الوحى الملازم بالشهود عند القلب النافذ فى الفؤاد و هو النازل من الله تعالى بلاواسطه.

و اما اذا تحقق النزول بواسطه صوت او ملک او رؤيا فى منام او فى مكاشفه : فلا بد من ان تنتهى الى حصول شهود فى القلب حتى يتحقق الاطمينان التام و اليقين الكامل.

13 الوحى فى التوحيد ، كما فى :

وَ ما أَرْسَلْنا مِنْ قَبْلِک مِنْ رَسُولٍ إِلاّ نُوحِى إِلَيهِ أَنَّهُ لا إِلهَ إِلاّ أَنَا فَاعْبُدُونِ [انبياء/25.]

قُلْ إِنَّما أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكمْ يوحى إِلَى أَنَّما إِلهُكمْ إِلهٌ واحِدٌ فَمَنْ كانَ يرْجُوا لِقاءَ رَبِّهِ فَلْيعْمَلْ عَمَلاً صالِحاً وَ لا يشْرِک بِعِبادَهِ رَبِّهِ أَحَداً [كهف/110.]

قُلْ إِنَّما أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكمْ يوحى إِلَى أَنَّما إِلهُكمْ إِلهٌ واحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيهِ وَ اسْتَغْفِرُوهُ وَ وَيلٌ لِلْمُشْرِكينَ [فصلت/6.]

و التوحيد اول ما يجب للبشر عرفانه و

تعلقه به و هو اهم الوظائف العقليه و اعلى المعارف الانسانيه و به يرتبط الانسان بمبدء العوالم و بارى ء الموجودات و به يحصل السعاده الابديه و الكمال الذاتى. و لا يخفى ان التوحيد فى العقيده يلازمه العبوديه و خلوص العمل له و الاستقامه التامه فى طاعه حيت يطابق الظاهر الباطن.

14 الوحى للافراد المختلفه غير الاولياء ، كما فى :

وَ إِذْ أَوْحَيتُ إِلَى الْحَوارِيينَ أَنْ آمِنُوا بِى وَ بِرَسُولِى قالُوا آمَنّا [مائده/111.]

إِذْ أَوْحَينا إِلى أُمِّک ما يوحى أَنِ اقْذِفِيهِ فِى التّابُوتِ فَاقْذِفِيهِ فِى الْيمِّ [طه/38-39.]

وَ أَوْحَينا إِلى أُمِّ مُوسى أَنْ أَرْضِعِيهِ [قصص/7.]

الوحى ان كان فى مورد ابلاغ الاحكام و الحقائق الالهيه : فلا بد ان يتحقق بوسيله رسول امين طاهر لا ينطق عن الهوى و لا يتمايل الى جانب خلاف الحق ليكون حجه تامه من الله تعالى.

و اما فى موارد شخصيه او عرفيه اجتماعيه : فلا اشكال فى تحققه بوسائط مختلفه ، اذ اريد منه هدايتهم الى ما فيه صلاحهم و هذا لطف منه تعالى فى مورد عباده المتوجهين اليه المتوقعين منه.

وَ ما كانَ لِبَشَرٍ أَنْ يكلِّمَهُ اللّهُ إِلاّ وَحْياً أَوْ مِنْ وَراءِ حِجابٍ أَوْ يرْسِلَ رَسُولاً فَيوحِى بِإِذْنِهِ ما يشاءُ إِنَّهُ عَلِى حَكِيمٌ [شورى/51.]

الكلام : هو ما يبرز عن الباطن و يبين النيه القلبيه بأى نحو كان فيشمل الكلام بالحروف و الصوت و الكلام بايجاد تكوينى و الكلام المعنوى او الظاهر بواسطه ملک او انسان و غيرها. فيستحيل أن يكلم الله بشرا الا بالصور الثلاث المذكوره فى الايه الكريمه فان الكلام المادى الظاهرى يحتاج الى تحقق الجهاز الباطنى القلبى و الجهاز

الظاهرى للتكلم و وجود اسباب خارجيه من لامكان و الهواء و هذه الامور توجب محدوديه و فقرا و حاجه فى المتكلم و لا ينسب الى الله المتعال.

و اما الوحى : فقلنا انه عباره عن القاه امر منظور فى قلب شخص يوجب يقينا و شهودا له و هذا الالقاء امر روحانى و يلقى فى الباطن و القلب الروحانى لا القلب الجسمانى و هو ممكن ان ينسب الى الله المتعال. فالوحى تكليم الله عبده بلاواسطه و بلا حجاب و هو من المصاديق الكامله التامه للكلام من الله المتعال.

و اما الكلام من وراء الحجاب : فهو اذا لم يكن الخطاب بلاواسطه شى ء بل يوجد و يبرز فى الخارج بواسطه ملک او الفاظ و كلمات او وسيله اخرى ، فالكلام حينئذ يظهر فى الخارج بأخذ منها. فى هذه الصوره يجب ان تكون الواسطه مظهرا و مجلى و مرآه للكلام الالهى من دون ان تكون لها موضوعيه و خصوصيه ، فهى لاترى الا الكلام و هذا كالقرآن المجيد الظاهر بوسيله النبى او ملک. فالقرآن الكريم باعتبار انه اوحى الى النبى صلى الله عليه و آله : وحى ، و باعتبار ظهوره فى الخارج و نسبته الى الناس : كلام لله تعالى.

و اما ارسال الرسول : اعم من ان يكون الرسول انسانا او ملكا و هو مأمور بابلاغ الكلام و ابرازه الى الناس فهذا الرسول اذا كان امينا فى بيانه و مأمورا به : فهو يروى كلام الله المتعال ، سواء كان القاؤه اليه وحيا أو روايه. ففى هذه الصوره : يلاحظ الرسول على نحو استقلال و الموضوعيه. و فى الصوره الثانيه : كونه فانيا و مرأه و غير ملحوظ بذاته.

و

لا یخفی ان هذه الصور الثلاث فی الآیه الکریمه : انما هی لبیان اقسام کلمات الله المتعال و الوحی انما یتصور فی واحد منها.

و قد اضطربت کلمات المفسرین فی تفسیر الآیه و کذلک فی تفسیر معنی الوحی و حقیقته و فی ما بیناه کفایه للمتدبر.

3. ویژگیهای وحی

1. موضوعات وحی

1 مادی :

وَ أَوْحَینا إِلی مُوسی إِذِ اسْتَسْقاهُ قَوْمُهُ أَنِ اضْرِبْ بِعَصاک الْحَجَرَ [اعراف/160.]

وَ أَوْحَینا إِلی مُوسی وَ أَخِیهِ أَنْ تَبَوَّءا لِقَوْمِکما بِمِصْرَ بُیوتاً [یونس/87.]

وَ أَوْحی رَبُّک إِلَی النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِی مِنَ الْجِبالِ بُیوتاً [نحل/68.]

وَ أَوْحَینا إِلی أُمِّ مُوسی أَنْ أَرْضِعِیهِ [قصص/7.]

فَأَوْحَینا إِلَیهِ أَنِ اصْنَعِ الْفُلْک بِأَعْیُنِنا وَ وَحْینا [مومنون/27.]

2 معنوی :

وَ کذلِک أَوْحَینا إِلَیک قُرْآناً عَرَبِیا [شوری/7.]

نُوحِی إِلَیهِ أَنَّهُ لا إِلهَ إِلاّ أَنَا فَاعْبُدُونِ [انبیاء/25.]

تِلْک مِنْ أَنْباءِ الْغَیبِ نُوحِیها إِلَیک [هود/49.]

ذلِک مِمّا أَوْحی إِلَیک رَبُّک مِنَ الْحِکمَهِ [اسراء/39.]

وَ أَوْحَینا إِلَیهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ [یوسف/15.]

2. حامل وحی

در آیه ذیل می فرماید : حامل وحی جبرئیل است.

قُلْ مَنْ كانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلى قَلْبِک بِإِذْنِ اللّهِ [بقره/97.]

اما در دو سوره دیگر واسطه را ، روح معرفی نموده :

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الأْمِينُ عَلى قَلْبِک [شعراء/193-194.]

قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّک بِالْحَقِّ [نحل/102.]

آیا مراد از روح در دو آیه اخیر ، همان جبرئیل در آیه اول است؟

علامه سید محمد حسین طباطبایی از حضرت علی (علیه السلام) نقل می کند که حضرت با استشهاد از آیه؛يَنَزِّلُ الْمَلائِكَةَ بِالرُّوحِ [نحل/2.

] فرمود : روح غیر از ملائکه است و چون جبرئیل از ملائکه است ، پس روح غیر از جبرئیل نیز می باشد. متن روایت که در المیزان نیز موجود است ، چنین است؛ عَنْ سَعْدٍ الْإِسْكافِ قَالَ : أَتَى رَجُلٌ أَمِيرَ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) يسْأَلُهُ عَنِ الرُّوحِ أَ لَيسَ هُوَ جَبْرَئِيلَ فَقَالَ لَهُ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) جَبْرَئِيلُ (علیه السلام) مِنَ الْمَلَائِكهِ وَالرُّوحُ غَيرُ جَبْرَئِيلَ فَكرَّرَ ذَلِک عَلَى الرَّجُلِ فَقَالَ لَهُ لَقَدْ قُلْتَ عَظِيماً مِنَ الْقَوْلِ مَا أَحَدٌ يزْعُمُ أَنَّ الرُّوحَ غَيرُ جَبْرَئِيلَ فَقَالَ لَهُ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (علیه السلام) إِنَّک ضَالٌّ تَرْوِى عَنْ أَهْلِ الضَّلَالِ يقُولُ اللَّهُ تَعَالَى لِنَبِيهِ ص أَتى أَمْرُ اللَّهِ فَلا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحانَهُ وَ تَعالى عَمّا يشْرِكونَ ينَزِّلُ الْمَلائِكَهَ بِالرُّوحِ [نحل2-1] وَ الرُّوحُ غَيرُ الْمَلَائِكهِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيهِمْ [كافى ، ج1 ، ص274.]

منبع [تفسير الميزان ، ج12 ، ص237.]

از مجموع آیات چنین استفاده می شود که جبرئیل که از ملائکه است با روح که از ملائکه نیست باهم نازل می شوند و روح حامل وحی است و نسبت به جبرئیل نیز یک معنی صحیح است.

علی (علیه السلام) درباره ملائکه حامل وحی در نهج البلاغه می فرماید : وَ مِنْهُمْ أُمَنَاءُ عَلَى وَحْيهِ وَ أَلْسِنَهٌ إِلَى رُسُلِهِ [نهج البلاغه ، خطبه1. ظاهر این جمله آن است که حامل وحی یک ملک نیست بلکه دسته ای هستند در روایات از پیشوایان معصوم علیهم السلام. و شرح آیت الله العظمی خوئی ، ج2 ، ص19 نیز چنین است که جبرئیل از میکائیل و او از اسرافیل و او از لوح محفوظ و او از قلم و او

از خدا وحی را دریافت می دارد.]

3. چگونگی وقوع وحی

روایات در چگونگی وحی چند نوع است. یک دسته روایات می فرماید : جبرئیل همچون بنده در خدمت پیغمبر با اذن وارد می شد. مانند : عن أبی عبد الله (علیه السلام) قال کان جبرئیل إذا أتی النبی (ص) قعد بین یدیه قعده العبد و کان لا یدخل حتی یستأذنه [بحارالأنوار ، ج18 ، ص256.]

(البته این نحو وحی در صورتی بود که واسطه وحی جبرئیل بود کما فی الروایات) .

یک دسته روایات می فرماید : پیامبر (ص) چنان عرق می کرد که دگرگون می شد. سنگین می شد. حتی اگر سوار شتر بود ، شتر به وضع عجیبی در می آمد که نزدیک بود شکمش به زمین برسد ، و خلاصه حالتی شبیه به حالت غش کردن به حضرت دست می داد. این حالت در وقت وحی زمانی بود که نه جبرئیل و نه غیر او واسطه نبود ، بلکه وحی مستقیما از خدا و مخاطب ذات او بود. کما فی الحدیث 12 ، 30 و غیره.

عن عبید بن زراره عن أبیه قالقلت لأبی عبد الله (ص) جعلت فداک الغشیه التی کانت تصیب رسول الله (ص) إذا نزل علیه الوحی قال : فقال ذلک إذا لم یکن بینه و بین الله أحد ذاک إذا تجلی الله له قال ثم قال تلک النبوه یا زراره و أقبل یتخشع [بحارالأنوار ، ج18 ، ص256.]

فسئل الصادق (علیه السلام) عن الغشیه التی کانت تأخذ النبی ص أ کانت تکون عند هبوط جبرئیل ع فقال لا إن جبرئیل کان إذا أتی النبی ص لم یدخل علیه حتی یستأذنه و إذا دخل

عليه قعد بين يديه قعده العبد و إنما ذلک عند مخاطبه الله عز و جل إياه بغير ترجمان و واسطه [كمال الدين ، ج1 ، ص85.]

عَنْ عُمَرَ بْنِيزِيدَ قَالَ حَاضَتْ صَاحِبَتِی وَ أَنَا بِالْمَدِينَهِ وَ كانَ مِيعَادُ جَمَّالِنَا وَ إِبَّانُ مُقَامِنَا وَ خُرُوجِنَا قَبْلَ أَنْ تَطْهُرَ وَ لَمْ تَقْرَبِ الْمَسْجِدَ وَ لَا الْقَبْرَ وَ لَا الْمِنْبَرَ فَذَكَرْتُ ذَلِک لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ ع فَقَالَ مُرْهَا فَلْتَغْتَسِلْ وَ لْتَأْتِ مَقَامَ جَبْرَئِيلَ (عليه السلام) فَإِنَّ جَبْرَئِيلَ كانَ يجِیءُ فَيسْتَأْذِنُ عَلَی رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ إِنْ كانَ عَلَی حَالٍ لَا ينْبَغِی أَنْ يأْذَنَ لَهُ قَامَ فِی مَكانِهِ حَتَّی يخْرُجَ إِلَيهِ وَ إِنْ أَذِنَ لَهُ دَخَلَ عَلَيهِ فَقُلْتُ وَ أَينَ الْمَكانُ فَقَالَ حِيالَ الْمِيزَابِ الَّذِی إِذَا خَرَجْتَ مِنَ الْبَابِ الَّذِی يقَالُ لَهُ بَابُ فَاطِمَهَ بِحِذَاءِ الْقَبْرِ إِذَا رَفَعْتَ رَأْسَک بِحِذَاءِ الْمِيزَابِ وَ الْمِيزَابُ فَوْقَ رَأْسِک وَ الْبَابُ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِک وَ تَجْلِسُ فِی ذَلِک الْمَوْضِعِ وَ تَجْلِسُ مَعَهَا نِسَاءٌ وَ لْتَدْعُ رَبَّهَا وَ يومِّنَّ عَلَی دُعَائِهَا قَالَ فَقُلْتُ وَ أَی شَیءٍ تَقُولُ قَالَ تَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّی أَسْأَلُک بِأَنَّک أَنْتَ اللَّهُ لَيسَ كمِثْلِک شَیءٌ أَنْ تَفْعَلَ لِی كذَا وَ كذَا قَالَ فَصَنَعَتْ صَاحِبَتِی الَّذِی أَمَرَنِی فَطَهُرَتْ وَ دَخَلَتِ الْمَسْجِدَ قَالَ وَ كانَ لَنَا خَادِمٌ أَيضاً فَحَاضَتْ فَقَالَتْ يا سَيدِی أَ لَا أَذْهَبُ أَنَا زَادَهً فَأَصْنَعُ كمَا صَنَعَتْ سَيدَتِی فَقُلْتُ بَلَی فَذَهَبَتْ فَصَنَعَتْ مِثْلَ مَا صَنَعَتْ مَوْلَاتُهَا فَطَهُرَتْ وَ دَخَلَتِ الْمَسْجِدَ [كافی ، ج4 ، ص452.]

عن أبی عبد الله (عليه السلام) قال قال بعض أصحابنا أصلحک الله أ كان رسول الله (ص) يقول قال جبرئيل و هذا جبرئيل يأمرنی ثم يكون فی حال أخری يغمی عليه قال

فقال أبو عبد الله (علیه السلام) : إنه إذا کان الوحی من الله إلیه لیس بینهما جبرئیل أصابه ذلک لثقل الوحی من الله و إذا کان بینهما جبرئیل لم یصبه ذلک فقال قال لی جبرئیل و هذا جبرئیل [بحارالأنوار ، ج18 ، ص268.]

دسته ای از روایات می فرماید : صدای وحی همچون زنجیری بود که حرکت کند.

[المناقب لابن شهرآشوب] و أما کیفیه نزول الوحی فقد سأله الحارث بن هشام کیف یأتیک الوحی فقال أحیانا یأتینی مثل صلصله الجرس و هو أشده علی فیفصم عنی فقد وعیت ما قال و أحیانا یتمثل لی الملک رجلا فیکلمنی فأعی ما یقول [بحارالأنوار ، ج18 ، ص260.]

در روایتی چنین می فرماید : روی أنه کان إذا نزل علیه الوحی یسمع عند وجهه دوی کدوی النحل [بحارالأنوار ، ج18 ، ص261.]

در بعضی روایات چنین می خوانیم که جبرئیل به شکل دُحیه کلبی تمثّل می یافت. عن ابن عباس قالکان رسول الله (صلی الله علیه و آله) فی بیته ، فغدا إلیه علی (علیه السلام) فی الغداه ، و کان یحب إن لا یسبقه إلیه أحد ، فدخل فإذا النبی (صلی الله علیه و آله) فی صحن الدار و إذا رأسه فی حجر دحیه بن خلیفه الکلبی ، فقال السلام علیک ، کیف أصبح رسول (صلی الله علیه و آله) قال بخیر ، یا أخا رسول الله. فقال علی (علیه السلام) جزاک الله عنا أهل البیت خیرا. قال له دحیه إنی أحبک ، و إن لک عندی مدیحه أهدیها إلیک أنت أمیر المؤمنین ، و قائد الغر المحجلین ، و سید ولد آدم ما خلا

النبیین و المرسلین ، لواء الحمد بیدک یوم القیامه ، تزف أنت و شیعتک مع محمد (صلی الله علیه و آله) و حزبه إلی الجنان ، قد أفلح من والاک ، و خاب و خسر من خلاک ، محبو محمد (صلی الله علیه و آله) محبوک ، و مبغضوه مبغضوک ، لا تنالهم شفاعه محمد (صلی الله علیه و آله) ، ادن من صفوه الله. فأخذ رأس النبی (علیه السلام) فوضعه فی حجره ، فانتبه النبی (علیه السلام) فقال ما هذه الهمهمه ، فأخبره الحدیث ، فقال لم یکن دحیه ، کان جبرئیل (علیه السلام) سماک باسم سماک الله (تعالی) به ، و هو الذی ألقی محبتک فی قلوب المؤمنین ، و رهبتک فی صدور الکافرین. [أمالی طوسی ، 604.]

در روایات 22 ، 23 ، 24 بحار الانوار ، ج8 ، ص264. از کافی نقل می کند که غیر از ملک وحی و جبرئیل موجودی بزرگتر و مهم تر از جبرئیل با پیغمبر (ص) و ائمه علیهم السلام هست که آنانرا یاری و تأیید می کند ، اما این نصرت در مسئله وحی است یا در هر نوع کاری ، حدیث مطلق است.

4. شرائط قانونگذار

1 اسرار جسم ، روح ، عواطف ، آرزوها ، فطریات ، ادراکات عقلی ، اصول حاکم بر روابط انسان ها ، و... را بداند.

2 گذشته و آینده را بداند.

3 قوانین آن عملی باشد ، نه خیالی.

4 معصوم باشد. دلسوز باشد. از احدی نترسد.

5 منافع شخصی نداشته باشد.

6 ضمانت اجراء داشته باشد.

ما نسبت به قوانین بشری شک داریم؟

از کجا ما را شناخته اند.

از کجا ما را دوست

دارند.

از کجا منافع شخصی خودشان را در نظر نگرفته اند.

از کجا جامع باشد.

از کجا در آینده دور بازتاب منفی در کار باشد.

5. نظریه فلاسفه قدیم درمورد وحی

1 روح انسان برای بروز استعدادش باید از موجود مجردی بنام (عقل فعال) استمداد کند.2

هر چه روح قوی تر باشد ، ارتباط او و استمدادش از عقل فعال بهتر و بیشتر خواهد بود. پیغمبر روح بسیار قوی دارد که می تواند بهتر و بیشتر حقائق را درک کند؛ این از یک طرف و از طرف دیگر قوه خیالیه پیغمبر هم خیلی قوی است. می تواند حقائق درک شده را در خیال خود به لباس های گوناگون ملبس کند. (قرآن همان حقائق است که حضرت محمد (ص) در قوه خیالیه با عبادات شیرین و مثالهای جالب آورده است) .

از سوی دیگر حسّ مشترک (حواس پنجگانه) نیز خیلی قوی است به جوری که همین مطالب کلی را که باروح خو گرفته و با خیال قوی بافته با گوش قوی نیز می شنود و با چشم قوی می بیند.

این خلاصه عقیده فلاسفه قدیم است که در کتاب رهبران بزرگ آیه الله مکارم مفصل آنرا آورده است.

نتیجه :

1 پیک وحی خدا همان عقل فعال است نه جبرئیل.

2 وحی جز ارتباط روح قوی با عقل فعال نیست. همانند اینکه روح متوسط سایر علوم را در اثر ارتباط با عقل فعال پیدا می کند.

3 فرشته ، صدا ندارد و دیدنی نیست. این قدرت خیالیه پیغمبر است که خیلی صورت و صدائی در افق ذهن ایجاد کرده و سپس قدرت حس مشترک آنرا به صورت یک امر محسوس در حاسّه شخص در آورده.

جواب این نظریه :

1 یکی

از پایه های این نظریه قبول هیئت بطلمیوس است ، با آن هماهنگ نیست و از اساس این نظریه خراب شده است.

2 بر فرض آنکه نه فلک باشد نه روح ، از کجا که عقل نباشد از کجا که چیزدیگری نباشد کما قال؛ خواجه نصیر الدین و علامه حلّی.

3 ادیان آسمانی وحی را یک نوع ارتباط خاص با مبدأ هستی می دانند ، نه آنکه همان استمداد معمولی از عقل فعال ، لکن کمی پررنگ تر.

4. پاسخ به شبهات

پاسخ :

قسمت اول را قبول داریم. مدارک و سیره پیغمبر ص گواهی می دهد. همه او را امین می دانستند و از هر انحرافی دور بوده است.

قسمت دوم را قبول نداریم ، زیرا اگر حتی کوچکترین مطلبی را از کسی فرا می گرفت کاه را کوه کرده و دشمنان سر و صدا به راه انداخته بودند. پیغمبر (ص) که از کنار مغازه آهنگر رومی عبور می کند به هنر او نگاه می کند. دشمن می گوید حتما مطالب قرآن از آن آهنگر رومی است. آیا می تواند اطلاعاتی فراگیرد و از دید آنان که دنبال بهانه هستند و هر چیزی را دستاویز قرار می دهند مخفی بماند. از یکسو طبع سلیم پیامبر ، و وضع حجاز و لجاجت دشمن او ، نمی گذارد این احتمالات را بپذیریم و از سوی دیگر قرآن و روایات او را امّی معرفی می کند. از همه بگذریم قرآن مبارزه می طلبد. چرا اساتید پیغمبر (ص) جوابش را ندادند ، حقائق فعلی قرآن در کدام کتاب آسمانی است تا بگوییم اینها از آن گرفته شده؟

اما قسمت سوم ، اولا مگر هر که انتظار مقامی را دارد و به فکر آن است به آن مقام می رسد؟ ثانیا

دیگران نیز این موضوع را می دانستند. چرا انتظار نداشتند؟ ثالثا انتظارش صحیح و بجا بود و بالاخره از طرف خدا مبعوث شد یا مبعوث نشد. در صورت اول که هیچ و اگر مبعوث نشد و خیال می کرد مبعوث نشده چه توجیهی برای همین قرآن و معجزات علمی و اخبار پیشگویی آن دارید؟ او که خیال می کرده مبعوث شده و جبرئیل به او وحی می کند در عالم خیال مبارزه می طلبد شما که خیال نمی کنید دنیا که خیال نمی کند چرا جواب یک مسئله خیالی را نمی دهید؟

اما قسمت چهارم را نیز شعبه وحی می دانیم ، نه آنکه مقدمه برای خیال وحی. الآن جواب خیال را دادیم. مقامات آن هم قهرا جواب داده می شود. و الله العالم.

اگر انبیاء همان نوابغ هستند چرا نسبت کارهایشان را به خدا می دانند.؟

اگر انبیاء همان نوابغ هستند چرا آناً کاری را انجام نمی دادند.؟

اگر انبیاء همان نوابغ هستند چرا با این همه گریه و مناجات خود را به عالم دیگری مربوط می کردند و همچون سایر نوابع ، مصلحان ، تنها به دادن طرح و تلاش اکتفاء نمی کردند؟ !!

1. ورزش

1. ارزش واهمیت آن

1- بهترین جایزه ورزشکار ، سلامتی او است نه کاپ. [ارزش طبی ، دکتر اشرفی] .

2- هر چه ورزشگاه بیشتر باشد نیاز به زندان و بیمارستان کمتر است. [دکتر اشرفی ، ارزش طبی] .

3- عن رسول الله (ص) : العقل السالم فی البدن السالم

وَ مَنْ كانَ مَرِيضاً أَوْ عَلى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيامٍ أُخَرَ [بقره/185] .

إِنَّ خَيرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِى الأَْمِينُ [قصص/26] .

6- در بیشتر عبادات ما حرکت است.

7-ان لبدنک علیک حقا

8- اگر دل کسی را بشکنی دیه ندارد اما

اگر دست و پا را بشکنی دیه دارد ، برای پاسداری از بدن.

2. نیاز به ورزش

1- هر که کار مغزی دارد نیازش به ورزش بیشتر است. [ارزش طبی ورزش ، دکتر اشرفی] .

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لكل عضو من البدن استراحه [غررالحكم ، ص236] .

3- قَالَ الرِّضَا (ع) : وَ اجْتَهِدُوا أَنْ يكونَ زَمَانُكمْ أَرْبَعَ سَاعَاتٍ سَاعَةً لِلَّهِ لِمُنَاجَاتِهِ وَ سَاعَةً لِأَمْرِ الْمَعَاشِ وَ سَاعَةً لِمُعَاشَرَهِ الْإِخْوَانِ الثِّقَاتِ الذين يعرفونكم عيوبكم و يخلصون لكم فى الباطن و ساعه تخلون فيها للذاتكم فى غير محرم و بهذه الساعه تقدرون على الثلاث ساعات [تحف العقول ، ص409] .

4-قالُوا يا أَبانا إِنّا ذَهَبْنا نَسْتَبِقُ [يوسف/17] .

5 أَرْسِلْهُ مَعَنا غَداً يرْتَعْ وَ يلْعَبْ [يوسف/12] .

6- عن رسول الله (ص) : الهوا و العبوا فانّى اكره ان ارى فى دينكم غلظه [نهج الفصاحه ، 531] .

7- انسان موجودی است متحرک اگر عقل برای آن حرکت ، مسیر صحیح تعین نکند به جای فاسد خواهد رفت و اکثر جنایات بشر در ایام فراغت است.

3.هدف از ورزش

1- همه آفرینش برای انسان است و گل سرسبد عمر انسان ، جوانی است و اگر ورزش اصل باشد ، عصاره هستی می شود ورزش و آخر و رزش پوچی ست.

2-وَ زادَهُ بَسْطَةً فِى الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ [بقره/247] .

3- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللَّهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِک مِنَ الْكسَلِ [كافى ، ج2 ، ص585] .

4- عن رسول الله (ص) : تقوو لعدوكم

5-وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ [انفال/60] .

6- هدف از تحصيل قدرت : قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : قوّ على خدمتک جوارحى (دعاى كميل) [مصباح المتهجد ، ص849] .

قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طُوبَى لِمَنْ أَسْلَمَ وَ كانَ عَيشُهُ كفَافاً و قواه سدادا [النوادر راوندی ، ص4] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ اجعل قوتی فی طاعتک [المصباح کفعمی ، ص123] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللهم اقض لی فی الخمیس خمساً لا یتسع لها إلا کرمک و لا یطیقها إلا نعمک سلامه أقوی بها علی طاعتک و... [المصباح کفعمی ، ص129] .

7- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کنَّا إِذَا احْمَرَّ الْبَأْسُ اتَّقَینَا بِرَسُولِ اللَّهِ فَلَمْ یکنْ أَحَدٌ مِنَّا أَقْرَبَ إِلَی الْعَدُوِّ مِنْهُ [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، 19 ، ص116] .

8- قال امیرالمؤمنین (ع) : "من بدن خود را برای سختی ها و تشنگی و گرسنگی مثل درخت های صحرائی پر مقاوم و پرقدرت تربیت کرده ام. [حیدر کرار ، ثابت و بی درنگ و مکرر] .

4. آثار ورزش

1 ورزش ، کمکی به مغز است. با این که وزن مغز دو درصد وزن بدن است ، بیست درصد اکسیژن مصرفی را به کار می برد و هر چه تنفس و ورزش وخون رسانی بهتر باشد آمادگی فکری بیشتر خواهد بود لذا تا امکان دارد در فضای باز باشد [ارزش طبی ورزش ، دکتر اشرفی] .

2- کسانی که کار یا ورزش می کنند کمتر به سکته ، قند ، فشار خون ، زخم معده گرفتارند. [ارزش طبی ورزش ، دکتر اشرفی] .

3- حس ابتکار ، طرز مبارزه با حریف ، سرعت اخذ تصمیم و فتح دروازه دشمن ، لذت از کار دسته جمعی از آثارورزشهای جمعی مثل فوتبال است. [ارزش طبی ورزش ،

دکتر اشرفی] .

4- ورزش برای زنان در زایمان مؤثر است. عشائر بعد از تولد... ، آمار زایمان های بد زیاد شده است. [ارزش طبی ورزش ، دکتر اشرفی] .

5- ورزشکار در پیری نیز از کار خودش خیر می بیند. در قیافه و...

6- فایده ورزش : آمادگی برای کارهای سنگین ، مقاومت در برابر امراض ، سلامت روح ، مقدمه انجام عبادات از قبیل کمک به محرومان جهاد ، ظالم کوبی و...

7- افزایش عمر

8- در نتایج ورزش : تعدیل قوای جسمانی که قهراً از فشار شهوت مصونند. توجه افکار به قهرمان شدن بجای وسوسه سلامتی بدن ، مقاومت در برابر بیماری ها ، در دام اعتیادات نیفتادن.

5. شرائط ورزش

1- بهترین ورزش آن است که

الف) با آرامش روحی و خوشی (نه قمار) باشد

ب) تفریح : (نه محیط جنجالی) باشد

ج) با محبت و شادابی باشد (نه خشونت مثل بکس) [ارزش طبی ورزش ، دکتر اشرفی] .

2- وقت ورزش : قبل از صبحانه ، کمی زودتر و چند ایستگاه پیاده بروید و شب بعد از غذا و وقت خواب. [ارزش طبی ورزش ، دکتر اشرفی] .

3- کسانی که به منزل یا اتاقشان آفتاب نمی رسد کمی از آفتاب جاهای دیگر استفاده کنند [ازرش طبی ورزش ، دکتر اشرفی] .

4- ما با ورزش مخالف نیستیم : با این که ورزش عامل غفلت باشد مخالفیم ، با این که ورزش عامل تجدیدی و مردود شدن محصل باشد مخالفیم. ، با اینکه ورزش یک شغل باشد مخالفیم ، با خودنمائی و غرور در

آن مخالفیم ، با ناهماهنگی های روح و بدن مخالفیمزاده بسطه فی العلم والجسم

با ایام برگزاری

آن در اوقات حساس تاریخی مثل روز بمباران لبنان ، روز اشغال افغانستان ، روز آوارگی فلسطین ، روز ارزان کردن قیمت نفت و... مخالفیم.

با این که تماشاچیان برنده را تا حد و مرز خدا (قهرمان پرستی) بردن مخالفیم و بازنده را بی حیثیت کنند مخالفیم.

با شرط بندی ها و برد و باخت ها و ایجاد تفرقه ها و بدگوئی ها مخالفیم.

با این که قدرت ورزشکار از گندم آمریکا ، سیب لبنان ، گوشت استرالیا ، باشد مخالفیم.

5- قَالَ الرِّضَا (ع) : اجْعَلُوا لِأَنْفُسِكمْ حَظّاً مِنَ الدُّنْيا بِإِعْطَائِهَا مَا تَشْتَهِی

الف : مِنَ الْحَلَالِ (کیفیت حلال باشد)

ب : مَا لَمْ تَثْلَمِ الْمُرُوَّةَ (نوع آن ، خلاف مروت نباشد)

ج : وَ لَا سَرَفَ فِيهِ (مقدار آن زیاد نباشد)

د : وَ اسْتَعِينُوابِذَلِک عَلَی أُمُورِ الدِّينِ (برای هدف عالی باشد) [تحف العقول ، ص409] .

6- با کارهای عبادی ، اجتماعی ، اقتصادی ، هماهنگ باشد.

7- آینده ورزش هم در نظر باشد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا خير فی لذه من بعدها النار [أمالی صدوق ، ص498] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : نزهوا أنفسكم عن دنس اللذات و تبعات الشهوات [غرر الحكم ، ص240] .

6. آفات ورزش

1- ورزش آن قدر صورت نگیرد که خستگی مفرط پدید آورد.

2- عدم تناسب ورزش با طبیعت و فرهنگ ، اگر توجه صرفاً روی ورزشهای وارداتی باشد. ادب از بین می رود و غرور پدید می آید.

3- عدم تناسب ورزش با نیازهای زندگی و این که ورزش مقدمه آمادگی برای انجام تکالیف زندگی نباشد.

4- اینکه ورزش شوخی و غیر جدی تلقی شود و به صورت سرگرمی با آن برخورد شود و در حاشیه باشد.

5-

شکمپارگی ورزشکار : به ورزشکار بدهند خوب بخورد و بعد خوب تمرین کند تا مسابقه دهد بعد جلوی زیاده طلبی او را نمی توان گرفت.

6- تجمّل در ورزش و ورزش را منحصر به امکانات گران قیمت کردن و وابستگی اقتصادی را افزایش دادن گزاف.

7- عدم بینش صحیح در ورزش که سبب می شود ورزشکارانی بدون اعتقاد و بی ایمان وجودداشته باشند.

8- اگر ورزش حرفه شود ، خود آفت است. ورزش شغل نیست ، مربیگری ورزش چون در تربیت انسان دخالت می کند شغل است.

9- اگر ورزش در فضای مناسب نشود آفت است. ابتدای انحراف ما در ورزش هم همین تغییر است ، از زور خانه به دربار.

10- اگر نااهلان در ورزشگاه باشند باعث آلودگی محیط ورزشگاه می شوند.

11- اصطلاحاتی که نادرست است و یا تحریف شده مثل ضرب گیر در زورخانه که حال و هوای میدان نبرد را تداعی می کرد و رشد کسی که زورمندان را هدایت می کرد و وسایل که همه زمینه های لازم را جهت آمادگی برای میدان نبرد ایجاد می کرد...

قهرمانان غیر مکتبی حیوانندأُولئِک کالْأَنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ [اعراف/179] .

و شهرها هم طویله های قشنگ می شد.

7. ورزش یا لهوولعب

1- قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : اللهو يسخط الرحمن و يرضى الشيطان و ينسى القرآن [بحارالأنوار ، ج75 ، ص9] .

2- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْمَلَاهِی تُورِثُ قَسَاوَةَ الْقَلْبِ وَ تُورِثُ النِّفَاقَ [بحارالأنوار ، ج73 ، ص356] .

3- قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : الأباطيل موقعه فی الأضاليل [غررالحكم ، ص71] .

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) فِی صِفَهِ الْمُؤمِنِ : الْمُؤمِنُ بِشْرُهُ فِی وَجْهِهِ وَ حُزْنُهُ فِی قَلْبِهِ أَوْسَعُ شَیءٍ صَدْراً وَ أَذَلُّ شَیءٍ

نَفْساً یکرَهُ الرِّفْعَهَ وَ یشْنَأُالسُّمْعَهَ طَوِیلٌ غَمُّهُ بَعِیدٌ هَمُّهُ کثِیرٌ صَمْتُهُ مَشْغُولٌ وَقْتُهُ [نهج البلاغه ، حکمت 333] .

5- قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : أول اللهو لعب و آخره حرب [غررالحکم ، ص461] .

6- قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : مجالس اللهو تفسد الإیمان [غررالحکم ، ص461] .

7- قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : أبعد الناس من الصلاح الکذوب و ذو الوجه الوقاح [غررالحکم ، ص220] .

8- قَالَ أَمِیرُ الْمُؤمِنِینَ (ع) : لا یفلح من وله باللعب و استهتر باللهو و الطرب [غررالحکم ، ص460] .

9- قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : المؤمن لا یلهو حتی یغفل [مجموعه ورام ، ج1 ، ص52] .

8. جنبه های مختلف ورزش

1. بهداشتی و سالم سازی

1- ورزش در جلوگیری از اعتیاد به سیگار نقش اساسی دارد.

2- ورزش از جمع شدن چربی در خون وقلب جلوگیری می کند.

3- ورزش ، راه افزایش قدرت دفاعی بدن در مقابل میکروبها است.

4- ورزش از بیماری قند جلوگیری می کند.

5- ورزش سبب هضم کامل غذا در معده می شود.

6- باب اطعمه و اشربه درفقه مدون ما به سبب توجه به صحت بدن و نگهداری درست آن می باشد.

7- باب حدود دیات در فقه مدوّن ما به سبب توجه به بدن و محافظت از آن است.

8- قَالَ أَمِيرُ الْمُؤمِنِينَ (ع) : الصحه أفضل النعم (صحت و سلامت بالاترین نعمت است) [غررالحکم ، ص483] .

9-انّ لبدنک علیک حقاپیامبر اکرم فرمود بدن تو را بر تو حقی است که از جمله آن حق تغذیه ، آسایش ، بهداشت و لذت سالم است.

10- ورزش چون باعث کاهش تعداد ضربان قلب می شود و قلب اقتصادی

کار می کند لذا سبب افزایش طول عمر می شود زیرا از نظر فیزیولوژیو پزشکی هر چه تعداد ضربان قلب کمتر باشد بیانگر قلب سالم تری است و ارگانها ، بافتها و سلول های بدن با عملکرد کمتری از قلب ، اکسیژن خود را دریافت می نمایند.

1-ان الله یبغض الواهن الضعیف (همانا خداوند از آدمهای سست و ناتوان بدش می آید" [بقره ، 247] .

2-النفس کالجار ومن المضار ، انسان همان طوری که نباید به همسایه ضرر برساند حق ندارد به خودش هم ضرر بزند.

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : المعده بیت کل داء و الحمیه رأس کل دواء فأعط نفسک ما عودتها [طب النبی (ص) ، ص19] .

4- انسان سالم فقط از لحاظ ظاهر سالم نیست بلکه نزاکت و ادب و حرکات صادقانه و صمیمیت او ، عاطفه و اطمینان قلبی ، همه در سلامت او تاثیر دارد.

5- از خزائن رحمت خداوند چیزی می خواهی که جز او کسی قدرت بر بخشیدن ندارد ، زیادی عمر ، صحت بدن ، گشایش روزی.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : سَأَلْتَهُ مِنْ خَزَائِنِ رَحْمَتِهِ مَا لَا یقْدِرُ عَلَی إِعْطَائِهِ غَیرُهُ مِنْ زِیادَهِ الْأَعْمَارِ وَ صِحَّهِ الْأَبْدَانِ وَ سَعَهِ الْأَرْزَاقِ [نهج البلاغه ، نامه 31] .

6- در اول فصل سرما خود را از سرما نگاه دارید و در آخر فصل سرما خود را با سرما تلاقی بدهید زیرا سرما با بدن همان کاری را می کند که با درختان می کند. اول فصل سرما برگ درختان را می سوزاند و آخر آن برگ درختان را می رویاند.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : تَوَقَّوُا الْبَرْدَ فِی أَوَّلِهِ وَ تَلَقَّوْهُ فِی آخِرِهِ فَإِنَّهُ یفْعَلُ فِی الْأَبْدَانِ کفِعْلِهِ فِی

الْأَشْجَارِ أَوَّلُهُ يحْرِقُ وَ آخِرُهُ يورِقُ [نهج البلاغه ، حکمت 128] .

2. آموزشی

1- باید ورزش کاری ، ورزش شغلی ، ورزش صنعتی ، ورزش خدمتی ، ورزش هنری به نوجوانان آموخت و این در صورتی میسر است که وظائف اندامها را در هر یک از موارد بالا بیابیم

و با ورزش همان ها را تقویت کنیم.

2- ورزش توانائی ، ورزش تعهد و ورزش قبول مسؤولیت ، ورزش دقت و پشتکار و ورزش رفتار مکتبی را به جوانان باید آموزش داد.

3- ورزش باید در خدمت تربیت حواس ، تربیت شخصیت ، ، تربیت فنی و تربیت دوقهاش ، تربیت اندامها و نظائر اینها باشد.

4- در بازی ، تخیلات و عواطف ، حضور قطعی دارند امّا در کار ، تنها فعالیت های ذهنی و هوشی و محاسباتی و مهارتی مطرح هستند و می توانند موضوع هر دو (بازی و کار) یکی باشد لذا بازی هدفدار مقدمه فردای فردی باشد.

5- ورزش های ما باید بر راه و رسم زندگی بنا شوند و آمادگی برای زندگی باشند مثل درست راه رفتن ، درست نشستن ، اجسام سنگین را بلندکردن ، درست نفس کشیدن و...

3.اجتماعی

1-وَ زادَهُ بَسْطَةً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ [بقره/247] .

خداوند متعال برای انتخاب رهبر و مدیر یک جامعه شرط قدرت بدن را همراه با داشتن علم قرار داده است.

4. خانوادگی

1- خانواده ها بچه ها را از بازی منع نکنند چون بازی از نظر و جنبه جسمی باعث استحکام استخوانهاو ورزیدگی اعضا آنها می شود. و از جنبه روانی و

ذهنی باعث تحریک کنجکاوی ، رشد حواس ، فعالیت هوشی ، تحقق ابتکار می شود و از جنبه عاطفی به

درک تفاوت مهر با خشونت ، تعادل احساسات منجر می شود ، و حسّ حق جوئی و همکاری و تعاون تقویت می گردد.

2- ولی کودک باید فرزندش را گاهی در روز به راه پیمایی (برای تقویت عضلات جسم وی) تشویق کند تا رفته رفته با چابکی و سرعت خو گیرد. [امام محمد غزالی] .

3- کودک باید پس از بازگشت از مدرسه اندکی خود را با بازیهای طبیعی و سالم سرگرم کند تا مجدداً به وجد و نشاط آید و چنان چه کودک را از بازی منع کنند و باز دارند روحش پژمرده خواهد شد. [امام محمد غزالی] .

5. تربیتی

1- رسالت ورزش در تربیت اعضا و جوارح است و برای انجام تکالیف و مسؤولیت هائی که بر عهده انسان است

2- هر یک از اعضا ، گوش ، چشم ، دست و پا و زبان... دارای وظائفی هستند که در جهت وظائف باید ورزش کنند.

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ يدِهِ وَ لِسَانِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص362] . مسلمان آن کسی است که مسلمانان دیگر از دست و زبانش در امان باشند.

4-قُلْ لِلْمُؤمِنِينَ يغُضُّوا مِنْ أَبْصارِهِمْ [نور/30] . ای پیامبر بگو به مؤمنان تا چشم های خود را از نامحرمان فرو خوابانند که نظر به نامحرم مبدأ و منشا بسی فتنه ها و بلاهاست.

6 مملکت ما همان طور که به فضلاء و دانشمندان احتیاج دارد به این اندازه هم به شما وقتی که با ایمان باشید نیز نیاز دارد وقتی که زورخانه ما ایمان و با قرآن باشد پشتوانه یک ملت است. وقتی

که پهلوانها پهلوان اسلامی باشند پشتوانه یک ملت هستند. [سخنرانی امام خمینی ، 9/3/58] .

6- آن قدر که شما می توانید در ساعات ورزش ، بچه ها را تربیت کنید در ساعات دیگر این قدر ممکن نیست.

7- همه معلم ها با حرف می توانند اثر کنند ، معلم ورزش با عمل.

8- باید دید که دست در جامعه و در کارهای عملی جامعه چه می کند؟ پا ، چه می کند؟ چشم ، گوش و... تا با ورزش همان اعمال را تقویت کرد.

مربّی

1- مربیان ورزش در تربیت حین ورزش در می توانند نقش حساسی داشته باشند.

داور

1- خواه و ناخواه مربی ورزشی نقش مربی اخلاق و انتقال صفات نیک و بد را هم دارد و داور است که می تواند با یک سوت غیر عادلانه صحنه راعوض کند.

2- ماجرای داوری امام حسن (ع) در مورد خط آن دو کودک.

6. اخلاقی تربیتی

1- امام حسین (ع) می فرمایند : القدره تذهب الحفیظه [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج18 ، ص46] .

قدرت کینه را از بین می برد.

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ الشَّدِیدَ لَیسَ مَنْ غَلَبَ النَّاسَ وَ لَکنَّ الشَّدِیدَ مَنْ غَلَبَ نَفْسَهُ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص10] .

3- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لیس الشدید بالصرعه إنما الشدید الذی یملک نفسه عند الغضب [مجموعه ورام ، ج1 ، ص122] .

4- قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ (ع) : من قوى على نفسه تناهى فى القوه [غررالحكم ، ص233] .

5- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَشْجَعُ النَّاسِ مَنْ غَلَبَ هَوَاهُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص394] .

6- عن النبى (ص) : اتحسبون الشده فى حمل الحجاره انما الشده

ان تمیلی احدکم غیظا لم یغلبهآیا گمان میکنید نیرومندی در بردن سنگ است ، نیرومندی حقیقی آن است که شخص خشمگین شود و بر خشم خود غالب گردد. [نهج الفصاحه ، 28] .

7- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَمْ یمْهَدُوا فِی سَلَامَهِ الْأَبْدَانِ وَ لَمْ یعْتَبِرُوا فِی أُنُفِ الْأَوَانِ [نهج البلاغه ، خطبه 83] .

در روز سلامت بدن

چیزی آماده نکردند و در آغاز کار و سر فرصت عبرت نگرفتند.

8- هان! که یکی از بلاها فقر است و دشوارتر از فقر بیماری بدن و دشوارتر از بیماری بدن بیماری دل است.

هان! که یکی از نشانه های تندرستی تقوای دل است.

9- شب و روز نیروها ی بدنی خود را به خدا بده و آن چه اسباب تقرب تو به خداست بدون کم و کاست به مصرف برسان هر چه در این راه به بدن تبرسد ، برسد .

7. فرهنگی

1- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِذَا قَوِیتَ فَاقْوَ عَلَی طَاعَهِ اللَّهِ [نهج البلاغه ، حکمت 383] .

به نسبت اینکه قوی شده ای باید به همان نسبت بر قوت خود در طاعت بیفزائی.

2- قَالَ الْکاظِمُ (ع) : أَمَا إِنَّ أَبْدَانَکمْ لَیسَ لَهَا ثَمَنٌ إِلَّا الْجَنَّهُ فَلَا تَبِیعُوهَا بِغَیرِهَا [کافی ، ج1 ، ص17] .

علی (ع) خطاب به محمد حنفیه : این بدن و نیرو باید در عملی به کار رود که صالح باشد و جزایش بهشت الهی باشد.

3- قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یا رب قو علی خدمتک جوارحی (دعای کمیل) [مصباح المتهجد ، ص849] .

یعنی خدایا اعضای مرا در راه خدمت به خودت نیروبخش.

4- درباره خط مسابقه : فَاسْتَبِقُوا الْخَیراتِ [بقره/148

] .

5-وَ سارِعُوا إِلى مَغْفِرَهٍ مِنْ رَبِّكمْ وَ جَنَّهٍ عَرْضُهَا السَّماواتُ وَ الْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ [آل عمران/133] .

6- عن رسول الله (ص) : المؤمن القوی خیر و احبّ من المومن الضعیف

7-زادَهُ بَسْطَهً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ [بقره/247] .

8- قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ عَافِنِی عَافِیهً كافِیهً شَافِیهً عَالِیهً نَامِیهً ، عَافِیهً تُوَلِّدُ فِی بَدَنِی الْعَافِیهَ ، عَافِیهَ الدُّنْیاوَ الآخِرَهِ. [صحیفه سجادیه ، دعای 23] .

9- قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللهم أعطنی... والصحه فی الجسم و القوه فی البدن و السلامه فی الدین [مصباح المتهجد ، ص595] .

به من در راه عبادت تندرستی بده و در راه زهد آسایش بده به من علمی بده که در راه عمل از ان استفاده شود.و پرهیزگاری بده که در راه کسب جمال فایده بخش باشد

8. نظامی

پیامبر گرامی اسلام اسب دوانی می کردند و در مسابقه اسب دوانی برای برنده چند مثقال نقره به عنوان جایزه مقرر می فرمودند.

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) أَجْرَی الْخَیلَ وَ جَعَلَ سَبَقَهَا أَوَاقِی مِنْ فِضَّهٍ [كافی ، ج5 ، ص49] .

2- فرشتگان از مجلسی که در آن قمار واقع شود متنفرند و صاحبان این عمل را لعن و نفرین می کنند مگر آن که قمار به واسطه راندن اسب یاشتر یا تیراندازی باشد چنانچه پیامبر (ص) با اسامه بن زید در مسابقه اسب دوانی شرکت فرمود.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْمَلَائِكَهَ لَتَنْفِرُ عِنْدَ الرِّهَانِ وَ تَلْعَنُ صَاحِبَهُ مَا خَلَا الْحَافِرَ وَ الْخُفَّ وَ الرِّیشَ وَ النَّصْلَ وَ قَدْ سَابَقَ رَسُولُ اللَّهِ

(ص) أُسَامَةَ بْنَ زَيدٍ وَ أَجْرَى الْخَيلَ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص59] .

3-وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ [انفال/60] .

ورزش ، بهترین وسیله افزایش نیرو برای مقابله با دشمن است.

4- باب سبق ورمایه در فقه مدون ما به معنای آماده و مهیا نمودن امت برای دفاع در مقابل دشمنان اسلام است. [فقه امام جعفر صادق (ع) ؟4] .

عن النبی (ص) : من احسن الرمی ثم ترکه فقد ترک نعمه من النعم [نهج الفصاحه ، 2977] .

6- علی (ع) می فرمایند : "کسی که نیزه خشم را در راه خدا و برای خدا تیز کند ، بر کشتن یاران سرسخت باطل ، نیرومند می شود.

7- رسول خدا (ص) می فرماید : سوار کاری و تیراندازی بیاموزید اما من بیشتر دوست دارم تیرانداز باشید تا سوارکار.

رسول خدا (ص) خود تیر انداز بودند و تیر و تیردان به همراه داشت و بارها در مسابقات تیراندازی شرکت فرمودند.

9- در شرایع الاسلام آمده است که اسب دوانی و تیراندازی عملی صحیح است و در آنها شرط بندی هم می توان کرد.

10- بسیاری از ورزشهایی که مورد تشویق اسلام بوده جنبه رزمی داشته مثل شمشیر زنی ، کشتی ، سوارکاری ، نیزه اندازی ، تیراندازیو...

11- زورخانه اصولاً مکانی بود برای آمادگی رزمی افراد.

12- وسائل زورخانه هم همگی الگوئی برای آمادگی رزمی بود مثل میل که شبیه گرز بود و کباده که شبیه کمان بود وسنگ که شبیه سپر بود و...

9.تبلیغاتی

1- مفهوم صدور انقلاب : با ورزش یعنی ورزشکار ما که تجسمی عینی از معیارهای اسلامی باشد اسلام را دو گونه می توان معرفی کرد :

الف) مکتوب ، که کار نویسندگان و علما می باشد.

ب) مجسّم : که در عرصه پیکار و عمل و در میادین جهانی ورزشکاران مسلمان می توانند معرفی کنند

3- ورزشکاران ما در مسابقات جهانی ، سفیران انقلاب اسلامی هستند و فرصتی دارند برای عرضه مطلوب معیارهای مکتب.

4- در شرائط کنونی جامعه ما و حکومت ، نمایش ورزشی در خارج را به دو شرط ضروری می دانیم

اول مبارزه جانانه و مردانه (ورزشی)

دوم کسب امتیاز برای اعتلای اسلام

5- قوانین بین المللی را اگر تعارضات اساسی با بینش اسلام ندارد باید مراعات کرد و اگر هم تعارض دارد باید از مسیر صحیح اقدام کنیم.

10. اقتصادی

1- ورزش باعث افزایش قابلیت جسمانی می شود تا بیشتر قادر به انجام تکالیف و وظائف و کارها باشیم و کارآئی ما بیشتر شود و دیرتر خسته شویم ، چالاک تر و سریع تر کار کنیم و استقامتمان در کارها و ادامه تلاش بیشتر باشد.

2- ورزش های ما باید مقدمه آمادگی شغل ها باشد تا به جامعه آمادگی همه کار و همه حرکت را بدهد.

3- نبی اکرم فرمودند : طوبی لمن اسلم و کان عیشه فافا وقواه شداداخوشبخت و سعادتمند آن انسان با ایمانی است که در آمدش برای معاش او کافی است و قوای بدنش نیرومند.

9. ورزش وایام هفته

1- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا تزول قدماً عبد یوم القیامه حتی یسأل عن أربع عن عمره فیما أفناه و عن شبابه فیما أبلاه و عن ماله من أین اکتسبه و فیما أنفقه و عن حبنا أهل البیت [خصال صدوق ، ج1 ، ص253] .

2- قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِضَاعَةُ الْفُرْصَةِ غُصَّةٌ [نهج البلاغه ، حكمت 118] .

3- قَالَ

أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْفُرَصُ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ [غررالحکم ، ص473] .

4- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أَبَاذَرٍّ اغْتَنِمْ خَمْساً قَبْلَ خَمْسٍ شَبَابَک قَبْلَ هَرَمِک وَ صِحَّتَک قَبْلَ سُقْمِک وَ غِنَاک قَبْلَ فَقْرِک وَ فَرَاغَک قَبْلَ شُغْلِک وَ حَیاتَک قَبْلَ مَوْتِک [الدعوات راوندی ، ص113] .

5- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الصِّحَّةُ وَ الْفَرَاغُ نِعْمَتَانِ مَکفُورَتَانِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص381] .

6- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : خَلَّتَانِ کثِیرٌ مِنَ النَّاسِ فِیهِمَا مَفْتُونٌ الصِّحَّةُ وَ الْفَرَاغُ [کافی ، ج8 ، ص152] .

7- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أَبَاذَرٍّ نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِیهِمَا کثِیرٌ مِنَ النَّاسِ الصِّحَّةُ وَ الْفَرَاغُ [الدعوات ، ص113] .

8- بلائی که عیب نمی دانیم : نصف سیگار را اسراف می دانیم ولی نصف عمرمان را نه

10. مسابقه ورقابت

-لَیسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَکمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ وَ لکنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْیوْمِ الآخِرِ وَ الْمَلائِکهِ وَ الْکتابِ وَ النَّبِیینَ [بقره/177] .

2-وَ لِکلٍّ وِجْهَهٌ هُوَ مُوَلِّیها فَاسْتَبِقُوا الْخَیراتِ [بقره/148] .

هر طائفه ای قبله ای دارد که خدا آن را تعیین کرده است در عوض اینکه تمام وقت خود را سرگرم این مسأله فرعی کنید که قبله کی و کجاست درکارهای خیر مسابقه بگذارید و از یکدیگر پیشی بگیرید" [نمونه ، ج1 ، ص501] .

3- بارها قرآن می فرماید : یسارِعُونَ فِی الْخَیراتِ وَ أُولئِک مِنَ الصّالِحِینَ [آل عمران/114] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : حتی أسرح إلیک فی میادین السابقین و أسرع إلیک فی البارزین [مصباح المتهجد ، ص849] .

بنابراین اصل مسابقه در کارهای خیر

است.

4- ولی مسابقه در کارهای جسمی هم داریم :

عَنْ أَبِی لَبِیدٍ قَالَ سُئِلَ ابْنُ مَالِک : "هَلْ کنْتُمْ تَتَرَاهَنُونَ عَلَی عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (ص) " فَقَالَ : "نَعَمْ رَاهَنَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَلَی فَرَسٍ لَهُ فَسَبَقَ فَسُرَّ بِذَلِک وَ أَعْجَبَهُ" [عوالی اللآلی ، ج3 ، ص265] .

عَنْ حَفْصِ بْنِ الْبَخْتَرِی عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : "أَنَّهُ کانَ یحْضُرُ الرَّمْی وَ الرِّهَانَ" [کافی ، ج5 ، ص50] .

امام باقر (ع) هفده تیر روی هم زد [دلائل الإمامه ، ص104] .

جمعی از مشرکان به قصد دستبرد گوسفندان مردم به اطراف مدینه آمدند رسول الله و جمعی از اصحاب برای سرکوبی از مدینه خارج شدند مشرکان فرار کردند در برگشتنفَقَالَ أَبُو قَتَادَهَ : "یا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْعَدُوَّ قَدِ انْصَرَفَ فَإِنْ رَأَیتَ أَنْ نَسْتَبِقَ" فَقَالَ : "نَعَمْ فَاسْتَبَقُوا" فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) سَابِقاً عَلَیهِمْ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَیهِمْ فَقَالَ : "أَنَا ابْنُ الْعَوَاتِک مِنْ قُرَیشٍ إِنَّهُ لَهُوَ الْجَوَادُ الْبَحْرُ یعْنِی فَرَسَهُ" [کافی ، ج5 ، ص50] .

5-ابْنُ أَبِی جُمْهُورٍ فِی دُرَرِ اللآلِی ، وَ فِی الْحَدِیثِ : "أَنَّ النَّبِی (ص) خَرَجَ یوْماً إِلَی الْأَبْطَحِ فَرَأَی أَعْرَابِیاً یرْعَی غَنَماً لَهُ کانَ مَوْصُوفاً بِالْقُوَّهِ فَقَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ (ص) : "هَلْ لَک أَنْ تُصَارِعَنِی؟" فَقَالَ (ص) : "مَا تَسْبِقُ لِی" فَقَالَ : "شَاهً" فَصَارَعَهُ فَصَرَعَهُ النَّبِی (ص) فَقَالَ لَهُ الْأَعْرَابِی : "هَلْ لَک إِلَی الْعَوْدِ" فَقَالَ (ص) : "مَا تَسْبِقُ" قَالَ : "شَاهً أُخْرَی" فَصَارَعَهُ فَصَرَعَهُ النَّبِی ص فَقَالَ الْأَعْرَابِی : "أَعْرِضْ عَلَی الْإِسْلَامَ فَمَا أَحَدٌ صَرَعَنِی غَیرُک"فَعَرَضَ عَلَیهِ الْإِسْلَامَ فَأَسْلَمَ وَ رَدَّ عَلَیهِ غَنَمَهُ" [مستدرک الوسائل ، ج14 ، ص82]

.

6- تیم ، مطرح نیست ورزش ، مطرح است : عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : "أَنَّهُ مَرَّ بِقَوْمٍ مِنَ الْأَنْصَارِ یتَرَامَوْنَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : "أَنَا فِی الْحِزْبِ الَّذِی فِیهَا بْنُ الْأَدْرَعِ" فَأَمْسَکَ الْحِزْبُ الْآخَرُ وَ قَالُوا : "لَنْ یغْلَبَ حِزْبٌ فِیهِ رَسُولُ اللَّهِ (ص) " قَالَ : "ارْمُوا فَإِنِّی أَرْمِی مَعَکمْ" فَرَمَی [مَعَ] کلِّ وَاحِدٍ رَشْقاًفَلَمْ یسْبِقْ بَعْضُهُمْ بَعْضاً فَلَمْ یزَالُوا یتَرَامَوْنَ وَ أَوْلَادُهُمْ وَ أَوْلَادُ أَوْلَادِهِمْ لَا یسْبِقُ بَعْضُهُمْ بَعْضاً" [عوالی اللئالی ، ج3 ، ص266] .

7- قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَدْ سَابَقَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) أُسَامَةَ بْنَ زَیدٍ وَ أَجْرَی الْخَیلَ [من لایحضره الفقیه ، ج3 ، ص48] .

8- قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) أَجْرَی الْخَیلَ الَّتِی أُضْمِرَتْ مِنَ الْحَفْیاءِ إِلَی مَسْجِدِ بَنِی زُرَیقٍ وَ سَبَّقَهَا مِنْ ثَلَاثٍ نَخَلَاتٍ فَأَعْطَی السَّابِقَ عَذْقاً وَ أَعْطَی الْمُصَلِّی عَذْقاً وَ أَعْطَی الثَّالِثَ عَذْقاً [کافی ، ج5 ، ص48] .

9- پیروزی های عامل غرور و درس از شکست ها

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَدِمَ أَعْرَابِی عَلَی النَّبِی (ص) فَقَالَ یا رَسُولَ اللَّهِ تُسَابِقُنِی بِنَاقَتِک هَذِهِ قَالَ فَسَابَقَهُ فَسَبَقَهُ الْأَعْرَابِی فَقَالَ النَّبِی (ص) إِنَّکمْ رَفَعْتُمُوهَا فَأَحَبَّ اللَّهُ أَنْ یضَعَهَا [الزهد ، ص61] .

در این حدیث مردم به زرنگی ناقه مطمئن شدند ولی شکست خورد و رسول الله (ص) از شکست ، درس عبرت برای مردم گرفت.

11. پیاده روی

1- نرمش در خانه و راه رفتن در کوچه و خیابان.

2- راه رفتن خرج هم ندارد

3- راه رفتن از همه کس بر می آید

4- راه رفتن در همه وقت.

قال فی النهایه فیه خیر ما تداویتم به المشی [بحارالأنوار ،

ج59 ، ص128] .

بی پول ، ساده ، مفید ، بی طبقه و...

5- در بسیاری از روایات برای گام هائی که انسان در فلان راه ، نظیر مسجد ، حل مشکل مردم ، تحصیل علم بر می دارد پاداش نقل شده گرچه هدف اصلی اهمیت به آن کار است ولی وابستگی پاداش به گام می تواند آاره به اهمیت راه رفتن باشد با توجه به حدیث.

12. کوه نوردی

در حین کوه نوردی کمی در کوه فکر کنیم که : أَ تَبْنُونَ بِکلِّ رِیعٍ آیةً تَعْبَثُونَ [شعراء/128] .

هر چه بالاتر برویم دید ، وسیع تر و زمین ها کوچک تر می شود.

اولیای خدا همه استحکامات را متلاشی می دانندتسیر الجبال

حتی سد ذوالقرنین که از زبر الحدید است.

اوتاد از گازها

1- از بادها 2- تا شما را از اضطراب حفظ کند. 3-وَ جَعَلْنا فِی الْأَرْضِ رَواسِی (کوه استوار) أَنْ تَمِیدَ بِهِمْ [انبیاء/31] .

وَ أَلْقی فِی الْأَرْضِ رَواسِی أَنْ تَمِیدَ بِکمْ [لقمان/10] .

وَ أَلْقی فِی الْأَرْضِ رَواسِی أَنْ تَمِیدَ بِکمْ [نحل/15] .

2- نگهدار برف و آب شدن تدریجی و نهرها و چشمه ها

3- گیاهان داروئی

4- سنگرگیری

5- استخراج جواهرات و سنگها برای ساختمان

6- هر کوهی بلندتر ، درهّ اش عمیق تر ، المؤمن کالجبل

13. شنا

1- عن النبی (ص) : خیر لهو المؤمن السباحه و خیر لهو المرأه المغزل

2- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلِّمُوا أَوْلَادَكمُ السِّبَاحَةَ وَ الرِّمَايةَ [کافی ، ج6 ، ص47] .

عن رسول الله (ص) : علموا ابنائکم السباحه و الرمایه و نعم لهو المؤمنه فی بیتها المغزل و اذا دعاک ابواک فاجب امّک

3- دریا و شنا برویم اما بدانیم : وَ هُوَ الَّذِی سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكلُوا مِنْهُ لَحْماً طَرِیا وَ تَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْیةً تَلْبَسُونَها وَ تَرَی الْفُلْک مَواخِرَ فِیهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَ لَعَلَّكمْ تَشْكرُونَ [نحل/14] .

یخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّولُو وَ الْمَرْجانُ [الرحمن/22] .

وَ جَعَلْنا مِنَ الْماءِ كلَّ شَیءٍ حَی [انبیاء/30] .

آب ، خون زمین است.

أَنْزَلَ لَكمْ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَنْبَتْنا بِهِ حَدائِقَ ذاتَ بَهْجَهٍ [نمل/60] .

وَ أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَخْرَجَ

بِهِ مِنَ الثَّمَراتِ رِزْقاً لَکمْ [بقره/22] .

أَ فَرَأَیتُمُ الْماءَ الَّذِی تَشْرَبُونَ [واقعه/68] .

وَ أَنْزَلْنا مِنَ السَّماءِ ماءً طَهُوراً [فرقان/48] .

14. تذکرات

1- ارتباط فعال بین مساجد و میادین ورزشی

2- ورزش ، برای معلولین ، سلامتی + پرکردن ایام فراغت و...

3- معرفی و تشویق ورزشکاران درس خوان و مبتکر ودر مجلات و صدا و سیما.

4- زمان : صبح ، معده خالی + هوای سالم ، اما معده پر + هوای گرم + فضای آلوده مضر ، است.

5- در محل ورزش احساس خطر نکند (فوتبال خیابانی)

6- رسیدگی به جسم منهای روح و روح منهای جسم همچون رسیدگی به یکی از دو اسب ارّابه است. ورزش مثل خواب و خوراک است [ارزش طبی ورزش ، دکتر اشرفی] .

7- ورزشکار نمونه آن است که در مسابقات فکری و عملی هم برنده شود. [ارزش طبی ورزش ، دکتر اشرفی] .

8- ورزش نباید برای یک دوران باشد و عاقبت به پوچی برسد ، بزرگسال دیگر حال گل زدن و آبشار ندارد.

9- ورزش باید هم کسالت گذشته را جبران کند ، هم نشاط برای آینده و هم ضرری به جسم یا روح نزند. در آیه تحریم قمار می خوانیمإِنَّما یرِیدُالشَّیطانُ أَنْ یوقِعَ بَینَکمُ الْعَداوَةَ وَ الْبَغْضاءَ فِی الْخَمْرِ وَ الْمَیسِرِ وَ یصُدَّکمْ عَنْ ذِکرِ اللّهِ وَ عَنِ الصَّلاهِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ [مائده/91] .

10- ورزشکاران عزیز باید در دنیا الگوها را عوض کنند و در مسافرت های هر کشور یا شهر نمونه های قهرمانان معنوی را با خودببرند مثلا اگر تیم

فلان به هنگام مسافرت به هند یا پاکستان با خود آن بانوئی که

11 شهید داده را ببرند و برای او سکوئی مخصوص نصب کنند و به دنیا بگویند درفرهنگ ما این قهرمان است که برای مبارزه با آمریکا 11 شهید داده و ما هم به افتخار او گل می زنیم.

11- بزرگترین قهرمان ما حضرت علی (ع) است که سادگی در زندگی و کم خوردن و عبادت و روزه جزء برنامه های او بود.

12- همان گونه که با ورزش جسم خودتان را نشاط می دهید روح هم نشاط می خواهد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : رَوِّحُوا أَنْفُسَكمْ بِبَدِيعِ الْحِكمَهِ فَإِنَّهَا تَكلُّ كمَا تَكلُّ الْأَبْدَانُ [كافى ، ج1 ، ص48] .

13- اندام سالم و زیبا به تنهایی کافی نیست.وَ زادَهُ بَسْطَةً فِی الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ [بقره/247] .

14- دقت کنید زمان برگزاری ورزشهای بین المللی در کنار بازیهای سیاسی خودشان نباشد آنها قراردادهای خائنانه فوری ورزشی را با سرو صدا به وجه می آورند تا ما به فکر آن باشیم که توپ کجا رفت ولی نفهمیم سرنوشت ما یا نفت ما کجا می رود.

حاکمیت ارزش های معنوی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَشْجَعُ النَّاسِ مَنْ غَلَبَ هَوَاهُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص394] .

16- توجه به اهداف جمهوری اسلامی ، استقلال ، آزادی ، جمهوری اسلامی ، رهبری الهی و ولایت فقیه.

17- نمونه استقلال.

نمونه سالم بسیاری از ورزش های غربی را در چند قرن قبل در ایران داشته ایم نظیر بازی برو و بیا که از قدیم الایام در رشت بوده است.

18- نمونه آزادی : امام جواد (ع) کوچک بود و مأمون در کوچه عبور می کرد همه بچه ها دویدند اما امام جواد (ع) ایستاد ، الخ.

19- نمونه اسلامی بودن

همان

گونه که یک غربی حاضر نیست لباس ما و شعار ما ، را داشته باشد ما هم باید اینطور باشیم.

20- رعایت اصول فنّی : هرگاه در کشتی لطمه ای به شخصی وارد شود شرعاً ضامن است.

1. وساطت خیر وشر

1. شفاعت حسنه و سیئه درقرآن و سنت

مَنْ یشْفَعْ شَفاعَةً حَسَنَةً یکنْ لَهُ نَصیبٌ مِنْها وَ مَنْ یشْفَعْ شَفاعَةً سَیئَةً یکنْ لَهُ کفْلٌ مِنْها وَ کانَ اللّهُ عَلی کلِّ شَیءٍ مُقیتاً [نساء/85] .

اصل شفاعت لغتً از شفع ضدّ وتر است. گویا انسانی خود را تنها لایق کاری نمی داند و برای اینکه از تنهایی نجات یابد ، برای خود جفتی و شفعی گرفته تا موفّق شود.

لغت مُقیت به معنای سرپرست که حافظ و شاهد و مقتدر باشد.

کفلٌ در لغت نصیب است. [مجمع البیان]

کفل کنایه شّده است. [مفردات]

کفل به معنای کفیل است. (یعنی برای معاونت) بر ظلم کفیل دارد و نمی تواند راحت باشد.

نظیر این آیه در سوره مائده ، آیه 3

وَ تَعاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوی وَ لا تَعاوَنُوا عَلَی الْإِثْمِ وَ الْعُدْوانِ وَ اتَّقُوا اللّهَ إِنَّ اللّهَ شَدیدُ الْعِقابِ [مائده/2] .

معنی :

هر که واسطه شود ، واسطه خیر برای اصلاح بین مردم

(در کارهائی که وساطت خوب است و مرضیّ خدا است ، نه مثل واسطه شدن در اجرای حدود ، زیرا خداوند می فرماید : وَ لا تَأْخُذْکمْ بِهِما رَأْفَه [نور/2] .

و با توسعه در معنای آیه وساطت در نزد خدا به دعا کردن.

یا وساطت در جهاد و یاری کردن.

یا وساطت در معامله و ازدواج و...است. برای چنین شفیعی اجر و پاداش و نصیب از خیر است و هر که وساطت شرّی کند (به واسطه

نمّامی و غیره) نصیب و عذابی خواهد داشت و خدا بر همه چیز مسلط و حافظ است.

پیامبر (ص) فرمود : " هر که قدمی برای اصلاح بین مردم بردارد ، ملائکه بر او درود می فرستند تا برگردد و ثواب شب قدر را می برد. و هر که برای جدایی دو مسلمان کاری کند ، بر عکس مورد لعنت خدا واقع می شود و در دوزخ عذابش مضاعف می گردد".

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَشَى فِی صُلْحِ بَینِ اثْنَینِ صَلَّى عَلَیهِ مَلَائِکهُ اللَّهِ حَتَّى یرْجِعَ وَ أَعْطِی أَجْرَ لَیلَهِ الْقَدْرِ وَ مَنْ مَشَى فِی قَطِیعَهِ بَینِ اثْنَینِ کانَ عَلَیهِ مِنَ الْوِزْرِ بِقَدْرِ مَا لِمَنْ أَصْلَحَ بَینَ اثْنَینِ مِنَ الْأَجْرِ مَکتُوبٌ عَلَیهِ لَعْنَهُ اللَّهِ حَتَّى یدْخُلَ جَهَنَّمَ فَیضَاعَفَ لَهُ الْعَذَابُ [ثواب الأعمال ، 288] .

وَ لا تَجْعَلُوا اللّهَ عُرْضَهً لِأَیمانِکمْ أَنْ تَبَرُّوا وَ تَتَّقُوا وَ تُصْلِحُوا بَینَ النّاسِ [بقره/224] .

عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : "فِی قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ لا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَهً لِأَیمانِکمْ أَنْ تَبَرُّوا وَ تَتَّقُوا وَ تُصْلِحُوا بَینَ النّاسِ" (بقره/224) قَالَ إِذَا دُعِیتَ لِصُلْحٍ بَینَ اثْنَینِ فَلَا تَقُلْ عَلَى یمِینٌ أَلَّا أَفْعَلَ" [کافی ، ج2 ، ص210] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَشَى فِی إِصْلَاحِ بَینِ امْرَأَهٍ وَ زَوْجِهَا أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ أَلْفِ شَهِیدٍ قُتِلُوا فِی سَبِیلِ اللَّهِ حَقّاً وَ کانَ لَهُ بِکلِّ خُطْوَهٍ یخْطُوهَا وَ کلِمَهٍ فِی ذَلِک عِبَادَهُ سَنَهٍ قِیامُ لَیلُهَا وَ صِیامُ نَهَارُهَا [ثواب الأعمال ، 288] .

این روایات برای شفاعت حسنه بود.

امّا برای شفاعت سیئه نیز روایاتی داریم :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَبْغَضُکمْ إِلَى

اللَّهِ الْمَشَّائُونَ بِالنَّمِيمَهِ الْمُفَرِّقُونَ بَينَ الْأَحِبَّه [كشف الريبه ، ص41] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا يدْخُلُ الْجَنَّهَ نَمَّامٌ [كشف الريبه ، ص41] .

وَيلٌ لِكلِّ هُمَزَهٍ لُمَزَهٍ [همزه/1] .

2. انواع شفاعت حسنه

1.كار خير

دلّالی به كار خير : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الدَّالَّ عَلَى الْخَيرِ كفَاعِلِه [بشاره المصطفى ، ص137] .

و داستان دلّالی كردن يكی از اصحاب امام صادق (ع) و بردن رفيق خود كه در دستگاه منصور بود خدمت امام.

2.ازدواج

روايات زيادی داريم درباره كسی كه وساطت كند در ازدواج بين دو نفر.

3.اصلاح بين مردم

روايات زيادی در اصلاح بين مردم داريم.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا عَمِلَ رَجُلٌ عَمَلًا بَعْدَ إِقَامَهِ الفَرَائِضِ خير من الاصلَاحِ بَينِ النَّاسِ يقُولُ خَيراً أَوْ يتَمَنَّى خَيراً [أمالى طوسى ، ص522] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ رَجُلٌ يبْدَوهُ أَخُوهُ بِالصُّلْحِ فَلَمْ يصَالِحْه [كنزالفوائد ، ج1 ، ص149] .

پيامبر (ص) فرمود : " هر كه قدمی برای اصلاح بين مردم بردارد ، ملائكه بر او درود می فرستند تا برگردد و ثواب شب قدر را می برد. و هر كه برای جدائی دو مسلمان كاری كند ، بر عكس مورد لعنت خدا واقع می شود و در دوزخ عذابش مضاعف می گردد".

وَ لا تَجْعَلُوا اللّهَ عُرْضَهً لِأَيمانِكمْ أَنْ تَبَرُّوا وَ تَتَّقُوا وَ تُصْلِحُوا بَينَ النّاسِ [بقره/224] .

عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللّهِ (ع) : "فِی قَوْلِ اللّهِ عَزَّ وَ جَلّ "وَ لا تَجْعَلُوا اللّهَ عُرْضَةً لِأَیمانِکمْ أَنْ تَبَرُّوا وَ تَتَّقُوا وَ تُصْلِحُوا بَینَ النّاسِ" (بقره/224) قَالَ إِذَا دُعِیتَ لِصُلْحٍ بَینَ اثْنَینِ فَلَا تَقُلْ عَلَی یمِینٌ أَلَّا أَفْعَلَ" [کافی ،

ج2 ، ص210] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ مَشَى فِی إِصْلَاحِ بَینِ امْرَأَهٍ وَ زَوْجِهَا أَعْطَاهُ اللَّهُ أَجْرَ أَلْفِ شَهِیدٍ قُتِلُوا فِی سَبِیلِ اللَّهِ حَقّاً وَ کانَ لَهُ بِکلِّ خُطْوَهٍ یخْطُوهَا وَ کلِمَهٍ فِی ذَلِکَ عِبَادَهُ سَنَهٍ قِیامُ لَیلُهَا وَ صِیامُ نَهَارُهَا [ثواب الأعمال ، 288] .

این روایات برای شفاعت حسنه بود.

1. وسواس

1. جایگاه شک

1. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الشک یحبط الإیمان [غرر الحکم ، ص71.]

2. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الشک یطفی نور القلب (القلوب) [غرر الحکم ، ص72.]

3. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ثمره الشک الحیره [غرر الحکم ، ص72.]

4. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : بدوام الشک یحدث الشرک [غرر الحکم ، ص72.]

5. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من کثر شکه فسد دینه [غرر الحکم ، ص72.]

6. شک اگر توقفگاه باشد خطر و اگر پل باشد خوب است.

7. مسائل شرعی را از عالمی بپرسد تا بداند که وسواسی نیست.

2. سیمای وسواسی

1. شخصی

1. وسواسی التقاطی است :

اسلام سلیقه من ، اتلاف وقت.

انسان مبتلا به بیماری وسواس در همه امور باشک و تردید می نگرد و هرکاری را ناصحیح و خلاف می پندارد و جامعه را با نوعی بدبینی ارزیابی

می کند.

تا آنجا که این بدبینی در اصول اعتقادی و احکام شرعی وی نیز تاثیر گذارده و در نتیجه آنچه را به عنوان حکم اسلام و شرعی انجام می دهد ترکیب و معجونی از اسلام سلایق و برداشتهای شخصی بوده که آنهم پس از اتلاف و زایل شدن اوقات فراوانی از فرد وسواسی حاصل می گردد.

2. وسواسی بدعت عملی در دین می گذارد.

کاری که جزء دین نیست از دین می پندارند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَ كلُّ ضَلَالَةٍ سَبِيلُهَا إِلَى النَّارِ [کافی ، ج1 ، ص56.]

بیماری وسواس که فضا و حیطه تفکر بیمار را احاطه نموده اولین آثار خود را در پندارها و اندیشه بیمار نسبت به وظایف دینی وی آشکار می نماید. و بسیاری

از امور و مسائل دینی را غیر شرعی و در عوض مسائل غیر شرعی را جزء دین می پندارد که این خود بدعتی آشکار و خطرناک از نظر فقه اسلامی است. و این بیماری در صورتی که مهار نشود جامعه اسلامی را به ورطه ضلالت می کشاند.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَ كلُّ ضَلَالَةٍ سَبِيلُهَا إِلَى النَّارِ [كافى ، ج1 ، ص56.]

هر نوع بدعتی در دین ضلالت و گمراهی است و پایان هر نوع ضلالتی به دوزخ و آتش منتهی می گردد.

3. وسواسی انکار عملی با فرمان وحی دارد.

شعاع خطر اندیشه وسواسی در جامعه به حدی است که در مقام مقابله و تضاد با فرامین الهی که از سوی خداوند سبحان به پیامبران الهی نازل گردیده قرار می گیرد و چیزی را که دستور العمل زندگی و ضامن سعادت دنیا و آخرت بشریت می باشد زایل ساخته و نفوذ این بیماری در افکار شر ، رفته رفته به انکار وحی می انجامد.

و به فرموده مرحوم سید ابوالحسن اصفهانی که از مهم ترین مراجع تقلید است عمل وسواسی دیگران را نیز به دین بدبین می کند.

زیرا کسانی که اطلاع کافی از دین و احکام انسان ساز آن ندارند و عموما به تقلید از کسانی که داعیه دینداری داشته و یا به انسانهای متدین و دیندار شهرت دارند عمل می کنند اگر حالات و رفتار یک انسان وسواسی را مشاهده کنند که به نام دین حرکات و اعمالی را انجام می دهد که خلاف منطق و عقل سلیم بوده و مشکلاتی را نیز برای خود و دیگران فراهم می کند قطعا پیامد طبیعی آن در وی ایجاد نفرت از دین و احکام رهائی

بخش انبیاء الهی خواهد بود.

بیماری وسواس آنچنان صاحبش را به خود و ظواهر امور مشغول می کند که دیگر هیچ توجهی به درک مسائل واقعی و ارزشی اسلام نمی کند و از نعمات شجره طیبه اسلام چیزی عایدش نمی گردد.

حال آنکه اسلام خود نیز وسیله است برای هدایت بشر به روح اسلام و ره یافتن به لقاء الله و این مهم تسلیم شدن وعبودیت محض می خواهد که بیماری وسواس مانع از این امر است.

به همین دلیل هرگز یک انسان مبتلا به وسواس حلاوت و لذتی از عبادت خود درک نمی کند.

وسواسی به دلیل دید سطحی و کوتاهش از آینده نگری و برنامه ریزی صحیح با آرمانهای بلند محروم است. زیرا این روش وسعت نظر و بینشی رها شده از قید و بند وسوسه های تنگ نظرانه می خواهد که انسان وسواسی فاقد آن است.

4. وسواسی مرتکب گناه بزرگ ظلم به نفس می شود.

با اینکه حتی گمان به ضرر ، مفسد روزه و حرام است اما او به جسم خود ضررهائی می زند.

5. وسوسه نفوذ در عقائد می کند.

6. وسواسی مرتکب گناه کبیره اسراف می شود.

7. از رشد و کمالات عقب می افتد.

8. وسواسی به خاطر تمرکز فکرش در مقدمات ، از افکار بلند و دیدهای وسیع و آرزوهای بلند محروم است.

9. وسواسی پوست اسلام را گرفته از نور و محتوا و لذت عبادت محروم است.

2. اجتماعی

1. وسواسی هوای نفس را بر رضای خداوند ، رسول اکرم (ص) ، ائمه اطهار (علیهم السلام) و مراجع تقلید مقدم می دارد.

همیشه در طول تاریخ بشریت دو جناح رو در روی یکدیگر قرار گرفته و به تقابل و ستیزی دائم درگیر بوده اند.

یک طرف مکاتب الهی به رهبری انبیاء سلام الله

علیهم و در راس آنان رسول گرامی اسلام (ص) و ائمه اطهار علیهم السلام و مراجع و علمای بزرگوار دین.

وطرف دیگر شیطان و ایادی آن یعنی دشمنان سوگند خورده دین و احکام نجات بخش آسمانی. در برابر هم صف آراسته اند.

و در این جناح بندی شخص وسواسی در جناح شیطان قرار می گیرد. و مطیع خواسته های شیطانی به مقابله و مخالفت با احکام و دستورات نورانی الهی ، انبیاء و صلحاء و ائمه هدی و علمای دلسوز بر می خیزد.

و بدین سان به جای پرستش خداوند عبد و بنده شیطان می گردد.

2. وسواسی همه مردم را پست و لا ابالی می پندارد.

بیماری بدبینی آنچنان آثار زشت و تاریکی بر روح وسواسی به جای می گذراد که همه ارزشها در برابرش وارونه جلوه می کند. نیکان را پست و مفسدان را نیکو کار می پندارد.

و آنچنان سوء ظن نسبت به همه مردم در او پیدا می شود که هم نوعان و تمامی اطرافیان خود را افرادی لاابالی و بی ارزش می پندارد. حتی خانواده های آنان نیز از گزند این بدبینی در امان نمی مانند و دائما در مظان اتهام قرار می گیرند و خداوند حکیم نیز در قرآن کریم چنین ظن و شک هائی را که از اذهان وسواسی ها نشات می گیرد گناه می خواند.

إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ [حجرات/12.]

3. وسواسی مرتکب تحقیر خود و دیگران می شود.

یکی از آثار مخرب وسواس تحقیر شخصیت خود و دیگران است.

انسانی که اشرف مخلوقات و مسجود فرشتگان و نماینده و خلیفه خداوند در زمین است ، او که دارای این گونه استعدادی خدائی است.

که قادر است در بعد علم روز و تکنولوژیک حتی کرات آسمانی را مسخر کند و در بعد علوم

طب سالها انسانی را با قلب مصنوعی زنده نگه می دارند ، و در بعد ریاضت و عرفان و مجاهدت به امر خداوند قدرت تصرف در تکوین یابد و به مقام اعلی علیین هستی صعود کند ، لکن توهین انسان وسواسی آنچنان موجودی خوار و زبون می سازد که خویش را از همه اشیاء و مخلوقات پست تر و از حیث رشد و تعالی پائین تر و ناچیزتر می شمارد و این خود گناهی بزرگ است. همان گونه که علی (ع) می فرماید :

[دیوان امام علی (ع) ، ص175.]

آیا تو گمان می کنی که موجود کوچکی هستی؟ (خیر) و حال آنکه در وجود تو دنیائی از عظمت و زندگی نهفته است.

و هنر یک انسان سالم در بروز و شکوفائی این استعدادهای خداوندی است که بیماری وسواس صاحبش را محروم از آن نعمت کریمه می گرداند.

وسواسی نه تنها خود را حقیر و کوچک می شمارد که دیگران را نیز کوچک می شمارد ، به همین دلیل نمی تواند با افراد رابطه رشد و پویا برقرار کند.

7. وسواسی مرتکب تضییع حقوق دیگران می شود.

وسواسی به لحاظ نامتعادل بودن وضعیت روحی و روانی و اینکه قادر نیست حق و حقوق هر کسی و هر چیزی را در جای مناسب خود ببیند و حق و حقوق همه را از دیدگاه و تفسیر وتعبیر رای و اندیشه خویش

ارزیابی می کند لذا طبیعی است که همه کسانی که به نحوی نسبت به وی حقوقی دارند تضییع گردیده و رعایت نشود.

از جمله حقوق همسر و فرزندان ، همسایه ها ، دوستان و فامیل هر کدام به گونه ای مورد اصابت ترکش ها و تیرهای این بیمار وسواسی قرار می گیرند. و از همه

بدتر اینکه انسان وسواسی اثرات سوءتفکر و رفتار خود را نیز در فرزندان و احتمالا بعضی از دوستان خود به جای می گذارد. و این آثار سیئه در جامعه و در نسلهای متمادی جاری می شود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من سن سنه حسنه کان له أجرها و أجر من عمل بها إلی یوم القیامه و من سن سنه سیئه کان علیه وزرها و وزر من عمل بها إلی یوم القیامه [الفصول المختاره ، ص136.]

نَکتُبُ ما قَدَّمُوا وَ آثارَهُمْ [یس/12.]

کسی که گناه و عمل زشت و ناپسندی را در جامعه بنیان نهد آثارش در جامعه باقی می ماند و اثرات استمرار گناه تا همیشه در نامه اعمال وی ثبت می گردد.

یکی دیگر از عوارض سوء وسواس ایجاد روحیه انزوا و گوشه گیری و حذف شدن از اجتماع است.

فرد وسواسی به دلیل بدبینی که نسبت به جامعه دارد نه خود می تواند در جمع حضور یابد و از اثرات مفید اجتماع و مردم بهره مند شود و نه جامعه تمایل و رغبتی به همکاری و مشارکت با وی دارد ، فلذا بیماری وسواسی زایل کننده روحیه تعاون و تلاشهای جمعی است که این روحیه بهره فراوانی برای فرد و جامعه دارد.

وسواسی هم حق خویش را ضایع می کند و هم حق مردم را. در نتیجه حق و حقوق الهی که در انجام حقوق خود و مردم نهفته است پایمال می گردد.

فلذا انسان وسواسی عمر خویش را با اعضائی خرد و درهم شکسته ، روحی افسرده ، جسمی رنجور ، فکر و اندیشه ای متحجر ، قلبی سیاه و بدبین ، با ایمانی مخدوش و ضعیف به پایان برده و به

دوزخ ختم می کند.

مرحوم آقا سید ابوالحسن اصفهانی فرمود : عمل وسواسی دیگران را به دین بدبین می کند.

وسواسی مرتکب گناه سوء ظن است چون همه مردم را لاابالی می پندارد.

إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ [حجرات/12.]

وسواسی مرتکب تحقیر خود و دیگران می شود :

یکی از گناهان آن است انسان با رفتارش خود را در جامعه پست قلمداد می کند.

وسواسی مرتکب گناه تضییع حقوق می شود :

حق کودکان ، حق همسر و حق همسایه را فدای خیال خود می کند حتی بعضاً منجر به اهانت و کتک نیز می شود...

وسواسی هوای نفس را بر رضای خالق خود و رضای رسول اکرم (ص) و تمام انبیاء و مراجع تقلید مقدم می دارد ، وسواسی شیطان را عبادت می کند.

وسواسی مرتکب گناه شهرت طلبی می شود.

وسواسی گاهی بنیان گذار یک رفتار بد در فرزندان می شود.

من سن سنه سیئه نکتب ما قدموا و اثارهم

ما قَدَّمُوا وَ آثارَهُمْ [یس/12.]

وسواسی اهل تعاون نیست.

اهل تفریح و جماعت نیست ، حق الله ، حق الناس و حق النفس را ضایع می کند.

3. مذمت وسواسی

وسواس :

وسواسی کاری انجام می دهد و می گوید نشد ولی کثیر الشک نمی داند انجام داده یا نه.

مرتکب گناه کبیره : به خاطر اسراف و...و تکرار صغیره.

سرکش است.

در راه مکه و مدینه دستور افطار روزه در مسافرت آمد عصر بود همه افطار کردند عده ای گفتند : ما که دلمان نمی آید بخوریم.

حضرت اسم آنها را گذاشت (عصاه) گناهکاران. تا آخر هم به همین نام معروف بودند. وسواسی هم از عصاه است.

عاقل نیست.

می گوید به امام صادق (ع) گفتم : فلانی با اینکه آدم عاقل و فهمیده ای است در وضو و نمازش وسواس دارد. حضرت فرمود :

چگونه عاقلی است که مطیع شیطان است. [وسائل ، ج1 ، ص46.]

وسواسی عبادت دارد ولی عبودیت ندارد.

شیطان شش هزار سال سجده ولی...

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من كثر شكه فسد دينه [غرر الحكم ، ص72.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لن يضل المرء حتى يغلب شكه يقينه [غرر الحكم ، ص95.]

عصبی است.

بد اخلاق می شود.

باعث اختلافات خانوادگی به سر حد طلاق.

وسواس در طهارت و نجابت باعث مرض روماتیسم می شود.

4. ابعاد وسواس

1. شعاع وسوسه در :

نیت و قصد قربت

عقائد

طهارت

عبادات

معاملات

معاشرات و...

2. وسوسه در عقائد : کفر

در امور عادی : روانی

در امور خانوادگی : سوء ظن ، تهمت ، تلخی زندگی ، طلاق عذاب الهی

در فروع دین : اتلاف وقت ، بیهوده کاری ، کار مضحک کردن ، انجام حرام ، شرک در اطاعت.

3. قطع رابطه با دیگران ، رماتیسم ، اسراف ، ترک وظائف.

5. زمینه وسواس

1. خطرات شیطان

1. گام به گام :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ رَتَعَ حَوْلَ الْحِمَى أَوْشَک أَنْ يقَعَ فِيهِ [عوالی اللئالی ، ج2 ، ص83.]

خطوات شیطان :

2. وسوسه ها از بیرون و از درون انسان : قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : أَشْکو إِلَیک یا إِلَهِی ضَعْفَ نَفْسِی عَنِ الْمُسَارَعَهِ فِیمَا وَعَدْتَهُ أَوْلِیاءَک ، وَ الْمُجَانَبَهِ عَمَّا حَذَّرْتَهُ أَعْدَاءَک ، وَ کثْرَهَ هُمُومِی ، وَ وَسْوَسَهَ نَفْسِی [صحیفه سجادیه ، دعای 51.]

3. تماس و نزدیک شدن : مَسَّهُمْ طائِفٌ مِنَ الشَّیطانِ [اعراف/201.]

4. کم کم نفوذ در دل : یوَسْوِسُ فِی صُدُورِ [ناس/5.]

5. بعد دائما می بافد : فَهُوَ لَهُ قَرِینٌ [زخرف/36.]

2. جهل به مسئله

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إِنَّ الْخَوَارِجَ ضَیقُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِجَهَالَتِهِمْ إِنَّ الدِّینَ أَوْسَعُ مِنْ ذَلِک [من لا یحضره الفقیه ، ج1 ، ص257.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَیراً فَقَّهَهُ فِی الدِّینِ [کافی ، ج1 ، ص32.]

نداشتن یک مربی و راهنما و هم نشین دلسوز و عاقل.

غفلت از خطرات وسوسه و محرومیتهائی که در سایه وسوسه پیدا می کند.

تلقینات ، شیطان ، نفس.

غفلت و دوری از یاد

خدا و مسئولیت هایی مهم تر.

القاء شیطان :

یقال لما یقع فی النفس من عمل الخیر إلهام و ما لا خیر فیه وسواس ، و لما یقع من الخوف إیجاس ، و لما یقع من تقدیر ینل الخیر أمل ، و لما یقع ما لا یکون للإنسان و لا علیه خاطر. [مجمع البحرین ، ج4 ، ص122.]

آنچه در نفس القا می شود اگر خیر بود الهام است ، اگر بدون خیر بود وسواس است ، اگر خوف بود ایجاس است ، اگر امید خیر بود آرزو است ، اگر نه خیر بود و نه شر خاطره است.

3. نفس اماره

بیکاری و فراغت زمینه وسوسه می شود.

داشتن امکانات زمینه وسوسه می شود.

مربیان و دوستان وسواسی زمینه وسوسه می شود.

دوری از جامعه و زندگی تنهائی ، اتاق تنهائی ، خانه تنهائی ، سفر تنهائی و....

عوام فریبی و امتیازطلبی ، شهرت طلبی :

وَ بَدا لَهُمْ مِنَ اللّهِ ما لَمْ یکونُوا یحْتَسِبُونَ [زمر/47.]

(اعمالی که خیال می کردند عبادت است.)

17. مقدس نمائی :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَوْ أَنَّ رَجُلًا مَاتَ صَائِماً فِی السَّفَرِ مَا صَلَّیتُ عَلَیهِ [کافی ، ج4 ، ص128.]

6. درمان وسواس

1. توجه به رضای خدا

رضای خدا به کار زیاد و مشکل نیست به قبول اوست و قبولی برای وسواسی به همان کار اول او ست گرچه علم به بطلان داشته باشد. (ماجرای شیطان که گفت : تو سجده آدم را حذف کن...من حیث أریدتفسیر القمی ، ج1 ، ص42.)

حضرت عیسی (ع) از کوهی بالا رفت. شیطان گفت تو که پیسی و مریض..... را شفا می دهی خود را از بالای کوه پرتاب کن. فرمود

: آن کارها را به اذن خدا انجام می دهم این کار را دستور ندارم. میزان ، ج5 ، ص90.

تسلیم :

عبد الله بن یعفور به امام صادق (ع) :

به خدا قسم اگر اناری را نصف بفرمائی نصفش حلال ونصف حرام قبول می کنم. تنقیح المقال مامقانی ، ج2 ، ص266.

2. مخالفت با وسوسه ها

1. تصمیم بر مخالفت وسوسه ها : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یمْضِی فِی شَکهِ [کافی ، ج3 ، ص358.]

2. تلقین اطمینان و تقویت و تحمل مقداری از حرکات وسواسی که بر سر لجاجت و انزوا نیفتد. [فروع کافی ، ج3 ، ص358.]

3. توجه به خطرات و محرومیتهای وسواسی و استمداد از خداوند با تلاوت قرآن و دعا.

مَنْ یعْتَصِمْ بِاللّهِ فَقَدْ هُدِی إِلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ [آل عمران/101.]

تک زدن وسوسه را با پاتک ذکر و دعا خنثی کنیم.

4. تشدید معاشرت با افراد عادی و کارها را طبق عرف قرار دادن.

5. پر کردن ایام فراغت وجیره بندی زمان و امکانات :

در حدیث می خوانیم :

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : کانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) یغْتَسِلُ بِصَاعٍ مِنْ مَاءٍ وَ یتَوَضَّأُ بِمُدٍّ مِنْ مَاءٍ [تهذیب الأحکام ، ج1 ، ص136.]

وضو با یک مد و غسل با یک صاع.

6. نیت گفتن و تلقین نیت ، همین که انسان غافل نباشد نیت دارد.

7. امام به وسواسی فرمود : آیا در دادن زکات و خمس هم تاکنون شک کرده ای که احتیاطا بدهی.

8. ماجرای شک در وقت مرحوم بروجردی و برخورد مرحوم ابوالمعالی کلباسی که من نماز باطل می خوانمقربه الی الله

مدتی را بنا بگذارد که می خواهد عمل باطل (به اعتقاد

خودش) انجام دهد.

مرحوم آیت الله بروجردی :

بگوید چهار رکعت نماز ظهر باطل می خوانم قربه الی الله.

در غیر نماز مقدار با بدن و لباس نجس باشد تا حساسیت از بین برود.

3. یادگیری مسائل

پیامبر (ص) :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا تجلسوا عند كل عالم يدعوكم إلا عالم يدعوكم من الخمس إلى الخمس من الشک إلى اليقين و من الكبر إلى التواضع و من الرياء إلى الإخلاص و من العداوه إلى النصيحه و من الرغبه إلى الزهد [اختصاص مفيد ، ص335.]

. نوشتن و عرضه عقائد بزرگان و رجوع به آن هنگام وسوسه مثل دعای عدیله.

در لمعه می خوانیم : الفقیه لا یزال تحیال و لا یعید صلوته... الشیطان یرید ان یطاع فاذا عصی لم یعده

اسلام اجازه داده که به قصد چند غسل چند نیت کرده ولی یک غسل نماید تا مصرف آب کم شود.

یاد اهل بیت و سیره تاریخ و فضائلشان باشد به نحوی که دائما خط آنان در ذهن ترسیم باشد. وسوسه را از بین می برد.

توجه به عمل بزرگان که چگونه با کمی آب وضو می گیرند ، در چند دقیقه نماز می خوانند....

4. دعا واستمداد از خدا

دعا و تکرار جمله : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّهَ إِلَّا بِاللَّهِ (الْعَلِی الْعَظِیمِ) تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَی الَّذِی لَا یمُوتُ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی لَمْ یتَّخِذْ وَلَداً وَ

لَمْ یکنْ لَهُ شَرِیک فِی الْمُلْک وَ لَمْ یکنْ لَهُ وَلِی مِنَ الذُّلِّ وَ کبِّرْهُ تَکبِیراً [کافی ، ج8 ، ص93.]

و آیاتی از قرآن :

دعاء دفع وسوسه : امام صادق (ع) : توکلت علی الحی الذی لا یموت و الحمد

لله الذی لم یتخذ ولدا...

... و لم یکن له شریک فی الملک و لم یکن له ولی من الذل و کبره تکبیرا [میزان الحکمه.]

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

روزه های اول و وسط و آخر هر ماه. میزان الحکمه

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِیعِ الْعَلِیمِ مِنَ الشَّیطَانِ الرَّجِیمِ وَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ یحْضُرُونِ إن الله هو السمیع العلیم [تفسیر عیاشی ، ج2 ، ص45.]

استمداد از خداوند و توسل به معصومین (ع) .

وَ قُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِک مِنْ هَمَزاتِ الشَّیاطِینِ وَ أَعُوذُ بِک رَبِّ أَنْ یحْضُرُونِ [مومنون/97-98.]

5. دوری از شک وتردید

به جای کارهای تکراری کار مفید و مثمر ثمر انجام بدهد.

تفریح سالم در هوای سالم.

با افرادی که حالت عادی دارند معاشرت کند.

7. برخورد با وسواسی

1. وسواسی بیمار است. مردم باید او را مسخره نکنند و با او همچون مادر مهربان باشند وگرنه خطر آن است که مسخره کننده نیز گرفتار همان وسوسه شود که حدیث می خوانیم : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ عَیرَ مُومِناً بِشَیءٍ لَمْ یمُتْ حَتَّی یرْکبَهُ [کافی ، ج2 ، ص356.]

2. ماجرای حکم بو علی سینا درباره وسواسی که فکر می کرد سرش در آب فرو نمی رود.

8. پیش گیری وسواس

1. قاعدهلا تعاد الصلوه الا من خمسه الطهور و الوقت و القبله و الركوع و السجود

2. قاعده لا حرج : ما جَعَلَ عَلَيكمْ فِى الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ [حج/78.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : بعثت بالحنيفيه السهله السمحه [شرح نهج البلاغه ابن ابى الحديد ، ج15 ، ص144.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : بَعَثَنِى بِالْحَنِيفِيهِ السَّهْلَهِ السَّمْحَهِ [كافى ، ج5 ، ص494.]

يرِيدُ اللّهُ بِكمُ الْيسْرَ وَ لا يرِيدُ بِكمُ الْعُسْرَ [بقره/185.]

3. قاعده يد :

امام صادق (ع) فرمود : اگر اين قاعده نباشدلَمْ يقُمْ لِلْمُسْلِمِينَ سُوقٌ [كافى ، ج7 ، ص387.]

(از اينكه جنس را ارزان مى فروشد شما حق شک كردن نداريد) [القواعد الفقهيه ، ج1 ، ص109]

4. قاعده حليت :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كلُّ شَىءٍ هُوَ لَک حَلَالٌ حَتَّى تَعْلَمَ أَنَّهُ حَرَامٌ بِعَينِهِ فَتَدَعَهُ [كافى ، ج5 ، ص313.]

5. قاعده اصاله الطهاره :

كل شيئ طاهر حتى تعلم انه قذر

6. قاعده اصاله الصحه :

شيخ انصارى مى گويد : اگر اين قانون نباشد نظام به هم مى ريزد.

7. قاعده فراغ و تجاوز :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّمَا الشَّک إِذَا كنْتَ فِى شَىءٍ لَمْ تَجُزْهُ [تهذيب الأحكام ، ج1 ، ص101.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : هُوَ حِينَ يتَوَضَّأُ أَذْكرُ مِنْهُ حِينَ يشُک [تهذيب الأحكام ، ج1 ، ص101.]

فى الحديث : اشكک ليس بشيى ء

8. قاعدهلا شک لكثير الشک

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) إِذَا كثُرَ عَلَيک السَّهْوُ فَامْضِ فِى صَلَاتِک فَإِنَّهُ يوشِک أَنْ يدَعَک إِنَّمَا هُوَ مِنَ الشَّيطَانِ [كافى ، ج3 ، ص359.]

ففی ضمن حدیث : قَالَ الصَّادِقُ (ع) فَلْیمْضِ أَحَدُکمْ فِی الْوَهْمِ [کافی ، ج3 ، ص358.]

8. قاعده الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ

فی الحدیث : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ وَ لِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ [کافی ، ج5 ، ص491.]

9. قاعده سوق :

فی الحدیث : قَالَ الصَّادِقُ (ع) لَوْ لَمْ یجُزْ هَذَا لَمْ یقُمْ لِلْمُسْلِمِینَ سُوقٌ [کافی ، ج7 ، ص387.]

10. حدیث رفع

القلم :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رُفِعَ عَنْ أُمَّتِی تِسْعَهُ أَشْیاءَ الْخَطَأُ وَ النِّسْیانُ وَ مَا أُکرِهُوا عَلَیهِ وَ مَا لَا یعْلَمُونَ وَ مَا لَا یطِیقُونَ وَ مَا اضْطُرُّوا إِلَیهِ وَ الْحَسَدُ وَ الطِّیرَهُ وَ التَّفَکرُ فِی الْوَسْوَسَهِ فِی الْخَلْوَهِ مَا لَمْ ینْطِقُوا بِشَفَهٍ [خصال صدوق ، ج2 ، ص417.]

می گویند : مرحوم مدرس متولی مدرسه (شهید مطهری) بود. طلبه ها گفتند : اتاق ما زیاد موش دارد. چطور در اتاق شما نیست. گفت : من نان خشکها و گردوها را برداشته ام..... زمینه را باید از بین برد.

علی (ع) :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَجْعَلُوا عِلْمَکمْ جَهْلًا وَ یقِینَکمْ شَکاً إِذَا عَلِمْتُمْ فَاعْمَلُوا وَ إِذَا تَیقَّنْتُمْ فَأَقْدِمُوا [نهج البلاغه ، حکمت 274.]

9. استفتائات

1. اگر بعضی از اعضاء خانه زیاد اهمیت به نجس و پاکی نمی دهند سایر افراد مسئول نیستند. [استفتائات ، ص112.]

2. اعتنا به وسوسه حرام است. [استفتائات امام خمینی ، ص110.]

3. وسوسه از شیطان است باید با اعتنا نکردن دماغ شیطان به خاک مالیده و مثل متعارف عمل شود [استفتائات امام خمینی ص111.]

4. اگر با لباسی که نجس است نماز می خواند لازم نیست به او بگوئیم. [مسئله ، 143]

5. لا اعتبار بعلم الوسواسی فی الطهاره و النجاسه [لمعه.]

6. وسوسه از شیطان است جایز نیست به آن اعتنا نماید بلکه در طهارت و نجاست و غسل و وضو مثل متعارف مردم عمل کند. [امام خمینی در استفتائات ، ص110.]

7. وسواسی اگر هر عمل را بیش از یک بار انجام دهد

حرام است. [استفتائات ، ص111.]

10. مسائل فقهی وسواس

صحت وضوی شخص وسواسی مشکل است. [عروه الوثقی ، ص218 ، ج1 ، مسئله47.]

هرگاه در صحت خواندن آیه یا کلمه درنماز شک شود بایستی اگر در محل است اعاده کند و در صورتی که تکرارش بر اثر وسواس نیست صحیح است والا صحت عمل تکراری مشکل است. [عروه ، ج1 ، ص663 ، مسئله12.]

لا باس به تکرار الذکر او القرائه عمدا من باب الاحتیاط

نعم اذا کان التکرار من باب الوسوسه فلا یجوز بل لا یبعد بطلان الصلوه به [عروه. ج1 ، ص710 ، مسئله14.]

برای جلوگیری از وسواس شک کثیرالشک را بی اعتنا دانسته.

سیاست شیطان گام به گام است.لا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّیطانِ [نور/21.]

راهب یهودی به دختری که پیشش بود تجاوز کرد و بعد او را دفن کرد بعد به دروغ گفت : مرد. مطلب افشاء شد. شیطان حاضر شد و به او گفت : اگر می خواهی نجات یابی مرا سجده کن ، سجده کرد او هم برائت جست. [محجه البیضاء ، ج5 ، ص57.]

به امام صادق (ع) :

شخصی در رکعات زیاد شک می کرد. فرمود : دوباره بخواند. گفت زیاد تکرار می شود. فرمود : اعتنا نکند.

بعد فرمود :

راه را برای شیطان باز نکنید و الا در شما طمع می کند....وقتی ببیند مطیع نیستید دست از این کارش بر می دارد.... شیطان میل دارد اطاعت شود. [فروع کافی ، ج3 ، ص358 و میزان ، ج10 ، ص451.]

روی ان ابلیس تمثل لعیسی (ع) فقال له : قل لا اله الا

الله. فقال : کلمه حق و لکن لا اقولها بقولک [محجه البیضاء ، ج5 ، ص54]

علامه طباطبائی (ره) ذیل : لا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّیطانِ [نور/21.]

حتی در کارهای خوب هم گام به گام به سراغ انسان می آید تا در نتیجه راهی را به انحراف ببرد و همه آنها را ضایع کند. در روایتی گاهی شیطان به هفتاد کار خوب راهنمائی می کند که به یک کار بد بکشاند.

1. وصیت نامه

1. خطبه

1 قلم از بیان ظلمی که درتاریخ برای مهجورماندن هردو رفته آن عاجزاست

2 متواتربودن آن بین جمیع مسلمین از صحاح ستّه و...حجّت قاطع است.

3 بزرگترین دستور زندگی مادی ومعنوی است.

4 دشمنان برای ازبین بردن قرآن اول سراغ عترت رفتند.

5 بزرگترین نسخه نجات بشریت قرآن و مفسران (اهل بیتعلیهم السلام) آن است.

تذکر2 به اینکه وصیت من به جمیع ملل اسلامی و مظلومان جهان است.

تذکر3 چون این وصیت رابعداز مرگ من می خوانید ازهرگونه شائبه قدرت خواهی و جلب نظر و...به دور است.

مفاد خطبه :

1 خودباختگی 2 نفوذ بیگانگان 3 مردمی بودن 4 اسلامی بودن 5 دخالت و نظارت 6 تنهابه دیگران اکتفا نکردن 7 گزینش خوب 8 جامع نگری 9 اززمان عقب نبودن 10 هوشیاری وبیداری درعلوم نظامی ، حوزوی ، دانشگاهی و صنعتی

توصیه به قرآن ، نهج البلاغه ، ائمه معصومین و ادعیه حیات بخش.

سفارش به اینکه باقرالعلوم بالاترین شخصیت تاریخ و مذهب جعفری وفقه آن دریای بی پایان هستند و شهادت وزندان و رنج و... را به جان خریدند حضور بانوان ازکوچک

وبزرگ درتمام صحنه های سرنوشت سازانقلاب وتأسی به حضرت زینبسلام الله علیها. افتخار به درماندگی وواماندگی دشمنان درمقابل اسلام واین ملت غیور. به اینکه دشمنان ماآمریکاوصهیونیست وهم پیمانان آنهاهستند. به اینکه مایک طرف وهمه دنیای کفردرطرف دیگر قرار دارند.

2. توصیه های اخلاقی

1. توصیه به جوانان

جوانان چه دختران و چه پسران درمقابل بهره برداری منافقان و منحرفان بی طرفانه وبافکر آزاد به قضاوت بنشینند.

علاقه دارم (جوانان) جوانی خودرا در راه خدا واسلام عزیزو جمهوری اسلامی صرف کنند تاسعادت هردو جهان رادریابند.

هوشیاری درمقابل اقسام وانواع افکار واجناس وارداتی که داستانهای غم انگیزی درگذشته دارد.

بازشناسی دقیق وعمیق ازخود وامکانات کشوربرای رفع احتیاجات واستقلال کشورومقابله بادست اندازیهای دشمن

تلاش برای اینکه عضو فعّال جامعه بوده ودوری از سرگرمی های تباه کننده عمر وامکانات با اراده ای مصمم وپشت کار

جوانان ، دختران وپسران ، استقلال وآزادی و ارزشهای انسانی راولو باتحمل زحمت ورنج فدای تجملات و بی بندوباریها نکنند.

تحمّل وزحمت برای استقلال ، تجمل و مصرف برای وابستگی

جوانان

الف : جوانان و حفظ ارزشهای انسانی و دوری از تجملات و بی بند و باریها

ب : ارزیابی تبلیغات دشمنان

ج : جوانان و جلوگیری از آزادی های مخرب

د : جوانان و دسیسه ها و نقشه های شیطانی طاغوت ها

ه : جوانان و عرصه سازندگی و نشان دادن ابتکار و...

و : جوانان و از خود بیگانگی فرهنگی

ز : جوانان و خودیابی

ح : عمر خود را وقف پیمودن راه الهی کنند

ط : بی اعتنایی به مذهب نکنند.

مانند زمانی که رفتن به انگلستان وفرانسه وامریکا ومسکو افتخاری پرارزش ونشانه روشنفکری و رفتن به حج و سایر اماکن متبرکه کهنه پرستی و عقب ماندگی به حساب می آمد.

2. توصیه

به عموم مردم

1. انتخابات

وظایف مردم درانتخاب نمایندگان

وصیت اینجانب به ملت درحال وآینده آن است که باارادہ مصمّم خود و تعهّد نسبت به اسلام و مصالح کشور و جمهوری اسلامی اقدام کنند.

قشر متوسط ومحروم جامعه را فراموش نکنند.

غیرمنحرف از صراط مستقیم به غرب و شرق

عدم گرایش به مکتبهای الحادی

تحصیل کرده و مطلّع برمسائل روز و سیاستهای اسلامی

درفکر رفاه مردم

وظیفه مردم

شرکت درکلیه انتخابات یک تکلیف الهی است

مسئول سرنوشت کشور واسلام

عدم حضور ومسامحه ، گناهی دررأس گناهان کبیره و ضامن خسارت به اسلام

انجام امور بر طبق ضوابط اسلامی وقانون اساسی

توجه به اصل 109و 110 قانون اساسی

مشورت بااشخاص تحصیل کرده متعهد ، روشن فکرو بااطلاع ، غیروابسته ، باتقوا ، متعهد به اسلام وجمهوری اسلامی

انتخابات

الف : ملت مسئول سرنوشت کشوراست ودرهمه انتخابات باید درصحنه باشد.

ب : مسئولیت درقبال شهداوآسیب دیدگان

ج : مشورت باعلماو روحانیون باتقوا و متعهد به جمهوری اسلامی

د : انتخاب افراد شایسته

تعهد به اسلام و جمهوری اسلامی

مطلع به مسائل روز و سیاست های اسلامی

از بین متوسطین و محرومین جامعه

غیر منحرف به شرق و غرب

2. شناخت انقلاب

انقلاب اسلامی

الف : رمز بقا ، همان رمز پیروزی است

ب : تأییدات غیبی الهی

ج : ویژگی های انقلاب اسلامی و اینکه باهمه انقلابها فرق دارد.

د : انقلاب مابرای همه ملّتها می تواند الگوباشد.

ه : وظیفه سنگین همه در حفظ این امانت بزرگ الهی است.

و : نقش انقلاب اسلامی ایران و بیداری ملّتها است.

دیدگاهها

1 آمریکاو هم پیمان او صهیونیست جهانی تروریست بالذات دولتی است

2 لعن ونفرین از بیداد بنی امیه ، فریاد بر ستمگران جهان می باشد.

3 آنچه موجب وحدت

مسلمین می شود مراسم سیاسی است.

4 اهمیت انقلاب که دست آورد میلیونهاانسان و هزاران شهید و آسیب دیده و موردامید میلیونهامستضعفان جهان است ، از عهده بیان و قلم برنمی آید.

5 پیروزی انقلاب اسلامی درمقابل همه کارشکنیهای دنیای کفر و نفاق جز باتأییدات غیبی الهی نبود.

و حساب انقلاب اسلامی ایران از همه انقلابها جدا است.

عدم توجه به اینکه بسیاری از احکام اسلام ، عبادی ، سیاسی است ، مصیبت به بار آورده و زمزمه جدایی دین از سیاست غالب خواهدشد.

من باجرأت مدعی هستم که ملت ایران در عصر حاضر...بهتر از ملت حجاز درعهد رسول الله (ص) و کوفه و عراق درعهد امیرالمؤمنین و حسین بن علی (ع) می باشند.

ضربه های قشراستعمار زده که ابر قدرتهارا قبله گاه و وابستگی آنهارا از غرائض غیر قابل اجتناب می دانند غم انگیز و کشنده و کوبنده است.

3. در صحنه بودن

توصیه ها و سفارشات به مردم

دررفع مشکلات دولت جمهوری اسلامی با جان و دل کوشاو دولت و مجلس را از خود بدانید و چون محبوبی گرامی بدارید.

هوشیاری درمقابل توطئه دیرینه دشمن در به انزوا کشاندن و متنفر کردن روحانیت

زندگی شرافتمندانه در گرو :

الف : اتکا به خداوند تعالی

ب : اتکا به نفس و قطع وابستگی به دیگران

ج : تحمل سختی ها

توصیه ها

مقابله باتبلیغات دامنه دار دشمنان درباره اینکه اسلام دین ارتجاعی وبامظاهر تمدّن مخالف است ، بلکه اسلام مترقی ترین قوانین رادارد.

امیددارم همه نویسندگان و جامعه شناسان و تاریخ نویسان ، مسلمانان رااز اشتباه جدایی دین از سیاست بیرون آورند.

خنثی کردن توطئه وشایعات دشمن که هر روز به بهانه ورنگ وآب تازه ای به

میدان می آیند وظیفه همه مخصوصاً روحانیون است.

مطالعه و مقایسه وضعیت سایر کشورهاو دوره ها و حکومتهای قبلی باوضعیت کنونی کشور

اگر اقلیت اشکال تراش وکارشکن به کمک بشتابند ، رسیدن به آمال وآرزوها آسان تر و وسیعتر می شود.

توصیه ها

1 تمسّک به اسلام و نعمت انقلاب و پایداری و استقامت درمقابله بادنیای کفر وظلم

2 پیروی شایسته ودرحدّ ایثار و جان فشانی از فرهنگ سیاسی ، اجتماعی ، اقتصادی و نظامی ائمه اطهارعلیهم السلام

3 دفاع از فقه سنتی چه در احکام اولیه ویاثانویه که بیانگر مکتب رسالت و امامت و ضامن رشد و عظمت ملتها است .

4 از نماز جمعه و جماعات که بزرگترین عنایات الهی است غفلت نشود.

5 ازمراسم عزاداری ائمه اطهارعلیهم السلامبه ویژه سرور شهیدان حضرت اباعبدالله الحسین غفلت نشود.

6 همانطورکه از ستم ستمگران و مظلومیت در صدر اسلام یاد می کنید ، از فجایعی که امروز هم بر اسلام و مسلمین می رود یاد کنید.

اسلام عزیز در تمام شئون فردی و اجتماعی ، مادی و معنوی ، فرهنگی و سیاسی ، و نظامی و اقتصادی دخالت و نظارت داشته و ضامن سعادت انسان دردنیا وآخرت به بالاترین وجه می باشد.

4. حفظ حکومت اسلامی و وحدت کلمه

نوحه ها و اشعار ومرثیه ها پرمحتوا و کوبنده باشد.

برملّت عظیم الشان ایران است که در تحقق محتوای حکومت اسلامی به جمیع ابعاد و حفظ وحراست درحکومت اسلامی از آن که حفظ اسلام

است ودررأس تمام واجبات است بکوشند.

تمام کشورهای اسلامی دولتهاوملتها تفاهم کرده و دست ابرقدرتهای عالم خوار و جنایت کار رابرای همیشه از سر مظلومان کوتاه نمایند.

در مقابل توطئه تفرقه ازطرف دشمن عکس العمل نشان

داده و به هر راه ممکن برای حفظ انسجام و وحدت و مأیوس کردن کفار و منافقان کوشش نمایند.

رمز انقلاب همان رمز پیروزی و دورکن اصلی آن :

الف : انگیزه الهی ومقصد عالی حکومت اسلامی

ب : اجتماع و وحدت کلمه ملّت به همان انگیزه و مقصد

تذکر : در اهمیت رکن دوم برای پشتیبانی ازرکن اول همین بس که دشمنان میلیاردهادلار صرف تبلیغات برای از بین بردن آن را دارند.

5. ارتباط دولت و ملت

ز : دولت و مجلس رااز خود بدانید و چون محبوبی گرامی بدارید و در رفع مشکلات با جان و دل کوشا بوده و همکاری کنید.

ح : باحفظ وحدت و فریاد الله اکبر و فداکاری مقدرات رابه دست گیرید.

ط : هوشیاری در مقابل توطئه دشمنان برای منزوی کردن روحانیت

ی : خودیابی و خودکفایی و قطع وابستگی

3. توصیه به بانوان

الف : نقش بانوان درتمام زمینه های پیروزی درابعاد سیاسی ، نظامی ، اقتصادی و...

ب : از خودبیگانگی و توجه به تجملّات و فرنگی مآبی

3. توصیه های سیاسی

1. وزارت خارجه

وزارت امور خارجه

حفظ استقلال ومنافع کشور

روابط حسنه بادولتهایی که قصد دخالت درامور کشورما را ندارند

دوری ازوابستگی به تمامی انواع آن

روابط حسنه باکشورهای اسلامی

بیدارکردن دولت مردان

دعوت به وحدت و اتحاد

سفارتخانه ها باید نشریات تبلیغی داشته باشند [ص42]

2. نمایندگان مردم

توجه به عنایت خداوند و همت مردم در انقلاب

تعهّد به اسلام ومصالح کشور

جلوگیری از انحراف

ردّ اعتبارنامه عناصر منحرف و دسیسه بازان

حسن نیت وبرادری با یکدیگر

وفاداری به اسلام

کوشش درتطبیق قوانین با اسلام

درهمه حال خدا را حاضر و ناظر بدانند

3. دولت مردان

1 پرهیزاز مجریان غیر صالح

2 پرهیزاز تخلف ازمقررات

3 کاغذ بازی

4 نگرانی مردم

5 مسامحه در

انجام کار

6 توجه به اینکه امکانات از بیت المال است

ایجاد زحمت برای مردم و مخالف وظیفه انجام دادن حرام است

نیاز به پشتیبانی مردم خصوصاً محرومین

عبرت از رژیم گذشته (برکناری مسئولین به واسطه خلافکاری)

7 جلب نمودن نظرمردم

8 دوری از رفتار غیراسلامی انسانی

9 گزینش اشخاص لایق ، متدین ، متعهد ، عاقل ، سازگار با مردم

10 حساسیت بعضی از وزارتخانه ها (مانند امور خارجه ، وزارت ارشاد)

سفارش به دولت مردان

به مجلس و دولت و دست اندرکاران توصیه می کنم قدر این ملّت رادانسته و در خدمتگزاری به آنان ، مخصوصاً محرومان و ستمدیدگان که نور چشم و اولیای نعم ما هستند فروگذار نکنید.

از متخصصین خود قدردانی کرده و آنها را تشویق و پشتیبانی معنوی و مادی کنند.

از ورود کالاهای مصرف ساز و خانه برانداز جلوگیری و به آنچه دارند بسازند.

4. حکومت اسلامی

الف : درکنار هم بودن مادیات و معنویات

ب : تحقق عدالت اجتماعی وسیاست سالم

ج : رسیدگی به حال محرومان جامعه

د : مالکیت و سرمایه داری

ه : مقابله باکج فهمی ها از مواضع اقتصادی اسلام

(که بعضاً باکمونیسم و مواضع آن خلط می شود)

و : مقابله باتوطئه دشمن که همیشه قصددارد ملّت را از اسلام و حکومت آن مأیوس کند.

ز : اسلام باتمدّن مخالف نیست ، بامظاهر فساد مخالف است

ح : اسلام با فقه سنّتی جواهری جواب گوی همه مشکلات جامعه است (و نسبت ارتجاعی دادن بی اساس است)

5. خصوصیات رهبر

الف : خود راوقف در خدمت به اسلام و جمهوری اسلامی و محرومان و مستضعفان کنید.

ب : درتعیین عالی ترین مقام قضایی کوشش کنند فردی سابقه دار و صاحب

نظر در امور شرعی و اسلامی و سیاسی را نصب کنند.

4. توصیه های اجتماعی

1. روحانیت

خود را کنار نکشند و بی تفاوت نباشند

اکنون که بحمدالله موانع رفع گردیده وفضای آزاد برای دخالت همه طبقات پیش آمده است ، هیچ عذری باقی نمانده وازگناهان بزرگ نابخشودنی مسامحه درامر مسلمین است. هرکس به مقدار توانش وحیطه نفوذش لازم است درخدمت اسلام ومیهن باشد.

هوشیاری ودخالت

الف : مدرس وار در آگاهی دادن به ملت بکوشید

ب : هوشیاری درمقابل توطئه به انزواکشاندن روحانیت

ج : مقابله باتبلیغات انحرافی

د : آگاهی دادن به مردم و مقایسه وضعیت کنونی اسلام باقبل از آن و مقایسه این کشور باکشورهای دیگر

ه : هشدار به روحانیونی که باتحریک و توطئه دشمن به مخالفت بانظام اسلامی می پردازند

و : هم یاری وپشتیبانی از ملّت

ز : درمسائل جامعه ، خصوصاً انتخابات بی تفاوت نباشند.

ح : درنظام دادن به حوزه های علمیه کوشاباشند

ط : حفظ فقه سنتی ، ارث سلف صالح

ی : تربیت دررشته ها و علوم به مناسبت احتیاجات کشور و اسلام

ک : توجه به خطر نفوذ افراد منحرف

ل : کوشش در حفظ وحدت و رابطه جدی بادانشگاه در تمام ابعاد

2. مراکز فرهنگی

1. حوزه های علمیه

جلوگیری از ورود و نفوذ نیروهای بیگانه که خطر کوتاه مدّت آن بدنام کردن حوزه ها با اعمال واخلاق وروش انحرافی خود وخطر بلند مدت آن ضربه زدن به اسلام وکشور است. علما ومدرسین ! صرف وقت برای نظام دادن به حوزه ها از ضروریات است.

(نظم دربی نظمی از القائات دشمنان است)

هر روز بردقّت ها وبحث ونظرها وابتکاروتحقیق ها افزوده شود.

فقه سنتی محفوظ بماند.

علوم ورشته هایی که احتیاج کشور و اسلام است تهیه شودوازبالاترین علوم در حوزه علم اخلاق وتهذیب نفس و سیر

و سلوک است.

2. مدارس و دانشگاه ها

توجه به اهمیت سرنوشت ساز این مراکز ازکودکستان تادانشگاه

علت اصلی استعماراز طریق مراکز فرهنگی و دانشگاه ها ، تعلیم و تربیت غیر اسلامی است

تعلیم وتهذیب و تربیت کودکان و نوجوانان و جوانان

جلوگیری از نفوذ و ورود عناصر فاسد دارای مکتب های الحادی از وظایف آحاد مردم است

دانشجویان و دانش آموزان شجاعانه درمقابل انحرافات قیام کنند.

دانشگاه

الف : دانشگاه و حفظ از انحراف به شرق و غرب

ب : دانشگاه و عدم وابستگی

ج : دانشگاه و قوای سه گانه

د : دانشگاه و رژیم پهلوی

ه : دانشگاه و اساتید غرب زده

و : دانشگاه ودفع عناصر فاسد ومنحرف

ز : دانشگاه و روابط باحوزه و حفظ وحدت

ح : دانشگاه و نقشه استکبار (مخصوصاً در جدایی حوزه و دانشگاه)

ط : دانشگاه و اسلامی کردن کشور

سفارش به دانشگاه و حوزه

هوشیاری و عکس العمل درمقابل توطئه ایجاد عداوت بین دانشگاهیان و روحانیان و کوشش در پیوند دوستی و تفاهم هرچه محکم و استوارتر

هوشیاری در مقابل نقشه دشمنان برای تربیت نسل بی تفاوت نسبت به دین و سیاست

مغز متفکر جامعه باید بیشتر مواظب توطئه ها باشد.

هوشیاری در مقابل آنان که رفتن به انگلستان و فرانسه وآمریکاو مسکو راافتخاری پرارزش و رفتن به حج و سایر اماکن متبرکه را عقب افتادگی و کهنه پرستی می دانند.

3. وزارت ارشاد

توجه به تهاجم فرهنگی درتمامی زمینه ها

تبلیغ حق در مقابل باطل

ارائه و معرفی چهره حقیقی جمهوری اسلامی

بالابردن قدرت تبلیغاتی

حفظ استقلال وآزادی ومصالح کشور وملّت

مقایسه بین ارزشهای پیش از انقلاب وبعداز انقلاب

دوری از خودخواهی ها وانحصارطلبی و فرصت طلبی ها

تبلیغ فقط به عهده وزارت ارشاد نیست ، بلکه تمام دانشمندان ، گویندگان

، نویسندگان و هنرمندان وظیفه دارند.

4. رادیو ، تلوزیون و مطبوعات

وظیفه دولت مردان وکلیه قوا درعدم انحراف مطبوعات ازاسلام ومصالح کشور ،

پرهیز ازآزادی به شکل غربی آن است.

تبلیغات ومقالات و سخنرانی ها وکتب ومجلات برخلاف اسلام و بر خلاف عفت عمومی ومصالح کشور حرام است.

جلوگیری از انحراف دستگاههای تبلیغاتی به عهده همه ما می باشد.

جوانان حزب الله درصورتی که دستگاههای مربوطه کوتاهی کردند مکلف به جلوگیری اند.

3. مراکز نظامی

بازوان قوی وقدرتمند جمهوری اسلامی

نگهداران امنیت و آرامش.

باید مورد توجه خاص ملت ودولت ومجلس باشند.

توجه به اینکه نیروهای مسلح بیشتر مورد بهره برداری دشمنان قرار می گیرند.

توجه به کمک نیروهای مسلح درپیروزی انقلاب و جنگ تحمیلی.

بیداری وهوشیاری وتوجه به اینکه لبه تیز سلاح دشمنان بیشتر به سوی آنان است. حفظ یکپارچگی و وحدت بامردم.

پایمال کردن فداکاریها وزحمات شما باحیله های سیاسی به صورت اسلامی وملی از اهداف دشمنان است.

استقامت وپایداری درحفظ اسلام و ارزش های آن.

عدم وابستگی (خودکفایی وطرح وابتکار) .

استفاده از تکنولوژی وپیشرفت های علمی دیگر کشورها.

4. اقلیت ها

عبرت از رژیم گذشته

متعهد به مذهب خود

متعهدبه جمهوری اسلامی

عدم وابستگی

عدم گرایش به مکتب های الحادی

5. دیگر ملل اسلامی

الف : ازایران الگو بگیرند.

ب : به انتظار دیگران ننشینند.

ج : در سایه قدرت الهی و اسلام از هیچ چیز هراس نداشته باشند.

د : در تفاهم و نزدیک شدن و وحدت اسلامی کوشاباشند.

ه : علما و خطبای کشورهای اسلامی در آگاهی دادن به دولت ها و ملت های خود تلاش کنند.

و : ازفقه سنتی و فرهنگ سیاسی ، اجتماعی ، اقتصادی و نظامی ائمه اطهار که ضامن رشد و عظمت ملتها است به طور شایسته پشتیبانی و جان فشانی کنند.

از

ملت مجاهد ایران الگو گرفته و حکومتهای جائر رابه جای خود بنشانید.

1.وضو

1. اهمیت وضو

1) فی حدیث طویل عن الرّضا (ع) :

چرا در وضو ، شستن دست و صورت و... لازم است؟

قَالَ الرِّضَا (ع) : بِوَجْهِهِ يسْجُدُ وَ يخْضَعُ وَ بِيدِهِ يسْأَلُ وَ يرْغَبُ وَ يرْهَبُ وَ يتَبَتَّلُ وَ ينْسُک وَ بِرَأْسِهِ يسْتَقْبِلُ فِی رُکوعِهِ وَ سُجُودِهِ وَ بِرِجْلَيهِ يقُومُ وَ يقْعُدُ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص103] .

و علّت این که در غسل همه بدن شسته می شود و در وضو بعضی از اندام درادامه حدیث فوق است که :

إِنَّمَا أُمِرُوا بِالْغُسْلِ مِنَ الْجَنَابَهِ وَ لَمْ يومَرُوا بِالْغُسْلِ مِنَ الْخَلَاءِ وَ هُوَ أَنْجَسُ مِنَ الْجَنَابَهِ وَ أَقْذَرُ مِنْ أَجْلِ أَنَّ الْجَنَابَهَ مِنْ نَفْسِ الْإِنْسَانِ وَ هُوَ شَیءٌ يخْرُجُ مِنْ جَمِيعِ جَسَدِهِ وَ الْخَلَاءُ لَيسَ هُوَ مِنْ نَفْسِ الْإِنْسَانِ إِنَّمَا هُوَ غِذَاءٌ يدْخُلُ مِنْ بَابٍ وَ يخْرُجُ مِنْ بَابٍ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص105] .

2) برخاستن برای نماز آمادگی روحی برای انتقال از مادیت به معنویت می خواهد. یک مرتبه مشکل است. این حلقه واسطه و عامل انتقال وضو است. حد فاصل بین آن دو حالت و لذا در حدیث است که :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مِفْتَاحُ الصَّلَاهِ الطَّهُورُ [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص416] .

3) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَنَّ الْوُضُوءَ عَلَی الْوُضُوءِ نُورٌ عَلَی نُورٍ وَ مَنْ جَدَّدَ وُضُوءَهُ مِنْ غَيرِ حَدَثٍ آخَرَ جَدَّدَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ تَوْبَتَهُ مِنْ غَيرِ اسْتِغْفَارٍ [من لايحضره الفقيه ، ج1 ، ص41] .

4) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ تَوَضَّأَ عَلَی طُهْرٍ كتِبَ لَهُ عَشْرُ حَسَنَاتٍ [عوالی

اللئالی ، ج1 ، ص166] .

(اجازه ورود به نماز و حضور خدا)

5) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا غَضِبَ أَحَدُكمْ فَلْيتَوَضَّأْ [الدعوات راوندی ، ص52] .

مرحوم مجلسی (ره) می فرماید : بعید نیست که مراد ، شستن دست باشد.

قال المجلسی (ره) : لا یبعد أن یراد به غسل الید [بحارالأنوار ، ج77 ، ص312] .

6) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ بَاتَ عَلَی طُهْرٍ فَكأَنَّمَا أَحْیا اللَّیلَ [أمالی صدوق ، ص33] .

7) در روایات می خوانیم که وضو کفّاره گناهان صغیره است. [سفینه البحار] .

2. دعاهای وضو

1) حضرت علی (ع) به هنگام وضو هم توجّه به نعمت آب داشت :

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِی جَعَلَ الْمَاءَ طَهُوراً [کافی ، ج3 ، ص70] .

و هم توجّه به قیامت داشت :

اللَّهُمَّ بَیضْ وَجْهِی یوْمَ تَسْوَدُّ فِیهِ الْوُجُوهُ وَ لَا تُسَوِّدْ وَجْهِی یوْمَ تَبْیضُّ فِیهِ الْوُجُوه [کافی ، ج3 ، ص70] .

به هنگام شستن دست راست :

اللَّهُمَّ أَعْطِنِی کتَابِی بِیمِینِی وَ الْخُلْدَ بِیسَارِی [کافی ، ج3 ، ص70] .

به هنگام شستن دست چپ :

اللّهُمَّ لَا تُعْطِنِی کتَابِی بِشِمَالِی وَ لَا تَجْعَلْهَا مَغْلَولَةً إِلَی عُنُقِی وَ أَعُوذُ بِک مِنْ مُقَطَّعَاتِ النِّیرَان [کافی ، ج3 ، ص70] .

به هنگام مسح سر :

اللَّهُمَّ غَشِّنِی بِرَحْمَتِک وَ بَرَکاتِک وَ عَفْوِک [کافی ، ج3 ، ص70] .

به هنگام مسح پا :

اللَّهُمَّ ثَبِّتْ قَدَمَی عَلَی الصِّرَاطِ یوْمَ تَزِلُّ فِیهِ الْأَقْدَامُ وَ اجْعَلْ سَعْیی فِیمَا یرْضِیک عَنِّی [کافی ، ج3 ، ص70] .

همچنین به هنگام شستن دهان و بینی دعاهای مناسب می خوانند

و سپس حضرت علی (ع) به فرزندش فرمود :

یا مُحَمَّدُ (محمّد بن حنفیه) مَنْ تَوَضَّأَ بِمِثْلِ مَا تَوَضَّأْتُ [کافی ، ج3 ، ص70] .

3. سنن وضو

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الْوُضُوءُ مُدٌّ وَ الْغُسْلُ صَاعٌ وَ سَيأْتِي أَقْوَامٌ بَعْدِی يسْتَقِلُّونَ ذَلِک فَأُولَئِک عَلَی خِلَافِ سُنَّتِی وَ الثَّابِتُ عَلَی سُنَّتِی مَعِی فِی حَظِيرَةِ الْقُدْسِ [من لایحضره الفقیه ، ج1 ، ص34] .

4. احکام وضو

1) دست بی وضو به آیه قرآن ، نام خدا ، آرم سپاه و جهاد و... ، آرم جمهوری اسلامی (لفظ جلاله) حرام است.

توصیه ضمنی : در اطّلاعیه های شهید و روزنامه ها این همه آیه قرآن ننویسند که زیر دست و پا می افتد و در گناه هتک آن ، شما هم شریک و دخیل هستید.

2) باید وقت برای وضو باشد و اگر نماز یا قسمتی از آن خارج از وقت می شود ، باید تیمّم کند ، ولی اگر وضو و غسل یک اندازه وقت لازم دارد ، باید وضو بگیرد. ولی اگر در تنگی وقت وضو گرفت ، وضوی او صحیح است.

3) وضو برای نماز و طواف لازم است و قبل از وقت باید به قصد طهارت و نزدیک وقت به قصد مهیا بودن گرفته شود و برای رفتن به مسجد و حرم امامان و خوابیدن و همراه داشتن قرآن مستحب است و اگر برای هر کدام از نیت ها وضو بگیرد ، هر کار دیگری که نیاز به وضو داشته باشد را می تواند انجام دهد.

4) بیان تعداد و حدّ وضو و لزوم سستی کمی بیشتر تا یقین حاصل شود.

5) فرق وضو با غسل :

الف : شستن روی مو کافی است مگر افراد کم مو

ب : لزوم پی در پی

ج : از بالا به پایین

د : اگر در وضو در شستن قسمت قبلی شک کند باید برگردد ، برخلاف غسل که

اگر مثلاً به هنگام طرف راست در شستن سر و گردن شک کند ، لازم نیست برگردد.

ه : با هر وضویی می توان نماز خواند ، ولی با هر غسلی نمی توان نماز خواند.

6) مسح روی زلف کافی است مگر موهای بلندی که اگر شانه کند ، به اطراف می ریزد یا موهای جای دیگر سر را جلو سر گرد کرده.

7) جای مسح بایدخشک یا طوری باشد که رطوبت مسح بر آن غالب شود.

8) در وضو ، شستن صورت و دست ها مرتبه اول واجب و مرتبه دوم جایز و مرتبه سوم و بیشتر حرام است و اگر با یک مشت آبتمام عضو شسته شود و به قصد وضو بریزد ، یک مرتبه حساب می شود ، چه قصد بکند یک مرتبه را یا قصد نکند. [مسأله 248] .

9) در وضو باید آب ، فضا و ظرف ، مباح باشد (رابطه وضو با حقّ النّاس)

10) در وضو باید ظرف آب ، طلا و نقره نباشد.

11) باید اعضای وضو موقع شستن و مسح کردن ، پاک باشد ، ولی پاک بودن غیر از اعضای وضو لازم نیست جز مخرج بول و غائط که احتیاط مستحب آن است که اوّل آنها راتطهیر کند ، بعد وضو بگیرد.

5. موارد استحباب وضو

1) هنگام خواب ، خوردن ، دعا ، تلاوت قرآن ، زیارت ، طواف ، احیاء شب قدر و...

1. وظائف کارگزاران

1. وظایف کارمند در قبال مردم

1. رعایت حقوق فردی و اجتماعی ، مادی و معنوی

حقوق فردی و اجتماعی ، مادی یا معنوی مردم را ناقص نگذارید :

لا تَبْخَسُوا النّاسَ أَشْياءَهُمْ [هود/85] .

2. به حساب آوردن مردم

حَسْبُک اللّهُ وَ مَنِ اتَّبَعَک مِنَ الْمُومِنِینَ [انفال/64] .

هُوَ الَّذِی أَیدَک بِنَصْرِهِ وَ بِالْمُومِنِینَ [انفال/62] .

3. خدمت به مردم و خوشحال کردن آنها

شانزده حدیث در اصول کافی در این زمینه آمده است از جمله :

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَرَّ مُومِناً فَقَدْ سَرَّنِی وَ مَنْ سَرَّنِی فَقَدْ سَرَّ اللَّهَ [کافی ، ج2 ، ص188] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَا عُبِدَ اللَّهُ بِشَیءٍ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ مِنْ إِدْخَالِ السُّرُورِ عَلَی الْمُومِنِ [کافی ، ج2 ، ص188] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : یدْخِلُ عَلَی عَبْدِی الْمُومِنِ سُرُوراً وَ لَوْ بِتَمْرَهٍ [کافی ، ج2 ، ص189] .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : إن أحب الأعمال إلی الله إدخال السرور علی المون و شبعه مسلم أو قضاء دینه [المحاسن ، ج2 ، ص388] .

2. وظایف کارمند در قبال خدا

1. توجه به خدا

توجه به اینکه در محضر خدائیم و او شاهد است :

رسلنا لدیهم یکتبون [زخرف/ 80] .

نَکتُبُ ما قَدَّمُوا وَ آثارَهُمْ [یس/12] .

ما یلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلاّ لَدَیهِ رَقِیبٌ عَتِیدٌ [ق/18] .

2. بندگی خدا

انسان باید در مدار بندگی باشد ، همین که نبود گمشده است. هر چیزی که در جای خود نبود گمشده است.

3. تقوای الهی

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ لْتَنْظُرْ نَفْسٌ ما قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَ اتَّقُوا اللّهَ إِنَّ اللّهَ خَبِیرٌ بِما تَعْمَلُونَ [حشر/18] .

در آیه فوق دو

مرتبه تقوا آمده و دو طرف جملهلْتَنْظُرْ نَفْسٌتقوا ذکر شده ، زیرا انسان در محاسبه ها و مراقبه ها بی تقوائی می کند. خیرها یادش است گناهان را فراموش می کند ، مناجاتها یادش است ، غفلت ها را فراموش می کند.

4. فراموش نکردن خدا

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ لْتَنْظُرْ نَفْسٌ ما قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَ اتَّقُوا اللّهَ إِنَّ اللّهَ خَبِیرٌ بِما تَعْمَلُونَ [حشر/18] .

3. وظایف کارمند در قبال دنیا

1. پست شمردن دنیا

دنیا جای پستی است ، تنها محلی است که گناه می شود :

2. بی ارزش شمردن مقام دنیوی

مقام این دنیا بی ارزش است. مقام در قیامت ارزش دارد :

وَ بَشِّرِ الَّذِینَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ [یونس/2] .

3. تنبه به آخر کار دنیا

رسوائیتُبْلَی السَّرائِرُ [طارق/9] .

4. سعی و تلاش در دنیا

4. رمزهای موفقیت و سلامت یک اداره

1. سادگی

وَ لَمْ یوتَ سَعَةً مِنَ الْمالِ [بقره/247] .

أَوْ یکونَ لَک بَیتٌ مِنْ زُخْرُفٍ [اسراء/93] .

کلمه حجره به جای بیت و کاخ : وَراءِ الْحُجُراتِ [حجرات/4] .

أَمْ أَنَا خَیرٌ مِنْ هذَا الَّذِی هُوَ مَهِینٌ [زخرف/52] .

فَلَوْ لا أُلْقِی عَلَیهِ أَسْوِرَهٌ مِنْ ذَهَبٍ [زخرف/53] .

2. محبت

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ أَشْعِرْ قَلْبَکَ الرَّحْمَهَ لِلرَّعِیهِ وَ الْمَحَبَّهَ لَهُمْ وَ اللُّطْفَ بِهِمْ وَ لَا تَکونَنَّ عَلَیهِمْ سَبُعاً ضَارِیاً [نهج البلاغه ، نامه 53] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ الْخَلْقُ عِیالِی فَأَحَبُّهُمْ إِلَی أَلْطَفُهُمْ بِهِمْ وَ أَسْعَاهُمْ فِی حَوَائِجِهِمْ [کافی ، ج2 ، ص199] .

عَزِیزٌ عَلَیهِ ما عَنِتُّمْ [توبه/128] .

فَسَقی لَهُما [قصص/24] . (ماجرای حضرت موسی (ع) و دختران شعیب.)

3. تواضع

وَ اخْفِضْ جَناحَک لِمَنِ اتَّبَعَک مِنَ الْمُومِنِینَ [شعراء/215] .

4. حوصله

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : سَعِ النَّاسَ بِوَجْهِک وَ مَجْلِسِک وَ حُکمِک وَ إِیاک وَ الْغَضَبَ [نهج البلاغه ، نامه 76] .

5. بی طرفی و انصاف

کونُوا قَوّامِینَ بِالْقِسْطِ شُهَداءَ لِلّهِ وَ لَوْ عَلی أَنْفُسِکمْ أَوِ الْوالِدَینِ وَ الأَقْرَبِینَ [نساء/135] .

إِنْ یکنْ غَنِیا أَوْ فَقِیراً فَاللّهُ أَوْلی بِهِما [نساء/135]

..

6. عدالت

وَ إِذا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَ لَوْ كانَ ذا قُرْبى [انعام/152] .

لا يجْرِمَنَّكمْ شَنَ آنُ قَوْمٍ عَلى أَلاّ تَعْدِلُوا [مائده/8] .

إِنّا أَوْ إِياكمْ لَعَلى هُدىً أَوْ فِى ضَلالٍ مُبِينٍ [سبأ/24]

7. نظم وتقسيم كار

وَ ما مِنّا إِلاّ لَهُ مَقامٌ مَعْلُومٌ [صافات/164] .

فَالْمُقَسِّماتِ أَمْراً [ذاريات/4] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أُوصِيكمَا وَ جَمِيعَ وَلَدِى وَ أَهْلِى وَ مَنْ بَلَغَهُ كتَابِى بِتَقْوَى اللَّهِ وَ نَظْمِ أَمْرِكمْ [نهج البلاغه ، نامه 47] .

8. مشورت

فَانْظُرْ ما ذا تَرى [صافات/102] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مُشَاوَرَهُ الْعَاقِلِ النَّاصِحِ رُشْدٌ وَ يمْنٌ وَ تَوْفِيقٌ مِنَ اللَّهِ [المحاسن ، ج2 ، ص602] .

فوائد مشورت : شخصيت دادن ، شناسائى نيروها ، كم شدن حسودان ، دورى از استكبار و خود رأيى ، رسيدن به بهترين طرح.

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : شَاوِرْ فِى أُمُورِک مَا يقْتَضِى الدِّينُ مَنْ فِيهِ خَمْسُ خِصَالٍ عَقْلٌ وَ عِلْمٌ وَ تَجْرِبَهٌ وَ نُصْحٌ وَ تَقْوَى [مصباح الشريعه ، ص152] .

وَ شاوِرْهُمْ فِى الأَمْرِ [آل عمران/159] .

وَ أَمْرُهُمْ شُورى بَينَهُمْ [شورى/38] .

9. بازرسى

إِذا جاءَكمُ الْمُومِناتُ مُهاجِراتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ [ممتحنه/10] .

10. تشويق و تنبيه

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا يكونَنَّ الْمُحْسِنُ وَ الْمُسِىءُ عِنْدَک بِمَنْزِلَهٍ سَوَاءٍ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوّابٌ [ص/30] .

وَ صَلِّ عَلَيهِمْ إِنَّ صَلاتَک سَكنٌ لَهُمْ [توبه/103] .

تنبيه :

وَ عَلَى الثَّلاثَهِ الَّذِينَ خُلِّفُوا حَتّى إِذا ضاقَتْ عَلَيهِمُ الأَْرْضُ بِما رَحُبَتْ وَ ضاقَتْ عَلَيهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَ ظَنُّوا أَنْ لا مَلْجَأَ مِنَ اللّهِ إِلاّ

إِلَيهِ ثُمَّ تابَ عَلَيهِمْ لِيتُوبُوا إِنَّ اللّهَ هُوَ التَّوّابُ الرَّحِيمُ [توبه/118] .

فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِينَ هادُوا [نساء/160] .

11. شكر گزارى

من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالقَ قَالَ الرِّضَا (ع) : منْ لَمْ يشْكرِ الْمُنْعِمَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ لَمْ يشْكرِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ [عيون أخبارالرضا ، ج2 ، ص24] .

12.ذكر خوبيها

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا صُنِعَ إِلَيک مَعْرُوفٌ فَاذْكرْ [غررالحكم ، ص390] .

13. افشاء خوبى ها

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَينِ (ع) : وَ إِفْشَاءِ الْعَارِفَهِ [صحيفه سجاديه ، دعاى 20] .

14. اولويت دادن خوبها و خوبيها

أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كالْفُجّارِ [ص/28] .

15. پيش دم بودن در كارها

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيئاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كالَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ سَواءً مَحْياهُمْ وَ مَماتُهُمْ ساءَ ما يحْكمُونَ [جاثيه/21] .

وَ السّابِقُونَ السّابِقُونَ [واقعه/10] .

16. توجه به محرومين

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اللَّهَ اللَّهَ فِى الطَّبَقَهِ السُّفْلَى مِنَ الَّذِينَ لَا حِيلَهَ لَهُمْ مِنَ الْمَسَاكينِ وَ الْمُحْتَاجِينَ [نهج البلاغه ، نامه 53] .

عَبَسَ وَ تَوَلّى [عبس/1] .

وَ ما أَنَا بِطارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا [هود/29] .

كان سليمان (ع) إذا أصبح تصفح وجوه الأغنياء و الأشراف حتى يجىء إلى المساكين و يقعد معهم و يقول مسكين مع المساكين [مجموعه ورام ، ج1 ، ص203] .

وَ إِنِ اسْتَنْصَرُوكمْ فِى الدِّينِ فَعَلَيكمُ النَّصْرُ [انفال/72] .

17. عذر پذيرى

فَاعْفُ عَنْهُمْ وَ اسْتَغْفِرْ لَهُمْ [آل عمران/159] .

18.شريک شدن در معاملات

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَ أَقْنَعُ مِنْ نَفْسِى بِأَنْ يقَالَ هَذَا أَمِيرُ الْمُومِنِينَ وَ لَا أُشَارِكهُمْ فِى مَكارِهِ الدَّهْرِ [نهج البلاغه ، نامه 45]

.

19. توجیه مردم

5. عوامل سقوط یک اداره

1. منت گذاشتن کارمندان

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِیاک وَ الْمَنَّ عَلَی رَعِیتِک بِإِحْسَانِک [نهج البلاغه ، نامه 53] .

إِنَّما نُطْعِمُکمْ لِوَجْهِ اللّهِ [انسان/9] .

2. سوء استفاده از موقعیت

هذا مِنْ فَضْلِ رَبِّی لِیبْلُوَنِی [نمل/40] .

هُوَ الَّذِی جَعَلَکمْ خَلائِفَ الأَْرْضِ وَ رَفَعَ بَعْضَکمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجاتٍ لِیبْلُوَکمْ فِی ما آتاکمْ [انعام/165] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : نَّ عَمَلَک لَیسَ لَک بِطُعْمَهٍ وَ لَکنَّهُ فِی عُنُقِک أَمَانَهٌ [نهج البلاغه ، نامه 5] .

وَ إِذا تَوَلّی سَعی فِی الأَْرْضِ لِیفْسِدَ فِیها [بقره/205] .

3. کم کاری کارمندان

وَیلٌ لِلْمُطَفِّفِینَ [مطففین/1] .

4. سوء ظن به مردم

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : شر الناس من لا یثق بأحد لسوء ظنه و لا یثق به أحد لسوء فعله [غررالحکم ، ص263] .

ماجرای جلودی و امام رضا (ع)

وَ لا تَقْفُ ما لَیسَ لَک بِهِ عِلْمٌ [اسراء/36] .

ّ

إِنَّ بَعْضَ الظّنِّ إِثْمٌ [حجرات/12] .

5. تمارض و بی میلی به کار

تمارض و بی میلی و عدم آمادگی برای کار اضافی :

کارِهُونَ

6. بد رفتاری با ارباب رجوع

لَوْ کنْتَ فَظًّا [آل عمران/159] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ : الْخَلْقُ عِيالِی فَأَحَبُّهُمْ إِلَی أَلْطَفُهُمْ بِهِمْ وَ أَسْعَاهُمْ فِی حَوَائِجِهِمْ [کافی ، ج2 ، ص199] .

قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً [بقره/83] .

ادْفَعْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ [مومنون/96] .

7. افزایش ضایعات

8. کارشکنی

لا تُنْفِقُوا عَلی مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ حَتّی ینْفَضُّوا [منافقون/7] .

9. استعفا

وَ مِنْهُمْ مَنْ یقُولُ ائْذَنْ لِی [توبه/49] .

لا یسْتَأْذِنُک الَّذِینَ یومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الآْخِرِ

أَنْ يجاهِدُوا بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ وَ اللّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ [توبه/44] .

إِنَّما يسْتَأْذِنُک الَّذِينَ لا يومِنُونَ بِاللّهِ وَ الْيوْمِ الآْخِرِ وَ ارْتابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِى رَيبِهِمْ يتَرَدَّدُونَ [توبه/45] .

10. تحریک دیگران به کم کاری و افزایش نگرانی

قَدْ يعْلَمُ اللّهُ الْمُعَوِّقِينَ مِنْكمْ وَ الْقائِلِينَ لإِخْوانِهِمْ هَلُمَّ إِلَينا [احزاب/18] .

لا تَنْفِرُوا فِى الْحَرِّ [توبه/81] .

11. افزایش شکایات

12. افزایش توقعات

أَ يطْمَعُ كلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ [معارج/38] .

13. عدم همکاری با همکاران

قِيلَ لَهُمْ تَعالَوْا قاتِلُوا فِى سَبِيلِ اللّهِ أَوِ ادْفَعُوا قالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتالاً لاَتَّبَعْناكمْ [آل عمران/167] .

14. بهانه جویی

إِنَّ بُيوتَنا عَوْرَةٌ وَ ما هِى بِعَوْرَةٍ إِنْ يرِيدُونَ إِلاّ فِراراً [احزاب/13] .

15. بی اعتنایی به مدیر مسئول

بی اعتنایی به مدیر و مسئول و جمع مدارک علیه مدیر :

وَ ما كانَ لِمُومِنٍ وَ لا مُومِنَهٍ إِذا قَضَى اللّهُ وَ رَسُولُهُ أَمْراً أَنْ يكونَ لَهُمُ الْخِيرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَ مَنْ يعْصِ اللّهَ وَ رَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلالاً مُبِيناً [احزاب/36] .

لَوَّوْا رُوسَهُمْ [منافقون/5] .

16. عدم تسلیم به حق

ما كانَ لَهُمُ الْخِيرَةُ [قصص/68] .

17. افشای اسرار اداره

وَ إِذا جاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذاعُوا بِهِ [نساء/83] .

18. انزوا گرایی

يوَدُّوا لَوْ أَنَّهُمْ بادُونَ فِی الْأَعْرابِ يسْئَلُونَ عَنْ أَنْبائِكمْ [احزاب/20] .

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ يعْبُدُ اللّهَ عَلى حَرْفٍ [حج/11] .

19. بدگویی از اداره

فَإِذا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِک بَيتَ طائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيرَ الَّذِی تَقُولُ [نساء/81] .

يحْلِفُونَ بِاللّهِ ما قالُوا [توبه/74] .

20. اتلاف وقت

وظائف کارگزاران ، صفحه 5

21. دورویی

يقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ ما لَيسَ فِی قُلُوبِهِمْ

[فتح/11] .

1. وعده های الهی

1. مباحث

1) وعده مغفرت

2) وعده اجر عظیم

3) وعده بهشت

4) وعده خلافت

5) وعده تمکن (استقرار دین خدا)

6) وعده امنیت

7) وعده نشور

8) وعده غنیمت

9) وعده آتش

10) وعده فضل

11) وعده نصرت

12) وعده قیامت

13) وراثت زمین

وعده حسنی

وعده حسن

تحقّق وعده های الهی :

‟

لا يخْلِفُ اللّهُ وَعْدَهُ [روم/6] .

إِنَّما تُوعَدُونَ لَواقِعٌ [مرسلات/7] .

إِنَّما تُوعَدُونَ لَصادِقٌ [ذاريات/5] .

إِنَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ [يونس/55] .

وَعْدَ اللّهِ حَقًّا وَ مَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللّهِ قيلاً [نساء/122] .

تحقّق وعده های الهی در قیامت

کفّار و وعده های الهی

بهشتیان و وعده های الهی

جهنّمیان و وعده های الهی

وعده های خدا

وعده های شیطان

مخاطبین وعده های خدا :

مؤمنینآمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ

منافقین

پیامبران (علیهم السّلام)

حسن ظنّ به وعده های الهی

خلف وعده با خدا

2. اقسام وعده ها

1. وعده مغفرت

1) وَ إِنْ تُطيعُوهُ تَهْتَدُوا [نور/54] .

2) وَ مَنْ يومِنْ بِاللّهِ يهْدِ قَلْبَهُ [تغابن/11] .

3) فَمَنْ تَبِعَ هُداى فَلا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُون [بقره/38] .

4) وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرى آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَيهِمْ بَرَكاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ [اعراف/96] .

5) أَوْفُوا بِعَهْدى أُوفِ بِعَهْدِكمْ [بقره/40] .

6) وَ أَنْ لَوِ اسْتَقامُوا عَلَى الطَّريقَهِ لَأَسْقَيناهُمْ ماءً غَدَقاً [جن/16] .

7) وَ لَوْ أَنَّهُمْ أَقامُوا التَّوْراهَ وَ الْإِنْجيلَ وَ ما أُنْزِلَ إِلَيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ [مائده/66] .

8) فَاذْكرُونى أَذْكرْكمْ [بقره/152] .

9) وَ الَّذينَ جاهَدُوا فينا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنا [عنكبوت/69] .

10) مَنْ يتَّقِ وَ يصْبِرْ فَإِنَّ اللّهَ لا يضيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنينَ [يوسف/90] .

2. وعده اجر عظيم

11) إِنْ تَتَّقُوا اللّهَ يجْعَلْ لَكمْ فُرْقاناً [انفال/29] .

12) وَ إِنْ عُدْتُمْ عُدْنا [

اسراء/8] .

13) بَلی إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا وَ یأْتُوکمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هذا یمْدِدْکمْ رَبُّکمْ بِخَمْسَهِ آلافٍ مِنَ الْمَلائِکهِ مُسَوِّمینَ [آل عمران/125] .

3. وعده بهشت

وَ الَّذینَ جاهَدُوا فینا لَنَهْدِینَّهُمْ سُبُلَنا [عنکبوت/69] .

أُولئِک کتَبَ فی قُلُوبِهِمُ الْإیمانَ وَ أَیدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَ یدْخِلُهُمْ جَنّاتٍ تَجْری مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدینَ فیها رَضِی اللّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ [مجادله/22] .

4. وعده به مادیات

یرْسِلِ السَّماءَ عَلَیکمْ مِدْراراً [نوح/11] .

لَأَکلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ [مائده/66] .

5. وعده خلافت

1) وَعَدَ اللّهُ الَّذینَ آمَنُوا مِنْکمْ وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَیسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِی الْأَرْضِ کمَا اسْتَخْلَفَ الَّذینَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَیمَکنَنَّ لَهُمْ دینَهُمُ الَّذِی ارْتَضی لَهُمْ وَ لَیبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً یعْبُدُونَنی لا یشْرِکونَ بی شَیئاً وَ مَنْ کفَرَ بَعْدَ ذلِک فَأُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [نور/55] .

6. وعده به متقین

تقوی در هر رشته ای وعده خاصّی دارد.

در برابر امراض : لَهُمْ دارُ السَّلامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ [انعام/127] .

در برابر خستگی : لا یمَسُّنا فیها نَصَبٌ [فاطر/35] .

در برابر کینه : وَ نَزَعْنا ما فی صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍ [اعراف/43] .

در برابر یاوه ها : لا یسْمَعُونَ فیها لَغْواً [مریم/62] .

در برابر خوف : لا خَوْفٌ عَلَيهِمْ [بقره/62] .

در برابر زودگذری : خالِدينَ فيها [آل عمران/15] .

در برابر لعنت ها : قيلاً سَلاماً سَلاماً [واقعه/26] .

در برابرلا يجِدُونَ نِكاحاً [نور/33] .

وَ أَزْواجٌ مُطَهَّرَهٌ [آل عمران/15] .

7. وعده به مؤمنینی که اعمال صالح انجام می دهند

وَ بَشِّرِ الَّذينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا

الصّالِحاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنّاتٍ تَجْری مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ [بقره/25] .

إِنَّ الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ وَ أَقامُوا الصَّلاهَ وَ آتَوُا الزَّکاهَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَ لا خَوْفٌ عَلَیهِمْ وَ لا هُمْ یحْزَنُونَ [بقره/277] .

إِنَّ الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ کانَتْ لَهُمْ جَنّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلاً [کهف/107] .

وَ أَمَّا الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ فَیوَفِّیهِمْ أُجُورَهُمْ [آل عمران/57] .

وَعَدَ اللّهُ الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَهُمْ مَغْفِرَهٌ وَ أَجْرٌ عَظیمٌ [مائده/9] .

إِنَّ الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ یهْدیهِمْ رَبُّهُمْ بِإِیمانِهِمْ تَجْری مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهارُ فی جَنّاتِ النَّعیمِ [یونس/9] .

إِلاَّ الَّذینَ صَبَرُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولئِک لَهُمْ مَغْفِرَهٌ وَ أَجْرٌ کبیرٌ [هود/11] .

الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ طُوبی لَهُمْ وَ حُسْنُ مَآبٍ [رعد/29] .

إِنَّ الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ سَیجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمنُ وُدًّا [مریم/96] .

فَالَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَهُمْ مَغْفِرَهٌ وَ رِزْقٌ کریمٌ [حج/50] .

إِنَّ الْمُتَّقینَ فی جَنّاتٍ وَ نَعیمٍ [طور/17] .

وَعَدَ اللّهُ الَّذینَ آمَنُوا مِنْکمْ وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَیسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِی الْأَرْضِ کمَا اسْتَخْلَفَ الَّذینَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَیمَکنَنَّ لَهُمْ دینَهُمُ الَّذِی ارْتَضی لَهُمْ وَ لَیبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً [نور/55] .

لَأُکفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَیئاتِهِمْ [آل عمران/195] .

وَ الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِی الصّالِحینَ [عنکبوت/9] .

وَ الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّهِ غُرَفاً تَجْری مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهارُ خالِدینَ فیها نِعْمَ أَجْرُ الْعامِلینَ [عنکبوت/58] .

فَأَمَّا الّذينَ آمَنُوا وَ عَمِلَوا الصّالِحاتِ فَهُمْ فى رَوْضَهٍ يحْبَرُونَ [روم/15] .

أَمَّا الَّذينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ فَلَهُمْ

جَنّاتُ الْمَأْوى نُزُلاً بِما كانُوا يعْمَلُونَ [سجده/19] .

مَنْ آمَنَ وَ عَمِلَ صالِحاً فَأُولئِک لَهُمْ جَزاءُ الضِّعْفِ بِما عَمِلُوا وَ هُمْ فِی الْغُرُفاتِ آمِنُونَ [سبأ/37] .

إِنَّ الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَیرُ مَمْنُونٍ [فصلت/8] .

وَ الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ فی رَوْضاتِ الْجَنّات [شوری/22] .

فَأَمَّا الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ فَیدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فی رَحْمَتِهِ ذلِک هُوَ الْفَوْزُ الْمُبینُ [جاثیه/30] .

وَ کذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنینَ [انعام/84] .

فَاسْتَجَبْنا لَهُ وَ نَجَّیناهُ مِنَ الْغَمِّ وَ کذلِک نُنْجِی الْمُومِنینَ [انبیاء/88] .

مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها [انعام/160] .

إِنَّ الَّذینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ سَیجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمنُ وُدًّا [مریم/96] .

8. وعده به استقرار دین خدا

کتَبَ رَبُّکمْ عَلی نَفْسِهِ الرَّحْمَهَ [انعام/54] .

وَ لَقَدْ سَبَقَتْ کلِمَتُنا لِعِبادِنَا الْمُرْسَلینَ إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ وَ إِنَّ جُنْدَنا لَهُمُ الْغالِبُونَ [صافات/173 -171] .

إِنّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنا وَ الَّذینَ آمَنُوا فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ یوْمَ یقُومُ الْأَشْهاد [غافر/51] .

إِنَّ اللّهَ لا یغَیرُ ما بِقَوْمٍ حَتّی یغَیرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ [رعد/11] .

إِنّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّکرَ وَ إِنّا لَهُ لَحافِظُونَ [حجر/9] .

وَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُری آمَنُوا وَ اتَّقَوْا لَفَتَحْنا عَلَیهِمْ بَرَکاتٍ مِنَ السَّماءِ وَ الْأَرْضِ [اعراف/96] .

ثُمَّ نُنَجِّی رُسُلَنا وَ الّذینَ آمَنُوا [یونس/103] .

9. وعده به قیامت

کتَبَ اللّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَ رُسُلی [مجادله/21] .

بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَی الْباطِلِ فَیدْمَغُهُ فَإِذا هُوَ زاهِقٌ وَ لَکمُ الْوَیلُ مِمّا تَصِفُونَ [انبیاء/18] .

ما نَنْسَخْ مِنْ آیهٍ أَوْ

نُنْسِها نَأْتِ بِخَيرٍ مِنْها أَوْ مِثْلِها [بقره/106] .

وَ مَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكرى فَإِنَّ لَهُ مَعيشَةً ضَنْكاً وَ نَحْشُرُهُ يوْمَ الْقِيامَهِ أَعْمى [طه/124] .

وَ كمْ أَهْلَكنا مِنْ قَرْيهٍ بَطِرَتْ مَعيشَتَها [قصص/58] .

یکی از اسماء قیامت : وَ الْيوْمِ الْمَوْعُودِ [بروج/2] .

تمام خبرهای مربوط به بهشت و جهنّم از وعده های خداوند است و...

"إِنَّ اللّهَ لا يخْلِفُ الْميعادَ [رعد/31] .

10. وعده های خاص به مؤمنین

1. دفاع

إِنَّ اللّهَ يدافِعُ عَنِ الَّذينَ آمَنُوا [حج/38] .

2. عزت

وَ لِلّهِ الْعِزَّهُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِلْمُومِنينَ وَ لكنَّ الْمُنافِقينَ لا يعْلَمُونَ [منافقون/8]

3. رحمت و نور

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ آمِنُوا بِرَسُولِهِ يوتِكمْ كفْلَينِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَ يجْعَلْ لَكمْ نُوراً تَمْشُونَ بِهِ وَ يغْفِرْ لَكمْ وَ اللّهُ غَفُورٌ رَحيمٌ [حديد/28] .

كفْلَينِ :

فِى الدُّنْيا حَسَنَهً وَ فِى الْآخِرَهِ حَسَنَهً [بقره/201] .

پی در پی و مضاعف

در روایات آمده که مراد از نور ، امام است.

4. هدایت

وَ مَنْ يومِنْ بِاللّهِ يهْدِ قَلْبَهُ [تغابن/11] .

در برابر نعمت ها

در برابر مصائب ، صابر

در برابر قضا ، تسليم

وَ إِنَّ اللّهَ لَهادِ الَّذينَ آمَنُوا إِلى صِراطٍ مُسْتَقيمٍ [حج/54] .

5. ولايت

ذلِک بِأَنَّ اللّهَ مَوْلَى الَّذينَ آمَنُوا وَ أَنَّ الْكافِرينَ لا مَوْلى لَهُمْ [محمد/11] .

(البته اين ولايت مخصوص است ، ولى ولايت عمومى هم داريم نظير آيه 30 سوره يونس : رُدُّوا إِلَى اللّهِ مَوْلاهُمُ الْحَقِّ وَ ضَلَّ عَنْهُمْ ما كانُوا يفْتَرُونَ [يونس/30] .

6. معيت

الف) معيت خاصّه : مَعَ الْحُسَينِ

إِنَّ اللّهَ مَعَ الَّذينَ اتَّقَوْا [نحل/128] .

ب) معيت عامّه

: هُوَ مَعَکمْ أَینَ ما کنْتُمْ [حدید/4] .

قیومیت الهی است ، سبب افتخار نیست.

7. نصرت

وَ کانَ حَقًّا عَلَینا نَصْرُ الْمُومِنینَ [روم/47] .

(سه کلمهکانَ ، حَقًّاوعَلَینابرای تأکید است.)

إِنّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنا وَ الَّذینَ آمَنُوا فِی الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ یوْمَ یقُومُ الْأَشْهادُ [غافر/51] .

8. نجات

ثُمَّ نُنَجِّی رُسُلَنا وَ الَّذینَ آمَنُوا کذلِک حَقًّا عَلَینا نُنْجِ الْمُومِنینَ [یونس/103] .

9. خلافت

أَنَّ الْأَرْضَ یرِثُها عِبادِی الصّالِحُونَ [انبیاء/105] .

وَعَدَ اللّهُ الَّذینَ آمَنُوا مِنْکمْ وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَیسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِی الْأَرْضِ کمَا اسْتَخْلَفَ الَّذینَ مِنْ قَبْلِهِمْ [نور/55] .

10. حمایت

وَ إِنْ تَصْبِرُوا وَ تَتَّقُوا لا یضُرُّکمْ کیدُهُمْ شَیئاً [آل عمران/120] .

11. آرامش

هُوَ الَّذی أَنْزَلَ السَّکینَهَ فی قُلُوبِ الْمُومِنینَ [فتح/4] .

السَّکینَهَ :

لا خَوْفٌ عَلَیهِمْ [بقره/277] .

لا یخْشَوْنَ أَحَداً إِلاَّ اللّه [احزاب/39] .

لا يخافُونَ لَوْمَةَ لائِمٍ [مائده/54] .

لِكيلا تَأْسَوْا عَلى ما فاتَكمْ [حديد/23] .

وَ لا تَهِنُوا وَ لا تَحْزَنُوا [آل عمران/139] .

وَ إِنْ يرِدْک بِخَيرٍ فَلا رَادَّ لِفَضْلِهِ [يونس/107] .

فَاخْشَوْهُمْ فَزادَهُمْ إيماناً [آل عمران/173] .

وَ لَمّا رَأَ الْمُومِنُونَ الْأَحْزابَ قالُوا هذا ما وَعَدَنَا اللّهُ وَ رَسُولُهُ وَ صَدَقَ اللّهُ وَ رَسُولُهُ وَ ما زادَهُمْ إِلاّ إيماناً وَ تَسْليماً [احزاب/22] .

12. تأييد

فَأَيدْنَا الَّذينَ آمَنُوا عَلى عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظاهِرينَ [صف/14] .

3. انواع وعده ها

1. وعده هاى الهى

1) وعده هاى الهى حق است : وَ كانَ وَعْدُ رَبِّى حَقًّا [كهف/98] .

إِنَّ وَعْدَ اللّهِ حَقٌّ [يونس/55] .

2) وعده هاى الهى صدق است : وَ مَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللّهِ قيلاً [نساء/122

] .

ثُمَّ صَدَقْناهُمُ الْوَعْدَ [انبياء/9] .

وَ قالُوا الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذى صَدَقَنا وَعْدَهُ [زمر/74] .

3) وعده هاى الهى تخلّف ناپذير است :

وَعْدَ اللّهِ لا يخْلِفُ اللّهُ وَعْدَهُ [روم/6] .

فَلا تَحْسَبَنَّ اللّهَ مُخْلِفَ وَعْدِهِ رُسُلَهُ إِنَّ اللّهَ عَزيزٌ ذُو انتِقامٍ [ابراهيم/47] .

2. وعده هاى شيطانى

وعده هاى پوشالى كه براى سرگرم كردن مردم است ، وعده هايى شيطانى است : يعِدُهُمْ وَ يمَنِّيهِمْ وَ ما يعِدُهُمُ الشَّيطانُ إِلاَّ غُرُوراً [نساء/120] .

تنها به وعده ها ى خدا دلخوش شويم كه هم قدرت وفا دارد و هم نيازى به خلف وعده ندارد : وَعْدَ اللّهِ حَقًّا وَ مَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللّهِ قيلاً [نساء/122] .

طاغوت ها با وعده و وعيد مردم را دور خود جمع مى كنند : وَ جاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قالُوا إِنَّ لَنا لَأَجْراً إِنْ كنّا نَحْنُ الْغالِبينَ قالَ نَعَمْ وَ إِنَّكمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبينَ [اعراف/114 -113] .

4. الطاف مشروط

يا أَيهَا الَّذينَ آمَنُوا مَنْ يرْتَدَّ مِنْكمْ عَنْ دينِهِ فَسَوْفَ يأْتِى اللّهُ بِقَوْمٍ يحِبُّهُمْ وَ يحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُومِنينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكافِرينَ [مائده/54] .

وَ مَنْ يتَوَلَّ اللّهَ وَ رَسُولَهُ وَ الَّذينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْغالِبُون [مائده/56] .

وَ لَوْ أَنَّهُمْ أَقامُوا التَّوْراةَ وَ الْإِنْجيلَ وَ ما أُنْزِلَ إِلَيهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ [مائده/66] .

یا أیهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أنْزِلَ إِلَیک مِنْ رَبِّک وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ وَ اللّهُ یعْصِمُک مِنَ النّاسِ [مائده/67] .

یا أَیهَا الَّذینَ آمَنُوا عَلَیکمْ أَنْفُسَکمْ لا یضُرُّکمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَیتُمْ إِلَی اللّهِ مَرْجِعُکمْ جَمیعاً [مائده/105] .

5. دلیل الطاف الهی

الطاف خداوند گاهی به دلایل زیر است :

1) برای آزمایش

2) برای جبران خوبی های گذشتگان : وَ کانَ أَبُوهُما صالِحاً [کهف/82] .

6. تحقق وعده های الهی

1. خلف وعده نمی کند

زیرا منشأ خلف وعده یا عجز است ، یا ترس ، یا جهل و یا پشیمانی : إِنَّ اللّهَ لا یخْلِفُ الْمیعادَ [آل عمران/9] .

قدرت و مالکیت الهی ضامن اجرای وعده های او : وَ إِنْ یتَفَرَّقا یغْنِ اللّهُ کلاًّ مِنْ سَعَتِهِ وَ کانَ اللّهُ واسِعاً حَکیماً وَ لِلّهِ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ [نساء/130-131] .

گمان نکنید خداوند در اجرای وعده هایش ضعیف است : إِلاّ طَرِیقَ جَهَنَّمَ خالِدینَ فیها أَبَداً وَ کانَ ذلِک عَلَی اللّهِ یسیراً [نساء/169] .

2. به شرط عمل به وظیفه

وعده های خدا تا زمانی است که شما هم به وظیفه عمل نمایید : وَ لَقَدْ صَدَقَکمُ اللّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَتّی إِذا فَشِلْتُمْ وَ تَنازَعْتُمْ فِی الْأَمْرِ [آل عمران/152] .

وعده های الهی حتمی است ، لکن مشروط به انجام وظیفه ما است. (اسْتَعینُوا بِاللّهِ وَ اصْبِرُوا...بِما صَبَرُوا)

قالَ مُوسى لِقَوْمِهِ اسْتَعينُوا بِاللّهِ وَ اصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلّهِ يورِثُها مَنْ يشاءُ مِنْ عِبادِهِ وَ الْعاقِبَةُ لِلْمُتَّقينَ [اعراف/128] .

وَ أَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذينَ كانُوا يسْتَضْعَفُونَ مَشارِقَ الْأَرْضِ وَ مَغارِبَهَا الَّتى بارَكنا فيها وَ تَمَّتْ كلِمَتُ رَبِّک الْحُسْنى عَلى بَنى إِسْرائيلَ بِما صَبَرُوا وَ دَمَّرْنا ما كانَ يصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَ قَوْمُهُ وَ ما كانُوا يعْرِشُونَ [اعراف/137] .

3. توجه به هشدارها

هشدارهای انبیا (علیهم السّلام) را جدی بگیرید. در چند آیه قبل حضرت صالح (ع) فرمود : وَ لا تَمَسُّوها بِسُوءٍ فَيأْخُذَكمْ عَذابٌ أَليمٌ [اعراف/73] .

فَأَخَذَتْهُمُ

الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فی دارِهِمْ جاثِمین [اعراف/78] .

هشدارهای خدا را جدی بگیرید : أَوْ نَلْعَنَهُمْ کما لَعَنّا أَصْحابَ السَّبْتِ وَ کانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولاً [نساء/47] .

4. وعده خدا قطعی است

وعده های خداوند قطعی است : لَنْ یخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ [حج/47] .

ولی وعده های شیطانی توخالی و فریبنده است : یعِدُهُمْ وَ یمَنِّیهِمْ وَ ما یعِدُهُمُ الشَّیطانُ إِلاّ غُرُوراً [نساء/120] .

مؤمن و کافر وعده های الهی را حق می یابند و کسی به حکم دادگاه قیامت اعتراض ندارد : وَ نادی أَصْحابُ الْجَنَّهِ أَصْحابَ النّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنا ما وَعَدَنا رَبُّنا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ ما وَعَدَ رَبُّکمْ حَقًّا قالُوا نَعَمْ [اعراف/44] .

وعده های الهی جدی است : وَ یسْتَنْبِئُونَک أَ حَقٌّ هُوَ قُلْ إی وَ رَبِّی إِنَّهُ لَحَقٌّ وَ ما أَنْتُمْ بِمُعْجِزینَ [یونس/53] .

5. وعده های الهی پشتوانه انبیا

وعده های الهی بهترین پشتوانه ادامه نهضت های انبیا (علیهم السّلام) است : ثُمَّ نُنَجِّی رُسُلَنا وَ الَّذینَ آمَنُوا کذلِک حَقًّا عَلَینا نُنْجِ الْمُومِنینَ [یونس/103] .

7. تهدیدها

بَشِّرِ الْمُنافِقینَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذاباً أَلیماً الَّذینَ یتَّخِذُونَ الْکافِرینَ أَوْلِیاءَ مِنْ دُونِ الْمُومِنینَ أَ یبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّهَ فَإِنَّ الْعِزَّهَ لِلَّهِ جَمیعاً [نساء/139-138] .

وَ مَنْ عادَ فَینْتَقِمُ اللّهُ مِنْهُ وَ اللّهُ عَزیزٌ ذُو انْتِقامٍ [مائده/95] .

فَقُطِعَ دابِرُ الْقَوْمِ الَّذینَ ظَلَمُوا وَ الْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعالَمینَ [انعام/45] .

وَ لَوْ أَشْرَکوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ ما کانُوا یعْمَلُونَ [انعام/88] .

فَإِنْ یکفُرْ بِها هولاءِ فَقَدْ وَکلْنا بِها قَوْماً لَیسُوا بِها بِکافِرینَ [انعام/89] .

سَيصيبُ الّذينَ أجْرَمُوا صَغارٌ عِنْدَ اللّهِ [انعام/124] .

خواری از طرف خداوند به آنان خواهد رسید.

إِنَّ ما تُوعَدُونَ لآَتٍ

[انعام/134] .

إِنَّما تُوعَدُونَ لَواقِع [مرسلات/7] .

إِنَّما تُوعَدُونَ لَصادِقٌ [ذاريات/5] .

قُلِ انْتَظِرُوا إِنّا مُنْتَظِرُونَ [انعام/158] .

8. خلف وعده با خدا

خلف وعده نفاق قلبی در پی دارد (ثعلبه بعد از آن که سرمایه دار شد به عهد و پیمان خود وفا نکرد ، منافق شد.) فَأَعْقَبَهُمْ نِفاقاً فيقُلُوبِهِمْ إِلى يوْمِ يلْقَوْنَهُ بِما أَخْلَفُوا اللّهَ ما وَعَدُوهُ وَ بِما كانُوا يكذِبُونَ [توبه/77] .

1. وقت

1. اهمیت وقت

نشانه :

1-ایمان

قَالَ علیٌّ (ع) : الْمُومِنُ مَشْغُولٌ وَقْتُهُ [نهج البلاغه ، حکمت 333] .

2-تقوا

قال على (ع) : للمتقى ثلاث علامات إخلاص العمل و قصر الأمل و اغتنام المهل [غررالحكم ، ص274] .

3-عقل

قال على (ع) : لو صح العقل لاغتنم كل امرئ مهله [غرر الحكم ، ص159] .

يا حَسْرَتى عَلى ما فَرَّطْتُ فِى جَنْبِ اللّهِ وَ إِنْ كنْتُ لَمِنَ السّاخِرِينَ [زمر/56] .

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللّهَ هَدانِى لَكنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ [زمر/57] .

أوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذابَ لَوْ أنَّ لِی کرَّةً فَأکونَ مِنَ الْمُحْسِنِینَ [زمر/58] .

قال النبی (ص) : إن أهل الجنه لا یندمون علی شیء من أمور الدنیا إلا علی ساعه مرت بهم فی الدنیا لم یذکروا الله تعالی فیها [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص52] .

قَالَ علیٌّ (ع) : الأیام صحائف آجالکم فخلدوها أحسن أعمالکم [غررالحکم ، ص159] .

قَالَ عَلِیُ بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) : اعْمَلْ لِکلِّ یوْمٍ بِمَا فِیهِ تَرْشُدْ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص122] .

قَالَ السَّجادٌ (ع) : وَ عَمِّرْنِی مَا کانَ عُمُرِی بِذْلَةً فِی طَاعَتِک ، فَإِذَا کانَ عُمُرِی مَرْتَعاً لِلشَّیطَانِ فَاقْبِضْنِی إِلَیک قَبْلَ أَنْ یسْبِقَ مَقْتُک إِلَی ، أَوْ یسْتَحْکمَ "غَضَبُک عَلَی." [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

2. وقت درقرآن

1. سوگند به اوقات

وَ الْفَجْرِ [فجر/1] .

وَ الصُّبْحِ [مدثر/34] .

وَ الضُّحی [ضحی/1] .

وَ النَّهارِ [لیل/2] .

وَ الْعَصْرِ [عصر/1] .

وَ اللَّیلِ إِذا سَجی [ضحی/2] .

البتّه به سحر سه بار قسم یاد شده است.

وَ اللَّیلِ إِذا یسْرِ [فجر/4] .

وَ اللَّیلِ إِذا عَسْعَسَ

[تکویر/17] .

وَ اللَّیلِ إِذا یغْشی [لیل/1] .

2. زمان بندی های قرآنی

وَ لا تَنْدسَ نَصِیبَک مِنَ الدُّنْیا [قصص/77] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَنْسَ صِحَّتَک وَ قُوَّتَک وَ فَرَاغَک وَ شَبَابَک وَ نَشَاطَک أَنْ تَطْلُبَ بِهَا الآخِرَهَ [أمالی صدوق ، ص228] .

أَ لَمْ یأْنِ لِلَّذِینَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِکرِ اللّهِ وَ ما نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَ لا یکونُوا کَالَّذِینَ أُوتُوا الْکتابَ مِنْ قَبْلُ فَطالَ عَلَیهِمُ الأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَ کثِیرٌ مِنْهُمْ فاسِقُونَ [حدید/16] .

یوْمَ الْحَسْرَهِ [مریم/39] .

أَ وَ لَمْ نُعَمِّرْکمْ ما یتَذَکرُ فِیهِ [فاطر/37] .

قالَ رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّی أَعْمَلُ صالِحاً [مومنون/100-99] .

بَغْتَهً [زخرف/66] .

لا یسْتَأْخِرُونَ ساعَهً وَ لا یسْتَقْدِمُونَ [اعراف/34] .

مهلت های الهی به امت ها :

وَ جَعَلْنا لِمَهْلِکهِمْ مَوْعِداً [کهف/59] .

فِی أَیامٍ نَحِساتٍ [فصلت/16] .

أَ لَیسَ الصُّبْحُ بِقَرِیبٍ [هود/81] .

فِی یوْمِ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ [قمر/19] .

الطاف الهی :

سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَکمْ [یوسف/98] . که منتظر شب جمعه بودند.

وَ ذَكِّرْهُمْ بِأيامِ اللّهِ [ابراهيم/5] .

امت ها :

لِكلِّ أُمَّهٍ أَجَلٌ [يونس/49] .

وقت شناسی کار انبیا است :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا يعرف قدر ما بقى من عمره إلا نبى أو صديق [غررالحكم ، ص159] .

3. وقت در دنیا

1.کتاب عمر :

قَالَ علىٌّ (ع) : الأيام صحائف آجالكم فخلدوها أحسن أعمالكم [غررالحكم ، ص159] .

2.عمر برتر از طلا :

قال رسول الله (ص) : يا أبا ذر ، كن على عمرک أشح منک على درهمک و دينارک. [أمالى طوسى ، ص527] .

3.فرصت

های گذرا :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْفُرْصَهُ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ [نهج البلاغه ، حکمت 21] .

4.بدترین غصّه :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَشَدُّ الْغُصَصِ فَوْتُ الْفُرَصِ [غرر ، ص473] .

7.نصیب تو از دنیا :

وَ لا تَنْسَ نَصِيبَک مِنَ الدُّنْيا [قصص/77] .

8.غفلت تا کی؟ :

أَ لَمْ يأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكرِ اللّهِ وَ ما نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَ لا يكونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكتابَ مِنْ قَبْلُ فَطالَ عَلَيهِمُ الأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَ كثِيرٌ مِنْهُمْ فاسِقُونَ [حديد/16] .

9.فرصت تذکر :

أَ وَ لَمْ نُعَمِّرْكمْ ما يتَذَكرُ فِيهِ [فاطر/37] .

10.لحظاتی مثل جان :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إنما أنت عدد أيام فكل يوم يمضى عليک يمضى ببعضک فخفض فى الطلب و أجمل فى المكتسب [غررالحكم ، ص159] .

11.کلمات بزرگان :

ان فوت الوقت اشد عند اصحاب الحقيقه من فوت الروح لان فوت الروح انقطاع عن الخلق و فوت الوقت انقطاع عن الحق [مستدرک سفينه البحار ، ج8 ، ص176] .

وقت از طلا گران بهاتر است.

مواهب دنیا هر قدر فراون باشد برای استفاده از آن وقت لازم است

دو چیز است که باز نمی گردد : روزی که رفت ، تیری که رها شد.

امروز نقد است فردا نسیه

عمر برف است و آفتاب تموز (تابستان)

تا به پست و مقامی نرسیده اید علم بیاموزید که در آن روز شرم خواهید کرد

4. وقت درآخرت

1.مرگ :

بَغْتَةً [زخرف/66] .

2.قیامت :

لا یسْتَأْخِرُونَ ساعَةً وَ لا یسْتَقْدِمُونَ [اعراف/34] .

3.سؤال مهمّ در قیامت :

قال رسول الله (ص) : لا تزول قدما عبد یوم القیامه حتی یسأل

عن أربع عن عمره فیما أفناه و عن شبابه فیما أبلاه و عن ماله من أین اکتسبه و فیما أنفقه و عن حبنا أهل البیت [خصال صدوق ، ج1 ، ص253] .

4.محاسبه نفسها :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إن عمرک عدد أنفاسک و علیها رقیب تحصیها [غررالحکم ، ص158] .

5.شهادت دادن زمان :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : قَالَ مَا مِنْ یوْمٍ یأْتِی عَلَی ابْنِ آدَمَ إِلَّا قَالَ لَهُ ذَلِک الْیوْمُ یا ابْنَ آدَمَ أَنَا یوْمٌ جَدِیدٌ وَ أَنَا عَلَیک شَهِیدٌ فَقُلْ فِی خَیراً وَ اعْمَلْ فِی خَیراً أَشْهَدْ لَک بِهِ یوْمَ الْقِیامَهِ فَإِنَّک لَنْ تَرَانِی بَعْدَهَا أَبَداً [کافی ، ج2 ، ص523] .

6.پشیمانی اهل بهشت :

قال النبی (ص) : إن أهل الجنه لا یندمون علی شیء من أمور الدنیا إلا علی ساعه مرت بهم فی الدنیا لم یذکروا الله تعالی فیها [إرشادالقلوب ، ج1 ، ص52] .

7.مهریه سعادت :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إن عمرک مهر [سهر] سعادتک إن أنفذته فی طاعه ربک [غررالحکم ، ص158] .

8.قیامت روز حسرت :

یوْمَ الْحَسْرَهِ [مریم/39] .

9.فرصتی بدون تکرار :

قالَ رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّی أَعْمَلُ صالِحاً [مومنون/100-99] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أَبَاذَرٍّ اغْتَنِمْ خَمْساً قَبْلَ خَمْسٍ شَبَابَک قَبْلَ هَرَمِک وَ صِحَّتَک قَبْلَ سُقْمِک وَ غِنَاک قَبْلَ فَقْرِک وَ فَرَاغَک قَبْلَ شُغْلِک وَ حَیاتَک قَبْلَ

مَوْتِک [أمالی طوسی ، ص525] .

5. فرصت طلبی

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اغتنموا آجالکم بأحسن أعمالکم [غررالحکم ، ص313] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : کن مشغولا بما أنت عنه مسئول [غررالحکم

، ص159] .

گاو صندوق دیگران نباشیم :

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَکنْ خَازِناً لِغَیرِک [نهج البلاغه ، نامه 31] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَ الْمَغْبُون مَنْ غَبِنَ عُمُرَهُ [غررالحکم ، ص160] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ فُتِحَ لَهُ بَابُ خَیرٍ فَلْیَنْتَهِزْهُ فَإِنَّهُ لَا یدْرِی مَتَی یغْلَقُ عَنْهُ [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص289] .

قال رسول الله (ص) : الدنیا ساعه فاجعلها طاعه [بحارالأنوار ، ج 67 ، ص68] .

قَالَ السَّجادٌ (ع) : وَ اسْتَفْرِغْ أَیامِی فِیمَا خَلَقْتَنِی لَهُ [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إن أوقاتک أجزاء عمرک فلا تنفد لک وقتا إلا فیما ینجیک [فی غیر ما ینجیک] [غررالحکم ، ص159] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إن عمرک مهر [سهر] سعادتک إن أنفذته فی طاعه ربک [غررالحکم ، ص158] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إن عمرک عدد أنفاسک و علیها رقیب تحصیها [غررالحکم ، ص158] .

6. ارزش زمان

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) : قَالَ مَا مِنْ یوْمٍ یأْتِی عَلَی ابْنِ آدَمَ إِلَّا قَالَ لَهُ ذَلِک الْیوْمُ یا ابْنَ آدَمَ أَنَا یوْمٌ جَدِیدٌ وَ أَنَا عَلَیک شَهِیدٌ فَقُلْ فِی خَیراً وَ اعْمَلْ فِی خَیراً أَشْهَدْ لَک بِهِ یوْمَ الْقِیامَهِ فَإِنَّک لَنْ تَرَانِی بَعْدَهَا أَبَداً [کافی ، ج2 ، ص523] .

روایات زیادی داریم که زمان سه قسم است. 1- گذشته 2- حال 3- آینده

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ألا إن الأيام ثلاثه يوم مضى لا ترجوه و يوم بقى لا بد منه و يوم يأتى لا تأمنه فالأمس موعظه و اليوم غنيمه و غد لا

تدری من أهله [تحف العقول ، ص220] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إنما أنت عدد أيام فكل يوم يمضى عليک يمضى ببعضک فخفض فى الطلب و أجمل فى المكتسب [غررالحكم ، ص159] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لا يعرف قدر ما بقى من عمره إلا نبى أو صديق [غررالحكم ، ص159] .

7. وقت شناسی

1. وقت های مبارک

1.روزهای الهی :

وَ ذَكرْهُمْ بِأَيامِ اللّهِ [ابراهيم/5] .

2.شب قدر :

فِى لَيلَةٍ مُبارَكةٍ [دخان/3] .

3.ماه رمضان :

شَهْرُ رَمَضانَ الَّذِى أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ [بقره/185] .

4.سحرگاه :

وَ بِالأَْسْحارِ هُمْ يسْتَغْفِرُونَ [ذاريات/18] .

5.اوقات نماز :

حافِظُوا عَلَى الصَّلَواتِ وَ الصَّلاةِ الْوُسْطى [بقره/238] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : لَا تُوخِّرَنَّ صَلَاةً عَنْ أَوَّلِ وَقْتِهَا إِلَى آخِرِ وَقْتِهَا مِنْ غَيرِ عِلَّةٍ عَلَيک [بحارالأنوار ، ج49 ، ص49] .

6.شب و روز جمعه و ایام عید فطر و اضحی

2. استفاده هدف دار از وقت

صِبْغَةَ اللّهِ [بقره/138] .

وَ ما عِنْدَ اللّهِ باقٍ [نحل/96] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إنک مخلوق للآخره فاعمل لها [غررالحکم ، ص145] .

کلُّ شَیءٍ هالِک إِلاّ وَجْهَهُ [قصص/88] .

وَ یبْقی وَجْهُ رَبِّک ذُو الْجَلالِ وَ الإِْکرامِ [الرحمن/27] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أَبَا ذَرٍّ لِیکنْ لَک فِی کلِّ شَیءٍ نِیهٌ حَتَّی فِی النَّوْمِ وَ الْأَکلِ [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص48] .

چون هدف آفرینش عبادت است اگر وقت خودمان را صرف عبادت نکنیم از هدف دور مانده و خسارت کرده ایم.پس باید :

1.به کارهایمان رنگ الهی دهیم :

صِبْغَةَ اللّهِ [بقره/138] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

(ص) : یا أَبَا ذَرٍّ لِیکنْ لَک فِی کلِّ شَیءٍ نِیهٌ حَتَّی فِی النَّوْمِ وَ الْأَکلِ [وسائل الشیعه ، ج1 ، ص48] .

2.چون هدف آفرینش عبادت است اگر وقت خودمان را صرف عبادت نکنیم از هدف دور مانده و خسارت کرده ایم :

وَ ما عِنْدَ اللّهِ باقٍ [نحل/96] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إنک مخلوق للآخره فاعمل لها [غررالحکم ، ص145]

3.هر روز رشد و کمال داشته باشیم :

قَالَ عَلِیُ بْنِ أَبِی طَالِبٍ (ع) : اعْمَلْ لِکلِّ یوْمٍ بِمَا فِیهِ تَرْشُدْ [مستدرک الوسائل ، ج1 ، ص122] .

4.سرمایه گذاری ابدی کنیم :

قال رسول الله (ص) : الدنیا ساعه فاجعلها طاعه [بحارالأنوار ، ج 67 ، ص68] .

قَالَ السَّجادُ (ع) : وَ اسْتَفْرِغْ أَیامِی فِیمَا خَلَقْتَنِی لَهُ [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اغتنموا آجالکم بأحسن أعمالکم [غررالحکم ، ص313] .

5.پنج چیز را قبل از پنج چیز قدر بدانیم :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أَبَاذَرٍّ اغْتَنِمْ خَمْساً قَبْلَ خَمْسٍ شَبَابَک قَبْلَ هَرَمِک وَ صِحَّتَک قَبْلَ سُقْمِک وَ غِنَاک قَبْلَ فَقْرِک وَ فَرَاغَک قَبْلَ شُغْلِک وَ حَیاتَک قَبْلَ مَوْتِک [أمالی طوسی ، ص525] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَنْسَ صِحَّتَک وَ قُوَّتَک وَ فَرَاغَک وَ شَبَابَک وَ نَشَاطَک أَنْ تَطْلُبَ بِهَا الآخِرَهَ [أمالی صدوق ، ص228] .

6.هدف مان فقط انجام وظیفه باشد :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كن مشغولا بما أنت عنه مسئول [غررالحكم ، ص159] .

7.گاو صندوق دیگران نباشیم :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَكنْ خَازِناً لِغَيرِک [نهج البلاغه ، نامه 31

] .

8.خسارت واقعی :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إنَ الْمَغْبُون مَنْ غَبِنَ عُمُرَهُ [غررالحكم ، ص160] .

9.ابزار نجات :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إن أوقاتک أجزاء عمرک فلا تنفد لک وقتا إلا فيما ينجيک {فی غير ما ينجيک } [غررالحكم ، ص159] .

10.اوقات ما چراگاه شيطان نشود :

قَالَ السَّجادُ (ع) : وَ عَمِّرْنِی مَا كانَ عُمُرِی بِذْلَةً فِی طَاعَتِک ، فَإِذَا كانَ عُمُرِی مَرْتَعاً لِلشَّيطَانِ فَاقْبِضْنِی إِلَيک قَبْلَ أَنْ يسْبِقَ مَقْتُک إِلَی ، أَوْ يسْتَحْكمَ "غَضَبُک عَلَی." [صحيفه سجاديه ، دعای 20] .

11.ترک مجالس و كلام بيهوده :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فِی وَصِيتِهِ لِوَلَدِهِ الْحُسَينِ (ع) يا بُنَی الْعَافِيهُ عَشَرَهُ أَجْزَاءٍ تِسْعَهُ مِنْهَا فِی الصَّمْتِ إِلَّا بِذِكرِ اللَّهِ وَ وَاحِدٌ مِنْهَا فِی تَرْک مُجَالَسَهِ السُّفَهَاءِ [بحارالأنوار ، ج71 ، ص198] .

راحه الجسم فی قله الطعام و راحه الروح فی قله الكلام

3. اغتنام فرصت ها

1-توبه : أَ لَمْ يأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكرِ اللّهِ [حديد/16] .

آلْآنَ وَ قَدْ عَصَيتَ قَبْلُ وَ كنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ [يونس/91] .

2-انفاق : وَ أَنْفِقُوا مِنْ ما رَزَقْناكمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يأْتِی أَحَدَكمُ الْمَوْتُ [منافقون/10] .

أَ وَ لَمْ نُعَمِّرْكمْ ما يتَذَكرُ فِيهِ مَنْ تَذَكرَ [فاطر/37] .

من كلام بعض الاكابر : ان قوت الوقت اشد عند اصحاب الحقيقه من قوت الروح لان فوت الروح انقطاع عن الخلق و فوت الوقت انقطاع عن الحق [مستدرک سفينه البحار ، ج8 ، ص176] .

3.استفاده از فرصت مناسب :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ فُتِحَ لَهُ بَابُ خَيرٍ فَلْيَنْتَهِزْهُ فَإِنَّهُ لَا يدْرِی مَتَی يغْلَقُ عَنْهُ [

عوالی اللآلی ، ج1 ، ص289] .

8. علل تضییع وقت

1 تسویف یا امروز و فردا کردن :

قال السجاد (ع) : فقد أفنیت بالتسویف و الآمال عمری [بحارالأنوار ، ج95 ، ص87] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أبا ذر إیاک و التسویف بعملک فإنک بیومک و لست بما بعده [مکارم الأخلاق ، ص458] .

قال الباقر (ع) : إیاک و التسویف فإنه بحر یغرق فیه الهلکی [تحف العقول ، ص284] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کم من مسوف بالعمل حتی هجم علیه الأجل [غررالحکم ، ص157] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّمَا هَلَک مَنْ کانَ قَبْلَک بِإِقَامَتِهِمْ عَلَی الْأَمَانِی وَ التَّسْوِیفِ حَتَّی أَتَاهُمْ أَمْرُ اللَّهِ بَغْتَةً وَ هُمْ غَافِلُونَ [کافی ، ج2 ، ص136] .

2-غفلت : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من راقب أجله اغتنم مهله [غررالحکم ، ص162] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا أبا ذر کم من مستقبل یوما لا یستکمله و منتظر غدا لا یبلغه [بحارالأنوار ، ج74 ، ص75] .

3-آرزوها : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : ضیاع العمر بین الآمال و المنی [غررالحکم ، ص160] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : قصر الأمل فإن العمر قصیر و افعل الخیر فإن یسیره کثیر [غررالحکم ، ص158] .

4-انتخاب غیر اهم : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من اشتغل بغیر المهم ضیع الأهم [غررالحکم ، ص477] .

5-فکر گذشته ها سبب تضییع امروز است : قد روی عن النبی (ص) : أن الله یبغض الصحیح الفارغ لا فی شغل الدنیا و لا فی شغل الآخره [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج17 ، ص146] .

وقتک

اعز الاشیاء فاشغله باعز الاشیاء [امثال حکم ، ج4 ، ص1891] .

6-بیکاری : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَبْغَضُ الْخَلْقِ إِلَی اللَّهِ جِیفَهٌ بِاللَّیلِ بَطَّالٌ بِالنَّهَارِ [مستدرک الوسائل ، ج6 ، ص340] .

7-سخنان بیهوده : قَالَ الباقِرُ (ع) : مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْکهُ مَا لَا یعْنِیهِ [وسائل الشیعه ، ج12 ، ص195] .

راحه الجسم فی قله الطعام و راحه الروح فی قله الکلام

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فِی وَصِیتِهِ لِوَلَدِهِ الْحُسَینِ (ع) یا بُنَی الْعَافِیهُ عَشَرَهُ أَجْزَاءٍ تِسْعَهٌ مِنْهَا فِی الصَّمْتِ إِلَّا بِذِکرِ اللَّهِ وَ وَاحِدٌ مِنْهَا فِی تَرْک مُجَالَسَهِ السُّفَهَاءِ [بحارالأنوار ، ج71 ، ص198] .

8-خواب زیاد :

9-بی نظمی در مطالعه :

- مطالعه برای اینکه خودش را مشغول کند و فکر نکند

- یامطالعه در حال خواب و...

- یا مطالعه مطالبی که کارائی ندارد

- یا مطالعه با شکم پر

- یا مطالعه بدون یادداشت

10- دوستان ناباب

9. کلمات زیبا

1- وقت از طلا گران بهاتر است.

2- مواهب دنیا هر قدر فراون باشد برای استفاده از آن وقت لازم است

3- دو چیز است که باز نمی گردد روزی که رفت و تیری که رها شد

4-توزیع الوقت توزیعه

5- امروز نقد است فردا نسیه

6- عمر برف است و آفتاب تموز

7- تا به پست و مقامی نرسیده اید علم بیاموزید که در آن روز شرم خواهید کرد

8- اگر کسی ساعت ما را دزدید عصبانی شده و او را تحویل مامور می دهیم ، ولی اگر کسی ساعتی از عمر ما را تلف کرد نه تنها عصبانی نمی شویم ، بلکه خوشحال می شویم.

2- برای زمان خود طرح زمان بندی داشته باشیم که در روایات آمده است.

10. سیره علما و بزرگان

1- ادیسون روزی 16 ساعت کار می کرد و در محل کارش روی صندلی می خوابید.

2- ابن سینا روزها کار حکومتی داشت و شبها تحقیق می کرد و 40 کتاب در 120 جلد نوشته آن هم در عمر کوتاهش.

3- صاحب معجم البلدان برده بود؛ اربابش برای تجارت او را به شهرها می فرستاد و او از وضعیت شهرها یادداشت تهیه می کرد که یک دوره کتاب مفید نوشت.

4 میرحامد حسین آن قدر کتاب تالیف کرد که دست راستش از کار افتاد. گفته اند از صدر اسلام تا کنون احدی در باب امامت به اندازه او کار نکرده است. خبر فوت فرزندش را به او دادند متاثر شد و گفت مجالی برای حضور در مراسم ندارد و فرمود : مرا تنها گذارید تا حقانیت علی مرتضی (ع) را از سخنان اهل سنت اثبات نمایم.

5 محدث قمی حتی در سفرهای تفریحی کتاب می نوشت

هم سفران او در سفر سوریه می گویند هر

وقت ما برای سیاحت می رفتیم او کتاب می نوشت وشب ها که می خوابیدیم او مشغول مطالعه و تالیف بود.

6 آیت الله بروجردی : من گاهی اوقات به قدری غرق مطالعه می شدم که یک مرتبه صدای اذان صبح را می شنیدم ، تازه متوجه می شدم که شام جلویم مانده.

7 دگسو در فواصل غذاها کتاب ضخیمی تالیف کرد

8 نیوتن کتاب خود را 15 مرتبه نوشت تا بدون اشکال و کامل باشد

9 مونتسکیو به شخصی گفت : تو این کتاب را در اندک مدتی می خوانی ، ولی من موی سر خود را در نوشتن این کتاب سفید کرده ام.

10 شهید ثانی بیشتر عمرش را در خفا به سر می برد (از شر متعصبین سنی) با امکانات بسیار اندکی به همراه خانواده اش زندگی می کرد. شبها برای خانواده هیزم تهیه می کرد و روزها به تالیف و تدریس می پرداخت.

11 مقدس اردبیلی وقتی از نجف به کربلا می رفت احتیاطا نماز را جمع می خواند ، و می فرمود طلب علم واجب و زیارت مستحب است می ترسم به خاطر عملی مستحبی ترک واجب کرده باشم.

12 حاج شیخ عباس قمی در احوالات وحید بهبهانی می گوید :

آقا در اواخر عمر برای اینکه از فضلیت درس و بحث محروم نشود ، لمعه تدریس می کرد. (حاج آقا : این نکته خوبی است برای اساتید و معلمان پیرمرد که درس های کلاس های پائین تر را بپذیرند)

13 پیه سوز شیخ انصاری را گربه ربود ، شیخ در روشنایی مهتاب به مطالعه ادامه داد و بارها این قضیه اتفاق افتاد.

14 امام خمینی آنقدر برای وقت حساسیت داشتند که کسی نمی توانست ایشان را در

راه متوقف کند. امام یک ساعت اتوماتیک بود؛ دائما می توانستید از او کار خوب و مطالعه ثبت کنید.

با گذشت بیش از هشتاد سال از عمرش ساعتی بیکار نبود.

برنامه ها طوری دقیق انجام می شد که در تمام ساعات روز می توانستیم بگوئیم الان امام به چه کاری مشغولند.

به طلبه های نجف گفتند : اگر برای درس می آیید سر موقع حاضر باشید ، و اگر برای ثواب می آئید ، جای دیگر هم مسجد است.

هیچ چیز حتی فوت آقا مصطفی برنامه مطالعاتی ایشان را به هم نزد.

حاج احمد آقا می گوید : حتی کتابی که جزو دوره مطالعاتی ایشان بود در آن روز هفتاد صفحه اش خوانده شده بود.

15 در اوائل علاقه زیادی به تحصیل نداشتم؛ تا چهار سال هر چه می خواندم نمی فهمیدم ، پس از آن یک باره عنایت خدایی دامن گیرم شد و در خود یک نوع شیفتگی نسبت به تحصیل علم حس نمودم به طوریکه احساس خستگی و دلسردی نمی کردم ، زشت و زیبای جهان را فراموش کردم ، بساط معاشرت را بر چیدم ، در خورد و خواب و لوازم زندگی به حداقل قناعت کردم ، بسیار می شد شب را تا طلوع آفتاب مطالعه می کردم.

کتاب شریف المیزان را در شب قدر 23 رمضان به پایان رساندم.

16 شیخ مفید جز پاسی از شب نمی خوابیدثم یقول یصلی او یطالع او یدرس او یتلوا القرآن [خدمات متقابل ، ص483] .

17 ابن سینا می گوید : به مطالعه طب خیلی مایل بودم آنقدر مطالعه کردم تا مهارت یافتم و بیماران را معالجه کردم. با این همه از مناظره در علم فقه فارغ نبودم و در آن وقت شانزده

سال داشتم.

شبها نمی خوابیدم و روزها هم مطالعه می کردم؛ قلم و کاغذ مهیا بود و تا مطلبی به ذهنم می رسید یادداشت می کردم. اگر در مساله ای می ماندم به مسجد جامع می رفتم و نماز می خواندم و در پیشگاه خداوند ابتهال و تضرع می کردم تا اینکه بر من روشن و کشف می شد ، آنقدر عاشق علم بودم که در خواب هم مشغول همان مسائل علمی بودم.

از 21 سالگی شروع به تالیف کتاب کردم

لازم به ذکر است که ابن سینا 238 کتاب و رساله نوشته که حاصل تلاش اودر سفر و حضر است. او در مسافرت ها گرچه پر خطر کتاب می نوشت.

وقتی ابن سینا به منصب وزارت رسید همواره قبل از طلوع صبح صادق بلند می شد و به تالیف می پرداخت ، سپس حکما و دانشمندان را درس می داد.

18 شیخ طوسی عمر خود را گذاشت تا حوزه بغداد و کتابخانه بزرگ آن را بنا کرد. وقتی حوزه را تخریب و کتاب ها را آتش زدند تنها بود؛ باز از فرصت استفاده کرد و به نجف آمد و حوزه تشکیل داد.

19 ابوریحان بیرونی آنی از اشتغالات علمی غفلت نمی کرد و فقط سالی دو روز تعطیلی داشت. درحال جان دادن از عیادت کنندگان مساله علمی می پرسید و می گفت : این مساله را بدانم و بمیرم بهتر است یا ندانم؟

محمد زکریای رازی از کثرت مطالعه کور شد ، باز کار را رها نکرد؛ با چشم دیگران می خواند و به دستهای دیگران می نوشت.

شهید اول می گوید1 : من الخسران صرف الزمان فی المباح

1. وقف

1. سیمای وقف

1. اصلی ثابت وفرعی در آسمان

اصلها ثابت و فرعها فی السماء

2. معامله با خدا

گیرنده خداست : أَ لَمْ

يعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ هُوَ يقْبَلُ التَّوْبَهَ عَنْ عِبادِهِ وَ يأْخُذُ الصَّدَقاتِ [توبه/104] .

3. نشانه صداقت

وقف نشانه صداقت است ، مثل زكات و صداق.

4. مصداق صدقه

وقف مصداق صدقه است كه عامل تطهيرمال است.

خُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَهً تُطَهِّرُهُمْ وَ تُزَكيهِمْ بِها [توبه/103] .

لا يمَسُّهُ إِلاَّ الْمُطَهَّرُونَ [واقعه/79] .

2. آثار دنيوى وقف

1. گشايش

فَأَمّا مَنْ أَعْطى وَ اتَّقى وَ صَدَّقَ بِالْحُسْنى فَسَنُيسِّرُهُ لِلْيسْرى [ليل/7-5] .

اين آيه درباره كسى است كه باغى داشت و به پيامبر (ص) عرض كرد : من آنرا در اختيار اهل صدقه قرار دادم.

2. مالكيت عمومى

فانى باقى مى شود. (عمر كوتاه ، توشه كم ، راه طولانى ، خطر زياد ، هدف بلند) ، ولى وقف راه حل است.

مالكيت شخصى ، مالكيت عمومى مى شود. (من ، ما مى شود.)

3. نوعى دوستى

وقف ، نوعى دوستى است : وَ إِذْ قالَ إِبْراهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هذا بَلَداً آمِناً وَ ارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَراتِ [بقره/126] .

4. وسيله محبوبيت

وقف ، وسیله محبوب شدن است : إِنَّ الّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلَوا الصّالِحاتِ سَیجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمنُ وُدًّا [مریم/96] .

5. وسیله فقر زدایی

وقف ، وسیله فقر زدایی است.

6. وسیله نشر فرهنگ

مدارس و کتابخانه ها و کتاب ها و مساجد و حسینیه ها نمونه های بارز نشر فرهنگ به وسیله وقف است.

7. مبارزه با تکاثر

أَلْهاکمُ التَّکاثُرُ [تکاثر/1]

8 . علاقه گذشتگان به آیند گان

وقف ، بیان گرعلاقه گذشتگان به آیندگان است.

9. پاسداری آیندگان از گذشتگان

وقف ، موجب استغفار و درود و پاسداری آیند گان از گذشتگان است .

10. تأمین آینده روشن

قِیلَ ارْجِعُوا وَراءَکمْ فَالْتَمِسُوا نُوراً [حدید/13] .

وقف کردن در خط پیامبر و علی قرار گرفتن

است.

11. جلوگیری از تبذیر واسراف

إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كانُوا إِخْوانَ الشَّياطِينِ [اسراء/27] .

الذین یبخلو.....

3. آثار وقف در جامعه

1. وسیله نزدیکی اغنیاء به فقرا (توازن اجتماعی)

2. جلوگیری از انفجار

وَ أَنْفِقُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ لا تُلْقُوا بِأَیدِیکمْ إِلَی التَّهْلُکهِ وَ أَحْسِنُوا إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُحْسِنِینَ [بقره/195] .

3. حلاّل مشکلات جامعه

وقف ، حلّال مشکلات اقتصادی ، فرهنگی و اجتماعی است.

4. بهره گیری عموم

یک سالن وقفی مورد بهره گیری عموم قرار می گیرد.

5. صرفه جویی

به وسیله بک کتاب وقفی صرفه جویی در چاپ ، کاغذ ، مکان ، پول.

4. آثار اخروی وقف

1. مانع حسرت هنگام مرگ

وقف ، مانع حسرت در لحظه مرگ است.

وَ أَنْفِقُوا مِنْ ما رَزَقْناکمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ یأْتِی أَحَدَکمُ الْمَوْتُ فَیقُولَ رَبِّ لَوْ لا أَخَّرْتَنِی إِلی أَجَلٍ قَرِیبٍ فَأَصَّدَّقَ وَ أَکنْ مِنَ الصّالِحِینَ [منافقون/10] .

2. تبدیل فانی به باقی

(عمر کوتاه ، توشه کم ، راه طولانی ، خطر زیاد ، هدف بلند) وقف ، راه حلّی برای اصلاح امور فوق است .

3. تبدیل ادنی به اعلی

أَ تَسْتَبْدِلُونَ الَّذِی هُوَ أَدْنی بِالَّذِی هُوَ خَیرٌ [بقره/61] .

4. سود بی حساب

وقف ، سود بی حساب دارد.

مَنْ عَمِلَ صالِحاً مِنْ ذَکرٍ أَوْ أُنْثی وَ هُوَ مُومِنٌ فَأُولئِک یدْخُلُونَ الْجَنَّهَ یرْزَقُونَ فِیها بِغَیرِ حِسابٍ [غافر/40] .

5. تداوم عمل صالح

وقف ، تداوم عمل صالح است : نَکتُبُ ما قَدَّمُوا وَ آثارَهُمْ وَ کلَّ شَیءٍ أَحْصَیناهُ فِی إِمامٍ مُبِینٍ [یس/12] .

6. مصداق باقیات وصالحات

وقف ، مصداق باقیات الصالحات است.

الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِینَهُ الْحَیاهِ الدُّنْیا وَ الْباقِیاتُ الصّالِحاتُ خَیرٌ عِنْدَ رَبِّک ثَواباً وَ خَیرٌ أَمَلاً [کهف/46] .

در سوره مریم می خوانیم : الْباقِیاتُ الصّالِحاتُ خَیرٌ عِنْدَ رَبِّک ثَواباً وَ خَیرٌ مَرَدًّا [مریم/76] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَیسَ یتْبَعُ الرَّجُلَ بَعْدَ

مَوْتِهِ مِنَ الْأَجْرِ إِلَّا ثَلَاثُ خِصَالٍ

صَدَقَةٌ أَجْرَاهَا فِی حَیاتِهِ فَهِی تَجْرِی بَعْدَ مَوْتِهِ

وَ سُنَّةٌ هُدًی سَنَّهَا فَهِی یعْمَلُ بِهَا بَعْدَ مَوْتِهِ

أَوْ وَلَدٌ صَالِحٌ یدْعُو لَهُ [کافی ، ج7 ، ص56] .

7. مغفرت واجر عظیم

الْمُتَصَدِّقِینَ وَ الْمُتَصَدِّقاتِ وَ الصّائِمِینَ وَ الصّائِماتِ وَ الْحافِظِینَ فُرُوجَهُمْ وَ الْحافِظاتِ وَ الذّاکرِینَ اللّهَ کثِیراً وَ الذّاکراتِ أَعَدَّ اللّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَ أَجْراً عَظِیماً [احزاب ، 35] .

5. آثار اخلاقی وقف

1. مبارزه با فخرفروشی

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَیاهُ الدُّنْیا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِینَهٌ وَ تَفاخُرٌ بَینَکمْ وَ تَکاثُرٌ فِی الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلادِ [حدید/20] .

2. مبارزه با حرص

خُذْ مِنْ أَمْوالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَ تُزَکیهِمْ بِها [توبه/103] .

3. نشانه دلسوزی و آینده نگری

وقف ، نشانه دلسوزی ، آینده نگری و تعاون است.

6. موارد وقف

1. وقف کتا ب و کتا بخا نه

وقف کتاب و کتابخانه یک وقف معنوی است که باعث رشد و تعا لی جامعه می گردد و بسیاری از علمای قدیم از همین گونه کتاب ها استفاده می کردند.

2. وقف بر کا رهای خیر

إِنّا نَحْنُ نُحْی الْمَوْتی وَ نَکتُبُ ما قَدَّمُوا وَ آثارَهُمْ [یس/12] .

تَعاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوی [مائده/2] . [اختصاص مفید ، ص29] .

3.وقف جلسات روضه خوانی

وَ مَنْ یعَظِّمْ شَعائِرَ اللّهِ [حج/32] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : رَحِمَ اللَّهُ مَنْ أَحْیا أَمْرَنَا

4. ساختمان های اسلامی

وقف ساختمان های اسلامی و تعمیر آن

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَحْیا نَفْساً فَکأَنَّمَا أَحْیا النَّاسَ جَمِیعاً [کافی ، ج4 ، ص57] .

5.وقف درمانگاه

وَ مَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً مِمَّنْ دَعا إِلَی اللّهِ وَ عَمِلَ صالِحاً [فصلت/33] .

6.وقف تبلیغات

7. وقف از دید عرفانی

1. از خود کندن

وقف ، از خود کندن و وصل به جمع شدن است.

2.وقف فانی ر ا باقی کردن است.

3.وقف ، شریک کارهای خیردیگران بعد از خود است.

4.وقف جبران مافات

وقف ، جبران مافات است : تابُوا وَ أَصْلَحُوا [بقره/160] .

5. ذخیره برای آینده است.

ما تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكمْ مِنْ خَيرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللّهِ [بقره/110] .

6. رشد فعلی

وَ مَثَلُ الَّذِينَ ينْفِقُونَ أَمْوالَهُمُ ابْتِغاءَ مَرْضاتِ اللّهِ وَ تَثْبِيتاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ [بقره/265] .

8. آثازسوء وقف نکردن

1. مال بی فایده

وقف کنید تا نگوئید : ما أَغْنی عَنِّی مالِیهْ [حاقه/28] .

2. حسرت

یا لَیتَنِی قَدَّمْتُ لِحَیاتِی [فجر/24] .

3. آرزوی بازگشت

إِذا جاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قالَ رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّی أَعْمَلُ صالِحا [مومنون/100-99] .

4. طرد از درگاه الهی

الْیوْمَ نَنْساکمْ کما نَسِیتُمْ لِقاءَ یوْمِکمْ هذا [جاثیه/34] .

5. نیازمندی درآخرت

روزی نشنویم : قِیلَ ارْجِعُوا وَراءَکمْ فَالْتَمِسُوا نُوراً [حدید/13] .

9. ویژگیهای وقف

1. وام بی اضطراب

وقف وامی است که در پرداخت آن اضطرار نیست.

إِنّا لا نُضِیعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلاً [کهف/30] .

وَ مَنْ يعْمَلْ مِنَ الصّالِحاتِ مِنْ ذَكرٍ أوْ أنْثى وَ هُوَ مُومِنٌ فَأولئِک يدْخُلَونَ الْجَنَّهَ وَ لا يظْلَمُونَ نَقِيراً [نساء/124] .

2. سود بی شمار

مَنْ عَمِلَ صالِحاً مِنْ ذَكرٍ أَوْ أُنْثى وَ هُوَ مُومِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَياهً طَيبَهً وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ ما كانُوايعْمَلُونَ [نحل/97] .

3. بهترين انفاق

وقف ، بهترين انفاق است : مَثَلُ الَّذِينَ ينْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ فِى سَبِيلِ اللّهِ كمَثَلِ حَبَّهٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنابِلَ فِى كلِّ سُنْبُلَهٍ مِائَهُ حَبَّهٍ وَ اللّهُ يضاعِفُ لِمَنْ يشاءُ وَ اللّهُ واسِعٌ عَلِيمٌ [بقره/261] .

4. انفاق بدون منت

وقف ، انفاق بدون منت و آزار است. (چون نسل آينده را نمى بيند تا منت گذارد)

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِكمْ بِالْمَنِّ وَ الأُذى [بقره/264] .

5. نزديک به اخلاص

وقف ، به اخلاص نزديک است ، چون معمولا كام گيران از موقوفات بعد از حيات واقف از وقف استفاده مى كنندإِنَّما نُطْعِمُكمْ لِوَجْهِ اللّهِ لا نُرِيدُ مِنْكمْ جَزاءً وَ لا شُكوراً [دهر/9] .

6. تعديل ثروت

وقف ، گامى براى تعديل ثروت با دست خود.

7. مصداق برترى آخرت

بر دنیا

وقف ، مصداقی برای برتری دادن آخرت بر دنیا است.

قُلْ إِنْ كانَ آباوكمْ وَ أَبْناوكمْ وَ إِخْوانُكمْ وَ أَزْواجُكمْ وَ عَشِيرَتُكمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَةٌ تَخْشَوْنَ كسادَها وَ مَساكنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَيكمْ مِنَ اللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ جِهادٍ فِی سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّی يأْتِی اللّهُ بِأَمْرِهِ وَ اللّهُ لا يهْدِی الْقَوْمَ الْفاسِقِينَ [توبه/24] .

8. مضاربه بی ضرر با خدا

وقف ، مضاربه بی ضرر با خداست : إِنَّ الَّذِينَ يتْلُونَ كتابَ اللّهِ وَ أَقامُوا الصَّلاةَ وَ أَنْفَقُوا مِمّا رَزَقْناهُمْ سِرًّا وَ عَلانِيةً يرْجُونَ تِجارَةً لَنْ تَبُورَ [فاطر/29] .

10. منع از وقف

1. عدم ارزش برای همه مالکیتها

هرمالکیتی ارزش نیست.

وَ لا يحْسَبَنَّ الَّذِينَ يبْخَلُونَ بِما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيراً لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيطَوَّقُونَ ما بَخِلُوا بِهِ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ لِلّهِ مِيراثُ السَّماواتِ وَ الأَرْضِ وَ اللّهُ بِما تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ [آل عمران/180] .

2. فناپذیری اموال

يحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ [همزه/3] .

3. خدای بی نیاز ومخلوق فقیر

ها أَنْتُمْ هولاءِ تُدْعَوْنَ لِتُنْفِقُوا فِی سَبِيلِ اللّهِ فَمِنْكمْ مَنْ يبْخَلُ وَ مَنْ يبْخَلْ فَإِنَّما يبْخَلُ عَنْ نَفْسِهِ وَ اللّهُ الْغَنِی وَ أَنْتُمُ الْفُقَراءُ [محمد/38] .

11. مانعان از وقف

1. همفکران منافقان

هُمُ الَّذِينَ يقُولَونَ لا تُنْفِقُوا عَلى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّهِ حَتّى ينْفَضُّوا وَ لِلّهِ خَزائِنُ السَّماواتِ وَ الأَرْضِ وَ لكنَّ الْمُنافِقِينَ لا يفْقَهُونَ [منافقون/7] .

2. شياطين

الشَّيطانُ يعِدُكمُ الْفَقْرَ وَ يأْمُرُكمْ بِالْفَحْشاءِ [بقره/268] .

3. فخرفروشان

وَ اللّهُ لا يحِبُّ كلَّ مُخْتالٍ فَخُورٍ [حديد/23] .

4. آمران به بخل

الَّذِينَ يبْخَلُونَ وَ يأْمُرُونَ النّاسَ بِالْبُخْلِ وَ يكتُمُونَ ما آتاهُمُ اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ أَعْتَدْنا لِلْكافِرِينَ عَذاباً مُهِيناً [نساء/37] .

5. قارون صفتان

از مال نگذشتن در خط قارون بودن است.

12. نمونه های وقفی

1. در مهر جرد زادگاه حاج شیخ عبد الکریم زمینی وقف جمع آوری سنگهای کوچه ها شده بود.

2. در نائین وقفی داریم برای روضه خوان ها که قصد منبر دارند ، ولی کسی آنان را دعوت نمی کند.

3. در تفت حسینیه ای وقف درماندگان خارج از شهر شده است.

4. در لبنان وقفی است که درآمد آن صرف افرادی می شود که بر بالین بیماران در بیمارستان روند و به یکدیگر بگویند فلانی امروز بهتر شده وضع او رو به بهبودی می رود ، به طوری که مریض با این تلقین دلگرم شود که خوب شدنی است. [فرهنگ وقف ، ص44] .

5. در قاهره موقوفه ای است که درآمد آن صرف گروه نمایشی که رفع کدورت از بیماران نمایند؛ شده و حتی سرودی را بالای مناره مسجد

بیمارستان سلطان قلاوون در قاهره بخواند تا بیمارانی که خوابشان نمی برد لذت برند. [فرهنگ وقف ، ص44] .

6. صلاح الدین ایوبی مراکزی را برای امداد به زنان شیرده وقف کرده بود که از طریق دو لوله ، یکی شیر و یکی شربت زنان شیرده که کمبود شیر

دارند را تغذیه وتقویت می نمودند. [فرهنگ وقف ، ص44] .

7. ابن بطوته می گوید : در دمشق موقوفاتی برای جهازیه دختران فقیر ، موقوفاتی برای فرستادن افرادی به حج و یا آزاد کردن اسیران و ابن السبیل و (دراه مانده ها) راه سازی و سنگ چین کردن کف کوچه های دمشق وقف شده است.

8. این گونه وقف به منظور امداد و کمک به اطفال و خدمت کارانی است که در راه محموله خود را بشکنند و یا گم نمایند ، در این صورت برای این که مواجه با خشم و مورد مواخذه و سیاست پدر و مخدوم خویش قرار نگیرند ، با مراجعه به متولی وقف ، مثل یا عوض آنرا می گیرند.

ابن بطوطه در سفرنامه خود حکایت می کند :

روزی در یکی از کوچه های دمشق می گذشتم. غلام بچه ای را دیدم که از دستش یک کاسه چینی که در دمشق (صحن) نامیده می شود افتاد و شکست. مردم گرد او جمع شدند. یکی از آن میان گفت : غم نخور شکسته های کاسه را جمع کن ببریم پیش رئیس اوقاف ظروف. غلام خرده ها را جمع کرد و آن مرد همراه او پیش رئیس اوقاف مزبور رفت و پول ظرف را گرفت و به او داد. این یکی از کارهای خیلی خوب دمشقیان است و اگر چنین وقفی نبود طفل در معرض ضرب و شتم ارباب خود قرار می گرفت و خاطرش رنجور می گشت. خداوند بانیان بلند همّت اینگونه خیرات را جزای خیر کرامت فرماید. [سفرنامه ابن بطوطه ، ترجمه دکتر محمد علی موحّد ، جلد اول ، ص142] .

9. وقف برای مخارج ستمدیدگان از ماموران

دولت.

10. باغ بادام و پسته در اصطهبانات برای کودکانی که به مسجد می روند.

11. در کرمانشاه موقوفه برای لباس عروس و داماد قرار داده اند.

12. در مشهد موقوفه برای کفش هایی که از زائران گم می شود قرار داده اند.

13. در مشهد مقدس موقوفاتی بوده که وقف بر سگ ها شده است. به این ترتیب که کاروانهایی از زائرین حرم مطهر امام رضا (ع) که با شتر یا اسب به مشهد مقدس مشرف می شده اند برای اینکه به احترام آستانه مبارکه ، سگ های کاروان خود را به حریم حرم نبرند در فاصله چند کیلومتری حرم ، سگ ها را نگه می داشته اند و موقوفاتی بوده که از درآمد آنها گوشت و غذا برای سگ ها تهیه کرده و برای آنها می برده اند.

14. سالها پیش یکی از عمو زاده های من برای خرید کالا از بروجرد به یزد می رفت و با بعضی بازرگانان آن شهر مراوده داشت. داستانی از خیر ا ندیشی و بزرگ منشی یکی از متمکنان آنجا برایم گفت که حد اعلای بلند نظری و مردم دولتی را می رساند. آن انسان بلند همت درآن سالیان که مردم برای تامین آب آشامیدنی در مضیقه بوده اند ، آب انباری ساخته و دایر می کند ، صبح گاهی از خانه بیرون می آید و می بیند بر در آب انبار جنجال برپا است ، سبب می پرسد می گویند زنی یهودی برای برداشتن آب به این آب انبار آمده و مردم معترض او هستند. وی به میان جمع می آید ومی گوید : این آب انبار را من ساخته ام وهنوز صیغه آن را نخوانده ام ، بدانیداز امروز آب برداشتن از این آب انبار مخصوص

یهودیان است؛ برای مسلمانان آب انبار بزرگتر و بهتر می سازم وهمین کار را هم انجام داد.

13. اوقاف پیامبر اسلام (ص)

1. هفت زمین حصار دار

مجلسی (ره) چندین حدیث در مورد موقوفات پیامبر (ص) نقل می کند از جمله :

موقوفات پیامبر (ص) عبارت بودند از هفت زمین حصار دار (باغ و قلعه) که حضرت برای فاطمه (س) وقف کرده بودند که یکی از آنها فدک است. [در جلد 22 بحار ص297] .

2. وقف اموالی جهت مهمان

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : تَصَدَّقَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) بِأَمْوَالٍ جَعَلَهَا وَقْفاً وَ كانَ يَنْفِقُ مِنْهَا عَلَى أَضْيافِهِ [دعائم الإسلام ، ج2 ، ص341] .

كانَ وَكيلًا فِى الْأَوْقَافِ بِقُمَّ [بحارالأنوار ، ج50 ، ص323] .

14. اوقاف امام علی (ع)

1. وقف چاهی برای حجاج

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : قَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) الْفَىءَ فَأَصَابَ عَلِياً أَرْضٌ فَاحْتَفَرَ فِيهَا عَيناً فَخَرَجَ مِنْهَا مَاءٌ يَنْبُعُ فِى السَّمَاءِ كهَيئَةِ عُنُقِ الْبَعِيرِ فَسَمَّاهَا عَينَ يَنْبُعَ فَجَاءَ الْبَشِيرُ لِيبَشِّرَهُ فَقَالَ بَشِّرِ الْوَارِثَ هِى صَدَقَةٌ بَتّاً بَتْلًا فِى حَجِيجِ بَيتِ اللَّهِ وَ عَابِرِ سَبِيلِهِ لَا تُبَاعُ وَ لَا تُوهَبُ وَ لَا تُورَثُ فَمَنْ بَاعَهَا أَوْ وَهَبَهَا فَعَلَيهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَ الْمَلَائِكهِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِينَ لَا يقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ صَرْفاً وَ لَا عَدْلًا [تهذيب الأحكام ، ج9 ، ص148] .

امام صادق (ع) می فرماید : " پیامبر (ص) بعد ازیکی از جنگ ها غنایم را تقسیم می کرد. به علی (ع) قطعه زمینی نصیب شد. حضرت چاهی را در آن زمین کندند که وقتی به آب رسید آب جوشانی داشت که به آسمان زبانه می کشید مثل گردن شتر ، نام گذاری کردند به "عین ینبع"؛ یعنی

چشمه جوشان. فردی آمد ، حضرت را به این چاه با برکت بشارت دهد.
حضرت فرمود :

بشارت ده آنهایی که از آن استفاده

خواهند کرد من این چاه را در راه سیراب کردن حاجیان بیت الله و مسافرین آن دیار وقف کرده و کسی حق خرید و فروش و واگذاری ندارد و به ارث هم نمی رسد".

2. وقف خانه خود درمدینه

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : صَدَّقَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ (ع) بِدَارِهِ الَّتِی فِی الْمَدِينَهِ فِی بَنِی زُرَيقٍ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص248] .

امام صادق (ع) فرمود : حضرت علی (ع) خانه خود را در مدینه وقف نمود.

3. نخلستان هایی جهت شیعیان وبنی هاشم

هم چنین نخلستان هایی که حضرت علی (ع) وقف استفاده شیعیان و بنی هاشم نموده اند.

5.رُوِی : " أَنَّ الْحُسَينَ (ع) اشْتَرَی النَّوَاحِی الَّتِی فِيهَا قَبْرُهُ مِنْ أَهْلِ نَينَوَی وَ الْغَاضِرِيهِ بِسِتِّينَ أَلْفِ دِرْهَمٍ وَ تَصَدَّقَ بِهَا عَلَيهِمْ وَ شَرَطَ أَنْ يرْشِدُوا إِلَی قَبْرِهِ وَ يضَيفُوا مَنْ زَارَهُ ثَلَاثَهَ أَيامٍ" [مستدرک الوسائل ، ج10 ، ص321] .

امام حسین (ع) نواحی قبرش را از اهل نینوا و غاضریه به شصت هزار درهم خرید و وقف کرد برای زوارش که از آنها تا سه روز پذیرایی شود.

15. اوقاف دیگر اهل بیت علیهم السلام

1. هفت باغ حضرت زهرا (س)

از حضرت زهرا (س) و امام موسی بن جعفر (ع) نیز موقوفاتی نقل گشته است. [سفینه ، 677] .

حضرت زهرا (س) برای هفت باغی که داشت وقف نامه نوشت به دست امیر المومنین (ع) که مقداد و زبیر هم شاهد بودند که تولیت آنها اول به دست علی (ع) بعد امام حسن (ع) و بعد امام حسین (ع) و فرزند بعد از فرزند.... واین باغها ظاهرا همان هایی بود که پیامبر (ص) به او بخشیده بود. [مستدرک الوسائل ،

ج14 ، ص51] .

2. امام حسن عسگری (ع) اوقافی در قم

احمد بن اسحاق اشعری از طرف امام حسن عسگری (ع) :

3. امام موسی بن جعفر (ع)

از حضرت زهرا (س) و امام موسی بن جعفر (ع) نیز موقوفاتی نقل گشته است. [سفینه ، 677] .

16. وقف نامه های امام علی (ع)

1. خانه ای در بنی زریق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا مَا تَصَدَّقَ بِهِ عَلِی بْنُ أَبِی طَالِبٍ وَ هُوَ حَی سَوِی تَصَدَّقَ بِدَارِهِ الَّتِی فِی بَنِی زُرَيقٍ صَدَقَةً لَا تُبَاعُ وَ لَا تُوهَبُ وَ لَا تُورَثُ حَتَّی يرِثَهَا اللَّهُ الَّذِی يرِثُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ أَسْكَنَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ خَالَاتِهِ مَا عِشْنَ وَ عَاشَ عَقِيبُهُنَّ فَإِذَا انْقَرَضُوا فَهِی لِذَوِی الْحَاجَهِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ شَهِدَ اللَّهُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص248] .

2. چشمه بنی نیزر

در جای دیگر برای یکی از موارد وقف حضرت دارد : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا مَا تَصَدَّقَ بِهِ عَبْدُ اللَّهِ عَلِی أَمِيرُ الْمُومِنِينَ تَصَدَّقَ بِالضَّيعَتَينِ الْمَعْرُوفَتَينِ بِعَينِ أَبِی نَيزَرَ وَ الْبَغُيبِغَهِ عَلَی فُقَرَاءِ أَهْلِ الْمَدِينَهِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ لِيقِی اللَّهُ بِهِمَا وَجْهَهُ حَرَّ النَّارِ يوْمَ الْقِيامَهِ لَا تُبَاعَا وَ لَا تُوهَبَا حَتَّی يرِثَهُمَا اللَّهُ وَ هُوَ خَيرُ الْوَارِثِينَ إِلَّا أَنْ يحْتَاجَ إِلَيهِمَا الْحَسَنُ وَ الْحُسَينُ فَهُمَا طِلْقٌ لَهُمَا وَ لَيسَ لِأَحَدٍ غَيرِهِمَا [مستدرک الوسائل ، ج14 ، ص62] .

17. آمار اوقاف بانوان

1. شصت و یک وقف نامه در اداره کل اصفهان

نزدیک به شصت و یک وقف نامه از وقف نامه های موجود در اداره کل اصفهان متعلق به بانوان می باشد. [میراث جاویدان ، شماره 19و2 ، ص98]

(البته این مسئله نشان می دهد که بانوان از لحاظ اقتصادی دارای آزادی عمل بوده اند) .

2. 4000 موقوفه از بانوان

4000 موقوفه شامل 25000 رقبه از بانوان به ثبت رسیده. [میراث جاویدان ، ج10 ، ص4] .

لِلرِّجالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكتَسَبُوا وَ لِلنِّساءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكتَسَبْنَ [نساء/32] .

18. احکام وقف

1. ممنوعیت تبدیل

فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ ما سَمِعَهُ فَإِنَّما إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ [بقره/181] .

2. ممنوعیت تغییر وازاله

در تحریر امام ، ج2 ، ص56 : لا یجوز تغییر الوقف و ابطال رسمه وازاله عنوانه و لو الی عنوان آخر کجعل الدار خانا او دکانا او بالعکس نعم لو کان الوقف وقف منفعه بعنوانه الفعلی مسلوب المنفعه او قلیلها فی الغایه لایبعد جواز تبدیله الی عنوان اخر ذی منفعه کما اذا صار النسیان من جهه انقطاع الماء عنه لم ینتفع به بخلاف ما اذا جعل دارا او خانا.

3. ممنوعیت وقف زن بدون اجازه شوهر

زن بدون اجازه شوهر چیزی وقف نکند.

4. عدم خروج از وقف با تخریب ملک

ملک با خراب شدن از وقف خارج نمی شود.

5. ممنوعیت استفاده وقف خاص برای جای دیگر

چیزی که وقف خاص است برای کار دیگر و مکان دیگر استفاده نشود.

6. جواز وقف سهام کارخانه ها

سهام کارخانه ها را می توان وقف کرد.

19. اسلوب ها و اولویت ها در وقف

1. توجه به اولویت ها

قُلْ ما أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيرٍ فَلِلْوالِدَينِ وَ الأَقْرَبِينَ وَ الْيتامى وَ الْمَساكينِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ [بقره/215] .

2. مهر وحکاکی بر وقف

نقش محراب بر فرش مسجد. سلام بر حسین بالا سر آب انبار.

3. منع از تغییر نام وعنوان

نام ها و عنوان هارا تغییر ندهیم

4. پاکسازی از خرافات

باید موقوفا ت را از خرافات پاک سازی کرد.

5. منع از محدودیت راه ها در وقف

در وقف راه ها را محدود نکینم تا در آینده بتوان تغییراتی داد.

6. حفظ هدف واقف

هدف واقف فدای اهداف دیگران نشود.

مثلا درب مسجدی که برای نماز است می بندد و فقط برای توریستها باز می کند. !!!!!

7. طرح بحث در کتب دانشگاهی

بحث وقف درکتب دانشگاه و

مدارس مطرح شود.

8. منع از سهل انگاری در اجاره موقوفه

در اجاره موقوفات سهل انگاری نشود و ارزان به کسی اجاره ندهند.

9. قصد قربت در اموال موقوفه

در اموال موقوفه قصد قربت شود.

10. وقف بهترین ها

بهترین ها را وقف کنید.لَنْ تَنالُوا الْبِرَّ حَتّی تُنْفِقُوا مِمّا تُحِبُّونَ [آل عمران/92] .

در آیه 267 بقره می خوانیم :

لا تَیمَّمُوا الْخَبِیثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَ لَسْتُمْ بِ آخِذِیهِ إِلاّ أَنْ تُغْمِضُوا فِیهِ وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ غَنِی حَمِیدٌ [بقره/267] .

11. رعایت اعتدال در وقف

در وقف باید اعتدال رعایت شود.

وَ لا تَجْعَلْ یدَک مَغْلُولَةً إِلی عُنُقِک وَ لا تَبْسُطْها کلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُوماً مَحْسُوراً [اسراء/29] .

وَ الَّذِینَ إِذا أَنْفَقُوا لَمْ یسْرِفُوا وَ لَمْ یقْتُرُوا وَ کانَ بَینَ ذلِک قَواماً [فرقان/67] .

12. لزوم اخلاص در وقف

در وقف اخلاص لازم است تا بالا رود.

إِلَیهِ یصْعَدُ الْکلِمُ الطَّیبُ [فاطر/10] .

13. سعه صدر در وقف

در وقف سعه صدر داشته باشیم. وقف بر بشریت حتی کافر مادامی که حربی نباشد ، زیرا نیکی به آنان نیز خوب است : لا ینْهاکمُ اللّهُ عَنِ الَّذِینَ لَمْ یقاتِلُوکمْ فِی الدِّینِ وَ لَمْ یخْرِجُوکمْ مِنْ دِیارِکمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَ تُقْسِطُوا إِلَیهِمْ إِنَّ اللّهَ یحِبُّ الْمُقْسِطِینَ [ممتحنه/8] .

14. وقف گروهی

اگر تنهایی نمی توانند ، گروهی وقف کنند.

15. پرداخت به موقع حق وقف

حق وقف را به موقع بپردازید.

16. مراعات اقلیت ها ومعذورین

مراعات اقلیت ها و افرادی که عذر دارند بشود.

20. داستانها

1. از خود گذشتگی در امور عام المنفعه

عمویم از حضرت آیت الله العظمی بروجردی (رضوان الله علیه) حکایت می کرد : روزگاری که در اصفهان درس می خواندم ، پدرم ماهی سه تومان به حواله یکی

از بازرگانان ثروتمند آن شهر برایم می فرستاد. من چون پیش ازظهر و بعد از ظهر به درس و بحث مشغول بودم ، اول ظهر هر ماه برای گرفتن پول نزد آن حاجی می رفتم و می دیدم وی کاسه گلینی پر از دوغ در پیش نهاد و با تعجب به اومی نگریستم که با این ثروت هنگفت چرا چنین برخود سخت می گیرد ، اما چیزی نمی گفتم. سالی یکی از پلهای بین راه نزدیک اصفهان را آب برد (عمویم نام پل را هم گفت ، متاسفانه من فراموش کرده ام) در آن روزها هزینه ساختن پل را سی هزار تومان تخمین زدند.

طبق معمول تنی چند به دوره افتادند و به سر وقت این و آن رفتند

و مایوسانه سری هم به حاجی زدند. حاجی پرسید : چقدر پول می خواهید؟ گفتند : سی هزار تومان. پرسید : چقدر تعهد کرده اند؟ گفتند : فلان مبلغ. حاجی گفت : آن تعهدها را رها کنید ، همه هزینه را من عهده دار می شوم.

هر چند این جوانمردی از چنان شخصی شگفت به نظر می رسید ، ولی شگفتی بیشتر در قسمت بعدی داستان است. مرحوم بروجردی فرموده بودند :

ماه دیگر که برای گرفتن مقرری نزد آن حاجی رفتم مرا کنار کشید و گفت : آقا سید ! من می دیدم تو به نان و دوغ خوردن من به تعجب نگاه می کنی ، حالا از تو می پرسم : من عمری برخود سخت بگیرم و بندگان خدا از پول من آسایش بیابند بهتر است ، یا خوب بخورم و بپوشم و احیانا اندکی را هم در راه خیر بدهم؟

2. مصرف موقوفات طبق نیت واقف

سال ها پیش یکی از دوستانم

می گفت : (والعهده علیه) . در دانشگاه (سربن) واقع در فرانسه بخشی است که در آن هیئت بطلیموس و فلسفه ارسطو تدریس می شود و کشیشی تدریس آن را عهده دارد و دو سه تن در درس او حاضر می شوند. کسی از مسئول دانشگاه پرسیده بود ، سود این درسی که علم ، اساس آن را به هم زده چیست؟ گفته بود ما هم متوجه این نکته هستیم؛

لیکن هزینه این کلاس از موقوفه تامین می شود. اگر ما آن را به هم برنیم واقف هایی که می خواهند موقوفه آنان پایدار باشد دیگر بدین کار رغبت نخواهند کرد ، چرا که احتمال می دهندبا موقوفه آنها هم نظیر همین کار را بکنند

1. ولایت

1. مفهوم ولایت

1. دو چیز پشت سر هم ، در کنار هم ، همراه با رابطه ، قرب ، حب ، یاری و پیروی از آثار ، معانی مختلف این کلمه است.

2. کسی که پی در پی اطاعت خدا کند.أَوْلِیاءُ اللَّهِ

کسی که پی در پی لطف خدا را دریافت می کند.وَلِی اللَّهِ

3. ولایت به معنای تسلط هم هست : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَتْرُکوا الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْی عَنِ الْمُنْکرِ فَیوَلَّی عَلَیکمْ شِرَارُکمْ ثُمَّ تَدْعُونَ فَلَا یسْتَجَابُ لَکمْ [نهج البلاغه ، نامه 47] .

وَ هُوَ یتَوَلَّی الصّالِحِینَ [اعراف/196] .

4. آزاد کننده برده ، مالک ، ناصر و یاور و محبت. تابع : فَقاتِلُوا أَوْلِیاءَ الشَّیطانِ [نساء/76] . سرپرست : لا یتَّخِذِ الْمُومِنُونَ الْکافِرِینَ أَوْلِیاءَ [آل عمران/28] . صاحب : مَنْ قُتِلَ مَظْلُوماً فَقَدْ جَعَلْنا لِوَلِیهِ سُلْطاناً [اسراء/33] .

2. انواع ولایت

1. الله

1.اللّهُ وَلِی الّذِینَ آمَنُوا یخْرِجُهُمْ مِنَ الظّلَماتِ إِلَی النَّورِ [بقره/257] .

سوال : ولایت خدا به معنای سلطه نیست.

لا إِکراهَ فِی الدِّینِ [بقره/256] .

لَسْتَ عَلَیهِمْ بِمُصَیطِرٍ [غاشیه/22] .

فَمَنْ شاءَ فَلْیومِنْ [کهف/29] .

پاسخ : خروج از ظلمت با رهبری و قانون است که اگر قدرت نباشد ضامن اجرائی ندارد و قانون علمی نمی شود. در تمام قوانین کیفیری ، حدود ، دیات و قصاص قدرت مطرح است.

پسلا إِکراهَدر آغاز پذیرش است ، ولی بعد از پذیرش باید به قوانین تن در دهیم ، مثلاٌ مرتد کشته می شود؛ گرچه از اول به او نمی گوئیم باید اسلام آوری.

2. رسول الله (ص) وائمه

مَنْ یطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطاعَ اللّهَ [نساء/80] .

ما آتاکمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ

[حشر/7] .

إِنَّ الَّذِینَ یبایعُونَک إِنَّما یبایعُونَ اللّهَ [فتح/10] .

اللّهُ أَعْلَمُ حَیثُ یجْعَلُ رِسالَتَهُ [انعام/124] .

النَّبِی أَوْلی بِالْمُومِنِینَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ [احزاب/6] .

إِنَّما وَلِیکمُ اللّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِینَ آمَنُوا الَّذِینَ یقِیمُونَ الصَّلاهَ وَ یوتُونَ الزَّکاهَ وَ هُمْ راکعُونَ [مائده/55] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ وَ کونُوا مَعَ الصّادِقِینَ [توبه/119] .

وَ ما کانَ لِمُومِنٍ وَ لا مُومِنَهٍ إِذا قَضَی اللّهُ وَ رَسُولُهُ أَمْراً أَنْ یکونَ لَهُمُ الْخِیرَهُ مِنْ أَمْرِهِمْ [احزاب/36] .

3. فقیه

زندگی ما اجتماعی است.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا بُدَّ لِلنَّاسِ مِنْ أَمِیرٍ [نهج البلاغه ، خطبه 40] .

امت اسلامی حاکم اسلام شناس می خواهد.

در میان اسلام شناسان مسئله عدل ، لیاقت ، بصیرت ، نفوذ ناپذیری و شجاعت شرط عقل است.

4. تکوینی

وَ أُبْرِئُ الأَکمَهَ وَ الأَبْرَصَ [آل عمران/49] .

فَسَخَّرْنا لَهُ الرِّیحَ تَجْرِی بِأَمْرِهِ [ص/36] .

أَنَا آتِیک بِهِ قَبْلَ أَنْ یرْتَدَّ إِلَیک طَرْفُک [نمل/40] .

وقتی شتر در خانه ابو ایوب خرامید وپیامبر (ص) وارد خانه شد ، پیامبر (ص) به چشم مادر ابو ایوب دست کشید ، بینا شد.

درجنگ خیبر چشمان حضرت علی (ع) درد می کرد. پیامبر آب دهان کشید چشمان حضرت خوب شد و تا آخر عمر دیگر مریض نشد.

3. ولایت ائمه علیهم السلام

1. ضرورت

1. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ فِينَا أَهْلَ الْبَيتِ فِی كلِّ خَلَفٍ عُدُولًا ينْفُونَ عَنْهُ تَحْرِيفَ الْغَالِينَ (مانع بلند پروازیها شود.) وَ انْتِحَالَ الْمُبْطِلِينَ (مانع بدعت گزاران شود.) وَ تَأْوِيلَ الْجَاهِلِينَ (مانع تفسیر نادرست جاهلان شود.) [کافی ، ج1 ، ص32] .

2.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا تَخْلُو الْأَرْضُ مِنْ قَائِمٍ لِلَّهِ بِحُجَّهٍ إِمَّا ظَاهِراً مَشْهُوراً وَ إِمَّا خَائِفاً مَغْمُوراً لِئَلَّا تَبْطُلَ حُجَجُ اللَّهِ وَ بَيِنَاتُهُ [نهج البلاغه ، حكمت 147] .

3. قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إِنَّ الْأَرْضَ لَا تَخْلُو مِنْ حُجَّهٍ [كافى ، ج1 ، ص179] .

4. قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ أَجَلُّ وَ أَعْظَمُ مِنْ أَنْ يتْرُک الْأَرْضَ بِغَيرِ إِمَامٍ عَادِلٍ [كافى ، ج1 ، ص178] .

5. قَالَ الْكاظِمُ (ع) : إن الله لا يخلى أرضه من حجه طرفه عين إما باطن و إما ظاهر [المناقب ، ج4 ، ص301] .

6.إِنِّى جاعِلُک لِلنّاسِ إِماماً [بقره/124] .

2. نقش

قَالَ الرِّضَا (ع) : إِنَّ الْإِمَامَهَ زِمَامُ الدِّينِ وَ نِظَامُ الْمُسْلِمِينَ وَ صَلَاحُ الدُّنْيا وَ عِزُّ الْمُومِنِينَ إِنَّ الْإِمَامَهَ أُسُّ الْإِسْلَامِ النَّامِى (اسلام بارور) وَ فَرْعُهُ السَّامِى (شاخه بلند) بِالْإِمَامِ تَمَامُ الصَّلَاهِ وَ الزَّكَاهِ وَ الصِّيامِ وَ الْحَجِّ وَ الْجِهَادِ وَ تَوْفِيرُ الْفَيءِ وَ الصَّدَقَاتِ وَ إِمْضَاءُ الْحُدُودِ وَ الْأَحْكامِ وَ مَنْعُ الثُّغُورِ وَ الْأَطْرَافِ الْإِمَامُ يحِلُّ حَلَالَ اللَّهِ وَ يحَرِّمُ حَرَامَ اللَّهِ وَ يقِيمُ حُدُودَ اللَّهِ وَ يذُبُّ عَنْ دِينِ اللَّهِ وَ يدْعُو إِلَى سَبِيلِ رَبِّهِ بِالْحِكمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ [كافى ، ج1 ، ص198] .

امام رضا (ع) در روز جمعه در مرو ضمن خطبه مفصلى فرمود : إِنَّ الْإِمَامَهَ هِى مَنْزِلَهُ الْأَنْبِياءِ وَ إِرْثُ الْأَوْصِياءِ إِنَّ الْإِمَامَهَ خِلَافَهُ اللَّهِ وَ خِلَافَهُ الرَّسُولِ (ص)

نِظَامُ الدِّينِ وَ عِزُّ الْمُسْلِمِينَ وَ غَيظُ الْمُنَافِقِينَ وَ بَوَارُ الْكافِرِينَ [كافى ، ج1 ، ص200] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَكانُ الْقَيمِ بِالْأَمْرِ مَكانُ النِّظَامِ مِنَ الْخَرَزِ

(مهره) يجْمَعُهُ وَ يضُمُّهُ فَإِنِ انْقَطَعَ النِّظَامُ تَفَرَّقَ الْخَرَزُ [نهج البلاغه ، خطبه 146] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْأَرْضَ لَا تَخْلُو إِلَّا وَ فِيهَا إِمَامٌ كيمَا إِنْ زَادَ الْمُومِنُونَ شَيئاً رَدَّهُمْ وَ إِنْ نَقَصُوا شَيئاً أَتَمَّهُ لَهُمْ [كافى ، ج1 ، ص178] .

4. ولايت مطلقه فقيه

1. ضرورت

با توجه به نقش امام كه حضرت امام رضا (ع) فرمودند

آيا می توان گفت كه در زمان شهادت امام و عدم حضور امام معصومزِمَامُ الدِّينِ وَ نِظَامُ الْمُسْلِمِينَ وَ صَلَاحُ الدُّنْيا وَ عِزُّ الْمُومِنِينَ [(كافى ، ج1 ، ص198)] .

لازم نيست؟

آيا می توان گفت : در زمان غيبت؛ حفظ ثغور ، اقامه حدود ، دفاع از مكتب و دعوت به حق لازم نيست؟

ناگفته پيداست كه فقيه تنها مسئله گو نيست و از آنجا كه فقيه جانشين پيامبران و امامان معصوم است بايد حافظ مكتب و حامی محرومان و بر تمامی مشكلات اجتماعی آگاه و حافظ عدالت اجتماعی باشد ، زيرا كه اين پيمانی است كه خدا از فقها گرفته :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَلَّا يقَارُّوا عَلَى كظَّهِ ظَالِمٍ وَ لَا سَغَبِ مَظْلُومٍ [نهج البلاغه ، خطبه 3] .

بايد نسبت به پرخوری ظالمان و گرسنگی محرومان آرام نگيرند تا اينكه حق مظلوم را از ستمگر بگيرند.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الْعُلَمَاءُ حُكامٌ عَلَى النَّاسِ [غرر الحكم ، ص47] .

امام حسين (ع) می فرمايد :

مَجَارِی الْأُمُورِ وَ الْأَحْکامِ عَلَی أیدِی الْعُلَمَاءِ بِاللّهِ [تحف العقول ، ص237] .

طرح و برنامه ریزی مسائل مملکت اسلامی و اجرای احکام باید زیر نظر علمای ربانی باشد تا از مرز قانون بیرون

نرود.

فقها و علما قلعه و پناه مردم هستند و مثال آنها همچون دیوار برای شهر است. [کافی. ج1 ، ص38] .

در نامه ای که از طرف حضرت مهدی (عج) آمده چنین سفارش شده :

وَ أَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَهُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رُوَاهِ حَدِيثِنَا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِی عَلَيكمْ [کمال الدین ، ج2 ، ص483] .

و روشن است که فقیهی می تواند مرجع قرار گیرد که بتواند حوادث واقعه سیاسی ، اقتصادی را پاسخ گو باشد.

در حدیث می خوانیم که به امام صادق (ع) گفته شد که گاهی میان چند نفر از هوادارن شما درباره بدهکاری و یا ارث نزاعی رخ می دهد که قهرا به حاکمان و قاضی ظلم مراجعه می کنند ، آیا این مراجعه از نظر شما صحیح است؟

امام فرمود : هر که به آنها مراجعه کند به طاغوت مراجعه نموده و مالی که از این طریق به دست او رسیده اگر چه حق اوباشد حرام است ، زیرا دسترسی به مال از طریق طاغوتی بوده که طبق فرمان قرآن باید نسبت به چنین دستگاههایی کفر ورزد ، همین که سخن امام به اینجا رسید ، سوال کرد پس به هنگام پیش آمدها و درگیری ها به کدام منبع مراجعه شود؟

امام فرمود : به فقهایی که احادیث ما را نقل و در فهم سخنان ما صاحب نظرند مراجعه شود و در برابر حکم چنین عالمی تسلیم شوند و قضاوت او را به جان و دل بپذیرند ، زیرا که من به عنوان مقام رهبری و امامت این قبیل فقها را برای رفع اختلافات مردم حاکم قرار دادم. سپس امام پایان سخن را این چنین ادامه می دهد

:

فَإِذَا حَكَمَ بِحُكمِنَا فَلَمْ يقْبَلْهُ مِنْهُ فَإِنَّمَا اسْتَخَفَّ بِحُكمِ اللَّهِ وَ عَلَينَا رَدَّ وَ الرَّادُّ عَلَينَا الرَّادُّ عَلَى اللَّهِ وَ هُوَ عَلَى حَدِّ الشِّرْک بِاللَّهِ [کافی ، ج1 ، ص67] .

3. اختیارات

در فقه اسلام به مواردی برخورد می کنیم که انسان بدون نظارت و دخالت فقیه حتی در اموال شخصی خود حق تصرف ندارد که ما نمونه هایی از آنرا در اینجا می آوریم :

الف : مجنون : هرگاه شخصی بعد از بلوغ مجنون شود ، جز فقیه هیچ کس حق تصرف در اموال شخصی او ندارد و دخالت پدر نیز باید با اجازه فقیه باشد ، البته سزوار است که فقیه با توافق پدر و جد نظارت و دخالت نماید. [تحریر الوسیله ، کتاب الحجر] .

ب : سفیه : به کسی که دیوانه نیست ، ولی رشد معمولی دیگران را ندارد و اموال خود را نابجا مصرف می کند و زیرکی لازم را در معاملات ندارد سفیه گفته می شود. در فقه اسلامی می خوانیم هرگاه این سفاهت بعد از بلوغ رخ دهد تمام تصرفات و تعهدات باید زیر نظر فقیه باشد.

ج : صغیر : هرگاه کودک و صغیری مالی داشت شرط تصرف در مالش مربوط به اجازه پدر و جد پدری است و با نبود پدر و جد پدری یا وصی آنها نوبت به فقیه می رسد ، حتی اگر فقیه فهمید که پدر یا جد پدری دراموال صغیر خیانت و کوتاهی کرده و سبب ضرر رسیدن به کودک می شود آنها را برکنار و خودش نظارت می کند.

د : ورشکستگان : کسی که بدهکاری فراوانی دارد با چهار شرط حاکم می تواند از تصرف در

اموالش جلوگیری نماید :

شرط اول : آنکه بدهکاری او از نظر اسلام مسلم باشد. (نه مثل سود ربوی و....)

شرط دوم : آنکه سرمایه اش بقدر بدهکاری نباشد. (البته خانه و مرکب و امثال آن حساب جدایی دارد.)

شرط سوم : بدهکاری او فعلا باشد نه آینده.

شرط چهارم : بستانکاران از فقیه بخواهند که جلوی تصرفات بدهکار را بگیرد.

هرگاه این چهار شرط در مورد بدهکار جمع شد ، فقیه می تواند دستور ضبط و توقیف اموال را صادر کند. راستی مکتبی که برای جلوگیری از خیانت وضرر رساندن به یک کودک فقیه را مجبور می کند که حتی دست نزدیکترین افراد به کودک؛ یعنی پدر و جد پدری او را از تصرف در مال قطع کند و جلو هرگونه تصرفی که سبب ضرر به کودک است از هر مقام و شخصی را بگیرد ، آیا این مکتب اجازه می دهد که اموال عمومی و ذخایر مادی و معنوی یک ملّت و جامعه دست خوش افراد نالایق قرار گیرد و او همچنان بی تفاوت باشد؟

در اینجا ما چند نظر را از جلو چشم خود می گذرانیم :

الف : اسلام برای جامعه و ذخایر آن ساکت باشد.

ب : اسلام مسئول جامعه و ذخایر مردم را افراد غیر مسلمان قرار دهد.

ج : اسلام مسئولیت را به مسلمانان ناآگاه و ساده اندیش بسپارد.

د : سرپرستی مسلمانان و اموال آنها به دست فقیه عادل و سیاستمدار سپرده شود.

ناگفته پیدا است که طرح های اول و دوم و سوم نیازی به رد ندارد ، زیرا رسوایی و جفای آنها بر همگان روشن است و تنها طرح صحیح و مستدل که هم با روح و هم

با متون اسلامی موافق است طرح چهارم است.

4. خصوصیات

تحریر الوسیله

مساله 3 : یجب ان یکون المرجع للتقلید عالما مجتهدا عادلا ورعا فی دین الله بل غیر مکب علی الدنیا (و مالا) و لا حریصا علیها وعلی تحصیلها (جاها) و فی الحدیث :

قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْكرِی (ع) : مَنْ كانَ مِنَ الْفُقَهَاءِ صَائِناً لِنَفْسِهِ حَافِظاً لِدِينِهِ مُخَالِفاً عَلَى هَوَاهُ مُطِيعاً لِأَمْرِ مَوْلَاهُ فَلِلْعَوَامِّ أَنْ يقَلِّدُوهُ [تفسير الإمام العسكرى ، ص299] .

مساله 5 : یجب تقلید الاعلم مع الامکان علی الاحوط و یجب الفحص عنه و اذا تساوی المجتهدان فی العلم او لم یعلم الاعلم منهما تغیر بینهما و اذا کان احدهما المعین الورع او اعدل فالاولی الاحوط اختیاره و اذا تردد بین شخصین یحتمل اعلمیه احدهما المعین دون الاخر تعین تقلیده علی الاحوط

پیام امام (ره) تاریخ13/12/67

مجتهد باید به مساله خود احاطه داشته باشد.

یکی از مسائل بسیارمهم در دنیای پر آشوب کنونی نقش زمان و مکان در اجتهاد و نوع تصمیم گیری ها است. 8/10/67

آشنایی به روش برخورد با حیله ها و تزویرهای فرهنگ حاکم بر جهان ،

داشتن بصیرت و دید اقتصادی ، اطلاع از کیفیت برخورد با اقتصاد حاکم بر جهان ، شناخت سیاستها و حتی سیاسیون و فرمولهای دیکته شده آنان ،

درک موقعیت ونقاط قوت و ضعف دو قطب سرمایه داری و کمونیزم که در حقیقت استراتژی حکومت بر جهان را ترسیم می کنند؛ از ویژگیهای یک مجتهد جامع است.

یک مجتهد باید زیرکی و هوش و فراست هدایت یک جامعه بزرگ اسلامی و حتی غیر اسلامی را داشته باشد. وعلاوه برخلوص و تقوا و زهدی که در

خور شان مجتهد است واقعا مدیر

و مدبر باشد.

حکومت در نظر مجتهد واقعی فلسفه عملی تمامی فقه در تمامی زوایای زندگی بشریت است.

آیا آنان که در طوفان پانزده سال مبارزه قبل از انقلاب و ده سال حوادث کمر شکن بعد از انقلاب نه غصه مبارزه و نه غم جنگ و اداره کشور را خورده اند و نه از شهادت عزیزان متاثر شده اند و با خیالی راحت و آسوده به درس و مباحثه سرگرم بوده اند می توانند در آینده پشتوانه انقلاب اسلامی باشند؟

5. در دیدگاه علما

سوال : آیا ولایت مطلقه فقیه از ابتکارات امام خمینی است؟

پاسخ : شیخ مفید ، محقق کرکی ، علامه نراقی و صاحب جواهر به این مسئله تصریح کرده اند. به علاوه اسلام که دینی جامع و جاوید است ، باید برای اجرای احکام سیاسی ، اجتماعی ، قضایی و نظامی طرح داشته باشد.

5. فرق ولایت فقهی ودیکتاتوری

به خصوص امروز در مقابل ابر قدرتها با فکر فردی نمی توان برخورد کرد. بدون قدرت و رهبری صحیح ، بسیاری از احکام اسلام تعطیل می شود.نظیر مبارزه با سمتگرفَقاتِلُوا الَّتِی تَبْغِی حَتّی تَفِیءَ إِلی أَمْرِ اللّهِ [حجرات/9] .

و نظیر باز داشتن جنایتکاران از منکرات بین المللی ، حمایت از مستضعفان ، ایجاد عدالت ، خنثی کردن توطئه ها ، دفاع از مرزها ، محو طاغوتها ، امر به معروف و دعوت به اسلام درسراسر دنیا و امثال آن.

آیا اجرای این احکام را خداوند از ما می خواهد یا خیر؟

آیا به طور فرادا می توان این احکام را عمل کرد یا خیر؟

آیا پیامبر (ص) و امیر المومنین (ع) این احکام را اجرا کردند و نظام تشکیل دادند یا خیر؟

با این مقدمات نیاز به حاکم ، حکومت و اطاعت مردم و

انسجام و قدرت ضروری است.

لکن هنر اسلام آن است که گفته اینها باید در چارچوب فقاهت ، عدالت و کفایت باشد ، ولی فقیه؛ یعنی کسی که همین سه شرط را دارد.

در مسائل فرهنگی و برخورد با هنر به معنای اعم چون نقاشی ، عکاسی ، مجسمه سازی ، موسیقی ، تئاتر ، سینما ، خوشنویسی و... درحل معضلات طبی هم چون پیوند اعضای بدن انسان و غیرانسان به انسانهای دیگر و... تغییر موضوعات حرام و حلال در ازمنه و امکنه مختلف ، چگونگی انجام فرایض در سیر هوایی و فضایی ، ... ترسیم و تعیین حاکمیت ولایت فقیه در حکومت و جامعه.... که همه اینها گوشه ای از هزاران مساله مورد ابتلای مردم و حکومت است که فقهای بزرگ در مورد آنها بحث کرده اند....

و اگر بعضی ازمسائل در زمانهای گذشته مطرح نبوده است و یا موضوع نداشته است ، فقهای امروز بایدبرای آن فکری بنمایند.

مهم شناخت درست حکومت و جامعه است که بر اساس آن نظام اسلام بتواند به نفع مسلمانان برنامه ریزی کند که وحدت رویه و عمل ، ضروری است و همین جا است که اجتهاد مصطلح در حوزه ها کافی نمی باشد ، بلکه یک فرد اگر اعلم در علوم معهود حوزه ها هم باشد ، ولی نتواند مصلحت جامعه را تشخیص دهد و به طور کلی در زمینه اجتماعی وسیاسی فاقد بینش صحیح و قدرت تصمیم گیری باشد؛ این فرد در مسائل اجتماعی وحکومتی مجتهد نیست و نمی تواند زمام جامعه را به دست گیرد.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رَحْمَهُ اللَّهِ عَلَى خُلَفَائِ. قَالُوا : وَ مَا خُلَفَاوک؟ قَالَ : الَّذِينَ يحْيونَ سُنَّتِی وَ يعَلِّمُونَهَا عِبَادَ

اللَّهِ [منیه المرید ، ص101] .

قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْكرِی (ع) : فَأَمَّا مَنْ كانَ مِنَ الْفُقَهَاءِ صَائِناً لِنَفْسِهِ حَافِظاً لِدِينِهِ مُخَالِفاً عَلَى هَوَاهُ مُطِيعاً لِأَمْرِ مَوْلَاهُ فَلِلْعَوَامِّ أَنْ يقَلِّدُوهُ وَ ذَلِک لَا يكونُ إِلَّا بَعْضَ فُقَهَاءِ الشِّيعَهِ لَاجميعهم [تفسير الإمام العسكرى ، ص299] .

قالَ صَاحِبِ الزَّمَانِ (عج) : وَ أَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَهُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رُوَاهِ حَدِيثِنَا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِی عَلَيكم وَ أَنَا حُجَّهُ اللَّهِ عَلَيهِمْ [كمال الدين ، ج2 ، ص483] .

چطور می توانیم به فقیهی مراجعه کنیم و از او بپرسیم نظرتان درباره طرح کمپ دیوید ، طرح فهد ، مسئله زمین و ... چیست و او بگوید نمی دانم ! کوتاه سخن آنکه فلسفه مراجعه به فقیه در حوادث واقعه پاسخ گرفتن است و پاسخ دادن تنها از فقیهی بر می آید که شناخت عمیق در مسائل سیاسی و اجتماعی داشته باشد.

1. وهابیت

1.خاطرات مستر همفر مسیحی درباره محمدبن عبد الوهاب

1- ریشه و عقاید آنها از ابن تیمیه در قرن 7 و رشدش در قرن 12 توسط محمد بن عبدالوهاب بوده است.

2- محمد بن عبدالوهاب طلبه جوانی بود مغرور که ترکی ، عربی و فارسی می دانست ، توسط جاسوس انگلیسی کشف و سپس برنامه هایی از انگلستان طرح ریزی و به او داده شد و سرنوشتی مشابه سید باب و شوروی دارد.

3- جاسوس انگلیسی (مستر همفر مسیحی) می گوید : گمشده من محمد بن عبد الوهاب است ، زیرا زمینه هایی برای آزادگی دارد و اهل نوآوری است.

از علما متنفر و خیلی بدآخوند است ، با اینکه خودش طلبه است ، فهم و سلیقه اش را بر رؤسای همه مذاهب ترجیح می دهد.

جاسوس از طرف وزارت مستعمرات انگلستان با شیخ محمد بن عبدالوهاب گفتگو

و شرط می گذارند که اگر مخالفان من قیام کردند انگلستان ما را

باپول و اسلحه کمک کند.

خطوط کلی کار :

1- تحقیق و تکفیر مسلمانان و مباح کردن جان و مال و...آنان

2- هدم کعبه به خاطر اینکه آثار بت پرستی است

3- ویران کردن قبه رسول خدا (ص) و اولیای دین به نام شرک و بت پرستی

4- انتشار قرآنی با تغییرات

جاسوس به انگلیس می رود ، دوباره مامور می شود که فوری برگردد و برنامه ها را دنبال کند ، برگشت و دو سال مشغول زمینه سازی بود و کم کم یارانی آماده کرد و بودجه ای هم از طرف انگلستان به او می رسید ، حتی بعضی از مخالفان عبدالوهاب را با پول ساکت و تسلیم شیخ کرد و شیخ گفت : فعلا از هدم کعبه باید صرف نظر کرد ، بریتانیا نپذیرفت ، کم کم بریتانیا محمد بن مسعود (اجداد آل سعود فعلی) را که حاکم در منطقه ای بود به طرف عبدالوهاب جلب کرد.

فکر از عبد الوهاب ، قدرت از آل سعود و پول و برنامه از انگلستان و کم کم جمعیتی با ساز و برگ شروع کردند و از سال 1216 تا 1225 بارها به عراق هجوم بردند و به نجف حمله ور شدند ، ولی با مقاومت مردم به کربلا رفت و آنها روز عید غدیر وارد کربلا شدند و 5000 زایر و کربلایی را شهید کردند و با اسب وارد صحن امام شدند و ضریح مقدس را از جا کندند و سر قبر مطهر هاون آوردند و قهوه را نرم و دم کرده و خوردند و تمام اشیاء نفیس را غارت کردند و حتی خشت های طلا را

بار شتر کردند و رفتند. بعد ، به طائف حمله کردند و بعد به مکه هجوم آوردند ، مردم مکه ترسیدند و یک سره تسلیم شدند و بناشد تفکر عبدالوهاب بر مکه حاکم باشد. در اطراف کعبه خرابی ها بوجود آوردند ، به مدینه ریختند و آثار و قبور أئمه را ویران کردند.

ولی جرأت خراب کردن قبر پیامبر اکرم (ص) را نکردند. جاسوس انگلیسی می گوید : از بریتانیا کتاب 1000 صفحه ای به نام کیف الاسلام آمده بود ، مطالعه کردم که عمل به آن به شکست دولت عثمانی و ابرقدرت اسلام بود و گوشه هایی از برنامه های آن کتاب عبارتند از : 1- دامن زدن به اختلافات 2- اقلیم پرستی و نژادپرستی و تعصبات عرب و عجم و ترک و فارس

3- شخصیتهای قبل از اسلام هر منطقه احیا شود؛ در مصر فرعون ، در ایران زرتشت ، در حجاز ابولهب و....

4- علما را متهم نمایند. 5- افراد رذل را در لباس روحانیت قرار دهند.

6- مدارسی درست شود که معلمان علیه علما کار کنند.

7- جلوگیری از حج ، مراسم عزاداری امام حسین (ع ، توسعه مدارس دینی و حوزه های علمیه و تحقیر آنها.

8- تشکیک در خمس که مربوط به غنایم جنگی است ، نه ارباح مکاسب.

9- ترویج فساد و کشف حجاب ، البته اول از طریق زنان غیر مسلمان و بعد مسلمان.

10- تخریب قبور بزرگان و منع زیارت.

11- برداشتن عمامه.

12- ایجاد روحیه رفاه طلبی و بی تفاوتی و تبلیغ شعار عیسی به دین خود ، موسی به دین خود و من و تو را در یک قبر نمی گذارند.

13- منع زبان عربی.

14- ترجمه قرآن به زبانهای مختلف به

جای قرآن یکنواخت عربی.

15- ممنوع کردن اذان و اقامه و نماز به غیر زبان محلی.

16- ایجادمذهب الوهیت امام رضا (ع) در خراسان ، امام صادق (ع) در اصفهان ، حضرت مهدی (عج) در سامرا و امام حسین در کربلا.

17- شعله ور کردن جنگهای موسمی ، محلی ، قبیله ای ، نژادی و...

18- ایجاد بیکاری. تلخیص از کتاب خاطرات مستر همفر مسیحی ، به نقل از توسل ضیاء آبادی

2. بنیان گذاران وهابیت درتاریخ

1. ابومحمد بربهاری

1- بر بهار در سال 323 در بغداد متواری شد و یارانش در زندان یا مخفی گاه ها بودند و از سوی خلیفه نامه ای صادر شد که تحت فشار قرار بگیرند و تهدید کرد که حامیان او باید گردنشان زده شود و محله هایشان به آتش کشیده شود و دو نفر از اینها نباید با هم باشند ، اما این تهدیدات اثری نکرد و مردم را کتک می زدند. برای خدا دست و انگشتان و پا و گیسو تصور می کردند. شیعه را کافر می دانستند. [وهابیان ، نوشته فقیهی] .

2. ابن تیمیه

عقایدش بر خلاف فرق دیگر بود ، لذا او را زندان کردند و صدمات زیادی دید ، موافقان او می گویند درعلوم قرآن واخبار ید طولایی داشت و مورد توجه مردم و شاهان بود ، علما بر او حسد بردند و او را متهم به کفر و عقاید فاسد کردند.

در ربیع الاول سال 661 در حران شهری در مصر متولد شد ، پدرش از علمای حنبلی بود ، در 20 سالگی پدرش مرد ، سال 691 به حج رفت ، چند سال بعد در خصوص صفات خدا فتوایی داد که از تدریس محروم شد ، در جنگ

با مغولان سهیم بود و مردم را بسیج می کرد ، بعد از مصر در شام افکارش را رواج داد و با علمای مذاهب مختلف بحث کرد ، بعد از بحثها بنا شد در چاهی زندانی شود و پس از شش ماه آزاد شد و مجددا زندانی شد ، دوباره از قاهره به مصر رفت و توقیف شد و بالاخره در زندان در گذشت طرفداران زیادی داشت و حدود 200 هزار نفر او را تشییع کردند ، عده ای آب غسلش را برای تبرک می آشامیدند ! عقاید او پس از 4 قرن توسط محمد بن عبدالوهاب به صحنه آمد. در فقه فتاوای فرق مختلف را نگاه می کرد و هر کدام را که می پسندید انتخاب می کرد ، حتی با همه بغضی که نسبت به شیعه داشت از بعضی از مسائل فقه شیعه پیروی می کرد. (مثل 3 طلاقه)

در بعضی از موارد هم خودش فتوایی ویژه می داد که در مذاهب اربعه قائل نداشت ، او درزندان تفسیری به نام البحر المحیط تالیف کرد که حدود 40 جلد شد.

توسل و استغاثه به غیر خدا را شرک می دانست.

زیارت قبور و دعا و نماز در کنار قبر و گفتن مثلا یا محمد را شرک می دانست. بنابراین موحد از نظر او نباید به سراغ واسطه ها برود. بله ، باید مستقیما از خدا بخواهد و رابطه داشته باشد ، مسافرت به قصد زیارت پیامبر (ص) را شرک می دانست ، و کسانی را که از قبور اولیای خدا انتظار نفع یا دفع بلا دارند بت پرست می دانست.

از کتابهای معروف او منهاج السنه است که در رد منهاج الاستقامه علامه حلی نوشته و

قائل به رویت خدا بوده و گفته علمای اهل تسنن اتفاق بر این نظر دارند و فقط شیعه مخالف است. عقیده داشت خداوند به آسمان دنیا فرود می آید ، مثل پائین آمدن از منبر. عالمی از پای منبر مخالفت کرد ، طرفداران ابن تیمیه بر سر او ریختند و او را کتک زدند.

به عصمت انبیای قبل از بعثت عقیده نداشت.

احادیث فضیلت زیارت را ناصحیح می دانست و می گفت اینکه می گویند وجود پیغمبر بعد از وفات مثل زمان حیات آن بزرگوار است غلط عظیمی است؛ می گفت :

هیچ حدیثی بر استحباب زیارت قبر پیغمبر نداریم ، از این رو در زمان خلفا کسی به قبر نزدیک نمی شد. به قبر نزدیک شدن بدعت است و رو به قبر ایستادن و با صدای بلند سلام دادن جایز نیست.

3. ابن قیم جوریه - محمد بن عبدالوهاب

شیخ محمد بن عبدالوهاب از علمای نجد درقرن 12 است.

حدود یک قرن است که این مذهب پیدا شده است و موسس آن محمد بن عبدالوهاب است ، که در شهر عینیه از بلاد نجد متولد شد و فقه را طبق مذهب احمد حنبل خواند و به مدینه و بصره مسافرت کرد.

اولین حرف او انکار استغاثه به رسول الله (ص) بود که مردم بصره به خاطر این عقیده او را از بصره بیرون کردند.

پدر و برادرش مخالف او بودند. برادرش علیه عقاید او کتابی نوشته است و به خاطر انحراف عقیده اش گروهی طرفدار و گروهی مخالف او شدند ، او دنبال شکار رؤسا بود که در حال فرار به خاطر انحرافش در سال 1160 به منطقه درعیه گریخت و با حاکم آنجا محمد بن سعود

تماس گرفت و او را با خود همراه ساخت و با وعده هایی که به هم دادند ، از قدرت او به نام جهاد فی سبیل الله دست به کار شدند. فکر محمدبن عبدالوهاب و قدرت محمدبن سعود به هم گره خورد و منطقه نجد را تسخیر کردند. محمد بن عبدالوهاب سال 1206 مرد.

3. عقاید وهابیت

1. قایل به جسمانیت خدا هستند

انحراف عقیده در توحید دارند و برای خدا جسم و اعضاء و جلوس در عرش قائلند.

2. سخن گفتن با مرده شرک است

سخن گفتن با مرده لغو و شرک است ، ندای مرده هم لغو و هم شرک است.

پاسخ : سَلامٌ عَلی مُوسی وَ هارُونَ [صافات/120] .

سَلامٌ عَلی نُوحٍ فِی الْعالَمِینَ [صافات/79] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : كانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يخْرُجُ فِی مَلَإٍ مِنَ النَّاسِ مِنْ أَصْحَابِهِ كلَّ عَشِيهِ خَمِيسٍ إِلَی بَقِيعِ الْمَدَنِيينَ فَيقُولُ السَّلَامُ عَلَيكمْ يا أَهْلَ الدِّيارِ ثَلَاثاً رَحِمَكمُ اللَّهُ ثَلَاثاً [وسائل الشيعه ، ج3 ، ص224] .

گفتگوهای پیامبر بر سر چاه بدر.

تلقین مردگان.

3. شفاعت را شرک می دانند

محمد بن عبدالوهاب می گوید : ان الله اعطی نبیه الشفاعه ولکن نهاک عن الاستشفاع.

پاسخ : این کلام خنده آور است که بگوئیم فلانی علم طب دارد ، ولی مردم مریض به او مراجعه نکنند.

مَنْ يشْفَعْ شَفاعَةً حَسَنَةً يكنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْها [نساء/85] .

فى النجارى باب اذا استضفعوا الى الامام ليستشفى لهم لم يزدهم.

سوال : پس چرا از گويندگانهولاءِ شُفَعاونا عِنْدَ اللّهِ [يونس/18] .

انتقاد شده؟

پاسخ : 1- بت ها اهليت ندارند.

2- بت ها عبادت می شدند : ما نَعْبُدُهُمْ إِلاّ لِيقَرِّبُونا إِلَى اللّهِ زُلْفى [زمر/3] .

سوال : واسطه شدن

در آخرت است نه دنیا؟

پاسخ : شرک ، شرک و قبیح است ، خواه در این جهان یا جهان دیگر ، لکن توسل و شفاعت شرک نیست.

دون الله شرک است ، خواه مرده و جمادباشد : أَ تَعْبُدُونَ ما تَنْحِتُونَ [صافات/95] .

خواه زنده باشد : اتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللّهِ [توبه/31] .

أَ أَنْتَ قُلْتَ لِلنّاسِ اتَّخِذُونِی وَ أُمِّی إِلهَینِ [مائده/116] .

لَقَدْ کفَرَ الَّذِینَ قالُوا إِنَّ اللّهَ ثالِثُ ثَلاثَهٍ [مائده/73] .

آنها می گویند : إِنَّ الأَْمْرَ کلَّهُ لِلّهِ [آل عمران/154] .

پس وساطت یعنی چه؟

پاسخ : هر کس هر قدرتی دارد با اراده او است.وَ إِنْ مِنْ شَیءٍ إِلاّ عِنْدَنا خَزائِنُهُ وَ ما نُنَزِّلُهُ إِلاّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ [حجر/21] .

خلقت و زنده کردن به دست اوست ، اما خداوند به عیسی اجازه داد تا مرده ها را زنده کند.

خداوند می فرماید : یا أَیهَا النَّبِی حَسْبُک اللّهُ وَ مَنِ اتَّبَعَک مِنَ الْمُومِنِینَ [انفال/64] .

حتی انبیاء از مردم کمک می گرفتند.

عیسی (ع) گفت : مَنْ أَنْصارِی إِلَی اللّهِ [آل عمران/52] .

در حق موسی آمده : سَنَشُدُّ عَضُدَک بِأَخِیک [قصص/35] .

لوط گفت : لَوْ أَنَّ لِی بِکمْ قُوَّهً أَوْ آوِی إِلی رُکنٍ شَدِیدٍ [هود/80] .

درباره انبیای دیگرآمده : إِذْ أَرْسَلْنا إِلَيهِمُ اثْنَينِ فَكذَّبُوهُما فَعَزَّزْنا بِثالِثٍ [يس/14] .

درباره رسول اکرم (ص) آمده : وَ الَّذِينَ آوَوْا وَ نَصَرُوا [انفال/72] .

سؤال : از آیهإِياک نَعْبُدُ وَ إِياک نَسْتَعِينُ [فاتحه/5] .

فهمیده می شود که انحصار عبادت و استعانت از خداست نه دیگران.

پاسخ : تنها کمک از خدا خواستن

یک مرتبه ای است ، نظیر آیهفَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِی اللّهُ [توبه/129] .

و آیهوَ ما رَمَیتَ إِذْ رَمَیتَ [انفال/17] .

لکن استمداد از غیر خداوند نیز به شرط آنکه اصل قدرت را از او بدانیم اشکالی ندارد ، خداوند امر به استمداد از یکدیگر کردهتَعاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَ التَّقْوی [مائده/2] .

سؤال : می گویند استمداد و استغاثه به زنده اشکال ندارد.

پاسخ : 1- اگر ملاک قدرت داشتن زنده است پس استمداد از زنده های بی حال شرک است.

2- اگر ملاک آن است که استغاثه به غیر خدا شرک است و شرک حرام و قبیح است ، پس فرقی بین زنده و مرده نیست ، چون هر دو غیر خدا هستند.

3- اگر می گویند شرع توسل به زنده را جایز دانسته معنایش این است که شرع گاهی شرک را حلال دانسته

4. گنبد برای قبر حرام است

حدیثی نقل می کنند که رسول اکرم (ص) دستور داد :

لَا قَبْراً إِلَّا سَوَّیتَهُ

اولا : پیامبر در کودکی مادر خود را از دست داد و بعد حدود پنجاه سال بعد در راه حجه الوداع به قبر مادر که رسید گریه کرد و مردم هم گریه کردند. اگر قبر با خاک مساوی بود ، از کجا قبر مادر شناخته می شد؟

ثانیاً : ابی الهیاج که مامور تسویه قبور شد به کجا مامور شد؟ و کدام منطقه بود که بعد از آن هم فتوحات اسلامی در زمان خلفا باز منطقه ای باشد که بت باشد و قبر...؟

ثالثاً : مگر قبر هاجر و اسماعیل پای کعبه نیست.

رابعاً : مگر قبر هود و شعیب و صالح در فاصله میان زمزم و مقام ابراهیم نیست و مگر

انبیای زیادی در خانه کعبه و در رکن یمانی دفن نشده اند. [معالم المدرسین ، ج1 ، ص54] .

ابن تیمیه و طرفدارانش به حدیث ابی الهیاج اسدی استدلال می کنند که حضرت علی (ع) فرمود :

أبعثک علی ما بعثنی علیه رسول الله (ص) لا تری قبرا مشرفا إلا سویته و لا تمثالا إلا طمسته [بحار الأنوار ، ج79 ، ص18] .

پاسخ : تسویه که همراه با تمثال است مبارزه با بتخانه قرار گرفتن است ، نه مبارزه با خانه ساختن. روایاتی داریم که راه رفتن بر قبر مؤمن و تکیه بر قبر مؤمن و نشستن بر قبر مومن هتک حرمت است. پس هدم قبر مومن قطعا هتک حرمت است.

علمای وهابی گفتند اگر قبه و بارگاه برای مسلمانان سبب مضیقه شود باید خراب شود و بقیع را خراب کردند.

پاسخ : اولا : این مربوط به زمین وقفی است نه زمین مباح. در زمین مباح هر کس مقداری را حیازت کرد مالک است و احدی از وقف بقیع آگاه نیست.

ثانیا : باید فعل مومنین را حمل بر صحت کرد و مومنین قبر حلال ساخته اند.

ثالثا : از همه گذشته یک اهانت به بضعه الرسول است که ضدالْمَوَدَّةَ فِی الْقُرْبی [شوری/23] .

رابعا : از این حرکت میلیون ها مسلمان را رنجیده کردند و این بزرگترین حرام است.

استدلال به حدیث جابر بن عبدالله انصاری

عن جابر عن النبی (ص) : " نهی رسول الله (ص) ان تجصیص القبر و ان یقعد علیه و ان یبنی علیه (فی نقل آخر) ان تکتب علیه و ان توطأ" [صحیح مسلم باب النهی عن تجصیص القبر؛ صحیح ترمذی باب کراهیه

تجصیص القبر؛ صحیح ابن ماجه باب ماجاء فی النهی عن تجصیص القبر و... و سنن ابی داود ، ج 3 ، ص 216] .

احمد حنبل ، ج 3 ، ص 332 تا 339.

پاسخ : 1- در سند حدیث ابن جریح است که از نظر احمد حنبل و مالک مردود است و درباره او دارقطنی می گوید : تجنب تدلیس ابن جریح فانه قبیح التدلیس.

2- در سند حدیث ابوالزبیر است که نمازش را بلد نبود و به راحتی در انظار مردم افترا می بست.

3- حدیث هفت رقم نقل شده است ، گاهی مورد نهی تکیه بر قبر است و در بعضی قدم زدن بر قبر و در بعضی نشستن بر قبر است و با این تعابیر حدیث مضطرب است.

4- نهی دلیل بر حرمت نیست و لذا ترمذی در کتاب خود گفته باب کراهیه تجصیص القبور. شارح صحیح ابن ماجه (سندی) می گوید : احدی از مسلمانان این نهی را تحریم نگرفته اند.

5- گاهی یک مساله به طور اجمال کراهت دارد ، ولی در مواردی به خاطر مساله شعائر ، مودت فی القربی و آثار دیگر کراهت تحت الشعاع قرار می گیرد.

ابی الهیاج : از ایشان در تمام صحاح شش گانه فقط یک حدیث نقل شده که آن هم همین است و بس که علی (ع) فرمود :

أبعثک علی ما بعثنی علیه رسول الله (ص) لا تری قبرا مشرفا إلا سویته و لا تمثالا إلا طمسته [بحارالأنوار ، ج79 ، ص18] .

پاسخ : 1- مراد مساوی کردن با زمین نیست ، زیرا در تمام مذاهب اربعه آمده : یندب ارتفاع التراب فوق القبر بقدر شبر. [الفقه

على الماهب الاربعه ، ج1 ، ص420] .

2- مراد آن است که روی قبر صاف باشد.

3- بر فرض که مراد صاف کردن قبر باشد و این غیر از خراب کردن ساختمانی است که بر رو یا کنار قبر ساخته اند.

4- مذاهب اربعه ساختن قبه و مسجد و درسه را مکروه می دانند ، چرا وهابیها حرام می دانند؟ [الفقه علی المذاهب الاربعه ، ج1 ، ص421]

5- ممکن است مراد این باشد که قبر به صورت قبله در نیاید ، چون عده ای مثل یهود قبور صالحان خود راقبله قرار می دادند. قال النبی (ص) : اللهم لا تجعل قبری وثنا یعبدأ

در کتاب ارشادات ری در شرح بخاری از بیضاوی در تفسیر آمده که یهود و نصارایسجدون قبورالانبیاء. [مسند احمد ، ج3 ، ص248]

لا تجوز العباده لغیر الله.

پاسخ : 1- هر دعایی عبادت نیست : تَعالَوْا نَدْعُ أَبْناءَنا وَ أَبْناءَکمْ وَ نِساءَنا وَ نِساءَکمْ وَ أَنْفُسَنا وَ أَنْفُسَکمْ [آل عمران/61] .

ثُمَّ ادْعُهُنَّ یأْتِینَک سَعْیاً [بقره/260] .

إِذا دَعاکمْ لِما یحْییکمْ [انفال/24] .

لا تَجْعَلُوا دُعاءَ الرَّسُولِ بَینَکمْ کدُعاءِ بَعْضِکمْ بَعْضاً [نور/63] .

2- و هر اطاعتی نیز عبادت نیست ، اطاعت زن از شوهر ، عبد از مولی و مردم از ولی امر عمل عبادی نیست.

3- و هر خضوعی عبادت نیست : وَ اخْفِضْ لَهُما جَناحَ الذُّلِّ [اسراء/24] .

سوال : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أما إن من کان قبلکم کانوا یتخذون قبور أنبیائهم و صلحائهم مساجد ألا فلا تتخذوا القبور مساجد إنی أنهاکم عن ذلک [بحار الأنوار ، ج80 ، ص313] .

جواب :

1 آنها احادیث و آیات مخالف این احادیث را در نظر نمی گیرند ، فقط به ظاهر چند حدیث توجه می کنند. آنها اجتهاد رابر خود حرام دانسته و لذا در فهم احادیث خطا می کنند.

2- یهود و نصارا قبر پیامبران را قبله خود قرار می دادند و آنها را معبود خود یا شریک خدا می دانستند و پیامبر از این کار نهی فرموده است ، چنان که از پیامبر نقل می کنند که فرمود : اللهم لا تجعل قبری وثنا یعبد [مسند احمد ، ج3 ، ص248]

چنانکه در تفسیر بیضاوی نیز می گوید : لما کانت الیهود و النصاری یسجدون لقبور الانبیاء تعظیما لشأنهم و یجعلونها قبله توجهون فی الصلوه نحوها و اتخدوها اوثانا منع المسلمون فی مثل ذلک فاما من اتخذ مسجدا فی جوار صالح و قصد التبرک بالقرب منه لا للتعظیم و لا للتوجه الیه فلا یدخل فی الوعید المذکور. [ارشاد الساری فی شرح صحیح البخاری به نقل از آیین وهابیت ، ص91]

3- مساجد بر روی قبور نیست ، بلکه در کنار مشاهد مشرفه است ، چنانکه مسجد النبی در کنار قبر پیامبر و شیخین است.

4- چه دلیلی داریم که نهی ، تحریمی است؟ شاید کراهتی باشد ، چنان که دربخاری می گوید : باب ، یکره من اتخاذ المساجد علی القبور.

سوال : پیامبر کسانی که قبور پیامبران خود رامعبد قرار دادند لعن کرد؟

جواب : بنای مسجد که فی نفسه اشکالی ندارد ، حال اگر کنار قبور صالحان باشد به عنوان مکانی برای انجام فرایض زائران مانعی ندارد.

قالَ الَّذِینَ غَلَبُوا عَلی أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَیهِمْ مَسْجِداً [کهف/21] .

5. توسل بدعت است

بدعت

آن است که چیزی که از دین نیست را جزء دین بدانیم.

با این همه نهی از اطاعت مفسدین ، و ظالمین اگر ما آنان را اولی الامر بدانیم بدعت است.

تا منع نداریم اصل جواز است.

وَ ما کنّا مُعَذِّبِینَ حَتّی نَبْعَثَ رَسُولاً [اسراء/15] .

کلَّما أُلْقِی فِیها فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُها أَ لَمْ یأْتِکمْ نَذِیرٌ [ملک/8] .

وَ ما کانَ اللّهُ لِیضِلَّ قَوْماً بَعْدَ إِذْ هَداهُمْ حَتّی یبَینَ لَهُمْ ما یتَّقُونَ [توبه/115] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رُفِعَ عَنْ أُمَّتِی تِسْعَهُ أَشْیاءَ الْخَطَأُ وَ النِّسْیانُ وَ مَا أُکرِهُوا عَلَیهِ وَ مَا لَا یعْلَمُونَ وَ مَا لَا یطِیقُونَ وَ مَا اضْطُرُّوا إِلَیهِ وَ الْحَسَدُ وَ الطِّیرَهُ وَ التَّفَکرُ فِی الْوَسْوَسَهِ فِی الْخَلْوَهِ مَا لَمْ ینْطِقُوا بِشَفَهٍ [وسائل الشیعه ، ج15 ، ص369] .

در بخاری می خوانیم قحطی عمر را تهدید کرد ، متوسل به عباس عموی پیامبر شد.

آیا فعل عمر برای شما حجت نیست؟

آیا عمر مشرک شد؟

آیا فهم وهابیان بیشتر است یا اصلا توسل شرک نیست؟

تمام مسلمانان حدیث ثقلین را نقل کرده اند که فرمود : مَا إِنْ تَمَسَّکتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا [إرشاد مفید ، ج1 ، ص231] .

و تمسک همان توسل است.

سوال : وَ لا تَدْعُ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ [قصص/88] .

پاسخ : 1 مع اللهشرک است ، امامن الله مع اولیائه ، شرک نیستوَ لا تَدْعُ مَعَ اللّهِ إِلهاً آخَرَ [قصص/88] .

2 فَتَلَقّی آدَمُ مِنْ رَبِّهِ کلِماتٍ [بقره/37] .محمد و علی و فاطمه و حسن وحسین (ع) بود.

3 اگر وساطت شرک است ، چرا به آن دستور داده شدهوَ ابْتَغُوا

إِلَيهِ الْوَسِيلَةَ [مائده/35] .

سوال : وساطت ها در دنیا به خاطر ترس ، جهل و عجز است.

پاسخ معمولا وساطت های دنیوی بر اساس یکی از این سه مساله است ، اما وساطت نزد خداوند به خاطر ترس و جهل و عجز پروردگار نیست. نظیر سایر واسطه هایی که خداوند قرار داده است.

فَالْمُدَبِّراتِ أَمْراً [نازعات/5] .فَاسْتَغاثَهُ الَّذِی مِنْ شِیعَتِهِ [قصص/15] .

أَبانَا اسْتَغْفِرْ لَنا ذُنُوبَنا [یوسف/97] .اسْتَغْفِرْ لِذَنْبِک وَ لِلْمُومِنِینَ [محمد/19] . استمداد حواریون از عیسی که : أَنْزِلْ عَلَینا مائِدَةً مِنَ السَّماءِ [مائده/114] . استسقاء موسی برای مردم استمداد سلیمان : أَیکمْ یأْتِینِی بِعَرْشِها [نمل/38] . استمداد یوسف : اذْکرْنِی عِنْدَ رَبِّک [یوسف/42] .

اگر بگوئید استغاثه در این آیات از زنده است می گوئیم اگر استعاثه به غیر خدا شرک و حرام و قبیح باشد ، فرقی میان زنده و مرده ندارد.

6. نهی از گریه کردن در کنار قبور

1- همین که جعفر طیار شهید شد ، چشمان رسول الله پر از اشک شد : و عیناه تذرفان. [المناقب ، ج1 ، ص205] .

در حدیثی دیگر وارد شده است که حضرت به خانه او آمد و خبر شهادت را داد ، زنان جمع شدند و فریاد می زدند ، رسول اکرم فرمود : علی مثل جعفر فلتبک البواکی [بحار الأنوار ، ج22 ، ص276] .

2-رسول اکرم برای فوت فرزندش ابراهیم گریست. (بخاری ، باب قول النبی ، انا باب المحزون

3- دختر رسول اکرم پیام داد که فرزندم از دنیا رفت. حضرت با جمعی به منزلش رفتند.

فَفَاضَتْ عَینَا رَسُولِ اللَّهِ (ص) مِنْ

دُمُوعِهِ فَقَالَ سَعْدٌ : مَا هَذَا يا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ : هَذِهِ رَحْمَةٌ يجْعَلُهَا اللَّهُ فِی قُلُوبِ مَنْ يشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ إِنَّمَا يرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ [مستدرک الوسائل ، ج2 ، ص386] .

4-روی فی صحیحه أن النبی (ص) : "زار قبر أمه فبکی و أبکی من حوله [مسکن الفؤاد ، ص104] .

سنن کسائی کتاب الجنائز ، باب زیاره قبر المشرک.

سنن ابی داوود ، کتاب الجنائز ، حدیث 3234.

5- رسول اکرم برای حمزه اشک ریخت و فرمود : اما حمزه فلا بواکی له [مغازی ، ج 1 ، ص 315] .

در صحاح روایاتی مبتنی بر نهی از گریه از عمر وارد شده ، ولی سیره رسول الله (ص) در سر قبر مادرش ، شنیدن خبر شهادت جعفر ، دستور گریه برای حمزه و اشگ برای فوت فرزندش دلیل بر جواز گریه است.

معلوم می شود نهی از گریه سلیقه خلیفه دوم بوده که حتی به گریه کنندگان کتک می زند و حتی عایشه علیه او می گفت که رسول خدا (ص) منع نکرده است.

در سنن ابن ماجه ، کتاب الجنائر ، حدیث شماره 1587 می خوانیم که از آل رسول (ص) شخصی مرد ، زنان گریه می کردند ، عمر نهی می کرد و رسول الله فرمود : بگذار گریه کنند. [معالم المدرسین ، اثر عسکری ، ج 1 ، ص 56 تا 59] .

7. حرمت زیارت قبور

قال النبی (ص) : زوروا القبور فانها تذکرکم الاخره [صحیح ابن ماجه ، ج1 ، ص113] .

آیه قرآن : لا تَقُمْ عَلی قَبْرِهِ [توبه/84] .

در مورد منافقان است ، پس برای مومنان

بلامانع است.

قال النبی (ص) : کنت نهیتکم عن زیاره القبور فزوروها فانها تزهدنی الدنیا و تذکر للاخره

روی فی صحیحه أن النبی (ص) زار قبر أمه فبکی و أبکی من حوله [مسکن الفؤاد ، ص104] .

قال النبی (ص) : "امرنی ربی آتی البقیع فاستغفر لهم ، قلت : کیف اقول یا رسول الله؟ قال : قولی : السلام علی اهل الدیار من المومنین و المسلمین یرحم الله المستقدمین منا و المتظخرین و انا ان شاء الله بکم لاحقون" [صحیح مسلم ، ج3 ، ص64] .

حضرت زهرا (س) به زیارت حضرت حمزه می رفت و نماز می خواند و گریه می کرد ، پس نهی برای کراهت است نه حرمت. [تلخیص از کتاب آیین وهابیت] .

4. گوشه ای از جنایات آل سعود

1. ویران کردن گنبدها در مکه

گنبد روی محل تولد پیامبر (ص) و خدیجه و قبه روی چاه زمزم و قبه های اطراف خانه خدا را در حالی که طبل می زدند خراب می کردند و تا 3 روز تمام آثار اسلامی را از شهر مکه محو کردند. [وهابیان فقهی ، ص 156] .

2. تخریب مدینه

تصرف شهر مدینه در سال 1220 و به غارت بردن تمام اشیاء گرانبهای حرم پیغمبر (ص) و ویران کردن گنبد وبارگاه ائمه (ع) بقیع و محو آثار اسلام.

3. حمله به کربلا

وهابیان در مدت 12 سال بارها به طرزی وحشیانه به کربلا حمله کردند. [وهابیان ، ص165] .

وهابیان از آغاز با امام حسین (ع) و مکتب شهات او در ستیز بودند.

بارها وهابیان به زوار قبر امام حسین (ع) در راه حمله کرده ، آنها را می کشتند و اموال آنان را به غارت می بردند.

[وهابیان فقهی ، ص161] .

5. جنایات وهابیان در تاریخ

- وهابیان در فاصله 15 سال (1205 تا 1220) حدود 50 جنگ به راه انداختند که از جمله در سال 1216 سعود بن عبدالعزیز لشگر بزرگی از نجد به راه انداخته و کربلا را محاصره و با اسب وارد صحن امام حسین (ع) شده و ضریح را از جا کندند و عتیقه های حرم را دزدیدند و در آنجا قهوه پختند (با چوب ضریح) و مردم و حتی اطفال را شهید کردند. [کشف الارتیاب ، ج13و سروش مقدس ، ج 1 ، ص 84] .

اجداد آل سعود سه سال حج را تعطیل کردند.

وهابیان از زایران قبر مطهر امام حسین (ع) در نیمه شعبان که از کربلا بر می گشتند یک صدو پنجاه نفر را شهید کردند. [کشف الارتیاب ، ص14] .

وهابیان در سال 1217 بازور وارد طائف شده و مردم را قتل عام کردند و حتی سر کودک را در آغوش مادر بریدند و وارد مسجد شده و مردم را در حال نماز به شهادت رساندند. [ص18] .

وهابیون (عبد العزیز بن سعود) سال 1218 وارد مکه شده و مردم را جمع کرده و امیر مکه و قاضی مکه با او بیعت کردند ، سپس همه مردم با او بیعت کردند و اولین گام خراب کردن قبه ای که در زادگاه حضرت محمد (ص) است برداشته شد ، ولی به هر حال به احترام مکه در آنجا خون ریزی نکردند.

وهابیان جده را محاصره و مردم ینبع را کشتند.

وهابیان در سال 1220 جلو عمره را گرفته و بعضی از معتمرین را کشتند. [کشف الارتیاب ، ص

. [31]

در سال 1221 قبور ائمه بقیع را خراب کردند. [کشف الارتیاب ، 35] .

قبه مرقد مطهر رسول الله را از ترس خراب نکردند و توجیه کردند که این قبه مسجد است ، نه قبر.

در سال 1222 مردم عراق ، مصر و سوریه را از حج منع کردند.

در سال 1225 به سوریه هجوم آوردند و علاوه بر غارت بسیار ، مردم و زنان و اطفال را کشتند. [کشف الارتیاب ، ص 36] .

وزیر مستعمرات می گوید از جمله شرط حکومت آل سعود با انگلستان این بوده که آل سعود حاکم شود به شرط آنکه :

1- امیر بعدی از زیر نظر لندن خارج شود.

2- با غیر انگلستان قراردادی نداشته باشند.

3- بدون رضایت بریتانیا هیچ گونه بیع و رهن و اجاره ای با احدی نباشد.

4- تسلیم اوامر و نصایح انگلستان باشند.

وهابیان در سال 1216 در حمله به کربلا پانصد نفر را در صحن مطهر و 50 نفر را در کنار ضریح امام حسین (ع) کشتند و زخمی ها پنج برابر کشته ها بودند." [سروش مقدس ، ج2 ، ص16] .

[در کتابهای شهداء الفصیله ، ص 228 و اعیان الشیعه ، ج 4 ، ص 307 و روضات الجنان ، ص 265 و تحفه العالم ، ج 1 ، ص 289 ماجرای حمله وهابیان را شرح کرده اند ، ولی شرح کامل در تاریخ کربلا ، آمده است. ص 20] .

در همان زمان ایران در دنیا بیشترین عکس العمل را به این جنایت نشان داد و عبدالعزیز بن سعود زعیم وهابیان بعد از جنایات کربلا به سالی کشیده نشده کشته

شد.

در سال 1344 فقهای مدینه دستور خرابی قبور مدینه را دادند و به آیهقُلْ لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِلاَّ الْمَوَدَّهَ فِی الْقُرْبی [شوری/23] تمسک کردند.

6. نکاتی درباره جواب به وهابیت

1 وَ اتَّخِذُوا مِنْ مَقامِ إِبْراهِیمَ مُصَلًّی [بقره/125] .

خداوند امر کرده که به سنگی که ابراهیم برای ساختن کعبه زیر پایش گذارده تبرک جوید.

2 إِنَّ الصَّفا وَ الْمَرْوَهَ مِنْ شَعائِرِ اللّهِ [بقره/158] .

سعی صفا و مروه حفظ تلاش هاجر است. [بخاری کتاب الانبیاء ، ص 158] .

3- رمی جمره : به گفته احمد در مسند ، ج 1 ، ص 306 یادگار پرتاب سنگ ابراهیم به ابلیس است.

4- ذبح حجاج در منا یادگار ماجرای ابراهیم است که در سوره صافات 101 107 آمده است :

فَبَشَّرْناهُ بِغُلامٍ حَلِیمٍ فَلَمّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْیَ قالَ یا بُنَی إِنِّی أَری فِی الْمَنامِ أَنِّی أَذْبَحُک فَانْظُرْ ماذا تَری قالَ یا أَبَتِ افْعَلْ ما تُؤمَرُ سَتَجِدُنِی إِنْ شاءَ اللّهُ مِنَ الصّابِرِینَ فَلَمّا أَسْلَما وَ تَلَّهُ لِلْجَبِینِ وَ نادَیناهُ أَنْ یا إِبْراهِیمُ قَدْ صَدَّقْتَ الرُّویا إِنّا کَذلِک نَجْزِی الْمُحْسِنِینَ إِنَّ هذا لَهُوَ الْبَلاءُ الْمُبِینُ [صافات/107-101] .

5- غروب روز نهم ذی الحجه خداوند از خلاف حضرت آدم در عرفات گذشت.

6- شب تاصبح حضرت آدم در بیابان مشعر مشغول ذکر خدا بود.

7- روز دهم به خاطر قبول توبه اش ، روز را عید گرفت.

این خط عملی از او به ابراهیم و به محمد و به ما رسید ، پس کل مراسم حج حفظ یادگار اولیای خداست نه شرک.

8- زمان های مبارکه هم داریم : لَیلَهٍ مُبارَکهٍ [دخان/3] .

فِی أَیامٍ نَحِساتٍ [فصلت/16] .

فِی

يوْمِ نَحْسٍ [قمر/19] .

اولا : بخارى ، باب فضايل على (ع) مى گويد : حين اعطاه النبى الرايه يوم خيبر و قال : يا رسول الله! على ماذا اقاتل الناس؟ قال (ص) : حتى يشهدوا ان لا اله الا الله و ان محمد رسول الله فاذا فعلو ذلک فقد منعوا منک دمائهم. [بخارى ج1 ، ص10 و صحيح مسلم ، ج7 ، ص17] .

ثانيا : بر فرض نظريه وهابيت با ديگران تفاوت دارد ، هجوم و قتل چرا؟ فَإِنْ تَنازَعْتُمْ فِى شَىءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللّهِ وَ الرَّسُولِ [نساء/159] . در غير اين صورت ، تفرقه است :

إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ [انعام/159] .

و فى البخارى بطرق عديده عن النبى (ص) فى حجه الوداع :

ُاُنْظُرُوا لا ترجعوا بعدى كفارا يضرب بعضكم رقاب بعض.

قال فى حجه الوداع لأصحابه : "ألا إن دماءكم و أموالكم و أعراضكم عليكم حرام".

أَغْناهُمُ اللّهُ وَ رَسُولُهُ [توبه/74] .

آتاهُمُ اللّهُ وَ رَسُولُهُ [توبه/59] .

سَيوتِينَا اللّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَ رَسُولُهُ [توبه/59] .

وَ يضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الأَْغْلالَ الَّتِى كانَتْ عَلَيهِمْ [اعراف/157] .

به علاوه به مومنين رحمت دارد :

حَرِيصٌ عَلَيكمْ بِالْمُومِنِينَ رَوفٌ رَحِيمٌ [توبه/128] .

آرى ، حساب توسل به چيزى كه : لَا يمْلِک لِنَفْسِهِ نَفْعاً وَ لَا ضَرّاً (دعاى قنوت نماز استسقاء) .وَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ ما يمْلِكونَ مِنْ قِطْمِيرٍ [فاطر/13] .

با توسل به کسانی که با اذن خداوند می گویند : أَخْلَقُ لَکمْ مِنَ الطِّینِ [آل عمران/49] .وَ أُبْرِئُ الأَکمَهَ وَ الأَبْرَصَ [آل عمران/49] .وَ أُحْی الْمَوْتَی [

آل عمران/49] .اضْرِبْ بِعَصاک الْحَجَرَ [بقره/60] .ثُمَّ ادْعُهُنَّ یأْتِینَک سَعْیاً [بقره/260] .

به هر حال انبیا از طرف خداوند قدرت دارند و مرگ و حیات فرقی ندارد ، زیرا مرگ تغییر حیات مادی به حیات برزخی است و در زشت بودن شرک فرقی میان توسل به زنده یا مرده نیست.

غزالی از رهبران شافعیه در احیاءالعلوم می گوید :

اینکه می گویند : مرگ عدم است تفکر ملحدان است ، بلکه مرگ ابتدای بیداری است :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : الناس نیام فإذا ماتوا انتبهوا [مجموعه ورام ، ج1 ، ص150] .

النّارُ یعْرَضُونَ عَلَیها غُدُوًّا وَ عَشِیا [غافر/46] .

مربوط به حیات برزخی است ، زیرا در قیامت عرضه صبح و شام نیست ، دخول ابدی است.

در بخاری گفتگوی رسول اکرم (ص) با کشته های بدر نقل شده است.

اگر مرگ عدم است ، خداوند به چه کسی خطاب می کند :

یا أَیتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّهُ [فجر/27] .

اگر مرگ عدم است ، رَبِّ ارْجِعُونِ [مومنون/99] . یعنی چه؟

روایاتی داریم که مرده صدای پای زنده ها را می شنود. شب معراج ، رسول اکرم با انبیا ملاقات و گفتگو داشته است. حضرت فرموده : بر من زیاد صلوات بفرستید که سلام شما به من می رسد.

وَ لا تَحْسَبَنَّ الَّذِینَ قُتِلُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ أَمْواتاً [آل عمران/169] .

قال (ص) : علمی بعد مماتی کعلمی فی حیاتی

امام صادق (ع) فرمودند : "در زمین سه سنگر مقدس است : کعبه ، قرآن ، عترت و بنی امیه عترت را شهید و قرآن را تیر باران و کعبه را از بالای کوه ابوقیس با

منجنیق تخریب کردند"

به ما سفارش شده که شمشیر جلو نماز گزار نباشد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لَا يجُوزُ لِلرَّجُلِ أَنْ يصَلِّی وَ بَينَ يدَيهِ سَيفٌ لِأَنَّ الْقِبْلَةَ أَمْنٌ [من لا يحضره الفقيه ، ج1 ، ص250] .

همین که لشگر یزید کعبه را خراب می کردند. فقیه مکه (عبید بن قتاده) فریاد می زد این خانه در جاهلیت هم محترم بوه است و یزیدیان می گفتند : اطاعت خلیفه از حرمت کعبه لازم تر است ، ولی امام حسین (ع) به احترام کعبه و جلوگیری از خون ریزی در کعبه خارج شد. [سروش مقدس ، ج1 ، ص177] .

متوکل که نبود در کربلا تا در قتل شریک شود جبران عقب ماندگی را در خراب کردن قبر امام حسین (ع) انجام داد و آل سعود هم که در ایران نبود که شاه گونه و صدام گونه مردم مظلوم را بکشد ، عقب ماندگی خود و خدمت خود به امریکا را در مکه انجام داد.

پیامبر اکرم هنگام وفات به مسجد رفت و اولین کلامش یاد شهدای احد بود که آنها زنده اند و بدین وسیله مقامشان را گرامی داشت. [سروش مقدس ، ج1 ، ص89] .

عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : " سَأَلْتُهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ ما ظَلَمُونا وَ لكِنْ كانُوا أَنْفُسَهُمْ يظْلِمُونَ " (بقره/57) قَالَ : إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَعْظَمُ وَ أَعَزُّ وَ أَجَلُّ وَ أَمْنَعُ مِنْ أَنْ يظْلَمَ وَ لَكِنَّهُ خَلَطَنَا بِنَفْسِهِ فَجَعَلَ ظُلْمَنَا ظُلْمَهُ وَ وَلَايتَنَا وَلَايتَهُ حَيثُ يقُولُ "إِنَّما وَلِيكمُ اللّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا " (مائده/55) يعْنِی الْأَئِمَّةَ مِنَّا ثُمَّ قَالَ فِی مَوْضِعٍ آخَر

: وَ ما ظَلَمُونا وَ لکنْ کانُوا أَنْفُسَهُمْ یظْلِمُونَ ثُمَّ ذَکرَ مِثْلَهُ" [کافی ، ج1 ، ص146] .

با حدیثان الله لعن زوارات القبورچه می کنید؟

پاسخ : صیغه مبالغه نسبت به زنانی بود که دائما سر قبر مرده خود و شهدا بودند.و نظام خانواده ها گسسته می شد وگرنه اصل زیارت بلامانع است.

عایشه : علمنا الله کیف نزور البقیع

سوگند به غیر خدا جایز است ، زیرالَعَمْرُک إِنَّهُمْ لَفِی سَکرَتِهِمْ یعْمَهُونَ [حجر/72] .

وَ الشَّمْسِ وَ ضُحاها [شمس/1] .

روایاتی که نهی از سوگند به پدران شده در کنار پدران طاغوت آمده :

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَحْلِفُوا بِآبَائِکمْ وَ لَا بِالطَّوَاغِیتِ [عوالی اللئالی ، ج1 ، ص445] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لا تحلفوا بآبائکم و لا بالأنداد [عوالی اللئالی ، ج3 ، ص444] .

که مراد پدران منحرف است.

آیا نذر برای امام حسین شرک است؟

إِنِّی نَذَرْتُ لَک ما فِی بَطْنِی [آل عمران/35] .

باید نذرمخصوص خدا باشد.

پاسخ : حرف لام گاهی برای هدف استنَذَرْتُ لَکو گاهی برای مصرف است : إِنَّمَا الصَّدَقاتُ لِلْفُقَراءِ [توبه/60] .

- 1. هجرت
  - 1. اهمیت مسئله هجرت

1. هجرت مبدأ تاریخ

1) هجرت به پیشنهاد حضرت علی (ع) مبدأ تاریخ شد ، با این که امکان قرار دادن میلاد پیامبر اکرم (ص) ، بعثت و فتح مکه به عنوان مبدأ ، در تاریخ اسلام وجود داشت.

2. رابطه هجرت با جهاد

چند مطلب :

الف : در قرآن حدود 15 مورد هجرت به کار رفته که در 8 مورد آن با جهاد و قتال آمده است. گویا بیانگر این مطلب است که هجرت از جهاد منفک نیست. لااقل جهاد نفس (جهاد

اکبر) است که هر مهاجری مجاهد است.

ب : هجرت مربوط به صدراسلام نیست بلکه همیشگی است. قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْهِجْرَهُ قَائِمَهٌ عَلَی حَدِّهَا الْأَوَّلِ [نهج البلاغه ، خطبه 189] .

ج : بهانه ها نمی تواند جلو هجرت را بگیرد : قالُوا کنّا مُسْتَضْعَفِینَ فِی الْأَرْضِ [نساء/97.]

د : جهاد با مال و زبان و جان (صدقه و انفاق ، امر به معروف و نهی از منکر ، جنگ) الله الله فی الجهاد

3. هجرت شرط رهبری

1) وَ الَّذِینَ آمَنُوا وَ لَمْ یهاجِرُوا ما لَکمْ مِنْ وَلایتِهِمْ مِنْ شَیءٍ حَتّی یهاجِرُوا [انفال/72] .

2) درباره اهل شام فرمود : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَیسُوا مِنَ الْمُهَاجِرِینَ وَ الْأَنْصَارِ وَ لَا مِنَ الَّذِینَ تَبَوَّوا الدّارَ وَ الْإِیمانَ [نهج البلاغه ، خطبه 238] .

3) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّمَا الشُّورَی لِلْمُهَاجِرِینَ وَ الْأَنْصَارِ [نهج البلاغه ، نامه 6] .

4) به معاویه نوشت : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ لَا أَبُو سُفْیانَ کأَبِی طَالِبٍ وَ لَا الْمُهَاجِرُ کالطَّلِیقِ [نهج البلاغه ، نامه 17] .

4. نقش هجرت در احتجاجات

1) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَلَا تَتَبَرَّءُوا مِنِّی فَإِنِّی وُلِدْتُ عَلَی الْفِطْرَهِ وَ سَبَقْتُ إِلَی الْإِیمَانِ وَ الْهِجْرَهِ [نهج البلاغه ، خطبه 57] .

5. دوام هجرت

1) قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْهِجْرَهُ قَائِمَهٌ عَلَی حَدِّهَا الْأَوَّلِ مَا کانَ لِلَّهِ فِی أَهْلِ الْأَرْضِ حَاجَهٌ [نهج البلاغه ، خطبه 189] .

6. مذمت ترک هجرت

1) إِنَّ الّذِينَ تَوَفّاهُمُ الْمَلائِكَهُ ظالِمِي أَنْفُسِهِمْ قالَوا فِيمَ كنْتُمْ قالَوا كنّا مُسْتَضْعَفِينَ فِى الْأَرْضِ قالُوا أَ لَمْ تَكنْ أَرْضُ اللّهِ واسِعَهً [نساء/97] .

2) قُلْ إِنْ كانَ

آباوكمْ وَ أَبْناوكمْ وَ إِخْوانُكمْ وَ أَزْواجُكمْ وَ عَشِيرَتُكمْ وَ أَمْوالٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَ تِجارَهٌ تَخْشَوْنَ كسادَها وَ مَساكنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَيكمْ [توبه/24] .

3) أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ [اعراف/176] .

4) إِنّا هاهُنا قاعِدُونَ [مائده/24] .

7. تعرب بعد الهجره (ارتداد بعد از اسلام آوردن)

1) در روايات متعدّد می خوانيم : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لَا تَعَرُّبَ بَعْدَ الْهِجْرَهِ [كافی ، ج5 ، ص443] .

2) قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الْمُتَعَرِّبُ بَعْدَ الْهِجْرَهِ النَّارِک لِهَذَا الْأَمْرِ بَعْدَ مَعْرِفَتِهِ [معانی الأخبار ، ص265] .

از گناهان كبيره است.

3) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اعْلَمُوا أَنَّكمْ صِرْتُمْ بَعْدَ الْهِجْرَهِ أَعْرَاباً [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

2. انواع هجرت

1. هجرتهای منفی

1) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : هَجَرُوا السَّبَبَ الَّذِی أُمِرُوا بِمَوَدَّتِهِ [نهج البلاغه ، خطبه 150] .

(در وصف گمراهان)

2) در انتقاد از گروهی فرمود : قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : تَوَاخَی النَّاسُ عَلَى الْفُجُورِ وَ تَهَاجَرُوا عَلَى الدِّينِ [نهج البلاغه ، خطبه 108] .

3) روايات بسياری متعدّد دركتب شيعه و سنّی درباره نهی از هجران و دوری با برادر دينی برای بيش از سه روز آمده است.

4) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَاتِ وَ لِكلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَ رَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ مَنْ كانَتْ

هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيا يصِيبُهَا أوِ امْرَأهٍ يتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيهِ [دعائم الإسلام ، ج1 ، ص4] .

2. هجرتهای مثبت

1) وَ الرُّجْزَ فَاهْجُرْ [مدثر/5] .

2) أفضل ا لهجره ان تهجر ما كرَه الله ، السيئات ، السوء

3) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع)

: لَا يقَعُ اسْمُ الْهِجْرَهِ عَلَى أَحَدٍ إِلَّا بِمَعْرِفَهِ الْحُجَّهِ فِى الْأَرْضِ فَمَنْ عَرَفَهَا وَ أَقَرَّ بِهَا فَهُوَ مُهَاجِرٌ [نهج البلاغه ، خطبه 189] .

4) قَالَ الْبَاقِرُ (ع) : مَنْ دَخَلَ فِى الْإِسْلَامِ طَوْعاً فَهُوَ مُهَاجِرٌ [كافى ، ج8 ، ص148] .

5) يقول الرجل : "هاجرت". و لم يهاجر.قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إنما المهاجرون الذين يهجرون السيئات و لم يأتوا بها [الغارات ، ج2 ، ص342] .

هجرت آزادانه و عاشقانه

1) قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : فِى ذِكرِ خَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ يرْحَمُ اللَّهُ خَبَّابَ بْنَ الْأَرَتِّ فَلَقَدْ أَسْلَمَ رَاغِباً وَ هَاجَرَ طَائِعاً وَ قَنِعَ بِالْكفَافِ وَ رَضِى عَنِ اللَّهِ وَ عَاشَ مُجَاهِداً [نهج البلاغه ، حكمت 43] .

3. اهداف هجرت

هجران در خانه و جامعه

1) وَ اللاّتِى تَخافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَ اهْجُرُوهُنَّ فِى الْمَضاجِعِ [نساء/34] .

2) إِذا سَمِعْتُمْ آياتِ اللّهِ يكفَرُ بِها وَ يسْتَهْزَأُ بِها فَلا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّى يخُوضُوا فِى حَدِيثٍ غَيرِهِ إِنَّكمْ إِذاً مِثْلُهُمْ [نساء/140] .

تبليغ در هجرت

1) حمّاد سمندری : به امام صادق (ع) گفتم مردم می گویند تو به بلاد شرک می روی. اگر در آنجا بمیری در قیامت جزء كفّار محشور می شوی. آیا این حرف صحیح است؟ فرمود : آیا در بلاد شرک تبلیغ اسلام در راه ما می کنی؟ گفتم آری. فرمود : آیا در اینجا که هستی تبلیغ می کنی؟ گفتم : نه. فرمود : إِنَّک إِنْ تَمُتْ تَمَّ تُحْشَرْ أُمَّهً وَحْدَک وَ يسْعَى نُورُک بَينَ يدَيک [وسائل الشيعه ، ج15 ، ص101] .

اهداف هجرت

1) برای تشکیل حکومت : هجرت به مدینه

2) برای فرار از فشار : هجرت به حبشه

3) برای تحصیل

: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : اطْلُبُوا الْعِلْمَ وَ لَوْ بِالصِّينِ [عوالی اللآلی ، ج4 ، ص70] .

4) برای تجارت : رِحْلَةَ الشِّتاءِ وَ الصَّيفِ [قریش/2] .

5) برای ارشاد : نظیر هجرت جعفر بن ابی طالب (علیهما السّلام) و...

حمّاد سمندری : به امام صادق (ع) گفتم مردم می گویند تو به بلاد شرک می روی. اگر در آنجا بمیری در قیام جزء کفّار محشور می شوی. آیا این حرف صحیح است؟ فرمود : آیا در بلاد شرک تبلیغ اسلام در راه ما می کنی؟ گفتم آری. فرمود : آیا در اینجا که هستی تبلیغ می کنی؟ گفتم : نه. فرمود : إِنَّک إِنْ تَمُتْ تَمُتْ تُحْشَرْ أُمَّةً وَحْدَک وَ یسْعَی نُورُک بَینَ یدَیک [وسائل الشیعه ، ج15 ، ص101] .

6) برای نهی از منکر : فَلا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّی یخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیرِهِ [نساء/140] .

7) هجرت طرح گسترش اسلام است :

هجرت علامه قزوینی به چین

هجرت تجّار شیراز به تانزانیا

هجرت تجّار ایران به هند

7) مشکلات فراوانی که به وسیله هجرت می توان حل کرد.

8) هجرت طرفداران کلیسا و مستشرقین و کفّار به اطراف دنیا !!!

9) هجرت برای معاش و... :

رِحْلَةَ الشِّتاءِ وَ الصَّيفِ [قریش/2] .

شعر منسوب به حضرت علی (ع) :

[دیوان الإمام علی (ع) ، ص139] .

1. آثار و فواید هجرت :

الف : دنیوی :

1) ضربه به نظام کفر : ما لَکمْ إِذا قِیلَ لَکمُ انْفِرُوا فِی سَبِیلِ اللّهِ اثّاقَلْتُمْ إِلَی الْأَرْضِ [توبه/38] .

2) نجات جان : وَ ما لَکمْ لا تُقاتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفِینَ مِنَ الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدانِ الَّذِینَ یقُولُونَ رَبَّنا أَخْرِجْنا مِنْ

هذِهِ الْقَرْيهِ الظّالِمِ أَهْلُها [نساء/75] .

3) حفظ مکتب : الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيارِهِمْ بِغَيرِ حَقٍّ إِلاّ أَنْ يقُولُوا رَبُّنَا اللّهُ وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوامِعُ وَ بِيعٌ وَ صَلَواتٌ وَ مَساجِدُ يذْكرُ فِيهَا اسْمُ اللّهِ كثِيراً وَ لَينْصُرَنَّ اللّهُ مَنْ ينْصُرُهُ إِنَّ اللّهَ لَقَوى عَزِيزٌ الَّذِينَ إِنْ مَكنّاهُمْ فِى الْأَرْضِ أَقامُوا الصَّلاهَ وَ آتَوُا الزَّكاهَ وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكرِ وَ لِلّهِ عاقِبَهُ الْأُمُورِ [حج/41-40] .

4) گشایش : يجِدْ فِى الْأَرْضِ مُراغَماً كثِيراً وَ سَعَهً [نساء/100] .

5) امداد مستضعفان : وَ ما لَكمْ لا تُقاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ وَ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجالِ وَ النِّساءِ وَ الْوِلْدانِ [نساء/75] .

6) تبادل نظر و آشنایی با فرهنگ ها : وَ إِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكينَ اسْتَجارَک [توبه/6] .

7) خروج اسلام از شکل منطقه ای و گسترش اسلام

8) کشف و استخراج استعدادها : إِلاّ تَنْفِرُوا يعَذِّبْكمْ عَذاباً أَلِيماً وَ يسْتَبْدِلْ قَوْماً غَيرَكمْ وَ لا تَضُرُّوهُ شَيئاً وَ اللّهُ عَلى كلِّ شَىءٍ قَدِيرٌ [توبه/39] .

ب : اخروی :

1) لَأُكفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيئاتِهِمْ [آل عمران/195] .

2) رَضِى اللّهُ عَنْهُمْ [توبه/100] .

3) لَيرْزُقَنَّهُمُ اللّهُ رِزْقاً حَسَناً [حج/58] .

4) وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللّهِ [نساء/100] .

5) أُولئِک يرْجُونَ رَحْمَتَ اللّهِ وَ اللّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ [بقره/218] .

6) أُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ [توبه/20] .

7) لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّهِ غُرَفاً [عنكبوت/58] .

4. پاداش هجرت

1) فَالَّذِينَ هاجَرُوا وَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيارِهِمْ وَ أُوذُوا فِی سَبِيلِی وَ قاتَلُوا وَ قُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيئاتِهِمْ [آل عمران/195] .

2) وَ السّابِقُونَ

الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهاجِرِينَ وَ الْأَنْصارِ وَ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسانٍ رَضِيَ اللّهُ عَنْهُمْ [توبه/100] .

3) وَ مَنْ يهاجِرْ فِي سَبِيلِ اللّهِ... فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللّهِ [نساء/100] .

4) وَ مَنْ يهاجِرْ فِي سَبِيلِ اللّهِ يجِدْ فِي الْأَرْضِ مُراغَماً كثِيراً [نساء/100] .

رغام به معنای خاک است. رغم انف یعنی به خاک مالیدن بینی است و معنایمُراغَماً کثِیرازمین گسترده است.

5) وَ الَّذِينَ هاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ ماتُوا لَيرْزُقَنَّهُمُ اللّهُ رِزْقاً حَسَناً [حج/58] .

6) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ الَّذِينَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللّهِ أُولئِک يرْجُونَ رَحْمَتَ اللّهِ [بقره/218] .

7) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللّهِ وَ الَّذِينَ آوَوْا وَ نَصَرُوا أُولئِک بَعْضُهُمْ أَوْلِياءُ بَعْضٍ [انفال/72] .

8) أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّهِ وَ أُولئِک هُمُ الْفائِزُونَ [توبه/20] .

9) لَقَدْ تابَ اللّهُ عَلَى النَّبِي وَ الْمُهاجِرِينَ [توبه/117] .

10) أُولئِک هُمُ الصّادِقُونَ [حشر/8] .

11) يا عِبادِي الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي واسِعَةٌ فَإِياي فَاعْبُدُونِ [عنكبوت/56] .

12) وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ هاجَرُوا وَ جاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللّهِ وَ الَّذِينَ آوَوْا وَ نَصَرُوا أُولئِک هُمُ الْمُومِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَ رِزْقٌ كرِيمٌ [انفال/74] .

13) وَ الَّذِينَ هاجَرُوا فِي اللّهِ مِنْ بَعْدِ ما ظُلِمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِي الدُّنْيا حَسَنَةً [نحل/41] .

5. مشکلات هجرت

1) خطر مرگ : یا عِبادِی الّذِینَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِی واسِعَهٌ فَإِیای فَاعْبُدُونِ کلّ نَفْسٍ ذائِقَهُ الْمَوْتِ [عنکبوت/58-57] .

2) سختی هجرت : الَّذِینَ صَبَرُوا وَ عَلی رَبِّهِمْ یتَوَکلُونَ [نحل/42] .

3) تحمّل سختی ها : وَ الَّذِینَ هاجَرُوا

فِی اللّهِ مِنْ بَعْدِ ما ظُلِمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِی الدُّنْیا حَسَنَةً [نحل/41] .

4) دل کندن از مسکن : لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّهِ غُرَفاً [عنکبوت/58] .

5) تحمّل سرما و گرما و مشکلات سفر : وَ قالُوا لا تَنْفِرُوا فِی الْحَرِّ [توبه/81] .

6. نکته ها

1) هجرت مخصوص انسان نیست. برخی از پرندگان و ماهیان نیز مهاجرت می کنند ، تا 18 هزار کیلومتر.

2) انبیایی چون موسی (ع) ، ابراهیم (ع) ، لوط (ع) ، پیامبر اسلام (ص) و... هجرت داشته اند.

3) اکثر دانشمندان دینی و غیر دینی در اثر هجرت رشد کرده اند.

4) مبدأ تاریخ مسلمانان هجرت پیامبر اسلام (ص) است.

5) بعضی بالاترین مظاهر هجرت و جهاد را در خود جمع کرده اند؛ همچون حضرت سید الشّهداء (ع) .

6) گاهی خروج و هجرت موجب افت و سقوط است ، نه رشد : أَ لَمْ تَرَ إِلَی الَّذِینَ خَرَجُوا مِنْ دِیارِهِمْ [بقره/243] .

1. هدایت وضلالت

1. هدایت

1. تعریف

1- هدایت تکوینی : هدایت تکوینی آن است که خداوند به وسیله عقل و فکر و غرائز که در وجود انسان و حیوانات قرار داده آنها را به راههای زندگی و تدبیر و اداره امور خویش رهبری و هدایت نموده است. قرآن از زبان حضرت موسی (ع) می فرماید :

قالَ رَبُّنَا الَّذِی أَعْطی کلَّ شَیءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدی [طه/50] .

هدایت تکوینی در گیاهان : أ لَمْ تَرَ أَنَّ اللّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَسَلَکَهُ ینابِیعَ فِی الْأَرْضِ ثُمَّ یخْرِجُ بِهِ زَرْعاً مُخْتَلِفاً أَلْوانُهُ ثُمَّ یهِیجُ فَتَراهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ یجْعَلُهُ حُطاماً إِنَّ فِی ذلِک لَذِکری لِأُولِی الْأَلْبابِ [زمر/21] .

2- هدایت تشریعی : هدایت تشریعی مخصوص

انسان است ، که از ناحیه خداوند متعال و به وسیله انبیا و کتب آسمانی انجام می گیرد.

وَ جَعَلْناهُمْ أَئِمَّةً یهْدُونَ بِأَمْرِنا وَ أَوْحَینا إِلَیهِمْ فِعْلَ الْخَیراتِ وَ إِقامَ الصَّلاهِ وَ إِیتاءَ الزَّکاهِ وَ کانُوا لَنا عابِدِینَ [انبیاء/73] .

و این هدایت تشریعی به دو قسم است. 1- ابتدائی. 2- پاداشی

یعنی خداوند ابتداء همه انسانها را به حقیقت راهنمایی می نماید :

إِنّا هَدَیناهُ السَّبِیلَ إِمّا شاکراً وَ إِمّا کفُوراً [انسان/3] .

بعد از آن مردم به دو گروه تقسیم می شوند؛ گروهی با سوء اختیار ، هدایت الهی را نمی پذیرند که از آنها منع فیض می شود. اما عده ای با حسن انتخاب خود هدایت الهی را می پذیرند و با ایمان و اعمال و اوصاف شایسته از هدایت پاداشی خداوند برخوردار می گردند که به نمونه ای از آن اوصاف اشاره می شود.

1-ایمان قلبی : ما أَصابَ مِنْ مُصِیبَهٍ إِلاّ بِإِذْنِ اللّهِ وَ مَنْ یومِنْ بِاللّهِ یهْدِ قَلْبَهُ وَ اللّهُ بِکلِّ شَیءٍ عَلِیمٌ [تغابن /11] .

2-پیروی از خشنودی خداوند : یهْدِی بِهِ اللّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوانَهُ سُبُلَ السَّلامِ وَ یخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَی النُّورِ بِإِذْنِهِ وَ یهْدِیهِمْ إِلَی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ [مائده/16] .

3-انابه به سوی خداوند : وَ یقُولُ الَّذِینَ کفَرُوا لَوْ لا أُنْزِلَ عَلَیهِ آیهٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللّهَ یضِلُّ مَنْ یشاءُ وَ یهْدِی إِلَیهِ مَنْ أَنابَ [رعد/27] .

4-اطاعت خداوند : قُلْ أَطِیعُوا اللّهَ وَ أَطِیعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّما عَلَیهِ ما حُمِّلَ وَ عَلَیکمْ ما حُمِّلْتُمْ وَ إِنْ تُطِیعُوهُ تَهْتَدُوا وَ ما عَلَی الرَّسُولِ إِلاَّ الْبَلاغُ الْمُبِینُ [نور/54] .

5-مجاهدت در راه خداوند : وَ الَّذِینَ جاهَدُوا فِینا لَنَهْدِینَّهُمْ سُبُلَنا وَ

إِنَّ اللّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ [عنکبوت/69] .

عدم اضلال ابتدائی و اضلال کیفری

خداوند متعال اضلال ابتدائی ندارد ، به خاطر اینکه با هدایت ابتدائی تناسب ندارد و سازگار نیست.

و ما کان الله لیضلّ قوما بعد اذ هدیهم حتی یبین لهم ما یتّقون [توبه ، 115] .

و اضلال کیفری خداوند نسبت به کسانی است که با سوء اختیار خود و کسب اوصاف رذیله باعث محرومیت خود از هدایت الهی شدند که به نمونه ای از اوصاف گمراهان اشاره می شود.

1-کفر : یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تُبْطِلُوا صَدَقاتِکمْ بِالْمَنِّ وَ الْأَذی کالَّذِی ینْفِقُ مالَهُ رِئاءَ النّاسِ وَ لا یومِنُ بِاللّهِ وَ الْیوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ کمَثَلِ صَفْوانٍ عَلَیهِ تُرابٌ فَأَصابَهُ وابِلٌ فَتَرَکهُ صَلْداً لا یقْدِرُونَ عَلی شَیءٍ مِمّا کَسَبُوا وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الْکافِرِینَ [بقره/264] .

2-ظلم : أَ لَمْ تَرَ إِلَی الَّذِی حَاجَّ إِبْراهِیمَ فِی رَبِّهِ أَنْ آتاهُ اللّهُ الْمُلْکَ إِذْ قالَ إِبْراهِیمُ رَبِّی الَّذِی یحْیِی وَ یمِیتُ قالَ أَنَا أُحْیِی وَ أُمِیتُ قالَ إِبْراهِیمُ فَإِنَّ اللّهَ یأْتِی بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِها مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِی کفَرَ وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الظّالِمِینَ [بقره/258] .

3-فسق : إِنَّ اللّهَ لا یسْتَحْیِی أَنْ یضْرِبَ مَثَلاً ما بَعُوضَةً فَما فَوْقَها فَأَمَّا الَّذِینَ آمَنُوا فَیعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَ أَمَّا الَّذِینَ کفَرُوا فَیقُولُونَ ما ذا أَرادَ اللّهُ بِهذا مَثَلاً یضِلُّ بِهِ کثِیراً وَ یهْدِی بِهِ کثِیراً وَ ما یضِلُّ بِهِ إِلاَّ الْفاسِقِینَ

4-اسراف 5-دروغ : وَ قالَ رَجُلٌ مُومِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ یکتُمُ إِیمانَهُ أَ تَقْتُلُونَ رَجُلاً أَنْ یقُولَ رَبِّی اللّهُ وَ قَدْ جاءَکمْ بِالْبَیناتِ مِنْ رَبِّکمْ وَ إِنْ یک کاذِباً فَعَلَیهِ کذِبُهُ وَ إِنْ

یک صادِقاً یصِبْکمْ بَعْضُ الَّذِی یعِدُکمْ إِنَّ اللّهَ لا یهْدِی مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ کذّابٌ [غافر/28] .

2. ضرورت هدایت

رُسُلاً مُبَشِّرِینَ وَ مُنْذِرِینَ لِئَلاّ یکونَ لِلنّاسِ عَلَی اللّهِ حُجَّهٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَ کانَ اللّهُ عَزِیزاً حَکیماً [نساء/165] .

لَمْ یکنِ الَّذِینَ کفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْکتابِ وَ الْمُشْرِکینَ مُنْفَکینَ حَتّی تَأْتِیهُمُ الْبَینَهُ [بینه/1] .

وَ لَوْ لا أَنْ تُصِیبَهُمْ مُصِیبَهٌ بِما قَدَّمَتْ أَیدِیهِمْ فَیقُولُوا رَبَّنا لَوْ لا أَرْسَلْتَ إِلَینا رَسُولاً فَنَتَّبِعَ آیاتِک وَ نَکونَ مِنَ الْمُومِنِینَ [قصص/47] .

مَنِ اهْتَدی فَإِنَّما یهْتَدِی لِنَفْسِهِ وَ مَنْ ضَلَّ فَإِنَّما یضِلُّ عَلَیها وَ لا تَزِرُ وازِرَهٌ وِزْرَ أُخْری وَ ما کنّا مُعَذِّبِینَ حَتّی نَبْعَثَ رَسُولاً [اسراء/15] .

إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَهِ الدُّنْیا وَ هُمْ بِالْعُدْوَهِ الْقُصْوی وَ الرَّکبُ أَسْفَلَ مِنْکمْ وَ لَوْ تَواعَدْتُمْ لاَخْتَلَفْتُمْ فِی الْمِیعادِ وَ لکنْ لِیقْضِی اللّهُ أَمْراً کانَ مَفْعُولاً لِیهْلِک مَنْ هَلَک عَنْ بَینَهٍ وَ یحْیی مَنْ حَی عَنْ بَینَهٍ وَ إِنَّ اللّهَ لَسَمِیعٌ عَلِیمٌ [انفال/42] .

وَ ما قَدَرُوا اللّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قالُوا ما أَنْزَلَ اللّهُ عَلی بَشَرٍ مِنْ شَیءٍ قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْکتابَ الَّذِی جاءَ بِهِ مُوسی نُوراً وَ هُدیً لِلنّاسِ تَجْعَلُونَهُ قَراطِیسَ تُبْدُونَها وَ تُخْفُونَ کثِیراً وَ عُلِّمْتُمْ ما لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَ لاَ آباوکمْ قُلِ اللّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِی خَوْضِهِمْ یلْعَبُونَ [انعام/91] .

3. ارزش هدایت

1- و قال النبیصلی الله علیه و آله : لأن یهدی الله بک رجلا واحدا خیر من أن یکون لک حمر النعم [بحارالأنوار ، ج1 ، ص184] .

2 و 3-وَ عَنْ عِدَّهٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ عَلِی بْنِ الْحَکمِ عَنْ أَبَانِ بْنِ عُثْمَانَ

عَنِ الْفُضَيلِ بْنِ يسَارٍ قَالَ : قُلْتُ : لِأَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فِی كِتَابِهِ وَ مَنْ أَحْيَاها فَكَأَنَّما أَحْيا النّاسَ جَمِيعاً قَالَ : مِنْ حَرَقٍ أَوْ غَرَقٍ؟ قُلْتُ : فَمَنْ أَخْرَجَهَا مِنْ ضَلَالٍ إِلَى هُدًى؟ قَالَ : ذَاک تَأْوِيلُهَا الْأَعْظَمُ [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص186] .

وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ رَزِينٍ عَنْ أَبِی عُبَيدَةَ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) قَالَ : " مَنْ عَلَّمَ بَابَ هُدًى فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ عَمِلَ بِهِ وَ لَا ينْقَصُ أُولَئِک مِنْ أُجُورِهِمْ شَيئاً وَ مَنْ عَلَّمَ بَابَ ضَلَالٍ كانَ عَلَيهِ مِثْلُ أَوْزَارِ مَنْ عَمِلَ بِهِ وَ لَا ينْقَصُ أُولَئِک مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيئاً" [الكافی ، ج1 ، ص35] .

4. آثار ونتايج هدايت

1-فَأْتِياهُ فَقُولا إِنّا رَسُولا رَبِّک فَأَرْسِلْ مَعَنا بَنِی إِسْرائِيلَ وَ لا تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْناک بِآيةٍ مِنْ رَبِّک وَ السَّلامُ عَلى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدى [طه/47] .

2-فمن تبع هدای فلا يضل و لا يشقى [طه ، 20]

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْها جَمِيعاً فَإِمّا يأْتِيَنَّكمْ مِنِّی هُدىً فَمَنْ تَبِعَ هُدای فَلا خَوْفٌ عَلَيهِمْ وَ لا هُمْ يحْزَنُونَ [بقره/38] .

3-أُولئِک عَلى هُدىً مِنْ رَبِّهِمْ وَ أُولئِک هُمُ الْمُفْلِحُونَ [لقمان/5] .

4-الَّذِينَ آمَنُوا وَ لَمْ يلْبِسُوا إِيمانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولئِک لَهُمُ الْأَمْنُ وَ هُمْ مُهْتَدُونَ [انعام/82] .

5- قال امير المومنين (ع) : بالهدى يكثر الاستبصار [غررالحكم ، ص93] .

7- قال امير المومنين (ع) : من اهتدى بهدى الله أرشده [غررالحكم ، ص94] .

8-الشَّيخُ وَرَّامٌ فِی تَنْبِيهِ الْخَاطِرِ ، عَنِ النَّبِی (ص) : " أَنَّهُ قَالَ أَيمَا دَاعٍ دَعَا إِلَى

الْهُدَى فَاتُّبِعَ فَلَهُ مِثْلُ أُجُورِهِمْ مِنْ غَيرِ أَنْ ينْقُصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَىءٌ وَ أَيمَا دَاعٍ دَعَا إِلَى ضَلَالَهٍ فَاتُّبِعَ فَإِنَّ عَلَيهِ مِثْلَ أَوْزَارِ مَنِ اتَّبَعَهُ مِنْ غَيرِ أَنْ ينْقُصَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَىءٌ" [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص230] .

9-إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ يهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمانِهِمْ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهارُ فِى جَنّاتِ النَّعِيمِ [يونس/9] .

10-وَ الَّذِينَ جاهَدُوا فِينا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنا وَ إِنَّ اللّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ [عنكبوت/69] .

11-وَ إِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَ ما يعْبُدُونَ إِلاَّ اللّهَ فَأْوُوا إِلَى الْكهْفِ ينْشُرْ لَكمْ رَبُّكمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَ يهَيىْ لَكمْ مِنْ أَمْرِكمْ مِرفَقاً [كهف/16] .

5. نشانه های هدایت وضلالت

هدایت و ضلالت الهی چیست؟

-فَمَنْ يرِدِ اللّهُ أَنْ يهْدِيهُ يشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلامِ وَ مَنْ يرِدْ أَنْ يضِلَّهُ يجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيقاً حَرَجاً كأَنَّما يصَّعَّدُ فِى السَّماءِ كذلِک يجْعَلُ اللّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لا يومِنُونَ [انعام/125] .

ضيقا : لايخرج منه شيى ء و لايدخل فيه شيى ء.

ضيق : الضِّيقُ : نقيض السّعه ، ضاقَ الشىءُ يضيق ضِيقاً و ضَيقاً و تَضَيقَ و تَضايقَ و ضَيقَه هو ، و حكى ابن جنى أضاقَه ، و هو أمر ضَيقٌ. أبو عمر : الضَّيقُ الشىء الضَّيقُ ، و الضِّيقُ المصدر ، و المَضايق : جمع المَضِيق. و الضَّيقُ أيضاً : تخفيف الضَّيق؛ قال الراجز : دُرْنا و دارَتْ بَكرهٌ نَخِيسُ ، لا ضَيقهُ المَجْرَى و لا مَرُوسُ [لسان العرب ، ج10 ، ص208] .

عبد الله بن جعفر عن محمد بن عيسى عن النضر بن سويد عن على بن صامت عن أديم بن الحر قال أديم سأله موسى بن أشيم؛ يعنى أبا عبد الله (ع) عن آيه من كتاب

الله فخبره بها فلم يبرح حتى دخل رجل فسأله عن تلک الآيه بعينها فأخبره بخلاف ما أخبره قال ابن أشيم فدخلني من ذلک ما شاء الله حتى كنت كاد قلبى يشرح بالسكاكين و قلت تركت أبا قتاده بالشام لا يخطى فى الحرف الواحد الواو و شبهها و جئت إلى من يخطي هذا الخطاء كله فبينا أنا كذلک إذ دخل عليه آخر فسأله عن تلک بعينها فأخبره بخلاف ما أخبرنى و الذى سأله بعدى فتجلى عنى و علمت أن ذلک تعمد منه فحدثت نفسى بشىء فالتفت إلى أبو عبد الله (ع) فقال : " يا ابن أشيم لا تفعل كذا و كذا فحدثنى عن الأمر الذى حدثت به نفسى ثم قال يا ابن أشيم إن الله فوض إلى سليمان بن داود (ع) فقال : هذا عَطاونا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِک بِغَيرِ حِسابٍ و فوض إلى نبيه فقال : ما آتاكمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَ ما نَهاكمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا فما فوض إلى نبيه فقد فوض إلينا يا ابن أشيم فَمَنْ يرِدِ اللّهُ أَنْ يهْدِيهُ يشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلامِ وَ مَنْ يرِدْ أَنْ يضِلَّهُ يجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيقاً حَرَجاً أ تدرى ما الحرج؟ قلت : لا. فقال : بيده و ضم أصابعه الشىء المصمت الذى لا يخرج منه شىء و لا يدخل فيه شىء" [بحارالأنوار ، ج25 ، ص332] .

شرح صدر؛ يعنى تسليم بى چون و چراى الهى ، به قدرى ظرفيت پيدا كرده كه سخت ترين و مشكل ترين احكام بر او سخت نيست واز حكم الهى به حرج و زحمت نمى افتد.

إِلاّ مَنْ أَتَى اللّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ [شعراء/89] .

إِلاّ عِبادَک مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ [صاد/82] .

منبع : [الميزان

، ج7 ، ص368]

6. مراحل هدایت

1- مفردات می گوید : هدایت چهار مرحله دارد. 1-عمومی و تکوینی : قالَ رَبُّنَا الَّذِی أَعْطی کلَّ شَیءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدی [طه/50] .

وَ الَّذِی قَدَّرَ فَهَدی [اعلی /3] .

2-انسانی : وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّةً یهْدُونَ بِأَمْرِنا لَمّا صَبَرُوا وَ کانُوا بِ آیاتِنا یوقِنُونَ [سجده/24] .

إِنّا هَدَیناهُ السَّبِیلَ إِمّا شاکراً وَ إِمّا کفُوراً [انسان/3] .

3-خصوصی : ما أَصابَ مِنْ مُصِیبَهٍ إِلاّ بِإِذْنِ اللّهِ وَ مَنْ یومِنْ بِاللّهِ یهْدِ قَلْبَهُ وَ اللّهُ بِکلِّ شَیءٍ عَلِیمٌ [تغابن/11] .

أُولئِک الَّذِینَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَیهِمْ مِنَ النَّبِیینَ مِنْ ذُرِّیهِ آدَمَ وَ مِمَّنْ حَمَلْنا مَعَ نُوحٍ وَ مِنْ ذُرِّیهِ إِبْراهِیمَ وَ إِسْرائِیلَ وَ مِمَّنْ هَدَینا وَ اجْتَبَینا إِذا تُتْلی عَلَیهِمْ آیاتُ الرَّحْمنِ خَرُّوا سُجَّداً وَ بُکیا [مریم/58] .

4-آخرین مرحله : وَ نَزَعْنا ما فِی صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهارُ وَ قالُوا الْحَمْدُ لِلّهِ الَّذِی هَدانا لِهذا وَ ما کنّا لِنَهْتَدِی لَوْ لا أَنْ هَدانَا اللّهُ لَقَدْ جاءَتْ رُسُلُ رَبِّنا بِالْحَقِّ وَ نُودُوا أَنْ تِلْکمُ الْجَنَّهُ أُورِثْتُمُوها بِما کنْتُمْ تَعْمَلُونَ [اعراف/43] .

7. عوامل هدایت

1. مشورت

1-وَ الِاسْتِشَارَهُ عَینُ الْهِدَایهِ وَ قَدْ خَاطَرَ مَنِ اسْتَغْنَی بِرَأْیهِ [نهج البلاغه ، ص506] .

زراره از طریق خواهرش مسلمان شد ، شاگرد امام صادق (ع) شد ، فقیه شد و تا زمان حضرت مهدی تمام بستگانشان فقیه شدند.

2. زمینه سازی

زمینه های هدایت را انسان با اراده خود باید فراهم کند.قُلْ فَلِلّهِ الْحُجَّةُ الْبالِغَةُ فَلَوْ شاءَ لَهَداکمْ أَجْمَعِینَ [انعام/149] .

أَ فَلَمْ ییأَسِ الَّذِینَ آمَنُوا أَنْ لَوْ یشاءُ اللّهُ لَهَدَی النّاسَ جَمِیعاً وَ لا یزالُ الَّذِینَ کفَرُوا

تُصيبُهُمْ بِما صَنَعُوا قارِعَهٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيباً مِنْ دارِهِمْ حَتّى يأْتِى وَعْدُ اللّهِ إِنَّ اللّهَ لا يخْلِفُ الْمِيعادَ [رعد/31] .

وَ إِذْ قالَ مُوسى لِقَوْمِهِ يا قَوْمِ لِمَ تُوذُونَنِى وَ قَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّى رَسُولُ اللّهِ إِلَيكُمْ فَلَمّا زاغُوا أَزاغَ اللّهُ قُلُوبَهُمْ وَ اللّهُ لا يهْدِى الْقَوْمَ الْفاسِقِينَ [صف/5] .

ذلِک بِأَنَّهُ كانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيناتِ فَقالُوا أَ بَشَرٌ يهْدُونَنا فَكفَرُوا وَ تَوَلَّوْا وَ اسْتَغْنَى اللّهُ وَ اللّهُ غَنِى حَمِيدٌ [تغابن/6] .

وَ ما أَنْتَ بِهادِى الْعُمْى عَنْ ضَلالَتِهِمْ إِنْ تُسْمِعُ إِلاّ مَنْ يومِنُ بِآياتِنا فَهُمْ مُسْلِمُونَ [نمل/81] .

إِنَّ اللّهَ لا يسْتَحْيِى أَنْ يضْرِبَ مَثَلاً ما بَعُوضَهً فَما فَوْقَها فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَ أَمَّا الَّذِينَ كفَرُوا فَيقُولُونَ ما ذا أَرادَ اللّهُ بِهذا مَثَلاً يضِلُّ بِهِ كثِيراً وَ يهْدِى بِهِ كثِيراً وَ ما يضِلُّ بِهِ إِلاَّ الْفاسِقِينَ [بقره/26] .

8. توسعه هدايت

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيک نَبَأَهُمْ بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيهٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَ زِدْناهُمْ هُدىً [كهف/13] .

يهْدِى بِهِ اللّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوانَهُ سُبُلَ السَّلامِ وَ يخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَ يهْدِيهِمْ إِلى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ [مائده/16] .

وَ يزِيدُ اللّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدىً [مريم/76] .

9. استمرار هدايت

1-ادامه هدايت براى خود ما : رَبَّنا لا تُزِغْ قُلُوبَنا بَعْدَ إِذْ هَدَيتَنا وَ هَبْ لَنا مِنْ لَدُنْک رَحْمَهً إِنَّک أَنْتَ الْوَهّابُ [ال عمران/8] .

يثَبِّتُ اللّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثّابِتِ فِى الْحَياهِ الدُّنْيا وَ فِى الآخِرَهِ وَ يضِلُّ اللّهُ الظّالِمِينَ وَ يفْعَلُ اللّهُ ما يشاءُ [ابراهيم/27] .

قُلْ أَ نَدْعُوا مِنْ دُونِ اللّهِ ما لا ينْفَعُنا وَ لا يضُرُّنا وَ نُرَدُّ عَلى أَعْقابِنا

بَعْدَ إِذْ هَدانَا اللّهُ كالَّذِی اسْتَهْوَتْهُ الشَّیاطِینُ فِی الْأَرْضِ حَیرانَ لَهُ أَصْحابٌ یدْعُونَهُ إِلَی الْهُدَی ائْتِنا قُلْ إِنَّ هُدَی اللّهِ هُوَ الْهُدی وَ أُمِرْنا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ الْعالَمِینَ [انعام/71] .

2-ادامه هدایت برای دیگران : أُولئِک الَّذِینَ هَدَی اللّهُ فَبِهُداهُمُ اقْتَدِهْ قُلْ لا أَسْئَلُکمْ عَلَیهِ أَجْراً إِنْ هُوَ إِلاّ ذِکری لِلْعالَمِینَ [انعام/90] .

3-از کمی افراد نترسید : عن علی (ع) : أَیهَا النَّاسُ لَا تَسْتَوْحِشُوا فِی طَرِیقِ الْهُدَی لِقِلَّهِ أَهْلِهِ فَإِنَّ النَّاسَ قَدِ اجْتَمَعُوا عَلَی مَائِدَهٍ شِبَعُهَا قَصِیرٌ وَ جُوعُهَا طَوِیلٌ [نهج البلاغه ، ص319] .

10. درجات هدایت

ابتدائی : قُلْ أُوحِی إِلَی أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ فَقالُوا إِنّا سَمِعْنا قُرْآناً عَجَباً [جن/1] .

یهْدِی إِلَی الرُّشْدِ فَآمَنّا بِهِ وَ لَنْ نُشْرِک بِرَبِّنا أَحَداً [جن/2] .

عالی : ذلِک الْکتابُ لا رَیبَ فِیهِ هُدیً لِلْمُتَّقِینَ [بقره/2] .

و این مخصوص کسانی است که به مرحله تسلیم در مقابل حق و به مرحله ای از تقوا رسیده اند ، البته هر کس به اندازه ظرفیت وجودی خود.

11. هادیان

1. خداوند

خداوند متعال : لَیسَ عَلَیک هُداهُمْ وَ لکنَّ اللّهَ یهْدِی مَنْ یشاءُ [بقره/272] .

إِنَّ عَلَینا لَلْهُدی [لیل/12] .

وَ کذلِک أَوْحَینا إِلَیک رُوحاً مِنْ أَمْرِنا ما کنْتَ تَدْرِی مَا الْکتابُ وَ لاَ الْإِیمانُ وَ لکنْ جَعَلْناهُ نُوراً نَهْدِی بِهِ مَنْ نَشاءُ مِنْ عِبادِنا وَ إِنَّک لَتَهْدِی إِلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ [شوری/52] .

وَ يقُولُ الّذِينَ كفَرُوا لَوْ لا أنْزِلَ عَلَيهِ آيهٌ مِنْ رَبِّهِ إِنَّما أنْتَ مُنْذِرٌ وَ لِكلِّ قَوْمٍ هادٍ [رعد/7] .

2. اولياء

وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يهْدُونَ بِأَمْرِنا لَمّا صَبَرُوا وَ كانُوا بِآياتِنا يوقِنُونَ [سجده/24] .

3. مؤمنان

وَ

مِنْ قَوْمِ مُوسی أُمَّهٌ یهْدُونَ بِالْحَقِّ وَ بِهِ یعْدِلُونَ [اعراف/159] .

4. قرآن

وَ نَزَّلْنا عَلَیک الْکتابَ تِبْیاناً لِکلِّ شَیءٍ وَ هُدیً وَ رَحْمَةً وَ بُشْری لِلْمُسْلِمِینَ [نحل/89] .

تَبارَک الَّذِی نَزَّلَ الْفُرْقانَ عَلی عَبْدِهِ لِیکونَ لِلْعالَمِینَ نَذِیراً [فرقان/1] .

هدایت برای همه هست؛ اما با روش های متفاوت برای سطوح متفاوت چون :

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : النَّاسُ مَعَادِنُ کمَعَادِنِ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّهِ فَمَنْ کانَ لَهُ فِی الْجَاهِلِیهِ أَصْلٌ فَلَهُ فِی الْإِسْلَامِ أَصْلٌ [الکافی ، ج8 ، ص177] .

هادی ، جاهل را عالم می کند : یعلمکم

کما أَرْسَلْنا فِیکمْ رَسُولاً مِنْکمْ یتْلُوا عَلَیکمْ آیاتِنا وَ یزَکیکمْ وَ یعَلِّمُکمُ الْکتابَ وَ الْحِکمَةَ وَ یعَلِّمُکمْ ما لَمْ تَکونُوا تَعْلَمُونَ [بقره/151] .

هادی ، غافل را هوشیار می کند : الناس نیام

قال النبی (ص) : الناس نیام فإذا ماتوا انتبهوا [بحارالأنوار ، ج50 ، ص134] .

هادی ، دفن شده ها را استخراج می کند :

فَبَعَثَ فِیهِمْ رُسُلَهُ وَ وَاتَرَ إِلَیهِمْ أَنْبِیاءَهُ لِیسْتَأْدُوهُمْ مِیثَاقَ فِطْرَتِهِ وَ یذَکرُوهُمْ مَنْسِی نِعْمَتِهِ وَ یحْتَجُّوا عَلَیهِمْ بِالتَّبْلِیغِ وَ یثِیرُوا لَهُمْ دَفَائِنَ الْعُقُولِ [نهج البلاغه ، ص43] .

با ظرفیت های متعدد حرف می زند

هم به کسانی کهفَلَمّا جاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَیناتِ فَرِحُوا بِما عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَ حاقَ بِهِمْ ما کانُوا بِهِ یسْتَهْزِونَ [غافر/83] .

هم به کسانی کهوَ الّذِینَ آتَیناهُمُ الْکِتابَ یفْرَحُونَ بِما أُنْزِلَ إِلَیک وَ مِنَ الْأَحْزابِ مَنْ ینْکرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّما أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَ لا أُشْرِک بِهِ إِلَیهِ أَدْعُوا وَ إِلَیهِ مَآبِ [رعد/36] .

از نظر محتوالا یأْتِیهِ الْباطِلُ مِنْ بَینِ یدَیهِ وَ لا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِیلٌ مِنْ حَکیمٍ حَمِیدٍ [فصلت/42

] .

از نظر آورنده : ما ضَلَّ صاحِبُکمْ وَ ما غَوی [نجم/2] .

اگر کلام هدایت را می خوانی : فَإِذا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللّهِ مِنَ الشَّیطانِ الرَّجِیمِ [نحل/98] .

اگر کلام هدایت را برایت می خوانند : وَ إِذا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَ أَنْصِتُوا لَعَلَّکمْ تُرْحَمُونَ [اعراف/204] .

وَ إِذا لَمْ تَأْتِهِمْ بِآیهٍ قالُوا لَوْ لا اجْتَبَیتَها قُلْ إِنَّما أَتَّبِعُ ما یوحی إِلَی مِنْ رَبِّی هذا بَصائِرُ مِنْ رَبِّکمْ وَ هُدیً وَ رَحْمَهٌ لِقَوْمٍ یومِنُونَ [اعراف/203] .

وَ کذلِک أَوْحَینا إِلَیک رُوحاً مِنْ أَمْرِنا ما کنْتَ تَدْرِی مَا الْکتابُ وَ لاَ الْإِیمانُ وَ لکنْ جَعَلْناهُ نُوراً نَهْدِی بِهِ مَنْ نَشاءُ مِنْ عِبادِنا وَ إِنَّک لَتَهْدِی إِلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ [شوری/52] .

ذلِک الْکتابُ لا رَیبَ فِیهِ هُدیً لِلْمُتَّقِینَ [بقره /2]

لا یأْتِیهِ الْباطِلُ مِنْ بَینِ یدَیهِ وَ لا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِیلٌ مِنْ حَکیمٍ حَمِیدٍ [فصلت/42] .

هم وزین استقولا ثقیلا

إِنّا سَنُلْقِی عَلَیک قَوْلاً ثَقِیلاً [مزمل/5] .

هم آسان استوَ لَقَدْ یسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّکرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّکرٍ [قمر/17] .

از شک و جهل پاک است : رَسُولٌ مِنَ اللّهِ یتْلُوا صُحُفاً مُطَهَّرَهً [بینه/2] .

واسطه ها : کرامٍ بَرَرَهٍ [عبس/16] .

گیرندهِ پاکدل : ما کذَبَ الْفُؤادُ ما رَأی أَ فَتُمارُونَهُ عَلی ما یری وَ لَقَدْ رَآهُ نَزْلَهً أُخْری عِنْدَ سِدْرَهِ الْمُنْتَهی عِنْدَها جَنَّهُ الْمَأْوی إِذْ یغْشَی السِّدْرَهَ ما یغْشی ما زاغَ الْبَصَرُ وَ ما طَغی لَقَدْ رَأی مِنْ آیاتِ رَبِّهِ الْکبْری [نجم/16 تا23] .

فرستنده خبر حق نمی گوید : و الله یقول الحق و هو یهدی السبیل [احزاب ، 4]

.

الْحَقُّ مِنْ رَبِّک فَلا تَکنْ مِنَ الْمُمْتَرِینَ [[ل عمران/60] .

به هر درجه و نقطه ای از کمالات رو آورید از طریق وحی است :

وَ فِی ثَوَابِ الْأَعْمَالِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یحْیی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِی بْنِ عُثْمَانَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ غِیاثٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) یقُولُ لِرَجُلٍ : " أَ تُحِبُّ الْبَقَاءَ فِی الدُّنْیا؟ قَالَ : نَعَمْ. قَالَ : وَ لِمَ؟ قَالَ لِقِرَاءَةِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ فَسَکتَ عَنْهُ ثُمَّ قَالَ لِی بَعْدَ سَاعَةٍ : یا حَفْصُ مَنْ مَاتَ مِنْ أَوْلِیائِنَا وَ شِیعَتِنَا وَ لَمْ یحْسِنِ الْقُرْآنَ عُلِّمَ فِی قَبْرِهِ لِیرْفَعَ اللَّهُ بِهِ فِی دَرَجَتِهِ فَإِنَّ دَرَجَاتِ الْجَنَّهِ عَلَی قَدْرِ عَدَدِ آیاتِ الْقُرْآنِ فَیقَالُ لِقَارِئِ الْقُرْآنِ اقْرَأْ وَ ارْقَأْ" [وسائل الشیعه ، ج6 ، ص224] .

إِنَّ هذَا الْقُرْآنَ یهْدِی لِلَّتِی هِی أَقْوَمُ وَ یبَشِّرُ الْمُومِنِینَ الَّذِینَ یعْمَلُونَ الصّالِحاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْراً کبِیراً [اسراء/9] .

وَ لَقَدْ آتَینا مُوسَی الْکتابَ لَعَلَّهُمْ یهْتَدُونَ [مومنون/49] .

5. توکل

وَ کیفَ تَکفُرُونَ وَ أَنْتُمْ تُتْلی عَلَیکمْ آیاتُ اللّهِ وَ فِیکمْ رَسُولُهُ وَ مَنْ یعْتَصِمْ بِاللّهِ فَقَدْ هُدِی إِلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ [آل عمران/101] .

6. کعبه

إِنَّ أَوَّلَ بَیتٍ وُضِعَ لِلنّاسِ لَلَّذِی بِبَکةَ مُبارَکاً وَ هُدیً لِلْعالَمِینَ [ال عمران/96] .

7. کارخیر

إِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ أَنْزَلَ کتَاباً هَادِیاً بَینَ فِیهِ الْخَیرَ وَ الشَّرَّ فَخُذُوا نَهْجَ الْخَیرِ تَهْتَدُوا [نهج البلاغه ، ص242] .

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِی (ع) : فَضْلُ کافِلِ یتِیمِ آلِ مُحَمَّدٍ (ص) الْمُنْقَطِعِ عَنْ مَوَالِیهِ النَّاشِبِ فِی رُتْبَهِ الْجَهْلِ یخْرِجُهُ مِنْ جَهْلِهِ وَ یوضِحُ لَهُ مَا اشْتَبَهَ عَلَیهِ عَلَی فَضْلِ کافِلِ یتِیمٍ یطْعِمُهُ

وَ يسْقِيهِ كفَضْلِ الشَّمْسِ عَلَى السُّهَا [مستدرک الوسائل ، ج17 ، ص318] .

قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ الْعَسْكرِی (ع) : قَالَ مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ (ع) فَقِيهٌ وَاحِدٌ يِنْقِذُ يتِيماً مِنْ أَيتَامِنَا الْمُنْقَطِعِينَ عَنَّا وَ عَنْ مُشَاهَدَتِنَا بِتَعْلِيمِ مَا هُوَ مُحْتَاجٌ إِلَيهِ أَشَدُّ عَلَى إِبْلِيسَ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ [مستدرک الوسائل ، ج17 ، ص319] .

وَ مَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً مِمَّنْ دَعا إِلَى اللّهِ وَ عَمِلَ صالِحاً وَ قالَ إِنَّنِی مِنَ الْمُسْلِمِينَ [فصلت/33] .

إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ وَ تَواصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَواصَوْا بِالصَّبْرِ [عصر/3] .

وَ جَعَلْناهُمْ أَئِمَّةً يهْدُونَ بِأَمْرِنا وَ أَوْحَينا إِلَيهِمْ فِعْلَ الْخَيراتِ وَ إِقامَ الصَّلاهِ وَ إِيتاءَ الزَّكاهِ وَ كانُوا لَنا عابِدِينَ [انبياء/73] .

وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يهْدُونَ بِأَمْرِنا لَمّا صَبَرُوا وَ كانُوا بِآياتِنا يوقِنُونَ [سجده/24] .

مِنْ أَجْلِ ذلِک كتَبْنا عَلى بَنِی إِسْرائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْساً بِغَيرِ نَفْسٍ أَوْ فَسادٍ فِی الْأَرْضِ فَكأَنَّما قَتَلَ النّاسَ جَمِيعاً وَ مَنْ أَحْياها فَكأَنَّما أَحْيَا النّاسَ جَمِيعاً [مائده/32] .

ادْعُ إِلى سَبِيلِ رَبِّک بِالْحِكمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ وَ جادِلْهُمْ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّک هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ [نحل/125] .

8. امامان معصوم

هدايت به وسيله پيامبران و ائمه : رواياتی كه در منابع اسلامی در اين زمينه وارد شده ، هر كدام به زاويه ای از اين مساله اشاره نموده ، همان گونه كه از پيامبران (ص) نقل شده : صراط المستقيم صراط الانبياء

قال الصادق (ع) : و الله نحن صراط المستقيم

مسلّم است كه انبيا و ائمه (صلوات الله عليهم) همه به همان آئين توحيدی خدا دعوت می كنند كه تمسک به آنان

همان هدایت از طریق آنان می باشد.

وَ السَّلامُ عَلی مَنِ اتَّبَعَ الْهُدی [طه/47] .

عن علی (ع) : بِنَا یسْتَعْطَی الْهُدَی وَ یسْتَجْلَی الْعَمَی [نهج البلاغه ، ص201] .

وَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ الْبَرْقِی عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَسَّانَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِیهِ (ع) قَالَ : " عَلِی (ع) بَابُ هُدًی مَنْ خَالَفَهُ كانَ كافِراً وَ مَنْ أَنْكرَهُ دَخَلَ النَّارَ" [وسائل الشیعه ، ج28 ، ص343] .

فَقَالَ لَهُ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنَّ لِهَذِهِ الْأُمَّهِ اثْنَی عَشَرَ إِمَاماً هُدًی مِنْ ذُرِّیهِ نَبِیهَا وَ هُمْ مِنِّی [الكافی ، ج1 ، ص531] .

ان افضل عباد الله عند الله امام هدی و هدی [نهج البلاغه ، خطبه 164] .

9. علماء

قال علی بن موسی الرضا (ع) : یقال للعابد یوم القیامه نعم الرجل كنت همتک ذات نفسک و كفیت مئونتک فادخل الجنه ألا إن الفقیه من أفاض علی الناس خیره و أنقذهم من أعدائهم و وفر علیهم نعم جنان الله تعالی و حصل لهم رضوان الله تعالی و یقال للفقیه یا أیها الكافل لأیتام آل محمد الهادی لضعفاء محبیهم و والیهم قف حتی تشفع لكل من أخذ عنک أو تعلم منک فیقف فیدخل الجنه معه فئاما و فئاما و فئاما حتی قال عشرا و هم الذین أخذوا عنه علومه و أخذوا عمن أخذ عنه و عمن أخذ عمن أخذ عنه إلی یوم القیامه فانظروا كم صرف ما بین المنزلتین [الاحتجاج ، ج1 ، ص17] .

عن أبی محمد العسكری (ع) : قال قال علی بن محمد (ع) لو لا من یبقی بعد غیبه قائمنا (ع) من العلماء

الداعين إليه و الدالين عليه و الذابين عن دينه بحجج الله و المنقذين لضعفاء عباد الله من شباک إبليس و مردته و من فخاخ النواصب لما بقى أحد إلا ارتد عن دين الله و لكنهم الذين يمسكون أزمه قلوب ضعفاء الشيعه كما يمسک صاحب السفينه سكانها أولئک هم الأفضلون عند الله عز و جل [بحارالأنوار ، ج2 ، ص6] .

2 ، قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ الْعَسْكرِی (ع) : حَضَرَتِ امْرَأَهٌ عِنْدَ الصِّدِّيقَهِ فَاطِمَهَ الزَّهْرَاءِ (س) فَقَالَتْ : إِنَّ لِی وَالِدَهً ضَعِيفَهً وَ قَدْ لُبِسَ عَلَيهَا فِی أَمْرِ صَلَاتِهَا شَیءٌ وَ قَدْ بَعَثَتْنِی إِلَيک أَسْأَلُک. فَأَجَابَتْهَا فَاطِمَهُ (س) عَنْ ذَلِک فَثَبَّتْ فَأَجَابَتْ ثُمَّ ثَلَّثَتْ إِلَی أَنْ عَشَّرَتْ فَأَجَابَتْ ثُمَّ خَجِلَتْ مِنَ الْكثْرَهِ فَقَالَتْ لَا أَشُقُّ عَلَيک يا ابْنَهَ رَسُولِ اللَّهِ قَالَتْ فَاطِمَهُ (س) هَاتِی وَ سَلِی عَمَّا بَدَا لَک أَ رَأَيتِ مَنِ اكتُرِیَ يوْماً يصْعَدُ إِلَی سَطْحٍ بَحَمْلٍ ثَقِيلٍ وَ كرَاهُ مِائَهُ أَلْفِ دِينَارٍ يثْقُلُ عَلَيهِ فَقَالَتْ لَا فَقَالَتْ اكتُرِيتُ أَنَا لِكلِّ مَسْأَلَهٍ بِأَكثَرَ مِنْ مِلْ ءِ مَا بَينَ الثَّرَی إِلَی الْعَرْشِ لُولُو فَأَحْرَی أَنْ لَا ينْقُلَ عَلَی سَمِعْتُ أَبِی (ص) يقُولُ إِنَّ عُلَمَاءَ شِيعَتِنَا يحْشَرُونَ فَيخْلَعُ عَلَيهِمْ مِنْ خِلَعِ الْكرَامَاتِ عَلَی كثْرَهِ عُلُومِهِمْ وَ جِدِّهِمْ فِی إِرْشَادِ عِبَادِ اللَّهِ حَتَّی يخْلَعُ عَلَی الْوَاحِدِ مِنْهُمْ أَلْفُ أَلْفِ حُلَّهٍ مِنْ نُورٍ ثُمَّ ينَادِی مُنَادِی رَبِّنَا عَزَّ وَ جَلَّ أَيهَا الْكافِلُونَ لِأَيتَامِ آلِ مُحَمَّدٍ (ع) النَّاعِشُونَ لَهُمْ عِنْدَ انْقِطَاعِهِمْ عَنْ آبَائِهِمُ الَّذِينَ هُمْ أَئِمَّتُهُمْ هَؤُلَاءِ تَلَامِذَتُكمْ وَ الْأَيتَامُ الَّذِينَ كفَلْتُمُوهُمْ وَ نَعَشْتُمُوهُمْ فَاخْلَعُوا عَلَيهِمْ خِلَعَ الْعُلُومِ فِی الدُّنْيا فَيخْلَعُونَ عَلَی كلِّ وَاحِدٍ مِنْ أُولَئِک الْأَيتَامِ عَلَی قَدْرِ مَا أَخَذُوا عَنْهُمْ مِنَ الْعُلُومِ إِلَی آخِرِهِ [مستدرک الوسائل ، ج17

، ص317] .

قال على بن الحسين (ع) : فأبشروا علماء شيعتنا بالثواب الأعظم و الجزاء الأوفر [بحارالأنوار ، ج2 ، ص4] .

عن أبى محمد العسكرى (ع) قال : قال جعفر بن محمد الصادق (ع) علماء شيعتنا مرابطون بالثغر الذى يلى إبليس و عفاريته يمنعونهم عن الخروج على ضعفاء شيعتنا و عن أن يتسلط عليهم إبليس و شيعته النواصب ألا فمن انتصب لذلک من شيعتنا كان أفضل ممن جاهد الروم و الترک و الخزر ألف ألف مره لأنه يدفع عن أديان محبينا و ذلک يدفع عن أبدانهم [بحارالأنوار ، ج2 ، ص5] .

12. تنها استدلال كافى نيست

وَ مَنْ يهْدِ اللّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَ مَنْ يضْلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِياءَ مِنْ دُونِهِ [اسراء/97] .

آرى ، گاهى صدها برهان علمى دارد ، ولى هدايت نمى شود.

قُلْ إِنَّ هُدَى اللّهِ هُوَ الْهُدى وَ لَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْواءَهُمْ بَعْدَ الَّذِى جاءَک مِنَ الْعِلْمِ ما لَک مِنَ اللّهِ مِنْ وَلِى وَ لا نَصِيرٍ [بقره/120] .

زيرا علم بشر آميخته جهل و شک و نارسائى است.

13. هدايت فقط از طريق خداست

قُلْ إِنَّ هُدَى اللّهِ هُوَ الْهُدى وَ لَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْواءَهُمْ بَعْدَ الَّذِى جاءَک مِنَ الْعِلْمِ ما لَک مِنَ اللّهِ مِنْ وَلِى وَ لا نَصِيرٍ [بقره/120] .

وَ مَنْ يبْتَغِ غَيرَ الْإِسْلامِ دِيناً فَلَنْ يقْبَلَ مِنْهُ وَ هُوَ فِى الآخِرَهِ مِنَ الْخاسِرِينَ [آل عمران/85] .

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكائِكمْ مَنْ يهْدِى إِلَى الْحَقِّ قُلِ اللّهُ يهْدِى لِلْحَقِّ أَ فَمَنْ يهْدِى إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يتَّبَعَ أَمَّنْ لا يهِدِّى إِلاّ أَنْ يهْدى فَما لَكمْ كيفَ تَحْكمُونَ [يونس/35] .

امام سجاد (ع) مى فرمايند : اللَّهُمَّ إِنِّى

أَخْلَصْتُ بِانْقِطَاعِی إِلَیک ... وَ رَأَیتُ أَنَّ طَلَبَ الْمُحْتَاجِ إِلَی الْمُحْتَاجِ سَفَهٌ مِنْ رَأْیِهِ وَ ضَلَّهٌ مِنْ عَقْلِهِ. فَکمْ قَدْ رَأَیتُ یا إِلَهی مِنْ أُنَاسٍ طَلَبُوا الْعِزَّ بِغَیرِک فَذَلُّوا ، وَ رَامُوا الثَّرْوَهَ مِنْ سِوَاک فَافْتَقَرُوا [الصحیفه السجادیه (ع) ، ص134] .

وَ مَنْ یهْدِ اللّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَ مَنْ یضْلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِیاءَ مِنْ دُونِهِ وَ نَحْشُرُهُمْ یوْمَ الْقِیامَهِ عَلی وُجُوهِهِمْ عُمْیاً وَ بُکماً وَ صُمًّا مَأْواهُمْ جَهَنَّمُ کلَّما خَبَتْ زِدْناهُمْ سَعِیراً [اسراء/97] .

همان گونه که هدایت تکوینی مخصوص خداست ، هدایت تشریعی کامل نیز مخصوص خداست. و ارشاد دیگران پرتوی از ارشاد و هدایت اوست که حتی گاهی انسان از افتادن یک سیب یا دفن کردن یک کلاغ یا حرکت کودکی در گهواره یا اعمال و رفتار یک انسان فاسق می تواند الهام بگیرد.

1. بالاصاله

اصاله : وَ کذلِک أَوْحَینا إِلَیک رُوحاً مِنْ أَمْرِنا ما کنْتَ تَدْرِی مَا الْکتابُ وَ لاَ الْإِیمانُ وَ لکنْ جَعَلْناهُ نُوراً نَهْدِی بِهِ مَنْ نَشاءُ مِنْ عِبادِنا وَ إِنَّک لَتَهْدِی إِلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ [شوری/52] .

2. تبعاً

إِنَّک لا تَهْدِی مَنْ أَحْبَبْتَ وَ لکنَّ اللّهَ یهْدِی مَنْ یشاءُ وَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِینَ [قصص/56] .

14. مشیت الهی

1- مدار هدایت و ضلالت مشیت الهی است ، اما مشیتی بر اساس حکمت نه گزاف و بی دلیل :

وَ یقُولُ الَّذِینَ کفَرُوا لَوْ لا أُنْزِلَ عَلَیهِ آیهٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللّهَ یضِلُّ مَنْ یشاءُ وَ یهْدِی إِلَیهِ مَنْ أَنابَ [رعد/27] .

به جای اینکه بگوید یهدی من یشاء فرموده : یهدی من أنابتا معلوم شود مشیت بی دلیل نیست و همانیضل من یشاءنیز بر اساس عمل

ماست؛ یعنییضل من لم ینب الیه

2- معنای هدایت و اضلال نسبت به خداوند : یضِلُّ مَنْ یشاءُ وَ یهْدِی مَنْ یشاءُ [نحل/93] .

هدایت ، یعنی وسائل آن را در اختیار گذاشته مثل پیامبر ، عقل ، کتاب.

اضلال یک امر عدمی است بر خلاف هدایت که امر وجودی است ، پس اضلال خداوند؛ یعنی اینکه خداوند ، لطف خاص خود را سلب کند و همچنین به معنای اضلال کیفری نیز هست مانند :

ما یفْتَحِ اللّهُ لِلنّاسِ مِنْ رَحْمَهٍ فَلا مُمْسِک لَها وَ ما یمْسِک فَلا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَ هُوَ الْعَزِیزُ الْحَکیمُ [فاطر/2] .

پس هدایت؛ یعنی خداوند درب رحمت را باز می کند و اضلال؛ یعنی خداوند درب رحمت را می بندد. نه اینکه درب اضلال را باز می کند.

15. آزادی انسان در هدایت شدن

وَ أَمّا ثَمُودُ فَهَدَیناهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمی عَلَی الْهُدی فَأَخَذَتْهُمْ صاعِقَهُ الْعَذابِ الْهُونِ بِما کانُوا یکسِبُونَ [فصلت/17] .

إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جاءَکمُ الْفَتْحُ وَ إِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ خَیرٌ لَکمْ وَ إِنْ تَعُودُوا نَعُدْ وَ لَنْ تُغْنِی عَنْکمْ فِئَتُکمْ شَیئاً وَ لَوْ کثُرَتْ وَ أَنَّ اللّهَ مَعَ الْمُومِنِینَ [انفال/19] .

إِنَّ اللّهَ لا یغَیرُ ما بِقَوْمٍ حَتّی یغَیرُوا ما بِأَنْفُسِهِمْ وَ إِذا أَرادَ اللّهُ بِقَوْمٍ سُوْءاً فَلا مَرَدَّ لَهُ وَ ما لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ والٍ [رعد/11] .

إِنّا هَدَیناهُ السَّبِیلَ إِمّا شاکراً وَ إِمّا کفُوراً [انسان/3] .

سَأَصْرِفُ عَنْ آیاتِی الَّذِینَ یتَکبَّرُونَ فِی الْأَرْضِ بِغَیرِ الْحَقِّ وَ إِنْ یرَوْا کلَّ آیهٍ لا یومِنُواَ بِها وَ إِنْ یرَوْا سَبِیلَ الرُّشْدِ لا یتَّخِذُوهُ سَبِیلاً وَ إِنْ یرَوْا سَبِیلَ الغَی یتَّخِذُوهُ سَبِیلاً ذلِک بِأَنَّهُمْ کذَّبُوا بِ آیاتِنا وَ کانُوا عَنْها

غافِلِينَ [اعراف/146] .

فَقَدْ سَأَلُوا مُوسى أَكبَرَ مِنْ ذلِک فَقالُوا أَرِنَا اللّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصّاعِقَهُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ ما جاءَتْهُمُ الْبَيناتٌ [نساء/153] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكمْ هُزُواً وَ لَعِباً مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكتابَ مِنْ قَبْلِكمْ وَ الْكفّارَ أَوْلِياءَ وَ اتَّقُوا اللّهَ إِنْ كنْتُمْ مُومِنِينَ [مائده/57] .

وَ ذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِباً وَ لَهْواً [انعام/70] .

فَرِيقاً هَدى وَ فَرِيقاً حَقَّ عَلَيهِمُ الضَّلالَهُ إِنَّهُمُ اتَّخَذُوا الشَّياطِينَ أَوْلِياءَ مِنْ دُونِ اللّهِ وَ يحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ [اعراف/30] .

إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَينالُهُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَ ذِلَّهٌ فِى الْحَياهِ الدُّنْيا وَ كذلِک نَجْزِى الْمُفْتَرِينَ [اعراف/152] .

اتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللّهِ وَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيمَ [توبه/31] .

وَ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِراراً وَ كفْراً وَ تَفْرِيقاً بَينَ الْمُومِنِينَ [توبه/107] .

هولاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَهً [كهف/15] .

وَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّهِ آلِهَهً لِيكونُوا لَهُمْ عِزًّا [مريم/81] .

أُولئِک الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلالَهَ بِالْهُدى فَما رَبِحَتْ تِجارَتُهُمْ وَ ما كانُوا مُهْتَدِينَ [بقره/16] .

إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْكفْرَ بِالْإِيمانِ لَنْ يضُرُّوا اللّهَ شَيئاً وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِيمٌ [آل عمران/177] .

16. در هدايت سن وشخص مطرح نيست

يا أَبَتِ إِنِّى قَدْ جاءَنِى مِنَ الْعِلْمِ ما لَمْ يأْتِک فَاتَّبِعْنِى أَهْدِک صِراطاً سَوِيا [مريم/42] .

قالَ إِنِّی عَبْدُ اللّهِ آتانِی الْکتابَ وَ جَعَلَنِی نَبِیا [مریم/30] .

وَ عَلاماتٍ وَ بِالنَّجْمِ هُمْ یهْتَدُونَ [نحل/16] .

وَ هُوَ الَّذِی جَعَلَ لَکمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِها فِی ظُلُماتِ الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الآیاتِ لِقَوْمٍ یعْلَمُونَ [

انعام/97] .

17. هدایت خواهی

اهْدِنَا الصِّراطَ الْمُسْتَقِيمَ [فاتحه/6] .

صِراطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيهِمْ غَيرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيهِمْ وَ لاَ الضّالِّينَ [فاتحه/7] .

انعمت علیهم : انبیاء ، صدیقین ، شهداء و صالحین.

قالَ رَبِّ بِما أَنْعَمْتَ عَلَى فَلَنْ أَكونَ ظَهِيراً لِلْمُجْرِمِينَ [قصص/17] .

18. هدایت پذیری

وَ إِذا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَ أَنْصِتُوا لَعَلَّكمْ تُرْحَمُونَ [اعراف/204] .

در برابرلا تَسْمَعُوا لِهذَا الْقُرْآنِ

وَ قالَ الَّذِينَ كفَرُوا لا تَسْمَعُوا لِهذَا الْقُرْآنِ وَ الْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكمْ تَغْلِبُونَ [فصلت/26] .

و در برابرجَعَلُوا أَصابِعَهُمْ فِى آذانِهِمْ

وَ إِنِّى كلَّما دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصابِعَهُمْ فِى آذانِهِمْ وَ اسْتَغْشَوْا ثِيابَهُمْ وَ أَصَرُّوا وَ اسْتَكبَرُوا اسْتِكباراً [نوح/7] .

وَ اقْبَلُوا النَّصِيحَةَ مِمَّنْ أَهْدَاهَا إِلَيكمْ وَ اعْقِلُوهَا عَلَى أَنْفُسِكمْ [نهج البلاغه ، ص177] .

فَطُوبَى لِذِى قَلْبٍ سَلِيمٍ أَطَاعَ مَنْ يهْدِيهِ وَ تَجَنَّبَ مَنْ يرْدِيهِ وَ أَصَابَ سَبِيلَ السَّلَامَةِ بِبَصَرِ مَنْ بَصَّرَهُ وَ طَاعَةِ هَادٍ أَمَرَهُ وَ بَادَرَ الْهُدَى قَبْلَ أَنْ تُغْلَقَ أَبْوَابُهُ وَ تُقْطَعَ أَسْبَابُهُ وَ اسْتَفْتَحَ التَّوْبَةَ وَ أَمَاطَ الْحَوْبَةَ فَقَدْ أُقِيمَ عَلَى الطَّرِيقِ وَ هُدِى نَهْجَ السَّبِيلِ [نهج البلاغه ، ص331] .

فِى وصفِ المتّقون و من خطبه له (ع) یصف فیها المتقین ... : " فَمِنْ عَلَامَةِ أَحَدِهِمْ أَنَّک تَرَى لَهُ قُوَّةً فِى دِينٍ وَ حَزْماً فِى لِينٍ وَ إِيمَاناً فِى يقِينٍ وَ حِرْصاً فِى عِلْمٍ وَ عِلْماً فِى حِلْمٍ وَ قَصْداً فِى غِنًى وَ خُشُوعاً فِى عِبَادَةٍ وَ تَجَمُّلًا فِى

فَاقَهٍ وَ صَبْراَ فِی شِدَّهٍ وَ طَلَباَ فِی حَلَالٍ وَ نَشَاطاَ فِی هُدًی وَ تَحَرُّجاَ عَنْ طَمَعٍ" [نهج البلاغه ، ص303] .

19. هدایت پذیران

در آیه کریمه زیر می فرماید : فَهَدَی اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا

وَ

مَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلاَّ الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ ما جاءَتْهُمُ الْبَيناتُ بَغْياً بَينَهُمْ فَهَدَى اللّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَ اللّهُ يهْدِى مَنْ يشاءُ إِلى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ [بقره/213] .

اللّهُ وَلِى الَّذِينَ آمَنُوا يخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُماتِ إِلَى النُّورِ وَ الَّذِينَ كفَرُوا أَوْلِياوهُمُ الطّاغُوتُ يخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُماتِ أُولَئِک أَصْحابُ النّارِ هُمْ فِيها خالِدُونَ [بقره/257] .

وَ يقُولُ الَّذِينَ كفَرُوا لَوْ لا أُنْزِلَ عَلَيهِ آيهٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللّهَ يضِلُّ مَنْ يشاءُ وَ يهْدِى إِلَيهِ مَنْ أَنابَ [رعد/27] .

يثَبِّتُ اللّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثّابِتِ فِى الْحَياهِ الدُّنْيا وَ فِى الآخِرَهِ وَ يضِلُّ اللّهُ الظّالِمِينَ وَ يفْعَلُ اللّهُ ما يشاءُ [ابراهيم/27] .

ذلِک الْكتابُ لا رَيبَ فِيهِ هُدىً لِلْمُتَّقِينَ [بقره/2] .

إِنَّ هذَا الْقُرْآنَ يهْدِى لِلَّتِى هِى أَقْوَمُ وَ يبَشِّرُ الْمُومِنِينَ الَّذِينَ يعْمَلُونَ الصّالِحاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْراً كبِيراً [اسراء/9] .

إِلاّ مَنْ أَتَى اللّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ [شعراء/89] .

إِنَّک لا تُسْمِعُ الْمَوْتى وَ لا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعاءَ إِذا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ [نمل/80] .

وَ رَبَطْنا عَلى قُلُوبِهِمْ إِذْ قامُوا فَقالُوا رَبُّنا رَبُّ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ لَنْ نَدْعُوَا مِنْ دُونِهِ إِلهاً لَقَدْ قُلْنا إِذاً شَطَطاً [كهف/14] .

20. محرومان از هدايت

وَ اللّهُ لا يهْدِى الْقَوْمَ الْفاسِقِينَ [مائده/108] .

وَ اللّهُ لا يهْدِى الْقَوْمَ الظّالِمِينَ [توبه/19] .

إِنَّ اللّهَ لا يهْدِى الْقَوْمَ الْكافِرِينَ [مائده/67] .

إِنَّ اللّهَ لا يهْدِى مَنْ هُوَ كاذِبٌ كفّارٌ [زمر/3] .

إِنَّ اللّهَ لا يهْدِى مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كذّابٌ [غافر/28] .

21. انواع هدایت

1. از حیث هدایت شونده

1. عمومی

إِنّا هَدَيناهُ السَّبِيلَ إِمّا شاكراً وَ إِمّا

كفُوراً [انسان/3] .

هدى للعالمين [آل عمران ، 96] .

إِنَّ أَوَّلَ بَيتٍ وُضِعَ لِلنّاسِ لَلَّذِى بِبَكةَ مُبارَكاً وَ هُدىً لِلْعالَمِينَ [ال عمران/96] .

و حتى درباره جمعى از منحرفان و مشركان مى فرمايد.إِنْ هِى إِلاّ أَسْماءٌ سَمَّيتُمُوها أَنْتُمْ وَ آباوكمْ ما أَنْزَلَ اللّهُ بِها مِنْ سُلْطانٍ إِنْ يتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَ ما تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَ لَقَدْ جاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدى [نجم/23] .

نَزَّلَ عَلَيک الْكتابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقاً لِما بَينَ يدَيهِ وَ أَنْزَلَ التَّوْراةَ وَ الْإِنْجِيلَ مِنْ قَبْلُ هُدىً لِلنّاسِ وَ أَنْزَلَ الْفُرْقانَ إِنَّ الَّذِينَ كفَرُوا بِآياتِ اللّهِ لَهُمْ عَذابٌ شَدِيدٌ وَ اللّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقامٍ [آل عمران/3و4] .

هدى للناس

2. خصوصى

1-أُولئِک الَّذِينَ هَدَى اللّهُ فَبِهُداهُمُ اقْتَدِهْ قُلْ لا أَسْئَلُكمْ عَلَيهِ أَجْراً إِنْ هُوَ إِلاّ ذِكرى لِلْعالَمِينَ [انعام/90] .

2-ثُمَّ اجْتَباهُ رَبُّهُ فَتابَ عَلَيهِ وَ هَدى [طه/122] .

3-وَ وَجَدَک ضَالاًّ فَهَدى [ضحى/7] .

4-وَ حاجَّهُ قَوْمُهُ قالَ أَ تُحاجُّونِّى فِى اللّهِ وَ قَدْ هَدانِ وَ لا أَخافُ ما تُشْرِكونَ بِهِ إِلاّ أَنْ يشاءَ رَبِّى شَيئاً وَسِعَ رَبِّى كلَّ شَىءٍ عِلْماً أَ فَلا تَتَذَكرُونَ [انعام/80] .

5-شاكراً لِأَنْعُمِهِ اجْتَباهُ وَ هَداهُ إِلى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ [نحل/121] .

6-وَ وَهَبْنا لَهُ إِسْحاقَ وَ يعْقُوبَ كلاًّ هَدَينا وَ نُوحاً هَدَينا مِنْ قَبْلُ وَ مِنْ ذُرِّيتِهِ داوُدَ وَ سُلَيمانَ وَ أَيوبَ وَ يوسُفَ وَ مُوسى وَ هارُونَ وَ كذلِک نَجْزِى الْمُحْسِنِينَ [انعام/84] .

7-قالَ كلاّ إِنَّ مَعِى رَبِّى سَيهْدِينِ [شعراء/62] .

8-فَمَنْ يرِدِ اللّهُ أنْ يهْدِيهُ يشْرَحْ صَدْرَهُ لِلإِسْلامِ وَ مَنْ يرِدْ أنْ يضِلّهُ يجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيقاً حَرَجاً كأنَّما يصَّعَّدُ فِى السَّماءِ كذلِک يجْعَلُ اللّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ

لا یومِنُونَ [انعام/125] .

9-إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ یهْدِیهِمْ رَبُّهُمْ بِإِیمانِهِمْ تَجْرِی مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهارُ فِی جَنّاتِ النَّعِیمِ [یونس/9] .

10-وَ الَّذِینَ جاهَدُوا فِینا لَنَهْدِیَنَّهُمْ سُبُلَنا وَ إِنَّ اللّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِینَ [عنکبوت/69] .

11-ما أَصابَ مِنْ مُصِیبَهٍ إِلاّ بِإِذْنِ اللّهِ وَ مَنْ یومِنْ بِاللّهِ یهْدِ قَلْبَهُ وَ اللّهُ بِکلِّ شَیءٍ عَلِیمٌ [تغابن/11] .

12-وَ یزِیدُ اللّهُ الَّذِینَ اهْتَدَوْا هُدیً وَ الْباقِیاتُ الصّالِحاتُ خَیرٌ عِنْدَ رَبِّک ثَواباً وَ خَیرٌ مَرَدًّا [مریم/76] .

13-وَ لِیعْلَمَ الَّذِینَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّک فَیومِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَ إِنَّ اللّهَ لَهادِ الَّذِینَ آمَنُوا إِلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ [حج/54] .

2. از حیث هدایت

1. ابتدائی

هدایت ابتدایی که خدا به همه راه را نشان می دهد.

2. بعد از عمل

هدایت بعد از عمل ما : فَأَمّا مَنْ أَعْطی وَ اتَّقی وَ صَدَّقَ بِالْحُسْنی فَسَنُیسِّرُهُ لِلْیسْری [لیل/5تا7] .

وَ أَمّا مَنْ بَخِلَ وَ اسْتَغْنی وَ کذَّبَ بِالْحُسْنی فَسَنُیسِّرُهُ لِلْعُسْری [لیل/8تا10] .

کهان علینا للهدیعلت نیسر للیسری و للعسری است.

إِنَّ عَلَینا لَلْهُدی [لیل/12] .

3. از حیث هدایت کننده

1. تکوینی

1- هدایت ، یعنی رساندن ناقص به نقطه کمال و رشد که شامل تمام هستی می شود.قالَ رَبُّنَا الَّذِی أَعْطی کلَّ شَیءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدی [طه/50] .

2- امّا فرشتگان : قالُوا سُبْحانَک لا عِلْمَ لَنا إِلاّ ما عَلَّمْتَنا إِنَّک أَنْتَ الْعَلِیمُ الْحَکیمُ [بقره/32] .

وَ أَوْحی رَبُّک إِلَی النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِی مِنَ الْجِبالِ بُیوتاً وَ مِنَ الشَّجَرِ وَ مِمّا یعْرِشُونَ [نحل/68] .

فَقَضاهُنَّ سَبْعَ سَماواتٍ فِی یوْمَینِ وَ أَوْحی فِی کلِّ سَماءٍ أَمْرَها وَ زَینَّا السَّماءَ الدُّنْیا بِمَصابِیحَ وَ حِفْظاً ذلِک

تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ [فصلت/12] .

أَ لَمْ تَرَ أَنَّ اللّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَسَلَكَهُ ينابِيعَ فِى الْأَرْضِ ثُمَّ يخْرِجُ بِهِ زَرْعاً مُخْتَلِفاً أَلْوانُهُ ثُمَّ يهِيجُ فَتَراهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يجْعَلُهُ حُطاماً إِنَّ فِى ذلِک لَذِكرى لِأُولِى الْأَلْبابِ [زمر/21] .

أَ وَ لَمْ يرَوْا أَنّا نَسُوقُ الْماءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعاً تَأْكلُ مِنْهُ أَنْعامُهُمْ وَ أَنْفُسُهُمْ أَ فَلا يبْصِرُونَ [سجده/27] .

3- هدایت تکوینی : که تطبیق با محیط را در بر دارد ، همینکه در پوست جراحتی پیدا می شود بدن خود سازی می کند آیا در ماشین چنین است؟ هدایت تکوینی همان قانون جاذبه و گریز از مرکز و قوانین حاکم بر عالم است. هدایت تکوینی همانفَأَلْهَمَها فُجُورَها وَ تَقْواها [شمس/8] .

است.

هدایت تکوین همان نفس لوامه است. بعضی جرقه ها که به ذهن می آید ، بعضی خواب ها هدایت تکوینی است؛ چون معنای هدایت رساندن ناقص به کمال است و تنها کمال مطلق خداست و او قدرت هدایت دارد.

قُلْ إِنَّ هُدَى اللّهِ هُوَ الْهُدى وَ لَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْواءَهُمْ بَعْدَ الَّذِى جاءَک مِنَ الْعِلْمِ ما لَک مِنَ اللّهِ مِنْ وَلِى وَ لا نَصِيرٍ [بقره/120] .

أَيهَا الْمَخْلُوقُ السَّوِى وَ الْمُنْشَأُ الْمَرْعِى فِى ظُلُمَاتِ الْأَرْحَامِ وَ مُضَاعَفَاتِ الْأَسْتَارِ. بُدِئْتَ مِنْ سُلالَةٍ مِنْ طِينٍ وَ وُضِعْتَ فِى قَرارٍ مَكينٍ إِلَى قَدَرٍ مَعْلُومٍ وَ أَجَلٍ مَقْسُومٍ تَمُورُ فِى بَطْنِ أُمِّک جَنِيناً لَا تُحِيرُ دُعَاءً وَ لَا تَسْمَعُ نِدَاءً ثُمَّ أُخْرِجْتَ مِنْ مَقَرِّک إِلَى دَارٍ لَمْ تَشْهَدْهَا وَ لَمْ تَعْرِفْ سُبُلَ مَنَافِعِهَا فَمَنْ هَدَاک لِاجْتِرَارِ الْغِذَاءِ مِنْ ثَدْى أُمِّک وَ عَرَّفَک عِنْدَ الْحَاجَهِ مَوَاضِعَ طَلَبِک وَ إِرَادَتِک هَيهَاتَ إِنَّ مَنْ يعْجِزُ عَنْ صِفَاتِ ذِى الْهَيئَهِ

وَ الْأَدَواتِ فَهُوَ عَنْ صِفَاتِ خَالِقِهِ أَعْجَزُ وَ مِنْ تَنَاوُلِهِ بِحُدُودِ الْمَخْلُوقِينَ أَبْعَدُ [نهج البلاغه ، ص233] .

قالَ رَبُّنَا الَّذِی أَعْطی کلَّ شَیءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدی [طه/50] .

وَ الَّذِی قَدَّرَ فَهَدی [اعلی/3] .

أَ لَمْ تَرَ أَنَّ اللّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَسَلَکهُ ینابِیعَ فِی الْأَرْضِ ثُمَّ یخْرِجُ بِهِ زَرْعاً مُخْتَلِفاً أَلْوانُهُ ثُمَّ یهِیجُ فَتَراهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ یجْعَلُهُ حُطاماً إِنَّ فِی ذلِک لَذِکری لِأُولِی الْأَلْبابِ [زمر/21] .

این سلوک هدایت آبها است.

وَ أَوْحی رَبُّک إِلَی النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِی مِنَ الْجِبالِ بُیوتاً وَ مِنَ الشَّجَرِ وَ مِمّا یعْرِشُونَ ثُمَّ کلِی مِنْ کلِّ الثَّمَراتِ فَاسْلُکی سُبُلَ رَبِّک ذُلُلاً یخْرُجُ مِنْ بُطُونِها شَرابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوانُهُ فِیهِ شِفاءٌ لِلنّاسِ إِنَّ فِی ذلِک لَ آیةً لِقَوْمٍ یتَفَکرُونَ [نحل/68و69] .

وَ اللّهُ الَّذِی أَرْسَلَ الرِّیاحَ فَتُثِیرُ سَحاباً فَسُقْناهُ إِلی بَلَدٍ مَیتٍ فَأَحْیینا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها کذلِک النُّشُورُ [فاطر/9] .

أَ وَ لَمْ یرَوْا أَنّا نَسُوقُ الْماءَ إِلَی الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعاً تَأْکلُ مِنْهُ أَنْعامُهُمْ وَ أَنْفُسُهُمْ أَ فَلا یبْصِرُونَ [سجده/27] .

2. تشریعی

وَ أَمّا ثَمُودُ فَهَدَیناهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمی عَلَی الْهُدی فَأَخَذَتْهُمْ صاعِقَةُ الْعَذابِ الْهُونِ بِما کانُوا یکسِبُونَ [فصلت/17] .

إِنّا هَدَیناهُ السَّبِیلَ إِمّا شاکراً وَ إِمّا کفُوراً [انسان/3] .

وَ عَلَی اللّهِ قَصْدُ السَّبِیلِ وَ مِنْها جائِرٌ وَ لَوْ شاءَ لَهَداکمْ أَجْمَعِینَ [نحل/9] .

4. از حیث صدق وکذب

1. حقیقی

2. دروغین

شعارهای دروغی : قالَ فِرْعَوْنُ ما أُرِيكمْ إِلاّ ما أَرى وَ ما أَهْدِيكمْ إِلاّ سَبِيلَ الرَّشادِ [غافر/29] .

وَ قالُوا كونُوا هُوداً أَوْ نَصارى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْراهِيمَ حَنِيفاً وَ ما كانَ مِنَ الْمُشْرِكينَ [بقره/135]

.

2.ضلالت

1. ضلالت

1. ریشه ها وعوامل ضلالت

1. کبر

در کریمه ذیل می فرماید : کذلِک یطْبَعُ اللّهُ عَلی کلِّ قَلْبِ مُتَکبِّرٍ جَبّار

الَّذِینَ یجادِلُونَ فِی آیاتِ اللّهِ بِغَیرِ سُلْطانٍ أَتاهُمْ کبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللّهِ وَ عِنْدَ الَّذِینَ آمَنُوا کذلِک یطْبَعُ اللّهُ عَلی کلِّ قَلْبِ مُتَکبِّرٍ جَبّارٍ [غافر/35] .

أَلا إِنَّهُمْ فِی مِرْیهٍ مِنْ لِقاءِ رَبِّهِمْ أَلا إِنَّهُ بِکلِّ شَیءٍ مُحِیطٌ [فصلت/54] .

2. تبعیت از هوای نفس

أَ فَرَأَیتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلهَهُ هَواهُ وَ أَضَلَّهُ اللّهُ عَلی عِلْمٍ وَ خَتَمَ عَلی سَمْعِهِ وَ قَلْبِهِ وَ جَعَلَ عَلی بَصَرِهِ غِشاوَهً فَمَنْ یهْدِیهِ مِنْ بَعْدِ اللّهِ أَ فَلا تَذَکرُونَ [جاثیه/23] .

یعنی با علم به طریق حق ، گمراه شدند ، گمراهی عالمانه مانندوَ جَحَدُوا بِها وَ اسْتَیقَنَتْها أَنْفُسُهُمْ ظُلْماً وَ عُلُوًّا فَانْظُرْ کیفَ کانَ عاقِبَهُ الْمُفْسِدِینَ [نمل/14] .

فان لم یستجیبوا لک فاعلم انّما یتبعو اهوائهم و من اضل ممن اتّبع هویه بغیر هدی من الله ان الله لایهدی القوم الظالمین [قصص ، 50] .

وَ قالُوا رَبَّنا إِنّا أَطَعْنا سادَتَنا وَ کبَراءَنا فَأَضَلُّونَا السَّبِیلاَ [احزاب/67] .

وَدَّتْ طائِفَهٌ مِنْ أَهْلِ الْکتابِ لَوْ یضِلُّونَکمْ وَ ما یضِلُّونَ إِلاّ أَنْفُسَهُمْ وَ ما یشْعُرُونَ [آل عمران/69] .

یا داوُدُ إِنّا جَعَلْناک خَلِیفَهً فِی الْأَرْضِ فَاحْکمْ بَینَ النّاسِ بِالْحَقِّ وَ لا تَتَّبِعِ الْهَوی فَیضِلَّک عَنْ سَبِیلِ اللّهِ إِنَّ الَّذِینَ یضِلُّونَ عَنْ سَبِیلِ اللّهِ لَهُمْ عَذابٌ شَدِیدٌ بِما

نَسُوا يوْمَ الْحِسابِ [ص/26] .

3. تقليد كوركورانه

وَ قالُوا رَبَّنا إِنّا أَطَعْنا سادَتَنا وَ كبَراءَنا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلاَ [احزاب/67] .

پيروى از طاغوت هاوَ أَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَ ما هَدى [طه/79] .

4. جهل

قالَ فَإِنّا قَدْ فَتَنّا قَوْمَک مِنْ

بَعْدِک وَ أَضَلَّهُمُ السّامِرِی [طه/85] .

وَ ما لَکمْ أَلاّ تَأْکلُوا مِمّا ذُکرَ اسْمُ اللّهِ عَلَیهِ وَ قَدْ فَصَّلَ لَکمْ ما حَرَّمَ عَلَیکمْ إِلاّ مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَیهِ وَ إِنَّ کثِیراً لَیضِلُّونَ بِأَهْوائِهِمْ بِغَیرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّک هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِینَ [انعام/119] .

5. شیطان

وَ لَأُضِلَّنَّهُمْ وَ لَأُمَنِّیَنَّهُمْ وَ لَآمُرَنَّهُمْ فَلَیبَتِّکنَّ آذانَ الْأَنْعامِ وَ لآمُرَنَّهُمْ فَلَیغَیرُنَّ خَلْقَ اللّهِ وَ مَنْ یتَّخِذِ الشَّیطانَ وَلِیا مِنْ دُونِ اللّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْراناً مُبِیناً [نساء/119] .

وَ دَخَلَ الْمَدِینَهَ عَلی حِینِ غَفْلَهٍ مِنْ أَهْلِها فَوَجَدَ فِیها رَجُلَینِ یقْتَتِلانِ هذا مِنْ شِیعَتِهِ وَ هذا مِنْ عَدُوِّهِ فَاسْتَغاثَهُ الَّذِی مِنْ شِیعَتِهِ عَلَی الَّذِی مِنْ عَدُوِّهِ فَوَکزَهُ مُوسی فَقَضی عَلَیهِ قالَ هذا مِنْ عَمَلِ الشَّیطانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِینٌ [قصص/15] .

وَ یرِیدُ الشَّیطانُ أَنْ یضِلَّهُمْ ضَلالاً بَعِیداً [نساء/60] .

6. حب دنیا

حبّ الدنیا رأس کل خطیئه

سُئِلَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) أَی الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ؟ فَقَالَ : مَا مِنْ عَمَلٍ بَعْدَ مَعْرِفَهِ اللَّهِ جَلَّ وَ عَزَّ وَ مَعْرِفَهِ رَسُولِهِ (ص) أَفْضَلَ مِنْ بُغْضِ الدُّنْیا وَ إِنَّ لِذَلِک لَشُعَباً کثِیرَهً وَ لِلْمَعَاصِی شُعَباً فَأَوَّلُ مَا عُصِی اللَّهُ بِهِ الْکبْرُ وَ هِی مَعْصِیهُ إِبْلِیسَ حِینَ أَبَی وَ اسْتَکبَرَ وَ کانَ مِنَ الْکافِرِینَ وَ الْحِرْصُ وَ هِی مَعْصِیهُ آدَمَ وَ حَوَّاءَ حِینَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ لَهُمَا فَکلا مِنْ حَیثُ شِئْتُما وَ لا تَقْرَبا هذِهِ الشَّجَرَهَ فَتَکونا مِنَ الظّالِمِینَ فَأَخَذَا مَا لَا حَاجَهَ بِهِمَا إِلَیهِ فَدَخَلَ ذَلِک عَلَی ذُرِّیتِهِمَا إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ وَ ذَلِک أَنَّ أَکثَرَ مَا یطْلُبُ ابْنُ آدَمَ مَا لَا حَاجَهَ بِهِ إِلَیهِ ثُمَّ الْحَسَدُ وَ هِی مَعْصِیهُ ابْنِ آدَمَ حَیثُ حَسَدَ أَخَاهُ فَقَتَلَهُ فَتَشَعَّبَ

مِنْ ذَلِک حُبُّ النِّسَاءِ وَ حُبُّ الدُّنْیا وَ حُبُّ الرِّئَاسَهِ وَ حُبُّ الرَّاحَهِ وَ حُبُّ الْکلَامِ وَ حُبُّ الْعُلُوِّ وَ الثَّرْوَهِ فَصِرْنَ سَبْعَ خِصَالٍ فَاجْتَمَعْنَ کلُّهُنَّ فِی حُبِّ الدُّنْیا فَقَالَ الْأَنْبِیاءُ وَ الْعُلَمَاءُ بَعْدَ مَعْرِفَهِ ذَلِک حُبُّ الدُّنْیا رَأسُ کلِّ خَطِینَهٍ وَ الدُّنْیا دُنْیاءَانِ دُنْیا بَلَاغٍ وَ دُنْیا مَلْعُونَهٍ [الکافی ، ج2 ، ص130] .

7. کینه توزی

در آیه 5 سوره فصلت می فرماید :

وَ قالُوا :

الف) قُلُوبُنا فِی أَکنَّهٍ مِمّا تَدْعُونا إِلَیهِ

ب) وَ فِی آذانِنا وَقْرٌ

ج) وَ مِنْ بَینِنا وَ بَینِک حِجابٌ

فَاعْمَلْ إِنَّنا عامِلُونَ [فصلت/5] .

8. حسادت

ودّوا لو تکفرون کما کفروا فتکونون سواء ودّ کثیر من اهل الکتاب لو یرونکم من بعد ایمانکم کفارا حسدا من عند انفسهم

9. مال ومقام

فویل للذین یکتبون الکتاب بایدیهم ثم یقولون هذا من عند الله لیشتروا به ثمنا قلیلا

10. فسق وگناه

اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الْفاسِقِینَ [مائده/108] .

وَ إِذْ قالَ مُوسی لِقَوْمِهِ یا قَوْمِ لِمَ تُوذُونَنِی وَ قَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّی رَسُولُ اللّهِ إِلَیکمْ فَلَمّا زاغُوا أَزاغَ اللّهُ قُلُوبَهُمْ وَ اللّهُ لا یهْدِی الْقَوْمَ الْفاسِقِینَ [صف/5] .

همچنین : مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتابٌدر کریمه ذیل :

وَ لَقَدْ جاءَکُمْ یوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَیناتِ فَما زِلْتُمْ فِی شَکٍّ مِمّا جاءَکُمْ بِهِ حَتّی إِذا هَلَک قُلْتُمْ لَنْ یبْعَثَ اللّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولاً کذلِک یضِلُّ اللّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتابٌ [غافر/34] .

در کریمه ذیل می فرماید : بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُسْرِفُونَ

إِنَّکمْ لَتَأْتُونَ الرِّجالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّساءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُسْرِفُونَ [اَعراف/81] .

در کریمه ذیل آمده : وَ مَنْ یعْصِ اللّهَ وَ رَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ

وَ لَقَدْ ذَرَأْنا لِجَهَنَّمَ کثِیراً مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ لَهُمْ

قُلُوبٌ لا يفْقَهُونَ بِها وَ لَهُمْ أَعْينٌ لا يبْصِرُونَ بِها وَ لَهُمْ آذانٌ لا يسْمَعُونَ بِها أُولئِک کالْأَنْعامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولئِک هُمُ الْغافِلُونَ [اعراف/179] .

11. ظلم

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْراةَ ثُمَّ لَمْ يحْمِلُوها کمَثَلِ الْحِمارِ يحْمِلُ أَسْفاراً بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ کذَّبُوا بِآياتِ اللَّهِ وَ اللَّهُ لا يهْدِی الْقَوْمَ الظّالِمِينَ [جمعه/5] .

وَ نُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ ما هُوَ شِفاءٌ وَ رَحْمَةٌ لِلْمُومِنِينَ وَ لا يزِيدُ الظّالِمِينَ إِلاّ خَساراً [اسراء/82] .

وَ اللّهُ لا يهْدِی الْقَوْمَ الظّالِمِينَ [توبه/19] .

12. کفر

إِنَّ اللّهَ لا يهْدِی الْقَوْمَ الْکافِرِينَ [مائده/67] .

أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْئَلُوا رَسُولَکمْ کما سُئِلَ مُوسی مِنْ قَبْلُ وَ مَنْ يتَبَدَّلِ الْکفْرَ بِالْإِيمانِ فَقَدْ ضَلَّ سَواءَ السَّبِيلِ [بقره/108] .

وَ مَنْ يکفُرْ بِاللّهِ وَ مَلائِکتِهِ وَ کتُبِهِ وَ رُسُلِهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلالاً بَعِيداً [نساء/136] .

وَ إِذا مَسَّکمُ الضُّرُّ فِی الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلاّ إِياهُ فَلَمّا نَجّاکمْ إِلَی الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَ کانَ الْإِنْسانُ کفُوراً [اسراء/67] .

وَ إِنَّ الَّذِينَ لا يومِنُونَ بِالآخِرَهِ عَنِ الصِّراطِ لَناکبُونَ [مومنون/74] .

وَ قالَ الَّذِينَ کفَرُوا لا تَسْمَعُوا لِهذَا الْقُرْآنِ وَ الْغَوْا فِيهِ لَعَلَّکمْ تَغْلِبُونَ [فصلت/26] .

وَ يعَذِّبَ الْمُنافِقِينَ وَ الْمُنافِقاتِ وَ الْمُشْرِکينَ وَ الْمُشْرِکاتِ الظّانِّينَ بِاللّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيهِمْ دائِرَهُ السَّوْءِ وَ غَضِبَ اللّهُ عَلَيهِمْ وَ لَعَنَهُمْ وَ أَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَ ساءَتْ مَصِيراً [فتح/6] .

13. دروغ

إِنَّ اللّهَ لا يهْدِی مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ کذّابٌ [غافر/28] .

وَ اللّهُ لا يهْدِی الْقَوْمَ الظّالِمِينَ [بقره/258] .

14. غفلت

وَ مَنْ يعْشُ عَنْ ذِکرِ الرَّحْمنِ نُقَيضْ لَهُ شَيطاناً فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ [زخرف/36]

.

15. ناامیدی

قالَ وَ مَنْ یقْنَطُ مِنْ رَحْمَهِ رَبِّهِ إِلاَّ الضّالُّونَ [حجر/56] .

2. آثار ضلالت

مَنْ یضْلِلِ اللّهُ فَلا هادِی لَهُ وَ یذَرُهُمْ فِی طُغْیانِهِمْ یعْمَهُونَ [اعراف/186] .

فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزادَهُمُ اللّهُ مَرَضاً وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ بِما کانُوا یکذِبُونَ [بقره/10] .

3. اختیاری بودن ضلالت

فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزادَهُمُ اللّهُ مَرَضاً وَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ بِما کانُوا یکذِبُونَ [بقره/10] .

فَرِیقاً هَدی وَ فَرِیقاً حَقَّ عَلَیهِمُ الضَّلالَهُ إِنَّهُمُ اتَّخَذُوا الشَّیاطِینَ أَوْلِیاءَ مِنْ دُونِ اللّهِ وَ یحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ [اعراف/30] .

هَلْ أُنَبِّئُکمْ عَلی مَنْ تَنَزَّلُ الشَّیاطِینُ تَنَزَّلُ عَلی کلِّ أَفّاک أَثِیمٍ [شعراء/221و 222] .

أَ لَمْ تَرَ أَنّا أَرْسَلْنَا الشَّیاطِینَ عَلَی الْکافِرِینَ تَوزُّهُمْ أَزًّا [مریم/83] .

وَ قالَ الشَّیطانُ لَمّا قُضِی الْأَمْرُ إِنَّ اللّهَ وَعَدَکمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَ وَعَدْتُکمْ فَأَخْلَفْتُکمْ وَ ما کانَ لِی عَلَیکمْ مِنْ سُلْطانٍ إِلاّ أَنْ دَعَوْتُکمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِی فَلا تَلُومُونِی وَ لُومُوا أَنْفُسَکمْ ما أَنَا بِمُصْرِخِکمْ وَ ما أَنْتُمْ بِمُصْرِخِی إِنِّی کفَرْتُ بِما أَشْرَکتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظّالِمِینَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ [ابراهیم/22] .

إِنَّ الَّذِینَ ارْتَدُّوا عَلی أَدْبارِهِمْ مِنْ بَعْدِ ما تَبَینَ لَهُمُ الْهُدَی الشَّیطانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَ أَمْلی لَهُمْ [محمد/25] .

إِنَّما سُلْطانُهُ عَلَی الَّذِینَ یتَوَلَّوْنَهُ وَ الَّذِینَ هُمْ بِهِ مُشْرِکونَ [نحل/100] .

کلاّ بَلْ رانَ عَلی قُلُوبِهِمْ ما کانُوا یکسِبُونَ [مطففین/14] .

فَمَنْ يرِدِ اللّهُ أنْ يهْدِيهُ يشْرَحْ صَدْرَهُ لِلإِسْلامِ وَ مَنْ يرِدْ أنْ يضِلّهُ يجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيقاً حَرَجاً كأَنَّما يصَّعَّدُ فِى السَّماءِ كذلِک يجْعَلُ اللّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لا يومِنُونَ [يونس/100] .

كتِبَ عَلَيهِ أَنَّهُ مَنْ تَوَلاّهُ فَأَنَّهُ يضِلُّهُ وَ يهْدِيهِ إِلى عَذابِ السَّعِيرِ [حج/4] .

4. سیمای گمراهان در دنیا وآخرت

وَ قالَ الَّذِينَ كفَرُوا رَبَّنا أَرِنَا الَّذَينِ أَضَلاّنا مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ نَجْعَلْهُما تَحْتَ أَقْدامِنا لِيكونا مِنَ الْأَسْفَلِينَ [فصلت/29] .

وَ إِذْ يتَحاجُّونَ فِى النّارِ فَيقُولُ الضُّعَفاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكبَرُوا إِنّا كنّا لَكمْ تَبَعاً فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنّا نَصِيباً مِنَ النّارِ [غافر/67] .

وَ لَوْ

أَنَّ لِكلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ ما فِی الْأَرْضِ لاَفْتَدَتْ بِهِ وَ أَسَرُّوا النَّدامَهَ لَمّا رَأَوُا الْعَذابَ وَ قُضِیَ بَینَهُمْ بِالْقِسْطِ وَ هُمْ لا یظْلَمُونَ [یونس/54] .

حَتّی إِذا جاءَنا قالَ یا لَیتَ بَینِی وَ بَینَک بُعْدَ الْمَشْرِقَینِ فَبِئْسَ الْقَرِینُ [زخرف/38] .

فَلا تَلُومُونِی وَ لُومُوا أَنْفُسَکمْ ما أَنَا بِمُصْرِخِکمْ وَ ما أَنْتُمْ بِمُصْرِخِی إِنِّی کفَرْتُ بِما أَشْرَکتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظّالِمِینَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ [ابراهیم/22] .

قالَ ادْخُلُوا فِی أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِکمْ مِنَ الْجِنِّ وَ الْإِنْسِ فِی النّارِ کلَّما دَخَلَتْ أُمَّهٌ لَعَنَتْ أُخْتَها حَتّی إِذَا ادّارَکوا فِیها جَمِیعاً قالَتْ أُخْراهُمْ لِأُولاهُمْ رَبَّنا هولاءِ أَضَلُّونا فَآتِهِمْ عَذاباً ضِعْفاً مِنَ النّارِ قالَ لِکلٍّ ضِعْفٌ وَ لکنْ لا تَعْلَمُونَ [اعراف/38] .

لِیحْمِلُوا أَوْزارَهُمْ کامِلَهً یوْمَ الْقِیامَهِ وَ مِنْ أَوْزارِ الَّذِینَ یضِلُّونَهُمْ بِغَیرِ عِلْمٍ أَلا ساءَ ما یزِرُونَ [نحل/25] .

الف : درگیری مستضعفین با مستکبرین

وَ لَوْ تَری إِذِ الظّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ یرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلی بَعْضٍ الْقَوْلَ یقُولُ الَّذِینَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِینَ اسْتَکبَرُوا لَوْ لا أَنْتُمْ لَکنّا مُومِنِینَ [سبا/31] .

قالَ الَّذِینَ اسْتَکبَرُوا لِلَّذِینَ اسْتُضْعِفُوا أَ نَحْنُ صَدَدْناکمْ عَنِ الْهُدی بَعْدَ إِذْ جاءَکمْ بَلْ کنْتُمْ مُجْرِمِینَ [سبا/32] .

وَ ما کانَ لَنا عَلَیکمْ مِنْ سُلْطانٍ بَلْ کنْتُمْ قَوْماً طاغِینَ [صافات/30] .

ب : در گیری با شیطان

وَ قالَ الشَّیطانُ لَمّا قُضِی الْأَمْرُ إِنَّ اللّهَ وَعَدَکمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَ وَعَدْتُکمْ فَأَخْلَفْتُکمْ وَ ما کانَ لِی عَلَیکمْ مِنْ سُلْطانٍ إِلاّ أَنْ دَعَوْتُکمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِی فَلا تَلُومُونِی وَ لُومُوا أَنْفُسَکمْ ما أَنَا بِمُصْرِخِکمْ وَ ما أَنْتُمْ بِمُصْرِخِی إِنِّی کفَرْتُ بِما أَشْرَکتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظّالِمِینَ لَهُمْ عَذابٌ أَلِیمٌ [ابراهیم/22] .

ج :

درگیری با غیر مؤمنین

قالُوا بَلْ لَمْ تَکونُوا مُومِنِینَ [صافات/29] .

2. اضلال

1. گناه اضلال

وَ فِی عُیونِ الْأَخْبَارِ بِأَسَانِیدَ تَقَدَّمَتْ فِی إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ عَنِ الرِّضَا (ع) عَنْ آبَائِهِ (ع) قَالَ : " قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) إِنَّ اللَّهَ غَافِرُ کلِّ ذَنْبٍ إِلَّا مَنْ أَحْدَثَ دِیناً وَ مَنِ اغْتَصَبَ أَجِیراً أَجْرَهُ أَوْ رَجُلٍ بَاعَ حُرّاً" [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص55] .

قال العسکری (ع) : الاضلال اعظم من القتل [مستدرک سفینه ، ج6 ، ص462] .

2. توبه اضلال

شخصی نه از حلال و نه از حرام به دنیا نرسید؛ شیطان او را وسوسه کرد و دینی تراشید. مردم گردش جمع شدند و به دنیا رسید ، بعد پشیمان شد ، نزد مردم رفت و گفت : راهی که من نشان دادم انحرافی بوده ، مردم نپذیرفتند. از شدّت ناراحتی خود را زنجیر و میخ بند کرد و گریه ها داشت ، خداوند به پیامبری از انبیای بنی اسرائیل وحی کرد؛ به فلانی بگو : "به عزت و جلالم تا منحرفان را بر نگردانی توبه تو قبول نیست" [بحار ، ج69 ، ص219 از علل الشرایع. ج2 ، ص187] .

3. روش های اضلال

1. وسوسه

وَ ما أَضَلَّنا إِلاَّ الْمُجْرِمُونَ [شعراء/99] .

الَّذِی یوَسْوِسُ فِی صُدُورِ النّاسِ [ناس/5] .

2. تهمت به مردان حق

وَ إِذا تُتْلى عَلَيهِمْ آياتُنا قالَوا قَدْ سَمِعْنا لَوْ نَشاءُ لَقُلْنا مِثْلَ هذا إِنْ هذا إِلاّ أَساطِيرُ الْأَوَّلِينَ [انفال/31] .

3. تحقير

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطاعُوهُ إِنَّهُمْ كانُوا قَوْماً فاسِقِينَ [زخرف/54] .

4. دستور

وَ قالَ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكبَرُوا بَلْ مَكرُ اللَّيلِ وَ النَّهارِ إِذْ تَأْمُرُونَنا أَنْ نَكفُرَ بِاللّهِ وَ نَجْعَلَ

لَهُ أَنْداداً وَ أَسَرُّوا النَّدامَهَ لَمّا رَأَوُا الْعَذابَ وَ جَعَلْنَا الْأَغْلالَ فِی أَعْناقِ الَّذِینَ کفَرُوا هَلْ یجْزَوْنَ إِلاّ ما کانُوا یعْمَلُونَ [سبا/33] .

5. ایجاد مانع

... وَ إِنَّهُمْ لَیصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِیلِ وَ یحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ [زخرف/37] .

6. شعارهای زیبا

وَ کذلِک جَعَلْنا لِکلِّ نَبِی عَدُوًّا شَیاطِینَ الْإِنْسِ وَ الْجِنِّ یوحِی بَعْضُهُمْ إِلی بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُوراً وَ لَوْ شاءَ رَبُّک ما فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَ ما یفْتَرُونَ [انعام/112] .

7. وعده ووعید

وَ قالَ الَّذِینَ کفَرُوا لِلَّذِینَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِیلَنا وَ لْنَحْمِلْ خَطایاکمْ وَ ما هُمْ بِحامِلِینَ مِنْ خَطایاهُمْ مِنْ شَیءٍ إِنَّهُمْ لَکاذِبُونَ [عنکبوت/12] .

8. تعصب

وَ قالُوا لا تَذَرُنَّ آلِهَتَکمْ وَ لا تَذَرُنَّ وَدًّا وَ لا سُواعاً وَ لا یغُوثَ وَ یعُوقَ وَ نَسْراً [نوح/23] .

9. دعوت به شرک

وَ جَعَلُوا لِلّهِ أَنْداداً لِیضِلُّوا عَنْ سَبِیلِهِ قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِیرَکمْ إِلَی النّارِ [ابراهیم/30] .

4. اضلال کنندگان

1. شیطان

2. رفیق

وَ مِنَ النّاسِ مَنْ یشْتَرِی لَهْوَ الْحَدِیثِ لِیضِلَّ عَنْ سَبِیلِ اللّهِ بِغَیرِ عِلْمٍ وَ یتَّخِذَها هُزُواً أُولئِک لَهُمْ عَذابٌ مُهِینٌ [لقمان/6] .

يا وَيلَتى لَيتَنِى لَمْ أَتَّخِذْ فُلاناً خَلِيلاً [فرقان/28] .

الْأَخِلاَّءُ يوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلاَّ الْمُتَّقِينَ [زخرف/67] .

لَقَدْ أَضَلَّنِى عَنِ الذِّكرِ بَعْدَ إِذْ جاءَنِى وَ كانَ الشَّيطانُ لِلْإِنْسانِ خَذُولاً [فرقان/29] .

3. رهبران

وَ قالُوا رَبَّنا إِنّا أَطَعْنا سادَتَنا وَ كبَراءَنا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلاَ [احزاب/67] .

وَ أَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَ ما هَدى [طه/79] .

4. علماى سوء

فَوَيلٌ لِلَّذِينَ يكتُبُونَ الْكتابَ بِأَيدِيهِمْ ثُمَّ يقُولُونَ هذا مِنْ عِنْدِ اللّهِ لِيشْتَرُوا بِهِ ثَمَناً قَلِيلاً فَوَيلٌ لَهُمْ مِمّا كتَبَتْ أَيدِيهِمْ وَ وَيلٌ لَهُمْ مِمّا يكسِبُونَ [بقره/79]

.

عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ قُلْتُ لَهُ اتَّخَذُوا أَحْبارَهُمْ وَ رُهْبانَهُمْ أَرْباباً مِنْ دُونِ اللّهِ فَقَالَ أَمَا وَ اللَّهِ مَا دَعَوْهُمْ إِلَی عِبَادَهِ أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ دَعَوْهُمْ مَا أَجَابُوهُمْ وَ لَکنْ أَحَلُّوا لَهُمْ حَرَاماً وَ حَرَّمُوا عَلَیهِمْ حَلَالًا فَعَبَدُوهُمْ مِنْ حَیثُ لَا یشْعُرُونَ [الکافی ، ج1 ، ص53] .

5. پیروی از اکثریت

قالَ فَإِنّا قَدْ فَتَنّا قَوْمَک مِنْ بَعْدِک وَ أَضَلَّهُمُ السّامِرِی [طه/85] .

وَ إِنْ تُطِعْ أَکثَرَ مَنْ فِی الْأَرْض یضِلُّوک عَنْ سَبِیلِ اللّهِ إِنْ یتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَ إِنْ هُمْ إِلاَّ یخْرُصُونَ [انعام/116] .

6. بت پرستی

رب انّهنّ (بتها) اضللن کثیرا من الناس (انّما اضلَّ الناس بها) .

7. دشمنان دین اسلام

أَ لَمْ تَرَ إِلَی الَّذِینَ أُوتُوا نَصِیباً مِنَ الْکتابِ یومِنُونَ بِالْجِبْتِ وَ الطّاغُوتِ وَ یقُولُونَ لِلَّذِینَ کفَرُوا هولاءِ أَهْدی مِنَ الَّذِینَ آمَنُوا سَبِیلاً [نساء/51] .

شأن نزول : بعد از جنگ احد گروهی از یهودیان به مکه رفتند تا با مشرکان علیه مسلمین پیمان ببندند ، آنها برای اطمینان دادن به مشرکان در برابر بتهای آنها سجده کردند و گفتند : بت پرستی شما از دین مسلمین بهتر است.

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُمْهُورٍ رَفَعَهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : " أَبَی اللَّهُ لِصَاحِبِ الْبِدْعَهِ بِالتَّوْبَهِ قِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ وَ کیفَ ذَلِک قَالَ إِنَّهُ قَدْ أُشْرِبَ قَلْبُهُ حُبَّهَا " [الکافی ، ج1 ، ص54] .

الَّذِینَ یصُدُّونَ عَنْ سَبِیلِ اللّهِ وَ یبْغُونَها عِوَجاً وَ هُمْ بِالآخِرَهِ کافِرُونَ [اعراف/45] .

وَ قالَ الَّذِینَ کفَرُوا لِلَّذِینَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِیلَنا وَ لْنَحْمِلْ خَطایاکمْ وَ ما هُمْ بِحامِلِینَ مِنْ خَطایاهُمْ مِنْ شَیءٍ إِنَّهُمْ لَکاذِبُونَ [عنکبوت/12] .

5. انواع اضلال

تفسير النعمانى ، بالإسناد الآتى فى كتاب القرآن عن أمير المؤمنين (ع) قال : "الضلاله على وجوه فمنه محمود و منه مذموم و منه ما ليس بمحمود و لا مذموم و منه ضلال النسيان فأما الضلال المحمود و هو المنسوب إلى الله تعالى كقوله يضِلُّ اللّهُ مَنْ يشاءُ هو ضلالهم عن طريق الجنه بفعلهم و المذموم هو قوله تعالى وَ أَضَلَّهُمُ السّامِرِى وَ أَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَ ما هَدى و مثل ذلک كثير و أما الضلال المنسوب إلى الأصنام فقوله فى قصه إبراهيم وَ اجْنُبْنِى وَ بَنِى أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنامَ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كثِيراً مِنَ النّاسِ الآيه و الأصنام لا يضللن أحدا على الحقيقه إنما ضل الناس بها و كفروا حين عبدوها من دون الله عز و جل و أما الضلال الذى هو النسيان فهو قوله تعالى أَنْ تَضِلَّ إِحْداهُما فَتُذَكرَ إِحْداهُمَا الْأُخْرى و قد ذكر الله تعالى الضلال فى مواضع من كتابه فمنهم ما نسبه إلى نبيه على ظاهر اللفظ كقوله سبحانه وَ وَجَدَک ضَالًّا فَهَدى معناه وجدناک فى قوم لا يعرفون نبوتک فهديناهم بک و أما الضلال المنسوب إلى الله تعالى الذى هو ضد الهدى و الهدى هو البيان و هو معنى قوله سبحانه أَ وَ لَمْ يهْدِ لَهُمْ معناه أ و لم أبين لهم مثل قوله سبحانه فَهَدَيناهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمى عَلَى الْهُدى أى بينا لهم و هو قوله تعالى وَ ما كانَ اللّهُ لِيضِلَّ قَوْماً بَعْدَ إِذْ هَداهُمْ حَتّى يبَينَ لَهُمْ ما يتَّقُونَ و أما معنى الهدى فقوله عز و جل إِنَّما أَنْتَ مُنْذِرٌ وَ لِكلِّ قَوْمٍ هادٍ و معنى الهادى المبين لما جاء به المنذر من عند الله و قد احتج

قوم من المنافقين على الله إِنَّ اللّهَ لا يسْتَحْيی أَنْ يضْرِبَ مَثَلًا ما بَعُوضَةً فَما فَوْقَها و ذلک أن الله تعالَی لما أنزل علی نبيه وَ لِكلِّ قَوْمٍ هادٍ قال طائفه من المنافقين ما ذا أَرادَ اللّهُ بِهذا مَثَلًا يضِلُّ بِهِ كثِيراً فأجابهم الله تعالی بقوله إِنَّ اللّهَ لا يسْتَحْيی أَنْ يضْرِبَ مَثَلًا ما بَعُوضَةً فَما فَوْقَها إلی قوله يضِلُّ بِهِ كثِيراً وَ يهْدِی بِهِ كثِيراً وَ ما يضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفاسِقِينَ فهذا معنی الضلال المنسوب إليه تعالی لأنه أقام لهم الإمام الهادی لما جاء به المنذر فخالفوه و صرفوا عنه بعد أن أقروا بفرض طاعته و لما بين لهم ما يأخذون و ما يذرون فخالفوه ضلوا" [بحارالأنوار ، ج5 ، ص208] .

1. ممدوح : خدابه وسيله افعالمان

هدايت و ضلالت ، صفحه 14

2. مذموم : سامری وفرعون

3. نه ممدوح ونه مذموم : نسيان

1. هدف خلقت

1. ارزش هدف

دين همراه فطرت است ، نخوردن و حرکت نکردن ، مرگ تن و ديندار نبودن مرگ روح است و دين نداشتن يعنی فطرت نداشتن.

از وسائل اتاق کشف می کنيم که اين اتاق برای چيست. از استعدادهای نهفته کشف می کنيم که هدف انسان چيست.

شغل بايد مطابق سرمايه باشد. کسی که صد تومان دارد شلغم می فروشد و کسی که صد هزار تومان مغازه دار وصد ميليون کارخانه دار...هرچه سرمايه بيشتر باشد بايد کار و شغل و هدف بالاتر داشته باشد.

سرمايه داشتن شکم و شهوت نيست تا هدف زندگی مادی باشد.

2.انواع هدف

اهداف ، سه گونه است :

هدف بالاتر از انسان ، خدا ، که اين معراج است.

هدف مساوی انسان ، خلق ، که این رکود است.

هدف پائین تر از انسان ، شهوت و لذت ، که این سقوط است .

برای رسیدن به هدف بالاتر باید نیتها و انگیزه ها بالاتر باشد :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : النيه أساس العمل [غررالحكم ، ص93] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّياتِ وَ إِنَّمَا لِامْرِئٍ مَا نَوَى [تهذيب الأحكام ، ج1 ، ص83] .

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَينِ (ع) : لَا عَمَلَ إِلَّا بِالنِّيهِ [كافى ، ج8 ، ص234] .

لكل امرء مانوى [تهذيب ج4 ، ص186]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يحْشُرُ النَّاسَ عَلَى نِياتِهِمْ يوْمَ الْقِيامَهِ [كافى ، ج5 ، ص20] .

إِنَّ اللَّهَ لَا ينْظُرُ إِلَى صُوَرِكمْ وَ لَا إِلَى أَمْوَالِكمْ وَ لَكنْ ينْظُرُ إِلَى قُلُوبِكمْ وَ أَعْمَالِكمْ [مجموعه ورام ، ج2 ، ص228] .

3. هدف از خلقت انسان

سلام از روی مسخره ارزش ندارد چون نیت فاسد است.

مسجد ضرار خراب می شود چون نیت فاسد است.

کار بدون نیت مثل اسکناس بدون پشتوانه است.

هدف خلقت خدائی شدن است ، خدائی شدن با نیت است ، اگر نیت الهی شد همه کارها تغییر می کند. غذا می خورد برای قدرت بر کار خیر می کند ، نه برای لذت. در غذا نیاز بدن هدف می شود نه میل انسان.

هدف خلقت عبادت است ولی عبادت هم برای رشدیهْدِی إِلَى الرُّشْدِ [جن/2] . آن هم رشد خود انسان نه رشد ، مال و مقام و علم و شهرت.

راه

رسیدن به رشد اسلام و تسلیم است :

"فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولئِک تَحَرَّوْا رَشَداً [جن/14] .

انسان ذاتا عاشق آفریده شده است ولی انتخاب محبوب به دست ما است.

برای انتخاب محبوب نیاز به فکر و مقایسه میان محبوبها هستیم.

محبوبها عبارتند از : ثروت ، قدرت ، شهرت ، لذت و...

انگیزه ها عبارتند از : دل و هوس ، دنیا و جلوه اش ، مردم و حرف مردم ، شیطان و وسوسه اش.

هنر قرآن آن است که حجابها را کنار و محبوبها و انگیزه ها را به ما نشان می دهد.

4. وظیفه انسان در عالم

کجا برویم و چه کار کنیم؟

اولا : ظرفیت خود را بشناسیم. محبوبها را بشناسیم ، مقایسه کنیم و هر محبوبی ظرف ما را پر می کند. انتخاب کرده و حرکت کنیم.

بعد از شناخت محبوبها و محرکها (هوسها ، حرف مردم ، وسوسه ها ، طاغوتها ، جلوه های دنیا و....) به سراغ شناخت حق برویم :

آیا هر چه من خواستم حق است؟

آیا هر چه فکر و عقیده شد حق است؟

آیا هر چه جامعه به سوی آن رفت حق است؟

وَ لَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْواءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّماواتُ وَ الأَْرْضُ [مومنون/71] .

حق ، هماهنگی با نظام جهان و قوانین و سنتهای حاکم بر آن است.

برای آشنائی با نظام و قوانین باید از علم صحیح و وحی کمک گرفت ، مثلا علم و تجربه به ما می گوید که ظرفیت این ماشین ده تن است. بیش از آن تجاوز است. ظرفیت کودک یک سرزنش است و بیش از آن تجاوز از حق است. پس برای شناخت حق باید ظرفیتها و استعدادها روشن شود.

چه کار کنیم و کجا

برویم؟

اگر هدف را بشناسیم پاسخ داده ایم.

هدف از آفرینش عبادت و رشد است.

دنیا راه است. قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الدُّنْيا دَارُ مَمَرٍّ لَا دَارُ مَقَرٍّ [نهج البلاغه ، حکمت 133] .

نه خوابگاه ، نه باتلاق ، نه گرداب. نه آخور ، نه عشرتکده ، قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : دَارٌ بِالْبَلَاءِ مَحْفُوفَةٌ [نهج البلاغه ، خطبه 226] .

آمده ایم خود را بسازیم.قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكاها [شمس/9] .

نه خانه راوَ مَساكنُ تَرْضَوْنَها أَحَبَّ إِلَيكمْ [توبه/24] .

ناگواری خوب است ولی خوش نیست مثل آمپول و دوا ، آب ته کاسه تا حرارت نبیند حرکت نمی کند ، تمام مواد طبیعی بعد از فشار و سختی به ارزش می رسند.

جوجه کبوتر با نوک زدن مادرش و بیرون راندنش به استقلال می رسد.

بلاها هدیه الهی است. هم عطای او نعمت است و هم بلای او. مرگ جسم مهم نیست. مرگ دل مهم است.

در زیارت عاشوراللهم لک الحمد حمد الشاکرین علی مصابهم [کامل الزیارات ، ص177] .

کسانی برای زیر تیغ جراحی رفتن پول می دهند و نوبت می گیرند.

تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ [مائده/83] .

5. ظرفیت بشر

ظرفیت انسان چقدر است؟

بقدری که اسیر ماده شود : أَخْلَدَ إِلَى الأَرْضِ [اعراف/176] .

یا هستی را اسیر خود کند : خَلَقَ لَکمْ [بقره/29] .

مهم ترین اشکال آن است که انسان خودش را نشناخت : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کفَی بِالْمَرْءِ جَهْلًا أَنْ لَا یعْرِفَ قَدْرَهُ [إرشاد مفید ، ج1 ، ص231] .

انسان میلیونها برابر حیوان ظرفیت دارد. ظرفیت انسان گسترده است. هر روز به چیزی دل می بندد ولی قانع نمی شود. قدرت و مال او را اسیر نمی کند. ظرفیت

او تا بی نهایت طلب می کند. پس : محبوبی حق است که بی نهایت باشد.

مکتبی حق است که ظرفیت او را پر کند. بعضی مکتبها مثل کفش هستند فقط پا را می پوشانند.

آن هم نه از سرما که جوراب لازم است. نه از امراض و زخمها که دارو لازم است. نه از ضعف که عصا لازم است.

ظرفیت انسان ذاتا متحرک و گسترده است. اگر شناخت او به او حرکت داد دین است و اگر نه علم و فلسفه است که فکر او را پر کرده نه تمام ابعاد او را .

ظرفیت انسان بالاتر از هستی است زیرا هستی محدود است. ظرفیت انسان بی نهایت طلب است.

ألا کل شیء ما خلا الله باطل و کل نعیم لا محاله زائل [بحارالأنوار ، ج67 ، ص295] .

قُلْ إِنَّ الْخاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ [زمر/15] .

6. شناخت موقعیت

کوتاه سخن آن که :

1. ما حق را شناختیم : حق چیزی است که طبق خلقت و ظرفیت و سرمایه باشد.

2. دنیا را هم شناختیم : که میدان رشد و حرکت است و ناگواریها هم لطفی است.

3. محبوب ها را هم شناختیم : جلوه دنیا ، حرف مردم ، هوسهای خود ، وسوسه های شیطان که همه عامل خواب و سقوط من می شوند.

4. شناختیم که محبوب ها و مکتبها همه مثل کفش جزئی از مرا اشباع می کنند نه تمام مرا.

بعد از این شناختها به سراغ محبوب اصلی می روم (خدا) به او دل می بندم (ایمان) به اطاعتش می ایستم (تقوی) از محبوبها موهوم و موقت دست می کشم (زهد) ناگواریها را هم لطف می دانم (صبر) کارم را به او می سپارم (توکل) و با هوسهای

نفسانی مخالفت می کنم. (جهاد اکبر) و زیر بار طاغوت ها نمی روم. (جهاد اصغر) و دیگران را روشن می کنم (ارشاد و امر به معروف) و هر کجا گیج شدم از رهبری معصوم اطاعت می کنم.

7. هدفداری عالم

1. آفرینش عالم

سوال : اکنون که این حیات دنیوی گذرگاه است ، چرا خداوند آن را آفریده؟

جواب : این دنیا مقدمه ای است برای رشد و تکامل و برای رسیدن به حیات واقعی.وَ إِنَّ الدّارَ الآْخِرَهَ لَهِی الْحَیوانُ [عنکبوت/64] .

خود این حیات هدف نیست. هدف رسیدن به حیات واقعی است. حیات واقعی از همین جا آغاز می شود.

مَنْ عَمِلَ صالِحاً مِنْ ذَکرٍ أَوْ أُنْثی وَ هُوَ مُومِنٌ فَلَنُحْییَنَّهُ حَیاهً طَیبَهً [نحل/97] .

حیات واقعی در دعوت انبیاست.

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اسْتَجِیبُوا لِلّهِ وَ لِلرَّسُولِ إِذا دَعاکمْ لِما یحْییکمْ [انفال/24] .

أَ وَ مَنْ کانَ مَیتاً فَأَحْییناهُ وَ جَعَلْنا لَهُ نُوراً یمْشِی بِهِ فِی النّاسِ [انعام/122] .

در حقیقت بدون پذیرش دعوت انبیا حیاتی وجود ندارد غیر از حیات حیوانی .

1. ایمان

وَ ما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الإِْنْسَ إِلاّ لِیعْبُدُونِ [ذاریات/56] .

2. علم

اللّهُ الّذِی خَلَقَ سَبْعَ سَماواتٍ وَ مِنَ الأرْضِ مِثْلَهُنَّ یتَنَزَّلُ الأمْرُ بَینَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ عَلی کلِّ شَیءٍ قَدِیرٌ [طلاق/12] .

3. عمل

الَّذِی خَلَقَ الْمَوْتَ وَ الْحَیاهَ لِیبْلُوَکمْ أَیکمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [ملک/2] .

عبادت : لِیعْبُدُونِ

معرفت : لِتَعْلَمُوا

عمل : لِیبْلُوَکمْ

معرفت نسبت به علم و قدرت خدا : لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللّهَ عَلی کلِّ شَیءٍ قَدِیرٌ وَ أَنَّ اللّهَ قَدْ أَحاطَ بِکلِّ شَیءٍ عِلْماً [طلاق/12] .

این اهدافی که قرآن بر شمرده بعضی مقدمه بعضی دیگرند.

آگاهی و معرفت ، مقدمه عبادت و بندگی و عبادت و

بندگی مقدمه ای برای آزمون و تربیت بشر و آن هم مقدمه ای برای بهره گیری از رحمت خداو لذلکم خلقتم [نمونه ، ج24 ، ص264] .

قَالَ الْحُسَینُ (ع) : أیها الناس إن الله جل ذکره ما خلق العباد إلا لیعرفوه فإذا عرفوه عبدوه فإذا عبدوه استغنوا بعبادته عن عباده من سواه

2. آفرینش انسان

1. رحمت

إِلاّ مَنْ رَحِمَ رَبُّک وَ لِذلِک خَلَقَهُمْ [هود/119] .

2. عبادت

وَ ما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الإِْنْسَ إِلاّ لِیعْبُدُونِ [ذاریات/56] .

1. هدف از عبادت

لِیعْبُدُونِ

یعنی چه؟

مقصود از عبادت یک سلسله حرکات و اوراد نیست. بلکه عبادت یعنی انسان :

1. دستگاه طبیعت را گهواره ای برای خود بداند که او را بحرکت در می آورد.

2. طبیعت را دبستان و دبیرستان و دانشگاه و آزمایشگاهی بداند که گنجهای نهفته در وجود انسان را به ظهور رسانده و قابل بهره برداری می کند.

3. بداند هستی در مسیرإِنّا لِلّهِ وَ إِنّا إِلَیهِ راجِعُونَ [بقره/156] . است.

در این صورت با عقیده همه جا می شود معبد و هر کاری می شود عبادت.

این عبادت یعنی در راه او بودن ، رنگ او را داشتن. از بیل زدن روستا تا جارو کردن کارگاه تا چشم پوشی از میلیاردها ثروت در خدمت انسانها تا مطالعه دانش برای رسیدن به واقعیات تا مدیریت صحیح کارفرما همه با شرائط فوق می شود عبادت.

پس : تا کسی از قلمرو حیات معمولی بیرون نرود شایستگی سؤال از هدف حیات واقعی را ندارد.

پس : بیائیم فلسفه حیات را از کسانی بپرسیم که نبض حیات واقعی آنها می زند نه مرده های زنده نما.

پرسیدن فلسفه زندگی از چنگیز و فروید که هر کدام بخشی از حیات را نادیده می گیرند بی

نتیجه است.

مزایای حیات ارتباط مستقیم با سازمان مغزی و روانی انسانها دارد.

این انسان است که می گوید عسل شیرین است ، گل زیبا است ، میوه خوشمزه است ، اگر انسان را جدا کنیم موجودات با هم فرقی ندارند. زهر با عسل ، گل با خار ، این انسان است که می گوید ثروت و مقام و آزادی و شهوت و دانش یک امتیاز است. اینها امتیاز بودن خود را از انسان گرفته اند. همه سایه انسان هستند اشتباه بزرگ این است که در این سایه ها بدنبال هدف بگردیم.

3. امتحان

امتحان (شکوفائی استعدادها) وَ هُوَ الَّذِی خَلَقَ السَّماواتِ وَ الأَْرْضَ فِی سِتَّهِ أَیامٍ وَ کانَ عَرْشُهُ عَلَی الْماءِ لِیبْلُوَکمْ أَیکمْ أَحْسَنُ عَمَلاً [هود/7] . این آیه ارزش هر انسان را به حسن عمل او می داند.

4. حکمت

روی هشام بن الحکم أنه سأل الزندیق أبا عبد الله (ع) : "لأی عله خلق الخلق و هو غیر محتاج إلیهم و لا مضطر إلی خلقهم و لا یلیق بهالعبث بنا قال خلقهم لإظهار حکمته و إنفاذ علمه و إمضاء تدبیره" [احتجاج ، ج2 ، ص338] .

5. اخلاص

علی (ع) : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : یقول الله تعالی یا ابن آدم لم أخلقک لأربح علیک إنما خلقتک لتربح علی فاتخذنی بدلا من کل شیء فإنی ناصر لک من کل شیء [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج20 ، ص319] .

هدف نهایی عبادت خالی از شرک است.

وَعَدَ اللّهُ الَّذِینَ آمَنُوا مِنْکمْ وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ لَیسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِی الأَْرْضِ کمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَیمَکنَنَّ لَهُمْ دِینَهُمُ الَّذِی ارْتَضی لَهُمْ وَ لَیبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْناً یعْبُدُونَنِی لا یشْرِکونَ بِی شَیئاً [نور/55

.]

8. هدف از زندگی

1. این سؤال سابقه تاریخی دارد.

افلاطون می گوید : کسی که نمی داند از کجا آمده است و به کجا می رود و هدف از زندگی چیست. باید منکر خویشتن باشد.

3. قرآن حدود 100 مرتبه درباره حیات و تفسیر آن و هدف آن سخن گفته.

4. می توان گفت : سؤال از فلسفه و هدف زندگی از نظر تاریخی مساوی تاریخ هوشیاری بشر است.

5. در قرن ما به خصوص در غرب احساس پوچی غوغا می کند.

6. اول باید دید چه تفسیری از زندگی داریم. کیفیت سؤال با چگونگی تفسیر زندگی رابطه دارد.

سؤال یک فیلسوف با سؤال یک تبهکار فرق دارد.

7. سؤال به منزله علامت (ایست) در موقع گم شدن است. سطحی بودن سؤال نشانه موقعیت متزلزل مسائل است.

8. در حقیقت بانگ فلسفه زندگی چیست؟ به ناله انسانهای فشرده در آهن پاره های عصر ماشین بیشتر شباهت دارد تا سؤالی حکیمانه .

9. پاسخ سوال سطحی جواب سطحی است.

کودکی چهارساله از پدرش می پرسد : پدر جان ، این شخص چه می کند؟

پدر می گوید : کار می کند. و آجر قالب می زند.

کودک می پرسد : برای چه کار می کند. پدر می گوید : برای این که مزد بگیرد.

همین پاسخ کودک را قانع می کند اما اگر این سؤال را ابن خلدون و مارکس بپرسد پاسخ عمیق لازم است.

هدف زندگی هر چیز خارج از آن چیز است. هدف دنیا خارج دنیا است.

نباید در این دنیا بدنبال هدف باشیم.

قرآن می گوید : همه هستی برای انسان است. پس می شود گفت : اصل انسان و هستی سایه اوست. حالا چطور ممکن است هدف یک شی ء در سایه او باشد.

پس اگر بخواهیم واقعاً هدف را بدانیم باید از دنیا و جاذبه هایش

خود را بیرون بکشیم تحت تأثیر مال و شهوت و مقام.....نباشیم.

آنگاه از صاحب دنیا بپرسیم در آفرینش جهان چه حکمتی داشتی ؟

وقتی از عالم ماده بیرون آمدیم حیات را با دیدی عمیق تر و چند بعدی می بینیم. که شام ماده و ماوراء ماده می بینیم و احساس می کنیم هدف خیلی بالا و مقدس است.

هدف انسان آغاز حرکت از خاک و رسیدن به افلاک است.إِنّا إِلَیهِ راجِعُونَ

[بقره/156] .

اسلام می خواهد انسانی تربیت کند که می گوید : تمام من از خداست.

قُلْ إِنَّ صَلاتِی وَ نُسُکی وَ مَحْیای وَ مَماتِی لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ [انعام/161] .

وَ ما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الْإِنْسَ إِلاّ لِیعْبُدُونِ [ذاریات/56] .

وقتی از عالم ماده دل بریدیم هدفهای خاکی برای ما ناچیز می شود.

همه می خواهند به دنیا برسند امام علی (ع) حاضر نیست حتی به قیمت ظلم به یک مورچه همه افلاک را تحویل بگیرد چرا؟ چون معصیت خداست : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : وَ اللَّهِ لَوْ أُعْطِیتُ الْأَقَالِیمَ السَّبْعَةَ بِمَا تَحْتَ أَفْلَاکهَا عَلَی أَنْ أَعْصِی اللَّهَ فِی نَمْلَةٍ أَسْلُبُهَا جُلْبَ شَعِیرَةٍ مَا فَعَلْتُهُ [نهج البلاغه ، خطبه 224] .

همه مردم را برای دنیا می خواهند اما امام علی (ع) مردم را برای خدا : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : إِنِّی أُرِیدُکمْ لِلَّهِ وَ أَنْتُمْ تُرِیدُونَنِی لِأَنْفُسِکمْ [نهج البلاغه ، خطبه 136] .

انسان وقتی از عالم ماده دل برید دریچه های تازه ای برویش باز می شود. حیات و زندگی برایش معنای وسیعی پیدا می کند.

روح انسان و شگفتیهای روح انسان برایش کشف می شود. ظرافت و نیرومندی و توانائیهای انسان را در می یابد ، می بیند این انسان تلخ ترین حوادث روزگار را نوش می کند و از

شیرین ترین لذتها چشم می پوشد. توجه دارید که این حیات برای گروههای مذکور اصلا مطرح نبود.

توجه ! توجه ! تا گام به مرحله عالی گذاشته نشود سایه حیات از هدف تشخیص داده نمی شود.

9. ریشه سؤال از هدف زندگی

1. شکست عاطفی

عاشقی در اوج عشق معشوقش را از دست می دهد. عصبانی و بی قرار می پرسد : راستی هدف از زندگی چیست؟

2. شکست اقتصادی

تاجری ورشکسته می شود ، زندگیش متلاشی می شود ، دنیابر او تنگ شده ، گوشه زندان در فکر فرو رفته ، راستی هدف از زندگی چیست؟

3. سختی زندگی

پدری عیالمند ، بی خانه ، مریض دار ، وارد منزل می شود. از فشار زندگی به تنگ آمده می پرسد : زندگی برای چیست؟

4. رفاه افراطی

جوانی از اول عمرش در ناز و نعمت بزرگ شده. خانه مجلل ، غذاهای متنوع ، آسایش مطلق ، زندگی برایش تکراری و تهوع آور شده. گاهی بطور زود گذر می پرسد : فلسفه زندگی چیست؟

5. کم تجربگی وخام بودن

نوجوانی ، خام است که هنوز درک درستی از مفهوم حیات ندارد.

6. غرور علمی

دانشجو و دانشمندی است و توانسته تحصیلاتی کسب کند. غرور علمی او را گرفته. با عجله می خواهد هدف کل هستی را بفهمد. در حالی که هنوز

رازهای فراوانی در اجزاء هستی حتی در بخش ماده است که هنوز کشف نشده.

7. تقلید از دانشمندان و متفکران

گروهی به طور تقلید می خواهند قیافه روشنفکری به خود بگیرند. دست زیر چانه می گذارند و با قیافه متفکرانه می پرسند : فلسفه زندگی چیست؟

8. رهبری مادی

از آنجا که دردها ، تلخیها ، ناکامیهای زندگی بشر فراوان است گروهی با بیان و تصویر و کنار هم گذاشتن این جنبه از زندگی به مردم القاء می کنند. که هدف از این

زندگی چیست؟ این گروه گرچه قیافه مردمی ، توده ای ، دلسوز ، و خیر خواه دارند اما در واقع می خواهند رهبری طیف عظیمی را بدست بگیرند.

9. لذت نبردن کافی

گروهی چون فلسفه زندگی را حداکثر لذت و حد ا قل درد می دانند به محض اینکه خاری در پایشان فرو می رود فریادشان بلند می شود.

بَینَا هُوَ یضْحَک إِلَی الدُّنْیا وَ تَضْحَک إِلَیهِ فِی ظِلِّ عَیشٍ غَفُولٍ إِذْ وَطِئَ الدَّهْرُ بِهِ حَسَکهُ [نهج البلاغه ، خطبه 221] .

10.توجه صرف بعالم مادی

گروهی فلسفه حیات را در عالم ماده می جویند و هر چه کاوش می کنند به نتیجه چشمگیر نمی رسند و ارضاع نمی شوند.

نتیجه : سؤال این گروهها درباره هدف و فلسفه زندگی به هیچ وجه واقعی نیست.

10. هدف زندگی از دید قرآن

تشبیه حیات دنیا از افق قرآن

وَ اضْرِبْ لَهُمْ مَثَلَ الْحَیاهِ الدُّنْیا کماءٍ أَنْزَلْناهُ مِنَ السَّماءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَباتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِیماً تَذْرُوهُ الرِّیاحُ [کهف/45] .

إِنَّما مَثَلُ الْحَیاهِ الدُّنْیا کماءٍ أَنْزَلْناهُ مِنَ السَّماءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَباتُ الْأَرْضِ مِمّا یأْکلُ النّاسُ وَ الْأَنْعامُ [یونس/24] .

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَیاهُ الدُّنْیا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِینَهٌ وَ تَفاخُرٌ بَینَکمْ وَ تَکاثُرٌ فِی الْأَمْوالِ وَ الْأَوْلادِ کمَثَلِ غَیثٍ أَعْجَبَ الْکفّارَ نَباتُهُ ثُمَّ یهِیجُ فَتَراهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ یکونُ حُطاماً [حدید/20] .

جمع سه آیه :

1.حیات یک پدیده آسمانی است : کماءٍ أَنْزَلْناهُ [یونس/24] .

2. زندگی بشر مثل زندگی نباتات زود گذر ، ناپایدار و در معرض نابودی است.

ثُمَّ یهِیجُ فَتَراهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ یکونُ حُطاماً [حدید/20] .

3. حیات دنیا زیبا و فریبنده است.

4. پرورشگاه انسان ، دانشگاه انسان همین دنیای خاکی است.

1. قرآن حیات را از جنبه های مختلفی مطرح کرده :

الف

: حیات معمولی و ابتدائی 69 مورد در قرآن مطرح شده

وَ مَا الْحَیاهُ الدُّنْیا إِلاّ لَعِبٌ وَ لَهْوٌ [انعام/32] .

وَ مَا الْحَیاهُ الدُّنْیا إِلاّ مَتاعُ الْغُرُورِ [حدید/20] .

وَ مَا الْحَیاهُ الدُّنْیا فِی الآْخِرَهِ إِلاّ مَتاعٌ [رعد/26] .

فَما مَتاعُ الْحَیاهِ الدُّنْیا فِی الآْخِرَهِ إِلاّ قَلِیلٌ [توبه/38] .

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَیاهُ الدُّنْیا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِینَهٌ [حدید/20] .

قرآن می گوید : اطلاعات بشر از همین حیات ظاهری هم اندک است ، چه رسد به حیات بالاتر.

یعْلَمُونَ ظاهِراً مِنَ الْحَیاهِ الدُّنْیا [روم/7] .

حالا نگاهی داشته باشیم به تشبیهات قرآن.

11. هدف شناس

از مارکس و یا فروید یا چنگیز و صدام کسیکه انسان را نفهمیده یا از یک زاویه دیده چگونه می تواند هدف را بشناسد.

12. تمایلات

1. مادی

1. تمایلات مادی مثل : تغذیه.

2. روحی پائین وبالا

تمایلات روحی پائین مثل : نیاز به شادی و تفریح.

تمایلات روحی بالا مثل : آرمانهای بلند ، آزادی و...

3. خوددوستی

يعْلَمُونَ ظاهِراً مِنَ الْحَياهِ الدُّنْيا [روم/7] .

4. حب بقاء

يوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يعَمَّرُ أَلْفَ سَنَهٍ [بقره/96] .

هل اولئک علی شجره الخلد و ملک لا یبلی [طه ، 120] .

لا أُحِبُّ الآفِلِينَ [انعام/76] .

1.همبستگی اجتماعی

1.عوامل همبستگی

1.فردی

1.شاد کردن مردم

أَبَا الْحَسَنِ (ع) يقُولُ : إِنَّ لِلَّهِ عِبَاداً فِی الْأَرْضِ يسْعَوْنَ فِی حَوَائِجِ النَّاسِ هُمُ الْآمِنُونَ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ مَنْ أَدْخَلَ عَلَی مُومِنٍ سُرُوراً فَرَّحَ اللَّهُ قَلْبَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ [کافی ، ج2 ، ص197] .

مَنْ سَرَّ مُومِناً فَقَدْ سَرَّنِی وَ مَنْ سَرَّنِی فَقَدْ سَرَّ اللَّهَ [کافی ، ج2 ، ص188] .

2.عدالت

إِنَّ اللّهَ يأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسانِ وَ إِيتاءِ ذِی الْقُرْبی [نحل ، 90] .

3.احسان

وَ لا تَنْسَ نَصِيبَک مِنَ الدُّنْيا وَ أَحْسِنْ کما أَحْسَنَ اللّهُ إِلَيک [قصص ، 77] .

4.تقوی (عمل صالح)

فَأَمّا مَنْ أَعْطی وَ اتَّقی. وَ صَدَّقَ بِالْحُسْنی. فَسَنُيسِّرُهُ لِلْيسْری [لیل ، 5] .

رسول خدا (ص) فرمود : روز قیامت مردی را به پای حساب می آورند و می گویند از خودت دفاع کن. می گوید : خداوندا مرا آفریدی و هدایتم

کردی و وسایل زندگی را برایم فراهم آوردی ، من هم همیشه به بندگان تو رسیدگی کرده و احتیاجات آنان را برطرف کردم تا این که حساب امروزرا برایم آسان گردانی. پیام می رسد : صَدَقَ عَبْدِی أَدْخِلُوهُ الْجَنَّهَ [وسائل الشیعه ، ج21 ، ص545] .

5.سخاوت

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) یقُولُ : "خِیارُکمْ سُمَحَاوکمْ وَ شِرَارُکمْ

بُخَلَاوكمْ" [كافى ، ج4 ، ص41] .

2.اجتماعى

1.نفع رسانى به مردم

أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) يقُولُ : سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ قَالَ أَنْفَعُ النَّاسِ لِلنَّاسِ [كافى ، ج2 ، ص164] .

2.عدم خستگى از خدمت رسانى به مردم

1 قَالَ على (ع) لِجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِى "يا جَابِرُ ... مَنْ كثُرَتْ نِعَمُ اللَّهِ عَلَيهِ كثُرَتْ حَوَائِجُ النَّاسِ إِلَيهِ فَمَنْ قَامَ لِلَّهِ فِيهَا بِمَا يجِبُ فِيهَا عَرَّضَهَالِلدَّوَامِ وَ الْبَقَاءِ وَ مَنْ لَمْ يقُمْ فِيهَا بِمَا يجِبُ عَرَّضَهَا لِلزَّوَالِ وَ الْفَنَاءِ" [نهج البلاغه ، حكمت 372] .

2 عَنِ الْحُسَينِ بْنِ عَلِى (ع) أَنَّهُ قَالَ : اعْلَمُوا أَنَّ حَوَائِجَ النَّاسِ إِلَيكمْ مِنْ نِعَمِ اللَّهِ عَلَيكمْ فَلَا تَمَلُّوا النِّعَمَ فَتَتَحَوَّلُ إِلَى غَيرِكمْ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص369] .

3 قال له (على عليه السلام) رجل أوصنى فقال على (ع) : " أوصيک أن لا يكونن لعمل الخير عندک غايه فى الكثره و لا لعمل الإثم عندک غايهفى القله" [بحارالأنوار ، ج75 ، ص49] .

عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ (ع) : قَالَ أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَى مُوسَى (ع) أَنَّ مِنْ عِبَادِى مَنْ يتَقَرَّبُ إِلَى بِالْحَسَنَهِ فَأُحَكمُهُ فِى الْجَنَّهِ فَقَالَ مُوسَى يا رَبِّ وَ مَاتِلْک الْحَسَنَهُ قَالَ يمْشِى مَعَ أَخِيهِ الْمُومِنِ فِى قَضَاءِ حَاجَتِهِ قُضِيتْ أَوْ لَمْ تُقْضَ [كافى ، ج2 ، ص195] .

سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ (ع) يقُولُ : "مَنْ أَتَاهُ أَخُوهُ الْمُومِنُ فِى حَاجَهٍ فَإِنَّمَا هِى رَحْمَهٌ مِنَ اللَّهِ تَبَارَک وَ تَعَالَى سَاقَهَا إِلَيهِ فَإِنْ قَبِلَ ذَلِک فَقَدْ وَصَلَهُ بِوَلَايتِنَا وَ هُوَ مَوْصُولٌ بِوَلَايهِ اللَّهِ" [كافى ، ج2 ، ص196] .

عَنِ الصَّادِقِ (ع) عَنْ

أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) الْمُومِنُونَ إِخْوَهٌ يقْضِى بَعْضُهُمْ حَوَائِجَ بَعْضٍ فَبَقْضَاءِ بَعْضِهِمْ حَوَائِجَ بَعْضٍ يقْضِى اللَّهُ حَوَائِجَهُمْ يوْمَ الْقِيامَهِ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص403] .

3.امر به معروف

لا خَيرَ فِى كثِيرٍ مِنْ نَجْواهُمْ إِلاّ مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَهٍ أَوْ مَعْرُوفٍ [نساء ، 114] .

4.شرکت درنیکو کاری

قال رَسُولُ اللَّهِ (ص) : رَحِمَ اللَّهُ وَلَداً أَعَانَ وَالِدَيهِ عَلَى بِرِّهِ وَ رَحِمَ وَالِداً أَعَانَ وَلَدَهُ عَلَى بِرِّهِ وَ رَحِمَ اللَّهُ جَاراً أَعَانَ جَارَهُ عَلَى بِرِّهِ رَحِمَ اللَّهُ رَفِيقاأَعَانَ رَفِيقَهُ عَلَى بِرِّهِ وَ رَحِمَ اللَّهُ خَلِيطاً أَعَانَ خَلِيطَهُ عَلَى بِرِّهِ وَ رَحِمَ اللَّهُ رَجُلًا أَعَانَ سُلْطَانَهُ عَلَى بِرِّهِ [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص378] .

1 اگر دین ندارید پس انسانیت کجا رفته

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) ...فَهَبْ أَنَّهُ لَا ثَوَابَ يرْجَى وَ لَا عِقَابَ يتَّقَى أَ فَتَزْهَدُونَ فِى مَكارِمِ الْأَخْلَاقِ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص437] .

2 اگر توانایی مالی ندارید لااقل واسطه بشوید

1 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ يشْفَعْ شَفَاعَهً حَسَنَهً أَوْ يأْمُرْ بِمَعْرُوفٍ أَوْ ينْهَ عَنْ مُنْكرٍ أَوْ دَلَّ عَلَى خَيرٍ أَوْ أَشَارَ بِهِ فَهُوَ شَرِيک... [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص178] .

2 عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) : قَالَ مَنْ كانَ وَصُولًا لِإِخْوَانِهِ بِشَفَاعَهٍ فِى دَفْعِ مَغْرَمٍ أَوْ جَرِّ مَغْنَمٍ ثَبَّتَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ قَدَمَيهِ يوْمَ تَزِلُّ فِيهِ الْأَقْدَامُ [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص342] .

3 عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : لَوْ جَرَى الْمَعْرُوفُ عَلَى ثَمَانِينَ كفّاً لَأُجِرُوا كلُّهُمْ فِيهِ مِنْ غَيرِ أَنْ ينْقَصَ صَاحِبُهُ مِنْ أَجْرِهِ شَيئاً [كافى ، ج4 ، ص17] .

5.رعایت حقوق دیگران

قُلْتُ لِأَبِى عَبْدِ

اللَّهِ (ع) مَا حَقُّ الْمُومِنِ عَلَى الْمُومِنِ قَالَ : " إِنَّ مِنْ حَقِّ الْمُومِنِ عَلَى الْمُومِنِ الْمَوَدَّهَ لَهُ فِی صَدْرِهِ وَ الْمُوَاسَاهَ لَهُ فِی مَالِهِ وَ الْخَلَفَ لَهُ فِی أَهْلِهِ وَ النُّصْرَهَ لَهُ عَلَى مَنْ ظَلَمَهُ" [کافی ، ج2 ، ص171] .

6.کمک به مستضعفین

امداد آموزشی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَن أَعانَ ضَعیفا فی فَهْمِهِ وَ مَعرِفَتِهِ فلقنه حجته عَلَى خَصْمِ الدّینِ طُلاب الباطِلِ أَعانَهُ اللهُ عِندَ سَکراتِ المَوتِ عَلَى شَهادَهأَن لاَ إِلهَ إِلاَ الله وَحَدَهُ لا شَریک لَهُ وَ أَن مُحَمَّدا عَبْدُهُ وَ رَسوُلُهُ ... [بحارالأنوار ، ج72 ، ص21] .

امداد درمانی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَعَانَ ضَعِیفاً فِی بَدَنِهِ عَلَى أَمْرِهِ أَعَانَهُ اللَّهُ عَلَى أَمْرِهِ وَ نَصَبَ لَهُ فِی الْقِیامَهِ مَلَائِکَهً یعِینُونَهُ عَلَى قَطْعِ تِلْک الْأَهْوَالِ وَ عُبُورِتِلْک الْخَنَادِقِ مِنَ النَّارِ حَتَّی لَا تُصِیبَهُ مِنْ دُخَانِهَا وَ لَا سُمُومِهَا وَ عَلَى عُبُورِ الصِّرَاطِ إِلَى الْجَنَّهِ سَالِماً آمِناً [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص415] .

7.خدمت رسانی

قال رسول الله (ص) : مَنْ أَخْدَمَ أَخَاهُ أَخْدَمَهُ اللَّهُ مِنَ الْوِلْدَانِ الْمُخَلَّدِینَ وَ أَسْکنَهُ مَعَ أَوْلِیائِهِ الطَّاهِرِینَ [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص209] .

عن الصادق (ع) : المؤمنون بعضهم لبعض قیل و کیف یکونون خدما بعضهم لبعض؟

قال له (على علیه السلام) رجل أوصنی فقال على (ع) أوصیک أن لا یکونن لعمل الخیر عندک غایه فی الکثره و لا لعمل الإثم عندک غایهفی القله [بحارالأنوار ، ج75 ، ص49] .

عَنِ الْحُسَینِ بْنِ عَلِی (ع) أَنَّهُ قَالَ : اعْلَمُوا أَنَّ حَوَائِجَ النَّاسِ إِلَیکمْ مِنْ نِعَمِ اللَّهِ عَلَیکمْ فَلَا تَمَلُّوا النِّعَمَ فَتَتَحَوَّلُ إِلَى غَیرِکمْ [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص369] .

عَنْ جَعْفَر بْن

مُحَمَّدٍ (ع) قَالَ : امْتَحِنُوا شِيعَتَنَا عِنْدَ ثَلَاثٍ عِنْدَ مَوَاقِيتِ الصَّلَاهِ كيفَ مُحَافَظَتُهُمْ عَلَيهَا وَ عِنْدَ أَسْرَارِهِمْ كيفَ حِفْظُهُمْ لَهَا عِنْدَ عَدُوِّنَا وَ إِلَى أَمْوَالِهِمْ كيفَ مُوَاسَاتُهُمْ لِإِخْوَانِهِمْ فِيهَا [وسائل الشيعه ، ج4 ، ص112] .

عَنْ جَابِرٍ قَالَ سَمِعْتُهُ يقُولُ : "إِنَّ أُنَاساً أَتَوْا أَبَا جَعْفَرٍ (ع) فَسَأَلَهُمْ عَنِ الشِّيعَهِ هَلْ يعُودُ غَنِيهُمْ عَلَى فَقِيرِهِمْ وَ هَلْ يعُودُ صَحِيحُهُمْ عَلَى مَرِيضِهِمْ وَ هَلْ يعْرِفُونَ ضَعِيفَهُمْ وَ هَلْ يتَزَاوَرُونَ وَ هَلْ يتَحَابُّونَ وَ هَلْ يتَنَاصَحُونَ فَقَالَ الْقَوْمُ وَ مَا هُمُ الْيوْمَ كذَلِک فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) لَيسَ هُمْ بِشَىءٍ حَتَّى يكونُوا كذَلِک" [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص309] .

7.سرپرستی ایتام

سرپرستی و اداره چند خانواده فقیر

عَنْ أَبِى جَعْفَرٍ (الباقر) (ع) فِى حَدِيثٍأَنَّ عَلِى بْنَ الْحُسَين (ع) .... كانَ يعُولُ مِائَهَ أَهْلِ بَيتٍ مِنْ فُقَرَاءِ الْمَدِينَهِ وَ كانَ يعْجِبُهُ أَنْ يحْضُرَ طَعَامَهُ الْيتَامَى وَ الْأَضِرَّاءُ وَ الزَّمْنَى وَ الْمَسَاكينُ الَّذِينَ لَا حِيلَهَ لَهُمْ وَ كانَ ينَاوِلُهُمْ بِيدِهِ وَ مَنْ كانَ لَهُ مِنْهُمْ عِيالٌ حَمَّلَهُ مِنْ طَعَامِهِ.... [وسائل الشيعه ، ج9 ، ص397] .

8.کمک به نابینایان و ناشنوایان

قال رسول الله (ص) : مَنْ قَادَ أَعمى أَربَعينَ خُطْوَه غَفَرَ اللّهُ لَه [بحارالأنوار ، ج30 ، ص414] .

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) أَنَّهُ قَالَ فِى آخِرِ خُطْبَهٍ خَطَبَهَا : " وَ مَنْ قَادَ ضَرِيراً إِلَى مَسْجِدِهِ أَوْ إِلَى مَنْزِلِهِ أَوْ لِحَاجَهٍ مِنْ حَوَائِجِهِ كتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكلِّ قَدَمٍ رَفَعَهَا وَ وَضَعَهَا عِتْقَ رَقَبَهٍ وَ صَلَّتْ عَلَيهِ الْمَلَائِكهُ حَتَّى يفَارِقَهُ..." [وسائل الشيعه ، ج16 ، ص343] .

عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ (ع) : قَالَ إِسْمَاعُ الْأَصَمِّ مِنْ غَيرِ تَضَجُّرٍ صَدَقَهٌ هَنِيئَهٌ [وسائل الشيعه ، ج12 ، ص134] .

3.اقتصادی

1.بخشش

وایثار

فَأَمّا مَنْ أَعْطی وَ اتَّقی. وَ صَدَّقَ بِالْحُسْنی. فَسَنُیسِّرُهُ لِلْیسْری [لیل ، 5 7]

وَ یوثِرُونَ عَلی أَنْفُسِهِمْ وَ لَوْ کانَ بِهِمْ خَصاصَهٌ [حشر ، 8 9]

سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) یقُولُ : "خِیارُکمْ سُمَحَاوکمْ وَ شِرَارُکمْ بُخَلَاوکمْ" [کافی ، ج4 ، ص41] .

فَمَنْ یعْمَلْ مِنَ الصّالِحاتِ وَ هُوَ مُومِنٌ فَلا کفْرانَ لِسَعْیهِ وَ إِنّا لَهُ کاتِبُونَ [أنبیاء ، 94] .

اساس جامعه رشید

وَ قَالَ (ع) لِجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِی : "یا جَابِرُ قِوَامُ الدِّینِ وَ الدُّنْیا بِأَرْبَعَهٍ عَالِمٍ یسْتَعْمِلُ عِلْمَهُ وَ جَاهِلٍ لَا یسْتَنْکِفُ أَنْ یتَعَلَّمَ وَ جَوَادٍ لَا یبْخَلُ بِمَعْرُوفِهِ وَ فَقِیرٍ لَا یبِیعُ آخِرَتَهُ بِدُنْیاهُ فَإِذَا ضَیعَ الْعَالِمُ عِلْمَهُ اسْتَنْکفَ الْجَاهِلُ أَنْ یتَعَلَّمَ وَ إِذَا بَخِلَ الْغَنِی بِمَعْرُوفِهِ بَاعَ الْفَقِیرُ آخِرَتَهُ بِدُنْیاهُ" [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج19 ، ص303] .

امداد ، عامل قرب است

قال أبو عبد الله (ع) : تَقَرَّبوا إِلی اللهِ تَعالی بِمُواساهِ إِخوانِکم [بحارالأنوار ، ج71 ، ص391] .

2.امر به صدقه

لا خَیرَ فِی کثِیرٍ مِنْ نَجْواهُمْ إِلاّ مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَهٍ أَوْ مَعْرُوفٍ [نساء ، 114] .

3.اشتراک در معاش

بهترین معاش

دخلت علی أبی الحسن الرضا (ع) فقال لی : "یا علی من أحسن الناس معاشا قلت یا سیدی أنت أعلم به منی فقال (ع) : یا علی من حسن معاش غیره فی معاشه" [بحارالأنوار ، ج75 ، ص341] .

4.رسیدگی به نیازهای مالی دیگران

درسی برای ثروتمندان (به یک کمک قانع نباشید)

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : لِعَمَّارٍ السَّابَاطِی : " یا عَمَّارُ أَنْتَ رَبُّ مَالٍ کثِیرٍ قَالَ نَعَمْ جُعِلْتُ فِدَاک قَالَ

فَتُودِّی مَا افْتَرَضَ اللَّهُ عَلَیک مِنَ الزَّکاهِ فَقَالَ نَعَمْ قَالَ فَتُخْرِجُ الْحَقَّ الْمَعْلُومَ مِنْ مَالِک قَالَ نَعَمْ قَالَ فَتَصِلُ قَرَابَتَک قَالَ نَعَمْ قَالَ وَ تَصِلُ إِخْوَانَک قَالَ نَعَمْ فَقَالَ یا عَمَّارُ إِنَّ الْمَالَ یفْنَی وَ الْبَدَنَ یبْلَی وَ الْعَمَلَ یبْقَی وَ الدَّیانَ حَی لَا یمُوتُ یا عَمَّارُ إِنَّهُ مَا قَدَّمْتَ فَلَنْ یسْبِقَک وَ مَا أَخَّرْتَ فَلَنْ یلْحَقَک" [کافی ، ج3 ، ص501] .

4.سیاسی

1.حفظ اسرار

عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (ع) قَالَ : امْتَحِنُوا شِیعَتَنَا عِنْدَ ثَلَاثٍ عِنْدَ مَوَاقِیتِ الصَّلَاهِ کیفَ مُحَافَظَتُهُمْ عَلَیهَا وَ عِنْدَ أَسْرَارِهِمْ کیفَ حِفْظُهُمْ لَهَا عِنْدَ عَدُوِّنَا وَ إِلَی أَمْوَالِهِمْ کیفَ مُوَاسَاتُهُمْ لِإِخْوَانِهِمْ فِیهَا [وسائل الشیعه ، ج4 ، ص112] .

عَنْ جَابِرٍ قَالَ سَمِعْتُهُ یقُولُ إِنَّ أُنَاساً أَتَوْا أَبَا جَعْفَرٍ (ع) "فَسَأَلَهُمْ عَنِ الشِّیعَهِ هَلْ یعُودُ غَنِیهُمْ عَلَی فَقِیرِهِمْ وَ هَلْ یعُودُ صَحِیحُهُمْ عَلَی مَرِیضِهِمْ وَ هَلْ یعْرِفُونَ ضَعِیفَهُمْ وَ هَلْ یتَزَاوَرُونَ وَ هَلْ یتَحَابُّونَ وَ هَلْ یتَنَاصَحُونَ؟ فَقَالَ الْقَوْمُ وَ مَا هُمُ الیوْمَ کذَلِک فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) لَیسَ هُمْ بِشَیءٍ حَتَّی یکونُوا کذَلِک" [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص309] .

2.حفظ دین ودنیا

وَ قَالَ (ع) لِجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِی : "یا جَابِرُ قِوَامُ الدِّینِ وَ الدُّنْیا بِأَرْبَعَهٍ عَالِمٍ یسْتَعْمِلُ عِلْمَهُ وَ جَاهِلٍ لَا یسْتَنْکِفُ أَنْ یتَعَلَّمَ وَ جَوَادٍ لَا یبْخَلُ بِمَعْرُوفِهِ وَ فَقِیرٍ لَا یبِیعُ آخِرَتَهُ بِدُنْیاهُ فَإِذَا ضَیعَ الْعَالِمُ عِلْمَهُ اسْتَنْکفَ الْجَاهِلُ أَنْ یتَعَلَّمَ وَ إِذَا بَخِلَ الْغَنِی بِمَعْرُوفِهِ بَاعَ الْفَقِیرُ آخِرَتَهُ بِدُنْیاهُ" [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج19 ، ص303] .

2.موانع همبستگی

1.بی تفاوتی

هشدار به بی تفاوت ها

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ (ع) : ..مَا عَذَّبَ اللَّهُ أُمَّهً إِلَّا عِنْدَ اسْتِهَانَتِهِمْ بِحُقُوقِ فُقَرَاءِ

إِخْوَانِهِمْ [مستدرک الوسائل ، ج9 ، ص50] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَصْبَحَ لَا يهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيسَ بِمُسْلِمٍ [کافی ، ج2 ، ص163] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ : أَيمَا مُومِنٍ مَنَعَ مُومِناً شَيئاً مِمَّا يحْتَاجُ إِلَيهِ وَ هُوَ يقْدِرُ عَلَيهِ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ مِنْ عِنْدِ غَيرِهِ أَقَامَهُ اللَّهُ يوْمَ الْقِيامَهِ مُسْوَدّاًوَجْهُهُ مُزْرَقَّةً عَينَاهُ مَغْلُولَةً يدَاهُ إِلَی عُنُقِهِ فَيقَالُ هَذَا الْخَائِنُ الَّذِی خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ ثُمَّ يومَرُ بِهِ إِلَی النَّارِ [کافی ، ج2 ، ص367] .

به اموال خود مغرور نشوید

أَ يحْسَبُونَ أَنَّما نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مالٍ وَ بَنِينَ نُسارِعُ لَهُمْ فِی الْخَيراتِ بَلْ لا يشْعُرُونَ [مؤمنون ، 55-56] .

علی (ع) در ذیل این آیه می فرماید : فَإِنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ يخْتَبِرُ عِبَادَهُ الْمُسْتَكبِرِينَ فِی أَنْفُسِهِمْ بِأَوْلِيائِهِ الْمُسْتَضْعَفِينَ فِی أَعْينِهِمْ [نهج البلاغه ، خطبه 192] .

شانه خالی نکنید

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّهُ قَالَ عَجِبْتُ لِرَجُلٍ يأْتِيهِ أَخُوهُ الْمُسْلِمُ فِی حَاجَهٍ فَيمْتَنِعُ عَنْ قَضَائِهَا وَ لَا يرَی نَفْسَهُ لِلْخَيرِ أَهْلاً [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص437] .

2.بخل

سیمای بخیل

وَ قَالَ علی (ع) : عَجِبْتُ لِلْبَخِيلِ ... طَلَبَ فَيعِيشُ فِی الدُّنْيا عَيشَ الْفُقَرَاءِ وَ يحَاسَبُ فِی الْآخِرَهِ حِسَابَ الْأَغْنِياءِ [نهج البلاغه ، حکمت 126] .

مَن قَبَضَ يدَهُ مَخافَهَ الفَقرِ فَقَد تَعَجَّلَ الفَقرَ [غررالحکم ، ص293] .

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّهُ قَالَ إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ فِی أَمْوَالِ الْأَغْنِياءِ أَقْوَاتَ الْفُقَرَاءِ فَمَا جَاعَ فَقِيرٌ إِلَّا بِمَا مَنَعَ غَنِی وَ اللَّهُ تَعَالَی سَائِلُهُمْ عَنْ ذَلِک [وسائل الشیعه ، ج9 ، ص29] .

3.غرورمالی

4.تنفر وعملکرد ضعیف

رسول خدا در مجلس مهمانی بود که مریضی در زد.

حضرت فرمود : بیا تو. و او را روی زانوانش نشاند. یکی از افراد مجلس به نظر تنفر نگاه کرد.پس از مدتی به آن مرض مبتلا شد. [کنز العمال ، ج3 ، ص743] .

قبل از اسلام با نابینا و مریض و... اصلا هم غذا نمی شدند. در میان انصار هم یک نوع تکبری نسبت به معلولین احساس می شد. لذا آیه 61نور نازل شد :

لَیسَ عَلَی الأَْعْمی حَرَجٌ وَ لا عَلَی الأَْعْرَجِ حَرَجٌ وَ لا عَلَی الْمَرِیضِ حَرَجٌ وَ لا عَلی أَنْفُسِکمْ أَنْ تَأکلُوا مِنْ بُیوتِکمْ أَوْ ... لَیسَ عَلَیکمْ جُناحٌ أَنْ تَأکلُوا... [نور ، 61] .

امام سجادعلیه السلاماز کنار بیماران جذامی گذشت. آنان مشغول خوردن غذا بودند. سپس حضرت با خود گفت : خداوند افراد متکبر را دوست ندارد. برگشت و فرمود : من روزه هستم ، منزل من تشریف بیاورید. آن ها به منزل امام آمدند. امام هم اطعام کرد و هم هدایایی به آن هاداد. [بحار ، ج75 ، ص16] .

3.پاداش های اخروی

1.همبستگی

الَّذِینَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصّالِحاتِ طُوبی لَهُمْ وَ حُسْنُ مَآبٍ [الرعد/ 29] .

إِنْ تَک حَسَنَةً یضاعِفْها وَ یوتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْراً عَظِیماً [النساء/ 40] .

مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ خَیرٌ مِنْها وَ هُمْ مِنْ فَزَعٍ یوْمَئِذٍ آمِنُونَ [النمل/ 89] .

مَنْ جاءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها [الأنعام ، 160] .

فَمَنْ یعْمَلْ مِنَ الصّالِحاتِ وَ هُوَ مُومِنٌ فَلا کفْرانَ لِسَعْیهِ وَ إِنّا لَهُ کاتِبُونَ [الأنبیاء ، 94] .

وَ اللَّهِ لَقَضَاءُ حَاجَهِ الْمُومِنِ خَیرٌ مِنْ صِیامِ شَهْرٍ وَ اعْتِکافِهِ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص345] .سمعت أبا محمد (ع) یقول إن

فی الجنه لبابا یقال له المعروف لا یدخله إلا أهل المعروف [بحارالأنوار ، ج71 ، ص414] .

أَهْلَ الْمَعْرُوفِ فِی الدُّنْیا هُمْ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِی الْآخِرَهِ [کافی ، ج4 ، ص29] .

أَبَا الْحَسَنِ (ع) یقُولُ : إِنَّ لِلَّهِ عِبَاداً فِی الْأَرْضِ یسْعَوْنَ فِی حَوَائِجِ النَّاسِ هُمُ الْآمِنُونَ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ مَنْ أَدْخَلَ عَلَی مُومِنٍ سُرُوراً فَرَّحَ اللَّهُ قَلْبَهُ یوْمَ الْقِیامَهِ [کافی ، ج2 ، ص197] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَرْبَعَهٌ أَنَا الشَّفِیعُ لَهُمْ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ لَوْ أَتَوْنِی بِذُنُوبِ أَهْلِ الْأَرْضِ مُعِینُ أَهْلِ بَیتِی وَ الْقَاضِی لَهُمْ حَوَائِجَهُمْ عِنْدَ مَا اضْطُرُّوا إِلَیهِ وَ الْمُحِبُّ لَهُمْ بِقَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ وَ الدَّافِعُ عَنْهُمْ بِیدِهِ [وسائل الشیعه ، ج16 ، ص333] .

قال رسول الله (ص) : فإن أردتم الجواز علی الصراط سالمین و دخول الجنان غانمین فأحبوا بعد حب محمد و آله (ع) مواليه ثم إن أردتم أن یعظم محمد (ص) عند الله تعالی منازلکم فأحبوا شیعه محمد و علی و جدوا فی قضاء حوائج إخوانکم المؤمنین فإن الله تعالی إذا أدخلکم معاشر شیعتنا و محبینا الجنان نادی مناديه فی تلک الجنان قد دخلتم عبادی الجنه برحمتی فتقاسموها علی قدر حبکم لشیعه محمد و علی و قضائکم لحقوق إخوانکم المؤمنین [بحارالأنوار ، ج66 ، ص251] .

عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ (ع) : قَالَ أَوْحَی اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَی مُوسَی (ع) أَنَّ مِنْ عِبَادِی مَنْ یتَقَرَّبُ إِلَی بِالْحَسَنَهِ فَأُحَکِمُهُ فِی الْجَنَّهِ فَقَالَ مُوسَی یا رَبِّ وَ مَا تِلْکَ الْحَسَنَهُ قَالَ یمْشِی مَعَ أَخِیهِ الْمُومِنِ فِی قَضَاءِ حَاجَتِهِ قُضِیتْ أَوْ لَمْ تُقْضَ [کافی ، ج2 ، ص195] .

امداد آموزشی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص)

: مَن أَعانَ ضَعیفا فی فَهْمِهِ وَ مَعرِفَتِهِ فلقنه حجته عَلی خَصْمِ الدّینِ طُلاب الباطِلِ أَعانَهُ اللهُ عِندَ سَکراتِ المَوتِ عَلی شَهادَه أَن لا إِلهَ إِلاَ الله وَحَدَهُ لا شَریکَ لَهُ وَ أَن مُحَمَّدا عَبْدُهُ وَ رَسوُلُهُ ... [بحارالأنوار ، ج72 ، ص21] .

امداد درمانی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَعَانَ ضَعِیفاً فِی بَدَنِهِ عَلَی أَمْرِهِ أَعَانَهُ اللَّهُ عَلَی أَمْرِهِ وَ نَصَبَ لَهُ فِی الْقِیامَهِ مَلَائِکهً یعِینُونَهُ عَلَی قَطْعِ تِلْکَ الْأَهْوَالِ وَ عُبُورِ تِلْکَ الْخَنَادِقِ مِنَ النَّارِ حَتَّی لَا تُصِیبَهُ مِنْ دُخَانِهَا وَ لَا سُمُومِهَا وَ عَلَی عُبُورِ الصِّرَاطِ إِلَی الْجَنَّهِ سَالِماً آمِناً [مستدرک الوسائل ، ج12 ، ص415] .

خدمت بیماران

قال رسول الله (ص) : مَنْ أَخْدَمَ أَخَاهُ أَخْدَمَهُ اللَّهُ مِنَ الْوِلْدَانِ الْمُخَلَّدِینَ وَ أَسْکنَهُ مَعَ أَوْلِیائِهِ الطَّاهِرِینَ [وسائل الشیعه ، ج17 ، ص209] .

عن الصادق (ع) : المؤمنون بعضهم لبعض قیل و کیف یکونون خدما بعضهم لبعض؟

قال یفید بعضهم لبعض [محجه ، ج3 ، ص357] .

رسول خدا در مجلس مهمانی بود که مریضی در زد. حضرت فرمود بیا تو و او را روی زانوانش نشاند. یکی از افراد مجلس به نظر تنفر نگاه کرد.پس از مدتی به آن مرض مبتلا شد. [کنز العمال ، ج3 ، ص743] .

قبل از اسلام با نابینا و مریض و... اصلا هم غذا نمی شدند. در میان انصار هم یک نوع تکبری نسبت به معلولین احساس می شد. لذا آیه 61نور نازل شد :

لَیسَ عَلَی الأَْعْمی حَرَجٌ وَ لا عَلَی الأَْعْرَجِ حَرَجٌ وَ لا عَلَی الْمَرِیضِ حَرَجٌ وَ لا عَلی أَنْفُسِکمْ أَنْ تَأْکلُوا مِنْ بُیوتِکمْ أَوْ ... لَیسَ عَلَیکمْ جُناحٌ أَنْ تَأْکلُوا...

[نور ، 61] .

امام سجادعلیه السلاماز کنار بیماران جذامی گذشت. آنان مشغول خوردن غذا بودند. سپس حضرت با خود گفت : خداوند افراد متکبر را دوست ندارد. برگشت و فرمود : من روزه هستم ، منزل من تشریف بیاورید. آنها به منزل امام آمدند. امام هم اطعام کرد و هم هدایایی به آن هاداد. [بحار ، ج75 ، ص16] .

1. همت

1. ارزش همت از نظر قرآن

1-وَ مَنْ أَرادَ الْآخِرَةَ وَ سَعی لَها سَعْیها وَ هُوَ مُومِنٌ فَأُولئِک کانَ سَعْیهُمْ مَشْکوراً [اسراء/19] .

2-تُرِیدُونَ عَرَضَ الدُّنْیا وَ اللّهُ یرِیدُ الْآخِرَةَ [انفال/67] .

3-مَنْ کانَ یرِیدُ الْعاجِلَةَ عَجَّلْنا لَهُ فِیها ما نَشاءُ لِمَنْ نُرِیدُ [اسراء/18] .

4-إِنَّما نُطْعِمُکمْ لِوَجْهِ اللّهِ لا نُرِیدُ مِنْکمْ جَزاءً وَ لا شُکوراً [دهر/9] .

5-فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلّی عَنْ ذِکرِنا وَ لَمْ یرِدْ إِلاَّ الْحَیاةَ الدُّنْیا ذلِک مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ [نجم/30-29] .

6-مِنْکمْ مَنْ یرِیدُ الدُّنْیا وَ مِنْکمْ مَنْ یرِیدُ الْآخِرَةَ [آل عمران/152] .

7-یا لَیتَ لَنا مِثْلَ ما أُوتِی قارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِیمٍ وَ قالَ الَّذِینَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَیلَکمْ ثَوابُ اللّهِ خَیرٌ [قصص/80-79] .

2. ارزش همت از نظر روایات

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : المرء بهمته [غررالحکم ، ص447] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الفعل الجمیل ینبی عن علو الهمه [غررالحکم ، ص153] .

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الشرف بالهمم العالیه لا بالرمم البالیه [غررالحکم ، ص448] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : بقدر الهمم تكون الهموم [غررالحكم ، ص448] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : على قدر الهمه تكون الحميه [غررالحكم ، ص448] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من رقى درجات الهمم عظمته الأمم [غررالحكم ، ص448] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من صغر الهمه حسد الصديق على النعمه [غررالحكم ، ص300] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من دنت همته فلا تصحبه [غرراŠÙ□Ę، ص418] .

3. عوامل بلند همتی

1-توجه به مقام انسانیت :

تو خلیفه خدا هستی ، مضمون این آیه : وَ لَقَدْ كَرَّمْنا بَنِی آدَمَ [اسراء/70] .

فَضَّلْناهُمْ عَلى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنا [اسراء/70] .

سَخَّرَ لَكُمْ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ [لقمان/20] .

مَتاعاً لَكُمْ وَ لِأَنْعامِكُمْ [نازعات/33] .

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسانَ فِی أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ [تين/4] .

فَإِذا سَوَّيْتُهُ وَ نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِی [حجر/29] .

وَ إِذْ قُلْنا لِلْمَلائِكَهِ اسْجُدُوا لآدَمَ فَسَجَدُوا إِلاّ إِبْلِيسَ أَبى وَ اسْتَكْبَرَ وَ كانَ مِنَ الْكافِرِينَ [بقره/34] .

أَ رَضِيتُمْ بِالْحَياهِ الدُّنْيا مِنَ الْآخِرَهِ [توبه/38] .

ثمنک الجنه

قُلْ إِنَّ الْخاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَ أَهْلِيهِمْ يوْمَ الْقِيامَهِ [زمر/15] .

أُولئِک الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلالَهَ بِالْهُدى فَما رَبِحَتْ تِجارَتُهُمْ وَ ما كانُوا مُهْتَدِينَ [بقره/16] .

يا أَيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُلْهِكمْ أَمْوالُكمْ وَ لا

أَوْلادُكمْ عَنْ ذِكرِ اللّهِ [منافقون/9] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إنما خلقتم للبقاء لا للفناء [غررالحكم ، ص133] .

إِنَّ اللّهَ اشْتَرى مِنَ الْمُومِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ [توبه/111] .

وَ لا تَكونُوا كالَّذِينَ نَسُوا اللّهَ فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولئِک هُمُ الْفاسِقُونَ [حشر/19] .

2-توجه به الگوها : قالَ لا تَثْرِيبَ عَلَيكمُ الْيوْمَ يغْفِرُ اللّهُ لَكمْ وَ هُوَ أَرْحَمُ الرّاحِمِينَ [يوسف/92] .

وَ ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَه فِرْعَوْنَ إِذْ قالَتْ رَبِّ ابْنِ لِى عِنْدَک بَيتاً فِى الْجَنَّهِ وَ نَجِّنِى مِنْ فِرْعَوْنَ وَ عَمَلِهِ وَ نَجِّنِى مِنَ الْقَوْمِ الظّالِمِينَ [تحريم/11] .

وَ كأَينْ مِنْ نَبِى قاتَلَ مَعَهُ رِبِّيونَ كثِيرٌ [آل عمران/146] .

3-توجه به آثار و نقش همت بلند : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نِيهُ الْمُومِنِ خَيرٌ مِنْ عَمَلِهِ [كافى ، ج2 ، ص84] .

4. راه كسب همت

1-دوست شدن با افراد با همت بلند و جوانمرد.

2-مطالعه حالات و خاطرات افراد جوانمرد

3-تمرين همت به كارهاى متوسط و بعد بزرگ تا نگويند سنگ بزرگ علامت نزدن است.

4-ايمان به وعده هاى الهى : وَ الَّذِينَ جاهَدُوا فِينا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنا [عنكبوت/69] .

5. آثار داشتن همت بلند :

1-بى نهايت بودن قدرت خدا و لطف خداوند.

2-شناخت شخصیت انسان : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : و فیک انطوی العالم الأکبر [دیوان الإمام علی (ع) ، ص175] .

وَ عَلَّمَ آدَمَ الأَْسْماءَ کلَّها [بقره/31] .

أَنَا آتِیک بِهِ قَبْلَ أَنْ یرْتَدَّ إِلَیک طَرْفُک [نمل/40] .

3-نمونه هایی از ارزش شخصیت انسانی :

- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا وَ أَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا إِلَی یوْمِ الْقِیامَهِ مِنْ غَیرِ أَنْ ینْقَصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَیءٌ [کافی ، ج5 ، ص9] .

- جنگ خندق ، هنگام حفر گودال (خندق) حضرت رسول (ص) کلنگ می زدند و جرقه ای زده شد. حضرت (ص) بشارت فتح کاخهای روم و ایران را دادند.

- حضرت امیر (ع) می فرمودند : "وای بر من! اگر در گوشه ای از بلاد مسلمین فردی گرسنه باشد".

بسترهای همت بلند :

1-قرآن ، انسان را ابدی و نتیجه ریز و درشت کارها را تا قیامت می داند.

2-قصد قربت و نیت خالص؛ یعنی همت را از محدود به نامحدود وصل کنید.

3-شرط عصمت ، اعلمیت ، اتقی بودن ، و حداقل عادل بودن برای آن است که انسان به هر رهبری قانع نشود.

4-آیاتی از قبیل : قُلْ رَبِّ زِدْنِی عِلْماً [طه/114] .

إِنَّهُمْ فِتْیهٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَ زِدْناهُمْ هُدیً [کهف/13] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللّهِ وَ رَسُولِهِ وَ

الْکتابِ [نساء/136] .

فَإِذا فَرَغْتَ فَانْصَبْ [انشراح/7] .

یا أَیهَا الْإِنْسانُ إِنَّک کادِحٌ إِلی رَبِّک کدْحاً فَمُلاقِیهِ [انشقاق/6] .

وَ اعْبُدْ رَبَّک حَتّی یأْتِیک الْیقِینُ [حجر/99] .

فَاتَّقُوا اللّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ [تغابن/16] .

یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ حَقَّ تُقاتِهِ [آل عمران/102] .

الَّذِینَ آتَیناهُمُ الْکتابَ یتْلُونَهُ حَقَّ تِلاوَتِهِ أُولئِک یومِنُونَ بِهِ [بقره/121] .

الَّذِینَ یذْکرُونَ اللّهَ قِیاماً وَ قُعُوداً وَ عَلی جُنُوبِهِمْ [آل عمران/191] .

و سفارشات دین از قبیل :

وقف برای دیگران

قیام برای مستضعفین

هجرت و وابسته نشدن به منطقه ای خاص

مشورت و استمداد از افکار دیگران

عفو و کظم غیظ نسبت به دیگران

سیر و سفر و بازدید از آثار گذشتگان

دعا برای دیگران

و دعاهایی از قبیل : قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ ! أَغْنِ کلَّ فَقِیرٍ اللَّهُمَّ أَشْبِعْ کلَّ جَائِعٍ اللَّهُمَّ اکسُ کلَّ عُرْیانٍ اللَّهُمَّ ! اقْضِ دَینَ کلِّ مَدِینٍ اللَّهُمَّ ! فَرِّجْ عَنْ کلِّ مَکرُوبٍ اللَّهُمَّ ! رُدَّ کلَّ غَرِیبٍ اللَّهُمَّ ! فُک کلَّ أَسِیرٍ اللَّهُمَّ ! أَصْلِحْ کلَّ فَاسِدٍ مِنْ أُمُورِ الْمُسْلِمِینَ [المصباح کفعمی ، ص617] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : اللّهُمَّ ! أَدْخِلْنِی فِی کلِّ خَیرٍ أَدْخَلْتَ فِیهِ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ وَ أَخْرِجْنِی مِنْ کلِّ سُوءٍ أَخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّداً وَ آلَ مُحَمَّدٍ وَ صَلَّی اللَّهُ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ [کافی ، ج2 ، ص529] .

اهْدِنَا الصِّراطَ الْمُسْتَقِیمَ [فاتحه/6] .

السَّلَامُ عَلَینَا وَ عَلَی عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِینَ

و آشنایی با تاریخ کسانی که قرآن درباره آنها می گوید : فَاقْضِ ما أَنْتَ قاضٍ [طه/72] .

وَ ما لَنا أَلاّ نَتَوَکلَ عَلَی اللّهِ وَ قَدْ هَدانا سُبُلَنا وَ لَنَصْبِرَنَّ عَلی ما آذَیتُمُونا وَ عَلَی اللّهِ

فَلْيتَوَكلِ الْمُتَوَكلُونَ [ابراهيم/12] .

إِنَّ اللّهَ اشْتَرى مِنَ الْمُومِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَ أَمْوالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ يقاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّهِ فَيقْتُلُونَ وَ يقْتَلُونَ وَعْداً عَلَيهِ حَقًّا فِى التَّوْراهِ وَ الإِنْجِيلِ وَ الْقُرْآنِ [توبه/111] .

فَالَّذِينَ هاجَرُوا وَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيارِهِمْ وَ أُوذُوا فِى سَبِيلِى وَ قاتَلُوا وَ قُتِلُوا لأُكفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيئاتِهِمْ وَ لأُدْخِلَنَّهُمْ جَنّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهارُ [آل عمران/195] .

1-عفو و اغماض :

وَ يدْرَونَ بِالْحَسَنَهِ السَّيئَهَ [رعد/22] .

قالَ لا تَثْرِيبَ عَلَيكمُ الْيوْمَ يغْفِرُ اللّهُ لَكمْ وَ هُوَ أَرْحَمُ الرّاحِمِينَ [يوسف/92] .

2-انفاق و بخشش :

همه را عیال الله می داند و مال را مال الله و دنیا را قلیل و خدا را ناظر و...

3 گرفتار عجب نمی شود ، چون هر چه دارد در کنار آنچه باید باشد و بشود چیزی نیست :

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من کبرت همته کبر اهتمامه [غررالحکم ، ص448] .

4-نسبت به دوستان حسادت نمی ورزد ، چون بلند نظر است و نعمت آنان را هضم می کند.

5-چون چشم اندازش بلند است قدرت و اراده قوی دارد.

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شجاعه الرجل علی قدر همته [غررالحکم ، ص447] .

6-چو هدفش بالا و رضای خدا است ، رضای این و آن در او اثر ندارد و قهرا انسانی مقاوم و پایدار است.

- همت بلند غیر از طول عمر است. در همّت بلند دیگران و آخرت و رضای خدا مطرحند ، امّا در طول عمر هوسها و مقام ها و ریاست ها مطرح هستند.

اگر همت بلند باشد از نظر پاداش به مقدار همت اجر داریم و از نظر دنیایی لااقل به مقداری

از آن می رسیم.

بریدن از : کار ، هدف ، تحصیل ، ...

اخروی : رسیدن به پاداش های بلند ، گر چه توفیق عمل پیدا نکند : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : نِيهُ الْمُومِنِ خَيرٌ مِنْ عَمَلِهِ [کافی ، ج2 ، ص84] .

روانی : حرکت و خیزش برای کارهای بزرگتر.

اجتماعی : تشویق دیگران برای رسیدن به هدفها.

- دوری از غرور و راضی نبودن به کارهای کوچک و کم.

- سبب تقویت دیگران می شود و افراد کوته همت را به عنوان الگو راهبری می کند.

- دوری از یأس و ایجاد نشاط.

- همت بلند سبب می شود که انسان با طرحهای بزرگ ، انسانهای بزرگ و با اطلاعات وسیع سرو کار داشته باشد.

ولی همت کوتاه با برخورد با یک حادثه ، یک متلک ، یک شکست موضعی رنجیده و دلسرد و از کارش منصرف می شود.

- همت بلند انسان را به برنامه ریزی های کلان و دراز مدت سوق می دهد.

همت بلند انسان را به جذب سرمایه ها و نیروها و اطلاعات می کشاند.

همت بلند بر دو نوع است : مثبت و منفی :

همت بلند مثبت : همت بلند گاهی در مسیر فاسد است. یک قطبی کردن جهان همت بلند در راه استکبار است.

همت بلند در راه اصلاح : هُوَ الَّذِی أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدی وَ دِینِ الْحَقِّ لِیظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کلِّهِ وَ لَوْ کرِهَ الْمُشْرِکونَ [توبه/33] .

6. ضرورت دوست با افراد همت دار

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خير الإخوان أعونهم على الخير و أعملهم بالبر و أرفقهم بالمصاحب [غررالحكم ، ص417] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خير إخوانک من سارع إلى الخير و جذبک إليه و أمرک بالبر و أعانک عليه [غررالحكم ، ص417

] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من دنت همته فلا تصحبه [غررالحكم ، ص418] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : خير من صحبت من ولهک بالأخرى و زهدک فى الدنيا و أعانک على طاعه المولى [غررالحكم ، ص430] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : شر إخوانک من داهنک فى نفسک و ساترک عيبک [غررالحكم ، ص418] .

7. نشانه های همت کوتاه

إِنَّ الَّذِينَ لا يرْجُونَ لِقاءَنا وَ رَضُوا بِالْحَياهِ الدُّنْيا وَ اطْمَأَنُّوا بِها [يونس/7] .

أَ رَضِيتُمْ بِالْحَياهِ الدُّنْيا مِنَ الْآخِرَهِ [توبه/38] .

فَرِحُوا بِما عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ [غافر/83] .

يحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ [همزه/3] .

وَ لَمْ يرِدْ إِلاَّ الْحَياهَ الدُّنْيا [نجم/29] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَا خُلِقْتُ لِيشْغَلَنِى أَكلُ الطَّيبَاتِ كالْبَهِيمَهِ الْمَرْبُوطَهِ هَمُّهَا عَلَفُهَا [نهج البلاغه ، نامه 45] .

مَنْ كانَ يرِيدُ الْعاجِلَهَ عَجَّلْنا لَهُ فِيها ما نَشاءُ لِمَنْ نُرِيدُ [اسراء/18] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : لِبَعْضِ أَصْحَابِهِ لَا تَجْعَلَنَّ أَكثَرَ شُغُلِک بِأَهْلِک وَ وَلَدِک فَإِنْ يكنْ أَهْلُک وَ وَلَدُک أَوْلِياءَ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يضِيعُ أَوْلِيائَهُ وَ إِنْ يكونُوا أَعْدَاءَ اللَّهِ فَمَا هَمُّک وَ شُغُلُک بِأَعْدَاءِ اللَّهِ [نهج البلاغه ، حكمت 352] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَصْبَحَ لَا يهْتَمُّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيسَ بِمُسْلِمٍ [كافى ، ج2 ، ص163] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ لْيكنْ هَمُّک فِيمَا بَعْدَ الْمَوْتِ [نهج البلاغه ، نامه 22] .

8. عوامل کوتاه همتی

1-با ترسو مشورت مکن.

2-در خرید و فروش به اجناس ریز مشغول مباش.

3-با فرومایگان نشست و برخاست مکن : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من دنت همته فلا تصحبه [غررالحکم ، ص418] .

9. نشانه های داشتن همت بلند

1- همت بلند انسان را به اخلاص می کشاند و فانی را بقا می دهد. 2- را بهشت قرار می دهد 3- رضایت خدارضی الله ، به جای رضایت خلق 4- خدا به جای هوس.

بعضی بسیجی ها در مصاحبه می گفتند : آرزوی ما به اهتزاز در آوردن پرچم اسلام بر بام دنیا است.

3- دعا به همه : قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : الْمُومِنُ نَفْسُهُ مِنْهُ فِی تَعَبٍ وَ النَّاسُ مِنْهُ فِی رَاحَهٍ [خصال صدوق ، ج2 ، ص620] .

به فکر مردم و جامعه بودن.

4- در دعا همه الطاف را می خواهد.

5- برنامه های دراز مدت صحیح ، تاجر ، طلبه و متخصص تربیت می کند.

6- وفا دار بودن

7- کتمان عیب دیگران

8- نحوه وقف و نوع وقف.

9- عفو و اغماض

10- عفت و گدایی نکردن.

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : همه السفهاء الروایه و همه العلماء الدرایه [کنزالفوائد ، ج2 ، ص31] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من شرفت همته عظمت قيمته [غررالحكم ، ص448] .

دنیابرای انسان کوچک است : یا قَوْمِ! إِنَّما هذِهِ الْحَیاهُ الدُّنْیا مَتاعٌ وَ إِنَّ الْآخِرَهَ هِی دارُ الْقَرارِ [غافر/39] .

سجن است : قَالَ الصَّادِقُ (ع) : الدُّنْیا سِجْنُ الْمُومِنِ [کافی ، ج2 ، ص250] .

عِنْدَها جَنَّهُ الْمَأْوی [نجم/15] .

قرضی است : وَ ما عِنْدَ اللّهِ خَیرٌ وَ أَبْقی [قصص/60] .

زهره است : زَهْرَهَ الْحَیاهِ الدُّنْیا [طه/131] .

وَ لَدارُ الْآخِرَهِ خَیرٌ وَ

لَنِعْمَ دارُ الْمُتَّقِينَ [نحل/30] .

قلیل است : مَتاعُ الدُّنْیا قَلِیلٌ [نساء/77] .

إِنَّ الدّارَ الآْخِرَةَ لَهِی الْحَیوانُ لَوْ کانُوا یعْلَمُونَ [عنکبوت/64] .

الَّذِی أَحَلَّنا دارَ الْمُقامَهِ مِنْ فَضْلِهِ لا یمَسُّنا فِیها نَصَبٌ وَ لا یمَسُّنا فِیها لُغُوبٌ [فاطر/35] .

تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَیاهِ الدُّنْیا [نساء/94] .

لَهُمْ دارُ السَّلامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَ هُوَ وَلِیهُمْ بِما کانُوا یعْمَلُونَ [انعام/127] .

10. همت و جوانمردی در شعر

وحشی بافقی :

عطار :

خواجه :

سنایی :

مکتبی :

1. همسایه

1. اهمیت

1. حرمت همسایه مثل حرمت مادر است

قَال النبی (ص) : حُرْمَهُ الْجَارِ عَلَی الْجَارِ کحُرْمَهِ أُمِّهِ [کافی ، ج2 ، ص66] .

2. دوری یوسف از یعقوب به خاطر همسایه

یعقوب چشم خود را از دست داد ، یوسف و بینامین را از دست داد ، لذا به درگاه خدا نالید. خطاب شد من چشم و فرزند را به تو بر می گردانم ، لَکنْ

تَذْكُرُ الشَّاهَ الَّتِی ذَبَحْتَهَا وَ شَوَیتَهَا وَ أکلْتَ وَ فُلَانٌ وَ فُلَانٌ إِلَی جَانِبِک صَائِمٌ لَمْ تُنِلْهُ مِنْهَا شَیئاً [کافی ، ج2 ، ص666] .

3. همسایه داری موجب افزایش عمر است

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) : حُسْنُ الْجِوَارِ یعْمُرُ الدِّیارَ (بیرونی) وَ یزِیدُ فِی الْأَعْمَارِ (درونی) [کافی ، ج2 ، ص667] .

4. تأکید مدام پیامبر بر همسایه داری

قال علی (ع) : وَ اللَّهَ اللَّهَ فِی جِیرَانِکمْ فَإِنَّهُمْ وَصِیةُ نَبِیکمْ مَا زَالَ یوصِی بِهِمْ حَتَّی ظَنَنَّا أَنَّهُ سَیوَرِّثُهُمْ [نهج البلاغه ، نامه 47] .

5. همسایه داری موجب ازدیاد رزق می شود

عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ أَبِی رَجَاءٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ حُسْنُ الْجِوَارِ یزِیدُ فِی الرِّزْقِ [کافی ، ج2 ، ص666] .

2. حقوق همسایه

1. تکریم درحضور

اگر حاضر بود : وَ کرَامَتُهُ شَاهِداً [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص162] .

2. حفظ اموال درغیاب

اگر غایب بود : فَحِفْظُهُ غَائِباً [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص162] .

3. نصرت در هر حال

وَ نُصْرَتِهِ وَ بَرَکتِهِ وَ مَغْفِرَتِه [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص115] .

4. حسادت نورزیدن در نعمت

و لا تحسده عند نعمه [بحارالأنوار ، ج71 ، ص17] .

5. نادیده گرفتن عیب

لَا تَتَبَّعْ لَهُ عَوْرَةً

[مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص162] .

6. پوشاندن عیوب

اگر ناخود آگاه عیب او را فهمیدی : کنْتَ لِمَا عَلِمْتَ حِصْناً حَصِیناً وَ سِتْراً سَتِیراً [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص162] .

لَوْ بَحَثَتِ الْأَسِنَّهُ (شمشیرها) عَنْهُ ضَمِیراً لَمْ تَصِلْ إِلَیهِ (اگر نیزه ها برای جستجوی عیب به کار روند ، به آن نرسند.) [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص162] .

7. بخشیدن لغزش

تُقِیلُ عَثْرَتَهُ وَ تَغْفِرُ زَلَّتَهُ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص164] .

8. رد ناسزا

اگر به او ناسزا گفتند : تَرُدُّ عَنْهُ لِسَانَ الشَّتِیمَهِ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص164] .

9. ابطال کید

اگر خواستند کلاه سرش بگذارند : تُبْطِلُ فِیهِ کیدَ حَامِلِ النَّصِیحَهِ [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص164] .

10. صبر دربرابر نادانی

لَا تَدَّخِرْ حِلْمَک عَنْهُ إِذَا جَهِلَ عَلَیک [مستدرک الوسائل ، ج11 ، ص164] .

3. آثار سوء مجاورت

1. طوقی از آتش

قال النبی (ص) : مَنْ خَانَ جَارَهُ شِبْراً مِنَ الْأَرْضِ جَعَلَهُ اللَّهُ طَوْقاً فِی عُنُقِهِ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص11] .

2. جدائی از عترت

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : مَا آمَنَ بِی مَنْ بَاتَ شَبْعَانَ وَ جَارُهُ جَائِعٌ [کافی ، ج2 ، ص668] .

قال النبی (ص) : مَنْ ضَیعَ حَقَّ جَارِهِ فَلَیسَ مِنَّا وَ مَا زَالَ جَبْرَئِیلُ (ع) یوصِینِی بِالْجَارِ حَتَّی ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَیوَرِّثُهُ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص13] .

قال الصادق (ع) : لاعْلَمُوا أَنَّهُ لَیسَ مِنَّا مَنْ لَمْ یحْسِنْ مُجَاوَرَهَ مَنْ جَاوَرَهُ [کافی ، ج2 ، ص668] .

3. سلب ایمان

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَا آمَنَ بِی مَنْ بَاتَ شَبْعَانَ وَ جَارُهُ طَاوِیاً مَا آمَنَ بِی مَنْ بَاتَ کاسِیاً وَ جَارُهُ عَارِیاً [

مستدرک الوسائل ، ج16 ، ص265] .

عَنْ أَمِيرِ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّهُ سَمِعَ عَنِ النَّبِی (ص) يقُولُ لِأَصْحَابِهِ يوْماً مَا آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْيوْمِ الْآخِرِ مَنْ بَاتَ شَبْعَاناً [شَبْعَانَ] وَ جَارُهُ جَائِعٌ فَقُلْنَا هَلَكنَا يا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ مِنْ فَضْلِ طَعَامِكمْ وَ مِنْ فَضْلِ تَمْرِكمْ وَ رِزْقِكمْ وَ خَلَقِكمْ وَ خِرَقِكمْ تُطْفِئُونَ بِهَا غَضَبَ الرَّبِّ [بحارالأنوار ، ج75 ، ص272] .

قال النبی (ص) : لَا يومِنُ بِاللَّهِ وَ الْيوْمِ الْآخِرِ مَنْ لَا يأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ [بحارالأنوار ، ج73 ، ص154] .

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) : أَنَّهُ قَالَ مَنْ كانَ يومِنُ بِاللَّهِ فَلَا يوذِينَّ جَارَهُ [مستدرک الوسائل ، ج8 ، ص421] .

عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِی حَدِيثٍ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) أَتَاهُ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ إِنِّی اشْتَرَيتُ دَاراً مِنْ بَنِی فُلَانٍ وَ إِنَّ أَقْرَبَ جِيرَانِی مِنِّی جِوَاراً مَنْ لَا أَرْجُو خَيرَهُ وَ لَا آمَنُ شَرَّهُ قَالَ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَلِياً وَ سَلْمَانَ وَ أَبَا ذَرٍّ وَ نَسِيتُ آخَرَ وَ أَظُنُّهُ الْمِقْدَادَ أَنْ ينَادُوا فِی الْمَسْجِدِ بِأَعْلَی أَصْوَاتِهِمْ بِأَنَّهُ لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَمْ يأْمَنْ جَارُهُ بَوَائِقَهُ فَنَادَوْا بِهَا ثَلَاثاً ثُمَّ أَوْمَأَ بِيدِهِ إِلَی كلِّ أَرْبَعِينَ دَاراً مِنْ بَينِ يدَيهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ وَ عَنْ يمِينِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ [وسائل الشيعه ، ج12 ، ص125] .

4. محرومیت از بهشت

قال النبی (ص) : مَنْ آذَی جَارَهُ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ رِيحَ الْجَنَّهِ وَ مَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَ بِئْسَ الْمَصِيرُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص13] .

5. جایگاهی در آتش

قال النبی (ص) : مَنْ آذَی جَارَهُ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيهِ رِيحَ الْجَنَّهِ وَ مَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَ بِئْسَ الْمَصِيرُ [من لايحضره الفقيه

، ج4 ، ص13] .

6. منع از خیر درقیامت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مَنْ مَنَعَ الْمَاعُونَ جَارَهُ مَنَعَهُ اللَّهُ خَيرَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ وَ وَكلَهُ إِلَى نَفْسِهِ وَ مَنْ وَكلَهُ إِلَى نَفْسِهِ فَمَا أَسْوَأَ حَالَهُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص13] .

4. آثار حسن مجاورت

1. امان درقیامت

قال الصادق (ع) : مَنْ كفَّ أَذَاهُ عَنْ جَارِهِ أَقَالَهُ اللَّهُ عَثْرَتَهُ يوْمَ الْقِيامَهِ [بحارالأنوار ، ج71 ، ص150] .

2. موجب ایمان

قال النبی (ص) : أَحْسِنْ مُجَاوَرَهَ مَنْ جَاوَرَک تَكنْ مُومِناً [بحارالأنوار ، ج66 ، ص368] .

5. انواع مزاحمت ها

1. دائمی

نحوه ساختمان که جلوه نور و هوا و فضا را بگیرد.

2. موسمی

ریختن برف و آب ناودان با ناودان افقی و...

3. ماشینی

دود ، غبار ، صدای بلند رادیو مذهبی یا غیر مذهبی ، استراق سمع.

4. اولادی

فرزند مزاحم دارد و او را رها می کند.

5. حیوانی

عدم کنترل حیوان.

6. تشریفاتی

برای اینکه در فلان جا بنشیند ، جلسه را به هم می زند ، پا بر سر و کله همه می گذارد ، افرادی را بلند و جابجا می کند...

6. همسایه بد درروایات

1. اعظم الضّراء وأشدّ البلاء

قال علی (ع) : جار السوء أعظم الضراء و أشد البلاء [غررالحکم ، ص436] .

2. قاصم الظّهر

قال رسول الله (ص) : یا عَلِی أَرْبَعَهٌ مِنْ قَوَاصِمِ الظَّهر.... وَ جَارُ سَوْءٍ فِی دَارِ مُقَامٍ [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص365] .

3. پناه بردن رسول خدا (ص) به خدا از همسایه بد

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ جَارِ السَّوْءِ فِی دَارِ إِقَامَهٍ تَرَاک عَینَاهُ وَ یرْعَاک قَلْبُهُ إِنْ رَآک بِخَیرٍ سَاءَهُ وَ إِنْ رَآک بِشَرٍّ سَرَّهُ [کافی ، ج2 ، ص669] .

4. ام الفقر

قال النبی (ص) : ثلاثه هن أم الفواقر سلطان إن أحسنت إلیه لم یشکر و إن أسأت إلیه لم یغفر و جار عینه ترعاک و قلبه ینعاک إن رأی حسنه دفنها و لم یفشها و إن رأی سیئه أظهرها و أذاعها [بحارالأنوار ، ج71 ، ص151] .

1. هنر

1. تعریف هنر

وَ تَسْتَخْرِجُونَ حِلْیهً تَلْبَسُونَها [فاطر/12] .

وَ لَکمْ فیها جَمالٌ حینَ تُریحُونَ وَ حینَ تَسْرَحُون [نحل/6] .

وَ زَیَّنَّا السَّماءَ الدُّنْیا بِمَصابیح [فصلت/12] .

أَحْسَنُ الْخالِقین [مومنون/14] .

أَحْسَنَ کلَّ شَیءٍ خَلَقَهُ [سجده/7] .

فی أَحْسَنِ تَقْویم [تین/4] .

2. انواع هنر

1. مثبت

1. هنر آفرین

1. هنر زیبایی در متن آفرینش

وَ لَقَدْ جَعَلْنا فِی السَّماءِ بُرُوجاً وَ زَیّنّاها لِلنّاظِرینَ [حجر/16] .

2. هنر نمایی خدا

الَّذی أَحْسَنَ کلَّ شَیءٍ خَلَقَه [سجده/7] .

وَ صَوَّرَکمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَکمْ [غافر/64] .

وَ أَنْبَتَها نَباتاً حَسَناً [آل عمران/37] .

وَ رَزَقَنی مِنْهُ رِزْقاً حَسَناً [هود/88] .

أَجْراً حَسَناً [فتح/16] .

وَعْداً حَسَنا [قصص/61] .

مَنْ ذَا الَّذی یقْرِضُ اللّهَ قَرْضاً حَسَناً [بقره/245] .

مِنْ ماءٍ مَهینٍ [سجده/8] .

أَحْسَنِ تَقْویم [تین/4] .

زبال تا زلال

خاک تا خدا

ظلمات تا نور

3.اظهار زیبایی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا مَنْ أَظْهَرَ الْجَمِیلَ وَ سَتَرَ الْقَبِیحَ [توحید صدوق ، ص221] .

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زینَهَ اللّهِ الَّتی أَخْرَجَ لِعِبادِهِ [اعراف/32] .

2.هنر درآموزش

فَبَعَثَ اللّهُ غُراباً [مائده/31] .

وَ إِذْ قالَ إِبْراهیمُ رَبِّ أَرِنی کیفَ تُحْی الْمَوْتی [بقره/260] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : صَلُّوا کمَا رَأَیتُمُونِی أُصَلِّی [نهج الحق ، ص426] .

آهنی که حضرت علی (ع) داغ کرد

3.هنر در صوت ولحن

فصاحت و بلاغت

تجوید

مؤذّن باید خوش صدا باشد.

وَ اغْضُضْ مِنْ صَوْتِک [لقمان/19] .

قافیه داشتن

اسلوب شروع

اسلوب پایان

ریتم در قرآن و در سوره حمد و اخلاص

ادْعُ إِلی سَبیلِ رَبِّک بِالْحِکمَهِ وَ الْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَه [نحل/125] .

وَ إِذا حُییتُمْ بِتَحِیهٍ فَحَیوا بِأَحْسَنَ مِنْها [نساء/86] .

وَ جادِلْهُمْ

بِالَّتی هِی أَحْسَن [نحل/125] .

قُلْ لِعِبادی یقُولُوا الَّتی هِی أَحْسَنُ إِنَّ الشَّیطانَ ینْزَغُ بَینَهُم [اسراء/53] .

وَ أَحْسَنَ تَفْسیراً [فرقان/33] .

اللّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدیثِ [زمر/23] .

وَ مَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً [فصلت/33] .

فَیتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ [زمر/68] .

وَ أْمُرْ قَوْمَک یأْخُذُوا بِأَحْسَنِها [اعراف/145] .

وَ اتَّبِعُوا أَحْسَنَ ما أُنْزِلَ إِلَیکمْ مِنْ رَبِّکمْ [زمر/55] .

4.هنر عاقبت به خیری

قَالَ اللَّهُ تَعَالَی : إِنَّمَا الْجَمَالُ جَمَالُ مَنْ عُوفِی مِنَ النَّار [سعدالسعود ، ص52] .

إِنْ کنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَیاهَ الدُّنْیا وَ زینَتَها [احزاب/28] .

5.هنر زینت معنوی

1.مرز زینت مادی

وَ لا یبْدینَ زینَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِن [نور/31] .

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَیاهُ الدُّنْیا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زینَهٌ وَ تَفاخُرٌ بَینَکم [حدید/20] .

2.زینت مادی ، مانع زینت معنوی

إِنْ کنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَیاهَ الدُّنْیا وَ زینَتَها [احزاب/28] .

3.زینت های معنوی

حَبَّبَ إِلَیکمُ الْإیمانَ وَ زَینَهُ فی قُلُوبِکم [حجرات/7] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جمال الرجل حلمه [غررالحكم ، ص285] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جمال العلم نشره [غررالحكم ، ص44] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جمال المعروف إتمامه [غررالحكم ، ص383] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : جمال الإحسان ترک الامتنان [غررالحكم ، ص390] .

فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَميل [حجر/85] .

عَنْ جَابِرٍ قَالَ : قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ (ع) : يرْحَمُک اللَّهُ مَا الصَّبْرُ الْجَمِيلُ؟ قَالَ : " ذَلِک صَبْرٌ لَيسَ فِيهِ شَکوَی إِلَی النَّاسِ" [کافی ، ج2 ، ص93] .

زينب کبری (س) در دربار يزيد گفت : مَا رَأَيتُ إِلَّا جَمِيلاً [اللهوف ، ص160] .

قَالَ

عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : ... وَ أَلْبِسْنِی زِینَةَ الْمُتَّقِین [صحیفه سجادیه ، دعای 20] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِنَّ اللَّهَ زَینَک بِزِینَهٍ لَمْ تَزَینِ الْعِبَادُ بِشَیءٍ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ مِنْهَا وَ لَا أَبْلَغَ عِنْدَهُ مِنْهَا الزُّهْدُ فِی الدُّنْیا وَ إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَعْطَاک ذَلِک جَعَلَ الدُّنْیا لَا تَنَالُ مِنْک شَیئاً وَ جَعَلَ لَک مِنْ ذَلِک سِیمَاءَ تُعْرَفُ بِهَا [المحاسن ، ج1 ، ص291] .

عی عیسی تزین بالدّین

رهبر خوب ، زینت زمین است : الله زین الأرض بطول بقائه [بحار الأنوار ، ج52 ، ص21] .

2. منفی

1. هنر در خدمت فساد

عِجْلاً جَسَداً لَهُ خُوار [طه/88] .

قالَ رَبِّ بِما أَغْوَیتَنی لَأُزَینَنَّ لَهُمْ فِی الْأَرْضِ [حجر/39] .

فَخَرَجَ عَلی قَوْمِهِ فی زینَتِهِ [قصص/79] .

2. هنر درخدمت تزویر ونفاق

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مِنَ الْعَجَبِ أَنْ تُزَینَ لَک نَفْسُک [شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید ، ج16 ، ص170] .

3. زینت نما

أَ فَمَنْ زُینَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَناً [فاطر/8] .

وَ کذلِک زُینَ لِفِرْعَوْنَ سُوءُ عَمَلِهِ [غافر/37] .

3. جلوه های هنر

4. پیام امام خمینی در تجلیل از هنرمندان

بسم اللّه الرّحمن الرّحیم

خون پاک صدها هنرمند فرزانه در جبهه های عشق و شهادت و شرف و عزّت ریخته شد. سرمایه زوال ناپذیر ، آن گونه هنری است که باید به تناسب عظمت و زیبایی انقلاب اسلامی ، همیشه مشام جان زیباپسند و طالبان جمال حق را معطّر کند.

تنها هنری مورد قبول قرآن است که صیقل دهنده اسلام ناب محمّدی صلّی اللّه علیه و آله و سلّم ، اسلام ائمّه هدی علیهم السّلام

، اسلام فقراء دردمند ، اسلام پابرهنگان ، اسلام تازیانه خوردگان و صیقل دهنده تاریخ تلخ و شرم آور محرومیت ها باشد. هنری زیبا و پاک است که کوبنده سرمایه داری مدرن و کمونیسم خون آشام و نابودکننده اسلام رفاه و تجمّل ، اسلام التقاط ، اسلام سازش و فرومایگی ، اسلام مرّفهین بی درد و در یک کلمه اسلام آمریکایی باشد. هنر در مدرسه عشق؛ نشان دهنده نقاط کور و مبهم معضلات اجتماعی ، اقتصادی ، سیاسی ، نظامی است. هنر در عرفان اسلامی ، ترسیم روشن عدالت و شرافت و انصاف و تجسیم تلخ کامی گرسنگان مغضوب قدرت و پول است. هنر در جایگاه واقعی خود ، تصویر زالوصفتانی است که از مکیدن خون فرهنگ اصیل اسلامی ، فرهنگ عدالت و صفا لذّت می برند. تنها به هنری باید پرداخت که راه ستیز با جهانخواران شرق و غرب و در رأس آنان آمریکا و شوروی را بیاموزد.

هنرمندان ما تنها زمانی می توانند بی دغدغه کوله بار مسئولیت و امانتشان را بر زمین بگذارند که مطمئن باشند مردمشان بدون اتّکاء به غیر ، تنها و تنها در چارچوب مکتبشان به حیات جاویدان رسیده اند و هنرمندان ما در جبهه های دفاع مقدّسمان این گونه بودند تا به ملأ اعلا شتافتند و برای خدا و عزّت و سعادت مردمشان جنگیدند و در راه پیروزی اسلام عزیز تمام مدّعیان هنر بی درد را رسوا نمودند. خدایشان در جوار رحمت خویش محشورشان گرداند. روح الله الموسوی الخمینی 30/6/67

1. هوا وهوس

1. منشأ هوا پرستی

1. شرک به خدا

هوا پرست دیگر موحّد نیست :

أَ رَأَیتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلهَهُ هَواهُ [فرقان/43] .

2. فراموشی یاد قیامت

نَسُوا یوْمَ الْحِساب [ص/26] .

3. تسلیم مقام نبوت نبودن

فَإِنْ لَمْ يسْتَجيبُوا

لَک فَاعْلَمْ أَنَّما یتَّبِعُونَ أَهْواءَهُمْ [قصص/50] .

4. دوری از انصاف و عدالت

فَلا تَتَّبِعُوا الْهَوی أَنْ تَعْدِلُوا [نساء/135] .

2. عقوبت هوا پرستی

1. از دست دادن دید و بینش

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اتَّبَعَ هَوَاهُ (أَعْمَاهُ وَ أَصَمَّهُ وَ) أَزَلَّهُ وَ أَضَلَّهُ [غررالحکم ، ص 65] .

2. باز شدن راه تسلط شیطان

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : من استفاده هواه استحوذ علیه الشیطان [غررالحکم ، ص 307] .

هوای نفس بدتر از شیطان است :

درباره شیطان می خوانیم : إِنَّ الشَّیطانَ لَکمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا [فاطر/6] .

درباره نفس می خوانیم : إِنَّ النَّفْسَ لَأَمّارَهٌ بِالسُّوءِ إِلاّ ما رَحِمَ رَبِّی [یوسف/53] .

پنج تأکید : 1 کلمهإِنَّ2 جمله اسمیه 3 "لام" بر سر خبرإِنَّ4 امّارصیغه مبالغه 5 "تاء" آخر امَّاره

ولی درباره شیطان یکی کلمهإِنَّو یکی جمله اسمیه آمده :

3. از دست دادن لذت مناجات

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : کیفَ یجِدُ لَذَّهَ الْعِبَادَهِ مَنْ لَا یصُومُ عَنِ الْهَوَی [غررالحکم ، ص 199] .

3. ثمرات مخالفت با هوی پرستی

1 وَ أَمّا مَنْ خافَ مَقامَ رَبِّهِ وَ نَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوى فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوى [نازعات/41-40] .

2 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : طُوبَى لِمَنْ تَرَک شَهْوَةً حَاضِرَةً لِمَوْعِدٍ لَمْ يرَهُ [ثواب الأعمال ، ص177] .

3 قَالَ عَلِي بْنُ الْحُسَينِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ اجْعَلْ هَوَاى عِنْدَک [صحيفه سجاديه ، دعاى22] .

4 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أقوى الناس من غلب هواه [غررالحكم ، ص 242] .

5 قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : يقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ عِزَّتِي وَ جَلَالِي وَ عَظَمَتِي وَ كبْرِيائِي وَ نُورِي وَ عُلُوِّي وَ ارْتِفَاعِ مَكانِي لَا يوثِرُ عَبْدٌ هَوَاهُ

عَلَى هَوَای إِلَّا شَتَّتُّ عَلَيهِ أَمْرَهُ وَ لَبَّسْتُ عَلَيهِ دُنْيَاهُ وَ شَغَلْتُ قَلْبَهُ بِهَا وَ لَمْ أُوتِهِ مِنْهَا إِلَّا مَا قَدَّرْتُ لَهُ وَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی وَ عَظَمَتِی وَ نُورِی وَ عُلُوِّی وَ ارْتِفَاعِ مَكَانِی لَا يوثِرُ عَبْدٌ هَوَای عَلَى هَوَاهُ إِلَّا اسْتَحْفَظْتُهُ مَلَائِكَتِی وَ كَفَّلْتُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرَضِينَ رِزْقَهُ وَ كُنْتُ لَهُ مِنْ وَرَاءِ تِجَارَهِ كلِّ تَاجِرٍ وَ أَتَتْهُ الدُّنْيا وَ هِی رَاغِمَهٌ [كافی ، ج2 ، ص 335] .

6 عَسى أَنْ تَكرَهُوا شَيئاً [بقره/216] .

4. نمونه های برخورد با هوا نفس

ناپلئون در کنگره ای که برای ملاقات ملوک و پادشاهان اروپا تشکیل داد ، زودتر رفت که بدان وسیله پادشاهان در سلام به او مجبور شوند. اما پادشاه روسیه هنگام دخول سلام نکرد ، همین امر سبب جنگ فرانسه و روسیه شد که آغاز شکست های ناپلئون بود.

شاه عباس چشم شاهزادگان را و نادرشاه چشم پسرش را برای ترس از گرفتن قدرت کند.

[مسلم بن عقیل ، ص321] .

در جنگ صفّین مردی از دوستان که ریگی به کفش داشت یا پالانش کج بود یا آدم بی پروایی بود ، مرتّب نظر امام را درباره خلفا می پرسید. امام هم خودداری می کرد تا اینکه در یک جمله کوتاه جوابش را داد. فرمود : خلافت اثره است و کسی نمی تواند جز من آن را بگیرد. (در عین حال غارتی بوده گذشته ، فعلاً غارت بزرگتری رخ داده.

چند مثال برای روشن شدن تعبیر اثره :

1 موقع ازدحام مردم در سوار شدن به اتوبوس هر کسی بی توجه به حق دیگران می خواهد سوار شود دستش را جلو دیگران می گیرد ، به بهانه اینکه به درب اتوبوس گرفته خود سوار

می شود ، دیگران را پس می زند. حضرت فرمود : إِنَّهَا كانَتْ أَثَرَةً شَحَّتْ عَلَيهَا نُفُوسُ قَوْم [نهج البلاغه ، خطبه 162] .

2 روزهای شلوغ نانوایی یا حمام تا نوبت به یکی از مشتری ها می رسد ، گر چه نوبت دیگران باشد چشم از حق دیگران می پوشد و خود جلو می افتد. همچنین وقت گرفتن گذرنامه و...

امام طرف را روشن می کند که مقام فرمانروایی ، مرکز شهوات اقویا و لغزشگاه نفوس است.

تب اشتهاء به قدری تند است که از حالت اعتدال خارج شده با آنکه جنازه پیغمبر (ص) بر زمین بود ، از همدیگر سبقت می گرفتند. [مسلم بن عقیل ، ص319] .

5. لزوم دشمن شناسی

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) إِلَهِی إِلَیک أَشْکو نَفْساً

1 بِالسُّوءِ أَمَّارَةً

2 وَ إِلَی الْخَطِیئَهِ مُبَادِرَةً

3 وَ بِمَعَاصِیک مُولَعَةً

4 وَ بِسَخَطِک مُتَعَرِّضَةً

5 -تَسْلُک بِی مَسَالِک الْمَهَالِک

6 وَ تَجْعَلُنِی عِنْدَک أَهْوَنَ هَالِک

7 کثِیرَهَ الْعِلَلِ

8 طَوِیلَهَ الْأَمَلِ

9 إِنْ مَسَّهَا الشَّرُّ تَجْزَعُ

10 وَ إِنْ مَسَّهَا الْخَیرُ تَمْنَعُ

11 مَيالَةً إِلَى اللّعْبِ وَ اللّهْو

12 مَمْلُوَّةً بِالْغَفْلَهِ وَ السَّهْوِ

13 تُسْرِعُ بِی إِلَى الْحَوْبَهِ

14 وَ تُسَوِّفُنِی بِالتَّوْبَه [بحارالأنوار ، ج91 ، ص143] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یا عَلِی! ثَلَاثٌ مُهْلِکاتٌ شُحٌّ مُطَاعٌ وَ هَوًى مُتَّبَعٌ وَ إِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِه [من لایحضره الفقیه ، ج4 ، ص358] .

ی

1. یتیم

1. احترام یتیم

1. درقرآن

وَ إِذْ أَخَذْنا مِیثاقَ بَنِی إِسْرائِیلَ لا تَعْبُدُونَ إِلاَّ اللّهَ وَ بِالْوالِدَینِ إِحْساناً وَ ذِی الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساکینِ [بقره/83] .

وَ إِذا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُوا الْقُرْبی وَ الْیتامی وَ الْمَساکینُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَ قُولُوا لَهُمْ قَوْلاً مَعْرُوفاً [نساء/8] .

ضحی : أَ لَمْ یجِدْکَ یتِیماً فَ آوی [ضحی/6] .

فَأَمَّا الْیتِیمَ فَلا تَقْهَرْ [ضحی/9] .

یتِیماً ذا مَقْرَبَهٍ [بلد/15] .

2. درورایات

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ رَعَی الْأَیتَامَ رُعِی فِی بَنِیهِ [غررالحکم ، ص409] .

قال النبی (ص) : احب بیوتکم الی الله بیت فیه یتیم مکرم [نهج الفصاحه ، جمله 88] .

قال النبی (ص) : ان فی الجنه دارا یقال لها دار الفرح لا یدخلها الا من فرح یتامی المؤمنین [الفصاحه ، حکمت 864] .

حضرت عیسی (ع) به قبری عبور می کرد که دید صاحبش عذاب می شود. بعد از مدتی که بار دیگر عبور

می کرد دید عذاب بر طرف شده دلیل این امر را پرسید ، خداوند فرمود : اولادی داشت کهاصلح طریقا و اوی یتیما [سفینه] ،

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أحسنوا فی عقب غيركم تحسنوا فی عقبكم [الدعوات ، ص293] .

2. انواع یتیم

1. پدر مرده

لَمَّا أُصِيبَ جَعْفَرُ بْنُ أَبِی طَالِبٍ رَضِی اللَّهُ عَنْهُ أَتَی رَسُولُ اللَّهِ أَسْمَاءَ فَقَالَ لَهَا : "أَخْرِجِی لِی وُلْدَ جَعْفَرٍ فَأُخْرِجُوا إِلَيهِ فَضَمَّهُمْ إِلَيهِ وَ شَمَّهُمْ وَ دَمَعَتْ عَينَاهُ فَقَالَتْ : يا رَسُولَ اللَّهِ أَ أُصِيبَ جَعْفَرٌ فَقَالَ (ص) نَعَمْ أُصِيبَ الْيوْمَ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ : أَحْفَظُ حِينَ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَلَی أُمِّی فَنَعَی لَهَا أَبِی وَ نَظَرْتُ إِلَيهِ وَ هُوَ يمْسَحُ عَلَی رَأْسِی وَ رَأْسِ أَخِی وَ عَينَاهُ تُهْرِقَانِ الدُّمُوعَ حَتَّی تَقْطُرُ لِحْيتَهُ" [مسكن الفود ، ص106] .

2. یتیم اجتماعی

3. یتیم سیاسی

1 قَالَ الْحَسَنُ الْعَسْكرِی (ع) : أَشَدُّ مِنْ يتْمِ الْيتِيمِ الَّذِی انْقَطَعَ عَنْ أَبِيهِ يتْمُ يتِيمٍ انْقَطَعَ عَنْ إِمَامِه وَ لَا يقْدِرُ عَلَی الْوُصُولِ إِلَيهِ وَ لَا يدْرِی حُكمَهُ فِيمَا يبْتَلَی بِهِ مِنْ شَرَائِعِ دِينِهِ أَلَا فَمَنْ كانَ مِنْ شِيعَتِنَا عَالِماً بِعُلُومِنَا فَهَذَا الْجَاهِلُ بِشَرِيعَتِنَا الْمُنْقَطِعُ عَنْ مُشَاهَدَتِنَا يتِيمٌ فِی حِجْرِهِ أَلَا فَمَنْ هَدَاهُ وَ أَرْشَدَهُ وَ عَلَّمَهُ شَرِيعَتَنَا كانَ مَعَنَا فِی الرَّفِيقِ الْأَعْلَی [منيه المريد ، ص114] .

3. کمک به یتیم

1. کمک عاطفی به یتیم

وَ بِالْوالِدَينِ إِحْساناً وَ ذِی الْقُرْبی وَ الْيتامی وَ الْمَساكينِ [بقره/83] .

فَأَمَّا الْيتِيمَ فَلا تَقْهَرْ [ضحی/9] .

وَ يسْئَلُونَک عَنِ الْيتامی قُلْ إِصْلاحٌ لَهُمْ خَيرٌ وَ إِنْ تُخالِطُوهُمْ فَإِخْوانُكمْ [بقره/220] .

قَالَ رَسُولُ اللّهِ (ص) : حث الله تعالى على بر اليتامى لانقطاعهم عن آبائهم فمن صانهم صانه الله و من أكرمهم أكرمه الله [منيه المريد ، ص114].

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَنْكرَ مِنْكمْ قَسَاوَةَ قَلْبِهِ فَلْيدْنُ يتِيماً فَيلَاطِفُهُ وَ لْيمْسَحْ رَأْسَهُ يلِينُ قَلْبُهُ بِإِذْنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَإِنَّ لِلْيتِيمِ حَقّاً [من لايحضره الفقيه ،

ج1 ، ص188] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَنَّ مَنْ مَسَحَ يدَهُ عَلَى رَأْسِ يتِيمٍ تَرَحُّماً لَهُ كتَبَ اللَّهُ لَهُ بِعَدَدِ كلِّ شَعْرَهٍ مَرَّتْ عَلَيهَا يدُهُ حَسَنَةً [ثواب الأعمال ، ص199] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا بَكى الْيتِيمُ اِهْتَزَّ الْعَرْشُ عَلَى بُكائِهِ فَيقُولُ اللَّهُ تَعَالَى يا مَلَائِكتِى اشْهَدُواَ عَلَى أَنَّ مَنْ أَسْكتَهُ وَ اسْتَرْضَاهُ أَرْضَيتُهُ فِى يوْمِ الْقِيامَهِ [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص152] .

2. سفارش قرآن به اکرام ایتام

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : أحب البيوت إلى الله تعالى بيت يتيم مكرم [الجعفريات ، ص167] .

أَ رَأَيتَ الَّذِى يكذِّبُ بِالدِّينِ فَذلِک الَّذِى يدُعُّ الْيتِيمَ [ماعون/2-1] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اللَّهَ اللَّهَ فِى الْأَيتَامِ [نهج البلاغه ، نامه 47] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَرَّ عِيسَى ابْنُ مَرْيمَ (ع) بِقَبْرٍ يعَذَّبُ صَاحِبُهُ ثُمَّ مَرَّ بِهِ مِنْ قَابِلٍ فَإِذَا هُوَ لَا يعَذَّبُ فَقَالَ : يا رَبِّ مَرَرْتُ بِهَذَا الْقَبْرِ عَامَ أَوَّلَ فَكانَ يعَذَّبُ وَ مَرَرْتُ بِهِ الْعَامَ فَإِذَا هُوَ لَيسَ يعَذَّبُ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيهِ أَنَّهُ أَدْرَک لَهُ وَلَدٌ صَالِحٌ فَأَصْلَحَ طَرِيقاً وَ آوَى يتِيماً فَلِهَذَا غَفَرْتُ لَهُ بِمَا فَعَلَ ابْنُهُ [كافى ، ج6 ، ص3] .

كلاّ بَلْ لا تُكرِمُونَ الْيتِيمَ [فجر/17] .

3. سرپرستی یتیم

لَيسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ وَ لكنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَ الْيوْمِ الآخِرِ وَ الْمَلائِكهِ وَ الْكتابِ وَ النَّبِيينَ وَ آتَى الْمالَ عَلى حُبِّهِ ذَوِى الْقُرْبى وَ الْيتامى وَ الْمَساكينَ وَ ابْنَ السَّبِيلِ وَ السّائِلِينَ وَ فِى الرِّقابِ وَ أَقامَ الصَّلاةَ وَ آتَى الزَّكاةَ وَ الْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذا عاهَدُوا وَ الصّابِرِينَ فِى الْبَأساءِ وَ

الضَّرّاءِ وَ حِينَ الْبَأْسِ أُولئِک الَّذِينَ صَدَقُوا وَ أُولئِک هُمُ الْمُتَّقُونَ [بقره/177] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : إِذَا بَکی الْيتِيمُ فِی الْأَرْض يقُولُ اللَّهُ مَنْ أَبْکی عَبْدِی وَ أَنَا غَيبْتُ أَبَاهُ فِی التُّرَابِ فَوَ عِزَّتِی وَ جَلَالِی إِنَّ مَنْ أَرْضَاهُ بِشَطْرِ کلِمَهٍ أَدْخَلْتُهُ الْجَنَّهَ [مستدرک الوسائل ، ج15 ، ص153] .

قال النبی (ص) : "يتيم در اجتماع حقی دارد و اين حق با مهر و نوازش بايد ادا گردد".

قال النبی (ص) : "بهترين خانه شما خانه ای است که در آن يتيمی مورد احسان و عطوفت باشد و بدترين خانه ها آن خانه ای است که در آن با يتيمی بد رفتاری نمايند".

دلجويی از يتيم و سرپرستی او هم مايه آسايش و وصول به اجر دنيوی است و هم رسيدن به سعادت آخرت.

شخصی به پيامبر اسلام راجع به قساوت قلبش شکايت نمود.

پيامبر فرمود : "آيا دوست داری قلبت نرم شود و به حاجتت نائل گردی؟

ارحم اليتيم و اسمح رأسه و اطعمه من طعامک [ميزان الحکمه ، 765] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : من کفل يتيما و کفل نفقته کنت أنا و هو فی الجنه کهاتين و فرق بين إصبعيه المسبحه و الوسطی [قرب الإسناد ، ص45] .

4. صرف بخشی از اموال دين در مصارف يتيم

وَ اعْلَمُوا أَنَّما غَنِمْتُمْ مِنْ شَیءٍ فَأَنَّ لِلّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِی الْقُرْبی وَ الْيتامی وَ الْمَساکينِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ [انفال/41] .

ما أَفاءَ اللّهُ عَلی رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُری فَلِلّهِ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِی الْقُرْبی وَ الْيتامی وَ الْمَساکينِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ کی لا يکونَ دُولَهً بَينَ الْأَغْنِياءِ مِنْکمْ [حشر/7

] .

5. تربیت یتیم

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَدِّبِ الْیتِیمَ بِمَا تُودِّبُ مِنْهُ وَلَدَک وَ اضْرِبْهُ مِمَّا تَضْرِبُ مِنْهُ وَلَدَک [کافی ، ج6 ، ص47] .

وَ وَجَدَک ضَالاًّ فَهَدی [ضحی/7] .

4. اموال یتیم

1. تصرف در مال یتیم

وَ آتُوا الْیتامی أَمْوالَهُمْ وَ لا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِیثَ بِالطَّیبِ وَ لا تَأْکلُوا أَمْوالَهُمْ إِلی أَمْوالِکمْ إِنَّهُ کانَ حُوباً کبِیراً [نساء/2] .

وَ لا تَقْرَبُوا مالَ الْیتِیمِ إِلاّ بِالَّتِی هِی أَحْسَنُ [انعام/152] .

إِنَّ الَّذِینَ یأْکلُونَ أَمْوالَ الْیتامی ظُلْماً إِنَّما یأْکلُونَ فِی بُطُونِهِمْ ناراً وَ سَیصْلَوْنَ سَعِیراً [نساء/10] .

وَ ابْتَلُوا الْیتامی حَتّی إِذا بَلَغُوا النِّکاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْداً [نساء/6] .

قَالَ الرِّضَا (ع) : أَکلَ مَالِ الْیتِیمِ مِنَ الْکبَائِرِ الَّتِی وَعَدَ اللَّهُ عَلَیهَا النَّارَ [فقه الرضا ، ص332] .

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ یحْیی الْکاهِلِی قَالَ : "قِیلَ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) إِنَّا نَدْخُلُ عَلَی أَخٍ لَنَا فِی بَیتِ أَیتَامٍ وَ مَعَهُمْ خَادِمٌ لَهُمْ فَنَقْعُدُ عَلَی بِسَاطِهِمْ وَ نَشْرَبُ مِنْ مَأَئِهِمْ وَ یخْدُمُنَا خَادِمُهُمْ وَ رُبَّمَا طَعِمْنَا فِیهِ الطَّعَامَ مِنْ عِنْدِ صَاحِبِنَا وَ فِیهِ مِنْ طَعَامِهِمْ فَمَا تَرَی فِی ذَلِک فَقَالَ إِنْ کانَ فِی دُخُولِکمْ عَلَیهِمْ مَنْفَعَةٌ لَهُمْ فَلَا بَأْسَ وَ إِنْ کانَ فِیهِ ضَرَرٌ فَلَا وَ قَالَ ع بَلِ الْإِنْسانُ عَلی نَفْسِهِ بَصِیرَةٌ فَأَنْتُمْ لَا یخْفَی عَلَیکمْ وَ قَدْ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ "وَ إِنْ تُخالِطُوهُمْ فَإِخْوانُکمْ " (بقره/220) فِی الدِّینِ وَ اللَّهُ یعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ" [کافی ، ج5 ، ص129] .

عَنْ عَلِی بْنِ الْمُغِیرَهِ قَالَ : "قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) إِنَّ لِی ابْنَهَ أَخٍ یتِیمَةً فَرُبَّمَا أَهْدِی لَهَا الشَّیءُ فَآکلُ مِنْهُ ثُمَّ أُطْعِمُهَا بَعْدَ

ذَلِک الشَّیءَ مِنْ مَالِی فَأَقُولُ یا رَبِّ هَذَا بِهَذَا فَقَالَ (ع) لَا بَأْسَ" [کافی ، ج5 ، ص129] .

می پرسد طلبکاری از دنیا می رود و اموالش به دست من باقیمانده ، ولی اطفال صغیری دارد. آیا ماندن مال او نزد من اکل مال یتیم است؟فقال الصادق (ع) : "لَا إِذَا کانَ نَوَی أَنْ یودِّی إِلَیهِمْ" [تهذیب الأحکام ، ج6 ، ص384] .

2. نتیجه خوردن مال یتیم

قال النبی (ص) : اربع حق علی الله ان لا یدخلهم الجنه و لا یذیقهم نعیمها مدمن خمر و آکل الربا و اکل مال الیتیم بغیر حق و العاق لوالدیه [نهج الفصاحه ، حکمت254] .

قال الباقر (ع) : من اکل مال الیتیم دخل النار و نحن الیتیم [سفینه البحار] .

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : یبْعَثُ نَاسٌ مِنْ قُبُورِهِمْ یوْمَ الْقِیامَهِ تَأَجَّجُ أَفْوَاهُهُمْ نَاراً فَقِیلَ یا رَسُولَ اللَّهِ! مَنْ هَولَاءِ؟ قَالَ : "الَّذِینَ یأْکلُونَ أَمْوالَ الْیتامی ظُلْماً إِنَّما یأْکلُونَ فِی بُطُونِهِمْ ناراً وَ سَیصْلَوْنَ سَعِیراً " (نساء/10) [تفسیر عیاشی ، ج1 ، ص225] .

وَ لْیخْشَ الَّذِینَ لَوْ تَرَکوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّیهً ضِعافاً خافُوا عَلَیهِمْ [نساء/9] .

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مَنْ أَکلَ مَالَ الْیتِیمِ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَیهِ مَنْ یظْلِمُهُ أَوْ عَلَی عَقِبِهِ [ثواب الأعمال ، ص234] .

إِنَّما یأْکلُونَ فِی بُطُونِهِمْ ناراً [نساء/10] .

5. سرگذشت برخی از ایتام

1. بزرگان از دین

آیت الله میرزا مهدی غروی اصفهانی : در 9 سالگی پدر را از دست داد. 12 ساله بود که وارد نجف شد و بعد از اجتهاد به مشهد برگشت. از جمله شاگردان وی میرزا جواد آقای تهرانی است.

شیخ محمّد جواد

مغنیه : در لبنان متولّد و در 4 سالگی مادر و در 12 سالگی پدر را از دست داد. با برادرش به نجف کوچ کرد. پس از فوت برادر به لبنان بازگشت و به کشاورزی پرداخت و ضمن آن مطالعه و کتاب می نوشت. بیش از 60 اثر فقهی که از جمله آن تفسیر الکاشف است از او بر جای مانده است.

آیت الله خادمی : در اوایل کودکی از نعمت پدر محروم شد. بعد از خواندن مقدّمات راهی نجف شد. پس از اجتهاد به اصفهان برگشت و به تدریس پرداخت.

میرزا عبدالله اصفهانی افندی : در هفت ماهگی مادر و در 7 سالگی پدر را از دست داد. تألیفات او ریاض العلماء و حیاض الفضلاء است.

آیت الله شیخ محمد رضا تنکابنی (پدر مرحوم فلسفی) : در 14 سالگی پدر و مادر را از دست داد. پس از خواندن مقدّمات در حوزه قزوین وارد نجف شد. ملا علی همدانی و آیه الله میرزا هاشم آملی از شاگردان اویند.

آیت الله سید عبد الهادی شیرازی : در بدو تولد پدر را از دست داد. (در کاظمین)

آیت الله میرزای شیرازی (محمّد حسن) : قبل از 6 سالگی پدر را از دست داد. در 17 سالگی برای ادامه تحصیل به اصفهان رفت. واقعه تنباکو از افتخارات مبارزات او است.

آیت الله شیخ حسن غفّاری : در 6 سالگی پدر را از دست داد. قبل از 15 خرداد وارد صحنه انقلاب شد و پس از چند مرتبه زندان رفتن شهید شد.

سید اسماعیل صدر : در 6 سالگی از نعمت پدر محروم شد. در 14 سالگی برادرش

را از دست داد. در 23 سالگی به نجف رفت و از آنجا به کربلا رفت. میرزای نائینی از شاگردان اوست.

شهید نوّاب صفوی در نوجوانی پدر را از دست داد. در نجف خبر توهین کسروی را شنید. به تهران آمد و کسروی را ترور کرد و به نجف برگشت.او از مؤسس فداییان اسلام است و در سال 1334 توسّط رژیم پهلوی اعدام شد.

آیت الله العظمی حکیم در 6 سالگی پدرش را از دست داد. به مبارزه با دشمنان اسلام مشهور بود و مسالحه نمی کرد و بر ضد بعثیون مخالفت می کرد.

شیخ محمّد کوهستانی در کودکی از نعمت پدر محروم شد. پس از تحصیل در نجف به بهشهر برگشت.

میرزا علی اکبر مرندی در 6 سالگی پدر را از دست داد. پس از تحصیل در نجف به ایران برگشت.

آیت الله العظمی ضیاء الدّین عراقی 12 ساله بود که پدرش مرد. برای ادامه تحصیل به نجف رفت. حضرات آیات سید محمّد تقی خوانساری ، سید احمد خوانساری ، شهاب الدّین مرعشی ، میرزا هاشم آملی و محمّد تقی بهجت از شاگردان او هستند.

میرزا محمّد حسن آشتیانی در سه سالگی پدرش مرد. پس از حوزه بروجرد عازم نجف شد و شاگرد شیخ انصاری بود و به لسان شیخ معروف شد.

ملّا محمّد تقی بزغانی (معروف به شهید ثالث) در 16 سالگی پدرش مرد. از شاگردان فکری او سید جمال الدین اسدآبادی است. مهم ترین تألیف او تحفه الأبرار و الدّر الثّمین است.

سید جمال الدّین گلپایگانی 9 ساله بود که پدرش مرد. ابتدا چوپانی می کرد. پس از اجتهاد عازم نجف شد.

میرزا مهدی اصفهانی در

9 سالگی پدرش مرد. در 12 سالگی به نجف رفت و پس از اجتهاد به مشهد بازگشت. آثار بسیاری در زمینه فقه و اصول دارد.

شمس الدّین محمّد (ملقّب به حافظ) : در کودکی یتیم و بی سرپرست شد. حافظ قرآن بود و از شاگردان مولانا شمس الدّین شیرازی است.

شیخ مصلح الدّین عبدالله شیرازی (سعدی) : در کودکی پدر را از دست داد. برای ادامه تحصیل به بغداد رفت.

علّامه طباطبایی کمتر از 9 سال داشت که پدر و مادر را از دست داد. ظرف 5 سال قرآن را آموخت. بر اثر فقر 10 سال درس را رها کرد و به تبریز رفت و سپس مجدّدا به حوزه قم برگشت.

شهید آیت الله صدوقی : در 7 سالگی پدر و در 9 سالگی مادر را از دست داد. قبل و بعد از 15 خرداد 1342 از یاران امام (ره) بود.

حسن حسن زاده آملی در سال دوم ابتدایی مادرش مرد و در 16 سالگی پدر را از دست داد. در تهران و قم تحصیل کرد. فقیه ، فیلسوف ، عارف و ریاضیدان است. و در نجوم و هیئت مهارت دارد. 120 عنوان تألیف نیز دارد.

آیت الله شهید سید حسن مدرّس در 11 سالگی پدر را از دست داد و در 13 سالگی ملبّس شد. در مبارزات علیه دین زدایی شهید شد.

آیت الله شهید دستغیب در 12 سالگی از نعمت پدر محروم شد و سرپرستی دو برادر و سه خواهر و مادرش را عهده دار شد. برای ادامه تحصیل به نجف رفت و پس از اجتهاد به شیراز برگشت و در سال 1360 شهید شد.

حکیم نظامی

گنجوی در کودکی از فیض داشتن پدر محروم شد. ذوق شاعری و پای بندی به عقاید مذهبی از او شاعری توانمند ساخت.

آیت الله شهید سید محمّد باقر صدر سه ساله بود که پدرش را از دست داد و سرپرستی او به عهده برادر دانشمندش سید اسماعیل صدر افتاد. پس از مدّتی حبس و شکنجه به دستور صدّام ، شهید شد.

آیت الله العظمی گلپایگانی در سنّ 13 سالگی مادر و در 9 سالگی پدرش را از دست داد. با مشقّت و سختی بسیار از روستا به حوزه گلپایگان برای تحصیل رفت و آمد می کرد. در 24 سالگی وارد حوزه قم شد. خدمات بسیار زیادی نموده و شاگردان برجسته ای به اسلام تقدیم کرد.

شیخ رجبعلی نکوگویان (رجبعلی خیاط) در 12 سالگی پدرش را از دست داد. علی رغم مورد توجّه بودن در خانه ای محقر و خشتی که موقع باران لگن زیر سقف آن می گذاشت زندگی می کرد. همه کارهایش را به قصد قربت انجام می داد. موقع غذا رو به قبله و دوزانو می نشست.

شهات محمّد انور (حافظ کلّ قرآن) در 3 ماهگی پدرش را از دست داد. از 3 سالگی شروع به حفظ قرآن کرد و در 6 سالگی حافظ کلّ قرآن شد.

شهید رجایی در 4 سالگی پدر را از دست داد. در 14 سالگی به تهران آمد و شاگرد آهن فروشی شد و مدّتی هم دست فروشی می کرد. پس از فراغت از تحصیل به دبیری پرداخت.

قطب الدّین شیرازی (طبیب ، ریاضیدان و فیلسوف) پدرش که طبیب بود را در 14 سالگی از دست داد. طبّ را از پدر آموخت. شاگرد خواجه نصیر الدّین طوسی بود. به

دریای دانش مشهور است. در ریاضی ، فلسفه ، طب و نجوم تبحّر داشت. کتاب های شرح حکمه الاشراق ، درّه التّاج ، نهایه الادراک و التحفه الشاهیه اثر او است.

2. نوابغ

بودا 7 روزه بود که مادرش را از دست داد. تا 29 سالگی در قصر و در وفور نعمت بود. برخورد با مرد مقدّس آواره ای او را به ریاضت کشی کشاند و بقیه عمرش را صرف تبلیغ پیام رستگاری خود کرد.

اسکندر مقدونی به ظاهر پسر فیلیپ دوما است. امّا مورّخی آلمانی می گوید که او فرزندی نامشروع است و افسانه های زیادی برای او ساخته اند. خودش خود را پسر خدای خدایان می خواند. شاگرد ارسطو بود و برای جهان گشاییِ خود حدّ و مرزی نمی شناخت. مردم را وادار می کرد که او را خدا بنامند.

کوروش در روزهای اوّل تولّد مادرش را از دست داد و توسّط چوپان زاده ای بزرگ شد. در 15 سالگی پدر اصلی خود را دید.

آقاخان سوم نوه آقاخان اوّل (امام فرقه اسماعیلیه) در 6 سالگی پدرش را از دست داد. چهل و هشتمین پیشوای اسماعیلیه است و در فوت او ده میلیون نفر به مدّت سه روز عزاداری کردند.

دکارت (ریاضیدان مشهور) در 4 سالگی مادرش مرد. پدرش یک روستایی بود و او را به پرستار سپرد.

مالکوم ایکس (رهبر سیاهپوستان آمریکا) در 6 سالگی پدرش را از دست داد و به دلیل فقر ، مدرسه شبانه روزی را رها کرد و در یک هتل گارسون شد. به علت اعتیاد و دزدی 5 سال زندانی شد. پس از زندان به جنبش مخفی اسلامی سیاهان پیوست. با مطالعه علوم دینی متحوّل شد.

کمال جنبلاط (پایه گذار حزب

سوسیالیست پیشرو لبنان) : در کودکی پدرش را از دست داد. لیسانس حقوق گرفت. نماینده مجلس ، وزیر و رهبر حزب و دبیر کل جبهه عربی حمایت از فلسطین شد.

سولژنیتسین (نویسنده مشهور و مبارز روس) درکودکی پدر را از دست داد. منتقد بسیار تند کمونیسم است. مارکسیسم را شوخی دهشتبار سده بیستم می نامید. به داشتن تمایلات آیت اللهی (نه شرقی نه غربی امام خمینی) و خطری برای امپریالیسم غرب معروف است.

ایندیرا گاندی (دختر جواهر لعل نهرو) پدرش اکثرا در زندان بود. در 19 سالگی مادر را از دست داد. مدّتی وزیر اطّلاعات هند و بعد نخست وزیر شد.

ناپلئون بناپارت (فرانسه) از روز تولد کمتر پدرش را دید ، چون پدر دائما در سفر بود. در ده سالگی به مدرسه شبانه روزی رفت و در 14 سالگی پدر را از دست داد.

کاوندیش هنری ، دانشمند فرانسوی درکودکی مادرش مرد. از تحصیل در دانشگاه انصراف داد و به مطالعه ریاضی و فیزیک پرداخت. قدرت بیان خوبی نداشت. وجود نیتروژن در هوا و... از کشفیات او است. قسمت اعظم ثروت او پس از مرگ ، صرف آزمایشگاهی شد که 6 نفر از طریق آن به جایزه نوبل رسیدند.

بنیامین فرانکلین (آمریکایی) به خاطر وضع بد مالی مدرسه را رها کرد. از غذای خود می کاست و با پس انداز و زحمت زیاد کتاب می خرید. استعداد عجیبی در نویسندگی داشت. مؤسس انجمن فیلسوفان آمریکا در 21 سالگی بود. مؤسس اوّلین پست خانه ، اوّلین شرکت بیمه آتش سوزی ، اوّلین آتش نشانی ، کاشف الکتریسیته در جوّ زمین ، عضو انجمن سلطنتی انگلیس و آکادمی علوم پاریس است.

جوزف پریستلی (انگلیسی) پسر

بافنده ای تهیدست است. در 7 سالگی پدرش مرد. به مدرسه کشیش ها رفت. به زبان های زنده دنیا صحبت می کرد. کاشف اکسیژن است و این که گیاهان اکسیژن تولید می کنند از کشفیات او است.

ادیسون سبزی های باغچه خانه را می فروخت و مادر در خانه او را آموزش می داد. آزمایشات خود را ابتدا در زیرزمین خانه و بعد در واگن قطار باربری انجام می داد. مخترع برق ، لامپ و اصلاح تلگراف است و حدود 1000 اختراع مانند تصاویر متحرّک و...از آثار او است.

وُلتا (ایتالیایی) در خانواده ای فقیر متولّد شد. ابتدا معلّم و بعد استاد دانشگاه شد. دستگاه تولید الکتریسیته ، کشف قوانین مختلف فیزیک و پیل الکتریکی (باطری) از کشفیات او است.

آنتوان وان لیونهوک (مخترع میکروسکوپ و کاشف میکروب) تولّدش در خانواده ای فقیر در هلند بود که با بافتن و فروش سبد امرار معاش می کردند. پس از فوت پدر در مغازه خوار و بارفروشی در آمستردام شاگردی می کرد ، و هم زمان سرایدار مشهوری بود. مخترع میکروسکوپ بود و اوّلین بار میکروب ها و گلبول های قرمز خون را دید. ابتدا او را دیوانه و خیالباف می خواندند. او مراحل مختلف رشد و تکثیر باکتری ها را نشان داد.

نیوتن پدرش قبل از تولّد او مرده بود. به علّت علاقه به تحصیل با وجود مشکلات مالی وارد دانشگاه شد و هم زمان در مزرعه ای کار می کرد. با افتادن سیب از درخت ، جاذبه زمین را کشف کرد. (به قدری مشغول تحقیق بود که یک بار ساعتش را به جای تخم مرغ در آب جوش انداخت) . کشفیات متعدّد و چند کتاب ، حاصل تلاش او است.

برنارد شاو (نویسنده

مشهور ایرلندی) به علّت فقر شدید بیش از 5 سال درس نخواند. او از نعمت پدر محروم بود. در 15 سالگی به لندن (برای کار) رفت و در طی 4 سال بیکاری 4 کتاب نوشت که کسی حاضر به چاپ آنها نشد ، ولی ناامید نشد و با نوشتن مقاله در نشریات شهرت یافت.

نیکلا کپرنیک (ستاره شناس) : در 10 سالگی پدرش را از دست داد. به تحصیل الهیات در کلیسا پرداخت. کسی است که ثابت کرد زمین به دور خورشید می چرخد.

ماری کوری (کاشف رادیوم) در 10 سالگی مادرش را از دست داد. به عنوان معلّمه کار می کرد و خرج تحصیل خود و خواهرش را می پرداخت. در رشته فیزیک با رتبه اوّل فارغ التّحصیل شد و دو بار برنده جایزه نوبل شد. کشفیات او بسیار است.

ویلیام شکسپیر (شاعر و نویسنده مشهور) علی رغم هوش و استعداد خارق العاده به علت فقر ، ترک تحصیل کرد. بعد از مدتی استعدادش را در نمایش نشان داد و مشهورترین نمایشنامه نویس جهان شد.

الکساندر دوما (نویسنده) در 4 سالگی پدرش را از دست داد و برای تحصیل به پاریس رفت و در کنار تحصیل به دبیری پرداخت. از کتاب های مشهور او "سه تفنگدار" و "کنت مونت کریستو" است که شهرت جهانی دارد.

سباستیان باخ (موسیقی دان) در ده سالگی پدر و مادرش را از دست داد. به موسیقی علاقه داشت و این رشته را در تمام اروپا رواج داد و آثار مذهبی او بهترین نمونه موسیقی کلیسا است.

آبراهام لینکلن (رئیس جمهور آمریکا که برده داری را لغو کرد) در 7 سالگی مادرش را از دست داد

و بیش از یک سال به مدرسه نرفت ، امّا همواره مطالعه می کرد. فردی روشن بین ، آزادی بخش و مردم دوست بود.

چارلی چاپلین (هنرپیشه معروف) در کودکی پدر و مادرش متارکه کردند و در فقر کامل به سر می برد. از 16 سالگی وارد کار تئاتر شد و به سرعت پیشرفت کرد.

آندرسن (نویسنده معروف دانمارکی) پدرش کفّاش فقیری بود که در کودکی هانس ، دار فانی را وداع گفت ومادرش با کار در خانه دیگران او را بزرگ کرد. زشت رو و کریه المنظر بود. آثارش شهرت دنیایی دارند.

آنتوان سنت اگزوپری (نویسنده فرانسوی) در 4 سالگی پدرش را از دست داد. از مدرسه می گریخت و به دیدن هواپیماها در فرودگاه می رفت. بالاخره خلبان شد و در کنار آن نویسندگی می کرد. در جنگ بر علیه آلمان ها سقوط کرد و کشته شد.

رابرت هوک (مخترع) : در خانواده ای روحانی به دنیا آمد و در کودکی پدرش را از دست داد. مخترع میکروسکوپ ، پمپ باد ، رطوبت سنج ، پاندول ساعت و...است.

علی اکبر دهخدا در ده سالگی از نعمت پدر محروم شد و با فقر و تنگدستی به مدرسه سیاسی راه یافت. او پایه گذار ساده نویسی بود. آثار بسیاری از جمله لغت نامه دهخدا دارد.

حسین بهزاد (نقّاش) در دوران نوجوانی ، پدر و استادش را از دست داد و با کوشش فراوان در جهان مشهور شد.

3. بزه کاران

گلدامایر (نخست وزیر اسرائیل) متولّد روسیه است و در 17 سالگی به دلیل مخالفت پدرش با شغل معلّمی از او جدا شد. در 51 سالگی نماینده مجلس اوّل در اسرائیل شد. وزیر کار و وزیر امور خارجه بود. در 71 سالگی

نخست وزیر اسرائیل شد. وی اعتقاد داشت که اصلاً فلسطینی وجود ندارد.

ابونضال متولّد حیفا است و در 17 سالگی پدرش را از دست داد و به حزب بعث پیوست و از عوامل معروف اطّلاعاتی بغداد شد. گروه چریکی او ترورهای زیادی از شخصیت های اردنی و فلسطینی انجام داده اند.

آتاتورک در کودکی پدرش را از دست داد و با همت مادر و خواهرش ادامه تحصیل داد. به دلیل رشادت در بعضی جنگ ها لقب غازی (مجاهد) گرفت. طی کودتایی امپراتوری عثمانی را منحل و جمهوری ترکیه لائیک را بنیان گذاشت. 4 بار رئیس جمهور شد.

شاپور بختیار متولّد شهرکرد است و پدرش در بیست سالگیِ او به دست رضاخان اعدام شد.

ژان بدل بوکاسا (دیکتاتور خون آشام آفریقای مرکزی) در 6 سالگی پدر و بعد مادرش را از دست داد. در 45 سالگی فرمانده کلّ قوا شد. با کودتا پسرعمویش را برکنار و به قدرت رسید. به گفته آشپزش ، اکثر مواقع غذای او از گوشت بدن و پای زنان اعدام شده تهیه می شد ، زیرا دون شأن خود می دانست که از گوشت حیوانات بخورد.

ایدی امین (اوگاندا) فرزند نامشروعی است که پدرش را ندید و با مردان رهگذر زندکی کرد و بزرگ شد. با کودتا به قدرت رسید و هیتلر را الگوی خود قرار داد و عقیده داشت که انسانی که در جادّه پیروزی است ، هر جنایتی مرتکب شود ، عقوبت ندارد.

صدّام حسین پس از متارکه پدر و مادرش ، در منزل دائیش متولّد شد. تا 10 سالگی مدرسه نمی رفت. در 20 سالگی (سال چهارم دبیرستان) دایی خود را کشت. در ترور ناموفق عبدالکریم قاسم

شرکت داشت. و به سوریه گریخت. پس از برکناری قاسم به عراق برگشت و معاون شورای فرماندهی بعث شد. بعد از پیروزی انقلاب ایران با مجبور کردن حسن البکر به استعفا ، به قدرت رسید.

بیل کلینتون پدرش قبل از تولد او مرده بود. مدتی در مغازه خوار و بارفروشی کار می کرد. از رشته حقوق فارغ التحصیل شد و به ریاست جمهوری رسید. از طرفداران سرسخت اسراییل بود و بیت المقدس را پایتخت اسرائیل می نامید.

لنین در کودکی خشن و بدقواره و دارای سری بزرگ بود. در 16 سالگی پدرش را از دست داد و یک سال بعد برادرش اعدام شد ، و کینه شدید وی 30 سال بعد خاندان تزار را بر باد داد.

تموچین (چنگیزخان مغول) 13 ساله بود که پدرش را کشتند و اموالشان را به غارت بردند. مادرش او را به قصد انتقام بزرگ کرد. خود را بلای آسمانی و تازیانه خدا در روی زمین می خواند و می گفت : همان طور که آسمان یک خدا بیشتر ندارد ، زمین هم فقط یک خدا دارد و آن هم ، منم ، چنگیزخان.

ایوان مخوف (روسیه) 3 ساله بود که پدرش مرد و 7 ساله بود که مادرش را کشتند. با تازیانه و قتل و ارعاب جنون آمیز روسیه را اداره کرد. مهم ترین تفریح او جنگ انسان ها و خرس ها بود. (خودش می گوید در کودکی همیشه از سرما می لرزیدم و حتّی یک بار غذای سیر نخوردم.) کشتن 60 هزار نفر در یک نوبت و زنده زنده سرخ کردن آنان ، اجساد مقتولین را به خورد مردم دادن و... از جنایت های او است. مردم روسیه او

را غضب الهی می دانستند. (یک روز فیلی به او هدیه دادند ، به بهانه این که چرا تعظیم نکرده ، فیل را قطعه قطعه کرد) .

هیتلر فرزند یک کارمند جزء است و در رشته نقشه کشی تحصیل کرد. بعد از جنگ اوّل جهانی به رهبری جنبش اجتماعی ملّی آلمان (نازی) رسید و سپس رئیس جمهور شد. اساس حکومت او دیکتاتوری و زور بود.

پطر کبیر یا پطر اوّل ده ساله بود که پس از فوت پدر به سطنت رسید. مردی بی رحم بود ، ولی برای پیشرفت کشورش از هیچ کوششی دریغ نکرد و تمدّن جدید اروپا را به روسیه آورد.

1. یزید بن معاویه (لعنت الله علیه)

بعضی از ویژگیهای یزید بن معاویه (لعنت الله علیه)

1 با مادر و خواهر و دختر خود زنا می کرد. [العداله الاجتماعیه]

2 شرابخواری ، هر روز مست و هر شب خمار بود.

3 نماز نمی خواند.

4 سگ بازی و میمون بازی می کرد. نام میمون او ابوقیس بود؛ او را لباس زیبا می پوشاند و آن میمون را سوار اسب می کرد و به مسابقه می فرستاد.

5 مادر او مسیحی بود.

6 با کمال بی آبرویی سربازان او اسب های خود را کنار و نزدیک قبر پیامبر (ص) بستند. (اشاره به واقعه حرّه)

از سال 60 هجری تا 64 هجری قمری 3 فاجعه بزرگ مرتکب شد 1- سال 61 واقعه کربلا را به وجود آورد.

2- ذی الحجه سال 63 واقعه حرّه به دستور او انجام شد.

3- و محرم الحرام سال 64 یورش به مکه وهتک حرمت خانه خدا به دستور او و توسط سپاهیان وی انجام شد.

7 در مدینه شروع

به غارت و در نه ماه ، هزار حرام زاده در مدینه به دنیا آمد.

8 کعبه را آتش زد.

9 وقتی اهل مدینه عامل یزید را بیرون کردند ، لشگری به مدینه فرستاد که 4000 نفر از قریش و بنی هاشم و انصار را کشتند و از آنها بیعت گرفتند که عبد یزید باشند و الّا گردنشان زده می شود.

10 از اشعار اوست که دلالت بر کافر بودن او دارد :

[إحتجاج طبرسی ، ج2 ، ص307] .

1. یقین

قَالَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ ، وَ بَلِّغْ بِإِیمَانِی أَکمَلَ الْإِیمَانِ ، وَ اجْعَلْ یقِینِی أَفْضَلَ الْیقِینِ [صحیفه سجادیه ، دعای 20.]

1 معنای یقین : باوری که شک و تردید در آن نباشد.

2 در قران علم الیقین ، حقّ الیقین و عین الیقین آمده است :

کلاّ لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْیقینِ لَتَرَوُنَّ الْجَحیمَ ثُمَّ لَتَرَوُنَّها عَینَ الْیقینِ [تکاثر/7-5.]

وَ تَصْلِیهُ جَحیمٍ إِنَّ هذا لَهُوَ حَقُّ الْیقینِ [واقعه/95-94.]

دود آتش (علم الیقین) ، حرارت آتش (حق الیقین) ، سوختن (عین الیقین)

2. اهمیت آن

أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَرْقِی فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِیهِ رَفَعَهُ قَالَ : کانَ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ (ع) یطِیلُ الْقُعُودَ بَعْدَ الْمَغْرِبِ یسْأَلُ اللَّهَ الْیقِینَ [المحاسن ، ج1 ، ص248.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْیقِینَ أَفْضَلُ مِنَ الْإِیمَانِ وَ مَا مِنْ شَیءٍ أَعَزَّ مِنَ الْیقِینِ [کافی ، ج2 ، ص51.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِذَا أَرَادَ اللّهُ بِعَبْدٍ خَيراً فَقَّهَهُ فِى الدِّينِ وَ أَلْهَمَهُ الْيقِينَ [غررالحكم ، ص 49.]

كيفيت و

كمّيت :

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : إِنَّ الْعَمَلَ الدَّائِمَ الْقَلِيلَ عَلَى الْيقِينِ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْعَمَلِ الْكثِيرِ عَلَى غَيرِ يقِينٍ [كافى ، ج2 ، ص57.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهص : خَيرُ مَا أُلْقِى فِى الْقَلْبِ الْيقِينُ [من لايحضره الفقيه ، ج4 ، ص376.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : أَيهَا النَّاسُ سَلُوا اللَّهَ الْيقِينَ وَ ارْغَبُوا إِلَيهِ فِى الْعَافِيهِ فَإِنَّ أَجَلَّ النِّعْمَهِ الْعَافِيهُ وَ خَيرَ مَا دَارَ فِى الْقَلْبِ الْيقِينُ وَ الْمَغْبُونُ مَنْ غُبِنَ دِينُهُ وَ الْمَغْبُوطُ مَنْ غُبِطَ يقِينُهُ [المحاسن ، ج1 ، ص248.]

قَالَ الرِّضَا (ع) : الْإِيمَانُ فَوْقَ الْإِسْلَامِ بِدَرَجَهٍ وَ التَّقْوَى فَوْقَ الْإِيمَانِ بِدَرَجَهٍ وَ الْيقِينُ فَوْقَ التَّقْوَى بِدَرَجَهٍ وَ لَمْ يقْسَمْ بَينَ الْعِبَادِ شَىءٌ أَقَلَّ مِنَ الْيقِينِ [كافى ، ج2 ، 52.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ بِالْيقِينِ تُدْرَک الْغَايهُ الْقُصْوَى [نهج البلاغه ، خطبه 157.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : (در وصف متّقين) فَمِنْ عَلَامَهِ أَحَدِهِمْ أَنَّک تَرَى لَهُ قُوَّهً فِى دِينٍ وَ حَزْماً فِى لِينٍ وَ إِيمَاناً فِى يقِين [نهج البلاغه ، خطبه 193.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جَعَلَ الْإِيمَانَ عَلَى أَرْبَعِ دَعَائِمَ عَلَى الصَّبْرِ وَ الْيقِينِ وَ الْعَدْلِ وَ الْجِهَاد [كافى ، ج2 ، 50.]

3. آيات

وَ فِى الْأَرْضِ آياتٌ لِلْمُوقِنين [ذاريات/20.]

وَ بِالْآخِرَهِ هُمْ يوقِنُونَ [بقره/4.]

لِيطْمَئِنَّ قَلْبى [بقره/260.]

وَ كذلِک نُرى إِبْراهيمَ مَلَكوتَ السَّماواتِ وَ الْأَرْضِ وَ لِيكونَ مِنَ الْمُوقِنينَ [انعام/75.]

وَ جَعَلْنا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يهْدُونَ بِأَمْرِنا لَمّا صَبَرُوا وَ كانُوا بِآياتِنا يوقِنُونَ [سجده/24.]

4. نشانه ها و علامات

وآثار یقین

1 عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَال : لَیسَ شَیءٌ إِلَّا وَ لَهُ حَدٌّ قَالَ قُلْتُ جُعِلْتُ فِدَاکَ فَمَا حَدُّ التَّوَکلِ قَالَ الْیقِینُ قُلْتُ فَمَا حَدُّ الْیقِینِ قَالَ أَلَّا تَخَافَ مَعَ اللَّهِ شَیئاً [کافی ، ج2 ، 57.]

2 قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَوْ صَحَّ یقِینُک لَمَا اسْتَبْدَلْتَ الْفَانِی بِالْبَاقِی وَ لَا بِعْتَ السَّنِی بِالدَّنِی [غررالحکم ، ص62.]

3 قَالَ الصَّادِقُ (ع) : مِنْ صِحَّهِ یقِینِ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ أَنْ لَا یرْضِی النَّاسَ بِسَخَطِ اللَّهِ وَ لَا یلُومَهُمْ عَلَی مَا لَمْ یوتِهِ اللَّهُ فَإِنَّ الرِّزْقَ لَا یسُوقُهُ حِرْصُ حَرِیصٍ وَ لَا یرُدُّهُ کرَاهِیهُ کارِهٍ [کافی ، ج2 ، 57.]

عَلِی بْنُ إِبْرَاهِیمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِیسَی عَنْ یونُسَ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا (ع) عَنِ الْإِیمَانِ وَ الْإِسْلَامِ فَقَالَ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) إِنَّمَا هُوَ الْإِسْلَامُ وَ الْإِیمَانُ فَوْقَهُ بِدَرَجَهٍ وَ التَّقْوَی فَوْقَ الْإِیمَانِ بِدَرَجَهٍ وَ الْیقِینُ فَوْقَ التَّقْوَی بِدَرَجَهٍ وَ لَمْ یقْسَمْ بَینَ النَّاسِ شَیءٌ أَقَلُّ مِنَ الْیقِینِ قَالَ قُلْتُ فَأَی شَیءٍ الْیقِینُ قَالَ التَّوَکلُ عَلَی اللَّهِ وَ التَّسْلِیمُ لِلَّهِ وَ الرِّضَا بِقَضَاءِ اللَّهِ وَ التَّفْوِیضُ إِلَی اللَّهِ [کافی ، ج2 ، 52.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : لِجَبْرَئِیل فَمَا تَفْسِیرُ الْیقِینِ قَالَ جَبْرَئِیلُ الْمُوقِنُ یعْمَلُ لِلَّهِ کأَنَّهُ یرَاه [معانی الأخبار ، ص 260.]

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : عَلَامَهُ الْمُوقِنِ فَسِتَّهٌ أَیقَنَ (أَنَّ اللَّهَ حَقٌّ) فَآمَنَ بِهِ وَ أَیقَنَ بِأَنَّ الْمَوْتَ حَقٌّ فَحَذَرَهُ وَ أَیقَنَ بِأَنَّ الْبَعْثَ حَقٌّ فَخَافَ الْفَضِیحَهَ وَ أَیقَنَ بِأَنَّ الْجَنَّهَ حَقٌّ فَاشْتَاقَ إِلَیهَا وَ أَیقَنَ بِأَنَّ النَّارَ حَقٌّ فَظَهَرَ سَعْیهُ لِلنَّجَاهِ

مِنْهَا وَ أَيقَنَ بِأَنَّ الْحِسَابَ حَقٌّ فَحَاسَبَ نَفْسَهُ [تحف العقول ، ص 18.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : التقويثمره الدين و أماره اليقين [غررالحكم ، ص 271.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : من صح يقينه زهد فى المراء [غررالحكم ، ص 257.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع) : لَا يقِينَ إِلَّا بِالْخُشُوع [تحف العقول ، ص 303.]

قَالَ عَلِى بْنُ الْحُسَين (ع) : الرِّضَا بِمَكرُوهِ الْقَضَاءِ مِنْ أَعْلَى دَرَجَاتِ الْيقِينِ [التمحيص ، ص 60.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَيقَنَ بِالآْخِرَهِ لَمْ يحْرِصْ عَلَى الدُّنْيا [غررالحكم ، ص 151] .

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَيقَنَ بِالْمَعَادِ اسْتَكثَرَ الزَّادَ [غررالحكم ، ص 148.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ حَسُنَ يقِينُهُ حَسُنَتْ عِبَادَتُهُ [غررالحكم ، ص 62.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : مَنْ أَيقَنَ بِالآْخِرَهِ سَلَا عَنِ الدُّنْيا [غررالحكم ، ص 151.]

2 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : ما غدر من أيقن بالمرجع [غررالحكم ، ص 146.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الصبر ثمره اليقين [غررالحكم ، ص 197.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : الإخلاص ثمره اليقين [غررالحكم ، ص 197.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : اليقين يثمر الزهد [غررالحكم ، ص 62.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : كذب من ادعى اليقين بالباقى و هو مواصل للفانى [غررالحكم ، ص 151.]

3 قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : يسْتَدَلّ عَلَى الْيقِينِ بِقِصَرِ الْأَمَلِ وَ إِخْلَاصِ الْعَمَلِ وَ الزُّهْدِ فِى الدُّنْيا [غررالحكم ، ص 62.]

قَالَ الصَّادِقُ (ع)

: إِنَّ اللَّهَ بِعَدْلِهِ وَ قِسْطِهِ جَعَلَ الرَّوْحَ وَ الرَّاحَةَ فِی الْیقِینِ وَ الرِّضَا وَ جَعَلَ الْهَمَّ وَ الْحَزَنَ فِی الشَّک وَ السَّخَطِ [کافی ، ج2 ، 57.]

لقمان (ع) : یقین نیروی محرّک برای عمل است.عمل هر کس به مقدار یقین اوست واماندگی از کار ، نشانه شک اوست [جامع السّعادات ، ج1 ، ص125.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَنَّ إِخْلَاصَ الْعَمَلِ الْیقِینُ [تحف العقول ، ص 149.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : التارک للعمل غیر موقن بالثواب علیه [غررالحکم ، ص 156.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : مَنْ تَیقَّنَ أَنَّ اللَّهَ سُبْحَانَهُ یرَاهُ وَ هُوَ یعْمَلُ بِمَعَاصِیهِ فَقَدْ جَعَلَهُ أَهْوَنَ النَّاظِرِینَ [کنزالفوائد ، ج1 ، ص350.]

5. وسوسه به خود راه ندهید

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَجْعَلُوا عِلْمَکمْ جَهْلًا وَ یقِینَکمْ شَکاً إِذَا عَلِمْتُمْ فَاعْمَلُوا وَ إِذَا تَیقَّنْتُمْ فَأَقْدِمُوا [نهج البلاغه ، حکمت 274.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : لَا تَکنْ مِمَّنْ تَغْلِبُهُ نَفْسُهُ عَلَی مَا یظُنُّ وَ لَا یغْلِبُهَا عَلَی مَا یسْتَیقِن [نهج البلاغه ، حکمت 150.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : اعْلَمُوا أَنَّهُ لَا یصْغَرُ مَا ضَرَّ یوْمَ الْقِیامَهِ وَ لَا یصْغَرُ مَا ینْفَعُ یوْمَ الْقِیامَهِ فَکونُوا فِیمَا أَخْبَرَکمُ اللَّهُ کمَنْ عَاینَ [المحاسن ، ج1 ، ص249.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : أَحْی قَلْبَک بِالْمَوْعِظَهِ وَ أَمِتْهُ بِالزَّهَادَهِ وَ قَوِّهِ بِالْیقِینِ وَ نَوِّرْهُ بِالْحِکمَهِ وَ ذَلِّلْهُ بِذِکرِ الْمَوْت [نهج البلاغه ، نامه 31.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع) : فَإِنْ أَیقَنْتَ أَنْ قَدْ صَفَا قَلْبُک فَخَشَع [نهج البلاغه ، حکمت 31.]

قَالَ أَمِیرُ الْمُومِنِینَ (ع)

: وَ مَا أَيقَنْتَ بِطِيبِ وُجُوهِهِ فَنَلْ مِنْه [نهج البلاغه ، نامه 45.]

قَالَ أَمِيرُ الْمُومِنِينَ (ع) : وَ تَيقَّنُوا أَنَّهُمْ جِيرَانُ اللَّهِ غَداً فِى آخِرَتِهِمْ [نهج البلاغه ، نامه 27.]

درباره مرکز

بسمه تعالی
هَلْ يَسْتَوِی الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ
آیا کسانی که میدانند و کسانی که نمیدانند یکسانند ؟
سوره زمر/ 9

مقدمه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال 1385 هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:
1.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
2.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
3.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
4.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
5.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
6.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:
1.عمل بر مبنای مجوز های قانونی
2.ارتباط با مراکز هم سو
3.پرهیز از موازی کاری
4.صرفا ارائه محتوای علمی
5.ذکر منابع نشر
بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :
1.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
2.برگزاری مسابقات کتابخوانی
3.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...
4.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
5.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
6.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...
7.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
8.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...
9.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
10.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
11. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در 8 فرمت جهانی:
JAVA.1
ANDROID.2
EPUB.3
CHM.4
PDF.5
HTML.6
CHM.7
GHB.8
و 4 عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :
ANDROID.1
IOS.2

WINDOWS PHONE.3
WINDOWS.4
به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .
درپایان :
از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک 129/34- طبقه اول
وب سایت: www.ghbook.ir
ایمیل: Info@ghbook.ir
تلفن دفتر مرکزی: 03134490125
دفتر تهران: 88318722 ـ 021
بازرگانی و فروش: 09132000109
امور کاربران: 09132000109